BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
29 G
11
C·28· b.
12-30-6-84

AYMONIS
CRAVETTAE
A SAVILIANO,
EX NOBILISS. GENOLIAE FAMILIA, IVRISCONSVLTI PRAESTANTISSIMI

Conſiliorum, ſiue Reſponſorum, Primus & Secundus Tomus.

CARMELITANI SCALZI DI S. MARIA DELLA SCALA

IN HAC OMNIVM POSTREMA Editione, plurima loca, Quæ corrigendo diminuta & mutila erant, fideliter reſtituimus.

Addidimus tria eiuſdem autoris Reſponſa pro Genero, erudita quidem & perpolita, quæ in alijs impreſ-ſionibus deſiderabantur.

Cum Summarijs, & Indice Copioſiſsimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

del Conv.to della Scala

VENETIIS, M D LXXV.

INDEX
COPIOSISSIMVS VOCVM
ET SENTENTIARVM
ILLVSTRIVM
In Conſilia ſeu Iuris Reſponſa Aymonis Crauettæ a Sauiliano, Iuriſconſulti clariſſimi.

CARMELITANI SCALZI
S. MARIA DELLA SCALA

Numerus 1. margini præfixus Primam
Partem Conſiliorum, 2.
Alteram indicat.

1 APRAEPOSITIO dicitur priuatiua & exclusiua. conſilio 156. nu. 6. fol. 146

Abbreuiatura notarij ſine ſolennitate, ao vitiet inſtrumentum ab ea tranſumptum. cōſil. 216. nu. 5. 18

2 Abbreuiatura, de qua notarius oon fuit rogatus, non tenet. ibid. nu. 7. eod.

2 Ex abbreuiatura in folio ſeparato, carente ſolennitatibus, an commiſſarius ad leuandum inſtrumenta a protocolis poſſit ex tali abbreuiatura leuare inſtrumentum. coſil. 216. nu. 8. eod.

2 ¶ Abſens dicitur in materia excusſionis, qui eſt in alieno territorio. conſi. 201. num. 45. 5

1 Abſens. Ex pacto reſeruatiuo io fauorem tertij abſentis, ipſi ter tio ius ooo quæritur. conſi. 19. nu. 4. 24

1 Abſentes canonici vocari debent in materia electionis aut collationis beneficiorum. conſi. 134. nu. 4. fol. 120. & conſi. 88. numero 18. 82

1 Abſentia canonici in dubio non præſumitur, quia eſſet præſumere delictum cum reſidere teneatur. conſi. 88. nu. 18. 82

1 Abſentia non oocet in contractu innominato. conſilio 25. numero 18. 35

1 ¶ Abſolutio a iuramento limitata ad fines agendi ant excipiendi, non tollit vires contractus. conſi. 7. nu. 7. 16

1 Abſolutio a iuramento concedi debet quando ſeruari nō poteſt ſine interitu ſalutis æternæ illud recipientis, licèt ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ ipſius iurantis. conſilio 191. numero 11. 176

1 Abſolutio a iuramento non videtur neceſſaria in eo, qui vult impugnare contractum ex capite implemēti non ſecuti. conſi. 127. nu. 16. 112

1 Abſolutio a iuramento concedi debet licèt non contineat turpitudinem ex parte iurantis, ſed recipientis tantum. conſi. 192. numue. 11. fol. 143. & conſi. 192. nu. 11. 176

1 Abſolutio a iuramēto vitiatur ex vitio obreptionis aut ſubreptionis. conſi. 7. nu. 11. 16

1 Abſolutio a iuramento minori concedi non debet ſioe cauſa, & quæ ſit iuſta cauſa. conſi. 7. nu. 3. 15

1 Abſolutionem a iuramento ſolus Papa concedit quando eſt probabile dubium an concedi debeat vel non. conſilio 6. numero 92. 13

1 Abſolutionem a iuramento ſolus Papa cōcedit, quando quis periurium iam incurrit. ibid. nu. 93. eo.

2 ¶ Abſurdum eſt, ꝙ plus ſit in referente, quàm in relato. conſilio 236. nu. 15. 36

1 ¶ Acceptans legatum, tenetur ad onus legato iniunctum, licèt illud legato ſit maius. conſi. 174. nu. 9. 160

1 Acceptans ſimpliciter aliquod officium, cenſetur ſe obligare ad omnia onera ipſi officio annexa. conſi. 132. num. 22. 118

2 ¶ Acceptatio curatoris efficacior eſt, quam procuratoris. conſil. 261. nu. 3. 65

2 Acceptatio donationis ſit ex ſola ſcientia. ibi. nu. 5. eo.

2 Acceptatio debet fieri cum omnibus ſuis qualitatibus. cōſi. 278. nume. 2. 85

1 ¶ Acceſſoria & appendices cenſentur incluſa io diſpoſitione quando diſpoſitio in principali ſolo verificari non poteſt. conſil. 149. nume. 6. 138

1 ¶ Accuſatus de aliquo crimine poteſt accuſatorem reaccuſare quādo proſequitur ſuam vel ſuorum iniuriam. conſi. 53. nu. 4. 52

2 ¶ Actio ciuilis & criminalis cumulationem non patiuntur, poteſt tamen incidenter implorari officium iudicis in iudicio criminali circa reſtitutionem rei. conſi. 220. nu. 7. 21

2 Actio de dolo competit contra fallentem conſilio 241. numero 20. 41

1 Actio de dolo ceſſat quoties dolus purgari poteſt actione ex cōtractu, & vſuræ repeti poſſunt conditione indebiti. conſil. 6. nume. 105. 14

2 Actio, Quando iuratur ſuper aliquo facto, tollitur omnis actio quæ ex illo facto oriri poterat. conſi. 591. nu. 2. 92

2 Actiones confunduntur per hæreditatis aditionem. conſil. 300. num. 7. 116

1 Actiones competentes ex diuerſis cauſis contra eandem perſonam poſſunt cumulari, & pulchrè de cumulatione. conſilio 16. nume. 8. 25

1 Actiones plures vbi competunt ex diuerſis cauſis vna electa altera tollitur. conſi. 16. nu. 9. eod.

2 Actiones hæreditariæ an competant fideicommiſſario, ſi hæreditas non ſit reſtituta re vel verbo. conſi. 203. nu. 16. 9

2 Actiones perſonales non tranſeunt in ſingularem ſucceſſorem. cōſi. 198. nu. 7. 113

Reliqua vide infra in litera S, in ver. ſententia.

1 ¶ Actor an reus quis dicatur, non inſpicitur quis ad iudiciū vocatus ſit, ſed petitio originaria eſt attendenda. conſi. 182. numero 2. 167

2 Actor oon proſequens ius ſuum intra terminum ſibi præfixum, cenſetur illi renunciare, vt poſtea audiri nullo modo poſſit. conſil. 216. nu. 20. 18

2 Actor veluti tenetur probare fundamentum ſuæ intentionis, ita reus tenetur probare fundamentum ſuæ exceptionis. conſil. 216. nume. 8. 17

2 Actori non debet ſubueniri ea capite ignorantiæ. conſil. 271. nume. 8. 76

2 Actori ſatis eſt ſi probet qualitatē rei in caſibus, io quibus agens tenetur probare de dominio, & in quibus dominium eſt difficilis probationis. conſi. 269. nu. 6. 73

2 ¶ Actus conſtituendi officiarios ſeparatim fieri non poſſunt citra diuiſionem iuriſdictionis. conſi. 318. nu. 2. 131

2 Actus exiſtentia quod operatur, idem agit ſula eiuſdem actus inſpicio. conſi. 268. ou. 2. 72

2 Actus factus citra ſolenuitatem legis valet quando eſt vtilis ei, in cuius fauorem ſolennitas producta eſt, ſecus quando eſſet inutilis. conſi. 26. num. 3. 12

2 Actus iudicis eſt ſtricti iuris nec extenditur ad alias perſonas. cōſi. 216. nume. 24. 18

2 Actus ita interpretari dabet vt trahatur ad caſum magis neceſſarium. conſi. 304. nu. 5. 120

2 Actus ageutiuio non debeot operari vltra communem intentionem primariam vel ſecundariam. ibid. nu. 7. eod.

2 In actu quando ſit mentio alterius, ad quem negocium per-

tinet: cenſetur actus celebratus nomine illius. conſilio 304. numero 1. fol. eod.

2 In actibus inter viuos non cenſetur cogitatum de futuris. conſi. 252. num. 3. 53

2 Actus qui ſequitur, præſumitur fieri ex titulo & cauſa præcedenti. conſi. 284. num. 6. 93

2 Actus noſtri voluntarij non extenduntur vltra quod geruntur. conſi. 292. num. 1. 93

2 Actus quaſi poſſeſſionis eligendi vel putandi videri poſſunt, ius autem proprietatis non poteſt videri. conſilio 258. numero 6. 60.

1 Actus in dubio præſumitur factus ob cauſam neceſſariam potius quàm voluntariam. conſi. 106. num. 8. fol. 95. conſi. 119. nume. 12. ſol. 138. & conſi. 272. nu. 4. 77

1 Actus limitate factus ex vna cauſa ex qua ſuſtineri non poteſt, non valebit ex alia cauſa ex qua fieri poterat. conſilio 171. numero. 17. 157

1 Actus attribuitur mandanti aut committenti, non exequenti. conſil. 122. nume. 3. 107

2 Actus quando intra terminum impleri non poteſt, ſufficit perfici poſt terminum. conſil. 12. nu. 3. 22

2 Actus ſuſtinetur ex capite ex quo ſuſtineri poteſt, vbi eſt clauſula omni meliori modo. conſi. 141. num. 3. 129

1 Actus ſequẽs veniens ad executionem actus præcedentis non alterat naturam ipſius actus præcedentis, ſed debet intelligi eo modo, quo actus præcedens. conſi. 135. num. 13. 123

2 Actus nullus conualidari non poteſt ex conſenſu alterius partis tantum. conſi. 39. num. 13. 44

1 Actus qui fit ex duplici cauſa, licèt ex vna ſuſtineri non poſſit, ſuſtinetur tamen ex altera. conſi. 141. nu. 2. & 3. 129

2 Actus inter viuos licèt reſolui poſſit in conditionis euentum, interim tamen dicitur purus. conſi. 211. nu. 27. 7

2 Actus productionis librorum non attribuitur producenti, ſed petenti & mandanti exhibitionẽ fieri. coſi. 275. nu. 3. 87

2 Actus quando poteſt trahi ad bonum & malum, in dubio debet trahi ad bonum. conſi. 205. nu. 9. 11

2 Actus reſeruationis iuris ſuccedendi, quid poſſit operari. conſil. 289. num. 3. 98

2 Actus nõ poteſt dupliciter intelligi, eo modo intelligitur, qui declaratur per proteſtationem. conſi. 319. nu. 18. 135

2 Actus vbi fieri non poteſt intra terminum, an poſſit fieri poſt terminum. conſi. 203. nu. 18. 9

2 Actus vnus recipit interpretationem a verbis prolatis in alio actu. conſi. 231. num. 12. 32

1 Actus nullus vt confirmetur ex confeſſione aut conſenſu partis, requiritur cõſenſus expreſſus, nec ſufficeret cõſenſus tacitus aut pactum nudum. conſi. 29. nu. 6. 38

1 Actum aliquem faciens cenſetur ſe aſtringere legibus de ipſo actu loquentibus, & actus in dubio intelligitur factus ſecundum quod ius diſponit. conſi. 186. nu. 9. 269

2 Actuum pluralitas in dubio non eſt præſumenda. conſilio 223. nume. 8. 24

1 De actu inualido & eluſorio non cenſetur in dubio cogitatum. conſi. 33. nu. 10. 40

2 Actum quid in dubio præſumitur ex cauſa magis principali. conſil. 202. nu. 15. 6

2 ¶ Ademptum ſub conditione cenſetur datum ſub contraria conditione. conſi. 202. nu. 26. vbi declaratur an procedat in actu inter viuos & ſententia iudicis. 7

1 ¶ Adiens hæreditatem non cenſetur approbare factum teſtatoris contra diſpoſitionem legis. conſi. 200. nu. 5. 184

2 ¶ Aditio ab inteſtato aliquando prodeſt etiam alijs hæredibus legitimis. conſi. 324. nu. 2. 140

1 Aditio hæreditatis inducitur ex ſola voluntate actu aut verbis declarata. conſi. 148. nu. 10. 137

1 Aditio hæreditatis inducitur etiam ex declaratione voluntatis facta inter alias perſonas & parte abſente. conſilio 148. numero 10. eod.

1 Aditio hæreditatis inducitur ex ceſſione iurium hæreditariorũ, quod qualiter procedit declaratur. conſi. 200. nu. 6. 184

1 Aditio hæreditatis non præſumitur ex poſſeſſione bonorum hæreditariorum, quando quis probat quod poſſedit ex alia cauſa quàm hæreditaria. conſi. 197. nu. 4. 189

Aditio hæreditatis non præſumitur in actibus dubiis, qui poſſunt ſe habere ad aditionem & non, quo caſu ſtatur declarationi non ſolum hæredis ſed hæredis hæredis. ibi. num. 4. eod.

1 Aditio hæreditatis probari debet per allegantem. coſilio 37. nu. 4. & 5. ſol. 44. & conſi. 197. nu. 5. 189

2 Aditio hæreditatis non inducitur quando poſſidens probat ſe poſſidere ex alia cauſa quàm hæreditaria, & cenſetur quis poſſidere ex cauſa vtiliori. & an poſſedẽrit quis ex alia cauſa, ſtandũ videtur eius iuramento. conſi. 33. num. 11. 40

1 Aditio hæreditatis de facili præſumitur in hæreditate lucroſa, ſecus in damnoſa. coſi. 34. num. 12. eod.

1 Aditio hæreditatis arguitur quando quis reperitur poſſidere, quàm ad eum pertineat ex cauſa non hæreditaria. conſi. 33. numero 14. eod.

1 Aditio hæreditatis non præſumitur ex poſſeſſione rerum hæreditariarum modici valoris. conſi. 33. nu. 12. eod.

1 Aditio quæ inducitur ex ceſſione iurium hæreditariorum non operatur quòd quis conueniatur a creditoribus. conſilio 200. nume. 2. 184

2 Aditione ſola hæreditatis dominium rerum hæreditariarum acquiritur hæredi, poſſeſſio vero non æquè. conſi. 202. num. 35. 7

1 Adminiſtrator vniuerſalis non debet, eius negocia indefenſa relinquere ratione dubii expenſarum. conſilio 132. numero 14. 117.

1 Adminiſtrator reipublicæ fidem bonam debet agnoſcere, & ſi temerè litiget cõdemnari debet in expenſis nomine proprio. quod qualiter intelligatur, vide ibi, nu. 2. & 14. eod.

1 Adminiſtrator reipublicæ dici poteſt ſuſpectus per quemlibet de populo, ſicut dicitur de tutore. conſi. 132. nu. 9. eod.

1 Adminiſtrator non valde diues præſumitur ſoluiſſe de pecunijs eius, cuius bona adminiſtrat. conſi. 129. nu. 3. 113

2 Adminiſtrator quãdo eſt creditor illius cuius bona adminiſtrat, præſumitur quòd ſibi ſatisfecerit. conſi. 129. num. 5. eo.

1 Adminiſtrator non debet aggredi negocia inſolita, alias tenetur de ſuo proprio. in conſi. 132. nu. 2. 116

2 Adminiſtrator quilibet obligatur rationem reddere conſilio 218. nume. 1. 19

2 Adminiſtratorum rationem exigens, cenſetur geſta per eum qui adminiſtrauit approbare. conſi. 204. nu. 14. 10

2 Adminiſtratoribus pluribus ſtantibus, ſtatur maiori parti. conſil. 268. num. 4. 73

2 ¶ Approbatio generalis teſtamenti, non videtur extendi ad legata in codicillis ſpecialiter detracta. conſilio 257. numero 3. 59

2 Approbationis natura eſt confirmare & laudare, quæ ſunt acta, non etiam vt de nouo aliquid concedatur. conſilio 257. numero 4. eod.

2 ¶ Adulteri abſolutio prodeſt adulteræ, ſed condemnatio nocet. conſi. 216. nu. 2. 12

2 Adulterium commiſſum in matrimonio putatiuo ita punitur, ſicut commiſſum in vero. conſi. 205. nu. 36. eo.

2 Adulterij iniuriam proſequi per viam iuſtitiæ an vtilitas reputetur. conſi. 137. nu. 10. in fi. 126

2 Adulterij ſuſpitio oritur, quando ſimul inueniuntur maſculus & fœmina noctis tempore in locis abditis. conſi. 205. nu. 24. 11

Cætera vide infra in litera C, in verſi. Conſuetudo. & in litera M, in verſi. Maritus.

1 ¶ Aduocatus non dicitur teſtis omni exceptione maior. conſi. 56. nu. 4. & 13. vbi limitatur. 54

1 Aduocatus admittitur in teſtem in his quæ per alios facilè probari non poſſunt. conſi. 56. nu. 13. eo.

2 Aduocati partium per iudices audiri debent. conſil. 201. numero 22. 3

1 ¶ Affectio maior arguitur erga eum qui plus fuit honoratus. conſi. 142. num. 2. 136

1 Affectio maior habetur ad nominatos in ſpecie quàm in genere. conſi. 67. num. 12. 73

2 Affectio maior habetur ad natos quàm ad naſcituros. conſi. 98. num. 2. fol. 88. & conſi. 173. nu. 11. 159

1 Affectio maior arguitur ex priori nominatione. conſi. 147. numero 2. 136

1 ¶ Affinis per lineam tranſuerſalem non repellitur a teſtimonio. conſi. 11. nu. 9. 3

1 Agens ex pluribus cauſis copulatinè ſufficit q vnam probet quæ concludat ad intẽtionem agentis. conſi. 15. nu. 7. 35

1 Agens quod ſibi licere putat quando ſumus in prohibitis puniri non debet. conſi. 6. nu. 89. 13

Agens

a Agens ea vna cauſa ſi illam non probat, debet ſuccumbere, licèt ea alia cauſa agere & obtinere potuiſſet, etiam quòd alia cauſa probetur. conſi. 80. num. 17. 76

a Agens ex vna cauſa & probans aliam, quomodocunque obtinere debet quando proceditur ſola facti veritate inſpecta. conſil. 198. num. 7. 182

a Agens ad redditionem rationum agere debet ſecundum naturã illius actionis. conſi. 231. nu. 6. 31

a Agenti de vitio vel delicto, omnia cenſetur permiſſa quæ ſpecialiter prohibita non reperiuntur. conſi. 203. nu. 23. 9

a Agi an poſſit in bona fratrum diuiſa in quibus aliqua ſunt ſubiecta fideicommiſſo de euictione, eueniente caſu fideicommiſſi. conſi. 211. nu. 7. 15

a ¶Agnationis ratio non conſideratur in vocatis ad ſucceſſionem propinqui. conſi. 250. nu. 4. 52

a Agnationis iura retinent filiæ. conſi. 67. nu. 3. 61

a Agnationis cenſetur habita ratio ex eo quòd filij maſculi ſemper fuerunt vocati. conſi. 113. nu. 2. 100

a Agnationis ratione inducitur fideicommiſſum: & agnatio videtur conſiderata ex eo quòd maſculi fuerunt prædilecti. conſilio 113. numero 5. fol. 100. conſi. 155. nume. 7. fol. 145. & conſi. 130. nume. 9. 114

a Agnationis ratio cenſetur habita quando fit mentio maſculinitatis. conſi. 202. nu. 12. 6

a ¶Agnatorum appellatione in ſtatutis aut vltimis voluntatibus non veniunt fœminæ agnatæ. conſi. 180. nu. 1. 172

a Alienare & renunciare poteſt qui in iudicio actiones mouere poteſt & è contrà. conſi. 90. nu. 1. 83

a Alienandi prohibitio facta filijs, nõ porrigitur ad nepotes ex eis. conſi. 306. nu. 6. 123

a Alienationis appellatione venit omnis tractatus tranſlationis dominij. conſi. 215. nu. 2. 17

a Alienatione prohibita cenſetur prohibita tranſactio per quam transferrur res in alium. conſi. 197. nu. 7. 189

a Alienatione prohibita non poteſt res in iudicium deduci: quia prohibitus alienare cenſetur prohibitus rem in iudicium deducere: ibidem nume. 7. & quòd intelligatur ad præiudicium tertij. folio eod.

s Alienatione prohibita non cenſetur prohibita donatio, quæ fieret perſonis coniunctis. conſ. 39. nu. 14. 44

a Alienatione rei prohibita, cenſetur prohibita ceſſio actionum ſuper ipſa re. conſi. 92. nu. 8. 85

a ¶Alimenta debita ratione dotium debent taxari habito reſpectu ad quantitatem ipſarum, licèt illę adhuc ſolui non debeant. conſi. 189. nume. 9. 172

a Alimenta quando dicatur quis habere vnde aliunde ſe alat. conſi. 199. nu. 5. & 6. 183

a Alimenta præſtari debent ex redditibus & acceſſionibus. conſilio 219. nume. 9. 20

s Alimenta aut dos tolli non poſſunt per ſtatutum. conſilio 189. numero 3. 171

a Alimenta non comprehenduntur in generali excluſione aut prohibitione. conſi. 189. nu. 1. eod.

a Alimentorum modus totus committitur arbitrio iudicis qui debet moderari habito reſpectu ad quãtitatem patrimonij, ad qualitatem & dignitatem alimentarij, & ad conſuetudinem regionis. conſ. 189. nume. 10. 173

a Alimentorum cauſa dicitur pia, & cauſa pia alimentorum æquiparatur. conſi. 199. nu. 10. 183

a Alimentorum appellatione quæ veniant, & an veniant expenſæ ſtudij. conſi. 199. nu. 3. eod.

a In alimentis conſiderantur redditus annui, nõ proprietas nuda, quia non tenetur quis pro alimentis proprietatem vẽdere, quod facit ad ſciendum an habeat quis aliunde vnde ſe alat. cõſi. 199. nume. 12. eod.

s Alimentis renunciari non poteſt. conſi. 116. nu. 2. 103

a Alimentis debitis a patre iure naturali, aut a merito ratione dotium mulier aut filius renunciare non poſſunt. conſilio 189. numero 3. 171

Cætera vide infra in litera F, in ver. fructus.

s Alimentarius tenetur operari ad vtilitatem & fauorem hæredis, in cuius domo percipit alimenta. conſi. 29. nu. 23. 35

a Alimentaria filia ſi debet dotari quando nupſerit, interim antequam nubat ali debet. conſi. 189. nu. 3. 171

a ¶Aliqua, dictio verificatur in quolibet etiam minimo. conſilio 135. nume. 29. 124

s ¶Allegans ciuilem poſſeſſionem tenetur eam probare, & quid requiratur ad eius probationem. conſi. 5. nu. 11. 7

1 Allegans aditionem hæreditatis tenetur probare. conſilio 33. numero 2. 40

a Allegans ſolutionem eam probare tenetur. conſi. 313. nu. 1. 128

a Allegari quid debet, licèt de iure præſumatur. conſi. 201. numero 30. 4

a ¶Altare vnum detegi non debet, vt aliud contegatur. conſilio 16. nume. 86. 13

s ¶Alternatiua parit incertitudinem. conſi. 157. nu. 11. 147

a ¶Alteri per alterum iniqua conditio afferri non debet. conſilio 293. nume. 12. 104

1 ¶Amiſſione inſtrumenti probata, an tenor eius inſtrumenti probetur. conſi. 157. nu. 17. 148

a Amittat, verb. quando ſit priuatiuum. conſilio 239. numero 1. 39.

Amor, require ſuprà Affectio.

a ¶Animal repertum in ſolo alieno verberare non licet. conſi. 181. numero 5. 166

a ¶Animus trahi non poteſt circa ignorata. conſi. 309. nu. 7. 125

a Animus declaratur ex facto etiam in brutis. conſi. 150. nu. 4. 139

s Animus qualis fuerit in præcedentibus, declaratur ex poſtea geſtis. conſi. 77. nu. 10. 73

s Animus alicuius declaratur ex ſcriptura priuata. conſi. 125. numero 3. 109

a Animus ſequens declaratur ex his quæ præcedunt. conſi. 220. numero 11. 21

a Animus hominis conſiſtit in facto. conſi. 202. nu. 47. 8

s ¶Antecedens qui vult cenſetur velle conſequens neceſſarium, etiam in materia ſtricti iuris prout in ſententia. conſilio 79. numero 4. 74

a Antecedenti deſtructo corruit conſequens. conſi. 75. num. 27. fol. 71. & conſi. 202. nu. 29. 7

a ¶Antiquitas temporis inducit præſumptionem clericatus, quando quis longo tempore miſſas celebrauit. conſ. 93. nu. 5. fol. 85. & conſ. 134. nu. 42. 121

1 Antiquitas pro lege habetur. conſi. 170. nu. 7. 156

a Antiquitas non inducit præſumptionem pro actu quãdo verè probatur de contrario: puta, ſi ea productione inſtrumenti de antiquo verè appareat minus ſolenniter actum quid eſſe. cõſ. 134. numero 44. 121

a Antiquitas temporis dat fidem exemplo ſumpto ſine citatione partis, dat fidem ſcripturæ priuatæ & literis ſcriptis in campanili conſi. 158. num. 4. 148

a Antiquitas peccatum non tollit, immo illud grauius reddit. cõſ. 146. nu. 4. fol. 136. & conſi. 314. nu. 5. 129

a Antiquum quid dicitur per centum annos. conſi. 146. nu. 3. 136

a ¶Apoca ſcripta & ſubſcripta per certum de voluntate aut mandato alterius perinde eſt ac ſi per eum ſic volentem aut mandantem ſcripta aut ſubſcripta eſſet. conſi. 73. nu. 1. 66

a ¶Apoſtilla inſtrumenti manu aliena non probat, quando notarius de ea non appellatur. conſi. 104. nu. 17. 94

a Apoſtilla ſcripta manu eiuſdem notarij nec hoc in dubium reuocatur fidem facit, & non requirit aliam atteſtationem notarij. conſi. 88. nu. 2. & 4. 82

a Apoſtilla vt fidem faciat requiritur quòd notarius rogatus de inſtrumento atteſtetur in ſua ſubſcriptione ſe feciſſe ipſam apoſtillam, & debet habere omnes ſolennitates requiſitas ad inſtrumentum cui appoſita eſt. conſi. 88. nu. 5. eod.

1 Apoſtilla fieri poteſt ſine conſenſu aut licentia iudicis de voluntate partium. conſi. 88. nu. 5. eod.

1 Apoſtilla reddit inſtrumentum ſuſpectum quando legitimè facta non eſt, ſecus ſi legitimè. conſi. 86. nu. 6. eod.

a ¶Apotheca an veniat appellatione domus. conſilio 234. numero 1. 34

a ¶Appellans tenetur fidem facere de grauamine. conſilio 273. numero 6. 80

a ¶Appellare dicitur, qui iter accipit ad principem. conſilio 319. numero 13. 134

a Appellari poteſt ab vtraque parte ab eadem ſententia ad diuerſos iudices, quando capitula ſententiæ ſunt ſeparata. conſil. 232. num. 7. 33

a Appellari non poteſt ab interlocutoria de exequendo. conſi. 273. nume. 14. 81

a Appellatio ab interlocutoria minus legitimè interpoſita, tenet

in præiudicium appellantis .conſ.181.nu.4. 166

1 Appellatio ab interlocutoria eximit appellantem à iuriſdictione iudicis à quo.conſi.103.nu.6. 93

2 Appellatio quæ permiſſa cenſeatur.conſi.203.nu.24. 9

3 Appellatio quando proſit victo.conſi.220.nu.21. 22

1 Appellatio arguitur temeraria ex eo quod appellans fuit mulctatus. conſi.66.nu.2. 61

2 Appellatio reducit res ad eum ſtatem in quo erant in prima inſtantia poſt litem conteſtatam.conſi.220.nu.6. 21

2 Appellationis ius pertinet ad ſuperiorē iure ſuperioritatis, quod ius remiſſum non cēſetur, cum vaſſallus recognoſcat dominum directum in ſuperiorem.conſi.209.nu.10. 14

1 Appellationi cenſetur renunciare qui promittit ſtare ſententiæ. conſi.103.num.13. 93

1 Appellatus poteſt, vti appellatione appellantis licèt appellans illi renunciauerit.conſi.80.nu.10. 76

Reliqua vide infra in litera L, in verſ. libelli.

1 ¶Approbare cenſentur ſubditi in feudationem quando non contradixerunt, ſed tacuerunt.conſi.54.nu.4. 52

5 Approbare cenſetur epiſcopus pacta appoſita in iure patronatus ſeu in eius fundatione inſtituendo præſentatum à patrono qui pacta appoſuerat.conſi.159.nu.5. 149

1 Approbari cenſetur tranſactio ex eo, quòd eius virtute quid ſoluitur.conſi.158.nu.3. 148

2 ¶Approbatus teſtis amplius reprobari non poteſt. conſil. 100. nume.13. 91

1 Approbans teſtamentum inualidum quando teneatur ad ſolutionem legatorum.conſi.200.nu.9. 184

1 ¶Aquæ curſus immutari non debet in præiudicium alterius.con 124.num.8. 109

5 ¶Arbitrio iudicis quando quid committitur, illud iuri debet conuenire, debet ſeruari æquitas, & datur arbitrium, vt tyriaca contra venenum.conſi.190.nu.5. 173

2 Arbitri electi ex neceſſitate ſtatuti habentur loco iudicis ordinarij.conſi.202.nu.28. 7

1 In Arbitrarijs iudex de eo quod fecit redargui non poteſt. conſi. 78.num.8. 74

2 ¶Argumentum à ſufficienti partium enumeratione de iure procedit.conſi.306.nu.1. 122

2 Argumentum ab oppoſitis valet.conſi.321.nu.4. 538

2 Argumentum à paritate rationis eſt fortius argumento à contrario ſenſu. conſi.236.nu.13. 36

2 Argumētum à contrario ſenſu an ſumatur in ſtatutis. ibidem. numero 14. eod.

2 Argumentum à contrario ſenſu ſumitur ad correctionem iuris communis quando alias in ſenſu directo ſtatutum nihil operaretur. conſi.201.nu.13. 2

2 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur contra expreſſam teſtatoris diſpoſitionem, quæ poſtea ſequitur. conſilio 103. numero 11. 9

2 Argumentum à contrario ſenſu debet reſtringi ad limites ſenſus directi. ibi. nu. eod. fol.eod.

1 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur ad correctionem iuris communis quando in ſenſu directo operari poteſt. conſil.39. nume.5. 44

1 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur quando in ſenſu contrario eſt eadem ratio quæ in ſenſu directo. conſilio 39. numero 7.& 11. eod.

1 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur quando inducta ad vnum effectum operarentur effectum contrarium.conſil. 39. numero.8. eod.

1 Argumentum licèt ſit bonum à contrario ſenſu, non tamen ſumi poteſt in ſenſu diuerſo habente diuerſam rationem. conſilio 179.num.11. 164

2 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur plus quam de neceſſitate inferatur, ſed limitatè ad ſenſum directum. conſil. 203. numero 9. 8

2 Argumentum à contrario ſenſu quando nihil operetur. conſilio 289.nume.2. 98

1 Argumentum à contrario ſenſu locum habet etiam in contractibus.conſi.70.nu.3. 64

2 Argumentum a maioritate rationis an procedat in mandato. conſi.247.nu.1. fol. 48.& conſi.274.nu.10. 81

2 Argumenti forma a contrario ſenſu.conſi.236.nu.12. 36

2 Argumentum valet a communiter accidentibus, etiam vbi agitur de crimine ciuiliter.conſi.25.nu.13. 34

2 Argumentum a communiter accidentibus valet.conſi.234.num. fol.34.& conſi.270.nu.6. 74

1 Argumentum a communiter accidentibus validum eſt in materia præſumptionum & coniecturarum.conſi.6.nume.23.fol. 9.& conſi.40.nume.2. 45

2 Argumentum de iure quærendo ad ius quæſitum non valet de iure, & difficilius admittitur.conſi.205.nu.29. 18

2 Argumentum a ſolitis, in quo caſu valeat. conſilio 297. numero 3. 111

1 Argumentum non valet, minus quis dilectus eſt, ergo fortius cēſetur grauatus.conſi.161. 161

1 Argumentum, hoc lege cautum non reperitur, valet in conſi.90. nume.2. 83

1 Argumentum a crimine læſæ maieſtatis diuinæ ad crimen læſæ maieſtatis humanæ valet.conſi.6.nu.3. 8

1 Argumentum de cauſa ciuili ad criminalem valet. conſi. 58. numero 1. 56

1 Argumentum a nomine bonum eſt: putà quando aliqua res appellatur res talis: nam præſumitur quòd ſit illius. conſilio 111. nume.18. 98

2 ¶Arma portans præſumitur habere malum animum.conſi. 314. nume.3. 128

2 ¶Arrhæ quando non perdantur.conſi.233.nu.1. 33

1 ¶Articuli dicuntur impertinentes ex quibus nullus effectus ſequi poteſt.conſi.5.nu.18. 7

1 Articuli cenſentur admiſſi ex eo, quòd teſtes ſuper eis recipiūtur conſi.179.nu.12. 164

1 Articuli omnino impertinentes admitti non debent, etiam cum clauſula ſaluo iure impertinentium. conſilio 24. numero 4. 32

1 ¶Aſcendens grauatus an ita poſſit detrahere duas quartas ſicuti deſcendentes. in quo dubio concluditur quòd ſic, contra Alex. & Iaſ.conſi.110.nu.1. 97

1 ¶Aſſeſſor capi non debet niſi vbi eſſet difficultas in iure. conſi. 140.nume.5. 129

1 ¶Aſſertio principis an ſufficiat ad probationem cauſæ per eum expreſſæ quando agitur de præiudicio tertij.conſilio 135. numero 42. 125

1 Aſſertioni prælati non creditur per quam collatio ſua iuſtificetur, idem in iudice cuius aſſertioni non creditur, per quam iuſtificetur eius ſententia, conſi.171.nu.7. 157

1 Aſſertioni alicuius etiam iuratæ vbi ſtandum eſt, iſtud tamen procedit quando contra iuramentum non eſſet præſumptio aut veriſimilitudo.conſi.171.nu.9. eod.

1 Aſſertioni alicuius licèt ſtandum ſit, admittitur tamen probatio in contrarium.conſi.171.nu.8. eod.

1 Aſſertioni iudicis aut arbitrorum creditur, quando eſt veriſimilis.conſi.54.nu.13. 53

1 Aſſertioni cardinalis non creditur in alterius præiudicium. conſi.104.nume.5. 93

1 Aſſertioni principis non creditur in præiudicium tertij. conſilio 171.nume.11. 157

1 ¶Aſſignatio ad ordinandum ſuper tota cauſa, dicitur ſententia interlocutoria.conſi.23.nu.7. 33

2 Autem, dictio, repetit qualitatem ſuperioris diſpoſitionis. conſi. 208.nume.5. 24

5 ¶Auaritia animos excæcat clericorum, & clericorum genus auariſſimum eſt.conſi.10.nu.16. 20

1 ¶Auia an dicatur præterita in teſtamento nepotis, ſtante clauſula teſtamenti per quam quilibet ius & actionem habere prætendens in bonis teſtatoris inſtituitur in aliqua certa ſumma. conſi. 162.num.1. 151

1 ¶Authoritas. licitū eſt ius ſibi dicere propria authoritate quādo deficit copia iudicis, & periculum eſt in mora.conſilio 5.numero 12. 7

1 Authoritas. exiſtens in poſſeſſione ſeu quaſi poteſt propria authoritate tollere impedimentum per quod turbatur in eius poſſeſſione.conſi.4.nu.7. 5

2 ¶Auus quando teneatur dotare neptem, & an dos cenſeatur collata contemplatione ipſius neptis.conſi.219.nu.1. 20

2 Auus non tenetur dotare neptem, ſi pater eſt diues, alias cenſetur facere contemplatione neptis. conſilio 219. numero 3. folio eod.

1 Auus an habeat priuilegium quod matri competit, vt ſubſtitutio

tio compendioſa facta impuberi per verba communia, non contineat pupillarem auo materno uon eaiſtente in medio.cõſi.141. nume.6. 129
2 ¶Auxilium ad homicidium conſiderari non poteſt ſiue animo occidendi.conſi.309.nu.6. 126

¶De litera B.

5 BAldus Dicit Bartolum erraſſe in poſitione caſus,& dicit aſſeſſores cæcos qui in eo caſu ſequuntur Bartolum. conſi. 6. numero 2. 84
2 Baldus nullum textum ignorauit.conſi.92.nu.2. 84
2 Baldi autoritas non parua in cauſis decidendis. & de Baldo dicitur quod nullum teatum ignorauis. conſilio. 166. numero 4. 153.
2 ¶Bannimenta hodie ſunt loco deportationis, quæ amplius non eſt in vſu.conſi.220.nu.13. 21
2 Bannitus æquiparatur excommunicato.conſi.309.nu.4. 121
2 Bannitorum receptatores ſic puniuntur, vt delinquentes. conſil. 309.nume.3. 124
2 ¶Beneficium habens eccleſiaſticum,dicitur procurator,non dominus.conſi.90.nu.3. 83
2 Beneficium eccleſiaſticum obtinere quis non poteſt, niſi ſit clericus.conſi.93.nu.1. 85
2 Beneficium conferre non dicitur id faciens ad quod tenebatur. conſi.6.nume.80. 12
2 Beneficiorum vnio eſt ſtricti iuris,'quia quælibet eccleſia debet habere ſuum rectorem.conſi.258.nu.10. 60
2 Beneficium iuris nemini auferri debet.conſi.7.nu.13. 16
1 ¶Belli tempore quo ius non redditur, licitum eſt ius dicere propria authoritate.conſi.5.nu.nu.12. 7
2 Bello durante ſubditi bellantium non liberantur à debitis.conſi. 6.nume.87. 13
Cætera vide infra in litera C.in ver.caſus belli.
1 ¶Beſtiam repertam in ſolo alieno verberare non licet. conſi. 181. nume.5. 166
2 ¶Bigamia contrahitur ea matrimonio nulliter contracto. conſil. 191.nume.7. 174
5 ¶Blaſphemans Deum an dicatur infamis iure ciuili.conſi. 6.numero 4. 118
2 ¶Bona fides requiritur in præſcriptione,quæ licèt præſumatur, allegari tamen debet.conſi.134.nu.15. 130
5 Bona fides præſumitur in eo,qui aliquid facit ſecundum ius naturale.conſi.6.nu.121. 55
2 Bona fides cauſatur etiam ex iniuſtis & temerarijs cauſis. conſi. 145.nume.14. 135
2 Booa fides licèt præſumatur,debet tamen allegari.conſi.258.numero 23. 62
2 Bona fides non præſumitur, ſed probari debet quando à ſtatuto requiritur bona fides,vt ſtatutum aliquid operetur.conſi.201.numero 13. 2
2 Bona fide factum puniri non debet.& bene fieri dicitur,qood bona fide fit.qnod tamen declara,vt in conſi.6.nu.90.& 120.fol.13. & ſeq.& conſi.18.12. 27
2 Bona fides cauſatur etiam ex iniuſtis cauſis & iuris errore. conſi. 6.nume.119. 14
2 ¶Bona acquiſita poſt teſtamentum veniunt in inſtitutione.conſ. 21.nu.8.fol.21.& conſ.139.nu.4. 128
2 Bona quæſita iudicio teſtatoris, in reſtitutione fideicommiſſi ſolum veniunt.conſi.24.nu.12. 33
5 Bona ſubiecta fideicommiſſo obligari non poſſunt pro dotibus vxoris quatenus legitima bona propria ſuppetunt, ſed in ſubſidium tantum.conſi.19.nu.18. 29
2 Bona tenens ratione fideicommiſſi habet notitiam de ipſo fideicommiſſo.conſ.555.nu.4. 57
2 Bona eccleſiæ poſſunt alienari ſine ſolennitatibus iuris vbi agitur de modico præiudicio.conſ.182.nu.15. 167
2 Bona alienata vendicari non poſſunt viuente matre, quæ alienauit.conſi.285.nu.1. 93
2 Bona alterius adminiſtrans tenetur de adminiſtratione. conſilio 205.nume.38. 12
2 Bona anteoccupationem præſumuntur fuiſſe in nullius bonis, conſi.293.nu.1. 103
2 Bona confiſcata quæ mouentur de directo dominio alterius teneri tuntur ad dominum directum adeo bona clerici condemnati per epiſcopum applicantur domino temporali,de cuius dominio mouentur.conſi.128.nu.6. 112
1 Bona prouenientia occaſione delicti,de regalibus dicuntur. cõſ. 128.nume.4. eod.
2 Bona confiſcata ob crimen læſæ maieſtatis humane principaliter,quia immediate offenſa ſit maieſtas principis pertinent ad ipſum principem,non ad vaſallum in cuius ſunt territorio. conſil. 128.num.7. 113
2 Bona confiſcata pertinent ad dominum caſtri in cuius territorio ſunt,licèt confiſcatio præceſſerit conceſsionem caſtri, dummodo executio facta adhuc non ſit.conſi.128.nu.5. 112
5 Bona an poſſint alienari quando fructus pro alimentis non ſufficiunt.conſi.25.nu.31. 35
2 Bona accipiens ſibi adiudicata per laudum, cenſetur ipſum laudum ratificare.conſi.237.nu.2. 37
2 Bona pauperum gaudent eiſdem priuilegij,quibus bona eccleſiæ.conſi.323.nu.3. 140
2 Bona alienata ad hoc, vt imputentur in legitimam & Trebellianicam,oportet fieri alienationem ex cauſa voluntaria.conſi. 316. nume.1. 130
2 Bona alienata contra prohibitionem teſtatoris poſſunt vẽdicari, prohibitio enim impedit tranſlationem dominij.conſi. 243. numero.1. 44
1 Bonorum ſucceſſor non tenetur ad onera vltra vires hæreditatis,licèt aliud ſit in ſucceſſore hæreditatis. conſilio 139. numero 5. 128
2 Bonorum diſcuſsio poteſt quandocunque fieri lite pendente citra nonam inſtantiam.conſi.223.nu.1. 24
1 Bonorum & hæreditatis appellatio idem ſignificat.conſi.11. nu. 7.fol.21.& conſi.139.nu.3.vbi declaratur. 128
1 bonorum appellatio non comprehendit vniuerſitatem,ideo non venit ius patronatus.conſi.139.nu.5. 128
1 Bonorum appellatione,futuri non veniunt quando agitur de graui præiudicio.conſi.139.nu.7. eod.
2 Bonorum appellatio extenditur etiam ad iura & actiones.conſi. 213.nu.6. 16
2 Bonorum communium diuiſio quare ſit introducta. conſil. 264. nume. 1. 67
2 In bonis noſtris ex ea dicuntur eſſe, ad quæ actionem habemus conſi.213.nu.5. 16
5 ¶Bonus in dubio quilibet præſumitur.conſi.60.nu.7. 57
Bonus quis quando præſumatur.vide infra in litera P. in verſicu. præſumptio.
5 ¶Breuitas termini iniquitatem arguit iudicantis.conſi. 103. numero 10. 63
5 Breuitas temporis non vitiat ſententiam quando iudex in tempore illo breui inſtructus eſſe potuit de negocio: idem quando mora eſſet periculum allatura, & de crimine conſtat.conſi.179. nume.1. 163
5 Breuitas temporis vitiat ſententiam, & ea ea præſumitur dolus: & reddit acta nulla etiam in arbitrarijs:immo etiã ſententia principis annullatur ex temporis breuitate.conſi.153.num.2. 143
5 Breuitas temporis inducit præſumptionem contra iudicem quando per tempus nimium breue negocium dirimit.conſi. 132. numer.17. 117

De litera C.

5 CAnonicatus ſine præbenda an conferatur.conſi.170.numero 1.& 10. fouo.156
Canonici.vide ſupra in litera A.in verſi.Abſentes.
5 ¶Capitulum nõ poteſt mutare.nec alterare formam eccleſiæ antiquitus conſtitutam.conſi.170.nu.7. 156
5 ¶Carceratus nulliter relaxari non debet,quando vbi carceratus non eſt,de nouo deberet carcerari.conſi.46.nu.7. 48
5 Carcerati cauſa dicitur pia.conſi 3.nu.10. 4
2 ¶Carere verb.quid importet.conſi.239.nu.2. 39
5 ¶Caſtro conceſſo cum pertinentijs veniunt omnia quæ ſunt in territorio ipſius caſtri niſi aliter probentur exempta: ſed an comprehendantur, ratione iuriſdictionis tantum aut particularis dominij.conſi.54.nu.9. 53
1 ¶Caſus belli ſuperueniens irritare non debet quod ab initio legitime actum eſt.conſi.6.nu.99. 13
1 Caſus:Quando agitur contra aliquem quod culpa ſua præceſſit caſum debet articulare & probari q niſi fuiſſet illa culpa caſus

ille non eueniſſet. conſi. 8. nu. 27. folio. 17
1 Caſus omiſſus à teſtatore habetur pro omiſſo, & caſus contingens præter ordinationem teſtatoris non includitur ſub diſpoſitione etiam ꝗ maior in eo eſſet ratio diſponendi. conſi. 161. numero. 10. 151
1 Caſus omiſſus non dicitur in quo eadem eſt ratio: ideo ad eum fit extenſio. conſil. 62. numero 14. folio 59. & conſil. 130. numero 7. 114
2 Caſus omiſſus non dicitur vbi ſubeſt eadem æquitas, & omnimoda ſimilitudo. conſi. 326. nu. 9. 142
1 Caſus fortuitus dicitur factum principis. conſi 95. nu. 1. 86
1 Caſus fortuitus inſolitus non comprehenditur in diſpoſitione licèt obligauerit ſe quis ad caſum fortuitum: idem in caſu fortuito extraordinario: & quis dicatur caſus fortuitus inſolitus. conſi. 95. nume. 2. eod.
1 Caſus fortuitus imputatur quando culpa illum præcedit. conſil. 64. nume. 5. 60
2 Caſus omnis fortuitus dicitur inſolitus. conſi. 294. nu. 9. 107
1 Caſum fortuitum promittens intelligitur promiſiſſe de caſu fortuito generali, non qui ſpecialiter accidit ex poteſtate principis. conſi. 95. nume. 5. 86
1 Caſus fortuiti promiſſio intelligitur de caſu fortuito purè & ſimpliciter ab vtraq; parte, ſecus ſi ſit caſus fortuitus ex altera parte tantum. conſi. 95. nume. 6. eod.
1 Caſuũ fortuitorũ renunciatio non trahitur ad caſum prouenientem ex facto proprio alterius contrahentis, etiam quod illud factum ſit iuſtum. conſi. 95. nu 8. 87
1 Caſus ſuperueniens non debet irritare quod legitimè ab initio factum eſt. conſi. 194. nu. 7. 197
2 Caſus ſimiles dicuntur habentes eandem vel maiorem rationem. conſi. 326. nu. 10. 142
2 ¶Cauſa iuſta excuſat à mora, & etiam iniuſta. conſil. 233. numero 4. 33
1 Cauſa iuſta an præſumatur in principe. conſilio 135. numero. 41. 125
1 Cauſa iuſta non præſumatur in diſpenſante quando conceditur ad importunitatem pullulantium. conſilio. 135. numero 44. 125
1 Cauſa iuſta non præſumitur in principe in his in quibus ſine cauſa quid facere non poteſt. conſi. 5. nu. 5. 6
1 Cauſa iuſta auferendi dominium alterius dicitur quando reſpicit vtilitatem publicam, ſed alia etiam cauſa conſiderari poteſt, de qua in conſi. 135. nu. 21. & 40. in fi. 123. & 125
2 Cauſæ piæ non fauemus in præiudicium tertij. conſil. 303. numero 6. 119.
2 Cauſa iniuſta excuſat à dolo, licèt plenè non probetur. conſilio 254. nume. 5. 56
2 Cauſa poſſeſſoria poteſt dici ſummaria in qua laicus videtur capax etiam cauſæ ſpiritualis, quando pars confitetur. conſil. 258. nume. 4. 60
2 Cauſa iuris videtur reſeruata deleganti. conſi. 274. nu. 3. 81
2 Cauſa conſeruationis libertatis eſt fauorabilis. conſi. 192. numero 3. 101
1 Cauſa carcerati dicitur pia, & cauſa pia ſemper intelligitur excepta quacunque diſpoſitione. conſi. 3. nu. 10. 4
1 Cauſa prima & originalis attendi debet, & ab ea fit denominatio. conſi. 131. nu. 15. fol. 116. & conſi. 144. nu. 2. 133
2 Cauſa prima ſemper ſpectanda eſt. conſi. 202. nu. 14 6
1 Cauſa quando vna tantum conſiderari poteſt, illa pro expreſſa habetur. conſi. 8. nu. 14. 17
1 Cauſa falſa vitiat etiam ſententiam principis. conſil. 134. numero 50. 122
2 Cauſa facti conſiderari debet potius quàm ipſum factum. conſi. 75. nu. 15. fol. 71. conſi. 201. nu. 25. fol. 3. conſi. 202. nu. 7. in 2. vol. fol. 5. & conſi. 319. nu. 7. eod. vol. 130
2 Cauſa facti cur aliquid fiat, ſemper inſpici debet. conſi. 304. numer. 3. 117
1 Cauſa prius conſtare & apparere debet quando diſpoſitio ſine cauſa fieri non poteſt. conſi. 172. nu. 7. 158
2 Cauſa reſpiciens commodum teſtatricis, præſumitur finalis. conſi. 243. num. 3. 44
2 Cauſa noua aut nouus titulus an conſideretur in venditore redimente rem venditam ex pacto appoſito. conſilio. 202. numero 3. 5
2 Cauſa appoſita in donatione vbi reſpicit vtilitatem ipſius donantis illa præſumitur finalis ſine qua donatio facta non eſſet. cõſi. 245. nume. 3. 46
2 Cauſa poſſeſſoria eſt ſummaria, & modici præiudicij. conſi. 258. nume. 2. 60
1 Cauſa proxima & immediata inſpici debet. conſilio 163. numero 4. 152
2 Cauſa proxima & immediata magis influit quàm remota & mediata. conſi. 264. nume. 3. 67
2 Cauſa permiſſionis fauorabilior eſt, quàm cauſa prohibitionis. conſi. 203. nume. 25. 9
2 Cauſa remota non ita conſideratur ſicut proxima conſi. 205. nume. 30. 12
1 Cauſa finalis dicitur quæ reſpicit fauorem diſponentis aut alterius tertij. conſi. 59. nume. 4. 56
1 Cauſa finalis arguitur ex proœmio, ex dictione pro, ex illis verbis hoc ideo fecit. &c. ſimiliter quando eſt cauſa quæ reſpicit cõmodum donantis, & illa quæ generaliter reſpicit totam diſpoſitionem: cauſa autem dicitur impulſiua, quæ non influit in totam diſpoſitionem. conſi. 192. nu. 21. 177
1 Cauſa finalis dicitur ſine qua quis alias ita facturus non erat, aut eo modo niſi fuiſſet cauſa illa. conſi. 142. nu. 9. 130
1 Cauſa quælibet etiam beſtialis excuſat à dolo. conſilio 46. numero 14. 49
2 Cauſa vna quando dicatur præiudicialis ad alteram conſi. 280. nume. 1. 88
2 Cauſa dominij eſt præiudicialis ad cauſam plagij. ibi. nu. 2. eod.
1 Cauſæ falſitas actum non vitiat quando ſcitur talis falſitas. conſi. 83. nume. 2. 76
2 Cauſæ falſitas vitiat omnem diſpoſitionem. conſilio 258. numero 12. 61
2 Cauſæ cognitio alia non requiritur poſt latam ſententiam diffinitiuam. conſi. 273. nu. 5. 79
1 Cauſam habere ab aliquo quando quis dicatur. conſilio 92. nume. 7. 85
2 De cauſa criminali & ciuili quando tractatur, ſi vna eſt præiudicialis præponitur cum diſiunctione. conſi. 280. nu. 3. 88
2 In cauſa criminali contra ſubditos agitur principaliter, vt delictum puniatur, conſi. 232. nu. 9. 33
1 ¶Cautio vſufructuarij debet præſtari expreſſa qualitate & æſtimatione bonorum. conſi. 187. nu. 7. 170
1 Cautio ſufficiens conſiderari non poteſt vbi odium eſt capitale. conſi. 31. nume. 4. 39
2 Cautio de iudicatum ſoluendo, licèt contineat cauſam defenſionis quòd fideiuſſor teneatur defendere reum, tamen non poteſt conueniri antequàm reus conueniatur. conſilio. 272. numero 1. 77
2 Cautio debet pręſtari ab eo, qui tenetur ad aliquid ſoluendum vel reſtituendum. conſi. 269. nu. 7. 78
2 Cautionis actus non recipit diem neque conditionem. conſ. 212. nume. 15. 77
2 ¶Cedens & ceſſionarius ſi concurrant contra tertium, præfertur ceſſionarius habens ius vtile quando ceſſio eſt ad commodum ipſius ceſſionarij. conſi. 227. nu. 2. 28
1 ¶Cedi an poſſint quæ ſunt tranſmiſſibilia ad hæredes. conſi. 191. nume. 2. 174
2 ¶Cenſualis res quot modis fieri poſſit. conſi. 217. nu. 4. 19
1 ¶Cenſus extirpandus eſt cuius cauſa ignoratur, niſi ſit præſcriptus. conſi. 132, nu. 11. 117
2 Cenſus quando debetur, quid agendum. conſi. 217. nu. 6. 19
1 ¶Certum quid dicitur, quod vniformiter ſemper fit. conſi. 121. nume. 5. 106
2 ¶Ceſſio non tenet contra formam ſtatuti. & ceſſante iuramento actus, renunciari non poteſt iuri prohibitiuo & annullatiuo. conſi. 242. nume. 1. 43
2 Ceſſio facta particulari eccleſiæ, quæ non habet poteſtatem contra debitorem, non dicitur facta in potentiorem perſonam. conſi. 205. num. 44. 12
2 Ceſſio extenditur etiam ad bona mobilia, quando eſt facta generaliter & vniuerſaliter. conſi. 227. nu. 1. 28
1 Ceſſio de iure retratandi aut redimendi alteri poteſt fieri: & de pluribus caſibus, in quibus ceſſio fieri poteſt. conſilio 191. numero 2. 174
1 Ceſſio fieri poteſt de iure competenti ſiue de iure communi ſiue ſpeciali, ideo ius impugnandi ceſſionem ex capite implemẽti nõ ſecuti alteri cedi poteſt, idẽ in beneficio reſtitutionis in integrũ
conſi-

conſi.527.nu.55. fol.152
1 Ceſſio actionum liberat debitorem obligatum ex eo ſolum ꝙ actiones habeat.conſi.109.nu.8. 97
2 Ceſſionarius an dicatur potentior perſona ob officium clauaratus.conſi.205.nu.43. 12
1 ¶Cætera: D.ctio & cætera, operatur circa omnia conſueta apponi in inſtrumento.conſi. 34.nume.5.quod tamen intellige, vt nume.7. 42
1 ¶Charitas ordinata incipit à ſeipſo, & plus amat ſe in vngue pedis, quàm aduerſarium in vertice capitis, apibus enim ille euuit, qui ſe plus diligit vllum. conſi. 6. nume. 25. fol.9. & conſi. 7.nume.17. 17
Charitas. Non valet inhibitio per quam opus charitatis & pietatis excluditur tanquàm contraria iuri diuino. conſilio 4. numero 9. 4
1 ¶Chriſtiani priuilegio dignus non videtur, qui Chriſtiani abutitur nomine.conſi.73.num.25. 67
1 ¶Citatio non requiritur quando agitur de modico præiudicio. conſi.182.nu.17. 177
1 Citatio minus legitima nihil operatur, & forma citationis omiſſa proceſſus redditur nullus.conſi.182.nu.11. eod.
2 Citatio trina conuenit contumaci.conſi.254.nu.2. 56
5 Citatio procuratoris non ſufficit quando agitur de graui præiudicio.conſi.182.nu.11. 167
1 Citatio perſonis ſeu nominatim fieri debet quando perſona eſt certa.conſi.132.nu.10. eod.
1 Citatio redditur inutilis quando actus fit alia hora quàm citationis, ideo actus redditur nullus.conſi.122.nu.17. 108
1 Citatus a duobus iudicibus tenetur maiori obedire.conſi.6.nume.83. 12
1 ¶Ciuiliter poſſidés poteſt propria autoritate naturalem recuperare intra modicum tempus.conſi.4.nu.8. 5
1 ¶Clandeſtina proteſtatio dicitur de qua contrahens certificatus non eſt.& quando dicatur clam quid fieri. conſilio 120. nume.5. 106
1 Clandeſtinè actum arguit præſumptionem contra facientem.cõſi. 29.nu.11. 113
1 Clandeſtinè factum arguit ſuſpicionem putà quid de nocte fiat. conſi.178.nu.6. 163
¶Clarum: In re clara ceſſat dubitatio, nec eſt opus gloſſa vbi text. habemus infra in litera D, in ver. dubitatio.
1 ¶Clauſula libelli & alias concluſiones peto adiudicari, quæ melius ea præmiſſis elici poſſunt: non tolli vitium ineptitudinis libelli.conſi.151.nu.4. 148
1 Clauſula generalis non obſtantibus, ſola ſufficit vbi agitur de modico præiudicio in his quæ ſunt de iure ciuili.conſil. 182. nume.13. 167
2 Clauſula generalis poſt ſpecies enumeratas, extendenda eſt ad caſus ſpecialiter expreſſos.in conſi.209.nu.5. 14
2 Clauſula omni meliori modo, &c. operatur, ne reſtringatur diſpoſitio ad ſpecificata.conſi.326.nu.15. 143
2 Clauſula appoſita ad vnum finem, non debet trahi ad alium.conſi.231.nu.10. 31
2 Clauſula non obſtantibus, non tollit vitium ſubreptionis, & reſtringitur ad expreſſa.conſi.206.nu.3. 115
1 Clauſula, ſupplentes omnes defectus, & exceptione quacunque non obſtante, non operatur quominus opponi poſſit contra perſonam quòd non ſit legitima aut habilis ad actum.conſi.104. nume.2. 93
1 Clauſula de plenitudine poteſtatis, non derogat præcedenti diſpoſitiom habenti clauſulam derogatoriam ad ſequentes. conſi. 526.nu.2. 110
1 Clauſula de plenitudine poteſtatis, nil operatur in his quæ ſunt facti de quibus princeps informatus non fuit. conſilio 126. numero 3. eod.
1 Clauſula quorum tenores haberi volumus pro expreſſis, vim habet derogationis ſpecialis.conſi.126.nu.7. 111
1 Clauſula peto ius & iuſtitiam miniſtrari, non poteſt operari circa ea quæ nullo modo narrata & propoſita ſunt nec in narratis comprehendi poſſunt.conſi.155.nu.4. 148
2 Clauſula codicillaris, non operatur contra voluntatem teſtantis. conſi.210.nu.3. 14
1 Clauſula codicillaris concepta per verba præſentis temporis, nó operatur circa vitium nullitatis poſtea ſuperueniens, ſeu quando teſtamentum poſtea rumpitur & quid quando concipitur ea lis clauſula per verba præſentis temporis ſubiunctiui modi.conſil.69.num.1. 63
1 Clauſula codicillaris non operatur niſi concipiatur per verba futuri temporis.conſi.34.nu.4. 42
1 Clauſula codicillaris an ſuſtineat teſtamétum in quo poſthumus eſt præteritus.conſi.34.nu.1. 41
1 Clauſula codicillaris an intelligatur in teſtamento inter liberos: & an clauſula codicillaris tacitè intellecta ſit tantæ potentiæ quã tæ eſt expreſſa.conſi.34.nu.2. eod.
1 Clauſula codicillaris operatur ꝙ ſubſtitutio quæ facta cenſetur ordine ſucceſſiuo, intelligatur per viam fideicommiſſi.quod ſubtiliter deducitur contra Decium contra quem etiam adducitur Curtius Iunior.conſi.22.nu.8. 32
1 Clauſula generalis non obſtantibus, non operatur quando plura ſunt obſtantia. Et periuro teſti in vno, in nullo creditur. conſi. 6.nu.59. 11
1 Clauſula non obſtantibus, reſtringitur ad caſus expreſſos & ſolum declarat mentem reſcribentis quò ad eos, ideo non tollit vitium ſubreptionis.conſi.68.nu.6. 62
1 Clauſula quomodocunque vacet comprehendit omnem vacationis modum.conſi.88.nu.10. 82
5 Clauſula de plenitudine poteſtatis vti poteſt inferiora principe quando ea vſus eſt per tempus cuius initij memoria non extat in contrarium.conſi.135.nu.3. 522
5 Clauſula derogatoria appoſita in codicillis operatur ꝙ non reuocantur per ſequentes codicillos non facta mentione illius clauſulæ derogatoriæ immo non reuocantur etiam per ſequens teſtamentum niſi reuocetur illa derogatio.conſi.90.nu.5. 83
1 Clauſula derogatoria non intelligitur in teſtamento niſi inter liberos.conſi.25.nu.10. 34
1 Clauſulæ acceſſoriæ non immutant naturam principalis diſpoſitionis.conſi.25.nu.3. eod.
2 Clauſulæ generalis natura eſt, ꝙ generaliter intelligatur: nec reſtringatur a ſpecificatis.conſ.345.nu.10. 47
1 Clauſulæ appoſitæ in teſtamento debẽt intelligi rebus & terminis ſic ſtantibus & quandiu ipſum teſtamentum non reuocatur. conſi.25.nu.1. 34
1 Clauſula ea certa ſcientia, æquiparatur clauſulæ de plenitudine poteſtatis & parem cum ea vim obtinet. conſilio 182. numero.18. 167
1 Clauſula ex certa ſcientia, operatur vt tertio præiudicetur in his quæ ſunt de iure ciuili quando princeps de facto informatus eſt. conſ.182.nu.13. eod.
1 Clauſulæ ex certa ſcientia, & non obſtantibus, ſimul iunctæ operantur etiam in notabile præiudicium tertij quod intellige in his quæ ſunt merè iuris ciuilis.conſ.182.nu.13. eod.
1 Clauſulis generalibus non cenſetur quis velle ſeipſum ligare. conſ.25.nu.5. 34
¶Clementina.j.de probatio.quando procedat infra in litera T. in verſ.textus.
1 Clericatus eſt neceſſarius, vt quis beneficij ſit capax, nec ſufficit quem eſſe deſtinatum ad clericatum niſi verè ſit clericus: nec ſufficit clericatus præſumptus ꝙ quis ſit repertus in habitu & tonſura clericali.conſ.134.nu.40. 521
1 Clericatus litera ſine ſigillo non probat. conſilio 134. numero 41. eod.
5 Clericatus non præſumitur ex eo quod probetur de ordinibus maioribus.conſi.534.nu.45. eod.
1 Clericatus primæ tonſuræ probari debet in beneficijs eccleſiaſticis.conſ.104.nu.4. 93
5 Clericatus an probetur ex confeſſione partis. conſilio 93. numero 1. 85
1 Clericatus probatur confeſſione partis vbi agitur poſſeſſorio in quo ſufficit leuior tituli probatio.conſi.93.nu.4. 85
5 Clericus in cauſa criminali non eſt idoneus teſtis contra laicum conſ.2.nu.1. 2
1 Clericus priuatur beneficijs quando contrahit matrimonium etiam nulliter.conſi.195.nu.7. 174
1 Clericus deponens ſine licentia ſuperioris videtur quodammodo ſeingerere ad teſtimonium, ideo dicitur ſuſpectus. conſil. 2. nume.5. 2
2 Clericus non poteſt donare concubinæ. conſilio 229. numero 3.& 6. 29
1 Clerici ſeculares in monaſterio regulari eſſe non debent, ne dicantur homines diuerſæ profeſſionis in eodem officio ſociari. conſi.

conſi.96.nume.1. folio.87
Clerici contra ius canonicum conſuetudinem induceere poſſunt. conſi.251.nume.2. 53
Reliqua vide ſupra in litera A.in ver.Auaritia.
¶Cognatio non conſideratur inter natos aut coniunctos ex diuerſis matribus.conſ.138.nume.12. 127
¶Cognitio cauſæ dicitur non interueniſſe ob temporis breuitatem.conſi.154.nume.1. 143
¶Collatio ſecunda an valeat prima non caſſata: & pulchre de intellectu text.in c.inter dilectos.de exceſ.prælato.conſi.93.numero 6. 85
Collatio donationis ceſſat quando effectus donationis confertur poſt mortem donantis.conſi.85.nume.7. 80
Collatio donationis ceſſat quando per eam donatio fieret eluſoria.conſ.85.nume.8. eod.
Collatio: Donatio iurata conferri debet per filium in poteſtate, quia ſtatim valet infra in litera D.in verſ.Donatio.
Collatio ſola non ſufficit niſi inducatur quis in poſſesſionem ex mandato & voluntate titulum concedentis.conſilio 134. numero 24. 120
Collatio an fiat de bonis donatis in contractu matrimonij quando filius donatarius vult ſuccedere parenti donatori ſimul cum fratribus aut ſororibus ab inteſtato: & concluditur quòd non: quia dicitur donatio ſimplex conſilio 85.nume.1. 80
Collatio fit vel non fit ex mente diſponentis vbi alias non fieret. conſ.125.nume.5. 110
Collatio fit vbi alias non fieret quando ea non facta, magna ſurgeret inæqualitas.conſi.125.num.7. eod.
Collatio expenſarum ſtudij fieri debet habita ratione alimentorum, quæ filius domi percepturus eſſet. conſilio 125. numero 1.& 9. 109.& ſeq.
Collatio beneficij non tenet niſi conferens ſciat de poteſtate ſua quod ius haberet conferendi: idem in iudice ignorante fundamentum ſuæ iuriſdictionis.conſ.134.nu.4. 119
Collatio beneficiorum de iure communi pertineret ad epiſcopum, non ad capitulum.conſilio 134.nume.14.fol.120.& conſi.170.nume.3. 156
Collationis ius regulatur ex tacita & præſumpta mente donantis: ideo ceſſat collatio vbi de mente apparere poteſt, ꝙ voluerit donans eam ceſſare.conſ.85.nu.8. 80
¶Collectandi ius dicitur eſſe de regalibus. conſilio 195. numero 1. 179
Collecta imponi poteſt per vniuerſitatem pro modo facultatum cuiuſque ad æs & libram: & ibi quid in villa ſeu caſtro an poſſit collectam imponere.conſ.195.nu.1. eod.
Collecta aut ſubſidium quo caſu imponatur.conſilio 308.numero 2. 113
Collectæ exactio fit executiuè, ideo ſi quis collectam recuſet ſoluere auferuntur ab eo fructus: qualiter procedat declaratur. conſi.111.nu.1.& 19. 97
Collectam ſoluere non tenetur qui pro bonis ſuis certum quid annum vniuerſitati ſoluit.conſi.112.nu 7. 98
¶Colonus ſeu conductor non poteſt prætendere ius in re ex eo, quòd dominus ſeu locator permittit eum manere in conductione longo tempore: nec conſideratur poſſesſio in actibus voluntarijs.conſi.107.nu.4. 96
Colonus poteſt auri venas vel argenti inquirere in re conducta. conſ.209.nume.2. 24
¶Commendator quis dicatur.conſ.284.num.2. 92
Commendæ quando impropriari debent. conſilio 284. numero 5. eod.
Commodum regulatur ab onere.conſ.245.nu.4. 46
¶Communis rei commoditas percipi debet pro modo & menſura portionum ſingulorum.conſ.60.num.3. 57
Communitas approbãs molendini ædificationem eam amplius reprobare non poteſt.conſ.204.nu.15. 10
¶Commutatio alicuius reſtitutionis in caſu teſtamenti: an valeat conſ.296.nume.1. 109
Commutandi poteſtas relicta à teſtatore ad vnum vſum, in alium dicitur contraria iuri poſitiuo.conſ.296.nu.2. eod.
¶Comparere poteſt in iudicio tertius cuius intereſt & ex perſona ſua cauſam agere, de cuius iure plene eſt cognoſcendum.conſi.220.nu.2. 20
¶Comparer dicitur teſtis idoneus, & omni exceptione maior etiam in cauſa matrimoniali.conſ.169.nu.1. 155
¶Compenſandi animus non præſumitur in debitore ex contractu vel quaſi.conſ.86.nume.1. 81
Compenſandi animus colligitur ex coniecturis.conſ. 32. numero 6. 39
Compenſandi animus an præſumatur in hærede donante vel legante eo caſu quo debitum erat neceſſarium in perſona defuncti quaſi in hærede ſponte adeunte videatur voluntarium: & concluditur, quòd etiam in hærede dicatur neceſſarium quò ad compenſationem inducendam contra Corneum, contra quem in terminis adducitur Anchara. & Paulus. conſilio 131. numero 14. 116
Compenſandi animus colligitur ex coniecturis quando iubetur legatarius eſſe contentus relicto: vel quando relinquitur pro omni eo quod petere poſſet: vel quando relinquitur pro euitandis diſcordijs inter hæredem & legatarium.conſilio 149. numero 3. 138
Compenſandi animus præſumitur in fratre dotante ſororem cuius gerebat negocia.conſ.131.nume.18. 116
Cõpẽſandi animus an præſumatur quando teſtator legans puellæ pro cauſa matrimoniali poſtea in matrimonij contractu puellæ donat.conſ.167.nume.1. 153
Compenſatio an præſumatur in hærede grauato relinquente ſubſtituto aut fideicommiſſario.Ioan.de Ana.voluit ꝙ ſic: ſed mordetur eius dictum.conſi.131.nu.16. 116
Compenſatio non cenſetur facta cum debito voluntariè contracto.conſ.149.num.2. 138
Compenſatio fit ex coniecturis vbi alias non fieret. conſilio 131. nume.17. 116
Communicatus cum homicida ratificat homicidium commiſſum.conſ.220.nume.16. 25
Concedentis declarationi ſtandum eſt in caſu dubio. conſi.234. nume.4. 34
Conceſſio quæ fit perſonis coniunctis reputatur fauorabilis.conſ. 160.nume.1. 150
¶Concluſio in cauſa dicitur mera interlocutoria, quam iudex inferior ex cauſa poteſt reuocare.conſ.144.nu.20. 134
Concluſio illa, ꝙ ſtatur dicto teſtis in tortura, quando contrariatur, procedit in ciuilibus, non in criminalibus contra tertium.cõſi.6.nume.47. 10
Poſt concluſionem in cauſa recipiuntur probationes ex officio iudicis.conſ.134 nume.1. 119
¶Concubinarij dicuntur turpes perſonæ. conſilio 229. numero 12. 30
Concubinatus eſt omnino iure canonico prohibitus. conſi. 229. nume.1. eod.
Concubinæ relicta cum qua matrimonium non poteſt contrahi, ad fiſcum videntur pertinere.conſi.229.nu 8. eod.
Concubinas ali de bonis eccleſiaſticis inhoneſtum eſt.conſi.229. nume.16. eod.
¶Conditio ſiue cauſa competit etiam ad recuperandam poſſeſſionem.conſi.299.nu.2. 115
Conditio dicitur actio perſonalis, nec datur contra tertium poſſeſſorem.ibi.nu.6. eod.
Conditio quando dicatur & quando modus. conſil. 59. numero 1. 56
Conditio ſi impleta iam ſit de tempore legati conditionalis an legatum debeatur.conſ.167.nu.6. 154
Conditio ſi deceſſerit ſine liberis, appoſita in ſubſtitutione, deficit liberis natis licèt ipſi poſtea moriantur ſine liberis. quod qualiter procedat hic omnino vide.conſi 98.nu.1.& 4. 88
Conditio ſi ſine hæredibus deceſſerit, intelligitur, id eſt, ſine liberis.conſi.38.nume.1. 43
Conditio importatur per illa verba: quando matrimonio collocabitur: & deficiente conditione perinde eſt ac ſi actus factus non eſſet.conſi.15.nume.3. 14
Conditio ſi deceſſerit ſine liberis, deficit quando quis decedit relicto vno filio.conſi. 92. numero. fol o. 58. & conſilio 208. numero 1. 13
Conditio ſi deceſſerit ſine liberis, deficit liberis exiſtentibus, licèt ipſi non ſuccedant.conſi.62 nu.2. 58
Conditione ſubſtitutionis deficiente deficit ſubſtitutio: nec tunc dicitur quis priuari iure ſubſtitutionis, ſed habetur pro non ſubſtituto.& talis conditio ſi deceſſerit ſine liberis, appoſita in compendioſa, facit eam deficere, licèt inſtitutus non poſſit eſſe hæres: quia decedat viuo teſtatore relicto filio: & ſic facit deficere

etiam

etiam vulgarem comprehenſam in compendioſa. conſi. 62. numero.1.

1 Conditio: Poſitus in conditione cenſetur vocatus ex coniecturis. conſi.24.num.13.fol.34.conſi.62.nume.6.fol.58. & conſi.67. nume.1. 61

1 Conditio importat cauſam finalem. conſi.167.nu.10. 154

1 Conditio an intelligatur per illa verba, cum pacto & conditione. conſi.59.num.1. 56

1 Conditio ſi nupſerit de voluntate aut conſenſu talis, apponi poteſt diſpoſitioni quando non agitur de pœna, ſed de lucro non faciendo. conſi.80.nu.11. 76

2 Conditio iniqua non debet adferri alteri per alterum. conſi.293. nume.12. 104

2 Conditio debet impleri in forma ſpecifica. conſilio 313. numero 5. 127

2 Conditio & bona fama multum agit ad excludendum præſumptionem delicti. conſi.244.nu.6. 45

2 Conditionis natura eſt, vt ſuſpendat actum & ſtet actus in pendenti antequam conditio eueniat. conſi.273.nu.9. 80

2 Conditionem tertij abſentis meliorem facere poſſumus, deteriorem minimè. conſi.182.nu.4. 90

1 Conditione ſublata cenſetur ſublatum conditionatum quando ita apparet de mente diſponentis. conſi.80.nu.2. 75

1 Conditione deficiente, nulla redditur collatio ſub ipſa conditione facta. conſi.93.nu.3. 85

1 Conditione deficiente habetur actus ac ſi nunquam factus eſſet. conſi.170.nu.8. 156

1 Conditionale dicitur quod remittitur arbitrio alterius, quia intelligitur ſi ille arbitratus fit. conſi.112.nu.7. 107

1 Conditionale legatum non debetur ante euentum conditionis. conſi.101.num.2. 91

¶ Conducens vel emens fundum mercari non dicitur. conſi.6.nu mero.111. 14

2 Conductor quo caſu finita conductione non poſſit percipere fructus. conſi.212.nu.8. 15

1 Conductor poteſt de commodis rei conductæ diſponere ſicut locator poterat. conſi.6.nu.113. 14

1 Conductor non poteſt referre quæſtionem dominij locatori nec alias habens cauſam ab alio, quod procedit quando agitur poſſeſſorio, ſecus ſi petitorio. conſi.157.nu.1.& 4. 147

1 ¶ Conferre an teneatur frater doctor expenſam in ſtudio factam, & quid in libris. conſi.125.nu.1. 109

¶ Confiteri cenſetur quia narrat per ipſum in reſcripto quod impetrauit, licèt illud ſit ſubreptitium: vbi etiam q; talis confeſſio eſt ita potens ſicut expreſſa. conſi.201.nu.5.&6. 2

1 Confeſſio mariti de dote recepta conſtante matrimonio non cenſetur facta animo donandi, quādo maritus poſtea vxori tāquam dotatę alimenta exhibuit. in conſi.40.nu.4. 45

1 Confeſſio mariti non præſumitur facta in fraudem quando fit de parua ſumma. ibi.nu.4. eod.

1 Cōfeſſio mariti de dote recepta cōſtante matrimonio, ſi pro parte probetur vera, in totum vera præſumitur. conſi. 158.nu.6. fol. 148. & conſi. 198.nu.6. 190

1 Confeſſio mariti q; fundum emit de pecunia vxoris, non dicitur ſuſpecta aut facta animo donādi quando eſt veriſimilis, quia maritus aliunde habuit de bonis vxoris, veriſimilitudo enim tollit ſuſpicionem fraudis. conſi.40.nu.5. 45

1 Confeſſio mariti de dote recepta conſtante matrimonio præiudicat etiam creditoribus q̄ſi mulier agit hypothecaria cōtra tertios poſſeſſores lapſo tempore ad opponēdum exceptionem non numeratæ dotis. conſi.60.nu.6. eod.

1 Confeſſio mariti iurata ſuſpecta argui non poteſt. conſil. 40.numero 7. eod.

1 Confeſſio mariti de dote recepta præcedente conſtitutione aut promiſſione dotis, non præſumitur facta animo donandi, ſed animo liberandi promiſſorem: & de virtute ipſius promiſſionis, & quid ſi fiat talis confeſſio conſtante matrimonio. conſi.40.nu mero 1. 44

1 Confeſſio mariti de recepto ante contractum matrimonium præſumitur de facili facta animo donandi. conſilio 40. numero 2. & 3. eod. & ſeq.

1 Confeſſio mariti de dote recepta nō ita præſumitur facta in fraudem reſpectu futurorum creditorum ſicut præteritorum: ſed de fraude conſtare debet ex aliquibus coniecturis, & quæ coniecturæ ſufficiant. conſi.44.nu.1. 47

1 Confeſſio mariti in teſtamento de maiori ſumma dotis quàm acceperit, facit quòd tota ſumma confeſſata debetur. conſi.149.numero 1. 138

2 Confeſſio in facto alieno non præiudicat confiteri. conſil. 202. nume.56.& 47. 8

1 Confeſſio qualificata diuidi non poteſt quando præſumptio nō eſt contra confitentem. conſi.150.nu.5. 139

2 Confeſſio vbi eſt geminata, ceſſat exceptio rei non traditæ. conſi. 272.num.18. 78

2 Cōfeſſio facta coram negociorum geſtore, dicitur facta præſente parte. conſi.272.nu.16. eod.

2 Confeſſio partis ad poſitiones, eſt pleniſſima probatio. conſil. 217.num.9. 19

2 Confeſſio dicitur maior quolibet publico inſtrumento. conſilio 217. nume 10. eod.

2 Confeſſio facta præſente parte, pleneè probat. conſilio 267. numero 1. 71

2 Confeſſio abſentis eſt vti præſentis in cauſa ſpirituali. conſi. 281. numero 3. 88

Confeſſio debet eſſe certa & neceſſariò concludens. conſilio 157. numero 9. 147

1 Confeſſio incerta nō nocet: putà, ſi quis fateatur ſe occidiſſe Antonium ſimpliciter. ibi.nu.9. eod.

1 Confeſſio quæ fit de modica ſumma ſimulata dici non poteſt. eõ ſi.40.nume.8. 45

1 Confeſſio non nocet quando non eſt veriſimilis. conſi.134. num. 38.fol.121.& conſi.175.nu.5. 160

1 Confeſſio quando reprobatur a iudice vel a parte non attenditur, ideo confitens contrauenire illi poteſt. conſilio. 175. numero 6. eod.

2 Confeſſioni facto alieno non præiudicat confitenti. conſi.202.nu me.46.& 47. 8

1 Confeſſio & verba enunciatiua autoris præiudicant ſingularibus ſucceſſoribus. conſi.29.nu.1. 37

1 Confeſſio facta poſt terminum datum ad deliberandum an poſſit reuocari tanquam erronea, allegatur Roma. ſibi contrarius. conſi.112.nu.9. 100

1 Confeſſio vxoris conſtante matrimonio in fraudem donationis non firmatur iuramento. conſ.81.nu.1. 76

1 Confeſſio non prodeſt nec nocet in hiſquæ a poteſtate confitentis non dependent. conſi.93.nu.2. 85

1 Confeſſio pamnati ad mortem q; vſuras extorſit præiudicat fiſco conſ.6.nu.53.fol.11.& conſ.158.nu.8. 148

1 Confeſſio: Statur declarationi delinquenti circa eius confeſſionem, & confeſſio in dubio interpretatur in fauorem. conſ.9.nu mero 34. 19

1 Confeſſio extorta perſuaſionibus aduerſarij reuocari poteſt, etiā poſt concluſionem in cauſa. conſ.192.nu.12. 176

1 Confeſſio excellentior eſt omni probatione, & vbi eſt confeſſio ſufficit. conſ.175.nu.1. 160

2 Confeſſio erronea non præiudicat conſ. 202.nu.5.fol.5. limitatur ibi nu.49. quando eſſet error in iure. 8

2 Confeſſio non poteſt facere delictum. conſ.262.nu.4. 65

1 Confeſſioni ſuæ contrauenire quis non poteſt, & confeſſio maior eſt quocunque publico inſtrumento & quibuſcunque depoſitionibus teſtium, & vbi eſt confeſſio ibi eſt relatio omnis probationis, nec poteſt iudex confeſſionem nullam pronunciare: & habet confeſſio vim ſcripturæ & inſtrumenti. conſ.6t. numero 3. 57

1 Confeſſioni ſuæ contrauenire quis non poteſt, etiam in cauſa criminali, vbi enim eſt confeſſio ibi eſt relaxatio omnis probationis, & maior eſt confeſſio quolibet publico inſtrumento & quibuſcunque depoſitionibus teſtium. conſilio 171. numero 4. 157

1 Confeſſioni defuncti hæres contrauenire non poteſt. conſ. 125. numero 2. 109

1 Confeſſioni ſtatur vbi alias non ſtaretur, quando pro ea concurrit aliqua coniectura leuis. conſ.40.nu.5. 45

1 Confeſſioni partis non ſtatur in actu prohibito & certo caſu per ſe, ſed veritas illius caſus permiſſa alter probari debet. conſ. 175. nu.2.& 4. 160

1 Confeſſioni veriſimili fides habetur quæ alias non haberetur. eõ ſi.202.nu.48. 8

2 Pro confeſſo quis non habetur, niſi contumaciam admiſerit. conſi.254.nu.1. 56

¶ Conſinium

s ¶Conſinium expreſsio ſit ad expreſsionem rei.conſilio 593. numero 7. fol.103

t ¶Confiſcatio bonorum alicuius ſubditi vaſallo principis ſine bonorum exiſtentium in territorio alicuius vaſalli an pertineat ad principem aut ad vaſallum.conſi.128.nu.1. 112

s Conformitas ſententiarum,vt ab eis appellari non poſsit,intelligitur quando in omnibus eſt conformitas, ſecus ſi ſit difformitas in aliquo,quia in eo in quo eſt difformitas permitotur appellatio.conſi.183.nu.1. 177

s Conformitas trium ſententiarum impedit executionem,quando illæ tres ſententiæ vim habent diffinitiuæ alias ſecus. conſi. 183. nume.5. 168

s Conformitas trium ſententiarum impedit appellationem, niſi vltima ſententia inferat nouum grauamen, vel niſi in vltima ſententia ſit aliqua diuerſitas á prima.conſi.133.nu.4. eod.

s Conformes non dicuntur ſententiæ quando vna fertur ſuper meritis, altera ſuper deſertione appellationis.conſilio 133. numero 1. 167

s Conformes non dicuntur ſententiæ quando vna fertur ſuper condemnatione,altera ſuper executione facienda. conſilio 183. numero 1. eod.

s Conformes dicuntur ſententiæ quatenus concordant licèt in aliquo diſcordent.conſi.183.nu.1. eod.

s Conformes an dicantur ſententię quando quis obtinuit duas ſententias pro ſe, tertiam contra ſe ſuper nullitate, & quartam pro ſe confirmatoriam duarum primarum. conſilio 183. numero 2. eodem.

s ¶Congregans viros armatos ad actum licitum non tenetur de violentia inde ſecuta.conſi.18.nu.10. 27

s Congregans gentes armatas,vel conſilium ſeditionis habens, tenetur lege Iulia.conſi.224.nu.1. 32

s Congregatio dicitur illicita quando per eam vſurpatur autoritas magiſtratus.conſi.4.nu.2. 5

s Congregatio: Qui poteſt aliquid facere, poteſt etiam homines congregare pro eo faciendo nec tenentur congregantes pro facto aliorum, quando initium fuit licitum. conſilio 4.numero 15. eod.

a Congregatio quæ non ſit contra bonum ſtatum terræ aut in præiudicium alterius puniri non debet.conſ.4.nu.17. eod.

t Congregatio vniuerſitatis aut capituli fieri debet legitime ad ſonum campanæ & more ſolito,alias geſta non valent. conſil. 134. numero 5. 119

s Congregatio quæ fit contra prohibitionem ſuperioris non dicitur enorme delictum inſpecta qualitate perſonarum & cauſæ ob quam fit congregatio.conſi.4.nu.16. 5

t Congregatio & conuenticula differunt: quia congregatio fit ad bonum,conuenticula ad malum.conſ.4. nu.18. eod.

s Congregatio in dubio præſumitur facta ob malam cauſam.conſi.4 nu.1.fol.5.& conſi.35.nu.7. 42

s Congregatio vniuerſitatis qualiter fieri debeat attenditur conſuetudo.conſi.4.nu.19. 5

a Congregatio vniuerſitatis an ſuperioris licentiam requirat. conſi.4.num.20. eod.

s Congregationes quæ fiunt ad bonum finem puniri non debent. conſi 4.nume.14. eod.

a ¶Coniunctio æqualis præſumptionem excludit. conſil. 287.numero 2. 111

s Coniunctus non præſumitur voluiſſe cõiuncto iniuriari nec etiã ſubditus præſumitur voluiſſe principi aut domino ſuo iniuriari. conſi.9.num.26. 19

s Coniunctus poteſt accuſare occiſorem coniuncti ſi velit ad vindictam publicam.conſi.119.nu.3. 105

s Coniunctus licèt pro coniuncto agat,ei tamen præiudicare non poteſt.conſi.109.num.4. 96

a Coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti. conſilio 237. numero 1. 37

a Coniuncto permittitur exequi iniuriam & vlciſci mortem propinqui,& etiam fœminis & inhabilibus,iudiciali vindicta. conſi.520.nu.1. 20

a ¶Connexa dicuntur,quæ data & recepta ſunt in libro rationum. conſi.275.nu 4. 82

a Connexorum idem eſt iudicium.conſi.275.nu.5. eod.

a In connexis prohibito vno cenſetur prohibitum & alterum.cõſi. 235,nume.2. 32

s ¶Conſentiens alienationi rei ſuæ ſibi præiudicat.conſilio 24. numero 9. 33

s Cõſentientes exemplationi alicuius inſtrumenti an cenſeatur ipſum inſtrumentum aut exemplum approbare. conſilio 197. numero 13. 190

a Conſenſus ſolus in præſentiam criminis an quem obliget.conſi. 524.nu.4. 32

a Conſenſus probatur ex antiquitate temporis. conſilio 104. numero 9. 10

a Conſenſus præſumitur ex antiquitate temporis vbi agitur de magno præiudicio.ibi.nu.10. eod.

a Conſenſus partium expreſſus quando requiritur,non ſufficit tacitus qui ex facto percipitur.conſi.204.nu.16. eod.

Conſenſus tacitus non ſufficit ad confirmandum actum nullum infra in litera N.in verſi.Nullus.

t Conſenſus requiſitus in contractu,puta in quitatione ſufficit, ꝙ interueniat in promiſsione de quitando licèt non interueniat in ipſa quitatione & ſic in executione.conſi.11.nu 2. 21

s Cõſenſus eius de cuius hæreditate agitur,ſatis eſt ꝙ ea poſt ſuperueniat: & ibidem quando ſufficiat conſenſum ea poſt ſuperuenire.conſ.11.nu.4. 21

s Conſenſus aliquorum vbi requiritur in aliquo actu agens ex eo quod conſenſus non interuenerit tenetur probare quod extarent perſonæ quarum conſenſus requirebat. conſilio 80. numero 14. 76

t Conſenſus mariti requiſitus in contractu vxoris non eſt neceſſarius quando adhiberi non poteſt propter abſentiam mariti in lõginquo.conſi.12.nu.4. 22

s Conſenſus nõ obligat cõſentientem ad dandum aut faciendum de ſuo,ſed tantum ne poſſit cõtrauenire actui, niſi cõſentiens vẽditioni precium recipiat.conſi.33.nu.19. 41

s Conſenſus ſemel præſtitus amplius reuocari non poteſt. cõſi. 24. nu.10.fol.33.& conſi.200.nu.2. 184

t Cõſenſum ſufficit interuenire in promiſsione de quitando, licèt nõ interueniat in ipſa quitatione:& ſic executione actus.conſi.11. nume.2. 21

a ¶Conſequens qui vult,cenſetur velle omne neceſſarium antecedens ad illud.conſ.266.nu.3. 70

a Conſequens ſine antecedenti eſſe non poteſt. conſil. 202. numero 29. 7

s Cõſequẽs qui vult,quòd cenſeatur velle omne antecedẽs neceſſarium ad illud,intelligitur in his quæ dependent a mera voluntate diſponentis tantum.conſ.134.nu.45. 121

t Conſequens qui vult, cenſetur velle omne neceſſarium antecedens ad illud,etiam in materia ſtricti iuris. conſilio 164. numero 2. 159

s Cõſequẽs cenſetur permiſſum permiſſo antecedẽti: & qui vnum vult,cenſetur velle & alterum ſine quo illud facilè explicari nõ poteſt: & fit extenſio ad ea quæ veniunt in conſequentiam etiam in odioſis.conſi.186.nu.7. 169

a Cõſequentia de præiudicio tertij quod venit in conſequentiam, nõ curatur etiam quòd agatur de præiudicio eccleſiæ. conſi.186. nume.8. eod.

s In cõſequentiam multa permittuntur quæ directo aut principaliter fieri non poſſunt.conſi.6.nu.115. 14

s ¶Conſeruatur aliquid facilius quam acquiratur de nouo. conſil. 292.nume.2. 102

s ¶Conſilium loci repreſentat totam vniuerſitatem. quod intellige,vt habetur conſi.195.nu.8. 180

s ¶Conſtare prius debet ꝙ quis ſit hoſtis,antequam puniatur reus ꝙ pecuniam hoſti dederit.conſi.6.nu.27. 9

s Conſtare prius debet executori quòd perſonæ contra quas vult exequi ſint de comprehenſis in eius mandato. conſilio 196. numero 5. 180

t Cõſtare prius debet de qualitate ex qua demum iuriſdictio competit,ſi qualitas illa negetur.ibidem.

t ¶Conſtituti effectus tranſit ad hæredes conſtituentis. conſi.107. numero 2. 96

a ¶Conſtitutio renouata an ſit noua.conſi.223.nu.6. 24

a ¶Cõſuetudo nõ inducitur in his quæ vario modo obſeruata fuerunt.conſi 96.nu.5. 87

t Conſuetudo & ſtatutum an requiratur ſcientiam ſuperioris. conſi.96.num.8. eod.

t Conſuetudo non inducitur ex ſimplici tollerantia contra debitum iuris.conſ.96.nu.7.fol.87.& conſi.116.nu.3. 103

s Conſuetudo habens cauſam diſcontinuam requirit tempus cuius 102

ius initij memoria non extat in contrarium. cõſi. 95. nu. 8. 87

Conſuetudo an per ſuperiorẽ tolli poſsit. cõſi. 96. nu. 9. eod.

Conſuetudo eſt origo, ſama, & principium omnium iuriſdictionum. conſi. 238. nu. 7. 38

Conſuetudo æquiualet veritati. ibi. nu. 8. eod.

Conſuetudo eſt quaſi ius alterum naturale. ibi nu. 9. eod.

Conſuetudo loci vbi res ſita eſt, quando tractatur de aliquo iure reſpectu rei, attendenda eſt. conſi. 206. nu. 16. 13

Conſuetudo non poteſt induci ex actibus difformibus & varijs. conſi. 313. nume. 4. 127

Cõſuetudo vt probetur, requiritur probatio quòd actus facti fuerint in vim illius conſuetudinis. quod pulchrè exemplificatur. cõſi. 171. nu. 14. fol. 157. & conſi. 197. nu. 12. 182

Conſuetudo debet plenè probari, & probatio dicitur multũ difficilis. conſi. 325. nu. 1. 141

Conſuetudinem generaliter probari non ſufficit, ſed probari debet ſpecialiter in caſu de quo agitur. conſi. 96. nu. 4. 87

Conſuetudo probatur ex pluribus inſtrumentis in quibus apparet ita ſolitum eſſe fieri. conſi. 134. nu. 9. 120

Conſuetudo non probatur per teſtes dicentes conſuetudinem eſſe, ſed debent deponere de actibus & de tempore ex quibus conſuetudo inducitur, immo etiam articuli generales ſuper cõſuetudine non videntur admittendi, in ſpecie niſi actus exprimãtur ſuper quibus conſuetudo inducta eſt. conſilio 134. numero 6. 119

Conſuetudo irrationabilis contra ius canonicum non valet, & dicitur irrationabilis quando contrariatur æquitati naturali. conſi. 96. nu. 3. fol. 87. & conſi. 116. nu. 5. 103

Conſuetudo an valeat ꝙ adulterium capitaliter non puniatur. cõſi. 135. nume. 1. 126

Conſuetudo non valet vt detur fides omni ſcripturæ mercatoris, quia materia daretur fabricandi falſum. ibi nu. 1. eo.

Conſuetudo contraria iuri naturali non valet. conſi. 116. nu. 2. 103

Conſuetudo quòd extantibus maſculis fœminæ non ſuccedunt, non probatur ex eo ſolum ꝙ fœminæ longo tempore fuerunt excluſæ, niſi probetur fuiſſe excluſas virtute illius conſuetudinis, cũ potuerint excludi per teſtamenta. conſilio 171. nu. 14. fol. 157. & conſi. 197. nu. 12. 182

Conſuetudo interpretari debet naturaliter & ſecundum factum non ſecundum ius: idem in ſtatuto. conſi. 118. nu. 26. 105

Conſuetudo potius recipit interpretationem ab alia conſuetudine quàm a iure ſcripto. conſi. 118. nu. 4. 104

Conſuetudo nulla quæ a ſuperiore tolleratur, per iudicem inferiorem tolli non poteſt. conſi. 127. nu. 8. 126

Conſuetudo contra ius commune reſtringi debet. conſi. 170. nume. 4. 156

Conſuetudo an requiratur quod ſit obtenta in contradictorio iudicio & an ſufficiat cõtradictio extraiudicialis. conſi. 55. nu. 6. 53

Conſuetudo contra ius commune ſtricte debet intelligi vt minus lædatur ius commune quàm ſit poſsibile. conſi. 118. nu. 6. 104

Conſuetudo nõ ideo ſit nulla ꝙ ſit contra eccleſiam, niſi illa quæ magnum præiudicium affert: nulla ratione fulcitur. conſil. 21. numero 13. 35

Conſuetudo vim pacti habet immo eſt fortior pacto. ideo vbi valet pactum a fortiori debet valere conſuetudo. conſi. 3. num. 13. 5

Conſuetudo non apponendi nomen imperatoris in inſtrumento non probatur ex eo quod teſtes dicant notarios cõſueuiſſe publicare inſtrumenta ſine nomine imperatoris, niſi deponant de actuum frequentia. conſi. 134. nu. 7. 119

Conſuetudo collectãdi forenſes, reſtringi debet ad eos a quibus exactum eſt. conſi. 111. nu. 15. 98

Conſuetudo ſimpliciter diſponens ſuper contractibus non ligat ſubditos contrahentes extra territorium. conſi. 30. nu. 6. 38

Conſuetudo vniuerſalis totius patriæ prohibens facultatem teſtandi videtur fauorabilis. conſi. 118. nu. 7. 104

Conſuetudo generalis & notoria probatione non indiget, nec allegatio eius eſt neceſſaria in loco in quo viget. conſilio 137. numero 5. 126

Conſuetudo nutritiua peccati, ſeu dans materiam delinquendi, non valet. cõſi. 116. nu. 4. fol. 103. & conſi. 137. nu. 1. eo.

Conſuetudo contra ius induci non poteſt ab his qui contra ius expreſsè ſtatuere non poſſunt. conſi. 134. nu. 25. 120

Conſuetudo iniuſta & peccati nutritiua quæ de facto obſeruatur a iudice tolli non poteſt. conſi. 137. nu. 9. 126

Conſuetudo vicinorũ attenditur et in onerofis. conſi. 94. nu. 5. 86

Conſuetudo aut ſtylus curiæ Romanæ non extenditur ad alia loca. conſi. 121. nu. 8. 106

Conſuetudo contra ſubſtantiam regulæ non valet. conſilio. 96 nu. 2. fol. 87. & conſi. 116. nu. 7. 103

Conſuetudo antiquiſsima præſumitur rationabilis. Et conſuetudine ſimpliciter ſublata, non cenſetur ſublata conſuetudo antiquiſsima. conſi. 21. nu. 12. 31

Conſuetudo antiquiſsima non requirit approbationem principis. conſi. 21. nu. 12. eod.

Conſuetudo dicitur ſtricti iuris, & in ea nihil ſuppleri debet vltra ſolitam obſeruantiam, & vbi conſuetudo de aliquo non diſponit, nec nos debemus diſponere. conſi. 30. nu. 5. 38

Conſuetudo non valet quod prælatus nõ teneatur facere eleemoſynam pauperibus de redditibus eccleſiæ. conſi. 116. nu. 2. 103

Conſuetudo principaliter diſponens ſuper bonis ꝗ̃ reſtringatur ad bona exiſtentia in territorio, non diſtinguendo an ſit fauorabilis vel odioſa. conſi. 30. nu. 4. 38

Conſuetudo vicinorum attenditur circa declarationem aut interpretationem actus. conſi. 118. nu. 3. 104

Conſuetudo ſpecialis derogat generali. conſi. 111. nu. 16. 98

Conſuetudo faciendi contractus illicitos an excuſet, & an vſus loquendi excuſet a blaſphemia. conſi. 6. nu. 103. 13

Conſuetudo generaliter vnius loci, generaliter eſt obſeruanda. conſilio 206. nu. 13. 12

Cõſuetudo ſeruari debet vbi agitur de interpretatione actus ibidem. nu. 14. eod.

Conſuetudo de paſcendi beſtias in territorio aut fundo alieno valet. conſi. 4. nu. 4. 5

Conſuetudo patriæ Bourbonexij, ꝙ acquiſita conſtante matrimonio inter virum & vxorem ſint cõia, an extendatur ad bona ſita extra patriam aut territorium Bourbonexij. conſi. 30. nu. 1. 38

Conſuetudo ꝙ acquiſita conſtante matrimonio ſint communia inter virum & vxorem, dicitur odioſa, quia omnis receſſus a iure communi dicitur odioſus. conſi. 30. nu. 2. eod.

Conſuetudo minuens pœnam adulterij non videtur iuſtè introducta fauore multitudinis conſeruandæ. conſi. 137. nu. 10. 126

Conſuetudo dicitur rationabilis ex eo ſolum ꝙ a ſuperiore tolleratur. ibi. nu. 10. eod.

Conſuetudo Bulgari in auth. hoc locum. C. ſi ſecun. nup. mul. an habeat locum in teſtamento principis, & quando vxor conſtituit maritum dominum & vſufructuarium bonorum ſuorum. conſi. 32. nu. 8. 39

Cõſuetudo nõ valet vbi ſtatutum valere nõ põt. cõſi. 137. n. 3. 126

Conſuetudo quæ corruptelam continet tempore firmari nõ poteſt. ibi. nu. 4. eod.

Conſuetudo contra honeſtatem non valet. ibi. nu. 4. eod.

Conſuetudinis interpretatio ita fieri debet vt proſit illis quibus authores ipſius conſuetudinis prodeſſe voluerunt, non quibus prodeſſe noluerunt. conſi. 118. nu. 25. 105

Per conſuetudinem derogatur ſolennitati c. ſi. de electio. lib. 6. cõſi. 63. num. 2. 59

Reliqua vide ſupra in verſi. In congregatione infra in litera S. in ver. ſcientia ſuperioris. & in litera V. ver. Vſura & conſuetudo.

¶Contemnens mandatum ſuperioris non committit crimen læſæ maieſtatis. conſi. 6. nu. 117. 14

¶Contemptus canonicorum abſentium an reddat collationem nullam. conſi. 88. in fi. 83

Contemplatio potius attenditur quàm ſermo, id eſt, potius inſpicitur cuius contemplatione fiat actus quàm ad quem dirigantur verba. conſi. 91. nu. 6. 84

Contemplatio: Quando concurrunt duo quorum vnum fit contemplatione alterius aut propter alterum ibi vnum tantum iudicatus. conſi. 202. nu. 13. fol. 6. conſi. 231. nu. 16. 32

¶Continuatio: Facilius quid continuatur quàm de nouo fiat. conſilio 4. num. 9. 5

Continuatio poſſeſsionis quæ ab initio non competebat ſuperueniente iuſta cauſa poſsidendi, vim habet nouæ acquiſitionis. cõſilio 171 num. 1. 157

¶Contrahens non tenetur ſtare contractui, niſi ſibi impleatur. cõſi. 246. num. 3. 47

Contractus principalis quando reſoluitur aliquo caſu, etiam conſtitutum reſoluitur conſi. 299. nu. 3. 115

Contractus ſunt voluntarij ab initio, ex poſt facto neceſſarij. conſi. 298. nu. 10. 113

Contractus feudi populo Romano quòd fuerit incognitus. conſilio

ſilio 241.nu.5. 40
1 Cõtractus cenſualis dicitur quãdo in contractu exprimitur, quod contrahens poſſit diſponere vti de re ſua propria. conſilio 20.numero 15. 30
5 Contractus emphyteuticus dicitur, quando conceditur res titulo perpetuæ locationis. conſi.20.num.14. eod.
2 Contractus in dubio præſumitur potius cenſualis quàm emphyteuticus. conſi.214.nu.20. 10
2 Contractus iuratus ad irritum reuocatur, ſi læſio probetur enormis longè vltra dimidiam iuſti precij. conſi.221.nu.16. 23
2 Contractus innominatus non requirit partis præſentiam. cõſilio 25.numero 18. 35
8 Contractus nominatus reſcinditur agendo ex capite implementi non ſequuti, quoties illud quod erat implendum, fuit cauſa finalis ipſius contractus. conſi.241.nu.2. 47
2 Cõtractus nominatus reſoluitur vbi deficit cauſa finalis ſine qua quis contracturus non fuiſſet. conſi.299.nu.1. 115
2 Contractus quomodo ratificetur. conſi.276.nu.6. 84
2 Contractus non annullatur ob implementum non ſequutum, niſi interueniente monitione ad implendum, vel culpa debẽtis impleri. conſi.204.nu.25. 10
2 Cõtractus nõ venit appellatione teſtamenti. cõſi.207.n.5. 123
5 Contractus in dubio habet præſumptionem iuris pro ſe. conſilio 556.num.1. 146
t Contractus iudicatur & denominatur ab effectu contra formam verborum, quando effectus repugnat verbis & non aliter. conſi.20.num.5. 29
1 Contractus talis iudicari debet qualis in ſui figura apparet. conſilio 20.nu.1. eo.
2 Contractus vnus dicitur non obſtante pluralitate rerum vendi-ſarum quando non fuiſſet quis vnam empturus ſine aliis conſil.202.nu.13. vbi idem in legato pluriũ rerum vt dicatur vnicum legatum, quando non fuiſſet teſtator legaturus vnam ſine aliis. cõſilio 203.nu.10. 6
2 Contractus duo incontinenti facti vnus poſt alium dicuntur correſpectiui. conſi.298.nu.13. 114
2 Contractus & vltimæ voluntates qualiter inter ſe differant. conſilio 188.nu.5. 97
2 Contractum approbare & ratificare cenſetur petens terminum ad ſoluendum. conſi.237.nu.3. 37
5 A verbis contractus recedi non debet, & verba contractus habentur pro textu, cui credendum eſt magis quàm gloſſæ. conſilio 105.nu.2. 94
2 Ex contractu negotiorum geſtorum, non quæritur ius domino ante ratificationem. conſi.252.nu.1. 53
5 ¶Contrarietas fugienda eſt in omni materia etiam verba impropriando. conſi.70.nu.5. 64
1 ¶Contrauenire quis poteſt facto ſuo proprio quod a iure reprobatur, puta pater donationi factæ filio: maritus donationi factæ vxori. conſi.175.num.6. 160
1 Contrauenire non poteſt quis ſententiæ quam pro ſe obtinuit. cõſi.123.num.8. 108
5 Contrauenìens in modico an incurrat pœnas l. ſi quis maior. C. de tranſa. & quid in vaſallo contraueniẽti fidelitati in modico. coſi.182.nu.16. 167
1 ¶Contumacia. Ob contumaciam nõ debet quis priuari iure ſuo. conſi.103.nu.8. 92
2 Contumax in non faciendo, non punitur quando fuit cauſa probabilis aut impedimentum ita non faciendi. conſi.319.n.20. 136
5 Contumax non dicitur qui comparere non tenetur, nec conſideratur contumacia coram eo qui iuriſdictionem non habet. conſ.203.num.7. 92
2 Contumax vt habeatur pro confeſſo oportet eum perſonaliter moneri, nec ſatisfacit monitio in perſona procuratoris. conſilio 254.nu.3. 56
2 ¶Cõuenti ad ſoluendum cenſum obligatur oſtendere quæ bona cenſualia ſint alias omnia præſumuntur affecta onere cenſus. conſi.217.nu.12. 19
5 ¶Conuerſatio quæ cum malis fit, facilè moues iudicem ad torturam. conſi.35.nu.13. 43
2 Conuerſatio cum homicida præſtat indicium contra conuerſantes niſi conuerſatio ſit interpellata. conſi.220.nu.12. 21
1 Conuerſationis ratione inducitur præſumptio tã ad bonũ quàm ad malum, & ex conuerſatione in domo alicuius fit indicium ad torturam in homine malæ famæ. conſi.73.nu.12. 67
1 ¶Conuerſi nõ admittuntur ad feudum. conſilio 303.numero 10. 119.
1 ¶Copia leuata ab alienato protocolo parte non vocata, nõ probat. conſi.197.nu.11. 181
t Copia inſtrumenti minus ſolenniter ſumpta fidem facit parte nõ opponente. conſi.150.nu.1. 139
t Copia inſtrumenti probat quando ſecundum eius tenorem fuit obſeruatum. conſi.65.nu.11. 61
5 ¶Copula requirit concurſum omnium: ideo vbi in aliquo actu requiritur conſenſus fratrum & parentum diſponentis, omnium conſenſus eſt neceſſarius. conſi.80.nu.13. 76
5 Copulæ natura eſt perfectè & circa idem copulare, non circa diuerſa. & copulæ natura eſt ampliare diſpoſitionem. conſilio 9.numero 25. 17
1 ¶Correſpectiua non debent diuerſo iure cenſeri. conſi.16.numero 4. 25
1 Correſpectiui cenſentur actus qui fiunt incontinenti, ideſt, vnus gratia & reſpectu alterius, idem in actibus qui fiũt breui tempore vnus poſt alterum. conſi.153.nu.8. 143
5 In correſpectiuis. ideſt quando vnus fit reſpectu alterius poſito vno ponitur & alterum, ſublato vno tollitur alterum. conſil.179.numero 13. 164
2 In correſpectiuis ſi vnum ceſſat, ceſſat & alterum. conſi.230.nume.2.fol.30.& conſi.256.nu.4. 48
5 ¶Corrigere poteſt ſocer generum, quia ſocer habetur loco patris imo licitum eſt ſeniori iuniorem corrigere etiam verberando & etiam ceſſante coniunctione ſanguinis. conſi.152.n.17. 148
2 ¶Correctio facilius fit in his, quæ ſequuntur ex interuallo quam in his, quæ fiunt incontinenti. conſi.307.nu.4. 123
1 Correctio voluntatis induci non debet per ſubauditos intellectus. conſi.70.nu.8. 64
5 Correctio. Etiam in materia correctoria dicitur fauorabilis, & late interpretanda, quando per eam redimus ad ius commune. cõſi.174.nu.7. 159
2 ¶Credita teſtatoris dicuntur bona hæreditaria. conſi.316.numero 3. 130
2 Creditor non poteſt apprehendere bonorum poſſeſſionem quibus debitor ceſſit propria authoritate, ſed iudicis authoritate exponantur venalia. conſi.213.nu.1. 16
1 ¶Crimen læſæ maieſtatis non committitur niſi quãdo principis maieſtas principaliter læditur, & quid in eo qui interficit conſiliarium principis. conſi.6.nu.79. 14
2 Crimen læſæ maieſtatis aliquando committitur, tamen agitur de pœna pecuniaria, & quõ intelligatur. conſi.224.nu.8. 32
5 Crimen læſæ maieſtatis non cõmittitur ex ſolis verbis iniurioſis. conſi.6.nu.1. 8
2 Criminis autor acerbius plectendus eſt quàm ſocij. conſilio 220.numero 15. 21
t In crimine priuato pro quo ciuiliter agitur poteſt iudex in eodẽ proceſſu condẽnare reũ etiam pro crimine. conſil.53.nu.2. 52
2 In criminalibus non ſufficit præſumptio ad arguendam identitatem, niſi aliter probetur. conſi.244.nu.3. 45
2 In criminalibus in dubio pronunciare debemus in fauorem rei. ibi.nume.9. 46
t ¶Culpa aut dolus non imputatur expendenti nummos ad eum valorem pro quo eos accepit. conſi 6.nu.106. 14
1 Culpa non imputatur cuſtodi pecuniæ quod illa fuerit ſubtracta quãdo ſimul ſubtracta eſt etiam pecunia ipſius cuſtodis. ibi.
2 Culpa imputari non poteſt non facienti quod facere non potuit. conſi.219.num.15. 134
t Culpa imputatur non cogitanti quod de facili euenire poterat. conſi.97.nu.4.fol.88.conſi.170.nu.11.fol.156. & conſilio 179.nume.5. 164
1 Culpa ei imputari non poteſt, qui aliquid facit pro vitando dãno futuro. con.8.nu.21. 17
5 Culpa non imputatur conſulenti vt quis id faciat, quod alij facere conſueuerunt. conſi.8.nu.22. eod.
1 Culpa ei imputari non poteſt qui primus facere incępit quod alijs conſuluit faciendum. conſi.18.nu.23. eo.
1 Culpa imputari non poteſt facienti in re aliena, quod in re ſua propria fecit. conſi.123.nu 10. 108
5 Culpa non imputatur non facienti quod facere non tenebatur. conſi.4.nu.24.fol.6.conſi.63.nu.9. 60
2 Culpa lata dicitur non inquirere de eo de quo alij communiter inquirere conſueuerunt. conſi.131.num.13. 117

Culpa

1 Culpa imputatur ei qui non inueſtigauit an is cum quo beneficium permutauit, iuſtè illud obtineret. ibidem.

1 Culpa ceſſat vbi mora non eſt: mala fides argui non poteſt in eo qui ſolu t. conſi 21. nu. 7. fol. 30.

1 Culpa imputatur non inueſtiganti an in loco debeatur gabella: immo culpa lata dicitur nõ inquirere de eo de quo alij inquirere conſueuerunt. conſi. 115. nu. 3. 102

1 Culpa imputatur ei qui remedio ſibi competenti non vtitur, immo dolus tunc imputatur. conſi. 21. nu. 10. 30

1 Culpa alicuius ꝙ cum eo ob eius culpam habitare quis non potuerit, qualiter probari debeat. conſi. 151. nu. 16. 148

1 Culpa maior eſt, inepte aut imprudenter quid agere, quàm illud omittere. conſi. 8. nu. 28. 17

1 Culpa imputari non poteſt non facienti aliquid, cum ſi illud factum eſſet, nihil tamen profuiſſet. conſi. 83. nu. 5. 78

1 Culpa imputatur incipienti aut prouocanti. conſi. 97. nu. 1. fo. 88. & conſi. 119. nu. 11. 105

2 Culpa quælibet etiam leuiſſima abeſſe præſumitur ab his, qui operam dant rei licitæ. conſi. 316. nu. 16. 105

2 Culpa dicitur ordinata ad caſum quãdo principaliter reſpicit ipſum caſum. conſi. 247. nu. 7. 49

1 Culpa leuis dicitur ratione deſidiæ & negligentiæ, & non facere in re aliena quod in ſua quis faceret. conſi. 97. nu. 5. 88

1 Culpa vt ex culpa præcedenti teneatur quis de caſu fortuito, requiritur quòd illa culpa fuerit ad caſum ordinata. conſilio 8. numero 29. 17

1 Culpa non dolus arguitur ex omiſſione. conſi. 6. nu. 75. 12

1 Culpa ſua lucrari nemo debet. conſi. 100. num. 11. 19

1 Culpa imputatur vocanti alium non idoneum ad onus aliquod. conſi. 8. nume. 25. 17

1 Culpa in dubio non præſumitur, immo ad vitãdum præſumptionem culpæ præſumitur quis feciſſe, quod alius veriſimiliter faceret: & probari debet culpa certa & clara. conſilio 8. numero 20. 17

1 Culpa vbi ſumus in dubio an interuenerit vel non, nunquam debet quis pro culpa condemnari. conſi. 8. nu. 30. 18

1 Culpa quòd quis cum alio habitare non potuerit, non probatur ex omni altercatione: puta quòd alius ſolitus ſit quandoque altercari. conſi. 151. numero 19. 141

1 Culpa in dubio non præſumitur. conſi. 151. nu. 18. fol. 140. & conſ. 319. nume. 17. 105

1 Culpa leuiſſima dicitur non præuidere quod quocunque modo præuideri potuit. conſi. 97. nu. 3. 88

1 Culpa imputatur non petenti licentiam etiam quòd talis licẽtia de facili concedi non ſoleat. conſi. 121. nu. 10. 106

1 Culpa vltima nocet & damnum attribui debet culpæ proximæ & immediatæ non remotę. conſi. 8. nu. 24. 17

1 Culpa imputatur voluntariè ſe obliganti pro alio. conſilio 129. numero 10. 113

1 Culpa lata, dicitur non facere quod conſuetum eſt fieri. conſilio 97. nume. 6. 88

1 Culpa imputatur ei qui a principe aliquid non poſtulauit, licèt illud reputetur impoſſibile. conſi. 64. nu. 6. 60

1 Culpa non imputatur non facienti aliquid, quod erat dubium an eſſet profuturum vel non. conſilio 83. nu. 5. 77

1 Culpa condemnari quis non debet vbi ſumus in dubio an culpa interuenerit vel non, & aliqualis dubietas excuſat a culpa. cõſi. 151. numero 19. 141

1 Culpa imputatur ei, qui potuit impedimentum amouere, & non amouit. conſi. 270. nu. 3. 74

1 Culpam fiſcus imputare non poteſt, quando ex ea damnum non ſubſtinet. conſi. 3. nu. 25. 4

1 Culpam allegans probare eam debet clarè & ſpecifice. conſil. 151. numero 11 148

1 Vt ex culpa præcedenti teneatur quis de caſu requiritur quod culpa ad caſum fuerit ordinata. conſi. 8. nu. 29. 17

Reliqua vide ſupra eo in ver. caſus & infra in litera. F. in verſic. facienti.

1 ¶ Cumulari poſſunt iudiciũ ciuile & criminale. conſi. 14. nu. 1. 23

1 Cumulari poſſunt actiones competentes ex diuerſis cauſis cõtra eandem perſonam. conſilio 16. numero 8. vbi pulchra de cumulatione. 25

1 Cumulatio iudicij ciuilis & criminalis admittitur. conſilio 58. numero 2. 56

2 ¶ Curator non ſolum, ſed etiam extraneus poteſt acceptare pro adulto: in extraneo autem pro abſente requiritur expreſſa ratificatio. conſi. 161. nu. 1. 65

1 Curatoris autoritas non curatur vbi minor iurat. cõſ. 7. nu. 16. 16

1 ¶ Cuſtodes agrorum & portarum dicuntur viles perſonæ. conſi. 196. numero 7. 181

¶ De litera D.

1 DAMNVM quod quis ſubſtinet ob publicam vtilitatem de publico debet reſarciri. conſi. 95. nu. 7. 86

1 Damni cauſa fauorabilior eſt quàm lucri: ideo facilius ſubuenitur tractanti de damno quàm de lucro. con ſilio 120. numero 2. 109

2 Damni occaſionem dans, damnum dediſſe videtur. conſilio 164. numero 4. 67

1 Damnificans alium non tenetur pro damno quãdo damnum habet admixtam culpam partis. conſi. 119. nu. 11. 105

2 Damnum dare prohibitus tenetur curare ne damnum detur. cõſi. 319. numero 21. 136

2 Damnum & periculum regulariter ad eum pertinent, cuius principaliter & ordinariè ſit lucrum. conſi. 247 num. 2. 48

1 Damnum corporis occiſi aut deformitatis membri peti non poteſt actione legis Aquiliæ. conſi. 119. nu. 5. 105

1 Damnum operarum amiſſarum ob hominem occiſum petere nõ poſſunt niſi hi quibus ex talibus operis acquirebatur aut qui ex eis ali debebant. conſi. 119. nu. 6. eod.

1 Damnum debetur licèt culpa leuiſſima datum ſit, quando eſt culpa in faciendo. conſi. 97. nu. 2. 88

1 Damnum datum quando probatur iuramento damnum paſſi vel ſaltuarij ex forma ſtatuti intelligitur contra ipſum damnum dantem non contra tertium: puta quando ex forma ſtatuti villa tenetur emendare damnum datum per alium. conſilio 196. numero 8 181

1 ¶ Dationi inſolutum cenſetur renunciare petens debitum aut pecuniam. conſi. 74. nu. 7 69

2 ¶ Datum quid non fuiſſe, nec datum quidem, ſed ademptum paria ſunt. conſi. 202. num. 25. 7

1 ¶ Debens ſeruitutem non poteſt in prædio ſeruienti quid agere per quod vſus ſeruitutis impediatur. conſi. 4. nu. 6. 5

2 Debitor ſoluens vni non creditori pro creditore, non ſoluit ad vtilitatem recipientis, ſed veri creditoris. conſilio 304. numero 4. 120

1 Debitum an pręſumatur ſolutum quando creditor creditori ſoluit: & de intellectu l. ſi cum dos. ff. rerum amot. conſilio 129. numero 9. 113

2 Debitum dotis eſt fortius, quàm debitum legitimum. conſi. 236. numero 5. 35

2 Debitum qui ſoluit ex inſtrumento, non poteſt ignorantiam inſtrumenti allegare. conſi. 276. nu. 5. 84

1 Propter bellum ſuperueniens non liberatur quis a debito quominus teneatur hoſti ſoluere quod debet. conſilio 6. numero 87. & 97. 13

1 ¶ Deceptis ob aliorum aſſertionem ſubueniri debet. conſi. 157. numero 15. 147

1 Decima debetur etiam de paleis & cõſuetudo nõ valet per quã materia datur delinquendi. & an valeat conſuetudo ꝙ decima ſoluatur in horreis. conſi. 21. nu. 1. 30

2 Decimæ debent ſolui feudatario de illis inueſtito. conſilio. 206. numero 12. 12

2 Decimas retinẽtes, ſunt immemores ſalutis æternæ. conſilio 206. numero. 17. 13

2 Decimarum caſa licèt ſit ſpiritualis, poſſeſſorium tamen non eſt ſpirituale. Aliud enim eſt res, aliud poſſeſſio rei. conſilio 258. numero 1. 60

2 In decimis non conſiderantur perſonæ, ſed ipſa eccleſia. conſilio 206. nume. 9. 112

1 ¶ Declaratio voluntatis non requirit partis præſentiam. conſi. 148. numero 11. 137

1 Declaratio ex interuallo non admittitur in præiudicium alterius. conſi. 106. nu. 13. fol 95. & conſi. 112. nu. 12. 100

2 Declaratione & reſtrinctione ceſſante per dictionem limitatiuã, genus non reſtringitur propter ſpecies enumeratas & ſequentes conſi. 227. nu. 8. 28

2 ¶ Decretum debet intelligi prout eſt poſſibile ipſum adaptari. conſi 231. numero 5. 31

Decre-

1 Decretum domini ita interpretari debet ne mereatur a ſapientibus reprehendi nec trahi debet ad iniquum intellectum,qui aut fatuus eſt aut callidus,nec iudaicè intelligi debent verba decreti.conſi.5.num.14.fol. 7
2 Decretum iudicis reſpiciens perſonam pupilli extenditur in conſequentiam ad bona ſita extra territorium. conſilio 264. numero.9. 68
1 Decuriones non poſſunt remittere ius vniuerſitatis. conſilio 45. numero.8. 46
2 ¶ Defenſio non excuſat niſi ſit neceſſaria. conſilio 314. numero.4. 125
1 Defenſio probatur etiam per teſtes coniunctos,fœminas & per præſumptiones.conſi.2.nu 9.fo.2.& conſi.119.nu 9. 105
2 Defenſio ſatis eſt ꝙ ſemiplene probetur.& dubia probatio ſufficit vbi agitur de cauſa defenſionis.conſi.2.nu.16. 3
2 Defenſionis cauſa dicitur factum homicidium,quando occidẽs prior fuit inſultatus & percuſſus pugno,cui culpæ erat talem percuſsionem ſubſtinere, vel quando occidens erat debilior corpore quàm eſſet occiſus.conſi.119.nu.7. 105
1 Defenſionis cauſa an conſideretur quando iam percuſſus percuſſorem occidit:& dicitur ꝙ ſic,ſi percuſſor non aufugit ſtatim cũ percusſit.conſi.119.nu.8. eod.
1 Defenſionis rei ſuæ cauſa in criminalibus admittitur verborum impropriatio, immo interpretantur verba ſecundum fictionem ne reus puniatur.conſi.6.nu.41. 10
2 ¶ Delegante mortuo antequam delegatus partes citauerit,expirat delegati iuriſdictio.conſi.274.nu.1. 81
2 ¶ Delictum.Si deliquerint plures cauſa eorum poteſt ſeparari & ſinguli puniuntur per diuerſos iudices. conſilio 232. numero 1. 32
2 Delictum ceſſat in acceſſorio,vbi principalis non deliquit. conſi. 319.numero 12. 134
2 Delictum commiſſum die feſto,cum probatur commiſſum in nocte feſti,præſumitur commiſſum hora noctis,quæ datur diei, vt fugiatur maior pœna.conſi.205.nu.10. tt
1 Delictum dicitur grauius ratione presbyteratus & dignitatis perſonæ delinquentis,& contra quam delictum committitur.conſi. 9.numero 2. 17
2 Delictum facientis grauius eſt quàm omittentis. conſilio 300.numero 3. 116
2 Delictum probare per coniecturas non ſufficit. conſilio 264.numero.1. 45
1 Delictum probatur ex pluribus præſumptionibus modo capitaliter non agatur.conſilio 134.nu.36. 121
2 Delictum vt fugiatur interpretatio in dubio fieri debet: de quo multa pulchra & ipſa notabiſſia exempla.conſi.151.nu.18. 140
1 Delicti grauitas cognoſcitur ex grauitate pœnæ. conſilio 6. numero 18. 9
2 Delicti particeps quis dicatur.conſi.214.nu. 5. 32
2 Delictorum diuerſitas arguitur ex diuerſitate titulorum, quando ponuntur ſub diuerſis titulis, & ex diuerſitate pœnæ. conſilio 6. numero 1. 8
2 In delictis ſemper præſumitur pro eo,quod excuſat.conſilio 244 numero 5. 45
2 Delinquens qui credit hæredibus fide dignis excuſatur.cõſi.319. numero 14. 134
2 Delinquenti quando dicatur auxiliari.conſi.220.nu.10. 21
5 ¶ Demanium non conſideratur in caſtro ſoluto infeudari,ſeu caſtrum ſolitum infeudari non dicitur eſſe de demanio.conſilio 54. numero 1. 52
2 ¶ Demonſtratio falſa non vitiat,ſi aliæ plures veræ ſunt cõſi.269 numero.5. 73
2 ¶ Denominatio contractus fit a verbis, quando effectus non repugnat,alias fit ab effectu.conſi.85.nu.5. 80
1 Denominatio cõtractus in dubio fieri debet à proprietate verborum conſi.20.nu.13.fol.30.& conſi.114.nu.11. 101
1 Denominatio fit a mandante non ab exequente, quia actus attribuitur mandanti non exequenti.conſi.144.nu.3. 133
1 Denominatio potius fit habito reſpectu ad formam & ſolennitatem actus quàm ad effectum.conſil.20.num 6. 19
1 Denominatio legati fit a verbis modo effectus nõ repugnet conſ. 25.nume.22. 35
2 Denominatio fit a prima cauſa,non ab eo quod fit in executione ipſius primæ cauſæ.conſi.202.nu.34. 7
2 ¶ Depoſitio:Quando ſunt duæ depoſitiones eiuſdem teſtis æquè ſolennes, ſtatur primæ & non ſecundæ. conſi.6.nu 44. 10.
2 Depoſitio.Teſtis quando deponit vnum extra iudicium cum iuramento,& contrarium in iudicio,non videtur ſtandum alicui depoſitioni.ibi nu.46.& 48. eod.
1 Depoſitio extra torturam pro qua ſunt plures præſumptiones præfertur depoſitioni in tortura.conſi.75.nu.35. 75
1 Depoſitioni in tortura quod ſtetur intelligitur quando ſolum obſtat defectus contrarietatis, ſecus ſi alij defectus concurrant,quia ibi diſputatur,quod aliunde præcedãt habilia.conſi.6. numero 54. 11
1 Depoſitioni in tortura non videtur ſtandum quando teſtis tortus eſt periurus.conſi.6.nu.16. 9
1 Depoſitioni extraiudiciali ſtatur, potiuſquam iudiciali, quando habet plures præſumptines pro ſe conſi.75.nu,31. 7t
1 Depoſitioni ſolenni licèt ſtetur, illa tamen debilitatur ex depoſitione minus ſolenni, adeo ꝙ ex tali depoſitione ſolenni non fit iudicium ad torturam.conſi.6.nu.46. 10
1 ¶ Depoſitarius mutuãs pecuniam depoſitam furtum committit. conſi.106.numero 7. 95
1 ¶ Depoſitum non integrum nihil releuat.conſi.106.numer.1.eo.
1 ¶ Derogare cenſetur quis formæ faciens actũ ſine illa forma quãdo derogandi poteſtatem habet.conſi.177.nu.2. 162
1 Derogatio ne fiat actus ſequens, reſtringitur ſecundum præcedentem potius quàm ei derogare cenſeatur.conſi.70.nu.19. 64
1 Derogatio quæ & qualis requiratur quando præcedit diſpoſitio habens clauſulam derogatoriam ad ſequentes diſpoſitiones.cõſilio 126.nu.1. 110
1 Derogatio ſpecialis dicitur quando de mente conſtat ꝙ quis voluerit derogare diſpoſitioni præcedenti:& quando dicatur conſtare de mente latè vide.conſi.126.nu.5. eod.
1 Derogatum non cenſetur præcedentibus conuentionibus per ſequentes niſi quatenus de neceſſitate inferatur. conſilio 26. numero 7. 36
1 Derogatum cenſetur primę diſpenſationi per ſecundam minoris temporis.conſi.167.nu.11. 154
1 Derogatum cenſetur primo pacto ex illo pacto diuerſo facto interuallo.conſi.80.nu.16. 76
2 Derogatum non cenſetur conſuetudini per contrariam conſtitutionem niſi quatenus verba ſonant.conſi.144.nu.13. 133
2 Derogatum non cenſetur per actum ſequentem actui præcedenti niſi quatenus de neceſſitate inferatur. conſilio 167. numero 4. 154
2 Derogatum non cẽſetur diſpoſitioni ſpeciali per diſpoſitionem generalem ſequentem habentem derogatoriam quando vterque diſpoſitio ſaluari poteſt citra derogationem.conſilio 144.numero 14. 133
1 Derogatum non cenſetur ſtatuto antiquo per ſtatutum nouum quando per diſtinctionem ſimul ſtare poſſunt. conſilio 60.numero 15. 64
2 Derogatum non cenſetur legi ſpeciali præcedenti,per legem generalem ſequentem, etiam habentem clauſulam derogatoriam, quando vtraque poteſt aliquo modo ſaluari.conſilio 70. numero 16. eod.
1 Derogatum non cenſetur legi antiquę per legem nouam,niſi quatenus dictum ſit expreſſè.conſi.70.nu.17. 64
1 Derogatum non cenſetur pactis in contractu appoſitis per quæcunque verba contractus.conſi.70.nu.17. eod.
¶ Deſcendentes.vide infra in litera.G.in ver.Generis. & in litera I.in ver.Inſtitutio.
1 ¶ Deſtructio operis facti an ſit ex edicto.de nuncia.nou.ope.aut ex interdicto quod vi aut clam.conſi.154.nu.3. 144
1 Deſtruere quis poteſt propria autoritate quod ſuper ſuo ædificatum eſt conſi.124.nu.2.& nu.13.vbi declaratur. 109
1 Deſtruere non debet quis propria autoritate opus quod ipſo vidente & ſciente factum eſt.conſi.124.nu.10. eod.
1 ¶ Dictio & cætera,non operatur vt illud quod per eam ſubintelligitur,habeatur pro expreſſo,ſed agi poteſt vt notarius extendat. conſi.34.num.6. 42
1 Dictio & cætera,ſolum comprehendit ea quæ veniunt ad complementum orationis non ſeparata ab ipſa oratione.conſilio 34. numero 7. eo.
1 Dictio & cætera,nihil operatur, nec extendi poteſt quando inſtrumentum non exprimit conceptum & intentionem partium ad plenum.conſi.34.nu.8. eod.
1 Dictio & cætera, operatur quòd cenſetur appoſita apponi per ipſum

ipſum notarium ſpecialiter nõ per alios notarios generaliter.cõſilio 34.numero 5. eod.
a Dictio vt ſupra, refertur ad omnia præcedentia.conſi.88.numero 3. 82
b Dictio omnis,operatur quod ſi teſtator legat omnem rem quam cõmunem cum alio habebat,cẽſetur legare etiam partem ſocij. cõſi.80.nume.15. 76
a Dictio vniuerſalis negatiua,omnia excludit etiam minimæ.conſi.294.nu.6. 105
a Dictionis vniuerſalis ſignificatio ſic eſt lata,quod etiam refertur ad impropria etiam in materia ſtricta & odioſa. conſilio 294. numero 5. eo.
a Dictiones præciſæ comprehendũt omnem caſum. conſilio 201. numero 44. 5
a Dictis, eſt verbum reſtrictiuum: ideo vbi ſit mentio de dictis hæredibus, non veniunt hæredes hæredum. conſilio 98. numero 8. fol. 88
a ¶Dictum non veriſimile,non attenditur.conſilio 281. numero 6. fol. 89
a Dictum teſtis in tortura non præualet, quando dictum ſine tortura eſt veriſimilius.conſi.6.nu.49. 10
a Dicto iurato ſtatur quando ſunt duo dicta contraria. conſilio 55. numero 4.53.Dicti materiam ſupple.ſupra in litera A. in verſicu. Aſſertio.
a ¶Dierum longitudo præſtat fidem inſtrumentis.conſilio 274. numero 5. 81
a ¶In diffinitiua procedi debet cauſa cognita. conſil. 273. numero 3. 80
a ¶Dignitas non excuſat delictum ſed auget. conſilio 168. numero 8. 155
a ¶Dilectio maior arguitur ex eo quod magis quis fuit honoratus & ex priori vocatione aut inſtitutione. conſilio 161. numero 5. fol. 160
Dilectionis materiam. Supplo infra in litera P, in verſicu.Prædilectus.
a ¶Dilectus quis magis dicitur a teſtatore ex eo quòd prior vocatus aut nominatus eſt.conſi.62.nume.7. 58
a Dilectus minus non debet eſſe melioris conditionis quàm magis dilectus.conſi.45.nume.6. 145
a ¶Diligens in officio ſuo quilibet præſumitur, conſilio 240.numero 3. 39
a Diligentia in dubio præſumitur,non negligentia.conſilio 77. numero 11. 73
a ¶Ad diſcordiam faciles ſumus natura liter. conſilio 59. numero 3. 56
a Diſcuſſio ſit ſecundum naturam petitionis factæ cõſi.253. numero 4. 54
a Diſcuſſione bonorum impleta nec facta petitione noua, ſed continuata prima, non eſt prima inſtantia.conſilio 253. numero 1. fol. 24
a ¶Diſpenſatio quomodo & qualiter concedi debeat,& quid conſiderare princeps debeat antequam diſpenſet.conſilio 135. numero 42. 155
a Diſpenſatio Papæ ſuper voto in conſequentiam præiudicat tertio.conſi.186.nu.8. 169
a ¶Diſponens cenſetur velle prouidere in caſu magis neceſſario. conſi.301.numero 6. 117
a Diſponentis intentio vbi dubia eſt,ſemper recurritur ad cauſam finalem ex qua mentem eius colligimus & interpretamur.conſi. 245.numero 2. 46
a ¶Diſpoſitio vulgaris & materni ſermonis iterpretari debet groſſo modo & impropriè.conſi.118.nu.23. 104
a Diſpoſitio etiam iurata intelligi debet ſtantibus rebus prout erãt de tempore diſpoſitionis.conſi.95.nu.4. 86
a Diſpoſitio teſtatoris ita intelligi debet vt minus recedatur a iure communi quàm ſit poſſibile.conſi.25.nu.6. 34
a Diſpoſitio teſtatoris interpretari debet vt trahatur ad caſum magis neceſſarium.conſi.25.nu.29. 35
a Diſpoſitio teſtatoris,quod eius filijs ſtantibus in communione bona acquirenda ſint inter eos communia,an intelligatur de acquirendis poſt mortem ipſius teſtatoris, aut etiam eo viuente.conſi.133.nume.1. 118
a Diſpoſitio teſtatoris ſatis eſt quod impleatur quo ad effectum ,licèt non quo ad verba.conſi.59.nume.5. 56
a Diſpoſitio reſtringi debet ad primũ actum in materia odioſa & ſtricti iuris.conſi.161.nu.9. 151
a Diſpoſitio quælibet reſtringitur ob ſui cauſam finalem,& reſtringi debent verba ad rem ſuper qua exprimuntur. conſi.16.numero 5. 25
a Diſpoſitio vtcunque generalis & vniuerſalis reſtringitur ne quis indebite damnum patiatur.conſi.251.nu.5. 24
a Diſpoſitio generalis continens extenſionem iuris iam conceſſi reſtringi debet quando alias alteri præiudicium fieret, conſilio 3.nume.7. 4
a Diſpoſitio generalis reſtringi debet ad veriſimilia.conſilio 3.numero 14. eod.
a Diſpoſitio generalis reſtringitur ad ea quæ concernunt cauſam ipſius diſpoſitionis: ideo ſtatutum quod pater teneatur pro contractibus filij mercatoris, intelligitur de contractibus qui fiunt ob cauſam mercantiæ: idem in conſuetudine quòd detur fides liberis mercatorum : quia reſtringitur quo ad ea quæ concernũt cauſam mercantiæ, ſimiliter ſtatutum quod poteſtas teneatur pro familia reſtringitur ad ea quæ concernunt officium poteſtatis, ſi familia in eo officio delinquat.conſilio 3.nume.15. eod.
a Diſpoſitio quælibet licèt generalis,reſtringitur ad ſuam cauſam. conſi. 221.numero 12. 83
a Diſpoſitio generalis non trahitur ad eam in quibus euidens eſt iniquitas.conſi.3.nume.18. 4
a Diſpoſitio generalis reſtringi debet, quando alias inconueniens ſequeretur.conſi.3.nume.13. 4
b Diſpoſitio generalis non trahitur ad exceſſiua, ideo permiſſio aut licentia de meliorando fundum non intelligitur de meliorationis exceſſiuis.conſi.3.nu.19. 4
a Diſpoſitio generalis generaliter intelligi non debet, quando nõ eſt par ratio intelligendi.conſi.3.nu.26. 4
a Diſpoſitio generalis debet intelligi de tempore continuo, non etiam inter pollato.conſi.159.nu.10. 63
a Diſpoſitio generalis non comprehendit ea, per quæ periculum animæ incurritur.conſi.285.nu.5. 90
a Diſpoſitio generalis intelligi debet ſecũdum naturam rei de qua loquitur diſpoſitio, etiam verba impropriãdo,& in materia ſtricti iuris,& pulcbra de natura attendenda ,& quid ſit natura. cõſi.186.nume.5. 169
a Diſpoſitio generalis non debet reſtringi propter aliqua verba inferius prolata , in quibus diſpoſitio verificari non poſſit.conſi. 203.numero 13. 9
a Diſpoſitio generalis non comprehendit maiora expreſſit.conſilio 227.numero 11. 28
a Diſpoſitio ita debet exandiri,vt non inducat contrarietatem. cõſi.214.nu.17. 17
a Diſpoſitio loquens ſuper facto notorio, intelligitur conſtante facto notorio.conſi.260.nu.2. 63
a Diſpoſitio de primogenitis videtur fauorabilis edita principaliter ad conſeruandas familias, & earum dignitatem. conſi. 256. numero 3. 57
a Diſpoſitio vniuerſalis affirmatiua reſtringitur ad caſus habentes eandem rationem,& non diuerſam.ibi.nu.7. 58
a Diſpoſitio ampliatur quãdo præcedunt ſpecies , & ſequitur genus.conſi.218.nume.7. 106
a Diſpoſitio facta ad obuiandum ſcandalis,dicitur fauorabilis ibi. numero 8. 107
a Diſpoſitio non valet habens clauſulam derogatoriam potentiæ ad ſequentes diſpoſitiones, quominus tali diſpoſitioni præcedẽti poſſit derogari.conſi.156.nu.4. 110
a Diſpoſitio contrahentium intelligi debet ſecundum diſpoſitionem iuris communis.conſi.33.nu.18. 41
a Diſpoſitio legis loquentis in aliquo caſu ſimplici non habet locum quando tali caſu ſimplici aliquid additur.conſilio 176. numero 7. 161
a Diſpoſitio conuenire debet vbi conueniunt verba. conſilio 10. numero 7. 19
a Diſpoſitio quælibet quantumlibet ſtricti iuris ita interpretari debet, vt aliquid operetur,& ne ſuperfluo facta cenſeatur. conſilio 272.numero 6. 77
a Diſpoſitio deueniens ad caſum a quo incipere non poteſt, vitiatur quando actus plenè conſumatus non erat. conſilio 168. numero 8. 156
a Diſpoſitio videtur fauorabilis & latè interpretanda etiam in materia correctoria quando per eam redimus ad ius commune. cõſi.174.nume.7. 160

3 Diſpoſitio deficit qualitate deficiēte, cuius reſpectu quid agitur. conſilio 202.nume.31. fol. 7

3 ¶Diſputando veritas clarius oſtenditur.conſi. 535.nume.18. fol. 123.& conſi.202.nu.15.in 2.vol. 5

1 ¶Diues an dicatur vxor habens maritum diuitem.conſi. 164. numero 3.& 5. 152

1 Diues non dicitur mater habens filios diuites, conſi. 564. numero 6. eod.

5 ¶Diuerſitas caſuum non tollitur arguendo modum de vno ad alterum niſi ratio reddatur diuerſitatis.conſi.187.nu. 2. 170

5 Diuerſitas delictorum arguitur ex diuerſitate titulorum quando ponuntur delicta ſub diuerſis titulis.idem ex diuerſitate pœnæ. conſi.6.nume.1. 8

3 Diuerſitas in tempore reddit teſtes ſingulares.conſilio 9. numero 17. 19

5 Ex diuerſitate pœnæ aut nominum,diuerſitas arguitur criminū. conſi.6. numero 2. 8

5 ¶Diuiſa res non æquè potens ac vnita.conſi.60. nume.2. 57

1 ¶Diuiſio nulliter facta per minorem ceſetur de nouo facta quādo poſt maiorem ætatem longo tempore tacuit poſſidendo bona iuxta formam ipſius diuiſionis.conſi.19.nu. 4. 28

3 Diuiſio inter aliquos cohæredes aut ſocios tantum fieri poteſt, licèt alijs abſentibus non noceat.conſi.60. nu.4. 57

1 Diuiſio contraria diſpoſitioni teſtamenti inducit renūciationem ipſius teſtamenti.conſi. 24.nu.3. 31

1 Diuiſio erronea debet reuocari,etiam ꝙ ex alia cauſa poſſet ſuſtineri.conſi.26.nu.10.fol.36.& conſi.188.nu.9. 175

2 Diuiſio licita eſt pro bono pacis iam facta retractari, & alia de nouo haberi.conſi.263.nu.7. 68

2 Diuiſio dicitur alienatio,licèt neceſſaria.ibidem.nu.8. eod.

5 Diuiſioni præſcribi non poteſt,licèt res ſteterit communis per tēpus antiquiſſimum cuius initij memoria non extat in contrariū. conſi.60 nume.1. 56

3 Per diuiſionem contrariam teſtamento inducitur renunciatio ipſius teſtamenti.conſi.24.nu.3. 33

3 In diuiſione ſocietatis an ſocius qui plus de labore & induſtria poſuit maiorem partē lucri aut acquiſitorum habere debeat ratione ipſius maioris induſtriæ & laboris.conſi.159.nu.11. 149

3 In diuiſione ſocietatis fructus bonorum vxoris conſumpti reperiri non poſſunt.conſi.149.nu.5. eod.

3 In diuiſione ſocietatis an habeatur ratio quod vnus ſociorū plus altero expenderit, quia maiorem haberet familiam. conſi. 159. numero 10. eod.

3 ¶Doctori atteſtanti de conſuetudine aut communi vſu loquendi creditur quo ad præſumptionem, quæ probandi onus transferat in aduerſarium.conſi.166.nume.9. 153

3 ¶Dolus nō præſumitur ex actu ex quo commodum quis non ſentit.conſi.18.nu.22. 27

1 Dolus arguitur ex fuga, & ex fuga mariti adminiculū vehemēs fit ꝙ ipſe vxorem interfecerit.conſi.6.nume. 37. 10

3 Dolus arguitur ex taciturnitate quando quis quid taceat ad ſui commodum in damnum alterius.conſi.83.nu.3.fol. 77. conſilio 542.nume.20.fol.131.conſi.172.nume.5.fol.158.& conſi.192.numero 14. 175

3 Dolus in eo arguitur qui promiſſa non ſeruat quatenus debet & poteſt.conſi.6.nu.96.fol.13.conſi.100.nume.9.fol.90. & conſilio 192.nume.14. 176

1 Dolus arguitur ex ſcientia,& quādo quis non facit illud ad quod ſcit ſe teneri.conſi.115.nu.2. 502

3 Dolus verus arguitur in eo qui ſcienter facit rem prohibitam. cōſilio 193.nu.2. 177

3 Dolus arguitur contra adminiſtratorem aliquid faciētem ad incōmodum eius cuius bona adminiſtrat.cōſi.142.nu.15. 531

1 Dolus arguitur contra tranſeuntem per viam nō rectam, ſed inuſitatam.conſi.115.nu.5. 502

1 Dolus arguitur ex tractatu præcedenti.ibid.nu.6. eod.

3 Dolus arguitur non ſolū ex taciturnitate veri, ſed etiam ex falſa expreſſione.conſi. 282.nu. 8. 90

3 Dolus arguitur in eo qui leges tranſgreditur: qui non ſeruat voluntatem teſtatoris: & qui contra pactum quid facit. conſi. 193. numero 3. 177

3 Dolus arguitur ex taciturnitate, quando quis tacet aliqua ſi expreſſa eſſent alius veriſimiliter ita contracturus non fuiſſet. conſi.182.nume.14. 176

3 Dolus arguitur ex læſione enormi.quod latiſſimè explicatur.conſilio 142.nume. 25. 531

1 Dolus arguitur contra non certiorantem alium de iuribus ſibi cōpetentibus,& pulchrè ponuntur deciſiones in quibus contra tacentem arguitur dolus.conſi.142.nu. 20. eod.

1 Dolus arguitur ex qualitate perſonæ puta contra vitricum qui priuignos odio perſequi præſumitur.conſi.142. nu.18. eod.

1 Dolus arguitur quando quid agitur confusè & ſub inuolucro cauſa non expreſſa cur ita fiat,conſi.142.nu.19. eod.

5 Dolus ex propoſito arguitur, quando læſio eſt multum exceſſiua conſi. 29.nu.5.fol.38.conſi. 142.nu.23.fol.131.& conſilio 192. numero 3. 176

3 Dolus ex propoſito arguitur ex ſuperſuaſionibus, & nimia perſuaſio habetur loco coactionis, immo ſuaſio ad malum plus eſt quàm compulſio.& pulchra vide.cōſi.192.nume.12.vſque ad numero 15. eod.

3 Dolus arguitur contra ſcientem futuram prohibitionem aut reductionem, ſi contra eam quid faciat, & ſimiliter arguitur dolus contra eum qui aliquid facit contra denunciationem ſibi factam& an tali denunciationi ſimpliciter credi debeat conſilio 6, numero 76. 13

3 Dolus arguitur ex qualitate temporis contra eum,qui aliquid agit tempore nocturno.conſi.35.nu.11. 43

5 Dolus præſumitur contra eum,qui aliquid facit quod ſibi nō prodeſt,& alteri nocet, licèt illud faciat in re ſua propria. conſilio nu.10.fol.42.& conſi. 75.nu.10. 70

3 Dolus & calumnia præſumuntur in eo,qui propoſita & obiecta non probat.conſi.262.nu.7. 66

3 Dolus præſumitur contra accuſatorem, qui id obiicit quod ſibi non prodeſt, ſed alteri tantum nocet.conſi.75.nu.10. 70

5 Dolus præſumitur ex tarditate quando quis diſtulit falſi accuſationem proponere.conſilio 75,nu.9. eod.

5 Dolus præſumitur contra eum qui rem alienam conſumit. conſilio 142.nu.16.fol.131.& conſi. 193.nu.5. 177

3 Dolus præſumitur in eo, qui aliquid facit ſpreta denunciatione aut prohibitione ſibi facta.conſi.190.nu.2. eod.

3 Dolus præſumitur contra iudicem in iure errantem, conſilio 18. nume.14. 27

5 Dolus præſumitur contra eum qui eodem inſtāti omnia fieri procurauit.conſi.35.nu.5. 42

3 Dolus præſumitur contra eum qui cum iactura alterius lucrum quærit.conſi.142.nu.17. 130

5 Dolus præſumitur ratione mendacij.conſi.2 nu.53. 3

1 Dolus & culpa imputantur prouocantibus,& quis dicatur prouocare.conſi.2.nu.12. eo.

1 Dolus non præſumitur ſed probari debet indicijs perſpicuis, alias perſpicacibus.conſi.8. nu.1. 17

1 Dolus præſumitur contra eum quid non facit,quod facere tenetur.conſi. 75.nu.6.fol.70.conſi.100.nu.9.fol.90.conſi.172. nume. 5.fol.158.conſi.192.nu.15.fol. 176.& conſi. 193.nu.2. 177

5 Dolus committi non ſolet contra perſonam non maleuolam nec ſine cauſa.conſi.6.nu.22.fol.9.conſi.8.nu. 13.fol.17.conſi.9.nu.19. fol.17. & conſi.75.nu.13. 70

3 Dolus an præſumatur contra committentem vitium obreptionis aut ſubreptionis.conſi.2.nu.15. 3

3 Dolus & fraus vitiant actum dolo aut fraude geſtum. conſi. 142. numero 25. 135

5 Dolus præſumitur in tutore alienante rem pupilli ſine cauſa.conſi. 142.nu.9.fol. 131.& conſi.193.nu.2. 577

3 Dolus & culpa non imputantur facienti aliquid quod & ſi factū non eſſet, idem tamen futurus erat euentus. conſilio 115. numero 16. 102

3 Dolus non præſumitur contra facientem id quod cedit ad ſui dānum.conſi.8.nu.4.fol.57.conſi.75.nu.18. 71

1 Dolus præſumitur in eo qui alienat bona ſubiecta reſtitutioni cōſi.193.numero 5. 577

1 Dolus imputari non poteſt facienti actum permiſſum,licèt ex eo actu veniatur ad actum prohibitum.conſi.8.nu.18. 17

1 Dolus non imputatur expendendi pecuniam ad eum valorē pro quo eam accepit.conſi.6.nu.106. 54

1 Dolus non imputatur cuſtodi pecuniæ quādo illa fuit ſubtracta, quando ſimul ſubtracta eſt etiam pecunia ipſius cuſtodis. conſi. 6.nu.106. eo.

2 Dolus aut fraus præſumi non debet, quando doli aut fraudis cauſa nulla veriſimiliter poteſt imaginari.conſi.8.nu.19. 17

1 Dolus aut culpa imputari ei non poteſt, qui id agit, quod alij

commu-

communiter facere conſueuerunt.conſi.6.nume.78. fol. 12
1 Dolus imputatur ei qui non vtitur remedijs oportunis. conſilio 197.nu.7. 88
2 Dolus facilius præſumitur quando contrahit quis in domo alterius & cum perſona domeſtica.conſi.142.nu.18. 131
2 Dolus qui fuit in contractu confirmato repetitus cenſetur in ſequenti contractu confirmante.conſi.142.nu.13. eo.
1 Dolus verus grauior eſt dolo præſumpto.conſilio 146.numero 6. fol. 136
1 Dolus ei imputari non poteſt,qui ſui iuris cõſeruandi cauſa quid egit.conſi.8.nu.15. 17
2 Dolus præſumitur contra minorem,mulierem,militem, & ruſticum, quando occultè arguunt.conſi.115.nu.5. 102
2 Dolus præſumitur ex actu inſolito.conſi.321.nu.3. 13
Dolus præſumitur contra eum,qui id adſerit vel affirmat, quod ignorat.conſi.149.nu.6. 50
2 Dolus in dubio non præſumitur.conſi.329.nu.1. 133
2 Dolus & calumnia præſumuntur in eo,qui propoſita & obiecta non probat.conſi.562.nu.7. 66
2 Dolus prēſumitur in arbitris,qui faciunt ratificari laudum antequam illud legatur, & ſic tacent eius tenorem.conſilio 521.numero 10. 22
2 Doli cauſa ceſſante ceſſare debet doli præſumptio, & vbi cauſa doli veriſimilis nulla imaginari poteſt, ceſſare debet ipſius doli præſumptio.conſi.75.nu.14. 76
1 Doli præſumptio ceſſat ratione coniunctionis ſanguinis, & præſumitur dolus ex nimia feſtinantia.conſi.18.nu.51. 17
2 Doli præſumptio ceſſat ex præſentia propinquorum & amicorũ. conſi.282.nu.9. 91
2 Doli prēſumptio ceſſat ratione coniunctionis ſanguinis. conſilio 319.nume.6. 133
2 Doli reus quis non dicitur ex publica proteſtatione.conſil. 319. nume.8. eod.
2 Dolum committere non dicitur, qui ſe plus altero diligit. conſi. 8.nume.16. 17
2 Dolo aut culpa ſua lucrari nemo debet.conſi.500.nu.51. 105
1 Dolo fieri dicitur quicquid fit contra bonam fidem. cõſilio 142. nume.14. 91
2 Dolo caret ,qui accipit vt domino reſtituat.conſilio 319.numero 2. 133
2 Dolo ceſſante, de pœna aliqua tractari non debet. conſil. 319. nume.15. 134
2 A dolo an excuſent rumor & fama.conſi.319.nu.4. 133
2 ¶Dominium probatum obſtat in poſſeſſorio,ſed non probandũ. conſi. 299.nu.7. 116
2 Dominium pecuniæ numeratæ non eſt difficilis probationis. cõſilio 269.nu.1. 73
1 ¶Dominium ſemiplenè probari non ſufficit, nec in eo locus eſt iuramento ſuppletiuo.conſi.157.nu.13. 147
2 Dominium non transfertur in filium a patre, ſed continuatur.cõſi.515.nu.9. 17
2 Dominium transfertur ex pignore iudiciali,quando capitur res in executionem ſententiæ.conſi.157.nu.2. 147
1 Dominium nõ probatur ex eo quod emit quis aut conducit rem ab alio tanquam rem ipſius vendentis aut locantis. conſil. 257. nume.5. 147
1 Dominium non probatur per teſtes niſi rationem reddant etiam non interrogati.conſi. 157.nu.6.fol.eod.conſi.61.nu.5. 57
2 Dominium probatur ex confeſſione partis licet non transferatur.conſi.172.nu.2.6.& 7. 147
2 Dominium reuocabile impropriè dominium dicitur. conſi. 202. nume.33. 7
2 Dominium vtile ſeparatum a directo in eadem perſona non poteſt conſiderari.conſi.293.nu.51. 104
2 Dominij probatio quibus competat.conſi.579.nu.4. 87
2 ¶Dominus malè tractans ſubditos an feudo priuetur,remiſſiuè. conſi. 54.nu.16. 53
1 Dominus poteſt agere actione iniuriarum pro vexatione ſui ſubditi.conſi.35.nu.2. 42
1 Dominus Caſtri percipere debet omnem vtilitatem prouenientem ex iuriſdictione ipſius caſtri.conſi.228. nu. 3. 112
1 Dominus poteſt emphyteutam propria authoritate expellere quando rem emphyteuticam alienauit ſine eius conſenſu. conſi.18.nu.7. 17
2 Dominus inferior poteſt facere ſtatutum in auxilium prohibitionis ſuperioris..conſi.314.nume.1. 148
2 Dominus qui non fecit furtum a ſeruo commiſſum reddere,furtum ratificat.conſi.120.nu.17. 21
2 Dominus quando declarauit voluntatem ſuam , & expulit emphyteutam, poteſt adhuc penſionem petere præteriti temporis. conſi.212.nu.9. 16
2 Dominus nõ poteſt ratificare interpoſitam appellationem a procuratore,exacto & finito tempore appellandi. conſilio 252. numero 1. 53
2 ¶Domus ædificata extra muros ciuitatis an veniat cũ in legato dicitur,domos meas. conſi 297.nu.1. 111
2 ¶Donet quis licèt poſt mortem ſuam , conferendo effectum donationis poſt mortem donantis,non tamen dicitur donare cauſa mortis,ſed inter viuos.conſi. 214.nu. 1. 16
1 Donandi animus non præſumitur in aſcendente erga deſcendentem in eo ad quod non tenetur,niſi expenſa ſit modica. conſilio 86.nu.3. 81
1 Donandi animus non præſumitur in fratre erga fratrem, niſi in alimentis.conſi. 86.nu.2. eod.
1 Donandi animus in dubio non præſumitur , ſed potius fatuitas, aut error,in facto etiam proprio.conſi.245.nu.26. 131
2 Donãs cauſa mortis ſemper ſibi reſeruat vſumfructum,nec vult eum finiri,niſi poſt mortem.conſi.214.nu.11. 16
2 Donans rem Titio vt poſt eius mortem deueniat ad eccleſiam, poteſt illud pactum Titio remittere antequam eccleſiæ ius perfectè quæſitum ſit. conſi.135.nu.10. 183
2 Donantis voluntas cognoſcitur ex forma donandi faciendo reſeruationem.conſi.214.nu.12. 16
1 Donatio cẽſetur facta etiam de bonis futuris propter reſeruationem in ea factam.conſi.15.nu.8. 24
1 Donatio: Quando in eadem diſpoſitione ſit pactum de hæreditate viuentis , & donatio de bonis propriis contrahentium ex pacto de hæreditate viuentis, donatio non vitiatur.conſilio 19.numero 5. 28
2 Donatio præſumitur ratione coniũctionis ſanguinis & dotis quãdo frater ſcit filiam fratris dotari de bonis communibus & tacet.conſi.159.nu.4. 149
2 Donatio inter virum & vxorem non valet ſine iuramento, niſi ſit reciproca & viciſſitudinaria.conſi.245.nu.11. 47
2 Donatio permittitur ex cauſa alimentorum in filios ſpurios de æquitate canonica.conſi.259.nu.14. 30
2 Donatio valet,vbi aliquid reſeruatur,de quo donator teſtari poſſit.conſi.222.nu.3. 23
2 Donatio in concubinam cenſetur prohibita,eadem ratione,qua donatio inter virum & vxorem.conſi.219.nu.2. 29
2 Donatio quãdo verè dicatur ob cauſam.conſi.301.nu. 1. 177
1 Donatio hæreditatis valet ſi quis dicat , dono tibi hæreditatem meam: quia intelligitur,id eſt, dono tibi bona mea præſentia, vt actus valeat,quod pulcherrimis deciſionibus cõfirmatur. conſilio 539.nu.6. 128
1 Donatio inter patrem & filium ſine iuramento,non confirmatur morte patris donatoris,niſi interuenerit traditio , ſufficit tamen traditio facta per conſtitutum aut reſeruationem vſufructus.conſi.141.nume.1. 159
1 Donatio iurata inter patrem & filium valet , ſecundum communem opi.conſi.19.nu.1. 28
1 Donatio inter patrem & filium confirmatur morte patris etiam ante aditam hæreditatem, & ſufficit ficta traditio per conſtitutum.conſi.19.nu.2. eo.
1 Donatio præſumitur fauore dotis etiam inter extraneos. conſi. 15.nume.9. 24
1 Donatio facta contemplatione matrimonij dicitur ſimplex:ideo filio in legitimam imputari non debet. conſilio 114.numero 17. fol. 101
1 Donatio propter nuptias verè & propriè quæ dicatur. cõſil. 85. numero 4. 80
1 Donatio propter nuptias ſoluto matrimonio reuertitur ad donãtem,niſi aliud actum ſit.conſi.185.nu.1. 168
1 Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum an firmetur iuramento.conſi.139.nume.8. 156
1 Donatio filij de bonis in quibus pater habet vſumfructum, an conualeſcat mortuo patre.cõſi.39.nume.3.& 10. 44
1 Donatio iudicatur inter viuos vel cauſa mortis , prout melius valere poteſt , immo ſi verba donationis ſonent inter viuos, ſi tamen vt inter viuos valere non poteſt, ſed ſolum vt dona-

ſio cauſa mortis, valebit donatio cauſa mortis.conſilio 52.numero 4. 51

Donatio in deſcendentem non præſumitur erga aſcendentem, ſed econtra ſic.conſi.144.nu.6. 155

Donatio ob cauſam in materia collationis dicitur quæ in ſe neceſſitatem habet, ſeu ad quam faciendam donator cogi non poteſt.conſi.85.nu.6.fol. 80.& conſi.136.nu.2. 126

Donatio inter virum & vxorem nõ valet etiam reſpectu fructuũ licèt conferatur donatio poſt mortem donatoris. conſilio 25.nume.16. 35

Donatio non præſumitur ſed fatuitas potius aut error etiam in facto proprio.conſi. 77.nu.14.fol. 73.conſi.145.nume. 26. fol. 131. conſilio 149.nu.9.fol.138. conſi.192.nu.7. 173

Donatio ob cauſam dicitur quãdo cauſa reſpicit fauorem donantis ita ꝙ excludatur liberalitas, conſi.85. num.2. 80

Donatio ſ.gitur ſimplex ex illis verbis, donatione pura & irreuocabili.conſi.85.nu.3. eod.

Donatio iurata conferri debet per filium in poteſtate, quia ſtatim valet.conſi.105.nu.4. 91

Donatio iurata inter patrem & filium an habeat tacitam conditionem ſi filius donatarius patri ſuperuiuat: ita quòd filio præmortuo reuertatur ad patrem, & quid in donatione iurata inter virum & vxorem & concluditur quod non, contra Decium. conſi.202.nu.1. eod.

Donatio præſumitur tribus concurrentibus, immo duobus inter ſcientes, id eſt coniunctio ſanguinis, & curſus longi temporis, & an ſufficiat ſola ſanguinis coniunctio.conſilio 159.numero. 4. fol. 149

Donatio reuocatur per ſuſceptionem filii, nec reconualeſcit per eius mortem.conſi.151.nu.58. 141

Donatio tacita quæ inducitur ex confeſſione coniugum morte confirmatur.conſi.81.in fi. 76

Donatio quando dicatur ob cauſam in materia imputationis in legitimam.conſi.136.nu.2. 126

Donatio ob cauſam non dicitur propriè donatio nec liberalitas ibidem.

Donatio cauſa mortis abſenti fieri non poteſt.conſilio 25.numero 17. 35

Donatio cauſa mortis non cenſetur reuocata ex inſtitutione vniuerſali facta in omnibus bonis teſtatoris.conſilio 144.nume. 10. fol. 133

Donatio cauſa mortis impropriè dicitur vltima voluntas. conſi. 308.nume.5. 154

Donatio inter viuos iurata de omnibus bonis præſentibus & futuris, licèt inter viuos valere non poſſit, valebit tamen vt donatio cauſa mortis ſi adſit numerus quinque teſtium, quod bene nota tanquam ſubtiliſſimum in practica. conſilio 139. numero 10. 128

Donatio magis iudicatur cauſa mortis, quãdo fit mentio de morte per modum cauſæ, quàm ſi fiat mentio de morte ſimpliciter. conſi.214.nu.10. 16

Donatio in qua fit mentio mortis, an intelligatur cauſa mortis. ibid.nu.19. 17

Donatio facta abſenti licèt non valeat vt donatio, valebit tamen vt fideicommiſſum, ſi adſit numerus teſtium ſufficiens ad fideicommiſſum.nu.11. eod.

Donatio eſt nulla, ſi per eam aufertur facultas teſtandi.cõſi. 225. nume.1. 53

Donatio cum reſeruatione vſusfructus quando valeat.cõſi. 252. nume.10. eo.

Donatio vitiatur quando fit reſeruatio vſusfructus, cõtra Deciũ. conſi.222.nu.11. eod.

Donatio filii de bonis aduentitijs in quibus pater habet vſumfructum, an confirmetur morte patris.conſi.39. nu. 3. & 10. 44

Donatio inter virum & vxorem ante contractum matrimonium, valet quando fit in compenſationem ætatis, puta, quia nubet anoſa donat iuueni, quod qualiter intelligatur, late & ſubtiliter declaratur.conſi.51.nu.1. 51

Donatio probatur ex obſeruãtia ſubſecuta, vbi plene probata nõ eſt.conſi.277.nu.2. 85

Donationis cauſæ natura eſt, ꝙ præmoriente donatario euaneſcat donatio nec tranſit ad filios.conſi.214.nume.18. 17

In donatione inſpicitur voluntas, non autem ſonitus verborum. conſi.214.nu.6. 16

Donatio generalis comprehendit bona, quæ erant donantis ſimpliciter.conſi 234. 34

In donatione male arguitur de vxore ad concubinam. conſilio 229.nume.17. 30

Reliqua vide infra in litera L, in ver.in legitimam.

¶Donator tenetur alere donatarium inopem.conſi.51.nu. 5. 51

Donator reſeruans vſumfructum cogitauit donationem eſſe validam.conſi.222.nu.6. 23

Reliqua vide infra in litera E, in ver. emens.

Donatario decedente ſine liberis, an bona donata reuertantur ad donantem.conſi.15.nu.6. 24

¶Dos eſt medium perueniendi ad matrimonium. conſilio 581. nume.2. 88

Dos, ſecundum opinionem communem, data nepti præſumitur data contemplatione patris, quando auus tenetur ad dotandũ. conſi.239.nu.2. 20

Dos congrua quomodo intelligatur.conſilio 236.nu.3. 35

Dos inſolidum acquiritur filiæ quando pater fuit ſtipulatus eam filiæ reddi, conſi.84.nu.3. 79

Dos quando conſtituitur filiæ pro omni iure quod habere poſſet in bonis paternis ſuccedit loco legitimæ, nec in ea dote procedit tex.in l.dot a patre.C.ſolut.matr.conſilio 84. nu. 5. eod.

Dos quando dicatur proprium mulieris patrimonium.conſi. 39. nume.4. 44

Dos minor legitima an dicatur congrua.conſilio 11.num.15 21

Dos an augeri poſſit de bonis fideicommiſſis.conſilio 291. numero,1. 100

Dotis profectitiæ vſumfructum pater habet.conſi.84 nu.1. 79

Dotis legatum factum ab extraneo dicitur conditionale ſi nuptiæ ſequantur: ideo ad hæredes non tranſmittitur, quod qualiter intelligatur, quæſo vide.conſi.101.nu.1. 91

In dotis cauſa tùm principaliter quam incidenter iudex ſecularis eſt competens.conſi.253.nu 3. 55

Dotata non dicitur filia ab aliquo, quæ de ſuo proprio ipſius filiæ dotata eſt.conſi.145.nu.10. 130

¶Dubietas, Propter dubietatem an quis foueat bonum ius vel non, nõ debet quis ius ſuum indefenſum relinquere.conſ.132.numero 24. 117

¶Dubia efficitur res per negationem quando allegatur cauſa probabilis ipſius negationis.conſi.132.nu.16. 127

Dubius caſus an habeatur pro certo, quò ad impediendum actũ & dicitur quod ſic.conſi.152.nu.5. 142

In dubio iudex debet facere quod eſt minus damnoſum vtrique parti.conſi.14.nu.8. 23

In dubio præſumitur quid factum ob cauſam neceſſariam. conſi. 22.nu.5. 31

In dubio nõn eſt præſumendum voluiſſe teſtatorem aliquod odiuſum.conſi.25.nu.4. 34

In dubio non præſumitur quis id voluiſſe, per quod alius deciperetur.conſi.186.nu.13. 169

In dubio pronunciari debet, vt actus non reſcindatur. conſilio 151.nu.33. 141

In dubio non cenſetur quis ſenſiſſe de re aliqua illicita aut prohibita.conſi.25.nu.20. 35

In re dubia, ſentẽtia certa dari non poteſt, nec in dubio abſolutum debet eſſe iudicium.conſi.8.nume.11.fol.19. ideo in re dubia reo ſatis eſt, quod intentionem actoris dubiam reddat. conſi.6.nu.127. 15

Dubitãs & ignorans æquiparantur.cõſi.39.nume.9. 133

¶Dubitatio ceſſat vbi verba ſunt clara, nec egẽmus gloſſa vbi textum habemus.conſi.4.nume.21. 5

Dubitatio quod quis de aliquo dubitauerit, probatur eius iuramento.conſi.8.nu.12. 17

¶Dummodo dictio importat conditionem, quãdo venit quid implendum ante perfectionem actus: & idem in aliis verbis modũ ſignificantibus de ſui natura.conſi.10.nu.14. 20

Duo. Vnum cõſideratur in duobus, quãdo ex ipſis duobus vnum fit propter alterum, aut cõtemplatione alterius.cõſi.202.n. 13. 6

Duplicitas vinculi an attendatur in ſubſtitutionibus vt vtrinque coniunctus præferatur coniuncto ex altero latere tantum. conſi. 43.nume.1. 46

¶Duratio actus requiritur in his quæ habẽt tractum ſucceſſiuum. conſi.181.nu.3. 166

De litera E.

EBRIETAS nõ repellitur a teſtimonio niſi eſſet teſtis ebrius tempore teſtimonij.cõſi.169.numero 5. 155

¶Eccleſia,

a ¶ Eccleſia, minor, & vniuerſitas æquiparantur. conſilio 204. numero 24. 10
c ¶ Eccleſiam nõ cogitur princeps habere in feudatariam, ſed permittitur eccleſiæ vt feudi commoda percipiat in vita vaſalli ingreſſi religionem. conſi. 121. nu. 14. 107
a Eccleſiarum vnio, dicitur alienatio, & ad probationẽ vnionis requiritur ſcriptura. conſi. 258. nu. 11. 60
b ¶ Edere tenetur quis non ſolum inſtrumentum quo ſe iuuat, ſed alia etiam in ſe relata. conſi. 112. nu. 15. 100
e Editio inſtrumenti fieri non debet, quando illud non probat, ſecundum Corneum, ſed in contrarium adducitur textus, Angel. & Dec. conſi. 182. nume. 8. 166
Reliqua vide infra in litera P, in ver. præſumptio.
b ¶ Edificare poteſt quilibet in ſolo ſuo vſque ad cœlum, licèt ex tali ædificatione alteri noceatur, dummodo non fiat animo principaliter nocendi. conſil. 94. nu. 2. 86
e Edificare non poteſt quis in ſolo ſuo immittendo aliquid in locũ priuati citra ius ſeruitutis. conſi. 94. nu. 1. eod.
b Edificare non poteſt quis in ſolo ſuo quando per tale ædificium via publica deterior fieret. conſi. 94. nu. 1. eod.
e Edificari non poteſt in riuo ſine licentia vniuerſitatis. conſi. 204. nume. 1. 9
a Edificatum ſuper ſolo publico deſtrui non debet, niſi fieret edificium ſuper via publica. conſi. 204. nu. 18. 10
a Edificatum in ſolo alieno, quando poſſit deſtrui. conſi. 204. numero 19. eod.
a ¶ Effectus præualet verbis. conſi. 214. nu. 2. 16
a Effectus vbi verbis repugnat, magis attenditur effectus, quàm ſonus verborum, & tunc denominatio fit potius ab effectu, quam a verbis. conſi. 301. nu. 3. 117
b ¶ Electa in dubio cenſetur via per quam vtrique caſui ſatisfit. conſilio 149. nu. 13. 138
b Electioni vltimæ ſepulturæ ſtandum eſt. conſi. 10. nu. 1. 20
a Eligibilis de iure communi fit ineligibilis de conſuetudine. conſi. 238. nu. 6. 38
b ¶ Eluſorium actum non cenſetur quis facere. conſi. 23. nu. 3. 32
a ¶ Emere ponitur pro redimere, quando reiteratur acquiſito. cõſilio 202. nume. 37. 7
a ¶ Emens a donatore poſt factam prohibitionem ad mandatum principis præſumitur in mala fide. conſi. 261. nu. 6. 65
b Emens cum promiſſione reuendendi his quibus venditor erat obligatus reuendere, non poteſt conueniri ab his in quorum fauorem promiſſio facta eſt, quãdo fuerunt abſentes, nec vllus pro eis ſtipulatus eſt. conſi. 12. nu. 6. 22
b Emptio fructuum habetur inſtar conductionis. conſilio 145. numero 21. 135
b Emptor obligatus retrouendere non cogitur retrouendere pro parte tantum. conſi. 191. nu. 4. 174
a Emptor vbi inquietatur per actionem hypothecariam, non agit de euictione, ſed aduocatur poſſeſſio. conſi. 298. nu. 14. 114
b ¶ Emphyteuta vendens rem emphyteuticam non exprimendo quod ſit emphyteutica, cadit a iure ſuo. idem in vaſallo alienante rem feudalem pro libera. conſi. 112. nu. 11. 110
a ¶ Enunciatiua verba probant, vbi agitur de modico præiudicio. conſi. 180. nu. 55. 167
b Enunciatiua verba inſtrumenti vt probent, neceſſe eſt ꝙ clarè & ſpecificè quid enuncietur, nec ſufficit in genere quid enunciari. conſi. 157. nu. 10. & 12. 147
e Enunciatiua verba probant illud tantùm quod eſt neceſſarium ad actum. conſi. 199. nu. 12. 183
Cætera vide infra in litera V, in ver. Verba.
a ¶ Eadem, dictio, eſt relatiua referens præcedentia in ſequentibus. conſi. 220. nu. 20. 21
a Epiſcopus non tenetur habere Papam, pro Papa quando Papa non habet epiſcopum pro epiſcopo. conſi. 241. nu. 17. 41
a ¶ Equalis coniunctio præſumptionem excludit. conſi. 297. numero 2. 111
b ¶ Equalitas inter contrahentes ſeruanda eſt, & in dubio interpretatio fieri debet vt contrahentium æqualis ſit conditio. conſilio 70. nume. 1. 64
b Equalitas arguit bonam fidem, inæqualitas autem ſuſpicionem inducit ad malum. conſi. 195. nu. 5. 180
b Equalitas pactorum fidem bonam in contrahentibus arguit. conſi. cxlv. nu. 13. 132
a Equalitatis ſeruandæ cauſa, ſubſtituto cõpendioſa facta perſonis diſparibus continet fideicommiſſariam tantum, licèt hoc modo ſubſtitutio reddatur inefficax. conſi. 143. nu. 26. 132
e Equalitatis ſeruandæ ratione diſpoſitio generalis reſtringitur, & fit extenſio de caſu ad caſum ratione æqualitatis ſeruandę. conſi. 132. nume. 8. 118
c Equalitatis ſeruandæ cauſa aliquid venit aut includitur in diſpoſitione, quod alias non veniret. conſi. 133. nu. 7. eod.
a Equalitatis ratio ſuadet aut alterius diſpoſitionis declarare dubiũ, quod eſſe poteſt. conſi. 202. num. 23. 6
c ¶ Errantibus in facto facilius ſubuenitur, quàm errantibus in iure. conſi. 188. nu. 10. 171
a Error non præſumitur in maioribus. conſi. 217. nu. 11. 19
a Error quicunque ſufficit, vbi agitur de vitanda pœna. conſi. 319. nume. 19. 134
e Error confeſſionis probatur probãdo rem aliter ſe habere quam contineat confeſſio. conſi. 157. nu. 8. 147
a Error iuris dubij æquiparatur errori facti, & cauſat bonam fidẽ quò ad præſcribendum. conſi. 279. nu. 2. 87
a Error iuris dicitur ignorantia iniuſta. conſi. 244. nu. 7. 45
b Error iuris præſumitur in mulieribus, & etiam in maſculis minoribus. conſi. 142. nu. 11. 130
b Error iuris probabilis, quia opi. doct. ſint variæ cauſat bonam fidem. conſi. 145. nu. 19. 135
c Error iuris vitiat diuiſionem, ſi quis putans alium ius habere in hæreditate, cum eo diuidat. conſi. 188. nu. 10. 27
b Error iuris impedit præſcriptionem. Sed an hoc procedat in præſcriptione longi temporis hic vide: nec impeditur præſcriptio ex iuris errore, quando pro ea æquitas adeſt naturalis. conſilio 27. nume. 3. 4. 5. 36
a Error iuris excuſat vniuerſitatem, quæ minori æquiparatur. conſilio 4. nume. 26. 6
b Error iuris non excuſat a condemnatione expenſarum nec a vitio nullitatis. conſi. 178. nu. 11. 171
a Error iuris in doctore, dolo adſcribitur, nec excuſatur. conſilio 225. nume. 10. 26
a Error iuris, non nocet minoribus, vbi agitur de vitando damno. ibid. nu. 11. 147
a Error probatur probando rem aliter ſe habere quàm dictum aut factum ſit. conſi. 188. nu. 9. 171
c Error facti non nocet maſculis maioribus tractantibus de damno vitando, etiam quod ſit error in facto proprio, quod procedit vbi talis error eſſet probabilis. conſi. 188. nu. 10. eod.
b Error probatur ex eo quod credidit quis aſſertioni alterius. conſi. 157. num. 14. 147
b Errorem corrigens ſine autoritate ſuperioris dicitur leuiter delinquere conſi. 46. num. 8. 48
a Errorem ipſum tenetur probare, qui contendit ſe negaſſe pro errore. conſi. 255. num. 5. 57
b Euentus ſecutus nocere non debet quando initium fuit bonum & licitum. conſi. 6. num. 88. 13
a Euentus ſuperueniens infirmare non debet actum qui effectum ſortitus ſit. conſi. 111. nu. 2. fol. 103. & conſi. 285. nu. 2. 93
e Euentus non debet irritare quod ab initio legitime factum eſt, & ad ſciendum an donatio ſit inofficioſa, inſpici debet tempus ipſius donationis. conſi. 40. nu. 19. 51
e ¶ Euictio debetur in donatione remuneratoria. cõſilio. 64. numero 3. 60
e Euictio an ideo minus debeatur ꝙ ſcienter quis cõtraxerit ſuper iure alieno. conſi. 64. nu. 4. eod.
b Euictio. Emens aut diuidens rem alienam aut alteri obligatam ſcienter an agat de euictione. conſi. 77. nu. 18. 73
b De euictione non agitur quando euincitur res ex facto autorum agenti de euictione, vel quando euincitur res ſecũdum naturam ſuam. conſi. 24. nu. 1. 33
b Euicto fideicommiſſo ex facto autoris agitur de euictione, quando fideicommiſſum remiſſum fuerat. conſi. 24. nu. 15. 34.
e Excipiendi ius tranſit ad ſingularem ſucceſſorem. conſi. 148.
b Exceptio a regula late dẽt interpretari quando regula exorbitat a iure communi: & per exceptionem inducitur res ad ius commune, vt minus corrigatur ius commune quàm ſit poſſibile. conſi. 135. nu. 35. 125
a Exceptio plenè & perfecte probari debet, ita ꝙ neceſſario concludat. & probari debet in ſua ſpecie & forma, vt concludat effectum exceptionis. conſi. 201. nu. 28. 3
a Exceptio diſcuſſionis ante litem conteſtatam omiſſa reddit

proceſſum nullum ſi procedatur ad vlteriora citra requiſitionem ipſius diſcuſſionis.conſi. 223.nu.7. fol. 24

Exceptio diſcuſſionis dicitur de apicibus iuris.conſil. 263.numero 1. 66

Exceptio diſcuſſionis licèt inuenta a iure ciuili, tolli non poteſt, quia fundatur in iure naturali. ibid.nu.4. eo.

Exceptio diſcuſſionis dicitur de natura actus aut iudicij.ibidem nume.6. eod.

Exceptio poteſt opponi in vim dilatoriæ ante litem conteſtatam. ibid.nu.5. eo.

Exceptio facta in aliqua diſpoſitione declarat quid & quantum in diſpoſitione comprehenſum ſit.conſi.214. nu. 14. 16

Exceptio probari debet clarè & concludenter.conſilio 218.numero 7. 20

Exceptio oppoſita probari debet in ſua forma & ſpecie,ita quod concludat effectum exceptionis oppoſitæ.conſi.249.nu.1. 50

Exceptio nullitatis impedit executionem ſententiæ,quando eius probatio incontinenti offertur.conſi.207.nu.8. 13

Exceptio litis finitæ quomodo procedat.conſi. 204.nu.7. 9

Exceptionis natura eſt,negare ſi regula affirmet.conſi. 236.numero 10. 36

Exceptionem ſibi competẽtem non opponens,illi renunciare cẽſetur.& incertitudo non vitiat, de qua oppoſitum non ſit. conſi. 121.no.4. 106

Exceptiones quæ incontinenti probari poſſunt, admittuntur in iudicio ſummario.conſi.204.nu.10. 94

¶ Excluſio extenditur ad omnes deſcendentes excluſi. conſilio 127.numero 4. 111

Excluſio vnius a ſucceſſione extenditur ad omnes deſcendentes ab eo.conſi.184.num.2. 168

Excluſio. Quãdo fœmina excluditur a ſtatuto propter maſculũ, tenetur maſculus ad eam alimentandam.conſi.189.nu.1. 171

Excluſionis materia dicitur odioſa & ſtricti iuris,tanquam contra ius commune.conſi.259.nu.8. 63

Excluſus a ſucceſſione alicuius cenſetur etiam excluſus a ſucceſſione deſcendentium ab eo.conſi.138.nu.8.& 10. 127

Excommunicatus poteſt eſſe in iudicio parte non opponente. cõſilio 199.nu.3. 183

¶ Exculpatio vulnerati prodeſt exculpato,licèt inculpatio ei non noceat.conſi.6.nu.64. 15

Excuſatur quis ſi deliquit,credendo quid hominibus fide dignis. conſi.319.nu.14. 133

Excuſatio probari debet per eum,qui eam proponit. conſilio 35 nume.8. 42

¶ Excuſſio non cenſetur reiecta in cauſis in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta, quando agitur hypothecaria contra tertium poſſeſſorem.conſi.243.num.3. 66

Excuſſio non eſt neceſſaria vbi agitur Saluiano interdicto:nec ẽt vbi debitor principalis eſt abſens.conſi.201.nu.45. 5

Excuſſio non videtur neceſſaria cõtra correum qui cenſetur promiſiſſe animo fideiubendi.conſi.67.nu.19. 62

Excuſſionis exceptio cenſetur reiecta per iudicem procedendo ad vlteriora.conſi.77.nu.17. 73

Excuſſionis exceptio dicitur de apicibus iuris,ſed an hoc procedat etiam quando agitur contra tertium poſſeſſorem ratione hypothecæ.conſi.201.nu.47. 5

Excuſſionis beneficium perdit emens ſcienter rem alteri hypothecatam, & ibi alia exempla quibus ſcienti imputatur. conſilio 77.nume.18. 73

Excuſſionis bonorum exceptio opponi non poteſt quando opponentis non intereſt.conſi.182.nu.8. 66

Excuſſionem opponens ſimpliciter, cenſetur eã approbare omni meliori modo & via ſibi vtiliori.conſi.263. nu. 2. eod.

¶ Executio non fit in peculio aduentitio pro delicto filij,etiam reſpectu proprietatis tantùm contra patrem.conſi.39. numero 12. fol. 44

Executio an vitietur ob enormem læſionem,& an remedium l.2. C.de reſcin. vendi.locum habeat in re vendita ad ſubhaſtationẽ. conſi.29.nu.4. 38

Executio facta virtute ordinationis inualidæ dicitur nulla.conſi. 302.num.5. 118

Executor ante præſentationem reſcripti, ius exequendi non habet.conſi.134.nu.22. 120

Executores teſtamenti non poſſunt trãſigere ſuper bonis relictis pauperibus.conſi.323.nu.1. 140

¶ Exemptio dicitur ſtricti iuris,& reſtringi debet ad ſuam cauſam.conſi.132.nu.20. 118

Exemptio generalis non comprehendit illud quod eximens facere non poterat ſi voluiſſet.conſi.132.nu.21. eo.

Exemptio ab oneribus concedi non poteſt ab eo,qui ſuperiorem recognoſcit.conſi.132.no.21. eo.

Exemptio caſtri arguitur quando dominus ipſius caſtri non viſitat ipſum ſuperiorem,aut eius legatum,nec eum vt talem recognoſcit.conſi.111.nu.17. 98

Exemptionis fundamento ſublato,neceſſe eſt vt exemptio corruat.conſi.390.nu.1. 99

¶ Exiſtens in poſſeſſione ſeu quaſi poteſt propria autoritate tollere impedimentum,per quod turbatur in eius poſſeſſione. conſilio 4.nume.7. 5

¶ Exitus ſecutus declarat animum in præteritum qualis fuerit, & ex euentu ſententiæ probatur an quis fouerit bonum, vel malum ius.conſi.192.nu.19. 176

Exitus ſecutus declarat qualis fuerit animus in præcedentibus. conſi.35.nu.9. 42

Exitus acta probat.conſi.6.no.30.ſol.9.& conſi.13.nu.4. 26

¶ Exoneratio vitiat teſtimonium quando teſtis tractat de ſe exonerando.conſil.112.nu.10. 100

¶ Expendens pecuniam pro pluri quã valeat an puniatur, & quod de vendente rem maiori precio.conſi.6.nu.107. 14

¶ Expenſæ factæ extra cauſam ſocietatis ipſi ſocietati imputantur quando eſt ſocietas vniuerſalis.conſi.159.nu.7. 149

Expenſæ doctoratus conſumptæ conferri debent quando expreſſe apparet quòd pater eas donare noluit.conſi.125.nu.4. 110

Expenſarum condemnatio in cauſa criminali non fit contra denunciatorem aut accuſatorem,qui cauſam litigandi iuſtam habuit.conſi.178.nu.10. 163

¶ Exprimi quid ſufficit præſumptiuè.conſ.150.nu.3. 139

Expreſſum dicitur quod ex mente colligitur.conſilio 147.numero 2. 136

Expreſſum dicitur quod ſequitur ex eo quod expreſſum reperitur.conſilio 149.num.11. 138

Expreſſum dicitur in quo eadem eſt ratio. conſilio 186. numero 11. 169

Expreſſum facit ceſſare tacitum.cõſilio 32.fol.39.conſi.92. numero 3. 85

Expreſſum dicitur maioris efficaciæ quàm tacitum. conſilio 93. numero 5. 177

¶ Extẽſio nõ fit in materia exorbitanti etiam ex maioritate rationis,niſi materia ſit fauorabilis.conſi.173.nu.11. 159

Extenſio fieri non dicitur vbi eadem eſt ratio,conſilio 118.numero 15. 104

Extenſio non fit in beneficiis extraordinariis de caſu ad caſum, etiam ex identitate rationis, ideo beneficium.l.fi.C.de edic. diui.Adria.tollen.quod competit hæredi ſcripto, nõ datur hæredi ab inteſtato licèt eadem ſit ratio.conſi.173.nu.10. 156

Extenſio nõ fit etiam in materia extẽdibili vbi maior ratio eſt in vno caſu quàm in altero.conſi.176.nu.2. 161

Extẽſio nõ fit de vno caſu ad alterum quando aliquid inducitur ex æquitate cõtra ius in vno caſu.conſi.173.nu.7. 159

Extẽſio impeditur nõ ſolùm vbi minor ratio eſt in vno caſu quàm in altero,ſed etiam vbi dubitatur an eadem ſit ratio in his quæ ſunt contra ius commune.conſi.173.nu. 13. eod.

Extẽſio non fit in exorbitantibus ex identitate rationis niſi ratio ſit expreſſa conſi.173.nu.4. eod.

Extẽſio non fit in æquiparatis niſi æquiparatio ſit ſimplex & vniuerſalis.conſi.205.nu.42. 12

Extẽſio nõ fit,vbi minor ratio eſt in vno caſu quàm in altero,etiã in materia alias extendibili, immo non fit extenſio quando dubitatur,an ſit eadem ratio in vno caſu quę eſt in altero. conſi. 6.nume.10.fol.8.& conſi. 67.nu.6. 62

Extenſio non fit de vno caſu ad alterum in diſpoſitione in qua rationes plures poſſunt aſſignari.conſi.67.nu.7.fol.62. & conſilio 173.nume.13. 159

Extenſio cenſetur prohibita de perſona ad perſonam quãdo nõ agitur de trahendo verbum ad ſenſum, quem comprehendere poteſt.conſi.98.nu.13. 8

Extẽſio nõ fit in caſibus diuerſis & diſſimilibus,etiam ex maioritate rationis.conſi.6.nu.11. 8

Extenſio non fit in voluntate teſtatoris quando conuenit æquitati, bonis maioribus, legibus, nec ſtatutis. conſilio 173.

173.nume.8. fol.159
1 Extenſio non ita faciliter fit in diſponſitione hominis, ſicut in diſpoſitione legis.conſi.173.num.14. 160
2 Extenſio non fit in tacitis & præſumpeis ſicut in expreſſis. conſilio 313.nu.3. 127
2 Extenſio non fit ad caſum, in quo non militat eadem ratio.conſi.284.nu.3. 92
1 Extenſio fieri non debet quando per eam induceretur contrarietas.conſi.140.nu.6. 129
2 Extenſio non permittitur de perſona ad perſonam. conſilio 41. nume.11. 161
3 Extenſio non fit in odioſis ex identitate rationis.conſilio 173. nume.4.& 13. 159
1 Extenſio an fiat de vno caſu ad alterum in pacto contrahentium. conſi.173.nu.2. 159
3 Extenſio intelligitur facta cum omnibus qualitatibus ſuis. conſi.37.nume.3. 43
1 Extenſio eſt licita de vno caſu ad alterum etiam in materia correctoria quando ratio eſt expreſſa in diſpoſitione.conſi.113.numero 3. 100
1 Extenſio fit de vno caſu ad alterum ratione æqualitatis ſeruādæ conſi.eod.num.5.fol.eo.& conſi.133.nu.8. 118
1 Extenſio fit etiam in materia præciſa ad caſum improprium, propter rationem naturalem, vbi habeat incommodum, qui ſentit commodum.conſi.316.nu.13. 142
3 Extenſio fit etiam in pœnalibus quando alias diſpoſitio fieret eluſoria.conſi.135.nu.15. 124
1 Extenſio fit in materia correctoria de perſona ad perſonam vbi ratio eſt expreſſa vel pro expreſſa habetur.conſi.155. nu.7. 145
2 Extenſio fit etiam in materia pœnali quando agitur de vtilitate publica.conſi.291.nu.3. 92
2 Extenſio fit ſecundum quantitatem & naturam extenſi. cōſi. 231. nume.4. 31
1 Extenſio fit in diſpoſitione quæ eſt contra ius commune, quando per eam reditur ad ius commune.cōſ.173.nu.9. 159
1 Extēſio fit deſtricta ſignificatione ad latā etiam in materia odioſa.conſi.155.nu.8. 145
1 Extenſionis materia tota fundatur in rationis identitate: qua ceſſante ceſſat extenſio.& ceſſat extenſio vbi minor ratio eſt in vno caſu quam in alio.conſilio 17.nume.2.fol.26.& conſi.173. numero 13. 159
2 ¶Extincta qualitas amplius non reuiuiſcit. declaratur in conſil. 201.nu.2. 5
2 ¶Extractus ab vtero in quarto aut quinto mēſe habetur pro mortuo, perinde ac ſi mulier abortum feciſſet. conſilio 110. numero 5. 14
¶Extranei.vide infra in litera H, in ver. hæredum.

¶De litera F.

1 FACERE velle in dubio quis non præſumitur, quod eſt prohibitum & impoſſibile de iure.conſilio 245. numero 12. fol. 47
2 Facere de nouo plus eſt, quām augere.conſilio 291. numero 2. fol. 92
2 Facienti quod debet, culpa adſcribi non poteſt.conſilio 319. numero 16. 134
1 Facta incontinenti cenſentur correſpectiua vnum factum propter alterum.conſi.11.nu.3. 21
2 Facta multa tenent, quæ fieri prohibentur.conſi.271.nu.9. 77
1 Facta ſunt fortiura verbis ad demonſtrandam hominis voluntatem.conſ. 214.nu.11 10
1 Facti dicuntur, quæ in animo conſtant.conſi.204.nu.27. eo.
2 Facti cauſa inſpici debet, non ipſum factum.conſi. 201. num. 25. fol.3.& conſi.319.nu.7. 133
1 Factum ſimpliciter & bona fide puniri non debet: nec etiam puniri quis debet, qui id fecit quod ſibi licere putauit. conſi. 3. nu. 4.fol.4.& conſi.6.nu.80. 12
1 Factum ab initio legitimè, ex caſu ſuperuenienti irritari non debet.conſ.11.nu.18. 18
1 Factum bona fide an bene dicatur fieri. Iaſ. dubitat.ſed vide declaratum in conſ.6.nu.110. 14
1 Factum quid præſumatur in executionem minarum præcedētiū. conſi.35.16. 43
2 Factum conſiderari non debet, ſed cauſa facti.conſi.253.nu.2. 54
2 Factum ſecutum declarat qualis fuerit animus quando vidua receſſit a domo hæredum.conſi.205.nu.7. 11
1 Factum non dicitur quod reuocatum eſt, & verba debent intelligi de actu non reuocabili.conſi.100 nu.2. 90
1 Factum vt ex eo ratificatio inducatur, tale eſſe debet vt citra ratificationem illud fieri non potuerit.conſi.197.nu.12. 190
1 Factum principis dicitur factum legis & partis.idem in facto iudicis quod principis dicitur factum partis, & factum legis dicitur factum hominis.quod intelligitur quando princeps aut iudex rite recteq; procedit.conſi.5.nu.1. 6
1 Factum vnius alteri non debet nocere mandato non probato. & alteri per alterum iniqua conditio afferri non debet.conſi. 6. nume.68. 12
2 Factum arbitri dicitur factum partis.conſi.201.nu.36. 7
2 Factum aliquod cuiquam quando damnoſum eſſe poteſt, agitur ad factum totius.conſi.318.nu.3. 131
1 Facto ipſo inducitur præſentatio, ex mandato ad præſentandū. conſi.76.nu.5. 72
1 In facto proprio non præſumitur ignorantia, etiam data longinquitate temporis, quando factum eſt notabile.conſilio 6. numero 26. 9
2 Factorum qualitas inſpecta, quæ ſine loquela ſe intelligunt & per ſolum aſpectum imprimunt voluntatem ſuam.conſilio 203. nume.12. 10
2 ¶Facilius quid conſeruatur in eſſe, quām amiſſum aut extinctū recuperetur.conſ.298.nu.2. 183
1 ¶Falſificatio ſigilli conſiderari nō poteſt niſi prius cōſtet de ſubſtantia ſigilli.conſ.45.nu.4. 48
1 Falſitas non dicitur quando quis facit ſcripturam quitationis deinde adit notarium, dicendo, vellem q leuares mihi inſtrumētum ex iſta quitatione de qua rogatus es, & notarius id facere recuſet.conſ.46.nu.3. eo.
1 Falſitas arguitur ex non veriſimili, ideo inſtrumētum continens rem non veriſimilem non probat, idem in teſtibus loquentibus non veriſimilia.conſi. 134.nu.36. 121
1 Falſitas in re modica leue dicitur delictum etiam q dolus interuenerit, quod pulchrè exornatur.conſi.46.nu.12. 49
1 Falſitas probatur per veriſimiles coniecturas quando agitur contractum aliqualiter ſuſpectum, cuius fama non eſt in totum bona.conſi.73.nu.11. 67
1 Falſitas arguitur quando notarius in regiſtratione inſtrumenti non ſeruauit ſolitum ſuum ſtilum.conſi.28.nu.5. 37
1 Falſitas inſtrumenti caſſationis & reuocationis alterius inſtrumenti arguitur quando notarius expediuit in forma ſolenni inſtrumentum quod allegatur caſſatum & reuocatum.conſi.56.nume.18. 55
1 Falſitas arguitur quando teſtamentum de antiquo ſumptum recentibus literis legitur regiſtratum.conſ.28 .nu.4. 37
1 Falſitas dicitur de criminibus quæ occulte committuntur, ideo ad probandum falſitatem admittuntur teſtes alias inhabiles. cō conſi.56.nu.12. 54
1 Falſitas vbi eſt manifeſta, ab ea quis excuſari non poteſt, vbi alias excuſaretur, verba impropriando.conſ.133.nu.34. 121
1 Falſitas conſiderari non poteſt in ſcriptura omnino priuata quæ fidem nullam facit: adeo vt pœnæ etiam extraordinariæ locus non fit.conſ.46.nu.1. 48
1 Falſitas inſtrumenti arguitur quando teſtes in eo deſcripti omnes reperiuntur mortui.conſ.28.nu.7. 37
1 Falſitas plenè probatur ex duabus præſuptionibus.conſilio 133. nume.39. 121
1 Falſitas committi non ſolet ſine aliqua cauſa, ideo falſitas nō cōſideratur vbi falſitatis cauſa conſiderari nō poteſt. cōſilio 75.numero 13. 70
1 Falſitatis ſuſpicio operatur ne fides detur iſtrumēto ſuſpecto. cōſi.28.nu.9. 37
1 Falſitatis ſuſpicio ſola habetur por falſitate quando opponitur falſitas ciuiliter ne inſtrumento fides detur, quia inſtrumentum de falſo ſuſpectum non probat.conſi.134.nu.26. 20
1 Falſitatis ſuſpicio arguitur ex apoſtilla diuerſi atramenti in parte ſubſtantiali.eo nl.134.nu.27. eod.
2 Falſitatis ſuſpicio eſt contra eum, qui reſpondit ſe nolle inſtrumēto vti, ſed rem teſtibus probare voluit. conſilio 134. numero 30. & 35. 121
1 Falſitatis ſuſpicio contra ſcripturam oritur quādo ex pluribus teſtibus deſcriptis in ipſa ſcriptura, aliqui tantūm examinantur

nantur.conſi.134.nu.28. eod.

3 Falſitatis ſuſpicio ceſſat in re modica.conſi.56. num. 14. fol. 55. & conſi.75.nu.16. 71

1 Falſitatis ſuſpicio arguitur quando io protocollo reperitur inciſio alicuius folij.conſi.28. nu.8. 37

1 Falſitatis ſuſpicio contra inſtrumentum arguitur quando continet non veriſimilia.conſi.28.ou.1.fol.37. conſi.56. nume.19. fol. 55.& conſi.134.num.6. 120

1 Falſitatis ſupicio arguitur ex longa tarditate quando notarius diu ſtetit antequam regiſtraret inſtrumentum, & ſimiliter ex tarditate producentis inſtrumentum ſuſpicio oritur contra producentem.conſi. 28.nu. 6. 37

3 Falſitatis præſumptio ceſſat in eo quod fit cotam multitudine. conſi.75.nu.19. 71

5 Falſitatis præſumptio ceſſat quando ea ea nullum quis reportar commodum.conſi.eo.nu.17. eod.

1 Falſitatis præſumptio ceſſat ex multitudine & numero teſtium qui depoſueruot.conſi.65.nu.13. 61

5 Falſitatis præſumptio ceſſat quando quis vigore inſtrumenti quod falſum allegatur, longo tempore ſtetit in poſſeſſione bonorum. conſi. 65.nu.11. eod.

a Falſitatis præſumptio ceſſat ex qualitate & bona fama teſtium inſtrumentariorum.conſi.65.nu.12. eod.

5 In falſitate ſcripturæ conſideranda maximè attendi debet veriſimilitudo, quia quod veriſimile nõ eſt, eſt quædam falſitatis imago.conſi.28.nu.1. 37

1 Falſum non dicitur quod primordium aliquod habuit veritatis. conſi.46.nu.8. 48

a Falſum non committit notarius apponens clauſulam conſuetã, licèt de ea rogatus expreſſe non fuerit.conſi.85.nu.4. 70

5 ¶Fama bona purgat ſuſpiciones quibus quis laborat. Delecteris ergo in famæ bonæ odore.conſi.145.nu.24. 135

5 Fama plenè probat vbi agitur de modico præiudicio, conſi. 182: nume.15. 267

a Fama ſufficit ad probãdam paupertatem, vt quem non eſſe ſoluendo.conſi.201.num.46. 5

1 Fama non ſufficit ad torturam, ſed ſolum ad inquirendum aut ad carcerem.conſi.41.nu.6. 46

1 Fama bona rei inquiſiti, aut accuſati tollit ſuſpiciones contra eũ exiſtentes.conſi.99.nu.11. 90

1 Fama bona & qualitas accuſati debilitat indicia contra eum ne ex eis torqueri poſſit.conſi.51.nu.21. 141

a Fama excuſat impetrantem beneficium viuentis quando fama erat de morte.conſi.88.nu.13. 82

1 Fama an excuſet a dolo.conſi.319.nu.4. 133

3 Fama vt probetur debet originem habere a perſonis honeſtis, & fide dignis.conſi.41.nu.1. 46

1 Fama non probatur per teſtes ſimpliciter deponentes quod quis eſt diffamatus de tali crimine, niſi deponant quod eſt diffamatus apud maiorem partem populi, conſi. 41.nu.5. eo.

a Fama debet eſſe probata quod aliquis ſit tutor alicuius & quod adminiſtrat facultatem.conſi. 225.nu.3. 26

a Famæ duæ contrariæ cùm probatur, ſtatur teſtibus de bona fama.conſi.275.nu.12. 83

a Famam oriri ex cauſis veriſimilibus & probabilibus oportet.cõſi.260.nu.7. 64

Reliqua vide infra in litera I, in ver. inſtrumenta.

a ¶Fatalia non habentur in conſideratione in cauſa nullitatis.conſi.266.nu.8. 71

3 ¶Fauor & odium vbi cõcurrunt, quia diſpoſitio partim ſit fauorabilis, partim odioſa, in totum iudicatur fauorabilis. conſilio 118.nu.10. 104

5 Fauorabilis materia aut diſpoſitio ita interpretari debet vt fauor extendatur.conſi.118.nu.21. eo.

5 Fauorabilis dicitur diſpoſitio, quæ ſit ad obuiandum fraudibus. conſi.118. nu.11. eo.

3 Fauorabilis dicitur diſpoſitio per quam redimus ad ius commune.conſi.118.ou.u. eod.

1 Fauorabile aut odioſum quid dicitur inſpecta cauſa principali ob quam introductum eſt: quod pulchrè declaratur.conſi. 118. nume.9. eod.

a In fauorabilibus cenſetur quis loqui de ſeipſo, potius quàm de alio.conſi.274.nu.12. 82

3 ¶Fœminæ quando excluduntur propter maſculos, an deficientibus maſculis admittantur maſculi deſcendentes ex fœminis. cõſi.22.nu.10.vbi concluditur quod non. 52

a Fœminæ non poſſunt attollere faydam domus.conſi.250.n.3. 52

1 ¶Feſtinantia nimia inducit ſuſpicionem.conſi.6.nu. 54. 10

a ¶Feudum quid dicatur.conſi. 293.nu.9. 103

a Feudum a vaſallo qui aufert tanquam a rebelle, ſatis dicitur declaratum eſſe rebellum.conſi. 319.nu.3. 133

1 Feudum non venit io generali diſpoſitione, qua prohibetur alienari.conſi.256.nu.5. 56

a Feudum an comprehendatur in generali diſpoſitione. ibid. nume.6. eod.

a Feudum quæ probent.conſi.276.nu.2. 83

a Ad feudum non admittuntur conuerſi.conſi.303.nu.10. 119

1 Feudum quando eſt nouum, poteſt pater filijs præiudicare relinquendo illud vni ex filijs tantum.conſi. 135.nu.8. 125

1 Feudum creditoribus vaſalli obnoxium noo eſt, nec de eo creditoribus ſatisfieri debet, ſed tantum de eius commoditatibus, niſi aliter habeat conſuetudo.conſi.197.nu.2. 189

5 Feudum hæreditarium quò ad hæredes extraneos non tranſit, & circa eius alienationem iudicatur vt aliud feudum non hæreditarium.conſi.197.nu. 3. eo.

1 Feudum quando conceditur alicui aut cauſam legitimam habẽti ab eo, an poſſit alienari domino irrequiſito. conſilio 92. numero 6. 85

1 Feudum quando conceditur pro ſe & quibus dederit, poteſt alienari ſine conſenſu domini.conſi. 84. nu. 11. 79

1 Feudi ſucceſſor non tenetur ad onera feudatarii defuncti, niſi debita ſint contracta occaſione ipſius feudi, putà pro illo meliorando.conſi.197.nu.1. 189

a Feudi alienandi prohibitio, quando non habeat locum. conſil. 303.nu.4. 119

a Feudi priuatio ſine cauſa fieri non poteſt.conſi.293.nu.4. 103

a Feudi contractus fuit incognitus populo Romano. conſilio 241. nume.15. 41

a In feudo vero & proprio an cenſeatur electa induſtria perſonæ. conſi.204.nume.7. 115

3 ¶Fictio ab homine induci non poteſt, ſed a lege, conſi.134. numero 33. 121

1 ¶Fideicommiſſarius tenetur probare quod bona quæ petit eſſet in dominio teſtatoris.conſi.61.nu.6. 57

3 Fideicommiſſarius non faciens inuentarium, tenetur ad onera vltra vires hæreditatis, & hæres tenetur ad onera pro rata trebellianicæ, non tamen tenetur hæres ad legata niſi eſſent annua.cõſil.19.nu.16. 19

3 Fideicommiſſarius non tenetur ad onera hæredis grauati licèt contracta ex cauſa hæreditaria aut occaſione hæreditatis.conſi.19.nu.17. eod.

3 Fideicommiſſarius agere poteſt ad vendicationem bonorum ante reſtitutam hæreditatem quando non eſt qui reſtituit, quia hæres grauatus deceſſerit ſine liberis, & alia pulchra exempla ſimilia.conſi.12.nu.5. 22

3 Fideicommiſſarius an poſſit vendicare bona alienata per hæredem grauatum ante reſtitutionem ſibi factam re aut verbo. conſi.19.nume.12. 28

3 Fideicommiſſarius ſi inſtituitur hæres per hæredem grauatũ, dicitur capere bona ex primo teſtamento in quo ſubſtitutus eſt, nõ ex teſtamento hæredis grauati.conſi.144.nu.1. 133

3 Fideicommiſſarius acceptans reſtitutionem fideicommiſſorũ generaliter an cenſeatur adire hæreditates omnium ſubſtituentium.conſi.33.nu.1. 40

3 Fideicommiſſarius poſſidens bona, id duobus caſibus poteſt opponere hæredi petenti ſe mitti in poſſeſſionem bonorum, exceptionem dolo facis petere quod reſtituturus es.conſilio 69.numero 2. 63

3 Fideicõmiſſum inducitur ea prohibitione alienationis, quia voluerit teſtator bona in familia remanere.conſi.130.nu.10. 114

3 Fideicommiſſum reſtitui debet deducto ære alieno. conſi. 186. nume.12.fol.169.& conſi. 306.nu.4. 127

a Fideicommiſſum cõditionale, non tranſmittitur ad hæredes.cõ. 306.num.3. 122

2 Fideicommiſſum ad quod vocãtur ſuperſtites, trãſmittitur ad hæredes ex coniectura ratã mente defuncti. ibi.no.4. eod.

1 Fideicommiſſum iniunctum filijs non extenditur ad nepotes, vt grauatis filijs cenſeãtur grauari nepotes, licèt maior ſit ratio grauandi nepotes quàm filios.conſi.67.nu.18. 62

1 Fideicommiſſum quando mulier conſtituit ſibi dotes de bonis

ſubiectis

ſubiectis fideicommiſſo, ſi eas recuperes, non tenetur amplius fideicommiſſario reſtituere. conſi. 86. nu. 14. 169

1 Fideicōmiſſum, ſtante ſtatuto q̄ vxore decedente ſine liberis maritus lucretur certam partem dotis. quę ſtatuta ſunt communiter in Italia, an tale ſtatutum habeat locum quando conſtituitur dos de bonis ſubiectis fideicōmiſſo. latiſſimè & pulcherrimè vide lector. conſi 186. nu. 4. & 15. eo.

1 Fideicommiſſo cenſetur renunciatum per diuiſionem in qua alter alteri poteſtatem dat alienandi bona diuiſa. conſi. 24. numero 8. 33

1 In reſtitutione fideicommiſſi ſolùm veniunt bona quæſita iudicio teſtatoris. conſi. 24. nu. 12. eod.

1 ¶ Fideiubens pro accuſatis per vniuerſitatem proſequentē iniuriam particularium, ſi vniuerſitas cauſam proſequi nolit, an poſſit per ipſos particulares conueniri, ita quòd fideiuſſio præſtita vniuerſitati proſit ſingularibus. conſilio 45. numero 1. 47

2 Fideiuſſor quando ſimpliciter ſe obligat aut fideiubet, cenſetur ſe obligare in omnem caſum & cauſam, quæ ex natura negocij procedit. conſi. 272. nu. 2. 77

2 Fideiuſſor eſt in loco ſui principalis, ideo tenetur. ibid. numero 3. eod.

2 Fideiuſſor cenſetur ſe obligare in omnem caſum, in quo principalis tenetur. ibid, nu. 5. eod.

2 Fideiuſſor non poteſt condemnari de iudicatū ſoluēdo, vbi principalis condemnari non poteſt. conſi. 287. nu. 1. 94

1 Fideiuſſor videtur interueniſſe in omnem caſum & cauſam quæ ex natura negocii procedit. conſi. 45. nu. 6. 47

2 ¶ Fidelis quis non poteſt pro parte eſſe & pro parte non, ſicut quis non poteſt eſſe pro parte ſeruus, & pro parte liber. pro parte ingenus, & pro parte libertus. conſi. 201. nu. 17. 2

2 Fidelitatem quis non tenetur iurare ex eo ſolum, quod poſſideat bona in alieno territorio. conſi. 201. nu. 10. eo.

2 Fides hoſti ſeruanda eſt ſiue data ſit ante hoſtilitatem, ſiue poſt. conſi. 6. nu. 81. 12

2 Fidei præſtatio obtinet vim iuramenti. conſi. 241. nu. 11. 140

2 Fidem contractus non ſeruare, eſt mentiri. conſi. 241. nu. 19. 40

2 Fidem non ſeruans efficitur infamis, & puniri debet extraordinarie crimine ſtellionatus. conſi. 192. nu. 16. 176

2 ¶ Filia non dicitur hæres extraneus. conſilio 289. numero 1. fol. 97

1 Filia excluſa per ſtatutum quandiu maſculus ſupereſt, ſi decedit relicto maſculo & liberis: deinde decedit maſculus ſine maſculis, an tranſmittat ius ſuccedendi ad eius liberos. conſilio 127. nume. 11. 112

1 Filia in quietatione reſeruauit ius ſuccedēdi caſu quo fratres morerentur ſine liberis: an tale ius reſeruatum tranſmittatur ad hæredes. concluditur quod ſic. conſilio 127. numero 9. & 12. fol. 122

3 Filia habens fratrem & ſororem renunciauit patri bona paterna tempore matrimonii, deinde præmoritur frater, poſtea decedit pater relictis filiabus tantum ab inteſtato, an noceat renunciatio filiæ quominus cum alijs ſororibus poſſit ab inteſtato ſuccedere. & quid ſi de tempore quitationis ſolum extabāt aliæ ſorores. conſi. 42. nu. 1. 46

1 Filia quando donat bona in quibus pater habet vſumfructum, an reconualeſcat donatio mortuo patre. conſilio 84. numero 6. fol. 80

1 Filia an poſſit donare dotem viuente patre. conſi. 39. nu. 7. 44

1 Filia dotata a patre aut fratre, non dicitur, quæ dotata eſt de bonis proprijs ipſius filiæ. conſi. 42. nu. 10. 130

2 Filia quando petere poſſit dotem conſi. 236. nu. 4. 35

2 Filia non poteſt diſponere de dote in qua pater habet vſumfructum neque inter viuos neque in vltima voluntate. conſilio 84. nu. 2. 79

1 Filia quæ quitauit an poſſit petere ſupplementum congruæ dotis, & an augeri debeat dos auctis facultatibus, & quid quando filia excluditur a ſtatuto propter dotem. conſilio 13. numero 14. fol. 21

1 Filia vnius ex ſocijs dotari non debet de bonis communibus, niſi ſit ſocietas vniuerſalis omnium bonorum. conſilio 159. numero 9. 149

1 Filia excluſa a ſtatuto propter maſculum debet dotari. conſilio 189. nu. 2. 171

2 Filiæ dotatæ an debeatur ſupplemētum congruæ dotis vſque ad quantitatem legitimæ. conſi. 219. nu. 4. 20

2 Filiæ non vocantur vbi habetur agnationis ratio conſilio 306. numero 5. 122

1 Filiæ agnationis iura retinent. conſi. 67. nu. 3. 61

2 ¶ Filiusfamilias quis non eſt pro parte, & pro parte emancipatus. conſi. 273. nu. 13. 80

1 Filius filij aut fratris tantum intrat locum patris, ſecus in pronepote. conſi. 127. nu. 3. 111

5 Filius qui negociatur cum pecunia paterna, an aliquid conſequi debeat. conſi. 125. nu. 10. 110

1 Filius qui negociatur & lucratur ex operis & induſtria ſua, nihil communicat alijs fratribus aut ſororibus, quid autem ſi lucratur ex pecunia patris. conſi. 165. nu. 1. 152

5 Filius grauatus purè non trahit duas quartas ſed vnam tantum. conſi. 200. num. 11. 184

1 Filius an præſumatur negociatus & acquiſiuiſſe de bonis patris. conſi. 61. nu. 8. 58

1 Filius poteſt diſponere inter viuos de bonis aduentitijs, in quibus pater non habet vſumfructum. conſi. 39. nu. 2. fol. 44. conſilio 84. nume. 9. fol. 79. 92. nume. 1. vbi quòd ſecus in donatione cā mortis. 84

8 Filius intrat locum matris quando agitur de hæreditate auunculi & materteræ. conſi. 67. nu. 4. fol. 61. & conſi. 127. nu. 2. 111

1 Filius an intret locum patris vbi agitur de fideicommiſſo aut diſpoſit one hominis. conſi. 67. nu. 5. 65

1 Filius hæres particularis grauatus non detrahit legitimam & trebellianicam ſed legitimam tantùm, contra Curtium iuniorem. conſi. 131. nu. 13. 116

1 Filius poteſt donare bona aduentitia contemplatione matrimonij ſeu propter nuptias ſine conſenſu patris. conſi. 185. nu. 2. 168

2 Filij an ſuccedant in bonis, quorum pater fecit quitationem & quo caſu. conſi. 288. nu. 1. 96

2 Filij filiorum ſubſtituti veniunt ex iudicio teſtatoris. conſil. 245. nume. 2. 44

2 Filij approbantes teſtamentum patris, totum, nō partem ad probare videntur. conſi. 257. nu. 1. 59

1 Filij poſiti in conditione an dicantur prædilecti ſubſtitutis. conſi. 109. nu. 2. 96

1 Filij maſculi poſiti in conditione an cenſeantur vocati. conſi. 62. 15. fol. 59. conſi. 130. nu. 2. fol. 114. & conſi. 155. nu. 2. 145

4 Filij poſiti in conditione & grauati, cenſentur etiam vocati. conſi. 130. nu. 3. fol. 114. & conſi. 155. nu. 5. 145

2 Filij poſiti in conditione cenſentur vocati quando ſequeretur abſurdum, q̄ extraneus ſubſtitutus præferretur liberis & deſcēdentibus teſtatoris. conſi. 326. nu. 3. 142

3 Filij poſiti in conditione quando cenſeātur vocati, illud intelligitur vt ſuccedant eorum parentibus grauatis, non vt dicantur ſubſtituti cohæredi dato ipſis parentibus. conſilio 130. numero 5. 114

3 Filij poſiti in conditione an cenſeantur vocati quando teſtator digreditur ad plures gradus ſubſtitutionum. conſilio 98. in fi. fol. 89

3 Filij poſiti in conditione licèt non dicātur vocati ſecundum magis commu. doc. ab iſta tamen opi. de facili receditur ex aliqua leui coniectura. conſi. 62. nu. 6. 58

3 Filij maſculi poſiti in conditione cenſentur vocati quando filiabus certum quid relictum eſt. conſi. 62. nu. 9. fol. 59. & conſil. 130. nume. 4. 114

3 Filij an admittantur ad feudum conceſſum pro aliquo & hæredibus, licèt ipſi filij non ſint hæredes, & concluditur q̄ debent eſſe hæredes. conſi. 197. nu. 5. 189

3 Filij non intrant locum parentum, qui adhuc viuunt. conſi. 127. num. 6. 118

3 Filiorum appellatione veniunt nepotes quando teſtator habuit filios & liberos pro eodem, quia de eis promiſcue vſus eſt. conſi. 62. nu. 12. 59

1 Filiorum appellatione veniunt omnes deſcendentes largo ſumpto vocabulo. conſi. 155. num. 8. 145

3 Filiorum appellatione veniunt omnes deſcendentes quando teſtator fecit mentionem de filijs vniuerſaliter dicendo de omnibus aut quibuſcunque filijs. conſi. 157. nu. 4. 145

3 Filiorum appellatio tantum comprehēdit quantum liberorum, quando teſtator habuit iſta duo pro ſynonymis, & promiſcue eis vtitur. conſi. 155 nu. 3. eod.

3 Filiorum appellatione non veniunt niſi liberi primi gradus aut nepotes ad plus. conſi. 155, num. 1. eo.

Filijs primi matrimonij competit actio in rem ſcripta reuocatoria in terminis.l.hac edictali.C.de ſecund.nup. conſilio 194. numero 6. 179
Reliqua vide infra in litera H,in ver.Hæres.
¶Finis natura attendi debet,ideo ordinata ad aliquem finem debent regulari ſecundum naturam ipſius finis.conſilio 137. numero 14. 127
Finis interpretatur ex ordine principij,& talia præſumuntur eſſe ſubiecta,qualia prædicata demonſtrant.conſi.9. nu. 32. 19
¶Fiſcus tenetur creditoribus tanquam hæres.conſilio 263.numero 7. 67
Fiſcus non ſuccedit niſi vltimo loco vbi nullus alius iure aliquo poteſt ſuccedere.conſi. 138.nu.2. 127
Fiſcus non eſt priuilegiatus niſi quatenus dicitur. conſilio 168. numero 10. 155
Fiſcus quando admitti debet.conſi.220.nu.8. 21
Contra fiſcum in dubio eſt pronunciandum.quod pulchrè exornatur.conſi.6.nu.128. 15
Fiſco pertinere videntur relicta concubinę cum qua matrimoniũ contrahi non poteſt. conſi.119.nu.8. 30
¶Forenſis ratione honoris non efficitur ſubditus ſtatuẽtium.cõſi.271.num.2. 75
Forenſis commentus in aliquo loco,ꝙ ex eo ſolum ꝙ ibi poſſidet bona,non ligatur ſtatuto pertinente ad deciſionem cauſæ.conſi. 201.nu.10. 15.18.& 28. 2
Forenſis collectari poteſt ex conſuetudine aut præſcriptione.cõſi.111.nu.10. 98
Forenſis excuſatur ſi non ſoluit gabellam debitam contra ius cõmune ex forma ſtatuti , allegando ignorantiam ipſius ſtatuti. cõſi.115.nu.4. 102
Forenſis præſumitur ſcire ſtatutum loci,in quo contrahit ea longęua conuerſatione.conſi.249.nu.5. 50
Forenſes dicuntur perſonæ odioſæ.conſi.242.nu.2. 43
Forenſium conditio fieri poteſt deterior per ſtatutum, quàm terrigenarum conditio.conſi.201.nu.14. 2
¶Forma quando ſeruari non poteſt, valet actus ea non ſeruata, idem in mandato.conſi.15,nume.2.fol.22.& conſilio 177. numero 5. 162
Forma dicitur quando ſolennitas requiritur de tempore actus, vel quando modus adijcitur præter diſpoſitionem iuris communis.conſi.182.nu.10. 167
Forma legis non ſeruata licèt actus fiat nullus,pœna tamen non imponitur.conſi.4.nu.22. 6
Forma ſatis eſt ꝙ effectualiter & æquiualenter impleatur. conſil. 177.nume.4. 162
Pro forma quando aliquid non requiritur , ſufficit quòd quoquo modo colligatur.conſi.265.num.7. 59
Forma ſublata, ceſſat formatum.conſi. 230.nu.3. 30
¶Fortè dictio in doctore intelligitur aſſertiuè ſeu affirmatiuè. cõſi.91.num.4. 84
¶Franchiſiæ interpretatio pertinet ad principem concedentem . conſi.259.nu.11. 63
Franchiſiæ verba conditionaliter ſtantia,nihil operantur. conſil. 272.nu.11. 80
In franchiſiæ verbis claris ceſſare debent cauillationes aduocatorum.conſ.275.nu.8. eo.
¶Frater ratificare cenſetur venditionem a fratre factam de re cõmuni,petendo partem precij a fratre venditore. conſilio 159.numero 5. 149
¶Fraus renunciationis arguitur ratione infirmitatis.conſilio 88. nume.17. 82
Fraus permutationis beneficii arguitur ratione infirmitatis quãdo fit ab infirmo.conſi.82.nu.3. 76
Fraus in permutatione beneficiorum arguitur ex diſparitate quãdo vnum eſt pinguius altero.conſ.82.nu.4. eod.
Fraus arguitur ex interpoſitione perſonæ & prohibitus quid facere per ſeipſum,cenſetur etiam prohibitus per alium. conſi. 122. nume.10.fol.107.& conſi.156.nu.11. 146
Fraus arguitur ex actuum varietate.conſi.154.nu.9. 143
Fraus arguitur ratione coniunctionis ſanguinis quando fit permutatio inter coniunctos.conſi. 81.nu.5. 76
Fraus directè probari non poteſt, ſed ex coniecturis tantùm. conſi.100.nu. . 90
Fraus arguitur ex minus præcedentibus.conſ.100.nu.3. eod.
Fraus arguitur ex ſolutione maioris precij.cõſ.100.nu.4. eo.
Fraus probatur per locum à veriſimili.conſi.100.nu.5. fol. 50. & conſi.153.nu.11. 143
Fraus præſumitur in repudiatione hæreditatis,quando repudiãs remanet in poſſeſſione hæreditariorum.conſi.100.num.7. 90
Fraus dicitur delictum,ideo in ea requiruntur probationes luce meridiana clariores.conſi.21.nu.4. 10
Fraus arguitur ex his quæ præcedunt & quæ ſequuntur. conſilio 143.num.9. 132
Fraus probatur per coniecturas & indicia , cùm aliter probari non poſſit , quia occultè committitur . conſilio 143.nu. 12. eod.
Fraus arguitur ex his quæ breui poſtea tempore fiunt.conſi.100. numero 8. 90
Fraudis ſuſpicio ceſſat in his , quæ fiunt ex interuallo. conſilio 44.nume.2. 47
Fraudis ſuſpicio ceſſat in his,quæ ſolita ſunt ita fieri, quando aliquid fit iuxta ſolitum.conſilio 44.nume.5.fol.47.& conſilio 100. nume.5. 90
Fraudis ſuſpicio ceſſat contra perſonam coniunctam. conſilio 44.nume.4. 47
¶Fructus quando pro alimentis non ſufficiunt,an bona alienari poſſint.conſi.25.nume.31. 35
Fructus an computentur in trebellianicam quando grauatus detrahit duas quartas.conſ.16.nu.10. 25
Fructus bonorum paraphernalium & aliorum bonorum nõ dotalium quando teneatur maritus vxori reſtituere. conſilio 193. nume.15. 517
Fructus quo caſu non veniant in reſtitutionem.conſil.316.numero 2. 130
Fuga arguit dolum in fugiente.conſi.6.nu.37. 10
Sicut præſumptio eſt contra fugientem , ita præſumptio eſt pro eo qui non fugit.conſi.6.nu.39. eod.
¶Fundamento ſublato omnia corruunt.conſ. 6.nume.36.fol.10. & conſi.202.nume.29. 7
¶Fur relaxari non debet niſi furto reſtituto,licèt ciuiliter actum non fuerit ad furti reſtitutionem.conſi.54.nu.3. 52
¶Futura.Require ſupra in litera D, in ver.Diſpoſitio.

De litera G.

GABELLA eſt res odioſa. conſilio 231. numero 57. fol. 32
Gabella ſolui non debet pro blado aut vino perceptis ex bonis proprijs ſtante ſtatuto quòd pro negotiatione bladi & vini ſoluatur gabella conſ.6.num.116. 14
Gabella ſigilli ante factam liquidationem nulla debetur. conſil. 231.nume.8. 31
Gabellæ fraudatio probatur ex coniecturis. conſilio 115. numero 1. 102
¶Geminata confeſſio reuocari poteſt tanquam erronea probata erroris cauſa.conſi.91.nu.32. 141
Geminata prædilectio voluntatem teſtatoris vehementiorem & efficaciorem demonſtrat.conſi.336.nume.6. 142
Geminatio verborum fortius operatur.conſi. 105.nu.4. 94
Geminatio contractus facit ceſſare præſumptionem ſimulationis infra in litera S, in ver. Simulatio.
Geminatio multùm operatur , & per eam dicitur magis euidè apparere de voluntate diſponentis.conſi.201.nu. 42. 4
Geminatus conſenſus an tollat remedium l.2.C.de reſcind. ven. conſi.54.nu.7.fol.52.& pulchrè vide vbi doctores diſſentiunt,& Decij varietas producitur.conſilio 101.numero 31.fol.141.& cõſilio 140.nu.3. 150
Geminantur quandoque verba vt plenius quis ſibi prouideat, non vt aliquid operentur.conſi.70.nu.30. 65
¶ Generale mandatum de ſubueniendo fratribus , non trahitur ad eos fratres in quibus reperitur facta ſpecialis prouiſio.cõſilio 86.nu.4. 81
Generale mandatum principis aut priuati illicita non comprehendit.conſi.158.nu.9. 155
Generale reſcriptum principis non trahitur ad id quod princeps in ſpecie non poteſt , nec ad id quod concedendum conſueuit princeps ſe difficilem reddere, quod eſt ſingulare. conſi. 172.nume.4. 158
Generalia verba reſtringi non debent non ſubſiſtente aliqua ratione reſtringendi.conſi.84.nu.14. 79
Generalia verba pariunt obſcuritatem.conſi.142.nu.5. 158

Generaſia verba reſtringi debent ne ſequatur abſurdum. conſilio 86. nume. 8. 81
Generalis ratificatio non comprehendit illicita, & locutio generalis ſolum includit ea, quæ loquẽtem veriſimile eſt incluſurum. conſilio 160. nume. 5. 150
Generalis acceptatio fideicommiſſorum non comprehendit fideicommiſſa acceptanti damnoſa. conſi. 33. nu. 4. & 5. 40
Generalis impugnatio non trahitur ad ea quæ ſunt impugnanti fauorabiliora. conſi. 33. nu. 5. eod.
Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, etiam quod maior ratio ſit in vno caſu quàm in alio. conſi. 92. nu. 4. 85
Generalis diſpoſitio nunquam refertur ad illud quod in ſpecie prohibetur. conſi. 109. numero 6. fol. 95. & conſi. 200. numero 6. & 8. 184
Generalis diſpoſitio reſtringi debet ad ſuam cauſam, ideo ſtatutum quòd pater teneatur pro filio mercatore, intelligitur quando contraheret filius in cauſam mercantiæ. cõſ. 171. nu. 13. 157
Generalis diſpoſitio tantum operatur in ſuo genere quantum ſpecialis in ſua ſpecie. conſi. 142. nume. 2. 131
Generalis diſpoſitio generaliter intelligi non debet, quando nõ eſt par ratio omnium quæ ſub generalitate comprehẽdi poſsũt. conſi. 70. nu. 27. 65
Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, etiam in materia odioſa. conſi. 118. nu. 14. 104
Generalis diſpoſitio reſtringi debet ex ratione præſumpta & coniecturata, & ad id quod eſt rationis, quod ſine dubio procedit quando alias indebitè quis læderetur vel locupletaretur quis cũ iactura alterius. conſi. 3. nu. 3. 4
Generalis diſpoſitio non comprehendit tertij præiudicium multò minus ipſius diſponentis. conſi. 34. nu. 8. 40
Generalis diſpoſitio reſtringitur ex ratione tacita & coniecturata, maximè, quando alias indebitè quis damnum pateretur. conſi. 33. nume 9. eo.
Generalis diſpoſitio non extenditur ad caſum in quo poſſet eſſe captio ſeu læſio, conſi. 70. nume. 28. 65
Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, quia generalis locutio nihil relinquit intactum, & verbo generali omnia includuntur. conſi. 134. num. 5. 118
Generalis clauſula non debet referri ad maiora expreſsis. conſi. 95. nume. 10. 87
Generalis clauſula: Per clauſulas generales nõ cenſetur quis velle ſe ipſum ligare. conſi. 25. nu. 5. 34
Generalis lex ſequens quod non deroget legi præcedenti loquenti in caſu ſpeciali quomodo intelligatur. conſilio 176. nu. 6. 161
Generalis acceptatio fideicommiſſarium non comprehendit fideicommiſſum inutile. conſi. 33. nu. 7. 40
Generalitas prouiſio non comprehendit, quod in ſpecie prohibetur. conſi. 170. nu. 2. 156
Generalitas parit obſcuritatem. conſi. 70. nu. 20. 64
Generalitas ſequens reſtringi & limitari debet ſecundum præcedentia. conſilio 86. numero 5. fol. 81. & conſilio 221. numero 15. fol. 23
Generalitas quæ in vno tantum verificari poteſt, habetur pro ſpeciali. conſi. 162. num. 4. 152
Cætera in materia generalitatis vide ſupra in litera D, in verſic. diſpoſitio.
¶ Genus & ſpecies quando ponũtur circa eandem perſonam ſpecies videtur poſita gratia demonſtrationis non limitationis. conſilio 216. nu. 9. 028
Genus a quo remouetur, remota etiam cenſetur quælibet eius ſpecies. conſi. 118. nu. 13. 104
Generis appellatione veniunt omnes deſcendentes vtriuſque ſexus ſiue deſcendant ex maſculis ſiue ex fœminis. conſilio 161. numero 2. 150
¶ Gladium quis ita portare debet ne alteri nocere poſsit, & dolus præſumitur contra deferentem gladium aliter quàm deferre debeat, ſimiliter dolus præſumitur in prohibitis. conſilio 97. numero 8. 88
¶ Granamen nominatim iniunctum vni, ad alios non extenditur conſi. 98. num. 7. eod.
¶ Grauatus in reſtitutione fideicommiſſi detrahit meliorationes factas in duobus fideicommiſſis. conſi. 202. nu. 51. 8
Grauati cenſentur expreſſe vocati quando teſtator vlterius procedit faciendo plures gradus ſubſtitutionum. conſilio 98. numero. 3. 88

De litera H.

HABENS ius plura reſpiciens, ſi vtatur in aliquibus conſeruat ſibi ius in totum, ideo præſcribi non poteſt quo ad alia per non vſum. conſilio 27. nume. 2. 36
¶ Habilitas præſupponitur ex alto capite, quoties tractatur de aliquo. conſi. 307. nu. 2. 123
¶ Hæreditas deſcendentis non adita non tranſmittitur per aſcendentem ad eius liberos. conſi. 37. nu. 4. 43
Hæreditas an poſsit alicui adimi in caſum quo inſtitutus nollet matrimonium contrahere de conſilio, conſenſu aut arbitrio alterius. conſi. 1. nu. 1. 5
Hæreditas adita repudiari poteſt in præiudicium repudiantis. conſi. 24. nu. 6. 33
Hæreditas non adita tranſmittitur ad hæredes quando ipſius hæreditatis aditio dilata fuit in certum tempus per teſtatorem. conſil. 127. num. 10. 112
Hæreditas pacto dari non poteſt conſi. 19. nu. 6. fol. 28. conſil. 139. nu. 2. fol. 128. & conſi. 256. nu. 2. 67
Hæreditatis aditio debet eſſe pura. conſi. 312. nu. 4. 126
Hæreditatis aditio arguitur quando quis reperitur poſsidere plus quàm ad eum pertineat. ex cauſa non hæreditaria. conſilio 33. nume. 14. 40
Hæreditatis petitio competit pro legitima aut eius ſupplemẽto. conſi. 312. nu. 4. 126
Hæres: Conditio ſi ſine hæredibus deceſſerit, intelligitur, id eſt ſine liberis. conſi. 38. nu. 1. 43
Hæres: verba de hæredibus à ſuis corporibus procreatis, aut vtriuſque ſexus, non conueniunt hæredibus extraneis, etiam in materia tranſitoria ad hæredes extraneos. conſi. 38. nu. 2. eod.
Hæres agit proprio nomine pro iniuria illata cadaueri. cõſi. 205. nume. 37. 11
Hæres ex teſtamento quando poſsit adire ab inteſtato. conſilio 324. nume. 1. 136
Hæres quando obligat ſe & bona ſua alicui inſolidum non iuuatur beneficio inuentarij, licèt dicatur in inſtrumento, quod obligauit ſe vt hæres cum beneficio. conſ. 214. nu. 7. 16
Hæres priuari non debet hæreditate ob modum non impletum quando eſt modus qui concernit merum fauorem ipſius hæredis. conſi. 59. nu. 2. 56
Hæres qui non fecerit inuentarium, tenetur ad integra legata & vltra vires hæreditarias, priuatur etiam trebellianica, contrariũ tamen tenet in conſilio 17. vbi multa ſunt adita. conſilio 219. numero 6. 20
Hæres quando alienauit bona an poſsit conueniri pro legitima. conſi. 109. nu. 9. 97
Hæres poteſt impugnare contractum quem defunctus poterat ratione læſionis enormis doli aut fraudis, & ſic tale ius impugnandi tranſmittitur ad hæredes. conſi. 142. nu. 29. 131
Hæres cum beneficio inuentarij non poteſt cõtrauenire facto defuncti. cõſi. 225. num. 13. 27
Hæres adeundo hæreditatem non cenſetur approbare ea, quæ teſtator diſpoſuit contra prohibitionem legis, putà relinquẽdo cõtra formam l. hac edictali. C. de ſecundis nuptiis, vel contra diſpoſitionem auth. licèt. C. de natu. lib. cõſ. 200. nu. 5. 184
Hæres poteſt contrauenire facto defuncti quando contrauenit vt filius, non vt tanquam hæres, quod tamen non ita ſimpliciter eſt intelligendum. conſi 200. nu. 7. eod.
Hæres non tenetur approbare factum defuncti in his, in quibus defunctus pro libito diſponere non potuit. conſilio 200. numero 7. eod.
Hæres nõ tenetur ratificare factum defuncti niſi pro ea parte pro qua eſt hæres. conſi. 131. nu. 7. 115
Hæres grauatus qualiter teneatur ad legata, & an trebellianica detrahatur habito reſpectu ad legata ſoluta. conſilio 110. numero 2. 97
Hæres grauatus nõ tenetur reſtituere bona aliunde obuẽta quàm ex teſtamento grauantis. conſi. 144. nu. 4. 133
Hæres grauatus in reſtitutione fideicommiſſi detrahere poteſt, quod ſibi teſtatore grauante debebatur, licèt inuentarium non fecerit, & ſi illud ſoluat repetere poterit cõdictione indebiti aut incerti. 144. num. 5. eo.
Hæres grauatus quando detrahit duas quartas an fructus imputentur in trebellianicam, in quo articulo doct. ſibi ipſis non cõſtiterunt, & an liberis primi gradus trebellianica poſsit prohibers

hibcri.conſi.16.nume.10. 25

Hæres grauatus ſi contraxit vel aliquid ei vt hæredi conceſſum eſt, non tenetur illud reſtituere ſi non erat hæreditarium.conſilio 164.nume.4. 133

Hæres grauatus reſtituere totam hæreditatem, an in reſtitutione fideicommiſſi poſſit detrahere fideicommiſſa ſibi debita in teſtamentis anteceſſorum ipſius teſtatoris grauantis.conſi. 144. nume.1. eo.

Hæres grauatus qualiter teneatur ad præſtationem legatorum. conſi.16.nume.1. 24

Hæredes grauati ſi alienent bona fideicommiſſi, precium corũ venit in reſtitutionem.conſi.195.nu.4. 108

Hæres non implens voluntatem teſtatoris dicitur contrauenire eius teſtamento & illud impugnare.conſi.1.nu.3. 5

Hæres occiſi tenetur accuſare de morte defuncti.conſilio 119.numero 3. 105

Hæres hæredis dicitur hæres primi teſtatoris.conſilio 298.numero 9. 133

Hæredis appellatio in dubio intelligitur de vniuerſali. conſilio 186.nume.2. 168

Hærede mortuo qui modum implere debebat, eius hæres hæreditate priuari non poteſt ob modum non impletum.conſilio 59. numero 8. 56

Hæredem non habet viuens.conſilio.131.num.1. 115

Hæredes verbum quãdo accipitur pro filijs, an requiratur quod filij ſint hæredes, vbi pulcherimè habetur, & Pauli varietas oſtẽditur.conſil.131.nu.7. eod.

Hæredes maſculi intelliguntur, id eſt, deſcendentes etiam in materia tranſitoria ad hæredes extraneos.conſi.38.nu.5. 44

Hæredes quando lucrari debeant fructus vxoris viduæ, & quomodo hoc fiat.conſi.268.nu.5. 73

Hæredum maſculorum appellatione, vel hæredum vtriuſque ſexus aut ex ſuo corpore procreatorum, an veniant filij licet non non ſint hæredes.& concluditur neceſſarium eſſe ꝙ ſint hæredes contra Decium.conſi.131.nu.8. 115

Hæredum appellatione quando veniunt ſoli filij, non requiritur ꝙ filij ſint hæredes, quando ita apparet de voluntate teſtatoris. ibid.nu.9. eod.

Hæredum appellatio an comprehendat deſcendentes tantùm quando teſtator ſubſtituit aliquem & eius hæredes.conſilio 155 numero 6. 145

Hæredum appellatione veniunt etiam extranei in Francia. conſilio 303.nume.5. 319

¶Hæreticus non fit quis ex ſola nominatione, ſed ex operibus cõtra fidem.conſi.262.nume.5. 66

¶Homicida non eſt teſtis idoneus ſine tortura, immo etiam cum tortura, etiam quod ſit emendatus de delicto.conſilio 19.numero 1. 18

Homicidium dicitur crimen grauiſſimum, & infamia repellit a teſtimonio in cauſa criminali, intãtum ꝙ teſtis infamis infamia facti non facit indicium.conſi.9.nu.3. eo.

Homicidium in dubio præſumitur factum ob defenſionem. conſi. 151.nume.18. 140

Homicidium nõ punitur pœna ordinaria niſi dolo commiſſum ſit.conſi.6.nume.100. 13

Homicidium; Quæ perſonæ admittantur ad petendum dãnum aut intereſſe ciuile propter homicidium ſupra in litera D, in verſi.Damnum.

¶Honoris cauſa æquiparatur cauſæ vitę.conſil.2.nume.18.fol.3. & conſi.148.nu.2. 254

¶Hoſti prædari non licet, quando ex ea prædatione fides data læderetur.conſi.6.nu. 98. 13.

¶Humilitas commendatur, & ſuperbia deprimitur.conſilio 121 nume.12. 107

¶Hypotheca contrahitur eo reſpectu quæ reuocari poteſt.conſ. 298.nume.2. 113.

Hypotheca quatenus &c.competit legatario in re legata.ibi numero 3. eod.

Hypotheca generalis non compreſſendit impoſſibilia hypothecanti.ibid.nu.6. eod.

Hypotheca dicitur indiuidua, licèt actio aut obligatio perſonalis ſuper qua interpoſita eſt ſit diuidua. conſilio 77. numero 15. fol. 73

Hypotheca. Promittens recognoſcere cenſum ſuper molẽdinis, cenſetur ipſa molendina hypothecare.conſilio 20.nume.10. 29

Hypothecam habens poteſt agere contra tertium poſſeſſorem actione confeſſoria vel negatoria, quod eſt ſingulare.conſi. 201. nume.9. 2

Hypothecam generalem & ſpecialem habens an cogatur eligere ſpecialem.conſi.77.nu.16. 73

Hypothecaria agens an debeat probare dominiũ vel poſſeſſionem hypothecantis.remiſſiuè.conſi.201.nu.4. 2

Hypothecariæ præſcribitur.x.annis inter præſentes, & 300. inter abſentes cũ titulo, ſine titulo autem tertius poſſeſſor præſcribit 30.annis, debitor verò 40.conſi.148.nu.6. 137

Hypothecariæ præſcribitur ſeu contra eum præſcriptio incipit currere etiam ante diſcuſſionem bonorum, in qua re Alexan.varietas proditur.conſi.147.nu.6. eod.

De litera I.

IDENTITAS rei probari debet per confinia, aut alias demonſtrationes.conſi.112.nu.3. 99

Identitas probatur probata aliqua qualitate, quæ concordet.conſilio 198.nu.2. 190

Identitas contractus præſumitur quando exprimitur eadem cauſa licèt ſumma ſit diuerſa.conſi.198.nu.2. eod.

Identitas contractuum præſumitur quando fiunt eodem tempore, eodem loco, & coram eiſdem teſtibus. conſilio 198. numero 4. eod.

Identitas corporis præſumitur ex conformitate nominum. ibid. nume.3. eo.

Identitas probari debet ab eo qui ſe fundat in identitate, ſimiliter pluralitas probari ab eo debet, qui in ea ſe fundat. conſilio 198.nume.4. 190

Identitas bonorum probari non poteſt niſi teſtes habeant notitiam de antiquis & modernis confinibus.conſilio 57.numero 7. 55

Identitas perſonarum probari debet per nomen & cognomen. conſilio 169.nume.4. 155

Identitas perſonæ facilius probatur, quàm identitas rerum.conſilio 219.nu.3. 73

Identitas delicti probatur ex identitate temporis & loci. conſil. 198.nume.2. 190

Identitas rei præſumitur non obſtante diuerſitate cõfinium, quãdo tales confines poſſunt vni rei conuenire.ibid.nu.2. eod.

Identitas cauſæ præſumitur ex breuitate temporis. conſilio 202. nume.40. 7

Identitas rei ſatis dicitur probata conſtito quòd in illa re tantum diſpoſitio verificari poterat, nulla alia exiſtente re.conſilio 115. nume.5. 99

Identitatis probatio neceſſaria eſt ad probationem delicti.conſilio 244.nume.2. 45

¶Ignorare facta aliena quis præſumitur.conſilio.203.nu. 5. 8

Ignorans ſe poſſidere, poſſidere non dicitur. conſilio 171. numero 18. 158

Ignorans defectum alicuius actus, non poteſt dici illum approbare.conſi.226.nu.7. 27

Ignorans dicitur iuſtè impeditus.conſilio 201.nu.36. 4

Ignorans puniri non debet, ideo ſtatutum loquens per verba ampla & prægnantia reſtringitur ne ignorans puniatur, & agens cõtra aliquem quòd prohibitum quid fecerit, debet articulare & probare de ſcientia quòd ſcienter illud prohibitum fecerit.conſilio 6.nu.73. 12

Ignorans fundamentum ſuæ poteſtatis non poteſt actua validum facere.conſi.134.nume.4. 119

Ignoranti & dubitanti dolus imputari non poteſt, & dubitans dicitur in bona fide.conſi.8.nume.10. 17

Ignorantibus culpa imputari non poteſt, cur non ſoluerint quãdo legitur ordinamentum ſolutionis publicatum. conſilio 204. numero 21. 20

Ignorantia vnius alteri non nocet.conſi.203.nu.4. 8

Ignorantia excludit conſenſum, vt iuramentum ne quidem tunc operetur.conſi.259.nu.2. 59

Ignorantia probatur iuramento.conſi.201.nu.32. 4

Ignorantia non cadit aut præſumitur in facto notabili.conſilio 148.nume. 5. 137

Ignorantia iuris præſumitur in minore, etiam ꝙ tractet de lucro perdendo. conſi.192.nu.5. 176

Ignorantia vel ſcientia teſtamenti paterni an præſumatur in filio.

ſilio. in quo arti. Bald. Pau. de Caſt. & Gozadinus ſibijpſis contrarij dicuntur. conſi. 193. nume. 6. 177

Ignorantia non præſumitur in facto proprio, etiam data longinquitate temporis quando factum eſt notabile. conſilio 7. numero 26. 9

Ignorantia probabilis non cadit in notorio facti tranſeuntis. cōſilio 204. nu. 6. 10

Ignorantia non excuſat vbi inueſtigare quis tenetur. conſil. 168 nume. 4. 157

Ignorantia in facto alieno non excuſat, vbi quis tenetur inueſtigare, vel vbi quis de facili certior fieri poteſt. conſilio 225. numero 4. 26

Ignorantiam allegare non poteſt ſcribens & ſubſcribens manu propria, immo ſola ſubſcriptio excludit allegationem ignorantiæ. conſi. 25. nu. 13. 34

¶ Immunitas ſimpliciter conceſſa intelligitur a muneribus perſonalibus tantum. conſi. 209. nu. 7. 14

¶ Impedimentum allegans tenetur probare quod niſi fuiſſet illud impedimentum feciſſet quod ſibi incumbebat. conſilio 179. nume. 9. 164

Impedimentum non præſumitur niſi probetur, cum in facto conſiſtat. 172. nume. 10. 78

Impedimentum probari debet per eum, qui illud allegat. conſi. 170. nume. 2. 74

Impedimentum vt excuſet, an debeat de eo quis proteſtari. conſilio 151. nume. 23. 141

Impedimentum vt excuſet, probari debet ꝙ illo ceſſante actus ſecutus fuiſſet. conſilio 151. nu. 22. fol. 141. & conſilio 179. numero 9. 164

Impedimento ceſſante locus eſt diſpoſitioni, quæ impedimento conſtante ceſſabat. conſi. 211. nu. 39. 7

Impedito currit tempus vbi agitur de modico præiudicio, conſilio 182. nu. 15. 167

¶ Imperfecta ſubſtitutio confici debet ex præcedentibus vel ſequentibus ſi commodè fieri poſſit. conſi. 147. nu. 7. 137

¶ Impetrans beneficium aut reſcriptum tenetur probare omnia narrata per eum in ſua impetratione. conſi. 104. numero 3. fo. 93. & conſi. 148. nu. 8. 137

¶ Implere non poteſt quis poſt rem in iudicium deductam, & poſtquam oppoſitum fuit de implemento non ſecuto. conſilio 192. nume. 16. 176

Implere prius tenetur ex duobus contrahentibus, qui prior vult agere. conſi. 152. nume. 10. 140

Implementum ex parte ſua probare debet volens agere ex donatione ob cauſam, quia perditur donatio quam quis non implet ex parte ſua. conſi. 151. nu. 8. eod.

Implementum ſimplex non ſufficit niſi probetur factum eſſe implementum ob cauſam ob quam impleri debebat, in dubio tamen præſumitur impletum ex ea cauſa dummodò implens eam non ignoret. conſi. 161. nu. 15. 157

Implementum non ſecutum facit reſcindi contractum etiam nominatum via actionis, quando tale implementum reſpicit cauſam finalem ipſius contractus alias ope exceptionis tantum. conſilio 192. nu. 22. 177

Implementum ſecutum eſſe, probari debet ab eo qui tenetur implere, non ab eo cui implendum eſt. conſi. 192. nu. 15. 176

Implementi non ſecuti exceptio ſemper opponi poteſt nō obſtāte ſtatuto prohibente exceptiones opponi conſi. 152. nu. 10. 140

Implementi non ſecuti exceptio contra agentem opponi poteſt, etiam quod agens impeditus fuerit implere. conſi. 152. nu. 10. eo.

Implementi non ſecuti exceptio dicitur litis finitæ, & nunquam cenſetur excluſa per ſtatutum ꝙ nulla exceptio opponi poſſit cōſi. 127. nu. 14. 112

Implementi non ſecuti exceptio an cenſeatur remiſſa quando donator cui impletum non fuit, petit a donatario vt impleat. Conſ tenuit ꝙ non, ſed autor arguit in contrarium. conſi. 151. nu. 8. 140

Implementi non ſecuti exceptio adeò obſtat, quòd ſuper ea iudex ſupplet ex officio, etiam parte non petente. conſilio. 151. numero 10. eo.

Implemento ceſſionis non ſequuto ceſſio reſoluitur. conſi. 127. nume. 13. 113

Ex implemento promiſſi ſatis probatur promiſſio. cōſilio 150. numero 4. 139

¶ Implorans beneficium reſtitutionis in integrum reſtituere debet quod accepit. conſi. 7. nu. 14. 16

Impoſſibile licèt dicatur quod a principis voluntate dependet; non tamen excuſatur quis niſi illud a principe poſtulauerit & fecerit quod in ſe eſt. conſi. 121. nu. 10. 106

Impoſſibilitas ſiue iuris ſiue facti reddit ſententiam nullam. conſi. 79. nu. 6. 75

Impoſſibilitas iuris in vno non nocet in alio ſeparabili, quia in ſeparabilibus vnum non vitiatur propter alterum. conſi. 2. numero 4. 1

Impoſſibilis conditio quam teſtator reputabat poſſibilem, vitiat legatum. conſi. 167. nume. 8. 154

¶ Impropriatio verborum toleratur ut intelligantur ſecundum ſubiectam materiam. conſi. 102. nu. 38. 7

¶ Impugnare non poteſt quis teſtes quos examinari fecit etiam in alia cauſa & inter diuerſas perſonas, licèt eorum depoſitionibus vti nolit. conſi. 188. nu. 5. 171

Impugnare dicitur teſtamentum non ſeruans in eo diſpoſita. conſilio 24. nu. 5. 33

¶ Imputandum videtur teſtatori quādo ſuperuixit & potuit mutare teſtamentum nec mutuit. conſi. 67. nu. 2. 61

¶ Incapacitatis vitium non purgatur ex lapſu temporis cuius initij memoria non extat in contrarium. conſi. 82. nu. 7. 76

¶ Incertitudo circa qualitatem non nocet dummodo ſubſtantia ſit certa puta ſi teſtator inſtituit hæredem ſecundum conditiones infraſcriptas, & nullas ſcribat conditiones, valet. n. inſtitutio. conſi. 147. nume. 6. 137

Incertitudo ſubſtitutionis aut probationis non vitiat quando in omnem euentum concludit. conſi. 147. no. 3. 136

Incertitudo non vitiat actum, qui ex iuris diſpoſitione declarari poteſt. conſi. 167. nu. 3. 151

Incertitudo non vitiat quando ex aliqua veriſimilitudine poteſt certificari. conſi. 121. nu. 1. 106

Incertitudo non vitiat de qua oppoſitum non ſit. conſilio 121. numero 4. eod.

Incertitudo vitiat priuilegium & collationem, immo etiam confeſſionem. conſi. 104. nu. 11. 94

Incertitudo non vitiat diſpoſitionem quando ex aliqua veriſimilitudine poteſt declarari. conſi. 162. nu. 3. 151

Incertum non dicitur quod venit per iudicem certificandum, nec incerta dicitur diſpoſitio partium quæ ad iuris diſpoſitionē ſe referunt. conſi. 162. nu. 6. eo.

Incertum & nullum æquiparatur. conſi. 231. nu. 3. 31

Incertum dici non poteſt, quod in vno tantùm poteſt verificari. conſi. 121. nu. 6. 106

Incerta non dicitur diſpoſitio ratione generalitatis quando in vno tantùm poteſt verificari. conſi. 162. nu. 4. 151

¶ Inceſtus ſuſpicionem tollit proximitatis ratio. conſilio. 321. numero. 1. 138

¶ In continenti fieri dicitur, quod ſit breui tempore poſt. conſilio 156. nume. 17. 146

Incontinenti quando quid dicatur fieri vel ex interuallo, relinquitur arbitrio iudicis. ibidem.

Incontinenti fieri dicitur quod ſit ex interuallo, quando ab initio conuenit, ꝙ illud fieret. conſi. 156. nu. 19. eod.

¶ Indefenſus quis dicitur, quando per perſonam minus legitimam eſt defenſus. conſi. 65. nu. 1. 269

Indefenſum ius ſuum relinquere nemo debet in re dubia. conſi. 192. nu. 14. 177

¶ Indefinita non æquipollet vniuerſali in materia probationis. cōſilio 33. nume. 16. 41

¶ Indicium ad torturam minus eſt quàm ſemiplena probatio, immo minus quam præſumptio. conſi. 35. nu. 17. 43

Indicium quando probatur per plures teſtes, nō requiritur ꝙ ſint omni exceptione maiores. conſilio 6. nume. 13. fol. 9. & conſilio 35. nume. 19. 43

Indicium vnum ſufficit ad torturam. conſi. 35. nume. 18. eo.

Indicium vnum ad torturam ſufficit quādo contra perſonam vilem agitur. conſi. 73. nu. 4. 67

Indicium ad torturam vt probetur per vnum teſtem, debet eſſe teſtis omni exceptione maior, inuulnerabilis & indubitatus, & cui nulla coniectura reſiſtat. conſi. 99. nu. 4. 89

Indicia animi quotiens aliqua adſunt, ceſſant ea quæ crimen inducunt conſi. 275. nu. 13. 83

Indicia ad torturam qualia eſſe debeant, & duo requiruntur vt indicium ad torturam probetur per vnum teſtem. conſilio 6. numero 12. 8

1 Indicis ad torturam quæ & qualia eſſe debeant.conſilio 99. numero 1. fol. 89

2 ¶ Indiuiduum dicitur quod adfert tantam vtilitatem in parte reſpectu partis,quantam in toto reſpectu totius. conſilio 239. numero 6. 39

1 Indiuiduum quid dicitur ex mente diſponentis licèt alias de ſui natura diuidi poſſit.conſi.170.nu. 6. 156

2 ¶ Inducta ad vnum effectum,non agunt contrarium. conſi. 236. numero 8. 36

2 Induſtria perſonæ eſt electa quando negocium non habet certã, & demonſtratam formam. conſi.303. 118

2 ¶ Ineptitudo. Propter ineptitudinem actionis abſoluitur pars ab obſeruatione iudicij cũ expenſis.conſi.231.nu.16. 31

1 Ineptitudo libelli cognoſcitur quando aptè non concluditur.cõſilio 7.numero 1. 15

1 Ineptitudo libelli opponi poteſt etiam poſt ſententiam quæ tranſiuit in rem iudicatam.conſi.151.nu.3. 140

5 Ineptitudo libelli non tollitur ex proteſtatione agentis ꝙ intendit agere non in modum libelli, ſed in vim qualis qualis petitionis.ibid. nu.3. eod.

5 Ineptitudo libelli colligitur ea modo concludendi quando aptè non concluditur ſecundum formam a lege traditam: vel ex ratione cauſæ quando non agitur ex cauſa valida ad condemnationem,putà peto a te decem quis bene mihi eſt.conſilio 151. numero 1. eod.

1 Ineptus libellus recipi non debet ſed dentibus lacerari, & contra libellum ineptum exceptio aliqua non eſt neceſſaria. conſilio 75.nume.7. 70

1 Ineptus libellus vbi eſt, acta omnia corruunt.conſi.151.n.2.140

1 Ineptus libellus vbi eſt,iudex ſupplere non poteſt niſi illud lacerando. conſi.51.nu.3. eo.

5 Ineptus libellus vbi eſt,exceptio contra eum non videtur neceſſaria.ibid.nu.3. eod.

5 Ineptus dicitur libellus quando ex narratis nõ elicitur actio ſeu non deprehenditur cauſa idonea ex qua actio eliciatur:vel quãdo ex narratis apparet ꝙ iniuſtè quis aut ſine actione experitur. conſi. 75.nu.1. 70

1 ¶ Inæqualitas ſtatuti aut alterius diſpoſitionis ſuſpicionem inducit.conſi.195.nu.5. 180

2 ¶ Infamis infamia facti non facit indicium ad torturam,nec creditur tali teſti.conſi.2.nu.2.& quid in ciuilibus. 2

5 ¶ Inferior non poteſt reuocare factum ſuperioris,licèt illud nullum ſit.conſi.147.nu.3. 137

1 Inferior adeo non poteſt cognoſcere de geſtis per ſuperiorem, quod non valet cõſuetudo in contrarium.conſi.143.nu.4. eod.

1 Inferior tollere non poteſt priuilegium a ſuperiore conceſſum nec eius factum immutare niſi ex cauſa, & quæ dicatur iuſta cauſa reuocandi priuilegium.conſi.21.nu.3. 30

9 Inferior contra ius ſuperioris venire non poteſt.conſi.238. numero 5. 38

1 Inferior non poteſt ſe intromittere in eo ſuper quo ſuperior manum impoſuit, licèt factum ſuperioris ſit nullum. conſilio 137. numero 8. 126

5 ¶ Infirmitas non impedit animi vires, ideo conſtitutus in extremis poteſt teſtari, matrimonium contrahere, & teſtimonium dicere.conſi.6.nu.57. 88

5 Infirmi teſtimonium potentius videtur.conſi.6.nu.51. 10

5 ¶ Ingreſſus monaſterium an perdat ius ſuccedendi ex ſubſtitutione facta ante ingreſſum, & deciditur quod non.conſi.152.numero 2. 142

5 ¶ Inhibitio per quam opus charitatis & pietatis excluditur tanquam contraria iuri diuino non valet.conſi. 3. nu. 9. 4

5 ¶ Inimicitia oritur ex lite,immo dicitur inimicitia capitalis ſi ſit lis de omnibus bonis aut maiori eorum parte. conſilio 31. numero 2. 39

1 Inimicitia filij matri nocere non debet.conſi.6.nu. 25. 13

1 Inimicitia non præſumitur niſi probetur.conſi.8.nu.8. 17

1 Inimicitia præſumitur ex lite.conſilio 75.nu.11. 70

1 Inimicitia etiam leuis ſufficit ad reddẽdum officialem ſuſpectũ. conſi.6.nu.31. 10

1 Propter inimicitiam domini etiam eius officiales redduntur ſuſpecti.conſi.6.nu.33. eo.

1 Inimicus præſumitur dediſſe damnum, vbi de malefactore non conſtat & vbi concurrit.conſi.35.nu.3. 42

1 Inimicus reconciliatus non eſt teſtis omni exceptione maior. cõſilio 73.numero 13. 67

1 Inimicus non admittitur ad teſtimonium etiam in criminibus exceptis,etiam quod ſit reconciliatus.conſi.9.nume.6. 18

5 Inimicus præſumitur teſtis,qui teſtimonium contra aliquem depoſuit in cauſa criminali.conſi.31.nume.3. 39

1 Inimicus teſtis admitti non poteſt per iudicem,licèt habeat poteſtatem procedendi ſine aliqua iuris ſolennitate, quia eius ſuſpicio eſt de iure naturali.conſi.9.nu.6. 18

1 Inimicus teſtis non facit ſemiplenam probationem licèt inimicitia non ſit capitalis.conſi.6.nu.32. 9

1 Inimicus præſumitur teſtis dicens ſe ab aliquo verberatum, aut iniuriatum.conſi.99.nu.3. 89

1 ¶ Iniuriatus non poteſt petere damnum contumeliæ pertinẽs ad vindictam publicam quando iniuria fuit remiſſa per principem. conſi.119.nu.2. 105

1 Iniuria commiſſa contra doctorem efficitur grauior & punitur lege Iulia de vi publica.conſi.168.nume.10. 155

1 Iniuria non committitur ſine dolo & animo iniuriandi.& agens actione iniuriarum dolum allegare debet.conſilio 13.numero 2. fol. 22

2 Iniuria quæ ſit defuncto minor eſt ea,quæ ſit viuenti. conſi. 205. numero 26. 18

1 Iniuria facta vni reſpicit omnes de eius familia aut cognatione. conſilio 41.nu.3. 46

1 Iniuria commiſſa in iudicio grauior dicitur. conſilio 168. numero 11. 155

1 Iniuria facta vni,alij nocere non debet.conſi.120.nu.6. 106

1 Iniuria dicitur grauior quæ committitur per ſocium, compatrẽ, aut fratrem.conſi.168.nu.11. 155

1 Iniuria committitur per verba infamatoria, etiam vera quando reipublicæ non intereſt illa detegi aut pronunciari. conſil. 168. nume.3. eo.

1 Iniuria facta vni, videtur facta omnibus de eius domo. conſilio 119.nume.1. 105

5 Iniuriæ æſtimatio committitur arbitrio iudicis,qui eam taxat cõſideratis omnibus qualitatibus & circunſtantiis, rurſus ſit æſtimatio iniuriæ ex omni opinione vulgi,& probatur æſtimatio iniuriæ per teſtes deponentes per verbum credit.conſilio 119. numero 1. eo.

5 Iniuriarum condemnari quis non debet quando animum iniuriandi non habuit,licèt verba dicantur iniurioſa,& an dolus requiratur in actione iniuriarum.conſi.9.nu.36. 19

1 Iniuriarum tenetur dicens alicui publicè ꝙ eſt vſurarius animo tantùm iniuriandi, licèt verum ſit eum eſſe vſurarium.conſi.145. nume.1. 134

5 Iniuriarum actio præſupponit dolum,quia ſine dolo iniuria non committitur.conſi.9.nu.36.fol.19. conſi. 14. numero 2. fol.22. & conſi. 119.nu.4. 105

1 Iniuriarum actio non competit vniuerſitati pro iniuria illata vni de vniuerſitate,aut domino pro iniuria ſubditi,aut prælato pro iniuria clerici.conſi.45.nu.1. 47

5 Iniuriarum actio non competit coniuncto pro iniuria illata coniuncto.conſi.119.nu.3. 105

5 Iniuriarum actione venit damnum aut intereſſe contumeliæ pro quanto nollet iniuriatus talem contumeliam pati.conſi. 119. numero 1. eod.

1 Iniuriarum tenetur obijciens alicui crimen poſt reſtitutionem a principe factam.Idem in eo qui vitat aliquem tanquam excommunicatum poſt abſolutionem.conſi.168.nu.1. 154

2 Iniuriarum dupliciter agi poteſt, criminaliter,& ciuiliter & quãdo dicatur agi criminaliter aut ciuiliter. conſilio 53. nume. 1. fol. 52

1 ¶ Innocentia & defenſio probatur etiam per teſtes alias inhabiles.conſi.2.nume.9.fol.2.& conſi.119.nu.9. 105

2 Innocentiæ principium eſt, nemini iniuriam inferre. conſil. 318. nume.6. 32

1 Ab innocentia maxima datur ſecuritas.cõſi.6.nu.38. 10

2 ¶ Inquiſitio dicitur de iure ſpeciali.cõſi.262.nu.6. 66

2 Ad inquiſitionem veniri nõ poteſt niſi præcedant indicia. cõſil. 262.nume.1. 77

2 ¶ Inſinuatio poteſt quandoque fieri ante quàm res deducatur in iudicium.conſi.201.nu.27. 3

2 Inſinuatio quando requiratur in donatione.conſi.214.nu. 16. 17

1 Inſinuationis defectus tollitur iuramento ſecundum communẽ opinionem.conſi.118.nu.1. 104

Licet

Licèt in contrarium dicat eſſe commmunem opinionem. Barba inter conſilia Curtij Senio. in conſi. 67.col.pen.& fin.Calca.in cõ ſi. 19.col.fi.in conſi. 25.col.14.& conſi. 26.col.6. circa fi.Barbatiam ſequitur Cur.Senio.in d.conſi.67.in fi.in addi. ad illud con ſi.Barbatiæ. Idem ſequuntur Io. Ant. de Placentia. Hier. Tortus Io. Puteus & Nicolinus de ſancto Nazario inter conſilia eiuſdẽ Curtij in conſi.68.vbi etiam ꝙ inſinuationi renunciari nõ poteſt cũ iuramento,& ibidem iſtud latè tenet Cur. in additio. ad illud conſilium.68.

¶Inſolita pacta arguunt malam fidem,& ſuſpicionem inducũt. conſi.145.nu.14. 135

Inſolita negocia adminiſtrator aggredi non debet alias de ſuo proprio tenet.conſi.132.nu.2. 116

Inſolitam pœnam iudex opponere non debet alias,arguitur affectionatus & ſuſpectus.conſi.103.nu.11. 39

¶Inſpici ſemper debet quod fieri debet,non quod fit. conſi.320. numero 5. 137

Inſtantia dicitur perire culpa partis,non iudicis.conſi.279.numero 5. 74

Inſtantia currit etiam in cauſis ſummariis.conſi. 270.nu. 1. eo.

¶Inſtituo Colam & eius deſcendentes, cenſentur vocati deſcendentes per fideicommiſſum.conſi.21.nu.6. 31

Inſtitutio conditionalis non tranſmittitur ad hæredes moriente inſtituto ante conditionem impletam.conſi.258.nu.15. 61

Inſtitutio hæredis ad interrogationem alterius non valet,quando non cõſtat ꝙ teſtari omnino quis vellet.conſi. 143.nu.13. 132

Inſtitutio verbis generalibus fieri poteſt, ſecus in exhæredatione.conſi. 142.nume.5. 151

Inſtitute o præſentati a patrono requirit ſolennitatem de qua in c. fin.de elec.lib.6.conſi.63.num.2.fol.57.& conſi.177. numero 1. fol. 161

Inſtitutio vniuerſalis nõ comprehendit bona alii reſtituẽda poſt mortem teſtatoris, etiam ſi de illis bonis diſponere teſtatoe potuiſſet.conſi. 29.nu.13. 28

Inſtitutio hæredis facta ad interrogationem notarij per teſtatorem grauiter infirmantem, adeò ꝙ vix loqui poſſet non expreſſo hæredis nomine non valet.conſi.143.nu.13. 132

Inſtitutio generalis non comprehendit bona hæredis nec bona alteri donata etiam reuocabiliter niſi expreſsè dicatur. conſilio 25.nume.19. 35

Inſtitutio aut ſubſtitutio generalis non trahitur ad bona quæ duratura non erant in hæreditate teſtatoris poſt eius mortem,licèt de eis ſi voluiſſet diſponere teſtator potuiſſet.conſilio 144.numero 8. 133

¶Inſtrumentum quando dicatur publicũ.cõſi.216.nume.16. 18

Inſtrumentum aliquando facit plenam fidem, non obſtante omiſſione menſis & diei.conſi.274.nu.8. 81

Inſtrumentum debet ſcribi per eundem notarium. conſilio 274. numero 13. 82

Inſtrumentum conditionale executionem habere non poteſt ante impletam conditionem. conſi.212.nu. 10. 16

¶Inſtrumentum primum inualidum,non poteſt facere ſecundũ validum.conſi.216.nume.11. 18

Inſtrumentum vt reprobetur per teſtes, debent teſtes deponere de toto eius tenore.conſi.75.nu.28. 71

Inſtrumentum an reprobetur per teſtes quorum quilibet deponit de ſenſu ſuo ſe non audiuiſſe proferri tale quid per diſponentem.conſi.75.numero 29. eod.

Inſtrumẽtum factum a notario non boni nominis licèt in totum non reprobetur,ex hoc ſuſpectum tamen redditur.conſi.134.numero 34. 121

Inſtrumẽtum non probat quando continet non veriſimilia, ſed dicitur ſuſpectum licèt teſtes contra illud non deponant. conſil. 28.nume.1.fol.37.& conſi.75.nu. 20. 71

Inſtrumentum non reprobatur per teſtes ſingulares,quando quilibet deponit de ſenſu ſuo tantum ꝙ nõ fuit præſens inſtrumento, non nominando conteſtes.conſilio 56.nume.8. contrarium dicitur.nu.7. 54

Inſtrumentum ꝙ reprobari debet per teſtes omni exceptione maiores,intelligitur de teſtibus non inſtrumẽtariis.cõſi.56.nu.9.eo.

Inſtrumentum vt reprobetur per teſtes. debent eſſe omni exceptione maiores.conſi.56.nu.3.fol. 54.& conſi.75.nu. 34. 71

Inſtrumentum quando habet quinque teſtes cum duo ſufficiant ſi tres deponant contra inſtrumentum, non ſuſtinetur inſtrumentum ex aliis duobus niſi expreſsè deponant pro ipſo inſtrumẽto quod no. tanquam ſingulare & vtiliſſimum in practica.cõſi.56.nume.16. 55

Inſtrumentum an debeat ſcribi manu notarii.cõſi.72.nu.3. 65

Inſtrumẽtum nõ reprobatur per teſtem limitatè deponentem ſuper tempore,quia potuit res geri alio tẽpore.cõ.56.nu.6. 54

Inſtrumẽtum minus ſolenne fidem facit quãdo ſecundum illius tenorem fuit obſeruatum.conſi.101.nu.4. 91

Inſtrumẽtum notarij ſine teſtibus fidem non facit.cõſi.122.numero 13. 108

Inſtrumentum redditur ſuſpectum ex eo ꝙ aliquid reperitur ſcriptum manu aliena ſine atteſtatione notarii.conſi. 104.nu.16. 94

Inſtrumẽtũ nõ ſolenne probat quando ſecundũ eius tenorẽ fuit obſeruatũ.conſi.158.nume.1.fol.148.& conſi.101.nu.4. 91

Inſtrumentũ reprobatur per duos teſtes inſtrumẽtarios, licèt vnus teſtis ſit pro inſtrumẽto, quod tamen intellige vt pulchrè & ſubtiliter declaratur.conſi.56.nu.15. 55

Inſtrumentum non videtur reprobari quando duo teſtes deponũt cõtra inſtrumentum,& vnus pro inſtrumento.conſilio 56.numero 7.& 15.vbi declaratur. 54.& 55

Inſtrumentum continens rem veriſimilem probare debet, licèt teſtes contra ipſum inſtrumentum deponant quod eſt ſingulare. conſi.75.nume.20. 71

Inſtrumentum ſuſpectum de falſo non probat.de hoc vide ſupra in litera F,in ver. Falſitas.

Inſtrumẽtum faciliùs reprobatur ne probet, quàm vt falſum arguatur.conſi.56.numero 20. 55

Inſtrumẽtũ non ſolenne licèt non probet magnam tamen præſumptionem inducit.conſi.158.nu.10. 148

Inſtrumentum ſine teſtibus non probat.conſi.56.nu.1. 54

Inſtrumentum aliquando facit plenam fidem non obſtante omiſſione menſis & diei. conſi.274.nu. 8. 81

Inſtrumentum reprobatur per duos teſtes, quãdo nõ remanent alii teſtes inſtrumẽtarij in numero ſufficienti ad validitatem inſtrumenti.conſi.56.nu.2. eod.

Inſtrumenti probatio dicitur miraculoſa,vt credatur teſtimonio pellis mortuæ.conſi.56.nu.21. 55

Inſtrumenti probatio dicitur contra ius diuinum, & contra naturam.conſi.122.nume.15. 108

Inſtrumenti ſolẽnitatibus deficientibus,fruſtra quæritur de comparatione.conſi.216.nu.9. 18

Inſtrumenti alicuius mẽtionem faciens,præſumitur habuiſſe notitiam illius & contentorum in eo.conſi.245.nu.1. 46

Inſtrumentum caſus fortuitus quando eſt,nõ eſt dubitandum, ſicut dicitur de caſu legis, habet enim inſtrumentum vim diffinitionis cauſæ,& de eo dici poteſt,noli me tangere.conſilio 31. nume.7.fol.39. & conſi.316.nu.1. 130

Ab inſtrumenti falſi vſu deſiſtens poſt productionem non tenetur,conſi.315.numero 1. 129

In inſtrumẽto publico quæ ſint neceſſaria.cõſi.216.nu.2. 17

In inſtrumento publico neceſſarium eſt ſignum notarij. ibi. numero 3. 17

Inſtrumẽta defectuoſa mortuis notariis a quibus recepta ſunt probant ſemiplene.cõſi.274.nu.4. 81

Inſtrumenta de antiquo habent vim probationis famæ. conſilio 54.nume.10. 53

Inſtrumenta antiqua non ſolum probant dominium, ſed etiam poſſeſſionem.conſi.54.nume.11. eod.

Inſtrumenta plura antiqua probant famam, ſeu vim habent probationis.conſi.258.nu.17. 61

Inſtrumentis antiquis magis creditur quàm teſtibus; quia inſtrumentis antiquis lux veritatis aſſiſtit,amplius magis creditur inſtrumentis antiquis de decem annis ſolum quàm teſtibus in quibus ex lapſu x. annorũ præſumitur obliuio.conſi.54.nume.15. 53

In inſtrumentis attenditur conſuetudo locorũ quibus fiunt.conſilio 325.nume.3. 141

¶Intellectus ad l. hac parte. l.ſi ſpurius. & l. Modeſtinus.ff. vnde cognati.conſi.138.nume.6. 127

Intellectus ad l.Quintus.ff. de donatio. inter vir. & vxo. conſilio 61.numero 7. 58

Intellectus ad l.cum dos.ff.re.amo.conſi.129. nume. 9. 113

Intellectus ad l.ſi a me.ff.ad l.Falci.conſi.202. nume.6. 5

Intellectus ad l.cum ſcriptum.ff.de dote prælegata,conſilio 149. numero 26. 139

Intellectus ad l.pater.ff.de iniuriis,& l. ſi hi qui ſeparatim. ff. de appella.conſi.182.nu.6. 166

a Intelle-

Intellectus ad l.peto.§.fratre.ff.de lega.2.cum ſimi. conſilio 180. numero 2. 172
Intellectus ad c. ſi a ſede.de reſtitu. ſpoliato.conſilio 171.numero 1.cum ſequen. 157
Intellectus ad c.inter dilectos.de exceſſi. prælato.conſilio 93. numero 6. 85
Intellectus multiplex parit obſcuritatem.conſi.9.nu.33. 19
¶ Intereſſe quando non debeatur.conſi.350.nu.2. 20
Intereſſe allegãs quod ſi pecuniam habuiſſet, prædium comparaſſet & ex eo fructus percepiſſet, tenetur probare quod erat fundus venalis quem emiſſet.conſi.89.nu.4. 83
Intereſſe publicum vbi verſatur, admittitur quilibet de populo, etiam is cuius non intereſt.conſi.132.nu.8. 117
Intereſſe ceſſante audiri quis non debet.& exceptio tua non intereſt, impedit litis ingreſſum.conſi.182.nu.7. 166
Intereſſe ceſſante querelantes audiri non debent.& exceptio tua non intereſt, dicitur litis finitæ impediens litis ingreſſum conſi. 115.numero 7. 102
Intereſſe lucri ceſſantis debetur quando eſt quaſi certum & in potentia propinqua.conſi.320.nume.6. 537
Quorum non intereſt audiri non debent.conſi.45. nu. 7. 48
Intereſſe quod debetur in recompenſa fructuum, non poteſt excedere quantitatem ipſorum fructuum.cõſilio 189.col.5.in princip. 173
Intereſſe obligatio facilius committitur quàm ad pœnam.conſi. 192.numero.17. 176
¶ Intereſſentia in diuinis intelligitur, quando quis poteſt reſidere ſine periculo perſonæ vel rerum.conſi.203.nu.19. 9
¶ Interlocutoria miſta quõ iudicari debet.conſi.273.nu.3. 79
Interlocutoria habens vim diffinitiuæ iudicatur vt diffinitiua.ibidem.nume.4. eo.
Interlocutoria habens vim diffinitiuæ an poſſit reuocari. conſilio 181.nume.2. 565
Interlocutoria poteſt iuſtificari vel impugnari ex nouiter productis ſeu probatis, quæ veniunt ad probationem cauſæ expreſſe in prima inſtantia.conſi.182.nu.2. 576
Interlocutoria debet confirmari vel irritari ex eiſdem actis, non ex inſtrumentis de nouo productis, niſi de nouo venerint ad notitiam appellantis, vel ſit talis interlocutoria quæ habeat vim diffinitiuæ.conſi.182.nu.1. eod.
Interlocutoria nunquam tranſit in rem iudi.reſpectu iudicis, & quando honeſtas ſuadet, iudex eam reuocare debet, licèt pars hoc petere non poſſit.conſi.23.nu.8. 33
Interlocutoria modici præiudicij fieri poteſt parte nõ vocata. cõſi.179.nume.10. 164
Interlocutoria dicitur reintegratio poſſeſſionis in ſummario poſſeſſorio iudicio pendente.conſi.140.nu.4. 129
Interlocutoriæ materiã vide infra in litera S. in verſi. Sententia.
¶ Interpellatio ad defendendum ſolũ eſt neceſſaria quando quis ageret ad intereſſe, ſecus ſi vt ſaluum ſit ius primæuum. conſilio 83.numero 4. 78
¶ Interpretari debet diſpoſitio teſtatoris vt trahatur ad cauſam magis neceſſariam.conſi.149.nu.12. 138
¶ Interpretatio in contractibus fieri debet vt ſeruetur bona fides & æquitas naturalis.conſi.70.nu.13. 64
Interpretatio contractus fieri debet ſecundum conſuetudinẽ potiuſquàm ſecundum ſtatutum loci.conſi.77.nu.13. 73
Interpretatio cõtractus ita habenda eſt, vt ne in damno quidem ſit alter contrahentium.conſi.145.nu.9. 47
Interpretatio ceſſat in re clara: nec indigemus gloſſa vbi textum habemus: & vbi verba ſint clara ceſſare debent cauillationes aduocatorum.conſi.47.nu.2. 49
Interpretatio lata fieri debet ratione donationis, & donatio præſumitur fauore dotis etiam inter extraneos. conſilio 15. numero.9. 14
Interpretatio ita fieri debet vt minus ligetur diſponens quàm ſit poſſibile.conſi.135.nu. 33. 124
Interpretatio lata admitti debet quando agitur de repellendo fraudem.conſi.122.nu.11. 107
Interpretatio lata ſit propter affectionem.conſi.245.nu.8. 47
Interpretatio proueniens ex proprietate verborum admittitur, etiam in materia odioſa & pœnali.conſi.118.nu.12. 104
Interpretatio conſuetudinis ita fieri debet ne conſuetudo fiat eluſoria conſi.118.nu.14. eod.
Interpretatio fieri debet vt actus intelligatur factus ſecundum diſpoſitionem iuris communis.conſ.91.nu.8. 84
Interpretatio admitti debet per quam ſeruatur æqualitas. conſi. 133.numero 7. 358
Interpretatio in dubio fit contra collectã. conſi.111.nu.26. 99
Interpretatio in dubio fieri debet, vt delictum dicatur leuius. conſi.6. numero 69. 12
Interpretatio in dubio fieri debet vt actus valeat, & princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis quando alias actus nõ valeret. conſi.52.numero 2. 51
Interpretatio in dubio fieri debet per quã ſatisfit vtrique caſui quã inter aliquos caſus diuerſitas reperitur conſi.301.nu. 4. 117
Interpretatio capienda eſt per quam diſpoſitio efficitur plenior & efficacior.conſi.102.nu. 16. 6
Interpretatio voluntatis dubiæ fit ſecundũ cõſuetudinem patriæ aut loci in quo fit diſpoſitio: & potius fit interpretatio ſecundũ conſuetudinẽ quàm ſecundũ ſtatutum loci.conſ.70.nu.12. 65
Interpretatio principis vim habet legis generalis quo ad omnes. conſi.135.nu.39. 125
Interpretatio de neceſſitate ineſt aut ſecundum veriſimilitudinem aut ſecundũ ipſius rei naturam.conſi.33.nu.22. 41
Interpretatio diſpoſitionis ita fieri debet ne contineat iniquitatẽ. conſi.186.nu.14. 169
Interpretatio ſtatuti principis ad ipſum principem ſpectat.conſ. 135.numero 39. 125
Interpretatio ita fieri debet ne trahantur homines ab obſequijs faciendis pro publica vtilitate.conſi.178.nume.11. 163
Interpretatio fieri debet aut ſecundum veriſimilitudinem, aut ſecundum naturam.conſi.135.nume.33. 124
Interpretatio ita fieri debet vt trahatur diſpoſitio ad caſum magis neceſſarium.conſ.135.nume.34. 125
Interpretatio fit latior in diſpoſitione principis quàm priuati nominis, nec in actu hominis nec in actu principis gloſſandum eſt. conſi.135.nu.36. eo.
Interpretatio ſtatuti ita fieri debet ne ſtatutum reddatur eluſorium.conſi. 175.nu.3. 160
Interpretatio ceſſat vbi verba ſunt clara.conſ.11.nu.6. 22
Interpretatio ſemper ineſt diſpoſitioni de neceſſitate ex veriſimilitudine aut ipſius rei natura: & dicitur interpretatio ſpiritus ſcripturæ, & duplex eſt interpretatio, vna neceſſaria quæ fit per punctum rationis, altera probabilis quæ fit per viam æquitatis, nec iudaicè fieri debet interpretatio, & ita fieri debet ne diſpoſitio a ſapientibus reprehendi poſſit.conſi.3.nu.23. 4
Interpretatio præcedentium ſeu diſpoſitionis ambiguæ præcedentis ſumitur ex obſeruantia poſtea ſecuta, quia præſumitur ita fuiſſe cogitatum prout obſeruatum poſtea fuit: nec requiritur præſcriptio in tali obſeruantia quod lõgo tempore ita fuerit obſeruatum.conſi. 01.nu.3. 91
Interpretatio decreti ita fieri debet vt proſit illis, quib. princeps prodeſſe voluit, non quibus noluit prodeſſe.conſ.5.nu.15. 7
Interpretatio fieri debet vt minus præiudicetur partibus quàm ſit poſſibile.conſi.33.nu.24. 42
Interpretatio admitti non debet per quam quis eſt in damno, aut deceptus remaneret.conſi.13.nu.15.fol. 41. & conſilio 91. numero 11. 84
Interpretatio capi debet quæ pariformiter omnibus conuenit. conſi.20.numero 12. 30
Interpretatio ita fieri debet ne diſpoſitio reddatur eluſoria. conſi.135.nume. 25. 124
Interpretatio alia neceſſaria quæ fit per punctum rationis, alia probabilis quæ fit ex æquitate ſeu per viã æquitatis. conſilio 135. numero 37. 125
Interpretatio in criminalibus ſemper debet fieri in bonum ſi fieri poſſit: de quo pulchra ponuntur exempla.conſi.9.nu. 20. 19
Interpretatio capi non debet per quam actus vitiatur. conſi. 25. numero 7. 33
Interpretatio admitti debet per quam extenditur materia fauorabilis.conſi.135.nu.38. 125
Interpretatio legis aut ſtatuti fieri debet ex arbitrio boni viri cõſi.135.numero.39. eod.
Interpretatio ſtatuti dubij ſumitur ex obſeruantia poſtea ſecuta.conſi.201.numero 51. 2
Interpretatio quod actus valeat, fit etiam in materia odioſa & ſtricti iuris etiam verba improprijando.conſ.52.nu.6. 51
Interpretatio ita fieri debet vt ex multis ſenſibus ſcripturæ iuſtior accipiatur.conſi.70.nu.14. 64

a Interpre-

2 Interpretatio voluntatis teſtatoris & legis a pari procedunt.cóſ. 291.numero.5. fol. 100
1 Interuallum: Fraudis ſuſpicio ceſſat in his quæ fiunt ex interuallo.conſi.44.num.2. 47
Reliqua vide infra in litera M.in ver.Metus.
3 ¶ Inteſtatus decedens dicitur diſponere de bonis in fauorem eorum,qui ab inteſtato ſuccedunt.conſi. 176.nu.8. 161
3 Inteſtatus decedés an dicatur diſponere de rebus ſuis,vt tráſmittat ad hæredes ea de quibus in contractu cautum erat, vt poſſet diſponere.conſi.70.nu.13. 64
2 ¶ Intruſus dicitur apprehendens poſſeſſionem bullis nó leuatis. conſi.134.nume.24. 120
2 ¶ Inualidum.de actu inualido & eluſorio non cenſetur in dubio cogitatum.conſi.33.nu.10. 40
2 ¶ Inuentarium factum reſpectu vnius perſonæ, non trahitur ad aliam perſonam ſeparatam.conſil.312.nu.3. 126
2 Inuentarium non nocet nominatim non citatis quando erant certi.conſi.89.numero 6. 83
2 Inuentarium prohiberi non poteſt in præiudicium creditorum ſed legatariorum ſic:in quo articulo circa legatarios, Bal.variauit.conſi.174.nu.11. 160
2 Inuentarium cogit tutor facere non obſtante remiſsione teſtatoris quando pupilli intereſt illud fieri.conſi.190.nu.9. 173
2 Inuentarium quando conficitur citari debét omnes,quorum intereſt,nominatim quando ſunt certi, & etiam incerti quando de facili.poteſt quis de eis certificari.conſi.225.nu. 1. 26
2 Inuentarium non erat cognitum de iure digeſtorum. conſil.174. numero 7. 160
2 Inuentarij beneficium a ſtatuto prohiberi poteſt. conſi. 174.numero 6. eod.
2 Inuentarij cófectio an cenſeatur prohibita quando teſtator mandauit legata ſolui ſine aliqua diminutione æris alieni, & concluditur quòd ſic.conſilio.174.nu.1. eod.
2 Inuentarij beneficium an poſsit teſtator hæredi prohibere: & có cluditur ꝙ ſic contra Guidonem Papæ in conſilijs. conſilio 174. numero 3. eod.
2 ¶ Inueſtitura probat titulum ſed non ius inueſtientis . ideo non ſufficit producere inueſtituram niſi probetur de iure inueſtiétis. conſi.124.nu.11. 109
2 ¶ Inuitus dicitur teſtificari deponens in iudicio ex quo cogi poteſt ad teſtificandum.conſi.14.nu.1. 22
2 Inuitus nemo cogitur alijs benefacere.conſi.121.num.11. 107
2 ¶ Inutile & nullum æquiparantur & eſſe non dicitur quod inutile eſt.conſi.33.nu.6. 40
2 ¶ Irregularitas in clerico idem eſt quòd infamia.conſi.2.nu.2. 2
2 ¶ Ita ꝙ verba,naturam habent limitatiuam & taxatiuam.conſi. 201.nume.41. 4
2 ¶ Iudæus non poteſt eſſe teſtis contra Chriſtianum.conſi.63.numero 2.& 18. 66
2 Iudæus minor læſus reſtituitur in integrú.conſ.73.nu.2.& 16.eo.
1 Iudæus factus Chriſtianus rediés ad opera Iudæorú ficté Chriſtianus arguitur.ibi.nu.11. 67
2 Iudæi dicuntur perſonæ viles & infames.conſi.73.nu.6. 66
2 Iudęorum conuerſatione Chriſtiani vti non debent:nec eis beneficia conferre,niſi eleemoſinam tempore neceſsitatis.ibidem.numero 10. eod.
2 ¶ Iudicare tota lege non proſpecta,inciuile eſt. conſilio. 275.numero 14. 82
2 ¶ Iudex quandoque æquitate ſuadente ad euitandum circuitum poteſt condemnare ex libello inepto.conſi.210.nu.9. 15
2 Iudex cum abſoluit,maiorem laudem habet,quam cum condénat.conſi.205.numero.23. 21
2 Iudex ſecularis eſt competens in cauſa dotis tam principaliter quam incidenter.conſi.253.nu.4. 54
2 Iudex laicus poteſt cognoſcere de cauſa ſpiritnali parte non opponente.& poſt ſententiam non poteſt opponi. conſilio 220. numero 5. 20
2 Iudex ſecularis non videtur competens vt clericum inuitum poſſit citare,licèt poſſeſſorio agatur.conſi.258.nu.8. 60
3 Iudex ſecularis an puniat clericum falſum deponentem coram eo.conſi.53.nu.5. 52
2 Iudex non poteſt iudicare ſuper non petitis. conſi.271.nu.6. 74
2 Iudex non condemnans in acceſſorijs,cenſetur ab eis abſoluere adeò quòd peti non poſſunt nouo iudicio. conſilio 320. numero 8. 137
2 Iudex appellationis non poteſt incidenter cognoſcere ſuper nullitate interlocutoriæ.conſi.273.nu.5. 80
3 Iudex appellationis ab interlocutoria qui cognouit de negotio principali,an debeat ſuper eo pronunciare. conſilio.23. numero.1. 32
1 Iudex appellationis ante omnia debet pronunciare an appellatio ſit dimittenda vel non.conſi.103.nu.5. 92
2 Iudex in dubio debet facere quod eſt minus damnoſum vtrique parti.conſi.14.nu. 8.fol.23. conſi.23. num.9.fol.33.& conſi.207. numero.10. 13
3 Iudex dicitur priuatus quando procedit ſine cauſæ cognitione. conſi.302.numero 4. 118
1 Iudex quando quis dicatur in cauſa propria. conſilio 23. numero 6. 32
2 Iudex quando quis ſit in cauſa propria.conſi.232.nu.8. 33
1 Iudex temperare debet a pœna triremium quoties alia imponi poteſt.conſi.18.nu.18. 27
1 Iudex non debet nocentem relaxare, niſi prius ſatisfaciat parti priuatæ.conſi.14.nu.6. 23
1 Iudex inferior intromittens ſe de eo quod pertinet ad ſolum principem,reus videtur læſæ maieſtatis.conſ.18.nu.2. 26
3 Iudex poteſt ex officio ſupplere pro pupillis.conſilio 190. numero.8. 173
1 Iudex moueri poteſt ad iudicandum etiam ex his, quæ ſunt extra acta.conſi.198.nu.11. 183
1 Iudex ex officio poteſt ſupplere pro eccleſia & pauperibus.cóſi. 190.numero 10. 173
1 Iudex propter peccata neſcit cauſarum dubia ſoluere. conſi. 15. numero 1. 23
2 Iudex poteſt ex officio ſe informare ſuper notorio. conſilio 201. numero 45. 5
2 Iudex quando non poſsit priuare poſſeſſorem abſentem. conſi. 235.nume.2. 35
1 Iudex in arbitrarijs de eo quod fecit,redargui non poteſt. conſi. 78.num.8. 74
1 Iudex non debet applicare animum ſuum ad vnam ſpeciem probationis.conſi.73.nu.21. 67
1 Iudex votum animi ſui declarare non debet ante ſententiam: imo ex hoc vt ſuſpectus recuſari poteſt.conſilio 134.nu.2. 119
3 Iudex induci poteſt ad credendum plené teſtibus ſingularibus. conſi.73.nu.35. 68
2 Iudicis partes debent veritatem ſummopere iuuare,& ad lucem perducere.conſi.203.nu.19. 9
2 Iudicis aſſertio factum partium non probat. conſilio 264. numero 3. 69
1 Iudicis aſſertioni non creditur ex qua ſententia eius iuſtificatur, & quid in aſſertione vnius parlamenti.conſ.48.nu.1. fol.50.& cóſi.171.nu.7. 15
1 Iudicis aſſertioni quando creditur, intelligitur quando in ſpecie quid exprimit.coſi.68.nu.2. 50
2 Iudicis factum habetur pro facto partis.conſi.248.nu.1. 49
2 Iudici creditur de actis ordinarijs, non de probationibus, quæ ſunt maioris præiudicij in caſibus in quibus ille poteſt procedere ſine ſcriptis.conſi.265.nu.4. 69
3 Coram iudice ſuſpecto litigare periculoſum eſt. conſilio 132.numero 25. 18
2 ¶ Iudicium vnum non ſatisfacit quãdo agitur contra perſonam honeſtam.conſi.244.nu.8. 46
2 Iudicium pro ſocio,dicitur generale.conſi.245.nu.7. 47
2 Iudicij noui natura non eſt,præteritum iudicium perficere, quia alias nouum dici non poſſet.conſi.223.nu.9. 24
2 Iudicij pricipalis ratio habenda eſt cum eo,quod acceſſorie venit.ibi.nume.10. eod.
3 ¶ Iurare non eſt turpitudo,ſi iuramentum referatur. conſi. 203. nume.3. 8
2 Iurare,& iuramentum referre,ſunt ſeparabilia.conſi.203. numero 20. 10
2 Iurare & iuramentum referre quis non poteſt.ibi nu.21. eod.
2 Iurare quis cogitur in actionibus famoſis.nec iuramentum referre poteſt.conſilio 203. numer.2. & 8. Et quid in alijs actionibus. ibidem. 8
2 Iuramentum eſt de iure Diuino.conſi.241.nu.12. 40
1 Iuramentum ſine conſenſu iurantis in actu erroneo nihil operatur.conſi.144.numero 16. 133
1 Iuramentum vt dicatur illicitum, & ſeruari non debeat, requi-

ritur quod vtraque ſalus periclitetur, ſpiritualis ſcilicet & temporalis, aut ſaltem altera tantum. conſ. 139. 158

1 Iuramentum habet vim conteſtationis litis, & perpetuatur actio nem ad quadraginta annos. conſi. 71. nu. 2. 65

1 Iuramentum: Actus factus contra iuramentum non redditur nullus. conſi. 191. num. 6. 175

1 Iuramentum erroneum non nocet. conſi. 144. nu. 17. 134

2 Iuramentum tollit remedium l. 2. C. de reſcin. vend. & quid in minore iurante. coſi. 114. nu. 9. 101

3 Iuramentum maioris tollit remedium l. 2. C. de reſcin. vend. cõſi, 188. num. 3. 171

3 Iuramentum non tollit remedium l. 2. C. de reſcin. vend. in minore, muliere & ruſtico. conſi. 142. nu. 27. 131

3 Iuramentum non tollit remedium l. 2. C. de reſcindend. vendi. quando dolus aut fraus in contractu interuenit, conſilio 142. numero 57. 130

1 Iuramentum minoris an tollat remedium l. 2. C. de reſcindẽ. vendit. quando iurat non contrauenire ratione minoris ætatis aut alia quacunque cauſa. vbi Decius varius oſtenditur. conſilio 188. numero 3. 171

2 Iuramentum poteſt offerri cum ſpecies probationis, quando durat terminus publicandi. conſi. 207. nu. 1. 13

2 Iuramentum litis deciſum, non poteſt fieri niſi deferens aliquid probauerit, licèt minus quàm ſemiplene. ibi. nu. 4. eod.

2 Iuramentum poteſt offeri intra tempus probãdi, quia nondum eſt ius quæſitum aduerſario. ibi nu. 3. eod.

2 Iuramentum ſupplet ſemiplenam probationem. ibi, nu. 5. eod.

1 Iuramentum an præſumatur præſtitum eadem facilitate qua inducitur quis ad principaliter contrahendum. conſilio 195. numero 9. 176

1 Iuramentum quòd recipiat omnes conditiones actus ſuper quo interponitur, qualiter intelligatur, pulchrè tractatur & latè conſi. 102. nume. 7. 95

1 Iuramentum non extenditur ad ius ignoratum. conſilio 195. numero 6. 175

1 Iuramentum an vitiet actum geſtum contra ipſum iuramentum. conſi. 170. nume. 11. 154

1 Iuramentum ſuper facto alieno deferri non poteſt. conſilio 157. numero 17. 148.

2 Iuramentum cui defertur, an poſsit is recuſare, ſi ſit facti neſcius, conſi. 203. nume. 1. 8

1 Iuramenti comes eſt veritas, iuſtitia & iudicium. conſilio 144. num. 16. fol. 132. & conſi. 259. nu. 9. 30

2 Iuramentum licèt non referatur vt ſublatum eſt, quis tamen cogitur iurare, & totum iudicis arbitrio finiendum eſt. conſilio 203. numero 6. 8

2 Iuramentum præſtandum eſſe in dubijs cauſis ſi pronuncietur, hoc minime eſt damnoſum. conſi. 203. nu. 28. 9

1 Iuramentum aſſertorium non validat confeſsionem conſtante matrimonio factam, ſecus in promiſſorio, conſilio 131. numero 3. 77

2 Iuramentum referri poteſt deferenti, licèt ignoret factum ſub ſua credulitate. conſi. 203. nu. 26. 9

2 Iuramentum cui defertur, is habet electionem regulariter iurandi vel referendi, cum ſpeciale ſit in iudico famoſo. conſilio 203. numero 10. 8

2 Iuramentum per verbum credo, vtrum noceat vel proſit. conſil. 203. nume. 2. 8

1 Iuramentum præſtari debet iudice deferente, alias ſi ſponte quis iuret, non valet: quod fallit quando ex forma ſtatuti ſtatur iuramento alicuius: rurſus quando iudex acceptat tale iuramentum, quia acceptando ſatis videtur deferre. conſi. 196. nu. 2. 180

3 Iuramẽtum præſtari debet intra terminum probatorium & poſt litem conteſtatam, quando ex forma ſtatuti credendum eſt iuramento alicuius, & illud vim probationis obtinet; & quid in iuramento ſuppletiuo. conſi. 196. nu. 1. eod.

1 Iuramentum ſuppletiuum deferri debet quando apparet de ſubſtantia debiti licèt non probetur certa quantitas ipſius debiti: quia certitudo quantitatis probabitur per iuramentum. cõſi. 198. numero 9. 182

2 Iuramentum ſuppletiuum defertur etiam in cauſis magnis quando probatum quid fuit pluſquam ſemiplenè. conſilio 198. numero 10. eod.

2 Iuramentum ſuppletiuum defertur etiam in cauſis magnis quando præſumptio eſt contra partem. conſi. 198. nu. 10. eod.

2 Iuramentum ſuppletiuum non defertur ad famæ probationem. conſ. 260. num. 8. 64

1 Iuramentum ſuppletiuum defertur ſuper vſuris, quando eſt aliqua præſumptio contra vſurarium. conſilio 73. nu. 24. 67

5 Iuramentum ſuppletiuum defertur in cauſa matrimoniali & in alijs cauſis arduis quando probatum eſt pluſquam ſemiplene. conſi. 73. nume. 24. & 26. eod.

1 Iuramentum ſuppletiuum an deferatur Iudæis contra Chriſtianum. conſi. 73. num. 25. & 26. eod.

2 Iuramentum non debet nocere ei cui defertur, etſi referri non poſsit ob ignorantiam eius, cui refertur. conſilio 203. numero 3. 8

2 Iuramentum ſeruari non debet quando non continet veriſimilia. conſi. 249. num. 8. 51

2 Iuramentum tantum operatur quantum habet de conſenſu, & non vltra. conſi. 248. nu. 3. 44

2 Iuramentum in litem ſtare non poteſt ſine probatione. conſ. 187. numero 5. 95

2 Iuramentum nunquam operatur in præiudiciũ tertij, cuius fauore aliquid introducitur, ſed ſolius iurantis tantum. conſilio 229. nume. 7. 30

2 Iuramentum non ſeruatur, niſi propter vinculum æquitatis. ibi. numero 10. eod.

1 Iuramentum minoris vbi eſt, nõ curatur de autoritate curatoris. conſi. 7. numero 16. 16

2 Iuramentum dicitur quid indiuiduum, conſilio 201. numero 17. 2

2 Iuramenti delatio an debeat irritari, licèt iuramentum referri nõ poſsit. conſi. 203. nu. 25. 9

2 Per iuramẽti oblationem cõſtituitur quis iudex in cauſa propria & etiam teſtis. conſi. 203. nu. 6. 8

1 Iuramenti probatio ſufficit vbi agitur de modico prẹiudicio. cõſ. 182. numero 15. 167

1 Iuramento præſtito quòd nihil aliud quæri poſsit, non procedit quando de periurio conſtat ex actis vel confeſsione partis. conſi. 73. numero 57. 68

2 Iuramento an ſit adhuc locus lapſo termino probatorio, modo non fuerit datus terminus ad probandum & probatum habendum. conſ. 207. numero 6. 13

1 Iuramento alicuius vbi ſtandum eſt circa damnum datum, illud non intelligitur circa qualitatem iuriſdictionis quod etiam creditur iuranti locum in quo dicitur datum damnum eſſe de iuriſdictione talis vel comprehendi in poteſtate iurantis. conſi. 196. numero 3. 586

1 Iuramenta minorum boni præſides debent relaxari facere, etiã per capturam perſonarum. conſi. 195. nu. 2. 576

2 ¶ Iuuene reperto in camera deſpectorato, etiam quòd mulier teneret ianuã clauſam, vtrum ſequatur quòd iuuenis impleuit opus veneris. conſi. 205. num. 21 51

2 ¶ Ius loquens de iuramento eſt prohibitum certarum perſonarum & cauſarum, quia perſonæ prohibentur aliquando illud deferre, & pro aliquibus cauſis deferri non poteſt. conſilio 203. numero 23. 9

2 Ius cui acquiratur quando bona conſignãtur in æſtimo communitatis, nomine ſuo vel alterius. conſi. 217. nu. 8. 19

2 Iuri alicuius nunquam derogatum aut renunciatum videtur niſi expreſſe actum ſit. conſi. 257. nu. 5. 59

5 Ius quæſitum mediante facto alterius facilius tollitur per eum cuius facto quæſitum eſt quàm ius proprio facto quæſitum. conſil. 135. numer. 28. 154

1 Ius accreſcendi iuſtum cum ſubſtitutione facit quòd prẹferantur in ſubſtitutione illi in quibus cadit ius accreſcendi. conſilio 44. numero 2. 46

2 Ius accreſcendi in iure accreſcendi an præferantur illi in quibus vltra coniunctionem hominis cadit coniunctio legalis. conſi. 43. in fine. 47

1 Ius accreſcendi locum habet inter duos cohæredes verbis tantum coniunctos, quando in rebus non ſunt omnino diſiuncti, quia eadem hæreditas æqualiter pro indiuiſo relicta ſit. conſil. 65. nume. 4. 58

1 Ius caſcuandi præſcribitur ſpatio 40. annorum quado tale ius acquiritur perſonis, non prædijs dominantibus. quod eſt notabile. conſi. 4. numero 5. 5

5 Ius non competit ante conditionis euentum, & executio actus conditionalis fieri non poteſt antẹ euentum conditionis. conſilio 50. num.

10.nume.15. fol.20
Ius quærendum facilius tollitur quàm ius quæſitum. conſil.114. numero 14. 101
Ius decimandi dicitur reale.coſi.206.nu.8. 12
Ius hypothecæ dicitur indiuiduum, licèt ipſe res hypothecatæ ſint.ibi.nume.10. eod.
Ius non acquiritur vniuerſitati ex poſſeſsione particulari. conſil. 318.numero 4. 131
Ius viſitandi cui competat.conſi.238.nu.13. 38
Ius perpetuum qui habet, poteſt imponere leges ſubditis. conſi. 314.numero 1. 128
Ius canonicum præualet in materia præſcriptionis ne inducatur cum mala fide.conſi.146.nu.5. 136
Iuri canonico ceditur in rebus a iure ciuili nō deciſis.conſi.315. numero 3. 130
Ius acquiſitum abſenti ex notarij ſtipulatione non videtur reuocabile: quod latè probatur.conſ.19.nu.11. 28
Ius patronatus probatur per ſolam famam in antiquis. conſilio 322.nume.2. 139
Ius patronatus dicitur laicale quando acquiritur de pecunia fundatoris, licèt fundator ſit perſona eccleſiaſtica. conſilio 68.numero 4. 62
Ius patronatus non venit appellatione bonorum. conſilio 139.numero 5. 128
Iuri patronatus laicorum derogari non poteſt per legatum de latere.conſi.82.num.10. 77
Iuri patronatus laicorum derogari poteſt per Papam.conſil.63. numero 8. 60
Ius Patronatus quando dicatur laicale & quando eccleſiaſticum & an legatus de latere poſſit iuri patronatus derogare. conſi.63. numero 6. 59
Reliqua vide ſupra in litera B. in ver. bonorum appellatio.
Ius quæſitum dicitur fauorabilius iure quærendo, ſeu cauſa tractantis de iure quæſito conſeruando fauorabilior dicitur cauſa eius, qui tractat de iure quærendo.conſi.21.nu.11. 30
Ius ſuperueniens mandanti non confirmat ius mandantis, ſed oportet ius ſubeſſe de tempore mandanti.conſi.153.nu.14. 144
Ius ſuperueniens non operatur niſi ex tempore ex quo ſuperuenit, nec trahitur retro in præiudicium tertij. conſilio 171. numero 19. 158
Ius repudiatum cui accreſcat.conſi.288.nu.2. 96
Ius non quæritur abſenti niſi interueniente nuntio vel epiſtola. ibidem.nume.3. 97
Ius offerendi quomodo competat ratione hypothecæ.conſi.198. numero 1. 113
Ius offerendi dicitur ius reale cōpetens ratione hypothecæ, pro quo agitur hypothecaria.ibi.nu.8. eod.
Ius appellationis pertinet ad ſuperiorē iure ſuperioritatis quod eius remiſſum non cenſetur cum vaſallus recognoſcat dominum directum in ſuperiorem.conſi.209.nu.10. 14
Ius domini & vaſalli a pari procedit.conſi.341.nu.7. 40
Ius commendandi cui pertineat.conſi.284. 95
Ius recatandi an competat poſt ceſsionem bonorum. conſil. 213. numero 4 16
Ius diuinum non vult credi cōfeſsioni alicuius in facto proprio. conſi.293.nu.3. 103
Ius correctorium dicitur quando in totū corrigitur & tollitur.cōſil.291.nume.4. 100
Ius ſuperueniēs in perſona authoris prodeſt ſingulari ſucceſſori habenti cauſam ab eo, quo ad acquiſitionem de nouo.conſ.206. numero 6. 12
Iuris præſumptiones dicuntur probationes liquidiſsimæ, & ſufficiunt etiam vbi agitur de aliquid impugnando, & etiam ſufficiūt ad probationem delicti, non tamen vt capitaliter quis puniatur. conſi.6.nume.42. 10
Iuri mere poſitiuo cōtraueniens, non incidit in pœnam, ſi actus palam ſit.conſi.279.num.3. 87
Iure datoris reſoluto, reſoluitur ius acceptoris. conſilio 299. numero 4. 115
Iure ſuo quis priuari non debet ſine ſui culpa.conſi.201.nu.36. 4
Iura fiſcalia videntur competere domino habenti merum imperium.conſi.209.nume.4. 14
Iura petitorij vbi ſunt liquidata, non eſt ferenda ſententia ſuper poſſeſſorio.conſi.248.nu.5. 49
¶ Iuriſdictio omnimoda vbi conceditur, venit ius appelationis conſilio 209.numero 9. 14

De litera L.

LAICORVM ſtatutum factum principaliter pro eorum commodo tenet, licet in conſequentiam præiudicetur eccleſiæ.conſilio 186.numero 8.fol.169. & conſilio 351.numero 2.in 2.volumi. fol.53
¶ Laudemium debetur pro omni alienatione rei emphyteuticæ. conſi.215.nume.1. 16
Laudemium non debet ſolui, & in quo caſu.ibi.nume.8. 17
¶ Legatus de latere nihil poteſt contra formam iuris communis. conſilio 103.num.2. 92
Legati de latere factum reputatur factum a Papa.conſilio 177.numero 3. 162
¶ Legatum diuerſæ quātitatis in eadem ſcriptura facit quod vtraque ſumma debetur.conſi.166.nu.3. 154
Legatum quando pluries ſit de eadem ſumma in diuerſis ſcripturis, vtraque ſumma debetur conſi.166.nu.3. eo.
Legatum ſtricte interpretari debet vt hæres cenſeatur minus grauatus quàm ſit poſsibile.conſi.86.nu.7. 81
Legatum cōprehendit quicquid eſt intra confines rei legatæ quādo tota res confinata eſt in dominio teſtatoris. conſilio 105.numero 1. 94
Legatum quando pluries ſit eidem perſonæ etiam in ſcripturis ſi fiat ob eandem cauſam alterum tantum debetur.conſilio 167.numero 10. 154
Legatum fundi non cenſetur reuocatum ex eo quòd mulier legans poſtea det omnia bona ſua in dotem marito. conſilio 144. numero 11. 133
Legatum ſpurij relictum eſt nullū, niſi relictum fuerit in cauſam alimentorum.conſi.219.nu.7. 20
Legatum interpretari debet vt hæres cenſeatur minus grauatus quàm ſit poſsibile.conſi.25.nu 14. 35
Legati verba ambigua debent declarari ex coniecturis conſiderata qualitate perſonæ legatarij & habito reſpectu ad præcedentia & ſequentia.conſi.86.nu.9. 81
Legati omnia verba debent intelligi ſecundum eius principium, quia talia ſunt ſubiecta qualia prædicata demonſtrant.conſi.25. numer.30. 35
Legato poteſt apponi onus excedens valorem ipſius legati.cōſi 174.numero 9. 160
Legata iam ſoluta ad integrū, falcidia indebite ſoluta repeti non poteſt niſi per errorem ſoluta fuiſſet.conſi.219.nu.5. 21
Legata diminui non debent ob æs alienum hæredis, quando remanent bona ad iſtud ſufficientia, etiam ad falcidiam. conſilio 300.numero 8. 116
Legata & fideicommiſſa dicuntur odioſa, & ſunt ſtricte interpretanda.conſi.208.nume.4. 14
In legato vſusfructus veniunt etiam ea quæ vſu conſumuntur.cōſilio 300.nume.5. 116
Reliqua vide ſupra in litera C. in ver. Contractus vnus.
¶ Legitima non debetur filio de lucro quod debetur alteri filio ratione operarum ſuarum, nec de bonis ſubiectis reſtitutioni fideicommiſsi.conſi.145.nu.2. 152
Legitima non diminuitur ob donationem propter benemerita, ibidem num.4.& 6.vbi limitatur niſi benemerita habeant cauſam neceſſariam. eod.
Legitima, de legitima debita matri in bonis filiæ detrahitur lucrum ſtatutarium, quod facit maritus in dotibus vxoris. conſilio 186.numero 12. 169
Legitima & trebellianica quas detrahit filius grauatus ſub conditione abſorbent dimidiam totius hæreditatis: & quid ſi legitima aſcendit ad dimidiam, an etiam trebellianica detrahi poſſit. conſi.50.numero 1. 50
Legitima debita aſcendenti quanta ſit.conſi.110.nu.3. 97
Legitima eligi non poteſt in bonis in quibus alius fuit ſubſtitutus.conſi.19.num.14. 28
Legitima an debeat augeri auctis facultatibus patris quādo filia renuntiauit bona paterna.conſi.11.nu.13.14.& 15.fo.21.& conſ. 114.nu.16. 101
Legitima non debetur tranſfuſali niſi inſtituta turpi perſona.cōſilio 256.nume.4. 58
Legitima quæ dicatur.conſi.336.nu.1. 35
Legitima qualiter debeatur quando in hæreditate non ſunt cor-

pora hæreditaria, ſed ſolum iura & actiones pro conſequendia bonis pertinentibus ad teſtatorem. conſi. 109. nu. 7. 97

1 Legitima nõ minuitur ob legata facta pro reſtitutione malè ablatorum aut in recompenſationem ſeruitiorum niſi aliter de malè ablatis aut ſeruitijs probetur. conſi. 141. nu. 4. 129

1 Legitima non debetur filiæ quæ ſeipſam excluſit ab inteſtato. cõſil. 11. nu. 13. 21

2 Legitima non debetur ab inteſtato. conſi. 202. nu. 11. 6

1 Legitima detrahitur quando grauamen eſt purum in teſtamẽto. conſi. 142. nu. 5. 44

1 Legitima non minuitur per donationes. conſil. 141. nu. 5. 129

1 Legitima non debetur in rebus legatis, niſi teſtator leget omnes res meliores hæreditatis. conſil. 109. nu. 6. 97

1 Legitimæ ſupplementum peti poteſt condictione ex lege in rem ſcripta, & an peti poſſit petitione hæreditatis: & an competat cõtra legatarios, fideicommiſſarios aut alios tertios poſſeſſores. cõſi. 109. nu. 5. eod.

1 Legitimæ & Trebellianicæ detractio ſemel tantum fieri poteſt cõſil. 161. num. 18. 151

2 Legitimæ ius tranſmittitur etiam ad hæredes extraneos. conſil. 312. nu. 5. 126

1 Legitimæ computatio fit detrahendo æs alienum, etiam debitũ hæredi. conſi. 165. nu. 3. 152

1 Legitimæ computatio fit cumulando etiam bona donata alijs filijs. conſi. 165. nu. 5. eod.

1 In legitimam filiorum primi matrimonij an imputetur quod ipſi capiunt ex diſpoſitione l. hac edictali. C. de ſec. nup. conſil. 194. nu. 1. vbi concluditur ꝙ non. 179

1 In legitimam an imputetur donatio facta filio contemplatione clericatus. conſi. 136. nu. 1. 125

1 In legitimam computatur aut imputatur donatio ob cauſam. ibidem.

1 In legitimam nõ imputatur donatio ſimplex facta filio cum iuramento quæ ab initio ſtatim valet. ibid. nu. 2. 6

1 In legitimam quando imputatur militia filio quæſitum per patrem. conſil. 136. nu. 3. eod.

1 ¶ Legitimare poteſt princeps in præiudicium ſubſtituti. cõſi. 135. num. 6. 153

1 Legitimatio inducitur quando naturalis filius in teſtamento patris appellatur. conſil. 166. nu. 11. 153

1 Legitimatio perſonæ neceſſaria eſt etiam in iudicio ſummario. conſil. 104. nu. 1. 93

1 Legitimatus per reſcriptum principis conſequitur iura agnationis & ſuccedere poteſt agnatis patris, ſaltem quando ita dicitur in legitimatione. in quo articulo Iaſon variauit. conſil. 138. numero 4. 127

2 ¶ Læſio corporis præfertur læſioni pecuniarum. conſil. 264. numer. 1. 67

1 Læſio ſuperueniens non ſufficit ad concedendum reſtitutionem in integrum. conſ. 11. nu. 17. 22

Læſio conſideratur in minore ex eo ſolum ꝙ compromittit quando fit compromiſſum cum clauſula, ꝙ poſſit arbiter pronunciare de iure & de facto. conſi. 192. nu. 4. 175

1 Læſio non conſideratur in filia renunciante bona patris viuentis. conſi 14. nu. 13. 101

1 Læſio inſpici debet habito reſpectu ad tempus contractus. conſil. 114. num. 16. fol. 101. conſi. 151. num. 7. fol. 140. & conſi. 188. nume. 4. 171

1 Læſio non poteſt conſiderari in donatione. conſi. 160. nu. 1. 150

1 Læſio in quitatione quam facit filia viua matre conſiderari non poteſt niſi reſpectu legitimæ. conſi. 11. nu. 10. 21

1 Læſio non videtur conſiderabilis ratione incertitudinis aut dubij euentus, quando aliquid poterat ſe habere ad commodum & incommodum. conſi. 142. num. 8. quod exemplificatur in pulchro caſu. 130

1 Læſio an conſideretur in donatione, ita quòd in donatione habeat locum remedium l. 2. C. de reſcinden. vendit. & concluditur quòd ſic in donatione nõ ſimplici: immo idem in donatione ſimplici quæ fieret in magna quantitate ſine aliqua cauſa. conſil. 192. num. 1. 175

1 Læſio vbi eſt multum exceſſiua vltra dimidiam iuramentum maioris non tollit remedium l. 2. C. de reſc. vendi. & quid ſi talis læſio non ſit exceſſiua ſed ſimpliciter vltra dimidiam. conſil. 7. nu. 3. fol. 15. & conſi. 192. nu. 3. & 8. 76

1 Læſio an conſideretur in quitatione geminata, & an ceſſet remedium l. 2. C. de reſc. vend. vbi actus eſt geminatus. conſil. 114. numer. 18. 102

1 Læſio in donatione cõſiderari non poteſt, ideo in ea ceſſat remedium l. 2. C. de reſc. vend. conſil. 114. nu. 12. 102

1 Læſio. Pro læſione enormi competit remedium ordinarium l. 2. C. de reſc. vend. nec intentari poteſt remedium extraordinarium reſtitutionis in integrum quando læſio ſolum eſt in pretio, non in contractu, quia non expediret minori alienare. conſil. 7. nu. 2. fol. 15. & latius conſi. 151. nu. 6. 140

1 Læſio vbi eſt vltra dimidiam, remedium l. 2. C. de reſcind. vendi. non tollitur per iuramentum minoris, mulieris & ruſtici: in quo artic. Alex. ſibi contrarius fuit. conſi. 192. nume. 2. variauit & Imo. ibi. nu. 9. 175

1 Læſio vbi eſt enormis, an præſumatur quis ignoraſſe valorem bonorum. conſil. 192. nu. 5. vbi quid ſtante iuramento. 175

1 Læſio enormis facit quòd ſubuenitur, minoribus, non obſtante eorum ſcientia, id eſt, ꝙ ſcirent valorem bonorum. conſi. 142. nume. 24. 131

1 Læſioni enormiſſimæ renunciari non poteſt quominus contrauenire poſſit obtenta abſolutione a iuramento. conſil. 142. numero 23. eod.

1 Læſioni enormiſſimæ an poſſit renunciari, latè & pulchrè conſi. 114. nu. 10. fol. 101. & conſi. 192. nu. 10. 176

1 Læſionem non poteſt allegare cedens iura fratribus quando religionem ingreditur. conſi. 160. nu. 1. 150

1 Ex læſione ſuperuenienti reſtitutio in integrum concedi non debet. conſi. 11. nu. 17. 22

1 Læſo ſub confidentia alterius ſuccurri debet. conſilio 192. numero 23. 177

1 Lex vbi diſponit de ratione attenditur lex, vbi ratio diſponit de lege attenditur ratio. conſil. 221. nu. 14. 23

2 Lex loquens de alienatione, debet intelligi de alienatione voluntaria non neceſſaria. conſi. 215. nu. 3. 17

2 Lex vtrum priuet dote viduam ob ſtuprum. conſilio 205. numero 31. 12

2 Lex promptior eſt ad benefaciendum quàm ad nocendum. cõſi. 206. nu. 4. eod.

2 Lex extenditur ad omnes cauſas, quibus adaptatur ratio legis, licèt lex ſtrictius loquatur in parte diſpoſitiua. conſilio 227. numero 6. 28

1 Lex intelligi debet ſecundum mentem potiuſquàm verba, etiam faciendo vim verbis, quibuſcunq; coniecturis mens colligi poſſit. conſi. 46. nu. 10. 48

2 Lex debet intelligi & interpretari ſecundum poſſibile. conſ. 203. nu. 11. 9

1 L. hac edictali. C. de ſec. nup. qualiter intelligatur, & an ante omnia filij primi matrimonij detrahant legitimam. & deciditur ꝙ ſic. conſi. 142. nu. 4. 130

1 L. hac edictali. C. de ſecun. nupt. locum habet etiam ſi quid relinquitur vel donatur ratione alimentorum vel vſusfructus. conſil. 194. nu. 3. 179

Reliqua vide infra in litera M. in. verſicul. In materia l. hac edictali.

1 L. ſi. C. de dotis promiſ. non procedit. quando filia conſentiret declarationi patris dicentis ſe eam dotare de bonis paternis & maternis. conſi. 84. nu. 6. 89

1 L. 2. C. pro ſocio, an procedat in extraneo acquirente pro alio. & concluditur quod ſic contra Rom. eccl. 129. nu 3. 113

1 L. hæreditatum. ff. ad l. Falc. procedit etiam ex poſt facto, quia habetur ratio vitę longioris de qua apparet licèt ab initio de vita tã longa non fuerit cogitatum. conſi. 105. nu. 10. 94

1 Lex interpretanda eſt latius quàm diſpoſitio hominis. conſi. 118 numero. 22. 104

1 Lex vbi aliquid non diſponit, de eo opponi nõ poteſt: valet enim argumentum hoc, lege cautum non reperitur ergo &c. conſi. 90. numero 2. 83

1 Legis ob formam nõ ſeruatam puniri quis non debet, licèt actus ſit nullus. conſi. 4. nume. 22. 6

2 Legi prohibitiuę factę in odium prohibiti poteſt renunciari cum iuramento. conſi. 229. nu. 1. 29

1 Sine lege loqui non debemus, & ius allegans illud tenetur probare ſiue ſimus in affirmatiua ſiue in negatiua. conſil. 25. nu. 9. fo. 34. & conſi. 6. nu. 87. & 97. 13

2 ¶ Libellus in appellationis cauſa mutari aut emendari non poteſt. conſi. 273. nu. 7. 60

Libelli

1 Libelli ſuper ineptitudine index ſupplere non poteſt niſi illum lacerando.conſi.151.nume.3. 540

a ¶ Liber priuati fidem facit quando continet veriſimilia. cõſ.123. nu.41.fol.69.conſi.158.nume.9.fol.148.conſ.158.num.18. fol.6:. & conſi.275.num.8. 82

a Liber rationis vnius contra tertium & non in fauorem ſcribentis multum adminiculatur.Soc.in conſi.295.col.2.poſt med.ver. 3.principaliter lib.2.allegas notata per Bar.in l.nuda.ff.de dona. Immo probat ſemiplene in fauorem tertij. Bertachi.10ver.liber rationum in verſi.8. Aufre.in deciſi.Toloſa. conſilio 496. colum. 2.vbi intelligit Aufre. quando eſt liber rationis hominis probati & bonæ fidei.Sed Barto.in l.3.§.de ſeruis. ff.de tutel.& rationi. diſtrahen.dicit quòd facit aliqualem fidem. Deci. aũt in c.2.col. 7.verſi.ſecundo Abbas excludit.de fide inſtru.quòd probat ſemiplene. Idẽ tenet Iaſ.in repe.l.admonendi.col.51.in.fin.nu.108.ff. de iureiurando.

s Liber rationum probat pro ſcribente,vbi agitur de modico præiudicio.conſi.182.nu.15. 167

s Liber eccleſiæ repertus in archiuis publicis probat.conſilio.158. numero 5. 548

1 Liber eccleſiæ aut priuati continens multas particulas ſi in aliquibus ſit verus,probat etiam in alijs,conſ.158.nu.6. 148.

a Libri antiqui eccleſiæ fidem faciunt.conſi.158.nu.4. eod.

s Liber ſociorum probat in fauorem ſcribentis in his quæ ſunt veriſimilia.conſi.75.num.23. 71

1 Liber rationum quando pro parte reperitur verus,etiam in alijs verus præſumitur.conſi.198.nu.6. 182

a Liber mercatoris in quo caſu faciat fidem. conſilio 218. numero 4. 19.

s Libera præſumitur res de iure communi niſi probetur ſeruitus conſi.212.nume.14. 100

1 ¶ Libere verbum importat totalitatem,puta ſi princeps mandat condemnationes libere cancellari, quia intelligitur quo ad omnia.conſi.122.nu.5. 507

1 Liberationis legatum an releuet a redditione rationũ,pulchre vide de effectu talis legati.conſi.193.nu 9. 538

a ¶ Liberorum nomen dicitur collectiuum comprehendens omnes deſcendentes in infinitum.conſi.22.nu.4.fo.31.conſi. 130.nu. 2.fo.114 & conſi.131.nu.2. 115

1 Liberorum appellatione veniunt omnes deſcendentes in infinitum in fauorabilibus.conſi.555.nu.3. 145

1 Liberis naſcituris acquiri ius poteſt.conſi.19.nu.10. 28

1 ¶ Liberum dicitur quod eſt liberum omni libertate & abſolutũ ab omni ſeruitute.conſi 123.nu.6. 109

1 Libertas aduerſus onera probatur quando dominus habens plura prædia,aliqua regiſtrauit,& aliqua non, quia pro prædijs non regiſtratis arguitur libertas.conſi.111.nu.4. 98

1 Libertas ab oneribus bonorum præſumitur niſi probetur ſeruitus.conſi.111.nu.9.fo.98.& conſi.131.nu.10. 117

1 Libertas aduerſus onera quanto tempore præſcribatur, pulchre vide cõſi.57.nu.8.fo.55.& conſi.512.nu.12. 98

a Libertas aduerſus onera facilius præſcribi debet quàm ſeruitus. conſi.515.num.10. eod.

a Libertas non ſoluendi onera perditur quando liber ab oneribus bona libera regiſtrat.conſi.2·1.nu.14 eo.

a Libertas non ſoluendi onera pro bonis acquiritur quando pro aliquibus bonis ſoluta fuerint pro aliquibus non,quo ad ea bona pro quibus ſolutum non fuit.conſi.111.nu.6. eod.

a Libertas non ſoluendi onera acquiritur ex non vſu taleandi quã do talearum caſus euenit.conſi.121.nu.3. 97

a Libertas aduerſus ſubiectionem non præſcribitur quandiu quis obediuit iuſſibus officiariorum domini.conſi.57.nu.5. 36

1 Libertas non iurandi fidelitatem nõ præſcribitur ex eo quod per centum annos fidelitatem non iurauerit.conſi.27.nu.4. eo.

1 Libertas aduerſus obedientiam quando præſcribatur a ſubditis. conſi.27.per totum. eod.

a Libertas præſumitur aut probatur ex inſpectione regiſtri in quo non apparet de aliqua regiſtratione bonorum nec ſolutione onerum.conſi.111.nu.13. 98

1 ¶ Licitum eſt in ſuo agere pro arbitrio, licèt ex eo dãnum alij inferatur,dummodo non id fiat animo principaliter nocendi.cõſ. 4.nume.3. 5

1 ¶ Liquidatio ſemper eſt neceſſaria ante aliquam executionẽ.cõſ. 564.numero 2. 552

1 ¶ Literæ diffinitorum religioni ſigillatę fidem faciunt,etiam vnis teſtibus.conſi.121.nu.7. 106

a Literæ Epiſcoporum & aliorum dignitatem obtinentium ſine teſtibus fidem faciunt quando ſunt ſigillo munitæ. conſi.in 122. numero.14. 107

1 Literis ordinarij ſine teſtium ſubſcriptione creditur quando agitur de modico præiudicio.conſi.182.nu.15. 167

a Literæ priuilegij principis debent eſſe ſubſcriptæ manu ipſius principis.conſi.277.nu.1 84

a Literis publici officialis non creditur niſi quatenus pertinet ad eius officium.conſi.140.nu.1. 39

1 ¶ Lite pẽdẽte inter duos principes ſuper vno principatu,ſi quid per eos agitur,an geſta teneant.conſi.152.nu.5. 542

s Lite pendẽte ſuper aliqua hereditate aut omnibus bonis actoris, an teneatur reus per modum prouiſionis ad aliqua alimenta prę ſtanda ipſi actori.conſi.164.nu.2. 152

1 Lite pendente ſuper petitione hæreditatis poſſunt legatarij agere contra hæredem ſcriptum præſtita cautione.ibi.nu.1. eod.

a ¶ Litigioſi vitium quando conſiderari poſsit ſuper poſſeſsione. conſi.279.num.1. 87

1 Litigioſa res non dicitur quando fuit renunciatum cauſæ, liti & inſtantiæ.conſi.182.numero 4. 166

a ¶ Locus vbi fit actus inſpicitur in reſpicientibus formam aut ſolennitatem actus,non autem locus ſtatuti originis aut domicilij conſi.171.num.4. 74

v Lucana conſtitutio admittens probationem iuramenti poſt decẽnium,intelligitur de decennio a tempore ortæ obligationis efficaciter.conſi.212.nu.4. 55

1 Ludus an repellat a teſtimonio.conſi.169.nu.5. 555

a ¶ Lucem odit qui male agit.conſi.321.numero.2. 538

a ¶ Luxuria plus caſtitate habere non debet. conſilio 326. numero 15. 143

De litera. M.

s MAGIS dilectus in inſtitutione cenſetur etiam magis dilectus in ſubſtitutione conſi.147.nu.3.

1 Magis præſumitur pro vna vniuerſitate quàm pro particularibus. conſi 4.num.27. 6

1 Magis videtur credendum vltimæ depoſitioni teſtis, per quam teſtis fuit condemnatus & punitus,quàm præcedenti.conſilio 6. numero 6. 11

a Maioritas rationis conſideratur vt arguatur ex ea etiam in materia odioſa.conſi.202.nu.32. 7

1 ¶ Mala fides defuncti nocet hæredi,etiam inchoanti præſcriptionem ea perſona ſua.conſi.146.nu.7. 136

1 Mala fides an purgetur ex curſu temporis longiſsimi 30. annorũ aut vltra,vbi de intellectu doctrinę Bar.in l.fi.in fi.C.de vſu.cõſ. 146.nume.1. eod.

1 Mala fide arguitur quando ſcit quis rem ad alium pertinere in totum vel in partem.conſi.146.nu.1. eod.

1 Mala fides argui non poteſt in eo qui pecuniam ſoluit. conſi.21. numero 7. 32

1 Mala fides an noceat in præſcriptione tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium . conſilio 166. numero 2. 136

1 Mala fides vera grauior eſt mala fide præſumpta.conſilio 146.numero6. eod.

a Mala fides præſumitur contra eum,qui contrahit contra diſpoſitionem iuris.conſi.142 nu.12. 130

1 Mala fides præſumitur in eo qui aliquid facit contra iuris diſpoſitionem.conſi.134.num.16. 120

a Mala fides nocet etiam in præſcriptione antiquiſsimi temporis. conſi.218 nu 4. 19

1 ¶ Maledicens principi,aut principem verbis offendens qualiter puniatur.conſi.6.num.71. 12

a ¶ Malum aliquod ſi a familia committitur,tenentur domini,nec excuſantur propter ignorantiam.conſi.229.nu.19. 21

a ¶ Malus in antecedenti cenſetur etiam malus in conſequenti.cõſilio 2.nume.5. 2

a ¶ Mandatum non præſumitur ex temporis antiquitate,quia mãdatum non fit coram iudice.conſi.266.nu.9. 71

a Mãdatum ſufficit impleri prout poſsibile eſt, ſi eius forma aliter non poteſt impleri conſi.203.nu.17. 9

a Mandatum impleri prout eſt impoſsibile, ſufficit . conſilio 247. numero.4. 48

Mandatum in quo dicitur ꝙ canonici talis eccleſiæ conſtituerũt talem procuratorem non valet, quia poteſt verificari in duobus canonicis tantum.conſ.33.nu.3. 40

Mandatum ad reſignandum finitur morte mandantis non obſtãte ignorantia mandatarij, ideo reſignatio facta poſt mortem dicitur nulla, & vacat beneficium per obitum, nõ per reſignationẽ conſi.88.num.8. 82

Mandatum ad acceptandum beneficia & accepta reſignandum, non eſt ſufficiens ad validandum reſignationem, factam virtute talis mandati.conſi.153.nu.14. 144

Mandatum ſatis eſt producere quando pars opponit. conſi.180. numero 1. 96

Mandatum minus legitimum cenſetur approbatum parte non opponente.conſi.150.numero 2. 139

Mandatum non productum in prima inſtantia produci poteſt in cauſa appellationis, & talis productio conualidat retro geſta in prima inſtantia.conſi.108.nu.1. 96

Mandatum ſpeciale ad vendendum dicitur licèt non exprimatur res ſuper qua venditio fieri debeat. & quomodo dicatur mandatum ſpeciale ad petendum reſtitutionem in integrum.conſi.126. numero 6. 115

Mandatum generale non comprehendit illud per quod mandãs argueretur de fide rupta, etiam quòd hoc in mandato dicatur. conſi.54.nu.6. 52

Mandatum generale non comprehendit quòd procurator agere quid poſsit contra factum ipſius mandantis, conſilio 54.numero 5. eo.

Mandatum generale principis aut priuati illicita non comprehẽdit.conſi.168.num.9. 155

Mandati ſpecialis probatio debet eſſe clara, lucida, & neceſſario concludens.conſi.165.nu.5. 69

In mandato magis attenditur mens quàm verba.conſ.147.nu.5. fol.47.& conſi.274.nu.9. 81

¶ Marchio in ſuo marchionatu habetur loco principis, ideo poteſt ſtatuta condere etiam contra ius commune, ſimiliter reſcriptum poteſt concedere iuri communi contrarium cum clauſula non obſtantibus.conſi.135.nu.2. 112

¶ Maritus ſtipulatus ſibi alimenta, cenſetur ſtipulatus etiam pro vxore ratione vnitatis & affectionis.conſi.51.nu.3. 51

Maritus ſi plus reliquerit ſecundæ vxori quàm vni ex liberis primi matrimonij, cui minus reliquit, illud plus inſolidum, pertinet ad liberos primi matrimonij.conſi.194.nu.5. 179

Maritus donauit quædam bona extraneo, reſeruato vſufructu ſibi & vxori ſuæ, an valeat reſeruatio in fauorem vxoris. conſi.25. numero 16. 35

Maritus & vxor quando confitentur habuiſſe pecuniam, an præſumatur perueniſſe ad quemlibet pro dimidia aut ad maritum ſantum, pulcherrime & late tractatur.conſi.91.nu.1. 84

Maritus lucratur partem dotis ex forma ſtatuti, etiam in dote ſpuriæ.conſi.186.nu.16. 169

Maritus & vxor quando ſeorſum habitant culpa mariti, priuatur maritus fructibus bonorum dotalium, aut ſaltem tenetur ad alimenta vxori neceſſaria.conſi.31.nu.6. 39

Maritus cui eſt conſtituta dos in bonis ſubiectis fideicommiſſo, ſi illa euincantur per fideicommiſſarium mortua vxore ſine liberis agit de euictione contra hæredes vxoris quatenus aſcendit lucrum dotium ſibi debitum ex forma ſtatuti quando mulier habebat alia bona de quibus dotare ſe poterat.conſilio 186.nu-numero 17. 170

Maritus in donatione quam fecit ſecundæ vxori ſi non exceſsit legitimam filiorum primi matrimonij, ſi poſtea legitima minuatur quia naſcantur alij liberi ex ſecũdo matrimonio, diminui nõ debet donatio ſecundæ vxoris quæ ab initio non fuit exceſsiua. conſilio 40.nu.9. 45

Maritus qui ea arte ſua poteſt viuere an habeat beneficium ne teneatur niſi inquantum facere poteſt.conſi. 199.nu.9. 183

Maritus ex adulterij cauſa poteſt vxori libellum repudij mittere. conſi.205.nu. 8. 18

Mariti paupertas ſuperueniens obligationem vxoris quæ dotem ſimul cum marito promiſerat, non auget.conſi.77.nu.7. 72

Maritus expellens vxorem compellitur dotem reſtituere. conſi. 253.nume.10. 55

Marito viuente minor videtur occaſio peccandi vxori, quàm eo mortuo.conſi.205.nu.35. 18

Reliqua vide ſupra in litera F.in ver.Fructus.

¶ Maſculus. Vbi fœminæ excluduntur an deficientibus ex maſculis deſcendentibus ea maſculis admittantur maſculi deſcendentes ex fœminis, & concluditur quòd non.conſi.12.nu.10. 32

¶ Mater an poſsit quid relinquere ſecũdo marito quando alicui ex liberis primi matrimonij nihil reliquit. & an ſecundus maritus & liberi primi matrimonij reduci debeant ad æqualitatem, in quo articulo Bal.variauit.conſi.193.nu.13. 178

Mater poteſt relinquere ſecundo marito vſque ad concurrentem quantitatẽ legitimæ vnius ex filijs primi matrimonij, licèt tali filio relictum fuerit minus legitima.conſi.193.nu.12. eod.

Mater poteſt plus relinquere liberis ſecũdi matrimonij quam primi modo legitima filiorum primi matrimonij non minuatur.cõſil.193.nu.41. eod.

Mater agens contra officium pietatis priuatur ſucceſsione filij, & faciens quod ſibi licere credidit, puniri non debet. conſi. 18. numero 16. 27

Mater hoſtis, hoſtis non dicitur, quia hoſtilitas non conſideratur contra mulieres, quibus ius vindictæ non competit. conſilio 6. numero 77. 12

Mater non dicitur, adminiſtratrix perſonę nec bonorum filij.cõſ. 39.numero 6. 44

Mater an poſsit plus relinquere liberis ſecundi matrimonij quã primi: & quid in marito.conſi.40.nu.11. 45

Mater ſecundo nubẽs non poteſt eſſe tutrix liberorum primi matrimonij ſine licentia principis.conſi. 193.nu.14. 178

Mater transiens ad ſecunda vota ipſo iure tutria eſſe deſinit triplici ratione & ſolus princeps matrem ſecundo nubentem ad tutelam admittit.conſi.18.nu.1. 26

Mater tranſiens ad ſecunda vota an ſuccedat liberis primi matrimonij quo ad vſumfructum tantum.conſi.27.nu.2. 43

Matre tranſeunte ad ſecunda vota, tutela inſolidũ remanet apud tutorem teſtamentarium, nec poteſt iudex alium adiungere ſi teſtamentarius ſolus ſit ſufficiens, conſi.18.nu.5. 57

Mater an poſsit plus relinquere aut donare ſecundo marito ſtipulanti nomine liberorum ſecundi matrimonij quàm liberis primi matrimonij, pulcherrime vide, quia fuit controuerſia inter Bald.Franc.de Albergo.de Aret. Ioan. de Lignan. & Richar. de. Salic.quorum conſilia Paul. de Caſtr. tetraxit. conſilio 194. numero 11. 179

Mater ex inimicitia filij grauari non debet. conſilio 6. numero 85. 13

¶ Materia indefinita legis æquipollet vniuerſali. conſilio 229. numero 13. 30

Meteria ſubiecta, vide infra in litera V.in verſi.Verba.

In materia l. hac edictali. C. de ſecund. nupti. poteſt ſecundus coniunx capere quatenus eſt legitima liberorum primi matrimonij, licèt vni eorum minus legitima relictum ſit. conſilio.142. numero 5. 130

In materia l.hac edictali, quantum eſt ſequi poſsit mulier aut vir ſecũdo nubẽs, habetur ratio legitimæ liberorum primi matrimonij, ideſt, quatenus aſcendit legitima vnius licèt minus legitima relictum ſit.conſi.40.nu.9. 45

Matrimonium metu contractum, nullum eſſe, non eſt iuris ambigui.conſi.253.num.1. 54

Matrimonium an poſsit prohiberi ſub pœna priuationis hæreditatis, quòd non cõtrahatur abſque conſilio & volũtate alicuius. conſi.3.in prin.& per totum. 5

Matrimonium & beneficium eccleſiaſticum inuicem ſe non compatiuntur.conſi.304 nu.9. 119

Matrimonium probari debet per teſtes omni exceptione maiores, quia dicitur in cauſa grauis.conſi. 169.nu.2. 155

Matrimonium impeditur publicæ honeſtatis ratione. conſi 329. numer.5. 19

Matrimonij cauſa dicitur fauorabilis.conſi. 281.nu.1. 88

¶ Maxime, dictio, habet vim incluſiuam & implicatiuam. ſicut dictio, tam, nam dicitur argumentatiua.conſi.217.nu.10. 28

¶ Medij & finis idem debet eſſe iudicium. conſilio 137.numero 11. 157

¶ Melius eſt non ſoluere quàm ſolutum repetere. conſilio 129. numero 7. 113

Memoria hominis eſt labilis, & ex quanto tempore inducatur obliuio.conſi.28.nu.4. 37

¶ Mendacij ratione dolus præſumitur, & propter mendacium mulier & minor perdunt priuilegium, conſ.2.nu.13.fol.3.& cõſ. 192.nume.13. 176

¶ Men-

1 ¶ Mens veriſimilis contrahentium attendi debet in donatione. conſi.51.nu.2. 31

1 Mens in contractibus inſpicitur.conſi.33.nu.21. 41

2 ¶ Mentio vbi non fit de parte aliqua, intelligitur de qualibet particula, etiam minima conſi.308.nu.4. 124

1 ¶ Mercator, Conducens vel emens fundum mercari non dicitur. conſi.6.nu.111. 14

1 Mercator præſumitur habere pecuniam paratam. conſilio 191. numero.8. 174

2 ¶ Meretrix an habeat factionem teſtamenti. conſilio 203.numero 55. 6

2 ¶ Metus vbi infertur per alium, reſcindi debet contractus.conſi. 253.num.7. 55

1 Metus arguitur ex vultu terribili alicuius potentis. conſilio 49. numero 3. 50

2 Metus allegari non poteſt per filiam quæ de tempore actus ſeorſum a patre habitabat.conſilio 114.nu.4.& 7. 101

1 Metus arguitur ex contradictione ſtatim ſecuta. conſilio 10.numero.18. 20

1 Metus arguitur ex minis habito reſpectu ad qualitatem perſonæ minantis.conſi.49.nu.1. 50

1 Metus non videtur probabilis vbi de metu proteſtatus quis non fuit nec clandeſtine nec palam.conſi.120.nu.3. 106

1 Metus arguitur quando quis remittit iura ſua.conſilio 49 numero.4. 50

2 Metus arguitur ex importunitate & perſuaſione, quæ vim coactionis habet.conſi.10.nu.17. 20

1 Metus præſumptio ceſſat vbi de metu proteſtatus quis non fuit. conſi.114.nu.6. 101

2 Metus mariti contra vxorem an præiudicet tertio cõtrahenti cũ vxore & metum ignoranti. Idem in metu illato teſtatori quod non præiudicat hæredi inſtituto ignoranti de tali metu. conſilio 120.num.1. 106

1 Metus præſumptio ceſſat ex præſentia iudicis.conſi.114.num.2. fol.101 & conſi.253.nu.4.in 2.vol. 55

2 Metus non præſumitur in actu geminato aut reiterato. conſ.114. numero 8. 101

2 Metus reuerentialis ſufficit præcedentibus minis vel verberibus conſi.49.nume.2. 50

1 Metus arguitur ob periculum amiſsionis honoris. conſilio 49. numero.7. eod.

1 Metus probatio multum adiuuatur ex eo quòd de metu proteſtatus quis fuit.conſi.49.nu.8. eod.

2 Metus probatur ex euentu ſecuto, quãdo ita actum eſt prout quis minatus fuerat.conſi 49.nu.9. eod.

1 Metus arguitur ex eo quòd non eſſet quis in libertate ad arbitriũ faciendi.conſi.49.nume.6. eod.

1 Metus præſumptio ceſſat ex præſentia mariti aut amicorum.conſil.114.nume.3. 101

1 Metus non præſumitur niſi probetur.conſi.115.nu.13. 102

1 Metus non præſumitur in officiali contra non ſubditum.conſilio eod.nu.14. eod.

1 Metus non arguitur ex mandato principis cui obedire quis non tenebatur in illo caſu.conſi.eo.nu.5. eod.

1 Metus præſumptio ceſſat in his, quæ fiunt ex interuallo conſi.114. numero.5. 101

2 Metus probetur per locum a veriſimili.conſi.49.nu.5. 50

2 Metus reuerentialis cum læſione enormi ſufficit ad reſcindendũ contractum, nec requiruntur minæ aut verbera, maxime in filia. conſi.11.nu.12.fol.21.& conſi.114.nu.1. 102

2 Metu commiſſo per tertium, diſpendium pati non debet is, in cuius fauorem actus eſt habitus, niſi metum intellexerit. conſi. 253.nume.6. 55

Cætera vide infra.P.in ver.Periculi.

2 ¶ Miles Hieroſolymitanus an ſuccedat in feudo. conſilio 503.numero.1. 118

2 Militi iure errãti ſubuenitur, & in eo error iuris præſumitur ſine alia probatione.conſi.144.nu.19. 134

Reliqua vide infra eo.in ver.Minoribus.

1 Minæ cum inimicitia faciunt indicium ad torturam. conſilio 35. nume.1. 42

1 Minæ. Præſumitur quid factum in executionem minarum præcedentium.conſi.35.nu.16. 43

Reliqua vide ſupra in litera.F.in ver.Factum.

1 Minis, odio, & maleficio ſtatim ſecuto concurrentibus deductum plene probatur.conſi.35.nu.4. 42

1 ¶ Minor.14. annis non poteſt conſtituere procuratorem in ſpiritualibus ſine autoritate epiſcopi aut officialis.conſilio 155.numero 14. 144

2 Minor reſtituitur in integrum vt impleat, qui contractum ex ſui parte non impleuit.conſi.204.num.23. 10

1 Minor locans domum poſteriori reſtitui debet, ſi dubitet non poſſe conſequi reſtitutionem domus finita locatione.conſi. 192. numero 4. 175

2 Minor aſſerens ſe maiorem ratione mendacij perdit beneficiũ reſtitutionis in integrum.conſi.221.nu.9. 22

1 Minor renuntians iuri quærendum non reſtituitur in integrum. conſi.114.num.15. 101

1 Minor alienans cõtra prohibitionem teſtatoris, qui in caſum alienationis voluit bona ad alium deuenire, an reſtituatur in integrũ pulchre vide.conſi.193.nu.1. 177

1 Minor iurans non contrauenire contractui ratione minoris ætatis aut alia quacunque cauſa, perdit beneficium.l.2. C.de reſcindendi.conſi.7.nu.4. 15

1 Minor quando ſimpliciter iurat non contrauenire contractui, nõ exprimendo ex cauſa minoris ætatis aut alia, non perdit beneficium.d.l.2.conſi.7.num.6. 15

1 Minor quando iurat non curatur quòd authoritas curatoris non interuenerit.conſi.7.nu.6. 14

1 Minor 25.annis poteſt renunciare beneficium eccleſiaſticum ſine curatore.conſi.90.num.1. 83

1 Minor renuntians beneficium eccleſiaſticum non reſtituitur in integrum poſt collationem alteri factam de ipſo beneficio. conſil 90.nume 4. eod.

1 Minor reſtituitur in integrum ad examinandum etiam poſt atteſtationes publicatas.conſi.55.nu.3. 60

1 Minoribus, mulieribus, militibus & ruſticis clandeſtine quid agẽtibus non ſubuenitur licèt tractent de vitando damno. conſi.35. numero.12. 45

1 ¶ Minuitur quid facilius, quàm quod in totum tollatur.conſi.133. numero 9. 131

1 ¶ Minus licere debet ei, cui quod eſt plus. conſilio 16. numero.11. 25

1 ¶ Modo nõ impleto hæres priuari non debet hæreditate niſi modus cauſa finalis fuerit inſtitutionis, & quæ dicatur cauſa finalis. conſi.59..nume.4. 56

1 Modi implementum quando eſt dubium, an commodum vel dãnum afferre poſſit, nunquam opponi poteſt exceptio modi non impleti.conſi.59.num.3. eod.

1 Modi non impleti oppoſitio ceſſat quando opponentis non intereſt modum fuiſſe impletum.conſi.59.nu.2. eod.

1 Modi defectus non inducit priuationem hæreditatis quando teſtator omnino alias erat relicturus.conſi.59.num.6. eod.

1 ¶ Modica ſubreptio non vitiat.conſi.182.nu.17. 167

1 Modica contrauentio an facit committi pœnas.l. ſi quis maior. C.de tranſactio.& quid ſi vaſallus contrauenerat fidelitati in modico.conſi.182 num.16. 167

1 Modicæ ſummæ confeſsio ſimulata dici non poteſt. conſilio 40. numero.8.ſol.45.& conſi.44.num.3. 47

1 Modicum, ſuſpitio falſitatis ceſſat in re modica. conſi.56.nu.14. fol.52 & conſi.75.num.16. 55

2 Monachus retinet iura ciuitatis & ſuccedit ab inteſtato.conſi.152. numero 2. 142

1 ¶ Monaſterium an habeatur loco filij faciat deficere conditionẽ ſubſtitutionis ſi deceſſerit ſine filijs naturalibus & legitimis ex ſuo corpore procreatis, & concluditur communem opi. eſſe quod ſic.conſi.152.nu.1. eod.

2 ¶ Monetam falſam expendens non tenetur crimine falſi, niſi ſciuerit eam eſſe falſam.conſi.244.nu.4. 45

1 Monetæ augmentum debetur vbi pecunia aliqua eſt in obligatione, non in facultate ſoluendi.conſi.47.nu.5. 49

1 ¶ Monitio an ſit neceſſaria, vt hæres priuetur hæreditate ob modum non impletum.conſi.59.nu.7. 56

1 Monitio an requiratur antequam hæres non implens voluntatẽ teſtatoris priuetur hæreditate vbi diſtinguitur inter factum negatiuum.conſi.193.nu.4. 177

1 ¶ Mora committitur per interpellationem.conſi.89.4. 83

1 Mora purgari non poteſt poſt terminum legis conſilio 166.numero.15. 153

1 Mora ... committitur ante liquidationem. conſi.89.nu.5. 83

Mora contrahitor ex implemento alterios partis quando agitur de intereſſe, non vbi agitur de pœna. conſi.246.nu.1. 47

Mora ſemel commiſſa non purgatur quando res deſijt eſſe integra.ibi.num.5. 48

Mora committitur ſine interpellatione vbi adeſt iuramentum.cõſil.64.num.2. 60

Moræ purgatio non admittitur poſt executionem factam a iure vel ab homine.conſi.216.nu.13. 18

Moram cõmittit obligatus ad factum ſine interpellatione ex eo quod non præſtitit diligentiam in faciendo, quod procedit vbi agitur de intereſſe, ſecus ſi de pœna. conſi.64.nu.1. 60

Morem antiquorum non ſeruans, non ſeruat eorum honorem. conſi.238.num.10. 38

Mors, Confeſsio in periculo mortis fortius probat. conſilio.6. nume.53. 10

Mors probatur ex fama quãdo nõ eſt de recenti, ſimiliter probat mors quãdo quis pro mortuo eſt habitus per coniunctos & conſanguineos, qui veſtes lugubres detulerũt. & probatur mors per teſtes conſanguineos & amicos, quid in eo qui fuit abſens annis 30. an ex hoc præſumatur mortuus.conſi.127.nu.17. 112

Mors teſtis aut notarij fidem auget probationũ, ideo teſtes mortui iudicantur pro inſtrumento.conſi.6.nu.52.& 61.ſol.10.& cõſil.56.nu.7. 54

Mors addit non parum fidei ſcripturis mortuorum. conſil. 275. nume.6. 82

Mors vim obtinet iuramenti.ibi.nu.7. eod.

Mortis mentio non facit cenſeri donationem cauſa mortis quando ſit mentio mortis demonſtratiue non per modum cauſæ finalis.conſi.814.nu.9. 16

Mortui ſcripturæ maior datur fides quàm viuentis.conſilio 6.nume.6.& 52. ſol.8.& 10.

Mortui ſcriptura maiorem fidem facit quam viuentis. conſilio. 158.num.7. 148

¶ Mulier in caſibus in quibus ad teſtimonium admittitur, non dicitur omni exceptione maior. conſi.99.nu.5. 89

Mulier hoſtis dici non poteſt ſeu in muliere hoſtilitas non conſideratur, quia mulieri ius vindictæ non competit. conſili.6.numero 77. 12

Mulier quando dicatur pernoctaſſe extra domum hæredis mariti.conſi.205.nu.12. 11

Mulier aliqua cum viuit cum quoquam impudice, an ceſſet mala fama vel ſuſpicio, ſi ceſſet rumor.ibi.nu.14. eod.

Reliqua vide ſupra eo.in ver.Minoribus.

¶ Multa tranſeunt cum vniuerſitate, quæ ſpecialiter transferri nõ poſſunt, notatur conſi.513.nu.7. 16

¶ Multitudini parcitur in pœnarum impoſitione.conſilio. 137. nume.11. 116

¶ Mutuum cõſiderari non poteſt niſi pecunia ſit in dominio mutuantis.conſi.106.nu.5. 95

De litera. N.

NATVRA. Diſpoſitio generalis intelligi debet ſecundum naturam rei de qua loquitur diſpoſitio, etiam verba improprijãdo & in materia ſtricti iuris, & pulchra de natura attendenda, & quid ſit natura.conſi.186.nu.5. 169

Natura, Qui non eſt in rerum natura, dicitur incapax, nec admittitur ad ſubſtitutionem.conſi.212.nu.6. 15

Naturalis vt dicatur quis an requiratur quòd fuerit natus ex concubina retenta in domo affectione concubinæ. conſilio.166.numero 8. 153

Naturalis proprie ſumptus ius agnationis non habet, niſi reſpectu patris, etiam ſi legitimetur per oblationem curiæ, immo nec ipſi patri agnatus efficitur.conſilio.138. numero 1.3.& 7. 127

Naturalis non ſuccedit coniunctis ex latere & perſona patris. ibid. eod.

Naturalis filius ali debet a patre aut eius hærede de iure ciuili, de iure autem canoni. etiam ſpurius ali debet. conſilio. 89.numero 1. 83

Naturalis in dubio quis præſumitur, non ſpurius. conſilio 138. numero 1. 127

Naturalis, Inter naturales ius congnationis eſt, non agnationis. conſi.138.nu.1. eod.

Naturalibus ita ſucceditur, ſicut naturales alijs ſuccedunt.conſi. 138.nume.9. 127

¶ Neceſsitas interpres eſt diſpoſitionis quia interpretatur diſpoſitio vt facta cenſeatur ob cauſam magis neceſſariam.conſi.202. numero 10. 6

Neceſſitatibus verbum importat alimenta, ſi fiat legatum pro neceſſitatibus.conſi.199.nu.4. 138

In quacunque prohibitione generali aut vniuerſali ſemper intelligitur excluſus actus, qui fieret ex neceſſitate. conſi. 6. numero 91. 13

Reliqua vide ſupra in litera.A.in ver.Actus.

¶ Negans actus ſolennitatem, non poteſt ex eo ſe iuuare. conſil. 255.nume.5. 57

Negans, Qui negauit ſemel appellaſſe, non poteſt appellationem fateri & ea proſequi.conſi.555.nu.2. eod.

Negatio calumnioſa rem dubiam non facit. conſi.55.num.3.53.

Negatiua non probatur per teſtem, niſi rationem adducat etiam non interrogatus.conſi.2.nu.3. 2

Negatiua, quod aliud inſtrumentum receptum non fuit per notarium, non probatur ex eo ꝙ in eius protocollo aliud inſtrumentum non reperitur.conſi.112.nu.7. 99

Negatiua quòd malefactor non inuenitur, probari debet per vniuerſitatem quæ malefactorem capere tenetur. conſilio 121. numero 11. 107

Negatiua tu non obtinuiſti licentiam a datiario, probatur eo ipſo quod contrarium non probatur.conſi.1.nu.10. 2

Negatiua ꝙ hæres nõ impleuit voluntatem teſtatoris probari debet per allegantem.conſi.1.nu.7. 1

Negatiua vniuerſalis omne tempus negat. conſilio 146. numero 4. 136

Negatiua fortior eſt ad negandum quàm affirmatiua ad affirmãdum.conſi.146.num.4. eod.

Negatiua ꝙ filius in contractu matrimonij non habuit conſenſum patris probatur probando quòd de tempore cõtractus pater erat abſens.conſi.1.numero.8. 1

Negatiua quod pecunia numerata non fuit, probatur probando quod de tempore confeſsionis nulla interuenit numeratio.conſil.1.nume.9. 2

Negatiua quod notarius rogatus non fuit, vel quod pecunia numerata non eſt, qualiter probetur.conſi.117.nu.3. 103

Negatiua probatur in inſpectione ſcripturæ. conſilio 138. numero 5. 127

Negatiua quòd quis onera non ſoluerit, probari non debet per eum qui præſcriptionem libertatis contra onera allegat, ſed probare ſufficit temporis curſum 30.annorum, & negatiuam allegare.conſi.111.nu.11. 98

Negatiua probari debet per eum cuius fundamentum in negatiua conſiſtit ſiue agendo ſiue excipiendo. conſilio 112.num.6.99.

Negatiuæ probatio quando impoſſibilis eſt concludenti modo ſufficit eam probare prout poſſibile eſt.conſi.2.nu.9. 2

Negatiuam allegans non tenetur ipſam probare quando ipſi allegant implendum quid erat ſuper quo allegatur negatiua.conſil.1.nu.10. 1

Negatiuam coarctans teſtis de facili non coarctabilem redditur ſuſpectus.conſi.9.nu.7.fo.18.& conſi.75.nu.55. 71

Negatiuum ius qualiter probetur, puta quòd quis non poſſit colere paſcua in tali manſo.conſi.154.nu.8. 144

¶ Negligens in officio remoueri ab eo debet, quod exemplificatur in tutore, procuratore, executore teſtamenti, in prelato & medico.conſi.132.num.3.Et ibidem ꝙ propter negligentiam priuatur quis iure ſuo, & quod negligens in puniendo delinquentem dicitur fautor eius. 117

Negligentia ignoranti imputari non poteſt. conſil. 201.nume.29 & 36. ſol.3.& 4.

Negligentia dicitur dolus & peccatum mortale in his, qui ex officio ad diligentiam obligantur.conſi.132. nu.4. 117

Negligentia probatur quando quis expreſſe recuſat quid agere vel remedijs opportunis non vtitur cum poſſit. conſilio 135. numero 4. eod.

Negligentia in omittendo dicitur dolus quando habet admixtum aliquod factum, puta contemptum iudicis vel partis.conſ. 232.num.5. eod.

Negligentia conuincitur ex vnica interpellatione. conſilio 132. numero 6. eod.

Negociari olim ſolitus an præſumatur hodie negotiari. conſil. 320.nu. 3. 137

Negociatio non dicitur quando quis vendit granum, vinum,

aut

aut oleum ſuum.conſi.165.nu.3. 152

Negocio principali ſuſpenſo,non dicitur noua inſtantia,quando habita eſt redditio ad negotium principale. conſil. 223. numero 5. 24

Negotiorum geſtor quando teneatur.conſilio.238.nu.17. 38

¶ Nepos non debet eſſe melioris conditionis quam filius. conſi. 243.numb.6. 45

Nepos naturalis inſtitui non poteſt ſtante prole legitima. quia. tunc prohibitio,quæ eſt in parte militat in nepote naturab.conſi. 326.nume.1. 142

Nepotes non veniunt appellatione filiorum quando teſtator ſe retulit ad filios certos aut nominatos.conſi.98.nu.9. 89

¶ Nihil & inualidum æquiparantur.conſi.119.no.7. 102

¶ Nobilitas perditur per notariatum.conſi.163.nu.1. 152

Nobilitas perditur ex arte tabernaria & mechanica. conſi.163. numero 2. eo.

Notabili teſti magis creditur.conſi.6.nu.28. 9

¶ Nomen ſuorum & liberorum dicitur collectiuum. conſili. 22. numero.4. 31

Nomen non curatur quando non dubitatur de re.conſilio 214. numero 5. 16

Nominis iudaici retentio arguit iudaiſmum in iudæo facto Chriſtiano.conſi.73.nu.13. 67

Nominis iudaici retentio arguit retentionem affectus, & valet argumentum a nomine etiam in probatione dominij, puta ex eo quod res appellatur talis, præſumitur quod ſit illius. conſ. 73. numero 14. eod.

Nomine proprio cenſetur ſe obligare adminiſtrator quando bona propria obligat.conſi.73.nu.3. 66

Nomine turpi cauendum eſt conſi.73.nu.13. 67

Nominis argumentum eſt inualidum, puta ſi aliqua res appellatur talis nam præſumitur quòd ſit illius.conſi.111.nu.18. 98

¶ Non entium nullæ ſunt qualitates.conſi.216.nu.10. 18

Non poſſe quis dicitur, quod honeſte non poteſt. conſilio. 268. numero 1. 72

¶ Notariatus qualitas non ineſt a natura, ideo probari debet ſicut dicitur de clericatu.conſi.150.nu.1. 139

Notariatus probatio non videtur neceſſaria niſi pars opponat. conſi.122.nu.16.fo.108.& conſi.150.nu.2. 139

Notariatus conſiſtit in facto,ideo probari debet quando negatur qualitas notariatus.conſi.72.nu.1. 65

Notariatus præſumitur propter antiquitatem temporis vltra centum annos.conſi.274.nu.14. 82

Notariatus probari debet vbi negatur.conſi.122.nu.16. 108

Notarius ſubſcribens inſtrumentum ſimpliciter non exprimendo officium aut nomen notariatus, ſatis cenſetur ſe ſubſcribere tanquam notarium quando adhibuit ſolennia requiſita ad publicum inſtrumentum.conſi.150.num. 2. 139

Notarius poſt apponere teſtamento clauſulam codicillarem, licèt teſtator eum non rogauerit, nèc ipſe notarius virtutem eius intelligat.conſi.75.nu.4. 70

Notarius non apponens inſtrumento quod tenetur apponere, tenetur de falſo,idem ſi apponat aliquid prohibitum, conſi.75. numero 6. eod.

Notarius de geſtis in præteritum atteſtari non poteſt. conſi. 171. numero 5. 157

Notarius habet præſumptionem iuris pro ſe adeo quod liquidiſſime conſtare debet de falſitate contra eum.conſi.75.nu 8. 70

Notarius dicitur habere officium & iuriſdictionem voluntariã. conſi.196.nume.7. 181

Notarius cenſetur rogatus vt verba ita concipiat,quod ex eis voluntas diſponentis ſuſtineatur. conſi.75.nu.2. 70

Notarius inſtrumentum edere non debet niſi ei cuius intereſt.cõſil.56.num.18. 55

Notarius debet ſeruare teſtamentum cancellatum ad iuſſum teſtatoris.conſi.228.nu.4. 29

Notarij verba dubia interpretantur contra eum, qui eius ſcripturam producit.conſi.88.nu.19. 83

Notarij error,imperitia,aut ſimplicitas partibus nocere non debet.conſi.147.num.5. 136

Notarij ſignum in inſtrumento publico eſt neceſſarium conſilio 536.nume.33. 817.

Notarij officium quale ſit.conſi.240.nu.2. 39

Notario non creditur de his,quæ tempore actus interuenire non potuerunt,quod tamen limitatur nõ procedere in factis antiquis, conſi.88.nu.22. 83

Notario atteſtanti de his quæ tempore actus geſta non ſunt vel geri non potuerunt,non creditur niſi inter ipſas partes præſentes & inſtrumento conſentientes.conſi.196.nu.6. 180

Notario non creditur niſi de his quæ geruntur in eius præſentia conſi.88.num.20. 83

Notario non creditur niſi de his quæ geruntur inter partes de tempore actus.conſi.88.nu.21. eod.

Notario mortuo poteſt quis autoritate iudicis ex abbreuiatura ſumere inſtrumentum.conſi.216.nu.6. 17

Reliqua vide ſupra in litera F.in uer. Falſitas.& in litera R. in verſi.Reſtitutio principis.

Notificatio reuocationis procuratoris quando ſit neceſſaria. conſil.76.num.3. 71

¶ Notorium dicitur quod publice fit,& quod fit coram decem teſtibus.conſi.121.nu.2. 106

Notorium eſſe non poteſt quod non eſt.conſi.111.nu.2. 15

Notorius defectus proprietatis dicitur de quo conſtat ex actis. conſi.199.nu.8. 116

Super notorio poteſt iudex ex officio ſe informare. conſil. 104. nu.9. 94

¶ Noua cauſa dicitur ratione alterationis,quando antiqua alteratur.conſi.24.nu.14. 34

Noua dicitur ſubſtitutio ex diuerſitate formæ & conditionis. cõſi.80.nu.3. 76

Noua cauſa aut nouus titulus an conſideretur in venditore redimente rem venditam ex pacto appoſito.conſi.202.nu.3. 5

Noua res, In rebus nouis nouum eſt remedium & conſiliũ adhibendum.conſi.274.nu.5. 67

¶ Nouatio non cenſetur facta quando prima obligatio plus continet quàm ſecunda,quia per ſecundam non cenſetur nouata prima.conſi.167.nu.2. 154

Nouatio fit per ſecundam promiſſionem in qua apponitur longior terminus.conſi.167.nu 12. eod.

Nouatio inducitur per ſecundum pactum diuerſum à primo.conſi.167.nu.9. eod.

Nouatio facilius inducitur in actu qui dependet à volũtate vnius tantum.ibi.nu.9. eod.

Nouitas ſemper eſt in peculio conſi.238.nu.14. 38

¶ Nouitius an poſsit cedere iura ſibi competentia fratri ſuo & dicitur quod non,& quid de ceſsione facta ante ingreſſum. conſil. 152.nu.4.& 6. 142

¶ Nouum quid non dicitur, quando illud quod erat in habitu deducitur ad actum.conſi.223.nu. 11. 24

Nox operatur quod delictum de nocte commiſſum facilius probari poteſt ſeu faciliores in eo probationes ſufficiunt ob difficultatẽ probandi.conſi 178.nu.2. 162

Nox.Dolus præſumitur in actu nocturno.conſ.35.nu. 11. 43.

Nox.dolus præſumitur contra quid agentem de tempore nocturno.conſi.35.nu.11. 42

Nox.Teſtis deponens de actu facto de nocte an probet.conſi.99. nume. 9. 90

Nullitas nulla eſt maior quàm quæ prouenit ex defectu legitimationis perſonarum.conſi.265.nu.2. 69

Nullitas proponi non poteſt per eum cuius non intereſt. conſil. 177.nu.6.fol.162.& conſi.179.nu.5. 164

Nullitas actus non attenditur, quando ita de facto obſeruatur. conſi.137.nu.9. 126

Nullitas perpetuo opponi poteſt vſque ad triginta annos, ſaltem per viam exceptionis. conſi.153.nu.5. 143

Nullitas ſententiæ perpetuo opponi poteſt.cõſil.108.num. 4. 97.

Nullum quod eſt, nullum producit effectum.cõſ.216.num.12. 18

Nullum dicitur quicquid fit contra ſtatutum. conſilio 170. num. 11. 156

Nullus actus conualidari non poteſt ex conſenſu alterius partis tantum.conſi.39.nu.13. 44

Nullus actus vt confirmetur & confeſsione aut conſenſu partis requiritur conſenſus expreſſus,nec ſufficit tacitus, aut pactum nudum.conſi.29.nu.6. 38

Numerus ſingularis pluralitatem non patitur.vbi declaratur. cõſil.161.nu.1.& 4. 150

Numerus ſingularis quando verificetur in plurali conſil.180. numero 3. 173

Numerus pluralis non verificatur in vno. conſilio 225. numero 2. 16

De

De litera O.

1 OBIICERE Non poteſt quis alteri id, quod & ipſe fecit conſi. 123. nu. 9. fol 108
2 Obijcere non poteſt quis alteri id ea quo obijciēs locrum ſentit. conſi. 147. num. 4. 136
5 Obijcere non poteſt quis alteri id in quo cauſam præbuit. ideo non poteſt reus obijcere actori, debetas nec interpelare defenſionem rei quando moleſtia proceſſit facto & culpa ipſius obijcientis. conſi. 83. numero. 2. 78
1 ¶ Obligatio non inducitur ſine conſenſu noſtro, fallit in obligatione legali. conſi. 87. nu. 6. 72
1 Obligatio legalis dicitur fortior obligatione hominis. conſi. 27. nu. 6. fol 36. & conſi. 121. nu. 24. 99
5 Obligatio in futurum nō inducitur ex eo quòd volūtarie in præteritum geſtum eſt. conſi. 116. nu. 9. 103
5 Obligatio perſonalis non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem, nec curandum eſt de autoritate Pau. de Caſt. in l. ſi cum vendere. ff. de pign. act. quia Pau. fuit ſibi cōtrarius, quæ contrarietas ab alijs animaduerſa non eſt. conſi. 12. nu. 7. 22
2 Obligatio defuncti tranſit ad hæredes actiue & paſſiue. conſil. 272. nu. 11. 78
2 Obligatio perſonalis poteſt ſequi tertium poſſeſſorem ſi ſtatutū ita dicat. conſi. 201. nu. 8. 2
5 Obligatio, Promittens recognoſcere cenſum ſuper molendinis cenſetur ipſa molendina obligare & hypothecare. conſilio 20. numero 10. 29
8 Obligationum diuerſitas præſumitur propter ſummarum diuerſitatem, & ambæ ſummæ dicuntur debitæ cum ſint diuerſæ. cōſi. 282. num. 1. 89
2 Obligationum diuerſitas præſumitur ex diuerſitate perſonarum. ibi. num. 2. eod.
2 Obligatus ad factum, non tenetur ad intereſſe, niſi finito tempore. conſi. 233. nu. 5. fol. 34. & conſi. 247. nu. 3. 48
5 Obligatus ſoluere ſine termino obligatur in continenti ſoluere. conſi. 192. nu. 18. 176
1 Obligatus aliquid facere vel non facere tenetur cauere ne detur materia aut occaſio quòd illud non fiat vel fiat. conſilio 170. numero. 9. 156
2 Obligatus ad aliquid faciēdum ſine termino tenetur facere quā primum poteſt, & an requiratur interpellatio vt conſtituatur in mora. conſi. 192. nu. 17. 176
2 Obligatus ad factum cum iuramento an præciſe obligetur. cōſi. 12. numero. 1. 22
8 ¶ Obliuio de facili præſumitur circa tempus. conſi. 65. nu. 10. fo. 58. & conſi. 75. num. 25. 71
2 Obliuio ex quanto tempore inducatur. conſi. 28. nu. 4. 37
5 Obliuio non præſumitur in facto multum notabili, etiam ex antiquitate temporis. conſi. 134. nu. 31. 119
2 ¶ Obreptio aut ſubreptio non vitiat gratiam quando conſtat de mente principis quòd omnino alias conceſſiſſet. conſilio 11. numero 14. 3
8 Obreptio dicitur crimen, ideo clare probari debet per opponentem. conſi 68. num. 9. 63
2 Obreptionis vitium maius eſt quàm ſubreptionis. conſilio 68. numero. 5. 62
2 ¶ Obſeruantia ſecuta ſecundum tenorem inſtrumenti minus ſolenni, dat fidem inſtrumento. conſi. 101. nu. 3. fol. 91. & conſi. 158. numero. 1. 148.
2 Obſeruantia ſubſecuta optime declarat dubium conſuetudinis, nec requiritur ita fuiſſe obſeruatum longo tempore. conſil. 118. numero 2. 104
2 Obſeruantia præſumitur ſubſecuta ex tit. ſententiæ præcedentis. conſi. 10. nume. 9. 10
5 Obſeruantia. Reuocatur difficilius quòd longo tempore fuit obſeruatum. coſi. 42. nu. 4. fo. 46 & conſi. 151. nu. 30. 141
2 Obſeruantia interpretatiua non requirit præſcriptionem. cōſi 201. numero 12. 2
2 Obſeruantia poſt ſecuta declarat quale fuerit ius præcedens reſeruatum. conſi. 211. nu. 8. 8
Reliqua vide ſupra in litera. I. in ver. inſtrumentum.
2 Obſeruantia plura vbi ſunt, vno ſublato, non cenſentur ſublata alia. conſi. 6. nu 55. & 59. 11
1 ¶ Occidendi aut non occidendi animus præſumitur ex modo & qualitate percutiendi. conſi. 119. nu. 10. 105
2 Occiſor ex confeſſione cōdemnari non poteſt, niſi conſtet de corpore occiſi. conſi. 211. nu. 3. 15
1 ¶ Occultatio inducit præſumptionem contra occultātem, puta ſi quis nolit nominare autorem a quo emiſſe dicit, idem ſi quis recuſat producere inſtrumentum nec occultatione parcitur minori, mulieri aut ruſtico. conſi. 178. nu. 5. 163
De Occultante quòd ſi præſumptio contra eum, vide infra in litera. P. in ver. Præſumptio. & de occulte agente ſupra in litera. D. in ver. Dolus.
5 ¶ Odioſum dicitur quicquid recedit a iure communi. conſi. 170. numero 3. 156
1 Odioſa dicitur diſpoſitio & contra bonos mores per quam libera teſtandi facultas reſtringitur. conſi. 25. nu. 4. 34
1 Odioſa dicitur diſpoſitio continens inæqualitatem, & ſimiliter omnis receſſus a iure communi dicitur odioſus. conſilio. 173. numero 3. 159
2 ¶ Offendere non licēt bannitum tolleratum in ciuitate. conſi. 168. numero 4. 155
1 ¶ Officialis an finito officio alterius officialis ad idem officium admitti poſſit amplius ex interuallo. conſi. 159. nu. 1. 62
1 Officiales locorum tantam poteſtatem habent quanta eis per ſtatuta conceditur & non vltra. conſi. 196. nu. 4. 180
2 Officium qui ſemel adimpleuit, ad idem poteſt admitti, niſi in eo male fuerit verſatus. conſi. 259. nu. 3. 62
1 ¶ Omiſſio, Propter omiſſionem punitur quis pro culpa tantum. non pro dolo. conſi. 6. num. 75. 6
Omiſſus caſus. de hoc ſupra in litera. C. in ver. Caſus.
2 ¶ Omnis Dictio, operatur quòd ſi teſtator legat omnem rem quā communem cum alio habebat, cenſetur legare etiam partem ſocij. conſi. 80. nu. 15. 76
2 ¶ Onus ſequitur rem quocunque vadat. conſi. 207. nu. 5. 19
2 Onus rei ſuæ vnicuique licēt iniungere ex arbitrio. conſilio 207. numero 1. eod.
5 Onus legato apponi poteſt maius ipſo legato. conſi. 171. nu. 9. vbi declaratur. 157
Onus reale tranſit ad quemlibet poſſeſſorem. conſi. 112. nu. 2. 99
5 Onus reale imponi non poteſt niſi per habentem ius aut dominium in ipſa re, cui onus imponitur. conſi. 57. nu. 2. 55
1 Onus de re legitima reijci qualiter intelligatur. conſilio 15. numero 5. 24
8 Onus dominui debet bonis diminutis, & econtra bonis auctis augeri debet. conſi. 195. nu. 6. 180
5 Onere multiplici grauari quis non debet, conſi. 24. num. 7. fo. 23. conſi 31. nu. 4. fo. 39. conſi. 111. nu. 8. fol. 98. & conſi. 201. nu. 13. in 2 vol. 3
1 Onera æqualiter diſtribui debens ne pauperes compellantur & diuites inæqualiter aggrauentur. conſi. 195. nu. 8. 180
2 Onera noua imponens tenetur lege Iulia de vi publica. conſil. 234. numero 16. 38
1 ¶ Operam dans rei illicitæ tenetur pro maleficio quod inde ſequitur, licet illud committi non mandauerit. conſilio 35. numero 14. 43
Operari, verba an ita debeant intelligi, vt aliquid operentur infra in litera. V. in ver. Verba.
5 ¶ Opinionis veritas attenditur in pœnalibus aut odioſis prout reo vtilius eſt ad vitandum pœnam conſi. 2. nu. 8. fo. 2. & conſi 88 num. 16. eo. volu. 82.
1 Opinio prætertur veritati in his quæ conſiſtunt in animo. cōſ. 88. numero 14. 84
5 Opiniones docto. vbi ſunt dubiæ poteſt iudex inclinare in quam partem velit. conſi. 13 . nu. 40. 125
1 ¶ Opponere quis debet de iure ſibi competenti, alias non opponendo renunciare illi videtur. conſi. 87. num. 4. fo. 81. & conſi. 121. numero 4. 106
1 Opponi debet contra incertitudinem alias illa non vitiat. conſi. 121. nu. 4. eod.
5 Opponens de falſitate per modum exceptionis nō tenetur ſe inſcribere ad pœnam talionis. conſi. 28. nu. 10. 38
2 Opponens ſubreptionem contra reſcriptum, tenetur illam probare. conſi. 23. nu. 5. 33
2 Opponens excuſſionem ſimpliciter cenſetur eam opponere omni modo & via ſibi vtiliori. conſi. 263. no. 2. 66
1 Oppoſitio quæ non eſt veriſimilis attendi nō debet. conſilio 94. numero 4. 86
1 Oppoſitiones debent eſſe claræ certæ & ſpecificæ. conſilio 262. nume.

numero 2. 65
1 ¶ Oratio generalis & indifinita non tantum operatur, quantum ſpecialis, vbi diuerſa eſt ratio. conſi. 33. nu. 15. 41
1 ¶ Ordo ſucceſsiuus in ſubſtitutione intelligitur etiam per viam fideicommiſsi, quando ita apparet de volũtate teſtatoris. & quã dn dicatur de ea conſtare. conſi. 131. nu. 5. 115
2 Ordine ſucceſsiuo & per viam fideicommiſsi intelliguntur vocati plures ſubſtituti per nomen collectiuum. conſilio 22. numero. 2. 31
1 Ordine ſucceſsiuo aliquos vocatos eſſe reſpectu primo loco vocatorum intelligi poteſt duobus modis, per modum vulgaris & per modum fideicommiſsi. quod qualiter procedat, vide ibi Pau. varietas oſtenditur. conſi. 531. nu. 3. 115

De litera P.

1 PACTVM De non ſuccedendo ſine iuramento an valeat. conſi. 52. nu. 1. 51
2 Pactum de non ſuccedendo fratribus non valet quando fratres tali pacto non conſenſerunt, & requiritur conſenſus expreſſus. cõſilio 127. num. 5. 111
3 Pactum de hæreditate viuentis conualidatur conſenſu eius de cuius hæreditate agitur etiam ex poſt ſuperuiuenti. conſilio 19. numero 3. 28
2 Pactum de hæreditate viuentis non vitiat donationem de proprijs bonis factam in eadem diſpoſitione. conſi. 19. nu. 5. eod.
1 Pactum legis commiſſoriæ ſicut non reprobatur in emptione & venditione, ita nec in datione in ſolutum. conſi. 145. nu. 18. 135
2 Pactum legis commiſſoriæ valet in contractu tranſactionis. cõſi. 145. nu. 19. eod.
1 Pactum de ſuccedendo in certis bonis inuicem factum inter aliquos valet, dummodo non fiat ſub nomine quotæ hæreditatis, immo valere videtur etiam ſub nomine hæreditatis ſimpliciter, quando non veniunt bona futura, nec ſit mentio de quo a, quia impropriatur verbum hæreditas, & intelligitur pro bonis. conſi. 19. numero 7. 28
3 Pactum reſolutum tranſactionis non impediat tranſlationem dominij. in quo articulo Bal. Pau. de Caſ. & Alex. contrarij referuntur. conſi. 201. no. 3. 1
1 Pactum aliquid faciendi ſeu occupandi propria autoritate valet. conſi. 4. nume. 13. 5
1 Pactum vbi valet, valere debet etiam conſuetudo, quæ vim pacti habet, immo conſuetudo pacto eſt fortior. conſi. 4. nu. 13. 5
2 Pacta & leges appoſitę in fundatione beneficij ſeruari debẽt quãdo epiſcopus tali fundationi conſenſit. conſi. 82. nu. 6. 77
1 Pacta & contractus tranſeunt ad hæredes. conſi. 102. nu. 3. 91
1 Pacta inſolita arguunt malam fidem, & ſuſpicionẽ inducunt cõſ. 145. num. 14. 135
2 Pacto ſtante & iuramento de non reuocando, donatio dicitur inter viuos, licèt ſit pactũ quod reſoluatur pręmoriente donatario. conſi. 214 nu. 20. 17
2 Pacto de reuendendo an agi poſsit contra tertium poſſeſſorẽ, in quo articulo Pau. de Caſt. fuit ſibiipſi contrarius & Alex. immo quandoque dixit contra tex. conſi. 201. nu. 1. & 2. 1
2 Pacto reſeruatiuo in fauorem tertij abſentis ipſi tertio ius non quæritur. conſi. 15. nu. 4. 24
1 ¶ Palam, In his quæ palam fiunt ceſſat mala ſuſpicio, ideo accipiẽs alienam pecuniam palam & bona fide furtum nõ committit. conſ. 3. nu. 5. 4
3 ¶ Papa ſolus concedit abſolutionem a iuramento, quando quis periurium iam incurrit. conſi. 6. nu. 93. 13
2 Papa non poteſt abſoluere a iuramento in præiudicium tertij cui ius quæſitum eſt non ſubſiſtente cauſa legitima. conſilio 7. numero 8. 16
2 Papa poteſt tollere ius quæſitum eccleſiæ etiam ſine cauſa. conſi. 152. nume. 8. 124
1 Parentelæ verbum vtriuſque parentis ſexum ſignificat vſque ad tritauum. conſi. 161. nu. 3. 150
1 ¶ Parentes prolibertis laborant. conſi. 164. nu. 4. 152
1 Parentum appellatione qui veniant. conſi. 80. nu. 12. 76
3 ¶ Paria ſunt quid factum non eſſe, vel factum quidem, ſed reuocatum. conſi. 80. num. 4 eod.
Paria ſunt quod agatur lis de omnibus bonis aut maiori parte bonorum, ideo vtroque caſu dicitur cauſa grauis. conſilio 31 numero 2. 30
1 Paria ſtent quid fieri tempore prohibito vel permiſſo, & conferri in tempus prohibitum. conſi. 125. nu. 8.
2 Paria ſunt naſci quem mortuum vel viuum quidem, ſed eo tempore quo certum ſit eum non poſſe viuere. conſi. 510. nu. 6. 14
2 Paria ſunt ſcire, vel ſcire debere. conſi. 225. nume. 5. 26
1 Pars vna teſtamenti declaratur ſecundum aliam. conſilio 62 numero 11. 56
2 Pars poteſt approbare ſcripturam priuatam vt fidem faciat. cõſ. 275. num. 2. 52
1 Pars non poteſt confitendo facere delictum vbi delictum non eſt puta ſi quis fatetur ſe commiſiſſe furtum in re quæ ſua ſit, idem ſi quis fatetur feciſſe contractus vſurarios niſi aliter de vſuris appareat. conſi. 48. nu. 7. 40
2 Pars allegans exceptionem tenetur illam probare. conſilio. 229. numero 15. 30
1 Pars maior vniuerſitatis non poteſt reuocare geſta per totam vniuerſitatem nemine diſcrepante. quod qualiter procedat, declaratur. nu. 8. conſi. 132. nu. 1. 116
1 Pars maior vniuerſitatis præiudicat minori quando eſt actus neceſſarius aut vtilis ipſi vniuerſitati. conſi. 27. nu. 8. 36.
1 Pars maior vniuerſitatis facit quod ob neceſsitatem alij de vniuerſitate probare non poſſunt. conſi. 195. nu. 8. 180
5 Pars maior vniuerſitatis ſufficit in his quæ fiunt ob publicã vtilitatem, licèt ſtatuto caueatur quod omnium conſenſus ſit neceſſarius. conſi. 195. nu. 8. eod.
1 Pars maior capituli nihil facere poteſt niſi alij qui præſentes in loco erant fuerint vocati. conſi. 134. nu. 11. 120
5 Pars maior ſe opponens aduerſus id quod pertinet ad publicam vtilitatem minori parti non præfertur, ſed præualere debet ſententia minoris partis. conſi. 195. nu. 10. 180
5 Pars maior non requiritur quod ſimul conueniat & conſentiat in his, quæ ſunt communia pluribus vt ſingulis, ſed poſſunt ſinguli aut maior eorum pars ſeparatim conſentire, ideo vbi plures ſunt patroni, ſinguli ſeparatim poſſunt præſentare. conſi. 63. numero 1. 59
1 Parte non opponente continentia cauſæ diuidi poteſt. conſil 60. numero 5. 57
8 Parte non opponente admittitur probatio contra præſumptionem iuris & de iure. conſi. 248. nu. 3. 49
1 Partes maiorem poteſtatem habent diſponendi de earum bonis quàm princeps aut ſtatutum. conſi. 11. nu. 16. 21
2 Partes non poſsint derogare iuri publico, ſed tamen operatur renunciatio & conſenſus partis in vim pacti. conſilio 266. numero 5. 70
2 Partes non poſſunt conſentire quod procedat delegatus mortuo delegante, re integra. conſi. 274. nu. 2. 81
2 Partes poſſunt conuenire, quod ſtetur probationi imperfectæ. conſi. 206. num. 19. 13
3 Partes ſubſtantialibus iudicij renunciare non poſſunt, operatur tamen talis renunciatio in vim pacti nudi, quod prodeſt ad excipiendum. conſi. 181. nu. 2. 167
1 ¶ Parum & nihil æquiparantur. conſi. 46. nu. 13. 49
3 ¶ Paſcua dicuntur vniuerſitatis, non domini loci. conſilio 154. numero 1. 144
3 Paſcua, valet conſuetudo depaſcuandi beſtias in fundo alieno. conſi. 4 num. 4. 5
3 Paſcua diuidi debent pro rata prædiorum & eorum neceſsitate vbi de vſu paſcuorum quæſtio eſt. conſi. 154. nu. 1. 144
1 Paſcuis communi vti quis debet ſolum pro modo poſſeſsionum, quas ibi in vicino habet. conſi. 60. nu. 3. 57
1 In paſcuis antiquitas ſeruanda eſt. conſi. 154. nu. 1. 144
1 Paſcuandi ius præſcribitur 40. annis. quando tale ius acquiritur perſonis, non prædijs dominantibus. conſi. 4. nu. 5. 5
1 ¶ Pater an teneatur ad expenſas ſtudij. conſi. 125. nu. 8. 110
2 Pater debet theſaurizare filijs. conſ. 238. nu. 18. 38
2 Pater poteſt dare in dotem ſine conſenſu domini rem emphyteoticam, quia eſt alienatio neceſſaria. conſi. 215. nu. 6. 17
2 Pater qui in teſtamento pupillariter ſubſtituit filio, inſpecta veritate cenſentur duo teſtamenta propter pluralitatem perſonarum. conſi. 532. num. 4. 32.
3 Pater & mater ſimul promittens dotem pro filia an quilibet teneatur pro ſua virili. & an mater cenſeatur promiſiſſe animo repetendi a marito. conſi. 77. nu. 1. 72
3 Pater poteſt tranſigere de bonis aduenticijs filij in re dubia dum modo non doceat, cum habeat maiorem poteſtatem, quam

tutor

tutor.conſi.74.nu.j. 69

Pater & filius reputantur pro vno capite quo ad æſtimum communis.conſi.249.nu.10. 51

Pater poteſt app. llare pro filio.conſi.278.nu.j. 85

Pater poteſt præiudicare filijs.conſi.217.num.2. 19

Pater habens alia bona,nõ poteſt filiam dotare de rebus emphyteuticis ſine conſenſu domini.conſi.215.nu.7. 17

Pater quando obligetur pro filio.conſi.236.nu.7. 35

Pater tenetur reddere ſi quid doloſe adminiſtrauit.conſi.218.nume.2. 19

Pater tenetur indiſtincte pro bonis quę adminiſtrauit quorum vſusfructus ipſi non quæritur.ibid.nu.3. eod.

Pater poteſt omnia bona ſua vẽdere, & pretium in mare proijcere,non obſtante præiudicio liberorum.conſi.241.nu.j. 40

Pater quando dat certam dotem filiæ pro omnibus bonis & iuribus paternis, & fraternis & ſororibus, quæ bona & iura filia cedit & renunciat ipſi patri,non cenſetur eam dotaſſe de bonis paternis tantum,nec tunc procedit tex.in l.fi. C.de dotis promiſ.cõſil.84.nu.4. 79

Pater tranſiens ad ſecunda vota non ſuccedit liberis primi matrimonij niſi reſpectu vſusfructus, & patitur eaſdem pœnas quas mater.conſi.37.nu.j. 43

Pater non habet vſumfructum in dote aduentitia filiæ. conſil.84.nu.7. 79

Pater non habet vſumfructum in bonis filij emancipati quæſitus poſt emancipationem.conſi.84.nu.8. eod.

Pater quando fuit ſtipulatus dotem reddi filiæ aut ius & actionẽ habentibus ab ea, cenſetur conſenſum præſtitiſſe circa alienationem ipſius dotis.conſi.84.nu.11. 79

Pater non poteſt conſequi dotem filię quam ipſi donauerat ſeu ipſi filiæ reddi ſtipulatus erat niſi vt hæres ipſius filiæ.conſil.84.nume.10. eod.

Pater poteſt donare filio vſumfructum bonorum aduẽtitiorum. conſi.39.nu.2. 44

Pater an habeat vſumfructum in dote filiæ profectitia quando dos in totum & pleno iure filiæ acquiritur.conſil.84.num.15.ſol.79.& conſil.39.numer.14.vbi quid in alijs profectitijs donatis a patre. 44

Pater ſuccedens filio ſimul cum fratribus aut ſororibus defuncti non habet vſumfructum in portionibus aliorum fratrum & ſororum.conſi.37.num.5. 43

Pater occupans bona iure peculij tenetur ſatisfacere creditoribus filij intra annum quatenus eſt in peculio.conſi.102.nu.6. 92

Pater an ſuccedat inſolidum filio excluſis matre & tranſuerſalibus in bonis profectis a patre. quæ materia late & ſubtiliter declaratur contra Bar.& ſequaces eo caſu,quo extant tranſuerſales defuncti.conſi.176.num.j. 161

Pater ſuccedit filio vt hæres etiam in bonis profectitijs quæ patri non acquiruntur.conſi.101.num.5. 92

Pater aut mater dummodo relinquat legitimam filijs de alijs bonis ad arbitrium poteſt diſponere.conſi.142.nu.j. 130

Pater & filius quando confitentur habuiſſe dotes, ſi pater inſolidum adminiſtrabat negotia domus & onera matrimonij ſupportabat,an præſumatur tota dos ad patrem perueniſſe.conſi.91.numer.3. 84

Pater in dubio non cenſetur donare filio,ſed potius in peculium concedere.conſi.39.nu.9. 44

Patris erga liberos affectio magna eſt, & amicitia eſt inter patrẽ & filium,qua nulla maior reperitur.conſi.j.num.2. 1

Patri permittitur diſponere pro arbitrio de bonis ſuis modo relinquat legitimam filijs.conſil.256.nu.j. 57

¶Patriæ obedire quis debet, & vaſallus veniens contra patriam feudo priuari debet.conſi.132.num.24. 118

¶Patientia de alterius poſſeſſione quando præiudicet.conſi.312.nu.j. 126

¶Patroni plures an debeant ſimul præſentare, aut poſſint præſentare ſeparatim.conſi.63.nu.j. 59

Patroni laici nunquid poſſint in præſentando variare & plures præſentare.conſi.63.nu.3. eod.

Patroni præſentantes alijs compatronis non vocatis non priuantur poteſtate præſentandi pro ea vice.conſil.63.nu.9. eod.

¶Patruus negotiatus de communibus pecunijs nepotum tenetur communicare lucra ex tali negotiatione.conſilio 286.numero j. 94

¶Pauli de Caſt.authoritati non minus deferendum quàm authoritati Alexã.Ioan.de Ana.& Paulus ſe ipſum commendat. conſil.201.nu.2. 2

¶Pauper aliquid poſſidens in cauſa magna, non videtur integer teſtis.conſi.249.nu.11. 58

Pauper & famulus partis a teſtimonio repellitur. conſil.249.nume.11. eod.

Pauper ſubditus producentis repellitur a teſtimonio.conſil.249.nu.11. eod.

Pauper dicitur qui non habet vnde ſe alat, licèt ex operibus ſuis poſſit viuere.conſi.199.nu.5.6.& 8. 185

Pauper dicitur mulier,quæ non habet bona ad victum & veſtitũ. conſi.199.nu.7. eod.

Cætera vide ſupra in litera M.in ver.Maritus.

Pecunia quando ſolui debet in genere,puta in libris aut florenis, an debeatur valor extrinſecus, ſeu an debeat fieri ſolutio ſecundum valorem qui erat de tempore contractus. conſilio 47.numero j. 49

Pecunia quando variatur in valore ob deteriorationem intrinſecæ bonitatis monetæ, ſolutio fieri debet aut de antiqua moneta æque bona aut de noua ad æſtimationem antiquæ.conſil.47.nume.6. eod.

Pecunia alicui ſimpliciter tradita præſumitur tradita ob cauſam ex qua minor inducitur iactatio tradenti. conſilio 106. numero 11. 95

Sine pecunia impoſſibile eſt viuere, ideo eam naturaliter omnes appetunt.conſi.8.nu.3. 17

Pecunias deferens præſumitur dominus earum ex ſola delatione & poſſeſſione.conſi.269.nu.2. 73

¶Pedagium vbi fraudatur,bona ipſo iure ſunt confiſcata. conſil.115.nu.j. 102

¶Pœna committentis vim publicam dicitur hodie arbitraria.cõſil.224.nu.2. 25

Pœna ceſſat vbi delictum non eſt.conſil.311.nu.2. 125

Pœna priuationis imponi non debet niſi culpa præcedente.conſi.63.nu.9. 60

Pœna corporalis non imponitur ſine dolo.conſil.3.nu.15. 3

Pœna præſupponit culpam.conſi.4.num.23. 6

Pœna imponi non debet pro eo quod bona fide fit,nec puniri debet faciens quod ſibi licere credidit.conſil.8.nu.31. 18

Pœna non imponitur niſi præcedente culpa.conſi.66.nu.2. 61

Pœna delicto commenſurari debet.conſi.46.nu.15. 49

Pœna conſuetudinis minor & maior derogatur pœnæ iuris cõmunis.conſi.137.nu.7. 126

Pœna imponi debet ſecũdum cõſuetudinem,nõ ſecũdum diſpoſitionem iuris,idem in pœna ſtatuti.conſil.137.nu.6. eod.

Pœna ordinaria homicidij puniri nõ debet qui cõfitetur commiſiſſe homicidium caſualiter,nõ ex propoſito.cõſil.2.nu.2. 3

Pœna appoſita nõ impleto voluntatem teſtatoris remitti poteſt per eos in quorum fauorem erat implẽda.cõſil.80.nume.19. 76

Pœna quãdo committatur ex actu nullo.conſi.191.num.7. 174

Pœna quando remittitur arbitrio iudicis, poteſt arbitrari vſque ad mortem,ſi delictum dignum eſt morte ex circunſtantijs.cõſil.220.nu.14. 21

Pœnam inſolitam iudex apponere non debet,alias arguitur affectionatus & ſuſpectus.conſi.103.nu.12. 93

Pœnæ mulieris tranſeuntis ad ſecunda vota nõ ſunt ſublatæ quatenus cõcernunt fauorem liberorum primi matrimonij, quibus non exiſtentibus ceſſant ipſæ pœnæ.conſ.36.nu.j. 143

Pœnæ ſecundo nubentium ceſſant præmorientibus liberis primi matrimonij.conſi.142.nu.8. 130

Pœnæ impoſitæ ſecundo nubentibus in fauorem liberorum primi matrimonij non habent locum quamdiu parentes viuunt.cõſi.142.nu.3. eod.

Pœnæ impoſitio contra facientem aliquem actum ne reddat actum nullum.conſi.93.nu.7. 85

In pœnis imponendis inſpici debet conſuetudo. conſilio 41.nume.8. 46

In pœnalibus diſpoſitio loquens in caſu vero,non debet extendi ad caſum fictum.conſil.105.nu.33. 13

In pœnalibus diſpoſitio loquens in caſu vero,non debet trahi ad caſum fictum.conſil.205.nu.39. eod.

¶Pœnitentia non admittitur poſt ius alij quæſitum. conſil.106.num.14. 95

Pœnitentia permittitur in crimine falſi etiam in cauſa appellationis, ideo qui falſo inſtrumento vſus eſt in prima inſtantia,

tia, poteſt in cauſa appellationis pœnitere & dicere nolle eo vti. conſi.46.nu.11. 49.
b ¶ Penſio aut merces iuſta quæ dicatur. conſilio.145.nu.8. 134
a Perfectum non dicitur, quod reuocari poteſt. conſilio 202. numero 33. 7
a Periculum in ſe ſuſpiciens, non tenetur quando culpa partis illud euenit. conſi.119.num.11. 105
a Periculi metus & ſuſpicio idem operâtur ad excuſandum, quod ipſum periculum. conſi.319.num.5. 133
a Periurium anceps præſtare quis cogi poteſt. conſi.203.nu.5. 8
b Periurium committit teſtis dicens falſum etiam ſuper articulo impertinenti. conſi.6.nu.19. 9
b periurium committitur ex iuramento nullo. conſi.161.nu 7. 174
b Periurium dicitur crimen grauiſsimum & grauius homicidio quo ad Deum. conſi.6.nu.17. 9
a Periurium circa extranea aut ea quę negotium principale non reſpiciunt, inficit teſtimonium quando iurauit teſtis dicere veritatem ſuper interrogatorijs faciendis. conſi.99.nu.8. 90
b Periurium iam incurſum a parte remitti non poteſt, licèt Soci. & Goſadi. contrarium videantur voluiſſe. conſi.151.nu.9. 140
a Periurus omnino repellitur a teſtimonio, etiā quod ſit periurus circa aliqua acceſſoria tantum. conſi.6.nu.14. & 48. 8
a Periurus audiri non debet in cauſa in qua periurium commiſit. conſi.7.nu.12. 16
b Periurus non dicitur iurans falſum, quod credit verum, & quòd error excuſat a periurio. conſi.65.nu.9. 61
b Periurus audiri non debet quando periurium tangit cauſam pro qua agitur. conſi.191.num.7. 174
a Periurus incurrit pœnas l. ſi quis maior. C. de tranſa. non ſolum in tractatu tranſactionis, ſed & omni alio. conſilio 191. numero.5. eod.
b Periurus dicitur teſtis deponens ſuper eo, quod ignorat. conſilio 99. numero 7. 90
b Periurus auditur parte non opponente. conſi.199.nu.12. & 13. vbi quando repellatur. 183
b Periuro teſti non creditur, etiam in tortura. conſi.6.nu.48. 9
a Periuro teſti in vno, in nullo creditur. conſilio 6. nu.59. 11
b ¶ Permiſſum cenſetur, omne quod expreſſe prohibitum non reperitur in his, quæ ſunt de genere permiſſorum. conſilio 174. numero 5. 160
a ¶ Permutatio beneficij impeditur ex iuſta patronorum cōtradictione, immo ſi facta ſit, irritatur. conſi.82.nu.2. 77
a Permutatio beneficiorum principaliter fieri debet in vtilitatem eccleſiæ ſuper qua ſuperior debet inquirere. conſi.82.nu.8. eod.
a Permutatio valet in beneficialibus, nec requirit vocationem patronorum. conſi.82.nu.1. eo.
b Permutatio beneficij facta in fraudem dicitur nulla. conſilio 82. numero 5. eod.
a ¶ Pernoctare quid ſignificet. conſi.205.nu.16. 11
a Pernoctatio arguit ſtuprum, quando ſit ſine cauſa. conſilio 205. numero 1. 10
a Pernoctatio ſola non ſufficit ad probationem adulterij. cōſi.205. numero 19. 11
b ¶ Perplexitas in teſtamento arguit illud ſuſpectum. conſilio 143. numero 11. 132
b Perplexitas magis vitiat actum quàm impoſsibilitas, & perplexitas in teſtamento illud ſuſpectum reddit. conſi.79.nu.5. 75
a ¶ Perſeuerantia delictum aggrauat, quia humanum eſt peccare, diabolicum perſeuerare. conſi.132.nu.6. 117
b Perſona inſpicitur ad quam effectus, non ad quam verba dirigūtur. conſi.56.num.5. 54
a Perſona vilis & inops fuſtigatur in delictis minoribus. coſi.224. numero.3. 25
a Perſonæ induſtria eſt electa quando non habet certam & demonſtratam formam. conſi.303.num.3. 118
b Perſonarum diuerſitas, diuerſam medelam deſiderat. conſi.132. numero 5. 32
b Perſuaſio aduerſarij dicitur iuſta cauſa concedendæ reſtitutionis in integrum. conſi.192.nu.12. 176
a Pertinentibus verbo quomodo reſoluatur. conſilio. 293. numero 4. 103
b ¶ Pertinentiæ an probentur ex verbis conceſsionis, quando conceditur caſtrum cum ſua iuriſdictione, paſcualis, bannis, taſquis, cenſibus, montibus, nemoribus &c. conſi.54.nu.9. 53
a Petens terminum ad ſoluendum, cenſetur ratificare & approbare contractum. conſi.237.nu.3. 37
a Petitio. De futura petitione tertij ratio haberi non debet. conſil. 269 nume.8. 74
a Petitio eſt fudamentum iudicij ſine qua acta ſtare non poſſunt, & ſententia ferri non permittitur. conſi.223.nu.3. 24
b ¶ Pia cauſa ſemper intelligitur excepta in quacunque diſpoſitione. conſi.3.nu.10. 4
b ¶ Pietas. Non valet inhibitio contra pietatem tanquam contraria iuri diuino. conſi.3.num.9. 4
a ¶ Perueniſſe ad aliquem non dicitur, quod reſtitui oporteat. cōſ. 202.nume.25. 6
a ¶ Pignore ceſſante ceſſat eius confirmatio. conſilio. 298. numero.4. 113
b ¶ Plenitudine poteſtatis vti princeps præſumitur quando alias actus non valeret. conſi.177.nu.2. 126
b Plenitudine poteſtatis vti poteſt princeps per ſuos vicarios ſicut per ſeipſum. conſi.135.nu.4. 123
Materiam plenitudinis poteſtatis ſupple ſupra in litera. C. in ver. Clauſula. & infra in ver. Princeps.
b ¶ Plura imperfecta perfectum vnum conſtituere non poſſunt. conſi.216.nume.14. 18
b Pluralitas apocharum aut inſtrumentorum non præſumitur. cōſ. 198.nu.1. 182
b Pluralitas cauſarū, aut delictorum non præſumitur. conſi.78.nu. 38.fol.68. & conſi.202.nu.42. 7
b Pluralitas contractuum non præſumitur, etiam ex pluralitate inſtrumentorum, & quod potius præſumitur error quàm pluralitas factorum. ibi.
b Pluralitas delictorum non præſumitur licèt delictum ſit reiterabile. conſi.6.nume.35. 10
b Pluralitas factorum non præſumitur. conſi.112.nu.4. 99
a ¶ Plus petens vt cadat a iure ſuo, quid requiratur. conſilio. 325. numer.2. 141
b Popularis actio competit etiam ei cuius non intereſt. conſi.132. nu.8.fol.118. & conſi..195.nu.11. 180
Cętera vide infra in litera. S. in ver. Suſpicio.
a ¶ Poſitioni reſpondere, etiam cuius factum non intelligit, quis cogitur. conſi.203.nu.7. 8
b ¶ Poſitus ſi in cōditione cenſetur vocatus ex coniecturis. conſilio 24.num.13. 34
b ¶ Poſſe non dicimur quod commode non poſſumus, vel quod poſſumus cum difficultate. conſi.199.nu. 293
b Poſſe quis non dicitur quando quid facere non poteſt ſine conſenſu aut arbitrio alterius, vel quando tenetur ſolennitatem aliquam obſeruare. conſi.182.nu.7. 166
a ¶ Poſſediſſe quis præſumitur ex præcedenti titulo. conſilio 226. numero 5. 27
a Poſſeſsio ciuilis quando perdatur. conſi.235.nu.1. 35
a Poſſeſsio iniuſta nemini prodeſſe debet. conſi.199.nu.5. 115
a Poſſeſsio præſumitur habita ex titulo præcedenti. conſilio 255. numero 3. 57
a Poſſeſsio quandoque trahit ad ſe proprietatem. conſilio 258. numero 3. 60
a Poſſeſsio vbi eſt vitioſa redintegrari ad eam quis non debet. cōſ. 248.nume.6. 49
a Poſſeſsio vltima aliquando conſideratur. conſi.322.nu.5. 139
a Poſſeſsio vnius actus vel in vna re, non poteſt extendi ad aliam actum, vel ad aliam rem, alio exiſtente in poſſeſsione. conſi. 258. numer.16. 61
a Poſſeſsio iunior licèt ſit titulata quod præſumatur vitioſa, nō procedit quando titulus habitus eſſet palam. ibi numer.22. 62
b Poſſeſsio vbi in poſſeſsionem quis mittitur autoritate iudicis, prior poſſeſſor ſtatim amittit poſſeſsionem & naturalem & ciuilem. conſi.5.nu.10. 7
b Poſſeſsio naturalis recuperari non poteſt propria authoritate vbi etiam ciuilis perdita eſt, quæ ciuilis ſtatim amittitur quando ſciuit quis naturalem occupatam, nec eam ſtatim recuperauit. conſi.5.nume.9. eod.
b Poſſeſsio in dubio præſumitur iuſta & legitima. conſilio. 150. numero 5. 139
b Poſſeſsio longiſsima ius in re tribuit. conſi.107.nu.1. 96
a Poſſeſsio faciendi cluſas in riuo non perditur eo quòd cluſæ perierint, quia aliæ fieri poſſunt. conſi.124.nume.5. 109
a Poſſeſsio quandiu eſt penes aliquem contra eum præſcribi non poteſt. conſi.29.num.9. 38

b Poſ-

1 Poſſeſsio ſeruitutis aquæ acquiritur ex eo, quod ſemel quis aqua ſit vſus. conſilio 124. nu. 27. 109

1 Poſſeſsio vitioſa dicitur quę propria authoritate acquiritur. conſ. 133. nu. 23. 120

2 Poſſeſsio vitioſa dicitur quæ acquiritur in vim tituli inualidi. cõſ. 171. nume. 3. 157

5 Poſſeſsio vitioſa non prodeſt, & dicitur vitioſa quãdo acquiritur ſeu accipitur non vocato poſſeſſore. conſi. 104. nu. 14. 94

1 Poſſeſsio beneficij eccleſiaſtici acquiri non poteſt ſine ſpeciali mandato. conſi. 104. nu. 15. eo.

1 Poſſeſsio libertatis non ſoluendi onera qualiter acquiratur vt inducatur talis poſſeſsio. vbi mordetur Alexander. conſi. 115. numero 2. 51. & 55. 97

2 Poſſeſsio regulariter acquiritur ex vnico actu. conſilio 124. numero 9. 109

1 Poſſeſsio non probatur per teſtes dicentes quòd poſſederunt nomine talis, niſi probetur de eius mandato aut ratificatione. conſ. 5. numero 16. 7

1 Poſſeſsio probatur ex perceptione fructuum. conſilio 107. numero 2. 96

2 Poſſeſsio præſumitur ſequuta ex titulo præcedenti. conſil. 317. numero 3. 131

1 Poſſeſsio an probetur per inſtrumenta antiqua vel recentia. conſ. 64. numero 11. 53

1 Poſſeſsionis probatio ſuper principali trahitur ad acceſſoria. cõſilio 54. num. 14. eod.

1 Poſſeſsionis continuatio quæ ab initio non competebat ſuperueniente iuſta cauſa poſsidenti vim habet nouæ acquiſitionis. conſil. 171. nu. 1. 157

2 ¶ Poſſeſſor beneficij eccleſiaſtici non tenetur oſtendere titulum ſui beneficij, niſi ad requiſitionẽ ſui ordinarij. conſ. 258. nu. 13. 61

2 Poſſeſſore non citato miſſus in poſſeſsionem non excuſatur, ſi dicat quod ignorabat poſſeſſorem, quia ignorantia lucrum ſibi afferret & poſſeſſori damnum. conſi 221. nu. 11. 23

1 Poſſeſſorium dicitur modici præiudicij, ideo ſufficit in eo ſemiplena probatio. conſi 158. nu. 12. 148

2 Poſſeſſorio cauſæ ſpiritualis vbi agitur ſemper probandus eſt titulus, ſaltem coloratus. conſ. 258. nu. 9. 60

2 Poſſeſſorio vbi eſt cõcluſum, non poteſt haberi ratio alicuius petitorij conſi. 279. num. 5. 87

1 Poſsidere præſumitur quis iure familiaritatis quando apparet de titulo alterius, licèt ille titulus ſit inualidus. conſilio 61. numero 2. 57

1 Poſt, verbum iunctum infinitiuo comprehendit futura, etiam in materia ſtricti iuris. conſi. 105. nu. 5. 94

1 ¶ Practica attenditur & vera interpretatio dicitur, quæ ſumitur a practica. conſ. 91. nu. 7. 84

1 ¶ Præbenda dicitur acceſſoria & cõnexa ad canonicatum, ideo præbenda ſola ſine canonicatu adimi non poteſt. conſilio 170. numero 5. 156

1 Præcedentia declarantur ex ſequentibus. conſilio 149. nu. 4. 138

1 Præcedentia, Ex præcedentibus declarantur ſequentia, quia ex ordine principij interpretantur finem, & talia præſumuntur eſſe ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant. conſi. 9. nu. 32. 19

1 ¶ Pretij quantitas arguit quid & quantum veniat in venditione. conſi. 105. nu 9 95

2 Pretij ex quantitate arguitur an aliquid veniat in venditione vel non. conſi. 310. nu. 3. 125

2 Pretio non probato infertur nullitas vel inualiditas contractus venditionis, quia ſine pretio venditio conſtare non poteſt. conſil. 272. num. 19. 78

2 ¶ Prædilectio geminata voluntatem teſtatoris vehemẽtiorem & efficaciorem demonſtrat. conſi. 326. nu. 6. 142

2 Prædilectus quis dicatur ad excluſionem ſubſtituti. conſ. 109. nume. 3. 96

3 ¶ Prædo non perdit expenſas factas gratia quærendorum fructuum, quas deducit cum fructibus compenſando. conſi. 87. nume. 2. 81

1 Prædo dicitur tenens rem alienam, non docendo ex qua cauſa teneat. conſ. 87. nu. 1. eod.

1 Prædo perdit expenſas & melioramenta facta in rem de facto occupatam. conſi. 87. nu. 2. eod.

1 Præferri debet primo inſtitutus, licèt ſecũdo inſtitutus prius adeptus ſit poſſeſsionem. conſi. 63. nu. 4. 59

1 ¶ Præiudicialis articulus in iudicio prius tractari debet, alias proceſſus & ſententia annullantur, & quando vnum dicatur præiudiciale ad alterum. conſil. 79. nu. 7. 75

1 Præiudicium modicum vbi verſatur multa conceduntur contra regulas iuris, quod exemplis plerisq́ pulcherrime exornatur. conſi. 182. nu. 15. 167

1 ¶ Prælatus non poteſt conſentire monacho cedenti ius monaſterio iam quæſitum. & an de fructibus aut redditibus eccleſiæ poſſit in vita diſponere. & etiam tractatur ſi interueniat cõſenſus capituli. conſi. 152. num. 7 142

1 Prælatus præiudicare poteſt eccleſiæ quãdo eo modo reducitur res ad ius commune. conſ. 135. nu 38. 125

1 Prælatus ſolus poteſt repudiare hæreditatem delatam monacho nondum aditam. conſi. 152. nu. 9. 142

2 Prælati vita & exemplo magis quis inſtruitur, quàm verbis. conſi. 204. nu. 13. 10

1 Præparatio in delictis non ſufficit, ſed requiritur conſummatio. conſi. 46. nu. 2. 48

1 ¶ Præſcribens quando habet præſumptionem iuris contra ſe, requiritur in præſcriptione tempus cuius initij memoria nõ extat in contrarium. conſi. 27. num. 1. 36

1 ¶ Præſcriptio iuris incorporalis requirit ſententiam & patiẽtiam eius, cui ius tale competit, nec in dubio præſumitur ſcientia. conſi. 134. nu. 14. & 8. 110

1 Præſcriptio ſuper principali trahitur etiam ad acceſſoria. conſil. 54. nu. 14. 53

1 Præſcriptio contra fideicommiſſum an inducatur aut currere incipiat antequàm fideicommiſsi caſus euenerit. conſi. 67. nu. 9. 62

1 Præſcriptio currit in actibus mere voluntarijs quando ſunt talia quæ in iudicio deduci poſſunt. conſi. 113. nu. 23. 99

1 Præſcriptio æquiparatur conceſsioni principis ex quo principis authoritate introducta eſt, & habet præſcriptio vim cõtractus & pacti, immo habetur pro veritate. conſ. 10. nu. 11. 20

1 Præſcriptio interrumpitur per apprehenſionem poſſeſsionis. conſil. 71. nu. 3. 65

1 Præſcriptio an inducatur contra ius offerendi & dicitur ꝙ non quando eſt ſequela exceptionis. conſi. 71. nu. 4. eod.

1 Præſcriptio in actibus mere voluntarijs quid requirat, puta quòd quis cogi poſsit ad coquendum in furno alterius, vel molendum in molendino alterius. conſi. 111. nu. 22. 98

1 Præſcriptio de facili non præſumitur, ſed probari debet per allegantem, & in dubio iudicandum eſt contra præſcriptionem. conſi. 29. nu. 9. 38

2 Præſcriptio temporis non obſtat quando opponitur de nullitate per modum exceptionis, quia quæ ſunt temporalia ad agendum, perpetua ſunt ad excipiendum. conſi. 166. nu 7. 70

1 Pręſcriptio non currit contra poſsidentem, etiam ſi quis poſsidet per conſtitutum. conſilio 29. numero 9. fol. 38. & conſilio 71. numero 3. 65

2 Præſcriptio tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium neceſſaria eſt in eo contra quem eſt iuris præſumptio. conſi. 27. nu. 1. 36

2 Præſcriptio extenditur ad alias perſonas & ad alios actus quando agitur de præſcriptione iuris vniuerſalis. conſilio 55. numero 1. 53

1 Præſcriptio eſt quid facti, ideo probari debet. conſilio 132. numero 12. 117

1 Præſcriptio aduerſus ſolutionem cenſus inducitur ſpacio 11. annorum ſeu ex ceſſatione per illud tempus. conſi. 57. nu. 8. 55

1 Præſcriptio non currit contra non valentem agere, licèt verba ſtatuti inducentia præſcriptionem ſint valde præciſa. conſi. 119. numero 8. 103

5 Præſcriptio non inducitur niſi cum bonafide, & quando dicatur quis in bona fide, & quando in mala fide. conſilio 316. numero 6. eod.

1 Præſcriptio non requirit poſſeſsionem quando agitur de extinguẽdo iure alterius tantum, non de acquirendo, ſimiliter non requiritur poſſeſsio in præſcriptione 30. annorum. conſi. 111. nu. 20. 98

5 Præſcriptio capituli circa collationem beneficiorum interrumpitur per collationes epiſcoporum. conſilio. 134. nu. 19. 120

5 Præſcriptio iuris aquæ ducendæ interrumpitur per obturationem foraminum ex quibus aqua duceretur conſilio 134. numero 19. eod.

5 Præſcriptio conſiderari non poteſt in his quæ vario modo fuerũt obſeruata. conſi. 134. nu. 20. eo.

1 Præſcriptio longiſsimi temporis ſufficit ad poſſeſſorium redintegrandę

tegrandæ ſeu ne agi poſsit tali poſſeſſorio.conſi.124.nu.14. 109
Præſcriptio non inducitur ex non vſu quando quis pro parte iure ſuo vſus eſt,quia vſus in parte conſeruat ius in totum.conſil.124. numero.15. eod.
Præſcriptio non inducitur ex non vſu,niſi probetur caſum eueniſſe,quo quis iure illo vti poſſet.conſi.124.nu.16. eo.
Præſcriptio quartæ epiſcopo debitæ inducitur quando tempore longiſsimo ſoluta non fuit.conſi.124.nu.3. eod.
Præſcriptio 40.annorum cum titulo ſufficit contra eccleſiam, & ſententia dicitur titulus legitimus ad præſcribendum.conſi.10. numero 10. 20
Præſcriptio triginta annorum ſufficit contra pactum de reuendẽdo,non obſtante quod emptor promiſerit reuendere toties quoties voluerit venditor.conſi.71.nu.1. 65
Præſcriptio non requirit poſſeſsionem quando agitur de extinguendo iure alterius tantum,non de acquirendo,ſimiliter nõ requiritur poſſeſsio in præſcriptione 30. annorum . conſilio 111. numero 30. 90
Præſcriptio non currit non valenti agere, licèt impedimentum agendi proueniat culpa impediti. conſi.201.nu.28. 3
Præſcriptio dicitur odioſa,& contra eam in dubio fieri debet interpretatio.Dicitur enim impium præſidium,& contra naturalẽ æquitatem.conſilio.201.nu.37. 4
Præſcriptionis exceptio non admittitur in curia bayliuat ſancti Marcellini.conſilio.201.nu.44. eod.
Præſcriptionis ratio an haberi debeat vbi proceditur ſola facti veritate inſpecta. remiſſ. in quo articulo Iaſ.variauit, conſil.201. numero 37. eo.
Præſcriptionem non requirit conſuetudo aut obſeruantia interpretatiua.conſi.201.nume.12. a
Præſcriptionem allegans tenetur eam probare,& probare debet partis negligentiam & ſcientiam,quòd ſciret ius ſibi competere ita agendi.conſi.201.nu.29. 3
Præſcriptionem allegans,quæ ſolum currere incipit poſt tempus mortis alicuius,debet ipſum tempus præciſe probare.conſi.201. numero 32. 4
Præſcriptionem allegans tenetur probare finitam eam eſſe ante lit.conte,ibid.nu.33. eod.
Præſcriptionem libertatis contra onera allegans,nõ tenetur probare negatiuam quòd non ſoluerit in præteritum,ſed illa præſumitur.conſi.57.nume.9. 55
Præſentans nulliter non priuatur poteſtate præſentandi,ſed poteſt iterum præſentare.conſi.63.nu.10. 60
Præſentatio facta a maiori parte de indigno ſcienter non valet. conſil.62.nu 4. 59
Præſentatio & inſtitutio contra formam fundationis ſunt nullæ. conſi.43.nu.5. eo.
Præſentatio fieri nõ poteſt quãdiu aliquis eſt in poſſeſsione beneficij licèt priuandus veniat per ſententiam. conſilio 82. numero 1. 77
¶ Præſentatus a pupillo cæteris paribus præfertur præſentato a tutore.conſi.76.nu.2. 71
¶ Præſens citari non debet.conſi.4.nu.55. 5
Præſens & tacens non præſumitur conſentire vbi agitur de graui præiudicio.conſi.126.nu.10.. 28
Præſentia ſola cum taciturnitate non inducit renunciationem iuris licèt requiratur conſenſus expreſſe. conſilio 125. numero 9. eo.
¶ Præſumitur fraus ob varietatem contractuum.conſilio.254.numero 7. 143
Præſumitur in dubio quid factum prout vtilius eſt facienti.conſ. 106.numero 9 96
Præſumitur quia in dubio ſe obligare prout ius diſponit.conſ.87. numero 9. 72
Præſumitur facile pro aliquo non apparente de iure alterius.cõſ. 78 numero 4. 74
Præſumitur quid factum ob cauſam ob quam fieri poterat, non ob cauſam impoſsibilem.conſi.83.nu.7. 78
Præſumitur quid factum ob eam cauſam & neceſsitatem præcedentem.conſi.106.nu 10.fo.95.conſi.135.nu.11. 123
Præſumitur quid factum ob cauſam licitam,& potius ob cauſam coniunctionis ſanguinis quàm ob aliam cauſam. conſilio 18. numero 23. 27
Præſumitur præceſsiſſe quod eſt poſterius in ordine vt actus valeat,& ſententia arguitur diffinitiua vel interlocutoria prout melius valere poteſt.conſi.52 nu.3. 51
Præſumitur quid factum ob cauſam neceſſariam potius quàm voluntariam.conſi.133.nu.13. 123
Præſumitur quid factum ex cauſa veriſimili, quia veriſimilitudo dicitur ſecundum ius naturale, & dicitur cognata naturæ. conſi. 8.numero 5. 17
Præſumitur ꝙ qui non reuertitur, amplius non habeat animum reuertendi.conſi.205.nu.4. 11
Præſumitur in dolo tacens veritatem in reſcripti impetratione. conſi.142.nu.20. 131
Præſumitur fraus in tacente verum ad ſui commodum & deceptionem alterius.conſi.142.nu.20. eod.
Præſumitur dolus contra tacentem,nec certiorant alium de beneficio ſibi competenti conſi.142.num.20. eod.
Præſumitur dolus in arbitris facientibus ratificare laudum antequam illud legatur.conſi.142.nu.20. eod.
Præſumitur dolus in arbitratore qui laudi prorogationem partibus non intimauit conſi.142.num.20. eod.
Præſumptio ſumitur a conſuetis.conſi.206.nu.15. 13
Præſumptio eſt ꝙ actus ſequens factus ſit ſecundum cauſam præcedentem.conſi.91.nu.9. 84
Præſumptio eſt contra non producentem ſcripturam ꝙ faciat cõtra non producentem.conſi.134.nu.17. 110
Præſumptio eſt ꝙ quis fecerit probationem meliorem & pleniorem,quam haberet.conſi.134.nu.3. 119
Præſumptio eſt ꝙ ſcholaris accipiens pecunias mutuo illas vtiliter expenderit in neceſsitates ſcholaſticas,& pater accipiens pecunias mutuo de tempore cariſtiæ præſumitur illas expendiſſe pro alimentis familiæ.conſi 91.nu.5. 84
Præſumptio vincitur a probatione.conſi.6.nu.70. fo.12.conſi.35. nu.5.fol.42.& conſi.146.nu.7. 136
Præſumptio vna alteram tollit, & multo fortius plures præſumptiones vnam vincunt.conſi.145.nu.11.fol.135. conſi. 149. nu.17. fol.138.conſi.250.nume,2.fol.72.in 2.vol. conſi.282.nu.6.fol.90. & conſi.320.nu.4. 137
Præſumptio eſt contra uolentem edere inſtrumentum.conſil.112. numer.16.fol.100.conſilio.134.numero 17.fol. 120. & conſi.172. numero 6. 158
Præſumptio ſumitur ex præterito in futurum . conſilio 190. numero.3 173
Præſumptio eſt ꝙ quis acquiſierit de pecunijs proprijs.quod qualiter procedat,vide conſi.191.nu.8. 174
Præſumptio illa præfertur per quam arguitur bonitas hominis, idem in teſtibus,quia præferuntur qui deponunt de bonitate alicuius.conſi.8.nu.7.fol.17.conſi.75.nu.21. 71
Præſumptio colligitur ex qualitate perſonæ,ideo perſona diligẽs præſumitur feciſſe quæ ad diligentis officium pertinent. conſi. 129.numero 6. 133
Præſumptio quæ pro aliquo eſt,operatur ꝙ leuiores pro eo ſufficiunt probationes.conſi.75.nu.12. 70
Præſumptio non fit de veriſimilibus.conſi.75.nu.14. eod.
Præſumptio vna non ſufficit,ſed plures requiruntur vbi agitur de iudicando ex præſumptionibus.conſi.57.nu. 55
Præſumptio l.merito.ff.pro ſocio, procedit in reo vt abſoluatur, non in actore ad fundandum eius intentionem.conſi.57.num.6. fo.55.& conſi.132.nu.18. 117
Præſumptio quæ militat contra aliquem operatur ꝙ hic contra quem militat tenetur probationes fortiores præſtare. conſi.168. numero 3. 152
Præſumptio quæ eſt pro aliquo facit ꝙ in aduerſario fortiores requirantur probationes.conſi.134.nu.10. 120
Præſumptio vbi eſt contra aliquem requiruntur probationes fortiores & efficaciores, immo debent eſſe probationes apertiſsimæ ꝑ teſtes tales de quibus nulla veriſimilis ſit dubitatio.cõſ.56. numero 11.fol.54.conſilio.75 numero 12.fol.70.& conſilio.129. numero 13. 114
Præſumptio quæ eſt contra aliquem transfert in eum onus probandi.conſi.60.nu.7.fo.57.& conſi.198.nu.3. 182
Præſumptio abhorret irrationabilia & non fit de non veriſimilibus.conſi.6.nu.24.fo.9.& conſi.8.nu.6. 17
Præſumptio delinquendi ceſſat contra homines bonæ famæ.cõſ. 31.nu.9. 30
Præſumptio ſpecialis tollit generalem, conſilio 258. numero.21. 62
Præſumptio eſt contra dominum tenentem famulum malæ condi-

conditionis,quòd etiam ipſe dominus ſimilis ſit vitæ. conſil.35. nume.13. 43

t Præſumptio ſum tur ex hia quæ apparent, non ex his que non apparent.conſi.102.nu.9. 5

s P:æſumptio eſt contra aliqnid occultantem,ideo contra occultãtem probatioo.s admittirur probatio per iuramentum partis,& contra occultantem ſcripturam defertur iuramentum in litem, idem in lacerante inſtrumentum,& quot crimina conſiderentur contra eum qui lacerat informationes ſumptas ſuper aliqno crimine.conſ.6.nu.8. 8

s Præſumptio maior eſt pro vniuerſitate,quàm pro aliquibus particularibus.conſi.132.nu.16. 117

s Præſumptio ſicut eſt contra fugientem,ita præſumptio eſt pro eo qui non fugit.conſi.6.nu.39. 10

s Præſumptio vna iuris pro reo facit,vt ea parte accuſatoris fortiores reqnirantur probationes.conſi.6.nu.43. eo.

s Præſumptio vna tollit alteram,& fortior tollit debiliorem,& illa dicitur fortior quæ eſt pro reo.conſi.8.nu.9. 17

s Præſumptio efficax ſumitur a communiter accidentibus. cooſi.205.nu.15. 11

a In præſumptionis materia magis præſumitur prodeſſe plus operanti.conſi.318.nu.4. 131

s Præſumptiones iuris ſupplent dicta teſtium, etiam dictum vnius teſtis ſuppletur ex alijs præſumptionibus ad plenam probationem,immo etiam ſingularitas teſtium ſuppletur ea alijs præſumptionibus iuris.conſilio 35.numero 15.fol.41.& conſilio 88.numoro 7. 78

s Præſumptiones duæ ſimul iunctę faciunt vnam plenam probationem.conſi.143.nu.12.fo.135.& conſi.158.nu.11. 148

s Præſumptiones plures ſufficiunt ad probandum reatum vbi non agitur de pœna capitali.conſi.178.nu.1. 162

s Præſumptiones non fiunt de non veriſimilibus.conſ.6.nu.21.fo.9.& conſi.75.nu.14. 70

s Præſumptiones multum vrgentes faciunt plenam probtionem etiam in materia criminali modo non agatur de puniendo capitaliter.conſi.73.nu.19. 67

s Præſumptiones iuris dicuntur probationes liquidiſsimæ & ſufficiunt etiam actori, qui tendit ad impugnandum. conſilio 156. nume.15. 146

s Præſumptionea duę ſimul iunctę vim habent vnius teſtis. conſi.178.nu.9. 163

s Pręſumptionum plurium concurſus inducunt plenam probationem in his quæ ſunt difficis probationis.conſi.72.nu.19. 67

s ¶ Pręterita an dicatur auia in teſtamento nepotis ſtante clauſula teſtamenti per quam quilibet iua & actionem habere prætendẽs in bonis teſtatoris inſtituitur in aliqua certa ſumma.conſilio 157. nume.1. 161

s Pręteritus dicitur filius inſtitutus in re propria ipſius filij. conſi.142.nume.10. 130

s ¶ Primogenitutę iua probatur iure Diuino, canonico & ciuili. conſi.135.nu.45. 125

s Primogenitus non præfertur io feudis,niſi maioribus,quæ diuidi non poſſunt,puta Ducatus, Marchionatus, Comitatus & Baronię.conſi.135.nu.1. 122

s ¶ Primus.In materia odioſa prout in fideicommiſſo diſpoſitio reſtringitur ad primum actum.conſi.161 nu.9. 140

s ¶ Princeps præſumitur iuſtitiæ plenus,& vult princeps quod iura ſua volunt, nec poteſt princeps impune permittere aliquod turpe.conſi.168.nu.9.fol.155.conſi.172.nu.1.fol.158.& con.293. numero.8. 103

s Princeps uon ligatur ſolennitatibus meri inris ciuilis, ſed quid in citatione quę eſt de iure naturali an de plenitudine poteſtatis poſsit procedere parte non citata, pulchre declaratur. conſi.5. nume.3. 6

a Princeps ita poteſt exercere plenitudinem poteſtatis per alium ſicut per ſeipſum.conſi.63.nu.7. 60

a Princeps ſi in conceſsione excipit caſum in quo tertio præiudicium fiebat,ea hac reſeruatione declaratur ꝙ voluerit io caſibus non reſeruatis tertio præiudicare.conſi.214.nu.15. 17

a Princeps cum donat rem tertij, oportet ꝙ tertius probet rem eſſe ſuam conſi.293.nu.2. 103

a Princeps frangendo fidem acrius peccat quàm alius inferior.cõſi.241.nu.19. 41

a Princeps non eſt dominus contractuũ qui à prædeceſſore inceperunt.ibi.

a Princeps dicitur ſupra ius ciuile,& pleniſſimam in eo poteſtatẽ haber.conſi.254.nu.1. 70

a Princeps licèt poſsit derogare iuri ciuili ſine cauſa, id tamen de boneſtate facere non debet,niſi ex cauſa.ibi.nu.2. eo.

a Princeps quando aliquid facit, ſemper præſumitur facere ex iuſta cauſa conſi.253.nu.8. 55

a Princeps non poteſt tollere ius gentium. cooſilio 303. oumero 7. 119

a Princeps non poteſt tollere aut auferre iura priuatorum ſine cauſa.conſi.308.nu.1. 123

a Princeps poteſt res priuatorum auferre pro bono pacis,& ob publicam vtilitatem.conſi.264.nu.10. 68

a Princeps poteſt tollere priuilegia ſine cauſa. conſilio 241. numero 2. 40

a Princeps poteſt mutare quadrata rotundis.ibi.nu.4. eod.

a Princeps alienãdo ſubditos inuitos,priuatur eorum proprietate. ibid.nu.9. eo.

a Princeps non poteſt tollere ea quæ ſunt iuris ciuilis quando in ſe habent naturalem æquitatem.ibi.nu.13. eod.

s Princeps præſumitur iuſtitiæ plenus, & quando in actu interuenit principis autoritas,læſio allegari non poteſt,nec peti reſtitutio in integrum.conſi.5.nu.2. 6

s Princeps ius quæſitum ea ſententia tollere non poteſt, etiam de plenitudine poteſtatis.conſilio 103.nu.3. 82

s Princeps non poteſt ius alij quæſitum ſine cauſa anferre quando particulariter vni aut aliquibus tantum auferret,ſecus ſi generaliter condendo legem.conſi.135.nu.30. 124

s Princeps aut is cui princeps poteſtatis plenitudinem cõceſsit poteſt diſpenſare contra ius ciuile,etiam ſine cauſa. conſil.144.nume.8. 134

s Princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis quando alias actus non valeret.conſi.75.nu.3. 70

t Princeps debet cognoſcere & iudicare ueritate inſpecta tãquam Deus,& quòd debet iudicare ſecundum conſcientiam. conſilio 198 nu.7. 182

s Princeps licèt quid faciat ob publicam utilitatem, tamen ſi ex ea damnum priuatis infertur,illud reſtitui debet.conſilio 95.nume.7. 86

s Princeps de plenitudine poteſtatis tollere non poteſt ius quæſitũ de iure gentium,puta ex conſenſu partis,conſi.103.nu.15. 38

s Princeps ſine cauſa non poteſt auferre dominium quæſitum etiã de iure ciuili,puta,aditione hæreditatis, ſentẽtia aut præſcriptione,etiam de plenitudine poteſtatis.conſi.7.nu.10.fol.16.conſilio 135.nu.20.& 22.fo.113.& conſi.172.nu.3. 158

s Princepa poteſt alicui auferre dominium rei ſuę ſine cauſa de plenitudine poteſtatis,cauſa autem requiritur quæ reſpiciat vtilitatem publicam.conſi.5.nu.4. 6

s Princeps non poteſt vti plenitudine poteſtatis contra non ſubditum.conſ.7.nu.9. 16

s Princeps potius debet habere rationem priuatorum quàm fiſci. conſ.9.num.38. 19

s Princeps dominium vtile vaſallo ſine eius culpa auferre non poteſt de plenitudine poteſtatis.conſ.135.nu.19. 123

s Princeps legi per eum conditę poteſt apponere qualitates & reſeruationes ſicut priuatus traditioni rei ſuę adponere legem quã uult.conſ.135.nu.31. 124

s Princeps reuocans a ſe geſta etiam motu proprio,præſumitur circumuentus,adeo ꝙ contrarium probari non poteſt. conſil.143. num.10. 132

s Princeps ea quæ ſunt de mero iure ciuili torllere poteſt de plenitudine poteſtatis,etiam ſine cauſa.conſi.119.nu.2. 105

a Princeps poteſt mandare ꝙ cognoſcatur de petitorio ſimul cum poſſeſſorio.conſilio 182 nu.14. 167

s Princeps poteſt poſſeſſorem nõ citatum priuare poſſeſſione ſua quando ei notorie conſtat de non iure poſſeſſoris,immo etiam a principe fieri id poteſt.conſi.5.nu.6. 6

s Princeps tollere poteſt ius quęrendum ea contractu aut alias de iure gentium,ſecus in iure quæſito.conſi.134.nu.7. 123

s Princeps debet tractare ſubditos tanquam filios & nepotes.cõſ. 9.nu.57.fol.19 & con.241.nu.8. 40

s Princeps de plenitudine poteſtatis non poteſt tollere ius qęſitũ ea contractu cum principe ipſo celebrato,ubi declaratur. conſil. 135.num.5.& 7. 113

a Princeps habet conſuetudinem ſub pedibus. conſilio 138. oume.11. 38

2 Principis præſentia facit ceſſare omnem præſumptionem fraudis vel deceptionis.conſi.253.nu.9. 55
2 De principis poteſtate qui diſputat, facit ſuperiorem vel parem ipſi.conſi.251.nu.3. 40
2 Principis factum dicitur caſus fortuitus. conſilio 233. numero 2. 333
2 Principis aſſertioni creditur in antiquis, etiam ad eius cõmodũ & præiudicium tertij.conſi.276.nu.1. 83
3 Principis beneficium latisſimè eſt interpretandum.conſilio 273. nume.12. 80
1 Principis contractus non debet interpretari inſtar contractuum priuatorum,ſed magis liberaliter & gratioſè. &princeps dicitur mundi dominus quo ad bonum, non ad malum: & præſumitur princeps iuſtitiæ plenus.conſi.95.nu.9. 87
3 Principis actus debet eſſe ab omni malitia & diminutione alienus.conſilio 135.numero 44.& pulchra de principe,quæ in eo requirantur. 125
3 Principi atteſtanti de crimine alterius q talis crimẽ commiſerit, non creditur.conſilio 48.nume.1.folio50. & ſupra in litera A.10 verſi.Aſſertio.
2 Principi non inobediens dicitur legis violator. conſilio 223. nume.3. 33
2 Principi non licèt vaſallos inuitos in aliũ transferre. conſil. 241. nume.6. 40
2 Sub principe iuſto viuere, ſumma libertas eſt. conſilio 241.nume.14. eod.
1 Principij ex ordine interpretamur fidem: & talia præſumuntur eſſe ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant. conſilio 9. numero 31. 19
1 ¶Prior in tempore collationis beneficij potior eſt in iure, licèt poſterior alteri poſtea concedat cum clauſula non obſtante collatione alteri facta, quia intelligitur de collatione inualida.conſ. 93.nu.1. 85
2 ¶Priuati non poſſunt tribuere iuriſdictionem. conſilio 266. nume.4. 70
3 ¶Priuatio hæreditatis caſu quo hæres tale quid non fecerit, operatur in fidecommiſſi,quia ſemel hæres non poteſt deſinere eſſe heres.conſi.1.nu.6. 5
1 Priuatio iuris ſui inferri non debet niſi trina citatione præcedente aut ſaltem bina.conſi.103.nu.9. 93
2 ¶Priuilegium poteſt reuocari a principe de plenitudine poteſtatis,etiam ſine cauſa.conſi.276.nu.7. 84
2 Priuilegium quo caſu non posſit reuiuiſcere. conſilio 322.nume.3. 138
1 Priuilegium concedere poteſt Papa aliquibus locis ne teneantur ad decimas.conſi.21.nu.2. 30
3 Priuilegium non eſſe reuocandum, in dubio pronũciandum eſt. conſi.21.nu.14. 31
2 Priuilegium pecunia conceſſum,tranſit in contractum conſ.241. nume.10. 40.
2 Priuilegium perſonæ conceſſum,dicitur indiuiduum. conſi.239 nume.5. 39
2 ¶Probare poteſt quia per teſtes,& iuramentum. conſilio 297. nume.2. 13
1 Probandi onus in ſe ſuſcipiens ſibi nõ nocet,quando illud probare non tenebatur.conſi.192.nu.10. 177
3 Probatio ſemiplena ſufficit ad probandum defenſionem:& dubia probatio ſufficit vbi agitur de cauſa defenſionis. conſilio 2. nume.16. 3
1 Probatio ſemiplena non ſufficit in teſtamentis,etiam ſi vnus tantum teſtis deficeret.conſi.25.nu.15. 35
3 Probatio potentior confundit probationem minus potentem: ſimiliter præualet probatio quæ eſt magis clara. conſilio 6.nume.50. 10
1 Probatio perfecta quid ſit.conſi.73.nu.20. 67
5 Probatio in ſpecie præualet probationi generali. conſilio 143. nume.2. 132
1 Probatio valet ſuper eo quod expreſſe deductum aut allegatum eſt, dummodo virtualiter deductum ſit. conſilio 198. numero 8. 182
3 Probatio vbi deficit, perinde eſt ac ſi illud quod non probatur, non eſſet,& qui non probat, iure carere dicitur. conſilio 48.nume.4. 50
1 Probatio admittitur in contrarium contra præſumptionem inſurgentem ex antiquitate temporis.conſi.290.nu.7. 100
2 Probatio dubia non releuat.conſi.203.nu.15. 9
3 Probatio generalis non releuat tanquam dubia, etiam in ciuilibus.conſi.262.nu.3. 65
2 Probatio quando ponitur in conditione, nõ eſt locus iuramento ſuppletiuo.conſi.265.nu.6. 69
5 Probatio plena ſit ex pluribus præſumptionibus & iudicijs.cõſ. 275.nu.11. 83
2 Probatio incerta & dubia non releuat. conſilio 276. numero 4. 83
4 Probatio & præſumptio illa præualet per quam arguitur bonitas alicuius.conſi.7.nu.7. 17
2 Probatio per comparationem literarum totiens admittitur,quotiens inſtrumentum,per quod comparatio fieri petitur,eſt ſolenne.conſi.216,nu 17. 18
2 Probatio dubia & obſcura nihil releuat. conſilio 218. numero 5. 20
1 Probationes leuiores ſufficiunt quando agitur contra perſonam vilem.conſi.73.nu.22. 67
3 Probationes leuiores ſufficiunt quando proceditur ſola facti veritate inſpecta.ibi.nu.23 eod.
1 Probationes leuiores ſufficiunt quando agitur coram arbitratore,& an arbitrator posſit dare fidẽ ſcripturæ priuatæ: ſuper quo diuerſitas doctorum arguitur.ibi.
4 Probationes aut præſumptiones diuerſæ ſpeciei coniungi debent ad plenam probationem in materia difficilis probationis: idem quando vnaquæque ſpecies probationum tendit ad eundem finem.conſi.73.nu.20. eod.
2 Probationes per alium factæ, poſſunt reo inquiſito prodeſſe, ſed non nocere.conſi.205.nu.41. 12
2 Probationes leuiores ſufficiunt circa ea quæ ſunt veriſimilia etiã coram arbitratore.conſi.258.nu.19. 62
1 Probationum fides multum debilitatur quando agitur contra perſonam grauem.conſi.73.nu.22. 67
2 Probationibus fauendum vbi res eſt in obſcuro.conſilio 207.nume.9. 13
1 In materia probationis & præſumptionis valet argumentum a communiter accidentibus.conſi.6.nu.23. 9
1 ¶Proceſſus carens ſuis ſubſtantialibus tenet parte non opponente.conſi.150.nu.2. 139
2 ¶Proclama non opponitur lapſo termino, cum de vendenda re proclamatur.conſi.216.nu.21. 18
4 ¶Procurator in criminalibus admittitur ad opponẽdum contra libellum ineptum.conſi.151.nu.3. 140
4 Procurator principis indebitè aliquem vexans tenetur iniuriarũ. conſi.168.nu.7.& 10. 155
2 Procurator non admittitur in criminalibus, tamen proceſſus ſi admittitur,valet.conſi.250.nu.4. 50
2 Procuratorem ſe eſſe alicuius adſerenti non creditur,niſi mandatum doceatur.conſi.260.nu.3 64
2 ¶Proditor quis appelletur.conſi.214.nu.6. 25
1 Prodigi contractus non reconualeſcit ceſſante prodigalitate.cõſ. 39.nume.11. 44
2 Producens reſcriptum aut inſtrumentum,non poteſt impugnare narrata in eo,licèt producat in parte & paſſibus pro ſe tantum facientibus: quod ſine dubio procedit: quando talis productio acceptatur.conſi.201.nu.6. 2
2 Producens reſcriptum,eo vti non poteſt,ſi negat narrata in eo niſi aliquid per errorem narratum ſit.ibi.nu.7. eo.
2 Producens teſtes,cenſetur eorum dicta approbare, licèt deponerent de credulitate tantum.ibi.
1 Producens in iudicio inſtrumenta ad cauſam facientia præſumitur procurator vel ſaltem admittatur cum cautione de rato: & quid ſi producens erat perſona domeſtica domini,an ſit vera Roma.diſtinctio.conſi.80.nu.5. 76
1 Producens inſtrumentum no cenſeatur fateri etiam quæ incidenter aut enunciatiuè in eo continenter. conſilio 77. numero 8. 72
5 Producens inſtrumentum animo illud impugnandi non cenſetur fateri contenta in eo.conſi.175.nu.7. 160
5 Productio ſtatuti non eſt neceſſaria coram iudice loci vbi ſtatutum viget,ſecus coram iudice appellationis.conſ.48.nu.5.fo.50. conſi.137.nu.5. 126
4 Productio inſtrumenti reuocari non poteſt. conſilio 80. numero 6. 76
1 Producto inſtrumento nihil addi aut detrahi poteſt virtute

illius clauſulæ dictamioe ſapientis. conſi. 80.00.8.fol.eod.
s Productus liber in iudicio probat contra producentem licèt pro ducatur in parte & paſſibus.conſi.80.nu.7. eod.
s ¶ Profectitium: In bonis profectitijs quæ pater filio donauit, non babet pater vſumfructum, nec dicitur legitimus adminiſtrator. conſi.39.nu.14. 44
s ¶ Prohibitio facta verbis vniuerſalibus reſtriogitur vt non comprehendat notorie licita.conſ.3.nu.4. 4
s Prohibitio generalis de non receptando bannitos, comprehēdit perſonam patris.conſ.309.nu.3. 124
a Prohibitio inter patrem & filium dicitur cootra ius naturale. conſ.309.nu.5. eo.
s Prohibitio domini per illa verba: ne quis audeat vel præſumat. præſupponit dolum.conſ.6.nu.118. 14
s Prohibitio generalis non trahitur ad ea quæ fiunt ob cauſam neceſſariam: ideo ſtante ſtatuto quòd nullus de magnatibus ingredi audeat palatium, non habet locum in medico magnate, qui ingreditur cauſa curandi infirmum.conſ.3.nu.20. 4
s Prohibitio generalis reſtringitur ne comprehendat caſum licitum & permiſſum.conſ.3.nu.25. 4
s Prohibitio de non contrahendo intelligitur quādo proprio nomine quis contraheret non alieno.conſ.100.nu.5. 90
s Prohibitio generalis non comprehendit factum caoſa pietatis aut miſerationis.conſ.3.nu.8. 4
s Prohibitio domini non trahitur ad bona quæ ſunt extra eius territorium.conſ.6.nu.114. 54
s Prohibiſio generalis de non faciendo aliquam negociationem, intelligitur de bis qui emunt vt reuendant, non de his qui negociantur ſuper fructibus perceptis in proprio fundo.conſil.6. nu. 555. 14
¶ Prohibitio alienationis feudi eſt fortior q̄ ſit prohibitio alienationis fideicommiſſi, quia feudum alienari non poteſt ea cauſa dotis, ſecus in fideicommiſſo.conſ.24.num.11. 33
s In quacunque prohibitione generali aut vniuerſali ſemper intelligitur exceptus & excluſus actus, qui fieret ex neceſſitate.conſi. 6.nu.91. 13
a In prohibitoriis quicquid probibitum oon reperitur, permiſſum cenſetur.conſ.203.nu.23. 9
s Probibitus alienare non poteſt aliquid facere per quod occaſio detur alienandi.conſ.170.nu.9. 156
s Probibitum fieri immediatè, mediatè fieri non poteſt. conſ. 137. nu.12. 127
s Prohibitum fieri purè non poteſt fieri ſub conditiooe quando eſſet ſuſpicio fraudis.conſ.196.nu.9. 183
s ¶ Promittere & donare quòd ſint paria quando & qualiter procedat, tres declarationes dantur.conſ.575.nu.6. 160
s Promittens recognoſcere cenſum ſuper molendinis, cēſetur ipſa molendina obligare & hypothecare.conſ.50.num.10. 29
a Promittens factum alienum, excuſatur ſi fecit quicquid potuit vt illud fieret.conſ.272.nu.12. 78
s Promiſſio facti alieni omnino obligat. conſilio 272. numero 13. eod.
s Promiſſio de aſſociando aliquem in officio intelligitur quando promittens teneret officium nomine ſuo proprio.cōſ.100.n.1. 90
s Promiſſio bonorū non ualet per quam aufertur libera teſtādi facultas. ubi quòd non firmatur iuramento.conſ.139.nu.2. 128
s Promiſſio bonorum poſt mortem promittentis an valeat. conſi. 139.nu.1. eod.
s Promiſſio defenſionis toties videtur neceſſaria, quoties decretum eſt neceſſarium.conſ.130.nu.1. 30
s Promiſſio facta ſine cauſa, præſumitur facta ex cauſa contractus præcedentis.conſ.231.nu.13. 32
a Promiſſio de non offendendo aliquem, intelligitur niſi fiat offenſio ex cauſa de nouo ſuperuenienti. conſ.264.nu.6. 68
s Promiſſio probatur ex implemento promiſſi.conſilio 150. numero 4. 139
s ¶ Promptiores eſſe debemus in pròceſſibus irritandis, quàm in extinctione corporis humani.conſ.2.nu.21. 3
3 ¶ Propria cauſa quando dicatur, vt teſtis dicatur deponere in cauſa propria.cooſ.99.nu.2. 89
s ¶ Proprietas an cenſeatur relicta quando teſtator legat vxori uictum & ueſtitum, ita quòd teneatur bene regere, & adminiſtrare bona, nec ea alienare poſſit niſi in caſu maximæ neceſſitatis. conſ.25.nu.25. 35
a Proprietatis defectus notorius dicitur, de quo conſtat ex actis. conſ.299.nom.8. 156
s ¶ Prorogatio termini fieri nō poteſt ubi terminus eſt iam lapſus. conſ.179.nu.3. 164
s ¶ Proſecutio. Poteſt is cuius nomine agitur, cauſam proſequi ſi agens deſiſtat aut negligat.conſ.45.in fi. 48
a ¶ Proteſtatio non videtur neceſſaria in impedito, dummodo conſtet de impedimento.conſ.253.nu.5. 55
s Proteſtatio clandeſtina non releuat quando agitur de præiudicio tertii. & obligatio non eſt contra bonos mores licèt metus eſſet probabilis cur publicè proteſtari quis non auderet. conſil. 120.nu.6. 106
s Proteſtatio clandeſtina de metu non relenat vbi palam proteſtari quis poſuit.conſ.120.nu.3. eod.
s ¶ Protocollum notarii mortui carens ſubſcriptione & ſigno poteſt groſſari ſeu leuari in formam publicam ſeu melius ſi in prothocollo aut imbreuiatura notarii defuncti ſit aliquod inſtrumētum careos ſubſcriptione & ſigno poteſt ex eo leuari inſtrumentum publicum.conſ.158.nu.7. 148
a ¶ Prouidemus, uerbum quomodo poteſt iotelligi. conſ.284.numero 4. 62
s ¶ Prouocanti dolus & culpa imputatur, & quis dicatur prouocare.conſ.2.nu.52. 2
a Prouocanti non imputatur culpa in his quæ ſunt de genere permiſſorum.conſ.97.nu.9. 88
s ¶ Puella deponi aut ſequeſtrari debet apud matronam honeſtā, aut monaſterium aliquod ad inſtantiam coniuncti id requirētis, nè indignè aut ante ætatem legitimam alicui nubat ad ſuggeſtionem eius apud quem moratur, & quoties contra eum ſuſpicio aliqua laborat.conſ.190.nu.1. 173
1 Puella quando apud ſponſum educari debeat. conſilio 190. numer.4. eod.
s ¶ Propter omiſſionem non punitur quis pro dolo, ſed culpa tantum.conſ.6.nu.75. 12
s ¶ Puniri antequam puniatur quis quòd pecuniam hoſti dederit, conſtare prius debet quòd ille hoſtis eſſet.conſ.6.nu.72. eod.
s Puniri quis non debet agens quòd ſibi licere putat, quando non ſumus in prohibitis.conſ.6.nu.89. eod.
s Puniri non debet quòd ſimpliciter & bona fide fit: nec puniri debet faciens quòd ſibi licere putauit.conſ.3.nu.24. 4
s Puniri non debet qui aliter non deliquit vt accuſatur. conſil. 46. nu.9. 48
s Puniri quis non debet ex ea culpa ex qua damnum ſecutum non eſt. & culpa unius alteri nocere non debet. conſilio octauo. numer.26. 57
s Puniri non debet dicens aut faciens quod ſibi licere putat. conſ. 9.nu.31. 19
s Puniri non debet quod non mala fide fit. conſ.6. nu.120. fol.14. conſ.18.nu.12.fol.27.& conſ.75.nu.35. 75
1 ¶ Pupilla educari non debet apud uitricum. conſilio 18. numero 3. 26
s Pupilla non debet ali apud auiam, quæ ei nuptias procurauit. conſ.18.nu.55. 27
a ¶ Pupillus & eccleſia æquiparantur.conſ.190.nu.50. 173
a Pupilli poſſunt ratificare ſocietatem poſt finitam ætatem pupillarem.conſ.286.nu.5. 94

De litera Q.

a QVALITAS adiecta uerbo debet adeſſe ſecundum tempus uerbi.conſ.252. numer.7. fol.15.& conſil. 313. numero 2. 127
a Qualitas requiſita in aliquo actu an ſufficiat quòd ex poſt ſuperueniat.conſ.201.nu.26. 3
a Qualitas extincta amplius non reuiuiſcit. conſilio 202. numero 2. 5
s Qualitas probari noo poteſt niſi prius probetur ſubſtantia, nec imputatur culpa tutori cur pecunia pupilli in emptiones prædiorum non conuerterit, niſi probetur prius quod eſſent prædia uenalia quæ tutor emere potuiſſet.conſ.21.nu.5. 30
s Qoalitas non conſideratur quæ in materia de qua agitur nihil operatur: puta in ſucceſſione feudi non inſpicitur quod vnus ſit frater utrinque coniunctus, & alter conſanguineus tantum, quia uinculum cognationis nihil facit.conſ.186.nu.3. 169
s Qualitas probari debet quæ non ineſt a natura: ideo allegans ſe eſſe clericum tenetur probare clericatū, quia clericus nemo naſcitur.

ſcitur.conſi.72.nu.2. fol.65

Qualitate deficiéte cuius reſpectu quid agitur, deficit diſpoſitio. conſi.202.nu.31. 7

¶ Quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. conſilio 258. numero 20. 62

Quæ ab initio ſunt voluntatis, ex poſtfacto ſunt neceſsitatis. cōſi. 206.nume.11. 12

¶ Querela de qua in l.fratris, & in l.fratres.C.de inoffi.teſta.non competit fratri coniuncto ex latere tantum contra teſtamentū fratris naturalis.conſi.138.nu.21. 127

¶ Quæſtio facti non dicitur ſpecialis, licèt ius poſsit eſſe ſpeciale. conſi.258.nu.7. 60

Quæſtionem dominij referre non poteſt conductor locatori, nec alius quiuis cauſam ab alio habens: quod procedit quando agitur poſſeſſorio, ſecus ſi petitorio.conſi.157.nu.1. 147

Quid facilius conſeruat ineſſe, quàm amiſſum aut extinctum recuperetur.conſi.598.nu.12. 113

¶ Quitatio generalis quomodo reſtringenda ſit.conſilio 221.numero 13. 23

Quitatio generalis non nocet errantibus, quando agitur de vitādo damno.conſi.221.nume.8. eo

Quitatio an reſcindi debeat ex capite læſionis & doli.conſi.272.num.7. 90

Quitatio bonorum maternorū facta per filiam matre adhuc viuente, nō videtur valida matre non conſentiente.conſi.11.nu.1. 21

Quitatio dicitur nulla, ceſſante cauſa finali ipſius quitationis.cōſ. 142.nu.9. 130

Quitatio nihil aliud eſt quàm donatio quādo remittitur ius quæſitum.conſi.142.nu.7. eod.

Quitatio etiam de bonis futuris intelligitur de futuris ex cauſa de præſenti aut de præterito: & qn̄ dicatur cauſa de præſenti aut de præterito.& conſi.11.nu.5.6.& 8.vbi ſubtiliter. 21

Quitationis verba generalia reſtringi debent ex intentione partium: & reſtringitur generalitas ex ratione præſumpta vel conſiderata.conſi.42.nu.3. 46

Quitationis cauſa ceſſante reuocatur quitatio. conſilio 221.nume.7. 22

¶ Quod quis dubitauerit de aliquo, ſtandum videtur eius iuramento cum pendeat ab animo.conſi.8.nu.12. 17

Quondam, dictio, ſignificat mortem eius cui adijcitur.conſi.148. nume.9. 137

Quoquomodo, dictio, licèt ſit vniuerſalis, tamen reſtringitur ad modos proportionales materiæ idoneæ in qua exprimitur.conſ. 256.nume.8. 58

¶ De litera R.

RASVRA non nocet quando ca non obſtante legi poteſt, quod prius ſcriptum erat.conſi.73.nu.15. 67

¶ Ratificare cenſentur ſocius appellationem ab alio interpoſitā conſtituendo eum procuratorem ad perſequendum ipſam appellationem.conſi.159.nu.5. 149

Ratificare cenſetur ſocius alienationem factam per ſocium alienando pluris valentiam rei alienare & pretium ipſius pluris valētiæ recipiendo.ibi.

Ratificare cenſetur vniuerſitas laudum prolatum inter eius ſyndicum & aliam vniuerſitatem ex longa taciturnitate, quia præſumitur ꝙ habuerit copiam inſtrumenti ipſius laudi. conſilio 40. nume.3. 45

Ratificari non poteſt contractus doloſus, non data ſcientia doli.conſ.160.nu.4. 150

Ratificatio fieri debet tempore habili.conſi.5.nu.17. 7

Ratificatio vt arguatur ex aliquo facto requiritur ꝙ faciens ſciat illud de cuius ratificatione agitur. & allegans talem ratificationem ex facto tenetur probare ipſam ſcientiam. conſilio 197.nume.14. 182

Ratificatio tranſactionis ſyndici facta cenſetur per vniuerſitatem ſoluendo ad formam ipſius tranſactionis.conſi.55.nu.5. 53

Ratificatio non eſt neceſſaria, vbi eſt mandatum. conſilio 241.nume.2. 65

Ratificatio delicti non inducitur ex eo, ꝙ res occupata ad alium perueniat.ibi.nu.4. eo.

Ratificationis effectus eſt, ꝙ mandato æquiparatur, & trahitur retro ad tempus actus celebrati.conſi.304.nu.2. 220

Cætera vide ſupra in litera F.in verſi.Factum vt ex eo

¶ Relatio generalis ampliat diſpoſitionem ad limitem ipſius rationis.conſi.227.nu.3. 28

Ratio generalis facit dictum extendi ad caſum, ad quem alias nō adaptatur, etiam in materia ſtricta.ibi.nu.4. eod.

Ratio generalis & finalis ampliat diſpoſitionem loquentem in caſu ſpeciali.conſi.135.nu.32. 154

Ratio quando eſt expreſſa in lege, vbicunque locum habet ratio, æquè locum habet legis diſpoſitio, licèt ſit contra ius commune. ibidem.nu.5. eod.

Ratio finalis diſpoſitionis ſi ſuadet reſtrictionem, ex ea reſtringitur diſpoſitio generalis.ibi.nu.7. eo.

Ratio legis generalis non reſtringit dictum legis generalis quando ex tali generalitate nemo patitur damnum. conſilio 118.nume.13. 104

Ratio eadem vbi eſt, ius idem eſſe debet. nec dicitur lex extendi vbi ratio eſt eadem, ſed enucleari. nec dicitur caſus omiſſus vbi eadem eſt ratio.& pulchra de rationis identitate. conſilio 183. nume.3. 168

Ratio quando vna tantum poteſt aſsignari, illa habetur pro expreſſa. conſilio 118. numero 8. fol. 104. & conſilio 201. numero 28.vol.2. 3

Ratio teſtis debet eſſe legitima & neceſſario concludens, nō eadem cum dicto.conſi.2.nu.4. 2

Ratio incredibilis teſtimonium ſuſpectum reddit. conſilio 249. nume.7. 51

Ratio naturalis ſola ſufficit: cuncta recte reſpondet, habetur pro titulo, ſeruanda eſt etiam ſi lex deficeret: & vix reperitur aliquid contra conſcientiam naturalem quod conſcientiam non remordeat.conſi.31.nu.5. 39

Ratio naturalis operatur vt fiat extenſio etiam ad caſum improprium in materia præciſa.conſi.326.nu.13. 143

Ratio non eſt habenda de futura petitione tertij. conſi. 269.nume.8. 74

Rationis identitas inſpici debet, non caſuum diuerſitas, quia non ſufficit diuerſificare caſus, niſi ratio reddatur diuerſitatis. conſi. 190.nu.2. 173

Rationis maioritas operatur in ſtatuto odioſo & contra ius vt fiat extenſio de caſu ad caſum.conſi.326.nu.10. 142

Rationem tenetur reddere frater maior, qui bona communia administrauit.conſi.159.nu.6. 149

Ratione adminiſtratorum an reddat ſocius ſocio. conſilio 159. nume.6. eod.

Ratione legis correcta cenſetur correcta lex, quādo ratio legis eſt finalis.conſi.88.nu.11. 82

Rationum ad redditionem quando agitur in perſequutione cauſæ debent deduci certæ res adminiſtratæ, vt ſententia poſsit ferri. conſi.231.nu.14. 32

Rationum redditio duo continet, computum dare, & reliqua reſtituere.conſi.231.nu.2. 31

Rationum redditio cui fieri debeat.conſi.238.nu.15. 38

¶ Reale onus ſequitur poſſeſſorem. con.57.nu.1. fol.55. & conſi.112.nu.5. 99

¶ Rebellis dici non poſt, qui per metum aut coactè quid facit: quia talis dicitur rebellio paſsiua non actiua. & coactè dicitur facere qui metu iuriſiurandi præſtiti quid agit: & valet argumentū de tortura ad iuramentum.conſi.6.nu.84. 12

¶ Recedi non poteſt a contractu re non integra niſi reſtitutis iam datis & acceptis.conſi.83.nu.1. 78

¶ Receptare: Receptanti patri filium bannitum parcitur. conſi. 54.nu.1. 47

¶ Recipiens depoſitum minus integrum cenſetur illud approbare: & recipiens partem pretij cenſetur renuntiare reſolutioni cōtractus, quæ inducitur ex ſolutione integraliter non facta: & alia plura exempla ponuntur in quibus ex receptione quis ſibi præiudicat.conſi.106.nu.2. 95

Recipiens pignus non idoneum ſibi non præiudicat quominus reſiduam ſummam poſsit petere.ibi.nu.4. eod.

Recipiens pecuniam a monacho, quam credebat eſſe ipſius monachi, non tenetur monaſterio reſtituere ſi eam bona fide conſumpſit.conſi.6.nu.122. 15

¶ Recognitio ſcripturæ priuatæ inducit plenam probationem. conſi.73.nu.15. 67

Recognitio probat directum dominium cui fit recognitio.cōſi. 20.nu.11. 29

Recognitio transfert ius in eum cui fit.conſi.154.nu.5. 144

3 Recognitione probari videtur directum dominium eius cui fit recognitio.conſi.20.nu.11. 29
2 ¶ Recompenſare ſeipſum nemo poteſt.conſi.210.nu.1. 125
3 Reditus eccleſiæ qualiter debeant diſpenſari. conſilio 116.numero 1. 102
3 Referente creditur licèt de relato non conſtet in his,quæ dependent a voluntate & poteſtate partium.quod intelligitur quando explicite apparet de voluntate diſponentis. conſilio 157. numero 3.& 16. 147
3 Reformatio actus facilius permittitur, quàm noua ipſius actus conſtitutio.conſi.195.nu.3. 179
3 ¶ Regalia & principi reſeruata præſcribuntur per tempus cuius initij memoria non extat in contrarium: immo concurrente ſciẽtia ſuperioris præſcribuntur ſpacio 40. annorum.Qua etiam ſciẽtia ceſſante præſcribuntur tanto tempore 40.annorum in odium priuatarum perſonarum, licèt non in odium principii. conſi.54. nume.8. 53
3 Regalia cui conceſſa ſunt,iura etiam fiſcalia habet.conſilio.128. nume.4. 112
2 Regalia cui competunt,competunt & fiſcalia.conſi.209.nu.3. 14
Cætera vide ſupra in litera B.in verſi.Bona prouenientia.
3 ¶ Regula:quòd deſcendens nõ tranſmittit hæreditatem non aditam ad deſcendentes:non procedit in infante. conſilio 210. nume.7. 15
3 Regula Cancellariæ de non veriſimili, non obſtat quando beneficium principaliter impetratur tanquam vacans per reſignationem, licèt verè per mortem vacaret.conſi.88.nu.12. 72
3 Regula Cancellariæ de non veriſimili, ſolum procedit vbi votũ imminet captandæ mortis.conſi.88.nu.11. eod.
1 Regula in iuramento intelligitur reſeruata autoritas ſuperioris,procedit quando ſuperior expreſſe quid iubet,ſecus ſi generaliter,quia in iuſſu eius generali non cenſetur velle quis quid faciat contra iuramentum.conſi.6.nu 95. 12
2 Regula eſt quod in feudo non ſuccedit,qui feudo ſeruire non poteſt.conſi.303.nu.8. 119
2 Regulam iuris ſatis eſt quis pro ſe habeat,& allegans exceptionem a regula tenetur eam probare.conſi.25.nu.8.fo.34.conſ.76. nu.4.fol.72.& conſi. 168.nu.8. 155
2 A regulis iuris receditur ob æquitatem,a conſuetudine, a verbis teſtatoris.conſi.221.nu.2. 22
2 ¶ Relatio clauſulæ in fine poſitæ referri debet ad omnia antecedentia quando non ſubeſt ratio diuerſitatis cur fiat ad vnum potius quàm ad aliud.& idem in ſubſtitutione:& clauſula poſita in fine ſubſtitutionis.conſi.326.nu.14. 143
3 Relatio fieri debet ad proxima ratione maioris conformitatis. conſi.84.nu.17. 80
2 Relatio vnius ad alterum quando fit,qualitates vtriuſque diſpoſitionis æqualiter debent intelligi determinate.conſilio 231.numero 11. 31
3 Relatio ad alias diſpoſitiones in teſtibus non admittitur, quando agitur cauſa criminalis.conſi.115.nu.8. 102
3 Relatio teſtis ad depoſitionem inualidam vitiat teſtimonium.cõſi.115.nu.8. eod.
1 Relatio fieri debet ad omnia præcedentia quãdo per eam actus ſuſtinetur.conſi.88.nu.3. 82
3 Relatio in dubio fieri debet ad proxima.conſi.147.nu.8. 137
3 Relatio non fit ad omnia quando in omnibus non militat par ratio, ſed fieri debet ad eum tantum caſum, in quo maior eſt ratio, vt ad eum fiat potius quàm ad alia. conſilio 70. numero 10. 64
3 Relatio ad remota fieri debet potius quam ſequatur abſonus intellectus:& relatio ceſſat vbi per eam reſultaret abſurdum. conſ. 70.nume.11. eod.
3 Relatio fieri debet ad ea in quibus poteſt.conſi. 149.nu.10. 138
3 Relatio ad omnia fieri debet, etiam remota, quãdo ratio diuerſitatis reddi non poteſt cur non ad omnia fiat.conſilio 149. numero 8. eod.
3 Relatio nunquam fit ad omnia præcedentia, contra ſeu vltra intentionem diſponentis.conſi.70.nu.9. 64
3 Relatio fieri non debet per quam inducta ad vnum effectum operantur effectum contrarium.conſi.70.nu.7. eo.
3 Relatio fieri non debet quando per eam diſpoſitio infirmaretur aut inutilis fieret.conſi.70.nu.4. eod.
1 Relatio fieri non debet ad id, per quod correctio induceretur voluntatis.conſi.70.nu.3. eod.
3 Relatio debet fieri ad præcedentia referendo ſingula ſingulis. conſ.98.nu.11. 89
1 Relatio nunquam fit ad ea, quæ ſunt diuerſæ naturæ & conditionis.conſ.151.nu.5. 148
3 Relatio fieri debet ad omnia præcedentia quando non eſt ratio diuerſitatis,cur magis fiat ad proxima,quàm ad remota. conſil. 155.nu.10. 145
1 ¶ Relatum licèt non appareat,creditur tamẽ referenti in his quæ dependent a voluntate & poteſtate partium quod intelligitur quando explicite apparet de voluntate diſponentis. conſil. 157. nu.3.& 16. 147
1 Relatum dicitur eſſe in referente verè & propriè & cum omnibus ſuis qualitatibus.conſ.45.nu.4. 47
1 ¶ Relatiuum debet intelligi reſpectu ſubſtãtiæ actus & omnium eius qualitatum:& relatio in dubio vera fieri debet.conſi.47.numer.4. 49
2 ¶ Relicta concubinæ cum qua matrimonium contrahi non poteſt,ad fiſcum videntur pertinere.conſ.229.nu.8. 30
2 Religioſus non ſeruans regulam,non dicitur teſtis idoneus.conſi.9.nu.4. 18
1 ¶ Remedium l.2.C.de reſcind.vend.tollitur iuramento.conſ.11. nu.11. 21
1 Remedium l.2.C.de reſcind.vendi. an competat contra poſſeſſorem.conſ.7.nu.15. 16
1 Remedium l.2. C.de reſcin. vend. an locum habeat in re vendita ad ſubhaſtationem.conſ.29.nu.4. 38
Cætera vide ſupra in litera G.in verſic. Geminatus conſenſus. & in litera L.in verſ.Læſio.& infra in verſ.Reſtitutio.
1 ¶ Remiſſionem petit conductor gabellæ licèt promiſerit eam nõ petere,quando res non manet in eo ſtatu in quo erat de tempore contractus,& quando ſuperuenit caſus veriſimiliter non cogitatus ex veriſimili vulgi opinione.conſ.95.nu.3. 86
2 ¶ Remotior quãdoque eſt melioris cõditionis quàm proximior. conſ.98.nu.15. 89
2 ¶ Renouatio contractus in terminis l.item quæritur. §.qui impleto.ff.loca. reſtringitur ad contractum locationis & præcarii : nec fit renouatio in fauorem eius qui non impleuit pro parte ſua.conſil.87.nu.3. 81
3 ¶ Renunciare dicitur pars ſolennitati iudicii quando de ea nihil oppoſuit.conſ.140.nu.4. 129
3 Renunciare cenſetur venditor reſolutioni contractus quæ inducebatur ex ſolutione pretii ſuo tempore non facta proteſtando: quòd niſi emptor impleat pro parte ſua,ipſe etiam venditor non obſeruabit.conſ.106.nu.3. 95
3 Renunciare cenſetur quis conſuetudini ipſo actu aut facto, non vtendo ipſa conſuetudine ſed alio iure diuerſo.conſ.96.nu.10. 87
1 Renunciare non poteſt quis fauori tertii.conſ.80.nu.9. 76
2 Renunciari poteſt cum iuramento: iuri prohibitiuo & introducto in odium prohibiti,modo non concernat vtilitatem publicã principaliter.conſ.216.nu.1. 17
1 Renunciari non poteſt beneficium, quod eſt de iure patronatus ſine conſenſu patronorum.conſ.153.nu.10. 143
2 ¶ Renuncians omni legum & iuris auxilio, cenſetur renunciare beneficio inuentarii.conſ.290.nu.5. 99
1 Renuncians redire non poteſt ad ius renunciatum. conſilio 24. nu.4. 33
1 Renunciantibus iura ſua regreſſus non datur.conſilio 74.numero 7. 69
1 ¶ Renunciatio beneficii eccleſiaſtici minus legitimè facta nocet renuncianti.conſ.24.nu.6. 33
1 Renunciatio non inducitur niſi conſtet expreſſe. conſilio 200.numer.10. 184
2 Renunciatio limitata ad vnam cauſam, ad aliam non trahitur. conſ.242.nu.6. 44
2 Renunciatio non nocet non exiſtente aut ſuccedente perſona cuius contemplatione facta eſt.ibi.nu.7. eod.
2 Renunciatio facta de bonis auiæ paternæ viuentis, ipſa auia abſente non nocet.ibi.nu.8. eod.
1 Renunciatio matris non præiudicat filiis viuentibus ex propriia perſonis licèt concurrant cum patruis vel auunculis. conſil. 127. nu.4. 111
1 Renunciatio matris non præiudicat filiis venientibus ex eorum perſonis,vt non hæredes iuris.conſ.127.nu.1. eod.
1 Renunciatio filiæ an præiudicet nepotibus venientibus ex propria perſona quã filia dotẽ accepit pro omni iure qđ petere & habere -

bere poſſet.conſi.24.nu.5. 79

a Renunciatio filiæ de hæreditate paterna in manibus patris non præiudicat quando pater deceſſi ab inteſtato nullis relictis maſculis.conſi.42.nu.1.vſque ad nu.5. 46

a Renunciatio de bonis maternis non præiudicat, niſi mater fuerit præſens renunciationi.conſi.42.nu.5. eo.

a Renunciatio facta præſumitur eadem facilitate,qua quis ad contrahendum inductus eſt.conſi.192.nu.10. 176

t Renunciatio beneficij fieri debet omnino,ideſt,liberè,totaliter, ſimpliter & abſoluiè.conſi.122.nu.2. 107

s Renuntio. Quando quis renunciat cum iuramento hæreditati alterius adhuc viuentis,an requiratur conſenſus eius de cuius hæreditate agitur.conſi.127.nu.5. 111

a Renunciatio teſtamenti inducitur per diuiſionem contrariam teſtamento.conſi.24.nu.3. 33

a Renunciationis verba cum ſint clara ad omnia pertinentia, non eſt vlterius dubitandum.conſi.290.nu.6. 99

a Renunciatione facta iurium tranſactionis,dicimus ceſſare priuilegium & cauſam exemptionis.conſi.290.nu.3. eo.

t Renunciationes filiarum ſunt odioſæ & reſtringi debent. conſi.42.nu.2. 46

t Repetitio fit ne derogatum cenſeatur actui præcedēti. conſi.135 nume.16. 123

a Repetitio non fit in orationibus diuerſis ac ſeparatis. conſi.289. nume.4. 98

s Repetitionis virtus ea eſt, vt quæ repetita cenſentur, habeantur pro expreſſis, perinde ac ſi expreſſa eſſent in diſpoſitione in qua repetita dicuntur.conſi.135.nu.17. 123

t Repetita cenſentur in l.interpretante omnia dicta & contenta in lege interpretata.conſi.135.nu.15. eo.

t Repetita cenſentur in actu confirmante omnia contenta in actu confirmato.ibidem.

a Repetita cenſentur in actu ſequenti dicta in actu prꝑparatorio ad ipſum actum ſequentem.conſi.135.nu.14. eo.

a Repetita cenſentur in declaratione, dicta & contenta in diſpoſitione declarata.ibi.nu.15. eod.

a ¶ Reprobatio legis fortior eſt reprobatione hominis. conſi.175. nume.6. 160

a ¶ Repudiatio hæreditatis facta vni cohæredi prodeſt omnibus alijs cohæredibus pro rata.conſi.200.nu.1. 184

a Repudiatio hæreditatis inducitur ex verbis enunciatiuis. conſi.24.nume.2. 33

Cætera vide infra in litera S.in verſi. Subſtitutio.

a ¶ Res præſumitur acceptata ex cauſa magis vtili.ibi.nu.13. eod

t Res quæ ſemel fuit apud aliquem,præſumitur adhuc eſſe.niſi probetur amiſſiu.conſi.112.nu.17. 100

a Res iudicata habetur pro veritate, & naturalia vincula ſanguinis mutat,& falſum mutat in verum,non eſſentialiter,ſed quo ad effectum.conſi.79.nu.1. 74

a Res noua non dicitur,qñ ſolum alterantur accidentalia ipſius rei forma ſubſtantiali remanente.conſi.223.nu.12. 24

a Res vna & eadem non debet duplici iure cenſeri. conſi.252.nu. 4.fol.54.& conſi.304.nu.6. 120

a Res inter alios acta facilius alijs prodeſt quàm noceat.cōſi.205. nume.1. 12

a Res tranſit cum ſuis qualitatibus.conſi.202.nume.3. & declaratur nu.44. 5

a Res inter alios acta non nocet alijs,quorum intereſt æquè principaliter.ibi.nu.21. 6

a Res inter alios acta licèt præiudicat his de quorum præiudicio agitur in conſequentiá,poſſunt tamen appellare.ibi.& ibi.quod appellatio non eſt neceſſaria, quando talis perſona poſſideret, quia tueri poteſt cauſa per viam exceptionis. eod.

a Res acta inter alios eo caſu,quo nocet alijs, etiam prodeſt & quidem multo magis.ibi.nu.12. 6

t Res inter alios acta licèt alijs non præiudicet, probat tamen ꝙ ita fuit actum.conſi.65.nu.6. 61

a Res emphyteutica non dicitur commiſſa antequam dominus directus declarauerit voluntatem ſuam, quòd vult rem haberi pro commiſſa.conſi.212.nu.1. 15

a Res commiſſa ꝙ pertineat domino directo, nō conductori, illud procedit de iure communi.ibi.nu.11. 16

t Res quælibet facilius continuat eſſe ſuum,quàm de nouo fiat.cōſil.4.nu.9. 5

a Res vbi dubia eſt, iudicandum eſt actorem nolle nouum actum facere, ſed actum inchoatum confirmare. conſilio 223. numero 14. 24

a Res ſemel extincta,amplius non reuiuiſcit. conſilio 298. numero 11. 113

a Res ſemel diuiſa amplius diuidi non poteſt,non exiſtente cauſæ diuiſionis.conſi.318.nu.1. 138

a Res aliena hypothecari non poteſt.cōſi.298.nu.5. 113

t Rei ſuæ traditioni poteſt quilibet apponere legem, quam vult. conſi.118.nu.5.fol.100.& conſi.178.nu.4. 104

a Rei ſuæ quis poteſt apponere onus ſeruitutis, quod tranſeat in omnem ſingularem ſucceſſorem.conſi.217.nu.3. 19

t Rei ſuæ poteſt quis onus reale ad libitum imponere. conſi. 112. nome.1. 99

a Per rei ſequeſtratæ exhibitionem aut præſentationem conſulitur indemnitati creditoris.conſi.272.nu.6. 77

a Rei incertitudo quid aliqñ poſſit operari.conſi. 315.nu.2. 149

a Rem propriam quando quis poſſit authoritate propria occupare.conſi.241.nu.19 41

a Rem aliquam qñ plures vendunt,& quilibet inſolidū,omnes promiſſiones poſtea factæ cenſentur etiam factæ iſolidum,cum veniant continuatiuè ad ipſam venditionem.conſi.208.nu.7. 14

a Rem nouam aut negotium nouum non faciunt ea,quæ pertinent ad perfectionem inchoatorum.conſi.223.nu.13. 24

a Re emphyteutica euicta ab vno fratrum pro portione ſua accepta,non agitur de euictione, ſi euincantur ſecundum naturam contractus emphyteutici.conſi.211.nu.6. 15

t In re clara ceſſat præſumptio quæ tollitur per contrarias probationes,& præſumptio fortior tollitur debiliorem. conſilio 6.nume.70. 12

t In re dubia pronuntiandum eſt in fauorem mulieris,quia potior eſt cauſa damni quàm lucri.conſi.205.nu.22. 15

a In re dubia adhibenda eſt interpretatio per quam vitiatur pęna & delictum excluditur.conſi.205.nu.8. eod.

t In re dubia,ſententia dari non poteſt,nec in dubio abſolutum debet eſſe iudicium.conſi.8.nu.11. 17

t In re dubia,ſentia certa dari non poteſt,& reo ſatis eſt,ſi intentionem actoris dubiam reddit.conſi.6.nu.127. 15

a In re eccleſiaſtica quomodo procedatur, quando iura non ſunt clara.conſil.323.nu.2. 140

a De rebus ſuis diſponere nemo poteſt contra legis prohibitionē conſi.241.nu.18. 41

a In rebus nouis nouum conſilium & nouum remedium eſt adhibendum.conſ.264.nu.5. 67

¶ Reſciſſio. In dubio pronunciari debet vt actus non reſcindatur de hoc ſupra in litera D.in ver.Dubium.

a ¶ Reſeruatio pręſupponit ius reſeruarum antecedere,quia quod non eſt,reſeruari non poteſt.conſi.226.nu.6. 27

t Reſeruatio operari non poteſt niſi prius appareat de iure reſeruato & quatenus illud competit.conſi.33.nu.20. 41

t Reſeruatio ius nullum de nouo tribuit, ſed conſeruat tantum ſi quod ſit.conſi.29.nu.8. 38

t Reſeruatio conſeruat ius reſeruatis.conſi.33.nu.17. 41

t Reſeruatio ius de nouo non tribuit,ſed competens tantum conſeruat.conſi.127.nu.7. 111

t Reſeruatio facta donatione operatur ꝙ cenſetur facta donatio etiam de bonis futuris.conſi.15.nu.8. 24

t Reſeruatio ſeu retentio aliquorum bonorum facta per vnum ex ſocijs repugnat ſocietati vniuerſali omnium bonorum.ſimiliter qñ vnus ſociorum non cōicat omnia lucra ſed aliqua tantum ſocietas vniuerſalis argui non poteſt.conſi.24.nu.6. 36

t Reſeruatio generalis nō comprehendit ea quæ non reſpiciūt pręiudicium reſeruantis.conſi.3.nu.17. 4

t Reſeruatio iuris tertij nihil operatur, quando tertio ius nullum competit.conſi.15.nu.2. 24

a Reſeruatio facta de aliquibus bonis confirmat donationem in alijs bonis non reſeruatis.conſi.214.nu.13. 16

t Reſeruationis aut retentionis natura eſt ius ſi quod competit cōſeruare,non autem ampliare aut de nouo dare. conſilio 114.nume.15. 137

s Reſeruationis natura eſt conſeruare ius reſeruatum,non vt de nouo acquiratur.conſi.70.nu.6. 64

t Ex reſeruatione appoſita in donatione præſumit ꝙ voluerit quis donare etiam bona futura.conſi.15.nu.8. 24

t ¶ Reſignatio libera dicitur in qua alterius excluditur requiſitio. conſi.122.nu.4. 107

¶ Reſolutio diſpoſitionis pro eo eſt ac ſi diſpoſitio facta non eſſet.conſi.202.nu.54.29.40 & 55. fol.5.

Reſolutio, licèt actus inter viuos reſolui poſsit, interim tamen dicitur purus.ibi.nu.52. 6

¶ Reſponſio facta ad vnam ex duabus quæſtionibus trahitur ad vtranque quæſtionem, modo vtrique ſit applicabilis, conſil.45.nume.3. 47

¶ Reſpublica pupillo æquiparatur.conſi.135.nu.9. 117

¶ Reſcriptum præſumitur conceſſum ob cauſam licitam, non illicitam.conſi.172.nu.1. 158

Reſcriptum principis contra ius commune strictè debet interpretari vt minus corrigat ius cõmune quam ſit poſsibile: immo potius tolleratur quod reſcriptum nihil operetur, quàm vt corrigat ius commune.conſi.172.nu.2. eod.

Reſcriptum conceſſum vni ex conſortibus litis alteri prodeſt, licèt de eo in reſcripto mentio non fiat.conſi.15.nu.2. 47

¶ Reſtitui an debeat vxor marito pendente lite inter eos, quando vxor agit contra maritum ad perſecutionem aliquorum bonorũ. conſi.31.nu.1. 39

Reſtitutio in integrum an detur aduerſus præſcriptionem longisſimi temporis ex capite ignorãtię.& concluditur ꝙ ſic.in quo articulo fuerunt ſibi ipſis contrarij Alexandrinus, & Gozadinus. conſi.201.nu.34. 4

Reſtitutio in integrum nunquam cenſetur ſublata per verba generalia niſi expreſſe agatur.ibi.nu.35. eo.

Reſtitutio non datur aduerſus lapſum primæ inſtantiæ ex cauſa impedimenti.conſi.570.nu.4. 74

Reſtitutio in integrum non conceditur niſi ſummariè ſaltem probetur de læſione.conſi.179.nu.8. 164

Reſtitutio principis purgat omnem maculam: ideo bannitus reſtitutus perdit nomen banniti. ſimiliter notarius condemnatus de falſo & reſtitutus a principe poteſt inſtrumenta conficere, immo amplius per reſtitutionem reconualeſcunt inſtrumenta recepta ante reſtitutionem.conſi.168.nu.1. 154

Reſtitutio principis an operetur extra eius territorium. conſi.9.nume.5. 18

Reſtitutio in integrum & remedium l.2.C.de reſcin.vend.an cõpetat contra tertium poſſeſſorem.conſi.7.nu.15. 16

Reſtitutio in integrũ peti nõ poteſt vbi remedio ordinario vti qs poteſt: ideo minor læſus vltra dimidiã agit remedio ordinario l.2.C.de reſcin. ven. nõ autẽ beneficium implorat reſtitutionis in integrum: quod qualiter procedat, vide conſi.151.nu.6. 140

Reſtitutio in integrũ peti debet re integra, id eſt, ante eius alienationem.conſi.151.nu.29. 141

Reſtitutio in integrũ tollitur per iuramentum minoris. conſi.7.nume.3. 15

Reſtitutio in integrum non datur maiori niſi ex iuſta cauſa.conſ.215.num.7. 26

Reſtitutio non conceditur ex publica ignorantia. conſili.525 nume.8. eod.

Reſtitutio in integrum peti non poteſt ſine ſpeciali mandato.cõſil.238.nume.3. 37

Reſtitutio in integrum non datur in odioſis.conſilio 571. numero 7. 74

Reſtitutio in integrum conceditur minori non ſolum quando in continenti læditur, ſed etiam ſi lædi poſsit.conſi.192.nu.4. 175

Reſtitutio in integrum an ex capite ignorantiæ concedi debeat hoſpitali Cherij.conſi.204.nu.22. 10

Reſtitutionem in integrum implorans, quod accepit reſtituere debet.conſi.7.nu.14. 16

Reſtitutus ad famam dicitur teſtis idoneus.conſi.9.nu.5. 18

Cætera vide ſupra in litera B.in verſi.Bona quæſita.

Reſtringitur potius actus ſequẽs ſecundum præcedentem quam quòd præcedenti derogare cenſeatur.conſi.144.nu.12. 133

Reſtringi debet generalis diſpoſitio ex veriſimili mente & intentione diſponentium: quod procedit licèt verba ſint præciſa.conſ.70.nume.25. 65

Reſtringi debet diſpoſitio generalis ne alias indebitè quis ad lucrum admittatur.conſi.70.nu.26. eo.

Reſtringi debent clauſulæ generales & amplæ ſecundum naturã actus.conſi.25.nu.2. 34

Reſtringi non debet conſuetudo introducta vniuerſaliter & pro communi quiete.conſi.118.nu.20. 104

Reſtringi debent verba etiam præciſa ſecundum mentem diſponentium.conſi.51.nu.4. 53

Reſtringi non debent verba generalia non interueniente ratione reſtringendi etiam ſi generaliter intelligendo indebitè quis lucrum perderet.conſi.176.nu.4. 161

Reſtringi non debent verba legis generalia qſi nõ prouideret lex in caſu qui magis frequenter contingit.conſi.176.nu.5. eod.

Reſtringi debẽt verba ad cogitatũ diſponentis.conſi.33.nu.9.40

Reſtringi debet diſpoſitio concernens publicam vtilitatem quãdo agitur de præiudicio tertij.conſ.95.nu.7. 86

Reſtringi non debet generalis diſpoſitio nulla ſubſiſtente ratione reſtringendi.conſi.133.nu.6. 118

Reſtrictio admittitur diſpoſitionis generalis vt æqualitas ſeruetur.conſi.133.nu.8. eod.

Reſtrictio duplex tollerari non debet.conſi.288.nu.4. 97

Reſtrictio fieri debet verborum generalium quando alias inconueniens ſequeretur.conſi.70.nu.21. 64

Reſtrictio fieri debet verborum generalium quando alias induceretur correctio.conſi.70.nu.55. eo.

Reſtrictio fit verborum generalium vt æqualitas ſeruetur. conſi.70.nu.23. 65

Reſtrictio fit verborum generalium ratione æquitatis.conſil. 70. numero 24. eo.

Reſtrictio admittitur ſolum vbi quis alias ſuſtineret damnum nõ ob ceſſationem lucri etiam ſi generaliter intelligendo indebitè quis lucrum perderet.conſi.118.nu.18. 104

Reſtrictio verborum generalium fieri non debet non interueniẽte ratione reſtringendi.conſi.118.nu.16. eod.

Reſtrictio fieri non debet in diſpoſitione generali non interueniẽte ratione reſtringendi: & omnis interpretatio reſtrictiua dicitur contra liberalem ſermonem.conſi.194.nu.4. 179

Reſtrictio generalis diſpoſitionis fieri debet ad ſuam cauſam cõſil.196.nume.3. 180

Reſtrictio fieri non debet propter æquitatẽm qſi diſpoſitio alias eſt bona publicam concernens vtilitatem.conſi.118.nu.17. 104

Reſtrictio fit generalis diſpoſitionis quando alias reſultaret inæqualitas.conſi.173.nu.6. 159

Reſtrictiua verba reſtringunt diſpoſitionem, etiam fauorabilem. conſ.98.nu.24. 89

Reſtrictiua interpretatio eſt cõtra literalem ſermonem: ideo verba generaliter loquentia reſtrictionem non recipiunt niſi in caſibus in iure expreſsis, maxime in materia quæ non eſt odioſa aut reſtringibilis.conſi.135.nu.53. 124

¶ Retardans proceſſum tenetur ad intereſſe partis. conſilio 134. numero 49. 82

¶ Retentionis cauſa dicitur fauorabilior quàm acquiſitionis.cõſ. 6.nume.98. 13

¶ Retinendi ius fauorabilius eſt quàm agendi, & prohibita compenſatione non cenſetur prohibita retentio.cõſ. 148.nu.2. 137

Retinendi ius competit etiam in executione ſententiæ.ibid.

¶ Reuocari non debent nulliter geſta quando de nouo eſſent facienda.conſi.179.nu.6. 164

Reuocari non debet quod ſi factum non eſſet, de nouo fieri deberet.conſi.65.nume.4.fol.60.conſi.140.nu.9.fol.129. conſi.172.nume.7. 158

Reuocari defficilius debet quod longo tempore fuit obſeruatũ. conſi.42.nu.4. 46

Reuocatio teſtamenti requirit eãdem ſolennitatem, quam ipſum teſtamentum.conſi.25.nu.14. 34

Reuocatio procuratoris conſtituti ad renunciandum beneficium an operetur antequam fuerit intimata ipſi procuratori ſeu antequam ad eius notitiam deuenerit.conſi.76.nu.1. 71

Reuocatio actus defficilior eſt quando longo tempore fuit obſeruatus.conſi.151.nu.30. 141

Reuocatio facta in vltimis codicillis non trahitur ad bona alter donata in primis codicillis cum iuramento. conſilio 55. numero 20 35

Reuocatus actus non habetur in cõſideratione, & pro non facto habetur quod reuocari poteſt.conſ.182.nu.2. 166

Cætera vide ſupra in litera F.in verſi.Factum.

¶ Reus abſolui debet actore non probante, etiam in materia beneficiali.conſi.104.nu.18.fol.90.& conſi.177.nu.1. 162

Reus quando non poſsidet debet actor declarari dominus probato eius iure & reus ipſe abſolui ab obſeruatione iudicij.cõſi. 60.nu.8. 57

Reus torqueri non debet quando eius probationes ſunt fortiores, pares, aut in aliquo debiliores probationibus fiſci aut

accuſa-

accuſatoris.conſi.6.nu.40. 10

2 Reus nihil excipiens de ferijs, cenſetur illis renutiare. conſi.148. num.2. 49

1 Rei duo debendi quando conſtituuntur in caſu in quo negociũ ad alterum tantum pertinet is principaliter & inſolidum obligatur, alter autem cenſetur promiſiſſe animo intercedendi ſeu fide iubendi.conſ.91.nu.1. 84

1 Rei duo debendi tacitè cenſentur inſolidum obligaſſe quando bona eorum inſolidum obligauerunt, & cautum eſt ꝙ illa per creditorem inſolidum retineri poſſent vſque ad integram ſatiſfactionem debiti.conſi.77.nu.2. 72

Cætera vide infra in litera V, in ver. Verba.

3 ¶ Rea donationem facere poteſt regiam dignitatem grauiter nõ lædentem quam ſucceſſor in regno obſeruare tenetur. conſi.54. nume.2. 52

2 ¶ Riuus non continuè fluens non dicitur publicus, ſed priuati iuris.conſi.104.nu.3. 9

2 Riuus quando dicatur publici iuris.conſi.104.nu.17. 10

3 Riuus non nauigabilis nec alium faciens nauigabilem non dicitur de regalibus, ideo licitum eſt vnicuique ex tali riuo aquam ducere ad prædia ſua.conſi.124.nu.5. 109

2 In riuo publico poteſt licitè fabricari.dummodo non ſit nauigabilis, quia tali flumina dicuntur publica vſus, & ꝙ nõ inferatur damnum vicino.conſi.104.nu.8. 10

3 Rixa in riſa præſumitur quis fuiſſe in dubio animo mediandi & ſeparandi rixantes, non animo offendendi. conſiho 151. numero 18. 140

2 ¶ Rogitus teſtium teſtamenti ſatis eſt ꝙ fiat a notorio, rogitus autem notarij fieri debet a teſtatore aut a partibus cõtrahentibus. conſi.117 nu.2. 103

1 ¶ Rubrica generalis habens orationem perfectam attendi debet licèt verba ſequentia videantur ſpecialia.conſi.61.nu.1. 57

2 ¶ Rumor an excuſet a dolo.conſi.319.nu.4. 133

2 ¶ Ruſticitatis habetur ratio circa pœnas: & ſimiliter ſimplicitatis.& vide omnino.in conſi.18.nu.13. 27

3 Ruſtico magis parcitur circa vitium obreptiõis & ſubreptionis. conſi.2.nu.25. 5

De litera S.

2 SATIS eſt conſtare de voluntate teſtatoris vt per ſecundum teſtamentũ tollatur primum habẽs clauſulam derogatoriã, & vbi primum teſtamentum habet clauſulam derogatoriam tacitam facilius tollitur per ſecundum quàm ſi haberet clauſulam derogatoriam expreſſam.conſi.25.nu.11. 34

2 Satis eſt habere regulam iuris pro ſe, & allegans exceptionem a regula tenetur eam probare.conſi.25.nu.8. eo.

2 ¶ Sciſmate ſublato per abiurationem, eligi quis poteſt, ac ſi nunquam ſciſmatichus fuiſſet.conſi.293.nu.10. 103

2 ¶ Scire præſumitur vxor qualitatem bonorum mariti, an ſint libera vel emphitheutica ex communi conuerſatione & choabitatione.conſi.151.nu.24. 141

3 Scire præſumitur quilibet de prouincia factum in vna parte prouinciæ quando illud factum concernit totam prouinciam.conſi. 121.nu.3. 106

1 Scire præſumitur quis teſtamentum alterius ex eo ꝙ poſsidet bona eius hæreditaria quando illa alias licitè poſſidere non poſſet. conſi.123.nu.4. 148

1 Scire præſumitur quis de bonis communiter poſſeſsis quomodo & qualiter obuenerint.con.123.nu.2. 108

5 Scire præſumitur quis ea quæ ſunt in loco, quẽ ſolitus eſt frequẽtare. conſi.168.nu.6. 155

1 Scire præſumitur inſtrumentum qui de eo mentionem facit.cõnſil.65.nu.7. 61

3 Scire præſumitur in aliqua papyro contenta qui in ea quid ſcribit.conſi.73.nu.39. 68

1 Scire præſumitur quis cõtenta in ſcriptura quæ fuit apud eũ.ibi.

2 Scire vel ſcire debere, paria ſunt.conſi.225.nu.5. 16

3 Scienti valorem bonorum non competit remedium l.2.C.de reſcin.vend.ꝙ.an procedat in minore, muliere, ruſtico & ſimilibus perſonis non ſagacibus.conſi.151.nu.25. 141

1 Scientia præſumitur in his de quibus eſt fama.conſilio 57.numero 10. 56

5 Scientia præſumitur ex qualitate facti quando eſt tale factũ quod ſoleat in notitiam deuenire, conſi.123.nu.3.fol.108. & conſi. 168. numero 5. 155

1 Scientia præſumitur in hærede de facto defuncti aduo. conſilio 168 nu.5. eod.

1 Scientia præſumitur inter ſocios ratione conuerſationis.conſilio 168.nu.6. eo.

1 Scientia inſtrumenti an probetur ex eo quod faciat quis mentionem de ipſo inſtrumento.conſi.193.nu. 8. 178

1 Sciẽtia valoris bonorum præſumitur in eo, qui circa ea quotidie verſatur.conſi.151.nu.24. 141

3 Scientia ſtatutorum loci præſumitur in forenſe habitante in ipſo loco.conſi.151.num.24. eo.

5 Scientia præſumitur ex vicinitate locorũ, & diuturnitate temporis.conſi.148.nu.5. 137

3 Scientia præſumitur inter compatriotas, id eſt, præſumitur quis ſcire conditionem ſui compatriotæ.conſi.168.nu.6. 155

5 Scientia partis arguit ſcientiam totius: ideo qui ſcit de parte inſtrumenti præſumitur de toto ſcire.conſi.74.nu.2. 69

5 Scientia præſumitur ex vicinitate temporis & loci.conſilio 74.numero 2. eo.

1 Scientia arguitur ex his quæ communiter fieri ſolent. conſi.123. nume.5. 108

1 Scientia teſtamenti paterni arguitur ex pluribus coniecturis latè enumeratis.in conſi.193.nu.7. 177

1 Scientia arguitur ex communi habitatione. conſi.26.nu.3. 36

3 Scientia præſumit̃ ex productione inſtrumenti ꝙ producẽs ſciret contenta in eo.conſi.26.nu.3.fo.36.& conſi.123.nu.6. 108

3 Scientia quæ arguitur ex eo quo aliquid publice notum eſſet in loco non ſufficit ad imponendã pœnam corporalem.conſi.193. nume.8. 178

5 Scientia præſumitur in his, qui ſimul habitant & communiter viuunt.conſi.123.nu.1. 108

2 Scientia inſtrumenti præſumitur contra eum, qui illud produxit conſi.201.nu.31. 4

2 Scientia inſtrumenti præſumitur contra eum, qui de ipſo inſtrumento facit mentionem.ibid.

2 Scientia ſuperioris non videtur neceſſaria in conſuetudine iuri contraria.conſi.251.nu.1. 53

1 Scientia ſuperueniẽs non ſufficit ad puniendum.cõſi 6.nu.74. 12

5 ¶ Scriptura ſeruata inuenta in archiuo antiquiſſimo videtur probare.conſi.274.nu.6. 81

2 Scriptura de qua facienda eſt comparatio, debet habere teſtium ſubſcriptionem, vbi inſtrumenti publici ſolennia nõn habet. & quomodo id intelligatur.conſi.216.nu.18. 18

2 Scriptura adiuta comparatione literarũ, etiam quò ad comparationem literarum non nocet contra tertium.ibid.nu.19. eo.

2 Scriptura requiritur ad probationẽ quãdo potuit adhiberi, alias ſit probatio per teſtes.conſi.203.nu.18. 9

1 Scriptura requiritur ad probationem emphyteuſis, immo etiam ad probandum ſolutiones factas pro ipſa re emphyteutica. cõſ. 312.nume.8. 100

1 Scriptura priuata habens ſubſcriptionẽ trium teſtiũ probat ipſis teſtibus mortuis ſine alia recognitione.conſi.158.nu.7. 148

1 Scriptura tertij facta vtraque parte mandante plene probat non obſtante ſtatuto ꝙ nõ credatur ſcripturæ tertij.conſi.73.nu.1. 66

1 Scriptura priuata fidem facit quando fuit approbata a parte.cõſ. 158.num.2. 148

5 Scripturæ ſcriptæ allegare non poteſt ignorantiam ſcribens.cõſ. 25.nu.13. 34

2 Scripturæ defectus ſuppletur per obſeruantiam ſubſequutam. conſil.274.nu.7. 81

1 Circa ſcripturæ fidem inſpicitur locus, vbi facta eſt ſcriptura, vbicunque illa producatur.conſi.275.nu.1. 82

5 ¶ Senator dicitur perſona illuſtris, & ſenatus imperatori æquiparatur.conſi.173.nu.10. 155

5 ¶ Senatus princip i æquiparatur.conſi.198.nu.7. 182

3 Senatus principem repreſentat & principi æquiparatur, & legẽ poteſt condere, licèt non contra ius ſuperioris. conſilio 144.nume. n. 135

3 Sententia in iudicio ſummario valet, licèt non recitetur in loco iudicij.conſi.140.nu.4. 126

1 Sententia nulla debet per iudicẽ appellationis reformari quãdo nullitas non reſpicit omnia acta vniformiter. conſi.179.nu.7. 164

1 Sententia operari non debet contra mentem & intentionem iudicis.conſi.188.nu.7. 171

1 Sententia interpretari debet vt index cenſeatur pronunciaſſe

ſecundum ꝙ ius diſponit, & ꝙ voluerit iudex minus derogare iuri partium quàm ſit poſſibile.conſi.188.nu.8. eo.
1 Sententia ferri poteſt contra vnum ex pluribus indiuiduis.conſi.60.nume.10. 57
1 Seotentia appobatur & tranſit in rem iudicatam petendo pronũciari male appellatum & bene iudicatum : immo ex eo ſolum quod non appellatur, quod procedit etiam in cauſa criminali.cõſil.79.nu.3. 74
1 Sententia iudicis delegati iniuſta, dicitur etiam nulla ſecundum Ial.cuius opinio comprobatur contra Corn.& Bi unũ,& pro Iaſ. adducitur Oldr.conſi.182.nu.9. 166
1 Sententia interpretatur ſecundum iut : ideo iudex condemnans reum in petitis ſimpliciter, cenſetur eum condemnaſſe prout dn jure debebat.conſi.74.nu.9. 69
1 Sententia in dubio interpretari debet in fauorem condemnati, vt minus cenſeatur condẽoatus quàm ſit poſsibile.ibi.nu.10. eo.
1 Sententia quæ tranſiuit in rem iudicatam an habeat præſumptionem iuris pro ſe etiam quò ad ea quæ in ſententia non narrãtur. conſi.108.nu.2. 96
1 Sententia intelligi debet ſecundum intentionem iudicis,& mẽs iudicis talis eſſe intelligitur qualis de iure eſſe debet.conſilio.45.nume.5. 47
1 Sententia tranſit in rem iudicatam non ſolum quando ab ea non appellatur, ſed etiam quando minus legitimè appellatur. & qui non appellat, Catonis carmen malè dicit, Foro te para. ſecundũ Bald.conſi.103.nu.1. 92
1 Sententia appellata tranſit in rem iudicatam,& ſi ab ea erat appellatum, amplius appellari non poteſt.conſi.103.nu.12. 93
1 Sententia contraria ſententiæ quæ traoſiuit in rem iudicatam non valet, nec poteſt tunc ſe iudicem quis competentem pronunciare.conſi.103.nu 4. 92
1 Senentia ferri non poteſt ſine cauſæ cognitione.conſi.13.nu.1.32
1 Sententia in dubio præſumitur lata ex cauſa ex qua proferit debeat.conſ.23.nu.2. eod.
1 Seotentia vbi eſt, dici poteſt eſt caſus ſentẽtię. Idẽ in inſtrumentis ꝙ eſt caſus inſtrumẽti, ſicut dicitur de caſu legis.cõſi.10.nu.7.20
1 Sententia lata contra rectorem eccleſiæ præiudicat eius ſucceſſoribus conſi.10.nu.8. eod.
1 Sentencia in dubio interpretari debet in fanotem cõdemnati potius quàm victoris.conſi.188.nu.2. 171
2 Sentencia interpretari debet ſecundum natutam contractus cuius occaſione pronunciata eſt, etiam verba impropriando.ibidẽ.
2 Sententia dicitur ſtricti iuris, & reſtringi debet quoties reſtringi poteſt ſalua ratione recti ſermonis, & lata pro reo prodeſt fideiuſſori.conſi.10.nu.3.fol.19.& conſi.188.nu.6. eo.
1 Sententia interpretari & intelligi debet ſecundum libellum & intentionem agentis vt ſit coformis ipſi libello. conſi.188.nu.1.eo.
1 Sententia nulla reformari poteſt per iudicem appellationis quãdo nullitas non reſpicit omnia acta vniformiter, etiam in fauorẽ eius qui non appellauit.conſi.140.nu.8. 129
1 Sentencia dicitur mera interlocutoria non habens vim diffinitiuæ quæ non perimit ius partis in cauſa principali.conſilio.181.nume.1. 165
1 Sententia deſertionis appellationem eſſe deſertam, eſt interlocutoria licèt habeat vim diffinitiuæ.conſi.181.nu.2. eo.
1 Sententia per quam reijciuntur exceptiones peremptorię dicitur interlocutoria.conſi.eod.nu.3. eod.
1 Sententia cenſetur approbata ex eo ꝙ ab ea non appellatur. cõſ.108.nu.3. 96
1 Sententia qua quis declaratur debitor, operatur ꝙ cenſetur condemnatus ad ſoluendum, ſimiliter ſi iudex declarat bona hypothecata cenſetur condemnare poſſeſſorẽ ad reſtituendum. & ſi iudex dicat, Tertius furtum commiſit, cenſetur eum cõdemnare ad pœnam furti ex forma ſtatuti.conſi.79.nu.4. 74
1 Sententia operari non debet vltra intentionem iudicis. conſi.10.nume.4. 20
2 Sentẽtia habet præſumptionẽ pro ſe, Idẽ in laudo.cõſ.202.nu.8.5
2 Sententia declaratur ex actis.ibid.nu.17. 6
2 Sententia aut laudum præſumitur ferri ex cauſa ex qua pronũciari debet.ibid.nu.18. 6
2 Sententia valeret, ſi pronunciaretur ſuper petitorio vbi fuit cognitum de poſſeſſorio & petitorio.conſi.248.nu.4. 49
2 Sententia lata a iudice delegato de cuius delgatione non conſtat dicitur nulla.conſi.266.nu.6. 70
2 Sententia diſpoſitiua licèt non requiratur aliquid ipſo iure, tamẽ requiritur declaratiua in his, quæ non trahunt ſecum executionem.conſi.212.nu.5. 5
2 Sententia declararoria non eſt neceſſaria in caſibus, in quibus licet domino directo accipere poſſeſſionẽ rei emphyteuticæ propria autoritate.ibid.nu.3. eod.
2 Sententia lata poſt inſtantiam peremptam eſt nulla, quæ nec reformari nec confirmari poreſt.conſi.270.nu.7. 75
2 Sententia lata in fauorem directi domini in conſequentia videtur prodeſſe habentibus dominium vtile.conſi.206.nu.5. 12
2 Senteotia lata pro vno conſocio prodeſt omnibus, cum eadẽ ſit cauſa defenſionis omnium.ibid.nu.7. 12
2 Sententia debet eſſe conformis libello porrecto.cõſi.110.nu.8.15
1 Sententia an reddatur nulla quando iudex non ſeruat mandatu legis.conſi.140.nu.7. 129
1 Sententia an reddat̃ nulla q̃n quis ſine actione agit. pulchrè vide.& concluditur ꝙ ſic parte opponente.conſi.191.nu.1. 174
1 Sententia aduocati iudicis non redditur nulla niſi fuerit recuſatus tanquam ſuſpectus.conſi.199.nu.14. 183
2 Sententia interpretatur ſecundum naturam actus ſuper quo prolata eſt, etiam verba impropriando.conſi.231.nu.7. 31
2 Sententiæ capitula bñ ſunt ſeparata ab eadẽ ſententia appellari põt ab vtraque parte ad diuerſos iudices. conſi.232.num.7. 33
1 De ſententia non executa & quæ vſu recepta non eſt, nõ videtur curandum.conſi.10.nu.5. 20
2 Sententias contrarias ferri inter diuerſas perſonas non eſt inconueniens.conſi.232.nu.3. 33
2 ¶ In ſeparabilibus vnum non vitiatur propter alterum. cõſi.103.nume.21. 9
1 ¶ Sepeliri quis debet in loco maiorum ſuorum, & vir & vxor in eodem ſepulchro poni debent.conſi.10.nu.6. 20
1 Sepulturæ electio facta ad ſuggeſtionem alterius non valet, quia debet eſſe ſpontanea.conſi.10.nu.12. eod.
2 ¶ Sequeſtra ſunt regalariter de iure prohibita. conſilio 272.numer.14. 78
2 Seruitus, ad ſeruitiũ qui tenetur, nihil poteſt facere, per quod impediatur ius ſeruitutis.conſi.292.nu.4. 101
2 Seruitus probari debet tanquam ex titulo allegato, & neceſſario debet concludere.conſi.226.nu.2. 27
2 Seruitus cui debetur, non poteſt is eum duriorem facere inuito eo, qui ſeruitutem debet.ibid.nu.4. eo.
2 Seruitus quando præſcribatur.conſi.204.nu. 10
1 Sruitus habens cauſam continuam & diſcontinuam quanto tempore perdatur.conſi.124.nu.3. 109
1 Seruitus cenſetur conſtituta per clauſulam cum ſuis introitibus & exitibus.conſ.105.nu.12. 95
1 Seruitus vt probetur præſcripta, non ſufficit allegare titulum cũ poſſeſſione longi temporis niſi probetur ꝙ præſcribens vſus fuerit ſeruitute tanquam ex illo titulo.conſi.197.nu.13. 182
1 Seruitutis poſſeſſio ſeu quaſi quanto tempore acquiratur. conſi.124.nu.1. 109
2 Seruitutis vix præſcriptio impletur annis 10. inter præſentes etiã ſi non probetur titulus.conſi.126.nu.1. 27
2 Seruitutis cauſa allegata debet eſſe certa, intelligibilis, apta & coherens.ibid.nu.3. eod.
1 Seruitutem debens non poteſt in prædio ſeruiẽti quid agere per quod vſus ſeruitutis impediatur.conſi.4.nu.6. 5
1 ¶ Seu, dictio, eſt ampliatiua aut ſaltem copulatiua.conſi.165.nume.6. 94
1 ¶ Sigillum quando eſt corruptum aut non ben apparet priuilegium ita ſigillatum, fidem non facit.conſi.46.nu.6. 48
1 Sigillum, vt fidem faciat, oportet ꝙ ſit alicuius perſonæ iuriſdictionem habentis: ideo ſigilla inferiorũ ab epiſcopo parum operantur.conſi.46.nu.5. eo.
2 Sigilli nulla gabella debetur ante factam liquidationem. conſi.231.nu.8. 31
1 ¶ Signum notarij eſt de ſubſtantia inſtrumenti, ſaltem de generali conſuetudine.conſi.71.nu.4. 65
1 ¶ Silentium longum inducit ſuſpicionem contra tacentem.conſ.65.num.8. 61
1 ¶ Similitudo ſatis eſt, ꝙ ſit in caſu, de quo agitur, licèt in alijs ſit diſsimilitudo.conſi.92.nu.9. 85
1 Similitudinis vbi generaliter ſit mentio, generaliter intelligi debet ſimilitudo quò ad omnia.conſi.48.nu.3. 50
1 ¶ Simonia non cõmittitur ex pactis & conuentionibus quæ ſunt ſecundum ius cõmune ſeu de iure permiſſa.conſi.145.nu.4. 134

Simonia cōmittitur ex ſolis precibus quādo fiūt pro indigno rōne amicitiæ conſanguinitatis aut lucri gratia. conſi. 122. nu. 9. 107
Simoniç vitium occulte committitur, ob id leuiores in ea probationes ſufficiunt. conſ. 122. nu. 8. eod.
Simoniæ vitiū purgatur authoritate Papæ, quādo eſt ſimonia de iure poſitiuo, ſecus ſi authoritate legati de latere. cōſ. 122. nu. 12. eo.
Simoniaca an dicatur conſtitutio procuratoris ad reſignādū beneficiū in manibus ſuperioris in fauorē illius cui placuerit & videbitur ipſi procuratori. & cōcluditur ꝙ ſic conſi. 122. nu. 1. eod.
¶ Simulatio non probatur per coniecturas hominis. conſil. 145. nume. 1. 134
Simulatio probatur ex coniecturis, & ſufficiunt duæ coniecturæ aut præſumptiones. conſi. 156. nu. 7. 146
Simulatio emptionis præſumitur quando emptor ex fama non reputatur idoneus ad emendum bona tam magni valoris. conſi. 153. nume. 12. 144
Simulatio probari poteſt alijs coniecturis quàm ex conſuetudine fœnerandi. conſi. 156. nu. 16. 146
Simulatio ceſſat ex geminatione cōtractuum. cōſ. 160. nu. 6. 150
Simulatio arguit̃ qñ vēditor ſemper remanet in poſſesſione, licèt ex cauſa locationis aut ex clauſula cōſtituti. cōſi. 156. nu. 10. 146
Simulatio & fraus arguitur ex eo ꝙ fit contractus per interpoſitam perſonam. conſi. 156. nu. 11. eod.
Simulatio arguitur ex varietate contractuum conſi. 156. n. 11. eo.
Simulatio arguitur ex eo ꝙ venditor erat in magna neceſsitate. conſi. eod. nu. 13. eo.
Simulatio arguitur in cōtractu facto nomine vxoris qñ pretiū ſoluitur de pecunia mariti, & marito res traditur, tunc enim vxoris nomen ſimulate præſumitur accommodatum. conſi. 100. nu. 6. 90
Simulatio arguitur quando bona empta locantur ſub penſione vili. conſi. 156. nu. 12. 146
Simulationis ſuſpicio ceſſat vbi conſtat de numeratione pretij. conſi. 145. nume. 7. 134
Simulatio contractus in dubio non præſumitur niſi probetur. cōſ. 145. num. 2. eod.
Simulatio contractus an arguatur ex duabus coniecturis, id eſt, ex pacto de reuendendo & modicitate pretij. latè conſi. 157. nu. 2. 4 8 & 16. 146
Simulatio probatur arguendo a veriſimili. conſi. 156. nu. 9. eod.
Simulatio contractus arguitur quando ille breui poſtea tempore reſoluitur. conſi. 153. nu. 13. 144
Simulationis ſuſpicio non ceſſat ex donatione pluris valentiæ. cōſil. 156. nu. 9. 146
Simulatus an dicatur contractus, relinquitur arbitrio iudicis. cōſil. 156. nu. 14. eod.
Simulatus præſumitur cōtractus ex ſola cōfesſione qñ non cōſtat de numeratione pretij in materia ſuſpecta. conſi. 145. nu. 7. 134
¶ Singularitas non obſtatiua, ſed adminiculatiua nō nocet. conſ. 78. num. 2. 73
Singularitas teſtium ſuppletur ex alij præſumptionibus. conſ. 73. num. 36. 68
Singularitas teſtium non nocet vbi agitur de probando aliquid in genere. & pulchrè quando repellantur teſtes ſingulares. conſi. 78. nume. 6. 74
Singularitatis defectus ſuppletur ex alijs præſumptionibus. conſ. 78. nu. 5. fol. 74. & conſi. 178. nu. 8. 163
¶ Sociari non debent homines diuerſæ profeſsionis. conſilio 121 nume. 13. 107
Societas non conſideratur inter fratres patre viuente. conſi. 133. nume 2. 118
Societas tacita extendi non poteſt vltra actus ipſius ſocietatis. cōſil. 123. num. 11. 108
Societas vniuerſalis omniū bonorū non cōſideratur quādo vnus ſociorum quid acquirit nomine proprio. conſi. 26. nu. 2. 36
Societas vniuerſalis inducitur ex actibus diſformibus. conſi. 123. nume. 13. 108
Societas vniuerſalis non impeditur ex eo ꝙ vnus ſocius negociatur, alter non. conſi. 159. nu. 3. 149
Societas vniuerſalis an ideo non præſumatur ꝙ vnus tantum ſociorum negocietur. conſi. 26. nu. 4. 36
Societas vniuerſalis omnium bonorum an tacitè induci poſsit. conſi. 26. nume. 5. eo.
Societas vniuerſalis omnium bonorū cenſetur diſtracta & ſoluta quando vnus ſociorū quid facit nomine proprio alijs ſcientibus & patientibus. conſi. 26. nu. 2. fol. 36. & conſi. 123. nu. 7. 108.
Societas vniuerſalis omnium bonorum non inducitur ex cōmuni habitatione & negotiatione ac lucrorum communicatione. conſi. 26. nu. 1. & 4. fol. 36. & conſi. 131. nu. 12. 116
In ſocietate vniuerſali an veniant bona obuenta ex titulo hæreditario. conſi. 26. nu. 8. 36
Societas vniuerſalis omnium bonorū ex quibus actibus inducatur. conſi. 159. nume. 1. 149
Societatis pactum continens inæqualitatem an valeat, latè & pulchrè tractatur. conſi. 173. nu. 1. 159
In ſocietate veniūt debita & credita, cōmoda & incōmoda ęqualiter, ita vt pactum in contrarium non valeat. conſi. 245. nu. 5. 46.
Socius an teneatur pro debitis contractis per alterum ſocium. cōſil. 159. num. 8. 149
Socius impeditus ingredi domum cōem poteſt propria autoritate impedimenta amouere puta clauſuram domus. conſ. 4. nu. 10. 5
Socius non cenſetur habere mandatum a ſocio niſi in his, quæ ſocietati expediunt. conſi. 129. nu. 1. 113
Socius criminis facit indicium ad torturam in delictis quæ occultè committuntur, non tamen vnus ſolus ſufficeret niſi concurrāt alia adminicula ſeu aliæ præſumptiones, & ſocius criminis cum infamia rei facit ſemiplenam probationem, quia contra infamē ſufficiunt leuiores probationes & leuiora indicia. conſi. 178. numero 3. 162
Socius vniuerſalis nō tenet̃ cōicare bona acquiſita nomine proprio ſciente & non contradicente altero ſocio. conſi. 26. nu. 9. 36
Socius ratificare cenſetur alienationem factam pro ſocium alienando pluris valentiam rei alienatæ, & precium ipſius pluris valentiæ recipiendo. conſi. 159. nu. 5. 149
Socius non tenetur ex obligatione ſocij, quæ non cedat ad vtilitatem ſocietatis. conſi. 129. nu. 12. 113
Socius emens prædium nomine proprio non tenetur communicare ſocio quādo nō eſt ſocietas omnium bonorum vniuerſalis. conſi. 131. nu. 12. 116
Socius licet acquirat prædium de pecunia cōmuni nomine proprio, non tamen tenetur communicare ipſum prædium ſed tantum reſtituere partem pretij ſocio quando non eſt ſocietas vniuerſalis. conſi. 131. nu. 11. eod.
Socius acquirere præſumit̃ de pecunijs propijs niſi aliud probetur puta quod nō haberet alia bona nec eſſet induſtrioſus. ibid.
Socius tenetur communicare ſocio bona acquiſita quando ſocietas eſt vniuerſalis. conſi. 159. nu. 2. 116
Socius tenetur de dolo, lata culpa, & leui. cōſi. 100. nu. 10. 91
Socij ſi poſt diuiſionem retinēt bona communia, inducitur inter eos tacita recommunicatio. conſ. 73. nu. 13. 67
Socij licèt non ſint omnes æqualis induſtriæ, lucra tamen æqualiter in capita debent diuidi. conſi. 159. nu. 149
Sociorum vnus poteſt inſolidum diſponere de re communi. conſil. 319. num. 10. 133
Ex eo ꝙ vnus ſociorum acquirit nomine proprio arguitur ꝙ non eſſet ſocietas vniuerſalis omnium bonorum. conſ. 26. nu. 2. 36
Sociorum vnus nō poteſt excipere cōtra agentem iudicio diuiſorio, quia contra omnes eodem libello agi debet. conſ. 60. nu. 6. 57
Sociorum vnus quando ſolus cauſam defendit, inſolidum debet condemnari. conſi. 60. nu. 9. eo.
¶ Solennia adhibita in vna ſcriptura, non cenſentur in alia repetita. conſi. 216. nu. 15. 18
Solēnitas extrinſeca præſumitur ex antiquitate tēporis tam in iudicialibus quam in extraiudicialibus. conſi. 317. nu. 2. 131
Solennitas iuris non attenditur quando de conſuetudine non obſeruatur. conſi. 121. nu. 9. 106
Sonoritatis de iure requiſitæ omiſsio an vitiet inſtrumentum, ſicut omiſsio ſolennitatum iuris. conſi. 216. nu. 4. 18
¶ Solicitator qui ſponte ſe obtulit ad ſolicitandum cauſam non dicitur teſtis idoneus. conſi. 2. nu. 5. 2
Solicitator cauſarum repellitur a teſtimonio propter affectionē. conſi. 281. nu. 5. 88
¶ Soluens adminiſtratori quem ſciebat de proximo remouendū non dicitur in culpa conſi. 6. nu. 94. 13
Soluendo non eſſe quis dicatur. conſi. 199. nu. 7. 183
Soluendo quem non eſſe, probatur per diſcuſsionem. conſi. 76. nume. 5. 72
Solutio: Melius eſt non ſoluere, quàm ſolutum repetere. cōſi. 129. nume. 7. 113
Solutio quando teſtator legat mille & quingentos aureos ſoluendos in pecunijs, mercantijs & alijs rebus ipſius teſtatoris, ſolutio

debet

debet fieri in pecunijs,mercãtijs,& alijs rebus pro rata.ideo ſoluentur 500.aurei in pecunia numerata.500.in mercantijs,& alij 500.in alijs bonis,quod nota.conſi.187.nu.5. 170
1 Solutio quando teſtator mandat ſolui legata in bonis ipſius teſtatoris,ſi bona non ſuppetunt, hæres non tenetur de ſuo ſoluere. conſi.187.nu.4. eo.
1 Solutio: quando teſtator mandauit ſolui legata in eius bonis, an poterit hæres ſoluere in pecunia? & concluditur quòd ſic.conſil. 187.nume.6. eod.
5 Solutio præſumitur facta vigore inſtrumenti præcedentis quãdo de alio debito aut de alia cauſa non apparet,etiam ꝙ ſit aliqua diuerſitas ſummæ inter inſtrumentum & ipſas ſolutiones ſecutas. conſi.158.nu.13. 144
1 Solutio in dubio præſumitur facta de pecunijs proprij ſoluentis niſi aliud ex coniecturis ſuadeatur.conſi. 129.nu.2.fol.113.& videlatius in conſi.191.nume.8. fol.174. & 10 d. conſi. 129. vbi. D. Aymo. Craut. reprobat Rom.in conſilio. vbi voluit quòd extraneus ſoluens pro extraneo præſumitur ſoluere de pecunijs ipſius tranei.
1 Solutio præſumitur facta de pecunijs communibus, quando ita de facili fieri poterat.conſi.129.nu.8. 113
2 Solutionem allegans,tenetur eam probare.conſi.313.nu.1. 124
2 Ex ſolutionis ceſſatione quandoque cadunt cedentes a iure. cõſ. 204.nume.2. 9
2 ¶ Solum vbi eſt publicum,ædificatu ſuper eo deſtrui non debet, niſi fieret ædificium ſuper via publica.conſi.204.nu.18. 10
1 ¶ Speciale mandatum ad vendendum dicitur,licèt non exprimatur res ſuper qua venditio fieri debeat,& quomodo dicatur mãdatum ſpeciale ad petendum reſtitutionem in integrum. conſi. 126.nume.6. 118
1 ¶ Specialia verba quæ dicantur,& quæ generalia. conſil.126.numero 6. eo.
1 ¶ Spoliari dicitur creditor quaſi poſſeſſione percipiendi cenſum annuum, ex eo quòd debitor cenſus recuſat ſoluere. conſil.140. nume 1. 159
5 Spoliatio probatur ex eo quòd recuſat quis alium ad poſſeſſionem admittere,quod procedit licèt ſponte quis de poſſeſſione receſſerit.conſi.140.nu.1. eo.
1 Spoliatio arguitur ex eo ꝙ pars denegat poſſeſſionem reſtituere vel venientē ad poſſeſſionem non admittit.conſi.107.nu.3. 96
1 Spoliatus a principe quãdo principi conſtitit de non iure ſpoliati,licet citatus nõ fuerit citatus clã,aut manu armata. conſi.5.nu.7. 6
3 Spoliatus a iudice reſtitui non debet quãdo ſententia iudicis tenet, nec reſtitui debet ſpoliatus a iudice,niſi præcedente cognitione an iuſtè vel iniuſtè fuerit ſpoliatus.ibid.nu.8. eo.
1 Spoliatus:Contra ſpoliatum auctoritate iudicis admittitur exceptio proprietatis.conſi.5.nu.8. vbi omnino & pulcherrimè vide vltra alios per diſtinctionem. eo.
1 Spoliatus a iudice nulliter & iuris ordine non ſeruato reſtitui debet.conſi.18.nu.8.fol.17.conſi.124.nu.4.fol.109.& conſi.140.nu. 2.vbi idem in ſpoliato a principe. 129
1 Spoliatus poteſt propria autoritate ius ſibi dicere. conſi.4. nu.2. fol.5.& conſi.18.nu.8. 27
1 Spoliatus tenetur probare duo, poſſeſſionem ipſius ſpoliati, & deiectionem ſeu ſpoliationem.conſi.140.nu.1. 129
5 Spoliatus reſtitui ante omnia debet,licèt iniuſtè poſſideret.ibid. nume.2. eod.
1 Spoliatus reſtitui debet non ſolùm reſpectu poſſeſſionis,ſed etiã reſpectu fructuum & omnium acceſſoriorum vſq; ad minimum quadrantem,adeò ꝙ ſi vnus nummus deficeret,non cogitur ſpoliatus in petitorio reſpondere.conſi.140.nu.3. eod.
2 Spoliatus recuperare debet poſſeſſionem propria autoritate incontinenti,non ex interuallo.conſi.154.nu.4. 144
1 Spoliatus antequam reſpõdeat ſuper petitorio.debet ſtare in poſſeſſione tanto tempore quanto ſtetit ſpoliatus.in conſi. 140.nume.3. 129
2 Spoliatus non debet reſtitui vbi poſſeſſio peruenit ad aliquē ſine vitio & iniuſtè quis ſpoliatus non ſuit.conſi.322.nu.4. 139
2 Spoliatus a priuato quid differat a ſpoliato iudicis authoritate. conſi.302.nu.3. 118
2 Spoliatus poſſeſſione ſine ordine & probatione reſtitui debet. cõſ.302 nu.1. 117
2 Spoliatus quando non reſtituatur.ibid.nu.2. eo.
2 Spoliatus non reſtituitur quando notoriè conſtat de non iure ipſius.ibid.nu.6. eod.
1 Spoliatus quod agit pro recuperatione rei ſuæ dicitur defenſio. conſi.5.nu.13. 7
1 ¶ Spuriam filiam non cogitur pater dotare nec alere quando ex arte ſua poteſt nubere & viuere.conſi.199.nu.1. 183
1 Spurius natus ex coitu damnato non ſuccedit matri,nec nepos ex eo auiæ.conſil.184.nu.3. 168
1 Spurius non tranſmittit ad hæredes relicta pro alimētis.idem in dote ſpuriæ.conſi.186.nu.16. 169
1 Spurius an dicatur natus ex ſoluto & virgine. numero 3.6.& 7. conſi.166. 153
1 Spurius in dubio non præſumitur filius,ſed naturalis.conſi.166. nume.1. eod.
1 Spurius non dicitur natus ex ſoluto & ſoluta quãdo ſoluta nõ eſt nobilis aut alias honeſtioris conditionis.conſi.166.nu.2. eod.
1 Spurius an dicatur natus ex coniugato & ſoluta.conſilio 166.nume.2. eod.
1 Spurius non natus ex coitu damnato licèt vere & proprie non ſit naturalis,capax tamen eſt non extante ſobole legitima.conſilio 166.nu.11. eo.
1 Spurius ius tertij opponere non poteſt ſi agat contra eum quis alio extante proximiore ad vendicãdum bona relicta ipſi ſpurio conſi.166.nu.16. eod.
1 Spurius præſcribit bona patris ſpacio triginta annorum. conſi. 166.nu.13. eod.
2 Spurio quæ alimenta conueniant.conſi.519.nu.8. 20
1 Spurio relicta vendicari debent infra duos menſes, alias fiſco ſit locus.conſi.166.nu.15. 153
1 Spurio an relinqui poſſit pro alimentis quãdo poteſt viuere ex arte & operis ſuis.conſi.199.nu.1.fo.183.& in conſi.500.n.10. 184
1 Spurij non poſſunt habilitari per ſtatutum ad ſuccedēdum,quia tale ſtatutum materiam daret delinquendi, valet tamen ſtatutũ ꝙ ſpurijs ſuccedatur.conſi.137.nu.5. 126
1 Spurij filij legitimi & naturales auo aut auiæ ab inteſtato ſuccedere non poſſunt.conſi.184.nu.2. 168
1 Spurij filijs naturalibus & legitimis poteſt auus relinquere ſobole legitima non extante.conſi.184.nu.1. eo.
1 Spuriorum filij legitimi & naturales æquiparantur filijs naturalibus tantum,ideo eis relinqui non poteſt amplius quam naturalibus.conſi.200.nu.4. 184
1 Spurijs relictũ non debetur etiã interueniente pacto ſobolis legitimæ,ſecus in relicto filijs naturalibus.conſi.500.nu.3.& 9. eod.
1 Inter ſpurios natos ex coitu damnato ceſſat ius etiam cognationis.& de intellectu legis hac parte.l.ſi ſpurius, & l. Modeſtinus. C.vnde cognati.conſi.138.nu.6. 127
2 ¶ Stare ver.quid præſupponat.conſi.259.nu 4. 63
1 Statur declarationi delinquentis circa eius confeſſionem.& confeſſio rei in dubio interpretari debet in eius fauorem.conſilio.9. nu.34. 19
1 Statur teſtimonio minus ſolenni, quando eſt veriſimilius altero teſtimonio ſolenni.conſi.6.nu.45.& 49. 10
1 Statur dicto teſtis ſolennis & iudicialis, non minus ſolenni,ſed limita.conſi.6.nu.6.45.& 46. 10
1 Standum videtur primo teſtamento iurato & ſolenni quando teſtis ſibi contrariatur.conſi.6.nu.5.& 15. 8
1 ¶ Statuere poteſt eccleſia ſine conſenſu epiſcopi in modicis.cõſi. 182.nu.15. 167
2 Statutum prohibens exceptiones opponi,dicitur pertinere ad litis deciſionem conſi.201.nu.38. 4
2 Statutum tollens exceptiones,ſeu prohibens exceptiones opponi,valet.ibidem.
2 Statutum admittens aliquas exceptiones tantum, cenſetur alias reijcere.ibid.nu.39. eo.
2 Statutũ admittens aliquas exceptiones tantũ,non cenſetur excludere alias exceptiones ſimiles expreſſis.ibid.nu.40. eod.
1 Statutum ꝙ pater teneatur pro filio mercatore intelligitur quãdo contraheret filius in cauſam mercantiæ.conſi.171.nu.13. 157
1 Statutum loquēs de artifice aut mercatore, intelligitur de eo qui facit artificium aut mercaturam nomine ſuo proprio, non alieno.conſi.100.nu.1. 90
1 Statutum permittēs bannitum impune occidi generaliter debet intelligi ſiue quis occidat per ſe ſiue per alium etiam data pecunia.conſi.3.nu.2. 4
5 Statutum non valet ꝙ pro homicidio pœna imponatur pecuniaria.conſi.137.nu.2. 126
2 Statutum quòd partes compromittant inter conſanguineos,non

habet

habet locum in extraneis litigantibus, qui non habent communes conſanguineos. conſi. 203. nu. 14 9
Statutum interpretari debet prout poſsibile eſt. ibi. nu. 15. eo.
Statutum valet diſponens contra forenſes ratione bonorum quæ poſsident in territorio ſtatuentium: ideo valet ſtatutum, q forenſis teneatur ad collectas pro bonis, quæ poſsidet in territorio ſtatuentium, contra Cor. conſi. 201. nu. 14. 2
Statutum pacto vallatum plus valet q̄ ſimplex. Idem in ſtatuto coniuncto cum conſuetudine q valet, licèt ſit contra ius vbi alias non valeret. conſi. 201 nu. 18. 3
Statutum laicorum valet in præiudicium eccleſiæ quando tractatur de iure quærendo conſi. 261. nu. 2. 53
Statutum loquens in perſonam, non comprehendit forenſem, et pro bonis ſitis in territorio ſtatuentium. conſi. 271. nu. 1. 75
Statutum recipit interpretationem paſsiuam a iure cõmuni. cõſ. 559. nu. 2. 62
Statutum vtcunque generale, debet reſtringi & limitari, non ſolũ ob cauſam & rationem expreſſam, ſed etiam præſumptam & cõiecturatam. ibid. nu. 5. 63
Statutum interpretari debet ne videatur ſine ratione, licèt verba videantur aliud importare. ibid. nu. 6. eo.
Statutum prohibens mulierem alienare ſine cõſenſu propinquorum, non habet locum in alienatione neceſſaria. conſilio 215. nume. 5. 17
Statutum quod vnus pro alio teneatur, reſtringitur quando culpa imputari poteſt. conſi. 3. nu. 16. 4
Statutum debet intelligi vt minus corrigat ius cõmune quàm ſit poſsibile, etiam verba impropriando. conſi. 197. nu. 6. 181
Statutum aut conſuetudo non operatur extra territorium vbi ſumus in odioſis. conſi. 30. nu. 3. 38
Statutum non poteſt facere contractum vſurarium, qui vere vſurarius non ſit. conſi. 48. nu. 7. 50
Statutum vel conſuetudo nõ valet per quod materia datur delinquendi. conſi. 137. nu. 1. fol. 126. & conſi. 529. nu. 4. 29
Statutum loquens de tẽpore indeterminate & generaliter, generaliter debet intelligi, ideo ſufficit quocunque tempore fieri. cõſ. an 1. num. 27. 3
Statutum poteſt tollere legitimam. conſi. 236. nu. 2. 35
Statutum quo cauetur quod ſoluatur certa quantitas rerum petitarum pro ſigillo, ſiue cauſa fuerit generalis ſiue particularis, intelligi debet de rebus æſtimabilibus. conſi. 231. nu. 1. 3
Statutum tollens exceptiones, eas tollere non cenſetur, quæ incõtinenti probari poſſunt. conſi. 207. nu. 7. 13
Statutum quod fides detur libris mercatorum, valet. conſilio 21. nume. 9. 30
Statutum de lucro dotis, generaliter loquens, generaliter intelligi debet. conſi. 307. nu. 1. 122
Statutum recipit interpretationem paſsiuam a iure communi, licèt ſit contra ius commune. conſi. 236. nu. 9. 36
Statuti interpretatio non debet eſſe contraria grauato. conſ. 307. nume. 3. 123
De ſtatuti interpretatione vbi agitur, illa eſt habenda ex bono & æquo. conſi. 254. nu. 6. 56
Statuti appellatione venit conſuetudo. conſi. 251. nu. 3. 53
Statuto ſtante q contra inſtrumentum nulla poſsit exceptio opponi, opponi poteſt q non eſt liquidum. conſi. 231. nu. 9. 31
A ſtatuto reclamare licèt quando continet inæqualitatem, & ex eo plus grauatur vnus quam alter. conſi. 195. nu. 5. 180
Statuto tollente exceptiones contra inſtrumentum non tolluntur exceptiones, quæ veniunt ex fonte & capite eiuſdem inſtrumenti. conſi. 215. nu. 5. 15
Statuto loci ligatur, qui in eo loco forum ſortitur. conſili. 201. numer. 24. 3
Statuta interpretamur ad modum, quo interpretatur voluntas teſtatoris. conſi. 254. nu. 4. 56
Statuta variari debent ſecundum varietatem temporum, & ab æquitate ſtatuta abhorrere non debet. conſi. 195. nu. 4. 179
Statutorum caſſatio generalis facta per principem, non trahitur ad ſtatuta iurata. conſi. 276. nu. 8. 84
In ſtatutis potius attenditur mens ſtatuentium quàm verba. cõſ. 274. nu. 11. 81
¶ Stuprandi animus quando dicatur ceſſare. conſi. 12. nu. 6. 10
Stuprum per famam probatur. conſi. 205. nu. 15. 11
Stuprum & adulterium in quibus terminis æquiparentur. conſil. 205. nume. 28. eod.
Stuprum non committitur cum vidua vilis conditionis. in conſi. 166. nu. 6. 153
Stuprum cum virgine non dicitur punibile de iure ciuili quãdo eſt virgo humilis aut vilis conditionis. conſi. 166. nu. 6. eod.
Stupri crimen leuius eſt quàm adulterii, quia leuius punitur. conſ. 205. nu. 25. 11
¶ Stylus contra ius commune valet, quando eſt præſcriptio. cõſi. 201. num. 19. 5
Stylus ſeruari debet ſiue pertineat ad litis ordinatiõem ſiue ad litis deciſionem: ideo valet ſtylus q ſententia ſtet in pendenti. ibi. nume. 21. eo.
Stylus q valeat, non requiritur q ſit obtentus in contradictorio iudicio. ibid. nu. 22. eod.
Stylus ſi nõ obſeruetur per iudicẽ dicitur iudex inique agere. eo.
¶ Subditus quis non dicitur ratione ſolius poſſeſsionis bonorũ. conſi. 201. nu. 10. & 16. eod.
Subditus de iure communi tenetur iurare fidelitatem ſecundum nouam formam. conſi. 27. nu. 1. 36
Subditi inuiti alienari non poſſunt. in conſi. 54. nu. 3. 52
Subditi approbare cenſentur infeudationem quando non contradixerunt ſed tacuerunt. conſi. 54. nu. 4. eod.
Subditi dicuntur ſerui obedientiarij. conſi. 6. nu. 110. 14
Subditi: In cauſa criminali contra ſubditos agitur principaliter vt delictum puniatur. conſi. 232. nu. 9. 33
Subditorum diuiſio ipſis inuitis fieri nõ poteſt. cõſ. 318. nu. 5. 132
Pro ſubditis præſumitur contra dominos. conſi. 132. nu. 19. 118
¶ Subiecta talia eſſe præſumuntur, qualia prædicata demonſtrãt. conſi. 9. nu. 35. 19
¶ Subreptio non committitur ex eo q non ſit mentio de actu nullo. conſi. 82. nu. 9. 37
Subreptio non committitur quando non ſit mentio de inimicitia ſublata: nec in reſcripto gratiæ fieri debet mentio de eo quod nõ fuit cauſa homicidij. conſi. 2. numero 17. fol. 3. & conſilio 182. numero. 4. 166
Subreptio non inducitur ex taciturnitate eius, quod ſi expreſſum fuiſſet, facilius reſcriptum conceſſum eſſet. conſi. 2. nu. 19. 3
Subreptio committitur quando in genere quid narratur non in ſpecie. conſi. 68. nu. 3. fol. 61. & conſi. 79. nu. 2. 74
Subreptio arguit dolum. conſi. 68. nu. 11. 63
Subreptio vitiat licèt per ignorantiam aut ſimplicitatem cõmiſſa ſit: nec excuſatur ruſticus in vitio ſubreptionis conſilio 68. nume. 12. eod.
Subreptio committitur quando in genere quid narratur non in ſpecie. conſi. 79. nu. 2. 74
Subreptio vitiat omnia geſta virtute reſcripti ſubreptitij, etiam quod tale reſcriptum eſſet alias iuri conſentaneum. conſilio 103. nume. 17. 93
Subreptio an committatur quando non ſit mentio de eccleſia annexa aut acceſſoria. & dicitur quod ſic. conſi. 104. nu. 12. 94
Subreptio committitur ex eo quod nõ ſit mentio ſancti, in cuius honorem eccleſia fundata eſt. conſi. 104. nu. 13. eo.
Subreptio non committitur quando non ſit mentio de litis pendentia, quæ extincta eſt aut ſuſpenſa. conſi. 182. nu. 4. 166
Subreptio an tollatur ex clauſula non obſtantibus, quando apparet de voluntate principis q, omnino alias conceſsiſſet. conſ. 68. num. 2. & 6. 62
Subreptio vitiat ipſo iure in beneficialibus ſeu reſcriptis grauoſis licèt a parte non opponatur. conſi. 68. nu. 2. eo
Subreptio cõmittitur qñ cõfuſe aut in genere quid dicitur, quia expreſsio debet eſſe explicata & ſpecialis. conſ. 68. nu. 3. eod.
Subreptio non tollitur per clauſulam pro expreſsis habentes, quando princeps aliquid concedit ad petitionem partis. conſil. 68. nu. 7. eo.
Subreptio vitiat qñ tacetur id de quo mẽtio facienda erat in ſpecie, licèt princeps alias cõceſſurus fuiſſet, etiam quod illud quod tacetur, ſit quid modicum. conſi. 68. nu. 8. eod.
Subreptio non committitur quando præſumptiue quid exprimitur nec quando reſcribens in genere ſaltem ſcire potuit, quod tacitum eſt. conſi. 79. nu. 8. 75
Subreptio modica non vitiat. conſi. 182. nu. 17. 167
Subreptiõis exceptio dilatoria eſt, & opponi & probari debet ante litem conteſtatam, & ſublata cenſetur per clauſulam remotis quibuſcunque exceptionibus. conſi. 68. nu. 13. fol. 63. & conſi. 79. nume. 9. 75
Subreptionis exceptio non cenſetur ſublata, licèt per reſcriptum

principijs tollantur omnes exceptiones. conſi. 58. nu. 13. fol. 63. Sed vide contra in conſi. 79. nu. 9. eo.

s Subreptionem committens dicitur ſimilis infirmo, qui vulnua celat. conſ. 68. nu. 10. 63

a Subreptitium reſcriptum non cauſat titulum iuſtum ad præſcribendum. conſi. 68. nu. 13. eod.

s ¶ Subrogata an veniant in reſtitutione fideicommiſſi quando alienantur bona fideicommiſſi & alia ſubrogantur in locum eorum. conſi. 202. nu. 3. & 5. & omnino. nu. 50. vide de intellectu dictorum Soci. conſi. 36. lib. 3. 5

s ¶ Subſcribens non poteſt allegare ignorãtiam ſcripturæ ſubſcriptæ, immo ſola ſubſcriptio excludit ignorantiæ allegationem. conſi. 25. nu. 13. 34

a Subſcribens alicui ſcripturę eam impugnare non poteſt niſi doceat ſe fuiſſe deceptum, aut inductum ad ita ſubſcribendum. cõſi. 73. nu. 40. 69

a ¶ Subſtitutio pupillaris omnino tacita matrem excludit quando ſubſtituitur filius teſtatoris, a fortiori excludi mater dẽt per ſubſtitutionẽ compẽdioſam factam pupillo per verba communia ſine diſtinctione temporum. conſi. 141. nu. 7. 129

a Subſtitutio facta de propinquiore ceſſare debet quàm primum propinquior vocatus eſt, nec extendi debet vt etiã propinquior grauatus cenſeatur. conſi. 161. nu. 9. 151

s Subſtitutio habens tractum temporis in futurum, intelligitur fideicommiſſum ſiue fiat per nomina appellatiua ſiue collectiua, ubi quando dicatur habere tractum temporis in futurum. conſi. 22. nu. 7. & 9. 22

a Subſtitutio vulgaris fieri poteſt in legatis. conſi. 311. nu. 1. 125

a Subſtitutio poteſt dici probata vbi eſt dubium an teſtator voluerit ſubſtituere vel non: quia probatio dubia nõ releuat: ſed interpretatur ſubſtitutio dubia cõtra eum in cuius fauorem facta eſt. conſi. 208. nu. 3. 13

1 Subſtitutio compendioſa facta pupillo verbis communibus ſine diſtinctione temporum interpretatur directa, & continet pupillarem matre in medio exiſtente quando facta reperitur in bonis & hæreditate ipſius pupilli. conſi. 141. nu. 8. 130

s Subſtitutio compendioſa facta reſtricta ad bona teſtatoris, non comprehendit pupillarem. conſi. 98. nu. 10. 88

a Subſtitutio compẽdioſa an contineat vulgarem. conſilio 283. nume. 1. 92

1 Subſtitutio compendioſa facta per verba communia cõtinet pupillarem quando teſtator in aliqua parte teſtamenti accepit verbum commune pro directo. conſi. 65. nu. 12. 59

1 Subſtitutio compendioſa continet vulgarem, quæ locum habet inſtituto decedente in vita teſtatoris. conſi. 62. nu. 3. 58

a Subſtitutio facta de filiabus vel earum liberis, intelligitur ordine ſucceſſiuo. conſi. 147. nu. 9. 137

a Subſtitutio facta de ſuperſtitibus & eorum hæredibus, intelligitur ordine ſucceſſiuo, ſed an per modum vulgaris vel fideicommiſſi, vide per totum maximè primum dubium. conſilio 131. nume. 1. & 10. 115

Subſtitutio generaliter facta trahi nõ debet ad caſum in quo prouiſio ſpecialis facta eſt. conſi. 68. nu. 16. 89

a Subſtitutio reciproca tacita vt inducetur, plura requiruntur. cõſ. 161. nu. 7. 151

a Subſtitutio reciprca non inducitur inter eos poſt quorum mortem fit ſubſtitutio, niſi fiat vltimo morienti & in tota hæreditate ſecundum communem opinionem, a qua tamen de facili recedi debet ex aliqubus coniecturis. conſi. 113. nu. 5. 100

1 Subſtitutio facta ordine ſucceſſiuo intelligitur per viam fideicõmiſſi quando in ea ſunt verba habentia tractum temporis in futurum. conſi. 131. nu. 4. & 10. 115

a Subſtitutio facta a filiofamilias in contractu patre conſentiente valere non poteſt in vim fideicommiſſi, valet tamen in vim donationis cauſa mortis interueniente ſtipulatione. conſilio 130. nume. 11. eod.

s Subſtitutio compendioſa facta pupillo verbis communibus ſine diſtinctione temporum matrem excludit quando ſubſtituitur frater teſtatoris. conſi. 141. nu. 7. 129

1 Subſtitutio in contractu donationis dominium acquiritur etiam ſine traditione & in tali ſubſtitutione non requiritur ſtipulatio, ſecus in alijs contractibus, ſed ꝙ requiritur traditio adducitur Bellamera contra Decium. conſi. 19. nu. 9. 28

s Subſtitutio imperfecta perfici debet ex præcedentibus vel ſequẽtibus ſi commode fieri poſſit. conſi. 147. nu. 7. 137

a Subſtitutio facta per uerbum commune ſubſtituit adiectum certæ rei, dicitur fideicommiſſaria, nam uerbum commune adiectũ certæ rei nunquam trahitur ad uniuerſalem ſubſtitutionem. conſil. 210. nu. 1. 15

a Subſtitutio uulgaris & fideicommiſſaria ſunt repugnantes cum fideicommiſſaria requirat aditionem hæreditatis, & expiret uulgaris per aditionem. ibid. nu. 2. eod.

a Subſtitutio directa non trahitur ad fideicommiſſariam ex clauſula codicillari, quando repugnant uerba & mens teſtatoris. ibid. nu. 4. eod.

1 Subſtitutio facta in ultimo gradu modis præmiſſis, refertur ad omnes ſubſtitutiones præcedentes, referendo ſingula ſingulis. conſ. 98. nu. 12. 89

s Subſtitutio reciproca inducitur inter hæredes grauatos ex coniecturis, quæ explicatur. conſ. 130. nu. 6. 114

s Subſtitutio nulla conditionalis ad hæredes tranſmittitur. conſil. 152. nu. 3. 143

s Subſtitutio habens tractum temporis in futurum dicitur compẽdioſa. conſ. 62. nu. 3. 58

1 Subſtitutio fieri poteſt etiam in contractibus. conſ. 19. nu. 8. 28

s Subſtitutio facta poſt mortem pluriũ an habeat locum eueniente caſu ſubſtitutionis in perſona unius tantum. conſ. 109. nu. 1. 96

s Subſtitutio facta de aliqua ſuperſtite & eius hæredibus intelligitur de deſcendentibus. conſ. 38. nu. 3. 34

1 Subſtitutio facta de aliquo ex ſuis, intelligitur ordine ſucceſſiuo. conſ. 52. nu. 2. 38

1 Subſtitutio facta de aliquo ex ſuis hæredibus, ſine dubio intelligitur per uiam fideicommiſſi. conſ. 25. nu. 9. 32

1 Subſtitutio facta in codicillis reuocat ſubſtitutionem factam in teſtamento. conſ. 80. nu. 1. 75

1 Subſtitutio non extenditur ad alias perſonas vbi ſunt verba reſtrictiua. conſ. 98. nu. 5. 88

1 Subſtitutio incerta & dubia interpretatur contra eum, qui nititur ex ſubſtitutione. conſ. 147. nu. 1. 136

1 Subſtitutio directa etiam ex coniecturis induci poteſt. conſil. 62. nu. 15. 59

a Subſtitutio extenditur ad liberos ſubſtitutorum ex identitate aut maioritate rationis. conſ. 326. nu. 4. 142

a Subſtitutio interpretatur ſecundum inſtitutionẽ, vt prędilectus in inſtitutione cenſeatur prædilectus in ſubſtitutione. ibi. nu. 5. eo.

a Subſtitutio una alteram declarat ut prædilectus in una ſubſtitutione cenſeatur prædilectus & in alia. ibid. nu. 7. eod.

a Subſtitutio facta in uno caſu trahitur ad alium ex identitate rationis, & ex præſumpta uoluntate teſtatoris, etiam contra naturã & proprietatem uerborum. ibid. nu. 8. eod.

a Subſtitutio facta filio decedenti ſine filiis, an extendatur ad eius filios. ibid. nu. 16. 143

a Subſtitutio reciproca tacita ut inter aliquos inducatur, duo copulatiuè requiruntur. conſ. 306. nu. 2. 122

a Subſtitutio facta uulgariter & pupillariter, an continere poſſit fideicommiſſum. conſ. 306. nu. 1. 121

a Subſtitutionum effectus magis attenditur, quàm uerborum ſonus. conſ. 305. nu. 2. eod.

a Subſtitutionis uerba habent tractum tpis. conſ. 305. nu. 4. eod.

s Subſtitutionem allegans probare eam tenetur, quia ſemper dici poteſt ſubſtitutio hoc caſu non loquitur. conſ. 161. nu. 16. 151

a Subſtitutionum gradus omnes ſunt fideicommiſſarii. conſil. 295. nu. 1. 108

s Subſtitutus aut ſubrogatus in aliquo officio debet eſſe eiuſdem qualitatis cuius eſt ſubſtitutus. conſ. 96. nu. 2. 88

s Subſtitutus non excluditur per perſonam magis dilectam quando grauatus fecit teſtamentum per quod perſona illa magis dilecta non ſuccedit. conſ. 113. num. 4. 100

a Subſtitutus impugnans teſtamẽtum reſpectu reſtitutionis, poteſt ex eo ſe fundare reſpectu ſubſtitutionis. conſ. 255. nu. 1. 57

1 Subſtituti per nomen collectiuum intelliguntur uocati ordine ſucceſſiuo per uiam fideicommiſſi. conſ. 25. nu. 4. 31

s Subſtitutus in parte admittitur ad totum quando alias teſtator decederet pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus. & text. in l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hæredibus inſti. locum habet etiam in ſubſtitutione directa. conſ. 62. nu. 5. 58

s Subſtitutus in ultimo gradu ſubſtitutionis non cenſetur grauatus alijs reſtituere, quia alias non diceretur ſubſtitutus in ultimo gradu. & ſubſtitutio facta uni ad alium non extenditur. conſ. 161. nu. 6. 150

s Subſtituto

s Subſtituto repudiante bona remanēt apud hęredem grauatum. conſi.80.nu.19. 76

s ¶ Succeſsionis ius æquale eſſe debet, ideo parentes eo modo ſuccedunt naturalibus, quo naturales parentibus. conſilio 176.nume.3. 161

s Succeſſor bonorum, non hæreditatis, non tenetur ad æs alienum vltra vires hæreditarias licèt inuentarium non fecerit. conſi.139. nume.5. 128

s Succeſſor in iure alterius tenetur probare de iure ſui autoris. cōſ. 124.nume.12. 100

a ¶ Succeſſorum appellatione veniunt hæredes ſanguinis ſecundū materiam ſubiectam. conſi.551.nu.4. 53

a ¶ Suorum appellatione qui veniant in ſubſtitutione quando teſtator ſubſtituit aliquem & ſuos. conſi.22.nu.1. 31

a Suorum appellatione qui veniant remisſiuè. conſi.75.nu.26. 71

s Suorū & liberorum nomē dicitur collectiuum. conſi.22.nu.4. 31

s ¶ Superior præſumitur velle, quod de iure debet. conſilio 76.nume.4. 72

a Superioris interuentus in actibus vniuerſitatū non videtur neceſſarius niſi vbi agitur de magno præiudicio conſi.238.nu.2. 37

s ¶ Superfluitas tolleratur, id eſt, quod verba nihil operētur potius quam excludatur filia a ſucceſsione patris per nepotes tranſuerſales. conſi.127.nu.8 112

s ¶ Superueniens caſus non debet irritari quod legitimè ab initio factum eſt. conſi.11.nu.18.fol.21.& conſi.194.nu.7. 179

a Superueniens euentus nō debet irritare quod ab initio legitimè factum eſt. & ad ſciendū an donatio ſit inofficioſa ipſius donationis tēpus inſpici debet. conſ 40.nu.10.fo.45.& conſi.101.nu.2.9

s Superueniens ius mandatori non confirmat ius mandantis, ſed oportet ius ſubeſſe de tempore mandati. conſi.153.nu.14. 144

s Superueniens ius non operatur niſi ex quo ſuperuenit, nec trahitur retro in præiudicium tertij. conſi.171.nu.19. 158

s Superueniens læſio non ſufficit ad concedendam reſtitutionem in integrum. conſi.11.nu.17. 22

s Superueniens titulus canonico qui diu ſteterat in poſſeſsione falſi canonicatus non requirit nouam inſtallationem aut poſſeſsionem. conſi.171.nu.1. 157

s ¶ Supplementum legitimæ tranſmittitur etiam ad hæredes extraneos. conſi.142.nu.2. 130

s Supplementum legitimæ licèt fiat, a lege habetur tamen ac ſi ab homine relictum eſſet. conſi.193.nu.12. 178

s ¶ Suſpecta an dicatur mater ex eo quòd promiſerit filiā in ſponſam alicui. conſ.190.nu.6. 173

s Suſpectus dicitur recuſans officium ſuum in quo tenetur exercere, idem in ſyndico dicente aduerſarium fouere iuſtitiam. conſi. 132.nume.7. 117

s Suſpectus dicitur affectans tutelam ſibi decerni. conſilio 18. nume.10. 27

s Suſpectus: Periculoſum eſt coram iudice ſuſpecto litigare. conſi. 132.nu.25. 118

s Suſpecti tutoris cauſa competit cuilibet de populo. conſil.132. nume.9. 117

s Suſpecti reddūtur officiales propter inimicitiā dñi. cōſi.6.nu.3.8

s Suſpicio arguitur ex dilatione & tarditate quando quis retardat quid facere. conſi.171.nu.7. 157

s Suſpicio ſcripturæ aut apoſtillæ an arguitur ex diuerſitate attramenti & ex diuerſitate manus. conſi.88.nu.7. 82

s Suſpicio ſemper præſumitur contra eum, qui ſe opponit monitioni ne alias currat. conſi.181.nu.6. 173

a Suſpicio oritur contra ſe opponentem & recuſantem aliquid facere. ſimiliter ſuſpicio eſt contra iudicem, qui parti ſe opponit. conſi.100.nu.12. 91

a Suſpicio ſola ſufficit ad tollendum fidem probationis, conſi.249. nume.9. 50

s Suſpicio arguitur ex his quæ fiunt clam. conſi.205.nu.5. 10

a Suſpicio arguitur contra inſtrumentum teſtamenti in quo quid legatur perſonæ mortuæ. conſi.28.nu.3. 37

s Suſpicio iniuriæ aut criminis ceſſat quando in publico quid dicitur aut fit. conſi.9.nu.18. 18

s Suſpicio eſt contra particulares vniuerſitatis ſe opponentes ne fiat ſtatutum ob publicam vtilitatem. conſi.195.nu.9. 180

s Suſpicio ex nimia feſtinātia & ſollicitudine arguitur. conſi.6.nu. 34.fol.10.& conſi.184.nu.32. 121

s Suſpicio eſt cōtra eum, qui ſe opponit monitorio ne publicetur. conſi.134.nu.29. eod.

s In his quæ palam fiunt, ceſſat mala ſuſpicio, ideo accipiens pecuniam alienam palā & bona fide furtū non cōmittit. cōſ.3. nu.5.4

s Suſpicio purgatur ratione adiuncti. conſi.258.nu.12. 38

s Suſpicio arguitur contra eum, qui ſe tractat de ſe exonerando. conſi.132.nu.16. 137

t Suſpicio arguitur cōtra iudicem ex breuitate temporis quando per tempus nimium breue negocium dirimit. ibid.nu.17. eod.

a Ad ſuſpicionem peccati vitandam præſumitur vxorem quæſiuiſſe de bonis mariti. conſi.206.nu.18. 13

a Ex ſuſpicione ſola ſeditioni licèt quod non ſeditioſus ſit, poteſt pœna pecuniaria vel relegatione puniri. conſi.224.nu.9. 25

a Suſpiciones plures multum operantur. conſi.249.nu.12. 51

t Suſtentatio verbum, importat alimenta ſi fiat legatum ad congruam ſuſtentationem. conſi.199.nu.4. 183

a ¶ Syndicus poteſt tranſigere in cauſa dubia. conſilio 238.numero 4. 38

t Syndicatus dicitur munus perſonale, ad quod inuitus quis tenetur. conſi.132.nu.3. 117

De litera T.

t TACENS in iudicio dicitur conſentire, & qui non opponit in iudicio ius ſibi competens, illud cenſetur remittere. conſ.1.nu.11. fol.2.

t Tacitè non cenſetur quis id velle, quod expreſſe non poteſt. cōſ. 103.nume.16. 93

s Taciturnitas præiudicat quando vltra taciturnitatem factum aliquod poſitiuum interceſsit. conſi.111.nu.5. 98

t Taciturnitas in iudicio habetur pro conſenſu. & ibi tertius interuenit in cauſa, neceſſario non videtur alia noua litis conteſtatio. conſi 14.nu.7. 23

t Taciturnitas longa facit præſumi contra ipſum tacentem. conſi. 148.nu.12. 138

t Taciturnitas arguit approbationem in ſubditis circa infeudationem quando non contradixerunt. conſi.54.nu.4. 52

s Tacitus actus non eſt tantæ potentiæ quantæ expreſſus ad inducendum aliquid contra regulas iuris cōis. cōſi.200.nu.7.& 8. 184

t Tacitus actus non ita latè interpretatur ſicut expreſſus. conſi.34. nume.12. 108

s Tacitus actus non ita extenditur ſicut expreſſus. conſi.123.numero 12. 108

a ¶ Talearum onus petēte conditione fideicōmiſſi pertinet ad hæredem grauatum percipientem fructus. conſi.275.nu.3. 108

s ¶ Tarditas inducit ſuſpicionem, quia ſuſpicio eſt contra tardantem aut differentem quid facere. conſi. 75.nu.9. fol.70. & conſi. 191.nu.7. 157

s Taxatiua dictio, non excludit ea quæ ſunt de appendicijs & acceſſorijs, quod in pulchro caſu exemplificatur. cōſi.149.nu.6.138

s Taxatiua dictio, omnia alia excludit. conſi.155.nu.1.& 6. 145

s Taxatiua habet in ſe implicitam negatiuam. conſi.201.nu. 40. 4

a ¶ In taxatione expenſarum non requiritur citatio fideiuſſoris de iudicatum ſoluendo. conſi.571.nu.8. 77

s ¶ Temeritas grauiter puniri non debet. conſi.46.nu.10. 48

s ¶ Tempus exiſtentis conditionis inſpici debet. conſi.11.nu.9. 21

s Tempus euemētis cōditionis inſpici debet, & æqualiter detrahitur trebellianica quando fideicommiſſum eſt conditionale, & an detrahit etiam habito reſpectu ad bona legata & iam ſoluta. conſi.16.nu.2. 25

s Tempus vbi generaliter & intermediatè apponitur in diſpoſitione, generaliter debet intelligi vt ſufficiat quocunque tempore fieri. conſi.84.nu.13. 79

s Tempus reluendi bona capta in executionem iudicati a qua fuit appellatum quando incipiat currere, an a tempore ipſius executionis, an verò a tempore confirmatæ ſententiæ in cauſa appellationis. conſi.66.nu.1. 61

s Tempus omne præſcriptionis introductæ per ſtatutum aut ius ciuile, dicitur cōtinuum, niſi in caſibus in quibus contrarium expreſſe deciditur conſil.261.nu.5. 75

a Tempus adiectum in mandato, an dicatur de forma mandati. conſi.247.nu.6. 48

a Tempus triginta annorum requiritur in re magni præiudicij. conſi.158.nu.14. 60

s Tempus vbi a lege non determinatur, ſufficit quocunque tempore fieri regulariter. conſi.153.nu.4. 143

t Temporalis antiquitas non eſt omnipotens vt ſuppleat omnes defectus,

defectus, ſic etiã nec dicitur tortura omnipotens. cõſi. 6. nu. 56. 15
a Tempore inhabili fieri quid non poteſt licèt conferatur in tẽpus habile quando lex reſiſtit initio. conſi. 197. nu. 8. 181
a De tempore belli quo ius non redditur, licitum eſt propria autoritate ius ſibi dicere, immo idem ceſſante bello, quando deficit copia iudicis & periculum eſt in mora ne bona diſtrahantur. conſil. 5. numer. 13. 7
s ¶ Tenuta non rite conceſſa reuocari non debet, quando de nouo concedenda eſt. conſi. 65. nu. 4 60
a ¶ Terminus iuris ſeu a iure limitatus per iudicem prorogari non poteſt nec eo lapſo admittitur moræ purgatio. conſil. 179. numero 2. & 4. 164
s Terminus ex officio dari debet non petenti in his in qubus tenetur ex officio inquirere. conſi. 153. nu. 3. 143
t Terminus præueniri non poteſt qñ poſt aliquod tẽpus quid fieri debet, quia ante tempus fieri non poteſt. conſ. 157. nu. 5. 146
a Termino lapſo impleri poteſt intra terminum perfici non potuit. conſi. 12. nu. 3. 22
a Termino conſtituto ad ſoluendum ſi ante debet præcedere aliqua liquidatio non currit terminus ante factam declarationem. conſi. 12. nu. 3. 15
t Termino petens ad ſoluendum, cenſetur ratificarè & approbare contractum. conſi. 237. nu. 3. 38
t ¶ Territorium: De territorio principis dicitur locus principi ſubditus conſi. 125. nu. 2. 112
s ¶ Tertius de iure tertij opponi poteſt, quãdo agens ceſſit ius ſuũ alteri, nam dici agenti poteſt, amice, tu ceſſiſti ius tuum alteri. conſi. 191. nu. 3. 174
s Tertius de cuius intereſſe agitur poteſt interuenire in cauſa criminali pro iuribus ſuis priuatis. conſi. 14. num. 2. fol. 23. & conſi. 58. nu. 1. 56
t Tertius quãdo interuenit in cauſa ſtatus, proceſſus renouari nõ debet. conſi. 14. nu. 4. 23
Tertius quo tempore poſſit in cauſa interuenire. & lex loquens de tempore indeterminate, intelligitur de quocunque tempore. conſi. 14. nu. 3. eod.
1 Tertius poteſt interuenire in cauſa criminali pro intereſſe ſuo ciuili. conſi. 14. nu. 2 eod.
t Tertius cui intereſt poteſt comparere in iudicio & ex perſona ſua cauſam agere de cuius iure plene eſt cognoſcendum. conſi. 220. numero 2. 20
t Tertius poteſt etiam interuenire ĩ iudicio per aliũ inchoato tã in cauſa principali quàm appellationis innito primo. ibi. nu. 3. 20
a Tertius poſſeſſor qñ comparuit in cauſa & defendit, ſententia lata contra principalem mandatur executioni contra ipſum ſucceſſorem & tertium poſſeſſorem. conſi. 12. nu. 8. 22
t Tertij ius opponi poteſt qñ vnus totum petit, cum alij ſuperſint ſimile ius obtinentes, puta ſi ex pluribus ſubſtitutis vnus pro toto agat alijs non excluſis ceſſione aut repudiatione, quo caſu libellus redditur ineptus. conſi. 144. nu. 21. 134
a Tertij ius opponi poteſt per ſpuriũ ſi agat contra eum quis alio extante proximiore ad vendicandum bona relicta ipſi ſpurio. cõſilio 166. nu. 14. 154
t Tertij ius opponi poteſt agenti ceſſit iura ſua alteri. ſimiliter opponere poteſt de iure tertij, qui cauſam habet ab ipſo tertio. conſi. 166. nu. 16. 154
s Tertij ius opponi poteſt contra hæredem grauatum, quod reſtituit hæreditatem fideicommiſſario. conſi. 191. nu. 3. 174
t Tertij ius opponi poteſt contra agentem vt hæredem inſolidum quando alij ſuperſunt ſimile ius obtinentes. conſi. 72. nu. 6. 66
t Tertij ius habentis vtile dominium opponi poteſt agenti pro iure directi dominij. conſi. 191. nu. 3. 174
s Tertio ſcienti litem motam an imputetur quominus in cauſa interuenire non poſſit. conſi. 14. nu. 5. 23
t Tertio acquiritur ſine acceptatione in caſu l. quoties. C. de dona. quæ ſub modo. conſi. 45. nu. 17. 35
t ¶ Teſtamentum confirmatur morte & aditione hæreditatis. con. 167. num. 7. 154
t Teſtamentum fuiſſe factum probatur duobus teſtibus, licèt ad probandum ſolenniter illud fuiſſet factum, aut ad probãdum voluntatem teſtatoris ſeptem requirantur. conſi. 65. nu. 5. 60
t Teſtamentum inter liberos dicitur habere clauſulam derogatoriam ad ſequentia teſtamenta. & quid ſi ſequens teſtamentum ſit etiam inter liberos? dic regulam non procedere dũmodo ſequẽs teſtamentum ſit vtilius aut fauorabilius ipſis liberis. conſil. 143. nu. 7. fol. 132. & conſi. 152. nu. 12. fol. 143. & conſi. 160. nu. 2. 170
t Teſtamentum primũ habens clauſulã derogatoriã facilius tollitur per ſecundum ſcriptum & ſubſcriptũ manu teſtatoris, quia in eo ceſſat timor inſtigationis & ſubornationis. conſi. 25. nu. 12. 34
s Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam tollitur per ſecundum quando ita conſtat de voluntate teſtatoris. & facilius tollitur clauſula reuocatoria tacita quàm expreſſa. conſ. 25. nu. 11. eod.
t Teſtamentum dolo conditum, aut nullum eſt, aut reſcindi debet principis reſcriptio. conſi. 143. nu. 8. 132
1 Teſtamentum ſecundum vt rumpat primum, quid requiratur. conſi. 143. nu. 4. & 14. eod.
t Teſtamentum non copulatur agenti ex eo, niſi impleta teſtatoris voluntate. conſi. 80. nu. 18. 76
a Teſtamentum irritatur per cancellationem. conſi. 228. nu. 5. 29
a Teſtamẽtum rumpitur ex ſolo ingreſſu monaſterij. ibi. nu. 3. eo.
a Teſtamentum dicitur nullum prætermiſſo filio. conſilio 295. nume. 2. 108
t Teſtamentum dicitur de iure gentium, licèt teſtandi ſolemnitas ſit de iure ciuili. conſi. 135. nu. 6. 123
t Teſtamentum ſuſtineri in dubio debet. conſi. 143. nu. 3. 15. & 16. vbi declaratur. 132
a Teſtamentum reddit nullum præteritio, licèt præteritus nihil dicat de nullitate. conſi. 242. nu. 4. 44
s Teſtamentum an valeat in quo hæres inſtituitur ad interrogationem alterius. latè & pulchrè declaratur. conſi. 117. nu. 1. 103
a Teſtamenti appellatione non venit contractus. conſilio 307. nume. 5. 113
t Teſtamenti pars vna per aliam declaratur, & præcedentia per ſequentia. conſi. 297. nu. 5. 112
t Teſtamenta duo vbi ſunt facta eodem tempore neutrum valet qñ neſcitur quod ſit prius, & quod poſterius. conſi. 143. nu. 5. 132
t Cum teſtamentis duobus decedere nemo poteſt. conſilio 143. nume. 4. eod.
s ¶ Teſtator cenſetur velle quod ius diſponit. conſi. 75. nu. 5. 70.
s Teſtator ita poteſt renunciare fauori hæredis ſicut ſuo proprio. conſi. 174. nu. 10. 160
s Teſtator non præſumitur velle ſubſtitutionem inutilem facere. conſ. 161 nu. 3. 150
t Teſtator poteſt diſponere quòd vnus hęredum inſolidũ ſuſtineat onera hæreditaria. conſ. 174. nu. 8. 160
t Teſtator ſpecialiter prouidit vxori de alimentis, deinde reliquit eam tutricem, dominam, & gubernatricem bonorum, qualiter intelligatur tale relictum. pulchre habetur de materia in authen. hoc locum. C. ſi ſecun. nup. mul. conſ. 32. nu. 1. 39
s Teſtator adeò non cenſetur grauare hæredem, quòd potius toleratur vt uerba nihil operentur quàm hæres cenſeatur grauatus. conſ. 86. nu. 10. 81
a Teſtator ſi ſubſtituit filios inter ſe uulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & omnibus ipſis decedentibus ſubſtituit Titiũ ſimpliciter: Titius cenſetur ſubſtitutus vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, propter coniunctionem orationis. conſilio 208. nu. 6. 14
t Teſtator quando in aliqua parte prætulit extraneos filiis, uериſimile eſt quòd etiam in alijs partibus idem voluerit facere. conſ. 62. nu. 13. 59
1 Teſtator poteſt diſponere de bonis hæredis ſicut de ſuis ꝓpriis. conſ. 134. nu. 3. 118
t Teſtator legans rem ſimpliciter in qua hæres ius aliquod habet, cenſetur legare etiam ius hæredis. ibid. num. 4. eod.
t Teſtator in dubio cenſetur minus grauare hæredem quàm ſit poſſibile: immo potius toleratur quòd legatum ſit inutile, quã quod cenſeatur teſtator grauare hæredem. conſ. 32. nu. 2. ſol. 39. conſil. 149. nu. 15. fol. 139. conſ. 167. nume. 14. fol. 154. & conſi. 187. numero 3. 170
s Teſtator quando ſcribit & ſubſcribit ſecundum teſtamẽtum manu propria, ceſſat timor inſtigationis & ſubornationis, ideo facilius tollitur primum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam. conſ. 25. nu. 12. 34
s Teſtator quando relinquit vſumfructum vxori pro ſua indigẽtia, vxor ſolum vſum conſequi poteſt. conſ. 25. nu. 27. 35
s Teſtator, quando relinquit uſumfructum alicuius rei alicui, deinde committit cuſtodiam ipſius rei alteri, ſolum cenſetur vſus legatus. conſ. 25. nu. 28. 35
a Teſtator conformatur cum diſpoſitione ſtatuti. conſ. 250. nu. 1. 52

a Teſtator

Teſtator non poteſt de vſufructu diſponere, cum eius morte finiatur. conſi. 222. nu. 2. 23
Teſtator ſi in teſtamento ſolenni ſe referat ad aliquam ſcripturā priuatam non ſolennem, omnia contenta in illa ſcriptura priuata cenſentur expreſſe diſpoſita in ipſo teſtamento referente. cōſ 143. nu. 6. 132
Teſtator in caſu dubio non eſt præſumendū voluiſſe aliquid odioſum. conſi. 25. nu. 4. 34
Teſtator non præſumitur velle id, quod non loquitur. conſi. 310. nume. 6. 116
Teſtatoris voluntas declaratur eo modo, quo voluntas ſtatuentium. conſi. 326. nu. 12. 143
Teſtatoris voluntas quamuis dura obſeruari debet. cōſi. 1. nu. 2. 2
Teſtatoris volūtas æquiparatur formæ ligis, ideo ſicut factum cōtra formam legis dicitur nullum, ita factum contra voluntatem teſtatoris. conſi. 174. nu. 3. 160
Teſtatoris voluntas præſumitur conformis iuris diſpoſitione. cōſil. 225. nu. 9. 26
Teſtatoris voluntatem vehemētiorem & efficatiorem reddit geminata prædilectio. conſi. 326. nu. 6. 142
Teſtatoris poteſtas in diſponendo ſuper rebus ſuis maior videtur quàm ſtatuti, ſcilicet quò ad præiudicium ipſius teſtatoris aut hæredis. conſi. 174. nu. 6. 160
Teſtatoris credita, dicuntur bona hæreditaria. conſilio 316. nume. 3. 130
Teſtatoris prohibitio de non alienando, nō extenditur ad neceſſariam alienationem. conſi. 215. nu. 4. 17
¶ Teſtificando veriſimile eſt q quis contra fratrem veritatem dicat. conſi. 220. nu. 9. 25
Teſtimonium minus ſolenne præualet quando eſt veriſimilius teſtimonio ſolenni. conſi 6. nu. 45. & 49. 10
Teſtimonium teſtis infirmi videtur potentius, quia non præſumitur quod ſit immemor ſalutis æternæ, & infirmitas tortura quædam videtur ſpiritualis. conſi. 6. nu. 51. 11
Teſtimonium quatuor clericorum tantum valet quantum teſtimonium ſex laicorum. conſi. 267. nu. 2. 71
Teſtimonio impugnato vti licet ad defectum declarandi contrarietatem teſtium. conſi. 9. nu. 16. 19
Teſtimonijs magis creditur quando ſunt conſonantia & amica naturæ. conſi. 2. nu. 11. 3
Teſtis coarctans negatiuam de facili non coarctabilem redditur de falſo ſuſpectus. conſi. 9. nu 7. fol. 18. & conſi. 75. nu. 25. 71
Teſtis debet deponere ſuper facto, non iudicare. conſi. 6. nu. 123. fol. 15. conſi. 41. nu. 4. fol. 46. & conſi. 134. nu. 43. 121
Teſtis ſemel approbatus, amplius reprobari non poteſt. cōſi. 100. nume. 13. 91
Teſtis vnius dictum ſuppletur ex alijs præſumptionibus. conſi. 198. nume. 5. 182
Teſtis deponens circa id ſuper quo prius dixerat ſe non recordari redditur ſuſpectus, niſi allegετ cauſam cur magis nunc recordetur quàm prius. conſi. 75. nu. 33. 71
Teſtis admittitur pater pro filio parte non opponente. conſi. 150. nume. 2. 139
Teſtis inimicus no facit ſemiplenam probationem, licèt inimicicia non ſit capitalis. conſi. 6. nu. 32. 9
Teſtis in criminalibus debet rationem adducere etiam non interrogatus. conſi. 2. nu. 3. fol. 2. & conſi. 115. nu. 10. 105
Teſtis deponens ſuper negatiua debet rationem adducere, etiā non interrogatus. conſi. 2. nu. 3. 2
Teſtis dubitatiuè deponens non probat, ſed debet firmiter & cōſtanter deponere. conſi. 6. nu. 124. 15
Teſtis dubitatiuè deponens circa tempus, fortius probat. conſil. 66. nu. 10. 61
Teſtis vnus vt faciat indicium ad torturam debet eſſe inuulnerabilis. conſi. 9. nu. 11. 19
Teſtis deponens de actu facto de nocte ad lumen lunæ de facili fallitur. conſi. 99. nu. 9. 90
Teſtis defectus ſuppleri non poteſt per alterum teſtem etiam defectuoſum. conſi. 6. nu. 125. fol. 15. & conſi. 99. nu. 10. 90
Teſtis quando vnum deponit extra iudicium, aliud in iudicio, ex tali teſtimonio iudiciali non poteſt ad ſententiam diffinitiuam perueniri, immo torqueri debet teſtis. conſi. 74. nu. 6. fo. 69. & cōſil. 75. nu. 30. 71
Teſtis redditur ſuſpectus quando dicit non recordari de his, quę eodem contextu geſta ſunt. conſi. 115. nu. 11. fol. 102. & conſi. 134. nume. 13. 120
Teſtis deponens ſuper dominio debet rationem adducere, etiā non interrogatus. conſi. 111. nu. 5. fol. 57. & conſi. 107. nu. 6. 147
Teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ & eam nō reddens, dicitur deponere vt pecus. conſi. 115. nu. 9. 102
Teſtis dicitur periurus deponens falſum, etiam ſuper articulo impertinenti, etiam ſi deponat per verbum credit. conſilio 6. nume. 19. 9
Teſtis vnus quando eſt omnino inhabilis, eius dictum nō poteſt ſuppleri ex teſtimonio alterius habilis, conſi. 9. nu. 12. 18
Teſtis qui ſuper aliquo ſemel depoſuit, ſuper eo amplius interrogari non debet, & an valeat teſtamentum factum ad interrogationem alterius. conſi. 10. nu. 13. 20
Teſtis deponens negatiuè dicitur de falſo ſuſpectus, & puniri debet extra ordinem. conſi. 9. nu. 7. fol. 17. & conſi. 75. nu. 25. 71
Teſtis quando deponit ſe audiuiſſe quid dici ab alio, & ille a quo dicit audiuiſſe, negat ſe dixiſſe, non probatur falſitas cōtra teſtē. idem ſi teſtis dicat ſe nō depoſuiſſe prout notarius ſcripſit, quia vbi agitur criminaliter neutri creditur contra alterum. conſi. 13. nu. 3. fol. 22. & conſi. 74. nu. 3. 69
Teſtis non idoneus non poteſt defectum alterius teſtis ſupplere. conſi. 216. nu. 13. 18
Teſtes producti ad probationem famæ debent eſſe omni exceptione maiores in caſibus, in quibus ſufficit eius probatio. conſi. 249. nume. 13. 52
Teſtis dictum præſumitur verum ſicut inſtrumentum. conſil. 31. num. 3. 39
Teſtis dicto ſolemni ſtatur, & iudiciali non minus ſolemni, ſed limita. conſi. 6. nu. 6. fol. 8. & nu. 45. & 46. 10
Teſtis quando ſibi contrariatur ſtandum videtur primo dicto iurato & ſolemni. conſi. 6. nu. 5. & 15. 8
Teſtis dicto an ſtetur in torturam qn̄ variè depoſuit, dic q ſic in ciuilibus, ſecus in criminalibus contra tertium. conſi. 6. nu. 47. 10
Teſtis dicens ſe non recordari de quo veriſimiliter recordari debet, dicitur de falſo ſuſpectus. conſi. 9. nu. 9. 18
Teſtis minus ſolemniter examinatus facit aliquale iudicium, immo concludere debet apud viros graues quoties proceditur ſola facti veritate inſpecta. conſi. 198. nu. 11. 183
Teſtis vt ſuppleat defectū alterius debet eſſe inuulnerabilis & omni exceptione maior. conſi. 6. nu. 125. fol. 15. conſi. 9. nu. 17. fo. 19. & conſi. 99. nu. 10. 90
Teſtis falſum deponens in cauſa ciuili poteſt puniri criminaliter per iudicem cauſæ. conſi. 53. nu. 5. 52
Teſtis non probat quando tractat de ſe exonerando, quod ampliatur procedere etiam ſi agatur de exonerando patrem ipſius teſtis. conſi. 112. nu. 10. 100
Teſtis ſe referens ad depoſitionem inualidam, non probat. conſi. 115. nu. 8. 102
Teſtis mortuus iudicatur pro inſtrumento. conſ. 56. nu. 7. 55
Teſtis productus ad probationem fraternitatis debet rationem reddere, etiam non interrogatus, quia fraternitas nō cadit in ſenſum teſtis. conſi. 249. nu. 2. 50
Teſtis quomodo deſtruat dictum ſuum. ibid. nu. 4. eo.
Teſtis vnus vt ſuppleat defectum alterius requiritur q ſit omni exceptione maior. conſi. 9. nu. 13. 18
Teſtis dicitur deponere in cauſa propria quādo commodum vel incommodum ad eum pertinere poteſt, vel quando tractat de ſe exonerando. conſi. 99. nu. 2. 89
Teſtis ſimpliciter deponēs quem eſſe malæ famæ non probat, niſi in ſpecie dicat cauſas cur ſit malæ famæ. conſi. 134. nu. 6. 119
Teſtis deponens non veriſimilia, dicitur de falſo ſuſpectus. Idem in inſtrumento continente non veriſimilia. conſi. 28. nu. 2. fol. 37. conſi. 115. nu. 12. fo. 102. & conſi. 171. nu. 6. 157
Teſtis nimium animoſus redditur ſuſpectus, idem in iudice nimium animoſe procedente. conſi. 2. nu. 6. 2
Teſtis eſt ſuſpectus & repellitur ratione affectionis. conſi. 281. nume. 4. 88
Teſti in vno falſo, in nullo creditur. conſi. 9. nu. 10 18
Teſti non idoneo creditur qn̄ deponit veriſimilia. conſi. 35. nu. 7. fol. 41. conſi. 75. nu. 13. Fol. 71. & conſi. 275. nu. 9. 82
Teſti clerico magis creditur quàm laico, & tantum valet teſtimonium quatuor clericorum quantū ſex laicorū. cōſi. 169. nu. 3. 155
Teſti in vno periuro, in nullo credit. conſi. 6. nu. 59. 11
Teſti periuro non creditur etiam in tortura. conſi. 6. nu. 48. 10
Teſti nobili magis creditur. conſi. 6. nu. 28. 9

t Teſti-

1 Teſti diuiti magis creditur, quia pauper de facili corrumpitur. conſi.6.nu.29.fol.9.& conſi.149.nu.13. 52
1 Teſti ſicut non creditur quando deponit in cauſa propria, ita nec alijs teſtibus dicentibus dici audiuiſſe ab eo, ne plus credatur copiæ quam originali.conſi.41.nu.2. 46
1 Teſti vni creditur ex conuentione partium.conſi.100.nu.13. 91
1 Teſtis dicens ſe ab aliquo verberatum aut iniuriatum præſumitur eius inimicus. conſi.99.nu.3. 89
1 Teſtes non probant nec ad concordiam reduci poſſunt, quando dictũ aut confesſio partis teſtes producentis contrariatur ipſius teſtibus.conſi.271.nu.10. 157
1 Teſtes deponentes in ſpecie præferuntur teſtibus deponentibus in genere.conſi.94.nu.3. 86
1 Teſtes redduntur ſingulares ex diuerſitate loci. conſilio 78. nume.1.& 3. 73
1 Teſtis ſingularitas ſuppletur ex alijs præſumptionibus. conſi.35. nu.6.fol.42.& conſi.73.nu.36. 68
1 Teſtes ſingulares faciunt ſemiplenam probationem aut ſaltem præſumptionem,& poteſt iudex induci ad plenè credendum teſtibus ſingularibus, vbi pulcherrimè de probatione teſtium ſingularium.conſi.35.nu.15.fol.43.conſilio 73.nu.25.fol.68. & cõſi. 78.nume.7. 74
1 Teſtes ſingulares circa idem factum dicuntur contrarij. conſi.9. nume.18. 19
1 Teſtes ſingulares probant vbi agitur de modico præiudicio.conſilio 182. numero 15. & ibidem quòd idem in teſtibus conſanguineis. 167
1 Teſtes ſingulares in loco vel tempore non videntur repellendi, niſi quando locus vel tempus eſſent de ſubſtantia actus. conſ.78. nume.2. 73
1 Teſtes dicuntur ſingulares quando deponunt de diuerſo tempore & loco aut de diuerſis actibus.conſi.78.nu.1.& 3.fol.72.& cõſil.151.nu.12. 140
1 Teſtes ſingulares non probant quia vbi eſt ſingularitas ibi eſt varietas & vnitas, & ſingularitas teſtium diuidit teſtimonia & ea lacerat,& teſtes ſingulares dicuntur diuerſi & lacerati.conſi 41. nume.1. 47
1 Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum præſumptam volũtatem alicuius.conſi.75.nu.33. 71
1 Teſtes ſingulares probant ſtuprum,famam, vitam & malam fidem.conſi.73.nu.33. 68
1 Teſtes plures ſingulares an probent vnum iudicium.conſilio 73. nu.34. eo.
1 Teſtes non reddunt ſingulares ex ſola diſſonantia in cortice verborum modo concordent in effectu.conſi.78.nu.10. 74
2 Teſtes vbi ſunt ſingulares,minus probant mille, quam vnus,alij alios elidunt & debilitant.conſi.267.nu.4. 71
2 Teſtes ſingulares coniugi dicunt vt probent plene quando tendunt ad eundem finem rei licèt per diuerſa media.ibid.nu.5. 72
2 Teſtium ſingularitas quotuplex dicatur.conſi.267.nu.3. 71
1 Teſtibus ſingularibus poteſt iudex plenam fidem adhibere ſi ex eis inducatur ad ita credendum.conſi.78.nu 7. 74
1 Teſtes deponentes de bonitate alicuius præferuntur cæteris partibus.conſi.6.nu.63.fo.11.conſi.9.nu.8.fo.18.conſ.21.nu.6.fo.30. conſi.145.nu.15.fol.135.& conſil.151.no.20. 141
1 Teſtes in cauſa criminali debent deponere de dolo & tempore. conſi.9.nu.19. 19
1 Teſtes inſtrumentarij eſſe poſſunt etiam inhabiles. conſi.56.nume.10 54
1 Teſtes non publicati non probant etiam ſemiplene.conſi.134.nome.48. 122
1 Teſtes quando ſunt hinc inde pares, ſtatur illis pro quibus ſunt præſumptiones.conſi.73.nu.41. 69
1 Teſtes recipiũtur publicatis atteſtationibus ſuper facto nouo & diuerſo,licèt ea eo partis reprobetur intentio.conſi. 74.nu.5.eo.
1 Teſtes inhabiles an ſint idonei in teſtamento.conſi.72.nu.5. 65
1 Teſtes in criminalibus debent ſpecificè deponere nec audiũtur ſi ſe referant ad alias depoſitiones.conſi.115.nu.8. 102
1 Teſtes deponentes de eorum ſenſu tantum reprobant inſtrumẽtum.conſi.56.nu.17. 55
1 Teſtes redduntur ſuſpecti deponentes ſuper his quæ ſunt iuris.cõſil.75.nu.26. 71
1 Teſtes iudæi contra Chriſtianum licèt non ſint teſtes idonei ſupplentur tamen ex alijs præſumptionibus.conſi.73.nu.18. 67
1 Teſtes deponentes de diuerſo tempore an dicantur ſingulares quando non eſt vis in tempore.conſ.151.nu.13. 140
1 Teſtes coniungi non poſſunt quando dictum vnius elidit dictum alterius.conſ.9.nu.15. 18
1 Teſtes quando deponunt bona de quibus litigatur fuiſſe talium coniugum,intelligitur quod eſſent ipſorum coniugum æqualiter, & quilibet coniunx haberet ſuam dimidiam, idem ſi teſtes dicant quòd viderunt posſideri bona per tres filios, quia intelligitur quod quilibet posſiderit pro ſua tertia parte.conſ.61.nu.4. 57
1 Teſtes non idonei qui alias admittuntur in crimine læſæ maieſtatis non admittuntur, ubi agitur de probando læſam maieſtatis ex ſolis verbis.conſi.6.nu.9. 8
1 Teſtes deponentes de veritate facti,alij de confesſione, an cõiungantur ad plenam probationem.conſ.73.nu.34. 67
1 Teſtes in dubio præſumi debent conteſtes ſi congrua interpretatione hoc fieri poteſt licèt in conteſtes ſe non nominent, de quo pulchre vide.conſ.78.nu.9.fol.74.& conſ.151.nu.15. 140
1 Teſtes deponentes ſub eadem formalitate verborum redduntur ſuſpecti.conſ.78.nu.11. 74
2 Teſtes poſt publicatas atteſtationes examinari poſſunt ſuper eo ſuper quo pars diuinare non potuit ante publicationem. conſil. 65.nu.1.fol.60.& conſ.74.nu.4. 69
1 Teſtes recipi poſſunt publicatis atteſtationibus parte non opponente.conſ.65.nu.2. 60
1 Teſtes contrarii aut periurii an admittantur in crimine læſæ maieſtatis.conſ.6.nu.58. 11
1 Teſtes criminoſi aut infames non admittuntur ſine tortura, etiã in caſibus in quibus ſpecialiter introductum eſt, vt admittantur, puta in crimine læſæ maieſtatis.Alex.conſ.11.col.j. verſi. quinimmo.in caſibus.lib.j.& infra conſ.9.nu.1.& 2. 18
1 Teſtes recipi debent publicatis atteſtationibus quando producũtur ſimul cum ſcriptura.conſ.65.nu.3. 60
1 Teſtis repellitur non ſolum quando eſt ſingularis, ſed ẽt quando ſingularis eſſe non poteſt,quod tamen in dubium reuocatur per autorem,in quo Aretinus uidetur variaſſe.conſ.151.nu.14. 140
2 Teſtes eſſe concordes in facto principali ſufficit, licèt diſcordent in aliquibus circunſtantiis.conſ.167.nu.6. 72
1 Teſtium dicta ſupplentur ex præſumptionibus iuris quæ ſunt pro eis. Et dictum vnius teſtis ſuppletur ex aliis præſumptionibus ad plenam probationem.conſ.6.nu.66.fol.11.& conſ.198. numero 9. 182
2 Teſtium dicta ad concordiam debent reduci, vbi falſum vitetur. conſ.260.nu.5. 64
1 Teſtium examinatio per iudicem incompetentem redditur nulla.conſ.2.nu.7. 2
1 Teſtium defectus ſuppletur ex numero & qualitate aliorum teſtium.conſ.73.nu.27. 67
1 Teſtibus deponentibus de facto eorum proprio ſine eorum intereſſe magis creditur, & an vni tantum credatur ita deponenti, doct.diſſentiunt non aduertentes ad Pau.contrarietatem.conſil. 2.nu.9.ſol.3.conſ.73.nu.30.fol.68.conſ.99.nu.6.fol.89.conſ.178. nu.7.fol.163.& conſ.220.nu.18. 21
1 Teſtibus deponentibus veriſimiliora magis creditur, licèt pauciores ſint numero.conſ.6.nu.65.fol.11.conſ.115.nu.10. 102
1 Teſtibus publicatis non poſſunt recipi teſtes ſuper articulo qui prius includebatur ſuper facto iam propoſito.conſ.134.n.47. 122
1 Teſtibus non teſtimoniis iudicandum eſt.conſ.6.nu.20. 9
1 Teſtibus non creditur quorum repelluntur autores, ne plus credatur copiæ quam originali.Et ſeparatorum ſeparata debet eſſe ratio.conſ.6.nu.67. 11
1 Teſtibus plene deponentibus potes iudex ex cauſa fidẽ non adhibere,cauſa autem dicitur quando deponunt non veriſimilia.conſil.75.nu.22.fol.71.& conſ.134.nu.37. 121
2 Teſtibus deponentibus affirmatiue creditur potius,quàm deponentibus negatiue.conſ.226.nu.11. 28
1 Teſtibus deponentibus contra ſeipſos, aut eorum cõiunctos magis creditur.conſ.6.nu.62. 11
1 Teſtibus publicatis poteſt pars dare nomina teſtium iudici & ſe abſentare, iudex. n. ex officio. poterit tales teſtes ſic nominatos examinare,quia in eo timor ceſſat ſubornationis, ſed non debet iudex mandare parti quòd hoc faciat.conſ.134.nu.1. 119
1 Teſtibus publicatis non licet declarare in ſpecie quod in genere deductum eſt,quia per declarationem non dicitur nouum factũ proponi.conſ.134.nu.46. 121
1 Teſtibus non creditur vbi dicunt dici audiuiſſe ab his,quibus nõ crederetur.conſ.112.nu.13. 100

1 ¶Text.

¶ Tex. in auth. res quæ. C. commu. de lega. non habet locum in prohibitione alienandi inter viuos. conſ. 19. nu. 19. 29
Tex. in c. ſi a ſede. de reſtit. ſpol. lib. 6. ꝙ vbi duo habent titulum eiuſdem datæ, is præfertur, qui prius poſſeſſionem accepit, intelligitur quando capta eſſet poſſeſſio in vim illius tituli. conſ. 171. nu. 12. 157.
Tex. in clem. literis, de probatio. ſolum procedit, quando atteſtatur princeps de facto ſuo proprio, non ſi de alieno ex aliorum aſſertione. conſ. 104. nu. 7. 93
Tex. in clemen. literis, de probatio. ſolum procedit in Papa. conſ. 103. nu. 6. eo.
Tex. in clemen. literis. de probatio. non procedit in præiudicium non ſubditi principi atteſtanti. conſ. 104. nu. 8. eo.
Tex. in c. ſi. de electione. lib. 6. procedit etiã in inſtitutione rectoris. conſ. 63. nu. 2. 59
Tex. in c. ſi. de elect. lib. 6. ſolum procedit in ordinarijs, & procedit in confirmatione præciſa & ſimplici. conſ. 177. nu. 3. 162
Tex. in l. 1. §. ſi ex eo fundo. ff. de hæredi. inſtituen. locum habet etiam in ſubſtitutione directa. conſ. 62. nu. 5. 58
¶ Titulus non probat dominium, ſed cauſat ius aliquid accipiendi aut conſequendi. conſ. 57. nu. 3. 55
Titulus ſuperueniens canonico, qui diu ſteterat in poſſeſſione falſi canonicatus, nõ requirit nouã inſtallationem aut poſſeſsionem. conſ. 171. nu. 1. 157
Titulus ſemper est validus eſt ad præſcribendum. conſil. 148. nume. 7. 137
Titulus ſolus non probat iura, ſed ius tantum accipiendi aut acquirendi probat, ideo non ſufficit producere titulos quibus capitulum contulit beneficia niſi probetur ꝙ hi, quibus collatio facta eſt, & beneficia illa tenuerint & poſſederint. conſilio. 134. nume. 16. 120
Tituli productio in emptore aut creditore non ſufficit, niſi probetur de iure autoris. conſ. 57. nu. 4. 55
Titulis pluribus iuuare quis ſe poteſt, & res ſemel mea de nouo aut ex nouo titulo mihi acquiri poteſt, ſi primus titulus ſit dubius. conſ. 16. nu. 6. ſo. 25. & conſ. 171. nu. 2. & 20. 157.
Titulus coloratus quando ſufficiat in poſſeſſorio beneficij eccleſiaſtici. conſ. 322. nu. 1. 138.
Titulus nouus conſideratur in venditore redimente rem venditam ex pacto appoſito. conſ. 202. nu. 3. fol. 5. & in venditione latius. ibid. nu. 34. 7
¶ Toleratio banniti facit, ꝙ bannitus tolleratus impune offendi non poteſt ſtante ſtatuto ꝙ bannitus impune offendi poſſit. cõſ. 168. nu. 4. 155
¶ Torquere aliquem non licet, niſi probetur delictum eſſe commiſſum. conſ. 260. nu. 1. 63
Torqueri quis poteſt ex præſumptionibus. conſ. 35. nu. 17. 43
Torqueri non debet homo liber in cauſa ciuili, vbi de commodo tantum pecuniario agitur. conſ. 137 nu. 12. 127
Tortura ſubrogatur loco teſtium, ideo committitur arbitrio iudicis. conſ. 35. nu. 20. 43
Tortura haberi non debet pro crimine, pro quo pœna tantum pecunia imponitur. conſ. 41. nu. 9. 46
Tortura inchoari debet a magis ſuſpecto, & tortura ſubrogatur loco teſtium, ideo dicitur arbitraria iudici. conſ. 13. nu. 4. 23
Torturæ locus eſſe non debet, vbi pœna tantum pecuniaria imponitur ne grauior ſit modus probandi modo ipſo condemnandi. conſ. 137. nu. 11. 127
Tortura purgat non ſolum indicia, ſed etiam probationes debilitat, adeo ꝙ ex eis tortus condemnari non poteſt. conſ. 178. nume. 10. 163
Tortura ceſſat, vbi de crimine ciuiliter agitur. conſilio 137. numero 12. 127
Tortura facilius permittitur contra hominem malę conditionis. conſ. 35. nu. 13. 43
Torturæ quando ſit locus. conſ. 287. nu. 3. 95.
Tortura purgat non ſolum indicia, ſed etiam probationes. conſ. 287. nu. 4. eod.
Tortura adhiberi debet cum moderamine. ibi. nu. 6. eod.
Ad torturam non venitur, vbi ſunt duæ probationes delicti. cõſ 287. nu. 2. 95
Ad torturam non deuenitur in cauſa mere criminali, niſi delictũ plene conſtat. conſ. 260. nu. 4. 64
Cætera vide ſupra in verſi. Temporis.
Tortus ſemel repeti ad torturam non debet, niſi ex nouis indicijs. cõſ. 287. nu. 7. 96
¶ Tractatus cum alijs adminiculis ſufficit in deciſorijs. conſ. 249. nu. 3. 50
¶ Traditio non probatur per inſtrumentum, in quo ſit mentio de traditione. conſ. 157. nu. 13. 147
Traditio non requiritur vt dominium rerũ hæreditariarũ acquiratur hæredi, ſed additio ſufficit hæreditatis. conſ. 202. nu. 35. 7
Traditionem veram vel fictam ſufficit interuenire in caſibus, in quibus illa requiritur. conſ. nu. 17. 78
¶ Tranſactio non valet ſuper re clara, ratione ſuſpitionis calumniæ. conſ. 276. nu. 3. 83
Tranſactio vt reſcindatur ex capite enormis læſionis, debet deduci & probari læſio etiam habito reſpectu ad dubiũ litis euentũ, & qualiter probetur iſte dubius litis euentus. conſ. 151. nu. 27. 141
Tranſactio an reſcindatur ex capite enormis læſionis, & ſic in trãſactione an habeat locum remedium l. 2. C. de reſcin. vend. conſ. 151. nu. 25. eo.
Tranſactio non valet non viſis verbis teſtamenti. conſ. 144. nu. 17. ſo. 134. & conſ. 262. nu. 20. 79
Tranſactio ſuper re clara dicitur continere turpitudinẽ, ideo non valet conſ. 152. nu. 10. 142.
¶ Tranſitus facilior eſt in habentibus ſymbolum. conſilio 149. num. 14. 138
¶ Tranſlatio quæ ſit diuerſo iure aut titulo, non cẽſetur facta cũ omnibus ſuis qualitatibus. conſ. 201. nu. 30. 7
Tranſlatio non ſit cum ſuis qualitatibus quando alteratio intercedit. conſ. 202. nu. 30. eo.
¶ Tranſmitti no poteſt hæreditas repudiata. conſ. 163. nu. 4. 52
Tranſmiſſio non ſit in ſubſtitutionibus, etiã in ſubſtitutione vulgari. conſ. 131. nu. 3. & 6. 116
Tranſmiſſio debiti ſeu ius competens ex diſpoſitione legis vel ſtatuti tranſmittitur ad hæredes prout eſt ius excludendi fœminas ſtante maſculo contra Salic. licèt Calcaneus dicat ſe lucratũ florenos mille ex illa opi. Sali. conſ. 185. nu. 3. 168
Tranſmiſſio fideicommiſſi conditionalis inducitur ex coniectura quando teſtator vocauit liberos alterius ſubſtituti minus dilecti, tunc enim ſubſtitutus tranſmittit ad eius liberos quando fuit magis dilectus. conſ. 92. nu. 50. 59
Tranſmiſſio an ſiat de iure competenti ex l. hac edictali. C. de ſecun. nup. ſi vnus ex filijs primi matrimonij decedat ante parentem qui ſecundum matrimonium contraxit, & concluditur fieri tranſmiſſionem ad liberos, non ad extraneos. conſilio 142. nume. 6. 130
Tranſmiſſio fideicommiſſi conditionalis an ſiat ad ſuos filiarũ, quando vocauit ſuos extraneorum. conſ. 67. nu. 1. 61
Tranſmiſſio fieri non poteſt vbi perſona media per quam fieri debet eſt inhabilis ad tranſmittendum, quia medium inhabile impedit extrema coniungi. conſ. 163. nu. 5. 152
Tranſmiſſio fideicommiſſi conditionalis facilius induci debet quam fideicommiſſum. conſ. 62. nu. 16. 59
¶ Trebellianica cenſetur prohibita quando teſtator mandat hæreditatem reſtitui ſine aliqua diminutione. conſ. 174. nu. 1. 159
Trebellianica non detrahitur de donatione cauſa mortis. conſi. 30. nu. nu. 11. 115
Trebellianica non detrahitur per ſecundum fideicommiſſarium niſi hæres rogatus coacte adijſſet, nam cũ hæres coacte adiẽs eam non detrahat, detrahit fideicommiſſarius. conſ. 131. nu 11. 116
Trebellianica non dicitur detrahi contra voluntatem teſtatoris cum prohibere eam poſſit. conſ. 194. nu. 2. 179
Trebellianica an perdatur ob inuentarium non confectum, in quo articulo Bar. Bal. Pau. de Caſt. Corn. & alij plerique doctores ſibiipſis fuerunt contrarij. Et pulcherrime ac ſubtiliter declaratur. conſ. 17. nu. 1. 26
Trebellianica ſicut non detrahitur de relicto facto ad pias cauſas immediate, ita nec de relicto facto piæ cauſæ mediate. conſi. 137. nu. 13. 127
Trebellianica non detrahitur per hæredem grauatum & inſtitutum in re certa tantum. contra Curtium Iuniorem, de quo late vide conſ. 186. nu. 1. 168
Trebellianica non detrahitur de fideicõmiſſo particulari per hęredem re certa, contra Curtium Iuniorem. conſ. 19. nu. 15. 29
Trebellianicã an detrahat filius grauatus quando legitima aſcēdit ad dimidiam. conſ. 50. nu. 1. 50
¶ Tutori minus legitimo imputandum eſt, cur tutelam minus ſolenniter & legitime adminiſtrauerit. conſ. 205. nu. 37. 1

b ¶Turpitudinis manifeſtæ eſt nolle iurare, nec iuramentum referre.conſ.203.nu.2. 8

b Turpitudinem ſuam allegans audiri nõ debet.conſ.106.nu.12. 95

b Turpitudinem autoris ſucceſſur allegare nõ poteſt, quod procedit etiam in ſingulari ſucceſſore habente cauſam lucratiuam.cõſil.125.nu 6. 110

b ¶Tutor falſus non debet eſſe melioris conditionis quam verus. conſ.18.nu.15. 27

b Tutor ſuſpectus quando dicatur, vide ſupra in litera S.in verſic. Suſpicio.

b Tutor nominatus a matre tranſeunte ad ſecunda vota an debeat pe iudicem dari.conſ.190.nu.8. 173.

b Tutor propria autoritate poteſt pupillam eripere de manu alterius quando ceſſat timor ſcandali, & reſidentia verbis tantum fit.conſ.18.nu.6. 27.

b Tutor teſtamentarius etiam ſine promisſione obligatur adulto, ſi quid male geſſerit.conſ.250.nu.4. 30

b Tutor citatus ſi non comparet, tunc vocari non debent affines, vt pupillus defendatur.conſ.255.nu.6. 26

Reliqua vide ſupra in litera.F.in ver.Fama.

De litera. V.

b VACARE Non dicitur beneficium ea renũciatione nulla. conſ. 90.nu.2. & ibidem q vacare non dicitur beneficum ex ſententia nulla quãdo nulliter quis remouetur a beneficio. 83

b Vacare debet beneficium de iure & de facto vt alt ri cõferri poſſit.conſ.153.nu.6. 143

b ¶Valor rei dicitur minor ratione oneris adiuncti, ratione mali vicini, & ratione difficultatis in exigendo.conſ. 145.nu.9.fol.134.& conſ.202.nu.19. 6

a Valor, ſuper valore iudex ſe informat ex officio.conſilio 202.nume.20. 6

b ¶ Varietas facit præſumptionem contra varietatem, & varietas qualibet conſideranda eſt in materia ſuſpecta.conſilio 178.numero 4. 163

b Variari non poteſt in iudicio, ideo qui ſemel viam vnam elegit ab ea recedere non poteſt.conſ.74.nu.8. 69

b Variatio quæ eſt circa aliqua accidentia non circa ſubſtantiam non nocet, ſimiliter non nocet variatio in verbis narratiuis dummodo in concluſione nulla ſit variatio.coſ.48.nu.3. 50

b Variatio teſtis non vitiat teſtimonium quando fit per errorem. conſ.65.nu.10. 61

b Variatio coram iudice incompetenti non nocet.conſilio 48. nume.6. 50

a Variatio quando conſideretur.conſ.260.nu.6. 64

a Vaſallus contraueniens iuramento fidelitatis non amittit feudum, niſi in caſibus a iure expresſis, Tenetur tamen domino reuelare, quia nouerat contra dominum tantum conſilio 224. nume.7. 25

a Vaſallus poteſt de conſuetudine alienare feudum irrequiſito domino.conſ. 24 .nu.5. 40

b Vaſallus quando priuatur feudo ex aliquibus cauſis, intelligitur de feudo vero & proprio.conſ.6.nu.109. 14

b Vaſallus male tractans ſubditos an feudo priuari debeat, & an prius requiratur monitio ſuperioris de bene tractando . conſ.6. nu.108. eod.

b Vaſalli factum præiudicat filijs, ſed non agnatis, remisſiue tantũ. conſ.197.nu.10. 181

Reliqua vide ſupra in litara.I.in ver.Ins.

a ¶Vel, dictio, ponitur inter diuerſa.conſ.326.nu.2. 241

b ¶Velle præſumitur ſuperior quod de iure debet. conſilio 76.nume.4. 72

b ¶Vendere & promittere de vendẽdo an ſint diuerſa, ſimiliter ſoluere & petere terminum ad ſoluendum an ſint diuerſa.conſ. 76. nu.5. eod.

a Vendens vectigal pro tribus annis in pretium tot florenorum ad ſingulus annos, licèt ex ſono verborum fuerit inita venditio, tamen appellatur locatio.conſ.214.nu.3. 16

b Venditio ſimpliciter facta comprehendit omnia exiſtentia intra confines rei venditæ niſi nominatim fuerint excepta. conſi. 105. nu.1. 94

b Venditio comprehendit deſtinata ad vſum rei venditę.conſ.105. nu.8. 95

b Venditionis eſſentia & natura non eſt, præſtari pretium in ſingulos annos.conſ.214.nu.4. 16

a Venditor quoties non tenetur de euictione, fruſtra quæritur de denunciatione.conſ.211.nu.4. 15

a Venditor non cõdemnatur ad aſſumptionem defenſionis cauſę, niſi conſtet q moueatur lis emptori contra formam promiſſorum per venditorem.conſ.211.nu.1. eod.

b Venditor conuentus iudicio euictionis non poteſt excipere de denunciatione litis ſibi non facta, niſi doceat de intereſſe ſuo, ideſt, q ſi denũciatio facta eſſet emptorem defendiſſet.conſ.179. nu.6. 164

b Venditor contentus iudicio euictionis per emptorem non poteſt obijcere ſe fuiſſe interpellatum ad defendendum ipſum emptorem niſi oſtendat q ſi fuiſſet interpellatus habebat modum & facultatem ipſum defendendi.conſ.83.nu.6. 78

b Venditor qui aliqua in contractu aſſeruit, tenetur manu tenere quod illa ſint vera prout aſſeruit.conſ. 145.nu.22. 135

b Venditor promittens vendere intra tempus, non cogitur poſt tẽpus vendere.conſ.216.nu.22. 18

b Venæ ſiue mineræ ſunt ad exemplum theſauri, & inuentoribus quæruntur.conſ.209.nu.1. 14

b ¶Verbum præciſum recipit naturalem & rationabilem modificationem.conſ.3.nu.22. 4

a Verbum nullum debet eſſe ſuperfluum, ſi alius ſenſus ſanus dari poteſt.conſ.294.nu.3. 105

a Verbum aliquod refertur etiam ad ea quę ſunt in ſuperlatiuo gradu.conſ.594.nu.2. eod.

b Verbum hæredes, in teſtamentis intelligitur, id eſt, de liberis ſecundum communem vſum loquendi.conſ.38.nu.4. 44

b Verbo contractus expreſſo ſtãdum eſt, licèt aliæ præſumptiones præponderent in contrarium.conſ.20.nu.4. 29

a Verba vniuerſalia trahuntur etiam ad caſum improprium. conſ. 194.nu.3. 105

a Verba, nolo valere iſtud teſtamentum, quomodo intelligi debeant.conſ.228.nu.2. 29

a Verba legis cum ceſſabunt, ceſſabit & diſpoſitio.conſilio 205.nume.17. 11

b Verba dedit & tradidit, quid importent . conſilio 245. numero 13 . 47

b Verba comprehendunt etiam regalia expreſſa, modo non diſſimilia præcedentibus.ibid.nu.8. eod.

a Verba conditionum ſunt ſtricte interpretanda, & debent intelligi de primo actu.conſ. 208,nu.2. 13

b Verba in caſu prædicto ſunt reſtrictiua & impediunt extenſionem ferri ad alium caſum.conſ.98.nu.6. 88

b Verba ita intelligi debent ne ſint ſuperflua aut ſine dubio . conſ. 84.nu.12. 79

b Verba debent intelligi vt aliquid operentur, & potius toleratur correctio iuris communis quam verba ſint ſuperflua. conſilio 92. nu.5. 85

b Verba debent intelligi vt aliquid operentur etiam in materia pęnali & trahi debent verba quaſi ad extraneum intellectum, vt aliquid operentur.conſ.201.nu.13. 2

b Verba debent ita intelligi in materia diſpenſationis, vt aliquid operentur.conſ.227.nu.15. 29

b Verba enunciatiua inſtrumenti probant contra producentem, quod ſine dubio procedit quando ſunt neceſſaria ad actum.conſ. 134.nu.8. 119

b Verba enunciatiua probant dominium inter ipſas partes. conſil. 129.nu.1. 37

b Verba enunciatiua autoris probant etiam contra ſingularem ſucceſſorem.conſ.59.nu.1. eo.

b Verba enunciatiua vt operentur, neceſſe eſt enunciationem fieri ſpecifice, nec ſufficit aliquid ſimpliciter enunciari aut generaliter.conſ.29.nu.3. eo.

b Verba enunciatiua incidenter emiſſa non præiudicant quando de enunciato principaliter contingit diſputari. ibid. numero 3. eod.

a Verba enunciatiua obligationem non inducunt, ſed probationẽ tantum.conſ.29.nu.7. 38

a Verba enunciatiua prolata per modum cauſæ inducunt diſpoſitionem, & quando proferuntur per modum modi. conſilio 217. nu.7. 19

b Verba enunciatiua in his quæ ſunt iuris non præiudicant, ideo non præiudicat confesſio, quòd quis furtum commiſerit vbi furtum non eſt, nec nocet generalis confesſio quòd quis ſit vſu-

uſurarius, niſi aliter uſura probetur, idem ſi quis fateatur executionem legitime factam. conſi. 29. nu. 37
Verba enunciatiua laudi præiudicant partibus quæ non contradixerunt. conſ. 54. nu. 12. 53
Verba enunciatiua ſententiæ non probant niſi quatenus ex actis conſtat quando agitur de præiudicio tertij, & quid in antiquis. conſ. 197. nu. 10. 181
Verba vbi cõueniũt, cõuenire debet & diſpoſitio. cõſ. 149. nu. 5. 138
Verba ſententiæ debet intelligi ciuiliter ſecundum terminos iuris communis. conſ. 10. nu. 2. 20
Verba ſatis dicuntur operari quando tollunt dubitationem. cõſ. 25. nu. 31. fo. 35. & conſ. 70. nu. 29. 65
Verba ſtatuti ita debent intelligi vt aliquid operetur vltra ius cõmune, immo etiam contra ius commune. Et ſumitur argumentũ a contrario ſenſu ad correctionem iuris communis, quãdo alias in ſenſu directe ſtatutum nihil operaretur. Et debent intelligi verba vt aliquid operentur etiam in materia pœnali. Et trahi debẽt verba quaſi ad extraneum intellectum, vt aliquid operentur. cõſ. 201. nu. 13. 2
Verba in odioſis debent intelligi late quatenus ipſorum proprietas patitur. conſ. 227. nu. 11. 28
Verba vniuerſalia ſimplicia comprehẽdunt omnia, quæ poſſunt excogitari. ibid. nu. 13. eo.
Verba generalia reſtringi non debent non interueniente ratione reſtringendi, etiam ſi generaliter intelligendo indebite quis lucrum perderet. conſ. 176. nu. 4. 161
Verba generalia aut vniuerſalia ad cogitatum reſtringi debent. conſ. 3. nu. 11. fo. 4. conſ. 105. nu. 3. fol. 84. & conſi. 209. nu. 6. fo. 14. & conſ. 294. nu. 1. 104
Verba generalia generaliter debet intelligi, & generalis locutio nihil relinquit intactum, immo verbo generali omnia includuntur nec debemus excipere de inhibitione generali quod inhibitio ipſa non excipit. conſi. 3. nu. 1. 4
Verba generalia intelligi debet, etiam in odioſis. conſilio 308. nume. 3. 123
Verba vniuerſalia ſunt maioris potentiæ quàm generalia. conſi. 290. nu. 4. 99
Verba generalia debent intelligi ciuiliter, non etiam ruditer. cõſ. 259. nu. 7. 63
Verba generalia debent intelligi ſecundum caſum proximum & propinquum, non etiam remotum. ibid. nu. 9. eo.
Verba vniuerſalia ad plura referuntur. conſi. 297. nu. 7. 112
Verba generalia reſtringuntur ad cauſam propter quam prolata ſunt. conſ. 236. nu. 6. 35
Verba generalia negatiue cõcepta, omnia comprehẽdunt, etiam inſolita. conſi. 308. nu. 6. 124
Verba generalia reſtringuntur ex natura actus. conſ. 158. nu. 5. 60
Verba vniuerſalia reſtringuntur ad id quod æquum eſt, ne damnum quis indebite patiatur. conſ. 3. nu. 6. 4
Verba vniuerſalia reſtringi debent ad id quod eſt rationis. conſ. 201. nu. 36. 4
Verba generalia ſtatuti reſtringuntur ne correctio iuris communis iudicatur. conſ. 231. nu. 15. 32
Verba generalia quo caſu in extenſione iuris reſtringantur. conſ. 221. nu. 6. 22
Verba quitationis quantumlibet generalia debent reſtringi propter æquitatẽ, nam ſtatutum generale recepit limitationem ab æquitate. conſ. 221. nu. 2. eod.
Verba quitationis generalia debent pertinere ad caſum, qui in ſe continet iniquitatem, immo impropriantur verba vt æquum iniquo præferatur. ibid. nu. 3. eod.
Verba contractus attendi debent, nec ab eis eſt recedendum, & verba contractus habentur pro textu, cui magis credendum, eſt quàm gloſſæ. conſ. 20. nu. 9. fo. 29. conſ. 105. nu. 2. fo. 94. & conſ. 118. nu. 19. 104
Verba ordine ſucceſſiuo, an intelligatur per viam vulgaris aut fideicommiſſi. quod ſubtiliter & pulchrè tractatur. cõſ. 12. nu. 3. 11
Verba impropriantur, & intelliguntur ſecundum fictionem vt delictum fugiatur. conſ. 6. nu. 126. fo. 15. & conſi. 9. nu. 24. 19
Verba impropriantur vt intelligantur ſecundum ſubiectam materiam. conſ. 202. nu. 38. 7
Verba debent intelligi eo reſpectu, quo prolata ſunt. cõſ. 9. nu. 21. fo. 19. conſ. 16. nu. 3. fo. 15. & conſ. 33. nu. 26. 41
Verba debẽt intelligi ſecundũ ſubiectã materiã. conſ. 9. nu. 22. 19
Verba captioſe intelligi non debent in damnum proferentis. cõſ. 9. nu. 23. eó.
Verba quandoque geminantur, vt plenius quis ſibi prouideat, nõ vt aliquid operentur. conſ. 70. nu. 30. 65
Verba debent impropriari potiusquàm dolus præſumatur. cõſ. 8. nu. 2. 17
Verba debent intelligi ſecundum naturam contractus. conſ. 20. nu. 3. 29
Verba narratiua ſententiæ probant quãdo tranſiuit ſententia in rem iudicatam. conſi. 108. nu. 2. 96
Verba etiam præciſa reſtringi debent ſecundũ mentem diſponẽtis. & pulcherrime de reſtrictione verborum. conſ. 3. nu. 12. & 224
Verba legis permittentis vendicationem bonorum liberis primi matrimonij, debẽt intelligi de vendicatione perpetua, quæ reuocari non poſſit. conſ. 285. nu. 3. 93
Verba omnia legati intelligi debent ſecũdũ eius principiũ, quia talia ſunt ſubiecta qualia prædicata demõſtrãt. cõſ. 25. nu. 30. 35
Verba procemij denotant cauſam finalem. conſ. 301. nu. 2. 117
Verba cui conueniunt, conuenire debet & diſpoſitio, & vbi eſt ſententia dici poteſt caſus ſententiæ, idem in inſtrumento, quod eſt caſus inſtrumenti, ſicut dicitur caſu legis. conſ. 10. nu. 7. 20
Verba dubia probationis interpretantur contra eum, qui quærit probare, etiam ſi ageretur de cauſa fauorabili. conſ. 218. nu. 6. 20
Verba ſtatuti ita debent accipi, vt aliquid operentur. conſ. 243. nu. 5. 44
Verba debent impropriari, etiam in odioſis, & in his, quæ ſunt ſtricti iuris ne actus corruat. conſ. 1. 222. nu. 8. 23
Verba in dubio cenſentur prolata demonſtratiue, non reſtrictiuè, conſ. 301. nu. 5. 117
Verba & non aliter, operantur quod diſpoſitio extendi non poteſt, & eorũ natura eſt adeo præciſa quod modificatio aliqua nec interpretatio a verbis ſeparata, admittitur. conſ 201. nu. 43. 4
Verba in dubio intelligi debent prolata ſecundum loquendi cõſuetudinem. conſ. 9. nu. 30. 19
Verba debent intelligi de actu vniformi, non difformi. conſil. 9. nu. 27. eod.
Verba debent intelligi vt aliquid operentur immo debent impropriari & intelligi contra eorum naturam potius quam nihil operentur. conſ. 205. nu. 7. fo. 95. conſ. 135. nu. 24. fol. 124. & conſ. 293. nume. 4. 111
Verba ſine hæredibus a ſuis corporibus procreatis aut vtriuſque ſexus, non conueniunt hæredibus extraneis, etiam in materia tranſitoria ad hæredes extraneos. conſ. 38. nu. 2. 43
Verba ita tamen, vim habent limitatiuam & reſtrictiuam ad præcedentia. conſ. 25. nu. 26. 35
Verba debent intelligi ſecundum qualitatem perſonarum inter quas proferuntur. conſ. 308. nu. 7. 124
Verba quando cenſeantur ad poſita maiorem demonſtrationem. conſ. 214. nu. 8. 16
Verba debent propriè intelligi in ſtatutis. conſ. 271. nu. 3. 35
Verba quæ ſunt clara non diſputatur. conſ. 239. nu. 4. 39
Verba potius nihil operãtur quàm vt indebite quis damnum patiatur, vel quam vt inducatur iniquitas aut aliquod illicitum, vel quam vt aliquid fiat contra mẽtem diſponentis. cõſ. 70. nu. 29. 65
Verba ſæpius apponuntur cauſa demonſtrationis, non vt aliquid operentur. conſ. 86. nu. 11. 81
Verba ex linea patris, ſunt interpretanda materialiter & effectiue. conſ. 250. nu. 5. 58
Verba aliquando impropriantur, vt intelligantur ſecundum naturam actus. conſ. 245. nu. 6. 47
Verba franchiſiæ conditionaliter nihil operantur. conſilio 273. nu. 11. 80
In verbis franchiſiæ claris ceſſare debent cauillationes aduocatorum. conſ. 273. nu. 8. eod.
Verborum improprietatio pro defenſione rei in criminalibus admittitur, immo interpretantur verba ſecundum fictionem ne reus puniatur. conſ. 6. nu. 41. 10
Verborum a proprietate in dubio recedi non debet. conſil. 149. nu. 7. 138
Verbis generalibus ſtantibus trahitur ceſſio ad iura etiam incognita, quia ſaltem dicitur cogitatum in genere. cõſ. 127. nu. 14. 29
A verbis contractuum non eſt recedendum. conſ. 239. nu. 3. 39
Verbis quibuſcunque ſufficit voluntatem declarari. conſ. 120. nume. 4. 106
Reliqua vide ſupra in litera. R. in ver. Reſtringi.
¶ Verecundiæ & pudoris habẽda eſt ratio, ideo fideiuſſor ſoluẽs

rebelli eccleſiæ quod promiſerat pacto nudo, repetere poteſt a principali, quia verecundum fuiſſet fidem datam lædere. conſil. 6.nu.82. 12
¶Veriſimilitudo poteſt haberi per relationem peritorum in arte adminiſtrandi & negotiandi.conſ.575.nu.10. 83
Veriſimilitudo attendi debet in qualibet materia. conſ.596. nu 16. 114
Veriſimilitudo dr̃ cognata naturæ & hr̃ pro lege, & veriſimilius dicitur quod magis conſonat rationi & iuri communi.conſil.75. nu.24.fol.71.conſ,135.nu.33.fol.124.& conſ.569.nu.4. 73
Veriſimilitudo maxime attenditur in materia probationis, habetur enim pro lege, & dicitur cognata naturæ, & vnum veriſimile additum pluribus veriſimilibus inducit plenam probationem conſ.61 nu.9.fol.58.conſ.73.nu.41. 69
Veriſimilitudo operatur vt fides detur confeſſioni veriſimili alioquin fidei haberetur.conſ.ans.nu.48. 8
¶Veritas eius quod quis credit, licet ſit in contrarium, non tamē periurium quis incurrit.conſ.203.nu.16. 9
Veritati omnia conſonant, nec aliud eſt veritas niſi ipſa lex, conſtantia & firmitudo, quæ eſt baſis & fundamentum iuſtitiæ, quæ virtute nulla præclarior.conſ.6.nu.27. 9
¶Vexationis redimendæ cauſa datum repeti poteſt tanquam datum ex turpi cauſa.conſ.155.nu.10. 145
¶Victricus poteſt eſſe tutor pupilli licet apud eum priuignus educari non debeat.conſ.190.nu.7. 173
Victricus an tutor eſſe poſſit.conſ.18.nu.50. 27
¶Videlicet, dictio eſt declaratiua præcedentium. conſil.310.numer.2. 155
¶Videbitur verb.quomodo interpretandum.conſ.274.nu.10. 80
¶Vidua non cogitur morari cum hæredibus mariti, eum debeātur alimenta ex diſpoſitione teſtamenti.conſ.205.nu.2. 10
Vidua, quæ exierit per noctis tempus, vtrum fecerit animo recedendi.ibid.nu.3. 11
Vidua poteſt domicilium mutare, & alio ſe conferre per diem & noctem.ibi.nu.11. eod.
Vidua luxurioſe viuens patitur eaſdem pœnas, quas mulier ſecūdo nubens intra annum luctus.ibid.nu.27. eod.
Vidua an dote priuetur a lege propter ſtuprum.ibi.nu.31. eo.
Vidua ſicut gaudet priuilegiis prioris matrimonii, ita dēt ſentire incommodum pœnæ amisſionis dotis ad ſtuprum.ibi.nu.40.12
Vidua poteſt recedere a priuignis cauſa conſeruandi honeſtatē. conſ.568.nu.3. 72
Viduæ an debeantur alimenta ab hæredibus mariti. conſil. 189. nu.7. 175
¶Viles artes aut perſonæ quę dicantur, iudicis arbitrio relinquitur.conſ.163.nu.2. 152
¶Vilitas, ebrietas, & paupertas repellunt a teſtimonio. conſil. 9. nu.14. 18
¶Villa quando ex forma ſtatuti tenetur malefactorem capere, non ſufficit eum ab aliquo capi, niſi capiatur nomine uillæ. conſil.171.nu.26. 157
Villa aut caſtrum non habet iuriſdictionem niſi ex priuilegio aut antiqua conſuetudine.conſ.195.nu.2. 179
¶Vinculum duplex operator.conſ.sni.nu.28. 3
¶Violentiæ pœna teneri non debet, qui fecit quod ſibi licere credidit.conſ.18.nu.9. 27
¶Virgo in dubio an pręſumatur mulier.conſ.166.nu.5. 153
¶Vis publicæ pœna quę ſit. conſ.18.nu.17. 27
¶Viſio ſolius cum ſola, nudi cum nuda, an ſufficiat ad plenā probationem adulterii.conſ.205.nu.20. 11
¶Vitę hominis computatio an procedat ſecundum terminos. l. hęreditatum.ff.ad legem Falc.quando quis plus uel minus vixit. conſ.194.nu.6. 179
¶Vltima derogant prioribus ubi eſt repugnantia & non aliter. conſ.167.nu.5. 154
Vltima voluntas eſt ambulatoria uſque ad extremum uitæ ſpiritum.conſ.143.nu.1. 132
Vltimę electioni ſepulturę ſtandum eſt.conſ.10.nu.1. 50
¶Vniri debent cauſę plurium qn̄ idem petitur & ex eadem cauſa, quod procedit etiam in cauſa criminali conſ.182.nu.5. 166
¶Vniuerſalia uerba reſtringi debent ad ea quę ſunt de natura diſpoſitionis cui adiiciuntur.conſ.144.nu.7. 133
Vniuerſalia uerba ſunt maioris potentię quàm generalia. conſil. 86.nu.6. 81
Vniuerſalia verba legati reſtringuntur ad ea in quibus teſtator habet plenum ius non ſemiplenum, puta ſi teſtator legat omnes res quas habet in tali loco.conſi. 144.nu.9. 133
¶Vniuerſalis diſpoſitio reſtringitur ad caſus habentes eandem rationē & cauſam, nec extenditur ad cauſas habentes diuerſam rationem.conſ.144.nu.6. eod.
¶Vniuerſitas circa adminiſtrationem rerum ſuarum liberam habet poteſtatem.conſ.238.nu.1. 37
Vniuerſitas quæ cauſam inſtituit etiam pro particularibus, ſi ſit negligens in proſequēdo poſſunt particulares cauſam proſequi. conſ.45.nu.9. 47
Vniuerſitas non poteſt remittere iniuriam illatam particularibus perſonis, immo nec decuriones poſſunt remittere ius competens vniuerſitati pro iniuria ipſi vniuerſitati illata.conſ.45.nume.8. 48
Vniuerſitas puniri non debet ex facto particularium. conſi.21.nume.8. 30
Vniuerſitas æquiparatur domino & patri, ideo poteſt agere pro iniuria particularium ſicut pro iniuria filij, & dominus pro iniuria ſubditi.conſ.45.nu.1. 47
Vniuerſitas maiorem habet præſumptionem pro ſe quàm particulares.conſ.132.nu.16. 219
Vniuerſitas patrona qualiter præſentet.conſ.163.nu.1. 59
Vniuerſitas præſumitur ſcire ea, quæ fiūt in iudicio loci ipſius vniuerſitatis, vel ea quæ frequenter fiunt.conſ.504.nu.5. 9
Vniuerſitatis promisſio aut obligatio præiudicat alijs patiētibus & tolerantibus talem promisſionem aut obligationem ſeruari. conſ.55.nu.2. 58
Vniuerſitati ex poſſeſſione particularium ius non quæritur.conſ. 217.nu.4. 138
Reliqua uide ſupra in litera P. in ver. Pars maior vniuerſitatis. & infra in verſi. Vnus.
Vnus de populo admittitur in his quæ concernunt publicam vtilitatem.enim quod agentis non interſit.conſ.190.nu.11. 173
Vnus alium obligare non poteſt ſine mandato, onus reale ſequitur poſſeſſorem.conſ.57.nu.1. 55
Vnus ſolus de vniuerſitate recuſare non debet quæ alij de vniuerſitate faciunt, quia membra a capite recedere non licèt, conſ. 27.nu.7. 36
Vnuſquiſque apud ſitum ordinarium eſt conueniēdus. conſ.132. nu.6. 33
¶Vocati ſub nomine collectiuo cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo quando inter eos cadit ordo charitatis & affectionis. conſ. 131.nu.5. 115
¶Voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia. conſilio 205. nu.34. 18
Voluntas declaratur ex ratione adiecta diſpoſitioni.conſ.244.nume.4. 44
Voluntas & mens contrahentium attendi debet. conſilio 15. nume.7. 24
Voluntas attenditur in delictis, ideo dormiens non dicitur delinquere. & voluntate ſublata omnis actus probatur in differens. cōſil.88.nu.14. 82
Voluntas hominis ex verbis declaratur. & conſiſtit volūtas in verbis ſicut facies in ſpeculo, & in ore & mente præſumitur eſſe vnū & idem. conſ.35.nu.6. 42
Voluntas diſponentium talis eſſe præſumitur, qualis de iure eſſe debet. & ſpectandum eſt quid diſponentes veriſimiliter reſpondiſſent ſi de caſu illo fuiſſent interrogati.conſi.33.nu.53. 41
Voluntas diſponentis quo iure actum facere voluerit, declaratur ea modo & forma præcedenti.conſ.20.nu.8. 19
Voluntas hominis talis eſſe intelligitur, qualis eſt natura rei.cōſ. 186.nu.6. 169
Voluntas in ſpecie declarata pręualet voluntati declaratæ in genere.conſi.143.nu.2. 132
Voluntas teſtatoris ita interpretari debet ne ſequatur abſurdum. conſ. 62.nu.8. fo.58. quod procedit etiam verba impropriando. conſ.130.nu.8. 114
Voluntas teſtatoris dubia interpretari debet ſecundum id, quod eſt veriſimilius.conſi.55.nu.25. 35
Voluntas teſtatoris interpretari non debet per diuinationem. cōſil.161.nu.12. 153
Voluntas teſtatoris vbi eſt dubia fundamentum ſuper ea fieri nō poteſt.conſ.32.nu.7. 39
Voluntas teſtatoris ita interpretari debet non præſumatur voluiſſe aliquod odioſum.conſ.35.nu.4. 38

Volun-

Voluntas teſtatoris ſatis eſt quòd impleatur quo ad effectum, licèt non quod ad verba. conſi.59.nu.5. 56

Voluntas. In voluntate teſtatoris impetranda ſubaudiri nihil debet. conſi.161.nu.15. 151

Voluntas teſtatoris declaratur ex eo quod in vna parte quid expreſſit in alia non, quia ita ſciuiſſet exprimere in alia parte ſi noluiſſet. conſi.161.nu.8. eod.

Voluntas teſtatoris ſi in totum impleri non poteſt, impleri debet prout poſſibile eſt. conſi.1.nu.5. 1

Voluntas teſtatoris colligitur ex modo ſeu forma legandi. conſi.32.nu.6.fol.39.& conſi.143.nu.17. 132

Voluntas teſtatoris interpretari debet ſecundum eius affectionem vt eũ præferre voluerit, quẽ magis dilexit: quæ affectio attenditur etiã contra proprium ſignificatum verborum. conſi.62.nu.8. 58

Voluntas teſtatoris non attenditur quando teſtator nihil dixit. conſi.161.nu.14. 151

Voluntas teſtatoris declaratur etiam ex primo teſtamento facto ex interuallo. & an declaretur volũtas ex teſtamento imperfecto aut reuocato. conſi.113.nu.6. 100

Voluntas teſtatoris quando cenſeatur eſſe conformis iuri communi. conſi.180.nu.4. 165

Voluntas teſtatoris eſt ambulatoria vſque ad extremum vitæ ſpiritum. conſi.55.nu.6. 34

Volũtas teſtatoris vbi eſt dubia, ſuper ea fieri fundamentum nõ poteſt. conſi.143.nu.17. 132

Voluntas teſtatoris non attenditur quando verba non patiuntur etiam quòd magna ſit præſumptio illius voluntatis. conſilio 161. nume.13. 151

Voluntas teſtatoris interpretatur ſecundum eius opinionem, nõ ſecundum veritatem. conſi.88.nu.15. 82

Voluntas diſponentis declaratur ex veriſimilitudine. conſi.9.nu.35.fol.19.conſi.25.nu.25.fol.35.conſil.32.nu.5. fol.29.conſil.167. nu.13. fol.154. & conſilio 186. numero 10. fol.169. conſilio 297. numero 6. 112

Voluntas hominis ex eius factis declaratur. quod procedit etiã in brutis. conſi.73.nu.11. 67

Voluntas hominis declaratur ex priuata eius ſcriptura. conſ.205 nume.46. 8

Voluntas hominis declaratur etiã ex nõ facto. conſi.91.nu.10. 84

Voluntas contrahentium declaratur ex eo, quod ſolitum eſt fieri. conſi.20.nu.7. 29

Voluntas fortius declaratur factis, quàm verbis. conſi.198.nu.15. 114

Voluntas alicuius declaratur ex ratione. conſi.236.nu.11. 36

Voluntas ſuperioris talis eſſe intelligitur, qualis de iure eſſe debet, nec intelligitur princeps ſentire nec velle id quod nõ poteſt de iure vel æquitate ſcripta. conſi.103.nu.14. 93

Voluntas hominis non præſumitur eſſe aliena a verbis. quod pulchrè exornatur. conſi.20.nu.5. 29

Voluntas præcedens declaratur ex facto ſequẽti: maximè ex his quæ incontinenti fiunt. conſi.33.nu.13. 40

Voluntas præcedens talis præſumitur, qualis colligitur ex facto, quod ſequitur. conſi.219.nu.11 155

Voluntatis declaratio in vna parte teſtamenti trahitur ad alias partes eiuſdem teſtamenti. & declaratio voluntatis cum vna perſona præiudicat etiam quo ad alias. conſi.62.nu.11. 59

Voluntatem teſtatoris non tenetur iudex ſequi quando filijs dãnoſa eſt: puta ſi teſtator remiſit tutori neceſſitatem faciendi inuentarium. in conſi.190.nu.9.fol.173.& conſi.193.nu.10. 178

Voluntates morientium ex viuentium opinione interpretari debent. conſi.155.nu.11. 145

Voluntatum diuerſitas arguitur ex diuerſitate ſcripturarum. cõſ.382.nu.3. 89

¶ Vltima derogant prioribus vbi eſt repugnantia, & non aliter. conſi.167.nu.5. 154

Vltima voluntas eſt ambulatoria vſque ad extremum vitæ ſpiritum. conſi.143.nu.1. 132

¶ Vſura aut conſuetudo fœnerandi an probetur per teſtes ſingulares in quo articulo Bal.& Abb. variauerunt. & ſimiliter variauit Deci. an admittantur teſtes ad probandum quid in genere: variauit etiam Hippoly. & pulchra vide de ſingularitate teſtium. conſi.73.nu.31. 68

Vſura committitur quando mercator conuenit vt ſibi ſoluatur certum quid annuum pendente termino ſolutionis ſortis, licèt illud lucrum facturus fuiſſet veriſimiliter quod latiſſimè examinatur per diſtinctionem ſex caſuum. conſi.89.nu.7. 172

Vſura non dicitur vendere bladum pretio quod valebit in menſe Maij quando alias quis venditurus non erat. conſilio 145. numero 23. 135

Vſura an probetur per teſtes, qui dicũt vſuras ſoluiſſe aut contractus vſurarios feciſſe. conſi.6.nu.102. 13

Vſura non dicitur emere alueolos apum cum pacto quod ſi de tali menſe nõ erunt omnes pleni, quod vẽditor teneatur ſatiſfacere pro quolibet vaſe vacuo. conſi.145.nu.25. 135

Vſura dicitur in mercatore paciſcente de intereſſe ante moram reſtituendæ pecuniæ etiam quod ipſe mercator in loco mutui tantũ lucrum veriſimiliter facturus eſſet. conſil.87.nu.5. 81

Vſura non præſumitur ex pacto de retrouendendo appoſito ex interuallo. conſi.156.nu.3.17.& 18. 145

Vſura non dicitur emptio certi annui redditus dummodo non interueniat modicitas pretij, aut non fiat in fraudem vſurarum, & fieri poteſt contractus etiam ab eccleſia. conſi.145.nu.50. 135

Vſura eſt difficilis probationis, ideo ſufficiunt probationes poſſibiles per coniecturas etiam leues, & ſufficit probatio ſemiplena. conſi.73.nu.7. 66

Vſura tolleratur tanquam intereſſe in venditione & emptione & commenſurari debet intereſſe ad valorem fructuũm non ad pretij quantitatem. conſi.105.nu.11. 95

Vſura dicitur quando teſtator mandat vt legatarius percipiat fructus rei hypothecatæ donec ſolutũ ſit legatũ pecuniæ. cõſ.89.nu.1. 83

Vſura non præſumitur in foro contentioſo, immo in dubio contractus debet iudicari licitus, niſi quis ſolitus ſit fœnerari. conſ.48.nume.8. 50

Vſura no dicitur fructus ante tempus emere. conſ.48. num.9. eo.

Vſura arguitur ex qualitate debitoris cui mutuatur, puta ſi Chriſtianus mutuet iudæis. conſi.73.nu.10. 66

Vſura præſumitur ex modicitate precij & pacto de retrouendendo quando tale pactum purè non concipitur, ſed quod poſſit redimi res demum poſt aliquod tempus. conſi.156.nu.5. 146

Vſura arguitur ex inæqualitate pacti quando vnus ſociorum vult in lucro tantũ participare, non etiã in dãno. conſ.145.nu.13.& 16. 135

Vſura committitur contra ſcientem: ideo non videtur punibilis crimine ſtellionatus. conſ.6.nu.101.& 104. 13

Vſura arguitur ex taxatione intereſſe. conſilio.189. numero 5. 6.& 8. 172

Vſura non dicitur mutuare bladum vt illud reſtituatur in menſe Maij. conſ.145.nu.23. 135

Vſura probatur arguendo a veriſimili quando non eſt veriſimile, quem mutuaſſe ſine vſuris. conſ.73.nu.16. 67

Vſura probatur per duas coniecturas. conſ.73.nu.7. 67

Vſura an probetur per teſtes ſingulares. conſ.73.nu.5. 66

Vſura non committitur niſi in mutuo vero vel ficto ex conuentione partium. conſi.145.nu.6. 135

Vſura non arguitur ex taxatione alimentorum. conſ.189.nu.5. 172

Vſura: Ab vſura excuſat conſuetudo in foro contentioſo quando agitur de contractu qui paſſim ita fieri conſueuit. conſilio 145. nume.15. 135

Vſura non dicitur quando diſponitur ſuper eo, quod de iure communi conceditur. conſ.189.nu.2. 83

Vſura an dicatur quãdo vidua non habens aliunde vnde ſe alat, paciſcitur cum hæredibus mariti de dando certum quid annuum donec ſoluatur dos. conſ.89.nu.3. eo.

Vſuræ ſuſpicio ceſſat, quando in contractu refert ſe quis ad ſolitum patriæ ſuper talibus contractibus. conſi.145.nu.14. 135

Vſuræ ſuſpicio ceſſat in eo, qui rei periculum in ſe ſuſcipit excepto contractu mutui. conſi.145.nu.5. 134

Vſuræ ſuſpitio ceſſat ratione dubij euentus. conſ.47.nu.7. 49

Vſuræ ſuſpicio ceſſat vbi eſt iuſtitia pretij. conſ.145.nu.7. 130

Vſurarum ſolutio non probatur ex eo ſolum quod quis ſit ſolitus fœnerari. conſ.73.nu.8. 66

Vſurarum ſolutio probatur in ſolito fœnerari probando mutuũ, & quod debitor retinuit mutuũ per aliquod tempus. cõſ.73.nu.9. eo.

Vſurarius an præſumatur contractus ex pacto de retrouendendo & modicitate pretij. conſ.156.nu.2.4.& 16. 145.& 146

Vſurarius an dicatur contractus ſocidæ in quo ſit conuentio quod liceat tradẽti animalia in ſocidam de tempore diuiſionis aliqua præcipua detrahere. conſi.145.nu.15. 135

Vſurarius non arguitur contractus ex eo ſolum quod quis ſit conſuetus fœnerari. conſ.73.nu.3.8.9.17.& 28. 66

Vſurarius in dubio non præſumitur contractus, ſed licitus & iuſtus in foro contentioſo. conſ.145.nu.2. 134

Vſurarius an dicatur contractus in foro contentioſo, inſpicitur forma ipſius contractus.conſ.145. nu.6. eod.
Vſurarius non dicitur contractus quando emptor bonum illos locat venditori ad affanagium pretio certi bladi ſingulis annis.cõſil.145.nu.3. eod.
Vſurarius non præſumitur contractus ex vnica coniectura, ſed pluribus opus eſt.conſ.145.nu.10. eod.
Vſurarius an puniatur de iure ciuili.conſ.6.nu.101.& 104 15
Vſurarius an proberur per teſtes deponentes ꝙ ipſi acceperunt ab eo mutuum ſub vſuris, vbi Bal. & Alex. viſi ſunt ſibiij ſis contrariari.conſ.73.nu.4.29.& 31. 66
¶ Vſufructuarius tenetur præſtare cautionem de vtendo & fruẽdo arbitrio boni viri, non obſtãte ꝙ teſtator mandauerint vxorem non moleſtari in vſufructu, vel ꝙ hæres eam in vſufructu nõ moleſtare promiſerit vel etiã ꝙ teſtator expreſſe prohibuerit talem cautionem peti.conſ.187.nu.7. 170
Vſufructuarius an teneatur ad æs alienum & legata, aut verò hæres pulchrè & latè vide in quo articulo Bal. & Dec. ſibijpſis conſtantes non fuerunt.conſ 187.nu.1. eo.
Vſufructuarius cedens alicui vſumfructum intelligitur ceſſiſſe commoditatem ipſius vſusfructus, non ius vſusfructus, vt ceſſio valeat & a iure ſuo non cadat.conſ.52.nu.5. 51
Vſufructuarius doloſe verſando circa vſumfructum, perdit ſuũ. conſ.300.nu.1. 116
Vſufructuarius cadit a iure ſuo quoties malè verſatur in rebus, nec illis vtitur arbitrio boni viri.conſ.300.nu.2. eod.
Vſusfructus verbum, capitur pro fructibus, quando alias diſpoſitio non valeret conſ.222.nu.9. 23
Vſusfructus, an aſſignetur creditoribus.conſ.213.nu.2. 16
Vſusfructus vbi ſimpliciter reſeruatur, poteſt donator teſtari de fructibus reſeruatis.conſ.222.nu.4. 23
Vſusfructus quandiu durat & donator viuit, fructus ad eum pertinent, & poteſt de eis diſponere.ibi.nu.5. eod.
Vſusfructus reſeruatio intelligi debet pro reſeruatione fructuũ. conſ.222.nu.7. eod.
Vſusfructus legatum cõprehendit ea quæ vſu conſumuntur. cõſ. 300.nu.5. 116
Vſusfructus relictus vxori pro ſua indigentia comprehendit ſolũ vſum.conſ.25.nu.27. 35
Vſusfructus alicuius rei quãdo alicui relinquitur deinde ipſius rei cuſtodia alicui committitur ſolum cenſetur legatus vſus cõſ.25. nu.28. eod.
Vſusfructus quandiu durant in perſona debitoris, eius commoda pertinebunt ad creditorem.conſ.213.nu.3. 16
Vſusfructus amittitor propter occultationem bonorum. conſil. 300.nu.5. 116
¶ Vſus communis loquẽdi præualere debet in qualibet materia. appellatio enim vulgi pro iure habetur: & fit extẽſio de perſona ad perſonam etiam in materia exorbitanti & correctoria ob talẽ communem vſum loquendi.conſ.166.nu.10. 153
Vſus communis loquendi, quando inſpici debeat.conſilio 229. nu.6. 103
¶ Vti non poteſt quis iure inueſtituræ niſi vtatur cum omnibus ſuis qualitatibus.conſ.135.nu.26. 124
¶ Vtilis donatio facta ſimul cum pacto de hæreditate viuentis non vitiatur per pactum inutile ſupra in litera P. in verſi. Pactum
¶ Vtilitas publica præferri priuatæ debet, etiam cum incommodo aliquorum particularium.conſ.135.nu.23. 118
¶ Vulgare. Diſpoſitio vulgaris ſeu materia ſermonis interpretari debet groſſo modo & impropria.conſ.118.nu.23. 104
¶ Vulgariter verbum quo caſu cenſeatur abuſiue poſitum. conſ. 305.nu.3. 121
¶ Vulnus an imputetur deferenti gladium ſi eum non depoſuit videns alium ad eum venientem cauſa ludi.conſi.97.nu.10. 88
¶ Vxor præſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti: ideo vxor acquirens nomine proprio tenetur reſtituere pretium marito aut eius hæredibus.conſ.81.nu.4. 77
Vxor quando præſumatur acquiſiuiſſe de bonis proprijs non mariti. & pulchrè de intellectu l. Quintus. ff. de donat. inter virum & vxo.conſ.61.nu.7. 58
Vxor habens maritum diuitem an diues dicatur.conſilio 144.nume.3.& 5. 152
Vxor nõ prohibetur cõicare cum viro bãnito.conſ.309.nu.2. 124
Cætera vide ſupra in litera M. in verſi. Maritus.

FINIS.

INDEX CONSILIORVM OMNIVM D. Aymonis Crauettæ ordine alphabetico digeſtus.

LIBER PRIMVS.

A

ACCVSATVR. Accuſatur Titius. 58.
A. de S. rens incendij. 9.
Accuſatur de falſo magiſter Bart. 75.
Ad primum quæſitum reſpondeo. 131.
Ad ſubtilia dubia. 199.
Alias reſpondi & reſpondeo. 50.
Amedeus Berardi de Burg. 26.
Andreas Iuuenis de loco Ruppis. 18.
Andreas Michaelis de ſanto Quintino. 51.
Antonia relicta Mengeti. 101.
Antonius Cofferi egit poſſeſſorio. 107.
Antonius Curti ciuis Gracinopolis. 56.
Aſſertum teſtamentum nobilis Guigonis. 58.
Auus habens neptes. 200.
Aymõ Leyrandi. 108.

C

Caſus ita habet Iacobinus. 192.
Caſus talis eſt egregius D. Andreas. 105.
Catharina Tizarde de Romolono. 147.
Circa ſubſtitutionem ſcriptam. 115.
Circa teſtamentum Ricardi. 110.
Circa teſtamentum Guigone. 117.
Circa teſtamentum ſpectabilis Iuriſconſulti. 151.
Claudia Aucellinæ. 167.
Claudius de Coſtis alias Genon. 142.
Cogitur nobilis Hugo. 48.
Confirmando opinionem ſpectabilis. 120.

D

Deceſſit nobilis Gaſpardus. 37.
Deceſſit Martinus Durandi. 138.
De anno 1524.& die 15. Auguſti. 77.
De anno 1539.& die 15. Iulij. 78.
De anno 1472.& die 18. menſis Auguſti. 209.
De anno 1336.& die 24. menſis Decembris. 122.
De anno 1361.& die vltima Ianuarij. 130.
De anno 1530.& die 25. menſis Iunij. 136.
De duobus videndum eſt. 26.
De duobus principaliter videndum eſt. 168.
De ſtilo ciuitatis Gracinopolis. 46.
Dicendum videretur. 73.
Dominus Antonius de Boliaco. 61.
Dominus Bartolomeus Bernardi. 82
Dominus Ioffredus Dorum ſacriſta. 96.
Dubia plura proponuntur. 25.
Dubitatur circa teſtamentum. 72.
Dubitatur an donatio. 285.

E

Eccleſia parochialis Sancti Petri. 93.
Edictum regium prohibet. 175.
Et ſi abunde ſatis. 196.
Et pluribus concludendum eſt. 35.
Ex omni capite condemnari. 60.
Eynimundus Bieci habitator. 7.

F

Factum ita proponitur Petrus Braſe. 15.

G

Gulielmeta peccate. 1.
Gulielmus Berch. 143.
Guigona & Iaquema. 42.
Guigo Groſſi de Iatronchia. 97.

H

Homines Sanctæ Agnetis. 21.
Homines & parochiani loci. 116.
Homines Sancti Andreæ Vallis. 132.
Honorabilis Stephanus de Arriaco. 133.
Honoratus Franchonis. 106.

I

Iacobus Chabaſſij. 148

Iacobus

Iacobus Neireti de Auriaca. 156.
Inter alia priuilegia conceſſa. 126.
In caſu propoſito in quo conſilia. 194.
In cauſa Magn. D. Guigonis. 27.
In cauſa magiſtri Andreæ. 104.
In cauſa magiſtri Iordani. 112.
In cauſa ſpolij nobilis. 140.
In cauſa benefi. magiſtri Franciſci. 150.
In cauſa appellationis Ioannis Barberij. 179.
In cauſa Egregij Blaſij Guarnerij. 191.
In contractu matrimonij celebrato. 30.
In contractu matrimonij nobilis Magdalenæ. 64.
In contractu matrimonij celebrato inter nobiles Gulielmum. 70.
In contractu matrimonij celebrato inter nobiles Aynardum. 71.
In contractu matrimonij inter nobiles Io. Cuiſerij. 127.
In contractu ſocietatis. 173.
In hac cauſa non mediocriter. 118.
In hac cauſa A. M. 160.
In iſta cauſa magnifi. D. Guigonis. 108.
Ioanna Borſeta de Vaellis. 85.
Ioanna filia Antonij. 114.
Iannona vxor Ioannis. 81.
Ioannes Demenienſis & alij. 154.
Ioannes Iarrandi. 38.
Ioannes filius Symondi. 99.
Ioannes Vernini Cerdo. 102.
Iudex eccleſiaſticus. 181.
Iudex habens captiuum. 3.

L

Licèt plurimi & præſtantiſſimi. 166

M

Magiſter Anſelmus Maliardi. 84.
Magiſter Aymarus de Nantis. 86.
Magiſter Ioannes Antachon. 171.
Magiſter Robertus Baruienij. 137.
Magiſter D. Gulielmus. 21.
Magnificus D. Karolus. 47.
Magnificus q. D. Vrbanus. 144.
Magnificus Senatus Taurini. 188.
Michael Dauidis alias Philippi. 13.
Michael Maibæi. 74.
Minor. 25. annis. 193.

N

Neminem exiſtimare. 151.
Nobilis Aliſia Policarde. 80.
Nobilis Aubertus. 162.
Nobilis Antonia Augearde. 148.
Nobilis Antonius de Ambello. 89.
Nobilis Antonius Vachoni. 43.
Nobilis Balthesar de Parario. 69.
Nobilis Bertrandus de Vieneſio. 156.
Nobilis Domina Chatherina de villa Noua. 164.
Nobilis & potens Franciſcus. 98.
Nobilis Gaſpar de Roma. 12.
Nobilis Gargius Regerij. 66.
Nobilis Giletus Richardi. 14.
Nobilis Guido Berengarij. 44.
Nobilis Guigo de Baſſeis. 101.
Nobilis Guigo Bermondi. 174.
Nobilis Gulielmus Bardelli. 115.
Nobilis Hugo Bonipartis. 53.
Nobilis Ioannes de Camberanco. 91.
Nobilis Vrbanus de Molario. 61.
Nobilis domicillæ Auna. 33.
Nullo modo legitur. 57.

O

Opponitur contra teſtea. 169.

P

Petrus Billieti. 149.
Petrus Cardini de Tullino. 83.
Petrus Pollardi inſtituit. 59.
Plura videnda ſunt. 6.
Poſt redditum conſilium in caſu nobilis. 16.
Præſens, conſultatio eſt valde difficilis. 186.
Præſupponitur conſuetudo in loco. 4.

Primum dubium proponitur. 61.
Procurator fiſci curiæ Crayſinodani. 14.
Pro clariori declaratione. 28.
Proponitur quòd mulier quædam. 31.
Proponitur in facto quòd deceſſit nobilis. 34.
Proponitur in facto quòd nobilis Delphina. 37.
Proponitur in facto quòd claudia. 51.
Proponitur in facto quòd Capellania. 76.
Proponitur in facto quòd magiſtri Claudius. 119.
Proponitur in facto quòd in eccleſia. 170.
Proponitur quòd bona Ioannis. 118.
Proponitur quòd nobilis Guido. 40.
Proponitur quòd ſacriſtia prioratus. 68.

Q

Quando reddidi conſilium. 180.
Quando fœmina excluditur. 189.
Quamquàm & abunde. 197.
Quæritur an nobilis Antonius. 17.
Quæritur an collatio Capellaniæ. 88.
Quæritur an egregius D. Ioannes. 125.
Quæritur an nobilis Orontius. 119.
Quæritur primo in cauſa nobilis Petri. 55.
Quia poſſet dubitari. 49.
Quidam homines primæ Delphinatus. 45.
Quitatio facta. 52.
Quod contractus albergamenti. 20.
Quod in præſenti cauſa ſit depoonenda Puella. 190.
Quondam Catherina. 79.

R

Rector eccleſiæ parochialis. 9.
Regula quòd appellatio. 183.
Reſpondi de iure ante breue tempus. 146.
Reuocatur in dubium cauſa. 55.

S

Scripſi alias late in fauorem. 92.
Scripſi alias pro venerabili D. Nicolao. 11.
Scripſi alias pro magiſtro Michaele. 134.
Scripſi alias pro nobili Margarita. 176.
Scripſi iam bis pro venerabili. 177.
Scripſi olim pro Franciſco Paſqueti. 123.
Sempronius Aromatarius. 87.
Sorores nobilis Claudij. 95.
Spectabilis Iuriſconſultus D. Aymo. 11.
Super pacto exhibito. 165.
Super tranſlatione nobilium. 59.

T

Teſtator habebat nepotes. 184.
Teſtator reliquit eius vxorem. 32.
Teſtator reliquit vſumfructum. 187.
Titius detentus ad inſtantiam. 23.
Titius promiſit bona ſua Seio. 139.
Titius Seyus & Sempronius. 100.
Tria principaliter videnda ſunt. 11.
Tria ſunt principaliter videnda. 5.

V

Venerabilis D. Carolus du Puy. 172.
Venerabilis D. Hugo. 94.
Venerabilis D. Iacobus. 41.
Verba decreti principalis. 135.
Verba ſubſtitutionis Ioannis. 161.
Verba teſtamenti nobilis Ludouici. 155.
Videndum eſt in hac cauſa hominum. 163.
Videtur quòd iudicium iudicis. 182.
Videtur eſſe locus. 198.
Viſo proceſſu agitato inter Claudium. 154.
Viſo proceſſu cauſæ iniuriarum. 145.
Viſo proceſſu nobilis Laurentij. 178.
Viſis actis ſyndici fratrum prædicatorum. 158.
Viſis his quæ copioſe & ſubtiliter. 195.
Viſis quæ in facto & iure. 159.
Viſis multiplicibus proceſſibus. 103.
Vltra iam ſcripta per me. 153.
Vltra per me ſcripta in cauſa nobilium. 67.
Vniuerſitas caſtellanorum. 195.

LIBER SECVNDVS.

A
AD Dubia ſubtilia. 160.
Ad explicationem. 235.
Ad primum quæſitum. 213.
Agit Magnificus Dominus. 263.
Antequam condemnetur. 211.
Antonius Sburlatus. 247.
Antonius & Catherina. 299.
Ardua admodum affertur quæſtio. 293.
C
Circa præſentem conſultationem. 231.
Commendabilis mercator. 269.
Comparatio literarum. 216.
Congregans gentes armatas. 224.
D
De anno 1543. & die ſecundo Maij. 301.
De anno 1498. & die 6. Septemb. 283.
Debitor cenſus. 313.
Deceſſit D. Petrus de Bugella. 43.
Decreto principali. 254.
Deferrens iuramentum litis. 203.
De pluribus quæritur. 312.
De tribus principaliter quæritur. 225.
De tribus videndum eſt. 282.
Domina Abbatiſſa. 322.
Dominus Iacobus de Sachis. 327.
Dominus Maſſerani. 267.
Dominus Nouizanus. 232.
Dubium oritur in cauſa communitatum. 278.
Duo videnda ſint principaliter. 242.
E
Efficaciora viſa ſunt dubia. 258.
Egregius Franciſcus Craueti. 290.
Ego calculorum. 223.
Emptores quatuor tornatarum. 221.
Ex datione inſolutum facta. 234.
Ex verbis ſtatuti. 239.
Extat duplex ſtatutum. 239.
F
Ferminus Didoli. 298.
Fiſcus Caramanię. 309.
Franciſcus hoſpitalerij. 315.
Frater dum in communione. 237.
Federicus de Vgho. 324.
Fuit in rerum natura. 217.
I
Iacobus Peroti. 246.
Iaffredus regis. 227.
Iam reuocatur in dubitationem. 250.
Illud quæritur an dominus. 314.
Illuſtris Marchio Salutiarum. 265.
Illuſtriſſimus princeps. 209.
In caſu propoſito breuiter ſcribendo. 212.
In caſu tranſmiſſo agam breuibus. 256.
In cauſa communitatis & hominum montis Oroxij. 266.
In cauſa communitatis & hominum Villarij. 270.
In cauſa communitatis Murelli. 292.
In cauſa Illuſtris D. Ioannis Antonij. 318.
In cauſa inquiſitionis formatę. 244.
In cauſa nobilis Magdalenę. 249.
In cauſa prohibitionis vendendi. 317.
In diuiſione bonorum. 304.
In facto propoſito per nobilem Iacobum Garnerij. 300.
In franchiſia hominum. 308.
In cauſa beneficiali. 284.
In hac cauſa hæredum. 277.
In hac cauſa Mariæ Gingulæ 302.
In hac cauſa matrimoniali Thomæ Griglati. 281.
In hac cauſa monaſterij riui frigidi. 274.
Iniuſtitia & nullitas. 248.
Inquierantur plures particulares. 28[illegible]
In propoſito caſu dubia. 228.
In propoſito caſu probatur. 233.
In propoſito caſu puto ſententiam. 206.
In propoſito caſu videtur. 251.
Intentio Marci Stuerdi. 218.
Ioannes Curtini de Carmagnolia. 29[illegible].
L
Licèt abunde ſcriptum videatur. 216.
Licèt datum nepoti. 209.
Ludouicus & Marchiotus. 286.
M
Magdalena filia q. Nicolai. 311.
Magnifici Domini Aymo. 324.
Matheus Bricij de Carmagnolia. 316.
Margarita Leuine. 288.
Mulier quædam. 210.
N
Nobilis Bernardinus. 272.
Nobilis Cathalinus. 268.
Nobilis Dominæ commiſſariæ. 273.
Nobilis Nicola Ternanazii. 287.
P
Pater dedit filiæ in dotem. 215.
Pater arbitros electos. 202.
Pernoctatio arguit ſtuprum. 205.
Præſupponitur in facto probatum eſſe. 201.
Princeps Illuſtriſſimus. 241.
Plura mouentur dubia. 325.
Probatur mihi ſententia. 261.
Proponitur in facto quòd Caſtrum. 319.
Proponitur quòd Magnificus D. Ioannes Antonius. 252.
Proteſtor nolle cauſam agere. 262.
Puto donationem. 214.
Q
Quando appellans. 240.
Quæritur an executores teſtamenti. 321.
Quæritur an Magnificus. 303.
Quæritur in hac cauſa nobilis Ioannis Baptiſtæ Dadæ. 275.
Quæritur ſuper teſtamento. 295.
Quia Petrus Cochi. 255.
Quidam clericus a Bolenghę. 229.
Quidam fratres. 264.
R
Reſpondeo ad dubia obiecta. 220.
Reſponſiones ad dubia Magnifici Domini Antonii. 207.
Reſponſiones ad dubia propoſita. 253.
Reuocatur in dubium. 289.
Requiſitus de conſilio deciſiuo. 295.
S
Scripſi alias antebellum. 285
Scripſi alias pro Nicolao Lerde. 279.
Statutum Foſſani. 307.
Stephanus Bergadani. 245.
Subtilius & copioſius. 276.
T
Teſtator habens plures filios. 257.
Text. in l. fin. 230.
Thomas Laurentii. 320.
V
Verba Franchiſiæ Cigliani. 259.
Verba inſtitutionis. 206.
Verba legati. 297.
Verba pacti diuiſionis. 310.
Verba ſtatuti Sauiliani. 271.
Verba teſtamenti aut ſubſtitutionis. 305.
Verba tranſactionis hominum. 294.
Vicarius Taurini. 238.
Viſo inſtrumento donationis. 212.
Viſo teſtamento Bartholomæi. 208.
Vniuerſitas Cherii. 204.

F I N I S.

CONSILIORVM,
SIVE RESPONSORVM
AYMONIS CRAVETTAE
A SAVILIANO EX NOBILISS. GENOLIAE FAMILIA, IVRISCONSVLTI PRAESTANTISSIMI,
Primus, & Secundus Tomus.

IN QVIBVS CASVS PLERIQVE NODOSI ADMODVM,
Clariſſimè diſſoluuntur, & nouæ quæſtiones complures ſplendidiſſimè explicantur,
Summaria inſuper numeris aptè diſtincta vnicuique
conſilio præponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas an poſſit alicui adimi i͂ caſum, quo inſtitutus nollet matrimonium contrahere de conſilio, cenſenſu, aut arbitrio alterius.*

2 *Patris erga liberos affectio magna eſt, & amicitia eſt inter patrem & filium, qua nulla maior reperitur.*

3 *Hæres non implens voluntatem teſtatoris dicitur contrauenire eius teſtamento, & illud impugnare.*

4 *Impoſſibilitas iuris in vno non nocet in alio ſeparabili: quia in ſeparabilibus vnum non vitiatur propter alterum.*

5 *Voluntas teſtatoris ſi in totum impleri non poteſt, impleri debet prout poſſibile eſt.*

6 ¶*Priuatio hæreditatis caſu quo hæres tale quid non fecerit, operatur in vim fideicommiſſi: quia ſemel hæres non poteſt deſinere eſſe hæres.*

7 *Negatiua quòd hæres non impleuerit voluntatem teſtatoris, probari debet per allegantem.*

8 *Negatiua quòd filius in contractu matrimonij non adhibuit conſenſum patris, probatur probando quòd tempore contractus pater erat abſens.*

9 *Negatiua quòd pecunia numerata non fuit, probatur probando quòd tempore confeſſionis nulla interuenit numeratio.*

Negatiua probatio quando impoſſibilis eſt concludenti modo; ſufficit eam probare prout poſſibile eſt. ibidem nu. 9.

10 *Negatiua, Tu non obtinuiſti licentiam à datario, probatur eo ipſo quòd contrarium non probatur.*

Negatiuam allegans non tenetur ipſam probare quando ipſi alleganti implendum quid erat ſuper quo allegatur negatiua. ibid. nume. 10.

11 *Tacens in iudicio cenſetur conſentire: & qui non opponit in iudicijs ius ſibi competens, illud cenſetur remittere.*

CONSILIVM PRIMVM.

Pro Claudio Bouis, contra Iacobum
Bouis eius filium.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Guilelmeta Peccate ciuis Grationopolis inſtituit hæredē vniuerſalē Iacobum Bouis eius nepotē, ita tamen ꝙ ſi ipſe Iacobus cōtraheret matrimonium ſine cōſilio & voluntate Claudij Bouis ſui patris, ꝙ ſit priuatus, & exhęredatus à dicta hęreditate. Iacobus duxit vxorē, non adhibito conſilio patris, ob id agit pater vt pronuncietur filium eſſe priuatum hæreditate prædicta ad formam teſtamenti. Quæritur quid iuris? Breuiter ſuper facto præmiſſo tria uidenda ſunt. Primum, an valeat illa priuatio hæreditatis caſu quo hęres contraheret matrimonium ſine voluntate & conſilio ſui patris. Secundum, ſi valeat, qualiter inducatur illa priuatio, an iure directo, vel per fideicommiſſum. Tertium, à quo debeat probari illa negatiua, quòd hæres vxorem duxit ſine conſilio patris. i. an pater teneatur probare hanc negatiuam, vel filius affirmatiuam, quòd petijt conſilium.
¶ Circa primum dubium, videretur prima fronte dicendum, nō
1 valere † illam priuationem hæreditatis, quaſi impeditiuam li-
bertatis matrimonij, quod liberum eſſe debet. c. Gemma. de ſpō
ſa. & in ſpecie uidetur eſſe text. in l. cum tale. §. reſcriptum. ff. de
condi. & demonſt. Et licet ille text. loquatur in conditione ſi nu
pſerit arbitratu talis, tamen idem videtur dicendum ſi nupſerit
de cōſilio talis, vt in terminis no. Are. in conſi. 67. j. colū. uerſ. ſed
ſi iſta qualitas. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus, contrariū puto de iure verius. & pro fundamento cōſidero ꝙ voluntas teſtatoris quāuis dura, debet obſeruari. l. proſpexit. ff. qui. & à quib⁹, iunct. tex. in §. diſponat, in Auc. de nup. à fortiori debet obſeruari voluntas teſtatoris, quæ non eſt dura, ſed humana reſpiciēs fauorē hæredis, prout iſta ꝙ hæres in contractu mr̄imonij requirat conſiliū patris: nā teſtatrix cognitū habebat nepotis ingeniū ꝓ-
2 cliue. ſ. ad eius diſpendiū. Rurſus nō ignorabat † affectionē pris
ergā liberos. l. iſti quidē, in fi. qđ met. cau. l. nā & ſi parētibus. in
prin. ff. de inoff. teſt. l. ſcripto. ff. vnde libe. l. nihil. §. facilior. ſupra
de bon. lib. l. quidā cū filiū, in prin. cū gl. 2. ff. de hære. inſti. l. fi. in
prin. C. de cura. furio. c. ea uindicta. 23. q. 4. nec vllū conſiliū uincit paternū. l. pe. C. de ſponſ. & pietas paterna cōſilium pro liberis capit. l. nec in ea. ff. de adul. & enixū & ardētiſsimū eſt deſiderium parentum in liberos. gl. in l. Paulo Calimacho. §. Pompon. ff. de leg. 3. inæſtimabilis. n. eſt amor ardoris paterni & materni. Bal. in l. precib. col. 6. C. de impu. & affectio patris erga liberos ꝑſumitur plenaria. Bal. in l. mater tua. C. de ope. lib. nec iō min⁹ planxit Dauid Abſalonē tribus diebus & tribus noctibus, licèt inuicē inimici eſſent. Cy. in l. pp inſidias. C. qui accu. non poſſ. & dicit Bal. in cōſ. 143. ſup qōne uertēte inter Chriſtophorū. col. 2. circa med. lib. 2. ꝙ inter patrē & filiū eſt amicitia, qua nō reperitur maior. Proinde cogitabat teſtatrix optimū patrē pro filio conſiliū capturū, iuxta illud Virgilianū: Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis. & iō tali teſtatricis uolūtati piū obſequi erat, ne iudiciū ſuū euacuetur. l. cōtra uoluntatē. C. de teſta. manu.
3 Iſte uero hæres † non implendo uoluntatē teſtatricis, matrimo
niū cōtrahendo, cōtempto patris cōſilio, dr̄ contrauenisse teſtamēto & uolūtati defuncti & ipſum impugnare. Bal. in cōſi. 356. Licet allegatū. col. j. in fi. lib. 4. Corn. in cōſi. 99. in prin. lib. 1. Cōſtat aūt ꝙ hæres cōtraueniens uoluntati teſtatoris dicitur indignus hæreditate. l. poſt legatū, ubi Barto. ff. de his quib. ut indig. reg. ex eo. de reg. iur. lib. 6. à fortiori obtinere iſtud dēt ſtāte priuatione expreſſa. ¶ Solùm ſupereſt rn̄dere ad cōtraria. Ad quę reſpondendū dico, ꝙ procederēt ſi teſtatrix ſimpliciter mādaſſet hæredi, ꝙ vxorē nō duceret ſine uolūtate, aut arbitrio, aut cōſenſu patri: nā tale mandatū non tenet tanq̄ impeditiuū matrimonij, cùm teneret hæres uoluntatē, arbitriū, aut conſenſum patris ſequi. & ita procedit tex. in d. l. cùm tale. §. reſcriptū. ſecus quando mādatur cōtrahi matrimoniū cū cōſilio alterius: quia ex tali cōſilio nō impeditur libertas matrimonii, ſiquidē conſiliū l. cùm

requirendú ſit, ſequendum tñ nó eſt neceſſariò. Ita in terminis
notât doc.in l.turpia.ff.de leg.1.Iaſ.in 3.no.Pau.de Caſt.in conſ.
300.Videtur d ceudú quod dicta filia.lib.1.Dec.in l.2.col.6.cir-
ca fin.ff.de reg.iu.in l.1.col.1.ff.de off.aſſeſſo.& in c.eccleſiæ ſan
ctæ Mariæ.col.15.vet.3.Abb.in fi. quinti caſus de conſti. Sed vl-
tra Iaſ.& Deci.allego Io.de Ana.in conſ.15.Circa teſtamentum.
Amplius uoluit Oldr.in conſi.16.in 1.q.quod valeat adéptio hę
reditatis caſu quo hæres nó nuberet ex arbitrio aut conſenſu al
terius,modo tale arbitriú inhoneſtum non ſit,cùm agatur de au
ferendo lucrú,nó de pœna imponenda.Idè tenet Fel.in c.1.col.
9.uerſi.2.fallit de ſponſa. quē refert & ſequitur Gulielmus Bene
dicti in c.Raynutius,ſup verbo quondá Petro,nu.11. de teſta.Et
pro hoc eſt tex.in l.j.vbi Dec.in 3.no.C.de inſti.& ſubſtitu.l.qđ
tamen vltra Decium declara vt per Calcaneum in conſi.3.col.6.
poſt med.ver.ſed etiam non valebit ſi eſſet in caſu lucri amitten
di,ubi q illa cóclusio iuris, q ſpe lucri inuitati quis pôt ad ma-
trimoniú,intelligitur inter extraneos aut attinētes contrahentiú
matrimoniú,nó inter ipſos cōtrahētes , quia nó poſſet alteruter
cótrahentiú alteri qd promittere caſu quo cōtrahat cú eo matri
moniú.¶ Non obſt.dictú Are.in d.conſi.67.quia contra eú eſt có
munis opinio pterea.Are. fundat ſe in rône impédimenti liber-
tatis matrimonij,q̃ ratio nó eſt bona vbi agitur de cóſilio . Ideo
ſublata rône Are.tanquá ſine fundamēto,corruit & eius opinio
quæ tali rône innitit.l.ná origo.ff.quod vi aut clàm.l.egi.ff.de ex
cep.rei iud.l.ná & ſi ſub códitione.§.rumpédo. ff. de iniuſto te-
ſta.c.cñ Paulus.j.q.j.¶ Et ſi dicat,illud mandatú teſtatricis erat
impoſsibile de iure quatenus loquebat de volútate patris requi
renda in cōtractu matrimonij,ergo idem videbatur dicendú in
4 conſi.reſpódeo † q iſta ſunt ſeparabilia.ſ.volútas.& cóſiliú, qa
pôt quis requirere cóſiliú alterius,& tñ voluntaté eius nó ſequi,
vt ſupra oſtedi.Sed inſeparabilibus vnú non vitiat pp alterú.l.j.
§.pe.vbi Bar.& doc.ff.de ver.obli. Itē hic ſunt duo actus diſtin-
cti,vcʒ cóſenſum petere,& conſiliú requirere.Ideo licèt vnú tol
latur,nó cenſetur alterú ſublatú.l.ſi domus.ff.de ſeruit.vrb. pd.
c.ex tuarú.de anc.& vſu pallij.& in ſimili arguit Bal.in conſ.18.
In qône propoſita,col.3.circa.med.lib.4. ubi oíno videatur,qui
5 loquitur in terminis cóſenſus & conſilij.¶ † Secundò rñdeo , q
volútas teſtatoris ſi in toto impleri non pôt,dét impleri put poſ
ſibile eſt.l.in teſtamēto,ita quidá,io ſi.ff.de condi.& demon.§.ſi
quis ædificationem.in Auc.de eccle.tit.quæ iura ad hoc propoſi
tú citat Roma.in conſi.409.circa ſi.tradit.Deci. licèt Roma. non
alleget,in conſi.50.col.j. ideo licet mandatú teſtatricis eſſet de
iure impoſsibile circa voluntaté,erat tamen poſsibile reſpectu
conſilij, ob id implendú erat mandatú eiuſmodi quatenus erat
poſsibile.¶ Ad idem adduco Fede.de Sen.in conſi. 299. Quia in
præſenti.col.pe.ante med.vbi qñ mandatú continet duo,ſi vtrú
que impleri nó poteſt,ſufficit q alterum impleatur p text.in ca.
cùm dilecti.§.præterea de dolo.¶ Tertiò rñderi pôt q imò ta-
le mandatú teſtatoris non vř impoſsibile de iure,qñ ſolum agit
de auferendo lucrú,non de pœna imponenda,vt ſupra diximus
allegando Old.Feli.& Guilel.Bened.¶ Aduertendú tñ , qa vbi
in legato aut inſtitutione eſſet illa códitio tantùm, Si nupſerit ar
bitrio alterius,aliud videretur dicendum, quia per tale arbitriú
videtur multú impediri libertas matrimonij, ex quo arbitriú ne
ceſſario ſequendú eſt.quid enim ſi ille nimiú differat eius arbi-
triú,aut illud proferat nó gratú mulieri?ob id tex.in d.l.cùm ta-
le.§.reſcriptum.ff.de condi.& demonſt. uoluit conditioné om-
nino reijci tanquá impeditiuá matrimonij. Aliud eſt qñ relin-
quitur mulieri.ſi nupſerit tali,quia tunc inuitatur mulier ad ma
trimoniú,non illud impeditur,ideo ſi ille dignus ſit,ipſi nuben-
da eſt.Similiter aliud eſt qñ apponitur códitio prohibitiua ma-
trimonij cum certis perſonis quando aliæ ſuperſunt, quibus ho
neſtè nubere poſsit mulier,ut habet in l.cú ita & l.hoc modo.ff.
đ códi.& demonſt.& in d.l.j.C.de inſti.ſubſt. ¶Sed dicet aliquis
qñ teſtator legat mulieri ſi nupſerit Titio,ualet conditio,nec re-
ijcitur,& tamen nubit mulier arbitrio teſtatoris,modo Titius in
dignus non ſit tali matrimonio, quare etiam nó tenet códitio ſi
nupſerit arbitrio alterius,modo ille non arbitretur de pſona in-
digna? Rñdeo q maius impedimentú eſt in conditione ſi nupſe
rit arbitrio talis,q̃ ſi nupſerit tali. imò conditio ſi nupſerit Titio
nullum habet impedimentum matrimonij cú ſtatim poſsit nu-
bere Titio,licet non alij.Ideo data dignitate Titij aut ceſſante e-
ius indignitate, tenetur mulier nubere Titio ſi uelit legatú . Sed
in conditione Si nupſerit arbitrio Titij,adeſt impedimentú,non
ſolum circa perſonam cui nubat, ſed et circa tépus, & poſſet Ti
tius nimium differre.Similiter poſſet arbitrator maligne verſari
circa perſonas ſucceſsiuè variando ſi nomina te diſpliceant aut
indignè dicantur. Alia etiá ratio pôt aſsignari q conditio,Si nu
pſerit tali,arguit arbitriú teſtatoris in ſpecie, & ſic certú & de-
terminatú,in quo nullú videtur impedimentum: quiá aut ille di
gnus eſt,& ſtatim cú eo cótrahi pôt matrimoniú , aut indignus
eſt,& ſtatim cú alio pôt contrahi.Sed conditio,Si nupſerit arbi
trio talis,demonſtrat voluntaté quandam illius tertij generalé,
& incertam,ex qua impedimentú matrimonij maius appareat.
6 ¶ Quo ad ſecundú dubiú † communis doc.ſententia eſt, q ta-
lis priuatio valeat in vim fideicommiſsi,quia ſemel hæres nó po
teſt deſinere eſſe hæres facto hominis,ideo hæres contrauenies
voluntati teſtatoris tenetur reſtituere hæreditatem per fideicó-
miſſum,ita Pau.de Caſt.in dicto conſi.300.in conſil. 77. Viſis &
conſideratis omnibus diligenter.col.5.qđ eſt repetitum in cóſi.
305.lib.1.& in conſi.332.Viſo teſtamento Michaelis col.5.lib.j.
in conſi.292.Circa primú dubiú vř q inſtitutio.col.4. in quinto
dubio.& in conſi.171. Viſo puncto ſupraſcripto & teſtamento,
ad ſi.lib.2.Alex.in conſi.57.col.2.lib.2.Are.in dicto conſi.67.in
2.dubio.¶ Venio ad tertium dubium in quo videtur quidem di
7 cendú,† onus probandi negatiuam ſpectare ad allegantem , ut
in terminis ſimilibus tradit Cor.in conſi.260.ad ſi.lib. 6.ubi lo-
quitur in agente contra mulieré tanquam nupſerit ſine conſen-
ſu Titij contra diſpoſitionem teſtatoris, q probare tenetur hác
negatiuam,notat idem Corn.in conſi.11.col.pen.circa ſi.in có-
ſi.44.col.3.in conſi.123.col.2.circa med.lib.2.in conſi.89.col.4.
ad ſi.lib.3.& in conſi.145.col.ſi.ver.item regula eſt , lib 4. & eſt
generaliter uerú,q obiiciens hæredi non impleuiſſe eú uolunta
tem teſtatoris,tenetur probare hanc negatiuá,ut no. doc. in Au
then.hoc amplius,maximè Sal.C.de fideicom.Bar.in cóſi. 137.
Statuto cóis Gualdi.in 4.puncto.Ant.de But.in conſi.5.in ſi.dico
in ſatis probatá fuiſſe hanc negatiuá ex actis dupliciter conſi-
8 derando.Primò , quia † de tépore contractus matrimonij extra
ciuitatem Gratianopolis, pater hæredis erat abſens loco matri
monij,adeo q impoſsibile erat conſilium ipſius requiri,ideo ex
tali abſentia probatur negatiua non petiti conſilij.per gl.in l.Pá
couius.§.rei perduellionis.ff.de acqui.hær. & quod ſcribit Paul.
de Caſt.per illá gl.in conſi.380.Videtur q dictus Iudæus.libr.2.
vbi negatiua q Titio ſolutum nó fuit, probat, probando quod
tpe faciendæ ſolutionis Titius erat abſens, licet alio tépore ſol-
ui potuiſſet.eodé modo conſiliú patris peti debebat de tempo-
re contrahendi matrimonij, ideo ſatis ad probationé negatiuę
quod eo tpe abſens pater fuerit , licet alio tempore peti conſiliú
9 potuiſſet.Pro quo facit † quod tradunt doc.in l. ſi ita ſtipulatus.
§.Chryſogonus.ff.de uerb.obl.& in l.ſi ex cautione.C. de nó nu
me.pecu.Bal.in conſi.197.Quædá mulier.col.2.lib.3.vbi negati
ua,quod pecunia numerata non fuit,probatur,probando quod
de tempore confeſsionis nulla interuenit numeratio: quia aliàs
impoſsibilis eſſet probatio negatiuæ.Quia quando probatio ne
gatiuæ eſt impoſsibilis concludenti modo, ſufficit eam proba-
re prout poſsibile eſt.Cor.in conſi.136.ad ſi.in conſi.140.col. ſi.
lib.j.& in conſi.218.col.3. circa med. & col.7.circa med.libr.4.
Imò dicit Pau.de Caſt.in conſi.134.Pro iſta muliere.li.2. qđ ubi
probatio negatiuæ eſt impoſsibilis, nó tenetur quis eam proba
re.ná qúo alias poſſet quis probare,tu non petiiſti conſilium de
contrahendo matrimonio , ſi eſſet neceſſe probare negatiuam
10 de qualibet parte temporis, ob id † reperio quod Bal. in conſi.
79.dánanti.lib. 2.uoluit quod negatiua,Tu nó obtinuiſti licétiá
à daciario códucendi merces,dicitur impoſsibilis probationis,
ideo probatur eo ipſo quod contrariú non probatur, & ſic alle-
gans licentiam tenetur eá probare.& loquitur Bal. in ſimilibus
terminis in quibus loquitur Cor.Præterea dicta per Cor.poſſent
procedere quando alleganti negatiuam non erat aliquid implē
dum,ſed in perſonam tertij, puta quia conſenſus aut cóſiliú nó
erat petendú ab ipſo , qui negatiuam allegat, ſed ab alio tertio,
ſecus quando conſilium erat petendú ab ipſo allegante negati
uá,iuxta no.per Bar.& doc.in l.in illa,de uerbo.obl. & in l.2.C.
de iure emphy.Alex.in conſi.101.ante ſi.lib.2.in conſi.41. col.5.
ad ſi.lib.3.in conſi.79.lib.4.& in conſi.52.col.2.lib.6. Cor.in có
ſil.101.col.1.in conſi. 102.col.3.in conſi.113.col.2.lib.1.& in có
ſi.11.col.pen.lib.2.¶ Ad unum tamen aduerte,dú dixit probari
negatiuá nó petiti conſilij à patre, ex eo quod pater erat abſens
quia licet iſtud ſit verú in ſe,tñ data abſentia nó videtur vlterius
requirendum patris conſilium.Nam ſtante ſtatuto q in contra-
ctu mulieris requiratur conſenſus alterius , ſi ille ſit abſens pôt

actu

actus geri ſine eo, modò non ſit abſens in loco propinquo. Bald. conſi.394. Statuto cōis Papiæ.lib.5. Corn.in conſi.316.col.5.in tertio dubio.verſi.concludit enim Pau.lib 3. ¶ Secundò probatur iſta negatiua ex tacita confeſsione partis in iudicio; nā filius conuentus nunquam contradixit ad hanc negatiuā, nec vnquā propoſuit affirmatiuā, ꝙ petierit conſiliū, imò tacuit ſolùm opponendo ꝙ iſta petitio conſilij reijciebatur à iure tanquā impe-
31 ditiua libertatis matrimonij: ſed tacens † in iudicio habetur ꝓ cōſentiente. c.2.de accu.lib.6. Iaſ.in repe.l.admonēdi.col.8.poſt med.verſ.cōfirmatur ꝓdicta.ff.de iureiu. Dec.in c.qm̄ contra, colum.19.de proba.& in c.intimaſti, col.2.de appel.& quādo agēs proponit negatiuā, & reus non opponit affirmatiuā, cenſetur remittere allegationem affirmatiuæ. c.cum olim.el 3.de off. deleg. c.ſuper literis, de reſcrip. Præpoſi.in c.ſi duobus, col.2.de appel. videmus etiam ꝙ non apponens contra inſtrumentū falſi procuratoris, ſed tacens cenſetur illud approbare, vt habetur in l.licet.C.de procu. & profectò pluſquam veriſimile eſt, ꝙ ſi patris conſilium petitum fuiſſet, illud filios allegaſſet: non allegando autem, nec opponendo, clarè videtur fateri ſe conſilium non expectaſſe, nec deſideraſſe. Quinimo apparent ex actis teſtimonia, quòd ita cōcitus filius contra nouercam, dixit ſe matrimonium contracturum contra omnem parentis voluntatem. Ex quibus puto malè iudicatum & bene appellatum, ſaluo ſemper ſaniorū iudicio. Gratianopoli. 1. Septembris. 1539.

Aymo Cravetta de Sauiliano. I.V.doct.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in cauſa criminali nō eſt idoneus teſtis contra laicū.*
2 *Irregularitas in clerico idem eſt quod infamia.*
Infamis infamia facti non facit indicium ad torturam, nec creditur tali teſti ſine tormentis. ibidem nu.2.
Et quid in ciuilibus.
3 *Teſtis ī criminalibus dēt rōnē adducere, ēt nō interrogatus.*
Teſtis deponens ſuper negatiua, debet rationem adducere etiam non interrogatus, ibidem nu.3.
4 *Ratio teſtis debet eſſe legitima & neceſſariò concludens, non eadem cum dicto.*
5 *Malus in antecedenti, cenſetur etiam malus in conſequenti.*
Clericus deponens ſine licentia ſuperioris, videtur quodā modo ſe ingerere ad teſtimoniū, & dicitur ſuſpectus. ibi nu. 5.
Sollicitator qui ſponte ſe obtulit ad ſollicitandum cauſam, nō dicitur teſtis idoneus, ibidem nu. 5.
6 *Teſtis nimium animoſus redditur ſuſpectus, idem in iudice nimium animoſe procedente.*
7 *Teſtium examinatio per iudicem incōpetētē redditur nulla.*
8 *Opinio aut veritas attenditur in pœnalibus aut odioſis prout reo vtilius eſt ad vitandum pœnam.*
9 *Teſti, deponenti de facto proprio magis videtur credēdum.*
Affinis per lineam tranſuerſalem non repellitur à teſtimonio. ibidem nu.9.
10 *Ad probandum innocentiam & defenſionem admittuntur teſtes aliàs inhabiles.*
11 *Teſtimonijs magis creditur quando ſunt conſonantia, & amica naturæ.*
12 *Dolus, et culpa imputatur prouocantibus: et quis dicatur prouocare.*
13 *Dolus præſumitur ratione mendacij.*
14 *Obreptio aut ſubreptio non vitiat gratiam quando conſtat de mente Principis quòd omnino aliàs conceſſiſſet.*
14 *Pœna corporalis non imponitur ſine dolo.*
Ruſtico magis parcitur circa vitium obreptionis, & ſubreptionis. & an præſumatur dolus contra committentem vitium obreptionis aut ſubreptionis. ibidem nu. 15.
16 *Probatio ſemiplena ſufficit ad probandum defenſionem, & dubia probatio ſufficit vbi agitur de cauſa defenſionis.*
17 *Subreptio non committitur quādo non fit mentio de inimicitia ſublata, nec in reſcripto gratiæ fieri debet mentio de eo quod non fuit cauſa homicidij.*
18 *Honoris cauſa æquiparatur cauſæ vitæ.*
19 *Subreptio non inducitur ex taciturnitate eius, quod ſi expreſſum fuiſſet facilius reſcriptum conceſſum eſſet.*
20 *Pœna ordinaria homicidij puniri non debet qui confitetur commiſiſſe homicidium caſualiter, non ex propoſito.*
21 *Promptiores eſſe debemus in proceſſibus irritandis, quàm in extinctione corporis humani.*

CONSILIVM II.

In cauſa interinationis gratiæ pro Andrea Michaelis de S. Quintino, patriæ Delphinatus.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Andreas Michaelis à Sancto Quintino patriæ Delphinatus impetrauit gratiā à principe de homicidio cōmiſſo in perſonā Franciſci Raſſalis, incolæ dicti loci, narrando ꝙ hominē occiderat, nō ex propoſito, aut doloſe, ſe caſualiter, quia audito quodam rumore, ſeu tumultu rixæ, & cognita voce Guigonis Bernardi ſui cognati, dubitans ut offenderetur exiuè domo eccleſiæ vbi ludebat in die feſto Innocentium, & reperto Franciſco Raſallis cū lapidibus quos iaculabatur, ipſum interfecit enſe vno paruulo, dicto gallicè Mondarcina. Modò ſup interinatione gratiæ opponitur ei, ꝙ literæ gratiæ ſunt obreptitiæ expreſſa falſitate, & tacita veritate. Expreſſa aſit dicitur falſitas, quia Guigo Bernardi non aderat præſens ad illam rixam, neque acclamauit: ſuper qua negatiua plures teſtes parte fiſci examinati depoſuerunt, videlicet venerabilis do. Michael Vnionis preſbyter, Claudiꝰ Recugni, Hugo Roberti, & Claudius Pipard. Rurſus oppoſuit fiſcus non eſſe verū, ꝙ Franciſcus Raſallis occiſus lapides proijceret, & ꝙ eſſet in rixa, imò ſalutē tm̄ ꝗreret corporis, & ꝙ illud homicidiū fuit doloſe commiſſum. ꝓterea tacuit ſupplicās ꝙ inimicitiā capitalē gerebat aduerſus dictū Raſallis occiſum, ob id qđ iactaſſet ſe rē habuiſſe cū ſorore ſupplicantis. Quæritur qd iuris? ¶ Breuiter uiſis q̄ narrantur in facto, vr̄ dicendum literas gratię eſſe interinēdas per curiam hanc ſupremam, quia tota difficultas cōſiſtit in rñſione ad cōtraria, circa ea tm̄ inſtabimus. & primo circa illā negatiuā, ꝙ Guigo Bernardi abeſſet à rixa. Dico quòd illa nō ꝓbatur, & quidē res clara eſt circa teſtimonia Claudi Recugni, & Hugonis Roberti, ac Claodij Vincentij dicti Cothenat, qui teſtes nō fuerūt ſemꝑ ꝑſentes illi rixæ, ſed ſolū principio eius donec rixantes fuerūt ſeparati, primo loco ꝑ mediatores, quinimo Cladius Vincentij non fuit ꝑſens vſq; ad dictum tempus, ſed de ipſa ſeparati poſtea dici audiuit, ideoq; ſolū deponunt illi teſtes de negatiua illius principij, de quo principio hic nō quærimus ante ſeparationē: nec intellexit ſupplicans de acclamatione ſui cognati ſub illo principio. patet quia venit ad rixā poſt ſeparationē, & incontinenti fuit ſecutum homicidiū. Propterea, verba ſuppoſitionis, & impetrationis neceſſario intelligenda ſunt de acclamatione ſecuta poſt illā ſeparationē. Similiter Claudius Pipard. coarctat negatiuā ſolū vſque ad tēpus ſeparationis rixantiū. ¶ Solū vr̄ cōcludenter deponere negatiuā dñs Titius presbyter. Sed rñdeo ad eius teſtimoniū,
1 primò † quòd clericus in cauſa criminali nō eſt idoneus teſtis ꝯ laicū c.teſtimoniū. 9.q.1.& ibi no. Inno.in c.tū P. Manconella. de accu. cū ſi. quæ tradit Alex.in cōſ.65. Viſis proceſsibus. circa ſi.lib.2. imò ēt in cauſa ciuili eſt dubiū, an poſsit eſſe teſtis ſine licentia ſuperioris. de quo ꝑ no.in c.1.de iura cal. latè Are.in conſi. 139. Longa, i octauo dubio. Guid. Papæ.q.65. ¶ Quinimo preſbyter teſtificans in cā criminali ex qua mors ſequi poſsit aut truncatio mēbri, efficitur irregularis. Specu. in ti.de lapſis & diſpen-
2 ſationibus. §.4.col.4. verſ. itē litigioſus q̄ irregularitas † nihil aliud eſt q̄ nota, ſeu infamia. Spec. in d.§. in prin. ſed in criminalibus non admittitur teſtis infamis, ēt infamia facti, et à quò ad incidiū ad torturā. Bar. & doct. in l.1.C.de ſumma Tri.& fide catho. vbi Iaſ. col.10. poſt med. verſi. circ. fin. & idem Iaſ. in l.prætor. §.cogetur. in 2.no.ff.de eden. & in l.admonendi. col.23. & in repe. eiuſdem. l.col.99. ou.300. ff. de iureiur. Deci. in c. at ſi clerici, col.16. ad fi. verſ. & ꝓdicta cōcluſio, de iudi. in c. licet cauſam. col.5. verſi. tertio fidei teſtiū. de ꝓba. vbi ꝙ teſtis infamis de facto ex toto repellit a teſtimonio. & dicit Bal. in cōſ.353. Proponitur ꝙ dictus proceſſus, in fi. lib.5. ꝙ teſti infami de facto nō creditū ſine tormētis, & ꝙ appellatur teſtis infamis infamia facti i criminalibus tradit Old. in cōſ.192. Viſo diligēter ꝓceſſu. col.2.

& non ſolū repellitur talis teſtis in cā criminali, ſed etiā in alijs
cauſis ciuilibus grauibus, vt no. Deci. in conſil. 163. col. 6. ad fin.
verſ. 12. cōtra dictos, poſt Bal. Alex. & alios, quinimo ēt in cā ci-
uili nō ardua, aut graui talis teſtis nō oīno idoneus, imò ei mul
tū diminuiť de fide, vt nn. in d. locis. Amplius dico ꝙ de iure ca
nonico infamis infamia facti repellēdus eſt à teſtimonio, etiam
in cauſis ciuilibus. q̃ de iure cano. peccās mortaliter excludi-
tur à teſtimonio. c. teſtimoniū, de teſtib. ita ſingulariter dicit Cor.
in cōſi. 55. colum. 2. lib. 4 & profectò tenui religione ductus eſt
presbyter iſte, qui tam audaciter negatiuā coarctare voluit i cā
3 criminali ſine licentia ſuperioris.¶ Scđo repelliť † iſte teſtis: qa
in criminalibus dēt teſtis rationē adducere ēt nō interrogatus.
Sal. in l. fi. C. de proba. qđ dictū ꝑ notabili refert & ſequiť Alex. i
cōſ. 15. col. 6. lib. j. & in cōſ. 63. col. j. li. 7. vbi loquiť i crimine fal
ſi. & i crimine falſi, ēt tradit Iaſ. in cōſi. 62. col. 2. lib. j. & gñaliter
ꝙ in criminalibus debeat teſtis rationē adducere, ēt nō interro
gatus, tradit Dec. in c. veniēs, col. 3. ante med. verſi. ſecūda cōclu
ſio, de teſtib. & idē Deci. in d. c. at ſi clerici. col. 17. verſi. & ꝓ iſta
cōcluſione. & in conſi. 37. col. 3. verſi. ſimiliter in criminalibus.
Iaſ. in repe. l. admonēdi. col. 109. verſi. ex iſta cōcluſione inferun
tur. ff. de iureiu. ꝓ quo vř glo. in l. prius. ff. ad Sillania.¶ Quinimo
ēt ſi ciuiliter ageret, debeat teſtis rationē reddere, ēt non inter-
rogatus: quia depoſuit ſup negatiua. Bal. in l. ſi actor. col. 3. C. de
proba. Aug. in l. j. ff. de his q̃ ſunt ſui, vel alie. iur. Alex in cōſil. 65.
col. 3. verſi. vnde dicimus. lib. 1. Deci. in conſi. 101. col. 2. verſi. &
4 ad cōfirmationē. Ratio aūt † teſtis dēt eſſe legitima & neceſſa-
riò cōcludens. Bal. in l. ſolā. C. de teſtib. Iaſ. in l. j. ff. de offi. procu
ratoris Cæſ. & ibi ꝙ ratio teſtis nō dēt eſſe eadē cū dicto. Idem
tradit Bar. in l. qui interrogatus. ff. de interrog. act. Soci. in conſi.
142. colū. 2. lib. j. ſed ratio aſsignata per iſtū presbyterū vř eadē
cū dicto, dū dicit ꝙ Guigo Bernardi acclamare non potuiſſet,
quin ipſe teſtis audiuiſſet, quia habebat notas ei' voces. Nā ſi di
co, Audiui vocem talis, quia eā notā habeo, iſta ratio non vř be
ne clara. debebat teſtis dicere, ꝙ habebat notas eius voces, qa
fuerat cū eo ſæpius cōuerſatus, & cū loquentē, & clamantē au-
dierat. Et maxime non vř ꝓcedere iſta ratio, qa fieri pōt, ꝙ teſtis
audierit illū Guigonē Bernardi ſæpius loquentē voce cōi, & fa-
miliari, non tñ voce clamatoria, & alta, quia nō ita frequēter vo
ciferanť hoīes vocibus magnis, & altis. & ſtat ſimul ꝙ cogno-
ſceret teſtis voces Guigonis Bernardi, qui cōiter & familiariter
iactari cōſueuerunt, non tñ voces clamoroſas, in quibus diuerſi
tas reperiri ſolet.¶ Ideo iſta ratio nō eſt cōcludēs, neque ꝓxima
dicto prout requiritur. Anch. in cōſi. 396. Viſis articulis, col. j. in
fi. Itaq; cum ratio teſtis nō cōcludat, dictū eius infringiť, vt not.
in d. l. ſolā. & in c. cum cām, extra de teſti. Alex. in cōſi. 80. col. 3.
verſ. itē alia rōne. li. 2.¶ Tertiò repelliť iſte teſtis, aut ſaltē ſuſpe
ctus redditur, quia primo loco fatet ꝙ auditus fuit tumultus, &
verberatio: iſte tumultus ꝑſupponit aliquā clamationē, de qua
ēt deponunt alij teſtes, maxime dñs Claudius Telmæ decimus
teſtis partis impetrantis, & tñ ex depoſitione iſtius teſtis appa-
ret, ꝙ vř loqui de tumultu quodam incerto. Vnde veriſimile eſt
ꝙ nō intellexerit voces tumultuantiū, de quibus veriſimiliter de
poſuiſſet ſi eas notas habuiſſet. vnde cur magis pōt deponere
de vocibus iſtius Guigonis Bernardi negatiue q̃ de alijs? Et pu-
to, ꝙ ſi fuiſſet examinatus ēt de vocibus aliorū, quos notoriū
eſt in rixa fuiſſe, pariter depoſuiſſet, q̃ ſua eſt temeritas.¶ Quar-
tò arguitur ſuſpitio ex teſtimonio venerabilis dñi Claudij Tel-
mæ, qui pariter erat in eodē loco, & voces Guigonis Bernardi
veriſimiliter æquè notas habebat ac ipſe dñs Titius, & tñ ſuper
hoc interrogatus depoſuit ꝙ neſcit an cognouiſſet voces ipſius
Hugonis ſi clamaſſet. quod prudenter depoſuit, ſiquidē in tanto
rumore & tumultu rixantiū, difficile eſt intelligere voces clamā
tiū, maximè de loco ſeparato. Hoc enim nos monet ipſa experiē
tia, quæ rerū eſt magiſtra efficax. in Authen. de appell. & intra q̃
temp. in prin. ibi ex rerū experiētia inuenimus. c. cupiētes & c. q̃
ſit. de elec. lib. 6. ideo veriſimile eſt, quòd iſte dñs Titius ſicut fuit
audax & temerarius in deponendo ſine licentia ſuperioris in
cauſa criminali, quā petere debebat ēt in cauſa ciuili, ita ēt fue
5 rit temerarius in coarctando negatiuā: quia † malus in antece-
denti vř ēt malus in cōſequenti. i. malus in omiſsione licentię, vř
ēt malus in eo qđ ſeqtur poſt omiſſam licentiā: nā p anteceden
tia ſequētia declarantur. l. ſed Iulianus. §. qđ dř. ff. ad Macedo. &
l. cū quis. ante fi. C. de natu. libe.¶ Et iſte teſtis deponens ſine li-
cētia ſuperioris videtur quodāmodo ſe obtuliſſe vltra ad teſti-
moniū, cū aliàs cogi nō pōt ad deponendū in cauſa ſanguinis,
ēt de licentia ſuperioris. Inn. in c. dilectorū, de teſtib. cogē. Gold.
Papæ in d. q. 65. ideo eſt ſuſpectus. l. quæ oīa. ff. de ꝓcu. & qđ ſcri
bit Rom. in cōſi. 420. Propoſita. q. col. 6. vbi ꝙ ſollicitator q̃ ſpō
te ſe obtulit ad ſollicitandū cām, non eſt teſtis idoneus. Imò ſol
licitator indiſtinctè vř ſuſpectus. Imo. in cōſi. 135. colum. 2. ante
med. Geminia. in cōſi. 142. col. 2. in fi. vbi Gemi. ꝙ ſi repelliť ꝓcu
rator a teſtimonio pp affectionē, a fortiori ſollicitator, q̃ maio
rē vř habere affectionē ad cām q̃ procurator. & de ſollicitato-
re, ꝙ repellatur tradit Rota deci. 154. in nouis. Rom. in d. conſil.
321. vbi tñ Rot. & Rom. ꝙ nō repelletur niſi ſit ſalariatus. qđ ēt
6 voluit Aufrer. in deci. Toloſa. q. 204. lā fuit nimiū † animoſus iſte
presbyter in coarctādo negatiuā, quā alter presbyter æquè ſciēs
factum coarctare recuſauit, ex qua animoſitate teſtis redditur
ſuſpectus. Anch. in cōſi. 227. Ad corroborationē, col. 3. verſ. arti-
cu. Alex. in conſi. 15. col. j. lib. 3. Cor. in conſi. 342. col. penult. poſt
med. lib. j. Brunus Aſtenſis in conſi. 27. ad fi. & qđ de iudice ani-
moſe ꝓcedēte ſcribit Præpoſi. in c. poſtremo. col. 6. poſt med. ver
ſi. quinquageſima octaua. de appel. vbi quod ex hoc pōt iudex, ve
ſuſpectus recuſari.¶ Quintò dico quòd teſtimoniū iſtius preſ-
7 byteri eſt oīno nullū: nā examinatio † teſtiū nō pōt fieri per iudi
cē incōpetentē niſi qñ periculū eſt in mora. Bar. in l. 2. C. de nau
fra. lib. 11. Iaſ. in l. 2. col. 5. poſt med. ver. 2. moueor. ff. de iur. om.
iud. ſed iſte presbyter fuit examinatus per laicū ſine pmiſsione
ſuperioris, cuius laici iuriſdictionē nō potuit presbyter proroga
re. c. ſi diligēti de foro cōpe. ob id depoſitio iſtius presbyteri vř
oīno nulla: Bar. & doc. in l. admonendi. vbi Iaſ. col. 80. nu. 172. ff.
de iureiur. ex quo fundamento res vř clara extra oēm dubitatio-
nē.¶ Sextò cōſidero vnā ꝓſumptionē cōtra iſtū teſtem: nam pri
mò fuit examinatus pro ſecreta per inquiſitionē, & depoſuit ꝙ
Andreas Michaelis impetrās voluit exire domū eccleſiæ, quia
audiuiſſet clamorē Guigonis Bernardi, ſed ꝙ ipſe teſtis prohi-
bebat ipſi Andreæ, ne exiret pp periculū rixæ, & tñ nō deponit
ꝙ dixerit ipſi Andreæ, Noli exire ob cām Guigōis Bernardi. qa
nō eſt uerū quod clamauerit, & tñ cū q̃rere retinere ipſum An
dreā ne exiret, veriſimile eſt ꝙ illā cām ſuſtuliſſet ſ. clamoris di
cti Guigonis Bernardi, & ꝙ dixiſſet Noli exire pp cōſanguineū
tuū, aut cognatū tuū, qa ipſe nō clamauit, & uoces ei' bñ cogno
uiſſē ſi clamaſſet, in tacēdo ad illā cām egreſſos, aſsignatā p An
dreā impetrantē cenſetur eā approbaſſe. reg. qui tacet. in 6. ex q̃
bus infertur ꝙ aſſertū uitiū obreptionis nō probatur in ea par-
te p teſtes fiſci, neq; ſemiplene aut ꝓſumptiue.¶ Quinimo dico,
ꝙ oīs ꝓſumptio eſt pro ipſo impetrante conſiderando hoc mo-
do: nā fiſcus opponit, ꝙ impetrans cōmiſit illud homicidiū do
loſe, tractate, & appenſate, & qđ ſtetit ipſe impetrās in domo ec
cleſiæ hac cautela ne videretur auctor illius homicidij. ſi iſta op
poſitio fiſci ſit vera, oportet dicere ꝙ impetrans ante homici-
diū cogitaret modū occidendi impune, dubitans de iuſtitia, &
ſic ꝙ colluſiſſet cū ipſo Guigone Bernardi, quòd ipſe reperiret
ſe in rixa, & quòd ſub ꝓtextu eū defendendi, ſtatim impetrans
exiret & homicidiū cōmitteret: quæ res nō eſt veriſimilis quòd
Guigo Bernardi homo inculpatæ vitæ & integri nominis, volue
rit cōſentire ad homicidiū. l. merito. ff. pro ſoc. Et ſi dicas, Colluſit
ſit cū alijs ſocijs, licet non cū Guigone. Rñdeo, qūo potuit exco-
gitare illam cām exeūdi, quia eius cognatus clamaret, ſi neſcie
bat an ibi eſſet, vel non. Bene poterat cogitare quòd illa excogi-
tatio de nihilo proficeret ad impunitatē cōperto & probato ꝙ
Guigo nō adfuiſſet, ſeu nō probata eius pñtia p ipſum impetrā
tē. Si autem dicas quòd iſta non fuit excogitatio præmeditata
ad reperiendum modum euadendi pœnam futuri homicidij:
ergo oportet dicere quòd ipſe impetrās caſualiter exierit ob il-
lū tumultū nullo ꝓcedente tractatu aut deliberatione occidē-
di. Et ſic arguēdo a ſufficienti partiū enumeratione, apparet ꝙ
ille exitus à domo eccleſiæ nō fuit ꝓmeditatus ad effectū futuræ
euaſionis. ſi nō fuit ꝓmeditatus, ſi pro quia, cū appareat p teſt s
fiſci quòd impetrās dixit ſe velle exire ob auditas voces ſui co-
gnati, apparet quòd nō fuit in dolo obreptionis ſuplicādo prin
cipi quòd audierat tales uoces, imò fuit in bona fide, quia dato
quòd illæ voces nō fuiſſent Guigonis Bernardi, tñ ipſe arbitraba
tur quòd eēnt eius uoces, qa alias nō dixiſſet ſe eas audiuiſſe. l.
Labeo. ff. de ſupel. leg. & hoc modo conſiderando, dico ꝙ gra-
tia cōceſſa debēt interinari, licet re uera Guido Bernardi nō cla
8 maſſet: quia † attendi dēt opinio ipſius impetrantis, qui oīno co
gitabat & ſuſpicabatur Guigonē eius cognatum eſſe in rixa, ex
theorica Pau. de Caſt. in cōſ. 199. Licet iſta ſit q. col. fin. lib. j. vbi
qñ ſumus i pęnalibus & odioſis, inſpicimus vel veritatē vel opi
nionem

nionẽ, put reo fauorabilius eſt ad vitandũ pœnã, p tex. in l. inter
oẽs. §. recte. ff. de furtis. qđ tñ ĩtelligo, niſi qs daret operã rei illici
tæ, qa tũc opinio ñ excuſat cõtra veritatẽ, puta coijt qs cũ cõſan
guinea ignorãs cõſanguinitatẽ, nõ punit ſm id qđ erat ĩ verita-
te, lȝ aliter putaret, Bar. in l. ſi. adulteriũ cũ inceſtu. col. 3. verſ. & ĩõ
ꝑ declarãda iſta materia ff. de adul. ſed ecõtra, veritas excuſaret
cõtra opinionẽ, puta ſtãte ſtatuto ꝙ bãnit⁹ offendi poſſit ĩpune
offẽdit qs bãnitũ, quẽ tñ bãnitũ eẽ ignorat: nã excuſat̃ à pœna ho
micidij, qa ad euitãdũ pœnã ſufficit ĩ ueritate ita eẽ Bar. ĩ d. §. re
cte & ĩ l. genero. ff. de infa. Alex. ĩ cõſi. 35. Viſo themate, in fi. li. 4.
Cor. in cõſi. 122. col. fin. lib. 4. Deci. in cõſil. 327. col. fi. poſt med.

¶ Et ꝙ in caſu iſto opinio impetrãtis inſpici debeat, apparet,
qa verba ſuppoſitionis & impetrationis gr̃æ nõ fundant̃ in veri-
tate, ꝙ ita ſit, ſed in opinione: nã impetrãs nõ narrauit ꝙ viderit
Guigonẽ in rixa ẽt poſt exitũ à domo eccleſiæ, ſed ꝙ dubitabat
ne eẽt & offenderet̃, & lȝ affirmauerit circa voces, tñ ẽt ſi narraſ
ſet principi ꝙ credebat ſe voces audiuiſſe, eodẽ mõ gratiã latu-
rus erat, vt infra oſtẽdã. igit̃ iſta oppoſitio vr̃ leuior q̃ vt ꝓcedat
in iure. ¶ Præterea fuit ꝓbatũ p teſtes impetrãtis ꝙ imò Hugo
Bernardi dedit voces magnas. Primò p ipſummet Hugonẽ, qui
9 examinatus ita depoſuit, cui † magis vr̃ creden. cũ deponat de fa
cto ſuo ꝓprio. Inn. ĩ c. inqſitione, de accu. Ant. de Bu. ĩ c. cũ cãm,
de teſtib, Are. in cõſ. 71. Diligẽter & maturè. col. 2. verſ. 2. cõiun-
cit. Pau. de Caſt. in cõſ. 186. In cã q̃ vertit̃ Piſis. col. 3. & in cõſil.
331. In cã Syluestri. col. 3. cir. fi. lib. j. de quo latius dixi in cõſil. 1.
¶ Nec obſtat ꝙ ſit affinis, qa ex hoc nõ repellit̃, p ea q̃ habẽtur
in l. parẽtes. C. de teſtib. qđ ſine dubio obtinet, qa nõ eſt affinitas
p lineã aſceẽdentẽ aut deſcẽdentẽ, ſed tranſuerſalẽ, quo caſu af
finis nõ repellit̃. Ang. in cõſ. 194. Viſis ꝓceſſibus. col. 2. qđ dictũ
dicit eſſe bñ notandũ Iaſ. in repe. l. admonẽdi. col. 64. nu. 180. ff.
de iureiu. ¶ Ex alio dico, ꝙ iſte teſtis eſt idoneus & oĩ exceptio-
ne maior, quia fiſcus fecit eũ examinari ꝓ ſe, & vſus fuit in actis
eius teſtimonio, iõ nõ potuit eius pſonã reprobare. l. ſi qs teſti-
10 bus. C. de teſtib. ¶ Tertiò dico, † cũ impetrãs tractet de defenſio
ne à pœna homicidij, admitti dẽt teſtis ẽt affinis, p ea q̃ ſcribit
Pau. de Caſt. in cõſi. 273. Viſa relatione, in fi. lib. j. Alex. in cõſi. 24.
col. pen. verſ. itẽ teſtis infamis. lib. 2. Iaſ. in rub. ff. de iureiu. col. 3.
verſi. ſicuti in ſimili Dec. in cõſ. 459. col. 2. ubi ꝙ ad ꝓbandũ inno
centiã & defenſionẽ admittunt̃ teſtes inhabiles, q alias non ad-
mitterent̃, & ꝓbatur innocẽtia p p̃ſumptiones. Bar. in l. j. §. de il-
lo. ff. de his qui ſibi mor. cõſci. Veronen. ĩ cõſ. 60. col. 3. poſt med.
ſimiliter fauore defenſionis exculpatio vulnerati ꝓdeſt reo, &
tollit indicia ad torturã, lȝ eius inculpatio nõ noceat. Bal. ſing.
in l. 1. circa fi. C. com. de leg. ſequit̃ Alex. in d. cõſi. 24. col. 4. lib. 2.
in conſi. 124. col. 2. in fi. lib. 6. & in cõſ. 30. ante fi. lib. 7. ſed impe-
trans vult ꝓbare innocẽtiã ſuã, & defenſionẽ aduerſus obreptio
nẽ allegatã ꝙ imò tractate, & appenſate, nõ occiderit, ſed caſua
liter narrauit in ſupplicatione. Imò ẽt frater admitteret̃ in cã cri
minali ꝓ fratre ad ꝓbandũ eius defenſionẽ. Bal. in d. l. parẽtes p
tex. in c. literas. de p̃ſump. ¶ Itẽ ꝓbatur acclamatio p Claudium
Beſſonis dictũ Iarret ſextũ teſtẽ impetrãtis, & ſic ꝓbatur p duos
teſtes, q vident̃ idonei, p ea q̃ ſupra diximus. & vbi ſine p̃iudicio
veritatis, ſuſpicio aliqua eẽt poſſet cõtra iſtos teſtes, illa purgat̃
ex p̃ſumptionibus p eis exiſtẽtibus: nã vt ſupra dixi, ꝓbatur fuiſ
ſe factã acclamationẽ magnã, & maximè per d. Claudiũ Telmæ
decimo loco examinatũ ꝓ impetrãte, & q ẽt approbatus fuit p
fiſcũ, & ꝓ eo examinatus, nec dñt teſtes p quos alios acclamatio
facta ſit. Vñ credendũ vr̃, & veriſimile eſt, ꝙ ipſe Guigo Bernar-
di acclamauerit, & fiſcus q vult dicere factã eſſe acclamationẽ
p aliã pſonã, ꝓbet, arg. gl. in l. cũ de lege. ff. de ꝓba. Rom. in cõſi.
232. Dubitatur. in fi. & in cõſ. 266. Viſis, in fi. Alex. in cõſ. 41. ad fi.
lib. 3. & in cõſ. 71. col. fin. lib. 4. & alibi ſæpe doc. ¶ Rurſus iſta te
ſtimonia Guigonis Bernardi, & Claudij Beſſonis Iarret ſunt ve-
11 riſimilia cõſonãtia, † & amica naturæ, ꝙ clamauerit Guigo cõ-
tra rixãtes eos reprehendẽdo, & ꝓhibẽdo à rixa, ob id magis vr̃
credendũ p ea q̃ notãt Inn. & doc. in c. auditis, de p̃ſum. in c. ec-
cleſia Vulterana, de elect. Abb. in c. cũ P. col. fi. de accu. Bal. in c. ĩ
nr̃a, in prin. de teſtib. ¶ Ex alio dico nõ eẽ verũ, qđ impetrãs cõ-
miſerit homicidiũ doloſe, tractate, & appẽſate, qa ſm hoc eſſet
neceſſe dicere, qđ illa rixa fuiſſet incœpta p eos q erãt cõtra Frã
ciſcũ Raſallis defunctũ, & eius fautores, & tñ cõſtet, qđ initium
rixæ proceſſit ex parte ipſius Raſſallis aut eius ſocij Claudij Pi-
pard, qui aſſociatus ipſo Raſſallis primitus verba fecit cõtra An
toniũ Rubod de cã cuiuſdã regni in feſtis natalibus, & ipſe Pi-
pard primus arripuit ipſum Rubod, & in terrã ꝓſtrauit, ita depo

nũt Claudius Charuet de Oſtana, Claudius Beſſonis dictus Iar-
ret, Frãciſcus Regnaud, & ipſe Antonius Rubod, cui Pipard au-
xilio ſemp erat dictus Raſſalli, iaculando lapides contra alios,
12 ideo † culpa, & dolus imputatur ꝓuocãtibus. l. ſi ex plagis. §. ta
bernarius, vbi Bar. ſt. ad l. Aqu l. nec dr̃ incipere qui ita qđ facit,
ſed qui ad irã ꝓuocat, ſm Ariſtotelẽ, & princeps culpæ dr̃ à quo
incipit malitia. ita Bal. in cõſi. 143. Super qõne vertẽte inter Chri
ſtophorũ. col. 2. lib. 2. quãto fortius dolus, & culpa aſcribet̃ par-
ti, q̃ nõ ſolũ primo ad irã ꝓuocauit, ſed prior ẽt ad facta deſcen
dit. ¶ Aduertendũ eſt ẽt dũ pars aduerſa opponit impetrãti do
lũ & qđ homicidiũ cõmiſit tractate, & appẽſate, qa vr̃ aperte ca
lũniari & ipſa in dolo eẽ: nã ꝓpoſuit qđ Guido Bernardi nunq̃
fuit in illa rixa, & cõſeqnẽter acclamare nõ potuit & tñ contra-
riũ cõſtabat p informationes ſumptas pro ſecreta antequã eſſet
cã ſuſpicionis, & antequã eſſent literæ gr̃æ impetratæ: nam fuit
examinatus ipſe Guigo ex parte fiſci tanq̃ ſciẽs de ipſa rixa, cte-
nim fiſcus nõ facit ſumi informationes ab ignaris facti, ſed à ſciẽ
tibus, & fiſcus qñ vult ſumere informationes ſe informat, & inq
rit de pſonis quæ dñr fuiſſe p̃ſentes facto, & niſi fiſcus fuiſſet cer
tioratus qđ Guigo Bernardi p̃ſens fuiſſet, ad qđ feciſſet eũ exa-
minari? Itaq; quo potuit pars tã impudẽter ꝓponere, qđ Guigo
13 Bernardi ſemp fuit abſens ab illa rixa, igit̃ rõne iſtius mẽdacij
dolus in parte p̃ſumitur. l. ſi qs affirmauerit. ff. de dol. Bar. in l. ꝓ-
curator q pro euictione. circa fi. ff. de ꝓcu. Imo. in d. cõſ. 78. circa
prin. Præſumit̃ ẽt dolus & calũnia in parte rõne alterius menda
cij nobiliſſimi. nã ꝓpoſuit ꝙ Frãciſcus Raſſallis ñ lapides iacta
bat, ſed ſalutẽ im q̃rebat, & tñ cõtrariũ ꝓbatur tã per teſtes par
tis q̃ ipſius impetrãtis, & ſi teſtis ſuſpectus eſt deponẽs negatiuã
nõ coarctatã, vt ſ. oſtendi, à fortiori ſuſpecta dici dẽt pars q̃ ne-
gatiuã ꝓbandã deduxit ſup nõ p̃ſentia & iactu lapidũ, cuius te
ſtes cõtrariũ depoſuerunt. ¶. Ex p̃miſſis apparet ſatis defenſam
eſſe cã impetrãtis ab oppoſitionibus aduerſariorũ, tñ ad maio-
rẽ cõfirmationẽ, & declarationẽ dico, ꝙ literæ cõceſſæ interina
ri debẽt, ẽt quòd clamor illius Guigonis nullo mõ ꝓbatus eſſet,
14 qa uitiũ obreptionis † aut ſubreptionis nõ vitiat gratiã qñ cõ-
ſtat de mẽte principis, quòd gratiã oĩno erat aliàs conceſſurus,
vt notãt cano. in c. poſtulaſti. de reſcr. Pau. de Caſt. in cõſi. 30. Su
per pũcto iſto. col. 3. in fi. in 2. dubio. lib. 1. Anch. in cõſi. 195. Pro
clariori. Bellamera. in cõſ. 24. col. pen. Cald. in cõſ. 2. in tit. de re-
ſcrip. Soci. in cõſ. 63. col. 4. verſic. p̃terea patet lib. 3. Præpoſi. in c.
oblatæ. col. fi. de appel. char. 76. ſed ex uerbis reſcripti apparet,
quòd princeps aliàs gratiã erat oĩno cõceſſurus dupliciter cõſi
derãdo. Primò dũ aſſerit ſe motũ ad cõcedendũ contẽplatione
diei quo gr̃a fuit poſtulata. i. veneris ſanctæ. Hic obſecro ſi homi
cidiũ nõ erat doloſum nõ magis moueri debuerat princeps ob
religionẽ illius diei q̃ alterius, ex quo ceſſante dolo non punitur
qs vt homicida, ut ſupra oſtẽdi, iõ dicẽdo, quòd gratiã cõcede-
bat ob venerationẽ illius diei, apparet, ꝙ oĩno conceſſurus eam
erat, ẽt dolo p̃ſuppoſito. nã apparet voluiſſe principẽ imitari mi
ſericordiã Chriſti, q ſimili die peccata, & ſcelerata cõdonauit,
tot, tãta, tãq; nepharia, vt mille eẽnt mortibus digna, vt igitur ſi
militudo ſit bona de mĩa principis ad mĩam Chriſti, dẽt intelli
gi ſimilitudo cũ ſuis qualitatibus, vt ſit vniformis æqparatio, iu-
xta ea q̃ habẽtur in l. j. ff. de leg. j. Iaſ. in l. 1. §. j. circa fi. ff. de vulg.
& pup. ¶ Scđò cõſidero mentẽ principis dũ remitt pœnã cor-
poralẽ. ergo de neceſſitate p̃ſupponitur dolus impetrãtis, quia
15 † ſine dolo nõ punitur qs corporaliter. Cy. in l. ſi qs nõ dicã ra-
pere. C. de Epiſ. & cle. & in l. data. C. q accu. nõ poſſ. cũ ſi. q̃ Deci.
ſcribit in cõſ. 83. col. 3. poſt med. ¶ Iõ ſatis eſt quòd princeps in
geñere ſaltẽ cogitauerit aut cogitare potuerit de caſu omiſſo, &
tacite, ut ſubreptio nõ uitiat. Pau. de Caſt. ĩ d. cõſ. 30. in 2. dubio.
lib. j. Cor. in cõſ. 201. col. 5. ver. nõ obſtãtibus adductis. lib. 2. Iaſ.
in conſi. 184. col. 4. lib. 2. ¶ Cõſidero ẽt, ꝙ iſte impetrãs eſt perſo
na ruſtica cui facilius ignoſcitur circa iſta vitia obreptionis, &
ſubreptionis qñ tractat de vitãdo dãno. Bal. in cõſ. 81. Quidã Si-
monious. lib. 1. maximè qa ĩ dubio p̃ſumitur cõmiſſa ſubreptio
per ignorãtiã, nõ per dolũ. Bal. in cõſ. 300. Ad euidẽtiã p̃mitto. in
fi. li. 5. per tex. in l. quotiẽs. §. q dolo. ff. de ꝓba. & qñ qđ tacetur p
ignorãtiã nec agitur de p̃iudicio tertij, ſubreptio nõ vitiat. c. gr̃a
de reſcr. li. 6. Geminia. ĩ cõſ. 105. in fi. Eſt verũ, quòd idẽ Bald. in
cõſ. 306. Proponitur, ꝙ quidã Antoniolus, ante fi. lib. 5. dicit præ
ſumi dolũ in eo, qui tacet ueritatẽ, & hoc mõ nõ obſtaret. d. §. q
dolo. qa imò ꝓbatur dolus p̃ſumptione iuris ex tali taciturnita-
te. Sed ꝙ dolus nõ p̃ſumatur ẽt ĩ obrepente, imò ꝓbari debeat,
voluit Imo. in cõſ. 133. col. 2. Cal. in conſ. 10. verſ. qñq; allegaĩ in

tit.de ꝓba. Sed ꝙ dolus pſumatur ex obreptione aut ſubreptio-
ne i voluit Bal.in cõſ.335.Statuto ciuitatis cauet ꝙ nullus nobilis
col.j.circa med.ver.Itẽ ꝙ tacuit ſe eẽ nobilẽ.lib.3.qđ ẽ repetitũ
i cõſ.326.lib.5.Ro.deci.482.Quidã obt nu.t.col.j.in fi.in antiq.
Abb.in conſi.199.in 2.dubio.lib.2.Qđ tñ multũ reſidere vr̃ i ar-
bitrio iudicis ex pſonarũ & cãæ qualitate. Itẽ iſta gr̃a nõ fuit im
petrata p ipſum Andreã,ſed per aliũ eius noĩe,iõ non dẽt vitia-
ri ex obreptione aut ſubreptione.Soc.in cõſ.170.circa fin.lib.x.
niſi aliter conſtaret de informatione principalis.¶ Poſtremò cõ
ſidero,ꝙ fiſcus agit vt impetrãs moriatur, ipſe vero impetrãs a-
16 git ut ſe defendat ab his quæ fiſcus opponit:ſed ubi agit † de ꝓ
banda defenſione,nõ requirũtur ꝓbationes ita plenæ imò ſuffi-
cit ſemiplena ꝓbatio.Anch.in conſ.283.Iure ſtricto.col. 2.circa
med.vbi arguit,ꝙ ſi in ciuilibus ſufficit ſemiplena ꝓbatio ſolu-
tionis ex parte rei,ut ei deferatur iuramentũ ſuppletiuũ,licet a-
ctor plene de debito ꝓbauerit:à fortiori idẽ erit in criminalib᷑,
& dubia ꝓbatio ſufficit,vbi agitur cã defenſionis.Iaſ.in l.nõ ſo-
lũ.§.ſciendũ.col.2.ff.de ope.nou.nun.poſt Bar.& Alex. ibi Abb.
& Mod.in c.in pſentia,col.2.de ꝓba.Soc in conſi.67.col. 3. cir-
ca med.lib.3.Alex.in cõſi.30.col.2.in fi.verſ.quarto rñdeo lib.7.
Iaſ.in l.i.col.4.in fi.verſ.3.multũ no.C.de ſer.fugi. Addo Bart. in
cõſi.209.Viſo ꝓceſſu facto cõtra Bonũ Ioãnis. ſed impetrãs qui
deduxit defenſionẽ aduerſus dolũ oppoſitũ , nõ ſemiplene aut
dubie & obſcure illã vr̃ probaſſe,ſed plene , & clarè. & dubie-
tas ſi qua ſit,illa eſt oĩs in probationibus fiſci nullo mõ conclu-
dentibus per ſupradicta.¶ Non obſt. modo taciturnitas inimici
tiæ,quia rñdeo pluribus modis.Primò, ꝙ fuerat ab ea receſſum
ex cibo potuq; ſimultaneo,iuxta no.per doct.in l.j. ff. de pac.iõ
17 † de inimicitia ſublata mẽtio facĩeda nõ erat.Anch.in cõſil. 16.
Viſo proceſſu. col.1.ubi , ꝙ reſcriptũ nõ redditur nullũ ex taci-
turnitate pendẽtiæ litis quæ ſopita erat de quo dixi in cõſ. 182.
nu.4 ¶ Secũdò rñdeo,ꝙ impetrans nõ fuit motus ad occidẽdũ
Franciſcũ Raſallis ob illã inimicitiã,imò ob cãm illius tumult᷑,
& rixæ, qui ſi ceſſaſſet,vei iſimiliter homicidiũ ſecutũ nõ eſſet,vt
ex pmiſsis apparet.iõ nõ erat facienda mẽtio de inimicitia quæ
non fuit cauſa homicidij ſed de eo quod fuit in cauſa. argum.
leg.ſocium qui in eo.ff.pro ſocio.leg. ſi mulier.ff.rer. amo. l. de
die.§.planè.ff.qui ſatiſd.cogun. ¶ Tertio reſpondeo,quòd ſi de
illa inimicitia,& cauſa inimicitiæ mentio facta fuiſſet, princeps
gratiam cõceſſurus erat facilius.nam ſi narraſſet , quòd egreſ-
ſus domũ eccleſiæ vidit in rixa Franciſcũ Raſtallis eius inimicũ
ob id,ꝙ ſe iactaſſet de copula habita cum ſorore ipſius Andreæ
nubili,ꝓpterea ꝙ cũ occidit accenſus magno furoris impetu , à
quo temperare difficillimũ eſt.l.ſi adulteriũ cũ inceſtu.§.Impe-
18 ratores.ff. de adul. maximè cũ ageretur † cã honoris , quæ vitæ
æquiparatur:& perditio honoris mortis eſt ſimilis.l. iſti quidẽ,i
fi.ff.qđ metus cau.l.iuſta.ff. de manu. vind. & diuinitus eligibi-
lius eſt mori q̃ vilipendi,vnde ait Apoſtolus: Expedit magis mo
ri q̃ vt gloriã meã quis euacuet,refert Bal.in cõſ.312.Viſis actis .
col.j.in fi.lib.4.& in conſi.382.in q.in col.2. lib. 5. vbi ẽt allegat
ꝙ Nõ bene pro toto fama venditur auro.l. quiſquis.C.de poſtu.
& famã ſuã negligens crudelis eſt c.nolo.12.q.j. hæc inquam ſi
narrata fuiſſent,cui dubiũ ꝙ facilius inductus eſſet princeps ad
19 collationẽ gratiæ?Ergo † taciturnitas eius qđ ſi expreſſum fuiſ-
ſet, gratia facilius fuiſſet impetrata, non poteſt gratiæ reſcriptũ
nullũ efficere.Io.And.in c.fin.de filijs presbyt. in nouel.ſequitur
Bal.in c.naturales.ſi de feu.fue.contro.inter do.& agn. Oldr.in
conſi.299.Quidã Hugn.col.2.verſic. & eſt dicendũ.Geminia. in
conſi.111.Rom.in conſi.194.in 2.dubio . Qđ tñ intelligo qñ iu-
re nõ cauetur,illud exprimi debere , qa tunc exprimi dẽt , lʒ eo
expreſſo facilius conceſſa fuiſſet gr̃a.Soc.in conſ.169.col.2.uer.
20 ſed poſſet cõtra hoc inſtari.lib.2.¶ Poſtremò † iſta quæſtio vide
tur decidi in terminis ex dicto Ang.in conſi.27.quidã uictor.co
lum.2.poſt med.uer.De tertio dico.ubi qñ de homicidio non cõ
ſtat niſi p confeſsionẽ,in qua fatetur quis homicidiũ commiſiſ
ſe non ex ꝓpoſito,ſed caſualiter , pro tali confeſsione non pt qs
condẽnari pœna ordinaria legis Iuliæ de ſicariis,ſed ꝓ culpa tã
tũ arbitrio iudicijs,quæ culpa hic remiſſa eſt à principe , imò ẽt
21 dolus,conſiderãdo ut ſupra.¶ Concludã † igitur in iudicio hoc
cũ d.Bal.in conſ.347.Ecce formata.in fi.lib.3. ꝙ promptiores eſ
ſe debemus in ꝓceſsibus irritãdis q̃ in extinctione corporis hu-
mani,& poſtquã Principi placuit ob paſsionẽ ſacratiſsimi illius
Chriſti corporis ueniã indulgere,ſatis inferiori eſſe debet princi
pis ipſius imperiũ accipere. Et ita de iure reſponden , ſaluo ſa-
niori iudicio curiæ huius ſupremæ , & humaniſsimæ , cui me
ſubijcio,iuxta tex.in l.Claudius Felix,in fi.ff. qui po.in pig. hab.
Aymo Crauet.Grationopoli.2.Octob.1539.& ita fuit iudicatũ.

SVMMARIVM.

1 Verba generalia generaliter debent intelligi,& generalis locu tio nihil relinquit intactum,imò verbo generali omnia inclu duntur , nec debemus excipere de inhibitione generali,quod inhibitio ipſa non excipit.

2 Statutum permittens bannitum impune occidi,generaliter de bet intelligi,ſiue quis occidat per ſe,ſiue per alium,etiam da ta pecunia,

3 Generalis diſpoſitio reſtringi debet ex ratione præſumpta & conſecutiua,& ad id quod eſt rationis,quod ſine dubio pro cedit , quando alias indebite quis. liberetur vel locupleta retur quis cum iactura alterius.

4 Prohibitio facta verbis uniuerſalibus,reſtringitur, vt nõ com prehendat notorie licita.

5 In his quæ palam fiunt,ceſſat mala ſuſpicio.ideo accipiẽs pecu niam alienam palam & bona fide , furtum non committit .

6 Verba uniuerſalia reſtringuntur ad id quod æquum eſt,ne dã num quis indebite patiatur.

7 Diſpoſitio generalis, continens extenſionem iuris iam conceſ ſi,reſtringi debet quando aliàs alteri præiudicium fieret .

8 Prohibitio generalis non comprehendit factum cauſa pietatis aut miſerationis .

9 Non valet inhibitio per quam opus charitatis & pietatis ex cluditur tanquam contraria iuri diuino .

10 Cauſa carcerati dicitur pia , & cauſa pia ſemper intelligitur excepta in quacunque diſpoſitione.

11 Verba generalia aut uniuerſalia ad cogitatũ reſtringi debent

12 Verba etiam præciſa reſtringi debent ſecundum mentem di ſponentis.& ibi pulcherrimè de reſtrictione verborum præci ſorum,& nu.22.

13 Diſpoſitio generalis reſtringi debet quando aliàs inconueniẽs ſequeretur .

14 Diſpoſitio generalis reſtringi debet ad veriſimilia .

15 Diſpoſitio generalis reſtringitur ad ea quæ concernunt cau ſam ipſius diſpoſitionis. ideo ſtatutũ quod pater teneatur.pro contractibus filij mercatoris, intelligitur de contractibus qui fiunt ob cãm mercantiæ.idem in conſuetudine quod detur fi des libris mercatorum, quia reſtringitur quo ad ea quæ con cernunt cauſam mercantiæ.ſimiliter ſtatutum quod poteſtas teneatur pro familia,reſtringitur ad ea quæ concernunt offi cium poteſtariæ.ſi familia in eo officio delinquat.

16 Statutum quod unus pro alio teneatur , reſtringitur quando culpa imputari ei poteſt .

17 Reſeruatio generalis non comprehendit ea, quæ non reſpiciunt præiudicium reſeruantis.

18 Diſpoſitio generalis non trahitur ad ea in quibus euidens eſt iniquitas .

19 Diſpoſitio generalis non trahitur ad exceſſiua , ideo permiſſio aut licentia de meliorando fundum , non intelligitur de me lioramentis exceſſiuis .

20 Prohibitio generalis non trahitur ad ea , quæ fiunt ob cauſam neceſſariam ; ideo ſtante ſtatuto , quod nullus de magnatibus ingredi audeat palatium,non habet locum in medico magna te,qui ingreditur cauſa curandi infirmum.

21 Prohibitio generalis reſtringitur ne comprehendat caſum li citum,& permiſſum.

22 Habetur de reſtrictione verborũ præciſorum,vt ſupra nu. 12.

23 Interpretatio ſemper ineſt diſpoſitioni de neceſſitate ex veriſi militudine,aut ipſius rei natura,& dicitur interpretatio,ſpi ritus ſcripturæ,& duplex eſt interpretatio, una neceſſaria , quæ fit per punctũ rationis,altera probabilis,quæ fit per viã æ quitatis,nec Iudaice fieri debet interpretatio , & ita fieri de bet ne diſpoſitio à ſapiẽtibus reprehendi poſſit .

14 *Quod ſimpliciter & bona fide fit, puniri non debet, nec etiã puniri quis debet, qui id fecit quod ſibi licere putauit.*
15 *Culpam fiſcus imputare non poteſt, quando ex ea damnum non ſuſtinet.*
16 *Diſpoſitio generalis generaliter intelligi non debet, quando nõ eſt par ratio generaliter intelligendi.*

CONSILIVM III.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iu-
dex habens captiuũ de crimine graui accu
ſatũ, & militibus cuſtoditũ, inhibuit quibuſ
cunq; perſonis ſub grauibus pœnis ne lo-
queremur ad cũ aliquo mõ directè vel indi
rectè. Modo reperti ſunt aliqui qui capti-
uũ ſalutauerũt publicè pſente cuſtodia, hor
tantes vt eſſet bono aio, nec territus fieret
ob detentionẽ, quia coactus erat iudex pro officij ſui munere ad
eum modum procedere, ſed q̃ finẽ citò cõ acciperet: q̃ritur an
ex talibus verbis cõmiſſa ſit pœna prohibitionis. ¶ Videret̃ di-
1 cendũ q̃ ſic, q̃a † verba inhibitionis ſunt generalia, ergo gene ra
liter debent intelligi. l. de pretio. ff. de publ cia. l. 3. §. giſal 1 r. ff.
de leg. præſtan. cũ ſi. & generalis locutio quo ad verba nihil re-
linquit intactũ. Bal. in conſi. 305. Verba principis. lib. 3. & uerbo
gñali oia includũtur. Bal. in coſ. 191. In teſtamẽto. lib. 3. p l. quic-
quid aſtringẽdæ. in a. ſtilo. ff. de uerb. obl. Nec debemus inſpice-
re de inhibitione gñali, qđ inhibitio ipſa nõ excipit, quia ſatis ẽ
q̃ ſatisfiat uerbis & tenori inhibitionis. l. 2. §. 3. ibi legi ſatisfactũ
ſit. ff. de ind. §. oportet. in Auct. de iudi. quæ iura in ſimili allegat
Pau. de Caſt. in conſi. 430. Si quæritur. col. 3. lib. 3. Facit quod ſcri
2 bit Bal. in conſ. 401. Ad euidentiã dicendorũ. col. fin. lib. 3. † Vbi
q̃ ſtatutũ pmittens gñaliter bannitũ occidi, gñaliter dẽt intelli-
gi, ſiue quis occidat per ſe, ſiue per aliũ, ẽt data pecunia. ¶ Sed
pmiſſis nõ obſtãtibus, contrariũ puto de iure uerius, q̃ imò pœ
3 næ locus eſſe nõ dẽt. † & p fundamento cõſidero q̃ oĩs diſpoſi
tio quantũcunque generalis, dẽt reſtringi ex rõne ẽi p̃ſumpta &
cõiecturata. c. ſuggeſtũ, vbi Dec. in 2. no. de appel. Bal. in Auct. in
greſſi. col. 3. C. de ſac. ſan. eccl. vbi q̃ verba legis vel ſtatuti gene-
ralia reſtringuntur ad id, qđ eſt rationis. qđ dictũ refert & ſequi
tur Iaſ. in l. non dubiũ, col. 7. verſ. adde ẽt. C. de legib. & hoc ſi-
ne dubio procedit, qñ alias ſine reſtrictiõe indebite q̃s læderet̃,
vel qñ ad alterũ lucrũ indebite puenires cũ iactura alterius, ita
Angel. ĩ cõſ. 291. col. 1. Abb. ĩ cõſi. 44. col. 2. lib. 1. ĩ cõſ. 64. col. pe.
poſt med. lib. 1. ſed conſi. 1. col. 2. circa med. lib. 1. pulchrius idẽ
Ab. rõ p̃ſumpta & cõ ecturata illius inhibitionis fuit nõ alia, niſi
ut ne admoneret captiuus de ca ſua & de mõ pcedẽdi, & rñdẽ-
di ad iudicis interrogatione : igitur ad talia verba inhibitio re-
ſtringi dẽt, maximè quia aliàs ſimpliciter & bona fide loquẽtes
indebite punirent̃, & fiſcus indebite locupletaret̃ cũ iactura al-
teri⁹ ceſſante delicto. ¶ Scdò iſta verba fuerũt ĩ publico pnuncia
ta in præſentia cuſtodum & aſsiſtentiũ, quorum uerborum te-
nor notorius eſt, q̃ non ſonat in aliquod probibitum, nec fiſci
præiudiciũ: † ideo licet inhibitio facta cẽt ẽt per verba vniuerſa
4 lia, reſtringi tñ debet, vt non comprehendat verba ea in publi-
co prolata notorie licita & honeſta, ex eo quod in ſimile pul-
cre. ſcribit Cor. in conſi. 204. col. fi. lib. 2. ubi licet tex. in cle. vt ca
lumnus. de re iud. mãdet vt poſt tres ſententias conformes nul
latenus quis audiatur, reſtringitur tñ inhibitio vniuerſalis illius
tex. vt non comprehendat nullitatẽ notoriã quæ incontinenti p
betur: quia tunc ſi nullitas ſit notoria, auditur quis aduerſus tres
ſñias cõformes. quæ deciſio maxime vr̃ caſum noſtrum decide
5 re. † Pro quo facit, quia in his quæ palam aut in publico ſiũt, ceſ
ſat ois mala ſuſpicio. l. nõ exiſtimo. ff. de admi. tut. l. ita fidei. ff. de
iure fiſci. l. cũ ipſe. C. de contrahen. emp. & qđ in pulchro caſu
ſcribit Bal. in conſi. 472. Super primo puncto, in quarto puncto.
lib. 4. vbi q̃ accipiens pecuniã alienã palam & bona fide nõ ani
mo contractandi, nõ incidit in crimen furti, tradit idem Bald. in
conſi. 347. [illegible]inus geſsit. lib. 4. Pau. de Caſtr. in conſil. 285. Viſis &
ponderatis [illegible]us ſupraſcriptis. col. 1. lib. 1. Alex. in conſi. 31.
6 ad fi. lib. 7. ¶ † Tertiò uerba vtcunque vniuerſalia reſtringuntur
ad id quod æquum eſt, ne indebite quis damnum patiatur. gloſ.
& doc. in l. fi. §. in computatione. C. de iur. delib. Bar. in l. oẽs po-
puli in 6. q. prin. ff. de iuſt. & iu. Arc. in conſi. 39. col fi. Soc. in cõſ.
44. col. 4. ad fi. lib. 1. Iaſ. in l. ſi ſeruũ Stichũ. §. ſequitur. in 2. no. ff.
de verb. obl. Sed nonne æquitas ſuadet vt reſtringatur inhibitio,
qñ quis ad captiuũ loqueretur in præiudiciũ fiſci, ne aliàs ſine
delicto, aut culpa damnũ loquens ſuſtineat? Pro hoc facit quod
7 Bal. ſcribit in l. ſi qñ in prin. C. de inoff. teſta. † vbi licet diſpoſitio
generalis contineẽs extenſionem iuris, iam cõceſsi, reſtringi nõ
debeat, iuxta doc. Barto. in l. 3. §. nuntiatio. ff. de nou. ope. nun. re-
ſtringitur tñ qñ aliàs gñaliter intelligendo alteri præiudiciũ ſie
ret. ſequitur Arc. in c. 1. col. 1. de reſcr. Crotus. in repe. l. 1. colũ. 3.
ff. de leg. à fortiori reſtringi debet iſta inhibitio, quæ non con-
tinet aliquam extenſionẽ iuris conceſsi, imò correctionẽ iuris
communis, & quæ plurimũ aliunde põt operari. ¶ Quartò, iſta
verba facta fuerunt cauſa pietatis, & miſerationis animo conſo
8 landi, & hortandi captiui ſine omni fiſci præiudicio: † ideo illa
generalis prohibitio de non loquendo ad captiuũ, nõ põt com-
prehendere locutiones eiuſmodi factas ex cauſa pietatis, & mi
ſerationis. Fulg. in l. vnica. C. quan. imper. inter pop. & iud. Præ-
9 poſi. in c. dilecto, c. l. 43. de appel. char. 107. † Quinimo ſi mens
inhibentium alia fuiſſet, nulla videretur talis inhibitio tãquam
contraria præcepto diuino quo pietate, & miſericordia uti. co-
gimur erga proximum, maxime carceratũ, ibi: In carcere erã, &
10 viſitaſtis me. † Cauſa. n. carcerati dicitur pia. Arch. in c. 1. de teſt.
lib. 6. Bal. in l. quãuis. ff. ſolu. mat. in Authen. contra rogatus. C. ad
Treb. & in Auth. res quæ. C. cumu. de leg. Sed cauſa pia ſemp in-
telligitur excepta in omni diſpoſitione. gl. in 2. de reb. eccle. non
alie. quæ gl. cõiter ab omnibus approbatur. Io. de Ana. in cõſ. 57.
Calca. in conſi. 13. col. 1. in fi. Soc. in conſi. 121. col. 5. ad fin. lib. 4.
Itaq; nõ eſt dicendũ, q̃ intellexerit iudex cõprehẽdere in ſua ge
nerali, & ampla prohibitione verba eiuſmodi prolata in nullius
præiudicium ob cauſam pietatis tñ, & miſerationis: ſed dicen-
dum eſt, q̃ cogitauerit iudex de verbis tñ quæ fiſco nocere poſ
11 ſent ad effectũ criminis occultandi: † ideo ad talẽ cogitatum re
ſtringi debet inhibitio. Bal. in conſ. 159. Sup eo quod quæritur. co
lum. [illegible] lib. 3. per l. ſi quis ita. ff. de teſt. tutela. aliàs operaretur in-
hibitio cõtra intentionẽ inhibentis, quod eſſe nõ dẽt. l. non oĩs.
12 in princip. ff. ſi cer. per. † Quinĩmo, licet verba inhibitionis ſint
præciſa reſtringi tñ debent ſcdm mentẽ inhibentis. Pau. de Caſt. in
conſi. 332. Viſo teſtamento Michaelis, col. 1. circa med. lib. 1. &
ibi, q̃ mens colligitur ex rõne ſeu cauſa diſponendi, ex qua mo
tus quis fuit ad ita diſponendũ, ex qua ratione ſeu cã diſpoſitio
reſtringi debet. allegat multa iura, de quibus per eum ibi. tradit
idẽ Pau. de Caſt. in conſ. 174. Videtur q̃ dictus Iudæus. col. 2. cir
ca med. & in conſi 438. Quantum ad primũ quæſitũ. col. 2. li. 2.
tradit Bar. in l. ſtipulatus ſum. Damam. ff. de verb. obli. Bal. in l. fi.
col. 1. C. de contrahen. empt. vbi licet uerba habeant naturã præ
ciſam, recipiunt tñ congruam interpretationẽ. Alibi ſcribit Bal.
in Auctẽn. niſi tricennalis. C. de bon. mater. q̃ licet verba ſtatuti
inducẽtia præſcriptionẽ, ſint ualde præciſa, reſtringi tñ debent
ne currat præſcriptio nõ ualenti agere. ¶ Quintò facit, nam uer
ba ſtatuti ſeu iudicis dicunt intelligi vt quantominus fieri poſsit
derogent iuri communi, & rationi. l. ut gradatim. §. & ſi lege. ff.
de mune. & hono. l. 2. C. de nox. c. cum. dilectus. de conſue. Itaq;
verba inhibitionis dicunt intelligi qñ quis loqueretur ad capti-
uum de iudicio ſuo in damnũ fiſci, non etiã qñ quis loqueretur
tanquam uerus Chriſtianus gratia confirmandi, & conſolandi
infirmi, ne aliàs legi, & rationi diuinæ, & humanæ derogetur in
totum, & etiam circumſcripto iure illo diuino. inconueniens vi-
13 deretur, q̃ iudex intellexerit inhibere etiam officiũ ſalutandi, &
conſolandi amici. † ſed diſpoſitio generalis reſtringi debet, ne
14 inconueniens aliquod ſequatur. l. oẽs. C. ſine cenſu uel reli. ubi
no. Pau. in conſi. 50. Viſo codicillo. col. 2. circa med. lib. 2. ¶ Se-
xtò facit quod ſcribit Alex. in conſi. 76. col. 1. lib. 3. vbi q̃ diſpoſi
tio generalis reſtringi debet ad veriſimilia. Idem tradit Dec. in
conſi. 532. col. 2. circa med. p quo tex. in l. obligatione generali.
ff. de pign. c. veniens & c. quintaualli. de iureiur. ſed ueriſimile
eſt talem inhibitionem factam eſſe non ad effectum excluden-
di officii pietatis aut charitatis, ſed ne fiſcus læderetur: uerba
igitur inhibitionis generalia ad talem uериſimilitudinem reſtrin
gi debent. Facit quod ſcribit Imo. in cõſi. 121. in fi. primi dubii,
ubi quod generalitas reſtringitur quoties ſubeſt ratio reſtringẽ
di, per tex. in l. ſed. §. quæſitum. ff. de teſti. & in c. 2. de coniugio le
15 proſ. ſed hic ſubeſt omnis ratio reſtringendi. ¶ † Septimò facit
quod ſcribunt Bal. & Sal. in l. fi. ad Maced. Bal. in l. 3. §. ex hoc e-
dicto. ff. nau. cau. ſtab. Iaſ. in l. age. C. de tranſac. ubi ſtãte ſtatuto
quòd pater teneatur pro contractibus filii mercatoris, reſtringi
tur ſtatutum ita generaliter loquens ad contractus filij, qui fieret

ob cauſam mercantiæ. Tradit Alex. in conſ. 113. col. 2. lib. 7. An-
ge. in conſi. 346. in prin. eodem modo dicamus ꝙ iſta inhibitio
ne quis loqui audeat ad reũ carceratũ, reſtringatur qñ quis lo-
queretur de cauſa ob quã fuit in carceratus, & de inſtructione
illius cauſæ tantũ, ſecus ſi fuerũt verba alia ſeparata reſpiciẽtia
ad ſalutationẽ aut conſolationẽ proximi carcerati citra oẽm in
ſtructionẽ. ¶ Simile videmus in conſuetudine ꝙ fides detꝰ libris
mercatorũ, quæ reſtringitur in his quæ pertinent ad cauſam mer-
cantiæ. Are. in cõſi. 33. col. 3. in conſi. 44. col. 2. & in cõſi. 45. col. 3.
& profectò abſurdũ eſſet intelligere ꝙ intenderet iudex inhibe
re ſermones, qui fierent ita notorie ſine aliquo fiſci præiudicio,
ſed ratione vitandæ abſurditati [illegible] prohibitio, ne ab-
ſurdũ aliquo contineat. Soc. in conſi. 84. col. 3. verſ. 3. in principa
liter mouetur. lib. 1. alle. Imo. in l. ſi uerò. §. de viro. ff. ſol. mat. Io.
in cle. literas, per locum ab oppoſito. de reſ. ¶ Octauò facit qđ
ſcribit Rom. in conſi. 11. & in conſi. 15. plura ſunt. col. 2. vbi ſtan
te ſtatuto ꝙ Poteſtas teneatur pro ſua familia, reſtringitur ſtatu
tum ad ea quæ pertinent ad officiũ, puta ſi familia deliquerit
in officio, nõ ſi extra cauſam officii: ſimili modo dicamus, ꝙ illa
inhibitio de non loquendo ad captiuũ reſtringatur ad locutio-
nem quæ fieret de cã captiuitatis, non ſi circa extranea & nihil
16 facientia ad rem. ¶ † Nonò facit quod ſcribit Are. in conſil. 57.
col. 3. verſic. præterea poſito. vbi ſtante ſtatuto ꝙ vnus pro alio
obligetur intelligitur & reſtringitur ſtatutũ quando culpa uel
negligentia imputari ei põt, qui pro alio obligatur. Simili modo
& eadẽ ratione dicamus ꝙ iſta inhibitio ne audeat quis verba
facere cum captiuo, reſtringatur & intelligatur qñ culpa ſic lo-
quenti imputari poſſet. Sed quæ culpa conſiderari in eo põt, qui
ita palam & publicè loquiť verba apud omnes intelligibilia, nõ
17 ſpectantia ad aliquod fiſci diſpendiũ? ¶ † Decimò pro hac inter-
pretatione adduco qđ Pau. de Caſt. pulchre ſcribit in conſi. 129.
Statuta Piſana non ſunt. lib. 1. per gl. no. in c. cõſtitutus, in ver. ſta
tutum. de verb. ſig. lib. 6. Vbi ciuitas Florentiæ confirmauit ſtatu
ta alicuius loci ſibi ſubditi, in qua confirmatione gñaliter exce
pit & reſeruauit illa ſtatuta quæ eſſent contraria ſtatutis ciuita-
tis Florentiæ confirmantis: dicit Pau. de Caſt. per illam gloſſ. ꝙ
iſta reſeruatio licet ſit ita gñalis, tamen non comprehendit illa
ſtatuta contraria, quæ non concernũt præiudicium ciuitatis Flo
rentiæ: ſimili ratione dicamus ꝙ licet iſta prohibitio loquẽdi ſit
multum generalis, non tamen comprehendat locutiones, quæ
18 fierent ſine omni fiſci aut inhibentis præiudicio. ¶ † Vndecimò
facit quod ſcribit Anch. in conſi. 180. Viſa diligenti narratione
col. 2. Are. in conſi. 106. col. pen. in 3. dubio. vbi ꝙ diſpoſitio. ge-
neralis nõ trahitur ad ea in quibus [illegible] iniquita[s]. Sed iſta
prohibitio ſi traheretur ad locutiones quæ fierent cauſa pieta-
tis & charitatis ſine vllo fiſci diſpendio, an non iniquitatẽ conti
19 neret euidẽtẽ? ¶ † Duodecimò facit quod ſcribit Bal. in cõſ. 72.
Caſus. vir fundũ. lib. 3. vbi ꝙ permiſſio alteri conceſſa de facien
dis melioramentis in fundo, non debet intelligi de melioramẽ
tis exceſſiuis, qa de exceſſiuis non cenſetur cogitatũ. eodẽ mo
do dicamus ꝙ iſta inhibitio generalis non contineat aliquod ex
ceſſiuũ: ſed eſſet inhumanitas quædã exceſſiua, ſi prohiberetur
quis proximum carceratũ ſalutare, & eius animum curis anxiũ &
ſollicitũ verbis conſolatorijs cõfirmare citra alterius præiud -
20 iciũ. ¶ † Decimotertiò facit quod ſcribit Bal. in Auth. ingreſſi. C.
de ſac. ſan. eccle. per no. in l. in rem. §. tignũ. ff. de rei vend. vbi ſtã
te ſtatuto ꝙ nullus de magnatibus audeat palatium ingredi, nõ
habet locum ſtatutũ in medico magnate, qui palatium ingredi
tur cã curandi infirmum. Eadem rõne dicendũ eſt, ꝙ prohibi-
tio iſta non cõprehendat loquentes ad captiuũ gratia nõ alicu-
ius admonitionis aut inſtructionis, ſed ob cãm curandi eũ ani-
21 mi languore & ſolicitudine. ¶ † Decimoquartò facit quod ſcri-
bit Bar. in l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. ff. de verb. obl. Bal. in l. ſi ſer-
uus. ff. ad l. Aquiliã. & in l. decuriones. C. ex quib. cauſ. infa. irro.
Pan. in c. ſi perfodiens, de homicidio. vbi ſtatutũ priuans homi-
cidam generaliter ab officio, intelligitur & reſtringiť ſtatutum
ad homicidium illicitũ, ſecus ſi eſſet permiſſum puta occiſo bã
nito ex forma ſtatuti. idẽ dicamus ꝙ reſtringať iſta inhibitio ad
loquẽtes cũ captiuo mõ illicito ad eius vtilitatẽ & fraudẽ fiſci,
22 ſecus ſi loquatur quis mõ licito ſalutãdo & cõſolando. ¶ De-
cimoquintò adduco Bal. in conſi. 460. Ioãnes de Albingana. ĩ fi.
lib. 1. vbi licet ſtatutũ debeat pciſe intelligi & ad literã tñ reci-
pit interpretationẽ ex æquitate, ideo in tali ſtatuto appellatione
fratris cõtinetur ſoror, ne al[iter] ſequať iniquitas. Pariter dicamꝰ
ꝙ talis prohibitio licet pciſa & ampla, reſtringi tñ debeat ne ſe-
qu[a]tur iniquitas, ꝙ interdicta cẽſeantur munera pietatis & cha
ritatis, & ꝙ locupletur fiſcus indebite cũ aliena iactura, ceſſante
delicto & culpa omni ſimpliciter & ex fide bonã loquentiũ. Fa
cit qđ ſcribit idem Bal. in conſi. 145. Caſus talis eſt, in quodam in
ſtrumento col. fi. lib. 3. ꝙ uerbũ præciſum recipit naturalem & ra
tionabilẽ modificationẽ, ſed iſta modificatio & reſtrictio e[ſt] pluſ
quàm naturalis rationabilis. ¶ Facit quod ſcribit Paul. de Caſtr.
in conſi. 16. Si ponderarentur. col. fi. lib. 1. vbi ſtatutũ licet præci-
ſe loquatur, recipit tamen ſanã interpretationem, ideo infert ad
ſtatutũ ꝙ victus debeat ſemper in expenſis cõdemnari, licet ver
bũ Semp, ſit multũ pciſum, intelligitur tñ ſtatutũ ſanè, niſi victus
cãm habeat iuſtam litigandi. arg. tex. in c. ex parte, de offi. d[e]leg.
ſane itaq; interpretanda erit iſta prohibitione per eã puniãtur
qui non ex dolo, ſed fide ex bona locuti ſunt. ¶ Ad idẽ adduco
quod Soc. in l. his. in 2. no. ff. de condi. & demon. vbi licet ſta
tutũ loquatur præciſe, tñ recipit interpretationem à regola iuris
fundata in ratione naturali per illũ tex. ubi conditio aſcripta in
perſona hæredis verificatur in pſona bonorũ poſſeſſoris, & hoc
propter regulam iuris fundatã in ratione naturali, ꝙ qui ſentit
commodũ debet ſentire & incommodũ & tamẽ implementum
conditionis eſt præciſum, quia conditio impleri pciſe debet &
23 in forma ſpecifica. ¶ † Nã interpretatio ſemper ineſt diſpoſitio-
ni de neceſſitate ex veriſimilitudine aut ipſius rei natura. Bal. in
conſi. 343. Examinanda ſunt, in prin. lib. 1. & eſt interpretatio ſpi
ritus ſcripturæ. Bal. in conſi. 275. Quod pro regula. colũ. 3. circa
med. lib. 2. allegat. Ariſto. 7. ſecretorũ. Rurſus interpretatio du-
plex reperitur, una neceſſaria, quæ fit per punctũ rationis, alte-
ra probabilis, quæ fit per uiã ęquitatis Bald. in conſi. 511. Quidã
Mediolanenſis col. 1. circa med. lib. 1. in caſu nrõ & punctus ratio-
nis, & ęquitas ſuadet hanc interpretationẽ per ſupradicta. Neq;
iudaice intelligi debent verba iſtius inhibitionis. Bal. in cõſ. 294.
Ad euidentiam præmitten. eſt ꝙ maleficium, ad fin. lib. 1. allegat
tex. in l. quãuis. ff. de in ius voc. ſed debet interpretari inhibitio
ne mereatur a ſapientibus reprehendi. l. Saluius Ariſto. ff. de leg.
præſtan. l. ex facto, in prin. ff. de vulg. & pupil. Planè nemo eſt ſa-
pientum, qui interpretationi huic tam æquę tanq; rationabili
24 conſentire non poſſit. ¶ † Decimoſextò conſidero ꝙ talia verba
prolata fuerunt ſimpliciter, & bona fide, nõ mala fide, per ſupra
dicta, igitur puniri non debet quod mala fide non fit. l. ſi ſeruũ.
§. non dicit. ff de acq. hære. vbi gl. l. quãuis. ff. de con. & demonſ.
quæ iura ad hoc propoſitũ allegat. Pau de Caſt. in conſil. 205. In
cauſa quę vertitur coram locum tenente. col. fi. lib. 2. Rurſus cũ
putauerint ita loquentes loqui ſic licere, cum nihil tangerẽt, de
meritis criminũ puniri non debent. Bal. in conſi. 243. Tempore,
in fi. lib. 4 Hieron. Tortus in conſi. ſuo quod eſt poſt conſi. Ant. de
25 But. col. 8. allegat plura iura de quibus per eum ibi. ¶ † Decimo-
ſeptimo non poteſt culpa ſic loquentibus imputari, qñ ex tali lo
cutione fiſcus damnũ non ſenſit. l. ſi vehenda. §. 1. verſi. Pau. ff. ad
legem Rho. de iac. l. & in totum. ff. de impen. l. is qui. ff. de actio.
& obli. l. ſi alius. §. eſt & alia. ff. quod vi aut clam. Bar. in l. ſi ut cer
to. §. nunc viden. ff. commoda. quę iura ad hoc propoſitum citat
Pau. de Caſt. in conſi. 136. Viſis & cõſideratis omnibus ſuperius
enarratis. col. 2. ante med. lib. 1. ¶ Solũ ſupereſt ad contraria re-
ſpondere, ad quæ ex pręmiſſis ſatis quidẽ reſponſum apparet,
26 tamen ad faciliorẽ declarationem reſpondeo, † ꝙ pcedunt vbi
eadem eſt ratio omniũ ſub generalitate comprehenſorum, qa
tunc diſpoſitio generalis generaliter debet intelligi, ſecus quã
do in omnibus non eſt eadem ratio, iuxta no. per Bar. in l. ſi plu-
ribus. ff. de leg. 2. per doc. in cap. quia circa, de elect. lib. 6. vbi ha
betur ꝙ oratio generalis & indiffinita non ęquipollet uniuer-
ſali, qñ in omnibus nõ eſt eadem ratio. Sed hic non eſt eadem
ratio puniendi ſalutantes captiuum, aut uerba alia conſolato-
ria proferentes, quæ eſt in puniendo inſtructores vel admonito-
res, ergo &c. Ex quibus concludo in fauorem reorum ſaluo ſa-
niori iudicio. Gratianopoli. 24. Septembris. 1539. Aymo Crauet
ta de Sauiliano. I. V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Congregatio in dubio præſumitur facta ob malam cauſam.*
2 *Congregatio dicitur illicita quando per eam vſurpatur autori-*
tas magiſtratus.
3 *Licitum eſt in ſuo agere pro arbitrio, licet ex eo damnum alij*
inferatur, dummodo non id fiat animo principaliter nocẽdi.

4 Valet

4 *Valet cõſuetudo depaſcēdi beſtias ĩ territorio aut fundo alieno.*
5 *Ius paſcuandi praſcribitur ſpacio. 40. annorum, quando tale ius acquiritur perſonis, non prædijs dominantibus. quod eſt notabile.*
6 *Debens ſeruitutem non poteſt in prædio ſeruienti quid agere, per quod vſus ſeruitutis impediatur.*
7 *Exiſtens in poſſeſſione ſeu quaſi, poteſt propria autoritate tollere impedimentum per quod turbatur in eius poſſeſſione.*
8 *Cimiliter poſſidens poteſt propria autoritate naturalem recuperare intra modicum tempus.*
9 *Qualibet res facilius continuat eſſe ſuum quàm de nouo fiat.*
10 *Socius impeditus ingredi domum communem poteſt propria autoritate impedimenta amouere, puta clauſuram domus.*
11 *Spoliatus poteſt propria autoritate ius ſibi dicere.*
12 *Valet pactũ aliquod occupãdi ſeu faciendi propria autoritate.*
13 *Vbi valet pactum, valere debet etiam conſuetudo, quæ vim pacti habet. imò conſuetudo pacto eſt fortior.*
14 *Congregationes quæ fiunt ad bonum finem puniri non debent.*
15 *Qui poteſt aliquid facere, poteſt etiam homines congregare pro eo faciendo, nec tenentur congregantes pro facto aliorum quando initium congregationis fuit licitum.*
16 *Congregatio quæ fit contra prohibitionem ſuperioris non dicitur enorme delictum inſpecta qualitate perſonarum & cauſa ob quam fit congregatio.*
17 *Congregatio quæ non fit contra bonum ſtatum terræ aut in præiudicium alterius, puniri non debet.*
18 *Congregatio & conuenticula differunt, quia congregatio fit ad bonum. conuenticula ad malum.*
19 *In congregatione vniuerſitatis qualiter congregari debeat, attenditur conſuetudo.*
20 *In congregatione vniuerſitatis, an ſuperioris licentia ſit neceſſaria.*
21 *Vbi verba franchiſiæ ſunt clara, non eſt dubitãdum, quin dici poteſt de hoc eſt caſus franchiſia, nec indigemus gloſſa vbi textum habemus franchiſia. & cauillationes aduocatorum ceſſare debet in diſpoſitione clara, licet ſit dura.*
22 *Ob formam legis non ſeruatam puniri quis non debet, licet actus ſit nullus.*
23 *Pœna præſupponit culpam.*
24 *Culpa non imputatur non facienti quod facere non tenebatur.*
25 *Præſens citari non debet.*
26 *Error iuris excuſat vniuerſitatem quæ minori æquiparatur.*
27 *Magis pſumitur pro vna vniuerſitate q̃ pro particularibus.*

CONSILIVM IIII.

Pro vniuerſitate Goncellini contra Ioannem Guerci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Præ
ſupponitur conſuetudo in loco Goncellini
q homines ipſius loci poſſunt immittere
eorũ animalia in prata aliena ob depaſcē-
dum à menſe Auguſti vſq; ad mēſem Apri-
lis incluſiue, adeo quòd ſi dñi pratorũ ha-
beant eorum prata clauſa de dicto tempo
re, pmiſſum eſt ipſis hominibus tales clau-
ſuras deſtruere propria autoritate. Modo Ioãnes Guerci dictus
Gubernator clauſit ſuum pratum de tempore prædicto, quod in
telligẽtes hoĩes dicti loci ſe cõgregauerunt ad certũ numerũ ſi
ne mãdato ſuperioris pro obſeruatione dictæ conſuetudinis, &
mandauerũt deſtrui dictã clauſuram prout factũ eſt, ob id mo-
leſtantur ipſi hoĩes de cõgregatione illicita & monopolio, quæ-
ritur quid iuris. Videtur dicendũ prima frõte illos hoĩes Gon-
cellini puniri debere de tali cõgregatione † quia congregatio-
1 nes in dubio pſumunt fieri ob malã cãm. Alexã. in apoſtillis ad
Bar. ĩ l. fi. in ver, non valet. ff. de colle. illi. allegat Abb. in c. fin. de
teſtib. cogen. Sed vltra Alex. adduco Bar. & Præpoſi. in c. j. §. cõ
uenticulas. de pace iur. fir. Bal. in l. conuenticulã. C. de epiſco. &
cler. & in Auth. habita. C. ne filius p pat. vbi q cõgregationes p-
ſumũtur illicitæ niſi aliter licitæ probent. idẽ in collegio qđ pſu-
miſi illicitũ & reprobatũ niſi probet licitũ. Bar. in l. 3. §. i ſumma.
& in d. l. fi. ff. de colleg. illi. & in l. cũ ſenatus. vbi Soc. in [illegible] ff.
2 de rebus dub. ¶ † Scdõ iſta cõgregatio nõ ſolũ pſumi põt illicita & ob malã cãm, imo vr clare probari prohibita quia factum
fuit in derogationẽ iuris dñi magiſtratus vt dicerent iſti congregati ius ſibi ppria authoritate, cõtra l. extat. ff. qđ metus cau.
3 l. nõ eſt ſingulis. ff. de reg. iur. ¶ † Certe in non ſolũ vr phibita ratione derogationis imperij magiſtratus, ſed ẽt ratione iuris ip-
ſius partis priuatæ, q̃ in ſuo ſolo & prato põt clauſuras facere et
alia agere ad ſui utilitatẽ, licet ea tali facto alijs noceatur, dum-
modo non id faciat aĩo principaliter nocẽdi. l. Proculus. ff. đ dã.
infect. l. j. §. deniq; Marcellus. l. ſi in meo fundo. ff. de aqua plu. ar
cen. & l. ſi tibi. in fi. C. de ſerui. & aqua. et iniquũ eſt ingenuis ho
minibus nõ eſſe liberã facultatẽ diſponendi de rebus ſuis. l. 2. in
fi. ff. ſi quis à paren. fne. manu. & iſta priuatio facultatis diſponẽ
di de rebus proprijs ad arbitriũ, dr̃ contra bonos mores. Iaſ. in
l. nemo laic. §. in prin. ff. de pac. Imò datur actio iniuriarũ contra
eum q alium turbat in poſſeſſione rei ſuæ. l. iniuriarum. §. ſi quis
me prohibeat, ver. at ſi quis. ff. de iniur. nã in re ſua quilibet eſt
moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mand. c. de his. circa fi.
de ſepul. c. bone. in fi. de poſtu. pla. etiam in abutendo. leg. ſed &
ſi lege. §. conſuluit. ff. de pet. hæred. ¶ Sed pmiſsis oõ obſtanti-
bus contrariũ puto de iure verius, quod imò talis congregatio
fieri potuerit. nec pro ea imponi debeat pœna, & hoc tam ex for
ma iuris cõis q̃ ex forma ſtatuti ipſius loci ſeu cõceſsionis ſupe
4 rioris & conſuetudinis. † Et primo de iure communi præſuppo-
no quòd valet conſuetudo, ſeu præſcriptio depaſcendi beſtias
in alieno territorio ſeu prædio. nam valet conſuetudo per quã
iuri ſingularium perſonarum derogatur. l. venditor fundi. §. j. ff.
comm. prædior. Abb. in conſi. 3. col. 18. q. 22. lib. 2. & in terminis
conſuetudinis depaſcendi in prædio alieno, no. Ancha. in conſi.
255. In cauſa & quæſtione quæ vertitur inter nobilem virum. co-
lum. 2. Pau. de Caſt. in conſi. 113. In cauſa, quæ vertitur inter cõ-
5 munitatem Brazani. col. 2. lib. 2. † vbi quòd tale ius paſcuãdi ac-
quiritur per tempus 40. annorum. & idem uidetur uelle ipſe
Pau. in conſi. præced. 112. & licet Deci. in conſi. 483. col. fin. dicat
neceſſarium tempus cuius initij memoria non extat in contra-
rium. q a talis ſeruitus depaſcendi in loco alieno habet cauſam
diſcontinuam. idem no. Alex. in conſi. 108. col. 2. circa med. li. 2.
tñ ad eius rationem & dictũ de facili poteſt reſpunderi, quod
procederet vbi talis ſeruitus depaſcendi deberetur prædio do-
minanti: quia eſſet acquiſita ſeruitus depaſcendi gratia alicuius
prædij dominantis, in quo nutrirentur beſtiæ ad vtilitatem ipſius
prædij, gratia fimi, & pinguefaciendi: ſecus quando tale ius de-
betur perſonis, et gratia perſonarũ, q a tũc licet ſeruitus habeat
cãm diſcontinuam, poſſeſsio tñ ſeu quaſi ſeruitus eſt continua-
propter animũ perſonarum, quibus ſeruitus debetur ex quo a-
nimo continuaret ne poſſeſsio ſeu quaſi, ita declarat Paul. de
Caſt. in conſi. 444. In cauſa quæ uertitur inter cõitatem. colũ. 3.
ad fi. li. 1. in conſi. 3. In cauſa quæ uertitur coram domino Vica-
rio poteſtati Pergami. col. fi. li. 2. vbi quod ſufficit tẽpus 10. vel
20. annorũ cum titulo, ſi vero deficiat titulus, ſufficit tempus 30.
annorũ idem Pau. in conſi. 112. Super primo vr̃ dicendum dictã
ſententiam. col. 2. poſt med. li. 2. Aret. in conſil. 153. Conſultatio.
col. fi. ver. 2. pmittendum. poſt Barto. in l. iuſto. §. non mutat. ff. de
vſucapio. idem tradit Cor. in conſi. 268. col. 10. ver. nec obſtat ſe
cunda ratio. lib. 4. Sed iſtud ius depaſcendi in caſu noſtro præ-
ſupponitur deberi hominibus Goncellini, & ſic perſonis, ideo
pſcriptio breuioris temporis videtur ſufficere, quicquid dicat
Deci. ita ſimpliciter & indiſtinctè loquendo. ¶ † Et hoc ita pſup
6 poſito quod valeat talis cõſuetudo ſeu pſcriptio infertur quod
non licuit ipſi Ioanni Guerci denuntianti clauſurã aliquã in pra
to facere per quam ius ſeruitutis depaſcendi impediretur. l. ſi
domus, ver. quod ad ſtillicidiũ. l. fi. ff. de ſerui. vrba. prædi. l. ſi eo
loco. ff. ſi ſerui. vendi. l. ſeruitutes. §. ſi ſeruitus. et §. fi. vbi Bar. ff. đ
ſerui. vrba. pdio. latè Soc. in conſi. 105. et in conſi. 141. li. 1. † Con
7 ſequenter cum homines Gõcellini eſſent in poſſeſsione ſeu qua
ſi depaſcendi aĩalia in prato denunciantis, et turbarentur in poſ
ſeſsione ſeu quaſi per illud impedimentũ clauſuræ, potuerunt, p
pria autoritate continuare eorũ poſſeſsionẽ. ſeu quaſi, tollendo
illud impedimentũ. nec fuit neceſſaria aditio magiſtratus, q a eo
modo ſuſpicari poterãt ſe poſſe repelli, et priuati fuiſſent eorũ
quaſi poſſeſsione, cũ perdatur poſſeſsio ſolo animo. l. 1. §. inter-
dictũ aũt, vbi Bar. et Alex. ff. uti poſsi. ideo Alex. in l. ſi de eo §. ſi
forte. ff. de acqui. poſſeſsio. quinimo dico cum homines Gon-
cellini

cellini effent & ſint fortiores & longe potētiores ipſo denonciā te, non pōt dici ꝙ ſuſpicari poſſent ſe poſſe [illegible] ſemper re
8 timuerunt [illegible] Mouent [illegible] rōne vbi amiſiſſent natu ralem poſſeſsionem, prout tamen non amiſerunt, poterant eam propria authoritate recuperare intra modicū tempus, iuxta no. per Bal. in l.3. §.cū igitur.ff.de vi & vi arm. [illegible] in l.clam poſſi dere.§.qui ad nundinas,in 4. no.ff.de ac. poſ.ſi poterant recu-
9 perare, a fortiori continuare non amiſſam [illegible] quia qualibet res facil[illegible] continuat eſſe ſuū quam de nouo fiat.l.ſi pluribus.ver.ꝙ ſi vna.ff.de verbo. obl.Bal.in conſ.132.Dominus Iordanus.col. 2. cir[illegible] lib. 2. ¶ Sed ma[illegible] minus, ꝙ licuerit homini bus Goncellini propria autoritate [illegible] clauſurā de iure communi per quam impediebātur [illegible] ſcripta aut aliter debita, adduco Pau. de Ca. in conſ.595.In cauſa quæ
10 vertitur in curia dñi locū tenenti [illegible] col.2.li.2. vbi ſi vnus ſocio rum claudit domum communem ne alter ſocius ingrediatur ad eam, pot. ſi alter ſocius propria autoritate aperire domum, & impedimentum clauſuræ amouere vt dom[illegible] ingredi tur,per tex.in l.ſi vicem. §.qui ad [illegible] ff.quod vi aut [illegible] Si ſocius pro tuendo iure, quod obtinet in re communi, clauſurā domus poteſt tollere propria autoritate idē permittitur videtur homini bus Goncellini pro iure eorum conſeruando. & po[illegible] ꝙ de ciſio Pau. [illegible] Ca. [illegible] magis dubitabili, quia clau ſura debet [illegible] a minor, tolli pōt [illegible] potentior. [illegible] col. [illegible] 9. Pruſ
11 quam iura fieri [illegible] col. 3. [illegible] propria autoritate, non priuatur iure [illegible] ab aduer ſar[illegible] ſpoliatus. eadem rōne dicendū videtur, homines Goncel lini ingredientes propria au[illegible] clauſura, non incurriſſe pœnam aliquam, ex quo per ta lem clauſuram [illegible] homines Gon cellini iure [illegible] ¶ Præterea ſtatute co[illegible] quæ ſupra [illegible] committendi be ſtias [illegible] authoritate [illegible] vſuras [illegible] u- [illegible] ſine difficultate. [illegible] aliquid occupādi ſeu [illegible] propria auto itate l.pe. C. de pig. ac.lat. Bar in l.3. C. de pig. [illegible] ex ſtipulatione.ff.de acqui. po[illegible]
12 [illegible] & conſuetudo, [illegible] vim pa[illegible] Bal. in co[illegible] Quod pro regula.co[illegible] & in conſ. 318. [illegible] idam nobi-
13 [illegible] habens feudum.col.3 in [illegible] immo fortior [illegible] pacto cō ſuetudo, [illegible] conſuetudo vbi [illegible] valere [illegible] Bald. in [illegible] §. fil[illegible] nati, in principio.ff.d[illegible] ſu.fur.contro. in [illegible] domi. & [illegible] quod [illegible] refert & ſequitur Dec.in cō[illegible] & hoc dictum pot confirmari ex dictis in od.in. l. no[illegible] le.ff.de pac. æquiparando con[illegible] ſtatuto, iux[illegible] p Dec. in c. quæ in eccleſiarum [illegible] col. 4. de conſt. ¶ Et h[illegible] præmiſſis, & clariſsime declarari, dici ꝙ ex tali congregatione homines
14 Goncel[illegible] nullo modo puniri poſſunt [illegible] quia de iu re communi [illegible] ad[illegible] ob cau ſam [illegible] ſupe rioris [illegible] venti
15 culam [illegible] & ſicut permiſſum [illegible] ita licitum fuit congrega[illegible] deſtru[illegible] ter minis congregation[illegible] 19. De[illegible] li.2. & confider[illegible] Bal. in caſu magis dubitabili, quando prohibita erat [illegible] per ſtatutū.& in caſu Bald. aliqui ex congregatis [illegible] & to vult Bal ꝙ congregan tes non teneantur, ex quo principium ſuit licitum [illegible] item loq[illegible] Bald. in particulari [illegible] perſonis alios congregantibus ſine au toritate ſuperioris, [illegible] cuius congregatione non eſt neceſſarius ſuperioris conſ[illegible] vt infra oſtendam in ſexto fundamento. [illegible] iſta congregatio facta ob cām defen ſioni [illegible] & hominum Goncellini, non pōt dici facta niſi ob bonū fin[illegible] igitur puniri non debet. Ad idem ad[illegible] Bar. in l.d[illegible] ff. per illū tex. [illegible] de meaus. li. 12. & in l.prohib[illegible] C.de iure iure ſiſ[illegible] lib.10. Bal. in l. vt vim.in fe[illegible] q.ff. de iuſt. & iure.vbi ſi qui vult me expellere de poſſeſſione mea, amici & vicini mei, imò et peregrini poſ ſunt [illegible] & impune percutere uolentē me expellere, ut ne expel[illegible] ſequitur [illegible] in conſ. 20. col.6.& in conſ. 6.col.2. poſt me[illegible] extranei & pe[illegible] poſſunt ſe congregare ꝓ defenſione poſſe[illegible] quāto magis permiſſa erat con gregatio h[illegible] ad quos ſpectabat [illegible] ſi tales cōgregati poſſunt percutere uolētē expellere: quāto magis potuerunt clau

16 ſurā nouam deſtruere. ¶ Sedo principaliter adduco pro hac con cluſione Bal.in cōſ.162.Decretū dñi. lib. 2. vbi in cōgregatione particulariū perſonarū ꝓhibita ex decreto dñi dun dicit eē cō ſideranda, qualitatē perſonarū, & qualitatē cauſæ, ꝙ per quæ fa ciāt congregationē & ob quā cām, quia ſi honeſtæ pſonę faciant congregationē ob aliquā cām nō ꝓhibitā licet talis cōgregatio fiat cōtra pceptū ſuperioris, tñ nō dr̃ delictū graue aut enorme. vult ergo Bal. ꝙ niſi eſſet expreſſa ꝓhibitio ſuperioris ex tali cō gregatione puniri quis nō debeat, cū de iure cōi nō ꝓhibeātur congregationes, niſi ꝙ fiunt ob malā cām: ſed hic ꝓbat fuit de bo
17 na qualitate perſonarū congregatarū, & de fine bono ob quem facta eſt: igitur pœnæ locus eē non dēt. ¶ Tertiò adduco eundē Bal. in conſ. 425. Statuto cauetur, ꝙ nullus. lib. 5. vbi qſi apparet, ꝙ congregatio non ſit contra bonum ſtatū terræ aut in pndiciū alterius, puniri non debet: ſed hic iſta congregatio ſolum facta fuit ob publicā uolūtatem pro conſeruandis iuribus vniuerſita tis, nec facta fuit in præiudiciū denuntiantis, imò ad obuiandū ne denuncians iuribus derogaret ipſius vniuerſitatis, ergo &c.
18 ¶ Quartò adduco Corn. pro hac concluſione in conſ. 216. col.2.lib.3. vbi facit drīam inter conuenticulā, & congregatio nem. Dicens conuenticulū eſſe qñ fit cōgregatio gentiū ad ma lū ſiuē in modū cōi[illegible] vel ſi[illegible] vel fœderis. & iſta fieri nō pōt ſi ne permiſſu ſuperioris. congregatio aūt fieri dr̃ ad bonū finem, puta ſi aliqui conueniūt in ludis, in vindemijs, in nuptijs vel ſo latijs, vel ſi aliqui attinentes audita nece coniuncti cōcurrunt armati ad faciendā vindictā interfecti, iſta non dr̃ cōuenticula ſm cōem vſum loquendi, ſed cōgregatio. idē dicit ſi aliqui con gregātur ad quærendū poſſeſſionē vel continuandū uel ad ex pellendum alium de poſſeſſione pro ea recuperanda, adhuc iſta dicitur cōgregatio licita, nec pro ea puniri quis dēt. Ecce quàm in terminis noſtris loquatur Corn. quia iſti homines Goncellini cōgregati fuerunt non ad aliqu[illegible] aut cōſpirationē, ſed ad iura ſeruanda ipſius vniuerſi[illegible] Ex cuius Corni dictis, qō no-
19 ſtra poſita videtur extra omne dubitationē. ¶ Quintò facit pro ipſis ratio, nā in congregatione vniuerſitatis attendit cōſuetudo, quia fieri dēt ſm ſolitum morē. cū in cauſis, de elec. Bar. in l.ob ſeruare.C.de decurio.lib.10.Bal.in conſ.273. Dico & conſulo. lib.5. A[illegible] in conſ. 3[illegible] In qōne in ſi.lib.2.ſed probatū fuit per te ſtes plurimos e[illegible] am per duos teſtes partis aduerſæ, ꝙ conſules G[illegible] poſſunt congregare vniuerſitatē ſine licentia ſupe riori[illegible] quā do non tractatur negocium aliquod arduū de cauſa
20 principis, ergo &c. ¶ Sexto conſidero, ꝙ doc. loquentes de hac materia congregationis an ſit licita vel non, loquuntur in cōgre gatione particulariū perſonarū: nos aūt loquimur in cōgregatio ne vniuerſitatis factā per conſules, in cuius congregatione licē tia ſuperioris non uidetur omnino neceſſaria ſm Bar. in d. l.ob ſeruare. & in l.vniuerſa.C.de precib.impe.offe. Soc. in conſ. 95. col.2.[illegible] & ubi doc. dñt licentiā ſuperioris eē neceſſariā loquunt reſpectu ualiditatis actus, ſed reſpectu pœnæ, ꝙ delin quat nō accedente cōſenſu ſuperioris, nō loquūtur. nā cū vni uerſitas Gōcellini ſit collegiū approbatū iuxta doc. Bar. in l. fin. in 2.q.ff. de colleg. illi. pōt collegiū ſe congregare pro negotijs pertinentibus ad ipſum collegiū ſine mandato ſuperioris. Bald. in l.[illegible] in ſcdo & quarto requiſito, & ibi Bar. in 3.q.ff. quod cu iuſque vniuer. nomi. nō creati pōt collegiū de nouo pro cā lici ta ſine licentia ſuperioris. Inn. in c. dilecta, de exceſ. pla. Gemi. in c.ſi quis extra.30.diſt. refert & ſequi t Fel. in c.accdētes. col. 2. de pſcrip. [illegible] poterit cōgregari ob cām licitā ſine ſuperio ris licentia. ¶ Septimò iſta difficultas vi oino ceſſare ex verbis frāchiſię ipſius hoibus cōceſſæ, in qua cauet inter cætera capitu la, ꝙ poſſint ſe congregare ſine licentia aliculus officialis ad ſo
21 num cāpanæ, uel vocem præconis. & cū uerba ſint clara, non eſt ulterius dubitādū.l.ille.aut ille. §.cū in uerbis. ff. de le.3. & di ci pōt de hoc eē caſus ī clauſiſ, ſicut diximus de hoc eē caſus legi[illegible] nō dubitatū. Lancillæ. C. de fur. nec indigemus gloſ. ubi textū habemus ī frāchiſię. Bal. in cōſ.341. Examināda ſunt col.2. circa ſi. li.3. alibi dicit idē Bal. in cōſ.174. Caſus eſt talis, quod dā ſuerū [illegible] in ſi. li.2. ꝙ obi uerba ſtatuti ſunt clara, cauillatiões aduo catorū locū habere nō debēt, ēt ſi lex ſtatuti ſit dura. Ali[illegible] ſcri bit idē Bal. i cō[illegible] 1. Duo fratres. li.3. qd certitudo uerborū de clarat certitudinē intellectꝰ. & i dubio melius ē uerbis frāchiſię deſerure.l.3.§.ſi is qui noue.ff. de exercito. ¶ Nec obſtat ꝙ nō fue rit ſeruatus modus frāchiſię, quia uniuerſitas cōgregata n fuit vo ce pconis aut [illegible] no cāpanę: qa rñdeo multipliciter. Primò, ꝙ ille modꝰ, cōgregādi fuit cōmiſſus arbitrio, & pōtati ipſiꝰ uniuerſi- tatis

tatis per uerbū, poſsint, ob id nō cogit vniuerſitas illū modū ob
22 ſeruare, ſi nolit. l. nō quicq̃d. ff. de iud. ¶ † Scđō rn̄deo, ꝙ licet ille
modus ſeruatus nō fuerit, nō tn̄ vniuerſitas dr̄ delinquiſſe, q̃a nō
reperio deciſum in iure, ꝙ ob formā legis vel ſtatuti nō ſerua-
tā partes puniātur, & dicātur delinquere ſi ille actus aliter in ꝓ
hibitū nō ſonat. Bñ decidit in iure ꝙ ob formā nō ſeruatā actus
ſit nullus. l. cū hi. §. ſi ꝑtor. ff. de trāſactionibus. l. cōſtitutionibus.
ff. ad municipa. l. certa forma. C. de iure fiſci. lib. 10. imò de iure
reperit deciſum cōtrariū, ꝙ ꝓ actu nullo pęna nō imponit. l. nō
putauit. §. nō quæuis, vbi Bar. ff. de bono. poſ. ꝯ. tab. & idē Bar. in
l. filiū. §. ſi quis. ff. de lega. ꝑſtan. bonus tex. in l. ſicut. §. j. ff. de ope.
lib. Bal. in l. j. C. de epi. audien. cū ſimili. vt p Moder. in c. ex teno-
re, de reſcrip. qđ ſine dubio ꝓcedit in his q̃ nō ſunt de genere ꝓ-
hibitorū. Ripa in l. j. col. 4. circa fi. ff. de vulg. Sed iſta cōgregatio
ad bonū finē nō eſt de genere ꝓhibitorū, & ſatis eſt remiſsā fuiſ
ſe hoībus Goncellini neceſsitatē petēdæ licentiæ ab officiali vt
puniri nō poſsint ob licentiā nō petitā, quā requirere nō tenebā
23 tur. † nā pœna ꝓſupponit culpā. l. ſi qua pœna. ff. de verb. ſign. l.
ſed ſi nō data. §. fi. ff. de fide. liber. l. ſancimus. C. de pœnis. c. q̃ſi-
24 uit, de his q̃ fiūt à maio. parte. c. † ſed culpa imputari nō pōt nō
petēti licētiā, quā de iure cōi, cōſuetudine, & priuilegio, ſeu frā
chiſia petere nō tenebat Are. in cōſ. 111. col. fi. uerſi. cū igitur nō-
dū. & ubi nō eſt ꝓhibitio, ibi pęna conſiderari nō pōt. l. Grac-
25 chus. C. ađ adul. 23. q. 4. c. q̃ peccat. ¶ † Tertiò rn̄deo, ꝙ ille modus
cōgregādi vniuerſitatē per ſonū cāpanæ, aut vocē ꝑconis fuit ſu
perfluus, qñ illi de vniuerſitate fuerūt ꝑſentes ſine alio ſono cā-
panæ aut ꝑconis voce. nā videmus ꝙ in omni actu ꝑiudiciali de
bet pars citari. l. nā ita d uus. ff. de adoptio. & tn̄ ſi citādus ſit ꝑ
ſens, citatio alia nō reqritur q̃a fruſtra q̃rimus de mō, ubi habe-
mus effectū. fit. n. citatio ad effectū vt citatus cōpareat, ſed ipſo ꝑ
ſente & cōparēte reddit ſuperflua & nugatoria citatio. Bar. in l.
j. ff. de in ius voc. & ibi Iaſ. col. 2. Pau. de Caſt. in cōſ. 382. Sup pri
mo puncto dicendū eſt dictū Lazarū. col. 2. ad fi. lib. 2. & alibi ſę
pe doc. Itaque ꝑſentibus illis de vniuerſitate quorſum attinebat
eos citare aut cōuocare ad ſonū cāpanæ aut ꝑconis tubā? ¶ O-
ctauò, lʒ cā reorū ſit ſole ſplēdidior, tn̄ vbi nodoſus aduerſarius
vellet tergiuerſari, negari nō pōt quin hoīes Goncellini excuſa
ri debeāt. cū ſolū inuenirētur ſm intentionē partis erraſſe in iu-
re ſe cōgregādo ſine mādato officialis, qđ neceſſariū non puta-
26 bāt ex tot fundamentis ꝑmiſsis, † ſed error iuris ciuilis excuſat
vniuerſitatē, q̃ minori æq̃paratur, iuxta no. latè in l. iuris ignorā-
tia. C. qui admitti. minori. n. errāti in iure ſubuenit perinde ac ſi
errāt in facto l. interdū. ff. de cōd. indeb. Pau. de Caſt. in cōſ. 342.
Cōſiderandū eſt primo. col. j. circa med. lib. j. imò ſubuenitur mi
nori in iure errāti ēt ubi agitur de lucro captādo. l. quāuis. C. de
iuris & fac. ign. Alex. in conſi. 126. ante fi. lib. 7. iō reſtituitur mi-
nor in integrū, ēt ad lucrū. Are. in l. fi. C. in q̃bus cau. in integ. re-
ſti. nō eſt neceſ. & nō ſolū minori in iure erranti ſubuenitur, ſed
ēt maiori, qñ tractatur de vitādo dāno. l. iuris ignorantia. 2. & l.
ſeq. ff. de iuris & fac. ign. Amplius nō ſolū excuſat error iuris ma
iorē à dāno, ſed ēt illi ꝓdeſt in lucro fructuū. gl. Bar. & doc. in l.
ſed & ſi lege. §. ſcire. ff. de peti. hære. p illū tex. de quo p Fel. in c.
de quarta, col. 9. de præſc. qđ qualiter intelligatur, latius dicam,
Deo dāte, alibi, q̃a hic nō expedit. & ſi q̃libet cā ēt iniuſta excu-
ſat à pœnā. l. igitur. §. illud. ff. de lib. cau. l. 1. in fi. ff. de abigeis. cū
ſi. q̃d dicemus cōcurrētibus tot cauſis cā iuſtis, tāq; naturalibꝰ?
& qui monopoliū oppoſuit vniuerſitati Gōcellini æquiuocauit
nō intelligēs naturā monopolij. ¶ Ad cōtraria ſatis apparet rñ-
ſum ex ꝑmiſsis, tn̄ rn̄deo in ſpecie. & ad primū argumentū rn̄-
deo, ꝙ ꝓcedit in caſu dubio. ſed hic ſumus in caſu claro in quo
apparet cōgregationē factā fuiſſe ad bonū finē & ob iuſtā cām
per ſupradicta. ¶ Scđō rn̄deo, ꝙ ꝓcedit in cōgregatione particu
larū, ſed hic agitur de cōgregatione uniuerſitatis, ī qua ſuperio
ris licētia nō vr̄ neceſſaria, † & q̃a magis dēt ꝑſumi ꝓ vna vniuer
7 ſitate q̃ pro particularibus, ex his, q̃ ſcribit Bal. in cōſ. 52. In pri-
mis. li. 4. dū allegat Cyn. in l. ſi qua. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.
iuris. ¶ Ad ſm rn̄deo, ꝙ imò nō fit cōgregatio in derogationē iu
riſdōnis magiſtratus, ex quo in tali actu magiſtratus nullā habe
bat nec hēt iuriſdōnē: & qđ nō erat ei, derogari nō potuit. l. de-
cē. ff. de uerb. obl. ¶ Scđō rn̄deo. ꝙ derogari pōt iuriſdōni alte-
rius per cōſuetudinē. aut ꝑſcriptionē, cū iuriſdō ꝑſcribi poſsit,
aut libertas acquiri aduerſus iuriſdōnem. ¶ Tertiò rn̄deo ꝙ illa
iuriſdictio fuit ceſſa & remiſſa per verba franchiſiæ, & ſic omiſ
ſa fuit petitio licētiæ de uolūtate partis, iō pœna cōſiderari nō
pōt. l. cū in plures. §. lege dicta. ff. loca. Bal. in cōſ. 342. Fuit factū
cōpromiſſum. col. j. lib. 3. ¶ Ad tertiū rn̄deo, ꝙ nō pōt pars con-
queri ſe impediri uti re ſua ad arbitriū: nā cū illud ius paſcēdi
in pratis alienis fuerit introductū per conſuetudinem aut ꝑſcri-
ptionē, dr̄ interueniſſe volūtas & cōſenſus partis, quæ cū præ-
ſcripta eſt aut cōſuetudo introducta, iō dānū ſi qđ ſentit, id cul-
pa ſua ſecidit, ergo, &c. Præterea cū ualeat talis cōſuetudo aut
ꝑſcriptio, vlterius q̃rendū nō eſt: ſed ſatis eſt factū fuiſſe iure ꝑ-
mittente, ꝙ hoīes Goncellini egerunt. & ita reſpondeo in fauo
rem reorum quod abſolui debent cum victoria omnium expen
ſarum, iuxta. §. ſin autem alterutra. C. de iud. Grationopoli. 11. Se
ptembris. 1539. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Factum principis dicitur factum legis & partis. idem in facto iudicis quod dicitur factum partis. & factum legis dicitur factum hominis, quod intelligitur quando princeps, aut iudex rite recteq; procedit.*

2 *Princeps præſumitur iuſtitia plenus, & quando in actu interuenit principis auctoritas, læſio allegari non poteſt, nec petire ſtitutio in integrum.*

3 *Princeps non ligatur ſolennitatibus meri iuris ciuilis, ſed quid in citatione, quæ eſt de iure naturali, an de plenitudine poteſtatis poſſit procedere parte non citata, pulchre declaratur.*

4 *Princeps non poteſt alicui auferre dominium rei ſuæ ſine cauſa de plenitudine poteſtatis, cauſa autem requiritur quæ reſpiciat vtilitatem publicam.*

5 *Cauſa iuſta non præſumitur in principe in his in quibus ſine cauſa quid facere non poteſt.*

6 *Princeps poteſt poſſeſſorem non citatum priuare poſſeſſione ſua, quando notorie ei conſtat de non iure poſſeſſoris, imò etiam inferior à principe facere id poteſt.*

7 *Spoliatus à principe reſtitui non debet, quando principi conſtitit de non iure ſpoliati, licet citatus non fuerit ſpoliatus clam aut manu armata.*

8 *Spoliatus à iudice reſtitui non debet quando ſententia iudicis tenet, nec reſtitui debet ſpoliatus à iudice, niſi præcedente cognitione an iuſte vel iniuſte fuerit ſpoliatus.*

9 *Poſſeſſio naturalis recuperari nō pōt propria auctoritate, vbi etiā ciuilis perdita eſt, quæ ciuilis ſtatim admittitur quādo ſciuit quis naturalē occupatam, nec eam ſtatim recuperauit.*

10 *Vbi mittitur, quis ī poſſeſſionē auctoritate principis, prior poſſeſſor oēm poſſeſſionē ſtatim amittit, & naturalem & ciuilem.*

11 *Allegans ciuilem poſſeſſionem, tenetur eam probare, & quid requiratur ad eius probationem.*

12 *De tempore belli quo ius non redditur licitum eſt propria auctoritate ius ſibi dicere, imò idem ceſſante bello, quādo deficit copia iudicis, & periculum eſt in mora ne bona diſtrahātur.*

13 *Quod agit ſpoliatus pro recuperatione rei ſuæ dicitur defenſio.*

14 *Decretum domini ita interpretari dēt ne mereatur à ſapiētibus reprehēdi, nec trahi dēt ad iniquū intellectū, qui aut fatuꝰ eſt, aut callidus. nec Iudaice intelligi debent verba decreti.*

15 *Interpretatio decreti ita fieri debet, vt proſit illis quibus princeps prodeſſe voluit, non quibus voluit prodeſſe.*

16 *Poſſeſſio non probatur per teſtes dicentes quod poſſederunt nomine talis, niſi probetur de eius mandato aut ratificatione.*

17 *Ratificatio fieri debet tempore habili.*

18 *Articuli dicuntur impertinentes ex quibus nullus effectus ſequi poteſt.*

CONSILIVM V.

Pro Magnifico dño Marino, dño Barone Montiſcanuti, contra illuſtrem dñm Franciſcū de Lucemburgo vicecomitē Marticij.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Tria ſunt pricipaliter vidēda i cā magnifici dñi Marini, dñi & Baronis Mōtiſcanuti cōtra illuſtrē dñm Frāciſcū de Lucēburgo vicecomitē Marticij. Primò an illuſtris dña Ludouica de Lucēburgo eius mr̄ dicat cecidiſſe à poſſeſsiōe caſtri Theorēcij facto & culpa ipſius dñæ Ludouicæ. Scđō an mortua ipſa domi-

dña Ludouica licuerit ipſi dño Frãciſco ingredi poſſeſſionē di
ctí caſtri. Tertiò, an licuerit ipſi dño Marino, ſeu eius autori recu
perare poſſeſſionē dicti caſtri. ¶ Circa primũ, qa acta nõ uidi. &
dñs Marinus ꝓtēdit, & ꝓ certo pſupponit ꝙ dña Ludouica ceci-
derit facto ſuo à poſſeſſione dicti caſtri pp ſnĩam Principis, in
hoc aduertēdũ ē,† ꝙ lȝ factũ Principis dicat factũ partis, qa fa
1 ctũ principis dr̃ factũ legis. l. Cæſar. ff. de publica. ſed factũ legis
dr̃ factũ hois. Bal. in cõſ. 36. Proponit̃ ꝙ dñs Ant. col. 3. li. 3. per
tex. in l. cãm. §. 1. ff. de manumiſ. & ſi factũ iudicis dr̃ factũ hois,
Bar. in l. ſi ob cãm. C. de euict. quãto fortius idē dicēdũ in facto
principis? Tñ iſtud ꝓcedit qñ princeps vel iudex rectè & ita ꝓce
dit, aliàs ſec⁹. Bal. i cõſ. 61. In iſta quæ. col. 2. poſt med. li. 2. Pau.
de Caſt. in cõſ. 348. Notãdũ ꝙ adulteriũ. col. fi. li. 3. Soc. i cõſ. 258.
col. 4. uerſ. nec hoc caſu. li. 2. Iō vidēdũ eſt an princeps rectè & ri
tè ꝓceſſerit. De rectitudine q̃ reſpicit iuſtitiā cãę, nõ poſſũ aliqd
ſcribere, quia acta nõ uidi ſup qbus ꝓnũciauit princeps, tñ pſup
ponũt ꝙ iuſte priceps ꝓceſſerit,† ꝓ quo ēt ĩ dubio pſumēdũ eſt:
2 nã pſumit iuſtitię plenus. Bal. i cõſi. 395. Pro dño Donaldo col. 1.
ad fi. li. 2. & qñ autoritas pricipis interuenit ĩ aliquo actu, nõ pt
allegari lęſio, nec reſtitutio ĩ integrũ peti, ſm Arch. & Io. And. in
c. 1. de pac. li. 6. qđ dictũ refert Alex. i cõſ. 240. ad fi. li. 6. facit Ab.
in cõſ. 36. col. 2. li. 2. vbi ꝙ pſentia principis facit ceſſare pſum-
ptionē fraudis, aut deceptionis, ob id ꝙ ĩ donatione q̃ fit corã
principe, nõ reqritur inſinuatio, q̃ fuit introducta ad obuiandũ
fraudibus. ¶ De rectitudine q̃ reſpicit ſolēnitatē & ordinē ꝓce-
dēdi, aduertendũ eſt, ꝙ ſolēnitas q̃dã eſt à mero iure ciuili intro
ducta,† & illa nõ ligatur princeps, ſed valet ſnĩa principis ſine
3 ordine & ſolēnitate iuris, iuxta latè no. ĩ c. in cauſis, de re iud. nã
ſnĩa principis vim legis hēt. l. fi. & ibi Bar. C. de legib. Iaſ. ĩ l. cũ ꝓ
latis, col. 1. ff. de re iud. Quædã eſt ſolēnitas q̃ reſpicit ius natura
le ſeu rõnē naturalē, ꝓut eſt citatio: & in hac laborãt Doc. an tol
li a principe poſſit. Sed vera cõcluſio eſt ꝙ aut ſumus ĩ iure qđ
princeps auferre tertio põt de plenitudine poteſtatis ēt ſine cã,
& tũc valet factũ pricipis ſine citatione partis cui nouitæ & ſine
cã piudicare põt. Aut loqmur ĩ iure qđ princeps tollere nõ põt
tertio de plenitudinē ptãtis ſine cã: & tũc nõ valet ſnĩa principis
ſine citatione partis. Iſtã cõcluſionē firmat Soc. in cõſ. 164. colũ.
pe. ver. & poſſet certè cõtraria opi. in cõſ. 266, col. 16. ver. ſextus
& vltimus caſus. li. 2. in cõſ. 27. col. 3. poſt med. ver. ꝓterea dicē-
dũ. in cõſ. 59. col. 6. ver. ſexto & ultimo. in cõſ. 63. col. 6. ĩ cõſ. 137.
col. 9. in ſexta difficultate. & in cõſ. 120. col. pe. lib. 3. Dec. in cõſ.
528. col. 2. ad fi. in cõſ. 498. ad fi. verſi. 2. rñdetur. ¶ Itaqȝ uidendũ
eſt an ius dñæ Ludouicæ eēt tale, qđ princeps tollere poſſet ſine
cã de plenitudine ptãtis. in qua re conſiderandũ eſt, ꝙ ſi agebatur de dñio illius caſtri Theorēcij,† clarũ eſt ꝙ princeps nõ põt
4 auferre ſubdito dñiũ rei ſuę ſine cã ēt de plenitudine ptãtis. Cy.
& doc. ĩ l. fi. C. ſi cõtra ius uel utili. pu. Ion. & cano. ĩ c. q̃ in eccle-
ſiarũ. de cõſt. Pau. de Caſ. i cõſ. 318. Viſo & examinato pũcto. col.
pe. li. 3. Soc. ĩ dictis cõſilijs ꝓxime alleg. ¶ Et qñ princeps vult au
ferre dñium ſubdito de plenitudine ptãtis ex cã, opȝ ꝙ illa cã
reſpiciat vtilitatē publicã principaliter. Pau. de Caſ. in cõſ. 178.
Donatio pdicta. in cõſ. 229. Viſis & põderatis. col. 3. poſt med. &
in cõſ. 257. Primũ dubiũ. col. 3. ad fi. li. 3. Felin. in c. q̃ in eccleſiarũ.
col. 1 n. Iaſ. in l. Barbarius. col. 6. uer, circa duas vltimas. ff. de offi.
ptoris. Dec. in cõſ. 361. col. pe. uerſi. Scđò rñdet. & ĩ cõſ. 588. col.
3. circa med. ¶ † Dic ēt cõſiderãdũ ē, ꝙ qñ priceps ꝓcedit contra
5 ſubditũ nõ citatũ ĩ his ĩ qbus de plenitudine ptãtis nõ põt ſub-
ditu piudicare ſine cã, ut ſ. diximus, nõ pſumitur iuſta cã ĩ prin
cipe. Abb. in c. 3. de cau. poſ. & ꝓpt. in c. cũ olim, de re iud. Soc. in
d. cõſ. 164. col. 4. amplius dico. in cõſ. 266. col. 9. ver. quinimo ex
quo princeps. lib. 2. in cõſ. 27. col. 3. ad fi. & ĩ cõſ. 120, col. 7. ad fi.
lib. 3. Dec. in cõſ. 444. col. pe. circa med. Gozadi. i cõſil. 26. col. 7.
circa. med. ¶ Rurſus qñ princeps aliquid facit vel pcipit aut re-
ſcribit circa ea q̃ ſunt de iure gētiũ, puta circa dñiũ tertii, nñ pſu
mitur in principe cã iuſta. Abb. in cõſ. 3. col. pe. q. 27. lib. 2. Curti.
ſenior. in cõſ. 49. col. pe. poſt med. Iaſ. ĩ l. quominus. ĩ tertio no. ff.
de flumi, ĩ l. ſi teſtũ. col. 1. poſt med. C. de teſt. & in cõſ. 233. col.
fi. li. 2. Soc. poſt Are. in l. Gallus. §. & qd ſi tñ. col. 8. ver. circa ter-
tiũ. ff. de lib. & pnſt. Idē Soc. inter cõſ. Cur. ſenioris. in cõſ. 20. col.
6. in fi. ver. cõfirmatur qa. in cõſ. 266. col. pe. ver. aliqñ. & tertio. li.
2. Cur. ſenior. in cõſ. 50. col. 71. ver. 2. cõcluſio. & col. 72. in conſi.
66. col. 4. poſt prin. & in cõſ. 74. col. 26. circa med. ver. ſubiciens.
d. Ant. Gozadinus. in cõſ. 26. circa med. Claud. Aquē. in l. vt vim.
col. 4. ff. de iuſti. & iu. Neuiza. inter cõſ. Bruni. in cõſ. 12, col. 26. in
fi. in quo tñ articulo Iaſ. variauit in cõſ. 227. col. 2. circa med. & ĩ
cõſ. 236. col. 2. lib. 2. Cur. ſenior in d. cõſ. 66. col. 10. poſt med. ua-
riauit ēt Gozadi. in cõſi. 51. col. 6. in fi. Deci. in cõſ. 576. col. fin. &
latè idē Dec. in cõſ. 602. col. 3. & 4. ¶ Ex pmiſſis ita clarè explica
tis, facilè iudiciũ faciēt, qui acta viderũt, an potuerit priceps ad
6 eũ modũ ꝓnũciare.† Vnũ tñ nõ omitto, ꝙ ſi principi cõſtabat p
acta, dñam Ludouicã ius nõ habere in caſtro Theorētii, potuit
eã nõ citatã poſſeſſione priuare, vt nouiſſimè Deci. firmat in cõ
ſi. 191. col. 3. ad fi. poſt Rom. & alios p eũ alleg. Sed vltra Deci. al-
lego Bal. in cõſi. 17. Factũ ſic ꝓponit. col. fi. lib. 5. ubi loquũtur in
inferiore à principe, ergo multo fortius idē pmiſſũ erit pricipi.
Itaqȝ cõcludo, ꝙ ſi defectus citationis nõ obſtat, tenuit ſnĩa pri-
7 cipis.† nec pars ſpoliata ſeu priuata poſſeſſione ex tali ſnĩa reſti
tui dēr, ita in terminis de ſpoliato autoritate pricipis tradit Bal.
in cõſ. 345. Ad euidētiã pmittendũ eſt, ꝙ imperator. colũ. 2. circa
med. li. 1. vbi dicit hoc ꝓcedere, lȝ princeps quē expulerit de poſ
ſeſſione clã aut manu armata, ēt ſine aliquo ꝓceſſu aut citatione
qñ caſtrũ ſeu feudũ erat deuolutũ ad ipſum principem. & ſic in
principe ſolũ cõſiderat Bal. an ſm veritatē ius expulſo nõ cõpe-
teret, nec iuris ſolēnia requirũtur. qđ Bal. dictũ optimè facit con
firmationē dicti Decii in d. cõſ. 191. ſtatim alleg. facit qđ ſcribit
idē Bal. in c. 2. de feudo ſine culpa. nõ amitt. & in cõſ. 141. The-
ma hmõi. col. 2. lib. 2. vbi qñ delictũ vaſalli eſt notoriũ, põt prin-
ceps feudũ alteri cõcedere ſine cãæ cognitione. ¶ Et ex hoc in-
fero ad declarationē eius qđ volũt doc. principē nõ poſſe aufer
re dñiũ tertio ſine cã, ēt de plenitudine ptãtis ipſo tertio nõ uo-
cato, quia iſtud ꝓcedit niſi cõſtet principi tertiũ ius nõ habere in
dñio illius rei, tũc. n. nõ dr̃ auferre dñiũ aut ius aliqđ, ſed potius
facto ipſo declarare, & ꝓnũciare, ius nullũ tertio cõpetere. Quæ
omnia notãda videntur, quia alibi nõ ita clarè traduntur. ¶ Et ꝙ
pars iſto caſu reſtitui nõ debeat cõfirmat̃ † qa ēt ſpoliatus a iudi
ce nõ reſtituit̃, qñ ſnĩa iudicis. lȝ gl. ĩ c. pſentiũ. 7. q. 1. facit tex. in
8 c. notũ. 2. q. 1. & in l. iuſtè poſſidet. ff. de acq. poſ. tradit Fel. in c. di
lectus, de reſc. Dec. ĩ l. nõ videtur data. §. q iuſſu. ff. de reg. iu. nec
reſtitui dēt ſpoliatus à iudice niſi pcedēte cognitiõe an iuſtè uel
iniuſtè fuerit ſpoliatus. Areb. ĩ c. hoc quippe. 3. q. 6. & in d. c. pſen
tiũ. Calca. in cõſ. 121. col. 2. ante med. Ergò multò minus dēt re-
ſtitui ſpoliatus à principe, q dē iudex iudicũ, ut no. ĩ l. nemo iu-
dex. C. de decurio. li. 10. qđ tamen dictum eſt, ſpoliatum à iudice
nõ reſtitui niſi præcedente cauſæ cognitione, intellige quando
proceſſit vt iudex iuris ſeruato ordine: ſecus ſi ut priuatus extra
iudicialiter, quia tunc incontinenti fit reſtitutio. Hoſt. in ſumma
in tit. de reſtitu. ſpoliato. §. quando facienda. in prin. Docto. in c.
conquerente, de reſtitu. ſpolia. Domini. in d. c. præſentium. Aufre
rius in deciſ. Toloſa. q. 190. col. 2. uerſi. fallit tamen. et ibidem po
uit alias declarationes poſt Fel. in c. dilectus. 2. de reſcrip. Sed ad
uerte quod dummodo iudex ſit competens et procedat in for-
ma iudicii, licet extra ordinē et ſine cãæ cogniti one, nõ tñ vr̃ fa-
cienda reſtitutio ſi perueniat res ad eũ ad quē de iure ptinet. Ol
dra. in conſi. 224. Iſtæ ſunt allegationes. col. 5. ver. in contrarium
Geminia. in cõſ. 146. Dñs Burgenſis col. 1. Dec. in conſi. 449. col.
pe. poſt med. Ex quibus apparet, ꝙ ſpoliato authoritate iudicis
obſtat exceptio proprietatis, quod etiam uoluit Iaſ. in conſi. 38.
col. 3. in fin. lib. 3. vbi quòd contra ſpoliatum authoritate iudi-
cis admittitur exceptio proprietatis, uel melius diſtingui põt,
quòd aut quærimus an ſpoliatus authoritate iudicis ſine cauſæ
cognitione reſtitui poſſit, et ei cõpetat poſſeſſoriũ recuperandę
licet proceſſerit iudex in forma iudicii. et dicendũ vr̃ quòd ſic.
Aut quærimus nunquid contra ſic ſpoliatũ admittatur exceptio
proprietatis, et tunc aut proceſſit iudex parte nõ uocata, et iſto
caſu non admittatur exceptio proprietatis, quia non proceſſum
ſit in forma iudicii, ſed potius extraiudicialiter ad inſtar priua-
ti. p l. meminerint. C. vñ ui. Aut ꝓceſſit iudex parte citata, lȝ quo
ad alia ſeruatus non fuerit ordo iuris, et tunc admittatur exce-
ptio proprietatis et hoc operatur autoritas iudicialis, ut non ſic
repente reuocētur acta iudicialia ꝓut extraiudicialia. et hoc qđ
primum dubium. ¶ Circa ſm dubiũ, illud pendere videtur à pri
mo: nã ſi mater dñi Franciſci facto ſuo cecidit a poſſeſſione di-
cti caſtri legitime ſpoliata authoritate principali, et poſſeſſio di
cti caſtri legitime apprehēſa p dñm Marinũ ſeu eius autorē, nõ
potuit ipſe dñs Franciſcus hæres ipſius dñæ Ludouicæ occupa-
re poſſeſſionē dicti caſtri, et ſpoliare ipſũ dñm Marinũ aut eius
autorē, quē priuare propria autoritate non poterat ēt quòd pdo
fuiſſet. l. colonus. et l. cũ fundus. ff. de vi et vi arm. l. ſi qs à ſe fun-
dũ. C. de leg. Iul. de ui. Bal. in cõſi. 235. In cauſa egregii in princi-
pio. lib. 2. nihilominus debuit ſpoliari poſſeſſor uerus, iuſtus, et

titulatus. ¶ Nã ſi ipſe dñs Franciſcus hæres dñæ Ludouicæ reſti-
tui non poterat ad poſſeſſionẽ dicti caſtri, etiã per viã iudicialẽ
amiſſa poſſeſſione ex Principis authoritate ꝑ ſupradicta: quãto
min⁹ potuit ſe reſtituere ad ipſã poſſeſſionẽ de facto, ꝓpria au-
9 thoritate? † Quinimò dico, lꝫ dña Ludouica nõ fuiſſet legitime
priuata poſſeſſione dicti caſtri, citra veritatis ꝑiudiciũ tñ nõ po-
terat ꝓpria authoritate recuperari poſſeſſio, ꝗ recuperari nõ põt
ꝓpria authoritate, niſi amittẽs poſſeſſionẽ naturalẽ retineat ciui-
lẽ aĩo, ꝑ ea ꝗ hñr in l. clã poſſidere. §. ꝗ ad nũdinas. ff. de acq. poſ.
Sed i dicta Ludouica nõ poterat cõſiderari aliqua poſſeſſio ciui
lis, q̃a vt apparet ex poſitionib⁹ partis vltimo loco, ꝓductis, ipſa
fuit formidoloſa & uieſta ob amiſſionẽ poſſeſſiõis, intãtũ ꝙ ab
erat oĩno ab ea poſſidẽdi aĩus, iuxta no. ꝑ Bar. i l. j. §. interdictũ.
ff. vti poſ. & q̃a ipſa erat ꝑſens, nec ꝗuit aliter poſſeſſionẽ recu-
perare, quã ſciuit ab alio occupatã, iõ ſtatim amittit ciuilẽ. l. quã
nis. & l. ſi de eo. §. ſi fortè. i fi. ff. de acq. poſ. Pau. de Caſ. i cõſi. 10.
10 ſi uera sũt. col. 2. lib. j. Sed ꝑſuppoſita authoritate principis, † cla
rũ eſt ꝙ ipſa dicta Ludouica ꝑ talẽ ingreſſũ poſſeſſiõis authori-
tate pricipis, amiſit oẽm poſſeſſionẽ ẽt ciuilẽ. l. ꝗ vniuerſas. §. j.
ff. d acq. poſ. Soc. i cõſ. 15. col. 2. verſ. 2. rñdet. li. 4. ¶ Tertiũ dubiũ
lariſſime fuit explicatũ ꝑ dñm cõſulẽtẽ, ꝙ potuit autor dñi Ma
rini ꝓpria authoritate recuperare poſſeſſionẽ dicti caſtri, ẽt cũ
armis & frãgẽdo portã, ex quo ꝑ clauſulã fiebat reſiſtẽtia ob ci
11 uilẽ poſſeſſionẽ, quã nunquã amiſit. † & lꝫ allegãs ciuilẽ poſſeſ
ſionẽ teneatᷣ eã ꝓbare, Soc. i cõſ. 15. col. 2. li. 4. tñ ꝓponitᷣ illã fuiſ
ſe ꝓbatã. Aduertat tñ dñs ꝑronus cãæ ꝙ nõ vr̃ ſufficere ad ꝓba-
tionẽ ciuilis poſſeſſionis, ꝙ ipſe poſſeſſor eẽt abſens, & ignora-
rit poſſeſſionẽ ab alio occupatã: ſed ẽt reꝗri vr̃ ꝙ neminẽ reli-
querit i poſſeſſione, vt Soc. tradit in d. cõſ. 15. col. 2. lib. 4. & rõ ẽ
q̃a ſi aliquis relinquitᷣ, retinetᷣ poſſeſſio ꝑ eũ quẽ abſens reliqt, iõ
eo expulſo, amiſſa vr̃ oĩs poſſeſſio ẽt ciuilis. l. fi. C. de acq. poſ. vbi
Bar. & doc. c. ex parte ẽ. de reſc. gl. & doc. in c. olim. el j. de reſti.
ſpol. ꝗ iura allegat Abb. i cõſi. 101. in j. dub. lib. j. idem affirmat
Cor. lꝫ ꝑmiſſa nõ allegat, in cõſ. 27. col. pe. li. 3. Soc. i cõſ. 18. col.
9. ver. nec obſtat ſi diceretᷣ. li. j. ꝑ tex. in l. 3. §. ꝙ ſi ſeruus. ff. d acq.
poſ. fortius voluit nouiſſime Gozadinus in conſi. 86. col. 2. ꝙ vbi
ꝗs reliqt colonũ, & ille expellatᷣ, ꝙ ex hoc ñ ꝓbatᷣ amiſſio poſſeſ
ſionis, niſi ꝓbetur expulſio cũ tota ſua familia. ¶ Sed ꝑſuppoſito
ꝙ retẽta fuerit ciuilis poſſeſſio, vt narratᷣ, nõ eſt dubiũ quin licue
rit authori dñi Marini reuerſo poſſeſſionẽ ſuã recuperare, quã
ſciuit ab alio occupatã, & ſi impediebatᷣ recuperare ob clauſu-
rã portæ, frãgere & tollere impedimẽta, cũ liceat reſiſtẽtes ar-
mis repellere, vt ſup. dixi, ꝓ recuperãda naturali poſſeſſione Bar.
in l. 3. in 4. q. C. de pigno. Cor. in cõſ. 193. col. j. & in cõſ. 280. col.
3. lib. 3. Curtius Iunior ꝑceptor meus, in cõſ. 53. col. fin. vbi pul-
chre loquitᷣ de vtroq;, id eſt, & de tollẽdis impedimẽtis, & expel
12 lẽdo eũ qui naturaliter poſſidet. ¶ † Et eo maximè licuit ita re-
cuperare, q̃a erat tẽpus belli, quo magiſtratus copia nõ erat, iõ
licitũ fuit ꝓpria authoritate eius ius ſibi reddere, Pau. de Caſt. in
cõſ. 399. priuſꝗ iura fierẽt. col. j. & 5. & in cõſi. 423. Quia ſcio. col.
3. in 4. dubio. lib. 1. quinimo lꝫ nõ eſſet tẽpus belli, ſi tñ defuerat
copia iudicis, ut periculũ ſit in deſtructione rerũ, ꝓut hic, põt ꝗs
ius ſibi dicere ꝓpria authoritate. Bal. in conſi. 452. Quia dña Ca
therina. li. 4. ꝑ tex. in l. ait ꝑtor. §. ſi debitorẽ. ff. de his ꝗ in fraud.
cred. iſta recuperatio quæ facta eſt lege ꝑmittente, ſpoliatio dici
nõ põt. l. Graccus. C. de adul. & in terminis adduco deciſionem
13 Old. in cõſi. 72. An cõtra Sarracenos, col. 1. in fi. † vbi ꝙ agit ſpo
liatus ꝓ recuperatione rei ſuæ, dr̃ defenſio, nõ inuaſio. arg. l. j. C.
vnde vi. Nec decretũ dñi loquẽs de ſpoliatione notoria ꝑtinere
põt ad recuperationẽ huiõi, ꝗ ſpoliationis nomẽ ignorat, imò
cõſideratᷣ ſpoliatio in dño aduerſario ꝑ ſupradicta in 2. dubio.
14 † Nã decretũ dñi ita interpretari dẽt, ne mereatᷣ a ſapiẽtibus re
prehendi. l. Saluius Ariſt. ff. de lega. ꝑſtan. l. ex facto. in prin. ff. de
vulg. & pup. ꝗ iura ad hoc citat Bal. in cõſ. 91. Per ſtatutũ. col. 2.
lib. 4. nec dẽt trahi decretũ ad iniquũ intellectũ, ꝗ prauus intelle
ctus aut fatuus eſt, aut callidus. Bal. in cõſi. 105. Quæritᷣ vtrũ dña
Frãciſca. col. 2. li. 4. nec debẽt Iudaice itelligi verba decreti. Bal.
i cõſ. 114. Ad euidẽtiã ꝑmittẽdũ ẽ, ꝙ maleficiũ. i fi. li. j. ꝑ l. quãuis
ff. de i ius voc. gl. i l. dãni. ff. de dã. inſe. Sed intelligẽdo ꝙ decre-
tũ dñi voluerit iurib⁹ derogare ciuiliter poſſidẽtiũ, & fauere oc
cupãtibus alienas poſſeſſiones, ita ꝙ ciuiliter poſſidẽs nõ poſſit
ſuã naturalẽ recuperare, nõne merebitᷣ decretũ à ſapiẽtib⁹ repre
hẽdi? nõne trahei ad iniquũ intellectũ? ꝑfectò erit iſta interpreta
15 tio ꝗdã Iudaica. † Præterea decretũ ita interpretari dẽtur ꝓſit il
lis ꝗbus dña & princeps ꝓdeſſe voluit, nõ ꝗbus noluit ꝓdeſſe.

Pau. d Caſ. i cõſ. 53. Sup primo pũcto quãta ſit legitima. col. j. li. j.
Sed princeps ꝑ ſuũ decretũ voluit fauere ſpoliatis, nõ ſpoliãti-
bus: ſed hoc mõ intelligẽdo decretũ fauet et ſpoliãti, nõ ſpolia-
to ꝑ ſupradicta. ¶ Poſtremò iſta res nõ vr̃ habere difficultatẽ, ſi
vera ſunt quæ in facto narrãtur, vcꝫ, ꝙ poſſeſſio illius dñi Franci
ſci nõ ꝓbetur niſi per quoſdã teſtes, qui dñt ſe poſſediſſe nomi-
16 ne ipſius dñi Fraciſci: † nã hoc mõ nõ ꝓbatur poſſeſſio, q̃a li-
cet verũ ſit ꝙ ipſi teſtes poſſederint noĩe ipſius dñi Frãciſci, tñ
ñ potuerũt poſſeſſionẽ ei acquirere ſine mãdato. §. ex his itaq;,
Inſti. per quas pſo. no. tab. acq. l. ſi ego. ff. de neg. geſt. l. 1. §. ꝑ pro-
curatorẽ. l. poſſeſſio. §. vt ſi poſſeſſio. ff. de acq. poſ. Cor. in conſi.
599. in conſi. 228. col. 4. li. j. in conſi. 46. col. 3. lib. 3. & in conſil. 91.
col. pe. circa med. lib. 4. & in terminis ꝙ teſtes ita deponẽtes nõ
ꝓbẽt poſſeſſionẽ, tradit Alex. in cõſ. 100. lib. 1. refert & ſequitur
Gozadinus in cõſi. quadrageſimoſecũdo. col. 1. in fi. ſed hoc in-
telligo niſi alias appareat acquiſitã fuiſſe poſſeſſionẽ, aut eã rati
ficatã fuiſſe: quia tũc ꝓbatur per teſtẽ dicentẽ ſe poſſediſſe noĩe
alterius, quia in his quæ dependẽt ab aĩo ſtatᷣ dicto deponentis
de ſuo aĩo: ita Iaſ. in cõſi. 285. col. 4. lib. 2. Iõ in hac re clarius vr̃
diſtinguẽdũ, ꝙ aut ꝗrimus, an probetur poſſeſſio ꝑ teſtes dicen-
tes ſe poſſediſſe noĩe talis: & dicendũ vr̃ ꝙ ſic, q̃a deponũt de fa
cto eorũ ꝓprio & de aĩo ipſorũ. Aut ꝗrimus nũquid poſſeſſio ita
ꝓbata proſit, & cuius noĩe poſſederũt, & dicendũ vr̃ ꝙ non: niſi
appareat de initio acquiſitionis eius cuius nomine poſſederũt,
vel niſi talis poſſeſſio fuerit ratificata. ¶ Et ſi dicatᷣ potuit ratifi-
ri talis poſſeſſio ꝑ ipſum dñm Franciſcũ: Rñdeo, ꝙ erat neceſſa-
17 ria † ratificatio tpe habili anteqñã dñs Marin⁹ recuperaſſet poſ
ſeſſionẽ naturalẽ. l. bonorũ. ff. rẽ ratã habe. latè Bar. & doc. in l. ſi
is qui pro empto. ff. de vſuc. Cor. in cõſi. 292. lib. 3. & alibi ſæpe.
doct. ¶ Ex ꝑmiſſis ẽt infertur ad impertinentiã poſitionũ ex ad-
uerſo nouiſſime ꝓductarũ: iõ tanquã impertinentes admitti nõ
dicũt l. ad ꝓbationẽ. C. de proba. c. cũ cõtingat. de offic. delega.
18 † & ſatis dicũtur impertinẽtes, quia ex eis nullus effectus ſequi
põt. Bal. in cõſi. 143. ſuper qõne vertente inter Chriſtophorũ col.
2. lib. 2. ex quibus cõcludo in fauorẽ magnifici dñi Marini dñi
mei obſeruandiſſimi, ſalua ſubſtãtia ueritatis, quæ ab actorũ in
ſpectione, qua ipſi caruimus, colligi põt. Grationopoli. 13. Septẽ
bris. 1539. Aymo Crauetta de Sauiliano Iuriſconſultus. ¶ Aduer
te lector quia fuit iudicatũ ad formã huius cõſilij per curiã Par
lamenti Chãberiaci, & in diffinitione cauſæ plures aderãt adiũ
cti, numero ſex, duo ex Parlamẽto Delphinali, duo ex Parlamen
to Prouinciæ, & duo ex Parlamento Digionis in Burgundia.

SVMMARIVM.

1 Crimẽ læſæ maieſtatis nõ cõmittitur ex ſolis verbis iniurioſis.

2 Ex diuerſitate pœnæ, aut noĩum, diuerſitas arguitur criminũ.

3 Valet argumentum à crimine læſæ maieſtatis diuinæ, ad crimẽ læſæ maieſtatis humanæ.

4 Blaſphemans Deum an dicatur infamis de iure ciuili.

5 Standum videtur primo teſtimonio iurato & ſolenni, quãde teſtis ſibi contrariatur. & nu. 15.

6 Statur dicto teſtis ſolenni & iudiciali, & non minus ſolenni, ſed limita, vt infra nu. 45. 46.

7 Baldus dicit Bartolum erraſſe in poſitione caſus, & dicit aſſeſſores cæcos qui in eo caſu ſequuntur Bartolum.

8 Præſumptio eſt contra aliquid occultantẽ, ideo cõtra occultãtẽ probationes. admittitur probatio ꝑ iuramentũ partis, & cõtra occultãtẽ ſcripturã defertur iuramentũ in litẽ. idẽ in lacerantẽ inſtrumentum: & quot crimina conſiderentur contra eũ qui lacerat informatiões ſumptas ſup aliquo crimine.

9 Teſtes non idonei qui aliàs admittuntur in crimine læſæ maieſtatis, non admittuntur vbi agitur de probando læſam maieſtatem ex ſolis verbis.

10 Extenſio fieri non debet vbi minor ratio eſt in vno caſu quam in altero, etiam in materia aliàs extendibili.

11 Extenſio non fit in caſibus diuerſis & diſſimilibus, & etiam ex maioritate rationis.

12 Indicia ad torturam qualia eſſe debeant, & duo requiruntur vt indicium ad torturam probetur per vnum teſtem.

13 Quando agitur de probando indicia per plures teſtes, non requiritur quòd ſint omni exceptione maiores.

14 Periu-

14 *Periurus omnino repellitur à teſtimonio, etiam quod ſit periurus circa aliqua acceſſoria tantùm. & nu. 48.*

15 *Quando teſtis depoſuit vnum extra iudicium cum iuramẽto, & contrarium in iudicio, non videtur ſtandum alicui depoſitioni. & nu. 46. 48.*

16 *Non videtur ſtandum depoſitioni in tortura quando teſtis tortus eſt periurus.*

17 *Periurium dicitur crimen grauiſſimum, & grauius homicidio quo ad Deum.*

18 *Delicti grauitas cognoſcitur ex grauitate pœnæ.*

19 *Teſtis dicitur periurus deponẽs falſum, etiam ſuper articulo impertinenti, etiam quòd deponat per verbum Credit.*

20 *Teſtibus non teſtimonijs iudicandum eſt.*

21 *Præſumptiones non ſiunt de non veriſimilibus.*

22 *Dolus cõmitti nõ ſolet cõtra pſonã nõ maliuolã, nec ſine cã.*

23 *In materia probationis & præſumptionis valet argumentũ à communiter accidentibus.*

24 *Præſumptio abhorret irrationabilia.*

25 *Charitas prima incipit à ſeipſo, & apibus ille canit qui ſe plus diligit vllum, & charitas ordinata plus amat ſe in vnge pedis quàm aduerſarium in vertice capitis.*

26 *In facto proprio non præſumitur ignorantia etiam data longinquitate temporis quando factum eſt notabile.*

27 *Veritati omnia conſonant, nec aliud eſt veritas niſi ipſa rerum conſtantia & firmitudo, quæ eſt baſis & fundamentum iuſtitiæ, qua virtute nulla præclarior.*

28 *Teſti nobili magis creditur.*

29 *Teſti diuiti magis creditur, q̃a pauper de facili corrũpitur.*

30 *Ex actu ſubſecuto declaratur qualis fuerit animus in præteritum, quia exitus acta probat, & cuius finis malus eſt, eius præordinatio præſumitur doloſa.*

31 *Inimicitia etiã leuis ſufficit ad reddendum officialẽ ſuſpectũ.*

32 *Teſtis inimicus non facit ſemiplenam probationem, licet inimicitia non ſit capitalis.*

33 *Propter inimicitiã domini etiã officiales redduntur ſuſpecti.*

34 *Ex nimia feſtinantia & ſolicitudine arguitur ſuſpicio.*

35 *Pluralitas delictorũ nõ pſumitur, licet delictũ ſit reiterabile.*

36 *Fundamento ſublato omnia corruunt.*

27 *Dolus arguitur ex fuga, & ex fuga mariti adminiculum vehemens fit, quòd ipſe vxorẽ interfecerit.*

38 *Ab innocentia maxima datur ſecuritas.*

39 *Sicut præſumptio eſt contra fugientem, ita præſumptio eſt pro eo qui non fugit.*

40 *Reus torqueri nõ dẽt q̃n eius probationes ſunt fortiores, pares aut in aliquo debiliores probationibus fiſci aut accuſatoris.*

41 *Pro defenſione rei in criminalibus admittitur verborum impropriatio, immo interpretantur verba ſecundum fictionẽ ne reus puniatur.*

42 *Iuris præſũptiones dicũtur probationes liquidiſſimæ, & ſufficiũt ẽt vbi agitur de aliquo impugnãdo, & ẽt ſufficiũt ad probationẽ delicti, non tamen vt capitaliter quis puniatur.*

43 *Vna præſumptio iuris pro reo facit vt ex parte accuſatoris fortiores requirantur probationes.*

44 *Quando ſunt duæ depoſitiones eiuſdem teſtis æque ſolennes, ſtatur primæ, non ſecundæ.*

45 *Statur teſtimonio minus ſolenni quando eſt veriſimilius altero teſtimonio ſolenni, & nu. 49.*

46 *Licet ſtetur depoſitioni ſolenni, illa tamen debilitatur ex depoſitione minus ſolenni adeo quod ex tali depoſitione ſolenni non fit iudicium ad torturam.*

47 *Illa concluſio, quòd ſtatur dicto teſtis in tortura quãdo cõtrariatur, procedit in ciuilibus, nõ in criminalibus cõtra tertiũ.*

48 *Teſti periuro non creditur etiam in tortura.*

49 *Dictum teſtis in tortura non præualet quando dictum ſine tortura eſt veriſimilius.*

50 *Probatio potentior confundit probationem minus potentem, ſimiliter præualet probatio quæ eſt magis clara.*

51 *Teſtimonium teſtis infirmi videtur potentius, quia non præſumitur quod ſit immemor ſalutis æternæ, et infirmitas tortura quadam videtur ſpiritualis.*

52 *Mortui ſcripturæ maior datur fides quàm viuentis, & numero ſexageſimo primo.*

53 *Cõfeſſio dãnati ad mortẽ, q̃ vſuras extorſerit, p̃iudicat fiſco.*

54 *Depoſitioni in tortura q̃ ſtetur, intelligitur q̃n ſolũ obſtat defectus cõtrarietatis, ſecus ſi alij defectus cõcurrãt, quia vbi diſputatur de aliquo p̃ſumitur, q̃d aliũde procedãt habilia.*

55 *Quando ſunt plura obſtantia, vno ſublato non cenſentur ſublata & alia, & nu. 59.*

56 *Antiquitas temporis non eſt omnipotens, vt ſuppleat omnes defectus, ſic nec etiam tortura dicitur omnipotens.*

57 *Infirmitas non impedit aĩ vires, iõ cõſtituti in extremis põt teſtari, matrimonium contrahere, & teſtimonium dicere.*

58 *Teſtes contrarij aut periuri an admittantur in crimine læſæ maieſtatis.*

59 *Clauſula generalis, Non obſtãtibus, non operatur quãdo plura ſunt obſtantia. Et periuro teſti in vno, in nullo creditur.*

60 *Magis videtur credendum vltimæ depoſitioni teſtis per quã teſtis fuit condemnatus & punitus, quam præcedenti.*

61 *Mors teſtis aut notarij fidem auget probationum et numero quinquageſimo ſecundo, ſupra. ideo teſtes mortui inducuntur pro inſtrumento.*

62 *Teſtibus deponentibus contra ſeipſos, aut eorum coniunctos magis creditur.*

63 *Teſtes deponẽtes d̃ bonitate alicuius p̃ferũtur cæteris parib⁹.*

64 *Exculpatio vulnerati prodeſt exculpato, licet inculpato ei non noceat.*

65 *Teſtibus deponentibus veriſimiliora magis creditur, licet pauciores ſint numero.*

66 *Teſtium dicta ſupplẽtur ex præſumptionibus iuris quæ ſunt proœis. Et dictum vnius teſtis ſuppletur ex alijs præſumptionibus ad plenam probationem.*

67 *Teſtibus nõ creditur quorũ repellũtur autores, ne plus credatur copiæ q̃ originali. Et ſeparatorũ ſeparata debet eſſe rõ.*

68 *Factum vnius alteri non debet nocere, mandato non probato. Et alteri per alterum iniqua conditio offerri non debet.*

69 *Interpretatio in dubio fieri debet, vt delictũ dicatur leuius.*

70 *In re clara ceſſat præſumptio quæ tollitur per contrarias probationes, & præſumptio fortior tollit debiliorem.*

71 *Quæ ſit pœna contra maledicentes principi, aut principem verbis tantùm offendentes.*

72 *Antequam puniatur quis, quod pecuniam hoſti dederit, conſtare prius debet, quòd ille hoſtis eſſet.*

73 *Ignorans puniri non debet, ideo ſtatutũ loquẽs per verba ampla & p̃gnãtia, reſtringitur, ne ignorãs puniatur, & agens cõtra aliquẽ, q̃d p̃hibitum quid fecerit, debet articulare, et probare de ſcientia, quod ſcienter illud prohibitum fecerit.*

74 *Ex ſcientia ſuperuenienti puniri quis non debet.*

75 *Propter omiſſionẽ nõ punitur q̃s pro dolo, ſed pro culpa tãtũ.*

76 *Dolus arguitur cõtra ſcientẽ futurã prohibitionẽ aut reductionẽ ſi cõtra eã quid faciat. & ſimiliter arguitur dolus cõtra eum qui aliquid facit contra denunciationem ſibi factam. Et an tali denunciationi ſimpliciter credi debeat.*

77 *Mater hoſtis, hoſtis non dicitur, quia hoſtilitas non conſideratur contra mulieres, quibus ius vindictæ non competit.*

78 *Dolus aut culpa imputari ei non poteſt, qui id agit quod alij communiter facere conſueuerunt.*

79 *Crimen læſæ maieſtatis non committitur niſi quando principis maieſtas principaliter læditur, & quid in eo qui interficit conſiliarium principis.*

80 *Beneficiũ conferre non dicitur, id faciens ad quod tenebatur.*

81 *Fides hoſti ſeruanda eſt ſiue data ſit ante hoſtilitatẽ ſiue poſt.*

82 *Verecundiæ, & pudoris habenda eſt ratio, ideo fideiuſſor ſol-*

tuens

uens rebelli eccleſia quod promiſerat pacto nudo, repetere poteſt à principali, quia verecundũ fuiſſet fidẽ datã lædere.

83 *Citatus à duobus iudicibus tenetur maiori obedire.*

84 *Rebellis dici non põt, qui per metũ, aut coacte quid facit: quia talis dicitur rebellio paſſiua, non actiua: & coacte dicitur facere, qui metu iuſiurandi præſtiti quid agit. & valet argumentum de tortura ad iuramentum.*

85 *Ex inimicitia filij mater grauari non debet.*

86 *Altare vnum detegi, non debet vt aliud contegatur.*

87 *Sine lege loqui non debemus, & bello durante ſubditi bellantiũ non liberãtur à debitis, & numero nonageſimoſeptimo.*

88 *Euentus ſequutus nocere non debet, quando initium fuit bonum & licitum.*

89 *Quando non ſumus in prohibitis agens quod ſibi licere putat, puniri non debet.*

90 *Quod bona fide fit, puniri non debet.*

91 *In quacunque prohibitione generali ſemper intelligitur exceptus & excluſus actus, qui fieret ex neceſſitate.*

92 *Abſolutionem à iuramentis ſolus Papa concedit, quando eſt probabile dubium, an concedi debeat, vel non.*

93 *Quando quis periurium iam incurrit, ſolus Papa abſoluit.*

94 *Soluens adminiſtratori quem ſciebat de proximo remouendum, non dicitur in culpa.*

95 *Regula, quod in iuramento intelligitur reſeruata authoritas ſuperioris, procedit quando ſuperior expreſſe quid iubet, ſecus ſi generaliter, quia in iuſſu eius generali non cenſetur velle, quod quis quid faciat contra iuramentum.*

96 *Dolus in eo arguitur, qui promiſſa non ſeruat quatenus debet & poteſt.*

97 *Propter bellum ſuperueniens non liberatur quis à debito quominus teneatur hoſti ſoluere quod debet, & ſupra numero octuageſimoſeptimo.*

98 *Hoſtes pdari nõ licet qñ ex ea prædatione fides data lædaretur. & retẽtionis cã dicitur fauorabilior quàm acquiſitiõis.*

99 *Caſus belli ſuperueniens irritare non debet, quod ab initio legitime actum eſt.*

100 *Homicidiũ nõ punitur pœna ordinaria, niſi dolo cõmiſſũ ſit.*

101 *Vſurarius an puniatur de iure ciuili, et numero 104.*

102 *Vſura an probetur per teſtes, qui dicunt vſuras ſoluiſſe, aut contractus vſurarios feciſſe.*

103 *Conſuetudo faciendi contractus illicitos an excuſet, & an vſus loquendi excuſet à blaſphemia.*

104 *Vſura committitur contra ſcientem, ideo non videtur punibilis crimine ſtellionatus ſuprà numero centeſimoprimo.*

105 *Actio de dolo ceſſat quotiens dolus purgari poteſt actione ex contractu, & vſuræ repeti poſſunt condictione indebiti.*

106 *Non videtur in dolo aut culpa qui nummos expendit ad eũ valorem pro quo eos accepit, ſimiliter non imputari debet cuſtodi pecuniæ. quod fuerit ſubtractũ, quando fuerit ſimul ſubtracta etiam pecunia ipſius cuſtodis.*

107 *Expendens pecuniam pro pluri quàm valebat, an puniatur, & quid de vendente rem maiori precio.*

108 *Vaſallus male tractans ſubditos an feudo priuari debeat, & an prius requiratur monitio ſuperioris de bene tractando.*

109 *Vaſallus quando priuatur feudo ex aliquibus cauſis, intelligitur de feudo vero, & proprio.*

110 *Subditi dicuntur ſerui obedientiarij.*

111 *Conducens vel emens fundum, mercari non dicitur.*

112 *In conſequentiam multa permittuntur quæ directò aut principaliter fieri non poſſunt.*

113 *Conductor poteſt de commodis rei conductæ diſponere ſicut locator poterat.*

114 *Prohibitio domini non trahitur ad bona quæ ſunt extra eius territorium.*

115 *Prohibitio generalis de non faciendo aliquã negociationẽ, intelligitur de his qui emunt vt reuendant, non de his qui negotiantur ſuper fructibus perceptis in proprio fundo.*

116 *Gabella ſolui non debet pro blado aut vino perceptis ex bonis proprijs ſtante ſtatuto quod pro negociatione bladi & vini ſoluatur gabella.*

117 *Cõtẽnẽs mãdatũ ſupioris, nõ cõmittit crimẽ læſæ maieſtatis.*

118 *Prohibitio domini per illa verba, Ne quis audeat vel præſumat, ſupponit dolum.*

119 *Bona fides cauſatur etiam ex iniuſtis cauſis, & iuris errore.*

120 *Quod bona fide fit, an bene dicatur fieri, Iaſ. dubitat ſed vide hic declaratum.*

121 *Bona fides pſumitur ĩ eo qui aliqd facit ſecũdũ ius naturale.*

122 *Recipiens pecuniã a monacho quã credebat eſſe ipſius monachi, nõ tenetur monaſterio reſtituere ſi eã bona fide cõſũpſit.*

123 *Teſtis debet deponere ſuper facto non iudicare.*

124 *Teſtis dubitatiue deponens non probat, ſed debet firmiter, & conſtanter deponere.*

125 *Teſtis vt ſuppleat defectum alterius, debet eſſe inuulnerabilis, & omni exceptione maior.*

126 *Verba improprientur, & intelliguntur ſecundum fictionem vt delictum fugiatur.*

127 *In re dubia ſententia certa dari non poteſt, & reo ſatis eſt ſi intentionem actoris dubiam reddit.*

128 *Cõtra fiſcũ in dubio eſt pronũciandũ: qđ pulchre ĩ ornatur.*

CONSILIVM VI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Plura uidẽda ſunt in iudicio hoc criminali ſanè grauiſſimo. Primũ an dicaẽ crimẽ læſæ maieſtatis uerba iniurioſa pferre ꝯ. principẽ. Scđò an dicaẽ probatũ ſaltẽ quo ad iudiciũ, reũ accuſatũ verba iniurioſa ꝯ. pricipe fuiſſe locutũ. Tertiò, q̃ ſit pęna aduerſus obloquẽtes ſeu maledicẽtes ꝯ. principẽ. Quartò an dicaẽ probatũ crimẽ aliqđ lęſæ maieſtatis reſpectu alicuius

1 facti. ¶ Circa primũ dubiũ puto cõcludẽdũ † q̃ nõ dicaẽ crimẽ lęſæ maieſtatis ex ſolis verbis iniurioſis. nã Imperator ĩ Codice poſuit iſta crimina maledictionis & lęſæ maieſtatis tãquã diuerſa & ſeparata ſub titulis ſeparatis, ergo arguiẽ eẽ diuerſa crimina ex diuerſitate titulorũ. & nominũ. l. ſi idẽ. C. de cõdi. ita ex diuerſitate titulorũ arguit Abb. ĩ cõſ. 57. col. 3. uer. 3. principaliter. li. j. Old. in cõſ. 210. Regularis. col. j. vbi qđ ſortilegiũ nõ dr̃ hęreſis, qa poniẽ in titulis diſtinctis & ſeparatis. idẽ qđ Old, dicit Ce

2 minia. in cõſ. 54. col. 2 † & dicit Bal. in cõſ. 48. ſup vnitate. col. 2. lib. 3. qđ diuerſa dñr delicta ex diuerſitate pœnæ vel ex genere vocabuli, qñ diuerſis noĩbus appellãtur: ſimiliter ex diuerſitate pœnæ, diuerſitatẽ delicti arguit Fed. de Sen. in cõſ. 61. Quidam vſurarius. ante fi. vbi qđ vſura nõ dr̃ rapina, aut furtũ pp diuerſitatẽ pęnæ, cũ grauius puniaẽ rapina, aut furtũ q̃ vſura. & idẽ no. Fede. in cõſ. 18. in prin. & in cõſ. 21. in prin. Alibi ſcribit idẽ Fed. in cõſ. 145. Ioãnes Eps. col. 9. poſt med. qđ uiſitator deputatꝰ ad viſitãda monaſteria alicuius prouinciæ, nõ põt viſitare cõuẽtus mẽdicantiũ, ſed tm̃ monaſteria monachorũ, qa diuerſis nominibus appellanẽ monaſteria monachorũ, & loca mẽdicantiũ. Sed hic eſt diuerſa pœna in iſtis duobus criminibus, ut infra oſtẽdemus ĩ tertio dubio. Rurſus ab Imperatore noĩbꝰ diuerſis appellamur ĩ titulis diſtinctis & ſeparatis, ergo delicta ſunt diuerſa.

3 ¶ Scđò arguiẽ iſta diuerſitas horũ criminũ arguẽdo † à crimine lęſę maieſtatis diuinæ ad crimẽ lęſæ maieſtatis humanæ, qđ argumẽtũ pmittiẽ. gl. in l. Manichæos. ĩ uer. dẽt. C. de hær. Ale. in l. ſi. ff. ad legẽ Iul. maieſt. Sed in Deo, & Chriſto nr̃o crucifixo rege regũ, & dñ̃o dñ̃antiũ, crimẽ lęſæ maieſtatis, & crimẽ maledictionis q̃ ĩ Deũ aut Chriſtũ cõmittunẽ, ponũtur, & cõſideranẽ vt diuerſa, & lõge diuerſa eſt pęna vtriuſq; flagitij, ut patet ĩ titulo extra de hęti. & in ti. đ maledi. nã peccatũ leuiꝰ eſt, l3 & illud grauiſſimũ ſit Deo aut Chriſto maledicere, uel eũ blaſphemare, q̃ facto lædere eius maieſtatẽ diuinã. & iſtud eſt qđ dicimus, plus eẽ aliqd facere q̃ verbis declarare. l. ſi tũ. §. ei qui. ff. de ædil. edi.

4 c. dilecti. el 2. vbi Dec. ĩ 2. no. de appel. † Quinimò dicit Bal. ĩ cõſ. 103. Plura tãgunẽ. col. j. uerſ. itẽ ſi blaſphemauerit. li. j. q̃ blaſphemãs Deũ nõ eſt infamis de iure ciuili, allegat nota. in l. prima. C. de ſumma Trini. & fide Catho. & iſtud eſt quod dixit Iuriſconſultus in l. famoſi. ff. ad legem Iul. maieſta. quod lubricũ linguæ

ad

ad pœnã facilè trahi non ſolet, ideo non auſus fuit Iuriſconſul-
tus enumerare verba maledica aut iniurioſa cõtra Principẽ in-
ter capita læſæ maieſtatis: nã eſſet abſurdũ parẽ eſſe pœnam di
centis, & faciẽtis. Infert ex præmiſsis, ꝙ non ſumus in aliquo ca
pite læſæ maieſtatis reſpectu pœnæ impoſitæ ex tali crimine ob
ſola uerba per reũ accuſatum prolata, ſed in terminis ſumus ma
ledictionis aut iniuriæ, de cuius pœna inferius dicemus. ¶ Ca-
pio ſm dubiũ, in quo uideretur dicendum prima fronte proba-
tũ eſſe ex teſtibus & præſumptionibus, ꝙ reus accuſatus locutus
fuerit uerba illa turpiſsima & iniurioſa de quibus in accuſatio-
ne. nam deponunt contra eum Claudius Groſſeti, Simõdus Gaf
fini, magiſter Gerentonus Falconis, & contra eum eſt teſtimo-
niũ Iacobi Rocchiæ defuncti, qui partus examinatus tã per in-
quiſitionem parte non vocata, quàm ſolenniter repetitus depo-
ſuit ſe audiuiſſe à reo uerba pro quibus agitur. & licet poſtea re
5 uocauerit ſuã depoſitionẽ: tamen † ſtandum videtur primo di-
cto, & ipſi ſolenni, & maximè geminato: quia contrarium teſti
monium uidetur poſtcà depoſuiſſe ſubornatus. Bal. in cõſi. 101.
Quidam teſtes. col. 3. in fi. lib. 3. per tex. in §. quia uerò. in Auc. de
teſtib. & idem Bal. in conſi. 404. Præmittendum eſt. in 3. puncto.
lib. 4. Sed vltra Bal. allego tex. in c. ſicut. de teſti. Inn. in c. præte-
reà. de teſtib. cog. Abb. & doc. in c. cũ ĩ tua. col. fi. de teſti. cum ſi.
quæ Dec. colligit in conſi. 185. col. pen. & in conſi. 189. col. 2. uer.
2. etiã alia ratione. & col. 5. ad fi. uerſi. 2. principaliter. Roma. etiã
in conſi. 505. in fi. dicit ꝙ talis teſtis non probat tanquam falſa-
rius. idem dicit Cor. in conſ. 197. col. fi. lib. 2. ¶ Similiter nõ uide
tur obſtare ꝙ Simondus Raffini dicatur poſteà contrarium dixiſ
6 ſe in comitatu Prouinciæ, † quia illud teſtimonium fuit minus ſo
lenne parte non vocata, ob id ſtandũ uidetur depoſitioni ſolen-
ni & ualidè factæ in forma iudicij, reprobata opin. Bar. in l. eos.
ff. de falſis. ita Bal. in conſi. 486. licet aſſeſſores. li. 3. ubi appellat
7 aſſeſſores cæcos, qui Bart. opin. ſequuntur. & dicit † ſe mirari ꝙ
Bar. & doctor ſuus tam præclarus errauerit maximè in poſitio-
ne caſus. Contra Bart. etiam tenet idem Bal. in conſil. 171. Pun-
ctus, quæritur. lib. 5. Alex. in conſi. 74. col. 3. uer. poteſt etiam reſi-
deri. li. 1. & in conſi. 222. col. 4. verſi. & dicti teſtes. lib. 2. ubi atte-
ſtatur opinionẽ contra Bar. eſſe magis veram & communẽ. Hãc
etiã opi. contra Bar. dicit communiter teneri per Cano. Cor. in
conſi. 58. col. 2. poſt med. lib. 1. & latius in conſi 297. col. fi. lib. 4.
Eandem opinio. contra Bart. voluit Soci. in conſi. 153. col. 1. li. 2.
ubi generaliter vult, ꝙ ſtetur depoſitioni validæ, non inualidæ.
Idem nouiſsimè tenet Boerius. q. 108. col. 1. parte 1. ¶ Eadem ra
tione uidetur confirmari teſtimonium magiſtri Gerentoni Falco
nis, quia bis examinatus, primò ad informationem iudicis mi-
nus ſolenniter, & poſtea iudicialiter repetitus depoſuit contra
eum, ob id non uidetur ſtandum tertiæ depoſitioni per quam à
primis dictis receſsit, per ſupradicta. & maximè quia illa reuo-
catio non fuit ſpontanea, ſed metu torturæ. Et quia in præſentia
rum ipſe approbat priores depoſitiones. ¶ Secundò principali-
ter uidetur conuinci reus accuſatus ex præſumptionibus vrgen
tibus, quia dicitur ꝙ tranſegit quandam litem quam exercebat
contra dominum Vppiæ de quodam furno ad effectum, vt pro-
curator fiſcalis ipſius domini Vppiæ laceraret informationes,
quas ſumpſerat cõtra ipſum reũ de iſto crimine læſæ maieſtatis.
Ex qua laceratione ſeu mãdato lacerandi, crimen triplex uidet
conſiderari. Primum, ꝙ ſit conſcius contentorũ in ipſis infor-
mationibus: nam laceratio fit ad affectum occultãdi veritatem
8 criminis, † ſed præſumptio eſt contra occultantẽ. Bal. in l. fraus.
ff. de legib. Iaſ. in l. ſub prætextu. la ſecunda, col. 2. C. de tranſact.
& in l. non dubium. col. 10. C. de legib. Dec. in conſi. 399. in fin. iõ
contra occultantem probationes admittitur probatio per iura-
mentum partis. Bal. in l. ſi de poſſeſsione. C. de proba. & in conſ.
80. Principalis cura. col. 1. lib. 3. Et dicit Bal. in conſi. 152. Ad eui-
denuam præmittendum eſt, ꝙ ſocius. col. 2. lib. 3. ꝙ contra oc-
cultantem ſcripturam defertur iuramentum in litem. Et de lace
rante inſtrumentum, ꝙ iuretur in litem contra eum tradit Bal. in
l. 1. uerſi. ſed hic dubitatur. C. de fide inſtru. in l. qui accuſare. ver.
item dico. C. de eden. vbi Alex. in ſecundo no. Dec. in l. ſi quis id
quod, col. 7. in fi. ff. de iuriſd. om. iud. ſequitur Abb. in cap. accepi
mus, de fide inſtr. Quod procedit etiam ſi lacerans eſſet minor,
Dec. in conſi. 520. colum. fin. ¶ Secundum crimen prouenięs ex
laceratione, dicitur falſitatis. Bal. in conſi. 323. Pręmittendũ eſt.
colum. 3. in fin. lib. 4. vbi quod contra comburentem uel radentẽ
ſcripturam ad cęlãdum ueritatem, procedi debet ad torturam a
nam committit falſitatem, in qua acertima indagatio fieri de-
bet. tradit idem Bal. in conſi. 320. Quidam notarius. lib. 2. ubi lo
quitur de cancellantem ſcripturam publicam, ꝙ falſum cõmit-
tit, quia ueritatem occultat. ¶ Tertium crimen oritur ex tali lace
ratione, videlicet crimen lęſæ maieſtatis: nam cum loquant in-
formationes de probatione talis criminis, lacerans eas auxiliũ
reo lęſæ maieſtatis præſtat, ut ne crimen publicum, & manife-
ſtum fiat, ob id ratione auxilii crimen læſę maieſtatis admitti ui
detur. l. 3. ff. ad legem Iul. maieſt. ¶ Sed præmiſsis non obſtanti-
bus, contrariũ puto de iure uerius, & ꝙ nullo modo probarũ ſit
reum protuliſſe uerba aliqua iniurioſa aut contumelioſa cõtra
Principem & pro maiori explicatione præmitto vnum quod ab
alijs declaratum hactenus nõ reperio, & tamen unum puto do-
9 nec efficaciora fundamenta in contrarium adducantur. † Videli
cet, ꝙ ubi non agitur principaliter de crimine lęſæ maieſtaris,
prout ex facto oritur, ſed ex ſolis uerbis petulantibus & iniu-
rioſis, non uidentur admittendi teſtes qui aliàs admitti ſolẽt in
crimine læſę maieſtatis, videlicet teſtes nõ idonei aut integri, iu
xta tex. in c. tanta, de ſimo. & no. in c. quoniam. & in c. tam lite-
ris, de teſtib. per Abb. in c. 1. de confeſ. nam illud priuilegium re
cipiendi teſtes nõ idoneus, cum habeat locum ubi agitur de cri
minæ læſæ maieſtatis, nõ uidetur extendendũ ubi maieſtas lædi
tur ſolũ ex uerbis, cum enim grauius ſit lædere maieſtatẽ princi
pis facto, quàm uerbis, & diſpoſitum in crimine grauiore, nõ ui
detur extendendum ad crimen leuius, in quo non eſt tãta ratio.
Nam quando læditur maieſtas principis facto, agitur de de gra-
uiſsimo præiudicio non ſolum ipſius principis, ſed totius regnĩ
& omnium ſubditorum: ſecus quando uerbis tantum procaci-
bus offenditur princeps. Etenim licet offenſio illa uerbalis gra-
uiſsima ſit, tamen non eſt tanti præiudicij quantum in ſe habet
offenſio realis, ideo non uidetur licita extenſio de caſu realis of
fenſionis ad caſum uerbalis iniuriæ, in quo caſu ratio tanta pri-
10 uilegiandi non uerſatur. † quia ubi non eadem ratio ſed minor,
extenſio fieri non poteſt etiam in materia aliàs extendibili. l. le-
ge Iulia. §. hoc capite. ff. de ritu nup. c. fi. de tranſla. præla. ubi di-
ſpenſatio conceſſa ob publicam utilitatem quæ aliàs ſolet extẽ-
di, non extenditur ad caſum in quo eſt minor ratio. Facit text. in
c. ſuper quæſtionũ, §. ſi uerò, de off. dele. Bal. in ſimili in c. 1. §. na-
turales, iuxta fi. ſi de feu. fue. cõtro. inter dom. & agn. notat Alex.
licèt præmiſſa non alleget, in conſi. 39. col. 2. uer. præterea ſi re-
deuntibus. lib. 6. Ale. in conſi. 25. Viſo themate. circa fi. Dec. in
conſi. 261. col. 5. & in conſi. 684. col. 1. ad fin. & eo maximè fieri
non debet extenſio, quia ſumus in materia exorbitanti à iure cõ
muni, ꝙ teſtibus credatur non idoneis, maxime quia ſumus non
ſolum in materia exorbitanti, ſed etiam pœnali, iuxta latè not. ꝑ
Bar. & Moder. in l. ſi conſtante. ff. ſolu. mat. Roma. in conſil. 150.
11 In propoſita quæſtione. col. 2. uerſic. 3. quia ſic. † Quinimò cum
iſte caſus læſæ maieſtatis per uerba ſolum, ſit diuerſus & diſsimi
lis à caſu quo facto ipſa maieſtas læditur, non permittitur exten-
ſio de uno caſu ad alterum, etiam ex maioritate rationis. Anch.
in conſi. 151. In quæſtione prædicta poſſet argui. in fi. Ex quibus
inferri uidetur, ꝙ ubi agitur de lęſa maieſtate ex uerbis tantũ, ſu
mus in puris terminis iuris communis, i. ꝙ teſtes idonei ſunt ne
ceſſarij. & pro hoc optimo uidetur facere quod ſcribit Bart. in
l. in quæſtionibus. ff. ad legem Iulia. maieſt. ubi ꝙ licet teſtes in-
habiles admittantur ad probandum principaliter crimen lęſæ
maieſtatis. d. l. in queſtionibus. & c. per tuas, de ſimonia, non ta-
men admittatur ad probanda adminicula talis delicti. ſequitur
Bal. in Auten. ſi dicatur, in fi. C. de teſtib. Dec. in conſi. 410. col. 3.
in fi. quod tamen dictum determinationi ſubijcio magnificorũ
iudicum, & alterius iudicio cuiuſuis melius ſentientis. ¶ Et hoc
ita præſuppoſito, & declarato, dico nõ eſſe probata aliqua iudi-
12 cia etiam ad torturam contra reum. † Nam indicia ad torturam
debent eſſe certa, probabilia, & ueriſimilia. l. milites. §. oportet.
C. de quęſtio. non autem eſſe debent leuia, nec perfunctoria quę
poſſunt pluribus modis interpretari, & debẽt eſſe tanquam luce cla
ra, in ſua ſpecie indiciorum. Bal. in conſil. 259. Verba inquiſitio-
nis. col. 1. ad fi. lib. 1. Alibi ſcribit idẽ Bal. in conſi. 77. Ad euiden
tiam pręmitto. col. 1. lib. 3. ꝙ indicia ad torturam debent eſſe ꝓ-
babilia, & ueriſimilia, adeò ꝙ iudex ſit quaſi certus: quę res ſuo
arbitrio relinquitur. Sed talia indicia non probantur aliquo mo
do per aſſertos teſtes. In qua re conſidero, quòd ſi agitur de pro
bando indiciũ ad torturã per unũ teſtẽ tantũ, duo copulatiuè re
quiruntur. Primũ, ꝙ deponat de ipſo maleficio directè, & imme
diatè per ſenſum ſuũ, Bar. in l. maritus, & l. fi. ff. de quęſtio. Bald.
in conſil. 429. An mandatarius. lib. 3. Corn. in conſil. 101. colũ. 2.
lib. 2.

lib.2. Secundũ requiſitũ, quia oportet, ꝙ talis teſtis ſit omni ex-
ceptione maior, vt notatur in d. locis. & dicit Bal. in conſi. 259.
Verba inquiſitionis. col. 3. ad fi. lib. 3. ꝙ talis teſtis debet eſſe inuul
nerabilis, i. cuius perſona nullo defectu poſsit vulnerari. & idẽ
Bal. in conſi. 41. Præſuppoſito ſtatuto. in fin. lib. 5. quòd talis teſtis
debet eſſe indubitat⁹, i. de cuius fide, & integritate nullo modo
poſsit dubitari. & hoc modo conſiderando nullus teſtis legitur
examinatus contra reũ, qui omni ſit exceptione maior. nã ſunt
omnes viles, pauperes, infames, cõtrarij, & periuri, ꝓut in actis
13 demonſtrat. † Si aũt agitur de ꝓbando iudicio per plures teſtes,
licèt non oporteat eos omni eſſe exceptione maiores. Bald. in
conſi. 427. Quædam mulier nomine domina Mita. col. 5. verſic.
item ad probanda indicia lib. 5. Socin. in conſi. 54. col. 3. verſi.
14 præterea, & ſecundò. lib. 3. periuri tñ admitti non debent. † nam
vbi eſt periurium, ibi de neceſsitate repellitur teſtimoniũ, quia
tota fides teſtis dependet à iuramento, in tantum, quòd ſi periu
rus ſit in vno tantũ, in totũ excluditur à teſtimonio, ẽt ſi eſſet fal
ſitas circa aliqua acceſſoria. Inno. in c. fraternitatis, de hæretic.
Bald. & doc. in l. ſi ex falſis. C. de tranſac. Bald. in conſi. 286. The-
ma proponitur. col. fi. verſi. præterea depoſuerunt. lib. 5. in conſi.
221. Videtur mihi. lib. 3. & in conſi. 404. lib. 3. Aret. in conſi. 71.
colum. 1. Deci. in conſi. 105. colum. 4. ad fi. ideo licet communis
opinio ſit contra Barto. quòd vbi teſtis depoſuit vnum extra iu-
dicium, & contrarium deponit in iudicio, quòd ſtetur ſecundo
dicto iudiciali, & ſolenni, vt ſupra oſtendimus in argumentis fa
15 ctis pro parte aduerſa: iſtud tamen nõ procedit † qñ dictum te-
ſtis extraiudiciale eſſet iuratum, quia tunc tali teſti non creditur
nec in primo neque in ſecundo dicto ratione periurij, ob quod
repellitur teſtis de neceſsitate à teſtimonio, ita declarat Alexã.
in conſi. 81. colum. 6. verſi. deponit etiam dictus teſtis. lib. 3. & in
conſi. 154. col. fi. lib. 5. Corne. in conſi. 58. colum. 2. poſt med. lib.
lib. 1. Felin. in c. cum in tua, ante fi. de teſtib. Boet. quæſt. 108. col.
5. circa med. in 1. parte. Aufre. in deciſio. Toloſa. q. 136. in fi. ¶ Si-
mile videmus, quòd licèt credatur depoſitioni factæ in tortura
16 quando teſtis varius † reperitur. l. ſi poſtulauerit. §. ſed ſi nega-
uerit. vbi Bar. ff. de adulte. Bar. in l. eos. ff. de falſis. Bald. in l. 3. C.
ad legem Iul. de adult. & in l. fin. C. de quæſtio. Roma. in conſi.
505. ante fi. Alexan. in conſi. 63. lib. 1. quod eſt repetitum in cõn-
ſi. 251. lib. 6. iſtud tamen non procedit quando teſtis eſſet periu-
rus, quia contra tertium non creditur teſti, etiam in tortura te-
ſtificanti, quia ratione periurii eſt omninò inhabilis. ita decla-
rat Deci. in conſi. 189. col. 5. verſi. nec obſtat, quòd infamia. vbi
quòd licet in cauſa ciuili periurium aut infamia teſtis purgetur
per torturam, & ſtetur dicto teſtis in tortura, ſecus eſt in cauſa
criminali, quia ſi deponat in tortura contra aliquem, ei tamen
nõ creditur. allegat Bart. in l. 1. col. 6. C. de ſumma Trini. & fide
cath. ꝯ. ex qua declaratione res poſita videtur extra omnẽ ambi-
guitatem, quia omnes teſtes cõtra eũ deponentes ſunt periuri vl
tra alia vitia quamplurima. ¶ Nam periuri repelluntur in ciui-
libus etiam emẽdati de delicto c. teſtimonium, de teſtib. Corn.
in conſi. 51. col. fin. lib. 3. quid dicemus in cauſa criminali, vbi
probationes requiruntur luce meridiana clariores? l. fi. C. de ꝓ-
batio. Et iſtud eſt ꝙ iura volunt, vt ſemel periurus ad iuramen-
tum amplius non admittatur. c. paruuli, vbi gloſ. 22. q. 5. Bald.
in auct. ei qui iurat, in princ. C. de bonis auto. iud. poſsid. Deci.
17 c. quæſtioni col. fi. de appel. ¶ † Quòd periurium q̃ graue ſit flagi
tium, oſtenditur ex magnitudine pœnarum, quas periuris leges
imponunt. l. ſi quis maior. C. de tranſact. videmus etiam periu-
rium adeò eſſe odioſum legi, vt nõ admittatur periurus ad pro-
bandum id in quo periurium commiſit. auct. contra qui pro-
priam. C. de non nume. pec. c. per tuas, de proba. Pau. de Caſt. in
conſi. 463. In cauſa vertente coram egregio legum doctore.
18 col. 3. circa fin. lib. 2. † Nam cognoſcitur delicti grauitas ex gra-
uitate pœnæ. c. non afferamus. 24. quæſtione. 1. gloſ. & docto. in
l. 1. C. qui accu. non poſſ. Bart. in l. leuia. ff. de accuſa. gloſ. in c.
propoſiti. 27. quæſt. 1. Bald. in l. nemo, in fin. C. de ſumma Trini.
& fide cath. de quibus etiam periurij pœnis latè tradit Ioan.
Sylua in tract. ſuo de benefi. q. 2. colum. 4. immo quò ad Deum,
periurium eſt crimen grauius homicidio. Barto. in conſil. 217.
Ad declarationem. & Beatus Thomas ſecunda. 2. q. 89. art. 8.
diſputat an periurium ſit grauius peccatum tranſgreſsione vo-
ti, nam debet iurans iuramentum ſuum domino reddere. Ma-
thæi. ca. 5. itaq; quomodo credet iudex teſtibus periuris, qui ipſi
Deum inuocauerunt in falſum teſtem? Nam ad iuramentũ reli-
gioſè, & maturè accedendũ eſt, ideo teſtis debet veritatẽ ſuper
19 omnibus loqui † in tantũ, ꝙ ſi falſum deponeret, ẽt ſup articulo
impertinenti, diceretur periurus. Bal. in rub. de contro. inueſti.
& in l. fin. in 4. oppo. C. de edic. diui Andr. tol. cum fin. quæ no-
tat Alex. in conſi. 28. col. 5. circa fin. lib. 6. ubi, quòd hoc proce-
dit, licèt deponeret teſtis per verbum, credit, quantò magis in
iſtis teſtibus qui deliberatè, ſciẽter, & affirmatiuè periurium &
falſum cõmiſerunt? & cõſiderent magnifici domini iudicantes,
quorum arbitrio indicia & probationes cõmittuntur. l. 3. ibi tu
magis &c. ff. de teſti. quanta ſit habenda fides teſtibus iſtis vili-
bus, nulla tenẽtibus, & periuris, cum nẽ teſtimonij fundamentũ
à religione pendeat iuramẽti, quæ religio nulla dici poteſt in te
ſtibus periuris, quia iuramentum periuri nullũ eſt, nã præſumitẽ
pro teſtibus ſolum ratione iuramenti. Sed iſta præſumptio ceſſat
vbi ueritas in contrariũ apparet, quia in claris ceſſant præſum-
ptiones quæ veritati cedunt. c. quicunq; 80. diſt. c. 15. qui fidem.
de ſpõſal. facit tex. in l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. obli. l. ille
aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. ſed ueritas ſplendidiſsima
lucet contra iſtã præſumptionem, quia apparet ꝙ iſti teſtes iura
menti religionem violatam habuerunt, periurium committen-
do æternæ ſalutis immemores, ergo iuramẽti ratione nullo mo
do eis credi poteſt, ſed iudices reſpicere oportet in materia pro
bationis ad notabile dictũ Inn. põtificis in c. tua nos, de coh. ab.
20 cler. & mulier. † ꝙ teſtibus, non teſtimonijs iud caodum eſt
.i. nõ eſt conſiderandũ quid teſtes loquãtur, ſed eorum perſonæ
debent attendi an ſint fide dignæ, quibus credendũ ſit, quorũ ẽt
teſtium vitia latius infra examinabimus, & aperiemus, reſpondẽ
do ad contraria. Ex quibus infertur ꝙ iſta indicia non ſunt cla-
ra nec certa, immo incerta prorſus & obſcura, quæ nullo modo
probari poſſunt per teſtes eiuſmodi omnibus modis inhabiles.
¶ Secundò principaliter dico ꝙ iſta indicia non ſunt veriſimi-
lia. Nam quomodo eſt veriſimile ꝙ vir facultatibus plenus, &
qui operis ſuis laboribus & induſtria latè diuitias comparauit,
ſtultus adeò fuerit vt in principẽ ſuum deblaterare, & procaci-
ter loqui auſus ſit, adeò in publico & corã tot teſtibus? Nã morta
libus hoc natura inſitum eſt, vt nihil inferior audeat aduerſus ſu
periorẽ, quod ipſum ẽt in brutis videmus, nã Leones, & Vrſi ter
rori ſunt cæteris animalibus infirmioribus, ideo dicimus ꝙ vbi
Leo figit pedes, cætera animalia conquieſcunt. Profectò qui pu
tãt veroſimile eſſe, ꝙ reus accuſatus auſus fuerit debacchari ad
eũ modũ contra principem ſuum adeò excelſum, illud ꝑſumũt
ꝙ prodigus eſſet perſonæ & æris, id eſt, ꝙ vitam & bona diſcri-
mini vellet ſubijcere: quo quid abſurdius? ideo cũ iſtud ueriſi-
21 mile nõ ſit, præſumi nõ poteſt nec debet, † quia non fiunt ꝑſum
ptiones de nõ veroſimilibus. Bal. in c. 1. §. ſi qua. de feudo guar.
& in l. fi. col. 2 in vltimo no. C. de hære. inſti. Socin. in conſi. 164.
col. 5. ver. & ſic magis eſt veroſimile. lib. 5. Cor. in conſi. 156. col.
fi. circa med. lib. 3. ¶ Ex alio non eſt veroſimile ꝙ accuſatus ꝓtu-
22 lerit uerba iſta iniurioſa contra tantum principem. † nam do-
lus cõmitti nõ ſolet aduerſus perſonã nõ maliuolã. Cor. in cõſ.
63. col. 3. circa fin. verſi. & ex quo actum fuit. lib. 3. Rurſus com-
mitti nõ ſolet ſine aliqua cauſa. Cor in conſi. 207. col. fin. lib. 4.
Sed princeps accuſato inuiſus non erat, nec probatur ꝙ ante il-
la uerba fuerit in aliquo moleſtatus reus per principẽ. nec ꝙ ſu-
ſtinuerit à principe dãnũ aliquod, itaq; nulla cauſa mouere eũ
potuit ad prolationem eiuſmodi verborũ tam turpiũ. ¶ Tertiò
dico ꝙ non ſolũ præſumptio non eſt contra reũ accuſatũ, im-
mo eſt præſumptio cõtra partẽ aduerſam, id eſt, cõtra Nicolaũ
Thomæ dicti Morin, & magiſtrum Gerentonũ Falconis ſubor-
natores teſtium ad deponendum contra ipſum reũ accuſatum.
Primò conſiderando teſtimonium Simondi Raffini in ſua vlti-
ma depoſitione, qui accariatus cum magiſtro Roberto Perreti
per quẽ dixit ſe fuiſſe rogatum de reuocando primam depo-
ſitionem factam per inquiſitionem, & interrogatus in quo loco
ita rogatus fuerit de reuocando. Reſpõdit ꝙ de quadam fene-
ſtra in publico. Conſideret iudex prudentiſsimus an talia fieri
ſoleant in loco publico & tolis vocibus clamãdo & rogãdo ad
feneſtram. Etenim fieri conſueuerunt talia in occulto, & abſcon
23 dito à cõmuniter accidentibus, † à quibus valet argumentũ in
materia probationis, & præſumptionis. gl. in l. nec; Natales. C.
de proba. Bal. in conſi. 70. Apparent. col. 5. lib. 1. vbi ꝙ in mate-
ria præſumptionum & coniecturarum eſt validum argumentũ
à cõ ter accidentibus. ¶ Alibi ſcribit Bald. in conſi. 351. In bo-
nis feudalibus. ad fin. lib. 1. ꝙ ex frequentia, & generaliter præ-
ſumitur verum eſſe illud quod frequenter, & generaliter ita fieri
conſueuit, niſi probetur ꝙ aliter factum ſit. Sed frequentius, &

generaliũs, immo ſemper delictũ ſalſitatis clãdeſtinè fieri cõſue
nit, ideo quomodo eſt veroſimile ꝙ magiſter Robertus Perreti
in talibus verſatus, & expertus, id eſt. circa ſcriptura & inſtru-
menta, nõ ignarus, alieno tñ exemplo, quæ ſit res, ſalſitatem ad-
mittere, auſus fuerit rogare aliquem de feneſtra vt teſtimoniũ
ſuum reuocaret. Profecto qui id fuiſſe credat. & illud credat ne
ceſſe eſt, ꝙ inſanus eſſet & planè furioſus qui flagitiũ & ſcelus tã
grande in publico & palã attentaret. Quod omni prorſus ratio
24 ne caret: † ſed abhorret præſumptio irrationabilia. Bal. in c. i. §.
ſi verò vaſallus. quid ſit inueſti. Soci. in conſi. 164. col. 5. verſi. præ
terea præſumptio. lib. 2. Quæ conſideratio maximè procedit,
quia tendebat reuocatio ad vtilitatẽ alterius, i. rei accuſati, ob id
nõ eſt veroſimile ꝙ voluerit magiſter Robert. Perreti ſalutem &
25 bona ſua in diſcrimẽ vocare ob cauſam alterius, † qa prima cha
ritas incipit à ſeipſo. l. præſes. C. de ſerui. & aqua. ca. ſi non licet.
23. q. 5. ideo dicitur. Apibus ille cauit, qui ſe plus diligit vllum
Bald. in conſi. 199. Dicunt Petrus. col. 1. lib. 1. & dicit idem Bald.
in conſi. 312. Viſis actis. col. 1. poſt med. lib. 4. ꝙ charitas ordina-
ta plus amat ſe in vngue pedis, q̃ aduerſarium in vertice capitis.
¶ Quartò ꝙ ſit præſumptio cõtra ſubornatores, adduco teſtimo
niũ quondã Iacobi Rocchiæ ẽt anteq̃ illud reuocauerit, ſed qñ
26 depoſuit contra reũ accuſatũ cõſiderãdo hoc mõ. † in facto ꝓ-
prio nõ pſumiť ignorãtia. l. h. ff. pro ſuo, quod ꝓcedit ẽt data lõ-
ginquitate tpis, qñ tale factũ eſt notabile. c. cũ illorũ. §. circa. de
ſent. excõica. & c. qđ dicitis. 16. di. Abb. in conſi. 3. col. 15. q. 17.
lib. 2. Roma. in conſi. 391. Vt propoſita. col. 2. & in conſi. 481. Præ
ſentis. col. 1. Itaq; ſi ille teſtis Iacob. Rocchiæ fuiſſet rogatus &
requiſitus de reuocando ſuum teſtimonium & ei pecunia ob eã
cauſam fuiſſet numerata, veriſimiliter recordari debebat de fa-
cto tã magno & notabili, & quantã pecuniã accepiſſet, ſed ille
teſtis in vna depoſitione dixit ꝙ acceperat teſtones quatuor ob
cauſam reuocãdi teſtimonij, deinde in alia depoſitione dixit ꝙ
duos tñ acceperat. In qua varietate apparet ꝙ pſumiť fuiſſe ſub
ornatus cõtra reũ accuſatũ ad ita deponẽdũ. nã ſi ex veritate de
poſuiſſet citra ſubornationem, veriſimiliter conſtans fuiſſet.
27 † quia veritati oĩa cõſonãt, nec aliud eſt veritas niſi ipſa rerũ cõ
ſtãtia & firmitudo, q̃ eſt baſis & fundamẽtũ iuſtitiæ, qua virtute
nulla præclarior. Bal. in conſi. 343. Examinanda ſunt. col. 2. circa
med. lib. 1. ſed permittit Deus teſtes falſos variare, vt per talẽ varia
tionẽ veritas prodeat ad lucẽ. ¶ Quintò arguitur ſubornatio qa
vir ille optimus, ſcilicet Nicolaus Thomæ dictus Morin facto ap
punctuamento inter do. Vppiæ & ipſum reũ accuſatũ de cauſa
furni, extraxit de ſinu illas informationes dicens de nihilo eas
amplius proficere, ob id eas ipſas lacerauit. ex quibus verbis ꝙ
nihil amplius proficerẽt & facto lacerationis, arguiť ꝙ ſumptæ
eſſent informationes contra veritatẽ ad effectũ ſolũ vt eo modo
cogereť reus accuſatus ad ita tranſigendũ & appunctuandũ. Nã
ſi ad veritatẽ receptæ fuiſſent informationes illæ, nõ eſt veriſimi
le ꝙ eas laceraſſet tanq̃ inutiles & non amplius profuturas, im-
mo reipublicæ & fiſco erant profuturæ & ipſi ẽt laceranti ꝓcu-
ratori fiſcali, q ex ea cauſa criminali multũ lucratus fuiſſet veriſi
militer. Itaq; dicẽdo ꝙ eſſent inutiles nec profuturæ, oſtenditur
nõ obſcurè ꝙ receptę eſſent contra veritatẽ ad finẽ tñ & effectũ
vt cogereť reus accuſatus ad tranſigendũ cũ ipſo do. Vppiæ pa-
trono ipſius lacerãtis. Rurſus cũ eſſet lacerans procurator fiſca
lis, ſi illę ĩformatiões veræ fuiſſent, nõ ẽ veriſimile ꝙ eas laceraſ
ſet in publico corã tot perſonis egregijs & notabilibus, ex qua
laceratione incurreret crimen læſæ maieſtatis & falſitatis, p ſu-
pradicta dũ arguimus pro parte cõtraria. ¶ Sextò fortiter oñdiť
ſubornatio ex teſtimonio nobilis Ludouici Chaberti, qui depo
ſuit ſe fuiſſet rogatũ per ipſos Nicolaũ Thomæ Morin & Geren
tonũ Falconis parte alterius perſonæ ad deponẽdũ cõtra ipſum
reũ accuſatũ ꝙ protuliſſet illa verba, licet illud neſciret. quibus
reſpondit ꝙ nemini ſeruiret ad perniciẽ ſuæ aĩæ, & ꝙ falſum ꝓ
nullo teſtificareť, cui licẽt oſtẽſæ eſſent literæ quædã Miſsinę par
te rogatis ſeu eius pro quo Morin & Falconis rogabant ipſum
Chaberti, q̃ tñ lr̃æ ab omni ſuſpitione alienæ poſtea inuẽtæ ſunt,
ſed tñ ſtatim fuerunt retractæ, ea quo dixit ſe nolle deponere. In
qua re plura conſidero. Primò, qualitatem ipſius teſtis, quia no-
28 bilis, † cuius qualitatis ratione magis ei vř credendũ, quia ꝓ no
bilibus multũ præſumiť. glo. in c. illud. 40. d. & quæ ſcribit Iaſ.
in l. ſi pecuniã. §. ſed ſi accepit. circa. fin. ff. de condi. ob cau. poſt
Ioan. And. & Ang. & in terminis ꝙ plus credatur teſtibus nobi-
libus q̃ pluribus ciuibus vel ruſticis, tradit Bal. in l. teſtiũ. col. fin.
C. de teſtib. Calca. in conſi. 9. in col. 3. circa med. Secundò conſi-
dero ꝙ eſt diues reſpectu teſtiũ qui depoſuerũt cõtra accuſatũ,
ex quibus diuitijs ẽt præſumiť pro eo, nõ ſic præſumiť pro pau-
29 pere, qa propter inopiã multi delinquerunt ſm Eccleſia. † & cõ
tra pauperes præſumiť, ꝙ de facili corrũpi poſsunt: non ſic cõtra
diuities. Spec. in tit. de accuſatore, cõl. 8. ver. ſic. item excipitur ꝙ
eſt pauper. p tex. in c. & ſi qõnes, de Simo. Nã diuites ſi nõ amo-
re Dei, ſaltẽ formidine amiſsionis bonorũ difficilius adducuť
ad ſimilia delicta, iuxta illud Horatij. Oderũt peccare boni &c.
& ꝙ teſtes diuites pferanť pauperibus, voluit glo. in l. 3. in prin.
ff. de teſti. Bar. in l. illicita. §. fin. ff. de off. pſi. Ancha. in conſi. 157.
Summæ prudentiæ, col. 2. in fi. Calca. in conſi. 9. col. 3. circa me-
di. Dec. in conſi. 163. col. 4. circa med. Itaq; cum dicti Morin, &
Falconis tentauerint corrumpere & ſubornare illũ teſtẽ licẽt no
bilẽ & diuitẽ, multò facilius dicendũ eſt auſos fuiſſe corrũpere,
& ſubornare alios teſtes viles nulla tenẽtes, & coquinos, vt Gal-
liæ vtar vocibus. auct. multomagis. C. de ſacroſan. ecc. l. quantò
magis. ff. de iurei. & cũ arguant ipſi Morin, & Falcõis mali in il-
la attentatione corrũpendi ipſum teſtẽ ita qualificatũ & hone-
ſtũ, pſumptio eſt, ꝙ æquè mali & peſsimi fuerint in eodẽ gene-
re mali ſubornatiõis, & corruptionis aliorũ teſtiũ. regula ſemel
malus, in ſeato. ¶ Confirmatur iſta præſumptio, quia narrať, ꝙ
ẽt alios teſtes voluerunt inducere ad teſtificandũ contra verita-
tẽ uidelicet Arnaldũ Rocchiã, Gulielmũ Iauenetiæ, & Gulhel-
mũ Flaudin, qui tñ recuſauerunt deponere ſalutis amantiores.
Ex quo iſtorũ teſtiũ numero alia oritur præſumptio ſubornatio
nis, & corruptionis iſtorũ Morin, & Falconis, id eſt, ꝙ ſuborna-
uerint & corruperint teſtes qui depoſuerunt. Nã ſi verũ fuiſſet,
ꝙ reus accuſatus verba illa locutus eſſet, quid opus erat ſubor-
natione, & corruptione tot teſtiũ? Sed cõſiderãtes, quòd ueritas
alia erat, diffidẽtes eorũ propoſito iniquiſsimo ne effectum ſor-
tiretur, teſtes in numero tam multo quæſiuerunt corrumpere, &
ſubornare, quaſi ea tanta multitudine reatus eorũ occultus fie-
ret. ¶ Septimò pſumiť ſubornatio ea laceratione ipſarũ infor-
mationũ facta per Morin. nã pſumẽdũ eſt quòd eas lacerauerit
conſcius falſitatis, quòd eas p falſitatẽ ſumi feciſſet, potiuſquam
vt reo accuſato beneficium faceret. Etenim ſi ueritatẽ continuiſ
ſent illæ informationes, nõ eſt ueriſimile, quòd uellet ſe in picu-
lũ ponere ut reũ alleuiaret, maximè cũ videret talẽ lacerationẽ
ita palam, & tot corã teſtibus fieri, cũ, ut ſupra dixi, prima cha-
30 ritas incipiat à ſeipſo. Laceratio igiť poſtea † ſecuta declarat qua
lis fuerit animus lacerantis in pręt. ritũ, & qualis fuerit informa
tionũ ueritas. l. ſed Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad Macedonia. l.
cum quis, ante fi. C. de natur. lib. l. ſi quis alij & l. ſi qs adulteriũ.
C. de adulter. l. ſi concubinam. §. res amotas. ff. rei. amo. l. Aure-
lius. §. ſi teſtator. ff. de lib. lega. l. vxori. §. fin. & ibi notatur. ff. de
leg. 3. l. ſed ſi maritus. §. fin. ff. qui & à quib. c. cum per bellicam.
34. quæſt. 2. cap. peruenit. 18. diſtinct. cap. à multis 44. d. gloſſ. in
c. ſcribam. de præſump. & quod habetur in l. poſt hac. §. 1. C. de
bonis pſcrip. per Bar. in l. poſt contractum. ff. de dona. & facit il-
lud vulgatũ, Exitus acta probat. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœ-
nis. l. rem non nouã. §. fi. C. de iudi. & in prima conſtitutione di
geſtorũ in fi. & cuius finis malus eſt, eius prærordinatio præſumi
tur doloſa. d. l. ſi qui adulterij. C. de adul. & iſta coniectura ſeu
pſumptio q̃ ſumitur ea laceratione, ſine dubio uideť procedere
quia ipſe idẽ qui lacerauit, fuit autor ſumptionis earum ſeu ope
ram & miniſterium præbuit vt ſumerentur, tanq̃ procurator fi-
ſcalis, q nõ ignorabat, quòd nõ ex veritate receptæ fuiſſẽt, & qa
concurrunt præſumptiones aliæ efficaciſsimæ ad idẽ tendentes.
¶ Octauò ad probationem ſubornationis, & corruptionis iterũ
adduco teſtimoniũ illius Iacobi Rocchiæ ẽt ante eius reuocatio
nẽ. nã bis depoſuit, quòd fuerat requiſitus de reuocando ſuũ te
ſtimoniũ, & quòd acceperat ob eã cauſam teſtones quatuor, &
ſecũdo loco depoſuit de duob. Ex quibus verbis ſuſpitio eſt non
breuis quòd fuerit ſubornat⁹ & induct⁹ ad ita deponẽdũ eo mo
do. Nã ſi verũ eſſet quòd fuerat requiſitus de reuocãdo ſuũ teſti
moniũ, & quòd accepiſſet ob eã cauſam pecuniam, oportet di-
cere, quòd promiſerit de reuocãdo, qa aliàs pecunia numerata
nõ fuiſſet, ut aſſerit, ſi promiſiſſet de reuocãdo accepta pecunia,
ueriſimile eſt ꝙ reuocaſſet iuxta promiſſa, quod cũ non fecerit,
oſtendiť ꝙ ſubornatus fuit per dictos Morin, & Falconis. aut pe
cunias acceptas ſaltem reſtituiſſet, cũ ſciret rẽ ſibi cum viro eſ-
ſe, quem non decipere oporteret, maximè per talem teſtẽ uilem
& nulla tenentẽ. ¶ Nonò conſidero, quòd iſte Iacobus Rocchia,
qui ultimo loco cõfeſſus eſt ſe teſtimoniũ falſum tuliſſe, fuit ob
eam cauſam damnatus de falſo, & impleta executio cõtra eũ p
mitra-

mitrationem. Neq; reperitur ꝙ de tempore executionis aut poſt
vnq̃ lamentatus fuerit ꝙ iniuſtè ita fuerat dānatus. Profectò nō
eſt veriſimile ꝙ ſi per iniuriam damnatum ſe noſceret, illud in
tanta ignominia tacuiſſet. Nam ſolent condēnati indebitè palā
profiteri iniuſtè ſecū agi, & q̃d aliter acta loquantur. valet autē
argumentū in materia probationis aut præſumptionis ab his q̃
cōiter fieri conſueuerunt, vt ſupra oſtendimus. & quia naturale
eſt & cōmune oīum mortaliū, vt infamiā quærant quacunq; rō-
ne contegere. argu. l. Iulia. ff. ſi quis omiſ. cau. teſt. & l. iuſt. ff. de
man. vin. ¶ Decimò cōſidero, ꝙ iſtæ informationes ſumptæ fue-
runt à pſonis maliuolis & inimicis ipſi⁹ rei accuſati, i. p Nicolaū
Thomæ Morin, & Gerentonū Falconis, ſeu ad eorū inſtantiam,
qui erant ſeruitores familiares & negociorū geſtores, ſaltē ille
Morin domini loci, qui controuerſiā & odium exercebat cōtra
ipſum reum accuſatū, ob cauſam ſeu litē quandam, prout latius
ex actis apparet: ideo ſuſpitio eſt contra tales informationes.
31 † Nā ad inducendū ſuſpitionē cōtra officiales, ſufficit inimicitia
ēt leuis. Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de off. deleg. §. ſupereſt.
verſi. item ſi eſt inimicus. & in c. legitima. de app. lib. 6. Bald. in
32 l. ſi præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil. pub. † & adeò induciē
ſuſpitio ex inimicitia, ꝙ licèt illa non ſit capitalis, teſtis tñ inimi
cus non facit ſemiplenam probationem. Ancha. in conſi. 249.
In quæſtione quæ vertitur inter Marcū. col. 2. & propter inimi-
33 citiam † domini, reddunē ſuſpecti etiā eius officiales, quia factū
ab officiali, cenſetur factum ab ipſo domino mandante. l. ita au
tem. §. geſſiſſe. ff. de admini. tuto. regula iuris. qui per alium. Et
quod notant Imo. & doct. in c. inſinuante. de off. dele. vbi ſi Epi-
ſcopus eſt ſuſpectus, etiam eius vicarius ſuſpectus dicitur. Nā
vbi caput eſt ſuſpectum, etiam illi qui caput veriſimiliter ſequun
tur, dicuntur ſuſpecti. & idem de illis ꝙ de capite iudicaē, ob id
pp caput collegij ſuſpectū, totū collegiū poteſt recuſari. Bal. in
l. 1. col. 1. C. ſi rector prouin. Abb. & doct. in c. 1. de iudi. facit text.
in c. accedens. il. 1. Deci. in conſi. 151. col. 8. ver. modo ſic ꝙ de
cætero. & col. 12. verſi. ad hoc. in quo tota difficultas. Iaſ. in con.
56. colum. 3. in fi lib. 3. vbi Iaſ. allegat text. in c. ꝙ ſuſpecti. 3. q. 5.
quod tamen intellige vt per Fely. in d. c. 1. de iudi. ¶ Vndecimò
oritur ſuſpitio & præſumptio falſitatis aſſertarum informatio-
nū ex illa feſtinantia & ſolicitudine Morin & Falconis apud no
bilē Ludouicū Chaberti, Arnaldū Rochiā, Gulielmum Iauane-
tiæ, & Gulielmū Flandin. ꝙ vellent teſtificari contra ipſum reū
34 accuſatū, † ex qua ſollicitudine ſuſpitio oriē. Bald. in conſi. 219.
Pontius. col. 2. lib. 3. Hippoly. de Marſi. in l. vnius. §. ſeruo qui
vltrò. nu. 6. ff. de q. & dixi in conſi. 134. col. 8. in qua re duo maxi-
mè mouere iudices debent. Nam ſi iſti fuerunt rogati & inſtan-
ter requiſiti ad deponendū cōtra accuſatū tanq̃ ſcirent delictū
ab eo cōmiſſum, poſtq̃ recuſauerunt, cur non coacti fuerunt ad
deponendū iuxta materiā extra, de teſtib. cogē. ſi aūt neſciebāt,
cur fuerunt tā inſtanter rogati? Secundū eſt fortiſſimum quod
35 conſidero. Nā pluralitas delictorū † nō pſumiē niſi probetur, li-
cèt delictū illud ſit reiterabile, iuxta no. in l. cum qui. §. in popu-
laribus. ff. de iureiur. & in c. cum Ioannes eremita. de fide inſtru.
Bal. in conſi. 378. Vr mihi. lib. 4. Roma. in conſi. 449. Inquiritur.
col. 1. verſi. 2. quia licet. Cor. in conſi. 134. ad fin. lib. 3. Itaq; vbi
illa verba iniurioſa prolata fuiſſent, quod planè negatur, per
ipſum accuſatum, ſemel tm̃ probarentur prolata & nō plures.
Modò arguo ſic. ſi ſemel tm̃ fuerunt prolata & iſti teſtes requiſi
ti, i. nobilis Ludouicus Chaberti & alij ſupra memorati audiuiſ
ſent illa proferri, nōne veriſimile eſt ꝙ illi teſtes examinati pri-
mo loco per Nicolaū Chabroli, deinde per magnificū do. Locū
tenentē, & tertio loco per magnificū do. Georgiū de S. Marcel-
lo cōſiliariū Delphinalē do. S. Stephani, & de Aoanſone, nomi-
naſſent iſtos ſic requiſitos in cōteſtes ſicut alios nominauerunt?
Si igiē nō fuerunt pñtes iſti requiſiti prolat oni aſſertorū verbo
sū, quare fuerūt rogati? Nā duorū alterū eſt neceſſariū, aut ꝙ ita
fuerint requiſiti, quia requirētes fuerint admoniti, eſ eos fuiſſe
pſentes, admoniti aūt nō potuerūt niſi per aſſertos teſtes Suſan-
næ, qui dixerunt audiuiſſe illa verba. aut eſt neceſſe ſi admoniti
non fuerunt, ꝙ eos requiſierint ob cauſam falſi teſtimonij dicē-
di. ¶ Duodecimò cōſidero in fauorē accuſati teſtimoniū Nico-
lai Chabeoli, q ſcripſit ipſas informationes dū deponit dici au
diuiſſe à quodā magiſtro Ragleti, ꝙ caſus accuſati ēt circa iſtas
informationes erat appunctuatus, qui magiſter Ragleti de ipſis
etiā conſcius erat. Ex quibus verbis oſtēditur, ꝙ iſtæ informatio
nes erant quid cōnexū, & depēdēs ab illa lite, & cauſa ciuili, qđ
ſumptæ eſſent ob cauſam & litē ipſam, & ſic lis illa fuit cauſa ſu
mendi informationes, q̃ propterea proceſſerunt nō ex zelo iuſti
tiæ, ſed ex odio litis. in qua re confirmaē quæ diximus ſupra in
decimo fundamento, i. ꝙ ſint ſuſpectæ informat ōes ob cauſam
odij, & inimicitiæ, ob id motus fuit magiſter Ragleti ad dicēdū
ꝙ caſus erat appunctuatus, quaſi vellet dicere cauſa informatio
nū fuit illa lis tantū, nō veritas delicti, qua lite ceſſante, ceſſaue-
36 rūt & formationes, quia † ſublato fundamēto omnia corruunt.
l. hactenus, in fi. cū l. ſeq. ff. de aqua plu. ar. l. nā origo. ff. quod vi
aut clam. l. egi. ff. de excep. rei iud. c. cū Paulus. 1. q. 1. q̃ iō verba
magiſtri Ragleti ſonare vſir, ꝙ informationes nullæ eſſent quò
ad effectū. ¶ Decimotertiò multū facit pro reo accuſato fuga il-
lius Nicolai Thomæ Morin procuratoris fiſcalis, ex qua fuga in
diciū non leue factū eſt, ꝙ ſit cōſcius falſitatis informationū, ꝙ
37 teſtes ſubornauerit ad ita deponendū. dolus † enim ex fuga ar-
guitur. l. impuberibus. ff. de ſuſpect. tutor. Bal. in con. 432. Caſus
talis eſt an cāpſor. col. 1. lib. 1. Alibi ſcribit idem Bald. in conſi.
254. Proponitur, ꝙ vxor. lib. 2. ꝙ fuga mariti vehementer admi-
niculaē, ꝙ ipſe vxorē interfecerit. latè doc. de fuga in l. admonē-
di. ff. de iureiur. Nā ſi cōformationes illæ veræ fuiſſent, & ex veri
tate receptæ, cū ipſe Morin eſſet procurator fiſcalis, facile veri-
tatē defendere potuiſſet. Et quidē multò facilius ꝙ potuiſſet ip-
ſe reus accuſatus contra falſitatē tueri. maximè quia nō deerant
ipſi Morin & amicitiæ & fauores ampliſſimi. aut ſaltē in tēporis
interuallo tā longo curaſſet dictus Morin veritatē informatio-
nū, ſi veræ fuiſſent, prodire in lucē. Sed ſceleris conſcius fugitiu⁹
ſemper abſuit, & abeſt: nec corā tot tanq; ampliſſimis iudicibus
ſui audet copiā facere. Profectò ſi innocens eſſet, non ita fugam
38 extenderet. nam † qui fidem innocentiæ gerit, maximā habet ſe
curitatē. l. ſi non conuicij. C. de iureiu. l. cū fratrē. C. de his quib.
vt indig. & maxima datur ſecuritas ab alacri cōſcientia. Bald. in
conſi. 176. Cæcilia. in prin. & in conſi. 353. Examinanda ſunt. co.
2. lib. 1. Et iſtud eſt quod canit poeta irrefragabilis Horatius:
Integer vitæ ſceleriſq; purus Non eget Mauri iaculis nec arcu.
& Pſal. 25. Iudica me Dñe, qm̃ ego innocentia mea ingreſſus
ſum. & pſal. 17. & retribuet mihi Dñs ſm iuſtitiam meam, & ſm
puritatem manuū mearū retribuet mihi, qa cuſtodiui vias Dñi.
Et maximè poterat innocētiā ſuā, ſi innocens fuiſſet, tueri apud
ſenatum ampliſſimum, iuſtiſſimum, & æquiſſimū Grationopo-
litanū, qui clemētiæ, & manſuetudinis cōmendaē, potiusq̃ ſeue-
ritatis aut inhumanitatis argui poſſit, cuius diligentia & cura
exquirendæ veritatis tāta eſt, vt qui innocētes ſe vident, falſa te-
ſtimonia nihil formidēt. quod ipſitem exēplo cōpertū eſt in reo
accuſato in alia cauſa, in qua fui in eū oppoſitū de falſitate in-
ſtrumēti, ſup quō fuerat pronunciatū, & contra eū depoſuerant
teſtes aliq: at vidēs innocētiā & agi cauſam apud ſenatū nunquā
ſatis ornatū laudibus, intrepidè petije teſtes torqueri arreſtū ſu
ſtinēs: è regione teſtes illi abfuerunt ſemp & vocati Senatus mā
data contēpſerunt vſq; ad pœnarū declarationē incluſiuè, quæ
poſtea cauſa euocata fuit apud magnificos & ampliſſimos vi-
ros dominos delegatos, à qbus tñ nihilo minor expectatur iuſti
tia, qua ſunt fide, ſapientia, prudentia, æquitate, & ſanctimonia.
Itaq; vt eò reuertar, vñ deſceſſimus, non poſſum adduci ut cre-
dā, qn dictus Morin pñs aſtitiſſet, ſi ipſe in ſe innocentiā cogno-
uiſſet, nam adiutores habiturus erat acerrimos veritatis & inno
centiæ defendendæ tot & tantos iudices æquiſſimos, quorū iu-
dicium non æquè veritus fuit reus accuſatus, qui ipſe fugā oūq̃
39 cogitauit. Ob id ſicut † præſumptio eſt contra ipſum Morin fu-
gientē, ita præſumptio eſt pro ipſo accuſato qui non fugit, ut
cōtrariorū eadē ſit diſciplina. l. 1. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iu
ris. l. & ſi cōtra. ff. de vul. & pup. immo facilius & fortius pſumē-
dū eſt pro ipſo reo accuſato, qa nunq̃ fugerit, ꝙ pſumaē contra
fugientē. arg. l. merito. ff. pro ſocio. l. Arrianus. ff. de actio. & ob.
regula, fauorabiliores. ff. de reg. iuris. Itaq; ſi lex præſumit cōtra
Morin fugitiuū ꝙ delicti falſitatis informationum conſcius ſit,
quanto fortius præſumendū erit pro accuſato, qui ipſe nunquā
fugit? ¶ Decimoquartò, ꝙ reus accuſatus nullo modo torqueri
poſſit, etiā quòd iſti teſtes qui de nouo examinantur aut repetū
tur cōtra eū in tortura perſeuerarent contra ipſum accuſatum,
40 oſtendiē ſic: Reus torqueri † nō debet ex indicijs accuſatoris aut
fiſci, qn̄ probationes ipſius rei ſunt vel fortiores probationibus
fiſci, uel pares, aut in aliquo debiliores. ita in terminis torturæ
tradit Alex. pr̄ veritatis in conſi. 30. col. fi. in ſecundo dubio. lib.
7. nam pbationes rei ſemp pferunē pbationibus actoris qñ ſunt
pares, vel in aliquo inferiores, ēt in cā ciuili. Abb. in c. ex lr̄is, de
prob. glo. in c. clerici. 81. di. q̃o magis idem dicēdū eſt in cauſa

41 criminali, in qua pro rei † defenſione admittiẽ verborũ impro-
priatio, iuxta no. per doc. in l. 2. ff. ſi cer. pe. & in c. cũ tu, extra de
teſtib. immo ne reus puniaẽ. interpretanẽ verba ſm̃ fictionẽ. Bal.
in conſi. 28. In quodam inſtr̃o. & in cõſi. 244. Dubitatur de quo-
dam notario. lib. 1. Pau. de Ca. in conſi. 186. In cauſa quæ verti-
tur Piſis. colum. 2. lib. 1. ſed in propoſito dico, ꝙ probationes rei
accuſati ſunt fortiores, & efficaciores ꝓbationib. accuſatoris,
cuius teſtes oẽs ſunt periuri, viles, infames & pauperes, qbus cre
dendũ nõ eſt ẽt cũ tortura contra reũ accuſatũ, vt ſupra abundè
probauimus, & latius dicemus in rñſione ad contraria: Sed pro
reo ſunt, & cõcurrunt tot & tantæ præſumptiones iuris latè ſu-
pro cõmemoratæ, q̃ oẽs, & ſingulæ pręſumptiones iuris regulis,
& rõnibus fuerunt cõprobatæ. Sed iuris præſumptiones dicunẽ
42 † probationes liquidiſsimæ. gl. & doc. in l. licet Imperator. ff. de
leg. 1. & in l. ſi tutor petitus. C. de pericu. tut. & ſufficiunt iſtæ iu-
ris pſumptiones ẽt vbi agiẽ de impugnãdo aliquid. Pau. de Ca.
in conſi. 281. In cauſa iſta quinque. col. 2. lib. 1. & in cõſi. ſeq. 282.
col. 3. circa med. immo ſufficiunt iuris præſumptiones ad pro-
bationem delicti. Bal. in conſi. 363. quia qõ. col. 2. lib. 3. vbi, quod
ea pluribus præſumptionibus arguitur ſeu præſumitur reatus
& delictum. allegat tex. in c. illo vos. de pigno. vbi ex iuris con-
iecturis arguitur, crimen vſurarũ. allegat ẽt Dy. in l. 2. ff. de excu.
tut. idẽ not. Calca. in conſi. 2. col. 16. poſt med. licet nõ ſufficiant
vt capitaliter qs puniaẽ. Old. in cõſi. 197. Viſo diligenter proceſ-
ſu. col. 1. Si iuris iſtæ præſumptiones ſufficiũt ad impugnãdũ, &
cõdẽnãdũ ẽt pro delicto. qd dicemus vbi militant & concurrũt
pro reo accuſato ad eius defenſionẽ. arg. d. l. Arrianus, & l. fauo
rabiliores. & l. abſentẽ. ff. de pœ. Quinimmo, & amplius dico, ꝙ
ſi pro reo accuſato vna tñ cõſtaret ſeu militaret iuris pſumptio,
43 † eſſet illa tantæ potentiæ & efficaciæ ꝙ probationes fortiores
eſſent neceſſariæ in accuſatore. Abb. in c. qa veriſimile, p illũ tex.
in 2. no. de pſump. glo. & doc. in l. tranſactio. C. de tranſa. Soc. in
conſi. 263. col. 6. verſi. 2. rñdeo. lib. 1. Iaſ. in l. ſi extraneus. in 6. no.
ff. de condi. ob cau. & in l. ſciendum. col. 5. ff. de ver. obli. Dec.
in conſi. 105. colu. 3. in conſi. 175. colu. 5. & in conſi. 177. col. 1. &
pondero, ꝙ loquuntur doc. ẽt in cauſa ciuili, a fortiori idẽ erit in
cauſa criminali. l. fi. C. de proba. Sed quæſo, quas fortiores pro-
batiões præſtitit accuſator pro quo nullæ omnino ſunt præſum
ptiones, immo plurimæ contra eum, & pro eo ſunt aſſerti teſtes
deploratiſsimi & omnino inteſtabiles. ¶ Præterea ſi talibus teſti
bus agẽda ſit cauſa, habet & reus ipſe accuſatus teſtes ꝑ ſe An-
toniũ de Cluſo, & Ant. Morelli dictũ Aureoli defunctos, q licet
primo loco, & minus ſolenniter examinati depoſuerint contra
reũ accuſatũ, tamen ſecundo loco iudicialiter & ſolenniter repe
titi contrariũ depoſuerũt, dicentes ſe fuiſſe ſubornatos in prima
depoſitione per dictos Morin & Falconis. Cui ſecũdæ depoſitio
ni iudiciali & ſolẽni magis eſt credẽdũ, nõ primę. q̃ cõtra accu-
ſatum non citatũ fidẽ prorſus nõ facit: vt ſupra latè probauimꝰ,
arguendo pro parte contraria, dum allegauimus cõmunẽ opi-
nionẽ eſſe contra Bar. in l. eos. ff. de falſis. quia de prima depoſi-
tione inualida nõ eſt curãdũ. ¶ Et ſi dicas, iſtud ſupra limitaſti,
non procedere qñ vtraq; depoſitio eſt iurata, quia tunc licet vna
ſit minus ſolẽnis, tñ nõ crediẽ ẽt ſolenni & iudiciali ratione per
iurij. Reſpondeo ꝙ hoc modo conſiderando ẽt iſta limitatio cõ
prehendit teſtes accuſatoris, qui & ipſi ſunt periuri, & ſic ſi accu
ſator velit ſe iuuare iſta limitatione cõtra reũ accuſatum, illa ẽt
retorqueẽ cõtra accuſatorẽ, ſeu eius teſtes, ꝙ non ſtetur eorũ de
poſitionibus, & ſic ita confutantur & eliduntur teſtimonia accu
ſatoris ſicut teſtimonia rei, conſequenter in pari cauſa melior eſ
ſe debet rei accuſati conditio vt abſoluatur. ¶ Rurſus ſi talibus
teſtibus non idoneis certandum ſit, dico ꝙ immo reus habet ꝑ
ſe plures teſtes & præſumptiones quã accuſator, nam vltra illos
duos defunctos, habet etiam teſtimoniũ Claudi Groſſeti, qui
ſecundo loco iudicialiter & ſolenniter examinatus depoſuit in
rei accuſati fauorem reuocando primam depoſitionem minus
ſolennem, dicens depoſuiſſe ſe ad eum modum in illo primo te
ſtimonio non ſolenni ſubornatus per ipſos Morin & Falconis,
cui ſecundæ depoſitioni ſolenni & iudiciali ſtãdum eſt potiuſq̃
primæ non ſolenni per ſupradicta. ¶ Nõ obſtat ꝙ iſte teſtis mo-
do coram magnificis dominis delegatis reuocauerit illam ſecũ
44 dam depoſitionem, & primã approbauerit: quia quando † ſunt
duæ depoſitiones eiuſdẽ teſtis ęquè ſolennis, ſtatur primæ, nõ ſe
cundæ. c. ſicut nobis. de teſtib. Inno. in c. præterea, de teſtib. co-
gen. & latè dixi ſupra in argumento pro parte contraria. num. 5.
¶ Sed dicet aliquis, accuſator habet pro ſe etiam teſtimoniũ il-
lius Simondi Raffini iudiciale & ſolẽne, cui vr̃ ſtandũ per ſupra
dicta. Ad iſtud reſpondeo multis modis. Primò, ꝙ ſtareẽ eius vl
timo dicto iudiciali iurato & ſolenni, qñ primum dictũ non ſo-
lenne in comitatu prouinciæ, non eſſet iuratũ, ſed quando eſt iu
ratum, dicitur periurus, ideo neutri depoſitioni creditur, vt ſu-
prà dixi, limitando illam cõmunem opinionẽ contra Barto. Se-
cundò reſpondeo ꝙ illa communis opinio non procedit quan-
45 do † primum teſtimonium licèt minus ſolenne eſſet veriſimilꝰ,
quia tunc ſtatur veriſimiliori etiam non ſolenni, ita Bald. & Pa-
nor. in ca. literas, per illum tex. de præſumptio. Socin. in conſil.
253. col. 1. poſt med. verſ. vel etiam & clarius. lib. 2. & in con. 92.
col. 5. lib. 3. Alex. in conſi. 127. col. 2. circa med. lib. 7. Addo Ro-
ma. in conſi. 505. circa med. verſi. Item limitatur iſta concluſio.
¶ Tertiò reſpondeo ꝙ licet potius credatur dicto teſtis ſolenni
46 & iudiciali, tale † tamen dictum debilitatur per aliud dictum
non ſolenne iuratum tamen, in tantum ꝙ indicium non facit
ad torturam propter periurium. ita in terminis dicit Bald. in
conſi. 471. Ego Bald. lib. 2. & in conſi. 138. Vnius teſtimonio.
lib. 3. & ſic Bald. amplectitur illam limitationem communis
concluſionis contra Barto. quæ communis concluſio eſt, quòd
ſtetur dicto teſtis ſolenni & iudiciali, non autem minus ſolen-
ni. Nam vt ſupra dixi, illa communis concluſio non procedit
quãdo vtrunq; dictum teſtis eſſet iuratum, quia propter periuriũ
repellitur à teſtimonio. quam limitationem declarat. & ampliat
Baldus vt procedat etiam reſpectu iudicij ad torturam. Ex qui-
bus apparet quòd iſta limitatio eſt veriſsima, & neceſſaria, quia
vt ſupra declarauimus, & in periuro non cadit teſtimonium ali-
quod deficiente fundamento, quod eſt iuſiurandum. ¶ Et ſi dica
tur iſta limitatio non videtur procedere qñ teſtis periurus teſtifi
careẽ in tortura, qa tũc ſtandũ videtur depoſitioni factæ in tor-
tura, vt ſuperius tactũ eſt. Rñdeo vt ſupra dixi, ꝙ illa concluſio
47 † ꝙ ſtetur dicto teſtis in tortura, procedit in ciuilibus, in quibus
infamia teſtis purgaretur per torturã: ſecus in criminalibus, ita
limitat Deci. poſt Bart. per eum relatum in d. conſi. 189. colum.
6. verſi. nec obſtat ꝙ infamia. ex qua reſponſione res videtur cla
ra. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ doctores qui dicunt non credi teſti
48 periuro, † etiam quò ad indiciũ, loquũtur ſimpliciter & genera
liter ſiue teſtificetur in tortura, ſiue non, ergo generaliter debẽt
intelligi. l. de pretio. ff. de publicia. & quia ſtante periuro, eadem
videtur ratio ſiue deponat cum tortura ſiue ſine tortura, nam
vbi eſt periurus, iuramenti religio nulla in eo conſiderari po-
teſt, ideo ſine iuramento videtur deponere. Et cui dubium ꝙ ſi
teſtis deponeret etiam in tortura ſine iuramento non probaret?
¶ Tertiò reſpondeo ꝙ illa concluſio ꝙ ſteẽ dicto teſtis in tortu-
49 ra, † non procedit vbi dictum ſine tortura eſt veriſimilius, ita So
ci. in dicto conſi. 253. col. prima poſt med. ſequitur Deci. in con-
ſil. 175. col. penul. verſi. tertiò reſponderi poteſt. & in d. conſil.
189. colum. 5. ad fin. verſic. non obſtat ſecundum dictum. Sed in
caſu noſtro dictum ſinę tortura eſt veriſimilius ex tot coniectu-
ris & præſumptionibus vrgentibus & efficacibus ſupra conſi-
deratis in fauorem rei accuſati. ¶ Quartò reſpondeo, poſito ſi-
ne veri præiudicio, ꝙ ſtandum eſſet depoſitioni factæ in tortu-
ra, tamen adhuc non eſſet indicium contra reum accuſatum,
nam accuſator ſolum haberet teſtimonia duorum hominum vi
lium, pauperum, deierantium & omni ex parte defectibus labo
rantium, reus verò accuſatus habet tot & tantas ranq; innume-
ras vrgentes & efficaces iuris præſumptiones pro ſe, quæ dicũ-
tur probationes liquidiſsimæ vt ſupra oſtendimus, ex quibus
omnino confutantur & eliduntur teſtimonia tam vilium perſo-
narum, & ſic probationes rei adhuc ſunt fortiores iſtis proba-
50 tionibus (ſi ita dici poſsint) accuſatoris. nam probatio † poten
tior confundit probationem minus potentem. l. ob carmen. §.
ſi teſtes. ff. de teſtib. notatur in l. admonendi. ff. de iureiur. Socin.
in conſi. 266. colum. 19. lib. 2. Rurſus probationes rei accuſati
per tot & tantas coniecturas tam vehementes tamq; efficaces,
ſunt magis claræ & certæ q̃ probationes accuſatoris omnino
incertæ fundatæ in teſtibus periuris & contrarijs, ideo ꝓualere
debent probationes rei accuſati. Socin. in conſi. 266. colum. 19.
& in conſil. 270. colũ. 2. circa med. lib. 2. & duorum aduerſario-
rum plenior & certior probatio præualet. Bald. in conſi. 390.
Tam profundè. col. 1. lib. 2. per tex. in l. fin. C. de edic. diui Adria.
tollen. Abb. ſcribit idem Bald. in conſi. 14. Precibus ſuper quo.
in fin. lib. 4. ꝙ in materia probationis potior eſt qui clarius pro-
bat. hinc videmus quòd teſtes deponentes in ſpecie, præferunẽ
teſtibus deponentibus in genere, quia deponentes in ſpecie lo-
quuntur

quantũ magis certè & clarè. Inno. & doct. in c.auditis.de præ
ſcrip. ¶ Quintò reſpondeo quo ad Claudiũ Groſſeti, ꝙ immo
præualere debet eius teſtimoniũ ſine tortura iudiciale & ſolẽne
55 quia eo tempore infirmus † erat, & conſtitutus quaſi in mortis
articulo, quo tẽpore præſumẽdũ eſt ꝙ memor eſſet ſalutis æter-
næ.l.ſi.C.ad l. Iul. repe.c.ſancimus. 8.q.3.c.ſignificauit, de ho-
mici. Cuius infirmitatis ratione magis vr̃ credendũ teſti q̄ tortu
turæ: nã per torturam confitetur quis ẽt incogitata præ doloris
impatientia: infirmi aũt Chriſtiani ſolent cogitare de tranſmuta
tionem domicilij & animarum requie, nec tunc adduci pñt pre
cibus, precio, aut muneribus, vt falſum deponant: quia putantes
ſe morituros omnia iſta facilè contẽnũt ſm Hieronymum: ideo
infirmitas tortura quædã videtur ſpiritualis, & certior ac tutior
ea quæ fit per fidiculas & cruciatum corporis, ſicut in ſimili di-
cit Soc.in d.conſ. 254. ꝙ iuramentum eſt tortura ſpiritualis.
¶ Et licèt Bal. in titulo de pace conſtan. in ver. vaſalli primò, in
ſi. dicat ꝙ non omnis moriens eſt Sanctus Ioannes Baptiſta, tñ
a communiter accidentibus videmus ꝙ infirmantes magis quę
rũt ſalutẽ animæ, q̄ bene valẽtes, ideo infirmitas corporalis ple
runq; augmẽtat fortitudinẽ cordis.glo.in c. fundamẽta. in ver.
52 firmitatem. de elec.lib.6. Hinc videmus † ꝙ ſcripturæ mortui
datur maior fides q̄ ſcripturæ viuentis, quia ſi ſcriptura vera nõ
eſſet, nõ eſt veriſimile ꝙ eam moriens ita dimiſiſſet.l.ſcripturas.
C.qui pot.in pig.hab. Pau.de Caſt.in conſi. 134. In cauſa ſer Lu
douici Bertini, col.3. ad ſi. lib.3. Iaſ. in repet.l. admonendi, col.
46. & col. 49. ver. item aduerte in prædictis. ff. de iureiur. Pro
53 his optimè † facit quod Bald. ſcribit in conſi. 486. Teſtamenta.
lib. 5. vbi quòd confeſsio damnati ad mortem ꝙ vſuras extor-
ſit, licet ſit ſeruus pœnę & teſtari non poſſit, fiſco tamen prædi
dicat vt reſtitui vſuræ debeãt, nec præſumitur facta confeſſio in
fraudem fiſci, niſi aliter probetur fraus, quia ſecundum Bald. ne
mo præſumitur mori cum mendacio & peccato. ¶ Ad idem ad
duco Calderi.in conſil. 25. in tit. de teſta. vbi ꝙ nõ præſumitur
quis mentiri in vltima voluntate, & ꝙ creditur confeſſioni ro-
gati de reſtituendo incapaci, qñ ita confitetᷣ in vltima voluntate
¶ Alibi ſcribit idem Calde.in conſi. 15. col.3. in ſi. in titu. de vſu.
ꝙ non eſt præſumendũ ꝙ quis mẽtiatur in articulo mortis. & li
cet Bar.& doc.in l.ſi quis in graui. §.ſi quis moriens. ff. ad Sylla.
velint non ſtari cõfeſſiõi in articulo mortis p quã detegitᷣ turpi-
tudo confitẽtis cũ præiudicio alterius, puta ſi iudex in articulo
mortis dicat tuliſſe falſam ſniam, vel teſtis falſum teſtimoniũ,
& idẽ hr̃ in c. ſicut de teſtib. iſtud tñ nõ procedit cõcurrẽtib. ali
quibus cõiecturis ẽt leuibus, qa tunc ſtatᷣ tali cõfeſſioni, ita Cur
tius Senior in conſ. 70. & ꝙ concurrentibus alijs cõiecturis ſtetᷣ
tali cõfeſſioni, voluit Barb. in conſi. 30. circa fin. lib. 3. quẽ refert
& ſequitur Deci.in l. 3. volu. 3. in ſi. ff. ſi cer.pet. in prima lectura.
Cor. ẽt in cõſ. 186. col.2. poſt med.lib.3. ꝙ teſtis dicens in arti-
culo mortis ſe tuliſſe falſum teſtimoniũ. pbet maximã cõiectu-
rã veritatis. ſimiliter Fede. de Senis in conſi. 8. col.2. circa med.
ꝙ non eſt pſumendũ quẽ mẽtiri in periculo mortis ob id ꝙ con
feſsio in periculo mortis maximè probat. ¶ Ex qua considera-
tione infertᷣ ꝙ ẽt reus accuſatus hẽt pro ſe teſtes illos duos Ant.
Cluſo. & Ant. Moreli defunctos in eadẽ volũtate q̄ durare præ-
ſumitur. c.maiores, de baptiſ.l.cũ qui mutatã. ff de prob. quorũ
mors ſine alia reuocatione teſtimoniorũ ſuorũ vim minorẽ ob-
tinere non debet q̄ tortura aliorũ. Amplius mortuus eſt Iacob.
Rocchia de falſo punitus in corpore, ẽt in eadẽ voluntate, & ſic
habet reus teſtimonia tria teſtium defunctorũ in eadẽ volunta-
te, ex quorũ morte fidei robur nõ modicũ addi vr̃ dictis eorũ. Et
cũ ſcirent & viderent ex eorũ teſtimonijs reuocãtibus priora te
monia, alios teſtes in diſcrimẽ adduci & fugitiuos abeſſe, tñ mo
rientes nihil reuocauerunt, profectò ſi vidiſſent ſe falſo reuocaſ-
ſe priora teſtimonia, nõ eſt veriſimile ꝙ illud tacuiſſent tanto tẽ
pore in tam graui diſpendio aliorũ teſtiũ, ac ẽt Morin & Falc.
¶ Sextò reſpondeo ꝙ doctores dicentes ſtãdũ eſſe depoſitioni fa
54 ctæ in tortura qñ teſtis eſt contrarius, debent intelligi † qñ ſolũ
obſtat defectus contrarietatis, nã qñ diſputatᷣ de aliquo ſemper
pſupponitᷣ habilitas ex alio capite: puta diſputatᷣ an legatarius,
poſsit eſſe teſtis in teſtõ, intelligitᷣ & præſupponitᷣ ꝙ aliunde ex
tra cauſã legati ſit habilis: qa ſi eſſet inhabilis aliũde vltra cãm
legati, fruſtra diſputaretᷣ an legatarius teſtis eſſe in teſtõ poſſit.l.
qui teſtõ.in prin.ff.de teſta.c.3.de ætа. & qual. ibi ſi aliud nõ ob-
ſtat c.quia diligẽtia.de elec.de qua regula Dec. feſtũ ſæpe facit,
legẽdo & cõſulẽdo. In pponſito qñ doctores dñt ſtãdũ eẽ depoſi
tioni in tortura ob cõtrarietatẽ teſtis, intelligi debẽt ſi aliud nõ
obſtat, & ſi aliũde ſint habiles iſti teſtes cõtrarij, adeò, ꝙ obſtat
ſolũ defectus contrarietatis. nã qñ ſunt † plura obſtãtia, licet v-
nũ tollatᷣ, nõ cenſentᷣ, & alia ſublata.l.ſi pro fure, in pr.ff.de cõd.
furti. facit tex.in l.ſi duo.§. idẽ Iulian.ff. de iureiu. quæ iura ad
hoc propoſitum allegat Pau. de Caſt.in cõ. 30. Super pũcto iſto.
plura ſubtiliter. col.2. circa med.lib.3.& niſi ita intelligamus iſtã
materiã, ſequeretᷣ mille abſurda & incõuenientia. Nã pone ꝙ fue
rit examinatus cõtra aliquẽ teſtis inimicus eius capitalis, q̄ ob
ſui contrarietatẽ torqueatᷣ: dicemus ne, ꝙ pp torturã tollatᷣ ẽt &
purgetᷣ defectus inimicitiæ? Rurſus ſequeretᷣ ꝙ ſocius criminis
deponẽs in tortura indiſtinctè, fidẽ faceret cõtra inculpatos, ſi
tortura purgaret oẽ vitiũ. Dicã igitᷣ, put in ſimili de antiquitate
56 tpis dicere ſolet Cor. conſolẽdo, ꝙ nõ † eſt omps antiquitas tẽ
poris vt ſuppleat oẽs defectus, ita dicit Cor.in conſ. 142. col.3. in
cõſi. 304. col.7. ad ſi. li.3. & in conſ. 24. col.5. ver. vidi etiam. lib.
4. Eodẽ mõ & a ſimili iſta tortura nõ debet ſupplere oẽs defe-
ctus teſtis, ſed cũ torqueatᷣ rõne cõtrarietatis, tortura debet ſup
plere defectũ ob quẽ facta eſt, & ad illũ reſtringi: quia oĩs di-
ſpoſitio reſtringi debet ad ſuã cãm.l. cãcellauerat.ff.de his q̄ in
teſta.del.& ſic quoquouerſum ſe vertat accuſator iſte, nullo mõ
põt obtinere ẽt reſpectu ĩdiciorũ ad torturã, qa nullus prorſus,
hẽt pbationes, aut pſomptiones, aut ſuſpiciones cõtra reũ accu-
ſatũ, & vbi (ſine veri pıudicio) indicia aliqua conſiderari poſ-
ſent, illa funditus & ſtirpitus euellunt & eradicantᷣ ex pbatio-
nib.rei accuſati fortiorib.plenorib.clarioribus, magis veriſimi
libus & probabilibus. ¶ Solũ ſupereſt ad cõtraria rñdere. Ad q̄
licet ad bonã eorũ partẽ ſatis ex pmiſsis reſponſum apparet, tñ
ad maiorẽ declarationẽ rñdeo ĩ ſpẽ.& circa teſtes ad Claudiũ
Groſſeti, Simõdũ Raffini, & Iac.Rocchiã, dico ꝙ nihil pbant ĩ
fauorẽ accuſatoris. nã circa Clau. Groſſen dico, ꝙ pbat potius p
accuſato, p quo primo loco ſolẽniter depoſuit, cui primæ depo
ſitioni ſolẽni & validæ vr̃ ſtandũ, vt ſupra dixi, & maximè qa val
de infirmus ita depoſuit, in rõne infirmitatis augeri vr̃ fides de-
57 poſitioni nõ minus atq; p torturã. ¶ Nec dicatᷣ † ꝙ infirmitas
impediat vires aĩ aut intellectus, quia licet corpus lãgueat, aĩ tñ
nõ impeditᷣ iudiciũ.l.2.§. debilitas corporis.ff.de vaca. muner.
c.3.de renuncia.& quod ibi Bal.nõ conſtitutus in articulo mortis
pp infirmitatẽ nõ impeditᷣ teſtari. l.qm̃ & l. iubemus. C. de te-
ſta. Rurſus põt mr̃imoniũ cõtrahere conſtitutus in articulo mor
tis. Alex. in l. ſi quis poſthumos. ff. de lib. & poſthu. Sed magis
in terminis facit qđ ſcribit Bal.in c.3. in verſ. vaſalli nr̃i. col.ſin.
ver. q̃ro vtrũ. de pace conſtã. vbi concludit ꝙ cõſtitutus in extre
mis põt examinari in teſtẽ, ſicut põt facere teſtm̃. & idẽ cõclu-
dit Bal.in l.hac cõſultiſſima, col.pe.& ibi Alex.col.3. C. qui teſt.
facere poſſ. quæ nĩa refert & ſequitᷣ Dec.in c.ſi p debilitate, col.
3. de offi.deleg. ¶ Secundò rñdeo ad iſtũ teſtẽ, ꝙ eſt contrarius,
& periurus, in omno repellitur a teſtimonio, ẽt quod diceret in
tortura p ſupradicta. Nec dicatur, ꝙ ſaltẽ videatur admitti ĩ hoc
crimine læſæ maieſta. vbi inhabiles admittũtur.l.in q̃onib. ff. ad
legẽ Iul. maie. quia rñdeo, quod iſtud non vr̃ procedere qñ le-
deretur maieſtas dñi in verbis tñ, vt ſupra oſtendimus in primo
dubio. ¶ Secundò reſpondeo quòd in crimine læſæ maieſtatis, li
58 cet diſpenſetur circa inhabilitatẽ perſonæ, nõ tñ † reperitur di-
ſpenſatũ circa inhabilitatẽ dictorũ aut teſtimonorũ qñ ĩ teſtib. eẽt
contrarietas aut periuriũ. bene verũ eſt ꝙ tex. in capitulo accu
ſatus, §. licet verò, de hæreti. lib.6. admitti teſtes periuros, q̄ cœ
lauerant veritatẽ qñ indicijs manifeſtis appareret ꝙ ex zelo fi-
dei, non animi leuitate aut odij fomite reuelarent, quos prius cę
lauerant. Sed iſte zelus fidei non poteſt conſiderari in crimine
læſæ maieſtatis humanæ, maximè qñ teſtis deponit in tortura in
qua nõ zelus, ſed cruciatus conſideratᷣ. Præterea retorqueo illũ
tex. qa loquitur niſi aliud obſtat, & gl. declarat.i. qa falſum de
poſuiſſet, & ſic ſolũ admittitur periurus qñ eſſet periurũ in tacẽ
do veritatem, non quando in loquendo falſitatem, prout hic.
¶ Tertiò reſpõdeo ꝙ licet diſpenſetur cũ teſtib. in quib. ſit ali-
qua inhabilitas, nõ tñ cenſetur diſpẽſatũ qñ eſſent plures defe-
ctus, qa vno ĩpedimẽto ſublato, nõ cẽſentur remota alia, vt ſup
59 notauimus. Ideo videmus, † ꝙ clauſula generalis, Nõ obſtantib.
nihil operatur qñ plura reperiũtur obſtãtia. Bal.in l.3 col. pe.C.
de fur.& in l.3. C.de ſeruitu. Iaſ.in l.ſin.col.7.ff.de conſti. prin.
Deci.in conſi. 502. col. 5. in 7. dubio.& in terminis eſt tex. in d.
c.accuſatus. §. licet verò, de hæreti. lib.6. Sed iſte teſtis vltra ui
tiũ periurij & contrarietatis, eſt vilis perſona nullatenẽſis, infa-
mis. Itaq; aut in nullo credendũ eſt huic teſti, aut ſi credẽdũ ſit,
potius credi dẽt ſolenni depoſitioni quam valde infirmus fecit,

 licèt

licèt contrarium diceret in tortura.per latè ſuprà adducta.¶Nõ
obſtat teſtimonium Simondi Raſſini euã q̃ in tortura perſeue-
raret,quia abundè ſuprà fuit reſponſum:& vltra iam reſponſa,
dico,q̃ eſt ſuſpectus ob fugam quando audiuit falſitatem denu
dari,certè ſi innocens fuiſſet,fuga opus non erat,iuxta latè nota
ta ſuprà circa fugam Nicolai Thomæ Morin. ¶ Non obſtant de
poſitiones illius quondam Iacobi Rocchiæ antequam teſtimo-
nia ſua reuocaret,quia ẽt ante reuocationẽ nõ probabat aliquo
modo propter periuriũ & contrarietatem: quia primo dixerat
numeratos ſibi fuiſſe teſtones quatuor,& poſtea dixit duos tñ.
ſed teſti periuro in vno,in nullo creditur, quia fides teſtis eſt in-
diuidua,maximeq́ quia deierauit in eo quod ad cauſam maximè
pertinet,ſcilicet in receptione pecuniarũ.Inn.in c.fraternitatis.
de hæreti.& latè dixi ſuprà conſiderando & notando pœnas p-
iurij.¶Secũdũ reſpondeo,q̃ potius ſtari debet vltimæ ſuæ depo
ſitioni in qua reuocauit præcedentia teſtimonia, arguẽdo à for
60 tiori hoc modo.Dicunt doctores, † q̃ in cauſa ciuili ſi teſtis eſt
ſibi contrarius torqueri debet,& ſtatur depoſitioni factæ in tor
tura,vt abundè ſupra tetigimus,& ſic tortura purgat infamiam
teſtis in ciuilibus ẽt in præiudiciũ tertij: quanto fortius purgari
debet infamia per condemnationẽ & executionẽ,qñ per talẽ re
uocationẽ patitur ſe cõdẽnari de falſo & executionẽ in corpo-
re fieri?an nõ executio eiuſmodi torturę par eſt? & ſi purgat in-
famia p torturã ubi ag tur de p̃iudicio tertij: quanto magis dẽr
purgari qñ teſtes patitur ſe cõdẽnari de falſo, & condẽnationẽ
exequi in corpus cũ tãta infamia ad fauorẽ tertij,de cuius inno
centia & defenſione agitur? ¶ Augetur fides vltimæ depoſitioni
iſtius teſtis, q̃a mortuus eſt ſine oi reuocatione dictæ vltimæ de
61 poſitionis,ea qua morte † roboris multũ additur ad fidẽ ipſius
depoſitionis:q̃a mors fidẽ auget ꝓbationũ. & vltra adducta ſu-
pra adduco ẽt Deci.in cõſ.42.col.3.circa ſi.ver.6. & vlti.vbi vo-
luit q̃ fides dẽt maior inſtrõ notarij defuncti q̃ viuẽtis:nã veriſi
mile eſt, q̃ mortuus ſuit nõ reuocata fide inſtri, q̃ illud verum
eſſet.¶Simile videmus ſi ex teſtib.inſtrarijs aliqui ſint mortui &
aliq viuãt, q deponũt cõtra inſtrm, iuuat tñ & ſuſtinetur inſtrm
ex teſtib.mortuis.Dec.in cõſi.101.col.2.ver.4.cõſiderandũ.Idẽ
tradit Iaſ.in l.2.col.2.in ſi.C.de bon.poſſ.ſec.tab.per gl.in l.2.in
prin.in gl.3.ff.quẽ teſt.aper.Idẽ tradit Bar.in l.j.in tertia lect. &
ibi doc.C.de teſta.Dec.in c.5.in tertio no.de fide inſtr.eſt verum
q̃ Iaſ.& Dec.in d.c.2.nõ loquũtur qñ aliqui teſtes contradicerẽt
inſtrõ.de quo nouiſſimè tradit Boeri. in ſuis deciſ. Burdegalen.
q.118.nu.19. Ex qua declinatione infertur ad fidẽ aliorũ teſtiu
defunctorũ,qui depoſuerũt in fauorẽ accuſati, quorũ mors ſine
alia reuocatione teſtimoniorũ tñ ſaltẽ operari debet quãtũ ta-
men tortura viuentium. ¶ Præterea conſidero in iſtis teſtibus
accuſati, & accuſatoris,quòd teſtes accuſati depoſuerunt con-
tra ſeipſos in dedecus eorum turpiſſimum, in fauorem alte-
rius:teſtes autem accuſatoris deponunt ad eorum commodum
ne falſi videantur: ideo magis videtur credendum illius tribus
62 teſtib.q depoſuerũt cõtra ſeipſos.† nã ſi magis creditur teſtib.
qui deponũt contra perſonam coniũctã,quia non eſt veroſimi
le quod deponerent cõtra coniũctũ niſi ita eẽt veritas.c.literas,
de pręſum.facit gl.no.in c.ſi.in ver.in teſtẽ,de teſtibus.lib.6.quã
to magis credi debet teſtib.loquẽtibus cõtra ſeipſos? arg. l.præ-
ſes.C.de ſerui.& aqua.¶ Ex alio magis vr̃ credẽdũ teſtibus q de
poſuerunt pro accuſato,quia depoſuerũt de eius bonitate & in
nocentia,quod verba tam turpia nõ pronunciauerit cõtra prin-
cipẽ ſuũ:teſtes aũt accuſatoris deponunt de vitio accuſati quod
63 imò ita locutus ſit. Sed cæteris paribus,præferũtur teſtes † qui
depoũt de bonitate alicuius,quia deponũt ea q̃ ſunt magis cõ
ſonãtia & amica naturæ.Bal.in c.in nr̃a,in prin.de teſtib.Inn. &
doct.in c.auditis,de præſcrip.Abb.in c.cũ P.col.ſi. de accuſa. tñ
teſtes deponẽtes de bona fama alicuius, p̃feruntur alijs teſtibus
deponẽtibus de mala fama.Bal.in conſi. 166. Proponitur quod
ex quodã inſtrõ.in ſi.lib.2.in conſi.77.col.2.lib.3.pulchrius idẽ
Bal.in conſi.402.Quæritur,an p ſolã diffamationẽ.colum.j.poſt
med.li.5.Anch.in conſi.253.In qõne presbyteri.circa ſin.Cor.in
conſi.209.col.ſi.lib.j.in conſi.176.circa ſi.& in conſil.261.col.9.
lib.4.¶ Pro hoc optimè & vrgentiſſime facit quod ſingulariter
voluit Bald.in l.j. circa ſin. C.commun.de leg. vbi ſi vulneratus
64 † inculpat aliquẽ per quẽ ſe dicat vulneratum fuiſſe,talis incul-
patio inculpato nõ nocet:& tñ ſi exculpat, prodeſt exculpatio,
vt exculpatus torqueri nõ poſſit,licet aliàs ꝓcedant indicia legi
tima ad torturã,quod dictum pro ſing.refert & ſequitur Iaſ. ibi
circa ſi.& idẽ Iaſ.in l.de die.in prin.col.ſi.ff.qui ſatiſ. cog.Alexã.
in conſi.24.col.4.lib.2.in conſi.224.col.2.ad ſi.lib.6. & in conſi.
30.circa.ſi.li.7.Eodẽ mõ dicamus magis eſſe credendũ iſtis teſti
bus exculpantibus potiuſquã inculpantibus, & per exculpatio-
nẽ tolli oẽm præſumptionẽ in contrariũ. ¶ Ex alio ẽt magis vr̃
credendũ teſtibus accuſati, quia deponũt veriſimiliora ex his q̃
65 ſupra perſcripſimus,ſed teſtes qui deponũt † magis veriſimilia,
licet pauciora ſint numero, p̃feruntur tñ alijs teſtib.pluribus nu
mero.l.ob carmen.§.ſi.ff.de teſtib.c.in nr̃a,ex eo.ti.ibi,quia non
ad multitudinẽ tñ.facit tex.in c.licet cãm.de ꝓba.tradit Alexã
conſi.27.col.ſi.li.2.& in conſi.10.col.5.li.6.Cur.ſenior in conſil.
74.col.5.Iaſ.in conſi.13.col.4.lib.3.& in conſi.137.col.5. in ſi.li.
4.Dec.in d.c.licet cãm,col 7.in ſi.Cor.in conſi.123.col.2. libr.4.
quãto magis credemus iſtis accuſati teſtib. quia vltra veriſimili
tudinẽ q̃ pro eis eſt,ſunt aũt plures numero.i.tres,nam de Falco
nis curandũ nõ eſt ut infra oſtẽdã.teſtes autem accuſatoris ſunt
duo tñ. Præterea pro accuſato ſunt plurimæ atq; ipſæ vehemẽ
66 tes & efficaciſſimæ iuris præſumptiones † late ſupra cõmemo
ratæ,ex quibus defectus teſtiũ ipſius accuſati ad integrũ ſupplẽ
tur,ita Alex.in repe.l.ſæpe.col.20.verſi.plus dixit. ff. de re iudic.
vbi hoc reputat notandũ & tenendũ mẽti. Facit qđ pulchre ſcri
bit Veronenſis in conſi.38.col.4.poſt med.ubi quod dictũ unius
teſtis ſuppleẽ ex alijs p̃ſumptionibus ad plenã ꝓbationẽ,p text.
cũ ibi no.in c.cũ dilectus,de ſucceſſ.ab inteſt. & per ea quæ no.
Bal.in rub.de contro.inue.Alibi ſcribit Deci.in l.j.col.pen.circa
med.ff.ſi cer.pet.qđ probatio quæ per ſe non concludit, ſatis eſt
quòd præſumptione iuris adiuuer & cõprobetur, allegat Bal.in
l.non hoc,col.ſi.C.vnde legitimi.facit gl.no.in l.ſi duo patroni,
in prin.ff.de iureiur.vbi qñ teſtes ſunt hincinde pares, ſtatur il-
lis pro quibus eſt aliqualis præſumptio. quã gl. pro notabili re-
fert & ſequitur Veronenſis in conſi.61.col.4. Sed illã gloſſ. dicit
ſing.Calca.in conſi.19.col.3.in prin.& in conſi.100.col. pe.in ſi.
dicit eã valde notabile poſt alios doct.in d.l.ſi duo.¶ Poſtremo
dico in iſtis teſtibus ubi cauſa accuſatoris & accuſati uideretur
dubia circa teſtes.quæ tamen ex præmiſſis clariſſima facta eſt,
in dubio teſtes accuſati præferri debent teſtibus accuſatoris.gl.
in d.c.clerici.80.diſt.quã pro ſing.cõmendat Dec.in conſi. 9.cir
ca ſi.& in conſi.109.col.3.quæ gl.procedit ẽt ſi agatur cauſa ci-
uilis,quãto magis in cã criminali?Infertur ex prædictis, quòd ꝓ
bationes rei accuſati ſunt pleniores & efficaciores probationi-
bus accuſatoris,q̃ nullæ prorſus ſunt & inualidæ,ideo quæſtioni
aut tormentis locus eſſe nõ põt.¶Nõ obſtat teſtimoniũ illius ꝓ-
bi viri Gerẽroni Falconis,q̃a nõ deponit de aliquo delicto con-
tra reũ accuſatũ ꝓut deponere nec potuit, quia nõ dixit ſe præ-
ſentẽ fuiſſe alicui ꝓbationi iniurioſæ aut contumelioſæ, tñ po-
tuit teſtificari quod fuit pręſens depoſitionibus illorũ teſtiũ. qui
depoſuerũt in manib.Chabeoli, & potuit teſtificari qđ illi teſtes
oẽs depoſuerunt cõtra reũ accuſatũ,& hoc nõ negatur, nã etiã
reus accuſatus fatetur quod ita depoſuerũt,per falſitatẽ tñ,ió te
ſtimoniũ iſtius Falconis de auditu illorũ teſtiũ nihil curãdũ eſt
67 quia ſicut † non creditur illis teſtibus,ita nec Falconi,qui ab eis
tñ dici audiuit, ne plus credatur copiæ q̃ originali. Auc. ſi quis
in aliquo documẽto.C.de eden.& quia teſtib.nõ creditur quorũ
repellũtur.c.licet ex quadã,de teſti.c.fraternitatis, de hære. c.nul-
lus.3.q.4.& qđ notat Bar.in l.admonẽdi.§.de iureiu. ubi qđ ſcri
ptura priuata nõ facit fidẽ ꝓ ſcribẽte,qui eſt autor ſcripturæ, q̃a
ſicut nõ creditur viuæ uoci ſcribẽtis ꝓ ſe, ita nec ſcripturæ eius.
Sublatis igitur teſtimonijs eorũ à quibus Falconius dici audi-
uit, & ipſius Falconis teſtimoniũ neceſſe eſt vt corruat.Nã ſicut il
li teſtes falſitatẽ locuti ſunt.ita & falsũ ab eis dici audiuit.qua-
tenus aũt deponit qđ teſtes nõ ſubornauit,deponit in ſui fauorẽ
& exonerationẽ,& ſic in cã ꝓpria, ergo nõ eſt idoneus. l. ob. C.
de teſtib.& ſanè abſurdiſſimũ fieret qđ ſi millies deponeret,ẽt ĩ
tortura ſe teſtes nõ ſubornaſſe,qđ ei crederetur cõtra reũ accuſa
tũ,cũ nõ deponat,nec deponere poſſit de aliquo maleficio con
tra accuſatũ,ſed ſolũ de quadã exoneratiõe ipſi' rei.Eadẽ rõ ſeu
reprobatio militat cõtra Nicolaũ Thomę Morin ſi teſtimoniũ ſi
mile forte redderet.¶ Nõ obſtat ẽm argm̃ đ laceratiõe informa
tionũ,q̃a nõ ꝓbat qđ accuſat' mãdauerit aut curauerit eas lace-
rari.Nec ſequit, Trãſegit accuſat' litẽ đ furno,ergo trãſegit vt in
formatiões lacerarẽtur: q̃a iſta cõſequẽtia eſt multũ à diuerſis
& ſeparatis.diuerſæ.n. ſũt cãæ furni & informationũ vt p ſe pa-
ret,q̃a cã furni erat ciuilis & cũ una pſona,cã aũt informationũ
erat criminalis de alia re & cõtra aliã pſonã.ideo de vno ad alte
rũ inferri nõ põt,ẽt quod eſſemus in ciuilibus,q̃a ſeparatorũ ſe-
parata debet eſſe ratio.l.ſin.ff.de calum.l.Papinianus exuli. ff.de
minor.

minor.l.naturaliter. §.nihil cõe.ff.de acqui. poſſeſ.l. maritus. C.
68 de do.inter vi.& vx. ob id non probato aliquo † mandato ipſius
accuſati ad lacerandum informationes, factũ lace antis accuſa
to nocere non det ſeruus furioſi.ff.de manumiſ.l.ab agnato.ff.
de cura.furio.l.fi.ff.cui & à quib. quę iura ad ſimile ꝓpoſitũ ci-
tat Pau.de Caſt.in conſi.3 5.Laudatio.in prin.lib.1. Facit regu-
la iuris,ꝙ alteri per alterũ iniqua cõditio afferri non dẽt.& C.ne
filius pro patre.¶ Plane ſi præſumptionibus agere & certare ve
limus, dico fortiores & efficaciſſimas multò eſſe pręſumptio-
nes eã lacerationẽ factam eſſe ob cauſam falſitatis, 1. quia falſo
receptæ fuerũt.Nam ſi ex veritate ſumptę fuiſſent, non eſt vero
ſimile ꝙ vnus ꝓcurator fiſcalis vafer & callidus voluerit publi-
cè lacerare inform ationes de tanto crimine vt ꝓdeſſet alteri &
ſibi noceret,ſeque in periculũ truderet tã anteceps & magnũ,tò
cãm lacerationis retorſimus ſuprà contra accuſatorẽ, dũ ꝓ reo
accuſato argueremus in quinto & ſeptimo fundamẽto. Dicam[9]
igitur ꝙ voluerit lacerans prodeſſe ſibi tegendo falſitatem,nõ ſi
bi nocere & alteri prodeſſe. ¶ Aliter & retorqueo fundamentũ
lacerationis contra accuſatorẽ. Nam iura dicunt ꝙ pręſumptio
eſt contra lacerantẽ inſtrumentũ aut ſcripturã publicã vt ſupra
oſtendimus.itaque ꝑſumendũ erit cõtra Morin ꝙ lacerauit, nõ
quia ipſe delictum illud læſę maieſtatis cõmiſiſſet, ſed quia fal-
ſo eas ſumpſiſſet informationes.dicere aũt ꝙ lacerauit vt ꝓde-
ſet accuſato, hoc modo nõ fieret ꝑſumptio contra ipſum Morin
lacerantẽ,ſed contra aliũ de cuius mandato lacerãdi nõ appa-
ret.Pręſumẽdo igit̃ delictũ ſeu cõfeſſionẽ delicti cõtra laceran-
te neceſſe,eſt fateri ꝙ ipſe lacerãs deliquiſſet,cuius delicti con-
ſciẽtia informationes lacerauit.delictũ aũt aliud eſſe nõ potuit
niſi quia informationes ipſas receperit cõtra veritatẽ.¶ Confirma
tur iſta ꝑſumptio arguẽdo de parte ad totũ.l.q̃ de tota. ff. de rei
ven.ſed in dubio qñ põt fieri interpretatio.ꝙ aliqd ſit delictu &
nõ ſit delictũ,debet ſumi interpretatio ꝙ delictũ ceſſet.l.merito
ff,pro ſocio.Bar.& doc.in l.nõ ſolũ.§.ſed vt ꝓbari.ff.de ope. no.
69 nun. Eodẽ modo qñ põt fieri † interpretatio ꝙ aliquod delictũ
ſit grauius & leuius, debent admitti interpretatio vt indicet de
lictũ leuius & minus.l.præſes.& l.ſi de interpretatione.ff.de pę.
Pro quo adduco Soci.in l.cũ quęrit̃.in fi.ff.de reb.dub. vbi licet
in his quę ſunt de gñe prohibitorũ pręſumat̃ dolus & factum
qd malo animo,tñ ſit interpretatio vt delictũ ſit minus. Sed vl-
tra Soc.adduco Are.in conſi.31.col.pen.ver.ad ſecũdũ. & in cõ
ſi.80.col.2.in fi.uer.& licet prædicta ſatis oſtendat,& ꝓ hoc tex.
io l.quoties nihil.ff.de reg.iur.& in l.hæc.n.ff.de ſuſpect. tut. Ad
idẽ adduco Fed.de Sen.in conſ.44.vbi ꝙ delictũ ꝑſumitur fac.ſi
ea hora ex qua minor ſequit̃ condẽnatio.Mõ ſi arguimus & ꝑſu
mimus quod iſte Morin lacerauit iſtas informationes ſolũ ob
grãm & vtilitatem ipſius accuſati, ꝑſumit̃ crimẽ læſæ maieſtatis.
ſi ãt ꝑſumimus lacera tas fuiſſe informationes quia falſo fuiſſent
receptę,ſolũ arguit crimen falſitatis,qđ eſt leuius q̃ crimen & of
fenſio cõtra principẽ: iõ talis iterpretatio & ꝑſumptio tanq̃ hu
manior & benignior admitti dẽt. Sed eſto ſine veri ꝑiudicio ꝙ
reus accuſatus curaſſet lacerationẽ fieri,adhuc extra iudiciũ nõ
ſit contrariũ accuſatũ.Nã doctores ſolũ dñt ꝑſumptionẽ induci
ex laceratione cõtra lacerantẽ aut mandantẽ lacerationẽ fieri,
& ſic ex laceratione ſolum naſcit̃ effectus ꝑſumptionis, nõ ple-
næ probationis. apparet quia dñt qđ deferret̃ iuramentũ parti ad
ſupplementũ probationis,qđ nõ deferret̃ poſt plenã ꝓbationẽ.
70 c.2.de ꝓba.Sed iſta ꝑſumptio nõ põt operari in re clara, † imò
tollitur per cõtrarias ꝓbationes.l.fi.in princ.ff.qđ metus cau. l.
nuptura in fi.ff.de iure do.l.ſi chirographum.& l. cũ de indebi-
to.§.1.ff.de proba.Imò vna ꝑſumptio tollit alterã & fortior tol-
lit debiliorẽ.l.diuus.ff.de teſta.in integ.l.nõ ſolũ.ff. de ritũ nup.
c.trãſmiſſa.qui filij ſint legit.Sed ꝓbatio cõtraria ſit ex teſtib. q
reuocauerunt eorũ teſtimonia ex tot tã multis,tã vehemẽtibus.
tamq; efficacibus pręſumptionibus de quibus ſupra.¶ Nõ omit
to, veriſimile non eſſe ꝙ accuſatus curauerit informationes la-
cerari.Nã ſi uera fuiſſent q̃ ſcripta erant ad ipſas informatiões.
illa cęlari nõ poterãt ex tali laceratione,cum tot eſſent teſtes, q
depoſuerant & alij aſsiſtentes examinationi,profectò tenue re-
mediũ occultationis erat illa laceratio.Prætereà eſt ne veriſimi-
le quòd paſſus fuiſſet eas lacerari in publico coram tot perſonis
& teſtibus,ex qua laceratione ita publica delictũ magis manife
ſtũ & publicũ fieret? Iudicãdũ & ꝑſumendũ eſt potius quòd cu
raſſet illas informationes ſibi tradi quas ipſe clã & occultè cõ-
bureret. iſta igit̃ ꝑſumptio ꝙ accuſator trãſegerit ob cãm futu-
ræ lacerationis cũ uerſimilis nõ ſit,eſt q̃dã falſitatis imago.Bal.
in l.[illegible].C.de ſeruis fugi. ¶ Nõ obſtat qđ ex iſta laceratione crimẽ
oritur falſitatis,quia fateor cõtra lacerantẽ aut lacerari mandantẽ,
& ſic cõtra Morin,ſed nõ contra accuſatũ qui non lacerauit ne-
que mãdauit.Quinimo poſito, unquã tñ conceſſo,qđ mandaſ-
ſet,nõ poſſet ob id accuſatus de falſo cõdẽnari, quia illa falſitas ñ
nocebat neq; nocuit, cũ tenor informationũ eſſet quodãmodo
notorius,& poſtea probatus per teſtes eoſdẽ, qui depoſuerant,
& alios.nec ipſe accuſatus negat quin teſtes ita depoſuerint,ſed
dicit,quòd falſo depoſuerũt.l.damus.C. de falſis. ¶ Non obſtat
quod ex tali laceratione induciť crimẽ auxilij in maieſtatẽ prin
cipis,quia rñdeo vt ſupra ꝙ non probat laceratio cõtra accuſatũ,
ſed cõtra Morin tñ. ¶ Secũdo rñdeo qđ crimen auxilij cõſiderari
nõ põt in ipſo accuſato, poſito & nõ cõceſſo,ꝙ lacerationis cõ-
ſcius eſſet,quia hoc modo eſſet principalis delinquẽs & acceſ-
ſorius:quod eſſe nõ põt cõſideraret̃ autẽ auxiliũ contra ipſum
Morin.Sed de iſtis diſputare nõ expedit, quia immunis & inno-
cens eſt accuſatus à vitio illo lacerationis informationũ & deli-
cti,de quo informationes loquerentur.& ex his abſolutus ſit ſe-
cundus punctus huiuſce cõſultationis,in quo veniã dabunt iudi
ces magnifici ſi prolixus ſcripſi:nã cauſæ magnitudo ipſum hoc
deſiderat,vt ad integrũ tangant̃ oĩa. ¶ Venio ad tertiũ dubiũ,in
quo cõſidero,qđ Iuriſcon ultus.in d.l.famoſi.ff. ad legem Iulia.
71 maie.nõ auſus fuit declarare pœnã † cõtra maledicentes prin-
cipibus,aduertẽs ad lubricũ linguæ quod ad pœnã trahi non fa
cilè ſolet.Nã extendere pœnã læſæ maieſtatis ex facto ad offen-
ſionẽ,q̃ verbis tm̃ fieret, inhumanũ & durũ uiſum fuit Iuriſcõſ.
Imperator ẽt in d.l.1.C.ſi qs Impera.maledix.pœnã maledictio
nis q̃ per dolũ nõ ex lubrico linguæ fieret, noluit expreſſe taxa-
re,ne fortè pro verbis tm̃ aut durius quis plecteretur aut ob pœ
nã melius occaſio ꝑſtaretur principalẽ maieſtatẽ cõtemnẽdi:
ideoq; cõſtituit dolosũ & temerariũ latratorẽ ad principẽ ipsũ
quẽ læſiſſet,eẽ remittendũ. Princeps aũt ipſe quã pœnã conſti-
tuat,extra officium eſt aduocatorũ.Nã lex principi dici nõ põt, q
ipſe leges ſubditis imperat.tãti tñ principis tã comis, lenis,ſua
uis æquitractabilis i ſubditos ſniam arbitriũq;mallẽ ego potius
q̃ ſcripti vindictã iuris.Abundãs tñ fuit de pœna eiuſmodi ſcri-
bere,quia offenſio verbalis aduerſus principẽ probata nõ fuit,
ſcripſiſſet tñ nonnihil volumus vt propoſita materia planior &
facilior ad oĩa fieret.¶ Deſcẽdẽdũ eſt nũc ad quartũ dubiũ,an ꝓ
batum fuerit reũ accuſatũ principis maieſtatẽ facto aliquo of-
fendiſſe.in quo dubio uõ arguendo ad partes ne prolixior ſiã &
tędiũ tantis viris afferamus,puto cõcludendũ,non eſſe probatũ
aliquod factũ reſpiciens ad offenſionẽ lęſæ maieſtatis. Nã poſi-
to citra præiudiciũ veritatis ꝙ, ꝓbaretur ꝙ reus accuſatus miſerit
aureos ducentũ & quinquaginta ad matrẽ principis. A ipe quo
princeps is erat ad hoſtis latus:non tñ ſequitur,Ergo accuſatus
ſciebat quod eſſet princeps. A. hoſtis & inimicus eius principis
& dñi Multi.n.ſunt qui principi alicui aſsidẽt,& tñ alterius prin
72 cipis hoſtes nõ ſunt: iõ † anteq̃ puniatur q. tanq̃ pecuniã hoſti
dederit, dẽt conſtare ante oĩa ꝙ ſciret ipſum eẽ hoſtẽ & inimi-
cũ dñi,puta quia ſeruiret in armis aut cõſilio cõtra dñm. argu.
tex.in l.diuus,vbi Bar.ff.de teſta.mili.vbi ſtante ſtatuto quòd cõ
tra inſtrm̃ nihil opponi poſsit,cõſtare tñ prius dẽt quod illud ſit
inſtrm̃.Facit qđ multũ in propoſito ſcribit Bal.in cõſ.177.col.2.
lib.3.ubi anteq̃ emphyteutica qui cecidit a iure ſuo, expellat̃ de
poſſeſsione,cõſtare prius dẽt quòd res ſit emphyteutica, & qđ
agens ſit dñs,quia iudici anteq̃ ꝓbatũ aliquid ſit,mãdare nihil po
teſt,iõ ꝓbãda erat qualitas ſciæ, quia in dubio ꝑſumitur ignoran
73 tia.l.uerius.ff.de ꝓba.Ignorãs † aũt nõ punitur.l.fi.ff.đ decr. ob
ord.fa.l.gñali.C.de tab.li. 10.l.genero.ff.de infa.l. ex maleficijs.
§.lõge minus.ff.de act.& obli.l.cũ ancillas.C.de inceſt.nup.leg.
quinquaginta.ff.de excu.tu.Imò ſtatutũ loquẽs per uerba ꝑgnã
tia & ampla,reſtringi tñ dẽt ne pignorãs puniatur.Soci.in cõſil.
122.col.2.lib.1.iõ qñ quis agit contra aliquẽ,quod aliquid ꝓhi-
bitum fecerit, debet articulari & ꝓbari ꝙ ſciret illud eſſe ꝓhi-
bitũ.Roma.in conſi.473.Tradit Dec.in c.2.de excep.& in conſi.
328.col.2.in fi.& col.fi.Sed ut dixi,nõ eſt bona conſequẽtia Scie
bat reus quòd talis erat apud talem principem qui erat inimi-
cus dñi:ergo ſciebat quod etiã talis ſic exiſtens,erat domini ini-
micus:cum poſſet eſſe apud eum ob aliam cauſam,& non pro-
bat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe.l.non hoc.C. unde le
gi.capitulo in pręſentia, de probatio. & licet poſtea ſciuerit qđ
74 eſſet inimicus, † ex tali tamen ſcientia ſuperuenienti puniri qs
non poteſt.gl.in clemen.prima in uerbo ſcienter, de conſangui.
& affi.¶ Sed dicet aliquis cùm ille eſſet apud talem principem,

inimicum, præſumptio eſt q̃ eſſet inimicus, ideo anteq̃ ſoluerentur pecuniæ debebat reus inueſtigare an eſſ t ille inimicus domini, vel nõ. Reſpondeo, poſito quod teneretur inueſtigare, ex ta
75 li tñ omiſsione † non poſſet puniri de dolo, ſed pro culpa. Bal. in conſi. 142. Hæc qõ. col. 1. lib. 4. ideo quotiens fit mentio de maleficio, intelligitur de maleficio quod cõmittitur faciendo, non omittendo. Bar. in l. aut facta, in prin. ff. de pœnis. Bal. in l. fin. C. de crim. ſtellio. ſequitur Iaſ. in conſi. 49. col. pen. circa med. li. 3. ¶ Sed iterum obijciet aliquis anteq̃ ſoluerentur ſeu mitterentur pecuniæ, fuit denunciatum ipſi accuſato ne mitteret, quia bona
76 illius. P. ſtatim reducerentur ad manus dñi, ideo cũ ſciret † reductionẽ futurã, videtur fuiſſe in dolo. c. conſtitutus, de reſcri. & c. audita, de reſti. ſpo. quæ iura ad hoc propoſitũ allegat Anto. de Bu. in conſ. 42. col. 2. Similiter arguitur dolus faciendo cõtra denunciationẽ ſibi factã, l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. de his quę in frau. cred. l. ſi fundum. C. de rei vend. Rñdeo tribus modis. Primò q̃ de iſta denunciatione non apparet legitimè, quia de ea deponit vnus teſtis tantum: & vox vn ius, vox nullius. l. iuſiuran. C. de teſtib. c. in omni negotio. de teſt b. ¶ Scdo rñdeo q̃ nõ eſt ita ſimpliciter credendũ ſic denũcianti, niſi probet veritatem denunciationis. pulchrè Pau. de Caſ. in conſi. 258. Viſis & põderatis omnibus. col. 2. li. 2. Cor. in conſi. 329. col. 3. lib. 3. & in conſ. 50. col. fi. circa med. lib. 2. ¶ Tertiò rñdeo q̃ iſta denunciatio diceretur facta poſt pecunias iã miſſas. & ſic nõ releuat ſm Cor. in d. conſi. & ſi dicas, poterat nuncius reuocari, quia pecunię delatæ nondũ erãt, ꝓut teſtis ille accuſato co uluerat. Rñdeo q̃ ex hac omiſsione ſolũ argueretur culpa, nec dolo ob cãm omiſsionis põt puniri ut ſupra dixi allegando Bal. in conſi. 142. lib. 3. & ex hoc apparet rñſum ad dictum Ant. de Bu. in d. conſi. 42. quia loquitur qñ quis ſciens futurã prohibitionẽ aliquid facit contra eã. ſed hic de tpe miſsionis pecuniarũ nondũ fuerat denunciatũ accuſato de reductione illa futura, ſed demũ poſt miſsionẽ. ¶ Sed ponamus extra ꝓiudiciũ veritatis q̃ ſciret reus accu. P. A. hoſtẽ eſſe dñi, adhuc dico nõ cõmiſiſſe eum crimen læſæ maieſtatis, quia illa pecunia nõ fuit miſſa neq; ſoluta ipſi P. A. hoſti, ſed eius matri à qua reus accuſatus conduxerat bona principa-
77 tus: quæ † mater nõ poterat hoſtis dici, quia hoſtilitas nõ cõſideratur cõtra mulieres, ideo videmus quod mulieribus ius vindictæ non cõpetit. gl. in c. 1. §. hoc aũt notandũ, in tit. de his qui feu. da. poſ. 10 gl. mag. in fi. Ang. in l. pro hærede. §. fi. ff. de acquir. hær. & l. 4. §. Cato. ff. de uerb. obl. in conſil. 67. & in conſil. 289. & multũ pondero qđ dicit Ang. in d. conſi. 67. q̃ ſtatutũ loquens in bannito, non hẽt locũ in fœmina, in qua ceſſat ratio ſtatuti nã bãniti qui ex forma ſtatuti offendi poſſunt, dñr hoſtes ciuitat Bar. in l. ſi amiſsione. ff. de capi. dimi. Iaſ. in l. de dupill . §. ſi in pluribus. col. 3. ff. de ope. noui nunc. & hoc ipſa experientia compertũ, & exploratũ habemus, quia ſæuiente bello inter principes, mulieres tñ iure belli non capiuntur, nec patiunẽ belli Duces eas offendi, licèt milites pleriq; mercenarij & male feriati contrariũ obſeruẽt. ¶ Scdo conſidero, q̃ de tpe mi onis illarũ pecuniarũ erat frequentes & notoriũ comme ciu int r Gallos & Burgundos. qui inuicẽ mercatura & negotia ag bant manẽte bello prout ante bellũ, vt fuit ꝓbatũ in decimo articulo arti-
78 culorũ defenſionaliũ: ideo dolus aut culpa † imputari accuſato nõ põt, ſi id fecit q̃ alij paſsim conſueuerãt facere. Bar. in l. ſi pignore §. fi. per illũ tex. ff. de pign. actio. & in l. quis ſit fugitiu. §. apud Labeonẽ. ff. de ædil. edic. B l. in pulchro caſu in cõſ. 441. Quidã magiſter Grãmaticæ. col. 2. poſt med. li. 1. Pau. de Caſt. in conſi. 423. Quia ſcio. col. pen. poſt med. lib. 1. Ancha. in cõſ. 348. Pro deciſione q̃ſtu. col. 1. Are. in conſi. 31. col. fi. verſi. prætereа vt in facto. Corn. in conſil. 28. lib. 3. Iaſ. in l. 2. in princ. col. 1. ff. quod quiſq. iuris. in l. 1. in prin. col. 4. ff. ſi quis ius di. non obtemp. in l. domos. col. 2. ff. de lega. 1. & in l. certi iuris. in quarto no. C. de iudi. Deci. in conſ. 473. colum. 2. poſt med. & ſi alij eiuſdem patriæ ſponte conuerſabãtur in comitatu Burgundię mercaturam & alios contractus ineundo, pecunias numerando: quid dicemus in reo accuſato, qui non ſponte & voluntate ſua pecunias miſit, ſed ex neceſsitate præcedentis contractus iurati: nam iura magis & facilius ſubueniunt facienti actum ex neceſsitate quàm ex voluntate. d. l. fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. qui ſatiſ. cog. ¶ Tertiò arguitur in fauorem accuſati ex eo quod Bal. ſcribit in l. 3. circa fin. C. de priua. carcer. vbi quod crimen læſæ maieſtatis non
79 committitur, † niſi quando principis maieſtatis principaliter & directè offenditur. quod dictum pulchre exornat do. Albertus Brunus Aſtẽſis. in conſi. ſuo 69. col. 2. circa med. Et vltra Brunum in terminis noſtris adduco deciſionẽ And. de Iſer. i tit. quæ ſint rega. in ver. bona committe t ũ cr men mai ſtatis. co 9. verſic. aduertendũ eſt. vbi q̃ interficiens conſi iariũ p inc d ipſius conſiliarij, non odio ipſius pri c pi princ palıter non committit men lęſæ maieſtati . Idem voluit Bellamera i cõſi. colũ. 5. vbi q̃ interficiens conſiliarios principis, non vt ta e alio reſpectu, nõ cõmittit crimen læſæ maieſtatis, qđ et à voluit Guido Papæ. q. 44. in fi. Adduco etiã deciſi n al. in l. fallaci C. de abol. vbi q̃ prodens patriam non odio principaliter pr cipis, vt ei ciuitas auferatur, ſed ob alium finem non incidit crimen læſæ maieſtatis. quod dictum refe t & quitur A gc. Are. in §. interdũ, Inſti. de hære. quæ ab inteſt. & n §. 3. inſl de pub. iud. Bar. Veronen. in conſi. 17. col. 6. ver. præterea iſtud p Ad idem adduco Cald. in conſi. vlt. in titul. de accuſat. vbi q̃ debellans caſtrum Eccleſiæ non odio ipſius Eccleſiæ, ſed ad in ſtratoris, qui caſtrum tenet, non tenetur de læſa maieſtate ſ d iſta pecunia non fuit principaliter & voluntarie miſſa ad cauſam alicuius offenſionis pricipis ſeu maieſtatis eius, ſed ob cauſam ſeruandæ fidei & implendi iuramenti ꝓſliti. ¶ Quartò non poteſt dici accuſatus bñfic um aut auxilium tuliſſe hoſti, namcũ
80 teneretur ad cã pecuniã ex fide iurata, cã ſoluendo non d † e neficium contuliſſe, ſed debitum exſoluiſſe l. ꝓxime. ff. ritu. nupt. l. ſi ſeruo fideicõmiſſaria. ff. de hære. inſti. quæ iura in ſimili propoſito allegat Bar. in conſi. 112. De generali. col. 1. lib. 2. & in cõſil. 501. Verba P pæ. col. 2. lib. 5. vbi reputat illas ll. not. ad hoc ¶ Quinto arguo ſic, facilius impeditur quid de nouo fieri quam vt factum tollatur. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu
81 ris. ubi Iaſ. ſed hoſt , ſi durãte hoſtilitate, fides † deſ illa ſeruãda eſt. 22. q. 4. c. innocẽs. & 21. q. 3. c. noli exiſtimare Bal. in cõ . 358. li cet latrunculis. li. 2. Bar. in l. nam & ſeruus. ff. de nego. geſt. & in no. q. tradit Fulg. in l. conuentionum. ff. de pactis. qitem ſequitur Deci in l. debitori. col. 2. in fi. C. de pactis. not. etiam Guido Papæ. q. 418. ver. ſed quid de ſaluu conductu. a fortiori ſeruari debet fides data ante hoſtilitatem. ſi fides ſeruanda eſt hoſti, ergo reus accuſatus non deliquit ſoluendo pecuniam debitam, vbi aperto hoſti eam ſolu ſſet, quod tamen negatur. ¶ Pro hoc optime ac quod ſcribit Abb. in conſi. 60. colum. 1. lib. 1. vbi ſi fideiuſſor ſ luit rebelli eccleſię quod promiſſum erat pacto nudo, repetit tamen quod ſoluit a principali, nec ei imputatur cur nõ oppoſuerit exceptionem pa i nudi principali competentẽ, qa
82 licet poruiſſet, verecundum tamen † erat opponere & ſi dem la cui verecundiæ & pudoris ratione excuſatur fideiuſſ r, per quintus. ff. manda. Sed vltra Abb. allego Bar. in l. pecuniæ. fi. ff. de alim. & cib. leg. & in l. ſi fideiuſſor, in fi. ff. de fideiu . S l. in l. placuit. C. de iud. refert & ſequitur Iaſ. in l. fideicommiſſum. ff. de condi. indeb. vbi tamen de Abb. mentionem non facit. & idem Iaſ. in l. iuriſgentium. §. ſi cum nulla, col. 3. in tertia limitatione. ff. de pactis. in l. non ſolum. §. morte. col. 20. ff. de ope. noui nuncia. & in l. ſi pœnam. col. 2. ff. de uerb. obl. quanto magis verecundum fuiſſet reo accuſato venire contra ſtipulationẽ & religionem iuſiurandi: & adeo verecundis rationem iura habent, quod ſubueniunt aliquid facienti per verecũdiam etiam modicam: puta dicit fœnerator atletæ, Niſi te obliges ad uſuram petam abs te pecuniam in ludo, atleta metuens verecũdiam vt ne publice repetatur in ludo pecunia, ſe obligat ad vſuram, nam reſcinditur promiſſio uſuræ officio iudicis: quia promiſſum ob cauſam verecundię dicitur promiſſum coactè & ex cauſa metus. l. fi. §. pen. vbi Bar. ff. quod metus cau. ¶ Sextò arguitur in fauorem accuſati hoc modo: quando quis citatur eodem tempore ſimul, & ſemel coram diuerſis iudicibus habentib. iu
83 riſdictionem cõtra eum, tenetur † obedire maiori magiſtratui, non minori. l. contra pupillum. §. is qui ad maius. ff. de re iudic. c. ſi duo us. & c. cum parati, de appella. ſed accuſatus citabatur a Deo vt iuramẽtum redderet & pecuniam promiſſam in termino ſolueret. Math. 21. c. 10. Deutero. c. . c. et ſi Chriſtu . de iureiu. ideo licet dñs temporalis aliud forte cogitaret, Deo tamẽ tanq̃ maiori erat obediendum. ¶ Septimo arguitur ſic, Rebellis dici
84 † nõ poteſt, qui per metum aut coactè quid facit. Bal. in cõſilio 36. Proponitur q̃ conſuetudo ciuitatis. in fin. lib. 3. vbi quod talis dicitur rebellio paſsiua, non actiua. Abb. in conſi. 3. q. 6. lib. 2. Imol. in conſil 34. Calcan. in conſil. 81. colum. 2. ſed reus coactè dicitur miſiſſe pecuniam inimico domini propter iuramentum, ita arguit Pau. de Caſt. in conſi. 363. Circa primum quæſitum videtur mihi dicendum. col. 3. circa med. lib. 3. per gloſ. in l. ſi pecuniam, in ver. neceſſe. ff. de cond. ob cau. ſed pulchrius facit qđ
ſingu-

ſingulariter ſcribit Arc.in conſi.14. in quarto dubio. vbi ſi quis
contraxit per metũ cũ iuramento, ſi poſtea per plura tẽpora &
ex longo interuallo impleat promiſſa, nõ cenſetur purgatus me
tus ex tali implemento. ſed præſumitur ſecutum implementum
coacte & metu incurrendi periurij. Ad idem facit quod ſcribit
ſing.Soci.in conſi.253.col.j.circa fi.lib.. vbi q̃ ualet argumen-
tum de iuramento ad torturam, quia iuramentum eſt quædam
tortura ſpiritualis:ſed cui dubiũ coactionem in tortura cõſide-
rari? ¶ Octauo arguitur ſic, iſta pecunia erat promiſſa matri. P.
A.quæ ipſa bellũ non gerebat nec gerere poterat aduerſus dñm
accuſati:ob id licet filius eius hoſtis eſſet, tamen ex inimicitia fi
85 lij grauati † ipſa non debebat nec damnũ pati, vt in tit. C.ne fi-
lius pro patre. l.ex duobus, in fi.ff.de neg.geſt.l.j.in princi. ff.de
alie.iu.l.ſi pater.in prin.ff.de lib.cau.l.in fi.prin.ff.de tranſ. l.fi.
C.de cenſibus & cenſ.lib.11. Nec dubitẽ quin ſi accuſatus non
ſoluiſſet & creditrix cõueniſſet eũ coram aliqua ex curijs ſupre
mis Galliæ producendo inſtrumentũ iuratũ, quin inquã eodem
natus fuiſſet reus de ſoluendo. & ſi oppoſuiſſet exceptionẽ hoſti
litatis, replicaſſet creditrix, ego fœmina hoſtis dici non poſſum,
nec ex facto filij grauari ratione aliqua debeo: & vbi hoſtis eſ-
ſem, fidem iuratus dediſti de ſoluendo, ideo bellum a iuramẽto
non abſoluit. Bene fateor quòd ſi ſuperior prohiberet debitori ne
ſoluat, non incurreret debitor periurium, quia in iuramento in-
telligitur excepta autoritas ſuperioris.l.fi.ff.qui ſatiſd.cog. Imò
etiam præceptum iudicis excuſat à periurio, ſi iudex præcipiat
debitori ne ſoluat. Fed.de Senis in conſi.191. Ratio talis eſt, ſcho
laris. vbi etiam Fede. quòd iuſſus patris excuſat filiũ à periurio.
86 ¶ Nonò arguit ſic, non debet detegi vnũ altare, vt aliud coope
ratur.l.aſsiduis.§.exceptis, ubi Bar.C.qui pot.in pign.hab.c.cũ
cauſam.de præben. facit quod notatur in c.apoſtolicæ.de dona.
ideo non erat offendenda maieſtas diuina contrauenendo iu-
ramento vt maieſtatis humanæ ratio haberetur, nec malũ com-
mitti debet, vt fiat quod bonũ eſt. capitulo ſuper eo, vbi glo. pe.
de vſuris. ¶ Decimò non adhuc reperi legem aut canonẽ quod
conſtãte bello inter duos Principes, ſubditi vtriuſq; liberentur
à ſolutione debitorum, Ideo qui contrariũ dicit, legẽ alleget, a-
87 lìas erubeſcimus † ſine lege loqui. l.illam.C.de colla. §.conſide
remus, in Aut.de trien.& ſemiſ.& dicit Bal.in conſi.340. Et præ
mitto.ad fi.lib.3.quòd allegans ius, tenetur illud probare, iuxta
illud, Legẽ pone mihi dñe. & in conſ.ſeq. dicit quòd qui legẽ alle
gat, tenetur eã probare ſiue ſe fundet in affirmatiua ſiue in nega-
tiua. Iã qd̃ expreſſe iure cautũ nõ eſt, ſuperſtitioſis nõ eſt inuẽtio
nibus præſumendum.c.conſuluiſti.q.5. Bene reperitur iure cau
tum quòd capta in bello iuſto ſunt capientium, aut fiſci.l.diu⁹.
ff.no.Ange.in conſi.365.col.2.in fi.lib.j.Pau.de Caſt.in cõſ.445.
Dico quòd iſte.lib.j.Cald.in conſi.j.col.2.circa med.tit. de treu.
& pa. ſed hic captura & labor capientis conſiderari non poteſt.
Præterea ius permittens talem capturam non videtur extenden
dum, vt quis liberetur a fide data. ¶. Vndecimò arguitur ſic, qui
dicit accuſatum cõmiſiſſe crimen læſæ maieſtatis, quia auxiliũ
dederit hoſtibus dñi, tenetur probare iſtud auxiliũ legitime &
concludenter, id eſt, quòd iſta pecunia ſoluta matri P.A. conuer
ſa fuerit in damnum & præiudicium dñi, quia probationes de-
bent concludere de neceſsitate, maxime in criminalibus.l. fi.C.
de proba. unde probãdũ erat quòd mater cui ſoluta fuit pecunia,
eã miſerit ad filiũ ſuũ hoſtem dñi: aliàs ſi mater eã poſuit eã pe-
cuniã in ſuas neceſsitates, quod eſt uериſimilius cum filio ſuo L.
prouideret (vt aiunt) quo dici poteſt latũ fuiſſe auxiliũ inimicis
dñi? Amplius dico ſi conuerſa fuiſſet pecunia in vtilitatem inimi
88 ci, adhuc reo accuſato id non efficeret, cuius † initiũ bonũ fuit
& licitum, vt debitum iuratũ exolueret, ideo euentus poſtea ſe-
cutus nocere non dẽt, quia cauſa principalis dẽc attẽdi.l. ſi mu-
lier.ff.rer.amo.l.2.§.j.ff. ui bo.rap. Et qd̃ per illa iura ſcribit Bart.
in conſi.319. Decreto dñi.lib.2.vbi ſi aliqui iuſto modo ſe con-
gregauerint, licèt ex tali cõgregatione ſequatur poſtea malum,
non tenentur qui eos congregauerunt, quia ſatis eſt quòd initiũ
fuerit licitum & ob cauſam bonam, pro quo tex.in l.quod ait.ff.
de adulte. vbi Bar. ¶ Duodecimo iuuatur cauſa accuſati ea illo
teſtimonio accuſatoris, quòd fuit denunciatũ accuſato vt nun-
tium reuocaret, ne pecunias ferret ad creditricem, cui accuſa-
tus reſpondit, quòd reuocare non poterat, quia fidem ſoluendi
dederat, ea qua reſponſione non obſcurè oſtenditur quòd puta
uit accuſatus bene ſe agere, ſi fidem datam impleret. ideo qñ ſu
89 mus in his, q̃ de ſui natura prohibita non † ſunt, prout eſt debi-
tũ promiſſum exoluere, qui id facit quod ſibi licere putat, puniri

non dẽt. Bal.in conſi.252. tempore in fi.li.4. Hier. Tortus in con-
conſilio ſuo qd̃ eſt poſt conſi. 2. Aut.de Bu.colum.8. vbi allegat
multa iura. ¶ Decimotertiò facit, nã quælibet cauſa etiam belli a
lis, & iniuſta excuſat à dolo & a pœna.l. iubetur.ff.de lib.cau. glo.
in l.j.in fi.ff.de abigeis.in l.plagij. C. ad legem fauiã de plagia.
Quãtò magis excuſare debẽt accuſatũ cauſæ tã iuſtæ tã legi
timæ ratione naturali & ciuili confirmatæ? etenim negari nõ po
teſt quin bona fide ſoluerit, ut iuramentũ redderet, vt fidem pro
90 miſſam non læderet. Itaq; quod bona fide † fit, puniri nõ debet.
l.ſi ſeruum.§.non dixit in uer.amouere, vbi glo.ff.de acqui.hær.
l.quãuis.ff.de condi.& demon. quæ iura ad hoc propoſitũ citat
Pau.de Caſt.in conſi.205. In cauſa quæ vertitur coram locum te
nente.col.fi.lib.2. ¶ Decimoquarto arguitur, in quacunq; prohi
91 bitione licèt generali aut vniuerſali † ſemper intelligitur exce-
ptuatus ſeu reſeruatus actus qui fieret ex neceſsitate.l. alienatio
nes.ff.fami ercis.l.j.ff.de fundo dot.l.pater filium.in princ. ff.de
lega.3.Pau.de Caſt.in conſi.183. In cauſa quæ vertitur corã dño
vicario caſtri Anglari.col.2.ad fi.li.j.& in conſi. 405. Ad confir-
mationem.col.2.ante med.eo.li. vbi ſtante ſtatuto. quòd mulier
non poſsit obligari ſine conſenſu propinquorum, non habet lo
cum ſtatutum in obligatione neceſſaria, quæ inducitur ex lege
vel ſtatuto. tradit Roma.in conſi.280. præſuppoſito. Alex.in con-
ſil.2 5.col.2.lib.6.Soci.in conſi.80.col.fi.uer.confirmatur, ibi ſi
ergo,&c.lib.4.Iaſ.in l.ſi unus.§.pactus ne peteret. colũ. 9. ff. de
pact. itaq; prohibitio de non præſtando aut conferendo aliquid
hoſtibus, non habet locum in præſtatione aut collatione neceſ-
ſaria, quæ fieret ex obligatione & vinculo iuramenti. ¶ Et ſi dica
tur, Iſta neceſsitas fuiſſet ſublata ex reductiõe bonorũ ad man⁹
dñi, quã reus accuſatus futurã ſciebat. Reſpondeo, quòd imò nõ
probatur legitime iſta ſcientia per aſſertam denunciationem, vt
ſupra oſtendimus. Secundò reſpondeo, ſi reus expectaſſet illam
reductionem periuriũ incurriſſet finito antea ſoluendi termino.
ideo non debebat expectare præceptum inferioris, per quã ex-
pectationem imperium contẽneretur ſuperioris, id eſt, Dei om-
nipotentis, cui iuramentũ præſtitum ſoluere obligabatur: neque
ex reductione illa ſuperuenienti purgatum aut remiſſum fuiſſet
periurium iam commiſſum à quo ſolus Papa abſoluit, nam vbi
92 eſt probabile dubium † an debeat concedi abſolutio vel non, ſo
lus Papa poteſt abſoluere, iuxta oo.in c.cùm contingat, de iure
iur. Alex.in conſi.222.col.3.lib.2.Soci.in conſi.115.col.4. libr.1.
Corn.in conſi.71.col.2.circa med.verſi.ſit ergo concluſio.lib.3.
Curtius ſenior i cõſ.66.col.17.in fin.Ripa.in l.nemo poteſt. col.
2.in fi.ff.de leg. j. ubi loquitur in legato de latere quòd relaxare
non poteſt. & ſolum allegat illud conſi.Curtij ſenioris. à fortiori
93 ſolus Papa poterit abſoluere † quando non eſt dubiũ quòd ab-
ſolutio a iuramento cõcedi non dẽt, prout eſt qñ quis periurium
iam incurrit, vt habetur in c.debitores, de iureiur.& in l.Labeo.
ff.eo.tit. Nec fuiſſet excuſatus reus nõ ſoluendo in termino quo
ad Deũ cui erat obligatus, ſi dixiſſet, Non ſolui ob futuram inhi
bitionem de nõ ſoluẽdo: nã rñderi poterat, cur ante eam nõ ſol-
uiſti? & ſic non excuſatur ex impedimẽto, qui illud poterat amo
uere & non amouit. regula qui poteſt facere.ff.de reg.iur. ¶ Pro
hoc facit quod ſcribit Anch.in conſi.285. Tria principaliter. co
94 lum.2.in ſecundo dubio, vbi ſi vniuerſitas erat obligata † ad ſol
uendũ certã pecuniam adminiſtratori tali locis, ſil maſſarius, ſeu
theſaurarius illius uniuerſitatis debitricis ſciebat quòd ille ad-
miniſtrator ſtatim erat ab officio adminiſtrationis repellendus,
& tñ ſoluit, non obſtãte illa ſcientia, quòd per hoc non dicitur
ſoluens in culpa. & tñ in caſu Anch. non præſupponitur aliquod
iuramentũ: quanto magis non imputabitur culpa huic debitori
qui iurauerat ſoluere in termino licet ſciret creditricem amouẽ
dam ab adminiſtratione bonorum locatorum. Ruſſus in caſu
Anch a. ſolum agebatur ciuiliter, an ille ſoluens eſſet liberatus:
hic aũt agitur criminaliter, itaq; ſi in cã ciuili culpa non aſcribi
tur ſoluenti, quanto minus in cauſa criminali ne quis puniatur
¶ Nõ obſtat ſi dicatur † quòd iuramẽto intelligitur reſeruata au
95 ctoritas † ſuperioris.l.fi.in prin.vbi Bar.ff.ad munícip.c. conſti-
tutus, de reſcr.c.uenientes, de iureiu. cõſequẽter quòd fuiſſet reus
excuſatus ſi nõ ſoluiſſet metu iuſſus ſuperioris. q̃a rñdeo quòd
illa regula procedit, qñ ſuperior expreſſe aliqd iubet: ſecus ſi gñia
liter, q̃a in iuſſu gñali nõ cẽſet velle quòd q̃s qd faciat cõtra iu-
ramẽtũ. ita Old.i cõſ.93. Magiſter ordinis.col.3.circa med. à for
tiori i caſu nr̃o vbi neq; in genere neq; in ſpẽ proceſſerat iuſſus ali
quis ſuperioris. ¶ Decimoquintò dico q̃ nõ ſolũ dolus aut cul
pa imputari reo accuſato nõ põt, cur ita ſoluerit, imò vero do-
lus

96 lus ei imputari poſſet ſi nõ ſoluiſſet.† Nã dolus in eo arguitẽ q̃ p-
miſſa noo ſeruat, quatenus debet & poteſt. l. dolus. ff. maod. l. 1.
§. eſt aũt apud. ff. depoſi. Alex. in conſi. 52. col. 2. verſ. præterea ẽt
ex pacto nudo. & in conſi. 84. col. 2. circa fin. verſi. præterea dicti
locatores. lib. 6. Cor. in conſi. 116. ad fi. lib. 1. & in conſi. 128. col.
2. ante med. lib. 3. Poterat igitur creditrix dolum obijcere ſi nõ
ſoluiſſet, quia promiſſa non ſeruaſſet quatenus poterat. poterat
autem ſeruare non ſuſtinendo expectando futuram inhibitio-
97 nem. ¶ Decimoſextò † arguam eo modo, quo arguit Iuriſcon-
ſultus in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. vbi gl.
in verbo quibus. vbi Iuriſconſultus ad probandum q̃ liberi nõ
eximuntur à patria poteſtate ob furorem patris ſuperuenientem,
arguit hoc modo: in ti. quibus modis ius patriæ pote. ſoluitur
Nõ reperitur notatus iſte modus furoris, ergo dicẽdum eſt cau
ſam furoris ſufficientem non eſſe, vt eximantur liberi à patria
poteſtate. & ſimili arguendi modo vtitur Iuriſcõſultus in l. obli-
gationũ ferè. §. placet. ff. de actio. & obl. dicamus pariter & nos.
in tit. quib. modis tollitur oblig. inſtit. non reperitur notatus iſte
caſus belli. & hoſtilitatis, vt bello ſæuiente inter principes, ſubdi
ti eorum inuicem liberentur ab obligationibus antea cootra-
ctis. Itaq; lex hoc nõ dicit, nec nos debemus dicere. l. ſi ſeruũ. §.
non dixit prætor. ff. de acqui. hære. ſi uiſſet.n. lex hoc exprimere
ſi voluiſſet. l. vnica. §. ſinautem ad deficientis. C. de cadu. tol. c. in
ter corporalia, de tranſlat. præla. Nam lex bene ſciuit exprimere
& cauere, quòd actus qui fiunt ex mera volũtate & liberalitate,
reuocentur ex hoſtilitate aut inimicitia ſuperueoiẽti, quomodo
videmus in legatis. l. 3. in fi. ff. de adi. leg. 1. & in donatione pura
quæ reuocatur per ingratitudinem. l. fi. C. de reuo. donat. non ſic
voluit exprimere lex aut cauere in debitis neceſſarijs, quorum
diuerſa eſt ratio. ¶ Sed dicet aliquis, imò videtur cautum in iure
quòd ſolui debitum non debeat ob hoſtilitatem ſuperuenientẽ
98 arguendo † à fortiori. nã conſtante bello capta ab hoſtibus ſiũt
capientis, modò bellum ſit licitum, per ea quæ habentur in l. in
bello. & l. hoſtes. ff. de capti. ſi licitum eſt hoſtes prædari, à fortio
ri licere debet retinere debita, quia retentionis cauſa eſt fauora
bilior. l. per retentionem, vbi Bal. in 3. not. C. de vſu. l. militis co-
dicillis. §. veteranus. ff. de teſta. mil. l. purè. ff. de except. doli. & l.
pen. §. fi. ff. de bon. poſſ. ſecun. tab. Bal. in conſi. 455 Quæritur, an
filiafamilias. col. 2. lib. 2. Reſponden quòd [illegible] non proce-
dunt quoties ex prædatione hoſtiũ fides præſtita læderetur, quia
illa etiam hoſtibus ſeruanda eſt, vt ſupra dixi & hoc [illegible] in
obtinet ſtante iuramento, qd̃ ſeruari det quotiens obſeruatio
teſt ſine interitu ſalutis æternæ. Sed velem [illegible] re, nunq [illegible]
debitoris interitura ſit apud inferos manes, ex eo q̃ h[illegible] iu a-
mentũ ſeruauerit, imo pe[illegible], ſi [illegible] ſeruet di[illegible] da eſt. Itaque
99 caſus belli ſuperueniens † non debet irritare de[illegible] tuin ab initio
legitimè cõtractũ. l. nec enim. ff. d[illegible] ere actuque priua. l. ſanci
mus. C. de admini. tuto. & qd̃ Bal. [illegible] ſcribit in con. 346. Sit
per eo quod quæritur. col. 2. [illegible] b 3 vbi qu[illegible] legit ne f[illegible]ctum ab
initio ex ſuperuenienti maleficio ir[illegible] non debet, allegat tex.
in l. donationes. C. de dona. inter virum & vxor. ¶ Decimoſepti-
mo arguitur ſic, in fauorem rei accuſat. Homicidium eſt prohi
bitum ore Dei in decẽ præceptis Moyſi traditis, & quod ſine du
bio videtur delictum multo grauius [illegible] um quam ſi debitor cre-
ditori ſoluat quod debet: & tamen videmus quòd homicida nõ
100 punitur † niſi homicidium per dolum committat. Bal. in l. da-
ta opera, col. 4. C. qui accu. Bal. & Salic. in l. 2. C. de noxa. Paul. de
Caſt. & Alex. in l. & ſi ſeuerior. C. de infam. & idem Pau. in cõſil.
377. In cauſa incarceratorum. col. 1. lib. 2. Iaſ. in l. 1. colum. 3. ff. de
legib. in l. ex quacunque. col. 10. ff. ſi quis in ius voc. nõ ierit. in l.
1. §. 1. ff. ne quis eum qui. in l. in actionibus, colũ. 6. ff. de in litẽ iur.
& in l. 1. §. onunciatio. col. 5. ff. de ope. noui nun. Deci. in c. cogno-
ſcentes, col. 4. poſt med. in 1. & 2. lectura, de conſti. & in cõſ. 482.
colum. 1. cauſas autem excuſandi à dolo in crimine homicidij in
finitas pene (ita dixerim) enumerant, qui de criminibus libros
& volumina ſcripſerunt. ob id videmus quod principes ue-
niam homicidij donant quotiens tractatè & appenſatè nõ com
mittitur. Sed cauſæ & rationes tam multæ, tam vrgentes, tã ve-
hementes, tamque efficaces ſupra explicatæ, an non reum poſ-
ſunt accuſatum à dolo excuſare, imò & à culpa. Hic, obſecro &
quæſo, aduertant iudices æquiſsimi iuſtiſsimive, an debitor con
ductor qui locanti mercedem ſoluit tractatè & appenſatè, per
dolum id facere dicatur, vt dñi maieſtatẽ offendat, vt hoſtibus
eius beneficiũ conferat. equidem ceſſante cauſa neceſſaria æris
alieni, non liberam adeò egiſſet, vt pecunias proprias alij opulẽ
tiori donaret. Claudite iam riuos pueri, ſat prata biberunt. ¶ Se-
cundum crimen principale opponitur reo accuſato, q̃ vſuras e-
gerit, ſeu exercuerit. Sed tenendo opi. Bal. in l. improbum. C. ex
qui. cau. infa. irro. ceſſaret iſta accuſatio de vſuris. nam voluit
101 Bal. quòd vſurarius non puniatur aliqua pœna criminali de
iure ciuili, quo iure vſuræ noo prohibentur, imò permittuntur,
ideo quod fit lege permittente pœnam non meretur. l. Grac hĩ.
C. de adult. nec reperitur ſecundum eum, q̃ vſurarius puniatur
aliqua pœna criminali, ſed pœna imponi non debet niſi lex ex
preſſe dicat. §. igitur, in Auc. de noo elig. ſecun. nup. Bal. in Auth.
ex teſtamento col. pe. C. de ſec. nup. de iure autem canonico ſo-
lum quæritur ſalus animæ, ob id ſolum punitur ad reſtitutionẽ
vſurarum. & hanc opinionem Bal. latè defendit Deci. in conſi.
170. & idem Deci. in l. rogaſti. §. ſi tibi. in fi. ff. ſi cer. pe. licẽt Co.
in conſi. 19. & in conſi. 158. col. 2. lib. 3. teneat contrarium. ¶ Sed
quicquid ſit circa hanc opinionem, non videtur probatũ quod
102 reus accuſatus vſuras commiſerit per teſtes † dicẽtes vſuras [illegible]
uetur aut q̃ inierunt cum reo accuſato cõtractus vſurarios, qua
videntur ſuſpecti deponentes ad commodum eorum. Bald. in l.
dictantibus. C. de teſta. ubi in terminis loquitur. ſequitur Alexã.
in conſi. 72. col. 4. & in conſi. 106. col. 2. lib. 1. ſed ultra Alex. addu
co Anch. in conſi. 189. Tribus de cauſis. col. 2. uerſi. ſed in q̃o [illegible]
noſtra. Bal. etiam in d. l. dictantibus. ſequitur Iaſ. in conſi. 78. col.
3. ante med. lib. 1. Idem voluit Are. in conſi. 82. factum ſuper quo
col. 2. verſi. pro cuius declaratione. vbi Are. quod in criminalibꝰ
repellitur teſtis de cuius commodo tractatur, etiam in cõſequẽ
tiam: in ciuilibus autem licet admittatur, non eſt omnino inte-
ger. ¶ Reperio tamen quòd Bal. in conſi. 361. Verba Bartoli. cir-
ca fin. [illegible] .5. voluit tales teſtes fidem facere quando deponũt in
fauorem tertij. non ipſorum. §. legatarijs. Inſtit. de teſta. cum ſi.
idem & latius voluit Ange. de Caſtellione inter conſilia Bald. in
conſi. 405. Ego A[illegible] .1. quod eſt repetitum in conſil. 10. lib. 3.
idem tenet Abb. in conſi. [illegible] 3. col. 4. verſ. nec obſtat ſi dicatur. li.
2. licet idem Abb. in con. 81. col. 1. [illegible] firmare non audeat. &
q̃ tales teſtes probent vſuram voluit Calde. in conſi. 6. in tit. de
teſtib. [illegible] ſſet forte [illegible] q̃ in ciuilibus admittantur tales teſtes,
ſed nõ in [illegible] us. ſed quicqd ſit de hoc caſu ex alijs ſequẽ
tibus [illegible] videtur cauſa accuſati. ¶ Præterea narratur
& in [illegible] ponitur q̃ iſti contractus paſsim & indiſtinctè fie
103 ri conniuentur. [illegible] quæ conſuetudo excuſat. ita in terminis tra-
dit Bar. in l. quis ſi fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ędil. edic.
refert, ſequitur & confirmat Dec. in d. conſi. 170. col. 3. ad fin. ſed
vltra Deci. allego Bal. in l. vnica, in tertia quæſtione. C. de his quę
pœnę nomi. refert & ſequitur Iaſo. in l. 1. colum. antepe. in quar
ta q. C. de ſumma Trinita. & fide catholic. ſed ultra Iaſo. adduco
Abb. in conſi. 15. col. 1. ad fi. verſic. quid ultra. lib. 1. ubi excluden-
dam præſumptionem vſurarum, conſuetudinẽ allegat regionis.
idem voluit Old. in conſi. 207. Vniuerſis. in fi. Cald. in conſi. 4. in
fi. tit. de uſur. & dixi in conſi. 145. col. 3. poſt med. Pro quo facit
qd̃ Bal. ſcribit in conſil. 476. Ille qui dicit. lib. 3. ubi q̃ communis
uſus loquendi excuſat quem à blaſphemia. de quo per Iaſ. in l. 3.
§. iurari. col. pen. ff. de iureiu. Et illud dictũ Bal. ſequitur etiã Soc.
in conſi. 119. col. 1. ad fi. verſ. reperio tamen quod Bal. libr. 4. Nec
moueatur quis q̃ talis conſuetudo ualere non debeat tanquam
contra ius diuinũ: quia fateor q̃ non ualet ut excuſetur quis apud
Deum, ualet tantũ reſpectu pœnæ temporis, ne puniatur quis in
hoc mundo, ut Iaſ. declarat in d. §. iurari. ex quo fundamento res
videtur clara. ¶ Vnum non omitto in hac materia circa illam o-
pinionem, an uſurarius poſsit puniri criminaliter. Nã ultra fun-
damenta Decij pro opi. Bal. conſidero unum fundamentum qd̃
uidetur peremptorium & inuincibile. nam Cor. uult q̃ uſurariꝰ
poſsit puniri crimine ſtellionatus. ſed hoc non uidetur uerum,
104 quia uſura committitur † & exercetur contra ſcientem, quia
ſcienter quis ſe obligat & contrahit: ſed ſcienti dolus non com
mittitur. l. domum. §. ſimili quoque modo. ff. de contrahen. em-
pt. l. 1. in fi, ff. de actio. empt. l. cum donationis. C. de tranſact. l.
nemo uidetur fraude. ff. de regu. iu. regula ſcienti in 6. & quãdo
dolus committitur in ſcientem, non poteſt quis de dolo puniri
etiam crimine ſtellionatus. Bald. in conſi. 250. Præſuppoſito ſta
tuto. lib. 2. ¶ Secundò contra opinionem Corn. uidetur aliud
fundamentum efficaciſsimum. nam quotiens dolus commiſſus
contra aliquem purgari poteſt actione ex contractu in quo do
105 lus interuenit, ceſſat actio † de dolo, nec punitur dolus crimi-
naliter. leg. elegantes. in princip. ff. de dolo. Bald. in conſil. 15. Ad
euidentiam. lib. 1. Paul. de Caſtr. in conſil. 411. Viſo facto & du-
bijs

bijs.col.2. circa med.li.j.ſed vſuræ poſſunt repeti conditione in
deb ti,vt habetur in c.Michael,de u ..in c.debitores,de iureiu.
& in c.ſi epiſcopum.16.q.6.tradit Abb.in conſi.34.ante fi. lib.j.
& in conſ.81.in ultimis verbis lib.2.Vel poteſt agi ex contractu
vt declaretur nullus & vſurarius, & ſic cõpetit aliud remedium
à iure canonico introductum: ob id actio de dolo videtur ceſſa
re.¶Et ſi dicatur,Nonne erit inconueniens & abſurdum,quod
vſurarius maneat impunitus? Reſpõdeo ꝙ periurium non vide
tur crimen leuius vitio vſurarum, & tamen dicit lex,Iuſiurandi
contempta religio ſolum Deum ultorẽ habet.l.2.C.de reb. cre.
Rurſus videmus ꝙ multa quotidie peccata admittimus, etiã ca
pitalia,pro quibus tamen etiam ſi uerificarentur,pœnas non da
mus,ſed vltioni diuinæ reſeruãtur. Quæſo,luxuria non prohibe
tur iure diuino in decem præceptis?Non mœchaberis: Item de
iure ciuili noune prohibetur ad capitis pœnam,vt in titulo.ff.&
C.de adul.& tamen per conſuetudinem contrariam, ſeu diſſue
tudinem abrogata eſt pœna illa.Nonne luxuria poteſt eſſe ita no
xia & pernicioſa atq; vſura,ſi cogatur maritus prolem alienam
educare vxore adultera,cuius adulteriũ indicari non poſsit?Ple
raq; alia ſunt vitia grauiſsima,quorum tamen ex vſu quodã cõi
breuiſsima cura eſt vt puniantur.& diuinæ tñ vltioni reſeruen-
tur,poſt idem videmus in blaſphemia contra Deũ,Chriſtũ, Vir
ginem & Sanctos, pro qua tamen neminem adhuc vidi pœnas
vſquã dediſſe, licet frequens in ore ſit in partibus certè noſtris.
Quæ tamen blaſphemia an non æquè interdicitur iure diuino
atq; uſura,imò primũ illud eſt omniũ præceptũ:Vnũ cole Deũ?
Hæc tamẽ nõ iõ ſcribimus ꝙ uſurarijs auxilio eſſe uelim⁹,& eis
vſuras proſequendi occaſionem præbere, ſed magis hic placet
Baldi opi.& ſequaciũ propterea quòd non dicitur probatum ꝙ
reus accuſatus contractus notoriè uſurarios fecerit diuerſos ab
alijs,ſed tales, qui ſi prohibi videantur ab alijs, tamen paſsim
& vulgò celebrantur,ob id optimum videretur ſi primo inhibe
rentur omnibus contractus eiuſmodi ſub pœnis grauiſsimis.
Audio tamen pœnam eſſe certã pro uſuris conſtitutã per ſtatu-
ta Delphinalia,à quorũ uerbis non uideretur recedendũ.l.j.§.ſi
is qui nauem.ff.de exercito.Etenim negari non poteſt quin vſu-
ra crimen dicatur,licèt non æque graue ut furtũ,aut rapina.Fe-
deri.de Senis in conſi.18.in prin.in conſi.52.in prin. & in conſi.
73.ante fi.nec ſaluus fiet vſurarius.Pſal.14.Qui pecuniam ſuam
non dedit ad uſuram.& pſal.54.& non defecit de plateis eius v-
ſura & dolus.& Ezechiel.c.18.Ad uſuram non commodauerit,
& amplius non acceperit uſuram & ſuperabundantiam non ac
ceperit.& non ſolum ſaluti ſuæ odioſus eſt uſurarius,ſed alij ẽt
in bonis eſt noxius.iuxta illud.pſal.108.Scrutetur fœnerator om
ne ſubſtantia eius,& diripiant alieni labores eius. Iõ latius eẽt
uſurarijs pœnas luere in hoc ſeculo q̃ animarum diſpendia ęter
na ſuſtinere.¶Tertium crimen obijcitur accuſato quòd expen-
derit quoſdam teſtonos Ferrarię ſupra eorum ualorem.Sed bre
uiter expediendo hunc articulum,quia nihil eſt in effectu conſi-
derandũ eſt ꝙ nõ accuſatur quòd expenderit falſam monetam
cuius materia eſſet adulterina,uel qđ talis moneta in patria Gal
liæ expẽdi eſſet ꝓhibita: at ſolũ accuſatur ꝙ plus debito expeo
derit.Ad quã obiectionẽ rñdeo multis modis. Primò, ſi curſus
illius monetæ non erat tã altus pro quãto fuit expenſa,& ſic re
cipientes monetã fuerunt in eo decepti,poterant actione ex cõ-
tractu dolũ illũ purgare,nã ſi vendebant bona accuſato pro qui
bus accuſatus precium certum promittebat, ſi illi teſtoni ouine
rati ſecundum uerũ ualorẽ aut curſum cõem nõ aſcendebãt ad
precium conſtitutũ,poterant agere actione ex uendito ad ſolu-
tionẽ precij:ideo ob eã cauſam non poteſt agi de dolo crimina
liter.d.l.eleganter.ff.de dolo,& dicit ſupra allegãdo Bal.& Paul.
de Caſt.in conſilijs.¶ Secundò reſpondeo, ꝙ ipſe accuſatus re-
ceperat illos teſtonos Vercellis ad rationẽ decem ſolidorum ꝓ
106 q̄libet:ideo nõ uidetur † in dolo aut culpa,ſi eos pro tanto ex
poſuit,& ſi in cauſis aut negotijs alienis non magis prudens aut
diligens fuit q̃ in ſuis propriis.§.fin.inſti.pro ſocio.l.hæredes. §.
non tantum.ff.fa.her.l.ſocius ſocio.ff.pro ſocio. Facit quod De-
ci.pulchre ſcribit in conſi.473.col.fi.ubi quod culpa nõ imputa
tur cuſtodi ſeu depoſitario alienæ pecuniæ ſi illa furto ſubtrahi
tur quando in eodem loco erant etiam pecuniæ propriæ ipſius
depoſitarij aut cuſtodis,quæ ſimiliter fuerunt ſubtractæ.itaque
ſi contrahentes cum accuſato fuerunt decepti, illud factum nõ
fuit ex dolo accuſati niſi paſsiuo.quia ipſe accuſatus ad eam ra
tionem ſeu ualorem monetam illam acceperat quinimo iactu-
ram fecit in illa moneta non breuem,nam quos teſtonos acce-
piſſet pro ſolidis decem, bonam eorum partem ad ualorem mi
norem expoſuit etiam ad ſolidos ſex aut quinq; tantùm.¶ Ter-
tiò reſpondeo,quòd narrantur curſum & ualorem extrinſecũ di
ctorum teſtonorum uariatum fuiſſe in patria Galliæ, ubi expen
debantur quandoq; maiori ualore & quandoque minori, neq;
curſum habuerunt & limitatum,ideo probandum erat ꝑciſe &
limitate de tpe,i.quod tẽpore quo fuerunt expoſiti ad talem ua
lorem,puta ad ſolidos octo uel decem, ſolũ exponebantur cõi-
ter ad rationem minoris ualoris:nam ubi quæſtio eſt in tempo-
re,illud probandum eſt præciſum,certum & limitatum.gl. in l.
eum actum.ff.eſt de nego.geſt.Bar.& .doct.in l.non ſolũ.§.ſed ut
probari.ff.de ope.noui nuncia.Rurſus probandus erat ualor ex
trinſecus illorum teſtorum ſecundum Bart.in l.pretia rerum.ff.
ad legem Falci.quòd communiter tantũ ualebant, & cõiter tan
ti expendebantur & expendi ſolum poterant habentibus notã
qualitatem dictorũ teſtonorum.nec ſequitur, aliqui expoſuerũt
de dictis teſtonis ad breuiorem ualorem,ergo erant illius ualo-
ris tantũ,quã tamen probationẽ ad modũ legitimũ non factam
eſſe putẽ.& ſi probatio illa ualoris requiritur in cauſis ciuilibus
quid dicemus in criminalibus,& cũ ualor ipſorum teſtonorum
fuerit difformis, difficilis eſt probatio illius quantum ualerent.
Iaſ.in rub.inſti. de actio.col.t.in fin.ubi quando contractus uni
formiter fieri conſueuit, ſ miplene is probatur ex rubrica ꝓto-
colli:ſecus qñ difformiter & uario modo fieri cõſueuit.¶Quar
to reſpondeo quòd licet contrahentibus ſe inuicem decipere ĩ
pretio & ualore rerũ.l.in cauſæ.la 2.§.pen.ff.de minori.l.item ſi
pretio.§.ſi.ff.loca. & ſic poteſt contrahens rem ualentem decẽ,
107 vẽdere pro uiginti ſi poſsit, ergo ex tali deceptione puniri †qs
non debet cum fiat lege permittẽte.l.Gracchus.C.de adul.alias
conuenirentur contrahentes ſub auctoritate legis,quod eſſe nõ
debet.l.j.C.de his qui ueniam æta.impe.itaq; licitum fuit reo ac
cuſato exponere illos teſtonos quorum curſus erat incertus,
quanto maiori ualore potuit.Et niſi ita dicamus, ſequeretur u-
num abſurdiſsimum & inconuenientiſsimum,quòd tota mate-
ria.l.2.C.de reſcind.uend.& actionis redhibitoriæ quanto mino
ris ex titulo ædilitio reduceretur ad cauſas criminales. Nam ac-
cuſator ſemper irruere poſſet contra uenditores, & obijcere qđ
rem uẽdiderunt ultra legitimum & moderatũ ualorẽ. quo quid
abſurdius?& iſtud eſt quod ab initio dixi obiectionẽ iſtius cri-
minis nihil eſſe, prout re uera nihil eſt, & hoc dico ſtante illa in
certitudine & uarietate ualoris extrinſeci. ¶ Quartum flagitiũ
accuſato imponitur ꝙ ipſe uaſallus habens feudum ſubditos
malè habuit,& tractauit ob id quod feudo priuari dẽt. Neſcio
an probatus ſit tractatus aliquis malus, tamen ex hoc non ita
ſimpliciter & indiſtincte feudo priuandus eſt,ſed prius pręcede
108 re debet trina † monitio ſuperioris, ꝙ ſubditos bene tractet cũ
cõminatione,quod aliàs feudo priuabitur.tex.eſt in c.j.cum gl.
de mili.vaſal.qui contu.eſt.& in c.j.§.fi.de pace iur.fir. & in cle.
j.de uita & hone.cleri.Per quæ iura ita declarat & concludit Ia
ſo.in Aut.qui in rem.col.2.ad fi.uerſi. limita tamen & intellige.
C.de ſacroſan.eccle.& in c.j. col. 22. in uſibus feu. Curtius Iu-
nior in conſilio 138.col.penul.circa med. ubi multa bona & no
tabilia congerit in hac materia per totum illud conſilium. not.
Bertachi.in ſecunda parte ſui repertorij, in uerbo Feudatarius.
uerb.64.Facit ultra Iaſ.& Curtium quod ſcribit Aret. in conſil.
149.col.4.circa med.ubi quando agitur de priuatione iuris iam
quæſiti ſemper requiritur monitio. allegat Bal. in Auc. hoc am-
plius.C.de fideicom.¶ Ego etiam in hac materia puto conſide-
randum eſſe, ꝙ etiam præcedente trina monitione non ita ſim
pliciter priuandus ſit vaſallus feudo. Nam docto.qui dicunt feu
do eum priuari debere, debent intelligi in feudo vero & pro-
109 prio,† quod eſt quando gratis conceditur:nam ſi pretio uendi
tum ſit, non dicitur feudum propriè,ſed uenditio.Bal.in l.qui ſe
patris.col.pe.verſi.hoc.ſcias.C.unde lib.& in l.ſi quam verſi. &
ſic eſt argumentum.C.de ope.lib.& in c.ſignificauit.col.j. de re
ſcrip.vbi quando feudum pretio venditur, non dicitur proprie
feudum, ideo vaſallus non poterit priuari tali feudo ex cauſis
ex quibus alij vaſalli feudo vero & proprio priuari poſſunt: re-
fert & ſequitur Iaſ.in l.ſi pecuniam.col.5.verſi. Secundo amplia
iſtam regulam.ff.de condi. ob cau. in l.ſi prius col.14.ff.de ope.
noui nuncia.& in l.j.col.11.C.de iure emphy.Dec.in conſi.390.
col.4.poſt med. itaque licèt vaſallus poſsit priuari feudo & pro
prio quando ſubditos male tractat,ſecus tamen in feudo impro
prio:quia in pœnalibus non ſit extenſio de caſu proprio ad im-
proprium l.3.§.hæc verba.ff.de negat. notatur per docto. in l. ſi

tęro.§.de viro.& in l.conſtante.ff. ſo. matr. Pro hoc adduco qđ ſcribit Bal.io conſi.300.col.2.lib.5.vbi quod princeps pôt tollere iuriſdônem acquiſitã pſcriptione,ppter abuſum pſcribentis, ſecus igitur ſenſit ſi iuriſdô acquiſita eêt pecunia & ex côtractu, ¶Et pro hoc vltra alios pôdero & adduco tex.qui in terminis vr̃ in §.ſed & maior.Inſt.de his qui ſunt ſui,vel alie.iuris.vbi ſi dñs ſit aſperior contra ſeruum adeò q̃ eius ſæuitia ſit intolerabilis, nô ob id priuatur iure ſuo, qa nemini ius ſuũ detrahi dẽt dicit tex.ſed iubetur dñs ſeruũ ſuũ venundare bonis côditionibus.ex quo tex.clariſsime vr̃ explicari hæc difficultas, quod dñs nô priuetur iure ſuo, imò ne quidẽ vendere cogatur ſeruũ ſibi ſubditũ niſi ſæuitia ſit intolerabilis,aut durior q̃ æquũ ſit. Itaqȝ argumẽto illius tex.ſi reus accuſatus feudũ pecunia emiſſet, non eẽt priuandus iure ſuo ob malũ tractatũ ſubditorũ,quia in re ſua q̃libet eſt moderator & arbiter,ẽt in abutendo.l. ſed & ſi lege. §. côſuluit.ff. de petitio.hæredi.iñ quia reipublicæ intereſt,ne quis re ſua male vtatur,cogi poſſet ad vendendũ feudũ bonis conditionibus in caſu abuſus intollerabilis. Diuerſa eſt rô in feudo ꝓprio,quia illud eſt gratuitũ bñficiũ,quod facilius reuocat̃.l.fi.C. de reuo.dona.& quia priuilegiũ meret̃ amittere,qui pmiſſa ſibi abutitur ptãte.l.ſi quos.C.de of.pſe.pto.orien. c. priuilegiũ. 11. q.3.Bal.in conſi.19.col.3. lib.4. non ſic dicũt iura quod rẽ ſuam mereatur quis amittere ꝓpter abuſum:imò dicũt contrariũ.d.§. ſed & maior,& licet tex.in d.§.ſed & maior, loquatur in ſeruis,

110 idẽ tñ & eadẽ rône dicendũ vr̃ in ſubditis,qui † ſerui dici poſſunt,licet nô plene.Bal.in l.ſi vſuſructus legatus.ff. de vſufru.& dicuntur ſubditi ſerui obedĩẽtiatij ratione fidelitatis quã pſtãt. Bal.in conſi.410.Quæritur vtrũ dñs.col.2.verſ.dñorum aũt male tractat.ita Bal.in l.2.§.ſed dñorum.ff. de his, qui ſunt ſui uel alie.iuris.vbi q̃ propter nimiam crudelitatem poteſt alicui auferri iuriſdô,poſt Guliel.& Cyn.arg.illius text. reſpondeo quod iſtud procederet in eo cuius eſſet iuriſdô ex cauſa lucratiua, putà in iudice vel alio officiario aut magiſtratu. ſecus ſi ex cauſa oneroſa,quia tunc non bene ſumeretur argu.ex illo tex. qui non vult q̃ auferatur ſimpliciter dominiũ à dño,ſed q̃ cogatur vẽdere. Guid.tñ Papæ.q.62.dicit q̃ de ſtylo curiæ parlamenti obſeruat̃ vt ſubditus atrociter grauatus à dño in carcere vel alias de perſona,eximatur totaliter à iuriſdictione & ſubiectiõe talis domini,aut baronis. ¶ Addo q̃ ſubditi non tenentur obedire dño qñ intollerabiliter eos opprimit.Bal.in rub.digeſtorũ ad fin. refert & ſequitur Cur.iunior in conſil.174.circa fi.lib.5.¶ Quintũ ſcelus oneratur accuſato quod ſal uendiderit contra prohibitionem dñi.Sed iſta accuſatio labeſcit ſimul cũ alijs:quia intelligo q̃ prohibitio domini loquit̃ de negociãte circa ſal, ſed reus ac

111 cuſatus nô fuit negociatus in ſale,† quia conducens vel emens fundum nô dicitur mercari.Bar.in l.legaris,in principio in pen. q.ff.de legatis tertio.Alex.in l.diuortio,in prin.col.8. ver. & idẽ etiam dicit.ff.ſoluto matr. ¶ Secundo reſpondeo, cum accuſatus conduxiſſet omnia bona & iura.P.A.& in illis bonis inuentũ fuerit ſal ſeu materia bona ad ſal in quodam ſtagno. potuit ex iure conductionis ſal illud alienare, quia non principaliter neqȝ expreſſe contraxit ſuper ſale,imo ſuper eo non fuerat cogitatũ, ſed illud fecit in conſequentiam præcedentis côtractus locatio

112 nis liciti:nam multa permittuntur in conſequentiam,† q̃ principaliter non permitterentur.videmus.n.quod dolus de futuro principaliter remitti non pôt,& tñ in conſequẽtiam remittitur. l.ſi unus.§.illud.ff.de pac.& iudex qui de cauſa ſtatus principaliter cognoſcere nô pôt, cognoſcit tñ incidẽter & in côſequentiã.l.3.C.de iud.& ibi Iaſo.in 3.no.plurima bona ſimilia adducit.& idẽ Iaſ.in l.more.col.4.verſi.itẽ quia ſtatutũ.ff.de acqu. hære.& quod ſcribit Alex.in conſi.2.col. 13. uerſi. nô obſtat ſeptimum argumentum. li.j. vbi quod nô inſpicit̃ quod euenire pôt qñ intentio diſponẽtis directò ad illud nô tẽdit,ſemp.n.inſpicit̃ quod principaliter agitur.l.ſi quis nec câm.ff.ſi cer.pet.l. qui exceptionẽ.ff.de condi.inde.ſed intentio principalis accuſati non fuit circa ſal,ad quod ne quidẽ fuerat cogitatũ.Ad idem adduco quod ſcribit Nellus de S.Gemi.in trac.bannitorũ in ſecunda parte ſecũdi tẽporis.q. 13. vbi qđ ꝓ delicto graui quod cõmittit̃ in côſequẽtiã,nô punit̃ quis tanq̃ de dolo & pęna ordinaria,ſed ꝓ culpa tm̃,putà ſi uolẽs occidere bãnitũ trãſcẽdat muros, non tm̃ trãſcẽdit muros principaliter, ſed in côſequẽtiã vt bannitũ occideret.Quod dictũ pro nota.refert & ſequitur Iaſ.in côſ.137. col.pe.lib.j. hic tamen dico nô ſolum ceſſare dolum, ſed etiam culpam,vt ex præmiſsis apparet. ¶ Tertio reſpondeo,quod ipſe conductor ſucceſsit in locũ & ius locantis bona, & quia perſo

113 na locans habebat iura regalium in territorio ſuo,ideo † ſicut locans poterat de illo ſale ad libitum diſponere,ita & côductor hñs cauſam ab eo cui locantis iura conceſſa erant.c.quia circa, de priui.& quod in conductore eccleſiæ ſcribit Cald. inter conſilia Bal.in conſi.494.ad prædicta redeo. & conſi.ſeq.lib.2.alias ſequeretur qđ fuiſſet coactus conductor ſal illud pro derelicto

114 habere.¶ Quarto reſpondeo quòd prohibitio † dñi extẽdi nô debet ad bona ſeu ſal,quod eſſet extra territoriũ dñi, extra territorium dico ſic informatus à parte conſiderãdo tẽpus contractus, & quod eo tẽpore obſeruabatur, iuxta late no.in l.j.C.de ſum.Tri.& fide catho.Bal.in conſ.460. Ioannes de Albingana in fi.lib.j.in conſi.131.Circa pdicta.col.2.lib.2.& in conſi.119. factũ ꝓponitur.col.2.li.3.Alex.in conſi.16.lib.j.Cor.in conſil. 85. col.4.& in conſi.162.col.j.ad fi.lib.3.& maxime non extendi debet iſta prohibitio ad ſal de quo agitur extra territoriũ, quia in conductore fraus conſiderari non poterat, quod accepiſſet ſal extra territoriũ cauſa fraudãdę prohibitionis, tũ ſal illud inueniſſet in bonis ſuis ſeu ab eo conductis ex fortuna quadã inſpe

115 rata.¶Quinto reſpondeo quod ꝓhibitio † dñi generalis de nô faciendo aliquẽ negociationẽ ſalis, non debet extendi ad ſal ꝓpriũ ipſius côductoris inuentũ & perceptũ in bonis conductis, ſed dẽt intelligi qñ quis principaliter emeret ſal vt illud reuendat lucri cã,per tex.in c.eijciens. 88. diſt. per quẽ text. ita dicit

116 Ab.in côſi.6.in fi.li.2.vbi ſtãte ſtatuto. † quod ꝓ negociatione bladi,vinei,olei & ſimiliũ ſoluatur gabella nô tenetur quis ſoluere gabella pro venditione vini,bladi,olei, & aliorũ in prędijs ſuis collectorũ & perceptorũ.quia eiuſmodi uenditio nô dr̃ negociatio.& illud dictũ Abb.refert & ſequitur Deci. in c.eccleſia S.Mariæ.col.fi.uerſi.limita niſi clericus.de côſtit.Iaſ.in l. cætera. §.ſi quis ad opus.col.2.ad fin.ff.de leg. j. ¶ Sextò ꝓhibitio dñi in dubio dẽt intelligi ſine piudicio tertij.l.3.§.merito,& §. ſi quis à principe.ff.ne quid in loco pub.l.nec auus.C.de emanci.lib.cũ ſim.iô ꝓhibitio dñi dẽt interpretari quod voluerit impedire ius q̃rendũ ne quis faciat q̃ſtũ aut lucrũ ſuper negociatione ſalis ultra formã prohibitionis,nô aũt dẽt intelligi quod uoluerit præiudicare tertio in iure iã q̃ſito:ſed locãti erat q̃ſitũ ius & dñium ſalis exiſtens in ſtagno ſuo & in territorio ſuo, iô ipſe locãs non cenſetur prohibitus illud ex arbitrio vẽdere, conſequenter nec conductor hñs cauſam ab eo:eſſet aũt locus prohibitioni, ſi ꝓhibitum eſſet ſal extraneũ adduci in territoriũ dñi, aut quod extranei adducẽtes ſal in territorium dñi nô poſſent illud uendere niſi firmario aut côductori ſalis generali,iô fuiſſet neceſſe uidere uerba ꝓhibitionis.Puto tñ ꝓut audiui,quod ꝓhibitio ad eos ſolũ pertineat q ſuper ſale vulunt negociari & q̃ſtum facere. qđ ſi ita ſit,cã accuſati clariſsima vr̃ in eius fauorẽ ¶ Sed poſito qđ eẽt côtẽptũ mãdatũ ſuperioris,ſine pīudicio veritatis, & pœna contemnentibus certa expreſſa nô ſit,ob id contẽptor talis mã

117 dati † nô pôt reus dici læſæ maieſtatis.Bal. pulchre in conſil. 271.Quęritur verũ bi.lib. 2. & ibi qđ eſt pœna extraordinaria ꝓ motu principis.& idẽ Bal.in conſi.368.Venerabilis.col.2.lib. 3. ¶Septimò côſidero,quod ſi ꝓhibitio dñi loquatur p illa uerba,

118 Ne q̃s † audeat nel pſumat,pſupponit dolũ & illũ requiritur in faciente côtra prohibitionẽ.Card.in cle.j.in prin.q 39. per illum tex.de priui.Cald.in conſi.4.in tit.de ſenten.excom.facit text. in c.monaſteria.de uita & hon.cler.in c.Iudæi.de teſti.& no.p glo. & doc.in c.3.de iud. Sed coductor vẽdẽs ſal repertum in bonis côductis?quô in dolo dici pôt:nã fuit vſus re conducta ad uſum deſtinatũ,qđ pmittitur. l.arborib.§.ſi nauis.ff.de vſuſruct.l. q in prin.ff.cômod. Floria.in l.Sabinus.ff.côi diuid.vſus ei fuit tale inſtar aliorũ fructuũ in bonis côductis collectorũ, idqȝ fecit palã & in publico,ex quo arguitur i bona fide.l.nô exiſtimo. ff.de admi.tuto.l.ſi cũ ipſe.C.de côtrahẽ.emp. & qđ bona fide fit,pœnã nô meret̃.l.ſi ſeruũ.§.nô dixit.in uer.amore.ubi gl.ff.de acqu.hære.l.q̃uis.ff.de condi.& demôſt.per q̃ iura ita dicit Paul.de Caſt. in côſi.205.In cã q̃ uertitur corã locũtenẽte.col.fi.li.2.Cauſatur

119 aũt bona fides † ẽt ex iniuſtis & temerarijs cauſis.Bal.in l.j. in fi.p gl.ibi.C.ubi cau.ſtatus.quod reputat tenendũ menti qđ dictũ refert & ſeqtur Iaſ.in l.ſi quis id qđ.col.7.ff.de iuriſd.om.iu. Hippoly.in l.pře,uel marito.nu.24.ff.de q̃ſtio. Ad quã bonã fidẽ inducendã nô requiritur qđ ſit cauſara ex iuſta cã,ſed ſufficit qđ abſit mala fides,nã inducitur noua fides ẽt ex iuris errore,& tñ iuris ignorantia non eſt iuſta.l.ſed & ſi lege.§.ſcire.ff. de pet.hæ

120 re.Cor.in conſi.251.col.2.lib.3.& dicit † gl.in l.cũ qui.§ à popularib.in gl.parua ſup.uerbo,fuerit.ff.de iureiur. quod bñ fieri dr̃ illud quod bona fide fit.Et licet Iaſ.ibi alleget pro & côtra hę

ſictas

ſitans inſtar eũtis de nocte ſine lumine, tũ uera concluſio vř, ꝙ
anteqs facit gd bona fide in re aliena &in qua nullũ prorſus ius
hēr,& tũc nõ excuſeť, ſi inde dãnũ ſeqniť, & procedũt q̃ Iaſ. con
tratia adducit. Aut facit qs gd bona fide in re ſua propria, aut ĩ
qua ius aliqđ præſẽdit, & tũc verũ ẽ dicere ꝙ bñ ſiat, id qđ fide
ea bona fit. Et iõ diuerſitatis ẽ, qa culpa maiore dignus ẽ, q rei
alienæ ad ſe nõ ptinẽti immiſcet ſe,q̃ faciẽti in re ,ppria, cuius ẽ
moderator, & arbiter,ẽt abutẽdo,vt ſ̃. dixim.in alio propoſito.
Regula,culpa ẽ.ff. de reg.iu.regula,nõ eſt ſine culpa,in 6.ſed iſte
cõductor ita verſatus fuit in re propria nõ aliena: Dicamus igiť,
ꝙ bona fide factũ,dicatur rectè factũ. Bal.in cõ. 414. Verba dñt
121 ꝙ planũ.lib.j. ¶ Rurſus præſumiť bona fides in eo† q aliqd fa
cit ſm ius naturale. Ale.ĩ cõſ.142.col.2.li.j.vbi p̃ſcribẽs liberta-
tẽ ꝯ. ſeruitutẽ dř in bona fide,qa libertas ẽ ſm ius naturale: ſed
iſte accuſatus fecit actũ libertatis vẽdẽdo ſal ſuũ ex libertate,de
qua loquitur tea.in l.in re mãda.C. mãd.nã iniquũ eſt ingenuis
hoĩb. nõ eẽ liberã facultatẽ diſponẽdi de reb.ſuis ad arbitriũ. l.
2.in fi.ff.ſi qs à parẽ. fue.manu.q̃ priuatio facultatis diſponẽdi đ
reb.ſuis dř ꝯ. bonos mores:l.dudũ.C.de cõtrah.emp.l.nemo ex
terus.C.de iudæis.& d.l.in re mãdata.p q̃ iura ita dicit Iaſ.ĩ l.ne
mo pacis.in prin.ff.de pac.& dať actio iniuriarũ ꝯ. eum qui aliũ
turbat in vſu rei ſuæ.l.iniuriarũ.§.ſi qs me prohibeat. verſi. at ſi
qs.ff.de iniur.iõ videmus licere vnicuiq; in re ſua ædificare, vſq;
ad cœlũ ſi poſsit,ẽt,ꝙ ex tali ædificatione vicinis noceať,mõ ne
ædificet principaliter ſolũ vt noceat.l. j.§.deniq; Marcellus.&l.
122 ſi in meo fundo.ff.de aqu.plu.ar.¶ Optimè facit† quod in pul
chro caſu ſcribit Bal.in cõſ.131.Procurator.li. 3. vbi ꝙ recipiẽs
pecuniã à monacho quã eã credebat ipſius monachi, nõ teneť
reſtituere monaſterio ſi eã bona fide cõſumpſerit. & tñ in caſu
Bal. p̃ſumptio erat ꝯ. recipientem pecuniam à monacho q pro-
priũ nihil hẽt.a fortiori p̃ſumẽda eſt bona fides ĩ accuſato q ſal
ſuũ propriũ alienauit,& cũ crediderit accuſatus ex tot cauſis ſ̃.
memoratis licere ſibi ſal vẽdere,nõ dẽt pro tali vẽditione puni
ri. Bal.in cõſ.253.ipe.in fi.lib.3.Hie.Tortus in cõſ. ſuo quod eſt
poſt conſilia Ant.de Bu.col.8.¶Sextò obijcitur accuſato,ꝙ pro-
tulerit illa verba,itẽ nunc &c.ſed iſta verba non probantur. Nã
123 Gaſpar Giliet deponit p verbũ,iudicio ſuo,ꝙ ſibi vř† ꝙ intelle
xerit accuſatus de mře dñi,ſed officiũ iudicãdi ad iudicẽ ptinet
nõ ad teſtẽ,q ita iudicãdo reddit ſe ſuſpectũ. Inn.& doc.in c.cũ
cãm,de teſtib. Bar. in l.q teſtõ.§.fi.ff.de teſta.& in cõſ.113.pro-
ceſſum eſt. in fi. Bal.in l.ſolã. col.j.C.de teſtib.nã teſtis ſolũ de-
bebat narrare q̃ verba audiuiſſet ab ipſo accuſato, non ẽt iudi-
care debebat ob quã cauſam ſeu ob quã perſonam crederet pro
lata eſſe verba illa,qa tale iudiciũ ptinet ad iudicẽ.¶Secũdò re-
124 pelliť iſte teſtis,qa nõ deponit firmiter† & ꝯſtãter ꝙ reus accu
ſatus dixerit illa verba ꝯ.matrẽ dñi,ſed dubitatiuè dicẽdo,ꝙ ita
ſibi vř,iõ nõ probat. Alex.in cõ. 82. col.1.lib.4.& io terminis de
teſte deponẽte p verbũ,vř,ꝙ nõ probet, notat Bar. in l. quid tñ.
§.ſi arbiter.ff.de arb.Alex.in cõ. 78.col.2.ver. itẽ iſte teſtis. & in
conſi.109.co.j.¶De ſecũdo teſte nobili Claudio de podio groſ
ſo dř mihi ꝙ oĩno repellitur a teſtimonio,iõ curandũ de eo nõ
eſt.¶Nec dicatur ꝙ defectus primi teſtis purgetur p alterũ teſtẽ
125 quia illud procederet,ſi alter teſtis † eſſe inuulnerabilis & in-
dubitatus,i.oĩ exceptione maior,ſed cũ ſit vulnerabilis vndiq;
& oĩno repellať,quõ potuit ſupplere dictũ alterius,imò ipſe ſup
plemẽto egeret. & ꝙ requirať idoneitas in vno,vt ex eo ſupplea
tur defectus alterius,voluit Bal.in cõſ. 152.Plura tanguntur. li.j.
& in cõ.10.in q.quæ vertiť inter Philippũ.col.1.ad fi.li.5. Cor.in
cõ.172.col.pe.nu.20.li.2.& dixi latius in cõ. 99.col.fi. & ſi præ
dicti teſtes non ſunt idonei io cauſa ciuili per ſupradicta,qd di-
cemus in cã criminali?¶ Sed eſto (ſine veri p̃iudicio) uerba illa
probarentur,nõ tñ uidẽtur ſonare ad aliquã iniuriã aut maledi-
ctionẽ,ſed eſſent potius demõſtratiua gaudii alienæ infelicitatis
& ſic pertinerẽt illa uerba ad uitiũ illud inuidiæ, q̃ dupliciter cõ
ſiderať,uel cõtriſtãdo de cõmodo alieno,uel gaudẽdo de ĩcom
modo.qđ uitiũ licẽt capitale ſit reſpectu aĩæ ſi in eo qs dolosè
pſeueret,tñ ꝙ pœnã tẽporalẽ nõ auſim dicere idẽ eſſe. Nã licẽt
in manu & ptãte ſuperioris ſit,ut à ſubditis timeať metu pœna-
rũ, nõ æquè in facultate ſua ſit,ab omnibus ut ametur. Nã Deus
ipſe ab inuitis amari nõ uult,ſed milites ſibi uolũtarios eligit.c.
nõ eſt.25.q.j.Rurſus ex talibus uerbis conſiderari poſſet uitium
temeritatis & cõtẽptus cuiuſdã ſi probarentur.Sed io iſtis poſi-
to (citra præiudiciũ ueritatis) ita pronunciata dicerentur, ego
conſidero quandã uerborum celeritatẽ ſeu linguæ lapſum quẽ-
dam ſubitaneũ & improuiſum. Sed dicit lex ignoſcendum eſſe
eſſe ſi ex lubrico linguæ qd iactetur.d.l.1. C.ſi quis imp. maled.
¶ Poſſent ẽt uerba iſta in bonũ interpretari hoc mõ, ꝙ mř filiũ
ſuũ teneriſsimè diligeret ac ſi lac adhuc ſugeret, ob id ꝙ grauiſ-
ſimè uexareť de eius infelicitate & incõmodo, iõ poterat quis
pietate duci & moueri dicẽdo per cõplorationẽ.Eat nunc,qua-
ſi d.iã modo lactare nõ poterit prout ante ſolebat. & cũ uerba
ſint dubia, interpretari debẽt teſtes de eis loquẽtes ꝯ.accuſato-
rẽ.gl.Bar.& doc.in l.inter ſtipulantẽ.§.j.ff.de uer.ob.latẽ Mod.ĩ
c.in pręſentia,de prob.Iaſ.in l.ſciendũ col.10.ff.de uerb.ob.imò
126 videmus† ꝙ impropriãtur uerba ut delictũ fugiatur,iuxta ea q̃
habẽtur in c cũ tu.extra de teſtib.in l.2.§.crediũ.ff.ſi cer. peta.
imò intelligitur uerba p fictionẽ ad excludendũ præſumptionẽ
delicti.Bal.in cõſ.28.In quodã inſtřo, & in cõſ.244.Dubitatur đ
quodã nota.li.j.Pau.de Ca.in conſ.186.ĩ cã q̃ uertitur Piſis col.
2.li.j.& qñ uerba teſtiũ aliquo mõ poſſunt interpretari in bonã
partẽ,ſm eã debent intelligi.Bal.in cõ. 98. Bethonus de Couo.
col.2.ad fi.li.j.ubi ſi quis iactauerit ſe đ expellẽdo aliquẽ de poſ
ſeſsione,& ita teſtes deponant. uerba teſtiũ debent intelligi. in
bonã partẽ.i. quòd intẽderet expellere per uiã iuris, nõ aũt de
facto.Idẽ uoluit Alex. in cõſ.188.col.3.li. 7. ubi ſi teſtis dicat, ꝙ
Titius dixit, ego ulciſcar de tali, uerba teſtis debẽt intelligi do
de uindicta licita.¶Alibi ſcribit Bal.in cõ.150.In qõne.li.j.quod
eſt repetitum in conſ. 382.ti.5.ꝙ ſi probetur colloquiũ occultũ
inter aliquos, illud in dubio p̃ſumitur & interpratur in bonã pa
127 tẽ.& profecto † graue ſatis eſt & indecens,ut in re dubia,certa
detur ſnĩa.c.graue.11.q.3.in re.n.dubia abſolutũ nõ debet eſſe iu
diciũ,ne ueritas offendatur.c.ſi.33.di.& dicit Bal.in cõſ. 79.Da-
uãti.col.2.li.2.ꝙ reo ſatis eſt ſi actor intentionẽ dubiã reddat,
quantò fortius ſatis erit accuſato ſi accuſatoris iudiciũ incertiſ-
128 ſimũ & anceps vndiq: p̃ſtet.l.fi.C.de prob.iõ ĩ caſu dubio† uo
luit lex pronunciari ꝯ.fiſcũ.l.nõ dubito.ff.de iure fiſci.& potius
uult princeps ampliari imperiũ hoĩum adiectione potiusq̃ pe-
cuniarũ copia,poſthabita rõne fiſci.l.cũ rõ.§.ſi plures.ff. de bo-
nis damna.Nec uult princeps uideri ut fiſci rõnẽ habeat.l.j. C.đ
ſecũ.nup. quinimò reputat princeps cõmodũ ſubditorũ pro-
priũ ipſius principis.l.unica circa fi.C.de cadu.toll.&theſaurus
principis non ẽ fiſcus ſuus,ſed ſubditi bene ſe habẽtes.§.cogita
tio.in auc.ut iud. ſine quoquo ſuffra.nã ſubditi pingues,nerui di
cuntur principis.l. 2.C.de oĩ agro deſer.li.11.uerſ.ſunt. Bald.in
conſ 310.Quæritur utrũ dñs.col.3.li.5.iã illud præſtat potiùs no
centẽ abſoluere q̃ innocentẽ cõdẽnare.l.abſentẽ.ff.de pœnis &
cõſequitur curia maiorẽ honorẽ abſoluẽdo q̃ condẽnãdo. Pau.
de Ca.in conſ.219.Viſa inquiſitione.ad fi.lib. 2. alibi. dicit pul-
cherrime Bal.in conſ.347. Ecce formata.in fi.li.3. ꝙ promptio-
res eſſe debemus in ,pceſſus irritatione q̃ in extinctione corpo-
ris humani,&beatiſsimus eſt Rex q ſedet ſuper cathedrã æqui-
tatis dummodo lex naturæ conſentiat. Bal.in conſ.364.Quia qõ.
col.2.li.3. & miſericordiæ laus maxima eſt,quã q negat,Chriſtũ
negat.c.oĩs qui.7.q.j.de qua ſcribit Corn.in conſ. 296.col.1.lib.
3. ubi plura adducit.Ex quibus ſecundum ea quæ proponuntur
quia ad partis informationem ſcribo,puto concludendum in fa
uorẽ accuſati, ut abſoluatur ꝯ. accuſatorẽ: & ita de iure reſpon-
deo,ſaluo ſeniori iudicio magnificorum patrũ & iudicũ am-
pliſsimorum,quibus cauſa commiſſa eſt .quos ipſos rogatos ue
lim.ut ſi quid ſcriptũ offenderint auribus aut oculis tantorũ ui-
rorũ,tanti ſplendoris nominis,tantæq; uirtutis & ſapientiæ in-
gratum aut indignum,ueniam hanc mihi uelint condonare pro
eorum manſuetudine incredibili. Deliberatum erat ſcriptis tẽ
perare in cauſa tam ardua,ſed nunciatum fuit mandaſſe domi-
nos meos dominos delegatos rei accuſati litem defendi, qua
una ſpe adductus ſum,ut ſcriberem, quorum ipſorum domina
tionibus mancipium me auidiſsime dedo.Grationopoli ultima
Septembris.1539.Relaxatus fuit a carcerib.mulcta impoſita pe
cuniaria per magnificos dños delegatos.Aym.Crauetta de Sa-
uiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Ineptitudo libelli cognoſcitur quando apte non concluditur.*
2 *Pro læſione enormi competit remediũ ordinariũ.l.2.C. de re-*
ſcin.ven.nec intentari põt remediũ extraordinariũ reſtitu-
tionis in integrum,quando læſio ſolùm eſt in precio, non in
contractu,quia non expediret minori alienare.
3 *Reſtitutio in integrũ tollitur per iuramentum minoris.*

Abſolutio

Abſolutio à iuramento, minori concedi non debet ſine cauſa, & quæ ſit iuſta cauſa, ibidem nu. 3.

4 *Minor iurans non contrauenire cõtractui ratione minoris ætatis, aut alia quacunque cauſa, perdit beneficium. l. 2. C. de reſcind. vend.*

5 *Quando læſio vltra dimidiam iuſt nimis exceſſiua, iuramẽtũ maioris non tollit remedium. d. l. 2. C. de reſcin. vend.*

6 *Minor quando ſimpliciter iurat non contrauenire cõtractui non exprimendo ex cauſa minoris ætatis, aut alio, non perdit beneficium. d. l. 2.*

7 *Abſolutio à iuramento limitata ad fines agendi aut excipiendi, non tollit vires contractus.*

8 *Papa non poteſt abſoluere à iuramento in præiudicium tertij, cui ius quæſitum eſt, non ſubſiſtente cauſa legitima.*

9 *Principes nõ põt vti plenitudine ptãtis contra non ſubditum.*

10 *Princeps ſine cã non poteſt auferre dominium quæſitum etiam de iure ciuili, puta aditione hæreditatis, ſententia, aut præſcriptione, etiam de plenitudine poteſtatis.*

11 *Abſolutio à iuramento vitiatur ex vitio obreptionis aut ſubreptionis.*

12 *Periurus audiri non debet in cauſa in qua periurium cõmiſit.*

13 *Beneficium iuris nemini auferri debet.*

14 *Implorans beneficium reſtitutionis in integrum reſtituere debet quod accepit.*

15 *Reſtitutio in integrum & remedium. l. 2. C. de reſc. vend. an competat contra tertium poſſeſſorem.*

16 *Vbi eſt iuramẽtũ minoris nõ curatur de auctoritate curatoris.*

CONSILIVM. VII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Eyoimondus Bicci habitator Eybeni patriæ Delphinatus propoſuit remediũ reſtitutionis in integrũ ꝯ. Guigonẽ Mermeti aliàs Michal, tanquã poſſidentẽ de bonis alienatis per ipſũ actorẽ minorẽ, allegando enormẽ læſionẽ vltra dimidiã iuſti pretij, petẽdo condẽnari reũ ad relaxationẽ ipſorũ bonorũ. producendo quandã abſolutionẽ à iuramento conceſsã ad effectũ agendi & excipiendi. quæritur, an petita ipſius actoris fieri debeant. ¶ Viſis actis & meritis huius cãæ, puto reũ conuentũ, ſeu eius hẽdes abſolui debere à petitis actoris ſequentib. fundamẽtis. Primò, qa petitio agentis fuit inepta concludẽdo in remedio
1 reſtitutionis in integrũ. Nã libelli ineptitudo † cognoſcit & arguitur, qñ aptè non concluditur. c. cũ dilecti. vbi doc. de emp. & ven. glo. iſtit. de obli. tit. gñali, in verbo, fm. & in l. 2. §. circa. ff. de excep. doli. Pau. de Ca. in cõſ. 65. Viſo quodã libello porrecto p dñam Andriolã. col. 3. ver. nunc ergo viſo. li. j. & in cõſ. 113. In cã q̃ vertitur inter cõitatẽ Brazani. col. 2. circa med. ver. poſſet ẽt opponi. li. 2 Cor. in conſ. 91. col. 2. & in conſ. 127. col. 2. verſ. & ex his conſequenter. li. 4. ſed iſte libellus agẽtis aptè non concludit, nã propoſuit, & narrauit læſionẽ enormẽ vltra dimidiã iuſti
2 pretij, ex qua læſione † competit remedium ordinariũ. l. 2. C. de reſc. ven. ergo non potuit intentari remediũ extraordinariũ reſtitutionis in integrũ, ita in terminis dñt gl. & Bar. in l. j. C. ſi aduerſus fiſcũ. Cor. in con. 72. col. 3. ad fi. li. 3. & in reſtitu. in integr. ad appellandũ non datur quadiu appellare quis põt. Rota deci. 224. Si ꝯ. abſentẽ. in nouis. & iſta opinio ſine dubio vr̃ procedere in caſu nr̃o, in quo læſio ſolũ allegatur reſpectu pretij. i. qꝑ in pretio læſus eſt vendẽdo aut alienãdo pretio longe minori, non aũt dicit ſe læſũ ex contractu, i. quia non expediret rẽ alienare, cũ nulla alienandi cã ſubeſſet: quo caſu qñ minor læditur ſolum reſpectu pretii, non reſpectu contractus, non cõpetit remedium extraordinariũ reſtitutionis in integrũ, ſed ordinariũ. d. l. 2. C. de reſc. ven. Pan. in c. conſtitutus, col. fi. de reſtit. in integ. Soc. in cõ. 57. col. 9. ad fi. li. 4. & nouiſsimè Gozadinus, licèt Soci. non alleget in conſ. 44 ¶ Is alio nullo mõ potuit intentari remediũ reſtitutionis in integrũ, quia illud † tollitur per iuramentũ ipſius mi
3 noris, Au c. ſacramenta puberũ. vbi latè doct. C. ſi aduer. ven. Nec tale iuramẽtũ tolli aut relaxari põt per iudicẽ eccleſiaſticũ, ſine cã: quæ cã conſideratur, qñ in iuramento interuenit dolus partis ex propoſito, quia doloſè induxerit minorem ad ita alienandũ vel qñ interuenit dolus re ipſa ob læſionẽ enormẽ vltra dimidiã iuſti pretij. no. doct. in d. l. 2. & in d. authen. ſacramenta pube. & qꝑ abſolutio cõcedi non debeat niſi allegetur cã iuſta abſolutionis, voluit glo. in c. quãto, de iureiu. Bal. in cõſ. 474. in vlt. dubio. ¶ Amplius voluit doct. qꝑ ſi minor iurat non ꝯuenire contractui
4 rõne minoris ætatis † aut alia quacunq; cã, nõ debeat abſolui, nec poſſit ꝯuenire ob dolũ re ipſa ex enormi læſione vltra dimidiã iuſti pretij. ita hẽtur p doctores in c. cũ cãm, de emp. & vẽd. Imo. in c. cũ contingat col. 28. de iureiu. gl. & Bar. in d. l. 2. C. de reſcin. ven. Pau. de Caſt. in con. 328. Viſis & conſideratis. col. 2. in fi. verſ. ſi verò attendamus. li. j. Alex. in conſ. 127. col. 2. ver. pro hoc ẽt bñ facit. li. 2. Guido Papa. q. 367. in fi. Iaſ. in l. ſciendũ, col. 2. in fi. verſ. iſtã gl. inducit Dyo. ff. de ver. obl. Crotus in l. ſtipulatio hoc mõ concepta, col. 10. ff. de verborum oblig. Alexandrinus in conſ. 12. col. 4. Corn. in conſ. 17. col. 6. poſt med. nu. 11. & in conſi. 236. colum. 2. poſt med. lib. 4. Deci. in conſi. 403. col. 6. verſ, reſpondetur. licèt contrarium voluerit idem Deci. in cõſili. 180. col. 5. verſic. & idem tradit Anton. de Butr. in cõſilio. 181. column. 1. & in conſilio. 349. colum. 4. verſi. & iſta concluſio comprobatur. ſequendo Anto. & Abb. in dicto capitu. cum contingat. de quo etiam dixi in conſilio. 188. col. 2. Nam quando minor iurat, iuramentum repræſentat eum maiorem, ideo ſi iurat ſimpliciter reſpectu minoris ætatis, perdit priuilegia minorum, & reducitur ad iſtar maioris. d. aut. ſacramenta puberũ. ideo minori ita iuranti ſolum competunt remedia quæ dantur maioribus: & ſicut maiori competit remedium. d. l. 2. ceſſante iuramento, ita etiam minori, quando ſolùm iurat non contrauenire rõne minoris ætatis, quia agendo ex remedio. d. l. 2. nõ con-
5 trauenit ratione minoris ætatis, ſed ratione enormis læſionis, ex qua etiam maioribus ſuccurritur: ſed qñ iurat minor nõ contrauenire ratione minoris ætatis aut alia quacunque cauſa, tunc eius iuramentum ita ampliatum extenditur etiam ad remediũ, d. l. 2. cui cenſentur renuntiatum. & ſicut maior renuncians. d. l. 2. aut ſimpliciter iurans non poteſt agere ex beneficio. d. l. 2. ita nec minor qui tam amplè iurauit, & ſic iſto caſu maior & minor quoad omnia æquiparantur. Nec tunc poteſt ſubueniri minori, niſi eo caſu quo ſuccurritur maiori. & qꝑ hoc ſit verũ, oſtẽditur, quia ſtante tali iuramento minoris, qui iurauit non contrauenire ratione minoris ætatis aut alia quacunque cauſa, ſolum ſubuenitur minori, quando læſio vltra dimidiam eſſet minus exceſsiua. Paul. de Caſt. in conſi. 155. Viſo puncto & allegationibus. ad fin. lib. j. Cor. in conſi. 133. col. pen. verſi. itaque reſtat alia dubitatio in conſi. 214. col. 1. & 2. in conſil. 288. col. 9. in fin. ver. facit etiam ad prædicta. lib. 3. in conſi. 27. col. 5. ver. & in læſione plurimum exceſsiua. &c. in conſi. 17. col. 7. ver. obſtat etiam ad impediendum. & in conſilio. 258. column. 5. poſt med. lib. 4. & ratio eſt, quia quando læſio vltra dimidiam eſt nimis exceſsiua, † tunc ſubuenitur etiam maiori non obſtãte iu-
5 ramento quod relaxari debet, quia ex tanta tamq; exceſsiua læſione præſumitur dolus ex propoſito, cũ nõ ſit ueriſimile paſsũ, quẽ fuiſſe ſe lædi adeò enormiſsimè, quin interuenerit dolus partis, vt p Cor. in d. cõſ. Itaq; iuramẽto minoris & maioris ſolũ reperio unam dr̃am, quia iuramentũ minoris qñ eſt limitatum ad cõtrauentionẽ q̃ fieret ex cã minoris ætatis, non extẽditur ad cõtrauentionem quæ fieret ex alia cã, putà enormis læſionis, ob quã ſuccurritur ẽt maioribus ceſſante iuramento. ſed quando iuramentum minoris non eſt limitatum, ſed prægnans & extenſiuum ad omnem cauſam, tunc per omnia æquiparãtur minor, & maior, nec magis eo caſu ſubuenitur minoribus q̃ maiorib.
6 Quinimmo licet iuramentum minoris non ſit ita amplum, † adhuc dubitabant doc. an iuramentum tollat remedium. d. l. 2. & relaxari debeat ex his quæ latè ſcribit Alex. in conſi. 522. li. 2. Abba. in conſi. 12. col. fi. lib. 1. ubi loquitur ſub dubio fortè ſuccurrendum eſſe minori. Putarẽ iſto caſu ſuccurrendũ eſſe minori, quia ſimplex iurm̃ minoris non tollit remediũ. d. l. 2. ut ibi per doc. Bal. in rub. C. de rerũ permu. circa fi. c. 1. §. item ſacramenta col. 4. de prohi. alie. feu. per Fed. Cald. in con. 8. duæ puellæ. in tit. de iureiur. Soci. in conſi. 48. ad fin. lib. 4. Cor. in con. 179. col. 3. lib. 1. in conſi. 21. col. 5. in conſi. 72. col. 3. lib. 3. in conſi. 124. in conſi. 133. col. pen. in conſi. 214. col. 2. lib. 3. & in conſil. 27. colum. 4. latè Iaſ. in conſi. 135. lib. 4. Ripa lib. 3. reſpon. de dona. reuocan. c. 15. Dec. in conſi. 45. in con. 349. col. 3. poſt med. uer. ſecundo principaliter. in conſi. 180. co. 4. in con. 179. co. fi. & in con. 403. col. 5. poſt med. Cur. Iunior, in conſil. 54. col. 3. in 2. dubio, & in conſi. 141. col. 2. ¶ Ceſſante aũt dolo eſt propoſito

aut

aut reipſa, quia nõ ſit læſio vltra dimidiã iuſti pretii, clarũ eſt ꝙ
iuſm minoris ligat eũ. nec relaxari debet ꝑ epm ſi nõ cõtineat a-
liq̃ turpitudinẽ, & ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ, nec
relaxari debet eo, ꝙ cõtineat læſionẽ ȷ̃. dimidia iuſti pretii, vt hr̃
per doct. in locis s̃. alleg. quia vbi eſt læſio ȷ̃. dimidiã iuſti pretii,
tũc maiorib. nõ ſuccurrit, ſed tm̃ minorib. rõne minoris ætatis re
medio eatraordinario reſtõnis in integrũ, ſed illud remediũ ſeu
bñficiũ minoris ætatis tollit & ecludit ꝑ ſimplex iuſm minoris
tex. eſt in d. authẽ. ſacra. pube. & doc. loquẽtes ſeu ſcribẽtes, ꝙ
minori cõtrahẽti aũt renũciãti ſubueniat nõ obſtãte iuſo ſe inp
loquuntur ſubſiſtẽte cã iuſta doli ex ꝓpoſito, aut re ipſa, ob enor
mẽ læſionẽ vltra dimidiã vel ob metũ ſaltẽ reuerentialẽ, aut ob
turpẽ cãm, putã ſup vſuris, vt patet ea his q̃ abundè Deci. ſcri-
bit in cõ. 180. col. 4. quib. cauſis ceſſantib. cõcludũt doc. cõiter
nõ relaxari iuſm a minore ꝓſtitũ, q̃a ſi relaxaret fieret ꝯ. text. in
d. auth. ſacta. pube. q̃ mãdat ꝯtus minorũ iuratos inuiolabili-
ter obſeruari, & illa Auth. eẽt verbalis tm̃ ſeruiẽs de vẽto ſi abſo
lutio concederet ob quãlibet læſionẽ minoris, ꝯ. l. a. in fi. C. cõ. ꝺ
leg. l. ſi ꝓior. ff. de iudi. l. fi. ff. ne quid in loco pub. l. fi. §. nõ aũt. C.
de bo. quæ lib. c. cõmiſſa. §. porrò, de elec. li. 6. ¶ Et ſi dicas, licet
abſolutio à iuſo cõcedi nõ debeat, tñ hic cõceſſa fuit, & multa
facta tenent, quæ fieri prohibentur. l. pr̃e furioſo. ff. de his q̃ ſunt
7 ſui vel alie. iur. Rñdeo, ꝙ illa abſolutio fuit limitata † ad fines a-
gendi & eaciẽdi tm̃ ſine metu piurij, ob id limitatũ debet pro-
ducere effectũ. l. in agris. ff. de acq. re. domi. nec actus iuris eccle
ſiaſtici cõcedẽtis talẽ abſolutionẽ potuit opari vltra eius inten-
tionẽ, quia ẽt ſnĩa iudicis intelligit, & interpretatur ſm eius inten
tionẽ, l. ſi ex teſtõ in fi. l. ſi cũ argentũ, in fi. prin. ibi, neq; iudex. ff.
de ecep. rei iud. l. qualẽ, in prin. ff. de arbit. l. q̃a arbiter. & ibi no.
eo. tit. intẽtio aũt iudicis nõ fuit auferre & tollere vires iuramẽti
& eius robur & efficaciã, ſed ſolũ habilitare iurantẽ vt in iudi-
cio cõparere poſſet ſine metu periurij, & allegare ac oñdere an
cõtractus eſſent reſcindẽdi, & reuocãdi nõ obſtãte iuramẽto, pu
ta probato dolo ea propoſito aut re ipſa prout fuerat allegatus,
quã rẽ minor iuratus facere nõ poterat citra illã habilitationẽ à
iuſo, vñ per talẽ abſolutionẽ ita qualificatã & limitatã iuramen
tũ non perdit ſuas vires & eius effectũ, quẽ habebat ante relaxa
tionẽ. pulcherrime tradit & clarius cæteris Pau. de Caſt. in cõſ.
259. Circa primũ quæſitũ dubitatio vr̃. col. 3. poſt. med. li. 2. ubi
ꝙ talis habilitatio põt concedi pte non vocata: quia ẽ modici ꝓ
iudicij. nã aut probatur cã relaxationis allegata. i. læſio enormis
& tunc opatur abſolutio, aut nõ probatur & tunc nihil opatur,
talis abſolutio, ſed iuramẽtũ remanet in ſuo robore. idẽ in effe
ctu voluit Bal. in cõ. 474. Vicarius Epi, & ꝙ in tali abſolutione
non requiratur citatio voluit Cur. ſen. in cõ. 66. col. fi. qui tñ va-
riauit in cõ. 44. col. 6. in fi. in 2. dubio. & in fi. illius conſ. & ꝙ cita
tio nõ requiratur voluit Rot. deci. 747. ſciendũ in antiq. Ancha.
inter conſ. Cald. in cõſ. 1. in tit. de ferijs. Calca. in cõſ. 8. col. pe.
ante med. Deci. in c. qua fronte, col. pen. in fi. de appell. li. 5. deci
ſio Neapoli. deciſi. 220. col. 5. in quinto dubio. qñ aũt ſimpliciter
conceditur abſolutio à iuramẽto, an tollantur vires contractus,
tradit Soci. in l. hæc ſcriptura, col. 2. ff. de condi. & dem. & in cõ.
215. col. pen. li. j. Cor. in con. 6. col. pen. in conſ. 189. col. j. in fi. li.
j. in conſ. 45. col. 2. in conſ. 60. col. 2. & col. fi. li. 2. in cõſ. 71. ad fi.
in conſ. 72. col. j. & 2. in conſ. 214. col. j. & 2. in conſ. 288. col. pen.
lib. 3. in con. 112. circa fi. & in conſ. 287. col. pen. poſt med. lib. 4.
& vltra eos addo Abb. in conſ. 71. col. fi. lib. 1. & in conſi. 107. in 2.
dubio, li. 2. & profectò ſi per talẽ abſolutionẽ aliquo mõ vires
iuramenti læderentur, non concederetur parte non vocata ad
ſimplicẽ allegationẽ aut aſſertionẽ impetrantis, ſed quia iudex
eccleſiaſticus videt eã non eẽ præiudicialẽ facilè cõcedit in ab
ſentia partis. ¶ Secundò reſpondeo ad iſtam abſolutionẽ à iura
mento, ꝙ fuit conditionalis, fiat quatenus de iure poſſumus, ſed
reſpectu extinctionis viriũ iuramẽti nõ põt eps, imò ẽt ſummus
Pontifex † abſoluere à iuramento in præiudiciũ iuris tertio q̃ſi-
ti mediante iuramẽto, non ſubſiſtente cã legitima aliqua ex cau
ſis s̃. memoratis. Abbas in conſi. 12. in ulti. dubio, & in d. cõſ. 71
col. fi. li. j. & in c. conſtitutus, de reſcrip. gl. in c. quanto, de iure-
iurao. Card. in clem. j. §. fi. q. pe. de iureiur. Pau. de Caſt. in conſi.
290. Viſa ſupraſcripta facti narratione. col. 2. circa med. li. 2. De-
ci. in c. ſignificaſti col. 5. ad fi. de electio. Iaſ. in l. Labeo in fi. ff. de
iureiur. Quod procedit etiam ſi Papa abſolueret de plenitudi-
ne † poteſtatis, quando ageretur de præiudicio tertij non ſubdi
ti ſummo Pontifici in temporalibus, quia princeps non poteſt
vti plenitudine poteſtatis contra non ſubditum. Anto. & Imol.
in clem. paſtoralis, de iud. Anto. in clemen. ne Romani. de iure-
iu. Soci. in conſ. 163. col. 6. ver. quartus caſus in cõſ. 266. col. 16.
ver. quartus caſus. li. 2. in conſi. 27. col. 3. ad fi. & in con. 120. col.
8. ad fi. li. 3. idẽ ſi vtatur iſta plenitudine ptãtis contra ſubditum
cui ea iuramẽto partis ſeu ea contractu iurato eſſet acquiſitum
10 dominium † quod eſt de iuregentium, quod princeps ſubdito
ſine cã auferre non põt, licèt fuerit acquiſitum per actũ iuris ci
uilis, puta aditionẽ hæreditatis aut ſnĩam. ſecundum cõem opi.
reprobata opi. Bal. & Pau. de Caſt. ita concludit Soci. in conſ. 63.
col. 6. in d. conſi. 120. col. 6. verſi, aliquando & ſecundo, lib. 3. in
conſi. quod eſt poſitũ inter conſilia. d. Alberti Bruni Aſtenſis, in
conſi. 10. col. 6. ad fi. verſ. tertia concluſio. Iaſ. in l. Gallus. §. & q̃d
ſi tm̃. col. 20. verſ. iſtam limitationem. ff. de lib. & poſthu. in l. ſi is
qui pro emptore. col. 54. verſi. quartò facit. & col. 56. ver. 4. prin-
cipaliter. ff. de vſucap. & in l. fi. in ſeptima limitatione. C. ſi ꝯ. ius
vel util. pub. Deci. in conſi. 343. col. 3. uer. & quia poſt aditã fa-
cit idem Deci. in conſi. 284. col 6. uerſ. 3. cõis opinio. Addo. Ab
ba. in conſi. 111. col. fi. lib. 2. Cur. Senior in conſ. 50. col. 72. in fi.
uer. tertia reſultat concluſio. ¶ Et licet adducatur Pau. de Caſt.
contrarium tenere, tñ ultra Moder. addo ꝙ ipſe Pau. in conſi.
34. Super primo dubio ur̃ dicendũ ꝙ legitimatio. col. pen. lib.
2. dubitat de hoc, an princeps ſine cã poſsit tollere dñiũ quæſi
tũ mediante iure ciuili, quia licet modus acquirendi ſit de iure
ciuili, effectus tñ acquiſitionis eſt de iure gentium. & ſic de opi.
Pau. nõ ur̃ curandũ. cũ eã conſulendo firmare nõ audeat, uel ſa-
tis eſt ꝙ reperiatur de ea dubitare, q̃a perinde eſt ac ſi ignora-
ret ueritatem illius articuli, quia dubitans & ignorans æquipa-
rantur. l. manifeſtiſsimi. §. ſi autem dubius. C. de furtis. eſt uerũ
ꝙ ſuper hoc articulo doc. uariarũt, ut latè alias dixi in quodã cõ
ſilio facto ſuper interpretatione unius decreti marchionalis. eſt
in conſi. 135. nu. 20. & nu. 22. Ex quibus concludo illam abſolu-
tionem à iuramento nõ nocere, tam ea defectu uoluntatis q̃ po-
teſtatis abſoluentis. ¶ Tertiò reſpondeo ad iſtam abſolutionẽ ꝙ
11 fuit impetrata ꝑ obreptionem expreſſa falſitate. † nam fuit nar
ratum: ꝙ impetrans læſus fuerat in illis contractibus iuratis ul-
tra dimidiam iuſti pretii, & tamen iſtud non fuit iuſtificatũ, im-
mo probatum de contrario etiam ex teſtibus ipſius impetran-
tis. nam primi teſtes non deponunt de læſione ultra dimidiam,
ſed uſq; ad dimidiã. alij uerò ultimo loco eaaminati deponunt,
de læſione ultra dimidiam æſtimatis reb. ſine oneribus, ſed ſue
runt probata onera cenſus & laudimij aſcendentia, ẽt pro ſola
rata ipſorũ de Mermetis alias Michal ad florenos ſeptuaginta
monetæ, quib. onerib. conſiderans longẽ ȷ̃. dimidiam læſio cõ-
tigiſſet, conſtat aũt uitium obreptionis impetrationẽ uitiare. l. ſi
quis obrepſerit. ff. de falſis. no. in l. præſcriptione. C. ſi ꝯ. ius, uel
util. pub. & maius uitium eſt obreptionis in eaprimendo falsũ,
q̃ ſubreptionis in tacendo ueritatẽ. Alex. in conſ. 60. ad fi. lib. 2. &
dicit deciſio Neapo. deci. 220. in quinto dubio, ꝙ iudex ſæcula-
ris non tenetur obedire abſolutioni à iuſo, q̃ reperitur ſubrepti
tia: a fortiori, qñ eſt obreptitia obtenta per falſas preces. Itaq;
ea uitio obreptionis apparet ꝙ agens eſt periurus non ſuffragan
12 te illa abſolutione nulla & oĩno inualida, iõ rõne periurii † au-
diri non debet, cũ ſit periurus in cã ob quã agit, iuxta not. in l.
alias. ff. de iureiur. Bal. in conſ. 118. Præmittendum eſt, col. 2. lib.
4. c. dilecti, ubi Deci. in 3. nota. de except. ¶ Itaq; reuertendo ad
principalem concluſionem, dico, ꝙ petitio actoris eſt inepta, dũ
imploratur beneficium reſtitutionis in integr. pro læſione ultra
dimidiam, quia erat proponendum remedium ordinarium. d.
l. 2. C. de reſcin. uendi. per late ſupra deducta. & quando libellus
eſt ineptus nihil ſupplet iudex, niſi illum ut laceraret. l. j. ff. de of
fic. aſſe. capit. ſacerdotibus. 6. q. j. Innocen. in capi. j. de off. uica.
Abba. in conſ. 88. col. 2. lib. 1. Bal. in conſ. 54. Caſus breuis. col. 2.
circa med. lib. j. nec eaceptio eſt neceſſaria contra libellum ine-
ptum. Bald. in conſ. 140. libellus. & in conſ. 238. col. 1. lib. 2. Nec
concedi debet reſtitutio pro læſione quæ ẽ ȷ̃. dimidiam iuſti ꝓ-
tii, quia illa fuit ſublata per iuramentũ, ut s̃. abundè oñdimus.
Ex quib. infertur ꝙ licèt agẽs probaſſet de læſione, ultra dimi-
diã (quod oĩno negatur tanq̃ penitus falſum) adhuc tñ obtinere
non debet ob ineptam eius petitionem. ¶ Et ſi dicas, q̃ iusſ eſt an
fuerit intentatum remedium. d. l. 2. C. de reſcin. uend. uel reſtitu
tionis in integrum. Reſpondeo ꝙ maxima uis eſt, quia in reme-
dio l. 2. concluditur alternatiuè, uel ad reſtitutionem rei pretio
reſtituto per actorem, uel ut pretium iuſtum ſuppleatur: ſed in
reſtitutione in integrum concluditur præciſe ut reponatur agẽs
in priſtinum ſtatum. Vnde cum reus in remedio d. l. 2. habeat
electionem

electionem vel ſupplendi iuſtum pretium, vel reſtituendi rem p
13 tio ſuo recepto, beneficium † huius electionis & facultatis au-
ferri non debet. l. 4. C. ſi ex teſtamento. ff. de re. iud. c. de his. in fi.
37. diſt. c. indultũ. de reg. iur. lib. 6. ¶ Sed poſito & nõ conceſſo,
ꝙ intentatum fuiſſet remedium ordinariũ, d. l. 2. C. de reſc. ven.
adhuc agens obtinere non poſſet: quia læſio vltra dimidiã proba
ta non fuit, imò longè infra dimidiã ẽt ſm teſtimonia partis, vt
ſ. oſtdimus in vltima q̃ſtione ad abſolutionẽ à iuramento: & qa
ſunt detrahenda melioramenta in rebus facta ſm probationes
factas. ¶ Secundò principaliter abſolui debent rei, quia poſito,
14 & nõ conceſſo aptè actũ & cõcluſũ eſſe, tñ ẽt qñ imploraĩ † be
neficium reſtitutionis in integ. debet agẽs reſtituere pretiũ acce
ptũ ſi in integrũ reſtitui vult. l. ꝙ ſi minor. §. reſtitutio. l. intra vti-
le. ff. de minor. l. cũ te fundũ. C. de pac. inter emp. & vẽd. d. l. 2. C.
de reſc. vend. c. j. & quod ibi no. de in inte. reſt. c. cũ olim, de cen-
ſib. Abb. in cõ. 62. ad fi. li. j. Cor. in cõ. 188. ad fi. li. 2. vbi concludi
tur, ꝙ agens vt reſtituatur aduerſus aliquem contractũ, debet
prius implere pro parte ſua, & reſtituere quicquid accepit ex il-
lo contractu, ſed iſte agẽs non ſolum non reſtituit pretium acce-
ptum, imò ne quidem obtulit. ¶ Tertiò principaliter debent rei
abſolui, quia vbi cõpeteret reſtõ in integrum † illa non datur ꝯ.
tertium poſſeſſorem ignorantem niſi in ſubſidium, qñ primus
emptor ſoluendo non eſſet. l. in cãx. la. j. §. fi. ff. de mi. gl. in l. mi.
in prin. in ver. fuerit. ff. de euictio. declarat Alex. in con. 67. lib. 5.
ſed regulariter præſumitur ignorantia, i. ꝙ ſecundus, uel tertius
emptor ignorauerit contractũ factũ eſſe cũ dãno & læſione mi-
nori. l. verius. ff. de proba. regula, præſumiſ ignorantia, in ſexto.
Similiter ſi actũ eſſet remedio. d. l. 2. C. de reſcin. vẽd. illud non
datur ꝯ. tertium poſſeſſorẽ. Alex. in con. 92. co. 3. ver. & ad hoc ẽt
adduco. li. 1. Iaſ. in l. fi. col. 2. circa med. ff. de op. no. nun. & idem
Iaſ. in l. 1. §. fi. hæres. col. 1. poſt med. ff. ad Treb. & in caſu quo cõ
peteret ꝯ. tertiũ, ſolũ cõpetit vſq; ad quatuor annos. Cy. in. d. l. 2.
q. 11. ¶ Non obſt. mõ ꝙ iſte minor haberet curatorẽ ſine cuius
auctoritate contraxit, ob id ꝙ contractus videantur nulli: quia
16 † vbi eſt iuſm non curatur de auctoritate curatoris. glo. 1. in d.
auth. ſcrã puber. & eſt cõis opi. doc. quæ vbiq; obſeruatur de cõ
ſuetudine, vt ibi atteſtatur d. Iaſ. col. 7. poſt med. Cor. in conſ. 72.
in priu. li. 3. Crotus in l. frater à fratre, col. 10. verſ 4. quæritur. ff.
de cond. indeb. Alex. in con. 102. Cum ſtatutum. col. 2. ver. 9. pro
batur. li. 4. in conſ. 27. col. pen. in fi. verſi. 9. confirmatur. lib. 1. in
conſ. 38. col. 4. ver. quib. tñ non aduerſantib. & in con. 53. col. 5.
ver. aut nõ interuenit. li. 3. & alibi ſæpe doc. ¶ Poſtremo conſide
ro lapſum eſſe tp̃s quadriennij poſt minorẽ ætatem, intra quod
petenda erat reſtõ in integrum. l. fi. C. de tẽ. in integ. reſtitu. Nec
obſtat aſſertum reſcriptũ illuſtriſ. dñi gubernatoris, quia dico ꝙ
illud reſcriptũ fuit conditionale conſtito de ſupplicantis, iõ pro
banda erant oĩa narrata in ſuppoſitione. quòd procedit, licèt in
reſcripto non eſſet illa clauſula, conſtito de ſupplicantis. c. 2. vbi
gl. & doc. de reſcr. Cor. in conſ. 201. col. 2. in fi. li. 3. Dec. in c. con
ſtitutus. col. 1. de reſcr. in con. 142. col. 4. in con. 154. poſt prin. &
alibi ſæpe. ſed nõ iuſtificauit neque probauit impetrans oĩa nar
rata per eũ ſi bene aduertantur. Aduerte tñ lector circa proxi-
mè dicta, quòd remedium. l. 2. C. de reſc. uen. non competit ꝯ. ter
tium & ſingularem ſucceſſorem. quia in caſibus in quibus re-
ſtitutio in integrum datur ꝯ. tertium, in eiſdem vr̃ competere &
illud remedium. d. l. 2. tanq̃ ordinarium & magis fauorabile. ſi-
militer competit remedium. d. l. ꝯ. tertium qui rem habuiſſet iu
re contractus conſortus aut accurimenti ſtante ſtatuto ꝙ uendi
tio debeat fieri proximiori agnato, aut uicino. Bal. & Ioan. Fab.
in d. l. 2. q. 8. ſequitur Boer. in deciſ. Burdegalenſibus. q. 143. ¶ Ad-
uertendum etiam ur̃ circa dicta ſupra quòd iuſm minoris tollit
remedium. d. l. 2. C. de reſc. uẽ. qñ iurat minor non contrauenire
ratione minoris ætatis aut alia quacunq; cã, quia in hoc multũ
ur̃ neceſſaria prudẽtia iudicis, conſiderata qualitate minoris &
contrahentibus cum eo. quid. n. ſi ſit minor ingenio imbecilli, ꝙ
non intelligat efficaciã taliũ uerborum, & ꝙ facilè inducitur ad
renunciandũ, ſicut inducitur ad contrahendũ? Grationopo. 26.
Octobris. 1539. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Dolus non præſumitur, ſed probari debet indicijs perſpicuis, alias perſpicacibus.*

2 *Verba debent impropri* [...] *dolus præſumatur.*

3 *Sine pecunia imp* [...] *eam naturaliter om-nes appetunt.*

4 *Non præſumitur quis dolum cõmittere in ſui odiũ & damnũ*

5 *Præſumitur quid factum ex cauſa veriſimili, quia veriſimili-tudo dicitur ſecundũ ius naturale, et dicitur cognata naturæ.*

6 *Præſumptio abhorret irrationabilia, & non ſit de non veriſi-milibus.*

7 *Illa probatio & præſumptio præualet, per quam arguitur bo-nitas alicuius.*

8 *Inimicitia non præſumitur niſi probetur.*

9 *Vna præſumptio tollit alteram, & fortior tollit debiliorem, et illa dicitur fortior quæ eſt pro reo.*

10 *Ignoranti & dubitanti dolus imputari non poteſt, & non du-bitans dicitur eſſe in bona fide.*

11 *In re dubia ſententia certa dari non poteſt, nec in dubio abſolu-tum debet eſſe iudicium.*

12 *Quod quis dubitauerit de aliquo, ſtandum videtur eius iura-mento, cum dependeat ab animo.*

13 *Dolus committi non ſolet ſine animo lucrandi, et aduerſus per-ſonam non maliuolam nec ſine cauſa.*

14 *Cauſa quando vna tantum conſiderari poteſt, illa pro expreſ-ſa habetur.*

15 *Dolus ei imputari non poteſt, qui ſui iuris conſeruandi cauſa, quid egit.*

16 *Dolum committere non dicitur, qui ſe plus altero diligit.*

17 *Charitas ordinata incipit a ſeipſo, & plus amat ſe in vngue pedis, quàm aduerſarium in vertice capitis. apibus enim il-le cauti qui ſe plus diligit vllum.*

18 *Dolus imputari non poteſt facienti actum permiſſum, licet ex eo actu veniatur ad actum prohibitum.*

19 *Dolus aut fraus præſumi non debet, quando doli aut fraudis cauſa nulla veriſimiliter poteſt imaginari.*

20 *Culpa in dubio non præſumitur, imò ad vitandum præſum-ptionem culpæ, præſumitur quis feciſſe, quod alius veriſimili-ter faceret, & probari debet culpa certa & clara.*

21 *Culpa ei imputari non poteſt, qui aliquid facit pro vitando dã-no futuro.*

22 *Culpa non imputatur conſulenti, vt quis id faciat, quod alij facere conſueuerunt.*

23 *Culpa ei imputari non poteſt, qui primus facere incœpit, quod alius conſuluit faciendum.*

24 *Culpa vltima nocet, & damnum attribui debet culpæ proxi-mæ & immediatæ, non remotæ.*

25 *Culpa imputatur vocanti alium non idoneum ad onus ali-quod.*

26 *Puniri quis non debet ex ea culpa ex qua damnum ſecutum non eſt, & culpa vnius alij nocere non debet.*

27 *Quando agitur contra aliquem quod culpa ſua præceſſerit ca-ſum, articulari & probari debet, quòd niſi fuiſſet illa culpa, caſus ille non eueniſſet.*

28 *Culpa maior eſt inepte aut imprudenter quid agere quàm il-lud omittere.*

29 *Vt ex culpa præcedenti teneatur quis de caſu, requiritur quod culpa ad caſum fuerit ordinata.*

30 *Vbi ſumus in dubio an culpa fuerit commiſſa vel non, nunquã poteſt quis pro culpa condemnari.*

31 *Pœna imponi non debet pro eo quod fide bona fit, nec puniri de-bet faciens quod ſibi licere credidit.*

CONSILIVM. VII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Aymo Leyrandi portitor portus Iſaræ moleſtatur coram ſpectabili domino Claudio Michaelis iudice ordinario magnifici domini de Campis, quòd recuſauerit admittere in portum quoſdam bubulcos cũ curribus onuſtis gippo venientes Grationopolim, ob quam recuſationem coacti fuerunt aquarum furori ſe committere, in quarum tranſitu dicitur ſubmerſus

merſus quidam iuuenis Petrus Caliard conductor boum ſimul
cum bobus duobus. Fiſcus inſtat, vt delatus puniatur veluti cau
ſa ſecuti interitus. Ex aduerſo excipit reus ꝙ recuſauit admitte-
re currus tantum onuſtos ob periculum nauis vetuſtæ & attritæ,
& ꝙ mors ſecutã fuit imperitia bubulcorum circa regimẽ boũ,
cum alij bubulci illac tranſitum feciſſent ſine vllo diſcrimine, &
ꝙ ipſe reus ſemper antecedebat ipſos bubulcos indicans iter a-
6 quarum ꝙ tuto tenerent. fuerunt examinati teſtes ab vtraq; par-
te, tandem inſtructa cauſa ad diffiniendum, quæritur quid iuris.
¶ Breuiter non arguendo ad partes ne rem claram apud me, ob
ſcuram aut difficilem facere videar, putò ipſum reum accuſatũ
abſolui debere ſequentibus fundamentis. Primò aut reo accuſa-
to obijcitur dolus aut culpa non admittẽdo bubulcos in nauim
1 portoriam. ſi dolus, † ille non præſumitur. l. quotiens. §. qui dolo.
ff. de prob. c. 5. de renuntia. lib. 6. nam quilibet præſumitur bonus
non doloſus. l. merito. ff. pro ſocio. l. omnimodo. C. de inoff. teſta.
c. fi. de præſum. Sed probari debet dolus indicijs perſpicuis, id
eſt, claris & manifeſtis. l. dolum. C. de dolo. Bal. autem in conſi.
250. In quæſtione. col. 2. lib. 1. quod eſt repetitum in conſi. 382. li.
5. & probari debet dolus indicijs perſpicacibus, id eſt, perfectè
efficacib. & credo ꝙ in tex. Bal. d. l. dolum, eſſet verbum perſpicã
cib. ſed nulla ſunt indicia perſpicua aut perſpicacia contra ip-
ſum reum ad arguendum dolum. etenim non ſequitur reus no-
luit in nauim recipere bubulcos & currus oneratos, ergo id fe-
cit per dolum, id eſt, animo & intentione nocendi bubulcis &
eos circumueniẽdi, quod requiritur ad eſſe doli, vt patet ex eius
diffinitione. l. 1. §. 1. ff. de dolo. Quinimmo quotiens alia præſum
2 ptio capi poteſt, illa † recipienda eſt potiuſquam dolus præſuma
tur, etiã verba impropriando, iuxta no. in c. cũ tu. extra de teſtib.
Imo. in conſi. 101. col. 2. circa med. vbi ꝙ verba impropriantur vt
ceſſet falſitas. Idem voluit Soci. in l. ſerui electione. §. 1. col. 3. poſt
prin. verſ. & hic tex. ita declaratus. ff. de lega. 1. & per Mod. in l.
2. §. creditum. ff. ſi cer. pet. & quod no. Bart. & doct. in l. non ſolũ.
§. ſed vt probari. ff. de oper. no. nuncia. ſed poteſt præſumi & de-
bet recuſationem eſſe factam ob aliam cauſam, q̃ vt bubulci dã
num ſuſtinerent, conſiderandum fundamẽtum vnum efficaciſſi
mũ hoc modo, Fiſcus obijcit etiam accuſato ſordes auaritiæ,
ꝙ ductus cupiditate pecuniæ tenebat duos portus, vbi vnicus ſa
tis fuiſſet, quo duplex. ſ. portoriũ exigeret à tranſeuntibus. & ſic
ſm propoſita fiſci erat reus lucri & quæſtus auidiſſimus etiam
ſupra modum legitimũ tñ naturale eſt & cõe mortalibus, vt oẽs
3 pecuniã appetamus, † ſine qua impoſſibile eſt viuere. l. ſi chor°.
ff. de leg. 3. quem tex. ad hoc propoſitum citat Bal. in conſi. 459.
Ius naturale. col. 5. lib. 3. lucrum autẽ iſtius rei conſiſtebat in ope
ris ſuis traijciendo tranſeuntes ſuper portũ. Itaq; non eſt veriſi-
mile ꝙ ſine cauſa recuſauerit traijcere illos bubulcos. & eos na-
ui portoria tranſducere, quia illa recuſatio tẽdebat in dãnum &
detrimentum ipſius portitoris, qui iacturã faciebat illius pecu-
niæ, quæ fuerat numerata portorij nomine, ideo dici non poteſt
4 ꝙ † dolum reus in eo commiſerit, quod tendebat in ſui odiũ &
damnum. Soci. in conſi. 277. col. 2. verſiculo non enim poſſumus
dicere. lib. ſecundo. & dicit Bal. in conſi. 34. Statuto ſeu capitulo.
col. 3. in fi. lib. 5. quòd omiſſio lucri ſuſpicionem fraudis repellit,
per tex. in l. 1. C. de his qui ſibi aſcri. alibi ſcribit idem Bal. in cõ
ſi. 550. In quæſtione. col. 3. lib. 1. quod eſt repetitum in conſi. 382.
lib. 5. quòd ex receptione alicuius perſonæ, vel rei non præſumi
tur dolus quando ad receptantem commodum non peruenit,
pro quo etiam adduco Fed. de Senis in conſ. 125. Super eo quod
quæritur. circa fi. vbi quòd præſumptio doli ceſſat in eo, qui ex
dolo commodum non conſequitur, nam vtilitas dicitur cauſa
doli, ſed cauſa ceſſante, ceſſat effectus. Idem voluit Alex. in con-
ſi. 127. col. 3. lib. 4. vbi quòd nũquam præſumitur delictũ ex actu
quem quis facit, niſi qñ delictum eſſet faciẽti fauorabile, per gl.
ſingularem in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiur. idem voluit
Iaſ. in conſi. 167. col. 2. poſt med. lib. 4. vbi quòd vero ſimile non
eſt voluiſſe quem excitare ſeditionem, ex qua commodum non
cõſequitur. tradit etiã Marſi. in conſi. 77. col. 5. Rubeus Alexãdri.
in conſi. 15. fortius voluit Imo. in conſi. 129. in fi. quòd nõ præſu
mitur quis dolo feciſſe, quod non cedit ad ſui commodũ nec in
commodũ, igitur veriſimilius eſt quòd recuſauerit traijcere ob
aliam cauſam, quam ipſe allegauit, id eſt, propter vetuſtatem na
uis, & ex periculo & dãno quod accidit ex impulſu & ſaltu boũ
& curruũ onuſtorum in nauim portoriam, ex quo ſaltu meatus
nauis aperiuntur per quos ingreditur vnda ad naufragium pa-
5 ratiſſima. quæ cauſa, cum ſit † veriſimilis, illa præſumi debet.

arg. l. ob carmen. §. fi. ff. de teſti. cap. in noſtra, ibi, quia ad multi-
tudinẽ triũ. extra eo. tit. & c. c. licet cauſam, de prob. & qñ aliquid
eſt veriſimile, illud dicitur eſſe ſecundum ius naturale, quia veriſi
militudo dr̃ cognata naturæ. Bal. in conſi. 180. Mortuo filio. lib. 3.
Alia autem præſumptio, id eſt, quòd non ex cauſa vetuſtatis na-
uis & periculi recuſauerit currus onuſtos traijcere ſine cauſa, eſt
penitus irrationabilis & omni veriſimilitudine carens ob amiſ-
ſionem lucri, ſed abhorret † præſumptio irrationabilia, Bal. in c.
5. §. ſi verò vaſallus. qd ſit inueſti. refert Soci. cõſ. 164. col. 5. ver.
præterea præſumptio. lib. 2. Neq; ſiunt præſumptiones de nõ ve-
riſimilibus. Bal. in l. fi. col. 2. in vltimo not. C. de hæredi. inſti. & in
c. 1. §. ſi qua. de feu. guar. refert Cor. in conſ. 157. col. fi. circa med.
lib. 3. Soci. in d. conſi. 164. col. 5. verſi. & ſic magis eſt veriſimile.
7 Rurſus in materia probationis & præſumptionis, † illa ꝓbatio
ſeu præſumptio præualet ex qua inducitur bonitas alicuius, ob
id quando in teſtibus reperitur varietas, ſtatur teſtibus qui depo
nunt de bonitate alicuius reiectis teſtibus deponentibus de ma
litia, quia dicta teſtium loquentiũ de bonitate ſunt magis conſo
na & amica naturæ. Inno. & doctores in ca. auditis, de præſump.
in cap. eccleſia vulterana, de electio. Abbas. in capitulo cum P.
col. fina. de accuſa. Corne. in conſi. 219. col. fi. lib. 1. in conſi. 176.
circa fi. & in conſi. 261. colum. 9. lib. 4. Sed iſta præſumptio quòd
reus noluerit recipere in nauim currus onuſtos ob periculum
naufragij & ipſius nauis vetuſtatem, non ex odio aut inimicitia
bubulcorum, eſt conſona & amica naturæ, ideo præferri debet
cuicunque alij præſumptioni, per quam ipſe reus malus aut ini-
quus argueretur. præſertim, quia non probatur aliqua inimicitia
8 præcedens inter ipſas partes, nec præſumitur † inimicitia niſi ꝓ
betur, cum in facto conſiſtat. l. vnica. C. de man. prin. c. cum in iu
re. de officio deleg. capitulo Raynutius, & capitulo Raynaldus,
9 extra de teſta. Vna enim † præſũptio tollitur & eliditur per al-
teram. l. diuus. ff. de reſtitutio. in integ. l. nõ ſolum. ff. de ritu nup.
capitulo tranſmiſſæ, qui filij ſint legi. & præſumptio fortior tol-
lit debiliorem. l. cum de indebito. vbi Barto. ff. de probatio. ſed
præſumptio quæ eſt pro reo dicitur fortior ſumptione accuſato
ris, quia probationes rei præferuntur etiam in ciuilibus proba-
tionibus actoris. glo. ſing. in c. clerici. 81. diſtin. Abbas & docto.
in c. ex literis, de proba. Moder. in regula fauorabiliores. ff. de
regulis iuris. vbi ampliant, licèt probationes actoris in aliquo
excederẽt probationes rei, quanto fortius idem dicemus in cau
ſa criminali vbi præſumptio quæ eſt pro reo fortior eſt præſum-
ptione actoris ſeu accuſatoris. ¶ Secundò principaliter excludi-
tur præſumptio doli in reo accuſato, nam eodem tẽpore traiece
rat alios bubulcos cum curribus onuſtis, ideo veriſimile eſt, qđ
allegat, id eſt, ꝙ noluerit alios currus traijcere, quia ex tranſitu
aliorum conſiderauerit probabile & futurum periculum, & ſic
dubitabat ex tali traiectione de periculo nauis, ſed habeo ꝙ du
bitans & ignorans æquiparantur. l. manifeſtiſſimi. §. ſin autẽ m
10 dubius. C. de fur. ſed ignoranti † clarũ eſt ꝙ dolus imputari nõ
poteſt. l. generc. ff. de infami. l. ex maleficijs. §. longe minus. ff. de
act. & oblig. l. quinquaginta. ff. de excuſ. tut. l. cum ancillis. C. de
ince. nupt. l. generali. C. de tabu. lib. 10. ergo nec dubitanti impu-
tari dolus poterit. ideo dicimus quòd dubitans dicitur eſſe in
bona fide. Cor. in conſi. 130. col. 2. lib. 4. & dicit Bal. in l. leges ſa-
cratiſſimæ. C. de legib. quòd ita parcitur dubitanti ſicut ignorã
ti. quod dictum refert & ſequitur Iaſ. in l. ſi per errorem, col. 2. in
prin. ff. de iur. omu. iud. Sed magis in terminis facit quod ſcribit
Bellamera in conſ. vltimo. col. 12. in fi. ubi quòd cauſa probabilis
dubitationis cauſam iuſtam præſtat aliquid recuſandi, per tex.
in l. illud. ff. de peti. hære. & in l. qui ſolidũ. §. etiã. ff. de leg. 2. & fa
cit ratio inconuincibilis, nã probatio debet eſſe clara & neceſſa
riò concludens. l. non hoc. C. unde legiti. c. in præſentia, de prob.
ſed in dubietate animi rei accuſati circa futurum nauis pericu-
lum probatio doli clara & cõcludens cõſiderari nõ põt, & iſtud
11 eſt quod canõ dicit, † graue ſatis eſſe, & indecẽs, ut in re dubia,
certa detur ſententia. c. graue. 11. q. 3. nec in re dubia abſolutum
12 eſſe iudicium, ne veritas offendatur. c. fi. 33. diſt. ſuper qua † du-
bitatione cũ in animo conſiſtat, deferri reo poteſt iuramentum,
i. an ideo recuſauerit currus traijcere, quia dubitaret de futuro
periculo. iuxta gl. vbi latè Mod. in §. aliæ. Inſti. de actio. itaq; ra-
13 tione dubitationis prædictæ licitè potuit tranſitũ recuſare. † Ter
tiò dolus committi non ſolet ſine animo lucrandi, & aduerſus
perſonam nõ maliuolam. Cor. in conſi. 63. colum. 3. circa fi. ver-
ſicu. & ex quo actum fuit. libr. 3. nec ſolet committi dolus ſine
aliqua cauſa. Corne. in conſi. 517. colum. fin. lib. 4. ſed hæc ex tali

dolo nullum lucrum faciebat reus, immo iacturã portorij, vt ſu
pra oſtendi. ceſſabat inimicitia nec alia cauſa recuſandi poterat
cõſiderari niſi quæ allegatur per acta, id eſt, metus periculi, ideo
ſuſpicio doli ceſſare omnino debet. & cum illa cauſa tm̃ futuri
14 periculi cõſiderari poſſit, † pro expreſſa habẽda eſt. Bal. in l. ma-
ximum vitium. col. 4. C. de libe. præt. in l. quamuis. C. de fideicom.
& in conſi. 433. Domina Ioanna. col. 2. in fi. lib. 3. cum ſuis ſimul.
15 ¶ † Quartò dolus ei imputari non põt, qui ſui iuris conſeruandi
cauſa aliquid egit. l. 1. §. q̃ ait prætor. ff. de incen. rui. nau. Reg. nul
lus vĩ facere. ff. de reg. iu. ſed iſte accuſatus recuſauit traiectionẽ
curruũ onuſtorũ cã portus cõſeruandi, ne colliſa nauis fieret, &
16 ne ſecutum eſſet naufragiũ, ergo in dolo dici non põt. ¶ † Quin-
tò dolum cõmittere nõ dr̃, qui ſe plus altero diligit. An ch. in cõ-
ſi. 11. Factũ ſuper quo petitur conſilium. col. 3. Pau. de Caſt. in cõ
ſi. 192. Verba appoſita. col. 2. ad fi. lib. 1. Itaq; dolus accuſato aſcri
bi nõ debet ſi ſe & nauim dilexit pluſquam bubulcos, & currus
eorum proſpiciendo futuro diſcrimini, ordinata enim charitas
17 † incipit à ſeipſo. l. preces. C. de ſerui. & aqua. c. ſi non licet. 23. q.
5. & charitas ordinata plus amat ſe in vngue pedis quàm aduer
ſarium in vertice capitis. Bal. in conſi. 312. Viſis actis. col. 1. poſt
med. lib. 4. nam apibus ille canit, qui ſe plus diligit vllum. Bal. in
conſi. 299. Dicunt Petrus. col. 1. circa med. lib. 1. ¶ Sextò dolus ac
18 cuſato impingi non poteſt facienti actum permiſſum, † id eſt,
recuſanti traijcere currus onuſtos ob dubietatem futuri pericu-
li. l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. l. nemo damnum. ff. de Reg. iur. l. ſan-
cimus. C. de admi. tuto. quod procedit, licèt ex eo actu perueniā
tur ad aliud prohibitum. Pau. de Caſt. in d. conſi. 192. Verba ap-
poſita. col. 2. ad fin. lib. 1. Itaque non eſt habendum in conſidera-
tione quid acciderit ob eam recuſationem, cum illa fuerit lici-
19 ta, & permiſſa. ¶ Septimò dolus aut fraus p̃ſumi nõ debet † quo
tiens doli aut fraudis cauſa nulla veriſimiliter imaginari poteſt.
l. ſi mulier, in prin. ff. rer. amo. auth. ſed iam neceſſe. C. de don. an
te nup. Bart. in conſi. 65. Aret. in conſi. 65. col. 3. verſi. in contrariũ
arguitur. Cor. in conſi. 189. ad fin. lib. 2. & in conſi. 203. col. 2. poſt
med. lib. 3. ſed quæ cauſa veriſimilis imaginari poteſt, q̃ accuſa-
tus doloſè recuſauerit bubulcos cũ curribus onuſtis traijcere,
nõ apparente aliqua inimicitia inter eos, prout nec apparere po-
terat. Profectò ſi nauis firma erat, nulla niſi p̃digalitatis, & amiſ
ſionis lucri, quo quid abſurdius? Ex quibus facilè apparet doli
præſumptionem omnino ceſſare. ¶ Culpa etiã conſiderari in reo
20 non poteſt, nam etiam culpa † in dubio non præſumitur. glo. &
doc. in l. ſi quis ea argentarijs. §. fi. ff. de eden. glo. & Bar. in l. ſi cre
ditur. C. de pig. act. quinimmo ad vitandũ præſuptionem culpæ
præſumitur quis feciſſe quod alius veriſimiliter faceret, quia alias
præſumeretur in culpa, quę probari debet. Bar. in l. ſi cum ven-
deret. §. fi. ff. de pign. ac. Deciſio Neapoli. deci. 13. col. 14. & pro-
bari debet culpa clara & certa. Alex. in conſi. 100. col. 1. lib. 1. &
in conſi. 136. col. 2. lib. 7. Iaſ. in l. domos. col. fi. ff. de leg. 1. ſed ex
multis cauſis excuſatur accuſatus à culpa. ¶ Prima cauſa, quia nõ
21 dicitur in culpa, † qui aliquid facit pro vitando damno futuro.
Abb. in conſi. 60. ante fin. lib. 6. vbi, q̃ culpa non imputatur non
euitanti excommunicatum, quando ex tali vitatione damnum
fortunarum aut rerum ſuarum incurrere poterat, quod dicit pro
bari per tex. in c. ſi verè. de ſen. excõ. ſed accuſatus recuſauit tra-
ijcere currus onuſtos, quia dubitabat de nauis periculo, & dam
no, ergo &c. Secunda cauſa excuſandi à culpa, quia per idem
vadum tranſierant alij bubulci cum curribus onuſtis aquis nihi
22 lo minoribus, vt probatum eſt, igitur conſulendo † iſtis bubul-
cis, vt illud facerent, quod alij facere conſueuerant, in culpa dici
non poteſt. Bar. in l. ſi pignore. §. fi. per illum tex. ff. de pign. act. l.
quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædil. edic. l. 3. ff. ad ma
cedo. l. 1. C. de pig. act. Pau. de Caſt. in conſi. 423. quia ſcio. col. pe.
poſt med. lib. 1. & quod in pulchro caſu ſcribit Bal. in cõſi. 441.
quidam magiſter grammaticæ. col. 2. poſt med. lib. 1. de commit
tente cuſtodiam pecorum puero, q̃ in culpa non dicitur, quãdo
ita erat conſuetudo cuſtodiendi per pueros. ¶ Tertia cauſa exclu
dendæ præſumptionis culpæ arguitur, quia nihil conſuluit ac-
cuſatus illis bubulcis quod prius in ſe ipſo expertus non fuerit,
23 † nam vt intelligerent tutum eſſe vadi iter, & illud non ingredi
dubitarent, primus ipſe vadum ingreſſus eſt equæ ſedens, & va-
di iter bubulcis oſtendens, ob id in culpa dici non poteſt. arg. §.
fin. inſti. pro ſoc. l. hæredes. §. non tantum. ff. fam. erciſ. ſocius ſo-
cio. ff. pro ſoc. in quibus iuribus probatur, q̃ culpa ei non aſcri-
bitur qui in rebus ſuis non magis diligens fuit, q̃ in alienis. Eo-
dem modo cum iſte accuſatus non magis fuerit cautus, & dili-
gens circa perſonam propriam q̃ aliorum, quia ipſum ſe etiam
aquis commiſit, dicendum eſt ceſſare in eo culpam. Pro quo fa-
cit quod dicitur ceſſare malam præſcriptionem ratione æquali-
tatis adhibitæ. Iaſ. in l. fin. nu. 99. C. de iure emphy. ſed hic ſecuta
eſt ęqualitas immo pluſquã æqualitas, q̃ accuſatus prior aquas
tentauit. ¶ Ex quo fundamento probatur ſatis veritas cauſæ per
eum aſſignatæ, q̃ recuſauerit traijcere currus ob metum & peri
culum portus, quia alia non eſt veriſimile, q̃ voluerit ſe aquis
credere cum amiſſione lucri, & periculo perſonæ. Ex hoc etiam
probatur, q̃ odio nullo perſequeretur illos bubulcos, nã ſi exo-
ſos habuiſſet, veriſimiliter nõ oſtendiſſet eis vadi iter tutũ, quod
vnicum fundamentum videtur realiſſimum & efficaciſſimum
ad victoriam cauſæ. ¶ Quarta cauſa excuſandi reum eſt, quia il-
le bubulcus Gulielmus Pageſij ipſe in culpa fuit, qui neſciuit, iu
ga boum bene ligare, ex qua ligandi imperitia boues inter ſe ir-
retiti fuerunt, ideo poſito q̃ accuſatus in culpa dici poſſet ex ta-
li recuſatione, quod tñ negatur, ipſe tñ bubulcus fuit in vltima
24 culpa nõ bene ligando boues, quæ vltima † culpa nocet. l. ſi per
emptorem. ff. de act. empt. Abb. in conſi. 3. col. 7. circa fi. ſeptimæ
quæſt. lib. 2. Bal. in conſi. 53. Quædam domina Riccbabella. col.
2. lib. 5. Rurſus culpa iſtius bubulci fuit immediata, & proxima
ex qua damnum ſecutum eſt, culpa autem accuſati multum re-
mota, ideo damnum ſecutum attribui debet culpæ immediatæ,
& proximæ, non etiam remotæ. l. ſocium qui in eo. ff. pro ſoc. l. ſi
mulier. ff. rer. amo. glo. in l. cum quis. ff. de dolo, & in l. 3. §. ex plu
ribus in glo. quæ incipit no. duas. ff. de acqui. poſſ. Ex alio etiam
culpa proxima, immediata deprehenditur in iſto bubulco, quia
ille Petrus Talliard ſubmerſus ipſe portu vehebatur, & tutò trã
ducebatur, ſed iſte bubulcus ebrius aut fatuus de medio aqua-
rum itinere iuſſit eum aſcendere currum, & boues regere, cum
iuuenis eſſet annos ad ſummum quindecim natus, veriſimiliter
rudis, & expers talis boum in aquis furentibus regiminis, ob
25 id imputandum eſt † ipſi bubulco improuido, qui adoleſcen-
tem nõ idoneum ad tale onus vocauit. l. 3. in fi. l. cum mandato.
in fi. ff. de min. l. ſed & ſi quis. §. fi. ff. de inſti. Itaque poſito & non
conceſſo, quòd culpa aliqua in accuſato conſiderari poſſet, ex ea
26 tamen teneri aut puniri non debet, quia ex culpa † illa dãnũ nõ
cõtigit, ſed ex culpa bubulci imprudẽtis circa ligaturã boũ, &
vocationẽ pueri. l. ſi vehenda. §. 1. ver. Paulus. ff. ad l. rho. de iac. l.
& in totũ. ff. de impẽ. l. is q̃. ff. de act. & oblig. & l. ſi alius. §. eſt &
alia. ff. quod vi aut clã. quæ iura ad hoc propoſitum citat Pau. de
Caſt. in conſi. 136. Viſis & conſideratis oĩbus ſuperius enarratis.
col. 2. ante med. lib. 1. & cũ ipſe bubulcus in culpa fuerit, illa ac-
cuſato nocere nõ debet. l. ex duobus, in fi. ff. de neg. ge. l. 1. in prin.
ff. de alie. iud. mu. cau. fac. l. ſi pr̃. in prin. ff. de li. cau l. 3. in fi. prin.
ff. de tranſac. l. fi. C. de cenſi. & cenſito. lib. 11. regula non debet.
ff. de reg. iu. ¶ Quinta cauſa ſumitur hoc modo, hic agitur cõtra
accuſatũ, q̃ teneatur, & puniri debeat criminaliter ex caſu mor-
27 tis ſecutæ tãq̃ culpa ipſius accuſati præceſſerit illũ caſum, † ſed
qñ agit̃ et̃ ciuiliter ꝯ aliquẽ ob caſum, qđ euenerit culpa ſua, de
bet articulari, & p̃bari, q̃ niſi fuiſſet illa culpa, caſus ille nõ eue
niſſet. Bar. in l. ſi vt certo. §. ſed interdum. ff. de cõmo. Alex. in con
ſi. 74. col. fi. ver. 4. cõfirmant prædicta. li. 6. ſed hoc p̃batũ nõ fuit
prout probari non poterat, fortè. n. ſi currus in nauim recepti
eſſent, periculũ mai⁹ futurũ erat p̃ſonarũ, & rerũ. Et ſi dicas, alij
bubulci traiecti fuerũt incolumes. rñdeo q̃ immo cã ipſorũ illa
fuit, q̃ ipſum portitorẽ accuſatũ mouit ne alios traijceret, cõſide
rãs futurũ periculũ ex trãſitu priorũ bubulcorũ, ob quẽ delibera
tũ habebat nõ alios traijcere. ¶ Sexta cã excuſationis adducitur,
nã vbi culpa in reo cõſiderari poſſet, illa fuit in omittẽdo, culpa
aũt bubulci fuit in ineptè faciẽdo, i. nõ bñ ligãdo boues, in uocã
do ſatis imprudenter illũ puerum de portu, ſed maior eſt culpa
28 † illius bubulci ineptè, & imprudenter agẽtis, q̃ ipſius accuſati
omittẽtis. Anc. in cõſ. 362. De iuribus aditionis. col. 1. per tex. in
cle. cõſtitutionẽ. de elec. Itaq; inſurgere debebat fiſcus cõtra illũ
29 bubulcũ potiusq̃ ꝯ reũ. ¶ Septima cã clariſſima oñditur, † quia
ut ex culpa p̃cedẽt. obligetur, q̃s ad caſum, req̃ritur, q̃ culpa illa
ad caſũ ordinata fuerit. l. nõ oẽ. ff. de ſtatulib. l. is q̃. ff. de act. &
obli. c. q̃a diuerſitatẽ, de cõceſ. p̃b. Bar. in l. 2. §. fi. ff. ſi q̃s cau. & in
d. l. ſi vt certo. §. ſed interdũ. ff. cõm. iſta recuſatio accuſati nõ ad
mittẽtis currus oneratos in portũ nõ fuit ordinata ad caſum ſub
merſionis, ſed ad effectũ ne portus in periculũ, & dãnũ ueniret
ex illo onere ſaltuq;, & impulſu curruũ, qñ in portũ deſcendunt
ſeu immittũtur. Et puto, q̃ ſi admiſſi fuiſſent currus in nauim, &
periculũ aliquod accidiſſet, eodẽ modo actũ fuiſſet cõtra reum

cur admi-

cur admiſerit currus in portū, quē non firmū & validū arbitra-
retur.¶Octaua cauſa excuſationis à culpa, quia ipſe reus nō im-
miſit currus in aquas, nec eos gubernauit, ſed ſolum cōſuluit bu
bulcis, vt aquas illas ingrederentur, dicēdo tutū eſſe vadū, per qđ
alij iter feciſſent, qđ ſanè cōſiliū doloſum, & fraudulentum non
fuit, cū ipſe prior tranſitū fecerit, & alij antea feciſſent, ob id ex
tali cōſilio teneri nō debet regula cōſilij, vbi latè mod. ff. de reg.
iur. & vbi aliqua culpa in cōſulēdo dici poſſet, qđ negat̃, maior
tñ fuit culpa bubulcorū cōſiliū illud exequētium ſi periculū fu
turū dubitabāt. Nec pp recuſationē accuſati aquis ſe debebant
cōmittere, ſed pteſtari ꝯ reū, & agere ad intereſſe, vbi ſine cā re
cuſaſſet currus in portū recipere.¶Nona cā adducitur, nā ex p̄-
miſſis ſaltē illud negari nō pōt, dubiū eſſe an reus culpā cōmiſe
30 rit, ſed vbi ſumus in dubio † an cōmiſſa ſit culpa, nunq̃ pōt qs ꝑ
culpa cōdēnari. Bal. in l. ſi creditor. C. de pig. act. qđ dictū ꝑ no-
tabili refert, & ſequit̃ Alex. in cōſ. 183. col. 2. poſt me. ver. quinim
mo in cōtrariū. lib. 7.¶Decima cā ꝑponitur, cū accuſatus prior
ipſe aquarū diſcrimē ingreſſus ſit, vt alijs iter oſtenderet, negari
31 nō pōt, quin fide ex bona ita egerit, ſed quod fide bona ſit, † pœ-
nā nō meret̃. l. ſi ſeruū. §. nō dixerit. in verbo amouere. ff. de acq.
hæ. l. q̃uis. ff. de cōdi. & dem. nā bñ fieri dr̃, qđ bona fide ſit. gl. in
l. cū qui. §. in popularibus. in glo. parua ſuper verbo fuerit. ff. de
iureiu. Bal. in cōſ. 414. Verba dñt, ꝙ planū. lib. 1. Rurſus cū credi-
derit ſibi licere traiectionē negare illis bubulcis ob nauis debili
tatē, & quia exiſtimabat flumē trāſiri poſſe ſine portu, cū aliū añ
trāſiſſent ipſo ſaltē oſtēdēte iter puniri nullo mō debet. Bal. in
conſi. 143. tēpore. in fi. lib. 4. Hieronymus tortus in cōſilio poſito
poſt cōſilia. Ant. de But. col. 8.¶Poſtremò faciunt pro reo illa ge
neralia, ꝙ in dubio pronunciari debet contra fiſcum. l. non dubi
to. ff. de iure fiſci, & promptiores eſſe debemus in abſoluēdo, q̃ in
cōdēnando, iuribus vulgaribus. Laus Deo, Virgini, ac diuo Ioā-
ni Euangeliſtæ patrono meo. Gratianopoli. 15. Octobris. 1539.
Aymo Crauetta de Sauiliano. I.V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Homicida non eſt teſtis idoneus ſine tortura, immo etiam cū tortura, etiam quod ſit emendatus de delicto.*
2 *Delictum dicitur grauius ratione presbyteratus, & dignitatis perſona delinquentis, & contra quam delictum committitur.*
3 *Homicidium dicitur crimen grauiſſimum, & infamia repellit à teſtimonio in cauſa criminali, in tantum, quod teſtis infamis infamia facti non facit indicium.*
4 *Religioſus non ſeruans regulam, non dicitur teſtis idoneus.*
5 *Reſtitutio principis an operetur extra eius territorium.*
6 *Inimicus non admittitur ad teſtimonium, etiam in criminibus exceptis, etiam quod ſit reconciliatus.*
7 *Teſtis deponens negatiuam dicitur de falſo ſuſpectus, & puniri debet extra ordinem.*
8 *Teſti deponenti de bonitate alicuius, magis creditur, quàm deponenti de contrario.*
9 *Teſtis dicens ſe non recordari de quo veriſimiliter recordari debet, dicitur de falſo ſuſpectus.*
10 *Teſtis in vno falſus, in nullo ei creditur.*
11 *Teſtis vnus vt faciat indicium ad torturam, debet eſſe innulnerabilis.*
12 *Quando vnus teſtis eſt omnimino inhabilis, eius dictum non poteſt ſuppleri ex teſtimonio alterius habilis.*
13 *Vt vnus teſtis ſuppleat defectum alterius requiritur, quod ſit omni exceptione maior.*
14 *Vilitas, ebrietas, & paupertas repellunt à teſtimonio.*
15 *Teſtes coniungi non poſſunt quando dictum vnius elidit dictū alterius.*
16 *Teſtimonio impugnato vti licet ad effectum declarandi contrarietatem teſtium.*
17 *Diuerſitas in tempore reddit teſtes ſingulares.*
18 *Teſtes ſingulares circa idem factum dicuntur contrarij.*
19 *Teſtes in cauſa criminali debent deponere de loco, & tēpore.*
20 *Interpretatio in criminalibus ſemper debet fieri in bonum ſi fieri poſſit, de quo pulchra ponuntur exempla.*
21 *Verba debent intelligi eo reſpectu, quo prolata ſunt.*
22 *Verba debent intelligi ſecundum ſubiectam materiam.*
23 *Verba captioſe intelligi non debent in damnum proferentis.*
24 *Verba debent intelligi impropriè, et ſecundum fictionem, vt delictum fugiatur.*
25 *Copula natura eſt perfecte, & circa idem copulare, non circa diuerſa, & copula natura eſt ampliare diſpoſitionem.*
26 *Coniunctus non præſumitur voluiſſe coniuncto iniuriari, nec etiam ſubditus præſumitur voluiſſe principi aut domino ſuo iniuriari.*
27 *Verba debent intelligi de actu vniformi, non difformi.*
28 *Suſpicio iniuria aut criminis ceſſat quando in publico quid dicitur aut ſit.*
29 *Dolus committi non ſolet contra perſonam non maliuolam, & ſine cauſa.*
30 *Verba in dubio intelligi debent prolata ſecundum loquendi cōſuetudinem.*
31 *Puniri non debet dicens aut faciens, quod ſibi licere putat.*
32 *Ex ordine principij interpretamur finem, & talia præſumuntur eſſe ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant.*
33 *Multiplex intellectus parit abſcuritatem.*
34 *Statur declarationi delinquentis circa eius confeſſionem, & cōfeſſio rei in dubio interpretari debet in eius fauorem.*
35 *Voluntas diſponentis interpretari debet ſecundum id quod eſt veriſimile, quia veriſimilitudo dicitur cognata naturæ, et habetur pro lege.*
36 *Pro iniuria condemnari quis non debet quando animum iniuriandi non habuit, licèt verba dicantur iniurioſa, & an dolus requiratur in actione iniuriarum.*
37 *Princeps debet tractare ſubditos tanquam filios & nepotes.*
39 *Princeps potius debet habere rationem priuatorum quàm fiſci.*

CONSILIVM IX.

¶Conſilium in cauſa criminali, & in materia iniuriarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Accuſa
tur Titius, ꝙ maledixerit dño ſuo, contra quē
accuſatū teſtes duo depoſuerūt, quorū vn⁹ de
ponit eū dixiſſe, ꝙ ei⁹ dñs dicebat̃ dñs beſtia
rū. P. verò eſt dñs hoīum. Alter verò teſtis de-
ponit accuſatū dixiſſe, ꝙ P. appellatur dñs ho
minū. I. verò appellatur dñs hoīum, & beſtia-
rū. In qua re duo videnda ſunt. Primū, an pro
betur crimē obiectū, ſm an pro talibus verbis pœna imponi de
beat.¶Circa primū breuiter puto cōcludēdū, ꝙ oppoſitū crimē
nō probet̃ per aſſertos teſtes. nā primus teſtis eſt homicida, cui⁹
1 homicidiū probatur ex eius cōfeſſione, † iō nō eſt idone⁹ teſtis
ſaltē ſine tortura. Bar. in l. lege Iulia. ff. de teſti. Bal. in auth. ſi dica
tur. C. eo. tit. Hippo. in prac. cau. crimi. §. diligēter, nu. 61. quinim
mo nō vr̃ idoneus ēt cū tortura. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de
teſte. §. 1. & ꝙ dr̃ de ſocio criminis, ꝙ ſolus non facit indiciū ad
torturā ēt in caſibus in quib. de conſocijs interrogari pōt. Alex.
in cōſi. 89. col. 2. lib. 3. Dec. in conſi. 189. col. 6. verſi. 2. ēt rñdetur.
Hippo. in d. §. diligēter, nu. 60. addo Alex. in conſi. 2. col. 1. ver. &
poſito. lib. 1. vbi ꝙ vnus teſtis nō idoneus nō facit indiciū ad tor
turā ēt in crimine læſæ maieſtatis. Quoad condēnationē verò ēt
plures criminoſi nō videntur idonei etiā cum tortura, quia ſolū
admittuntur in ſubſidiū ad torturā, vt per doc. in l. 1. C. de ſum.
Trin. & fid. cath. Feli. in d. c. teſtimonium, col. 3. poſt med. Quod
procedit licèt eſſet emendatus de delicto. c. teſtimonium. extra
eo. tit. vbi ꝓbatur, ꝙ emendatio teſtis nihil operatur in cauſa cri
minali. Idē no. gl. in c. epiſcopali. 2. q. 7. & maximè eſt repellen-
2 dus iſte teſtis, quia presbyter homicidiū cōmiſit, † ideo ratione
presbyteratus delictum dicitur grauius, nā oē vitiū tāto conſpe
ctius in ſe crimē habet, quanto maior, qui peccat hr̃ ſm poetam
ſatyricum. & pro hoc eſt tex. in c. 1. §. iudices. vbi Bal. de pace. iu
ri. fir. in vſib. feud. tradit Caleaneus in conſi. 1. col. 11. circa med.
& in ſpecie de presbytero, ꝙ propter presbyteratum acrius de-
linquat, eſt tex. in l. presbyteri. C. de epiſ. & cleri. quæ lex eſt regi
ſtrata. 5. quæ. vlti. c. presbyteri, ſicut etiam dicitur maius delictū
ratione perſonæ contra quam committitur. glo. in ca. fin. in ver-

bo ſacrilegij.de pœnis.libr.6. Quinimmo cum agatur de cauſa
grauisſima,non ſolum crimen homicidij debet repellere à teſti
3 monio,† qđ dicit crimē grauisſimū,& atrocisſimū oĩ iure ꝓhibi
tum.Ang.in cõſi.217.In cã actionis.col.2. ſed ēt repelleretur ea
alio crimine multo leuiore, quia in iudicio criminali repellitur
qs a teſtimonio ob ſolã infamiã facti,in tm̃,ꝙ ne indiciũ qđē fa-
cit,ſm Bar.in l.j.vbi Mod.C.de ſum.Tri.& fid.cath.Alea.in cõſi.
152.col.4.lib.5.Deci.in c.licet cãm,col.6.de ꝓb.Iaſ.in l. ꝑtor. §.
cogent in 2.no.ff.de eden.& in l.admonẽdi.col.25.ff. de iureiur.
4 ¶† Facit cõtra teſtimoniũ iſtius ꝓsbyteri,qđ ſcribit Cor. in cõſi.
261.col.4.poſt med.lib.1.& in cõſ.217.col.pe.poſt med.lib.4.ꝙ
religioſus nõ ſeruans regulã ſuæ religionis, nõ eſt teſtis idone⁹,
ēt io cã ciuili, q̃tò magis repelli debet a teſtimonio iſte ꝓsbyter
violator nõ ſolũ religionis,ſed oĩs iuris diuini,& humani in iu-
dicio criminali. Pro hoc qđ ſcribit Anc.in cõſ.415.Primũ dubiũ
eſt tale.vbi ꝙ in cauſa criminali ad repellẽdũ teſtē, ſufficit ꝙ ſit
reprehenſibilis vitæ & fidei,per tex. in c.criminationes.2.q.7.&
ſufficit, ꝙ ſit grauata opinio teſtis, vel ꝙ p exceptionẽ cõuocat
de crimine, per tex.io c.fi.de teſti. ſed de teſte cuius opi.grauat,
melius facit tex. in d.c. teſtimoniũ. Dr̃ aũt grauata opi.teſtis,qñ
eſt infamis infamia facti,vt per Fel.in d.c.teſtimoniũ.col.9. ver.
ſeptima & vltima cõcluſio. ¶Non obſt.ꝙ dicat reſtitu⁹ iſte teſtis
ad bonã famã per reuerendisſimũ dñm Legatũ ſummi Pontifi-
cis,reſtitutus aũt ad famã vr̃ teſtis idoneus.Pau.de Leaza.in c.in
teſtimoniũ,col.pe.de teſtib.quē refert & ſequitur.Alex. in conſi.
5 115.lib.2.† quia illa reſtitutio effectũ operari nõ pōt extra terri-
toriũ eccleſiæ in præiudiciũ aliorũ,q non ſunt ſubditi eccleſię,&
qui tali reſtitutioni nõ conſenſerunt.arg.tex.in c.per venerabilē,
qui filij ſint legi. vbi legitimatio Papæ nõ trahitur ad bona tẽpo
ralia laici.Et qđ per illũ tex.tradit Bar.in d.l.j.in 7.q.C. de ſum.
Trin.& fid.catho.vbi ſtatutũ habilitãs aliquē ad ſuccedendũ,nõ
hēt locũ reſpectu bonorũ,q̃ non ſunt ſuæ iuriſdictionis. Eodem
modo iſta reſtitutio Legati de latere nõ dēt operari cõtra perſo
nas nõ ſubditas,& in cauſis alienę iuriſdictionis.¶Hoc tñ nõ vr̃
tutũ,qa fama eſt indiuidua, ideo reſtitutio ad famã operari dēt
ēt extra territoriũ ſtatuētis.ita Bal.in terminis in cõſ.40. Impera
tor.col.j.lib.4.allegat tex.in l.j.§.de qua.ff.de poſtu.& in c.cũ te.
de re iudi.faciũt q̃ Deci.ſcribit,in l.fi.col.2.ff.de iu.omn.iu.& in
cõſ.207.col.2.vbi qñ ſolũ agitur de habilitatione ꝑſonę,illa extē
dit effectum ſuũ etiã extra territoriũ habilitantis. Ideo venio ad
alios obiectus. ¶Secũdò repelli debet iſte teſtis à teſtimonio, qa
fuit cõfeſſus ſe fuiſſe inimicũ ipſius accuſati.l.3.in prin. vbi Bar.
6 & Alex.ff. de teſtib.Innocen.& doc.in c.cũ i.& 2.de re iudi.† &
adeò repellitur teſtis inimicus,vt nõ faciat ꝓbationē ēt ſemiple-
nã,licēt inimicitia nõ ſit capitalis. Anch.in cõſ.249.In q.quę ver
titur inter Marcũ.col.2.Amplius licēt in crimine læſæ maieſtatis
teſtes aliàs nõ idonei admitant.l.in q̃ſtionib⁹.ff.ad l. Iuliã maie.c.
in fidei fauorē,de hære.lib.6.teſtis tñ inimicus ēt in tali crimine
excepto,nõ admittit.c.per tuas,de ſimo. Bar.in d.l.in quæſtioni-
bus.Alex.io cõſ.127.in fi.lib.4.Hippoly.in conſi. 20.col.6 .¶Nec
obſt.ꝙ dixerit ſe amplius inimicũ nõ eſſe,licēt olim fuerit, quia
inimicitia ꝓſumit de pñti durare niſi probet recõciliatio.l.in ip-
ſius,vbi Bal.p illũ tex.C.fami.erciſ.& idē Bal.in d.auth. ſi dicat.
C.de teſti.Inn.in c.cũ oporteat,de accu.Alex.in d.l.3.ff. de teſti.
Sed poſito nõ cõceſſo,ꝙ facta eſſet recõciliatio, vt aſſerit teſtis,
tñ inimicus ēt facta reconciliatione nõ dr̃ idoneus in cã crimi
nali,qa de inimico recõciliato nõ cõfides in ęternum.ita Io.de
Ana.in cõſ.17.col.2.& ibi Bologni.in addi.col.3. Idē tradit Pau.
de Caſt.in cõſ.273.Viſa relatione,col.2.poſt med.li.j. ¶Præterea
inimicitia pñs nõ obſcurē ꝓbatur ea teſtimonio ipſius ꝓsbyteri,
dũ depoſuit negatiuam,ꝙ accuſatus dixit principē ſuũ eſſe dñm
beſtiarũ tm̃,& ꝙ ſi dixiſſet eſſe dñm hoium & beſtiarũ,illud au
7 diuiſſet,& ſic voluit deponere negatiuã,† ea qua depoſitione ar
guitur ſuſpectus de falſo, ēt nõ ꝓcedēte aliqua inimicitia.Bal.in
l.actor,col.3. C.de prob, Iaſ.in l.j.col.4.poſt med.ff.ſi quis ius di
cen.nõ obtem,vbi,ꝙ puniri debet de falſo extra ordinē. Cor.in
cõſi.105.col.pe.lib.3.& in cõſi.125.col.2.circa med.lib.4.multo
fortius dicendus eſt ſuſpectus præcedente inimicitia. ¶Quinim
mo apertisſimē oſtēditur eius falſitas, quia auſus fuit coarctare
negatiuã,& tñ alter teſtis deponit affirmatiuã in cõtrariũ, cui te
ſti deponenti affirmatiuã ſine dubio magis credendũ eſt,qa cæ-
teris paribus magis credit vni teſti affirmãti,quàm mille negãti
bus.gl.in l.dic profeere.§.ſi plures.ff.de arb.& in c.1. de præſcri.
lib.6.Alex.in cõſi.169.ad fi.lib.5. Iaſ.in rub.ff.de iureiur.col.4.ſi
vnus teſtis deponens affirmatiuã præferri debet mille neganti-
bus,q̃tò magis erit præferendus vni tm̃ teſti neganti,maximè cũ
teſtis negans ſit infamis infamia iuris & facti, & inimicus rei ac
cuſati. ¶Ex alio ēt magis eſt credēdũ teſti deponēti affirmatiuã,
quia illa affirmatiua reſpicit fauorē,& bonitatē rei accuſati,ne-
8 gatiua verò tēdit in eius odiũ, † ſed teſtis deponens de bonitate
alicuius ꝓferri debet teſti deponēti de cõtrario.Inn.& doc.in c.
audiris,de præſum.& in c.eccleſia Vlterana,de elect. Bal. in c.in
noſtra.in prin.de teſtib.in cõſi.166.proponit,ꝙ ex quodã inſtrũ.
ad fi.li.2.& in cõſi.77.col.2.lib.3.Cor.in cõſi.219.col.fi. lib.1.in
cõſi.176.circa fi.& in cõſi.261.col.9.lib.4.Deci.in cõſi. 163. col.
8.& in cõſi.448.col.5.poſt medi.¶Rurſus præferri debet ille te-
ſtis deponens affirmatiuã,quia loquitur magis veriſimilia. l. ob
carmē.§.fi.ff.de teſti.nã quõ eſt veriſimile, ꝙ ſubditus tanti prin
cipis voluerit appellare principē ſuũ dñm beſtiarũ . Ex qua etiã
re ille presbyter teſtis de falſo ſuſpectus eſt, qa falſitatis imagi-
9 nē habet qđ à veroſimili eſt alienũ.Bal.in l.1.C.de ſer.fugi. † for
tificatur ſuſpicio iſtius teſtis ex eo,qđ ſcribit Cor. in cõſi.56.col.
fi.lib.1.vbi,ꝙ teſtis dicēs ſe nõ recordari de eo, de quo veriſimi
liter recordari debet,dr̃ ſuſpectus,ſimiliter ſuſpectus dr̃ teſtis di
cens ſe non recordari de his,q̃ eodē contextu geſta ſunt. Bal.in l.
presbyteri,col.1.C.de epi.& cle.Deci.in cõſ.101.col.4.in fi. Iaſ.in
l.præſcriptione.col.2.in fi.C.ſi cõtra ius, vel vtil.pub. q̃tò magis
ſuſpectus dici debet iſte teſtis audēs coarctare negatiuã in eo ſu
per quo alter deponit affirmatiuã,cum de hoc facile debuerit re
cordari ob tpis breuitatē. ¶Infertur ex ꝓmisſis,ꝙ iſte teſtis preſ
byter deponens negatiuã eſt falſus tã ex iuris præſumptione, q̃
10 ex inimicitia,& teſtimonio alterius teſtis, † ideo iſti teſti in nul-
la parte ſui teſtimonij credendũ eſt. Inno.in c.fraternitatis,de hę
re.Bar.in cõſi.88.In q.inter Franciſcũ.col.2.Bald. in l.ſi ex falſis.
col.fi.C.de tranſa.in conſi.286.col.fi.ver.pręterea depoſuerunt.
lib.2.in conſi.221.Videtur mihi.lib.3.& in conſi 404.col. 4.li.5.
Aret.in conſi.71.col 5.Cor.in conſi.197.circa.fi.lib.2.Dec. in cõ
ſi.105.col.4.ad fi.Ob id ſupereſt vnus teſtis tantũ cui licèt magis
credi debeat ad effectũ impugnandi teſtimoniũ illius presbyte-
ri per ſupradicta, tñ contra ipſum accuſatũ nõ pōt probare ēt re
11 ſpectu alicuius indicij,† quia vt vnus teſtis faciat indiciũ ad tor
turã, debet eſſe inuulnerabilis. i. qui nulla exceptione vulnerari
poſſit,ſeu oĩ exceptione maior.Bal.in conſ.259.Verba inquiſitio
nis.col.1.ad fi.lib.1.Alex.in conſi. 124.col.2. lib.6. Soci.in conſi.
54.col.2.poſt med.lib.3.Corn.in conſi.101.coln . 2.lib. 2. Iaſ. in
repeti.l.admonendi.col.69.ver.bene facit.ff.de iure.iu.Deci. in c.
3.loco.col.pe.de proba.in conſi.37.col.4.& in conſi. 363.col.fi.
ſed iſte alter teſtis non eſt inuulnerabilis, aut oĩ exceptione ma-
ior,vt infra oſtendã.¶Nec dici pōt,ꝙ iſti duo teſtes cõiũgant ad
faciendũ vnã probationē,† quia iſta cõiunctio fieri non pōt, qñ
vnus teſtis eſt oĩno inhabilis ſeu oĩno repellit à teſtimonio, qa
eius teſtimoniũ oĩno nullũ, ſuppleri nõ pōt ex teſtimonio alte-
rius teſtis ēt oĩ exceptione maioris,q2 qđ nullũ, ſuppleri nõ pōt.
l.ſed ſi manēte.ff.de precar. vbi qđ nullũ eſt, prorogari nõ pōt.&
& in teſte omnino inhabili,ꝙ per alios ſuppleri non poſſit, tra-
dũt Bal. & doc.in l.ſi quis ex argentarijs.ff.de eden.Bal.in l.2.C.
de teſt.Alex.in conſi.57.col.pe.in conſi.177.col.fi.& in cõſi.181.
col.pen.lib.7.Feli.in d.c.teſtamētum.col.2.in 2.no.de teſt.2.Cor.
in conſi.42.col.fi.lib.1.& in conſi.172.col.pen.nu. 20. lib. 2.vbi
vult,ꝙ defectus vnius teſtis ita demum ſuppleatur ex integrita
te alterius teſtis,qñ talis defectus nõ annullat in totum teſtimo-
niũ,ſed debilitat tm̃,ſed hic teſtimoniũ presbyteri eſt oĩno nul
lũ,ideo p alterũ teſtē ſuppleri nõ pōt.¶† Secũdò ita demũ, defe-
ctus vnius teſtis p alterũ ſuppletur,qñ alter teſtis eſt oĩ exceptio
ne maior ſeu idoneus.Bal.in cõſ.152.Plura tãgũtur.li. 1. Cor.in
cõſ.ꝓximè allegatis,ſed hic alter teſtis nõ eſt idoneus,aut oĩ ex
ceptione maior,immo ſuſtinet multos defectus,qa ꝓbatur ex cõ
14 feſſione eius,ꝙ eſt vilis ꝑſona, paup,& cõiter,†vilitas aũt repel
lit à teſtimonio.§.ſi verò ignotus in auth.de hęre.& fal.Bar.in cõ.
511.q̃ritur & in dubiũ reuocatur.co.2.in fi.Fed.de Seo.in conſi.
220.veritatis.col.2.ver.Itē Bar.Cor.in cõſi.157.col.2.ad fi.lib 4.
Anch.in cõſi.74.in cã q̃ vertitur inter Phil.col.1. poſt med. & in
cõſi.227.Ad corroborationē.col.3.Aret.in conſi.71.ad fi.Simili-
ter repellitur teſtis ꝓp ebrietatē.Anc.in d.cõſ.64.vbi ēt idē dicit
de paupertate,& de paupertate ēt loquitur Aret.in d.conſi.71.ad
fi.Deci.in cõſi.310.col.fi.& alibi ſæpe doc.& licèt ſinguli iſti de
fectus nõ ſufficerēt in ciuilib.tñ cũ ſimus in criminalib⁹ & oẽs
cõcurrãt,res vr̃ ſine dubio. ¶† Tertiò nõ pñt cõiungi iſti teſtes,
qa dictũ vnius elidit dictũ alterius. Alex. in cõſi.35.col.5.lib.6.
nã vt ſupra oſtendimus,vnus contendit ſup negatiua , alter verò
ſuper

ſup affirmatiua. Nec obſt. q̈ videatur hoc modo ꝯrietas in accu
ſato, q modò vtitur teſtimonio alterius teſtis ad impugnãdũ te-
ſtimoniũ illi⁹ pſbyteri, modò ipſum teſtimoniũ quo ita vſus eſt,
16 impugnet? † q̃a rñdeo, q̈ pmittitur vti teſtimoniũ ipugnato ad
effectũ declarãdi cõtrarietatẽ, & falſitatẽ alteri⁹ teſtis pſbyteri:
qđ permiſſum eſt de iure. Rom. in conſi. 179. Ampliſsime doct.
col. 2. verſi. nõ obſt. ſm, licet ſi teſtimoniũ alterius teſtis verũ eſ-
ſet, iniuria tñ cõſiderari nõ põt, vt infra late oſtendã. ¶ Et ſi dicaẽ
fieri põt, q̈ vterq; teſtis loquaẽ veritatẽ, q̃a ſumus in actu reitera
bili. i. in cõfeſsione q̃ reiterari potuit, & vno tẽpore fieri ſm depo
ſitionẽ vnius teſtis, & altero tpe ſm depoſitionẽ alteri⁹ teſtis. Ad
illud facillimè rñdetur, q̈ ſm hãc intelligentiã iſti teſtes eſſent
17 ſingulares, † quia diuerſitas tpis vel loci reddit teſtes ſingulares,
quia neceſſe eſt q̈ loquãtur de diuerſis actibus. Bal. in conſi. 39.
Proponitur q̈ celebratus. col. 2. lib. 3. Pau. de Caſt. in conſi. 137.
In cauſa q̃ vertitur Pergami. ad fi. & in cõſi. 155. In cauſa q̃ verti
tur coram Dño Vicario. ad fi. lib. 2. Anchar. in conſi. 64. col. 2. &
in cõſi. 147. col. 1. Si teſtes ſingulares repellũtur in ciuilib⁹, qđ di
cemus in criminalib⁹? Præterea ſi repelluntẽ teſtes ſingulares ob
ſolã ſingularitatẽ, licet aliunde ſint idonei: quid dicemus in iſtis
teſtibus q vltra vitiũ ſingularitatis q̃ plurimos patiũtur alios de
18 fectus? ¶ Secũdò rñdeo, q̈ proponitur licet teſtes non viderim,
q̈ iſti teſtes deponũt de vna, & eadẽ cõfeſsiõe nõ reiterata, ideo
ex illa ſingularitate circa negatiuã, & affirmatiuã reddunẽ teſtes
cõtrarij. Alex. in cõſi. 21. col. 2. lib. 4. Videndũ eſt etiam nunquid
iſti teſtes deponẽtes ꝯ accuſatum deponãt de loco, & tempore
cõfeſsionis ipſius accuſati, quia alias non probãt in cauſa crimi
nali. Bal. in conſi. 399. Præſuppono q̈ in ciuitate. lib. 1. Iatus in
conſi. 420. quia non probatur lib. 4. & in conſi. 353. Proponitur
q̈ dictus Proſellus. circa fi. li. 5. idem eſt de mẽte Bar. in cõſ. 172.
Dubia. col. 2. circa fi. in ſeptimo dubio. facit idem Bart. in conſi.
177. Catharina. vbi, q̈ cõfeſsio accuſato nõ nocet, niſi contineat
locũ, & tẽpus cõmiſsi delicti, licet Cald. in cõſi. 4. in tit. de teſtib.
voluerit q̈ nõ ſit neceſſe teſtes deponentes ſuper homicidio, de
19 ponere de loco & tẽpore niſi fuerint interrogati. ¶ † Itaq; nul-
lo modo pbatur obiectum crimẽ p aſſertos teſtes ad quorũ de-
poſitiones iudices reſpicere nõ debent. ſ. q̈ loqui videantur ꝯ ac
cuſatum, ſed ipſorũ teſt. ſi perſonæ cõſiderãdæ ſunt, quia teſtib⁹
nõ teſtimonijs iudicãdũ eſt. c. tua nos, de cohabi. cle. & mul. q̃q̃
reſpiciẽdo etiã ad teſtimonia, illa nõ probãt ex cauſis ſupra me
moratis. ¶ Circa ſecundũ, poſito, & nõ cõceſſo, q̈ verba illa pba
rentẽ, an pœna imponi debeat, rñdeo quòd nõ, q̃a ex illis verbis
20 iniuria aliqua cõſiderari non põt. † Et cõſidero p fundamento,
q̈ verba q̃ poſſunt interpretari ad bonũ, & ad malũ, in dubio de
bẽt intelligi in bonã partẽ, vt excludaẽ præſumptio delicti. Bar.
& doc. in l. nõ ſolũ §. ſed vt probari. ff. de ope. no. nun. ideo ſcri-
bit Bal. in cõſi. 98. Bethon⁹ de Couo. col. 2. ad fi. lib. 1. q̈ ſi aliquis
iactauerit ſe de expellẽdo aliquẽ de poſſeſsione, verba iactatio-
nis debent intelligi de expulſione legitima p viam iuſtitiæ. & i-
bidẽ col. ſeq. ſubdit idẽ Bal. q̈ verba teſtiũ in bonũ, ſi poſſunt, de
bẽt interpretari. ¶ Alibi ſcribit Alexan. in conſi. 182. col. 3. lib. 7.
q̈ ſi probetur p teſtes aliquẽ dixiſſe, ego vlciſcar de tali, debent
intelligi iſta verba de vindicta licita p viam iuris, & iuſtitiæ.
¶ Alibi ſcribit Old. in cõſi. 291. hæ ſunt rationes. col. 3. q̈ ſi mo-
nialis vnius monaſterij dicat ſe prioriſsã alterius monaſterij p̃-
ſumiẽ præceſsiſſe diſpenſationẽ apoſtolicã, vt fugiatur delictũ,
cũ non poſsit monialis vnius monaſterij, prioriſſam agere in a-
lieno monaſterio ſine licentia Pontificis, & ſic ad fugiendũ deli
ctum præſumiẽ factum extrinſecũ. ¶ Alibi ſcribit Veronenſis in
cõſi. 40. col. 3. q̈ in dubio præſumitur q̃s fuiſſe in rixa animo me
diandi, & ſeparãdi rixãtes potiusq̃ animo offendendi, vt delictũ
fugiatur. ¶ Et in terminis iniuriæ tradit Alex. in caſu magis du-
bitabili in conſi. 233. col. 2. lib. 6. q̈ ſi reperiatur liber Iudæorum
in quo ſint ſcripta verba pertinentia ad iniuriam, & ignominiã
Chriſti crucifixi, ſi nõ appareat quo tẽpore talis liber ſit editus,
non præſumiẽ ſcriptus poſt aduentũ Chriſti ad eius iniuriã, ſed
ante aduentũ, vt eſſet delictum iniuriæ. Si Iudæus Chriſti inimi
cus in dubio non præſumiẽ aliquid dixiſſe ſeu ſcripſiſſe ad iniu
riam Chriſti: quãto minus præſumi debet crimen iniuriæ in va-
ſallo, & ſubdito cõtra ſuũ dominũ? Sed illa verba eſt dñs homi-
nũ, & beſtiarũ poſſunt, & debẽt intelligi in bonã partem immo
in laudẽ ipſius vt infra oſtendã, igitur de iniuria queri nõ debet.
¶ Quòd illa verba poſsint intelligi in bonã partem, & referri ad
laudẽ dñi oſtenditur: nam ille Aegyptianus ſeu Sarracenus vol-
lebat extollere. P. & eum præferre. I. dicendo eſſe P. dñm homi-
num: pet cõtrariũ accuſatus voluit defendere, & tueri decus &
ſplendorẽ. I. ſui dñi, ideo verba prolata debẽt intelligi ad laudẽ
& gloriã ipſius. I. ſm mentẽ & intentionẽ proferẽtis. l. Neratius
21 ff. de reg. iur. c. intelligẽtia de verb. ſign. † & verba prolata reſpe
ctu laudandi. I. debẽt intelligi ſm illum reſpectum quo fuerunt
prolata l. ſi quis domum. §. quid tñ. ff. loc. l. profectitia. §. fin. ff.
de iur. do. l. debitor. §. fin. ff. ad Trebe. quæ iura ad hoc propoſitũ
citat Deci. in c. ſi pro debilitate, col. 5. de offi. deleg. & in conſil.
283. col. 1. item cum ille Aegyptianus vellet fauere. P. veriſimile
eſt q̈ accuſatus tanquam ſubditus. I. voluerit fauere ſuo dño l.
merito. ff. pro ſoc. Ideo ſubiecta materia ſuadet, q̈ verba prolata
22 p ipſum accuſatũ accipiaẽ in bonam partẽ, † ſm quam mate-
riam ſubiectã verba debent intelligi. l. Proculus. ff. de vſuf. l. in-
ſulã. ff. de præſcripti verb. Et tunc perfectè enunciamus cũ loqui
mur ſm ſubiectã materiã, ait Philoſophus primo Ethico. quẽ re
23 fert Bal. in l. data opera, col. 9. C. q accu. non poſ. ¶ † Nec intel-
ligi debent verba captioſè in damnũ pferentis, ſed ſm ipſius p
ferentis mentẽ. l. pe. ff. de exhib. itaq; illa verba q̈ I. v deẽ dñs ho
minũ, & beſtiarũ, debẽt intelligi in bonã partẽ & in gratiã & ho
norẽ. I. id eſt q̈ habeat imperiũ nõ ſolũ in ipſos hões eius ſubdi-
tos, ſed etiã in bonis ipſorũ, intelligẽdo p verbũ. beſtias, ipſa bo
na, nã antiquitus diuitiæ mortaliũ in beſtijs cõſiſtebant inde pe
24 cunia dicta eſt à pecudib⁹ ſm Grammaticos. ¶ † Quinimmo li-
cet verbũ, beſtiarũ, ſm propriã ſignificationem ad bona gene
raliter referri nõ poſſet, deberet tñ impropriari ad fugiendũ p̃-
ſumptionẽ delicti iuxta ea quæ habenẽ in c. cũ tu. de teſtib⁹. in l.
2. §. creditũ. ff. ſi cer. pe. ¶ Amplius intelligunẽ verba ſm fictionẽ
iuris vt delictũ fugiatur. Bal. in conſi. 28. In quodam inſtrumen-
to. & in cõſi. 244. Dubitatur de quodã notorio. lib. 1. ¶ Neq; in-
iuria dici põt allegando. l. ĩperiũ obtinere etiã in beſtijs, immo
iſtud cõforme eſt iuri diuino, quo dicĩẽ, Omnia ſubieciſti ſub pe
dibus e.⁹, oues & boues vniuerſas inſuper & pecora cãpi. Præte-
rea põderanda eſt illa copula, &, dũ dicit eſſe dñm hoium. & be
25 ſtiarũ, † cui⁹ copulę natura eſt perfectè & circa idem copulare,
nõ circa diuerſa. Bal. in conſi. 243. Viſis. col. 2. lib. 3. p tex. in l. Se-
ic. §. Gaio. ff. de ſun. inſtru. Rurſus natura copulæ eſt ampliare
diſpoſitionẽ. l. cari adiectio. ff. de leg. 3. ſed clarũ eſt, q̈ illa pri-
ma uerba eſt dñs hoium, non poſſunt intelligi niſi in bonã par-
tẽ, ergo alia uerba ſimul copulata debẽt intelligi etiã in bonam
partẽ, ut fiat pfecta copulatio circa eũdẽ ſenſum. immo illa uer-
ba ſequẽtia debẽt intelligi ampliatiue ſm naturã copulę ut ĩtel
ligant prolata gratia ampliationis, & augmenti dominationis
I. quaſi dicat, Tu dicis, q̈ P. ẽ dñs hoium, & ego dico q̈. I. eſt ma
ior dñs, quia non ſolũ eſt dñs hoĩum ut P. ſed etiã beſtiarum, ut
ſic cenſeanẽ prolata uerba ex magna cordis affectione, & ad cõ
26 futandũ gloriam alterius dñm ſuũ extollentis. ¶ † Secũdò prin
cipaliter, q̈ iſta uerba non cenſeanẽ plata cauſa iniuriãdi, arguiẽ
ſic: Cõiunctus non p̃ſumitur aliquid dixiſſe grã iniuriandi con-
iuncto. gl. in l. ueſtẽ. ff. de iniur. pro hoc bonus text. in l. uxor. §. fi.
ff. de adul. & ibi gl. ubi non probans accuſationẽ excuſatur à ca
lũnia ratione cõiunctionis, l. in Senatuſconſultũ. §. cos. ff. ad Tur
pil. multò minus præſumendũ eſt, q̈ ſubditus & uaſallus uolue
27 rit pronunciare uerba aio iniuriandi dño ſuo. ¶ † Tertiò uerba
debent intelligi de actu uniformi, nõ difformi. Ancha. in conſil.
291. Super pluribus articulis. col. 4. ideo uerba prolata p ipſum
accuſatũ debẽt intelligi uniformiter. i. oĩa in laudẽ, & decus dñi
ſui, non difformiter partim in laudem, & partim in uituperium.
28 ¶ † Quartò iſta uerba dñr palã, & in publico pronunciata, ideo
ceſſare debet ſuſpitio iniuriãdi, & criminis. arg. l. nõ exiſtimo. ff.
de admi. tu. l. fi. ff. de ritu nup. c. fin. de cland. deſpõ. c. ut nr̃am, ut
eccle. bene. Nec eſt ueriſimile, q̈ ſi aium habuiſſet iniuriãdi, uer
ba illa ptuliſſet ita in publico, cũ nõ ignoraret magnitudinẽ pę
nę ſic q ſolere dño iniuriantes aut maledicentes, & à cõiter acci-
dẽtibus q aliquid in dñm dicere aut facere audẽt, illud nõ in pu
blico, ſed clãdeſtinè aguntur. ualet aũt argumẽtũ in materia pba
tionis aut præſumptionis à cõiter accidẽtibus. gl. in l. neq; nata
les. C. de pba. Bal. in cõſi. 70. Apparent. col. 2. conſi. 351. In bonis
feudalibus. ad fi. lib. 2. Qđ maximè procedit in ipſo accuſato q
alias p falſos teſtes, & de falſo conuictos fuerat moleſtatus de cri
mine lęſæ maieſtatis, ideo nõ eſt ueriſimile q̈ auſus fuerit uerba
iniurioſa ꝯ dñm pronunciare tanq̃ memor pteritæ moleſtiæ tã
acerbæ. nã præſumitur q̃s memor de facto pprio & maximè tã
29 notabili. Ro. in conſi. 481. præſentis. col. 2. poſt med. ¶ † Quin-
tò dolus cõmitti non ſolet aduerſus perſonã nõ maliuolã. Cor.
in conſi. 63. col. 3. circa fin. verſic. ex quo actum fuit. lib. 3. Rur-

ſus cõmitti dol⁹ nõ ſolet ſine cauſa.Cor.in cõſ.217.col. fi.li.4.ſed
hic dici nõ põt,ꝙ dñatio eſſet od oſa ipſi accuſato, aut ꝙ moue
ri poſſet accuſat⁹ ex aliqua cã ad iniuriãdũ dño, immo ad bene
dicẽdũ tm̃ ꝓut feciſſe exiſtimat. ſi qdẽ ab ipſo dño bñficiũ grã-
de tulit.nã cũ reus accuſareť de læſa maieſtate,& millę eſſent in
formatiões ad. I.dñm ſuũ, illæ fuerũt remiſſę ad Senatũ,ꝑ quẽ
tãta indagatio ꝯ teſtes falſarios facta ẽ vt honore incolumi ac-
cuſat⁹ exierit,falſitate ꝓbata,cũ potuiſſet. I.cauſã retinere apud
ſe cũ diſpẽdio multo grauiſsimo ipſi⁹ accuſati,& difficultate lõ
gẽ maiori falſitatẽ aperiẽdi,Itaq; qs putet ſubditũ,& vaſallũ,auſũ fuiſſe maledicerẽ de dño ſuo tã officioſo, iuſto, & humano?
¶ Sed cõiter dici cõſueuit, ꝙ. I.maiorẽ obediẽtiã obtinet i ſub
30 ditis ſuis q̃.P. † ideo dicẽdũ eſt, ꝙ verba ꝓlata ꝑ ipſũ accuſatũ
intelligant,& interptanť nõ ad mala partẽ, ſed ſm illã loquẽdi
cõſuetudinẽ ad demõſtrãdũ magnitudinẽ, & amplitudinẽ dñationis. I.Alex.in cõſ.9.col.j. li 5. Et cum putauerit accuſat⁹ licitũ
ſibi fuiſſe ita loq ob illã cõſuetudinẽ,puniri nõ debet.l.qs ſit fugitiu⁹.§.apud Celſũ,verſ.idẽ Celſus.ff.de ædil.edic.l.qua ſub cõ
ditione.§.fi,ff.de cõd.inſt.l.ſi qs aliqd.§.teſtamẽtũ.ff.de pen.q iura ad hoc ꝓpoſitũ allegat Hierony.Tortus in cõſi. ſuo quod eſt
32 poſt cõſilia Ant.de Bu.col.8.¶ †Septimò facit in fauorẽ accuſati
dictũ.Bal.in l.quãuis.C.de fideicõ.relatũ ꝑ Soci.in cõſ.52.col.5.
ad fi.l.j.ꝙ ea ordine principij interptamur finẽ: ſed principium
iſtorũ verborũ fuit qa ille Aegyptian⁹ voluerit fauere P.accuſat⁹
verò dñationi. I.Ideo verba iſta ꝓlata ꝑ accuſatũ intelligi debẽt
ſm principiũ, i. in fauorẽ dñationis.I. ¶ Pro quo facit,qa talia
pſumunť eſſe ſubiecta,quali pdicata demõſtrãt. l. ſi defenſor.ff.
de inter.actio.l.ſi vno.ff.loca.l.3.vbi Bar.ff.de fun. iſtru.l q vin̄.
ff.de vino, tri.ol.q̃ leg.c.inter dilectos.verſi.cæterũ.de fide inſtr.
ſed pdicatũ fuit cõtẽtioſum,& diſputatiuũ, qa vnus voluit faue
re P.alter.I.ideo poſtea ſubiecta & ſecuta eodẽ modo debẽt intelligi.¶ Octauò iſta verba ſaltẽ negari nõ pñt qn dicanť obſcura,qa pñt intelligi duob⁹ modis,in bonũ & in malũ grã bñdicẽ
33 di aut maledicẽdi ꝑ ſupradicta. † nã multiplex intellect⁹ poſsibilis parit obſcuritatẽ,qa qđ multipliciter exponiť, ei⁹ veritas ignorať,ſm Boetiũ.Bal.in conſi.218.Petita venia. col.j.poſt med.
lib.j.ſed vltra Bal.allego gl.in l.veterib⁹.ff.de pac.ꝓbatio aũt ob
ſcura nõ releuat etiã in ciuilib⁹ c.in pſentia,de ꝓba.multo min⁹
34 in criminalib⁹.l.fi.C.de ꝓba.¶ †Nonò cũ dicat accuſatus ſe ꝓtuliſſe iſta verba aĩo cõmendãdi.I.dñm ſuũ, ſtandũ eſt declaratio
ni ipſius cõfitẽtis vt fugiať delictũ.c.cũ dilecti, de accu.quẽ tex.
ad hoc ꝓpoſitũ & in caſu longẽ magis dubitabili in defenſionẽ
accuſati allegat Dec.in cõſi.256.col.pe.poſt med.verſ. & ꝓ exoneratione,& verba cõfitẽtis interpretari debẽt in dubio in fauo
rẽ ipſius cõfitẽtis.Ant.de But.ĩ c.ex literis.il.j.in fi. de ſpõſa.Bal.
in cõſi.247.Ad euidẽtiã pmittendũ eſt ꝙ qñ ſtatutũ.col.2.lib.5.
Deci.in cõſi.25.col.pe.verſ.cõfirmat hoc,in cõſ.118. col.fi. & in
cõſi.278.col.pe.poſt med.verſ.nõ obſtat ꝙ pdicti nepotes.¶ Decimò iſta interpretatio ꝙ iſta verba fuerint ꝓlata in bonã partẽ
eſt magis veriſimilis,qa vt ſupra dixi, nõ eſt veriſimile ꝙ ſubditos vaſallus dño ſuo voluerit iniuriari,maximè q ab ipſo domino beneficia maxima tulit,ideo iſta veriſimilitudo attẽdi debet
nõ poſsibilitas,id eſt,qđ poſsibile ſit voluiſſe accuſatũ dño ſuo
35 iniuriari.Bal.in l.ſcripturæ,col.2.C.de fid.inſtr.† & voluntas diſponẽtis interpretari debet ſm magis veriſimile.Alex.in cõſ.76.
col.j.li.4. ſed qs neget magis veriſimile eſſe voluiſſe accuſatum
dñm laudare potiuſq̃ vituperare?Quã veriſimilitudinẽ maximè
cõſiderare debẽt iudices magnifici in veritate deprehendẽda.
Aret.in cõſ.9.col.2.Eſt enim veriſimilitudo cognata naturæ.Bal.
in cõſ.180.Mortuo filio.li.3.& habeť veriſimilitudo ꝓ lege.Old.
in cõſi.13.Cũ quæſtio.in fi.¶ Vndecimò,ꝙ iſta verba ꝓlata fuerint in bonã partẽ,maximè moueor ex teſtimonio illius pſbyteri homicidæ,q vidẽs ſm tenorẽ verborũ factorũ inter ipſum accuſatũ,& illũ Aegyptianũ, ꝙ verba ꝓlata ꝑ ipſum accuſatũ nullo modo iniuriã ſonabãt cũ illis verbis dñs hoium, illa tacuit,
nõ veritus negatiuã coarctare ꝯ oẽm veritatẽ, ne cõſtare poſſet
ꝑ expreſsionẽ illorũ verborũ de bono aĩo ꝓnuntiãtis.nã ſi vidiſſet iniuriã oriri etiã additis illis verbis rex hoium, veriſimile eſt
ꝙ illa expreſſiſſet citra diſcrimẽ falſitatis cui ſe ſubmittit qs negatiuã coarctãdo ꝯ rei veritatẽ,& ſic plurimũ põderãda eſt illi⁹
pſbyteri taciturnitas in illis verbis,dñs hoium,& cauſa ipſa tacẽdi, q̃ cã nõ alia fuit niſi qa videret expreſsiorẽ cauſã accuſati
in ei⁹ fauorẽ liqdẽ facere.¶ Ex pmiſsis facile oſtẽdiť.ꝙ accuſatus iniuriãdi aĩum nõ habuit, ideo ꝓ iniuria cõdemnari nõ debet poſito ſine veri piudicio ꝙ verba illa iniurioſa dici poſsint.l.
illud.ff.de iniur.l.ſi nõ cõuicij.C.eo.tit.Alex.in conſi. 211. col.3.
36 verſi.itẽ iſte teſtis depoñit.li.2.† pulchre Roma.in cõſi.96.col.2.
poſt med.Deci.in cõſi.487.col.fi.vbi omnino videať. Ideo videmus ꝙ in actione iniuriarũ dolus reqrit.Old.in cõſ. 52.cõſueuis
dubitari.col.2.poſt med.verſi.ſed qd ſi ſupponit.Bal.in cõſi.230.
omne factũ,in fin.lib.3. & in conſi.443. Corã vobis, in fin.lib.4.
Cor.in cõſi.258.col.2.circa med.lib.4.fortius noluit Bal.in cõſi.
277.In cauſa Gulielmi.li. 5. ꝙ in actione iniuriarũ lata culpa nõ
37 æqparať dolo.¶ † Poſtremò cõſidero ꝙ dñs debet tractare ſubditos ſuos tanq̃ filios & nepotes.l. ſi qs filiũ.ubi Iaſ. circa princ.
C.de inoffi.teſt.Bal.ꝑ illũ tex.in cõſi.440.Ioã.de Albingana.col.
2.lib.j.ideo cũ graue & indecẽs ſit,ut in re dubia certa detť ſententia c.grauę 12.q.3. nõ videť pſumendũ eſſe de uoluntate dñi
ꝙ ſubditus & uaſallus puniať ꝓ talibus uerbis dubijs, immo ꝙ
ſtãtibus præmiſsis,prolata fuerũt in cõmendationẽ ipſius dñi,
38 † Ideo diu⁹ Adrianus dicere ſolebat malle ſe amplıari imperiũ
hoium adiectione,potiuſq̃ pecuniarũ copia.l.cũ ratio.§.pen.ff.
de bon.damna.ſimiliter in l.1.C.de ſecun.nupt. potius uult haberi rationẽ priuatorũ q̃ ut fiſc⁹ locupletetur.& in l.unica. §.pe.
C.de cad.toll.reputat princeps cõmodũ priuatorũ ꝓprium eſſe
ipſius principis.& iſte uideť uerus intellectus.l. nõ dubito.ff. de
iure fiſci.ꝙ in caſu dubio pronunciari debet ꝯ fiſcum,& melius
eſt nocentẽ abſoluere q̃ innocentẽ cõdãnare.l.abſentẽ.ff.de pe.
iã curia honorẽ maiorẽ cõſeqıur in abſoluendo q̃ in cõdẽnando.Pau.de Caſt.in conſi.299.Viſa inquiſitione.ad fi.lib.2.Proteſtor tñ,qa acta nõ uidi,ſed præmiſſa ſcripſi ad informationem
partis,ꝙ ſi cõſtare poſsit accuſatũ uerba illa aut alia ꝓnunciaſſe
ex aĩ malignitate ut iniuriã euomeret aduerſus dõm ſuũ,cauſã
accuſati prorſus tueri non intẽdo.planẽ ita ſcripſi admonitus à
parte ſeu ꝑ ea agẽtibus,ꝙ uerba illa pronũciata fuerunt ſolũ ad
laudẽ & cõmẽdationẽ dñi ſui ad mõſtrãdũ maiorẽ obediẽtiã,
quã à ſubditis ſois accipit,quo caſu iniuriæ crimẽ uideť ceſſare,
licet ſtultiloquij culpa cõſiderari forte poſsit.Grationopoli.14.
Auguſti.1539.Aymo Crauetta de Saulıano Iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Vltima electioni ſepulturæ ſtandum eſt.*
2 *Verba ſententiæ debent intelligi ciuiliter ſecundum terminos iuris communis.*
3 *Sententia dicitur ſtricti iuris,adeo reſtringi debet quotiens reſtringi poteſt, ſalua ratione recti ſermonis.*
4 *Sententia operari non debet vltra intentionem iudicis.*
5 *De ſnĩa nõ executa et q̃ vſu recepta nõ eſt, nõ videtur curãdũ.*
6 *Sepeliri quis debet in loco maiorum ſuorum, & vir & vxor in eodem ſepulchro poni debent.*
7 *Cui conueniunt verba,conuenire debet & diſpoſitio:& vbi eſt ſententia,dici poteſt,eſt caſus ſententiæ,idem in inſtrumento, quod eſt caſus inſtrumenti,ſicut dicitur de caſu legis.*
8 *Sentẽtia lata cõtra rectorẽ Eccleſiæ pıudicat eius ſucceſſori.*
9 *Obſernãtia pſumitur ſubſecuta ex titulo ſentẽtiæ præcedẽtis.*
10 *Præſcrip.40.annorũ cum titulo ſufficit contra Eccleſiam, & ſententia dicitur titulus legitimus ad præſcribendum.*
11 *Præſcriptio æquiparatur conceſſioni principis ex quo principis auctoritate introducta eſt,& habet præſcriptio vim contractus & pacti,immo habetur pro veritate.*
12 *Sepulturæ electio facta ad ſuggeſtionem alterius non valet, quia debet eſſe ſpontanea.*
13 *Teſtis, qui ſuper aliquo ſemel depoſuit, ſuper eo amplius interrogari non debet, & an valeat teſtamentum factum ad interrogationem alterius.*
14 *Dummodo, dictio importat conditionem quando venit quid implendum ante perfectionem actus.& idem in alijs verbis modum ſignificantibus de ſui natura.*
15 *Ius non competit ante conditionis euentum, & executio actus conditionalis fieri non poteſt ante euentum conditionis.*
16 *Auaritia animos excæcat clericorum: & clericorum genus auariſſimum eſt.*
17 *Metus arguitur ex importunitate & perſuaſione, quæ vim coactionis habet.*
18 *Metus arguitur ex contradictione ſtatim ſecuta.*

CONSI-

CONSILIVM. X.

Circa materiam ſepulturæ pro curato eccleſiæ Vallis contra curatum eccleſiæ Adextrorum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Anto
nia relicta Mẽgeti Comitis de vniuerſo pri-
mo interrogata vbi vellet ſepeliri, rñdit, ꝙ i
eccleſia parrochiali loci Vallis vbi iacebãt
maritus eius, & ſui maiores. Rurſus interro
gata an vellet ſepeliri in eccleſia parrochia
li Adextrorũ, rñdit ꝙ ſic dũmõ ex hoc Ma-
ximus Comitis eius filius, damnũ nullũ ſuſti
neret, vt aliq̃ reſte deponũt. Deĩde ipſa defuncta ſepulta fuit ĩ ec
cleſia Adextrorũ. Mõ curat⁹ eccleſiæ Vallis egit ꝯ curatũ Adextro
rũ etiã interueniẽte ꝓcuratore fiſcali curiæ Epiſcopatus Gratio
nopolis, ꝓ iuris fiſcalib⁹ ad reſtitutionẽ cadaueris, & intereſſe, ꝓ
ducendo quandã ſententiã ſatis antiquã alias latã inter ꝑdeceſ-
ſores ipſarũ partiũ, ꝑ quã fuit declaratũ capita domorũ de vni-
uerſo ſepeliri debere in eccleſia aut cimiterio Vallis. Oppoſitũ
fuit ꝯ ipſam ſententiã, ꝙ eſt res inter alios acta, q̃ non ꝑiudicat
ſucceſſorib⁹ in cura Adextrorũ: & ꝑtereã ꝙ illa ſententia nunq̃
fuit executioni demãdata. Quærit̃ qd iuris. ¶ Videret̃ dicendũ
prima fronte rectorẽ eccleſiæ Adextrorũ abſolui debere à peti-
tis vicarij eccleſiæ Vallis, q̃a ꝓponitur ꝙ Antonia defuncta vlti-
1 mo loco eligit ſepulturã in eccleſia Adextrorũ, cũ vltimæ † ele-
ctioni videt̃ ſtandum, non primæ, quia vltima diſpoſitio teſtato-
ris derogat priori. c. vltima voluntas. 13. q. 2. l. ſi quis in prin. teſt.
ff. de leg. 3. & in ſepultura eſt tex. in c. 1. de ſepul. lib. 6. ibi vel iam
electam non immutent. & præſuppoſita iſta electione non vide
2 tur obſtare memorata ſentẽtia † ab agẽte producta, quia debet
intelligi ciuiliter ſecũdum terminos iuris cõis ſcilicet electione
ſepulturæ nõ facta. l. miles. §. decẽ. ff. de re iud. Bar. in l. ſi fundus
§. in vendicatione. ff. de pigno. Veronenſis in conſi. 57. colum. 5. in
prin. Alexan. in conſi. 36. in 1. dubio lib. 5. immo iſta interpretatio
ſententiæ eſt omnino neceſſaria, quia alias ſequeretur, ꝙ iudex
voluerit derogare iuri cõi quod facere non põt, quia inferior le
gem ſuperioris tollere non põt c. cum inferior, de maio. & obe.
ideo non eſt præſumendũ, ꝙ iudex in ſententia ſua voluerit ali-
quid impoſſibile apud ipſum iudicẽ. l. q̃q̃. ff. de rit. nup. l. ſi pr. ff.
de his quæ in fraan. cre. l. Lucius. §. pe. ff. ad muni. gl. in l. 1. ff. de of
fic. eius in gl. quæ incipit nota argumentũ triplex. Rurſus agebα
tur iudiciũ inter duos curatos duarum eccleſiarũ, ob id non po
tuit iudex pronũciare niſi ſuper iure ipſorũ curatorum, non etiã
ſuper iure parochianorũ: quia perſona extranea nõ ſubintelligit̃
in diſpoſitione. l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. ff. de verbo. obl.
3 & cũ ſentẽtia † ſit ſtricti iuris. l. 1. C. ſi plures vna ſen. fuer condẽ.
l. ſi iudex. & ibi no. ff. de his q̃ ſunt ſui vel alie. iur. l. ſi inter me, &
te. ff. de exce. rei iud. l. diui fratres. ff. de lib. cau. verba ſentẽtię nõ
debent extendi ad iura aliarũ perſonarũ. l. quicquid aſtringẽdæ
ff. de verbo. ob. & adeo eſt ſentẽtia ſtricti iuris, ꝙ reſtringi debet
quotiens reſtringi põt. ſalua ratione recti ſermonis. Pau. de Caſ.
in conſi 295. Viſo ſupraſcripto puncto. col. 3. circa med. lib. 1.
4 Præterea ſentẽtia † non debet operari vltra intentionẽ iudicis l.
ſi ex teſtamẽto in fi. & l. ſi cũ argentũ in fi. prin. ibi neq; iudex. ff.
de excep. rei iu. l. qualẽ in prin. & l. q̃a arbiter, & ibi no. ff. de arb.
ſed intẽtio iudicis fuit declarare de iure ipſorũ rectorũ circa ſe-
pulturas, nõ aũt intẽderat iudex reſtringere, nemo auferre liber
tatẽ parrochianis eligẽdi ſepulturã vbi vellẽt, q̃a etiã ſi hoc in-
dex fatuus cogitaſſet, nõ tñ potuiſſet vt ſupra oſtẽdi. ¶ Secundò
principaliter in fauorẽ rei cõuenti facit, q̃a cadauer illud huma
tũ fuit in ei⁹ eccleſia patiẽte ipſo rectore agẽte, ex q̃ patientia vi
det̃ præiudicaſſe iurib⁹ ſuis, ſi quæ obtinebat iuxta no. in l. q̃ do-
tis. ff. ſol. mat. ꝑ Bart. doc. qđ maximè procedit quia non agitur
de præiudicio iuris quæſiti ſed quærẽdi, & de lucro, quo caſu tã
cens cenſet̃ cõſentire. Bar. in l. nõ ſolũ. §. mortẽ, col. 6. verſ. ſi ve-
ro eſſet obligatio q̃ non ꝯhit̃ verbis. ff. de nou. ope. nun. Sequitur
Cur. ſenior in conſi. 32. col. 1. in fin. Ex alio vř hic rector tacendo
cõſenſiſſe. q̃a agit̃ de exhumatione cadaueris, nã vbi agit̃ de rei
deſtructione, cẽſet̃ tacẽs cõſentire ſaltẽ quò ad hoc, ne actus de
ſtruat̃, q̃cquid ſit de recuperatione dãni aut intereſſe. l. Labeo. ff.
de aqua plu. arc. ¶ Tertiò etiã, ꝙ Antonia defuncta ſepulturã nõ
elegiſſet, tñ rectè videt̃ ſepulta in eccleſia Adextrorũ, q̃ ꝑſuppo-
nit̃ eccleſia parrochialis ipſius defunctę, ad quã ꝑtinet ius ſepul
turæ de iure cõi c. 1. in noſtra, de ſepul. c. is q. eo. ti. in 6. Nec tunc
videt̃ obſtare ſentẽtia producta, quia vt dictũ eſt, res eſt inter a-
5 lios acta, & quia non proponit̃ † executa, ideo dici põt de ea qđ
dicit̃ de ſtatuto, qđ nũquã fuit obſeruatũ, nã perinde eſt ac ſi nunq̃
ſtatutũ fuiſſet. gl. in c. 1. de treug. & pac. Old. in conſi. 259. Impu-
gnatur electio. col. 2. verſi. 2. q̃a illud ſtatutũ. Alex. in conſi. 132.
lib. 1. & alibi ſæpe doc. ¶ Quartò vbi res eſſet dubia, videt̃ in du
bio ꝓnunciandũ in fauorẽ rei cõuenti. §. cõmodũ, inſti. de inter
di. regula, fauorabiliores. ff. de reg. iur. & maximè q̃a iſta cõten-
tio circa ius ſepulturæ videt̃ de lacte, & lana. ſ. acquirẽda, ideo ſi
vnus nõ lucrat̃ æquo aĩo perferre debet. Anch. in cõſi. 210. Inter
cõtraria, col. 1. poſt med. ¶ Sed præmiſſis non obſtãtibus, quæ ve
re non obſtant, cõtrariã opinionẽ arbitror de iure veriorẽ. Quã
primò fundabo, deinde reſpõdebimus ad cõtraria, ex quorũ re
ſpõſione clariſſima fiet res in fauorẽ agentis. ¶ Fundat̃ itaq; iſta
6 opi. primò de iure cõi, quo iure vbi moritur † q̃s nulla facta ele-
ctione de ſepultura, humari debet ĩ ſepulchro maiorũ ſuorũ, &
maximè vir & vxor ĩ eodẽ ſepulchro poni debẽt. c. 1. & c. Ebrõ.
13. q. 2. c. de vxore, de ſepul. & c. is q. eo. tit. lib. 6. ſed maritus, &
maiores iſtius defunctæ ſunt ſepulti ĩ eccleſia Vallis, in qua ipſa
primo loco dixit velle ſepeliri: ergo ibidẽ & ipſa ponẽda eſt nul
la facta electione. ¶ Secũdò fundat̃ iſta cõcluſio in fauorẽ agẽtis
ex ſentẽtia producta, quia ꝓponitur in facto, qđ ipſa Antonia fa-
7 ciebat caput domus, & ſic verba ſentẽtiæ † cõueniunt ipſi Anto
niæ, ergo & eius diſpoſitio l. 4. § quotiens. ff. de dam. infe. l. ita aũt.
in prin. ff. de admi. tu. arguendo ab oppoſitis, & põt dici de hac
quæſtione, eſt caſus ſentẽtiæ, ideo dubitandũ nõ eſt. l. ancillæ. C.
de fur. ſicut in ſimili dicim⁹ de inſtrumẽto, ꝙ vbi eſt caſus inſtru
mẽti, ibi dubitari non oportet. Bald. in conſi. 215. Proponitur, ꝙ
inueſtiturę col. 2. circa fi. li. 2. immo habetur ꝓ veritate iſta ſentẽ
tia cũ tranſitũ fecerit in rẽ iudicatã. l. res iudicata. ff. de reg. iur. l.
ingenuũ. ff. de ſta. hom. ¶ Nõ obſt. qđ dicit̃ ex diuerſo iſtã ſentẽ
tiã latã contra rectorẽ Eccleſiæ non nocere ſucceſſorib⁹ in Eccle
ſia, ſed eſſe rẽ inter alios actã, quæ alijs nõ ꝑiudicat: q̃a iſtud nõ
8 eſt verũ in iure, immo ſentẽtia lata † ꝯ rectorem eccleſiæ præiu-
dicat Eccleſiæ, & ꝑ ꝯñs ſucceſſoribus. Abb. in cõſi. 62. col. 2. verſ.
& maximè prædicta ꝓcedũt. lib. 1. allegat no. in c. edoceri, de re-
ſcrip. addo Old. in conſi. 94. Eleganter, col. pe. allegat no. in c. cũ
inter, de re iud. & in c. cũ olim de præſcrip. ſed vltra Old. habe-
tur de hoc in c. reprehenſibilis, de app. no. Frãciſcus de Rampo.
inter cõſi. Cald. in cõſi. 5. in ti. de cõfeſ. & ſi vim ſentẽtia lata ꝯ tu
torem aut curatorem legitimè conſtitutũ, & minori pręiudicat,
iuxta ea quæ habẽtur. in l. nõ eo minus. C. de procu. & in l. cũ &
minorẽ. C. ſi aduer. rẽ iud. quare ſentẽtia lata ꝯ legitimum recto
rẽ Eccleſiæ nocere nõ debet Eccleſiæ ĩ qua rector maiorẽ habet
poteſtatẽ q̃ tutor in bonis pupilli c. cũ nobis. in fi. de elec. glo. in
c. ſi. 5. q. 3. Abb. in d. conſi 62. & in conſi. 10. lib. 2. nã ſi ſententia la
ta ꝯ rectorem aut prælatũ Eccleſiæ nõ noceret ſucceſſoribus, ad
q̃ opus eſt diſputare, an Eccleſia poſſit reſtitui ĩ integrũ ꝓbata
læſione. c. tũ ex literis, de in inte. reſt. Profectò ſi lata ſentẽtia ꝯ Eccle
ſiã ſucceſſorib⁹ non noceret, ſuperflua eſſent ſcripta doc. in d. c.
edoceri, de reſcrip. an prælatus poſſit agere uel cõueniri ꝓ Eccle-
ſia, & ſequeret̃ ꝙ Eccleſia cultrix eſſet iniquitatis, & iniuſtitiæ ſi Ec
cleſiarũ rectores ſemp poſſent uenire ꝯ ſententias. Itaq; cũ illa
ſentẽtia trãſitũ fecerit in rem iudicatam, nec læſio aliqua ꝯ eã al
leget̃, & min⁹ ꝓbetur, immo finitũ ſit tẽpus oẽ petẽdæ reſtitutio
nis in integrũ, cõcludẽdũ eſt ipſã ſñiam nocere oib⁹ ſucceſſori
b⁹ in ipſa Eccleſia, ſicut etiã dicitur in ſñia lata ꝯ vniuerſitatẽ ꝙ
ꝑiudicat ſucceſſorib⁹ ĩ ea. Guido Papæ. q. 279. ¶ Non obſt. ꝙ iſta
ſñia nõ fuerit executioni demãdata, q̃a iſta oppoſitio æquè ca-
lũnioſa eſt atq; ꝓcedẽs: ſi q̃dẽ ad executionẽ iſtius ſñiæ alia exe
cutio neceſſaria nõ erat niſi ut præcepto iudicis obtẽperatũ eſ-
ſet, qđ factũ eſt. nã poſt latam ſententiã capita domorũ morien-
tia in locis de q̃b⁹ in ſentẽtia, ſepulta ſemp fuerunt ceſſante ele-
ctione in Eccleſia Vallis, & hoc apertè fatentur oẽs teſtes partis
aduerſæ, immo ipſa pars aduerſa in ſuis articulis exceptionalib⁹
hoc non negauit, tantũ contendit ſup electione, ꝙ ea facta cõpe
tat ius ſepeliendi ad formã ipſius electionis. Iſta autẽ obſeruan
9 tia † poſtea ſecuta poſt ipſam ſentẽtiã ſm formã & tenorẽ ipſius
ſentẽtiæ, facta ꝑſumitur ex titulo, & cauſa ipſi⁹ ſentẽtiæ, & ob ei⁹
executionẽ l. quædã mulier. ff. de rei uend. l. 2. C. de acquir. poſ. l.
ſi à te. ff. ſi ſerui uẽd. l. prædia. ff. de acq. poſ. A primordio enim
tituli poſterior formatur euẽt⁹ l. 1. circa fi. C. de impo. lucr. deſcr.
lib. 10. ¶ Tertiò fundatur iſta cõcluſio in fauorẽ agẽtis ex iure ꝑ-
10 to ſcriptionis titulatæ. Nã clarũ eſt, ꝙ præſcribitur † ꝯ Eccleſiam
longiſſimo tẽpore quadraginta annorũ cũ titulo, ut in c. ſi dili-
genti. c. illud, de præſcrip. & c. 1. eo. ti. lib. 6. latè doc. in c. de quar-

ſo.eo.ti.& in antiquis.Abb.in cōſi.101.col.3.in 2.dubio.li. 1.ſed
hic ꝓbatus & productus fuit titulus ſentētiæ q dicit legitim⁹ ad
acquiſitionē dñij ſeu quaſi,& ad præſcribēdū,iuxta oo.io §.ſi.in
ſti.de offi.iud. Alex.io conſi.90.col.3. lib.2. Rurſus probatū fuit
de tēpore non 40.an.immo antiquiſſimo, cuius initij memoria
extat in cōtrariū.p qđ tēpus perſonæ faciētes capita domorū in
locis de quib⁹ in ſentētia,decedētes ſine electione ſepulturę,ſem
per fuerūt ſepultæ io eccleſia Vallis, ob id legitimè præſcriptū
eſt aduerſus ius eccleſiæ Adextrorū, ſi qđ aliud pinguius obtine
bat,nā perinde eſt acſi Roman⁹ Pōtifex priuilegiū cōceſſiſſet ec
11 cleſiæ Vallis ita ſepeliēdi. nā pſcriptio † æquiparaſ conceſſioni
principis:ex quo auctoritate principis introducta eſt Bal.in cōſi.
439.Amplius.col.4.lib.3. ſed vltra Bald. allego text. in c. duo ſi-
mul, de off.ord.quem tex.ad hoc didici à Pau.io conſi.94.col.1.
io ſi.lib.1.& habet præſcriptio vim cōtractus,& pacti. Bald. in
conſi.315.Ponitur, ꝙ antiquitus.col.1.circa med.lib.3 & in cō-
ſi.24.Subtiliter.col.2.lib.4.p l.ſi pupillus,in ſi.ff.demi. tut.l. ſi.ff.
rem ra.hab.& no.in l.5. C.de dot. promiſ. immo habetor præ-
ſcriptio pro veritate.Bald.in d. conſi. 24. allegat oo.in l.1.C.de
ſerui.& aqua. ¶Quartò firmaſ iſta concluſio ex electione ſepul
turæ primo loco facta ſponte & deliberate in eccleſia Vallis, q̄
12 electio vt ſupra oſtēdimus,ſeruari debet.¶†Nō obſt.illa electio
ſecūdo loco facta,qa nō fuit vltronea aut ſpōtanea, ſed ad ſug-
geſtionē illius pſbyteri domini Claudij Iordani, vt apparet ex
eius teſtimonio, ideo non valet talis electio. c. j. de ſepul.lib.6.
nā vt vidit, & cognouit iſte pſbyter ꝙ ſepulturā elegerat ex aoi
mi voto in eccleſia vbi ſepulti eſſēt eius maritus & maiores,qđ
amplius interrogauit & inſtetit apud lāguentē extrema valetu
dine grauatā,an vellet humari io eccleſia Adextrorū, conando
13 voluntatē iacētis cōmutare?¶ Pro hoc facit quod dicimus, † te
ſtē q ſuper aliqua re ſemel depoſuit,nō debere ſup eadē ampli⁹
ſine cauſa īterrogari l.produci.ff.de teſti.l.ſi.C.eo.ti.quę iura ad
hoc propoſitum citat Deci.in conſi.175.col.pen.verſi.3.reſpōde
ri poteſt.& in conſi. 189.col.6. verſi. quartò & vltimò. ¶ Simile
videmus io teſtatore, ꝙ interrogari non debet an talem velit hæ
redē inſtituere quando aliter non apparet ꝙ vellet teſtari, & ſi
ad interrogatiooē alterius hæredē inſtituit,nō valet teſtameotū
quaſi nō ex libera voluntate,ſed alterius inſtigatione factū q hę
reditatē affectabat.Pau.de Caſt.io l.iubemus.C.de teſta.& in cō
ſil.155.Viſo pūcto & allegationib⁹.col.2.poſt med. lib. j. Corn.
in conſi.73.col.pen.in conſi.103.col.pen.ad ſi.in conſi. 232.col.
3. ad fin.iu cooſi.304.ad fin.lib.1.& in conſi.319.col. 3.lib.4.in
quibus locis dicit ſuſpectum eſſe, q ſe ingerit ad interrogan-
dum teſtatorem an hæredē talē velit inſtituere quādo non appa
ret de voluotate eius qđ vellet teſtari l. quæ oīa.ff.de procu.Pro
fectò ſi Pau. de Caſ.Cor.& doc.fuiſſent interrogati de caſu iſto,
à fortiori idē reſpondiſſent,quia in caſu Pau. & Cor.oō appare-
bat de cōtraria voluntate teſtatoris,& tamē arguunt ſuſpitionē
ex tali interrogatione:quātò magis præſumi debet ſuſpitio in ca
ſu iſto in quo appaiebat de contraria volūtate languētis,ꝙ ſepe
liri volebat in tumulo mariti,& maiorū ſuorū,idq; verbis clariſ
ſimis explicauerat: ſed egrè id ferens presbyter iſte tentauit ani
mum infirmantis corrumpere vt aquas diuerteret ad ſuū molē
dinū.Qua de re cōtra eū aſſurgere fiſcus deberet,vt diſcat in po
ſterū volūtates morientiū io ſua libertate dimittere.l.j.C.de ſac.
ſan. eccle. Nā eſt cōtra bonos mores talē facultatem hominib⁹
eripere l.nemo.ff. de pac. ¶Secūdò reſpōdeo ad vltimā electio-
nē,ꝙ nō fuit ſimplex & præciſa, ſed cō ditionalis,dūmodò ex ta
li ſepultura filius ipſius eligētis nihil expēderet.nā poſito iſta di
14 ctio,dūmodò,† de ſui natura modū importaret,tñ quādo adiū
giſ ei quod venit implendū anteꝗ actos perficiaſ,ſigoificat con-
ditionē,non modum l.Thays.§.Stichus.ff.de manu. teſt.l. quib⁹
diebus.§.Termilius.ff.de cōdi.& demō.vbi Bar. & doc. Aot. de
Butr.in conſi.48. Abſq; diffuſione in prin. Pau. de Caſt. io conſi.
5.Quicquid dicaſ.col.j.lib.j. latius in conſi. 292. Circa primum
dubiū videt ꝙ inſtitutio.col.j.& 2.lib.2.Bald.in conſi.219. Pep-
pus & Icolut j,circa ſi.lib.2.Alexan.in conſi.119. col.j.lib.j.& in
cooſi.20.col.2.lib.6.Aret.in conſi.93.circa fin. verſi.fortè etiam
dici poſſet.Sed de neceſſitate erat neceſſe ad electionē talis ſe-
pulturæ quod ante eā cōſtaret, quòd filius nihil expēderet eius
occaſione,qa aliter ibi nolebat ſepeliri,qa ſi aliqua expēſa opus
erat,& ſepulta iā eſſet,fuiſſet neceſſe cadauer extrahere,& extu
mulare,quod eſt cōtra naturā modi,ex cuius defectu act⁹ nō re-
uocaſ,ſed agiſ ad implemeotū,vt no.in d.locis.quod tñ intelli-
go in iā factis quæ reuocationē non patiunt:ſecus in his quæ re-
uocari pñt,qa modo non impleto agiſ ad reuocationē l. liberto
§.Lucius.ff.de annuis leg.l.j.vbi gl.& doc.C. de his quæ ſub mo
do.Pau.de Caſt.in cōſi.292.Circa primū dubiū videſ ꝙ ioſtitu-
tio.col.j.lib.2.Aret.in conſi.149.Viſis diligenter. col. 3. verſi.2.
principaliter.Deci.in l.j.col 5.io fin.C.de ioſti.& ſubſti.Itaq; cū
illa electio fuerit cōditionalis, prius apparere debebat cōditio-
15 nē eſſe purificatā aoteꝗ ſepeliri poſsit, † qa ante cōditionis euē
tū ius oō cōpetit l.Bone.§.ſub cōditione.ff.de ædil.edic.l.j.i ſi.ff.
quā.dies vſusfr.leg.ced.l.q hæredi.ff.de cōd. & demō.l.1.C.de
inſti. q̄ ſub mo.l.cedere die.ff.de verb.ſig.nec executio act⁹ cōdi
tionalis fieri pōt aote purificatā cōditiooē.Bal.io l.p diuerſas.in
10.q.C.mand.in cōſi.383.Primò tria.col.ſi.lib.4. & in conſi.242.
Sup primò pūcto.lib.5. vbi loqoiſ in inſtrumeoto conditionali,
ſed illa purificatio conditionis non ſolū probata oon fuit, ſed
etiā contrariū videtur ꝓbari iuris præſumptio oe,qa hodie pre-
sbyteri recuſant gratis ſepelire,iuxta illud,Pauperis ad fun⁹ vix
vadit cleric⁹ vnus.¶Et ſi dicas q̄ fuit ratio ſeu cauſa illi⁹ cōditio
nis?Rñdeo, ꝙ cauſa fuit, qa vidēs Antonia morbo laborans, qđ
tētabaſ vt alibi ſepulturā eligeret ꝯ aī votū & expectationē, &
ꝯ electionē iā factā, cōſiderās ꝙ iſta inſtigatio fiebat ſolū ex a-
16 uaritia,† q̄ aios clericorū excæcat.c.auaritiæ,de ele.lib.6. & cle
ricorū gen⁹ auariſſimum eſt.gl. in c.ſi plures,io verbo maioris,
de præbeo.lib.6.& in c.nonnulli, de cle.ooo reſi. Ioan. An.in c.
peruenit,de cēſi.volēs fraudare tantā auiditatē illius presbyteri
acquieuit ei⁹ petitioni dicēdo qđ erat cōtēta ſepeliri in eccleſia
Adextrorū,dūmodo illa ſepultura ſumptum nullū afferret filio
ſuo,cogitans,qđ eo mō pſbyter inſtigator & ille rector eccleſiæ
Adextrorū talē ſepulturā reſpueret atq; ita cū marito & maiori-
bus ſuis cōdi eā patereoſ.¶Sed a eā potuit mouere ipſā Antoniā
ad appooēdū illā conditiooē, qa ſuſpicari poterat ꝙ illa inſti-
gatio fieret ad ioſtaotiā eius filij,q forte videbat, ꝙ ſumptus mi
nor fieret in ſepeliēdo cadauere ad eccleſiā Adextrorū ob maio
rē loci cōmoditatē quam pars aduerſa deduxit,ideo videns ma
ter filij ingratitudinē qđ ob modicū cōpendium reſiſtere vellet
mřis deſiderio, rñdit ſe ita velle ſepeliri in eccleſia Adextrorū ſi
eo modo filius nihil expēderet, cōſideraos difficultatē rei,& qđ
omnino eſſet expenſa neceſſaria circa ſepulturā, ob id voluit ob
uiare io iuſto filij deſiderio,vt ex animi voto quieſcerent oſſa ſi-
mul cū mariti & maiorum oſsibus:igitur de tali electione curā-
dum non eſt. ¶Tertiò reſpōdeo qđ iſta vltima electio cenſeſ fa-
cta ob metū ex illa importunitate presbyteri & filij quærētiū vt
ſepelireſ io eccleſia Adextrorū, quia infirma mulier dubitans in
extremis derelinqui,facilè aonuit petētium votis,ex qua impor-
17 tunitate † metus arguiſ Inno.in c.petitio, de iureiu.Bar.in trac.
de tyran.q.6.Iaſ.in §.quadrupli.col.8. nu.66.Inſtit. de act.ideo
dicit deciſio Neapoli.deci.69.col.3. & ſequi. quòd legatum nō
valet factū marito ad importuoas eios preces. Rurſus arguitur
met⁹ ex illa pſuaſione qđ vellet Antonia ſepeliri in eccleſia Ade
xtrorū,quæ perſuaſio vim coactionis habet l.j. §.2. in verbo pe-
ſuadere.ff.do ſeruo corru.l.4. §.ſi quis volentē, verſi.ſed & ſi vo
lentē.ff.de lib.homi.exhib.quæ iura ad hoc propoſitū citat Soc.
in conſi.173.col.2.poſt med.lib. 2. ſed vltra Soc. allego Oldr.in
conſi. 36. infraſcripti, col. j. vbi qđ ſuaſio plus q̄ cōpulſio.addo
etiā Pau.de Caſt.io conſi. 174. Contra ſuperius conſulta. col. 1.
lib.1.Calca.in conſi.25.col.13.in prin.tradit Curt. Iunior in cō-
ſi.141.col.pe. & maximè iſtud procedit in muliere in qua minor
ſufficit metus,& maximè qñ ita morbo torqueſ. gl. & doc.in c.
cū locū, de ſpōſa.¶Tertiò arguiſ metus, quia poſt receſſum illi⁹
presbyteri inſtigātis mater irata fuit cōtra filiū, qđ quæreret eā
alibi ſepeliri,dicendo,qđ nihil ꝓficeret,qa volebat ſepeliri in ec
18 cleſia Vallis cū marito & maioribus ſuis.ex qua cōdictione †ſta
tim ſecuta facil⁹ arguiſ metus.Old.in conſi.35.Factum tale eſt,
quidā Ioannes.Anch. in conſi. 299. Viſa ſupra dicta facti narra-
tiooe.col.j.poſt med.verſi.& hāc præſumptionē. Alex.in conſi.
99.col.4.lib. 3. Ex quibus concluſio dñi agentis facta videſ luce
meridiana clarior.¶ Solū ſupereſt ad cōtraria reſpōdere, qb⁹ ex
præmiſſis ſatis qdē rñſum appaiet. tñ ad maiorē declarationē
rñdeo i ſpecie & ad primū ꝙ Antonia defūcta elegit ſepulturā
in eccleſia Adextrorū. Rñdeo ꝓut iā rñſum eſt ſupra abūde,re-
torquēdo fundamētū, qđ immo ſepulturā elegit in eccleſia Val
lis.neq; curandū eſt de alia electione, qa illa fuit vitioſa facta p
metū & ioſtigationē alterius,nō ex libera & ſpōtanea volūtate.
& ꝑterea fuit cōditionalis,cuius cōditio nō ꝓbaſ verificata,im-
mo defecit vt ſupra latè ꝓbauimus. ¶ Ad ſm argumētū rñdeo,
quod rector agens nō patientiā præſtitit,vt illa Antonia alibi ſe-
peliretur

pelíretur,imò filio licentiã petenti expreſſe cõtradixit. Præterea
nõ probatur ſciẽtia dñi agẽtis, q̃ ſcirer cadauer illud alibi ſepe
liri, in dubio aũt pſomit ignorãtia. l. verius. ff. de pbatio. regula
præſumitur ignorantia, in 6. ſed patiẽtia non cadet in ignorante
c. 2. & c. qa diuerſitatẽ de conceſ. præb. ¶ Ad tertiũ argumentũ,
rñdeo, q̃ imò ecclesia Vallis eſt parrochialis, nec hoc negatur,
licèt ob maiorẽ commoditatem adita fuerit *in* coadiutricẽ ec-
cleſia Adextrorũ. & *in* ſignũ huius præeminẽtiæ ad demonſtran
dũ q̃ eccleſia Vallis eſt caput parrochiæ lata fuit illa ſnĩa q̃ ca-
pita domorũ ſepelirentur in eccleſia ipſa principali. i. in parro-
chia Vallis. ¶ Secũdò reſpondeo poſito, & non conceſſo, q̃ ec-
cleſia Vallis, nõ eſſet parrochialis, tñ ſine electione ſepeliri ibi
debebat virtute illius ſnĩæ, & pſcriptionis, de qua ſ. & facta ele-
ctione multomagis erat defuncta ibi ſepeliẽda, p ſ. dicta. ¶ Non
ob. quartũ & vltimũ argumẽtũ, qa non ſumus in caſu dubio, im-
mo clariſsimo in fauorẽ dñi agentis. Pro quo oĩno debet pro-
nunciari iuxta petita & concluſa. Laus Deo. Gratianopoli die
30. Octobris. 1539. Aymo Crauetta de Sauiliano. I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Quitatio bonorum maternorum facta per filiã matre adhuc viuente, non videtur valida, mater non conſentiente.*
2 *Sufficit interuenire conſenſum in promiſſione de quitando, licèt non interueniat in ipſa quitatione, et ſic executione actus.*
3 *Quæ incõtinenti fiunt, cenſentur correſpectiua vnum factum propter alterum.*
4 *Conſenſus eius de cuius hæreditate agitur, ſatis eſt, quòd ex poſt ſuperueniat. & ibidem quando ſufficiat conſenſum ex poſt ſuperuenire.*
5 *Quitatio etiã de bonis futuris intelligitur de futuris ex cã, de præſenti. aut de præterito, & quando dicatur cã de præſenti aut de præterito, nu. 6. 8. vbi ſubtiliter.*
6 *Interpretatio ceſſat vbi verba ſunt clara.*
7 *Bonorum, & hæreditatis appellatio idem ſignificat.*
8 *Bona acquiſita poſt teſtamentum veniunt in inſtitutione.*
9 *Tempus exiſtentis conditionis inſpici debet.*
10 *Læſio in quitatione quam facit filia, viua matre, conſiderari non poteſt niſi reſpectu legitimæ.*
11 *Remedium l. 2. C. de reſc. vend. tollitur iuramento.*
12 *Metus reuerentialis cum enormi læſione ſufficit ad reſcindendum contractum.*
13 *Legitima non debetur filiæ quæ ſeipſam excluſit ab inteſtato.*
14 *Filia quæ quietauit an poſſit petere ſupplementum cõgruæ dotis, & an augeri debeat dos auctis facultatibus, & quid quã do filia excluditur à ſtatuto propter dotem.*
15 *Dos minor legitima an dicatur congrua.*
16 *Partes maiorem poteſtatem habent diſponendi de earum bonis quàm princeps aut ſtatutum.*
17 *Ex læſione ſuperueniente reſtitutio in integrum concedi non debet.*
18 *Quod legitime ab initio factum eſt, ex caſu ſuperuenienti irritari non debet.*

CONSILIVM. XI.

Pro magnifico Domino Tallardi contra magnificam Dominam Franceſiam eius ſororem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Tria
principaliter vidẽda ſũt i cã magnifici dñi
Tallardi ꝯ. magnificã dñam Franceſiã eius
ſororẽ. Primũ, an valeat ceſſio ſeu quietatio
facta p ipſã dñam Franceſiã eius patri, de
bonis pñnis, maternis & fraternis, ſaltẽ re
ſpectu bonorũ maternorũ. Scdm, an pſup-
poſita eius validitate extẽdat ad bona ma-
terna, q̃ mariti poſtea acceſſerunt ea opulenta quadã ſucceſsio-
ne. Tertiũ an ſaltẽ poſsit ipſa dña Franceſia cõtrauenire ex ca-
pite enormis læſionis. ¶ Circa primũ videret dicẽdũ quitatio-
1 nẽ pdictã nõ valere quò ad bona materna, qa nõ vr cõſtare de
aliquo conſenſu ipſius mris in tali quitatione & remiſsione, qui
tñ conſenſus erat neceſſarius. Alex. poſt Bar. in l. ſtipulatio hoc
mõ cõcepta. col. 5. ff. de ver. obl. & i cõſ. 155. col. fi. li. 7. Soci. in
conſ. 73. col. 2. li. 2. li. 4. Deci. in l. pactũ, qđ dotali, in 6. limitatiõe.
C. de colla. Calca. in conſ. 34. col. pen. poſt med. vbi, quòd requi-
ritur cõſenſus expreſſus. Sed ex inſpectione ipſius quitationis ap
paret q̃ ille cõſenſus matris non interuenit. nã probat negatiua
p inſpectionẽ inſtrumẽti aut ſcripturæ. l. Titiæ teatores. vbi Bar.
& doc. ff. de leg. j. l. fi. C. de creb. red. cũ ſimi. ¶ Sed pmiſ. nõ obſtã
tib., q̃ verè non obſtat, ꝯriã opi. arbitror de iure veriorẽ, quòd
imò valeat quitatio pdicta, in qua dico qđ interuenit conſenſus
mris conſiderando hoc mõ. In ꝯctu matrimonij fuerunt conſti
tutæ dotes ipſi dñæ Frãceſiæ p eius prẽ, & matrẽ ſimul, & pmi-
ſit ipſa dña Franceſia q̃ quitaret bona paterna & materna eius
pr: ꝯcto matrimonio, & eo cõſummato, & ſic interuenit pſentia
2 † & conſenſus in pmiſsione de quitando, qđ ſufficit, nec requiri
tur poſtea nouus cõſenſus matris in executione illius promiſsio
nis, ſeu in ipſa quitatione, q̃ facta eſt ad implementũ & executio
nẽ dictæ promiſsionis. Bal. in l. fi. §. finaũt, in fi. C. de bo. q̃ lib. So-
ci. in cõſ. 82. col. 3. ad fi. li. 3. & in conſ. 80. col. 4. li. 4. Cor. in cõſ.
81. col. 4. li. 4. Deci. in conſ. 542. col. j. Amplius dico, cũ illa dotis
conſtitutio facta ẽt p matrẽ & promiſsio de quitando factæ fue
3 rint † incontinenti in eodẽ inſtrõ vna poſt alterã, cenſentur cor-
reſpectiuæ. i. vna facta pp alterã, adeò q̃ niſi fuiſſet illa promiſ-
ſio de quitando, mr non cõſtituiſſet dotẽ. Ea. n. q̃ fiunt incontinẽ
ti cenſentur correſpectiua, & vnũ factũ pp alterũ. Bal. in l. petẽs
C. de pac. Anch. in cõſ. 434. & narratis ſuperius. col. 2. ver. præter
ea aduertendũ. latè & pulchrè Cor. in conſ. vltimo li. 1. in conſi.
10. col. 3. poſt med. lib. 2. & in conſi. 86. col. 2. eo. lib. Itaq; q̃ con
ſenſus clarior aut ſplendidior in matre probari põt q̃ hoc mõ, ſi
dotẽ conſtituit ad finẽ vt filia quitaret patri & fratrib. bona ma
terna & paterna. ¶ Scdo pſupponit in facto, q̃ ẽt conſenſit mater
in ipſo implemẽto pmiſsionis. i. in quitatione poſtea facta p ip-
ſam dñam Franceſiã, qđ ſi verum ſit, poſita eſt res extra oẽm am
biguitatẽ. ¶ Tertiò dr, q̃ ex poſt facto ipſa mr verbis & facto ap
4 probauit ipſam quitationẽ, iõ ſufficere vr conſenſus † poſtea ſu
perueniẽs. Bal. in l. fi. circa fi. ver. credo tñ. C. de pac. refert & ſeq
tur Deci. in conſ. 31. col. 3. ver. pterea & poſſet dici. vbi amplius
voluit ſufficere ſolã ſcientiã ſuperuenientẽ cũ taciturnitate. Et
qđ ſufficere debeat conſenſus poſtea ſuperueniẽs, facit, qa iſte
conſenſus ſolũ requirit rõne piudicij pſonæ de cuius hæredita-
te agit, ne fortè illi quib. renũciat hæreditas, alıqd moliant aut
machinẽtur ꝯ. eũ, & ſic ne inducat votũ captandæ mortis, iõ nõ
vr referre an conſenſus pcedat vel ſequatur. l. in cõcedẽdo. ff. de
aqua plu. ar. l. iubemus. C. de emã. lib. q̃ iura ad hoc propoſitũ ci
tat Deci. in con. 144. col. j. no. Pau. de Ca. in cõſ. 406. ſatisfaciẽdo
col. 3. in 6. dubio. li. j. clarius & pulchrius in conſ. 329. Circa pri-
mũ notandũ, q̃ qñ emphyteuta. in j. dubio lib. 2. & dicit Ang. in
l. per fundũ. ff. de ſerui. ruſt. præd. quod vbi requiritur conſenſus
alicuius ad firmandũ actũ. ſufficit conſenſũ quocunq; adhiberi,
alleg. Inno. in c. cũ cõſuetudinis, de cõſuetu. no. Bar. in l. ſi quis
mihi bona. §. inſũ. ff. de acq. hær. Abb. p illũ tex. in c. cura. in ult.
no. & in c. ſuggeſtũ, ẽt in vltimo no. de iurepatro. facit tex. in l. li
cet. ff. de iudi. & in c. nos, de his q̃ fiunt à pla. ſed iſte cõſenſus ma
tris ẽ hmõi, q̃ a. ſ. requirit ad firmandũ quitationẽ, ergo, &c. ¶ Ca
pio ſcm dubiũ in quo videret dicẽdũ prima fronte illã quitatio
5 nẽ nõ extẽdi ad hæreditatẽ, q̃ matri poſtea obuenit, † licèt ver-
ba renũciationis ſeu quitationis reperiantur extẽſa ẽt ad bona
cõpetitura, qa talis quitatio vr intelligẽda de bonis cõpetituris,
ex cã tñ de pſenti aut de pterito. Bar & doc. in l. q̃ Romæ. §. duo
fratres. ff. de verbo. obl. idẽ Bar. in l. ſi vxor. §. diuus. ff. de adulte.
Bal. in l. pactũ quod dotali. q. 12. C. de coll. Ale. in conſ. 179. col.
3. verſ. nec ẽt per dicta verba. li. 2. Corn. in cõſ. 11. col. 13. li. 3. & ĩ
cõſ. 133. col. 2. li. 4. Deci. in conſ. 230. col. fi. & in cõſ. 379. col. 4.
ad fi. ¶ Sed pmiſsis nõ obſtantib. contrariũ puto de iure uerius.
& quidẽ pro fundamento iſtius concluſionis uerba renuntiatio
nis uident clara, quia ceſsit & quitauit domina Franceſia bona
6 materna competentia, & cõpetitura, iõ à uerbis claris † non vr
recedendũ. l. ille, aut ille §. cũ in uerbis ff. de leg. 3. c. eſtote, de re
gu. iur. & ubi uerba ſunt clara, dici põt quod habemus textũ, iõ
glo. non indigemus, ita Bal. in cõſ. 344. Examinanda ſunt. col. 2.
circa fi. lib. j. Alibi ſcribit idẽ Bal. in conſ. 174. Caſus eſt talis,
quoddam fœnile, ad fi. li. 2. q̃ ubi uerba ſunt clara, cauillationes
aduocatorum non debent habere locum, etiam ſi lex ſit dura.
¶ Difficultas conſiſtit in reſpõſione ad contraria, ad quæ reſpõ-
deo,

dcò, ꝙ non procedunt in caſu nr̃o, in quo iſta bona materna nõ
poſſunt dici proueniſſe ad filiá ex aliqua cá noua, aut de nouo
ſuperueniẽte, imò ex cá q̃ ſuberat de tpe quitationis ſubeſſe po
terat ſi caſus ſucceſsionis accidiſſet ꝑ morté matris. Nã filia q̃
quitauit ſi de tpe quitationis mr̃ fuiſſet mortua, habuiſſet bona
materna ꝑ parte ſua ex cá legitimæ ſucceſsionis ab ĩteſtato, nul
lo cõdito teſtõ. Eodẽ iure, & titulo vult ven . núc, nec aliam
nouá cãm ſuccedendi adducit, putá ꝙ illa bona fuerunt ei do-
nata poſt quitationé, vel ꝙ poſt quitationé fuerit ſubſtituta aut
aliter vocata ad ipſa bona ex aliqua noua cauſa. ¶ Neq; obſtat
ꝙ poſt quitationé ſuperuenerint alia bona ipſi matri: quia rñ-
deo multis modis. Primò ꝙ ẽt ad bona ſuperuẽtura extéditur
quitatio concepta per verba prægnantia, & vniuerſalia de futu-
ro, cũ ad illa ipſa filia. quæ quitauit, nõ fuerit vocata poſt quita-
tioné ex nouo iure. Nam iſta noua cá poſſet conſiderari cótra
eius matré ſi viueret, & ipſa quitaſſet alicui ẽt bona futura: nam
poſſet mr̃ dicere, ſuperuenerũt mihi iſta bona ex cá de nouo ſu-
perueniente, quæ non ſuberat de tpe quitationis. Sed ipſi filiæ
quæ quitauit non ſuperuenerunt iſta bona ex noua cá, aut ex no
uo iure, imò ex iure præterito, quia erat filia quæ matri ab inte-
ſtato ſuccedit, quæ cauſa ita ſuberat de tpe quitatiõis: ſicut núc,
quia de tẽpore quitationis ita erat filia & ſucceſſura dato caſu
ſuccedendi atq; nunc. ¶ Secundò pro reſponſione: conſidero, ꝙ
7 appellatio hæreditatis & bonorum † idẽ ſonant: nã idẽ eſt dice
re, bona, ꝙ hæreditas, mõ proferat verbũ bona ſimpliciter ſine
illa adiectione mobilia vel immobilia. l. nam ꝙ §. fi. & l. cogi, in
prin. & §. j. ff. ad Trebellia. Bar. in l. Quintus, la. 2. ff. de aur. & ar
gen. l. g. in §. argento, & in l. 3. in prin ff. de bon. poſſ. Bald. in
conſ. 234. Statuto cauet ꝙ mariti. lib. 2. ideò dum filia quitauit
bona materna perinde eſt ac ſi quitaſſet hæreditaté maternam,
ſed hæreditas eſt ius quoddam vniuerſale recipiens augmentũ
& diminutioné, iuxta no. in rub. ff. ſol. mat. ideò licèt bonis ma
ternis factæ fuerint acceſsiones & aucta illa fuerint, bona tñ di
cuntur materna, & ea mortua dicitur hæreditas materna: qui-
tatio igitur licèt ſimpliciter facta eſſet de hr̃ditate materna, in-
telligeretur tñ de tota hæreditate ẽt aucta ſm naturá ſuam, ſm
quam naturam diſpõ, quælibet intelligenda eſt. l. ſtipulatus. §.
verũ. ff. de vſuris. l. damni. verſ. & quod in ſtipulatione. ff. de dã.
8 infec. ¶ Pro hoc facit. † nã ſi teſtator poſt conditum teſtamentũ
in quo hæredem inſtituit bona plurima acquiſiuerit, illa tñ ve-
niunt in inſtitutione. Bal. in conſ. 196. ſuper eo, quod quæritur.
col. fi. lib. 4. Eodem mõ excluſus ab hæreditate alicuius ex facto
ſuo ſuo proprio. i. per ſuá renunciationé cenſeri debet excluſus
ſiue hæreditas augeaẽ ſiue diminuatur, vt contrariorũ eadẽ ſit
diſciplina. l. j. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. ¶ Præterea nõ d̃bet
quis petere id cuius contrariũ nõ eſſet poſtulaturus. l. ſi ꝙ rem &
pretiũ. ff. de peti. hæred. l. pen. C. de ſol. ſed pone quod hr̃ditas
matris fuiſſet diminuta in tñ quod iſta filia dotata reperiretur,
plus habere de bonis maternis, q̃ eius fratres: nũquid ſi fratres
repeterẽt ab ea de iſtis dotis, vellet reſtituere, certè nõ, ergo nec
debet ipſa reclamare aduerſus quitationé bonis auctis mr̃nis.
ꝙ aliter ẽt reſpondeo: nã attenta iſta cõne, quod renunciatio nõ
extendatur ad bona futura qa de nouo ſuperuenerint, ſequere
tur quod nulla renunciatio trahi poſſet ad bona futura, qa illa
ſemper de nouo ſuperueniunt: ſed hoc nõ inſpicitur an bona d̃
nouo acquirantur ſeu accedant, ſed an ex cá noua, & nouo iure.
Finge. n. ꝙ iſta filia nõ quitaſſet iura ſua, & matri ab inteſtato ſuc
ceſsiſſe, nunquid in bonis auctis, ſeu quæ poſtea matri obueue
runt diceretur ſuccedere alio & diuerſo iure, ſeu ex alia cá q̃ in
bonis alijs q̃ de nouo nõ ſuperuenerũt? certè nõ, idõ neſcio vide
re aliquá nouá cãm ſeu aliquẽ nouũ titulũ in iſtis bonis reſpe-
ctu filiæ q̃ qtauit. ¶ Conſidero ẽt quòd iſta quitatio hẽt in ſe taci
tá, & neceſſariá conditioné ſi filia matri ſuperuiueret, qa uiua
matre nullũ ius cõpetit filiæ in bonis mr̃nis ẽt reſpectu legitimę
l. j. §. ſi impuberi. ff. de colla. bo. & ſic effectus iſtius quitationis,
de neceſsitate cõfertur in tp̃s mortis matris ſi eo tẽpore ius cõ-
peteret filiæ quitãti, qa (vt dixi) ante illud tp̃s ius cõpetere non
9 poterat. tempus † igitur mortis matris, & ſic exiſtẽns cõditiõis
inſpiciendũ eſt, nõ tp̃s quitationis. l. cum qui poſt apertũ. ff. de
cond. & dem. l. j. §. ſerui. ff. ad Syllania. l. ſed ſi in cõditione. §. ſo
lemus, ff. de hæred. inſti. l. j. ff. de regul. cato. Sed de tẽpore exiſtẽ
tis conditionis nõ põt cõſiderari noua cá ſeu nouus titulus, aut
nouũ ius in acquiſitione iſtorũ bonorũ, imò idem ius & eadem
cá in omnibus bonis maternis non conſiderato, quo tẽpore bo-
na illa matri obuenerit. ¶ Venio ad tertium dubium, an ſaltem
ſubueniri filiæ debeat ex capite enormis læſionis. In quo dubio,
aut cõſideramus læſioné ex tẽpore quitationis & ſm quantitaté
bonorũ maternorũ quæ erant de illo tẽpore: aut conſideramus
læſioné ex poſt facto propter bona poſtea obuenta, & addita
bonis maternis. Primo loco breuiter & reſolutiuè concludo. ꝙ
10 læſio † conſiderari nõ põt niſi quatenus mater fuiſſet obligata,
relinquere filiæ. i. reſpectu legitimæ. nam in alijs bonis vltra le
gitimá de quib. mr̃ poterat ad libitũ diſponere, filia nõ põt læ-
ſioné prætendere: qa læſio præſupponit competentiá, quo iure
ceſſante, ceſſat & læſionis nomé. arg. l. decẽ. ff. de verb. ob. & in
terminis ita tradit Veronenſis in conſ. 17. col. 3. verſ. ſecundo
modo. Gozadinus in conſi. 9. col. 11. in fi. licèt Veronenſem non
allegat. idẽ voluit Iaſ. in conſ. 133. col. 1. lib. 4. vbi Iaſ. ꝙ filia re-
nuncians patri non põt allegare læſioné. Conſiderádo igitur le-
gitimã ſolùm, & præſuppoſito quod non interuenerit aliquis do
lus ex propoſito nec re ipſa, qa non interuenerit læſio vltra di-
midiá eius quod pro legitima debitum erat, clarũ eſt ꝙ filia re-
clamare nõ põt non ex capite minoris ætatis, quia ætas minor
conſiderari hic non põt, cũ ſit filia quadragenaria, & præterea
tollitur illud remediũ minorib. competens ex iuramento. auth.
ſacrã puberũ. C. ſi aduer. vend. non ẽt ex remedio. l. 2. C. de reſc.
vẽ. qa illud ceſſat præſuppoſito, quòd nõ ſit læſio vltra dimidiá:
& poſito quòd † eẽt læſio vltra dimidiá, tñ illud remediũ tolli-
tur ex iure maioris, vt nn. Bar. & doc. in d. l. 2. Abbat. in conſ. 93.
col. pen. in 2. dubin. li. j. Soci. in conſ. 48. ad fi. li. 4. Cor. in conſil.
147. col. 2. & in conſ. 179. col. 2. poſt med. li. 4. quòd ſine dubio
procedit qñ læſio vltra dimidiá nõ eſſet nimis exceſsiua, qui ex-
ceſſus mõ cõſiderari hic põt. ¶ Hic tñ aduertendũ ẽ, quòd ſi eẽt
læſio vltra dimidiá licèt exceſsiua, tñ videretur ſuccurrendum,
11 huic filiæ ob metũ reuerentialẽ parentũ. nam † quotiens concur
rit læſio enormis vltra dimidiá ſimul cũ metu reuerentiali pa-
terno ſuccurrendũ vr̃ liberis contrahentib. cum paternib. non
obſtante iuro. Pau. de Ca. in cõſ. 174. Contra ſuperius conſulta.
column. j. poſt med. lib. j. Aretin. in conſ. 24. Quatuor dubia. co
lũ 2. poſt med. verſ. in cõtrariũ vltra allegata Soci. in conſ. 263.
colum. 2. poſt med. ver. confirmantur præmiſſa. lib. 2. Dec. in l.
pactũ, col. 3. in fi. C. de colla. Curt. Iun. in cõſ. 141. col. 2. ad fi. Ri-
pa lib. 3. reſpon. de dona. reuo. c. 15. nu. 8. Corn. in conſ. 124. & in
conſi. 40. ad fi. li. 3. ¶ Aut volumus conſiderare læſioné ex poſt fa
cto pp bona poſtea matri obuenta, in qua re diſcutere oportet
illam qõnem, an huic filiæ debeatur legitima ſm facultates au-
ctas d̃ tpe mortis matris, aut ſm facultates q̃ erãt de tẽpore quite
tationis. Nõ eſt obſcurũ q̃ ſit difficilis qõ. tñ conſidero quod hic
12 non vr̃ tractandũ de legitima, nam cũ filia ſeipſam excluſerit,
† á ſucceſsione inteſtati per eius quitationé, non videtur tract in
13 do de legitima quæ nõ debetur ei qui ab inteſtato ſuccedere nõ
poteſt, ſm cõem opi. Bal. in conſi. 329. Circa primum dubium.
lib. 3. & in conſ. 49. Statuto cauet quod mater. li. 4. Alex. in l. Gal
lus §. & quid ſi tm̃. ff. de li. & poſth. in conſ. 3. col. pen. & in conſ.
168. li. 7. Soci. in conſ. 89. col. fi. circa med. & in conſ. 117. col. 2.
circa med. li. 4. vbi dicit quòd eſt communis opinio ferè omniũ
doc. excepto domino Bartholomæo de Salyc. hanc etiam opin.
dicit cõem Corn. in conſ. 316. li. j. in conſ. j. col. pen. in conſi. 117
in conſ. 150. col. 3. li. 2. in conſ. 290. li. 3. & in conſ. j. col. 4. li. 4 Ean
dẽ opi. cõem firmat Deci. in conſi. 296. col. 2. verſ. ſimiliter. in cõ
ſi. 299. col. 7. verſ. eſt ergo videndũ. in cõſ. 276. col. 2. & in conſi.
303. circa fi. Eandem opi. tenendam eſſe Iaſ. admonet in l. ſi qñ.
§. & generaliter col. fi. C. de inoffic. teſta. Eandem opi. poſt lon-
gã diſputationem tandem ſequitur Brunus Aſtenſis in tract at.
ſuo de ſtatu. exclu. fœmi. arti. 9. q. j. in primo caſu char. 44. & ac
ti. 13. q. 3. col. j. poſt med. char. 73. Gozadinus in conſ. 43. col. pe.
Itaq; cum legitima ſolum debeatur poſt mortem matris, & tẽ-
pore mortis matris filia eſſet excluſa á ſucceſsione inteſtati per
ſuam renunciationem, non poterat legitimam petere. Nec etiá
14 iſto caſu videtur peti poſſe ſupplementum † congruæ dotis, ob
auctas facultates matris. nam videmus, quòd vbi filia exciudi-
tur á ſucceſsione parentum propter dotem, & ſtatutum man-
dat eam contentam eſſe dote data vel promiſſa, non debet au-
geri dos filiæ auctis facultatibus parentũ, nec põt petere ſupple
mentũ congruæ dotis. Bal. in l. fi. col. 2. C. de dotis promiſ. & in
auth. res quæ. col. 2. C. cõmu. de leg. Bal. Nouellus in tract. de do
te in 6. parte priuilegio. 17. col. 3. Pau. de Caſt. in conſi. 210. Ego
Paulus, li. j. hoc. n. caſu, qñ ſtatutũ excludit filiam á ſucceſsione
15 & mandat eam dote eſſe contentá, dos † cógrua dicẽt minor le-
gitima. Corn. in con. 197. col. 3. poſt med. verſ. quod maximè di
cendũ

ꝯendū vř in conſ. 210. circa fi. in cōſ. 316. col. 4. li. j. in con. 100 col. 2. circa med. verſ. & licèt. Bal. in cō. 115. col. fi. in conſ. 123. ad fi. in conſ. 249. col. 2. ad fi. & in cōſ. 290. col. 13. verſ. itē ꝙ debrat lib. 3. Deci. in conſ. 276. col. pen. Bal. Nouelli. in tract. de dote, in ſcata parte priuilegio. 17. col. 2. ad fi. & col. ſeq. Curt. Iun. in cō. x. in prin. in qua tñ re ſoleo dare quattuor limitationes, quas hic explicare nō expedit. Ergo idē vř in excluſione proueniente ex ſacto proprio ipſius filiæ ſeipſā excludēns p ſuā renūciatio-
16 nē; imò fortius † qa partes habēt maiorē ptātē diſponēdi de rebus ſuis quā princeps aut ſtatutū. Iaſ. ī l. j. §. fi. col. 4. ff. de ver. ob. Deci. in cōſ. 11. col. 3. verſ. nō obſtat ꝙ ꝯriū, arg. l. ſi cōſtante, §. ſi maritus. ff. ſol. mat. & in terminis noſtris ac indiuiduo qōnis noſtræ ita tenet d. Alex. in conſ. 180. & in conſ. ſeq. li. 5. vbi ꝙ ſtante renuntiatione filij vel filiæ iurata, non pōt aliquid peti rōne legitimæ ex eo ꝙ auctæ dicanť facultates pr̄is vel matris dummodo datū filio vel filiæ de tpe quitationis ſufficeret pro legitima. Idē affirmat Iaſ. licèt de iſtis cōſilijs Ale. mētionē nō faciat, in auth. nouiſsima, col. 3. ad fi. verſ. illud tñ verū eſt. C. de inof. teſt. Cor. ī con. j. col. 5. ad fi. ver. ſi. n. cōpetenter. li. 4. Cur. ſenior in conſ. vltimo, quē ſimpliciter refert, & ſequitur Cur. Iun. in cōſ. 21. circa fi. ¶ Ego aūt pro iſta opi. cōſidero vnū fundamētū vltra alios iu
17 dicio meo eſſicaciſsimū: nā ſi minor † de tēpore ꝯctus non læditur, reſtitui in integrū nō debet, licèt ſuperueniat læſio poſt ꝯctū. l. verū. §. ſciendū. ff. de minor l. ſi voluntati, iu fi. C. de reſc. vend. l. ad reſcindendā. C. eo. tit. l. 3. §. diui. ff. de iure fiſci. Alber. de Roſa. in l. & ſi fine. §. quæſitū. ff. de minor. refert & ſequitur deciſio Neapoli. deciſ. 340. idē voluit Pau. de Ca. in cōſ. 101. ad primū quæſitū, in fi. li. 2. vbi ꝙ eccleſiæ nō datur reſtō in integrū ob probationes de nouo ſuperuenientes, & ſic ob læſionē, ex poſt cauſatā q̄ nō ſuberat de tpe ſnīæ: nā in læſione vtrum; quis ſit læſus vel nō, ſemp inſpicit tps ꝯctus, ſeu actus celebrati, nō ēt qd acciderit ipſum in ꝯctū. vel actū. Bal. in conſ. 475. Quidā Ioann. Abb. ad fi. li. j. Ang. in cōſ. 312. col. 3. Soc. in cōſ. 48. col. 2. li. 4. Cor. in conſ. 181. col. 22. circa med. verſ. ex quo demouſtraſ. lib. 2. in cōſ. 201. col. 4. ad fi. li. 3. & in conſ. 15. col. fi. li. 4. iō ſi in re vendita theſaurus inueniat, nō reſcindiť vēditio ex capite læſionis. Roma. in l. ſi quis cū aliter. ff. de verb. ob. Ancb. & Imo. in c. cū dilecti. de emp. & vend. ſequitur Soc. in conſ. 48. col. ij. lib. 4. & hoc ꝙ cōſidereť læſio de tpe ꝯctus, locū hēt ēt in pſonis priuilegiaſis vt in Eccleſia. c. ad aures, vbi gl. fi. de reb. eccleſ. non alie. d. c. dilecti, de empt. & ven. Calder. in conſ. 5. in tit. de rerū permu. Idē in minore d. l. verū. §. ſciendū. ff. de minor. Idē in fiſco. Alb. de Roſa. in d. l. & ſi fine. §. quæſitū. ff. de minor. deciſio Neapoli. deciſ. 340. Nō tū placet dictū Pau. de Caſt. in d. conſ. 101. in fi. li. 2. ꝙ ex probationib. ſuperuenientib. non detur reſtō: qa declarāt læſionē cauſatā iā ab initio. Itaq; ad conſiderandā læſionem iſtius magnificæ domicellæ, debemus inſpicere quid & quantū eēt in bonis matris de tpe ꝯctus. i. quitationis, nō ēt debemus reſpicere ad tps ſuperueniens & ad facultates poſtea ampliatas.
18 Quia † quod legitimè ad initio factū eſt, ex caſu ſuperueniēti irritari non deber. l. nec. n. ff. de itin. actuq; priua. l. ſancimus. C. de admin. tut. l. qui furere: & ibi Bar. ff. de ſtat. ho. l. ij. & l. q in ptāte §. fi. ff. de teſta. c. diſcretionē, de eo q cogn. cōſang. vxo. ſuæ. vbi gl. in verſ. efficere. & dicit Bal. in conſ. 19. Factū ſic proponiť. col. 3. li. 4. ꝙ illud qđ legitimè factū eſt, ex caſu ſupueniēti ad iperfectū reducī nō debet per l. ſi Gaudentius. C. de contrah. emp. Grationopoli. 18. Nouembris. M. D. xxxix. Aym. Crauetta. I. V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus ad factum cum iuramento, an præciſe obligetur.*

2 *Forma quando ſeruari non poteſt, valet actus ea non ſeruata, idem in mandato.*

3 *Quando actus intra terminum impleri non poteſt, ſufficit perfici poſt terminum.*

4 *Conſenſus mariti requiſitus in contractu vxoris non eſt neceſſarius, quando adhiberi non poteſt propter abſentiā mariti in longinquo.*

5 *Fideicommiſſarius agere poteſt ad vendicationem bonorum ante reſtitutam hæreditatem, quando non eſt qui reſtituat, quia hæres grauatus deceſſerit ſine liberis, & alia pulchra exempla ſimilia,*

6 *Emens cū promiſſione reuendēdi his quib. vēditor erat obligatus reuēdere, nō pōt cōueniri ab his in quorū fauorē promiſſio facta eſt, quando fuerunt abſentes, nec vllus pro eis ſtipulatus eſt.*

7 *Obligatio perſonalis non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem, nec curandum de authoritate Pau. de Ca. in l. ſi cum venderet. ff. de pigno ac. quia Pau. fuit ſibi contrarius, quæ contrarietas ab alijs animaduerſa non eſt.*

8 *Quando tertius poſſeſſor comparuit in cā, & defendit, ſententia lata contra principalem mandatur executioni contra ipſum ſucceſſorem, & tertium poſſeſſorem.*

CONSILIVM. XII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis Gaſpar de Rama emit quoddā pratū à Claudio & Bartholomæo Beſſoni fratrib. certo ptio: deinde promiſit pratū illud reuēdere ipſis vēditorib. eodē ptio ītra quattuor annos. Poſtea idē nobilis Gaſpar vēdidit dictū pratū magiſtro Ioan. Cretij ſub eiſdē pactis & cōditionib. & cū illa neceſsitate reuēdēdi. Qui magiſter Ioan. Cretij, & ipſe alienauit dictū pratum Marchioni Maronis liberè, & ſimpliciter ſine vlla reſeruatione pacti de reuēdēdo. Mō illi de Beſſonis primi vēditores agūt ꝯ. ipſum nobilē de Rama, & Ioannē Cretij ac Marchionē Maronis, virtute dicti pacti de retrouēdēdo. Quæriť qd iuris ſup pmiſsis oīb. quō & qualiter teneanť ipſi rei cōueīti virtute dicti pacti de reuēdēdo. ¶ Circa pſonā nobilis Gaſparis de Rama videreť ꝙ
1 pciſe cogi poſsit † ad reuēdēdū, nec libereť pſtādo intereſſe rōne iuramēti pſtiti, iuxta gl. ī l. ſi pecuniā. vbi Mod. ff. de cond. ob cau. Ale. ī cōſ. 89. col. ij. li. 7. Abb. ī cōſ. 42. in fi. li. ij. Soci. in cō. 16. ad fi. & in cōſ. 90. col. ij. li. 4. Deci. in l. fi. in prin. col. 3. ff. ſi cer. pe. Guid. Papæ. q. 626. Iaſ. in cōſ. 9. col. 6. poſt med. li. j. vbi Iaſ. ꝙ iſta ē cōis & vera ſoia. & idē Iaſ. ī cōſ. 41. col. 2. in fi. li. 3. in cō. 128. col. 7. ante med. in cōſ. 134. col. ij. poſt med. li. 4. Goza. in cōſ. 24. col. 3. in cōſ. 32. col. ij. in con. 69. col. 1. & in cōſ. 100. col. fi. in quib. locis habeť ꝙ obligatus ad factū cū iurō pciſè cogiť facere, nec releuatur præſtādo intereſſe. Sed in caſu iſto ꝯriū vř dicēdū qđ imò liberari debeat nobilis Gaſpar de Rama præſtādo intereſſe, p regulā iuris gñalē, qđ obligatus ad factū liberatur ex pſtatione intereſſe. l. ſi quis ab alio ī fi. ff. de re iud. l. ſtipulationes nō diuidētur, verſ. Celſus. ff. de ver. ob. Nō obſtat virtus iuři, qa illa deciſio nō pcedit ſine dubio, & ꝯtrariū tenet deciſio Neapolitana deciſ. ccxcv. Eā ēt p dubia tenet Cor. in cōſ. cclvj. col. 1. li. iiij. Sed pnſito ꝙ illa deciſio ſit vera, dico eā intelligi debere in caſu poſsibili qñ factū pſtari pōt: ſecus vbi pſtari nō pōt, prout hic, vbi dñs de Rama pratū tradere nō pōt tanq̄ exiſtēs penes ternū poſſeſſorē, & dñm qui tradere nō vult. Cōprobatur iſta conclu
2 ſio ex eo † qđ ſcribit Io. And. ſup regula in toto, de reg. iur. lib. 6. vbi licèt formæ ſolēnitas debeat pciſe, & ad vnguē obſeruari, iſtđ tñ nō procedit qñ talis forma obſeruari nō pōt: nā valet actus forma illa nō ſeruata. refert & ſequitur Abb. in cō. xxv. col. ij. Ale. in cōſ. ccvi. in vlti. dub. li. 6. ubi qđ nō attēdiť ſolēnitas, q̄ adhiberi nō pōt. ¶ Similiter mandatū debet præciſè, & ad vnguē īmpleri in forma ſpecifica. l. diligēter. ff. mād. c. cū dilecta. vbi Mod. de reſcr. iſtud tñ nō hēt locū qñ præciſe, & in forma ſpecifica impleri nō pōt, qa ſufficit illud īpleri put poſsibile ē. Abb.
3 in cōſ. 65. in ij. dub. li. ij. ¶ Similiter † actus debet impleri, & explicari intra terminū cōſtitutū, & tñ ſi ītra talē terminū pfici nō pōt, ſufficit explicari poſt terminū. Abb. ī cō. 64. col. 1. li. ij. p tex. ī l. fi. C. đ adul. c. ex rōne. de appel. ¶ Simile uidemus ſi ex forma
4 ſtatuti ī ꝯctu uxoris requiriť † cōſenſus mariti, intelligitur qñ maritus ē pñs cuius cōſenſus hēri poſsit, ſecus ſi maritus ē abſēs ī lōginquo, cuius cōſenſus hēri nō poſsit: nā ualebit ꝯctus ſine cōſenſu mariti, & ſic nō ſeruata forma & ſolēnitate ſtatuti. Bal. in cuſ. 488. ſequēs qō. li. j. & ī conſ. 393. ſtatuto cōis Papie. li. 5. ¶ Vi
5 demus ēt quod fideicōmiſſarius † agere nō pōt ad bona ſubiecta fideicommiſſa ante reſtitutam hæreditatem re uel uerbo. l. j. C. commu. de leg. glo. in l. ſi fine. C. ad Trebellian. & tamen ſi hæreditas reſtitui non poſsit, quia hæres grauatus, qui debebat reſtituere deceſſerit ſine hæredibus, poteſt fideicommiſſarius agere ſine alia reſtitutione. l. pe. ubi Bar. C. ad Trebell. ¶ Simile uidemus, quòd in caſu in quo agere non poteſt, quis ſine ceſsione actionum, putà dominus ex contractu procura-

ſoris

toris,tñ agi pōt qñ actiones cedi non poſſunt propter abſentiā,
vel mortem procuratoris ſine hæredib.Bal. in cō. 238.Licèt ſint
diuerſæ.li.5. per tex.in l.j.ff.de inſti.¶ Simiter ſtante ſtatuto, qđ
partes litigantes teneantur compromittere in oēs conſangui-
neos,non hēt locū ſtatutū in his qui oēs conſanguineos non ha
bēt. Bar.& Ang. in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad legē Falcid. Alex. in
conſ. 81. col.2.li.6.¶ Facit quod ſcribit Bal.in conſ. 193. Statuto
ciuitatis Alex.col.j.ad fi.li.2.vbi ſtatutum excludens procurato
rem ante litem conteſtatā, debet intelligi qñ pōt conteſtari lis:
ſecus ſi conteſtari non pōt,quia reus principalis nō compareat.
¶ Alibi ſcribit idē Bal.in conſ. 198. Statutum ciuitatis Tergeſti.
in fi.li.2.quod licèt ſtatutum puniens crimen,loquatur copulati
uè,tñ ſi cōcurſus copulatorū verificari nō pōt,debet puniri cri-
men prout poſsibile eſt,nō attenta natura copulæ. Alibi ſcribit.
Oldr. in conſ. 254. quia tota. col.pe. verſ.pterea ad illud obie-
ctū:quod vbi ſcriptura requiritur ad probationē actus,intelligi
tur qñ potuit adhiberi,aliàs p teſtes fieri pōt probatio. Alibi ſcri
bit Old.in con.277.quod Abbas,in prin.quod nō valēs ſoluere
propter inopiam,nō incurrit excōmunicationē,licèt iuſſus fue
rit ſoluere per ſuperiorem ad certum terminū. ¶ Ex quibus con
cluſionib. ſatis inferri pōt ad caſum noſtrū, q licèt iuramentū,
obliget præcisè ad factū, ſtud tñ intelligitur,qñ factū illud poſ
ſibile eſt:aliàs ſufficiat iuramētū impleri & obſeruari prout poſ
ſibile eſt,& ſic in præſtatione intereſſe.¶ Venio nunc ad perſo
nā magiſtri Ioannis Cretij, in qua dicendū eſt , q aut conuenit
per ipſum nobilem de Rama à quo emit ſub eadē neceſsitate re
uendēdi, & iſto caſu idē dico quod ſuprà cōcluſi in perſona ip-
ſius nobilis de Rama.i.quod ſolū teneatur ad intereſſe , & rele-
uare indemnē ipſum de Rama,ex quo pratū tradere nō pōt exi
ſtens penes tertiū, qui cogi non pōt ad tradendū. ¶ Aut cōuenit
ipſe magiſter Ioannes Cretij per ipſos venditores.i.Claudiū , &
6 Bartholomæū Beſſoni fratres, & non vř q ab eis cōueniri poſ
ſit: nam poſito quod promiſerit nobili Gaſpari de Rama, q re-
uenderet pratū primis venditoribus, tñ ex tali promiſsione nō
vř quæſitū ius ipſis primis venditorib. abſentib. ꝯ. ipſum pmiſ
ſorē.l. 2.C.de hæred.vel ac.vend.vbi licèt emptor hrditatis pro
miſerit ſatiſfacere creditoribus hæreditarijs,tamen ex tali pro-
miſsione nō pōt inuitus cōueniri à creditorib. hrditarijs. ¶ Qui
nimò ſi ipſi primi venditores fuiſſent pñtes tali promiſsioni,vel
notarius pro eis recepiſſet,tñ nō poſſet vlterius cogi promiſſor
quā vt pſtet intereſſe,ex quo facultatē rei tradendæ non habet,
licèt promiſsio eius ſit iurata, per ea q̃ ſ.abundè diximus circa
perſonā nobilis Gaſparis de Rama. ¶ Reſtat videre qualiter te
neatur ipſe Marchion Marronis qui porè,& ſimpliciter emit ſi
ne aliqua promiſsione de reuendēdo. Breuiter concludendum
7 vř,† q ipſe non teneatur ex illa promiſsione notabilis Gaſparis
de Rama & magiſtri Ioan.Cretij,quia obligatio perſonalis non
tranſit ad ſingularē ſucceſsorē.l.ſi.§.ſi.ff.de contrahen. empt.l.
quædā §.is aūt.ff.de edendo.l.j.§ ſi hæres.ff.ad Treb.l.fideicom
miſſum.§.tractatum.ff.de iudi.l.æris alienis C.de doo.l.fi. C.đ
hæred.actio. & in terminis pacti de reuendendo latè tradit Ale.
in conſi. x.lib.j.& in conſ.23 2.ante fi.li. 6.Rom.in conſ. 417.col.
2.circa med. Iaſ.in conſ. 149.col.fi.li.4.& licèt allegetur in con
trarium Pau. de Caſt. in l.ſi cū venderet.ff.de pig.acti. tñ vltra,
Ale. & alios doct.de hac materia loquentes addo,q idē Pau.de
Ca.ſuit ſibi contrarius.nam contrariū tenuit in conſi.306. q̃q̃ lō
ga.in fi. li. 2.ideò de opi. Pau.curandū non eſt.l.qui falſa vel va
ria.ff.de teſtib. ¶ Bene verū eſt q ſi in iudicio inſtituto ꝯ. notabi
lem de Rama, & magiſtrū Ioannē Cretij,ipſe Marronis tertius
8 poſſeſſor † citatus eſt ſi ſua putauerit intereſſe, & ipſe litē proſe
cutus fuerit,q ſententia lata ꝯ. principales, id eſt notabilē Gaſ
parē de Rama, & magiſtrum Ioannem Cretii mandabitur exe-
cutioni ꝯ. ipſum tertium poſſeſſorem,vt nouiſsimè Deci. tradit
in cōſ. 187.col.2.poſt med. & in l.2. col.9.circa med.C.de edē.
quæ opinio ſaltē vř procedere præſuppoſita ſciētia ipſius Marro
nis.ſ.ſi ſciebat de tēpore contractus quo emit pratū ipſum ſubia
cere neceſsitati retrouendendi: quia tunc ob eius ſcientiā cen-
ſetur emiſſe cū illo onere reuēdendi,vt ibidem proſequitur De-
ci.& iſto caſu euicta re ab ipſo Marronis non poſſet agere ad in
tereſſe ꝯ. ipſum Cretij venditorem, qa imputandū eſt ſibi,cor
ſcienter emerit rem ſubiectā reſolutioni. l.ſi fundū. C. de euic.
ſi uſtra ēr tractatur,an poſsit agere ad reſtitutionē pcij, qoia il-
lud recipit à primis venditoribus redimentibus. An aūt tertius
poſſeſſor poſsit conueniri ex pacto de retrouendendo rōne Hy
pothecæ gñalis,& iuramēti,ſcripſi alias latius in cōſ. reddito,
pro magnifico uiro dño Theodoro Muleti regio aduocato fiſca
li gñali in patria Delphinatus Grationo.2. Decēbris M.D.xxxix.

SVMMARIVM.

1 *Inuitus dicitur teſtificari deponens in iudicio,ex quo cogi pōt ad teſtificandum.*

2 *Iniuria non committitur ſine dolo, & animo iniuriandi , & & agēs actione iniuriarum dolum allegare debet.*

3 *Quando teſtis deponit ſe audiuiſſe quid dici ab alio, & ille à quo dicit audiuiſſe,negat ſe dixiſſe,non probatur falſitas con tra teſtem. idem ſi teſtis dicat ſe non depoſuiſſe prout nota-rius ſcripſit,quia vbi agitur criminaliter neutri creditur cō tra alterum.*

4 *Tortura inchoari debet à magis ſuſpecto,& tortura ſubroga tur loco teſtium, ideò dicitur arbitraria iudici.*

CONSILIVM. XIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Mi-
chael Dauidis aliàs Philiphi loci Vilarij a-
renarum propoſuit actionem iniuriarū ꝯ.
Reymundū Baiuli, qđ diffamauerit ipſum
agentē, deponendo in manibus iudicis ſe
audiuiſſe à Ioanne Dauidis Abbaſſon, q
idē Abbaſſon viderat ipſum agentem , &
cognoſcentē carnaliter filiā propriā.qui tñ
Abb.ſſon iudicialiter examinatus, & confrontatus ſeu accarta-
tus cū ipſo Reymundo Baiuli ſemper negauit ſe dixiſſe talia ver
ba, & quòd nunq̃ vidit ipſum agentē in tali actu tam turpi,imò
nec cogitare poſſe quod tm̃ facinus auſus fuerit. Quæritur an
ſit probata diffamatio ꝯ.ipſum reū,vt condēnari debeat p cri-
mine iniuriarū. ¶ Puto ſtantibus actis prout ſtant & alio non p-
bato,quod reus conuentus condēnari non poſsit.Quia talis diſ
ſamatio non probatur ſpontanea,cum depoſuerit in iudicio ad
interrogationem iudicis. Nā cū nō ſit de perſonis priuilegiatis
1 quæ teſtificari nō coguntur, deponēdo in iudicio † dř inuitus de-
ponere ex quo cogi poterat ad deponendum,iuxta tit.de teſtib.
cog.Coacte.n.facere quis dř,qui cogi poterat ad illud faciendū
licèt re nactu nō fuerit.l.nouiſsimè,in prin.ff.quod falſo tuto.au
th.l.3.ff.de ne.geſt.per quæ iura ita in terminis noſtris dicit Bal.
in cōſ.351.Ioannes & Federicus.col.3.circa med. verſ. nec ob-
ſtat lex.lib.5.itaq; cū inuitus, & coactè ita diffamauerit alio nō
apparente,nō pōt dolus,aut crimē iniuriæ ipſi deponēti impu-
2 tari. Nam crimen † iniuriarū non committitur ſine dolo, & alio
iniuriā di.l.1.§.j.l.3.§.pen.& §.ſi.& l.ſeq.ff.de iniur.l. ſi non con
uicii. C.eo.tit.Bal.in conſ.230.Omne factū.in fi.li.3.in conſ.444
Corā vobis. in fi. li.4.& in cōſ.277.In cauſa Guilielmi.lib.5.ubi
dř, quod in actione iniuriarum lata culpa non æquiparatur do-
lo,ſed dolus imputari non pōt teſti deponenti ꝯ.aliqm in io iu-
dicio,licèt ex tali depoſitione ſequatur diffamatio: aliàs ſeque-
retur,quòd actio iniuriarū proponi poſſet ꝯ. oēs teſtes deponen
tes ꝯ.aliquē in iudicio criminali,qñ crimē plenè nō probaretur:
quod eſt abſurdum,quia vnuſquiſque tenetur deponere veritatē
eius quod ſcit,licèt talis depoſitio non ſit ſufficiens ad proban
dum.¶ Eſſet aūt iniuria ſi iſte teſtis depoſuiſſet falſum, ꝯ.ipſum
actorem, & eſſet duplex crimen falſitatis & iniuriæ Sed falſitas
3 † non vř probata ꝯ.ipſum Reymundum Baiuli ex teſtimonio di
cti Ioannis Dauidis Abbaſſoo negantis ſe dixiſſe illa uerba ipſi
reo conuento: ex eo quod ſcribit Spec.in tit. de inſtru. edi. §. re
ſtat verſ.ſed quid ſi vnus.ubi ſi teſtis dicat ſe non depoſuiſſe pro
ut legitur ſcriptum per notarium,ſi agitur de pœna falſi,neutri
creditur ꝯ. alterum,neq; teſti,neq; notario.Tradit.Pau.de Caſt.
in conſ.371.præmittendum eſt ad euidentiam dicendorū. col.
3.poſt med,lib.j. Alex. in conſi.70.col.2.verſ. 2. reſpondeo. in
conſi.74. col.fi.verſ.fortificantur prædicta lib.1.& in conſ. 75.
lib.2.Quod tñ procedit,qñ cū notario præſens fuiſſet iudex, qa
tunc magis creditur notario. Bal. in addi.Spec.in titu.de teſte
verſ.ſi iudex commiſit.& in tit. de inſtru.edi.ver.accuſatus teſtis
de falſo.& in c.ad audientiam, de reſcrip. Sali.in l.ſi quis decu-
rio. C.de falſis.Iac.de Bel.in auth.in medio litis nō fieri ſacras
iuſ.in fi.& ſenſit Bar.in l.curent.per gl.ibi.ff.de teſtib.refert & ſe
qui.Cur.ſenior in conſ.56.col.9 poſt med.verſ.ſecondò pōt. &
optime dici, & fieri poſſet q dictus Ioan.Dauidis Abaſſuo ita
eſſet falſus in ſuo teſtimonio negādo ſe dixiſſe illa verba de tur-
pitudine

pitudine patris cũ filia,ſicut obijcit ipſi reo cõtento.Nec vlla eſt
rō,cur magis credi debeat teſtimonio ipſius Abbaſſon q̃ ipſius
Raymundi Baiuli . Quid.n.ſi dictus Abbaſſon pro veritate dixiſ-
ſet illa verba,ſed modò negaret.¶ Ideo ſi iſte actor velit iuſtifica
re crimen propoſitum iniuriarũ,alio medio opus eſt.Nã ſi et præ-
tendat ipſum reum falsò diffamaſſe ipſum actoré,debet articula
re,& probare,quòd ipſe reus ſpõte ſe obtulit Dño iudici,& ſpon
te denunciauit ipſum actoré,dicendo ſe audiuiſſe talia verba de
eo,quia nõ debebat denunciare crimen quod probare nõ pote-
rat,iuxta ea q̃ hñt in l.j.ff.ad Tur. Secundò bonũ erat articulare,
& probare inimicitiam præcedenté inter ipſos actoré, & reum,
ex eo qđ ipſe actor capi fecerit in executioné iudicati quãdã do-
mũ ipſius rei,ex q̃bus probationibus ſaltẽ fiet indicium ad tor-
turã contra ipſum reum . Etenim neceſſe eſt , ꝙ alteruter ipſorũ
Abbaſſon,& Baiuli falſum dicat,cũ inuicẽ cõtrariẽtur,& ſic falſi
crimen probatur de neceſsitate . & licèt videatur incertũ ex qua
parte ſit falſitas , tũ veriſimile eſt ex illa oblatione ſpontanea , ꝙ
potius ſit falſitas in ipſo Baiuli,quia ſuſpectus dicitur qui ſe inge
rit.l.quæ omnia.ff.de procu.& qui non probat,quod allegat,etiã
dicitur ſuſpectus. d.l.1.ff.ad Turp. ſimiliter inducitur ſuſpicio ex
inimicitijs præcedentib. ¶ Ex quib.oíb.rectus iudex videns cri-
men falſitatis neceſſariò cõmiſſum eſſe per alterutrũ iſtorũ te-
4 ſtium,inchoare debet† torturã à teſte magis ſuſpecto,ex his quę
in ſimilibus de teſte contrariante Notario ſcribit Bald.in conſil.
385.Ex quadã ſcriptura.lib.5.tortura.n.ſubrogat loco teſtium,nõ
eſt in arbitrio iudicis ſicut & probatio teſtiũ.l.3.§.tu magis.ff.de
teſti.ita Bal.in conſi 427. Quædam mulier.col.2.poſt med.lib.5.
Bar.in l.ſi.ver.ſed q̃ro.ff.de q. Deci. in l.magiſtratibus. col.3.poſt
med.ff.de iuriſd.omn.iu.Bal.tñ in conſi. 515.quidam fuit interfe
ctus.col.2.lib.5.ꝙ hoc procedit reſpectu qualitatis teſtium non
reſpectu depoſitionum.q.d.eſt in arbitrio iudicis,an perſona te-
ſtis dicatur idonea,ſed eius depoſitio non æquè pendet à iudicis
arbitrio,& loquitur ibi Bal.in terminis , torturæ , ſed iudex quõ
aliter arbitrari poteſt. Iam cum ſit duplex crimen tam atroa fal-
ſitatis,& iniuriæ tam deteſtandæ,nõ debet iudex crimen inultũ,
& impunitum relinquere.l.ita vulneratus,in ſi.ff.ad legem aquil.
ſed omnibus viribus ſtudere , & conari vt veritatem perquirat.
Gratianopoli vltima Octobris.1539.Aymo Grauetta de Sauilia-
no.I.V.doctor.

S V M M A R I V M.

1 *Cumulari poſſunt iudicium ciuile & criminale .*
2 *Tertius pōt interuenire in cã criminali pro intereſſe ſuo ciuili.*
3 *Tertius quotẽpore poſſit in cauſa interuenire,et lex loquens de*
tempore indeterminate, intelligitur de quocunque tempore .
4 *Tertius quãdo ĩteruenit ĩ cã ſtatus,proceſſus renouari nõ debet.*
5 *Tertio ſcienti litem motam an imputetur quominus in cauſa*
interuenire non poſſit.
6 *Iudex non debet nocentem relaxare,niſi prius ſatisfaciat par-*
ti priuatæ.
7 *Taciturnitas in iudicio habetur pro conſenſu, & ubi tertius in*
teruenit in cauſa,neceſſaria non uidetur alia & noua litis con
teſtatio .
8 *In dubio iudex debet facere quod ẽ minus dãnoſũ utriq; parti.*

CONSILIVM. XIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Pro-
curator fiſci curiæ Grayſinodani propoſuit
iudiciũ criminale cõtra Amedeũ, & Benedi
ctũ Myardi fr̃es de loco Muiæ tãq̃ falſarios,
quia Amedeus procurauerit apud magiſtrũ
Iacobũ Fabri notariũ qui receperat quædã
acta miſsionis in poſſeſsioné in fauoré.d.Be
nedicti,vt apponeret in copia ipſius miſsio-
nis q̃dã bona q̃ in actis originalib. non reperiebantur appoſita
nec deſcripta,dicens ipſi magiſtro Iacobo,ne dubitaret appone
re, quia in rei veritate illa erant deſcripta in ſcriptura originali,
& licèt ipſe magiſter Iacob.ſemper recuſaret ita agere niſi vidiſ
ſet prius originalem ſcripturã exiſteoté penès ipſum Amedeũ,tñ
adeò importunũ egit dictus Amedeus perſuadẽdo ita eſſe in pri
mis actis ꝙ inductus fuit dictus Fabri ad apponẽdũ dicta bona,
Qua poſtea ſcriptura ita ampliata vſus dicitur in iudicio d. Bene
dictus Myardi, & idẽ ꝙ benedictus fuit ille q̃ inſtetit apud Ame
deum eius fratré , vt procuraret apponi illa bona in dictis actis
miſsionis in poſſeſsioné per ipſum Fabri , qui de tempore ipſius
miſsionis erat ſeruitor & ſcriba ipſius Amedei.Quo iudicio cri-
minali ita pẽdẽte, & publicatis teſtib. fiſci ac ipſorũ reorum de
falſitate accuſatorũ factisq; accariationibus ſeu confrontationi
bus reorũ & teſtiũ,interuenit in cauſa dictus magiſter Iaco. Fa-
bri pro ſuo intereſſe, proponẽs ꝙ ea aſſertione,& mẽdacio dicti
Amedei affirmãtis illã deſcriptioné ſeu appoſitionem bonorum
ſcriptã & notatã eſſe in actis originalib. q̃ ipſe legerat,& ꝙ non
dubitaret illa bona apponere in copia qua Bñdictus eius frater
vſurus eſſet, ſub fide, & verbo ipſius Amedei dãnificatus fuerat
ipſe magiſter Iacob. qui ob eã cauſam fuerat carceratus,& tãdẽ
cõdẽnatus in curia Grayſinodani,ob id petebat indemné ſe ſer-
uari per ipſum Amedeũ,cuius dolo,& culpa diſpendiũ tã graue
tuliſſet,æſtimando iniuriã & dãnũ ad ſcutos mille.Quæ ſanè in-
teruẽtio magiſtri Iacobi Fabri primo loco admiſſa fuit per Dñm
vice bayliuũ,deinde reiecta,& ꝙ ageret idẽ Fabri ſeorſum & ſe
paratim ſi ſua intereſſe putauerit,& tandẽ cõfirmata fuit illa re-
iectio, & repulſio interuẽtionis de cõſilio duorũ aſſeſſorũ , quos
elegerat. A qua interlocutoria fuit legitimè appellatũ ad curiam
ſupremã Grationopolis. Quæritur nunc an benè vel malè fuerit
appellatũ? ¶ Ad maioré,& clarioré totius q̃õnis explicationé de
tribus principaliter videndũ eſt.Primò, q̃a cauſa principalis fuit
criminaliter inſtituta ſuper crimen falſitatis cõtra ipſos reus,an
cũ ea cumulare potuerit magiſter Iaco. Fabri tanq̃ tertius actio-
né ciuilé pro ſuis dãnis & intereſſe recuperãdis.Secundò,an po
tuerit ipſe tertius in ea cauſa interuenire poſt publicatas atteſta-
tiones.Tertiò,an ea interuentione prædicta ſtatus cauſæ inter fi-
ſcũ & reos potuerit alterari aut renouari.Quibus dubijs explica
tis ſplendidiſsima fiet propoſitæ quæſtionis difficultas. ¶ Circa
1 primũ dubiũ† breuiter cõcludo cumulari potuiſſe iudiciũ ciuile
cũ cauſa criminali . Primò ex regula iuris generali,ꝙ omnis cu-
mulatio cẽſetur ꝑmiſſa,q̃ ea expreſſè ꝓhibita nõ reperitur.Rom. in
conſil.240.Viſo themate.col.2.ver.6. quia . Sed iſta cumulatio in
terminis noſtris expreſsè prohibita non reperitur,ergo permiſſa
cenſeri debet.¶ Secũdò admitti debet iſta cumulatio per doctri.
Bar.in l.interdum §.qui furé.ff.de ſurtis.vbi, ꝙ latrunculator,cu
ius iuriſdictio eſt limitata ad cauſam criminalé tñ,poteſt tñ in-
cidenter cognoſcere de cauſa ciuili deſcendente ex eodẽ facto
criminaliter,& incidẽter petitur cũ condẽnari ad reſtitutionem
rei ſurtiuæ vel ad ſatisfaciendũ dãna, & intereſſe.ſequitur Deci.
in l.edita.col.13.verſi.& retenta iſta regula.C.de edend.Iaſ.in §
ex maleficijs.col.13. Inſti.de action.quia iſto caſu non dicitur cu
mulari actio ciuilis cũ criminali ſed incidẽter imploratur officiũ
iudicis ut furtũ reſtitui faciat. Pro qua Bar. doctrina facit opti-
mè tex.in §.oportet.ĩ Auct. ut iud. ſine quoquo ſuffra. & in §. il-
lud videlicet circa ſi.tituli in Auct.vt liceat matri, & auiæ.vbi ꝙ
captus ea cauſa furti relaxari non debet,donec furtũ reſtituerit.
Ad idẽ faciũt q̃ ſcribit Alex.poſt Imol.in l.diuus.in ulti.not.ff.de
re iud. vbi ſi accuſo aliquẽ , ꝙ teſtes falſos produxit , poſſum in-
cidẽter petere,& cumulare ciuile iudiciũ, ꝙ retractetur ſentẽtia
lata prætextu ipſorũ teſtiũ falſorũ,ſequitur Soc.in conſ.60.col.1.
li.4. ſi iudex maleficiorũ habens iuriſdictioné limitatam quo ad
cauſas criminales põt & debet cognoſcere ẽt de cauſa ciuili in-
cidẽter,& ſimul cumulata cũ cã criminali, q̃tomagis iudex ha-
bẽs amplũ imperiũ,& habenas latiores circa cauſas tã crimina
les q̃ ciuiles poterit , & debebit admittere cumulationé iudicij
ciuilis,& criminalis.¶ Et ſi eadẽ pſona põt vtrũq; iudiciũ cumu
lare ciuile & criminale,ſaltẽ incidẽter implorãdo officiũ iudicis
2 quare non tertius† videns agitari,& tractari cauſam criminalem
de crimine falſi inter fiſcũ & reos poterit in cauſa interuenire pro
ſuo intereſſe ciuiliter , & petere ſe indemné præſtari pro dãnis q̃
ſuſtinet dolo & culpa ipſorũ reorũ ? Permittunt.n.iura ut poſsit
tertius de cuius intereſſe agitur in cauſa interuenire pro illo ſuo
intereſſe,& de illo docere,& illius ob cauſam actiones ſuas pro-
ponere,p ea q̃ hñr in l.ſi perluſurio.& in l.a ſentẽtia.ff. de appel.
& in terminis ita tradit Bal.in auth.nũc ſi hæres.col.1.uerſ.iuxta
3 prædicta q̃ro. C.de ligit.¶ Venio ad ſm dubium,† quo tpe poſsit
tertius interuenire i cauſa pro itereſſe ſuo, in quo ẽt dubio vide
tur breuiter cõcludẽdũ,quòd poſsit q̃ncũq; interuenire ante latã
ſententiã, p regulã iuris,quòd vbicũq; loquitur lex de tpe gñali
ter & indeterminatè,nõ limitando tps, ſufficit actũ quocũq; tpe
fieri.l.q fundũ.ff.de cõtrahẽ.emp.l.1.§.meminiſſe.ff.d ven.inſpi.
l.in venditione. §.de tpe.ff.de bonis auct.iud.poſ.no.Bar.in l.1.in
prin.p illũ tex.ff.de aleato.Bal.in conſi. 256.ꝑmittẽda ſunt.lib.4.
Rom.in conſi.340.In primo dubio.facit idẽ Rom. in conſi.137.

Cor.

menus patris & fratrũ, dũ & qñ matrimonio collocabitˀ. Quibꝰ
ita abſolutis, poſt tpis ſpatiũ deceſsit dicta Claudia nõ cõtracto
mr̃imonio, qua defuncta, dicta Catharina Cauagnæ eius mater
petijt iudicialiter dictos quinquaginta aureos reſeruatos vt ſupra
a prædicto Claudio de Moreſtello eius genero, corã ſpectabili
viro Dño Abel de Buffauento vice bayliuo Grayſinodani, dicẽs
ipſos ſcutos quinquaginta ſolui debere ipſi agenti tanq̃ reſerua-
tos. Cõtrariũ allegãte ipſo genero, tãdẽ poſt cõſumptas litis ex-
penſas ſatis graues, cõmiſerunt ipſæ ptes cãm memoratã deci-
dendã & finiendã in iure nobis Aymoni Crauetta de Sauiliano.
I.V. doct. aduocato conſiſtoriali in curia ſuprema, & ſplendidiſ-
ſima Dalphinatus. Itaq; q̃ritur qd iuris circa p̃miſſam difficulta
tẽ? ¶ Repetito diuino ſubſidio quo ſine difficultates explicari nõ
1 poſſunt, nã † vt inquit Bal. in c. q͞a procurator, col. 6. de electio. ne
ſcit iudex pp peccata cãrum dubia ſoluere, refert deciſio Neapo
li. deciſione vlt. ad fi. Vr̃ mihi p̃fatũ Claudiũ de Moreſtello abſol
ui debere ſequẽtibus fundamẽtis. ¶ Primò ex regula iuris gene-
2 rali q̃ bẽt, † ꝙ vbi in conceſsione aut diſpõne aliqua reſeruatˀ ius
tertij, ſeu alij cõpetẽs, ſi reperiatˀ ꝙ tertius ius nõ habeat, talis re
ſeruatio nihil opatˀ. l. ſi in vẽditione. in fi. ff. d cõm. p̃ditor. vbi ſi vẽ
ditor ædiũ excipiat ſeruitutẽ quã dixit Titio deberi, ſi in veritate
Titio ſeruitus nõ debeatˀ, talis reſeruatio ſeruitutis nihil opatur.
de quo tex. facit mẽtionẽ Alex. in conſi. 28. col. 2. lib. 1. Ad idẽ fa
ciunt q̃ ſcribunt Bar. & doct. in l. ſi quis legauerit, p illũ tex. ff. de
leg. 1. vbi ſi vẽditor fundi reſeruet in vẽditione ius coloni, q me
dietatẽ fructuũ percipere debet, ſi nullus reperiatˀ colonus p̃ter vẽ
ditorẽ, talis reſeruatio nihil opatur, iõ oẽs fructꝰ cedũt emptori.
no. Iaſ. in d. l. ſi quis legauerit, in prin. & in l. admonẽdi. col. 3. ver.
4. videdũ eſt. ff. de iureiur. Natura. n. reſeruationis eſt vt operetur
ſi ſubſit ius reſeruatũ, ſi aũt nõ ſubeſt nihil opatur, ideo ſi iudex
pronũciat appellationẽ eſſe deſertã, & reſeruat exceptiões quæ
cõpetere poſſunt, talis reſeruatio nihil opatur, quia poſt appella
tionẽ deſertã exceptiões cõpetere nõ poſsũt. Bal. in cõſ. 100. Egre
gie & honorãde Dñe. lib. 1. Alibi ſcribit no. Old. in conſi. 214. Fa
ctũ tale ẽ in inſtr̃o, ꝙ ſi pr̃ in emãcipatiõe filij reſeruat ſibi vſum
fructũ in bonis p filiũ acquirẽdis, talis reſeruatio nihil operatur,
cũ in bonis q̃ſitis p emancipatũ Poſt emãcipatiõnẽ nõ debeatur
vſusfr. pr̃i, & natura reſeruationis nõ eſt ius tribuere vbi nõ com
petit, ſed ſolũ cõpetẽs cõſeruare. Ad idẽ tex. in c. dudũ. s. in fi. de
elect. & in c. ſi gratioſe, in fi. de reſcrip. lib. 6. vbi ſi Papa diſpẽſat
cũ Epiſcopo aut alio p̃lato vt nõ obſtãte promotione beneficia
priora retinere poſsit, talis diſpẽſatio intelligitˀ de beneficijs ca-
nonice collatis, q͞a nõ intelligitur Papa ius aliquod de nouo tri-
buere, ſed antiquũ, ſi quod cõpetit, cõſeruare. q̃ duo iura ad hoc
citat Ale. in cõſ. 7. col. 2. ver. patet igr̃ ex præmiſsis in propoſito
nr̃o ius reſeruatũ fuiſſe cõditionale, q͞a nõ fuit reſeruatũ et cõuẽ
tũ vt teneretˀ gener ſtatim ſoluere illos ſcutos quinquaginta Clau-
diæ filiæ reſeruantis, ſed in tẽpus nuptiarũ, dũ & qñ collocaretur
in matrimoniũ, eſt. n. incertũ an ſequatˀ mr̃imoniũ vel nõ, ſed tẽ-
pus incertũ cõditionẽ importat. l. dies incertus. ff. de cõd. & de.
3 & illa dictio qñ mr̃imonio collocabitˀ, † de ſui natura conditio-
nẽ ſignificat. l. cũ vir. ff. de cõd. & demõ. l. quod pupillo. ff. quan.
dies leg. ced. & in terminis nr̃is ẽ tex. in l. ſancimus. C. de nup. iõ
defecta conditione quia nuptiæ Claudiæ ob eius mortẽ ſecutæ
nõ fuerunt, p̃inde eſt ac ſi reſeruatio nulla oĩno facta eſſet. l. hæc
vẽditio. ff. de cõtrah. emp. l. neceſſariò. §. illud. ff. de pericu. & cõ-
mo. rei vẽd. l. itẽ q͞a. ff. de pac. ibi nuptijs nõ ſecutis ipſo iure cua
neſcit ſtipulatio. l. 1. ff. de reg. cato. l. q hæredi. in fi. ff. de condi. &
dem. l. iubemus. §. pen. C. ad Treb. & dicit Paul. de Caſt. in conſi.
292. Circa primũ dubiũ vr̃ ꝙ inſtitutio. col. 5. verſic. itẽ teſtator.
h. 2. ꝙ inſtitutus ſub cõditione, ea deficiẽte, nõ dr̃ priuari hr̃dita
te, ſed haberi pro nõ inſtituto ſi reſeruatio hr̃ pro nõ facta, ſi pro
quia deficiẽte cõditione ſub qua facta eſt, cui dubium, nõ teneri
generũ rõne illius iuris reſeruati, nã perinde eſt ac ſi reſeruatio
nulla oĩno facta eſſet, & cũ ius reſeruatũ non debeatˀ Claudię in
cuius fauorẽ reſeruatio facta fuit deficiente conditione, tale ius
reſeruatũ cedere dẽt cõmodo ipſius generi nõ Catherinæ Caua
gnæ eius ſocrui reſeruãti per iura & deciſiones doct. de quibus
4 ſupra. ¶ Secũdò conſidero ꝙ ex illo pacto reſeruatiuo † nullũ ius
quæſitũ fuit dictæ Claudiæ abſenti in cuius fauorẽ reſeruatio fa
cta fuit, nec potuiſſet Claudia ſi vitã egiſſet & mr̃imoniũ cõtra-
xiſſet agere ex illa reſeruatiõe cõtra ipſum Claudiũ de Moreſtel
lo, per tex. in l. 2. C. de hære. vel actio. vend. ſed tñ agere potuiſſe
ipſa Catharina Cauagnę vt releuaretur indẽnis erga ipſam Clau
diã rõne ſuarũ dotiũ, vt ibi dicit tex. Conſequenter Claudius de
Moreſtello ex illa reſeruatione nõ erat obligatꝰ ipſi Claudiæ, ſed
tñ ipſi Catharinæ ad ſeruandũ eã indẽnẽ, ſed ipſi Catharinę nõ
erat obligatus purè & ſimpliciter ſed cõditionaliter ſi nuptiæ fi-
liæ ſecutæ eſſent, ob id ceſſante cõditiõe agere nõ põt Catharina
cõtra ipſum de Moreſtello promiſſorẽ. ¶ Ex qua conſideratione
rñdetˀ ad vnũ fundũ ipſius Catharinæ dũ ait, illã cõditionẽ nup
5 tiarũ adiectã p patrẽ detrahi debere de legato † filię tãquã onero
ſam legitimæ, iuxta l. qm̃ nouella. & l. qm̃ in prioribus. C. de in
off. teſta. cõſeqnẽter ꝙ illa reſeruatio fuit pura quatenus concer-
nit ipſam legitimã ob id ꝙ ipſa Catharina Cauagnę tanq̃ hr̃s fi-
liæ vr̃ poſſe petere iſtã legitimã q̃ ei ex cã noua poſtea ſuperue-
nit, cũ maximè donatio per eã facta nõ cõprehẽdat bona futura
ſed p̃ntia tñ, ſi donatiõis verba diligẽter ꝯſiderentˀ. Nã iſtud fun
damentũ procedere nõ põt, q͞a locũ haberet ſi ipſa filia Claudia
viuẽs ageret cõtra hęredes patris ad ſuã legitimã, nã excipiẽtib.
hr̃dibus de cõditione poſſet replicare ꝙ conditio apponi legiti
mæ non potuit, ſed ſi ipſa Claudia eẽt in humanis, & ageret ꝯ
ipſũ Claudiũ de Moreſtello, poſito ꝙ eũ cõuenire poſſet ob illã
reſeruationẽ, ipſe tñ exciperet ꝙ illa reſeruatio fuit cõditionalis,
& limitata in tẽpus nuptiarũ ob id ꝙ vltra formã conuẽtionis
& reſeruationis teneri nõ põt, quia limitata obligatio & reſerua
tio limitatũ dẽt ꝓducere effectũ. l. ĩ agris. ff. de acqui. rer. domin.
nec põt qs obligari vltra limites eius cõſenſus. l. nõ oĩs, ĩ prin. ff.
ſi cer. pe. l. cõſenſu. ff. de actio. & oblig. Nec poſſet Claudia repli-
care cõtra ipſum Claudiũ de Moreſtello ꝙ oĩs cõditio reijcitˀ de
legitimã, q͞a rñderet Claudius ꝺ hoc nihil ad me, agas cõtra hæ
redes patris, ego nõ teneor tãq̃ hæres, ſed ex cõtractu & ex reſer
uatione p̃dicta limitata & cõditionali, q̃ conditio defecit. Simili
ter ſi Catharina Cauagnæ cõuẽta peteret ſe releuari indẽnẽ ad-
uerſus Claudiã eiꝰ filiã q̃ tp̃s nuptiarũ expectare nollet, poſſet rñ
dere Claudiꝰ de Moreſt. qd ad me ꝙ Claudia nolit expectare tp̃s
mr̃imonij, ſatis mihi ẽ ꝙ ſũ obligatus in tp̃s mr̃imonij tñ & cõ-
ditionaliter, & ꝙ defecerit cõditio. ¶ Aliter ẽt rñdetˀ ad fun damẽ
tũ ptis, nã poſito nõ tñ cõceſſo, ꝙ Claudia Braſe in cuius fauorẽ
reſeruatio facta ẽ, agere potuiſſet cõtra ipſum de Moreſtello añ
diẽ nuptiarũ ſicut agere potuiſſet cõtra hr̃des pr̃is ex cã legitimę
in qua grauari nõ potuerat p appoſitionẽ illius conditionis, ipſa
tñ Catherina mr̃ ita agere nõ põt, nã aut vult agere tãquã hr̃s fi-
liæ & nõ põt, quinimo ex eo ꝙ eẽt hr̃s teneretˀ obſeruare illã ap-
poſitionẽ cõditionis in reſeruatione p̃dicta, licèt Claudia defun
cta ſi viueret obſeruare nõ teneretˀ, p reg. l. vẽdicãtẽ. ff. de euictio.
nẽpe vbi cõueniri poſſet ipſe de Moreſtello p Claudiã Braſe añ
cõditionis euẽtũ vltra formã reſeruationis, agere poſſet ꝯ ipſam
Catharinã ꝓ obſeruatione ꝓmiſſorũ aut cõuẽtionũ cũ ea facta-
rũ, multo magis ipſũ agẽtẽ poſſe excipiẽdo repellere. Præterea
tanq̃ hr̃s agere Catharina nõ põt ſaltẽ inſolidũ, q͞a ẽt Michaletta
Braſe ꝓ pte ſucceſsiſſet, iuxta tex. in auth. defuncto. C. ad Tertu-
lia. Aut vult agere Catharina tãq̃ illi ſcuti quinquaginta fuerint do
nati Claudiæ ſub cõditiõe, & ꝙ ea defecta remanere debeãt pe-
nès ipsã donatricẽ, & nõ põt hoc mõ agere, q͞a cõſiderãdũ ꝙ ip
ſa Catherina Cauagnę purè & ſimpliciter donauit oĩa bona ſua
ipſi de Moreſtello eiꝰ genero, ſed ĩ donatiõe appoſuit onꝰ, q͞a vo
luit ꝙ aduenientẽ tpe nuptiarũ Claudiæ eiꝰ filiæ, teneretˀ ei ſoluere
ſcutos quinquaginta cũ veſtimẽtis nuptialib. qꝺ onus ſoluẽdi ſcu-
tos quinquaginta & veſtes nuptiales fuit cõditionale, ſi mr̃imo-
niũ ſeq̃retˀ, & ſic noluit ipſũ donatariũ de Moreſtello obligari ad
p̃ſtationẽ illiꝰ oneris, niſi ĩ euẽtũ cõdõnis, iõ cõdõne defecta onꝰ
hr̃ ꝓ nõ appoſito, & p̃inde ẽ ac ſi facta eẽt donatio ſine illa reſe
uatiõe. cõſequẽter reperitˀ donatio facta purè & ſine aliquo oner
re, iõ ridiculũ eẽt dicere ꝙ bona donata Claudiæ Braſæ reuerti
dñt ad ipſam donatricem, q͞a vt dixi, illa donatio facta Claudiæ
hr̃ pro nõ facta, defecta cõditione ſub qua facta eſt, in tñ ꝙ ſolũ
cõſiderari põt donatio pura & ſimplex in perſona ipſius de Mo-
7 reſtello. Neq; verũ eſt † qꝺ ſimpliciter dr̃, ꝙ donatario decedente
ſine liberis bona donata reuertantˀ ad donãtẽ, p. l. qꝺ ſcitis. C de
bonis q̃ li. q͞a excepto caſu illius l. rõne p̃riæ poteſtatis, ſi fiat do-
natio inter viuos donatario non exiſtẽti in p̃tãte donantis, dico
ꝙ bona donata deferũtur ad hr̃des donatarij tãq̃ bona eius hr̃-
ditaria, nõ ãt reuertũtur ad donatorẽ niſi aliud cautũ ſit. iura. n.
actiones & pacta trãſmittũtur ad hr̃des. l. ſi pactũ. ff. de prob. gl.
in l. 2. C. de pactis inter emp. & vend. & in donatione tradit Bald.
in cõſ. 262. Retolo. col. 2. lib. 1. vbi qñ ſit donatio alicui, ita quòd
nulli alij ius q̃ratur, nõ trãſmittitur ad hr̃edes, ergo reſtante illo
pacto ꝓhibitiuo trãſmiſsionis, ſiet trãſmiſsio. ſed fruſtra de hoc
tractamus, q͞a vt dixi, p̃inde ẽ ac ſi donatio facta fuiſſet illi Clau
diæ

diæ ex quo cõditio defecit illius donationis, ea quo defectu bona remanent apud ipſum donatarium de Moreſtello p latè ſupra adducta. Tertiò principaliter iſta qõ nõ vr̃ hr̃e difficultatẽ quatenus cõtinet reſeruatio ſummam donatã de ꝓprio ipſius m̃ris & fratrũ dictæ Claudiæ, q̃a in bonis ꝓprijs ipſius m̃ris & fratrũ apponi potuit cõditio tp̃is nuptiarũ, q̃a fratres nõ tenent̃ relinquere legitimã ſorori, turpi pſona nõ inſtituta, iuxta l. fratres. & l. fratris. C. de inoffi. teſt. ſimiliter legitima nõ debet̃ in bonis m̃ris viuẽtis. l. 1. §. ſi impuberi. ff. de colla. bonorũ, iõ reſpectu legatorũ à fratribus relictorũ, & reſpectu pecuniæ donatæ de ꝓprio ipſi' matris in tp̃s nuptiarũ uon potuiſſet Claudia dicere ꝙ reijci debet conditio de illa reſeruatione, & ſtatim petere illa bona reſeruata, multò minùs id poterit m̃r donatrix, q̃ promiſsit cũ iuramẽto obſeruate ꝓmiſſa p eã in p̃ctu donationis, ſed remanere dẽnt iſta bona penès ipſum de Moreſtello donatariũ ex titulo ipſius donationis. ¶ Quartò cõſidero ꝙ intẽtio ipſius de Moreſtello vr̃ fundata ex verbis claris donationis, q̃a donauit ſocius oĩa bona ſua, intẽtio aũt donatricis fundat̃ ſolũ in illa reſeruatione cõditionali, q̃ operati nõ poterat niſi conditione purificata. l. cedere diẽ. ff. de verb. ſig. qđ aũt futurũ eſſet cõdõne defecta nihil expreſſum fuit, igit̃ iſte caſus omiſſus remanere dẽt in diſpoſitione iuris cõis. l. ſi extraneu'. ff. de cõd. ob cau. l. ſi cũ dotẽ, in prin. ff. ſo. ma. Sed iure cõi cauet̃ ꝙ actus cõditionalis deficiente cõditione hr̃ pro nõ facto, vt ſupra abundè ꝓbauimus. Sed iſta reſeruatio ſi facta nõ eſſet, nõ eſt dubiũ ꝙ moleſtari nõ poſſet donatarius ad ſolutionẽ iſtorũ ſcutorũ quinquaginta, ergo nec nũc cõditione defecta. ¶ Quintò ſaltẽ negari nõ põt dubiũ ea p̃miſsis eſſe q̃d tacitè actũ fuerit ſi caſus iſte deficientis conditionis eueniret, & ſic ꝓbatio iuris Catharinæ agẽtis, q̃ probatio ſumit̃ ea illa reſeruatione, reddit̃ dubia, Sed dubia ꝓbatio nõ releuat. l. nõ hoc. C. vnde legi. c. in p̃ſtia, de prob. Rurſus facienda eſt interpretatio ꝯ actricẽ q̃ ſe fundat in verbis reſeruationis dubijs in caſu deficientis cõditionis, immo iſta verba ſunt clara in fauorẽ rei. l. vete-

7 rib. ff. de pact. ¶ Sextò in cõtractibus inſpici debet † voluntas & mẽs ꝯtrahẽtiũ. gl. in l. blãditus. C. de fideiuſſ. & cãm verborũ magis q̃ verba inſpicere debemus, vt no. gl. in l. in vẽditione, ad fi. ff. cõmu. p̃dior. immo in ꝯctib. magis inſpicit̃ mẽs ꝯhentiũ q̃ verba. l. ſed ẽt Cẽſus. §. ſi fundus. ff. de cõtrahẽ. emp. l. in cõuẽnonibus.

8 ff. de ver. ſig. §. ſi. C. q̃ res pign. obli. poſ. cũ ſimi. ſed † voluntas & mẽs matris cõſtituẽtis dotẽ pro filia fuit donare oĩa bona ſua, & fortè ẽt futura inſpecta illa reſeruatione de ſcutis viginti, de q̃bus poſſet diſponere tã in vita q̃ in morte, q̃ reſeruatio nõ cõſueuit fieri niſi qñ donant̃ oĩa bona p̃ntia & futura, ex qua reſeruatione viginti ſcutorũ oſidit̃ mẽs & volũtas donãns ꝙ de alijs nõ reſeruatis nolebat poſſe diſponere, quia exceptio in vno caſu firmat regulã in caſib. alijs non exceptuatis. Bar. in l. q̃ ſitũ. §. denique. ff. de fundo inſtr. cũ ſi. q̃ no. Mod. in l. 1. ff. de reg. iuris. qđ maximè obtinet, q̃a facta eſt donatio verbis vniuerſalib. q̃ futura cõprebẽdũt. Bar. in cõſ. 59. cõc Spoleti. in 2. dubio. Bal. in conſ. 306. Diſtinguẽdũ. lib. 4. ſed tñ hoc declara, vt p Rotã deci. 847. col. 2. & ſic intẽtio fuit iſtius Catharinę quoad eũ ꝙ gener & filia haberent oĩa bona ipſius matris dũmodo poſſet diſponere de ſcutis 20. & hr̃et pẽſionẽ ac mãſionem, de q̃bus in donatione, in tm̃ ꝙ ceſſante reſpectu illius Claudiæ aut ſpe futurarũ nuptiarũ veriſimiliter reſeruatio alia facta non eſſet, itaq; ceſſante cauſa reſeruationibus p mortẽ illius filiæ Claudiæ, ceſſare debet oĩs reſeruationia effectus. l. adigere. §. q̃uis. ff. de iure patro. c. cũ ceſſante, de appellatio. nõ intelligo tñ ꝙ donano nec alia diſpoſitio cõcepta ẽt verbis vniuerſalib. trahat̃ ad futura, qñ eo modo vitiãtur. ¶ Septimo & vltimò cõſidero ꝙ hic agit̃ de cã fauorabili, multiplici ea capite, primo reſpectu donationis † in qua fauore liberalitatis lata deberinterpretatio fieri. c. cũ dilecti, de don. ineſt. n. donãti laus. l. minus propriè. ff. de ver. ſig. Scđò ratione dotis cuius cã donatio p̃ſumitur ẽt inter extraneos. l. vni. §. accedit. C. de rei vx. ac. licèt alias donatio nõ p̃ſumit̃. l. cũ de indebito. ff. de cõdi. indeb. l. ſi cũ aurũ. ff. de ſolu. l. Cãpanus. ff. de ope. li. Tertiò rõne cõiunctiõis ſanguinis, q̃a facta donatio ꝓ dote filię, cõſtat ẽt inter deſcendentes p̃ſumi donationẽ ab aſcẽdẽtibus factã ẽt ceſſante cauſa dotis, iuxta ea q̃ hñtur in l. Neſennius. ff. de neg. ge. & in l. q̃ dotis. ff. ſol. mat. pro quo ẽt tex. in l. alimenta. C. de neg. ge. l. donationes. §. ſpẽs. & §. fin. ff. de don. l. Publia. in prin. ff. depoſ. l. liber captus. ff. de capti. iõ ſi pr̃ patit̃ filiũ fructus percipere bonorũ aduentitiorũ, prẹſumitur illos donare. l. cum oportet. §. fin autẽ. C. de boni. quæ lib. Alex. in cõſ. 138. col. 2. circa med. li. quinto. ¶ Quartò, q̃a facta eſt donatio nõ ſimpliciter, ſed ob cãm dotis & matrimonij ꝓ ſupportãdis eius oneribus. ex qua re noluit mater donans ſtatim grauare ipſum generum ad ſolutionẽ illius quantitatis reſeruatæ, ſed voluit eum tantò minus grauare quàm fieri poſſet, id eſt, ſi nuptiæ filiæ ſequerentur. conſiderãs fieri poſſe ꝙ deficeret illa conditio, & conſequẹnter onus & grauamen iniunctum, ſi enim voluiſſet ꝙ in omnem euentum teneretur gener ad illã quãtitatẽ reſeruatã quinquaginta ſcutorum, nõ fuiſſet appoſita illa cõditio nuptiarum. & ita de iure videtur reſpõdendum, ſaluo ſaniore iudicio pro veritate & iuſtitia. Gratianopoli. 16. Decembris. 1539. Aymo. Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Hæres grauatus qualiter teneatur ad præſtationem legatorũ.*

2 *Tempus euenientis conditionis inſpici debet, & qualiter detrahatur Trebellianica quando fideicommiſſum eſt conditionale, an detrahatur ẽt habito reſpectu ad bona legata ẽt ſoluta.*

3 *Verba debent intelligi eo reſpectu, quo prolata ſunt.*

4 *Ea quæ ſunt correſpectiua, non debent diuerſo iure cenſeri.*

5 *Diſpoſitio qualibet reſtringitur ob ſui cauſam finalem, & reſtringi debent verba ad rem ſuper qua exprimuntur.*

6 *Titulis pluribus iuuare quis ſe poteſt, & res ſemel mea de nouo ante ex nouõ titulo mihi acquiri p̃t, ſi primus titulus ſit dubius.*

7 *Agens ex pluribus cauſis copulatiue, ſufficit quod vnã probet, quæ concludat ad intentionem agentis.*

8 *Actiones cõpetentes ex diuerſis cauſis contra eandem perſonã poſſunt cumulari & pulchre de cumulatione.*

9 *Actiones plures vbi competunt ex diuerſis cauſis, vna electa, altera non tollitur.*

10 *Hæres grauatus quando detrahit duas quartas, an fructus imputentur in Treb. in quo articulo doct. ſibi ipſis nõ conſtiterũt, & an liberis primi gradus Treb. poſſit prohiberi.*

11 *Minus licere debet ei cui licet quod eſt plus.*

CONSILIVM XVI.

¶ Pro nobili Stephano de Monteorſerio. Iſtud cõſiliũ re vera pertinet ad cãm magnifici D. Ant. de Claromõte primi Baronis pr̃ię Delphinatus, licèt mutatis nominibus factũ propoſitum fuerit.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Poſt redditũ conſiliũ in cauſa nobilis Stephani de

1 Mõteorſerio fuit dubitatũ qualiter † hæres grauatus ſub conditione teneatur ad p̃ſtationẽ legatorũ. in quo dubio cõſiderandũ eſt. ꝙ ſi legata eſſent pura & reſtituta eſſet hr̃ditas, hæres nõ tenetur ad legata ẽt pro rata Trebellianicæ, ſed tenetur ad ea fideicõmiſſarius in quẽ tranſeũt actiones hæreditariæ actiuę & paſſiuę. l. ſi. C. ad Treb. Rõ eſt, q̃a hr̃s in trebellianica eſt potior legatarijs & fideicõmiſſarijs. l. Titia, in fi. ff. ad legẽ falci. ſi aũt fideicõmiſſum nõdũ ſit reſtitutũ, põt hr̃s grauatus ẽt à legatarijs cõueniri, gl. & doc. in l. 1. §. ſed ſi quadringenta. vbi Iaſ. col. 2. ff. ad Trebel. eſt verũ ꝙ ſi hæres ſoluerit legata de ſuo ꝓprio poterit in reſtitutione retinere quatenus ſoluit, vel ſi reſtituerit nõ facta detractione poterit repetere à fideicõmiſſario. Rom. in cõſ. 276. Viſis dubijs. in 7. dubio. & iſto caſu qñ fideicõmiſſum eſt purũ Trebellianica nõ diminuitur p legata aut fideicõmiſſa particularia, immo cõſideratur Treb. cõputatis ẽt legatis & añ aliquã eorum detractionẽ. Rõ eſt, q̃a cũ purũ ſit fideicõmiſſum & ſic ſtatim detrahi debeat Treb. niſi dicamus ꝙ Treb. detrahatur ẽt cõputatis legatis, ſequeretur ꝙ melior eſſet cõditio ſeu cauſa legatorum q̃ quartæ Treb. qđ eſſe nõ dẽt, vt ſ. dixi. Præmiſſa tñ nõ ꝓcedunt q̃ñ legata eſſent ab hr̃de nominatim relicta, i. expreſſo hr̃dis proprio noĩe, quia tũc ad eorũ p̃ſtationẽ tenetur hr̃s, nõ fideicõmiſſari' vniuerſalis. Raph. Cu. & Iaſ. in d. l. 1. §. ſed ſi quadringẽta. ff. ad Treb. & idẽ Iaſ. in l. q̃ quadringẽta, col. 3. in fi. in 2. no. & in l. Marcellus, in prin. in 3. no. ff. eo. ti. Ex hoc tñ ꝙ hr̃s teneat̃ & cõueniri debeat pro legans noĩatim ei iniũctis nõ intelligo p̃iudiciũ hr̃di fieri reſpectu Treb. i. quomin' eã cõſequatur ita plenã, atq; ſi legatorũ ſolutio ad hr̃dẽ nõ ſpectaret, ſed iñ in hoc vltimo ꝯtrariũ vult Rota deci. 870. quædã mulier. col. 2. ver. quid dicẽdũ, in antiq. vbi qñ onus legatorũ ptinet ad hr̃dẽ, legata nõ onerãt fideicõmiſſum, nec de eo quod reſtituitur detrahitur Treb. habito reſpectu ad legata. idẽ dicit Rota qñ teſtator mandauit reſtitui reſiduũ bonorũ deductis legatis. Qñ aũt dicat̃ on' legatorũ pertinere

tinere ad hr̃dē ubi teſtator ab hr̃de expreſsè nõ relinquit, Dic ꝙ
vbi teſtator primò uoluit legatũ præſtari q̃ fideicommiſſum uni
uerſale, ſine dubio vr̃ hæres teneri, puta, teſtator moriẽte filio hę
rede inſtituto ſine liberis ſubſtituit filiã in certa ſumma pecunia
rũ, in reliquis aũt bonis dedit alios ſubſtitutos. cũ.n. dę derit ſub-
ſtitutos in reliquis bonis tm̃, & noluit ꝙ ad eos venirent pecunię
in q̃bus filia fuit ſubſtituta, nõ.n.pſumunt grauati ſubſtituti i eo
ĩ quo nullo mõ fuerunt honorati, & ita rn̄di ſup teſtõ nobilis Ste
phani Fiaoris de loco Braidæ. die 19. Auguſti. 1546. ¶ Sed dubi-
tatio maior conſtat qñ legata quidē ſunt pura, fideicõmiſſum vo
ro eſt conditionale, quo caſu clarũ eſt ꝙ hæres grauatus añ reſti
tutionē fideicõmiſsi tenetur ad ſolutionē legatorũ, an euenięte
caſu reſtitutionis fideicõmiſsi Treb. detrahat̃ ſolũ de bonis quæ
ſupſunt, an verò ẽt de bonis legatorũ, ita ꝙ teneant̃ ẽt legatarij
contribuere in ſolutione quartæ Treb. in qua re Bar. & doc. cõi-
ter in d.l. Marcellus. §. idē Põponius, concludũt detrahi debere
Treb. de bonis tm̃ fideicommiſsi, q̃ ſupſunt de tpe reſtõnis fidei-
cõmiſsi. & lʒ Moder. ibi referãt nonnullos tenere ꝯriũ, tñ ab iſta
cõi opi. nõ vr̃ recedẽdũ, quã ego cõfirmo, nã cũ fideicõmiſſum
ſit condõnale, qd & quantũ illius occaſione debitũ ſit hr̃di pro
2 ſua Treb. inſpici dẽt † tẽpus euenięntis condõnis quantũ tunc ſit
in hæreditate, nõ tempus mortis teſtatoris. l. ſed & ſi in cõditio-
ne. §. ſolemus. ff. de hære. inſti. l. j. §. ſerui. ff. ad Syllania. l. j. ff. de re
gul. catonia. l. eũ qui poſt apertũ. ff. de condi. & demon. & qd̃ no.
Alex. in conſi. 26. in ſi. lib. 3. nec iſta conditio fideicõmiſsi poſtea
eueniens retrotrahi dẽt ad tẽpus mortis teſtatoris in piudiciũ le
gatariorũ quibus medio tpe ius quæſitum eſt. l. bonorũ. ff. rẽ rat.
hab. & quia in ultimis uoluntatibus cõditio regulariter retro nõ
trahitur. d.l. j. §. j. ff. ad Sylla. no. in l. ſi is qui pro emptore. ff. de v-
ſucap. ¶ Secundò confirmatur iſta cõis opinio, nã qualitas adie-
cta uerbo dẽt intelligi ſm̃ tẽpus uerbi. l. in delictis. §. ſi extraneꝰ.
ff. de noxa. Bar. & doc. in l. ea facto. ff. de vulga. itaqʒ lex concedẽs
hr̃di grauato detractionē Treb. in reſtitutione fideicõmiſsi dẽt
intelligi ſm̃ tẽpus ipſius reſtõnis, & ſic de bonis q̃ ſunt ſeu ſup-
ſunt de tpe reſtõnis, nõ aũt dẽt intelligi lex, ſm̃ tẽpus mortis te-
ſtatoris aut pſtationis legatorũ, quo tpe fideicõmiſſum debitum
nõ erat. ¶ Tertiò doc. tenentes ꝯ Bar. volunt ꝙ legatarij quibus le
gata pura præſtantur, teneantur cauere hæredi grauato ſoluẽti
de reſtituendo quatenus plus accepiſſe reperientur ob Treb. hę
redis, ſed hoc vr̃ abſurdũ vt ſolutio legatorum legitime facta ex
uoluntate teſtatoris irritari debeat ex caſu ſuperuenienti. arg. l.
nec.n. ff. de itinere actuqʒ priu. l. Sancimus. C. de admi. tutor. nec
ob. iura allegata in ꝯrium, in quibus apparet ꝙ ſit defalcatio le-
gatorũ iã ſolutorũ, quia illud procedit ex uoluntate teſtõris, q
uoluit legata oia æqualiter pſtari tã pura q̃ conditionalia iõ nõ
mirũ ſi conditione euẽniẽte ſit defalcatio, ſed hic nõ apparet de
voluntate teſtatoris ꝙ ob Treb. hæredis uoluerit legata iã ſoluta
diminui, imò potius de contraria volũtate apparet, tenendo illã
opi. ꝙ Treb. detrahat̃ ꝯ uoluntatē teſtatoris, prout voluit Soci. in
l. j. §. ſi hæres. col. 2. in ultimo uer. & in l. Marcellus. §. j. col. 3. circa
med. ver. & maximè, qa dicit. ff. ad Treb. Sed iñ ad pñs hoc non
firmo, qa ꝯrium uoluit Io. de Ana. in conſi. 67. Cor. in conſi. 305.
col. 4. lib. 4. Imo. in l. j. ff. de leg. 1. Deci. in conſi. 257. col. j. & colũ.
ſi. Cur. in conſ. 76. col. 5. Ripa in l. nemo põt. col. 10. in princi. ff. de
leg. j. & in l. j. in prin. col. 3. in ſi. ff. ad Treb. in q̃bus locis aſsignãt
doc. rõnem, qa põt teſtator prohibere detractionē Trebe. ergo ſi
nõ pbibeat cenſet̃ ꝯſentire eius detractioni. ſed iſta rõ nõ proce
dit in teſtatoribus ignaris neſciẽtibus de Treb. ¶ Quartò arguo
ſic, ad ſciendũ quanta ſit legitima filiorũ inſpic. t tempus mortis
parentũ. l. cũ quærit̃. C. de inoff. teſta. rõ eſt, qa eo tpe incipit de-
beri legitima, nõ ante, qa uiuis parẽtibus nulla debet̃ legitima,
l. j. §. ſi impuberi. ff. de colla. bon. & ſic ad ſciendũ quanta ſit legi-
tima, inſpiciendũ eſt tempus quo illa debetur, nõ quo tpe deberi
non põt, eodē modo dicamus ꝙ ad ſciendũ quanta ſit Treb. in-
ſpici debeat tẽpus quo illa debet̃ & ſic tp̃s euenientis conditio-
nis fideicõmiſsi, non tp̃s mortis teſtatoris quo illa nõ debet̃. Pro
quo optime facit deciſio Oldr. in conſi. 58. quidã impetrauit bñ
ficiũ qd̃ uocaretur in diœceſi Valentina valens. c. libras, modò de
tpe impetrationis erat quoddã bñficiũ in illa diœceſi excedens
ualorē. c. librarũ, ſed de tpe vacatiõis nõ excedebat illã ſummã,
decidit Old. ꝙ inſpiciatur tp̃s uacationis, eo qa eo tpe incipit de
beri, nõ aũt tp̃s impetrationis quo nondũ erat debitũ. ¶ Quintò
niſi ita dicamus ſequi poſſet abſurdũ, ꝙ fideicõmiſſum eluſoriũ
de facili fieret, ꝯ uoluntatē teſtõris, nam pone ꝙ legata ſint ma
gna q̃ integra ſolui opʒ, ſi in conſideranda Treb. haberet̃ reſpe-
ctus ad totã ſubſtantiã teſtõris forte nihil ſupereſſet ad fideicõ-
miſsi reſtitutionē. ¶ Sextò arguo ſic, lex p quã detractio Trebel-
lianicæ inducta eſt, voluit magis fauere fideicõmiſſario q̃ hære-
di grauato, qa uoluit ꝙ fideicõmiſſarius haberet tres partes pro
fideicõmiſſo, hæres aũt quartã partē tm̃ pro ſua Treb. ea qua in-
uitaretur ad agnoſcẽdum hæreditatē, ſed tenendo ꝙ hæres poſ-
ſet detrahere quartã totius hr̃ditatis prout erat de tpe mortis te
ſtatoris, de facili fieri poſſet ꝙ quarta hr̃dis grauati eſſet maior
3 toto dodrante fideicõmiſſarij. ¶ Septimò † verba debent intelli-
gi eo reſpectu quo plata ſunt. l. debitor. §. ſi. ff. ad Treb. l. ſi q̃s do-
mũ. §. qd tñ. ff. loca. l. pfectitia. §. ſi. ff. de iure do. q̃ iura ad hoc p
poſitũ citat Dec. in cõſ. 283. col. j. ſed Treb. cõſiderat̃ & inducit̃ a
lege reſpectu bonorũ fideicõmiſsi reſtõni ſubiectorũ, nõ eorum
q̃ reſtõni ſubiecta nõ ſunt, ſed legata ſoluta, ſeu q̃ p ſolutis habe
ri debẽt, nõ cõtinebant̃ ſub fideicõmiſſo, ergo in cõputatiõe Tre
bellianicæ nõ dẽt haberi reſpectꝰ ad ea bona q̃ nõ continent̃ ſub
fideicõmiſſo, ſed ſolũ ad bona fideicõmiſsi. Octauò pbat iſta cõ
cluſio ea rõne Bar. in d. §. idē põpo. nã dicit Bart. iõ nõ fieri cõtre
butionē legatorũ & fideicõmiſsi condõnalis, qa teſtator q lega-
ta pure reliquit, uoluit legata integraliter pſtari, & fideicõmiſſũ
euenięte caſu ipſius fideicõ. & ſic intentio teſtõris ita fuit ꝙ ſol-
ueret̃ fideicõmiſſũ eueniente eiꝰ caſu, ſicut fuit ꝙ ſoluerent̃ lega
ta & tñ ſi i Trebellianicæ detractiõe reſpectꝰ haberet̃ ad totã hr̃-
ditatē fideicõmiſſum nõ ſolueret̃ ſm̃ intentionē teſtõris, imò ni
miũ diminutè & fortè quarta Trebellianica eẽt maior ipſo fidei
miſſo, & ſic pars maior eſſet ſuo toto, qd̃ vr̃ mõſtruoſũ, imò hoc
mõ quarta Trebellianica poſſet abſorbere totũ fideicõmiſſum ſi
ſolutis legatis nihil ſupereſſet vltra quartã. ¶ Nonò quarta Trebel
lianica & fideicõmiſſum vniuerſale dñr correſpectiua aut ſaltē
Trebellianica correſpectiuat̃ ad ipſum fideicõmiſſum, qa ceſſan
te fideicõmiſſo vniuerſali nõ eſt dare quartã Trebellianicã, ſed
4 † ea q̃ ſunt correſpectiua nõ dẽnt diuerſo iur̃ cẽſeri. l. ẽi. §. ea cã.
ff. de minor. l. ſi. ff. de acceptil. cẽſerent̃ aũt diuerſo iure, ſi minue
ret̃ fideicõmiſſum ob quartã Trebellianicã conſiderãdo & com
putando in quarta Trebellianica ẽt alia bona ultra bona fidei-
5 cõmiſsi. ¶ Decimò habemus † ꝙ q̃libet diſpoſitio reſtringit̃ ob
ſui cãm finalē. l. cũ pater. §. dulciſsimis. ff. de lega. 2. l. j. in ſi. cõ gl.
ff. de ſunte. ſed cã inductiouis quartæ Trebellianicæ eſt fideicom
miſſum & grauamen, ergo detrahi dẽt Trebellianica habito re-
ſpectu ad ſuã cãm, & ſic ad bona in q̃bus fideicõmiſſum & gra-
uamen iniunctũ eſt. Pro hoc facit, quia uerba ſunt reſtringenda
ad rē ſup qua exprimunt̃, puta lex vocat agnatos ad tutelã ab in
teſtato, licet q̃s fecerit teſtm̃, tñ ſi de tutoribus nõ puiderit, dici
tur inteſtatꝰ deceſsiſſe reſpectu tutelæ, qa verbũ inteſtatꝰ platũ
circa tutelã reſtringit̃ ad ipſam tutelã. §. ꝙ aũt. Inſti. de legi. agn.
tu. ſimiliter ius inductiuũ Trebellianicæ pcedit reſpectu fideicõ
miſsi vniuerſalis, ergo ad bona ipſius fideicõmiſsi reſtringi dẽt.
¶ Vndecimò priuatio pſupponit habitu. §. ſeruꝰ aũt. Inſti. de cap.
dimi. l. decẽ. ff. d uerb. obl. igit̃ lex pmittẽs detractionē Trebellia
nicæ intelligi dẽt de bonis exiſtentibꝰ tpe detractionis, qa d alijs
q̃ nõ exiſtũt & ſic de legatis iã ſolutis detractio fieri nõ pt. Nec ē
uériſimile ꝙ uoluerit lex detrahi poſſe Trebellianicã de bonis q̃
eẽ deſierũt in hr̃ditate, & q̃ reſtitui nõ debẽt. ¶ Duodecimò añ
purificatũ fideicõmiſſum teſtator magis dilexit hr̃dē grauatũ q̃
fideicõmiſſariũ, ſed eo purificato magis dilexit fideicommiſſa-
riũ q̃ hr̃dem grauatũ, ſicut dr̃ in ſimili de donatiõe cã mortis. §.
& in ſumma, Inſti. de dona. Sed hoc mõ ſi Trebellianica detra-
hat̃ habito reſpectu ẽt ad bona legata, de facili ſeq poſſet ꝙ hæ-
res grauatus maius cõmodũ reportaret q̃ fideicõmiſſarius poſt
fideicõmiſſum purificatũ, ſatis.n. hr̃di dẽt eſſe ꝙ medio tpe cont
modũ receperit reſpectu fructuũ. ¶ Ex pmiſsis apparet ꝙ lʒ Soc.
ĩ d. §. idē Põponius, teneat cũ Bar. & cõi eo reſpectu ꝙ nõ fiat cõ
tributio legatorũ, & fideicõmiſsi condõnalis, tñ vr̃ malè locutus
inquantũ reprobat opi. Pau. d Caſt. & vult ꝙ iſta cõis opi. tota ce
dat in dãnũ fideicõmiſſarij, & ꝙ detrahat̃ Trebellianica habito
reſpectu ẽt ad bona legata de reliquis bonis q̃ ſuperſunt & ex p
miſsis apparet ꝙ aliqua ex fundamẽtis Soc. retorqueri pñt ꝯ eũ.
¶ Nec obſtãt illæ ꝯſiderationes Soc. dũ allegat Bar. & Ang. uolen
tes ꝙ integra aut tota Trebellianica detrahat̃ d reliq̃s bonis q̃ ſu
perſunt, qa pbatio dẽt eẽ clara & certa. c. i põa, de pba. ſed nõ
probat̃ neceſſario clare aut certè tota ꝙ & integra Trebelliani-
ca detrahit̃ ſup bõis fideicõmiſsi, ergo ẽt habito reſpectu ad bo
ba legata, qa lʒ quarta ſit minor uno mõ q̃ alio, ſemp tñ dicitur
quarta integra & tota. & ſi Bar. & Ang. ſenſiſſent illũ Soci. intelle
ctum bene ſciuiſſent exprimere. l. vni. §. ſin aũt ad deficientis. C.

de cadu.tol.c.ad audientiam,de deci.¶Nō obſ.alia conſideratio
Soc.pōderādo Bar.in d.§.idē Pompo.,dū dicit ꝙ legata ſoluunẽ
integra ſi vires hǣditatis patiunẽ,quia iſtud refert ad legata,non
ad Trebellianicā,nec voluit Barto.in illis verbis ꝙ Trebellianica
detrahatur habito reſpectu ēt ad bona legata,& ꝙ in detractio-
ne Trebellianicæ ſolū habeaẽ reſpectus ad illud qđ reſtituit. vo-
luit Deci.in cōſ.236.col.pen.in octauo dubio allegat Barb. in cō
ſil.58.lib.3.iſtud ēt decidiẽ ex dictis Rotæ in d. deci.870. vbi q̃ñ
onus legatorū pertinet ad hæredē legata nō onerāt fideicōmiſ-
ſum vniuerſale,nec detrahiẽ quarta ꝓ legatis de ipſo fideicōmiſ
ſo,ſed ut ſ.dixi,hæres grauatus teneẽ ad legata cōditionalia,er-
go &c.& cū habeamus authoritatē Rotæ non vr̃ vlterius dubitā
dū,& miror ꝙ Moder.nō aduerterint ad Rotæ deciſionē.¶Ex q
bus puto opi.Pau.de Caſt.eſſe veriorē & æquiorem ac teſtatoris
voluntati magis amicā.& ex præmiſsis concludendo dico ꝙ hę
res quidē grauatus directō nō teneẽ ad legata ꝓ ſua rata ſeu Tre
bellianica,ſed tm̄ p indirectū,qa diminuiẽ magis ſua Trebellia-
nica q̃ ſi haberet reſpect⁹ ad oia bona ēt legata.¶Et ſi dicas qua
re magis diminuiẽ Trebellianica q̃ñ grauaẽ ſub cōdōne q̃ vbi pu
re,rñdeo ꝙ vbi grauatur ſub cōditione interim percipit fructus
& fieri poſſet ꝙ deficeret totū fideicōmiſſum conditione deficiē-
te,& ſic eñ honoreẽ in vno grauatur in alio, ſecus q̃ñ grauamen
eſt purū.arg.l.cū qui.in prin.ff.de iureiu.¶Scđō q̃ritur q̃ maior
vtilitas futura ſit nobili Stephano de Monteorſerio an agere ex
trāſactione an ex teſtō nobilis Ainardi de Monteorſerio?Rñdeo
ꝙ utilitas ſatis percipitur ex priori conſilio,qa ſi agaẽ ex tranſa-
ctione tm̄ non tenebiẽ Stephanus ad onera hǣditaria ipſius Ai-
nardi,nec erit locus detractioni Trebellianicæ prout in iure ꝓ-
bauimus,ſecus ſi agaẽ ex teſtō Ainardi, quia fideicōmiſſarius te
netur ad onera,declarādo,ut in ipſo cōſilio & in dubio p̄ceden
ti.Tñ fieri poſſet ꝙ bona q̃ pertinerent ad ipſum Stephanū ex te
ſtō dicti Ainardi eſſent plura & maiora ſi fortè alia acquiſiuiſſet,
q̃ ea quæ continenẽ in trāſactione, adeo ꝙ ēt deductis oneribus
maius cōmodū cōſecuturus eēt Stephan⁹ ex teſtō Ainardi q̃ ex
tranſactione p̄dicta,iō iſta qō plurimū facti hēt,de quo facto ple
nius ſe informabit pars.¶Tertiò quæriẽ poſt conſiliū, an nobilis
Stephanus poſsit cumulare illa duo remedia cōpetentia ex tran
ſactione & ex teſtō Ainardi.Rōdeo,ꝙ hic nō tractaẽ de cumula
tione remediorū,qa ſiue agaẽ ex trāctione ſiue ex teſtō, aut agiẽ
rei uēdicatione ſaltē vtili,aut actione perſonali tanquā ꝯ hære-
dē tranſigentiū vel teſtōris ad obſeruandū cōtenta in trāſactiōe
vel teſtō,ſed ad cōfirmationē talis remedij producunẽ plures ti-
tuli ad idem tendentes,& ſecūdus titulus teſtamenti Ainardi vi
detur quædā approbatio & cōfirmatio ipſius tranſactionis. Pōt
6 † eīm quis ſe iuuare ex pluribus titulis, & res ſemel mea pōt mi-
hi acquiri de nouo ſi prima acquiſitio ſit dubia vel ſecūda ſit ple
nior,vt no.Dom.poſt Ioā.Mona.& Io.And.in c.cū perſonæ.§. ꝙ
ſi talis.de priui.lib.6.Old.in cōſi.23.Vidi qōnes,in fi.Dec.in l. ne
mo ex his.§.j.ff.de reg.iur.faciunt q̃ no.idē Deci.in c. bonæ me-
moriæ.in 4.no.de app.nec reperiẽ prohibitū quominus agere qs
poſsit ex pluribus cauſis mō eas probet,imò ſi quis agat ex plu
7 ribus † cauſis copulatiuè & una ex eis ꝓbata cōcludat ad inten
tionē actoris ſufficit,& illa copulatiua reſoluiẽ in alternatiuam.
Bar.in l.Fulcinius.§.cū hoc edictū.ff.quib.ex cau.in poſ. ea. & ī
conſ.193.Cōe Liſignani.Bal.in l.ſi mater tua.C.de rei uend. cū ſi.
quæ Deci.no.in conſi.212.col.fi.& in l.edita,col.12.ante fi.C. de
eden.iō ſi nobilis Stephanus ageret ex trāſactione & teſtō & ſic
ex duplici cā,ſatis eēt ꝙ ex vna obtinere poſsit,& ꝙ ex vna con-
cludaẽ eius intētio.¶Amplius dico ꝙ ēt ſi tractaret de cumula-
8 tione † remediorum ſeu actionū ꝙ ſi eſſent plures actiones ex di
uerſis cauſis ꝯ eandē pſonā cōpetētes adhuc cumulari poſſent.
Bar.in l.hæredes.§.pluribus.ff.fami.ercīſ.& in l.nō eſt nouū, in
prin.ff.de actio.empt.Dec.in d.conſi.212.col.fin. Facit qđ ſcribit
Pau.de Caſt.in conſ.391.In cā q̃ vertiẽ in ciuitate Maſſæ.col.2.lib.
2.vbi ꝙ petitio hǣditatis,rei vēdicatio & Publiciana pñt in eo-
dē libello cumulari,& tñ remedia ſunt diuerſa habētia ſeparatā
naturā,facit qđ dicimus, actionē perſonalē & hypothecariam
cumulari poſſe in eodē libello ꝯ debitorē.§.ſed neq; in auth.de
fideiuſ.Rom.in conſi.240.Viſo themate.col.2.in 2.dubio.Deci. ī
l.edita.col.14.in fi.C.de eden.Amplius uoluit Pau.de Caſt. in cō
ſil.447.Ad primū rñdetur ꝙ virtute dicti libelli.col.j.lib,2.ꝙ cu-
mulari poſſunt actio perſonalis & hypothecaria ī diuerſis libel
lis & diuerſis temporibus,ſequendo opi.Bar.in l.edita.C.de edē.
Faciunt no.in l.naturaliter.§.nihil cōe.ff.de acq.poſſ. de cumula
tione petitorij & poſſeſſorij,de quo ēt per Soci.in conſi.98.lib.2.

& tñ conſtat nihil commune habere petitorium & poſſeſſorium
nā cum nulla reſultet contrarietas ex tali cumulatione,& tendāt
remedia ad eundem finē,nec vnū ſit præiudiciale ad alterum,ad
mitti dēt cumulatio,iuxta no.in d.l.edita.& facit dictum Ro.ī d.
cōſi.140.col.2.verſi.6.ꝙ ois cumulatio cenſeẽ permiſſa q̃ expreſ-
ſè prohibita nō reperiẽ.Amplius uoluit Alex.ī cōſ.58.col.j. li. 5.
ꝙ cumulari poſſunt in eodem libello uia ordinaria & executiua
ſucceſsiuè ēt ꝯ diuerſas pſonas.¶Quartò quæriẽ qua actione ſeu
via inchoandū ſit iudicium. Rñdeo ꝙ ſi agatur ex tranſactione
contra hæredes mediatos tranſigentium agi debet actione per-
ſonali ad obſeruantiam tranſactionis ſeu promiſſorum in ea,
& ēt poſſet agi vtili rei uendicatione tam contra ipſos hæredes
q̃ tertios poſſeſſores,contra quos ēt intentari poſſet hypotheca
ria,ſm ea quæ diximus in priori conſilio,tñ nō eſt opus hodie ex
primere nomen actionis,quia ſufficit factum apte narrare,dein-
de concludere ſimpliciter ad relaxationē bonorū, & petere de-
clarari bona pertinere ad actorē,iuxta no.per Cano.in c.exami-
nata,de iudi.& p doct.in d.l.edita.cōſueuit ēt apponi clauſula il
la ſalutaris,ius & iuſtitiā miniſtrari,de qua p Mod.in §.oīum. In
ſtit.de actio.¶Quintò q̃ritur,ſi nobilis Stephanus eligat agere ex
vna cā,puta ex cā trāſactionis poſsit poſtea agere ex alia cā teſta
mēti & econtra?Rñdeo ꝙ ſic,qa ſi agat ex vna cā & ſuccūbat pt
agere ex alia cā, nec obſtabit tūc exceptio rei iudicatæ quando
9 agitur ex alia cā.l.& an eadē.ff.de excep.rei iud.nā ubi agētī † a-
ctiones plures competerent,illæ competunt ex diuerſis cauſis et
factis,iō una electa altera non tollitur,nā competunt ex tranſa-
ctione & teſtō diuerſatū perſonarū,vt no.Dec.in l. nunquā plu-
res actiones.ff.de reg.iur.Soc.in conſ.255.in fi.lib.2.Sextò & vlti
10 mo quæritur, † an fructus percepti p Lantelmū grauatū in teſtō
Ainardi ſui patris computenẽ ipſi Lantelmo in quartā Trebellia
nicā,attento quod detrahit duas quartas.Pau. de Caſt. voluit ꝙ
ſic in conſi.188.quia dubia in ultimo dubio.& in cōſ.393.Primū
quæſitum,ad fi.lib.2.Alex.in l.mulier q̃.§.cum proponeretur, co
lum.5.poſt med.ſop.gl.fi.ff.ad Treb Cur.ſenior in conſ. 52. colū.
pen.in prin.ſed idē Alex.in conſ.150.lib.6.dicit ꝙ iſta eſt deciſio
noua,ideo eā pro conſtanti non ponit,& idē Alexā.in l.quod de
bonis.§.ꝙ auus.ff.ad leg.falc.tenet ꝯ Paul.de Caſtr. & contra eū
tenet ēt Corn.in conſ.180.in 10.q.in uerſi.alius ſcrupulus. libr. 4.
ubi refert ipſum Pau.in l.iubemus.C.ad Treb. dicentē ꝙ in pra-
ctica nō eſt recedendū ab hac opi.ꝯ Pau.& ꝙ fructus nō imputē
tur,tenet Ripa in l.in fideicōmiſſaria,col.5.ff.ad Treb.reperio tñ
ꝙ Alexādrinus præceptor meus nouiſsimè ſequiẽ opi.Pau.in cō-
ſil.2.ad fi.ſed pareat mihi p̄ceptor, quia mouetur authoritate d.
Alex.in d.conſ.150.vbi ut dixi Alex.nihil firmat, & licèt firmet ī
d.§.cū proponeretur,quē præceptor non allegat,fuit tñ Alexan.
ſibi contrarius in d.§. quod auus.ideo ſup eius opinione funda-
mentū fieri non pōt.l.qui falſa vel uaria.ff.de teſt. Ego tñ pro opi
nione p̄ceptoris dico ꝙ vr̃ bñ dicere eo mō quo loquiẽ,qa nō di
cit ſimpliciter ꝙ fructus imputenẽ in Trebellianicā q̃ñ detrahū
tur duæ quartæ licèt doc.per eū allegati ita loquanẽ, ſed dicit ꝙ
teſtator pōt diſponere ut fructus imputenẽ in Trebellianicam &
ꝙ poſsit teſtator hoc diſponere,vr̃ ſine dubio tenēdo opin.eorū
qui dñt poſſe teſtatorē Trebel.prohibere ēt in liberis primi gra-
dus,q̃ opi.multi voluerūt relati per eūdem Alexadrinū in d.cō-
ſi.2.col.fi.& in conſ.43.col.3.poſt med.ſi.n.pōt Treb. in totū pro
hiberi,à fortiori poterit diſponi ꝙ fructus in ea imputentur, qa
11 † cui licet quod eſt plus,à fortiori quod eſt minus.l.iuriſgentiū.
§.adeo.verſ.nā ſi poteſt.ff.de pac.l.cui pacto.ff.de ſeruis expor.l.
uideamus.§.pen.& l.in actionib.ff.de in litē iur.l.qui plures. ff.d
vulg.l.fi.C.de offi.diuer.iud.c.accepimus.de æta.& qual.c.geſta.
18.diſ.gl.fi.ī c.j.de tornea.regula cui l3.de reg.iur. lib.6. Si uero
teneamus opi.ꝙ in liberis primi gradus prohiberi ñ poſsit, quā
ſequitur Dec.tanquā ueriorē & æquiorē,dico ꝙ illa opinio non
ꝓcedit q̃ñ fili⁹ detrahit duas quartas,ita limitat idē Dec.đ quo p̄
ceptor mētionē nō facit in cōſ.480.col.pe.in 3.dubio.& nouiſsi
me Gozadin⁹ ī cōſ.45.col.6.ſed primum tenet idē Goza. ī cōſ. 81.
col.pe.circa med.in cōſ.93.in prin.& in cōſ.104.col.6. in fi.& ſic
adhuc militat fundamentū p̄cedens, quia ſi illo caſu pōt Trebel
lianica in totū ꝓhiberi, à fortiori mādari pōt ꝙ fructus imputē
tur in eā,& ut dixi multū diuerſa ſunt dicere ꝙ fructus imputen
tur abſq; alio mādato teſtōris,uel ꝙ teſtator mādet īputari, idē
tū Alexādrinus ī conſ.73.col.3.ad fi.ſimpliciter ſequitur opi.Paul.
ꝙ fruct⁹ īputenẽ ī Trebellianicā q̃ñ detrahunẽ duæ quartæ. Pau.
ēt opi.ſequiẽ Iaſ.in cōſ.231.col.2.poſt med.lib.2.& in conſil.43.
col.pen.in fi.lib.3.ſed contrarium tenet idē Iaſ.in cōſi.99.col. 8.
poſt

poſt med.verſi.nec ꝓdictis.& col.ſeq.lib.& in cōſi.146.col.5.li.
4.opi.ēt Pau.ꝙ fructus imputeñ,tenet nouiſſimè Gozadi.i cōſi.
45.col.pe.vbi hoc audacter firmat & pleroſq; allegat idē tene-
re,tñ idē Goza.i cōſi.81.col.pe.circa med.dicit ꝯ̃riam opi.eē ve
rā & cōem,iō ſuperius authoritate fundamētū fieri nō pōt, ſicut
dicit de teſte ꝯ̃rio.l.q falſa varia.ff.de teſti.ſimiliter Pau. Alex. &
Cor.fuerunt varij in hoc paſſu,vt apparet ea dictis Goza.in d.cō
ſi.45.col.pen,iō in hac varietate doc. ſtandū vidi tur obſeruātiæ
curiarū,id eſt iudicandū ꝓut eſt hactenus ꝯſuetū.l.minime.ff. de
legibus.Ab iſta aūt varietate ludendū eſt nobis vt ſēperemus,ne
rei q̄ veritatis auidiores taxemur. Ego tñ ſequerer in cōſuleñdo
& iudicādo opi.ꝯ̃ Pau.ꝙ fructus non imputentur tanquam ma-
gis veram communem & æquam.Grationopoli.14.Decembris.
1539.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica an perdatur ob inuentarium non confectum, in quo articulo Bar.Bal.Pau.de Caſt.Corn. & alij plerią; do ctores ſibipſis fuerunt contrarij, & pulcherrimè ac ſubtiliter hic declaratur.*

2 *Extenſionis materia tota fundatur in rationis identitate, qua ceſſante,ceſſat extenſio, & ceſſat extenſio vbi minor ratio eſt in vno caſu quàm in alio.*

CONSILIVM XVII.

¶Attēde lector ad nodoſum iuris articulū an perdatur Trebel
lianica ob inuentariū non adhibitū.quē abundè & clarè hic ex-
plicatum inuenies,& ſuppoſitis noibus redditū fuit conſiliū ꝓ-
magnifico domino & Barone Clarimontis Vicecomite Talardi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Quę
1 ritur an nobilis Ant.† de Villeta filius & hę
res quondā nobilis Ludouici, & grauatus
de reſtituendo hēditatē nobili Cath. ſuæ
eius ſorori perdiderit quartā Trebellłani-
cā ob inuentariū non confectū? Profunda
& alta eſt qō, in qua doctores non ſolū alij
alijs, imò ſubijpſis contrarij fuerunt. & in
primis.Oldr.fuit ſibi ꝯ̃rius,nā in conſil.134. Satis credo. tenet ꝙ
perdatur.in cōſi.aūt.342.Tota præſens.col.fi.verſi.tertio obijci-
tur,tenet ꝙ non perdatur.¶Bar.etiā fuit ſibi ꝯ̃rius vt referūt Mo
dern.in l.Marcellus,in prin.in ultima q.Bar.ff.ad Treb.Dec. in cō
ſil.236.in 5.q.in cōſi.480.col.fi.& in conſi.495.col.6.¶Similiter
Bal.fuit ſibi contrarius.nam in auth.ſed cū teſtator.C. ad legem
Falc.tenuit ꝙ perdatur.& idē dicit eſſe de iure,licèt de ꝯſuetudi
ne ſeruetur ꝯ̃rium.in conſil.101.Super primo quæſito.col.s. lib.
4.vbi ꝙ conſuetudo ꝯ̃ria eſt inducta propter errorē opinionū. &
ꝙ illa opinio ꝙ perdatur,non eſt fundata in iure, ſed in æquita-
te canonica,ſed idem Bal.in cōſi 403. in ſubſtitutione fideicom
miſſaria,col.2.lib.2.tenet ꝙ non perditur Trebelli.ea omiſſione
inuentarij,ſm magis cōm opi. & ꝙ ita magis obſeruatur de con
ſuetudine.& idē tenet ipſe Bal.in cōſi.229.In primo articulo.lib.
3.& in conſi.354.Ad euidentiam præmittendum ꝙ per primum
teſtm.col.2.lib.5.vbi ſequitur opi.Bar.in d.auth.ſed cū teſtator.
Pau.ēt de Caſt.fuit ſibi ꝯ̃rius.nā in conſi.387.pro declaratione.
col.2.lib.1.in conſi.77.Viſa facti narratione in 2.dubio, in conſi.
198.Super primo quæſito,in ultimo dubio.in conſi. 268.in qōne
quæ vertitur ſuper hæreditate dñæ Iulianæ,in 3.dubio. & in cōſ.
398.& circa primū.lib.2.tenet cū opi.Bar.ꝙ nō ꝑdatur Trebellia
nica,quam opi.dicit eſſe cōem,ſed in conſi.262.Circa primū du
biū.col.pe.lib.s.non audet decidere. in conſil. autem 188.quia
dubia.col.fi.in 3.dubio,& in conſi.465.Circa primū quæſitū di-
cendum puto.col.2.circa med.lib.2.tenet opin.Bal.i d.auth. ſed
cū teſtator,ꝙ perdatur Trebellianica,& ibi do.Anto. de Roſellis
in ſubſcriptione ad illud conſiliū.Pau.de Caſt.idē tenet, dicens
plerunq; ſe conſuluiſſe ſm illā opi.¶Cor.ēt fuit ſibi ꝯrius, nā in
conſi.180.col 6.ad fi.in 8.dubio,lib.4.tenet opi.Bar. ꝙ nō perda
tur Trebellianica,in conſi.autē.303.col.s.in quinto dubio. lib.3.
tenet ꝯ̃riā opi.quā examinat per quinq; col.& idē Corn.in cōſil.
22.col.8.lib.2.& in conſi.168.col.4.in 3.dubio.li.3.vbi dicit hāc
eſſe cōem opi.Alias ēt doc.ꝯ̃rietates referunt Mod.in locis ſ.me
moratis.¶Deci.ēt in d.conſilijs dicit cōem & veriorē opi. eſſe ꝙ
perdatur Trebellianica. idē dicit Curtius Iunior præceptor me⁹
in conſi.54.col.3.& in conſi.120.col.5.Iaſ.aūt in rub.ff.ad Treb.
in fi.& in l.Marcellus,in prin.col.12.in vltima q.Bart.eo.tit.dicit
cōem opi.eſſe in ꝯ̃rium ꝙ imò nō perdat,ā qua opi. dicit recedē
dū nō eſſe in cōſulendo & iudicādo,& idē Iaſ.in conſi.114.in ſe
cūdo dubio.lib.4.vbi ēt refert Sphondratū idē conſuluiſſe. ean-
dē opi.tenet Bened.de Peruſio.in conſi.7.in fin.Guido aūt papæ.
q.53.in hēde extraneo tenet ꝙ perdat,ſecus dicit in filio.Soc.aūt
in rub.ff.ad Tre.in fi.ſentit ꝙ perdatur Trebellianica,vt clarè idē
dicit Soci.in l.Marcellus.§.ꝙ aūt.col.pen.in fi.ff.ad Trebellianū.
¶Quid tenendū,mihi magis placet opin.ꝙ nō perdatur,& qa po
tiſſimū fundamentū tenentiū ꝯ̃riam opi.conſiſtit in illa rōne tex.
in §.ſancimus,in auth.de hær.& Falci. ꝙ nō ꝑditur Falcidia ea n
cōfectione inuētarij,qa ꝑſumptio eſt ꝯ̃ hēdem nō facientē inuē
tariū ꝙ ſubtraxerit res hēditarias,q̄ rō ita militat ſm eos in Tre
bellianica ſicut in Falc.& cū illa ſit expreſſa argui pōt de Falcid.
ad Trebellianicā ēt in correctoris. Ad iſtā rōnem rñdet Iaſ. in d.
l.Marcellus,ꝙ nō militat in Trebellianica, q̄ detrahit̄ lꝫ hæredi-
tas ſit ſoluēdo & opulēta,Falcidia aūt nō detrahit̄ niſi in ſubſi-
diū. qñ hæreditas legatis nō ſufficit,& ſic ſm Iaſ.illa rō doc.tenē
tium ꝯ̃ Bar.retorqueri pōt ꝯ̃ eos,declaro latius, nā ꝑſumi nō pōt
ꝙ hæres occultauerit bona hæreditaria vt locus eēt Trebellian-
cæ,qa lꝫ nō occultet ſemp locus erit,qd ſecus eſt in legatis.Rur-
ſus ſi hæres occultet de bonis hæreditarijs talis occultatio pōt
eſſe dānoſa hęredi in detractione quartæ, q̄ minor detrahitur qñ
bona pauciora inueniuntur, itē Trebellianica eſt magis debita
hæredi q̄ Falcidia, patet qa detrahitur in oēm euentū ſiue hære-
ditas ſit ſoluēdo ſiue nō, Falcidia aūt demū in ſubſidiū,iō argue
re de vna ad alterā vr̄ argui ea diuerſis & diuerſam rōnem habē
tibus.l.Papir.eauli.ff.de mino.l.fi.ff.de calūnia.Præterea eſt ma-
gis imputandū hæredi cur inuentariū non faciat qō eſt locus Fal
cidiæ,q̄ qñ eſt locus Trebellianicæ, quia qñ eſt locus Falcidiæ a-
gitur de ꝓſtandis certis legatis habentibus certā & determinatā
ꝓſtationē,iō ſi hæres videat hæreditatē nō ſufficere ad illa lega-
ta & ſuā Falcidiā, dēt cōficere inuētariū p qd appareat de facul
tatibus & viribus hēditatis & ꝓprie tūc cōſulitur hēdi vt faciat
inuentariū qñ videt hæreditatē dānoſam,ſed qñ agitur de quar-
ta Trebellianica q̄ detrahitur ea fideicōmiſſo uniuerſali, nō agit̄
de ꝓſtatione certæ & determinatæ rei,qa ſolū reſtituit̄ hæreditas
prout eſt cū ſuis honoribus & oneribus,iō nō militat illa cā ſeu
neceſſitas faciēdi inuētarij,q̄ neceſſitas demū militat ubi dubi-
tatur hæreditatē nō ſufficere oībus oneribus,ſed quō ad reſtōnē
fideicōmiſſi ſemp dicitur ſufficere,qa vt dixi,nō requirit̄ ꝙ reſti
tuat hæreditatē ꝓut eā hēt,nec ipſe hæres hēt curare de inuēta-
rio ut ſaluā habeat quartā Trebellianicā, qa ſemp pōt putare hę
res ꝙ hæreditas ſufficiat ad ſuā quartā, nā lꝫ qd minimū ſupſit
ſemp ex eo detrahit̄ quarta,iō reſpectu fideicōmiſſi vniuerſalis
tm̄,hęreditas nunquā dānoſa dici pōt ꝓut dici pōt reſpectu lega
torū,ſed qñ hæreditas nō eſt dānoſa,ceſſat ratio legis de inuēta
rio loquentis.ꝯ̃ñr ceſſare dēt legis effectus.l.adigere. §.quāuis.
ff.de iure patro.c.cū ceſſante, de ap. & in terminis nr̄is reperi ex
poſt ꝙ ita arguit Oldr.in d.conſi.252.Tota præſens,col.fi. uerſic.
tertiu obijcitur ad rñſionem.gauiſus ſum aūt uehemēter cū rō-
ne tanti viri cōcurriſſe.Præterea attēta opi.tenentium ꝯ̃ Bar. ſeq
poſſet abſurdū,& quidē ſæpe,nā a cōiter accidētib⁹ maior pars
hæreditatis eſſe conſueuit in bonis immobilibus,maximè in hæ
reditatib⁹ nobiliū,adeo ꝙ bona mobilia raro ſufficiūt ad quar-
tā.Finge igitur eſſe in hæreditate plurima bona immobilia, ea q
bus quarta magna detrahi dēt,certè attenta iſta ratione ſeque-
retur ꝙ hęres indebite priuaret̄ iure ſuo.Qđ tñ abſurdū nō ꝑque
cōſiderari pōt in legatis, in qbus demū priuatur hæres Falcidia
ob nō cōfectionē inuētarij qō illa nō ſupereſt in bonis, & ſic qñ
hæreditas reperitur nō ſoluēdo.¶Poſtremo retorqueo ſundame
tū doc.tenentiū ꝯ̃ Bar.aduerſus eos, nā dñt licitā eē extenſionē
de Falcidia ad Trebellianicā,& ſicut hæres priuatur Falci.ob in
uētarij omiſſionē,ita priuari dēt Trebellianica. Sed iſtud funda
mentū reflectitur & retorquet̄ in eos hoc mō,nā in Falcidia hæ- 2
res ea nō priuatur qñ hæreditas eſt ſoluēdo, quia ſi deductis le-
gatis remaneat hæredi de bonis ꝓ ſua quarta Falcidia, hæres bo
na illa retinet,lꝫ inuentariū nō fecerit,ſed in fideicōmiſſo vniuer
ſali ſemp hæreditas dicitur eſſe ſoluendo quo ad Trebellianicā
habito reſpectu ad fideicōmiſſum tm̄,ut ſupra declarauimus,er
go hæredi ſalua eſſe debet Trebellianica ſicut & Falcidia. Rur-
ſus dum docto.ita arguendo dē Falcidia ad Trebellianicam vo-
lūt iſtas duas quartas ad iuris æqualitatē reducere,magnā indu

tunt inæqualitatem, ná ita arguendo nunquá hæres detraheret Trebellianicá non facto inuentario, & tñ Felcidia ſæpiſsime detrahi poſſet ét non facto. ¶ Ad hæc ſub authoritate legis decipi nemo dẽt.l.1.C. de his qui veni.æta.impe. Sed lex cóſulit inuentariú fieri qñ hẽditas eſt dánoſa, ne teneat hæres ultra vires hẽditarias, aut lucrú hæreditariú amittat, ſed vt dixi, reſpectu fideicommiſsi, & detractionis Trebellianicæ hẽditas non dr̃ dánoſa, quia ſemp reſtituit qđ eſt in hẽditate, & ſm illius vires Trebellianica detrahit. nec pót imputari hæredi cur inuentariú nó fecerit, qa ſemper cogitare poterat ius ſuú ſaluú eſſe, & quartá ſemper detrahi ea eo qđ reſtitueret.l.ſicut.§.non vr̃.ff.qui.mod.pig.vel hypo.ſol.& ſi diceremus iſto caſu hẽdem priuari quarta Trebellianica, deciperetur ſub authoritate legis conſulentis inuentarium fieri demú in caſum neceſsitatis, quæ neceſsitans cá conſiderabilis hic non vr̃, prout militat in legatis, quæ certo & determinato modo præſtantur, ió cú diuerſa ſit ratio in legatis & fideicómiſſo vniuerſali & ſic in Falcidia & Trebellianica, non vr̃ bona ar-
2 gumentatio de vna ad alterá, maxime in materia † priuationis. ná materia extenſionis tota fundatur in rationis identitate, qua ceſſante ceſſat extenſio.l.illud.ff.ad leg. Aquil.l.Titio.ff.de verbo. obl.cum ſi. Imò ceſſat extenſio non ſo. ſi vbi ratio eſt diuerſa, ſed ét ſi minor rõ ſit in vno caſu q̃ in altero, etiá in materia alias extendibili.l.lege Iulia.§.hoc capite.ff.de ritu.nup.cú ſi. quæ Soci. no.in conſi.9.col.2.in ſi.lib.3.Are.in conſ.25.circa ſi.Dec. in cóſ. 261.col.5.& in conſi.684.col.1.ad ſi.addo Alex.in conſi.29. colú. 2.lib.6.& hanc opi. q̃ non perdatur Trebellianica ob inuentariú non confectum, dicit eſſe cõem Calca.in conſi.37.col.3.in fin. Bologninus in addi.ad conſilia Ioan.de Ana.in conſi.61. & iſtá opi. ſine dubio dicit procedere in liberis primi gradus Alexádrinus in conſi.43.col.3.Curtius aút Iunior in conſ.54.col.3.in ſi.voluit q̃ ét in liberis primi gradus perdatur ſi aliud concurrat, quia ea expreſsè fuerit prohibita, opin. ét Bart. q̃ non perdatur Trebellianica, tenet Ang.Aret.in trac.teſta.in gl.ité prohibuit deduci Trebellianicá, ubi dicit ſemel ſe ita cóſuluiſſe & vidiſſe plura conſilia de Padua & Ioan.de pu.ſm hanc opi. Aufre.ét in deci.Toloſa.q. 314.in ſi. dicit ſe credere q̃ opi.Bar. q̃ nó perdatur Trebellianica ſeruaretur in practica pp eius authoritaté & q̃ ita alias fuit ſeruata opi.Bar.in curia parlamenti Toloſæ.Bar.etiam opin. ſequit & dicit cómunem Capra.in conſi.143.circa ſi.¶ Sed iſta difficultas ceſſare vr̃ in caſu noſtro, in quo hæres grauatus deceſsit minor, & ſic intra tempus petendæ reſtitutionis in integrú, quod beneficium reſtitutionis ad hæredes tranſmittit.l.non ſolú. ff.de reſti.in integ.no.doc.in l.Pantonius.ff.de acqui.hæredi.& alibi ſæpe doc. Gratianopoli. 13. Decembris. 1539. Aymo Crauetta de Saniliano.I.V.doctor.

SVMMARIVM.

1 *Mater tranſiens ad ſecunda vota ipſo iure tutrix eſſe deſinit triplici ratione, & ſolus princeps matrem ſecundo nubentem ad tutelam admittit.*
2 *Iudex inferior intromittens ſe de eo quod pertinet ad ſolũ principem, reus videtur læſæ maieſtatis,*
3 *Pupilla educari non debet apud vitricum.*
4 *Exitus acta probat.*
5 *Matre tranſeunte ad ſecunda vota, tutela inſolidum remanet apud tutorem teſtamentarium, nec poteſt iudex alium adiũgere ſi teſtamentarius ſolus ſit ſufficiens.*
6 *Tutor propria authoritate põt pupillã eripere de manu alterius quãdo ceſſat timor ſcandali, et reſiſtentia verbis tãtũ ſit.*
7 *Dominus poteſt emphyteutam propria authoritate expellere, quando rem emphyteuticam alienauit ſine eius conſenſu.*
8 *Spoliatus poteſt ius ſibi dicere propria authoritate, & ſpoliatus à iudice nulliter, reſtitui debet.*
9 *Violentia pœna teneri nõ dẽt qui fecit, quod ſibi licere credidit.*
10 *Congregans viros armatos ad actum licitum, non tenetur de violentia inde ſecuta.*
11 *Pupilla non debet ali apud auiam quæ ei nuptias procurauit.*
12 *Quod mala fide non fit puniri non debet, & bene fieri dicitur quod bona fide fit, quod qualiter procedat hic declaratur tollẽdo dubitationem Iaſonis.*
13 *Ruſticitatis habetur ratio circa pœnas & ſimiliter ſimplicitatis, & vide omnino.*
14 *Dolus præſumitur contra iudicem in iure errantem.*
15 *Tutor falſus non debet eſſe melioris conditionis quàm verus.*
16 *Mater agens contra officium pietatis priuatur ſucceſſione filij, & faciens quod ſibi licere credidit puniri non debet.*
17 *Vis publica pœna quæ ſit.*
18 *Iudex tẽperare dẽt à pœna triremiũ quetiens aliá impeni põt.*
19 *Suſpectus dicitur affectans tutelam ſibi decerni.*
20 *Vitricus an tutor eſſe poſſit.*
21 *Doli præſumptio ceſſat ratione coniunctionis ſanguinis, et præſumitur dolus ex nimia feſtinantia.*
22 *Dolus nõ pſumitur ex actu ex quo commodũ quis non ſentit.*
23 *Præſumitur quod factum ob cauſam licitam & potius ob cãm coniunctionis ſanguinis quàm ob aliam cauſam.*

CONSILIVM XVIII.

¶ Pro Andrea Iuueni de loco Ruppis ſupra Granam.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Andreas Iuuenis de loco Ruppis ſupra Granã erat tutor teſtamentarius Mariæ Iuuenis eius neptis ex fratre ſimul cum matre pupillæ, qua tranſeunte ad ſecunda vota iudex ordinarius cóſtituit ipſum Andreá tutoré bonorum pupillæ, matré vero tutricem perſonæ ſtultæ quidé & ineptæ ſatis. Deinde mater voluit tractare de mrĩmonio aut ſpóſalibus iſtius pupillæ cum fratre ſecundi mariti viro paupere & inæquali ipſi pupillæ. Quã ré cóſiderans & ferens indigne patruus & tutor pupillæ dicit pupillá quodá ſero à manibus matris rapuiſſe & domũ ſuá ſbduxiſſe, ob id fuit accuſatus a matre pupillæ de vi publica, & ob eá cãm mater ipſa prægnans partú edidit immaturú. Iudex ordinarius condénauit ipſum accuſatú ad triremes per quinquenniũ cú exilio perpetuo, & pœna triginta librarum Turonen. ſoluendarú parti accuſanti pro iniuria. Fuit appellatum ad curiá ſupremam Gratianopolis, quæritur quid iuris? ¶ Puto illud iudicium
1 iuri repugnare ſequétibus fundaméntis, & primo conſidero † q̃ illud decretú tutelæ in fauoré matris quæ tranſierat ad ſecunda uota fuit nullú, ná per tranſitum ad ſecunda uota mater ipſo iure deſinit eſſe tutrix.§.ſi naũt tutelá, in Auth. de nup. Ang. per illũ tex.in auth.vt ſine phibi.ma.in uer.mũa.c.ex parte.vbi gl.& doctio.de appel. Ratio eſt triplex, prima ratione morú inhoneſtorú, ſecunda ratione immutatæ affectionis, tertia rõne præſumptæ dẽ cætero dilapidationis. Bal.in conſ.96.hic plura.col.1.libr.4.ideo cú ipſo iure cadat à tutela per ſecundas nuptias, & tutrix eſſe phibeat, iudex ordinarius nó potuit eá tutricé perſonæ decernere, imò hoc ad principé ſpectabat.l.ſi.ff. de tutelis. Et iudex ordi-
2 narius † loci Ruppis qui auſus fuit principis ptátem aſſumere, reus videtur læſæ maieſtatis.l.1.ad legé Iul.maie. Pau.de Caſt.in conſ. 423.quia licio.col.pen.ante med.lib.1.Abb.in conſ.3.col.5.i quinta qóne.lib.x. In qua re iudex errauit multipliciter. ¶ Primò dum conſtituit Andreá Iuuenis tutoré pupillæ reſpectu bonorú tñ, cũ tutor nó bonis, ſed perſonæ detur. Inſtit.de tutel.in prin. ¶ Secundò dú matrem ſecundo nuptá tutricé perſonæ conſtituit cótra phibitionem iuris, faciendo actú ad ſolú principé pertinentem, nam leuius peccaſſet ſi totú oppoſitum feciſſet decernendo tutelá perſonæ Andreæ patruo & bonorú matri ſecundò nuptæ, qa facilius fuiſſet occurſum & ſubuentú incómodis pupillæ per ſatiſdationé idoneam, q̃ eo modo, ná ut apparuit voluit filiá pcipitare iungendo eam in matrimoniú uiro pauperrimo & inæquali.
3 ¶ Tertiò dú uoluit † educari filiá apud matré q̃ uitricú induxerat, qđ erat phibitú.l.1.C.ubi pup. edu.deb. Pau.de Caſt.in cóſil. 127.Ex capite.lib. 1. qđ ſine dubio pcedit qñ mater filiæ pupillæ ab inteſtato eſſet ſucceſſura. Curtius Iunior. cóſ 94.colũ.2.poſt med.& dicit Bal.in cóſ.487.ſer Fran.lib.5. q̃ iudex in decernendo apud qué puella educetur, dẽt aſſumere partes prĩs, & facere qđ ipſe de filia ppria veriſimiliter faceret, nó permittédo eá morari apud eú q̃ inſidiaretur caſtitati, vitæ, aĩæ, bonis moribus, nuptijs, aut ſponſalibus, vel patrimonio ipſius pupillæ, ſed qs pr̃ filiá propriá uellet morari apud matré ſecúdo nubenté, quæ ex eo pſumitur affectioné ad filios immutaſſe, vt ſ. dixi, quá affectioné effectu ipſo cópertú fuit immutatam fuiſſe in iſta Ioãna Bernarde matre dum filiam iungere voluit matrimonio tá infelici, ná
4 exitus † acta probat. l.iam tamen.§.io hac.el 2.ff. iudic. ſolui. l. aut facta.§. euentus. ff. de pœnis. l.rem non nouam. §. final. C. de iudi.

de iudi.& cuius finis malus eſt, eius præordinatio pſumitur do-
loſa.l.ſi qui adulterij. C.de adulte.& regulariter ſuſpicio eſt cõ
tra matrē ſcdò nubentē quòd filios primi mr̄imonij excoriaret
pp virū.l.lex quæ tutores. C.de admi.tutor. Barto.in auth.matri,
& auiæ.col.3.circa med.C.qñ mul.tutelæ offi.fungi po.¶ His ita
præſuppoſitis & ꝯſideratis, dico quòd illa tutela perſonæ pupil-
5 læ in matre collata nulla fuit & inualida oino, ideo † tutela tota
& inſolidū remanſit penes ipſum patruū tutorē teſtārium, intā-
tū quòd ſi ſolus erat ſufficiens adminiſtrationi tutelæ, nō potuiſ
ſet iudex aliū tutorē datiuū ꝯſtituere in locū matris remotæ à tu
tela perſequens mr̄imoniū.gl.in l.j.C.de teſta.tute.Soci. in conſ.
193.in j.q.lib.2.licèt in teſtō tutores plures dati eſſent, quilibet
añ inſolidū adminiſtrare poterat.l.ſi plures.la j.in princip. & ibi
Bar.ff.de admi.tut.no.in l.j.C.de tranſacti.ſi ipſe Andreas, ſi pro
quia ius tutelæ inſolidū obtinebat, ergo ptātem habebat in capi
te ipſius pupillæ, vt patet ex tutelæ diffinitione, Inſti. de tutel. in
prin. Cuius poteſtatis ratione cū uideret pupillæ perſonā in di-
ſcrimen vocari ſimul cū bonis eius ex futuro illo matrimonio tā
infelici & inæquali, de quo iā edicta facta eſſent in eccleſia par-
rochiali, vt latè probatū fuit per teſtimonia appellantis, licitum
6 & † permiſſum dici pōt ipſi tutori pupillā eripere de manibus
matris ad effectū fugiendi matrimonij eiuſmodi. Nā videm⁹ ꝙ
maritus pōt vxorem ſuā fugitiuā ꝓpria authoritate capere, ſimi
liter dñi ſeruū fugitiuū ut not.Iaſ.in §.j.col.9.poſt med. Inſti.de
actio. ¶ Scdò facit pro hac parte quod dicemus de dño directo
7 † qui poteſt emphyteutā propria authoritate expellere, qñ noto
rie cōſtat quòd rem emphyteuticā alienauit ſine ꝯſenſu dñi, &
hoc rōne directi dñij & iuris, qd hēt dñs directus, & qñ ius dire
cti dñij in dubiū nō reuocatur.Bal.in c.j.in ſi.per quos ſi. inue-
ſti.& in ca.2. de feu.ſine cul.non amit.Fulgo.in conſi. ultimo cir
ca ſi.Soci.in conſi.167.in j.q.ſecundæ difficultatis.libr.2. & hoc
ſine dubio proced.cū dño ita expellēti ſolū ſit reſiſtētia verbis
& ceſſat timor ſcādali.Corn.in conſi.193.& in cōſi.271.lib.3.ad
do Abb.in conſi.67.col.2.lib.2. Eodē modo vr̄ dicendum quòd
licuerit huic appellanti uero & legitimo ſolique tutori propria
authoritate recuperare pupillā à manibus matris, quā notorie
cōſtabat ius tutelæ nō habere ob tranſitū ad ſecunda uota, cū le
ges illud diſponentes dicantur notoriæ.l.leges ſacratiſſimæ. C.
de legib.iō error iuris dr̄ lata culpa.l.latæ culpæ.ff.de uerb.ſigni.
& hoc rōne iuris qd obtinet tutor in capite pupillæ vt ſ̄. dixi, &
quia nulla probatur reſiſtentia facti, ſed verbalis tm̄ inter mulie
res.¶Tertio cū eſſet appellans in poſſeſſione, ſeu quaſi dictæ tu-
8 telæ fuit † ſpoliatus per illud iudicis decretū nullū oīno & inua-
lidū vt ſupra oſtendi.iō rōne talis ſpoliationis potuit authorita
te propria ius ſibi dicere & pupillā eo mō recuperare. Paul. de
Caſt.in conſi.399.Priuſquā iura fierent.col.3.lib.j. Nec dicat̄ di-
uerſum eſſe in ſpoliatione iudicis, quia ſpoliatio iudicis æquipa
ratur ſpoliationi priuati, qñ iudex nulliter & minus legitime ꝓ-
ceſſit.gl.in c.in ſumma.3.q.j.Bar.in l.iuſte poſſidet.ff. de acqui.
poſ.Bal.in conſi.357.Iniuſtiſſima.lib.2.in conſi.133.Copioſe. in
conſi.147.Spoliatus.& in conſi.249.Proponitur quod quædā tu
tela.in ſi.lib.3.Ant. de But.in conſi.62.hic de duobus.col. 1. Ro.
in conſi.158.Circa articulū.col.2.verſi.tertio qa iniuſte. Soci. in
conſi.12.col.2.ad ſi.in conſi.18.col.10.verſi.nec obſt.qd Chinus.
lib.1.Deci.in conſi.125.col.ſi.in conſi.200.col.j.& in l.factū à iu
dice.ff.de reg.iur.& in l.ſi.col.10.C.de edic.diui Adr. tollen. Ve-
ronen.in conſi.51.& in ſpoliato à iudice nulliter qd poſſit recu-
perare poſſeſſionē propria authoritate no.doct. in l.à diuo pio.
§.ſi poſt addictum.ff.de re iudi.Bal.in ꝯſi.135.In cā egregij. col.
j.lib. 2.Imo.in cōſi.55.in ſecūdo dubio vſq; ad finē conſi. Socin.
in cōſi.158.col.6.poſt med.lib. 2.¶ Quarto poſito ſine ueri præiu
dicio quod non licuiſſet huic appellanti pupillā eripere propria
9 authoritate, tñ ex quo † credidit ſibi ita licuiſſe ex cauſis pmiſſis,
id eſt qa ipſe uerus & ſolus tutor eſſet, & quia pupillæ perſona
& bona in diſcrimen vocabant̄ ob illud matrimoniū adeo per-
niciale excuſari dēt à pœnis uiolentiæ, vbi de ea coollare poſſet,
quia quælibet cā etiam iniuſta excuſat à dolo. l.igitur.ff. de libe.
cau.gl.in l.j.ff.de abig. Ita in terminis violentiæ arguit Socin. in
conſi.131.col.5.circa ſi.verſi.amplius ēt ca quo hæredes.lib.j.De
ci.in conſi.565.in ſi. Quod procedit licèt probatū eſſet congre-
10 gaſſe † appellantem viros armatos ad actum illū ereptionis, nā
qua ratione credidit ſibi licere pupillā eo modo recuperare, ea-
dē ēt ratione putare potuit licere ſibi ſocios & amicos congre-
gare, vt in terminis violentiæ tradit Barthol. Veronen. in cōſi. 4.
ſed vltra eum allego Bal.in conſi.319.Decreto domini.lib.j. vbi
puniri non debet congregatio quę fit ad bonū finem, & latius dī
xi in conſi.4.col.3.poſt med.& hic ēt vltra Soci.& Deci.ꝙ excu-
ſari debeat appellans à pœnis violentiæ adduco Angel.in l.2. §.
hac actione.ff.de vi bon.rap.vbi ꝙ rapiens ſeruū fugitiuū ab a-
lio poſſeſſum vel rem ſuā de manibus cæteri aut incognitam excu-
ſatur à pœna violentiæ, quia putauit ſibi ita licere, & quia quæli
bet cā colorata excuſat à dolo & à pœna ſm̄ eum, & profectò
iſtud habet ſummā æquitatē, nā uis ſeu violentia ſine dolo eē nō
pōt.d.l.2.§.doli, & §.hac actione, ſed quō conſiderari dolus pōt
in tutore qui pupillā eripuit de manibus matris & vitrici ne ꝑ
ſonæ indignæ & pauperi per mr̄imoniū iungeretur, ex quo ma-
trimonio non ſuſpicio, ſed dolus clariſſimus probatus erat con
tra matrē quæ in ætate filiæ tā tenerrima matrimoniū eiuſmodi
procurare non debuerat, maiorē exhibens ad ſm̄ maritum affe-
11 ctionem q̄ ad ſanguinē propriū. Pro his † facit qd Socin. ſcribit
in conſi.193.in 2.q.lib.2.vbi ꝙ pupilla dēt ali apud auunculum
potiuſquā apud auiā, quæ nuptias pupillæ procurauit. In hac au
tē matre ſunt duo quæ eā condemnāt. Primū, quia vitricū indu
xit, qua ratione Imperator in l.j.C.vbi pup. edu.deb. matrē ha-
buit pro ſuſpecta nec pupillā ali voluit apud eā. Secundū ꝓcura
tio immaturi mr̄imonij, & quidē plus factis infelicis & inæqua-
lis.¶Quinto ex præmiſſis apparet ꝙ appellans pupillā ita recu-
perauit non mala fide, ſed bona, nā dici nō pōt ꝙ eā rapuerit cā
adminiſtrationis bonorū, quia illa adminiſtrabat, itaq; ſolū eam
rapuit ea cā verificata ne amplius eēt apud vitricū, & procura-
12 tio illa immaturi coniugij irrita fieret, ſed quod mala fide† non
fit, pœnā nō meretur.l.ſi ſeruū. §.non dixi.in ver.amouere, vbi gl.
ff.de acqu.hære.l.quāuis.ff.de condi.& demon. quæ iura ad hoc
propoſitū citat Pau.de Caſt.in conſi.205.In cā quæ vertit coram
locū tenente.col.ſi.lib.2.& dicit Bal.in cōſ.414. verba dñr ꝙ pla
nū.lib j.quòd bona fide factū dr̄ iure factū p d. l. quāuis. & dicit
gl.in l.cū qui.§.in popularibus, in gl.parua ſup verbo fuerit.ff. d
iureiur.quòd bene fieri dicit, qd bona fide fit.qd ſine dubio pro-
cedit, qñ bona fide qd agitur in re in qua agens ius prætendit ꝓ-
ut hic, ob poteſtatē quā obtinet tutor in capite pupillæ, ſecus ſi
quis qd ageret bona fide in re aliena aut in qua ius nullū oino
prætendit, quia teneret ſi malū inde ſecutū ſit, & hoc modo ſo-
leo ad concordiā reducere deciſiones quas Iaſ. adducit ꝯtras in
d. §.cū qui, lz ipſe Iaſ.aliter nō ſoluat.¶ Et tanto maximè iſta ꝓ-
13 cedunt in appellante viro ruſtico, † cuius ruſticitatis circa pœnas
ratio habet̄.l.ſi quis id qd.ff.de iuriſd.om.iud.potius.o. dicendū
eſt peccaſſe p ſimplicitatē credens ex cauſis præmiſſis licitū fuiſ
ſe eū actum. factum aūt ea ſimplicitate puniri non dēt. Bal.in cō-
ſil.229.proponitur in facto.ad ſi.lib.5.& dicit Oldr.in conſi.83.
Factū talē eſt vacante eccleſia.col. 3.in ſi.quòd in atrocibus leui
tas non punit̄. Fortius ſcribit idē Old.in conſi.220.Regularis. co
lum.j.poſt med.quòd licèt aliqua hæreſim ſapiāt manifeſtè, cri
mini tñ detrahitur pp ſimplicitatē militarē. Et ſi cā quælibet ēt
iniuſta & beſtialis ſimpliciter excuſat à dolo & à pœna ēt viros
alioquin callidos & ſcios, vt ſupra dictū eſt, quāto magis cauſæ
tā coloratæ ruſticū hunc & ſimplicē excuſabunt à pœna tā dura
& immiti? maxime cū tali facto occaſionē pſtiterit cùm iudicis
ordinarij error tū matris impietas & nouercalis affectio. Etenim
ſi iuſte iudex iudiciū pronunciaſſet ex præcepto. l. j. C. vbi pup.
edu.deb. nihil præmiſſorū ſecutū eſſet. In iudicē igit̄ & matrem
14 pœna uerius referēda ſit, nā ꝯ iudicē † in iure tā vulgato tāque
noto errantē dolus præſumit̄.l.2.ubi docto.ff.qd quiſq; iuris. Cō
tra matrē ēt dolus præſumitur ex illo matrimonio immaturo, nā
cū eſſet decreta tutrix perſonæ filiæ licèt nulliter & iniuſte, debe
bat tñ filię vtilitatē procurare ſicut dēt verus & legitimus tutor,
15 ne † tutor falſus melioris ſit conditionis q̄ verus.l.3.§.j.ff. de do
nat.inter virū & vxor. Pau.de Caſt.in conſi.154.Pro iſta domina.
col.2.poſt med.lib.2.ſed procurando dānum & incommodū fi-
liæ, iungendo eā viro pauperrimo in ætate in quam ignorat filia,
quicquid videt.l.j.C.de falſa mone.in dolo aperto arguit̄, qa fi-
dē fallit ꝓmiſſionis.l.dolus.ff.manda.l.j.eſt aūt apod.ff.depo. &
16 facit iſta mater ꝯ officium maternæ pietatis, ex qua † vna cā qñ
mater contra officium agit maternę pietatis, uoluerūt iura priua
tā eā eſſe filij ſucceſſione, ut patet in l.matres, & l.oēm.C.ad Ter
tul.Bar.in l.2.ff.qui pet.tut. Ipſe aūt appellans qui id fecit quod ſi
bi licere credidit, puniri nō dēt. Bal.in conſi.243.tempore, in ſi.
lib.4.Hiero.Turius in conſilio ſuo quod eſt poſt conſilia Anton.
de But.colum.8.allegat multa iura de quib.per eum ibi.¶ Sextò
conſidero quòd ex actis coram ſuprema curia nōs apparet de
aliqua uiolentia per teſtes aut confeſſionē prout iudex aſſerit

ſn ſententia ſua: cuius aſſertioni credendū non eſt, niſi aliter le
gitimè probetur. c. qm̄ contra falſam, de proba. no. doct. i auth.
ſi quis in aliquo documento. C. de edcn. ¶ Septimò, poſito & nō
conceſſo, ꝙ probata eſſent q̄ iudex aſſeruit, adhuc pœnę tā acer
17 bæ locus non eſſet, nā † pro vi publica de iure cōi eſt pœna de-
portationis, ſed quia deportatio non eſt in vſu, ſed loco eius ſuc
ceſsit bannimentū. Bar. in l. mathematicis. C. de epi. audi. Guid.
Papæ. q. 422. & q. 437. col. 3. ſimiliter de iure cōi licèt pro vi pu-
blica ſit pœna publicationis bonorū, tñ publicatio bonorū ho-
die ſublata eſt, per auth. bona damnatorum. C. de bonis dam. ita
ſn vi publica dicit Guido Papæ in d. q. 423. & 437. col. 3. vel dici
pōt ꝙ pro vi publica pœna eſt arbitraria, & ſm varios caſus illa
alterari debet, vt no. Corn. in conſ. 175. col. 3. ad fi. lib. 3. ſi altera-
ri debet ſm varios caſus, profectò cā alterandi iuſtiſsima & vr-
gentiſsima erat in caſu noſtro, vbi iudicis culpa & matris impie
tas cām dederant vniuerſo malo vbi factū appellantis non erat
doloſum & ſine cā, imò cū cā iuſtiſsima, lꝫ cā ēt beſtialis ipſum
18 excuſaſſet. Præterea † licèt ex arbitrio poſsit iudex imponere pę
nam triremiū, tñ ab illa ſēperare dēt quotiens alia imponi pōt.
pulchre Bal. in conſ. 443. Cechus cōfecit venenū. col. j. poſt med.
lib. 2. ¶ Non obſt. modo ſi dicatur ꝙ de tpe capturæ pupillæ An
dreas iuuenis nō erat amplius tutor, ſed remotus à tutela ob ma
lā bonorū adminiſtrationē, quia reſpondeo ꝙ ab illa ſnīa remo
tionis fuit appellatū, quæ appellatio vr̄ legitima: quia tutori con
iūcto dādus erat coadiutor ſeu adiunctus. l. ſi tutor. ff. de ſuſpec.
tu. & quia fuit remotus ad inſtantiam ſoceri, & ſecundi mariti
ipſius matris, qui ſocer tutelā ipſam adeo affectabat vt paratum
ſe obtulerit nutrire pupillā proprijs ſumptibus, mō adminiſtra
19 tio bonorum inſolidum ad eum collata eſſet vt acta docent, † ex
qua re facilè arguitur maxima contra eū ſuſpicio, non enim edu
care volebat niſi adminiſtrator inſolidum fieret, vt ſic pupillam
facilius expilaret. l. quæ omnia. ff. de procu & iſta erat liberalitas
ſumptuum, qua vti volebat erga pupillā. & in terminis petenus
tutelam ſibi decerni, ita arguit Corn. in cōſi. 63. col. fi. li. 4. lā iſte
iudea tutelam abſtulit à patruo tanquam ſuſpecto, & eā perſonę
20 contulit magis ſuſpectæ ēt ex ſola petitione iuſtiſsimam. ſ. † tu-
telæ collationē in vitricū, vitrici patrē & vxorē, qui ex matri-
monio prædicto pupillā nō bonis ſolum, ſed ēt in perſona offen
derūt. Amplius dico quòd vitricus tutor dari non potuit niſi p
ſnquiſitionē. Guil. & Cy. in l. nonnunquam. ff. de adop. Bal. in cō
ſil. 310. In primis. lib. 4. quæ inquiſitio non ſolum non præceſsit,
ſmò ex ſola affectatione & procuratione tutelæ apparebat d̄ ſu-
ſpicione. Amplius voluit Bal. in conſ. 434. col. j. lib. 4. quòd vitri
cus tutor dari non pōt, lꝫ datus antequā eſſet vitricus tutor eē
non deſinat ¶ Scdō ſideo quòd poſt remotionē prædictam ma-
ſor arguitur bona fides ipſius Andreæ, nā ſi puellā rapuiſſet ante
remotionē à tutela, obijci poterat quòd hoc feciſſet lucri alicu-
ſus ſpe, ſeu prætextu, ſed poſtq̄ id egit priuatus tutela, apparet
ꝙ gratia pupillæ tñ illud auſus eſt ſanguinis coniunctione mo-
21 tus, ex qua † ſanguinis coniunctione doli ceſſat præſumptio. l. ſi
vxor, §. fi. vbi gl. ff. de adulte. l. in ſenatuſconſultū. §. eox. ff. ad Tur
pil. vbi ſi cōiunctus accuſans cōiunctū accuſationem nō probet
excuſatur à calumnia, quia non eſt veriſimile voluiſſe eū calum-
niari aduerſus coniunctū. facit tex. in l. amiciſsimos. §. Lucius. ff.
de excu. tu. et. ibi contra naturalē ſtimulū. & in l. qui cū maior. §.
ſi patris. ff. de bonis libe. Facit gl. in l. veſtem. ff. de iniur. vbi ꝙ ra
tio ſanguinis tollit præſumptionem inferendæ iniuriæ, itō diceo-
dum eſt captu[illegible] filiæ cōmiſſam eſſe nō animo iniuriandi aut vio
lentiā cōmittend[illegible]li, ſed ad commodū & vtilitatē ipſius pupillæ.
amplius dolus no[illegible] mō præſumitur, ſed ēt probatur ꝑ partē ex il
la feſtinantia mſim[illegible]nij ante tempus. Bal. in conſ. 210. Pontius.
col. 2. lib. 3. Poſtremò [illegible] conſidero in fauorē iſtius appellātis quòd
illa captura per eū facta [illegible] non cedebat ad eius vtilitatē, quia ipſe,
nec alij coniuncti in vxor[illegible] eam habere nō poterāt, ſed cedebat
in vtilitatem pupillæ, quæ li[illegible]bera fiebat à diſcrimine futuri matri
monij tā damnoſi. Per contra[illegible]rium illa retentio pupillæ per illos
tutores ita egregios vtiliſsima [illegible] erat tutoribus ſi ita dici pſit, nā
22 iungebatur fratri ſecundi mariti [illegible] pauperi, itō † dolus contra aſſer
tos tutores, non contra appellante[illegible] n conſiderari poterat, ea eo
quod Bal. ſcribit in conſ. 150. In qōne. col. 3. lib. j. quod eſt repeti
tū in conſi. 382. lib. 5. vbi quòd ex recep[illegible]tatione alicuius pſonæ,
vel rei nō præſumit dolus ꝯ receptantē [illegible]ñ ex tali receptatione
cōmodum ad eū nō peruenit, per l. quòd ſi [illegible]ū ſcires. ff. de dolo.
eadē rōne ceſſare dēt doli ſuſpicio ꝯ rapientē pupillam qñ ex ra
ptu cōmodum nō ſentiebat, imò ex eo perſonæ raptæ declinatur
incommodū. ¶ Et ſi dicas vbi apparet, quòd motus fuerit appel-
lans ad rapiendū pupillam ob ipſius pupillæ cōmodum? ſn̄deo
quòd probatur ex teſtibus appellantis de attentatione illius cō-
iugij immutari cū perſona paupere & nili, ideo præſumendum
23 eſt † raptū cōmiſſum fuiſſe ob eā cām per quā pupillæ vtilitati
proſpicitur, & appellantis euitatur delictū, præſumitur enim qd
factū ex cā quæ præceſsiſſe apparet. l. quædam mulier. ff. de rei vē-
di. l. 2. C. de acqu. poſſ. & cū capi licitè pupilla nō poſſet, niſi ob
cām vt ipſius pupillæ cōmodo cōſultum eſſet, præſumi dēt ca-
ptā eā fuiſſe ob eā cām, iuxta no. in l. cū ſeruus. ff. de verb. oblig.
maximè ut delictū fugiatur. l. merito. ff. pro ſocio. faciunt not. p
Bar. & doc. in l. non ſolū. §. ſed ut probari. ff. de ope. noui. nunci.
ſed magis in terminis facit quod Soci. ſcribit in conſi. 200. colū.
2. lib. 2. ubi quòd in dubio præſumitur quis motus ad aliquid fa
ciendum potius rōne ſanguinis, ſeu ex cā cōiunctionis, q̄ ob aliā
cām. facit Bal. in conſ. 70. Apparent col. j. in fi. lib. 1. Circa partū
immaturū non ſcribo, qa nō ſolū nō probatur, imò per teſtes ap
pellantis de ꝯ io clariſsimè apparet. Ex quibus concludo ſnīam
primi iudicis fuiſſe & eſſe iniquā, & fortè nullā tanquā latā poſt
appellationē, ſed non ſcribo, quia ſuprema curia cognoſcit etiā
de negocio principali, & vbi exceſſus aliquis in appellante de-
prehendi poſsit, pœna alia mitiori caſtigandus erat, & ita de iu-
re rñdeo, ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. 9. Decēbris. 1539.
Aymo Crauetta de Sauiliano. Iuris vtriuſque doctor.

SVMMARIVM.

1 Donatio iurata inter patrem & filium valet ſecundum communem opin.

2 Donatio inter patrem & filium confirmatur morte patris, ēt ante aditā hæreditatē. & ſufficit ficta traditio per conſtitutū.

3 In pacto de hæreditate viuentis ſufficit conſenſum eius, de cuius hæreditate agitur, ex poſt ſuperuenire.

4 Diuiſio nulliter facta per minorē cenſetur de nouo facta, quando poſt maiorē ætatem longo tempore tacuit poſſidendo bona iuxta formam ipſius diuiſionis.

5 Quando in eadem diſpoſitione ſit pactum de hæreditate viuentis & donatio de bonis proprijs contrahentium ex pacto de hæreditate viuentis, donatio non vitiatur.

6 Hæreditas cur pacto dari non poſſit.

7 Pactum de ſuccedendo in certis bonis inuicem factum inter aliquos valet, dūmodo non fiat ſub noīe quotæ hæreditatis, imò valere videtur etiam ſub nomine hæreditatis ſimpliciter, quādo non veniunt bona futura nec ſit mentio de quota, quia improprıatur verbum hæreditas & intelligitur pro bonis.

8 Subſtitutio fieri poteſt etiam in contractibus.

9 Subſtitutio ſi ſit in cōtractu donationis dominiū acquiritur etiā ſine traditione & in tali ſubſtitutione non requiritur ſtipulatio, ſecus in alijs contractibus, ſed quod requiratur traditio adducitur Bellamera contra Decium.

10 Liberis naſcituris acquiri ius poteſt.

11 Ius quæſitum abſenti ex notarij ſtipulatione non videtur reuocabile, quod latè hic probatur.

12 Fideicommiſſarius non poſſit vendicare bona alienata per hæredē grauatū ante reſtitutionem ſibi factam re aut verbo.

13 Inſtitutio vniuerſitatis non comprehendit bona alij reſtituenda poſt mortem teſtatoris, etiamſi de illis bonis diſponere teſtator potuiſſet.

14 Legitima eligi nō pōt in bonis in quibus alius fuit ſubſtitutus.

15 Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo particulari per hæredem in re certa contra Curtium iuniorem.

16 Fideicōmiſſarius non faciens inuentariū tenetur ad onera vltra vires hæreditatis, & hæres tenetur ad onera ꝓ rata Trebellianica, nō tamē tenetur hæres ad legata niſi cēnt aauna.

16 Fideicōmiſſarius nō tenetur ad onera hæredis grauati, licèt cō tracta ex cauſa hæreditaria aut occaſione hæreditatis.

18 Bona ſubiecta fideicommiſſo obligari non poſſunt pro dotibus vxoris quatenus legitima aut bona propria ſuppetunt, ſed in ſubſidium tantum.

19 Tex. in auth. res quæ. C. commu. de lega. non habet locum in prohibitione alienandi inter viuos.

CON-

CONSILIVM XIX.

¶Pro nobili Stephano de Monteorſerio, Aduerte lector quia
ex veritate exhibitum fuit factum ſub nomine de Monteorſerio,
cū pertineret cã ad Magnificum & potentē dñm & Baronē Cla
rimōtis Vicecomitē Talardi, & materia hic tractatur vt ſubtilis
& ardua, ita vtilis non mediocriter.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Sup
tranſactione nobiliū quondam & potentū
virorū Lantelmi & Benedicti de Monteor-
ſerio fratrū plura dubia proponunt. Primò
ꝙ vr̃ continere pactū affirmatiuū de ſucce
cedendo & de futura ſucceſsione, ac de bo
nis & hr̃ditate viuentiū. Scdò, ꝙ factæ fue
runt ſubſtitutiones in actu inter viuos. Ter
tiò, ꝙ non obſtante prohibitione alienand ex ꝯctu tenet aliena-
tio facta ꝯ ipſam prohibitionē. Quartò quæritur an nobilis Lan-
telmus vltimo defunctus potuerit de bonis cōtentis in dicta trã
ſactione relinquere nobili Annæ de Rama, quã hæredem vniuer
ſalem inſtituit, & quantum relinquere potuerit. Quintò & ulti-
mò quæritur: quia præfatus nobilis Bened. relinquit Stephanum
eius filium hæredē adhuc ſuperſtitē, in cuius perſona purificatæ
ſunt ſubſtitutiones adiectæ in teſtō nobilis Aynardi filij dicti Lã
telmi, qui Lantelmo decedenti ſine liberis ſubſtituit ipſum nob.
Stephanum eius conſanguineū ſeu fratrem patruelem, ſi ipſe Ste
phanus acceperet fideicommiſſum prædictū, ad quæ onera tenea
tur. Ad primum dubium rñdeo quòd hic non agitur de hr̃ditate
viuentiū parentū, nã nobiles Antonius de Monteorſerio pater, &
Eliſabet de Vliſceris mater ipſorum tranſigentiū donauerant q̃
dam eorum caſtra & bona ipſius filijs, deinde erat controuer-
ſia de ipſis bonis inter eos, & dubitabatur vter donatariꝰ potior
eſſet & ad quem pertinerēt. quorum bonorum reſpectu clarum
eſt, quòd tranſactio tenuit, quia tranſegerunt ſuper bonis dona-
tis quæ erant propria ipſorum filiorum, non ſuper bonis paren-
tum viuentium de quorum patrimonio exiuerant ipſa bona per
2 titulum donationis non reuocando † in dubiū illam donationē
patris iuratã quæ valet ſm cōem opi. de qua per Can. in c. cū cō-
tingat. de iureiur. p Moder. in l. frater à fratre. ff. de condi. indeb.
& in l. pacta quæ contra. C. de pac. Pau. de Caſt. io conſi. 345. Cir
ca bona. col. 2. ad fi. lib. 1. & hãc eſſe cōem opi. nouiſsimè atteſta
tur Deci. io conſi. 216 col. 3. & in conſi. 688. in vltimo dubio. & li
cèt allegetur Corn. tenere ꝯrium in conſi. 108. in conſi. 273. col.
pen. ad fi. & io conſi. 289. col. 9. lib. 4. tñ idem Corn. in conſi. 306.
col. 3. lib. 3. fuit ſibi ꝯrius tenendo ibi cū opin. cōi ob id de opin.
Corn. non videtur curandū ob ſui variationē. l. qui falſa vel varia
ff. de teſtib. & ubi quiſpiam pertinacius vellet contendere ꝯ hãc
cōem opi. Ceſſat iſta diffi ultas † in caſu noſtro: quia mortui ſūt
parentes in eadē uoluntate, & ſic morte eorum confirmatę ſunt
donationes. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter uirū
& uxor. Corn. in conſi. 152. lib. 3. & in d. conſi. 108. lib. 4 Deci. io
conſi. 239. col. 2. ubi etiam ꝙ ſufficit ficta traditio per conſtitutū
ut fiat confirmatio. qđ ēt tradit idem Deci. in conſi. 201. colū. 4.
uerſi. tertio etiam fundamento, & in conſi. 296. in prin. & confir-
matur talis donatio ēt hæreditate patris. Iaſ. in l. filiū quem, cir-
ca fi. C. fam. ercis. In donatione etiam matris nulla cadit difficul-
tas, quia ualeret etiam ſine iuramento. Itaque quatenus tranſege
runt fratres de Monteorſerio ſuper bonis donatis caret res diffi
cultate: quia non dicuntur tranſegiſſe de bonis parentum uiuen
tium, ſed de bonis ipſorum filiorum. ¶ Difficultas ſolum cōſiſtit
quatenus tranſegerūt ſuper legitima debita in bonis Antonij pa
tris poſt mortem ſuã. ſed ad iſtud rñdeo, quòd illa trãſactio fuit
ratificata per ipſos parentes, & ſic acceſsit eorū conſenſus, quo
interueniente valet pactum ſuper bonis uiuentium. l. fi. C. de pac.
3 qui † conſenſus ex poſt interueniens uidetur ſufficere, ſm Bal. io
d. l. fi. circa fi. ſequitur Deci. in conſi. 21. col. 3. uerſicu. præterea &
poſſet dici. Nam iſte conſenſus non requiritur ratione ſolennita-
tis, ſed quia agitur de præiudicio parentum uiuentiū, & induci
vr̃ uotum captandæ mortis, quo caſu ſufficit conſenſum adhibe
ri quocunque tempore ſiue ante ſiue poſt actū. l. in cōcedēdo. ff.
de aqua plu. arc. l. iubemus. C. de emanci. lib. quæ iura ad hoc ꝓ-
poſitum citat Deci. in conſi. 144. col. 3. ¶ Scdò rñdeo quòd poſt ra
tificationem parentū ipſi filij & eorū hr̃des quãdiu uixerunt te-
nuerunt & poſſederunt ipſa bona paterna & materna iuxta for-
mã & tenorē ipſius tranſactionis ſine omni moleſtia aut contra-
dictione. Ideo poſito ꝙ non ualuiſſet illa trãſactio, nec fuiſſet cō
firmata ex ratificatione ſuperueniente, tñ à tempore illius ratifi-
cationis cenſerentur de nouo ita tranſegiſſe facto ipſo, tenendo
& poſsidendo ipſa bona ſm formam & tenorē ipſius tranſactio
nis. l. Paulus reſpondet non tm̃ uerbis. ff. rē ratã hab. Pro qua re-
4 ſponſione † optime facit qđ Bal ſcribit in conſi. 45 Quandoq; cō
tractus. & in conſi. 282. Proponitur quòd minor. libr. 2. ubi ſi mi-
nor poſt diuiſionem nulliter factam maior factus longo tempo
re taceat poſsidendo bona ſm formam & tenorem ipſius diui-
ſionis, ex tali poſſeſsione & taciturnitate cenſetur ipſam diuiſio
nem de nouo ita feciſſe. eodē modo cū iſti nobiles fratres & eo-
rum ſucceſſores poſt ratificationē prædictam obſeruauerint con
tenta in ipſa tranſactione dicendū eſt quòd ipſam tranſactionē
cenſeantur de nouo feciſſe, ubi à principio nulla dici poſsit & tã
to magis idē dicēdum in caſu noſtro: quia in ratificatione inter
uenit præſentia & conſenſus expreſſus nobilis Benedicti de Mō-
teorſerio, ad cuius requiſitionem ratificatio facta eſt ēt nomine
nobilis Lantelmi ſui fratris, qui poſtea ratum habuit ſaltē ipſo
facto ex longiſsima poſſeſsione & taciturnitate, de qua ſup. unde
ſi tranſactio ab initio nulla fuiſſet, tamen cū in ratificatione illiꝰ
interuenit ēt conſenſus partis tranſigentis, ſaltē ex tunc uidetē de
nouo ita tranſactum Faciunt quæ ſcribunt doc. in l. & quia ff. de
iuriſd. om. iu. de confirmatione actus inualidi quòd vr̃ noua da-
tio, quæ incipit ualere pront ex tunc ex tpe conſirmatinnis. ¶ Ter
5 tio rñdeo, poſito & non cōceſſo, † ꝙ non ualeret talis tranſactio,
quatenus concernit legitimã, ualeret tamen reſpectu aliorū bo
norum quæ iam erant facta propria ipſorū filiorū iuxta ſupradi
cta, nã iſta ſunt ſeparabilia, ideo utile non uitiatur per inutile. l.
& ſi his. C. de præd. mino. Bar. in l. Grecè. §. illud. ff. de fideiuſſ. &
in terminis tradit Alex. in conſi. 83. col. 6. lib. 2. ¶ Ad aliud conię
tum in primo dubio, quod iſta tranſactio uidetur cōtinere pactū
affirmatiuū de ſuccedendo, & ꝯñr non ualere: quia hr̃ditas pa-
6 cto dari non poteſt. l. hæreditas. C. de pac. conuen. l. ex eo. C. de
inuti. ſtipu. ratio eſt quia nō pōt quis auferre ſibi liberã facultā-
tē teſtandi. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obli. l. fin.
C. de pac. qđ fieret ſi hr̃ditas pacto dari poſſet cū pacta reuocari
non poſsint. l. ſicut. C. de actio. & obli. iſtam rōnem aſsignat Ro.
in conſi. 293. præſuppoſita in primo dubio. Ad iſtud inquã reſpō
7 deo † quòd hic non fuit tranſactum de hæreditate ipſorū fratrū,
ſed de quibuſdã caſtris particularibus, quæ per pactū & tranſa-
ctionē dari, & cōferri potuerunt: quia per talē trãſactionē de qui
buſdam bonis particularibus tm̃ non fuit ſublata libera teſtan-
di facultas, nec prohibetr̃ quis in morte certa bona donare ſeu
donationē aut pactū conferre in tēpus mortis, dūmodo nō fiat
cōuentio ſuper quota aut ſub nomine quotæ hr̃ditatis. ita Oldr.
declarat in cōſi. 139. Ad habendã aliqualē notitiã. refert & ſequi
tur Alex. in d. conſi. 83. col. 2. uerſi. & in propoſito noſtro. lib. 2. &
conſi. 20. lib. 3. ſequitur Deci. conſi. 203. col. 3. & io conſi. 225. col.
2. uerſi. concludendo tñ. in conſi. 578. col. 3. & in conſi. 613. poſt
med. Amplius ſi facta eſſet tranſactio ſub noīe hæreditatis, ſi tñ
non comprehendant bona futura, valere uidetr̃, quia tūc ut actꝰ
ualeat impropriatur uerbū hr̃ditas, & intelligit, id eſt bona. Bar.
in l. quæſitū. §. ſi ſeruus, ff. de leg. 1. Calca. in conſi. 22. colū 4. poſt
med. Dec. in d. l. fi. col. fi. C. de pactis. Goxadinus in conſi. 87. col.
4. in fi. ¶ Similiter uidetr̃ pactū ualere ſuper certa parte hr̃ditatis:
quia nō aufert liberã facultatem teſtandi. Bal. in l. fi. col. fin. C. de
pac. ſequit̃ Alex. in cōſi. 29. col. 5. uerſi. uidentur ēt ualere. libr. 5.
Dec. in conſi. 293. col. pe. Curt. Iunior in conſi. 1. col. 6. dū ſimpli-
ter ſequitur Alex. in conſi. 29. ¶ Sed tñ iſtud nō placet: quia licèt
non tollatur librra facultas teſtãdi, militat tñ alia ratio prohibi-
tionis: quia hæreditas pacto non datur, & quòd non ualeat pa-
ctum ſuper certa parte hæreditatis uidetur tex. in l. pactum quod
dotali. C. de pact. tradit Bar. io conſi. 212. promitto tibi. ſequitur
Dec. ſibi contrarius in conſi. 300. col. 2. in d. l. pactū. col. fi. in ſecū
da limitatione in cōſi. 184. colum. pe. in fin. & in conſil. 613. colū.
2. poſt med. Ideo quando ſonaret pactum io quotam hæredita-
tis, non uidetur cadere impropriatio, ſecus ſi fieret pactum de
ſuccedēdo in certis bonis particularib. uel de quota bonorum.
Gui. Papæ in q. 267. Deci. conſ. 225. col. pe. & alibi ſæpe. Venio ad
ſm an ualeat tranſactio quatenus uidetur continere ſubſtitutio
nē quòd uno ipſorū fratrū ꝑmoriente ſine liberis, aut liberis eiꝰ
ſine liberis ꝑmorientibus bona eiꝰ ꝑueniant ad ſupſtitē, & ſuos
liberos & liberorū liberos, primogenitū ſemp maſculū ꝑferen-
8 do? io quo dubio breuiter † rñdeo ēt in ꝯctibus ſubſtitutionē fie-
ri poſſe. l. ut hæredibus. ff. de leg. 2. Bal. in conſ. 249. Verba inueſti

turæ.col.2.poſt med.lib.2.ſed vltra Bal.melior tex.ĩ terminis ĩ l.
quotiẽs.C.dõ dona.ĩ fi.vbi ꝙ ex tali ſubſtõne facta in donatiõe ac
quiritur vtilis actio abſenti ſubſtituto cõtra regulã iuris ꝙ alteri
ſtipulari quis aut acquirere nõ põt.§.ſi quis alij. Inſti.de inut.ſti
pu.& ꝙ ſubſtõ in ꝯctibus fieri poſsit, tradit Pau.de Caſt.in cõſil.
347.quia circa donationem.col.j.lib.j. vbi loquiť in caſu magis
dubitabili.& idẽ Pau.de Caſt.in pulchro caſu in cõſi.384. Si q̃-
ritur,co.lib.j.vbi voluit,ꝙ facta ſubſtõne in ꝯctu donationis, lʒ
reuoceť donatio,quò ad primũ donatariũ,non tñ cenſeť quò ad
ſubſtitutos.& de tali ſubſtõne not.doc.in l.qui Romæ.§.Flauius
9 ff.de verb.obli.Imò eſt aliud ſpãlẽ † in tali ſubſtõne,quæ fit in cõ
tractu donationis,nã dñium regulariter acquiri non põt ſine tra
ditione.l.traditionibus.C.de pactis, & tñ ſubſtituto in ꝯctu do-
nationis dñium acquiriť ſine traditione. iõ purificata cõditione
ſubſtitutiõis põt ita ſubſtitutus agere rei vendi.ad conſequendũ
bona in quibus fuit cõſtitutus,licèt illæ res traditę nunquã fue-
rint.ita Deci.poſt Spec.in cõſi.139.col.pe.verſi.nec obſt. ſi dicať
& in l.traditionibus.col.pe.ad fi.C. de pac. Amplius fieri põt ta
lis ſubſtõ ĩ donatiõe ẽt ſine ſtipulatione.Soci.in cõſi.125.col.j.li.
3.ĩ alijs aut ꝯctibus requiriť ſtipulatio.Old.ĩ cõſi.110.Pro exami
natiõe. circa tñ dictũ Decij in d.l.traditionibus,vide Bellametã
ĩ cõtrariũ in cõſi.39. ¶ Nõ obſt. ꝙ liberi ſubſtituti in trãſactione
prædicta nondũ erãt in rerũ natura de tpe ipſius tranſactionis:
10 quia ẽt liberis † naſcituris acquiri ius potuit.l.ſi qs operas.ff. de
ope.lib.l.Gallus.§.ille caſus,vbi Bar.& doc.l.placet.ff. de lib. &
poſth. l.ſeruos ad cuſtodiã.ff.de alim.lega.§.poſthumo.Inſti.de
lega.§.ei qui,Inſti.de inut.ſtip.l.quod diciť 2.ff.de verb.obl.Ol-
dr.in conſi.95.col.j.Guido Papæ.q.257.Pactũ factũ eſt. refert &
ſequiť Deci. in d.cõſi.225.col.2.in cõſi.245.col.j.in fi.verſic. ſolũ
ergo.& in conſi.216.col.j.latiſsimè Bellamera in cõſi.17. & idẽ
voluit Pau.de Caſt.in d.cõſi.348.quia circa donationẽ.col. j.lib.
j.& hæc quò ad ſm dubium.¶ Capio tertiũ dubiũ,illud in facto
non bñ explicatũ fuit,tñ põt formari dubiũ dupliciter. Primò ꝙ
ĩ trãſactione illi nobiles fratres tranſigẽtes expreſsè cõuenerint
de nõ alienãdo bona,& iſto mõ intelligi nõ põt:qa ĩ trãſactione
nulla reperiť ꝓhibitio expreſſa dẽ nõ alienãdo. Scdõ igitur mõ põt
& dẽt intelligi in tacita ꝓhibitione alienãdi inducta ex illis ſub
ſtitutionibus, nã ex quo eueniente caſu ſubſtitutionũ bona erãt
peruẽtura ad ſubſtitutos,tacitè actũ cenſetur ꝙ alienari nõ poſ-
ſent in præiudiciũ ſubſtitutorũ, quo caſu quæritur an potuerunt
alienari bona in præiudiciũ ipſorũ ſubſtitutorũ,& hic diſtinguẽ
dum eſt,aut.n. quæriť de alienatione facta per grauatos inter vi-
uos,aut in vltima volũtate:ſi inter viuos,aut q̃ris nunqd ipſe Lã-
telmus primus qui trãſegit potuerit diſponere de ipſis bonis in
præiudiciũ deſcendentiũ Bñdicti ſui fratris, & hic ſumus in illa
quæſtione Bar.& docto.de qua in d.l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de
verb. obl. de eo qui rẽ donauit alicui vt eo mortuo perueniat ad
alterũ,an poſsit reuocari illa ſubſtitutio facta in fauorẽ alterius,
& certè videť quòd nõ:qa Bñdictus frater & notarius vidẽtur ſti
pulari & acceptaſſe,ẽt pro liberis ſuis ipſius Benedicti: qa diciť
in inſtru.quòd ipſi fratres pro ſe & ſuis legitimis ſtipulati ſunt,
11 quo † caſu ius ita acquiſitum per expreſſam ſtipulationẽ & acce
ptationẽ nõ vř reuocabile.Bal.in l.cũ a ſocero,col.fi.C de iu.dn.
Sal.in d.l.quotiẽs.C.de dona.q̃ ſub mõ.Deci.in cõſi.58. col.j. in
fi.ver.nõ obſt.quòd ius quæſitũ fuit.in conſ.239.col. 4. in conſil.
293.col.2.circa fi.& in conſi.607.col.3.in fi.in 2.dubio.Soc.in cõ
ſi.137.col.fi.lib.1.in conſi.127.col.4.verſ.tertia.nã ex quo. lib. 3.
& in cõſi.115.col.3.poſt med.verſi.ꝑterea videmus.li.4.ſed vltra
Dec.adduco Cor.latius.cõprobãtẽ in cõſi.68.col.2.ad fi. verſic.
quarto ꝑdicta confirmantur.lib.3.Rom.in cõſ 94.col.2.ver.cla-
ra aũt.Alex.ĩ cõſi.204.li.7.vbi tñ Alex.limitat niſi interueniat cõ
ſenſus vtriuſq; partis ꝓmittentis & ſtipulãtis: qa tũc poſſet tolli
ius tertio q̃ſitum ex tali conuentione aut ſubſtitutione.ſed in cõ
ſil.27.li.3. ſimpliciter ſequitur hãc opi. nouiſsimè teneť Alexan-
drinus in cõſi.117.Gozadin.in cõſ.87.col.3.poſt med.Iaſo. in d.
§.Flauius.col.9.in 2.limitatione,lʒ Decius ſæpius variauerit ſe-
quẽdo in pleriſq; locis legendo & conſulendo opi.Pau.de Caſt.
in cõſ.195.Viſis his q̃ narrãtur.col.3.lib.2.¶ Et ſi Lãtelmus prim⁹
ipſe ſolus tales ſubſtitutiones reuocare nõ poterat ꝑ ſupradicta,
multo minus eius hr̃des reuocare potuerũt.l.omnimodo. C. de
inof.teſt.l.fi.C.de reuo.dona.c.fi.eo.ti.no.in l.rei iudic.ff.ſo. ma.
¶ Sed dicet aliquis, licèt tale ius q̃ſitum ſubſtitutis reuocari non
potuerit ꝑ Lãtelmum,nec eius hr̃des, tñ videtur quòd alienatio
bonorum facta in ꝯrium teneat: qa licèt ꝓhibitio alienãdi fuiſ-
ſet expreſſe facta ĩ trãſactiõe ꝑdicta, ex ea tũ nõ impeditur tranſ
latio dñij.l.ea lege,vbi gl.& Bar.C.de condi.ob cau.no.doc.in l.
filiusf.§.diui.ff.de leg.1. ſi nõ impeditur tranſlatio dñij ex ꝓhibi
tione expreſſa,multo minus ex tacita inducta ex talib⁹ ſubſtitu
tionibus.l.qui ad centũ.ff.loca.Rñdeo,quòd tenendo opi. Spec.
& Decij.de qua ſupra videlicet quòd ita ſubſtitutis ex cauſa do
nationis dñium acquiratur ſine traditione, eueniente caſu ſubſti
tutionis,res videť clara,qa hoc mõ cõpeteret ſubſtitutis rei ven-
dicatio ſaltẽ vtilis,q̃ datur ꝯ quemlibet poſſeſſorẽ.l.officiũ.ff.dẽ
12 rei vend.l.1.C.de alie.iud.mu.cau.fac.ſicut † dicimus in bonis
ſubiectis fideicõmiſſo ex vltima volũtate alienatis per hr̃dẽ gra-
uatũ,q̃ fideicõmiſſarius vẽdicare põt à tertijs poſſeſſoribus, iu-
xta auth.res q̃.cũ ibi no.C.cõmu.de leg.qa dñium taliũ bonorũ
ſtatim retransferť in ipſum fideicõmiſſariũ eueniente caſu fidei
cõmiſsi,adeo quod neceſſaria nõ eſt reſtõ aliqua faciẽda ꝑ gra-
uatũ ſeu eius hr̃dẽ re,vel verbo,vt declarat Corn.in cõſi.234. li.
3.in conſi.101.ad fi.& in cõſ.133.in prin.lib.3.¶ Scdõ rñdeo,da
to & non concesſo,agi nõ poſſet cõtra tertios poſſeſſores actio-
ne reali,agi tñ poſſet actione perſonali cõtra hæredes primi Lã-
telmi immediatos vel mediatos, qui contrauenerũt ad intereſſe
qa promiſit Lantelmus obſeruare cõtenta in trãſactione ꝓ ſe &
ſuis hr̃dibus ſine qua ẽt promiſsione obligatur hæres ex ꝓmiſ-
ſione defuncti,vt in tit.C.de hr̃di.ac.¶ Tertiò rñdeo quòd non ꝑ
ſupponitur fuiſſe alienata aliqua de bonis ſubiectis reſtõni ex te
nore dictæ tranſactionis,& licèt Lantelmus nepos primi Lantel
mi & hæres eius mediatus inſtituerit hæredẽ eius vxorẽ in om-
13 nibus bonis ſuis,tñ † in tali inſtitutione non cenſentur cõprehẽ
ſa bona quæ poſt mortẽ ipſius teſtatoris alij erãt reſtituẽda, & ĩ
qbus ius ipſius teſtatoris finiebatur per eius mortẽ.Are.in conſi.
74.col.8.in 4.dubio.Cor.ĩ cõſi.65.col.3.poſt med.nu.21.libr. 2.
Iaſ.in l.qui poſt,col.3.C.de lega.vbi loquuntur docto.ẽt ſi teſta-
tor de illis bonis diſponere potuiſſet,putà,ſi erant bona donata
cã mortis,quæ donatio põt ad libitum reuocari.facit Bal.in cõ-
ſil.239.Laurentius.col.1.in fi.lib.2. vbi quòd in dubio diſpoſitio
teſtõris non trahitur ad bona hr̃dis, lʒ de eis poſſit diſponere.
¶ Quartò rñdeo,quòd nobilis Anna de Rama vxor & hæres vlti
mi Lantelmi tanquã hæres primi Lantelmi mediata tenetur ob
ſeruare contenta in tranſactione prædicta & reſtituere bona
ſubiecta reſtitutioni ex ſubſtitutionibus dictæ trãſactionis cum
illa poſsideat & facultatẽ reſtituendi habeat,ẽt quòd nobilis Lã
telmus eius maritus ſpecialiter bona illa reliquiſſet ipſi nobili
Annæ ex quo cõditio ſubſtitutionũ euenit,ſicut dicimus de hæ-
rede grauati in teſtõ quòd tenetur reſtituere hr̃ditatem fideicõ-
miſſario re vel verbo.l.j.C.cõmo. de lega.gl.in l.ſi ſine.C.ad Tre
bellianũ.¶ Quinto rñdeo quòd ſi nulli eſſent hr̃des primi Lãtel
mi,qui cogi poſſent ad obſeruantiã tranſactionis ꝑdictæ agi poſ
ſet hypothecaria cõtra tertios poſſeſſores facta diſcuſsione bo-
norũ,& hr̃ditatis ipſius Lantelmi iuribus vulgaribus. ¶ Sextò &
vltimò rñdeo quòd res videtur clara ſi agať ex teſtõ nobilis Ay-
oardi & ex ſubſtõne facta ꝑ eũ:quia ẽt quòd bona ſubiecta fidei
cõmiſſo alienata eẽnt in tertios poſſeſſores,tñ poſt purificatã fi-
deicõmiſsi condõnem nobilis Stephanus ſubſtitutus agere põt
rei uendicatione cõtra eos ẽt citra aliã reſtitutionẽ fideicõmiſsi
re vel verbo vt ſupra dixi, qñ ſciẽter fuerũt alienata ꝑ grauatũ.
Eadem fundamẽta militãt ſi alienatio facta eſt ꝑ grauatũ in vlti-
ma voluntate.¶ Deſcendo ad quartũ dubiũ, de quo & quãto po
tuerit diſponere Lãtelmus ultimo defunctus. in quo dubio bre-
uiter cõcludendũ eſt,quòd ſi ageret nobilis Stephanus ex teſtõ
dicti nobi.Aynardi & ad fideicõmiſſum uniuerſale in eo relictũ
potuiſſet Lantelm⁹ grauatus filius teſtatoris diſponere de legiti
ma & Trebellianica,& ſic de dimidia parte totius hr̃ditatis ip-
ſius Aynardi,ſm cõem opi.per tex.in c.Ray.& c.Rayn. de teſta.
Si aũt agať ex tenore tranſactionis ꝑdictæ & vltra bona in qui-
bus eſt facta ſubſtitutio illa mutua,ſupererant adhuc alia bona,
primo Lantelmo tranſigẽti pro legitima filiorũ nihil detrahi po
teſt de ipſis bonis in quibus Steph.fuit ſubſtitutus per trãſactio-
14 nẽ prædictam,nec poſſet † legitima eligi aut capi in bonis in q
bus ſubſtõ facta eſt,ſi alia bona ſuperſint. Alex. in conſ.12.li.5.
Corn.in conſi.106.col.fi.lib.2.& in conſi.180.col.5.ad fi.in 4.du
bio.li.4. vbi tñ limitat niſi bona alijs legata aut relicta eſſent de
melioribus rebus hr̃ditatis, ſi aũt vltra bona ꝑdicta nõ ſufficie-
bant ad legitimam,illa detrahi poteſt, de Trebellianica autẽ nõ
vř tractandum,quia non agitur de fideicommiſſo vniuerſali om
niũ bonorum teſtatoris qui inter viuos non potuiſſet diſponere
de omnibus bonis.l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb.
15 obli.Trebellianica † autem non detrahitur niſi de fideicõmiſſo
vniuerſa-

vniuerſali,iõ hæres ex re certa non detrahit Trebellianicã.l. lex
Falcidia.§.nunquã.ff.ad leg.Fal.l.j.§.inde Neratius. ff. ad Treb.
Bal.in conſi.28 1.Viſo teſtõ.in fin.lib.j.in conſ.9.ad fi.lib.2. & in
conſi.251.libr.5.Corn.in conſi.40.col.3.lib.3.Curtius tñ iunior
in conſi.160.latè tenet contrariũ.Bolog.ẽt in addi. ad conſilia Io
an.de Ana.in cõſ.79.in fi.nõ audet decidere, refert tñ Abb. in c.
Raynutius,in ver.legitimã.de teſta.ſequentẽ opi.Bald.hanc etiã
opi.tenet Iaſ.poſt Bal.ibi in l.filiũ.col.4.C.fam.erciſ. Guido Pa-
pæ.q.466.Pater filiã.de quo latius dixi & diſputaui infra in con-
ſil.186.Reſtat quintũ & vltimũ dubiũ,in quo aut quærimus de o-
neribus primi Lantelmi tranſigentis,& dico ꝙ lʒ Stepha.veniat
ad eius bona vigore dictæ tranſactionis , tñ non tenetur ad illa
onera:quia non venit tanquàm hæres aut ſucceſſor vniuerſalis,
ſed tanq̃ donatarius particularis,qui non tenet̃ ad onera . l. æris
alieni.C.de dona.tñ puto, ꝙ non quæratur amplius de iſtis one
ribus.Aut quæritur de oneribus nobilis Aynardi, & tunc ſi nobi
lis Stephanus agat ex teſtõ ipſius Aynardi ipſe tenetur ad onera
pro ſua dimidia,quam conſequitur iure fideicommiſsi,& hæres
grauatus tenetur pro quarta Trebellianica:nã facta reſtitutione
hæreditatis actiones actiuę & paſsiuæ tranſeunt in fideicõmiſſa
riũ.l.1.in prin.l.facta reſtitutione.§.1.& l.ex aſſe.ff.ad Trebe. Imò
16 ſi fideicommiſſarius † non facit inuentarium tenetur ad onera
teſtatoris,qui fideicommiſſum reliquit etiam vltra vires fideicõ-
miſsi.Bar.in l.in ratione.§.quod vulgo.q.pe.ff.ad legẽ Fale.Iaſo.
in l.j.§.ſi is qui.400.ff.ad Trebe. & ꝙ etiã hæres grauatus teneat̃
ad onera pro ſua Trebellianica,probatur : quia Trebellianica di
cit̃ quota hæreditatis.l.j.& 2.C.ad Treb.tradit Corn.in cõſi.168.
col.4.lib.3.& in conſi.324.col.5.circa med.lib.4.Non tñ tenetur
hæres grauatus ad legata pro rata Trebellianicæ: quia illa inſoli
dũ debentur à fideicõmiſſario.l.j.§.fi.vbi Iaſ.ff.ad Trebell.¶ Qđ
tñ intelligo niſi eſſet legatum annuũ:quia pro tpe præterito,quo
hr̃ditas ſtetit apud hr̃dẽ,fideicõmiſſarius nõ tenet̃.Pau.de Caſt.
in cõſi.16.Viſo dicto puncto & dubijs col.5.ad fi.in 3. dubio, li.
2.qđ eſt notandũ.nec de hoc Iaſ.mentionẽ facit in d.§.fi.¶Si aũt
nobilis Stephanus omitteret hr̃ditatem nobilis Aynardi & age-
ret ex tranſactione tñ,clarum eſt, ꝙ non tenetur ad onera Ay-
nardi pro aliqua parte.Pro oneribus uero vltimi Lantelmi etiã
clarũ eſt ꝙ nobilis Stephanus nõ tenet̃ in oẽm euentũ licèt acce
ptaret hr̃ditate no.Aynardi ex cã fideicõmiſsi:quia fideicõmiſſa
rius ſolũ tenet̃ ad onera teſtatoris,qui fideicommiſſum reliquit,
cui fideicõmiſſarius dr̃ ſuccedere.l.cohr̃di.§.cũ filiæ.ff. de vulg.
17 non aũt † tenetur ad onera hr̃dis grauati, licèt illa onera ſint cõ
tracta ex cã hr̃ditaria aut occaſione hr̃ditatis.Cor.in cõſ.146. ad
fi.lib.5.per tex.in l.cũ hæreditas.ff.ad Treb.iõ ad debita cõtracta
per ipſum Lantelmũ tenetur nobilis Anna de Rama eius hæres.
¶Vltimò poſt formata dubia pręmiſſa,fuit quæſitũ an bona ſub
iecta reſtitutioni p̃dictæ potuerint obligari , aut hypothecari ꝓ
dotibus vxorũ. Breuiter ſi agatur de fideicõmiſſo relicto per Ay
18 nardum,clarum eſt ꝙ Lantelmus eius filius potuiſſet † obligare
pro dote & donatione pp nuptias eius vxoris, quatenus bona ꝓ
pria non ſuppeterent in ſubſidiũ.auth.res quæ.cum ibi no.C.cõ-
mu.de lega.ideo ſi legitima & Trebellianica ſufficiãt pro dote ,
aut donatione propter nuptias alia bona obligari nõ potuerũt.
Bal.in conſi.468.Quidã habens duas filias.lib.4.Pau.de Caſt. in
conſi.387.Pro declaratione primi dubij.col.2.lib.j.& dicit Iaſo.
in conſi.231.col.3.in fi.lib.2.ꝙ vbi mulier põt ſe dotare de ſuo,
ceſſat.d.auth.res quæ allega.per Cuma.in l.mulier.§.cum propo
neretur circa.fi.ff.ad Treb.Cui aũt incũbat onus probandi ꝙ nõ
ſupereſſent alia bona, dic ꝙ dicens fuiſſe alia bona tenetur pro-
bare.Curtius ſenior in conſi.27.col.9.ver. Sed cõtra præmiſſam
concluſionẽ per gl.in l.cũ de lege.ff.de proba.& ꝙ idẽ ſit in do-
natione propter nuptias,quod in dote,tradit Soci.in conſ.23. li.
3.ſi aũt agatur ex tranſactione prædicta,adhuc idẽ videtur dicẽ-
dum ſi iſta bona ſpecialiter fuerint obligata , quaſi illa tacita ꝓ-
hibitio alienandi cauſata ex ſubſtitutione facta in tranſactione p̃
dicta,& ſic in actu inter viuos non impediat traſlationẽ iuris hy
pothecæ in alterum,ſicut non impedit tranſlationem dominij ,
ſed tenendo opi.Specu.& Decij,quòd vbi ſit ſubſtitutio in dona-
tione ſeu per uiam donationis ſtatim retransferatur ipſo iure do
19 minium in ſubſtitutum,vt ſup.dixi, non videtur † tũc habere lo
cum diſpoſitio d.auth.res quæ. quæ non habet locum in prohi-
bitione alienandi inter viuos,per quam dominij tranſlatio impe
ditur.Bal.per gl.ibi in l.nulla.circa fi.C.de iure dotium.ſequitur
Alex.in conſi.103.col.quinta.verſic.ſecundo reſpondeo.lib.2. So
ci.in conſi.75.col.3.verſi.contrarium tamen,lib.j.Iaſ. in l. filiuſ-
familias.§.diui,col.9.verſi.iſtud aſſumptum.ff.de lega.1.Ex qui-
bus patet reſponſio ad omnia dubia & quæſita ne quidem leuis.
Grationopoli.6.Decembris.1539.Aymo Crauetta de Sauiliano.
Iuris vtriuſque doctor.

SVMMARIVM.

1 *Contractus talis iudicari debet , qualis in ſui figura apparet .*
2 *Volũtas hominis non præſumitur eſſe aliena à verbis,quod pulchre exornatur.*
3 *Verba debent intelligi ſecundum naturam contractus .*
4 *Verbo contractus expreſſo ſtandum eſt, licèt alia præſumptiones ponderent in contrarium.*
5 *Contractus iudicatur & denominatur ab effectu contra formam verborum , quando effectus repugnat verbis & non aliter .*
6 *Denominatio potius fit habito reſpectu ad formam & ſolennitatem actus,quàm ad effectum.*
7 *Voluntas contrahentium declaratur ex eo quod ſolitũ eſt fieri.*
8 *Voluntas diſponentis quo iure actum facere voluerit, declaratur ex modo & forma procedendi.*
9 *Verba contractus intelligi debent,vt aliquid operentur, etiam impropriando.*
10 *Promittens recognoſcere cenſum ſuper molendinis cenſetur ipſa molendina obligare & hypothecare.*
11 *Ex recognitione probari videtur directum dominium eius cui fit recognitio .*
12 *Interpretatio capi debet quæ pariformiter omnibus cõueniat .*
13 *Denominatio contractus in dubio fieri debet à proprietate verborum .*
14 *Contractus emphyteuticus dicitur quando conceditur res titulo perpetuæ locationis.*
15 *Contractus cenſualis dicitur quando in contractu exprimitur quòd contrahens poſſit diſponere vti de re ſua propria ,*

CONSILIVM XX.

¶Pro nobili Guilielmo Guarnerij .

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Quòd
cõtractus Albergamẽti facti nobilibus Frã
ciſco de S.Preiecto & Yſabellæ Allamandæ
eius vxori iudicari debeat ꝯtractus emphyteu
ticus potiuſq̃ cẽſualis, arguitur ex ſequẽtib⁹
1 fundamẽtis.¶Primò:quia † contractus talis
iudicari dẽt qualis ĩ ſui figura apparet.Bal.
in c.j.in prin.de feu. dato in vice leg. comi.
Alex.in conſi.3.col.2.lib.j.Abb.in conſi.15.in fi.lib.j.& in conſi.
49.col.2.eo.lib.vbi niſi probetur de vſura aũt ſimulatione cõtra
ctus,talis eſſe præſumitur,qualis denominatur à contrahẽtibus.
ſed iſte ꝯtractus ſemper denominatur ꝯtractus Albergamenti perpe-
tui,quod ſm cõe vulgare idem eſt ꝙ emphyteuſis , & bonũ erit
ſuper ipſo cõi vſu loquendi probationes facere,ideo à verbis &
denominatione contrahentiũ recedendũ non vr̃ alijs cõiecturis
5 in ꝯrium non apparentibus .l.non aliter.ff.de leg.3.voluntas.† n.
hominis non præſumitur eſſe aliena a verbis : quia nemo præ-
ſumitur dicere quod mente non cogitauerit.l.Labeo.§.idem Tu
bero.ff.de ſuppel.leg.c.2.requiris.de appel.c.fi.de verb.ſign.c.is
aũt.22.q.2.Et id quod verbum non ſonat,certè nec ſentit,& hoc
quia virtus ſermonis non porrigit ſe ad illud.Bal.in conſ.409:Po
nitur,ꝙ idem Nichodemus.col.5.lib.j.in ore.n.& mente præſu-
mitur eſſe vnũ, & idẽ Bal.in conſ.472.In cã prioris.colũ.1. circa
med.li.5.& volũtas hominis cõſpicitur in verbis , ſicut facies in
ſpeculo.Bal.in conſ.102.omnis poteſtas.col.3.poſt med. libr. 3.
itaq; cum ſemper fuerit expreſſus titulus Albergamenti in eodẽ
contractu & in inſtrumento,dicendũ eſt,ꝙ ſenſerint partes de ip
ſo Albergamento perpetuo,nõ de contractu cenſuali penitus di
uerſo ad Albergamento: quia per contractũ cenſualem transfer
tur omne ius in eum cui fit conceſsio.c.conſtitutus, vbi no.de re
ligio.dom.ſed per Albergamentum ſeu locationem perpetuam
non transfertur omne ius,imò dñium vtile tñ.l.j.in fi.ff.ſi ager.
vec.vel emphy. pet.vnde exponere verba ꝯtractus titulo Alberga-
menti,id eſt,in contractum cenſualem,eſſet exponere,id eſt, ti
tulo omnimodæ alienationis & tranſlationis, & ſic eſſet violare
&im-

& impropriare verba aliter non probata voluntate ꝯhentium ꝯ
ꝯtrarium, quod dicendum non eſt per ſupradicta. Nam à verbis
contrahentium recedi non debet. l. 1. §. ſi is, qui nauê. ff. de exerci
to. Et maximè iſta procedunt, quia contrahentes ſemper & ſæpi⁹
vſi fuerunt iſto verbo Albergamenti, ea qua reiteratione delibe-
ratior & efficacior arguitur voluntas ipſorũ ꝙ uoluerint eſſe cō
tractũ veri & proprij Albergamenti, non cenſualē. gl. in c. ſi quis
iratus. 2. q. 3. l. Baliſta. ff. ad Treb. cum ſi. ¶ Secundò arguitur ſic,
3 † verba debent intelligi ſm naturã contractus cui adijciunt. l. ſi
ſtipulatus. §. verũ. ff. de vſur. l. damni. verſi. & ꝙ in ſtipulatione. ff.
de dãno infec. ſed natura locationis perpetuæ, aut Albergamen
ti perpetui eſt ꝙ ſolũ transferatur dñium utile, remanente dire-
cto apud concedentē, vt ſup. diximus, ergo per iſtũ contractum
Albergamenti perpetui dicendum eſt, ꝙ ſolũ tranſlatum fuerit
dñium vtile in Albergatarios ſm naturam contractus. ¶ Tertiò,
4 quando † verbũ contractus eſt expreſſum, ſtandum eſt illi verbo
ita expreſſo, licèt aliæ præſumptiones præponderent in ꝯrium.
Oldr. in conſi. 159. Ex præſenti themate. in 1. dubio, ubi qñ prin-
ceps in conceſſione ſua vtitur uerbo donamus, iudicatur dona
tio, non feudũ, licèt aliquæ præſumptiones ſuadeant in ꝯrium ꝙ
uoluerit in feudũ concedere. refert & ſequitur Deci. in conſi. 32.
col. 2. quantò fortius ſtandũ erit in caſu noſtro verbis ꝯctus ex-
preſſis quæ ſonant in Albergamentũ, cum illæ coniecturæ cōtra
rium ſuadeant, ꝙ voluerit no. Guili. Guarnerij cōcedere iſta mo
lendina ea cauſa contractus cenſualis, quia in nulla parte ꝯctus
reperitur ſcriptum ꝙ transferetur in nobiles Albergatarios iura
omne ipſorum molendinorum, ita ꝙ nihil iuris remaneret pe-
nes ipſum Guarnerij Albergatorē: imò coniecturæ contrarium
5 ſuadent ut infra monſtrabimus. ¶ Quartò ita demum † contra-
ctus iudicatur & denominatur ab effectu contra formam & ſo-
num verborum, qñ effectus repugnat & aduerſatur ipſi verborũ
formæ, quia tunc conſideratur effectus omiſsis verbis. l. Lucius. 1.
vbi doc. ff. depoſiti. facit tex. in l. vnica. §. ſimili modo. C. de lati.
lib. tollen. vbi ſi dñs nominet ſeruũ filium ſuũ, non propterea fa
cit eum filium, no. per Bar. in l. eotem ferro. §. qui maximos. ff. de
publica. & in diſpu. incip. Publicanus. & magis in ſpecie. in l. vbi
ita donatur. ff. de dona. cau. mor. Soci. in l. Gallus. §. ēt ſi paren-
te, col. 2. poſt med. ff. de lib. & poſthu. in conſi. 88. in j. dubio. li. j.
& in conſi. 156. in prin. lib. 2. Deci. in l. ſi paſcenda, colum. 2. poſt
med. C. de pac. in auth. ex teſtamento, colũn. 2. poſt med. & in l. ſi
donatione, col. 2. & latius. col. 7. C. de collatio, ſed in caſu iſto ſi
verba contractus Albergamenti perpetui bene conſiderentur non
reperitur aliqua repugnãtia circa formã verborũ quominus iu
dicari poſsit contractus puri & veri Albergamenti perpetui pro
ut ſonat, imò effectus contractus conſonat & conuenit cũ ipſa
6 denominatione vt inferius demonſtrabitur. Probatur † iſtud fun
damentum ex eo quod Ang. ſcribit in conſi. 114. col. 2. ad fi. vbi
ꝙ ſententia de exequendo licèt habeat effectũ & uim ſententiæ
diffinitiuæ, tñ dicitur interlocutoria, quia in ea omittitur forma
& ſolennitas diffinitiuæ, & ſic potius attenditur forma quã effe
ctus: quia licèt ſecũdum aliquem effectum, videatur diffinitiua,
tñ ſecundum alium effectum, qui eſt circa ſolennitatem & for-
mã dicitur interlocutoria, quantò fortius dicemus in caſu nr̃o
iudicari iſtum contractum a forma verborum, vbi omnis effect⁹
iſtius contractus concordat & conſonat cum Albergamento ꝑ-
petuo, non cum cenſuali contractu, vt ſtatim oſtēdemus. ¶ Quin
tò probatur iſta concluſio ex verbis contractus, in quibus dicit
ſolutos fuiſſe ſcutos quingentos pro introgijs ipſius contractus
quæ res eſt de natura contractus emphyteutici, imò de ſubſtan-
tia ſm aliquos, vt per Iaſ. in l. j. in prin. C. de emphy. & ſic iam ar
guitur vnus effectus concordans & conueniens contractui em-
phyteuſis, non cenſuali: quia in contractu cenſuali non conſue-
uit aliquid ſolui pro introgijs, ſed tantum promittitur & ſoluitur
annuus cenſus concedendi ac tranſferendi rem, per ea quæ habē
tur in d. c. conſtitutus, de relig. dom. Itaq; ex illa ſolutione quin-
gentorum ſcutorum pro introgijs, quæ fieri conſueuit in cōtra-
ctu emphyteutico iudicari debet contractus emphyteuticus, quia
7 † ex eo quod ſolitum eſt fieri, voluntas declaratur contrahentiũ.
l. ꝙ ſi nolit. §. quia aſsidua. ff. de ædil. edic. l. ſi. C. de fideiuſ. l. ſem
per in ſtipulationibus. ff. de reg. iu. l. ſi de interpretatione. ff. de le
gibus, & dicit Alex. in conſi. 9. col. j. lib. 5. ꝙ uoluntas hominis po
tius declaratur ſm conſuetudinem quam ſm ſtatutum loci. ¶ Se
8 xtò ex modo † & forma procedendi arguitur & declaratur volũ
tas diſponentis, quam viam amplecti voluerit. Bar. in l. ſocietatē
§. arbitrorum. col. 4. ff. pro ſocio. Anch. in conſi. 269. Pro declara
tione primi dubii. Alex. in conſi. 55. col. 2. li. 5. ideo ad cognoſcē-
dum an fuerit compromiſſum in aliquē ut arbitrum vel arbitra
torem inſpicitur modus procedendi coram eo, quia ſi ſeruetur
modus neceſſarius corã arbitro præſumitur compromiſſum ut
in arbitrũ, vt habetur in d. locis, eodē modo dicamus ꝙ ea mo-
do & forma paciſcendi cognoſcatur & iudicetur qualitas & no
men contractus, ſed iſte modus paciſcendi dando pecuniã ꝓin
trogijs conſueuit fieri & adhiberi in contractu ueri Albergamē
ti perpetui, & contractus emphyteutici, ergo iudicari & cenſeri
9 debet contractus emphyteuticus. ¶ Septimò † nullũ uerbum ꝯ-
ctus debet intelligi vt ſit ſuperfluum ſi alius intellectus ſanus cō
modari poſsit. l. j. in prin. & ibi no. ff. quod metus cau. l. j. in fin.
cum ibi no. ff. ad munici. l. 3. §. j. qui incipit non fruſtra. ff. de iure
iur. & dicit Bal. in conſi. 51. generali ſtatuto, in fi. lib. 5. ꝙ ſingula
uerba debent habere aliquid ponderis, & aliquē effectum trahi
per tex. in l. itē veniunt. §. aptanda. ff. de peti. hæred. imò ut aliqd
operentur verba impropriari debent, quando alias ſine impro-
priatione nihil operarentur. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſed ſi rerum:
ff. de iureiu. no. in l. j. C. de uſur. Pan. de Caſtr. in conſil. 217. Licèt
multa, col. 1. ante med. lib. 1. ſed in contractu Albergamenti præ-
dicti dicitur ꝙ ipſe Guarnerij Albergator reſeruat ſibi cenſuus
onus & præſtationes annales cũ alijs iuribus ipſorum cēſus o-
neris & præſtationum. quæ uerba cum alijs iuribus, aliter opera
ri poſſe non videntur, niſi quod cenſeatur reſeruatũ Albergatori
dñium directũ, ergo de illo iure intelligi debent. arg. l. fundus qui
locatus. ff. de fund. inſtr. & l. 2. ff. de lib. & poſth. Ad idem ponde
ro alia verba inſtrumenti dũ promittit Albergator quitare & re
mittere cenſum onus & præſtationes ꝑdictas mediantibus ſcu
tis quingentis, & inſuper omnia alia iura & oēs actiones quas
& quæ prætendit habere ſuper dictis molendinis Arbergatis.
Profectò, ſi contractus cenſualis fuiſſet, nulla alia iura prætende
re poterat vltra cenſum onus & præſtationes annuas vt igitur uer-
ba pacti operentur, dicendum eſt ꝙ remanſerit directum domi-
nium penes ipſum Albergatorem. bene fateor ꝙ ſi talis reſerua-
tio in alio verificari poſſet, ex ea fundamentum fieri non poſſet
tanquam generali & obſcura. l. Titiæ textores. ff. de leg. j. & i ter
minis tradit Alex. in conſi. 40. col. 2. lib. 6. ſaltē negari non poteſt
non bene operari ex toto tenore ꝯctus, & maximè ex verbis præ
miſsis vniuerſum ius iſtorum molendinorum tranſlatum fuiſſe
in ipſos Albergatarios, imò potius probatur cōtrarium, ergo cō
tractus cenſualis probari non poteſt. ¶ Octauò plurimum pon-
10 dero † alia verba dicti contractus in quibus promittunt Alber-
gatarij recognoſcere primo cenſum onus & annuas præſtatio-
nes ſuper ipſis molendinis. quæ uerba important ꝙ ipſa molen
dina cenſeantur obligata & obnoxia pro ipſis annuis præſtatio
nibus. l. codicillis. §. inſtituto. ff. de leg. 2. Bar. in l. fundus. ff. de an
nuis lega. Bal. in conſi. 182. Caſus talis eſt, rea Cypri. col. 2. lib. 5.
Poſtea & incōtinenti Albergatarij ipſi recognouerunt dicta mo
lendina & confeſsi fuerunt ſe illa tenere cum iuribus & pertinē
11 tijs eorundē ab ipſo Guarnerij Albergatore, & ſuis. ex qua † re-
cognitione & confeſsione clariſsima vr̃ rea quod remanſerit di
rectũ dñium penes ipſum Guarnerij Albergatorē, nam ſi cōtra
ctus eſſet cenſualis bona cenſualia non tenentur, neq; poſsidentur
ab eo qui ea conceſsit, imò per contractum cenſualē omne ius
trãſfertur in aliũ tã reſpectu dñij quãm poſſeſsionis, adeo quòd
nihil iuris apud concedentē remanet excepto cenſu, ideò bona cen
ſualia non tenentur ab altero, ſed à ſeipſo & nomine ſuo ꝓprio:
ſed qñ bona recognoſcuntur & poſsidentur ab altero, neceſſa-
rio infertur de iure & ſuperioritate alterius in ipſis bonis. Bald.
in l. cenſualis. C. de donati. Guido Papæ. q. 177. & in conſil. 177.
Cur. Iunior in conſi. 110. col. 2. Ripa. li. 2. reſponſorum. c. 28. nu. 3. ubi
ex eo quòd quis recognoſcit ſe tenere caſtrum ab aliquo, cenſetur
omnē ſuperioritatē in eum tranſtuliſſe, Ad idem adduco Iaſo. in
conſi. 65. col. 1. in fi. lib. 3. vbi quòd recognoſcere eſt confiteri ſe
rē aliquã ab aliquo tanquã ſuperiore tenere, c. 2. de rebus eccle.
non alie. lib. 6. cle. 1. col. pe. de iureiur. Ideò dicemus quòd rex Fran
ciæ ſuperiorē non recognoſcit. c. per venerabilē. §. inſuper, qui fi
lij ſint legiti. & hic pondero illã copulam, & inſuper, cuius natu
ra eſt ampliare diſpoſitionem. l. ea tñ adiectio, vbi Bart. ff. de leg.
3. & ſic non ſolum voluerunt Albergatarij recognoſcere annua
præſtationes ſuper molendinis Albergatis, ſed etiam molendi-
na ipſa ſe tenere ab ipſo Albergatore, ea qua recognitione eſſet
acquiſitum ius de nouo ipſi Albergatori, vbi nullum remanſiſſet
apud eum per ſupradicta, & no. in l. ſi rē aliquam. ff. de acq. poſſ.
à fortiori ius retentum & reſeruatum conſeruatur. l. patre furio-
ſo. ff.

12 ſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iuris.¶Nonò q̃ſi† agitur de interpretatione actus dẽt aſſumi illa interpretatio, quæ pariformiter omnibus conuenit.l.iã hoc iure.ff.de vulg.l.quãuis.C.eo.tit. ſed aſſumendo interpretationẽ ꝙ contractus ſit cenſualis, iſta interpretatio nõ ꝯuenit vniformiter oĩbus, nã non ꝯuenit naturæ Albergamenti perpetui, quo nomine ſemper contrahẽtes vſi ſunt, quia per ꝯtractum cenſualem non Albergatur res, imò pleno iure transfertur & conceditur. Rurſus non conuenit iſta interpretatio illi ſolutioni quingentorũ aureorũ pro introgijs, quæ ſolutio in contractu cenſuali fieri non conſueuit. Itẽ non conuenit reſeruationi aliorum iuriũ vltra annuas præſtationes, quia in contractu cenſuali nihil reſeruatur vltra cenſum. Item talis interpretatio omnino obſeruatur & repugnat illi recognitioni factæ per ipſos Albergatarios, ſed intelligendo ꝙ ſit contractus emphyteuticus, erit interpretatio vniformis, conueniens oĩbus diſpoſitis & contentis in ipſo contractu, & nullæ reperientur conuentiones repugnare tali contractui emphyteutico: iſta igitur interpretatio tanquàm conuenientior & vniformior admitti debet per ſupradicta.¶Decimò ſaltẽ ex pręmiſsis negari non põt quin dubium ſit qualis ſit iſte contractus an emphyteuticus vel cenſualis, ſed q̃ñ
13 dubitatur† qualis contractus fuerit celebratus, denominari debet contractus à proprietate verborũ.l.fi.vbi Iaſ.in 2.no.ff.de cõdi.ob cau.nã q̃ñ ꝯtractus põt inclinare ad doplicẽ ſpeciẽ, quia ſunt hic inde qualitates, quarũ quædã reſpiciunt vnum contractũ, & quædã aliam, denominatur aut iudicatur contractus prout denominatur à partibus.Bar.in d.l.cotẽ.§.qui maximos, in quinta. q. ff.de publica.Are.in conſi.55.in fi.& dicit Cur.ſenior in conſ.53. in prin.ꝙ denominatur contractus ſm proprietatem verborum: ſed proprietas verborũ contractus ſonat in Albergamentũ perpetuum, ergo emphyteuticus dici debet, quia conueniunt effectus rei emphyteuticæ non autem effectus cenſualis, nec ſimplicis locutionis: aut ſaltẽ magis aſsimilatur iſte ꝯtractus naturæ contractus emphyteutici, ob id regulari dẽt ſm naturam contractus emphyteutici cui aſsimilatur.l.j.§.ſi quis ſeruum.ff.depo.Iaſ.in m l.r.col.16.verſic.vlti.vt nihil omittatur.C.de iure emphy.& in
14 terminis† pro hoc adduco Alex.in conſi.117.col.fi.verſ.tamen in veritate lib.4. vbi quando in contractu dicitur ꝙ conceditur res titulo locationis perpetualis, dicitur contractus emphyteuticus, licẽt de emphyteuſi non fiat expreſſa mentio: & lʒ fiat mentio locationis, tñ ſm Alex.largẽ dicitur locatio, ex quo fit in perpetuũ.& ibidẽ do.Alex. ponderat etiam ꝙ ſoluatur pẽſio in alia re q̃ in pecunia, q̃a in locatione requiritur merces in pecunia, ergo cũ ſoluatur penſio in alia re & locatio ſit perpetua, dr̃ emphyteuſis.& pondero fortius ꝙ in caſu Alex.erat pactũ de renouando locationẽ de nonẽnio in nouenniũ ꝙ adhuc dicitur contractus emphyteuticus, licẽt repugnet illud pactum renouãdi, quãtò fortius idem dicendũ in caſu noſtro vbi cõcurruntur tot aliæ coniecturæ, maximè illa recognitio.& tradit dẽ Alex.in ꝯſil.112.
15 in prin.lib.3.Non obſtant illa verba † ꝙ poſsint Albergatarij facere de ipſis molendinis vt de re ſua propria, ex quibus verbis argui videtur contractus cenſualis, vt in terminis Soc.tradit in cõſil.166.col.3.verſi.confirmatur hoc idẽ.lib.2.Dec. in conſil.164. col.2. ver. & quia dicitur, quia illa verba debent intelligi ne ſit contrarietas in verbis inſtrumenti.c.inter dilectos, verſi.cæterũ, de fide inſtr.Bal.& doct.in l.cũ falſa.C.de iuris.& fac.igno.& ſic debent intelligi ut de re propria, ſaluis tñ præmiſsis & ſequentibus, & ſm naturam ꝯtractus.& ꝙ ita debeant intelligi apparet, q̃a alias ſequeretur ꝙ etiam pro ipſis bonis aliq̃d onus ſolui nõ deberet, nec teneantur Albergatarij recognoſcere ab ipſo Guarnerij bona Albergata, quia ꝓ bonis ꝓprijs verẽ & liberè non cogitur q̃s ſoluere cẽſum nec illa ab alio recognoſcere. poterũt igit̃ facere vt de bonis proprijs reſpectu vtilis dominij, cum ſuis tamen oneribus, & qualitatibus. Gratiõnopoli.4.Decembris.1539.
Aymo Cranetta de Sauiliano Iuris vtriuſque doctor.

S V M M A R I V M.

1 *Decima debetur etiam de paleis. & conſuetudo non valet per quam materia datur delinquendi. & an valeat conſuetudo quòd decima ſoluatur in horreis.*

2 *Priuilegium concedere poteſt Papa aliquibus locis ne teneantur ad decimas.*

3 *Inferior tollere non poteſt priuilegium à ſuperiore conceſſum, nec etiam factum immutare niſi ex cauſa, ex qua dicatur iuſta cauſa reuocandi priuilegium.*

4 *Fraus dicitur delictum, ideo in ea requiruntur probationes luce meridiana clariores.*

5 *Qualitas probari non poteſt niſi prius probetur ſubſtantia, nec imputatur culpa tutori cur pecuniam pupilli in emptiones prædiorum non conuerterit, niſi probetur prius quod eſſent prædia venalia, quæ tutor emere potuiſſet.*

6 *Teſtes præferri debent qui deponunt de bonitate alicuius.*

7 *Culpa ceſſat vbi mora non eſt, mala fides argui nõ poteſt in eo qui ſoluit ibidem.*

8 *Vniuerſitas puniri non debet ex facto particularium.*

9 *Præſumptio delinquendi ceſſat contra homines bonæ famæ. Valet ſtatutum quod fides detur libris mercatorum, ibidem. numer. 9.*

10 *Culpa imputatur ei qui remedio ſibi competenti non vtitur, imò dolus tunc imputatur.*

11 *Ius quæſitum dicitur fauorabilius iure quærẽdo, ſeu cauſa tractantis de iure quæſito conſeruando fauorabilior dicitur cauſa eius qui tractat de iure quærendo.*

12 *Conſuetudo antiquiſſima non requirit approbationẽ principis. Conſuetudo antiquiſſima præſumitur rationabilis, & conſuetudine ſimpliciter ſublata, non cenſetur ſublata conſuetudo antiquiſſima ibidem.nu.12.*

13 *Non omnis conſuetudo contra eccleſiã nulla eſt, ſed illa quæ magnum præiudicium affert, aut nulla ratione fulcitur.*

14 *Priuilegium non eſſe reuocandum, in dubio pronunciandũ eſt.*

C O N S I L I V M XXI.

¶Pro vniuerſitate ſanctæ Agnetis patriæ Delphinatus, contra venerandum Capitulum eccleſiæ cathedralis Gratiõnopolis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Homines ſanctæ Agnetis patriæ Delphinatus ſunt in conſuetudine ſoluendi decimas de grano recondito in horreis per tẽpus antiquiſsimũ, cuius initij memoria non extat ĩ ꝯtrium. Modo Capitulũ eccleſiæ cathedralis Gratiõnopolis ad quod pertinent decimæ, petit eas ſolui in gerbis, & in fundis ratione fraudis cõmiſſę, & quæ cõmitti poteſt. quæritur quid iuris.
¶Videretur dicendũ prima fronte ſolui debere decimas in ger-
1 bis & in fundo,† quia etiam de palea debetur decima, vt no.Specu.in ti.de decimis.§.j.in fi.& ibi ꝙ non debet obſeruari cõſuetudo per quã datur materia ſubripiendi ipſas decimas.§.q̃a verò, in authen.vt nulli iudi. & eſt gñaliter verũ in omni materia ꝙ ſeruari non dẽt ꝯſuetudo, per quã detur occaſio delinquendi.c.fi.de conſue.c.fi.de præſcri.c.q̃d ſuper his. in fi.de conſang.& aff.c.ſicut pro certo, de ſymo. conſuetudo.n.dr̃ lex non ſcripta.§.ex non ſcripto, Inſti.de iure na.gen. & ciui. ſed lex non ualet per quã datur in materia delinquẽdi.l.conuenire.ff. de pactis dotal. no.Bar.& Bal in l.cũ lex.ff.de leg.Bar.& doc.in l.oẽs populi. ff. de iuſti.& iur.lex.n.dẽt eſſe ſctã iuſta & honeſta.c.erit aũt lex.4.diſ.
¶Sed præmiſsis non obſtantibus contrariũ in caſu noſtro puto de iure verius, & pro fundamento cõſidero ꝙ iſta ꝯſuetudo ſoluendi decimas in horreis eſt de iure valida: nã conſuetudo tanti temporis hẽt uim priuilegij l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqu. quoti.& æſti.c.ſuper quibuſdam.§.præterea, de verb. ſigni. facit
2 tex.in c.j.in fi.de pſcr.lib.6.ſed † priuilegiũ à Papa ꝯcedi põt aliquibus locis ne teneant̃ ad decimas, lʒ in totum quoad oĩa loca tolli non poſsint. vt no.Dec.in c.cũ ordinẽ, in prin.de reſcr. à fortiori valebit priuilegiũ ſuper mõ ſoluendi, ſ.ꝙ ſoluantur in horreis aut aliter, regula cui licẽt, de reg.iur.lib.6.l.videamus.§.pe. & l.in actionibus. ff. de in litẽ iur.l.cui pacto. ff. de ſeruis expor. cũ ſim.& ꝙ valeat cõſuetudo alterans modũ ſoluendi decimas, tradit Card.in conſi.146.Notũ, Fely.in c.cũ ex oſſi.colũ.5.in prima limitatione de præſcr.ſequitur Iaſ.in conſi.19.col.fi.li.3. Itaque perinde eſt ac ſi ſummus pontifex priuilegiũ cõceſsiſſet hominibus ſan. Agne. ne teneant̃ ſoluere decimas niſi in horreis,
3 ꝙ † priuilegium à ſuperiore cõceſſum inferior ſine cã tollere nõ põt.l.minor aũt magiſtratus.ff.de minor.l.eos.§. ne liceat. C. de vſu.c.cũ inferior, de maiori.& obe.clem.ne Romani, de electio.

ex cauſa

ex cauſa aũt iuſta bñ poſſet inferior factũ ſuperioris immutare.
Rom.in cõſi 428.col.3.præpo.in c.ꝯſtitutus & primo.col. pe.de
app.¶Cauſa aũt iuſta reuocandi priuilegiũ dr̃ vel qñ ſuperueni-
ret læſio enormis.ca.dilecti filij.& c.ſuggeſtũ,de decimis,no.in
c.nouit,de iud.vel qñ priuilegiatus abutitur priuilegio.l. ſi quo.
& C.de off.præfec.præto.orien.c.priuilegiũ.11.q.3. ca.tuarũ, de
priuile.circa enim mẽ læſionẽ,illa conſiderari non põt,qa ex tali
priuilegio non magis lædit nũc eccleſia, q̃ in præteritũ. Circa
fraudẽ aut abuſum, licèt de fraude articulatũ fuerit parte ipſi⁹
eccleſiæ,illa tñ probata non fuit.fraus † enim dr̃ delictũ,iõ req-
4 runtur probationes luce meridiana clariores.Anch.in cõſ. 385.
Licèt pridie.col.2.verſi.itẽ quia fraus probari dẽt indicijs perſpi
catibus,id eſt perfectè & efficacibus.Bal.in conſi.250.In qõne.
col.2.lib.3.quod eſt repetitũ in cõſi.381.lib.5. ſed fraus aliqua ꝓ
bata nõ fuit legitimè neq; cõcludenter, nã ad probandũ fraudẽ
erat neceſſe ꝓbari quantitatẽ grani ſeu bladi collecti,qđ & quã-
tũ collectũ fuiſſet.quia alias ſciri non põt,an integraliter vel di-
minutè ſoluta fuerit decima,qualitas † enim ꝓbari non põt niſi
5 prius probetur ſubſtantia.Bal.in conſi.475.Viſis dictis articulis,
in principio.lib.4.Dec.in conſi.507,col.ſi.faciunt no.per Bart.in
l.diuus.ff.de teſta.mili.Ang.in l.tentũ.ff.de confeſ. & ꝙ dicimus
nõ imputari culpã tutori ꝙ pecuniã pupillarẽ nõ cõuerterit i em
ptionẽ prædiorũ,niſi probet ꝙ eẽnt prædia venalia quæ emere
tutor potuiſſet.Bar.in l.tutor qui repertoriũ.§. ſi poſt depoſitio-
nẽ.in fi.ff.de admini.tut.Aret.in conſi.31.ad fi.Dec.in conſi.562.
col.2. in fi. ſed in ſpecie non fuit probatũ ꝯ aliquẽ particularem
ſanctæ Agne.ꝙ haberet certã quantitatẽ grani, iõ nullo mõ pro
bari potuit ꝙ fraudẽ cõmiſerat circa ſolutionẽ decimarũ. Qui-
nimo teſtes ipſius eccleſiæ vñr probare in fauorẽ hoium ſanctæ
Agne.ꝙ bene & fideliter ſoluerint, prout latius deductũ fuit in
proceſſu.¶Et licèt aliqui teſtes deponant ꝯ ipſos reos, tñ cũ de-
ponant gñaliter tantum & potius de quodã auditu,præferri de-
bẽt † teſtes ipſorũ reorũ deponentes de bonitate & fidelitate ip
6 ſorũ circa ſolutiones decimarũ.Inn.& doc.in c.auditis, de præ-
ſump.in eccleſia Vulterana,de elec.Oldr.in conſi.183.col.4. vbi
ꝙ ſtatur literis epi teſtificantibus de bona fama potiuſq̃ literis
teſtificantibus de mala fama.no.Anch.in conſi. 253. In quæſtio-
ne presbyteri,circa fi.Abb.in c.cũ P.col.fi.de accuſa.Barbat. in-
ter conſilia Calca.in conſi.66.col.6.poſt med. Curtius in tracta.
de teſtib.conclu.47.¶Neq; probatur fraus ꝙ aſſeratur ſolui deci
mas circa tẽpus carniſprinij,quo tpe multi debitores decimarũ
iã granũ totũ cõſumpſerunt, quia fuiſſet neceſſe probari ꝙ ante
ipſum tempus fuiſſent interpellati ad ſolutionẽ decimarũ,cũ an
tea in mora dici non poſsint,iuxta no.in l.quod te.ff.ſi cer.pe. &
in l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.obl.ceſſante † aũt mora,ceſſat &
7 culpa.l.edicto.§.cũ aũt.ff.de iure fiſci.& l.ſororẽ. C. de his qbus
vt in dig. quæ iura ad hoc propoſitũ allegat Bald. in conſili. 34.
Statuto ſeu capitulo.col.2.poſt med.lib.5.ſi ceſſat culpa à forno
ri ceſſat dolus,& maximè, quia teſtes eccleſiæ deponunt ꝙ gra-
no conſumpto ſoluebantur decimæ in pecunia,iõ mala fides ar-
gui nõ põt in ipſis hoibus pecuniã ſoluentibus.l. nemo prædo.
ff.de reg.iur.imò culpa vr̃ imputanda ipſis exactoribus decima
rum,cur non citius decimas exegerint cũ poſſent.¶Secũdò prin
cipaliter conſidero ꝙ iſtud priuilegiũ ſoluendi decimas de gra
no in horreis recõdito, cõpetit toti † vniuerſitati ſanctæ Agne. q̃
8 ex facto aliquorũ particularium,pœnã ſuſtinere nõ dẽt, nec priui-
legio ſuo priuari,cũ ipſa vniuerſitas nõ deliquerit,iuxta no.p In
no.in c.grauẽ,de ſent.excom.Bart.in l.aut facta.§.fi.ff.de pœnis.
& in terminis priuilegij cõpetentis vniuerſitati tradit Old.in cõ
ſil.65.hic agitur.col.fi.iniquiſsimũ. n. videretur tot miſerabiles
perſonas & innocẽtes puniri ob factũ aliquorũ tm̃ particularium,
& lз eccleſia ſit priuilegiata,ei tñ ſic debitores ſumus ne alijs in
iuſtitia fiat.c.ex tenore. de foro compe. maximè cũ eccleſia cul-
tria dicatur iuſtitiæ.c.1.§.1.de alie.feud.iã ipſa vniuerſitas ſanctæ
Agne.æquè vr̃ priuilegiata atq; eccleſia.gl.in c.1.de reſtit.in inte.
¶Non obſtant allegata ſupra in ꝯrium, & primò nõ obſtat ꝙ ſol
ui debet decima ẽt de palea,qa illud procedit de iure cõi,nõ ap
parente aliquo priuilegio in ꝯrium, de quo priuilegio hic appa-
ret ex conſuetudine tẽporis antiquiſsimi,qđ tẽpus vim hẽt priui
legij per ſupradicta.¶Non obſtat quòd iſta conſuetudo valere
non dẽt tanquã nutritiua peccati:quia bonus quilibet præſumit.
l.mẽrio.ff.pro ſocio.c.eſtote miſericordes.de reg.iur. iõ non põt
dici nutritiua peccati,nec dare materiã delinquẽdi, imò potius
bñ agendi,quia videntes debitores decimarũ ſibi donatã paleã,
facilius & fidelius decimas præſtabunt in grano.arg.l.ſed & ſi le
ge.§.cõſuluit.ff.de peti. hæred. Iã ceſſat ꝓſumptio doli aut frau-
dis rõne cõiunctionis ſanguinis.l.ſi vxor.§.fi.vbi gl.ff.de adul.l. i
ſenatuſconſultũ.§.eos.ff.ad turpil. ſi contra coniunctũ non præ-
ſumitur quis per dolũ aut fraudẽ quid agere, quanto minus ꝯ de
cẽ,cũ nemo immemor præſumatur ſalutis æternæ.l.fi. C. ad leg.
9 Iul.repe.c.ſancimus.1.q.7.¶Scdò reſpondeo quòd iſta † occaſio
ſeu præſumptio delinquẽdi non põt conſiderari ꝯ hoies ſanctæ
Agne. bonæ vocis,conditionis & famæ ex eo qđ ſcribit Bald.in l.
cunctos populos,col.4.verſi.quintũ exẽplũ.C.de ſum.Trin.& fi.
de Cath.vbi quod valet ſtatutũ vt credatur libris mercatorũ, &
ſtante tali ſtatuto dabitur fides libris mercatorũ, niſi ſit aliquis
mercator infamis & ſuſpectæ vitæ,qđ dictũ refert & ſequitur Ia
ſo.in l.admonendi,col.18.verſi.limita dictũ ſtatutũ.ff. de iureiu.
& tñ tale ſtatutũ poſſet dare materiã & occaſionẽ deliquẽdi ma
iorẽ & faciliorẽ quã iſta ꝯſuetudo, quæ tñ occaſio nõ conſidera-
tur niſi ſtante infamia aut ſuſpicione mercatoris,eodẽ mõ nõ ꝓ
bata aliqua fraude ꝯ homines ſanctæ Agnetis,priuari non debẽt
eorũ priuilegio,eo prætextu quòd præſtari poſſet occaſio delin-
quendi.¶Poſſet aũt cõſiderari occaſio delinquendi qñ talis con-
ſuetudo eſſet indifferens & indiſcreta, putã,quòd homines ſan-
ctæ Agne.poſsint ſoluere decimas in grano qñ eis placuerit, &
ad eorũ arbitriũ,ſicut dicunt docto. de ſcriptura priuata in locis
ſup.alleg.quòd nõ valet ſtatutũ aut conſuetudo quòd indifferen
ter credatur omni ſcripturæ priuatæ,de quo ẽt per Moder. in ca.
2.de proba.¶Tertiò rñdeo quòd vbi timor fraudationis decima
rũ aliquis conſiderari poſſet,de tali timore curandũ non eſt, qa
facilè omni timori occurri poteſt deſcribendo numerũ & quan-
titatem meſsiũ, qua deſcriptione facta facilè ſcitur qd & quan-
tũ grani percipi potuerit ex cõi curſu illius anni,quia à cõiter ac
cidentibus meſſes vnius loci æqualiter dant redditus,iõ cõſide-
rari non debet timor fraudationis decimarũ, qui de facili tol-
li põt medio deſcriptionis.regula,qui põt ſatere.ff.de reg.iuris.
& in terminis de tali remedio no. Spec.in loco ſupra allegato.ꝓ
10 parte cõtraria, quo † remedio ſi pars aduerſa non vtatur dr̃ eſſe
in culpa imò in dolo.l.idẽque.§.ſi ignorantes.ff.manda.l.fi.§. il-
lud.in verbo ſumma.opi.C.de temp.appel.quæ iura ad hoc ꝓpo
ſitum citat Bal.in conſi.395,Pro do.Dinaldo,col.2.libr.2.¶Et ſi
dicatur,nõ dẽt creditor decimarũ grauari hoc onere deſcriptio
nis,rñdeo quod propterea decimæ ipſæ nõ minoris locabuntur,
necеſſe erit grauis labor exactoribus decimarum.¶Secundò re
11 ſpondeo quòd ex parte hoium ſan. Agne. agitur † de iure quæſi
to conſeruando ne perdant paleas decimarũ ex priuilegio ſupe-
rioris ſibi cõceſſas vt ſup.declarauimus,ex parte verò eccleſiæ a-
gitur de lucro quærendo vt paleas lucrifaciant, iõ cã ipſorũ ho-
minũ ſan.Agne.eſt fauorabilior.l.iuris ignorantia,& l.regula,in
principio.ff.de iuris & fac.igno.l.proculus.ff.de damno infec. l.
ſi is cui.§.fina.ff.de furtis.l.fin.C.de codicil.l.fi.§.bonnã.C. q̃ iu
re debb.& melius eſt eccleſia onere deſcriptionis grauare q̃ to-
tã vniuerſitatẽ iure ſuo quæſito priuare ob aſſertã fraudẽ trium
vel quatuor particularium.l. at ſi quis.§.ſed ſi addita.ff.de relig.
Pau.de Caſt.in conſi. 106. Circa ea quæ ſcripta & conſulta fuit,
ad fi.lib.1.¶Non obſtat dictum Spec.ſupra allegatum in ꝯrium,
quia ſi bene & diligenter conſideretur,facit pro hominibus ſan
ctæ Agnetis, nã Spec.primò decidit qõnem quòd creditor deci-
mæ põt petere vt interdicatur dño fundi,ne fructus aſportet vel
colligat,niſi præſente ipſo creditore vel nuncio,ne fraus cõmitti
poſsit,poſteã decidit quòd ſolui dẽt decima priuſq̃ granum à pa
lea ſeparetur,deinde limitat illas deciſiones, niſi conſuetudo ſit
in ꝯrium,quæ limitatio refertur ad oia præcedentia, & ſic quòd
colligi poſsint fructus & aſportari de fundo in abſentia credito-
ris decimarũ & ſolui decimæ in grano ita ſtante cõſuetudine à
principe approbata.deinde ſublimitat illã limitationẽ, niſi talis
cõſuetudo occaſionẽ pararet ſubtrahendi.vñ intẽtio Spec.eſt qđ
ſi obuiari põt futuræ fraudi ex pña creditoris decimarũ vel eius
nũcij,illa pña adhiberi debeat,& quòd nõ ualeat ꝯſuetudo i cõ
trarium qñ pararet occaſionẽ delinquẽdi,ſed qñ põt adhiberi re
mediũ ꝯ fraudes ꝓſupponit Speculator quòd illud adhiberi de-
beat,qđ remediũ in caſu nr̃o õꝑ t adhiberi.¶Scdò rñdeo dũ Spe-
culator dicit ualere cõſuetudinẽ colligẽdi fructus,& eos aſpor
tandi in abſentia creditoris decimarũ, vel ſoluendi decimas in
grano à palea ſeparato, clarè ꝓſupponit quòd talis cõſuetudo
non dat ſimpliciter & oino materiã delinquẽdi,quã ſi daret nul
la oino eſſet talis cõſuetudo,igitur dũ ſubiungit Spe. talẽ cõſue-
tudinẽ nõ valere qñ pararet occaſionẽ delinquẽdi neceſſariò de
bet intelligi præcedentibus cauſis,ex quibus de tali occaſiõe de-
linquen-

linquendo timeatur, puta quia cōpertum fuerit multos fraudaſſe decimas, quæ cauſæ hic probatæ non fuerūt vt ſup. oſtēdimus. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ Spec. non loquitur de conſuetudine antiquiſsima, patet, quia loquitur de conſuetudine approbata à prin
22 cipe, quæ † approbatio non eſt neceſſaria in conſuetudine antiquiſsima. gl. j. in d. l. hoc iure. §. ductus aquæ. vbi Ange. Alexā. in conſi. 6. col. 2. lib. j. Iaſ. in l. imperiū, col. 9. ff. de iuriſd. omn. iudic. Deci. in conſi. 85. col. 2. & in conſi. 341. col. pen. poſt med. & talis conſuetudo antiquiſsima habet præſumptionē iuris & de iure pro ſe, adeò ꝙ contra eam non admittitur probatio in contrarium. Feli. in c. cū omnis, col. 3. verſ. ſcias, de teſtib. alleg. Anto. de But. in c. peruenit, de cenſibus, refert Alexandrinus in conſil. 13. col. 3. ideo arguere de conſuetudine longi vel longiſsimi temporis, de qua loquitur Spec. ad conſuetudinē tēporis antiquiſsimi cuius initij memoria non extat in contrarium, eſſet arguere à diuerſis & ſeparatis. nam videmus ꝙ talis conſuetudo antiquiſsima ſemper præſumitur rationabilis, nec cenſetur ſublata quando ſimpliciter tollitur conſuetudo. Abb. ī ꝯſ. 7. col. 5. & in ꝯſi. 26. col. 2. verſi. ſed prædictis. lib. 2. Et profectò non eſt veriſimile ꝙ per tm̄ tempus tolerata fuiſſet conſuetudo iſta, ſi eccleſiæ fuiſſet
23 onerosa. prout ex aduerſo aſſeritur. Et dici poteſt † qđ ſcribit Abba. in conſi. 72 circa fi. lib. j. ꝙ non oīs conſuetudo ꝯ eccleſiā eſt nulla, ſed illa q̄ magnū ꝑiudiciū affert, & nulla rōne fulcitur. Sed iſta cōſuetudo fulcit rōne, vt homines ſan. Agne. qui prædia parua tenent, lucri paleas faciant, nec eſt magni præiudicij cū hodie eccleſia abundet diuitijs, ipſi aūt homines in paupertate vitā agunt, cuius paupertatis ratione decimæ remittuntur ſm̄ ea, q̄ no. Panor. in c. cū homines, col. 2. de decimis. quæ paupertas ſatis probatur ex teſtibus eccleſiæ deponentibus ꝙ multi ex hominibus S. Agnetis grana oīa reperiuntur conſumpſiſſe ad victū de menſe Februarij. nā ſi fraudes cōmiſſę fuiſſent circa decimas, non eſt veriſimile quin per tm̄ tempus aliquid auditū fuiſſet de talibus fraudib⁹, & tñ ſunt aliqui teſtes partis aduerſæ qui depoſuerunt nunquā dici audiuiſſe de aliqua fraude, iō minimè mutāda ſunt quæ tandiu certā interpretationē habuerunt. Per magni hoc enim habent hoīes locorum ſuas ſibi conſuetudines obſeruari. l. 2. ff. de offi. procon. ¶ Quartò reſpondeo ꝙ fraus de facili non præſumitur. Ideo ſtante ſtatuto ꝙ de quolibet contractu ſoluatur gabella, ſi quis quid emat precio declarando per aliū, nō debetur gabella antequā declaratum ſit precium, nec ex hoc ꝑſumitur fraus, ſed deferri debet iuramentum purgationis ꝙ nihil ſimulatum ſit in fraudē gabellæ. Bald. in conſ. 444. quoniam ſubſtantia. lib. 5. ſimiliter prohibito vno contractu, non ſtatim cēſetur prohibitus alius, ea ratione ꝙ fraus fieri poſsit. Cor. in cōſil. 166. col. 6. circa med. verſ. nec obſt. ꝙ alias de facili. lib. 2. ſimiliter ex eo ꝙ alienat quis maiorem partem bonorum ſuorū, non ſemper præſumitur fraus. Corn. in conſi. 178. col. 6. poſt med. verſi. inſuper videtur poſſe dici. lib. 2. ſimiliter ſtatutū prohibens cōtractum, non extenditur ad contractum, qui fieret extra territorium, licèt hoc modo de facili fiat fraus, vt habetur per docto. in l. j. C. de ſum. Tri. & fide Catho. Cor. in conſi. 89. col. 4. lib. 3. ¶ Præterea homines ſanctæ Agnetis grauantur in vino circa decimas vini quas ſoluunt in vino defecato & quieto, ideo releuari debēt in alio. l. eum qui. in prin. de iureiur. grauantur etiam in decimis agnorum, quas ſoluūt ultra legitimū modū vt verbo narrauerūt, licèt obliti fuerint in actis proponere. ¶ Poſtremò vbi res dubia
24 eſſet, quæ tñ ex præmiſsis videtur clariſsima, in caſu † dubio ꝓnunciandum eſt priuilegiū ipſorū hoīum ſanctæ Agne. nō eſſe reuocandū. Fede. in conſi. 233. circa fi. ver. ſed in dubio. Pau. de Caſtro. in conſi. 577. Paſſus iſte dubitabilis. col. fi. lib. j. Alexā. in cōſil. 257. col. 1. lib. 7. Dec. in conſi. 165. poſt med. verſicu. non obſtat ꝙ Bal. facit Cor. in conſ. 155. lib. 2. & quia ipſi homines ſanct. Agne. ſunt rei pro quibus in dubio eſt pronunciandū, regula fauorabiliores. ff. de reg. iuris. Accedit etiam ꝙ tractant de dāno vitando, id eſt, de non perdendo iure quæſito ex cōſuetudine tanti temporis, eccleſia verò de lucro captando, vt ſ. oſtendimus. neq; dicatur quòd tractant de lucro captando, id eſt, de fraudando decimas cum iactura eccleſiæ, quia ceſſat ſuſpicio fraudis. vt ſup. fuit oſtenſum, & maximè ex oblatione acta in actis, ꝙ ſunt parati decimas ſoluere in herbis, dummodo relinquantur paleæ, ſine precio tamen, ex qua oblatione videtur apparere de fide pluſquā bona ipſorum hominum ſanctæ Agnetis, & cauſa ipſorū pluſquam iuſta, ꝙ animū non habeant fraudandi decimas, ſed tantum conſeruandi iura ſua. Gratianopoli. 13. Martij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Suorum appellatione qui veniant in ſubſtitutione, quando teſtator ſubſtituit aliquem & ſuos.*
2 *Subſtitutio facta de aliquo & ſuis, intelligitur ordine ſucceſſiuo.*
3 *Verba ordine ſucceſſiuo an intelligātur per viam vulgaris aut fideicommiſſi, quod ſubtiliter & pulchre hic tractatur.*
4 *Quando plures ſubſtituuntur per nomen collectiuum, intelligūtur vocati ordine ſucceſſiuo per viam fideicommiſſi.*
Nomen ſuorum & liberorum dicitur collectiuum, ibid. nu. 4.
5 *In dubio præſumitur quid factum ob cauſam neceſſariam.*
6 *Inſtituto Colam. & eius deſcendentes, cenſentur vocati deſcendentes per fideicommiſſum.*
7 *Subſtitutio habens tractum temporis in futurum intelligitur per fideicommiſſum ſiue fiat per nomina appellatiua ſiue collectiua. & nu. 9. vbi quando dicatur habere tractum temporis in futurum.*
8 *Clauſula codicillaris operatur quod ſubſtitutio quæ facta cenſetur ordine ſucceſſiuo, intelligatur per viam fideicommiſſi, quod ſubtiliter hic deducitur contra Decium, contra quē adducitur Curtius Iunior.*
9 *Subſtitutio facta de aliquo & ſuis hæredibus, ſine dubio intelligitur per viam fideicommiſſi.*
10 *Vbi fœmina excludantur, an deficientibus maſculis deſcendētibus ex maſculis, admittantur maſculi deſcendentes ex fœminis. & concluditur quod non*

CONSILIVM XXII.

¶ Pro magnifico domino Breyſiaci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magnificus dñs Gulielmus de Medullione inſtituit hæredes vniuerſales nobiles Gulielmū, & Petrū eius filios, quibus decedētibus ſine liberis maſculis ſubſtituit nobilē Beatricē eius filiā & ſuos. Circa præmiſſam ſubſtitutionē quæritur de tribus. Primò, quæ perſonæ veniant appellatione ſuorum. Secundò, an ſui dicatur vocati ſimultanee cum ipſa Beatrice aut ordine ſucceſsiuo. Tertiò ſi ordine ſucceſsiuo, an admittantur in defectū ipſius Beatricis caſu quo ipſa nolit vel non poſsit admitti ad ſubſtitutionē, aut ipſa admiſſa adhuc cenſeantur vocati ſui ad ſubſtitutionē per fideicommiſſum, ita ꝙ Beatrix cenſeat grauata reſtituere bona ſuis, & deinceps ſui proximiores cenſeant grauati bona reſtituere alijs remotioribus? ¶ Quoad primū † dubium
1 Paul. de Caſt. in conſi. 374. Viſis omnibus punctis mihi traditis. col. 5. ad fi. verſi. itē dicit aliquis. & in conſi. 404. Duo uidēda sūt. col. j. lib. 1. ꝯcludit ꝙ intelligunt illa verba de venietibus ab inteſtato ſm̄ gradus ꝑrogatiuā. idē dicit Brunus Aſtēſis in cōſ. 43. colū. 2. poſt med. allegat Alex. in l. Gallus. §. ēt. ff. de lib. & poſth. idē ēt ꝙ Pau. de Caſ. uoluit Alexādrinus in cōſ. 141. col. 2. circa med. addo vltra Alexādrinū. Iaſ. in cōſ. 189. col. pe. verſ. vltra ꝑdictas. lib. 5. ubi ꝙ in tali ſubſtitutione facta de ſuis veniunt oēs ab inteſtato ſuccedētes ēt cognati. ¶ Deci. aūt in cōſ. 217. circa fi. in cōſi. 228. col. j. & in conſi. 253. col. 2. tenet ꝙ intelligantur illa verba đ deſcēdēntibus filiorū, allegat Alex. in cōſ. 26. col. 3. lib. 5. ſed min⁹ perfecte refert Alex. qa dicit Alex. ꝙ intelligunt illa verba de liberis vel hr̃dibus ſm̄ ſubiectā materiā. Sed ultra Decium ꝙ iſta verba, & ſuos, in materiā ſubſtōnis reſtringātur ad deſcēdētes filiorū, uoluit Bar. in cōſ. 52. Salūbēſis Ioānelli Guido Papę. q. 106. gñale. vbi tñ nō allegat illud cōſiliū Bar. & illud cōſ. Bar. refert et ſequitur Iaſ. ī d. §. ēt ſi parēte, col. 6. in fi. verſic. 5. adde. Sed dictū Bar. vr̃ dubiū ex his q̄ ſcribit Iaſ. i d. §. ēt ſi parēte, col. 8. verſ. iſta deciſio Bar. redditur ēt dubiū ex his q̄ ſcribit Soc. in l. cū auus, colū. j. poſt med. & col. 2. circa med. ff. de cōdi. & demon. vbi quando verbū ſui, ponitur reſpectiuè ad extraneos, ad oſtendendum ꝙ non habetur rō extraneorū, intelligitur de agnatis & cognatis uſq; ad ſeptimū gradū. Idē uoluit Bal. in cōſ. 80. Deſcēdētib⁹. lib. 4. Alex. in cōſ. 32. col. j. in fi. lib. 6. eſt verū ꝙ Doc. cōueniūt in hoc vt intelligantur per prius de liberis ſeu deſcendētibus tanquā ꝓximioribus in cā inteſtati, lō cū agentes in caſu nr̃o ſint de deſcēdenti-

dentibus,& proximioribus in cã maieſtati ſine dubio cõprehẽ-
2 duntur ſub illis uerbis,& ſuos.¶Circa ſm dubium, cõcludo iſta
verba & ſuos,debere intelligi ordine ſucceſsiuo,ita ꝙ liberi Bea
tricis nõ veniant ad ſubſtitutionẽ ſimul cum ipſa Beatrice,ſed ip
ſa Beatrix prius admittatur duplici rõne.prima, quia agitur de
perſonis inter quas cadit ratio neceſsitatis cauſatiuẽ, ne teſtm̃
rũpatur præmortua filia & ſuperſtitibus ex ea deſcẽdentibus p̃-
teritis.ita tenẽt Bar.& doc.cõiter in d.l.Gallus.§.quidã recte.ff.
de libe.& poſth.iſta tñ ratio nõ me valde mouet, quia i caſu iſto
ceſſare vr̃ neceſsitas & conſiliũ Galli, ut j. oſtendemus in tertio
dubio. Secunda rõ,quia illud verbũ ſuos,eſt collectiuũ continẽs
plures gradus,& ſic perſonas quas poſt mortẽ teſtatoris impoſ-
ſibile eſt ſimul admitti poſſe cũ perſona primo vocata ſeu nomi
nata,iõ cũ teſtator habuerit affectionẽ ad oẽs vocatos ſeu cõpre
henſos ſub nomine collectiuo, & oẽs ſimul admitti nõ poſſint,
neceſſariò dicendũ eſt cenſeri eos vocatos ad modũ poſsibilem
& ſic ordine ſucceſsiuo,primò proximiores & deinceps exteri.
l.peto.§.fratre & ibi no.& in l.cũ ita.§.in fideicõmiſſo, & ibi no.
ff.de leg.2.l.fi.C.de verb.ſign.iõ iſto caſu licẽt ageretur de ſubſti
tutione facta per tranſuerſalem in qua non cadit ratio neceſsita-
tis,adhuc intelligerentur iſta uerba ordine ſucceſsiuo.Soci.i d.
§.quidã rectè.col.5.ad fi.verſi.2.principaliter.in conſi. 90. circa
fi.lib.j.& in conſi.86.col.3.poſt med.verſi.aliqñ vocãtur plures.
lib.3.Dec.in conſ.205.col.j.verſ.ſecũda ratione.& in conſi. 662.
col.fi.licẽt contrariũ in hoc voluerit idẽ Dec.in conſi.236.ver.3.
vr̃ planus intellectus,ſed malè.¶Venio ad tertiũ dubiũ difficilli
3 mum,in quo videretur † dicendũ prima fronte ꝙ in caſu noſtro
iſta verba ordine ſucceſsiuo, non debeant intelligi ẽt per viã fi-
deicõmiſsi,id eſt,ꝙ Beatrix cenſeatur grauata de reſtituẽdo ſuis
liberis,& deinceps,ſed in modũ vulgaris,id eſt,ꝙ liberi Beatri-
cis non cenſeañ vocati niſi in defectũ ipſius Beatricis caſu quo
ipſa Beatrix non poſſet vel nollet admitti,primò ex doctri. Bart.
& doc.in d.l.Gallus.§.j.vbi nolũt ꝙ ſi pater ſubſtituit filiũ & ne
potes,talis ſubſtitutio dr̃ directa,iõ filio ſemel admiſſo, nepotes
excluduntur,quia ſubſtitutio cenſetur facta ex conſilio Galli, &
ob cãm neceſsitatis.ſecũdò quia in dubio ſubſtitutio debet iudi
cari vt ſit directa.c.ſi pater,de teſta.lib.6.gl.& doc.in l.verbis ci
uilibus.ff.de vulg.Bald.in conſi.35.lib.2.& de tali ſubſtitutione,
quæ intelligitur ordine ſucceſsiuo,ꝙ debeat interpretari in mo-
dum vulgaris,tradit Pau.de Caſt.in conſi.159.Super primo quæ
ſito rñdeo.col.fi.lib.j.& in conſi.352.Viſis atteſtationibus. in fi.
lib.2.Soci.in conſi.73.col. 4.& in terminis ſubſtitutionis factæ ð
filio & ſuis no.Dec.in conſi.205.col.2.& ſeq.& in conſ.228.col.
j.& in conſi.253.¶Sed præmiſsis non obſtantibus,ꝯtrariam opinio
nẽ arbitror de iure ueriorẽ,ꝙ imò in caſu noſtro iſta verba ordi
ne ſucceſsiuo ſeu ſubſtitutio facta de Beatrice & ſuis debeãt in
telligi nõ ſolũ per modũ vulgaris ſubſtitutionis, ſed etiã per viã
fideicõmiſsi,quæ concluſio probatur iuribus,rationibus, & au-
4 thoritatibus.iuribus † per tex.in l.cũ ita.§.fi.& l.peto.§.fratre.ff.
de leg.2.ubi qñ aliqui ſubſtituuntur per nomen collectiuũ, puta
illi de familia,mortuis proximioribus ſequẽtes in gradu veniũt
ad ſubſtitutionẽ per fideicõmiſſum,& ſic prioribus admiſsis re
motiores non cẽſentur excluſi,qđ eſſet ſi talis ſubſtitutio dicere
tur facta in modũ vulgaris,& tñ intelligitur talis ſubſtitutio or-
dine ſucceſsiuo.¶Et ſi dicatur in caſu nr̃o ſubſtitutio non fuit fa
cta per nomen collectiuũ familiæ aut agnationis, ſed per verbũ
ſuos.Reſpondeo ꝙ doc.parificãt iſta duo qñ fit ſubſtõ p nomen
collectiuũ familiæ aut agnationis,ſeu per verbũ ſuos. Rñdeo ꝙ
doc.parificant iſta duo qñ fit ſubſtitutio per nomen collectiuum
familiæ,& qñ fit per nomen collectiuũ ſuos aut liberos, vt ꝓba-
tur ex his quæ ſupra diximus in ſecundo dubio. & ꝙ parificatio
procedat,clarius infra demõſtrabitur in proximo fundamento.
¶Scđò probatur ratione iſta cõcluſio,nã qñ pr̃ ſubſtituit Beatri-
cẽ & ſuos,qđ uerbum exponitur,id eſt,deſcendẽtes per prius, vt
ſ̃.diximus in primo dubio,apparet de voluntate eius ꝙ habuit
affectionẽ ad oẽs deſcẽdentes,ſicut qñ vocãtur illi de familia,dr̃
apparere de uoluntate teſtatoris,ꝙ habuit affectionẽ erga oẽs ð
familia,iõ ſicut inducitur fideicõmiſſum illorũ de familia vt ſer
uetur affectio teſtatoris,ita induci dẽt in fauorẽ deſcẽdentiũ,qa
alias affectio & uoluntas teſtatoris non ſeruaretur. ¶ Et ſi dicat
attẽta illa ratione,ſequeret ꝙ idẽ iuris eẽt ẽt vbi aliqui vocantur
noie appellatiuo, puta qñ teſtator ſubſtituit filiũ & nepotes ex
eo.nã vr̃ apparere de voluntate teſtatoris,& eius affectione erga
nepotes,ꝙ voluerit bona ad eos venire,& tñ doc.cõiter conclu-
dunt ꝙ nepotes ſolũ cenſeantur ſubſtituti vulgariter, & directè
in defectũ filij.Rñdeo,ꝙ imò diuerſa eſt ratio an aliqui appellẽ-
tur ſeu uocentur ad ſubſtitutionẽ noie appellatiuo vel collecti-
uo.nã pater qñ uocat nepotes ex filio præſumitur id facere ex cõ
ſilio Galli,& ex neceſsitate cauſatiua, ne teſtamẽti eius rũpatur
5 præteritione nepotũ,quia in dubio † p̃ſumitur qđ factũ ob cãm
neceſſariã.d.l.Gallus.§.j.no.in l.cũ ſeruus.ff.de verb.obl.Bald.in
conſi.351.Ioãnes & Federicus.col.3.lib.5.ideo nepotes ſolũ cen
ſentur vocati eo caſu quo ſuberat neceſsitas ſeu eo caſu quo præ
teriti rũperent teſtm̃.q̃ neceſsitas ſeu qui caſus cõſiderari nõ p̃t,
niſi qñ filius non admitteretur ad ſubſtitutionẽ.iõ nimirũ ſi i eũ
tm̃ caſum cẽſentur uocati.ſed iſta cã neceſsitatis cõſiderari non
põt qñ uocantur plures ſub noie collectiuo,puta ſui liberi,vel de
ſcẽdẽtes,quia tunc uocantur pſonæ remotioris gradus, q̃ de ne-
ceſsitate ẽt cauſatiua uocari non debebãt,iõ dici nõ p̃nt uocatæ
ob aliquã cãm neceſſariã, ergo neceſſe eſt dicere fuiſſe vocatas
tales perſonas ſub noie collectiuo ex affectione dũtaxat teſtõris,
cuius affectionis rõne inducitur fideicõmiſſum, ut ſ. declaraui-
mus.¶Ex alio ẽt dici non põt fuiſſe vocatos deſcendentes Bea-
tricis ob cãm neceſſariã,iuxta cõſiliũ Galli, qa qñ fit ſubſtitutio
nepotũ aut poſterorũ ex cõſilio Galli,tales nepotes aut poſterio
rẽs uocantur ſine aliqua cõditione cauſali uel mixta, alias aũt di
cerentur præteriti.ſed iſti deſcẽdentes & Beatrix eorũ mater vo
cati fuerunt ſub cõditione & poſt mortẽ inſtitutorũ ſine liberis
maſculis,ita in terminis conſiderat Dec.in d.conſi.236.col.j. vbi
ẽt conſiderat nõ poſſe dici factã eſſe ſubſtitutionẽ de filia,& ſuis
ex aliqua neceſsitate,qñ filia reperit particulariter inſtituta, ex
qua particulari inſtitutione apparet,ꝙ teſtator in generali ſub-
ſtitutione nõ habuit rationẽ illius neceſsitatis, quã ſi habuiſſet
vocaſſet deſcendẽtes ex filia in illa inſtitutione,itaq; ex pluribus
oſtẽditur vocatos fuiſſe deſcendentes Beatricis ſolũ pp affectio-
nẽ teſtatoris.¶Tertiò probatur authoritatibus iſta concluſio. &
6 primò,† authoritate Bal.in conſi.305.Non eſt dubiũ.lib. 3. ubi ſi
teſtator inſtituit Colã & eius deſcendentes,qui de tpe teſtamen
ti nondũ erãt nati,iſti deſcendentes dñr vocati per fideicommiſ
ſum,quia cũ nõdũ nati eſſent in uita teſtatoris,non potuerũt ali-
ter ſuccedere q̃ per fideicõmiſſum.& põdero ꝙ Bal. ibi loquitur
in caſu magis dubitabili qñ facta fuit ſubſtitutio per verbũ me-
re directũ.idẽ qđ Bal.voluit Io.de Ana.in cõſi.47.in princi. ¶ Ad
idẽ adduco authoritatẽ Soc.& Dec.in locis ſ. allegatis in ſecun
do dubio, nã qua ratione uoluerũt ſubſtitutionẽ factã ſub noie
collectiuo intelligi debere ordine ſucceſsiuo,eadẽ ratione dicẽ-
dum eſt ita ſubſtitutos ſub noie collectiuo vocatos cenſeri p fi-
deicõmiſſum,& ita declarat idẽ Soc.in d.l.Gallus.§.j.col.7. ver.
quartus caſus,ibi,ſed teſtator relinquendo, &c. Et põdero quòd
Soc.ibi loquitur qñ fit ſubſtitutio in fauorẽ familiæ uel liberorũ,
& fortiori qñ fit ſubſtitutio i fauorẽ ſuorũ, quorũ appellatio plu
res gradus cõprehendit q̃ liberorũ,vt patet ex no.ſ̃.in 1. dubio.
¶Et licẽt Dec.in cõſi.228.col.j.& in conſi.253.in terminis nr̃is te
neat ꝯrium,tñ non vr̃ de eo curandũ,primò,quia in hac materia
qñ fit ſubſtitutio ſub noie collectiuo,Dec.fuit ſibi ꝯtrius.nã in cõ
ſil.205.col.j.& in conſi.662.col.fi.voluit ꝙ ubi plures vocantur
ſub noie collectiuo, cenſeañ uocati ordine ſucceſsiuo ẽt ceſſan
te cã neceſsitatis,& tñ ꝯrium voluit in cõſi.253.col.7. & in cõſi.
236.col.2.¶Secundò rñdeo ꝙ Deci.vbi tenet iſtã ſubſtitutionẽ,q̃
intelligitur facta ordine ſucceſsiuo, interpretari debere in mo-
dũ vulgaris non per fideicõmiſſum,allegat Soci.pro ſe in d.§. q
dã recte.verſi.tertius caſus.qui tñ Soci.facit ꝯ Deciũ, quia loqui
tur Soci.& doc.quos allegat,qñ fit ſubſtitutio ſub noie appellati
uo, ſed nos loquimur qñ facta eſt ſubſtitutio ſub noie collecti-
uo,quo caſu idẽ Soc.contrarium expreſsè determinat in uerſic.
quartus caſus,vt ſ̃.oſtendi.& rationẽ diuerſitatis ſupra aſsigna
ui.¶Præterea Deci.mouetur inter alias cauſas,ꝙ non vr̃ appare-
re de voluntate teſtatoris ꝙ voluerit vocare tales perſonas per fi
deicõmiſſum,nã imo videtur apparere de uoluntate teſtatoris,
qñ plures vocantur ſub nomine collectiuo, vt ſupra abundè pro
bauimus.¶Quartò principaliter fundatur illa concluſio, nã do-
7 cto.omnes conueniunt † in hoc,ꝙ ubi talis ſubſtitutio hẽt tractũ
temporis in futurum,iſta verba ordine ſucceſsiuo,intelliguntur
iure fideicõmiſsi ſiue fiat per noia appellatiua ſiue collectiua. So
ci,in conſi.12.in 3.dubio.& in conſi.43.col.5.poſt med.ver.aliqñ
quintò.& ult.lib.3.Dec.in d.conſi.204.col.3.verſi. & iſtam con-
cluſionẽ in conſ.227.colum.j.ad fin.ver.& quia etiam. & in con
ſil.258.col.3.Sed iſta ſubſtitutio habet tractum temporis in futu
rum,quia nõ ſimpliciter facta fuit filijs meis ſeu hæredibus inſti
tutis ſubſtituo Beat.& ſuos, ſed facta fuit ſubſtitutio poſt mortẽ
hære-

hæredũ inſtitutorũ,& ſic cũ tractu tpis.¶ Et ſi dicatur, iſte tract⁹
tpis ſolũ reperitur appoſitus quò ad pſonã Beatr.i quã nõ eſt du
biũ ꝙ vocatur per fideicõmiſſum,ſed non reperitur tractus tem
poris in perſonis ſuorũ qui reſpectu Beatr. non reperiunť vocati
in tractum tẽporis,ſed ſimpliciter.Rñdeo, ꝙ ſatis eſt ille tractus
tẽporis in perſona Beatricis,vt no.Dec.in conſi.536.col.2. verſi.
& iſtorũ opinio.nã qua ratione ipſa Beatrix fuit vocata per fidei
cõmiſſum,nõ eſt abſurdũ ꝙ ẽt ſui poſiti in eadẽ oratione vocati
cenſeantur per fideicõmiſſum,qđ inducitur ea ſolis cõiecturis.
l.cũ proponebatur.ff.de leg.2.& licẽt Soci.in cõſi.112.col.3. i fi.
verſi.ſed iſtę rõnes.lib.3.reprobet hmõi fundamentũ qñ fit ſub-
ſtitutio ſub noie appellatiuo,approbat tñ quãdo fieret ſubſtitu-
tio ſub noie collectiuo prout in caſu nřo.¶ Quintò principaliter
probatur iſta concluſio ex clauſula codicillari appoſita in teſta-
8 mẽto † quæ refertur ad oia contenta & diſpoſita in ipſo teſtõ, &
operatur vt ſubſtitutio quæ nõ põt valere iure directo valeat iu-
re codicillorũ,vt no.Bal.& doc.in l.verbis ciuilibus.ff. de vulga.
& in terminis noſtris tradit Anch.in conſi. 27. non ſeruato ordi-
ne,in ſecundo dubio.Soc.in conſi.12.in tertio dubio,libr. 3. Sed
iſta ſubſtitutio facta in fauorẽ ſuorũ non potuit valere iure dire-
cto,ſemel admiſſa Beatrice ad fideicõmiſſum, iõ valere dẽt iure
fideicõmiſſi virtute clauſulæ codicillaris,& licẽt Dec in in d. cõ
ſil.218.col.2.& in d.conſ.548.col.pe.reprobet iſtã opinionẽ , tñ
mouetur Dec.malo fundamẽto, faciendo voũ præſuppoſitũ qđ
eſt falſum,nã pſupponit ꝙ iſta ſubſtõ ſit vulgaris quo caſu clau-
ſula codicillaris nihil operatur,qa ſi operaretur , fieret cõtra vo-
luntatẽ teſtatoris.Idẽ vltra Deciũ in ſubſtitutiõe pupillariter ex-
preſsè facta ita ꝙ appareat de uoluntate teſtatoris ꝙ voluit pu-
pillo ſolũ ſubſtituere non maiori, quia tũc licẽt non poſsit vale-
re vt pupillaris,non tñ valebit ut fideicõmiſſaria ꝯ uoluntatẽ te-
ſtatoris.l.2.§.ſed ſi extraneum.ff.de vulg.Soc.in l.Centurio, colũ.
18.poſt med.conſi.vel ſecundo dicamus.ff de vulg. nã iſta repro
batio Dec. procederet vbi eſſet ſubſtitutio vulgaris expreſſè fa-
cta,ſed in caſu nřo nõ fuit facta ſubſtitutio vulgaris expreſſe,ſed
quædã ſubſtitutio gñalis & incerta,quã doc.in dubio interpretã
tur directã,quia teſtator in dubio cẽſetur ſubſtituere directò po
tius q̃ per fideicõmiſſum,ſed iſta interpretatio doc ceſſat ubi eſt
clauſula codicillaris per quã in ꝯrium apparet de voluntate te-
ſtatoris , ꝙ ſi ſubſtitutio non valeat iure directo valeat per fidei-
cõmiſſum.& in terminis noſtris terminantibus reperi lõgẽ poſt
conſideratã iſtã rñſionem Curtiũ Iuniorẽ ita reſpondentẽ & de
clarantẽ in conſi.48.col.3.ad fi.verſ.nec obſtat ſi quiſpiã dixerit,
plurimũ uerò gaudeo cõcurriſſe cũ ingenio viri tã celebris præ-
ceptoris mei,& idẽ notat Curtius ipſe in cõſi.139.ad fi. licẽt eius
verba habeant aliqualiter corrupta.¶ Ideo non vř curãdũ de iſta
opinione Dec.ꝯ quẽ dicit eſſe cõem opinionẽ.Galiaula.in d.§.p
dã rectè.& idẽ tenet Soc.ibi in vltimis verbis.& hic aduertẽdũ ,
quia vř obliquari ſubſtitutio directa per clauſulã codicillarẽ,li-
cẽt nõ habeat ſubſtitutio tractũ tpis in futurũ.Bar. ſi bene põde
retur in l.Lucius,col.fi.ff.de vulg. dũ reſpondet ad l. Scæuola. ff.
ad Treb.quæ reſponſio nõ erat neceſſaria ſi ſubſtitutio breuilo-
qua haberet tractũ tẽporis,quia illa cõtinet fideicõmiſſariã licẽt
fiat in teſtõ,vt ibi per Bar.ex quibus ſatis videř cõprobata,& de-
clarata iſta concluſio.Nõ obſtant modo allegata in ꝯriũ,quia ex
præmiſsis ſatis apparet reſpõſum.ad quæ tamẽ ſpecialius reſpõ-
deo,& ad primũ dico,ꝙ doc.tenentes iſta uerba ordine ſucceſ-
ſiuo,debere intelligi per modũ vulgaris ſubſtõnis, loquuuť & in
telligi dẽnt,qñ fit ſubſtõ per nomẽ appellatiuũ, ſecus ſi ſub noie
collectiuo p ſupradicta.¶ Nõ obſtat ꝙ iſta ſubſtõ dicať facta i ca
ſu neceſsitatis ſm conſiliũ Galli , & ſic ꝙ intelligi dẽt per modũ
vulgaris,qa abundè ſupra oſtendimus,ꝙ imò iſta ſubſtõ nõ fuit
facta ob aliquã neceſsitatẽ.¶ Nõ ob. ꝙ ſubſtitutio in caſu dubio
dẽt interpretari vt ſit directa,quia nõ ſumus in caſu dubio, imò
claro ex tot & tantis coniecturis ſupra memoratis. ¶ Non obſtat
ꝙ Dec in terminis noſtris tenuerit ꝯrium in conſ.ſupra allegatis.
quia abunde ſupra reſpõſum fuit.¶ Circa teſtm magnifici domi
ni Petri de Medullione,& ſubſtitutionẽ in eo factã per quã voca
uit nobilẽ Aymarũ dictũ Lou Reynard.in certis bonis & poſt eũ
9 dem ei⁹ fratres,& ſuos † hæredes maſculos ipſorũ fratrũ, res nõ
videtur habere difficultatẽ,ꝙ hæredes maſculi ſubſtituti ueniũt
ordine ſucceſsiuo per uiã fideicõmiſſi,quia iſta uerba nullo mõ
patiuntur intellectũ vulgaris ſubſtitutionis, nã viuẽtis nulli ſunt
hæredes.l.2.ff.de hæred.vel ac.vend.l.in ſuis.ff.de lib. & poſthu.
l.quis ſuperſtitis.ff.de acq.hær.l.nec nos.C.de capti.ꝯřr ẽt exclu
ſis primo loco vocatis,puta per repudiationẽ aut aliã incapaci-
tatem,ipſi hæredes admitti nõ poſſent,iõ neceſſe eſt, intelligere
cenſeri uocatos hæredes per fideicõmiſſum.Qđ ſine dubio ꝓce-
dit,qa uerba ſubſtitutionis habent tractũ tpis in futurũ, nã vt di-
xi hæredes non pñt dici uocari niſi poſt mortẽ primo loco voca-
torũ,quia antea nõ ſunt hæredes , quo caſu vbi eſt tractus tẽpo-
ris in futurũ,doc.oẽs cõueniũt ſubſtitutionẽ factã ordine ſucceſ
ſiuo intelligi per fideicõmiſſum . Et in terminis noſtris ita tenet
Soci.in conſi.12.col.3.in tertio dubio.lib.3.eſt ẽt alia dictio ſigni
ficans tractũ tpis,ſ.dictio poſt,ibi,& poſt eundẽ,&c.vt no.Soci. i
d.conſ.15.& in conſi.44.col.5 poſt med.Curtius Iunior in d.con
ſi.48.col.2.ad fi.¶ Circa teſtm,& ſubſtitutionẽ magnifici do. Hu
10 gonis de Breſiaco dubitatur † quia fœminæ excluduntur & ſo-
lũ vocantur filij maſculi,an deficientibus maſculis deſcẽdenti-
bus ex maſculis admittantur filij maſculi deſcendentes ex fœmi-
nis?Breuiter puto ꝙ nõ,ex docto.Bartol.in l.liberorũ,col.5. in fi.
ver.quæro quid ſi filia.ff.de verb.ſign.Bald.in l.venia.C. de in ius
uoc.Ant.de But.in conſi.46.Rectè deciſum eſt.Pan.de Caſ. in cõ.
191 Nouiter reuocatur in dubiũ.col.2.circa med.& in conſ.300.
Viſo quodã proceſſu agitato corã arbitris.colũ.5.lib.5.Corn. in
conſi.57.col.pe.ad fi.in conſi.124.col.4.& in conſi.146.col. 4. li.
2.Brunus Aſtenſis in conſi.10.col.2.latẽ Iaſ.in l.Gallus. §. nũc de
lege,col.7.verſi.vlti.poſſet dubitari.ff.de lib.& poſthu.Soci.i cõ-
ſi.551.col.8.verſi.cõfirmatur iſta cõcluſio,lib.2. & in conſil.63.
col.1 n.circa med.lib.3.Dec.in conſ.85.ad fi.& in conſi. 311. col.
2.uerſi.& ꝙ non ueniãt.¶ Bene fateor ꝙ ſi maſculi deſcendentes
ex fœminis poſſent ſuccedere de iure cõmuni citra vocationem
teſtatoris,& eius bona tenerentur per extraneos nõ uocatos ab
ipſo Hugone,ꝙ tales maſculi poſſent admitti non obſtante ex-
cluſione,aut non uocatione ipſius Hugonis.ita declarat Deci.in
conſi.182.col.fi.ſed quod maſculi deſcẽdentes ex fœminis exclu
ſis admitti poſsint ex teſtõ Hugo. iure defendi non poteſt per ſu
pradicta.Grationopoli.9.Martij.1540.Aymo Crauetta de Saui-
liano.I.V.doctor.

SVMMARIVM.

1 *Sententia ferri non poteſt ſine cauſa cognitione.*
Iudex appellationis ab interlocutoria, qui cognouit de negocio principali,an debeat ſuper eo pronunciare.ibid.nu.1.
2 *Sententia in dubio præſumitur lata ex cauſa, ex qua proferri debebat.*
3 *Eluſorium actum non cenſetur quis facere.*
4 *Articuli omnino impertinentes admitti non debent, etiam cũ clauſula ſaluo iure impertinentium.*
5 *Opponens ſubreptionem contra reſcriptum tenetur illam probare.*
6 *Quando quis dicatur iudex in cauſa propria.*
7 *Aſſignatio ad ordinandum ſuper tota cauſa dicitur ſententia interlocutoria.*
8 *Interlocutoria nunquàm tranſit in rem iudi.reſpectu iudicis, & quando honeſtas ſuadet,iudex eam remanere debet, licẽt pars hoc petere non poſſit.*
9 *Iudex in caſu dubio eligere debet partem minus præiudicialẽ partibus.*

CONSILIVM XXIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Titi⁹
detẽtus ad inſtantiã ꝓcuratoris fiſcalis Seij
appellauit à denegatione relaxationis me-
diante cautione,ad curiã ſupremã Gratio-
nopolis , deinde in cã appellationis petijt
ſe relaxari , & diffiniri negociũ principale
ſimul cum articulo appellationis: cuius rei
gratia obtinuit reſcriptũ ab illuſtri dño gu
bernatore,ꝙ cognoſceretur ẽt de negocio principali ob cauſas
in reſcripti impetratione expreſſas, & articulos dedit ad nego-
ciũ principale reſpicientes,qui articuli fuerunt admiſsi & exa-
minati teſtes ſuper eis , q̇bus publicatis cũ peteret ordinari ſup
relaxatione facta fuit aſsignatio ad ordinandũ ſuper relaxatiõe
ad cras.Cæterũ,qa præcedunt aliæ aſsignationes ad ordinandũ
ſuper tota cã,quæritur an prius & ante oĩa debeat ordinari ſup
relaxatione iuxta nouiſsimã aſsignationẽ, an vero debeat ꝓnun
ciari

ciari ſuper tota cā, ſm aſsignationes præcedentes.¶ Breuiter cō-
ſidero ꝙ aſsignatio ad ordinandū ſuper tota cā, nō pōt intelligi
de negocio principali, ſup quo plenarie cognitū nō fuit, ſed ſum
1 matiè tm̄, ſnia † aūt ferri non dēt niſi ꝓcedente plena cauſæ co-
gnitione. l. 3. & l. fi. C. de ſent. ex peri. reci, l. 4. C. de accu. l. memine
rint. C. vñ vi. l. fi. C. ſi per vim uel alio. mo. ea. eccleſia ſanctæ Ma-
riæ. de conſti. c. nos in quenquam. 2. q. j. iō tota cā neceſſariò intel
ligitur de articulo appellationis, de quo articulo appellatiōis nō
dēt ſeparatim & duntaxat pronunciari, ſed ſimul cum negocio
principali ſequētibus fundamētis, primò per reg. l. de qua re. ff.
de iud. vbi iudicē oportet pronunciare de eo de quo cognouit,
ſed iā cognitū fuit d̄ negocio principali ſaltē ſummariè ꝑ admiſ
ſionē dictorum articulorū, quæ interlocutoria admiſsionis arti-
culorum tranſiuit in rē iudicata, ideo ex ea quæſitū fuit ius ipſi
appellanti. l. res iudicata. ff. de regulis iuris.¶ Et ſi dicatur illi arti
culi non fuerſit admiſsi in hoc, vt cognoſcerēt de negocio prin-
cipali, ſed ad effectū vt intelligeret curia an eſſet locus relaxatio
ni petitæ, rñdeo ꝙ ēt neceſſario dicendum eſt fuiſſe admiſſos ar
ticulos vt cognoſceretur de negocio principali, ꝯſiderando hoc
2 modo, ſnia † in dubio præſumitur lata ex cā ex qua proferri de-
bebat, iuxta no. in l. ſi quis ad exhibendū. ff. de excep. rei iud. Pau.
de Caſt. in conſi. 136. Viſis & conſideratis omnibus. col. fi. libr. 1.
Cot. in conſi. 126. col. 3. circa med. lib. 4. ſed articuli prædicti nō
poterant admitti ſolū ob cām relaxationis niſi voluiſſet curiā
ēt de negocio cognoſcere vt ſtatim probabo, igitur in dubio de
bēt cēſeri admiſsi ob eā cām ob quā admitti potuerunt, id eſt,
reſpectu cognitionis principalis negocij.¶ Qđ aūt ob cām rela-
tionis tm̄ admitti non poſſent, oſtēditur, nā articulus appellatio
nis nihil aliud continebat & cōtinet ꝙ iniuſtitiā uel iuſtitiam de
negatæ relaxationis, iō non poterat concedi relaxatio in cā ap-
pellationis, quin reuocarent geſta primi iudicis, nec poterat de
negari relaxatio i cā appellatiōis, qn ordinatio primi iudicis ꝯfir
maret, itaq; ſi curia i admiſsione articulorū ſolū habuiſſet reſpe
ctū ad cām relaxatiōis, vtrū eēt ꝓcedēda vel nō, illa admiſsio nō
videret legitima, qa erat appellatū ab īterlocutoria, ꝙ ea nouiter
deductis aut ꝓbatis impugnari nō poterat neq; iuſtificari. cle. ap
pellāti. de ap. ꝓinde interpretāda eſt illa admiſsio articulorū ut
lata dicat ſeu facta ad effectū vt cognoſcerēt ēt de negocio prin-
cipali, alias eēt ꝓumere iniuſtitiā i ordinatiōe curiæ, qđ eſt abſur
dū.¶ Et ſi dicatur curia ſi voluiſſet cognoſcere de negocio prin-
cipali, vtiq; admiſiſſet ēt primos articulos datos in prima inſtan
tia concernentes negocium principale & defenſiones ipſius ap-
pellantis. Reſpondeo clarè & realiter ꝙ petebatur relaxatio ſta-
tim & in continenti pendente iudicio appellationis, ſed curia vi
dens grauitatē criminum oppoſitorum licèt calumnioſe, noluit
ita repente & ſubito relaxationē concedere. & quia grauiora cri
mina referebantur in articulis datis in cā appellationis, voluit
prius fieri quandā ſummariā examinationē teſtium ſup ipſis arti
culis, vt cognoſceretur an ex veritate vel calumnia talia crimina
fuiſſent oppoſita, noluit aūt plenariā cognitionē facere de ne-
gocio principali, & primos articulos admittere, quia eo mō cau
ſa relaxationis in longius differebatur. & iſtā puto fuiſſe intentio
nē curiæ, maximè cū alia eſſe non poſſet, vt ſup. oſtendimus.¶ Et
ſi dicatur potuerunt admitti articuli ob aliā cām, ſ. ad iuſtifica-
tionē reſcripti impetrati per appellantē ſeu ad probandū narra-
ta in eo. rñdeo ꝙ iſtud poſſet procedere reſpectu articulorū pri
mo loco datorū in cā appellationis ſolū expreſsè ad cām iuſtifi-
cationis dicti reſcripti, ſed vltimi articuli nullo mō reſpiciūt cau
ſam iuſtificationis ipſius reſcripti, ſed principaliter facti & dati
fuerunt ob cām defenſionis ipſius appellantis, & ſic reſpectu ne
gocij principalis.¶ Secundu principaliter conſidero ꝙ illi articu
li nullo mō admitti potuerunt ſolū ob cām relaxationis ēt omiſ
ſa illa diſpoſitione iuris. clem. appellanti. de appellationibus, nā
poſito & nō conceſſo, ꝙ iudex a quo bene pronunciaſſet & rela
xationē petitā iuſtè denegaſſet ſm tenorem actorum, eius ordi-
natio nō poterat reuocari in cauſa appellationis ex nouis ꝓba-
tionibus ēt apparente innocentia ipſius appellantis per nouas ꝓ
bationes, eo quia primus iudex non ſimpliciter & omnino dene
gauit relaxationē, ſed ad tēpus, donec probationes factæ eſſent,
& ſic donec conſtaret de veritate vel mendacio oppoſitorum cri
minū, itaque intentio primi iudicis erat relaxare reum non pro-
bata criminū grauitate. Quo ita præſuppoſito, ſi curia admitten
do illos articulos ſolū habuiſſet reſpectū ad cām relaxationis,
magna iniuria videretur affectus primus iudex, quia ex probatio
ne articulorū per curiā admiſſorum nulla probari poterat iniu-
ſtitia primi iudicis cuius intentio clariſsima oſtenditur, ꝙ etiā i
eum caſum factarū probationū reū ipſe rexaſſet, iō non apparē
te iniuſtitia primi iudicis ex nouis probationibus factis in cauſa
appellationis, erat remittenda cauſa ad primū iudicem. c. ut de
bitus, de appel. conſequenter illa admiſsio articulorū erat oino
ſuperflua & eluſoria, ſi dicamus ꝙ curia in illa admiſsione arti-
culorum ſolum habuerit reſpectum ad cauſam relaxationis. Sed
3 non eſt veriſimile † ꝙ curia voluerit actum eluſorium facere. l. ſi
prætor. ff. de iudi. l. fi. ff. ne quid in loco publ. l. j. §. exceptiones. ff.
quarū re. ac. non da. l. cū alijs. in fi. C. de cura. furio. l. fi. §. non aūt.
C. de bonis quæ lib. Ex præmiſsis infertur neceſſario dicendum
eſſe ꝙ curia voluerit cognoſcere de negocio principali, ſequen-
do formā reſcripti, quia alias ſequerentur duo abſurda, primū ꝙ
voluiſſet ferre interlocutoriā ꝯ ius partis, ſm ꝙ voluiſſet facere
actū eluſoriū, quæ duo abſurda & inconuenientia clarè ſ. explica
uimus. Addo nūc tertiū abſurdū & inconueniens, quia arguere
contrarietas in procedendo nā inficiari non poſſumus quin ad-
mittendo articulos pertinentes ad principale negociū cœperit
curia cognoſcere de ipſo negocio principali, & tñ ſi nunc ꝓnun
ciaret duntaxat ſuper tota cauſa, id eſt, ſuper articulo appellatio
nis, & negociū principale fortè remitteret ad primū iudicē, aper
tè ſibi ꝯria eſſet, nā affirmaret ſe iudicē incompetētem reſpectu
negocij principalis, cū prius affirmauerit ſe competētē admittē
do articulos negociū principale concernentes, quæ abſurda in
tāto ſenatu præſumi non debēt.¶ Et ſi dicatur, iſti articuli nō fue
runt ſimpliciter admiſsi, ſed cū clauſula ſaluo iure impertinen-
tiū, quæ clauſula operatur vt admiſsio nō habeatur in cōſidera-
tione qñ articuli ſunt impertinētes. Bar. in l. ſi duo patroni. §. idē
Iulianus. in fi. ff. de iureiur. Bal. in l. fi. C. qui legi. perſo. reſpondeo
4 †ꝙ vbi articuli ſunt omnino impertinentes, admitti non debent
etiam cū clauſula ſaluo iure impertinentiū. gl. Bal. & doc. in ca.
cum contingat, in gl. 3. de oſ. dele. Iaſ. in d. §. idē Iulia. col. fin. ſed
articuli concernentes principale negociū erāt omnino & euidē
ter impertinentes reſpectu relaxationis tm̄, vt ſ. abunde oſtendi
mus, iō non eſt veriſimile quod curia voluerit admittere articu-
los omnino & euidenter impertinentes. Itaq; ut illa admiſsio di
catur iuſta, concludendum eſt quod curia intenderit cognoſce-
re de negocio principali, ſequendo formā reſcripti, quod ꝑ acta
ipſa legitur ſufficienter & legitimè iuſtificatum.¶ Tertiò princi-
paliter conſidero, poſito & nō conceſſo, ꝙ illa admiſsio articulo
rum facta fuiſſet gratia relaxationis tantum, tamen iſta relaxatio
nō petebat in cā appellationis principaliter, ut per eam diffinire
tur cauſa appellationis, ſed petita fuit relaxatio incidenter vt pē
dente cognitione principalis negocij appellans relaxaretur, cu-
ria aūt ſuper tali incidenti pronunciauit ſemel, denegando rela-
xationē etiā ob honorem feſtorū natalium, in qua pronunciatio
ne aperte declaratur animus ipſius curiæ, ꝙ intēderet cognoſce-
re de negocio principali, quia articulus appellationis ſatis vide-
batur diffinitus denegata relaxatione, vnde ſi non intendiſſet ul
terius ꝓcedere negociū principale, ſtatim remiſiſſet cām ad pri
mū iudicē.¶ Quartò pronunciari non dēt ſuper articulo appel-
lationis ſeparatim a negocio principali, & minus remitti cauta
poſito & nō cōceſſo ꝙ bene fuiſſet proceſſum per iudicē à quo,
quia petitur remiſsio ad inſtantiā partis aduerſæ, in qua probata
eſt calumnia ex oppoſitione falſorū criminum, nā oppoſita fuit
vis publica contra appellantem, ꝙ aggreſſus fuerit de uia publi
ca Sēpronium & tamen ex teſtibus appellantis conſtat totū con
trariū, ꝙ imò ipſe fuit inſultatus in publico itinere per ipſum Sē
pronium. Rurſus oppoſitū fuit crimen raptus ꝯ Iannam Vallinæ
& tñ ex teſtibus appellantis & proceſſu dictæ Vallinæ contra ip-
ſum appellantē ſatis probatur raptū nullum fuiſſe commiſſum.
Similiter oppoſitū fuit furtū contra illam Gayetæ, quæ ipſa fur-
tū cōmiſerat contra ipſum appellantē.¶ Præterea fuerunt reno
uata crimina de qbus pēdebat, & pēdet lis corā ſuprema curia
& alijs iudicibus, ideo ſi remitteretur cā ad inſtātiā calūnioſi ac
cuſatoris, reportaret calūniator cōmodū ex ſua malitia cū obuia
ri debeat calūnijs. cle. j. de re iud. ꝓinde odio accuſatoris calū-
nioſi retineri deberet cā.¶ Quintò ſatis vr̄ probari iniuſtitia iudi
cis a quo, dū relaxationē denegauit donec factis probationibꝰ,
ergo uidetur præſupponere ꝙ nullæ præcederent probationes
contra ipſum reū, & ſic ꝙ iniuſte fuerit captus.¶ Et ſi dicas, intel
lexit iudex de probationibus ſolenniter factis, reſpondeo, ꝙ ex
informationibus ſumptis parte non uocata, ſatis poterat iudex
videre, an eſſet locus relaxationi vel non, ideo iniuſte videtur
prorogaſſe cauſam relaxationis in tempus futurarū probatio-
num,

num, ſed eſt veriſimile. ꝙ ideo expectaret futuras probationes,
quia videret illas informationes eſſe leues & modici effectus, quę
veriſimilitudo ſatis arguitur ex probationibus factis in cauſa ap-
pellationis pa te ipſius appellantis, per quas apparet de falſitate
& calumnia plurium criminum oppoſitorum per accuſatorē ſeu
procuratorem fiſcalem. & ſi fuiſſent admiſsi etiam articuli dati in
prima inſtantia, idē fuiſſet probatū circa alia crimina calūnioſe
oppoſita. ¶ Planè licèt admiſsi non fuerint illi articuli primæ in-
ſtantiæ, tamen præſumendum eſt de calumnia contra ipſum pro-
curatorem fiſcalem, etiam circa alia crimina. regula ſemel malus
de reg. iuris lib. 6. & in ſpecie de calumniatore. tradit Spe. in titu.
de accu. verſi. item ꝙ eſt ſemel. ¶ Scato non videtur diffiniendus
articulus appellationis ſeparatim à negocio principali propter
formam reſcripti producti, quod reſcriptum non videtur impu-
5 gnatum ex vitio obreptionis aut ſubreptionis, † quia ex actis ap-
paret non fuiſſe expreſſam aliquā falſitatem, & ſi pars velit dicere
aliquid fuiſſe tacitum quod exprimi debuiſſet, illud tenetur pro-
bare. Abb. in conſi. 70. col. 2. lib. 2. quæ reſcripti impetratio maxi-
mè fundatur in cauſis ſuſpitionum, & inter cæteras, quia dñs loci
6 eſſet iudex in cauſa propria † reſpectu domus fortis de qua prin-
cipaliter agitur, quinimmo etiam reſpectu criminū oppoſitorum
diceretur iudex in cauſa propria conſtituit procuratorē, & nomi
ne ipſius iudiciū totū tractatur. ita in terminis tradit Oldr. in cōſ.
301. Breues allegationes. circa princ. & in conſi. 303. Breuis reſpō
ſio. verſic. ad id quod dicitur. & hæc cauſa ex eo autem ſolum, ꝙ
exactio pœnę ad dñm pertinet ratione officij, non poteſt dñs re-
cuſari vt reſpectus. Old. in conſi. 302. hæ ſunt breues. col. 1. vbi ſe
cus ſi exactio pœnæ pertinet ad aliquē vt priuatū non ratione of-
ficij. ¶ Nec obſtat illa renunciatio inſtantiæ facta per ipſum dñm
in cauſa appellationis reſpectu homagij dictę domus fortis, quia
reſpondeo duobus modis. Primo ꝙ nō potuit renunciari inſtan-
tiæ ſolū, niſi renuncietur toti iuri reſpectu dicti homagij, vt habe
tur in l. poſtquàm liti. C. de pact. Secundo reſpōdeo ꝙ illa renun-
ciatio fuit facta nimiū tardè poſt impetratū reſcriptū & quæſitū ius
ipſi impetranti, quod ius tolli non poteſt ex facto & renunciatio-
ne partis aduerſæ. l. fi. ff. de pact. regula ius noſtrū. ff. de regu. iuris.
Quinimmo ex tali renūciatione grauior naſcitur ſuſpicio contra
partem aduerſam, quæ vidēs cauſam homagij ſibi nocere quòad
remiſsionem cauſæ, cupiens omnibus modis cauſam remitti, ad re-
nunciationē illā conuolauit. ¶ Non obſtat modo aſsignatio præ-
cedens ad ordinandū ſuper tota cauſa, quia fuit reuocata per ſe-
quentē aſsignationē ad ordinādū ſuper relaxatione ac eras, quæ
7 reuocatio fieri potuit & debuit, quia † illa aſsignatio ad ordinan
dū ſuper tota cauſa fuit quædā interlocutoria reuocabilis de ſui
natura, vt in terminis no. Alex. in l. quod iuſsit, col. pen. ff. de re iu-
di. & in conſi. 72. col. 1. libro 3. Dec. in c. quū contra, colu. 14. ſuper
glo. in verbo productiones. de proba. Iaſ. in l. admonendi, colum.
31. in rep. col. 29. ff. de iureiur. in l. patre furioſo, colum. 4. ff. de his
qui ſunt ſui vel alie. iuris, & in l. cū procurator. §. 1. col. pe. ff. de op.
no. nuncia. in quibus locis habetur ꝙ ſi iudex poſt concluſionem
in cauſa, fecerit aliquē actū contrariū concluſioni tacitè cēſetur il
lā concluſionē reuocare. & ꝙ iudex poſsit & debeat talē aſsigna
tionē aut cōcluſionē in cauſa reuocare, tradit Rota deciſ. d. 358.
in antiq. ſequitur Aufre. in deciſ. Toloſ. q. 14. vbi Aufrer. quòd ſi
pars petit reuocari concluſionē in cauſa quia velit producere iu
ra, iudex debet mandare ꝙ producat, & ſi videat iura producta
facere ad cauſam, debet reuocare concluſionē. ¶ Nec dicatur ꝙ il
la aſsignatio ad ordinandū ſuper tota cauſa tranſierit in rē iudi-
8 catā, quia † reſpectu iudicis interlocutoria nunquam tranſit in rem
iudicatam, quinimmo quū honeſtas ſuadet, debet iudex talem in-
terlocutoriam reuocare, licèt pars hoc petere non poſsit. Cor. in
conſi. 74. col. fi. lib. 3. pulchrius in conſi. 117. col. 2. lib. 4. à fortiori
ſi iam reuocauerit, talem reuocationem tollere non debet. l. patre
furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. Honeſtas aūt reuocādi
illā aſsignationē factā ad ordinandū ſuper tota cauſa latiſsimè ſu
pra fuit demonſtrata. Ex quibus cōcludendū videtur eſſe pronun
ciandū ante omnia ſuper relaxatione petita, deinde plenariè co-
gnoſcendū de negocio principali, admittendo oēs articulos etiā
datos in prima inſtantia pro defenſionibus ipſius appellantis. Et
ita de iure reſpōdeo, ſaluo iudicio curiæ huius ſupremæ, quæ in
9 caſu dubio negociū principale retinere debet, quia † illa retentio
eſt minus damnoſa vtriq; parti. Bal. in conſi. 192. Proponitur ꝙ in
quadam ciuitate. col. fi. lib. 2. Pau. de Caſt. & Moder. in l. 1. ff. ſi quis
cautio. Deci. in conſi. 162. colum. 2. Gratianopoli. 7. Martij. 1540.
Aymo Crauetta de Sauiliano Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 De euictione nō agitur quādo euincitur res ex facto autoris agē
tis de euictione, vel quando euincitur res ſecundū naturā ſuā.
2 Repudiatio hæreditatis inducitur ex uerbis ennunciatiuis.
3 Per diuiſionem contrariam teſtamento inducitur renunciatio
ipſius teſtamenti.
4 Renuncians redire non poteſt ad ius renunciatum.
5 Impugnare dicitur teſtamentum, qui non ſeruat in eo diſpoſita.
6 Hæreditas addita repudiari poteſt in præiudicium repudiātis.
Renunciatio beneficij eccleſiaſtici minus legitimè facta nocet
renuncianti. ibidem. num. 6.
7 Onere multiplici grauari quis non debet.
8 Fideicommiſſo cenſetur renunciatum per diuiſionem, in qua al
ter alteri poteſtatem dat alienandi bona diuiſa.
9 Conſentiens alienationi rei ſuæ ſibi præiudicat.
10 Conſenſus ſemel præſtitus amplius reuocari non poteſt.
11 Prohibitio alienationis feudi eſt fortior quàm ſit prohibitio aliē
nationis fideicommiſsi, quia feudum alienari non poteſt ex
cauſa dotis, ſecus in fideicommiſſo.
12 In reſtitutione fideicommiſsi ſolum ueniunt bona quæſita iudicio
teſtatoris.
13 Poſitus in conditione cenſetur uocatus ex coniecturis.
Res præſumitur accepta ex cauſa magis utili. ibidem. n. 13.
14 Noua cauſa dicitur rōne alterationis quādo antiqua alteratur.
15 Euicta fideicommiſſo ex facto autoris agitur de euictione quan
do fideicommiſſum fuerat remiſſum.

CONSILIVM XXIIII.

DIVINO ſubſidio es corde poſtulato. Nobi
lis Giletus Richardi de ſancto præiecto inſti
tuit Antonium eius filium hęredem particu
larem in caſtro de Vaulx, cui decedenti ſine
liberis ſubſtituit Ludouicū etiā eius filium,
& hæredem vniuerſalem, qui Antonius de-
ceſsit relictis Petro & Franciſco eius filijs,
& hæredibus teſtamentarijs, videlicet Petro
hærede particulari in dicto caſtro de Vaulx, & Franciſco hærede
vniuerſali, quæ tamē inſtitutio vniuerſalis videtur eluſoria, ſi qui
dem non poſsidebat Antonius alia bona præter caſtrū prædictū
de Vaulx. ſimiliter deceſsit dictus Ludouicus frater Antonij inſti
tutis ſeu alias ſubſtitutis prædictis Petro, & Antonio eius nepoti-
bus ex Antonio fratre qui Petrus & Antonius poſt mortem An-
tonij patris & Ludouici patrui venerūt ad diuiſionē bonorū hæ-
reditariorū, in qua diuiſione caſtrū de Vaulx cū quibuſdam alijs
bonis peruenit ipſi Petro, & alia bona peruenerunt ipſi Franciſco,
poſtea mortē Petrus ſine liberis, cuius bona poſsidenē ꝑ magnifi-
cā dñam Annā de Aibigini dñam Vallis cāun habentē ab ipſo Pe
tro. quo mortuo nobilis Frāciſcus eius frater egit corā magnifica
curia Gratianopolis ad bona eius fratris defuncti contra ipſam
dñam Vallis ex ſubſtitutione appoſita in teſtamēto dicti nobilis
Antonij ſui patris, in quo iudicio lata fuit ſententia in fauorē di-
cti nobilis Frāciſci, & declaratū ac pronunciatū eſſe locū ſubſti-
tutioni prædictæ. Modò in cā executionis dictæ ſententiæ ipſe no
bilis Franciſcus entēdit recuperare & cōſequi caſtrū prædictū de
Vaulx. ¶ Excipitur ꝙ ipſe nobilis Franci. reſpectu dicti caſtri de
Vaulx tenetur de euictione ex forma & tenore inſtrumenti diui-
ſionis, ideo ꝙ repelli debet per regulā l. vindicantē. ff. de euictio.
quæritur quid iuris? ¶ Videretur dicendū prima fronte quod ip-
ſe nobilis Fran. de ſancto Præiecto non teneatur de euictione, du-
1 plici ratione. prima, † quia iſtud caſtrū videtur euinci ex facto &
ſubſtitutione autoris ipſius nobilis Petri, id eſt, ex ſubſtitutione fa
cta per nobilem Anto. eius patrē, quo caſu ceſſat obligatio de eui-
ctione. Barto. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 1. q. ff. de verbo. obli.
vbi etiā per alios doct. Secunda ratio, quia illud caſtrū de Vaulx
videtur euictū ſui naturā ſuā, quia erat ſubiectū reſtitutioni fidei
cōmiſsi, de quo notitiā habebat ipſe Petrus de tēpore diuiſionis,
ideo non videtur locus iudicio euictionis. gl. Bar. & doc. in l. ſi fa-
miliæ. C. famil. erci. late Alexan. in conſi. 11. lib. 5. Aret. in conſi. 3.
Deci. in conſi. 411. col. 2. ¶ Quibus tamen non obſtantibus con-
trariū puto de iure verius, ꝙ caſtrum prædictū de Vaulx reſtitui
non debet ob cauſam dicti fideicōmiſsi ſequentibus fundamen-

tis.Primo, quia in diuiſione prædicta fuit renunciatū per ipſum
Franciſcū teſtamento paterno expreſſè & tacitè. expreſſe per ver
ba enunciatiua in quibus declarauit, ꝙ non tenebatur acceptare
2 hæreditatē paternā,† quæ verba enunciatiua præiudicant, cū re-
pudiatio hæreditatis dependeat a poteſtate patris. Bart. in auth. ſi
quis in aliquo documento, col. fi. verſi. iuxta prædicta quæro. C. de
eden. in l. ſciendū, col. 2. ff. de verb. obl. & in l. ſi ſortè. ff. de caſtr. eu.
pecul. quod ſine dubio procedit, qa ſolū agitur de declarāda vo-
luntate ipſius Franciſci nolentis acceptare hæreditatē patris, quę
voluntas optimè declarat ex verbis enūciatiuis Bar. in l. gerit, co.
4. verſi. circa fin. ff. de acqui. hære. Mathæſilan. nu. 34. Dec. in conſi.
35. col. 2. ¶ Tacite ēt fuit renunciatū teſtamēto paterno ex facto
diuiſionis cōtrario ipſi teſtamento, nā per teſtam Antonij patris,
Franciſcus erat hæres vniuerſalis & inſolidū tenebat ad onera hę
reditaria, Petrus aūt erat hæres particularis, qui reſpectu onerū
habetur loco legatarij. l. quotiens. C. de hære. inſti. Sed per diuiſio
nes factas inter ipſos fratres vnuſquiſq; factus eſt hæres pro dimi
dia æqualiter & onera hæreditaria æqualiter inter ipſos diuiſa qđ
factū diuiſionis nullo modo ſe cōpatitur cū ipſo teſtamento, ideo
3 † per talē diuiſionē contrariā teſtamento, renunciatū cēſetur ipſi
teſtamēto. l. j. C. de furtis, l. j. C. ſi ſeruus exte. Bal. in cōſ. 52. Literis,
col. fi. lib. 5. Rom. in cōſi. 350. col. 4. in. 2. dubio. nā Franciſcus hæ
res inſolidū admittēdo Petrū fratrē ad hæreditatē pro dimidia,
in neceſſariū antecedens cenſetur renunciare teſtamēto patris, ſi-
militer Petrus obligādo ſe ad onera hæreditaria pro dimidia, ad
quæ nō tenebatur ex forma teſtamenti per quod fuerat relictū ca
ſtrū de Vaulx ſine oneribus, neceſſario cenſetur renunciare fauo-
ri ſuo & teſtamento paterno; oā ex cōtraſactione inducit renūcia
tio. c. ex literis. de tranſac. c. ex ore, de his quę fiunt à main. par. ca.
c. dilecto. de præbē. quæ ēt renunciatio neceſſariò arguitur, quia
loco dicti caſtri de Vaula, quod inſolidū tenere poterat ex teſta-
mēto patris, plura bona remiſit Franciſco eius fratri de alijs bo-
nis pertinentibus ad ipſum Petrū ex alia cā, in tm̄ ꝙ effectu conſi
derato ipſe Petrus dici pōt ſolū habuiſſe dimidiā partē in caſtro
prædicto de Vaulx, quæ res fieri nō potuit citra renunciationē iu-
ris cōpetentis ex teſtamēto paterno vtriq; fratri. pro quo vē tex. in
terminis in l. illud. ff. de acqui. hær. vbi ſi hæres inſtitutus ad quē
ēt ab inteſt. pertinet hæreditas, addeat hęreditatē ab inteſt. cenſe
tur teſtamento renunciare. tradit Corn. in conſi. 78. col. pe. lib. 1.
ſimiliter videmus ꝙ recipiens ſecundā præbendam in eadē ec-
cleſia cenſetur primę renunciare, cū duas prębēdas in eadem ec
cleſia habere non liceat c. literas, de præbē. c. j. de cōſuetud. lib. 6.
Idē in alijs beneficijs incōpatibilibus, quia per adeptionē ſecun
di cenſetur primo renunciatum. c. de multa, de præb. cle. gratiæ,
de reſcrip. quod procedit etiam ſi illicitè ſm beneficium recipia
tur. Old. in conſi. 218. Gratia. col. 2. itaq; cum renunciauerit† ipſe
Franciſcus teſtamento paterno, non pōt ad illud redire, & fidei-
commiſſum ex eo petere. l. quæritur. §. ſi vēditur. ff. de ædil. edi. l.
ſi maritus. §. ſi negauerint. ff. de adulte. l. non videtur. ff. ſi quid in
fraudē patro. l. poſtquam liti. C. de pact. l. fi. C. de remiſ. pign. c. ex
5 tranſmiſſa, de renuncia. c. ex ore, de priuile. & iſti† fratres non ſer
uando iudiciū paternum in ſuo teſtamento, dicuntur aliud impu
gnaſſe. Bal. in conſi. 356. Licèt allegatum. col. j. in fi. lib. 4. per tex.
in l. ex his. ff. de excuſa. tut. proinde non poteſt nobilis Franciſcus
ſe iuuare ex teſtamēto impugnato. l. poſt legatū, vbi Bar. ff. de his
quibus vt indi. regula ex eo, de reg. iuris lib. 6. & ſi dicatur iā fuit
iudicatum eſſe locum ſubſtitutioni, reſpondeo ꝙ fuit appellatū
ſeu recurſum. ¶ Amplius dico, ꝙ ſi iſti fratres adiea audiuiſſent
6 † hæreditatem patris ex eius teſtamento, potuiſſent tū eam repu-
diare ex teſtamento in eorum præiudicium, licèt non in præiudi
ciū creditorum aut legatariorum. Ange. de Peruſio inter conſilia
Bal. in conſi. 403. Ioannes. col. 3. in tertio dubio. lib. 3. ſimile vide-
mus in eo qui renunciat beneficiū eccleſiaſticū in fauorē alterius
non ſeruata ſolennitate, nam valet renunciatio in præiudiciū re-
nunciantis, licèt non valeat in fauorē eius cui fit renūciatio. Pau.
de Caſt. in conſi. 271. Viſo tenore ſupraſcriptæ bullæ. col. 2. lib. 2.
¶ Secundò principaliter arguitur non eſſe locū ſubſtitutioni præ
dictæ, nam Petrus fuit grauatus in diuiſione de qua ſupra, cōcan
do effectualiter caſtrum de Vaulx eius fratri modo ſupra conſide
rato & obligando ſe ad onera hæreditaria ſui patris, ad quæ non
tenebatur vt ſupra oſtendimus, ideo reuelari debet in alio vt por-
tio eius oneri reſtitutionis non ſubiaceat. l. eum qui, in prin. ff. de
7 iureiur. neq; †grauari quis debet onere tā multiplici. l. Titia. §. qui
inuita. ff. de leg. 2. l. nauis. §. eum autē. ff. ad legē Rhodiam de iac.
l. in cola. & l. fi. §. item reſcripſerunt. ff. ad municipa. ¶ Tertiò, poſi

to & non conceſſo, ꝙ fuiſſet locus ſubſtitutioni prædictæ & fidei
commiſſo de quo ſupra, tū ipſum fideicommiſſum fuit remiſſum
8 † per inſtrumētum diuiſionis factæ inter ipſos fratres, in qua poſt
factae adiudicationes bonorū vnicuiq; ipſorū fratrū, alter alteri
poteſtatē dedit alienandi ipſa bona ipſis adiudicata ſeu pertinen-
tia, quo caſu cenſetur remiſſum fideicommiſſum ſecuta alienatio
ne, in tm̄ ꝙ bona alienata reuocari nō poſſunt ab eo i quē fuerūt
alienata. Bar. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres, in octaua q. vbi etiā
alij doct. ff. de verbo. ob. Bal. in conſi. 89. do. Thomas Afinarius, in
quarto puncto. lib. j. Alex. in conſi. 158. col. 5. lib. 2. & in cōſi. 8. lib.
5. late Soc. in conſi. 43. lib. 4. Cor. in conſi. 144. col. fi. libr. 3. Dec. in
conſi. 11. col. 5. circa fi. verſi. & diſcurrendo. quicquid aliter nouiſ
ſimè teneat Gozadinus in con. 36. col. fi. & in conſi. 45. col. 5. in fi-
ne ſecundi dubij, cuius opinionis ratio naturalis & fundamenta-
9 lis eſt, quia conſentiens† venditioni ſeu alienationi rei ſuæ ſibi pręe
iudicat vt alienationē eiuſmodi reuocare nō poſſit, ſed perdit iu
ra ſua per talē conſenſum. l. ſi ſeruus cōis. ff. de dona. inter virū &
vx. l. apud Celſum. §. quæſitū. ff. de exce. dol. l. ſi fideiuſſor. §. pater.
ff. de fideiuſ. l. omnibus. §. nihil. l. ſi fundum per fideicommiſſum.
ff. de leg. j. l. codicillis. §. inſulā. ff. de le. 2. l. mater. C. de rei vendi. l.
2. C. de remiſ. pig. c. j. §. Titius. el j. ſi de feu. fuer. contro. inter do.
& agna. c. j. §. præterea. quibus mod. feudum amit. ideo ſi uterque
frater alteri cōſenſit circa alienationē aut diſpoſitionē partis ſuę
iniquū videret ſi res ita alienata ex conſenſu fratris, per ipſum fra
10 trē reuocari poſſet, nam quod† ſemel placuit amplius diſplicere
nō pōt. regula, ꝙ ſemel, de reg. iur. lib. 6. nec pōt reuocari conſen-
ſus ſemel præſtitus. l. per feudū. ff. de ſeru. ruſti. prædio. l. in diē. ff.
de acqua plu. ar. l. de acceſſionibus. §. fi. ff. de diuer. & tempo. præ
ſcrip. l. j. §. prodeſt aūt, ver. vnde ſi quis. ff. quorū leg. l. fi. C. cōmu.
prædin. gl. in c. cū nō ignores, in gl. pe. de præben. et in c. requiſiti,
de ſponſal. ¶ Ex quibus apparet iſtā opinionē eſſe de iure veram,
& cōem, quā ēt tenet Curt. ſenior in cōſi. 64. col. 8. i fi. & licèt mor
deatur per Aret. tū de eo nō eſt curādū, maximè qa fuit ſibi con
trarius, & cōtrariū tenuit in cōſi. 3. col. 2. vbi loquit in diuiſione bo
norū feudaliū, & ſic ſubiectorū reſtitutioni in fauorē agnatorum
ex ipſa natura feudi, & tū vult ꝙ cenſeat remiſſum ius, feudū alie
natū reuocādi, qñ in diuiſione bonorū feudaliū, quā faciūt agna
ti inter ſe, mutuo poteſtas ſeu conſenſus concēditur bona diuiſa
alienādi, per tex. in d. c. j. ſi de feudo ſuer. cōtro. inter do. & agna.
& c. 1. §. præterea, quibus mo. feu. amit. & ſi nulla rō diuerſitatis
aſſignari pōt inter bona feudalia & alia ſubiecta fideicōmiſſo, im
mo facilius debet cenſeri remiſſum ius fideicommiſſi quàm feu-
11 di, quia prohibitio† alienationis feudi eſt fortior quàm ſit prohi-
bitio alienationis fideicōmiſſi. patet quia feudū alienari non pōt
etiā ex cauſa dotis. c. j. §. donare, in tit. qual. olim feudū alie. po. c.
nuper. de dona. inter virum & vxo. Soc. in conſi. 19. col. 4. verſ. nec
obſtat ſecundum Bal. libr. j. Deci. in conſil. 586. in princ. & tamen
bona ſubiecta fideicommiſſo poſſunt alienari, ex cauſa dotis.
Auth. res quæ. C. cōmu. de leg. itaq; ſi poteſtas data circa alienatio
nē bonorū feudaliū in contractu diuiſionis præiudicat ve per. eā
remiſſum cenſeatur ius feudi ſecuta alienatione, quantò fortius
præiudicabit poteſtas data circa alienationē bonorū fideicōmiſ-
ſo ſubiectōrū, quæ facilius alienantur. ¶ Amplius dico ꝙ licèt in
diuiſione non detur poteſtas alienandi, ſi tamen verba remiſſio-
nis ſint aliunde ampla & prægnantia, puta quia diuidentes remit
tunt iura quōcunq;, & qualitercunq; cōpetentia & competitura,
adhuc cenſetur remiſſum ius fideicōmiſſi conditionalis. Dec. in
conſi. 287. colum. pen. Curt. Iunior in conſi. 49. col. 5. Soc. in d. cōſ.
43. lib. 4. col. 2. Ex alio cenſetur remiſſum fideicommiſſum ex illis
verbis tam prægnantibus, quia alias nihil operatur. Barto. in d. §.
duo fratres, in ſext. q. Alex. in conſ. 102. colum. 4. in fi. lib. 6. Curt.
ſenior in conſ. 64. col. 19. Soc. in conſ. 43. colum. 2. verſ. item & 2.
multum operaretur. libro 4. Dec. in conſ. 287. in fi. & in conſ. 345.
Cur. Iunior. in conſ. 49. colum. 5. Ex quo fundamento res videtur
clara, & extra omnem dubitationem. ¶ Quartò, poſito & non
conceſſo, quòd locus eſſet ſubſtitutioni prædictæ, nec fideicom-
miſſum remiſſum diceretur, adhuc tamen in reſtitutione aſſerti fi
deicōmiſſi non veniret caſtrū prædictum de Vaulx, quia in reſtitu
12 tione † fideicōmiſſi ſolū veniunt bona quæſita iudicio teſtatoris
qui fideicōmiſſum reliquit, non aūt bona aliunde quæſita & ob-
uenta. l. cohæredi. §. cū filiæ. ff. de vulg. l. 3. §. vxor. ff. de dote præ-
le. l. debitor. §. fi. ff. ad Trebel. Pau. de Caſtr. in conſil. 67. Viſa facti
narratione. in 5. dubio, lib. 2. Alexan. in conſi. 201. in prin. & latius
in conſi. 207. col. 3. libr. 6. ſed iſtud caſtrum de Vaulx fuit quæſitū
ipſi Petro non ex teſtamento ſui patris, ſed ex teſtamento nobilis

13 Giletti ant paterni in quo fuit vocatus tanq́ poſitus in conditio-
ne & concurrentibus alijs coniecturis de quibus per Moder. ma
ximè dñm de Ripa in l. Centurio. ff de vulg. curia Grationo polis
dec. 299. ex quo teſtamento nobilis Giletti præſumitur Petrũ ac-
ceptaſſe caſtrum ipſum de Vaulx, tanquàm ea cauſa magis vtili,
& minus oneroſa. Alex. in conſi. 8. col. 4 verſi. nec etiam probatur
agnitio. lib. 3. arg. l. 3. ff. de ſolutio. nec dici pôt acceptatũ ipſum ca
ſtrũ ex teſtamento paterno à cuius forma & tenore receſſum fuit
in diuiſionibus prædictis. ¶ Rurſus dici nõ pôt caſtrũ prædictum
fuiſſe quæſitũ ex teſtamẽto Antonij etiã ceſſante ſubſtitutione, &
vocatione dicti nobilis Giletti, ſed diceret quæſitũ ex titulo diui-
14 ſionis factæ inter ipſos fratres, nã alterata forma dicti teſtamen
ti Antonij p cõtractũ diuiſionis dr̃ haberi res ex nouo iure, & ex
titulo diuiſionis, nõ aũt ex teſtamẽto alterato. l. ius aũt ciuile, vbi
gl. & doc. ff. de iuſti. & iure. c. de cauſis, vbi no. de offi. deleg. Soci.
in conſi. 27. col. 3. poſt. med. verſi. 3. probatur. lib. 3. in quibus locis
habetur, q̀ vbi primæ dispõni aliqd additur vel detrahitur, dr̃ no
ua diſpoſitio. In propoſito aliquid multa fuerunt addita, & detra
cta teſtamẽto Antonij per diuiſionẽ pdictã circa caſtrũ de Vaulx,
ergo illud dicetur haberi ex cauſa diuiſionis tanq́ ex titulo no-
uo, non etiã ex teſtamento paterno quòad præiudiciũ ipſorũ fra-
trũ diuidentiũ & ita alterantiũ formã & tenorẽ teſtamenti pater-
ni. ¶ Supereſt, vt reſpondeamus ad contraria, quæ ex præmiſsis ſa
tis quidẽ apparet ſublata, tñ ad maiorem declarationem reſpon-
deo in ſpecie. & ad primũ argumentũ reſpondeo, quod iſtud ca-
ſtrũ poſito & non conceſſo, cõprehenderetur in fideicõmiſſo de
quo ſupra, nõ tamen diceretur euinci ex facto authoris ipſius no
bilis Petri, nam euinceretur ex teſtamento patris ipſius Petri ſm
formã ſententiæ prolatæ per magnificũ ſenatũ Delphinatus ſi in
caſtro prædicto Petrus haberet cauſam ab eius patre & ex eius te
ſtamento, ſed nobilis Antonius ſuper cuius teſtamento fundatur
ſententia, nõ dicitur autor ipſius Petri, quia Petrus ab eo cauſam
non habet ſed à Giletto vel ab eius fratre diuidente ſeu ex cauſa
diuiſionis prædictæ vt ſupra oſtendimus. ¶ Secundò reſpondeo
quòd argumentũ nõ procedit facta remiſsione fideicõmiſsi, nã
2 tunc agi poteſt de euictione licèt euincatur res ex facto autoris.
Cor. in conſi. 150. col. fi. lib. 3. facit idẽ Cor. in cõſi. 42. ad fi. lib. 4.
¶ Non obſtat ſm argumentũ, de natura rei, quia negatur iſtud ca
ſtrũ Vaulx eſſe ſubiectũ fideicõmiſſo per ea quæ ſupra diximus,
ſecundò reſpondeo quòd argumẽtũ iſtud nõ procedit qñ natura
rei fuit alterata & ab ea receſſum ex conſenſu præſtito circa alie-
nationẽ talis rei, vt abũdè ſupra declarauimus, maximè allegan-
do Aret. in d. conſ. 3. col. 2. Ex quibus concludo in fauorem ipſius
dñæ Vallis, & ita de iure reſpõdeo, ſaluo ſaniori iudicio. Gratio-
nopoli. 5. Martij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſul.

S V M M A R I V M.

1 *Clauſulæ appoſitæ in teſtamẽto debẽt intelligi rebus et terminis ſic ſtantibus, & quandiu ipſum teſtamentum non reuocetur.*

2 *Reſtringi debent clauſulæ generales & amplæ ſecundum naturam actus.*

3 *Clauſulæ acceſſoriæ nõ immutant naturã principalis diſpõnis.*

4 *Odioſa dicitur diſpoſitio & contra bonos mores, per quam libera teſtandi facultas reſtringitur.*

In caſu dubio non eſt præſumendum noluiſſe teſtatorẽ aliquid odioſum. ibidem, nu. 4.

5 *Per clauſulas generales non cenſetur quis uelle ſeipſum ligare.*

6 *Diſpoſitio teſtatoris ita intelligi debet vt minus recedatur à iure communi quàm ſit poſſibile.*

Voluntas teſtatoris eſt ambulatoria uſque ad extremum uitæ ſpiritum. ibidem nume. 6.

7 *Interpretatio capi non debet per quam actus vitiatur.*

8 *Satis eſt habere regulam iuris pro ſe, et allegans exceptionem à regula, tenetur eam probare.*

9 *Sine lege loqui non debemus, & ius allegans, illud tenetur probare, ſiue ſimus in affirmatiua ſiue negatiua.*

10 *Clauſula derogatoria nõ intelligitur ĩ teſtamẽto niſi inter liberos.*

11 *Satis eſt conſtare de uoluntate teſtatoris ut per ſecundum teſtamentum tollatur primum habens clauſulam derogatoriã, & ubi primum teſtamentum habet clauſulam derogatoriam tacitam facilius tollitur per ſecundum, quàm ſi haberet clauſulam derogatoriam expreſſam.*

12 *Quando teſtator ſcribit & ſubſcribit ſecundum teſtamentũ manu propria, ceſſat timor inſtigationis, et ſubornationis, ideo facilius tollitur primũ teſtamentum habens clauſulã derogatoriã.*

13 *Argumentum ualet à communiter accidentibus, etiam vbi agitur de crimine ciuiliter.*

Scribens & ſubſcribens manu propria nõ poteſt allegare ignorantiam, immo ſola ſubſcriptio excludit allegationem ignorantiæ, nume. 13.

14 *Reuocatio teſtamenti requirit eandem ſolennitatem, quam ipſum teſtamentum.*

15 *Probatio ſemiplena non ſufficit in teſtamentis, etiam ſi unus tantum teſtis deficeret.*

16 *Maritus donans quãdã bona extraneo reſeruato uſufructu ſibi & vxori ſuæ, an ualeat reſeruatio in fauorem vxoris.*

Donatio inter uirum & vxorem non ualet etiam reſpectu fructuũ, licèt conferatur donatio poſt mortẽ donatoris ibidẽ. n. 16.

17 *Tertio acquiritur ſine acceptatione in caſu l. quotiens. C. de dona. quæ ſub modo.*

Donatio cauſa mortis abſenti fieri non poteſt. ibidem. nu. 17.

18 *In contractu innominato partis præſentia non requiritur.*

19 *Inſtitutio generalis nõ comprehendit bona hæredis, nec bona alteri donata etiam reuocabiliter, niſi expreſſe dicatur.*

20 *In dubio nõ cẽſetur quis ſẽſiſſe de re aliqua illicita aut prohibita.*

Reuocatio facta in ultimis codicillis non trahitur ad bona alteri donata in primis codicillis cũ iuramẽto. ibidem. num. 20.

21 *Proprietas an cenſeatur relicta quãdo teſtator legat uxori uictũ & ueſtitum, ita quod teneatur bene regere, & adminiſtrare bona, nec ea alienare poſſit niſi in caſu maximæ neceſſitatis.*

22 *Denominatio legati ſit à uerbis, modo effectus non repugnet.*

23 *Alimentarius tenetur operari ad utilitatem & fauorem hæredis, in cuius domo percipit alimenta.*

24 *Legatum interpretari debet ut hæres cenſeatur minus grauatus quam ſit poſſibile.*

25 *Voluntas teſtatoris dubia interpretatur ſecundum id quod eſt veriſimilius.*

26 *Verba, ita tamen, vim habent limitatiuam, & reſtrictiuam ad præcedentia.*

27 *Quando teſtator relinquit uſumfructũ vxori pro ſua indigentia, vxor ſolum uſum conſequi poteſt.*

28 *Quando teſtator relinquit uſumfructũ alicuius rei alicui, deinde cõmittit cuſtodiã ipſius rei alteri, ſolũ cenſetur vſus legatus.*

29 *Diſpoſitio teſtatoris interpretari debet, vt trahatur ad caſum magis neceſſarium.*

30 *Omnia uerba legati intelligi debent ſecundum eius principiũ, quia talia ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant.*

31 *Quãdo fructus nõ ſuffi iũt pro alimẽtis an bona alienari poſſint*

Verba ſatis dicũtur operari quãdo tollũt dubitatione, ibi nu. 3

C O N S I L I V M XXV.

¶ Pro nobili Ioanne Guilielmo Fauzono ciui Montiſregalis, contra nobilem Georgiam de Banquetis de Camberiaco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dubia plura proponuntur in cauſa ſpectabilis dñi Ioannis Guilielmi Fauzoni ciuis Montiſregalis cõtra nobilem Georgiam relictam nobilis Iacobi de Banquetis ex Chamberiaco. ¶ Primũ dubium eſt an primũ teſtamẽtũ dicti Iacobi in quo ipſa Georgia fuit inſtituta hæres, dicatur habere aliquam clauſulã derogatoriã ad ſequentia teſtamẽta expreſſam vel tacitã, ita q̀ non fuerit reuocatũ per ſequẽs teſtamẽtũ, in quo inſtitutus fuit hæres dictus dñs Io ã. Guilel. ¶ Super quo dubio puto cõcludẽdũ nullã eſſe clauſulã derogatoriã expreſſam nec tacitã in teſtamẽto prædicto. de expreſſa probatur iſta negatiua ex inſpectione ipſius teſtamẽti, in quo nulla legitur derogatio ſequentiũ teſtamẽtorum, ſed præcedentiũ tñ, per quã teſtamẽti inſpectionẽ negatiua probatur.

l.Titiæ textores.vbi Bar.& doct.ff.de leg.j.l.fi.C.de reb.credi.no.
1 doct.in l.in illa.ff.de verb.obli. Neq; obſtant clauſulæ † appoſitæ
in ipſo teſtaměto,ex quibus teſtator voluit illud valere omni me-
liori modo quo fieri poſſet,ſiue iure codicillorum ſiue donationis
cauſa mortis, ſiue alterius cuiuſuis vltimæ volũtatis.quia reſpon
den multis modis.Primo,ꝙ debent intelligi rebus & terminis ſic
ſtãtibus,& dũmodo nõ ſuperueniat aliqua reuocatio ipſius teſta-
měti.l.quod Seruius.ff.de condi.ob cau.l.quæro.§.inter locatoré.
ff.loca,l.cõtinuus.§.cũ quis,in fi.ff.de verb.ob.l.cũ quis.ff. de ſo-
lu.c.cũ inter P.de renũcia.&c.ne quis.22.q.2.ideo reuocato teſta
2 měto tales clauſulæ nihil operanť.¶ †Secũdò reſpõdeo ꝙ iſtę clau
ſulæ licèt generales & amplę debẽt tñ reſtringi et itelligi ſm na-
turã ipſius teſtamẽti,id eſt, dũmodo teſtamẽtum nõ reuoceť per
aliud ſequẽs teſtamẽtũ.Bal.in l.à procuratore.C.mãda. & i rub.
C.de contrahen.emp.in 9.q.Inn.in c.ex literis,de iure patro. Bal.
in cõſi.67.quia ea ſacto.col.j.poſt med.lib.3. & quod in pulchro
caſu ſcribit idẽ Bal.in conſi.434.Pactũ inter locatorẽ.lib.j.Alex.i
conſi.60.ad fi.lib.7.Soc.in conſi.47.col.j.lib.j.Iaſ.in l.nõ ois,col.
2.ff.ſi cer.pet.Dec.in c.cũ venerabilis.col.4.de excep.¶ Terciò re
3 ſpondeo† ꝙ iſtæ clauſulæ fuerũt acceſſoriè poſitæ pro ſuſtinenda
diſpõne ipſius teſtatoris,iõ nõ pñt nec debent alterare aut immu
tare naturã ipſius diſpõnis quominus poſsit reuocari,ſi ſit reuo-
cabilis.cle.j.in fi.de præben.Ant.de But.& Imo.in c. qm Abb.de
offi.deleg.latẽ Iaſ.i l.ex pupillari, col.j.& 2.ff.de vulg.ſed altera-
rit & immutarẽt iſtæ clauſulæ naturã teſtamẽti ſi dicamus p eas
teſtamẽtũ pcedens nõ reuocari niſi cũ ſolẽni derogatione,quæ re-
gulariter nõ eſt neceſſaria.¶Quartò rñdeo ꝙ illæ clauſulæ fuerũt
appoſitæ ad cõfirmationẽ, & validitatẽ ipſius teſtamẽti reſpectu
ſolennitatis,vt ſi fortè eẽt aliquis defectus circa ſolẽnitatẽ ipſius
teſtamenti, valeret omni meliori mõ de iure poſsibili,nõ aũt fue
rũt appoſitæ gratia tollendæ aut reſtringẽdæ facultatis circa mu
tationẽ aut reuocationẽ ipſius teſtamẽti, iõ clauſulæ appoſitæ in
ipſo teſtamẽto ad vnũ effectũ nõ debẽt opari pter intentionẽ te-
ſtatoris.l.non ois,in principio.ff.ſi certũ pet. l.legata inutiliter.ff.
4 de leg.j.¶†Quintò reſpõdeo ꝙ diſpõ per quã reſtringitur liberã
facultas teſtãdi dř odioſa.l.cũ duobus. §.idẽ reſpõderet el.j.ff.p
ſoc.ibi,nec libertatẽ de ſupremis iudicijs cõſtringere quis pote-
rit.l.pactũ quod dotali.C.de coll.no.in l.ſtipulatio hoc mõ cõce-
pta.ff.de verb.obli.vbi qđ talis reſtrictio dř cõtra bonos mores,
tõ in caſu dubio nõ eſt præſumẽdũ ꝙ teſtator voluerit aliqđ odio
ſum.l.Lucius Titius.§. Lucius Titius.ff.de leg. ad l. 3. in fi.cũ l. ſeq.
5 ff.de adi.leg.rurſus iſtæ clauſulæ ita generales †in dubio intelligi
nõ debẽt ꝙ p eas teſtator voluerit ſeipſum ligare & teſtãdi facul-
tatẽ reſtringere.l.ſimiles.ff.de teſta.mili.l. ſi peculiũ.§.ſicut aũt.
ff.de pecul.leg.faciũt no.in c.petitio, de iureiur.c.de forma.20.q.
3.l.inquiſitio.C.de ſolutio.l.qui inſulã.§.fi.ff.loca.Bal.in cõſi.102.
Oẽs ptãs, col.3.circa prin.lib.3.Pau. de Ca.in cõſ.50.l.ſi dicta re-
6 formatio.poſt med.lib.j.¶ †Sextò reſpõdeo,ꝙ diſpoſitio teſtato
ris in dubio ita intelligi debet vt minus recedatur à iure cõmuni
quàm ſit poſsibile,iuxta not.per Barto.& doct.in l.hæredes mei.
§.cũ ita.ff.ad Trebel.ſed de iure cõmuni volũtas teſtatoris eſt re-
uocabilis,& debet eſſe ambulatoria vſq; ad extremũ vitę ſpiritũ.
l.cũ hic ſtatus. §. ait oratio .ff. de don.inter vir.& va.l.3. §. fi.ff.de
adi.l.j.C.de ſac.ſan.eccle.c.cũ Marthæ.de celebra.miſ.itẽ de iure
cõi præcedens teſtamentũ per ſequens reuocatur citra aliã dero-
gationẽ. §. poſteriore.Inſti.quib. mo.teſt.infir.ideo in caſu dubio
nõ eſt dicẽdũ ꝙ teſtator voluerit recedere à diſpoſitione & pmiſ
ſione iuris cõmunis , & ſibi reſtringere liberã facultatem teſtãdi.
¶ Septimò cũ iura faueãt vltimo teſtamẽto ad reuocationẽ & an
nullationẽ priorũ teſtamentorũ,non debemus in dubio interpre
7 tari † illas clauſulas ꝙ habeãt vim derogationis p quã iterpreta
tionẽ vltimũ teſtamẽtũ viciarẽtur.l.Titia.§.idẽ reſpõdit.ff.de uer
bo.obli.Pau.de Caſt.in cõſi.197.Viſis & examinatis omnibus ſu-
praſcriptis,col.j.poſt med.lib.j.¶ Similiter nõ põt dici habere di
ctũ teſtañi clauſulã aliquã derogatoriã tacitè à iure ſubintellectã
nã ipſe dñs.Ioan. Guilielmus Fauzoni habet regulã iuris pro ſe,
ꝙ vltimũ teſtñi rũpit præcedentia,licèt expreſsè pcedentibus nõ
8 deroget, iõ † pars aduerſa allegãs exceptionẽ à regula cogetur eã
probare,& allegare legẽ qua caueatur regulã nõ procedere,qñ in
primo teſtamẽto eſſet inſtituta vxor teſtatoris. Bar.in l.quotiens.
ff.ſi quis cautio.& in l.2.in prio.col.j.ff. ſi quis in ius voc.nõ ierit.
Anch.in cõſi.368.Dubiũ principale eſt,col.2.Cor.in cõſ.272.col.
2.ad fi.lib.4.Iaſ.in l.extera , in 3.00.ff.de leg.j.& alibi ſæpe doct.
9 ſed nõ allegatur aliqua lex ponẽs exceptionẽ in vxore,ideo† etiã
heſeimus ſine l.loqui.§.cõſideremus,in Auth.de triente & ſemiſ-
ſe.facit tex.in c.conſuluiſti.2.q.5. vbi quod nõ eſt expreſſe ſanci-
tũ,ſuperſtitioſis nõ eſt inuẽtionibus præſumendũ. & dicit Bal.in
cõſ.340.& præmitto,ad fi.lib.3.& in cõſi.440.ſm ea.col.j.libr.5.
ꝙ allegans ius,tenetur illud probare ſiue ſimus in affirmatiua,ſi-
ue in negatiua, iuxta illud legẽ pone mihi dñe.& dici põt contra
partẽ aduerſam allegãtẽ talẽ exceptionẽ quod dicit Bal.in conſi.
184. Municipali lege. col.j.lib.5.ꝙ non eſt lex ſub cœlo quæ hoc
10 dicat.¶ Quinimmo ex lege probatur cõtrariũ,nã ſpeciale eſt in
teſtamẽto inter liberos & ad pias cãs, ꝙ tacitè intelligatur clau-
ſula derogatoria.auth.hoc inter liberos,cũ ibi no.C. de teſt.ergo
in contrariũ eſt ius cõe reſpectu vxoris & aliarũ pſonarũ.l.ius ſin
golare.& l.qđ verò cõtra.ff.de legibus.l.j.in fi.ff.ad munici.¶Po-
ſtremo,poſito & nõ cõceſſo,tale teſtamẽtũ cõditũ in fauorẽ vxo
ris tacitè contineret clauſulã derogatoriã, tñ dico fuiſſe ſufficien
ter derogatũ per tot & tã prægnantes clauſulas in ſcđo teſtamen
to appoſitas,quot & quatenus habet primũ teſtñi,ideo ſatis eſt ſi
interuenerint in reuocatione primi teſtamẽti, & aſſertæ clauſulæ
derogatoriæ in eo intellectæ ſm intentionẽ partis, quæ interuene
runt in primo teſtamẽto,& ex quibus dicit pars aduerſa tacitè in
duci clauſulã derogatoriã.l.nihil tã naturale.ff.de reg. iur.vbi la-
tè Mod.,ex quibus clauſulis tã amplis & prægnãtibus ſatis appa-
11 ret de volũtate teſtatoris ꝙ voluit ſm teſtñi valere.† quo caſu qñ
de voluntate teſtatoris iſta conſtat,nõ requiriť alia derogatio ma
gis ſpecialis,ſed ſatis dř derogatũ ex tali voluntate.Oldr.in cõſi.
117.Bonæ memoriæ.Bal.in cõſi.226.Reperitur ꝙ qdã.lib.j.quod
eſt repetitũ in cõſ.389.lib.5.& in conſi.280.quæſtio monet.lib.4.
Dec.in conſi.425.col.2.poſt med.ver.4.reſpondeť.& dicis Soc.in
l.ſi mihi,& tibi.§.in legatis,col.pe.ff.de leg.j.ꝙ vbi iudici cõſtare
poteſt ꝙ mens teſtatoris fuerit per ſm teſtamẽtũ reuocare primũ
tunc ſm ſemper præualet primo.quod fuit dictũ Io. An. in c.j.de
conſtit.lib.6.idẽ voluit Io.de Ana.in conſi.56. ¶ Rurſus conſidẽ-
to ꝙ vbi ſubintelligeretur tacita clauſula derogatoria in primo
teſtamento, talis tamen tacita clauſula nõ eſt adeò potens ac ex-
preſſa,ideo non requiritur illa ſpecialis derogatio quę dicitur ne
ceſſaria vbi in primo teſtamẽto eſſet clauſula derogatoria expreſ
ſa,ita in terminis tradit Soc.in conſi.163.col.pen.& fi.lib.2.quod
maximè procedit , quia ratio cur derogatio ſpecialis requiratur
contra clauſulã derogatoriam expreſſam,eſt,vt appareat omnino
de voluntate teſtatoris ꝙ voluerit vltimũ teſtamentũ valere , nec
dici poſsit inſtigatus aut ſubornatus in faciẽdo vltimũ teſtamen
tũ,cuius ſubornationis timore apponi cõſueuerunt iſtæ clauſulæ
derogatoriæ expreſſę.Bar.in extrau.ag.ad reprimẽ.in ver.non ob-
ſtãtibus. ideo teſtamẽtũ ſequẽs nõ caret ſuſpitione qñ aliud præ-
cedit cũ clauſula derogatoria.Soci.in d.l.ſi mihi & tibi. §.in lega
tis,col.4.circa med. & hac ratione notarius non poteſt appone-
re clauſulã derogatoriã niſi expreſſe rogatus ſit , etiam ꝙ apponi
conſueuerit.Soci.in l.Gallus.§.idẽ credendũ.in. 2. no.ff.de lib. &
poſthu.quæ ratio timoris ſubornationis hic ceſſat,quia fuit inſti-
tutus hæres dñs Ioan. Guilielmus longe abſens à loco vbi factũ
eſt teſtamẽtũ adeò quòd ſolũ dici põt motũ fuiſſe teſtatorẽ ad re
uocandũ priuũ teſtamẽtũ ex affectione tantũmodo quã haberet
erga ipſum hæredẽ citra oẽm inſtigationẽ aut ſubornationẽ. qui
12 immo declarat voluntas deliberata ipſius teſtatoris quòd volue
rit ſm teſtñi valere,quia proponiť quòd fuit ſcriptũ & ſubſcriptũ
manu propria ipſius teſtatoris, ideo dici nõ põt quòd fecerit di-
ctũ teſtamentũ ſubornatus aut ex ignorantia,nã ſi fuiſſet inſtiga-
tus aut ſubornatus non eſt veriſimile quòd illud ſcribere & ſub-
ſcribere voluiſſet manu propria, arguendo à cõmuniter acciden
tibus,quia teſtatores qui inuiti ſubornantur ad teſtãdũ in fauo-
rẽ alterius,non conſueuerunt tantũ laborẽ ſuſtinere vt ſcribãt &
ſubſcribant teſtamenta manu propria,ſed iſte actus ſcribendi &
ſubſcribendi totũ vnũ teſtamentũ manu propria cõmuniter fieri
conſueuit ab his,qui ex voluntate & corde aliquid faciunt,cõſtat
13 † aũt valere argumentũ à communiter accidentibus.l.j.cum ibi
no.C.de arb.no.in c.j.de cle.non reſi.Quod procedit etiã vbi agi
tur de crimine ciuiliter.Abb.in conſi.113.col.3.libr.2.ſimiliter di
ci non põt quòd teſtator per ignorantiã fecerit ſm teſtamentum
attẽta ſcriptura,& ſubſcriptione facta manu ppria,quinimmo ſo
la ſubſcriptio impediret allegationem ignorantiæ. Bal.in conſi.
175.Factum proponitur in hac forma.col.2.verſ. ex his apparet.
lib.j.Pau.de Caſt.in conſi.266. Confirmando.in tertio dubio lib.
j.iam iſta ſcriptura cum ſubſcriptione teſtatoris & notarij vide-
tur quiſi actus reiteratus ſeu verius triplicatus ex quo actu ma-
ior arguitur deliberatio voluntatis.c. & ſi Chriſtus,de iureiurã.
gl.fi.in c.ſi quis iratus.2.q.3.cum ſimilib. ¶ Secũdò dubitatur an
illud

iſtud ſm teſtamentũ dicatur reuocatũ ex aſſertis uerbis teſtatoris
in ultima ſua infirmitate, ꝙ intendebat primũ teſtamentũ ſortiri
24 ſuũ plenũ effectũ. breuiter dico, † ꝙ reuocatio teſtamẽti requirit
eandẽ ſolennitatẽ, quã ipſum teſtamẽtũ, ideo probari debet reuo
catio teſtamenti per ſeptẽ teſtes. & doct. in l. cũ proponebatur. ff.
de leg. 2. Soc. in conſi. 229. in fi. lib. 2. Deci. in c. cũ oẽs, col. 4. circa.
fi. uerſi. & pro opiniõe Rom. de cõſti. & in l. nihil tã naturale. ff. de
reg. iur. Sed narrai, & ita uerũ eſt, ꝙ aſſerta reuocatio non probaſ
per ſeptẽ teſtes, quia primus teſtis de eo oẽs de aſſertis uerbis te-
ſtatoris ꝙ uolebat primum teſtm̃ ualere, eſt ſingularis. ſextus aũt,
ſeptimus, octauus, & nouus teſtes non deponunt de aliqua reuo-
catione, ſed tm̃ de tenore primi teſtamẽti, quæ probatio non erat
neceſſaria, quia primũ teſtamẽtũ nõ reuocabatur in dubiũ reſpe
ctu tenoris, ſed tm̃ reſpectu reuocationis. Quintus etiã teſtis ſolũ
deponit de quadã lectura primi teſtamẽti cõcordans cũ notario
quarto teſte, itaque ſolũ reperiuntur quatuor teſtes conteſtes, qui
deponunt de aſſertis uerbis teſtatoris ſonantibus in reuocatiõe
ſecũdi teſtamẽti, qui quatuor teſtes nõ ſufficiunt. ¶ Neq; dici põt
25 † ꝙ faciat ſemiplenã probationẽ, quia in teſtamẽtis nõ ſufficit, ꝓ-
batio ſemiplena, ut Iaſ. no. in l. admonẽdi, col. 21. uer. 3. fallit. & in
repe. col. 19. uer. iuxta hanc fallentiã. ff. de iureiur. addo Calca. in
conſi. 91. col. 1. alleg. Bal. in l. 2. in fi. & ibi gl. C. de bon. poſ. ſec. tab.
ubi ꝙ hoc procedit etiã ſi unus tm̃ teſtis deficeret, & ꝙ non defe-
ratur iuramentũ ſuppletiuũ in probatione teſtamenti, uo. uit Soc.
in cõſi. 92. col 3. circa med. lib. 3. Dec. in cõſi. 105. col. 3. poſt med.
¶ Tertiò dubitaſ, quia dictus teſtator ante primũ teſtamentũ uen
didit quædã bona ipſi dño Ioanni Guilielmo, cui donauit pluriſ-
ualentiã ipſorũ bonorũ, licẽt eſſet in maxima quãtitate, reſeruato
26 tñ † uſufructu ipſorũ bonorum ipſi uenditori & eo mortuo eius
uxori, an illa reſeruatio facta in fauorẽ uxoris ſit ualida, & poſito
ꝙ ualida eẽt, an ualeat in uim donationis inter uiuos, aut cã mor
tis, & an potuerit reuocari & reuocata cenſeaſ per teſtm̃ ipſius
uenditoris in quo reuocatæ fuerunt oẽs donationes cã mortis.
¶ Breuiter talis reſeruatio nõ põt ualere tãquã donatio inter ui-
uos, quia prohibeſ inter uirũ & uxo. etiã reſpectu fructuũ. l. ſi fru
ctus. C. de don. inter uir & uxo. etiã ꝙ conferaſ donatio poſt mor
tẽ donãtis. l. ubi ita donatur. ff. de dona. cau. mor. Bal. in l. eã quã:
col. pe. uerſi. dicet aliquis. C. de fideicõ. nec dicatur talẽ donatio-
nẽ confirmari morte, cũ nulla interuenerit traditio in fauorẽ uxo
ris uera uel ficta, iuxta l. Papinianus. ff. de dona. inter uir. & uxo.
27 ¶ Nõ tñ facio fundamẽtũ ꝙ talis reſeruatio nõ fuerit † acceptata
per uxorẽ, quia ſumus in terminis l. quotiens. C. de dona. quæ ſub
modo, in quibus nõ requiritur acceptatio. Bar. in l. ſtipulatio iſta.
§. ſi ſtipuler, circa fi. ff. de uerb. ob. Dec. in conſi. 216. col. 2. Iaſ. in l.
q Romæ. §. Flauius. col. 10. circa fi. ſecũdæ limitationis. ff. de uerb.
obli. ¶ Non etiã dici põt, ꝙ ualeat talis reſeruatio ut donatio cã
mortis, q̃ abſenti fieri nõ põt. l. inter mortis. C. de dona. cau. mor-
tis. C. de dona. cau. mor. no. in l. 5. C e a. tit. Alex. in conſ. 54. col. pe.
ad fi. uerſi. preterea cõtra dicit. lib. 7. Soc. in cõſi. 112. col. 3. uerſi. ſuc
cedit nũc tertia difficultas. lib. 1. igitur ualet talis reſeruatio in uim
cuiuſdã cõtractus innominati do vt facias. i. dono tibi pluſſes va
lentiã bonorũ venditorũ vt pmittas me vti frui iſtis bonis, & poſt
28 mortẽ meã vxorẽ. in quo cõtractu non requiritur præſentia pns
cũ habeat vim vltimæ volũtatis, vt Iaſ. declarat in d. §. flauius. cir
ca fi. ſecundæ limitationis. vbi etiã poſt Bar. & alios doct. tenet ꝙ
talis donatio poteſt reuocari qñ nullus fuit ſtipulatus aut acce-
ptauit nomine abſentis. ¶ Sed maior cadit difficultas, an iſta do-
natio cõprehenſa in illa reſeruatione, & quæ, vt dixi, eſt reuoca-
bilis de ſui natura, cenſeãtur reuocata per teſtamentũ in quo fue
runt reuocatæ omnes volũtates reuocabiles, prout eſt vltima vo
luntas, & donatio cauſa mortis. Breuiter conſidero ꝙ illa genera
lis ſeu vniuerſalis inſtitutio facta in fauorẽ dñi Ioannis Guilielmi
de omnibus bonis teſtatoris non trahitur ad illa bona quæ antea
erant vendita & donata ipſi hæredi, & ſic quæ de tpe teſtamenti
29 erant hæredis non ipſius teſtatoris, quia † teſtator in dubio nõ cẽ
ſetur diſponere de bonis hæredis. ita Bal. in conſi. 239. Laurẽtius,
col. j. ad fi. lib. 2. ¶ Amplius ſi illa bona non fuiſſent uendita aut
donata inter uiuos & ſic tranſlata titulo irreuocabili, ſed titulo
reuocabili, puta donationis cauſa mortis, adhuc bona ita dona-
ta non cõprehenderetur in tali inſtitutione uniuerſali niſi expreſ-
ſe dicatur. Are. in conſ. 74. col. 8. in 4. dubio. Cor. in conſi. 165. col.
3. poſt med. nu. 21. lib. 2. quod maximè procedit, quia teſtator in
uenditione, & donatione dictorũ bonorũ iurauit nõ contraueni-
re. ideo ſi dicamus uoluiſſe teſtatorẽ diſponere in ſuo teſtamen-
to etiã de bonis donatis & uẽditis cũ iuramẽto, præſumeremus
30 delictũ in teſtatore. ſ. periuriũ, quod nõ eſt dicẽdũ, † qa in dubio
nõ cenſetur quis intellexiſſe de re aliqua prohibita, & illicita. l. 3.
§. ſi is pro quo. ff. qđ quiſq; iur. l. ſi procurator. ff. de condi. inde. l.
pater. ff. de his quæ in frau. cre. cũ ſimi. hoc tñ fundamentũ nõ ui-
detur tutũ, qa ſi hæres in cuiꝰ fauorẽ iuratũ eſt adeat hæreditatẽ,
cenſeſ iuramẽtũ remittere & cõtrauẽtionẽ iuramẽti aut actus in
rati approbare, Ripa. lib. 3. rñ. de don. reuo. c. 16. col. fi. Sed & ma
gis in terminis facit qđ ſcribit Cor. in cõſ. 316. col. 4. uer. ex quibus
oĩbus. lib. 4. vbi ꝙ reuocatio facta in vltimis codicillis nõ trahitur
ad bona donata in primis codicillis cũ iuramẽto. itaq; talia bona
donata & uẽdita ante teſtam̃ remãſerunt & remanẽt apud hære
dẽ ex titulo uẽditionis & donationis cũ ſuis oneribus & qualitati
bus, cõſequẽter uſusfructus taliũ bonorũ ptinet ad uxorẽ ipſius
teſtatoris uirtute reſeruationis, de qua ſupra, q̃ reſeruatio nõ põt
dici reuocata p teſtm̃, qa ipſum teſtm̃ & oẽs clauſulæ in eo gñã-
liter appoſitæ nõ põt opari niſi reſpectu bonorũ de qbus teſtator
diſpoſuit, ſed de illis bonis uẽditis & donatis nõ diſpoſuit nec cẽ
ſetur diſpoſuiſſe ut ſup. dixi, igiſ ad talia bona clauſulæ teſtamẽti
referri nõ põt. fruſtra. n. tractaſ an p clauſulas reuocatorias in te-
ſtamẽto appoſitas cẽſeaſ reuocatus cõtractus uẽditionis & dona
31 tionis, de quo teſtator nõ ſenſit neq; pſumiſ ſenſiſſe. ¶ † Quartò
dubitaſ, teſtator in ſcđo teſtamẽto pdicto legauit eius uxori uictũ
& veſtitũ ita tñ qđ teneaſ bñ regere & gubernare oĩa bona ſua
mobilia & imobilia eiꝰ uita durãte, nec alicui diſtribuere uende
re, nec alienare, imo ipſa ut ſup. bene regere & gubernare ad opꝰ
quorũ intererit, niſi i caſu maximæ neceſsitatis, qđ Deus auertat.
An p iſta uerba cẽſeatur relicta ꝓprietas aut uſusfructus taliũ bo
norũ ipſi uxori uidebaſ dicẽdũ prima fronte ꝙ cẽſereſ relicta ꝓ-
prietas bonorũ teſtatoris ex illis uerbis, ꝙ uxor nõ poſſit uẽdere
nec alienare, ne alias talis prohibitio ſit ſuperflua. Bal. in l. ꝓculus.
ff. de uſufruc. Alex. i l. ſi cõſtate, i prin. co. j. ff. ſolu. ma. & in cõſ. 150
col. j. lib. 7. aut saltẽ uidebaſ relictus uſusfructus ex uerbis tã pgnã
tibus. ¶ Quibus tñ nõ obſtãtibus cõcludẽdũ puto, nõ cẽſeri lega-
tã ꝓprietatẽ neq; uſumfructũ, ſed alimẽta tãtũ ſequẽtibus fundã-
mẽtis. Primò, qa à proprietate uerborũ teſtatoris nõ ẽ recedendũ
niſi aliter appareat de eius uolũtate. l. nõ aliter. ff. de leg. 3. c. ſi. de
uerb. ſig. c. in ciuitate. de uſuris, ſed uerba teſtatoris ſunt clara, qa
ſolũ legauit uictũ, & ueſtitũ, nõ aũt aliqua bona gñaliter uel par-
ticulariter, neq; uſumfructũ aliquẽ, iõ à talibus uerbis nõ eſt rece
32 dendũ, ſed iudicari dẽt † qualitas iſtius legati ex tenore uerborũ.
l. ad probationẽ, la. j. C. de proba. l. ſancimus. C. de fideiuſ. qđ ſine
dubio procedit qñ effectus legati cõcurdat cũ eius noĩe, qa ſi nõ
cõcordaret, fateor ꝙ denominateſ legatũ ab effectu non à noĩe.
Bal. in rub. C. de iure emphy. & in l. 2. C. cõmo. ſed hic effectus le
gati concordat cũ eius denominatione, nã teſtator, qa legauerat
alimẽta uxori in domo teſtatoris, uoluit ꝙ ipſa uxor bene regeret
& gubernaret oĩa bona ipſius teſtatoris, & ſic uoluit uxorẽ opari
33 circa gubernũ & adminiſtrationẽ bonorũ, q̃ res † cõuenit legato
alimẽtorũ ut is cui debẽtur alimẽta in domo hæredis, teneaſ opa
ri ad fauorẽ & utilitatẽ ipſius hæredis, Ang. in l. qñ àuis. C. de le.
no. in l. diuortio. ff. ſolu. ma. q̃ ẽt cõuenientia effectus cũ denomina
tione legati latius infra oſtẽdeſ. ¶ Scđo probatur iſta cõcluſio, qa
34 in legatis † interpretatio ſtricta fieri dẽt, vt hæres cẽſeaſ minus
grauatus q̃ ſit poſsibile. l. apud Iulianũ. §. ſcio. l. ſi ita aſcriptũ. i fi.
ff. de leg. j. l. nũmis. l. qui cõcubinã. §. cũ ita. ff. de leg. 3. quod pro-
cedit ẽt i legato facto uxori maximè alias honoratæ. Dec. in cõſ.
92. col. 2. ſed uxor fuit honorata p reſeruationẽ factã in inſtrumẽ
to uenditionis & donationis ut ſup. demonſtrauimus, ideo in du
bio dicendũ eſt ꝙ teſtator ſolũ uoluerit legare alimenta vxori, nõ
35 proprietatẽ aut uſumfructũ. ¶ Tertiò ubi uolũtas † teſtatoris eſt
dubia, debet interpretari ex eo quod eſt ueriſimilius. l. ſemp in ſti-
pulationibus. ff. de reg. iur. regula, in obſcuris, eo. titu. lib. 6. l. tale
pactũ. §. fi. ubi Bal. ff. de pact. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & poſth.
l. fi. C. de poſt. hære. inſti. ſed teſtator mãdauit & cauit in teſtamẽ
to ſuo ꝙ legata quæcũq; & debita ſoluerẽtur p eius hæredẽ, ideo
non eſt ueriſimile ꝙ uoluerit legare uſumfructũ oĩum bonorum
uxori, & minus ꝓprietatẽ, nã ſi hæres nihil percipiat de fructibꝰ,
nõ põt implere legata, & debita ſoluere niſi alienãdo bona hære
ditaria, iuxta no. p Alex. in l. uſufructu. ff. ad l. Fal. Pau. de Caſtr. in
conſi. 294. in cauſa quæ uertitur Bononiæ. colũ. x. ad fi. & duabus
col. ſeq. libr. 2 ſed apparet de uoluntate teſtatoris ꝙ noluit bona
alienari, ſed ita regi & gubernari ꝙ hæredi cõſeruẽtur, ideo ve-
riſimile eſt ſenſiſſe teſtatorẽ ꝙ hæres percipiat fructus bonorum
hæreditariorũ ex quibus legata & debita ſatisfieri poſſent, & ꝙ
vxor ſolũ haberet alimẽta cũ illa pręeminẽtia & poteſtate guber

nandi & adminiſtrãdi ipſa bona.alias aũt tenẽdo q vxor habeat
proprietatẽ aut vſumfructũ,arguetur cõtrarietas in teſtatore, nã
noluit bona alienari per vxorẽ in fauorẽ hęredis, q tñ fauor cen-
ſeretur ſublatus, ſi ſtatim dicatur coact⁹ hęres alienare de bonis
hæreditarijs poſt ſoluẽdis legatis & debitis.Quinimmo ſi dicere
mus relictã proprietatẽ vxori cogeret hæres ſoluere legata & de
bita de ſuo ꝑprio,& ſic inſtitutio hæredis poſſet fieri inutilis ipſo
pręmoriente vxori, quod nõ eſt præſumendũ teſtatorẽ voluiſſe.l,
26 ſi qñ.in prin.ff.de leg.1.¶Quartò pondero illã verba,ita tñ, † ap-
poſita ſtatim poſt legatũ victus & veſtitus,quæ verba habent vim
limitatiuã & reſtrictiuã ad præcedẽtia.l.Lucius.§.q habebat.ff.
ad Treb.Bal.in cõſi.492.In cauſa vertente inter Blaſiũ.col.1.circa
med.lib.3.Bar.in l.quibus diebus.§.Termilius. col. 2.ff.de cond.
& dem.Dec.in cõſi.194.ante fi.& in cõſi.227.col.3.poſt med.verſ.
ad hoc etiã ſeruiunt.ea quibus verbis clariſsimè demõſtratur vo
luntas teſtatoris quod voluit limitare & reſtringere legatũ victus
& veſtitus,nã conſiderando q vxor haberet victũ & veſtitũ in do
no,voluit eã obligare per illud verbũ teneatur,& ex verbis ita tñ,
ad bene regendũ & gubernãdũ bona teſtatoris ad opus hęredis.
& q ipſa alienare nõ poſſet.ſed tenẽdo q ex illa prohibitione alie
nandi cenſeatur relicta proprietas aut vſusfructus verbi ſequẽtia
appoſita ad limitationẽ & reſtrictionẽ legati,operabunt̃ amplia-
tionẽ,& ſic contrariũ effectũ contra volũtatẽ & mentẽ teſtatoris,
& verba ſonantia obligationẽ & onus vxoris operabunt̃ in eius
fauorẽ & cõmodũ,quod nõ eſt dicẽdũ.l.legata inutiliter,in prin.
27 ff.de leg.1.¶ Quintò adduco† quod ſcribit Pau.de Ca.in cõſi.372
Viſo puncto ſupraſcripto & teſtamẽto, col.1.verſi.ſecũda rõ lib.
2.vbi voluit q licèt teſtator relinquat vxorẽ vſufructuariam, tñ ſi
talis vſusfructus fuerit relictus vxori pro eius indigentia ſeu ne-
ceſsitates, vxor ſolũ habebit vſum i bonis teſtatoris nõ aũt plenũ
vſumfructũ, ex quo apparet q teſtator ſolũ habuit reſpectũ ad ne
ceſsitates vxoris, ſed i caſu noſtro teſtator legãdo victũ & veſtitũ
vxori ſolũ vr̃ habuiſſe reſpectũ ad eius neceſsitatẽ,q alias nõ li-
mitaſſet legatũ ad victũ & veſtitũ,ſed generaliter reliquiſſet totũ
vſumfructũ,quinimmo nõ ſimpliciter habuit reſpectũ ad neceſsi
tatẽ vxoris niſi eſſet maxima, dũ noluit poſſe vxorẽ aliqd aliena-
28 re niſi in caſu maximę neceſsitatis. ¶†Sextò adduco quod ſcribit
idẽ Pau.de Caſt.in cõſ.416. Ad primũ quæſitũ vñ q videatur reli-
ctus.lib.2. vbi ſi teſtator relinquit vſumfructũ alicui,deinde com
mittit cuſtodiã rei alteri,tale relictũ nõ cõtinebit plenũ vſumfru-
ctũ,ſed vſum tñ,quia ſi ſenſiſſet teſtator de pleno vſufructu , non
cõmiſiſſet cuſtodiã rei alteri perſonę.eodem mõ dicamus in caſu
noſtro,quod ex quo teſtator voluit vxorẽ regere & gubernare bo
na ad opus hęredis ſeu quorũ intererit,nõ cenſeat̃ voluiſſe legare
plenũ vſumfructũ vxori,quia ſi haberet plenũ vſumfructũ,ad ſuã
nõ alterius vtilitatẽ bona gubernaret. Et põdero iſtas duas deci-
ſiones Pau.de Caſt.à fortiori,nam in deciſionibus Pauli erat reli-
ctus vſusfructus,& tñ ex cõiecturis ſolũ pręſumitur legatus vſus,
quantò magis in caſu noſtro legatũ victus,& veſtitus intelligetur
ſm naturã ſuã & proprietatẽ verborũ cõcurrentibus coniecturis
29 cõcordãtibus & cõuenientibus cũ tali legato.¶†Septimo diſpo-
ſitio teſtatoris in dubio interpretari debet vt trahatur ad caſum
magis neceſſariũ.Bal.in conſi.35.Pater filio.col.2.lib.2.per tex.in
l.1.§.quid ergo.ff de vẽtre inſpi.l.quod Labeo.ff.de carb.edic.ſed
cã alimentorũ dr̃ magis neceſſaria quã pleni vſusfructus,ergo de
30 alimentis tñ intelligi legatum debet.¶Octauò totũ legatũ† ſeu
oĩa verba legati debent intelligi ſm eius principiũ.l.regula. §.fi.
ff.de iuris & facti igno.à primordio.n.tituli poſterior format̃ euẽ
tus.l.1.circa fi.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.10.Old.in conſi.103.
quęſtio ſed principiũ legati loquit̃ de victu & veſtitu,ergo de vi-
ctu & veſtitu debẽt intelligentiã verba ſequẽtia,q talia ſunt ſub
iecta,qualia ꝑdicata demõſtrãt.l.3.vbi Bar.ff.de fundo inſtr.l.q vi
nũ.ff.de vino oleo triti.q̃ lega.¶ Ex ꝑmiſsis ſatis apparet reſpõſũ
ad q̃ria.Ad quæ tñ ſpecialius reſpondẽdo, dico quod deciſio Bal.
in d.l.proculus,non procedit qñ aliter apparet de voluntate teſta
toris prout in caſu noſtro ex fundamẽtis ſupra memoratis. q il-
la prohibitio alienãdi potius intelligi debet vt ſit ſuperflua quàm
operetur cõtra voluntatẽ teſtatoris.l.verbis ciuilibus. vbi Alex.in
2.no.ff.de uulg.Aret.in l.à Titio,col.fi.ff.de uerb.obli.Deci.in cõſ.
342.ad fi.Secundò reſpõdeo q Bal.& doct.in contrarium allega-
ti loquuntur qñ relinquitur uſusfructus cũ prohibitione alienan-
di,ſed caſus noſter eſt diuerſus,& diuerſam habens rõnẽ, q fuit
relictus uictus & ueſtitus,quo caſu prohibitio alienãdi põt ꝑpar.
31 ad tollendũ dubitationẽ,an ſi † fructus nõ ſufficiant ad alimenta
poſsint alienari bona pro alimentis, de quo per Alex.in l.ſi mari-
to.ff.ſolu.ma.& ſic ſatis dr̃ operari illa prohibitio alienandi cum
tollat hanc dubitationẽ etiam ſi exprimatur illud quod tacitè in-
erat.Alex.in conſi.33.col.2.lib.1.Roma.in conſi.126. Ex præmiſ-
ſa,col.2.Cor.in conſi.201.col.pe.uerſi.& licèt quidã,lib.3. Deci.
in c.at ſi clerici.§.de adulterijs, col. 4. de iudic. ideo arguere ex
deciſione Bal. ad caſum noſtrum eſſet arguere ex ſeparatis,quod
fieri non debet.l.fi.ff.de calumnia.l. Papinianus exuli.ff.de mino.
Tertiò reſpõdeo q una præſumptio tollit alterã.l.pe.ff.de reſti.in
integ.ſed in legato prædicto licet ſit prohibitio alienandi , eſt tñ
etiam permiſsio alienandi in caſu maximæ neceſsitatis ; quæ per
miſsio in terminis noſtris operat̃ q proprietas legata nõ cenſea-
tur.Soc.in conſi.131.col.penul.ad fi.lib.1.& q d.l.Proculus.ff.de
vſufruc.nõ procedat qñ aliter apparet de uoluntate teſtatoris,tra
dit Alex.in cõſi.pe.in fi.lib.2.Soc.in cõſi.102.col 4.in fi.& ſeq.lib.
3.Cor.in conſi. 19.col.2.circa med.uer.& per hæc euitẽtur.lib.1.
In quo tñ loco aliqua dicit Cor. q̃ nõ uidẽt̃ uſquequaq; uera.Gra
tionopoli.4.Martij.1540.Aymo Cranetta de Sauil.iuriſconſul.

SVMMARIVM.

1 Societas vniuerſalis omnium bonorum non inducitur ex cõi habitatione & negociatione ac lucrorũ communicatione.et nu.4.

2 Ex eo quod vnus ſociorum acquirit nomine proprio arguitur quod non eſſet ſocietas vniuerſalis omnium bonorum .

3 Scientia arguitur ex communi habitatione.

Scientia præſumitur ex productione inſtrumenti quod producans ſciret contenta in eo ibidem nume.3.

4 Societas vniuerſalis an ideo non præſumatur quod vnus tantũ ſociorum negocietur .

5 Societas vniuerſalis omnium bonorum an tacite induci poſſit.

6 Reſeruatio ſeu retentio aliquorum bonorum facta per unum ex ſocijs repugnat ſocietati vniuerſali omnium bonorum, ſimiliter quando vnus ſociorum non communicat omnia lucra ſed aliqua tantum .ſocietas vniuerſalis argui non poteſt .

7 Derogatum non cenſetur præcedentibus conuentionibus per ſequentes,niſi quatenus de neceſſitate inferatur .

8 In ſocietate vniuerſali an veniant bona obuenta ex titulo hæreditario.

9 Socius vniuerſalis non tenetur communicare bona acquiſita nomine proprio,ſciente & non contradicente altero ſocio .

10 Diuiſio erronea debet reuocari , etiam quòd ex alia cauſa poſſet ſuſtineri .

CONSILIVM. XXVI.

¶ Pro Franciſco Paſqueti de mãdamẽto burgi Oyſentij cõtra Claudiũ Chabert eius generũ. De eadẽ materia habetur in conſi.123.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De
duobus uidẽdũ eſt. Primò an dicat̃ probata
ſocietas uniuerſalis oĩum bonorũ inter Fran
ciſcũ Paſqueti & Claudiũ Chabert.Secundò
an bona q̃ obuenerũt ꝑdicto Franciſco Paſ-
queti ex ſucceſsionibus aut ex acquiſitioni-
bus factis noĩe ꝑprio ipſius Paſqueti,debue
rint cõicari ipſi Chabert.¶ Circa primũ du-
biũ puto nõ eſſe probatã ſocietatẽ uniuerſalẽ de qua ſupra , quia
1 teſtes examinati pro parte dicti Chabert ſolũ deponunt † de cõi
habitatione & uictu ipſorũ Paſqueti & Chabert,& de cõicatione
lucrorũ q̃ faciebat dictus Chabert negociãdo, ex quibus actibus
nõ inducit̃ ſocietas uniuerſalis oĩum bonorũ,ſed ſolũ fructuũ &
lucrorũ.Sal.in l.ſi patruus.C.cõm.utr.iud.Alex.in conſi.46.col.2.
uerſi.3.Comprobatur.& in cõſi.133.col.1.poſt med.lib.2.in cõſ.
76.col.fi.in 3.dubio.lib.4.Deci.in conſ.21.col.3.poſt med.uer.be
ne facit qđ uo.dixit Sal.in conſi.651.col.1.¶ Idẽ uoluit Bal.in cõſ.
482.primo uidetur dicendũ col.1. in fi.li.5.Ang.in conſi.85.pater
habens in fi.Cor.in cõſi.58.col.1.lib.4.Etiam.licèt Iaſ.in l.1.col.
5.C.qui teſta.fa.poſ.limitet iſtud non procedere in pluribus & di
uerſis,ſeu difformibus negociationibus, tñ non videtur Iaſ.bene
loqui, quia ſocietas tacita nõ extẽditur niſi ad ea in quibus cõmu
nicatio facta eſt,q actus noſtri uoluntarij nõ extendũtur ultra q̃
gerant̃.l.1.§.Iulia.ff.de iti.actuq; priua.ubi Bar.l.fi.C.ne uxor pro
mari.Et in ſocietate trad.i Bar.in l.Titiũ & Meuiũ.§.altero.ff.de
admi.tut.ideo licèt ſocij cõicauerint lucra pluriũ & diuerſarũ ne
gociationũ,nõ ſequitur ergo uoluerũt cõtrahere ſocietatem uni-
uerſalẽ

uerſalē etiā extra cauſam negociationū, puta in donatis, legati a,
aut hæreditatibus. Et in terminis ꝙ ex diuerſitate, aut difformita
te negociationū nō inferatur ad ſocietatē vniuerſalem vltra cau
ſam quæſtus & lucri, adduco Rom. in cōſi. 291. cū iſti fratres, col.
2. in 2. dubio. Soc. in cōſi. 292. col. 4. in 3. q. lib. 2. Cor. in conſi. 196.
in prin. lib. 3. & hoc modo intelligo quod ſcribit Alex. in conſi. 48
col. 1. lib. 5. vbi ꝙ in tacita ſocietate oīum bonorū nō veniūt niſi
ea quæ acquirunt ex actibus quæſtuarijs, aut negociationibus, qđ
etiā voluit Alex. in cōſi. 154. col. 1. in fi. lib. 2. Soc. in d. conſi. 195. in
3. q. lib. 5. Dec. in cōſi. 21. col. pe. in 3. dubio, & in conſi. 442. col. pe.
circa med. nā iſtud intelligo qñ ſolū fuerunt cōicata obuenientia
ex lucris, aut queſtibus negociationū diuerſarum, & difformiū,
quia ex talibus negociationibus difformibus nō inducitur ſocie-
tas vniuerſalis vltra cām ipſarum negociationum, ſecus ſi habita
eſſet cōicatio vltra obuenta ex quæſtu, & negociationibus, quia
tunc ageretur ad ſocietatem vniuerſalem oium bonorum. Soc. in
d. conſi. 195. in 3. q. Dec. in cōſi. 68. col. 4. & in conſi. 314. col. 2. ¶ Se
cūdò quia durante illā cōi habitatione ipſe Paſqueti oīa quæ ac-
2 quiſiuit, noīe proprio † acquiſiuit, ex quibus acquiſitionibus noīe
proprio factis declaratur voluntas eius ꝙ non intenderet ſocieta
tē contrahere oīum bonorū, quia ſi ita contrahere voluiſſet, vtiq;
noīe proprio nō acquiſiuiſſet, ſed cōi. & iſtam rōnem ed excludē
dū ſocietatē oīum bonorū conſiderat Bar. in l. Titiū aut Meuiū. §.
altero. ff. de admini. tut. & in d. l. ſi patruus. Bal. in cōſi. 482. Primò
videtur dicendū. col. 2. lib. 5. Cor. in conſi. 299. col. 2. lib. 5. Alex. in
conſi. 76. col. fi. in 3. dubio, lib. 4. & licèt Ancha. in conſi. 302. Ma-
teria de qua quæritur, in 2. dubio. Rom. in cōſi. 291. cū iſti fratres.
col. 3. ver. nunc ergo vidēdū. Soc. in conſi. 130. col. 13. in fi. verſic.
nec præmiſsis refragatur. lib. 2. mordeant iſtā cōſiderationē Bar.
tñ loquuntur Anch. & alij cōcurrentibus alijs coniecturis ex qui-
bus in caſu ſuo probatur ſocietas vniuerſalis oīum bonorū, & cō
iecturæ hic ceſſant. rurſus loquuntur Anch. & alij, qñ ſtante ſocie
tate vniuerſali oīum bonorū, vnus ſociorū clandeſtinè & ſocio al
tero ignorante aliquid acquirit noīe proprio, & ſic malitioſè ver
ſatur quę ſuſpicio malitiæ hic ceſſat aliter non probata ſocietate
vniuerſali. Itē ceſſat ſuſpicio malitiæ, qa multa etiā acquiſiuit di-
ctus Paſqueti noīe proprio ipſius Claudij Chabert prout apparet
ex inſtrumētis productis. ¶ Ex quibus etiā acquiſitionibus factia
noīe proprio ipſius Chabert, declaratur animus & volūtas ipſius
Paſqueti, ꝙ nō intenderet ſocietatē contrahere oīum bonorum,
quia ſi illud intendiſſet, vtiq; nomine cōi non proprio tantum ip
ſius Chabert acquiſitiones feciſſet. ¶ Præterea cū ipſi Paſqueti &
3 Chabert ſimul habitarent, † & cōiter viuerent, & dictus Paſqueti
plures acquiſitiones fecerit aliquas nomine ſuo proprio, & ali-
quas noīe proprio dicti Chabert, præſumptio eſt ꝙ dictus Cha-
bert notitiā habuerit de talibus acquiſitionibus. l. conſenſu. §. ſer-
ui. C. de repu. l. ad inſtruēdū. ff. de adminiſt. tut. Bal. in conſi. 395.
Petrus Lōbardi. col. 1. lib. 3. Anch. in conſil. 170. Principaliter. co.
fi. Aret. in conſi. 290. col. 4. ver. aliqñ tutor, ibi, maxime ex quo Ve
netijs. Soc. in conſi. 264. colū. 5. ad fi. verſi. confirmatur hoc idem:
¶ Quæ etiam ſcientia ipſius Chabert probatur ex productione
inſtrumentorū taliū acquiſitionū facta per ipſum Chabert. l. non
eſt ferendus. ff. de tranſac. Pan. de Caſtr. in conſ. 94. Clarum eſt in
iure. col. 5. & in conſi. 382. Super primo puncto dicendum eſt di-
ctum Lazarū. col. 2. lib. 2. Anch. in d. conſ. 170. col. 2. Abb. in conſ.
29. col. 1. lib. 5. Aret. in conſi. 15. ad fi. Dec. in conſi. 267. col. fi. ideo
cum ſciuerit iuris præſumptione de iſtis acquiſitionibus nec con
tradixerit, non poteſt dolum aut malitiam imputare ipſi Paſque-
ti cur fecerit acquiſitiones nomine proprio, quia ſcięti dolus aut
iniuria non infertur. l. nemo videtur fraudare. ff. de regu. iur. regu.
ſcienti, eo. tit. lib. 6. immo ex tali ſcientia cum taciturnitate vide-
tur declarari animus ipſius Chabert, ꝙ nō intelligeret cōtractam
eſſe ſocietatem omniū bonorū. ¶ Tertiò non videtur contracta ſo
cietas oīum bonorum ex illa cōicatione fructuum & lucrorum,
4 quia † negociatio ex qua lucra fiebāt, ſolū exercebatur per ipſum
Chabert, non etiā per ipſum Paſqueti, quod tamen videbatur ne-
ceſſariū. Bar. in d. l. ſi patruus. in fi. & in d. §. altero. Alex. in conſil.
124. Col. 2. verſi. & licèt vnus eorū. lib. 5. ¶ Contrarium tamen in
hoc tenet Anch. in d. conſi. 303. col. 2. verſic. quòad primum. Soc.
in conſi. 160. colu. 5. verſic. & ſi dicatur. & in conſi. 192. col. 2. poſt
med. verſi. quinimmo etiā ſi vnus. Sed aduertendum quia præfati
doct. nō videntur contrariari Bar. ſed dictū eius limitare, vt non
procedat qñ alter frater qui non negociatur, aliquid aliud ageret
puta vocaret circa opera ruſtica vel ſalaria ſua, aut alios ſuos red
ditus puta præbendo cōicaret, ita Iaſ. in l. 1. col. 4. verſi. tertius ca
ſus. C. qui teſta. face. poſ. ¶ Et ꝙ ex cōicatione lucrorum non indu
cat ſocietas vniuerſalis, tradit Cor. in cōſi. 167. col. 1. lib. 1. ¶ Quan
5 tò iſta quæſtio non videretur habere difficultatē, tenendo opinio
nē Pau. de Caſt. in cōſi. 349. Ex dies col. fi. lib. 1. vbi voluit ꝙ ſocie-
tas vniuerſalis oium bonorū non contrahatur niſi expreſſe con-
uentū ſit, non aūt tacitè ex coniecturia. quæ tñ opinio Pau. de Ca.
videtur contra alios doc. cōiter, vt Soc. atteſtatur, licèt de Pau. mē
tionē non faciat in cōſi. 291. col. 5. lib. 2. tradit Rom. in conſi. 618
Circa primū. in 2. dubio, & in conſil. 291. Cū iſti fratres. col. 2. n.
2. dubio. Dec. in cōſi. 68. col. 4. verſi. vltimo nō obſtat. in cōſ. 304.
col. 2. & in auth. quod locū, col. fi. C. de coll. Iaſ. in conſi. 2. col. 11.
poſt med. & in conſi. 3. col. 4. circa med. lib. 3. vbi ꝙ ita eſt cōis, &
uera concluſio, allegat Barb. in conſi. 22. col. 9. & in cō. 37. col. 10.
lib. 2. Idē tenet Cor. in conſ. 59. col. 1. lib. 1. & in conſ. 58. col. 2. lib.
repetio tñ ꝙ Alex. in conſi. 76. col. 2. in 2. dubio, & in cōſi. ſeq. in
tertia ſubſcriptione lib. 4. ſequit̃ illam opi. ꝙ ſocietas vniuerſalis
nō contrahitur niſi expreſſe actū ſit. Quā etiā ſequitur Veronēſis
in conſi. 42. col. 3. circa med. male tñ per prædicta. ¶ Quintò conſi
dero fundamentū vnū iudicio meo efficaciſsimū, nam iſte Paſ-
queti de tpe contractus matrimonij inter eius filiā & ipſum Cha
bert eius generū donauit ipſi Chabert dimidiā partē bonorum
ſuorū pro indiuiſo, exceptis tñ & reſeruatis quibuſdā bonis, de-
inde ſtatim ſimul & cōiter habitauerunt & vixerunt, quæ cōis ha
bitatio & bonorū cōicatio debet intelligi ſm titulū præcedentē
donationis, id eſt, ꝙ ſolū cenſeatur cōicata bona ſm formā & te
norem ipſius donationis. l. quædā mulier. ff. de rei vendi. l. 5. C. de
acq. poſ. à primordia. n. tituli poſterior formatur euētus. l. 1. C. de
impo. lucra. deſcrip. lib. 10. ſed conſidero titulo præcedenti dona
tionis ꝙ non pōt inferri aliqua ſocietas vniuerſalis oium bonorū
etiā futurorū, cū illa donatio ſolū reſpiciat bona præſentia, & qa
6 † illa reſeruatio ſeu retentio aliquorū bonorū facta per donatorē
repugnat naturæ ſocietatis oīum bonorū, vt conſiderat Cor. in d.
conſi. 299. col. 2. lib. 4. Et quod ſcribit idē Cor. in conſi. 9. col. 1. lib.
1. de eo qui cōicat oīa lucra, ſed aliqua retinet ꝙ tunc nō cēſetur
contracta ſocietas vniuerſalis repugnante illa retētione aliquorū
lucrorū. ¶ Præterea, ſi dicimus cēſeri cōtractā ſocietatē vniuerſa
lē oīum bonorū ex illis actibus poſtea ſecutis inter ipſos Paſque
ti & Chabert oportet dicere ꝙ fuerit receſſum ab illa reſeruatio-
ne & retentione facta in donatione de aliquibus bonis, & ab ipſa
donatione inquantū ſolū cōprehēdit bona præſentia. Quod non
7 eſt dicendū, quia † præcedentibus conuentionibus nūquàm cen
ſetur derogatū per actus ſequētes, niſi quatenus de neceſsitate in-
feratur. l. ſancimus. C. de teſt. l. præcipimus. in fi. C. de appel. l. alū-
næ. §. qui filias. ff. de adi. leg. Oldr. in conſi. 190. Thema tale eſt fra-
tres eremitæ. ¶ Quinimmo vbi ſequentia aliqua diſtinctione in-
telligi poſſunt ne derogent præcedentibus, nunquàm præceden-
tibus cenſetur derogatū. Alex. in cōſi. 170. lib. 6. & potius reſtrin-
gi debent actus ſequentes ſm præcedentia, quàm ꝙ pręcedētibus
derogent. l. quotiens, vbi gl. C. famil. erci. ſed iſta cōmunis habita
tio & lucrorū cōmunicatio neceſſariò non repugnat præcedenti
donationi & retentioni in ea factæ. immo ſe inuicē cōpatiuntur,
quia potuerunt ſimul viuere & bona omnia cōmuniter poſsidere
cōmunicando fructus tñ ipſorum bonorū, non etiam proprietaa
niſi ſm formā & tenorē dictæ donationis. ¶ Similiter illa cōmu-
nicatio lucrorū neceſſario non inducit ſocietatē vniuerſalē oīum
bonorum, quia potuit fieri negociatio ex fructibus & redditibus
ipſorū bonorū, vt ſup. cōmunicatis, circa omnē cōmunicationem
proprietati. & poſito ipſe Chabert ſolus negociaretur & operas
exerceret, tamē loco iſtarū operarū ipſe Paſqueti operas alias prę
ſtabat circa curā & adminiſtrationē bonorū. & prętерea habebat
ipſe Paſqueti plura bona quā haberet ipſe Chabert quorū fruct9
etiā cōmunicabat, ideo fructus taliū bonorū debent cōpēſari cū
8 operis ipſius Chabert. ¶ Circa ſm dubiū, † poſito & non conceſ-
ſo, contracta diceretur ſocietas vniuerſalis tacite, tamē ob talem
ſocietatē tacitā non tenetur ipſe Paſqueti comunicare ipſi Cha-
bert bona ſibi obuenta ex teſtamento, & ſubſtitutione Ioannis
Paſqueti. l. coiri. cū pluribus legibus ſeq. ff. pro ſocio. Alex. in cōſi.
48. col. 1. verſi. 5. comprobatio. lib. 2. in conſi. 76. col. 2. in 2. dubio.
lib. 4. ubi declarat hanc eſſe differentiam inter ſocietatem vniuer
ſalem expreſſam & tacitā, licèt hoc præciſe firmare nō audeam,
quia ſi talis ſocietas tacita vniuerſaliter contracta ſit per cōmuni
cationē omniū vndecunq; obuenientiū non ſolū ex quęſtu nego-
ciationū, ſed etiā aliundæ, tunc omnia videntur venire, quia talia
communicatio fieri non potuit citra ius & nomen ſocietatis vni-
uerſalis, & perinde eſt ac ſi cōtracta eſſet expreſſe ſocietas vniuer

falls omnium bonorũ,vt declarat Dec.in auth.quod locum.col. fi.
C.de colla.in d.conſi.68.col.4.& in d.conſi.314. colum. 2.
9 ¶ Secundò etiã ſi ageretur† de ſocietate vniuerſali expreſſe cõ-
tracta,adhuc non teneretur ipſe Paſqueti cõicare bona acquiſita
noĩe proprio,pręſuppoſita ſciã ſaltem præſumpta dicti Chabert
circa ipſas acquiſitiones vt ſupra oñdimus.ita Bal.i l. ſi ſocius.ff.
ſi cer.pet.vbi Moder.Alex.in conſi.49.col.fi. verſi. idẽ etiã voluit
Bal.lib.1.Rom.in conſi.291.Cũ iſti fratres.col.3.ſecus vbi ſocius
vniuerſalis quid acquirit noĩe proprio altero ſocio ignorante,quia
tunc nõ põt ſocius acquirens ſolus diſſoluere ſocietatẽ acquiren
do proprio noĩe cũ in tali diſſolutione ſit neceſſarius conſenſus
alterius ſocij & ob id tenetur cõicare,vt per Rom.in d.cõſi.291.
col.3.Anto.de But.in conſi.71.Ancha.in d.cõſi.302.Materia.col.
5.in 1.dubio.Soc.in conſi.161. col.5.verſi.nec præmiſſis refraga
tur.lib.5.Cor.in conſi.61.in fi.lib.1.¶ Ex præmiſſis videtur infer-
ri quòd illa diuiſio facta inter ipſos Paſqueti & Chabert fuerit erro-
nea & ex falſa cauſa inquantũ fuerunt diuiſa bona inſolidũ per-
tinentia ad ipſum Paſqueti,ideo tanquã erronea debet reuocari.
Pau.de Caſt.in l.fi.§.idẽ quæſijt.ff.de cond.inde.in conſi.125.Du
bitatur primo.col.3.in 6.dubio lib.2.Bal.in conſi.386.Proponi-
tur quòd frater.lib.1.Anch.in cõſi.291.Super pluribus articulis.col.
3.vbi ampliat iſtud procedere, licet ex cauſa poſſet diuiſio ſuſti-
neri,& de diuiſione erronea, quòd debeat reuocari, tradit Corn.in
conſi.278.col.pen.lib.4.Deci.in conſi.180.col.3.& in conſi 351.
col.pen.circa fi Grationopoli penultima Februarij.1540. Aymo
Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 Subditus de iure communi tenetur iurare fidelitatem ſecundũ
formam.
Quando præſcribens habet præſumptionem iuris contra ſe,re
quiritur in præſcriptione tempus cuius initij memoria nõ ex-
tat in contrarium.ibidem.nu.2.
2 Habens ius plura reſpiciens ſi vtatur in aliquibus,cõſeruat ſibi
ius in totum,ideo præſcribi non põt quoad alia per non uſum.
3 Error iuris impedit præſcriptionem.
Sed an hoc procedit in præſcriptione longiſſimi temporis hic
vide nec impeditur præſcriptio ex iuris errore quando pro ea
æquitas adeſt naturalis.
4 Libertas non iurandi fidelitatem non præſcribitur ex eo quod
per centum annos fidelitatem non iurauerit.
Libertas aduerſus ſubiectionem non præſcribitur quamdiu
quis obedivit iuſſibus officiariorum Domini.
6 Obligatio legalis dicitur fortior obligatione hominis.
7 Vnus ſolus de vniuerſitate recuſare non debet, quæ alij de vni-
uerſitate faciunt, quia membra à capite recedere non licet.
8 Maior pars vniuerſitatis præiudicat minori,quando eſt actus
neceſſarius aut vtilis ipſi vniuerſitati.

CONSILIVM XXVII.

De eadem materia habetur infra in conſi. 55.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cã
Magnifici D. Guidonis Guiffredi dñi de Bo
tieres militis & æquitis celebratiſsimi cõtra
Enymondũ Girodi de duobus principaliter
vidẽdũ ẽ.Primò an teneat ipſe Enymondus
ad iuramẽtũ fidelitatis, ſecũdò an teneat ad
alia onera petita puta coruatarũ, & quartæ
auenæ nõ obſtãte exceptione præſcriptionis
allegatæ per ipſum Enymondũ Girodi.¶ Circa primũ puto con-
cludendũ ipſum Enymondũ Girodi teneri ad iuramẽtũ fidelita-
tis nõ obſtãte pſcriptione oppoſita ſequẽtibus fundamentis,pri-
1 mò quia habet ipſe Girodi præſumptionẽ iuris contra ſe.† nã de
iure cõi tenetur ſubditus iurare fidelitatẽ iuxta nouã formã.ſ.vi-
tã,mẽbrũ, mẽtẽ & rectũ honorẽ,vt in titulo de noua forma fide.
ið cũ habeat præſumptionẽ iuris cõtra ſe,requiritur ĩ præſcriptio
ne ipſ cuius initij memoria nõ extat in cõtrariũ.c.1.de præſcrip.
lib.6.§.1.in auth. vt nulli iud.Bal.in cõſ.370.Verba reſcripti.col.
1,lib.3.quod tñ tẽpus minimè probatũ fuit neq; probari.¶Secun
dò conſidero quòd oẽs ſubditi ipſius dñi de Botires tenẽtur ad iura-
mentum fidelitatis,& illud præſtiterunt excepto Enymondo Gi-
rodi.ið ex iuramento præſtito per alios ſubditos conſeruatũ fuit
2 ius ſubiectionis ẽt cõtra ipſum Enymõdũ, quia† habens ius plura
reſpiciẽs,ſi vtat illo iure in vno vel in pluribus,conſeruat ſibi ius
in totũ ẽt quòad alia ad ĩpediendũ præſcriptionẽ.l.ſi is qui vſum
fructũ.ff.de vſufruc.facit l.vt pomũ, in fi.ff.de ſerui.l.vnæ ẽ via.ff.
de ſerui.ruſt.præd.l.ſillicidij.§.fi.ff.quẽad.ſerui.amit.Pau.de Ca.
in conſi.179.In cã quã magnificus.col.4.ad fi.lib.1.Cor.in conſi.
268.col.1.ad fi.lib.4.¶ Tertio iſte Enymondus Girodi dr̃ in mala
fide,cũ ſciat ſe teneri tanq̃ ſubditũ ad iuramentũ fidelitatis, ideo
ob malã fidẽ præſcribere non potuit reg. poſſeſſor malę fidei.de
3 reg.iur.lib.6.& poſito quòd errasset in iure,tñ† error iuris ĩpedit prę
ſcriptionẽ.l.nunquã.ff.de vſuca.gl.& doct.in c.de quarta,de præ
ſcrip.Alex.in conſi.73.col.fi.lib. 2.& in conſ.46.in 2.dubio,lib.3.
Pau.de Caſt.in cõſi.70.quia fruſtra.col.fi.in conſ.429.In quadam
informatione.lib.1.Soc.in cõſi.29.col.7.in 2.dubio lib.1.Bellame
ra in cõſi.10.col.12.ver.3.oppones.Abb.in cõſi.34.col.1.lib.1. &
in conſi.19.col.2.lib.2.Cur iunior in conſi.vlti.col.3.ad fi. vbi di-
cit hanc eſſe cõem opi. & hoc videtur procedere in caſu illo vbi
nõ agitur de præſcriptione longiſsimi tẽporis, multi tenent con-
trariũ vt Bal.in conſi.511.Quidã prælatus.in fi.lib.5.Pau.de Caſt.
in conſi.44.Circa præſentem caſum notandum.col.2.circa fi.lib.
ſecundo.Alexandrinus in cõſi.75 columna.2.ad fi.& in cõſi.154.
ad fi.vbi atteſtatur ita eſſe cõem opi.non omitto dictum vnũ ſin-
gulare Bal.in conſi.179.quando ſapiens,in fin.libr.4.vbi quando
præſcriptio habet æquitatem naturalem,error iuris nõ nocet,pu-
ta ſi quis præſcribit relicta ſibi in teſtamẽto minus ſolenni,de qua
tñ materia,an & qñ error iuris impediat præſcriptionẽ,latius ali
4 bi dico.¶ Quartò in terminis adduco† Abb.in conſil.82.colu.3.
ver.ad fin reſpondeo, lib.1.vbi voluit quòd licèt ſteterit quis per cen
tum annos, quòd fidelitatem non iurauerit, ex eo tñ non præſcribit
quominus teneatur iurare,cauſis,& rationibus de quibus per eũ
5 ibi.¶† Quinto conſidero quòd iſte Enymondus Girodi ſtetit iam lon
go tempore in loco Sancti Vincentij ſubditus iuriſdictioni ipſius
Dñi de Botieres agendo aut comparendo coram eius caſtellanis
& officiarijs,ideo non videtur conſiderabilis præſcriptio aduer-
ſus ſubiectionẽ niſi à tempore denegatæ ipſius ſubiectionis.arg.
l.male agitur.C.de pręſcript trigin.ann.vbi poſsidens nomine al
terius non præſcribit niſi à tempore interuerſæ poſſeſsionis ſeu
negatæ penſionis.tradit Pau.de Caſt.in conſi.213. Viſo puncto ſu
praſcripto.col.1.ad fi.& in conſi.298.Ad primum quęſitum col.2.
circa med.lib.2.ſatis.n.dicitur iſte Enymondus Girodi poſſediſſe
nomine ipſius dñi de Botieres ex quo eius iuriſdictionẽ recogno
uit vt ſupra.& cum ſe geſſerit pro ſubdito,non põt modo recuſa-
re iuramentum fidelitatis,quod venit in conſequentiã ipſius ſub-
iectionis.l.illud.ff.de acqui.hæredi.cum ſimili.¶ Et pro hoc quod
ſcribit Iaſ.poſt anti.in l.is qui putat.col.2.in fi.ff.de acqui.hęredi.
vbi quòd ſubditus non præſcribit aduerſus obedientiã niſi à tpe quo
incipit ſe gererẽ pro nõ ſubdito,& eſt in quaſi poſſeſsione liber-
tatis.¶ Sextò iſta obligatio ex qua tenetur quis ad iuramentũ fide
litatis rõne ſubiectionis dr̃ obligatio legalis, quia per legem co-
6 gitur ſubditus ad ſacramentũ fidelitatis, † quæ obligatio legalis
dr̃ fortior obligatione hoĩs. Bal.in l.frater à fratre, in vltimo no.
ff.de cond.inde.Alex.in cõſi.88.col.fi.ver.ſed poſito lib 6. Soc.in
cõſi.112.lib.1.& in conſi.206.col.2.lib.1.ſed cõtra obligationem
hoĩs nõ præſcribiẽ minori ſpacio triginta annorũ.l.ſicut.C.de p-
ſcrip.trigin.anno.ergo tantundẽ tẽpus neceſſariũ ad præſcriben-
dũ contra obligationẽ legalẽ:ſed iſte Enymondus Girodi ſolum
allegat curſum tẽporis viginti aut vigintiquatuor anno. ideo præ
ſcriptioni locus eſſe non poteſt.¶ Circa ſm dubium illud videtur
deciſum ex præcedentibus fundamentis,quę pariter videntur mi
litare in iſto ſecundo dubio ſaltem pro maiori parte. Et vlterius
cum iſta onera coruatarum & auenæ debeantur ratione commo
di ſeu boqueragij, quod percipiunt ipſi ſubditi in bonis ſeu ne-
moribus ipſius dñi, & ipſe Enymõdus participet in tali cõmodo
æquũ eſt quòd ſuſtineat & onus.l.vni.§. p ſecũdo. C.de cadu.tollen.
l.ſm naturã.ff. de reg.iur.gl.fi.in c.ſi epiſcopus,de offi.ord.lib.6.
7 ¶ Secundò cũ alij de vniuerſitate † ſuſtineant & ſoluãt ipſa onera
coruatarum & auenæ,ipſe Enymondus ſolus illa recuſare non de
bet,quia ſequi debet totum caput vniuerſitatis à quo membra di
ſcendere non debẽt.c.cũ non deceat de præſcrip.c.ſi diligẽti,vbi
gl.in verbo tota Sardinia,eo.tit. & dignum eſt vt ipſe Girodi qui
cũ alijs ſubditis vitã ſimilẽ ducit,ſimilẽ ſentiat in legibus ſeu one-
ribus diſciplinã.c.recolẽtes,de ſtatu mona.& alias abſurdũ foret
quòd vna particula ſuo oõ congrueret vniuerſo.c.qui contra. 8.diſt.
8 ¶ Tertiò conſiderò quòd iſte actus ſoluendi † onera coruatarum, &
auenæ

auenæ dicitur neceſſarius & etiã vtilia ipſis ſubditis ratione cõ-
modi quod percipiunt, ideo factum maioris partis ipſorũ ſubdi
torũ præiudicat ipſi Enymondo Girodi, iuxta not. in c. cũ omnea.
de conſtit. & in c. humilis, de maio. & obe. Bal. in conſi. 85. Conſi
derate, & in conſi. 462. Punctus quidam homines. lib. 4. Corn. in
conſi. 181. col. 2. ver. præterea dicta conceſſio. & col. 10. num. 31.
lib. 2. ideo cum alij omnes de vniuerſitate ſuſtineant, & ſoluant
iſta onera, iſte Enymondus ſolus illa recuſare non põt, ſed ex fa
cto & ſolutionib⁹ maioris partis, immo totius ferè vniuerſitatis
obligatur, pro quo optime facit quod ſcribit Oldr. in conſi. 204.
Prima quæſtio, in fi. vbi qñ in eodem corpore vniuerſitatis ſunt
plura indiuidua, quod ſuperior in maiori parte indiuiduorũ ſer
uauit, hoc in omnibus obſeruabit. c. ſopitæ, de cenſibus. c. 1. de
religio. domibus. quia vna & eadẽ res non debet diuerſo iure cẽ
ſeri. l. eum qui ædes. ff. de vſuca. itaq; cũ in vniuerſitate ſancti Vin
centij ſint plura indiuidua & plures perſonæ, põt dñs loci obſer
uare in perſona Enymondi quod in omnibus alijs indiuiduis ob
ſeruat, & eũ cogere ad onera, quæ alij ſuſtinẽt, ne eadem vniuer-
ſitas diuerſo iure cenſeatur quò ad perſonã iſtius Enymõdi. Pro
hoc facit, nã vbi agitur de iure vniuerſitatis etiam in odioſis cõ-
prehenduntur perſonę futuræ, puta naſcituri, aut veniẽtes de no
uo ad habitandũ, puta populo interdicto, oẽ cẽſentur intedicti
etiã naſcituri ad mille annos interdicto non ſoblato. Io. And. in
c. ſi ſententia, de ſenten. excom. lib. 6. Fede. de Senis in conſi. 32.
col. 3. ante med. ver. & ſecus eſt quando populus. ideo nõ põt Ci
rodi dicere ꝙ ipſe non erat ſubditus aut de uniuerſitate tem-
pore trãſactionis habitę inter dñm, & uniuerſitatẽ aut ſubditos.
Gratianopoli. 12. Februarij. 1540. Aymo Cranetta iuriſcõſultus.

SVMMARIVM.

1 *In falſitate ſcripturæ conſideranda, maxime attendi debet ve
riſimilitudo, quia quod veriſimile non eſt, eſt quadam falſita
tis imago.*

2 *Teſtis deponens non veriſimilia dicitur de falſo ſuſpectus. ſimi
liter inſtrumentum continens nõ veriſimilia dicitur ſuſpectũ
de falſo. ibidem nume. 1.*

3 *Suſpicio arguitur contra inſtrumentum teſtamẽti, in quo quid
legatur perſona mortua.*

4 *Falſitas arguitur quando teſtamentum de antiquo ſumptum
recentibus literis legitur regiſtratum.*

*Memoria hominis eſt labilis, & ex quanto tẽpore inducatur
obliuio.*

5 *Falſitas arguitur quando notarius in regiſtratione inſtrumẽ
ti non ſeruauit ſolitum ſuum ſtilum.*

6 *Falſitatis ſuſpicio arguitur ex longa tarditate quãdo notarius
diſtetit antequam regiſtraret inſtrumentum, & ſimiliter
ex tarditate producentis inſtrumentum, ſuſpicio oritur cõtra
producentem.*

7 *Falſitas inſtrumẽti arguitur quando teſtes in eo deſcripti om-
nes reperiuntur mortui.*

8 *Falſitatis ſuſpicio arguitur quando in prothocollo reperitur in-
ciſio alicuius folij.*

9 *Falſitatis ſuſpicio operatur ne fides detur inſtrumento ſuſpecto.*

10 *Opponens de falſitate per modum exceptionis, non tenetur ſe in
ſcribere ad pœnam talionis.*

CONSILIVM. XXVIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Aſ-
ſertum teſtamẽtum nobilis Guigonis Bloſ
ſeti ſuſpectum uidetur de falſo ſequẽtibus
1 fundamentis. Primò in † conſideranda falſi
tate ſcripturæ maximè attenditur ueriſimi
litudo, quia quod ueriſimile nõ eſt, eſt quæ
dam falſitatis imago. Bal. in l. 1. col. 3. C. de
ſeruis fugi. ideo qñ teſtis deponit non ueri-
ſimilia, dicitur ſuſpectus de falſo. Abbas in c. quia ueriſimile, cir
ca fi. uer. nota quod contra teſtes de præſumpt. Dec. in conſi. 94.
col. 2. uer. ſecundo in dictis teſtium. & in conſi. 683. ad finẽ. ¶ Ad
do Imolam in conſi. 134. in fi. Iaſ. in l. ſi extraneus, in quarto not.
ff. de condictio. ob cau. ¶ Idem eſt in inſtrumento, quod dicitur
de falſo ſuſpectum qñ cõtinet nõ ueriſimilia. Abb. in cõſi. 99. ad
fi. lib. 1. Cur. Iunior in cõſ. 17. poſt med. & in cõſ. 178. col. 2. ueri-
ſimilitudo enim habetur pro lege. Oldr. in conſ. 13. cũ quæſtio.
in fi. & dr̃ veriſimilitudo cognata naturæ. Bal. in cõſ. 180. Mortuo
filio. lib. 3. & ꝙ inſtrũ dicatur ſuſpectũ de falſo qñ continet nõ
veriſimilia, tradit Bal. in l. ſcriptura, circa med. C. de fid. inſtrum.
Cur. ſenior in cõſi. 74. col. fi. in prin. Dec. in cõſ. 12. col. 4. in fi. ver.
nã qđ non poſſibile. in conſi. 94. col. 2. poſt med. ver. & in proba
tionibus. in cõſi. 189. col. 4. ver. ſecundo ad hoc facit. in cõſ. 399.
col. 3. poſt med. ver. ſic etiam concludit Bal. Idem in alia ſcriptu
ra ꝙ dicitur ſuſpecta de falſo qñ continet non veriſimilia puta li
ber rationum. Alex. in conſi. 84. col. 1. poſt med. ver. præterea di-
cta ſcriptura. lib. 7. allegat not. in l. ob carmen. §. fi. ff. de teſtibus.
& in c. quia veriſimile, de præſumptio. ſed teſtamẽtũ de quo agi
2 tur, continet nõ veriſimilia. ¶ † Primò ea legato facto ſorori mor
tuæ tpe teſtamẽti cuius mortem frater non ignorabat, ideo non
eſt veriſimile quod teſtator aliquid reliquerit perſonæ mortuæ,
niſi dicamus fuiſſe teſtatorem mentis inſanæ & infirmæ. ¶ Secũ
3 dò aſſertum teſtm̃ † legitur factũ de anno. 1512. & tñ apparet re
giſtratum ſeu prothocollatũ de recenti ex literis recẽtibus, ideo
præſumitur falſum, quia ſi verè conditũ fuiſſet de tpe prædicto,
veriſimile eſt ꝙ eodẽ tempore fuiſſet prothocollatũ. ita in ſimi-
li præſumptionem falſitatis arguit tex. in c. inter dilectos. §. ſecũ
do quia. & §. rurſus, de fide inſtr. ¶ Tertiò cum aſſertum teſtm̃ le
gatur factum de anno prædicto. 1512. & regiſtratum de recenti,
non eſt veriſimile ꝙ notarius potuerit regiſtrando recordari de
4 toto tenore ipſius teſtamenti, cum † ſit labilis hominum memo
ria. l. peregre. ff. de acq. poſſ. & ſaltem præſumitur obliuio ea tpe
decem annorum. glo. in l. 1. C. de ſer. fugi. & in §. pen. Inſti. vſuca.
immo inducitur obliuio etiam ea minori tempore. glo. in l. fur-
tũ. §. ſi. ff. de vſuca. Soci. in conſi. 2. col. 3. lib. 3. Amplius ſcribit Ol
dra. in conſi. 183. Factum tale eſt vacante eccleſia. col. pe. verſi. &
ſi aliqui dicerent ꝙ præſumitur obliuio etiam poſt annũ. ¶ Quar
5 tò oritur ſuſpicio falſitatis † ea ordine regiſtrationis, nam aſſer-
tum teſtamentum factũ dicitur die quarta mẽſis Martij anni præ
dicti. 1512. Et tñ reperiuntur plura alia inſtrumenta recepta de
eodem anno & de menſibus Septembris & Nouembris, & ſic lõ
gè poſt aſſertũ teſtm̃ regiſtrata & prothocollata literis antiquis
ante ipſum teſtamẽtum, ideo veroſimile eſt ꝙ, ſi ipſum teſtm̃ veri
tatem contineret, ſeu ex veritate factum eſſet, quod ſuo loco, &
ordine collocatum, & regiſtratum fuiſſet, arguendo à ſolitis ſeu
a cõſuetudine ipſiuſmet notarij, qui in alijs inſtrumentis ita erat
ſolitus facere. l. vel vniuerſorum. ff. de pign. act. quæ etiam cõſue
tudo ſimiliter ſeruatur per alios notarios. ideo talis regiſtratio
inſolita inducit ſuſpicionem falſitatis. Bal. per gl. ibi in l. quis ſub
conditione, in fi. ff. de condit. inſtit. Et ita ex modo inſolito falſi-
tatẽ arguit tex. in c. ꝗ graui. de cri. falſi. tradit Dec. in c. 2. in 3. no.
de reſcrip. & in c. ad noſtrã, in 3. no. de confir. vtili vel inuti. Iaſ.
in l. 1. col. 2. ff. ſi quis cau. in l. vt liberis. col. 3. C. de colla. Et in l. te
6 ſtamentum, col. 1. C. de teſta. ¶ † Quintò oritur ſuſpicio ea tanta
tamq; longi temporis tarditate circa regiſtrationem aſſerti teſta
menti. quod ſi ea veritate receptũ fuiſſet, non eſt veriſimile ꝙ no
tarius tantò tpe tardaſſet illud prothocollare. arg. c. 3. loco de ꝓ
ba. l. conſenſu. §. ſuper plagijs. C. de diuor. & ita ratione tardita-
tis ſuſpicionem arguit Pau. de Caſt. in cõſi. 281. In cauſa iſta quin
que. col. 1. & in cõſi. 182. col. 3. eodem lib. 1. Anch. in cõſi. 234. Ca
ſus talis eſt poſt præceptum. col. 1. Bal. in conſi. 37. quidam tabel
lio. in fi lib. 1. ¶ Ex qua etiam tarditate arguitur ſuſpicio cõtra par
tem aduerſam, quæ tandiu diſtulit aſſertum teſtm̃ producere, vt
not. Pau. de Caſt. in d. conſilijs poſt Cyn. in l. 1. C. vt quæ deſunt
aduoc. ſed vltra Paul. & alios allego text. in l. ſi quis forte. §. 1.
ff. de pę. ibi, nec enim debebant tam magnam rem tandiu retice-
re. & quod per illum tex. in pulchro caſu arguit Oldra. in conſi.
183. Factum tale eſt vacante eccleſia, col. 3. ¶ † Sextò oritur ſuſpi
7 tio ꝗa præſupponitur ꝙ teſtes deſcripti in aſſerto teſtõ oẽs ſunt
mortui, ideo præſumuntur deſcripti ne falſitas poſſet manifeſta
ri, iuxta no. per gl. & doc. in l. 1. §. fi. ff. quemad. teſt. aperiã. Alex. in
cõſi. 62. col. 1. ver. ſecundũ cõcurrit indiciũ. lib. 3. Cor. in cõſi. 226.
col. fi. lib. 3. & in cõſ. 70. col. 2. ver. auget diminutionem. lib. 4. Im
mo. idẽ ſi vnus tm̃ teſtis ſit mortuus alter viuus, qui dicat ſe nõ
fuiſſe præſentem. Alex. in conſi. 77. col. 1. lib. 1. & ꝙ inſtrũ reddat
ſuſpectũ qñ teſtes in ea deſcripti oẽs ſunt mortui, tenet Curt. ſe-
nior in conſ. 56. ante fi. allegat Bal. in l. 1. C. de fideic. ¶ Septimò
8 oritur ſuſpicio † ea inciſione illius folij prothocolli immediate
ſequentis vnum inſtrũ, quę inciſio in libro prothocolli de ſui
genere eſt mala & prohibita, quia non debet notarius in protho
collo ſuo aliquid mutare, variare, aut incidere ſine auctoritate
iudicis.

iudicis.Bal.in l.cum proponeretur.ff.de leg.2.& in l.fi.C.de edē. Alex.in conſi.89.col.2.verſi.confirmantur hæc,lib.3.ideo præſumitur doloſe facta inciſio,quia omne male actū praue præſumitur factum.l.1.C.de falſis.& l.1.C.de ſicar.Quæ inciſio ob duplicem cauſam fieri potuit,vel quia in folio inciſo apparebat ꝙ ibi erat finis illius prothocolli, & ꝙ de eo anno nulla alia inſtrā fuerant recepta,vel ad excuſandum illam oppoſitionem papyri recentis, ꝙ ideo appoſita fuerit vt oſtēderetur papyrū antiquū nō ſufficere ad regiſtrationem aſſerti teſtamēti.¶ Ex præmiſſis nega-
9 ri non pōt quin † aſſertum inſtrm teſtamenti dicatur ſuſpectum de falſo,ideo non probat niſi veritas eius aliter comprobetur.l. iubemus.C.de proba.Bal.in conſi.444.Ad euidentiam præmittēdum eſt ꝙ aliud.col.2.lib.1.& in conſi.402.Quæritur an per ſolam diffamationem.col.1.lib.5.Pau.de Caſt.in conſi. 103. Ponit in facto.in 2.dubio,lib.2.Alex.in conſi.77.col.pen.verſi.corroborantur prædicta,lib.1.quod eſt repetitum in conſi.62.lib.3.Soci. in conſi.98.col.2.ver.item præſuppono,lib.3.Rom.in conſi.376. Quæſtio eſt,col.fi.Dec.in c.porrecta,col.2.uer.tertio illud dictū, de confir.uti.uel inuti. poſt redditum conſilium fuit dubitatum
10 an opponens † de falſitate dicti teſtamenti per modū exceptionis & defenſionis teneatur ſe inſcribere ad pœnā talionis. Breuiter concludo ꝙ nō,ex doctr.Bar.l.ſi cui,in prin.col.2.ff.de accuſ. & ibi in addi.Ang.de Aret.in trac.malefi.in uerſi. & ad querelā, col.2.ſed ultra not.in dictis locis bene facit quod ſcribit Oldra. in conſi.200.Principium.ubi ꝙ obijciens defectum cōtra electionē epiſcopi per modū defenſionis,non tenetur ſeruare formā,c. ut circa,de elect.lib.6.& quòd illa forma obſeruari debet ſolum quū opponitur contra electionē per modū accuſationis. Eſt uerū quòd ſi iudex ſuſpicaretur de calumnia opponentis & excipientis de falſitate contra inſtrm poſſet imponere pœnam extraordinariam ita opponenti & excipienti caſu quo non probet,ut not. Alex.& Mod.in l.1.§.editiones.ff. de eden. Gratianopoli. 24.Fe. 1540.Aymo Crauetta iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 Verba enunciatiua probant dominium inter ipſas partes.
Confeſſio & verba enunciatiua auctoris præiudicant ſingularibus ſucceſſoribus.ibidem num.1.
2 Verba enunciatiua in his quæ ſunt iuris non præiudicant, ideo non præiudicat confeſſio quod quis furtum commiſerit vbi furtum non eſt,nec nocet generalis confeſſio quod quis,ſit vſurarius niſi aliter vſura probetur,idem ſi quis fateatur executionem legitime factam.
3 Verba enunciatiua vt operetur, neceſſe eſt enunciationē fieri ſpecifice,nec ſufficit aliquid ſimpliciter enūciari aut generaliter.
Verba enunciatiua incidenter emiſſa non præiudicant,quando de enunciato principaliter contingit diſputari. ibidem nu.3.
4 Executio an vitietur ob enormem læſionē,& an remediū l.2. C.de reſcin. vend locū habeat in re vēdita ad ſubhaſtationē.
5 Dolus ex propoſito arguitur quando læſio eſt multū exceſſiua.
6 Vt actus nullus confirmetur ex confeſſione aut conſenſu partis, requiritur conſenſus expreſſus nec ſufficeret conſenſus tacitus aut pactum nudum.
7 Verba enunciatiua obligationem non inducunt,ſed probationē tantum.
8 Reſeruatio ius nullū de nouo tribuit,ſed cōſeruat tantū ſi qđ ſit.
9 Quādiu poſſeſſio eſt penes aliquē contra eū præſcribi non pōt.
Præſcriptio de facili non præſumitur,ſed probari debet per allegantem,& in dubio iudicandum eſt contra præſcriptionē.ibidem.num.9.

CONSILIVM XXIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Pro clariori declaratione præſentis difficultatis de pluribus uidendū eſt.Et primò an dicatur probatum dominium nobiliū Iſſoardi agētium ſuper caſtro Baſtide de Malligayo,ſuper quo dubio concludendū uidetur quòd ſic.Nam iſta bona fuerunt capta in pignus prætorium ſeu iudiciale tāquā de bonis nobilis quōdā Antonij Iſſoardi, & ad inſtantiā nobilis Fabricij de Gaieta tanꝗ creditoris ipſius Iſſoardi prout narrat in procemio & uerbis enunciatiue tranſactionis initæ inter dictū nobilem Fabricium de Gaieta ſiue eius procuratorem,ac dictū nobilē Anto-
1 nium Iſſoardi,& Bonifaciū eius filiū.† Ex quibus uerbis enunciatiuis probatur dominiū dicti Iſſoardi inter ipſas partes,prout in terminis cōcludit Alex.in cōſi.112.col.1.lib.6.Et iſta uerba enūciatiua ſicut probāt ꝯ ipſum de Gaieta,ita probant cōtra oēs ſingulares ſucceſſores habentes cām ab ipſo de Gaieta.Soci.in cōſi.11.col.1.in conſi.13.col.2.uer.& illa probatio.& in conſi. 82. col.5.uer.ſecunda concluſio.lib.3.Aret.in conſi.112.Conſiderātis,circa fi.uer.de ſucceſſore etiam ſingulari.nā iſta confeſſio dominij facta fuit per ipſum de Gaieta ante tranſlationem iſtorum bonorum in ipſos ſucceſſores ſingulares,ideo oibus præiudicat cām habentibus ab ipſo cōfitente,iuxta doctrinā Bar. in l.facta. §.ſi hæres. ff. ad Trebel.alias abſurdum uideretur ꝙ ſucceſſores habentes cām ab alio eſſent melioris cōditionis ꝗ auctor eorū. l.fi.§.1.ff.ad Velleia.iuncto eo quod no.in l.cum res.C.de proba. in gl.magna circa med.Pau.de Caſt.in cōſi.547.In cauſa ꝗ vertitur ſanè.col.2.lib.1.Deci.in regula,aliud eſt vendere.§.fi.ff.de regu.iur. ¶ Secundò vidēdum eſt an ipſi Iſſoardi ſeu de Materonis cauſam habentes ab eis dicantur dñi dictorum bonorum nō obſtante executione prædicta; adeo ꝙ eis competat rei vendicatio contra detentores ipſorum bonorum ad eorū recuperationem in quo dubio aliunde ſcripſerunt d.Aduocati Aquenſes cōcludēdo non fuiſſe amiſſum dñium per aſſertā executionē duplici ratione.Prima,quia nō legitur facta executio ſeruatis ſolennitatibus iuris,& reſpondent ad verba enunciatiua dictæ tranſactionis in qua aſſeritur factam fuiſſe executionem.¶ Et bona ipſa incantata ſeruatis de iure ſeruandis,quia verba enunciatiua videbātur ꝑiudicare ipſis Iſſoardi tranſigētibus nec cōtradicentibus,per nota.ſupra in 1.dubio.¶ Sed vltra reſponſiones ipſorū dñorū Aquēſiū clarior & efficacior reſpōſio vr accommodari, videlicet ꝙ il-
2 la verba enunciatiua † emiſſa ſunt circa ea quæ in iure cōſiſtūt, videlicet ꝙ fuerint obſeruatæ debitæ ſolennitates iuris. Sed confeſſio in his quæ ſunt iuris præiudicare non ſolet.l.ornamētorū. ff.de aur.& arg.leg.Bar.in l.1.ff.ſi cert.pet.ideo ſi quis confiteat ſe furtū commiſiſſe,& re vera furtum non cōmiſerit,talis cōfeſſio non præiudicat,puta ſi res quā dicit ſe ſubtraxiſſe,erat ꝓpria ipſius cōfitentis,cuius rei propriæ furtū committi non pōt,quia nō pōt confeſſio iuris diſpoſitionem immutare, & facere furtū vbi furtū nō eſt.Rom.in cōſ.113.pro deciſione.col.5.ver.quinimmo.idē euidēter tradit Ang.in cōſ.22.ad fi.& in cōſi.404.¶ Alibi ſcribit Bal.in cōſ.98.Betonus de Couo.col.1.lib.1.Quod eſt repetitum in cōſ.383.lib.5.quod ſi quis fateatur ſe eſſe vſurariū generaliter,talis cōfeſſio nō præiudicat,quia ꝙ quis ſit vſurarius hoc in iure conſiſtit,ideo nō ſtatur ſimplici confeſſioni niſi aliter exprimantur actus. Ex quibus infertur ad iuris deciſionē ſuper vſuris. Simili modo ꝙ executio dicatur legitime facta , hoc in iure cōſiſtit,ideo ſi quis fateatur ſimpliciter & generaliter executionē eſſe legitime factā,talis cōfeſſio præiudicare non pōt,quia ſi in rei veritate executio legitime facta non fuerit, non pōt confeſſio priuati nominis iuris diſpoſitionē immutare,& facere executionem legitimam quæ legitime non proceſſit.Ideo opus erat ꝙ enunciaretur in trāſactione totū factum executionis,qualiter facta fuiſſet,& ꝙ ſpecifice & ſingulariter expreſſæ fuiſſent oēs ſolennitates adhibitæ in ipſa executione, tūc enim poſſet iudex cognoſcere,an illa verba enunciatiua ſint vera,ꝙ facta fuerit execu-
3 tio,ſeruatis de iure ſeruādis.† Et iſtud eſt qđ voluit Pau.de Caſt. in cōſ.139.Pro declaratione eiꝰ de quo quæritur.col.2.poſt med. ver.præterea inſtrm tranſactionis.lib.1.vbi poſt Bar.& Bal. concludit ꝙ ad hoc vt verba enunciatiua operentur , neceſſe eſt enūciationē fieri ſeu aliquid enunciari ſpecifice, nec ſufficit ſimpliciter aut generaliter aliquid enunciari idē & magis in terminis voluit Oldr.in conſi.262.In qōne.col.2.ver. ſed prædictis obſtare vr.vbi ſi inſtrumēto vnionis dicatur quòd vnio facta cū oium iuriū ſolēnitate,talia verba nō probant ſolennitates præceſſiſſe, niſi in ſpecie exprimātur oēs ſolēnitates ad vnionem neceſſariæ, nec ſufficit generaliter hoc enunciari.Ad idē adduco Rot.deciſ. 190.Quò ad reuocationē,in nouis. vbi quòd nō ſufficit confeſſio appellati quòd fuerit appellatū niſi ꝓbetur fuiſſe appellatū intra decem dies & ꝑ habentē poteſtatē interponendi ipſam appellationē.Ad idem adduco Fede.de Sen.in cōſi.64.Pridie,vbi quòd cōfeſſio generalis & incerta nō probat, dixi in conſi. 157.col.3. nam generalitas parit obſcuritatē & incertitudinem.l.cum Stichus.ff.de ſolutio.l.ita fidei,in prin.ff.de iur.fiſc. ſed ꝓbatio obſcura aut incerta nō releuat.c.in pñtia,de ꝓba.Rñdeo etiā aliter

ad ulta

ad iſta verba enunciatiuæ, quòd fuerũt incidenter emiſſæ ad effe
ctũ tranſactionis p̃dictæ ineũdę, ideo nõ dẽnt ꝓbare in hoc iudi
cio in quo principaliter diſputatur de validitate vel inualiditate
ipſius trãſactionis. Ant. de Bue. in c. illud, de præſump. Alex. in cõ
ſi. 136. col. fi. lib. 1. & in cõſ. 202. col. 2. lib. 2. Mathæſillan. 79. De-
ci. in cõſ. 118. col. 2. ad fi. & in cõſ. 310. col. pe. Cor. in cõſ. 169. col.
2. poſt med. ver. quinimmo & verba, lib. 3. ¶ Secunda rõ nullitatis
dictæ executionis aſſignatur p dños aduocatos Aquẽſes, quia in
4 illa executione † interuenit læſio nõ ſolũ enormis ſed enormiſſi
ma, iuxta tex. cũ ibi no. in l. ſi quos. C. de reſcin. vend. & per alia
iura de quib᷒ p eos. ¶ Addo ꝙ iſta rõ videretur ſufficiẽs ad reuo-
candũ ipſam executionẽ, licẽt legitime proceſſiſſet factia debi-
tis ſubhaſtationibus ea remedio legis ſecundæ. C. de reſcin. vẽd.
Quæ lex locũ hẽt ẽt in re vendita ad ſubhaſtationẽ. Bal. in conſi.
375. Caſus ſuper quo conſiliũ petitur. ad fi. lib. 1. Pau. de Caſtr. in
conſi. 156. Viſis actis & actitatis coram dño locũ tenente. col. 1.
ad fi. lib. 2. Et ita magiacõiter tenetur fm Alex. in conſ. 117. circa
fi. lib. 7. Idem tenet Calca. in conſ. 25. col. 16. ante med. Cõtrariũ
tñ tenet Cur. ſenior in conſ. 66. col. pe. circa med. ver. & per iſtas
rões. allegat Bal. in l. ordo. C. de execu. rei iud. Alex. in l. ſi quis
cũ aliter. ff. de verb. obl. Addo Bal. in conſ. 513. iudex. lib. 5. Guid.
Papæ. q. 22. in fi. vbi fortius volunt ꝙ ẽt minori non ſuccurratur,
ſed in minore reprobatur. 161. in addit. q̃ opinio maximè proce
dit in caſu noſtro ubi ea ſola lectura inſtrũtũ dictæ trãſactionis,
& locationum probatur exceſſus, maximè in læſione ultra dimi
5 diam ex his quæ ſcribit Corn. in conſ. 56. ad fi. lib. 3. nam † ubi lę
ſio ultra dimidiam eſt multũ exceſſiua, p̃ſumitur dolus ex ꝓpoſi
to. Cor. in conſ. 236. col. fi. in cõſ. 258. col. 1. poſt med. uer. tñ licẽt
qñ. & in cõſ. 283. col. 3. circa med. lib. 4. immo ex tali exceſſu do
lus arguitur manifeſtus. Cur. ſen. in conſ. 17. col. pen. poſt princ.
¶ Inferunt & rectè d. Aduocati Aquenſes quod ex tali executio-
ne nulla & inualida non fuit tranſlatum dominiũ iſtorũ bonorũ
in ipſum de Gaieta, conſir. ipſe de Gaieta alienando iſta bona in
alias perſonas, eorũ ẽt dominium transferre non potuit cũ illud
non haberet, igitur remanſit dominiũ penes ipſos Iſſoardi, quo
ſtante proponi potuit actio realis contra detentores iſtorum bo
norum. ¶ Sed ultra rõnes inualiditatis ſeu nullitatis dictæ execu-
tionis adductas per d. aduocatos Aquenſes conſidero unum fun
damentum quod uĩ tollere omnem difficultatẽ. Nã pars aduer-
ſa nititur ex inſtrumento tranſactionis ad probandum ualiditatẽ
ipſius executionis ex illis uerbis enũciatiuis in quibus dicitur fa-
ctam executionem ſeruatis de iure ſeruãdis. Ponamus (circa prę
6 iudicium ueritatis) iſta uerba † enunciatiua prę iudicare poſſe, nõ
tñ poſſent confirmare executionem ut executionem iudicialem,
ſed in uim pacti, iuxta gl. in l. 2. C. commu. utr. iud. Et in c. exami
nata, de confir. uti. uel inuti. Sed dico ꝙ illa glo. non procedit ni-
ſi interueniat conſenſus expreſſus circa approbationẽ actuaiu-
dicialia inualidi, neq; ſufficeret conſenſua tacitus ante pactũ nu-
dum. Cal. in conſ. 8. in tit. de re iudi. refert & ſequitur Soci. in cõſ
104. col. 3. in cõſ. 105. & in cõſ. 220. col. 3. uer. nec huic concluſio
ni. lib. 4. in caſu aũt noſtro nõ põt conſiderari aliquis conſenſus
expreſſus circa approbationem dictæ executionis inualidæ, fuiſ-
ſet. n. cõſenſus expreſſus ſi nobilis Antonius Iſſoardi & Boniſa-
cius eius filius expreſſe approbaſſent & ratificaſſent dictã execu
tionem licet inualidã, q̃ approbatio expreſſa facta non fuit. Sed
pars aduerſa tñ uidetur colligere tacitũ cõſenſum ex eo ꝙ dicti
Iſſoardi p̃ntes prolationi illorũ uerborũ enũciatiuorũ nõ cõtra-
dixerint ſed tacuerint. ¶ Præterea poſito & nõ cõceſſo quòd ipſi
Iſſoardi expreſſe dixiſſent ꝙ illa executio facta fuerat ſeruatis de
7 iure ſeruãdis, tñ ex talibus uerbis † mere relatiuis nullũ reſultat
pactũ, nulla naſcitur ꝓmiſſio ueſtita nec nuda, ex qua ius acqui-
riri poſsit ipſi nobili Fabricio de Gaieta aut cãm habentibus ab
eo. Etenim illa uerba fuiſſent prolata ad effectum inducẽdæ pro
bationis ualiditatis ipſius executionis, nõ ad effectum obligan-
di ipſos Iſſoardi, ad obſeruandũ ipſam executionẽ tanquã uali-
dã ubi ualida nõ fuiſſet, ideo uerba enũciatiua prolata ad unũ ef
fectũ non p̃nt operari aliũ effectũ ultra intentionẽ ipſorũ ꝓferen
tiũ. l. nõ oĩs, in prin. ff. de ſi cer. pet. Tamẽ doc. loquẽtes circa iſta
uerba enũciatiua ſolũ illud diſputãt an inducãt ꝓbationẽ uel di
ſpoſitionẽ. de obligatione aũt nihil dicũt ꝓ claro & expedito p̃-
ſupponẽtes ex cõfeſſione ſeu uerbis enũciatiuis obligationẽ nõ
naſci, ſed tñ probationẽ uel diſpoſitionẽ. l. Publia. in fi. ff. depo.
¶ Præterea illa uerba enũciatiua & tota ipſa trãſactio ſecuta fue
runt ad effectũ ut recederetur ab illa executione prout receſſum
fuit, ideo abſurdũ eſſet dicere ꝙ ex ipſius uerbis enũciatiuis ap-
probata fuerit ipſa executio. Et ꝙ inducta ad unũ effectum ꝯtriũ
effectũ operent. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. ¶ Ex p̃miſſis inf. rẽ
ad clariſſimã reſolutionem huius difficultatis ſup qua magno-
pere laborarũt p̃ſtã. d. aduocati Aquẽſes. Nã in trãſactione p̃di-
cta cõuẽtũ fuit ꝙ oẽs & quicũq; ꝓceſſus liberatorij, & alij actus
ad eiuſdẽ nobilis Fabricij de Gaieta creditoris inſtãtis ꝯ eoſdẽ
nobiles patrẽ & filiũ debitores ſic vt præmiſſum eſt facti, rema-
neant in eorũ robore & firmitate donec & quouſq; dictũ debitũ
& expẽſę ppter factę eidẽ nobili Fabricio de Gaieta integraliter
fuerit ſolutũ & ſoluta. Ex qua cõuẽtione ps aduerſa ſumit maxi-
mũ fundamẽtũ allegãdo defectũ ſolutionis debiti principalis &
expẽſarũ, cõſequẽter ꝙ vigore ipſi᷒ trãſactionis q̃ obſeruata nõ
legit, receſſum nõ fuerit ab ipſa executione ſed remãſerit dñium
dictorũ bonorũ penès ipſum de Gaieta. Et illud deinde trãſlatũ
fuerit in emptores ipſorũ bonorũ. Nã rñdeĩ ad iſtã obiectionem
poſito & nõ cõceſſo ꝙ ipſa trãſactio obſeruata nõ fuerit, tñ ex il
la reſeruatione ꝙ executio remaneat in ſuo robore, nihil validi-
tatis aut firmitatis de nouo adijcit ipſi executioni, nec illa reddit
8 valida, ſi antea erat nulla ob illã obſeruationẽ, q2 † reſeruatio fit
ad cõſeruãdũ ius reſeruãtis nõ ẽt ad acquirẽdũ ius de nouo. l. at
ſi qs. §. pleriq;. ff. de religio. & ſump. fune. l. 3. §. 4. ff. q̃bus mo. pig.
vel hyp. ſol. l. 3. §. pe. ff. de lib. ho. exhi. l. pe. ff. de aqu. quot. & ęſti.
ibi, ſine prę iudicio, & ex l. idẽ ſiet. ff. de teſt. tutel. ibi, ſine litis prę
iudicio tradit Veronẽſis in conſ. 25. col. pe. ad fi. vbi ꝙ reſeruatio
nihil iuris de nouo tribuit, ſed intelligit ſi de iure cõpetat ius re-
ſeruatũ, allegat Ang. & alia de quibus p eũ ibi. habet in l. ſi qs le-
gauerit, p illũ tex. ff. de leg. 1. Soci. in conſ. 277. col. 2. lib. 2. Deci. in
cõſ. 516. col. 5. circa med. Propterea nõ obſtãte illa obſeruatione,
& poſito nõ tñ cõceſſo, receſſum diceret ab ipſa tranſactione, &
eſſem᷒ in puris terminis ipſius executionis, tñ ipſa executio par
ti aduerſæ auxiliari nõ põt, tanq̃ nulla & inualida ex cauſis ſupra
memoratis. Itaq; tanq̃ nulla perinde eſt ac ſi nũq̃ facta fuiſſet, q2
nihil & inualidũ æquiparant. l. ſi aut nullũ. C. de legi. hæ: e. Inſti.
de hẽdũ quali. & diffe. in prin. Conſtat aũt ꝙ ſi executio prædicta
nunquã facta fuiſſet, dñium iſtorũ bonorũ ſine dubio pertineret
ad ipſos Iſſoardi aut alios habentes ab eis, cõſequẽter ꝙ vẽdica
ri poſſent actione reali. ¶ Tertiò principaliter videndũ eſt de exce
ptione præſcriptionis extra oppoſita, in quo dubio latiſsime in
ſtetit præſtantiſſ. dñs Bonifacius Sequirani doctor & aduocatus
Aquenſis celeberrimus, ideo nõ multũ inſiſtam, ſed illud ſolũ ad
dã ꝙ p inſtrũm trãſactionis prædictæ cõuentũ fuit ꝙ locatio fa-
cta p nobilẽ Antoniũ Iſſoardi, Andreę de Caſtronouo remaneret
in ſuo robore nec illi derogatũ cẽſeret. ¶ Modo arguit ſic, ille An
dreas conductor poſsidebat bona p̃dicta nomine ipſius Iſſoardi
9 locatoris. l. quãuis. §. 1. ff. de acq. poſ. Proinde poſſeſsione † ea illẽ
te penès ipſum Iſſoardi nullo mõ potuit p̃ſcribere ipſe de Ga-
ieta. l. male agit. C. de p̃ſcrip. 30. vel 40. ann. l. cũ notiſsimi. C. co,
tit. l. ſi is cuius. ff. ex quibus cau. maio. Bal. in cõſ. 202. Ad euiden-
tiã p̃mittẽdũ eſt ꝙ dictũ pactũ. col. 2. lib. 2. & in cõſ. 50. viſo teſtã.
col. 1. li. 5. Pręterea in caſu dubio fieri dẽt interpretatio ꝯ opponẽ
tẽ exceptionẽ p̃ſcriptionis, q2 allegãs p̃ſcriptionẽ tenet eã ꝓbare
Bal. in cõſ. 450. li. 4. Et dicit Abb. in cõſ. 82. col. 3. li. 1. qđ p̃ſcriptio
de facili p̃ſumi nõ dẽt, quia eſſet p̃ſumere negligẽtiã alterius. ſed
ꝓbatio dubia nõ releuat. c. in p̃ñtia, de prob. Quod maximè ꝓce
dit in materia p̃ſcriptionis, q̃ dr̃ odioſa tãquã abſorbens ius alte
rius. c. põt. 16. q. 3. Abb. in cõſ. 71. col. 1. lib. 2. Et dicit deciſio Nea
politana deci. 265. col. 2. ꝙ iuuana ſe ex lapſu tps dicitur ſe iuua
re ex circũuentione, per tex. in §. volumus, in auth. de his qui in
gre. ad appel. ideo infert ꝙ licet vaſallus nõ petierit inueſtiturã
intra annum & diem, ad eam tñ ex benignitate admitti debet.
Puto tñ ex allegatis per dominium Sequirani quòd ſimus in caſu
claro circa hanc difficultatem præſcriptionis. Gratianopoli. 17.
Ianuarij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo patriæ Bourbonexij quod acquiſita conſtante matri
monio, inter virum & vxorem ſint communia, an extenda-
tur ad ſita extra patriam aut territorium Bourbonexij.*

2 *Conſuetudo quòd acquiſita conſtante matrimonio ſint commu
nia inter virum & vxorem, dicitur odioſa, quia omnis receſ-
ſus à iure communi dicitur odioſus.*

3 *Statutum aut conſuetudo non operatur extra territorium vbi
ſumus in odioſis.*

4 *Cõſuetudo principaliter diſponens ſuper bonis an reſtringatur*

ad bona

ad bona exiſtentia in territorio, non diſtinguendo an ſit fauorabilis vel odioſa.

5 *Conſuetudo dicitur ſtricti iuris, & in ea nihil ſuppleri debet vltra ſolitam obſeruantiam, & vbi conſuetudo de aliquo non diſponit, nec nos debemus diſponere.*

6 *Conſuetudo ſimpliciter diſponens ſuper contractibus, non ligat ſubditos contrahentes extra territorium.*

CONSILIVM. XXX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cõtractu matrimonij celebrato inter nobiles Ioannẽ Santiage & Magdaleuã Cadiere cõuentũ fuit ꝙ quantũ ad ſpecialiter non diſpoſita in ipſo cõtractu, obſeruarẽtur vſus & coouſuetudines patriæ Bourboneaij, quibus cauetur oẽs acquiſitiones cõſtante matrimonio factas inter maritũ & vxorẽ eſſe cões. Deinde nobilis Ioannes Santiage bona plurima acquiſiuit in patria Dalphinatus, quęritur an vxor in bonis ipſis medietatẽ prætendere poſſit ea vi dictę cõuentionis & cõſuetudinis? ¶Quę
1 ſtio conſiſtit in hoc, † an extendat̃ conſuetudo prædicta ad bona exiſtentia extra patriam vbi conſuetudo viget. Super qua dubitatione concludẽdũ puto ad talia bona conſuetudinẽ prędictã nõ pertinere ſequentibus fundamentis. ¶Primò ea doctr. Bar. in l. 1. col. 15. ver. ſed cõtra vr̃. C. de ſum. Trin. & fide catho. vbi ꝙ ſimplex diſpoſitio nõ intelligitur niſi de bonis quæ ſunt intra territorium diſponentis ꝑ l. cũ vnus. §. is qui. ff. de bonis auto. iud. poſſi. & c. ꝑ venerabilẽ, qui filij ſint legi. ergo cõſuetudo patrię Bourboneaij non intelligetur niſi de bonis exiſtẽtibus intra ipſam patriam nõ extra. ¶Secundò facit doctr. d. Bar. de Salic. in d. l. 1. verſ. poſtquam vidimus de ſtatutis, vbi ponit qõnem de ciue Lucano decedente in Anglia vbi habebat domiciliũ, & cõcludit ꝙ in bonis exiſtẽtibus Lucæ in loco originis, ſeruẽtur ſtatuta Lucana, & in bonis Anglicanis cõſuetudo Anglicana. arg. l. incola. ff. ad municip. & l. reſcripto. §. fi. ff. de muner. & hon. refert ſequitur & cõprobat Soc. in cõſ. 592. col. 1. in fi. & ſeq. no. Cor. licèt de Sali. mẽtionẽ non faciat in conſ. 115. col. 1. lib. 2. Eodẽ modo dicendum vr̃ ꝙ in bonis exiſtentibus in patria Dalphinatus ſeruentur iura & conſuetudines ipſius patriæ, & in bonis exiſtentibus in patria Bourboneaij iura & cõſuetudinis illius patriæ. ¶Tertiò facit qđ ſcribit Bar. in d. l. 1. in quarta. q. vbi qñ eſt quæſtio de aliquo iure deſcendente ex re, inſpicitur ſtatutum ſeu conſuetudo loci vbi ſita eſt res, & ſic vult Bar. ꝙ vbi ſtatutum vel conſuetudo diſponit non ſolum ſuper re, ſed ſuper iure ex re deſcendente, inſpiciatur ſtatutũ vel cõſuetudo loci vbi exiſtit res, à fortiori idẽ dicendũ eſt qñ diſponit ſtatutũ vel cõſuetudo ſuper re ipſa nedum ſuper iure ipſius. ¶Quarto videmus ꝙ ſi minor alienat prædiũ, requiritur decretum iudicis illius loci, vbi ſita eſt res licèt minor ſit alibi oriundus. l. ſi prædiũ. C. de præd. minor. ſimiliter in dãdo tutore pupillo iudex loci vbi pupillus poſſidet bona dr̃ competens quò ad illa bona licèt alibi ſit oriũdus pupillus. l. 1. C. vbi pet. tuto. refert Rom. in conſ. 250. horum bonorũ. & ſi iudex pupilli det tutorem expreſſe in bonis ſitis in alieno territorio, talis datio eſt nulla ipſo iure. l. inter peritos §. cum oriundus. & l. illud. ff. de excu. tuto. Rom. in conſ. 39. in ſecũdo dubio. Ex quibus. ll. facile apparet locũ ſpectari vbi exiſtunt bona, quotiens de bonis quæſtio tractatur, non loci vbi oriundus quis ſit aut domicilium habet. In propoſito noſtro cum de bonis acquiſitis quæſtio diſputetur, conſuetudo inſpici debet patriæ Dalphinatus vbi ſunt bona, nõ patriæ Bourboneaij originis ipſorum contrahentiũ. & ꝙ inſpici debeat conſuetudo aut ſtatutũ loci vbi ſita eſt res, tenet Bar. in d. l. 1. in 7. q. C. de ſum. Tri. cuius opi. dicit cõem Iaſ. in cõſ. 163. col.
2 3. lib. 2. ¶Quintò iſta cõſuetudo † inducens communionẽ acquiſitorum inter virum & vxorẽ dr̃ cõtraria iuri cõi, quo iure acquiſita per vnum ad alterum pertinere non dẽnt, ſed acquirẽtis prę cipua fiunt. Inſti. per quas perſonas nob. acqui. §. 1. & de iure cõi certæ ſunt perſonæ ꝑ quas alijs ius quęritur veluti ꝑ ſeruos, filios familias, monachos, & alias id genus inter quas non referuntur maritus & vxor, ideo talis conſuetudo dr̃ odioſa, quia oĩs receſſus à iure cõi dr̃ odioſus. l. ius ſingulare. l. quod verò contra. ff. de legib. l. aduerſus. C. de nupt. l. 2. C. de dona. c. cum dilectus, de cõſue. c. ꝙ dilectio, de conſang. & affi. c. 1. & 2. de fil. presby. lib. 6. & ita ad probationem odij arguit Bal. in l. non ſine. C. de bonis quæ lib. Abb. in conſ. 1. col. 2. lib. 1, & in cõſ. 117. col. 2. lib. 2. Cor.
3 in conſi. 89. col. 3. lib. 3. & in conſi. 371. lib. 4. ſed vbi † ſumus in materia odioſa, clarum eſt ꝙ diſpoſitio ſtatuti aut cõſuetudinis nõ trahitur ad bona exiſtentia extra territoriũ. Bar. in d. l. cũctos populos, in 6. q. prin. cuius opi. dicit eſſe magis cõem Alex. in cõſi. 16. col. 3. uer. prȩterea ꝯ dictã cõcluſionẽ. lib. 1. ſed ultra Alex. adduco Bal. in conſ. 460. Io. de Albingana, ad fi. lib. 1. in conſ. 131. circa prædicta. col. 2. lib. 2. & in conſ. 119. Factũ ꝓponitur. col. 2. lib. 3. idẽ ſequtur Iaſ. in l. re coniũcti, col. 49. uer. undecimus caſus eſt ff. de leg. 3. & in conſ. 163. lib. 2. Cor. in cõſ. 115. col. 1. lib. 2. in cõſ. 85. col. 4. & in conſ. 162. col. 1. ad fi. lib. 3. Deci. in l. fi. col. 1. ff. de iuriſd. om. iud. in conſ. 276. col. 3. & in conſ. 314. circa fi. ubi dicit eſſe cõem opi. & ꝙ ab ea ĩ iudicãdo & cõſulẽdo recedẽdũ nõ eſt, eandem opi. tenet Alexãdrinus in conſ. 71. in vltimo dubio. & in conſ. 136. Curtius Iunior. in cõſ. 108. col. 8. poſt med. ver. prȩterea & ſecundo. Gozadinus in cõſ. 49. Quinimmo cum iſta conſuetu
4 do † principaliter diſponat circa bona nõ vr̃ diſtinguendũ an ſit odioſa vel fauorabilis, ſed indiſtinctè reſtringenda ad bona quæ ſunt in territorio vbi conſuetudo uiget, quia illa diſtinctio an cõſuetudo ſit fauorabilis vel odioſa, ſolũ vr̃ cõſiderãda, qñ ſtatutũ ſeu cõſuetudo diſponit principaliter circa ꝑſonã quã ſtatutum vel conſuedo facilius ligare põt qñ eſt ſubdita, ſecus in bonis nõ ſubditis territorio aut iuriſdictioni ſtatuentiũ vel cõſuetudinis, ita patet ex his quæ ſcribit Bar. in d. l. 1. col. 16. circa fi. 7. q. ver. mihi vr̃ quod vltimũ tñ in ꝑſentiarũ firmare non intendo. ¶Sextò
5 † conſuetudo dr̃ ſtricti iuris, Bar. in l. 1. §. ſi quis hoc interdicto, in fi. ff. de itin. actuq; priua. & in auth. q rẽ. in fi. C. de ſac. ſan. eccl. Ino. in c. tua nos, de decimis. Pau. de Caſt. in conſ. 340. q2 ſupra, col. 2. ad fi. lib. 2. & dicit Bal. in cõſ. 275. quod ꝑ regula, circa. fin. lib. 5. ꝙ in cõſuetudine nihil debet ſuppleri vltra ſolitã obſeruãtiã, & ſi conſuetudo de aliquo nõ diſponit nec nos diſponere debemus, ideo tanquã ſtricti iuris reſtringi debet iſta conſuetudo ad loca & patriã in quibus viget, nõ ẽt extendi ad alia loca aut bona extra ipſa loca cõſuetudinis exiſtẽtia. Inn. & doc. in c. fi. de offi. archid. Aret. in cõſ. 44. in propoſita cõſultatione in cõſ. 115. Clariſſimè & in cõſ. 133. col. 3. ver. non obſt. ſecunda rõ. Deci. in
6 conſ. 389. col. pe. circa fi. ¶Septimò † ſi qs vellet obijcere (contra veritatẽ tñ) iſtã conſuetudinẽ non diſponere principaliter de bonis, ſed de contractibus cũ loquat̃ de acquiſitionibus, adhuc iſto caſu idẽ eſt cõcludẽdũ, q2 cõſuetudo ſimpliciter diſponẽs ſup ꝯtractibus nõ ligat ſubditos ꝯhentes extra territoriũ. Bar. in d. l. cũctos populos in 8. q. Soc. in conſ. 201. col. 2. ver prima concluſio lib. 2. ¶Octauò iſtam qõnem in terminis ac in indiuiduo ita determinat Anch. in conſ. 163. Viſis diligenter inſpectis. col. 1. ver. qñq; cõſuetudo cõcernit principaliter bona, vbi poſt Ioã. Ant. & Oldr. cõcludit conſuetudinẽ hanc gallicanam nõ extendi ab bona exiſtentia extra territoriũ in quo viget ipſa conſuetudo. Ita ẽt in terminis firmat Cor. ſenior in conſ. 44. col. 7. in tertio dubio, in quo conſ. pondero ꝙ participauit Cur. cũ Lancelloto Decio fratre Philippi. Pro hoc facit quod ſcribit Oldr. in conſ. 243. præſuppoſita conſuetudine. col. 2. in 2. q. vbi ꝙ forenſis exiſtens Pariſijs non põt teſtari ſm conſuetudinẽ ipſius loci in quo non ſeruatur ſolẽnitas iuris ſcripti. Pariter vr̃ dicendũ ꝙ in cõſuetudine vni⁹ loci non cõprehendantur bona forenſis exiſtẽtia extra ipſum locũ, ꝑ dictã tñ Old. deciſionẽ ad ꝑſens nõ firmo, q2 ꝯriũ tenet Ab. in conſ. 52. in primo dubio lib. 2. ¶Ex quibus concludo ꝙ ex quo contrahẽtes expreſſe ſe retulerunt ad ipſam conſuetudinẽ, & ſic noluerint obligari vltra formã ipſius conſuetudinis, ꝙ non tenẽtur ad eius obſeruantiã niſi quatenus cõſuetudo ipſa extẽditur, & cũ in bonis exiſtẽtibus extra territoriũ conſuetudo non diſponat, ad ea bona pactũ ꝯhentiũ non extẽditur, ſed limitatur & reſtringitur pactũ ad limites conſuetudinis ad quã ſit relatio. l. aſſe toto ff. de hære. inſti. l. ſi ita ſcripſero. ff. de cond. & dem. l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. Et hoc modo arguit Pau. de Caſt. in conſ. 364. Viſo inſtrumento quæritur. col. 2. lib. 1. Gratianopoli. 25 Ianuarij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitui an debeat vxor marito, pendente lite inter eos quando vxor agit contra maritũ ad perſecutionẽ aliquorũ bonorum.*

2 *Parsa ſunt quod agatur lis de omnibus bonis aut maiori parte bonorum, ideo vtroque caſu dicitur cauſa grauis.*

Inimicitia oritur ex lite ibidem nu. 2. Immo dicitur inimicitia capitalis, ſi ſit lis de omnibus bonis aut maiori eorũ parte.

3 *Inimicus præſumitur teſtis, qui teſtimonium contra aliquẽ dare poſſit in*

poſuit in cauſa criminali.
Teſtis dictũ præſumitur verum ſicut inſtrumentũ ibi. nu. 3.
4 *Cautio ſufficiens conſiderari non poteſt, vbi odium eſt capitale.*
5 *Ratio naturalis ſola ſufficit, cunctis recte reſpõdet, habetur pro titulo, ſeruanda eſt etiam ſi lex deficeret, & vix reperitur aliquid contra conſcientiam naturalem quod conſcientiam non remordeat.*
6 *Quando maritus, & vxor ſeorſum habitant culpa mariti, priuatur maritus fructibus bonorum dotalium, aut ſaltem tenetur ad alimenta vxoris neceſſaria.*
7 *Vbi eſt caſus inſtrumenti non videtur dubitandum, ſicut vbi eſt caſus legis, habet enim inſtrumentum vim diffinitionis cauſæ, & de eo dici poteſt noli me tangere.*

CONSILIVM XXXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Pro-
1 ponitur † ꝙ mulier quædam experiri intendit aduerſus maritũ ad perſecutionẽ bonorũ mobilium egregij valoris. Planè dubitatur maritus agat poſſeſſorio corã iudice laico vel eccleſiaſtico, vt prius oĩbus reſtituatur vxor, & cogatur ad habitãdũ cũ ipſo viro, quæritur an reſtitutio fieri debeat in poſ
ſeſſorio ſaltem mediante cautione de non male eã tractando iuxta tex. in c. literas, de reſti. ſpol. ¶Puto reſpondendum ꝙ nõ, &
conſidero ꝙ illa lis de ſumma tã notabili dr̃ & præſupponitur quæ-
2 ſtionem continere de maiori † parte bonorum ipſius vxoris, quę
cauſa ita grauis dr̃, ac ſi ageret de oĩbus bonis. l. pp litem. ff. de ex
cu. tu. ſed ex tali lite præſumitur maritus inimicus vxoris, maxime ſi vt in puncto & facto narratur l. o ipſa habet crimẽ annexũ.
ſ. fracturam archarum in quibus eſſent ipſa bona. c. item cũ quis,
in fi. de reſtitutio. ſpol. Bal. in conſ. 351. Ioan. & Fed. col. 2. in fi. li.
3 5. immo † præſumitur quis inimicus ex eo ſolũ ꝙ teſtimoniũ tulit cõtra aliquem in cauſa criminali. c. meminimus, vbi gl. de accuſa. & tñ pro teſte præſumitur ꝙ veritatẽ dicat, immo præſumitur verũ dictũ teſtis ſicut inſtrũm niſi probetur falſum. Bal. in cõſ.
273. Factũ dr̃ eſſe tale. col. 2. poſt med. lib. 1. & in cõſ. 328. an vultus. col. 1. ad fi. lib. 2. quanto magis præſumi debet inimicus vxoris maritus, qui eam maiori parte bonorũ ſpoliauit. ¶Et in terminis ꝙ inimicitia capitalis probetur, vbi eſt quæſtio de oĩbus bonis vel maiori eorũ parte, no. gl. & doctores in auth. ſi dicatur. C. de teſtib. gl. in c. cum oporteat. in ver. inimicos. de accuſa. refert, & ſequitur Alex. in conſ. 99. col. 1. verſi. conſtat autẽ. lib. 1. idem dicit Cur. ſenior in conſi. 69. col. 12. in prin. in l. athlethæ. §. de remiſſione. ff. de excu. tuto. addo Rom. in l. 2. §. hoc reſcriptũ. ff. ad Syllania. quẽ refert & ſequitur Rolandus de Curte inter conſilia Calca. in conſ. 64. col. 4. in prin. Sed addo vltra tantos patres. Ioã. de Ana. in cõſ. 59. col. 2. in fi. ¶Hoc ita præſuppoſito & conſiderato, dico ꝙ reſtitui viro mulier non debet ẽt ſub cautionis ſecuri
4 tate, nam vbi † odiũ eſt capitale, non tenetur nec debet quis confidere fragilitati cautionis, nam hoc caſu cautio ſufficiens conſiderari non põt. c. accedens, el 2. vbi glo. in verbo, inimicis. vt lite non conteſta. c. literas. in fi. de reſtitutione ſpo. gl. fi. in c. ex parte, el 1. vbi Deci. col. 3. de appel. Aret. in cõſ. 16. col. 3. ver. & licèt domini de Rota. Alex. in l. nam quod. §. non oĩs, col. 1. ff. ad Trebel. Iaſ. in l. 2. §. quod diximus, col. 3. in 3. not. ff. ſi quis cautio. Calca. in conſ. 2. col. fi. & in terminis adduco Bal. in conſi. 240. Sicut ſapientiſſime. lib. 3. ubi qũ timetur de ſæuitia mariti, non tenetur uxor ad eũ redire, licèt iuret aut caueat, de non offendendo, & faciunt quæ pulcherrime ſcribit Bellamera in conſ. 16. & profecto
5 ſi ad rationem † naturalẽ uelimus reſpicere, quæ ſola ſatis eſſe debet. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excu. tu. quę rõ naturalis cũctis recte rñdet. Bal. in conſ. 38. dñs Thomas. col. 2. lib. 1. habetur ẽt ꝓ titulo rõ naturalis. Bal. in cõſ. 401. Caſus talis aſſeritur. li. 5. & ſeruanda eſt rõ naturalis ẽt ſi lex deficeret. c. ſecundò requiris, in fi. de appella. Abb. in c. eccleſia Sanctæ Mariæ. col. 5. de conſti. & dicit Bal. in d. conſi. 38. ꝙ uix reperitur aliquid contra rationẽ naturalẽ quod non remordeat conſcientiã, allegat gl. in l. in hac. ff. de triticа. ſi inquã ad rationẽ naturalẽ ſolã ſpectare uelimus, cuiùs recti iudicis arbitrio uiſum fuerit, par eſſe uxorẽ cum uiro agere oportere, quo cũ inimicitias & odiũ capitale exercet, quod maximè obtinet conſtante ſeu durãte iudicio uſq; ad cauſæ deciſionẽ. d. c. ex tranſmiſſa. Planè idẽ arbitrarer ẽt poſt deciſionẽ, quia inimicitia & odium grauius & acerbius futurum eſt lite finita in fauorem uxoris. Cui ſi cogitur maritus ad integrum ſatiſfacere odioſior ſanè futurus ſit. itaq; quis cogitet maritali eum affectu uxorẽ habiturũ, & qñ poſt deciſionẽ cauſæ urget eadẽ ratio quę ante militabat lite durante, idem iuris eſſe debet. l. illud. ff. ad legem aquiliam, tradit Abb. in d. c. ex tranſmiſſa. ¶Secundò quæri
6 tur † ſtãte ſeparatione thori ex cauſis præmiſſis, an maritus priuari debeat fructibus bonorũ dotaliũ cũ onera matrimonij nõ ferat, uidetur concludendũ ꝙ ſic, ex quo ipſius uiri culpa factũ eſt, quominus cũ eo uxor habitet, ex his quæ ſcribit Alex. in cõſi. 78. col. 1. lib. 5. quod eſt repetitum in cõſi. 26. lib. 6. tradit Soc. in conſ. 64. li. 4. Aut ſaltem negari nõ põt quin teneatur maritus ad alimenta neceſſaria ipſi vxori ſeorſum habitanti ab ipſo marito eius culpa & vitio. Pau. de Caſt. in conſi. 65. Viſo quodam libello porrecto per dñam Andriolam. col. pe. lib. 1. & ſi uxor ſeorſum habitãs ſeipſam aluerit, põt tales expenſas à marito repetere. gl. in c. ſignificaſti, de diuortio. Bal. in l. quod in vxorem. C. de neg. geſt. Soc. in l. 2. in prin. col. 4. in fi. ff. ſolut. matr. ¶De alijs quæ per inſtrũm cõtractus de quo agitur expreſſe & clare cauta ſunt, nihil
7 ſcribo, quia † vbi eſt caſus inſtrũ non vr̃ dubitãdum, ſicut dicitur de caſu legis. Bal. in cõſi. 215. proponitur ꝙ inueſtituræ. col. 2. circa fi. lib. 2. & habet inſtrũm publicũ vim diffinitionis cauſæ. Bal. in cõſ. 213. Si per inſtrumenta. lib. 1. Iam dici poteſt de inſtrumẽto publico noli me tangere. Bal. in conſi. 249. Super libris. ad fi. li. 1. quod eſt repetitum in conſi. 400. lib. 5. Grationopoli. 24. Ianuarij. 1540. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator ſi ſpecialiter prouideat vxori de alimentis, & deinde reliquit eam tutricem, dominam, & gubernatricem bonorum qualiter intelligatur tale relictum, & pulchre hic habetur de materia auth. hoc locum. C. ſi ſecun. nup. mul.*
2 *Expreſſum facie ceſſare tacitum.*
3 *Teſtator in dubio cenſetur minus grauare heredem quàm ſit poſſibile, immo potius toleratur quod legatum ſit inutile, quã quod cenſeatur teſtator grauare heredem.*
4 *Onere duplici circa eandem rem grauari quis non debet.*
5 *Voluntas teſtatoris declarari debet ſecundum id quod eſt magis veriſimile, & reſtringi debẽt verba teſtatoris ad id quod eſt veriſimile.*
6 *Compenſandi animus colligitur ex coniecturis.*
Voluntas teſtatoris colligitur ex modo ſeu forma legandi. ibidẽ nume. 6.
7 *Voluntas teſtatoris vbi eſt dubia, fundamentum ſuper ea fieri non poteſt.*
8 *Conſuetudo Bulgari in auth. hoc locum. C. ſi ſecun. nup. mul. an habeat locum in teſtamento principis, & quando vxor conſtituit maritum dominum & vſufructuarium bonorum ſuorũ.*

CONSILIVM XXXII.

¶De materia auth. hoc locum. C. ſi ſecun. nup. mul.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Teſtator reliquit eius vxorem tutricẽ & dominã, gubernatricẽ perſonarũ & oĩum bonorum hrdũ ſuorũ vniuerſaliũ, quãdiu cũ ipſis uiuere & viuere voluerit, itẽ legauit eidẽ vxori à ſecundis nuptijs abſtinenti camerã vnã pro ſua reſidentia quam eligere voluerit in domo ipſius teſtatoris. & de guarnimentis domus ad debitã ſufficientiã ſibi neceſſariã, quo tũc etiam legauit eidẽ vxori de annua penſione duodecim ſextaria frumenti & duodecim ſomatas vini, & pro oĩbus alijs rebus ſibi ipſi vxori neceſſarijs viginti ſcuta auri annis ſingulis ſibi ſoluenda in feſto oĩum ſanctorũ. Deinde mortuo teſtatoris hęres vniuerſalis ſemp aluit vxorẽ prędictã eius matrẽ vſq; ad eius mortẽ. Ea defuncta alij cohæredes patris particulares, qui matri ab inteſtato æqualiter ſucceſſerũt, petunt ab eorũ fratre hrde patris vniuerſali legatũ penſionis ꝓdictæ ꝓ tpe vitæ eorũ matris poſt mortẽ patris. Hęres vniuerſalis excipit de victu & alimẽtis præſtitis dictæ vxori oppouẽdo cõpenſationẽ. Replicant agentes ꝙ tenetur hęres vniuerſalis ad utrũq;, id eſt, ad uictũ ſeu alimẽta ex illo relicto quo fuit cõſtituta dña & gubernatrix iuxta conſuetudinẽ Bulgari, de qua in auth. hoc locũ. C. ſi ſec. nup. mul. & ẽt tenẽt ad legatũ annuæ pen-

1 nuæ penſionis. Quæritur quid iuris. ¶ Puto utrunq; legatū † non
deberi ſequentibus fundamētis. Primò quia legatū qđ debet ex
illa conſuetudine Bulgari dř legatū generale cōprehendens ge-
neraliter oīa neceſſaria ad alimēta uxoris, ſed circa ipſa alimen
ta teſtator ſpecialiter prouidit, relinquendo uxori habitationē,
ſupellectilē, frumētū, uinū, & pecuniā. ideo p legatū illud ſpecia-
le cenſet receſſum à cōſuetudine illa generali. l. uxorē. §. feliciſſi
mo. ff. de lega. 3. regula generi, de reg. iur. lib. 6. neq; illa cōſuetu-
do Bulgari extēdi dēt ad caſum in quo circa alimenta ſpecialiter
prouiſum fuit, quia generalis ꝓuiſio nō trahit ad ſpecificata. l. do
li clauſula. ff. de uerb. obl. l. ſanctio legū. ff. de pœnis. ¶ Amplius
uideret dicendū q ſi teſtator primò legaſſet alimenta in genere,
deinde aliquas res ꝓ alimētis in ſpē, ex tali legato ſpeciali receſ
ſum cenſeret a legato generali cū utrūq; legatū cōſiſtat in eodē
iure alimētorū, iuxta doctr. Bar. l. quæſitum. §. fi. ff. de fun. inſtuc. à
fortiori cū nullū pceſſerit legatū alimētorū expreſſe factū, dicē
dū erit nihil aliud cenſeri relictū ꝓ alimentis q̄ qđ expreſſum ſit.
¶ Scđò illa conſuetudo Bulgari introducta & recepta fuit ex taci
ta & pſumpta uoluntate teſtatoris, q̄a non eſt uerìſimile q teſta
tor uoluerit relinquere eius uxorē dn̄am aut uſufructuariā, ꝓut
uerbū ſonat in piudiciū liberorū, ſed iſta uolūtas pſumpta & ta-
2 cita ceſſare dēt ubi apparet de uolūtate expreſſa, q̄a † expreſſum
facit ceſſare tacitū. l. cū ex filio, ubi glo. & doc. ff. de uulga. Bal. in
cōſi. 471. In cauſa prioris. col. 1. lib. 2. & in cōſ. 194. Præmiſſis uer
bis. ad fi. eodē lib. Itaq; cū uolūtas teſtatoris circa alimenta uxo-
ris ſit clara, qd & quantū relinquere uoluerit, fruſtra ambulam⁹
p cōiecturas q alimēta relinquere uoluerit ſub illis uerbis domi
nā &c. iuxta cōſuetudinē Bulga. ¶ Pro hoc facit qđ ſcribit Pau.
de Caſt. in conſi. 118. q uxor. lib. 1. ubi ſi maritus in teſtō legauit
alimenta uxori, deinde in codicillis reuocauit legatū alimētorū
& eorū loco reliquit uſumfructū, tunc ceſſat conſuetudo Bulga-
ri, quia expreſſe apparet de uoluntate teſtatoris. ¶ Ad idē facit qđ
ſcribit Cor. in cōſi. 5. lib. 1. ubi ſi teſtator in una parte teſtamenti
relinquit alimenta uxori, deinde in alia parte relinquit eā dn̄am
& uſufructuariā, ceſſat conſuetudo Bulgari, quia expreſſe appa-
ret de uoluntate teſtatoris. Ex quibus deciſionibus facile oſtēdit
uerū eſſe quod dixi. i. illā Bulgari cōſuetudinē ſolū fundari in ta-
cita & pſumpta uoluntate teſtatoris, & q illa ceſſat ubi de uolū
tate teſtatoris aliter apparet ꝓut hic p ſupradicta. ¶ Tertiò dico
q in caſu noſtro, nullo modo locus eſſe pōt cōſuetudini Bulgari
interpretatiuæ, nā conſuetudo Bulgari ſolū habet locū qn̄ teſta-
tor relinquit uxorem ſuā dn̄am & uſufructuariā bonorū ſuorū,
& uoluit Bulgarus q uxor ex tali relicto ſolū cōſequat alimēta,
nō aūt plenū uſumfructū fauore liberorū, ſed in caſu noſtro non
reperitur appoſitū illud uerbū uſufructuariā, & ſic ſumus extra
caſum Bulgari, nec hoc caſu cōueniunt uerba cōſuetudinis Bul-
gari, ideo ceſſare debet diſpoſitio dictæ conſuetudinis. l. 4. §. to-
tiens. ff. de dam. infec. l. 1. §. loquit. ff. de aqua quoti. & æſti. l. ſi ue
rò. §. de uiro. ff ſolu. mat. l. ſeruū. §. nō dixit prætor. ff. de acqui. hę
re. Sed tn̄ q ſit locus cōſuetudini Bulgari, licēt non ſit uerbū uſu
fructuariū, tenet Pau. de Caſt. in cōſi. 140. conſiderādū eſt q filij,
in ſecundo dubio, li. 1. ubi loquit qn̄ uxor relinquit dn̄a & guber
natrix. Idē ſi uxori relinquit regimē & adminiſtratio domus nā
ueniūt alimēta ēt inſtitutis extraneis. Iaſ. i cōſ. 65. ultimo dubio.
lib. 1. ¶ Sed hic ex uerbis ſequentibus expreſſe apparet de uolun
tate teſtatoris quid ſenſerit in præcedentibus dū liberauit uxo-
rem à redditione cōputi, & ſic apparet q in illis uerbis in quib⁹
relinquit eā tutricē dn̄am gubernatricē &c. nō intellexit teſtator
de aliquo legato alimentorū aut uſusfructus, ſed ſolū de iure ad
miniſtrādi & gubernādi pſonas & bona hrdū, quia ex ſequenti-
bus pcedētiā declarant. l. ſi ſeruus plurū. §. fi. & l. q filiabus. ff. de
leg. 1. gl. in l. quiſquis. ff. de leg. 3. ¶ Quartò illa cōſuetudo Bulgari
inducta & recepta fuit ob fauorē liberorū diminuendo legatum
uxoris ne conſequat plenū uſumfructū ſed alimenta tm̄. Modo
in caſu noſtro ſi dicamus cenſeri relicta alimēta ſub illis uerbis,
relinquit eā tutricē, dn̄am gubernatricē, &c. uigore illius conſue
tudinis Bulgari, talis cōſuetudo operabit & retorquebit in dānū
& pjudiciū filiorū & hrdū, quia obligant hoc modo ad alimēta,
& ad aliud legatū annuæ penſionis, quod fieri non debet. l. quod
fauore. C. de legi. reg. quod ob gratiā, de reg. iur. lib. 6. ¶ Quintò
3 † teſtator in dubio præſumitur minus grauare hrdē q̄ ſit poſſi-
bile. l. ſi. ſeruos. §. qui Margaritā. ff. de leg. 1. l. unom ex familia. §.
ſi rem. ff. de leg. 2. quinimmo potius toleratur q legatū ſit inuali
dū q̄ q teſtator cēſeatur grauare hrdem. l. Meuius. in prin. in uer
bo. ſanè conſtitutio principis. ff. de leg. 2. Pau. de Caſt. in cōſi. 22.
Viſa petitione porrecta contra hrdes. col. 3. circa med. lib. 1. Iaſ
in l. q in rerum. §. 1. in 1. no. in l. ſi ita ſit aſcriptū, in ultimo no. &
in l. ſi tibi homo. col. 3. ff de leg. 1. & in l. uxor patrui. col. fi. C. de
leg. Sed intelligendo q teſtator primò cenſeatur legaſſe alimēta,
& deinde annuam penſionem frumenti, uini & pecuniarū ultra
habitationē inſtructā ſupellectibilibus, diceretur teſtator nimiū
4 grauaſſe hæredē, immo duplici † onere circa eandā rem, quod
uř iniquū. l. nauis. §. cum aūt. ff. ad l. Rhodiam de iac. Bar. l. inter-
dum. § quotiens. ff. de publica. ¶ Sextò licēt uolūtas teſtator eſſet
dubia (quæ tn̄ ex præmiſſis clariſſime oſtenditur in fauorē li
5 berorū) in caſu dubio † interpretari debet uoluntas teſtatoris ſe
cūdum id quod eſt magis uerìſimile. reg. in obſcuris, de reg. iur.
lib. 6. l. ſemper in ſtipulationibus. ff. eo. tit. quinimmo ubi uerba
teſtatoris ſunt generalia, reſtringi dēnt ad id quod eſt uerìſimile.
Alex. in conſi. 76. col. 1. lib. 4. uerìſimilitudo enim dř cognata na
turæ. Bal. in conſi. 180. Mortuo filio. lib. 3. Sed nō eſt uerìſimile q
ſit teſtator exiſtimaſſet ſe primo legaſſe uxori alimēta, eidem po
ſtea reliquiſſet habitationem cum mobilibus, annuam penſionē
frumenti, uini & pecuniæ pro ſuis neceſſitatibus, quas certe ne-
ceſſitates ſuſtinere poterat ſtante legato alimentorum, quorū ap
pellatione ueniunt oīa neceſſaria ad uictum iuxta no. per Bar. in
l. legatis, & in l. libertis, la 2. ff. de alimē. & ciba. lega. ¶ Septimò,
poſito & nō conceſſo, q teſtator primo loco cēſeatur legaſſe ali
menta uxori, tn̄ ſequens legatum non pōt dici factum niſi ob eā
dem cauſam alimentorū, quia habitatio, frumentū, & uinū parā
tur ob alimenta, ſimiliter pecunia fuit relicta ob neceſſitates, iō
eadē res diceret bis legata uni perſonæ, quo caſu ſemel tm̄ peta
pōt. l. planè. §. 1. ubi doc. ff. de leg. 1. & poſito q frumētū, uinū &
pecunia legata non ſufficerent ad alimenta, tn̄ ſaltē uideret com
penſanda cū alimentis, ita ut ſolū teneat hæres ad ſupplementū
6 quatenus deſit ad ipſa alimenta, animus. n. † cōpēſandi in teſta-
tore colligit ex coniecturis. Pau. de Caſt. in cōſ. 193. Super iſto pū
cto. col. 3. in 2. dubio lib. 2. Abb. in conſi. 81. col. 2. ad fi. lib. 1. Cor.
in cōſi. 115. col. pe. poſt med. lib. 4. Sed ex quo legauit teſtator ha
bitationē cū guarnimētis neceſſarijs, granom, uinum & pecuniā
pro neceſſitatibus, euidēs cōiectura oſtenditur q uoluerit lega
re pro alimentis, cū illa alimētorū cauſa parata ſint, ex forma. n.
ſeu modo legādi uolūtas declaratur teſtatoris. l. ſi fundo ſub cō-
ditione. §. ſi libertus, ubi Iaſ. in 1. no. ff. de leg. 1. ſed iſte modus le
gandi conuenit alimentis, ideo ob cauſam alimentorū, dicendū
eſt factū eſſe legatū. ¶ Et in terminis q ubi teſtator relinquit uxo
rē dn̄am & uſufructuariā, & ultra pdicta legat pertinentia ad ali
menta, puta uictū & ueſtitū, q uxor ſolū poſſit petere alimenta,
tradit Io. de Ana. in conſ. 37. circa fi. Soci. in conſ. 279. in ſecundo
dubio lib. 2. vbi tn̄ de Io. de Ana. mentionē nō facit, ſed adducit
Soc. rōnem ſtringentē valde, quia ſi intelligeretur legatū de ple
no vſufructu, fruſtra fieret legatū alimētorū eodē modo ſi primo
cenſerētur legata alimenta, fruſtra factū eſſet legatū ſequens ali
menta concernens, & licēt dictus Io. de Ana. refragari uideatur
Bar. in conſ. 216. Addelandus, col. 2. tn̄ ſi bene cōſiderētur verba
Bar. loquitur in cā multū diuerſa à caſu nr̄o, & preterea ꝓ hac cō
cluſione adduco eundē Bar. in cōſ. 9. Sup eo quod quæritur, in fi.
vbi ſi teſtator relinquit vxorē dn̄am & uſufructuariā ei ꝓuidēdo
de alimentis ſi teſtator ſpecialiter ei prouidet de habitatione,
nō pt aliā habitationē petere virtute generalis legati, i quia vxor
relinquitur dn̄a tutrix & gubernatrix &c. nulla ſit mentio de ali-
mētis nec in iſto caſu adaptari pt cōſuetudo Bulgari p ſupradicta,
intātū q verba vňr clara qd teſtator ſenſerit vt ſupra declarauimus.
Sed poſito q dubietas aliqua eſſe poſſet, an poſſint importa
7 re legatū alimētorū, tn̄ † ſup tali volūtate dubia pars ſe fundare
nō pōt. l. ſi duo. ff. de teſt. tu. l. ſi alij fundū. ff. de vſufruc. lega. l. in
ambiguo. ff. de rebus dubijs. Pau. de Caſt. in conſi. 324. Super ſe-
8 cundo puncto, ad fi. lib. 1. Cor. in conſ. 30. col. 2. lib. 1. An aūt † cō
ſuetudo Bulg. locū habeat in teſtō principis, qn̄ princeps conſti-
tuit vxorē dn̄am & uſufructuariā, vide Bal. pulchre in cōſi. 294.
Dicta particula. lib. 5. & an habeat locū econtra qō uxor conſti-
tueret maritū dn̄m & uſufructuarium, uide Curtium Iuniorē, in
conſ. 6. col. 2. ad fi. & col. 9. uerſ. nō obſt. aliud & de materia iſtius
conſuetudinis Bulgari uide nouiſſime per Gozadinū in conſ. 47.
Grationop. 5. Ianuarij. 1540. Aymo. Crauetta.

SVMMARIVM.

1 Fideicommiſſarius acceptans reſtitutionē fideicommiſſorum generaliter, an cenſeatur adire hæreditates oīum ſubſtituētium.

2 Allegans aditionem hæreditatis tenetur eam probare.

3 Mandatum

3 *Mandatum in quo dicitur quod canonici talis eccleſiæ conſtituerunt talem procuratorem, non valet, quia poteſt verificari in duobus canonicis tantum.*
4 *Generalis acceptatio fideicommiſſorum, non cõprehendit fideicommiſſa accipienti damnoſa & num. 5.*
5 *Generalis impugnatio non trahitur ad ea quæ ſunt impugnante fauorabilia.*
6 *Inutile & nullum æquiparantur, & eſſe non dicitur quod inutile eſt.*
7 *Generalis acceptatio fideicommiſſorum non comprehendit fideicommiſſum inutile.*
8 *Generalis diſpoſitio non comprehendit tertij præiudicium, multo minus ipſius diſponentis.*
9 *Generalis diſpoſitio reſtringitur ex ratione tacita & coniecturata, maximè quando aliàs indebite quis damnum pateretur. Reſtringi debent verba ad cogitatum diſponentis. ibidẽ. nume 9.*
10 *De actu inualido & eluſorio non cenſetur in dubio cogitatum.*
11 *Aditio hereditatis non inducitur quando poſſidens probat ſe poſſidere ex alia cauſa quàm hereditaria, & cenſetur quis poſſidere ex cauſa vtiliori, et nu poſſideret quis ex alia cauſa, ſtandum videtur eius iuramento.*
12 *Aditio hæreditatis non præſumitur ex poſſeſſione rerum hæreditariarum modici valoris.*
Aditio hæreditatis de facili præſumitur in hæreditate lucroſa, ſecus in damnoſa ibidem nume. 12.
13 *Voluntas præcedens declaratur ex facto ſequenti, maximè ex his quæ incontinenti fiunt.*
14 *Aditio hæreditatis arguitur quando quis plus reperitur poſſidere quàm ad eum pertineat ex cauſa non hæreditaria.*
15 *Oratio generalis & indiffinita non tantum operatur quantũ ſpecialis, vbi diuerſa eſt ratio.*
16 *Indiffinita non æquipollet vniuerſali in materia probationis.*
17 *Reſeruatio conſeruat ius reſeruantis.*
18 *Diſpoſitio contrahentium intelligi debet ſecundum diſpoſitionem iuris communis.*
19 *Conſenſus non obligat conſentientem ad dandum aut faciendum de ſuo ſed tantum ne poſſit contrauenire actui, niſi cõſentiens venditioni pretium receperat.*
20 *Reſeruatio operari non poteſt niſi prius appareat de iure reſeruato, & quatenus illud competit.*
21 *Mens in contractibus inſpicitur.*
22 *Interpretatio de neceſſitate ineſt, aut ſecundum veriſimilitudinem, aut ſecundum ipſius rei naturam.*
23 *Voluntas diſponentium talis eſſe præſumitur, qualis de iure eſſe debet, & ſpectandum eſt, quid diſponentes veriſimiliter reſpondiſſent ſi de conſilio fuiſſent interrogati.*
24 *Interpretatio fieri debet vt minus præiudicetur partibus quam ſit poſſibile.*
25 *Interpretatio admitti non debet per quam quis in damno aut deceptus remaneret.*
26 *Verba debent intelligi eo reſpectu quo prolata ſunt.*

CONSILIVM XXXIII.

¶ Pro magnifico domino Talardi, & Clarimontis primo Barone Dalphinatus.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobiles domicellæ Anna & Philiberta de Claromonte ſorores reſtituerunt fideicommiſſa anteceſſorum & dñorũ de Claromõte magnifico dño Antonio de Claromõte primo Baroni Dalphinatus & Vicecomiti Talardi ſaluis iuribus ipſarum ſororũ & domicellarum reſtituentium. Super qua reſtitutione quæritur de duobus. Primò an dñs Antonius cui reſtitutio fideicommiſſorum facta eſt, cenſeatur adiuiſſe hæreditatem nobilis Claudij de Claromonte nouiſſime defuncti fratris dictarum domicellarũ, qui inſtituerat hæredem magnificã dñam Annã de Pictauia eius matrẽ, & ei ſubſtituerat ipſum dñm Antoniũ, qui caſus ſubſtitutionis euenit ob mortem ipſius dñæ Annæ. Secundò quæritur, ſi hæreditas dicti Claudij adita cenſeatur ex illa reſtitutione fideicõmiſſorũ acceptata, an dñs Ant. ſubſtitutus faciẽdo inuentariũ adhuc teneat ipſis nobilibus domicellis vltra vires hæreditarias ad relicta in teſtamento Claudij earũ fratris ob illã reſeruationẽ factã p ipſas domicellas ſaluis iuribus ipſarum.
1 ¶ Circa † primũ dubium videretur dicendũ prima fronte hẽditatẽ nobilis Claudij aditã cenſeri ex illa reſtitutione generali acceptata p ipſum magnificũ dñm Ant. ſubſtitutũ, quia generalis diſpoſitio ſeu reſtitutio fideicõmiſſorũ tñ vr operari quãtũ ſpecialis. l. ſi duo. ff. de adminiſtra. tutor. l. ſi chorus. ff. de leg. 3. ſed hæreditas Claudij ſi in ſpecie reſtituta fuiſſet, nõ eſt dubiũ q̃ adita diceretur p ſubſtitutũ acceptantẽ, quia talis acceptatio fieri non põt niſi iure & nomẽ hẽdis aut ſubſtituti. l. pro hẽde. ff. de acqui. hære. late Bar. in l. gerit. ff. co. tit. Secundò reſtitutio generalis & indiffinita æquipollet vniuerſali. l. ſi pluribus. vbi Bar. ff. de leg. 2. ideo qñ nobiles domicellæ reſtituerunt bona & fideicõmiſſa dominorũ de Claromonte & anteceſſorũ, perinde eſt ac ſi dictũ eſſet q̃ reſtituebãt oĩa fideicõmiſſa omniũ anteceſſorum, & ſic ẽt fideicõmiſſum nobilis Claudij, oã qui totũ dicit nihil excludit. l. Iulia. ff. de leg. 3. l. à procuratore. C. man. c. nos Romanorũ. 19. diſtin. c. ſolitę. ma. ori. & obed. de Qđ maxime obtinet, q̃ attẽdebat dñs ſubſtituens tenorẽ teſtamẽti & ſubſtitutionis ipſius nobilis Claudij, ideo ſibi vr imputandum cur ita generaliter & indiſtincte acceptauerit reſtitutionẽ fideicõmiſſorũ, nã qui effuſo ſermone loquitur, in prõptũ incidit periculũ. l. fi. C. de dotis promiſ. no. Bal. in l. pactũ quod dotali. q. 16. C. de colla. & in conſi. 46. Verba inſtitutionis. col. 2. poſt med. lib. 1. Debebat enim repudiare hẽditatem illam ſi diſplicebat vt damnoſa. ¶ Sed præmiſſis nõ obſtãtibus, quæ vere non obſtant, contrariã ſententiã arbitror de iure potiorẽ, q̃ immo hẽditas Claudij adita nõ cenſeatur, ſequẽtibus
2 fundamentis. ¶ Et primò aditio hẽditatis † eſt quid facti, ideo nõ præſumitur, ſed eam allegans tenetur pbare. l. 2. & 3. ff. de interrog. actio Bar. in l. is põt. ff. de acqui. hære. Bal. in cõſ. 272. Factum dr eſſe tale. col. fi. lib. 1. in cõſi. 31. Angelus. col. 2. in conſ. 224. ſuper eo q̃ quæritur an dña Simona. lib. 2. iã conſi. 284. pro parte, col. 2. poſt med. & in conſ. 437. Super dubia. lib. 3. Roma. in conſ. 224. Iſta captura. col. 1. Probatio aũt debet eſſe clara, & certa ac neceſſario cõcludens. l. non hoc. C. vnde legi. l. non nudis. & l. nõ epiſtolis. C. de proba. c. in præſentia. extra eo. ti. ſed neceſſario nõ ſequitur neq; concludenter dñs Antonius ſubſtitutus acceptauit reſtitutionẽ fideicõmiſſorũ ſuorum anteceſſorũ, & dñorũ de Claromonte, ergo ipſius nobilis Claudij, quia illa reſtitutio fideicõmiſſorũ & eius acceptatio põt verificari in duobus fideicommiſſis ſeu in duabus ſubſtitutionibus anteceſſorũ de Claromõte, re
3 gula, pluralis locutio, de reg. iur. lib. 6. ideo ſ doct. c. quãto, de his quæ fiunt a præla. maximè Pet. de Anch. & Ioan. de Imo. dicunt nõ valere mandatũ in quo dr̃ q̃ canonici talis eccleſiæ conſtituerũt talẽ procuratorem, quia dicti canonici põt verificari in duobus canonicis tñ, cũ requiratur ſaltẽ maior pars canonicorũ. ¶ Secũdò iſta reſtitutio & acceptatio generalis fideicommiſſorũ dr̃ obſcura, quia genus parit obſcuritatem. l. ita fidei. in prin. ff. de iure fiſci. l. prætor edixit, in prin. ff. de iniur. ſed probatio obſcura nõ releuat. d. c. in præſentia. Quis enim certo ſcire põt de animo dñi Antonij ſubſtituti in illa acceptatione generali reſtitutionis fideicommiſſorum quod intenderit acceptare etiam fideicommiſſum ipſius Claudij, cum fieri poſſit quòd ſolum cogitauerit de antiquis ſubſtitutionibus, ex quibus bona oĩa cõſequi poſſet extra illam ſubſtitutionẽ vltimo loco factam p Claudiũ. ¶ Tertiò generalis acceptatio fideicõmiſſorũ non debet trahi ad fideicõmmiſſum, qđ in ſpecie quis veriſimiliter acceptaturus nõ fuiſſet. arg. l. obligatione generali. ff. de pig. ſed nõ eſt veriſimile q̃ dñs ſubſtitutus in ſpecie acceptaſſet fideicõmiſſum no. Claudij damnoſum oĩno. arg. l. cũ de indebito. ff. de proba. ergo nec ſub generali acceptatione comprehendi illud debet. ¶ Quartò in generali
4 † acceptatione fideicommiſſorũ nõ cenſetur cogitatũ de fideicõmiſſis q̃ acceptanti damnoſa eſſent. arg. l. ſi peculiũ. §. ſicut aũt. ff. de pecul. leg. & l. ſi procurator. vbi late Mod. ff. de cond. indeb. ſed fideicõmiſſum nobilis Claudij eſt eiuſmodi ſcilicet damnoſum, ideo de eo cogitatũ cenſeri nõ debet. Faciunt no. per gl. & doct. in l. fi. §. in cõputatione. C. de iure delib. q̃ generalis diſpoſitio reſtringi debet ne dãnũ quis indebite patiatur. ¶ Quintò nos
5 habemus † q̃ generalis improbatio aut impugnatio nõ trahitur ad ea q̃ ſunt fauorabilia ipſi impugnanti aut improbanti. Sali. in

l. cum

l. cum precum. C. de lib. cau. Alex. in l. ēt. §. licet in dotalibus, col.
fi. ff. ſol. mat. Eodē modo generalis approbatio aut acceptatio fi-
deicommiſſorū trahi non debet ad fideicōmiſſum quod ipſi ac-
ceptanti perniciale foret, ut contrariorum eadem ſit diſciplina. l. 2. ff.
de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. l. & ſi contra. ff. de vulg. & vt idē
operetur oppoſitum in oppoſito quod propoſitum in propoſito.
l. fi. §. fi. ff. de leg. 3. ¶ Sextò iſta bona nobilis Claudij iā olim fidei
commiſſis ſubiecta erant & teſtamentis anteceſſorū, intātū q fi
deicōmiſſum ipſius Claudij inutile erat oīno, reliquit enim qđ
auferre nō poterat ſicut cùm debitor legat creditori. §. econtra
rio. Inſt. de lega. & licèt teneret alia bona fideicōmiſſis nō ſubie
cta, illa tñ aere alieno erant obnoxia, aut alijs legata. Præſup-
poſito igitur q fideicommiſſum ipſius Claudij eſſet inutile, pro-
ut dr̄ re vera fuiſſe, fruſtra tractamus an illud fuerit reſtitutū, &
6 eius reſtitutio acceptata, nā tñ eſſet inutile, pinde eſt ac ſi nunq̄ re
lictū fuiſſet, quia nullū & inutile æquiparantur in iure. l. 1. §. pe. ff.
qđ cuiuſq; vni. Bal. in cōſ. 162. col. 3. lib. 2. Eſſe enim nō dr̄ quod in
utile eſt. c. fraternitatis, vbi gl. in ver. deerat, de frigi. & maleficia.
no. Iaſ. l. de quibus, col. 10. ff. de legibus, & in l. ſi is qui pro empto
re. col. 45. ff. de vſuca. Itaq; ſi nobilis Claudius nullū fideicōmiſ-
ſum reliquiſſet nō tractari poſſet de eius acceptatione, ergo nec
7 eo inutiliter & nulliter relicto. & poſito q expreſſa acceptatio fi
deicommiſſi inutilis & inualidi nocere poſſet, quod tñ non cōce
ditur, tacite tñ per generalē acceptationem fideicōmiſſorū non
pōt cenſeri acceptatum fideicōmiſſum inutile, per tex. optimum
in l. legata inutiliter, in prin. ff. de leg. 1. vbi ſi teſtator fecit legata
vtilia & inutilia, nō expreſſo tpe quo ea præſtari vellet, ſi poſtea
in codicillis generaliter dicat, legata quibus diem non appoſuit,
præſtari velle annua, binna, trima, die, illa expreſſio tpis refer-
tur ad legata vtilia tm̄, nō ad ea quæ eſſent inutilia, & inualida, &
profecto abſurdū & fatuū eſſet dicere intellexiſſe ſubſtitutū ac-
ceptare ēt fideicōmiſſum inutile & inualidū per acceptationem
8 ſimplicem & generalem. ¶ Septimò nos habemus † q in genera
li diſpoſitione nō venit vt læſum cenſeatur ius alterius. l. 2. §. me-
rito. & §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco pub. Bar. in l. totiens.
ff. de pollicita. & in l. ambitioſa. ff. de decre. ab ord. fac. multo
minus dicendū eſt q in generali diſpoſitione cenſeatur quis læ-
dere ius ſuum propriū quod fieret ſi acceptatum diceretur ēt fi-
deicōmiſſum Claudij damnoſum. Facit quod dicimus generalē
liberationem nō extendi ad eā in quibus poſſet eſſe captio ſeu læ
ſio liberantis. l. cū aquiliana. ff. de tranſac. Alex. in conſi. 46. col. 3.
ver. pro hoc ēt, lib. 1. ſed eſſet læſio & deceptio ipſius dñi Antonij
ſubſtituti ſi acceptatio generalis comprehenderet ēt fideicom-
miſſum Claudij diſpendioſum. ¶ Octauò illa reſtitutio fideicom
miſſorū facta fuit in fauorem & commodum ipſius ſubſtituti vt
iura ſubſtitutionū conſequi poſſet, ergo in eius odiū & damnum
retorqueri non debet. l. nulla. ff. de legib. l. quod fauore. C. eo. tit.
ſed retorqueretur in odiū eius & dānū ſi acceptaſſe cenſeretur ēt
fideicōmiſſum damnoſum & inutile. ¶ Nonò diſpoſitio genera-
lis † reſtringitur ex rōne tacita & coniecturata. c. ſuggeſtū. vbi De
ci. in 2. no. de appella. Iaſ. in l. nō dubiū. col. 7. C. de legibus. quod
ſine dubio procedit qñ alias ſine reſtrictione damnum quis inde
bite pateretur. Ange. in conſi. 271. col. 1. Abb. in conſi. 100. col. 2.
pulchrius in conſi. 44. col. 2. & in conſi. 64. colum. pen. lib. 1. ſed
ratio & cauſa veriſimilis & coniecturata iſtius acceptationis fi-
deicommiſſorum non alia fuit, niſi vt conditio ſubſtituti melior
fieret & ampliarentur facultates eius, non ēt vt patrimoniū ſuū
diminueretur aut ſe incommodis litiū ſine vtilitate aliqua vexa-
ret, ideo ſm talem rōnem coiecturati & reſtringi debet accepta
tio vt ne trahatur ad fideicōmiſſum Claudij, quod ſi acceptatū
diceretur conditio acceptantis deterior fieri, & operaretur acce
ptatio contra mentem & voluntatem acceptantis, quod eſſe non
debet, immo reſtringi debent verba ad cogitatum diſponentis. l.
ſi quis ita. ff. de teſta. tu. l. non omnis, in prin. ff. ſi cert. pet. Bald. in
conſi. 159. Super eo quod quæritur. col. 3. lib. 3. Iaſ. in conſi. 171.
col. 4. circa med. lib. 2. ſimiliter reſtringi debet generalis diſpoſi
tio rōne vitandæ iniquitatis ne ad lucrum quis indebite admitte
retur. l. Marcellus, in prin. vbi Soci. in 2. no. ff. ad Trebel. no. Bart.
in l. oēs populi, in 6. q. prin. in materia interpretationis reſtricti-
ue. ff. de iuſti. & iure. ſed hic nobiles domicellæ admitterentur in
debite ad lucrum fideicommiſſi inutilis cū iactura hæredis qui
ipſe teneretur præſtare de ſuo proprio. ¶ Decimò reſtitutio facta
fuit de bonis & fideicommiſſis dominorū de Claromōte, & ſic
verba reſtitutionis neceſſario præſupponunt fuiſſe bona & fidei
commiſſa quæ reſtitui poſſent, quia quod non eſt reſtitui nō pōt
l. 2. ff. de vſufr. l. 4. ff. loca. l. ſi ſeruū. §. ſi modus. ff. de actio. empt.
l. adeo. §. q ſi toto. ff. de acqu. rer. domi. ſed quò ad fideicommiſ
ſum relictum per nobilem Claudium nulla erant nec ſunt bona
quæ reſtitui poſſent deductis bonis ſubiectis fideicommiſſo per
anteceſſores eius, legatis relictis per ipſum Claudiū, & ære eius
10 alieno, itaq; non eſt dicendum † ſenſiſſe partes de fideicōmiſſo
ipſius Claudij inualido, nā præſumuntur partes velle actum vali
dum & efficacem facere, non inualidum & eluſoriū. l. ſi prætor,
in prin. ff. de iud. l. 3. ff. de teſta. mili. l. quotiens. ff. de rebus dub.
c. Abbate, de verb. ſig. cum ſimi. Rurſus cum operari abunde poſ
ſit reſtitutio circa alia fideicommiſſa valida & efficacia, trahi nō
debet ad fideicommiſſum inefficax, nec curandum eſt de nudo
nomine fideicommiſſi quādo in eo nulla ſunt bona, prout dicūt
doct. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. q nō va-
let donatio oīum bonorum præſentium & futurorū, quia auferret
liberam teſtandi facultatem & licèt hæreditas cōſiderari poſſit
ſine corporibus hæreditarijs, tñ de tali hæreditate nuda curādū
non eſt, quia non inuenitur qui eā adire velit ſine aliquo effectu
11 & commodo. ¶ Vndecimò arguitur ſic ex poſſeſſione † rerum
hæreditariarū non inducitur aditio hæreditatis ſi probet poſſi-
dens ſe poſſidere ex alia cauſa q̄ titulo hrēditario. Bar. & doct. in
d. l. gerit. Bal. in conſ. 224. Super eo quod quæritur an dña Simo-
na. lib. 2. immo cenſetur quis tenere bona hæreditaria ex eo titu
lo qui ſibi vtilior eſt. Pau. de Caſt. in conſ. 351. Pro fundamento.
col. 3. circa med. lib. 1. allegat iura de quibus per eū ibi, immo ſta
tur declarationi & iuramento eius q dicit ſe poſſediſſe bona ex
alia cauſa q̄ hrēditaria. Bar. in d. l. gerit, col. 6. & 7. Bal. in conſ. 306.
Sententia, lib. 3. & in conſ. 405. proteſtatio li. 5. Cor. in conſ. 308.
col. 2. in conſ. 337. col. 2. lib. 1. & in conſ. 312. col. 2. lib. 4. Eodem
modo cum dñs Antonius poſſet tenere bona ex pluribus ſubſti-
tutionibus anteceſſorum de Claromōte poterit declarare ex qui
bus ſubſtitutionibus teneat, & quidē à fortiori, quia ſubſtitutio-
ne Claudij nihil poſſidere poſſe narratur ex cauſis ſupra memo
ratis, & cum potuerit acceptare reſtitutionem oīum fideicōmiſ-
ſorum aut aliquorū tm̄, ſtandū ſimiliter vr̄ eius declarationi an
intellexerit de oībus fideicommiſſis aut aliquibus tm̄. ¶ Duode-
12 cimò probatur iſta concluſio † ex his quæ Iaſ. ſcribit in l. 1. §. ve
teres, col. 9. ff. de acqu. poſſ. Hippol. in l. furē, nu. 12. ff. de ſica. vbi
q aditio hrēditatis non præſumitur ex poſſeſſione rerum hæredi
tariarum pauci valoris, quia non eſt veriſimile q pro modico vo
luerit qs ſe obligare ad onera hæreditaria, à fortiori dicendum
eſt q ex acceptatione fideicommiſſorum generali nolueri quis
agnoſcere fideicommiſſum vndiq; damnoſum, in qua ſūdeo q
ſi ex facto. i. ex poſſeſſione bonorum hæreditariorum ſimpliciter
non inducitur hrēditatis aditio, multo minus induci debet ex ſo-
lis verbis generalibus quæ obſcuritatē pariunt, & quia fortiora
ſunt facta ad oſtendendum voluntatem alicuius q̄ verba. l. ſi tñ.
§. ei qui. ff. de ædil. edic. c. dilecti filij. el 2 vbi Deci. in 2. no. de ap
pel. & iſtud eſt quod voluit Cor. in conſ. 310. col. 2. ad fin. lib. 3. q
in hæreditate lucroſa de facili præſumitur aditio, ſecus autem in
13 damnoſa. ¶ Decimotertiò arguitur pro hac concluſione, † ex fa-
cto ſequente declaratur qualis fuerit voluntas & animus præce-
dens etiam in brutis. §. Pauonum & §. Ceruos, Inſti. de rer. diui.
l. reprehendenda. C. de inſti. & ſubſtit. & maximè declaratur ani
mus ex his quæ poſtea incontinenti fiunt. l. ventri. §. fi. ff. de priui-
leg. cred. c. officij. de electio. Bart. in l. poſt contractum. ff. de do-
na. Modo ſic, poſt factam illam reſtitutionem fideicōmiſſorum
dñs ſubſtitutus ſtatim apprehendit poſſeſſionem bonorū fidei-
commiſſo ſubiectorum, quæ quidem poſſeſſio nō excedit bona
antiquarum ſubſtitutionum, vt in facto præſupponitur. Ideo ex
facto iſto apprehenſionis bonorum ſtatim ſecuto declaratur ani
mus dñi ſubſtituti, q ſolum intenderit adire hæreditatem ex titu
lis antiquarum ſubſtitutionum, non ex vltima ſubſtitutione in-
14 ualida prorſus & inutili. Pro hoc facit † quod Bal. ſcribit in cōſ.
272. In cauſa egregiæ. colum. 2. lib. 5. per l. duo fratres. ff. de acqu.
hære. vbi ſi ſcriptus hæres prætendat ſe poſſidere bona hæredita
ria ex alio titulo q̄ hæreditario, & reperiatur plus poſſidere q̄ p-
tendat ad ſe pertinere ex alio iure, rōne poſſeſſionis illius pluris
inducitur aditio hæreditatis. Ergo ſi prætendens bona ad ſe per-
tinere ex antiquis ſubſtitutionibus non plus poſſidere repetatur
quam debitū ſit ex antiquis ſubſtitutionibus, dicendū erit oū adi
uiſſe cum hæreditatē ex nouiſſima & vltima ſubſtitutione, vt idē
operetur oppoſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſi-
to. d. l. fin. §. fi. ff. de leg. 3. & vt contrariorum eadem ſit diſcipli-
na, vt ſupra dictum eſt. ¶ Decimoquartò ſi nobiles iſtæ domicel-

læ velint

lę velint ſe fundare in verbis reſtitutionis & ex eis probare aditam fuiſſe hęreditatē nobilis Claudij earū fratris, ipſis imputandū eſt cur legē apertius nō dixerit & in ſpecie declarauerint intēdere ſe reſtituere ēt fideicōmiſſum ipſius Claudij. vulg. l. veteribus. ff. de pactis. ¶ Illud ſolū ſupereſt vt rńdeam⁹ ad ꝯria, ad q̃ rńdeo,
25 † ꝙ oratio generalis & indiffinita nō tm̄ operaṫ quārū ſpecialis, vbi rō eſt diuerſa. Bar. in d. l. ſi pluribus. ff. de leg. 2. not. in c. quia circa. de elec. li. 6. Pau. de Caſt. in cōſ. 187. Nntā dū eſt. col. pe. poſt med. li. 2. ſed valde diuerſa rō in fideicōmiſſo nobilis Claudij dānoſo & in alijs fideicōmiſſis lucroſis & vtilibus, ideo ſermo generalis & indiffinitus ad oīa fideicōmiſſa referri nō debet, nec vim hēt ſpālis diſpoſitionis. ¶ Secundo rńdeo ꝙ hic ſumus in materia probationis, & agiṫ de probando aditionē hęreditatis, ſed in
26 materia † probatoria, oratio gn̄alis & indiffinita nō æquipollet vniuerſali. Inno. in c. auditis, de præſcrip. Alex. in cōſi. 110. libr. 5. Cor. in cōſ. 105. col. 4. lib. 3. & in cōſ. 224. col. 7. li. 4 Deci. in regula contractus. in 3. no. ff. reg. iur. & cōſ. 61. col. 2. ver. & dictū Old. & alibi ſæpe doc. Rō eſt, quia ſermo gn̄alis negari nō pōt quin ſit dubius & obſcur⁹, vt ſupra dixim⁹, ꝓbatio aūt dubia nō releuat, vt ſ. ētoſtendimus. Tertiò rńdeo ꝙ hic agitur de materia ſtricta & odioſa in qua indeffinita nō æquipollet vniuerſali. l. 1. vbi Soc. in tertio & quinto no. ff. de lib. & poſth. no. Soci. in conſi. 278. col. 3. ver. confirmaṫ iſta intelligentia, lib. 2. ¶ Non obſt. ſcientia dn̄i ſubſtituti, quia ēt in d. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. teſtator notitiā habebat de legatis oībus ab eo relictis, & tm̄ ſcentia illa non obſtante denegatio ſi tp̄is in codicillis adiecta nō trahiṫ ad legata oīa ſed ad utilia tm̄. ¶ Secundò rńdeo ꝙ iſta ſciētia nocere poſſet ſi in ſpecie agnitū & acceptatū fuiſſet fideicōmiſſum ex teſtō nobilis Claudij, qa excuſari nō poſſet ſubſtitutus ex capite ignorantiæ ſed cū in ſpecie nihil dictū fuerit de illo fideicōmiſſo, dico ꝙ gn̄alis acceptatio ad illud trahi nō dēt ꝑ rōnes & fundamēta de quibus ſupra meminimus, nā in exēplis & fundamentis ſupra adductis neceſſario præſupponiṫ ſciētia, qua ceſſante fruſtra de tot dubijs fieret diſputatio qa io ignorante nō cadit cōſenſus nec obligatio. l. nec ignorās. C. de dona. l. fi. C. de cōdi. indeb. cū ſi. ¶ Venio ad ſm̄ dubiū, in quo omiſſa diſputatione ad partes puto breuiter cōcludendū, ꝙ licèt do. Antonius ſubſtitutus diceretur adiuiſſe hęreditatē ex teſtamento nobilis Claudij quod oīno negaṫ, & cuius contrariū late ſupra probauimus, tn̄ ſi faciat inuētarū nō tenebiṫ nobilibus domicellis ultra uires hæreditarias ex illa reſeruatione & clauſula ſaluis iuribus ipſarū domicellarum
27 reſtituētiū fideicōmiſſa. Nā iſta reſeruatio † facta fuit ad cōſeruādum iura ipſarū domicellarū puta circa legitimā & Trebellianicam, quas ꝑtendere poſſent ex pſona ſui fratris hæredis grauati in teſtamēto patris, quibus ne ꝑiudiciū fieret adhibita fuit illa reſeruatio iuris cōſeruatiua. l. ati quis. §. plerique. ff. de religio. l. 3. §. 1. ff. quibus mo. pign. uel hypo. ſol. l. 3. §. pen. ff. de tib. bom. exhib. l. pe. ff. de aqua quoti. & æſti. ibi, ſine præiudicio. l. idē fiet. ff. de teſt. tut. ibi, ſine ullo litis pręiudicio. l. litibus. §. huiuſmodi. C. de agrico, & cenſ. lib. 11. l. ſi pater exhæredato. ff. de bonis lib. l. ſi fideiuſſor. in prin. ff. qui ſatiſ. cog. l. fin. §. item ſi prædixerit. ff. nau. caup. ſtabu. c. Pontifices. vi. q. 1. c. nihil cū ſcādalo, de præſcrip. c. cumana, & c. eccleſia, de electio. Itaq; clauſula reſeruationis appoſita ad conſeruandū non debet operari augmētū & ampliationē vltra naturā ſuā, quia intelligi dēnt uerba ſm̄ naturā actus cui adijciuntur. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. l. ſi uno, in prin. ff. loca. ſed ſi illa reſeruatio operareṫ ꝙ dn̄s ſubſtitutus teneaṫ ultra uires hæreditarias operabiṫ augmentū & ampliationē, cū antea nō obligareṫ ultra uires hæreditarias. facit regula. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. ꝙ inducta ad unū effectū, ad illū reſtringi debēt, nec ultra
28 eū debēt operari. ¶ Secūdò † uerba & diſpoſitio cōtrahentiū in dubio debet intelligi ſm̄ diſpoſitionem iuris cōis. l. ſi duo. ff. de acq. hær. Bart. in l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebel. ideo illa reſeruatio iuriū intelligi debet quatenus de iure ſalua eſſe poſſunt & quatenus patiunṫ uires hæreditariæ, nō ut cogaṫ dn̄s ſubſtitutus de ſuo ſatiſfacere. ¶ Tertiò ſi dicimus ꝙ ex illa reſeruatione hæres teneatur ultra uires hęreditarias, oportet & illud dicere in neceſſariū antecedēs, ꝙ renūciauerit hęres aut ſubſtitutus beneficio inuētarij, ſed renunciatio iuris ſui in dubio ꝓſumi nō debet. l. cū de indebito. ff. de ꝓba. c. ſup hoc, de renuncia. l. ſicut. §. nō vſ ff. qb. mod. pig. uel hypo. ſol. & ꝑfecto abſurdū eſſet dicere ꝙ illa reſeruatio facta ſolū ad cōſeruandū iura nobiliū domicellarum operareṫ effectū renunciationis in odiū dōi ſubſtituti. ¶ Quartò
29 licèt dn̄s ſubſtitutus cōſenſerit † illi reſeruationi factæ, tn̄ ꝑ ſimplicē ꝯſenſum nō obligaṫ qs ad faciendū aut ꝑſtandū de ſuo, ſed operaṫ cōſenſus ne poſsit cōſentiēs cōtrauenire actui cui conſenſum adhibuit. Alex. in conſ. 131. col. 2. ubi ꝙ cōſentiēs cōpromiſſo nō cēſeṫ obligare ad obſeruandū ea q̃ arbiter ꝓnūciauerit. Alibi ſcribit Corn. in conſ. 22. col. 7. uerſi. tertiū ex alio. lib. 3. ꝙ licèt cōitas cōſenſerit aliq̃d alicui dari, tn̄ ex tali cōſenſu non obligaṫ ad illud dandum, qa licèt cōſenſerit dari, non tn̄ ꝓmiſit dare & ſic uerba nō ſonāt in ꝓmiſsionē aut oblōnē aliquā, & ꝙ uerba ſunt interpretāda cōtra eū q̃ ſe fundat ex eis. Alibi ſcribit idem Cor. in ꝯſi. 41. col. fi. lib. 3. ꝙ licèt qs cōſentiat vēditioni rei ſuæ tn̄ ex tali cōſenſu nō obligaṫ de euictione, qa uerba cōſenſus nō ſonāt in obligationē, & iſtud eſt quod dicit lex aliud eſſe vendere, aliud vēdēti cōſentire. l. aliud eſt uendere. ff. de reg. iur. Sed ultra Alex. & Cor. adduco. 211. q̃dā ſibi filios. col. 1. Bal. in cōſi. 227. qn̄ ꝑ Bar. in cōſi. debito. col. 1. li. 1. ubi tn̄ limitat niſi cōſentiēs uenditioni recipiat ꝑciū. Aliā limitationē ponit Ang. in l. habebat. §. ſi dno. ff. de inſtito. in eo q̃ teneṫ cōſentire ſeu cuius cōſenſus eſt neceſſarius q̃ allegaṫ de euictione ex cōſenſu puta qn̄ dn̄s directus cōſentit alienationi emphyteoſis. Aliā limitationē ponit Alex. in cōſi. 80. col. 3. uer. uerū eſt ꝙ ſi ego. lib. 4. vbi ꝙ non ꝓcedit in eo cuius nomine fit actus qa cōſentiendo cēſeṫ actū ratificare, ob id teneṫ de euictione. In ꝓpoſito licèt dn̄s ſubſtitutus cōſenſerit illi reſeruationi, nō tn̄ ꝓmiſit, aut ſe obligauit ad ꝑſtandū aliquid de ſuo, & cū verba nulla ſonēt in ꝓmiſsionē aut obligationē, illa induci non debet. l. quicquid aſtringendæ. ff. de uerſi. obl. ¶ Quintò iſta quæſtio vṙ de indubitabili conſiderando hoc modo. Reſeruatio fuit generalis de iuribus competentibus ipſis domicellis ſine aliqua ſpecificatione taliū iuriū, quia nō fuit expreſſum q̃ & qualia iura cōpeterēt, ſed poſito ꝙ ex teſtō nobilis Claudij aliq̃d relictū fuiſſet ipſis domicellis, illud tn̄ ꝯſequi inſolidū ñ pn̄t niſi ꝓ
20 uiribus hęreditarijs cōfecto inuētario, ob id illa reſeruatio † operari nō pōt niſi prius appareat q̃ & qualia ſint illa iura ꝯfecto inuētario ꝑ ea q̃ no. Bar. & doc. in l. ſi ſic. ff. de leg. 3. Alex. in l. locus. ff. de acq. poſſ. ubi cōceſsio de iuribus q̃ qs habet in tali loco non operaṫ niſi quatenus apparet de illis iuribus. ¶ Sextò decidi uidetur iſta qō ex eo quod ſcribit Bal. in cōſi. 100. Egregie & honorā de dn̄e. li. 1. ubi ſi iudex ꝓnūciat appellationē deſertā, & reſeruat exceptiones q̃ cōpetere pn̄t appellāti, talis reſeruatio nihil opaṫ, qa nihil reperit qđ reſeruari poſsit, ex quo deſerta appellatione exceptiōes cōpetere nō amplius pn̄t, & ſic nō operaṫ reſeruatio niſi quatenus apparere pt̄ de cōpetētia iuris reſeruati. Eodē mō dicamus ꝙ iſta reſeruatio facta ꝑ nobiles domicellas operari nō poſsit niſi quatenus ꝯſtet de iuribus reſeruatis, q̃ nō amplius eſſe pn̄t q̃ patianṫ uires hæreditariæ facto inuētario. Pro hoc optime facit tex. in l. ſi in uenditione, in fi. ff. comm. prędio. ubi ſi uēditor ædium excipiat & reſeruet ſeruitutē, quā dixit Titio deberi, licèt emptor cōſenſerit tali reſeruationi, tn̄ ſi in ueritate cōperiaṫ nullā ſeruitutē deberi Titio, talis reſeruatio nihil operaṫ. Ad idē facit quod ſcribunt Bar. & doc. in l. ſi quis legauerit, ꝑ illum text. ff. de leg. 1. ubi ſi uenditor fundi reſeruat ius coloni, qui medietatem fructuū percipęre debet, ſi nullus reperiatur colonus fundi præter ipſum venditorem, talis reſeruatio nihil operatur, ideo ꝑtinent fructus ad emptorem inſolidū. Alibi ſcribit Oldr. in conſi. 214. Factū tale eſt in inſtrumento. ubi pater tēpore emancipationis filij reſeruauit ſibi uſumfructum in bonis quærendis per filiū dicit Oldr. ꝙ talis reſeruatio nihil operaṫ, cū uſufructus patri nō competat in bonis filij emancipati, & ſic in totum corruit reſeruatio qn̄ non apparet de iure aliquo reſeruato, ergo licèt iura reſeruata ꝑ nobiles domicellas in ſpecie fuiſſent expreſſa, tn̄ ſi illa inſolidū deberi nō poſſunt nō ſufficientibus facultatibus hæreditarijs, talis reſeruatio ſolū operabitur ꝓ illa parte pro qua ſolui poſſunt, quia idem iuris eſt de parte quò ad partem, quod eſt de toto quò ad totum. l. quæ de tota. ff. de rei uend. ¶ Septimò in
21 contractibus mens † eſt inſpicienda contrahentium. l. ſed etiam Celſus. §. ſi fundus. ff. de contrahen. empt. l. in conuentionibus. ff. de uerb. ſign. l. fi. C. quæ res pign. oblig. poſ. gl. in l. blanditus. C. de fideiuſ. & dicit gl. in l. in uenditione, ad fi. ff. com. præd. ꝙ cauſam verborū inſpicere debemus potiuſquā ipſa verba. Sed mēs iſtarū domicellarū fuit ſolum reſeruare iura cōpetentia ne forte ſimpliciter reſtituendo illa fideicōmiſſa, cenſerenṫ ſibi ꝑiudicare & renūciare iuribus ſuis, mēs aūt earū nō fuit obligare ſibi dn̄m ſubſtitutū cui fiebat reſtitutio ad præſtandū aliq̃d de ſuo, ſimiliter mēs dn̄i ſubſtituti fuit nolle derogare iuribus ipſarū domicellarū, illud vero nunq̄ cogitauit, vt ſe obligaret ad præſtandū de ſuo ideo reſtringi dēt verba reſeruationis ad mētē cōtrahentiū.
22 Octauò interpretatio † diſpoſitionis ſemper de neceſsitate ineſt

aut de veriſimilitudine aut ipſius rei natura. Bal. in conſ. 343. Exa
minanda ſunt, in prin. lib. 1. ſed ſiue conſideremus veriſimilitudi
nem, illud veriſimilius eſt non ſenſiſſe partes ꝑ illã reſeruationẽ
ſimplicẽ renũciatum eſſe beneficio inuentarij. ſiue cõſideremus
naturã rei, agebatur de reſeruatione iurium hæreditariorũ, q̃ ꝑ
viribus hæreditarijs duntaxat præſtari debent facto inuentario.
¶ Nonò qñ hæres facit inuentariũ, ſolũ tenet̃ pro viribus hæredi-
tarijs, dicere aũt ꝙ dñs ſubſtitutus intenderit ſe obligare ultra vi
res hæreditarias nõ obſtante futuro inuentario ex illa reſeruatio
ne generali, eſſet inducere nouationẽ obligationis in pſona ſub-
ſtituti, q̃ nouatio præſumi nõ debet niſi expreſſe actum ſit. l. fi. C.
de noua. & cũ nihil mutatũ fuerit in illa reſeruatione circa bene
ficiũ inuentarij, cur ſtare id probet̃. l. ꝑcipimus, in fi. C. de appel.
¶ Decimò nos habemus ꝙ interpretatio ita fieri debet, vt minus
corrigat̃ ius cõe q̃ ſit poſsibile. l. ſi qñ. in prin. C. de inoff. teſt. l. 2.
C. de noxal. c. cũ dilectus, de cõſue. Eodẽ modo iſta reſeruatio in
telligi debet vt minus recedat̃ a beneficio iuris cõis de inuẽtario
loquẽtis q̃ ſit poſsibile, & ſic ꝙ ſalua ſint iura ipſarũ domicella-
rũ quatenus patiunt̃ vires hẽreditariæ. ¶ Vndecimò iſta qõ vr̃ clare
determinari ex uerbis ipſius reſeruationis, nã reſeruata fuerunt
iura cõpetẽtia ſup hẽrd. tate & bonis reſtitutis, & ſic limitata fuit
reſeruatio ad iura cõpetentia in bonis reſtitutis, ergo ad illa bo-
na reſtringi dẽt. l. ſi vnus. §. ante oia. ff. de pac. l. in agris. ff. de acq.
rer. domi. ꝯſr extẽdi nõ debet reſeruatio ad bona propria ipſius
dñi ſubſtituti, q̃ tñ extẽſio fieret ſi teneri cũ dicam⁹ vltra vires hę
23 reditarias. ¶ Duodecimò voluntas † diſponentiũ talis eſſe præſu-
mit̃, qualis de iure eſſe debet, & ſi diſponẽtes interrogati fuiſſent
de tali caſu, quid veriſimiliter tunc reſpondiſſent, illud ſpectan-
dũ eſt. Bal. in conſi. 473. Circa qõnẽ, col. 2. in fi. lib. 5. ſed voluntas
domicillarũ de iure eſſe nõ debet ꝙ teneat̃ ſubſtitutus vltra vires
hæreditarias, & ſi ſubſtitutus de tpe illius reſeruationis fuiſſet in
terrogatus an intenderet inſolidum teneri vltra vires hẽditarias,
veriſimiliter rñdiſſet ꝙ non, ergo talis voluntas veriſimilis ꝑ ex-
preſſa haberi debet. gl. in l. tale pactum. ff. de pac. vbi Bal. ¶ Deci-
24 motertiò interpretatio † fieri debet vt minus ꝑiudicet̃ partibus
q̃ ſit poſsibile. Abb. in conſ. 7. in fi. li. 1. per tex. in l. 3. ff. de ſuſpect.
tu. ſed interpretando hoc modo minus ꝑiudicabat̃ partibus, nã
ſubſtitutus tractat de dãmno vitando ne teneat̃ vltra vires hẽrdi-
tarias facto inuentario, Domicellæ aũt tractãt de lucro ut inſoli
dũ legata accipiãt, ſed maius eſt pręiudiciũ ſubſtituti ſi cogit̃ de
ſuo ſoluere q̃ domicellarũ lucrũ captantiũ. l. Proculus. ff. de dam.
infec. l. ſi is cui. §. fin. ff. de furtis. l. iuris ignorantia, & l. regula. in
prin. ff. de iuris & facti ign. l. fi. C. de codicil. l. fi. §. licentiã. C. de iu
re delib. & melius eſt aliquẽ nõ lucrari q̃ aliũ dãno affici. l. at ſi
quis. §. ſed ſi adita. ff. de religio. & ſump. fune. Pau. de Caſt. in cõſ.
106. Circa ea q̃ ſupraſcripta & conſulta ſunt, ad fi. lib. 1. Nec ad-
25 mitti debet alia interpretatio † ꝑ quã dñs ſubſtitutus remaneret
deceptus & in damno. l. 3. §. 1. ff. de arbi. l. ſed ſi pupillus. §. ſed ſi
alias. ff. de inſtito. l. 1. §. magiſtrum. ff. de exercito. l. ſi idẽ cũ eodẽ.
ver. ne in poteſtate. ff. de iuriſdi. om. iud. & l. ſi quis conſcribẽdo,
26 circa med. C. de pact. ¶ Decimoquartò † verba intelligi dẽnt eo
reſpectu quo prolata ſunt, puta lex dicit ꝙ in teſtõ ſufficiunt ſe-
ptẽ teſtes, iſtud intelligit̃ reſpectu ſolennitatis teſtiũ tm̃, nõ tñ ex
eludunt̃ aliæ ſolennitates. Deci. in c. 1. in 13. no. de poſtula. præla.
Ideo verba reſeruationis intelligi debent ne cenſeantur nobiles
Domicellæ iuribus earũ præiudicaſſe, nõ vt excluſum cenſeatur
beneficium inuentarij in perſona ſubſtituti. & hæc ſufficiant quò
ad ſecundum dubiũ laus Deo, Virgini ac diuo Ioanni Euangeli-
ſtæ patrono meo. Gratianopoli penultima Decemb. 1539.

S V M M A R I V M.

*1 Clauſula codicillaris an ſuſtineat teſtamentum in quo poſthu-
mus eſt præteritus.*

*2 Clauſula codicillaris an intelligatur in teſtamento inter libe-
ros, & an clauſula codicillaris tacite intellecta ſit tãta poten
tia quanta eſt expreſſa.*

3 Tacitus actus non ita late interpretatur ſicut expreſſus.

*4 Clauſula codicillaris non operatur, niſi concipiatur per verba
futuri temporis.*

*5 Dictio & cætera, operatur quod cenſentur appoſita cõſueta ap
poni per ipſum notarium ſpecialiter, non per alios notarios ge
neraliter.*

*6 Dictio et cætera, nõ operatur vt illud qđ per eã ſubintelligitur,
habeatur pro expreſſo, ſed cogi potiſt notarius vt extendat.*

*7 Dictio & cætera, ſolum comprehendit ea quæ veniunt ad com
plementum orationis non ſeparata ab ipſa oratione.*

*8 Dictio, & cætera, nihil operatur nec extendi põt quando inſtru
mentũ non exprimit conceptũ & intentionẽ partiũ ad plenũ.*

C O N S I L I V M XXXIIII.

¶ Pro Gaſpardo Alberti alias Magda. de Talardo in materia clau
ſulæ codicillaris.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponit̃
in facto ꝙ deceſsit nobilis Antonius Garini de
Talardo patriæ Dalphinatus cõdito teſtõ, in quo
1 filiũ poſthumũ præterijt, quærit̃ † an ſuſtineat̃ ip
ſum teſtm̃ virtute clauſulæ codicillaris, ita ꝙ di
ctus filius præteritus cenſeat̃ rogatus reſtituere
hẽditatẽ alijs liberis ſcriptis hẽdibus. ¶ Videret̃ dicendũ prima
fronte ꝙ ſic, iuxta not. ꝑ gl. & doc. in l. ex teſtõ. C. de fideic. Bar. in
l. 1. ff. de iure cod. Alex. in cõſ. 9. col. pe. lib. 1. in cõſ. 12. li. 2. & alibi
ſæpe doc. Et nõ ſolũ debet reſtitui hẽditas hẽdibus ſcriptis, ſed
ẽt fideicõmiſſa relicta in teſtõ inualido. l. eã quã, & d. l. ex teſtõ.
C. de fideic. Soc. in conſ. 140. col. 4. lib. 1. & in cõſi. 93. col. 1. lib. 4. q̃
2 clauſula † codicillaris licẽt expreſſe appoſita nõ fuerit i teſtõ ꝑdi
cto, tñ vr̃ ſubintelligẽda duplici rõne, prima qa factũ fuit teſtũ
inter liberos, iuxta gl. & doc. in l. cohæredi. §. cũ filiæ. in verbo nõ
valuit. ff. de vulg. Deci. in cõſi. 242. col. pe. ver. ſecundo põt infideri.
¶ Secũda rõ eſt, quia in teſtõ ꝑdicto adeſt clauſula. & ſi forte &c.
hoc eſt vult ſuũ vltimum &c. ea qua dictione &c. ita abbreuiata
vĩr cõprehendi oia conſueta apponi in teſtis, iuxta no. in l. Gal-
lus. §. idẽ credendũ. ff. de lib. & poſth. Bal. in cõſi. 389. Duo inſtra.
lib. 3. Rom. in conſi. 343. col. 2. & alibi ſæpe doc. & põt extẽdi iſta
dictio &c. ꝑ notariũ ſm̃ interpretationẽ iuris vel conſuetudinis
aut cõis intellectus. Panor. in c. cũ P. tabellio, de fide inſtr. Cur. ſe
nior in conſi. 56. col. 9. in prin. & extendi põt ꝑ eundẽ notariũ, ſm̃
ci⁹ ſtatutũ aut cõſuetudinẽ ſine auctoritate iudicis. Bal. Ang. Im.
Cuma. & doc. in d. l. Gallus. §. idẽ credendũ. Alex. in conſ. 163. col.
fi. lib. 7. ¶ Sed præmiſsis nõ obſtãtibus, ꝯriã opinionẽ arbitror de
iure in caſu iſto veriorẽ & pro fundamento cõſidero maximã eſ-
ſe difficultatẽ inter doc. an clauſula codicillaris expreſſe appoſi
ta in teſtõ operet̃ qñ poſthumus fuit ignoranter præterit⁹, ex his
q̃ ſcribunt Moder. in auth. ex cauſa. C. de lib. præt. adeo vt facile
diſcerni nõ poſsit q̃ ſit magis cõis opi. in qua difficultate Cor. in
conſi. 158. col 8. in quarta limitatione. lib. 2. in conſi. 150. lib. 3. &
in conſi. 225. col. pen. & fi. eodẽ lib. 3. nouiſsime tenet poſt præce
ptorẽ ſuũ ꝙ ſi ꝓbet̃ ꝙ teſtator nõ ſolũ ignorabat de poſthumis,
ſed ẽt cogitabat ſe poſthumos habere nõ poſſe, clauſula codici
laris nihil operet̃. Deci. ẽt in conſi. 490. col. 2. poſt doc. ꝑ eum alle
gatos tenet ꝙ clauſula codicillaris non operet̃ poſthumo ignorã
ter præterito, niſi cõcipiat̃ ꝑ verba futuri tpis. Ex qbus dictis Mo
dernorũ inferri vr̃ ꝙ clauſula codicillaris nõ ita indiſtincte ſub
intelligat̃ in teſtõ inter liberos, immo ꝓbari vr̃ ꝙ non ſubintelli-
gat̃ qñ poſthumus fuit ignoranter ꝑteritus, nã illo caſu ſi ſubin-
telligeret̃ & operaret̃. qđ opus eſſet diſtinguere an cõcipiat̃ ꝑ ver
ba futuri tpis vel præſentis. Itaq; dũ requirũt doctores vt conci-
piat̃ clauſula codicillaris ꝑ verba futuri tpis, aperte ſentiunt ꝙ re
quirat expreſsio ipſius clauſulæ, nam ſi taceat̃, ſciri non põt qui-
bus verbis cõcepta dicat̃, quia non entis nullæ ſunt qualitates. l.
2. ff. de uſufruc. ¶ Similiter amplectendo conſiderationem Cor.
& ſui præceptoris fruſtra vr̃ laborandum an teſtator apponendo
clauſulam codicillarẽ ignorauerit de poſthumo, & cogitauerit
ſe poſthumũ habere non poſſe, quia talis conſideratio Cor. vr̃ ꝓ
ſupponere expreſsionem ipſius clauſulæ codicillaris. ¶ Præterea
qñ teſtator apponit clauſulam codicillarem expreſſe, apparet de
eius voluntate ꝙ voluit teſtamentum valere ſaltem in vim codi-
cillorũ, ẽt in præiudicium poſthumi ignoranter præteriti qñ cõ
cipitur clauſula codicillaris per verba futuri temporis, ſed qñ ta
lis clauſula non exprimitur, de voluntate teſtatoris expreſſe non
apparet, nec illa videt̃ pręſumenda ſeu coniecturanda in pręiudi
ciũ poſthumi ignorãter pręteriti, qa hoc modo voluntas q̃ a iure
pręſumitur in fauorẽ ipſorũ liberorũ retorqueret̃ in eorũ odiũ.
contra l. quod fauore. C. de legi. l. nulla. ff. eod. tit. ¶ Rurſus con ſi-
3 dero ꝙ actus † ſeu voluntas tacita non ita late interpretatur ſi-
cut expreſſa Pau. de Caſt. in conſi. 334. Viſa appelatione, colũ. 3.
poſt med. lib. 1. Iaſ. in repe. l. cum quid. col. 3. verſi. quarta con-
cluſio. ff. ſi cert. pet. Et dicit Deci. in c. præſentia, colum. 12. verſi.

alia tamen

alia tamen fuit ſolutio, de ꝓba. ꝙ conditio quæ tacite à lege ſubintelligitur, reſtringi debet, nec extenditur ſicut conditio expreſſa. In ꝓpoſito noſtro arguere de clauſula codicillari expreſſa ad clauſulam codicillarem tacitam, in odium & excluſionẽ poſthumi ignoranter præteriti, eſſet arguere de caſu extendibili ad caſum reſtringibilem, & in materia odioſa, quod videtur iniquum & abſurdum. ¶Pro quibus facit quod ſcribit Bal. nouel. in tract. de dote in 6. parte priuilegio. 66. ad fidem, ubi ꝙ tacitũ non eſt æque potens ad inducendum aliquam ſpecialitatem cõtra regulas iuris cõis ſicut expreſſum. Itaq; clauſula codicillaris tacita q̃ ſubintelligitur in teſtamento inter liberos cõtra regulas iuris cõmunis non debet eſſe tantę potentiæ ad inducendum fideicommiſſum in odium poſthumi ignoranter præteriti ſicut clauſula codicillaris expreſſa. ¶Conſidero etiam ꝙ lex conſilio parentibus vt æqualitatem ſeruent inter liberos. l. cum pater. §. dulciſſimi a. ff. de leg. 2. l. ut liberis. C. de colla. l. cum oportet, in princ. C. de bonis quæ lib. ſed ſi lex præſumeret clauſulã codicillarẽ in teſtamento patris inter liberos ad inducendũ fideicõmiſſum, iſta præſumptio eſſet inductiua inæqualitatis, & ſic præſumeret lex cõtra eius cõſiliũ, quod vr̃ abſurdiſſimũ. ¶Reſtat reſpondeamus ad cõtraria, & primo nõ obſt. ꝙ venientes ab inteſtato cenſeanẽ grauati de reſtituendo hr̃ditatẽ hr̃dibus ſcriptis in teſtamẽto virtute clauſulæ codicillaris, quia illud ꝓcedit vbi clauſula codicillaris legiẽ expreſſa q̃n poſthumus fuit ignoranter præteritus per ſupradicta. ¶Secundò rñdeo ꝙ iſtud argm̃ nõ obſtat tenẽdo opi. Bar. & ſequacium tenentium ꝙ clauſula codicillaris expreſſa nihil operatur q̃n poſthumus fuit ignoranter præteritus, ergo mul
4 to minus debet operari tacita. ¶Tertiò rñdeo ꝙ † clauſula codicillaris non operatur niſi concipiatur ꝑ uerba futuri tẽporis. Bar. in l. 1. in 7. q. ff. de iure codicil. Bal. in cõſ. 424. Præſuppoſito ꝙ dictus teſtator, lib. 4. Ang. in §. ſiue igitur, in fi. in auth. ut cum de appel. cogn. Pau. de Caſt. in conſi. 200. Clarum eſt teſtm̃ prædictum. col. 2. lib. 1. Soc. in conſ. 140. col. 4. poſt med. lib. 1. Corn. in conſ. 297. col. 2. circa med. lib. 4. Deci. in conſi. 242. colum. pen. circa med. & in conſi. 652. ad fin. ſed ubi clauſula codicillaris expreſſe ſcripta nõ legiẽ, ſcire nõ poſſumus ꝑ q̃ uerba dicaẽ cõcepta, an ꝑ verba futuri tpis uel præſentis, igitur rõne incertitudinis clauſula tacite ſubintellecta operari non poteſt. ¶Non obſtant illæ clauſulæ & ſi forte &c. quod ultimũ &c. Primò, q̃a poſito ꝙ dictio &c. abbreuiata importet ut appoſita cenſeatur conſueta apponi in di-
5 ſpoſitione, tñ non fuit probata aliqua conſuetudo ſpecialis † notarij, qui rogatus fuit de ipſo teſtamento ꝙ conſueuerit apponere clauſulam codicillarẽ poſt illa uerba & ſi forte &c. quod vltimũ &c. nec ſufficeret probari conſuetunẽ generalẽ aliorũ notariorũ circa appoſitionẽ clauſulæ codicillaris in teſtamentis, ſed probari debet conſuetudo ſpecialis illius notarij qui de teſtamẽto ipſo rogatus fuit. Anch. in conſ. 339. Pro maiori intelligentia, col. 5. uerſi. ad ſecundam rationẽ. Alex. in conſ. 196. colũ. 3. uerſi. quia dicti teſtes nihil probant lib. 2. d. Baptiſta de S. Blaſio inter conſ. Bruni Aſtenſis in conſi. 66. co. 2. circa fi. tamen de ſtylo notarij apparere non poſſet, fieret extenſio ſm̃ cõſuetudinẽ generalẽ aliorũ notariorũ. Alex. in d. conſi. 163. col. fi. lib. 7. & in conſi. 28. col. 3. lib. 2. ¶Secundò rñdeo quod licèt illa uerba ita abbreuiata importare poſſent clauſulam codicillarem, tñ nõ probatur neceſſario neque concludenter per quę uerba importet talis clauſula an ꝑ verba futuri temporis vel præſentis, & ſic negari non põt quin talis clauſula codicillaris ſit dubia reſpectu tpis, ſed probatio dubia non releuat. c. in pręſentia, de proba. ¶Tertiò reſpõdeo
6 † ꝙ illæ clauſulæ ita abbreuiatæ vbi clauſulã codicillarẽ ſignificare poſſent, nõ tñ talis clauſula habeẽ pro expreſſa. Sed virtute illarũ clauſularũ ita abbreuiatę conceptarũ cogi poſſet notarius ad extendẽdũ illas clauſulas ſic abbreuiatas, & ad apponẽdũ clauſulã codicillarẽ ex his q̃ Bal. ſcribit in conſ. 309. Decreto ma
7 gnifici. lib. 5. ¶Quartò rñdeo † ꝙ dictio &c. abbreuiatę cõcepta ſolũ importat ea quæ deſunt ad complementum orationis, non autem ea quæ comprehenduntur ſub oratione ſeparata, ideo licèt poſt clauſulã cõſtituti immediate conſueuerit apponi clauſula accipiendi poſſeſſionem propria auctoritate, tamẽ ſi notarius appoſuerit clauſulam conſtituti cum illa dictione &c. nõ cẽſebitur appoſita clauſula accipiendi poſſeſſionẽ propria auctoritate cum habeat orationem ſeparatam. Pau. de Caſt. in conſi 10. Si vera ſunt. col 3. lib. 1. ſed clauſula codicillaris habere conuenit orationem ſeparatam, ideo compreheuſa dici non põt ſub illis clau
8 ſulis ita abbreuiatę conceptis. Quintò & ultimò rñdeo, † ꝙ q̃n inſtrumentũ nõ exprimit cõceptum & intentionem partium ad plenum dictio &c. nihil operaẽ, nec tunc extendi põt. Calc. in cõſi. 48. col. 9. in prin. & in conſi. 70. colum. 3. in fi. per tex. in l. ſi 15 q. ff. de teſta. & in l. fideicõmiſſa. §. 1. ff. de lega. 3. ſed in caſu noſtro nullus conceptus mẽtis, nulla intentio teſtatoris exprimiẽ circa hãc clauſulã codicillarẽ, ergo &c. Dici ẽt põt ꝙ illa clauſula codicillaris diuerſo modo apponi conſueuit q̃nq; ꝑ verba præſentis tpis, & q̃ndoq; futuri, quo caſu apponi non põt per alium notariũ, licèt conſueta ſit apponi. Alex. in d. cõſ. 28. col. 2. lib. 2. ſed ſuper hoc non facio fundamentũ, quia recurrẽdum vr̃ ad conſuetudinem ſpecialẽ ipſius notarij diffiniti an conſueuerit apponere per verba præſentis tpis vel futuri, & ſi de tali cõſuetudine ſpeciali non appareat, recurrendũ eſt ad conſuetudinẽ generalem aliorum notariorum. Ex quibus concludendum vr̃ pro Gaſpardo Alberti alias Magdal. reo conuicto ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. 13. Ianarij. 1540. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Mina cum inimicitia faciunt indicium ad torturam.*
2 *Dominus põt agere actionẽ iniuriarũ pro vexatione ſui ſubditi.*
3 *Inimicus præſumitur dediſſe damnum vbi de malefactore nõ conſtat & vbi concurrit odium.*
4 *Minis, odio, & maleficio ſtatim ſecuti concurrentibus, delictũ plene probatur.*
5 *Præſumptio vincitur à probatione.*
Dolus præſumitur contra eum, qui eodem inſtanti omnia fieri procurauit. ibidem nu. 5.
6 *Voluntas hominis ex verbis declaratur, & conſiſtit voluntas in verbis ſicut facies in ſpeculo, et in ore & mente præſumitur eſſe vnum & idem.*
Teſtis ſingularitas ſuppletur ex alijs præſumptionib. ibi. nu. 6.
7 *Teſti non idoneo creditur quando deponit veriſimilia.*
Congregatio in dubio præſumitur illicita, ibidem nu. 7.
8 *Excuſatio probari debet per eum qui eam proponit.*
9 *Exitus ſecutus declarat qualis fuerit animus in præcedẽtibus.*
10 *Dolus præſumitur contra eum qui aliquid facit, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet, licèt illud faciat in re ſua propria.*
11 *Dolus arguitur ex qualitate temporis contra eum, qui aliquid agit de tempore nocturno.*
12 *Minoribus, mulieribus, militibus, & ruſticis clandeſtine quid agentibus non ſubuenitur, licèt tractent de uitando damno.*
13 *Præſumptio eſt contra dominum tenentem famulum malæ cõditionis, quòd etiam ipſe dominus ſimilis ſit vita.*
Tortura facilius permittitur contra hominem malæ conditionis. ibidem num. 13
Conuerſatio quæ cum malis fit, facile mouet iudicem ad torturam. ibidem num. 13.
14 *Operam dans rei illicitæ tenetur pro maleficio quod inde ſequitur, licèt illud committi non mandauerit.*
15 *Teſtes ſingulares faciunt ſemiplenam probationem aut ſaltẽ præſumptionem, & poteſt iudex induci ad plene credendum teſtibus ſingularibus. & pulcherrime de probatione teſtium ſingularium.*
16 *Factũ quod præſumitur in executionem minarum præcedẽtiũ.*
17 *Indicium ad torturam minus eſt quàm ſemiplena probatio, imo minus quàm præſumptio.*
Torqueri quis poteſt ex præſumptionibus.
18 *Indicium vnum ſufficit ad torturam.*
19 *Indicium quando probatur per plures teſtes, nõ requiritur quòd ſint omni exceptione maiores.*
20 *Tortura ſubrogatur loco teſtiũ, ideo cõmittitur arbitrio iudicis.*

CONSILIVM XXXV.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ex pluribus concludendum eſt probata fuiſſe indicia ad torturã contra N. de P. accuſatum de incẽdio. ¶Primò ex minis † & iactationibus ipſius Rei & eius famuli, de quibus minis teſtificantur quinq; teſtes, q deponũt ipſum reũ fuiſſe minatũ de ĩponẽdo ignẽ, niſi dña loci cõbuſti faceret tale qd ad penitio-

nem ipſius rei,q̃ minæ ẽt probantur per A.P.M. & alios teſtes fi-
ſci,qui deponunt ipſum reū dixiſſe cuſtodibus dicti loci ꝙ face-
rẽt bonam cuſtodiam & licèt doc.in l.merū.C.quod met.cau. &
alij relati p Hippo.de Marſi.in prac.cā crimi.§.diligēter, nu.36.
nō ita ſimpliciter admittant induci ſeu probari indiciū ad tortu-
rā ex ſolis minis;quia ſæpe minus faciūt homines qui magna mi
nanť.pro quo tex.in c.qđ dr̃,de verb.ſig.tradit Iaſ.in l.1.col. 10.
in fi.ver.vltra alios.ff.de offi.eius,tñ in caſu iſto vñr minæ ſuffice
re,quia reus accuſatus odio perſequebať dñm loci cōbuſti ob de
tentionē dicti O.M.ſubditi ipſius rei,quæ cauſa detentionis pro-
pria dici poterat ipſius rei,cui⁹ intererat ipſum ſubditū ab alio
2 nō detineri,ideo † dñs pt agere nomine ꝓprio actione iniuriarū
pp vexationē ſui ſubditi. Oldr.in cōſ.206.in cauſa carnoceñ.col.
1.quod tñ intellige qñ vexareť ſubditus intuitu dñi,qa aliàs non
agit dñs pro iniuria ſubditi.gl.fi.in c.auctoritate,de priuile.lib.6.
cū ſi. vt p Dec.in c.dilectis,in quarto nō.de appel. & late dico in
cōſi.65.videmus enim cōiter dños indignari & difficillime ſuſti
nere ſubditos ſuos in aliena iuriſditione puniri.¶Propterea ſum
mopere effectabat ipſe reus ſic detentū ſibi reſtitui.ad quod etiã
faciendū ſæpius fuerat requiſitus p P.N. ¶Quod odiū præcedēs
3 maxime grauat ipſum. reū,quia † in dubio damnū præſumiť da
tum ab inimico ubi de malefactore nō cōſtat. Spe. in tit.de præ-
ſum.§.1.col.3.Bar.in l.fi.ff.de quæſtio.Rom.in cōſ.7.in prin.Dec.
in conſi.64.col.3.poſt med.ver.ſed iſta rō.ideo iſta duo ſimul iū-
cta.ſ.odium præcedens,& minæ ſubſequentes ſufficere vñr ad ꝓ
bationē indicij,vt quæ non poſſunt ſingula , multa iuuent. l.2.in
prin.cū ſua gl.ff.de excuſ.tut.& hoc procedit licèt inimicus tàlia
facere conſuetus nō ſit,ſi enim eſſet conſuetus ſola inimicitia ſa
ceret plenam probationem.Calca.in conſi.63.col.3.in fi. & licèt
in conſ.ſeq,quod eſt Rolandi de Curte,videatur eſſe aliqua cōtra
rietas.col.3. circa fi. tñ concluditur ꝙ minis præcedentibus fiat
indicium ad torturā,licèt nō eſſet cōſuetus talia facere.¶Rurſus
vñr ſufficere iſtæ minæ,quia ſtatim poſt ipſas minas incendium
ſecutum fuit ex eo quod ſcribit Bar.in l.ſi vēri,§.fi.ff.de priui. cre
dito,ubi ſi probetur aliquem fuiſſe locutū homicidæ, qui poſtea
incontinenti homicidiū commiſsit,præſumiť ꝯ loquentem vt eō
filiū aut mandatū dederit vt homicidiū committereť. ¶Quinim
mo † illis tribus cōcurrentibus,uidelicet odio,minis,& incēdio
4 incontinenti ſecuto, vr̃ plene probatū delictū ꝯ reum ex his quæ
ſcribit Iaſ.in l.1.col.6.in §.limitatione.C.de ſer.fugi.& pondero
ꝙ ſumus in caſu minus dubitabili,quia Iaſ.poſt.Bar.& alios loq
tur qñ cōcurrunt inimicitia capitalis , ſecreta locutio ad aurem
famuli , & delictum incontinenti ſecutū , nam minæ plus debēt
operari q̃ locutio ſecreta , quia ex locutione ſecreta ſolū inferť
ad ſuſpicionē ſeu præſumptionē voluntaris eius, qui ſecreto lo-
cutus eſt,ſed ubi interueniūt minæ,ſumus in vera & expreſſa ꝓ-
batione uolūtatis,& in caſu claro.l.ille aut ille.§. cū in uerbis. ff.
5 de leg.3.l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de uerb.obl. ideo ſicut † præſum-
ptio uincitur a uera ꝓbatione.l.fi,in prin.ff.qđ met.cau.l. nuptu-
ra.in fi.ff.de iure dotium.l.cū de indebito.§.1.ff.de proba.c.qui-
cunq;.80.diſt.c.is qui fidem, de ſponſa. eodem modo uerba ex-
preſſa minarū plus operari debent q̃ ſecreta locutio,ideo uide
mus ꝙ diſpoſitio expreſſa facit ceſſare tacitā.l.cū ex filio. §.1.ff.
de uulg.¶Cōfirmanť præmiſſa ex eo quod ſcribit Pau. de Caſt.in
cōſi.174.Cōtra ſuperius conſulta.col.2.in fi.lib.1.ubi ꝙ præſumi
tur dolus ꝯ eū qui eodē inſtanti oia fieri procurauit per iura per
eū allegata,ſic ẽt dolus præſumi dēt in caſu noſtro ꝯ reum , quia
eodem inſtanti minæ factæ ſunt,& combuſtio ſecuta.¶Secundò
principaliter arguitur ſuſpicio ꝯ ipſum reū ex teſtimonio C.B.de
ponentis reū ſibi dixiſſe de tpe dicti incēdij & paulò ante ipſum
incendium ꝙ locū totum igne conſumpſiſſet,niſi impeditus fuiſ
ſet amore talis perſonæ.Ex quibus uerbis clare ſatis arguiť ma-
6 lus animus ipſius rei contra dñm loci combuſti,quia † ex uerbis
hominis uolūtas declaratur.l.Labeo.uer.idē Tubero.ff.de ſupel.
leg.c.2.requiris,de appella.c.is aūt.22.qōne.2.c.fin. de uer.ſign.
in ore enim & mente præſumiť eſſe unū & idē.Bal.in conſ.472.In
cauſa prioris.col.1.circa med.lib.2.¶Alibi ſcribit idē Bal.in cōſ.
112.omnis poteſtas.col.3.poſt med.lib.3. ꝙ uolūtas hominis cō
ſiſtit in uerbis,ſicut facies in ſpeculo.Et licēt iſta teſtis uideať ſin
gularis,tñ eius teſtimonium ſuppletur ex alijs præſumptionibus
& teſtibus.ex quibus ẽt apparet de malo animo ipſius rei ꝯ dñm
prædictum,iuxta dictum Alex.in l.ſæpe col.10.uer.plus dicit.nu.
70.ad fi.ff.de re iud.& dicit Bal.in cōſ.136.proponitur ꝙ Titius,
ante fin.ē li.2, ꝙ perſuadentes præſumptiones cū uno teſte de ue
ritate,cōcludunt iudici.alleg.no.in c.oẽs paſtoré.6.q.1. idē Bal,
in l.ea quidem,col.2.C.de accuſ.& in conſ.3.Caſus talis eſt,qui-
dã Petrucius,in fi.lib.3.dicit ꝙ uehemens præſumptio ſeu admi-
niculum ſupplet defectū probationis.ſequiť Soc.in conſ.89. col.
6.uer.probať hoc manifeſte.lib.1 Dec.in cōſ.146.col.fi.pen.circa
med.addo Veronenſem.in conſi.38.col.4 poſt med. ubi ꝙ dictū
unius teſtis ſuppleť ex alijs præſumptionibus quò ad plenam ꝓ-
bationē.Alibi ſcribit Bal.in l.nō hoc,col.fi.C.unde legitimi, ꝙ ꝓ
batio quæ de ſe nō cōcludit,ſatis eſt ꝙ p̃ſumptione iuris adiuue
tus,quod dictñ refert & ſequiť Dec in l.1.col.pe.circa med. ff. ſi
cer.pet.& in terminis noſtris ꝙ dictñ teſtis ſingularis iuuetur ex
alijs præſumptionibus,tradit Pau.de Caſt.in conſ.250. Viſo pun
ctn ſupradicto.col.2.poſt med.uer.& licèt videanť.lib.2.maximè
iſtud ꝓcedit quia ſolū agiť de indicijs ad torturā.in quibus faci-
lius fit coniunctio probationū q̃ vbi agiť de plena probatione, iō
plures probationes ſemiplenæ ẽt diuerſi generis coniunguntť ue
fiat indicium ad torturā.Sali.in l.ea quidem,col.pe.uer.ſed tunc.
C.de accuſa.Soc.in cōſi.54.col.2.uer.3.& ult.lib.3.Iaſ.in rep.l.ad
monendi,nu.257.ff.de iureiur.Ideo Bar.in l.fi.ff.de qō.dicit ꝙ in
materia indiciorum una p̃ſumptio iuuat aliã.quod Bar.dictū ſe-
quiť Alex.in conſi.77.col.fi.lib.1.Rurſus depoſito iſtius mulieris
eſt uerisimilis,quia reus ipſe cōfeſſus eſt ſe locutum fuiſſe de tpe
p̃dicto cū ipſa teſte,quo tpe odioſum & inuiſum habebat ipſum
dñm loci cōbuſti ꝓut ſupra oſtēdimus,ob id uerisimile eſt ꝙ ver
7 ba protulerit odij & inuidiæ demonſtratiua, † ſed qñ teſtis depo
nit uerisimilia,credendū eſt ei,licèt alias nō idoneo. Ang. in cōſ.
367.col.fi.uer.ſm ea quæ uidi. ¶Tertiò principaliter præſumi de
bet contra ipſum reū ex illa cōgregatione hominū armatorū in
magno numero,quorū ductor erat abſq; aliquo mandato alicu-
ius ſuperioris,quæ cōgregatio in dubio præſumiť facta ob malã
cauſam.Bal.& præpoſi.in c.1.§.cōuenticulas,de pace iura,fir.idē
Bal.in l.conuenticulã.C.de epiſ & cler.& in auth.habita.C.ne fi-
lius ꝓ patre.Alex.in apoſtillis ad Bar.in l.fi. in verbo non valent.
ff.de coll.illicitis.¶Nec releuat excuſatio ipſius rei ꝙ facta fuerit
8 illa cōgregatio ad bonum finē ad reſiſtendū armigeris, qa † talis
excuſatio debet probari cū ſimus in prohibitis ſeu in his q̃ ſunt
de genere prohibitorū.l.1.C. de ſicar.l.1.& l.ſi nō conuicij.C.de
iniur.c.1.de p̃ſumptio.not.doc.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iure.de eo
qui dicit ſe cōmiſiſſe homicidiū ad ſui defenſionē,ꝙ teneť ꝓbare
ipſam defenſionē,ideo Bal.in conſi.79.Dauanti.in fi.lib. 2. dicit
ꝙ excuſatio q̃ fit circa actum illicitū debet liquido ꝓbari.idē vo
luit Pau.de Caſt.in conſ.418.præmitto,col.3.ante med.lib.1.ita-
que ꝓbandū erat ꝙ de tpe illius congregationis & in loco p̃di-
cto neceſſaria erat talis cōgregatio ꝓ tutela & defenſione ipſius
loci,q̃ tñ ꝓbatio nō ſolū facta nō fuit,immo nec fieri qdē poſſet,
qa aut fiebat cōgregatio ꝓ defenſione loci cōbuſti, aut aliorū lo
corū in quibus habitabãt ipſi cōgregati.Reſpectu ipſius loci cō
buſti defenſio cōſiderari nō pōt,qa nō fuerãt requiſiti ad illius
defenſionē,vnde abſurdū & ridiculū eſt dicere ꝙ acceſſerint ad
dictñ locū ob eius defenſionē,immo ex teſtibus apparet aduen-
tū iſtorū cōgregatorū multū diſplicuiſſe agētibus in ipſo loco ẽt
ante cōbuſtionē.Proinde arguiť ſuſpicio cōtra ipſos cōgregatos
q̃ nō vocati ad ipſum locū ꝓfecti ſunt.l.q̃ oia,in prin.ff. de ꝓcu-
ra.Rurſus nō eſt veriſimile ꝙ ipſe reus inimicus dñi loci cōbu-
ſti voluerit tãtã ꝓuinciã aſſumere in fauorē & vtilitatē eiuſdē,qa
9 vt ſupra dixi inimicus p̃ſumiť dare dãnū,non ꝓdeſſe,& exit⁹ † in
cēdij poſtea ſecutus ſatis declarat quo aīo & qua volūtate acceſ
ſit ipſe reus ad locū cōbuſtū,in prima conſt. digeſtorū in fi.l.aut
facta.§.euēt⁹.ff.de pœnis.l.rē nō nouã.C.de iud.& qñ finis eſt ma
lus,eius præordinatio p̃ſumiť doloſa.l.ſi qui adulteri.C.de adul.
¶Similiter dici non pōt ꝙ uenerit reus ad locū cōbuſtū cū tantis
armatis ut defenderet alia loca à trãſitu armigerū, qa locus ipſe
nō erat aptus ad talē defenſionē ob eius diſtantiã,& in oēm euē
tū ſi acceſſiſſet ad locū cōbuſtū ex cauſa alicuius defenſionis, veri
ſimile eſt ꝙ tēperatū fuiſſet ab incēdio tã horribili. Nec operati
fuiſſent defenſores effectū ꝯtrariū offenſionis.arg.l.meminerint.
10 C.unde vi.& l.legata inutiliter.ff.de lega.1.¶Quartò † cū acceſ-
ſus ad locū p̃dictū nō eſſet ꝓfuturus ipſi reo nec alijs cōgregatis
quò ad eorū bona & loca ut ſupra dictū eſt,ex hoc arguiť dolus
& malignitas ꝯ ipſum reum & alios ꝯgregatos,quod illuc acceſ
ſerūt aīo nocendi tm̃ & faciendi qđ poſtea fecerūt,ex his q̃ ſcri-
bit Alex.in conſi.174 col.pe.li.2.& in cōſi.9.col.1.lib.6.ubi ꝙ p̃-
ſumiť dolus & malignitas cōtra eū q̃ id facit,qđ ſibi nō ꝓdeſt &
alteri nocet.Stringo illud dictū,qa loquiť Alex.poſt alios ī eo , q̃
aliqd facit ī re ſua & ſumptib.ſuis,puta,q̃ domū tollit,vel molē-
dinū ędificat,itē loqť qñ qs facit id qđ de ſui natura nō ē de gñe
malorum

malorũ aut ꝓhibitorũ, immo permiſſorũ, quãto fortius pſumit
dolus ꝯ reũ q armatos cõduxit in locũ alienũ vbi ſumptibus alie
nis eo tpe vixerunt citra oẽm vtilitatẽ ipſius rei & aliorũ cõgre-
gatorũ, attentando rẽ iure omni prohibitã & malã. ¶Quintò p-
21 ſumitur dolus † ꝯ reũ & eius cõplices ea qualitate tpis.ſ.noctur
ni, nã venerunt ad locũ prædictũ p tps nocturnũ vt teſtes depo-
nunt, ex quo tpe ſuſpicio inducitur, q qui male agit, odit lucẽ.c.
cõſuluit, de offi.dele.gl.in c.vnico, in ver.occulta, vt eccle.benef.
Abb.in c.1.de cland.deſpon.Bal.in c.2.de fide inſtru.ſuſpicio.n.
eſt vehemens ꝙ ideo venerint de nocte ne cognoſcerent, qui ignẽ
immitterent. Rurſus ne futuro incendio occurri poſſet, & adeo p
22 ſumitur † ꝯ eos, q clandeſtine quid agunt p tps ſuſpectum vt eis
nõ parcat, licèt minores, milites, mulieres, aut ruſtici exiſtant, et
ſi tractetur de damno euitando.l.fi.ff.de rit.nup.l.1.C.de interdi.
matr.Rom.in cõſi.406.col.1. Profectò illud tps defenſioni aptũ
non erat, quia nõ ſolẽt milites de talis tpe á ſolito itinere tã lõge
euagari timẽtes á ruſticis, nec ꝓbat ꝙ eo tpe armigeri in proxi-
mo eſſent, cur tanta cõgregatio armatorum de tpe illo ſuſpecto
fieret in loco minime neceſſario? ¶Sextò apparet ex teſtibus de
minis & inſolentijs ſeruitoris ipſius rei, qui ẽt occidere voluit.l.
B.credens ipſum eſſe ex hominibus dicti loci, dicendo tu ex ho
23 minibus es inimici noſtri, ideo pſumptio † eſt cõtra ipſum reũ te
nentẽ famulũ tã ꝑuerſum & malignũ ꝙ ẽt ipſe reus ſimilis ſit cõ
ditionis, & ꝙ cõmittat ſamulus facinora de volũtate ipſius dñi.
Car. in cle. ne in agro.§.porro, in quarto no.de ſtatu mona.Dec.
in regula nullũ crimẽ.ff.de reg.iur. & in l.ſeruus, col.1.poſt med.
C.de pactis. & facto proponitur ꝙ ipſe reus eſt malæ cõditionis &
crimina alia quamplurima perpetrauit, quod ſi ita ſit, facilius p
ſumitur ꝯ eũ vt torqueri poſſit. Bar.in l.fi.ff.de qõ.Alea. in conſi
133.in quinto dubio lib.7.Quinimmo inducitur ſuſpicio ea ſola
cõuerſatione malorũ qñ quis cũ malis cõuerſatur, ea qua re mul
tũ mouetur animus iudicis circa indicium ad torturã.Bal.in conſ.
95.Regula iuris.circa finẽ.lib.1.operatur.n.cõuerſatio tam ad ma-
lũ q̃ ad bonũ.Bal.in conſi.311.quidã Thomæus de laude.col.2.
circa med.lib.2.¶Septimò ex præmiſſis apparet † ꝙ iſte reus opo
rã dedit rei oĩno illicitæ congregando armatos ſine mandato ſu
perioris, & eos ducẽdo ad locũ nõ neceſſariũ de tpe ſuſpecto, iõ
poſito & nõ cõceſſo incendiũ illud cõmiſſum fuiſſe ſine ea preſ-
ſo mandato ipſius rei, pro eo tñ puniri debet. Bar.in l. reſpicien-
dũ.§.delinquunt, in fi.ff.de pœnis. Pau.de Caſt.in conſ. 199. licet
iſta ſit qõ.col.1.li.3. Iaſ.in l.ſi pater tuꝰ.col.3.C.de hęr.inſt.¶Octa
25 uò multæ aliæ præſumptiones colligi pñt ex depoſitionibus alio
rũ teſtiũ, qui licèt videantur ſingulares, † tñ oĩno repelli nõ debẽt,
immo faciunt ſemiplenã ꝓbationẽ ſm Bal.in conſ.37.quidã ta-
bellio ver.ſequitur ergo, lib.1.Bar.Veronenſis in cõſ.3.col.pe. circa
med.Cor.in conſ.307.col.4.ver.& licet.lib.3. quod ſine dubio ꝓ
cedit qñ tendunt ad eundẽ finem, licet p diuerſa media.Calca.in
conſi.19.col.4. ante med.ſaltẽ faciunt pſumptionẽ.Alea.in conſ.
77.ad fi.lib.1.Cor.in conſi.101.col.3.poſt med.ver.tñ ſatis. in cõ
ſi.135.col.fi.li.1.& in conſi.242.co.3.poſt med.ver.& licet iſti te-
ſtes, lib.3.alibi ſcribit Pau.de Caſt.in con.281.In cauſa iſta quinq;
col.pe.circa fi.lib.1.& in cõſ. 109.Viſa petitione, col.2.poſt med.
lib.2.ꝙ teſtes ſingulares faciunt magnum indicium & coniectu
rã p tex.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.Alibi ſcribit idẽ Pau.de Caſt.in
conſ.342.In cauſa ſtatalex, col.2.ver.4.dr.lib.2.ꝙ teſtes ſingula-
res adminiculãtur. Alibi ſcribit Bal.in cõſi.287.& primo, colũ.1.
poſt med.li.3.ꝙ teſtes ſingulares faciunt indiciũ.idẽ voluit Cur.
Iunior licèt Bal.non referat in conſi.163.co.5.poſt med.quinim-
mo põt iudex teſtib.ſingularibus plenã fidẽ adhibere ſi ex illis
inducitur ad credulitatẽ.Pau.de Caſt.in l.Lucius.ff. de inſ.a. & in
l.admonendi, col.7.ff. de iureiur.quod dictũ pro eleganti refert
& ſequitur Soc.in conſi.262.col.5.ad fi.ver.& ꝓ certo.li.2.ſed vltra
Soc.adduco dñm Bar.Veroñ.in d.conſ.3.in fi.idẽ ſequitur Cur. Iu-
nior in conſi.106.col.1.poſt med.& col.3.ante med.de qua teſtiũ
ſingularitate latius dico in trac.meo de antiquitate tpis vbi cla-
riſsime explicatur materia ſingularitatis teſtiũ.¶Et maxime cõſide
randũ eſt teſtimoniũ dñi B.qui depoſuit ꝙ illa die cõmiſsi incen
dij & circa meridiẽ venerũt ad locũ prædictũ viri plures armati
petẽtes relaxationẽ illius detenti, qua denegata minati fuerũt ſe
reuerſuros illuc ante noctẽ in numero longe maiori, ꝓpea ꝙ ipſi
denegãtes relaxationẽ ſe bene ſeruarẽt ſi vellẽt, ideo † veriſimile
eſt ꝙ ipſi cõgregati venerint ad locũ prędictũ ad faciendã execu
tionẽ taliũ minarũ pcedẽtiũ.arg.l.quædã mulier.ff.de rei vendi.
l.2.C.de acqui.poſ.a primordio enim tituli poſterior formatur euẽ
tus.l.1.circa fi.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.10.& talia præſumun
tur eſſe facta ſubſecuta, qualia pdicata demonſtrant.l.3.vbi Bart.
ff.de fundo inſtru.l.qui viuũ.ff.de tritico vino oleoq; leg.l.ſi vno.
ff.loca.l.ſi defenſor.ff.de interro.actio.c.inter dilectos, ver.cæte-
17 rũ, de fide inſtru.¶Nonò cõſidero, † ꝙ indiciũ ad torturũ minus
eſt q̃ ſemiplena ꝓbatio.Bal.in in cõſi.364.Quia q.col.2.lib.3. im
mo indicium minus eſt q̃ pſumptio.Bal.in l.2.in prin.ff.de excu.
tuto.ſequitur Deci.in c.3.loco, col.pe.ver.2.Abb.inſiſtit, de prob.&
dicit Cor.in cõſi.101.col.2.poſt med.li.2.ꝙ indicium & ſuſpicio
idem ſunt. Itaq; ſi torqueri quis põt ex ſuſpicionibus aut ſaltẽ ex
præſumptionibus.Pau.de Caſt.in conſi.358.Notadũ ꝙ adulteriũ
in fi.lib.1.quid dicemus in caſu iſto vbi cõcurrunt tot pſumptio-
nes tã vehementes & violẽtæ, q̃ vñr ſufficere ẽt ad plenã ꝓbatio
nẽ in cauſa criminali. Abb.in cõſi 113.col.3.lib.2. & dicit Bald.in
d.conſi.364.quia q.col.lib.3.ꝙ.ex pluribus præſumptionibus p-
ſumitur reatus, quod tñ indiſt nẽte non affirmẽ, vbi agitur de pu-
18 niendo corporaliter, & ſi ad † torturam ſufficit vnum indicium.
Bar.& in l.fi.col.fi.ff.de qõ.Alex.in conſi.77.in fi.lib.1.Dec. in d.
c.3.loco, ante fi.de proba.quid dicemus in caſu noſtro vbi tanta
concurrunt indicia, tã grauia tãq; efficacia, ut ex præmiſsis appa
ret.¶Decimò conſidero ꝙ teſtes examinati pro parte fiſcali vi-
dentur omni exceptione maiores tanquam expreſſe approbati
ab ipſo reo, qui cõfrontatus & accariatus cum ipſis teſtibus aut
magna eorũ parte dixit ſe non habere oppoſitiones aliquas con
19 tra ipſos teſtes, licèt † ad probationem indiciorum nõ requira-
tur ꝙ teſtes ſint omni exceptione maiores, niſi ageretur de pro-
bando incidiũ per vnum teſtem tm̃.Bal.in conſi.427.Quædã mu
lier.col.2.ver.itẽ ad probanda indicia.lib.5.Soci. in conſ.54.col.
2. uer.præterea & 2.lib.2.ideo concurrente teſtium multitudine
non vr̃ dubitandum.¶Vndecimò conſidero ꝙ agitur hic de deli
cto difficilis probationis, quia incendium occulte cõmitti cõſue
uit, ideo facilior ſit probatio.Butr.in c.ueniens, el 1.de teſtib. ſe-
quitur Alea.in conſ.24.col.fi.lib.2.ubi ꝙ probationes diuerſæ ſpe
ciei coniunguntur in criminalibus in his in quibus probatio nõ
20 eſt facilis.¶Poſtremo cõſidero † ꝙ tortura fuit inuenta ut ſubro
garetur in defectum teſtiũ per quos ueritas criminis plenè pro-
bari non põt, ideo tortura tanquã ſpecies probationis committi
tur arbitrio iudicis, cuius fidei & auctoritati negociũ diſcutien-
dum relinquitur.Bal.in d.conſ.427.col.2.poſt med.l.5.Bar.in l. fin.
net.ſed quæro.ff.de quæſtio.Dec.in l.magiſtratibus, colũ.3. poſt
med.ff.de iuriſd.om.iud.quod tamen intellige ut per Bal. in coſ.
515.Quidam fuit interfectus.col.5.ſed iudicum neminem eſſe ar
bitror, qui præmiſsis conſideratis non putet conſcium eſſe reum
incendij prædicti. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Pœna mulieris tranſeuntis ad ſecunda vota non ſunt ſublata quatenus concernunt fauorem liberorum primi matrimonij, quibus non exiſtentibus ceſſant ipſa pœna.*

CONSILIVM XXXVI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ame
deus Berardi de Burgo Oyſenſi legauit Ca-
therinæ Iuuellæ eius uxori florenos cẽtũ &
quinquaginta, deinde ipſa Catherina tran-
ſiuit ad ſecunda uota intra annũ luctus quę
1 ritur an ſit priuata dicto legato? Breuiter re
ſpõdeo, ꝙ † oẽs pęnæ impoſitæ mulieri ꝑ
eius odiũ, quia nimis feſtinanter ꝯhat ſm
matrimoniũ ſunt ſublatæ de iure Cano. p dictũ Apoſtoli Mulier
mortuo viro nubat in dño. Inn. Abb. & doc.in c.fi.de de ſec.nup.
Bar.in in l.liberorũ.ff.de his qui notantur infamia. Pau. de Caſt. in
cõſ.366.Super primo puncto uideretur.lib.1.Alea.in conſi.68.col.
fi.lib.4.late Deci.in rub.C.de ſec.nup.col.2.ad fi.itaq; mulier trã
ſiens ad ſecunda uota intra annum luctus ſolum ſuſtinet pœnas
introductas in fauorem filiorũ primi matrimonij, ſecundũ doc.
in locis proxime allegatis, & tradit Dec.in conſi.230. in 1.dubio,
ſed iſtæ pęnæ introductæ in fauorem liberorum primi matrimo-
nij non hñt locum liberis non extantib.l.fœminæ, in prin.& §.
fi.C.de ſec.nup.Bar.in auth.ex teſtõ.C.eo.ti.cũ ſim.quæ Deci.ſcri
bit in d.rub.C.de ſec.nup.ad fi.ideo concluſio ꝙ iſta Catherina
conſequi debet legatũ ſibi relictũ pleno iure, tã reſpectu ꝓprie-
tatis q̃ vſusfructꝰ. Gratianopoli vltima Maij.1540. Aymo Cranet.

SVMMARIVM.

1 *Pater tranſiens ad ſecunda vota nõ ſuccedit liberis primi ma-*

trimonij,niſi reſpectu vſusfructus, & patitur eaſdem pœnas quas mater.

2 *Illud quod dicitur patrem aut matrem tranſeuntem ad ſecunda vota non ſuccedere liberis primi matrimonij niſi reſpectu vſusfructus, intelligitur quo ad bona quæ liberi primi matrimonij habuerunt ab eorum patre aut matre,in alijs autem bonis ſit ſucceſſio pleno iure.*

Extenſio intelligitur facta cum omnibus ſuis qualitatibus.

4 *Hæreditas deſcendentis non adita,non tranſmittitur per aſcẽdentem ad eius liberos.*

3 *Aditio hæreditatis probari debet per allegantem,ibid. nu. 4.*

6 *Pater ſuccedens filio ſimul cum fratribus aut ſororibus defunctis nõ hẽt vſumfructũ in portionibus aliorũ fratrũ aut ſororũ.*

CONSILIVM XXXVII.

¶De materia huius conſilij habetur infra in alio conſi.176.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Deceſsit nobilis Gaſpardus de bona Vappincenſis diœceſis relicto nobili Honorato de bona domino de Rocbetta eius patre,& relictis quatuor ſororibus,quærit̃ de ſucceſsione ipſius Gaſpardi.reſpondeo q̃ pater Honoratus ſucceſsit cũ ſororibus defuncti æqualiter.auth.defuncto.C.ad Tertullia. & licẽt Ho
1 noratus † tranſierit ad ſecunda vota,nõ priuatur ſucceſsione filij niſi reſpectu proprietatis,quia de ꝓprietario efficitur vſufructuarius exiſtẽtibus liberis primi matrimonij , auth. ex teſtõ. C. de ſec.nup.q̃ tex.procedit ẽt in patre,licẽt in matre loquatur ſẽm Bar.& doc.in l.fœminæ.C.eod ti.Oldra.in cõſ.33.Quidã habuit vxorẽ,circa fi.Pau.de Caſt.in conſ.257.Viſo puncto ſuprascripto & narratis in eo.col.2.circa med ver.item aliã tertiã,lib.1. Aret. in cõſ.72.in 2.dubio.Cor.in cõſ.242.col.3.circa med.lib. 2. Dec. in l.1.in prin.C.de ſec.nup.in conſ.87.col.2.& in conſ. 230. in 1.
2 dubio.Quod † tñ intelligendum eſt reſpectu bonorũ q̃ prouenerunt ex materna ſubſtantia,quia in alijs bonis ſuccedit pater pleno iure,nã mater pp tranſitũ ad ſecũda vota nõ priuatur proprietate bonorũ filij , niſi quò ad bona q̃ prouenerũt ex ſubſtãtia paterna vt loq̃tur tex.in d.auth,ex teſto.Ioã.de Ana.in cõſ.73. in fi. & in conſ.101.in fi.Rom.in conſ.405.in quarto dubio.Soc.in cõſ. 34.col.3.ver.intelligo tñ prædicta,lib.1.ſi ergo illa auth.extenditur ẽt ad patrẽ vt extenſio ſit æqualis, debet intelligi vt priuetur pater ꝓprietate reſpectu bonorũ q̃ prouenerũt ad filiũ ex materna ſubſtantia,eſſet enim iniquũ q̃ lex extendens durius quid ageret q̃ cõtineatur lege extenſa.& hoc eſt quod dicimus, † extenſio
3 nẽ factã intelligi cum oĩbus ſuis qualitatibus,late Rom.in conſi. 345.col.pe.Dec.in cõſ.78.col.1.ver.cũ ergo gl.Rurſus iſta extenſio quæ fit de matre ad patrẽ inducta eſt ex rõnis identitate,ergo ſi eadẽ ſit ratio in patre quæ in matre, eodem oẽs modo puniri debent,non ẽt pater acrius atq; mater,& ita tradit Soci.in d.cõſ. 34.¶Secundò quæritur,dictus Honoratus de bona inſtituit hrẽdẽ vniuerſalẽ Carolum eius filiũ ex ſecunda vxore,quãtum acceptus ſit dictus Carolus de bonis dicti Gaſpardi.Rñdeo q̃ ſi Honoratus adiuit hr̃ditatẽ Gaſpardi ſui filij pro eius quinta parte, Carolus eã quintã partẽ accipere poterit:ſi aũt † non adierit,nõ potuit tranſmitti hæreditas filij p Honoratũ patrẽ ad eius liberos, quia aſcendẽs non tranſmittit hr̃ditatẽ deſcendentis non aditã. l.qm ſorori ẽ.C.de iure deliber.quẽ tex.ad hoc citat Pau.de Caſt. in conſ.304.Primũ dubiũ,ante fi.lib.1.tradit Soci.in l.qui duos. §.cũ in bello,in primo not.ff.de rebus dub.allegat gl.in l.cũ antiquioribus.C.de iure delib.Idẽ tradit Cor.in conſ.1.col.2.circa med.lib. 2. ideo ſi Carolus agat pro dicta quinta parte in bonis Gaſpardi tenetur probare hæreditatẽ ipſius Gaſpardi aditã fuiſſe p patrẽ,quia aditio hr̃ditatis cõſiſtit in facto , nec præſumitur niſi ꝓbetur,& probari debet p eum qui in ea ſe fundat.l.1. & 2. ff.de inter.actio.Bal.in conſ.273.Factũ dr̃ eſſe tale.col.fi. lib.1.in conſ.31.Ang.col.2.in cõſ.224.Super eo quod quæritur,an domi. Simona.lib.2.in conſ.332 Pro parte,col.2.poſt med. & in conſi. 437.Super dubia.lib.3.Rom.in conſ.224.Iſta captura, col.1.circa.med.¶Tertiò quæritur,dictus Gaſpardus fuit hæres inſtitutus à nobili Aliſia eius matre & prima vxore dicti Honorati.an d.Carolus aliquid poſsit accipere de bonis maternis ipſius Gaſpardi? rñdeo q̃ non,ẽt ſi Honoratus pater Caroli adiuiſſet hæreditatẽ Gaſpardi,q̃a in iſtis bonis maternis ſolũ ſucceſſiſſet quò ad vſumfructũ,& eo mortuo pertinẽt ad liberos primi matrimonij pleno iure.d.auth.ex teſtõ.Rom.in conſ.405.Præſuppoſitis,in finali-
5 bus verbis.¶Quartò quæritur, † præpoſito q̃ Honoratus adierit hr̃ditatẽ Gaſpardi ſui filij ſimul cũ ſororibus ipſius Gaſpardi,an debuerit habere vſumfructũ in portionib⁹ ipſarũ ſororũ?Rñdeo q̃ non.§.ſi verò cũ aſcendentibus,in auth.de hære.ab inteſt. venien.Alex.in cõſ.198.col.4.lib.6.late Soc.in terminis noſtris in d. conſi.34.in 3.q.lib.1.Aret.in conſi.72.in tertio dubio.Grationopoli.28.Maij.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Conditio ſi ſine hæredibus deceſſerit,intelligitur , id eſt, ſine liberis.*

2 *Verba,ſine hæredibus à ſuis corporibus procreatis aut vtriuſq; ſexus,non conueniunt hæredibus extraneis, etiam in materia tranſitoria ad hæredes extraneos.*

3 *Subſtitutio facta de aliquo ſuperſtite & eius hæredibus,intelligitur de deſcendentibus.*

4 *Verbum hæredes in teſtamentis intelligitur,id eſt, de liberis ſecundum communem.*

5 *Hæredes maſculi intelliguntur,id eſt,deſcendentes etiã in materia tranſitoria ad hæredes extraneos.*

CONSILIVM XXXVIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iõannes Iarrandi de loco Ebreduni inſtituit Claudiũ Marcellinũ & Orõtiũ eius filios hæredes,& caſu quo contingeret alterũ ipſorũ Marcellini, & Oroncij mori in pupillari ętate,aut alias ſine hęredibus à ſuis corporibus procreatis, eodẽ caſu voluit idẽ teſtator q̃ hr̃ditas ipſorũ reuertatur ad ſuperſtites vel ſuperſtitẽ dictorũ Marcellini & Oroncij,& ad eorũ hr̃des cũ rebus ſibi ꝑlegatis,deinde deceſsit Marcellin⁹ relictis Ioãne & Andrea eius liberis & hæredibus.Poſtea mortuus eſt Oroncius ſine liberis relicta Frãceſia eius ſorore quã hr̃dẽ inſtituit.Modo liqeri dicti Marcellini agunt ↄ̃ Franceſiã ꝑdictã vigore ſubſtitutionis prædictæ, cuius caſum dñt eueniſſe p mortẽ Oroncij ſine liberis,quæritur quid iuris.¶Breuiter puto eſſe locũ ſubſtitutioni prædictæ, nã fa-
1 cta fuit ſubſtitutio † ſub conditione caſu quo contigeret alterũ ipſorũ decedere ſine hr̃dib⁹ à ſuis corporibus ꝓcreatis,q̃ verba neceſſario dẽnt intelligi.i.ſine liberis,rõ eſt,quia conditio dr̃ q̃n ſe habet ad eſſe,& non eſſe.l.cũ ad præſens.ff.ſi cer.pet.ſed ſi iſta conditio intelligeretur ẽt de hr̃dibus extraneis qualis eſt ſoror nunq̃ poſſet cõditio deficere. l.ex facto.§.ſi.ff.ad Treb.vbi gl. & doc.Bar.& doc.in l.Gallus.§.ẽt.vbi Iaſ.col.6.in tertia fallentia.ff. de lib.& poſth.Pau.de Caſt.in conſi.453.Ego Paulus,lib. 2. Dec. in c.in præſentia,col.19.ver.2.concluſio ſupradicta nõ habet locũ extra de probatio.in cõſ.294.col.2.poſt med.ver. confirmatur hoc,in conſi.208.col.4.ad fi.ver.& ſpecialiter.bene facit Cor. in cõſi.179.col.1.lib.3.ſi verbũ hr̃dibus poſitũ in cõditione reſtringitur ad liberos,ergo nõ venit ſoror quæ nõ eſt de liberis,ſed de tranſuerſalibus.¶Secundò principaliter moueor, poſito & non conceſſo, verbũ hæredibus poſitũ in conditione poſſe intelligi de tranſuerſalibus, & ſic ẽt de ſorore,tñ in caſu noſtro de ea intel-
2 ligi non poteſt pp illa verba,à ſuis corporibus procreatis . † quæ adeo ſunt clara vt de liberis intelligantur,quod tergiuerſari nõ poſſunt,etiam ſi ſimus in materia tranſitoria ad omnes hæredes extraneos.ita nouiſſime dicit Dec.in conſ.395.col.2.ad fi. & col. ſeq.facit quod ſcribit idem,Dec.in conſi.208. col.4. vbi quando fit mẽtio de hæredibus natis & naſcituris vtrinq; ſexus,intelligũtur iſta verba de liberis,quia non cõueniũt hęredibus extraneis, immo in eis nihil operãtur,quãtominus cõueniũt hæredibus extraneis illa verba ſine hæredibus ꝓcreatis à ſuis corporibus,immo verba nullo mõ cõuenire pñt niſi deſcẽdentibus.addo.Soci. in cõſ.12.li.3.¶Tertiò moueor ex clara & euidenti mente teſtatoris,q in ſubſtitutione magis dilexit liberos ipſorũ hæredũ q̃ filias
3 ꝓprias,dũ ſubſtituit † ſuperſtitẽ alteri ꝑmorienti, & eius hr̃des, quod verbũ intelligitur de deſcendentib.ſubſtituti,non de hr̃dibus extraneis, ne cenſeatur ꝑdixiſſe hr̃des extraneos ſubſtitui hæredibus extraneis eius cui ſubſtitutio facta eſt. Bar.& doct. in d.l.Gallus.§.etiam Bal.in c.j. de natu.ſucceſ. feudi & in conſilio 267.Proponitur q̃ Manfredinus.lib. 5.Paul. de Caſtr.in conſilio. 114.procedendo breuiter.col.2. poſt med. in ſecundo dubio. in conſ.378.Primò videndũ eſt vtrũ recognitio.col.2. circa med.li. 1.in cõſ.45.Vñ dicendũ q̃ dicti hæredes.& in cõſ.453. Ego Paulus, ad

lus, ad fi.lib.2. Alex.in cóſ.139.col.1.lib.6.Cur.ſenior in conſ.45.
col.2.poſt med.& in conſ.52.col.2. in fi. itaq; ſi teſtator prætulit
deſcendentes hrdû filiabus ꝓprijs,incóueniens videretur ꝙ in ſub
ſtitutione deſcédétes Marcellini excludátur ꝑ ſororé Orócij mi
nus dilectá.¶Ex alio apparet de voluntate teſtatoris ꝙ magis di
lexit maſculos ꝗ fœminas,quia maſculos inſtituit hrdes vniuer
ſales,filias aút particulares in certa ſumma.Rurſus filias decedé
tes ſine hrdibus ꝓcreatis á ſuis corporibus grauauit fideicómiſ
ſo in fauoré maſculorú,nó ſic grauati fuerút maſculi in fauorem
ipſarú filiará q̃ vocatę non reperiuntur ad hrditaté maſculorum
decedentiú ſine liberis ex quibus clare ſatis apparet habuiſſe te
ſtatoré maioré affectioné ad maſculos ꝗ ad fœminas. ¶Quartò
4 moueor † ex d.Bar.in có.52.Salúhenſis Ioannelli. vbi ꝙ in teſta
métis uerbú hrdes intelligitur de liberis ſm cóem vſum loqué-
di,ſequitur Deci.in cóſ.38.col.5.Iaſ.in d.l.Gallus. §. ét, col.6.ad
fi.ver.5.adde Guido.Papæ.q.457.& q. 591. ex quibus apparet ꝙ
ſi teſtator ſimpliciter mentioné feciſſet de hrdibus intelligeren-
tur verba de liberis,quáto fortius ubi dr de hrdibus á ſuis corpo
ribus procreatis.& licèt hoc dictú Bar.ita ſimpliciter intellectú
nó tranſeat ſine dubio ex his q̃ ſcribit Soc.in cóſ.12.& in cóſ.57.
col.3.lib.3.ubi tñ de Bar.mentioné nó facit,tñ in caſu noſtro res
5 clara vr.¶Quintò doc.cóiter dñt,† ꝙ vbi fit métio de hæredibus
maſculis intelligitur.i.deſcendentibus ét in materia alias tranſi-
toria ad quoſcúq; hrdes extraneos.Alex.& mod.in d.l.Gallus.§.
ét.ubi Soc.col.4.& Iaſ.col.6.ver.quarto vltra Bart. Alex. in conſ.
205.col.2.lib.3.& in conſ.139.col.2.li.6.Deci.in conſ.78.col.1.&
alibi ſæpiſſime,itaq; ſi teſtator dixiſſet ſi filij mei deceſſerint ſine
hrdibus maſculis,ſine dubio intelligerentur iſta verba.i.ſine de-
ſcendentibus,quanto magis de deſcendentibus intelligi debent
illa uerba ſi deceſſerint ſine hæredibus á ſuis corporibus ꝓcrea-
tis,in quibus magis clare apparet de voluntate teſtatoris,quo ar
gumento in terminis utitur Deci.in d.conſ.391.col.2. ¶Ex præ-
miſſis concludo purificatam eſſe códitionem ſubſtitutionis per
mortem Oroncij ſine liberis,nec defeciſſe conditionem per exi
ſtentiam Franceſiæ ſororis,quę de liberis Oroncij non eſt,conſe
quenter pertinere fideicommiſſum ad hæredes Marcellini. Cra-
tionopoli.26.Maij.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 Filia an poſſit donare dotem viuante patre.
2 Filius poteſt diſponere inter viuos de bonis aduentitijs, in quibus pater non habet vſumfructum.
Pater poteſt donare filio vſumfructum bonorum aduentitiorū. ibidem num.2.
3 Donatio filij de bonis in quibus pater habet vſumfructū an reconualeſcat mortuo patre. & nu.10.
4 Dos quando dicatur proprium mulieris patrimonium.
5 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur ad correctionē iuris communis quando in ſenſu directo operari poteſt.
6 Mater non dicitur adminiſtratrix perſonæ nec bonorum filij.
7 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur quando in ſenſu contrario eſt eadem ratio,quæ in ſenſu directo.
7 Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur quando inducta ad vnum operarentur effectum contrarium.
9 Pater in dubio non cenſetur donare filio,ſed potius in peculium concedere.
10 Donatio filij de bonis aduentitijs in quibus pater habet vſufructum,an confirmetur morte patris. ſupra nu. 3.
11 Prodigi contractus non reconualeſcit ceſſante prodigalitate.
12 Executio non fit in peculio aduentitio pro delicto filij etiam reſpectu proprietatis tantum contra patrem.
13 Actus nullus conualidari non poteſt ex conſenſu alterius partis tantum.
14 Alienatione prohibita non cenſetur prohibita donatio, quæ fieret perſonis coniunctis.

C O N S I L I V M XXXIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Proponitur
in facto ꝙ nobilis Delphina Audeniæ de loco au
ripetræ donauit bona ſua dotalia patre viuéte q̃
buſdam ſuis filijs,quęritur,an valeat † talis do-
1 natio?videretur dicédum ꝙ ſic, quia dos dicitur
proprium patrimonium mulieris.l.2.§.ſed ut. ff.de mino.in re aút propria quilibet eſt moderator & arbiter.l.
re mandata.C.manda. & in terminis ita tenet Bal. in l. quod ſci-
tis.col.2. ver.& ideo mulier.C.de bonis quæ li.& in l.pe.C.de fal
ſa cau.adiec.leg.quod maxime procedit ſtáte pacto appoſito in
contractu matrimonij per quod cautum fuit, ut decedente Ste-
phano Bardelli marito ipſius Delphinę ſine liberis,Claudius Au
derij pater ipſius Delphinæ eſſet adminiſtrator perſonæ & bono
rum ipſius Delphinę,ergo à contrario ſenſu decedente marito ſi
ne liberis actum vr ꝙ pater non eſſet adminiſtrator perſonæ &
bonorú ſuę filię,ꝓñr,ꝙ nó habeat vſumfructú in ipſis bonis dota
2 libus,ſed qñ pater † nó habet vſumfructum in bonis filij aduen
titijs pót filius de illis bonis diſponere inter viuos. Pau. de Caſt.
in conſ.381.Primo videndum eſt qualis,in ſecundo quæſito lib.
1.Rom.in conſ.512.col.2.uer.fallit ſecundo,maxime etiam præ-
miſſa procedunt,ſi iſta filia mortuo marito habitauit ſeorſum à
parte bona dotalia adminiſtrádo,quo caſu parter cenſetur remi
ſiſſe uſumfructum & eum filiæ donaſſe,quod facere potuit.l.cú
oportet.§.1.C.de bon.quæ lib.Bal.in l.ſi uxorem,col.1. uer. item.
C.de condi.inſer.Bal.nouel.in tracta.de dote in ſexta parte priui
legio.36.col.2.Cor.in conſ.275.col.4.lib.1.in conſ.79. circa fi. &
3 in conſ.130.circa fin.lib.2.¶ † Et poſito ꝙ pater habuiſſet uſum-
fructum in iſtis bonis,ſaltem uideretur confirmata donatio poſt
mortem patris tanquam ceſſante ratione propter quam talis do
natio prohibetur.ſ.ne fiat præiudicium patri in uſufructu, ita in
terminis tenet Crotus in repeti.l.frater a fratre. q. 30. ff. de con-
dit.inde.¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrariú in caſu iſto
puto de iure uerius,ꝙ immo talis donatio nó ualuerit.& præſup
ponendo,ꝙ pater haberet uſumfructú in iſtis bonis, res uidetur
clara,quia non poteſt filius uel filia donare bona aduentitia in
quibus pater habet uſumfructum,etiá cú iuramento. Bald. Ang.
Pau.de Caſt.& Sali.in l.fi.§.filius auté.C.de bon.quæ li.late Cur.
Iunior præceptor meus in conſ.152.¶Vniuerſa difficultas conſi
ſtit in reſpondendo ad contraria ad quæ reſpódeo,& ad primú,
4 quòd † dos eſt propriú patrimoniú mulieris, dico ꝙ ꝓcedit, qñ
in dote pater nó haberet uſumfructú, ſed pleno iure pertineret
ad filiá.Ité poteſt dici proprium patrimoniú mulieris reſpectiuè
ꝑꝑ priuilegia quæ habet filia in dote in qua ſpeciale eſt, ꝙ ualet
donatio inter patré & filiá.l.Pompo.Philadelphus.ff.fami. ercíſ.
uel quia cóſtante matrimonio pater in dote ius nó habet,ſed tá-
quá mulieris deſeruit oneribus matrimonij. l. pro oneribus. C.
de iure dot.¶Nó obſt.deciſio Bal.in d.l.quod ſcitis. C. de bon. q̃
lib.& in d.l.pen.C.de falſa cau.adiec.leg. qa debet intelligi Bal.
qñ pater nó habet uſumfructú in bonis dotalibus, quod ꝓbatur
ex dictis eiuſdé Bal.in d.l.fi.§.filijs auté.C.de bon.quæ lib. & ſa-
tis hoc ſuadetur ex róne ipſius Bal. qa dos eſt propriú patrimo-
niú mulieris,ergo debet intelligi dictú Bal.qñ dos uere & ꝓprie
eſt patrimoniú mulieris etiá quò ad uſumfructú.¶Non obſt. pa-
ctum ꝙ decedéte marito ſine liberis,ipſe pater ſit adminiſtrator
perſonæ & bonorú ipſius filiæ arguendo à contrario ſenſu,quia
5 rñdeo,† ꝙ tale argumentum à contrario ſenſu ſumi nó debet ad
correctioné iuris cóis qñ in ſenſu directo pót operari, iuxta no.
in l.1.ff.de offi.eius.Bart.in l. oés populi,in 6.q.princ. ff. de iuſt.&
iur.Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci.in tertia q.ff. de offic. procon.
Pau.de Caſt.in conſ.175.Caſus præſens valde dubitabilis. colú.
4.ad fi.lib.1.& in conſi.83.Præſens caſus.col.3.circa med. lib.2.
ſed in caſu noſtro poteſt operari iſtud pactum in ſenſu directo
reſpectu matris ipſius Delphinæ de qua conuétum etiam fuit ꝙ
6 eſſet adminiſtratrix ꝑſonæ & bonorum ipſius Delphinæ, † quæ
mater de iure cói nó habet adminiſtrationé in ꝑſona nec bonis
filiorú.l.qui aliena.§.quáquá.ff.de neg. geſt.l.filiæ.ff.de ſol.Bald.
in auth.matr.& auiæ.C.qñ mul. tute. offi. fungi po.in conſi.137.
Quidá nobilis filiusfamilias.col.2.lib 1.& in conſi. 230. Viſo te-
7 ſtamento gentilis.in princ.libr.4. ¶Secundò rñdeo, † ꝙ argm à
cótrario ſenſu nó ſumitur qñ in ſenſu cótrario eſt eadé ró quę in
ſenſu directo.Bal.in l.q teſtamento.§. mulier.ff.de teſta.Coru. in
cóſi.173.lib.1.in conſ.22.col.4.in conſi.80.in princ.libr.2. & idé
Cor.in conſ.150.col.fi.lib.4.In quibus locis dicit Coru.ꝙ argu-
mentum à paritate rationis eſt fortius quam argumentum à con
trario ſenſu, allegat Imo.in l.ſi uxor.§.de uino,circa fin. ff.ſolut.
matr.ſed nulla uidetur diuerſitas rationis cur pater non ita ha-
beat adminiſtrationem in perſona & bonis filiæ extantibus libe-
ris ex filia ſicut non extantibus modo alantur ipſi liberi per an-
8 num.¶Tertiò reſpondeo, † ꝙ argumétú è contrario ſenſu ſumi
non dét qñ inducta ad vnú effectú,operatení effectú ꝯrium.Bal.
in l.1.C.de inuti.ſtip.Alex.in cóſ.17.lib.4.Deci.in cóſ.110.col.2.

ſed iſtud pactũ fuit ad effectum ampliandi ptãtẽ parentũ, patet
quia actum fuit ꝙ competeret adminiſtratio ẽt matri, ergo non
dẽt operari diminutionẽ. ¶ Nõ obſt. ꝙ pater cẽſeat donaſſe vſum
fructũ filiæ, quia de tali donatione nõ cõſtat, & quatenus intelli
9 gere potui, filia nõ habitauit ſeorſum à patre, & poſito † ꝙ paſſus
fuiſſet pater fructus a filia percipi, talis patiẽtia potius operaret
quãdã cõceſſionẽ & adminiſtrationẽ peculij. Bal. in cõſ. 394. No
tandũ eſt. lib. 3. ꝙ eſt repetitum in cõſ. 484. lib. 5. Dec. in auth. ex
teſtõ. col. 2. poſt med. & in l. ſi donatiõe, col. 3. & col. 7. poſt med.
C. de coll. iſtud tñ oõ vr̃ ſine dubio q̃a aſcẽdens pſumit donare
deſcẽdẽti. l. Neſennius. ff. de neg. geſt. l. alimẽta. C. eo. ti. l. Publia.
in prin. ff. depoſi. l. donationes. §. ſpẽs. & l. fi. ff. de dona. l. liber ca
ptus. C. de captiuis. Iaſ. in l. q̃ dotis. col. 5. in fi. ff. ſol. mat. & in ter-
minis q̃n pater patitur filiũ percipere fructus bonorũ aduẽtitio-
rũ ꝙ cenſeat illos donare, eſt tex. in l. cũ oportet. §. ſi autẽ. C. de
bonis quæ lib. tradit Alca. in cõſ. 138. col. 2. circa med. lib. 5. Cor.
in conſ. 285. col. 4. lib. 1. Ideo aliter rñdeo ad argm̃, ꝙ nõ ſequit,
pater remiſit vſũ in fructũ non petendo, ergo perdidit ius vſufru
ctus, quia illa remiſſio fructuũ reſtringit ad terminos patientiæ
10 q̃tatenus pater paſſus eſt. ¶ Nõ obſt. † ꝙ iſta donatio cenſeat cõ
firmata morte patris, quia ꝯrium tenent Bal. & doc. in d. l. fi. §. fi.
lius aũt. C. de bonis quæ lib. Curtius Iunior in d. cõſ. 153. declaro
ſm eos, nã talis donatio nõ prohibet rõne pͥudicij circa vſum-
fructũ patris, ſed rõne præſumptæ prodigalitatis, vt optime ꝓba
tur ea d. §. filijs aũt, vbi ꝓhibitũ eſt filio alienare bona aduẽtitia
ẽt quò ad ꝓprietatẽ ſolã, rõ eſt, quia cũ filius alimentet à patre,
nulla vrget rõ ad alienãdũ niſi ꝓdigalitas aut iuuenilis calor, ſi. n.
prohibita eſſet alienatio ſolũ rõne pͥudicij paterni, nõ prohibe-
ret filius alienare nudã proprietatẽ, quia p talẽ alienationem nul
lũ datur pͥudiciũ patri, qui in proprietate ius nullũ hẽt. Itaq; ne
ceſſario dicendũ eſt, prohibirã eſſe talẽ alienationẽ rõne tm̃ præ
ſumptæ prodigalitatis, quã lex appellat iuueniles calores, ex qui
11 bus naſcitur ipſa prodigalitas, ſed conſtat † ꝯtractum prodigi, cui
bonis interdictum eſt ꝓut hic, vbi interdictio fit a lege, eſſe nul-
lũ, nec reconualeſcere ceſſante prodigalitate iuxta no. in l. is cui
bonis. ff. de verbo. obl. quod enim ab initio nullũ eſt oĩno, tractu
tpis recõualeſcere non põt. regula, quod ab initio. vbi late Mod.
ff. de reg. iu. Rurſus natura prohibitionis legis eſt, vt ſit perpetua.
Bal. in l. dudum. C. de ꝯtrahen. emp. Bar. in l. fi. ff. ad Tertul. cũ ſi. lex
igit probibens alienationẽ bonorũ aduẽtitiorũ in filijsfamilias
dẽt intelligi ꝙ effectus ipſius ꝓhibitionis ſit perpetuus, & ſic ꝙ
talis alienatio facta ꝯ prohibitionẽ perpetuo ſit nulla. Pro quo fa
12 cit, † quod Abb. ſcribit in conſ. 66. lib. 2. vbi ꝙ ex delicto filij non
ſit executio ꝯ patrẽ tn dubio peculio aduentitio in quo pater ha
bet vſum fructũ ẽt reſpectu ꝓprietatis, profecto ſi morte patris
cõfirmaret alienatio, poſſet executio fieri valitura ſaltẽ a tpe mor
13 tis patris. Poſtremo conſidero, ꝙ vbi actus eſt nullus conualida
ri non põt ex cõſenſu alterius partis tñ. Cor. in cõſ. 71. col. 2. p l.
ꝯtus, & quod ibi Cy. C. de fide inſtr. §. in bis, Ioſti. de ꝯ. emp. l. do
natio. C. de dona. igitur donatio facta per filiã quę p legẽ annul-
latur, conualidari nõ potuit ea ſolo cõſenſu filiorum, quibus do
natũ eſt patre mortuo, ſed filię ẽt donatricis neceſſarius cõſenſus
videbat, quæ tñ patre mortuo in cõſenſu nõ perſeuerauit, immo
donationẽ reuocauit. Cõſulerẽ tõ cõcordiam in caſu iſto ſi fieri
poſſet, q̃a pſumptio prodigalitatis vr̃ ceſſare, ex quo donatio fa-
cta eſt inter liberos reſeruato uſufructu matri donatrici, & quia
14 † alienatione ꝓhibita nõ cẽſet prohibita donatio quæ fit pſonis
tã coniunctis. Bal. in cõſ. 407. Præſupponẽdũ eſt. lib. 2. vbi ſtatu-
tũ ꝙ mulier nõ poſſit donare ſine cõſenſu proximiorũ, nõ habet
locũ q̃n mulier donat filijs & not. Bal. in cõſ. 37. Decreto, col. 1. in
fi. lib. 3. pro hoc tex. in c. 1. §. ſed & rei per quos fi. inueſti. & in c. 1.
de alie. feudi vbi ꝙ feudũ regulariter prohibitũ alienari, põt alie
nari in pſonas cõiunctas, ad quas peruẽturũ erat poſt mortẽ alie
nãtis. ad idẽ tex. in l. pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. & in l. fi. C. de
fidcicõ. & quod p illa iura cõſuluit Rom. in cõſ. 199. col. fi. Præte-
rea conſiderandũ eſt ꝙ hic non agit de bonis aduẽtitijs ſed pro
fectitijs donatis è patre, in quibus de iure cõi pater non eſt legiti
mus adminiſtrator, nec hẽt vſumfructũ. Iaſ. in l. 2. §. ꝙ ſi in patris,
col. pe. in fi. ſuper gl. in verbo ſui iuris. ff. ſolu. mat. ideo in talibus
profectitijs factũ filio ſibi pͥudicat ea facta ſui iuris. d. §. ꝙ ſi in
patris. ver. itẽ ſi uoluntate, & licet in caſu iſto pater dicatur admi
niſtrator & uſufructuarius, iſtud eſt ea pacto & reſeruatione pa
tria non ex diſpoſitione iuris, & ſic ceſſat prohibitio alienandi
introducta de iure communi in bonis aduentitis, & licẽt ſtante
pacto filia non poſſit alienare in præiudicium patris, poterit ta-
men in præiudicium ſui. Gratianopoli. 25. Maij. 1540.

SVMMARIVM.

1 Confeſſio mariti de recepto ante contractũ matrimoniũ nõ præ ſumitur de facili facta animo donandi, & poſt num. 3.

Confeſſio mariti de dote recepta præcedẽte cõſtitutione aut pro miſſione dotis, non præſumitur facta animo donandi, ſed aĩo liberandi promiſſoris, & virtute ipſius promiſſionis, idẽ nu. 1. & ibidem quid ſi fiat talis confeſſio conſtante matrimonio.

2 Argumentum à communiter accidentibus validum eſt in ma teria præſumptionum & coniecturarum.

3 Ratificare cenſetur vniuerſitas laudũ prolatũ inter eius ſyndi cum & aliam vniuerſitatẽ ex longa taciturnitate, quia præſu mitur quod habuerit copiam inſtrumenti ipſius laudi.

4 Confeſſio mariti de dote recepta conſtante matrimonio nõ cen ſetur facta animo donandi, quando maritus poſtea vxori tan quam dotatæ alimenta exhibuit.

5 Confeſſio mariti quòd fundum emit de pecunia vxoris, nõ dici tur ſuſpecta aut facta animo donandi, quãdo eſt veriſimilis, quia maritus aliunde habuit de bonis vxoris, veriſimilitudo enim tollit ſuſpicionem fraudis.

6 Confeſſio mariti de dote recepta conſtante matrimonio præiudi cat etiam creditoribus quando mulier agit hypothecaria cõ tra tertios poſſeſſores lapſo tempore ad opponendum exceptio nem non numeratæ dotis.

7 Confeſſio mariti iurata ſuſpecta argui non poteſt.

8 Confeſſio quæ fit de modica ſumma, ſimulata dici non poteſt.

9 In materia. l. hac edictali, quantum conſequi poſſit mulier aut vir ſecũdò nubens, habetur ratio legitimæ liberorũ primi ma trimonij, id eſt, quatenus aſcendit legitima viuus, licèt minus legitima relictum ſit.

Si maritus in donatione quam fecit ſecundæ vxori non exceſſit legitimam filiorum primi matrimonij, ſi poſtea legitima mi nuatur, quia naſcantur alij liberi ex ſecundo matrimonio di minui non debet donatio ſecundæ vxoris, quæ ab initio nõ fuit exceſſiua. ibidem num. 9.

10 Superueniens euentus non debet irritare quod ab initio legiti me factum eſt, & ad ſciendum, an donatio ſit inofficioſa, inſpi ci debet tempus ipſius donationis.

11 Mater an poſſit plus relinquere liberis ſecũdi matrimonij quã primi, & quid in marito.

CONSILIVM XL.

¶ Pro nobili Catharina domina Montiſionis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Pro ponit ꝙ nobilis Guido Bereugarij miles, & dñs Morgiarũ ac Rippetæ ꝓmiſit flore-nos quatuor mille & ducentũ nobili Anto-nio de Veſco dño Montiſionis pro dotibus nobilis Catharinæ Bereugariæ filiæ ipſius Guidonis, de quibus florenis confeſſus fuit dictus nob. Antonius de Veſco habuiſſe flo renos duodecim centũ ſeu mille & ducentũ, deinde poſt ꝯtractum matrimoniũ & eo conſtante recognouit dictus Anto. ſe habuiſſe quaſdã cathenas auri à dicta eius uxore, quas cõuertit ad eius vti litatẽ, ob id ꝓmiſit reſtituere earũ æſtimationẽ, & amplꝰ p aliud inſtrũm recognouit ſe habuiſſe i augmẽtatione dictarũ dotiũ flo renos quinquaginta. Modo liberi primi matrimonij dicti Anto-nij eo mortuo cõtẽdũt ſummas pdictas recognitas ſolui nõ de-bere ipſi Catherinæ Bereugariæ ſecundæ vxori dicti Antonij tãq̃ illa recognitio ſapiat donationẽ factã ꝯ formã. l. hac edictali. C. de ſec. nup. & ꝙ ſapiat donationẽ ſeu facta cẽſeat aĩo donandi, tradũt Bar. & doct. cõiter in l. ſi diuortio. ff. de ver. obl. Alca. in cõ ſi. 45. col. 2. lib. 1. & alibi ſæpe. qđ maximè ꝓcedit, quia dr̃ renũcia tũ exceptioni nõ numeratæ dotis, ea qua renunciatione clare vr̃ apparere de aĩo renunciantis, ꝙ uoluerit donare, aut ſaltẽ donã di animus pſumit ex tali renunciatione. Aret. in conſ. 86. col. fin. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrariũ in caſu noſtro dicen dum videtur, & in primis quò ad illos florenos mille & ducẽtũ,
1 res uidetur clara quia † confeſſio facta eſt ante matrimoniũ con-
ſummatum,

ſummatum, quo tẽpore non ita de facili præſumitur donatio.
Aret.in d.conſi.86.col.pe. verſi. & ideo pro veritate.Soci.in l. t.
colum.14.verſic.tertia concluſio.ff.ſolu. matr.Aufer.in deciſio.
Toloſa.q.c.217. ¶ Secundò, quia illa confeſsio facta fuit virtu-
te promiſsionis ſeu conſtitutionis dotium præcedẽtis, quo caſu
nõ cenſetur confeſsio facto animo donandi, ſed pro liberatione
ſoceri, qui dotes conſtituit & ꝓmiſit, vt notat Pau.de Ca.in cõſi.
383. Circa primum quo quæritur, an dicta confeſsio.column. t.
verſi.ſecundus caſus.lib.1.per tex.in l.in contractibus.§.2. C.de
non numera.pecu.allegat etiam Ioan.And.vt per eum ibi.Idem
tenet Soci.licèt Pau.non allegat in d.l.j.colũ.14.in tertia limita-
tione.ff.ſolu.mat.& col.19.in octaua limitatione, vbi latius pro
bat, dicens ꝙ ab iſta opinione non eſt in iudicando & conſulen
do recedendũ.& ibidẽ Soc.col.pe.verſ.hanc tamẽ concluſionẽ.
Bal.nouellus in trac.dotis in decima parte col.9.in fi. verſic. aut
confeſsionem dotis cõſtante matrimonio &c. deciſio Neapoli.
Deci.402.nu.2.Idem tenet Alexandrinus in conſi.78.col.fin.for
tius voluit Anch.in conſil. 307.nulli dubium quod licèt fiat talis
confeſsio conſtante matrimonio, non tamen cenſeatur facta ani
mo donandi. & licèt Aret.in d.conſi. 86. colũ.fi.dicat illud non
procedere quando fuit renunciatum exceptioni non numeratæ
dotis, tamen iſta diſtinctio Aret.non videtur tuta, quia donandi
animus non præſumitur quotiens alia coniectura capi poteſt.l.
cum aurum.ff.de ſolutio.l.Campanus.ff.de op.lib.ſed poteſt præ
ſumi facta confeſsio ex cauſa numerationis ipſius dotis, quia ex
veritate fuerit numerata, ergo iſta præſumptio debet præualere,
& ſi dicas, iſtud procederet in perſonis non ſuſpectis, ſed in ſu-
ſpectis prout hic, lex facilius donationem præſumit ratione frau
dis euitandæ. reſpondeo ꝙ fraus in dubio præſumi non debet,
niſi ex coniecturis.l.quotiens.§. qui dolo.ff.de proba.ſed hic nõ
ſolum non adſunt coniecturæ fraudis, immo conſtãt coniectu-
ſturæ ad repellendum ſuſpicionem fraudis, nam confeſsio facta
eſt de tempore contractus matrimonij, quo tempore dotes con
ſtitui ſolent, & pro parte ſaltem numerari ſecundũ communiter
2 † accidentia à quibus licitum eſt arguere & præſumptiones face
re.gl.in l.neq; natales.C.de proba. & dicit Bal.in conſi. 70. Ap-
parent.col.2.l.j.quod in materia præſumptionum & coniectura
rum validum eſt argumentum à communiter accidentibus.idẽ
Bal.in conſi.351.in bonis feudalibus ad fi.lib.j.dicit ꝙ ex frequẽ
tia & generalitate præſumitur veritas, id eſt, quod verũ ſit ꝙ fre
quenter & generaliter fieri ſolet, niſi probetur conſuetudo defor
mis, id ẽ, diuerſa ĩ eo articulo. ſed generaliter & frequẽter iſtud
accidit vt dotes conſtituantur quando matrimonia contrahun-
tur, nec ſolent viri indotatas mulieres accipere, itaq; vera dicen
da eſt illa recognitio niſi probetur contrarium aut conſuetudo
deformis. Idem Bal.in conſi.390.Tam profundè, colum.j.ad lib.
2.ꝙ locus à communiter accidentibus in dubijs cauſis præſum
ptiuè concludit, alibi ſcribit idem Bal.in conſil.351. Ioannes, &
Federicus, col.2.ante med.lib.5.ꝙ præſumptio inducit ea com-
3 muni curſu.facit quod in pulchro caſu per hanc regulam ſcri-
bit Abb.in conſi.18.col.4.verſic.3.dixi. lib.2.vbi quod vniuerſi-
tas cenſetur ratificare laudum prolatum inter eius ſyndicum &
aliam vniuerſitatem ex taciturnitate vniuerſitatis, quia ſecundũ
eum à communiter accidẽtibus præſumitur ꝙ vniuerſitas acce
perit copiam inſtrumẽti laudi per manus ipſius ſyndici ex qua
receptione ſine contradictione inducitur ratificatio, ſi contra to
tam vniuerſitatem præſumitur à cõmuniter accidentibus, & in
caſu tam præiudiciali, quanto magis præſumi debet contra pri
uatam perſonã non ita priuilegiatam. ¶ Alibi ſcribit idem Abb.
in cõſi.113.col.3.lib.2. ꝙ valet tale argumentũ à cõmuniter ac-
cidentibus etiam quando agitur de crimine ciuiliter, a fortiori
vbi nullius criminis quæſtio tractatur. Bene fateor ꝙ fraus & do
natio præſumi poſſet quãdo maritus confeſſus eſſet habuiſſe, &
recepiſſe totam illam dotem ex magnitudine cõfeſsionis, & ita
procedat opi. & dictum Bal. nouelli in tract.de dote in decima
parte in ſeptima fallentia verſi.aut quærimus, ſed ex cõfeſsione
vniuſquaſq; partia tñ, fraudis ſuſpicio ceſſare debet ex his quæ
ſcripſi in præcedenti conſilio. ¶ Tertio reſpondeo ad dictũ Are
ti.ꝙ procederet vbi maritus conſtante matrimonio nulla præce
dente conſtitutione aut promiſsione dotium recognoſceret ſe
habuiſſe & recepiſſe dotes, & iſto caſu propriè loquitur Aretin.
in ſua diſtinctione, quo caſu ideo magis præſumitur donatio, &
fraus inter coniuges, quia faciunt illud quod à cõmuniter acci-
dentibus & ſm communem curſum fieri non ſolet, ſiquidẽ do-
tes non ſolent conſtitui aut promitti demum poſt contractũ ma
trimonium, immo longe ante cõtractum matrimonium, hodie
enim primus tractatus matrimonij, in dotium quantitate conſi
ſtit: nec eſt veriſimile quod eo demũ contracto dotes cõſtituan-
tur. & iſta ratio eſt diuerſitatis inter confeſsionẽ quæ fit ante cõ
tractum matrimoniũ vel in ipſo contractu matrimonij, & eam
quæ fit eo conſtante nulla præcedente conſtitutione aut promiſ
ſione dotiũ. pro hoc text.optimus in §.aliud quoq;.in fi.in auth.
de æquali.dotis, colu. 7.vbi dicitur quod enim ab initio factum
eſt, in toto ſine ſuſpicione eſt, quod autem poſtea machinatũ eſt
contra creditores, hoc ipſo introducit meditationem, qui tex.lo
quitur in materia & terminis noſtris, & de confeſsione facta tẽ-
pore nuptiarũ. Idẽ poſt alios plures tenet Soc.in conſi.65. col.3.
verſi.15.probatur.libr.1.itaq; licèt renuncietur exceptioni non
numeratæ pecuniæ quãdo fit confeſsio ante matrimonium, aut
in eius contractu, non tñ præſumi debet donatio, cum illa con-
feſsio ſit omnino veriſimilis ſicut quando fit confeſsio poſt ma
trimonium nulla præcedente dotium conſtitutione aut promiſ-
ſione: ſi enim argueret donatio in vtroq; caſu eſſet arguere a ca
ſu diuerſam & ſeparatam rõnem habente, quod fieri nõ debet.
l.Papinianus exuli.ff.de minor.l.fin.ff.de calũnia.l.ſi maritus.C.
de dona.inter vir.& vxo.l. naturaliter.§. nihil cõe.ff.de acquir.
poſ.cũ ſimili. ¶ Quarto principaliter reſpondeo, & dico ꝙ deci
ſio doc.volentium præſumi donationem ex confeſsione mariti
de recepto, non procedit quando vltra confeſsionẽ concurrũt
alia indicia ſeu cõiecturæ ex quibus veritas confeſsionis coadiu
uenir, puta, quando maritus vxorem retinuit & ei tanq̃ dotatæ
alimenta præſtitit. Bald.in l.j.C.de priuile.do.col.3. verſic.vnde
quæritur. quod dictum refert, & ſequitur Deci.in conſi.536.col.
3.circa med.ver.& ad hoc etiam facit. Idem ſequitur Soc.con-
currente lapſu decennij in d.l.j.col. 15.verſic.ſed iſta opinio.ff.
ſolu.matri.quinimmo idem Soci.in conſi.122.col.3.poſt medi.
lib.3.ſimpliciter ſequitur illud dictum Bal.concurrentibus con
iecturis à cõmuniter accidentibus.immo idẽ Soci.in conſil.82.
col.2.ante med.lib.3.dicit ab iſta opi.Bal.non eſſe in iudicando
recedendum, & ꝙ eſt cõmunis.eãdem opi.ſequitur Gozadinus
in conſi.43.col.3.Addo Curtium ſeniorem in conſi.70.colum.j.
vbi ꝙ ſemper magnifecit illam deciſionem Bal.ſed dictum Bal.
minuit Bal.nouel.in trac.dotis in 10.parte col.6.in fi.verſi.4.li-
mita.Soci.in d.l.j.col.antepe.ff.ſolu.matri.Gozadi.in conſil.28.
colum.4.verſi.7.fortius & col.6. poſt med.verſi. ad ſextũ dico,
ſed in caſu noſtro vxor ſemper & longo tempore fuit retenta &
alimentata tanquã dotata, ergo confeſsio illa præſumitur vera,
quia non eſt veriſimile quod maritus ſemper voluerit vxorẽ re-
tinere per ſumptum tam magnum ſine dote aliqua. ¶ Confirmo
4 hoc † dictum Bal. ex eo quod ſcribit Sal.in l.ſi mater.C.de con-
trahen.emp.vbi voluit.quod licèt confeſsio mariti quod fundũ
emit de pecunia vxoris, dicatur ſuſpecta pp donationem, quæ
prohibetur inter virum & vxorem, tñ ſi veriſimilis ſit talis con-
feſsio, ei ſtatur, puta, quia maritus nõ potuerit aliũde habuiſſe q̃
de bonis vxoris, quod dictum refert & ſequitur Alex.in cõſi.18.
col.1.lib.3.Deci.in conſi.96.col.2.Soci.in conſi.65.col.4.ver.20.
probatur.li.1.ecce ꝙ veriſimilitudo tollit ſuſpicionem fraudis,
ſed in caſu noſtro iſta confeſsio de florenis mille & ducẽtum eſt
veriſimilis ea communiter accidẽtibus & cõmuni curſu vt ſup.
oſtendimus. & illa etiã dotis cõſtitutio eſt veriſimilis inſpecta qua
litate cõiugũ & facultatibus dotãtis & mariti, ergo attendi dẽt
veriſimilitudo, non fraudis ſuſpicio aliqua. non omitto tamẽ ꝙ
contra dictum Bal.in d.l.vnica.C.de priuile.dotis tenet Bal.no.
vel in tract.de dote in 10.parte.col.6.in 4. limitatione quem re
fert & ſequitur Gozadi.ſibi contrarius in conſi.28.col.4.verſic.
7.fortius & col.6.ver.ad ſextum dico, vbi ꝙ dictum Bald.ſolum
procederet qñ facta eſſet confeſsio ante contractũ matrimoniũ
poſt Soc.in d.l.j.col.antepenul.verſi. ſm correlarium eſt.ff.ſolu.
matr.& quidem coniectura Bal.ſola videtur debilis niſi aliæ cõ-
5 currant. ¶ † Quinto poſſet reſponderi ex eo quod voluit Bart.in
l.aſsiduis.C.qui potio.in pig.hab.vbi, quod cõfeſsio mariti de
dote recepta præiudicat ẽt creditoribus qñ mulier agit hypo-
thetica contra tertios poſſeſſores lapſo tẽpore opponendi exce-
ptionẽ non numeratæ dotis, quod dictũ refert & ſequitur Alex.
in conſi.25.col.2.verſ.pro hoc etiam allegat.lib.5.quod eſt repe
titum in conſi.90.lib.3.& idem Alex.in conſi.123.col.1.circa fi.
verſi.pro hoc etiam allegat.lib.6.Aret.in conſi.76.col.2. Alexa.
in conſi.145.col 3.ver.hoc modo procedit.lib.5.quam op.dicit
communem Alex.in conſi.78.col.3.verſi.3.ſtringit, vbi late pro-
bat eandem opin.eſſe communem atteſtatur Soci.in d.cõſi.82.
col.j.

col.j.lib.3.ſequitur Gozadinus in d.conſ.42.col.3.Addo Calde.
in cõſ.3.in fi.in tit.de donã. inter uir.& vxor.facit q ſcribit Cur.
ſenior in conſi.70.col.j. vbi q confeſsioni ſtatur vbi alias nõ ſta
retur qñ pro ea concurrit aliqua coniectura etiam leuis.ſed hic
elapſum dr̃ tempus opponendi exceptionẽ dotis nõ numeratę,
ergo confeſsio præiudicare debet etiã filijs primi matrimonij
creditoribus ex diſpoſitione legis.Contrariũ tñ q tp̃s opponen
di exceptionẽ nõ numeratæ pecuniæ nõ currat creditoribus cõ
uentis hypothetica cõtra quos mulier agit pro dote confeſſata,
tenet Rom.in cõſi.445.in vltimo dubio.Iaſ.in §.fuerat.col.15.In
ſti.de acti.ſequitur Gozadin.ſibi contrarius in d.conſi.28.col.3.
poſt med.Idẽ tenet Soc.ſibi cõtrarius in l.j.col.15.in fi.verſi.Ter
tiò limita.& col.18.verſi.poſtremò ad ea quæ dicta ſunt.ff.ſolut.
matr.ſed opin.Bar.tenet & dicit magis cõem Bal.nouel.in tract.
dotis in 2.parte col.7.in prin.vbi pro Bar.allegat duas rõnes.pri
ma rõ quia creditor & ſingularis ſucceſſor habens cãm à mari-
to,non debet eſſe melioris conditionis quàm ipſe maritus,ideo
ſicut maritus opponere non põt, ita nec creditor habens ab eo
cãm.Secunda rõ,quia res tranſit cum ſua cauſa, & ſic bona tran
ſeunt in creditorẽ mariti cũ ſua cauſa, vt opponi nõ poſsit exce
ptio quę per maritũ opponi non poterat.accedat tertia rõ aſsi-
gnata per Bal.nouel. q in dubio pro dote vr̃ iudicandũ, & iſta
opi.Bar.vr̃ oĩno & neceſſario tenenda, quicqd contra eã aliqui
ſomniauerint.nã habemus q confeſsio cedentis aut autoris no
cet ceſsionario vel ſingulari ſucceſſori,qñ fit confeſsio ante ceſ-
ſionẽ.Bar.& doc.in l.facta.§.ſi hęres.ff.ad Trebe.ergo vr̃ q con-
feſsio mariti ante contractũ debitũ quæ nocet marito lapſo tpe
vel facta renunciatione, præiudicet creditoribus cãm à marito
habentibus. Quod ipſum tñ intelligo qñ creditores habuiſſent
cãm à marito poſt lapſum tp̃s opponendi,ſi.n.intra tempus, &
ignorabãt talẽ confeſsionẽ, vr̃ concedenda reſtitutio ad oppo-
nendũ ex capite ignorantię , quæ reſtitutio ceſſat qñ habuerunt
cãm lapſo tpe,quia tũc nunquã cõpetijt eis talis receptio.¶ Sex
tò plurimũ adiuuat ueritas iſtius † confeſsionis ex iuramẽto præ
7 ſtito per ipſum nobilẽ Antoniũ in inſtrumento cõſtitutionis do
tiũ & confeſsionis de recepta.Non enim verſimile eſt q imme
mor fuerit ſalutis æternę & ſalſum iurauerit.l.fi.C.ad legẽ Iuliã
rep.c.ad audiẽtiã,vbi gl.in ver.iuratus, de præſcrip.c.literas. de
præſumptio.c.ſignificauit,de homicidio.c.ſancimus.j.q.6.& in
terminis ita iuramentũ ponderat Soc.in d.conſil.82. col.j.& in
conſi.122.col.4.in fi.lib.3.Alex.in conſi.18. col.j.verſ.quanto ma
gis.lib.3. ¶Septimò ex ſequentibus præcedentia declarantur.l.
ſed Iulianus. §. quod dicitur.ff.ad Maced.l.cum quis ante fi.C.
de natu. libr. cum ſim. ſed proſequentibus ſolutionibus dotis
quas pater vxoris promiſſerat in annos ſingulos facere,nõ appa
rent aliquæ quitationes , quia ſolutũ nihil dicitur,ergo præſumi
debet,& veriſimile eſt q illa cõfeſsio de florenis mille & ducen
tum facta fuerit,quia ex veritate fuerit numerata ſumma illa ex
quo de ſequentibus ſolutionibus non factis nullæ apparent con
8 feſsiones niſi una de florenis quinquaginta † in qua ceſſat om-
nis ſuſpicio ob ſummæ modicitatẽ.l.cũ ſi.§. modus.ff.de trãſac.
c.& ſi qſtiones,de ſimonia 50.ex qua cõfeſsione de florenis.l.ar
guitur veriſimilitudo & bona fides mariti cõfitentis.Profectò ſi
non ex bona fide confeſsio fieret,ſed de animo donandi,nõ ue-
riſimiliter facta eſſet cõfeſsio de ſumma tam modica,veriſimili
tudo aũt in vno arguit veriſimilitudinẽ & in alio.Pau. de Ca. in
conſ.301.Ad bene examinãdũ dubia.col.j.ad fi lib.j.Iaſ.in rep.
l.admonendi,col.49.nu.105.in quinta limitatione.ff.de iureiu-
ran.& in terminis noſtris ita Arguit Soc. in d.conſ.82.colum.2.
¶ Octauo ſi pro dote nihil fuiſſet numeratũ, ſed animũ donãdi
maritus habuiſſet,eſt ne veriſimile q conſenſiſſet illi pacto de q
tando bona paterna & materna,& ſic q uoluerit habere vxorẽ
indotam,& præterea q oĩa iura paterna & materna remiſſa eſ
ſent.¶ Nono dico q ſi aium donãdi maritus habuiſſet & forte
fraudandi filios primi matrimonij, veriſimiliter aliud cõſilium
captũ fuiſſet qũo talis fraus tutè cõmitti poſſet,& poti⁹ pecunia
aliqua ſimulatè ſuppoſita & numerata fuiſſet.¶Decimò cõſide
ro vnũ fundamentũ iudicio meo efficaciſsimũ de tẽpore illius
confeſsionis,quo tpe nondum erant liberi ex ſecundo matrimo
nio,potuiſſet maritus donare ſecundę vxori illã ſummã duode-
cim cẽtũ florẽorũ habito reſpectu ad legitimã filiorũ primi ma
trimonij, quæ ueriſimiliter ad tñ aſcendere poterat nõ compu
9 tatis liberis poſtea natis,cuius † legitime habetur ratio in mate-
ria.d.l.hac edictali , quia ſecunda uxor tñ conſequi põt quanta
eſt legitima filiorũ primi matrimonij, licèt minus legitima reli

ctũ ſit.Bal.in d.l.hac edictali,in princ.uerſ.ita tñ.ſequitur Are.in
l.ex facto,col.18.ff.de vulg.Cor.in cõſ.82.col.52.s.3.Dec.in l.hu
manitatis,col.4.ad fi.verſi.2.quia de ſupplemento.C.de impub.
& alijs ſubſt.in l.quãuis.col.2.circa prin.eodẽ tit.i l.2. col.fi.C.de
inſt.& ſubſt & in l.fi.col.6.in fi.verſic. prętere a & ſecundò.C. de
edic.diui Adria.toll.Alex.in cõſi.115.ſed vltra Moder. allego Io.
de Ana.in conſ.67.& ibi latè Bologninus in additionibus, & li-
10 cèt alij liberi poſtea naſcantr̃ , nõ dẽt ex tali natiuitate ſuperue-
nienti impugnari quod legitimè ab initio factũ eſt.l.nec.n.ff.de
itin.actuq; priua.l.ſancimus.C.de admi.tutor.& pro hoc in ter-
minis allego gl.in l.j.in 9.q.C.de inoffi.dona.vbi ad iudicandũ,
an donatio ſit inofficioſa,inſpiciet tẽpus donationis, nec reuo-
catur,licèt fiat inofficioſa ex poſt. facit quod dicimus ex euentu
ſuperuenienti nõ creſcere æſtimationẽ dãni præteriti.l.oĩs hære
ditas.§.nunquã creſcit.ff.de reg.iur.Bal.in cõſi.182. Locata fuit.
col.2.circa med.lib. j. vbi ſi dẽt dãnum in meſſe nondũ matura,
æſtimatr̃ damnũ prout erat de tẽpore quo datũ eſt, nõ habito re
ſpectu quod meſsis matura fieri poterat,quia multa euenire po
terãt ne matureſceret, ſic ẽt in caſu noſtro non dẽt haberi reſpe
ctus q legitima filiorũ primi matrimonij diminui poterat ob li
beros naſcituros,quia multa incidere poterant ne naſcerentur.
¶ Poſtremò iſta bona dña & vidua deſolata rogauit vt ſcriberẽ,
11 an potuerit † maritus plus relinquere filijs ſecundi matrimonij.
quàm primi. ſup quo dubio puto dicendũ q ſic.ita tenet Pau.de
Ca.in conſi.150.Viſo caſu & allegationibus.col.3.poſt med.lib.
2.Dec.in cõſi.356.quod ſine dubio vr̃ procedere tn caſu noſtro,
quia ex tali relicto aut donatione nihil q̃ritur ſecundæ vxori quę
filios in poteſtate nõ habet , licèt mai⁹ ſit dubiũ,ecõtra qñ vxor
relinquit filijs ſecũdi matrimonij exiſtẽtibus in poteſtate patris
per ea quæ dicit Pau.in conſi.proximè alleg. & Franc.de Alber-
gotis de Are.inter conſilia Pau.de Caſt.in conſi.261. Mihi vide-
tur.& Ioan.de Ligna.ac Richardus de Sal.in duobus cõſi.ſeq.li.
j.contra opin.Bal. qui in conſi. 161. Quædã nobilis dña Agneſi
na.lib.j.mutauit opi.videns q Ricardus de Sal.iudicauerat con
tra eum,ſed idem Bal.in cõſi 11. Caſus talis eſt quædã minutia.
col.fi.lib.3.tenet primam opin.& in conſi.22.Quædam domina
Nicolina.lib.5.dicit q Ricardus de Sal.fulminauit perperam cõ
tra opinionem ipſius Bal.& hanc vltimam Bal. opi.ſequitur De
ci.in auth.præterea, col.3.circa med. C.vnde vir,& vxor,& i d.
conſi. 246. licèt ad Bal. contrarietatem non aduerterit nec præ-
miſſa alleget.Sed aduertẽdum, quia videtur differẽtia an mater
immediatè plus donet aut reliquat liberis ſecũdi matrimonij,
an mediatè,ideſt mediate facto patris ſtipulãtis pro ſe & liberis
ſecundi matrimonij,nã primo caſu permiſſum videtur matri ſta
tim & immediatè plus donare aut relinquere liberis ſecũdi ma
trimonij , modò relinquatur legitima filijs primi matrimonij.
nec iſtud uidetur negare Franc.de Albergo.Ioan.de Lignano,&
Ricar.de Sal.ſi earum dicta & rationes accuratius conſiderantr̃,
ſecus uidetur qñ pater ſtipulatus pro filijs ſecũdi matrimonij,
quia tunc ex magis ſuſpicatur de fraude pp interpoſita perſonã
patris cui donari aut relinqui ad libitum nõ poteſt.Gratianopo
li.20.Maij.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Fama ut probetur, debet originem habere à perſonis honeſtis & fide dignis.*

2 *Teſti ſicut non creditur quando deponit in cauſa propria, ita nec alijs teſtibus dicentibus dici audiuiſſe ab eo ne plus credatur copia quàm originali.*

3 *Iniuria facta vni reſpicit oẽs de eius familia aut cognatione.*

4 *Teſtis debet deponere ſuper facto, non iudicare, & iudicando redditur ſuſpectus.*

5 *Fama non probatur per teſtes ſimpliciter deponẽtes quod quis eſt diffamatus de tali crimine niſi deponant quod eſt diffamatus apud maiorem partem populi.*

6 *Fama non ſufficit ad torturam, ſed ſolum ad inquirendũ aut ad carcerem.*

7 *Teſtes ſingulares nõ probãt, qa vbi eſt ſingularitas, ibi eſt uarietas, & unitas, et ſingularitas teſtiũ diuidit teſtimonia, & ea lacerat, & teſtes ſingulares dicuntur diuiſi & lacerati.*

8 *In pœnis imponendis inſpici debet conſuetudo.*

9 *Tortura haberi non debet pro crimine, pro quo pœna tantum pecuniaria imponitur.*

CONSILIVM XLI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Venerabilis dñs Iacobus Sarreti iuſſus fuit ꝑ reuerendiſsimũ dñm officialẽ Grationnopolis cauſas dicere cur torqueri nõ debeat pro criminibus oppoſitis, quæ ad inceſtũ, ſtuprum aut adulterium pertinent, quæritˀ, an ſint probata contra eũ indicia legitima ad torturã. ¶ Breuiter puto ꝙ non, quia teſtes contra eũ examinati ſolũ deponũt de quadã diffamatione,
1 quę tñ diffamatio non eſt probata. Primò † quia fama debet originẽ habere à perſonis honeſtis & fide dignis. Ancha. in conſi. 253. In qõne presbyteri. col. 2. Dec. in conſ. 575. col. 2. verſi. & cũ prædictis, ſed iſta diffamatio non habuit originẽ à perſonis boneſtis vt probabitur circa obiectiones teſtiũ, nec etiã illæ perſonæ à quibus originẽ habuit ſunt fide dignæ, quia multi teſtes dicunt ſe audiuiſſe à quibuſdã mulieribus, ꝙ reus accuſatus voluit
2 eas cognoſcere aut cognouit, quibus † mulieribus in cã propria depẽdẽtibus ſicut nõ crederetˀ. l. oibus. C. de teſti. c. nullus, extra eo. tit. ita credi nõ dẽt teſtibus dicẽtibus ſe ab eis audiuiſſe, quia teſtibus nõ crediˀ quorũ repellũtur autores. c. licẽt ex quadã, de teſtib. c. fraternitatis, de hæreti. c. nullus. 3. q. 4. Old. ĩ cõſi. 69. col. 2. poſt med. Pau. de Ca. in cõſi. 284. Viſo quodã tali quali proceſſu. col. 3. poſt med. & in conſi. 299. Viſa inquiſitione ſupraſcripta. col. 2. circa med. lib. 2. eſſet. n. quã abſurdiſsimũ ꝙ ſi nõ creditur originali, id eſt autori alicuius famæ ꝙ credatˀ eius copiæ, id eſt, his qui ab autore dici audiuerũt. l. 3. ff. de fide inſtr. c. 1. extra eo. tit. §. ex hoc inſuper, in auth. vt ſpõſ. largi. ¶ Rurſus habuit originẽ iſta fama à teſtibus ſeu perſonis coniunctis illarũ mulierũ, q̃
3 pſonæ ſimiliter ſunt ſuſpectæ † quia iniuria facta vni reſpicit nẽs de eius familia aut cognatione. Bar. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. Alex. in cõſi. 24. col. 7. lib. 2. Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori, col. 8. ad fi. verſic. 5. adde tex. ff. de ope. no. nuncia. & in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. col. pen. ff. de uerb. obli. ob id etiã tales coniuncti & affines videntur deponere in cauſa propria. ¶ Ex alio iſti teſtes aut pleriq; eorũ non probant, quia † iudicant, non teſtificantur, dicentes ipſum reũ eſſe ſuſpectũ rõne conuerſationis in tali loco, & cũ tali perſona, ex quo iudicio reddunt ſe affectionatos, quia teſtis ſolũ dẽt deponere ſuper facto nõ ẽt iudicare. Bar. in l. qui teſtamẽto. §. fi. ff. de teſta. Bald. in l. ſolã, col. 3. C. de teſtib. Inno. & doc. in c. cũ cãm, de teſtibus. Old. in cõſi. 210. Regularis. col. 2. vbi loquiˀ in teſtibus religioſis deponẽtibus cõtra aliquẽ in crimine hæreſis ꝙ repelli debẽt qñ iudicãt quia excedunt officiũ teſtis quãtò magis repelli debẽt iſti teſtes ruſtici, & ſuſpecti aliũde, teſtis. n. dẽt diſcernere iuxta materiã ſenſuũ non decernere. Bal. in cõſ. 81. In cã iſta. lib. 3. in cõſ. 324. Præmittendũ eſt, in fi. lib. 4. Alibi ſcribit idẽ Bal. in cõſ. 425. Statuto cauetur ꝙ nullus. lib. 5. ꝙ ſi teſtis dicit ꝙ ita cognouit, dr̃ iudicare, ideo nõ probat & maximè ſunt ſuſpecti in caſu noſtro iſti teſtes & affectionati, quia eorũ iudiciũ eſt iniquũ & iniuſtũ dũ male iudicãt & ſuſpicantˀ ꝯ reũ, quia conuerſaret in quodã hoſpicio publico, vbi alij ſolent cõuerſari & conuenire comedendo & bibẽdo, de qua conuerſatione ob eã cãm confeſſus eſt ipſe reus accuſatus. Præterea ſi presbyter conuerſaˀ in aliqua domo, & loquatur ad mulierẽ, nõ ſtatim præſumi dẽt ꝯ eũ. c. abſit, cum ſua gl. 11. q. 3. l. merito. ff. pro ſocio. cũ ſim. ¶ Præterea non probãt iſti teſtes famã ſeu diffamationẽ cõtra reũ accuſatũ, quia ſolũ, & ſimpliciter dicũt † ꝙ fuit & eſt diffamatus de tali & tali crimine, quod teſti
5 moniũ nõ ſufficit, quia potuit eſſe diffamatus apud aliquos tantũ nõ apud totũ populũ, aut maiorẽ eius partẽ. Bar. in l. 3. §. ſi, eius quoq;. ff. de teſtib. in l. de minore. §. pluriũ, col. 5. verſi. ſed quid ſi dixi. ff. de quæſtio. Ang. in l. 3. ff. ad Mace. Alex. in conſi. 20. col. 6. lib. 4. Imol. in l. hæredes palã. in princ. ff. de teſta. vbi dicit ꝙ ita cõiter tenetur, Roſellus inter conſilia Bal. in cõſi. 445. Super prædictis, col. 1. ad fi. lib. 2. Dec. in l. 1. col. pe. poſt med. ff. ſi cer. pet. Veronẽſis. in cõſ. 31. col. 4. poſt med. Cor. in cõſ. 84. col. fi. lib. 1. ĩ cõſ. 68. col. 3. lib. 4. vbi dicit ꝙ obtinuit contra Caprã in facto eius ꝓprio. idẽ dicit ipſe Cor. in conſi. 304. col. 6. lib. 3. Alibi ſcribit idẽ Cor. in conſi. 128. col. fi. lib. 4. quod licẽt teſtis nominet vnum à quo audiuit publice dici & dicat & à pluribus alijs, non probat niſi dicat ꝙ audiuit publice dici a maiori parte populi. idẽ dicit Dec. in conſi. 210. col. fi. Alibi ſcribit idem Cor. in conſi. 176. col. 4. ꝙ fama non probatur, licẽt teſtes dicant audiuiſſe dici a multis. Abbi & fortius ſcribit Bal. in conſi. 447. Ad euidentiã præmittendũ eſt quis dicatur vſurarius manifeſtus. colu. 3. ad fi. lib. 5. ꝙ fama nõ probatur, licẽt teſtes dicant ꝙ audiuerunt dici de aliquo à maiori parte hoium habentiũ notitiã de eo, alibi ſcribit Dec. in cõſ. 419. circa fi. ꝙ non probatˀ fama per teſtes dicentes ꝙ ita publicè dicitur, etiã ſi dicant ꝙ a maiori parte qñ nõ recordantur à quibus dici audiuerunt, quantominus probatˀ diffamatio in caſu noſtro vbi teſtes nõ dicunt ſeu non deponunt tã plenè quia deponũt de publica diffamatione, & ſi præmiſſa ad probationẽ famæ procedunt in ciuilibus quantò magis in crimina-
6 libus. l. fi. C. de proba. ¶ Sed poſito † & nõ conceſſo, ꝙ ꝓbata eſſet talis diffamatio, illa nõ ſufficit ad torturã, ſed ſolũ ad inquirẽdũ aut ad carcerẽ. Cy. in l. nullus. C. de exhib. reis. Bal. in conſi. 364. quia quæſtio, col. 3. in fi. lib. 3. & dicit idem Bald. in conſi. 447. Ad euidentiam præmittendum eſt quis dicatur vſurarius manifeſtus, col. 3. circa fi. libr. 5. ꝙ fama ſufficit ſolũ circa præparatoria & introductoria iudicij, non circa deciſoria, & ꝙ ſola fama non ſufficiat ad torturam, eſt cõis doct. ſententia & Iaſ. atteſtatur in rep. l. admonendi, col. 88. verſic. nunquid ergo in criminalibus num. 214. de iureiuran. quod ſine dubio videtur procedere in caſu noſtro in quo fama non ita vehemens adducitur. ¶ Et licẽt teſtes aliqui videantur deponere de aliquibus alijs actibus, tamen
7 non concludunt, & propterea ſunt † ſingulares, qui non probãt. l. iuriſiurandi. C. de teſti. c. licẽt cauſam. vbi latè moder. de prob, vbi enĩ eſt ſingularitas ibi eſt varietas & vnitas, quia quilibet eſt ſolus, & contra ius diuinũ & humanũ eſt, ꝙ credatur dicto vnius tantum. ita Bal. in conſi. 406. In cauſa Vincentij. lib. 1. & ſingularitas teſtiũ diuidit teſtimonia, & lacerat ea, quia omne diuiſum laceratũ eſt, ideo teſtes ſingulares tanquã diuiſi & lacerati nõ probant. ita Bal. in conſil. 25. Punctus infra ſcripti conſilij. col. 1. in fi. lib. 3. ¶ Poſtremò ad euitandum torturã conſidero vnum fundamentũ iudicio meo æquiſsimũ & efficaciſsimũ hoc modo, in pę
8 narũ † impoſitione attenditur conſuetudo, quæ pęna apponi cõſueuerit pro tali crimine. l. hodie. ff. de pęnis Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior, col. 3. ff. de his qui no. infra. Dec. in c. ex literis, col. fi. verſi. 6. gl. prædicta, de conſtitu. & in c. inter cæteras, colu. pe. de reſcrip. ſed de cõſuetudine pro talibus criminibus ad venerẽ pertinentibus in quæ lapſi ſunt & labuntur etiã viri alioqn integerrimi ſanctiſsimi & religioſiſsimi pœna tãtũ pecuniaria
9 imponi conſueuit, ergo † torturæ locus eſſe non dẽt, ne modus ꝓbandi talia crimina plus acerbitatis & vindictæ habeat quàm pœna ipſa principalis. arg. l. diuus. ff. de quæſtio. & ita audio obſeruari per curiã ſupremã Grationop. eſſet enim abſurdũ ꝙ ſi pęna delicti eſſet pecuniaria tñ, ꝙ affligeretur corpus ad probationẽ criminis, quæ corpis afflictio excedit omnẽ pœnam pecuniariã. l. in ſeruorũ. §. 1. ff. de pœnis. Idem Mediolani extat ſtatutũ ꝙ torqueatˀ quis in caſu tñ quo inferenda ſit pœna corpalis, vt Iaſ. teſtatˀ in cõſ. 188. ante fi. lib. 2. & iſtã rõnẽ cõſiderat Hippoli. in l. maritus, col. 2. ff. de qſtio. in parua impreſsione, vbi aſsignat iſtã rõnẽ cur in cauſa ciuili in qua agiˀ ad priuatũ intereſſe, non ſit locus torturæ, & idẽ Hippo. in prac. cau. crim. §. expedita, nu. 58. Grationo. 20. Maij. 1540. Aymo Crauetta de Sauil. iuriſconſul.

SVMMARIVM.

1 *Filia habens fratrẽ et ſororẽ renunciauit patri bona paterna tẽpore matrimonij, deinde præmoritur frater, poſtea decedit pater relictis filiabus tãtũ ab ĩteſtato, an noceat renũciatio filia quominus cũ alijs ſororibus poſſit ab inteſtato ſuccedere, et quid ſi de tempore quitationis ſolum extabant aliæ ſorores.*
2 *Renunciationes filiarum ſunt odioſæ & reſtringi debent.*
3 *Quitatiõis uerba generalia reſtringi debẽt ex ĩtẽtione partiũ, et reſtringitur generalitas ex rõne præſumpta uel cõſiderata*
4 *Reuocari difficilius debet quod longo tẽpore fuerit obſeruatũ.*
5 *Renunciatio de bonis maternis non præiudicat, niſi mater fuerit præſens renunciationi.*

CONSILIVM. XLII.

¶ Pro Guigona & Iaquema de Antonijs loci Goncellini in materia c. quamuis, de pactis. lib. vj.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Guigona & Iaquema de Antonijs loci Goncellini quitauerunt Antonio earum patri tempore quo locabuntur matrimonio bona paterna, & materna, quo tpe erat in rerũ natura filius vnus maſculus, & duæ aliæ ſorores impuberes, deinde deceſsit

decefsit Antonius pater inteſtatus, quæritur an filiæ quæ quita-
uerunt poſsint ſuccedere patri æqualiter cũ alijs ſororibus (nam
filius patri præmortuus eſt) dotes earũ conferendo non obſtan-
tibus quitationibus. ¶ Videtur dicendum iſtas filias quæ renun-
ciauerunt ſuccedere non poſſe, quia talis renũciatio operaťetiã
ab inteſtato qñ ſuperſunt alij liberi quorũ fauore facta p̃ſumiť,
vt late notat Alex. in conſi. 59. lib. 3. ſed iſta renunciatio facta vi-
detur contemplatione aliorum liberorum, & ſic ẽt filiarum quæ
non renunciauerunt, ergo &c. ¶ Sed cõtrarium in caſu noſtro dicen
dum arbitror. & quidẽ ſi filius maſculus erat ſuperſtes de tẽpore
vtriuſq; quitationis iſtarum duarum filiarum res clara eſt, quia
præſumuntur factæ iſtæ quitationes ſolũ contemplatione ipſius
filij maſculi non aliarum filiarum, ideo eo præmortuo filiæ ad-
mittuntur, nõ obſtantibus quitationibus tanquã ceſſante cauſa
& ratione quitationũ eo deficiente, propter quem factæ erant:
ita concludit Alex. in d. conſi. 19. col. pen. lib. 3. ſed vltra Alexan.
addo Bald. in conſi. 437. Quædam puella, libr. j. ſequitur Deci. in
conſi. 530. in fi. in conſi. 309. col. 3. verſi. & hoc idem ſuaderi vide
tur, & in conſi. 370. col. fi. facit Bal. in conſi. 396. quidam habens
vnum filium. lib. 3. ſi aũt extabat maſculus ſolum de tempore al
terius quitationis ſimiliter res clara videtur, quo ad illam quita
tionẽ. ¶ Sed quid ſi tẽpore quitationũ nullus extabat maſculus
ſm opi. Alex. vbi ſupra præiudicat ẽt quitationes. Idem qđ Alex.
ſimpliciter tenet Guido Papæ. q. 192. non reperitur. deciſio Nea
po. Dec. 161. col. 5. vbi allegat Ang. in conſi. 55. dñs Ziglius. circa
fi. ſed contrariũ puto concludendũ, nã Alex. mouetur ratione &
auctoritate. Ratione, quia talis quitatio cũ iuramento eſt potẽs
ad excludendũ ab inteſtato. per tex. in c. quãuis, de pact. lib. 6. q̃
ratio nõ obſtat, quia fateor ꝙ eſt potes ad excludendũ ab inteſta
to, ſed dico ꝙ non dẽt excludere illã intentionẽ & præſumptã
voluntatẽ pr̃is cui fit quitatio. l. tale pactũ. §. fi. vbi gl. & doct. ff.
de pactis. ſed præſumptea ac veriſimilis mens & intẽtio patris qñ
facit quitare filias ẽ vel ꝙ poſsit diſponere de bonis ex arbitrio
vel ꝙ filiæ nõ ſuccedant, ſed maſculi aut iã nati aut naſcituri, di
cere aũt ꝙ pater uoluerit excludere filias renunciantes propter
alias filias iſta præſumptio iuri nõ cõuenit cũ præſumatur æqua
liter filias omnes diligere. l. cum pater. §. euictis. ff. de leg. 2. Bal.
in l. j. in 2. not. C. de pac. eſt verum ꝙ extantibus maſculis præſu-
mitur eos magis diligere rõne agnationis cõſeruandæ ſm doc
conſidero etiã ꝙ iſtæ renunciationes † filiarũ ſunt odioſæ & re-
2 ſtringi debent quantum fieri poteſt. Bald. in d. conſi. 437. Pau. de
Caſt. in conſi. 86. Dubitatio vertitur in 5. dubio l. b. j. Are. in cõſi.
361. Verum eſt quod comicus. col. pen. circa med. ideo reſtringi
debẽt iſtæ quitationes vt factæ intelligantur, vel vt pater poſſet ex
arbitrio diſponere de bonis reſtãtibus vel cõtẽplatione maſcu-
lorũ naſciturorũ, non ẽt vt filiæ filias excluderent, qa nulla ratio
naturalis hoc ſuadet. & licẽt † verba quitationũ ſint generalia re
3 ſtringi tamẽ debent ex mente & intentione patris. l. emptor. §. ſi
ancilla. ff. de rei vend. l. in fideicõmiſsi. §. cũ Pollidius. ff. de vſuris
l. ſi is qui aio. ff. de acq. poſ. l. cũ pater. §. dulciſsimis. ff. de lega. 2
l. nomen debitoris. §. fi. ff. de lega 3. quæ iura ad tale propoſitũ
allegat Pau. de Caſt. in conſi. 332. Viſo teſtamento Michaelis cir-
ca prin. lib. j. in conſi. 174. videtur dicendũ ꝙ dictus iudæus. co.
5. circa med. & in conſi. 438. quantum ad primum quæſitum. co.
2. circa prin. lib. 2. idem eſt in lege vel ſtatuto generali in quo re-
ſtringitur generalitas ex ratione vel mente coniecturata. c. ſug-
geſtũ, vbi Dec. in 5. no. de appel. Iaſ. in l. non dubiũ, col. 7. verſic.
adde etiã. C. de legibus. & dicit Bal. in cõſi. 159. Super eo ꝙ quæ
ritur. col. 3. ante med. lib. 3. ꝙ verba reſtringi debent ad ſuũ co-
gitatũ per l. ſi quis ita. ff. de teſta. tutela. ſed nõ eſt veriſimile cogi
taſſe partẽ de excludendis filiabus ob alias filias ſine aliqua cã
aut rõne, itaq; ratio Alex. non videtur ſufficiens & concludens
per ſupradicta, & ea attẽta ita generaliter ſequeretur ꝙ exclude
rentur filiæ renunciantes, ẽt deficientibus maſculis qui extabant
de tpe quitationũ. ¶ Non obſtat auctoritas per Alex. allegata,
quia mouetur ex deciſione Sal. ſed contra eũ eſt auctoritas Bal.
in d. conſi. 437. col. 5. verſi. ſequitur ſecunda quæſtio. vbi uult ꝙ
ſoror quæ renunciauit ſuccedat patri ſuo inteſtato ſimul cum ſo
roribus, quæ non renunciauerunt conferendo dotes, quod Bal.
dictũ ſequitur Dec. in conſilijs ſupra alleg. & idem Dec. in cõſi.
554. col. 5. in fi. ſed vltra Dec. addeo ꝙ Coro. idem tenet, licẽt de
Baldi conſi. mentionẽ nõ faciat in cõſi. 191. lib. 4. vbi late inſiſtit
idem tenet Rota deci. 850. Vtrũ filia dotata, in antiq. & illam De
ci. Rota refert & ſequitur Aufrer. in dec. Toloſa. q. 456. Idem vi-
detur tenere ipſe Afre. q. 458. in fi. Rotã etiã nouiſsimè ſequitur
Boerius in ſuis deciſ. q. 204. col. 10. ante med. in 5. parte. Rurſus
dico ꝙ ſi Sal. intellexit de liberis fœminini ſexus vt excludãt ſo
rores renunciantes ꝙ de eo curandũ nõ eſt, quia fuit ſibi cõtra-
rius, & cõtrariũ cõſuluit in eodẽ pũcto in quo Bal. cõſuluit, vt re
fert Bal. in d. cõſ. 437. in 2. q. ¶ Poſtremò cõſidero ꝙ mortuo An
tonio patre bona eius fuerũt æqualiter diuiſa inter ipſas ſorores
collatis dotibus nuptiarũ q̃ renunciauerãt, poſt q̃ diuiſionẽ iſtæ
ſorores q̃ renũciauerãt p̃tẽ eorũ poſſederũt iã annos quatuor-
decim. & ſic agiť de reſcindẽda diuiſione, in quo iudicio ipſę ſo
rores q̃ renũciauerũt ſunt reæ, p quibus in dubio ẽ pronũciãdũ.
l. Arrianus. ff. de actio. & oblig. regula, fauorabiliores. ff. de reg.
4 iur. Rurſus † cũ iſta diuiſio lõgo iã tpe fuerit obſeruata, difficilius
reuocari põt. c. cõtingit, de tiã ſ. ibi ſi fuit aliquot annis obſerua-
ta, facit tex. in c. audita, de reſt. ſpo. vbi ꝙ nõ præſumiť derogatũ
ſentẽtiæ lõgo tpe obſeruatæ, & qđ dř de ſtatuto obſeruato lõgo
tpe ꝙ trãſit in cõtractũ vt p Alex. i cõſi. 101. lib. j. Dec. in cõſ. 335.
circa prin. qđ maximè procedit, qa agiť inter coniunctos inter
quos de facili p̃ſumitur donatio. l. ſi ſeruus cõis. ff. de dona. inter
vir. & vx. no. in l q̃ dotis. ff. ſol. mat. & quia p talẽ diuiſionẽ ſoro-
res ad æqualitatẽ reducũtur quæ inter liberos ſeruari dẽt vt ſup.
5 diximus. ¶ Circa bona materna, clariſsima res eſt † ꝙ ſi mater nõ
fuit p̃ſens qñ filiæ renũciauerũt bonis maternis, nõ nocẽt renun
ciationes, vt no. Alex. in l. ſtipulatio hoc mõ cõcepta. ff. de verb.
ob. & in cõſ. 155. col. fi. li. 7. Soc. in conſi. 73. col. 5. lib. 3. Dec. in l.
pactũ qđ dotali, in ſexta limitatione. C. de colla. Calca. in conſi.
33. col. pe. poſt med. vbi ꝙ requiritur conſenſus expreſſus, & di-
xi in conſi. 157. col. 2. verſi. 3. reſponderi poteſt. Gratianopoli. 15
Maij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 Duplicitas uinculi an attẽdatur in ſubſtitutionibus, ut utriq; coniunctus præferatur coniuncto ex altere latere tantum.

2 Ius accreſcendi iunctum cum ſubſtitutione facit quod præferatur in ſubſtitutione illi in quibus cadit ius accreſcendi.

CONSILIVM. XLIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. No-
bilis Anto. Vachoni ſenior de Viriaco inſti
tuit nobiles Petrũ Antonium Vachoni fra
tres ei⁹ filios legitimos & naturales ex pri
ma vxore pro medietate, nobiles Aymarũ
Carolũ & Frãciſcũ etiã filios legitimos &
naturales ex ſecunda vxore pro alia medie
tate, & ſi cõtingeret alterũ dictorũ quinq;
fratrum ab humanis decedere ſine liberis legitimis & naturali-
bus à ſuis proprijs corporibus, & de legitimo matrimonio procrean
dis, eodẽ caſu ſibi ſubſtituit alios ſuperuenientes, & ſic de vno ad
aliũ vulgariter, pupillariter, ac p fideicõmiſſum. Deinde deceſſit
nobilis Anto. filius primæ vxoris ſine liberis in cuius pſona eue-
nit caſus ſubſtõnis, quæritur, an liberi ex ſecunda vxore ſimul ad
mitti debeant ab ſubſtõnẽ, aut p̃ferant alij liberi primæ vxoris
1 tanq̃ vtrinq; coniuncti. ¶ Videtur dicẽdum † prima fronte ꝙ oẽs
liberi ſimul admitti debeãt tã primæ quã ſecundæ vxoris, nec at
tendať illa duplicitas vinculi in liberis ſecũdæ vxoris per doct.
Bar. cõiter approbatam in l. Lucius, col. fi. verſi. quæro, quid ã. ff.
de vulg. vbi Alex. & Iaſ. Deci. in conſi. 304. col. j. Soci. in conſi. 86.
col. 4. in prin. lib. 3. & quidem vbi agitur de ſubſtitutione vulga-
ri aut fideicommiſſaria, ratio in promptu eſt ſm doc. quia per
eas ſucceditur teſtatori ſubſtituẽti qui ad omnes filios æqualem
habet affectionẽ, ideo omnes æqualiter admitti debent, & licet
Iaſ. ibi dubitet in pupillari ſubſtitutione p quã ſuccediтur pupil
lo in pupillari ẽt ꝙ attẽdatur duplex vinculũ, tenet Goza. in cõſ.
53. col. pe. in prin. tñ idẽ eſt in pupillari ſm Are. ibi, ſed vltra Are-
ti. & Iaſ. addo ꝙ idem in pupillari tenet Bald. in conſi. 454. an in
ſubſtitutio. lib. 5. Crotus in rep. l. re coniuncti, col. 49. ff. de leg. 3.
quem refert & ſequitur Alex. in conſi. 116. & hanc opi. dicit ma-
gis communem Ripa in d. l. re coniuncti, col. 43. in fi. nu. 515. &
& col. ſeq. ff. de lega. 3. licet contrarium teneat Curtio Iunior in
conſi. 155. col. 1. poſt med. nam cum permiſſum ſit patri pupillo
ſubſtituere & ſic poſsit ſubſtituere pater quos velit, patris ipſius
ſubſtituentis non filij pupilli affectio cõſideranda eſt. & illud pa
tet ad ſenſum, quia ſæpe ſubſtituit pater aliquẽ quẽ filius ipſe te-
ſtatus eſſet in ætate adulta vocatus nõ fuerat. ¶ Sed tamẽ in ca-
ſu noſtro præferenti videntur in ſubſtitutione liberi primæ vxo-
ris † nõ quidem rõne illa quod ſint vtrinq; coniuncti, ſed ꝑ ius
accre-

accreſcendi, nã vbi cũ iure ſubſtitutionis cõiunctũ eſt in accre
ſcẽdi præferunt illi in quibus cadit ius ipſum accreſcẽdi. tex eſt
in l.cohæredi.§.ꝗ diſcretas, vbi Iaſ.in 2. no.ff.de vulg.latè Deci.
in conſi.186. Iaſ.in l.j.col.2.C.de impub.& alijs ſubſti. quod aũt
liberi ſint cõiuncti reſpectu iuris accreſcẽdi patet, quia fuerunt
ſeparatim & de per ſe inſtituti in dimidia, & ſic in ea ſunt con-
iuncti & re verbis, & ita coniunctionẽ põderat Dec.in cõſi.304.
in primo dubio, dũ reſpondet ad contraria. ¶ Nõ obſtãt modò
allegata in contrariũ, q̃a procedũt vbi oẽs liberi ſimul & ſimpli
citer inſtituunt abſq; aliqua ſeparatione portionũ, adeò ꝙ oẽs ſi
mul coniunguntur in tota hæreditate & verbis, ſed in caſu nr̃o nõ
fuerunt omnes ſimul coniuncti in tota hæreditate, immo ſepa-
ratæ fuerunt portiones, quia duo liberi ea prima vxore vocati
fuerunt in vna dimidia, tres aũt alibi liberi ſecũdę vxoris vocati
fuerunt ad aliã dimidiam, ſi.n.teſtator ęqualem ad oẽs affectio-
nem habuiſſet, non plus reliquiſſet liberis primi matrimonij q̃
ſecundi. quod aũt plus reliquerit patet, quia duo tũ habẽt quãtũ
tres, rurſos in illis tribus ſeu in portionibus eorum multa fuerũt
incluſa & compenſata quæ non fuerunt incluſa in alijs duobus,
ex quibus apparet ꝙ liberos primi matrimonij magis dilexerit
in eorum dimidia q̃ alios. & ſimiliter dicẽdum eſt ꝙ alios filios
ſecundi matrimonij magis dilexerit in eorum dimidia quàm li-
beros primi matrimonij, ideo cũ ſeparatim ratio habita fuerit
iſtorum liberorum, ſeparata in eis ratio eſſe debet circa modũ
ſuccedẽdi ea ſubſtitutione, & hic conſidero circa ius iſtud accre
ſcendi ꝙ liberi cõiuncti ea vtroq; parente dicuntur cõiuncti nõ
ſolũ per teſtatorem ſed etiam per legem, quia dicuntur cõiunctis
coniunctione legali: ideo data paritate coniunctionis præferun
tur in iure accreſcendi coniuncti legaliter, Bal.in cõſi.37. Propo
nitur ꝙ domina Margarita. libr.4. & quod ſcribit idem Bald.in
conſi.116. Conſiderato. lib.4. & ita concludo. Grationopoli.12.
Maij.1540. Aymo Crauetta de Sauiliano .I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Confeſſio mariti de dote recepta non ita præſumitur facta in frandem reſpectu futurorum creditorum ſicut præteritorũ, ſed de fraude conſtare debet ex aliquibus coniecturis, & quæ coniectura ſufficiant.*
2 *Fraudis ſuſpicio ceſſat in his quæ fiunt ex interuallo.*
3 *Confeſſio mariti non præſumitur facta in fraudem quando ſit de parua ſumma.*
4 *Fraudis ſuſpicio ceſſat contra perſonam coniunctam.*
5 *Fraudis ſuſpicio ceſſat in his quæ ſolita ſunt ita fieri quando aliquid ſit iuxta ſolitum.*

C O N S I L I V M. XLIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis
Guido Berengarij, dñs Morgiarũ, conſtituit do-
tes nobili Catherinæ eius filiæ florenorũ qua-
tuor mille & ducentũ nobili Antonio de Veſco
dño Montiſionis, de qua ſumma confeſſus eſt ip
ſe dñs Mõtiſionis habuiſſe florenos mille & du-
centũ, deinde nobilis Petrus de Veſco filius dicti Antonij cõtra-
xit matrimoniũ cũ nobili Charlota de Aſtarcijs de anno.1519.&
die 15. Maij cuius dotes dicunt realiter numeratæ ipſi Antonio
ſocero. Modo in pceptione dotiũ iſtarũ nobiliũ domicillarũ ori
tur q̃ſtio, q̃ cui præferri debeat, quia præſupponitur ꝙ bo
na allodialia dicti Antonij nõ ſufficiunt pro dotibus vtriuſq;, ex
parte nobilis Charlotæ allegatur ꝙ pręferri dẽt, quia dotes eius
fuerunt realiter numeratæ, ob id ꝙ confeſſio ſoceri de receptio
ne illorũ florenorũ mille & ducentũ ipſi Charlotæ præiudicare,
non dẽt tanquã facta in fraudẽ, q̃ritur quid iuris. ¶ Puto cãm no
bilis Chatarinæ eẽ iuſtiorẽ, nã ipſa eſt prior in tpe, ergo potior
in iure. regula, qui prior, in ſeato. Non obſtat ꝙ illa cõfeſſio præ-
ſumat facta in fraudẽ creditorũ & ſic ipſius nobilis Carlotæ, q̃a
† iſtud procedere in creditoribus præteritis qui erant creditores
ante illam confeſſionem quibus talis confeſſio indiſtinctè non
præiudicat, ſed reſpectu futurorũ cõfeſſio nõ ita ſimpliciter præ
ſumit facta in fraudẽ, ſed de tali fraude cõſtare debet ea aliqui-
bus coniecturis. iuxta no. per gl. Bar. & doc. in auth. ſed iã neceſ
ſe. C. de dona. ante nup. coniecturæ aũt ſumuntur qñ breui tem-
pore poſt cõfeſſionẽ cõtrahitur debitũ cum alijs creditoribus,
vel qñ cõfeſſio fieret in ſumma magna & nimiũ exceſſiua, vt in
terminis tradit Alex. in conſi.86. lib.7. Cor. in conſi.120. colu.2.
verſi. & licèt ille tex. & in conſ.183. col.2. & dicit Alex. in d. cõſ.
86. ꝙ aduertere dẽt aduocatus fraudẽ allegantis, vt deducat &
probet ꝙ habito reſpectu ad futuros creditores ſaltem de pro-
ximo creatos bona cõfitentis nõ ſufficiebãt. & ꝙ ita ſciebat ve-
rè vel pſumptiuè, alias nõ vr̃ ſufficienter probatũ de fraude, alle
gat Bar. & alios in l.j.C.de iure fiſci. lib.x. in caſu aũt nr̃o ceſſant
oẽs coniecturæ fraudis, ꝙ nobilis Antonius ita confeſſus fuerit
aĩo fraudãdi creditores, aut ipſam nobilẽ Charlotã. Primò quia
confeſſio facta fuit de anno.1508. & die.16. Februarij, creditũ
aũt nobilis Charlotæ contractũ fuit longe poſt de anno.1519. &
2 ſic per interuallũ annorũ vndecim, ideo ſicut † arguitur fraus ex
breuitate tpis, ita fraudis ceſſare dẽt ſuſpicio ex tpis interuallo,
vt idẽ operetur oppoſitũ in oppoſito, quod propoſitũ in ꝓpoſito.
l.ſi.§.ſi.ff.de l.3. & vt contrariorũ eadẽ ſit diſciplina. l.j.ff.de his
q̃ ſunt ſui vel alie. iuris, cũ ſim. & in terminis ꝙ ſuſpicio aut præ-
ſumptio aliqua fraudis allegari nõ poſſit in his q̃ fiunt ea inter-
uallo, tradit Bar. in l. pacta nouiſſima, col.j. verſi. & per hoc dice
bat. C. de pac. Abb. in conſ.69. col.5. verſi. tertiò me mouet. lib.2.
Alex. in conſi.28. col.2. verſi. nec ad hoc obſtat. lib.5. Cor. in cõſ.
133. in conſi.241. col.3. & in conſi.266. col. pe. lib.j. & alibi doct.
ſępiſſimè, & illud ſine dubio vr̃ procedere in interuallo tpis tã
longi, ſecus vr̃ in interuallo modici tpis, quia ea cõ nõ ceſſat nec
tollitur ſuſpicio fraudis. l.ſi mulier. C. de velle. Alex. in conſi.119.
circa fi. & in conſi.120. col.j. in fi. lib.4. ¶ Secundo ceſſat ſuſpicio
3 † fraudis, quia cũ eſſet cõſtituta dos florenorũ quatuor mille, &
ducentũ, ſolũ confeſſus eſt habuiſſe florenos mille & ducẽtũ, &
ſic modicã ſummã ſi.n. intendiſſet fraudere futurã creditricem,
vtiq; de tota ſumma promiſſa confeſſus eſſet, ob id ſicut arguit
fraus qñ fit confeſſio de magna ſumma, ita ceſſare dẽt fraudis
ſuſpicio oẽs qñ confeſſio fit de ſumma parua, vt contrariorum
4 eadẽ ſit diſciplina p ſupra dicta. ¶ Tertiò ceſſat ſuſpicio † fraudis,
q̃a nõ eſt veriſimile ꝙ pater cogitauerit de tpe cõfeſſionis frau
dare eius filium Petrum & eius vxorem futuram. l.cũ in adopti
uis. §.ſi verò. C. de adop. Old. per illum tex. in conſi.94. Elegãter.
col.j. in fi. ſed vltra Old. ꝙ ceſſet ſuſpicio fraudis aut doli contra
perſonam coniunctam, adduco tex. in l.ſi vxor. §. fin. vbi gl.ff.ad
adul. l.in ſenatuſconſultum. §.eos. ff. ad Turpilia. vbi ꝙ non pro-
bans accuſationem excuſatur à calumnia ratione coniunctionis
5 ſanguinis. ¶ Quartò nos † habemus ꝙ arguitur fraus ea his quæ
fieri non ſolent. gl. in l.ſi quis ſub conditione, in fi.ff.de condi.in-
ſti. latè Iaſ.in l.teſtamentum, col.j.C. de teſta. ergo ceſſare debet
fraudis ſuſpicio ea his quæ ſolita ſunt fieri vt cõtrariorum eadẽ
ſit diſciplina, ideo videmus nõ imputari alicui ſi id fecerit quod
ſolitum ſit fieri. Bar. per illum tex. in l. ſi pignore. §.ſi.ff.de pign.
actio. & in l.quis ſit fugitiuus. §.apud Labeonẽ. ff. de ædili. edic.
ſed iſta confeſſio facta fuit ſecũdum ſolita & communiter acci
dentia, quia viri nõ ducunt vxores ſine dotibus, & quando pro-
mittuntur dotes ſecundũ communem curſum illæ ſolent nume
rari ſaltem pro parte: itaq; dicẽdum eſt confeſſionem factam eſ
ſe ea veritate, quia illa ſumma verè fuerit numerata non animo
fraudandi, & ſi nobilis Chatharina eſſet in tempore probatorio
de facili probare poſſet ꝙ de ea pecunia ſatisfactum fuit credito
ribus confitentis in ciuitate Auinionis. Grationopoli. 11. Maij.
1540. Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Fideiubens pro accuſatis per vniuerſitatem proſequentem iniuriam particularium, ſi vniuerſitas cauſam perſequi nolit, an poſſit ipſos particulares conuenire, ita quod fideiuſſio præſtita vniuerſitati proſit ſingularibus.*
Vniuerſitas æquiparatur domino & patri, ideo poteſt agere pro iniuria particularium ſicut pater pro iniuria filij, & dominus pro iniuria ſubditi. ibidem num. 1.
2 *Reſcriptum conceſſum vni ex conſortibus litis alteri prodeſt, licèt de eo in reſcripto mentio non fiat.*
3 *Reſponſio facta ad vnam ex duabus quæſtionibus trahitur ad vtranque quæſtionem, modo vtrique ſit applicabilis.*
4 *Relatum dicitur eſſe in referente verè & proprie, & cum omnibus ſuis qualitatibus.*
5 *Sententia debet intelligi ſecundum intentionẽ iudicis, et mens iudicis talis eſſe intelligitur, qualis de iure eſſe debet.*
6 *Fideiuſſor videtur interceſſiſſe in omnem caſum, & cauſam, quæ ex natura negocij procedit.*
7 *Audiri non debent quorum non intereſt.*

Vni-

8 *Vniuerſitas non poteſt remittere iniuriam illatam particularibus perſonis, immo nec decuriones poſſunt remittere ius cōpetens vniuerſitati pro iniuria ipſi vniuerſitati illata.*

9 *Vniuerſitas quæ cām inſtituit etiā pro particularibus, ſi ſit negligens in proſequēdo poſſunt particulares cauſam proſequi.*

CONSILIVM. XLV.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Quidā hoies patriæ Delphinatus vocati fuerūt in iudiciū corā magnifico ſenatu Gratio. per conſules hoies & habitantes loci Lunis pro iuribus & intereſſe priuatis, quia pleriſq; particularibus dicti loci iniuriæ tactę eſſent dū exactio fieret. quotundā cenſuū. inter cæteras aūt iniurias propoſitum fuit crimen abhortus ea percuſsionibus factis ꝯ vxorū Petri Rochoni, q̄ iniuriæ taxatæ fuerunt ad ſcutos tres mille habitato reſpectu tā ad rēpublicā q̄ ad ſingulos ſubditos mandamenti de Lunis. Deinde ipſi Rei accuſati relaxati fuerunt mediāte cautione, & prò eis fideiuſſerunt nobilis Simōdus de Monrealbano & honorabilis vir Claudius Vachoni, videlicet de iudicio ſiſti & iudicatū ſoluendo pro his de quibus rei accuſati fuerāt intitulati, & acceptata eſt fideiuſsio per ſyndicos ipſius loci de Lunis. Modo quia vniuerſitas dicti loci non proſequit̃ cām. contra ipſos reos, vxor dicti Petri Rochoni vult eā proſequi & agere pro ſua iniuria, & cām inſtituit ꝯ fideiuſſores. Opponit̃ ꝙ fideiuſsio pſtita fuit ſyndicis dicti loci & pro cā vniuerſitatis, nō ſingulorū, idō qđ fideiuſſores à ſingularibus perſonis conueniri nō pñt. Quæritur quid iuris. ¶ Breuiter puto 1 fideiuſſores conueniri potuiſſe.
1 & cōſidero pro fundamento ꝙ ſit iniuria illis de vniuerſitate, ſi talis iniuria reſpiciat vniuerſitatē, q̄a factū quid fuerit in cōtemptū ipſius vniuerſitatis. Pōt vniuerſitas iniuriarū dupliciter agere, videlicet noie ſuo & ēt noie particulariū, quibus iniuria facta eſt, nā æquiparatur vniuerſitas dño qui agere pōt pro iniuria ſubditis illata, ita Old. in conſi. 66. An ex dilecto, Addo ꝙ vniuerſitas patri cōparatur. Bal. in conſi. 183. Viſa inquiſitione contra cōe. col. j. ad fi. lib. j. vbi ꝙ ſicut pateſcitur patri filiū bannitū receptanti, ita pateſcitur vniuerſitati ciuē aut ſubditū receptāti, ſed pr̃ ſine dubio agere pōt ꝓ iniuria filio illata. l. ſed & ſi vni°. §. ait prætor. ff. de iniur. ergo poterit vniuerſitas agere iniuriarū ꝓ ſingularibus de vniuerſitate inſtar patris. Sed tñ non pōt vniuerſitas agere ꝓ iniuria pticulariū, niſi illa facta ſit in cōtēptū ipſius vniuerſitatis. Bar. in l. j. §. fi. ff. de iniur. Ad idem facit Rot. deciſ. 388. Præpoſitus. deciſ. ſeq in nouis. vbi ꝙ prælatus vel dñs nō pōt agere pro iniuria ſubditi, niſi cōmittatur iniuria in odium & contumeliā ipſius dñi. Idem voluit Rot. deciſ. 17. Nota ꝙ prælatus non agit pro iniuria ſubditi, niſi dicat ſua intereſſe. ¶ Ad idē facit Io. Fab. in §. ſed ſi. Inſti. de iniur. quē refert & ſequit̃ Anfre. in Deci. Toloſa. q. 145. vbi ꝙ dñs non agit pro iniuria famuli liberi hois, niſi fiat in contumeliā ipſius dñi, puta exequendo eius officium. Sed Old. in conſi. 66. indiſtinctè voluit, ꝙ vniuerſitas agit iniuriarū, licèt nō fiat iniuria in cōtumeliā ipſius vniuerſitatis, illud. n. clarè præſupponit, dū ſubdit, ꝙ ſi iniuria reſpicit contumeliam vniuerſitatis pōt tūc vniuerſitas agere etiā noie ſuo, quaſi dicat, ſi nō reſpicit contumeliā vniuerſitatis, tunc aget noie ſubditi tm̃ & illud conſi. Old. refert & ſequitur Gui. Pap. q. 464. & præmiſſa intelligo qñ agitur iniuriarum ciuiliter ad æſtimationem contumeliæ, nā ſi agatur criminaliter ad pœnā fiſco applicandam, iuxta tex. cū gl. in §. in ſumma, Inſti. de iniur. non eſt dubiū ꝙ indiſtinctè poteſt vniuerſitas vindicare iniuriā vnius de vniuerſitate, ſiue reſpiciat cōtumeliā ipſius vniuerſitatis, ſiue non, Bar. in d. l. j. §. fi. facit idē Bar. in l. lex cornelia, in prin. col. j. poſt med. verſic. non tñ dicitur fieri. ff. de iniur. vbi ꝙ coniuncti poſſunt agere iniuriarum pro iniuria coniuncti criminaliter, ſed non ciuiliter, imò etiā amicus intimus poteſt accuſare pro iniuria amico illata. Bal. in l. j. C. qui accu. nō poſ. ſequitur Alex. in l. nō ſolū. §. qui alieno. ff. de procu. Bertach. in ver. amicitia. verſi. 17. Soci. autem in rub. ff. ſolu. mat. col. 3. circa med. verſi. dicebā etiā, indiſtinctè uidetur uelle ꝙ dñs poſsit agere pro iniuria ſubditi Deci. aūt in c dilecti, in 4. no. de appella. ꝙ dñs nō agit pro iniuria ſubditi, niſi fiat iniuria intuitu dñi. Sed Fede. de Senis in conſi. 35. colu. j. ſimpliciter dicit ꝙ ſicut dñs agit pro iniuria ſerui ita Abbas pro iniuria monachi. poteſt dici ꝙ in ſeruo, monacho, & filio nō fiat diſtinctio, an fiat iniuria in contēptū dñi, abbatis, aut patris, idō

ne maioris iuris, quod in talibus habet̃, ſecus, qñ ſit iniuria ciui aut famulo homini libero, vel ſubdito. Quibus ita præſuppoſitis dico ꝙ vniuerſitas de Lunis egit iniuriarum tam nomine ipſius vniuerſitatis q̄ nomine aliorum priuatorū ſeu ſingularium vt patet ex articulo vigeſimoprimo, vbi in taxatione iniuriarū expreſſe habet̃ reſpectus tā reipublicæ quàm ſubditorū pticulariū mādamēti de Lunis, immo magis videtur habita ratio ſingularium pſonarū quàm ipſius vniuerſitatis vt patet ex prooemio articulorū ex eorū concluſione, vbi agitur pro iuribus & intereſſe priuatis, fideiuſsio āt expreſſe refertur ad acta, quia fideiuſſores informati de negocio pro quo rei principales erant intitulati, vt legitur ea tenore cautionis pro ipſis reis fideiuſſerunt, & ſe principales conſtituerunt in fauorē hoium de Lunis, ideo cū fiat expreſſa relatio ad acta & ad cām in qua rei erant intitulati, & in dicta cā actū eſſet etiā pro iuribus & intereſſe ſingulariū pſonarū neceſſariò dicēdū eſt ꝙ obligati fuerint fideiuſſores pro talibus
2 iuribus & intereſſe ſingulorū. pro hoc tex. optimus in l. j. C. de diuer. reſcrip. vbi ſi in cōi cauſa communiter per duos fratres inſtituta, alteri fratri reſcriptū concedatur, in quo ipſius ſolius fratris mentio fiat, operatur tñ reſcriptū etiam in fauorem alterius fratris rōne communionis cauſę, ad idem facit tex. in l. minorib. vbi Iaſ. in 3. nota. C. de his quib. vt indig. vbi ꝙ appellatio vnius ex pluribus condemnatis alijs prodeſt, quādo omnium eadem eſt cauſa defenſionis. facit quod ſcribit Alex. in conſi. 186. ad fin. lib. 2. vbi ꝙ ſententia lata in fauorem vnius prodeſt alij qui in re communionem habet, per tex. in l. res hæreditarias. ff. de crimi. expi. hære. eodem modo in caſu iſto, licèt fideiuſsio præſtita fuerit ſyndicis tātum loci de Lunis, tamen ex quo cauſa pro qua fideiuſſum fuit, erat communis tam vniuerſitatis quā ſingulorū, pro quorū iuribus & intereſſe agebat vniuerſitas, trahi dēt fide
3 iuſsio etiā ad cōmodū & fauorē ſingulorū, facit † quod ſcribit Ang. in §. hinc nobis, in fi. in auth. de hære. & falci. vbi ſi ꝓpoſitis duabus quæſtionibus ad vnam tm̃ reſpondeatur, trahitur reſpōſio ad vtranq; quæſtionem modò ſit applicabilis reſpōſio qđ dictū pro opinione refert & ſequit̃ Iaſ. in l. in ſubſtitutione, col. fi. ff. de vulg. ſed vltra Iaſ. allego Alex. in conſi. 225. col. fi. lib. 6. vbi tñ de Ang. mentionem non facit. in propoſito agebatur duplex quęſtio, vna, pro republica, altera pro iuribus & itereſſe priuatorū, fideiuſsio igitur ſecuta in fauorem hoium de Lunis ad vtranq; cauſam trahi debet, & fortius quidē in caſu noſtro, q̄a licèt ageretur de iuribus & intereſſe tā reipublicæ quā priuatorū aut ſingulorum, tñ ſola reſpublica pro omnibus agebat, quod facere poterat, vt ſup. oſtendimus. ideo † fideiuſsio præſtita in fauorem
4 hoium de Lunis, & ita ſimpliciter acceptata, cēſetur præſtita & acceptata eo modo quo agebat & quòad omnes qualitates ipſius cauſæ, ad quā relatio fit expreſſa. Bar. in l. r. in prin. ff. de receptato. in l. fi. ff. ſi fam. fur. feciſ. dic. & in l. ſi quis ſeruū. §. fi. ff. de lega. 2. & dicit Bal. in conſi. 218. Ea quæ lib. 5. ꝙ relatum dicitur eſſe in referēte verè & propriè, ideo qñ dictū fuit in fideiuſsione ꝙ præſtabatur pro cā ea qua rei erant intitulati coram curia, perinde eſt ac ſi omnes qualitates illius cauſæ fuiſſent expreſſe in ipſa fideiuſſione, & ſic perinde ē ac ſi expreſſe promiſiſſent fideiuſſores de iuri ſtādo, iudicio ſiſti, & iudicatū ſoluendo, etiā pro iuribus & itereſſe ſingulorū aut priuatorū prout actū fuit & agebatur. quinimmo dico ꝙ nō agitur hic detrahendo fideiuſsionem ad aliquas qualitates cauſæ, ſed ad principale negociū ipſi° cauſæ, in qua principaliter agebatur pro iuribus & intereſſe tā reipublicæ quā ſingulorū. bñ fateor ꝙ ſi factū eſſet per ſyndicos nomine vniuerſitatis tm̃, tunc ex facto vniuerſitatis particularibus perſonis ius quæſitum non eſſet. Abb. in conſi. j. col. 2. verſic. non obſtat prædictis. lib. j. vbi loquitur in pulchro caſu. Cor. in conſi. 148. col. 3. in fi. lib. j. ¶ Secundò principaliter conſidero ꝙ illa fideiuſsio præſtita fuit ex mandato curiæ quæ ita ordinauerat fi-
5 deiuberi, ſed † ordinatio curiæ debet intelligi & interpretari ſm mentē & intentionē ipſius curiæ. l. ſi ex teſtamento infi. & l. ſi cū argentū, in. fi. princ. ibi neq; iudex. ff. de excep. rei iud. l. qualē, in prin. ff. de arb. Pau. de Caſt. in conſi. 337 Primò quæritur. col. 4. & in conſi. 356. Primò videndum eſt. col. 2. poſt med. lib. j. Mens aūt curiæ talis videtur fuiſſe qualis de iure eſſe debet, ſicut dicitur de voluntate principis. l. ex facto, in princ. ubi Iaſ. in 4. not. ff. de uulg. ſed de iure cum rei eſſent intitulati etiam pro iuribus & intereſſe ſingulorū, relaxari non debeāt, niſi cautū eſſet etiam pro talibus iuribus & itereſſe, ergo ad ea referri debet fideiuſsio ex
6 mēte & intēſione curiæ. ¶ Tertio iſtud uidetur determinari † ex eo quod ſcribit Pau. de Ca. in conſi. 24. Solet aromatum. colu. 3.

ad fi.lib.j.vbi ꝙ fideiuſſor vř intereſſe in oẽm caſum & cauſam,
ꝗ ea natura negocij procedit, per tex. in l.ſi ſeruū.§.nunc videa-
mus.& l.mora rei.ff.de verbo.obl. & in l.quæro.ff.loca.iõ infert
Pau.de Caſt.ꝙ fideiuſſor dotis ſoluẽdæ cuius declaratio cõmiſſa
eſt arbitrio tertij, teneť qñ receditur à pſona tertij, & recurriť ad
iudicẽ pro quãtitate à iudice poſtea declarara, quãiò fortius te-
neri debent in caſu nřo iſti fideiuſſores ꝓ iuribus & intereſſe pri
uatorū, ꝓ quibus expreſsè agebať in cã cū ſimpliciter fideiuſſe
7 ſint ꝓ negocio illius cauſę. ¶ Quartò probať iſta concluſio † ex
regula iuris, ꝙ audiri nõ debẽt quorū non intereſt.l.j.in prin.ff.
quorū appella.nõ recip.l.ille à quo.§.ſi de teſtamento.ff.ad Tre-
bellia.c.cū inter.R.P.de electio.c.veniẽs,cl 2.de teſtib.no.in c.ſu
per his, de accuſa.ſed iſtorū fideiuſſorū nõ intereſt opponere ꝙ
nõ fideiuſſerunt ipſis pticulari l us de Lunis.Pone.n.ꝙ non con-
ueniantur à pticularibus,ſed ab vniuerſitate,nonne condemna-
buntur ẽt habito reſpectu ad iura & intereſſe ipſorū particula-
rium, ſi de eis probetur cū pro eis egerit vniuerſitas,igitur quid
intereſt fideiuſſorū,an condẽnentur pro talibus iuribus & inter-
eſſe ad inſtantiã vniuerſitatis vel ſingolorū. ¶ Nec dicatur conſi
8 derari poſſe intereſſe ſi fortè † vniuerſitas remittat iniuriã,quia
nõ reperio iure cautū ꝙ vniuerſitas poſsit remittere iniuriã ſin-
gularibus illatã,& ius auferre ſingularū perſonarū,maximè ſi-
ne cauſa,nã ſpeciale eſt in patre habente filiū in poteſtate ꝙ re-
mittere poſsit iniuriã filio illatã niſi př eſſet viliſsima pſona, fi-
lius aūt honeſta d.l.ſed ſi vnius. §. filiofamilias.ff.de iniur.ergo
in alijs ſecus dicendū eſt.l.quod verò ꝯ.ff. de leg b.l.j.in fi.ff.ad
municip.& illud eſt rõne patriæ poteſtatis, iõ aliud eſſet ſi filius
eſſet emancipatus,vt innuit ille tex. dū loquitur in filiofamilias,
ſed vniuerſitas non habet in poteſtate ſingulos de vniuerſitate.
Amplius dico ꝙ nõ poſſent ſoli conſules aut decuriones loci de
Luois donare ſeu remittere ius cõpetens ipſi vniuerſitati pro in-
iuria cõcernente ipſam vniuerſitatẽ,iuxta doc.Bar.in l.ambitio-
ſa.ff.de decre.ab ord.facien.Alex.in conſ.43.col.3.verſi.nec ob-
ſtat ꝙ donatio.lib.3.& ſi dicatur ſicut factū vniuerſitatis particu
laribus nõ nocet,ita vř ꝙ nõ proſit,ob id ꝙ pticulares vti nõ poſ
ſint fideiuſsione præſtita vniuerſitati,reſpondeo ꝙ diuerſa eſt rõ
cõmodi, & dãni,qa res inter alios acta facilius alij prodeſt quã
noceat.l.ſi hæres.ff.fami. erciſ.l.quamuis in dubitati, in fi.C. de
adul.l.ſi deſiderium.vbi Bal.C.depo.iuncta l.ſi.de codicil.tradit
Pau.de Ca.in conſi.139.Pro declaratione,col.2. & in conſ.148.
Super.j.dubio.col.3.circa fi.lib.j.ſm impreſsionẽ nouiſsimam.
9 Sed dicet† aliquis poſtquã vniuerſitas ipſa cãm inſtituit etiã pro
iuribus & intereſſe priuatorū nõ vř ꝙ ipſi priuati poſsint nunc
experiri,ſed ꝙ ipſa vniuerſitas debeat iudiciū ſeu litẽ illam pera
gere.Reſpõdeo ꝙ ex quo vniuerſitas negligẽs eſt,& in cauſa de
ſiſtit,ſinguli quorū intereſt cauſam proſequi nam idem eſt in fi-
lio emãcipato qui patre negligente proſequi cauſam finire po-
teſt.d.l.ſed & ſi vnius.§.ſed & ſi pater. Amplius dico ꝙ etiã ceſ-
ſante negligentia poteſt is cuius nomine alter iniuriarū egit no
mine proprio iniuriarū agere, modò nõ ſit in poteſtate agentis
vt videmus in vxore cuius nomine vir iniuriarū actione propo-
ſuit.l.eū qui nocentẽ,verſi.& ideo ſi nupta.ff.de iniur. Grationo
poli.10.Maij.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 Falſitas conſiderari nõ põt in ſcriptura oĩno priuata, qua fidẽ nullã facit, adeo ut pœna etiã extraordinaria locus non ſit.

2 Præparatio in delictis nõ ſufficit, ſed requiritur conſummatio.

3 Falſitas nõ dicitur quãdo quis facit ſcripturã quitatiõis, deinde adit notariū dicẽdo, uellẽ quod leuares mihi inſtrumẽtū ex iſta quitatiõe, de qua rogatus es, et notarius id facere recuſet.

4 Falſificatio ſigilli conſiderari non poteſt niſi prius conſtet de ſubſtantia ſigilli.

5 Sigillū ut fidẽ faciat, oportet quod ſit alicuius perſonæ iuriſditionẽ habentis, ideo ſigilla inferiorū ab epiſcopo parū operãtur.

6 Sigillum quando eſt corruptum, aut non bene apparet, priuilegium ita ſigillatum fidem non facit.

7 Carceratus nulliter relaxari non debet quãdo ubi carceratus non eſſet, de nouo deberet carcerari.

8 Errorem corrigens ſine auctoritate ſuperioris dicitur leuiter delinquere.

Falſum non dicitur quod primordiorum aliquod habuit ueritatis ibidem nu. 8.

9 Puniri non debet, qui taliter non deliquit ut accuſatur.

10 Lex intelligi dẽt ſecundum mentem potiuſquã uerba, etiã faciendo non uerbis quibuſcunq; cõiecturis mens colligi poſſit.

Temeritas grauiter puniri non debet. ibidem nu. 10.

11 Pœnitentia permittitur in crimine falſi ẽt in cauſa appellationis, ẽo qui falſo inſtrumento uſus eſt prima inſtantia, poteſt in cauſa appellationis pœnitere & dicere nolle eo uti.

12 Falſitas in re modica leue dicitur delictum, etiam quod dolus interuenit, quod pulchrè exornatur.

13 Parum & nihil æquiparantur.

14 Cauſa qualibet etiam beſtialis excuſat à dolo.

15 Pœna delicto commenſurari debet.

CONSILIVM. XLVI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato, De
ſtillo ciuitatis Grationopolis pro modica
ſumma nõ conceduntur literæ capturæ con-
tra debitorẽ cõdemnatū,ſed fit præceptū,
de ſoluendo intra horas viginti quatuor,
alias cõceduntur incarceratoriæ ſi præce-
pto non pareť ob contemptū ipſius præce
pti.Modò egregius dñs Thomas Mittalerij
ciuis & aduocatus conſiſtorialis Grationopolis habebat literas
præciſas & cõpulſorias ꝯ Antoniū & Humbertū Platelli fratres
de ſumma vnius floreni ſeu duodecim ſolidorū Turonẽſiū. Rur
ſus habebat alias literas cõpulſorias & præciſas ꝯ eoſdẽ Platelli
de ſumma tredecim florenorū, & ſuper vtriuſq; literis habebat
literas incarceratorias vt fiſcus prætendit.deinde proponiť par
te fiſci ꝙ ipſe dñs Thomas fecit exequi literas incarceratorias
vnius floreni,ſed qa illa executio erat ꝯ ſtylū ſupradictū,et ita re
uocari debebat, dř ꝙ idẽ dñs ſcribi fecit executionẽ illarū lite-
rarū ſuper alijs literis tredecim florenorū per eius famulū, & ꝙ
in proceſſu facto vigore literarum vnius floreni falſo ſuppoſitæ
fuerunt aliæ literæ præceptoriæ de ſoluẽdo dicto florenū intra
horas uiginti quatuor, alias ꝙ cõcedebãtur incarceratoriæ quæ
ſuppoſitio dř facta ne appareret de nullitate executionis ſi lite-
ræ purè incarceratoriæ fuiſſent executæ pro uno floreno nulla
ꝓcedẽte cõtumacia,& nullo ꝓcedẽte ꝓcepto de ſoluendo ipſam
modicã ſummã.Modo accuſať de falſo ipſe dñs Mittalerij, pri-
mò quia ſcribi fecit relationẽ nunciorū ſuper executione litera-
rū unius floreni in alijs literis incarceratorijs pro florenis trede
cim,cū tñ executio facta nõ eſſet prætextu illarū literarū.13.flo-
renorū,ſed aliarū unius floreni,ꝗ nuncijs dicuntur traditæ,& in
quibus dř ſcriptã eſſe relationẽ nūciorū p graphariū ſeu ſecre-
tariū cauſæ prout retulerunt ſecretarius & nuncij. Secundò obij
cit falſitas ex illa ſuppoſitione literarū præceptoriarū de ſoluen
do intra horas 24.alias ꝙ cõcedebanť incarceratoriæ,quæ literę
dicunť ſuppoſitæ in proceſſu vnius floreni cū ĩpoſitione ceræ vt
eẽt loco ſigilli. qriť, an ex ꝓmiſsis falſitatis pœna locū habeat?
¶ Breuiter circa primã obiectionem falſitatis puto oĩno ceſſare
falſi obiectionẽ. Poſito.n.ꝙ ita factū eẽt citra ueritatis ꝓiudiciū,
tñ de falſo cõdẽnari non põt accuſatus duplici fundamẽto. Pri-
1 mo,qa illa ſcriptura relatiõis nūciorū facta p famulū,vt dř,accu
ſati, eſt ſcriptura priuata nullã oĩno fidẽ faciẽs à pſona priuata
ſine oĩ ſolennitate publicæ ſcripturæ, iõ ex tali ſcriptura falſitas
argui nõ põt.Sal.in l.damus.C.de falſis.Cor.in conſi.182.col.3.
lib.4.& adeò in tali ſcriptura priuata ꝗ nullo mõ ꝓbat falſi cri-
men ceſſat vt accuſatus puniri nõ debeat ẽt extraordinarie.Pau.
de Ca.in conſi.130.vř dicendū ꝙ dictus presbyter.lib.j. Secus in
ſcriptura ꝗ facit aliquã probationẽ ẽt indiciantem ut per Bar.in
l.j.§.in rationibus.ff.ad legem Cor.de fal. Curti. ſenior in conſi.
56.col.10.in prin.Sed iſtud uidetur intelligendū in falſitate quæ
nocere poſſet ſecus ſi nemini noceat.Iaſ. in conſi.153.col.4.lib.
2. vbi ꝙ falſitas in libro mercatoris quæ nemini nocet,non puni
tur.Bal.tñ in conſi.106.in fi.lib.j.dicit ꝙ dictum teſtis falſum po
nitur extraordinariè,licèt illud producenti nõ patrocinetur nec
2 patrocinari poſsit. Secundò† in delictis ut puniantur,requiritur
conſummatio,nec ſufficit ꝓparatio ad ipſa delicta. Bar. in l.j.§.
diuus.ff.ad legem Cor.de ſicar. Ang. in l.3. §.hæc uerba.ff.quod
quiſq; iuris. Sal. in l.is qui cū telo, in 3.no.C.de ſicar.cum ſimi.
quæ Alex.notat in conſ.15.lib.1. & in conſ.140.coln.2.lib.2.ſed
falſitas conſummata dici nõ põt in tali ſcriptura relationis nun
ciorū,ſolū.n.eſſet præparatio quædam ad falſum,nam facta tali
ſcri-

ſcriptura,quia illa non probabat aliquo modo, delara fuit ad ſe
cretariũ cauſę ꝑ ſubſcriptione qui ſubſcribere & ſignate recuſa
uit.ob id remanſit ſcriptura priuata penitus nullius fidei,& con
ſequẽter dãnũ nemini dedit nec dare potuit vt priuata. Pro hoc
3 adduco deciſionẽ Alea.in terminis in conſi.74.in vltimo dubio
lib.j.vbi ſi quis faciat aliquã ſcripturã vnius quitationis, deinde
adeat notariũ & dicat, vellẽ leuares ſeu faceres mihi vnũ inſtrũ
publicũ quitationis,de qua rogatus es exhibendo illã ſcripturã,
ſi notarius recuſet ſcripturam illã anthẽticare, dicit Alex.ꝙ falſi
ceſſat crimen, licèt illa quitatio in rei veritate facta nunq̃ fuerit
per rõnes prędictas.Ideo ex hoc capite calũnioſa reddit accuſa
tio falſitatis.¶ Similiter ceſſat crimẽ falſi in aſſerta ſuppõne lite
rarũ præceptoriarũ,& primò falſæ dici nõ pñt tanquã non exie
rint de grapharia, ſed falſo per aliũ fuerint fabricatæ,quia pro-
ponit ꝙ ex rei veritate factæ fuerunt in grapharia ſubſcriptæ &
ſignatæ per graphariũ.Similiter falſæ dici nõ pñt ea illa impõne
cerę quaſi ſigillũ fuerit falſificatũ,quia fiſcus fatet̃ ꝙ in illa cera
deeſt ſigilli impreſsio, ſeu deſunt ſigilli characteres adeò vt re-
maneat cera rudis & informis,ergo nulla ſigilli falſificatio præ
4 tendi põt,ſi etenim† antequã ſigilli falſificatio aut ſuppoſitio cõ
ſiderari poſsit,conſtare prius dẽt de qualitate & ſubã ſigilli, qđ
& quale ſit illud ſigillũ quo quis vſus eſt,alias ipoſsibile eſt iudi
care vnũ ſigillũ loco alterius eẽ impoſitũ.l.diuus.ff.de teſt.mili.
vbi Bar.dicit ſtante ſtatuto ꝙ contra inſtrumentũ nihil opponi
poſsit,conſtare tñ prius debet illud eſſe inſtrumentum. Ad idẽ
facit tex.in l.ſi qñ.vbi Iaſ.in.4.no.C.vnde vi,& in c.conſuluit el.
j.vbi Dec.in 2.no. de appel.ſi enim cera illa ſigilli qualitates aut
characteres nõ habet,quo eſt poſsibile dicere ſigillũ Reuerẽdiſ-
ſimi dñi epiſcopi Gratinnopolis falſo fuiſſe appoſitũ. Ad cuius
rei declarationẽ faciliorẽ,finge ꝙ aliquis priuatus exponat vnã
petiã argẽti aut auri informẽ ſine aliquib.ſignis ſcuti aut teſtoni
nũquid dicetur monetã falſo fabricaſſe,aut principis auctorita
tẽ vſurpare voluiſſe, licèt illa petia argenti aut auri ſit rotũda &
lata inſtar ſcuti aut teſtoni.profectò neminẽ arbitror iudicaturũ
pęnæ locũ eſſe. Iã ſi ſimplicis ac informis ceræ impoſitio ſigilli
nulla prorſus ſigna hẽt,atq; adeo ſigillũ dici non põt ipſius dñi
epiſcopi,illud neceſſe eſt dicer̃ talẽ cerã nullã ſigilli fidẽ facere,
dẽt eſſe veluti ſignũ priuatũ,quod fidẽ nõ facit,prout dicitur de
5 ſcriptura priuata,ſigillum.n. † vt fidẽ faciat debet eſſe ſigillũ ali
cuius perſonæ iuriſditionẽ habẽtis,alias contra tertiũ fidẽ nõ fa
cit.Inno. & doc.in c.2.de fide inſtr. vbi ꝙ ſigillũ authẽticum eſt
epiſcoporũ & magnorũ dñorũ. refert & ſequitur Soci. in conſi-
208.col.3.verſi.præterea & ſecundò reſpondetur.lib.2.ideo ſcri
bit Pau.de Caſtr. in conſi.337.Primò quæritur.colu.2.poſt med.
lib.1.ꝙ ſigilla inferiorum ab epiſcopo parum operantur.Planè,
ſi iſtud non probatur verè ſigillũ dñi epiſcopi Gratinopolis fi-
dẽ nullã facit, ergo falſitas in eo cõſiderari non põt,ſicut dictũ
eſt ſupra in ſcriptura priuata,& vbi eſſet aut conſiderari falſitas
6 poſſet, illa tamen puniri non debeat,cũ nemini noceat,& ꝙ† ta
lis ceræ impoſitio fidẽ non faciat, ac nemini noceat,adduco tex.
in fortiori caſu i c.inter dilectos,de fide inſtr.vbi priuilegia anti
qua fidẽ non faciunt qñ ſigilla ſunt corrupta aut nõ bene appa-
rent,alias mille fraudes cõmitti poſſent,vt dicit Soci.in d.conſi.
258.allegando illũ tex.ſi priuilegia antiqua non probant ob cor
ruptionem ſigillorũ, vel qñ ſigilla non bene apparent,quãtò mi
nus probabit recens ceræ impoſitio ſine omni forma & figura ſi
gilli,cũ in rebus antiquis ꝓbationes faciliores multò admittan
tur.c.cum cãm,de proba.l.cũ aliquis.C.de iure deliber.vbi laiẽ
doc.& alibi ſepiſsimè,itaq; de hac cerę impoſitione falſa tãta fa
cienda non erat vis,cũ ea fiſci dictis falſi crimen in ea auferatur.
¶ Sed ex alio obijcit̃ falſitas,qa licèt illæ literæ ꝑceptorię verè re
periant̃ factæ in ſcribania ſeu grapharia dñi epi Grationopolis,
tñ nõ erant factæ pro cã ipſius accuſati,ſed forte pro alio, & ꝙ
falſo fuerunt ſuppoſitæ in hoc proceſſu ſuper quo erant cõceſſæ
literæ incarceratoriæ ſimpliciter licèt contra ſtylũ,& propterea
ad euitãdũ earũ reuocationẽ ꝙ fuerunt ipſæ literæ incarcerato-
riæ detractæ à ꝓceſſu & ſuppoſitæ loco earũ literæ præceptoriæ
quibus accuſatus vſus eſt. ¶ Ad iſtud reſpondeo multis modis.
Primo,poſito ita ſit ſine veritatis pręiudicio,potuit accuſatus re
nũciare fauori ſuo,& abſtinere ab vſu literarũ incarceratoriarũ,
ea qua re conditio debitorũ deterior facta non eſt conſiderãdo
hoc modo. Pone ꝙ fuiſſent icarcerati vigore literarũ vnius flo-
reni,& ꝙ illa incarceratio fuiſſet inciuilis tanquã ꝯ ſtyllum hu-
7 ius ciuitatis,& ꝙ ꝓpterea petijſſent ſe relaxari,potuiſſet †accuſa
tus dicere relaxationẽ concedi non debere,quia vbi incarcerati
nõ eſſent, de nouo tñ incarcerari deberent vigore aliarũ literarũ
tredecim florenorũ.allegatur cõmuniter dictũ Ang.in l. ſi finita.
vbi etiã Alex.ff.de damno infec.vbi ꝙ tenuta minus rite conceſ-
ſa reuocari non dẽt,qñ ſi conceſſa non eſſet de nouo tñ eſſet cõ-
cedenda, quod dictũ refert & ſequit̃ Iaſ.in l.à diuo pio.§.in ven
ditione,co.3.ff.de re iudi.& in l.ſi pacto,in quinto no.C.de pac.
Deci.in c.cũ ceſſante,ad ſi.de appel.in conſi.191.ad ſi.& in cõſi.
459.col.3.verſic. & iſta concluſio.ſed vltra Iaſ.& Decium allego
Pau.de Caſt.in conſi.472.In cauſa capturæ Iacobi,ad ſi.lib.4.vbi
ꝙ captura debitoris non legitimè facta reuocari non debet qñ
de nouo eſſet facienda.& quod ſcribit idem Pau.in conſi.16. Viſo
dicto puncto & dubijs elicit,colũ. fin.verſi. & ex his infertur
lib.2.Anch.in conſi. 116. ſm ordinẽ dubiorũ,in ſi.Abb.in conſi.
29.in ſi.lib.2.Soci.in conſi. 114.ad ſi.lib.3.Cur.Iuni.in conſi.129.
col.3.verſi.accedunt ad confirmationem Goza. in conſi.21.col.
7.ante med.vbi atteſtat hanc eſſe cõem opinionem,licèt non ita
confirmet.& hoc dictum ſoleo tenere & ſequi qñ ex actis noto-
rie conſtat ꝙ actus de nouo ita fieri deberet vbi factus nõ eẽt,nã
tunc etiã ſpoliatus nõ reſtituitur,qñ ex actis notorie conſtat ſpo
liatũ ius non habere.c.ad decimas,de reſti.ſpo. Inno.in c.conſti
tutus,de filijs presbi. Alex.in l.naturaliter.§.nihil cõe, col. 16.in
decima fallentia.ff.de acq. poſ. Secundo reſpondeo ꝙ poſita ita
ſit,vt fiſcus prætendit, illa executio literarum vnius floreni facta
præſumitur per errorẽ, ex quo pro debito tam modico literæ in
carceratoriæ executioni mandari nõ poterant,ſed pro tali debi-
to procedendũ erat per literas præceptorias,iõ ſi quid peccaſſet
accuſatus in eo ſolũ peccauit,qa errorẽ corrigere voluit ſine au-
ctoritate iudicis producẽdo in actis literas præceptorias loco li
8 terarũ incarceratoriarum,ſed hmõi † delictum correctionis er-
roris ſine auctoritate magiſtratus dr̃ delictum leue cõtinens cul
pam, non dolum,ita Pau.de Ca. in conſi.364.Incipiendo ab vlti
mo.lib.2.in qua re iudex rectus conſideret falſum dici non poſ-
ſe,quod primordium habuit veritatis.l.cum filius.§.hæres.ff.de
leg.2.ſed iſta ſuppoſitio literarũ præceptoriarũ quæ allegat̃ pri-
mordiũ habuit veritatis, id eſt, facta non fuit mutando veritatẽ
ob debitũ falſum, imò verum pro quo literæ præceptoriæ nullo
modo negari poterãt,ſimiliter verè præcedebat debitũ ob quod
literæ incarceratorię oĩno executioni mandari debebant, ideo
vellẽ allegaretur aliqua cã probabilis per accuſatorẽ, ex qua ꝑ
talẽ prętẽſam falſitatẽ dãnũ aliquod datũ fuerit. Eſſet ãt falſitas
omni punitione digna ſi literæ aliquæ ſuppoſitæ fuiſſent ad ſinẽ
conſequendi rẽ indebitã. itaq; cũ falſitas ſi quæ ſit, tota cõmiſſa
fuerit ad ſinẽ corrigendi erroris executionis,nõ vt facti ſeu debi
ti alicuius veritas mutaretur,illud nõ videtur crimen graue, ſed
9 leue,vt ſup.dixi allegando Pau.de Ca.¶ Tertiò reſpondeo† ex eo
quod ſcribit Hieronymus Tortus in conſi.ſuo quod eſt poſitum
poſt conſilia Anto.de Butr. col.8.circa med.vbi loquitur in cri-
mine grauiſsimo de his, q occiderãt vnũ Cardinalẽ, & excuſat
eos à pœna,quia taliter deliquiſſe dici non poterant,id eſt,vt cõ
mitteret crimẽ læſæ maieſtatis,allegat Bal. & Sal.in l. Gracchus.
C.de adul.Bald.in l.vt vim.ſi.de iuſti.& iure. In propoſitu noſtro
accuſatus dici non poteſt taliter deliquiſſe vt accuſatur,quia ni-
hil fecit animo immutandi veritatẽ facti & indebitũ conſequen
di,ſed animo ſolũ errorẽ reparandi, vt ſup.dixi in proxima reſpon-
10 ſione.¶ Quartò reſpondeo,†lex intelligi debet ſm eius mẽtem
potiuſq; ſm verba.l.benignius.ff.đ legibus.l.nõ dubiũ.C.eo. tit.
& dicit Pau.de Caſt.in conſi.83.præſens caſus.col.ſi.lib.2.ꝙ de-
bet attendi mens legis potiuſquã verba etiã faciendo vim verbis,
quibuſcũq; coniecturis mens colligi poſsit,ſed mẽs legis pu
nientis falſarios fuit ut mala prohiberent,quæ ex falſitatibus ſe
qui ſolent, ex quibus innocentes qñq; puniũtur & qui nõ debẽt
vt ſoluant condemnentur,uel alias iure ſuo quis per falſitatẽ pri
uetur, legis.n.uirtus hæc eſt,imperare,uetare,pmittere.& puni-
re.l.legis uirtus.ff.de legibus.iſta aũt ratio puniẽdi falſarios ceſ
ſat qñ per falſitatem nemini damnũ affertur,ſeu debiti aut facti
principalis ueritas non mutatur,ſed temeritas tantũ conſidera-
ri poteſt circa erroris correctionem propria auctoritate.Quæ te
meritas per legẽ nõ grauiter adeo punitur.l.eum quem temere.
ff.de iudi.immo temeritati qñq; in totũ parcitur.l.famoſi,verſi.
quãquam.ff. ad legem Iuliam maieſta.ubi loquitur tex.qñ cõm-
mittitur temeritas cõtra ipſum principem immediatè.Nec puni
tur temeritas niſi pęna extraordinaria crimine ſtellionatꝰ. Ang.
in l.plagij,uerſi.ſimiliter attẽde.C.ad legẽ Flau.de plag.refert &
ſequitur Deci. in l. 2. columna.2. poſt med.ff.quod quiſq; iur. &
temeritatem à dolo ſeparat Alexan.in l.in iuris ignorantia.col.1
in-

in fin.C.qui admitti. vbi q non conſulere doctorē peritiorē ſed
aliū minus doctum,non aſcribit dolo , ſed temeritati & culpæ;
ſed tñ ſm ſubiectā materiā quod temerariè fit,qñq; doloſe fieri
dr.Soc.inter con. Cur.Seni.in conſ.20.col.17.in prin.allegat Io.
And.in c.1.§.ſi quis aũt,de ſen.exc.li.6.¶Quintò rñdeo,iſte ac-
cuſator in hoc conqueritur de duob.primò de ſuppoſitione iſta
rum literarũ præceptoriarũ, ſecundò de extractione literarũ in-
carceratoriarũ.De primo lamentari non põt,quia talis ſuppoſi-
tio nullo mõ nocuit nec nocere poterat,ex quo literæ præcepto
riæ non habebãt ſigillũ authenticũ iuxta ſolitũ, vt ſupra oſtendi
mus , & quia nõ apparebat de aliqua executione dictarũ litera-
rũ præceptoriarũ de ſecundò ẽt cõqueri nõ põt, quia ex ea ex-
tractione dãnũ nõ ſuſtinuit, nec ſuſtinere poterat,immo potius
cõmodũ,q̃a per eã finita fuit lis ex literis illis deſcendens,adeò
q neceſſe non habuit diſputare & litigare an eſſent ciuiles vel
non,cũ tacitè illis fuerit renunciatũ per aſſertã extractionem,&
aliarũ ſuppoſitionẽ , & ſic licèt executio ipſarũ nocere potuiſſet
ſi rei debitores fuiſſent incarcerati aut alter eorum,extractio tñ
nõ nocebat ſed proderat.¶Sextò rñdeo q oĩs difficultas vr ceſ-
ſare ex rñſione ipſius accuſati,qui dixit nolle vti ipſis literis præ
11 ceptorijs quatenus bonæ aut veræ nõ eſſent.Nã in crimine falſi
licita eſt pœnitẽtia ẽt in cauſa appellationis, iõ qui falſo inſtrõ
in prima inſtantia vſus eſt , põt in cã appellationis dicere ſe vti
eo nolle.Bal.in l.alia.col.ſi.ver.extra quæro nunquid in eã appel
lationis.C.de his quib.vt indig.qđ dictũ pro notabili refert & ſe
quitur Alex.in conſ.118.col.ſi.li.6.a fortiori pœnitere potuit ac
cuſatus in prima inſtãtia. Sed ſuper iſta rñſione nõ facio vim,q̃a
pœnitentia circa vſum inſtri nõ hẽt locũ in eo qui ſcripturã fal
ſam fecit aut fieri fecit,tũc.n.punit quis ex eo ſolũ q fecerit aut
fieri fecerit,licèt ſcriptura illa nõ vtat.l.ſi falſos. C.de falſ.¶Se-
ptimò rñdeo poſito & nõ cõceſſo q falſitas cõmiſſa eſſet,& q il
la nocere potuerit,immo q nocuerit , tale tñ pIudiciũ fuit in re
12 minima vnius floreni tñ, & ſic cõmiſſa eſſet † falſitas in cã mini
ma,iõ tale delictũ diceretur leue & modicũ,ẽt q dolus interue-
niſſet.Bar.in l.non ſolũ.§.ſi mãdato,col.2.verũ tñ eſt delictum le
ue.ff.de iniur.& in l.leuia,col.1.ver.ſed potes intelligere.ff.de ac
cuſ.Franc.Brun.in tract.de indicijs & tortura col.21.in 3.prinç.
qõne ver.item dicit Bar.Addo Abb.in conſ 25.in 3.dubio lib.1.
Confirmatur iſta rñſio per tex.in c.& ſi qõnes,de ſimonia,vbi ſi
detur quid modicum ordinatori vel collatori bñficij, ſimonia
non cõmittitur , & tñ ſimonia eſt crimen grauiſſimũ & hæreſis
dr.c.quiſquis,& c.eos qui.1.q.1.gl.in c.firmiſſimè, de hæret.&
ſic modicitas rei excuſat ẽt in criminibus grauioribus. ¶Ad idẽ
optimè facit tex.in l.ſi oleũ,in fi.& duabus legibus ſeq. ff.de do
lo. vbi ſi committitur dolus in re modica vſq; ad aureos duos,
non tñ dar actio de dolo , quantò magis in caſu nřo ceſſare dẽt
accuſatio doli in crimine falſi,ubi agitur de minima ſumma v-
nius floreni.¶Ad idẽ facit quod ſcribit Pau.de Ca.in conſi.377.
Quantũ ad iſta.col.1.in fi.li.1.vbi q ex tranſgreſſione in re mo-
dica puniri quis non dẽt per tex.in l.quãuis rationes. ff.de con-
di.& demõ.idẽ dicit Cor.per illũ tex.in conſi.69.col.2.li.2.alle-
gat ẽt Bal.in l.cum qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.Alibi ſcri-
bit idem Cor.in conſi.113.col.pen. lib.2.q nocere non dr id qđ
13 parum nocet.iõ dicimus † q parũ & nihil æquiparant.l.illud.§.
minus.ff.de tributo.l.minus.ff.de verbo.ſig.unde dicunt doc.in
auth.præterea.C.unde vir & uxor.q paria ſunt mulierem nullã
dotẽ habere uel paruã.videmus ẽt q ſolẽnitas requiſita in alie-
natione bonorũ eccleſiæ non habet locũ qñ alienatur res modi
ca.c.terrulas.12.q.2.faciunt ſimilia quæ Iaſ.cumulat in l.ſcien-
dũ.in prin.col.3.ff.qui ſat.cog.& in d.Auth.præterea,col.2.Hyp.
de Marſ.in l.furẽ,nu.8.uſque ad nu.37.ff.de ſicar.& in prac.cau.
crim.§.& quia.nu.6.In qua re conſidero poſito citra præiudiciũ
ueritatis ita eſſe prout fiſcus cõtendit , q falſo literæ præcepto-
riæ ſuppoſitæ ſint alijs exceptis de proceſſu, moueri ad id potuit
accuſatus quia de modico ageretur nec credebat iudiciũ aut li
14 tẽ de re modica fieri,iõ † excuſari vr, quia cauſa quælibet ẽt be-
ſtialis excuſat a dolo.l.1.in fi.ff.de abigen.l.igitur.ff.de libe.cau.
cum ſi.quæ Iaſ.no.in l.ſi quis ad quod,in octauo no. ff.de iuriſd.
om.iud.in l.ex quacunq;,in quinto no.ff.ſi quis in ius voc.in ier.
in l.1.§.fina.col.5.ff.ſi quis ius di.non obtemp.& in l.ſi quis ma-
ior,col.1.circa fi.C.de tranſ.Dec.in conſi.170.col.3.in fi.verſi.&
ad hoc facit.in conſi.197.col.1.in conſi.256.col.4.& in cõſ.277.
ad fi.¶Et ſi dicatur nonne furtum committitur in uno ouo & pu
nitur.gl.in §.gallinarum,Inſtitu.de rer.diu.reſpondeo q licèt ſit
furtum,tñ dr leue furtũ , de quo parum curatur per ſupradicta.

¶Ex quibus infero poſito & non cõceſſo ita eſſe prout aſſeritur
parte fiſci, quia acta non vidi,tñ cũ agatur ſolum de temeritate
quadã in corrigendo errorẽ propria authoritate,non aũt cõmiſ
ſa ſit in facto principali ita q uoluerit accuſatus exigere qđ ſibi
nõ deberetur, quia re uera creditor erat & illud quod fecit pro
pria authoritate,nullus rectus iudex,ſi requiſitus fuiſſet,dene-
gare poterat quin obtineret literas præceptorias pro uno flore-
no & incarceratorias pro florenis tredecim.Cum ẽt illa temeri-
tas nemini attulerit damnũ , & ubi damnũ aliquod conſiderari
poſſit , illud eſt minimũ,quod pro nullo hr.infero & concludo
15 inquã q pœna omnis † ceſſare debet aut in omnẽ euentũ
tũ modica eſſe debet,& ad delictũ cõmenſurãda. c.quæſiuit,de
his quæ fiunt a maiori parte cap.c.felicis.§.illud,de pœnis li.6.
& c.non afferamus.24.q.1.ſed delictum prætenſum eſt modicũ,
quia cõmiſſum in re modica, immo minima unius floreni.¶Re
liqua quæ ad proceſſum & acta pertinent an ſit probatum cri-
men obiectum ſtudio & curæ relinquo præſtãtiſſimi dñi proni
cauſæ,& ita de iure reſpondeo ſaluo ſaniore iudicio, Grationo-
poli.9.Maij.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano.I.V.doct.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia quando ſolui debet in genere , puta in libris aut flore-*
nis,an debeatur valor extrinſecus,ſeu an debeat fieri ſolutio
ſecundum valorem qui erat de tempore contractus.
2 *Interpretatio ceſſat in re clara , nec indigemus gloſſa vbi textũ*
habemus,& vbi verba ſunt clara, ceſſare debent cauillatio-
nes aduocatorum.
3 *Similitudinis vbi generaliter fit mentio , generaliter intelligi*
debet ſimilitudo quoad omnia.
4 *Relatiuum debet intelligi reſpectu ſubſtantiæ actus et omnium*
eius qualitatum,& relatio in dubio vera fieri debet.
5 *Vbi aliqua pecunia eſt in obligatione non in facultate ſoluendi ,*
ſine dubio debetur augmentum monetæ.
6 *Pecunia quando variatur in valore ob deteriorationem intrin*
ſeca bonitatis monetæ,ſolutio fieri debet,aut de antiqua mone
ta æque bona,aut de noua ad æſtimationem antiquæ.
7 *Vſuræ ſuſpicio ceſſat ratione dubij euentus.*

CONSILIVM XLVII.

¶Pro Magnifica domina Anna Dalbigni domina vallis , in ma-
teria monetarum contra nobilem Merandum du Fay.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magnifi-
cus dominus Karolus Allamandi emit caſtrum
Terraciæ a nobili Merando du Fay pretio libra
rum duodecim mille , in ſex mille ſcutis regis
auri ad marcham ſolis. Deinde promiſit caſtrũ
illud venditori reuendere , ſoluendo tamen &
reſtituendo per eundem venditorem dicto emptori,vel ſuis iam
dictam ſummam duodecim mille librarũ Turonẽſium in ſimi.
ſex mille ſcutis auri regis ad marcham ſeu ſignũ ſolis,in quibus
ipſa ſumma ſoluta fuit &c. Quæ promiſſio de reuendendo fa-
cta fuit 19.Maij . 1526. Modo venditor vult redimere ipſum ca-
ſtrum,ſed quia ſcutus creuit de ſolidis quinque, vellet ſoluere il
las duodecim mille libras ad valorem ſcuti de tempore ſolutio
nis,quæritur quid iuris.¶Domini aduocati partis aduerſæ con-
ſuluerunt pro venditore quòd poſſit ſoluere ſcutum ad ratio-
nem valoris currentis de tempore ſolutionis, ſeu quòd ſufficiat
venditori ſoluere libras duodecim mille,allegant Bart.in l.Pau.
ff.de ſolutio. & nituntur dare qualdam ſolutiones ad verba pa-
cti , quibus cautum eſt reſtitui pretium debere in ſimilibus ſex
mille ſcutis, q ſimilitudo debeat ſumi reſpectu valoris correſpõ
dentis ad dictum pretium in libris duodecim mille Turonenſi-
bus , & quòd niſi ita intelligantur ſequeretur q emptor faceret
quæſtum vſurarium,quia in effectu conſequeretur vltra ipſas li-
bras duodecim mille,quia nunc ſcuti ſex mille faciunt maiorem
quantitatem.¶Quibus tamen non obſtantibus contrariam opi
1 nionem arbitror de iure veriorem, & pro † ea dico deciſionem
Barto. in d l. Pau.in fin. vbi ſi conſtituatur pretium aut pecunia
in libris, debetur tamen valor extrinſecus florenorum ſeu ſcuto
rum quando fuit actum quòd redderetur pecunia in eadem æ-
ſtimatione , quæ erat de tempore contractus . & ſic opinio alia
procedit niſi ſit pactum in contrarium , ſed in caſu noſtro pa-

ctum ipſum ſonat & clarè loquitur ꝙ reddant illæ libræ duode
cim mille in ſcutis & in eadẽ æſtimatione multipliciter cõſiderã
do verba pacti. Primò ibi, in ſimi. ſex mille ſcutis. quæ verba nõ
poſſent eſſe magis clara q̃a dñs emptor expreſsè & clariſsimè ſi
bi prouidit ꝙ reddat ꝑtiũ in eadẽ æſtimatione dũ dixit ſex mil-
le &c. & ſic voluit non ſolũ ꝙ fieret reſtitutio in ſcutis, ſed ẽt ꝙ
ſumma ſcutorũ eſſet ſex mille. Profectò ſi mò reſtituerentur ſcu-
ti ſex mille ſm̃ conditionem partium, quia hodie libræ duode-
cim mille non conſtituunt ſex mille ſcutos, dicant quæſo qui cõ
trariũ ſentiunt, quid aliud eſt dicere reſtituas mihi ſex mille ſcu
tos de tp̃e redẽptionis, q̃ dicere, reſtituas mihi duodecim mille
libras ſm̃ eandẽ æſtimationẽ ſcutorũ quos ſolui pro pretio rei
emptæ? Mihi ſanè vr̃ ꝙ iſta verba, reſtituas ſex mille ſcutos, ſint
magis clara q̃ illa, reſtituas mihi duodecim mille libras ſecũdũ
2 eandem æſtimationem. Itaque cũ verba † ſint adeò clara, non vr̃
præſupponi locus aliquibus coniecturis. l. continuus. §. cum ita.
ff. de verb. ob. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de lega. 3. l. fi. C. de
indi. vidu. toll. c. eſtote miſericordes, de reg. iur. Nec indigemus
glo. vbi tex. habemus. Bal. in conſi. 343. examinanda ſunt. col. 5.
circa fi. lib. 1. & dicit idem Bal. in conſi. 174. Caſus eſt talis quod
dam fœnile. ad fi. li. 5. ꝙ vbi verba ſint clara, cauillationes aduo
catorũ non debent habere locum, ẽt ſi lex ſit dura, in dubio. n.
melius eſt verbis contrahentium deſeruire. l. 1. §. ſi is qui nauẽ.
ff. de exercito. verborum. n. certitudo declarat certitudinem in-
tellectus. Bal. in conſi. 451. Duo fratres. li. 3. ſtemus igitur certitu
dini & expreſſioni verborum ꝙ debeantur ſcuti ſex mille non
minor ſumma. ¶ Secundò conſidero & pondero illa verba, in ſi-
milibus ſex mille ſcutis &c. quæ † ſimilitudo cũ generaliter dẽt
3 intelligi. l. de precio. ff. de publica. l. 1. §. generaliter. ff. de legat.
præſtan. ſed ſimilitudo generalis non eſſet ſi ſcuti qui reſtituunt
ſint maioris valoris, q̃ illi qui ab initio ſoluti fuerunt. Quinim-
mo dico ꝙ iſtud verbum ſimilibus, eſſet ſuperfluũ & nihil ope-
raretur niſi referatur ad ſimilitudinẽ æſtimationis & valoris &
ad idẽtitatẽ numeri ꝙ totidẽ in numero reſtituerẽtur. Dicere. n.
ꝙ referatur ſimilitudo ad marchã ſeu ſignum tm̃, eſſet dicere ꝙ
partes habuerint affectionẽ ad figurã nummorũ, contra l. num
mis. ff. de in litẽ iurã. Dicere ẽt ꝙ referatur ſimilitudo ad ꝑtium
ita ꝙ reſtituantur duodecim mille libræ. iſtud vr̃ ridiculũ, quia
ſatis intelligebat̃ ꝙ minor ſumma reſtitui non poterat, itaq; vt
ſimilitudo ſit bona & gñalis debet intelligi ꝙ ſit ſimilitudo re-
ſpectu bonitatis valoris & numeri. ¶ Tertiò põdero illud relati-
uũ, in quibus ipſa ſumma ſoluta fuit &c. quod † relatiuũ dẽt in-
4 telligi reſpectu ſubſtãtiæ actus & omniũ eius qualitatũ. l. a filio.
§. teſtator. ff. de alim. leg. Pau. de Ca. in conſi. 283. Viſis & ponde
ratis dictis ordinamentis. col. 6. ad fi. li. 1. & relatio in dubio vera
fieri debet. l. Iulianus, vbi Bar. ff. de hær. inſt. Itaq; vt relatio ſit ve
ra & fiat quoad oia, dẽt intelligi ꝙ fiat reſtitutio pretij in ſimi-
lib. ſcutis in quibus ſolutum fuit reſpectu bonitatis qualitatis &
ẽt reſpectu numeri, vt totidem numero reſtituat̃ & ſic ſex mille.
Alias. n. relatio vera nõ eſſet ſi ſcuti numero pauciores reſtitue-
rentur. ¶ Quartò dico ꝙ reſpectu pacti de retrouendendo, & re
ſpectu pretij quod ob redẽptionẽ ſolui debet, ipſi ſcuti ſex mille
5 ſunt † in obligatione, q̃a expreſsè obligauit ſe vẽditor ad reſtituẽ
dũ ꝑtiũ in ſimil. ſex mille ſcutis, in q̃bus ſolutũ fuit, nec eſt verũ
ꝙ ſcuti ſint in facultate ſoluẽdi, q̃a ſi nõ eſſent in obligatiõe, ſed
ſolũ in facultate ſoluẽdi, poſſet vẽditor ꝑtiũ ſoluere in alia pecu
nia q̃ in ſcutis, contra verba expreſſa ipſius obligationis, iõ cũ
ſint in obligatione ad certũ & taxatũ numerũ in eodẽ & ſimili
numero reſtitui debẽt. Eſſet. n. abſurdũ ꝙ ſi teneris ad ſoluẽdum
mihi ſcutos ſex mille, libereris ſoluẽdo quinq; mille, & iſto caſu
ſaltẽ fatet̃ dñs aduocatus partis aduerſæ ꝙ debeat̃ ꝑtiũ habito
reſpectu ad augmentũ valoris extrinſeci, ſed negat ꝑſuppoſitũ
ꝙ ſcuti ſint in obligatione, cuius tñ cõtrarium apparet ex verbis
cõtractus. ¶ Quintò dico † ꝙ ẽt ceſſante iſto pacto expreſſo ꝙ to
6 tidẽ ſcuti reſtitui debeãt, adhuc teneret̃ vẽditor ad iſtũ valorem
extrinſecũ, nam ꝙ ſcutus ei euenit in valore extrinſeco de ſolidis
quinq;, iſtud factũ eſt vt ſæpius audiui ob deteriorationẽ bonita
tis intrinſecæ monetarũ, q̃a hodie teſtoni & ſolidi & aliæ mone
tæ non fiunt neq; cudunt̃ de argento ita bono & ꝑtioſo cuiuſmo
di erat de tp̃e ꝑterito, vnde eſſet abſurdũ ꝙ duæ libræ teſtonorũ
vel ſolidorũ deterioris argenti ita valerent hodie vnũ ſcutũ bo-
ni auri ſicut olim valebant duæ libræ melioris argẽti. Sed qñ va-
riat̃ valor extrinſecus ſcutorũ reſpectu deteriorationis moneta-
rũ concluſio doc. cõis eſt ꝙ debeat ſolui ꝑtiũ vel de pecunia æ-
què bona vel de nnua ad æſtimationẽ antiquæ, ita no. cõiter ſcri
bentes in l. cũ quid. ff. ſi cer. pe. vbi ſocer meus Purpuratus. Oldr.
in conſ. 550. Factum tale eſt, Bonifacius. in 1. q. Aret. in conſil. 11.
Cor. in conſ. 181. col. 25. li. 2. & in conſi. 351. col. pe. li. 3. Dec. in l.
quod te, col. 3. ff. ſi cer. pe. Calc. in conſi. 15. per totum, ſed maxi-
mè col. pe. & fi. & nouiſſimè Alexandrinus in conſi. 148. idem eſ
ſet ſi ſcuti qui hodie cudunt̃ non ſint de liga ita bona cuius erat
de tp̃e contractus, quia poſſet emptor dicere reſtituas mihi ſcu-
tos de auro ita bono cuiuſmodi erãt illi quos tibi ſolui, ita clarè
ſentit Curt. Iunior in conſ. 24. col. 3. ver. nec eſt habendum in cõ
ſideratione, ſuper quibus relatio haberi poterit a magiſtris mo
netarũ aut alijs expertis. ¶ Reſtat ad contraria rñdere. & ad pri-
mum ꝙ pretiũ conſiſtat in libris duodecim mille, iõ ꝙ ſatis vr̃
ſi libræ totidẽ reſtituant̃. Rñdeo, ꝙ eſt fallacia in accidenti, nam
argumentũ ꝓcederet ſi in pacto poſtea ſequuto de retrouẽdẽdo
nõ fuiſſet conuentũ de ſcutis, quia vt ſupra dixi reſpectu retrouẽ
ditionis nõ fuit cõuentũ de libris, ſed de ſcutis. ¶ Secũdò rñdeo
ꝙ licèt ꝑtiũ cõſiſteret in tot libris, tñ ſolutæ fuerunt in tot ſcutis
ſolis, & cõuẽtũ fuit ꝙ in caſum redẽptionis ſcuti totidẽ reſtituã
tur quot ſoluti fuerant, iõ cõtractus ex cõuẽtione legẽ accipiũt.
l. 1. §. ſi conueniat. ff. de poſiti. & ꝙ valeat tale pactũ, allegauimus
ſupra deciſionẽ Bart. in d. l. Pau. ¶ Non obſtat ꝙ emptor faceret 8
q̃ſtum illicitum ſi ſcuti reſtituant̃ ſecundũ valorẽ de tp̃e contra-
7 ctus, quia † non dr̃ quæſtos illicitus ratione dubij euẽtus. c. in ci-
uitate. de vſuris. vbi doc. no. doc. in l. de fideicõmiſſo. C. de trãſa.
Iaſ. in l. ſi pater puellæ. C. de inoff. teſt. quod ſine dubio vr̃ proce-
dere quotiens non agitur contractus mutui. Dec. in l. rogaſti. §. ſi
tibi. in fi. ff. ſi cer. pet. Fieri. n. poterat ꝙ decreuiſſet valor ſcuti: &
ſic in damno fuiſſet dñs emptor, in qua re conſidero ꝙ ſi valor
ſcuti fuiſſet diminutus adeò ꝙ ſcuti ſex mille non facerẽt libras
duodecim mille, profectò noluiſſet venditor redimens reſtitue-
re pro pretio redẽptionis vltra ipſos ſcutos ſex mille, & diceret
verba pacti eſſe clara, ideo non debet petere nunc illud cuius cõ
trarium poſtulaturus non fuiſſet. l. pe. C. de ſolutio. ¶ Secundò re 9
ſpondeo ꝙ immo vſura poſſet cõſiderari cõtra partem ſeu quæ
ſtus illicitus. Quæ. n. honeſtas ſuadet vt acceptis ſcutis ſex mil-
le, non eos totos reſtituat ſed longè minorẽ quantitatem, & ſi di
catur, dñs emptor loco iſtius incõmodi percepit cõmodum fru
ctuũ. Reſpondeo, ꝙ etiam ipſe venditor percepit vtilitatẽ ex pe
cunijs, & ſi dñs emptor non emiſſet iſtud caſtrum, potuiſſet alia
bona emere & ex eis commodum percipere. Ex quibus conclu
do in fauorem Magnificæ dñæ Annæ Dalbigni dñæ Vallis reli-
ctæ præfacti Magnifici dñi Karoli Allamandi & cõmatris meæ.
Grationopoli. 27. Aprilis. 1540. Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Principi atteſtandi de crimine alter ius quod talis crimen com*
miſerit, non creditur.
Iudicis aſſertioni non creditur ex qua ſũa eius iuſtificatur,
ibid nu. 1 ibidem quid in aſſertione vnius parlamenti.
2 *Iudicis aſſertioni quando creditur, intelligitur quando in ſpecie*
quid exprimit.
3 *Variatio quæ eſt circa aliqua accidentia non circa ſubſtantiam*
non nocet, ſimiliter non nocet variatio in verbis narratiuis,
dummodo in concluſione nulla ſit variatio.
4 *Probatio vbi deficit perinde eſt acſi illud quod non probatur, nõ*
eſſet, & qui non probat iure carere dicitur.
5 *Productio ſtatuti non eſt neceſſaria coram iudice loci vbi ſtatutũ*
viget, ſecus coram iudice appellationis.
6 *Variatio coram iudice incompetenti non nocet.*
7 *Pars non poteſt confitendo facere delictum, vbi delictum nõ eſt,*
puta ſi quis fatetur ſe commiſiſſe furtum in re qua ſua ſit.
idem ſi quis fatetur feciſſe contractus vſurarios niſi aliter
de vſuris appareat.
Statutum non poteſt facere contractum vſurarium, qui vere
vſurarius non ſit, ibid. nu. 7.
8 *Vſura non præſumitur in foro contentioſo, immo in dubio cõtra-*
ctus debet iudicari licitus, niſi quis ſolitus ſit fœnerari.
9 *Vſura non dicitur, fructus ante tempus emere.*

CONSILIVM XLIII.

¶ Pro nobili Hugone Boniparis theſaurario generali patriæ Pro
uinciæ, contra Lazarum Guigonis, & Honoratum Franciſci.

Diuino

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Cogitur
nobilis Hugo Boniparis dominus de Maygnan
infeſtus eſſe ſcripta ſcriptis cumulando, ſed ve
nia dignus videtur. Nam honoris & famæ cau-
ſam tuetur. Nõ vt fides habenda verbis enuncia
tiuis ſnlæ ꝙ fuerit condemnatus vſurarum no-
mine ob eius variationes, niſi aliter conſtet ex actis. ca. quoniam
1 contra falſam, de probat. Immo † ne ipſi quidem principi fides
haberetur atteſtanti ſuper crimine alterius ꝙ alter ſeu talis cri-
men commiſerit. Card. in conſi. 128. in prin. Soc. in conſi. 127. li.
2. Deci. in conſil. 410. col. 2. ad fin. & de verbis iudicis ex quibus
ſententia eius iuſtificatur, ꝙ credi eis non debet, tradit Socin. in
conſi. 47. col. 3. poſt med. lib. 4. ideo dicit Bal. in conſi. 402. lib. 1.
ꝙ aſſertio iudicis factum partium non probat. & licèt in parla-
mento ſint plures iudices, eorum tamen aſſertioni ſine iuramen
to credendum non videtur. l. iuſiurandi. C. de teſti. quod locum
obtinet etiam in religioſis. c. tuis, de teſtib. idem in Epiſcopo. c.
fi. de iura. cal. Idem in Cardinali. glo. in c. cum olim, el 1. in ver-
bo fratrum. & ibi Abb. de priui. & idem Abb. in ca. nuper, de te-
ſtib. ideo doc. dicentes credi aſſertioni plurium iudicum, intelli
guntur & loquuntur quando vt teſtes iurati deponunt. Bart. in l.
ne in arbitris. C. de arbitris. Pau. de Caſt. in conſi. 464. Viſo laudo
& arbitramento. col. 2. ver. item non obſtat ꝙ dicti arbitri. lib. 1.
Alex. in conſi. 16. ad fi. lib. 3. in conſi. 192. col. 5. ver. & ꝙ non ſte-
tur. lib. 6. & in conſi. 21. col. 1. lib. 7. Ex alio credi non debet aſſer
2 tioni de qua in dicta ſententia, quia † in caſibus in quibus credi-
tur dicto iudicis, intelligitur dummodò iudex in ſpecie quid ex
primat. Aret. in conſi. 68. col. pe. ver. præterea poſito. Pro quo fa-
cit quod ſcribit Pau. de Ca. in conſi. 139. Pro declaratione. col. 2.
poſt med. ver. præterea inſtrumentum tranſactionis. li. 1. vbi ꝙ in
caſibus in quibus creditur verbis enunciatiuis intelligitur quãdo in
ſpecie quid enunciatur, non ſi in genere. Ideo neceſſe fuiſſet ex-
primi in ſententia ſpeciem variationis quomodo & qualiter va
riauerit ipſe Boniparis, quod factum non fuit, ſed ſimpliciter dictũ
attentis variationibus, quæ verba, vt ſunt generalia, ita obſcurita
tem pariunt. l. in tradendis. ff. commu. prædio l. certum. ff. ſi cert.
peta. l. cum Stichus. ff. de ſolutio. l. ita fidei. ff. de iure fiſci. Poteſt
† enim fieri ꝙ illæ variationes eſſent circa aliqua accidentia nõ
3 ſubſtantiam actus, quo caſu non nocerent. Alex. in conſi. 115. co.
fi. ver. item non obſtat ſi dicatur. lib. 2. Aret. in conſi. 60. col. fi. Fa
cit quod dicimus non nocere falſitatem circa acceſſoria, dum-
modò in ipſa ſubſtantia ſit veritas. Ant. de But. in c. exhibita, de
iud. cum ſi. quæ Dec. cumulat in c. licet cauſam, col. 15. de proba
tio. & in conſil. 142. colu. 2. Rurſus fieri poteſt ꝙ eſſet variatio in
verbis narratiuis, & ꝙ circa concluſionem nulla eſſet varietas
quo caſu ſine dubio non nocet variatio. Bal. in conſil. 20. Super
primo puncto quæritur an relictum. col. 1. circa med. lib. 5. Itaq;
curia hæc Magnifica Grationopolis in cauſa appellationis non
poteſt ſe fundare in aliquibus variationib. de quibus non appa-
ret, quia ſcire non põt an eſſent ſufficientes ad condemnationẽ
4 vel non, & cũ de eis non † conſtet perinde eſt ac ſi nullæ omnino
eſſent. l. in lege. ff. de contrah. emp. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tu-
tela. c. ſolennitas, el. 1. de conſecr. diſt. 1. ideo qui non probat, dr̃
carere iure. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. l. quidam ta-
bularum. ff. de furt. quæ iura ad hoc propoſitum citat Bal. in cõ
ſi. 67. quia ex facto. co. 2. circa med. li. 3. & poſito ꝙ iſtæ variatio
nes notoriæ fuiſſent primis iudicibus, hoc nihil releuat niſi pro
bentur & de eis appareat coram iudicibus, appellationis ſeu e-
5 uocationis cauſæ, nam † videmus ꝙ primus iudex poteſt iudica-
re ex ſtatuto loci non producto, quia in loco habetur pro lege
ſcripta, ideo eius productio non eſt neceſſaria, & tamen coram
iudice appellationis fieri fides debet de tali ſtatuto, ſuper quo
fundata eſt ſentẽtia primi iudicis, alias iudex appellationis om
nia reuocabit, niſi etiam iudex appellationis eſſet in loco ſtatu-
ti, adeò ꝙ ſcientiam illius præſumeretur habere iuxta doctr. Bar
to. & doct. in l. omnes populi. col. pen. ad fi. de iuſti. & iur. Bal. in
conſi. 238. Ad veritatem, col. 1. in fi. lib. 1. Alex. in conſi. 37. in 2. du
bio. lib. 2. Iaſ. in l. cum prolatis, col. 2. ff. de re iud. Deci. in c. 1. col.
36. ver. vltimò notandum eſt, de probat. ubi limitat, & dicit Bal.
in conſi. 250. Viſo iſto proceſſu. col. 1. lib. 4. ꝙ non ſufficit aliquid
productum eſſe coram iudice a quo niſi illud producatur corã
iudice appellationis per tex. in §. illud, in Authen. de his qui in-
gred. ad appellan. ibi, dum dicit victores non alias potiantur ſen-
tentijs niſi eas rectè ſe habere monſtrauerint. ¶ Præterea, vbi de
variatione aliqua conſtare poſſet, illa facta eſſet coram iudice
incompetenti de cuius delegatione quo ad diffinitionem cauſa
rum non conſtat. & præſupponitur in facto, ꝙ eius mandatum
6 pertinebat ſolum ad reformationem illius curiæ, ideo † talis ua-
riatio coram iudice incompetenti nocere non debet. Bal. in con
ſi. 410. in cauſa & quæſtione Antonij. col. 1. lib. 2. latè Moder. c. at
7 ſi clerici, in princ. de iud. ¶ Poſtremò † non eſt in poteſtate partis
facere delictum ubi delictum non eſt. Ideo ſi quis fateatur ſe fur
tum commiſiſſe in re quæ ſua probetur, talis confeſſio nihil no-
cet, quia rei ſuæ furtum non committitur. Rom. in conſ. 113. pro
deciſione, col. 2. uer. quinimmo. idem euidenter Ang. in conſ. 22.
ad fi. & in conſi. 403. ideo ſi contractus ſit permiſſus de iure com
muni, confeſſio partis non poteſt iuris diſpoſitionem immuta-
re & eum uſurarium efficere. l. ornamentorum. ff. de auro & ar-
gen. leg. & in terminis ꝙ confeſſio ſuper uſuris non præiudicet,
niſi aliter appareat de ueritate uſurarum, tradit Bal. in conſilio
98. Bethonus de Couo. lib. 1. quod eſt repetitum in conſi. 383. li.
5. allegat Fed. de Senis. Alibi ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 31. Cla
rum uidetur. col. 1. lib. 1. ꝙ ſi quis mandet reſtitui uſuras quas ap
parebit eum extorſiſſe, non præiudicat talis confeſſio niſi uſura
rum ueritas aliter probetur. Amplius dico ꝙ nec ſtatutum po-
teſt facere ut contractus dicatur uſurarius ex aliquo facto qui
uerè uſurarius non ſit. Pau. de Caſt. in conſi. 210. V. ſis & ponde-
ratis omnibus. col. 1. ad fi. lib. 2. Corn. in conſi. 318. col. pen. libr.
1. no. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ubi Dec. col. 16. de conſtit. ¶ Itaq;
Magnifici domini ad ipſos contractus reſpiciant an uſuras ſo-
nent uel non, & ſic ad rei ueritatem non ad uariationes aliquas
8 ea quibus contractus alioquin bonus malus iudicari nõ poteſt.
Conſidero † etiam in fauorem domini theſaurarij, ꝙ ubi ſumus
in foro contentioſo allegans uſuram tenetur probare, quia in
dubio illa non præſumitur. Bal. in conſi. 39. proponitur quòd ce
lebratus. in fi. & in conſi. 210. Quęritur de tali caſu. libr. 3. ubi ẽt
ꝙ contractus qui poteſt interpretari in bonam partem in mala
iudicari non debet per l. ſi ea pactione. C. de uſuris, licèt in foro
conſcientiæ opinio eligi debeat in dubio quę animę ſit tutior,
ideo quoad animam in dubio iudicabitur contractus uſurarius.
Bal. in conſi. 453. Committere. in fi. lib. 3. In foro autem conten-
tioſo donec probetur de uſuris ſtandum eſt formę contractus.
c. in ciuitate, de vſuris. Abb. in conſi. 15. in fi. & in conſ. 99. col. 2.
lib. 1. niſi quis ſolitus eſſet fœnerari, quia tunc in dubio iudica-
9 retur cõtractus vſurarius. Dec. in l. rogaſti. §. ſi tibi. in fin. ff. ſi cer.
pe. Sed forma contractus uſuram non ſapit, quia † non dicitur
vſura fructus aliquos ante tempus emere, ut late deduxerunt
domini conſulentes, quibus addo Bal. in conſilio 77. Inquiſitio.
lib. 3. quod tamen intelligo niſi fiat emptio viliori pretio, iuxta
no. in c. nauiganti, & in c. in ciuitate, de vſur. ¶ Illud etiam ma-
gnopere aduertendum eſt quòd dicitur fuiſſe deductam conſue
tudinem fœnerandi contra dominum theſaurarium, & tamen
probatam non fuiſſe, in qua re calumnia patris non probantis
clariſſime oſtenditur. Bartol. in l. 1. in princi. ff. ad Turpillia. &
cum non probetur conſuetudo fœnerandi, ſed bona fama ip-
ſius theſaurarij, & quòd tales contractus ſoliti ſunt exerceri ſine
dubio concludendum uidetur talem contractum non dici uſu-
rarium iuxta latiſſime allegata per dominos aduocatos Aquen-
ſes, & ita concludendum puto in fauorem domini theſaurarij
ſaluo tamen iudicio curię huius ſupremæ cui me ſubijcio. Gra-
tionopoli. 16. Aprilis. 1540. & ita fuit iudicatum. Aymo Crauetta
de Sauliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Metus arguitur ex minis habito reſpectu ad qualitatem perſo-
na minantes.*
2 *Metus reuerentialis ſufficit præcedentibus minis vel verberib.*
3 *Metus arguitur ex vultu terribili alicuius potentis.*
4 *Metus arguitur quando quis remittit iura ſua.*
5 *Metus probatur per locum a veriſimili.*
6 *Metus arguitur ex eo quod non eſſet quis in libertate ad arbi-
trium faciendi.*
7 *Metus arguitur ob periculum amiſſionis honoris.*
8 *Metus probatio multum adiuuatur ex eo quod de metu prote-
ſtatus quis fuit.*
9 *Metus probatur ex euentu ſecuto quando ita actum eſt prout
minatus quis fuerat.*

CONSILIVM FLIX.

¶Pro nobili Hugone Bonipatis theſaurario generali patriç Pro
uinciæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quia
poſſet dubitari in cauſa nobilis B. q̃ cẽſea
tur confeſſus crimen vſurarum tranſigẽdo
cum fideiuſſore, cuius bona data fuerãt in
ſolutum pro debito principalis. Rñdeo ad
iſtã tranſactionem q̃ facta fuit per metum,
qui metus p̃obat̃ multis modis. Primo ex
1 minis† dñi P. qui minatus fuit ipſi dño B. q̃
niſi tranſigeret, omnia eius inſtrũa in publico lacerarentur, & cõ
tractus vſurarij pronunciarentur, qui metus verborũ excuſat. gl.
in c. fuerũt. 7. di. & in c. cum dilectus, quod met. cau. Deci. in c. 1.
col. 2. de offi. dele. q̃ ſine dubio ſufficioot ſola verba aut ſolæ mĩ
næ habito reſpectu ad qualitatem perſonæ minantis, an eſſet cõ
ſuctus per iniuriam aut iniuſtitiam quid agere. Abb. in d. ca. 1. &
in conſi. 3. col. 6. in 6. q. lib. 2. per gl. no. in c. pe. quod met. cau. Cõ
ſtat aũt pleraq; tunc temporis geſta fuiſſe per iniuriam vt plenè
deduxit per exempla Dñs aduocatus ipſius B. Pro hoc adduco
quod ſcribit Bellamera in conſ. 9. col. 5. vbi q̃ tribus concurren-
tibus minæ inducunt iuſtũ metum. Primò q̃ periculum commi
natũ ſit magnũ, puta de perſona vel bonis. Secũdò q̃ pſona mi
nans damnum veriſimiliter poſſit inferre, cui reſiſti non poſſit.
3. q̃ minans ſolitus ſit minas exequi. quæ omnia hic concurrunt,
poteſtas. n. minantis nota eſt, periculum cõminatum grauius eſ-
ſe non poterat, quia de honore agebatur, immo ex ſolis minis
mortis potentioris induci videtur iuſtus metus, gl. in l. 3. ff. quib.
ex cau. maior. Ioan. And. in c. ſi verò, de iureiu. refert & ſequitur
Gemi. in conſ. 152. ſed minæ amiſſionis honoris æquipollẽt mi-
nis mortis. ¶Secundò probatur metus ex eo quod dicunt† doc.
2 ſufficere metum reuerentialem præcedentibus minis vel verbe
ribus. Phil. in c. quamuis. in 3. no de pac. lib. 6. Alex. l. ſi cum do-
tem. §. eo autem tempore. col. 3. ff. ſol. mat. Are. in conſi. 24. col. 3.
ver. videamus modo. Si ſufficit ſolus metus reuerentialis maio-
ris puta patris fratris aut patrui minis præcedentibus, quantò
magis ſufficiet reuerentia vnius P. tantam poteſtatem obtinen-
tis. Pro hoc quod ſcribit Ancha. in conſil. 560. In quæſtione quæ
vertitur inter nobilem virum. col. fin. circa med. vbi q̃ præſumi-
tur metus reuerentialis in ſubditis qui non exegerunt collectas
3 a domino. ¶Tertiò† arguitur metus ex vultu terribili ipſius do-
mini P. qui oſtendebat & oſtendit contra ipſum dominum T. vt
mihi propoſuit, quia teſtes non vidi, Bal. in ca. 1. iniuria, de pace
iura. fir. Ang. in l. qui in aliena. §. ſi. ff. de acq. hære. Iaſ. in l. de pu-
pillo. §. ſi quis ipſi prætori, col. 7. in 5. q. Bart. ff. de oper. no. nunc.
4 Deci. in d. c. 1. col. 5. de offi. dele. Quartò† arguitur iſta tranſactio
facta per metum quia B. remiſit bona ad ſe pertinentia ex titu-
lo dationis in ſolutum. Non enim præſumitur q̃ ſponte quis re
nunciet iura ſua. ita metum arguit tex. vbi doc. in ca. ſollicite, de
reſti. ſpol. vbi quando ſpolians renunciat ius ſuum, præſumitur
per metum id facere, & in terminis ita impreſſionem officialis
arguit Ang. in conſi. 518. Viſa narratione facti. col. 5. verſ. 5. pro-
batur. Aret. in d. conſi. 24. col. 2. verſi. videamus modo. ¶Pro quo
5 † facit quod Bal. ſcribit in conſi. 364. quia quæſtio. col. 1. in ſi. lib.
3. vbi quòd metus probatur per locum a veriſimilibus allegat
Io. And. in c. bonæ. de appellat. ſed non eſt veriſimile quòd credi
tor cui debitum ſolutum eſt, velit a ſolutione diſcedere & illud
ex integro petere litibus ac iudicijs ſe vexando. Quæ veriſimili-
tudo ex alio deducitur, quia non ſolum remiſſa fuerunt bona
data in ſolidum, ſed etiam de proprio ſoluit creditor fideiuſſori
debitoris florenos centum. Profectò neceſſe eſt dicere inductũ
fuiſſe B. metu aliquo ad ita faciendum ſi non eum omnibus mo
6 dis fatuum arbitrari velimus. ¶Quintò †arguitur metus, quia B.
non erat in libertate faciendi defenſiones, nam cum cauſa ad
ius inſtructa non eſſet & vellet proponere ac probare de innocẽ
tia obiecti criminis vſurarum id facere non potuit. ideo videns
ſibi negatam libertatem proponendi & probandi iura ſua ſecũ-
dum ſolitum morem, coactus fuit ad tranſactionem venire. arg.
l. qui in carcere. ff. quod met. cauſ. & quod Bald. ſcribit in conſil.
217. Præmittendum eſt ad euidentiam quòd quando in libello.
lib. 3. & in conſi. 364. Quia quæſtio. col. 1. eodem libr. ¶Sextò ar-
guitur metus quia niſi fieret tranſactio periculum imminebat
7 †ſed amiſſionis honoris & famæ ipſius B. ex illis verbis minaci-
bus de pronunciando contractus vſurarios & lacerandis inſtru
mentis in propatulo, quod periculum æquiparatur amiſſioni vi
tæ. l. inſta. ff. de man. vind. l. iſti quidem, in ſi. quod met. cauſ. Nec
bene pro toto fama venditur auro. l. quiſquis. C. de poſtulat. Bal.
in conſil. 382. In quæſtione. m. col. 2. libr. 5. Delectari enim debe-
mus in odore bonæ famæ. c. licet in beato Petro. de accuſation.
& diuinitus eligibilius eſt mori quàm vilipẽdi. vnde Apoſtolus,
Expedit magis mori quàm vt gloriam meam quis euacuet, re-
fert Bal. in conſi. 212. Viſis actis. col. 1. in ſi. lib. 4. & dicit Eccle. c.
41. Curam habe de bono nomine, quia magis perſeuerabit tibi
quàm mille theſauri magni pretioſi. refert Old. in conſi. 93. Ma-
8 giſter ordinis. colu. 5. circa med. ¶Septimò† multum faitem ad-
iuuatur probatio metus ex proteſtatione facta per ipſum B. q̃
per metum ita tranſigeret etiam quòd clandeſtinè proteſtatus
ſit, iuxta not. in d. l. qui in aliena. §. ſi. ff. de acq. hære. Bal. in conſil.
165. ad ſi. lib. 2. Soc. in conſi. 263. col. 4. poſt med. lib. 2. & in con-
ſil. 27. col. fin. lib. 3. ubi amplius uoluit quòd ſufficiat talis prote-
ſtatio. Sed hoc non placet quòd proteſtatio clandeſtina ſufficiat
ad probationem metus. Bar. Pau. & doc. in d. l. qui in alieno. §. ſi.
ff. de acq. hære. Ang. in conſi. 518. Viſa narratione. col. 2. uerſic. 3.
quia tempore compromiſſi. Alexand. in conſil. 26. libr. 3. Deci.
in l. in omnibus cauſis. ff. de regulis iuris. De qua tamen materia
clandeſtinæ & apertæ proteſtationis latius dico in conſil. pro
Magnifica domina Anna de Arianis contra Magnific. domin.
9 Bonifacium de Salucijs. ¶Octauò probatur metus † arguendo
ab euentu ſecuto, quia ſecutum fuit quod timebat B. quia licèt
tranſegerit ob minas illatas, pronunciatio tamen facta eſt plus
ſatis ignominioſa q̃ contractus eſſent uſurarij, & condemnatur
ipſe B. erga fiſcũ. Profectò talis pronunciatio ſecutè demonſtrat
an haberet animum ipſe dominus P. minator faciendi quod uer
bis minacibus iactabat ſe facturum ſi non tranſactio fieret. Exi-
tus enim acta probat. in prima conſtitutione digeſtorum. in ſi. l.
qui res, in 1. 2. & 3. reſpõ. ff. de ſolu. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœ.
l. iure noſtro. §. ſi. ibi, euentus iudicatæ rei declarabit. ff. de teſta.
tutel. l. quædam. ff. de reb. dub. l. rem non nouam. C. de iud. nam
qñ finis eſt malus, eius prærordinatio præſumitur doloſa. l. ſi quis
adulterij. C. de adulte. & quod per hanc regulam pulchrè deci
dit Old. in conſi. 22. Ad quæſtionem. Bal. in conſil. 515. q̃ proce-
dit. lib. 4. Gratianopoli. 19. Aprilis. 1540. Aymo Crauetta de Sa-
uiliano doctor utriuſq; iuris.

SVMMARIVM.

1 *Legitima & Trebellianica quas detrahit filius grauatus ſub
conditione abſorbent dimidiam totius hæreditatis. & quid ſi
legitima aſcendit ad dimidiam, an etiam Trebellianica de
trahi poſſit.*

CONSILIVM L.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. A-
lias reſpondi & reſpondeo impræſentiarũ
nobili Ludouicæ de Auriaco q̃ legitima
1 †& Trebellianica quas detrahit filius gra-
uatus ſub conditione abſorbent dimidiã
totius hæreditatis, nam legitima abſorbet
quatuor vncias de duodecim, quia ad mi-
nus eſt triens ſecundum iura nouiſſima, iu
xta tex. in auth. nouiſſima. C. de inoff. teſt. Et ſic ſuperſunt octo
vnciæ ex quibus detrahitur quarta Trebellianica quæ eſt duarũ
vnciarum, quæ duæ vnciæ quartæ Trebellianicæ cum alijs qua-
tuor vncijs pro legitima faciunt dimidiam partem totius hære
ditatis. & miror fieri dubitationem ſuper hoc. & vltra rationem
naturalẽ ne authoritates deeſſe videantur, ita tenent & declarãt
Ang. in conſ. 125. ſubſtitutiones. in ſi. & in conſ. 317. Teſtator de
Verona. in ſi. Alex. in conſi. 68. lib. 4. Dec. in conſi. 203. col. 3. in ſi.
verſic. & hoc ſaltem in caſu iſto in conſi. 528. colum. 2. circa fin.
verſi. hæredes tamen ex eius perſona in conſi. 236. colum. 4. cla-
rius. Idem Dec. in conſi 599. colum. 2. verſ. ſecunda concluſio. &
in conſi. 419. colum. 1. & in l. cum proponas. 1. col. 5. in 5. not. C.
de pact. Iaſ. in l. Centurio, in princ. ff. de vulga. & pupil. Et ita te-
nendum eſt de iure, in qua re neminem legi diſcrepantem. Sed
dubiũ eſt an legitima & Trebellianica quas detrahit filius gra-
uatus ſub conditione excedere poſſint dimidiam hereditatis in
caſu quo legitima eſt ſemis pro numero liberorũ vltra quatuor
illum caſum habui de facto in cauſa Magnifici dñi Clarimõtis

primi Baronis Dalphinatus tēpore quo Magnificus dñs Aymarus Riualius erat in arce ſancti Iotij cum ſex aduocatis ipſarum partium, & eorum eo tanquam arbitratore contra aduocatos partis aduerſæ allegaui Bal. in conſ. 94. Punctus qõois. libr. 2. vbi voluit φ qñ legitima aſcendit ad dimidiam partem hęreditatis, filius grauatus ſolum detrahit legitimam ne plus habeat rogatus quàm honoratus. De qua deciſione dñi aduocati partis aduerſæ cęperunt ridere, dicentes communem opin. eſſe in contrarium, & præfatus dñs Riualius arbitris ſemotis interrogauit me quid ſentirem ſuper illo dicto Bal. in conſcientia. Reſpondi φ ex fide bona neminem alium legeram qui id in ſpē tangeret. Tandem cauſa illa vtcunque ardua tranſacta fuit opera memorati domini Rinal. iuriſconſulti ſapientiſſimi & ſenatoris regij ſplēdidiſſimi, ipſis etiam aduocatis non pertinacibus, in qua tranſactione ratio habita non eſt illius Bal. opinionis, & contra eū ſentire vr̄ Old. in conſ. 172. in fi. Curt. ſenior in conſi. 52. col. 10. in fi. ver. & nihil omittatur in conſi. 76. col. 4. in fi. verſi. ſed quid plus. clarius Ang. in conſi. 307. Teſtator, in fin. vbi Ange. φ legitima & trebellianica punctualiter faciunt dimidiam portionis delatæ hæredibus grauatæ. & ſic licèt tota legitima omnium hæredum faciat dimidiam, tamen vult Angel. φ legitima & trebellianica ſingulorum faciat dimidiam portionis eorum ſingulis delatæ. Sed pro Bal. tenere videtur Alex. in conſi. 68. col. 1. vec. ſed inſpecta. lib. 4. Dec. in conſi. 228. circa fi. nam in caſu Alex. & Deci. numerus liberorum excedebat quatuor, & tamen dicunt detrahi dimidiam per filium grauatum ſi caſus iterum accideret latius ac profundius cogitarem, ſatis ſit in præſentiarum occaſionem tribuiſſe latius meditandi in caſu ſatis nouo & difficili. Gratianopoli. 21. Aprilis. 1540. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter virum & vxorem ante contractum matrimonium valet, quando fit in compenſationem ætatis, puta quia mulier annoſa donat iuueni quod qualiter intelligatur late hic & ſubtiliter declaratur.*

2 *Mens veriſimilis contrahentium attendi debet in donatione.*

3 *Maritus ſtipulans ſibi alimenta cenſetur ſtipulatus etiam pro vxore ratione vnitatis & affectionis.*

4 *Reſtringi debent verba etiam præciſa ſecundum mentem diſponentium.*

5 *Donator tenetur alere donatarium inopem.*

CONSILIVM LI.

¶Pro Claudia Martinetæ de loco Vignacij patriæ Dalphinatus.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Proponitur in facto φ Claudia Martinetæ de loco Vignacij donauit Ioanni Bergerandi eius futuro marito & contemplatione matrimonij attenta & conſiderata iuuenili ætate & perſonæ qualitate præfati Ioannis Bergerandi tres partes de quatuor omnium bonorum ſuorum, deinde φ deceſſit pręfatus Ioannes Bergerādi donatarius. Quo defuncto ipſa Claudia Martinetæ egit coram ordinario Magnificæ dominæ Vignacij ad reuocationem dictæ donationis. Tandem iudex ordinarius adhibito conſilio duorum aſſeſſorum reuocauit ſiu nullam pronunciauit dictam donationem, & condemnauit Iacobum Bergerandi fratrem & hæredem dicti donatarij ad reſtituendum ipſi mulieri bona prædicta donata. Quæritur, modo bene an malè fuerit pronunciatum? Videretur dicendum prima fronte mala fuiſ-
1 ſe pronunciatum, quia licèt † donatio inter maritum & vxorem ſit prohibita etiam ante perfectum matrimonium quando confertur in tempus conſummati matrimonij. l. 4. C. de donat. ante nup. cum concord. in glo. alleg. tamen iſtud non procedit quando fit talis donatio ex cauſa alicuius remunerationis, puta quia mulier annoſa donat viro iuueni in compenſationem ætatis prout in caſu noſtro Barr. & doct. in l. ſi diuortio. ff. de verb. obli. pec teat. in l. quòd autem. §. ſi vir. ff. de donat. inter virum & vxor. l. ſi voluntate. C. de dot. promiſ. Pau. de Caſt. in conſi. 383. Circa primum, quo quæritur an dicta confeſsio. col. 1. ad fi. ver. tertius caſus. lib. 2. Dec. in conſi. 132. col. 2. poſt med. verſ. accedit etiam φ donatio. ¶Sed præmiſsis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, φ immo bene fuerit pronunciatū. Et quia tota difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria ſupra allegata. reſpondeo, & dico φ donatio remuneratoria inter virum & vxorem, non indiſtinctè & omnino ualet, ſed cum diſtinctione, & modificatione, de qua in l. cum hic ſtatus. §. ait oratio. ff. de donat. inter vir. & vxor. qui text. declarat text. præcedentem in d. l. quòd autem. §. ſi vir. ſecundum gloſ. ibi. Pro quorum iurium intelligentia & faciliori declaratione conſidero aliquos caſus. Primus caſus eſt, quando poſt factam donationem remuneratoriam vterque coniunx eſt factus locupletior & cōſeruauit bona donata nec ea conſumpta ſunt, & iſte caſus eſt clarus, quia ſemper valet donatio remuneratoria, nec reuocari poteſt ſiue ſoluatur matrimonium per mortem, ſiue per diuortium. Secundus caſus eſt, quando facta tali donatione remuneratoria alter coniugum conſeruauit bona ſibi donata, & ſic factus eſt locupletior, alter verò conſumpſit. Et iſto caſu talis donatio remuneratoria non omnino & indiſtinctè valet in fauorem eius, qui cōſeruauit & locupletior factus eſt, ſed diſtinguitur, quia aut ſoluitur matrimonium morte aut diuortio, ſi diuortio, valet talis donatio remuneratoria, nec poteſt aliquo modo reuocari, nam ſi ille qui conſumpſit, repeteret ab altero qui factus eſt locupletior, poſſet alter conuentus aut eius hæres obijcere exceptionē compenſationis de bonis donatis ipſi repetenti & conſumptis. Et iſte eſt caſus in d. §. ſi vir. aut matrimonium ſoluitur per mortem, & tunc diſtinguitur, aut ille qui conſumpſit bona ſibi donata præmoritur ei qui locupletior factus eſt, & bona ſibi donata conſeruauit, & iſto caſu ualet omnino donatio nec reuocari poteſt tanquam plenè confirmata per mortem conſumentis. Aut præmoritur is qui locupletior factus eſt, & bona donata non cōſumpſit, & iſto caſu non ualet donatio in fauorem iſtius locupletioris ſeu eius hæredū, immo ille qui conſumpſit, repetit bona dotata ab hæredibus eius, qui locupletior factus eſt, iſte eſt caſus in d. § φ ait oratio, ubi gloſ. aſsignat rationem diuerſitatis an ſoluatur matrimonium morte uel diuortio. ¶ Ex quibus iuribus ita declaratis iunctis eorum gloſſis infertur neceſſariò quòd donatio remuneratoria ſecuta conſumptione ex parte alterius coniugum æquiparatur ſimplici donationi non remuneratoriæ factę inter coniuges, & in tali donatione remuneratoria quando alter coniugum conſumpſit bona donata, locum habet oratio Antonini Imperatoris, per quam donationes ſimplices inter uirum & uxorem morte confirmantur. Ideo ſicut donatio ſimplex inter vir. & vxo. non ualet, ſed cōfirmatur morte donatoris, ita talis donatio remuneratoria ſtante cōſumptione, non ualet in perſonam alterius coniugis non conſumentis ſeu qui non conſumpſit niſi præmortuo coniuge conſumente. ¶Modò inferendo ad propoſitum, dico φ ſumus in terminis d. §. φ ait oratio. Nam in caſu noſtro iſta donatio fuit reciproca & remuneratoria quia uxor donauit bona, maritus autem iuuētutem ſuam. Rurſus uxor quæ donauit conſumpſit bona donata, id eſt iuuentutem ma[?]in quam perdidit, maritus autem factus eſt locupletior, nec bona donata conſumpſit, ideo præmortuo ipſo marito donatario, donatio uidetur nulla & inualida. ad cuius confirmationem opus uidebatur morte uxoris quæ conſumpſit ex forma & tenore dictæ orationis diui Antonini Imperatoris. ¶Amplius ille tex. in d. §. φ ait oratio, loqui uidetur in caſu magis dubitabili quàm ſit caſus noſter, nam ibi præſupponitur facta cōſumptio generaliter & indefinitè, ſiue per culpam conſumentis ſiue ceſſante culpa, ita vult tex. in ſui generalitate. l. de pretio. ff. de publicia. l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præſt. itaq; vult tex. φ licèt alter coniugum cōſumpſerit bona ſibi donata facto & culpa ſui, poſſit tn̄ repetere bona donata alteri coniugi exiſtentia & non conſumpta, nec ualeat talis donatio in perſonā eius qui non cōſumpſit, ſed tn̄ morte confirmetur. i. præmoriente eo qui conſumpſit. Quantò magis repetitioni bonorum donatorū locus debet eſſe in caſu noſtro, ubi ſecuta fuit cōſumptio ceſſante omni culpa ipſius uxoris, ſed per caſum fortuitū. i. per mortem ipſius mariti. ¶ Conſidero etiam in fauorem illius miſerabilis mulieris,
2 † φ in tali donatione attendi & inſpici debet mens ueriſimilis ipſorum ɔ̄hentiū. l. in cōuentionibus. ff. de verbo. ſig. l. fi. C. quæ res pig. obli. poſ. glo. in l. in uenditione, in fi. ff. cōt. a præd. & in l. blanditus. C. de fideiuſ. ſed uoluntas ueriſimilis ɔ̄hentium fuit ut fieret talis donatio, quia exiſtimabant φ ipſa uxor antiquior præmoreretur ſm̄ naturæ curſum, ideo uerba donationis ſimpliciter concepta fuerunt, ſi autem cogitatus fuiſſet caſus poſtea ſecutus. i. φ vxor ſuperuiueret, cui dubium φ talem donationem

vxor non feciſſet, quia certiſſimũ erat ꝙ noluiſſet hoſtiatim mẽdicare in ætate adeo ſenili & deſecta, quinimmo nec ipſe quidẽ maritus veriſimiliter tantã calamitatẽ paſſurus fuerat, cũ iſtud cederet in turpitudinẽ & dedecus tranſacti matrimonij. l. vnum
3 ex familia. §. pen. ff. de leg. 2. Bene facit† quod ſcribit Old. in conſil. 95. ex Forma. col. 2. in fi. ver. veriſimilitudo etiam. vbi ꝙ maritus ſtipulans ſibi alimenta, cenſetur ſtipulatus etiam pro vxore ratione vnitatis coniunctionis & affectionis, quæ eſt inter maritum & vxorem. Contra Old. tamen facit Calde. in conſi. 3. circa fi. in tit. de teſta. vbi ꝙ obligatus alimentare aliquem, non tenetur alere eius vxorem, quia ſunt duæ perſonæ diſtinctæ, ſimiliter contra Old. videtur facere Corn. in conſi. 128. ad fi. lib. 3. vbi priuilegium ſocij ne teneatur vltra quàm facere poſſit, non extenditur ad eius vxorem nec liberos ut fiat deductio eius quod eſt neceſſarium pro uictu uxoris & liberorum, ratio tamen Oldra. multum ſtringit ad deciſionem caſus noſtri. Præterea Old. allegat pro ſe glo. in c. admonere. 33. q. 2. cuius glo. authoritas quanta ſit, nemo eſt qui neſciat, illam etiam gl. refert & ſequitur Crotus in l. ſi conſtante, in prin. col. pen. circa med. ff. ſol. mat. in 2. lectura. Glo. tamen loquitur in eo qui excipit aut reſeruat alimenta ſibi, ꝙ videtur etiam reſeruare pro uxore & liberis, quæ reſeruatio uidetur fauorabilior quàm noua acquiſitio. arg. l. per retẽtionem. C. de uſur. & ſic non uidetur bonum arg. de reſeruatione ad ſtipulationem, cum in reſeruatione non agatur de alium obligando. & contra Old. uidetur tex. ratione ſui in l. cæterum. §. mulieri. ff. de vſu & habi. & in l. ſi ſtipulatus fuero per te non fieri quominus. ff. de verb. obl. ubi ſi legetur aut promittatur habitatio uiro, debetur etiam uxori ne inducatur ſeparatio inter coniuges & careat uir matrimonio, ergo ſecus ubi ceſſat iſta ratio ſeparationis. ſimiliter ne inducatur ſeparatio, ſaluuſcõductus conceſſus marito trahitur ad uxorem. Bal. in conſi. 414. Conceſſus. lib. 5. de quo per Iaſ. in l. non tantum, col. 1. & 2. ff. de re iudi. Conſiderandum tamen videtur in hac materia an agatur de præiudicio tertij. Proinde non eſt ueriſimile ꝙ intellexerit maritus ut uxor mendicaret caſu iſto adueniente, igitur interpretari debet iſta donatio ex ueriſimili mente ipſorum contrahentiũ. glo. & Bal. in l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. & poſito ꝙ † iſta uerba dona
4 tionis ſint ſimplicia & præciſa, reſtringi tamen debent ſm mentẽ ipſorum diſponentium. Pau. de Caſt. in conſi. 332. Viſo teſtamento Michaelis. col. 1. circa med. lib. 1. per l. cum quæſtio. in fi. C. de lega. l. ſi ſtipulatus ſum decem. ff. de uerb. obl. & glo. in l. 3. §. in amittenda. ff. de acq. poſſ. ¶ Illud in omnem euentum certũ
5 eſt, ꝙ † teneatur donator ſeu eius hæres alere donatarium inopẽ. glo. in l. fin. C. de reuo. don. a cuius authoritate in deciſiuis dicit recedendum non eſſe. Corne. in conſi. 120. libr. 1. Gratiopoli 15. Aprilis. 1540. quo tempore ocium erat aduocatis ab agẽdis cauſis ob mutatum ſtylum iudiciorum per uniuerſum Delphinatum ſecundum regias conſtitutiones nouiſſimè promulgatas. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non ſuccedendo ſine iuramento an valeat.*
2 *Interpretatio in dubio fieri debet vt actus valeat, & princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis quando alias actus nõ valeret.*
3 *Præſumitur præceſſiſſe quod eſt poſterius in ordine vt actus valeat, & ſententia arguitur diffinitiua vel interlocutoria prout melius valere poteſt.*
4 *Donatio iudicatur inter viuos vel cauſa mortis, prout melius valere poteſt, immo ſi verba donationis ſonent inter viuos, ſi tamen vt inter viuos valere non poteſt, ſed ſolum vt donatio cauſa mortis, valebit vt donatio cauſa mortis.*
5 *Vſufructuarius cedens alicui vſumfructum intelligitur ceſſiſſe commoditatem ipſius vſusfructus, non ius vſusfructus vt ceſſio valeat & a iure ſuo non cadat.*
6 *Interpretatio quod actus valeat, fit etiam in materia odioſa & ſtricti iuris, etiam verba impropriando.*

CONSILIVM. LII.

¶ Pro nobili Claudia de Ingenijs ex loco Caſenatici prope Grationopolim in materia l. pactum quod dotali. C. de collatio. et c. quamuis, de pact. lib. 6.

a DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quitatio facta † per nobilem Antonium de Ingenijs nobilibus Reymondo eius patri & Ioanni de Ingenijs eius fratri ſine aliquo iuramento videtur prima fronte nulla & inualida. l. pactum quod dotali. C. de colla. c. quamuis, de pact. lib. 6. Dec. in conſi. 86. co. 4. Sed tñ in contrarium vr̃ veritas, quia illa iura procedũt qñ quitatio ſeu renunciatio aut pactũ de nõ ſuccedendo fit ſoli patri vel matri, quorum bona quitantur ſeu renunciantur, ſecus qñ fieret quitatio a fratre fratri interueniente conſenſu patris, de cuius bonis fit ipſa quitatio, quia tunc vr̃ potius pactum de hæreditate patris certo modo diſponenda, quod pactum valet patre conſentiente, ita declarat Pau. de Caſt. in conſ. 441. Viſo puncto & allegationib. in 1. dubio. libr. 2. idem ſentit Calca. in conſ. 33. col. pen. poſt med. ver. & ſi dicatur, immo fuit facta quitatio. Addo. in conſil 437. Quædam puella. colu. 2. ante med. lib. 1. Sed in caſu noſtro pactum quitationis non fuit factũ ſoli patri, immo fratri & ẽt patri, & ſumus in terminis Paul. de Caſt. quia in effectu fuit pactũ de hæreditate patris certo modo diſponenda, id eſt, ꝙ ipſe Ioannes frater habeat totã hæreditatem, ipſe aũt Antonius quitans ſolum florenos centum. ¶ Confir
2 matur iſta opinio Pau. de Caſtr. quia † in dubio fieri debet interpretatio vt quitatio ſuſtineatur. l. ſi prætor, in prin. ff. de iudi. l. 3. ff. de teſta. mili. l. quotiens. ff. de reb. dub. c. Abbate. de verb. ſign. ideo videmus ꝙ princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis, qñ alias actus non valeret. Paul. de Caſt. in l. ex imperfecto, in fi. C. de teſta. & in conſil. 414. In facto præſenti. col. 3. circa med. lib. 1. Alex. in l. quanquam. C. de teſta. mili. Similiter quod eſt poſterius in ordine, præſumitur prius, vt actus valeat. Bal. in l. cum in teſtamento. §. hæc verba. ff. de hæred. inſti. vbi ſi inſtrumẽtis
3 dicit ꝙ pater donauit filio, & ꝙ eum emancipauit, † præſumitur emancipationem præceſſiſſe vt donatio valeat. ſequitur Alexan. in l. 2. §. ſi prius. ff. de vulg. Deci. in c. conſtitutus, col. 2. de reſcript. in ca. quoniam Abb. col. 5. de offici. delega. & in l. ſi donatione, colu. 3. C. de collation. ¶ Simile videmus in ſententia quando dubitatur an ſit diffinitiua vel interlocutoria, quia interpretatur vt ſit vel diffinitiua vel interlocutoria prout melius valere poteſt, id eſt, ſi interpretando eã diffinitiuam non valeret, interpretabitur quòd ſit interlocutoria quando interlocutoria valere
4 poteſt, & econtra. Corn. in conſi. 262. colum. 3. lib. 4. ¶ Idem eſt in donatione quando dubitatur an ſit donatio inter viuos vel cauſa mortis, quia interpretatur prout melius valere poteſt, id eſt, quòd ſit inter uiuos quando ualere non poteſt ut donatio cauſa mortis & econtra. Cor. in conſil 259. col. 3. lib. 4. Amplius ſi uerba donationis ſonent inter uiuos, quæ tamen ut inter viuos ualere non poteſt, ſed ſolum cauſa mortis, ualebit ut donatio cauſa mortis. Bal. in conſi. 108. Domina Ioanna. col. fina. lib. 3 Socin. in conſi. 130. col. 3. verſic. nec ſecundo loco. & in conſil. 137. colum. 2. lib. 1. allegatur Pau. de Caſtr. in conſi. 75. libr. 2. ſe
5 quitur deciſio Neapolitana deciſione 338. column. 3. ¶ † Similiter ſi vſufructuarius cedit alicui vſumfructum, intelligitur ceſſiſſe commoditatem vſusfructus, vt ceſſio ualeat & ne cadat a iure ſuo Bald. in conſil. 335. Quædam mulier relicta. lib. 1. Curtius iunior in conſil. 142. colum. penultim. ¶ Item ſi fiat donatio abſenti, licèt ut donatio ualere non poſſit, ualebit tamen ut fideicommiſſum modo adſit legitimus numerus teſtium. Corn.
6 in conſil. 254. libr. 3. ¶ † Quæ interpretatio ut actus ualeat fit etiam in materia ſtricti iuris. Bald. in conſil. 493. In primis uideamus. colum. 1. libr. 1. vbi quòd laudum interpretari debet vt valeat licèt ſi ſtricti iuris. ¶ Immo impropriantur verba in laudo ſeu ſententia ut actus ualeat glo. in l. & puto. §. 1. ff. famil. ercisc. quam glo. dicit ſingularem Bald. in conſilio 416. Caſus talis eſt cum quidam Lanfrancus, in fin. libro quinto. ¶ Alibi ſcribit Abbas in conſilio 63. columna ſexta, libro ſecundo. quòd uerba ſunt intelligenda largiſſimo modo & omni meliori modo quo fieri poteſt ut actus ualeat. ¶ Alibi ſcribit idem Abbas in conſilio 86. columna ſecunda, libro ſecundo, quòd impropriantur uerba etiam in odioſis, & in his quæ ſunt ſtricti iuris ne actus corruat per text. in cap. ſi ſententia, de ſenten. excommunicatio. libr. 6. l. ſi ſtipulatus fuero per te. ff. de uerbor. obligation. ¶ Alibi ſcribit Bald. in conſilio quadrageſimoſexto. Verba inſtitutionis. columna prima ad fin. libr. 1. quòd interpretationes ad hoc inuentæ ſunt ut actus roboretur non ut perimatur, per tex. in l. fin. ff. de manumiſſio. ¶ Alibi ſcribit idem Bald. in conſil. 329. Domina

mina Franciſcs.col.s.poſt med.libr.i.ꝙ crudelis eſt interpreta-
tio quæ fit ad ſubuertenda iudicia diſponentiū.¶ Itaq; cū inter-
pretari poſſit iſtud pactū vt voluerint iſti fratres diſponere inter
ſe de bonis patris viuentis, & conſentientis.i.ꝙ Ioannes inſoli-
dum eſſet hæres reſpectu ipſius Antonij.& ſi forte contingeret
ſupereſſe alios liberos de tpe mortis ipſius Reymundi patris,ꝙ
ipſe Ioannes haberet ēt portionem ipſius Antonij,quo caſu ta-
le pactū ſine dubio valet.d.l.fi. C.de pac.ad hunc modum inter
pretari debet ipſum pactum vt ſuſtineatur & valeat, maximè,
quia in tali interpretatione non cadit aliqua impropriatio ver-
borum,quæ tñ toleratur vt actus valeat,per ſupradicta. Quæ āt
ſit ratio diuerſitatis cur pactum de non ſuccedendo factum pa-
tri ſuper eius hæreditate non valeat ſine iuramento,ſecus vbi fit
pactum alteri fratri patre conſentiente.Dico ꝙ rō eſt,quia qñ fit
patri ſolum continet remiſſionem aut repudiationem hæredita
tis viuentis,ſed hæreditas viuentis ſicut pacto non datur,ita nec
remittitur,vt per Deci.in l.pactum quod dotali.C.de collat.Sed
quando fit pactum fratri conſentiente patre dicitur factum pa-
ctum de hæreditate patris certo modo diſponenda,reuocabili-
ter tamen ſi pater in eadem voluntate perſeueret, & ſic non dr
tunc hæreditas pacto dari,quia intelligitur pactum in caſu quo
datur hæreditas a lege patre inteſtato decedente. Grationopo-
li.8.Aprilis.1540.Aymo Cranetta de Sauiliano.I.V.Doct.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum dupliciter agi poteſt, criminaliter & ciuiliter, &
quando dicatur agi criminaliter aut ciuiliter.*
2 *In crimine priuato pro quo ciuiliter agitur poteſt iudex in eo
dem proceſſu condemnare reum etiam pro crimine.*
3 *Fur relaxari non debet niſi furto reſtituto,licèt ciuiliter actū
non fuerit ad furti reſtitutionem.*
4 *Accuſatus de aliquo crimine poteſt accuſatorem reaccuſare,
quando proſequitur ſuam vel ſuorum iniuriam.*
5 *Teſtis falſum deponens in cauſa ciuili poteſt puniri crimina
liter per iudicem cauſa.*

CONSILIVM LIII.

¶ Pro nobili Hugone Boniparis theſaurario generali patriæ
Prouinciæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.No-
bilis Hugo Boniparis dñs de Magnam the
ſaurarius patriæ Prouinciæ diffamatus de
crimine vſurarū per reos conuentos in mo-
dū exceptionis, proteſtatus fuit de iniuria
& petijt ēt ſuper iniuria ius & iuſtitiam ſi-
bi miniſtrari. Quæritur an eodē proceſſu
debeant rei conuenti pro iniuria condēna
1 ri,ſi talis diffamatio indebita & iniurioſa probetur. ¶ †Breuiter
puto ꝙ ſic,nā pro iniuria agi pōt ciuiliter & criminaliter.Rom.
in conſ.97.ad fi.criminaliter qñ concluditur ad pœnā fiſco ap-
plicandam,& tunc venit imponenda pœna arbitraria,& pōt iu
dex arbitrari pœnam corporalē vel pecuniariam fiſco applicā-
dam.Aufr.in deci.Toloſ.q.145.circa fi.per text.cum glo.in §.in
ſumma,Inſti.de iniur.ciuiliter duobus modis. Primo qñ agitur
ad perſecutionem damni per iniuriam dati aut ad perſecutionē
rei familiaris per iniuriam ablatæ ſeu occupatæ. In actione.n.in
iuriarū venire pōt reſtitutio rei & ēt intereſſe. Bart.in l.itē apud
Labeonem.§.ſi quis bona.ff.de iniu.Inn.in c.contingit,de ſentē.
exc.Capel.Toloſa.q.145.addo Ange.in conſ.250.dña Liberina.
col.1.ver.2.pōt probabiliter dubitari.Secundo qñ ſolum agitur
ad vindictam & ad æſtimationem iniuriæ datæ, puta ſi quis di-
cat ſe maluiſſe perdere magnam pecuniarum quantitatē potius
quàm iniuriam talem ſuſtinuiſſe,vt declarat Bar.in l.prætor edi
xit.§.ſi dicatur.ff.de iniur. ¶ Rurſus qñ concluditur in actione in
iuriarū ad emendā honorabilem, agi vr̄ ēt ciuiliter & quaſi ad
perſecutionē ſeu reſtitutionem honoris, veluti qñ agitur ad re-
ſtitutionem rei familiaris, licèt reſpectu facientis emendam cri
men ſapiat.Ideo iſtud crimen iniuriarum dr̄ priuatū, quia eius
actio qñ ciuiliter intentatur, concernit vtilitatem priuatā partis
iuxta not.in l.fin.ff.de priua.delict.& in rubri.ff.de pub.iudi.vbi
Bar.Immo ēt qñ criminaliter agitur dr̄ crimen priuatum. l.fi.C.
de iniur.gl.in l.fi.ff.de priu.delic. quam ſequitur Bal.in c.1.§.in
iuria,col.1.ver.an accuſatio,de pac.iur.fir.vbi Bal. tenet ꝯ Bart.
& idem Bal.in l.aduerſus. C.de fur. cuius Bald.opin.dicit eōem
2 Rom.in conſi.152.præſens accuſatio.col.1.† Sed quando crimē
eſt priuatum & non agitur ad pœnam criminalem,videtur ꝙ iu
dex cauſæ ciuilis poſſit in eodem proceſſu condemnare etiam
pro tali crimine,ita videtur eſſe de mente Bal.in l. Quod euitan
di. C.de conditi.ob turp.cauſ.dum refert intellectum Nicol.de
Mat.Et licèt dicat primam lectur.eſſe veriorem, tamen loquitur
quando agitur pro crimine criminaliter,ſed hic agitur ciuiliter
vt ſupra declaraui,quia non fuit petitum ius & iuſtitiam mini-
ſtrari parte fiſci aut ad eius vtilitatem, ſed parte ipſius nobilis
Boniparis,& ad eius vtilitatem.¶ Secundò principaliter proba-
ri videtur iſta concluſio, nam doctores loquentes an ex eodem
proceſſu ciuili poſſit aliquis de crimine puniri,dum concludūt
ꝙ non,loquuntur quando ſuper crimine actum non fuit, ſed il-
lud incidenter apparuit vt declarat Bal.in l.mercalem. C.de cō
di.ob turp.cauſ Sed hic ſtatim oppoſita exceptione iniurioſa de
vſuris, facta proteſtatio iniuriarum deinde petitum fuit ſuper
iniuria ius & iuſtitiam miniſtrari, ideo ſuper ipſa iniuria vide-
tur pronunciandum maximè conſiderato reſcripto regio ad cū
3 finem impetrato.¶ †Tertiò nos videmus ꝙ captus pro furto rela
xari non debet niſi furto reſtituto, licèt ciuiliter actum nō ſit ad
furti reſtitutionem.§.oportet enim.in Auth.vt iudi ſine quoquo
ſuffr.& §.illud videlicet.circa fi.tit.in Auth.vt lic.matri & auiæ.
Bal.in d.l.quod euitādi. & in conſ.497.dubium.lib.5.quod pro
cedit,licèt procedat iudex per inquiſitionem.Bal.in conſil.251.
poſito.lib.4.immo ſi iudex per negligentiam non faciat reſtitui
factum parti, ipſe tenetur inſolidum. Bald.in l.mancipia. C.de
fur.Aufr.in deci. Tholoſ.q.22.in fi. ſed iſti reconuenti præſuppo
ſita diffamatione indebita,ſatis dicuntur fures honoris & bonę
famæ ipſius nobilis Hugonis,ideo curiæ manus euadere non de
bent ante factam reſtitutionem ipſius honoris & bonæ famæ,
per emendam honorabilem & ſatisfactionem æſtimationem in
4 iuriæ.¶ †Quartò iſta concluſio videtur probari per tex.in l.negā
da.C.qui accuſa.non poſſ.vbi accuſatus de aliquo crimine po-
teſt reaccuſare accuſatorem in pari vel minori crimine, quan-
do perſequitur ſuam vel ſuorum iniuriam, a fortiori diffamatus
de crimine vſurarum poterit in modum defenſionis petere,vt
5 temerarius diffamator iniuriam ſatisfaciat.¶ † Quintò nos vide
mus ꝙ teſtis falſum deponens in cauſa ciuili poteſt puniri crimi
naliter per iudicem ipſius cauſæ iuxta not.per doc.in l. nullum.
C.de teſtib.& in l.penu.C.de prob.quod procedit etiam contra
clericum deponentem coram iudice ſeculari quem punit iudex
ſecularis in bonis vel diſtinguendo eius fideiuſſorem ſi verò fa-
cienda ſit executio in perſonam,illa reſeruatur epiſcopo. Cy.in
d.l.nullum.ſequitur Fed.de Senis in conſi.93.Factum quod pro
ponitur.colu.3.circa med.a fortiori poterit iudex ciuiliter con-
demnare iniurioſum diffamatorem in cauſa vertente coram ip-
ſo iudice,& ita de iure reſpondeo ſaluo ſaniori iudicio. Gratio
nopoli.2.Aprilis.1540. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1 *Demanium non conſideratur in caſtro ſolito infeudari, ſeu ca-
ſtrum ſolitum infeudari non dicitur eſſe de demanio.*
2 *Rex donationes facere poteſt regiam dignitatem grauiter non
lędentes,quas ſucceſſor in regno tenetur obſeruare.*
3 *Subditi inuiti alienari non poſſunt.*
4 *Approbare cenſentur ſubditi infeudationem quando non con-
tradixerunt ſed tacuerunt.*
5 *In mandato generali non venit quod procurator agere quid poſ
ſit contra factum ipſius mandantis.*
6 *In mandato generali non cenſetur cōprehenſum illud per quod
mandans argueretur de fide rupta, etiam quod hoc in man-
dato dicatur.*
7 *Geminatus conſenſus fortius operatur.*
*Geminationis conſenſus tollit remedium l.2.C.de reſc.vend.
ibi,nu.7.*
8 *Regalia & principi reſeruata præſcribūtur per tēpus cuius ini
tij memoria non extat in contrariū, immo concurrente ſcien
tia ſuperioris præſcribuntur ſpatio 40.ann.quæ etiā ſcientia
ceſſante præſcribuntur tanto tempore 40.anno.in odium pri
uatarum perſonarum licèt non in odium principis.*

9 *Pertinentia an probentur ex verbis conceſſionis quando conce*
ditur caſtrum cum ſuis iuriſdictione, paſcuis, bānis, taſquis
cenſibus, montibus, nemoribus &c.
Caſtro conceſſo cum pertinentijs veniunt omnia quæ ſunt in
territorio ipſius caſtri niſi aliter probentur exempta, ſed an
comprehendantur ratione iuriſdictionis tantum aut particu
laris dominij hic vide nu. 9.
10 *Inſtrumenta de antiquo habent vim probationis famæ.*
11 *Inſtrumenta antiqua non ſolum probant dominium, ſed etiam*
poſſeſſionem.
12 *Verba enunciatiua laudi præiudicant partibus quæ non con-*
tradixerunt.
13 *Aſſertiōi iudicis aut arbitrorū creditur quādo eſt veriſimilis.*
14 *Poſſeſſionis probatio ſuper principali trahitur ad acceſſoria.*
Præſcriptio ſuper principali trahitur etiam ad acceſſoria,
ibid. nu. 14.
15 *Inſtrumentis antiquis magis creditur quā teſtibus, quia inſtru*
mentis antiquis lux veritatis aſſiſtit, amplius magis credi
tur inſtrumentis antiquis de decem annis ſolum quàm teſti
bus in quibus ex lapſu 10. annor. præſumitur obliuio.
16 *Dominus male tractās ſubditos an feudo priuetur, remiſſiue.*

CONSILIVM. LIIII.

¶Pro nobili Petro Pugeti domino de Pratis de Bligerijs & de
Chenolla patriæ Prouinciæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quę
rit primò in cauſa nobilis Petri Pugeti dñi
de Pratis an tenuerit infeudatio facta nobi
li Iacobo Pugeti per regem Renatū de Ca-
ſtris de Pratis de Bligerijs & de Chenolla.
1 Breuiter puto ꝙ ſic. primò † quia iſta caſtra
erant ſolita infeudari, & ante infeudata per
reginam Ioannem & donata pro parte per
regem Berengariū, iō non dicuntur eſſe de demanio regni & po
tuerunt infeudari. Soc. in conſ. 4. col. 4. ad fi. ver. ex quibus omni
2 bus lib. 3. ¶ † Secundò, quia pōt rex donationes vel alienationes
facere regiā dignitatem grauiter non lædentes, ad quarū obſer-
uationē obligantur ſucceſſores in regno. c. intellecto, de iureiu.
c. Abbate, de ſen. & re iud. lib. 6. Old. in conſ. 94. Eleganter, colu.
pe. poſt med. verſ. ſed quid in caſu præſenti. Bart. in l. prohibere,
§. fin. ff quod vi aut clam. Sed infeudatio non dī ſimplex aliena-
tio, ſicut dī de manumiſſione ſerui, quia non vī totaliter deſijſ-
ſe eſſe manumittentis, qui de ſeruo factus eſt libertus, ita Oldr.
in conſ. 159. Ex præſenti themate, circa fi. ūn videmus ꝙ ēt præla
tus pōt infeudare bona eccleſiæ ſolita infeudari. ca. 2. de feudo,
Anch. in conſ. 156. Propter tria. col. 1 verſ. dixi ſecundò. ¶ Tertiò,
poſito & non conceſſo, iſta caſtra fuiſſent de demanio regni ad
huc potuiſſent infeudari, qñ ea tali infeudatione dignitas regia
grauiter non læditur, ēt ſi iſta bona non eſſent ſolita infeudari.
Quod probatur rōne neceſſaria, nam qñ bona ſunt ſolita infeu-
dari, pōt princeps ea Infeudare licet ea tali infeudatione digni-
tas regia grauiter lædatur, vnde videmus magnos principes in-
feudare ducatus & marchionatus ſolitos infeudari, ideo iura &
doc. dicētes poſſe principē alienare vel donare qñ dignitas ipſi*
principatus grauiter nō læditur, neceſſariò intelligi debēt, licet
talia bona eſſent de demanio, nec ſolita infeudari, qa ſi ſolita eſ
ſent infeudari aut de demanio eſſent, nō fieret iſta diſtinctio an
dignitas principatus grauiter lædatur vel non, vt patet ex pmiſ-
ſis. ¶ Quartò, poſito & non cōceſſo, iſta bona fuiſſent de dema-
3 nio, tñ doc. non ſimpliciter dicunt † talē alienationē aut infeuda
tionē eſſe nullā, ſed ꝙ fieri non pōt talis infeudatio ꝯ voluntatē
ſubditorum qui inuiti transferri in alium dñm non poſſunt. glo.
in l. inuitus. ff. de fideicō. lib. Bal. in conſ. 324. Quæritur vtrum Pa
pa. col. 5. in conſ. 326. Rex Romanorum. col. 2. lib. 1. & in conſil.
410 Quæritur vtrum dñs. col. 3. lib. 5. Pau. de Ca. in conſ. 70. quia
fruſtra diſputaretur. col. 3. circa fi. verſ. ſed & poſito, li. 1. Iaſ. in l.
Gallus. §. & quid ſi tñ, col. 17. ff. de lib. & poſth. & in l. debitorū.
col. 5. C. de pact. Deci. in c. 1. col. 4. de prob. Soc. in d. conſi. 4. col.
5. lib. 3. Cur. Iunior in conſi. 174. col. 4. & pen. ad fi. Ripa lib. 2. re-
ſpon. de reſcrip. c. 25. vbi latè Sed ſubditi nunquam ꝯdixerunt in
feudationibus factis per reges Berengarium Renatum & regi-
nam Ioannā, immo tales infeudationes facto ipſo approbaue-
runt per tempus antiquiſſimum & immemoratū obediendo ip
ſis dñis in quos tales infeudationes factæ fuerunt. l. Paulus re-
4 ſpondet non tñ verbis. ff. rem rat. habe. immo † ex eo ſolum ꝙ
non contradixerant talibus infeudationibus, cenſentur eas ap-
probaſſe, ſicut dicitur de eo qui non contradixit ſententiæ latæ
ꝯ eum. l. 1. de poſtu. l. 1. C. ſi ſæpius in inte. reſti. poſtu. c. ꝙ ad con
ſultatiōnem, de re iud. facit Abb. in conſi. 18. col. 4. ver. tertiò di-
xi. lib. 2. & quod ſcribit Ang. in l. 1. §. ſi quis tutor. ff. quan. app. ſit
de exempto qui patitur ſe deſcribi in eſtimo, ꝙ tacendo ſibi præ
iudicat niſi appellet intra decem dies de quo per Moder. in l. fal
ſo. C. de diuer. reſcript. & in c. cum acceſſiſſent, de conſtitut. Sed
magis in terminis adduco Deci. in c. ſuper eo, col. 3. in fi. ver. nec
obſtat ꝙ tacens, de offi. deleg vbi ꝙ tertius de cuius præiudicio
agitur, præſens & tacens in conceſſione principis cenſetur con-
ſentire. quod tamen dictum ſimpliciter non admitterem ſi ex cō
iecturis apparere poſſet ꝙ metu reuerentiali principis taceret
quis. Sed hic res videtur ſine dubio quia vltra taciturnitatem in
teruenerunt actus plurimi longiſſimi temporis ipſorum ſubdi
torum iurando fidelitatē & obediendo ipſis infeudatis, & quia
contradicendo poterant impedire, per no. in l. quæ dotis. ff. ſolu.
mat. ¶ Quintò, poſito & non conceſſo, ꝙ caſtra prædicta fuiſſent
de demanio ipſius regni, tñ non licuit procuratori regio petere
vt ipſa caſtra auferantur ipſi nobili Petro Pugeti & regno vnian
tur, quia hoc modo venit procurator contra factum & manda-
tum expreſſum ipſius regis & dñi, nam sereniſſimus & moder-
nus rex Franciſcus donauit iſta bona mag. do. Guigoni Guifre-
di d. de Bottieres, cū quo poſtea compoſuit ipſe nobilis Petrus
Pugeti cui bona ſua remiſſa fuerunt pretio quingentorum ſcu-
torum, quæ cōpoſitio & remiſſio expreſſe fuit approbata per ip
5 ſum regē Franciſcum. † Ideo in mandato generali conceſſo pro
curatori ipſius regis non cenſetur data poteſtas veniendi ꝯ fa-
ctum ipſius regis. l. ſi hominem. ff manda. Barto. in l. ambitioſa,
col. 4. ver item ratione arbitrij. ff. de decr. ab ordi. fac. vbi inquit
ꝙ illi qui habent arbitrium a ciuitate, non poſſunt aliquid face
re quod ſit contra ſtatuta populi a quo habent poteſtatem. nec
6 † in generali mandato conceſſo procuratori cenſetur cōprehen
ſum illud per quod rex mandans argueretur de fide rupta. An-
cha. in conſi. 366. videtur primò cōitatem, & in con. ſeq. Iaſ. in l.
ſi procurator, col. 3. ff. de condi. indeb. ¶ Amplius, ſi in mandato
fieret ſpecialis mentio veniendi contra fidem ipſius mandantis,
adhuc idem videretur, quia temerarium eſt venire contra fidem
datam, ita Pau. de Caſtr. in conſi. 295. Viſo ſupra ſcripto puncto.
col. pen. lib. 1. itaque non potuit procurator generalis venire cō
tra voluntatē expreſſam ipſius principis mandantis ſine aliquo
ſpeciali mandato. ¶ Sextò conſidero ꝙ circa infeudationes ſeu
alienationes iſtorum caſtrorum adeſt duplex & geminatus con
ſenſus, immo triplicatus moderni principis & regis. Primò dū
declarauit intentionis ſuæ non eſſe nec fuiſſe vt reuocentur alie
nationes ſeu infeudationes factæ per antiquos principes ſeu co
mites prouinciæ antequam comitatus eſſet vnitus coronæ Frā-
ciæ. Secundò dum iſta caſtra & iura fuerunt remiſſa præfato do.
de Bottieres. Tertiò dum fuit approbata remiſſio ipſorum bo-
norum facta per ipſum dominum de Bottieres ipſi nobili Petro
7 Pugeti vt ſupra oſtendimus, ex qua † geminatione ſeu verius tri-
plicatione conſenſus roborati & confirmati videtur omnino &
fortius ius ipſius nobilis Petri Pugeti. l. cū fidem. C. de non nu.
pec. & l. ſi mulier. C. ad Velleia. Qua geminatione conſenſus ita
ſtante læſio aliqua allegari poteſt. Ideo tunc ceſſat remedium l.
2 C. de reſc. vend. Abb. in conſi. 76. col. pen. in 2. dubio lib. 3. Pau.
de Caſt. in conſi. 386. Factum ſic ſe habet. col. 2. ad fin. lib. 2. De-
ci. in conſi. 181. col. 5. ad fi. & in conſi. 516. col. fin. ver. & præſer-
tim iſta concluſio. facit Bal. in conſi. 464. Videamus. col. 2. libr. 3.
vbi quòd ſtante geminatione contractus ceſſat omnis præſum-
ptio ſimulationis, de hoc tamen an remedium d. l. 2. C. de reſc.
vendition. tollatur vbi adeſt conſenſus geminatus, latius alias
ſcripſi quia plerique contradicunt, & doct. fuerunt ſibijpſis con
trarij vt alibi dixi in conſi. 151. nume. 31. ¶ Non omitto quòd le-
gitur etiam facta declaratio ſuper eadem re per Carolum Fran
corum regem sereniſſimum, quia etiam declarauit quòd inten-
debat valere alienationes ſeu infeudationes factas per comites
Prouinciæ ante incorporationem dicti comitatus ad coronam
Franciæ, ideo duriſſimum videretur venire contra eiuſmodi
infeudationes ſeu alienationes toties approbatas. ¶ Septimò
concurrit præſcriptio temporis antiquiſſimi cuius initij memo
ria

ria non extat in contrarium, quia ipſe nobilis Petrus Pugeti, &
eius anteceſſores poſſederunt iſta caſtra per 100. tēpus, quæ præ
8 ſcriptio † ſufficit ad quærēdū etiā regalia aut principi reſeruata.
l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aquis quoti. & æſti. c. ſuper quibuſ
dam. §. præterea, de ver. ſig. quinimmo interueniente ſcia & pa-
tientia principis, pſcribuntur talia iura per tēpus quadraginta
annorū in præiudiciū ipſius principis. Bal. in conſi. 245. Antiqua
qō. lib. 1. & in conſi. 370. Verba reſcripti. col. 2. lib. 3. vbi etiam ꝙ
ceſſante ſcia & patientia principis, pſcribuntur talia iura regalia
ſeu principi reſeruata ſpacio 40. annorū in præiudiciū priuata-
rū perſonarum licèt reſpectu principis requiratur tempus cuius
initij memoria nō extat in contrariū ceſſante eius ſcia & patien
tia. Ex quo capite præſcriptionis res vř extra oēm dubitationē.
9 † Secundò principaliter quæritur quia donatio facta per comitē
Berengariū nobili Laurentio de Pratis & venditio facta per no
biles de Grimaldis nobili Reymūdo Pugeti, & infeudatio facta
per regē Renatū loquūtur de caſtro de Pratis cū ſuis iuriſdictio
nib. paſcuis, bannis, taſquis, cēſibus, mōtibus, nemoribus, defen
ſionibus, &c. An probetur eiuſmodi iura & bona fuiſſe & eſſe
de pertinentijs ipſius caſtri de Pratis & poſſeſſa p dictū nobilē
Reymundū Pugeti cuius teſtamento innititur ipſe nobilis Petrus
Pugeti. ¶ Super qua qōne puto reſpōdendum ꝙ ſic. Primò, quia
iſta bona ſunt in territorio ipſius caſtri de Pratis, ideo cōprehen
duntur in conceſſione facta de ipſo caſtro cū pertinentijs niſi
aliter probent̃ exēpta. And. de Iſer. in c. j. §. quidā tñ. col. j. ver. ca
verò, de contro. inter maſ. & fœmi. facit etiā nā quicquid ē intra
fines comitatus, præſumitur eſſe de comitatu. Bald. in l. inſulæ. ff.
iud. & in rub. C. de cōtrah. emp. q. 2. Soci. in conſ. 166. col. 5. uerſ.
tertia concluſio. libr. 5. Deci. in conſil. 517. ad fin. ergo iſta bona
quæ ſunt intra fines ipſius caſtri, præſumuntur pertinere ad ip-
ſum caſtrum. ¶ Secundò probatur iſta concluſio, nam aliud eſt
an concedatur caſtrum cum ſuis iuribus, & pertinentijs ſine
alia expreſſione aut ſpecificatione talium iurium & pertinen-
tiarum, aliud an concedatur caſtrum cum ſuis iuribus & perti-
nentijs in ſpecie declaratis & expreſſis prout hic, vbi facta eſt
expreſſio de nemoribus, montibus, paſcuis, defenſiuis, &c. quo
caſu bona ita ſpecificata & quæ reperiuntur intra fines, & terri-
torium ipſius caſtri, præſumuntur ad ipſum caſtrum pertinere.
Aretin. in conſi. 164. Magnifici. colum. j. ver. primum probatur.
Curt. iunior in conſil. 140. columna. fi. & in conſi. 184. col. 3. poſt
med. ſed in caſu noſtro iura & bona pertinentiarum fuerunt in
ſpecie declarata & expreſſa, ergo &c. In hoc tamen non facio
magnum fundamentum quia Curt. iun. fuit ſibi contrarius in
conſi. 158. col. fi. ver. tertiò poſſunt intelligi. vbi quòd licèt ſpeci-
ficentur bona, nō tamen infertur ad probationem feudi aut do-
minij, ſed iuriſdictionis tantum. idem voluit deciſio Neapoli.
Deciſ. 267. aut ſaltem videretur neceſſaria ſpecificatio bono-
rum per confines ex his quæ ſcribit Brunus in conſi. 1. Ego ta-
men in hac materia latius alias ſcripſi in cauſa dominorum Lia
gnaſchi contra ſubditos, vbi teneo ꝙ talis ſpecificatio iurium
& pertinentiarum probet contra concedentem & eius ſucceſſo
res, rurſus contra eum cui conceſſio facta ſit & habentes cau-
ſam ab eo, ſed non contra tertium qui eſſet in poſſeſſione taliū
iurium ſeu quaſi. Idē ſi tertius non ſit in poſſeſſione niſi probet̃
ſaltē præſumptiuè ꝙ talia bona ſemper fuerint de iuribus & p
tinentijs caſtri. Amplius ſpecificatio iurium non videtur ſuffice
re etiam vbi alias videretur ſufficere quando dicitur de talibus
iuribus pertinentibus ad caſtrum, niſi probetur quòd ad caſtrū
pertineant, quia illud participium pertinentibus reſoluitur in
relatiuum & verbum. id eſt, quæ pertinent, debet ergo proba-
ri ꝙ pertineant, contra ipſum tamen concedentem talia verba
videtur ſufficere ex quo uendit omnia iura quæ ſunt intra confi
nes caſtri ¶ † Tertiò arguitur ſic. inſtrumenta de antiquo habēt
20 vim probationis famæ. Bal. Sal. & Pau. de Caſt. in l. cum aliquis.
de iure delib. Soc. in conſ. 89. In cauſa agitata inter Iacobum. co.
3. ver. præterea iſta concluſio. lib. 1. & in conſi. 194. columna pe.
uer. ſed ad primum reſpondetur. lib. 2. Per famam autem proba
tur dominium in antiquis. c. cum cauſam. vbi Deci. in 5. nota. de
proba. doc. in d. l. cum aliquis, & in l. admonendi. ff. de iureiur.
& de inſtrumētis antiquis in terminis noſtris tradit Are. in conſ.
264. Magnifici. col. pen. ad fin. uerſ. ſi in iſti nobiles. ergo ſatis vi
detur probari bona & iura expreſſa in dictis inſtrumentis anti-
quis pertinere ad ipſum caſtrū de Pratis. Quæ probatio clarior
arguitur ex inſtrumētis locationū ex quibus apparet talia bona
ſeu iura fuiſſe locata per ipſos nobiles & dños de Pratis tanquā
21 de pertinentijs ipſius caſtri. Ex quibus † inſtrumentis ita antiqs
non ſolum probatī dñium ipſorū de Pratis, ſed etiam poſſeſſio.
Pau. de Caſt. in conſi. 81. In cauſa quæ vertitur inter Reuerendū
patrem. col. 2. ad fi. ver. patet etiam ex inſtrumento. lib. 5. Deci. in
conſi. 36. col. 4. & in conſi. 302. colum. 3. poſt med. ver. & in d. in
ſtrumento conceſſionis. Cur. iun. in conſi. 90. col. fi. verſic. ſuper
hoc laborat Panor. libro. 2. Amplius dico ꝙ probatur poſſeſſio
prout eſt facti ex ſolo inſtrumento ēt non antiquo. Old. in conſi.
199. Pro fundamento. col. 2. ¶ Quartò probatur dñium & poſ-
ſeſſio talium bonorum & iurium ex uerbis laudi prolati inter
nobilem Iacobū Pugeti, & ipſos homines de Pratis, in quo lau-
do enunciat̃ ipſos dños de Pratis ſolitos eſſe percipere cōmoda
22 taliū iuriū & bonorū, quæ verba † enūciatiua laudi præiudicant
ipſis hoibus de Prato, qui non contradixerunt. Barto. in auth. ſi
quis in aliquo documēto, ad fi. C. de eden. Imol. & doc. in. l. ſciā
dum. ff. verb. ob. Cor. in conſi. 17. col. j. ad fi. lib. j. & in conſi. 255.
col. j. poſt med. lib. 2. Deci. in conſi. 13. col. 6. verſi. 5. hoc deduci-
tur, nam præſumptio eſt pro arbitris ita aſſerentibus niſi probe
tur contrarium. Pau. de Caſtr. in conſi. 19. Suprascriptæ exce-
ptiones ſatis cauilloſæ. col. j. lib. j. & in terminis de verbis enun
ciatiuis laudi aut arbitratoris, ꝙ præiudicent præſentibus & nō
contradicentibus tradit Abb. in cōſ. 40. col. fi. lib. 5. Veronen. in
23 conſi. 63. col. 3. & 4. Et maximè † credi debet tali aſſertioni arbi-
trorum, quia eſt verſimilis ex præſumptionibus ſupra memora-
tis, cuius veriſimilitudinis ratione creditur aſſertioni iudicis
aut arbitri, vbi alias non crederetur. Anch. in cōſ. 277. Ex prædi-
cta facti narratione. col. fi. quod eſt repetitum. in conſi. 439. fa-
cit idem Anch. in conſi. 436. In his dubijs. col. 2. verſi. quorum di
cto. Aret. in conſi. 160. col. 3. verſi. intentio tamen Bald. ¶ Quintò
24 † cum iſta bona ſeu iura dicant̃ eſſe de pertinentijs caſtri de Pra
tis, & ſic ſint acceſſoria ipſius caſtri & præfatus nobilis Reymū-
dus Pugeti dicat̃ ſine dubio poſſediſſe ipſum caſtrum de Pratis,
ergo præſumitur poſſediſſe etiam omnia acceſſoria ipſius caſtri
iuxta no. in l. 3. in prin. ff. de acquir. poſſ. & quod pulchrè ſcribit
Bal. in conſi. 439. Amplius. col. pe. circa fi. lib. 3. vbi ꝙ præſcriptio
in principio trahitur etiā ad acceſſoria, & tñ præſcriptio reqrit
poſſeſſionē. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. & ſic loquitur Bald.
in terminis noſtris. Idem tradit Bar. in l. de quibus, col. 2. ff. de le
gibus, vbi ꝙ pſcribens fundum cēſet̃ etiā præſcribere ſeruitutē
ad ipſum fundū tanq̃ acceſſoriam per l. ſi alienas. §. j. de vſuca.
tradit Iaſ. in conſi. 185. col. 3. in fi. lib. 2. doc. in l. qui fundum. §.
j. per illum tex. ff. de vſuc. Rom. ſin. 479. Tu habes regulam, quic
quid aliter dixerit Soc. in l. multa, in primo no. ff. de condi. & de
25 mon. ¶ Non obſtat † ꝙ aliqui teſtes patris aduerſæ auſi fuerint
contrarium deponere, quia vbi ſumus in antiquis, magis credi-
tur inſtris q̃ teſtibus etiā deponentibus de fama, quibus inſtris
antiquis lux veritatis aſ iſic. Bald. in conſ. 509. Ad ſciendum. in
prin. li. 4. Quinimmo ēt in factis antiquis decē annorum, magis
credit̃ inſtris q̃ teſtibus, quia in teſtibus pſumit̃ obliuio ex lapſu
decē annorum Bal. in conſi. 37. Quidam tabellio. circa fin. lib. 5.
Quinimmo in talibus teſtibus præſumit̃ falſitas quia deponunt
rem non veriſimilem & contra veritatē tot inſtrumentorū tam
antiquorū. Abb. in c. quia veriſimile, in fi. per illū tex. de pſum.
26 Tertiò † principaliter quærit̃ pſuppoſito citra pīudiciū veritatis
ꝙ ipſe nobilis Petrus Pugeti ſubditos ſuos malè tractauerit, an
ex hoc debeat feudo priuari. Breuiter puto ꝙ non, ex his q̃ latè
ſcripſi in conſilio reddito pro nobili Ludouico Saluagni dño
Chalarij ad quod me remitto. Grationo poli. 5. Aprilis. 1540.
Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus. Iſta cauſa fuit de
ciſa per areſtum curiæ parlamenti Delphinatus. 23. menſis de-
cembris. 1544. per quod arreſtum Dominus procurator regius
fuit repulſus ab eius petitione & concluſione.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio extenditur ad alias perſonas, & ad alios actus quando agitur de præſcriptione iuris uniuerſalis.*
2 *Vniuerſitatis promiſſio aut obligatio præiudicat alijs patiētib. et tolerantibus talem promiſſionē aut obligationem ſeruari.*
3 *Negatio calumnioſa rem dubiam non facit.*
4 *Dictio iurato ſtatur quando ſunt duo dicta contraria.*
5 *Ratificatio tranſactionis ſyndici facta cenſetur per uniuerſitatem ſoluendo ad formam ipſius tranſactionis.*
6 *Conſuetudo an requiratur quod ſit obtenta in contradictorio iudicio, & an ſufficiat contradictio extraiudicialis.*

Conſilium

CONSILIVM LV.

¶ Reſolutiones dubiorum in cauſa Magnifici Domini Guidonis Guiſredi Domini de Bottieres contra Enymondum Girodi.

¶ De eadem materia habetur ſupra in conſi.27.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Re-
uocatur in dubium cauſa Magnifici D.Gui
gonis Guifredi D. de Bottieres circa præſcri
1 ptionē coruatarū, † quæ non videtur exten
denda contra quē non reperitur facta ali-
qua exactio.l.3.§.Iulianus,& §.hoc interdi-
ctio.ff.de iti.actuq; priua.Inno.in c.dilect°,
de cap.mona.& in c.tua,de decimis. Bart.
in l.cum de in rem verſo.in fi.ff. de vſur.Bal.in conſi. 257. Quæ-
ſtio vertens.lib.2.Pau.de Ca.in conſi.412.quia breue ſpaciū, in
fi.lib.j.Sed reſpondeo ꝙ præmiſſa non procedunt qñ agitur de
præſcriptione iuris vniuerſalis,quia talis præſcriptio extenditur
ēt ad alias perſonas & ad alios actus dūmodo non diuerſos ab
actibus in quibus inducta fuit præſcriptio. Old.in conſi.172.q a
oēs.col.fi.verſi.deinde opponit.& in conſi.254.Quia tota.colu.
5.ver.5.opponitur.Rom.in cōſi.368.Præſens,col. fi.Alex.in cōſ.
68.col.5.verſi.non obſtat ꝙ quo onera.lib.2.vbi loquit magis in
terminis noſtris.Soc.in conſi.111.col.fi.ver.ſed diligēter aduer-
tendū, lib.j.licèt de Oldr.mentionē non faciat.In propoſito cū
agatur de præſcriptione iuris vniuerſalis ſeu contra totā vniuer
ſitatem & oēs particulares ipſius vniuerſitatis,operari dēt præ-
ſcriptio etiā contra perſonas quæ nunquā ſoluerunt,nec dr̄ fie-
ri extenſio contra diuerſas perſonas ea quo ipſę comprehēdunt
ſuq vniuerſitate,quæ vniuerſitas cū ſit nomen iuris vniuerſaliter
oēs comprehendens extenditur ēt ad perſonas futuras habiles
ad recipiendum augmentū & diminutionē,ſicut dicitur de hæ-
reditate & dote,iuxta not.per Bar.& doct.in rub.ff.ſol.mat. bo-
nus tex.in l.proponebatur.ff.de iudi. alias ſequeretur vnum ab-
ſordum ꝙ talis conſuetudo nō extenderetur contra naſcituros
ipſius vniuerſitatis, quia poſſent allegare non fuiſſe præſcriptū
contra eos & ſe nunquam ſoluiſſe. Item ſequeretur ꝙ venientes
de nouo ad habitandum in loco eſſent immunes & exempti ab
oneribus, quæ alij municipes ſuſtinent ex cauſa conſuetudinis
aut præſcriptionis, quia ſemper allegarent talē conſuetudinem
aut præſcriptionem eos nō comprehendere, cum nunquam ali
quid ſoluerint,contra tex.in l.incola.ff.ad municip. qui tex.ge-
neraliter loquitur de omnibus publicis muneribus. Iſte enim
Enymundus Girodi transferendo domicilium in locum ſancti
Vincentij videtur ſe obligaſſe ad omnia onera ad quæ tenentur
alij de ipſa vniuerſitate.d.l.incola.ff.ad munici. ideo ex tali trāſ
latione domicilij cauſata fuit obligatio legalis ad onera corua
tarum virtute conſuetudinis, quæ dicitur lex non ſcripta, con-
tra quam obligationem non potuit præſcribere ob malam fidē
cauſatam ex iuris errore, vt latè probauimus in prioribus alle-
gationibus.Et vbi præſcribere potuiſſet, neceſſaria fuiſſet præ-
ſcriptio ſaltem triginta annorum, vt oſtendimus in dictis alle-
gationibus. Sed in terminis noſtris adduco Bal.in l.ſi quis diu-
turno.ff.ſi ſerui.vendi.vbi dicit ꝙ pſcriptio iuris realis extēditur
ad omnes,qui ideo præſcripſit iuriſdictionem in aliquo territo-
rio,pōt punire aduenas ibi delinquētes,licèt quo ad eos nūquā
fuerit vſus iuriſdictione.¶ Bene fateor ꝙ ſi alius eſſet i poſſeſſio
ne ſiue quaſi iſtius Girodi quoad iuriſdictionē & alia onera quæ
ab eo petuntur,nō extenderetur præſcriptio aut iuriſdictio con
tra eum,per tex.in d.c.tua,de decimis.tradit Inno.in c.dilectus.
de religio. domi. vbi ꝙ exercens vnum actum iuriſdictionalem
in loco,animo acquirendi iuriſdictionem vniuerſalem, ī totum
videtur acquirere etiam quoad alios actus, dūmodo aliud non
ſit in poſſeſſione generali.ſequitur Abb.in conſi.71.col.2.lib. 2.
Soc.in conſi.7.colum.2.poſt med.in conſi.74. colu.3. poſt med.
2 lib.j. ¶ Secundò principaliter † obligatur ipſe Girodi ad onera
coruatarum ex tranſactione facta inter Dominum Toueti & vni
uerſitatem Sancti Vincentij, per quam tranſactionem vniuerſi-
tas Sancti Vincentij ſe obligauit ad ipſas coruatas, nam poſito
& non conceſſo, homines Sancti Vincentij non fuiſſent obliga-
ti ad ipſas coruatas, tamen promiſſio de præſtando & ſoluen-
do & ſolutiones ſubſecutæ præiudicant omnibus & ſingulis de
vniuerſitate, licèt aliqui tantum particulares ſoluerint. Abb.in
conſi.18.col.2.verſi.3.& vltimo, lib.2.vbi ꝙ imputatur vniuerſi
tati exemptæ ab oneribus cur paſſa fuerit ſolui talia onera p
ipſos particulares, & ſic obligatur tota vniuerſitas ex eius pa-
tientia & tolerantia. Si factum & ſolutiones aliquorum particu
larium tantum præiudicant toti vniuerſitati, quantò magis fa-
ctum & ſolutiones omnium de vniuerſitate præiudicabunt vni
particulari tantum & ſic ipſi Enymondo Girodi.Iſtud tamen in
telligerem quando habitæ eſſent ſolutiones à maiore parte ho
minum ipſius vniuerſitatis ne factum minoris partis toti vniuer
ſitati præiudicet.Immo non præcedente titulo legitimo ad obli
gandum, factum maioris partis non præiudicaret alijs qui tali
facto non conſenſiſſent,cum tale factum obligationis non ſit ſe
cundum naturam officij ad obligandum vniuerſitatem.l.j.§.j.
ff.de magi.conuenien.Bal.in l.per fundum,in fi.ff.de ſerui.ruſti.
præd.Immo.Deci.in conſi.437.col.2. & in conſi.572. col.2.vo-
luit quòd taciturnitas & patientia non obliget vniuerſitatem in
in qua requiritur conſenſus collegialiter. Sed iſtud dictum De-
cij ita ſimpliciter & generaliter non placet,quia in his quæ ha-
bent tractum ſucceſſiuum & quæ per homines vniuerſitatis le-
gitimè congregatos ignorari non poſſunt, ſatis dicitur vniuer-
ſitas legitimè congregata pati & conſentire. ¶ Non obſtat, ꝙ
ex verbis narratiuis ipſius tranſactionis videatur inferri quòd
poſſeſſio domini Toueti non eſſet pacifica circa actionem ta-
lium coruatarum, quia reſpondeo clarè,poſito & nō conceſſo,
dubium fuiſſe tale ius exigendi coruatas, in caſu dubio potuit
ipſa vniuerſitas tranſigere, præiudicat talis tranſactio omnibus
de vniuerſitate etiam qui præſentes non fuerunt ſeu non con-
ſenſerunt ipſi tranſactioni.l. præſes. vbi latè doc.C.de tranſact.
¶ Secundò reſpondeo ꝙ ipſe Girodi de tempore ipſius tranſa-
ctionis nō erat adhuc incola & de vniuerſitate ipſius loci ſācti
Vincentij, quia ponitur in facto ꝙ cœpit habitare in loco San-
cti Vincentij ab annis vigintiquatuor & citra,tranſactio autem
facta eſt ante annos viginti,& ſic ſolum habitauerat annis qua-
tuor in ipſo loco cum decem requirantur ad conſtituendum
domicilium.glo.& doct.in l.lex.cornelia.§. domum.ff.de iniur.
præcedens tamen reſpōſio eſt clarior & tollit omnem dubita-
3 tionem. ¶ Tertiò reſpondeo, † ꝙ licèt hoīes Sancti Vincentij in
verbis narratiuis illius tranſactionis negarent ius coruatarum,
ex tali tamen negatione ius ipſius Domini Toueti non poteſt
dici dubium,ex quo de eius iure clarè apparet per teſtes exami
natos ſuper conſuetudine exigendi coruatas,ex quibus teſtibus
clarè apparet ꝙ illa negatio fuit calumnioſa. Abb.in conſil. 33.
col.2.lib.j.allegat glo.no. in c.fi.de off.delega.lib.6.addo Bald.
in conſil. 383. Primò tria. colum.fin.libr.4. vbi ꝙ negatio facit
rem dubiam, quæ probanda ſit,nō quæ probata eſt.ſed in caſu
noſtro iſta cōſuetudo eſt probata per plurimos teſtes deponen
tes contra ſeipſos,qui ideo fortius probant.c.literas,de pſump.
igitur dubia dici non poteſt talis conſuetudo ex negatione fa-
4 cta in verbis narratiuis tranſactionis.maximè † quia illa nega-
tio non fuit iurata, ideo ſtandum eſt affirmationi ipſorum te-
ſtium cum iuramento.c.ſicut, de teſtib.glo.& doct.in cap.cum
cauſam,de teſtib.Bald. in conſi.486.licèt aſſeſſores.libr. 3. & in
conſi.171 Punctus. lib.5. Alexand.in conſi.74.columna 3.verſi.
poteſt etiam reſponderi,lib.1.Et ꝙ illa negatio eſſet calumnio-
ſa,probatur ab effectu, quia non obſtante illa negatione obliga
uerunt ſed ad onera coruatarum. Profectò ſi coruatæ debitæ nō
fuiſſent, non ſe ad eas obligaſſent.l.cum de indebito.ff.de pro-
bat.maximè quia non fuit allegatum, & minus probatū quòd
Dominus Toueti eſſet homo terribilis,ſolitus facere conceſſio
5 nes & impreſſiones contra ſubditos.¶ Non obſtat † ꝙ non ap-
pareat de aliquo mandato ipſius vniuerſitatis ad tranſigendū,
quia reſpondeo ꝙ illa tranſactio fuit ratificata ex ſolutionibus
ſecutis ad formam ipſius tranſactionis. Spec.in tit.de ſyndico.
ver. ſed pone ꝙ vniuerſitas. vbi ſi vniuerſitas ſoluit expenſas fa-
ctas per ſyndicum non legitimè conſtitutum,videtur ratificare
geſta per eum. ſequitur Alexan. in conſi. 127.col.1. & in conſi.
6 175.in fi.lib.5.¶ Non obſtat † ꝙ conſuetudo allegata pe Domi-
num Toueti non reperiatur obtenta in iudicio contradictorio
quia illud non eſt neceſſarium ſm communem opi.doct.Bald.
in conſi.210.Caſus talis eſt, quidam A.col.2.lib.j.Soci.in conſi.
99.col. 2. verſi.& licèt illa conſuetudo. lib.1.vbi dicit hanc eſſe
communem opi. Corn.in conſi.293.col.3.ad fi.verſi. non enim
obſtat ꝙ non fuit obtenta.lib.j.& in conſi.155.colum. fin.lib.4.
Abb.in conſi. 73.colu. penul. in tertio dubio. lib. 2. Veronenſis
in conſi.31.in fin.Iaſ.in conſi.46.colum.2.lib.1.Poſtremò conſi-
dero circa iſtam conſuetudinem ꝙ docto. tenentes eſſe neceſ-
ſarium vt ſit obtenta in iudicio contradictorio, volunt tamen
ſufficere

ſufficere contradictionẽ extraiudicialem, puta ꝙ fuerit contradictũ ſolutioni coruatarũ, & ꝙ inducta fuerit conſuetudo non obſtante tali contradictione prout hic, nã homines ſancti Vincentij cõtradicebãt præſtationibus iſtarũ coruatarũ, qua tñ contradictione nõ obſtante illas promiſerunt per tranſactionẽ. Alc. in conſi. 173. col. 2. poſt med. verſ. rurſus ẽt non conſtat. lib. 6. & licèt tranſactio ſola ſufficeret, tñ poſt ipſam tranſactionem inducta fuit conſueto do ex ſolutionibus longi tpis, ideo contra talẽ conſuetudinem titulatam ſeu titulo tranſactionis roboratam nihil opponi põt. Ex quibus puto abũdè ſublata dubia omnia quæ mota dicebantur contra magnificum dominum actorem, cuius intentio reperitur iuſtificata per teſtes, inſtrumenta & iuris præſumptiones. Et ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. 20. Martij. 1540. Et ita fuit iudicatum in curia Grayſinodani. Aymo Crauetta de Sauiliano. I.V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum ſine teſtibus non probat.*

2 *Inſtrumentum reprobatur per duos teſtes quando non remanent alij teſtes inſtrumentarij in numero ſufficienti ad validitatem inſtrumenti.*

3 *Inſtrumentum vt reprobetur per teſtes, requiritur quod teſtes ſint omni exceptione maiores. & nu. 9. vbi declaratur.*

4 *Aduocatus non dicitur teſtis omni exceptione maior. & num. 13. vbi limitatur.*

5 *Perſona inſpicitur ad quam effectus, non ad quam verba diriguntur.*

6 *Inſtrumentum non reprobatur per teſtem limitatẽ deponentẽ ſuper tempore, quia potuit res geri alio tempore.*

7 *Inſtrumentum non videtur reprobari quando duo teſtes deponunt contra inſtrumentum & vnus pro inſtrumento. & nu. 15. vbi declaratur.*

Teſtis mortuus iudicatur pro inſtrumento. ibidem nu. 7.

8 *Inſtrumentũ non reprobatur per teſtes ſingulares quãdo quilibet deponit de ſenſu ſuo tantũ quod nõ fuit præſens inſtrumẽto non nominando conteſtes, ſed contrarium dicitur num. 7.*

9 *Inſtrumentum quod reprobari debet per teſtes omni exceptione maiores intelligitur de teſtibus non inſtrumentarijs.*

10 *Teſtes inſtrumentarij eſſe poſſunt etiam inhabiles.*

11 *Præſumptio vbi eſt contra aliquẽ, requirũtur probationes fortiores & efficaciores, immo debent eſſe probationes apertiſſima, & teſtes tales de quibus nulla veriſimilis ſit dubitatio.*

12 *Falſitas dicitur de criminibus quæ occulte committũtur, ideo ad probandũ falſitatem admittuntur teſtes alias inhabiles.*

13 *Aduocatus admittitur in teſtẽ in his quæ per alios facile probari non poſſunt.*

14 *Falſitatis ſuſpicio ceſſat in re modica.*

15 *Inſtrumentum reprobatur per duos teſtes inſtrumentarios licèt vnus teſtis ſit pro inſtrumento, quod tamen intellige vt hic pulchre & ſubtiliter declaratur.*

16 *Inſtrumentum quando habet quinque teſtes cum duo ſufficiãt, ſi tres deponãt contra inſtrumentũ, non ſuſtinetur inſtrumẽtum ex alijs duobus niſi expreſſe deponant pro ipſo inſtrumẽto, quod nota tãquam ſingulare & vtiliſſimum in practica.*

17 *Teſtes deponentes de eorum ſenſu tantum reprobant inſtrumentum.*

18 *Falſitas inſtrumẽti ceſſationis & reuocationis alterius inſtrumẽti arguitur quãdo notarius expediuit in forma ſolẽni inſtrumentũ quod allegatur caſſatum & reuocatũ. Notarius inſtrumentũ edere nõ debet niſi ei cuius intereſt. ibidẽ nu. 18*

19 *Falſitatis ſuſpicio contra inſtrumentum arguitur quando cõtinet non veriſimilia*

20 *Inſtrumẽtum facilius reprobatur ne probet, quàm vt falſum arguatur.*

21 *Inſtrumenti probatio dicitur miraculoſa vt credatur teſtimonio pellis mortuæ.*

CONSILIVM LVI.

¶ In cauſa hæredum Halenæ Selotæ contra hæredes Antonij Curti conſilium deciſiuum vt ſubtiliſsimum in iure, ita pulcherrimum ac vtiliſsimum in practica circa materiam reprobationis inſtrumenti.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Antonius Curti ciuis Grationopolis emit quandam apothecã ab Helena Selotæ & Petro Fraſsini eius marito pretio ſcutorũ. 70. cũ pacto de retrouendendo. Deinde ipſe Curti emptor reuendidit dictã apothecam ipſi Helenæ & Bartolomæo Vachonis eius ſecũdo marito de anno. 1528. & die. 22. Mẽſis Maij. Eadem die reperitur factũ aliud inſtrũm caſſationis & annullationis dictæ reuenditionis inter eaſdẽ partes coram eiſdẽ teſtibus, & notario. Modò hæredes dictæ Helenæ vendicant ipſam apothecã vt ſupra reuenditã, quæ adhuc poſsidetur per hæredes dicti Antonij Curti. Excipitur contra illam reuenditionẽ de inſtr̃o caſſationis & annullationis ipſius reuenditionis. Replicatur ꝙ illam caſſationẽ de falſitate ſuper articulis replicatorijs fuerunt examinati duo teſtes inſtrumentarij, egregius dñs Ioãnes Chantareli aduocatus conſiſtorialis Grationopolis, & Petrus Ollat, qui depoſuerunt ſe nõ recordari de illa caſſatione, & ꝙ de ea recordarentur ſi facta fuiſſet prout recordantur de cõtractu reuenditionis. Quærit̃ an eo modo dicat̃ reprobatũ inſtrumentũ caſ-
1 ſationis. ¶ Videret̃ dicendũ ſic primo aſpectu, nã † inſtrumentũ nõ probat niſi habeat teſtes in eo deſcriptos. in auth. de fide inſtru. §. ſed ſi inſtrumenta, & §. ſi verò nec gl. in l. in donationibus. C. de don. & in l. generali. C. de tabular. lib. 10. Bal. in cõſ. 55. Anno domini. col. 2. poſt med. lib. 2. Alcã. in conſ. 166. col. pe. lib. 6. Corn. in conſi 214. col. 2. lib. 1. & in conſi 120. col. 2. lib. 2. Sed illud inſtr̃m ceſſationis nõ habet niſi tres teſtes, quorũ duo deponũt ꝯ inſtr̃m, tertius eſt mortuus, ideo non reperit̃ habere niſi vnũ teſtẽ mortuũ, qui vnicus teſtis nõ ſufficit l. vbi numerus. ff. de
2 teſtib. & in terminis † ꝙ reprobet̃ inſtr̃m per duos teſtes inſtrumentarios quando nõ remanet ſufficiens numerus teſtiũ, ex quo inſtr̃m ſuſtineatur, tradunt Bart. & doct. in l. 2. §. ſi quis neget. ff. quẽad. teſt. aper. canoni. in c. cõ Ioannes Eremita. de fide inſtr. iuuari vr̃ iſta reprobatio ex quadã cõparatione ꝓducta in iudicio contra conductorẽ dictæ apothecæ, qui euocari fecerat ipſum Curti locatorem ad eum manutenendũ aduerſus ipſam Helenã Selotæ quæ agebat contra ipſum conductorẽ, in qua cõparatione oppoſitum fuit parte ipſius locatoris ꝙ defendere non poterat cõductorem propterea ꝙ apotheca ipſa fuiſſet reuẽdita ipſi Helenæ Selotæ ad formam promiſsionis & obligationis de reuẽdendo. Ex qua comparatione & confeſsione in ea factæ inferri videtur ꝙ caſſata non fuerit ipſa reuenditio, nam ſi caſſata fuiſſet, reuendita dici non poterat apotheca. l. nõ vr̃. ff. de acqui. poſ. facit l. deb tor. ff. ad Treb. & ſtante caſſatione potuiſſet locator conductorẽ defendere, cuius tñ contrariũ aſſertũ fuit. ¶ In contrariũ poteſt allegari ꝙ imò non reprobetur inſtr̃m caſſationis ſeu annullationis prædictæ ex teſtimonijs illorum duorũ teſtiũ.
3 † Primò, quia vt reprobetur inſtrumentũ per teſtes neceſſariũ videtur vt ſint omni exceptione maiores. Bar. in d. l. 1. §. ſi quis neget, col. fi. Bal. in l. in exercendis. C. de fid. inſtr. & in conſi. 17. circa fi. lib. 1. Ioã. de Ana. inter conſilia Pau. de Caſt. conſi. 261. Viſis & conſideratis. col. 2. lib. 2. Cor. in conſi. 261. colũ. 5. lib. 4. Iaſ. in conſi. 124. col. 3. poſt med. lib. 1. in conſi. 153. col. 6. & col. ſeq. verſ. 2. facit lib. 2. & in conſ. 13. col. pe. poſt med. lib. 3. & dicit Ioã. de Ana. in conſi. 97. col. 2. ꝙ teſtes deponentes contra inſtrumentũ debent eſſe oi exceptione maiores in perſonis & dictis etiam ꝙ probationes reprobatoriæ debent eſſe manifeſtiſsiori in ſuperlatiuo per tex. in §. item verborũ in ver. manifeſtiſsimis, Inſtit. de inu. ſtip. licèt nõ interrogati. Alex. in cõſ. 53. col. j. li. 2. Iaſ. in con. 62. col. 2. lib. 1. & eſt generaliter verũ ꝙ teſtes in criminalibus debent rationẽ adducere etiam non interrogati. Sal. in l. fina. C. de prob. quod dictum pro notabili ſequitur Alex. in conſ. 15. lib. 5. Dec. in c. veniens, col. 5. verſi. ſimiliter videmus. de teſtib. in c. at ſi clerici, in princ. col. 17. ver. & pro iſta concluſione, de iudi. in conſi. 37. col. 4. verſi. ſimiliter in criminalibus. Iaſ. in repe. l. admonendi. col. 109. verſ. ex iſta infertur. ff. de iureiur. & videtur gl. in l. prius. ff. ad Syllania. ſed dñs. I. C. qui depoſuit ꝯ inſtr̃m, nõ videt̃ omni exceptione maior, quia fuit aduocatus ipſius Selotæ contra Antonium Michalis conductorem ad relaxationẽ dictæ

apothecæ

apothecæ in qua cauſa ipſius Selotæ ſolū fundabatur in inſtru-
4 mēto reuenditionis prædictæ. Conſtat aūt † aduocatū non eſſe
teſtem omni exceptione maiorem rōne affectionis quā habere
præſumitur erga partē ſuā c.fi.de teſtib.li.6.ad quem tex.Barto.
ſe remittit in l.deferre,in fi.prin.ff.de iure fiſci.no.Spec.in tit.de
teſte.§.1.col.23,ver.item φ fuit aduocatus.Nec refert φ nō fue-
rit aduocatus contra Antoniū Curti, ſed contra conductorem,
quia reſpondetur,φ ſi erat aduocatus contra cōductorem, ſatis
aduocatus dici poterat cōtra Antoniū Curti locatorē,ex quo dā-
num illius cauſæ pertinebat ad locatorem obligatū conductori
ex forma contractus & ex diſpoſitione iuris cōmmunis,& quia
ceſſabat cōmodum penſionis apothecæ locatori condēnato cō-
5 ductore,ideo † nō inſpicimus contra quam perſonā dirigatur iu
diciū.l.iſti quidē.§.fi.ff.qd met.cau.l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.ff.
de leg.2.vbi Bar.l.1.§.nunc de effectu.& l.ſi reū.§.1.ff.de lib.leg.
¶ Similiter alter teſtis Petrus Ollari † non videtur concludenter
6 deponere contra inſtrumentū caſſationis,quia limitat & arctat
depoſitionē ſuā ad tēpus inſtrumēti reuenditionis, & eo tēpore
non meminit de aliquo inſtrumēto caſſationis, quod ſi factum
fuiſſet,ita eſſet memor de eo ſicut de inſtrumento reuēditionis,
& φ non vidit nec fuit præſens nec audiuit de ipſo inſtrumento
venditionis,vnde ex tali teſtimonio ita limitato non videtur im
pugnari inſtrumentum caſſationis, quia potuit fieri alio tēpore
ex interuallo poſt ipſam reuēditionem,vt not. Bar.in d.§.ſi quis
neget,col.fi.ver.aduerte tamē.Alexan.in conſi.93. colum.2.in fi.
verſi.nam licèt dicat.lib.5.Dec.in conſi.101.col.2.ver.prædicta
7 comprobantur. ¶ Secundò principaliter † comprobari videtur
iſtud inſtrm̄ caſſationis & annullationis ex dicto Imo.in d.cap.
cum Ioann. Eremita. vbi quando duo teſtes deponunt contra
inſtrumentum,& vnus pro inſtrumento,ſtatur vni teſti deponen
ti pro inſtrumento,quia concurrit fides notarij.quod dictum re-
fert & ſequitur Alexan.in d.coſi.93.col.penul.verſi.item reſpon-
deo.lib.5.Dec.in d.conſi.101.colu.fi.ver.& hoc quidem in pro-
poſito.Cor.in conſi.161.colū.5.lib. 4. Itaque licet iſti duo teſtes
deponant contra inſtrumentum,illud tamen ſuſtineri videtur ex
alio teſte inſtrumentario mortuo qui iudicatur pro ipſo inſtru-
mento.Deci.in d.conſi.101.colū.2. verſic. 4. conſiderandum eſt.
¶ Tertiò facit pro hac concluſione quia inſtrumentum habet
præſumptionem pro ſe.l.cum precibus.C. de proba.l.iuriſgen-
tium.§.quod ſere, vbi Iaſ. in 2. not.ff.de pact.no.doc.in l.ſcien-
8 dum.ff.de verb.ol.¶ Quartò conſidero † pro inſtrumento caſſa-
tionis vnam aliam reſponſionem contra teſtimonia I. C. & Pe-
tri Ollat,φ videntur ſingulares, nam quilibet deponit de ſenſu
ſuo tantum & de ſeipſo, φ non fuit præſens inſtrumento caſſa-
tionis nec illud fieri vidit aut audiuit,nec vnus nominat alterum
in conteſtem,puta φ eo tempore quo dicitur receptum & roga-
tum ipſum inſtrumentum,ipſi ambo teſtes non eſſent in loco ro
gati inſtrumenti ſed alibi, quod tamen videbatur neceſſariū vt
no.In.& Abb.in d.c.cum Ioan.Eremita.ſequitur Bal.in d.conſi.
37.lib.1.Alexan.in conſi.44.colum.3.verſi.Paſchalis quintus te-
ſtis.lib.4.¶ Et tenendo hanc opi.non videtur obſtare illa compa
ratio facta contra Antonium Michalis, φ apotheca eſſet reuen-
dita,quia illa fuit quædā confeſsio voluntaria procuratoris quæ
domino non præiudicat.l.certum.§.ſed an ipſos.vbi Barto.ff.de
confeſſ.Præterea illa confeſsio probatur erronea ex inſtrumen-
to caſſationis,ideo præiudicare non debet.l.error,vbi latè Mod.
9 C.de iur.& fac.igno.¶ † Sed tenendo primam partem φ immo
in inſtrumentum caſſationis non probet. Reſponderi poteſt ad
argumenta facta in contrarium.& ad primū φ videatur neceſſa
riū vt teſtes deponentes contra inſtrumentū ſint omni exceptio
ne maiores,dico φ illud procedit qñ agit̄ de reprobando inſtru
mentū per teſtes non inſtrumentarios.ita loquunt̄ Bart. & doct.
allegati ſupra.& in terminis ita declarat Cur.ſenior.in conſ. 56.
col.2.in fi.& duabus col.ſeq.allegat Barto. in d. §. ſi quis neget,
col.fi.Idē tenet Cor.in conſi.232.colum.3.verſ.nec etiam obſtat
φ teſtes.lib.1.Confirmo iſtam reſponſionem fundamento natu-
10 rali.† nam teſtes inſtrumentarij eſſe poſſunt ēt alias inhabiles,
tamē approbati a contrahentibus.gl.in §.& licēt,in verſi.ſuppli
cijs,in auth.de teſtib.cū ſimi.quæ Iaſ.not.in l.1.col.3.ff.de fer. &
in l.1.§.fi.col.4.ff.de verb.ob.& in l.1.col.6.C.de teſta.Soc.in cō.
17. circa fi.ver.& licèt gl. ibi lib.1.ergo videtur φ per tales teſtes
etiam inhabiles reprobetur teſtamentum vt contrariorum ea-
dem ſit diſciplina.l.1.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.& ſi con-
tra.ff.de vulg.& pup.& idē operetur oppoſitū in oppoſito,quod
prꝰ oppoſitum in propoſito.l.fina.ff. de lega.3.Quod tamen intelli-
gerem in pluribus teſtibus inſtrumentarijs deponentibus con-
tra inſtrumentum, ſecus ſi vnus tantum teſtis inſtrumentarius
deponeret contra inſtrumentum, quia in vno teſte requiritur
φ ſit omni exceptione maior.Bal.in conſ. 166. Proponitur φ ex
quodam inſtrumento.col.2.verſ.in contrarium.lib.2.Iaſ.tamen
in d.conſi.13.colum.penul.poſt med.lib.3. φ etiam teſtes inſtru
mentarij debent eſſe omni exceptione maiores, vt reprobent
inſtrumentum, ſed non bene vī loqui. ¶ Et ſi dicatur iſta ratio
non videtur concludere quoad perſonam I.C. cuius inhabilitas
ſuperuenit poſt inſtrumentum,quia fuit aduocatus partis, ideo
contrahentes qui rogant teſtes bene cenſentur remittere habi-
litatem teſtium quæ erat de tempore inſtrumenti,non tamen cē
ſentur cogitare de futuro defectu.Imo.in l.teſtium.§. conditio-
nem.ff.de teſtamen.Alexan.in conſi.191.lib.7. Reſpondeo,quòd
pars aduerſa non videtur poſſe obijcere huic teſti quòd fuerit
aduocatus,quia iſtud proceſsit ex voluntate & facto ipſius Anto
nij Curti, id eſt ex reuenditione facta per eum per quam conſen
ſit φ poſſet pars redimens aduocare apothecam a conductore.
¶ Secundò reſpondeo φ diuerſa eſt ratio quando reprobatur
inſtrumentum per teſtes inſtrumentarios, & quando per alios
non inſtrumentarios.nam quando reprobatur per teſtes nō in-
ſtrumentarios,ideo requiritur φ ſint omnino idonei & omni ex
ceptione maiores,quia inſtrumentum habet maiorem præſum-
ptionem pro ſe cum ſuſtineatur ex omnibus teſtibus inſtrumen
11 tarijs,& ſic præſumptio † eſt cōtra partem reprobantē tale in-
ſtrumentum, ideo requiruntur probationes fortiores & effica-
ciores,vt inſtrumentū ipſum reprobetur.Abb.in c.quia verſi ſimi-
le,per illum tex.in 2.not.de præſump.& in conſi.31.colū. 2. in 2.
dubio.lib.1.vbi in iſto caſu probationes debent eſſe apertiſsimę
& teſtes tales de quibus non ſit aliqua verſimilis dubitatio φ
debeant deierare.no.glo.& doc.in l.tranſactione. C. de traſact.
Soc.in conſi.163.col.6.verſ.2. reſpondeo.lib.1. Iaſ.in l.ſi extra-
neus.in 6.no.ff.de condi.ob cau.& in l.ſciendum, colum.5.ff.de
verb.obl.Deci.in conſi.105.col.3.in conſi.175.col. 3 & in conſi.
177.colum.3.ſed quando ipſimet teſtes inſtrumentarij deponūt
contra inſtrumentum,non habet inſtrumentū tantā præſumptio
nem iuris pro ſe.Quod ex alio patet,quia vbi agitur de reprobā
bando inſtrumentum per teſtes inſtrumentarios nō requiritur
tantus numerus teſtium quātus requiritur in teſtibus nō inſtru
mentarijs vt no.in d.c.cū Io.Eremita.Pau.de Caſt. In conſi. 231.
In quæſtione quæ vertitur inter Sopranā. col. fi.lib.2. Itaqꝫ mirū
videri non debet ſi idoneitas tāta nō requirit̄ in teſtibus inſtru-
12 mētarijs quāta in non inſtrumentarijs.¶ Tertio reſpōdeo φ falſi
tas dicitur de criminibus quæ occultè cōmittuntur, nec facilè
manifeſtari poteſt niſi per teſtes inſtrumētarios,ideo faciliùs ad
mittuntur teſtes alias inhabiles.l.cōſenſu.C.de repud.c.veniens,
el.2.in fi.de teſtib.& in terminis eſt tex.in c.tertio loco,de prob.
vbi quando producitur inſtrm̄ de alienatione bonorū vniuerſi-
tatis, & quæ alienatio legit̄ facta ſub noīe vniuerſitatis, illi de
vniuerſitate admittunt̄ ad probandū ꝯ inſtrm̄,φ imò vniuerſitas
non fecit talē alienationē nec illi conſentit,eo quia res & falſitas
inſtrumenti non facile per alios probari poteſt, quia in confe-
ctione inſtrumenti nō cōſueuerunt adhiberi aliæ perſonæ quam
partes cōtrahentes,notarius & teſtes,& pondero illū tex.in c.3.
loco. Nam ibi illi de vniuerſitate tractāt de cōmodo proprio,&
tamen admittunt̄ in teſtes ad reprobationē inſtrumenti, quanto
fortius admitti debet aduocatus qui de cōmodo proprio non
13 tractat.& in terminis † de aduocato φ admittatur in teſtem in
his quæ per alios facile probari non poſſunt,no.Io.And.in add.
ad Spec.in tit.de teſte.§.3.colum.24. ſequitur Aret.in conſi.137.
verſ.præterea ſicut iſte teſtis. ¶ Quartò reſpondeo, ratio qua-
re aduocatus repellitur a teſtimonio eſt propter affectionē præ-
ſumptam, quæ ratio affectionis non videtur conſiderabilis in
caſu noſtro, quia ſi inſtrumentum illud caſſationis & annulla-
tiònis verū fuiſſet, non eſt veriſimile φ ipſe teſtis vir doctor &
bonæ vocis,conditionis & famæ voluiſſet patrocinari prætextu
illius reuenditionis apothecæ,cuius annullationi præſens fuiſ-
ſet. Sciuiſſet enim quòd aduerſus inſtrumentum reuenditionis
fuiſſet oppoſitum de reuocatione & caſſatione illius, in qua
ipſe fuiſſet teſtis,ex qua re euidens calumnia & turpitudo ipſius
teſtis detecta & manifeſtata fuiſſet,cum tamē famæ, & honoris
ſui immemor quis pſumat.l.iſti quidē,in fi. ff. qd met. cau. l. iu-
ſta.ff.de manu.vind.ideo neceſſe eſſet dicere φ cogitaret de tē-
pore patrocinij inſtrm̄ illud caſſationis p falſa teſtimonia repel-
lere ſeu impugnare quod non eſt præſumendū, maximè quia to

ta res

ta res de qua agebaƭ ſolū valebat ſcutos ſeptuaginta, & agebaƭ
inter partes non ita diuites, immo potius pauperes. Ideo non
eſt veriſimile ꝙ fuerit corruptus tantus vir ad ferendū falſum
14 teſtimoniū, in ipſo igitur † teſte doctore & multo locupletiore
ipſis partibus ceſſare debet ſuſpicio falſitatis pro re modica quò
ad eum. l. cum hi. §. modus. ff. de tranſa. c. etſi quæſtiones. de ſimo
nia. glo. ſi. 13. q. 5. Oldr. in conſi. 162. Thema tale eſt, P. condidit
teſtamentum, in ſi. Alex. in conſi. 74. colum. 2. lib. 3. & in falſitate
no. Deci. in c. ſuper literis, colū. 3. de reſcrip. Ex quibus apparet
fortiorem & efficatiorem eſſe iſtam præſumptionem ꝙ noluerit
iſte dominus teſtis falſum dicere teſtimonium, illa præſum-
ptione quæ ſumitur ab affectione, quia nō potuit cadere affectio
tam magna in re modica in teſte doctore ꝙ iacturam facere vo-
luerit, & animæ & honoris, ideo præſumptio fortior tollit & eli
dit aliam præſumptionem debiliorem. l. cum de indebito. vbi
Bart. ff. de prob. l. dinus. vbi Bar. ff. de teſti. in integ. l. non ſolum.
ff. de rit. nup. c. ex tranſmiſſa. qui filij ſint legi. ¶ Non obſt. ꝙ alter
teſtis Petrus Ollat reſtringat teſtimonium ſuum ad tempus il-
lius reuēditionis, nam ideo locutus fuit de eo tēpore, quia inſtru
mentū caſſationis legitur factū eodem tpe in eodem loco & co-
ram eiſdem teſtibus & notario, ideo dicit iſte teſtis ꝙ ſicut audi
uit de reuenditione, ita audiuiſſet de eius caſſatione. ¶ Secundò
reſpondeo ꝙ ideo locutus fuit de illo tempore, quia clarè præ-
ſuppoſuit ꝙ in loco dictæ caſſationis & de tpe quo legitur facta,
ipſe teſtis non fuit præſens niſi illi reuenditioni, ideo dicit ꝙ de
eo tēpore non fuit præſens alicui caſſationi, ideo aūt noluit de-
ponere de alio tpe, quia cū alio tpe præſens nō fuerit in loco, nō
poterat deponere negatiuam ꝙ actus caſſationis factus non fue
rit, & ſic reſtrinxit ſe ad tempus reuenditionis, quia de eo tpe
tantū poterat negatiuā coarctare quo ad actū, de alio aūt tēpo-
re non poterat coarctare negatiuam actus cum præſens in loco
non eſſet. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ in teſte attenditur ratio, vt not.
Bal. in l. ſolam. C. de teſtibus, ſed in ratione quam aſſignat iſte te
ſtis, clarè apparet, ꝙ nunq̄ fuerit præſens alicui inſtrumento caſ
ſationis. ratio. n. teſtis eſt illa quæ declarat & reſtringit eius di-
ctum. Inno. & doc. in c. cum cauſam quæ, de teſtib. Alex. in conſi.
20. col. 2. circa med. lib. 2. Soc. in l. ſed & in illo. §. ſed & circa, ver
ſic. ſed iſta ratio. ff. de rebus dub. & in conſi. 43. col. 3. lib. 1. & po
tius ſtatur rationi q̄ dicto teſtis. Bal. in conſi. 219. Teſtes. lib. 4. &
in conſil. 385. Et quadam ſcriptura. libr. 5. & ratio teſtis eſt illa
quæ dat eſſe rei id eſt eius teſtimonio Bald. in d. l. ſolam. Abb. in
15 conſi. 105. col. 2. lib. 1. ¶ Non obſtat † dictum Imolæ in d. c. cum
Ioannes Ecenita. ꝙ vnus teſtis deponens pro inſtrumento præ
fertur duobus teſtibus deponētibus contra ipſum inſtrumentū,
quia reſpondeo quòd illud dictum Imol. videtur intelligendum
quando duo teſtes deponentes contra inſtrumentum nō eſſent
inſtrumentarij, ſecus in duobus teſtibus inſtrumentarijs prout
ſunt iſti duo. ita declarat Cor. in conſi. 232. col. 2. lib. 1. nam Cor.
in prin. conſilij arguendo pro parte contraria allegauerat illud
dictum Imolæ, & tamen in concluſione ſua vult quòd illud non
procedat quando plures teſtes inſtrumentarij contradicunt in-
ſtrumento. ¶ Secundò reſpondeo, quòd dictum Imolæ poſſet
procedere quando remaneret numerus ſufficiens ad validitatē
inſtrumenti, tunc. n. licèt contradicentes inſtrumento ſint nume
ro plures, tamen præferuntur pauciores deponentes pro inſtru-
mento, ſecus aūt qñ non remaneret numerus ſufficiens, quia tūc
impoſſibile eſt ꝙ inſtrm̄ ſuſtineatur ex vno tantū teſte, alijs om
nibus contradicentibus, itaq; aut dictū Imo. ita debet intelligi,
aut alias de iure procedere non poteſt. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ di
ctum Imo. debet intelligi qñ teſtis qui ſtat pro inſtrumento exa-
minatur & expreſsè approbat contenta in eo, ſecus ſi non exa-
minatur prout hic, quia tertius teſtis eſt mortuus. Ratio diuerſi-
tatis eſt, nam qñ teſtis expreſsè deponit ſuper veritate contento
rum in inſtrumento ſumus in caſu claro. ſ. ꝙ approbatur inſtru-
mentum ex teſtimonio vnius teſtis, ſed quando non examinatur
ſumus in dubio. licèt. n. teſtis mortuus præſumatur ſtare pro in-
ſtrumento, tamen præſumptio non eſt plena probatio, nec habe
tur pro veritate, immo præſumptio conſideratur in caſu dubio,
quia in claris ceſſant præſumptiones. l. continuus. §. cum ita. ff. de
ver. obl. ideo dubium eſt ſi teſtis mortuus viueret & examinare-
tur, an inſtrm̄ approbaret, vnde eſſet abſurdum ꝙ præſumptio
quæ inſurgit ex morte vnius teſtis inſtrumentarij habeat tantam
efficaciam & vim, quantam habent duo teſtes viui expreſsè de
ponentes, ſemper. n. præſumptio cedit legitimæ probationi. l. ſi.
in prin. ff. quod metus cau. l. nuptura, in fin. ff. de iure dotium. l.
ſi chirographum. & l. cum de indebito. §. 1. ff. de proba. ca. is qui
16 fidem. de ſponſal. & in terminis † hanc declarationem voluit
Bal. in conſi. 228. in quodam inſtrumento. lib. 2. vbi ſi inſtrumen
tum habet quinque teſtes cum duo ſufficerent, & ſic tres ſint ſu
pernumerarij, licèt dicatur ꝙ inſtrumentum non reprobatur ex
contradictione teſtium ſupernumerariorum, tamen dicit Bal. ꝙ
ſi illi tres ſupernumerarij contradicunt inſtrumento non ſuſti-
netur inſtrumentum, niſi alij duo fidem dent contractui. & ſic
requirit Bal. ꝙ alij duo debeant expreſsè examinari pro inſtru-
mento, alias ſi non examinantur, ſumus in dubio, an eſſent ap-
probaturi inſtrumentū vel non. & eſſet abſurdum ꝙ illa præſum
ptio quā habet inſtrm̄ ex illis duobus teſtibus expreſsè non con
tradicentibus inſtrō, habeat eandem vim clara probatio quæ fit
per teſtimonia expreſſa illorum triū teſtiū. ¶ Non obſtat tertiū
argumentū ꝙ inſtrm̄ habet præſumptionem pro ſe. quia ſupra
rńſum eſt ꝙ probatio eſt fortior præſumptione, ſed ꝯ inſtrm̄ fa-
cta eſt probatio per duos teſtes & remanet inſtrumentum habe
re præſumptionem ſolū ex vno teſte mortuo, qui ſi viueret for-
tè deponeret contra inſtrumentū & ei contradiceret prout alij.
17 ¶ Non obſtat † ꝙ iſti duo teſtes contradicentes inſtrumento vi-
deanť ſingulares, prout dr̄ in quarto argumento, quia immo non
ſunt ſingulares vt declarat Bart. in d. §. ſi quis neget, cuius Barto.
opinionem dicit cōem Soci. in conſi. 28. col. 2. circa fin. verſi. ſed
ad hoc clare reſpōdetur lib. 3. ¶ Cōſidero ēt ad reprobationem
18 † iſtius inſtrumenti caſſationis vnam præſumptionē non leuem,
nā iſta duo inſtr̄a reuenditionis & caſſationis leguntur facta eo
dem tpe per eundem notarium, & coram eiſdem teſtibus. Profe
ctò ſi inſtrm̄ caſſationis & annullationis ſecutum fuiſſet, non eſt
veriſimile ꝙ notarius inſtrumentum reuenditionis expediuiſſet
in forma ſolenni parti illi cuius non intereat, quia non debet no
tarius edere inſtrumenta ei cuius non intereſt. Barto. in l. inſtru-
menta, in ſi. C. de fideicō. Pau. de Caſt. Alex. & Iaſ. in l. prætor ait,
in princ. ff. de eden. & veriſimile eſt ꝙ ſaltē in exhibitione illius
ſtrumenti mentionem feciſſet de caſſatione ſecuta, ne ex tali
exhibitione ſimplici læderetur pars in cuius ſauorem ſecuta
19 erat caſſatio. ¶ Rurſus conſidero † quòd iſta caſſatio allegata
non eſt veriſimilis, id eſt quòd pars cui reuenditio facta erat, vo
luerit ab ea incontinenti recedere. l. non ad ea. ff. de cond. & de
mon. quod autem veriſimile non eſt, falſi imago eſt. Bald. in l.
1. colum. 3. C. de ſer. fugi. & inſtrumentum non probat quando
continet non veriſimilia. Abb. in conſi. 99. in ſi. lib. 1. Cur. Iunior
in conſil. 17. colum. 5. poſt med. & in conſi. 178. colum. 2. Nec
obſtat vna reſponſio quæ ex aduerſo datur ad hanc conſidera-
tionem, id eſt quòd per inſtrumentum caſſationis ſumus in ca-
ſu claro, ideo quòd ceſſat præſumptio, quia iſtud de quo princi
paliter agitur, quòd immo non ſumus in caſu claro, quia caſſa-
tio ipſa clarè non probatur attenta contradictione duorum te-
ſtium inſtrumentariorum. & iſta contradictio iuuatur ex conſi-
ſideratione memorata, ꝙ non ſit veriſimile ſtatim fuiſſe receſ-
20 ſum ab ipſa reuenditione. ¶ Poſtremò † quòd licèt præmiſſa
fundamenta non ſufficerent ad reprobandum inſtrumentum
caſſationis de falſo, ſufficere tamen debent in hoc ne detur fides
tali inſtrumento, ſeu vt non probet tanquam ſuſpectum, quæ
reprobatio ne fides detur facilius ſit, quam vt falſum arguatur.
Sal. in l. in exercendis. C. de fide inſtrumenlo. Soci. in d. conſi.
28. col. 2. ver. reſpondeo etiam & ſecundò. & in conſi. 92. col. 5.
verſicu. 2. ipſe reſpondet. libr. 3. ſola enim ſuſpicio falſitatis
habetur pro falſitate quoad hoc ne inſtrumentum probet. l. iu-
21 bemus. C. de proba. quod maximè procedicit † in ſuſpicione
quæ militat contra inſtrumentum, cuius probatio dicitur mira-
culoſa, vt credatur teſtimonio pellis mortuæ. Inno. in cap. cum
P. tabellio, de fide inſtru. Oldr. in conſi. 75. Bald. in conſi. 447. Ad
euidentiam præmittendum eſt quis dicatur vſurarius manife-
ſtus. circa ſi. lib. 5. immo talis probatio dicitur contra ius diui-
num, quo iure cautum eſt vt in ore duorum vel trium ſtet om-
ne verbum, ita de inſtumento dicit Cor. in conſi. 32. col. 2. & in
conſi. 55. col. 8. lib. 3. nam per inſtrumentum creditur voci mor
tuæ, & ſic non ſtat verbum in ore duorum vel trium. iſta cauſa
fuit commiſſa iudicanda ſpect. domino Felici de Cruce aduoca
to conſiſtoriali curiæ Grationopolis celeberrimo & famoſiſſi-
mo, qui ſolus pronunciare noluit, ſed me in laboris participium
elegit, ipſe autem rei magnitudinem conſiderans ne tantus la-
bor irritus fieret, non potui præmiſſa fundamenta non ſcriptis
commendare, quibus viſis & conſideratis in ſententiam no-
ſtram venit memoratus dominus Felix de Cruce iudex, & ita
pronun-

pronunciauimus.Grationopoli.18.Martij.1540. Aymo Crauetta iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Vnus alium obligare non poteſt ſine mandato,onus reale ſequitur poſſeſſorem.ibi.nu.1.*

2 *Onus reale imponi non poteſt niſi per habentem ius aut dominium in ipſa re,cui onus imponitur.*

3 *Titulus non probat dominium,ſed cauſat ius aliquid accipiendi aut conſequendi.*

4 *Tituli productio in emptore aut creditore non ſufficit niſi probetur de iure autoris.*

5 *Præſumptio vna non ſufficit,ſed plures requiruntur vbi agitur de iudicando ex præſumptionibus.*

6 *Præſumptio l.merito.ff.pro ſocio,procedit in reo vt abſoluatur, non in actore ad fundamentum eius intentionis.*

7 *Identitas bonorum probari non poteſt niſi teſtes habeant notitiam de antiquis & modernis confinibus.*

8 *Præſcriptio aduerſus ſolutionem cenſus inducitur ſpatio 40.annorum ſeu ex ceſſatione per illud tempus.*

9 *Præſcriptionem libertatis contra onera allegans, non tenetur probare negatiuam quod non ſoluerit in præteritum,ſed illa præſumitur.*

10 *Scientia præſumitur in his de quibus eſt fama.*

CONSILIVM LVII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Nullo modo legitur inſtificata intentio nobilis Ioánis de Valle ꝯ Iacobũ Orandi & alios reos conuentos de Glãdagio,nã actũ fuit principaliter vt recognoſcerent ipſi rei quoſdã cenſus,aliás recognitos ꝑ diuerſas perſonas Iordano & Humberto
Pier fratribus de anno 1386.& die ſexta menſis Martij, ſed ipſi
1 rei † nõ poſſunt obligari ex facto illorũ recognoſcentiũ niſi probētur eorũ hæredes,quia vnus alium obligare nõ põt.l.inter ſtipulantem,in 1.s.& 3.reſponſo.ff.de verb.obliga.auth.ſi quã,ver.
cũ aũt.C.de conſti.pecu. vel niſi probet̃ bona poſſeſſa per ipſos
reos eſſe affecta onere reali ipſorum cenſuũ, qđ onus ſequit̃ poſſeſſores.l.ſi pẽdẽtes.§.ſi qđ,ff.de vſufr.l.ſiue, & l.ſeq.§.ſi fundus
ff.de pig ac.l.neq;.ff.de impen.l.omnes.C.ſine cenſu vel reli.l.1.
C.de mul.& in quo loco.lib.10.c.cum non ſit.de decimis.c. ex li
2 teris,de pign.cle.1.de cẽſi.quod onus † reale non potuit imponi
ipſis rebus ſeu bonis poſſeſsis per ipſos reos niſi probet̃ ꝙ illi recognitores cenſuum haberent ius ſeu dominiũ in talibus bonis.
l.ſi alienã.ff.de pig. ac.rei.n.alienæ ſeruitus imponi non poteſt.
l.2.ff.de ſeruitu de quo iure ſeu dñio ipſorũ recognoſcẽtiũ nihil
3 oĩno probatũ fuit , ſolũ † n. fuerunt producti tituli antiqui taliũ
recognitionum , ex quibus titulis ſolis non probant̃ iura ipſorũ
cenſuũ,ſed tñ cauſat̃ ius accipiendi ipſos cẽſus ſi de eis probetur.Cor.in conſi.333.col.7.verſ.quia nõ reperio.lib.1.& in conſ.
26.col.3.ver.ſolus aũt titulus.li.2.& hoc niſi tertius cõtra quem
agitur ex inſtrõ recognitionis, cauſam haberet a recognoſcente.Sal.in l.ſi.col.ſi.C.de iure emphy.per tex. in auth. qui res iam
dictas.C.eo.ti.tradit Soc.in conſi.50.col.3.& in conſi.68. col. 3.
lib.4.Ripa in l.ſi rem aliquam.col.13.uer. intellige vt nõ probet.
ff.de acq.poſ.& in l.1.col.ſi.ff.de pig ſimiliter probaret inſtrũ recognitionis in præiudiciũ tertij, probando ꝙ tpe recognitionis
recognoſcens teneret & poſsideret bona recognita.Guido Papę
q.272.per tex.in l.cenſualis,vbi Bald. C.de donatio, ſimiliter &
tertiò probaret inſtrũ recognitionis in præiudiciũ tertij probando ꝓſtationẽ cẽſus aut penſionis in vim talis recognitionis,vt habetur in addi.ad Gui.Papæ in dicta q.272. ¶ Neq; releuat aſſerta deductio ꝙ tales recognitiones fieri non ſoleant niſi per dominos rerũ,quia nuſquã reperiet̃ ſcriptus iſte modus probãdi dominiũ.ſ.ꝙ recognoſcens ꝓſumatur dñs rei recognitæ ex eo ſolũ
ꝙ recognouit,quaſi talis recognitio fieri nõ ſoleat niſi per dñiũ.
& pars aduerſa dicens probari dñium ex tali præſumptione, tenetur per legẽ illud probare,quia erubeſcimus ſine lege loqui.§.
conſideremus,in Auth.de triente & ſemi.l.illam.C.de colla.¶ Secundò reſpondeo ꝙ cõtrariũ probatur ex ipſis recognitionibus
productis,nam producta fuit vna recognitio in qua maritus ſine
aliquo mandato recognouit rem vxoris,& ſic rem alienã & quæ
non erat dotalis,licẽt ẽt dotalem recognoſcere non potuiſſet in
præiudiciũ uxoris. ¶ Tertiò rñdeo ꝙ regulariter non conſueuit
4 quis rem alienam uendere aut pignorare,& tamen † non ſufficit
emptori aut creditori producere titulũ ſolum emptionis aut pignoris niſi probetur de iure & dominio vẽditoris aut debitoris,
quia ex talibus ꝓſumptionibus ꝙ quis rem alienã uendere aut
pignorare nõ conſueuit,tertio poſſeſſori præiudicari non debet.
l.quæ nondum.§.quod dicitur.ff.de pigno.& l.cũ res. C.quæ res
pig.obl.poſſ.Pau.de Caſ.in conſi.406.Satisfaciendo.colũ.2.poſt
med.lib.1.& in conſi.330.Libellus iſtorũ agentium.col. 2 circa
med.lib.2.¶ Quartò reſpondeo ſi talis præſumptio ſufficeret ad
probandum dñium,fruſtra laborarent doc.circa modũ probandi dñium in antiquis,de quo in l.ſi arbiter.ff.de proba. in l. cum
aliquis.C.de iure delib.& c.cũ cauſam,eo.ti.ſemper.n.ſufficeret
producere titulos antiquos,& allegare ꝙ cõtenta in ipſis titulis
fieri nõ cõſueuerunt niſi per eos qui ius habeant ita faciẽdi,ideo
de tali ꝓſumptione curãdum nõ eſt,quia non eſt præſumptio iuris ſeu a iure approbata,ſed quædam præſumptio hominis ꝑ ipſum
5 auctorẽ excogitata.¶ Quintò reſpõdeo,† ꝙ ubi agitur de iudicando ex præſumptionibus, nõ ſufficit vna præſumptio, ſed
plures requiruntur.Bal.in cõſi.154.Inſtrũ ſic dicit.in ſi.lib.5.ſed
circa probationẽ dominij illorũ recognoſcentium nulla alia al
6 legatur præſumptio præter iſtam friuolã, ergo &c. ¶ Sextò † &
vltimò reſpõdeo ꝙ iſta aſſerta præſumptio tota fundatur in l.merito.ff.pro ſocio,quia bonus quilibet præſumitur, ideo non eſt
veriſimile ꝙ rem alienã velit quis recognoſcere. ſed dico ꝙ ille
tex.non procedit in actore vt ex illa præſumptione fundet eius
intẽtio,ſed ſolũ procedit in reo vt abſoluatur.gloſſ.in l. ſi pater,
alias eſt l.qui iurаſſe.§.ſi pater.vbi Iaſ.col.ſi.poſt Bar.ff.de iur eiu.
Anch.in conſ.405.Primum dubiũ, col.2.ver. ad hoc aduertẽdũ.
Roma.in cõſi.304.Plura ſunt,col. 1. verſi. nec refragatur.Soci.in
cõſi.57.col.5.lib.4.Dec.in l.nõ hoc,col.ſi.C.vnde legi.in l.ſi emãcipati,col.3.C.de colla.in c.ſuper literis,col.4.de reſcrip.& in c.
Oſius col.2.de electio. ¶ Similiter nõ fuit probatũ ꝙ ipſi rei cõuenti ſint hæredes ipſorũ recognoſcentiũ itaque nullo modo cõpelli poſſunt ad ſolutionẽ cenſuũ neq; vt hæredes neq; vt poſſeſſores bonorũ ſubiectorũ alicui oneri reali.¶ Secundò principaliter nõ fuit iuſtificata intẽtio ipſius actoris, nam egit tãquam hæres mediatus dictorũ Iordani & Humberti Pier quibus factæ dicuntur aſſertæ recognitiones, & tñ nullo modo probauit talem
titulum hæreditarium neq; ex teſtamẽto neq; ab inteſtato,quia
nullus teſtium deponit,ꝙ aliqui anteceſſores ipſius actoris ſucceſſerint dictis Iordano & Humberto Pier,ideo nõ poteſt ſe iuuare ex aſſertis titulis & recognitionibus factis in fauorem aliarum perſonarũ a quibus cauſam nõ habet neq; vniuerſalẽ neq;
particularem, quia recognitio facta aliquibus perſonis alijs ꝓdeſſe non debet.l.ſi actionem, & ibi no.C.de tranſact.toto t.tu.
C.res inter alios acta.quod vnicũ fundamẽtum ſufficit ad victoriam cauſæ.¶ Tertiò principaliter,vbi præmiſſa ceſſarent,quæ tamen efficaciſsimẽ vrgent,adhuc nõ diceretur probata intẽtio ipſius actoris,quia nõ fuit probatum ꝙ bona poſſeſſa ꝑ ipſos reos
ſint illamet bona quæ leguntur deſcripta in aſſertis recognitio-
7 nibus,nã ad probandum † identitatem bonorum oportet ꝙ teſtes habeant notitiam de antiquis & modernis confinibus,iuxta doctr.Bar.in l.demonſtratio falſa,in prin.ff.de cond. & demõ.
& in l.1. C. ſi vnus ex pluribus.etenim ſi quis ignoret confines
antiquos, impoſsibile eſt ꝙ intelligat identitatem rei.quod voluit Bald.in cõſi.265.Verba laudi.lib.2.vbi quãdo res ſunt cõfuſæ & intricatæ propter tempus, nõ poteſt probari idẽtitas niſi
per famam,ideo iſta idẽtitas nõ potuit probari per illos duos teſtes Petrum Bouet & Antoniũ Bouet,qui temerariè auſi fuerunt
deponere ſuper identitate,cũ tamẽ de antiquis cõfinibus notitiam habere non poſſent,id eſt de tempore annorum ferè ducẽtum,ideo omnes alij teſtes ipſius actoris aperto ore cõfeſsi ſunt
ſe neſcire idẽtitatem allegatam,eo ꝙ ignorarent ipſos antiquos
cõfines,licẽt ſint longè maioris ætatis quàm illi duo teſtes adeò
temerarij.Profectò ſi idẽtitas ſciri potuiſſet, facilius & ſecurius
ſuper ea deponere potuiſſent alij teſtes ſeniores eiuſdẽ actoris.
Contra quos etiam teſtes fuit oppoſitum ꝙ ipſi inſtigauerunt ipſum actorem ad mouendum huiuſmodi litem,promittendo futuram victoriam opera & medio ipſorum teſtium, & ꝙ pro ipſo actore teſtificarentur. ¶ Quartò principaliter poſito & non
conceſſo,aliquid probatum fuiſſe de iure ipſius actoris, tamen
8 reperiretur præſcriptum † aduerſus tale ius per ceſſationẽ ſolutionis cenſuum in tanto tempore. Bart.in conſi. 59. Commune
Spoleti.col.2.ver.Præterea hoc certum eſt,vbi ꝙ ſufficit tempus
quadra-

quadraginta annorum ad præſcribendum libertatem aduerſus
talia onera quã quis iuſta rõne motus ea nõ ſoluit prout hic. iuſtè
enim excuſantur rei a ſolutione iſtorum cenſuum non facta ali-
qua fide de obligatione. idem voluit Bald. in conſi. 112. De gene
rali. col. fi. in quarto puncto. & in conſ. 259. Quæſtio vertens. lib.
2. & in conſi. 315. Ponitur ꝙ antiquitus. col. 1. ad fi. lib. 3. Pau. de
Caſt. in conſi. 313. Poſtremo res iſta. lib. 1. quæ libertas hoc mo-
do præſcribitur etiã contra eccleſiam, Pau. de Caſt. in conſi. 213.
Viſo puncto ſupraſcripto. col. 1. poſt me. lib. 2. ¶ Neque tenetur
9 † allegans præſcriptionem libertatis, contra talia onera probare
negatiuam, id eſt, ꝙ non ſoluerit ipſa onera per tñ tps, imò tene
tur aduerſarius probare affirmatiuam. i. ipſa onera fuiſſe ſoluta.
Bar. in d. conſi. 59. Bal. in conſi. 315. Ponit ꝙ antiquitus, col. 1. in
fi. lib. 3. Ang. de Caſt. filius Pauli inter conſilia Pauli de Caſt. ſui
patris in conſi. 293. Ad primum videtur reſpondendum. col. 2. in
quarto dubio & in conſ. 298. Ad primũ quæſitũ. col. fi. lib. 2. Cor.
in conſi. 142. col. pen. ver. præterea hoc eſt certũ. lib. 3. & in cõſi.
268. col. 7. verſ. accedat etiam ad probationẽ. lib. 3. ſed actor nul
las probauit ſolutiones iſtorum cenſuum per aſſertos teſtes, nã
primus teſtis vltra ꝙ ſolum deponit de auditu incerto & genera
li, neſcit etiã per quas perſonas ſolutum fuerit, ideo nihil omni-
no probat. ¶ Sextus etiam teſtis ſolum deponit de auditu alieno,
alij aũt teſtes nihil omnino deponũt de aliquibus ſolutionibus,
itaque probatur libertas nõ ſoluendi ex curſu temporis atiquiſ-
ſimi cuius initij memoria non extat in contrarium, ex quo aliter
non docetur de aliquibus ſolutionibus. Et profectò non eſt veri
ſimile ꝙ ſi iſta bona eſſent affecta onere cenſuali, quin reperiren
tur aut teſtes aut ſcripturæ ad probationem ipſius cenſus. ¶ Non
obſtant aſſerti teſtes deponentes de aſſerta fama, ꝙ iſta bona
mouentur de feudo, quia rñdeo multis modis Primò ꝙ non pro
batur fama debito modo iuxta doctri. Bar. in l. de minore. §. plu
rimum. ff. de quæſtio. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ iſta probatio eſt
generalis & incerta, quia non ſequitur, audiui ꝙ iſta bona mo-
uentur de feudo, ergo ſunt affecta oneribus petitis, maximè quia
illa onera non conueniunt naturæ feudi, ideo talis probatio ge-
neralis & incerta non releuat. l. non hoc. C. vnde legi. c. in præſen
tia, de prob. ¶ Tertiò rñdeo ꝙ multi ex teſtibus actoris depoſue-
runt ſe nihil ſcire de tali ſama, ideo dici nõ põt fuiſſe aut eſſe iſtã
famã apud maiorẽ partem populi, nã fuerũt examinati decem
teſtes pro actore, ex quibus tres tantum depoſuerunt ſe dici au-
diuiſſe ꝙ iſta bona mouentur de feudo, alij aũt ſeptem teſtes di-
10 xerunt ſe nihil ſcire. Profectò ſi talis fama † per locũ & apud ma-
iorem partem populi diſperſa fuiſſet, veriſimiliter de ea alij te-
ſtes depoſuiſſent, & de ea notitiã habuiſſent. l. regula. ff. de iuris
& facti igno. c. 1. de poſthu. præla. glo. in l. ſi tutor. C. de pericu.
tutor. vbi ꝙ non præſumitur ignorãtia eorũ quæ publicè per fa
mam ſunt nota, itaq; ex auditu tñ ab aliquibus perſonis præiu-
dicari nõ põt ipſis reis vt eorum bona dicantur ſubiecta aſſertis
cẽſibus ab actore petitis. ¶ Poſtremò vbi res dubia eſſet, quæ tñ
ex præmiſsis clariſsima facta videtur, in caſu dubio pronuncian
dum eſt pro ipſis reis. l. Arrianus. ff. de actio. & obli. & quia in du
bio pronunciandũ eſt pro caſu libertatis, quæ naturaliter præſu
mitur niſi probetur ſeruitus. l. altius. C. de ſerui. & aqua. Bal. in
conſi. 400. Super primo puncto, colũ. 1. in fi. lib. 4. Grationopoli,
26. Martij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 Tertius de cuius intereſſe agitur poteſt interuenire in cauſa
criminali pro iuribus ſuis priuatis.
Argumentum valet de cauſa ciuili ad criminalem, & ſtatu
tum corrigens in vna extenditur.
2 Cumulatio iudicij ciuilis & criminalis admittitur.

CONSILIVM LVIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Accu
ſatur A. de S. reus incẽdij per fiſcum regiũ,
1 † modo dñs villæ combuſtæ vellet interue-
nire in iudicio criminali pro iuribus ſuis &
intereſſe priuatis, quæritur, an hoc facere
poſsit. ¶ Breuiter puto reſpondendũ ꝙ ſic,
nã valet argumentũ de cauſa ciuili ad cau-
ſam criminalẽ. l. abſentem. ff. de pœnis. Iaſ.
in l. magiſtratibus, col. 2. ff. de iuriſ. omn. iudi. quod adeò proce-
dit, vt ſtatutũ corrigẽs in cauſa ciuili, extendatur etiã ad cauſam
criminalem. Aret. in conſi. 109. col. 2. ſed in cauſa ciuili poteſt ter
tius de cuius intereſſe agitur interuenire in cauſa, & liti aſsiſte-
re & probationes facere pro iuribus & intereſſe ſuis. l. ſi ſuſpecta,
in prin. ff. de inoffi. teſta. l. ſi perluſorio. §. 1. vbi Bar. ff. de appell.
no. docto. in c. cum ſuper, de re iudi. ergo idem videtur dicendũ
in cauſa criminali, cum ratio diuerſitatis conſiderari non poſ-
ſit. l. illud. ff. ad legem aquil. l. 1. ff. de fonte, cũ ſimilibus. & in ter
minis noſtris ita decidit Bald. in auth. nunc ſi hæres, col. 1. verſ.
iuxta prædicta quæro. C. de litigio. ¶ Pro quo facit doctrina Bar.
in l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. vbi ꝙ iudex cauſarum cri
minalium cuius iuriſditio eſt limitata ad cauſas criminales tñ,
poteſt tñ incidenter cognoſcere de cauſa ciuili deſcendente ex
2 eodem facto criminali, & ob id † libellus admittitur, in quo ac-
cuſatur quis de furto criminaliter, & incidenter poſſunt eũ con
demnari ad reſtitutionem rei furtiuæ, vel ad ſatisfaciendũ dam-
na & intereſſe. ¶ Facit optimè tex. in §. oportet enim. in auth. vt
iudi. ſine quoquo ſuffragio. & in §. illud. videlicet circa fi. titu. in
auth. vt liceat matri & auiæ. vbi ꝙ captus ex cauſa furti relaxari
nõ debet donec furtum reſtituerit. Ad idem faciunt quæ ſcribit
Alex. poſt Imol. in l. diuus, in vlti. no. ff. de re iudi. vbi ſi accuſetur
quis ꝙ teſtes falſos produxit, poteſt incidẽter peti vt retractetur
ſententia lata prætextu falſorum teſtium. Et ſic cumulari poteſt
iudiciũ ciuile cum iudicio criminali, ſcilicet iudicium crimina-
le principaliter & ciuile incidenter implorando ſuper ciuilitate
officium iudicis, ſequitur Socin. in conſi. 60. col. 1. lib. 4. Deci. in
l. edita, col. 13. verſi. & retenta iſta regula. C. de edendo. l. ſi latrũ
culator habens iuriſdictionem limitatam quo ad cauſas crimi-
nales poteſt & debet agnoſcere etiã de cauſa ciuili incidenter,
& ſimul cumulata cum cauſa criminali, quantomagis magnifi-
cus Senatus amplum habens imperium in omnibus cauſis, po-
terit talem cumulationem admittere. & ſi vna & eadem perſo-
na talem cumulationem facere poteſt, quid prohibet accuſatio
nem per fiſcum inſtitui, & iudiciũ ciuile incidẽter cumulari per
tertium, cuius intereſt. Certè neſcio videre rationẽ diuerſitatis.
Præterea iura dicentia furẽ relaxari non debere niſi furto reſtitu
to, ſatis clarè videntur probare poſſe dñm rei furtiuæ interueni
re in iudicio criminali de furto pro iurib' & intereſſe ſuis, tanq̃ in
neceſſariũ antecedẽs. lex. n. pcipiens furti reſtitutionẽ in iudicio
criminali in neceſſariũ antecedẽs vr permittere iudiciũ ciuile ad
furti petitionẽ. l. ad legatũ. l. ad rẽ mobilẽ. ff. de pcur. cũ ſimili-
bus. Grationopoli. 3. Iunij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano

SVMMARIVM.

1 Conditio an importetur per illa verba, cũ pacto & conditione.
Conditio quando dicatur, & quando modus. ibidem nu. 1.
2 Hæres priuari non debet hæreditate ob modũ non impletũ, quan
do eſt modus qui concernit merum fauorem ipſius hæredis.
Modi non impleti oppoſitio ceſſat quando opponentis non in-
tereſt modum fuiſſe impletum. ibidem nu. 2.
3 Ad diſcordiam faciles ſumus naturaliter.
Modi implementum quando eſt dubium, an commodum vel
damnum afferre poſſit, nunquam opponi poteſt exceptio mo-
di non impleti. ibidem num. 3.
4 Modo non impleto hæres priuari non debet hæreditate, niſi mo-
dus cauſa finalis fuerit inſtitutionis, & qua dicatur cauſa
finalis.
5 Diſpoſitio teſtatoris ſatis eſt quod impleatur quo ad effectum, li-
cet non quo ad verba.
6 Modi defectus non inducit priuationem hæreditatis, quando
teſtator omnino alias erat relicturus.
7 Monitio an ſit neceſſaria vt hæres priuetur hæreditate ob mo-
dum non impletum.
8 Hærede mortuo qui modum implere debebat, eius hæres hære-
ditate priuari non poteſt ob modum non impletum.

CONSILIVM LIX.

¶ Pro hæredibus Petri Martini.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Petrus Pol-
lardi inſtituit hæredẽ Petrũ Martini & ſuos libe
ros naturales & legitimos, cũ pacto & conditio
ne, ꝙ intra annũ obitus ipſius teſtatoris teneat
vxorem ducere, & moram continuam facere cũ
teſtatore & eius vxore, & illis ſeruire, filialiter

& p ipſum hæredē voluit oīa p ipſum teſtatorē diſpoſita de pũcto in pũctũ ſeruari. deinde fecit quaſdam ſubſtitutiones de quibus ad præſens nõ quærit. quo teſtatore mortuo Petrus Martini hæres continuè habitauit cũ vxore teſtatoris, vxorem tñ nõ duxit, ſed mortuus eſt ſine liberis. Modò hæredes legitimi petunt hæreditatem prædictam ab hæredibus ipſius Petri allegantes ipſum Petrũ priuatũ fuiſſe dicta hæreditate, quia non impleuit cõditionē adiectã ab ipſo teſtatore nulla ducta vxore, quærit quid iuris? ¶ Puto hæredes dicti Petri Martini abſolui debere ſequentibus fundamentis.

1 ¶ Et primò conſidero, † q illa verba, Cũ tñ pacto & cõditione; nõ poſſunt importare conditionē aliquã, q a de natura conditionis eſt q impleatur ſeu purificetur ante executionē actus, ſed qñ aliquid venit implendum poſt executionē ipſius actus, dicitur modus, & non conditio iuxta doctr. Bar. in l. quibus. §. Terminus. ff. de cond. & dem. Bal. in conſi. 261. Pepus Nicolutij, circa finē lib. 1. Ant. de Bu. in cõ. 49. Abſq; diffuſione. in prĩo. Pau. de Ca. in cõſi. 7. Quamquid dicat. cõſi. Iatius & pulchrius in cõſi. 292. Circa primũ dubiũ vr̃ q inſtitutio. col. 1. & ſ. li. 1. nec attendit q teſtator vſus fuerit illo verbo cõditione, quia conſiderari debet effectus nõ aũt verba, vt nõ. doct. in locis præallegatis. & tradit Alex. in conſi. 19. col. 1. lib. 1. & in cõſi. 20. col. 2. lib. 6. Arez. in cõn. 93. Viſo legato, circa fi. Deci. in l. eum mota, col. 3. poſt med. C. de tranſactio. itaq; cũ non teneretur hæres vxorem deducere ante aditam hæreditatem, & ſic ante executionē ſeu cõſummationē actus, ſed demũ hæreditate adita, neceſſariò dicendũ eſt q illa verba ſub pacto & cõditione, importent modũ,

2 non conditionem. ¶ Quibus ita præſuppoſitis dico † q hæres priuari nõ debet hæreditate qñ modus ſeu eius implementum concernit merũ fauorē ipſius hæredis. l. Titio centũ, in principio ff. de cond. & dem. l. 1. §. fi. ff. de dona. Alex. in conſil. 127. col. fi. poſt med. ver. nec dicat q attento. lib. 7. Deci. in conſ. 452. col. fi. circa med. ſed q hæres duceret vxorem, hoc non poterat concernere fauorē ipſius teſtatoris, ſed hæredis tñ, ne forte ſine vxore in peccato vitam ageret fortè fornicando. Neq; teſtator aut venientes ab inteſtato dici poſſunt intereſſe aliquo ſuſtinere, quia Petrus vxorē non duxerit, ideo ceſſat oppoſitio de modo nõ impleto. Bal. in conſi. 127. Quidam nobiles receperunt. li. 1. vbi q eccleſia non poteſt vaſallo opponere, tu non impleuiſti pro parte tua, quando ea defectu implementi eccleſiæ damnum non ſuſtinet & ſua non intereſt ¶ Præterea ſi hæres inſtitutus vxorē duxiſſet, fortè non potuiſſet vxor teſtatoris concorditer cum ipſo hærede & eius vxore viuere, immo videmus communiter accidentibus raro fieri poſſet vt plurimũ vxores amicè conueniant

3 inter ſe, & naturaliter faciles ſumus ad diſcordias. gl. in c. prudētiam, in verbo duobus, de off. de lega. Ideo illa ductio vxoris, veriſimiliter futura erat damnoſior vxori teſtatoris. Sed quãdo dubium eſt, an implementum modi poſsit afferre damnum vel cõ modum, nunquam opponi poteſt exceptio modi non impleti.

4 Dec. in d. conſi. 452. col. 3. circa med. ¶ Secundo † principaliter dico q ea modo non impleto hæres non debet priuari hæreditate, niſi ille modus cauſa finalis fuerit ipſius inſtitutionis. Bald. in conſi. 219. Pepus Nicolucij, col. 2. lib. 2. ſed cauſa finalis conſideratur quando reſpicit fauorem aut ipſius teſtatoris aut alterius tertij. Ang. in conſi. 124. Iolus domini Dalmacij, col. penul. circa med. ver. circa quòd conſidero. Soci. in conſ. 26. col. fi. circa med. lib. 3. Cor. conſi. 301. col. pe. ad fi. lib. 1. Deci. in conſ. 238. ad fi. ſed iſte modus non poteſt reſpicere aliquem fauorem ipſius teſtatoris aut eius vxoris, ergo non importat cauſam finalē, ſed impulſiuam tantum, ergo ob talem modum non impletũ priuari quis hæreditate non debet. ¶ Tertiò vbi talis modus concernere poſſet fauorem vxoris teſtatoris, iſte fauor ex alio conſiderari non poteſt niſi vt eo medio cogeretur hæres cũ vxore teſtatoris habitare, & ei filialiter ſeruire, quia videmus q viri vxores non habētes vagari frequentiſsimè ſolent, cui cauſæ continuæ habitationis ſatisfactum fuit, quia habitauit hæres cum vxore teſtatoris

5 quamdiu vixit, eidemq; filialiter ſeruiuit, ideo † modo prædicto effectualiter ſatisfactũ videtur, quod videtur ſufficere ex his quæ in fortioribus terminis ſcribit Alex. in conſi. 100. lib. 4. vbi ſi relinquitur fideicommiſſum ſub cõditione ſi hæres efficiatur presbyter, locũ habet fideicõmmiſſum ſi hæres decedit ſine liberis aliter non factus presbyter, conſiderato effectu talis conditionis, nam teſtator apponendo talem conditionem cogitauit q hæres grauatus liberos non haberet, ideo ſatis eſt voluntati teſtatoris effectualiter ſe ſatisfactum. ¶ Pro quibus facit quod ſcribit Old. in conſi. 257. Factum tale eſt, dñs Nicolaus. colũ. 3. vbi q ſufficit diſpoſitionem in effectu impleri, licèt verba læſi videantur. Itaque licèt ſecundùm verba teſtatoris hæres inſtitutus vxorē non duxerit, ſatis tamen videri debet q ipſius teſtatoris voluntatem

6 impleuerit effectualiter. ¶ Quartò † defectus modi non impleti non debet inducere priuationem hæreditatis quando apparet q teſtator alias omnino erat relicturus. Arez. in conſi. 94. col. 3. verſi. pro his facit. vbi loquitur in fortiori caſu, id eſt, in legato relicto ſub conditione. Sed in caſu noſtro ſatis videtur apparere q teſtator eſſet omnino inſtituturus. patet, quia quùm grauaſſet hæredem multis fideicommiſsis, ea tñ omnia reliquit eius arbitrio, ita q eſſet in poteſtate hæredis ipſa fideicommiſſa reuocare, rurſus quia ipſi hæredi nunquam appoſuit aliquam pœnam in caſu quo modum prædictum non impleret. ¶ Quintò non videtur

7 eſſe † locus alicui priuationi hæreditatis tanquam hæres nõ impleuerit, quia nunq̃ petitum fuit vt impleret neq; per hæredes legitimos neq; per aliam perſonam, ideo remiſſa cenſetur iſta oppoſitio de modo non impleto. Cor. in conſi. 208. colũ. pen. ad fi. lib. 1. Nec obſtat terminus appoſitus a teſtatore, quia eo non obſtante adhuc erat neceſſaria monitio iudicis ex quo teſtator pœnam non appoſuit. §. ſi quis autem; in auth. de eccleſi. tit. Pau. de Caſt. in conſi. 292. Circa primũ dubium videtur, q inſtitutio. in octauo dubio lib. 2. & in conſi. 171. Viſo puncto. col. 1. poſt med. eodem lib. tradit nouiſsimè Gozadinus in conſi. 33. col. 2. circa med. verſi. nec obſtat q voluit ex quo fundamento res videtur

8 clara. ¶ Sextò † ex quo hæres ipſe dum vixit non fuit moleſtatus vt priuaretur hæreditate tanquam indignus non impleto modo impoſito per teſtatorem, remiſſa cenſetur omnis indignitas, vt cõtra eius ſucceſſores agi non poſsit, per glo. in c. fina. in fine de dona. & in l. fi. C. de reuocan. dona. Abb. in conſi. 3. in 9. q. lib. 2. Alexan. & doc. in l. rei iudicatæ. ff. ſoluto matri. & licèt Bart. in cõſi. 29. proponitur quòd in teſtamento Franciſioni, quod eſt repetitum in conſi. 240. voluerit; contrarium tamen reprehenditur ibi in additionibus. Gratianopoli. 6. Iunij. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Diuiſioni præſcribi non poteſt, licèt res ſteterit communis per tēpus antiquiſſimũ cuius initij memoria nõ extat in contrariũ.*

2 *Diuiſa res non eſt æque potens ac vnita.*

3 *Communis rei commoditas percipi debet pro modo & menſura portionum ſingulorum.*

Paſcuo communi vti quis debet ſolum pro modo poſſeſsionũ quas ibi in vicino habet. ibidem nu. 3.

4 *Diuiſio inter aliquos cohæredes aut ſocios tantum fieri poteſt, licèt alijs abſentibus non noceat.*

5 *Parte non opponente continentia cauſa diui poteſt.*

6 *Sociorum vnus non poteſt excipere contra agentem iudicio diuiſorio, quod contra omnes eodem libello agi debet.*

7 *Præſumptio quæ eſt contra aliquem, transfert in eum onus probandi.*

Bonus in dubio quilibet præſumitur. ibidem nu. 7.

8 *Reus quando non poſſidet, debet actor declarari dominus probato eius iure, & reus ipſe abſolui ab obſeruatione iudicij.*

9 *Sociorum vnus quando ſolus cauſam defendit, inſolidum debet condemnari.*

10 *Sententia ferri poteſt contra vnum ex pluribus indiuiduis.*

CONSILIVM LX.

¶ Pro magiſtro Petro Tonduti contra Nicolaum Boueti de loco ſcalarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ex omni capite cõdemnari debebat Nicolaus Boueti ex loco ſcalarum ad diuiſionem bonorum communium, de quibus in actis iuxta petita magiſtri Petri Tonduti. Aut enim vult ſe tueri exceptione

1 præſcriptionis, & non põt, quia † licèt res aliqua ſteterit communis per tempus antiquiſsimum, cuius initij memoria non extat in contrarium ex hoc non præſcribitur aduerſus diuiſionem quo minus fieri debeat. Bart. & doc. in l. 1. §. ad hæc.

hęc reprobata gl.ibi.C.de annâ.excep.Bal.in l.fi.C.finiũ reg.Ang.
in conſi.55.ad fi.Iaſ.in l.ſi non ſortẽ.§.ſi centum,in 2.no.ff.de cõ
di.indeb.& in §.quædã,nu.31.inſti.de actio.Berta.in prima par-
te ſui repertorij in verbo Diuiſio,ver.112. Curt.Sen.in conſi.53.
col.3.circa med.uerſi.& ideo dicimus.in conſi.69.colũ.12.circa
med.Amplius,licèt diuiſio prohiberi poſſit p pactum aut in ulti
ma voluntate ad certũ tpſ,illa tñ fieri debet pp diſcordiã aut ſcã
dalum.Iacob.de Aret.in l.ſi §.Lucius.ff.de leg.2.Bar.& Bal.in l.ſi
conuenerit.ff.pro ſocio.Alex.in conſ.18.col.1.poſt med.li.2.Soc.
in conſ.67.Viſis inueſtituris.col.11.ver.decimo & vltimo.li.1.ſed
hic de diſcordia inter fratres apparet,ideo ſatis inaduertẽter op
poſita fuit exceptio præſcriptionis.¶Aut vult ſe iuuare,quia iſta
bona poſt diuiſionẽ eſſent modicæ vtilitatis,& iſta exceptio ſimi
liter nõ obſt.qa tali caſu fieri dẽt diuiſio p adiudicationẽ aſſignã
do rem totã vni,qui alijs preciũ ſoluat iuxta l.ad officiũ.C.cõis.
diuid.vbi gl.& doc.no.Mod.in l.nã ſi ſur.§.ſi ſeruus cõis.ff.ſi cer.
peta.cui aũt ſocio adiudicatio totius rei potius fieri debeat not.
Cor.in conſi.81.lib.2.contra quem tñ pleriq; doc.tenent,ſed nõ
eſt præſentis conſiderationis.¶Secũdò dico q iſta exceptio vide
tur inepta,etenim ea attẽta,ſequeret̃ q raro vel nũquã diuiſio fie
2 ri poſſet,cum ſemper † res diuiſa modicã vtilitatem afferat habi
to reſpectu ad rem totã vnitã.in auth.de triente & ſemiſſe,poſt
prin.vbi q nihil tam magnũ quod p diuiſionẽ paruũ nõ fiat,vir-
tus enim vnita fortior eſt,ſm philoſophũ,& dicit veritas q oẽ
regnũ in ſeipſum diuiſum deſolabitur.¶Tertio rñdeo,q iſta mo
dica utilitas futura ex diuiſione retorqueri debet õ partẽ,nã po-
nit in facto q iſta bona cõia nõ aſcẽdũt niſi ad iugera decẽ quas
ſexteriatas appellat,in quibus ipſe agẽs hẽt iugera circiter ſeptẽ,
alij aũt oẽs ſocij ſeu conſortes ſolũ tria hñt pro reſiduo,& tñ præ
dio cõi promiſcue vtuntur,& tantam ex eo vtilitatẽ percipiunt,
3 quantam ipſe agens,quod iniquiſſimum vr̃,quia † commoditas
rei cõis debet percipi pro modo & menſura portionum ſingulo
rum.l.ſi partẽ,in fi.ff.de ſeruitu.ruſti.prædio.& quod ſcribit Alb.
de Roſa.ſummus practicus in l.Imperatores.ff.eo.tit.& in l.teſta
trix.§.fi.ff.ſi ſerui.ven.Calca.in conſi.34.col.3.circa med.ubi qñ
ſunt plures vicini habẽtes prædia prope paſcuũ cõe,ſi vnus hñs
modica prædia teneat magnam quantitatem beſtiarum,põt alij
habentes magnas poſſeſſiones intentare vtile iudicium cõi diui
dundo,q ille vtatur paſcuo ſolũ habita ratione ad modicitatem
prædiorum ſuorũ,quãto magis in caſu nr̃o cum appareat de par
tibus ſingulorum poterit agẽs,qui maiorem partem habet in re
cõi intentare iudicium cõi diuidundo ad effectum ne alij conſor
tes plus debito vtantur.& illa cõcluſio maximam in ſe æquitatẽ ha-
bet.¶Aut reus forte iuuare ſe vult,quia agens preces obtulit con
tra oẽs conſortes,& tñ cauſam proſecutus nõ fuit niſi cõtra reũ,
4 & iſta ſimiliter exceptio nulla eſt.Primo p tex.in l.cohęredibus.
C.famil.erciſ.arguendo à cõtrario ſenſu.vbi q diuiſio,facta inter ali
quos cohæredes tñ alijs cohæredibus abſentibus non pĩudicat,
ergo ipſis diuidentibus bene præiudicat,& ſic fieri põt diuiſio in
ter aliquos ſocios tñ ad eorum præiudicium,& licèt ille tex.lo-
quatur in diuiſione quæ fit extra iudicialiter & voluntarie,idẽ tñ
in ea quæ fit per iudicem.q̃ inter pauciores fieri põt,ſm Bald.ibi
per tex.in l.2.§.dubitandum.ff.fami.erciſ.idẽ voluit gl.in l.bona
C.eo.tit.vbi qñ ſunt plures cohæredes pñt fieri plures diuiſiones
5 & diuerſis temporibus.¶Secũdò rñdeo † q reus de hoc non op-
poſuit immo ipſe ſolus iudicium ſuſcepit ſe defendendo,& alle
gando diuiſionẽ fieri non debere pp præſcriptionem,ideo ex ta-
li fundamento iudex à quo moueri non debuit,iuxta no.per doc.
in l.nulli vbi Iaſ.in 2.no.C.de iudi.vbi licèt continentia cauſæ di
uidi non debeat,tñ ſi iſta exceptio à parte nõ opponitur.iudex p
cedit in cauſa.& concludit Iaſ.q opponi debet ante litem conte
ſtatam,ſed in caſu noſtro nunquam fuit oppoſitum in aliqua par
te iudicij q continentia iudicij cõi diuidundo ſeparari non debe
6 ret contra ſingulos ſocios.¶Tertiò reſpondeo,† q iſta exceptio
nõ potuiſſet opponi per ipſum reum,ſed per alios conſortes ſi-
mul nominatos in eodẽ libello,quia ſi agens voluiſſet agere ſepa
ratim aduerſus eos potuiſſent dicere negocium cõmune eſt,ideo
ſimul cognoſci debet,ſed ipſe reus hoc opponere non põt;quia
ſua non intereſt,ita videtur decidere Ang.in auth.hęc ſi debitor
C.de duobus reis.Socin.in conſi.120.colum.4.verſic.& pro hoc
facit.libr.4.quid enim intereſt ipſius rei quòd ſimul agatur con-
tra alios contra quos auctor proſequi noluit.¶Et ſi dicatur,quò
poterit diuiſio fieri alijs non vocatis,qui in re ius pariter habẽt?
reſpondeo q poterit fieri diuiſio ad præiudicium ipſius Rei,licèt
non aliorum,vt ſupra dixi.¶Secundò reſpondeo q actor nõ de-
bet agere communi diuidundo niſi contra eos,qui recuſant diui
dere,quia contra volentes non redditur iudicium.l.inter ſtipulã
tem.§.ſi Stichum.ff.de verbo.oblig.ideo ſi reus intendebat ſerue
ri ea eo q alij conſortes nollent diuidere,debebat probare talẽ
diſſenſum aliorũ conſortum,quia illud erat fundamentum ſuæ
exceptionis.l.in exceptionibus.ff.de proba.l.1.ff.de except.quod
7 † maximè procedit qñ reus habet præſumptionẽ iuris contra ſe,
quæ præſumptio transfert onus probandi in aduerſariũ contrã
quẽ militat.l.ſi.in prin.ff.quod metus cau.l.nuptura,in fi.ff.de iu
re dotium.l.ſi chirographũ.l.verius & l.ab ea patre.ff.de proba-
tio.l.generaliter.§.ſi petitum.ff.de fideicom.liber.l.ſiue poſſide-
tis.C.de probatio.q autem præſumptio iuris ſit contra reũ pro-
batur,quia quilibet in dubio præſumitur bonus.l.merito.ff.pro
ſocio.l.quotiens.§.qui dolo.ff.de probatio.l.omnimodo.C.de
inoff.teſta.c.fi.de præſumptio.c.vna,de reſcript.ideo nõ eſt veriſi
mile q alij contra quos agens proſecutus nõ fuit,iniuſte voluerit
diuiſioni contradicere,ſed veriſimile eſt,quod ideo contra eos
nõ egerit,qa parati eſſent diuiſionẽ implere,ſi enim recuſaſſent,
veriſimile eſt quod ẽt contra eos fuiſſet actor cauſam proſecutus
nõ ignorãs aliter diuiſionẽ impleri nõ poſſe,ideo cõtra reum tñ
iudiciũ proſecutus eſt,qa ipſe ſolus obſtinatus ſemp oppoſuit di
8 uiſionẽ fieri nõ debere,quã obſtinationẽ perdurat ẽt nũc in iudi
cio appellationis.¶Quartò rñdeo,† poſito & nõ cõceſſo,iſta
exceptio admitti poſſet,ob eã tñ reus abſolui nõ debet,ſed de-
clarari diuiſionẽ petitã fieri debere in caſum cõcordiæ aliorũ cõ
ſortũ p gl.ſing.quam Bar.ibi dicit ſcribendã literis aureis in l.ſi
à te.§.1.ff.de excep.rei iudi.vbi ſi agens rei vendicatione probet
dñium,ſed nõ poſſe.ſionẽ cõtra reũ debet agẽs declarari dñs &
abſolui reus ab obſeruatione iudicij.q̃ declaratio operat̃ quod
ſi poſtea probat̃ rẽ peruiſſe ad manus Rei fiet cõtra eũ executio
abſq; alia ſententia,in propoſito noſtro erat probatũ ius actoris,
apparebat de temeraria oppoſitione rei allegãtis pſcriptionẽ &
cõtendentis diuiſionẽ fieri nõ debere,nõ ſe fuit iniquũ reum ip-
9 ſum abſoluere ex eo(vt audio)quia contra alios conſortes actor
proſecutus non eſt.¶Quintò reſpondeo,† poſito & non conceſ-
ſo,res communis indiuidua eſſet non accedente conſenſu aliorũ
conſortum,tamen ex quo ipſe reus ſolus & inſolidum iudicium
ſuſtinuit cauſam defendendo poterat & debebat iudex eum con
demnare.Bar.in l.5.§.fi.col.2.ver.pone q unus.ff.de verb.oblig.
& poſtquam iudex cognouerat contra eum,an teneretur diuido
re uel non & uiderat exceptiones ſuas friuolas eſſe,debebat eum
condemnare ad diuiden.l.de qua re.ff.de iudi.¶Sextò reſpõdeo
10 † q hic non agebatur,an res diuidi poſſet inter aliquos tñ alijs
non vocatis,ſed ſimpliciter,an etiam alijs interuenientibus eſſet
locus diuiſioni,patet,quia reus oppoſuit præſcriptionẽ,quæ ex-
ceptio ita militat alijs vocatis ſicut non vocatis,ideo agebatur,
an reus pro parte ſua teneretur cõſentire diuiſioni qui cõſenſus
eſt diuiduus,cum poſſint ſinguli conſenſum ſuum ſeparatim prę
ſtare,& tot ſunt cõſenſus quot perſonæ ex quo nõ agit̃ de re aut
præiudicio alicuius collegij aut uniuerſitatis,ſed ſingulorũ con-
ſortũ iuxta doctr.Bar.in l.oẽs popul.col.7.uerſi.tertio dixi,oẽs
vocandos.ff.de iuſt.& iure.tradunt cano.3.c.cũ oẽs,de conſtitu
tio.ſed in diuiduis clarũ eſt q poteſt ferri ſententia contra vnũ
ex pluribus.l.non idcirco.ff.de iudi.Bar.in l.2.C.ſi aduer.rem iu-
di.Proinde poterat & debebat iudex condemnare reum ad diui
dendũ ſeu ad cõſentiendũ diuiſioni pro parte ſua,ex qbus cõclu
do bene & optima rõne appellatum,male aũt iudicatũ,& ita de
iure rñdeo.Grationopoli.8.Iunij.1540.& ita fuit iudicatum in
curia Grayſinodani.Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Rubrica generalis habens orationem perfectam attendi debet,
licet verba ſequentia videantur ſpecialia.*

2 *Poſſidere præſumitur quis iure familiaritatis quando apparet
de titulo alterius,licet ille titulus ſit inualidus.*

3 *Confeſſioni ſuæ contrauenire quis non põt,& cõfeſſio maior eſt
quocunq; publico inſtrumẽto,& quibuſcunque depoſitionibus
teſtium,& vbi eſt cõfeſſio,ibi eſt relaxatio omnis probationis,
nec poteſt iudex confeſſionem nullam pronunciare.& habet
confeſſio vim ſcripturæ & inſtrumenti.*

4 *Teſtes quãdo deponunt bona de quibus litigatur fuiſſe taliũ cõ
iugũ,intelligitur quod eſſent ipſorũ cõiugũ æqualiter,et quod
quilibet coniunx haberet ſuam dimidiam,idem ſi teſtes*

dicãnt quod viderunt poſſideri bona per tres filios, quia intel
ligitur quod quilibet poſſiderit pro ſua tertia parte.

5 *Teſtis deponens ſuper dominio debet rationem adducere etiã non interrogatus.*

6 *Fideicommiſſarius tenetur probare quod bona quæ petit, eſſent in dominio teſtatoris.*

7 *Vxor quando præſumatur acquiſiuiſſe de bonis proprijs non mariti, & pulchrè de intellectu l. quintus. ff. de dona. inter, virũ & vxor.*

8 *Filius an ꝓſumatur negociatus & acquiſiuiſſe de bonis patris.*

9 *Veriſimilitudo maximè attẽditur in materia ꝓbationis, habetur enim pro lege, & dicitur cognata naturæ, & vnũ veriſimile adductũ pluribus veriſimilibus inducit plenã probationẽ.*

CONSILIVM LXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dñs
Antonius de Boliaro agens in vim ſubſtitu
tionum ſuorum anteceſſorum in pede libel
li appoſuit parcellã bonorũ q̃ petebat hoc
modo, ſequũtur bona q̃ erãt Petri de Bolia
co & Benedictæ de Lyone coniugũ, & pri-
moquedã domus &c. itẽ adiecit plura alia
bona quæ dixit fuiſſe tenta per dictũ Petrũ
excepta domo primo loco deſignata, quã non dixit Petrũ tenuiſ
ſe, ſed ſimpliciter fuit deſignata domus teſtes examinati ſuper di
cta parcella depoſuerunt ꝙ ipſa bona parcellata erant de bonis
dictorum coniugũ, quæritur an bona ipſa ꝓſumanť fuiſſe cõia
inter ipſos coniuges, aut propria mariti tñ. ¶ Videreť dicẽdũ pri
ma fronte, ꝙ ꝓſumanť fuiſſe præcipua & ꝓpria mariti ꝑ regulã
l. Quintus. ff. de dona. inter vir. & vxo. quia licèt fuiſſent acquiſita
ẽt ꝑ vxorẽ, acquiſita ꝓſumereuť de bonis mariti ad euitandũ tur
pẽ ſuſpicionẽ & ſuper hoc tota fundať intentio partis agẽtis. Se-
cundò, quia verba parcellę dñt ꝙ Petrus bona illa tenebat & poſ
ſidebat, nec aliqd dř de vxore, ergo vxor ius nullũ in ipſis bonis
iuſte vř prætendere ſi per maritũ inſolidũ poſſeſſa fuerũt, quorũ
fundamento nõ obſtante ꝓriũ in caſu nřo puto de iure verius, &
immo talia bona cõia dicanť ipſorũ coniugũ ſequentibus funda
1 mentis. ¶ Primo arguo † ex rubrica ipſius parcellæ, q̃ eſt genera-
lis ad oĩa bona parcellata, ergo gñaliter debet intelligi, ẽt ꝙ ver
ba ſequentia ipſius parcellæ videanť ſpecialia, in quibus dř ꝙ Pe
trus bona illa tenebat & poſſidebat, ex quo verba rubricæ hñt
orationẽ ꝑfectã. l. 1. vbi gl. & Bar. C. de cap. ciuium cẽſi. eai. li. 11.
Pau. de Caſt. in conſi. 83. Præſens caſus col. 2. ad fi. li. 2. Alex. in cõ
ſi. 1. col. 2. ver. ꝓterea poſito ꝙ in nigro. lib. 4. in conſi. 89. col. 2. ad
fi. ver. pro hac ẽt adducit. lib. 6. & in conſi. 6. col. 1. ad fi. ver. ſecun
dò ꝓſuppono. lib. 7. Soc. in conſi. 158. col. 2. circa med. lib. 4. Cor.
in cõſi. 67. col. 2. in conſi 184. col. 3. in conſi. 273. col. 5. lib. 1. in cõ
ſi. 82. col. 2. in conſi. 126. col. 3. nu. 11. in conſi. 133. col. 3. nu. 12. in
conſi. 213. col. 1. li. 2. & in conſi. 121. col. pe. li. 4. Dec. in l. 1. ff. ſi cer.
pet. & in conſi. 527. col. 3. ad fi. Iaſ. in conſi. 198. col. fi. lib. 2. Curt.
Senior in conſi. 81. Recte. col. pe. circa med. Curt. Iunior in conſi.
9. poſt med. in conſi. 65. col. 2. & in conſi. 107. col. 3. Alexãdrinus
in conſi. 16. col. 3. poſt med. ver. ſecundò principaliter quod ma-
ximè procedit, quia nõ ſumus in materia pœnali correctoria iu-
ris cõis aut irrationabili ꝑ ea, quæ dicit Cor. in d. conſi. 126. & in
conſi. 213. lib. 2. & licèt requiratur ẽt ꝙ habeat rubrica gñalis vim
deciſiuam, vt illa attendatur, nec ſtringatur ꝑ nigrũ, vt per Alex.
in d. l. 1. ff. ſi cer. pet. Iaſ. in conſi. 52. col. pe. lib. 1. & in conſi. 205.
co. 8. poſt med. li. 2. tñ dico ꝙ rubrica de qua agiť, nõ poſſet habe
re vim magis deciſiuam q̃ habeat, dicendo, ſequuntur bona quę
erãt patri de Boliano & Benedictæ de Lyone. iſta enim ſunt ver-
ba diſpoſitiua & clariſſima. ¶ Et ſi dicatur, hic vř eſſe repugnan-
tia inter verba rubricæ & verba nigri, quia verba rubricæ dñt ꝙ
erãt de bonis ipſorũ cõiugum, verba aũt nigri ꝙ Petrus ea bona
tenebat. Rñdeo, ꝙ immo non eſt repugnantia, quia verba rubri-
cæ expreſſe loquũtur de dominio, verba aũt nigri de mera poſſeſ
ſione, vnde ſtant ſimul ꝙ bona eſſent cõia vtriuſq; cõiugis, & tñ
ſolum poſſideretur per Petrũ. dñium enim & poſſeſſio cãm hñt
ſeparatã. l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acqui. poſ. ¶ Secũdò reſpõ
9 deo, † cum per verba rubricæ appareat, ꝙ iſta bona erãt cõia ip-
ſorũ cõiugũ. & ſic ꝙ vxor ius & titulum habebat in iſtis bonis ꝓ
parte, illa poſſeſſio mariti intelligi debet iure familiaritatis, qua
tenus attinet ad partem vxoris, iuxta no. ꝑ Bar. & doc. in l. qui iu-
re. ff. de acqui. poſſ. late Soc. in cõſi. 231. lib. 1. quod. procedũ, licèt
titulus vxoris eſſet inutilis. Soc. in conſi. 13. col. 3. poſt med. lib. 4.
quæ rñſio maximè admitti debet, quia per eam vitatur ꝯrietas cõ
inter dilectos. §. cęterum, de fide inſtr. Bal. & Moder. in l. cũ falſa.
C. de iuris & fac. ignor. Ad idẽ facit quod ſcribit Bar. in conſi. 72.
Ex facto proponitur. col. 3. ver. in contrarium. vbi ꝙ per ſequen
tia non cenſetur derogatũ præcedentibus niſi expreſſum ſit. arg.
l. præcipimus, in fi. C. de appel. & dñt doc. in l. pacta nouiſſima.
C. de pactis. ꝙ ſequẽtia non derogant præcedentibus niſi quate
nus reſultaret incompatibilitas, ſed in caſu nřo & rubrica & ni
grum pñt ſimul ſtare abſq; aliqua incompatibilitate, quia vt dixi
ſtant ſimul ꝙ iſta bona eſſent cõia inter coniuges, & ꝙ Petrus il
3 la teneret. Itaq; cum pars in rubrica parcellæ confeſſa fuerit iſta
bona ita cõia fuiſſe, nõ poteſt nunc diſcedere à tali confeſſione.
l. generaliter. C. de reb. cred. c. per tuas. de prob. c. ſi cautio, de fi
de inſtru. c. Lotharius. 30. q. 2. confeſſio enim eſt maior quolibet
publico inſtrõ & quibuſcũq; depoſitionibus teſtium. Bal. in cõſ.
292. proponiť ꝙ in quadã ciuitate. col. 2. circa fi. lib. 2. Alibi dicit
idẽ Bal. in conſi. 353. Quæritur vtrum in priuata ſcriptura. col. 2.
lib. 3. ꝙ vbi eſt confeſſio ibi eſt relaxatio oĩs probationis, & adeo
efficax eſt confeſſio partis ꝙ iudex non põt eam nullam pronun 2
ciare. Abb. in conſi. vltimo, col. fi. lib. 2. Alibi ſcribit Bald. in conſi.
511. Quidam prælatus. col. 2. poſt med. lib. 5. ꝙ confeſſio vim ha
bet ſcripturæ, ideo in caſibus in quibus requiriť ſcriptura, ſufficit
probatio ꝑ confeſſionem, & habet confeſſio vim inſtrũ. l. cũ te.
2. vbi Deci. in quarto not. C. de tranſact. ¶ Secundò principaliter
4 ꝙ iſta bona eſſent communia inter ipſos coniuges probatur † ex
depoſitionibus teſtium partis aduerſæ qui depoſuerũt ꝙ bona
de quibus in parcella erãt de bonis ipſorum cõiugũ, ergo debẽt
intelligi ꝙ eſſent pro dimidia mariti & pro dimidia vxoris ex eo
quod Ange. ſcribit in d. l. qui iure. ff. de acquir. poſſeſ. vbi ſi vir &
vxor pariter probant ſe inhabitaſſe domum, quilibet intelligi-
tur pro dimidia poſſediſſe. argu. l. ſi duo. ff. vti poſſid. niſi aliquæ
appareant coniecturæ ex quibus præſumere debeamus res ad al
terum ſolum pertinere. argu. l. 2. C. ne vxor pro mar. & l. 4. C. de
priui. fiſci. & ſubdit Ang. audi hoc, quia centies practicaui, quod
dictum ſequitur Pau. de Caſt. ibi decidens notabilem qõnem, &
hoc dictum Ange. pro ſingulari refert & ſequitur Soci. in conſi.
128. Iuſtiſſime iudex. colum. 2. ver. præterea licèt. lib. 1. ſed vltra
Soc. dico ꝙ iſta intelligentia Ang. eſt omnino neceſſaria, quia ta
lia teſtimonia aut ſunt nulla tanquam generalia & incerta non
ſpecificantia pro quota parte eſſent cõia bona inter coniuges. l.
nõ hoc. C. vnde legi. c. in præſentia, de proba. aut ſi valent, debẽt
intelligi ꝙ eſſent cõia ęqualibus portionibus. l. nomẽ filiarũ. in fi.
ff. de verb. ſig. rurſus cum ſimul coniunganť maritus & vxor in
iſtis depoſitionibus debent intelligi æqualiter coniuncti. l. reos.
§. cũ in tabulis. ff. de duo. reis. l. 1. C. ſi plures vna ſent. fue. cõdem.
ꝓ his adduco Deci. in terminis in conſi. 252. col. 2. ad fi. vbi ſi te-
ſtis dicat ꝙ vidit bona poſſideri ꝑ tres filios, ſed neſcit ꝓ quibus
partibus, intelligitur ꝙ quilibet poſſederit æqualiter ꝓ ſua tertia
parte, ſtringo deciſionẽ Decij à fortiori, quia in caſu Decij teſtis
neſciebat ꝓ quota parte vnuſquiſq; poſſediſſet. ſed in caſu noſtro
teſtes hoc non dicunt, & idẽ dicit Deci. in l. non hoc, col. 3. ante
med. C. vnde legitimi. vbi etiã Iaſ. col. pen. in fi. tradit idẽ Deci. in
d. l. 1. col. pen. circa med. ff. ſi cert. pet. ¶ Et ſi dicas, iſtæ depoſitio-
5 nes nõ videnť ꝓbare, quia producti fuerunt teſtes ſuper ꝓbationẽ
dominij iſtorũ bonorũ, † ſed teſtes deponẽtes ſuper dominio de
bent rõnem adducere etiã nõ interrogati. Inno. & doc. in c. cum
cauſam, de teſtib. Bal. in conſi. 166. à libello, in fin. lib. 4. Oldr. in
conſi. 311. Allegationes. col. 3. verſi. præterea nec Innocentius. Iaſ.
in rep. l. admonendi, col. 107. verſi. ex iſta ratione Baldi. ff. de iure-
iur. dixi in conſi. 157. col. 5. circa med. teſtes enim ſolum debent
deponere ſuper facto ex quo dominiũ cauſať, nõ aũt ſimpliciter
debent deponere bona fuiſſe taliũ, quia hoc magis in iure conſi
6 ſtit. Rñdeo ꝙ ſi dñium non prob. ẽ ꝑ illos teſtes, ergo pars rea de
bet abſolui, † quia fideicõmiſſarius agẽs ad fideicõmiſſum, teneť ꝓ
bare ꝙ bona q̃ petit eſſet in dñio teſtatoris, q fideicõmiſſum reli
quit Bal. in conſi. 84. Res prohibitæ circa fi. in conſi. 89. Dñs Tho-
mas Aſinarius. lib. 1. & in cõſi. 4. In cauſa Baſilij. li. 4. Pau. de Caſt.
in conſi. 84. Clarũ eſt in iure, in vltimo dubio lib. 2. & in cõſi. 50 ac
Vidẽdũ eſt primo de ipſo alarico. col. 2. ante med. li. 2. dũ allegat
l. in fideicommiſſaria. §. 1. ff. ad Treb. Aret. in conſi. 510. col. pen.
poſt med. ver. ſed dato ꝙ probaretur. Alex. in conſi. 82. colũ. fin.
lib. 2. & in conſi 139. col. 3. circa med. libr. 6. itaque aut probatur
dñium, & illud intelligiť æqualiter & cõiter tam vxoris q̃ mariti

Aut

Aut nõ probaẽ,& pars rea debet abſolui.ſed an ſufficiat fideicõ-
miſſario probare de poſſeſſione teſtatoris de tpe mortis. Bal. in
conſi.352.Materia feudorũ.in fi.li.1.determinat q̃ ſic,q̃a ea q̃ te-
ſtator tenuis plena poſſeſſione de tpe eius mortis,pſumunẽ fuiſ-
7 ſe ſua ppria niſi ꝯriũ probeẽ. ¶Solũ ſupereſt ad ꝯria rñdere.† Ad
primũ.1.ad l.quintus,rñdeo q̃ illa l.fundatur in pſumptione, ſed
vbi p ueras probationes cõſtare põt de ꝯrio q̃ mulier nõ acquiſie
rit de bonis mariti,ſed aliunde,q̃a aliunde bona haberet, ceſſat
diſpoſitio illius l.gl.in c.manifeſtæ.12.q.1.in conſi.67.lib.5. ceſ-
ſat ẽt diſpoſitio illius l. qñ maritus non eſt induſtrioſus , nec hẽt
facultates maximè ſi uxor habet parafernalia. Bald. in conſi.7n.
apparẽt.col.5.circa med.lib.1.Cor.in conſi.327.col.2. circa fi. li.
1.ſed hic ſumus in uera pbatione reſultãte ex cõfeſſione partis,
q̃ iſta bona erant mariti & uxoris cõiter, q̃ confeſſio excedit oẽ
gen⁹ pbationis vtſupra diai qua cõfeſſione ſtãte nihil obſtat d.
l.quintus,vt volunt Ang.Imo.& Rom.in d.l.qui iure familiaritatis.
vbi quod p priuatã ſcripturã mariti probari põt q̃ fuerint vxoris
potiuſquã mariti.ſequiẽ Soci,in d.cõſ.128.col.2.ad fi.ver.accedit
ẽt,ſed magis in terminis adduco Sali.in l.cũ propria.C.ſi quis al
teri vel ſibi . vbi qñ uxor in inſtrõ acquitionis dicit ſe acquirere
de pecunia ppria marito cõſentiẽte ſeu patiẽte ceſſat pſumptio.
d.l.quintus.quod dictũ refert & ſequiẽ Soc.in conſi.61.col. 1.ad
fi.lib.4.& ultra Soc.idẽ voluit Sali.in l.mater.C.de ꝯhen.emp. re
fert & ſequiẽ Alex.in conſi.24.col.5.lib.1.in conſ.23.Viſi dubijs
lib.4.in l.quod ait.ff.de diuor.in apoſtillis ad Bar.& in conſi. 45.
lib.5.Ripa lib.3.reſponſ.de dona.reuoca.c.4.ſed vtſupra diai,ſu
mus extra terminos præſumptionis,& ſumus in uera & clara p-
batione q̃ iſta bona erãt vxoris p dimidia p confeſſionẽ partis,
q̃ cõfeſſio reuocari nõ põt,aliter errore nõ pbatio,ideo de l.quin
tus.curãdũ nõ eſt.¶Secũdò vltra cõfeſſionẽ partis adeſt ẽt alia,p
batio p teſtes p quos pbaẽ q̃ vxor habebat alia bona quo caſu
oĩno ceſſat diſpoſitio d.l.quintus,vtſupra diximus.¶Tertiò dr̃ q̃
maritus qñ ꝯxit matrimonium nõ erat ex hac ciuitate Grationo
polis,& venit habitatũ in domum vxoris,quo caſu ceſſat d.l.qn-
tus.& bona pſumunẽ pertinere potius ad vxorẽ.Sali.in l.ob ma-
ritorũ.C.ne uxor p marito.ſequitur Soc.in d.conſ.158.col.2.uer.
p hoc accedat.lib.1.¶Quartò dico q̃ diſpoſitio d.l.qntus,ſolum
habet locũ in bonis q̃ obuenerũt vxori poſt ꝯtũ matrimoniũ,ſe
cus ſi ante ipſum matrimoniũ.Bal.in l.vxorẽ.C.de cõdi. inſer. &
in l.ſup hypothecis.C.de pig.Alex.in conſi.42.li.5.ideo pars ad-
uerſa debebat pbare q̃ iſta bona obueniſſent vxori poſt matri-
moniũ cõtractũ,cũ hoc ſit fundamẽtũ ſuæ intẽtionis . ¶Nõ obſt,
q̃ in nigro parcellę dr̃ q̃ Petrus illa bona tenebat, q̃a rñſum fuit
ſupra ſatis abũde,& vlterius clariſſime rñdeẽ qđ aſſertioni par-
tis aduerſę credi non debet in eius fauorẽ.l.oĩbus.C.de teſtibus.
¶Secundò dubitaẽ,q̃a Franciſcus de Rohaco filius Petri & gra-
uatus p ipſum Petrũ fideicommiſſo exercuit quandã apothecam
pannorũ,an pſumaẽ puenisse apotheca ex bonis patris,ita q̃ ve-
niat in fideicõmiſſo,aut præſumaẽ habita ea bonis filij aduẽtitijs
aut ex eius induſtria,ita quod in reſtitutione fideicõmiſſi nõ ve-
8 niat. Breuiter rñdeo,† quod fideicõmiſſarius agens teneẽ pbare
erectã fuiſſe iſtã apothecã de bonis patris,q̃ probatio fit ex cõie-
cturis,vt Abb.tradit in conſi.36.col.1.lib.5.Alex.in conſi.23.col.
3.lib.4.& in conſi.171.col.2.poſt med.lib.6.Cor.in cõſi.182.col.
2.circa med.lib.1.in conſi.247.col.2.poſt med.lib.3. & in conſi.
54.ad fi.lib.4.nã ſm iſtos doc.& patres qñ ſumus in dubio ex q-
bus bonis filius q̃d acquiſierit,potior eſt cõditio poſſidẽtis,ideo
ſi filius poſſideat & cõueniaẽ agens & dicẽs eum acquiſiuiſſe de
bonis paternis,teneẽ id pbare:ſi aũt filius ipſe agat & dicat ſe ac
quiſiuiſſe de bonis aduẽtitijs,teneẽ iſtud pbare.Probationes aũt
ſũt ex cõiecturis,quas tradunt doc.in locis memoratis,& Soci.n
conſi.65.col.1.lib.4.Cõiecturas ẽt late diſcurrit & cõſiderat Cal
ca.in conſi.19.p tres.col.¶Secundò pponiẽ in facto, q̃ iſte Fran
ciſcus erat induſtrioſus,ideo pſumiẽ erexiſſe apothecã de bonis
proprijs ſeu ex eius operis & induſtria,nõ ex bonis paternis.Bal.
9 in conſi.559.Factũ ſic ſe habet.in fi.li.5.¶Tertiò† in materia pba
tionis & pſumptionis maxime cõſideraẽ veriſimilitudo,nam iu-
dex in deprehẽdẽda veritate debet in primis attendere q̃d ſit ve
ſimile.Aret.in cõſ.9.col.2.quod.n.veriſimile nõ eſt,falſitatis ima
go eſt.Bal.in l.5.col.3.C.de ſeruis fugi.Alibi ſcribit idẽ Bald.in l.
ſcripturæ.col.2.C.de fide inſtr.inſpici debere nõ quod poſſibile
eſt,ſed q̃d veriſimile ſit.Alibi ſcribit idẽ Bal.in cõſi.580. Mortuo
filio.li.3.q̃d veriſimilitudo dr̃ cognata naturæ,& adeo potens eſt
iſta veriſimilitudo quod p lege habeẽ.Oldr.in conſi.13.cũ q̃ò.in
fi.ſed inſpiciendo librũ rõnum apothecæ plus ſatis veriſimile eſt
erectã & adminiſtratã fuiſſe apothecã de bonis filij , & alterius
ſui ſocij,primo q̃a exercebaẽ apotheca nomine pprio ipſius filij
nõ habita mẽtione patris . Profectò ſi pater pecuniã dnaſſet ad
apothecam,veriſimile eſt quod ẽt patris nomine fuiſſet admini
ſtrata arguẽdo à cõiter accidẽtibus ſm gl. in l.neq; naturales.C.
de proba.¶Secũdò cõſidero iſtã veriſimilitudinẽ,quia totũ capi
tale amborũ ſociorũ nõ erat valde magnũ,& filius ſolũ immitte
bat medietatẽ capitalis.Ruſus mercantiæ fuerũt acceptæ ad cre
ditũ ſeu habita fide de pcio,& filius ante diu laborauerat in exer
citio mercantiæ, ideo plus ſatis veriſimile eſt q̃ dimidia pars il
lius capitalis procedere potuerit ex bonis & operis ipſius filij
Franciſci,immo tot veriſimilitudinibus cõcurrẽtibus iſtud vide
tur plenè & ſufficienter probari,quia unũ veriſimile additũ plu
ribus veriſimilibus inducit plenã probarionẽ.Soc.in conſi. 149.
col.7.lib.1.allegat Bal.in l.ſi creditoris,in antiqua lec.C. de fidei
com.immo illa ſola veriſimilitudo videretur ſufficiẽs q̃ merces
emptæ fuerunt habita fide de precio,nam qui apothecas uolunt
erigere,& capitale nõ habent,talibus contractibus uti ſolẽt,ſpe
rantes ex mercibus quæſtũ facere unde creditoribus ſoluant, ita
que veriſimile eſt q̃ ſatisfactum poſtea fuerit creditoribus ex q̃-
ſtu apothecæ nõ ex pecunijs aut bonis paternis. ¶Ex quibus cõ-
cludo q̃ in oẽm euentũ res clara uideẽ in fauorem Franciſci gra
uati ſeu eius hæredum,tũ quia pars nõ probatur q̃ aliunde apo
thecã erigere nõ poterat, quod tũ facere tenebatur utſupra oſtẽ
dimus,tũ quia probatum fuit ex parte hæredũ ipſius Franciſci,
licèt nõ tenerentur id probare q̃ erecta fuit apotheca ex eius bo
nis & induſtria per coniecturas ſupra relatas. Grationopoli. 10.
Iunij.1540.Aymo Crauetta de Sauilia.I.V. doc.

SVMMARIVM.

1. Conditio ſi deceſſerit ſine liberis,deficit quando quis decedit re
lecto vno filio.
Cõditione ſubſtitutionis deficiẽte deficit ſubſtitutio,nec tũc dici
tur quis priuari iure ſubſtitutionis,ſed habetur p nõ ſubſtitu-
to,& talis cõditio,ſi deceſſerit ſine liberis, appoſita in cõpẽdio
ſa,facit eam deficere,licèt inſtitutus non poſſit eſſe hæres, quia
decedat viuo teſtatore relecto filio,& ſic facit deficere etiam
vulgarem comprehenſam in compendioſa.ibidem nu. 1.
2 Conditio ſi deceſſerit ſine liberis,deficit liberis exiſtentibus, li-
cèt ipſi non ſuccedant.
3 Subſtitutio habens tractũ tẽporis in futurũ dicitur cõpẽdioſa.
Subſtitutio compendioſa continet vulgarem,quæ locũ habet in
ſtituto decedente in vita teſtatoris.
4 Ius accreſcendi locum habet inter duos cohæredes verbis tantũ
coniunctos quando in rebus non ſunt omnino diſiuncti , quia
eadem hæreditas æqualiter pro indiuiſo relecta ſit .
5 Subſtitutus in parte admittitur ad totum quando alias teſta-
tor decederet pro parte teſtatus , & pro parte inteſtatus , &
tex.in l.1.§.ſi ex fundo.ff.de hæred.inſti. locum habet etiam
in ſubſtitutione,directa.
6 Filij poſiti in conditione,licèt non dicantur vocati ſecundũ ma
gis communiter doct.ab iſta tamen opi.de facili receditur ex
aliqua leui coniectura.
7 Dilectus quis magis dicitur à teſtatore ex eo quod prior voca-
tus aut nominatus eſt.
8 Voluntas teſtãris ita interpretari debet ne ſequatur abſurdum .
Voluntas teſtatoris interpretari debet ſecundum eius affectio-
nem,vt eum præferre voluerit quem magis dilexit , quæ affe-
ctio attenditur etiam contra proprium ſignificatum verbo-
rum.ibid.nume.8 .
9 Filij maſculi poſiti in conditione cenſentur vocati quando filia
bus certum quid relectum eſt.
10 Tranſmiſſio fideicommiſſi conditionalis inducitur ex coniectu
ra quando teſtator vocauit liberos alterius ſubſtituti minus
dilecti,tunc enim ſubſtitutus tranſmittit ad eius liberos quan
do fuit magis dilectus .
11 Voluntatis declaratio in vna parte teſtamẽti trahitur ad alias
partes eiuſdem teſtamenti,& declaratio voluntatis cum vna
perſona præiudicat etiam quoad alias .
12 Subſtitutio compendioſa facta per verba communia continet

pupillarem quando teſtator in aliqua parte teſtamenti accepit verbum commune directo.
Filiorum appellatione veniunt nepotes quando teſtator habuit filios & liberos pro eodem, quia de eis promiſcue uſus eſt ibi. nume. 12.
13 *Teſtator quãdo in aliqua parte prætulit extraneos filijs, veriſimile eſt quod etiam in alijs partibus idem voluerit facere.*
14 *Caſus omiſſus non dicitur in quo eadem eſt ratio, ideo ad eum fit extenſio.*
15 *Subſtitutio directa etiam ex coniecturis induci poteſt.*
Filij maſculi poſiti in cõditione, an cẽſeãtur vocati. ibi. nu. 15.
16 *Tranſmiſſio fideicommiſſi conditionalis facilius induci debet quàm fideicommiſſum.*

CONSILIVM LXII.

¶Ex patria Sabaudiæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis Vrbanus de Molario ex ciuitate ſancti Ioannis de Muriana patriæ Sabaudiæ, inſtituit hæredes uniuerſales nobilem Hieronymum Fornerij & nobilẽ Ioannem de Molario eius conſanguineum germanũ facta ſpeciali aſsignatione bonorũ vnicuiq; hr̃di & caſu quo Hieronymus Fornerij decederet ſine liberis maſculis legitimis & naturalibus eidẽ ſubſtituit nobilẽ Petrũ Rochiæ & eius liberos maſculos naturales & legitimos, & ipſi Petro Rochiæ decedẽti ſine liberis maſculis naturalibus & legitimis ſubſtituit propinquiorẽ in genere ſuo ipſius teſtatoris, dicto vero Ioãni de Molario fecit teſtator duplicẽ ſubſtitutionẽ. Primo. n. caſu quo ipſe Ioãnes nollet acceptare hr̃ditatẽ cũ onerib9 & qualitatibus appoſitis in inſtitutione fuit ſubſtitutus dictus Hieronymus cohæres, ita ꝙ ipſe Hier. vel ſui tenea͂tur acceptare ipſam hæreditatẽ ſine cõfectione inuẽtarij & caſu quo Hiero. nollet ſic acceptare, ſubſtituie ꝓpinquiorẽ de genere ſuo ipſius teſtatoris. ¶Secũdo caſu quo Ioãnes de Molario decederet ſine liberis maſculis, eidẽ ſubſtituit ipſum Hier. Fornerij & ꝑdictũ Petrũ Rochiæ nepotes ipſius teſtatoris æqualiter, deinde mortui ſunt ꝑfati Ioãnes de Molario ſine liberis maſculis, & Hie. Fornerij relicto vno filio ſuperſtite d. Petro Rochiæ, poſtea mortuus eſt teſtator. Modo hæredes legitimi petũt hr̃ditatẽ à filio dicti Hier. Fornerij tã ex cã ſucceſsionis ab inteſtato q̃ ex cã ceſsionis ſibi factæ ꝑ dictũ Petrũ Rochiæ, quærit̃ qd iuris: ¶Primò videndũ eſt de perſona nobilis Petri Rochię, an ipſe admitti poſsit ad
1 ius aliquod ſubſtitutionis. & quidẽ † circa ſubſtitutionẽ de eo factã nobili Hier. Fornerij res clara vr̃ ꝙ admitti nõ pt, qa fuit ſubſtitutus ſub cõditione ſi Hiero. decederet ſine liberis maſculis q̃ cõditio defecit, qa reliquit Hiero. filiũ maſculũ vnũ. l. nõ eſt ſine liberis. ff. de verb. ſig. l. pater Seuerinã. §. ita fideicõmiſſo. ff. de cond. & dem. l. 1. C. de cõdi. inſer vbi voc. deficiẽte igit̃ cõditione ſubſtitutionis, deficit ſubſtitutio. l. iubem9. §. pe. C. ad Treb. l. 1. ff. de reg. cato. l. q hæredi, in fi. ff. de cõd. & dem. & deficiẽte cõditione ſubſtitutionis nõ dr̃ ſubſtitutus priuari iure ſubſtitutionis, ſed habet̃ ꝓ nõ ſubſtituto. Pau. de Caſt. in cõſ. 291. Circa primũ dubiũ vr̃ ꝙ inſtitutio. col. 2. ver. itẽ teſtator. lib. 2. ideo licèt ſubſtitutio facta Hieronymo de Petro Rochiæ ſit compẽdioſa quæ cõtinet vulgarẽ, pupillarẽ & fideicõmiſſariã, iuxta no. p. doc. in l. Cẽturio. ff. de vulg. & cõtinet ſubſtitio cõpendioſa vulgarẽ licèt fiat verbis cõibus. Pau. de Caſt. in cõſ. 152. præſens dubiũ. col. 2. in fi. li. 1. & caſus vulgaris videat̃ accidiſſe ex capite impotẽtię, qa non potuit Hier. hæres fieri cũ deceſſerit ante teſtatorẽ, tñ qa conditio defecit ſub qua ſubſtitutio facta eſt nõ põt ſubſtitutus modo aliquo ad talẽ ſubſtitutionẽ admitti, ita in terminis decidit Old. in cõſ. 139. ſequit̃ Soc. in l. 1. col. 13. poſt med. ver. & per prædicta his diebus conſului. ff. de vulg. & ita conſuluit Soc. in cõſ. 76. col. fi. lib. 3. tradit idẽ Soc. in l. cũ auus, col. 8. ff. de condi. & dem. & nouiſsime tradit Alexãdrinus in cõſ. 26. & ultra cũ adduco Curtiũ Iuniorẽ in cõſ. 33. col. 2. ver. ſtantibus præmiſsis. in quibus locis habet̃ ꝙ illa cõd. ſi deceſſerit ſine liberis expreſſa in cõpendioſa, refert̃ ẽt ad caſum vulgaris ſubſtitutionis, adeo ꝙ deficiẽte cõditione deficit ẽt vulgaris ſubſtitutio in ea cõprehenſa & poſito ꝙ
2 † filij Hier. ipſi nõ ſuccedant ſi dicamus eos nõ uocatos, adhuc tñ eorũ exiſtẽtia facit deficere conditionẽ. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de leg. 1. Pau. de Caſt. in conſ. 14. Si contingat, in ſecundo dubio in conſ. 152. Præſens dubiũ. col. pe. lib. & in conſi. 280. pręſuppoſito ſtatuto. col. 2 ad fi. lib. 2. late Cor. in cõſ. 180. col. 4. li. 4. Calca. in conſ. 69. col. 3. qui tñ declarationes plurimas cõſiderauit q̃ non ſunt pręſentis cõſiderationis. ¶Circa ſubſtitutionẽ vero factam nobili Ioanni de Molario vltimo loco de ipſis Hieronymo Fornerij & Petro Rochiæ, ſimiliter res clara vr̃ ꝙ Petrus Rochiæ in oẽm euentũ admittat̃ ad illã ſubſtitutionẽ pro dimidia, quia
3 † illa ſubſtitutio facta ſi Ioannes de Molario decederet ſine liberis, dr̃ compẽdioſa tanq̃ hñs tractum tpis in futurũ. l. gñaliter. in prin. vbi Aret. in 2. no. C. de inſt. & ſubſt. Bar. in d. l. Centurio, col. col. 12. ver. 2. opponit̃ ad ꝓ dicta, & ibi Iaſ. col. 21. uer. ſecunda cõcluſio. Dec. in cõſi. 205. col. 2. & cõſ. 384. in prin. in cõſ. 572. in prin. & in cõſ. 643. in prin. quæ cõpendioſa (ut dixi) continet ẽt vulgarẽ ſubſtitutionẽ expreſſam uerbis generalibus, & habet locũ ẽt inſtituto decedẽte viuo teſtatore. ita in terminis decidit Bal. in cõſi. 408. Factum tale eſt, Nicholutius. lib. 2. Cor. in conſi. 199. col. 2.
4 & 3. lib. 2. & in conſi. 236. in prin. lib. 3. † & hic ſi dicemus ſuos ipſius Hieronymi nõ eſſe vocatos ſeu ad eos hæreditatẽ trãſmiſſam nõ eſſe, iſte Petrus Rochiæ cõſequeret̃ alterã dimidiã in qua Hier. fuit ſubſtitutus ꝑ ius accreſcendi, quia licèt ſint cõiũcti verbis tm̃, in rebus tñ nõ ſunt oĩno diſiuncti, ex quo eadẽ hr̃ditas ꝓ indiuiſo relicta fuit æqualiter. l. huiuſmodi. §. quibus. ff. de leg. 1. Bar. in l. re cõiuncti, in 2. q. prin. ff. de leg. 3. Bal. in conſi. 362. Quæritur à me. lib. 1. quod eſt repetitum in conſ. 211. lib. 2. ¶Similiter
5 † ſi teneremus ſuos Hieronymi aut vocatos non eſſe aut ad eos tranſmiſsionẽ non fieri, conſequeret̃ iſte Hieronymus totã reliq̃ hr̃ditatẽ in qua Hieronymus inſtitutus fuit nõ tanq̃ ſubſtitutus Hieronymo, qa (vt ſupra dixi) defecit illa ſubſtitutio ex defectu cõditionis, ſed quia teſtator nõ põt decedere ꝓ parte teſtatus, & ꝓ parte inteſtatus, habet̃ perinde ac ſi ſol9 & inſolidũ fuiſſet ſubſtitutus. l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hær. inſt. qui tex. locũ hẽt ẽt in ſubſtitutione directa. Bal. in conſi. 170. Pater inſtituit. li. 1. in cõſ. 196. Super eo quod quæritur, col. 2. in cõſi. 223. Subſtitutio. in cõſ. 196. Præmittẽdũ eſt. in conſi. 432. proponit̃, in fi. & in cõſi. 449. punctualis eſt, lib. 4. Bar. in conſi. 27. Viſa facti narratione, in fi. Ange. in conſi. 93. col. fi. Pau. de Caſt. in conſ. 114. Procedẽdo breuiter. col. fi. li. 1. vbi declarat̃ qñ ſit ſubſtitutio ꝑ uerba directa. Cor. in cõſi. 35. col. 3. lib. 2. ¶Sed videamus, an ſui Hieronymi dici poſsint vocati ꝑ teſtatorẽ cũ ſolũ poſiti fuerit in cõditione, & ſi vocati dici nõ poſsint, an ſaltẽ venire poſsint ex iure tranſmiſsionis. Mihi vr̃ in caſu iſto ꝙ vocati dici poſsint ſaluo ſemp ſaniori iudicio, licèt
6 † enim doct. magis cõiter ſequi gl. videat̃ in l. Lucius. ff. de hær. inſti ꝙ filij poſiti in cõditione nõ dicant̃ vocati, tñ cũ tot & tãtæ ſint auctoritates in ꝯtriũ, de facili recedit̃ ab illa cõi opi. ex aliquibus cõiecturis. Cor. in cõſi. 101. col. 2. lib. 4. ubi ꝙ ſufficit leuis coniectura. & idẽ Cor. in cõſi. 97. lib. 1. & in cõſi. 119. col. pe. li. 2. Dec. in cõſi. 242. circa fi. ſed in caſu noſtro vñr coniecturæ ne quidẽ leues, & una qdẽ grauis q̃ ſola vr̃ ſufficere, nã teſtator magis dilexit liberos Hieronymi Fornerij quã ipſum Petrũ Rochiæ tripliciter
7 cõſiderãdo † primo qa prius nominati fuerũt ꝑ teſtatorẽ q̃ ipſe Petr9 Rochiæ, ex qua prior nominatione maior arguit̃ affectio l. Publius. §. fi. ff. de cõd. & dem. iũcta l. Lucius, circa fi. ff. hær. inſt. arg. l. libertus. §. ab hæredib9. ff. de ali. & ciba. leg. facit l. quotiẽs. ff. de uſufr. l. hęredes mei. §. peto. ff. ad Treb. l. cũ pater. §. a te peto. ff. de leg. 2. ſecũdo qa donec extarẽt tales liberi noluit teſtator admitti Petrũ Rochiæ ad ſubſtitutionẽ. quod ex alio factũ nõ eſt, niſi qa liberi magis dilecti erãt teſtatori q̃ ipſe Petrus Rochiæ ꝓut videmus in ſtatuto ꝑ qđ extantibus maſculis fœminæ nõ ſuccedũt, nã maſculi dr̃ magis dilecti q̃ fęminæ. Tertiò fuerũt magis dilecti in prima ſubſtitutione facta Ioanni, in qua ipſe Petrus Rochiæ vocatus nõ fuit, ſed tm̃ ipſe Hieronymus uel ſui. Hoc ita ꝓuero & certiſsimo ꝓſuppoſito ꝙ liberi Hieronymi fuerũt magis dilecti q̃ ipſe Petrus Rochiæ, dico ꝙ niſi iſti liberi dicant̃ vocati, ſequeret̃ abſurdũ, immo abſurdiſsimũ ꝙ ipſe Petrus Rochia minus dilectus à teſtatore totã hr̃ditatẽ conſequeret̃ excluſis ipſis
8 liberis magis dilectis. voluntas † aũt teſtatoris interpretari ita debet ne abſurdũ aliquod ſequat̃. l. nã abſurdũ. ff. de opi. lib. c. clericos, de off. vicar. cũ ſim. & de uolũtate teſtatoris ita interpretanda, tradit Deci. in conſi. 433. col. fi. immo ne abſurdũ ſequat̃, multotiẽs aliqbid ꝯ rõnẽ diſputãdũ fateri habemus. l. ita vulneratus, ante fi. ff. ad legẽ aqui. Pau. de Caſt. in conſi. 210. Sup primo q̃ſito vr̃ dicendũ ꝙ dictus populus. col. 3. circa med. lib. 1. Rurſus uolũtas teſtõris declarari & interpretari dẽt ſcdm eius affectionẽ, vt eũ ꝓferre uoluerit quẽ magis dilexit, ſeu ad quẽ maiorẽ affectionem

affectionẽ habuit.l.Aurelius,§.Titius teſtamento.ff.de lib.lega.l.
cũ anus.ff.de condi & demõ.l.cũ acutiſsimi.C.de fideicõ. tradit
Imo.in conſi. 553.col.2. Roma.in conſi.480.col.1.ideo ſi teſtator
habẽs duas eccleſias parrochiales legat eccleſiæ parrochiali nõ
exprimendo cui,debetur legatum illi eccleſiæ quã magis dilige
bat.Soci.in l.quæ conditio.§.1.ff. de cond. & dem. immo atten-
ditur iſta affectio teſtatoris cõtra proprium ſignificatũ uerbi.l.ſi
ſeruus plurium.§.fi. ff.de leg.1.Soci.in conſi.26.col.2.circa med.
lib.4.facit bonus tex.in rõne ſui in l.ſi viua matre.verſi.nam licèt.
C.de bonis mater.vbi ꝙ filij ad quos teſtator maiorẽ habet affe
ctionẽ nõ debent eſſe deterioris cõditionis q̃ nepotes,itaq; ſi Pe
trus Rochiæ ad quẽ teſtator tantã affectionẽ nõ habuit , fuit vo-
catus,quãto magis dicere debemus fuiſſe vocatos liberos Hiero
9 nymi magis dilectos.¶Ex iſta † cõiectura affectionis in terminis
noſtris cõſideratᷣ p Cor.in conſi.213.col.3.verſi.quantum autem
ad codicillos.lib.2.vbi ꝙ filij maſculi poſiti in conditione cẽſent
vocati qñ filiabus relictũ fuit certũ quid , & ſic quõ apparet ꝙ te-
ſtator maiorem habuit affectionẽ ad maſculos q̃ ad fœmina.&
idẽ quod Cor.tenet Curt.Iunior licèt Cor.nõ alleget in cõſi.87.
col.2.nã iſto caſu qñ teſtator habuit maiorem affectionẽ ad ma-
ſculos,apparet ꝙ rõnem habuit agnationis , quo caſu filij poſiti
in conditione cenſentᷣ vocati.Cur.Senior in conſi. 76. dñs Ludo-
donicus.vbi loquitur qñ deficiẽtibus maſculis ſubſtituitur extra
neus cũ onere deferendi cognomen & arma teſtatoris.ſequitᷣ Ri-
pa in l.1.col.4.C.de pactis.ſimiliter qñ filiæ excludentur ꝑꝑ ma
ſculos,filij poſiti in conditione cẽſentᷣ vocati.Pau.de Caſt.in cõſi.
359 Suprafcriptus dñs conſultor.col.1.lib.2.ſequitur Iaſ. in cõſ.
108.col.3.circa med.& col.4.ante med.verſi.item glo.lib.4.Cur.
Iunior in conſ.43.col.4.idem voluit Guido Papæ.q.299.vbi loqui
tur qñ filiæ expreſſe excludentur , & mandatur eas maritari per
10 maſculos poſitos in conditione.¶Secunda coniectura† ſumitur,
quia teſtator in ſubſtitutione q̃ fecit de ipſo Petro Rochiæ voca-
uit ẽt liberos eius,ideo veriſimile eſt,ꝙ idem voluerit & de libe-
ris ipſius Hieronymi,nã ſi Hieronymũ & eius liberos magis di-
lexit q̃ Petrum Rochiæ & eius liberos ſicut vocauit ad ſubſtitu-
tionẽ liberos Petri Rochiæ , ita veriſimile eſt idem eũ voluiſſe &
in liberis Hieronymi.argumento ſumpto rõne maioris affectio-
nis,& quia vna pars teſtamenti ſm aliã declaratᷣ.l.verũ.ff.de peti.
hær.& in terminis ſubſtitutionis,ita arguit Dec.in conſi. 95. col.
3.verſ.2.dicit ipſe vbi ꝙ pars vna ſubſtitutionis debet intelligi &
declarari ꝑ aliã,allegat Bar.in l.Centurio.ff.de vulg.ſed in termi-
nis terminantibus iſtam cõiecturã ad vocationẽ ſeu tranſmiſsio
nẽ fideicõmiſsi cõditionalis,cõſiderat Curt. Iunior in conſi. 56.
col.3.poſt med.ver.ſed quid fortius.vbi appellat hanc coniectu-
11 rã fortiſsimã.¶Tertia cõiectura,† qa in ſubſtitutione facta Ioan
ni de Molario caſu quo nollet acceptare hæreditatẽ ſub illis qua
litatibus & oneribus,de quibus in teſtamento,teſtator ſolũ ſub-
ſtituerat Hieronymũ Fornerij, & tñ in ſequẽtibus declarauit ꝙ
intellexerat ẽt de liberis ipſius Hieronymi ,ibi dum dixit,& caſu
quo Hieronymus vel ſui nollẽt acceptare ipſam hẽditatẽ &c.Ex
q̃bus verbis clariſsime oſtenditᷣ vocatio ſuorũ, niſi enim ſui dice
rentᷣ vocati & poſſent hẽditatẽ accipere,fruſtra dictum eſſet caſu
quo ſui nollent acceptare hęreditatem,qa eius eſt nolle cuius eſt
velle.& ecõtra.l.3.ff.de reg.iur . ideo teſtator prouidendo in ca-
ſum voluntatis claræ,ꝑſupponit caſum voluntatis tãquã antece-
dẽs neceſſariũ,& ſic ꝙ ſui poſsint hæreditatẽ acceptare ſi velint,
talis itaq; declaratio appoſita in medio ſubſtitutionũ trahi dẽt
ad oẽs ſubſtitutiones tã ꝓcedẽtes q̃ ſequẽtes cũ rõ diuerſitatis cõ
ſiderari non poſsit.l.3.§.ſed ẽt inter duos.ff.de lib.& poſth. pre-
terea,ſicut declaratio volũtatis facta cũ vna pſona ꝓiudicat ẽtquõ
ad alias pſonas.Bar.in l.1.ſi põt.colũ.4. verſi. nunc videamus.ff.de
acq.hær.in l.ſi ff.de interro.actio.Ang.in l.ſicut.C.de repu. hær.
Bal.in l.fin.C.de pet.hær.cũ ſim.eodẽ modo declaratio volunta-
tis teſtatoris facta in vna parte teſtamẽti dẽt extẽdi ad oẽs alias
12 partes eiuſdẽ teſtamẽti.¶Pro hoc † adduco quod Bar.ſcribit in
d.l.Centurio,col.9. in prin. verſi. qd enim ſi dicit teſtator. vbi ſi.
teſtator,in aliqua parte teſtamenti declarauit ſe accipere verbũ
cõe ꝓ directo,talis declaratio volũtatis locũ habet ẽt in alijs par
tibus teſtamẽti,ideo ſubſtitutio cõpẽdioſa facta per uerba cõia
erit directa intra ipa pupillaris ætatis.ſequitᷣ Cor.in cõſ.316.lib.
2.in conſi.28.& in conſi.297.colũ.pen. lib.4.ad idem facit quod
ſcribit Curt.Iunior.in cõſ.111.col.6.ubi qñ teſtator in aliqua par-
te teſtamẽti locutꝰ fuit de filijs vel liberis,ex hoc dicitᷣ apparere
de volũtate eius in alijs partibus,ubi de filijs ſimpliciter mentio
nẽ fecit,ꝙ habuit verbũ filios & liberos ꝓ eodẽ,& ſic appellatio
13 ne filiorũ veniũt nepotes.¶Pro his † ẽt facit quod in fortiori ca
ſu ſcribit Rom.in conſi.438.In cauſa,in primo dubio,vbi quando
teſtator in aliqua parte teſtamenti ꝑtulit extraneos filijs,ita veri-
ſimile eſt quod præferre voluerit ẽt in alia parte , quãto magis in
caſu noſtro,ubi nõ agitᷣ de ꝑferẽdo extraneos filijs,iſti liberi Hie
ronymi expreſsis verbis ꝑlati ipſi Petro Rochiæ in prima ſubſti-
tione facta Ioãni ꝑferri ẽt debẽt in alia ſubſtitutione facta patri
ipſorum filiorum.i. Hieronymo . ¶Sed dicet aliquis,teſtator vbi
voluit vocare liberos Hieronimi,iſtud expreſsit, ergo ubi nõ ex
preſsit,dicendum vᷣ vocatos eos nõ fuiſſe , qa bene ſciuiſſet eos
vocare ſi voluiſſet,ſicut fecit in illa parte in qua vocauit. l. vnica
§.ſin aũt ad deficiẽtis.C.de cad.tollẽ.c.inter corporalia, de trãſl.
ꝑla.Rñdeo duobus modis . primo ꝙ teſtator in uerbis diſpoſiti-
uis ſubſtitutionis factæ Ioanni de Molario expreſſe nõ vocauit
ſuos ipſius Hieronymi,ſed tñ declarauit ſe intellexiſſe ẽt de ſuis
ipſius Hieronymi,q̃ declaratio extẽditᷣ ad oẽs partes ipſius teſta
mẽti vt ſupra oſtendimus,ideo ceſſat argm̃ ꝙ ſciuiſſet exprimere
ẽt in alijs partibus,ſatis.n.dᷣ expreſsiſſe per talem declarationẽ.
¶Secũdò rñdeo † ꝙ illa regula nõ ꝓcedit qñ in caſu omiſſo eſt
14 eadẽ rõ,q̃ in caſu expreſſo,quia tũc dicta in caſu expreſſo exten
duntᷣ ẽt ad caſum omiſſum.Oldr.in conſ.224. Iſtæ ſunt allegatio
nes.col.7.poſt med.Bal.in conſ.95. Primo ſtatuto.lib.4.& in cõſ.
331.Quidã fuit inueſtitus.lib.5.in l.per diuerſas.col.3.C.manda
ti.¶Alibi ſcribit idẽ Bal.in conſ.324.Omiſsis opinionibus.lib.5.
ꝙ ubi eſt eadem ratio, & eadem mens,dicitur idem caſus . alle-
gat l.his ſolis.C.de reuo.dona.Dyn.in c.fin.de reg.iur.Bar.in l.1.
ff.uti poſsidetis.¶Alibi ſcribit idem Bald.in conſi.384.Statuto ci-
uitatis cauetur ꝙ nullus. colũ. 2.lib.5.ꝙ ea quæ ſunt eiuſdem ra-
tionis includuntur ſub diſpoſitione ex ſignificatione.i. habentur
tanquam expreſſa proprie,non tacite aut extenſiue , tradit Abba
in conſi.75.col.3.lib.1.vbi pulchre loquitur. ¶Alibi ſcribit Oldr.
in conſi.263.col.2.circa ſi.ꝙ ubi eſt eadem ratio quod verbis le-
gis omiſſum eſt,nõ omittetur religione iudicantis,per tex.in l.q̃-
ſitum ſcio.ff.de teſti.ſed in caſu noſtro ratio diuerſitatis,nulla cõ
ſiderari poteſt quare teſtator magis uoluerit uocare ſuos ex Hie
ronymo in prima ſubſtitutione facta Ioãni de Molario,q̃ in alijs
partibus teſtamenti,ideo dicendum eſt ſemper eos uocatos cen
ſeri.¶Quarta coniectura ſumitur , nam exiſtentibus liberis ma-
ſculis ipſius Hieronymi noluit teſtator Petrum Rochiæ ſubſtitu
tum aliquo modo admitti ad bona Martini de Vltraarcum , in
quibus ipſe Hieronymus Fornerij fuit inſtitutus, & minus hære
des legitimos ipſius teſtatoris qui ultimo loco uocati fuerunt,&
tamen ſi dicamus ſuos Hieronymi uocatos nõ fuiſſe, ipſe Petrus
Rochiæ aut alij propinquiores teſtatoris admittentur ad bona
prædicta etiam exiſtentibus liberis ipſius Hieronymi contra ex-
preſſam & euidentem uoluntatem ipſius teſtatoris,ideo cum uo
luntas teſtatoris ſeruari poſsit tenendo liberos Hieronymi eſſe
uocatos,dicendum eſt ipſos uocatos fuiſſe,nam etiam † ſuſtitu-
15 tio directa induci põt ex coniecturata mẽte teſtatoris.l. iam hoc
iure.ff.de vulg.l.ex facto.ff.eo.tit.Soc.in l.hęredes mei.§.cum ita,
col.2.in fi.uer.& adde ꝙ immo.ff.ad Trebell.Iaſ.in conſ.40. col.
pe.poſt med.lib.1.&c.ut no.Iaſ.in l.põt.ff.de uulg. Dec.in l.pen.
in quarto not.C.de impub.& alijs ſubſti.qui tamen Deci.fuit ſi-
bi contrarius,& contrarium tenuit in conſi.211.col.2.poſt med.
contrarium etiam tenuit Soci.in conſ.140.col.1.lib.1.Iaſ.in conſ.
53.lib.1.¶Quinta coniectura ſumi poteſt tenendo illam opinio-
nem,ꝙ filij maſculi poſiti in conditione cenſeantur uocati , quã
opinionem tenet d.Guido Papæ.q.184 ſequitur Dec.in cõſi.270.
col.pen.in conſi.313.in conſi.506.col.2.ad fin.in conſi.645.ad fi.
in conſi.646.in conſi.574.colũ.fi. poſt med.in conſi.578.colum.
4.poſt med.& in conſi.655.col.fi.& in l.1.col.4.C.de pac.Hãc ẽt
opinionẽ uidetur tenere Soc.ſi bene ponderetᷣ in conſi.116. col.
3.poſt med.lib.3.Cor.in conſ.74.col.5.lib.2.in conſi.20.col.pen.
lib.4.Curt.Iunior in d.l.1.nu.14.C.de pac.in conſi.69.col.2. cõſi.
43.col.3.ad fi.uer.ꝙ aũt nepotes.in conſi.48.col.4.in cõſ.96.col.
1.in conſi.87.in prin.& in conſi. 113.colũ. 3. ubi dicit ꝙ eo anno
ita conſultum fuit ꝑ multos celleberrimos doc.idẽ tenet Iaſ.in
conſi.232.lib.2.Alexandrinus in conſi.28.col.2.ad fi.in conſi. 31.
col.2. in prin.in conſi.120.col.2.poſt med.& in conſi.143.col.4.
circa med. & dicit Curt. Iunior in d. conſi 87. quòd fuit iudica-
tum Briaiæ ſm iſtam opi. & confirmata ſententia per illuſtriſsi-
mũ Senatũ Venetũ.eandẽ opi.tenet Gozadinus in conſi. 26.col.
4.in conſi.64.colum.2.& in conſi.87.colum.4. licèt idem Goza-
di.contrarium teneat in conſi.29.col.3.poſt med.& col.fin. ean-
dem opi.ꝙ filij maſculi poſiti in cõditione cenſeantur vocati,te-

net nouiſsime Boer.q.155.col.15.& ſeq.in prima parte,ubi ẽt ꝑ
ea alligat Alber.in l.1.C.de condi.inſer.Soc.in l.hr̃des mei.§.cũ
ita,col.4.poſt med.ver.ſecus ſi expreſſe.ff.ad Treb.¶Circa hr̃des
legitimos ipſius teſtatoris,an poſsint venire ab inteſtato, ex præ
miſsis apparet ꝙ non,quia ceſſat cã inteſtati quãdiu ea teſtõ ſuc
cedi põt.l.quãdiu.ff.de aequi.hære.¶Concludo itaq; quo ad bo-
na in quibus inſtitutus fuerat nobilis Hieronymus Fornerij, illa
inſolidum pertinere ad filium ipſius Hieronymi tanq̃ uocatũ &
ſubſtitutum.quo ad bona uero in quibus fuit inſtitutus Ioannes
de Molario,illa pro dimidia pertinere ad filium Hieronymi, &
pro alia dimidia ad Petrum Rocchiæ iuxta formã ſubſtitutionis
factæ ipſi Ioanni de Molario in caſum ſui deceſſus ſine liberis qui
caſus euenit.¶Circa tranſmiſsionẽ,an Hieronymus tranſmiſerit
ius ſubſtitutionis ad eius liberos,aliter nõ expedit ſcribere ſtanti
10 bus præmiſsis,dico † tñ vbi præmiſſæ coniecturæ nõ ſufficerent
ad effectũ vocationis aut inducẽdæ ſubſtitutionis, ſufficere tñ de
berent ad effectũ trãſmiſsionis q̃ facilius induci debet,nã ꝑ ſub
ſtitutionẽ agitur de grauamine hr̃dis inſtituti.¶Et ita de iure re-
ſpondeo ſaluo ſaniore iudicio.Gratianopoli die 13.menſis Iunij.
anno domini.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano.I.V.doc.

SVMMARIVM.

1 *Maior pars non requiritur quod ſimul conueniat & cõſentiat in his,quæ ſunt communia pluribus vt ſingulis,ſed poſſunt ſinguli aut maior eorum pars ſeparatim cõſentire,ideo vbi plures ſunt patroni,ſinguli ſeparatim poſſunt præſentare.*

2 *Text.in c.fin.de electio.libr.6.procedit etiam in inſtitutione rectoris.*

3 *Patroni laici nunquid poſſint in præſentando variare,& plu-ries præſentare.*

4 *Præferri debet primo inſtitutus, licèt ſecundo inſtitutus prius adeptus ſit poſſeſsionem.*

Præſentatio facta à maiori parte de indigno ſcienter, an ualeat, ibidem num.4.

5 *Præſentatio & inſtitutio cõtra formã fundationis ſunt nulla.*

6 *Ius patronatus quando dicatur laicale & quando eccleſiaſticum,& an legatus de latere poſſit iuri patronatus derogare.*

7 *Princeps ita poteſt exercere plenitudinem poteſtatis per alium ſicut per ſeipſum.*

8 *Iuri patronatus laicorum derogari poteſt per Papam.*

9 *Patroni præſentantes alijs compatronis non vocatis,non priuãtur poteſtate præſentandi pro ea vice.*

Pœna priuationis imponi nõ dẽt niſi culpa præcedẽti,ibi nu.6.

Culpa non imputatur non facienti id quod de iure facere non tenetur.ibidem nu.9.

10 *Præſentans nulliter non priuatur poteſtate præſentandi,ſed poteſt iterum præſentare.*

CONSILIVM LXIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Pri-
mũ dubiũ proponit vtrum uocatio facta à
compatronis de procedendo ad præſenta-
tionẽ capellaniæ patronatæ vacãte ſit uali-
da, facta ſolũ in perſonas aliquorum cõpa-
tronorum,an vero requiratur ꝙ ipſa uoca-
tio fiat nominatim in perſonas oium cõpa
5 tronorũ.¶Super hoc dubio † dico illud ceſ
ſare, quia iſtud ius patronatus ꝑtinet ad patronos, ut ſingulos,
non ut collegiũ aut vniuerſitatẽ,ideo pñt patroni ſinguli & ſepa
ratim præſentare alijs non uocatis.Card.in cle.2.§.& vt facilius,
col.5.de iure patr.Cald.in conſ.15.Duo in tit.de iure patr.Quod
procedit ẽt ſi agatur de præiudicando minori parti patronorum
ex præſentatione maioris,quia ſatis eſt ꝙ habetur conſenſus ma
ioris partis ſeparatim,nec requiritur ꝙ maior pars patronorũ ſi-
mul conueniat & conſentiat.Abb.in cõſ.75.in 7.dubio lib.2.vbi
dicit hãc eſſe cõem opinionem,& licèt Rochus de Curte in trac.
de iure patr.in verb.honorificũ.q.60.teneat ꝯ Abbatẽ tñ rationi
& fundamento Rochi,licèt de eo mentionem non faciat,reſpõ-
det Deci.in c.cũ oẽs,col.8.ver.retenta tñ,de conſtitutio.vbi etiã
Dec.allegat hanc eſſe cõem opinionem.vbi aũt vniuerſitas eſſet
patrona,qualiter fiat præſentatio,tradit Fed.de Sen.in conſ.65.
Infraſcriptę q̃ones.in 4.& 5.dubio.Cald. in conſ.9.in tit.de iure
patr. & quid vbi pertinet præſentatio ad Abb.& capitulũ ſimul.
Rota deciſ.105.in antiq.¶Benefateor, † ꝙ licèt in præſentatione
2 talis vocatio non ſit neceſſaria, tñ in ipſa inſtitutione quæ ſit per
Epiſcopũ aut ordinariũ de præſentato,debet fieri citatio & vo-
catio intereſſe prętendentium per edictũ,de quo in c.fi.de elec.
lib.6.qui tex.procedit ẽt in inſtitutione rectoris,vt ibi dicit gl. a-
cõiter approbata.Bal.in conſi.17.Factum ſic proponitur. col. 2.
circa fi.lib.5.Ioan.Sylua in tertia parte trac.de benefi.q.53.Ro-
chus de Curte in d.tract.in verbo honorificum.q.2.& q.38.dero
gari tñ põt ſolennitati d.c.fi.per conſuetudinem,Imo.in cõſ.132.
3 col.5.circa med.¶Secundum dubium eſt,† nunquid patroni lai-
ci trina vice præſentare potuerint attento ꝙ duo primo & ſecun
do loco præſentati fuerunt inſtituti per Epiſcopum & poſſeſsio
adepta?Breuiter reſpõdeo ꝙ ijdemmet patroni laici non poſſunt va
riare niſi ſemel in præſentatione.Cald.in cõſ.16.an laicus.Roch.
de Curte in d.trac.in verbo honorificum.q.10.ideo non licuit ꝑ-
ſentare trina vice ijſdemmet patronis,quinimmo non pñt patro
ni variare derogatiue vt per ſecundã præſentationem recedatur
à prima,ſed cumulatiue cumulando ſecundã pręſentationẽ pri-
mæ,& tunc ex pluribus præſentatis eligit Epiſcopus magis ido-
neũ.c.cum aũt,de iure patro.gl.& doc.in clem.plures,eo.tit. Ro
chus in d.tract.in ver.honorificum,q.3.ex quibus apparet ꝙ ter-
tia præſentatio fuit nulla,tñ variatio aut cumulatio præſentatio-
nũ fieri nõ põt q̃n iam litigatur inter præſentatos.Cald.in conſ.1.
vt lite penden.Rurſus variari non licèt q̃n patronis laicus iurauit
non variare.Rochus de Curte in d.tract.iuris patro.in verbo ius.
4 q.12.Similiter † non potuit Epiſcopus duos inſtituere in eadẽ ca
pellania,ſed primo loco inſtitutus præferri debet dummodo ri-
te & iuſte fuerit inſtitutus,ẽt ꝙ ſecũdo loco inſtitutus,prius eſſet
adeptus poſſeſsionem.c.capitulũ ſanctæ crucis.vbi plenè no.de
reſcrip.c.qui à cunctis,& c.ſi tibi,de conceſſ.præb.lib.6. cum ſi.
q̃ Iaſ. tradit in l.quotiens.col 3.in 4.limitatione.C.de rei vẽd.Nõ
tñ dico ꝙ prima inſtitutio indiſtincte valeat.Pone enim ꝙ ſit fa-
cta à minori parte compatronorum,certe nõ valebit modo pars
maior indignũ ſcienter non præſentet,vt notat Rochus in d.ver.
honorificũ.q.16.vel pone ꝙ ſit facta inſtitutio nõ ſeruata forma d.
c.fi.de electio.li.6.certe nõ valebit ẽt prima inſtitutio,quia(vt dĩ
xi ſupra)requiritur ꝙ ſit iuſte & rite facta ſcḋm iuris diſpoſitionẽ.
¶Tertium dubium acceſſorium proponitur in ordine, nunquid
Epiſcopus ſeu eius vicarius potuerit valide facere dictas tres in-
ſtitutiones ad præſentationem dictorum patronorum tam varie
præſentantium.Iſtud dubium fuit reſolutum ſupra in ſecũdo du
5 bio,ideo aliter non repeto.¶Quartum dubium proponit,† quia
per fundationem capellaniæ prædictæ præſentandus debet eſſe
presbyter miſſam actu celebrans de genere fundatoris,de parro
chia loci ubi capellania fundata eſt:præſentati autem & inſtituti
non habẽt qualitates prædictas verbis fundationis expreſſas, an
ex hoc præſentatio & inſtitutiones ſecutæ ſint nullę?Breuiter ta-
les qualitates apponi de iure potuerunt de tempore fundationis,
vt no.Domi in c.cum eccleſia, in ultimo no.de reſcrip. quod in-
telligo de conſenſu ſuperioris quando apponitur omnis concer-
nens ſpiritualitatem,ſecus ſi concernat temporalia.Deci.in c.ſi-
gnificatum,col.3.de præben.& dicit Corn.in conſ.318.colum.1.
poſt med.libr.3. ꝙ non poteſt apponi onus ꝙ tales præſententur
ſine conſenſu diœceſani ideo præſentatio facta contra formam
talis fundationis dicitur nulla,in tantum ꝙ epiſcopus nõ poteſt
inſtituendo tali formæ derogare,etiam pro vna vice tantum. Ro
chus de Curte in d.trac.in verbo pro eo ꝙ de diœceſani conſen-
ſu.q.15.quod ſine dubio procedit inuitis alijs cõpatronis. Corn.
tamen in d.conſi.317.lib.3. voluit præſentationem non fieri nul-
lam ex eo quòd fiat contra voluntatem fundatoris.¶Quintum
6 dubium,† quia curatus illius loci ubi eſt dicta capellania, eſt cõ
patronus cum pluribus laicis, an reuerendiſsimus dñs Legatus
Auinionenſis potuerit derogare iuri patronatus dicti curati ec-
cleſiaſtici?Breuiter reſpondeo ꝙ ſi iſtud ius patro.fundatum fuit
per laicas perſonas,& de patrimonio laicorum,dicitur ius patro
natus laicale , nec conſideratur perſona eõ patroni ꝙ ſit clericus
aut eccleſiaſticus,ideo tali iuri patro.Legatus de latere derogare
non potuit,vt no.Rhochus de Curte in d.trac.de iure patr.in ver
bo.ius.q.7.& duabus. qq. acceſſorijs.quod tamen intelligo quã
do ius patronatus eſt acquiſitũ fundatione vel dotatione , ſecus
ſi ex priuilegio aut præſcriptione, q2 tunc Legatus de latere põt
derogare tali iuri pat.laicorũ.Ales.in conſ.74.col.pe.circa fi.lib.
4.Dec.in conſi.117.col.2.in conſi.126.col.2.in conſi.149.colum.
pen.

pe.& in conſi.573.col.2.ſi añetalc ius patrõ.eſſet fundarũ de bo-
nis eccleſiæ diceref eccleſiaſticũ,nõ obſt. ꝙ in eo ſint plures cõ-
patrooi laici,ideo Legat⁹ de latere potuiſſet derogare ut no. Ro
ebũs io loco præallegato.¶Sextum dubiũ nunquid reueren.dñs
Legatus Auinionenſis in totũ potuerit derogare dicto iuri patr.
poſito,ꝙ eſſet ius patr.laicale?Rñdeo ꝙ non de iure cõi,niſi eſſet
acquiſitũ priuilegio aut præſcriptione,vt dixi in proximo dubio,
ſed iſtud ius patr. fuit acquiſitũ fundatione ut narratũ in pũcto.ſi
7 aũt † poteſtas dñi Legati eſſet ampliata p mandatũ ſummi Pon
tificis,ita ꝙ poſſit ea quæ poſſet ſummus Pontifex circa iura pa-
tronatus laicorũ,tunc ita poſſet dñs Legatus ſicut ſummus Pon-
tifex,qa põt Papa plenitudinẽ poteſtatis ita exercere p ſuos Le-
gatos & Vicarios ſicut p ſeipſum.Bal.in conſi.359.Quemadmo-
8 modũ.lib.3.in conſi.457.col.1.ad fi.lib. 5. de ſummo † aũt Pon-
tifice dubium non eſt quin iuri patronatus laicorum poſſit de-
rogare,ut no.Arch.io c.hortamur.71.di.io prin.dñs.io c.2.de p-
ben.lib.6.Deci.in conſi.124.col.fi. Periculoſa tñ vr̃ derogatio &
nimiũ præiudicialis eccleſiæ , quia p eam detrahunt̃ deuoti Chri
9 ſtiani a fundationibus.¶Septimũ dubiũ † an patrooi qui præſen
tauerunt alijs cõpatronis nõ vocatis, ſed cõtẽptis fuerint priuati
poteſtate vlterius pſentãdi p ea vice. Ad iſtud dubiũ patet rñſio
ex ſcriptis ſ in primo dubio ꝙ non, ſi enim non tenẽtur patroni
alios uocare qñ ad eos pertinet ius patronatus ut ad ſingulos,
quõ poterũt priuari iure pręſentandi,nã pœna priuationis impo
ni non debet niſi culpa præcedẽte.l.qui occidit,in ſi.l.ſi putator.
ff.ad legem aquil.l.ſed ſi non data.§.fi.ff.de fideic.lib.l.ſi qua pœ
na.ff.de verb.ſigni.c.quæſiuit,de his q̃ fiunt à maiori par.cap.ſed
culpa imputari non põt patronis ſi non vocauerunt cõpatronos,
quos de iure vocare non tenebant̃.l.Gracchus.C.de adulte.Aret.
in conſi.111.col.fi.ver.cum igitur nondum. ¶Octauũ,& ultimũ
10 dubiũ,† an ſaltẽ dicant̃ priuati iſti patroni iure præſentandi,qa
nulliter præſentauerunt p formã fundationis,per quam cautum
erat vt præſentatio fieret de perſona presbyteri miſſam celebrã-
tis,de genere fundatoris , ac de loco vbi capellania fundata eſt.
Rñdeo ꝙ non,quia patronus qui nulliter pręſentauit põt variare
recedẽdo à prima præſentatione nulla,ut notat Rochus de Cur
te io d.trac.de iure patr.in uerbo honorificum.q.9.& tertia acceſ
ſoria. ſimile videmus in electione quæ cõpetit alicui iure pprio,
quia eligẽs nulliter iterũ põt eligere,ut no.Bar.in l.1.ff. de optio.
leg.no.doc.in l.ſerui electione,in prin.ff.de leg.1.Moder.in l. qui
per ſalutem.ff.de iureiur.valet autem argumentum de electione
ad præpræſentationẽ ut no.Moder.in rub.extra de elect.pro hoc
facit quod tradunt doc.io l.ubi pactũ.C.de tranſac.ꝙ ex actu nul
lo pœna non imponitur,quod tñ qualiter intelligatur latius ali-
bi ſcribo in trac.meo de antiquitate tẽporis,& conſulendo. ¶Ex
quibus concludo ꝙ ſi dñs Legatus nõ habebat poteſtatem dero
gandi dicto iuripatronatus,& illæ præſentationes factæ reperiã
tur minus ritę & iuſtę qđ ex præmiſsis facile cognoſci poterit,
nullam ipſarum præſentationum tenere,ſed poteſtatem conferẽ
di aut inſtituendi ad ordinarium eſſe deuolutum, iuxta tex in c.
vero,& c.eam te,de iure patro.Grationopoli.14.Iunij.1540.Ay-
mo.Crauetta de Sauiliano.I.V.doc.

S V M M A R I V M.

1 *Moram committit obligatus ad factum ſine interpellatione ex*
eo quod non præſtitit diligentiam in faciendo, quod procedit
ubi agitur de intereſſe,ſecus ſi de pœna.
2 *Mora committitur ſine interpellatione vbi adeſt iuramentũ.*
3 *Euictio debetur in donatione remuneratoria.*
4 *Euictio an ideo minus debeatur quod ſcienter quis contraxerit*
ſuper iure alieno.
5 *Caſus fortuitus imputatur quando culpa illum præcedit.*
6 *Culpa imputatur ei qui à principe aliquid non poſtulauit,licèt*
illud reputetur impoſſibile.

CONSILIVM LXIIII.

¶Pro nobili Guilielmo Bardelli domino Montiſrotondi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.In pcẽtu ma
trimonij nobilis Magdalenæ de Nepherijs cum
nobili Guilielmo Bardelli dño Montiſrotõdi,ma
gnifica dña Catherina de Claromõte dña de Mi-
ſono volens remunerare ipſam Nob. Magdalenã
ob grata & lõga ſeruitia ac merita ab ea accepta
immunitatẽ & exemptionẽ cõceſsit pro oĩbus prædijs quę ipſe
nobilis Guielmus Bardelli tenebat & poſsidebat in ipſo loco &
territorio de Miſono & quia ipſa dña Catherina ſolum erat vſu-
fructuaria ipſius loci de Miſono , promiſsit procurare quantũ in
ea eſt,ꝙ generoſa dña Franceſia de Boleris dña fundi dicti loci
de Miſono præmiſſa oĩa ratificabit & approbabit deinde mor-
tua eſt præfata dña Catherina de Claromonte,nulla facta diligẽ
tia,quod appareat de ratificari faciendo cõceſsionem immuni-
tatis prædictæ,quæritur an eius hr̃des teneãtur ad intereſſe? ¶Pu
to breuiter concludendũ ꝙ ſic,nam in obligationibus facti poſt
moram ſuccedit obligatio ad intereſſe.l.ſi quis ab alio.§.fi. ff.de
re iudi.l.ſtipulationes nõ diuiduntur,ver.Celſus.ff.de verb. obl.
l.1.in prin.cum gl.ff.de actio.emp. ſed † dña Catharina obligata
ad factum.i.ad procurandum ꝙ dña Franceſia de Boleris rati.fi-
caret & approbaret ipſam cõceſsionẽ immunitatis, fuit ĩ mora,
ex quo nõ probat̃ aliqua diligẽtia nec pcuratio facta de ratifica
ri faciendo,quã tñ diligentiã adhibere tenebat̃ ſine aliqua inter
pellatione ipſorũ coniugũ quibus promiſsio facta eſt.ſatis eſt.n.
ꝙ ſciret ſe obligatã ad faciendũ & curandũ ꝙ ratificatio fieret.
Bal.in c.dño guerrã.§.ad hæc.in tit.hic fin ĩ lea Corra.quod di
ctũ pro notabili & egregio refert & ſequit̃ Alex.in conſi.157.cir
ca prio.lib.6.& in conſi.148.in prin.lib.7.Aret.in conſi.143.col.
4.Iaſ.in l.quod te,colum.8.verſi.ſecundo adduco.ff. ſi cert. peta.
Curt. iunior in conſi. 7. colum.4. Ripa in l.4. §. Caro,colum.23.
num.59.ff.de verb.obli.Alexand.in conſ.152.ad fin. & licèt iſtud
dictũ Bal.mordeat̃ per Deci.in d.l.quod te.ff.ſi cer.pet.& in cõſi.
2.tñ ab impugnationibus Decij vr̃ poſſe defendi,qa in exemplis
Decij in qbus requirit̃ interpellatio,agit̃ de pœna, hic aũt de in-
terreſſe,quod eſt fauorabilius,ideo de vno ad alterũ nõ arguit̃,vt
no.Iaſ.in l.inſulã,col.2.ff. de verb. obli. & in terminis noſtris re-
perio Soc.ita declarantem & diſtinguẽtẽ in cõſ.133.col.1. lib.1.
& dixi in cõſ.192.col 7.vbi latius.q̃ rñſio maximã habet æquita
tẽ,nobilis.n.Magdalena iam impleuerat p parte ſua pſtando ope
ras ſuas ipſi dñæ Catharinæ p tm̃ tp̃s quo caſu mora committit̃
ſine aliqua interpellatione reſpectu interreſſe,quod is pat̃ ꝗ im
pleuit, vt ibi p Soci. quã diſtinctionẽ poſtea reperi tenere Goza-
dinũ in conſi.27.col.3.circa med.¶Ex alio interpellatio non erat
neceſſaria ſi pbari poſsit ꝙ præfata dña Catharina de Claromõ
2 te iurauerit promiſſa per eam obſeruare,qa ex verbis inſtrumẽti
iſtud clare apparere nõ põt , nã ſtante iuramento † interpellatio
alia non eſt neceſſaria,ut no.doc.in c.breui,de iureiur.Moder.in
d.l.quod te.ff.ſi cert.pet.Curt.Iunior & Alexandrinus in cõſilijs
ſupra alleg.Gozadi.in d.conſi.27.col.3.in conſi.31.col.1. in fin.
& in conſi.57.col.3.circa med.ideo videndum eſt ſi probari poſ
ſit per teſtes iuramentum præſtitũ p ipſam dñam Catherinã de
Claromonte.¶Poſtremo cõſidero in oẽm euentũ ꝙ iſta cõceſsio
immunitatis nõ eſt proprie donatio nec proceſsit ex mera libe-
3 ralitate,† ſed ex meritis & ſeruitijs ipſius nobilis Magdalenæ pręe
cedẽtibus,quo caſu tenet̃ ipſa dña Catherina de euictione ſi euin
cat̃ iſta immunitas ab ipſis coniugibus p dñam Franceſiã de Bo
leris proprietariã.Bar.in l.Iulianus.§.qui fundũ.ff. de verb. obli.
& in l.idẽq;.§.fi.ff.mand.Refert & ſequit̃ Alex.in conſi.47. col.2.
ad fi.verſi.cõfirmant̃ prædicta.lib.3. Iaſ.in l.ex hoc iure, col. pen.
in 18.effectu.ff.de iuſti.& iure.in l.ſi nõ ſortẽ.§.libertus,col.6.ad
fin.in 17.effectu.ff.de condi.indebi. & in d.l.Iulianus.§,qui fun-
dum,col.5.uer.ex iſta limitatione.ff.de verb.obl. ¶Sed dicet ali-
4 quis,† iſti nobiles cõiuges ſciebãt iſtud ius cõcedẽdæ immunita
tis ad aliã perſonã pertinere,ergo non videt̃ eſſe locus euictioni
alicui.l.ſi fundũ.C.de euic.ubi ꝙ nõ agit̃ de euictione etiam quo
ad preciũ.no.gl.in c.ad audiẽtiã,de rebus eccle.non alie.Deci.in
cõſi.411.circa fin.Ad iſtud rñdeo , ꝙ illud nõ procedit qñ ſciens
aliter ſibi p pactum prouidit,vt d.l.ſi fundũ:ſed iſti nobiles cõiu
ges hic ſibi p pactũ pUiderũt,nã videntes ius iſtud pertinere ad
pfatã dñam Franceſiã de Boleris,cautũ fuit vt pcuraret ipſa dña
Catherina de obtinendo ratificationẽ & approbationẽ ipſius cõ
ceſsionis, ideo cũ ipſa dña Catherina nõ impleuerit p parte ſua ,
obligata uidet̃ de euictione tãquã euicta re culpa ipſius dñę Ca
5 therinæ.¶Pro quo facit † ꝙ dicimus, licèt quis nõ teneat̃ de ca-
ſu fortuito,pro eo tñ tenet̃ qñ culpa præcedit illũ caſum.l. ſi vt
certo.§.ſed interdũ.l.in rebus.§.1.ff.commoda.l.videamus. §.ſi
hoc.l.ſi merces.§.culpa.ff.loca.l.pen.in prin.ff.ſol.mat. & l. eum
pponas.C.de nau.fœn.itaq; licèt dña Catherina non obligaretur
de euictione regulariter p ea,tñ teneri debet.qa ptigit euictio fa
cto & culpa ipſi⁹ dñę Catherinę.ſi.n. pcuraſſet de habẽdo ipſam
ratificationẽ prout pmiſerat , verſimiliter illã interpretaſſet ob
cõiũctionẽ & amicitiã quã habebat erga ipſam dñam Frãceſiã,

6 & poſito † forte iſtud impetrari nõ potuiſſet, in culpa tñ fuit ip-
ſa dña Catharina, q̃ nõ quæſiuit, an iſtud obtineri poſſet, & ex eo
ꝙ Bal. ſcribit in conſi. 395. pro dño Dinaldo. col. 1. lib. 2. vbi licèt
reputetur impoſsibile ꝙ dependet à voluntate principis, culpa
tñ imputať ei qui à principe illud non poſtulauit & quæſiuit quã
tũ in ſe erat, an illud obtineri poſſet vel non. idem dicit Paul. de
Caſt. in conſi. 433. Viſis omnibus ſupraſcriptis. col. 3. circa med.
lib. 1. Roma. in conſi. 332. col. 2. ſi culpa ei imputatur, qui aliquid
à principe non poſtulauit, quantò magis culpa ſcribetur domi-
næ Catherinæ quæ ratificationẽ non poſtulauit apud priuatam
perſonam coniunctam & beneuolam. Grationopoli. 15. Iunij.
1540. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes poſt publicatas atteſtationes examinari poſſunt ſuper
eo, ſuper quo pars dimnare non potuit ante publicationem.*
2 *Teſtes recipi poſſunt publicatis atteſtationibus parte non op-
ponente.*
3 *Teſtes recipi debent publicatis atteſtationibus quando produ
cuntur ſimul cum ſcriptura.*
*Minor reſtituitur in integrum ad examinandum, etiam poſt
atteſtationes publicatas. ibidem num. 3.*
4 *Reuocari non debet quod ſi factũ nõ eſſet, de nouo fieri deberet.*
5 *Teſtamentum fuiſſe factum probatur duobus teſtibus licèt ad
probandum ſolenniter illud fuiſſe factum aut ad probandũ
voluntatem teſtatoris ſeptem requirantur.*
6 *Res inter alios acta licèt alijs non præiudicet, probat tamen ita
fuiſſe actum.*
7 *Scire præſumitur inſtrumentum, qui de eo mentionem facit.*
8 *Silentium longum inducit ſuſpicionem contra tacentem.*
9 *Periurus non dicitur iurans falſum quod credit verum, & er-
ror excuſat à periurio.*
10 *Variatio teſtis non vitiat teſtimonium quando fit per errorem.*
*Obliuio præſumitur de facili circa tempus & teſtis deponens
dubitatiue circa tempus fortius probat. ibidem nu. 10.*
11 *Falſitatis præſumptio ceſſat quãdo quis vigore inſtrumẽti quod
falſum allegatur longo tempore ſtetit in poſſeſſione bonorum.*
*Copia inſtrumenti probat quando ſecundum eius tenorẽ fuit ob
ſeruatum. ibidem nu. 11.*
12 *Falſitatis præſumptio ceſſat ex qualitate & bona fama teſtiũ
inſtrumentariorum.*
13 *Falſitatis præſumptio ceſſat ex multitudine & numero teſtiũ,
qui depoſuerunt.*

CONSILIVM LXV.

¶Pro nobili Claudio Clerici de Tullino contra eius ſorores.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Soro
res nobilis Claudij Clerici egerunt petitio
ne hẽditatis ↄ̃ ipſum Claudiũ pro bonis pa
ternis tanq̃ mortu⁹ ſit pater ab inteſtato. ip
ſe Claudius ꝓduxit teſtm̃ nobilis Claudij
Clerici in quo inſtitutus fuit heres vniuerſa
lis, ſed quia inſtr̃m teſti non erat authẽticũ,
fecit examinari teſtes inſtr̃arios, qui depo-
ſuerũt ſuper tenore & veritate inſtr̃i. Verũ legitur factũ teſtm̃ de
no. 1529. & die. 20. Septẽbris, quo tpe teſtator iã erat mortuus, &
tñ teſtes inſtr̃arij dixerunt ipſum teſtm̃ conditũ fuiſſe de tpe ſcri
pto per notariũ, poſtea videns reus erratũ fuiſſe p notariũ circa
appoſitionẽ diei, propoſuit errorẽ notarij, & ꝙ ipſum teſtm̃ con
ditũ fuit die undecima Septẽbris: ſuper quo errore depoſuerũt
ipſimet teſtes primo loco examinati ſe referentes ad quaſdã lite
ras ſeu atteſtatorias notarij, q̃ ante ei⁹ mortẽ atteſtatus fuit ſe re-
cepiſſe inſtr̃m teſti prædicti die vndecima mẽſis Septembris, fuit
ẽt examinatus vnus teſtis inſtrumẽtarius, qui primo loco exami-
natus non fuerat, qui ẽt depoſuit pro ipſo teſtõ. Opponiť p actri-
ces q teſtibus deponentibus ꝓ teſtõ credi nõ debet tanq̃ exami
natis ↄ̃ formã iuris poſt publicatas atteſtationes ob timorẽ ſub-
ornationis, & quia ipſi teſtes dñr varij & periuri, nã primo loco
depoſuerunt p̃ciſe de certa die facti teſti, poſtea repetiti dixerũt
ſe non bene recordari de die, ſed referunt ſe illi atteſtationi nota
1 rij. Quærit̃ quid iuris? ¶Circa primũ † dubiũ, ꝙ iſti teſtes fuerint
examinari poſt publicatas & intellectas atteſtationes, dico illud
nõ obſtare, quia cũ teſtm̃ in veritate cõditũ fuerit, nõ poterat co
gitare pars ſupplicans ꝙ eius ſorores opponerent teſtatorẽ fuiſ
ſe mortuũ de tpe conditi teſtĩ, licèt reperiať erratũ in appoſitiõe
diei, ideo teſtes repeti potuerunt, ẽt publicatis atteſtationibus. c.
2 ex tenore, de teſtibus, vbi doc. ¶Secundò rñdeo † ꝙ pars aduerſa
nõ oppoſuit aduerſus iſtã repetitionẽ teſtiũ, ſed tm̃ obiecit ↄ̃ eo-
rũ perſonas poſt publicationẽ, ideo parte nõ opponente repeti
potuerũt, & repetiti probant. Imo. in cle. teſtibus. de teſtib. Cor.
in cõſ. 27. col. 3. poſt med. li. 3. Iaſ. in l. 1. col. 3. ad fi. ver. tu dic fort⁹.
ff. de ferijs. Quinimmò dico ꝙ nõ ſolũ nõ oppoſuit pars aduerſa
iſti repetitioni aut examinationi teſtiũ poſt publicationẽ, ſed ei
ẽt conſenſit tacendo q̃n propoſitũ erroris fuit admiſſum ad ꝓbã
dũ vt apparet folio proceſſus. 188. q̃ taciturnitas in iudicio vim ha
bet cõſenſus. Bar. in l. vnica. C. de relatio. & eſt tex. in c. 2. de app.
lib. 6. tradũt doc. in l. q̃ dotis. ff. ſol. mat. ſtante aũt cõſenſu partiũ
nõ ẽ dubiũ valere tales atteſtationes. Bar. ĩ auth. at q ſemel, in fi.
C. de prob. Alex. & Iaſ. in l. 1. ff. de ferijs. ¶Tertiò rñdeo, ꝙ ꝓducti
3 fuerunt iſti teſtes poſt eorũ publicationẽ ſimul cũ ſcriptura atte-
ſtationis notarij, ideo vñr probare. c. ſcries, ubi doc. de teſtib. no.
Morde. in l. certi cõdictio. §. q̃n. ff. ſi cer. pet. Alex. in cõſ. 213. col.
fi. lib. 2. & in conſi. 46. col. pe. li. 6. ¶Quartò rñdeo, ꝙ vbi illa repe
titio facta nõ eſſet, de nouo tñ fieri deberet ob minorẽ ætatẽ ip-
ſius Claudij Clerici, qui ppea deberet in integrũ reſtitui aduer-
ſus omiſſam ꝓbationẽ erroris nõ obſtante publicatione teſtiũ. l.
minor. 25. annis omiſſam, ſm̃ expoſitionem gloſ. ff. de minor.
Alex. in l. vbi exigitur. ff. de eden. Dec. in c. licèt cauſam, col. 23. fu
per gl. in ver. poſt ſententiã, de prob. allegat Inn. & Bal. in c. vltra
tertiam, de teſtibus. ideo reuocari non debet † talis teſtium repe
4 titio, ex quo ſi facta non eſſet, de nouo eſſet facienda ex eo, quod
ſcribunt Ang. & Alex. in l. ſi finita, in prin. ff. de dam. infec. vbi ꝙ
tenuta non rite conceſſa reuocari non debet q̃n de nouo eſſet cõ
cedenda, & idem Alex. in conſi. 81. col. 2. poſt med. verſi. & poſi-
to ꝙ dictus Maſarius. lib. 7. idem uoluit Abb. in conſi. 29. in fi. lib.
2. Soci. in conſi. 113. ad fi. libr. 3. & idem Socin. in l. 2. §. volunta-
tem, col. 3. ad fi. uerſi. & ad rationem Aret. ff. ſe lut. matrim. Deci.
in conſi. 191. ad fi. in conſi. 449. colum. 3. & in c. cum ceſſante, ad
fi. de appel. Iaſ. in l. à diuo Pio. §. in venditione, col. 3. ff. de re iudi.
& in l. ſi pacto quo pœnam, in quinto not. C. de pactis. Cor. Iu-
nior in conſi. 128. col. 3. uerſi. accedunt ad confirmationem. Fa-
cit Pau. de Caſtr. in conſi. 472. In cauſa capellæ Iacobi, ad fin. lib.
1. ubi ꝙ captura debitoris non rite conceſſa reuocari non debet
quando de nouo eſſet debitor capiendus. & licèt aliqui teneant
contrarium vt per Deci. in l. fi. colũ. 10. C. de edic. diui. Adr. toll.
ego tamẽ puto iſtud dictum ſine dubio procedere q̃n ex actibus
conſtaret ſine alia probatione de nouo facienda, actum nullum
de nouo eſſe faciendum, ſicut dicimus ꝙ ſpoliatus non reſtitu.ẽ
ante omnia quando ex actis materiæ conſtat de non iure ſuo, &
ſic contra ſpoliatum non admittitur exceptio dominij proban-
di, ſecus ſi iam probatum ſit, & de eo cõſtet ex actib. c. 1. de reſti.
ſpolia. c. ad decimas, eo. tit. Inno. in c. cõſtitutus, de filijs presbyr.
cum ſimi. vt per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune, col. 16. in
deci. 1 a fallentia. ff. de acqui. poſſ. Soci. in conſi. 82. col. fin. libr. 4.
Deci. in conſi. 195. col. 4. in fin. ſed in caſu noſtro conſtat ex acti-
bus de minori ætate, ergo &c. Rurſus circa dictum puto aduer-
tendum ꝙ actus eſt nullus, quia iudex proceſsit ut priuatus & ex
traiudicialiter parte non vocata, & tunc non poſsit confirmari
actus nullus ex probatione de nouo facienda: aut non proceſsit
iudex ut priuatus ſed parte vocatus, tamẽ omiſsit aliquam iuris
ſolennitatem, & tunc confirmari poſsit actus nullus ẽt ex nouis
probationibus, ſicut dicitur quòd ſpoliatus authoritate iudicis
non procedentis ut priuatus, non reſtituitur niſi cognita de iuſti
tia uel iniuſtitia ſpoliationis. Geminia. in conſi. 146. dominus
Burgenſis. Deci. in conſi. 449. colum. penul. poſt med. ¶Circa ſe-
cundum dubium ꝙ iſti teſtes uideantur periuri, dico ceſſare in
5 eis periurium. & pro fundamento conſidero † quòd licèt ad pro
bandum tenorem vnius teſtam̃ti requirantur ſeptem teſtes, ta
men ad probandum ipſum teſtamentũ eſſe factum ſufficiũt duo
teſtes, iuxta no. per Bar. & doc. in l. 2. C. de bon. poſ. ſecun. tab. ubi
quando agitur de probando ipſo facto, an teſtamentum condi-
tum fuerit, ſufficiunt duo teſtes, ſecus vbi agitur de probando vo
luntatem defuncti & ſic tenorem ipſius teſtamenti, uel ubi agiť
de probando illud ſolenniter factum quando uenientes ab inte-
ſtato confitentur factum quidem teſtamentum, ſed minus ſolen
niter. Pro hoc facit ratio naturalis. ſi n. nolo probare teſtamen-
tum

tum aliquod validum aut ſolenne, ſed ſolũ iſtud factũ ꝙ teſtator
fecit vnum teſtamentum, & ꝙ talis notarius fuit de eo rogatus,
6 quare non ſufficient duo teſtes Pro hoc † facit quod ſcribit Pan.
de Caſt.in conſi.281.In cauſa iſta quinq;.col.pe.ante med. & in
conſi.240.Effectus primi dubij li.1. vbi ꝙ ſentẽtia lata inter alias
perſonas probat inter alios ſic fuiſſe ſententiatũ.idẽ in inſtrumẽ
to,quia ꝓbat inter alios ita factũ inſtrm̃, licèt effectus de quo in
ſententia vel inſtrũ alijs non noceat.allegat Bar.in l.2.C.de eden.
Modò in propoſito, ſi duo teſtes deponant talem feciſſe teſtm̃,&
illud ſcriptum fuiſſe per talem notariũ, ſatis & legitimè probat
iſtud factum,licèt effectus talis teſtamenti alijs non noceat nõ ꝓ
bata alia ſolẽnitate.¶Hoc ita præſuppoſito dico ꝙ teſtm̃ fuiſſe fa
ctũ probat,primò ex confeſſione unius ex ſororibus ipſius Clau
dij videlicet Claudię Clericę uxoris Claudij Pyneti q̃ de anno.
1533. & de menſe Iunij egit contra ipſum Claudiũ Clerici eius
fratrẽ tanquam hæredem uniuerſalem ſui patris ad conſecutio-
nem.800.florenorũ ſibi legatorũ in teſtõ ſui patris pro quo ſcribi
petijt ipſi de Montargiaco notario qui illud recepit & deinde il
lud ꝓduxit & ſuper eo ſentẽtiã retulit in ſui fauorẽ, ex qua re cẽ
ſetur ipſa ſoror approbaſſe teſtm̃ ſui patris & renunciaſſe ſucceſ
ſioni ab inteſtato.l.filio p̃terito.ff.de iniuſto.teſt. l. Clodius Clo-
dianus. ff.de acq.hær.Rurſus probatur per unũ teſtẽ inſtrariũ oĩ
exceptione maiorẽ qui ſemel tm̃ fuit examinatus. itẽ probatur ꝑ
duos teſtes conteſtes,q. depoſuerunt ꝙ magiſter Eynardus Cali-
gnonis maritus vnius ex ſororibus interrogauit vnũ teſtẽ inſtra-
rium Ioannẽ Fortunæ dicendo,nonne fuiſti præſens teſtõ mei ſo
ceri,ergo apparet factum fuiſſe teſtamentum per eius ſocerum,
7 ex quo de eo mentionem fecit, & † præſumitur ſciuiſſe de ip-
ſo teſtõ faciendo de eo mentionẽ.Ang.in l.qui Romæ.§. duo fra-
tres,in 2.q.ff.de verb.obl.Alex.in conſi.39.col.2.ad fi.lib. 2. & in
conſi.118.col.2.ad fi.lib.7.& alibi ſæpe doc. Quartò probatur ꝑ
teſtes qui depoſuerunt dici audiuiſſe à teſtatore,quod fecerat te
ſtamẽtũ in quo inſtituerat hæredẽ vniuerſalẽ ipſum Claudiũ Cle
rici.¶Quintò probatur ex præſumptione iuris qua nemo præſu-
mitur iactare ſuũ.l.cũ de indebito.ff.de proba.l.ſi cũ auri.ff. de
ſol.l.Capanus.ff.de oper.liber.ſed non eſt veriſimile ſi teſtm̃ nul-
lum conditum fuiſſet,ꝙ iſtæ ſorores tanto tp̃e tacuiſſent, immo
taceret adhuc niſi ipſe frater cauſam inchoaſſet petendo exami-
nari teſtes ſuper teſtõ.immo nec nunc quidem oẽs ſorores ſe op
8 poſuerunt huic publicationi teſtamẽti,ſed aliquæ tm̃, ex quo † ſi
lentio tã longo ſuſpicio oritur cõtra partẽ.l.ſi quis fortè.§.j.ff.de
pœnis,& quæ ſcripſi in conſi.75.col.2.poſt med.ex quibus appa
ret ꝓbatũ fuiſſe teſtm̃ eſſe factũ.¶Reſtat videre,an ꝓbetur nunc
factũ eſſe teſtamẽtũ validũ & ſolẽne,& ſic de effectu ipſius teſta
menti.ſuper quo dico & concludo ꝙ ſic,quia fuit probatũ per te
ſtes ſeptẽ inſtrarios,ſolũ reſtat reſpõdere ad obiectionẽ ꝙ videã-
9 tur periuri & varij,ſed dico† nullũ eſſe periuriũ aut variationem,
nam periurus nõ dicitur qui iurat falſum, quod credit eſſe verũ.
c.quanto,de iureiu.c.beatus Apoſtolus.22 q.2.Bal.in l.de tutela.
col.2.C.de in inte.reſt.ſimiliter periurus nõ dr̃ qui aſſerit cũ iura
mento quod nõ vidit,ſed pro certo tenet & credit.Gemina. poſt
Arch.in c.beati.2.q.7.per tex.in c.Iulianus.11.q.3.no.Inn.in c. cũ
cauſam,de teſti.ſequitur Iaſ.in l.certũ,col.2.circa med. ff. ſi cert.
pet.itaq; cũ teſtm̃ ex veritate factum eſſet, vt ſup. oſtendimus nõ
fuerũt periuri teſtes qui dixerunt teſtamentum eſſe factum. & li
cèt falſum dixerint circa diẽ,tñ illud dixerunt per errorẽ, nã ſciẽ
tes teſtm̃ eſſe factum credebant ꝙ notarius appoſuiſſet diẽ qua
conditũ erat nec putabant ꝙ notarius erraſſet circa diei appoſi-
tionẽ,ideo ſicut notarius errauit,in diei appoſitione,ita erraue-
runt & ipſi teſtes credentes ita eſſe,ergo periuriũ conſiderari nõ
põt,ſed error tm̃,qui error excuſat à dolo & à periurio,vt ſup.di-
ximus.Pro quo facit ꝙ ſcribunt Inn. & doc. in c. cũ venerabilis,
de exceptio.vbi Deci.col.15.ver.3.contra iſtã concluſionẽ.vbi ꝓ
ducens inſtrumentum falſum ignoranter, non cenſetur fateri con-
tenta in eo,quia produxit credens ita eſſe prout notarius ſcripſe
rat,& ſic iuſtè quis inducitur vt credat notario.facit quod ſcribit
Alex.in cõſ.92 col.pe.in fi.li. 1.Veronẽ.in cõſ.18.col.2.poſt med.
ver.a.poſito,vbi ꝙ periuriũ nõ cõmittitur ſine dolo, nã periuriũ
cõmitti non ſolet ſine aliqua cauſa aut animo lucrandi aliquid
aut euadendi aliquã pœnã aut incõmodũ, ſed ex tali depoſitio-
ne circa diẽ teſtĩ nihil lucrabantur teſtes nec aliquid amittebãt,
nec intereſſe aliquod prętendere poterant pro hoc quod ſcribit
Marſil.in conſ.97.col.1.vbi ꝙ ceſſat præſumptio falſitatis, qñ ex
ea nullũ quis reportat cõmodũ.idẽ voluit Alex.in cõſ.15.de quo la
tius dixi in cõſi.edito pro nobili dño Sebaſtiano Penſa dño Mar
10 ſiliæ.Pro hoc adduco † Anch.in terminis in conſ.361.Viſa plena
facit narratione.col.2.vbi ꝙ variatio teſtis non vitiat teſtimoniũ
qñ cõmittitur variatio ꝑ errorẽ nõ ex dolo,ſed iſti teſtes nõ varia
rũt circa diẽ ex dolo aliquo,ſed per errorẽ vt ſup.oſtendimus, &
maximè cõſiderari debet error in caſu noſtro attenta longitudi
ne tp̃is annorũ quaſi decẽ,in quo tp̃e de facili præſumitr̃ obliuio.
Inn.Io.And.& doc.in c.qualiter & qñ,el 2.de acc.Barth.Veronẽ.
in conſ.5.col.3.Cor.in conſ.324.col.5.lib.3.& iſtud videmus ex-
perientia ipſa, quia lapſo menſe vix recordari ſolemus de die
actus geſti.ideo dicit Alex.in conſ.65.col.2.lib.2.ꝙ teſtis qui de-
ponit dubitatiue de tp̃e., magis probat q̃ deponens affirmatiue
aut pręciſe.¶Amplius dico ꝙ nõ ſolũ pręſumere debemus teſtes
ita dixiſſe per errorẽ,ſed neceſſariò ita cogimur dicere,nã cũ ap-
pareat teſtm̃ eſſe factũ ex rei veritate,& teſtes depoſuerint de die
qua teſtator mortuus iã erat,ergo neceſſario dicẽdũ eſt teſtes ip
ſos poſt notariũ errare circa diẽ ipſam cõditi teſtĩ, quo enim cla
rius probari error poſſet?¶Præterea iſtę ſorores opponendo con
tra iſtud teſtm̃,& dicẽdo earũ patrẽ deceſſiſſe abinteſtato,in effe
ctu nolũt inferre ꝙ iſtud teſtm̃ ſit falſum, & ꝙ teſtes qui depoſue
11 rũt ſup eo falſum depoſuerint,ſed iſta† præſumptio falſitatis ceſ
ſat ex quo hæres inſtitutus ſtetit in poſſeſſione bonorum hęrdita
riorũ lõgo tp̃e vigore ipſius teſtamenti.Bal.in conſ.37. Quidã ta
bellio.lib.1.facit quod ſcribit Cy.inter conſilia Bal.in allegationi
bus ſuis quæ ſunt poſt conſ.400.Super.1.puncto.col.1.lib. 4. vbi
copia inſtrĩ probat qñ ſm̃ eius tenorẽ aliquid fuit obſeruatũ, qa
ex tali obſeruantia cẽſetur approbata ipſa copia. idẽ voluit Bal.
in conſ.402.Quęritur,an per ſolã diffamationẽ in fi.lib.5.eodem
modo in caſu noſtro filius non poterat poſſidere totã hęrditatẽ
niſi ex titulo teſtamenti pręditi,ergo cũ totã poſſederit ſcienti
bus videntibus & patientibus ipſis ſororibus, dicendũ eſt appro
12 batũ fuiſſe tale teſtm̃ ex obſeruantia huiuſmodi.¶Secundò † ceſ
ſat præſumptio falſitatis ex qualitate & bona fama teſtiũ inſtra-
riorũ,quæ bona fama operatur vt præſumi debeat pro eis nõ cõ
tra eos,ita in terminis falſitatis no.Bal.in l.2.C.de falſis.in l.quo-
tiens.§.ſed ſi non in corpore.ff.de hære.inſti.& in l.ea quidẽ, col.
pe.C.qui accuſ.nõ poſ. & dicit idẽ Bal.in l.1.C.loca.ꝙ p̃ſumptio
delicti tollitur ex probatione bonæ famæ, Facit quod no. doc.in
l.properandũ.§.ſi autem alterutra.C.de iudi.& in c.ſinẽ litibus,
de dolo.& contu.vbi ꝙ ꝑꝑ qualitatẽ perſonæ ceſſat præſumptio
calũniæ.facit dictũ Bar.in l.1.§.pe.per illũ tex.ff.de re milita. vbi
ꝙ probatio bonæ vitæ minuit indicia,quæ ſunt ꝯ malefactorẽ.ſe
quitur Bal.in l.ſi.col.ſi.C.de prob.& in cõſi.410.In cauſa & q̃one
Antonij.col.2.poſt med.ver.& multũ prodeſt.li.2.Pau. de. Caſt.
in conſi.284.Viſo quodã tali quali proceſſu,ad ſi.lib.2.Cor.in cõ
ſi.134.col.ſi.poſt med.lib.4.Iaſ.in l.1.in ſi.C.commu.de leg. quo
enim eſt ueriſimile ꝙ uiri ſeptẽ boni nominis & uitæ ꝓbatæ uo-
luerint falſum teſtimoniũ ꝓ alio dicere ſine aliquo eorũ commo
13 do?¶Tertiò † ceſſat ſuſpicio falſitatis ex multitudine & numero
teſtiũ q. depoſuerunt.l. hac conſultiſſima,in ſi.ubi Bal.C.qui teſt.
fa.poſſ.Iaſ.in l.licèt imperator,col.4.ff.de leg.1.ubi ꝙ multitudo
in propoſito noſtro dicitur qñ ſunt ſeptem uel octo. ¶Quartò di
co ceſſare ſuſpicionem falſitatis ex perſona hæredis minoris, q.
nunquam ſciuiſſet cogitare de fabricari faciendo unũ teſtm̃ fal-
ſum.cõcurrit etiam bona fama notarij,ꝓ quo in dubio p̃ſumitr̃. l.
cũ ꝑcibus.ubi Bal.C.de prob.cuius error in appoſitione diei par
ti nocere non debet.l.imperator.ff.de ſtatu homi.l.ſi librarius.ff.
de reg.iur.Grationo.17.Iuoij.1540.Aymo Crauetta.de Saui.

S V M M A R I V M.

1 *Tempus reluendi bona capta in executionẽ iudicati à qua fuit appellatũ,quãdo incipiat currere, an à tẽpore ipſius executionis,aut à tẽpore confirmatæ ſententiæ in cauſa appellationis.*

2 *Pœna non imponitur niſi præcedente culpa.*

Appellatio arguitur temeraria ex eo quod appellans fuit mulctatus ibidem.num.2.

CONSILIVM LXVI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis Georgius Rogerij ciuis Grationopolis obtinuit ſententiã contra nobilem Guigonẽ Rogerij eius patruũ de certa ſumma pecuniarũ,in cuius executionẽ miſſus fuit in poſſeſſionẽ quorundã bonorum ipſius Guigonis, à qua executione idem Guigo appellauit ad ſupremam curiam Dalphinatus,per quam cunfir-

confirmata fuit ipſa executio & multatus appellans in libris de cem turonenſibus, modo quæritur de tpe reluēdi ipſa bona iux ta forma ſtatutorū Dalphinaliū qñ incipiat currere, an à tpe miſ ſionis in poſſeſsionē, aut à tpe ſententiæ latæ in cā appellationis?
1 ¶Videret dicendū † prima fronte ꝙ incipiat currere à tpe ſentē tiæ latæ in cā appellationis, quia appellatio ſuſpendit ſententiam ſeu eius effectū, iuxta no. in l. tale pactū. §. qui prouocauit. ff. de pa ctis. in l. 1. ff. de re iud. & in rubrica extra de appel. itaq; vr̃ ꝙ effe ctus dictæ executionis ſteterit in ſuſpenſo donec confirmata fuit ipſa executio, & ita tenet practicus Papienſis in forma ſententiæ in cā appellationis in verbo cauſis, ver. amplius quærit. ubi ſi pri mus iudex cōdēnet reū ad aliquid dādū intra certos dies ſub cer ta pœna, & reus appellet, ꝙ tps ſoluendi incipit currere à die cō firmationis ſententię. ¶Sed præmiſsis non obſtantibus ꝯriū puto de iure verius, ꝙ immo currat tps à die miſsionis in poſſeſsionē, nam verba ſtatuti ſunt clara, ideo non eſt dubitandū. l. ille aut il le. §. cū in verbis. ff. de leg. 3. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. ¶Tota difficultas conſiſtit in rñdeo ad ꝯria, ad quæ rñdeo, ꝙ non procedunt ubi appellatio eſt fruſtratoria aut euidenter calūnio ſa, quia tunc non ſuſpendit effectū primæ ſnīæ, ſed habetur per inde acſi nunq̄ fuiſſet appellatū. Bar. in l. 2. ver. fateor tñ. C. de uſu ris rei iudi. pro quo vr̃ tex. in l. tutor, in prin. ff. de uſuris. quē textū allegat Bal. in d. l. 2. in quibus locis habetur, quod vbi appellatio eſt fruſtratoria currunt tpa à die primæ ſnīæ confirmatæ in cauſa appellationis, tradit Alex. in conſi. 36. in prin. lib. 4. Soc. in conſi. 76. col. 2. lib. 1. ¶Quod autem Guigo Rogerij fruſtratorie & calū nioſe appellauerit, probatur ipſo effectu, quia fuit mulctatus pę
2 na decē librarū, † quæ pœna non fuiſſet impoſita niſi præceden te calūnia aut culpa. l. qui occidit. §. fi. l. ſi putator. ff. ad legē Aqui li. l. ſed ſi nō data. §. fi. ff. de fideicom. lib. l. ſi qua pœna. ff. de verb. ſign. l. ſancimus. C. de pœnis. c. quæſiuit. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. ſine culpa. de reg. iur. lib. 6. qđ maxime procedit, quia impoſita fuit pœna ante publicatas nouas cōſtitutiones regias, quo tpe appellantes non mulctabant niſi argueretur in eis calū nia euidens. Et ita in terminis noſtris culpā in appellante arguūt doc. in c. ex rōne, de appe. vbi Dec. col. 8. ver. & in prędicta qōne. ¶Non obſt. dictū practici Papienſis de quo ſupra, quia intelligit & intelligi debet niſi appellatio ſit fruſtratoria aut calumnioſa, alias ſequeretur inconueniens ꝙ ex eodē facto appellationis cō ſequeretur pars & pœnā & premiū ſeu cōmodū reportaret ex ſua malitia, qđ eſſe nō debet. c. intelleximus, de iud. c. ſedes, de re ſcrip. cū ſimilib⁹. Crationo. 22. Iunij. 1540. Aymo Crauet. de Sa.

SVMMARIVM.

1 *Tranſmiſſio fideicommiſſi conditionalis an fiat ad ſuos filia rum quando vocauit teſtator ſuos extraneorum.*

2 *Imputandum videtur teſtatori quando ſuperuixit, & potuit mutare teſtamentum nec mutauit.*

3 *Agnationis iura retinent filiæ.*

4 *Filius intrat locum matris etiam quando agitur de hereditate materteræ.*

5 *Filius an intret locum patris vbi agitur de fideicommiſſo aut diſpoſitione hominis.*

6 *Extenſio non fit vbi minor ratio eſt in vno caſu quā in altero, ēt in materia alias extendibili, immo nō fit extenſio quando dubitatur an ſit eadem ratio in vno caſu, qua eſt in altero.*

7 *Extenſio nō fit de vno caſu ad alterū in diſpoſitione, in qua rationes plures poſſunt aſſignari.*

8 *Fideicommiſſum iniunctū filijs non extenditur ad nepotes, vt grauatis filijs cenſeantur grauati nepotes, licet maior ſit ratio grauandi nepotes quàm filios.*

9 *Præſcriptio contra fideicommiſſum an inducatur aut currere incipiat antequam fideicommiſſi caſus euenerit.*

CONSILIVM LXIIII.

¶Allegationes iuris pro nobilibus fratribus de Mirabello & Re dorterio contra dominum de Falcone.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vltra per me ſcripta in cā nobilium Petri, & Petri Tarques fratrum Dominorū de Mirabello & Redorterio in patria Prouinciæ ad demonſtrandum ꝙ nobi lis Ludouica de Falcognerio non tranſmiſit ius fideicōmiſsi conditionalis ad eius liberos ex con iecturis allegatis per nobilem Petrum & Claudenes dominū de
1 Falcone. Addo † ad conſultationem illius coniecturæ, ꝙ ſi uoca ti fuerunt ſui extraneorum, à fortiori cenſeri debent vocati ſui fi liarum teſtatoris, ꝙ iſtud argumentum poteſt retorqueri contra partem hoc modo: nam ſi teſtator cogitauit de ſuis extraneorū, & in eis prouidit, à fortiori cenſetur cogitaſſe de ſuis filiarum, quia maior præſumptio ſcientiæ aut memoriæ eſt circa ſuos q̄ circa extraneos. argu. l. Octaui. ff. vnde cogna. & l. de tutela. C. de in inte. reſti. minor. & quòd cogitauerit de ſuis filiarum apparet codicillis, in quibus legauit florenos mille nobili honorata ſuæ nepti ex Ludouica filia. Item ibi dum ordinauit, ꝙ ſi contingeret Ludouicā habere filiū maſculū qui inſtitueretur uel alias ſucce deret in caſtro de Viencio ꝙ talis filius deferret cognomē & ar ma ipſius teſtatoris. Et tamen ſuos filiarū non uocauit, ergo non eſt præſumendū ꝙ tacite voluerit uocare, nā ſciuiſſet uocare ex preſſe ſi uoluiſſet, ſicut uocauit ſuos extraneorum, de quibus tā tantam memoriā ueriſimiliter habere non debebat. tota enim ra tio extenſionis fundatur in ueriſimili mente teſtatoris, ꝙ ſi cogi taſſet de caſu omiſſo aut de eo fuiſſet interrogatus, ueriſimiliter idē depoſuiſſet. iuxta gl. in l. tale pactum. §. fi. vbi Bal. ff. de pactis ſed in caſu noſtro ceſſat iſta ratio, quia teſtator expreſſe cogitauit de ſuis Ludouicæ & ueriſimiliter magis memor eorum fuit, q̄ de ſuis extraneorū, ideo extēſio fieri non debet de uno caſu ad alte rū, quia ſumus in claris non in coniecturis, clare. n. apparet ꝙ co gitauit de ſuis filiarum, & tamen eos nō uocauit, ideo ceſſare de bent omnes coniecturæ, ꝙ ſi cogitaſſet teſtator de tali caſu ueriſi militer idē diſpoſuiſſet. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. l. ille aut ille. §. cum in uerbis. ff. de leg. 3. ſed imputandū eſt teſtato ri cogitanti de tali caſu cur in eo expreſſe non prouidit. pro quo
2 † optimè facit tex. in l. athletæ. §. dat remiſsionem. ff. de excu. tu tor. ubi gl. no. dicit imputari teſtatori q̄ ſuperuixit poſt teſtamen tū, & ſic potuit prouidere & non prouidit. facit etiā tex. not. in l. tractabatur. ff. de teſta. milit. & quod per illa iura decidit Pau. de Caſt. in l. 1. C. de poſthu. hære. inſti. Moder. in auth. ex cauſa. C. de liber. præter. Deci. in conſi. 490. colum. 3. poſt med. verſi. venio ad 3m fundamentum, ubi ꝙ rupto teſtamento natiuitate poſthumi ignoranter præteriti fideicom. uniuerſale ſuſtinetur ex clauſula codicillari qñ teſtator ſuperuixit, & potuit mutare teſtamentum nec mutauit, cū. n. ſciret ſe poſthumū habere, nec aliter eū uoca uerit, vr̃ voluiſſe teſtamentum ualere ſaltem in uim fideicōmiſsi. Eodē modo cū teſtator ſciret de ſuis filiarū nec uocauerit, ſed tā tū uocauerit ſuos extraneorū, cenſetur uoluiſſe ꝙ ſui filiarū non eſſent uocati nec ad eos fieret tranſmiſsio, quæ tranſmiſsio ceſſa re debet quia apparet ꝙ teſtator noluit eſſe locum tranſmiſsioni alicui qñ ſuos extraneorum expreſſe uocauit, ſed dicēdū eſt ꝙ ēt uocaſſet expreſſe ſuos filiarū ſi uoluiſſet. Iſtud tamen fundamen tū ſolū ſimpliciter non admitterē per ea, quæ dixi in conſ. 62. col. 2. in fi. ſed alia hic concurrunt. ¶Secundò principaliter conſide ro ꝙ non erat tanta ratio uocandi ſuos filiarū, quanta erat in uo candis ſuis extraneorum hoc modo: nam teſtator habuit maio rem affectionem ad maſculos q̄ ad filias, quia filias non inſtituit
3 niſi in defectum maſculorum, & maſculis deficientibus, quia † fi liæ renunciant iura agnationis §. 1. Inſt. de leg. agna. ſucceſ. l. lege duodecim tabu. & l. fi. C. de leg. hæred. clarior tex. in §. nos uerò, ibi, ex agnatis autē mulieribus. Iuſt. de leg. agna. ſucceſ. uoluit vo care ipſas filias quibus viuentibus bona eſſent in agnatione. ¶De ſuis aūt filiarū non curāuit, eo quia deſcendentes ex filiabus non retinēt iura agnationis maternę, ſed patris familiam ſequuntur. l. pronunciatio, in fi. & l. ſeq. §. 1. & utrobiq; no. ff. de uerb. ſignif. l. ſi ſpurius. ff. unde cogna. §. uulgò, inſtitu. de ſucceſ. cogna. ¶Rur
4 ſus ideo † noluit uocare ſuos filiarū, quia ſi uocaſſet, ſequi pote rat abſurdum, ꝙ ſi una filiarū deceſsiſſet ſine liberis, ſuperſtiti bus ſorore & liberis alteri⁹ præmortuæ, liberi præmortuæ ſucceſ ſiſſent ſimul cum eorū matertera. §. cū filius, Inſti. de hęredi. quæ ab inte. defer. qui tex. procedit etiā ubi agitur de ſucceſsione ma terteræ. Bal. in conſi. 171. lib. 5. Alexan. in conſ. 43. col. fi. uer. Cum ergo Florius. li. 5. Iaſ. in l. 2. col. 2. C. de ſucceſ. edic. Deci. in conſi.
5 527. colum. 1. & in conſi. 553. colum. 1. in fi. ¶Et † licèt Bald. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. ff. de leg. 2. limitet iſtud nō procede re quādo agitur de ſucceſsione hominis, quia tunc conſideratur affectio teſtatoris quæ eſt ad proximiores, ideo tunc filius fratris non intrat in locum patris. ſequitur Deci. latè in conſi. 1. in con ſi. 408. col. fi. in conſi. 478. col. fin. in conſ. 480. colum. 3. ad fi. & in conſi. 484. col. 2. Iaſ. in d. l. 2. col. 6. uerb. Item adde ꝙ per ea. C. de ſucceſ. edic. Alex. in conſ. 36. & quatuor conſilijs ſequētibus quæ

ſunt

ſunt conſilia aliorum doc. qui in eodem caſu conſuluerunt, vide
licet Iaſ. Croti & Caroli Ruyni. tñ loquuntur Bal. & doc. in termi
nis illius. §. cum ita, qñ relinquitur fideicommiſſum familiæ uel
proximioribus vel ſalua gradus prærogatiua, & qñ nõ agitur de
ſucceſsione aui uel patrui aut materteræ, prout hic agitur, non ãc
qñ ſui ſimpliciter vocãtur. Ratio diuerſitatis colligi poteſt, quia
magis enixè vr̃ apparere de uoluntate teſtatoris uno caſu quám
alio. Præterea illa deciſio Bal. non eſt ſine dubio vt patet ea cõtra
rijs allegatis per Deci. & alios in d. conſilijs, per Deci. in cõſ. 217.
ubi vr̃ ſibi contrariari, per Curtiũ Iuniorem in conſi. 57. col. 4. ad
fi. in 2. dubio. in conſi. 58. in con. 128. col. 3. ad fi. in conſi. 154. col.
3. & in conſ. 61. col. 5. immo Gozadinus in cõſi. 4. col. pe. in prin.
dicit ꝙ Deci. in d. conſi. 1. loquitur ꝯ cõem opi. licèt idẽ Gozadi-
nus in conſi. 59. col. 4. circa med. verſi. Corrobo, ſequatur Deciũ.
in d. conſi. Addo ultra Gozadi. Iaſ. in conſi. 515. col. 4 poſt med. &
pluribus col. ſeq. lib. 5. & in conſi. 159. col. 2. & duabus col. ſeq. li.
4. ubi ſequitur gl. in d. l. cũ ita §. in fideicõmiſſo & ꝙ eſt cõis opi
nio cũ gl. & ſeq. ꝯ Deciũ. ¶ Et in terminis noſtris eſt deciſio Ang.
in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & poſth. ubi ſi quis recipiat
emphyteoſim pro ſe & ſuis nepotibus licèt nepotes videanr̃ uo-
cati ordine ſucceſsiuo reſpectu parentum ſuorũ, tñ mortuis pa-
rentibus reſpectu patruorum non cenſentur uocati ordine ſuc-
ceſsiuo, ſed ſimul admittuntur. quam deci. ſequitur Alex. ibi. col.
6. uer. & iſta faciunt ꝙ ſi quis in conſi. 26. col. 2. ad fi. uer. ita ergo
in propoſito. lib. 3. in conſi. 124. lib. 5. & in cõſi. 124. col. 1. circa fi.
ver. bene faciunt. lib. 7. Carolus Ruynus inter conſilia Alex. conſ.
40. in propoſito noſtro ſi teſtator uocaſſet ſuos filiarum licèt re-
ſpectu matrum eſſent uocati ordine ſucceſsiuo, tñ reſpectu ma
terterarum potuiſſent ſimul admitti cõtra affectionẽ teſtatoris, q̃
eſt ad proximiores, quæ abſurditas ceſſat in ſequentibus ſubſtitu
tionibus factis de extraneis, in quibus ſui non poterant concur-
rere cum proximioribus ex forma & tenore ipſarum ſubſtitutio
num, ſcilicet cum patruis aut materteris. niſi reſpondeamus ad
Ang. deciſionẽ ꝙ loquitur in nepotibus uocatis nominatim ſub
nomine appellatiuo, ſecus in ſuis quod eſt nomen collectiuum,
quo caſu pluribus vocatis ſub nomine collectiuo admittuntur q̃
ſunt proximiores grauato non primo teſtatori utſup. dixi alle-
gando cõſi. Iaſ. Ruini, Croti & Alex. ſed adhuc iſtud nõ obſt. tenẽ
do opi. Ruini de qua ſupra poſt Aret. Alex. & Soc. per eum allega
tos. ¶ Tertiò principaliter conſidero aliam rõnem diuerſitatis in
ter ſuos Iacobi de Forcalquerio & ſuos filiarũ, nam iſte Iacobus
erat de cognomine teſtatoris ſeu de eius agnatione cuius ſuos te
ſtatoris familia poterat conſeruari, ideo uoluit uocare ſuos Iaco
bi ad perpetuationem & conſeruationẽ agnationis, ne fortè Ia-
cob⁹ in extraneos diſponeret, & familia ſeu agnatio paupertate
ſordeſceret. quæ ratio conſeruandæ agnationis ceſſabat in ſuis fi
liarum, utſup. alleg. eſt, ideo non curauit teſtator uocare ſuos filia
rum, & uidemus, à cõiter accidentibus ꝙ de poſteritate fœmina
rum parũ curant parentes, quia trãſeunt in alienas familias, im
mo ipſis filiabus ea ratione ꝙ tranſeunt in domos alienas conſti
tuuntur dotes quanto breuiores poſſunt. ¶ Sed dicèt aliquis non
ne uocauit teſtator ſuos dñi Falconis de agnato qui non erat de
agnatione teſtatoris in quibus ceſſabat ratio conſeruandæ agna
tionis? Rñdeo, ꝙ iſte dñ. Falco erat uocatus ultimo loco ad ſub-
ſtitutionem, & uerisimile erat ꝙ rpe euenientis caſus ſubſtitutio
nis iam amplius futurus non eſſet in rerum natura ex cõi curſu,
& cõiter accidentibus, ob id ne ſubſtitutio eius fieret eluſoria, ſub
ſtituit teſtator ſuos ipſius Falconis. arg. l. 3. ff. de teſt. mili. l. ſi præ
tor. ff. de iudi. l. ſi. ff. ne quid in loco publ. cum alijs. in fi. C. de cu-
ra. furio. l. ſi. §. non autem. C. de bonis quæ lib. c. commiſſa. §. por
rò, de elec. lib. 6. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ non erat tanta affectio
teſtatoris erga illum dominum Falconem, nec etiam dominum
Iacobum de Forcalquerio quanta ad filias teſtatoris, ideo nimi-
rum ſi uoluit ſimul cum ipſis uocare ſuos ipſorum ſubſtitutorũ,
& eos non tantum honorare quãtum filias proprias. Et hoc mo-
do retorquetur fundamentum contra partem conſiderando cõ-
munem doc. concluſionem in d. l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de
lib. & poſt. ubi volũt ꝙ ceſſante cauſa neceſsitatis ſubſtitutio fa-
cta de aliquo ſuis non intelligitur ordine ſucceſsiuo, ſed immo
admittuntur ſui ſimul cum nominatis primo loco per text. in c.
Raynutius, &c. Raynaldus. de teſta. de qua materia latè alias ſcri
pſi in duobus conſilijs, vt patet in conſi. 22. Modò ſi ſui filiarum
fuiſſent etiam vocati, pariter admiſsi fuiſſent cũ matribus eorũ
q2 illa ſubſtitutio reciproca nullo modo reſpiciebat ad cauſam
aliquam neceſsitatis cum fieret inter ipſas filias, nam diceret fa-
cta in caſum neceſsitatis reſpectu matrũ quibus ſui eſſent ſubſti-
tuti, ſed reſpectu materterarũ nulla cogebat neceſsitas, nec præ
ciſa nec cauſatiua ſuos eis ſubſtituere. Itaq; nõ eſt bona cõſequẽ
tia, teſtator uocauit ſuos extraneorum quos minus dilexit ſimul
cum patribus, ergo etiam vocare uoluit ſuos filiarum ſimul cum
matribus magis dilectis. tale enim argumentum eſſet valde à re
motis & omnino ſeparatis habentibus diuerſam & ſeparatã ra-
tionem, & ſi teſtator cẽſetur magis diligere filias quam nepotes
ex eis vt apparet ex no. per Bal. in d. l. cum ita. §. in fideicommiſ.
ff. de leg. 2. & per doc. eum ſequentes, quantò magis debemus di
cere ꝙ voluerit magis diligere filias & eas plus honorare in ſub-
ſtitutionibus quã extraneos ita vt filiæ ſolæ & in ſolidum admit-
tantur, extranei verò ſimul cum ſuis & ſic pro parte tantum. ¶ Ex
quibus infertur ꝙ non eſt licitum argumentum de ſuis extraneo
rum ad ſuos filiarum, nec licita extenſio de uno ad alterum, quia
6 ceſſat † extenſio & argumentum, qñ minor ratio eſt in uno caſu
quám in altero, etiã in materia alias extẽdibili. l. lege Iulia. §. hoc
capite. ff. de ritu nup. c. ſi. de tranſla. præl. c. ſuper quæſtionum. §. ſi
verò. de offi. deleg. ¶ Amplius dico, licèt expreſſe non appareret
de rationis diuerſitate prout apparet, adhuc non fieret extenſio
qñ ſolũ dubitaretur an eſſet eadem ratio in utroq; caſu, maximè
in his quæ ſunt contra ius cõmune. Sal. in l. 5. circa. 8. colum. C. de
noxa. ſequitur Alex. in conſi. 207. colũ. 4. libr. 6. Sed iſta tranſmiſ-
ſio eſt contra ius commune & de iure ſpeciali cum nulla ſubſtitu
tio de iure communi tranſmittatur ad hæredes, ſiue ſit vulgaris
ſiue pupillaris ſiue reciproca ſiue fideicommiſſaria, ut not. Alex.
in conſi. 36. colum. 2. verſic. confirmantur prædicta. lib. 3. quanto
magis ceſſare debet extenſio in caſu noſtro vbi apparet de ratio
7 nis diuerſitate. ¶ Ideo † dicit Cor. in conſ. 553. colũ. 5. poſt med.
lib. 4. ꝙ ubi in aliqua diſpoſitione rationes plures aſsignari poſ-
ſunt, non poteſt fieri extenſio de uno caſu ad alterum, ſed in caſu
noſtro apparet ex præmiſsis rationes plures aſsignari poſſe cur
8 ſuos extraneorum vocauerit non ſuos filiarum. ¶ † Quartò prin
cipaliter argue, poſito & non conceſſo, ꝙ eadẽ eſſet ratio vocan
di ſuos filiarũ quæ erat in ſuis extraneorum, ex hac tamen ra-
tione fideicom. iniunctum à teſtatore ad ſuos filiarũ extendi nõ
debet in odium & grauamen filiarũ quibus ſubſtitutio facta eſt
Probatur hoc ex eo quod ſcribit Oldra. conſi. 21. ubi ſi teſtator
facit ſubſtitutionem filio decedenti ſine filijs maſculis, natis fi-
lijs deficit ſubſtitutio, licèt ipſi filij poſtea moriãtur ſine filijs: &
tamen maior ratio erat grauandi nepotes remotiores q̃ ipſos
filios. ¶ Si igitur fideicommiſ. iniunctum filijs non extenditur ad
nepotes etiam ex maioritate rationis, ſed caſus omiſſus habetur
pro omiſſo, quantò minus fideicommiſsi onus iniunctum filia-
bus extendi non debet ad caſum omiſſum, in quo non ſolum eſt
maior ratio nec eadem immo longe minor vt ſup. oſtendimus,
quam Oldra. Deci. doc. communiter ſequuntur ut patet ex ſcri-
ptis per Dec. in conſi. 284. colum. 4. & alibi doc. ſæpiſsimè, ex
quorum cumulationibus chartam totã poſſem infarcire ¶ Quin
totum videtur rei conuentæ. per exceptionem præſcriptionis etiã
detracto tempore minoris ætatis, vt latè deduxit clariſsimus do
9 minus Guilielmus Sequirani, cuius dictis addo, † quod ſcribit
Cor. in conſi. 304. colum. 11. circa medium uerſi. vlti. dictus reus.
lib. 3. ubi uoluit ꝙ præſcriptio aduerſus fideicommiſſum indu-
citur tempore longiſsimo triginta vel quadraginta annorum ẽt
ante purificatum fideicommiſſum, ita declarando textũ in l. fi. §.
ſin autem auaritiæ. C. cõmunia de leg. licèt hoc ultimum firmare
non audeam in præſentiarum, illud dictum videtur ꝙ currat præ
ſcriptio ante purificatum fideicommiſ. in præiudicium ſubſtitu
ti nõ ualentis agere, contra l. 1. in fi. C. de annal. excep. ſimile vide
mus ꝙ fundum alienatum non præſcribitur in præiudicium agna
torũ remotiorũ qui agere non potuerũt ſtantibus proximioribus
agnatis. gl. in c. 1. §. hoc quoque. vbi And. de Iſer. de ſucceſ. feu.
Pau. de Caſt. in conſi. 44. Circa præſentem caſum, ad fin. lib. 5. De
ci. in conſi. 445. col. 5. circa fi. & colũ. 8. circa med. Iaſ. in conſi. 7.
col. pe. ver. vlti. non obſt. lib. 3. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V.
doc. ſub correctione &c.

SVMMARIVM.

1 *Subreptio an tollatur ex clauſula non obſtantibus, quando ap
paret de voluntate principis quod omnino alias conceſſiſſet
& nume. 6.*

*Subreptio vitiat ipſo iure in beneficialibus ſeu reſcriptis gratio
ſis licèt à parte non opponatur.*

Subre-

3 Subreptio committitur quando confuſe aut in genere quid dici tur, quia expreſſio debet eſſe explicita & ſpecialis.
4 Ius patronatus dicitur laicale quando acquiritur de pecunia fundatoris, licèt fundator ſit perſona eccleſiaſtica.
5 Obreptionis vitium maius eſt quàm ſubreptionis.
6 Clauſula, non obſtantibus, reſtringitur ad caſus expreſſos, & ſolum declarat mentem reſcribentis quoad eos, ideo non tollit vitium ſubreptionis.
7 Subreptio non tollitur per clauſulam pro expreſſis habẽtes, quã do princeps aliquid concedit ad petitionem partis.
8 Subreptio vitiat quando tacetur id de quo mentio facienda erat in ſpecie, licèt princeps alias conceſſurus fuiſſet, etiã quod illud quod tacetur, ſit quid medicum.
9 Obreptio dicitur crimẽ, ideo claro probari debet per opponẽtẽ.
10 Subreptionem committens dicitur ſimilis infirmo, qui vulnus celat.
11 Subreptio arguit dolum.
12 Subreptio uitiat licèt per ignorantiam aut ſimplicitatem com miſſa ſit, nec excuſatur ruſticus in uitio ſubreptionis.
13 Subreptitium reſcriptum non cauſat titulum iuſtum ad præſcribendum.
Subreptionis exceptio non cenſetur ſublata, licèt per reſcrptum principis tollantur omnes exceptiones. ibidem num. 13.

CONSILIVM LXVIII.

¶Pro uenerabili domino Claudio Bernardi presbytero de Ebredimo.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponitur ꝙ Sacriſtia prioratꝰ de Balmis fundata fuit ꝑ priorẽ dicti prioratus, & de bonis proprijs ipſius fundatoris, in qua fundatione cauetur ꝙ conferatᷣ ipſa Sacriſtia quotiens eã uacare cõtigerit ſacerdoti, miſſam celebranti, qui teneatᷣ facere reſidentiã in dicto prioratu. Deinde ꝙ uenerabilis dñs Andrelinus Mariȩ imperrauit ipſam ſacriſtiã. In qua impetratione ſeu collatione dr̃ ẽt ſi in dicti prioratus fundatione inter aliã caueatur expreſsè ꝙ occurrẽte ipſius Sacriſtiæ vacatione ẽt reſignatione in manibꝰ ſummi Ponticis, illa niſi ſeniori & magis ſufficienti ipſius prioratus canonico ordinẽ ipſum expreſsè profeſſo conferri poſsit ac ualeat. Ruſus appoſita fuit derogatio ẽt ꝙ ipſe impetrans nõ eſſet qualificatus iuxta ſtatuta conſuetudines, nec non priuilegia, & indulta ac fundationẽ prædictã. Quęritᷣ an collatio ꝑdicta impugnari poſsit ex uitio ſubreptionis. ¶Videretᷣ prima fronte dicẽdũ talẽ collationẽ impugnari non poſſe ex aliquo vitio ſubreptionis, nã apparet fuiſſe narratũ ipſam Sacriſtiã ſeu prioratũ habere fundatorẽ dũ fuit derogatũ qualitatibꝰ aut conditionibus ipſius fundationis, & ſic ſatis vr̃ facta mentio de iu. patro. quia per fundationem acquiritᷣ ius patro. c. filijs. c. frequentius, vbi bona gl. & c. piæ mentis. 16. q. 7. c. Abbatẽ. 18. q. 2. c. qm̃
1 in qbuſdã. & c. nobis, de iure patro. ¶Secũdò † fuit appoſita clauſula non obſt. ſub verbis prægnantibus & ampliſsimis per quam clauſulã tolli vr̃ vitiũ oẽ ſubreptionis, nã ex iſtis verbis ita ꝑgnantibus vr̃ apparere ꝙ ẽt ſummus Põtifex cõtuliſſet iſtud beneficiũ ſi ſciuiſſet illud eſſe de iure patr. laicorũ, ſed qñ apparet de volũtate Papæ ꝙ oĩno alias cõceſſiſſet, nõ põt conſiderari vitiũ obreptionis aut ſubreptionis. Rota deciſ. 340. Item ſi reus. Præpoſi. in c. oblatæ. col. fi. de app. Soc. in conſi. 63. col. 4. lib. 3. Anch. in conſi. 295. Pro clarinti. Gozadinus in conſi. 25. col. 5. poſt prin. & in cõſ. 85. col. pe. circa med. ¶Sed præmiſsis non obſtantibus contrariũ in caſu illo puto de iure verius, ꝙ immo iſta collatio ſit ipſo iure nulla, quia † in beneficialibus ſeu reſcriptis gratioſis ſubreptio
2 vitiat ipſo iure ẽt ſi à parte non opponatur. c. ad audientiam, el 2. de reſcript. c. ſi eo tpe, eodẽ tit. lib. 6. c. 1. & 2. de filijs presby. li. 6. l. 1. ff. de nat. reſti. Abb. in conſi. 34. col. 3. lib. 2. Roma. in conſ. 303. en l. 2. Modet. in c. conſtitutus, de reſcrip. Reperio aũt tripliciter cõmiſſum fuiſſe vitiũ ſubreptionis. Primò quia non fuit narratũ Papæ ꝙ iſta Sacriſtia eſſet de iure patr. laicorũ, ſed ſimpliciter facta eſt mentio de fundatione, quod nõ ſufficit, ſed in ſpecie dicẽdũ erat ꝙ eſſet de iure patr. laicorum, licèt ex fundatione pręſumatur ius pat. quia in dubio intelligitur ꝙ Papa ſolũ voluerit derogare iuri patr. eccleſiæ non laicorũ, ita pulchre determinat Fely. in ſuo tract. qñ literæ apoſtolicæ noceãt patr. eccleſ. col. 3. poſt
3 med. in 3. ampliati. poſt Lapum alleg. 84. col. 5. ſed vltra † Fely. ratio huius dicti vr̃ poſſe aſsignari, quia ubi unũ ad plura referri põt, nõ ſufficit illud confuſe & generaliter exprimere, ſed in ſpecie & explicite debet cõmemorari, alias impetratio efficitᷣ ſubreptitia tanq̃ incerta & obſcura. Old. in conſi. 81. ꝙ proceſſus. Bal. in conſi. 359. proponitur ꝙ inter agnatos. col. 1. li. 1. Roma. in cõſi. 272. commiſsio, ad fi. & in conſi. 326. in fi. Anch. in conſi. 16. Viſo proceſſu. col. fi. Geminia. in conſi. 12. circa fi. in conſi. 63. col. 2. in fi. in conſi. 89. col. 1. in fi. Curt. ſenior in conſi. 50. col. 73. in fi. in conſ. 74. col. 6. in fi. uer. & ideo cum imperator. col. 31. in fi. Soc. in conſi. 273. ad fi. lib. 2. in conſi. 59. col. 3. poſt med. & in conſi. 65. col. 3. poſt med. li. 3. Sed ius patro. aliud eſt laicorũ, aliud clericorũ, ideo in ſpecie facienda erat mentio de iure patro. laicorũ, maximè quia difficilius ei derogari conſueuit ut no. Fely. in d. tract. nec ſatis fuit in ſpecie narrare de fundatione. ¶Quod aũt ius pa
4 tro. dictæ Sacriſtiæ dicatur laicale, probatur, † quia ponitur in facto acquiſitũ fuit de pecunijs aut bonis proprijs fundatoris, quo caſu dr̃ laicale, licèt fundator eſſet pſona eccleſiaſtica. gl. in cle. plures, in verbo ꝑſentare de iure patr. Rochus de Curte in tract. de iure patr. in uer. ius in 7. q. ubi alios refert. ¶Secundũ uitium ſubreptionis, quia tacitũ fuit ꝙ ex forma fundationis dictæ Sacriſtiæ cautũ erat ut ꝑſentaretᷣ ad eã presby. miſſam celebrans q. ibi reſidẽtiã facere teneretur, & narrata fuit alia qualitas, de qua in fundatione nihil cauetur, immo illo caſu commiſſum fuit uitiũ
5 obreptionis, † q. a expreſſa eſt falſitas & tacita ueritas, & narratũ fuit unũ ꝓ altero, q̃ obreptio eſt odioſior & fortius uitiat quàm ſubreptio quę cõmittitᷣ in tacendo. Alex. in conſ. 60. ad fi. lib. 2. ſed vltra Alex. allego Bal. in conſi. 252. querulæ preces. col. 2. li. 5. ubi ꝙ magis uitiũ eſt uitioſe quid exprimere quã illud oĩno tacere, idẽ dicit Veronẽ. in coſi. ultimo col. 12. in principio quinti dubij. Quod maximè procedit, quia qualitas tacita vr̃ maioris importãtiæ quàm expreſſa, ſiquidẽ plures refert ꝙ deſeruiatur eccleſiæ per unũ ſacerdotẽ celebrantẽ & continue reſidẽtẽ quã per unũ ſimplicẽ canonicũ, qui licèt dignus aut ſenior, non tñ forte celebrabit aut continue reſidebit. ex actu. n. celebrandi & reſidẽdi apparet de uoluntate teſtatoris, ꝙ uoluit conſulere eius animæ. Cuã non ęque conſuli vr̃ per unũ ſimplicẽ canonicũ: ideo Papa potuit moueri ad derogãdũ qualitati expreſſæ non ita leuiter ac uerisimiliter derogaturꝰ alij qualitati tacitę. ¶Nec obſt. ꝙ ſi in ſequẽtibus ſimpliciter ſit mentio licèt impetrans non eſſet qualificatus ad formã fundationis, quia vt ſup. dictũ eſt debebat in ſpecie fieri mentio de tali qualitate, nõ in genere & confuſe. ¶Tertiũ vitiũ ſubptionis, immo potius obreptionis, quia fuit expreſſum ſolum de fundatione prioratus, & tñ narratur in puncto ꝙ Sacriſtia ipſa eſt de iure pat. de prioratu ẽt nihil dr̃. ideo ſi ita ſit ꝙ ſola Sacriſtia ſit de iure patr. dico fuiſſe obreptũ Papæ. Si. n. narratũ fuiſſet de iure patro. non ita leuiter Papa derogaſſet. Ratio eſt quia ſi totus prioratꝰ ſit de iure patro. faciliter moueri potuit Papa ad derogandum tali iuri quòad Sacriſtiã tantũ, quia cõſeruabatur ius patr. reliquis partibus & membris dicti prioratus, ſed ſi Sacriſtia tñ erat de iure patro. illud pro illa uice in totum peribat, adeo ꝙ patronus forte mortuus fuiſſet ante caſum nouæ præſentationis, nec tanta eſt ratio derogandi in toto quæ eſt in parte tantum cũ facilius quid minuatur quàm tollatur in totum, ut patet in legitima, quã omnes doc. conſentiunt minui poſſe, ſed ꝙ tollatur in totũ plures diſſentiunt, iuxta no. per Moder. in l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. ¶Solũ reſtat ut reſpondeamus ad cõtraria, & ad primũ reſpondeo, ꝙ licèt ex fundatione arguatur ius patr. licet expreſſum nõ ſit, tamen impetrans debebat in ſpecie exprimere de qualitate ipſius iuris patr. an eſſet clericale uel tẽporale ſeu laicale, & etiã qualitates & conditiones appoſitas in ipſa fundatione, & ꝙ ipſa Sacriſtia tantũ erat de iure patr. non totus prioratus, ut abunde ſupra probauimus. Quibus tacitis & alij expreſsis quæ vera nõ ſunt, clare apparet de uitio obreptionis & ſubreptionis, ex quo vitio collatio ipſa ſit ipſo iure nulla ut allegatũ fuit. ¶Nõ
6 obſt. † clauſula non obſtantibus, quia ex ea non tollitur vitiũ obreptionis nec ſubreptionis. Bald. in conſi. 490. Ponitur ꝙ quidam Nicodemus. col. 2. circa med. lib. 1. vbi ꝙ iſta clauſula declarat intentionẽ reſcribẽtis, & eã reſtringit ad caſus expreſſos, ideo in non expreſsis nihil operatur, idẽ Bal. in conſi. 405. Dñs Mediolani. lib. 5. dicit ꝙ iſta clauſula non obſtantibus, ſolum tollit uitium ſubreptionis, qñ eſt ſpecialis derogans in ſpecie his q̃ tacita dicuntur,

cẽtur, ita ꝙ appareat de intentione & ſciẽtia principis, & ſic in caſu noſtro non fuit in ſpecie derogatum his quę pars impetrãs tacuit, ut ex præmiſsis apparet, ideo nihil operat talis clauſula ad tollendũ vitiũ ſubreptionis. & ꝙ non operet̃ iſta clauſula circa vitiũ obreptionis aut ſubreptionis, tradit Cor. in cõſ. 245. col. 2. ad
7 fi. lib. 1. ¶ Amplius dico, † licèt in collatione eſſet expreſſa clauſula pro expreſsis habentes, q̃ tac ta ſunt, adhuc talis clauſula nihil operaret̃ ad tollendũ vitiũ ſubreptionis qñ Papa aliquid concedit ad petitionẽ partis ſine cauſæ cognitione, vt hic. Ang. in l. ſed & ſi quis. § quæſitũ. in fi. ff. ſi quis cautio. Roma. in conſi. 325. Iſtæ ſunt rationes. col. pe. Dec. in conſ. 165. col. pe. & in conſ. 541. circa fi. quicquid aliter & nimiũ generaliter voluerit Geminia. in conſi. 220. col. 2. ¶ Non obſt. ꝙ ex verbis prægnantibus appoſitis in illa clauſula nõ obſtantibus apparere vr̃ de intẽtione Papę ꝙ oĩno alias erat collaturus iſtã Sacriſtiã, licèt narrata fuiſſent q̃
8 ſupra tacita demonſtrauimus, q̃a † dico & rñdeo ꝙ ubi tacetur aliquid de quo mentio facienda erat in ſpecie, tunc talis tacitur nitas vitiat collationẽ, licèt princeps alias cõceſſurus fuiſſet. tex. eſt cũ gl. pe. in c. ſi motu proprio, de præb. lib. 6. tradit Fely. in c. ſup literis, col. 2. in limitatione. de reſcrip. Soc. in conſ. 569. col. 2. circa med. libra. Neuizanus olim vicinus noſter Thaurini inter conſilia do. Alberti. Bruni Aſtenſis in conſi. 12. col 4. poſt med. licèt de Soc. mentionẽ nõ faciat. Quod adeo verũ eſt vt procedat licèt illud qđ exprimi debebat, ſit quid modicũ. ca. non põt. vbi gl. 2. de pręb. lib. 6. vbi gl. in d. c. ſi motu proprio. Geminia. in cõſ. 82. col. 4. circa med. Cor. in conſi. 12. col. 2. in fi. lib. 2. Qđ ſine dubio procedit qñ agit̃ de præiudicio alterius, quia de quocũq; iure alterius mentio fieri debet, alias reſcriptũ reddit̃ ſubreptitiũ. c. ſi proponẽte, de reſcrip. & d. c. ſi motu ꝓprio, in 2. reſpon. Pau. de Caſt. in conſi. 287. Primum dubiũ. in fi. lib. 1. Alexã. in conſi. 3. col. 2. ante med. lib. 5. quod eſt repetitũ in conſi. 1. c. li. 6. ubi Alex. ꝙ hoc procedit licèt tale ius tertij non eſſet oĩno efficax. allegat Card. Ant. de Bu. & doc. in c. in nr̃a, de reſcrip. allegata verò ſupra in ɔ̃riũ ꝓcedunt qñ tacet̃ tale qđ de quo in ſpẽ faciẽda mẽtio nõ erat. ſed in caſu nr̃o apparet ꝙ in ſpẽ fieri debet mentio de qualitate iuris pat. an ſit laicale vel clericale, vt ſup. deductũ eſt: ideo nõ valet argũ ꝙ Papa alias conceſſurus fuiſſet. Prętereà ɔ̃ria ſolum vñr procedere in vitio ſubreptionis qñ aliqua tacent̃ quæ exprimi debebant, ſed in caſu noſtro fuit ẽt vitiũ obreptionis expreſſa falſitate, qđ vitiũ eſt grauius ſubreptione vt ſup. diximus allegan-
9 do Bal. & Alex. ideo † dicit Old. in conſi. 209. In cauſa hoſpitalis. col. fi. ꝙ obreptio dr̃ crimen. l. debuit. ff. de infam. l. ſi quis obrepſerit. ff. de falſis. ob id tale crimẽ debet clarè probari per opponentẽ ſm eũ, quia in criminalibus probationes requiruntur luce meridiana clariores. l. fin. C. de probatio. ¶ Ex quibus concludo
10 † ꝙ iſte impetrans ſimilis fuit infirmo ſeu vulnerato qui chirurgo vulnus detegere noluit, ob id mortuus eſt: detegere enim debebat impetrans vulnus oẽ ſumme Pontifici, id eſt oĩa obſtantia ipſi impetrationi, ita quod appareret de voluntate reſcribentis & eũ intelleriſſe rẽ oẽm clare & ſpecifice, alias nõ intelligeretur reſcribens diſpenſaſſe ſicut medicus nõ prouidet infirmitati quę tacetur, aut chirurgus vulneri non medetur quod ignorat, ita ar-
11 guit Bal. in conſ. 204. Longũ thema. in fi. lib. 3. ¶ † Itã cũ dolus pręſumatur in eo qui principi ſubrepit. Bal. in conſi. 335. lib. 3. quod eſt repetitũ in cõſi 426. Statuto cauetur quod nullus nobilis. col. 2. in fi. lib. 5. & in conſi 306. proponitur quod quidã Antoniolus, ante fi. lib. 5. Abb. in conſi. 109. in 2. dubio. lib. 2. nonne abſurdum eſſet quod iſte impetrans ex dolo ſuo commodũ reportaret. l. nec ex dolo. ff. de dolo. l. 1. §. 1. ff. de excep. doli. l. itaq; fullo. ff. de furtis.
12 c. ſedes. & ca. ſeq. de reſcrip. Sed poſito † & non conceſſo, probaret aduerſarius ꝙ non per dolũ ſubreptio cõmiſſa ſit, ſed p ignorantiã aut ſimplicitatẽ, adhuc talis ſubreptio collationẽ vitiaret. Old. in conſi. 257. factũ tale eſt dñs Nicolaus. col. 9. ad fin. Soc. in conſi. 163. col. 2. in conſi. 273. colũ. fin. in lib. 2. & in conſi. 115. poſt prin. lib. 3. Cor. in conſi 201. col. 2. poſt med. in 2. dubio li. 3. & in conſi. 57. colũ. 3. ante med. lib. 3. Quod tñ vr̃ procedere qñ agitur de præiudicio alterius, tunc. n. ignorantia aut ſimplicitas non excuſat. c. cõſtitutus, de reſcrip. ſecus vbi de alterius præiudicio nõ agitur. c. gratia, de reſcrip. lib. 6. Gemi. in conſ. 105. in fi. Quinimmo non excuſatur ẽt ruſticus in vitio ſubreptionis, quia error iuris non ſubuenit ruſticis vbi agitur de lucro, ita Bal. in conſi. 81. q dã Simoniacus. lib. 1. & adeo † odioſa eſt iſta ſubreptio. ꝙ ex priuilegio aut beneficio ſubreptitio non cauſatur titulus aliquis ad præſcribendum Bal, in conſi. 300. Ad euident ã præmitto. in fi. li. 3. Amplius dico ꝙ licèt per reſcriptum principis tollantur oẽs exceptiones, nunquam tñ ſublata cenſetur exceptio iſta ſubreptionis. Paulus de Aret. in c. ex parte. 2. de offi. d le. quod dictũ ꝓ ſingulari refert & ſequitur. d. Bartho. Veron. in conſi. 64. col. 7. verſu plus ẽt dico. & viciat iſta ſubreptio licèt reſcriptũ ſubreptitiũ ſit alias iuri conſentaneũ. Old. in conſi. 275. Factum tale eſt, dñs Nicolaus. col. 8. per l. & ſi legibus. C. ſi contra ius vel vtil. l. priuilegia. C. de ſacer. eccl. Amplius vitiat ſubreptio licèt impetrãs eſſet vir ſanctus. c. 1. in fi. ut lite pẽden. ubi impetrans erat beatus Thomas Cantuarienſis. ita illum tex. ponderat Curt. Senior in conſi. 74. colũ. 31. circa med. Iaſ. in l. qui iuriſditioni, col. 3. ff. de iuriſd. om. iudi. Sed cèrte iſta ponderatio non videtur procedere, quia viuente beato Thoma Cantuarienſi ſanctus dici non poterat in militante. n. finis attenditur, iuxta illud Dicíq; beatus ante obitũ nemo ſupremaq; funera debet, & illud, Iudæ laudantur exordia. Pauli verò commendatur finis. Itaq; apparente de ſubreptione iniquæ tractionis ceſſabat præſumptio ſanctimoniæ ipſius impetrantis cum ceſſet præſumptio in re clara. l. continuus. §. cum ita ff. de verb. obli. Laus deo, Virgini, ac diuo Ioanni Euangeliſtæ patrono meo. Grationopoli. 21. Iunij 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano iuris vtriuſq; doctor.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula codicillaris concepta per verba præſentis temporis, non operatur circa vitium nullitatis poſtea ſuperuenientis, ſeu quando teſtamentum poſtea rumpitur, & quod quando concipitur talis clauſula per verba præſentis temporis ſubiunctiui modi.*

2 *Fideicommiſſarius poſſidens bona in duobus caſibus poteſt opponere heredi petenti ſe mitti in poſſeſſionem bonorum exceptionem, dolo facis petere, quod reſtituturus es.*

CONSILIVM LXIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis Balthaſar de Parario ciuis Dieuſis in teſtamento ſuo appoſuit clauſulam codicillarẽ per verbũ præſentis tp̃is ſubiunctiui modi, ſi teſtamentum non valeat iuri teſtamẽti, valeat iuri codicillorum, deinde deceſſiſſet ante teſtatorem vna ex eius filiabus particulariter inſtituta relictis filijs & eiſdẽ nepotibus dicti teſtatoris. deinceps mortuus eſt teſtator præteritis dictis nepotibus. Quæritur an poſſit ſuſtineri dictum teſtamentum in vim fideicommiſſi vigore dictæ clauſulæ codicillaris ita
1 cõceptæ. ¶ Breuiter videtur dicendum ꝙ nõ, † quia cõmunis opinio doctorum eſt, ꝙ ubi concipitur clauſula codicillaris per verba præſentis tp̃is, illa non operatur qñ teſtm̃ ſit nullũ ex poſt facto, prout hic ubi ab initio teſtm̃ fuit nullũ ex poſt ꝑ nepotes q̃ ſucceſſerunt in locum matris, quo caſu habuerãt inſtitui aut exhæredari. ideo clauſula codicillaris concepta per verba præſentis tp̃is nõ põt trahi ad tp̃s futurũ ſeu ad vitiũ nullitatis teſti poſtea ſuperuenientæ. Bar. in l. 1. in 7. q. ff. de iur. codicil. Bal. in cõſ. 424. Præſuppoſito ꝙ dictus teſtator. lib. 4. Pau. de Caſtr. in conſi. 200. Clarum eſt teſtm̃ prædictũ. col. 2. lib. 1. Philip. Franc. in c. ſi pater, conſi. 39. de teſta. lib. 6. Soc. in conſ. 40. col. 4. poſt med. lib. 1. Cor. in conſi. 217. col. 2. circa med. lib. 4. Deci. in conſi. 242. col. pen. circa med. & in conſi. 652. ad fi. quod tamẽ non procedit ubi agitur de fauore piæ cauſæ. Bal. in conſi. 264. Ad euidentiã eſt præmittẽdum, ꝙ qñ heres. col. 2. poſt med. li. 5. ¶ Et licèt iſta clauſula codicillaris non fuerit concepta per verbum præſentis temporis indicatiui modi, tamen idem videtur in verbo præſentis tp̃is ſubiunctiui modi. Si. n. dicitur præſentis tp̃is, ergo ſequitur ꝙ ad futurũ referri non põt. Iſtud probatur ex his quę ſcribunt Bar in d. l. 1. in 7. q. ff. de iur. codicil. Pau. de Caſtr. Alex. & Iaſ. in l. cũ ſtipulamur. ff. de verb. obl. Soc. in conſi. 94. col. 1. lib. 4. Cor. in conſi. 307. col. 2. lib. 3. in conſi. 244. in prin. & in d. conſ. 217. col. 2. lib. 4. Dec. in d. cõſ. 242. col. 2. in quibus locis quærunt præfati doctores an clauſula codicillaris concepta per verba præteriti imperfecti ſubiũctiui modi operetur reſpectu futuri tp̃is, & concludunt communiter ꝙ non, qñ teſtm̃ ab initio fuit nullũ, & ſic clauſula codicillaris potuit operari. Ideo licèt teſtm̃ reconualeſcat de iure prætorio & deinde iterũ expugnetur, talis tñ clauſula codicillaris nihil operabitur, ex quo ab initio, potuit operari. Ratio eſt ſm doct. ꝑdictos, quia verba prẽteriti imperfecti ſubiũctiui modi in dubio

debent

debent intelligi ſm tempus præſens. Ecce doctores ſolú formāt dubitationē qñ côcipitur clauſula codicillaris p verba præteriti imperfecti ſubiunctiui modi.& ea ratione poſſe eam referri ad futuram nullitatē,quia tale verbum præteriti imperfecti ſubiunctiui modi perfectionē non habet.Ideo clarè aliud eſſe præſupponunt in verbis præſentis temporis ſubiunctiui modi in quibus imperfectio illa non cadit.Et veriſimile eſt q ſi doctores idē ſeuiſſent in verbis præſentis tpis ſubiunctiui modi ēt ſuper eis mouiſſent dubitationē,quam ſolú mouerunt in verbis præteriti imperfecti & præteriti perfecti ſubiunctiui modi,quia illud præteritū perfectum magnam habet conformitatem cum futuro ēt ſubiunctiui modi,itaq; dicendū vř q ideo doctores non formauerint dubitationem qñ concipitur clauſula codicillaris per verba præſentis tpis ſubiuncti modi,quia habuerunt pro expedito, & indubitato q illud tps præſentis tpis ſubiūctiui modi nullo modo ad futurum trahi poſsit. Et in terminis clauſulæ codicillaris conceptæ per verborū præſentis tpis ſubiunctiui modi,q nō trahatur ad futurum tps ſeu ad futuram teſti nullitatē,adduco deciſionē Bal.in d.conſi.424.Præſuppoſito quod dictus teſtator. li.4.quicquid aliter ſcripſerit Cor.in conſi.320.circa fi.lib.4. vbi ſatis perfunctoriè loquitur.& licèt d.Alex.in d.l.ſtipulamur, idē videatur velle qñ concipitur clauſula codicillaris per verbum valeat,tñ credo q aut fu t vitium ſcriptoris,aut inaduertēter locutùs eſt,nam Alex.refert Ang.& Pau.de Caſt.ita loqui, qui tñ doc. nullo modo loquuntur qñ concipitur clauſula codicillaris per verbū valeat,ſed per verbū valeret præteriti imperfecti ſubiunctiui modi.hic tñ aduerte,quia multi doc.talibus verbis præſentis temporis ſubiunctiui modi tribuunt vim futuri tpis vt patet in verbo cedat,quod doc.multi dñt non ſignificare ipſo iure tanquam verbum futuri tpis,vt per Bellameram in conſi.9.col.10. poſt med Mathæſil.nota.115.Iaſ.in l.non quæ nobis,col. 7. in fi. ff.de acqui.poſ.gl.& doc.in l.ſi quis in tantā.in ver.ammittat. C. vnde vi no.Iaſ.in l.fi.col.31,nu.104.C.de iure emphy.& profectò ſi ad ſenſum reſpicere velimus,qñ teſtator dicit ualeat iure codicillorum,licèt iſtud dř verbum præſentis tpis, tñ vř teſtator etiā ad futurū ſe referre,ideo opi.Cor. contra Bal. forte vř melior & tenenda,ſaltem qñ æquitas ſuaderet operationem & validitatē
2 in clauſula codicillari.¶ 1 Secundò principaliter quæritur poſito ſine præiudicio, quod talis clauſula codicillaris poſſit operari, aut hæres inſtitutus & idē fideicômiſſarius virtute dictæ clauſulę codicillaris poſſit opponere iſtis nepotibus agentibus tanquā ab inteſtato,& petentibus,ſe mitti in poſſeſſionem bonorū hřditariorū pro eorū rata,exceptionē dolo ſatis petere quod reſtituturus eſt Breuiter rñdeo quod ſic,in duobus caſibus.Primo,ſi iſti nepotes rogati de reſtituendo hřditatem virtute clauſulę codicillaris nolint ſatiſdare de reſtituendo fideicommiſſum. Secundo,ſi iſte fideicommiſſarius probet incontinēti,vel paratus ſit in continenti probare de iure ſuo,id eſt de eo quod reſtituendū venit ipſi fideicômiſſo.Pau.de Caſt.10 conſ.137.col.pe.in 4.dubio. lib.4.Grationopoli.7.Augusti.1540.Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Aequalitas ſeruanda eſt inter contrahentes,& in dubio interpretatio fieri debet vt contrahentium æqualis ſit conditio.*

2 *Relatio fieri nō debet ad capitula ſeparata, nec ad ea quæ ſunt ſpecialiter determinata.*

3 *Argumentū à contrario ſenſu locum habet etiā in cōtractibus.*

Relatio fieri non debet ad id per quod correptio induceretur voluntatis.ibidem num.3.

4 *Relatio fieri non debet quando per eam diſpoſitio infirmaretur aut inutilis fieret.*

5 *Cōtrarietas fugienda eſt in omni materia,etiam verba impropriando.*

6 *Reſeruationis natura eſt conſeruare ius reſeruatum,non vt de nouo acquiratur.*

7 *Relatio fieri non debet per quam inducta ad vnum effectū operentur effectum contrarium.*

8 *Correctio voluntatis induci nō debet per ſubauditos intellectus*

9 *Relatio nunquam fit ad omnia præcedentia contra ſeu vltra intentionem diſponentis.*

10 *Relatio non fit ad omnia quando in omnibus nō militat par ratio,ſed fieri debet ad eum tantum caſum in quo maior eſt ratio,vt ad eum fiat potiusquam ad alia.*

11 *Relatio ad remota fieri debet potiusquam ſequatur abſonus intellectus,& relatio ceſſat vbi per eam reſultaret abſurdum.*

12 *Interpretatio voluntatis dubia fit ſecundum conſuetudinē patriæ aut loci in quo fit diſpoſitio,& potius fit interpretatio ſecūdum conſuetudinem,quàm ſecundum ſtatutum loci.*

13 *Interpretatio in contractibus fieri debet,vt ſeruetur bona fides & æquitas naturalis.*

Inteſtatus decedēs an videatur diſponere de rebus ſuis vt trāſmittat ad hæredes ea de quibus in contractu cautum erat vt poſſet diſponere.ibidem nu. 13.

14 *Interpretatio ita fieri debet vt ex multis ſenſibus ſcriptura inſtior accipiatur.*

15 *Derogatum non cenſetur ſtatuto antiquo per ſtatutum nouum quando per diſpoſitionem ſimul ſtare poſſunt.*

16 *Derogatum non cenſetur legi ſpeciali præcedenti per legem generalem ſequentem etiam habentem clauſulam derogatoriā quando vtraque poteſt aliquo modo ſaluari.*

17 *Derogatum non cenſetur legi antiquæ per legem nouā niſi quatenus dictum ſit expreſſe.*

18 *Derogatum non cenſetur pactis in contractu appoſitis per quæcunque verba contractus.*

19 *Derogatio ne fiat actus ſequens reſtringitur ſecundum præcedentem potiusquam quod ei derogare cenſeatur.*

20 *Generalitas parit obſcuritatem.*

21 *Reſtrictio fieri debet verborum generalium quando alias incōueniens ſequeretur.*

22 *Reſtrictio fieri debet verborum generalium quando alias induceretur correctio.*

23 *Reſtrictio fit verborum generalium vt æqualitas ſeruetur.*

25 *Reſtringi debet generalis diſpoſitio ex veriſimili mente & intentione diſponentium quod procedit licèt verba ſint præciſa.*

26 *Reſtringi debet diſpoſitio generalis ne alias indebite quis ad lucrum admittatur.*

27 *Generalis diſpoſitio generaliter intelligi non debet,quando non eſt par ratio omniū, quæ ſub generalitate cōprehēdi poſſunt.*

28 *Generalis diſpoſitio non extenditur ad caſum,in quo poſſet oſſe captio ſeu læſio.*

29 *Verba ſatis dicuntur operari quando remouent dubitationem.*

Verba potius nihil operantur quàm vt indebite quis damnum patiatur,vel quàm vt inducatur iniquitas,aut aliquod illicitum,vel quàm vt aliquid fiat contra mentem diſponentis,ibidem num.29

30 *Verba quandoque geminantur ut plenius quis ſibi prouideat, non vt aliquid operentur.*

CONSILIVM LXX.

¶Pro nobili Ludouica Marcerię contra nobilem Ioachimum de Araago Vicebalium ſancti Marcellini.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.In ꝯtractu matrimonij celebrati inter nobiles Guilielmū de Araago vicebaliū ſancti Marcellini, & Ludouicā Marceriæ conuentum fuit primò q ꝑdecedēte ipſo nobili Guilielmo, Lodouica eius vxor lucraret̃ ſcutos ducentum ſibi donatos in ꝯtractu matrimonij.Secundo conuentum fuit q ꝑdecedēte ipſa Ludouica, dñs Guilielmus eius maritus lucraretur dimidiā partē bonorū & iuriū ſibi in dotē conſtitutorū.Tertiò conuentum fuit q licèt ipſa vxor ꝑdecederet marito, poſſet tñ diſponere de ſcutis centū ex illis ducētū, tā in vita quā in morte, Quarto loco & vltimo cōuētū fuit q eueniēte caſu reſtitutiōis dotiū morte aut alio inopinato caſu, teneat̃ marit᷒ dotē reſtituere ipſi Ludouicæ,aut illi vel illis cui ſeu quibus ſpectabit in futurū reſtitutio mō & forma,quibus apparebit dictā dotē recepiſſe, medietate tñ medietatis ipſius dotis eidē Guilielmo remanente in caſu ꝑdicto.Deinde poſt morā tpis prædeceſsit ipſe Guilielmus ſuperſtite ipſa

Ludouica vxore. Modò hǣdes ipſius Guielmi dñt medietatem di
ctæ dotis ad eos pertinere ex ultimo pacto de lucranda medieta
te dotis adueniente caſu reſtitutionis dotiũ. Quærit̃ quid iuris?
¶Videret̃ dicendum prima fronte lucrũ dictę medietatis pertine
re ad hæredes mariti. Primò, quia verba vltimi pacti vñr clara, nã
conuenit maritus de lucrando medietatẽ dotis adueniente caſu
reſtitutionis dotiũ morte vel alio inopinatu caſu, ſed caſus reſti-
tutionis dotiũ dr̃ euenire ſiue præmoriatur maritus ſiue vxor, er
go ẽt præmortuo marito locus vr̃ pacto de lucrando: ideo cũ ver
ba clara videant̃, non vr̃ ulterius dubitandũ. l. continuus. §. cũ ita
ff. de uerb. obli. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ff. de leg. 3. ¶Secundò
caſu quo vxor præmoreret̃ marito, conuentũ tñ fuit quod poſſet
diſponere de ſcutis centum, tã in vita quã in morte, ergo idẽ vr̃
dicẽdum in marito, ꝙ licèt pręmoriat̃, lucretur tñ dimidiam par
1 tẽ dotis, vt ſeruetur æqualitas inter coniuges, in dubio † enim in
terpretatio fieri decet, vt ꝯhentium æqualis ſit conditio. l. ſi id ꝙ
§. fi. ff. de reſcin. vẽd. l. pe. in fi. C. cõi diuid. & in cõiugibus eſt tex.
2 in auth. æqualitas. C. de pactis cõuentis. ¶† Tertio in iſto ꝯctu ma
trimonij ſunt plura capitula ſeparata, ideo illud ultimũ capitulũ
ſeu pactum non vr̃ referendum ad ſcdm pactũ, & ſcdm illud intelli
gi. ſ. vt ultimum pactum intelligatur caſu, quo vxor prædecedat,
iuxta doc. Bar. & doc. in l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. Abb. in conſ.
75. col. 2. lib. 2. Deci. in conſi. 212. col. 2. circa med. Rurſus cũ iſte
caſus pręmorientis vxoris ſit iã ſpecialiter determinatus. in 2. pa
cto, capitulũ illud vltimi pacti nõ debet referri ad caſum ſpecia
liter determinatũ. l. 1. §. deinde, vbi gl. ff. de poſtu. l. cohæredi. §. q
patrẽ, vbi Imo. & Alex. ff. de vulg. Bar. in l. prætor 2. §. critq; diffe-
rentia. ff. vi bo. rap. Roma. in conſi. 154. Præſens accuſa. col. 1. poſt
med. cum ſi. ¶Sed pmiſſis non obſtantibus ꝯtriam opi. puto de
iure veriorem, ꝙ immo hæredes mariti lucrari non debeãt dimi
diã partem dotis marito præmortuo ſequentibus fundamentis.
Primo in illo ſecundo pacto conuentũ fuit ꝙ prædecedente vxo
re lucraret̃ maritus dimidiã partẽ dotis, ergo à ꝯtrio ſenſu cenſe-
tur conuentum quod ſuperuiuente vxore maritus eã dimidiam
3 non lucraretur. † quod argũ à ꝯtrio ſenſu locum habet ẽt in ꝯcti
bus. l. inter ſocerum. §. cum inter. ff. de pac. dotal. notant Mod. in
l. 1. ff. de offic. eius. Plane ſi dicamus in ultimo pacto fuiſſe conuẽ
tum de lucrãda illa dimidia ẽt in caſum quo vxor ſuperuiueret,
correctio induceretur prioris voluntatis declaratæ in illo ſecun-
do pacto, ſed ultimum pactum referri non debet ad eum caſum
præmorientis mariti, per quã relationẽ correctio inducitur volũ
tatis. gl. in l. ſi idem. §. fi. ff. de iuriſ. om. iu. Bal. in conſi. 357. Clauſu
la. li. 4. Alex. in conſ. 48. col. 4. li. 1. & in conſi. 213. lib. 2. Itaq; verba
ultimi pacti per quæ reſeruatur lucrũ dimidiæ patris dotis ibi in
caſu pdicto vel debent referri ad caſum ſecundi pacti, vel ſi refe-
runtur ad proxima debent intelligi ne ſequatur contrarietas ſci-
4 licet vxore præmoriente. ¶† Secundò arguit̃ ſic, ſi verba vltimi
pacti intelligantur indiſtinctè & gñaliter ſiue præmoriatur uxor
ſiue ſuperuiuat, illud ſcdm pactũ de lucro dotis in caſum præmo-
rientis vxoris remanet ineptũ & inutile, ſiquidem non opus erat
paciſci de lucranda dimidia dotis vxore præmoriente, ſi illud in
tendebant contrahentes, ꝙ idẽ iuris eſſet ẽt vxore ſuperuiuente,
ſed illud ultimũ pactũ ita interpretari debet ne ſcdm pactũ fiat in-
eptum, & inutile. arg. l. quotiens. ff. de verb. oblig. l. quotiens. ff. de
reb. dub. ¶Nec debent uerba ultimi pacti referri ad caſum ſuper
uiuẽtis vxoris, per quã relationẽ ſcdm pactũ in effectu infirmaret̃,
ſeu nullũ, & inefficax fieret. l. cũ inulgari, ubi gl. & Bar. ff. de dote
prælega. Bar. & doc. & in d. l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. Roma. in
conſi. 94. Viſis, col. pe. & in conſi. 115. Viſa dubitatione. Car. in cõ
ſi. 63. In quæſtione præmiſſa. Deci. in c. 2. requiſitis. col. 2. de appel.
in conſi. 14. col. 4. & in conſi. 77. col. 4. Iaſ. in l. quotiens in ſtipula-
tionibus. col. 1. in l. ſtipulatus. §. Griſogonus, in octauo notabili.
in l. Titia. §. 1. ad fi. ff. de uerb. ob. & in l. ſi creditori in 5. notab. ff.
de leg. 1. ¶Tertiò uerba ultimi pacti expreſsè non dñt quod mari
tus lucretur dimidiã dotis vxore ſuperuiuente, immo ſolũ dñt, ꝙ
maritus lucretur dimidiam dotis, ſeu ꝙ dimidia dotis ſalua ma-
rito remaneat in caſu prædicto. iſta uerba neceſſariò nõ inferunt
ꝙ maritus lucretur partẽ dotis uxore ſuperuiuente, immo potius
vñr prolata ſolũ ad effectum demonſtrandi ne per ultimũ pactũ
cẽſerentur receſſum à ſecũdo pacto. nã q2 dictũ fuarat in ultimo
pacto ꝙ ſoluto matrimonio dos reſtitui deberet mõ, & forma q-
bus recepta erat, ſi aliud cautũ nõ eſſet potuiſſet dubitari an ulti-
mũ pactũ derogaret ſecũdo l. pacta nouiſſima. C. de pac. & ió ad
tollendũ illã dubitationẽ & difficultatẽ, & ad declarãdũ genera
litatem illius ultimi pacti voluit maritus proteſtari, & reſeruare
ius ſibi cõpetens ex ſcdo pacto dicendo medietate tñ medietatis
ſalua manente ipſi Guilielmo in caſu prædicto ſcilicet in ſecũdo
5 pacto ubi conuentũ fuerat de lucro partis dotis. ¶Et cum † iſto
modo verba pactorũ intelligi poſſint citra oẽm contrarietatem
aut correctionem voluntatis diſponẽtium admitti debet talis in
tellectus, & interpretatio, quia in oi materia diſpoſitio debet re-
duci ad concordiã quantũ fieri põt Cy. Bal. & doc. in l. cũ falſa.
C. de iuris & facti igno. c. inter dilectos. §. cæterũ, de fide inſtr. ꝙ
procedit ẽt ſi neceſſe ſit pro tali concordia verba impropriare.
Bar. & doc. in l. 2. §. creditũ ff. ſi cer. pet. ſed hic admitti põt huiuſ
modi intellectus citra verborũ impropriationẽ. Dicamus igit̃ ꝙ
verba vltimi pacti non referant̃ ad caſum per quẽ reſultaret ꝯtrie
tas in diſpoſitione, nã ceſſat relatio quotiens p eã ꝯtrietas induci
tur. gl. in l. ſi idẽ cũ eodẽ. §. fi. ff. de iuriſ. om. iu. d. Bal. in conſi. 357.
Clauſula, lib. 4. Alex. in conſi. 48. col. 5. lib. 1. & in conſi. 213. lib. 2.
¶Quartò verba vltimi pacti non ſonant in lucrũ aliquod de no-
uo ſi bene conſiderẽtur, ſed in reſeruationẽ tm̃ dum dr̃ medieta
te tñ medietatis dotis prædictę ipſi Guilielmo ſalua remanente,
iſtud verbũ ſalua, expreſsè ſonat in reſeruationẽ, & pſupponit ne
ceſſariò ꝙ iã eſſet quæſitũ ius in illa medietate purificata condi
tione p mortẽ vxoris, alias enim medietas illa ſalua dici non po
6 terat, ſed de nouo acquiri. igit̃ † verba plata ad effectũ, & finẽ re-
ſeruandi, non dẽnt operari aliquã acquiſitionẽ de nouo, q2 natu
ra reſeruationis eſt cõſeruare ius cõpetẽs, nõ ius de nouo tribue
re. Ang. in l. ſcripturas. C. qui potio. in pign. hab. in l. oẽs. C. de prę
ſcrip. 30. an. & in l. fi. C. de temp. appel. refert, & ſequitur d. Barth.
Veronenſis in conſi. 25. col. pe. ad fi. addo tex. vbi Mod. in l. ſi qs
legauerit. ff. de leg. 1. Oldr. in conſi. 214. Factũ tale eſt in inſtrõ. vbi
loquitur in pulchro caſu. tradit Soci. in conſi. 287. lib. 2. Deci. in
conſi. 516. col. 5. circa med. Dicamus, igitur quod intẽtio mariti
in pacto illo vltimo fuit proteſtari de reſeruatione, & conſerua-
tione iuris ſui ac acquiſiti ex ſecundo pacto, nõ aũt, ut nouũ ius
acquireret ex eo vltimo pacto. ¶Quinto ſi uerba ultimi pacti re-
ferantur ad caſum ſuperuiuentis vxoris per illam relationẽ am-
pliabitur ius mariti contra uerba ipſius pacti, quæ vt ſup. dixi,
7 ſolũ ſonant in reſeruationẽ, ſed † relatio fieri non debet ad præ-
cedentia qñ per eam inducta ad unum effectũ operaretur ꝯtrium.
Roma. in conſi. 363. Petitur à me. Aret. in conſi. 121. col. 2. verſi. 2.
moueor. ¶Sexto, vt ſup. dixi, uerba iſta ultimi pacti expreſſe non
dñt ꝙ maritus lucretur partẽ dotis ſuperſtite uxore, ſed illud alle
gat pars aduerſa per ſubauditos intellectus dicendo ꝙ verba vlti
8 mi pacti ſunt generalia generaliter loquentia de morte. Sed † di
co, & rñdeo, quod per iſtos ſubauditos intellectus non debet in-
duci correctio volũtatis contrahentium. gl. ſing. in c. cupientes.
§. ꝙ ſi p viginti, de electio. li. 6. quam ita pro ſingulari refert & ſe-
quitur Iaſ. in l. ſi arrogator, col. 19. poſt med. ver. nunquid autem
9 iſta quarta. ff. de adoptio. ¶† Septimò arguo. Relatio nũquam fit
ad oĩa præcedentia contra ſeu ultra intentionem diſponentium.
Oldr. in conſi. 152. Factum tale eſt, dñs Clemẽs Papa. col. 1. Abb.
in conſi. 75. in fi. lib. 2. Alex. in conſi. 48. lib. 1. Sed iſtã relatio ſi fie-
ret in ultimo pacto ad caſum ſuperuiuentis uxoris fieret con-
tra expreſſam intentionem diſponentium conſiderando hoc
modo: in primo pacto conuentum fuit quòd marito præmorien
te lucraretur vxor ſcutos ducentum donatos in contractu matri-
monij, ſed ꝙ lucrũ eſſet illud ſi in eodẽ caſu maritus aut eius hę
redes lucrarentur dimidiam partem dotis aſcendentẽ ad ſcutos
ſexcentum, ut in facto proponitur, profecto non illud eſſet lucrũ
facere, ſed damnum maximum ſuſtinere. & cũ fuerit intentio cõ
trahentium prouidere vxori caſu quo ſuperuiueret, & econtra p
uidere marito caſu quo maritus ſuperuiueret, fieret totum cõtra
rium, & effectus omnino cõtrarius ſequeretur, quia in effectu nõ
uxori ſuperuiuenti, ſed mariti hæredibus aut eorum commodo
conſultum eſſet, quod unicum fundamẽtum vr̃ efficaciſſimum.
Et hic pondero ꝙ intelligendo verba ultimi pacti ſcdm intentionẽ
partis aduerſæ nõ ſolũ inutile dũ & inutile redderetur ſcdm pactũ,
vt ſupra probauimus, ſed etiam primum pactum inefficax fieret
ideo in ultimo pacto relatio fieri non debet circa lucrũ dotis ad
caſum vxoris ſuperuiuentis, vt ſup. oſtendimus in ſecundo argu-
10 mento facto pro parte noſtra. ¶† Octauo arguitur ſic, vbi eſt diuer
ſitas rationis cur relatio non fiat indiſtinctè oĩa præcedentia, ſeu
qñ maior eſt ratio cur relatio fiat ad unũ caſum potiuſquam ad
alterum, tunc relatio fieri debet ad eum tantũ caſum in quo ma
ior eſt ratio cur ad eum fieri debeat. gl. in c. ſtatutum, in uer. locis
de reſcrip. lib. 6. & in c. 1. de poſtula. præla. eo. lib. Aret. in d. l. talis
ſcriptura, col. 4. ff. de leg. 1. Bal. in l. in actionibus in 3. nota. ff. de in

litem iur. & alibi ſępe.doc. Sed in ultimo pacto licèt verba videā
tur generalia, maior tñ ratio eſt referendi verba de lucro dotis
ad caſum præmorientis vxoris, q̃ ad caſum quo ſuperuiueret,
vt patet ex præmiſſis, quia alias, vt ſup. dixi, induceretur ↄ̃rietas,
correctio voluntatis, primum, & ſm pactum fierent inutilia, inté
tio & voluntas ↄ̃hentium læderetur, ergo ad eum tñ caſum rela
tio fieri debet quo vxor ſuperuiueret. ¶ Nonò ſi alicui mirū videa
tur ꝙ illa verba vltimi pacti ibi in caſu prędicto, &c. referātur ad
11 contenta in ſecundo capite tanq̃ remota, dico † tolerari debet vt
fiat relatio ad remota potius quam intellectus abſonus ſequatur
Abb. in conſi. 78. col. 3. li. 2. allegat nota. in clem. ne in agro. §. cæ-
terū, de ſtatu regular. Ceſſat ēt relatio vbi per eam abſurdum re-
ſultaret. Bar. & doc. in d. l. talis ſcriptura. Bal. in d. conſi. 457. Clau
ſula. lib. 4. Deci. in d. c. 2. requiris. col. 2. de appel. in conſi. 213. col.
2. ad fi. & in conſi. 299. col. 4. Sed de abſurditate, & abſono intel-
lectu ſatis apparet ſi relatio fieret per dicta ſupra in octano, &
proximo fundamento in fi. Dico tñ ꝙ ceſſare debet adminiſtra-
tio faciendæ relaxationis ad remota, conſiderando & interpretā
do eo modo relaxationem quo ſupra dictum eſt conſiderari de-
bere in tertio fundamento. ¶ Decimò quod ēt mens mariti fuerit
ſibi prouidere in vltimo pacto in caſu tñ quo vxor præmoreretꝰ,
apparet ex illis uerbis, medietate tñ medietatis ipſi Guilielmo
ſalua remanente, dum dr̄ ipſi Guilielmo apparet quod cogitauit
caſum quo ipſe ſuperuiueret, quia ſi alius caſus fuiſſet cogitatus
ſ. quo ipſe Guiliemus pręmoreretur, iam non ipſi Guilielmo, ſed
12 hæredibus ſuis ſalua eſſet medietas medietatis. ¶ † Vndecimò, ubi
voluntas diſponentium eſt dubia, illa interpretatur ſm conſue-
tudinem patriæ aut loci, in quo fit diſpoſitio, iuxta doctr. Bar. in l.
hæ̃des mei. §. cum ita. ff. ad Treb. & ita arguit Alex. in conſi. 9. col.
1. lib. 5. vbi ꝙ voluntas hominis potius interpretatur ſm conſue-
tudinē quā ſm ſtatuta loci: ſed de generali conſuetudine nō ſolū
loci de Romanis, ſed totius patriæ Dalphinatus iſta pacta de lu-
cranda dote eius parte fieri conſueuerunt, vxoribus demum pręę
morientibus, ipſis autem ſuperuiuētibus fieri conſueuerūt pacta
de lucrādis donationibus propter nuptias factis per maritos, &
ita ſm iſtam cōſuetudinem generalem iſti dñi coniuges conue-
nerunt in primo & ſecundo pacto: itaq; non eſt veriſimile ꝙ uni-
co verbo in vltimo pacto recedere voluerint ab iſta generali con
ſuetudine & priori eorū voluntate, de qua in primo & ſecūdo pa
13 cto. ¶ Duodecimò † in contractibus interpretatio ita fieri debet
vt ſeruetur bona fides & æquitas naturalis. Bal. in cōſi. 112. Quæ-
ritur, qui intelligatur, ad fin. libr. 1. & fit interpretatio ex bono &
æquo: l. mæuie. §. vxorem. ff. de ann. lega. l. ſi fuerit in fi. ff. de rebus
dub. l. in his, ubi Soc. ff. de condi. & demon. Sed interpretando ali
ter verba vltimi pacti ſequeretur mala fides & iniquitas. nā vxore
ſuperuiuente maritus aut eius hæredes lucrarent̄ dimidiā partē
dotis aſcendentē ad ſcutos ſexcentū, ut ſup. dixi. marito aūt ſuper
uiuente uxor ſolū poſſet diſponere de ſcutis centū in ea cōuēta
in tertio pacto. & pondero, ꝙ ſi uxor præmoriens de eis non di-
ſponeret, non transfirent ad eius hæredes, prout transirēt illi ſcuti
ſexcentum, & veriſimile eſt quòd prædecedente vxore, ſuper-
uiuente marito, non auderet ei diſplicere, & de eis diſpo-
nere, ideo cum miniſterio ſolum fuit data poteſtas de eis di-
ſponendi, non autem generaliter conuentum quòd cederent
lucro uxoris præmorientis. iſtud tamen fundamentū nō videtur
tutum, nā licèt putē iſtam fuiſſe mentē mariti, tñ de iure commu
ni illi ſcuti centū vr̄ ꝙ transmittantur ad hæredes mulieris, quia
ſatis dicitur diſponere qui decedit ab inteſtato. l. conficiuntur. ff.
de iure codicil. & ita in terminis tenet Bal. Nouellus in l. cū filio.
ff. de leg. 1. quod dictū refert & ſequitur Curtius Iunior in conſi.
4. col. 2. ad fi. & col. ſeq. addo Soc. in conſi. 252. col. pe. in 3. q. lib. 2.
14 ¶ † Decimotertiò ex multis ſenſibus ſcripturæ iuſtior accipien-
dus eſt. Bal. in conſi. 308. Petita venia. col. 1. circa fi. libr. 3. ſed iſte
ſenſus ultimi pacti ꝙ ubi fit reſeruatio de lucro partis dotis illa
reſtringatur ad caſum præmorientis uxoris, eſt oīno iuſtior, æquior
& bonæ fidei magis conueniens, ergo ſenſus iſte præferri debet.
15 ¶ † Decimoquartò iſta quæſtio vr̄ decidi ex doctri. Anc. in c. cano
num ſtatuta, in 14. q. principa. in primo membro de conſtitu. Io.
And. in addi. Spec. in titulo de executione ſniæ. §. poſtremò. & pe.
quā doctr. refert & ſequitur Cor. in conſi. 199. col. 22. nu. 67. lib. 2.
ubi ſi ſtatutū antiquū loquit̄ diſtinctè, nouū aūt indiſtinctè, p no
uū nō derogatur antiquo, ſed diſtinguitur ſm antiquū. puta ſta-
tū antiquū dat certū modū ſententiandi, nouū aūt dicit ꝙ ſenten
tiæ indiſtinctè mandentur executioni, iſtud nouū diſtinguit̄ mo-
do in ſententiādo fuerit ſeruata forma requiſita ex antiquo ſtatu
to. idē vr̄ dicēdū in caſu nro, nā licèt ultimū pactū loquatur gene
raliter de morte, reſeruatio tñ in eo facta de lucro partis dotis de
bet intelligi & diſtingui ſm formā ſecundi pacti. ſ. caſu quo uxor
16 præmoriatur. ¶ † Decimoquintò adduco doctr. Bar. in extrauag.
ad reprimendū in ver. non obſtantibus, in l. ſciēdū, in prin. ff. qui
ſatis cog. & in l. omnes populi, in 3. q. princip. circa fi. ff. de iuſti.
& iure. quā ſequitur Aret. in conſil. 163. Viſa conſultatione, colū.
1. poſt med. Corn. in conſi. 135. colum. 1. & in conſi. 172. colum. 2.
poſt med. lib. 4. ubi qn̄ procedit lex ſpecialis, & ſequitur altera ge
neralis, ſi prima pōt aliquo modo ſaluari, & ſimiliter ſecunda ſe
quēs in aliquo caſu, tūc lex ſequēs nūq̃ cēſeat̄ derogare primæ,
ſed ſemper limitatur & reſtringitur à præcedenti, ēt ſi lex ſequēs
habeat clauſulā generalem non obſtantibus. & dicit Pau. de Ca.
in conſi. 21. Primum dubium oritur ex tribus ſtatutis. col. 3. ante
med. lib. 1. ꝙ p clauſulā derogatoriam ſequentē non cēſetur de-
rogatū his quæ non ſunt omnino contraria, ſed poſſunt concor-
dari cū aliqua diſtinctione. in propoſito noſtro illa reſeruatio ge
neralis ſequēs in ultimo pacto non debet derogare primo & ſe
cundo pactis ſpecialibus præcedentibus, ſed debet limitari & re
ſtringi ſm ipſa pacta ſpecialia præcedentia, cum ex tali reſtrictio
ne & limitatione nulla ſequatur cōtrarietas, immo illa euitetur
& tanto maximè in caſu noſtro fieri debet iſta reſtrictio, quia in
reſeruatione facta in ultimo pacto nulla eſt clauſula derogatoria
ad pacta præcedentia prout loquitur doctri. Barto. ſupra allega.
17 ¶ † Decimoſextò adduco quod ſcribit Oldr. in conſi. 190. Thema
tale eſt, fratres Eremitæ. ubi quod per legē nouā non cenſetur de
rogatū antiquæ niſi quatenus dictum ſit expreſſe, per l. alumnæ.
§. qui filias. ff. de adim. lega. l. ſancimus. C. de teſta. l. præcipimus.
C. de appella. idem dicit Anch. in conſi. 261. Ex tenore, in fin. Eo-
dem modo per reſeruationem iſtā factā in ultimo pacto, non de
bet cenſeri derogatum prioribus pactionibus, cū expreſſe dictū
nō fuerit, & aliter poſſit & debeat intelligi iſta reſeruatio quā vt
per eā derogatū cenſeatur primo & ſecundo pacto ut ſup. oſtēdi
18 mus. ¶ † Decimoſeptimò adduco quod Bal. ſcribit in conſi. 465.
Hæredi. col. 2. lib. 5. ubi ꝙ per quæcunque uerba contractus nun
quā cenſetur derogatū pactis in ipſo contractu appoſitis eodem
modo dicamus ꝙ per quæcunq; uerba reſeruationis factæ in illo
ultimo pacto, derogatum nō cenſeatur primo & ſecūdo pacto,
quæ tamen derogatio fieret ſi reſeruatio referretur ad caſum ſu-
peruiuentis uxoris, quia eo caſu in primo pacto conuentū fuit ꝙ
uxor lucraretur ſcutos ducentum, quod tamen lucrum non face
ret, immo damnum ingens ſuſtineret ſi eo caſu lucraretur mari-
tus uigore ultimi pacti ſcutos ſexcentum ut ſupra oſtendimus.
19 ¶ † Decimooctauò adduco tex. cū ſua gl. in l. quotiens. C. fa. erci.
ubi probatur ꝙ actus ſequens potius reſtringitur ſm præcedēte
quā ꝙ ei derogare cenſeatur, itaq; reſeruatio ſequens in ultimo
pacto potius reſtringi debet ſm formā primi & ſecundi pactorū
pcedentium q̃ ꝙ eis derogare cenſeatur, & ſic reſtringi debet re
ſeruatio ad caſum pmorientis uxoris, & alias ſequeretur ꝙ ulti-
mum pactū generale derogaret pacto ſpeciali præcedēti. ¶ Hac
ſententia ita confirmata, ſolū illud ſupereſt, ut reſpondeamus ad
contraria. Ad quæ licèt ex præmiſſis reſpōſiones colligi poſſint,
reſpondeo tamen in ſpecie. itaq; ueniendo ad primū fundamen
tū, ꝙ uerba clara uideantur, reſpondeo ꝙ clara dicerētur ſi dictū
eſſet ꝙ saluū eſſet lucrū marito, etiā uxore ſuperuiuente, quod di
ctū non fuit, ſed generaliter tantū fit mentio de morte in ultimo
20 pacto, quæ † generalitas parit obſcuritatē. l. in tradendis. ff. com
mu. prædior. l. prætor edixit. §. quod autē prætor ait ff. de iniur. l.
cum ſtichus. ff. de ſoluto. l. ita fidei. in prin. ff. de iure fiſci. ¶ Secun
dò reſpōdeo ꝙ licèt iſta uerba generalia ultimi pacti de ſui natu
ra poſſint & apta ſint cōprehendere caſum ſuperuiuētis uxoris,
reſtringi tamen debent & limitari ad caſum præmorientis uxo-
ris, ne alias derogatū cenſeatur primo & ſecundo pacto iuxta la
21 te ſupra deducta, & allegata. ¶ † Tertiò reſpōdeo quod uerba ge
neralia reſtringi debent qn̄ alias inconueniens ſequeret̄. Pau. de
Caſt. in conſi. 50. Viſo codicillo. col. 2. circa med. lib. 2. allegat no.
in l. omnes. C. ſine cenſu vel reliq. Idē dicit Soc. in conſi. 84. col.
3. uer. 3. principaliter moueor. lib. 1. allegat Imo. in l. ſi uerò. §. de
uiro. ff. ſolu. matri. gl. in clemen. literas, per locū ab oppoſito de
reſcr. pr. Sed in caſu noſtro niſi reſeruatio iſta generalis reſtringa
tur ad caſum præmorientis uxoris, ſequitur inconueniens & ab-
ſurdum, quia mulier ſeu uxor quæ lucrari intendebat caſu quo
marito ſuperuiuret, non ſolū nō lucrabitur, verum etiā iacturam
patietur in ſcutis ſexcentū, quo quid abſurdius aut inconuenien
22 tius? ¶ † Quartò reſpondeo quod generalia verba reſeruationis
reſtringi

reſtringi debēt ad caſum præmorientis vxoris, ne alias correctio
inducaꝭ primi & ſecundi pacti.Rom.in cōſi.399. Vt præſens col.
3.poſt med.Alex.in cōſi.167.col.5.lib.7.quæ correctio induce-
23 retur vtſupra latè oſtendimus.¶ † Quintò rñdeo ꝙ reſtringi de-
bet iſta reſeruatio ad caſum prædictum rōne æqualitatis ſeruan
dæ.Aret.in cōſ.6.col.6.in conſi.153.verſ.confirmaꝭ iſta cōcluſio.
Soci.in conſi.98.col.3.lib.1.niſi enim reſtrictio fieret, ſequeretur
inæqualitas, quia vxore præmoriente lucraretur maritus partē
dimidiā dotis valoris ſcutorū ſexcentū,econtra marito præmo-
riēte vxor nihil lucrareꝭ,ſed amplius de ſuo perderet vtſupra di
24 ctum eſt ſæpiſsime.¶ Sextò † rñdeo, ꝙ verba reſeruationis gene
ralia reſtringi debent vtſupra rōne æquitatis.Bal.in pulchro ca-
ſu in conſi.434.Pactum inter locatorem.lib.1.Soc.in conſi.44.ad
fi.uerſic.& dicta verba.lib.1.Iaſ.in l. a diuo Pio. §.in venditione
col.3.ff.de re iud.& in l.ſi ſeruum Stichū. §. ſequiꝭ.in 2. not.ff.de
verb.obl.ſed æquitas oīs ſuadet reſtrictionē fieri p rōnes,& fun-
damenta de quibus ſupra,maximè qa alias decepta vxor inueni
25 reꝭ.¶ † Septimò rñdeo ꝙ reſeruatio generalis reſtringi debēt ex
veriſimile mente & intentionē cōiugū contrahentiū.Dec.in cōſ.
532.col.2.ſed vltra Deci.adduco Pau.de Caſt. in conſ. 333. Viſo
teſtamento Michaelis.col.1.circa med.lib.1. vbi amplius voluit
ꝙ verba ēt præciſa reſtringi debēt ſm mentē diſponētis,allegat
iura de quibus p eū ibi.adduco ēt Ang.conſi.248.Philippus ci-
uis de Florentia.col.2.vbi ꝙ nulla eſt diſpoſitio tam gñalis quæ
vnquā referēda ſit ad ea de quibus veriſimile nō eſt diſponentē
cogitaſſe.Sed quæſo dicat mihi pars aduerſa,fuit ne intētio par-
xium ꝙ maritus lucraretur vxore pmoriente,ipſa vero vxor non
ſolū nihil lucrareꝭ pmoriente viro, ſed ēt de ſuo multū pderet?
Profecto ſi maritus aliā forte intētionē habuit,qđ non arbitror
illud cogitaſſet,vxorē ſub verborum gñalitate circūuenire. Etſi
ſit reſtrictio ea mente diſponētis vbi uerba ſunt præciſa,quid di
cemus in caſu noſtro,ubi nulla ſunt verba præciſa,ſed generalia
26 tm? ¶ †Octauò rñdeo,ꝙ iſta generalis reſeruatio reſtringi debet
ad caſum præmorientis vxoris,ne alias maritus indebite ad lu-
crum admittaꝭ.l.Marcellus,in prin.ubi Iaſ.in 4.not.ff.ad Trebel.
Bar.in l.non eſt dubiū.col.2.C.de leg.ſed aliter intelligendo ma
ritus indebite lucrū faceret, & contra expreſſam voluntatē vxo-
ris declaratā in primo pacto, vbi apparet ꝙ eo caſu quo ſuper-
uiueret lucrari, voluit nō de ſuo dare. Indebite etiā lucrū face-
ret maritus,quia eo caſu quo ipſe maritus ſuperuiueret, vxor in
effectu nihil lucrareꝭ,ſed maritus tm̄,& tñ maritus vxore ſuper-
uiuente lucrū ingens faceret,& ſic in oēm caſum ſoluti matrimo
27 nij maritus admodū lucrareꝭ,vxor vero nunquā. ¶ † Nonò re-
ſpondeo ꝙ generalis reſeruatio non debet gñaliter intelligi qñ
nō eſt eadē rō oīum q̄ ſub gñalitate comprehendi poſſunt,iuxta
no.per Bar.in l.ſi pluribus.ff.de leg.3.ꝑ Can.in c.vt circa.de elec.
lib 6.Pau.de Caſt.in conſ.187.Notandum eſt.colū. penult. poſt
med.li.2..Sed in iſto caſu quo vxor ſuperuiueret non eſt eadē rō
lucrandæ dotis,aut eius partis quæ eſt in caſu quo vxor præmo-
riꝭ,imò in caſu vxoris ſuperuiuentis ſi maritus lucrū faceret, re
ſultarent iniquitas,inæqualitas,correctio & derogatio præcedē
tium pactorum & alia abſurda,de quibus ſupra,igiꝭ extendi nō
28 debet iſta reſeruatio ad caſum vxoris ſuperuiuētis.¶ † Decimò
rñdeo ꝙ generalis reſeruatio facta in illo vltimo pacto nō debet
extendi ad eū caſum in quo poſſet eſſe captio aut læſio.l.cū aqui
liana.ff.de trāſac.l.tres fratres.ff.de pact.l.obligatione generali.
ff.de pig.per quæ iura ita arguit Alex.in conſi.46.col.3.lib.1.Et-
enim animus cōtrahentiū non vſ fuiſſet vt pars altera remane-
ret decepta.& in damno.d.l.ſi idē cū eodē, verſ.ne in poteſtate.
ff.de iuriſ.om.iud.l.3.§.1.ff.de arbitr.l.ſed ſi pupillus.§.ſed ſi aliꝰ
ff.de inſtitu.cū ſimi.vt per Pau.de Caſt.in conſi.205.Ego Paulus
in fi.in conſi. 285. Viſis & ponderatis oībus ſupraſcriptis,col.3.
circa med.& in cōſi.317.Viſo & examinato puncto,col. penult.
poſt med.lib.1.Immo adeo fugienda eſt talis interpretatio per
quā altera pars remaneret decepta & in damnō.licet verba tali
interpretationi uideanꝭ repugnare.Cald.in pulchro caſu in cōſ.
vltimo.col.1.poſt med.verſ.item quia ſi teneremus,in tit.de do-
natio.ex cuius Cald.dicto caſus noſter decidi videtur. facit tex.
in l.pen.ff.ad exhi.vbi ꝙ lex captioſa interpretari nō debet,tra-
dit Ant.de Butr.in cōſ.9.in fi.ſed extendendo reſeruationē iſtam
gñalem ad caſum ſuperuiuentis vxoris remaneret vxor decepta
& ſummopere læſa, nā cū ipſa ſuperuiuēs bonis neceſſe habeat
ad victum ſuum viro orbata,illa mariti hæredibus cogereꝭ dere
linquere.Eſſet ēt decepta,quia apparet ex primo pacto ꝙ eo ca-
ſu lucrari intendebat,quo ſuis neceſsitatibus, quæ viduis pluri-
mæ incumbunt,facilius ſubuenire poſſet,& tñ non ipſa ſed ma-
ritis hæredes lucrum facerent cū ſua ipſius vxoris iactura graui.
¶ Ad ſm argumentū rñdeo ꝙ Imo maxima reſultaret inæquali-
tas & iniquitas extendendo reſeruationē hanc generalem ad ca
ſum ſuperuiuentis uxoris,ut late ſupra probauimus.& ſi dicatur
quare factū fuit illud tertiū pactū ꝙ poſſet vxor diſponere de cē
tū ſcutis iꝫ pdecederet?Rñdeo,ꝙđ illud fieri potuit ad recompē
ſandū vxorē,quæ marito ſuperuiuenti dabat medietatē dotis va
lentē ſcutos 600.ipſa uero uxor ſolū lucrabatur aureos ducētū.
¶ Secundò rñdeo, ꝙ illud tertiū pactum fieri potuit ad redden-
dum vxorē magis beniuolā cū ſciret maritus illud pactū ſibi nō
nocere, ex quo illi centū ſcuti nō tranſmittebantur ad hæredem
vxoris,ſed erant uxoris ſi de eis diſponeret, & cogitare maritus
ueriſimiliter poterat,ꝙ ipſo ſuperuiuente vxor de eis nō diſponē
ret,nec marito quæreret diſplicere,arguendo à communiter ac-
cidentibus & quomodocunq; ſit , ſatis eſt ꝙ induceretur maxi-
ma inæqualitas,qa uxor ſolū poterat diſponere de dimidia par-
te donationis ꝓꝑ nuptias,quā totā lucrabatur marito præmoriē
te,uir aūt ſeu eius hæredes lucrarentur uxore ſuperuiuente totū
id quod lucrabātur uxore præmortua. Præterea bene potuit ma
ritus concedere talem facultatē uxori,ita diſponendi,qui etiā eo
caſu maritus admodū lucrabaꝭ. ¶ Non obſt.ꝙ capitula iſtorum
pactorū ſint ſeparata,quia rñdeo, ꝙ fit relatio etiam ad capitula
remota & ſeparata, qñ alias ſequeretur abſurdū , ut ſupra dictū
fuit in nono fundamento.¶ Secundò rñdeo,ꝙ fieri debet relatio
ad capitulū remotū & ſeparatū , quia ita apparet de uoluntate
mariti reſeruantis declarando eo modo quo dictum eſt ſupra in
tertio & quarto fundamento.¶ Tertiò reſpondeo,ꝙ licēt iſta re-
ſeruatio referaꝭ ad proxima ſeu ad quartū & vltimum pactum ,
reſtringi tñ & limitari debet ad caſum quo uxor præmoreretur
non ſuperuiueret, ut patet ex his quæ latiſsime dixi in nonē rñ-
29 ſionibus ad primū argumentū factū pro parte contraria. ¶ † Et
ſi dicatur,quid operabitur iſta reſeruatio generalis facta in quar
to pacto niſi comprehendat caſum ſuperuiuentis uxoris,qa cir-
ca caſum præmorientis uxoris iam prouiſum erat marito in ſe-
cundo pacto?Rñde,quod multū operabunꝭ,ut ſupra notauimus
in tertio fundamēto facto ꝓ parte nr̄a.operanꝭ.n. qa tollūt oēm
dubitationē an p vltimū pactū ſimplea derogatū ceſſeꝭ pcedēti
bus,& ſatis dñr verba operari qñ remouēt dubitationē q̄ fieri
poterat.Rom.in cōſ.117.Ex pmiſſa,col. 2.Alex.in cōſ.33.colū.2
li.5.Cor.in conſ.201.col.pen.poſt med.verſi.& licēt quidā.li.3.
Dec.in c.at ſi clerici.§.de adulteriis,col.4.de iudi.quod maximè
dicendum eſt in caſu noſtro,quia ſatis eſt ꝙ diſpoſitio qđ mini
mū opereꝭ potius quā correctio inducaꝭ pcedentū pactorum ,
imò potius tolerat ꝙ reſeruatio nihil opereꝭ,q̄ ꝙ ipſa uxor dānū
tā grāde ſuſtineat.Bal. in l.fi.§.in cōputatione. C. de iure delib.
Cor.in conſ.275.col.2.poſt med.lib.3.& in conſ.191.col. 3.lib. 4.
Dec.in conſi.37.col.3.circa med.verſ.pterea ēt ſi ſtatutum.¶ Se-
cundò rñdeo ꝙ potius toleraꝭ vt verba nihil opereñꝭ q̄ iniqui-
tas inducatur ſeu aliquod illicitū.Pau.de Caſt.in in conſi.257.Vi
ſo puncto ſupraſcripto.col.1.lib.2.Cor.in conſi.519.col.2.ad fi.
lib.2.ſed ſi iſta reſeruatio operareꝭ etiam eo caſu quo vxor ſu-
peruiueret,maxima reſultaret iniquitas,vt ſepiſsimæ ſupra dictū
eſt,ideo potius tolerari debet ꝙ iſta reſeruatio ſit ſuperflua.
¶ Tertiò rñdetur, ꝙ potius tolerari debet vt iſta reſeruatio nihil
opereꝭ,q̄ ꝙ fiat cōtra mētē diſponētis.l.verbis ciuilibus,vbi Alex.
in 2.notabili.ff.de vulg.Aret.in l.à Titio,col.fin.ff.de uerbo . obl.
Deci.in conſi.362.ad fi.ſed ſi iſta reſeruatio generalis referreꝭ ad
caſum vxoris ſuperuiuētis fieret cōtra expreſſam volūtatē cōtra
hentiū declaratā in primo & ſcđo pacto,utſupra declarauimus
30 in ſeptimo fundamēto,ergo &c.¶ † Quartò rñdeꝭ,geminantur
qñq; uerba in inſtrīs ut plenius qs ſibi ꝓuideat,nō ut aliud ope-
rētur.Abb.in conſi.117.col.6.uer.nec obſtāt.li. 2.ideo ueriſimile
eſt qđ maritus adhibuerit illā reſeruationē,nō ut aliquid opera-
reꝭ de nouo,ſed quo plenius ac tutius ſibi cautū eſſet oī remota
dubitatione, ꝙ p ultimū pactū lucro ſuo derogatū nō cēſeretur.
¶ Quintò rñdeo,ꝙ toleraꝭ ſuperfluitas verborū potiuſquā abſur
dum aliquid inducatur.Bal.in l.terminato,circa fi. C. de fructi.
& lit.expen.Cur.ſenior in conſi.79.col.7. in prin. Sed hic abſur-
dum maximum ſequeretur,nam perderet mulier marito præmo
riente quæ in eum caſum lucrari uoluit.Ex quibus apparet abun
de reſponſum ad omnia contraria,ex quorum confutatione cla-
riſsima uidetur facta res.Laus Deo,Virgini ac diuo Ioanni Euā
geliſtæ patrono meo.Grationopoli.29.Auguſti.1540.Aymo Cra
uetta de Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 Præſcriptio triginta annorum ſufficit contra pactum de reuendendo, non obſtante quòd emptor promiſerit reuendere totiẽs quotiens voluerit venditor.

2 Iuramentum habet vim conteſtationis litis, & perpetuat actionem ad quadraginta annos.

3 Præſcriptio non currit contra poſſidẽtem, etiam ſi quis poſſideat per conſtitutum.

Præſcriptio interrumpitur apprehẽſione poſſeſſione. ibid. nu. 3.

4 Præſcriptio an inducatur contra ius offerendi, & dicitur quòd non, quando eſt ſequela exceptionis.

CONSILIVM LXXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cõ
tractu matrimonij celebrato inter nobiles
Aynardũ de Arzago & Catharinam Marce
riæ, nobilis Ludouica Marceriæ ſoror ip-
ſius Catharinæ tradidit pro ſcutis trecentũ
certã grãgiã ac certũ redditũ annuũ ob cau
ſam dotiũ dictæ Catharinæ cũ pacto ꝙ poſ
ſet redimere illa bona totiẽs quotiẽs vellet,
deinde ſolutũ fuit dictum matrimoniũ morte vxoris, a quo tpe
dr ꝙ ipſa Ludouica Marceriæ multo tpe poſſedit ipſam grãgiã,
deinde illa poſſeſsio ꝑuenit ad ſpectabilẽ d. Ioachinũ de Arza-
go Vicebaliuũ ſ. Marcellini. Nunc ipſa nobilis Ludouica vult re-
dimere dicta bona virtute dicti pacti, quærit̃ nunquid poſsit at-
tenta oppoſitione facta de lapſu 30. annorũ? ¶ Videretur dicen-
1 dũ quòd nò, quia † aduerſus tale pactũ de retrouẽdendo aut re
ſtituendo bona præſcribitur ſpacio 30. ann. non obſtantibus il-
lis verbis totiẽs quotiẽs, vt nouiſsimè tradit Deci. in l. petentis.
col. 3. & ibi Iaſ. col. 4. verſ. circa iſtã materiam. C. de pact. & ma-
gis nouiſsime tradit do. Io. Ant. Rubeus Alexãdrinus præceptor
meus in cõſi. 3. & in conſi. 75. col. 2. circa med. ¶ Quibus nõ ob-
ſtantibus q̃ vere nõ obſtant, puto eſſe locũ pacto de reuendẽdo
ſeu redimẽdo, & quia verba pacti ſunt clara, ſolũ verſat̃ difficul-
tas in r̃ndendo ad contraria ſeu ad oppoſitionẽ præſcriptionis.
R̃ndeo igit̃ ꝙ ꝑſuppoſita opinione Mod. pro vera, illa tñ nõ pro
cedit in caſu noſtro, quia nego præſcriptionẽ aliquã 30. annorũ
fuiſſe cõpletã cõtra pactũ iſtud de redimendo, & primo cõſide
2 to † ꝙ in iſto contractu matrimonij, & pactis in eo adiectis fuit
appoſitũ iuramentũ ꝙ habet vim conteſtationis litis, & perpe-
tuat actionẽ ad 40. annos. l. nã & poſtea. §. ſi is qui tẽporali, vbi
Bar. & Mod. ff. de iureiu. Iaſ. in §. itẽ ſi quis. el 2. col. 1. verſic. h inc
ſumpta occaſione, Inſti. de actio. tñ tpis annorũ quadraginta nõ
probat̃ finitũ. ¶ Secundò nam tat̃ in facto ꝙ a tpe contractus dicti
matrimonij vſq; ad tps mortis dictæ Catharinæ ſolũ intereeſsit
tpis annorũ 20. vel circa, & quod poſt mortẽ ipſius Catharinæ di
cta Ludouica poſſedit multo tpe dicta bona, adeo ꝙ poſt breue
tps memoratus dñs Ioachimus de Araago reperit̃ in poſſeſsio-
3 ne dictorũ bonorũ, † dico igit̃ ꝙ durãte tpe quo ipſa Ludouica
fuit in poſſeſsione dictorũ bonorũ nulla cõtra eã cucurrit præ-
ſcriptio. l. malè agit̃, & l. cũ notiſsimi. C. de ꝑſcri. 30. vel 40. ann.
l. ſi his cuius. ff. quibus ex cau. maior. Bal. in cõſi. 202. Ad euiden-
tiã ꝑmittendũ eſt ꝙ dictũ pactũ. colũ 2. lib. 2. & in conſi. 50. Viſo
teſtamẽto. col. 1. li. 5. qđ ꝓcedit ẽt ſi quis poſsideat ꝑ conſtitutũ.
Bal. in cõſ. 369. Venditor, li. 5. nã apprehenſione poſſeſsionis rei
ſuper qua alius inceperat ꝑſcribere, interrũpit̃ ꝑſcriptio inchoa
ta tã ꝯ ꝑſonalẽ actionẽ q̃ realẽ. d. l. cũ notiſsimi. §. immo, vbi Bal.
¶ † Tertiò iſta difficultas vr̃ decidi ea doctr. Bal. in l. pignori, in
4 ſcđo mẽbro diſtinctionis. ff. de pig. vbi voluit ꝙ qñ ius offerendi
eſt ſequela exceptionis, nullo tpe ꝑſcribit̃, ꝑ tea. in l. Paulus. §. t.
ff. qb. mod. pig. vel hypo. ſolu. vbi ſi poſsideo pignus, habeo ius
offerendi, & ad conſeruandũ retentionẽ, poſſum ꝑpetuo offerre
in ꝓpoſito noſtro, ſi tpe quo Ludouica poſsidebat iſta bona fuiſ
ſet interpellata ad relaxandũ, potuiſſet offerre pretiũ ꝓ quo tra-
dita fuerãt & offerẽdo ꝑpetuo cõſeruare ius retinẽdi illa bona,
ergo neceſſe eſt dicere ꝙ durãte tpe quo poſſeſſa fuerunt bona
ꝑ ipſam Ludouicã, & ius offerẽdi habebat id modũ exceptionis
& retẽtionis nullo mõ ꝑſcriptũ fuerit ꝯ eam. Et illã doctr. Bar. re
fert & ſeq̃t̃ Deci. alios referẽs in c. ſi aũt, col. 3. verſ. & retenta
ꝑmiſſa cõcluſione, de reſcrip. & in cõſi. 164. colũ. fi. ¶ Ex quibus
apparet præſcriptionem nullam poſſe allegari contra nobilem
Ludouicam Marceriæ, & ita de iure reſpondeo ſaluo iudicio ma
gnifici ſenatus Dalphinatus. Grationopoli. 1. Septemb. 1540.

SVMMARIVM.

1 Notariatus conſiſtit in facto, ideo probari debet quãdo negatur qualitas notariatus.

2 Qualitas probari debet quæ nõ ineſt a natura, & allegans ſe eſſe clericũ tenetur probare clericatũ, quia clericus nemo naſcitur.

3 Inſtrumentum an debeat ſcribi manu notarij.

4 Signum notarij eſt de ſubſtantia inſtrumenti ſaltem de generali conſuetudine.

5 Teſtes inhabiles an ſint idonei in teſtamento.

6 Tertij ius opponi poteſt contra agentem vt hæredem inſolidũ, quando alij ſuperſunt ſimile ius obtinentes.

CONSILIVM LXXII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dubitaba
tur circa teſtm̃ Magdalenæ Vagnonæ de loco
Manſi parochiæ ſancti Arigij, an fidẽ faciat tãq̃
receptũ ꝑ aſſertũ notariũ apoſtolicũ de cuius no
tariatu nõ cõſtat, & aliunde nõ reperit̃ ſcriptum
nec ſignatũ manu ipſius notarij, & in eodẽ teſtõ
reperiuntur deſcripti tres teſtes conſanguinei tã ipſius teſtatri-
cis q̃ Guilhermonæ eius filiæ q̃ reperitur inſtituta hæres vniuer-
ſalis. ¶ Breuiter cõcludendũ vr̃, dictũ teſtm̃ nõ eſſe publicũ nec
1 legitimũ alio nõ apparente, † notariatus. n. in facto conſiſtit, qđ
nõ ꝑſumit̃ niſi probet̃. l. quæcunq;. ff. de publicia. l. in libello. §. fa
ctæ. ff. de capti. l. 1. C. de prob. l. aſſeueratio. C. de nõ nu. pecu. l. ſi
emãcipati. C. de collatio. ibi teq; emãcipatũ eſſe ꝓbaueris. l. vni-
ca. C. de manda. prin. c. cũ in iure, de offi. de lega. c. 1. de procu. c.
in præſentia, de prob. c. Raynutius, & c. Raynaldus, de reſt a. & in
terminis notariatus ꝙ ꝓbari debeat qñ opponit̃ cõtra inſtrm̃ ꝙ
nõ eſt authenticũ, tradit Spec. in ti. de inſtru. edit. §. reſtat. verſi. ſi
ſcias, & verſi. illud aũt notandum, plenè no. in c. 1. de fide inſtru.
Olda. in cõſ. 227. De toto themate. col. 2. ad fi. verſi. quarto obij-
cit. Ale. in cõſi. 198. circa prin. lib. 7. Soci. in conſ. 33. Proſequẽdo.
col. 1. verſ. ſecunda cõcluſio, lib. 1. Iaſ. in l. Barbatius, col. 11. ff. de
2 offi. prætor. ¶ † Rurſus iſta qualitas notariatus non ineſt a natu-
ra, q̃a notarius nemo naſcit̃, ideo ꝓbari debet, ſicut dicimus de
clericatu, ſatis eſt. n. opponere tu nõ es notarius, tu non es cleri-
cus, quia opponẽs habet intentionẽ fundatã de iure cõi & natu-
rali ob id allegãs ſe eẽ clericũ tenetur probare. Inno. in c. ſu
per his, in fi. de accuſa. ſequitur Abb. in c. bonæ, el 1. col. antepe.
de electio. in c. 1. de litis conteſtatio. & in c. qm̃ cõtra. de ꝓbatio.
Dec. in c. cũ adeo, col. 2. de reſcrip. & in cõſi. 125. col. 3. ideo pars
aduerſa quæ oritur ex teſtamẽto prædicto tenet̃ probare de no-
tariatu, nec in tali probatione creditur aſſertioni eius aſſerentis
ſe notarium. Soci. in d. conſil. 33. & in conſil. 96. in princip. lib. 3.
3 ¶ † Secundò non probat teſtamentũ prædictũ, quia nõ fuit ſcri-
ptum manu propria aſſerti, qui illud dr̃ recepiſſe, nam ab initio
actus qñ notarius rogatur, non põt alij committere vt ſcribat,
iuxta notata in §. non aũt, in Auth. de tabellio. Bal. in conſi. 307.
Proponitur ꝙ notarius. col. 2. lib. 5. latè Pau. de Caſt. in con. 210.
Viſo quodã inſtrumento. col. 2. lib. 1. Ale. in conſ. 166. col. 2. verſ.
vnde qñ prædicta negãtur. lib. 2. & in d. conſi. 198. colũ. 1. lib. 2.
ſed aſſertum prothocolum teſtamenti prædicti aperte legitur
ſcriptum aliena manu, ergo nõ valet ſeu non probat, & vbi poſ-
ſet alius ſcribere inſtrm̃, illud facere debet de mandato notarij,
& notarius ipſe debet ſe ſubſcribere. Ang. in conſ. 400. col. 2. idẽ
voluit Abb. in c. inter dilectos, col. 4. de fide inſtru. ſequitur Dec.
in conſi. 446. colum. 2. poſt med. vbi tñ de Bal. Pau. & Ang. men-
tionẽ non facit, de quo mandato hic non apparet nec etiã de ali
4 qua ſubſcriptione notarij. ¶ † Tertiò non probat aſſertũ inſtru-
mentum teſtamenti, quia in eo non eſt appoſitum ſignum aſſerti
notarij, qui illud dr̃ recepiſſe, ſed aliud ſignum incognitũ, quod
tñ ſignũ eſt de ſubſtantia. Bal. in conſ. 476. ad fi. lib. 1. quod ſaltẽ
procedit de generali conſuetudine, ut latè per Deci. in c. 1. col.
5. in nono requiſito. de fide inſtrum. Immo idem Dec. in conſil.
447. colum. 2. indiſtincte videtur velle ꝙ ſignum ſit de ſubſtan-
tia. Idẽ tenet Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus, col. 14. ſuper
gl. parua in verſ. aſsignante. ff. de uerb. obl. & poſito & non con-
ceſſo, ſignũ aliquo modo de ſubſtantia nõ eſſe, tamen in caſu no
ſtro erat oĩno neceſſariũ, quia ex quo inſtrumentũ erat ſcriptum
manu aliena, requirebatur ſubſcriptio aut ſignũ notarij ex quo
appareret inſtrm̃ fuiſſe ſcriptum per alium de eius voluntate.
5 ¶ † Quartò non probat aſſertum teſtamentum, quia fuerunt in
eo deſcripti teſtes tres minus idonei affines & cõſanguinei Gui
lhermonæ

liermonæ hæredis inſtitutæ. Soci.in conſi.229.colum.pen.verſi. quarto Vintilaus.lib.2.& iſtud videtur fuiſſe etiam de mēte Iaſ. in l.1.col.6.ad fi.verſ.ſecundo & fortius.C. de teſta. dum dicit ꝙ teſtes fuerunt rogati a teſtatore,nō aūt a venientibus ab inteſtato,qui opponūt contra teſtamentū,& ſic clare vult Iaſ.ꝙ inhabilitas aut vitiū teſtium non ſuppleatur in præiudiciū uenientiū ab inteſtato ex eo ꝙ a teſtatore fuerunt rogati,licèt Bal.uoluerit cōtrariū in l.parētes.C.de teſtib.& in cōſi.481.Infraſcripta.col.fin. lib.4.hanc tñ Soci.opin.nō pono nūc pro cōſtanti,quia pro opi. Bal.videtur tenere Abb.in conſ.11.circa fi.lib.1.vbi qñ agitur de probando teſtamentū per teſtes tñ,in quo notarius nō ſit adhibitus,teſtes cōiuncti nō ſunt omnino idonei,ſentit ergo ꝙ ſi agatur de probādo ꝑ ſcripturā notarij ſint omnino idonei, idem & clare voluit Ale.in conſ.54.ad fi.lib.3.Bellamera conſ.42.col.pe. circa med.verſ.impugnatur præterea,& in conſ.ſeq.col.3. in fin. quod eſt conſiliū alterius doc.Ioan.de Armonie.¶ Ex quibus infertur quòd Magdalena mater dictæ Guiliermonæ dicitur deceſſiſſe ab inteſtato,& cum reliquerit octo liberos ſucceſſerunt eorum matri æqualiter quilibet pro octaua parte, conſequenter
6 † dicta Guiliermona non potuit experiri contra hæredes Chriſtophori Vignonis ad conſecutionē legitimæ debitæ dictæ Magdalenæ in bonis dicti Chriſtophori ſuis patris, niſi pro octaua parte,ideo hæredes dicti Chriſtophori potuerunt & poſſunt opponere & excipere contra ipſam Guiliermonā in ſolidum agentem,tibi ius non competit niſi pro octaua parte, quia ſuperfuit ſeptem alij liberi,ita in terminis tradit Pau.de Caſt.in cōſ.454. Viſo & examinato proceſſu.col.2.verſ.ſecundo principaliter.li. 2.in conſ.97.Viſa facti narratione,ad finem ſeptimi dubij.lib. 2. & replicante ipſa Guiliermona de aſſerto teſtamento triplicabiē ꝙ illud non probatur ſolenne nec authēticum ex cauſis præmiſſis.Et ita de iure reſpondeo,ſaluo ſaniori iudicio.Gratianopoli. 3.Septemb.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Apocha ſcripta,& ſubſcripta per tertiū de voluntate aut mandato alterius,perinde eſt acſi per eum ſic volentem aut mādantem ſcripta aut ſubſcripta eſſet.*
Scriptura tertij facta vtraque parte mandāte plenè probat, nō obſtante ſtatuto quòd nō credatur ſcriptura tertij. ibid.nu.1.
2 *Iudæus non poteſt eſſe teſtis contra Chriſtianum. vide nu. 18.*
3 *Vſurarius non arguitur contractus ex eo ſolum quòd quis ſit conſuetus fænerari.vide nu.8.9.17.28.*
Vſurarum ſolutio non probatur ex eo ſolum quòd quis ſit ſolitus fænerari.ibidem.nu.3.
4 *Vſurarius an probetur per teſtes deponentes quòd ipſi acceperunt ab eo mutuū ſub uſuris,& nu.31.29.vbi Bal.& Ale. viſi ſunt ſibijpſis contrariari.*
5 *Vſura an probetur per teſtes ſingulares.*
6 *Iudæi dicuntur perſonæ viles,& infames.*
7 *Vſura eſt difficilis probationis,adeo ſufficiunt probationes poſſibiles per coniecturas etiā leues,& ſufficit probatio ſemiplena.*
Vſura probatur per duas coniecturas.ibidem nu.7.
9 *Vſurarum ſolutio probatur in ſolito fænerari probādo mutuū, & quod debitor retinuit mutuum per aliquod tempus.*
10 *Vſura arguitur etiam ex qualitate debitoris cui mutuatur, puta ſi Chriſtianus mutuet Iudæis.*
Iudæorū conuerſatione Chriſtiani uti non debent,nec eis beneficia conferre niſi eleemoſinam tēpore neceſſitatis.ibidē nu.10.
11 *Iudæus factus Chriſtianus rediens ad opera Iudæorum ficte Chriſtianus arguitur.*
Voluntas hominis ex eius factis declaratur, quod procedit etiā in brutis.
12 *Conuerſationis ratione inducitur præſumptio tam ad bonum quàm ad malum.& ex conuerſatione in domo alicuius fit indicium ad torturam in homine mala fama.*
13 *Nominis iudaici retentio arguit iudaiſmum in Iudæo facto Chriſtiano.*
Reconciliatus inimicus nō eſt teſtis omni exceptione maior. ibidem num.13.
A nomine turpi cauendum eſt ibidem nu.13.
Socij ſi poſt diuiſionem retinent bona communia, inducitur inter eos tacita recommunicatio ibidem nu.13.
14 *Nominis Iudaici retentio arguit retentionem effectus, & valet argumentū a nomine etiam in probatione dominij, puta ex eo quòd res appellatur talis,præſumitur quòd ſit illius.*
15 *Raſura non nocet quādo ea non obſtante legi poteſt quod prius ſcriptum erat.*
Recognitio ſcripturæ priuatæ inducit plenam probationem .ibidem nu.15,
16 *Vſura probatur arguendo a veriſimili quando non eſt veriſimile quem mutuaſſe ſine vſuris.*
18 *Teſtes Iudæi contra Chriſtianum licèt non ſint teſtes idonei, ſupplentur tamen ex alijs præſumptionibus.*
19 *Præſumptionum plurium concurſus inducit plenā probationē maximè in his quæ ſunt difficilis probationis.*
Præſumptiones multum urgentes faciunt plenam probationem etiam in materia criminali modo non agatur de puniendo capitaliter.
20 *Probationes aut præſumptiones diuerſæ ſpeciei coniungi debēt ad plenā probationē etiā in materia difficilis probationis,idē quādo vnaquaq; ſpecies probationū tendit ad eundem finem.*
Probatio perfecta quid ſit.ibidem nu.20.
21 *Index non debet applicare animum ſuum ad vnam ſpeciem probationis.*
22 *Probationum fides multum debilitatur quando agitur contra perſonam grauem.*
Probationes leuiores ſufficiunt quando agitur contra perſonam vilem ibidem nu.22.
Indicium vnum ad torturam ſufficit quando agitur contra perſonam vilem,ibidem num.22.
Falſitas probatur per veriſimiles coniecturas quando agitur cōtra notarium aliqualiter ſuſpectum,cuius fama non eſt in totum bona.ibidem nu.22.
23 *Probationes leuiores ſufficiunt quando proceditur ſola facti veritate inſpecta.*
Probationes leuiores ſufficiūt quando agitur coram arbitratore, & an arbitrator poſſit dare fidem ſcripturæ priuatæ, ſuper quo doct.diuerſitas oſtenditur.ibidem nu.23.
24 *Iuramentum ſuppletiuum defertur ſuper vſuris, quādo eſt aliqua præſumptio contra vſurarium.*
Iuramentum ſuppletiuum defertur in cauſa matrimoniali, & alijs cauſis arduis quando probatum eſt pluſquam ſemiplene.ibidem nu.24.& nu.26.
25 *Iuramentum ſuppletiuum an deferatur iudæis contra Chriſtianum.& nu.26.*
Chriſtiani priuilegio dignus non videtur, qui Chriſtiani abutitur nomine.ibidem nu.25.
Iudæus minor ſi læditur,reſtituitur in integrum.num. 26.
27 *Teſtium defectus ſuppletur ex numero & qualitate aliorum teſtium.*
30 *Teſtibus deponētibus de facto eorū proprio ſine eorū intereſſe magis creditur,& an vni tantum credatur ita deponenti, doctores diſſentiunt,non aduertētes ad Pau contrarietatem.*
32 *Vſura aut cōſuetudo fænerandi an probetur ꝑ teſtes ſingulares in quo articulo Bald.& Abb. variantur,ſimiliter variant Doc. an admittantur teſtes ad probandum quid in genere, variant etiam Hippol.& pulchra hic vide de ſingularitate teſtium.*
33 *Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum præſumptam voluntatem alicuius.*
Teſtes ſingulares probant ſtuprum,famam,vitam,& malam fidem.ibidem nu.33.
34 *Teſtes plures ſingulares an probent vnum indicium.*
Teſtes deponentes de varietate facti,alij de confeſſione,an coniungantur ad plenam probationem.ibidem num.34.

35 *Teſtes ſingulares ſaltem faciunt præſumptionem, magnũ indicium, immo ſemiplenam probationem.*
Iudex induci poteſt ad credendum plene teſtibus ſingularibus. ibidem nu. 35.
36 *Singularitas teſtium ſuppletur ex alijs præſumptionibus.*
37 *Iuramento præſtito aliud quæri poteſt quando de periurio conſtat ex actis vel confeſſione partis.*
38 *Pluralitas cauſarum aut debitarum non præſumitur.*
39 *Scire præſumitur contenta in aliqua papyro, qui in ea quid ſcribit.*
Scire præſumitur quis contenta in ſcriptura, quæ fuit apud eum. ibidem num. 39.
42 *Subſcribens alicui ſcripturæ eam impugnare non poteſt, niſi doceat ſe fuiſſe deceptum aut inductũ ad ita ſubſcribẽdum.*
41 *Veriſimilitudo maximè attenditur in materia probationum.*
Teſtes quando ſunt hincinde pares, ſtatur illis pro quibus ſunt præſumptiones. ibidem nu. 41.
Liber rationum probat, qui alias non probaret propter veriſimilitudinem ibidem nu. 42.

CONSILIVM LXXIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dicendũ videtur prima fronte cauſam magiſtri M. C. potiorem, & iuſtiorem eſſe tam in iudicio conuentionali q̃ reconuentionali contra Vitalẽ & Abra-
1 ham Foa Iudæos, nã in cauſa conuentionis † eius intentio vr̃ fundata per apochã ſcriptã, & ſubſcriptã manu inſtitoris ipſorũ Iudæorũ. ac de eorũ voluntate, & mãdato prout ex actis probatũ eſt, quo caſu perinde eſt ac ſi ipſi Vitalis, & Abrahã ſcripſiſſent, & ſubſcripſiſſent, iuxta not. per doc. in l. admonendi. ff. de iureiur. Imo & Panor. in c. 2. de fide inſtru. Corn. in conſi. 174. col. fi. verſ. illud autem dico. lib. 3. & dicit Bal. in conſi. 98. Nam probant. lib. 2. ꝙ ſcriptura tertij facta vtraque parte mandante plenè probat non obſtante ſtatuto ꝙ nõ creda-
2 tur ſcripturæ tertij. ¶ † Neq; videtur obſtare exceptio ſolutionis vſurarũ pro iſto mutuo ducentum ſcutorũ quas Iudæi conuenti petunt in ſortem cõputari, quia iſta ſolutio vſurarũ ſolum probatur per teſtes Iudæos qui non videntur probare contra ipſum magiſtrum. M, agentem & Chriſtianum. c. Iudæi, de teſtibus vbi doc. deciſio Neapoli. deciſio. 314. ¶ Rurſus nõ vr̃ obſtare, † ꝙ di-
3 catur ipſum agentem conſuetum eſſe fœnerari, quia non valet cõſequentia, quis eſt conſuetus fœnerari, ergo cõtractus eſt fœneraticius, quia et uſurarij poſſunt facere cõtractus veros & licitos, & aliæ cõiecturæ requiruntur. Pau. de Ca. in conſi. 66. In cauſa quæ vertitur corã domino Vicario. col. 2. in conſi. 109. Viſa petitione. col. 1. & in conſ. 114. In cauſa quæ vertit̃ corã domino Vicario Epiſcopi Tridentini. col. 2. lib. 2. Abb. in cõſi. 153 col. 2. lib. 2. nec ſufficit allegãti ſolutionẽ vſurarũ probare hanc fœnerãdi conſuetudinẽ, vt not. Cy. & Bald. in l. 1. C. de probatio. Pau. de Caſt. in conſi. 26. Viſis & põderatis omnibus. col. 2 in d. cõ. 113. col. fi. in ſexto dubio. & in conſi. 210. Viſis & ponderatis omnibus. col. 2. circa med. lib. 2. ¶ Præterea † teſtes deponẽtes de eiuſ-
4 modi conſuetudine fœnerandi omnes videntur deponere in cauſa eorum propria ꝙ ipſi acceperunt pecunias mutuo ſub vſuris ab iſto magiſtro M. & ſic non videntur idonei. l. omnibus. C. de teſtibus, & in terminis tradit Bal. in l. dictantibus. C. de teſtamẽ. Alex. in conſi. 72. col. 4. & in conſi. 107. col. 2. lib. 1. Anch. in conſ. 289. Tribus de cauſis. col. fi. Hippo. in conſ. 2. col. 4. in fi. Addo Fede. de Senis in conſi. 64. Pridie, circa fi. ubi etiã quod nõ admittuntur teſtes ſingulares, idem dicit ipſe Fede. in conſi. 17. iam iſti
5 † deponunt omnes de diuerſis mutuis & ſolutionibus uſurarũ nec in aliquo mutuo aut aliqua uſurarũ ſolutione ſunt aliqui cõteſtes, conſequenter ſunt teſtes ſingulares qui non videntur probare. c. cum dilecti, de electio. c. tam literis, de teſti. l. iuriſiurãdi. C. eo. tit. ibi Bal. ꝙ minus probant mille q̃ unus. Et idem Bal. in l. de quibus, col. antepe. ff. de legibus. late Mod. in c. licèt cauſam. de proba. & in l. admonendi. ff. de iureiur. ubi enim eſt ſingularitas, ibi eſt varietas, & unitas, quia quilibet eſt ſolus, & contra ius diuinum & humanum eſt ſi credatur dicto unius tantũ. ita Bal. in conſ. 406. In cauſa Vincentij. lib. 1. Alibi ſcribit idem Bald. in conſi. 25. Punctus infraſcripti cõnſi. col. 1. in fi. lib. 3. ꝙ ſingularitas teſtium diuidit teſtimonia, & lacerat ea, quia omne diuiſum laceratum eſt. ¶ Accedat ꝙ iſte magiſter M. uidetur perſona grauis & honeſta pro medico ſe gerens inter Chriſtianos, Iudæi
6 † autem tanquam Iudæi ſunt viles perſonæ vſuras notorie exercentes. l. improbum. C. de infam. vbi Bal. & idem Bal. in l. qui accuſare. col. 3. C. de eden. & in l. 1. q. 7. C. de teſtamẽ. not. in d. l. admonendi, circa illam quæſtionẽ quod vſurarijs non defertur iuramentũ ſuppletiuũ ob eorũ infamiam, & in ſpecie ꝙ Iudæi dicantur infames, tradit Soci. in conſi. 62. col. pe. verſ. 2. hæc opin. lib. 1. alibi ſcribit Soc. conſi. 86. col. pe. in fi. lib. 4. ꝙ Iudæus dicitur perſona vilis & abiecta. ¶ Poſtremo ſuper ſolutione vſurarũ fuit oblatum iuramentum litis deciſiuum ipſi magiſtro M. qui negauit cũ iuramẽto ſe uſuras accepiſſe, ob id præſtito iuramẽto nihil vlterius quærendũ eſt. l. non erit. §. data. ff. de iureiur. ¶ Similiter in cauſa reconuentionis in qua Iudæi dicunt ſe tradidiſſe pignora ipſi agenti pro iſtis pecũnijs mutuatis, non vr̃ probata iſta traditio pignorũ, quia produxerunt quandam parcellam in qua ſunt deſcripta certa pignora quam negauit ipſe reconuentus, ideo non vr̃ probare cum ſit ſcriptura priuata. l. nuda. ff. de dona. vbi latè Bar. Et idem Bar. & doc. in d. l. admonendi, in teſtibus autem vnus tm̃ loquitur de pignoribus, ſed vox vnius vox nullius. c. in omni negocio, de teſtibus. l. vbi numerus. ff. eo. titu. neq; videtur locus eſſe iuramẽto ſuppletiuo, quod non defertur Iudæis contra Chriſtianos, vt not. Mod. in d. l. admonendi, tum quia agitur de magna ſumma in qua ſimiliter iuramentũ eiuſmodi deferri non conſueuit, vt ibidem not. ¶ Sed præmiſsis nõ obſtantibus contrariũ puto de iure verius, quod immo iuſtior ſit
7 Iudæorum cauſa. Et pro fundamento † conſidero, ꝙ crimen vſurarũ eſt difficilis probationis, quia vſurarij contractus clandeſtine & occulte fieri conſueuerunt, ideo admittit lex probationẽ poſsibilem ſm̃ naturã rei & ſubiectam materiam. l. conſenſu. §. ſeruus, ibi. quoniam nõ facile. C. de repud. & ꝙ not. Barto. in l. ſi quãdo. in fi. C. vnde vi, & in l. Lucius. ff. de infam. Bal. in l. nõ hoc. C. vnde cogna. Et in terminis contractus vſurarij ſcribit Alex. in conſi. 46. col. 1. lib. 3. & in conſi. 54. col. 1. lib. 6. ꝙ ad eius probationẽ ſufficiũt probationes leuiores, quæ in alia cã nõ ſufficerẽt propter cauillationes fœneratorũ, & hoc fit ne alias pereat veritas, cui ſemper locus eſſe debet. l. fi. in fi. ff. de probatio. l. 3. §. fin. ff. de iureiuran. ita arguit Pau. de Caſt. in conſi. 58. Viſis his quæ ſuperius. col. 2. in conſi. 74. In cauſa mota per dominam Dorotheam col. 2. ad fi. & in conſi. 109. Viſa petitione prædicta. col. 2. lib. 2. quinimmo ad probandum contractũ vſurarium ſufficiunt duæ coniecturæ ſeu veriſimilitudines etiã ad condemnandũ. c. illos vos, ad fi. ibi ex duobus tñ, de pign. larè Calca. in conſi. 26. col. 9. & ſeq. & in conſ. 27. col. 2. quod eſt cõſ. Bar. Cor. in cõſ. 23. col. 1. ad fi. & col. ſeq. in cõſ. 41. col. 2. circa med. lib. 3. & latè dixi in conſ. 156. circa illũ articulũ an cõtractus arguatur ſimulatus ex illis duobus, pacto de retrouendendo, & modicitate pretij. ¶ Alibi ſcribit idem Cor. in conſi. 288. colum. 6. circa med. lib. 3. quod contra vſurarios ſit probatio debilis ꝑ argumenta & ꝑſumptiones ſeu coniecturas, no. Deci. in conſ. 18. in prin. addo Ioan. de Ana. in conſi. 49. vbi qñ agitur de vſuris ciuiliter, ſufficit probatio per coniecturas, & ꝑꝑ fraudes incõuincibiles uſurariorũ ſufficit probatio ſemiplena. Guil. de Monte Laud. in clem. & graui. §. cæterũ, de vſur. refert & ſequitur Calca. in conſi. 26. col. 11. in princi. & in conſ. 85. col. fina. Gemin. in conſi. 16. colum. 2. ante med. verſ. præterea vbi eſt dubium. & dicit Calc. in d. conſi. 26. col. 11, ꝙ relinquitur arbitrio iudicis quæ cõiecturæ ſufficiãt ad probandũ cõtractum vſurarium. ¶ His ita præſuppoſitis, dico ex pluribus probari ſolutas fuiſſe vſuras huic magiſtro M. agenti &
8 ꝙ mutuum pro quo agitur, fuerit vſurarium. Primò † arguendo a communi conſuetudine ipſius agentis ſoliti fœnerari paſsim indiſtincte vt probatũ fuit per teſtes, ex qua conſuetudine validũ eſt argumentũ. l. vel vniuerſorũ. ff. de pign. ac facit tex. in l. 1. cũ ibi no. C. de arb. vbi ꝙ ſumitur argumentum a communiter accidentibus, ſed in ipſo agente communiter illud accidit, vt pecunias mutuet ad vſuras, & in terminis vſurarum hanc conſuetudinem fœnerandi ad arguendũ contractum vſurarium, ponderat glo. in l. cũ allegas. C. de vſur. vbi ꝙ cõtractus præſumit̃ vſurarius in perſona ſolita fœnerari, qui in alia non ꝑſumeret̃, in tm̃ ꝙ aduerſus hãc ꝑſumptionẽ nõ admittit̃ ꝓbatio in contrariũ, ſm̃ gl. ibi, tradit Rom. in conſ. 238. Pro habenda ſubſtantia. colum. 1. verſ. quinto præſupponendũ. deciſio. Neapoli. deci. 91. col. 5. vbi
9 † ꝙ ſolutio vſurarũ probat̃ ex eo quod probat̃ mutuũ, qñ creditor conſueuit mutuare ſub vſuris, & debitor retinuit mutuũ per aliquod tempus. allegat Ioan. And. in c. ex literis. de iureiurã. &

in c.2.de vſur.addo Geminia.in conſi.59.vol. 1.pnſt med. Alibi
ſcribit Roma.in conſi.253.pro pleniori.col.2.verſ.vltra dubitaſ,
ꝙ vbi perſona eſt ſolita fœnerari,præſumiſ cõtractus vſurarius
quoties vlla ſorte quid accipit, licèt in alia perſona non ita pſu-
meretur.Addo Io.de Ana.in c.ciuitate,col.2.de vſur.vbi ꝙ in du
bio contractus præſumitur vſurarius in eo qui eſt ſolitus fœne-
rari.refert & ſequiſ Deci.in l.rogaſti.§.ſi tibi,in fin.ff.ſi cert. pet.
Itaq; ex hoc ſolo fundamento ſatis videretur probata vſurarũ
ſolutio cum per teſtes plurimos probata ſit fœnerandi conſuetu
do in iſto magiſtro M. mutuũ autẽ probatur ex eius confeſsione
& ſimiliter retentio mutui ex data ipſius apochæ vſq; in tẽpus
10 præſens. ¶ † Secundò principaliter arguitur mutuũ uſurariũ ex
qualitate perſonarũ quibus mutuũ factũ eſt,nam ſunt Iudæi no-
torie negociantes in pecunijs aut mutuando ſub vſuris aut acci
piendo,quibus non eſt uerisimile ꝙ ipſe agens mutuauerit ſine
uſuris,cũ ipſi alijs ſub vſuris mutuare conſueuerunt,nam Chri-
ſtiani non debent habere nimiã conuerſationem cũ Iudæis.glo.
& docto.in c.1.de Iudæis.Corne.in conſi.65.circa fi.lib.2. neque
debent Chriſtiani Iudæis beneficia cõferre,niſi forte eleemoſi-
nas tpe neceſsitatis.Alex. in conſi.99.ad fi.lib.6.& in conſi.130.
col.2.lib.7.Itaq; quis non ſuſpiciatur cõtra hunc agentem pecu
niam non exiguã mutuantẽ Iudæis, quis non firmiter exiſtimet
mutuaſſe pecuniã tam magnam ſub uſuris.nam ſi alijs Chriſtia
nis mutuare conſueuit ſub uſuris,quid credendum eſt aduerſus
Iudæos factũ niſi Iudæos amet magis ac Chriſtianos. Profecto
iſte actus mutuãdi iudæis nõ põt non illicitus iudicari uiro Chri
ſtiano,ideo in prohibitis de facili præſumitur malus animus &
dolus.l.ſi non conuicij.C.de iniur.l.ſi diuus.ff.de ſiccar. cum ſi.
& ubi præſumeretur pro mutuante qñ Chriſtiano mutuaret, ſe-
cus tamen dicendũ ſit qñ prohibitæ perſonæ mutuat ſicut dici-
mus in iudice pro quo præſumitur qñ procedit ſeruato iuris or-
dine,ſecus qñ in ordinare contra iuris præcepta, capitulo con-
querente.de reſtitutione ſpoliatorum.Cor.in conſi.ulti. col. fin.
lib.4.imò præſumi debet fraus uſurarum ex hoc ſolũ ꝙ factũ eſt
mutuũ perſonis prohibitis. l. qui teſtamentũ. ff. de probatio.l.ſi
forte.ff.de Caſtren.pecul.l.cum quis decedens.§.Titia.ff.de le.3.
l.illud.C.de ſacroſan.eccl.& l.ſi donatione,vbi latè Mode.C.de
11 collatio.¶ † Secundò arguiſ contra iſtum agentẽ,quia primo fuit
Iudæus inter Iudæos natus educatus & multo ex tẽpore conuer-
ſatus,& licèt uenerit ad Baptiſmum, tñ ſuſpicio eſt contra eum
qui opera Iudæorũ retinuit,uſuras exercendo, ex quibus argui-
tur ꝙ minus uere Chriſtiani nomen aſſumpſit,licèt in baptiſma
te mutatum fuerit nomen, & probibitũ ne uteretur nomine quo
adhuc Iudæus uocabatur, nam ex factis ſubſequutis animus eius
& uoluntas declaratur.l.duo fratres.ff.de acq. hære.l. reprehen-
denda.C.de inſtitutio.& ſubſtitutio.ubi glo.dicit,ꝙ factũ datur
uoluntas intelligi etiã in animalibus brutis.§.ceruos,Inſti.de re
rum diuiſio.Alibi ſcribit Innocentius in capitulo bonæ,el 2.de
poſtulatione prælatorum,ꝙ ex qualitate actuũ præſumitur ani-
mus,refert Anch.in conſi.302.Materia de qua quæritur.col.1.&
licèt nomine dicat ſe Chriſtianum,tñ factum contrarium Chri-
ſtianæ religioni potentius ac fortius eſt ad arguendũ fictionem
Chriſtianiſmi,ideſt,ꝙ ficte Chriſtianus ſit quam nomen ſolũ ad
oſtendendum ueritatem.l.ſi tamen.§.ei qui.ff. de ædil.edicto.c.
dilecti filij,el 2.ubi Deci. in ſecũdo notabili de appellationibus.
12 rurſus † inſtat præſumptio contra ipſum agentẽ quod nõ ex ani
mo & fide Chriſtianus ſit redeundo ad iudæos per conuerſatio
nem,cum eis contrahendo & pecunias mutuo numerando.c.ad
hæc.de Iudæ.facit tex.in l.ſi plures.§.ſi parens, & §. quamuis.ff.
de adminiſtratione tutorũ,ubi Bar.alibi ſcribit Bal. in conſi.95.
Regula iuris,circa fi.lib.1.ꝙ ex mala conuerſatione multum mo
uetur animus iudicis ad torturam rei,& quæ de malorũ conuer
ſatione fugienda ſcribit Oldra.in conſi. 62. & circa colũ.1.Alibi
ſcribit Roma.in conſi.8.col.1.verſ.quartum quidem indiciũ, ꝙ
ex domeſticitate & conuerſatione domo alicuius ſit indiciũ ad
torturam in crimine furti,quod ſine dubio procedit in homine
malæ famæ.Cor.in conſi.134.col.fi.poſt med.lib.4.ſed hic appa
ret de mala fama aduerſarij ut infra oſtendam,ideo quis credet
hominem infamem & diffamatum de crimine uſurarum mu-
13 tuaſſe ſine uſuris aureos ducẽtum uiris Iudæis. ¶ † Augetur iſta
ſuſpicio uehementer,quia factus Chriſtianus retinuit nomẽ quo
Iudæus appellabatur, & eo ſæpiſsime vſus eſt & utitur in ſuis
ſcripturis in actis productis,licèt in baptiſmate mutatum fue-
rit nomen & prohibitum ne uteretur nomine quo adhuc Iudæus
uocabatur,nam argumentũ ualet ex reliquijs præcedentibus,

prioris Iudaiſmi nomen retinendo,ſicut dicimus in teſte recon
ciliato ꝙ non eſt omni exceptione maior ob reliquias præcedẽ-
tis inimicitię.c.accuſatores,vbi glo.q.5 Ioan.de Ana.in conſ.17.
col.2.faciunt quæ de reliquijs præcedẽtibus ſcribit Fel. in c.quæ
in eccleſiarũ,col.34.de conſtituti.cuius dicta traſplantauit Iaſ.in
l.ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus.ff.de verb.obl.¶ Ad hæc ſi caue-
re debemus a nomine turpi.l.aut facta.§. in danda.in gloſſ ff.ad
Treb.Iaſ.in rub.ff.ſolu.matr.enl.4.Deci.in c.1.col. 12. de iudic.a
fortiori cauere debet recẽs Chriſtianus factus a priore Iudæi no
mine. optimè facit quod Roma. ſcribit in conſ. 418. In eo quod
quæritur.vbi quando ſocij poſt diuiſa bona illa cõmuniter ad-
huc poſsidẽt, induciſ inter eos tacita bonorum recõmunicatio.
Eodem modo in iſto agente licèt per baptiſmum videatur diui-
ſus & ſeparatus a ſecta Iudæorum, tñ iterum ad eos reuertendo
cum eis communicando,conuerſando pecunias non tenuis quã
titatis mutuando,ex iſtis factis videtur etiã ad mores,& ſectam
Iudæorum redire, & magis hoc videtur præſumendum ex iſtis
factis quàm ſi verbis expreſſe loqueretur, quia vt dixi, fortiora
14 verbis ſunt facta. ¶ † Præterea vtendo nomine Iudaico ipſum
Iudaiſmum cenſetur approbare.l.ſi quis teſtibus.C.de teſtibus,
vbi approbare cenſetur quis perſonas & dicta teſtiũ quibus uti
tur,& ex retentione nominis arguitur ad retentionem effectus.l.
a nullo. in fi.de ferijs,arguendo ab oppoſitis, rei enim qualitas
& effectus cognoſcitur ex nomine.l.1.ff.de offi.præfec.vrb.l.de-
fenſores nihil.C.de defenſo.ciuita.quæ iura ad hoc propoſitum
citat Bal.in conſ.183.Statuto ciuitatis Veronæ.col.2.lib.2.& ua-
let argumentũ a nomine etiam in probatione dominij.Calca.in
conſ.32.col.4.in fi.in conſ.36.col.5.in conſ.56.col.pe.poſt med.
& in conſ.100.col.3.in fi.Cor.in conſ.282.col.5.lib.4.addo Bal.
vltra eos in conſ. 205. In cauſa quæ uertitur inter procuratorẽ,
col.1.lib.3.ubi quando hoſpitale uocabatur hoſpitale ſancti An
dreæ,apparet quòd eſt de membris ſancti Andreæ ſeu illius ec-
clesiæ. ¶ † Quartò probatur uſurarum ſolutio ex apocha pro-
15 ducta in qua ſcriptum erat a tergo de receptione pecuniarũ uer
bis Hebraicis pro reua,quod ſignificat intereſſe,ſed quia aduer-
tit agens ꝙ ex hoc denudabatur eius flagitiũ.curauit abradi uer
bũ illud reua, & loco eius ſcriptũ fuit aliud uerbũ uachionine
ptũ,& nullius ſignificationis in propoſita materia, & cũ appa-
reat ꝙ prius erat ſcriptũ uerbum reua per teſtes, & ſecretarium
cauſæ,qui ita legerunt, adhuc probatur receptio uſurarum non
obſtante raſura.Bar.in l.fi.C.de edic.diui Adri.toll.ubi Dec.col.
2.& in l.ſi unus.C.de teſta.Veronenſis in conſi.63.colum.4. poſt
med.Rurſus probatur iſta receptio uſurarum pro iſto mutuo ex
literis miſsiuis ipſius agentis in actis productis & ab eo recogni
tis, quæ recognitio inducit probationem. l. Publia. ff. depo. l.
cum de indebito.§.fi.ff.de proba. Bart. in l.etſi contractus.C.de
fide inſtru.Pau.de Ca.in conſi.312.Ad primum reſpondetur in ſe
cundo dubio.lib.2.Bald.in conſi.477.col.2.ad fi.lib. 1.notatur in
l.admonendi.ff.de iureiur.Quod autem uerbum reua,ſignificet
intereſſe, probatum fuit ex teſtimonijs interpretum qui iurati
16 depoſuerunt.¶ † Quintò probatur ſolutio uſurarum arguendo
a uerisimili, nam iſte magiſter Martinus notorie exercebat, &
exercet negociationem tenendo apothecam Thaurini,ſed quo-
modo uerisimile eſt quod homo ſolitus negociari & ex negocia
tione quæſtum facere etiam per uſuras uoluerit gratis mutuare
Iudęis aureos ducentum ſine omni commodo pecunijs ſuis ca-
rere per tantum tempus. Profecto qui ita cogitant, nihil aliud q̃
donationem, & diſsipationem ſui præſumunt in negociatore
ad gratiam & fauorem Iudæorum,contra l.cum de indebito,in
fi.ff.de condi.inde.l.eleganter. §.qui reprobos. ff. de pign.actio.
l. ſi cum aurum.ff.de ſolu.l. Campanus.ff.de ope.lib.quæ res cũ
uerisimilis non ſit,allegatio iſtius agentis dicitur quædam falſi-
tatis imago. Bald. in l.1. col.4.C. de ſeruis fugiti. & ita in mutuo
vſuram arguit Bald.in conſi.133. Quædam mulier filiafamilias.
col.2.circa med.lib.1.per text.in l. cum allegas.C.de uſur.dicẽs
ꝙ mutuo facilius præſumitur uſura q̃ in alijs contractibus, quia
non præſumitur mutuans uelle iactare interuſurium medij tem
17 poris.Alibi † in terminis ſcribit idem Bald. in conſi.229. Verba
dicunt.colu.2.circa fi.lib.2.ꝙ in fœneratore non eſt præſumen-
dum,ꝙ gratis mutuet,ut in regula ſemel malus, nec habet locũ
in eo nobilis præſumptio, de qua in l.merito. ff. pro ſocio.quia
mores eius contrariũ indicant immo clare oſtendunt.l.nõ oẽs.
§.a barbaris.ff.de re mili.c.illo uos,de pigno.¶ Sextò fuerunt exa
minati multi teſtes Iudæi qui depoſuerunt de ſolutione uſurarũ
18 facta huic magiſtro M. agenti, & licèt † teſtimoniũ Iudæorum

non admittať cõtra Chriſtianũ vt ſupra dictum eſt illud procede
ret qñ ſolũ adeſſet ipſorum teſtimoniũ, ſed hic vltra teſtimoniũ
Iudæorũ concurrunt infinitæ præſumptiones ſupra cõſideratæ,
ex quibus videť ſuppleri defectus in teſtimonijs Iudęorũ, vt quę
nõ proſunt ſingula multa iuuent.l.3.in §.3.& l.ob carmẽ.§.fi.ff.
de teſtib.l.ſi ſtipulatũ.ff.de vſur.l.2.in prin.vbi glo.ff.de excuſa.
tutor.l.indicia.C.de rei vendi.l.inſtrumenta.l.rõnes.l.non nudis
l.non epiſtolis.C.de probatio.c.præterita. de teſtib. c. illo uos,
de pign.& c.ad noſtrã,de empt.& vend.& ꝙ teſtiũ defectus ſup
pleatur ex alijs præſumptionibus tradit Bal.in l.ea quidẽ,col.2.
C.de accuſ.arg.l.quæriť.§.fi.ff.de edil.ędic.& c.cum dilectus,de
ſucceſ.ab inte.Veronẽſis in cõſi.38.col.4.poſt med.vbi ꝙ dictum
vnius teſtis ſuppleť ex alijs præſumptionibus ad plenam proba-
tionẽ,tradit etiam Soci.in cõſi.89.col.6. verſ. probatur hoc ma-
19 nifeſte,lib.1.Deci.in cõſi.146.col.7.¶ † Quintò induci põt ple-
na probatio ex concurſu pluriũ præſumptionũ.Rom.in conſi.7.
col.1.in cõſi.54.Viſis ad fi.Calca.in cõſ.77.col.2.in fi.& col.ſeq.
quod ſine dubio obtinet in his quæ ſunt difficilis probationis,
quia põt iudex condẽnare ceſſu ex pluribus præſumptionibus.
Pau.de Caſt.in conſi.144.Viſo proceſſu & attellationibus,col.2.
& in conſ.169.Viſo puncto,col.3.circa med.lib.2.vbi pulchre lo
quitur.tradit Soci.licèt Pau.non alleget in conſi.187.col.5.ad fi.
verſ.nam ex pluribus,lib.5.per tex. in l.qui ſoiam. C. de pœnis.
allegat etiã Bal.in c.cum cauſam,de probatio. Nã tales iuris pręſumptiones dicunť ꝓbationes liquidiſſimæ.gl.& doc. in l.licèt
Imperator.ff.de le.1.& in l.ſi tutor.C.de peric.tut. pulchre Pau.
de Ca.in conſ.281.In cauſa iſta quinq;.col.2 & in cõſ.ſeq.col.3.
lib.1.latè Dec.licèt Pau.nõ alleget in Rub.extra de prob. col.15.
& duabus col.ſeq.Iaſ.in l.manifeſtæ,in 2.not.ff.de iureiur.in l.ſi
fundũ.in 2.not.ff.ſol.mat.& in l.1.col.3.ff.de teſt.mili.¶ Quod ꝓ-
cedit etiam in materia criminali in qua præſumptiones faciunt
plenã probatiõnẽ qñ ſunt multũ vrgentes.Abb.in conſi.113.col.
2.lib.2.Bal.in conſ.313.quia quæſtio,col.2.lib.3.Calca.in conſ.2.
col.16.poſt med.Cald.in conſ.22. in tit.de conſtitutio . quod tñ
non procederet vbi ageretur de puniendo capitaliter. Oldra. in
cõſi. 192.Viſo diligenter proceſſu,col.1.habetur in c.afferte,du
20 præſumptio ¶ Et poſito ꝙ iſtæ ꝓbationes ſeu ꝑſumptiones † di
cerentť eſſe diuerſæ ſpeciei,tñ debẽt coniungi ad inducendã ple-
nã probationẽ cũ ſimus in materia difficilis probationis.Alex.in
cõl.24.col.pe. li.5.pulchre Anch.in conſ 276.Viſa diligẽter.Ro.
in d.cõſ.7.Viſis neceſſarijs.Dec.in d.conſ.116.col.7.ꝙ ſine du-
bio procedit,quia vnaquęq; ſpecies probationũ ad idẽ tẽdit,ad
eundem finem & ex vnaquaq; inferri poteſt ad probationẽ eius
de quo agitur. Soci.in conſ.89.col.6.verſ.ſed reperio.lib. 1. not.
Aret.in conſ.65.col.3.verſ.ergo vť,notatur in l.admonendi.ff.de
iureiuran.¶ Confirmantur ꝑmiſſa , nã probatio pfecta nihil eſt
aliud q̃ inducere animũ iudicis ad perfecte credendũ, aliquid
ita eſſe.l. quinquaginta ff. de probatio.notať in d.l.admonendi
p Bar.& do.Sed quis iudex rectus nõ crediderit facile hũc magi
ſtrũ M.ouum Chriſtianum mutuaſſe Iudæo aureos bis centum
nomine uſurarum ex tot cõiecturis,ſupra memoratis, profectò
neminẽ eſſe putẽ,qui aliter induci poſsit vt credat contrariũ,ma
21 xime † quia nõ debet iudex applicare animũ ſuũ ad vnã ſpeciẽ
probationis.l.3.ff.de teſtib.Bal.in conſ. 270. Ad euidentiã ꝑmit
tendũ eſt.col.1.lib.1.Io.de Ana.in conſ.94.col.3.Anch. in conſi.
316. In cauſa quæ vertitur inter Iacobũ circa principiũ Pau. de
Caſt.in conſ.193.in cauſa & quæſtione,quæ vertitur in curia po-
teſtatis Piſarum,circa fi.pulchrius in cõ 380.Iudex eſt miniſter.
Dec.col.2.lib.1.& in conſ.302.Ego Paul.lib.2.Calca.in conſ.8.
col.6.in prin.& in conſ.19.col.3.poſt med.quod tñ ſuperius di-
ctũ eſt ſuppleri teſtimonia Iudæorũ ex alijs præſumptionibus af
firmare nõ auſim cõtra natũ Chriſtianũ , ſed cõtra auctorẽ natũ
22 Iodæũ ꝯ quẽ iudaiſmi ſuſpicio eſt,cõtendere nõ vereor.¶ † Se-
ptimò ſicut fides probationũ multũ debilitať qñ agitur contra
pſonã grauẽ,& honeſtã.Bart.in l.1.§.pen.p illũ tex.ff.de re mili.
Bal.in l.fi.C.de ꝓba.Cor.in cõſi.134.col.fi.poſt med.lib.4.Iaſ.in
l.3.in fi.C.commu.de lega.Dec.in conſi.175.col.pe.ad fi.in conſ.
189.col.pe.poſt med.& in conſ.256. col.pe.poſt med.ita qñ agi
tur cõtra perſonã vilẽ,ſufficere debent ꝓbationes leniores,vt ꝯ-
triorum eadẽ ſit diſciplina.l.1.ff.de his qui ſunt ſui vel alie. iuris.
l.etſi contra.ff.de vulg.l.fi.§.fi.ff de leg.3.& in terminis not.Ale.
in l.fi.ff.de quæſt.vbi qñ agiť contra perſonã vilẽ,ſufficit vnũ in-
diciũ ad torturã.Et ſcribit.Ang.in l.in arenã.C. de inoff. teſta.ꝙ
teſtis infamis admittitur cõtra perſonã infamẽ. Alibi ſcribit Io.
de Ana.in conſ.49.verſ.eſt etiam multum ponderandũ, ꝙ vbi p-
ſona notarij eſt aliqualiter ſuſpecta & fama eius non in totũ bo
na,tũc probať falſitas cõtra eũ per veriſimiles coniecturas,alle-
gat not.p Cyn.in l.ſi quis decurio.ad fi.C.de falſis.ſed iſte magi-
ſter Martinus ſatis vť vilis,& infamis,quia factus Chriſtianus no
mine proprio Iudæi ſæpiſsimè vſus eſt & vtitur,rurſus vſuras ex-
erceret contra Chriſtianos & Iudæos vt ſupra oſtendimus,quã-
quam hic concurrunt præſumptiones,quæ etiam perſonã hone
23 ſtam fortiſsimè grauarent. ¶ Octauò † conſiderandum eſt, ꝙ
agitur corã magnifico & famoſiſsimo Thaurini Senatu qui ex
forma principaliũ decretorũ ꝓcedit ſola facti veritate inſpecta,
ideo ſufficiunt probationes leuiores,& veriſimiles.Bal.in l.ſolã,
in vlti.q.C.de teſtib.refert & ſequiť Aret.in cõſ.84.col.pe.in cõſ.
127.col.2.verſ.nam probatio.Dec.in c.dilecti , colũ.3.de iudi.in
conſ.695.col.2.poſt med.in conſ.631. ad fi. & in conſ. 699.ideo
coram arbitratore qui procedit ſola facti veritate inſpecta ſuffi-
ciunt leuiores probationes.Aret.in cõſi.41.col.fi.verſi. præterea
dato quinimmo põt arbitrator dare fidẽ ſcripturæ priuatæ. Ro-
ma.in rep.rub.de arb.col.12.refert & ſequiť Cor.in conſ.211.cir-
ca fi.lib.2.Fortius ſcribit Bal.in conſ.33. cõſiderato cõpromiſſo.
lib.2.ꝙ arbitrator nõ teneť recipere ꝓbationes niſi velit,quod tñ
dictũ eſt in arbitratore,nõ videť ſine dubio ex his quæ ſcribit Ve
ronenſis in conſ.61.col.6. vbi ꝙ arbitrator nõ põt dare plenam
fidem vni teſti et idoneo,quia corã arbitratore nõ cenſeť remiſſa
ſolẽnitas iuris diuini vel naturalis, quo cautũ eſt vt in ore duorũ
vel triũ ſtet omne verbũ. Matthęi c.18.imò ꝙ ſi cauſa ſit maxima
non poteſt arbitrator deferre iuramentum ſuppletiuum ex di-
cto vnius teſtis quantumcunq; idonei.ſimiliter Cor.in conſ.170.
col.fi.lib.3.voluit ꝙ coram arbitratore nõ ꝓbet teſtĩs ſine legi-
timo numero teſtiũ,de quo latius dico in tract.meo de antiqui-
tate tpis,qũocunq; tñ ſit,negari non põt quin ſufficiant proba-
tiones leuiores , ſed hic nõ ſunt ꝓbationes leues aut perſuaſiuę,
ſed perſuaſiones violentæ & efficaciſsimæ contra illũ agentẽ,ꝙ
ipſe negociator ſolitus fœnerari tantã pecuniæ quantitatẽ gra-
24 tis & liberaliter Iudæis mutuare noluerit.¶ Nonò † & vltimo ſal
tẽ vť deferendũ iuramentũ ſuppletiuum ipſis Iudæis conuentis
ſuper ſolutione vſurarũ ex eo quod ſcribit Cor.in cõſi.23.col.3.
circa med.lib.3.vbi quod defertur iuramẽtum ſuppletiuũ ſuper
vſuris qñ eſt aliqua præſumptio cõtra vſurariũ, allegat text.in c.
ex literis.de iureiur.Io.And.in c.2.de vſur.lib. 6. hic ſanè nõ vna
præſumptio vſurarium eſt,ſed plurimæ urgent.¶ Videmus in ſi-
mili ꝙ in cauſa matrimonij nõ deferť iuramentũ ſuppletiuũ vt
habeť in c.licèt mulieri,extra de iureiur.& tñ ſi ſit probatũ pluſ-
quam ſemiplenè,illud defertur.Bald.in conſ.123.& conſ.ſeq.lib.
2.Pan.in d.c.licèt mulieri.Gozadinus in conſ.12.col.4.in fi.ſimi
liter in alijs cauſis arduis & magnis regulariter non deferť tale
iuramentũ,vt habetur in d.l.admonendi,& tñ illud defertur,qñ
vltra ſemiplenã probationẽ eſt aliqua præſumptio cõtra partẽ.
Pau.de Caſt.in conſ.87.Quantum ad contenta.col.2.lib.2. Frãc.
de Alberg.de Are.inter conſ.Bald.in conſ.401.col.2.circa fi.li.3.
25 Cor.in conſ.135.ante fi.lib.1.¶ Nec obſt.† ꝙ tale iuramentũ nõ
defertur Iudæis,quia illud poſſet procedere contra verum Chri
ſtianum,ſed iſte agens videtur ſuſpectus retinendo effectũ iu-
daiſmi circa negociationẽ uſurarũ & vſum prioris nominis quo
adhuc Iudæus vocatur,quia priuilegiũ Chriſtiani dignus non vi
detur,qui Chriſtiani nomine & effectu abutitur.l.a nullo. C. de
fer.vbi a quo remouetur effectus remoueť & nomẽ.Pau.de Caſt.
in conſ.27.Viſa inquiſitione facta contra Benedictũ. col.2. circa
med.lib.1.nam pp.abuſum perditur priuilegiũ. c. priuilegium.
26 11.q.3.c.tuarũ,de priui.¶ Secundò † iudeo ꝙ illud procederet
qñ ſolũ conſtaret ſemiplena probatio,nõ qñ probatũ eſſet pluſ-
quã ſemiplene,nam in cauſis magnis & arduis nõ defertur iura
mentũ ſuppletiuũ , & tamen qñ probatũ eſt pluſquã ſemiplene,
illud defertur.Pau.de Caſt.in d.conſ.87.Quantum ad contenta.
col.2.lib.2.Iaſ.in d.l.admonendi,colum.25.verſi. limita omnes
iſtos caſus.& l.ait prætor,la 1.in prin.col. penul.ff.de iureiuran.
Corn.in d.conſi.135.colum. fi.lib.1.¶ Secundò illa opinio ꝙ Iu-
dæis non deferatur iuramentum ſuppletiuum , non videtur ſine
dubio,quia vtuntur Iudæi iure communi regulariter.l. Iudæi.&
ibi Bart.in ſummario.C.de Iudæ.ideo dicuntur de populo Ro-
mano, & habent filios in ptãte,& immunitas conceſſa hoibus
alicuius loci trahitur ad Iudæos ibi habitantes,Alex.in conſ.75.
lib.5.in conſ.99.lib.5.& in conſi.3.lib.7. Soci. in conſi.6.colum.
4.circa fi.& ſequen.lib.1.Alibi ſcribit Coroe.in conſi. 260. ad fi.
lib.3.ꝙ Iudæus minor reſtituitur in integrum quando læditur,
& tamẽ reſtitutio in integrũ fuit introducta ex æquitate.l.1. ff.de
minor.

minor.l.deniq; & l.nec velle.ff.ex quib.cau.maio. licèt ẽt ſi iura
mēto ſuppletiuo videat̃ res plenè & ad integrū ꝓbata.¶ Ex præ
miſsis ſatis apparet rñſum ad cōtraria,tñ ad maiorē demōſtra-
tionē rñdeo ſingulatim,& ad primū ꝙ agēs hēt intētionē funda
tā ſuper apocha,rñdeo ꝙ ẽt rei cōuenti habent intētionē funda
tā ſup exceptione ſolutionis vſurarū ex ſupra dictis.¶ Non ob.
ꝙ ſolutio vſurarū nō potuit ꝓbari ꝑ teſtes iudæos,qa illud ꝓce-
deret qñ Iudæi ſolū ſolutionē ꝓbarēt,ſed vltra eorū teſtimonia
cōcurrūt pſumptiones efficaciſsimę cõ agentē vt ſupra oſtendi-
27 mus.ex qbus ſupplet̃ defectus in pſonis teſtiū vt ſupra probaui-
mus,ſicut † dicimus ꝙ ſupplet̃ defectus in pſonis teſtiū numero
aliorū teſtiū,vt notāt doc.in l.pꝛtoris.§.cogent.vbi Iaſ.in 2.no.ff.de
eden.Dec.in c.licèt cauſam.col.7.de ꝓba.ſimiliter defectꝰ vnius
teſtis ſupplet̃ ex integritate & idoneitate aliorū teſtiū. Bal. in l.ſi
quis ex argētarijs.§.1.ff.de eden.Ro.in cōſ.486.ad fi.Iaſ.in auth.
ſi vero cōtingerit.col.2.C.de iud.Dec.in c.cauſam quæ.col.1.de
off.deleg.Cor.in cōſ.42.col.fi.lib.1.in conſ.171.col.pen.lib.2.io
28 conſi.288.col.5.ad fi.in cōſ.319.col.pe.circa med.lib.3.& in cō;
40.col.3.lib.4 ¶ Nō † obſtat ꝙ nō valet ꝓntia, agens conſueuit
fœnerari, ergo iſte ꝯtractus eſt fœneratitius, qa illud ꝓcederet
qñ ſolū cōſtaret iſta pſumptio.ſed hic plurimæ aliæ cōcurrunt q̃
ſufficiunt vt ſupra oſtendimus.Secundò rñdeo ꝙ imò vr̃ ſuffice-
re iſta pſumptio qñ ꝓbatur mutuū & eius retētio ꝑ aliquod ips
vt ſupra docuimus,allegādo decíſ.Neapoli.deci.91.col.5.ꝓ quo
facit qđ ſcribit Alex.in cōſ.50.col.4.lib.1.vbi ꝙ pſumit̃ cõ empto
rē rei furtiuæ ꝙ fuerit cōſcius furti qñ eiuſmodi emptiones face
re cōſueuit,qa ſemel malus ſemper pſumit̃ malus in eodē gene-
re mali.regula ſemel malus,de reg.iur.lib.6.& in terminis vſurę
allegaui ſupra Ioā.de Ana.in c.in ciuitate.Dec.in l.rogaſti.§.ſi ti
29 bi.cum ſimil.de quibus in primo fundamento & ſupra num.17.
¶ Nō † obſtat ꝙ illi teſtes vident̃ deponere in cauſa ꝓpria ꝙ ip
ſi ſoluerint vſuras , quia illud procederet qñ ex tali depoſitione
poſſent ſentire cōmodū repetendo vſuras , ſed hic tali cōmodo
renunciauerunt poteſtantes ꝙ ex eorū teſtimonijs nō intendūt
cōmodū conſequi,quo caſu eis credit̃ iuxta cōſiliū Bal.in d.l.di-
ctantibus,quē refert & ſequit̃ Dec.in cōſ.342.col.3. ver. accidit
ẽt illud.Iaſ.in cōſ.78.col.3.lib.3.poſt Alex.in cōſ.174.lib. 2. imò
30 magis † eis vr̃ credendū cū deponāt de facto proprio ſine eorū
intereſſe.Inno.in c.iquiſitione,de accuſa.Ant.de But.in c.cū cau
ſam,de teſtib.Aret.in cōſ.71.Diligenter & mature.col.2.verſ.ſe-
cundò conuincitur.Pau.de Caſt.in conſi.336. In cauſa q̃ vertitur
Piſis.col.3.& in conſi.331.In cauſa Syluestri.col.3.circa fi.lib.5.
Amplius voluit idē Pau.in l.quicunq;.C.de ſerui fug.in conſi.34.
Ego Paul.col.2.poſt med.in conſi.84.Viſa dicta facti narratione
ex his quæ copioſè.col.3.circa fi.in conſi.277.quia per primum
egregium,ad fi.lib.1.& in conſi.109.Viſa petitione, colū.1.poſt
med.lib.2.ꝙ plenè creditur vni teſti deponenti de facto ſuo pro
prio ſine aliquo eius intereſſe,ſequit̃ Alex.in conſi. 197.col. fina.
verſ.quia rñdeo.lib.7.Soci.in conſ.28.col.3.circa med.lib.3.hoc
tñ vltimū non approbo,quia contrariū determinat idē Alex.ſibi
contrarius in l.2.§.1.vbi Iaſ.ff.ſi ea nox. cau. ag. & in conſi.192.
col.4.ad fi.lib.6.Iaſ.in d.l.admonēdi.col.19.verſ.vltra alia ſcripta
& in l.nec is.in prin.ff.de acq.hære.vbi dicit ꝙ nunq̃ voluit con-
ſulere pro opi.Pau. de Caſt. Reperio ẽt ꝙ contrariū tenet idem
Pau.de Caſt.in cōſ.337.Pꝛimò quærit̃ col.5.poſt med.verſ.itē nō
obſt.ꝙ hæc confeſsio.lib.1.vbi ꝙ nō credit̃ teſti deponēti de fa-
cto ſuo proprio ſine eius intereſſe in pꝛiudiciū tertij , & mirandū
eſt ꝙ Alc.& Iaſ.nō aduerterint ad hāc cōtrarietatē Pau. cuius ẽt
Pau.opi.fere ſequit̃ Dec.cōſulendo ſed malè, ſed licèt nō credat̃
uni teſti ad plenū,qñ deponit de facto ſuo ꝓprio ſine eius inter-
eſſe,negari tñ nō pōt quin fortius ꝓbet vt ſupra ꝓbaui, allegan
31 do Inn.Ant.de But. Aret. & Pau. de Caſt. ¶ † Secundo rñdeo ꝙ
imò teſtes deponentes ſe uſuras ſoluiſſe uident̃ idonei,quia prin
cipaliter nō conſequunt̃ cōmodū ex eorū teſtimonijs,ſed in ꝯſe
quentiā,nec ex eo ꝙ magiſter Martinus ꝓnunciaretur uſurarius.
obueniret eis aliqua utilitas,quia dr̃ res inter alios acta,ita in ter
minis decidit Ang.de Caſtellione inter cōſilia Baldi in cōſ.405.
Ego Ang.lib.2.qđ eſt repetitū in cōſ.10.lib.3.& idē Ang. in diſp.
ſua incip.Aſtenſis miles.Bal.in cōſ.361.Verba Bar. circa fi.lib.5.
licèt contrariū dixerit in d.l.dictātibus.& ꝙ admittant̃ teſtes hu
iuſmodi,tenet Alc.ſibi cōtrarius in cōſ.172.col.2.uerſ.licèt plu-
ra lib.2.qđ eſt repetitū in cōſi.41.lib.4.dū allegat Ang.in d.diſp.
Aſtenſis miles,idē tenet Abb.in conſ.113.col.4.uerſ.nec ob.ſi dica
tur.lib.2.licèt dubitauerit idē Abb.in cōſ.81.lib.2.ubi tñ ꝙ plu-
rimū adminiculant̃.Idē tenet Cald.in cōſi.6.in tit. de teſtib. pro
hoc facit quod ſcribit Bal. de laboratore in cōſ.293.col.fi.lib.3.
& iſtā opi. teneo in caſu iſto ob concurſum aliarum præſum-
32 ptionū,de quibus ſupra.¶ Nō obſt.† ꝙ teſtes deponentes ſuper
cōſuetudine fœnerādi dñr ſingulares, qa cū agat̃ de probādo qđ
in genere.i.cōſuetudinē fœnerādi nō aūt actus particulares fœ
nerationis admittunt̃ teſtes ſingulares dictū eſt originale Iacob.
de Are.in l.teſtiū.C.de teſti.& in uſura tradit Bald.in conſi.406.
In cauſa Vincentij.col.j.lib.j.in con.192.Proponitur,ꝙ in quadā
ciuitate,col.fi. lib.2.in conſi.161.Proponit̃ ꝙ per cōe , col.2.poſt
med.lib.3.in conſi.465.Viſis dictis articulis.lib.4.& in cōſi.514
Ad euidentiā pmittendū eſt ꝙ in inuentario. lib. 5.& iſtam opi.
ſemper tenuit Bal. qñ agit̃ de probādo quē uſurariū ſimpliciter,
ſecus qñ agit̃ de probādo quē uſurariū manifeſtū,tunc.n.uaria-
uit,ut patet in conſi.459. Viſa dicta petitione.col.2.& col.3.poſt
med.uer.reducēdo ergo oīa,& cōſ.fi.lib.4.& in cōſ.447. Ad eui
dētiā pmittendum eſt, qa dicat̃ uſurarius manifeſtus col.2.poſt
med.lib.5.& ꝙ uſura ꝓbet̃ ꝑ teſtes ſingulares voluit Abb.in d.
cōſ.81.col.j.& in d.cōſ.114.col.3.lib.2.licèt contrarium tenuerit
idē Abb.in cōſ.33.col.2.uer.itē dico.& in cōſ.42.lib.j.eandē opi.
ꝙ ꝓbet̃ uſura ꝑ teſtes ſingulares tenet Veron.in d.conſ. 3.col.4.
Ang.in d.diſputatione Aſtenſis miles.Cor.in cōſ.91.col. 13.uerſ.
tñ dū agit̃.in cōſi.134.col.2.uer.& ad ꝓbandū. lib. j. in cōſ. 257.
col 7.in fi.uer.dato aūt ſine præiudicio latius in cōſ.34. lib. 2. &
cōſi 185.col.2.in fi.ue ſ.& dato.& in cōſ.286.lib.3.in qbus locis
atteſtat̃ Cor.hāc eſſe cōem opi.eandem opi.ultra Moder.ꝙ uſu-
ra ꝓbetur ꝑ teſtes ſingulares,tenet Cald.in cōſ.5.in tit.de teſtib.
idē in poſſeſsione tenet Guido Papæ in ſtatuto ſi quis per literas
in uerſi.& electione in fi.Alex.in cōſi.117.col.2. uerſ. itē ꝓbatur
ꝑ plures teſtes lib.2.Idē in iuriſditione,& electione ſepulturæ te
net Guido Papæ.q.544.Idem in additione hæreditatis qa conſi-
ſtit ex pluribus actibus tā in uerbis q̃ in factis & nō factis,& ha-
bet tractū ſucceſsiuū,ideo nō nocet ſingularitas teſtiū circa il-
los actus Pau.de Caſt.in cōſ.113.contra ſuperius cōſulta.col.2.li.
j.Soc.in cōſ.295.col. 3. uerſ. poſtremo & ſi oīa pdicta.lib.2.ubi
Soc.idē uoluit qñ agit̃ de ꝓbāda poſſeſsione uel quaſi iuriſdictio
ne aut alius iuris uniuerſalis ſequendo Inn.in d.c.qualiter,de ac
cuſatio.Inn.ẽt ſequit̃ Aret.in cōſ.42.Viſi cōſi.col.2.uerſ. 2. prin-
cipaliter dicimus.Boer.q.23.col.14.poſt med.q tñ fuit ſibi cōtra
rius & contrariū tenuit.q.342.in ſecunda parte opi.ẽt Inn.ſequi
tur Ang.in conſ.333.col.3.circa med.uerſ.nec dicat quis cor ſin-
gulares.Pau.de Caſt.in conſ.51.In cauſa ſpectabiliū.col.2. circa
med.uer.nec obſt.ꝙ iſti teſtes.lib.2.Boer.q.139.col.9. poſt med.
& licèt Iaſ.in rep.l.admonendi.col.90.in fi.uer. nota ẽt diligen-
ter.ff.de iureiur.dicat tutius eſſe tenere contrarium , tñ ad rōnē
Iaſ.clare reſpondet Cor.in d.conſi.maximè in d.conſi.34.& 185.
eandem opi.ꝙ ſufficiāt teſtes ſingulares ad ꝓbandum qđ in ge
nere mō nō agat̃ de ꝓbando actus alicuius tpis limitati , tenet
Soc.in conſi.95.col.pe.ad fi.& in conſ.103.col.2.lib.3. idē ꝙ ſuf-
ficiant teſtes ſingulares vbi agit̃ de ꝓbando qđ in genere , tenet
Cur.Iunior.in cōſ.64.col.3.in fi.Rochus de Curte in repe. c.fin.
col.106.in quinta dubitatione extra de cōſuetu.Cald. in conſ.9.
col.2.circa med.in con.19.col.5.poſt med. & in conſi. 76. col. 6.
circa med.Hippol.de Mar.in cōſi.j.col.5.uerſi.& ꝙ iſti teſtes:quis
tñ Hipol.uariauit in cōſ.119.col.2.circa med.ſed ultra Mod. alle
go Pau.de Caſt.in conſ.380.Iudea eſt,in fi.lib.1.ubi amplius uo-
luit ꝙ cōfeſsio debiti ꝓbetur per teſtes ſingulares & hoc ultimū
de confeſsione debiti ſequitur Deci.in cōſ.650.col.2. poſt med.
33 .fortius † ſcribit idē Pau.in conſi.395.In cauſa quæ uertitur in cu
ria domini locū tenentis.col.3. lib.2. ꝙ teſtes ſingulares admit-
tunt̃ ad probandū præſumptam uoluntatē alicuius,puta ꝙ teſta
tor inſtituens fratrem eo animo ut hæreditatē alteri cōmunicaret,
nā ualet teſtimoniū teſtiū ſingulariū deponentiū ꝙ ita dici audi
uerunt a teſtatore uel ab hærede. Alibi ſcribit Bald.in conſ. 206.
Quia dicta domina. lib.4. ꝙ teſtes ſingulares probant ſtuprum,
idem uidemus in fama ꝙ probatur per teſtes ſingulares. Bar.in
l.de minore.§.ſi plurū,uerſi.ſed quid ſi teſtes diuerſi.ff.de quæſ.
Bal.in l.1.C.de teſta.refert & ſequit̃ Curtius Iunior in conſi. 64.
col.3.in fi.ubi idem dicit in mala fide . ¶ Idem in uita quæ pro-
batur per teſtes ſingulares puta ſi unus teſtis deponit quē natū
eſſe uiuum ex uno ſigno, alij teſtes ex alijs ſignis Veronen. in d.
34 conſi.50.col.4.† Alibi ſcribit Soci.in conſi.54 col.1.lib.3.ꝙ plu
res teſtes ſingulares loquentes de diuerſis præſumptiobus fa-
ciunt unum indiciū ad torturam,ſed morderi poteſt dictū illud
Soci.ex dicto Bal. in conſi. 479. Tres ſunt caſus . in princ. & in
conſil.515. Quidam fuit interfectus. col.1. poſt med.lib. 5. ubi

ꝙ iudiciũ non probatur per duos teſtes ſingulares,ſed diligen-
tius conſiderando nõ aduerſatur Bal.quia loquitur ſuper vno &
eodem iudicio.Soci.aũt diuerſis p̃ſumptionibus.Alibi & fortius
ſcribit Gozadinus in conſi.79.col. 3. ꝙ ſi vnus teſtis deponit de
facto,alter de cõſuetudine,plenè probant,& tñ ſunt ſingulares,
ſed hoc vltimũ dubiũ vr̃,quia contrariũ tenet Pau.de Ca.in cõſ.
258.Si bene conſiderẽ,ad fi.lib.1.Cor.in conſ.90.col.2.ad fi.lib.
2.in conſi.58.col.3.ver.quinimò ſi vnus.in conſi.261.col.2.ad fi.
in conſi.296.col.3.circa fi.lib.3,& in cõſi.153. col.fi.lib.4.ſanius
fuiſſet locutus Gozadinus,ſi dixiſſet ꝙ faciunt ſemiplenã proba
tionẽ,quod voluit Bal.in conſi.250.donatio.lib.1.Calca.in d. cõ.
16.col.4.circa med.Dec.in conſi.650. col.2. poſt med.Bene verũ
eſt,ꝙ ſi vnus teſtis deponeret de veritate facti,alij de cõfeſſione
ẽt abſente parte,alij de fama ꝙ probarent. Veronenſis in cõſ.3.
col.pe.Curt.Iunior in d.conſ.168.col.7.verſi. ſecundus principa
lis eſt articulus.vel ſaluari poſſet dictũ Gozad. qñ vnus teſtis de
ponit de veritate actus,alij de cõfeſſione quæ facit ſemiplenam
probationẽ puta, quia præſente parte vel quia geminata. Curt.
Iunior in d.conſ.168.col.7.allegat Bart.Alex.& Cor.& ſic qñ cõ
feſſio ꝓbatur p legitimũ numerũ teſtiũ, ſecus qñ vnus tm̃ teſtis
deponit ſuper cõfeſſione prout loquiẽ Gozad. cuius dictũ in ca
ſu ſuo ſaluari nõ põt ex præmiſſis apparet opi. ꝙ teſtes ſingula-
res admittãtur ad probandũ quid in genere magis eſſe commu
nem,licèt aliud tenuerit Deci. in c. licèt cauſam.de proba. & in
conſi.215.col.3.circa med.vbi tñ non allegat tot & tãtos patres
de quibus ſupra ad quos ſi aduertiſſet,aliquid(arbitror)dixiſſet.
Præterea de auctoritate Decij non videtur curandũ,quia fuit ſi-
bi contrarius & contrariũ tenuit in d.conſi.650.col.2.in fi.Præte
rea Deci.allegat pro ſe Alex.in conſilijs de cuius ẽt Ale.anthori-
tate non videtur curandũ,quia idem Alex.fuit ſibi contrarius ꝙ
immo admittantur teſtes ſingulares ad probandum quid in ge-
nere,voluit idẽ Alex.in conſi.117.col.2. verſ. item probatur per
plures teſtes.lib.2.in conſi.85.col.fi.verſi.præterea teſtes ſingula
res.eodẽ lib.2.in conſ.ſeq.86.col.3.verſ. nec haberet obſtare. in
conſi.92.col.4.ver.nec obſt.ſi dicatur lib.5.in conſ.10.col.2.poſt
med.lib.6.& ad fi.cõſilij qđ conſ.10.habeẽ in cõſi. 141.lib.1.&
idẽ Alc.in cõſi.147.col.pe.in fi.lib.7. & iſtã opi. dicit veriorẽ idẽ
Alex.in cõſi.172.col.2.in fi.verſi,opponiẽ ẽt contra dictos teſtes.
lib.2.in con.41.Viſis & optimè diſcuſſis col.3.verſi. opponiẽ ẽt
cõtra dictos teſtes.lib.4.eandẽ opi.ſequiẽ idẽ Alex. in cõſi. 522.
in cauſa & lite,ante fi.lib.4.eandẽ opi. dicit cõem idem Alex. in
cõſi.13.col.fi.lib.7 idẽ ſequiẽ Rochus de Curte in repe. c.fi.colũ,
506.in 5.dubitatione.de cõſue.vbi loquitur Rochus in cõſuetu-
dine.ideo dicã cũ Bal.in cõſi.218.præſuppoſito ſtatuto irritante.
lib.1.ꝙ non quælibet ſingularitas reddit teſtes ſingulares, ſed ea
quæ differt in ſubſtantia,nec dicuntur teſtes ſingulares qñ cõue-
niunt in eundẽ rei finẽ,Bal.in cõſi: 39. Proponitur ꝙ celebratus.
col.3.& in conſi.150.Quidã Caſparonus.lib.3.ſed dicta iſtorum
teſtiũ nõ differunt in ſubſtantia imò cõueniunt in eundẽ rei finẽ.
Alibi ſcribit Pau.de Caſt.in cõſ.144. Viſo proceſſu & atteſtatio-
nibus.col.fi.poſt med. lib. 2. ꝙ teſtiũ ſingularitas ſolũ nocet qñ
ꝓbatio põt eſſe dubia,qa põt ſe habere ad eſſe & non eſſe, ſecus
qñ oĩa tendũt ad eundẽ finẽ ſine quacunq; dubietate, ſed qñ te-
ſtes deponũt,quẽ eſſe vſurariũ in gñre,nõ ſuper facto certæ vſu-
ræ tm̃.& oẽs loquunẽ de vſuris ab eo cõmiſſis licèt diuerſis,eo-
rũ depoſitiones ſemp ſe habent ad vnũ eſſe ꝙ vſuras cõmiſerit,
& licèt deponãt de diuerſis vſuris vſuræ tñ ſunt,nec hoc nocet
quia nõ agiẽ de probando certã vſurã tm̃,ſicut qñ agiẽ de ꝓban
do vnũ certũ debitũ vel vnã certã cõfeſſionẽ vnius debiti tm̃,te
ſtes,n.ſingulares nõ ſufficerẽt,qa poſſent intelligi de alio debito
aut de cõfeſſione alterius debiti q̃ illius de quo ageretur.& iſta
opi.ſine dubio vr̃ ꝓcedere in caſu nr̃o,quia nõ agiẽ hic crimina-
liter vt condẽnetur & puniaẽ tanq̃ vſurarius, ſed ciuiliter tm̃ vt
arguatur quẽ eſſe ſolitũ fœnerari,& qa in caſu iſto plurimæ aliæ
& ipſæ efficaces & vrgentes cõcurrunt cõiecturę,quibus oĩbus
ſimul iunctis ꝓbatio ſufficiens colligi videtur ẽt in cauſa crimi
nali.¶ Secundò † rñdeo,ꝙ licèt teſtes ſingulares plenè nõ ꝓbẽt
35 ſaltẽ inducũt præſumptionẽ.Alex.in cõſi. 77.ad fi.lib. 1. Pau.de
Caſt.in cõſi.281.In cauſa iſta quinq;.col.pe.circa fi.lib.1.in cõſi.
509.Viſa petitione.col.2.poſt med.lib.2. vbi ꝙ faciunt magnum
indiciũ & cõiecturã p tex.in c.fi.de ſuc.ab inte.& in cõ.352. In
cauſa fratales.colũ.2.ver.quarto dicitur. lib.2.ꝙ adminiculatur
tradit Cor.in cõſi.101.col.3.poſt med.verſi.tñ ſatis, in conſi.135.
col.fi.lib.1.& in cõſi.252.col.3.poſt med. verſ. & licèt iſti teſtes
lib.3.¶ Quinimmo idẽ Cor.in cõſ.307.col.3.ver. & licèt. lib.3.

dicit ꝙ teſtes ſingulares faciũt ſemiplenã ꝓbationem. idẽ dicit
Bal.in cõſ.37.Quidã tabellio.circa med.verſ.ſequiẽ ergo, lib.1.
Veronenſis in cõſi.3.col.pen.circa med.Calca.in conſ.19.col.4.
¶ Fortius voluit Pau.de Caſt.in l.Lucius.ff. de infam. & in l.ad-
monendi,col.7.ff.de iureiur.& poteſt iudex fidẽ plenã adhibere
teſtibus ſingularibus,ſi ex illis inducitur ad credulitatẽ, vbi di-
cit hoc Bar.velle,quod dictum pro eleganti refert & ſequiẽ Soc.
in conſ.262.col.5.ad fi.verſi.& pro certo.lib.2.idẽ voluit d.Bar-
tholomeus Veronen.in d.cõſ.3.in fi.Curtius Iunior in cõſ.16.col.
5.poſt med.& col.3.ante med.Hippol.in cõſ.39.col.3.in fi.& in
conſi.73.col.3.circa med.¶ Nec obſtat quod qñ teſtes ſunt ſingu
lares minus probãt mille quàm vnus, qa illud ꝓcedit niſi aliter
iudex inducatur ad credendũ ex qualitate negocij per ſupradi-
cta,cum oẽs ꝓbationes ſint arbitrariæ.l.3. §.tu magis.l.ob car-
men.§.fi.ff.de teſtibus.de quo tñ latius dixi in tract.meo de anti-
36 quitate tpis.¶ Secundò illud † poſſit procedere qñ fieret proba
tio per teſtes ſingulares tm̃,ſecus qñ concurrerent aliæ præſum
ptiones prout hic Pau.de Caſt.in conſ. 250. Viſo puncto ſupra-
ſcripto.col.2.poſt med.verſ.& licèt videanẽ.lib.2.vbi ꝙ defectus
ſingularitatis teſtiũ ſuppleẽ ex alijs p̃ſumptionibus, & maximè
ꝓcedunt præmiſſa ꝯ vſurariũ,contra quẽ de facili p̃ſumitur ꝙ ei
ſoluta ſit vſura,qua ei nihil dulcius.Anch.in conſi.40.Viſa peti-
tione.col.1.ad fi.ver.de leui igiẽ.¶ Non ob.ꝙ iſte agens videatur
perſona grauis,ideo ꝙ requiruné ꝓbationes pleniores, qa ſupra
probatũ fuit contrariũ,ꝙ imò dr̃ vilis & infamis, ideo ſufficiũt
probationes leuiores & perſuaſiuę,cum agatur etiam de re diffi
cilis probationis, & procedaẽ ſola facti veritate inſpecta. ¶ Nõ
37 obſtat † ꝙ dato iureiurando nihil aliud quæriẽ,qa illud nõ ꝓce-
dit qñ de periurio cõſtaret ex actis ſm Ale.in l.eũ qui.§. in popu
laribus.ff.de iureiur.ſed ex actis cõſtat de receptione uſurarũ p
teſtes examinatos,& tot alias cõiecturas urgentes ſupra oſtendi
mus.Secundò rñdeo ꝙ põt ꝓbari contra iuramentũ ex confeſſio
ne partis.Pau.de Caſt.in l.qui iuraſſe.§.1.ff.de iureiurã. Iaſ. in l.ſi
duo patroni.§.idẽ Iulia.ff.eo.tit.Boeri.q.306.col.1.in fi.in 2.par-
te.ſed hic apparet de cõfeſſione partis ex recognitione apochæ
ubi ſcriptum erat uerbũ.reua,ſignificans intereſſe & uſurã apud
Iudæos ex his quæ ſupra notauimus.ex quibus apparet ſatis ui-
deri defenſatam cauſam Iudæorũ in iudicio conuentionis.¶ Ve
nio ad cauſam pignorũ reconuentionalẽ in qua intentio Iudæo-
rum reconuenientium uẽ fundata ex ſcriptura ipſius agentis ul-
mo loco producta & ab eo recognita, ac ẽt ex teſtibus examina
38 tis deponentibus de traditione pignorum. & † licèt agens di-
cat illam ſcripturã pertinere ad aliam cauſam,tñ pluralitas cau-
ſarũ nõ p̃ſumitur niſi probeẽ.l.ſi diuortio.ff.de uerb.obl.notaẽ in
l.triticũ.eo.ti.Pau.de Caſt.in conſ.405.Primò quæro. lib. 1. facit
idẽ Pau.in cõſ.128.Viſo dicto inſtr̃o,ad fi.& in cõſ.360.Circa pri
mũ uẽ,ꝙ teneor.col.2.lib.2.gl.& doc.in l.oĩum.C.de teſta.Dec.
in c.in præſentia,in 9.no.de prob.Dec.Neapoli.Deci.198.& ma-
ximè præſumiẽ iſta idẽtitas cauſæ in iſta ſcriptura.i.ꝙ loquatur
de pignoribus de quibus agiẽ, qa iſta ſcriptura recognita eſt in
ipſa papyro ſeu charta in qua ſunt deſcripta & deſignata ipſa
39 pignora.ſcribendo † aũt ad parcellã pignorũ cenſetur habuiſſe
ſcientiã & notitiã oĩum contentorũ in ipſa parcella, iuxta no.p
Bar.& doc.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de uerb.obli. Alex. in
cõſi.4.col.9.in conſi.39.col.2.lib.2.& in cõſ.118.col.2.ad fi.lib. 7.
Deci.in conſi. 218. colum. 1. & in conſi. 328.colum.4.immo ex
eo ſolum ꝙ illa parcella deſcriptionis pignorum fuit apud ip-
ſum magiſtrum Martinũ, præſumitur ꝙ de ea notitiã habuerit.
Aret.in cõſ.15.ad fi.Anch.in conſi.170.Principaliter contra iſtos
legatarios.col.2.Pau.de Caſt.in conſ.94. Clarum eſt in iure. col.
2.lib.2.per l.non eſt ferendus.ff.de tranſac.& per no.in authẽ.at
qui ſemel. C. de proba. ubi præſumitur quis didiciſſe teſtificata
qñ atteſtationes fuerunt apud eũ.Itaq; eũ ipſe agens ſcripſerit in
foliatio ſeu parcella pignorũ,præſumitur approbaſſe contẽta in
ipſa parcella.i.ꝙ re uera tradita ei fuerint pignora deſcripta in
ipſa parcella,quia facto ipſo inducitur approbatio. l. Paulus re-
40 ſpon.nõ tm̃ uerbis.ff.rem rat.hab.& † magis in terminis faciunt
quæ ſcribunt Bart.& doc.in l.emptor.§.Lucius,per illum tex. ff.
de pact.de eo qui ſubſcribit alicui ſcripturæ ut cenſeatur appro
bare oĩa contenta in ipſa ſcriptura ac ſi totã ſcripturam feciſſet,
in tm̃ ꝙ ſubſcribens nõ põt talẽ ſcripturã impugnare niſi doceat
ſe fuiſſe deceptũ aut inductum ad ita ſubſcribendũ. Ang.in cõſi.
400.Pau.de Caſt.in cõſi.216.confirmando.col.2. in 3. dubio.li.1.
ſimiliter de traditione pignorũ deponunt plures teſtes, & licèt
uideantur ſingulares & Iudæi et maiori parte, tñ uñr ꝓbare cũ
habeant

habeāt præſumptionē pro ſe, quia nō eſt veriſimile ꝙ agens mu
tuauerit tātā quātitatē pecuniarū Iudæis immobilia nulla poſſi
dētibus ſine cautela pignorū, cū ſit ſolitus fœnerari, fœnerato-
res aūt a cōiter accidētibus nō temere pecunias credūt, niſi eis
cautū ſit aut per hypothecā bonorū ſtabiliū aut pignorū tradi-
tionē. In materia aūt probatoria valet argumētū a cōiter accidē
tibus. gl. & doc. in l. neq; natales. C. de proba. Mod. in c. in pſen-
41 tia, de probat. ¶ Rurſus maximè omniū attendit veriſimilitudo
in materia probationū. l. ſi duo. in prin. & ibi notat. ff. de iureiu.
l. ob carmē. §. fi. ff. de teſti. c. licèt cauſam. vbi doc. de prob. iō qñ
teſtes hinc inde ſunt examinati, illi præferunt, pro quibus ſunt
cōiecturæ & pſumptiones. Pau. de Ca. in conſ. 192. Viſis & pōde
ratis oībus. col. 2. ad fi. li. 2. not. Iaſ. in l. ſi extraneus, in 4. no. ff. de
cōd. ob cau. Alibi ſcribit Pau. de Ca. in conſ. 301. Ad bene exami
nandū dubia. col. 1. ad fi. lib. 1. ꝙ propter veriſimilitudinē datur
fides libro rationū, qui alias nō probaret. refert & ſequitur Iaſ.
in l. admonēdi. col. 17. ff. de iureiu. ſed vltra Iaſ. tradit Bal. in rub.
C. de fi. inſt. Cor. in cōſ. 319. col. 10. ver. & hinc eſt. li. 3. Dec. in cōſ.
410. col. 1. circa med. & in cōſ. 240. col. 5. ad fi. ver. 4. & vlt. libr. 2.
Cor. in cōſ. 81. col. pe. & fi. li. 4. itaq; cū oīa arguāt hāc veriſimili
tudinē traditionis pignorū qualitas mutuātis, quia ſolitus fœ-
nerari & pignora accipere, ſolitus negociari qui pecunias tam
multas in diſcrimine nō collocaret, qualitas Iudæorū recipien-
tiū, nihil ſtabile poſſidētiū, quātitas pecuniæ mutuatæ, pluſquā
veriſimilis eſt allegatio Iudæorū ꝙ pignora tradiderint, iō ſaltē
vř locus eſſe iuramēto ſuppletiuo ea his quæ abūdè collegimus
circa articulū cauſæ cōuentionalis. ¶ Nemo putet me auide cōſi
liū reddere in gratiā Iudæorū, pro quibus agētibus & vſuras pe
tētibus patronū nō ago contra Chriſtianos. Planè pro ipſis reis
cūm ago cōtra hominē non breui ea parte ſuſpicione laboran-
tē, licèt pro Iudæis ēt vſuras petentibus conſuluerit Paul. de Ca.
in conſi. 174. Videtur dicendum ꝙ dictus Iudæus. libr. 2. licèt in
fi. conſilij ſe excuſet. Laus Deo, Virgini ac diuo Ioanni Euāgeli-
ſtæ patrono meo. Thaurini. Aymo Crauet. de Sauilia. Iuriſconſ.

S V M M A R I V M.

1 *Pater poteſt trāſigere de bonis aduenticijs filij in re dubia dū modo non donet cum habeat maiorem poteſtatē, quàm tutor.*
2 *Scientia partis arguit ſcientiam totius, adeo qui ſcit de parte inſtrumenti, præſumitur de toto ſcire.*
Scientia præſumitur ex uicinitate temporis & loci. ibi. nu. 2.
3 *Teſtis examinatus ſi dicat ſe nō dixiſſe prout notarius ſcripſit, cui magis credatur teſti, an notario pulcherrimè hic vide.*
4 *Teſtes admittūtur publicatis atteſtationibus quando proponitur tale quid quod ab initio cogitari non potuit.*
5 *Teſtes recipiuntur publicatis atteſtationibus ſuper facto nouo & diuerſo, licèt ex eo partis reprobetur intentio.*
6 *Teſtis quando vnum deponit in iudicio, aliud extra iudiciū, licèt ſtetur dicto iudiciali, tamen ex tali teſtimonio iudex ad ſententiam procedere non debet, quia talis teſtis dicitur de falſo ſuſpectus & torqueri poteſt.*
7 *Dationi inſolutū cēſetur renūciare petēs debitū aut pecuniam. Renunciantibus iura ſua regreſſus non datur. ibid. nu. 7.*
8 *Variare non poteſt in iudicio, adeo qui ſemel viam unam elegit ab ea recedere non poteſt.*
9 *Sententia interpretatur ſecundum ius, ideo iudex condemnās reum in petitis ſimpliciter, cenſetur eum condemnaſſe prout de iure debebat.*
10 *Sententia in dubio interpretari debet in fauorem condemnati, ut minus cenſeatur condemnatus quàm ſit poſſibile.*

CONSILIVM LXXIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Michael
Matthæi Mathionati de Bardonecchia patriæ
Briāzoneſij egit tāquā př & adminiſtratorio no
mine ſuorū liberorū ꝯ Antoniū Orcelleti tāquā
filiū & hæredē Ioānis Orcelleti petēdo floren.
centū & ſexaginta vigore vnius inſtři recogni-
tionis factæ p dictū Ioānē Orcelleti Ludouico eius filio ex cā do
tiū maternarū, pro qua ſumma obligauit quædā bona mētiona
ta in ipſa recognitione. Dictus verò Antonius Orcelleti reus op-
poſuit de vna quitatione facta per dictū Ludouicū Orcelleti Ioā
ni eius patri de dicta ſumma, eadē die qua factū fuit inſtřm re-
cognitionis. i. duodecima Iulij. 1558. Replicauit actor ꝙ illa qui
tatio fuit facta eo mediante, quia Ioānes pater Ludouici dedit
in ſolutū ipſi Ludouico bona mētionata in dicto inſtřo recogni
tionis, & ſuper hoc depoſuerūt quatuor teſtes, Antonius reus in
prima inſtātia produxit vnū inſtřm trāſactionis factæ lite pen-
dēte inter eū & dictū Michaelē patrē agentem noīe filiorū oſte
dēs ſe paratū implere cōtēta in eo. Cōtra quā trāſactionē filij ip-
ſius Michaelis oppoſuerūt ꝙ fieri nō potuit tāquam de re clara
poſt publicatas atteſtationes fuit reus cōdēnatus in petitis & ex
pēſis nō obſtāte quitātia. Deinde cū cā appellationis corā dño
vicebailiuo Briāzoni reus produxit aliam quitationē de florenis
triginta & quinq; ex cā diminutionis maioris ſummæ dotis, q̄
quitatio facta fuit per ipſos agentes patre conſentiēte de anno
1535. die 19. Iunij, ꝯ quā quitationē oppoſitū fuit per actores ꝙ
fuit ex cā augmēti dotis facti p Ioannē Orcelleti Catherinæ ſuæ
primæ vxoris. qđ tñ augmentū reperit factū de florenis triginta
& ſex, qua tñ quitatione nō obſtāte dñs vicebailiuus pronuncia
uit bñ iudicatū & male appellatū, cōdēnando reū in expēſis, &
emēda iuxta nouas ordinationes regias. ¶ Ex pmiſſa narratione
proceſſus oriunt dubia ſequētia. Primò, an valeat dicta trāſactio
facta per patrē noīe adminiſtratorio filiorū. Secūdò quia in li-
bello originali actorū fuit cōcluſum alternatiue ad ſoluen. flore
nos centū & ſexaginta, aut ad reſtituendū bona deſignata in in
ſtřo recognitionis, an cēſeant actores ab illa petitiōe receſſiſſe,
dicēdo ꝙ illa bona data fuerūt inſolutū, & poſito ꝙ receſſerint,
an ita recedere potuerint. Tertiò an iudex primus qui in petitis
reū condēnauit cēſeatur eū cōdēnaſſe in petitis iuxta primā cō-
cluſionē, aut ad bona præciſe: Quartò an ſecūdus iudex bñ pro
nūciauerit ſtāte illa quitatione de florenis trigintaquinq;. ¶ Cir-
1 ca primū dubiū de trāſactione, puto breuiter cōcludendū, illā
tenere, quia pōt př tranſigere ſuper bonis aduētitijs filiorū in re
tñ dubia. Alex. in conſ. 176. circa fi. li. 2. immo pōt ēt alienare bo
na filiorū immobilia ex cā & ſine decreto iudicis, vt notāt Mod.
poſt alios in l. præſes. C. de trāſac. & ultra. Alex. de patre ꝙ poſſit
trāſigere de bonis aduētitijs filiorū retinēdo tñ, ſed nō donādo,
oo. Bal. in l. 1. C. de bon. mater. qđ dictum ſimpliciter refert & ſe
quit Iaſ. in l. nulli, ad fi. ff. de trāſa. & ſi tutor pōt tranſigere de re
dubia pupilli, vt in d. l. præſes, a fortiori poterit př habens maio
rē ptātē in bonis filii, quorū eſt adminiſtrator, quam tutor in bo
nis pupilli, vt probat Iaſ. in l. filiusfamilias, col. fi. ff. qui ſatiſ. cog.
Quod aūt cā filiorū eſſet dubia, apparet primo, nā præſumptio
eſt ꝙ agētes ſcirēt de illa quitatione facta per Ludouicū eius pří
cū facta fuerit eodē tpe corā eiſdē teſtibus & notario ex ſciētia
2 tn. partis arguit ad ſcientiā totius negocij. l. nō eſt ferēdus. ff. de
trāſa. ubi doc. in l. cū hæres. ff. de lib. leg. & in l. qui Romæ. §. duo
fratres. ff. de verb. oblig. rurſus præſumitur ſciētia quitationis ex
vicinitate tpis ſicut dicimus de uicinitate loci cū ſit eadē rō. Bal.
in conſi. 295. Petrus Lōbardi. col. 1. li. 3. nō eſt n. veriſimile ꝙ no-
tarius qui recepit ambo inſtřa ſimul unū oſtēderit altero ſi ſcie-
bāt, ſi pro quia, & dicūt ꝙ erat facta cū illa qualitate ꝙ bona ce-
derēt in ſolutū cur nō præciſe petierūt bona pluris ualoris, iō fa
ciēdo petitionē alternatiue præſumptio eſt ꝙ dubitabāt de illa
quitatione ꝙ eſſet facta eo mō quo teſtes depoſuerūt. i. cū datio
ne in ſolutū. ¶ Secūdò erat dubia res ꝯ actores, quia illi teſtes qui
ita in iudicio depoſuerūt, poſtea moniti per cēſuras eccleſiaſti-
cas depoſuerūt ſe non dixiſſe in eorū teſtimonijs de illa datione
3 inſolutū, ſed ſolū recognouiſſe & obligaſſe illas res prout conti
nerī in ipſo inſtřo recognitionis, quo caſu magis vř credendum
ipſis teſtibus quàm notario, q aliter ſcripſit, licèt. n. ſi vnus tm̄ ex
pluribus teſtibus diceret ſe nō dixiſſe prout notarius ſcripſit, po
tius crederet notario quā teſti ubi ciuiliter ageret, ut oo. Alex. in
conſi. 70. col. 2. io conſi. 74. col. fi. li. 5. Dec. in c. cū parati, col. fi. de
appel. ſecus tm̄ vř qñ omnes teſtes ꝯdicunt ſcripturæ notarij, qa
præferri debēt cū ſint plures numero & notario non inferiores.
li. 3. §. 1. ff. de teſtib. c. in noſtra. eo. titu. extra. & in terminis iſtud
ſenſit Bal. in conſ. 385. Ex quadā ſcriptura, li. 5. dū dicit ꝙ ſi unus
teſtis tm̄ ꝯdicit ſcripturæ notarij ꝙ magis credit ſcripturæ nota
rij cū habeat uim duorū teſtiū, ergo præſupponit Bal. clare ꝙ ſi
plures teſtes ꝯdicunt eius ſcripturæ, illi nō licēt. Idē uoluit Curt.
Sen. in conſ. 56. col. 9. circa med. uer. & miror ꝙ allegata fuerint.
quinimmo ēt ubi unus teſtis tm̄ ꝯdicit ſcripturæ notarij non vř
probare illa ſcriptura ciuiliter niſi iudex aut alius fuerit ēt præ-
ſens examinationi teſtis, ita tenet Alex. poſt Spec. in conſ. 65. co.
2. uerſ. & idē quoad caſum noſtrū. li. 2. ¶ Nō obſtat mō ꝙ illi te-
ſtes nō fuerūt ſolēniter examinati, quia dico ꝙ fuit petitum eos
repeti

te peti ſolẽniter, qđ iudex facere recuſauit & male, nec obſtabat
4 teſtiũ publicatio, † quia nõ poterat diuinare pars rea ꝙ notarius
falſum ſcriberet & aliter quã teſtes dixiſſent aut dicerent, iſtud.
n. ſciri nõ poterat niſi teſtibus publicatis & viſa notarij ſcriptu
ra. quo caſu qñ poſt publicatos teſtes proponit̃ tale quid, qđ ab
initio cogitare quis nõ potuit, admittunt̃ teſtes iuxta no. in c. cũ
clamor, in c. cũ in tua. & in c. ea tenore, de teſtib. Veron. in conſi.
55. col. 2. Iaſ. in rep. l. admonẽdi, col. 115. verſ. tu ergo potes pla-
5 ne. ff. de iureiu. ¶ Secũdò † rñdeo ꝙ factũ probandũ poſt publica
tionẽ teſtiũ non erat idẽ factũ aut cõtrariũ, quia nolebat reus
probare ꝯrium factũ ꝙ quitatio nõ eſſet facta mediãte inſolutũ
datione, ſed erat factũ diuerſum ꝙ teſtes nõ depoſuerũt eo mõ
quo notarius ſcripſerat, quo caſu admittunt̃ teſtes poſt publica-
tionẽ, vt in auth. qui ſemel, cũ ibi no. C. de prob. inſũ. n. tẽ debat
iſtud factũ ad probandũ delictũ notarij, & ſic ad rẽ diuerſam &
nouã, & licèt ſimul reprobet̃ intẽtio partis, hoc nõ hr̃ in cõſide-
ratione vt per Bar. in d. auth. qui ſemel, col. 5. ad fi. ver. itẽ quid re
quirat̃ vt teſtis dicat̃ falſus. Aliter ẽt rñdeo ad illud argumentũ
6 ꝙ illi teſtes nõ fuerũt ſolẽniter examinati, quia licèt † qñ reperit̃
teſtes depoſuiſſe vnũ in iudicio aliud extra iudiciũ, videat̃ ſtan-
dũ depoſitioni iudiciali & ſolẽni. Bal. in cõſ. 486. licèt aſſeſſores.
li. 3. & conſi. 171. Pũctus. li. 5. cũ ſi. ex tali tñ teſtimonio iudiciali
nõ dẽt iudex procedere ad ſnĩam. quia multũ diminuit̃ de fide
teſtis. Alex. in conſi. 124. col. 2. li. 6. & in conſil. 127. col. 2. li. 7. im-
mo talis teſtis tanquã ſuſpectus torqueri dẽt. Bal. in d. cõſi. 171.
li. 5. & licèt loquat̃ Bal. ſub dubio, iſtud tñ firmat Alex. in conſil.
251. li. 6. in conſi. 63. li. 1. & idẽ Alex. in conſ. 237. col. 2. li. 6. ꝙ talis
teſtis eſt ſuſpectus de falſo. ¶ Tertiò principaliter cã filiorũ erat
dubia pp quitationẽ productã in cã appellationis per quã appa
ret, ꝙ filij trãſigentis de eius cõſenſu & licẽtia receperũt a patre
rei cõuenti florenos triginta & quinq; ex cã diminutionis maio
ris ſummæ dotis debitæ ipſis filijs ſi illa bona fuiſſent data inſo
lutũ. qũo accepiſſent partẽ pecuniarũ, ꝑterea qũo fuiſſet debita
illa ſumma ex cã dotis, quia per datione inſolutũ fuiſſet ſublatũ
debitũ, Inſti. quib. mod. tol. obli. Nec valet vnũ obolum rñſio da
ta p aduerſarios ad hãc quitationẽ, ꝙ illa ſolutio facta fuerit ex
cã augmẽti dotis, quia tollit̃ iſta cauilloſa rñſio duobus modis.
primo, quia eſt ꝯ verba quitationis quibus dr̃ ex cã dotis, non
augmẽti dotis, aliud. n. eſt dos, aliud dotis augmentũ. Secundò
tollit̃. quia quitatio dicit ex cã diminutionis maioris ſummæ do
tis ſi eſſet facta ex cã augmẽti, nõ eſſet ad diminutionẽ maioris
ſummæ, cũ ſumma reſtãs ſolũ eſſet de vno floreno, vt patet ex le
ctura inſtr̃i matrimonij ab agẽtibus producti. ¶ Quartò erat du
bia res, immo clara ꝯ actores, quia poſito & nõ conceſſo, ꝙ illa
quitatio fuiſſet facta mediãte datione inſolutũ de illis bonis, tñ
7 † ab illa datione actores receſſerũt in cõcluſione eorũ libelli dũ
petierũt bona aut pecuniã, & ſic dederũt reo electionẽ ſoluẽdi
pecuniã, q̃ ſolutio fieri nõ poterat niſi renũciãdo dationi ĩ ſolu
tũ, iõ qui vult cõſequens. i. pecuniã, cenſet̃ velle oẽ neceſſariũ an
tecedẽs ad illud. i. renunciationẽ dationis inſolutũ, qua nõ ſub
lata, pecunia peti nõ poterat. l. ad rẽ mobilẽ. l. ad legatum. ff. de
procu. l. illud. ff. de acq. hær. & in terminis ita tradit Alex. in cõſ.
510. li. 5. iõ ſublata datione inſolutũ per renunciationem fruſtra
ad cã reuerti pars voluit, quia renũciantibus iura ſua regreſſus
nõ dat̃. l. quærit. §. ſi vẽditor. ff. de edil. ædic. l. fi. de remiſ. pig. ca.
ea trãſmiſſa, de nũcia. c. (illegible) de priuil. ea quibus apparet quã ma
le & iniuſte reiecta fuerit exceptio iſtius trãſactionis, per quam
cõditio actorũ facta erat melior vltra tertiã partem debiti & vl-
tra. ¶ Circa ſm dubiũ breuiter rñdeo, ꝙ actores nõ poterũt rece
dere ab eorũ petitione in præiudiciũ partis reæ cui ius quæſitũ
fuit. regula, qđ ſemel placuit, de reg. iur. li. 6. cũ ibi not. & maxi-
me hoc procedit, quia pars rea oppoſuit ꝙ emẽdatio fieri non
potuit poſt litẽ conteſta. iuxta materiã. l. edita. C. de edend. dico
tñ ꝙ hic nõ cadit materia emẽdationis quæ conſiderari poſſet
qñ quis inepte egiſſet, & vellet emẽdare libellũ qui alias ſuſtine
ri de iure nõ poſſet, ſed iſte libellus nõ erat ineptus adeò ꝙ de iu
re ſuſtineri nõ poſſet. Poſito. n. & non cõceſſo, qđ illa quitatio fa
cta eſſet Ioãni Orcelleti p Ludouicũ filiũ mediãte illa in ſolutũ
datione liberũ, tñ fuit neceſſe ipſis actoribus eã a Ludouico
habẽtib' recedere ab illa datione iſolutũ & dare electionẽ reo
cõuento: quia licet vnicuiq; fauori ſuo renũciare. l. pe. C. de pac.
cũ ſi. iõ infero ꝙ ẽt ſi actores voluiſſent expẽſas ſoluere vt a peti
tione alternatiua recederẽt, hoc tñ facere non potuiſſent. & de
8 agente † in iudicio ꝙ nõ poſſit variare qñ ſemel elegit vnã v ã,
eſt text. in l. fi. vbi Iaſ. col. 2. C. de codicil. & profecto eſſet abſur-
dũ ꝙ ſi egi ſemel alternatiue, admittar ad variandũ vt alterutrũ
præciſe petã. Ex quibus infero ꝙ ſi agẽtes nõ potuerunt variare
multominus per illã oppoſitionẽ ꝙ quitatio facta fuit mediãte
datione inſolutũ cenſeant̃ petitione iã facta diſceſſiſſe, ne tacite
permittat̃, quod expreſſe fieri prohibetur. l. qui ad certũ. ff. loca.
9 ¶ Venio ad tertiũ dubiũ in quo cõcludo, † ꝙ iudex qui reum ſim
pliciter condẽnauit in petitis cenſet̃ eũ cõdemnaſſe prout de iu
re debebat. quia intelligitur ſnĩa ſm ius cõe. l. Herennius. ff. de
euictio. l. miles. §. decẽ. ff. de re iud. c. dilectus, de off. ord. Bart. in
l. ſi fundus. §. in vendicatione. ff. de pig. Bart. Veron. in conſil. 57.
col. 5. in princ. iõ cũ de iure aliter condẽnare nõ poſſet quã iuxta
illã concluſionẽ alternatiuã, vt ſup. oſtẽdimus in 2. dubio, ſequi-
tur, præſumendũ eſſe ꝙ voluerit cõdẽnare prout de iure debe-
10 bat, & nõ poterat. ¶ Secũdò iſtud probat̃ † quia ſnĩa in dubio de
bet interpretari in fauorẽ rei vt minus cẽſeat̃ condẽnatus quàm
ſit poſſibile. l. hæ. n. cauſæ ff. de ſuſpec. tutor. Alex. in conſ. 46. col.
5. li. 5. Soc. in conſ. 134. col. 2. li. 1. Dec. in conſi. 43. col. 1. ad fi. ſed
condẽnato vtilius eſt ꝙ ſolũ cenſeatur condẽnatus in petitis al-
ternatiue quã præciſe, igitur &c. & hoc maxime procedit, quia
licèt actores oppoſuerint ꝯ quitationem factã per Ludouicũ ꝙ
facta fuerit mediãte datione inſolutũ, tñ nunquã in ſpecie petie
rũt illa bona neq; receſſerũt ab eorũ petitione alternatiua. ¶ Cir
ca quartũ & vltimũ dubiũ dico ꝙ ſecũdus iudex omnino male
pronũciauit, dũ rõnem non habuit illius quitationis de florenis
trigintaquinq; ſolutis ipſis actoribus cũ eſſent detrahẽdi, vt a-
bunde ſupra probauimus. Primus tñ iudex bene pronũciauit ſi
eius intẽtio fuit talis qualis eſſe debebat, vt ſupr. oſtẽdimus in 3.
dubio. eſt verũ ꝙ ea quitatione nouiter ꝓducta in cã appellatio
nis, retractari debebat eius ſnĩa quòad illã ſummã florenorũ tri
ginta & quinque, iuxta l. per hãc. C. de tẽp. appell. conſulerẽ tñ
ꝙ haberet declaratio à primo iudice qualiter intellexit ſnĩam
ſuã dũ ĩ petitis cõdẽnauit. & ita rñdeo de iure ſaluo ſaniori iudi
cio. Grationopoli. 18. Nouẽbris. 1540. Aymo. Crauet. iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1 *Ineptus dicitur libellus quãdo ex narratis nõ elicitur actio ſeu nõ deprehenditur cã idonea, ex qua actio eliciatur, vel quãdo ex narratis apparet qđ iniuſte quis aut ſine actiõe experitur.*
2 *Notarius cenſetur rogatus vt verba ita concipiat quod ex eis voluntas diſponentis ſuſtineatur.*
3 *Princeps præſumitur uti plenitudine poteſtatis quando alias actus non valeret.*
4 *Falſum non committit notarius apponens clauſulam conſuetam, licèt de ea rogatus expreſſe non fuerit.*
Notarius poteſt apponere in teſtamento clauſulam codicillarem licèt teſtator eum non rogauerit, nec ipſe notarius virtutem eius intelligat. ibid. nu. 4.
5 *Teſtator cenſetur velle quod ius diſponit.*
6 *Notarius non apponens inſtrumento quod tenetur apponere, tenetur de falſo, idem ſi apponat aliquid prohibitum.*
Dolus præſumitur contra eum qui id non facit quod facere tenetur ibid. nu. 6.
7 *Ineptus libellus recipi non debet, ſed dentibus lacerari, & contra libellum ineptum exceptio aliqua non eſt neceſſaria.*
8 *Notarius habet præſumptionem iuris pro ſe, adeo quod liquidiſſime conſtare debet de falſitate contra eum.*
9 *Dolus præſumitur ex tarditate quando quis diſtulit falſi accuſationem proponere.*
10 *Dolus præſumitur contra accuſatorem, qui id obijcit, quod ſibi non prodeſt, ſed alteri tantum nocet.*
11 *Inimicitia præſumitur ex lite.*
12 *Præſumptio vbi eſt contra aliquem, fortiores in eo requiruntur probationes, immo apertiſſimæ, & tales teſtes de quibus non ſit aliqua veriſimilis dubitatio quod debeant deierare.*
Præſumptio quæ pro aliquo eſt, operatur quod leuiores pro eo ſufficiunt probationes. nu. 12.
Probationes leuiores ſufficiunt quando agitur de pœna vitanda. ibid. nu. 12.
13 *Falſitas cõmitti non ſolet ſine aliqua cauſa, ideo falſitas non conſideratur vbi falſitatis cauſa nulla conſiderari poteſt.*
Dolus non ſolet committi ſine animo lucrandi, & aduerſus perſo-

perſonam non maliuelam.ibid.nu.13.

14 *Doli cauſa ceſſante,ceſſare debet doli præſumptio, & vbi cauſa doli veriſimilis nulla imaginari poteſt,ceſſare debet ipſius doli præſumptio.*

Præſumptio non fit de non veriſimilibus.ibidem nu.14.

15 *Cauſa facti conſiderari dēt in qualibet materia potius quàm ipſum factum.*

16 *Falſitatis præſumptio ceſſat in re modica.*

17 *Falſitatis præſumptio ceſſat quando ex ea nullum quis reportat commodum.*

18 *Dolus nō præſumitur cōtra facientē id quod cedit ad ſui dānū.*

19 *Falſitatis præſumptio ceſſat in eo quod fit corā multitudine.*

20 *Inſtrumentum non probat quando continet non veriſimilia, ſed dicitur ſuſpectum licèt teſtes contra illud non deponant.*

Inſtrumentum continens rem veriſimilem probare debet,licèt teſtes contra ipſum inſtrumentum deponant.ibidem nu.20.quod eſt ſingulare.

21 *Præſumptio illa præfertur per quā arguitur bonitas hoīs, idē in teſtibus,quia præferūtur qui deponūt de bonitate alicuius.*

22 *Teſtibus plene deponentibus ſuper re non veriſimili poteſt iudex non credere.*

23 *Teſtibus non idoneis creditur quando deponunt veriſimilia.*

Liber ſociorum probat in fauorem ſcribentis in his, quæ ſunt veriſimilia.ibid.nu.23.

24 *Veriſimilitudo dicitur cognata natura & habetur pro lege,et veriſimilius dicitur quod magis conſonat rōni & iuri cōi.*

25 *Teſtes coarctantes negatiuam de facili non coarctabilē redduntur de falſo ſuſpecti.*

Obliuio de facili præſumitur circa tempus.ibid.nu.25.

26 *Suorum appellatione qui veniant,remiſſiue.*

Teſtes redduntur ſuſpecti deponentes ſuper his, quæ ſunt iuris.ibid.nu.26.

27 *Antecedenti deſtructo corruit conſequens.*

28 *Inſtrumentum vt reprobetur per teſtes,debent teſtes deponere de toto eius tenore.*

29 *Inſtrumētū an reprobetur per teſtes, quorum quilibet deponit de ſenſu ſuo ſe non audiſſe proferri tale quid per diſpoſitiōē.*

30 *Teſtis quando vnum deponit extra iudiciū,aliud in iudicio, ex tali teſtimonio iudiciali non poteſt ad ſententiam diffinitiuam perueniri,immo torqueri debet teſtis.*

31 *Depoſitioni extraiudiciali potius videtur ſtandum quàm iudiciali,quando habet plures præſumptiones pro ſe.*

32 *Depoſitio extra torturam pro qua ſunt plures præſumptiones, præfertur depoſitioni in tortura.*

33 *Teſtis deponens circa id ſuper quo prius dixerat ſe non recordari,redditur ſuſpectus, niſi alleget cauſam cur magis nunc recordetur quàm prius.*

34 *Inſtrumentum vt reprobetur per teſtes,debent eſſe omni exceptione maiores.*

35 *Puniri non debet,quod non mala fide fit.*

CONSILIVM LXXV.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Accuſat̃
de falſo magiſter Bartholomæus Claudij notarius ex mota Chalanconis patriæ Dalphinatus
per Catharinā Archaione ea duplici capite. Primò, quia appoſuerit in teſtō quondā Ludouici
Archaionis pr̃is ipſius Catharinæ, & in relicto
eidem Catharinæ facto de ſolidis quinq;, verba illa iure inſtitutionis, allegando in accuſatione nunquā fuiſſe dictū per teſtatorē iure inſtitutionis. Secūdò, quia in eodē teſtō ſcripſit notarius
ꝙ vocauit teſtator hæredē vniuerſalē Ludouicum Romerij &
ſuos, apponendo ēt ꝙ teſtator de ſuis nihil dixit,ſuper quibus titulis ſeu cauſis aſſertę falſitatis præſupponitur teſtes auſos fuiſſe negatiuā coarctare,quæritur quid iuris. ¶ Breuiter quoad primū caput falſitatis ſatis probatur de calūnia accuſatricis & iniuſtitia proceſſus ſuper eodem capite,nam ex hoc capite accuſa
1 tio probatur euidentiſſime inepta, ineptus enim dr̃ libellus qō
ex narratis non elicitur actio, ſeu non deprehenditur cauſa idonea ex qua actio eliciatur.gl.& doc.in l.1.in prin.ff.de edē.Cor.
in conſi.121.col.fi.li.1.& in conſi.302.col.2.li.2.& dicit Inno.in
c.1.de offi.vica. ꝙ libellus arguitur ineptus qn̄ ex narratis in eo
apparet ꝙ iniuſte quis vel ſine actione experitur.quod refert &
ſequitur Bal.in conſi.34.In cauſa iſta allegantur plura.col.2.lib.
2.ſed ex narratis in accuſatione euidenter apparet de iniuſtitia
accuſationis & defectu actionis:nā pars fatet̃ & eius ēt teſtes dicūt ꝙ pater reliquit filiæ ſolidos quinq; tm̄, quibus mediātibus
voluit eā eſſe excluſam a bonis conſiderata dote eidē cōſtituta,
& ſic apparet ex lectura accuſationis ꝙ volūtas pr̃is fuit filiā eſſe excluſam mediāribus dotibus & relicto ſolidorum quinq;,ſi
2 hoc teſtator † voluit,ergo in neceſſariū antecedēs illud ēt voluit
ꝙ notarius ita cōciperet verba relicti,ꝙ volūtas teſtatoris ſeruaret.& ſine qbus verbis filia ad volūtatē pr̃is excluſa nō fuiſſet.l.
ad legatū.l.ad rē mobilē.ff.de procu.l.illud.ff.de acq. hære.& iō
ſi teſtator inſtituit ſeruū propriō hæredē in neceſſarium antecedēs cenſet̃ ei libertatē relinquere,quia alias ſine libertate inſtitutio nō valeret.Inſti.de hære.inſt.in prin.l.pe.C. de neceſſ.ſeru.hære.inſti. Nec eſt veriſimile ꝙ teſtator voluerit rogare notariū ad
cōcipiēdū verba relicti ex quibus teſtm̄ corrueret.l.3.in prin.ff.
de teſta.mili.l.ſi prætor.ff.de iod.l.quotiēs.ff.de reb.dub.c.Abba
3 te,de verb.ſig.iō l videmus ꝙ princeps in dubio licèt nō pſumatur plenitudine poteſtatis vti velle,iſtud tn̄ nō procedit qn̄ ſine
plenitudine ptãtis actus nō valeret. Pau.de Caſ.in l.ea imperfecto,In fi.C.de teſta.Alex.in l.quāquā.C.de teſta.mili.Pau.de Ca.
in conſ.414.In facto præſenti.col.3.circa med.li.1.Dec.in c.qm̄.
Abb.col.5.de off.dele.& in conſ.11.col.pe.poſt med. & alibi ſæpe doc. ¶ Secūdo circa hoc primū caput accuſationis probatur
ineptitudo eius,quia notoriū eſt. ꝙ in omni parte mūdi vbi ſcripto iure viuit̃,conſueuerūt notarij vel infra mediocritatē peritī
4 apponere titulū inſtitutionis in relictis quæ liberis fiūt,ergo † notarius accuſari de falſo nō potuit apponēdo clauſolā cōſuetam
notoriē,licèt de ea rogatus nō fuerit,quia ſemper dr̃ rogatus vt
apponat clauſulas cōſuetas, iō notarius pōt apponere clauſulā
codicillarē licèt teſtator eū nō rogauerit,immo nec virtutē eius
intelligat.Barb.in c.quoad trāſlationē,de off.dele. Ale.in conſi.1.
col.6.li.1.Soc.in conſ.93.col.6.circa med.li.4. Dec.in l.vt liberis,
col.3.circa med.C.de colla.& in conſi.490.col.pe.ad fi.& q̃ ſcribit Iaſ.i l.certi cōdictio.§.ſi nūmos.in 3.no.ff.ſi cer.pe.Dec.in c.
cū M.io 5.no.de cōſtit.ſimiliter nō tenetur notarius de falſo apponēdo hypothecā bonorū conſuetam apponi,licèt de ea nihil
dictū fuerit.Bal.in l.1.col.fi.ff.ſol.mat.ſequitur Iaſ.in conſil.153.
col.3.lib.2.ſi notarius pōt apponere clauſulas conſuetas, ēt ſine
quibus teſtm̄ pōt ſuſtineri,vt clauſulā codicillarem,quantò magis potuit & debuit notarius apponere illa verba iure inſtitutionis,ſine quibus teſtm̄ valere non poterat?& in terminis ꝙ apponens verba in teſtō neceſſaria ad validitatē actus, non puniatur
de falſo,licèt de eis rogatus non fuerit,tradit Alex. in conſil.53.
col.4.ver.ſimiliter non pōt dici.li.7.Corn. in conſi.261.col.5.ad
fi.verſ.& maxime quia faciens.li.4.& iſtud probatur rōne inconuincibili,ſi.n.permittitur notario ꝙ apponat clauſulas cōſuetas
in teſtō,ergo eas apponendo pœnā non incurrit.l.Gracchus.C.
de adulte.pœna.n.locum habet in prohibitis,non in permiſſis.
c.qui peccat.23.q.4. ¶ Tertiò dico,poſito & non conceſſo,ꝙ iſta
verba iure inſtitutionis,non eſſent cōſueta apponi prout tn̄ ſunt
5 notorie, adhuc notarius non puniretur de falſo, † quia teſtator
in dubio cenſetur velle,quod ius diſponit. l.ſi duo.vbi Bald.ff.de
acq.hære.Bar.& doc.in l.hæredes mei.§.cum ita. ff.ad Trebe.cū
ſi.ſed ius vult ꝙ filijs relinquatur legitima titulo inſtitutionis,
alias rumpitur teſtm̄.§.aliud quoque capitulum, in auth.vt cū
de appel.cogno.gl.in auth.nouiſſima.C.de inoff.teſta.ergo cenſetur teſtator voluiſſe legitimam relinquere prout ius diſponit,
& ſic titulo inſtitutionis, notarius igitur apponens illa verba inſtitutionis ex volunt[illegible] teſtatoris de falſo puniri nō dēt. ¶ Quar
6 tò dico † ꝙ in iſto [illegible] ho capite lapidatur notarius de bono opere,non ſolum [illegible] potuit & debuit apponere illa verba titulo inſtitutionis [illegible] oſtendimus, ſed amplius dico ꝙ ſi omiſiſſet
ea apponere c[illegible] teneretur,poſſet de falſo puniri. Imo.in l.ſi poſt.
C.de iur.& ſac.ign.vbi qn̄ notarius apponit in inſtrō aliquid de
iure prohibitum vel omittit apponere quod ſibi incumbit, dēt
de falſo puniri,quod dictū ſequitur Soc.in conſ.97.col.5.lib.1.
Pro quo facit,quia præſumitur dolus contra eum qui id non facit quod facere tenetur.l.tutor qui repertorium. ff.de admi.tut.
l.dolo.ff.ad legem Fal.Ancha.in conſi.306. In cauſa quæ vertitur inter Iacobum.col.2.Cor.in conſi.116.ad fi.lib.1.& alibi ſæpe

pe doc.ſed notarius tenetur apponere clauſulas cõſuetas vt ſup.
oſtendimus, ergo non apponẽdo præſumitur in dolo ſicut etiã
dr̃ de notario omittendo debitas ſolennitates inſtri ꝙ præſumi-
tur falſarius.l.iubemus,in fi.&l.volumus.C.de teſta. ¶ Quintò
dico ꝙ falſitas notario imputari non põt,qñ poſuit in inſtro qđ
tacite & effectualiter intelligebatur, licèt expreſſum non fuerit
a partibus,ſed aliter ex præcedentibus aut ſequentibus appare
bat,puta, teſtator dixit ꝙ voluit teſtm̃ valere iure codicillorum
aut in vim cuiuſcunq; vltimæ volũtatis.notarius appoſuit ꝙ vo
luit valere in vim donationis cauſa mortis,certe non tenetur de
falſo, quia donatio cauſa mortis comprehenditur ſub illis ver-
bis,aut in vim cuiuſcunq; vltimæ uoluntatis,ita Alex.in cõſi.53.
col.1.li.7.& quod ſcribit Iaſ.in conſi.153.li.2. ↄ̈ quem tñ conſu-
7 luit Cur.Sen.in conſi.56.¶ Infertur ex præmiſſis † ꝙ accuſatrix in
hoc primo capite inepte omnino egit ſine omni iure & actio-
ne, iõ iudex non debebat recipere hoc primũ caput accuſatio-
nis,ſed dentibus lacerare.c.ſacerdotibus.11.q.1.gl.in l.1.ff.de of.
aſſeſſor.Imo.in c.1.de off.vica.Bal.in conſil.54.Caſus breuis.col.
2.circa med.lib.1.& idem Bal.in conſi.170.Libellus.lib.2.ꝙ ex-
ceptio aliqua non eſt neceſſaria ↄ̈ libellum ineptum,iõ dolus &
calumnia probatur ↄ̈ iſtam mulierem temerariam, quæ ↄ̈ iuris
præcepta ineptam accuſationem propoſuit.regula, qui ↄ̈ iuris,
de reg. iur.li.6. & abſolui debet reus a crimine falſi ex hoc pri-
mo capite,& melius feciſſet iudex ſi reum fatigari non ſuſtinuiſ
ſet ex capite prædicto.¶ Venio ad ſm caput circa oppoſitionem
illius uerbi,& ſuos.in quo ẽt puto non eſſe probatum crimẽ fal
8 ſi ↄ̈ notarium,& primò † cõſidero ꝙ præſumptio iuris eſt pro no
tariò,adeò ꝙ liquidiſſime conſtare debet de falſitate, ↄ̈ cũ.glo.
& doc.in l.iuriſgentium.§.quod fere.ff.de pact. Iaſ.in l.ſingula-
ria,col.20.ver.confirmo ẽt prædicta.ff.ſi cer.pet.conſidero ẽt ꝙ
per ↄ̈rium ſuſpitio doli & calumniæ eſt ↄ̈ iſtam mulierem teme
rariam circa iſtam accuſationem falſi.Primò quia euidenter ca
lumniata eſt in primo capite ſuæ accuſationis,iõ idem præſumi
debet ↄ̈ eam in altero.Secundo capite. regula ſemel malus in 6.
9 Secũdò † quia diſtulit proponere accuſationem falſi poſt ſniam
latam ↄ̈ eam in fauorem hæredis uniuerſalis in remedio l.fi.C.
de edic.diui Adria.toll.ex qua retardatione dolus contra eã præ
ſumitur.Ita in maternis de eo qui diſtulit falſi accuſationẽ pro-
ponere,tradit Bal.in conſi.37.Quidam tabellio.in fi.li.1.& ge-
neraliter de eo qui tardat exceptiones proponere ꝙ in dolo præ
ſumatur,tradit Anc.in conſil.234. Caſus talis eſt poſt præceptũ.
col.1.Pau.de Ca.in conſi.81.In cauſa iſta quinq;.col.1.poſt med.
& in conſi.ſeq.col.3.ante med.lib.1.Addo Fede.de Sen.10 conſi.
23.col.2.in prin.& col.3.in prin. ubi ꝙ ſuſpitio eſt contra parro
chianum accuſantem prælatum de crimine & petentem cũ im
mouet qñ non ſe oppoſuit ſtatim cum potuit ob id ꝙ admitti
non debet ad accuſandũ,per ca.cũ in tua, qui matr.accu.poſ.&
quod ſcripſi in conſi.65.col.pen.in prin.vbi ꝙ ex longo ſilentio
ſuſpitio oritur.in conſi.28.col.2.poſt med. tradit idem Feder.in
conſi.93.Factum quod proponitur.col.2.poſt med. Præſumptio
enim iuris eſt ꝙ ſi veniſſet ad accuſationem falſi ex veritate pro
confirmatione iuris ſui,illud veriſimiliter feciſſet antequã pate-
retur condemnationem,ſed differendo poſt eã, præſumptio eſt
10 ꝙ illud fecerit ad vindictã.¶ Tertiò arguitur † dolus ↄ̈ iſtam ac-
cuſatricẽ,quia accuſat notarium in eo, quod nec ipſi accuſanti
nec hæredi vniuerſali,qui ↄ̈ eam obtinuit ſoiam, prodeſt, ſed no
tario tñ nocet.Alex.in conſi.174.col.pe.li.2.& in conſi.9.col.1.
li.6.quod ipſi accuſati non profit accuſatio patet,quia de verita
te teſtamenti ꝙ factũ fuerit;ꝙ ipſa mulier fuerit excluſa ab hære
ditate vniuerſali probatur per teſtes met ipſius mulieris, & ipſa
mulier hoc non negat,immo fatetur, ſolum.n.impugnat teſtm̃
in ea parte qua ſui vocati reperiuntur, ſed iſta vocatio mulieri
ipſi neq; prodeſt,neq; nocet vt per ſe patet.Similiter nõ prodeſt
hæredi vniuerſali, immo ei nocet.ob id mirandũ eſt quõ volue-
rit iſta mulier curare vtilitatem hæredis vniuerſalis ſui aduerſa-
rij & probare ꝙ grauatus non fuerit, profectò qui naturali rõne
viuunt non induci poterunt ad credendũ ꝙ mota fuerit mulier
ad accuſandũ notariũ ſine aliqua vtilitate ipſius mulieris,quam
nullã conſequi põt,eſto melius pronunciaretur iõ teſtm̃ falſum in
11 ea parte:ſed ſolũ ad vtilitatẽ hæredis vniuerſalis quem † veriſi-
militer odio proſequitur propter litẽ quã egit ↄ̈ eum,ex qua ini
micitia præſumitur cum eſſet lis de tota vna hæreditate.Alex.in
conſi.99.col.1.li.1.Rom.in l.2.§.hoc reſcriptum.ff.ad Syllan.Io.
de Ana.in conſ.59.col.2.in fi.Rolandus de Curte inter cõſ.Calc.
in conſi.64.col.4.in princ.& cum ipſa mulier fuerit ſpoliata illis

bonis licèt authore prætore,ſuſpecto tñ inimicitiæ vitari nõ põt.
c.item cum quis,de reſt.ſpol.quid dicemus igitur mouiſſe iſtam
mulierẽ ad accuſandũ notariũ niſi vindictã & amaritudinẽ quã
dam,vt ſaltẽ uexaret notariũ poſtquã voluit aduerſariũ ſuũ iuua
re citra omne cõmodum ipſius mulieris.¶ Et ſi dicatur, moueri
potuit amore reipublicæ vt falſitas puniretur,reſpondeo ꝙ ceſ-
ſat iſta præſumptio cũ appareat de clara & euidenti calũnia in
primo capite accuſationis,quo caſu lex præſumitur ↄ̈ eam, regu
la ſemel malus,& quia nullum reip. intereſſe conſiderari põt ex
prætenſa falſitate vt apparebit ex infra dicendis circa criminis
12 obiecti confutationẽ.¶ Infero † ex præmiſſis ꝙ ex quo præſum-
ptio iuris eſt ↄ̈ iſtam mulierem improuidam & temerariam, for
tiores pro ea probationes requiruntur contra notariũ quã alias
eſſent neceſſariæ ceſſante iſta præſumptione ca.quia veriſimile,
vbi Abb.in 2.not.de præſumptio.idem Abb.in conſi.11.col.2.in
2.dubio li.1.ꝙ probationes debent eſſe apertiſſimæ & tales te-
ſtes de quibus non ſit aliqua veriſimilis dubitatio ꝙ debeãt de-
ierare,qñ contra aliquẽ iuris eſt præſumptio.not.gl.& doct.in l.
tranſactione.C.de tranſac.Soc.in conſi.263.col.6.ver.4.reſpon-
deo.lib.2.Iaſ.in l.ſi extraneus,in 6.notabili.ff.de cond.ob cau.&
in l.ſciendum.col.5.ff.de verb.ob.Dec.in conſ.215.col.3.in cõſi.
175.col.5.& in conſi.177.col.1.Cur.Iun.in conſil.52.col.3.circa
med.idem in eo contra quem eſt ſuſpicio, quia ad tollendũ hãc
ſuſpicionem fortiores requiruntur probationes. Are.in conſ.64.
Diligenter,col.4.circa med.ver.item ex clauſulis. Per contrariũ
cum habeat notarius præſumptionem iuris pro ſe, leuiores pro
eo probationes ſufficiunt, vt cõtrariorum eadem ſit diſciplina.
l.1.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.inuantur.o.probationes no-
tarij ex iuris præſumptione quæ dr̃ probatio liquidiſſima glo.&
doc.in l.licèt imperator.ff.de leg.pri.& in l.ſi tutor petitus.C.de
peric.tutor.& tradit Are.ita arguendo ab oppoſitis in conſil.64.
col.5.ver.vnde requiritur,ex alio ẽt ſufficiunt leuiores probatio
nes pro notario,quia agit de pœna euitanda.Dec.in conſil.650.
col.2.¶ Quibus ſic præmiſſis dico falſitatis crimen notario im-
poni non poſſe ex eo ꝙ ſcripſerit teſtatorem uocaſſe hæredẽ &
13 ſuos.Primò † quia falſitas committi non põt ſine aliqua cã, nam
delictorum cum plura ſint genera non ſolet quis moueri ad de-
linquendum ſine aliqua cã eum impellente, & licèt hoc pateat
ad rationem naturalem,quã ſolam ſufficit allegare. l.ſcire opor
tet.§.ſufficit.ff.de excuſa.tuto.adduco Corn. ita conſiderantẽ in
conſi.207.col.fi.li.4.Alibi ſcribit idem Cor.in conſi.63.col.3.cir
ca fi.ver.& ex quo actum fuit.li.3. dicit ꝙ dolus non ſolet cõmit
ti ſine animo lucrandi & aduerſus perſonam non maliuolã. ſed
quæ cauſa potuit mouere iſtum notariũ ad opponendũ doloſe
iſtud verbũ & ſuos, non vt noceret huic mulieri accuſanti quæ
in hoc intereſſe non habet ſiue uocentur ſui ſiue non?non ẽt mo
ueri potuit vt prodeſſet hæredi vniuerſali, quia uocatio ſuorum
eſt ei damnoſa & oneroſa ratione fideicommiſſi. l.cohæredi.§.
cũ filiæ.ff.de vulg.ipſe ẽt hæres de hoc non conqueritur,qui tñ ſi
vid ret falſitatem ueriſimiliter falſi accuſationem potius inſti-
tuiſſet,notarius ẽt ex tali appoſitione commodũ nullũ cõſequi-
tur,nec conſiderari põt,nõ quidem ex teſtõ in quo notarius non
uocatur,non per manus hæredis uniuerſalis,quia non eſt ueriſi
mile ꝙ uoluerit aliquid donare notario ad ſui præiudicium,non
per manus accuſatricis,quæ eũ moleſtat ob talẽ appoſitionem,
quid igitur mouere potuit notarium ad ita opponendũ? non do
14 lus aliquis cuius præſumptio nulla ↄ̈ſiderari põt,ceſſante † enim
cã doli,ceſſare debet doli præſumptio. Abb.in conſ.69.col.2.li.
2.ubi quod ceſſante cã ſimulationis ↄ̈ctus ceſſare debet ſimula-
tionis præſumptio, ubi.n.cauſa ſimulationis aut doli nulla ueri
ſimilis excogitari põt, ceſſat doli & ſimulationis præſumptio.
Are.in conſi 65.col.4.Cor.in conſi.189.ad fi.li.2.& in conſ.203.
col.2.poſt med.li.3. & in terminis noſtris ad excuſandũ notariũ
ita arguit Soc.in conſi.277.col.1.uer.& ſuper hac uari tare. li. x.
qui omnino uideatur. Præſumptiones.n.fieri non poſſunt de nõ
ueriſimilibus.Bal.in l.ſi.in ult.nota.C.de hære.inſti.& in c.1.§.ſi
qua de feudo Guard.idem Bald.in l.ſiue poſſidetis, ad fin.C.de
probatio. dicit præſumi non debere quod ueriſimile non eſt,tra
dit ẽt Soc.in conſil.164.col.5.uer.& ſic magis eſt ueriſimile.li.2.
Cor.in conſi.156.col.fi.circa med.li.3.¶ Ex quibus infero in hac
materia unum ad quod iudex ſummopere debet aduertere,po-
ſito millies & non conceſſo,probatum fuiſſet teſtatorẽ ſuos nõ
uocaſſe,ex hoc tñ dolus aliquis contra notarium conſiderari nõ
poſſet ex quo doli cã nulla ueriſimilis imaginari põt per ſupra-
dicta:ſed præſumeretur notarius appoſuiſſe de ſuis per ſimpli-

citatem

titatē aut errorē & ſic deliquiſſet per culpā & non per dolū Pro
15 hoc facit† regula iuris, ꝙ in qualibet materia conſiderari debet
cā facti potius quā ipſum factū. l.verū.2.ff.de furtis.c.cū dilecti,
el 1.de accuſa.c.occidit.23.q.vlt.c.intelligentia,vbi gl.in ver.ex
cauſis,de verb.ſig.iō poſito milies & non conceſſo,factū ipſum.
i.vocatio ſuorū falſo eſſet appoſita, hoc tñ factum conſiderari
ſimpliciter non debet,ſed facti ipſius cauſa,quę cā potuerit mo
uere notariū ad apponendū vocationē ſuorū per dolū, & ſic cā
facti huius quo ad dolū nulla conſiderari pōt,dolus ēt conſide-
16 rari non debet.¶ Fortius facit† quod ſcribit Alex.in conſ.74.col.
2.li.1.ꝙ in re modica ceſſat præſumptio falſitatis & doli ſimili-
ter dicit Old.in conſi.162.Thema tale eſt.P.condidit teſtm̄,in fi.
ꝙ in re modica ceſſat ſuſpitio fraudis per tex.in l.cum hi.§.mo-
dus.ff.de tranſac.Ratio eſt,quia non ſubeſt cā veriſimilis ꝙ pro
modico voluerit quis falſum aut fraudē cōmittere,& ſic volunt
iſti patres ꝙ ceſſante cauſa præſumptionis falſitatis aut doli ceſ
17 ſet falſi & doli pſumptio.¶ Sed magis in terminis† adduco Hyp
po.de Marſ.in conſi.77.col.2. vbi ꝙ ceſſat præſumptio falſitatis
qñ ex ea nullū quis reportat cōmodum.ſequitur Alex.pręceptor
meus in conſ.115.Addo Im.in conſi.129.in fi.Guid.Pap.q.455.
ſed vt dixi de commodo notarij conſiderari non pōt, non qui-
dem ꝙ fuerit quicquā conſecutus ab accuſatrice vt falſum com
mitteret, quia ipſa ſeipſam non accuſaret, ſi cā falſitatis fuiſſet
non ab aduerſario ipſius accuſatricis, quia iſta falſitas ei noce-
ret ratione oneris fideicōmiſſi,iuxta no.in l.Gallus.§.1.ff.de lib.
& poſth.de inſtitutione facta de aliquo & ſuis per nomen colle-
ctiuū,ꝙ intelligitur per viā fideicōmiſſi ſm̄ cōem opi.& latiſſi-
me alias conſului pro Magnifico dño & Barone Breſſiaci in con
ſi.22.¶ Nec dicat aliquis conſiderari poſſe commodum ſuorum
per teſtm̄ vocatorum,quia nullo mō veriſimile eſt ꝙ liberi hęre
dis vniuerſalis iſtud procurauerint: ſatis.n.putant liberi ſi quid
parentibus relinquatur,quorum votum eſt vt bona ad filios per
ueniant.l.nā & ſi parentibus,in prin.ff.de inoffi.teſt.l.ſcripto.ff.
vnde lib.l.nihil.§.facilior.ff.de bonis lib.l.vnica.C.de his qui an
te aper. tab.neſcio tñ an iſte hæres liberos habeat aut ſaltem iā
adultos qui auderent notariū corrūpere,vel qui modum habe-
rent tantā pecuniā aut aliud conferendi ad inducendum nota-
riū vt delinqueret.¶ Etiam non obſtat ſi dicatur,poterat prodeſ-
ſe patri vocatio ſuorū ſi forte præmortuus eſſet teſtatori, filia ſu
perſtite,quia licèt præmortuus eſſet teſtatori,non tñ ſequitur,er
go filia ſucceſſura erat patri ab inteſtato,cum potuiſſet pr̄ aliud
teſtm̄ condere & filiam excludere,& ſicut dilexerat teſtator hæ
redem vniuerſalem, ita veriſimile eſt ꝙ eius poſteritatē & ſuos
dilexiſſet.¶ Præterea teſtm̄ iſtud fuit groſſatum & traditum hæ-
redi demū teſtatore mortuo,nec antea tradi potuiſſet, ergo im-
poſſibile eſt dicere ꝙ moueri potuerit notarius ad apponendū
vocationem ſuorū eo reſpectu ſi forte hæres pręmortuus fuiſſet
teſtatori,quo mortuo ceſſat omnino iſte reſpectus:iō mortuo te
ſtatore veriſimiliter nō ſcripſiſſet de ſuis niſi vocati fuiſſent.¶ Se
cundò principaliter arguo in fauorem notarij ad excludēdum
18 præſumptionē doli in eo.Non† præſumitur quis dolo feciſſe qđ
cedit ad ſui dāðum.l.præſes. C.de ſeruit.& aqua. & in terminis
noſtris ita arguit Soc.in d.conſi.277.col.1.poſt med.verſ.ad in-
ſtantiam aūt fratrū.li.2,ſed vt ſup. dixi,iſta falſitas oppoſita ſolū
concerneret damnū notarij non partis accuſantis, ergo ceſſare
19 debet doli ſuſpicio.¶ Tertiò† nō eſt veriſimile ꝙ auſus fuerit no
tarius falſitatem cōmittere corā multitudine hominū in teſtō
publice facto.l.hac conſultiſſima,in fi.C.qui teſta.fac. poſ.de fa
cili.n. cogitare poterat ꝙ in tanta multitudine occulta falſitas
eſſe non poſſet, iō ſi falſo quid aſcribere voluiſſet, veriſimiliter
ſecretius & occultius factū id eſſet,puta adhibendo aliquos te-
ſtes alios doli participes.¶ Quartò iſta vocatio ſuorū eſt veriſi-
milis,quia ſicut dilexit teſtator hæredem,ita veriſimile eſt ꝙ di-
lexerit & ſuos.Rurſus,quia nulla cā veriſimilis excogitari poteſt
cur eos appoſuerit ſi vocati non fuiſſent vt late ſupra probaui-
mus,itaq;† ſicut inſtrm̄ continens non verimilia nō probat, ſed
20 redditur de falſo ſuſpectū licèt teſtes ꝯ illud non deponāt.Bald.
in l.ſcripturæ,circa med.C.de fi.inſtr.Abb.in conſ.99.in fi.lib.1.
Curt.Iun.in conſi.17.col.2.poſt med.& in conſi.178.col.2.ita p
ꝯtrum qñ continet inſtrm̄ rem omnino veriſimilem, in qua doli
cā nulla cōſiderari pōt, probare debet & præſumi pro eo licèt
teſtes ꝯ illud deponant,quia præſumi debet ꝯ teſtes deponentes
non veriſimilia potius quā ꝯ inſtrm̄ omni roboratum veriſimili
tudine,arguendo ab oppoſitis.& quidem fortius,ſi.n.præſumi-
tur contra inſtrm̄ qñ continet non veriſimilia,a fortiori pręſumi

21 debet pro eo qñ continet veriſimilia,quia† iſta præſumptio con
uenit naturæ & bonitati ac probitati hominis argu.l.merito. ff.
pro ſoc. ideo videmus ꝙ teſtes deponentes de bonitate homi-
nis præferuntur teſtibus deponentibus de malitia aut iniquita-
te.Inn.& doc.in c.auditis,de præſcrip.Bal.in c.in noſtra,in prin.
de teſtib.Abb.in c.cum P.col.fi. de accuſ.& quod ſcribit Old.in
conſ.183.col.4.vbi qñ reperiuntur literæ epiſcopi contrariæ. ſta
tur illis ex quibus fama bona probaē.¶ Vniuerſa difficultas con
ſiſtit in reſpondendo ad teſtimonia aſſertorū teſtium qui negati
uam auſi ſunt coarctare,ad q̄ rñdeo multis modis.¶ Et primo dı
22 co† ꝙ teſtes inſtrarij ſunt ſuſpecti deponentes rem nullo modo
veriſimilem,ſcū nulla cauſa veriſimilis excogitari poſſit cur no-
tarius dolum & falſitatem commiſerit ad ſui tm̄ præiudiciū, vt
late ſupra probauimus, iō non probant ſicut dixi ſupra de in-
ſtrō continente rem poſſibilem,ſed non veriſimilem, ꝙ nō pro
bat,ergo idem in teſtibus cum a pari procedant inſtrā & teſtes.
l.in exercendis.C.de fi.inſtr.& in terminis adduco Bar.Bal.Ang.
& Pau.de Ca.in l.Lucius ff.de infam.vbi ꝙ pōt iudex ex cauſa te
ſtibus plene deponentibus fidem non adhibere, iuſta aūt cauſa
non credendi talibus teſtibus dr̄ qñ deponunt rem nō veriſimi-
lem,ita declarat,& intelligit Fel.in c.auditis, col.3.de præſcr.re
fert & ſequitur Cur.Inn.præceptor meus in conſil.17.col.2.cir-
ca fi.& in conſi.52.col.3.circa med.verſi.puto igitur.¶ Videmus
23 econtra† ꝙ creditur teſtibus non idoneis qñ deponunt veriſimi
lia.Ang.in conſi.367.col.fi.ver.& ſm̄ ea quæ vidi.Rurſus ſocio-
rum liber probat in fauorem ſcribentis qñ continet veriſimilia.
Bal.in rub.C.de fi.inſtr.ſequitur Cor.in conſi.319.col.10.verſ.&
hinc eſt.li.3.Dec.in l.1.col.1.in fi.C.de edend.in conſi.410.col.1.
24 circa med.& in conſi.496.col.2.poſt med.veriſimilitudo† enim
dr̄ cognata naturæ.Bal.in conſ.180.Mortuo filio.li.3.& habetur
pro lege veriſimilitudo.Old.in conſil.13.Cum qō.in fi.illud au-
tem dr̄ veriſimile, quod magis conſonat iuri communi & ra-
tioni.Inn.in d.c.auditis,poſt med.& ibi doc. de præſcr. Io.And.
& Anto.de Butr.in c.in noſtra,de teſtib.& in c.a.licèt cauſam.de
proba.Bal.in l.qui accuſare.col.fin.C.de eden. refert & ſequitur
d.Barth.Veron.in conſi.60.col.3.Curt.Iun.in conſi.150.col.5.ad
fin.ſed præſumptiones quæ ſunt ꝑ notario magis conſonāt iuri
cōi,quod bonitatem præſumit.l.merito.ff.pro ſoc.ob id præfer
25 ri debent aſſertis teſtibus ſuſpectis.¶ † Secūdo redduntur ſuſpe-
cti aſſerti teſtes, quia deponunt negatiuam non facile coarctabi
lem.Bal.in l.actor,col.3.C.de proba.Cor.in conſi.115 col.pe.li.
3.& in conſil.125.col.2.circa med. lib.4.Iaſ.in l.1.col.4.ff.ſi quis
ius dic.non obtemp.de facili autem coarctari non pōt talis ne-
gatiua.primò ex lapſu temporis in quo tempore de facili præſu
mitur obliuio.Inn.Io.And.& doc.in c.qualiter & qñ,el 2.de ac-
cuſ.Veron.in conſi.5.col.3.Cor.in conſi.324.col.5.circa med.li.
3.quō enim eſt veriſimile ꝙ iſti teſtes ruſtici & omnino literarū
ignari poſt tantum tempus recordati fuerūt,an teſtator poſt hæ
redem vocauerit ſuos vel non.¶ Tertiò redduntur ſuſpecti iſti te
26 ſtes.nam terminus† ſuos,eſt terminus iuris, ſuper cuius intelle-
ctu doc.laborant vt patet ex his quæ ſcribit Pau. de Ca.in conſ.
374.Viſis omnibus punctis mihi traditis.col.2.ad fi.uer.item di
cet aliquis.& in conſi.454.Duo videnda ſunt.col.1.li.5. Alex.in
conſi.26.col.3.li.5.Dec.in conſi.217.circa fin.in conſi. 228.col.1.
& in conſi.253.col.2.Brun.Alenſis in conſi.43.col.2. poſt med.
Alex.in conſi.142.col.2.circa med. & pluſquam veriſimile eſt ꝙ
iſti teſtes ruſtici non intelligāt iſtum terminum, & ſuos,quid im
portet. etiam ſi Gallice proferatur, itaque quō veriſimile eſt ꝙ
memoria tam facile & tempore tam longo tenuerint quod non
intelligunt?pro quo facit quod ſcribunt Barto. & doc.in l.1.ff.ſi
cert.pet.ꝙ teſtis deponens ſuper mutuo illud non probat qñ in-
terrogatus quid ſit mutuum reſpondit ſe neſcire. quō.n.poſſunt
teſtes deponere ſuper eo quod ignorant?dum .n.dicunt ſuos vo
catos vel non vocatos,in neceſſarium antecedens præſupponūt
27 intelligere qui dicantur ſui,† deſtructo igitur antecedenti, quia
illud ignorent,corruit & conſequens teſtimonium.l.1.§.huius.
ff.de oſt.eius.Bal.in c.1.in verſi.æqualiter, col. 5. de his qui feu-
dū dare poſ.Probo iſtud exēplo magis euidēti:pone ꝙ notarius
ſcripſerit reciprocā ſubſtitutionē.& teſtes ruſtici dicant,ſubſtitu
tionē reciprocam factam non eſſe,nunquid fides eis dabitur,cū
ēt mediocriter periti non omnino iſtud intelligant, quæ ſuſpi-
cio clare ēt arguitur dum dixerunt aut dicere auſi ſunt ꝙ teſta-
tor non dixit in relicto facto filiæ titulo inſtitutionis, in qua re
præſupponunt ſe iuriſconſultos & ſcire differentiam, aut relin-
quatur ſimpliciter vel iure inſtitutionis. Profecto ſi quis quid di
cat

cat, quod ego non intelligam, impoſſibile vř ꝙ poſt temporis la
pſum dicti illus rationem reddam. Ex quibus apparet ꝙ iſta ne
gatiua non facile per teſtes ruſticos coarctari poteſt, immo diffi
cillimum id vř, & ſi iudex laborauit ex officio pro innocentia
rei, prout tenebatur, credo ꝙ teſtes interrogauerit, an intellige-
rent quid eſſet uerbū ſuos, ſeu qūo illud intelligerent. ¶Quartò
redduntur ſuſpecti, nam audio ꝙ iſti teſtes primo loco examina
ti nullomō coarctauerunt negatiuam, ſed demū in repetitione,
ideo ſuſpicio neſcio qua videtur ſcatere contra accuſatricem &
teſtes iſtos ſicut dř de notario qui addit in margine inſtrī iuxta
no. in l. ſi unus. C. de teſta. ¶Quintò oritur ſuſpicio, nam puto &
præſuppono ꝙ iudex interrogauerit iſtos teſtes de toto tenore,
inſtrī quod facere debuit poſtquā extraordinarie proceſſit me-
tu ordinationū principaliū, quæ ad cauſam iſtam minime tamē
pertinebant, & puto ꝙ teſtes non depoſuerint ſuper toto teno-
re dicentes ſe memoriam non habere. Quod ſi ita ſit cur magis
potuerunt recordari, an ſui eſſent uocati uel non quam de alijs
28 partibus teſtamenti? ideo† dicunt doc. ꝙ ad hoc ut teſtes repro-
bent inſtrm̄ in aliquo, neceſſe eſt ꝙ deponat ſuper toto eius te-
nore. Bal. in conſi. 51. Punctus qōnis uertentis. col. 5. lib. 4. Alex. in
conſi. 33. col. fi. ver. & etiam tertius teſtis. li. 3. per tex. cum glo. in
l. Lucius. ff. de infamib. alias enim ſi de toto tenore non recordā
tur, ita uidentur obliuiſci potuiſſe de ſuis ſicut de alijs partibus.
29 ¶Sextò† iſti teſtes deponentes negatiuam dicuntur ſingulares,
quia deponit quilibet de ſenſu ſuo ꝙ non audiuit uocari ſuos,
ideo probare non uidentur contra inſtrm̄. Bal. in conſil. 37. Qui-
dam tabellio. li. 1. Alex. in conſi. 43. col. 3. verſi. Paſchalis quintus
teſtis. li. 4. Cor. in conſil. 21. col. 2. lib. 4. ubi in terminis noſtris lo-
quantur, licèt hoc ab aliquibus mordeatur, ideo omnino nō ſir
mo. ¶Septimò fuit capitulatum & articulatum contra aliquos
teſtes ꝙ fuerint cōfeſſi extraiudicialiter ſuos uocatos fuiſſe, rur
ſus ꝙ omnes iſti teſtes prius quam reſponderent in manibus iu
dicis deliberauerant ſe referre ad inſtrm̄, quia non bene recor-
darentur, & creditur probatum iſtud fuiſſe quo caſu ſine dubio
30 nihil nocent notario. & in primis conſidero † contra illos teſtes
qui extraiudicialiter confeſſi ſunt ſuos fuiſſe uocatos, ꝙ licèt in
iudicio aliter depoſuerint, tñ ex tali depoſitione iudiciali nō po
teſt ad ſententiam diffinitiuam perueniri contra notarium. quia
ex tali confeſſione extraiudiciali multum diminuitur de fide te
ſtiū. Alex. in conſi. 124. col. 2. li. 6. & in conſi. 27. col. 5. li. 7. immo
tales teſtes torqueri debent. Bal. in conſ. 171. Punctus. lib. 5. & li-
cèt loquatur. Bal. ibi dubitatiue, iſtud tamen firmat Alex. in cōſi.
62. li. 1. & in conſi. 251. li. 6. & dicit idem Alex. in conſi. 537. col. 2.
31 li. 6. ꝙ tales teſtes ſunt ſuſpecti de falſo. ¶Rurſus† in caſu iſto vř
potius ſtandum confeſſioni extraiudiciali quàm teſtimonio iu-
diciali iſtorū teſtiū, quia confeſſio extraiudicialis habet plures
præſumptiones pro ſe de quibus late ſupra tractauimus in hoc
ſecundo capite prætenſæ falſitatis, quo caſu confeſſio extraiu-
dicialis iuuatur ex illis præſumptionibus, ita Pan. in c. literas, de
præſumpt. ubi ēt Bal. quod dictū refert & ſequitur Soc. in conſi.
253. col. 1. poſt med. uer. uel etiam & clarius. li. 2. facit idem Soc.
32 in conſi. 92. col. 5. lib. 3. confirmatur † iſtud dictum Bal. & Panor.
nam uidemus in ſimili ꝙ ubi teſtis eſt uarius, ſtatur depoſitioni
factæ in tortura. l. ſi poſtulauerit. §. ſed ſi negauerit, ubi Bart. ff. de
adul. Bar. in l. eos. ff. de falſis. Alex. in d. conſi. 63. libr. 1. & tñ iſtud
non procedit qñ depoſitio facta extra torturam iuuaretur pluri
bus præſumptionibus. ita Soc. in d. conſi. 253. li. 2. Dec. in conſil.
175. col. pen. ver. 3. reſponderi poteſt. & in conſi. 189. col. 5. ad fin.
33 ver. non obſtat ēm dictū, & col. ſeq. quātum aūt † ad omnes iſtos
teſtes qui prius extraiudicialiter dixerunt, ꝙ volebant ſe referre
ad teſtm̄ eo quia non recordabantur, an ſui eſſent vocati vel nō,
ex hoc etiam clare redduntur ſuſpecti, nam apparet depoſuiſſe
eos circa id de quo non meminerūt niſi in depoſitione iudicia-
li allegaſſent cauſam aliquam cur magis recordati fuerint tunc
quam alias extraiudicialiter qñ deliberauerant velle ſe ad in-
ſtrm̄ referre. Bar. Alex. & doc. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus.
ff. de dam. infec. Soc. in conſi. 28. col. 3. poſt med. li. 3. ideo prudē
tius egit ille teſtis inſtrarius qui dixit ſe non recordari & ad in-
34 ſtrm̄ ſe retulit. ¶Conſideret † igitur iudex, an illi teſtis ruſtici vi-
tijs tam multis laborantes contra quos tot tantæq; præſumptio
nes clamant, an omni dicantur exceptione maiores, quod tamē
requiritur ad inſtrumenti impugnationem. Alex. in conſ. 53. col.
1. li. 7. & in conſi. 43. col. 5. lib. 4. Iaſ. in conſi. 124. col. 3. poſt med.
li. 1. in conſi. 153. col. 6. li. 2. & col. ſeq. uerſi. 15. facit & in conſi. 16.
col. pen. poſt med. li. 3. ſuper quo tamen uidenda ſunt quæ ſcri-
pſi in conſi. 56. col. 3. circa med. ¶Iam falſum ſine dolo commit
ti non poteſt. l. nec exemplum. C. de falſ. doli autem ſuſpicionem
abunde ſupra purgauimus, ob id falſi pœnam ceſſare oportet.
Poſito. n. millies non conceſſo tñ, ſui uocati non fuiſſent, eorum
35 tñ appoſitio mala fide facta non eſt. Quod † autem fide mala nō
fit pœnam non meretur. l. ſi ſeruum. §. non dixit, in uer. amoue-
re. ff. de acq. hær. l. quamuis. ff. de condit. & demon. & ita per illa
iura in ſimili arguit Pau. de Caſt. in conſi. 215. In cauſa quæ uerti
tur coram locum tenente. col. fin. lib. 2. ¶Ex quibus concludo in
fauorem rei accuſati ꝙ abſolui debeat, & ita de iure reſpondeo
ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. 21. Nouembris. 1540. Aymo
Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus. & ita in fauorem notarij
fuit pronunciatum per curiam Parlamenti.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio procuratoris cōſtituti ad renunciandum beneficium, an operetur antequā fuerit intimata ipſi procuratori ſeu antequam ad eius notitiam deuenerit, & nu. 3.*
2 *Præſentatus a pupillo cæteris paribus præfertur præſentato a tutore.*
3 *Notificatio reuocationis procuratoris quando ſit neceſſaria.*
4 *Velle præſumitur ſuperior quod de iure debet.*
5 *Facto ipſo inducitur præſentatio ex mandato ad præſentādum. Vendere & promittere de vēdendo, an ſint diuerſa, ſimiliter ſoluere et petere terminum ad ſoluendum, an ſint diuerſa, adde num. 5.*

CONSILIVM LXXVI.

¶Scripſi iſtud conſiliū ad inſtantiam Ioānis Alberti de Ebredu
no tanquā tutoris Ioannis Ymberti, licèt ſcripſerim contra eū.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponit
in facto Capellania quædam. ſ. Marcellini in Ec
cleſia cathedrali Ebredunī moueturde iure pa-
tronatus Ioannis Ymberti pupilli, qui primo dē
cōſtituiſſe procuratorem ad præſentandū dñm
Franciſcum Garcini. Deinde ꝙ dictus eius tutor
non habens notitiā de dicto procuratorio alium præſentauit,
videlicet dñm Ludouicū Heliſij, qui prior fuit admiſſus & inſti
tutus, modo oritur qō inter duos inſtitutos vter præferaē, dicen
1 dum prima † fronte præferri debere præſentatū a tutore tanquā
primo inueſtitum, nam per conſtitutionem procuratoris ad præ
ſentandum, non vř reuocata poteſtas tutoris quominus præſen-
tatio facta per eū valeat antequā reuocatio poteſtatis eius circa
actū præſentationis fuerit ei denunciata. glo. in c. 1. de renūc. &
in c. 2. de procu. li. 6. Bal. & Pau. de Ca. in l. eius qui, verſi. quas ve
ro. ff. ſi cer. pe. & pro hoc vř facere tex. in cle. cum illuſio. de renū
cia. vbi reuocatio procuratoris ad renunciandum beneficiū ec-
cleſiaſticū debet deuenire ad notitiam procuratoris vel ſupe-
rioris, qua notitia non ſecuta tenet renunciatio facta per procu
ratorem reuocatū, & maxime illud vř procedere in beneficijs
eccleſiaſticis, vbi qui prior eſt in tempore, potior eſt in iure. nec
conſideratur quis prius acceperit poſſeſſionem, vt not. Mod. in
l. quoties, in 4. limitatione. C. de rei vendic. Rurſus non vř verū
ꝙ pupillus prius præſentauerit, licèt conſtituerit procuratorem
ad præſentandū, quia aliud vř præſentare, aliud procuratorē cō
ſtituere ad præſentandū. ſicut dicimus, ꝙ aliud eſt vēdere, aliud
promittere de vendendo. l. aliud eſt vendere. ff. de verb. ſig. late
Mod. in l. in bonæ fidei. ff. de eo quod cer. loco. ¶Sed pmiſſis non
2 obſtantibus cōtrariam opin. arbitror de iure veriorē, † ꝙ immo
præferatur præſentatus a pupillo data paritate ꝙ æque ſit ido-
neus, vt no. Rochus de Cur. in trac. ſuo de iure patro. in ver. com
petens, in 3. & 4. q. & Pau. de Citadinis allegatus per D. conſulē-
tem, itaq; præſentatus a pupillo habet intentionē iuris fundatā
pro ſe. ¶Tota difficultas cōſiſtit in rñdendo ad cōtraria. Ex quo-
3 rum rñſione veritas ſplendidior fiet, ita non obſtat † primū argu
mentū ꝙ poteſtas tutoris non vř effectualiter reuocata ex man-
dato pupilli ad præſentandum ante notificationē factam ipſi tu
tori aut inſtituenti, quia talis notificatio non eſt neceſſaria, niſi
qñ ageretur de reuocando conſtitutū ad negociationē aliquam
certi & determinati loci, & certa eſt perſona quæ lædi poſſet: ita
Bar. & Bal. in l. vnica. C. de ſatiſdan. cano. in c. ex parte decani: de
reſcrip.

reſcrip. Alex. in conſi. 83. col. 3. li. 5. ſed poteſtas tutoris non limitatur ad certa bona nec ad certas perſonas, immo eſt generalis cum liberta vt hř in l. præſes. C. de tranſa. Secundò ríideo ꝙ notificatio non requiritur niſi in caſibus a iure expreſſis. Card. in cle. 1. col. fi. q. 31. de appel. quod dictum pro notabili refert & ſequitur Dec. in conſi. 49. col. 3. ver. & quia notificatio, ið pars aduerſa fundans ſe in notificatione nó facta, tenetur probare neceſſitaté notificádi in caſu iſto. ¶ Tertiò ríideo ꝙ notificatio reuocationis mádati nó eſt neceſſaria niſi qñ ſine tali notificatione mádatarius dánú pateref, vt hř in d. l. j. C. de ſatiſdan. in c. ex parte decani, de reſcri. Iaſ. in l. ſi quis mihi bona. §. ſi. ad fin. ff. de acq. hær. ſed iſte tutor es tali reuocatione ptãtis præſentádi quæ fit per cóſtitutioné procuratoris ad præſentádú dánú vllú ſuſtinet, ergo &c. & quod ſcribit Rot. Deciſ. 171. no. ꝙ vbi aliqs facie procuratores, in antiq. vbi ꝙ nó requiritur notificatio reuocationis mádati ad acceptádú bñficia, cú ſolú agaf de pjudicio cóſtituẽtis. ſimiliter Dec. in d. conſ. 169. col. 2. in fi. ver. 3. nó obſtat, dicit ꝙ notificatio abſenti fieri nó dẽt qñ de abſentis pjudicio cóſiderabili tñ tractaf. ¶ Quartò in terminis ꝙ tñ requirif notificatio qñ reuocaf poteſtas cóſtituti ad pſentandú, adduco Paul. de Ca. in cóſi. 361. Venerabilis vir. col 3. ad fi. li. 1. ſm nouiſſimá impreſſioné, ex cuius dictis deciſio aperta ſumi pót ad caſum noſtrú. ¶ Quintò ríideo notificatio reuocationis mádati non eſt neceſſaria in actibus extraiudicialibus q pñt reiterari. Io. de Anan. in cóſ. 25. ſed iſte actus pſentádi dř extraiudicialis, quia nó fit in forma iudicij per citationé alicuius perſonæ, & pót reiterari q2 permittif variatio, vt dixi in cóſi. 63. in 2. dubio. ¶ Nó obſtat tex. in d. cle. 1. de renunc. quia eſt ſpeciale in caſu illo, vt tradit Paul. de Ca. in d. cóſi. 361. col. 4. ¶ Nó obſtat ꝙ in bñficialibus q prior eſt in tpe, potior eſt in iure. quia retorqueo fundamentú, cú pupillus prior præſentauerit. Nec obſtat ꝙ inſtitutio præſentati a tutore ſit prior, quia cú præferri debeat pſentatus a pupillo inſtitutio facta de præſentato per tutoré dẽt intelligi ſine præiudicio tertij. i. præſentati a pupillo, cui iuri nó cenſef ſuperior voluiſſe derogare cú illud ignoraret. l. 2. §. merito, & §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco pub. c. licèt, de cóſti. cú ſi. quod procedit licèt poſſet ſuperior tali iuri derogare, vt hř in d. locis. & ſi habuiſſet ſuperior notitiá de tali pſentatione facta a pupillo, veriſimiliter
4 illi nó derogaſſet, q2 † pſumif ſuperior in dubio id velle qđ de iure dẽt. l. ea facto, vbi Iaſ. in 4. no. ff. de vulg. Bal. in cóſ. 121. Propoñif ꝙ ex forma ſtatuti. col. 2. li. 3. ꝙ nó intelligif ſuperior velle nec ſentire qđ nó pót de iure vel æqtate ſcripta: ſed ius & æquitas volũt ꝙ factú a dño pferaf facto tutoris vel adminiſtratoris, q ius æque potés nó obtinet. facit tex. in l. in re mádata. C. mádati. ſatis eſt. n. qđ reſpectu huius actus pſentandi pupillus tutore neceſſario nó indiget. Secundò ríideo, ꝙ illud argñi in ſpecie tollif per dictú Pau. de Ca. in d. cóſ. 361. col. 3. ad fi. li. 1. ſi. n. vult ꝙ reuocatio mádati ad præſentádú teneat etiã nó facta notificatione, ergo clare vult ꝙ licèt fiat pñtatio per procuratoré reuocatú & ſequatur inſtitutio, talis tñ pñtatio & inſtitutio nó teneat, ex quó neqꝫ de procuratoris neqꝫ inſtituentis præiudicio tractatur. nec hř in cóſideratione præiudiciú pñtati, qui a nó dř dánú pati, ſed lucrú
5 nó facere. Non obſt. † ꝙ ea mádato ad pñtandú non inducif præſentatio, quia ríideo, ꝙ immo vř induci pñtatio, ſicut dicimus, ꝙ ex mádato procuratoris inducitur ratificatio ante geſtorú. l. Iulianus. ff. qui ſatiſd. cog. cum ibi no. Nec ob. ꝙ aliud eſt védere aliud promittere de vendẽdo, quia illud procedit quoad inducẽdú effectú obligationis, quæ obligatio hic ceſſat, quia pñtans nó obligatur pñtato, immo patronus laicus pót a pñtatione recedere, & alterum pñtare, ideo ea hoc facto conſtitutionis ad præſentandú ſatis declaraf animus conſtituentis. l. Paulus ríidet nó tñ verbis. ff. rem ratá haberi. veriſimile videmus, ꝙ aliud eſt ſoluere, aliud petere terminú ad ſoluendú, & tñ quoad perfectioné & approbationé actus paria ſunt ſoluere vel petere terminú ad ſoluendú. Ang. in l. cú te. C. quod met. cau. idem in eo qui petit terminú ad ſoluendú iudicatú, quia cenſef approbare iniam. l. ad ſolutionem. C. de re iud. Secundò ríideo ad illud fundamentum ꝙ nos non quærimus, an per mandatum ad pñtandum cenſeatur facta ſtatim pñtatio, ſed an cẽſeatur reuocata poteſtas tutoris quoad actum illum pñtandi, & dicimus quod ſic etiam ante notificationem per ſupradicta. & ita ríideo, ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopoli. 22. Nouemb. 1540. Aymo Crauetta de Sauilia.

SVMMARIVM.

1 *Pater & mater ſimul promittentes dotem pro filia, an quilibet teneatur pro ſua virili, & an mater cenſeatur promiſiſſe animo repetendi a marito.*

2 *Rei duo debendi tacite cenſentur ſe inſolidum obligaſſe quando bona eorum inſolidum obligauerunt, & cautum eſt quòd illa per creditorem inſolidum retinere poſſint uſque ad integram ſatisfactionem debiti.*

3 *Nomine proprio cenſetur ſe obligare adminiſtrator quando bona propria obligat.*

4 *Regulam iuris ſatis eſt quòd quis pro ſe habeat, & allegans exceptionem a regula tenetur eam probare.*

5 *Soluendo quem non eſſe probatur per diſcuſſionem.*

6 *Obligatio non inducitur ſine conſenſu noſtro. fallit in obligatione legali.*

7 *Superueniens mariti paupertas obligationem uxoris qua dotem ſimul cum marito promiſerat, non auget.*

8 *Producens inſtrumentum, an cenſeatur fateri etiam quæ incidenter aut enunciatiue in eo continentur.*

9 *Præſumitur quis in dubio ſe obligare prout iure diſponit.*

10 *Animus qualis fuerit ĩ præcedẽtibꝰ, declaratur ex poſtea geſtis.*

11 *Diligentia in dubio præſumitur, non negligentia.*

12 *Affectio maior habetur ad nominatos in ſpecie quã in genere.*

13 *Interpretatio contractus fieri debet ſecundum conſuetudinem, potiusquam ſecundum ſtatutum loci.*

14 *Donatio non præſumitur, ſed fatuitas potius aut error in facto proprio.*

15 *Hypotheca dicitur indiuidua, licèt actio & obligatio perſonalis ſuper qua interpoſita eſt, ſit diuidua.*

16 *Hypothecam generalem & ſpecialem habens, an cogatur eligere ſpecialem.*

17 *Excuſſionis exceptio cenſetur reiecta per iudicem procedendo ad ulteriora, & opponi debet ante litem conteſtatam.*

18 *Excuſſionis beneficium perdit emens rem alteri hypothecatam. & ibi alia exempla quibus ſcienti imputatur.*

19 *Excuſſio non videtur neceſſaria contra correum, qui cenſetur promiſiſſe animo fideiubendi.*

CONSILIVM LXXVII.

¶ Pro nobili Ioãne de Beduel ꝯ nobilem Guilielmú Guarnerij.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtul. De anno 1554. & die 15. Auguſti, nobiles Claudius de Lay dñs Bellegardæ & Peroneta de Mótecanuto eius vxor conſtituerút doté librarú decẽ mille nobili Mariæ eorú filiæ & ſpóſæ futuræ nobilis Io. de Beduel. Pro qua dote hypothecauerút eorú bona ſpecificãdo caſtrú & dñationé Bellegardæ. & cóuentú fuit inter cætera quòd vbi alter ipſorú cóiugum doté conſtituentiú tráſire vellet ad ſecúdas nuptias, poſſint cogi ipſi cóiuges ad ſolutioné
reliquarú octo mille librarú (ná duarú mille præſupponitur iam facta ſolutio,) & ꝙ liceat ipſi no. Ioãni de Beduel & eius coniugi retinere caſtrú & ſignoriá dicti caſtri Bellegardæ vſqꝫ ad integrá ſatisfactioné dotis totius. Modo defuncto præfato Claudio, Peroneta coniugibus & Maria eorú filia Ioánes de Beduel vti př & adminiſtratorio noíe Deodati, & Ioáne ſuorú liberorú ea dicta quondá Maria, agit actione hypothecaria ꝯ nob. Guilielmú Guarnerij poſſeſſoré dicti caſtri Bellegardæ, pro cóſecutione dictarú octo mille librarú concludendo in forma. Aduerſus quam petitioné primo oppoſitú fuit de diſcuſſione nó facta, proponẽdo quòd dictus no. Claudius de Lay reliquit plura alia bona ſufficientia ad ſolutioné dotis. Secúdo oppoſuit quòd dictus Claudius nó cenſetur promiſiſſe totá dictá doté inſolidú, ſed pro dimidia tñ, & dicta Peroneta eius vxor pro altera dimidia. Requiſitus ſum vt ſcriberé ſuper ſecunda oppoſitione tñ quid ſentiá.
3 ¶ † Videretur dicendú prima fronte dictá oppoſitioné procedere, ná cú duo pariter ſe obligát viriliter & æqualiter videnf obligari. l. reos. §. cú in tabulis. ff. de duob. reis. l. duobus. §. ſi. ff. de lega. j. l. vnica. §. ſi ita. C. de cad. tol. & maxime illud vř procedere fauore dotis cuius cá præſumitur donatio. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. acti. & quia aſcendẽs de facili præſumitur donare deſcendenti, & maxime illud vř procedere in caſu noſtro in quo

pars

pars aduerſa præſupponit quod facultates patris non ſuſtinerẽt
onus tãtæ dotis quo caſu Bal.nouel.in trac.de dote in 6.par.pri-
uilegio.3.in fi.dicit ꝙ mater promittẽs dotẽ ſimul cũ patre cẽ
ſetur promittere de ſuo quatenus pr̃ ſoluẽdo nõ eſt, tunc.n.ceſ-
ſat præſumptio qđ habuerit animũ repetẽdi a patre cũ ſciret re
petere nõ poſſe ꝓp inopiã.¶Sed præmiſsis non obſtant his con
trariã opin.arbitror de iure veriorẽ, ꝙ immo mater cenſeat con
2 ſtituiſſe dotẽ animo repetãdi a marito, & præſuppono† pro fun
damento ꝙ iſti duo cõiuges Claudius, & Peroneta, qui dotẽ con
ſtituerũt, cenſentur duo rei debendi & vnuſquiſq; obligatur in-
ſolidũ ſi non expreſsis verbis ſaltẽ tacite, nã quilibet ipſorũ obli
gauit bona ſua inſolidũ & voluit poſſe retineri vſq; ad integram
totius dotis ſatisfactionẽ, & maxime id ſpecificatũ fuit de caſtro
& ſignoria Bellegardæ. Profecto ſi noluiſſent cõiuges inſolidum
obligari bona eorũ inſolidũ non obligaſſent, & ſi bona alterius
tm̃ pñt detineri vſq; ad integrã ſatisfactionẽ dotis. ergo in neceſ
ſariũ antecedẽs cenſetur ille inſolidũ obligatus, quia alias bona
eius inſolidũ detineri nõ poſſent, ſed vſq; ad concorrentẽ debiti
quantitatẽ, & ſatis eſſet dño bonorũ ſoluere pro parte ſua ad re-
luendũ pignus, cuius tñ ꝯtrium cautum eſt.ſ.ꝙ volẽs recuperare
pignus, dotẽ integrã cogatur ſatisfacere, itaq; per talẽ hypothe
3 cam alteratur natura obligationis pro parte tm̃. videmus† in ſi-
mili ꝙ vbi quis præſumitur de iure ſe obligare alieno noĩe, tñ ſi
bona propria obligat, alteratur natura obligationis & ex tali hy
pothecatõe obligatur promittens nomine proprio. Soc.in conſ.
200.col.2.circa med.ver.2.quia aſtrinxit.li.3. Idem ſi adminiſtra
tor bonorũ alterius quid promittat pro ſe & hæredibus ſuis, nã
obligãdo hæredes cenſetur promittere noĩe proprio, quia exce
dit limites adminiſtratoris. Bart.in l.poſt mortẽ. §.1.ff qñ ex fa-
cto tutor. Bal.in l.ei ſerui. C.quod cũ eo Anch.in conſ.23 verba
ſtipulationis.col.2.in fi.ver.3.hoc probat. Idem ſi executor man
dat diſtribui bona poſt mortẽ vxoris ſuæ nã intelligit mandaſſe
diſtribui de bonis proprijs nõ executorio noĩe, quia illa diſtri-
butio poſt mortẽ vxoris repugnat officio executoris & ſic exce-
dit in eo terminos executoris aut adminiſtratoris. Anch.in conſ.
272.col.fi.ver.3.ratio eſt, pactũ n ꝯ naturam ꝯctus alterat ipſum
ꝯctum.l.cum precario.ff.de precario.l.vbi ita donatur. ff.de do-
na.cau.mor. ſed eſt ꝯ naturam obligationis particularis, ꝙ bo-
na eius obligata poſſunt retineri pro debito alterius, & ꝙ ſi ſim
obligatus ad 100. poſſint retineri bona mea pro.200. & ſi pure
velit quiſpiã dicere ꝙ bona hypothecata poſſint retineri ꝓ toto
debito licẽt actio perſonalis ſit diuidua, dico ꝙ habeo tũc intẽ
tum vt infra oſtendimus. ¶Hoc ita præſuppoſito ꝙ Claudius &
Peroneta eſſent duo rei debendi, & obligatus vnuſquiſq; inſoli
dũ, iſtud procedit quoad perſonã creditoris, qui põt eligere quẽ
malit ex duobus correis, ſed quoad ipſos correos, ille ad quem
onus negocij non pertinet, cenſetur promittere animo fideiubẽ
di pro altero correo ad quẽ pertinet negociũ, doctri.eſt Bar.in l.
reos.ff.de duob.reis per text.in l.vir vxori. §.fi.ff.ad Velleia. vbi
Fulg.& Pau.de Ca.& in promiſsione dotis facta per duos, ita te
net Cor.in conſi.124.li.1.& in conſi.316.lib.4 & in terminis de
patre & matre dotẽ promittentibus, ita tenet Bal.Nouellus in d.
trac.de dote in 6.part.priuilegio.3. ſiue etiam dicamus ꝙ pater
& mater non eſſent duo rei debendi, ſed ſimpliciter dotem pro
miſiſſent, ita ꝙ obligatus eſſet vnuſquiſq; pro dimidia tm̃, ad-
huc mater ſe obligans ſimul cum marito cẽſetur promiſiſſe ani
mo repetendi a marito, vt not.Cor.in d.conſ.316.li.4.Bal.Nouel
lus vbi ſupra. ¶Tota difficultas conſiſtit in reſponſione ad ꝯria.
4 Pro quorum ſolutione† dico ꝙ cum mater habeat regulam iuris
pro ſe, ꝙ cenſetur promiſiſſe animo repetendi a marito pars ad
uerſa fundans ſe in exceptione a regula, ꝙ iſtud non procedit
qñ pater ſoluendo non eſſet, tenetur hanc exceptionem proba-
re.ſ.ꝙ Claudius de Lay pater ſoluendo non eſſet, & quod facul-
tates eius nõ ſufficerent ad dotẽ cõſtitutã. Bar.in l.1.in prin.ex.
j.ff.ſi quis in ius vocat.nõ ier.& in l.quotiẽs.ff.ſi quis cautio. An-
ch.in conſi.368. Dubium principale eſt.col.2.Cor.in conſi.272.
col.2.ad fi.lib.4.& alibi ſæpe doc. ¶Sed probatum non videtur,
5 †quod Claudius de Lay ſoluendo nõ eſſet ad cuius probationẽ
excuſsio erat neceſſaria in bonis ipſius Claudij. Bal.in auth. ſed
hodie, col.1.ver.2.quæro. C.de act.& oblig. ſequitur Dec.in l.ne-
mo dubitat, in fi.ff.de reg.iur. notatur in l.decem.ff.de verb.obl.
Soc.in conſi.55.col.2.li.1.ſed vltra Soc.& Dec.allego Bal.in con
ſi.416. Caſus talis eſt per ſnĩa in.li.5.quod eſt repetitum in con-
ſi.500. eodem li.quam diſcuſsionem legitime factam non puto.
¶In qua diſcuſsione illud etiam aduertendum eſt, quod debebat
probari tẽpus, ſ.quod ſoluendo non eſſet Claudius de tempore
promiſsionis dotis iuxta gl.in l.cũ actũ.ff.de neg.ge. Bar. & doc.
in l.non ſolũ. §.ſed vt probari.ff.de op.no.nunc. quam ẽt proba-
tionem circa tẽpus factã non puto. ¶Nec ſufficeret ſi poſt pro
miſsionẽ factus eſſet pater non ſoluendo, quia ſi ab initio ꝓmiſ-
ſionis mater reſpectu patris nõ erat obligata quominus pr̃ ad ſo
lidũ teneretur, ſolus temporis curſus quo pater factus eſt nõ ſol
6 uendo, non potuit obligationẽ inducere. l.obligationũ fere. §.
placet.ff.de act.& oblig. Nec† põt quis ſine conſenſu ſuo actione
perſonali obligari.l.quæcunq; gerimus.ff.eo.tit.& licẽt obliga-
tio legalis induci poſsit abſq; facto noſtro.l.obligamur, in prin.
ff.e.ti.talis tñ obligatio legalis nõ fuiſſet cauſata de tpe promiſ-
ſionis, quo tpe mater non obligabatur dotare filiã patri ſoluen-
do exiſtẽte, ſed demum cœpta eſſet obligatio legalis ex tpe pau
pertatis patris, ſed eo tempore paupertatis obligatio matris nõ
fuiſſet tam dura, quia lex cogit matrem pro modo facultatũ.l.
7 quæro.ff.de iure dot. ſed matris facultates non ſufficiebãt ad eã
dotem. ¶Et ſi diceremus† ea ſuperuenienti paupertate mariti v-
xorem de ſuo obligari quæ tẽpore promiſsionis dotium de ſuo
obligata non erat, ſed repetere a marito poterat, ſequeret̃ abſur
dũ ꝙ eſſet in poteſtate mariti bona dilapidantis vxorem inuitã
obligare, ꝯ text.in l.inter ſtipulantem, in 1.2.& 3.reſponſo.ff.de
verb.ob.auth.ſi qñ.ver.cũ aũt.C.de conſti.pecu.l.in cauſæ, poſt
prin.ff.de procura. ¶Et ꝙ paupertas marito ſuperueniens vxorẽ
de ſuo obliget, quoad maritũ quominus repetere ab eo poſſit,
probari vr̃ ex regula iuris, quæ habet ꝙ cauſa quæ ab initio im-
pedit actũ fieri, ſi ex poſt facto ſuperueniat, non impedit effectũ
eius quod de iure procedere poterat.l.ſi cõſtante.§.fi.ff.ſol.ma.
l.poſt finitam. ff.de ſuſpec.tutor. idẽ licẽt paupertas mariti ſi ab
initio fuiſſet de tpe ꝓmiſsionis dotiũ, impediuiſſet obligationẽ
mariti inſolidũ vt ſolũ teneretur quatenus ſoluẽdo eſſet, tñ ſi ex
poſtfacto ſupueniat eã iſta paupertatis, nõ debet impedire obli
gationẽ mariti vt i ſolidũ erga vxorẽ teneat̃, ex quo de iure iſtud
procedere poterat ab initio ceſſante paupertate. Itaq; bene erit
aduertendũ, an probata fuerit paupertas Claudij de Lay de tẽ-
pore promiſsionis dotium, quia teſtes non vidi, ſi aũt probatio
partis circa hãc ſuam exceptionẽ eſſet aliquo modo dubia, in-
terpretari deberet ꝯ eam c.in præſentia, de prob.cum ſim. ¶Sed
hic dico impoſsibile videri ꝙ probata fuerit hæc exceptio pau
pertatis, nã præſupponitur in facto probatũ eſſe ꝙ dictus Clau-
dius de Lay de tpe promiſſæ dotis ſaltẽ poſsidebat caſtrũ Belle
gardæ & terrã S. Martini valoris librarum decemſeptem mille
& trecentũ, & ſic multo plus poſsidebat q̃ dotes filiæ aſcende-
8 rent, ergo dici non põt ꝙ ſoluẽdo nõ eſſet vſq; ad ſummã dotiũ.
de valore† aũt dictorũ bonorũ apparet ex documentis cameræ
cõputorũ quæ impugnare non põt cũ illa produxerit ẽt quo ad
ea quæ enũciatiuẽ aut incidẽter in actis productis exprimunt̃.c.
cũ olim.de cẽſib. Abb.in conſ 52.in 2.dub.li.2.de quo per Deci.
in c.cũ venerabilis, col.13.ver.prædicta concluſio. de excep. Sed
poſſet aliquis dicere, licẽt Claudius de Lay poſsideret bona ex-
cedentia quantitatẽ dotiũ, tñ facultates eius non patiebant̃ con
ſtitutionẽ tantæ dotis deductis neceſſarijs ad vitã ipſius Clau-
dij, & taxãdo dotem ſecundũ vires facultatũ ipſius patris, idẽ vr̃
ꝙ conſtituerit pr̃ tantã dotẽ fretus auxilio promiſsionis vxoris q̃
ſimul cũ eo ſe obligabat, & ꝙ aliter dotẽ tantã veriſimiliter cõ-
9 ſtitutus non eſſet. ¶Rñdeo† ad hoc ꝙ ſi pater in animo hoc gere
bat explicare debuerat, propoſitum.n.mente retentũ nihil ope-
ratur l.ſi repetendi.C.de condi.ob cau. mater enim in dubio cẽ
ſetur ꝯhere & ſe obligare prout ius diſponit.l.ſed niſi.& ibi glo.
ff.de iure dot.l.curatores.§.fi.ff.de admini.rer.ad ciui.pertinen.
Pau.de Ca.in conſi.271.Viſo tenore ſupraſcriptæ bullæ.col.3.ad
fin.lib.3.& in conſi.371.Viſo puncto ſupraſcripto & teſtõ.col.2.
poſt med.li.2.ius autem diſponit ꝙ patre ſoluendo exiſtente, cẽ
ſeatur mater ſe obligare aĩo repetendi, idẽ ex ſolo patris propoſi
to damnũ mr̃ ſuſtinere non dẽt. ¶Secundò rñdeo ꝙ iſta differũt
inter ſe obligari aliquem quatenus ſoluendo eſt, vel quatenus fa
cere põt deducto ne egeat, vt patet ex l.ſunt qui. ff.de re iudic.&
ex notatis ſupra qñ dicat̃ qs ſoluẽdo nõ eſſe. ſed in materia iſta
doc.dicẽtes patrẽ promittẽtẽ dotẽ ſimul cũ mr̃e obligari quate
nus ſoluẽdo ſit, nõ dicũt quatenus facere põt deducto ne egeat
ſciuiſſent.n.hoc exprimere & declarare ſi voluiſſent. l.vnica.§.
fin aũt ad deficiẽtis.C.de cad.toll.ex.inter corporalia, de trãſla.
prælat. Tertiò rñdeo ꝙ detegi non debet vnum altare vt alterum
contegat̃.l.aſsiduis.§.exceptis.vbi Bar.C.qui pot.in pig.hab.c.
cũ cãm, de præbend. qđ fieret ſi diceremus matrẽ promiſiſſe de

ſuo dotē, nam pars iſtud vult præſumere, eo ꝙ facultates mariti
nō ſufficerēt deducto ne egeat, ſed modo grauabitur mulier &
dotem cōſtituiſſe reperietur multo magis vltra ſuas facultates
q̃ maritus, quia præſupponitur ꝙ dos Peronetæ ſolū erat de li-
bris nouē mille, iō ſi dicamus eam ꝓmiſiſſe medietatē de ſuo, ſo
lū remanebūt ei libræ quatuor mille, marito aūt remanebūt ſe-
ptē mille, & vltra detracta dote integraliter, & ſic fundamentū
illud retorquet contra partē, quia fortius læſa inueniet mulier q̃
vir tenēdo ꝙ dotē ꝓmiſerit de ſuo pro dimidia. ¶ Et ſi dicat mu-
lieris intereſſe nō vr̃ ex quo maritus onera ſuſtinet matrimonij.
Rñdeo ꝙ ceſſat iſta rō mortuo marito. Secūdò rñdeo retorquē
do fundamentū quòd ēt mariti non vr̃ intereſſe, ex quo dñs eſt
rerū dotalium. l. in rebus. C. de iure dot. l. doce ancillā. C. de rei
vēd. ob id referre nō vr̃ quòd tota dos cedat oneri mariti, & bo-
na vxoris ſalua fiat cū fruct⁹ percipiat rerū dotaliū. ¶ Quartò rñ
deo quòd ceſſat iſtud fundamentū dū dr̃ ꝙ maritus dotē tā ma
gnā veriſimiliter cōſtituturus nō erat niſi auxilio fretus vxoris,
nā ſi matrimonij inſtrm̄ diligēter conſideretur, licèt dos ꝓmiſ-
ſa fuerit decē mille librarū, eius tñ ſolutio pro maiori parte dif-
ferebat poſt mortē parentū aut in caſum ſecūdarū nuptiarū dū
dr̃ ꝙ in caſum ſecundarū nuptiarum conſtringi poſſint parētes
ad integram dotem, ergo a ↄ̃rio ſenſu ceſſantib. ſecūdis nuptijs
conuentum eſt ꝙ dotem integram ſoluere non tenerentur ante
eorum mortem, quod argū valet ēt in ↄ̃ctibus. l. inter ſocerum.
§. cum inter. ff. de pact. dota. ob id nihil curabat pater de promiſ
ſione tantæ dotis poſtq̃ viuens bonis frueretur. ¶ Confirmat iſta
10 rñſio, † quia ex euētu ſubſecuto declaratur qualis fuerit animus
in ↄ̃ctu præcedenti, ex poſtea geſtis prius geſta declarātur. l. ſed
Iulianus. §. proinde. ff. ad Mac. l. ſed ſi maritus. §. fi. ff. qui & a qb.
l. Aurelius. §. ſi teſtator. ff. de libe. lega. c. cum per bellicam. 34. q.
2. c. peruenit. 18. di. c. a multis. 44. di. glo. in c. ſcribam, de plum-
peio. & quod dicimus exitus acta probat. l. aut facta. §. euentus.
ff. de pœn. in 1. conſti. digeſtorum, in fi. & l. rem non nouam. §. fi.
C. de iud. ſed viuentibus parentib. Claudio & Peroneta dos iſta
petita non fuit, ſed nunc demum petitur per maritum nomine
liberorum vxore iam mortua, ergo ex hoc euentu apparet actū
fuiſſe inter partes de dote non petenda viuis parentibus, & ſi pe
ti potuiſſet, non eſt veriſimile quòd expectaſſet maritus onera
ferens matrimonij in hanc vſque diem. l. cum de indebito. ff. de
probatio. l. ſi cum aurum. ff. de ſolutio. l. Campanus. ff. de ope. li-
11 ber. & quia † diligentia præſumitur in dubio non negligentia. c.
niſi. de præben. c. ad audientiā. de præſcrip. c. deputati. de appel.
Cy. in l. ſi quis decurio. C. de falſis. Abb. in conſ. 41. col. 3. li. j. ita.
que præſumptio eſt quòd diligens fuiſſet maritus in dotibus re
cuperandis ſi viuis eas parentibus exigere potuiſſet. Videmus. n.
a cōiter accidentibus maritos cum primum matrimonij onera
ſuſtinere incipiunt, ſtatim ad cumulationem bonorum animos
applicare, quæ ſanè præſumptio fortiſſima eſt ad explicanonē
huiuſce difficultatis. ¶ Quintò conſidero ꝙ ceſſare vr̃ iſta diffi-
cultas ex confeſsione partis rex folio proceſſus quinto, vbi po-
nit ꝙ nobilis Claudius de Lay poſſidebat bona ex quorum red
ditibus poterat honeſtè viuere, licèt poſtea cœperit ꝑiari vidēa
ꝙ illud ſibi nocebat reſpectu conſtitutionis dotium. ¶ Sextò rñ-
deo ꝙ ſi inſtrumentum matrimonij diligenter attendatur, licèt
vterq; ſe obligauerit maritus & vxor, & bona eorum hypothe-
cauerit, tamen principalis intentio contrahentium fuit circa ca
ſtrum Bellegardæ, ꝙ illud eſſet hypothecatum, patet, quia in ſpe
cie nominatur, alia autem bona in genere tantum. Ex qua † ſpe
12 ciali denominatione apparet ꝙ principalis affectio & intentio
erat circa ipſum caſtrum Bellegardæ, arg. l. cum ita. §. in fideicō
miſſo. ff. de lega. 2. l. Titius, cum glo. vbi Alex. in conſ. 2. ad fi. ff. de
lib. & poſthu. per quæ iura dicit Alex. in conſi. 123. Diſcuſſis. li. j.
ꝙ teſtator cēſetur habere maiorem affectionem ad nominatos
in ſpecie q̃ in genere. Refert & ſequit Curt. Iun. præceptor meus
in conſi. 57. col. fi. in conſi. 58. col. 5. & in conſil. 161. col. 3. itaque
cum haberetur maior effectio, immo tota, puto, ad caſtrum Bel
legardæ vt eſſet ſecuritati coniugum Ioannis de Beduel, & Ma-
riæ pro dotibus ſuis dubitantes Ioannes & Maria ne ſpe ſua ac
ſecuritate fruſtrati fierent ob iura & hypothecam Peronetę ma
tris in bonis mariti quæ potiſſimum conſiſtebant in caſtro Belle
gardæ, voluerunt ad eorum cautelam vt etiam Peroneta ſe obli-
garet, non autē facta eſt obligatio Peronetæ animo donandi ma
rito & eum exonerandi a cōſtitutione dotium quominus ab eo
13 repeteret ſi quid pro eo ſolutū eſſet. Confirmatur † iſta rñſio ex
regula iuris ꝙ interpretatio contractus in dubio fieri debet ſm

conſuetudinem, id eſt, prout conſuetum eſt fieri in ſimili caſu. l.
ꝙ ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ædil. edic. l. ſemper in ſtipulationi-
bus. ff. de re. iuris. c. cæterum, de don. & dicit Alex. in conſ. 9. col.
1. li. 5. ꝙ voluntas diſponentis potius interpretatur ſm conſuetu
dinem q̃ ſecundum ſtatutum loci, ſed de cōſuetudine videmus
cōiter obſeruari ꝙ ↄ̃hentes cum marito cuius vxor dotes habet
competentes, illud quærūt, vel ꝙ vxor ſimul cum marito ſe obli
get, vel ꝙ hypothecæ dotium ſuarum renūciet ne alias decepti
inueniantur ↄ̃hentes cum marito uxore pro dotium hypotheca
agente, itaque dicamus ꝙ ſe obligauerit Peroneta cum Claudio
Marito, non ut marito donaret, ſed pro cautela & ſecuritate fi-
liæ, & generi prout de cōi cōſuetudine uidemus obſeruari. Iuua
14 tur illa † rñſio ex alia iuris regula, quod ubicunq; ſumi pōt alia
coniectura q̃ donationis, nunq̃ præſumitur donatio. l. elegāter.
§. qui reprobus. ff. de pig. act. captioſam. n. liberalitatē interpre-
tatio prudentū fregit. l. cum aquiliana. ff. de tranſa. & potius præ
ſumitur fatuitas q̃ donatio. Bal. in l. gñaliter. C. de non nu. pe. im
mo præſumitur potius error q̃ donatio. Bal. in conſ. 189. Credi-
tor, in fi. li. 2. potius ēt præſumitur error in facto proprio & iuris
error q̃ donatio. l. & ſi me potem. in prin. cum gl. ff. de condi. in-
deb. iuncta. l. 1. eo. ti. & iuncta l. cuius per errorē. ff. de reg. iur. per
quæ iura ita dicit Cur. Iun. in conſ. 56. col. 3. circa med. ſed in ca
ſu noſtro non eſt opus conſiderare errorē aliquem ad tollendū
præſumptionem donationis, ſed capi pōt alia coniectura proba
bilis veriſimilis a cōi curſu cur ita vxor Peroneta ſimul ſe cū ma-
rito obligauerit ex alia cā quàm vt marito donatū vellet. i. vt fi-
liæ & genero pro dotibus cautū eſſet in futurū, & ne per ipſam
Peronetā aut eius hæredes moleſtari poſſent ratione prioris hy
pothecæ, ſtante igitur iſta coniectura ꝓbabile veriſimili & con-
ſueta, cur dicemus voluiſſe Peronetā marito donare? ¶ Septimò
poſito & nō cōceſſo, mr̃ obligata diceret de ſuo pro parte, tamē
15 adhuc ꝓcederet agētis petitio, q̄a † lʒ actio pſonalis ſit diuidua
hypotheca tñ dr̃ indiuidua & pōt inſolidū intētari. Soc. in conſ.
135. col. 2. uerſ. poſtremò ni fallor. li. j. & maximè iſtud procedit
q̄a agens hēt duplicē hypothecā pro reſtitutione donū, vcʒ ge-
neralē in oībus bona debitorū conſtituentiū dotē, & ſpecialē ī
16 caſtro Bellegardæ, iō † agi prius dēt ad bona ſpāliter obligata.
l. 2. C. de pign. Ro. in conſi. 137. In re præſenti. Corn. in conſi. 246.
col. pe. lib. j. de quo per Soc. in conſi. 198. col. fi. lib. 2. ¶ Infertur ex
præmiſsis ꝙ onus iſtius dotis inſolidū pertinet ad ipſum maritū
ob id ꝙ Claudius de Lay inſolidū cōueniri poterat pro iſta do-
te tanquā principalis debitor, cū uxor q́ ſimul cū eo ſe obligauit
ſolū cenſeret obligata noīe fideiuſſorio ipſius mariti, & ad cau-
telā creditorū, ꝓut ſupra declarauimus. Itaq; agi potuit hypo-
thecaria ad bona mariti inſolidū, tum quia maritus inſolidū te
nebatur, tum quia poſito & non cōceſſo pro parte tñ eſſet obli
gatus, eius tñ bona inſolidū fuerunt obligata, & maximè caſtrū
Bellegardæ. ¶ Sed dicet aliquis poſito quod iſta Peroneta ſe obli
gauerit tanquā fideiubens pro marito & animo repetēdi ab eo,
tñ antequā agatur hypothecaria ↄ̃ tertium poſſeſſorem, neceſſa
ria vr̃ diſcuſſio & in bonis fideiuſſoris & eius bona excuti dēnt,
vt hr̃ per doc. in auth. hoc ſi debitor. C. de pig. & in auth. ſed ho
die. C. de act. & oblig. iō non vr̃ ſufficere factam eſſe diſcuſſionē
in bonis Claudij de Lay patris, ſed etiam diſcutienda videban-
17 tur bona eius vxoris. ¶ Rñdeo † ad hoc multis modis. Primò ꝙ
iſta exceptio excuſſionis videtur reiecta per curiam proceden-
do ad vlteriora in meritis cauſæ principalis, ita in terminis tra-
dit Corn. in conſi. 85. col. 2. & ſeq. lib. 4. immo etiam pars aduer
ſa videtur renunciaſſe huic exceptioni procedendo ad merita
cauſæ, nam iſta exceptio dr̃ dilatoria & opponi debet ante litē
conte. ad impediendum proceſſum in meritis. Cy. Bal. & Sal. in
l. exceptionem. C. de probatio. latè Alex. in conſ. 32. li. 4. Mod. in
l. fi. in prin. ff. ſi cer. pet. itaque non potuit pars aduerſa procede-
re ſuper meritis negocij principalis quin renunciauerit huic ex
ceptioni, cuius natura eſt impedire proceſſum, ſed quomodo
impediet eùm pars aduerſa ipſa proceſſerit ſuper meritis, ob id
poſtquam de meritis cognitum eſt, graue nimis videretur ſi non
pronunciaretur ſuper eis. l. de qua re. ff. de iudi. aliàs ſequeretur
abſurdum ꝙ iudex ſubſtinuiſſet fieri tot, & tantas expenſas fru-
ſtratorias circa merita cauſæ. Si autem pars vlterius non proceſ-
ſiſſet in meritis, & tacitè renunciaſſet exceptioni diſcuſſionis,
fortè opponi poſſet talis exceptio ēt poſt litem conte. in vim pe-
remptoriæ, vt voluit Bal. in conſi. 150. Caſus actualiter emergens.
col. 1. li. 2. quod tamen eſt conſi. Sig. de Homed. Idem voluit Cal
ca. in conſil. 29. colum 6. circa medi. ¶ Secundò reſpondeo, præ-

18 ſupponitur† in facto q ſciebat reus de tēpore emptionis caſtri Bellegardæ illud fuiſſe hypothecatū ſpecialiter p dotibus Mariæ filiæ Claudij, ideo videretur excluſus auxilio diſcuſſionis. l. fi. §. fi. ff. de leg. 2. vbi emens ignoranter rem fideicommiſſo ſubiectam pōt opponere ꝯ fideicommiſſarium exceptionem diſcuſſionis, agas prius ꝯ alienantem vel eius hæredem ad pretiū, quę tñ excep. non competit data ſcientia emptoris q ſciret bona eſſe ſubiecta fideicommiſſo. tradit Pau. de Ca. in conſ. 318. alias ad fi. li. 2. Alex. in conſ. 184. circa fi. li. 5. Cor. in conſ. 234. lib. 3. & in conſ. 133. col. 2. libr. 4. Dec. in conſi. 236. col. 5. in 7. dub. Curt. Iun. præceptor meus in conſi. 88. colu. 2. poſt med. ¶ Simile videmus q conductor ſciens tempus belli imminere, non petijt remiſſionem mercedis ſibi fieri ob cauſam belli. Bal. in conſi. 247. Si propter guerras. li. 3. ¶ Videmus ēt q deceptus vltra dimidiam iuſti pretij non hēt remediū l. 2. C. de reſc. vend. ſi rei pretiū ſciebat, vt hē per doc. in d. l. 2. & alibi ſæpiſſimè per doc. tam legendo q̄ conſulendo. ¶ Simile videmus qñ quis vendit eandem rē duob. is præfertur cui prius traditur res. l. quoties. C. de rei vēd. Iſtud tñ non procedit qñ ſecundus vēditor ſciuit rem prius alteri venditā, tunc. n. apparet de fide eius mala, q voluerit fraudare priorē emptorē. ita Iaſ. in d. l. quotiēs, in 9. limitatione addo Ferratiū cautela 48. Simile videmus q emēs rem alienam aut alteri obligatam ſcienter, non agit de euictione, niſi aliter ſibi prouiderit. l. ſi fundum ſciens. C. de euictio. aget tñ ad reſtitutionē ptij. l. emptorē. §. fi. ff. de act. emp. quod tñ non procedit in fratribus diuidentibus ſcientibus rē alienā aut alteri obligatā, quia nō agunt de euictione ēt ad preciū niſi aliter fuerint ſtipulati. gl. Bart. Bal. doc. in l. ſi familiæ. C. fami. ercis. Cur. Sen. in conſi. 64. col. 18. poſt med. itaq; ſi ſciebat reus caſtrū iſtud Bellegardæ fuiſſe prius hypothecatum in ſpecie pro dotibus Mariæ de Lay. & q venditor facultates non ita amplas poſſideret ad ſolutionem illarum dotium caſtro ipſo Bellegardæ alienato apparere vr̄ de culpa ipſius emptoris cur emere voluerit caſtrum prædictum in perniciem creditoris, vt eum poſtea fatigaret per iudicia iſta diſcuſſionis. ¶ Tertiò rñdeo, † q immo excuſſio nō vr̄ neceſſaria in bo
19 nis dictæ Peronetæ corre:æ ēt quod animo intercedendi pro marito dotem ſimul conſtitueret. Bal. in conſi. 149. proponitur q ex cauſa depoſiti, ad fi. & in conſi. 198. Ad intelligentiam. col. pe. li. 5. quod eſt repetitum in conſi. 466. li. 5. & videatur omnino Bal. quia in terminis loquitur. & licèt Barto. in l. 2. C. quo quiſq; ordi. quæ. li. 11. hanc difficultatem indeciſam relinquat, tñ in opi. Bal. licèt enim non alleget inclinat Alex. in conſ. 73. col. 2. maximè in ver. item dici poteſt. lib. 7. ¶ Non obſtat modò allegata ſupra in contrarium, quia ſatis ex præmiſſis reſponſum apparet. nō omitto tamen inquantum dicebatur de facili præſumi donationē in aſcendentem erga deſcendentem q hic non agitur de donando deſcendenti, id eſt, Mariæ filiæ, ſed de donando marito Claudio de Lay quo minus ab eo repeti poſſit quod pro eo ſolutū fit, vel quominus inſolidum teneatur ad dotem præmiſſam, filiæ. n. intereſt, an mater ſe obligauerit animo donandi vel intercedendi pro marito, quia in omnem euentū dotes ſuas conſequitur, & pro hoc adduco tex. in l. ſi quis a liberis. §. ſi mater. ff. de lib. agnoſcen. vbi q mater repetit a patre alimenta pręſtita filio quem pater tenebatur alere. not. doct. in l. alimenta. C. de neg. geſt. Soc. in conſi. 5. col. pen. in prin. li. 4. Bal. nouel. in tract. de dote in 6. parte priuil. 3. Cor. in conſil. 165. in fi. li. 4. & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniore iudicio curiæ huius ſupremæ. Gratianop. 24. Nouembris. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano Iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1. *Teſtes redduntur ſingulares ex diuerſitate loci, & nu. 3.*
2. *Singularitas non obſtatiua, ſed adminiculatiua non nocet.*
3. *Teſtes ſingulares in loco vel tempore non videntur repellēdi, niſi quando locus vel tempus eſſent de ſubſtantia actus.*
4. *Præſumitur facile pro aliquo non apparente de iure alterius.*
5. *Singularitatis defectus ſuppletur ex alijs præſumptionibus.*
6. *Singularitas teſtiū non nocet vbi agitur de probando aliquid in genere, & pulchrè quando repellantur teſtes ſingulares.*
7. *Teſtibus ſingularibus poteſt iudex plenam fidem adhibere ſi ex eis inducatur ad ita credendum.*
8. *In arbitrarijs iudex de eo quod fecit redargui non poteſt.*
9. *Teſtes in dubio præſumi debent conteſtes ſi congrua interpretatione hoc fieri poteſt, licèt in conteſtes ſe non nominent, de quo pulchrè hic vide.*
10. *Teſtes non redduntur ſingulares ex ſola diſſonantia in cortice verborum, modo concordent in effectu.*
11. *Teſtes deponentes ſub eadem formalitate verborum redduntur ſuſpecti.*

CONSILIVM LXXVIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De anno 1539. & die 15. Iulij Michael Dauidis alias Philippi propoſuit iudiciū iniuriarū ꝯ Raimūdum Baiuli de loco Villarij Arenarum mandamenti Oyſencij, q diffamaſſet ipſum actorē deponendo in manibus iudicis aut eius ſecretarij ſe dici audiuiſſe a Ioāne Dauidis alias Abbaſſon, q ipſe Michael Dauidis actor filiā propriā carnaliter cognouiſſet, negante ipſo Ioanne Dauidis talia verba iniurioſiſſima protuliſſe. Aduerſus quæ excipiebat dictus Raymundus Baiuli q ipſe non protulit illa verba animo iniuriādi aut diffamandi ipſum actorē, ſed coactè tanquàm teſtis iuratus, quod videns ipſe agens iudiciū iniuriarū diuertit ꝯ dictū Ioannem Dauidis Abbaſſon tanq̄ primum auctorem & ſeminatorem talium verborum, in quo iudicio plures teſtes fuerūt examinati, qui depoſuerūt dici audiuiſſe ab ipſo Ioāne Dauidis, illa verba tā turpia, deinde fuerunt cōfrontati illi teſtes cū ipſo Ioanne Dauidis, qui eorum teſtimonia in rei faciem fortiter defenderūt ipſo reo fortiter ēt perſiſtente in negatione ſua, tādem dn̄s iudex ordinarius Oyſencij pontius Athuerij ſententiam diffinitiuā dixit, per quam Raymundum Baiuli primo loco reū abſoluit, condemnando dictū Ioannē Dauidis erga actorē ad emendā honorabilem retractando verba illa diffamatoria, & veniā ab agente diffamato deprecādo. Ruſus condēnauit eū in libris centū Turonenſibus pro dānis & intereſſe ac demnū & in expenſis litis ēt quas ſubſtinuit dictus Raymundus Baiuli. Ab ea ſnīa fuit appellatū ad curiam Grayſiuodani, quæritur bene, an male fuerit pronunciatū? ¶ Videretur dicendum prima fronte bene fuiſſe appellatū, & quod Michael Dauidis agēs non probauerit intentionem ſuam ꝯ ipſum Ioānem Dauidis Abbaſſon, id eſt, q ipſe Ioannes Dauidis protulerit verba illa diffamatoria, nā ſuper iſtis verbis depoſuerūt quatuor teſtes, videlicet, Raphael Donnier, Cathelinus Retourant, Hilarius Baiuli, & Io. Fabri, qui teſtes, licèt dicant ſe dici audiuiſſe iſta uerba diffamatoria a Ioāne Dauidis alias Abbaſſon, tñ videntur omnes ſingulares deponētes de diuerſis locis. Raphael. n. Donnier depoſuit q uerba illa fuerūt prolata in domo ipſius Ioānis Dauidis, Cathelinus Retourāt depoſuit de uerbis prolatis in domo ipſius Raymundi Baiuli prandēdo vel cœnando, Ioannes aūt Fabri q audiuit illa uerba ante domū ipſius Ioannis Dauidis, & ſic apertè diſcordant in loco loci. Hilarius aūt Baiuli nō deponit de aliquo
1 loco loci, conſtat† aūt q diuerſitas loci reddit teſtes ſingulares. Bal. in conſ. 39. Proponitur q celebratus. col. 2. li. 3. & in cōſ. 459. Viſa dicta petitione, col. 3. poſt med. ver. j. quia teſtes. li. 4. Anch. in conſi. 64. col. 2. & in conſi. 147. col. 1. ideo teſtes dicunt ſingulares qñ unus dicit quid factum in domo, alter in hoſtio. Alex. in conſi. 116. poſt med. li. j. Iaſ. in l. cætera. §. hoc ſenatuſconſultum, circa fi. ff. de lega. 1. ratio aſſignatur per doc. quia qñ teſtes deponunt de verbis prolatis in diuerſis locis uidētur deponere de factis nouis & diuerſis, vnde cum non inueniantur aliqui teſtes cōteſtes in vno facto, nō videntur probare teſtes ſingulares. l. Marcellus, poſt prin. ff. rer. amo. l. iuſiur. C. de teſtib. c. cum dilecti, de elec. c. licèt cauſam, de probat. cum ſi. quod maximè vē procedere in criminalibus. l. fi. C. de probat. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus ꝯtrium puto de iure uerius, q immo bene fuerit pronunciatum, & q iſti teſtes probent intentionem agentis, licèt ſingu
2 lares uideantur. ¶ Primò, † quia iſta ſingularitas non eſt obſtatiua & a iure reprobata, ita q per eam teſtes reddantur ſuſpecti, cum ſimus in actu reiterabili, quia potuit iſte reus ſæpius reiterare & proferre illa uerba diffamatoria corā pluribus & diuerſis perſonis, quo caſu qñ ſingularitas non eſt obſtatiua, ſed adminiculatiua, teſtes ſingulares non repelluntur. Bal. in rub. de contro. inueſti. Veronenſis in conſi. 5. col. pe. Quod ſine dubio vr̄ procedere, qñ ex tali ſingularitate non reſultat diuerſitas factorum prout hic, quia ſemp eſt eadē diffamatio. & hic dr̄ adminiculatio & cumulatio probationis, nō diuerſitas effectus, & dicuntur teſtes cōuenire in vnū & eundē rei finē, id probare. l. qui ſniam,

vbi

vbi Bal.C.de pœn.Bal.in conſi.39.Proponitur ꝙ celebratus.col.
2.verſi.nunc videndum.& in conſi.80.Principalis cura.col.1.in
fi.& in conſi.150.quidam Gaſparonus.li.3.de quo latiſſimè dixi
3 in trac.meo de antiquitate temporis. ¶Secundò†quia diuerſitas
in loco vel tpe non vr̃ inficere dicta teſtiũ concordantiũ in ſub-
ſtantia,niſi qñ tempus vel locus eſſet de ſubſtantia actus. Ro. in
conſ.30.Viſo caſu.Cor.in conſ.147.col.8.li.2.ſed quocunq; loco
vel tpe verba iſta prolata fuerũt,hoc ad rẽ non facit, quia ſemp
ex talibus verbis inducitur diffamatio. ¶Tertiò crimen diffama
tionis in genere probatũ eſt ꝙ ipſe actor eſt diffamatus de re tã
nepharia,vnde neceſſe eſt ꝙ initium & origo tantæ diffamatio-
nis ab aliquo proceſſerit, ſed non eſt veriſimile ꝙ proceſſerit ex
teſtimonio ipſius Raimũdi Baiuli,quia fuit examinatus ſecretè,
nec eſt veriſimile ꝙ officiales illud manifeſtauerint,ruſus non
fuit examinatus aliquis teſtis parte ipſius Ioãnis Dauidis Abbat
ſon qui audierit dici ab ipſo Raimũdo Baiuli de iſta diffamatio
ne, & tñ veriſimile eſt ꝙ ſi ipſe Raimũd⁹ Baiuli voluiſſet eũ diffa
mare, pluribus perſonis idipſum declaraſſet, ob id cũ plures
perſonæ depoſuerint dici audiuiſſe ab ipſo Ioãne Dauidis,nul-
lus aũt ab ipſo Raimũdo,veriſimile eſt ꝙ potius proceſſerit iſta
diffamatio ab ipſo Ioãne Dauidis q̃ ab ipſo Raimundo Baiuli.
4 †arg.tex.in c.j.de relig.domib.vbi ꝙ facilè præſumit̃ pro aliquo
nõ apparente de iure alterius,de quo tex.ſæpius ſeſtũ facit Abb.
cõſulendo in conſ.54.col.2.verſ.ad idẽ optimè ſacit. in conſ.82
col.3.ver.ad prædicta adde.li.1.& in cõſ.52.in fi.li.2.eodẽ mõ ar
guẽdo ab oppoſitis cũ neceſſe ſit ipſum agentẽ fuiſſe diffamatũ
vel ab ipſo Raimũdo Baiuli,vel ab ipſo Ioãne Dauidis, & nõ ap
pareat diffamationẽ proceſſiſſe ab ipſo Raimũdo ſecretè tantũ
examinato,ſed potius ab ipſo Ioãne Dauidis, de quo plures te-
ſtes dici audierũt,licèt iſti teſtes videant̃ ſingulares , eorũ tñ te-
5 ſtimonia iuuari vident̃ ex p̃ſumptione p̃d cta, & ꝙ†vitiũ ſingula
ritas teſtiũ ſuppleat̃ ex alijs p̃ſumptionib.tradit Paul.de Caſt.in
conſ.250.Viſo pũcto ſupraſcripto.col.2.poſt med.ver.& licèt vi
deant̃.li.2.¶Quartò cõſidero quod intẽtio actoris nõ eſt proba-
re in ſpecie verba prolata vel in domo Raimũdi Baiuli vel ipſius
Ioãnis Dauidis uel añ eius domũ,ſed tñ probare ſe fuiſſe diffa-
matũ per ipſum reũ Ioannẽ Dauidis quocunq; tpe vel quocũq;
6 in loco uerba illa protulerit , iò† teſtes ẽt ſingulares videnẽ pro-
bare hãc diffamationẽ in genere,quia ex talibus uerbis inducit̃
diffamatio ubicunq; & qñcunque prolata fuerint,ſicut dicimus
qñ agitur de probãdo poſſeſſionẽ in genere ꝙ probat̃ per teſtes
diſcordãtes circa actus poſſeſſorios particulares,quia aliqui di
cant ꝙ uiderũt arari,aliqui ꝙ ſeminari,aliqui ꝙ uites putari, nã
tales teſtes ſingulares probant poſſeſſionẽ in genere,cũ omnes
iſti actus inferãt neceſſariè poſſeſſionẽ.idẽ qñ agitur de probati
do iuriſdictionẽ in genere,quæ probat̃ per teſtes ſingulares cir-
ca actus particulares iuriſdictionis , quia aliqui teſtes dicant ꝙ
uiderunt decapitari homicidas, aliqui fures ſuſpendi, aliqui de
alijs actibus diuerſis.quia licèt actus ſint diuerſi , oẽs tñ inferũt
neceſſariò probationẽ iuriſdictionis.ſimiliter qñ agitur de pro-
bando aliquẽ eſſe hæreticũ in genere ſufficiunt teſtes ſingulares
deponẽtes de diuerſis actibus hæreſis, quia ex illa diuerſitate a-
ctuũ nõ fit quominus quis ſit hæreticus.gl.in l.Arriani. C.de hæ
ret.Inn.& doc.in c.qualiter & qñ el 2.de accu.Bald.in conſ.406.
in cauſa Vincentij. col.j.li.j. ubi ꝙ crimen in genere probat̃ per
teſtes ſingulares idem in conſ.207.quia dicta dña li.4.ubi ꝙ ſtu
prum probatur per teſtes ſingulares.& idẽ Bal.in conſi.192.pro
ponitur ꝙ in quadam ciuitate.col.fi.li.2.& in conſ.161.proponi
tur ꝙ per cõe,col.2.poſt me.li.4.in conſi.465. Viſis dictis articu
lis.li.4.& in conſ.514.Ad euidentiam præmittendum eſt ꝙ in in
uentario.lib.5.Abba.in conſ.81.col.j.& in conſi.113.col.3.lib.2.
Alex.in conſi.141.col.2.uer.præterea teſtes.lib.1.& in conſi.92.
col.4.uer.nec obſtat ſi dicatur.lib.5.ubi loquitur Alex. etiam in
terminis noſtris qñ agitur de probando quem eſſe infamẽ in ge
nere & ſic diffamationẽ,tradit Calc.in conſi.9.col.2.circa med.
in conſi.19.col.5.poſt med.& in conſil.76.col.6.circa med.Ve-
ron.in conſi.3.col.4.in fin.& in conſi.50.col.4. Cor.in conſi.91.
col.11.in conſil.133.col.1.lib.1.in conſi.34.col.1.& ſeq.in conſil.
247.col.8.lib.2.in conſil.185.colum.2.& in conſi.236.colum.4.
lib.3.Soc.in conſi.95.col.pe.ad fi.lib.3.Cur. Iunior in conſil.64.
col.3.ad fi.& latius dixi ſupra conſil.73.colum.8.& ſeq.ideo di-
cit Pau.de Ca.in conſ.143.Viſo proceſſu & atteſtationibus. co.fi.
poſt me.li.2.ꝙ teſtiũ ſingularitas ſolum nocet, qñ probatio põt
eſſe dubia,quia põt ſe habere ad eſſe,& nõ eſſe, ſecus qñ omnia
tẽdunt ad eundẽ finẽ ſine quacũq; dubietate. ſed in caſu nr̃o po

ſito iſti teſtes loquant̃ de diuerſis cõfeſſionibus Ioãnis Dauidis
& de verbis prolatis in diuerſis locis & diuerſis tpibus,oẽs tñ
& ſingulæ confeſſiones diffamant ipſum agentẽ ſine aliquo du-
bio,immo tantò magis diffamatur quò ſæpius verba illa fuerũt
reiterata.& iſtud eſt ẽt quod voluit Bal.in conſi.217.præſuppoſi
to ſtatuto irritante.lib.1.vbi ꝙ non quælibet ſingularitas reddit
teſtes non idoneos,ſed ea quæ differt in ſubſtantia, ſed in ſubſtã
tia iſti teſtes non ſunt ſingulares,quia conueniunt in diffamatio
nis effectu,diceretur aũt ſingularitas differre in ſubſtantia qñ nõ
tenderent teſtes ſingulares ad eundẽ finẽ,verbi gratia,Volo pro
bare mutuũ per cõfeſſionẽ debitoris in qua confeſſione teſtes
ſunt ſingulares circa locũ vel circa tẽpus,nam talis ſingularitas
differt in ſubſtãtia,quia põt eſſe ꝙ loquant̃ teſtes de diuerſis cõ-
feſſionibus & diuerſis mutuis,quorũ aliqua ſint ſoluta, & extin
cta, vel quæ peti adhuc non poſſint, quia reſtitutio ſit in diẽ vel
ſub conditione aliqua,ſed in caſu noſtro non põt cadere iſta di-
uerſitas,quia ſemper eſt eadem diffamatio & idem effectus.¶ Et
ex hoc apparet ſublatum illud argumentũ, ꝙ vbi teſtes ſunt ſin-
gulares dñr deponere de nouis & diuerſis factis , nec in vno fa-
cto teſtes reperiuntur cõteſtes,quia illud procedit qñ ex tali ſin-
gularitate reſultare poſſunt plura & noua facta,puta plura mu-
tua,plures obligationes,plures & diuerſæ confeſſiones, ſed hic
non põt reſultare niſi vnicum factũ ſeu vnicus effectus diffama-
tionis in quo facto oẽs teſtes ſunt conteſtes,eſto multũ ſint ſin-
7 gulares in loco & tpe.¶Quintò, †etiam ſi eſſemus in materia in
qua teſtes ſingulares nõ recipiunt̃,tñ põt iudex teſtibus ſingu
laribus plenã fidẽ adhibere ſi ex eis inducitur ad credulitatem.
Pau.de Ca.in l.Lucius.ff.de infam.& in l.admonendi,colu.7.ff.
de iureiu.quod dictũ pro eleganti refert & ſequitur Soc.in conſ.
262.col.5.ad fi.ver.& pro certo.li.2.Cur. Iun.in conſ.106.col.1.
poſt med.& col.3.ante med.ſed vltra Soc.& Curt.idem ſequitur
Veronenſis in d.conſ.3.in fi.ſed potuit iudex induci ad plenè cre
dendũ iſtis teſtibus per rõnes ſupra allegatas, & ex alio ẽt fun-
damento nõ leui,quia reperio ꝙ iſti quatuor teſtes bis fuerũt ſo
lenniter examinati,primo loco in fauorẽ Raimundi Baiuli,& ſe
cũdo loco in fauorẽ ipſius Michaelis Dauidis agẽtis.Sed qui pri
mo loco depoſuerunt,fuerunt examinati ꝯ ipſum agentem con
tra quẽ alia ẽt depoſuerunt ſuggilantia eius decus & famã , ob
id nõ eſt veriſimile ꝙ voluerint deponere in fauorẽ ipſius agẽtis
ſecũdo loco ꝯ ipſum Ioannẽ Dauidis niſi veritas ita eſſet.Itaq; ſi
ius cõmittit arbitrio & poteſtati iudicis ꝙ poſſit teſtibus ſingu-
laribus fidẽ plenam adhibere,ſi ei videatur.& ex teſtibus ad ple
nã credulitatẽ inducitur, & iudici viſum fuit ex cauſis ſupra me
moratis talibus teſtibus fidẽ plenã adhibere, non vr̃ vlterius la-
borandum de efficacia probationis,ſed contenti eſſe debemus
8 de tali iudicis arbitrio, quia† in arbitrarijs iudex de eo quod fe-
cit redargui non poteſt, ſed ſemper præſumitur moueri ex iuſta
cauſa.Paul.de Caſt.in conſil.299.Viſa inquiſitione ſupraſcripta,
col.fi.li.2.allegat Inno.in c.qualiter, de accuſa.Vtrum igitur iu-
dex bene fecerit fidem præbere talib.teſtibus, hoc conſcientiæ
ſuæ relinquendum vr̃, iudex aũt appellationis non deberet reuo
care ſniam primi iudicis vitio probationis quam lex iudicia ip-
ſius cõmiſit arbitrio. ¶Sextò conſidero ꝙ hic vidẽtur duo teſtes
conteſtes,videlicet Ioannes Fabri,& Hilarius Baiuli,nã Hilarius
Baiuli non depoſuit de loco loci , de quo deponit Ioannes Fabri
9 ideo in dubio†præſumi debent cõteſtes, nam in dubio interpre
tatio fieri debet ꝙ teſtes ſint conteſtes ſi congrua interpretatio-
ne hoc fieri poſſit.Pau.de Ca.in conſil.116.non ſequendo ordi-
nem,in fi.& in conſi.342.in cauſa fratalex,col.3.li.2.Are.in con
ſil.36.col.2.poſt med.ver.nec poteſt dici. Soc.in conſi.143.col.4.
ver.conſeruantur hæc.li.1.Alex.in conſi.47.col.2. poſt med.ver.
non omitto etiam.li.2.ideo quando teſtes non deponunt de lo-
co vel tempore intelliguntur conteſtes. Inn.in c.qualiter & quã
do,vltimo,col.2.de accuſa.Bal.in l.de quibus,col.antepen.ff.de
legib.refert & ſequitur Alex.in conſi. 146.colu.4.verſ.uiſo ergo,
li.5.Amplius ſi unus teſtis deponit de uno tempore, alter de al-
tero tempore diuerſo videri ſuo , dicens ſe non bene recordari,
ſed ꝙ credit de tali tempore diuerſo a primo, puta ſi unus teſtis
deponit quid factum de menſe Auguſti,alter ꝙ non bene recor-
datur,ſed credit factum eſſe de menſe Iulij,iſti dicuntur conte-
ſtes.Alex in conſi.156.col.3.ver.non obſtat etiam ſi diceretur.li.
5.& latius in conſ.185.col.2. li.7. Nec requiritur vt teſtes conte-
ſtes dicantur,ꝙ in conteſtes ſe nominent, immo cõteſtes præſu-
muntur, licèt de conteſtibus non recordentur . Bald.in l.2.C.de
bono.poſſ.ſecun.tab.quod dictum ſequitur & commẽdat Paul.

de Ca.:bi Soc.in conſil.143.col.4.ver.cōfirmantur hæc.li.j.Cor.
in conſi.7.col.2.li.4. Ex quo infertur ad impugnationem eius qđ
Cor.ſępius dicit conſulendo,teſtes repelli non ſolum qñ ſunt ſin
gulares,ſed etiam quando ſingulares eſſe poſſunt, nam licèt ſin
gulares eſſe poſſint, interpretatio tñ fieri debet vt ſint cōteſtes.
10 Nec etiam requiritur† vt ſint conteſtes, ꝙ concordent in cortice
aut formalitate verborum,quia ex ſola diſſonantia in cortice ver
borum non redduntur teſtes ſingulares modo concordent in ef
fectu.c.dudum,cum gl.in verbo ſubſtantia de conuerſio. coniu
ga.Inn.in c.3.de verb.ſig.Io.de Ana.in conſi. 55.col.1.in fin.& in
conſi.76.in prin.Ale.in conſi.47.còl.2.li.2.Cor.in conſ.22.col.1.
& col.fi.in conſi.63.col.2.ad fi.in conſ.68.in prin.li.1.in cōſ.149.
ad fi.in conſi.172.col.2.li.5.ad fi.nu.15.li.2.in conſil. 77.col.3.&
11 in conſi.319.col.2.li.4.immo† dicunt doct. vbi ſupra ꝙ teſtes de
ponētes ſub eadem formalitate verborũ dicuntur ſuſpecti quaſi
deponentes per vnum & præmeditatum ſermonem.Old.in cō-
ſil.210.Regularis.col.2.Bal.in conſi.455.quis melius.li.4.Imol.
conſi.134.in fi.ob id mirandum eſt ꝙ obijciat pars aduerſa ſin-
gularitatem teſtium ex eo ꝙ non conueniant in formalitate ver
borum cum circa effectum omnes concordent,& profectò eſſet
quid magnum & incredibile ꝙ quatuor teſtes voluerint deiera-
re & falſum deponere.¶ Poſtremò in re dubia pronũciandũ eſt
pro ſnia iudicis.l.Herennius.§.Gaia.ff.de euictio.Grationopoli,
26.Nouemb.1540.Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Res iudicata habetur pro ueritate, & naturalia vincula ſan guinis mutat, & falſum mutat in verum non eſſentialiter ſed quo ad effectum.*

2 *Subreptio committitur quando in genere quid narratur, non in ſpecie.*

3 *Sententia approbatur & tranſit in rem iudicatam petendo pronunciari male appellatum & bene iudicatum. Immo ex eo ſolum quod non appellatur. quod procedit etiam in cauſa criminali.*

4 *Antecedens qui vult cenſetur velle conſequens neceſſarium, ēt in materia ſtricti iuris prout in ſententia.*

Sententia qua quis declaratur debitor, operatur quod cenſe- tur condemnatus ad ſoluendum, ſimiliter ſi iudex declarat bona hypothecata,cenſetur condemnare poſſeſſorem ad reſti- tuendum, & ſi iudex dicat Titius furtum commiſit, cēſetur eum condemnare ad pœnam furti ex forma ſtatuti.ibi. n.4.

5 *Perplexitas magis vitiat actum quàm impoſſibilitas, & per- plexitas in teſtamento illud ſuſpectum reddit.*

6 *Impoſſibilitas ſiue iuris ſiue facti reddit ſententiam nullam.*

7 *Præiudicialis articulus in iudicio prius tractari debet alias proceſſus & ſententia annullantur, & quando vnum dicatur præiudiciale ad alterum.*

8 *Subreptio non committitur quando præſumptiue quid expri- mitur, nec quando reſcribens in genere ſaltē ſcire potuit quod tacitum eſt.*

9 *Subreptionis exceptio dilatoria eſt, & opponi & probari de- bet ante litem conteſtatam, & ſublata cenſetur per clauſulā, remotis quibuſcunque exceptionibus.*

CONSILIVM LXXIX.

¶Pro magiſtro Guilielmo Cordis cauſidico Brianzoni.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quondā
Catharina Alberte egit iudicio communi diui-
dundo contra Iacobum Peroni eius filium,da-
to libello,ilico dictus Iacobus cœpit reconue-
nire matrē de tutela adminiſtrata. Mater petijt
ꝙ tractaretur cauſa reconuentionis proceſſu ſe
parato tanq̄ egens indagine altiori,& ne ob eam cauſa conuen
tionis liquida per inſtrm publicum dationis inſolutum de pàrte
bonorum in longius extenderetur, & quia calumnioſè reconue
niebatur mater ſenio & annis octoginta conſumpta, in hoc ſo-
lum vt facta impleret lite non exacta, quod & factū eſt, nā ē vi-
tis receſſit filio exhæredato iuſto dolore percuſſa Iudex Brian-
zoni aut eius locum tenens pronunciauit cauſas conuentionis
& reconuentionis ſimul eſſe tractandas die ſexta Iulij 1534. quę
ordinario in rē tranſijt iudicatā. Quod mr̄ conſiderans preces
dedit Illuſtriſ.dñ o Gubernatori Delphina. narrādo ſtatum cau-
ſæ,ætatē ſuā,calumniā filij bona interim diſſipāris, ob id petijt
cauſas ſeparari ēt non obſtante ordinatione illa.Reſcriptū impe
trauit cū clauſula ſolita, ſi preces veritate nitātur. Cōtra illud re
ſcriptum Iacobus filius oppoſuit de obreptione & ſubreptione
dādo articulos & narrando talia in facto, ex quibus obreptio &
ſubreptio probaret.E regione mr̄ articulos alios protulit ad re-
ſcripti & narratorũ in eo probationē pertinētes,petēdo eos arti
culos rñderi. Filius opponebat nō eſſe rñdēdum,ſed libello ſuo
recōuentionali,nō obſtante reſcripto illa obreptio & ſubrepti
tio.Die 28.Nouēb.1539.locū tenens iudicis pronūciauit eſſe rñ
dendū libello reconuētionali & litē conteſtandā ſuper eo. Quo
verò ad ſeparationē cāru̅ articulū illū & ordinationē ſuper eo
faciendā iudici Brianzoni remiſit. tandē inſtante matre vt rñde
retur ad articulos ſuos pertinētes ad verificationē & iuſtificatio
nē reſcripti, inſtante ēt filio vt rñderetur libello recōuentionali,
dñs iudex Brianzoni ordinationē tulit capita duo continentem.
Nā ordinauit primò ꝙ rñderetur ad articulos matris tendentes
ad iuſtificationē reſcripti, & in cauſam negationis ꝙ fierent pro
bationes, ſecūdò pronunciauit ꝙ executioni mandaret ordina-
rio ſui locū tenentis lata die 28.Nouēb.1539.qua fuerat ordina-
tū litē eſſe conteſtandā ſuper libello reconuentionali. A qua or-
dinatione Catharina mr̄ appellauit ad curiā hanc ſupremam &
magnificā Delphinatus.Quæritur quid iuris? Iſtam cauſam pro
appellante voce egimus ad ſtylum Gallicum apud Baream (vt
aiunt) ſed quia ſuper campo abſoluta non fuit, rogatus ſum a
cliente noſtro magiſtro Guilielmo Cordis cauſidico Brianzoni
ſententiam meam vt ſcriptis commendarem.¶ Videretur dicen
dum prima fronte bene fuiſſe iudicatum rñdendum eſſe libello
reconuentionali non obſtāte reſcripto impetrato, quia ſup hoc
iam latæ fuerant duæ ordinationes ſupra in narratione facti me
1 moratæ,quæ in rem iudicatam videntur tranſiuiſſe, ideo† res iu
dicata pro veritate habetur.l.res iudicata.ff.de reg.iu.& eſt rātæ
potentiæ ꝙ naturalia vincula ſanguinis mutat, & falſum mutat
in verum non eſſentialiter ſed quo ad effectum.Bal.in c.præſen-
tia, de renunc. Ideo non vr̄ amplius diſputandum ſuper tali re-
ſcripto poſt rē iudicatā. maximè quia impetrās reſcriptū tacuit
2 tranſitum hmōi in rem iudicatam ob id† reſcriptum vr̄ ſubrepti
tiū,quia non ſufficit narrare in genere de ordinatione,ſed debet
in ſpecie exprimi quòd tranſierit in rem iudicatam.Old.in con-
ſil.81.quòd proceſſus.Ancha.in conſi.404.Tria dubia. colum.4.
Roma.in conſil.272.Commiſſio,ad fin.& in conſil.326.ad fin.la
te Alex.in conſi.195.lib.2.Soc.in conſil.273.ad fin. lib.2.in con-
ſil.59.colu.3.poſt med.lib.3.Ratio eſt, quia generalis expreſſio
parit obſcuritatem, & paria ſunt aliquid non exprimere vel ob
ſcurè. l.de ætate. §.ex cauſa. ff.de interro.actio.nec ita de facili
reſcripſiſſet princeps ſi de tali qualitate mentio facta fuiſſet.Sed
præmiſſis non obſtantibus puto malè & nulliter ac contra ęqui
tatē pronunciatum circa ſecundum caput dictę ordinationis, ꝙ
reſponderetur libello reconuentionali,& præmitto quòd† ordi- 3
natio iudicis a qua fuit appellatum tranſiuit in rem iudicatam
quoad primum caput quo fuerunt admiſſi articuli matris con-
tinentes iuſtificationem reſcripti,cum pars aduerſa acquieuerit
ipſi ordinationi in totum petendo pronunciari bene iudicatum
& malè appellatum.l.fi.C.de tēp.appell.facit tex. in l.2.C.quod
met.cau.& in l.ad ſolutionem. C.de re iudic.immo ex eo ſolum
ꝙ pars aduerſa non appellauit ab illa ordinatione dr̄ tranſiuiſſe
in rem iudi.l.1.C.de poſtul.l.1.C.ſi ſæpius in integ. reſtitu.poſt
ca.quod ad conſultationem,de re iud.quod procedit ēt in cau-
ſa criminali.l.non tantum.ff.de appel.l.1.§.fi.ff.de quæſtio. l.di-
ui.ff.de pœnis.Nec etiam mater appellauit ab illo primo capi-
te cum eſſet & ſit ei fauorabile, immo in concluſione libelli ap-
pellatorij expreſsè id declarauit ꝙ ſolū inſiſtere intēdebat circa
ſecundū caput.¶ Hoc ita præſuppoſito ꝙ fuerit ordinatum rñde
ri articulis reſcriptum iuſtificantibus, dico ꝙ in neceſſarium cō
ſequens iudex ordinauit cauſas eſſe ſeparandas reſcripto iuſti-
4 ficato,quia† ēt in ſnīa qui vult antecedens, cenſetur velle conſe-
quens neceſſarium.& econtra.Soc.in conſi.134.col.3. li.1.Aret.
in conſil.156.col.9.& lata ſententia ſuper vno extenditur ad a-
liud,ſiue illud ſuper quo lata eſt,eſſet nullius effectus.l.fin.C.de
vſur.rei iud.cum ſi.vt per Aug.in conſi.257.colum. pe.in fi.verſ.

ſupereſt

ſupereſt aūt videre. vbi loquitur in pulchro caſu. ideo ſi iudex de
clarat quē eſſe debitorem, in neceſſariū conſequens cenſetur eū
condemnare ad ſoluendū debitū. & ſi declarat bona eſſe hypo
thecata, cenſetur condemnare reū ad eorū reſtitutionem vt hī
in dictis locis. ſimiliter ſi iudex in ſnīa dicit Titius furtū cōmiſit,
ex hoc cenſet eū condemnare ad pœnam ſtatuti pro furto. Cro
tus in rep. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. 31. de lib. & poſthu.
Si. n. iudex animum non habuiſſet ſeparādi cauſas, fruſtra & in
perniciem matris articulos eius admiſiſſet ad ipſam ſeparatio-
nem, & non ad aliud pertinentes, itaq; ſi cauſæ debent ſeparari
verificato reſcripto, nullo modo potuit ordinare & ſimul & ſe-
mel rñderetur libello reconuentionali. Ex quo mandato ad rñ-
dendendum ordinatio illa redditur nulla ſequentibus fundamē
5 tis. ¶ Primò rōne † perplexitatis quæ magis vitiat diſpoſitionem
q̃ impoſſibilitas, patet quia in vltimis voluntatibus impoſſibili
tas vitiatur non vitiat. l. impoſſibilis. ff. de ver. ob. Perplexitas aūt
vitiat vltimam voluntatem, non vitiatur. l. ſi Titius. ff. de condit.
inſti. l. ſi quis a filio. ff. de lega. 1. immo perplexitas in teſtō reddit
illud ſuſpectum. Old. in conſ. 242. Tota præſens, in fi. & in ſnīa ꝙ
vitietur ex perplexitate not. Bar. in conſi. 285. conſidera. li. 5. Qd̃
autem contineat perplexitatem, illa ordinatio probatur, quia ad
mittendo articulos concernentes verificationē reſcripti in con-
ſequens neceſſariū ordinat ſuper ſeparatione cauſarū reſcripto
verificato, & tñ interea ordinat ꝙ procedatur proceſſu ſimulta
neo, profectò iſta eſt euidens perplexitas & repugnantia ꝙ pro-
cedatur proceſſu ſeparato ſimultaneo. ¶ Secundò redditur nulla
6 illo ordinatio † rōne impoſſibilitatis, nā vt ſtatim dixi, iudex ad-
miſit ſeparationem cauſarū reſcripto verificato, ſed qūo poterit
facere quin proceſſus ſimultaneè agitatus, ſimultaneè dicat ha-
bitus, cū facta pro infectis haberi non poſſint ſm Philoſophū,
& eſt tex. in l. in bello. §. factæ. ff. de capti. impoſſibilitas aūt ſiue
iuris ſiue facti vitiat ſnīam. Bal. in conſi. 274. li. 4. ¶ Tertiò reddi-
7 tur † nulla ratione præiudicialitatis, nā quotiens in proceſſu duo
incidunt, quorū vnum eſt præiudiciale ad alterum, prius tractari
debet articulus præiudicialis, alias proceſſus fit nullus & ſnīa. l.
quærimus. ff. de eo qui pro tutore. Bar. in l. multum intereſt. ff. de
condi. & demon. Bald. in conſi. 275. præmiſſo ſtatuto cōis Vero-
næ. li. 5. Pau. de Caſt. in conſi. 281. in cauſa iſta quinq;. col. 5. lib. 1.
Gem. in conſi. 120. col. fi. & qñ quæſtioni præiudiciali alia admi-
ſcetur dicitur procedi contra iuris ordinem, & fit intricatio pro
ceſſuum, ideo poteſt appellari. Fed. de Senis in conſ. 71. Satis vř.
Dř autem aliquid præiudiciale ad alterum ratione conflictus qñ
ſi ambo deducant ad actū, vnū tollit alterū. Bal. in l. per minoré,
circa fin. ff. de iud. ſed iſta duo ſup quibus iudex ordinauit ſunt
talia ꝙ ſi ad conflictū deducantur vnū tollit alterū, quia ſi reſcri
ptū verificatur tollitur proceſſus ſimultaneus, & ſeparatim pro-
cedetur, ergo prius diſcutiendus erat articulus ſeparationis &
verificationis reſcripti. Rurſus vna cā dř præiudicialis ad alterā
rōne perplexitatis qñ ſi procederetur ſuper vtraq; ſimul, induce
ret perplexitas. l. fundū. & l. fundi. ff. de excep. Cot. in conſ. 30. co
lū. 4. ad fi. li. 3. ſed in caſu nřo ex cōcurſu iſtarū cauſarū verifica-
tionis reſcripti & reconuentionis in eodē & ſimultaneo proceſ
ſu clara arguitur ꝑplexitas, ergo prius impleri & diffiniri debe-
bat qō verificationis reſcripti tanq̃ præiudicialis. alias. n. eſſet in
tricare negociū & cauſas cōfundere, dicit tex. in c. tuā, de ordi.
cogni. quæ. n. intricatio & quæ cōfuſio, ſi poſt actā cām reconuē
tionis proceſſu ſimultaneo reſcriptū verificetur, atq; ita ſeparen
tur cauſæ, nōne ex hoc aperta arguet iniuſtitia iudicis dum ordi
nauit rñderi proceſſui ſimultaneo, cū eſſent cauſæ ſeparandæ re
ſcripto verificato? Ex quo fundamento inferē ꝙ illa ordinatio in
hoc ſecundo capite eſt ꝯ æquitatem. Pone. n. ꝙ expenſas cōſum
pſerint partes circa cām recōuentionis in proceſſu ſimultaneo,
deinde ꝙ cauſæ ſeparentur, nōne ille proceſſus ſimultaneus ar-
guet fruſtratorius, & partes fruſtra ſimultaneè litigauerint & ex
penſas cōſumpſerint. & poſito a nullitate defendi poſſet illa or-
dinatio, ex præmiſſis tñ rōnibus licitū fuit appellare, in qua re
oēs doc. cōueniunt, vt tradit Are. in conſi. 107. col. 2. verſi. tertius
caſus. ¶ Quartò nos habemus ꝙ vna & eadē res nō dēt diuerſo
iure cenſeri. l. eū qui ædes. ff. de vſucap. l. ſi fine. ff. de cōd. & dem.
c. eſi ita tua, de decim. in c. cognouimus. 12. diſt. cle. 1. de elect. &
tñ ſm iſtam ordinationem proceſſus vnus & idem cenſeretur di
uerſo iure quia cauſa reconuentionis pro parte temporis tracta
bit proceſſu ſimultaneo vſq; ad verificationē reſcripti, & poſt re
ſcripti verificationē proceſſu ſeparato, q̃ res vltra ꝙ eſt ꝯria iu-
ri cōi, aduerſatur ēt verbis & menti reſcripti, quo mādatur cau
ſas ſeparari conſtito de ſupplicatis, & ſic indiffinita æquipol-
let vniuerſali. l. ſi pluribus. vbi Bar. ff. de lega. 2. & ſic dēt intel-
gi reſcriptum ꝙ cauſæ ſeparentur in totū, non pro parte tēpo-
ris tm̄. ¶ Quintò actus legitimi non pñt ſtare in ſuſpenſo. l.
actus legitimi. ff. de regu. iur. quod tñ iudex uoluit facere i illa
ſua ordinatione, nā validitas proceſſus ſimultanei in cā recō-
uētionis ſtabit in ſuſpenſo donec reſcriptū uerificet vel nō. Eo
enim verificato & cauſis ſeparatis ꝓceſſus ſimultaneus reddeē
nullus tanq̃ factus ꝯ formam reſcripti. c. cū dilecta. vbi latiſſi-
mè Mod. de reſcr. ¶ Sextò illa ordinatio nō reperitur cōformis
petitioni alterutrius partiū, nā mater petebat ordinari nō eſſe
rñdendū cauſæ reconuentionali in eodē & ſimultaneo proceſ-
ſu, qđ iudex nō fecit. ſimiliter filius petebat articulos concernen
tes verificationē reſcripti repelli, quod ēt iudex non fecit, ergo
ordinatio nulla. l. vt fundus. ff. cōi diui. l. fina. C. de fideic. lib. c. li-
cet Hely, de ſimonia cum ſi. ¶ Itaq; debebat alterū duorū face-
re, vel repellere articulos cōcernētes ſeparationē cauſarū, & ad
mittere cauſam recōuentionis in eodē & ſimultaneo proceſſu,
vel admittendo articulos illos tendentes ad ſeparationē cauſa-
rū, debebat cauſam reconuentionis quo ad ſimultatē proceſſus
in ſuſpenſo tenere, vtrunq; autem ſimul facere non potuit nec
debuit, quia vtrūq; faciendo reſultant perplexitas, repugnantia,
impoſſibilitas, iniquitas & alia abſurda de quibus ſupra. ¶ Illud
ſolū ſupereſt vt reſpondeamus ad cōtraria. itaq; non obſtat pri-
mò ꝙ nō fuit facta mentio in reſcripti impetratione ꝙ illa ordi
natio lata ſexta Iulij tranſitū fecerat in rē iudi. q̃ a rñdeo multis
modis, & primò ꝙ ex ea expreſſione princeps nō reddidiſſet ſe
difficiliorē ad concedendū reſcriptū, patet, ſi enim volumus di-
cere ꝙ ex tranſitu in rē iudi. erat acquiſitum ius parti, dico ꝙ ēt
erat acquiſitum de iure cōi ſine illa ordinatione, cū de iure cōi
cauſæ conuentionis & reconuentionis debeant proceſſu ſimul-
taneo tractari per ea quæ habentur in authen. conſequenter. C.
de ſentent. ſi igitur voluit princeps derogare iuri cōi ex cauſa, a
fortiori derogaſſet vni interlocutoriæ, quæ ſi reſpectu iudicis
nunquam tranſit in rem iudi. multò minus reſpectu ſuperioris.
¶ Secundò reſpondeo, ꝙ pars aduerſa renunciauit illi ordinatio
ni & alij poſtea latæ die 28. Nouembris. 1539. nam illę ordina-
tiones fuerunt reuocatæ per vltimā ordinationem a qua fuit ap
pellatū & in primo illius capite, ſi. n. ſi pro quia admiſſa fuit mř
ad verificandū reſcriptū & in neceſſariū antecedens aut conſe-
quens ordinatū cauſas ſeparari debere reſcripto verificato, ergo
neceſſariò dicēdū eſt reuocatas fuiſſe pręcedentes ordinationes
quibus mandabatur procedi ſimultaneè ēt in cauſa recōuentio
nis, nec poterat iudex matrem admittere ad verificationem re-
ſcripti quin prius reuocaret illas ordinationes ſm quas cauſæ ſe
parari non poterant. Rurſus pars aduerſa acquieuit huic vltimę
ordinationi non appellando ab ea, immo petendo eam confir-
mari, ergo in neceſſariū antecedēs renunciauit pars ordinationi
bus præcedentibus, qūo igitur pōt nūc pars aduerſa reuerti ad
eas ordinationes q̄bus neceſſariò renūciauit. l. quærit. §. ſi vendi
tor. ff. de ędil. edic. l. poſtq̃ liti. C. de pactis. l. fi. C. de remiſſio pi-
gno. cum ſi. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ pars aduerſa ita opponen-
do eſt ſibi ꝯria, nam iſta oppoſitio tendit ad finem impugnandi
reſcriptum ꝙ cauſæ non ſeparenī attenta ſubreptione reſcripti,
& rñ conſentiendo ordinationi latæ & eam approbando cōſen
ſit ſeparationi cauſarū reſcripto verificato, q̃ a nihil aliud conti-
net primū caput ipſius ſnīæ, ideo tanq̃ contraria audiri non de
bet. l. 1. C. de furtis. ¶ Tertiò reſpondeo poſito millies & non con
ceſſo, reſcriptum eſſet ſubreptitium, prout pars contendit, iſtud
poſſet opponi ſolū ad effectū ne cauſæ ſeparenī, ſed ea hoc non
tollitur quominus illa ordinatio contineat perplexitatem, repu
gnantiā, impoſſibilitatē & alia vitia de quibus ſupra. Nā iſta op
poſitio partis ꝙ reſcriptū ſit ſubreptitiū tendit ad impugnatio-
nē ſententiæ in primo capite ꝙ malè fuerit ordinatum cauſas ſe
parari debere reſcripto verificato, ſed qūo poteſt hoc allegare
nunc voce, cum per acta petierit ordinationem confirmari. Be-
ne fateor ꝙ ſi appellatus ipſe etiam appellaſſet a primo capite il
lius ordinationis, vel iuuare ſe voluiſſet appellatione noſtra, poſ
ſet ad impugnandum primum illud caput ordinationis ſubre-
ptionem obijcere, ſed approbata ordinatione nō poteſt hoc op
ponere quia ſibi contrarietur manifeſtè. ¶ Quartò reſpondeo ꝙ
non eſt facienda vis in illa ordinatione lata die 28. Nouembris.
1539. quia eſt nulla, & laborat eiſdē morbis quibus vltima ordi
natio, nā continet perplexitatem, repugnantiā, impoſſibilitatē
& intricationē, dum primò mandat litem cōteſtari ſimultaneo

proceſſu in cauſa reconuentionis, & poſtea ſuper cauſarum ſeparatione remittit ſe ad futuram iudicis ordinationem, quid. n. ſi iudex ordinaſſet cauſas ſeparari prout ordinauit in effectu ſi reſcriptum verificetur, nonne iniuſtum apparet præceptũ de cõteſtando l item ſuper cauſa recõuentionis proceſſu ſimultaneo? ergo de iſta ordinatione nulla ratio haberi debet. l. 4. §. cõdemnatum. ff. de re iudi. cum ſi. Dico ẽt circa iſtam ordinationem ꝙ ẽt ceſſante nullitate non põt dici trãſiniſſe in rem iud. quia facto ipſo petitum fuit eam reuocari petendo rñderi articulis mr̃is, & cauſam reconuentionis ſeparatim tractari. ¶ Quintò rñdeo ceſſare vitium ſubreptionis ex eo ꝙ tacitum fuerit ordinationem latam die ſexta Iulij tranſitũ feciſſe in rem iudi. quia ſatis eſt ꝙ fuerit ſacta mentio de illa ordinatione, & petitum cauſas ſeparari, non obſtante illa ordinatione, quia ſaltem ſacta eſt mentio de tranſitu in rem iud. præſumptiuè, cum non ſoleat peti dero-
8 gatio ſnīæ niſi poſt tranſitum in rem iud. quo† caſu qñ præſumptiuè quid exprimitur, ceſſat ſubreptionis vitiũ. Soci. in cõſ. 188. ad fi. li. 2. nec committitur vitium ſubreptionis qñ ſcribens ſaltẽ in genere ſcire potuit quod tacitum eſt. Cor. in conſi. 201. col. 4. ad fi. nu. 14. li. 2. ſed exprimendo in narratione non obſtante ordinatione, ſatis potuit cogitare & ſcire princeps in genere ꝙ trãſitum feciſſet ordinatio in rem iu. ¶ Sextò reſpondeo, † ꝙ iſta ex-
9 ceptio ſubreptionis eſt dilatoria, & opponi debet ante litẽ conteſtatam, immo ẽt & probari ante litem cõteſtatam. pulchrè & latè d. Barth. Veron. in conſi. 64. & dicit Bal. in conſi. 517. Poſt diuerſa reſcripta in fi. li. 5. ꝙ quia eſt dilatoria exceptio ſubreptionis, cenſetur ſublata per clauſulam remotis quibuſcunq; exceptionibus. Contrarium tñ in hoc tenet Veron. in d. conſi. 64. col. 7. ver. plus ẽt dico vt dixi ſupra in conſil. 68. in fi. Et ꝙ ſit dilatoria & opponi debeat ante litem conteſt. tenet Præpoſi. in ca. pertuas, col. 3. circa med. de appell. ob id mirandũ eſt qũo opponatur nunc poſt vltimam ordinationem quæ tranſitum fecit in rẽ iud. quo ad primum caput. Aduertendum tamen quia iſtud videtur procedere quando opponit exceptio ſubreptionis in vim dilatoriæ ad impediendum litis ingreſſum, tamen videtur ꝙ opponi poſſit etiam in vim peremptoriæ & ſic poſt litem conteſta. Gemi. in conſi. 65. col. fi. circa med. Grationo. vltima Nouẽbris. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano Iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio facta in codicillis reuocat ſubſtitutionem factam in teſtamento.*

2 *Conditione ſublata, cenſetur ſublatum conditionatum quando ita apparet de mente diſponentis.*

3 *Noua dicitur ſubſtitutio ex diuerſitate formæ & conditionis.*

4 *Paria ſunt quid factũ non eſſe, uel factũ quidẽ, ſed reuocatum.*

5 *Producens in iudicio inſtrumenta ad cauſam facientia præſumitur procurator vt ſaltem admittatur cum cautione de rato, & quid ſi producens erat perſona domeſtica domini, an ſit uera Romani diſtinctio.*

6 *Productio inſtrumenti reuocari non poteſt.*

7 *Productus liber in iudicio probat contra producẽtem, licèt producatur in parte & paſſibus. &c.*

8 *Producto inſtrumento nihil addi aut detrahi poteſt virtute illius clauſula dictamine ſapientis.*

9 *Renunciare non poteſt quis fauori tertij.*

10 *Appellatus poteſt vti appellatione appellantis, licèt appellans illi renunciauerit.*

11 *Conditio de uoluntate aut conſenſu talis apponi poteſt diſpoſitioni quando non agitur de pœna, ſed de lucro non faciendo.*

12 *Parentum appellatione qui ueniant.*

13 *Copula requirit concurſum omnium, ideo vbi in aliquo actu requiritur conſenſus fratrum & parentum diſponentis, omnium conſenſus eſt neceſſarius.*

14 *Conſenſus aliquorum vbi requiritur in aliquo actu agens ex eo quod conſenſus non interuenerit, tenetur probare quod extarent perſonæ quarum conſenſus requirebatur.*

15 *Omnis, dictio operatur quod ſi teſtator legat omnem rem quã cõem cum alio habebat, cenſetur legare etiam partem ſocij.*

16 *Derogatum cenſetur primo pacto ex alio pacto diuerſo facto ex interuallo.*

17 *Agens ex vna cauſa ſi illam non probat, debet ſuccumbere, licèt ex alia cauſa agere & obtinere potuiſſet, etiam quod alia cauſa probetur.*

18 *Teſtamentum non opitulatur agenti ex eo niſi impleta teſtatoris uoluntate.*

19 *Subſtituti repudiantis bona remanent apud heredẽ grauatũ. Pœna appoſita non implenti voluntatem teſtatoris remitti poteſt per eos in quorum fauorem erat implendum. ibidem nume. 19.*

CONSILIVM LXXX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtula. Nobilis Aliſia Policardæ inſtituit Guilielmũ Odoardi eius maritũ heredẽ vniuerſalem, cui de medio ſublato ſubſtituit Franciſcũ Odoardi nepotẽ ipſius Guilielmi hæredis, & Margaritã de Auguſta neptem ipſius teſtatricis ex ſorore, cũ hac tñ cõditione, ꝙ ipſe Frãciſcus teneatur accipere in vxorẽ dictã Margaritam, & econuersò dicta Margarita teneatur accipere in maritũ dictũ Franciſcũ Odoardi. & caſu quo alter ipſorũ Franciſci & Margaritæ alterũ eorundem & econuersò deſpõſare recuſaret, ita ꝙ matrimoniũ inter eos culpa ipſius recuſantis non ſortiret effectũ, voluit ipſa teſtatrix eo caſu ꝙ talis recuſans excludat̃ penitus ab hmõi ſubſtitutione & a bonis ſubſtitutis, & quẽ ex nũc prout ex tunc & econuersò excluſit & excluſum eſſe voluit, & ꝙ dicta bona ſubſtituta deueniant, ſpectent & pertineant pleno iure ad aliũ non recuſantem, & prout latius continetur in ipſo teſtamento. Deinde in codicillis dicta teſtatria ſubſtituit præfatã Margaritam inſolidũ, ita ꝙ non poſſet ſe maritare niſi de cõſenſu & voluntate fratrũ & parentũ ipſius nobilis Aliſiæ codicillantis. & caſu quo aliter faceret, eidem Margaritæ reliquit ſcuta cẽtũ auri, ſubſtituendo in eum caſum fratres ipſius teſtatricis. poſtea deceſſit præfatus Guilielmus Odoardi hęres inſtitutus, quo defuncto dictus Franciſcus Odoardi & Margarita de Auguſta iudicium inſtituerunt contra hæredes dicti Guilielmi Odoardi ad reſtitutionẽ fideicõmiſſi. Super quo facto, de duobus principaliter dubitatur. Primò, an ipſi agentes potuerunt experiri ex ſubſtitutione facta in teſtamento non obſtãtibus codicillis, quorum productionem reuocarunt, dicendo ſe illis nolle iuuare. Secundò an potuerit fieri ſubſtitutio ſub cõditionibus adiectis in
1 ipſo teſtamento & codicillis. ¶ Circa primum dubium † breuiter videtur concludendũ, illam ſubſtitutionẽ factam in teſtamẽto fuiſſe reuocatam in codicillis quatenus pertinet ad perſonã ipſius Franciſci Odoardi, cũ ipſa Margarita fuerit ſubſtituta ꝑ codicillos in omnibus bonis ipſius teſtatricis, igit̃ neceſſariò dicendũ eſt ſublatam eſſe ſubſtitutionem factam de Franciſco, alias enim non poſſet dici ſubſtituta ipſa Margarita in omnibus bonis ſed in parte tantum. l. ad legatum. l. ad rem mobilem. ff. de procu. l. illud. ff. de acquir. here. cum ſimilibus. Amplius, licèt ſubſtitutio non eſſet facta in codicillis de omnibus bonis, ſed ſimpliciter ſubſtituta fuiſſet, ipſa Margarita, adhuc cẽſeretur reuocata ſubſtitutio facta in teſtamento de ipſo Franciſco Odoardi. primò quia ſubſtituendo ipſam Margaritam cenſetur excluſiſſe ipſum Franc. Odoardi. l. cum prætor. ff. de iudic. l. maritus, C. de procura. ¶ Secundò, quia vbi de eadem re duplex reperitur vltima voluntas ſeu diſpoſitio, vltima attenditur non prima. l. tranſlatio. §. fin. ff. de adim. lega. l. cum hic ſtatus. §. ait oratio. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. cap. cum Marthæ, de celebra. miſſa. ſed circa ſubſtitutionem duplex reperitur facta prouiſio, vna in teſtamento, altera in codicillis, ideo attendi debet diſpoſitio facta in codicillis tanquam vltima, in qua cum ſola Margarita reperiatur ſubſtituta ipſa ſola
2 admitti debet excluſo Franciſco Odoardi. ¶ Tertiò, † quia ſublata conditione cenſetur ſublatum conditionatum quando ita apparet de voluntate diſponentis. l. 3. §. conditio. ff. de adimen. leg. Are. in cõſ. 93. ad fi. latè Bal. in cõſ. 478. Quidã Frãciſcus. li. 3. ſed cõditio adiecta ſubſtitutioni factæ in teſtõ fuit ſublata in codicillis, quia ex teſtõ obligabantur ſubſtituti inuicem contrahere matrimonium, ſed per codicillos aliter prouiſum fuit ꝙ teneretur ipſa Margarita contrahere matrimonium ex conſenſu & voluntate fratrum ipſius teſtatricis, de ipſo autẽ Franciſco nihil dictum fuit, igitur receſſum videtur a ſubſtitutione facta de ipſo Franciſco, cũ ita appareat de voluntate teſtatricis, quæ in caſum

ſtim quo nuberet Margarita ſine conſenſu & voluntate fratrum
ipſius teſtatricis ſubſtituit ipſos eius fratres, profectò ſi intentio
teſtatricis fuiſſet non reuocare ſubſtitutionem factam de ipſo
Franciſco Odoardi, Franciſcum ipſum appellaſſet, non eius fra
tres. ¶ Infertur ex præmiſſis, quod reuocata ſubſtitutione facta in te
ſtamento non potuerunt agentes experiri virtute ipſius teſtamē
ti, quò ad eam partem ſubſtitutionis, & quidem quò ad ipſum
Franciſcum res clara eſt quod experitur ſine actione, cum non repe
riatur vocatus ad ſubſtitutionem, ſimiliter ipſa Margarita ex te-
ſtamento agere non poteſt, quia etiam reſpectu ipſius Margari-
tæ receſſum fuit a ſubſtitutione facta in teſtamento cū fuerit ſub
ſtituta in codicillis ſub diuerſa & noua cōditione, ideo † illa ſub-
3 ſtitutio facta in codicillis ſub diuerſa forma & conditione dici-
tur noua ſubſtitutio. l. ius autem ciuile. ff. de iuſti. & iure, per quē
tex. dicit Soc. in conſi. 27. col. 4. lib. 1. quòd nouum dicitur com-
promiſſum ex adiectione alterius formæ & qualitatis, quæ non
erat in primo compromiſſo, & in terminis ſubſtitutionis quod di-
catur noua, & diuerſa ſubſtitutio ex diuerſitate conditionis, ita
arguit Corn. in conſi. 238. col. 5. ver. ex quibus apparet. lib. 4. ita-
que cum noua & diuerſa ſit ſubſtitutio facta in codicillis a ſub-
ſtitutione facta in teſtō, ſubſtitutio facta in teſtamento fuit in co
dicillis reuocata, etiam quò ad ipſam Margaritam, cum inuicē
non compatiantur ambæ ſubſtitutiones quo caſu etiam in con-
tractibus vltima derogant prioribus. l. pacta nouiſſima. C. de pa
ctis cum ibi not. per Mod. nullo modo dicendum eſt agi potuiſ-
ſe per ipſam Margaritam ex ſubſtitutione adiecta in teſtamen-
to, quæ ſint reuocata per ſubſtitutionem factam in codicillis, pa
4 ria † enim ſunt ſubſtitutionem in teſtamento factam nō eſſe, vel
eſſe quidem, ſed reuocatam. l. 1. §. quibus. ff. quod cuiuſq; vniuer.
no. l. creditores. ff. de verb. ſig. ¶ Nec obſtat quod productio codicil-
lorum fuerit reuocata, quia reſpōdeo, quod ex quo procurator pro
duxit codicillos, veriſimile eſt, immo pluſquam veriſimile quod il-
los habuerit ab ipſis agentibus, & quod eos produxerit de manda-
5 dato eorum, immo † ex eo ſolum quod quis producit in iudicio in-
ſtrumenta ad cauſam facientia, præſumitur procurator vt ſaltē
admittatur cum cautione de rato. Bar. in l. vulgo. in ſi. ff. de adm.
tut. notant cano. in c. oram, de off. deleg. quod hoc dubio proce-
dit quando producens talia inſtrumenta, non probaretur perſo
na domeſtica domini, adeò quod ſine domini traditione aut volun
tate potuiſſet talia inſtrumenta producere. Roma. in conſil. 446.
Primus. col. 3. in 2. dubio. quæ tamen Roma. diſtinctio non vide-
tur præſumptio delicti, aut quod domeſticus contra voluntatem do
meſtici quid attentauerit. Bene fateor quod ſi dñs inſtrumentorum
probaret illa inſtrumenta fuiſſe ſibi ſubtracta, tunc ex eorū pro
ductione non præſumeretur mandatum, ideo Abba. in conſil. 7.
col. 3. li. 2. ſimpliciter dicit mandatum præſumi in eo qui inſtru-
menta producit. idem dicit Bologn. in addi. ad conſilia Io. de A-
na. in conſi. 82. col. ſi. Ecce quod adeo præſumitur productum inſtru
mentum de voluntate dñi quod ex tali productione etiam domini
mandatum præſumitur, & tamen mandatum ſine domini con-
ſenſu induci non poteſt expreſſo vel taciso. l. conſenſu, in prin. ff.
de act. & obli. Pro hoc facit quod ſcribit Bar. in l. quoniam iudi-
ces. C. de appel. vbi voluit quod factum a poteſtate præſumatur fa-
ctum de conſilio ſui aſſeſſoris, quanto fortius dicendum eſt in-
ſtrm præſumi debere productum a procuratore de voluntate &
mandato dñi. Itaq; ſi ex conſenſu agentium producti ſunt codi-
cilli, ſi pro quia talis productio amplius reuocari non potuit in-
6 hitis reis. regula, quod ſemel placuit. li. 6. & in terminis † produ-
ctionis inſtrumenti quod reuocari non poſſit, tradit Roma. in conſi.
433. Quò ad primum quod ſufficit in vltimo dub. vbi duplicem rō-
nem aſſignat, prima eſt quia productio inſtrī eſt de actis, quæ v-
nius tantum litigantis voluntate tolli aut mutari non poſſunt. ſe
cundò quia inſtrm poſtquam eſt productum dr cōe vtriq; parti,
ideo ſi appareat illud facere contra producentem vel pro eū contra quem
producitur, non pōt ius ei quæſitum ea tali productione auferri
productionē ipſam reuocando. Idem voluit Gui. Pap. q. 131. in ſi.
7 & q. 243. Pro quo † facit quod ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 331. In
cauſa Syluestri. col. 2. ante med. li. 1. quod liber productus in iudicio
dr cōis vtriq; parti, ideo probat contra producentem, licèt produxe-
8 rit in parte & paſſibus. Alibi † ſcribit idem Pau. in conſi. 415. Vi-
ſo & examinato dicto puncto, in vltimo dubio. li. 2. quod poſtquam
inſtrumentum productum eſt in iudicio ſimpliciter ſine aliqua
reſeruatione, ſapiens nihil addere aut detrahere poteſt, licèt ro-
gatus fuerit notarius vt reciperet inſtrumentum ad conſilium ſa
pientis. Ad idem adduco Bal. in d. conſi. 323. Præmittendum eſt,
col. 1. lib. 4. vbi quod ea quæ in iudicio producta ſunt, non dicantur
amplius in poteſtate producētis ſed iudicis, iō mutare ea aut fal
ſificare non pōt, ſimiliter quod ſi ſcriptura ſemel eſt producta in iudi
cio ſimpliciter illa amplius qualificari nō pōt vt dicatur produ-
cta in parte & paſſibus, vbi ab initio cum tali proteſtatione pro
duci potuiſſet. Bal. in l. vnica, col. 4. & 5. C. de confeſ. & in c. cū di
lectus, col. pe. in ſi. ver. item incipiunt diuiſionem. de conſue. Fel.
in c. cū venerabilis, col. 6. ver. quintus & vltimus caſus, de excep.
quod tū intelligerem niſi producens velit probare de errore ſcri
pturæ productæ, quia tunc productio poſſet reuocari. Bal. in con
ſi. 307. Proponitur quod notarius. li. 5. Gui. Pap. in d. q. 131. & q. 403.
ver. ſed iuxta præmiſſa quæro, ſed hic ceſſat error. Ob id dici po-
teſt contra iſtam Margaritā quod potui uolui, quod nolui adim
plere nequiui. l. multum intereſt. C. ſi quis alteri vel ſibi. i. poterā
agere ex codicillis & nolui, volo nunc agere ea ſubſtitutione te-
ſtamenti & non poſſum, quia receſſum ab ea fuit. ¶ Secundò rñ-
9 deo ad iſtam reuocationem productionis codicillorum † quod licèt
poſſit quis renunciare fauori ſuo. l. pe. C. de pac. non tū renuncia
re poteſt fauori tertij. Abb. in conſi. 61. col. 1. li. 2. iō potuit Marga
rita renunciare productioni iſtorū codicillorum ad ſui præiudi-
cium, ſed non ad præiudiciū reorū quominus codicillis produ-
ctis vti poſſint, non. n. facti fuerunt codicilli ad vtilitatem tantū
ipſius Margaritæ, ſed aliorū ēt. & poſito quod nunquam producti eſ
ſent codicilli per ipſos agentes, poſſent tū rei illos producere ad
eorum vtilitatem quatenus pro eis faciunt, & ſicut poſſent illos
producere, ita ſi apertè producti ſunt eorū productione vti poſ
ſunt, cum inſtrā & alia quæ in iudicio producuntur cōia dicātur
10 vtrinq; parti, vt ſupra probauimus. Pro his † facit tex. in c. 1. de ap
pel. li. 6. vbi licèt appellans renunciet appellationi, & ab ea rece-
dat, poteſt tū appellatus tali appellatione vti, quia ſolū potuit
appellans renunciare appellationi in ſui præiudicium, ſed nō in
præiudicium appellati. no. Bar. in l. ſi quis libellos. C. de appella.
¶ Clarè itaq; infertur ex præmiſſis quod agere non poſſunt Franciſ
cus & Margarita ex ſubſtitutione teſtamentaria, quia probatur
reuocata per codicillos. Similiter agere non poſſunt ex codicil-
lis quorum productioni renunciauerunt, quod facere potuerūt
in eorum tantum præiudicium, non reorum. Similiter Frāciſcus
Odoardi agere non poteſt aliquo modo, non ex teſtamento, quia
ſubſtitutio in eo facta reuocata eſt in codicillis, non ex codicil-
lis, quia in eis non legitur nominatus, immo exclusus, itaq; Frā-
ciſcus in omnem euentum agere non poteſt. ¶ Sed poſito & non
conceſſo, agi poſſet ſaltem ex codicillis, & quod productioni eorū
renunciatum non eſſet, dico veniendo ad ſecundum dubium quod
ex eis obtinere agentes nō poſſunt. Non quidem Franciſcus, quia
vt ſæpius dictum eſt, ipſe per codicillos excluditur, nō ipſa Mar-
11 garita de Auguſta † quia non impleuit cōditionem ſub qua fuit
ſubſtituta, id eſt non nupſit de voluntate aut conſenſu fratrū ip-
ſius teſtatricis, quæ conditio tenet, quando non agitur de aliqua
pœna, ſed ſolum de non faciendo lucrum aut de lucro perden-
do. allegatur per dños & præſtantiſſimos conſulentes. Fely. in c.
1. col. 9. verſi. 2. fallit, de ſponſa. Guilielmus de Benedictis in cap.
Raynucius, ſuper verbo cuidā Petro nu. 11. de teſtamen. ſed vl-
tra eos adduco Oldra. in conſi. 16. Thema tale eſt, Titius. in 1. q.
& eſt tex. in l. 1. vbi Deci. in 3. no. C. de inſti. & ſubſti. quod tamē
declarandum eſt, vt per Calca. in conſi. 3. col. 6. poſt med. ve. ſic.
ſed etiam non valebit. De quo tamen vide quod latius dixi in
conſil. 1. ¶ Nec obſtat quod ex aduerſo opponitur defunctos eſſe
fratres teſtatricis quorū conſenſus requirebatur per codicillos,
quia reſponſum fuit & bene per D. conſulentē dūm Nicolaū de
Boneton, quod viuere præſumunt. ſecūdò quod neceſſarius erat conſen
ſus non ſolum fratrum teſtatricis, ſed etiam parentum ſuorum.
12 † quod verbum parentum, neceſſariò intelligendū eſt ſm mate
riā ſubiectam pro coniunctis teſtatricis cū patrē & matrem nō
haberet. Abb. in c. fraternitatem, in ſecundo notabili de ſepultu
ris. Ang. in §. Economus, per illum tex. in auth. de aliena. & em-
phy. ideo ſtante ſtatuto quod parentes rebellium non poſſint habe
re aliquod offi. ium in communi intelligitur ſtatutum generali
ter de omnibus coniunctis ipſorum rebellium. Iaſ. in l. 2. §. 1. in
2. nota. ff. de in ius vocan. not. Deci. in conſil. 427. colum. 2. circa
13 prin. Itaq; † cum neceſſarius eſſet conſenſus fratrum & parentū
ipſius teſtatricis, non ſatis erat fratrum duntaxat conſenſus ob
naturam copulæ. l. ſi hæredi plures. ff. de condi. inſtitu. cum ſim.
vt per Oldra. in conſi. 262. In quæſtione, colum. 1. Bald. in conſil.
318. Iſta capſura, in fin. libro quarto. Paul. de Caſtro in conſilio
44. Videtur dicendum, columna ſecunda li. primo & alibi ſæpe.

14 Conſulo tamen † iſtis reis conuentis ꝙ deducant & probent ꝙ
tempore quo nupſit ipſa Margarita ei ant fratres aut ſaltem pa-
rentes ipſius Aliſiæ teſtatricis quorum conſenſus haberi pote-
rat. Cum enim pars rea impugnet ſubſtitutionem ipſius Marga
ritæ ex eo quod conſenſum & voluntatem non habuit fratrum,
& parentũ ipſius teſtatricis, tenetur probare illud, quod eſt fun-
damentum ſuæ impugnationis .i. quod eſſent ſeu extarẽt fratres
aut parentes teſtatricis, ita arguit Paul. de Caſt. in conſil. 124. In
cauſa quæ vertitur coram domino poteſtate ciuitatis Aretij. co.
2. in 2. dubio. li. 1. refert & ſequitur Corn. in conſi. 316. col. 5. in 3.
dubio. li. 1. in conſi. 241. col. 3. li. 2. in conſi. 131. col. 2. in conſi. 151.
col. 2. & in conſi. 242. col. 2. li. 4. ¶ Circa conditionem appoſitam
in ſubſtitutione facta in teſtamento ſuperfluum videtur ſcribe-
re, ex quo ab illa ſubſtitutione fuit receſſum in codicillis vt abũ
15 dè ſupra probauimus. Vnum tamen † non omitto in quantum di
xi reuocatam eſſe ſubſtitutionem factam in teſtamento de per-
ſona Franciſci per ſubſtitutionem factam de Margarita in codi
cillis, ponderando ꝙ ſubſtitutio facta in codicillis de perſona
Margaritæ facta legit in omnibus bonis ipſius teſtatricis, iſtud
probari vltra iam allegata per doctri. Bar. in l. ſerui electione. §.
fi. ff. de leg. 1. vbi quando teſtator ſimpliciter legat rem quam cõ
munem cum alio habet, ſolũ cenſetur legare ius qđ hẽt in re, ſe
cus ſi legat rem vniuerſaliter legando rem omnem vel totam,
quia tunc cenſetur legare etiam partem ſocij per l. ſi ex toto, in
prin. ff. de leg. 1. quæ Bart. docto. approbatur per doct. ibi, tradit
Dec. in conſil. 69. col. 3. circa med. ¶ Eodem modo ſubſtituendo
teſtatrix in codicillis neptem ſuam Margaritam in omnibus bo
nis vniuerſaliter, dicẽdum eſt ꝙ voluerit eam ſubſtituere etiam
in parte bonorum in qua fuerat ſubſtitutus Franciſcus Odoardi
in teſtamento. & tanto fortius idem dicendum eſt in caſu no-
ſtro, quia hic non agitur de grauando hæredem ad redimendũ
rem alienam aut ſoluendum eius æſtimationem prout quando
agitur de præſtãdo partem ſocij incluſam in legato facto de to
ta re vniuerſaliter. Præterea, ſi intentio teſtatricis fuiſſet non re-
uocare ſubſtitutionem factam de Franciſco ita ſciuiſſet eum no
minare & vocare in codicillis ſicut vocauerat in teſtamento, &
ſicut in codicillis etiam vocauit fratres ipſius teſtatricis. l. vnica.
§. ſi autem ad deficientis. C. de cadu. toll. c. inter corporalia, de
transla. præl. ¶ Rurſus nos videmus ꝙ facilius derogatur vltimæ
uoluntati per aliam poſteriorem uoluntatem quàm derogetur
contractibus, quia ultima uoluntas dependet a poteſtate unius
tantum, contractus autem a poteſtate duorum, ut patet ex l. 1.
16 C. de ſac. ſan. eccl. iuncta l. ſicut. C. de act. & obli. & tamen † uide
mus in contractibus ꝙ ubi quis ex interuallo facit pactum di-
uerſum a primo, cenſetur a primo recedere. Bart. in l. item quia.
§. fi. in fi. ff. de pac. & in l. pacta nouiſſima, col. 2. C. de pact. Alex.
in conſi. 122. li. 2. & in conſi. 28. col. 2. li. 5. refert & ſequitur Dec.
in conſi. 464. col. 1. ad fi. a fortiori dicendum eſt in ultima uolũ-
tate ꝙ per ſecundam ſubſtitutionem factam in codicillis ex in-
teruallo & eam diuerſam a ſubſtitutione in teſtamento fa-
cta, ꝙ autem ſit diuerſa ſecunda ſubſtitutio a prima probatur
primo, quia in teſtamento Margarita ſolum fuit ſubſtituta pro
dimidia parte & æqualiter cum Franciſco Odoardi, in codicil-
lis autem ſola Margarita fuit ſubſtituta & in ſolidũ in omnibus
bonis. Secundò quia in teſtamento fuit ſubſtituta ſub vna condi
tione, in codicillis autem ſub alia. Tertiò quia in teſtamento in
caſum non impletæ conditionis bona ſubſtituta deferebantur
ad alterum ſubſtitutum implentem conditionem, in codicillis
autem bona ſubſtituta deferuntur ad fratres teſtatricis Marga-
rita non implente conditionem appoſitam. Infertur ex præmiſ-
ſis, ꝙ cum agatur ex teſtamento ſeu ſubſtitutione in eo facta, ex
quo teſtamento agi nullo modo poteſt ut ſupra probauimus,
ſuccumbere agentes debent, poſito nunquam tamen conceſſo,
17 agi ex codicillis potuiſſet, † quia agens ex una cauſa ſi illam nõ
probet, ſuccumbere debet, licèt ex alia cauſa agere & obtinere
potuiſſet, etiam ꝙ alia cauſa probetur. l. non poſſumus. ff. ſi pars
hæred. per l. habebat, in prin. ff. de inſtitoria. & l. quidam. ff. de in
rem verſo. & l. Beblius. ff. de pact. dotal. c. Abbate, de re iud. li. 6.
Pau. de Ca. in conſil. 81. In cauſa quæ vertitur inter reuerendum
patrem. col. 2. & in conſil. 136. Viſo libello. li. 2. Cor. in conſil. 13.
col. 2. li. 1. vbi rationem aſſignat. ¶ Exprimendo enim vnam cau
ſam videtur illam tantum in iudicium deduxiſſe. l. fi. C. de anna.
except. reſpectu autem alterius cauſæ opus eſt nouo libello &
noua inſtantia. d. c. abbate. Soc. in conſi. 39. col. 6. ver. circa tertiã
principalem quæſtionem. li. 1. ideo iudex non ſupplet, ſi plus eſt
probatum quàm petitum. glo. aurea in l. verbum oportere. ff. de
verb. ſig. quam pro aurea citat Bal. in c. 1. de mili. vaſal. qui cõtu.
eſt. Cur. Sen. in conſi. pe. col. pe. circa med. & ꝙ agens ex vna cau
ſa & probans aliam, debeat ſuccumbere, tenet deciſ. Neapo. de
ciſ. 60. vbi ꝙ ita fuit iudicatum per curiam. Idem tenet nouiſſi-
mè Boe. in ſuis deciſ. Burdegalen. q. 42. col. 5. & ſeq. Quod ipſum
tamen plures recipit declarationes, ſed latius inſtare non expe-
dit. ¶ Et ſi dicatur, aduerte, quia iſti rei conuenti videntur oppo-
nere de iure tertij, ideſt, ſubſtitutorum in caſum quo ipſa Marga
rita nuberet ſine eorum conſenſu. Reſpondeo, ꝙ iſtud ius tertij
videtur excluſiuum iuris Margaritæ cui aurei centum tantũ fue
runt legati caſu quo nuberet ſine conſenſu fratrum & parẽtum
ipſius teſtatricis, & ſic eo caſu excluditur Margarita a petitione
hæreditatis ſeu fideicommiſſi, & agendo ad hæreditatem ſeu fi
deicommiſſum agit ſine actione, vnde non tam dicitur opponi
de iure tertij quàm de non iure ipſius agentis, iuxta doctri. Bart.
18 in l. 2. ff. de except. rei iud. Qui enim † beneficium conſequi vult
ex teſtamento alicuius, debet volũtatem eius implere, auth. hoc
amplius. C. de fideicom. & ita arguit Bald. in conſil. 346. quando
quis priuatur. li. 4. teſtatrix enim caſu quo Margarita nuberet ſi-
ne conſenſu eius fratrum & parentum ſolum legauit ſcutos cen
tum ipſi Margaritæ ita ꝙ nihil amplius petere poſſet in bonis ip
ſius codicillantis, itaque verba teſtatricis ſunt clara quòd expe
ritur Margarita ſine actione ad fideicommiſſum contra expreſ-
ſam voluntatem teſtatricis, hoc tamen ſemper intellige & decla
ra vt dixi ſupra in conſi. 1. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ immo rei cõ
19 uenti videntur excipere de iure ſuo non tertij, quia † recuſanti-
bus ipſis ſubſtitutis fideicommiſſum remanet bona hæredibus
grauatis. l. vnica. §. vbi autem legatarij. ibi, vel ſi omnes nolue-
rint. C. de cadu. tollend. ¶ Bene fateor quòd fratres aut parentes
teſtatricis ad quos ſpectat emolumentum ſubſtitutionis, poſſent
remittere ipſi Margaritæ pœnam in teſtamento appoſitam. Ol-
dra. in d. conſi. 16. in vltima q. idem tenet Abba. in conſil. 51. in 2.
dubio. lib. 2. vbi ꝙ poteſt renunciari diſpoſitioni teſtatoris con-
cernenti fauorem renunciantis per tex. in l. 1. & l. cum proponas.
C. de pact. & l. quotiens. C. de fideicom. Niſi dicamus quòd iſta
diſpoſitio codicillantis videatur facta non in fauorem fratrum
& parentum ſuorum, ſed etiam ad refrænandum cupiditatem
iſtius Margaritæ ne arbitrio ſuo nuberet, & ꝙ cenſeatur codicil
lans voluiſſe ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis. i.
ꝙ ipſis ſubſtitutis repudiantibus ius ſuum, illud ad hæredes per
ueniat. ſed magis placet ꝙ poſſint ſubſtituti fauori ſuo renuncia
re, nam ſi agerent ex teſtamento ad fideicommiſſum, poſſent de
bonis ad arbitrium diſponere & ea conferre ipſi Margaritæ, ea
dem ratione videtur ꝙ poſſint pœnam remittere. l. illud. ff. ad le
gem Aqui. cum ſi. Gratianopoli. 5. Decembris. 1540. Aymo Cra
uetta de Sauiliano iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio vxoris conſtante matrimonio in fraudem donationis non firmatur iuramento.*
2 *Cauſæ falſitas actum non uitiat quando ſcitur talis falſitas.*
3 *Iuramentum aſſertorium non ualidat confeſſionem conſtante matrimonio factam, ſecus in promiſſorio.*
4 *Vxor præſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti, ideo uxor acquirens nomine proprio tenetur reſtituere pretium marito aut eius hæredibus.*

CONSILIVM LXXXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ioanno-
na vxor Ioannis Stephani de Ebreduno emit
quandam vineam nomine proprio pretio flore-
norum ducentum & nonaginta quatuor, dein-
de de anno 1537. & die ſeptima menſis Augu-
ſti confeſſa fuit ipſa Ioannona ſe emiſſe dictam
vineam de pecunijs mariti, cui propterea vineam ipſam remiſit
1 eum iuramento. Quæritur an valeat talis remiſſio? † Videretur di
cendum prima fronte quòd talis confeſſio vxoris facta conſtan
te matrimonio non valeat tanquam facta inter perſonas ſuſpe-
ctas, quibus donatio interdicitur, cum facta cenſeatur animo do
nandi, iuxta nota. per Bartol. & docto. in l. ſi diuortio. ff. de verb.
obligatio. per Modern. in l. 1. ff. ſolu. matrimon. nec talis confeſ-

ſio

ſio videtur firmari iuramento tãquam ſimulata & facta in frau-
dem donationis.Cyn.in l.1.C.de ſac.ſanct.eccle.Roma.in conſ.
48.col.2.& in conſi.293.in 5.dubio.Soci.in d.l.1.col. 19.verſ.ſe-
cunda concluſio fit.ff.ſolu.matri.in conſi.61.col. 5. verſ.nec ob-
ſtat ꝙ vir iurauerit.in conſ.65.col.7. verſi. ſed tñ quicquid ſit.in
conſi.66.col.6.verſi.2.principaliter rñdetur.lib.1.Deci. in conſi.
403.col.6.ad fi.Curtius Iunior in cõſi.95.col.2.circa med.Ripa.
lib.3.reſponſorum de dona.reuo.c.6.ad fi.¶ Sed præmiſsis non
obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ imò valeat talis
remiſsio etiam ꝙ ſapiat donationem, quia donatio inter uirum
& vxorem firmatur iuramento ſecundũ communem opinionẽ
vt notant Moder.in l.pacta quæ contra.C.de pactis. ¶ Solũ ſu-
pereſt reſpondere ad contraria, ad quæ reſpondeo, ꝙ procedũt
in cõfeſsione ſimulata quæ fit animo donandi tacito donationis
nomine.nimirum ſi talis actus ſimulatus iuramento non firma-
tur,ſed hic non ſumus in actu ſimulato, immo in actu vero do-
nationis,quia expreſſe uxor donauit & remiſit dictam uineam
eius marito,nec fuit tacitum nomen donationis aut remiſsio-
nis,ideo talis donatio tanquam clara & uera iuramento firma-
2 ri debet.Et poſito ꝙ † cã donãdi uera non eſſet, & empta fuiſſet
uinea de pecunijs mariti,talis tamen falſitas cauſæ donationem
uitiare nõ debet,cum ſciret mulier de ueritate uel falſitate cau-
ſæ iuxta notata in l.1.ff.de con.inde.& in l.cuius per errorem. ff.
de regulis iuris,ubi ꝙ imputandum eſt ſoluenti ſcienter indebi-
3 tum.¶ Secundo reſpondeo † ꝙ procedunt contraria in iuramẽ-
to aſſertorio quando maritus uel uxor aſſerit ſe aliquid recepiſſe
a marito uel ab uxore,ex quo iuramẽto nõ firmaẽ talis cõfeſsio,
quia fieri poteſt ꝙ tale iuramentũ aſſertoriũ ſit falſum & conti-
neat mendacium,ob id non debet eſſe iuramentũ uinculum ini
quitatis,& mendacium ſeu falſitatem tueri.c.quanto,de iureiur.
c.inter cætera.13.q.2.ſed hic agitur de iuramẽto promiſſorio &
obligatorio,quia iſta uxor ſe obligauit & promiſit obſeruare re
miſsionem uineæ factam marito,quod iuramẽtum ualet & ligat
mulierem firmatq; contractum, cum tale iuramentum ſit lici-
tum nec foueat mẽdacium aut falſitatem,ſed ueritatem tãtum,
cum mulier uere remiſsionem fecerit & eam obſeruare promi-
ſit,quo caſu quando iuramentum eſt promiſſorium, doc.ſupra
allegati pro parte contraria aliter loquuntur quam in iuramen-
to aſſertorio. Et ita etiam declarat Bald. nouel. in tract. de dote
10.parte colum.5.uerſi.inſuper uidi dubitari.Socin.tamen in d.
l.1.col.pen.in fi.uer.4.& ultim o limita.ff.ſolu.matri.dicit tomm
contrarium,ꝙ iuramentum confirmatorium non ualidat talem
confeſsionem factam conſtante matrimonio, ſed bene aſſerto-
rium quando quis aſſerit omnia eſſe uera.Sed puto quòd Soc.ibi
malè loquatur. Nec obſt. ꝙ iuramentum aſſertorium uidetur li-
gare, quia alias allegaret iurans turpitudinem ſuam,quia iſtud
procederet in materia alias non ſuſpecta nec prohibita.& ſi di-
cas,donatio inter coniuges non eſt prohibita cum iuramento,
fateor quando quis promittit obſeruare cum iuramento,ſecus,
ubi tantum aſſerit eſſe uera,quia tunc non extenditur iuramen-
tum ad confirmationem donationis.Et uerum ꝙ Soc. ubi ſupra
poſtea arguit ꝙ etiam non obſtante tali iuramẽto aſſertorio poſ
ſit opponi de ſimulatione confeſsionis. Addo Paul.de Caſtr. in
conſi.383.Circa primum quo quæritur an dicta donatio. col. 5.
& 3.lib.2.ubi ſimpliciter noluit quòd talis donatio tacita firme
tur iuramento,non diſtinguendo inter iuramentum aſſertorium
& promiſſorium. idem etiam ſimpliciter uoluit Anch.in conſi.
308.Nulli dubium. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ contraria procedunt
ubi ſumus in perſonis prohibitis & in actu ſuſpecto aut ſimula-
to, ſecus ubi agitur de actu uero aut ueriſimili,nec cadit aliqua
prohibitio prout hic,ubi ſumus in actu ueriſimili & a iure præ-
ſumpto.nam iſta † uxor præſumitur acquiſiuiſſe uineam de bo-
4 nis mariti niſi probet ꝙ aliunde haberet bona,ex quibus acqui-
rere potuerit.l.Quintus.ff.de dona.inter uir.& uxo. ideo teneba
tur iſta mulier reſtituere marito pretium ipſius uineæ licèt uinea
acquiſita eſſet ipſius uxoris.Barto. in l.uxor marito. C. de dona.
inter uir.& uxo. refert & ſequitur Bald. in conſil. 358. Super eo
quod quæritur.colũ. 2. lib. 3. igitur remittendo dictam uineam
marito non fecit actum aliquem prohibitum aut ſuſpectum uel
ſimulatum, immo actum de iure permiſſum dando uineam in-
ſolutum cum pecunias non haberet, & quem inuita facere te-
nebatur,itaque faciendo quod debuit, prohibito aliqua conſi-
derari non poteſt.l.Gracchus.C.de adult. c. qui peccat. 24.q.4.
nec dici poteſt donaſſe marito faciendo quod de iure teneba-
tur,quia in neceſsitatibus nemo liberalis exiſtit. l. ſi quis pro
uxore.ff.de dona.inter uir.& uxo.ibi non enim ei donat qui ne-
ceſſarijs oneribus ſuccurrit.l.rem legatam,in fi.ff.de adimẽ.leg.
¶ Malè igitur ſibi perſuadet iſta mulier remiſsionem per eam
factam eſſe nullam tanquam de iure prohibitam, nam ex præ-
miſsis apparet quòd immo non ſolum permittitur,ſed etiam ne
ceſſariò de iure fieri debet.& ita reſpondeo, ſaluo ſaniori iudi
cio.Grationopoli.5.Decembris.1540. Aymo Crauetta de Saui-
liano.Ad vnum etiam aduerte circa præmiſſa.vtiliſsimum in pra
ctica,quòd talis tacita donatio reſultans ex confeſsione coniu-
gum ita confirmatur morte tacitè donantis ſicut donatio expreſ
ſa.Areti.in conſi.86.col.fi.nec dicatur.Soci.in conſi.79.colum.1.
lib.4.& licèt in tali confirmatione donationis requiratur tradi-
tio vera vèl ficta, ipſa tamen confeſsio vim habet traditionis.
gloſſ.in l.ſecunda.C.de dote cau.non nume.Barto.in l.Papinia-
nus.ff.de dona.inter vir.& vxor.Alexan.in conſi.45.col.3. lib.1.
Soci.in d.conſi.70.col.1.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio valet in beneficialibus, nec requirit vocationem patronorum, & nu. 2.*

Præſentatio fieri non poteſt quandiu aliquis eſt in poſſeſſione beneficij, licèt priuandus veniat per ſententiam. ibidem nu. 1.

2 *Permutatio beneficij impeditur ex iuſta patronorum contradictione, immo ſi facta ſit irritatur.*

3 *Fraus permutationis beneficij arguitur ratione infirmitatis quando fit ab infirmo.*

4 *Fraus in permutatione beneficiorum arguitur ex diſparitate quando vnum eſt pinguius altero.*

5 *Fraus arguitur ratione coniunctionis ſanguinis quando fit permutatio inter coniunctos.*

Pèrmutatio beneficij, facta per fraudem dicitur nulla. ibi. nu. 5.

6 *Pacta & leges appoſita in fundatione beneficij ſeruari debent quando epiſcopus tali fundationi conſenſit.*

7 *Incapacitatis vitium non purgatur ex lapſu tẽporis cuius initij memoria non extat in contrarium.*

8 *Permutatio beneficiorum principaliter fieri debet in vtilitatẽ eccleſia ſuper qua ſuperior debet inquirere.*

9 *Subreptio non cõmittitur ex eo quod nõ fit mẽtio de ſactu nullo.*

10 *Iuriſpatronatus laicorũ derogari nõ poteſt per legatũ de latere.*

CONSILIVM LXXXII.

¶ De eadem materia habetur in conſi.153.
¶ Pro hæredibus dñi Claudij de Pignano ciuitatis Ebreduni.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dominus
Bartholomæus Bernardi rector capellaniæ ſan-
cti Marcellini in eccleſia cathedrali Ebreduni
permutauit dictam capellaniam cum alia capel
lania cuiuſdam ſui nepotis ex fratre vocatis pa
tronis hæredibus quondam domini Claudij de
Pignano, & non conſentientibus niſi quatenus de iure aſtringi
poſſent.deinde dicti patroni præſentauerunt in dicta capellania
& in eius rectorem Rochum Matthæi clericum, qui fuit admiſ-
ſus & inſtitutus per reuerendiſsimũ dominum legatum Auinio-
nenſem.Qua inſtitutione facta,fuit confirmata præfata permu-
tatio per eundem dñm, quæriẽ de validitate vèl inualiditate di-
1 ctæ permutationis. ¶ † Videretur dicendum prima fronte di-
ctã permutationẽ valere,quia illa permittitur in beneficialibus.
clemen.vnica.de rerum permu.nec redditẽ nulla permutatio ex
eo ſolũ ꝙ facta dicatur patronis nõ vocatis,vt Fel.tradit poſt do
minos de Rota quos allegat in c.cũ Bertoldus,col.5. in quinta li
mitatione de re iud.Guido Papæ.q.374 Addo Gemini a. in cõſi.
45.in quinto dubio,a fortiori videtur valere quando patroni fue
runt vocati licèt contradixerunt. Nec videtur obſtare inſtitutio
ſecuta poſt ipſam permutationem ad præſentationem patrono-
rũ,quia ſi permutatio valebat,capellania ipſa non vacabat. c.fi.
de conceſ.præbendæ.Deci.in conſil. 695. in princip. immo fieri
non poteſt præſentatio quamdiu aliquis eſt in poſſeſsione be-
neficij,licèt priuandus veniat per ſententiam.Innocen.in c.qua-
liter & quando,el.2.in verſ.credimus,in fine de accuſatio.refert
& ſequitur Roma. in conſi. 455. in fin.¶ Sed præmiſsis non ob-
2 ſtantibus contrarium puto de iure verius,quòd immo † non va-
leat talis permutatio facta patronis contradicentibus ſequen-
do

do dominos de Rota & Fel. in d.c.cum Bertoldus, & Roch.de
Cur.in tracta.de iure patro.in ver.honorificum.q.3.vbi conclu-
ditur,permutationem factam patronis non vocatis irritari ex cō
tradictione patronorum facta cum cauſa,& ſic literalis permu-
tatio valeat mero iure,ab initio tamen irritatur ex iuſta contra-
dictione ſuperuenienti,a fortiori Impediri debet validitas Ipſius
permutationis,quando talis contradictio iuſta interuenit ab ini
tio cum facilius impediatur quid fieri q̃ ꝙ factum tollatur.l.pa-
tre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.¶.Quod autem iuſta
3 fuerit contradictio, probatur ex pluribus, primò † quia fiebat
permutatio per ipſum rectorem grauiter infirmantem,quo caſu
militar præſumptio fraudis ꝙ permutaret animo fraudandi pa-
tronos vt vacante capellania prędicta per mortē Ipſius rectoris,
fructu priuarentur præſentationiaquærendo ꝑ poteſtatē patro-
norum ſibi aſſumere nepotem ſuum in effectu præſentando ſeu
in locum ſui ſubrogando, ita fraudem rōne infirmitatis arguit
tex.in c.2.de renuncia.lib.6.& in l.filiæ meæ emancipatæ. ff.ſol.
matri.pulchrè Oldr.in conſ.324. Factum tale eſt, dominus no-
ſter Papa.col.2.poſt med. verſ.5.renunciatio fraudolenta. Bald.
in conſi.332.ad fin.lib.1.Anch.in conſ.430.Fuiſſet expediens, &
in terminis permutationis ita fraudem arguit Rota deci. 36t.
nota præſumitur,in antiq.¶ Et nouiſsimè Boe. in ſuis deciſ.q.2.
col.3.in 1.parte.& dicit Fed.de Sen.in cōſi.65.Inſraſcriptæ quæ-
ſtiones,circa fi.ꝙ talis permutatio in articulo mortis nō eſt mul
4 tum honeſta nec ſecura.¶ † Secundò,quia narratur ꝙ beneficiū
iſtius capellaniæ eſt pinguius altero beneficio permutato,ob id
veriſimile eſt ꝙ voluerit permutare iſte rector ſolum cogitatione
& metu futuræ mortis,& ut poſt eū potius haberet beneficium
eius nepos q̃ alius extraneus præſentandus a patronis, ita frau-
dem ex diſparitate beneficiorum permutatorum,arguit Ancha.
in conſ.388.col.1.uer.1.ex diſparitate,& col.2 uerſi.præterea &
tertiò.Non enim eſt veriſimile ꝙ ſi uidiſſet ſe ſanum & poſſe be
neficio frui, illud cū altero magis tenui & exiguo permutaſſet.
& licèt iſta ſola coniectura non ſufficiat,Rota deci. 139. nota ꝙ
non uitiatur,in antiq.tamen cum alijs iuncta multum poteſt, vt
declarat Fed.de Sen.in tract.permu.q. vltima, immo ꝙ ſola iſta
coniectura ſufficiat,arguit Rota.d.deci.361.nota præſumitur,in
antiq.¶ Et pro ea facit tex.in c.1.de cler.non reſi.c.quia veriſimi
le,de præſump.& c.2.de renun.lib. 6. quæ tria iura ad hoc citat
Boer.in ſuis deciſ.q.2.col.5.in fi.& ſeq.in prima parte. vbi tamē
ꝙ plenè fraus non probatur, ſed præſtant tales coniecturæ legi-
timam cauſam inducendi purgationem ſeu aliter procedendi,alle
gant Abb.in d.c.quia ueriſimile.Ioan.Sylua in tertia parte trac.
de benefi.q.18.ſed certè Abb.id non dicit ad quod allegatur per
Boetium,ſed tantum dicit,ꝙ unica coniectura non ſufficit,ſecus
uult ubi plures concurrunt.ſimiliter dum Io.Syl. requirit ꝙ ne-
pos cū quo fit permutatio non ſit idoneus, miror de eo quia ubi
non eſſet idoneus non ualet permutatio etiam ceſſante fraude.
5 ¶ Tertiò arguitur fraus † ratione coniunctionis perſonarū,quia
facta fuit permutatio cū nepote, ob id ꝓſumptio eſt ꝙ ideo per-
mutauerit iſte rector fretus ꝙ ſi euaderet infirmitatem beneficiū
ſuum poſsideret,aut ſaltem pluris ualentiam a nepote ſuo conſe
queretur,ita fraudem ratione coniunctionis arguit tex.in l.data.
C.de dona.Bar.in l.poſt contractum.ff.de dona.& in terminis ꝑ-
mutationis beneficij,tradit Rota in dicta deci. 361. in antiq. Ex
quibus apparet iuſtè fuiſſe motos patronos ad contradicendū
permutationi prædictæ cognoſcentes fieri talem permutationē
in fraudem ipſorum patronorum ut præſentandi facultas ab eis
auferretur. infertur etiam ex præmiſsis ꝙ talis permutatio fuit
& eſt nulla ratione fraudis,de qua ſupra, quia beneficiorū per-
mutatio fraude omni carere debet, capitulo unico de rerū per-
muta.lib.6.& ita nullitatem permutationis ratione fraudis, ar-
guit Oldr.in conſ.257.factum tale eſt,do.Nicolaus. in fi.Boe. in
dicta.q.2.col.6. circa fi. & ſic nulla fuit illa permutatio duplici
ratione,prima ob iuſtam cōtradictionem patronorum,ſecunda
propter fraudē prædictam.¶ Secundò principaliter habuerunt
iuſtā cauſam contradicendi ipſi patroni,quia iſte nepos cui per-
mutabatur capellania prædicta, erat omnino incapax attentis
qualitatibus requiſitis in fundatione capellaniæ prædictæ, ma-
ximè quia non poterat promoueri iſte nepos ad ſacerdotium in
6 tempus requiſitum ex lege fundationis, † quæ lex & aliæ qua-
litates per fundationem iuris patronatus requiſitæ ſeruari de-
bent cum epiſcopus conſenſerit.Io.And.& doct. in c.nobis, de
iure patro.Ant.de Bu.in conſi.4.Soci.in conſ.258.colū. 2. itaque
nulla probabilior aut efficacior cauſa contradicendi tali per-
7 mutationi excogitari poſsit q̃ iſta ratione incapacitatis. † Quæ
incapacitas adeò eſt odioſa,ꝙ non tollitur ex tēpore longiſsi-
ſimo cuius initij memoria non extat in contrarium. doct.in c.a.
2.de præben,lib.6.vbi habetur ꝙ mulier incapax ad conferen-
dum beneficia eccleſiaſtica,non efficitur capax ex lapſu ſeu præ
8 ſcriptione antiquiſsimi temporis. ¶ † Tertiò principaliter iuſta
fuit contradicendi cauſa,quia permutatio beneficiorum princi
paliter fieri debet in utilitatem eccleſiæ. Anch.in clem.1.colū. 2.
verſ.2.quæro,de rerum permutatione.not.in c.quæſitū,vbi Abb.
col.1.de rerum permutatio.Geminia.in conſ.105.col.5.poſt me.
& dicit Anch.in conſi.279.alias 280. Quæſtio proponitur. ꝙ in
permutatione beneficiorum ſuperior principaliter debet inqui-
rere de vtilitate eccleſiarum, ſed permutatio prædicta erat dam
noſa capellæ prædictæ ſancti Marcellini,in qua nepos incapax &
adoleſcens ſubrogabatur, nimirum igitur ſi iuſtè moti fuerunt
patroni ad contradicendum tali permutationi.& de cauſis legi
timis permutandi beneficia habetur in c.ad ſupplicationem. de
renuncia.in c.mutationis,& c.ſcias frater.7.q 1.in c.2. de arbit.
glo.fi.in c.fi.de cleri.non reſiden.immo iſto caſu quando non fit
permutatio ex cauſa neceſsitaria aut utilitatis eccleſiæ dicitur ip
ſo iure nulla quādo fit contempto patrono, aut his quorum in-
tereſt.Bellamera in tract.permutatio. benefi.eccle. in 1. parte.q.
5.& q.3 in fi.¶.Infertur ex præmiſsis ꝙ ſtante nullitate permu-
tationis prædictæ præferri debet inſtitutio facta ad præſentatio
9 nem patronorum,contra † quam opponi non poteſt de ſurre-
ptione ex eo ꝙ in ipſa inſtitutione mentio facta non fuerit de ꝑ-
mutatione prædicta, quia de actu nullo mentio fieri non debet.
c.dilectæ,vbi Anto.de excep.c.bonę,de confir.vtili vel inutili.Io.
And.in c.ex parte,de reſcrip.Oldr.in conſi.299. Quidam Hugo.
col.2.ver.2.electio prima.Bal.in conſi.375.Videtur dicendum ꝙ
dicta electio.& in conſi.pe.Poſt diuerſa reſcripta lib.5.Alexan.in
conſi.42.lib.4.Soci.in conſi.169.col. 1. lib.2.In conſ.47. colū. 10.
poſt med.& in conſ.120.col.2.circa med.lib.4.Bene redderetur
ſubreptitia confirmatio dictæ permutationis ſi in ea expreſſum
non ſit ꝙ facta fuerit talis permutatio patronis diſſentientibus.
¶ Amplius dico ꝙ ſtante nullitate permutationis prædictæ ex
cauſis ſupra memoratis,non potuit legatus de latere talem per-
10 mutationem confirmare in præiudicium patronorum † cū aga-
tur de iure patronatus laicorum,cui legatus de latere deroga-
re non poteſt.Alex.in conſi.74.col.pe.lib.4. Cor. in conſi. 47. ad
fi.lib.3.Deci.in conſi.117.colum.2.in conſi.127.colū. 5. in conſi.
149.col.pe. & in conſi.574. col. 2. nec dicatur aliud eſſe quando
legatus voluntariè derogat iuri patronatus illud conferendo,
aliud quando neceſſariò confirmando permutationem factam
de beneficio patronali,quia dico quòd iſta confirmatio fuit me
rè voluntaria ſtante eius nullitate, quam confirmare non tene-
batur nec debebat in præiudicium patronorum laicorum per
ſupradicta. Ex quibus concludo in fauorem dicti Rochi Mat-
thæi ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. 7. Decembris. 1540.
Aymo Crauetta de Saniliano.

SVMMARIVM.

1 *Recedi non poteſt a contractu re non integra niſi reſtitutis iā datis & acceptis.*

2 *Obijcere non pōt quis alteri id, in quo cauſam præbuit, ideo nō pōt reō obijcere actori, debebas me interpellare ad defenſionē rei quādo moleſtia proceſſit facto & culpa ipſius obijcientis.*

3 *Dolus arguitur ex taciturnitate quādo quis quid tacet ad ſui commodum in damnum alterius.*

4 *Interpellatio ad defendendum ſolum eſt neceſſaria quādo quis ageret ad intereſſe, ſecus ſi vt ſaluum ſit ſui primæuum.*

5 *Culpa imputari non poteſt non facienti aliquid cum ſi illud factum eſſet, nihil tamen profuiſſet.*

Culpa non imputatur non facienti aliquid quod erat dubiū an eſſet profuturum vel non. ibidem nu. 5.

6 *Venditor conuentus iudicio euictionis per emptorē non pōt obijcere ſe non fuiſſe interpellatum ad defendendum ipſum emptorem, niſi oſtendat quod ſi fuiſſet interpellatus habebat modum & facultatem ipſum defendendi.*

7 *Præſumitur quid factum ob cauſam ob quam fieri poterat, non ob cauſam impoſſibilem.*

CONSI-

CONSILIVM LXXXIII.

¶ Pro Petro Gardini de Tullio contra Antonium Bruni.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Petrus Gardini de Tullio locauit molendina Albencij Antonio Bruni ſeniori loci Rippariæ mandamẽti Armeni per quatuor annos ſub penſione nonaginta & octo ſeſtariorũ frumenti cum dimidio in ſingulos annos, videlicet de anno 1529. & die 17. menſis Iunij incipiente locatione in feſto Sancti Ioannis Baptiſtæ. deinde die 21. dicti menſis Iunij memoratus Antonius Bruni relocauit ipſa molendina Franciſco Bruni alias Doy dicto Garrot mandamenti Polenaſij etiam per quatuor illos annos & pro penſione ſextariorum nonaginta vnius cũ dimidio frumenti. Pro quo Franciſco Bruni fideiuſſit Petrus Columbati de Treiria mandamenti Vignaici. Poſtea die 22. Iunij eiuſdem anni præfati Franciſcus Bruni & Petrus Columbati remiſerunt molendina prædicta Guilielmo Munerij dicti loci Albencij per eoſdem quatuor annos detracto ſolum modico tempore præterito a feſto S. Ioã. Bap. vſque ad diem 22. Iulij. & hoc cum omni onere & honore ita ꝙ teneretur præſtare indemnes ipſos Franciſcum Bruni & Petrum Columbati erga ipſum Antonium Bruni. Succeſſiuè de anno 1535. die 19. menſis Maij, memorati Petrus Gardini & Antonius Bruni inuicem tranſegerũt, per quam tranſactionem dictus Antonius Bruni conductor remiſit ipſi Petro Gardini locatori dicta molendina & ius ſuum conductionis pro quarto & vltimo anno, & remiſit eiſdem forma & modis quibus ipſe Gardini habebat ipſa molendina de tempore quo ea locauit ipſi Antonio Bruni. qua remiſsione mediante dictus Gardini quitauit ipſum Antonium Bruni a pẽſione illius quarti & vltimi anni, & promiſit idem Bruni defendere & manutenere ipſum Gardini in dictis molendinis pro illo quarto & vltimo anno erga omnes & contra omnes & mediantibus præmiſsis voluerunt ipſe partes ꝙ inſtrumentum locationis factæ ipſi Antonio Bruni eſſet nullum & irritum. Rurſus in executionem dictæ tranſactionis & remiſsionis molendinorum dictus Antonius Bruni remiſit claues et alia inſtrumenta molendinorũ Ioanni Gardini fratri ipſius Petri Gardini, & tanquam eius procuratori, ſed poſt horas ſuperuenit dictus Guilielmus Munerij qui abſtulit claues a famulo molẽdinorum deputato per ipſum Ioannem Gardini qui etiam Guilielmus Munerij fecit quaſdam ſolutiones penſionis illius vltimi anni ipſi Petro Gardini præſente ipſo Antonio Bruni, tandem videns dictus Petrus Gardini nõ eſſe ſolutam penſionem vltimi anni ad integrum obtinuit literas compulſorias a curia magnifica & ſuprema Dalphinali contra ipſum Antonium Bruni pro ſumma reſtanti ſeſtariorum quadraginta quinq; cũ dimidio cum clauſula iuſtificatiua, & quòd in caſum oppoſitionis citaretur ipſe Bruni dicturus cauſas oppoſitionum ſuarum. Comparuit Antonius Bruni virtute illius citationis, & oppoſuit de tranſactione prædicta per quam allegabat ſe liberatum ab onere penſionis illius vltimi anni. Replicante ipſo Petro Gardini ꝙ non obſeruauerat idem Bruni formam ipſius tranſactionis ob id ꝙ obſtabat exceptio & regula frangẽti fidem &c. Quæritur quid iuris. ¶ Videretur dicendum prima fronte agi non potuiſſe contra ipſum Antonium Bruni. Primò quia actio quæ competebat contra eum ex inſtrumento & contractu locationis fuit ſublata per inſtrumentum tranſactionis, in qua expreſſe fuit liberatus ipſe Bruni ab illa penſione. Inſti. quib. mod. tol. obli. §. item per acceptilationẽ, & poſt remiſſum ius illius penſionis nõ poteſt Gardini remittens ad illud redire. l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic. l. poſtquam liti. C. de pac. l. fi. C. de remiſ. pig. cum ſimi. ¶ Secundò, quia voluerunt partes ꝙ illud inſtrumentum locationis mediante remiſsione prædicta eſſet nullum & irritum, ſed ex inſtrumento nullo agi non poteſt ſicut nec ex ſententia nulla. l. 4. §. cõdemnatum. ff. de re iudi. cum ſimi. ¶ Tertiò, quia Petrus Gardini confeſſus fuit in eodem inſtrumento ſe habuiſſet & recepiſſe penſionẽ illius vltimi anni, ergo non videtur nunc audiendus veniens contra propriam confeſsionem. l. generaliter. in fi. C. de non nume. pec. c. per tuas, de proba. c. ſi cautio, de fid. inſt. c. Lotarius. 300. q. 2. ¶ Nec videtur obſtare ꝙ ipſe Bruni non impleuerit pro parte ſua, id eſt, molendina non remiſerit pacificè prout promiſit pro illo vltimo anno, ſtante moleſtia illius Gulielmi Munerij, quia reſponſum fuit per aduocatum ipſius Bruni dominum Petrum Ponati imputãdum eſſe ipſi Petro Gardini actori, cur non interpellauerit ipſum Antonium Bruni ad defendendum & manutenendũ ipſum actorem in vſu ipſorum molendinorum iuxta promiſſa, ſicut dicitur de emptore cui imputatur ſi non denunciauit litem motam venditori, & cum interpellauit vt cauſam defenderet. l. emptor. l. ſi controuerſia. l. ſi parentes. & l. empti. C. de euictio. l. 1. C. de periculo & commo. rei vendic. cum ſimi. immo dolus præſumitur in emptore qui non denunciauit litem motam venditori. l. ſi fundo. §. fi. ff. de euictio. Soci. in l. s. §. voluntatem, col. pen. in princ. ff. ſolu. mat. ¶. Quibus tamen non obſtantibus contrarium puto de iure verius ꝙ agi potuerit & debuerit contra ipſum Antonium Bruni virtute primi inſtrumenti locationis. & quia ex ipſo inſtrumento ſatis clarè fundatur agentis intentio, ſolumq; obſtat tranſactio allegata & producta, tota difficultas conſiſtit in reſpondendo ad ipſum tranſactionis inſtrumentum, & alia ſupra adducta pro parte contraria, ad quæ reſpondeo multis modis. ¶ Et primò ad inſtrumentum tranſactionis dico ꝙ reus volens ſe iuuare ipſo inſtrumento tranſactionis debebat prius probare ſe impleuiſſe pro parte ſua omnia contenta in ipſa tranſactione cum ſit vltro citroq; obligatoria. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. latè Moder. in l. cum proponas, la 2. C. de pact. ſed iſte reus promiſit ꝙ agens cui remittebat molendina, illa haberet pro illo vltimo anno eiſdem modis & forma quibus habebat ante locationem factam ipſi Antonio Bruni, quam tamen promiſsionem reus non impleuit, immo expreſsè iam contrauenerat, agẽs enim ante locationem factam ipſi Antonio Bruni habebat illa molendina libera & nemini conducta. quod paret, quia nunquã fuerunt moleſtati ipſe Antonius Bruni, & alij habentes cauſam ab eo, ab aliqua perſona, ſed de tempore illius tranſactionis & remiſsionis illa molẽdina nõ erãt libera ĩ libertate, nec in ptãte ipſius Antonij Bruni remittentes cum alij locaſſet, & alij habentes cauſam ab eo ius prætenderent in ipſo molendino, ergo ex

1 tali tranſactione non impleta iuuare ſe reus non poteſt. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ illa remiſsio molendinorum valere non poterat niſi prius caſſatis & annullatis alijs locationibus ſubſecutis, id eſt, illa facta per ipſum Antonium Bruni Franciſco Bruni, & altera facta per Franciſcum Bruni dicto Gulielmo Munerij ꝑ tex. in l. ab emptione. ff. de pact. vbi vt recedatur a contractu celebrato re non integra, requiritur, quòd interueniat actus retro ſimilis, & ſi aliqua data ſint ꝙ reſtituantur, alias contractus non reſoluitur. in propoſito noſtro de tempore caſſationis & annullationis dicti inſtrumenti locationis res non erat integra vt poſſet ipſe Bruni molendina ipſa remittere cum alijs locaſſet, ergo remiſsio aliter fieri non poterat re integra non exiſtente niſi prius caſſatis & annullatis illis locationibus ſubſecutis, quibus ſtantibus remiſsio non valuit, vt in d. l. ab emptione, vbi glo. & doct. tradit Ancha. in conſi. 34. In hac, col. fi. deciſio Neapolitana deciſione. 550. in ſecundo dubio. ¶ Tertiò reſpondeo, ꝙ licèt promiſerit ipſe Bruni ãmplius ſe non impedire de ipſis molendinis poſt illam remiſsionem, tamen in effectu conſiderando ſe impediuit. arguendo hoc modo, is vtitur cuius nomine alius vtitur. l. quamuis. §. 1. & l. quod meo. ff. de acqui. poſſ. ſed poſt remiſsionem prædictam Guilielmus Munerij vſus fuit illis molendinis nomine Franciſci Bruni, Fran. autem Bruni vtebatur nomine ipſius Antonij, ergo neceſſariò dicendum eſt ꝙ non obſtante remiſsione prædicta Antonius Bruni reus adhuc vſus fuerit molendinis prædictis, & ſic ꝙ promiſſa per eum non obſeruauerit, immo ab ipſa remiſsione facto ipſo receſſerit & ei renunciauerit neceſſariò. l. Paulus reſpondet non tantum verbis. ff. rem rat. hab. cap. dilecti filij, el 2. vbi Deci. in ſecundo notabili. de appellationib. ¶ Non obſtat confeſsio facta per agentem in dicta trãſactione de receptione penſionis illius vltimi anni, quia apparet ex lectura ipſius tranſactionis ꝙ illa confeſsio facta fuit non ex ueritate ꝙ reuera penſio ſoluta fuit, ſed quia promiſerat agẽs non petere illam penſionem a reo ob illam remiſsionem & ꝙ iſtud ſit verum, euidenter probatur quia ſi ex veritate ſoluta fuiſſet illa penſio, non fuiſſet reus adeo fatuus ꝙ voluiſſet & penſionem ſoluere & fructuum perceptionem remittere ipſi actori. l. cum de indebito. ff. de probat. l. ſi eum autem. ff. de ſolutio. Nec fundat ſe reus ſuper illa confeſsione, nec allegat aliquam ſolutionem factam pro illo vltimo anno, ſed ſolum quod fuit liberatus a conductione, & onere illius pro illo quarto & vltimo anno, & ꝙ ſolutio peti debet a Guilielmo Munerij. ¶ Non obſtat quòd videtur imputandum actori cur non interpellauerit reum

ad manu-

ad manutenendum ipſa molendina contra illum Guilielmũ Munerij, quia rñdeo multis modis.¶ Et primò ꝙ illa moleſtia illata actori in vſu molendinorum, proceſsit ex facto Franciſci Bruni habentis cauſam ab ipſo Antonio Bruni reo, qui Franciſcus Bruni locauit dicto Guilielmo Munerij conſequenter videtur illata moleſtia per ipſum Antoniũ Bruni ſeu eius culpa, quia niſi alijs
2 locaſſet, vtiq; ea moleſtia ſecuta non fuiſſet ob id, † cum illata fuerit moleſtia culpa ipſius Antonij Bruni, non poteſt nunc obijcere actori, ꝙ debebat interpellare ipſum reum ad defendendũ. l. 1. §. ſi omnes, in fi. ff. de ventre inſpi. vbi mulier quæ fuit cauſa vt viſitaretur per obſtetrices, non poteſt obijcere marito de tali viſitatione, nec agere contra eum actione iniuriarũ quando mulier ipſa fuit in cauſa talis viſitationis, vt quia perſuaſerat marito prægnantem ſe eſſe. ad idem glo. in l. 1. §. fi. alias in l. 2. in glo. fi. ff. quã. actio de pec. eſt annalis. vbi non poteſt quis obijcere alteri errorem qñ cauſam erroris obijciens præbuit. Ad idem tex. in l. 1. §. ꝙ autem. ff. quorum lega. vbi ꝙ non poteſt quis obijcere alteri de incertitudine libelli, qñ obijciens ipſe cauſa fuit talis incertitudinis. Eodem modo cum iſte reus Antonius Bruni fuerit cauſa moleſtiæ ſecutæ, quæ ſecuta non fuiſſet ſi alijs non relocaſſet, non poteſt nunc obijcere ipſi actori culpam cur non interpellauerit ipſum reum ad ſuſcipiendum defenſionem contra il-
3 lum Guilielmum Munerij. ¶ Amplius dico † ꝙ non ſolum fuit in culpa iſte Antonius Bruni, ſed etiam in dolo, tacendo de tempore illius tranſactionis & remiſsionis relocationem per eũ factam Franciſco Bruni, & aliã factam per Franciſcum Bruni ipſi Guilielmo Munerij, & ita dolum ea taciturnitate arguit Bald. in conſi. 306. Proponiturq; quidã Antoniolus, col. 2. poſt me. lib. 5. vbi ꝙ tacẽs veritatem in impetratione reſcripti præſumitur eſſe in dolo Abb. etiam in conſi. 68. col. 1. lib. 1. ꝙ præſumitur fraus in tacente uerum ad ſibi commodum & deceptionem alterius. Alibi ſcribit Pau. de Ca. in conſi. 411. Viſo facto & dubijs. col. t. ad fi. lib. 1. ꝙ præſumitur dolus contra tacentem nec certiorantem alium de beneficio ſibi competenti. Alibi ſcribit Alexan. in conſi. 14. col. fi. & in conſi. 95. lib. 5. ꝙ præſumitur dolus in vendente rem ſi taceat eam feudalem, vel ſi dicat ſe vendere ius qđ habet in re ſciens nullum ſe habere. & in terminis noſtris de eo qui tacet contractum quem fecit, ꝙ præſumatur in dolo, tradit
4 Coro. in conſ. 190. col. 6. lib. 2. ¶ Secundò rñdeo † ꝙ illa interpellatio fuiſſet neceſſaria uſi ageret Petrus Guardini contra ipſum reum ad intereſſe ex eo ꝙ molendinis vti non potuerit ad formam illius trãſactionis, & remiſsionis ſibi factæ, puta, quia plus frumenti fuiſſet recepturus q̃ eſſet penſio locationis, ſed hic nõ agitur contra reum ad intereſſe ex inſtrumento tranſactionis ſed agitur actione primæua ex inſtrumento locationis, quo caſu nõ erat neceſſaria alia interpellatio, ita declarat Alex. in conſil. 67. lib. 3. refert & ſequitur Deci. in conſi. 102. col. fi. ver. item diligenter conſiderandum eſt. Nec erat neceſſaria interpellatio vt poſſet agens redire ad primam obligationem, quia ſatis fuit ꝙ videret ipſum reum non impleuiſſe pro parte ſua, imò tale quid feciſſe quo minus adimplere poſſet, vt abundè ſupra monſtrauimus.
5 ¶ Tertiò rñdeo † non poſſe imputari culpam ipſi actori cur reũ non interpellauerit vt eum defenderet aduerſus illum Guilielmum Munerij, cum ſi interpellaſſet, nihil tamen profuiſſet talis interpellatio, ea quo defendere non poterat obſtante locatione facta per ipſum reũ Fran. Bruni a quo cauſam habebat ille Guilielmus Munerij. l. fi. §. 1. verſ. ſed quid noceat. ff. quis ordo in bono. poſ. ſerue. quem tex. ad hoc propoſitum allegat Pau. de Caſt. in conſi. 174. Contra ſuperius conſulta, ad fi. in conſi. 322. Viſo puncto ſupraſcripto & dubijs. col. 2. & in conſi. 425. Super primo quæſito, col. 2. circa med. lib. 1. Alibi ſcribit Bald. in conſ. 145. Caſus talis eſt, in quodam inſtrumento, col. 4. lib. 3. ꝙ non imputatur alicui culpa cur talem expenſam non fecerit, quæ nihil ꝓfuiſſet. & amplius ſubdit Bal. vnum quod eſt ſingulare, ꝙ non tenetur quis id facere quod dubium eſt an ſit profuturum vel nõ. ſed vltra Bal. & Pa. allego tex. in l. 2. §. pe. ver. ego etiam ſi mater. ff. ad tertul. ubi quòd non imputatur matri cur non petierit tu-
6 torẽ pupillo inopi, quia illa tutela profutura non erat. ¶ † Quartò reſpondeo, ꝙ non ſufficiebat reo opponere ꝙ debebat interpellari, ſed etiam debebat oſtendere & probare ꝙ ſi fuiſſet interpellatus, habebat modum & facultatem defendendi ipſum actorem aduerſus illum Guilielmum Munerij. Imo. in c. fi. col. fin. de emp. & vend. quod dictum pro ſingulari refert & ſequitur Alex. in l. non ſolum. §. morte, col. pe. num. 47. ff. de ope. no. nun. & idẽ Alex. in conſi. 63. col. fi. lib. 6. & generaliter uidetur ceſſare actio de euictione quotiens ceſſat intereſſe. Alex. in conſi. 21. col. pen. circa med. lib. 5. Sed in caſu noſtro non ſolum iſte reus hoc non allegauit neq; probauit. immo ex inſtrumẽtis productis conſtat de contrario ꝙ nullo modo defendere poterat obſtante locatione facta per eum. Aduertendum tamen quia cõtra dictum Imo. in d. c. fi. tenet Soci. in l. 2. §. voluntatem, col. 4. ff. ſolu. matr. *Sed* vide Ripam in d. §. voluntatem. vbi diſtinguit. ¶ Non obſtat etiam ſi dicatur ꝙ iſte Petrus Gardini agens ſibi præiudicauit recipiendo ſolutiones ab ipſo Guilielmo Munerij, quia retorqueo fundamentum ꝙ immo ex ſolutionibus per eum factis apparet ꝙ non fuit receſſum a prima locatione, nam cenſeretur receſſum a prima locatione ſi iſte Guilielmus Munerij ſoluiſſet frumentum tãquam famulus ipſius Gardini, & non ſub nomine alicuius penſionis, ſed tanquam haberetur ratio eius quod ex molẽdinis percipiebatur, ſed cũ acceperit ad rõnem pẽſionis debitæ ex prima locatione apparet de perſeuerãtia ipſius primæ locationis. ¶ Secundò reſpondeo, nam apparet ꝙ iſte Guilielmus Munerij remanſit in molendinis tanquam conductor habens onus releuandi indemnes Frãciſcum Bruni & Petrum Columbati, ideo quod ſoluit, præſumitur ſoluiſſe virtute illius obligationis præcedẽtis. argu. l. quædam mulier. ff. de rei ven. l. 2. C. de acqui. poſſ. Ergo nõ ſoluit ipſi Gardini tanquam caſſata prima locatione quia ea caſſata, non potuiſſet ſubſiſtere illa locatio facta Franciſco Bruni & alia per eum iſti Munerij. l. lex vectigali. ff. de pigno. ergo neceſſe eſt dicere ꝙ ſoluerit iſte Munerij pro ipſo Antonio Bruni cum tenebatur ſoluere ex promiſsione facta Franciſco Bruni & Petro Columbati. ¶ Tertiò reſpondeo vt ex facto ſubſequenti derogetur contractui præcedenti neceſſe eſt ꝙ illud factum ſequens non ſit compatibile cum contractu præcedenti, quia alias probatio non concludit, vt notant doc. maximè Mod. in l. pacta nouiſsima. C. de pac. ſed iſtæ ſolutiones factæ per Guilielmum Munerij non ſunt incompatibiles cum prima locatione neque eis repugnant, immo concordant cum ea cum factæ fuerint tãquam ob cauſam penſionis debitæ per ipſum Munerij, & ſoluerit pro Franciſco Bruni qui tenebatur ſoluere Antonio Bruni, ob id ſatis dicitur ſoluiſſe pro ipſo Antonio Bruni. l. *ſingularia*. ff. ſi cer. peta. ¶ Quartò reſpondeo ꝙ virtute tranſactionis factæ non erat amplius ſoluenda penſio agenti, ſed omne commodũ proueniens ex molendinis, ſed cum omne commodum reſtitutum non fuerit, immo dictus Munerij illud retinuerit tanquam conductor Franciſci Bruni, & illud quod ſoluit ipſe Gardini ſolutũ fuerit tanquam debitum penſionis promiſſæ Franciſco Bruni aut Antonio Bruni. ergo impoſsibile eſt dicere ꝙ receperit Gardini illas ſolutiones approbando tranſactionem & remiſsionẽ ſibi factam, cum illæ ſolutiones repugnent ipſi remiſsioni & trã-
7 ſactioni, neceſſariò † igitur dicendum eſt factas eſſe ſolutiones ob cauſam ob quam fieri poterant, non ob cauſam impoſsibilẽ. l. cum ſeruus. ff. de verb. oblig. vbi not. ſed non poterant fieri niſi ex cauſa primæ locationis, ergo ob eam factæ præſumuntur. facit tex. in l. fundus qui locatus. ff. de fund. inſtr. Grationopoli. 13. Decembris. 1540. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Dotis profectitia vſumfructum pater habet. & nu. 15.*

2 *Filia non poteſt diſponere de dote in qua pater habet vſumfructum, neque inter viuos neque in vltima voluntate.*

3 *Dos inſolidum acquiritur filiæ quando pater fuit ſtipulatus eam filiæ reddi.*

4 *Pater quando dat certam dotem filiæ pro omnibus bonis & iuribus paternis, maternis, fraternis, & ſororinis, quæ bona & iura filia cedit & renunciat ipſi patri, non cenſetur eam dotaſſe de bonis paternis tantum, nec tunc procedit tex. in l. fina. C. de dotis promiſſ.*

5 *Dos quando conſtituitur filiæ pro omni iure quod habere poſſet in bonis patris ſuccedit loco legitimæ, nec in ea dote procedit tex. in l. dos a patre. C. ſolu. matr.*

Renunciatio filiæ an præiudicet nepotibus venientibus ex propria perſona quando filia dotem accepit pro omni iure quod petere & habere poſſet. ibidem nu. 5.

6 *L. fi. C. de dot. promiſſ. non procedit quando filia conſentit declarationi patris dicentis ſe eam dotare de bonis paternis & maternis.*

7 *Pater non habet vſumfructum in dote aduentitia filiæ.*
8 *Pater non habet vſumfructum in bonis filij emancipati quæſitis poſt emancipationem.*
9 *Filiusfamilias poteſt diſponere inter viuos de bonis in quibus patri vſufructus non quæritur.*
10 *Pater nõ poteſt conſequi dotem filiæ quam ipſi donauerat ſeu ipſi filiæ reddi ſtipulatus erat niſi vt hæres ipſius filiæ.*
11 *Pater quando fuit ſtipulatus dotem reddi filiæ aut ius & actionẽ habentibus ab ea, cenſetur conſenſum præſtitiſſe circa alienationem ipſius dotis*
Feudum quando conceditur pro ſe & quibus dederit, poteſt alienari ſine conſenſu domini. ibidem nu. 11.
12 *Verba ita intelligi debent ut ſint ſuperflua aut ſine dubio.*
13 *Tempus vbi generaliter & indeterminate apponitur in diſpoſitione, generaliter debet intelli vt ſufficiat quocunque tempore fieri.*
14 *Generalia verba reſtringi non debent non ſubſiſtente aliqua ratione reſtringendi.*
15 *Pater an habeat vſumfructum in dote filiæ profectitia, quando dos in totum & pleno iure filiæ acquiritur.*
16 *Filia quãdo donat bona in quibus pater habet vſumfructum, an reconualeſcat donatio mortuo patre.*
17 *Relatio fieri debet ad proxima ratione maioris conformitatis.*

CONSILIVM LXXXIIII.

¶ Pro magiſtro Hugone Beraudi ciue Viennæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magiſter Anſelmus Malardi ciuis, & notarius Viennæ de anno 1539. & die 6. Iunij. conſtituit dotes librarum mille & ducentũ magiſtro Hugoni Beraudi ciui etiam & notario dictæ ciuitatis pro Claudia Malliarde filia ipſius magiſtri Anſelmi. quas dotes promiſit maritus reſtituere ipſi Claudiæ, aut ius & actionẽ habentibus ab ea. deinde de anno 1540. & die 23. Octobris dicta Claudia donauit prædicto Hugoni Beraudi libras vndecim centũ inter uiuos, qua donatione facta deceſsit ipſa donatrix ſuperſtite pſato Anſelmo Malliardi eius patre, qui actionẽ propoſuit cõtra ipſum Hugonẽ Beraudi ad reſtitutionẽ ipſarũ dotium non obſtante donatione prædicta, quam dicit non valere tanquam factã ſine conſenſu patris. Quæritur quid iuris? ¶ Videre-
2 tur dicendum † prima fronte donationem prædictam non valere, quia licèt illa dos fuerit acquiſita ipſi filiæ per ſtipulationẽ iuxta doct. Bar. in l. poſt dotẽ, in quarta q. ff. ſolu. mat. tñ in tali dote profectitia pater habet vſumfructũ. Bar. in l. 2. §. q ſi in patris. ver. venio ad verſiculum cæterum. ff. ſol. mat. vbi Aret. col. 4. atte-
2 ſtatur hanc eſſe cõem opinionem, ideo † in tali dote in qua pater habet vſumfructum filia exiſtens in poteſtate patris non videtur potuiſſe diſpoſitionem aliquã facere, neq; inter viuos neq; in vltima voluntate. l. fi. §. filiis autem. C. de bonis quæ lib. Quod procedit licèt filia iuret ſuper tali diſpoſitione ſecundum gl. ibi in verbo voluntate, vbi Bal. Pau. de Caſt. & Sal. & in terminis noſtr. s q talis donatio non valeat per ſupradicta, ita tenet Curt. Iun. præceptor meus in conſi. 152. idẽ videtur tenere Alexandrinus præceptor meus in conſ. 166. ¶ Quibus tñ nõ obſtãtibus cõtrariã opinionẽ in caſu de quo agitur, arbitror de iure veriorẽ, q immò valeat donatio prædicta ſequentibus fundamentis. ¶ Et primò, † quia ius iſtius dotis inſolidum fuit acquiſitum ipſi filiæ ex
3 ſtipulatione paterna, per quã ſtipulatus fuit pater dotem reddi filiæ, quo caſu talis dos inſolidum acquiritur filiæ. l. ſi cum dotẽ, in prin. ff. ſol. ma. & eſt caſus in d. l. poſt dotem, ſecũdum ſextam lectu. Dy. & Bar. ibi, & tenet Bal. Imo. & Mod. in d. l. 2. §. q ſi in patris. ff. ſol. ma. Idem ſi pater ſtipulatur dotem ſibi reddi nomine tamen filiæ, nam tunc actio de dote filiæ ſoli competit, nec eſt cõmunis patris & filiæ licèt dos ſit profectitia. Bart. in d. l. poſt dotem, col. 7. verſ. quartò quæro. ff. ſo. matr. cuius doctr. dicit communiter approbatam Cur. Iunior in conſi. 155. col. 2. Immo idem videtur qñ pater ſtipulatur dotem reddi ſimpliciter, quia vr̃ ſtipulatus nõie filiæ ideo reſtitui dos debet filiæ aut eius hæredib. Pau. de Caſt. in conſi. 362. Quantum ad illam partem. col. 1. lib. 1. quod tñ Pau. dictum in præſentiarum non firmo, ſed nõ videtur dubium in caſu noſtro in quo ſtipulatio filiæ facta eſt. & tali caſu propriè procedit quod dicitur dotem eſſe proprium patrimonium mulieris. l. 3. §. ſed vtrum. ff. de minor. l. pater filiã, in prin. ff. ad l. falc. l. fi. in fi. ff. de colla. dotis, ideo de tali dote poteſt filia ad libitum diſponere inter viuos etiã patre non cõſentiente, ita in terminis tradis Bald. in l. quod ſcitis, col. 2. C. de bon. quæ lib. & l. pe. in fi. arguendo a ceſſante rõne. C. de falſa cau. adie. lega.
4 ¶ † Secundò iſta dos non videtur tota profectitia, imò etiam aduentitia, quia fuit conſtituta dos dictæ quantitatis pro omnibus & quibuſcunq; iuribus. actionibus, querelis & petitionibus præſentib⁹ & futuris reſpectu legitimæ & eius ſupplemẽti aut quartæ Trebellianicæ. Quæ iura ipſa Claudia aut ſui habere poſſent in bonis paternis, maternis, fraternis, & ſororinis, & pro 200. libris legatis ipſi Claudiæ per eius patruum magiſtrum Stephanum Malliardi. Quæ iura & bona ipſa Claudia ceſsit, remiſit & quitauit mediante dote prædicta, quo caſu ſtante tali quitatione non poteſt dici filia dotata de bonis paternis tñ, iuxta tex. in l. fi. C. de dotis promiſſ. ex quo. n. filia quitauit bona materna, fraterna, ſororina, & petruelia ob dotem conſtitutam, nec poteſt amplius petere bona materna, fraterna, ſororina, & petruelia obſtãte tali quitatione, dici non poteſt cenſeri dotatam filiam de bonis paternis tñ, imò dicendum eſt habuiſſe filiam portionẽ etiã eorum bonorũ, qua portione mediante bona alia quitauit. iſtud probatur neceſſariò per tex. in d. l. fi. vbi vult tex. q filia quam pater dixit ſe dotaſſe de bonis paternis & maternis non obſtãte tali donatione poteſt adhuc petere bona materna, & ſolũ cenſetur dotata de bonis paternis quando pater erat idoneus ad illam dotem. Sed vbi filia mediante tali donatione quitauit bona materna, fraterna, & ſororina, talia bona quitata amplius petere nõ
1 poteſt obſtãte quitatione, ergo ceſſat diſpoſitio dictæ l. fi. & hoc in terminis voluit Alex. in conſi. 146. col. 3. poſt med. verſ. deniq; in caſu d. l. li. 7. licèt videatur Alex. dubitare dum ſubdit q priores reſponſiones minus ſunt ſcrupuloſæ. Pro hoc † facit quod
5 ſcribit Paul. de Caſtr. in conſil. 371. Quantum ad illam partem, in fi. lib. 1. vbi quando dos conſtituitur filiæ pro omni iure quod habere poſſet in bonis patris dicitur habita dos loco legitimæ, ideo quæritur ſoli filiæ & in ea ſuccedunt hæredes filiæ, id eſt, liberi ab inteſtato, nec habet locum tex. in l. dos a patre. C. ſolut. matr. nec etiam capiunt liberi illam dotem tanquam ex conſuetudine Martini. eodem modo in caſu noſtro cum fuerit conſtituta dos filiæ computatis iuribus maternis, fraternis, patruelibus & ſororinis, dicendum eſt q habita fuerit ipſa dos tanquã de ipſis bonis, & q de ea potuerit filia diſponere, idem voluit ipſe Pau. in conſi. 419. Viſo puncto & alijs, ad fin. lib. 2. vbi quòd iſto caſu renunciatio filiæ nocet nepotibus, licèt filia viuo patre moriatur, quia habetur perinde, ac ſi ipſa filia patri ſucceſsit, nec poſſunt nepotes dicere ſe venire ex propria perſona, ſed veniunt vt hæredes filiæ. idem voluit Bal. in l. pactum quod dotali, in q. 2. & ibi Alex. col pen. C. de colla. Deci. in conſi. 181. colũ. 3. verſic. 2. reſponderi poteſt. Alexandrinus latius confirmans in conſi. 42. col. fi. Contrarium tamen in hoc vltimo nouiſsimè tenet Gozadinus in conſi. 75. colum. penul. in fi. dicens quòd Deci. in d. conſi. 181. conſuluit contra communem. contrarium etiam videtur tenere ipſe Deci. in d. l. pactum, col. pen. & puto q in practica ſeruaretur q renunciatio non noceat. & in terminis q non procedat d. l. fi. C. de dotis promiſ. quando pater conſtituit dotem filiæ computato in ea omni eo quod pater filiæ deberet ex bonis aut dotibus maternis vel ex alia cauſa, voluit Soci. in l. 1. colum. 6. verſ. ex quibus deciditur alia quæſtio & ibi Iaſ. colũ. 5. verſ. adde quod per illum tex. & Ripa colum. 18. ff. ſol. mat. idem voluit Soci. in c. tuæ. de ſpon. Cor. in conſi. 16. colum. final. lib. 3. quicquid aliter voluerit Bal. nouel. in tract. de dote in 6. parte in
6 ſexto priuilegio. ¶ † Ex alio etiam non videtur procedere illa l. fina. in caſu noſtro, quia ſolum videtur procedere quando pater ſolus & ſine conſenſu filiæ declarat ſe conſtituere dotem de bonis paternis & maternis, ſecus videtur dicendum quando filia expreſsè conſentit tali declarationi, quia ſtante eius conſenſu quòd fuit conſtituta dos etiam de alijs bonis q̃ paternis, non poteſt filia tali conſenſui contrauenire & dicere conſtitutam fuiſſe dotem de bonis paternis duntaxat. l. per fundum. ff. de ſerui. ruſti. præd. l. 1. §. prodeſt autem, verſic. vnde ſi quis. ff. quorum lega. l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. l. de acceſsionibus. §. fina. ff. de diuer. & temp. præſcrip. regula quod ſemel placuit, lib. 6. & in terminis iſtam declarationem ſcotit Iaſ. in §. fuerat, colum. 20. poſt med. ver. ergo adduco, Inſti. de actio. ¶ His ita præſuppoſitis quòd iſta dos dicatur aduentitia quatenus aſcendant iura
7 materna, fraterna, patruelia, & ſororina, ſuccedit † vera & communis

munis concluſio doct. ꝙ in dote aduentitia pater non habet
vſumfructum,vt not.doct.in l.2.§.ꝙ ſi in patris. vbi Soci.in ſe-
cundo no.ff.ſol.matr.in auth.quod locum.vbi Dec.in 4.no.C.de
colla.Bal.Nouel.in trac. de dote.in 6.parte priuilegio.33. ergo
potuit filia de tali dote aduentitia ſine dubio diſponere dona-
tione inter viuos ceſſante ratione prohibitionis,i.acquiſitione
vſusfructus.¶ Tertiò, etiam quatenus iſta dos eſſet profectitia,
adhuc in tali dote pater non habebat vſumfructum,nam fuit do
nata dos conſtante matrimonio,quo tempore clarum eſt quòd
pater non habet uſumfructum,ſed maritus pro oneribus matri
monij.l.pro oneribus. C. de iure dotium.ideo etiam in iſta dote
profectitia ceſſat ratio prohibitiua donationis,& doct.dicentes
patrem habere vſumfructum in dote profectitia,expreſsè loquũ
tur ſoluto matrimonio per dotem mariti.¶ Et ſi dicatur talis do
natio facta per vxorem infirmam videtur facta in fraudem futu-
ræ acquiſitionis ipſius vſusfructus in fauorem patris,argu.l.filiæ
meæ emancipatæ.ff.ſol.mat.c.a.de renunc.lib.6. reſpõdeo quòd
iſte vſusfructus qui acquiritur patri in bonis filij aduentitijs vel
profectitijs acquiritur ratione patriæ poteſtatis. Inſti. per quas
8 perſonas nobis acq. §. 1. ideo † pater non habet vſumfructum
in bonis filij emancipati quæſitis poſt emancipationẽ. l.ſi filius
ff.de ver.obl.l.fi.ff.de ſtip.ſer.itaq; dici non poteſt factã eſſe do-
nationem in præiudicium vſusfructus patri acquirendi mortua
filia,quia morte filiæ ſoluebatur patria poteſtas. §.deinceps, in
auth.de nuptijs. conſequenter filia mortua non erat tractandũ
de acquiſitione vſufructus ratione patriæ poteſtatis,ſed de tota-
li ſucceſsione bonorum ipſius filiæ,quæ ſucceſsio locum habe-
re non poteſt in bonis donatis per defunctum cum amplius nõ
eſſent in eius hæreditate.l.hæreditas.ff.de verb.ſigni.Ex quo fun
9 damento † res iſta creditur clara,quia doc.communiter conue-
niunt ꝙ non ſolum in dote,ſed etiam in alijs bonis in quibus pa
tri vſusfructus non quæritur,filius familias habet poteſtatem di-
ſponendi inter viuos ſine conſenſu patris, vt habetur in l.nemo.
C.qui teſta.face.poſ.per tex.in auth.vt lice.ma.& auiæ.in ſi.prin.
in verbo quæ volunt modò diſponere.latiſsimè Alexandrinus in
conſi.46. a fortiori igitur videtur permiſſa talis diſpoſitio inter
uiuos in rebus dotalibus,in quibus filia ius fortius obtinet quàm
10 in alijs bonis profectitijs aut aduentitijs.Amplius † dico in do-
te profectitia ꝙ ex quo fuit donata filiæ,& ei acquiſita, pater fi-
lia mortua non poteſt eam habere niſi vt hæres filiæ ex quo non
fuit expreſsè ſtipulatus eam reddi ipſi patri.Bart. in l. poſt dotẽ.
col.7.poſt med.uer.non ob.quod not.in §.1.&c.ff.ſolu.mat. ſed
tanquam hæres non poteſt contrauenire donationi factæ per fi-
liam.l.cum a matre.C.de rei uend.cum ſimi.¶ Quartò conſide-
ro,poſito & non conceſſo,ꝙ pater haberet uſumfructum,aut ha
biturus eſſet in iſta dote conſequenter ꝙ talis dos alienari non
11 poſſet ſine conſenſu patris,dico † ꝙ interuenit patris conſenſus
in iſta donatione ex clauſula adhibita in contractu matrimonij
circa ſtipulationem reſtituendę dotis dum fuit ſtipulatus dotem
reddi filiæ,aut ius & actionem ab ea habentibus.Quæ uerba im
portant conſenſum patris circa diſpoſitionem ipſius per text.in
c.1.de feudo non haben.pro.natu. feudi. ubi quando concedi-
tur feudum alicui pro ſe & quibus dederit, poteſt alienari feu-
dum ſine conſenſu domini contra feudi naturam, eo quia ſatis
eſt ꝙ talis cõſenſus fuerit datus ab initio in ipſa conceſsione feu
di per illa uerba,& quibus dederit, tradunt Alberi. & Mod.in l.
fi.col.2.C.de iure emphy.Bal.in conſi.70.Punctus,teſtator,col.2.
lib.2.Alex.in conſi.188.col.5.lib.2.& in conſi.228.col. 2. ad fin.
lib.6.Deci.in conſi.171.col.2.& in conſi.390 col.4.ad fin.eodem
modo dicendum eſt per illa uerba aut ius & actionem haben-
tibus,ab ea cenſeri datam facultatem ipſi filiæ ius & actionem
ipſius dotis & conſequenter ipſam dotem in alium transferendi
ſi enim (ſi pro quia) conſenſit pater ꝙ poſſet quis ius & actio-
nem habere a filia in ipſa dote,ergo in conſequens neceſſarium
cenſetur conſenſiſſe ꝙ ipſam dotem habere poſſet. regulæ, qui
actionem habet.ff.de reg.iur.Rurſus ſtipulando dotem reddi fi-
liæ aut ius & actionem habentibus ab ea neceſſariò præſuppo-
nitur ꝙ ipſa filia tale ius aut talem actionem in alium tranſferre
poſſet,alias enim impoſsibile eſſet habere aliquem ius aut actio
nem a filia,cum acceptio ſeu habitatio neceſſariò præſupponat
dationẽ,nec poteſt quis aliquid ab alio habere niſi illud ab alio
donetur aut aliter transferatur,quia iſta eſt natura correlatiuo-
rum ꝙ unum ſine altero eſſe non poteſt iuxta latè no.per Mode.
in l.fi.C.de indicta uidui.tollen.¶ Et ſi dicatur illa uerba,aut ius
& actionem habentibus ab ea, poſſunt intelligi de habentibus
ius aut actionem mortuo patre aut ipſo conſentiente, reſpõdeo
ꝙ hoc modo intelligendo illa verba eſſent ſuperflua & nihil ope
rarentur,quia ſine illis uerbis non eſt dubium ꝙ dos ẽt profecti
tia & in qua pater communionem habet conſolidatur in ipſam
filiam,& ad eam pertinet pleno iure.l.unica.§.uideamus. C.de
rei ux.actio. ſimiliter ſine illis uerbis non eſt dubium poſſe filiã
non ſolũ de dote ſed etiam de alijs bonis profectitijs uel aduẽti
cijs diſponere patre conſentiente tã inter uiuos q̃ donatione cã
12 mortis,iõ † reſtringi nõ debẽt illa verba ad eũ caſum in quo eſ
ſent ſuperflua,qa nullũ uerbũ debet eſſe ſuperfluũ ſi alius intelle
ctus ſanus poſsit accõmodari.l.1.in prin.& ibi no.ff. quod met.
cau.l.1.in fi.cũ ibi no.ff.ad munici.l.3.§.1.qui incipit nõ fruſtra.
ff.de iureiu.& dicit Bal.in conſi.51.generali ſtatuto,in ſi.lib.5.ꝙ
ſingula uerba legis & ſingula uerba priuilegij debẽt hr̃e aliquid
põderis & ad aliquẽ effectum trahi, p l.itẽ uenitur.§.a ptã dæ.ff.
de pet.hære.Alibi ſcribit Abb.in cõſi.85.col.3.lib.1.ꝙ uerba ſem
per reduci debent ad caſum dubiũ,per tex.in l.in ſi.ff.de admi-
niſtratio.tuto.& in l.Labeo.ff.de carbo edic.itaq; debẽt intelli-
gi iſta uerba aut ius & actionẽ habentibus ab ea, in caſu in quo
dubiũ eſſe poterat an filia poſſet ius aut actionẽ dotis in alium
transferre.i.patre uiuẽte, non aũt poſt mortẽ pr̃is aut eo cõſen-
13 tiẽte,quo caſu dubiũ aliquod cadere nõ põt.¶ † Secundò rñdeo,
ꝙ iſta uerba aut ius & actionem hñtibus ab ea,ſunt gñalia circa
tps, nec diſtinguit in eis de aliquo tpe qñ habeatur tale ius ſeu
talis actio, ergo gñaliter debẽt intellegi quocunq; tpe habeat ta
le ius ſiue uiuo patre ſiue eo mortuo.l.qui fundũ.ff.de contrahẽ.
emp.l.in uenditione.§.de tpe.ff.de bo.auct.iud.poſ.l.1.§. memi-
niſſe.ff.de vẽtre inſpi.Bal.in con.256.pmittenda ſunt.lib.4. Pau.
de Caſt.in conſ.327.Si prima duo ſtatuta.col.2.circa med.lib.2.
Roma.in conſi.340.in primo dubio.Cor.in conſi.221. colum 2.
lib.1.in conſ.2.colũ. 3.in quarto dubio.lib.2.& in conſi.241.col.
ſi.uer.itẽ nõ requirit ſtatutũ lib.3.facit regula uulgata ꝙ di ſpoſi
tio gñaliter loquẽs, gñaliter dẽt intelligi. l. de ptio.ff.de publi.
¶ Tertiò rñdeo ꝙ reſtringendo illa uerba aut ius & actionẽ ha-
bẽtibus ab ea poſt mortẽ patris aut qñ pater conſentiret, fieret
contra verba & mentẽ cõtrahentiũ,nã ſi partes ita intellexiſſent
& noluiſſet pater poſſe filiã de dote diſponere eo uiuẽte,vtiq; ve
riſimiliter ſtipulatus fuiſſet dotẽ reddi ipſi patri,nõ aũt filiæ,ſed
ſtipulando dotẽ filiæ reddi aut ius & actionẽ habentibus ab ea,
expreſsè apparet de mente contrahentiũ ꝙ voluerũt poſſe filiam
14 ex arbitrio de dote diſponere.¶ † Quartò verba gñalia reſtrin-
gi nõ debẽt ſubſiſtẽte rõne aliqua reſtringẽdi.Bal. in cõſi. 48. qa
uerba. li.4. ſed in caſu nr̃o nõ ſolum nulla conſtat rõ reſtringẽdi
iſta verba,imò ſubeſt rõ naturalis ea potius ampliandi aut ſal-
tem gñaliter intelligẽdi,nã iſta filia p vna dote remiſit bona pa
terna,materna,fraterna,patruelia & ſororina, ideo conueniens
fuit ꝙ in alio releuaret,vt priuata tot & tantis iuribus de eo ſaltẽ
quod acceperat,poſſet ad libitũ diſponere.l.eum qui, in prin.ff.
de iureiur.Et iſtud eſt quod voluit Pau.de Caſt.in d conſ. 372 q̃-
tum ad illã partem,in ſi.lib.1. ꝙ vbi dos cõſtituit filiæ p oĩ iure
quod habere poſſet in bonis patris dr̃ habita dos loco legitimę,
& quæritur filiæ ac eius hæredib.a fortiori idẽ dicendũ eſt in ca-
ſu noſtro vbi filia quitauit pro iſta dote bona paterna,materna,
fraterna,patruelia,& ſororina.¶ Solum ſupereſt reſpondere ad
cõtraria,ad quæ licèt ex præmiſsis ſatis rñſum appareat,in ſpe-
cie tñ reſpondeo,ꝙ imò iſta dos non dr̃ in totum profectitia ſed
aduentitia quatenus aſcendunt iura materna,fraterna,patruelia
& ſororina,in qua dote aduentitia pater nõ habet uſumfructum
vt ſupra latè probauimus. ¶ Secundò rñdeo ꝙ etiam quatenus
iſta dos dici põt pfectitia,in ea tñ de tpe donationis pr̃ nõ habe
bat uſumfructũ ſed maritus.nec poterat conſiderari ius uſuſfru-
ctus mortua filia vt ſupra oſtẽdimus igit̃ ceſſante iure uſuſfructꝰ
paterni ceſſat prohibitio donationis inter viuos, ergo valida eſt
donatio ſm oẽs doct.¶ Tertiò reſpondeo poſito & nõ conceſſo,
habuiſſet pater vſumfructũ in tali dote,adhuc dicn valuiſſe do-
nationem tanq̃ factã de uoluntate & conſenſu patris ponderan
do illa uerba ſtipulationis de dote reſtituenda ipſi filiæ aut ius
& actionem habentibus ab ea, ut ſupra latè demonſtrauimus.
15 ¶ † Quartò rñdeo,ꝙ illa opi.Curtij Iunioris ꝙ in dote profe-
ctitia pater habeat uſumfructum quando dos in totũ acquiritur
filiæ nõ ur̃ uera,nã patri acquirit̃ uſusfructus in caſibus in qui-
bus de iure antiquo proprietas plena acquirebat̃ in ſolatiũ amiſ
ſæ proprietatis,ut patet Inſtit.per quas pſo.nob.acqui.§.1. & ſic
iſtud ius acquiſitionis uſusfructus ſolũ introductum fuerit circa
bona aduentitia,circa profectitia aũt nihil fuit immutatũ, quia
illa

illa ēt hodie patri acquirunt pleno iure, igit cū in bonis profectitijs nihil fuerit immutatū, nos habemus ꝙ de iure antiquo dos ꝓfectitia poterat acquiri, filiæ pleno iure ſi pr̃ ei donabat. l. Pōponius Philadelphus. ff. fami. erciſ. l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſol. matr. Bar. & doc. in d. l. poſt dotem. ff. ſolu. mat. Itaq; cum pater donauerit filiæ illam dotē ſtipulando eam filiæ reddi, nullo modo vr̃ dicendū ꝙ in tali dote pater habeat vſumfructū, ita in terminis terminantibus tenet Soci. in conſi. 100. col. 2. lib. 3. ¶ Idem tenet Iaſ. in l. 2. §. ꝙ ſi in patris, col. pen. in fi. ſuper gl. in ver. ſui iuris. ff. ſol. mat. vbi ꝙ in profectitijs donatis a patre, non dr̃ pater legitimus adminiſtrator nec habet in eis vſumfructū, ideo in talibus profectitijs factum filij ſibi præiudicat poſtquam fuerit ſui iuris, & ꝙ pr̃ non habeat vſumfructum in dote profectitia cuius actio ad filiā inſolidū pertinet, tenet Ripa in d. §. quod ſi in patris, col. 3. in fi. & col. ſeq. quicquid aliter voluerit Soci. ſibi con-
16 trarius in d. §. ꝙ ſi in patris. Cur. Iun. in conſi. 152. colū. 2. ¶ † Poſtremò in omnē euentū, poſito nunquā tñ conceſſo, ꝙ talis donatio videret̃ inualidatōne vſusfructus paterni, iſtud procederet in præiudiciū ipſius patris, & quandiu viuit, ſed eo mortuo efficaa videtur donatio, ita in terminis decidit Corn. in conſi. 310. col. pe. lib. 4. contrariū tñ in hoc tenet Pau. de Caſt. in conſi. 381. Primò videndū eſt qualis. lib. 1. Alexandrinus in conſi. 127. in fi. Bertachi. in t. parte reperto. in verſi. Bona aduētitia, ver. 3. ¶ Poſt ſcripta, fuit dictum moueri dubitationem per nonnullos ſuper illa clauſula, aut ius & actionē habētibus ab ea, quæ clauſula eſt gallicè concepta in hæc vreba, & laquelle ſomne deſſus donee pour & a raiſon de laugmentation que deſſus enſemble la ſomme & conſtitution de dote & verchiere deſſus donee le dict Beraud promect per ſes foys & ſerement cas de reſtitution aduenant poyer a icelle Claudeia femme ou a iceulx aias dicelle droict & action videlicet ꝙ illa verba ou a iceulx aians dicelle droict & action, debeant exponi hoc modo. ꝙ promiſit maritus reſtituere dotem & donationē pp nuptias ipſius Claudiæ, aut alijs habentibus ius & actionē ipſius dotis, quæ ſanè interpretatio vr̃ dura & inimica literæ. ¶ Primò, quia illud relatiuū dicelle, debet referri in dubio ad proxima. l. idē cū eodē. §. fi. vbi glo. & doct. ff. de iuriſ. om. iu. ¶ Secundò, quia eſt maior cōformitas ꝙ fiat relatio ad proxima q̄ ad remota, cū. n. ſtatim & immediatē dictū ſit ꝙ ꝓmiſit maritus reſtituere dotē ipſi Claudiæ, & ſtatim ſubijciat̃ ou a iceulx ajās dicelle droict & action. magis conſonat ꝙ verbū dicelle, referatur ad ipſam Claudiā, cū. n. verbum dos, eſſet remotū ſi intellectum fuiſſet de dote veriſimiliter dictū fuiſſet, aians dicelle dote &c. quia ſm ſenſum naturalē & vulgarē ſatis poterant cogitare cōtrahentes, ꝙ uerbū, dicelle, nō re-
27 peteret dotē de qua longius facta erat mentio, ideo † rōne maioris conformitatis fieri debet relatio ad proxima. Cor. in conſi. 158. col. 3. nu. 24. li. 2. ¶ Tertiò dico nullo modo fieri poteſt relatio ad remota nec ad dotē, quia maritus promiſit remittere non ſolū dotē, ſed etiā donationē pp nuptias, ideo ſi intentio contrahentiū fuiſſet repetere verbū dotē, vſi fuiſſent numero plurali, dicēdo, aiās dicelle droict & action, cum ageretur de reſtitutione pluriū rerū, ideo nō debet fieri relatio ad remota, ex qua relatione rō recti ſermonis ſalua eſſe nō poteſt. l. Plautius. ff. de auro & argen. leg. ¶ Quartò dico ꝙ ſicut donatio pp nuptias ſolū erat reſtituenda filiæ, & de ea potuiſſet filia diſponere ſine conſenſu patris cū habeat priuilegia dotis, ita dicendū eſt ꝙ intentio contrahentiū fuerit ꝙ dos reſtitueretur ſoli filiæ. l. iam hoc iure. ff. de vulg. ¶ Nō ob. ꝙ hoc modo corrigeretur ius cōe, quia iſtud negat̃ quatenus dos eſt aduentitia, & ſic retorqueo fundamentū. ¶ Secundò quia eſſet correctio iuris cōis quatenus dos eſt profectitia, ſi primò pater fuiſſet ſtipulatus dotē ſibi reddi, ſed cū fuerit ſtipulatus reddi filiæ ceſſat illud inconueniens. ¶ Tertiò dico ꝙ ēt in dubio de facili ꝓſumitur donatio aſcendentis erga filiā. Bar. & doc. in l. quæ dotis. ff. ſol. matr. pro hoc tex. in l. Neſennius ff. de neg. geſt. in l. alimenta. C. eo. tit. l. donationes. §. ſpecies. l. fi. §. fi. ff. de dona. l. Publia, in prin. ff. depoſit. l. liber captus. C. de capti. quod ipſum tñ multas patitur declarationes. ¶ Quartò a cōiter accidentibus qñ pater nō vult recedere a diſpoſitione iuris cōis aut cōſuetudinis, promittit̃ reſtitutio illi vel illis quib. de iure reſtitui debet, ſed iſta clauſula reſtitutionis eſt oīno aliter cōcepta, ideo ſatis apparet de intentione contrahentiū. ¶ Quintò iſta dos erat pro maiori parte aduentitia, quia fuit conſtituta ꝓ iurib. maternis, fraternis, ſororijs, & ꝓ ducētū libris legatis ipſi Claudiæ per eius patruū, ideo cū maior pars eſſet aduentitia q̄ erat reſtituēda filiæ de qua poſſet ad arbitrium diſponere, vt ſupra probauimus dicendū eſt ꝙ ēt quatenus erat ꝓfectitia eodē modo reſtitui deberet per reg. eum qui ædes. ff. de vſuca. l. iā hoc iure. ff. de uulg. & quia maius trahit ad ſe minus. l. ꝑ minorē. ff. de iud. Grationopoli. 14. Decēbris. 1540. Aymo. Crauetta de Sauil.

SVMMARIVM.

1 Collatio an fiat de bonis donatis in contractu matrimonij quādo filius donatarius vult ſuccedere parenti donatori ſimul cum fratribus aut ſororibus ab inteſtato, & cōcluditur, quod non, quia dicitur donatio ſimplex.

2 Donatio ob cauſam dicitur quando cauſa reſpicit fauorem donantis ita quod excludatur liberalitas.

3 Donatio arguitur ſimplex ex illis verbis donatione pura & irreuocabili.

4 Donatio propter nuptias vere & propria quæ dicatur.

5 Denominatio contractus fit a verbis quando effectus non repugnat, alias fit ab effectu.

6 Donatio ob cauſam in materia collationis dicitur quæ in ſe neceſſitatem habet ſeu ad quam faciendam donator cogi poteſt.

7 Collatio donationis ceſſat quando effectus donationis confertur poſt mortem donantis.

8 Collationis ius regulatur ex tacita & præſumpta mente donātis, ideo ceſſat collatio vbi de mente apparere poteſt quod voluerit donans eam ceſſare.

Collatio donationis ceſſat quando per eam donatio fieret eluſoria. ibidem nu. 8.

CONSILIVM LXXXV.

¶ Pro Marineto Borſeti de Vrellis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ioāna Borſeta de Vaellis, donauit Marineto eius filio & ſpōſo futuro Antoniæ Borſetæ ſi ipſum matrimoniū in domino cōpleatur, medietatem omniū bonorū ſuorū præſentiū & futurorū reſeruatis ſibi vſibus fructibus dū uixerit in humanis. deinde deceſſit mater donatria ab inteſtato relicto dicto Marineto donatario & una filia nomine Antonia. Quærit̃ nūc an in ſucceſsione matris dictus filius Martinetus uolēs ſuccedere cū ſorore teneat̃
5 cōferre donationē ꝑdictā? ¶ Videretur dicendū prima frōte † ꝙ ſic, per tex. in l. ut liberis. C. de colla. ubi expreſſe dicit ꝙ donatio ꝓpter nuptias ēt a matre facta conferri debet in cauſa inteſtati, ſed iſta donatio ur̃ huiuſmodi, quia mater expreſsè dixit ſe donare pp nuptias, qualitas. n. donationis ex tenore uerborū demonſtrat̃. l. ad probationē, lā 1. C. de probatio. l. ſancimus. C. de fideiuſſo. & cū uerba donationis ſint clara, non uidetur ulterius dubitandū. l. cōtinuus. §. cū ita. ff. de uerb. oblig. l. non aliter. l. illo aut ille. §. cū in uerbis. ff. de leg. 3. ¶ Quibus tñ nō obſtātibus cōtrariū puto de iure uerius, ꝙ imò conferri nō debeat donatio ꝑdicta, quia in materia collationis habemus uerā concluſionē, ꝙ donatio ſimplex facta a matre cōferri nō debet. l. illud. §. fi. C. de col. Bar. in l. 1. §. nec caſtrēſe, co. pe. uer. ſed ꝯ ꝑdicta facit. ff. de colla. bono. Alea. & Mod. in auth. ex teſtō. C. de colla. ſed iſta donatio facta dicto Marineto fuit & eſt donatio ſimplex, quod probatur ex pluribus. ¶ Et primò dici nō poteſt donatio ob cauſam,
2 quia † donatio ob cauſam tunc dr̃ qñ cauſa reſpicit fauorē donātis quæ excludit liberalitatē, ſecus ſi ſit alia cauſa extrinſeca q̄ nō impediat quominus dicat̃ donatio ex liberalitate procedere. Ang. in l. ſed hoc ita. ff. de re iud. Io. Fabri & Io. de Platea in §. præterea, uerſ. ſed & ſi quis. Inſti. de actio. Iaſ. in l. inter eos, in ſecundo notab. ff. de re iu. ideo dicit Pau. de Caſt. in d. l. liberis, col. pe. C. de colla. ꝙ donatio facta a patre in præmium emancipationis dicitur donatio ſimplex, nec conſideratur ꝙ fiat ob cauſam emācipationis, quia illa cauſa non excludit liberalitatem. Pro quo tex. in l. fi. ubi Bal. C. de eman. lib. Bart. in l. 1. §. nec caſtrenſe, col. penult. ff. de colla. bon. Alex. in conſi. 142. col. 6. in fin. uerſic. pro hoc facit quia donatio. lib. 2. Alibi ſcripſit idem Pau. in l. 1. ff. de donati. ꝙ donatio dicitur ſimplex licèt fiat ſub conditione ſi nauis ex Aſia venerit, quia illa conditio non excludit liberalitatem. ita etiam declarat Aret. in conſi. 17. col. 5. uer. ſecundæ autē obiectioni. refert & ſequitur Dec. in l. diuus pius, col. 1. ff. de regu. iur. ſed ultra Decium adduco Angelum in conſi. 324. Iolus domini Dalmatij. col. pen. uerſi. circa quod cōſidero, ubi cauſa reſpiciēs commo-

commodum eius cui aliquid relinquitur vel donatur, dicitur im
pulſiua nõ finalis, ea qua diſpoſitio nõ reſtringitur nec alteratur,
idē tradit Cor. in conſi. 101. col. pe. ad fi. lib. 1. Deci. in conſi. 238.
ad fi. ſed cauſa aſsignata in donatione de qua agitur ſolum reſpi
cit commodũ & merũ fauorem ipſius filij donatarij. Ergo do-
natio ob cauſam dici nõ põt ſed ſimplex. & pro hoc quod ſcri-
bit Oldr. in conſi. 5. Titius, vbi ꝙ donatio facta contemplatione
matrimonij dicitur ſimplex, non ob cauſam, quia illa cauſa ma-
trimonij fuit impulſiua, non finalis, ſequitur Soc. in conſ. 53. col.
2. verſi. optimè & lib. 1. Deci. in conſi. 216. col. 2. ad fi. ¶ Secundò
† ꝙ iſta donatio dicatur ſimplex, probatur ex verbis ipſius dona
tionis, dum dr̃ donatione pura & irreuocabili, nã illud verbum
pura, denotat ꝙ donatio ſit ſimplex & cõtrariatur donationi ob
cauſam. Iaſ. in d. l. inter eos, in ſecundo notabili. ff. de re iudica.
Soci. in conſi. 295. col. 4. ver. quintus caſus. lib. 2. ¶ Non obſtat, ꝙ
dicatur † in inſtrumẽto de donatione pp nuptias, quia pro rñſio
4 ne conſiderandũ eſt ꝙ iſta donatio nõ poteſt dici donatio pp nu
ptias verè & propriè prout loquitur tex. in d. l. vt liberis, quia do-
natio pp nuptias, vera & ꝓpria ſit mulieri & ad eius vtilitatem
& ſecuritatem. §. eſt & alius, vbi gl. in verb. exequentur, Inſti. de
dona. ſed iſta donatio facta fuit nõ ipſi mulieri ſed marito, & ſo-
lũ ad vtilitatem & cõmodũ mariti quo matrimonij onera faci
lius poſſet ſupportare. Rurſus donatio pp nuptias vera & pro-
pria iã facta fuerat ꝑ maritũ vxori de ſcutis duodecim auri, ideo
non eſt dicendũ ꝙ duplex donatio pp nuptias facta fuerit, ideo
illa verba pp nuptias debent cenſeri appoſita demonſtratiuè ſeu
impulſiuè, id eſt, ꝙ mota fuerit mater ad donandum fauore nu-
ptiarum. & contemplatione matrimonij vt illius onera facilius
ſuſtinerentur, nõ aũt ꝙ vellet mater facere donationẽ pp nuptias
5 ad quam mariti tenentur in fauorẽ vxorum. ¶ Nõ obſtat † quod
ſupra dictũ eſt, contractus denominationẽ fieri ſecundũ formã
& tenorẽ verborũ, quia iſtud intelligitur qñ effectus rei põt con
uenire cũ ipſis verbis, ſecus ſi effectus verbis repugnet, quia cõſi
deratur effectus non tenor verborũ. l. in ſulam. ff. de præſcrip. ver.
Bal. in l. 2. C. commoda. no. in c. conſtitutus, de religio. domib. &
alibi ſæpe, ſed hic effectus contrariatur verbis vt ſuprà diat, cũ
effectus veræ & propriæ donationis pp nuptias conſiderari non
6 poſsit in donatione de qua agitur. ¶ Tertiò ꝙ iſta † donatio di-
catur ſimplex & nõ ob cauſam probat̃ quia in materia iſta col-
lationis illud quod dr̃ donationẽ ob cãm conferri debere, intelli
gitur de tali cauſa quæ in ſe neceſsitatẽ habet prout eſt cã dotis
vel donationis pp nuptias, ad quã tenetur pater vel maritus re-
ſpectiuè, quia pater tenet̃ dotare filiã, & maritus tenet̃ facere do
nationẽ pp nuptias ſeu pater pro filio marito, ſed vbi ceſſat ne-
ceſsitas illius cauſæ dr̃ donatio ſimplex, vt declarat Deci. poſt
Pau. de Caſt. in d. auth. ex teſtã, col. 4. C. de colla. ſed iſta donatio
facta per matrẽ nõ habebat in ſe aliquã cãm neceſſariã, nec co-
gebatur mr̃ donationẽ illã facere ſi noluiſſet, maximè quia poſi
to & non conceſſo cogi poſſet mater ad faciendum donationẽ
pp nuptias, iſtud tñ in caſu noſtro conſiderari non poterat, cum
donatio pp nuptias iam facta eſſet per filium futuræ vxori, ideo
fuit merè voluntaria iſta donatio, & cõſequenter ſimplex, ergo
conferri non debet, & ꝙ requiratur vt donatio habeat cãm ne-
ceſſariã vt dicatur ob cauſam in materia collationis, vltra Deci.
allego Calca. in cõſi. 19. col. 6. ante med. ¶ Ex alio principaliter
7 conferri nõ debet iſta donatio, quia cũ voluerit mr̃ † ꝙ haberet
effectũ demũ poſt eius mortẽ reſeruando ſibi vſumfructũ uĩ ap
parere de uoluntate & mente ipſius donatricis ꝙ uellet ipſum
filium habere illã donationẽ præcipuã ſine onere collationis, nã
conferendo effectum ſeu executionẽ ipſius donationis poſt mor
tem ipſius donatricis, ſatis conſiderauit tempus ſucceſsionis ip
ſius donatricis, id eſt, quo ei ſuccederetur, & tñ uoluit eo tẽpore
ꝙ donatio ſortiretur effectũ ſeu executionẽ. Ergo nõ uĩ uoluiſſe
nec ſenſiſſe ꝙ teneretur filius ad conferendũ donationẽ. quia ꝓ-
ſuppoſita neceſsitate conferendi illa donatio nõ habuiſſet effe-
ctũ ſeu executionẽ, ex quo facta collatione ſoror æqualiter ſuc-
ceſsiſſet etiã in bonis donatis, ideo dicimus ꝙ donatio facta fi-
lio in poteſtate quæ morte confirmatur, non confertur, eò quia
habet uim relicti in teſtõ quod non cõfertur, quia non reliquiſſet
teſtator ſi cõferri uoluiſſet, ut habetur ꝑ doc. in d. auth. ex teſtã.
ubi Deci. col. 2. Eodẽ modo ſi iſta donatrix animum habuiſſet ꝙ
euenienti caſu ſucceſsionis ſuæ teneretur filius donationẽ cõfer
re, nõ cõtuliſſet effectũ ſeu executionẽ ipſius donationis in ipſum
tps ſucceſsionis, ſciẽs ꝙ eo tpe executionẽ non haberet ipſa do-
natio, ex quo facta collatione altera filia æqualiter ſucceſsiſſet,

ut ſuprà diximus. ¶ Et ſi dicatur, intentio mr̃is donãtis fuit ꝙ ip-
ſe filius eſſet cõtentus donatione, & reliqua bona ꝑtinerẽt ad al
terã filiam, rñdeo, ꝙ hoc modo donatio facta filio in eius fauorẽ
retorqueret̃ in eius odiũ & operaret̃ exhæredationẽ quo ad alia
bona, quod dicendũ nõ eſt. l. q̃d fauore. C. de legib. Rurſus conſi
derando hoc mõ, intentio mr̃is donantis læderetur, nã donauit
ut filius matrimonij onera facilius ſupportaret, conſiderãs ꝙ fi-
lia poſtquã nupta eſt ad eã nõ pertinẽt onera mr̃imonij, ſed ad
maritũ, ideo intẽtio matris fuit ꝙ filius haberet donationẽ præ-
cipuã ultra ius ſucceſsionis in reliqua parte bonorum. Præterea
nos uidemus à cõiter accidẽtibus ꝙ matres ſi habẽt liberos ma
ſculos & fœminas, ſolẽt magis diligere filios maſculos eos inſti
tuendo hæredes uniuerſales, filias aũt particulares, quã dilectio
nẽ ſatis oſtẽdit mater in donatione de qua agitur. & tñ ſi filius te
neretur cõferre iſtã donationẽ, nihil amplius haberet quàm ip-
ſa filia, quæ res repugnare uidetur uoluntati & intentioni ipſius
8 matris donantis † ob id dicẽdum eſt ceſſare collationẽ ex taci-
ta & præſumpta mente matris donatricis, quæ mens tacita &
præſumpta attendi debet in materia collationis ut pulchrè Soc.
tradit in conſi. 127. col. 8. lib. 3. ſed ultra Soci. adduco Bal. in cõſ.
210 Sciendũ eſt. col. 1. lib. 4. allegat tex. in l. ex parte. §. teſtamen-
to moriens. ff. famil. ercis. ius enim collationis introductum fuit
cauſa æqualitatis ſeruãdæ inter liberos, ideo ceſſare debet inter
eos inter quos à communiter accidentibus uidemus inæqualita
tem ſeruari per parentes. Prętereà nemo præſumitur uelle actum
eluſorium facere. l. ſi prætor. ff. de iudi. l. ſi. ff. ne quid in loco pub.
c. commiſſa. §. porrò, de electio. lib. 6. cum ſim. ſed iſta donatio
fuiſſet quodammodo ridiculoſa & eluſoria ſi conferri debeat
cum uiua matre filius ex tali donatione commodũ percipere nõ
poſſet reſeruato matri uſufructu, ea autem mortua conferri de-
beat donatio, ob id uериſimile non eſt ꝙ intellexerit mater talẽ
donationẽ conferri oportere, ex qua collatione donatio inuti-
lis quodammodo fieret. ¶ Et ſi dicatur, poteſt eſſe utilis, quia ex
donatione filius habebit bona ſine oneribus hæreditarijs. Re-
ſpondeo, ꝙ non eſt ueriſimile cogitaſſe matrem in illa donatio
ne de iſta utilitate tantum, maximè, quia proponitur in facto ꝙ
iſta mater donatrix nulla reliquit onera hæreditaria. Grationo-
poli. 4. Decembris. 1540. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Compenſandi animus non præſumitur in debitore ex contra-
ctu vel quaſi.*
2 *Donandi animus non præſumitur in fratre erga fratrem niſi
in alimentis.*
3 *Donandi animus non præſumitur in aſcendente erga deſcen
dentem eo ad quod non teneretur niſi expenſa ſit modica.*
4 *Generale mandatum de ſubueniendo fratribus, non trahitur
ad eos fratres in quibus reperitur facta ſpecialis prouiſio.*
5 *Generalitas ſequẽs reſtringi, et limitari dẽt ſecũdũ præcedẽtia*
6 *Vniuerſalia verba ſunt maioris potentia quàm generalia.*
7 *Legatum ſtrictè interpretari debet vt hæres cenſeatur minus
grauatus quàm ſit poſſibile.*
8 *Generalia verba reſtringi debent ne ſequatur abſurdum.*
9 *Legati verba ambigua debent declarari ex coniecturis conſi-
derata qualitate perſonæ legatarij, & habito reſpectu ad præ
cedentia & ſequentia.*
10 *Teſtator adeo nõ cẽſetur grauare hæredẽ quod potius toleratur
ut verba nihil operẽtur quàm quod hæres cẽſeatur grauatus.*
11 *Verba ſæpius apponuntur cauſa demonſtrationis, non vt ali-
quid operentur.*

CONSILIVM LXXXVI.

¶ Pro Magiſtro Guilielmo de Nantis de Lemps.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magiſter
Aymarus de Nantis notarius & Grapharius de
Lemps. inſtituit Ioãnem, Felicem, Sebaſtianum,
& Paulũ eius filios legitimos naturales, & quem
libet ipſorum in florenis centum, & quinquagin
ta ſoluendis dũ fuerint ætatis legitimæ annorũ
vigintiquinq;, & interim ꝙ Guilielmus & Petrus de Nantis hæ-
redes

redes vniuerſales ipſius teſtatoris teneantur dictos Ioannem, Fe
licem, Sebaſtianum, & Paulũ veſtire & nutrire, & tenere in ſcho-
lis & addiſcere facere ſumptibus ipſorum hæredum, ruſus idẽ
teſtator prælegauit dicto Guilielmo eius filio primogenito rõne
primogenituræ eius officiũ graphariatus caſtellaniæ de Léps vna
cum papyris & prothocollis ipſius teſtatoris, quibus medianti-
bus teneret ſubuenire alijs neceſſarijs domus & alijs ſuis fratri-
bus, deinde mortuo teſtatore dictus Guilielmus plures pecunias
miniſtrauit Ioanni de Nannis eius fratri vltra rõnem victus, & ar
tis addiſcendæ. ¶ Quæritur nunc ex præmiſſo themate de duob⁹,
primò an dictæ pecuniæ vtſupra miniſtratæ, debeant compenſa-
ri cum ſummis relictis iure inſtitutionis, an verò cenſeant mini-
ſtratæ ex cauſa donationis. Secundò an teneret dictus Guilielmus
pecunias ipſas miniſtrare vigore illius oneris appoſiti in prælega
to graphariatu, qđ eo mediante teneret ſubuenire alijs ſuis fra-
tribus? ¶ Circa primum quæſitum, videret prima fronte dicendũ,
compenſationem fieri non debere, nam Guilielmus erat obliga-
tus ad legatum prædictum florenorum centũ & quinquaginta ex
quaſi contractu, qui inducitur ex aditione hæreditatis. §. hæres
quoq;. inſti. de obli. quæ ex quaſi contract. naſ. ſed debitor † ex cõ
2 tractu vel quaſi ſeu ex diſpoſitione hominis ſi donet vel leget, nõ
cenſetur donare aut legare aĩo compenſandi. l. creditorem. ff. de
lega. 2. l. vnica. §. 2. de rei vxo. ac. alias enim non diceret donat o
neq; legatum ſi compenſare cenſeretur. Alex. in conſi. 12. col. 2. li.
2. & in conſ. 7. col. pe. in vltimo dubio. li. 6. ¶ Quibus tñ non obſtã
tibus õnium puto de iure verius, ꝙ immo fieri debeat compenſa
tio, cum vtrunq; debitum conſiſtat in quantitate, & liquidum ſit,
toto tit. ff. & C. de compenſa. vniuerſa difficultas cõſiſtit in rñden
do ad contrarium ſupra formatum. ¶ Ad quod rñdeo, ꝙ procede
ret, ſi appareret ꝙ iſte Guilielmus frater donare voluiſſet Ioanni
eius fratri pecunias vt ſupra miniſtratas, tunc enim cõſtito de do
natione ſeu donandi aĩo ceſſaret compenſatio, ſed dico † ꝙ nõ cẽ
ſetur iſte Guilielmus miniſtraſſe pecunias prędictas animo donã
di, ſed potius repetendi aut compenſandi. l. ſi negotium. vbi Pau.
de Caſt. C. de nego. geſt. gl. in l. ſi paterno. C. eod. tit. Alex. in conſi.
99. ad fi. & in conſi. 133. circa fi. lib. 2. Dec. in conſ. 21. col. pe. circa
med. in conſi. 441. col. pe. & in conſi. 628. col. 2. ad fi. vbi cõcludit,
ꝙ frater non cenſetur expendere pro fratre aĩo donandi, niſi fiat
expenſa ob cauſam alimentorum, quia tunc cenſetur facta intui-
tu pietatis, quod ſine dubio procedit in iſtis expenſis non modi-
cis, conſideratis facultatibus ipſius Guilielmi, vt habet in dictis
3 locis. & tradit Cor. in conſi. 214. col. fi. lib. 4. immo † ẽt aſcendens
non cenſetur expendere pro deſcendente aĩo donandi qñ ad talẽ
expenſam non tenetur, niſi expenſa eſſet modica. Cor. in cõſ. 165.
ad fi. lib. 4. facit Pau. de Caſt. in conſ. 415. Viſo & examinato dicto
puncto, in 2. dubio. lib. 2. Addo Bar. in l. alimenta. C. de nego. geſt.
Aret. in conſi. 159. Longa, col. 5. ver. pro iſta cunclusione. Soc. in cõ
ſi. 64. li. 4. vbi ꝙ hoc procedit ẽt in alimentis præſtitis per aſcendẽ
tem deſcendenti qñ onus alimentandi ad alium pertinebat. idẽ
tradit Bal. nouel. in trac. de dote in ſexta parte priuilegio. 3. col. 5.
verſi. hæc tñ non procederant. & ratio huius eſt, quia vbi alius te
netur ad huiuſmodi expenſam præſumitur aſcendens expendere
tanq̃ gerens negocia illius, q teneretur ad ipſam expenſam, & ſic
aĩo repetendi actione nego. geſt. & quia iſto caſu ſi præſumeret
donatio, illa non cederet ad commodum deſcendentis, ſed alte-
rius obligati ad ipſam expenſam, idem tradit Soc. in conſi. 5. col.
pen. in prin. lib. 4. ¶ Venio ad ſm quæſitum, in quo puto cõcludẽ-
dum obligatum non fuiſſe hæredem ad miniſtrandũ pecunias p
dictas vigore illius oneris adiecti in prælegato graphariatu, ſe-
quentibus fundamentis. ¶ Primò † quia illud mandatum de ſub-
4 ueniendo alijs fratribus non debet referri ad eos fratres in quib⁹
facta erat ſpecialis prouiſio circa modũ ſubueniendi. l. alimenta.
§. Baſilicæ. l. Stichus nutricijs, in prin. ff. de ali. & cib. leg. vbi lega-
tũ alimentorũ gñaliter factũ libertis & libertabus teſtatoris non
comprehendit libertum aut libertam, cui circa alimenta ſpecia-
lis prouiſio facta eſt, ideo intelligi debet illud mãdatũ de ſubue
niẽdo quo ad alios fratres de quibus cautũ non fuerat circa mo
dum ſubueniẽdi, id eſt, de Petro cohærede & de altero fratre ſpu
rio, qui maximè ſubuentione indigebat tanquam incapax. ¶ Se-
cundò, † poſito & non conceſſo, illud mandatum de ſubuenien-
do referri poſſe ẽt ad eos fratres in quibus ſpecialiter prouiſum
erat, tamen ex tali mandato non videtur ampliatum legatum fa-
ctum dictis fratribus, immo tale mandatũ generale de ſubueniẽ
do alijs fratribus, debet limitari & reſtringi ſecũdũ præcedẽtia,
vt in ſimili no. gl. in auth. offeratur. C. de litis conte. & in l. ſcien-
dum, in princ. ff. qui ſatiſ. cog. facit l. non eſt nouum & l. nam &
poſteriores. ff. de legibus. & quod ſcribit Deci. in conſi. 179. colũ.
fi. verſi. nec obſtat dictum Baldi, vbi ꝙ generalitas ſequens diſtin
gui debet ſecundum præcedentia, ideo mandatum illud de ſub-
ueniendo debet intelligi & declarari ſecundum præcedentia, id
eſt, circa veſtitum, nutritionem & artis diſcẽdæ diſciplinã. ¶ Pro
quo facit tex. in l. hæres meus. §. 1. ff. de lega. 3. vbi ex verbis gene
ralibus ſequentibus non ampliantur indiuidua ſpecialiter enu-
merata in præcedẽtibus: puta, teſtator legauit duas ſtatuas mar
moreas & omne marmor, non tamen debẽtur plures ſtatuæ mar
moreæ q̃ duæ, & pondero ꝙ in d. l. hæres meus. §. primo, ſunt ver
ba vniuerſalia & omne marmor, quæ tamen non ampliant ſpe-
6 cialiter enumerata, à fortiori induci † non debet ampliatio in ca
ſu noſtro vbi nulla ſunt verba vniuerſalia, ſed generalia tantùm
aut indefinita, quæ non ſunt tantæ potentiæ. c. ſicut nonnulli. 1.
q. 1. glo. in c. paſtoralis, de dona. Bart. in l. ſi ita. ff. de auro & argẽ.
lega. & in l. generali. §. vxori. ff. de vſufructu lega. ¶ Tertiò iſtud
mandatum de ſubueniendo generaliter factum, dicitur ambi-
guum & obſcurum, quia genus parit obſcuritatem & incertitu-
dinem. l. in tradendis. ff. commu. prædio. l. cum Stichus. ff. de ſo-
lutio. l. prætor edicit. §. quod autem prætor ait. ff. de iniur. l. ita fi-
7 dei. ff. de iure fiſci, ſed † in dubio legatum debet ſtrictè interpreta
ri vt cenſeatur legatum, quod eſt minimum. l. apud Iulianum. §.
ſcio. ff. de leg. 1. l. ſi ita ſcriptũ, in fi. ff. eod. tit. l. nummis. l. qui con-
cubinam. §. cum ita. ff. de lega. 3. ratio eſt, quia teſtator in dubio
cenſetur minus grauare hæredem q̃ ſit poſſibile. l. vnum ex fami
lia. §. ſi rem. ff. de lega. 2. & ꝙ in legato ſtricta fieri debeat inter-
pretatio, not. Corn. in conſi. 71. in primo dubio, & in conſi. 160.
colũ. 3. lib. 4. Iaſ. in l. manumisſiones, in fin. ff. de iuſti. & iure. in l.
non dubium, col. 9. verſi. ſed aduerte. C. de legibus. & in l. uenia.
col. 2. in fi. uer. nota iſtam regulam. C. de in ius uocan. ergo man
datum iſtud de ſubueniendo limitari & reſtringi debet ſecundũ
præcedentia utſupra, ut cenſeat hæres minus grauatus quàm ſit
8 poſſibile. ¶ Quartò † uerba quantumcunq; generalia reſtringi de
bent qñ alias ſequi poſſet abſurdum. gl. in clem. literas, per locũ
ab oppoſito de reſcrip. Imola in l. ſi uerò. §. de uiro. ff. ſolu. matri.
refert & ſequitus Soc. in conſi. 84. colum. 3. uerſicu. tertiò princi-
paliter moueor. lib. 1. ſed ultra Socinũ allego Pau. de Caſt. in cõſ.
50. Viſo codicillo. col. 2. circa med. libr. 2. in propoſito noſtro niſi
iſtud mandatũ generale de ſubueniendo reſtringeretur ſecundũ
præcedentia, ſequi poſſet abſurdum & inconueniens, ꝙ filij mi-
nus dilecti à teſtatore eſſent longè melioris conditionis quàm fi-
lius primò genitus magis dilectus, nam poſſent alij minus dile-
cti dicere, frater mi indigemus tãta pecunia pro obtinẽdo bene
ficio aut prędijs emendis aut conducendis, ideo miniſtres nobis
pecuniã, quia teneris nobis ſubuenire ex mãdato & præcepto te
ſtatoris, & eo modo poſſent conſequi maiorem utilitatem quàm
filius primogenitus conſiderata tenuitate hæreditatis ære alieno
onuſtæ. ¶ Quintò iſtud uerbum ſubuenire, ſonat in cauſam neceſ
ſitatis quando alij fratres conſtituti eſſent in neceſſitate ꝙ tunc
ſubueniri eis debeat, ſed iſtæ pecuniæ de quibus agitur, non fue-
runt miniſtratæ ex cauſa neceſſaria, ſed uoluntaria aut utili, de
qua utilitate non uidetur teſtator ſenſiſſe, quia ſi diceremus ſen-
ſiſſe teſtatorem de cauſa utilitatis, ſequi poſſet abſurdum & incõ
ueniens, de quo ſupradictum eſt, igitur ꝙ iſtud mandatum de
ſubueniendo reſtringatur ad cauſam neceſſitatis.
9 ¶ Sextò † iſtud mandatũ de ſubueniendo eſt ambiguum ob eius
generalitatẽ, ſed uerba legati ambigua debent declarari ex cõie
cturis cõſiderata qualitate perſonæ legatarij, & habito reſpectu
ad præcedentia & ſequentia. Alex. in conſ. 169. col. 2. li. 5. per tex.
in l. ſi ſeruus pluriũ. §. fi. ff. de lega. 1. l. pe. ff. de alimẽtis leg. ſed hic
cõſidero in iſto mãdato generali ꝙ comprehendẽdo oẽs fratres
ad intentionẽ partis aduerſæ, cõprehẽdit ẽt cohæres uniuerſalis,
& frater ſpurius, quibus nõ eſt uerisimile ꝙ teſtator uoluerit ſubue
niri niſi in caſum neceſſitatis, ergo idẽ dicẽdũ eſt & de alijs fra-
tribus ut æqualis fiat determinatio. l. iã hoc iure. ff. de uulg. l. quã
uis. C. de impub. & alijs ſub. ¶ Rurſus, cũ in præcedentibus decla
rauerit teſtator in quibus uellet ſubuenire Ioãni, Felici, Sebaſtiano
& Paulo ſuis filijs, nõ eſt uerisimile ꝙ in mãdato gñali ſequenti
de ſubueniẽdo alijs fratrib⁹ uoluerit teſtator ꝙ magis ſubueniret
cohæredi uniuerſali, & filio ſpurio q̃ alijs filijs, nã cohæres uni-
uerſalis fuerat magis honoratus & uerisimiliter poterat ſibi faci
lius ſubuenire q̃ alijs minus honorati. de ſpurio aũt dubitandũ
non uř ꝙ noluerit teſtator æqualẽ eũ facere proli legitimæ, itaq;
ſi reſtrinxit teſtator cauſam ſubuentionis in Ioãne, Felice, Sebaſtia

no,& Pauln in præcedentibua; á fortiori dicendũ eſt ꝙ voluerit
reſtringere in Petro cohęrede vniuerſali & altero filio ſpurio,ſed
talis reſtrictio debet vniformiter operari ẽt quo ad Ioannẽ,Feli-
cem,Sebaſtianũ,& Paulum vt æqualis fiat determinatio.¶Sed di
30 cet † aliquis reſtringendo iſtud mandatum gñale de ſubuenien
do ad caſum neceſsitatis,nihil vř operari in perſonis ipſorũ Ioã
nis,Felicis,Sebaſtiani,& Pauli,quibus circa neceſſaria prouiſum
jam erat. Rñdeo ꝙ potius tolerari debet vt illud mandatũ nihil
operetur q̃ ꝙ cenſeatur teſtator grauare hæredem.l.ꝙ in rerum.
§.1.vbi Iaſ.in 1.notab.ff.de lega.1.l.Mæuius,in prin. in verſi.ſanè
conſtiturio principis,ff.de le.2.Pau.de Caſt,in conſ.121.Viſa qua
dã petitione porrecta contra hæredes,col.3.circa med.lib.1.Iaſ.
in l.ſi nibi homo,col.3.ff.de leg.1.¶Secundò rñdeo ꝙ iſtud man
datum generale de ſubueniendo ſatis dř operari reſpectu aliorũ
fratrum quibus in præcedentibus prouiſum nõ fuerat circa cãm
ſubuentionis,maximè tenendo ꝙ nõ referatur niſi ad Petrum co
hęredem & filium ſpuriũ,vt ſupra dictum eſt.¶Tertiò rñdeo, ꝙ
iſtud verbum ſubnenire,vř magis prouidere in caſibus neceſſi-
tatis q̃ prouiſum eſſet in præcedentibus,in quibus ſpecialiter di
ctum fuerat de veſtitu,& nutritione,ideo ſatis dř operari manda
tũ de ſubueniendo latius pertinens ad caſus neceſſitatis q̃ lega-
tum præcedens: poſſunt enim accidere alij caſus neceſſitatis,in
quibus fratrem fratri ſubuenire oporteat vltra caſum veſtitus &
31 nutritionis.¶Quartò † rñdeo ꝙ verba ſæpius appoountur demõ
ſtratiuè,non vt aliud operentur.Bal,in l.Centurio,col.11.ver.ſed
quid ſi dixi.ff.de vulg.& in l.cum pater.§.menſe,ff.de leg.2.ideo
illa verba de ſubueniendo, cenſeri debent appoſita demonſtrati
uè,nam quia teſtator in præcedentibus grauauerat hæredes ſuos
de ſubueniẽdo fratribus particulariter,inſtitutis donec veniſſene
ad annum vigeſimumquintum,voluit demonſtrare ipſi Guiliel-
mo ꝙ cauſam haberet ſubueniendi attento illo prælegato facto
de officio grapharíatus ratione primogenituræ.¶Poſtremò con
ſiderandum eſt circa quæſtionẽ iſtam, quia proponitur in facto
ꝙ iſta hæreditas dř onuſta ratione æris alieni & legatorum, ob
id non eſt veriſimile ꝙ teſtator non ignarus facultatum ſuarum
tam grauiter hæredes ſuos vniuerſales voluerit onerare.Gratio-
nopoli.die 29.Decembris.1540.Aymo Crauetta de Saniliano.

SVMMARIVM.

1 *Prædo dicitur tenens rem alienam,non docendo ex qua cauſa tenea.*

2 *Prædo perdit expenſas, & melioramenta facta in re de facto occupata.*

Prædo nõ perdit expenſas factas gratia querendorum fructuũ, quas deducit cum fructibus compenſando.ibi.nu.2.

3 *Renouatio contractus in terminis. item quæritur.§.qui impleto.ff.loca.reſtringitur ad contractum locationis & precarij, nec fit renouatio in fauorẽ eius qui nõ impleuit pro parte ſua.*

4 *Opponere quis debet de iure ſibi competenti, alias non opponẽdo renunciare illi videtur.*

5 *Vſura dicitur in mercatore paciſcente de intereſſe ante moram reſtituenda pecunia,etiam quod ipſe mercator in loco mutui tantum lucrum veriſimiliter facturus eſſet.*

CONSILIVM LXXXVII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Sem
pronius aromatarius Grationopolis reus
conuetus per Seiam de Sappei ratione vini
percepti ex vinea ipſius Seiæ oppoſuit exce
ptionem melioramentorum in vinea facto
rum tam fimgando q̃ cultiuando, & exce-
ptionem pacti de non petendo ratione pe-
cuniarũ mutuatarum ipſi Seiæ,quas diutius
retinuit ſine aliquo commodo ipſius Sempronij.Quæritur de effi
1 cacia iſtarum exceptionũ.¶Circa primum † de melioramẽtis ad
uertendũ eſt,quia Seia agens dicit ꝙ iſta vinea pertinebat & per
tinet ad eam,nec reus hoc negat, & dicit ipſa agens ꝙ reus te-
nuit vineã duobus annis de facto ſine aliqua cauſa,nec reus ipſe
docet de cauſa aliqua ita tenendi ipſam vineam, ideo vř prædo
niſi aliter cãm ſuam iuſtificet,l.ſed & ſi lege.§.ꝙ autem ait ſena-
2 tus,ff.de peti.hære.Prædo † autem perdit, expenſas & meliora-
tiones factas in re quam de facto occupat. Ang. in l. ex arg.ff. de
condi furti.refert & ſequitur Deci,in l.nemo prædo eſt.ff. de reg.
iur.ſed tñ iſtud dictũ Ang.non procedit in caſu iſto, quia iſta me
lioramenta ſeu iſtæ expenſæ propoountur factæ circa culturam
vineæ & gña fructuum quærendorũ,quo caſu ẽt prædo talea ex-
penſas deducere poteſt eas cum fructibus compenſando. l. ſi à
dño.§.ſi.ff.de pet.hære,l.fundus,qui,in prin.ff.famil. ercif. Bart.
in l.cum quæritur.§.prædijs.ff.de lega.3.itaq; æſtimari debet va-
lor ſeu expenſa fimi & culturæ,pro qua expenſa fructus pñt reti-
neri.Reliquos aũt fructus qui ſuperſunt deducto ſumptu tenetur
reſtituere,ſi aũt expenſa alia facta ſit q̃ gratia fructuum quæren-
dorum aut conſeruandorum putà in prouanis aut in nouis viti-
bus cõferendis,illa diceretur perdita,præſuppoſita mala fide ip-
ſius rei conuenti per dictum Ang.ſupra allegatum. nã poſſeſſor
malæfidei ſolum recuperat expenſas neceſſarias,non ẽt vtiles &
voluntarias,niſi expenſa vtilis fiat in reficiẽdo:& eo caſu quo ex
preſſas recuperat,illud intelligiř per viam retẽtionis implorãdo
officiũ iudicis.l.domum,cũ ibi not.C.de rei vend.¶Sed dicat ali
3 quis,† immo non vř prædo iſte reus conuentus, quia ab initio lici
te tenuit iſtam vineã ex titulo emptionis fructuum vnius anni,iõ
cũ lapſo tpe remanſerit emptor in poſſeſſione vineæ ſciente &
patiente ipſa Seia vř renouatus ɔ̃ctus emptionis fructuum.l.item
quæritur.§.q impleto.ff.locati.Rñdeo,quod diſpoſitio illius §.q
impleto,reſtringiř ad cõtractum locationis præcarij ſm Bal. ibi.
refert & ſequitur Alex.in conſi.76.col.2.lib.5.rñdeo. ꝙ reus alle
gare non põt renouationẽ aliquam contractus cum precium nõ
ſoluerit,& ſic pro parte ſua non impleuerit, ita in terminis dicit
Alex.in d.conſi.76.col.2.Gozadi.in conſi.94.col.12.poſt med. &
profectò veriſimile eſt ꝙ ſi reus animum habuiſſet vt contractus
reuocatus cenſeretur,impleuiſſet quod debebat tenore ipſius cõ
4 tractus.Rurſus † non oppoſuit neq; allegauit reus iſtam renoua-
tionem, ergo illa conſiderari non debet.l.ſi ſeruum. §.non dicit
prætor.ff.de acquir.hære.l.vnica.§.ſin autem ad deficientis.C. de
cadu.tollen. & non opponendo ius renouationis vbi illud com-
peteret,renunciaſſe ei videtur.c.cum olim,el 1.de offic. deleg.c.
ſuper literis,de reſcrip.quæ iura ad hoc propoſitũ allegat Præpo
ſi.in c.ſi duobus,col.2.io prin.de appel.& facit regula vulg.ꝙ iu
dex debet iudicare ſecundum allegata probata tantum. l.illici-
tas.§.veritas.ff.de offic.præſi.nec poteſt iudex ſupplere in facto,
præſumendo interueniſſe quod pars nõ allegat Bellameram in
conſi.10.col.19.verſi.& pro hoc benefacit, & quod ſcribit Paul.
de Caſt.in l.ſi per errorem.ff.de iuriſd.om.iud. ꝙ non opponens
exceptionem priuilegij cenſetur priuilegio renunciare.immo al
legauit remiſſos ſibi fuiſſe fructus vineæ tã ob cauſam reparatio
num q̃ ob pecunias mutuatas, ſed iſta remiſſio neceſſario præ-
ſupponit debitum fructuum.l.manumiſſiones.ff.de iuſt.& iure.l
decem.ff.de verb.oblig.cum ſim.ergo renouatio primi contract⁹
conſiderari non poteſt,quia ex primo cõtractu non erat obliga-
5 tus ad fructus,ſed ad corũ precium. ¶Circa ſecundũ † ꝙ illi fru-
ctus fuerint remiſſi ob pecunias mutuatas quas agens retinuit
diutius ſine aliqua vtilitate ipſius rei mercatoris,inferendo ꝙ lici
tũ fuerit ipſi reo percipere illos fruct⁹ pro intereſſe ſuarum pecu
niarũ,dico ꝙ talis remiſſio dicitur facta ex cauſa vſurarum,quia
non eſt licitum etiam mercatori paciſci de aliquo intereſſe ante
moram reſtituendæ pecuniæ,etiam ꝙ ipſe mercator in loco mu
tui tantum lucrum fuiſſet veriſimiliter facturus,ſecundum eãdem
opinionem quam atteſtatur Aret.in conſi.151.Viſo themate,col.
ſi.in 2.dubio,& in conſi. 156 Viſis diligenter,ad fin.& ratio hu-
ius eſt,nam etiam ſolito negociari nõ debetur intereſſe ante mo
ram.Aret.in conſi.9.in 3.dubio. Deci. in c.cum venerabilis, col.
6.de excep.in conſi 116.ad ſi.& in conſi.441.ad fin.ſi non debe-
tur de iure ante moram,ergo in pactum deduci nõ poteſt,ita ar-
guit Dec.in conſi. 119. col. 4. verſic.in oppoſitum, ibi,quia de-
mum,&c.Reperio tamen ꝙ contra Areti. licèt eum non alleget,
tenet Deci.in conſil.311.col.4.ad ſi.verſi.non obſtant quędam re
ſponſiones.ſed non puto Iaſ.& Decũ ita auſos dicere ſi de Are.
meminiſſent,nec obſt,quod ſimile adducit Deci.de uenditore &
genero paciſcente ante moram, quia diuerſa uidetur ratio lucri
ceſſantis & damni emergentis, nam uenditor & gener.tractant
de dãno.præterea non uidetur expeditum ꝙ uenditor & gener
poſſent taxare & liquidare intereſſe ante moram ex his, quæ di-
xi in conſi.189,opinionem etiam Aret.licèt eum non alleget, te-
net Alexandrinus in cõſilio 20.colum.3.& in conſil.65. ſed poſi-
to non conceſſo tamen contraria opinio ſuſtineri poſſet, adhuc
illa non procederet in caſu noſtro,in quo proponitur factum eſ
ſe pactum aliquod de lucrandis fructibus ratione mutui, quo
caſu ceſſante pacto doct.omnes conueniunt non deberi intereſſe

merca-

mercatori ante moram, ideo nõ probata mora aliqua illa remiſſio fructuum dicitur continere cauſam vſurariam ſine dubio, ex quibus concluditur in fauorem Sciæ actricis etiam alio non probato, & ita reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. Gratiõnopoli penultima Decembris. 1540. Aymo Crauetta de Saniliano.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtilla vt fidẽ faciat requiritur quod notarius rogatus de inſtrumẽto atteſtetur in ſua ſubſcriptione ſe feciſſe ipſã apoſtillã & debet habere omnes ſolennitates requiſitas ad inſtrumẽtũ cui appoſita eſt.*

2 *Apoſtilla quando conſtat eam ſcriptã manu eiuſdem notarij fidem facit, & numero. 4.*

3 *Dictio vt ſupra, refertur ad omnia præcedentia.*

Relatio fieri debet ad omnia præcedẽtia quãdo per eã actus ſuſtinetur ibidem. numero. 3.

4 *Apoſtilla quod eſt ſcripta manu eiuſdem notarij nec hoc in dubiũ reuocatur, non requirit aliã atteſtationẽ notarij & nu. 2.*

5 *Apoſtilla fieri poteſt ſine cõſenſu aut licẽtia iudicis de voluntate partium.*

6 *Apoſtilla reddit inſtrumẽtum ſuſpectũ quando legitimè facta non eſt, ſecus ſi legitime.*

7 *Suſpicio ſcripturæ aut apoſtillæ, an arguatur ex diuerſitate atramenti, & ex diuerſitate manus.*

8 *Mandatũ ad reſignandũ finitur morte mãdantis non obſtante ignorãtia mãdatarij, idẽ reſignatio facta poſt mortẽ dicitur nulla, et vacat beneficium per obitũ, non per reſignationẽ.*

9 *Regula Cancellariæ de nõ verisimili, nõ obſtat quando beneficiũ principaliter impetratur tãquã vacans per reſignationẽ, licet vere per mortem vacaret.*

10 *Clauſula quomodocũq; vacet, comprehendit omnẽ vacationis modum*

11 *Ratione legis correcta, cenſetur correcta lex quãdo ratio legis eſt finalis*

12 *Regula Cancellariæ de non veriſimili, ſolũ procedit vbi votum imminet captandæ mortis.*

13 *Fama excuſat impetrantem beneficium viuentis quando fama erat de morte.*

14 *Volũtas attenditur in delictis, ideo dormiens non dicitur delinquere, & voluntate ſublata omnis actus probatur indifferẽs.*

Opinio præfertur veritati in his quæ cõſiſtũt in aĩo. ibi. nu. 14.

15 *Voluntas teſtatoris interpretatur ſecundum eius opinionẽ, non ſecundum veritatem.*

16 *Opinio aut veritas attẽditur in odioſis & pœnalibus prout reo fauorabilius eſt ad vitandum pœnam.*

17 *Fraus renunciationis arguitur ratione infirmitatis.*

18 *Abſentes canonici vocari debẽt in collatione facienda per capitulum modo non ſint abſentes à ciuitate.*

Abſentia canonici in dubio nõ præſumitur, quia eſſet præſumere delictum cum reſidere teneatur. ibi. nu. 18.

19 *Notarij verba dubia interpretantur contra eum, qui eius ſcripturam producit.*

20 *Notario nõ creditur niſi de his quæ gerũtur in eius præſentia.*

21 *Notario nõ creditur niſi de his quæ geruntur inter partes de tempore actus.*

22 *Notario nõ creditur de his quæ tẽpore actus interuenire nõ potuerunt, quod tamẽ limitatur nõ procedere in factis antiquis.*

CONSILIVM LXXXVIII.

¶ Pro Domino Michaele de Bona contra Dominum Laurentiũ Simondi. De eadem materia in eodem facto latius conſuluit auctor in conſi. 134.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quæritur an collatio capellaniæ ſub titulo ſancti Marcellini, & in altari ſancti Heligij eccleſiæ cathedralis Ebreduni facta in fauorem dñi Laurentij Simondi per nonnullos canonicos dictæ eccleſiæ vitietur ſeu non, dicatur probata ex quadam apoſtilla facta in ipſa collatione, per quam apoſtillam additus fuit vnus ex canonicis dictæ eccleſiæ. in hoc quæſito duo videnda ſunt primò an apoſtilla prædicta fidem faciat. Secundò an inſtrumentum dictæ collationis reddatur ſuſpectum de falſo ex apoſtilla
1 prædicta. ¶ Circa primum, † videretur dicendum prima fronte apoſtilla prædictam fidem non facere. primò quia requiritur in apoſtillã vt fidem faciat quod notarius rogatus de inſtrumento atteſtetur ſe feciſſe dictam apoſtillam in ſua ſubſcriptione. Iaſ. poſt Pau. de Caſt. in l. ſi vnus, circa fin. C. de teſtamentis. Cor. in conſ. 60. colũ. 2. verſi. nec obſtat quod in margine. lib. 4. ſed in ſubſcriptione dicti inſtrumenti collationis notarius nihil loquitur de apoſtilla prædicta quod ipſe eam fecerit, ergo probare non videtur. ¶ Secũdò apoſtilla vt fidem faciat, debet habere omnes ſolennitates requiſitas ad inſtrumentũ in quo adiecta reperitur apoſtilla Bal. & Pau. de Caſt. in d. l. ſi vnus. Soc. in conſi. 277. colum. 5. verſicu. nec obſtat dicta apoſtilla. libr. 2. Deci. in conſil. 299. colum. 3. poſt med. verſicu. & augetur ſuſpicio falſitatis. Sed iſta apoſtilla non videtur habere debitas ſolennitates cum tantum legatur in ea illa clauſula, datũ vt ſupra, ex qua videtur inferri ſolum ad ſolennitatem temporis & loci. ¶ Tertiò nõ videtur permiſſum notario apoſtillas facere ad inſtrumentum propria auctoritate ſine licentia iudicis, vt habetur per Bar. in l. imperator. ff. de ſtatu homi. & in l. ſi librarius, vbi Moder. ff. de regu. iur. ¶ Quibus tamen non obſtantibus contrarium puto de iure verius, quod immo apoſtilla prædicta fidem faciat ſequentibus fundamentis. ¶ Primò
2 quia non reuocatur in dubium quin apoſtilla prædicta ſcripta fuerit manu eiſdem notarij, quo caſu plenè videt probare. Bald. in l. Labeo. §. 1. ff. de pact. in l. noſtram. C. de teſta. & in rubrica. C. de fide inſtru. col. 13. verſi. modo hic incidit quæſtio. refert & ſequitur Alex. in conſi. 59. col. 2. verſi. non obſtat ſecundum eum. & in conſi. 147. colum. 3. lib. 2. in conſi. 14. colũ. fin. lib. 6. & in conſi. 104. col. 2. ver. nec debet attendi. lib. 7. & vltra Alex. adduco Pau. de Caſt. in conſi. 131. dubium facit. colũ. 2. lib 5. ¶ Secundò, quia apoſtilla prædicta reperitur habere omnes ſolennitates ipſius inſtrumenti dum ſtatim ſubijcitur in ipſa apoſtilla datum vt ſupra
3 † quæ dictio vt ſupra, refertur ad omnia præcedentia contenta in illa clauſula datum ad extẽſum appoſita. Bar. in l. j. §. hoc edicto. in fin. ff. de poſtulan. l. item quæritur. §. item Iulianus. ff. loc. ibi vt ſupra, diximus facit tex. in §. ſanè, in procemio decreta. & maximè fieri debet relatio ad omnia contenta in illa clauſula datum quia per talem relationem actus ſubſtinetur, & apoſtilla fidem facit. nam videmus quod non fit relatio ad omnia præcedentia vbi alias fieret ſecundum naturam ſuam quando ex tali relatione actus non valeret. glo. & Bart. in l. cum vulgari. ff. de dote præleg. Bar. & doc. in l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. Mod. in c. ſcdo requiris, de appella. à fortiori fieri debet relatio ſecundum naturam ſuã ad omnia præcedentia, quando ex tali relatione actus ſuſtinetur, ſed in illa clauſula datum, ad quam fit relatio, reperiuntur appoſitæ omnes ſollennitates neceſſariæ ad inſtrumentum, ergo apparet quod apoſtilla facta fuit cum eiſdem ſolẽnitatibus ad quas fit relatio. l. aſſe toto. ff. de hæred. inſti. l. 4. §. ſi iudex. ff. de re iud. cum ſim. ¶ Tota difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria, ad quæ reſpondeo in ſpecie, & ad primum, quod notarius non fuerit atteſtatus in ſua ſubſcriptione ſe feciſſe dictam apoſtillam reſpondeo duobus modis. ¶ Primò, quod illa atteſtatio requiritur, quia alias reperiretur apoſtilla ſine ſolemnitatibus inſtrumenti, ita conſiderant doc. ſupra allegati pro parte contraria, ſed iſta ratio ceſſat in caſu noſtro, in quo apparet factam fuiſſe apoſtillam cum debitis ſolennitatibus, ponderando illa verba datum vt ſupra, prout in præcedentibus demonſtratum eſt. ¶ Secũdò reſpondeo
4 † quod illa atteſtatio notarij non eſt neceſſaria quãdo apparet factã eſſe apoſtillam manu eiuſdem notarij, tunc enim requiritur atteſtatio, cum aliquid reperitur apoſtillatum, de quo ignoratur à quo factum fuerit ad tollendũ ſuſpicionem, ſecus quando conſtat à quo factum fuerit, ita declarat Paul. de Caſtr. in d. conſi. 131. Dubium facit. colum. 5. verſi. nec nocet quod notarius. lib. 2. Alexan. in conſi. 14. colum. fin. lib. 6. & in conſi. 104. col. 2. verſi. nec debet attendi. lib. 7. eandem declarationem ſentit Corn. in dicto conſi. 60. col. 2. verſic. nec obſtat quod in margine. lib. 4. dum dicit quod literæ plerunq; aſſimulantur. Præſupponit ergo quod ſi nõ ſit dubium apoſtillam factam eſſe manu eiuſdem notarij, nõ requiritur alia atteſtatio in ſua ſubſcriptione. & facit ratio naturalis & inconuincibilis, nam ad alium finem non requiritur talis atteſtatio niſi vt ſciatur, an ipſemet notarius fecerit talem apoſtillam vel alia perſona, ſed vbi de hoc conſtat etiam per confeſſionem par-

tis prout hic ſuperflua vr̃ talis atteſtatio.arg.l.t.in fin.ff.de actio.
emp.¶Ad ſm argm̃ rñdeo,ꝙ immo iſta apoſtilla reperitur habe
re ſollẽnitates neceſſarias ad fidẽ inſtr̃i, vtſupra late oſtẽdimus,
itẽ quia ubi conſtat apoſtillã factã manu eiuſdẽ notarij prout hic
oẽs ſolennitates inſtr̃i cenſentur repertæ in ipſa apoſtilla,dum-
modo nõ appareat de diuerſitate tp̃is,id eſt ꝙ apoſtilla facta fue
rit alio tp̃e q̃ inſtr̃m,vt voluit Alex.in d.conſi.59.col.2.lib.2.¶Ad
5 tertium † ꝙ notarius non debet aliquid inſtr̃o addere ſine auto-
ritate iudicis,reſpõdeo,ꝙ non procedit qñ fit additio de conſen-
ſu partiũ prout in caſu iſto,quia ſicut põt notarꝰ recipere totum
inſtrumentum,ſm conſenſum partium ſine aliqua licentia iudi-
cis,ita ẽt põt additiones facere.l.quæ de tota.ff.de rei vend. cum
ſim.cõtrariũ autem procedit qñ notarius aliquid inſtr̃o vellet ad
dere à ſeipſo abſentibus partibus aut eis non conſentientibus.&
ꝙ iſtud ſit verũ patet,quia doc.cõiter tenent ꝙ apoſtilla fidem fa
ciat dũmodo habeat ſolẽnitates neceſſarias ad inſtr̃m , & ſic nõ
requirunt ꝙ fiat apoſtilla de licentia iudicis,qa illa non annume
ratur inter ſolẽnitates inſtr̃i de quibus p gl.in l generali.C.de ta-
6 bula.lib.10.¶Circa ſm † quæſitum breuiter rñde,ꝙ inſtr̃m colla
tionis non redditur ſuſpectum ex apoſtilla prædicta, quia ſi pro-
bat apoſtilla,vt ſupra probatum eſt , abſurdum eſſet dicere ꝙ ex
ea reddatur ſuſpectum inſtrumẽtum. tunc enim redditur inſtr̃m
ſuſpectum pp appoſtillam qñ in ea deficiunt ſolennitates iuris.
Dec.i d.cõſ.399.col.3.poſt med.vel qñ eſſet facta apoſtilla diuer
ſa manu.Abb.in cõſ.10.col.2.ver.nõ obſtãt verba.li.1.Ale.in cõſi.
7 41.col.1.lib.1.¶Non obſtat † ꝙ i illa apoſtilla videatur aliqua di
uerſitas atramenti,quia iſto ſuſpicio non vr̃ obſtare, vt Soc.tra-
dit in conſ.94.col.fi.ver.circa tertium dico,lib.1. & licẽt Curtius
Iunior in conſi.55.ad fi.alleget ſuſpicionẽ falſitatis ea additioni
bus factis diuerſo atramento, tñ nihil allegat,& præterea in ca-
ſu ſuo concurrebant alia,nec apparebat factas additiones ab eo
dẽ notario,eſſet aũt ſuſpicio qñ facta eſſet apoſtilla diuerſa ma-
nu.Abb.in conſi.10.col.2.verſi.non obſtant verba.lib. 1. & idem
Abb.in conſi.34.col.2.poſt med.li.2.ꝙ.apoſtilla reddit inſtr̃m ſu
ſpectum qñ non eſt de concomitantibus ipſum inſtr̃m, ſed de va
lidantibus aut corroborantibus.de quo vide quæ ſcripſi in conſ.
8 134.col.7.nu.57.¶Sed quia † dñs Arnaldus Leueſie vltimus Re-
ctor dictæ capellaniæ conſtituit procuratores ad reſignandũ ip-
ſam capellaniam, deinde ante factam reſignationẽ mortuus eſt,
quæritur an reſignatio poſtea facta per vnũ procuratorem igna-
rum de morte mandantis teneat?Breuiter puto concludendum,
ꝙ non,quia mandatum prædictum finitum fuit morte mandan
tis,non obſtante ignorantia mãdatarij,& illud beneficium dr̃ va
caſſe p obitum non p reſignationẽ,ita in terminis decidit glo.in
clem.1.in verbo quomodolibet,de renuncia.p text.in c. dudum,
de præben.lib.6.¶Sed hic † quæritur,quia Reuerendiſſimus dñs
9 Legatus Auinionis contulit beneficium prædictum quocũq; mo
do vacaret,& re vera illud per mortem vacauerit, an obſtet dño
Michaeli de Bona cui collatio facta eſt regula Cancellariæ de nõ
veriſimili notitia,cum impoſſibile eſſet de tempore collationis,
ꝙ conferens notitiã haberet de obitu ipſius Leueſie.¶Puto breui
ter concludendum non obſtare,à ceſſante ratione illius regulæ,
nam fundatur regula ſuper ambitione & cupiditate impetran-
tium beneficia vacantia p obitum antequã notitiã de eo habeãt,
& ſic vñr ambire beneficia adhuc viuentiũ , quæ ambitio maxi-
mè in beneficijs reprobantur.c.cũ iam dudũ,de præben. c.2.6t.
di.Sed iſta ratio ambitionis ceſſat in caſu nr̃o in quo beneficium
non fuit principaliter impetratũ tanquam vacans per mortẽ,ſed
tanquam p reſignationem virtute mandati ad reſignãdũ.& licẽt
10 † non vacaret p reſignationẽ finito mãdato vt ſupra,debet tñ va
lere collatio facta quocunq; vacaret beneficiũ,quæ verba cõpre
hendunt oẽm vacationis modũ prout ſohãt. gl. in c.ſuſceptum,
in verbo expreſſe,de reſcrip.lib.6.vbi Ioan.And.tradit Soc.in cõ-
ſi.35.col.4.ad fi.ver.nec obſtat ſi diceretur.lib.1.Feli.in c̃. in nr̃a,
i 137.correlario.de reſcri.ceſſante igitur ratione regulæ Cancella
riæ,ceſſare debet & eius diſpoſitio.l.adigere.§.quamuis.ff. de iu
11 re patr.c.cũ ceſſante.de ap.pel.ideo † videmus ꝙ correcta ratione
legis cenſetur correcta lex.gl.ſing.vbi Bar.in l.1.in prin. in verbo
prouidentia.ff.de leg.tutor.quæ gl.cõiter approbatur vt Iaſ.teſta
tur.in l.ſi cõuenerit.col.3.ff.de re iud.& in l.poſthumo,col.4.ver.
& pro iſta ſnĩa.C.de bo.poſſ.contra tab.qđ ſine dubio procedit,
qñ rõ legis eſt finalis.Dec.in c.1.col.5. ver.tertia concluſio. gl. de
cõſtitutio.ſed in caſu nr̃o rõ ambitionis finalis fuit,qa ea ceſſante
non fuiſſet ita diſpoſitũ contra ſeu præter formam iuris cõis iu-
12 xta not.p Bart & doc.in l.2.§.fi. ff. de dona. ¶Secundò † dico ꝙ

illa regula Cancellariæ quæ eſt 28. in ordine ſolum procedit vbi
votũ imminet captandæ mortis vt ibi habet in glo.dictæ regulæ
col.3.ad fi.ver.itẽ quia iſta regula , ſed in caſu noſtro ceſſat illud
votum captandę mortis,quia non fuit impetratũ beneficiũ p obi
tũ principaliter,ſed p reſignationẽ,licẽt caſus acciderit ꝙ vaca-
uerit beneficium p obitum,ſatis tñ eſt ꝙ vitiũ ambitionis cõſide
rari non põt nec votũ captandæ mortis in ipſo impetrante. Pro
hoc facit regula iuris ꝙ etiã in delictis inſpicitur mens & propo
ſitum delinquentis,quia voluntas & propoſitũ diſtinguũt malefi
cia.l.q in iure,in prin.ff.de furtis.l.1.§.diuus.ff.de ſicar.c. cũ vo-
luntate,in princ. de ſenten.exco.eſto igitur ſimus in regula Can-
cellariæ edita ad tollendum fraudes & ambitionẽ,dico cõſiderã
dã eſſe voluntatẽ & mẽtẽ impetrantis alienã à vitio ambitionis
& voto captandæ mortis cũ impetrauerit principaliter bñficiũ
13 tanq̃ vacans p reſignationẽ,& licẽt,† vt ſupra dixi , nõ vacaret p
reſignationẽ,ſed p obitũ,tñ illud mandatũ ad reſignandũ excu-
ſare debet ipſum impetrantẽ ex eo qđ ſcribit Oldr.in conſi. 304.
Infra ſcriptæ allegationes.col.2.poſt med.vbi ꝙ excuſatur impe
trans bñficiũ viuentis de quo fama erat ꝙ eſſet mortuus,de quo
p Dec.in conſ.398.quanto fortius excuſari debet iſte impetrans,
ſeu è vitio ambitionis & voto captandæ mortis defendi qui vir-
tute mandati ad reſignandum impetrauit. ¶Tertiò conſidero
14 † ꝙ vitiũ ambitionis & votũ captandæ mortis conſiſtunt in ani-
mo & voluntate,quia ſine voluntate ambitio aut votum captan-
dæ mortis conſiderari non poſſunt,nec delictum vllum commit
ti,tolle enim voluntatem & omnis actus erit indifferens ſecundũ
philoſophum. ideo videmus quod dormiens ſi alium occidat,
non tenetur de homicidio.cle.1.de homicid.not. Moder.in l.1.
§.adipiſcimur.ff.de acquir.poſſ.ratio, quia in dormiẽte ceſſat vo
luntas & animus occidendi.Modo arguo ſic,in his, quæ pſiſtunt
in animo attenditur opinio,non veritas.l.is qui putat, & l.hæres
inſtitutus,in prin.ff.de acquir.hæred.Bar.in l.2.§.ſed ſi ſub condi
15 tione.ff.pro emptore,ideo † qñ agitur de interpretanda diſpoſi-
tione teſtatoris , illa intelligitur ſecundum eius opinionem non
ſecundum veritatẽ,quia diſpoſitio teſtatoris depẽdet à ſola eius
voluntate.l.ſeruo manumiſſo,vbi Iaſ.in 2.notab.ff. de condi. in-
deb.l.quo loco.§.1.vbi Imola.ff. de hæred. inſtitu. Crotus in l.g
Romæ.§.duo fratres,col.9.ad fi.ff.de verb. oblig.itaq; inſpicien-
do opinionem impetrantis ceſſat omnino vitium ambitionis &
votum captandæ mortis , cum opinaretur & putaret impetrans
uacare beneficium per reſignationem non per obitum.& poſito
putare poſſet de morte rectoris,tamen principaliter motus non
fuit ad impetrandũ ea cauſa mortis, ſed reſignationis. ¶Quartò,
16 † ubi ſumus in odioſis & pœnalibus inſpicimus opinionem nõ
ueritatẽ prout reo fauorabilius eſt ad uitandum pœnam. Pan.de
Caſt.in conſi.199.licẽt iſta ſit quæſtio.col.fi.lib.1.per tex. in l.in-
ter omnes.§.rectè.ff.de furtis.ſed illa regula Cancellariæ de non
ueriſimili,dicitur exorbitans,odioſa & pœnalis,ut per gl. ibi, iõ
cum ſit utilius domino Michaeli de Bona inſpicere eius opinio
nem & animum ad uitandum pœnã illius regulæ, opinio ſpecta
ri & attendi debet ꝙ putaret uacare beneficium per reſignatio-
nem,non per obitũ.Secũdò reperi ea poſt ꝙ ita in terminis tenet
gl.pragm.in tit.de colla.§.neq; in uerſ.faciendas.refert & ſequi-
tur Ioan.Sylua.in tract. de benefi.in tertia parte.q.46.uerſi.ꝙ di-
cta regula non procedit Rebuff.ſuper concor. in titu. de manda.
apoſtol.§.declarantes,uerſi.intellige hanc præuaricationem pa-
gi.149. Iſtud tamen ꝙ in pœnalibus inſpicitur ueritas aut opi-
nio prout reo fauorabilius eſt,non procedit quando operam quis
daret rei illicitæ.Bar.in l.ſi adulterium cum inceſtu,col.3.uerſic.
& ideo pro declaranda iſta materia.ff. de adulte. ¶Sed unum eſt
17 † ꝙ uidetur nocere domino Michaeli de bona,quia iſta reſigna
tio facta fuit per ultimum rectorẽ grauiſſimè languentem,q poſt
breue tẽpus deceſſit,ideo facta uidetur in fraudẽ capituli ad im
pediendũ eius collationem , per tex. in c.2.de renuncia.lib.6.in
l.filiæ meæ.ff.ſol.mat.ubi Alexã.& latè in gl.regulæ Cancellariæ
regula 28.ſed tamen ceſſare iſtud uidetur ex derogationibus ſu
perioris circa dictã regulã Cãcellariæ,alias ſequeret ꝙ nulla re-
nũciatio infirmi breui poſtea decedentis cũ derogatione ſupe-
rioris teneret.¶Puta tñ ꝙ collatio facta domino Laurẽtio Simõ-
18 di ſit nulla,aut ſaltem annullanda, nã præſuppoſito † ꝙ collatio
pertineret ad capitulũ ſeu collegiũ canonicorũ, licẽt maior pars
poſſet conferre,abſentes tñ erant uocandi,modo nõ eſſent abſen
tes à ciuitate.gl.& communiter doc.in c.cum omnes. de conſti-
tu.ubi Fely.colũ. 8. & Deci.col.6.uerſicu.tertia concluſio.immo
in collationibus beneficiorum etiam abſentes à ciuitate uocari

debent

debent Old.in cōſi.159.impugnatur,col.fi. quod tñ nō procedit qñ periculū eſſet in mora,quia timeret capitulū præueniri p Papā aut Legatū in conferēdo.gl.pragm.in tit.de collu.§.itē rurſum, in ver. nō valeant,char.88.in dubio aūt non præſumitur ꝙ canonicus ſit abſens ab eccleſia in qua tenet̃ reſidere,quia hoc modo eſſet præſumere delictū,ita Old.in cōſ.198. Circa primū punctū, col.fi.ideo clericus abſens præſumit̃ malitioſe abeſſe ea quo tenet̃ reſidere.Inn.in c.fi.de eo q mittitur in poſ.Ioā.Sylua.in 4.parte tract.de beneſi.q.5.col.2.circa fi.in magna impreſſione, ergo collatio vr̃ nulla cū nō appareat de vocatione abſentiū canonicorū à loco capituli,qui tñ præſumūtur fuiſſe præſentes in ciuitate

19 p ſupradicta.¶Nec obſtat† ꝙ notarius atteſtat̃ ꝙ alij canonici eſſent abſentes,q2 rñdeo, ꝙ illa verba ſunt ambigua, cū nō dicat̃, an eſſent abſētes à ciuitate vel à loco capituli, vbi ſiebat collatio iō præſumēdū eſt in dubio de abſentia à loco collationis,nō à ciuitate,ne delictū præſumat̃ in canonicis , q tenent̃ reſidere p ſupradicta.& præterea verba notarij dubia interpretant̃ ꝯ eū ,q eiꝰ ſcripturā produxit.Oldr.in conſi.304.Infraſcriptæ allegationes.

20 col.1.Secundò rñdeo† qđ ēt non eſſet credendū notario atteſtanti de abſentia à ciuitate,quia notarius nō pōt atteſtari niſi de his, quæ geruntur in eius præſentia.Inn.& doc.in c.qm̃ contra,de proba.Bar.& doc.in auth.ſi quis in aliquo,col.pe.C.de eden & in l. ſciendum.ff.de verb.oblig. ſed quod canonici alij eſſent abſentes à ciuitate Ebreduni,hoc nō ſubijciebatur oculis notarij.¶Ter

21 tiò, † notario non creditur niſi de his quæ geruntur inter partes de tpe actus.Fed.in conſi.199.An dña Magarita.refert. & ſequitur Alex.in conſi.10.col.fi.lib.6.Iaſ.in l.ſi duo. §. idem Iulianus, col.3.ff.de iniur.& in l.Seniū,col.2.C.qui teſta. facere poſſ. ſed inter partes ſolum agebatur de actu collationis , non aūt an alij

22 canonici eſſent abſentes a ciuitate vel non.¶Quartò† ad ſciēdū, an alij canonici eſſent abſentes à ciuitate vel non,neceſſaria erat cognitio & inquiſitio quæ de tpe collationis interuenire non potuit,ergo notario de tali abſentia aſſerenti credendū non eſt.Bar. in l.1.C.de fide inſtr.& iure ha.fiſca.li.10.Pau.de Caſt.in cōſ.428. Viſis & conſideratis.col.2.lib.1.& in cōſi 38.Super eo quod quæritur.lib.2.Alex.in conſi.98.lib.1.Iaſ.in l.nec quicquam.§. vbi decretum,col.12.ff.de off.Proconſ.& in d.l.ſciēdum, col.6.ff.de verbo.obli.Quod ſine dubio procedit,quia agitur de facto recenti, quod per teſtes facile probari pōt, in factis autē antiquis quæ p teſtes probari non poſſunt, ſtatur aſſertioni notarij etiam de his quæ geri non potuerunt in eius præſentia.Paul. de Caſt.in conſi. 202.In cauſa confinium.col.2.circa fi.ver.ſecundus caſus fallentiæ lib.1.Gratianopoli.4.Ianuarij.1541.Aymo Crauetta de Sauilliano iuriſconſultus. Aduertendum tñ circa præmiſſa dum dixi, abſentes canonicos vocari debere in collatione præbendarum aut beneficiorum,quia licèt iſtud verū ſit,contemptus tñ canonicorū abſentium nō reddit collationem nullam ſed annullandā. Oldr.in cōſi.259.Impugnantur.col.fi.Fed.de Sen.in cōſi.148. Caſus talis eſt,aliqui ſunt canonici.col.1.poſt med.ideo niſi canonici abſentes uiſtent & proſequantur contemptum.firma fiet collatio.vt dixi in conſi.134.col.4.

S V M M A R I V M.

1 *Vſura dicitur quando teſtator mandat vt legatarius percipiat fructus rei hypothecatæ donec ſolutum ſit legatum pecuniæ.*
Naturalis filius ali debet à patre aut eius hærede de iure ciuili,de iure autem canonico etiam ſpurius ali debet.ibi.nu.1.
2 *Vſura non dicitur quando diſponitur ſuper eo quod de iure communi conceditur.*
3 *Vſura an dicatur quando vidua nō habens aliūde vnde ſe alat, paciſcitur cum hæredibus mariti de dando certum quid annuum donec ſoluatur dos.*
4 *Mora committitur per interpellationem.*
Interreſſe allegans quod ſi pecuniam habuiſſet prædiū cōparaſſet & ex eo fructus percepiſſet, tenetur probare quod erat fundus venalis quem emiſſet ibi.nu.4.
5 *Mora non committitur ante liquidationem.*
6 *Inuentarium non nocet nominatim nō citatis quando erāt certi.*

CONSILIVM LXXXIX.

¶Pro Iacobo,& Petro de Ambello ex loco Muræ patriæ Dalphinatus.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Nobilis Antoninꝰ de Ambello inſtituit Iacobū & Petrū eius filios naturales in ſcutis quadringentis pro quolibet p quibus hypothecauit in ſpecie q̄dā bona,q̄ poſſideri voluit p ipſos filios donec ſoluta eſſet ſors fructibus in ſortē minimè computatis. quæritur an fructus dictorum bonorū cedere poſſint lucro filiorum,ita ꝙ in ſortem non cōputentur ad mandatū teſtatoris. ¶Videretur dicendum prima fronte fructus in ſortē debere cōputari,q2 tale mandatū teſtatoris vr̃ inductiuum vſurarum conſequēter inualidum,vt in terminis latè tradit Aret.in cōſi.152.Viſo themate Soc.in conſ.56.col.1.lib.3.Iaſ.in l.1.col.3.C.de his quæ pœnæ nom.¶Quo tñ nō obſtante cōtrarium in caſu iſto puto de iure verius & conſidero p fundamento,ꝙ iſti filij naturales debebant alimentarij à patre ſeu ab eius hærede etiam de iure ciuili. gl.in l.ſi quis.§.idē reſcripſit.in uerſi.iuſte.ff.de libe.agnoſcend. de iure aūt canonico ēt ſpurij ali debēt.c.cū haberet,de eo q duxit in matri.quā poll.per adult.iō mandando teſtator fructus p- 1
cipi per filios donec ſoluta ſit ſors,vr̃ facere id ad qđ de iure cōmuni tenetur,id eſt puidere filijs de alimētis , quo caſu ceſſare vr̃ vſura præſupponendo ꝙ filij nō habeant aliūde ea quo ſe a-

2 lant,ceſſat † enim uſura quoties diſponit̃ ſuper eo qđ de iure cōmuni conceditur.Pet. de Anch. in regula peccati venia. in 6.chart. verſ.octauò quæro.de reg.iur.lib.6.vbi refert Calde.in c. nauigāti,in 5.q.de uſur.refert & ſequit̃ Deci.in conſi.119 colū.3.quanto fortius ceſſare dēt uſura in caſu noſtro, ubi nō ſolū diſponit pater ſuper eo qđ de iure permittitur,ſed ēt ſuper eo ad qđ de iure oīno tenebatur.facit qđ ſcribit Rom.in conſi.395.Vt res clarior, col.2.vbi qđ nō imputatur culpa facienti qđ debebat,p tex. in l.

3 vtiq;.§.culpa.ff.de rei vend.¶Secundò principaliter† pro hoc adduco autoritatem Abb.in conſi.39.col.fi.lib.2.vbi refert Cy. in l. vnica.§.exactio.C.de rei vxor.actio.dicentem multos tenere,ꝙ licèt vidua non habeat vnde ſe alat,non tamen poteſt paciſci cum hæredibus mariti de dando certū quid annuum donec ſoluatur dos,dicit Abb.ꝙ licèt illa opinio videatur de iure verior,contraria tamen videtur æquior , & ſic Abba. videtur inclinare licitam eſſe conuentionem de dando certum quid annuū ratione alimētorum donec ſoluta ſit ſors quando aliunde quis ali non poteſt, & in eandem Abb.opi.inclinare videtur Soc.in d.conſi.56.colū. 1. li.3.¶Sed quia in pūcto iuris iſta opinio non vr̃ tuta,eo ꝙ licèt pater teneatur ad alimenta filiorum naturalium tamen reſponderi poteſt ꝙ ſatis prouidit circa alimenta relinquendo ſummam de qua in teſtamento.& poſito ꝙ illa ſtatim non ſoluatur,imputandū videtur filijs cur eam non petierint ab hærede, ſicut dicunt glo.& doct.communiter in l.diuortio , in princ.vbi Iaſ. colū. 4. verſicu.quinta concluſio.& colum.6.verſicu.circa quintam concluſionem.ff.ſolut.matrim.vbi finito anno luctus licèt mulier nō habeat vnde ſe alat, tamen nō poteſt alimenta petere donec ſoluatur dos,ſed imputatur ei cur dotes non petat. ¶Ideo conſulo iſtis filijs quòd ſtatim interpellēt iudicialiter nobilem Ioannem Comborſerij hæredem vniuerſalē dicti Antonij de Ambello p

4 ſolutione dictæ ſummæ filijs ipſis legatæ, ea qua † interpellatione conſtituetur in mora.l.ſi penū.ff.quan.dies.lega.ced.Bar.in l. ita ſtipulatus,in 6.q.ff.de verb.obli. cum ſimili. quæ habentur in l.quod te.ff.ſi cert.peta.& in l.ſi ex legati cauſa.ff.de verbo. obli. Poſt quam moram doc.conueniunt teneri moroſum ad intereſſe,vt plenè habetur in d.l. quod te. & in l.vinum.ff.ſi cert.peta.intereſſe autem poterit conſiderari , quia potuiſſent filij ponere iſtas pecunias ad negociandum vel in comparationem prædiorum.& inde ex lucro ſeu fructibus alimentari,eſſet tamen neceſſe probari ꝙ habebant fundum quem emere potuiſſent vel ꝙ pecunias ad negociandum poſuiſſent vt no.Pau.de Caſt.in d.l. diuortio.Alexan.in conſi 200.col.1.verſi.tamen præmiſſis.libr. 6. ¶Sed dicet aliquis,hæres vniuerſalis adiuit hæreditatē cum be-

5 neficio inuentarij, ideo † ea ſola interpellatione non videtur in mora cōſtitui antequā liquidatū ſit,an hæreditas ſoluēdo dicatur, q2 ante liquidationē mora nō cōmittitur.Bal.in l.acceptam, col. 3.in ſecūda oppoſitione.C.de vſuris,in conſi.461. Super primo pūcto dicendum eſt ꝙ ſubſtitutio,circa fin.lib.2.Soc.in conſi. 119. col.3.ad fin.verſi.confirmatur hæc pars,li.1.Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus eſſem,in quarto notabili.ff.de verb.oblig.Dec.in conſi.2.col. 3.ad fi.verſi.ſecundo quantum ad alios.Reſpondeo,ſatis eſſe ipſis hæredibus,ꝙ fecerint quātū in eis fuit,ideſt,curauerint, pecuniā legatā habere , adeò vt imputari eis non poſſit cur eam non petierint,nam ratio doc.cur nō liceat aliquid percipere ſingulis

 annis

annis noīe alimentorum donec ſoluta ſit ſors, etiā vbi nō habet
quis vnde ſe alat, fundaī in culpa & negligētia nō petētis ipſam
ſortē vt ſ. oſtendimus, ceſſante igiī iſta rōne finali ceſſare dēt di-
ſpoſitio. l. adigere. §. q̄uis. ff. de iure pat. c. cū ceſſante, de appe. cū
ſi. ¶ Itaq; facta liquidatione inuētarij aut hr̄ditas inuenieī ſoluē
do, & filij nō tenebunī ad fructus perceptos ꝓ alimētis, q̄a licèt
hæres nō fuerit in mora ante liquidationē, tñ debebāt alimenta
filijs non habentibus aliunde ea quo ali poſſent, nec valētibus le
gatū conſequi ante ipſam liquidationē, adeò ꝙ culpa aliqua im-
putari eis non pōt. Aut hr̄ditas reperietur nō ſoluēdo facta liqui
datione, & diſcuſſione ꝑ inuentarium, & tunc res ēt clara vr̄, q̄a
detrahetur de legato quantominus conſequi filij poterunt quate
nus tñ conſequi poterunt eatenus de fructibus poterunt lucrari
ratione alimentorū. In oēm itaq; euentū bonum erit ꝙ fiat inter
pellatio iudicialis ꝑ iſtos filios ꝯ hęredem, proteſtando qđ habēt
fundum quē emant, aut alia bona, vel quod parati ſunt pecunias
ad lucrum ponere apud aliquem mercatorē, petendo acta ſeu te
6 ſtimoniales de ipſa poteſtatione. ¶ Circa inuentarium † hære-
dis ſi iſti filij nominatim citētur poterunt poteſtari de nullitate
eius, ſi autē nominatim non citentur, conſulo vt taceāt, q̄a inuen
tarium eis non præiudicabit etiā ſi generaliter citentur voce præ
conia. Bar. in l. ſi. §. cum igiī. C. de iure delib. quam opi. tanquam
veriorem & communem ſequitur Alex. in d. l. ſi. in prin. col. pen.
Deci. in conſi. 251. col. 3. ad ſi. ver. nec obſtat quod fecerit inuēta
rium. & in conſi. 633. col. 3. circa med. Grationopoli. 5. Ianuarij.
1541. Aymo Crauetta de Sauiliano:

S V M M A R I V M.

1 *Minor vigintiquinque ann s poteſt renunciare beneficium ec
clesiaſticum ſine curatore.*
*Alienare & renunciare poteſt qui in iudicio actiones mouere
poteſt, & econtra. ibi. nu. 1.*
2 *Vacare non dicitur beneficium ex renunciatione nulla.*
*Lex vbi aliquid non diſponit, de eo opponi nō poteſt, valet enim
argumentū hoc, lege cautum non reperitur. ibi. nu. 2.*
3 *Beneficiū habēs eccleſiaſticum dicitur procurator nō dominus.*
4 *Minor renuncians beneficiū eccleſiaſticū non reſtituitur in inte
grum poſt collationem alteri factam de ipſo beneficio.*
5 *Clauſula derogatoria appoſita in codicillis operatur quod non
reuocantur per ſequentes codicillos non facta mentione illius
clauſula derogatoria, immo non reuocantur etiam per ſequēs
teſtamentum niſi reuocetur illa derogatio.*

CONSILIVM XC.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Re-
ctor eccleſiæ parochialis ſancti Ioānnis de
Vallibus minor annis vigintiquinq; renun
ciauit beneficiū dictæ eccleſiæ de quo alteri
ꝓuiſum fuit, ꝑ reuerendiſſimū dñm Legatū
Auinionis, quærit, an vitieī renunciatio ob
minorē ætatē, aut ſaltē reſtitutio in integrū
concedi debeat. ¶ Circa † primū dubiū, an
vitietur renunciatio, puto breuiter concludēdū, ꝙ nō, ꝑ tex. in c.
ſi annū, de iudi. lib. 6. vbi expreſſe dr̄ ꝙ in ſpiritualibus & benefi-
cialibus pōt minor annis. 25. maior tñ quatuordecim in iudicio
agere vel defendere ꝑ ſe vel ꝑ procuratorē ſuū ſine alia ſolēnita-
te, & ſic ſine aliquo curatore, ergo ēt poterit beneficio renuncia-
re, & aliud à ſe abdicare. à pari enim procedūt actiones mouere,
& alienare ſeu renunciare, ideo prohibitus alienare, nō pt̄ actio
nes mouere in iudicio, q̄a eo modo ꝑ indirectū alienatio ſequi
poſſet. l. ait prætor, vbi Bar. ff. de iure delib. And. de Iſer. in c. 1. §. ſi
vaſallus. col. 2. ſi de feudo. fuer. contr. inter do. & agna. refert & ſe
quitur Deci. in cōſi. 445. col. 5. poſt med. ſed vltra eū adduco Bal.
in conſi. 250. Viſo iſto proceſſu. col. 1. lib. 4. Calca. in conſi. 116. in
ſi. Quod tñ nō ita ſimpliciter vr̄ intelligendum, nam vaſallus non
pōt alienare feudū ſine conſenſu dñi, & tñ pōt ſtare in iudicio a-
gendo & ſe defendēdo ſine conſenſu dñi ad ipſius vaſalli præiu-
dicium, licèt non ad præiudicium dñi. Bal. in conſi. 370. Ad euidē
tiam præmittendū eſt ꝙ licèt ſpoliatus li. 5. fortius vr̄ ꝙ vaſallus
poſſet ſtare in iudicio agēdo & excipiēdo ſine conſenſu dñi ēt
ad præiudicium dñi rōne vtilis dñij, ceſſante tñ mala fide ipſius
vaſalli. c. 1. §. ſi vaſallus. 3. ſi de feudo fue. cōtr. inter do. & agna. c.
1. de contr. inter vaſal. & alium. Similiter prælatus nō pōt aliena
re bona eccleſiæ ſine conuentu, & tñ ſolus pōt in iudicio ſtare ſi
a ne cōuentu, vt ꝑ doc. in c. edoceri, de reſcriptis. Ideo † opponi nō
pōt ꝙ ꝑ renunciationem nullā beneficium vacare non dr̄, vt vo-
luit Pau. de Caſt. in conſi. 171. Viſo tenore ſupraſcriptæ bullæ. col.
2. lib. 1. ſimiliter non inducitur vacatio beneficij ex ſnīa nulla q̄ā
quis nulliter priuatur beneficio c. in primis, ver. de Epiſcopi pſo
na. 2. q. 1. Gemini. in conſi. 88. col. 2. ante med. & conſi. 141. col. 8.
ante med. ¶ Secundò valet argm̄, hoc lege cautū non reperiī, er-
go opponi pōt. l. in præuaricationis. §. ſi. ff. de præuari. l. diſſentiē-
tem. C. de diuor. l. illam. C. de colla. §. optimum, in authē. de non
elig. ſecun. nub. c. illa. ne ſede vacā. & hoc modo argu t Oldra. in
conſi. 202. Quidam monachus, vbi arguit non incurri irregulari-
tatē ex dimiſſione habitus, quia iure cautum nō inuenitur. hoc ēt
modo arguit do. Barth. Veronen. in cōſi. 16. col. 2. ad ſi. ver. ſextò.
quia igitur pars aduerſa opponens de nullitate renunciationis
beneficij eccleſiaſtici ob minorem ætatem allegare legē debet,
qua id cautū ſit, ſicut enim allegans factū probare illud debet. l.
in libello. §. factæ. ff. de capti. c. cum in iure. de off. dele. cū ſi. ēt al-
legans ius aliquod, probare illud debet adducendo legem aut
tex. iuuata illud, Legem pone mihi dñe. ita Bal. in conſi. 340. & præ
mitto, ad ſi. in conſ. 341. lib. 3. hoc ēt modo arguit idem Bal. in cō
ſi. 184. Municipali lege. col. 1. lib. 5. dicens non eſt lex ſub cælo, q̄
hoc dicat. & idē Bal. in conſi. 440. Secundū ea, col. 1. li. 5. facit tex.
in c. conſuluiſti. 2. q. 5. vbi ꝙ expreſſe ſancitum non eſt, ſuperſtitio
ſis nō eſt inuētionib⁹ præſumendū. & ſi velit pars arguere de bo-
nis tēporalibus ad beneficia eccleſiaſtica, ꝙ in remiſſionibus be
neficiorū requiranī ſolennitates, quæ in remiſſionibus bonorum
tēporaliū, dico tolli iſtud argm̄ ꝑ tex. in d. c. ſi annum, de iudi. li.
6. vbi diuerſum ius ſtatuitur inter iſta bona. & vltra illū tex. ſua-
detur hoc rōne naturali aut ſaltē ciuili. nā † in beneficijs eccleſia
3 ſticis nō habet minor dñium ſicut in bonis tpalibus. patet, quia
hñs beneficiū eccleſiaſticū, dr̄ procurator nō dñs c. 2. de dona.
Pau. de Caſt. in conſi. 287. Primū dubiū procedit, col. 1. libr. 1. ſed
vltra Pau. adduco tex. in c. ſi. 12. q. 1. ibi, procurationē quodāmo-
do gerimus non proprietatē in c. edoceri, vbi doc. in 3. not. de re
ſcrip. ideo arguere de bonis tpalibus in quibus minor ius & do
miniū plenū hēt, ad bona eccleſiaſtica in quib⁹ ſolā adminiſtra-
tionē aut procurationē habet, eſſet arguere à caſibus ſeparatis ſe
paratā & diuerſam rōnē habētibus, qđ fieri nō debet. l. ſi. ff. de ca
lumnia. l. naturaliter. §. nihil cōt. ff. de acqui. poſſ. cū ſim. ¶ Circa
4 † ſm dubiū, an cōpetat reſtitutio in integrum, dico hoc eſſe inuti
le diſputare, quia mortuus eſt minor q renunciauit, nec expedit
tractare, an ſaltē tranſmiſſum ſit ius petēdę reſtitutionis ad hære
des ipſius minoris, q̄a in beneficijs nō cadit titulus hr̄ditarius,
immo expreſſe reꝓbaī. c. ex trāſmiſſa, i ſi. c. ad extirpādas. c. ſeq.
vbi gl. ſi. & c. ad abolen. de filijs presby. cum ſi. Amplius dico ꝙ
minor ipſe q renunciauit, ſi viueret non poſſet in integ. re ex quo
beneficiū illud iā reperiī collatū alteri, ita decidit gl in terminis
in c. ex parte, in gl. ſuper verb. quāuis minor, de reſt. ſpol. gl. in l.
ait prætor, in princ. ff. de minor. vbi Bart. ſe refert ad gl. in d. c. ex
pte, ex qua ēt gl. apparet ſolutio primi dubij. cū enim tractet de
reſtitutione in integrū præſupponit renūciationē valere, q̄a ſi nul
la eſſet, fruſtra de reſtitutione tractatur. & ꝙ minor renunciās bñ
ficiū nō reſtituaī in integrū poſtq̄ illud iā alteri collatū eſt, tenet
Ial. in conſi. 192. col. 5. poſt me. lib. 2. glo prag. in titu. de pacificis
5 poſſ. in prin. in verbo impedimenti. col 5. in ſi. fol. 135. ¶ Circa † il
lud dubiū ſup primis codicillis nobilis Claudiæ de Mōddr, an cē
ſeantur reuocati ꝑ alios codicillos ſequentes, cōcludo breuiter,
ꝙ nō, ex quo primi codicilli habent clauſulā derogatoriā ad ſe-
quētes codicillos aut aliā vltimā voluntatē, cui clauſulæ deroga-
toriæ nō reperiī derogatū neq; in genere neq; in ſpē, ideo firmi
manēt primi codicilli ex defectu voluntatis codicillātis in ſequē
b⁹ codicillis. l. ſi qs in prin. teſtā. vbi Bar. & ſcribētes. ff. de le. 3. qđ
maximè ꝓcedit, q̄a fuit expreſſa cauſa in primis codicillis illius
clauſulæ derogatoriæ, id eſt, ꝑ metū & minas nobilis Ioānis de
Chamberaico ſecundi mariti ipſius Claudiæ cogentis eam ad ſi
bi relinquendū, ob id veriſimile eſt factos ſequentes codicillos
ad coactionem ſecundi mariti, & non ſolum ꝑ ſequentes codicil
los reuocati primi nō fuerunt, immo ſi mulier ipſa feciſſet aliud
teſtamentū, in quo nō eſſet reuocata derogatio codicillorū, ad-
huc per tale teſtamentum reuocati non fuiſſent codicilli. Bal. in
conſi. 233. Verba ſtatuti ſic dicunt. lib. 2. Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus & vxor quando confitentur habuiſſe pecuniā, an præ
ſumatur perueniſſe ad quemlibet pro dimidia, aut ad maritū
tantum.*

bantum, pulcherrime & latè hic tractatur.
2 *Rei duo debendi quando conſtituuntur in caſu in quo negocium ad alterum tantũ pertinet, is principaliter & inſolidũ obligatur, alter aũt cẽſetur promiſiſſe aĩo intercedẽdi ſeu fideiubẽdi.*
3 *Pater & filius quãdo confitẽtur habuiſſe dotes, ſi pater inſolidũ adminiſtrabat negocia domus & onera matrimonij ſupportabat, an præſumatur tota dos ad patrem perueniſſe.*
4 *Forte dictio in doctore intelligitur aſſertiuè ſeu affirtiuè.*
5 *Præſumptio eſt quòd ſcholaris accipiens pecunias mutuo illas utiliter expendiſſe in neceſſitates ſcholaſticas, & pater accipiens pecunias mutuo de tempore careſtia præſumitur illas expendiſſe pro alimentis familia.*
6 *Contemplatio potius attenditur quàm ſermo, id eſt, potius inſpicitur cuius contemplatione fiat actus quàm ad quem dirigantur verba.*
7 *Practica attẽditur & vera interpretatio dicitur, quæ ſumitur à practica.*
8 *Interpretatio fieri debet vt actus intelligatur factus ſecundum diſpoſitionem iuris communi.*
9 *Præſumptio eſt quod actus ſequens factus ſit ſecundum cauſam præcedentem.*
10 *Voluntas hominis declaratur, etiam ex non facto.*
11 *Interpretatio admitti non debet per quam altera pars remaneret decepta & in damno.*

CONSILIVM XCI.

¶Pro nobili Aotonia Roſtagne contra nobilem Ioannẽ de Chãberanco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobiles Ioannes de Chãberaneo dñs Caſtri Bruyer & Claudia quondã de Mõdor eius vxor confeſſi fuerũt habuiſſe libras vndecim cẽtum turonenſes à nobili Antonio de Mõdor dño Doyrien fratre dictæ Claudiæ. Modo ſoluto matrimonio ꝑ mortẽ dictæ Claudię, nobilis Antonia de Roſtagno filia dictæ Claudiæ ex primo marito nobili Philippo Roſtagni vult repetere dictã ſummã à memorato Ioãne de Chãbẽraneo tanq̃ hæres vniuerſalis ſuæ matris, opponit dictus de Chamberaneo ꝙ ipſe non recepit totã illam ſummã, ſed dimidiam partem tm̃, & ꝙ ita de
1 iure præſumitur, quæritur quid iuris? ¶ Videret † dicendũ ꝙ dimidia pars illius ſummæ præſumat̃ perueniſſe ad manus vxoris virtute copulę, & cuius natura eſt attribuere cuilibet actum ꝑ dimidia. l. reos. ſi cum in talibus. ff. de duob' reis, & ita in terminis decidit Bar. in cõſi. 124. Punctus quæſtionis talis eſt, dña P. ſequitur Pau. de Caſt. in conſ. 296. Viſis actis & Agitatis coram dño Aſtorgio. col. 1. in conſi. 340. Bar. lib. 1. & in conſi. 361. Super primo dubio præſuppoſita excitate, ad fi. l. 2. Alex. in conſi. 38. libr. 2. & qđ ſcribit idẽ Alex. in l. ſi cũ dotẽ. §. traſgrediamur, col. 2. ff. ſol. matr. vbi qñ pater & filius confitentur habuiſſe dotes quilibet tenetur pro dimidia. idẽ tenet Rom. in cõſi. 472 col. 1. ver. ſecunda cõcluſio. ¶ Quibus tñ non obſtantibus ꝯtriam opinionẽ arbitror in caſu nr̃o, de iure & æquitate veriorẽ. ꝙ immo tota præſumatur ad maritum perueniſſe, nam dos cõſtante matrimonio pertinet ad maritũ pro oneribus matrimonij, & dr̃ in eius dñio. l. dote ancillã. C. de rei vend. l. in rebus & l. pro oneribus. C. de iure dotiũ, ſed
2 qñ † reperiuntur duo rei in caſu, in quo negociũ ſpectat ad alterũ tm̃. is principaliter & inſolidũ obligatur, alter aũt ad quem negocium non pertinet vr̃ promittere aĩo intercedẽdi pro eo ad quẽ ſpectat negociũ, & pro ſecuritate & cautela alterius partis. Bart. in l. reos. ff. de duobus reis. ꝑ tex. in l. vir vxori. §. fin. ff. ad Velleia. vbi Fulg. & Pau. de Caſt. & ꝑ alia iura, de quibus ꝑ eum ibi. Cor. in conſi. 124. lib. 1. & in conſi. 316. lib. 4. & dixi ſupra in conſi. 77. col. 2. in propoſito cũ dos pertineret ad maritũ, vxor in iſta cõfeſſione dotis vr̃ interueniſſe ad cautelã & ſecuritatẽ tm̃ eius fratris ſoluentis dotes, ne in futurũ à ſorore aut eius hæredibus moleſtari poſſet, dicẽdo dotes nõ fuiſſe ſolutas ipſi mulieri crediterici, ſed alij, id o ad mulierẽ nihil præſumit perueniſſe cũ ad eã nõ pertineret dos, ſed ad maritũ. ¶ † Secodò confirmat̃ iſta concluſio ex
3 eo qđ in caſu magis dubitali tradit Cy. in l. ſi cũ dotẽ. §. tranſgrediamur. ff. ſol. mat. vbi qñ pater & filius ꝯfitent̃ habuiſſe dotes, ſi pr̃ inſolidũ adminiſtrabat negocia domus & onera matrimonij ſupportabat, præſumit̃ ꝙ tota dos ad eũ ꝑuenerit. & licèt Alex. ibi videat̃ ꝯtriũ velle, tñ idẽ Alex. in l. in duobus. §. vbi duo, io add. ad Bar. col. pe. io addi. incip. ibi, & eiſdẽ verbis. ff. de duobus reis. diſtinguit ꝙ aut quærimus nunqd filius pro pr̃e obliget̃ ei in cuius fauorẽ cõfitetur, & dicendũ eſt ꝙ ſic, & ita procedũt no. io d. §. tranſgrediamur. Aut quærimus nunqd tota pecunia ꝑſumatur veniſſe ad manus pr̃is, & fortè dicit Alex. ſtãdũ erit diſtinctioni
4 Cyni, & licèt † loqnat̃ Alex. ſub dubio fortè, tñ dictio fortè intelligi debet aſſertiuè, vt no. Soc. in conſi. 28. col. 1. poſt med. li. 1. & dicit Ang. in l. in ſubſtitutione, ꝑ illũ tex. ff. de vulga. & pup. ꝙ licèt doctor cõſulat ꝑ verbũ fortè, non minus tñ dr̃ qõnem decidere, ſequũtur Mod. ibi Soc. in conſi. 93. col. 8. ver. poſtremo hãc partẽ. lib. 1. Præterea, non opus erat dubitationẽ facere in hoc, quia eſt doctr. Bar. in l. reos, nã quò ad eũ cui fit promiſio, bene volũt Bar. & doc. ꝙ is ad quẽ negocia non pertinet nihilominus obliget̃, qa pro eius ſecuritate intercedit, tñ reſpectu eius ad quẽ negociũ ꝑtinet, ille inſolidũ tenet̃, & ſi qđ pro eo ſolutũ ſit, repeti põt. Eodẽ modo dicendũ eſt, ꝙ iſta mulier reſpectu ſui fratris dotes ſoluentis, obligetur, qa ab eo nihil amplius poterit exigere, tñ reſpectu mariti cũ quo ſimul confeſſa eſt, nihil obligatur quo min' tota pecunia præſumat̃ veniſſe ad ipſius mariti manus, nec rõ diuerſitatis inter iſtos duos caſus cõſiderari põt, ſ. qñ duo rei promittunt aliqd vel cõfitent̃. itaq; tota pecunia præſumit̃ veniſſe ad manus patris qñ ipſe negocia ſolus adminiſtrat, licèt filius ſimul cũ patre cõfeſſus fuerit dotes recepiſſe. cũ tñ dotes pertineãt ad filiũ tanq̃ maritũ, quantò fortius dicendũ eſt præſumi debere ꝑueniſſe pecuniã ad manus mariti, ad quem dotes magis pertinet, q̃ ad prẽm: & dictũ Cyn, in d. §. trãſgrediamur. ſequit̃ Cur. ſen. in conſi. 54. vbi dici qđ fundatur in iure & æquitate, & qđ ab eo in iudicando non eſt recedendũ quod ẽt ſequit̃ Ang. in d. §. trãſgre
5 diamur. ¶ † Tertiò facit quod ſcribit Bar. in l. fin. ꝑ illum tex. ff. ad Macedo. vbi quod ſcholaris accipiẽs pecunias mutuo præſumit̃ illas expẽdiſſe vtiliter ĩ neceſſitates ſcolaſticas. ex quo dicit Soc. in cõſ. 16. col. 2. poſt med. lib. 3. qđ pr̃ accipiens pecunias mutuo de tp̃e cariſtiæ præſumit̃ illas expendiſſe ꝑ alimẽtis ſuæ familiæ, eodẽ modo cũ maritus ſuſtinuerit ꝯtinue onera matrimonij, ꝑſumptio eſt ꝙ id factũ fuerit mediãtibus pecunijs dotalibus, qa alias ſine dotibus integris non eſt veriſimile ꝙ voluerit tãta ma-
6 trimonij onera ſuſtinere, ¶ † Quartò non tã vĩr attendenda verba ꝯfeſſionis q̃ perſona cuius ꝯtẽplatione fit actus. l. iſti quidẽ. §. fi. ff. qđ metus cau. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ff. de leg. 2. l. 1. §. nunc de effectu. & l. ſi quis à eũ. §. 1. ff. de lib. lega. ſed iſte actus numerationis dotis veriſimiliter factus eſt contemplatione mariti, vt dotes recipiret, ideo ꝑſumi debet qđ dotes integras ipſe rece-
7 perit. ¶ † Quintò nos habemus ꝙ vera interpretatio ſumit̃ à practica ſeu ab eo qđ fieri cõſuetũ eſt l. minime. ff. de legibus. c. cum dilectus, de conſuetu. Bal. in c. 1. in princ. de feudo ſine culpa non amitten. & dicit Bal. in l. illud. ꝑ illum tex. ff. de excu. tutor. quod ab antiqua practica recedendũ non eſt, ſed ex cõi practica, & cõſuetudine videmus qđ mariti accipiunt pecunias dotales, & eas adminiſtrãt propter onera matrimonij, & non ſolũ pecunias do-
8 tales, ſed etiã alia bona paraphernalia aut nõ dotalia. ¶ † Sextò actus in dubio præſumitur factus ſecundum diſpoſitionem iuris communis. l. ſi duo. vbi Bald. ff. de acquir. hæred. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. l. Gallus. §. quidã rectè. ff. de lib. & poſth. ſed de iure cõi pecunia dotalis pertinet ad maritũ, & ei ſolui debet pro oneribus matrimonij, ergo numerata ꝑſumit̃ pecunia in fa-
9 uorem & commodum mariti ſecundũ iuris diſpoſitionẽ. ¶ † Septimò actus qui ſequitur, præſumit̃ factus ſecundũ cauſam præcedentem. l. quædam mulier. ff. de rei vend. l. 2. C. de acqui. poſſeſ. ideo cũ vxor ꝓmiſiſſet marito dotes, præſumptio eſt ꝙ illa pecunia fuerit numerata, & ſoluta ad effectũ extinguendæ illius promiſſionis & obligationis, & ꝙ eo reſpectu tota ꝑuenerit ad ma-
10 nus mariti. ¶ † Octauò cũ maritus nunq̃ probet petijſſe aliquid ab vxore pro cauſa dotiũ, præſumptio eſt qđ eas ipſe acceperit, licèt ẽt mulier cũ eo ita cõfeſſa fuerit, qa voluntas hõis ita declarat̃ ea nõ facto, quia dotes petitæ nõ ſunt ſicut ex facto. Bar. in diſputatione incipiẽ. debitor in diẽ, vbi quod ceſſans ſoluere quod ſoluere teneretur, ſi hæres nõ eſſet cenſet̃ hæreditatẽ adire, ſimiliter moriens nihil ꝯquerens de iniuria ſibi illata cenſet̃ur eã remittere, Bal. in auth. ex teſtamento, col. 2. C. de ſecun. nupt. Alexã. in conſi. 63. lib. 5. ſimiliter minor non ſe immiſcens hæreditati paternæ cenſetur ſe abſtinere ab ea. l. 1. C. ſi minor ab hær. abſti. & ꝙ ſimpliciter ſe abſtinet à tutela cenſet̃ ſe excuſare. Dy. ꝑ illũ tex. in

l.quid aũt.ff.de excu.tuto.vbi Bal.& Alb.& eſt gl in l q tutelã, in
ver.excuſatio in l.fi.ff.de teſt.tutela. & profectò plusq̃ veriſimile
eſt quod reliquã partem dotis al quãdo maritus petijſſet, ſi non
eam receepiſſet. arg.l.cum de indebito.ff.de prob.c.ſuper hoc.de
11 renuncia.eum ſimi.¶†Nonò interpretatio admitti non debet p
quam altera pars remaneret decepta & in dãno.l.3.§.j.ff.de arb.
l.ſed ſi pupillus.§.ſed ſi alias.ff.de inſtituto.l.1.§. magiſtrũ. ff. de
caecreito.l.ſi idẽ eum eodẽ.ver ſi.ne in poteſtate.ff.de iuriſ.om.iu.
l.ſi quis in conſcribendo.circa med. C. de pact. quæ iura ad hoc
propoſitum citat Pau.de Caſt.in conſi. 205. ego Paulus, ad fi. in
conſ.285.Viſis & põderatis oĩbus ſupraſcriptis.col.3.circa med.
& in conſi.317.Viſo & eaaminato puncto.col. pe. poſt med.li.1.
& latius dixi in conſi.70.col.6.ver.10.reſpondeo.ſed tenendo q̃
dimidia pars pecuniæ præſumatur perueniſſe ad vaorem, de faci
li vxores remanebũt deceptæ, & in damno, quia de facili inducũ
tur à maritis ad ita confitendum non cogitantes ad futurũ aliqđ
damnum ex talibus confeſſionibus. ¶Decimò iſtã q̃onem deter
minat Bal.in auth.ſi qua mulier.C. ad Velleia. vbi qñ maritus &
vxor confitent̃ habuiſſe preciũ rei dotalis venditę, totũ pretium
præſumitur perueniſſe ad manus mariti.ſequitur Saly.ibi: Eandẽ
opin.ſequuntur Spec.Imo.& alij doc.relati in apoſtillis ad Bart.
in d.conſi.124.ad Bal.in l.1.C.de duobus reis.Eandem opin.tenet Bertachinus in prima parte reperto.in verbo confeſſio de re
cepto.ver.19.& in ſecũda parte repertorij in verbo maritus alie
nare non põt.ver.8.& in tertia parte dicti repertorij in verbo pre
cium, ver.26.Hanc ẽt opi.ſequitur, & atteſtatur eſſe communem
Bal.Nouellus in tract.de dote in ſeptima parte priui.1.col.7.poſt
med.Cãpezius in tract. de dote in quarta parte.q.10.& ẜm hanc
opi.iudicauit curia Neapolitana vt patet in decione Neapolitana.209.ẜm hanc etiam opin.iudicatũ fuit Bononię, vt Imola atteſtatur in c.cũ cõtingat, de iureiur.prout habetur in d. conſi. Bar.
324.in additionibus, Eandẽ opi. nouiſſimè tenet Boerius in ſuis
deciſ.q.33.col.1.& 2.vbi doc.late refert in 1.parte ex quibus apparet hanc eſſe communẽ opi.adeò q̃ neſas & temerariũ videre
tur ab opinione tantorũ patrum, & pro qua in curijs tã illuſtrib⁹
iudicatum eſt, diſcedere.¶Solum supereſt ad ꝯria rñdere.& primò non obſtat regula l.reos.§.cũ in talibus.ff.de duobus reis, q̃a
non procedit in caſibus in quibus negociũ ſpectat principaliter
ad alterũ contrahentem tm̃, prout in caſu noſtro. Nec vbi veriſimiliter ex alijs coniecturis præſumi põt quod pecunia ad alterũ
tm̃ contrahentiũ peruenerit, vt abunde ſupra probauimus.¶Nõ
obſtat autoritas Bar.Pau.de Caſt.& Alex.primò, quia cõis eſt cõ
tra eos, vt ſupra oſtenſum eſt, a qua cõi opinione recedi nõ debet
in iudicando c.ne innitaris, de cõſtitutio, & iudicare cõtra cõem
opi.eſt contra ſtimulũ calcitrare.Dec.in cõſi.248.col.2.maximè
q̃a opinio cõis fulcitur rationibus efficacibus vrgentib⁹, & æquiſſimis, vt ea præmiſſis apparet. Præterea quo ad autoritatẽ d.Ale.
illa obſtare nõ vr̃, quia cõtrariũ tenet in d.l.in duobus.§.vbi duo
rei.ff.de duobus reis, vt ſupra oſtendimus. ¶Rurſus opinio Bart.
Pau.& Ales.fundatur ſup regula d.l.reos.§.cũ in talibus. quæ in
caſu noſtro non procedit etiam ea doctrina eiuſdemmet Bar.vt
ſup.deductũ eſt.ideo ſublato fundamento Bar.& ſeq̃lacin, eorũ
etiam opinionem corruere neceſſe eſt.l.hactenus, in fi.cũ l.ſeq.ff.
de aqua plu.arc.l.nã origo.ff.quod vi aut clam.l.egi.ff. de excep.
rei iud.c.cum Pa.1.1.q.1.Gratinnopoli. 7. Ianuarij. 1541. Aymo
Crauetta de Sauiliano.I.V.doc.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias poteſt diſponere inter viuos & de bonis aduentitijs in quibus patri vſusfructus non quæritur, & concluditur quod ſit, ſecus in donatione cauſa mortis.*
2 *Baldus nullum textum ignorauit.*
3 *Expreſſum facit ceſſare tacitum.*
4 *Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, etiam quod maior ratio ſit in vno caſu quàm in alio.*
5 *Verba debent intelligi vt aliquid operentur, & potius toleratur correctio iuris communis quam verba ſint ſuperflua.*
6 *Feudum quando cõceditur alicuius aut cauſam legitimam habẽti ab eo, an poſſit alienari domino irrequiſito.*
7 *Cauſam habere ab aliquo quando quis dicatur.*
8 *Alienatione rei prohibita cenſetur prohibita ceſſio actionum ſuper ipſa re.*
9 *Similitudo ſatis eſt, quod ſit in caſu de quo agitur licèt in alijs ſit diſſimilitudo.*

CONSILIVM XCII.

¶Pro magiſtro Hugone Berandi ciue Viẽnenſi, & procuratore conſiſtoriali in curia ſuprema Dalphinatus. ¶De eadem materia habetur ſup.in conſi.84.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Scripſi alias latè in fauorẽ magiſtri Hugonis Beraudis ciuis Viẽnę circa validitatẽ donationis inter viuos ſibi factæ per eius vaorẽ ſine
conſenſu pr̃is, ſed poſtea reuocata fuerunt
in dubiũ ſcripta mea, & in contrariũ oſtenſæ quædam allegationes magnifici quondã
Petri Monerij conſiliarij regij & Dalphina
lis, dũ viueret, vbi contendit ſatis aĩoſe dictũ Bal.in l.j.C.de falſa
cau.adiecta lega.eſſe erroneũ, & contra tex.in l.filiusfamilias. ff.
1 de don.& in l.3.C.de don.inter vir.& vxo.¶†Quibus tñ nõ obſtã
tibus prout verẽ non obſtãt, pſiſto in opinione mea, q̃ cõis eſt, &
à nemine reprobaẽ quẽ viderim, nec reprobari põt, quia ꝑ ea eſt
tex.ad literã in Auth.vt liceat mr̃i & auię in prin.ibi, res ãt ei a relictas, &c.vbi tex.expreſſe dicit q̃ de rebus donatis vel relictis filijsfami.ſub ea conditione vt pr̃i vſusfructus nõ quęrãt, pñte ipſi filijſa.quo volunt modo diſponere. Per quẽ tex.voluit ibi Bar.q̃ filiusfa.poſſit donare cauſã mortis ſine cõſenſu pr̃is bona aduentitia, in quibus patri nõ quærit̃ vſufructus.idẽ Rom.in conſ. 511.
quò ad primũ col.1.uer.fallit ſecundò in aduentitijs, vbi ꝑ hoc
allegat ẽt tex.in l.fi.§.filijs aũt.C.de bonis quæ lib.ponderã donationẽ taxatiuã, eandẽ opinionẽ tenet Rapha.Cu.in l.tam is.§.j.
ff.de don.cau.mor.Pau.de Caſt.in l.ſenium.C.q teſta.facere poſ.
vbi Iaſ.col.8.ver.hinc eſt q̃ hodie.& idẽ Iaſ.in l.nemo. col.4. ver.
retenta cõi ſnĩa.C. eo. tit. ¶Sed poſito in donatione cauſa mortis
ſit dubiũ an fieri poſſit ſine conſenſu pr̃is in talibus bonis in qui
bus patri nõ quæritur vſusfructus ea his, quæ ſcribit Soci. in cõſ.
212.lib.4.& in conſi.172.lib.2.latè Alexandrinus in cõſi.46.& in
conſi.127.tñ in donatione inter viuos nemo eſt q dubitet, immo
doc.oẽs tenentes quod filiusfa.non põt donare cauſa mortis bo
na in quibus pr̃i non quæritur vſufructus, volentes rñdere ad tex.
in auth.vt liceat mr̃i, & auiæ in prin.ſupra allegatũ, q fortiſſimè
obſtat, rñdetur qđ intelligi debet ille tex.de diſpoſitione inter vi
uos, ita reſpondet Alex.in d.l.nemo.C.q teſt.facc.poſ.& alij doc.
latè relati p Alexandrinũ in dictis cõſilijs. & licèt vbi eſt tex. vlterius dubitari nõ debeat.l.ancillæ.C.de furtis, nec ſint allegandæ
gloſſæ vbi tex.habemus, gl.in l.ſed licet.ff.de offi.pñ.tñ quo magis elucefcat veritas iſti⁹ ſniæ ꝑ eo adduco Bar.in l.non ſolũ, col.
3.ver.& p hoc põt determinari q̃ô.& col.3.poſt med.ver. itẽ inducitur ad aliã quæſtionem.ff.ſol.matr.Pau de Caſt.in conſ. 381.
Primò vidẽdũ eſt qualis, col.1.lib.1.Bertachi.in ſecũda parte repertorij in verbo filius alienat, in prin.eandem opinionẽ tenẽt vt
dicit oẽs doc.quo, latè Alexandrinus refert in dictis cõſilijs, ideo
poſſum nõ mirari quo modo auſus fuerit doctor tã præclarus di
cere qđ dictũ Bald.eſt erroneũ.& voluiſſem, q̃ excellentia ſua reſpondiſſet ad tex.in dicta auth.vt liceat mr̃i, & auiæ.in prin. quẽ
tñ nõ allegauit, nec vllum ex doctoribus qui quæſtionẽ prædictã
latè diſputant circa donationẽ cauſa mortis, profectò ſi aut tex.
prædictũ aut aliquẽ ex memoratis doctoribus aut vidiſſet aut de
2 eo meminiſſet, nõ ita Bal.dictũ reprobare cogitaſſet.¶† Necnobſtant iura allegata in contrarium, quia nõ eſt veriſimile qđ Bald.
illa iura ignorauerit, de quo Baldo dr̃ q̃ tex. nullũ ignorauerit vt
dicit Iaſ.in l.lecta, col.8.ff.ſi cer.pe.in l.quicquid aſtringẽdæ, col.
pe.ad fi.ver.idẽ ꝑ iſta gl.ff.de verb.obli.in l. diuortio.§.qđ in anno, in tertio notab.ff.ſol.ma.& in l.cõſtante, nu.132.ff.eo.tit.¶Reſpõdeo itaq; ad illa iura duobus modis.primò qđ debent intelligi in bonis in quibus pater ius aliquod obtinet, ſecus qñ pater
ius nullũ habet in ipſis bonis ẽt ratione vſusfructus, q̃a de talib⁹
bonis põt filiusfa.ad libitũ diſponere inter viuos p tex.ſup.allega
tũ in auth.vt liceat mr̃i & auiæ.in prin.& in d.l.fi.§. filijs aũt. C.
de bonis q̃ lib.quæ intelligentia eſt neceſſaria ut iura iuribus cõ
cordentur l.vnica.C.de inoff.dot.cũ expediat de electione.lib.6.
¶Secundò reſpondeo quod ſi quis velit illa iura generaliter intelligere, dico q̃ ſunt correcta p ius nouiſſimũ authẽticorũ quatenus ptinet ad bona in quibus pr̃i non quærit̃ vſusfructus, text.
eſt clarus ſupra allegatus in dicta auth.vt liceat matri & auiæ. &

iſtud

iſtud eſt quod voluit Iaſ. in d. ſeniū, col. 8. dū dicit hinc eſt ꝙ ho
die non ignarus, & pręſupponendo ꝙ de iure antiquo aliud eſſet
circa donationem cauſa mortis. ¶ Sed monet alia difficultas in q
buſdā alijs dubitationib⁹ rñdendo ad tex. in d. l. fi. §. filijs aūt. C.
de bonis quę libe. & ad tex. in dicto auth. vt liceat matri & auiæ.
in prin. videlicet ꝙ licèt de tpe donationis factæ per filiamfami-
liás pater non haberet vſumfructū, tñ erat habiturus ea mortua,
quia ſucceſsiſſet filiæ ſimul cū ſorore iuxta tex. in auth. de functo.
C. ad Tertulia. Ad iſtā difficultatem fuit abundè reſponſum in
prioribus ſcriptis ſi diligenter conſiderentur, id eſt in conſil. 84.
ſed tñ uoto partis ſatisfaciendo ex integro reſpondeo duobus
modis: primò ꝙ qualitas adiecta uerbo debet adeſſe tépore uer
bi. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxal. Barto. in l. ex facto. ff. de
vulg. & iō ſatis eſt ad ualiditatē donationis, ꝙ pater non habe-
ret vſumfructū de tpe ipſius donationis. ¶ Secundò rñdeo ꝙ at-
tenta iſta ratione tex. in d. auth. ut liceat matri, & auiæ. in princ.
eſſet ridiculoſus, & uerbalis, quia ſemper dici poſſet qd̄ pater ha
biturus erat vſumfructū mortuo filio. Rurſus ſi cōſideretur iſta
cā ſucceſsionis ab inteſtato, ſequeret̄ vnū abſurdū ꝙ nullus poſ-
ſet diſponere de rebus ſuis, quia ab inteſtato eſſent deuentura ad
hæredes legitimos, iō qñ iura dñt poſſe filiū diſponere de bonis
aduētitijs, in quibus patri nō quærit̄ vſusfructus ſine cōſeñſu ip-
ſius patris, clarè p̄ſuppoñūt poſſe præiudicari patri in cauſa ſuc-
ceſsionis ab inteſtato. ¶ Et ſi datur, immo iura ita diſponentia nō
fiēt eluſoria, qa ſaltē poterit filius diſponere mortuo pr̄e. Rñdeo
qd̄ mortuo patre ceſſet oīs difficultas, & ſumus extra terminos q̄
ſtionis noſtræ, qa tunc nullū ſubeſt impedimentū patriæ poteſta
tis. ¶ Alia mouet̄ difficultas, qd̄ tacita, & p̄ſumpta ſtipulatio do-
tis reſtituēdæ idē operat̄ qd̄ expreſſa. l. vnica. in prin. C. de rei vxo.
actio. ob id cū virtute tacitę ſtipulationis dos eſſet reditura ad pa
trē mortua filia ſine liberis. l. dos à patre. C. ſol. matr. perinde eſt
acſi pater expreſsè fuiſſet ſtipulatus dotē ſibi reddi, ſed qñ pater
ſtipulatur dotē ſibi reddi, clarū eſt qd̄ filia de tali dote nō pōt di-
ſponere in præiudiciū ipſius patris. ¶ Ad iſtud rñdeo multis mo-
dis, primò ꝙ ille tex. in l. dos à patre, ſolū p̄cedit in dote profecti
tia, nos vero loquimur in dote aduētitia, quæ filiæ acquiritur, nec
ad patrē redire debet niſi mortua filia ab inteſtato & ſine liberis,
& ſic in ea tacita, & p̄ſumpta ceſſat ſtipulatio. ¶ Secūdò rñdeo ꝙ
nos ſumus in dote aduentitia cuius vſusfructus patri nō quęrit,
de qua pt̄ filia inter viuos ad libitum diſponere vt ſuprà oſtendi-
mus, ideo nulla intelligi pōt tacita ſtipulatio ad impediēdū talē
facultatē ita diſponēdi, nā hoc modo eſſet corrigere tex. in d. au-
then. vt liceat matri & auiæ. in prin. & in d. l. fi. §. filijs aūt per taci
tā, & præſumptā ſtipulationē ꝙ eſſe nō debet. gl. ſing. & in c. cu-
piētes. §. q̄ ſi per viginti. de electione lib. 6. ¶ † Tertiò rñdeo quod
3 tacita & pręſumpta ſtipulatio cōſiderari nō poteſt in caſu noſtro
in quo expreſsè conuentum fuit de modo reſtituendæ dotis quæ
expreſſio facit ceſſare tacitā ſtipulationem. l. cū ex filio. §. fi. ff. de
vulg. l. ſi ita. ff. de lib. & poſthu. l. Clemens patronus. ff. de hæred.
inſti. Bal. in l. in multis, circa fin. ff. de ſtatu homi. & in l. fin. C. de
dona. ante nup. itaque fruſtra laboramus circa tacitam aut præ
ſumptam ſtipulationē, vbi habemus expreſſam, maximè, quia ali
ter exprimit̄ ſtipulatio quā inſit tacitè iuris præſumptione. vt ha
betur in l. 3. ff. de lega. 1. ¶ Sed enim circa expreſſam ſtipulationē
dum dixi in prioribus ſcriptis ꝙ illa verba, promiſit reſtituere do
tem ſponſæ aut ius, & actionē habentibus ab ea, importāt, ꝙ pa
ter conſenſerit filiæ circa facultatē diſponendi de ipſa dote. mo-
uetur difficultas ꝙ per talia verba nihil iuris de nouo tribuit̄ ipſi
filiæ, ſed videt̄ referri ſimpliciter ad ius ipſum tale quale erat, nō
autem quod ipſa filia poſſit alienare aliter quā iure permitteret.
¶ Reſpondeo multis modis. Primò quòd ſm̄ hanc intelligētiam
verba illa ſtipulationis nihil operabuntur, contra tex. in l. ſi qñ. in
prin. ff. de lega. 1. c. ſi Papa, de priuileg. lib. 6. ¶ † Secundò reſpon-
4 deo ꝙ illa promiſſio dotis reſtituendæ modo ſupradicto eſt ge-
neraliter concepta, ergo generaliter debet intelligi, ēt ꝙ maior
ratio ſit in uno caſu quàm in alio. l. 1. §. quod autē. ff. de alea. l. in
fraudē. in fin. & quod ibi Bal. ff. de teſta. mili. Soci. in l. 2. §. ex his,
in prin. ff. de verb. oblig. Deci. in rubr. ff. ſi cer. pet. col. 3. ad fi. in ſe
cunda lectura in rub. extra de iud. col. 7. in c. 1. colū. 3. de proba.
& alibi ſæpe. quod maximè procedit nulla ſubſiſtente ratione re-
ſtringendi talē promiſſionē vt latius oſtendimus in priori cōſil.
¶ Tertiò reſpōdeo quod iſta interpretatio videtur contra text. in
c. 1. de feudo nō haben. propriam natu. feu. de quo ſcripſi in prio
ri conſilio, vbi quando conceditur feudum pro aliquo & quibus
feudatarius dederit, poteſt alienari feudū in extraneos domino
irrequiſito, quia per illa verba ꝙ quibus dederit, cenſet̄ dominus
conſenſiſſe futuræ alienationi feudi, & tamen ſm̄ iſtam interpre
tationem deberēt reſtringi illa verba ad capaces & agnatos ad
quos feudum de iure pertinet, maximè, quia ſatis viderent̄ opera
ri illa uerba tenendo ꝙ poſſit fieri alienatio in agnatos remotio
res in præiudicium proximiorum. ¶ Et ſi dicatur hoc modo indu
ci videtur correctio iuris communis tenendo ꝙ filia poſſit diſpo
nere de tali dote in præiudicium patris. Reſpondeo, ꝙ immo in
telligitur promiſſio ſm̄ diſpoſitionē iuris cōmunis quaten⁹ dos
eſt aduentitia, in qua pater nō habet vſumfructū ut probauimus
5 in priore cōſilio. Secundò † reſpondeo, ꝙ etiā quatenus dos eſt
profectitia, iſta uerba promiſſionis debent intelligi ad correctio
nem iuris cōmunis potiuſquam vt nihil operentur, auth. ex teſta
mento, ubi Fulgo. Roma. & Moder. iuncta l. 1. C. de colla. vbi vt
verba aliquid operentur, ſumitur argumentum à ꝯtrario ſenſu ēt
ad correctionem iuris cōmunis, tradit Pau. de Caſt. in conſi. 175.
Caſus præſens ualde dubitabilis. col. 4. ad fi. lib. 1. & in conſi. 83.
præſens caſus, col. 3. circa med. li. 2. latè Mod. in l. 1. ff. de off. eius.
¶ Sed audio moueri aliam difficultatē, quod caſus iſtius promiſ
ſionis non uidetur ſimilis caſui d. c. 1. de feu. nō haben. propriā
natu. feu. & ꝙ nō uidentur paria dicere concedo tibi aliquid, &
quibus dederis, & concedo tibi aut ius & actionem habentibus
à te, reſpondeo qd̄ immo iſta ſunt paria apud eos qui effectum
6 non verba reſpiciunt, & in terminis † adduco Curtiū Iuniorē in
conſi. 1. in prin. vbi fortius voluit, ꝙ ſi conceditur feudum alicui
aut cauſam legitimam habēti ab eo, poteſt alienari feudū domi-
no irrequiſito p̄ tex. in d. c. 1. de feu. non habē. propriā natu. feu.
& tamē in caſu Curtij erat longe maius dubiū ꝑ illud verbum
cauſam legitimā, ex quo verbo legitimā, uerba conceſſionis pro
babilius, & uериſimilius reſtringi poterant. Ideo idē Cur. Iunior
in cōſi. 130. col. 3. uoluit non poſſe alienari feudum irrequiſito do
mino quando dicitur in conceſſione pro ſe & quibus legitime
dederit. Idē tenet Campezius inter conſi. Bruni Aſtēſis in cōſ. 11.
col. 2. ad fi. uer. 5. ex hoc. licèt Campezius dubitet ubi eſt illud ver
bū cauſam legitimam, tamen ceſſante illo uerbo legitimam, hoc
habet pro expedito & claro, ex quibus apparet non eſſe uim fa-
ciendā in formalitate uerborū, ſed in effectu. Itaq; ſi illa uerba p̄
ſe aut cauſam legitimā ab eo habente, important licentiam, &
cōſenſum alienandi feudū irrequiſito domino ſecundū Cur. in d.
cōſi. 1. quātò magis iſtud dicendū eſt in caſu nr̄o ubi ſunt uerba
ampliora & ſignificatiua maioris cōſenſus. ſ. promitto reſtitue-
7 re dotē uxori aut ius & actionē habētibus ab ea. ¶ † Et qd̄ illa uer
ba, aut ius, & actionē habentibus ab ea, iſtud importēt, quod poſ
ſit filia de dote diſponere, adduco Alex. in conſi. 198. col. 2. ad fi.
uerſi. ſed conſtat qd̄ dictus Michael, libr. 7. ubi in propoſito dicit
ꝙ ille uidetur cauſam habere à me, q rē hab 1 ex aliquo titulo
à me cōceſſo: & ſic uirtute iſtorū uerborū poſſum titulū in re alij
cōcedere: itaq; ſi p̄miſſum fuit p̄ ſtipulationē dotis qd̄ poſſet q̄s
ius & actionē in dote hr̄e ab uxore, ergo cōceſſum fuit in neceſ-
ſariū antecedēs qd̄ poſſet uxor ius & actionē alteri cōcedere, qa
iſta eſt natura correllatiuorū, qd̄ unū ſine altero eſſe non poteſt.
8 ¶ † Poſtremò arguitur ſic, à pari procedunt rem alienare, & iura
aut actiones ad rē cōpetentes cedere, iō prohibitus alienare nō
pōt iura aut actiōes cedere. l. j. & 2. C. ſi aduerſus trāſac. Bal. i cō
ſil. 349. Qui litē. & in conſil. 450. In pupillo. libr. 2. Cor. in conſil.
236. colū. pe. poſt med. lib. 4. itaque ſi permiſſum fuit uxori iura,
& actiones cedere i bonis dotalibus p̄ illa verba aut ius & actio
nē habētibus ab ea, ergo ēt cēſet̄ p̄miſſum ipſas dotes alienare,
& inter viuos donare. Audio qd̄ qdā aduocatus Vienenſis rñdet
ad tex. in d. c. j. de feud. nō habēte p̄priā natu. feud. qd̄ loquit̄ in
feudo, nos aūt in dote, ſed parcat mihi reuerētia ſua, iſta rñſio ni
hil eſt, qa ſolū diuerſificat caſus ſine aliqua rōne diuerſitatis. ꝯ
gl. in l. ſed & ſi lege. §. itē ſi rē diſtraxerit. ff. de pet. hære. & reuera
ro diuerſitatis nulla pōt aſſignari, poſito. n. ꝙ maior prohibitio
alienādi eſſet in vno caſu quā in altero qd̄ nō cōcedo, tñ ſatis eſt
ꝙ filius ita pōt donare & alienare bona profectitia aut aduenti
tia in quibus pr̄ habet vſumfructū cōſentiente patre, ſicut poteſt
vaſallus alienare feudū de conſenſu dñi: ideo ſicut cōſenſus dñi
in alienatione feudi arguitur ex illis verbis, & quibus dederit,
pariter & eodē mō arguitur conſenſus patris circa alienationē
bonorū dotaliū ex illis verbis, aut ius, & actionē habētib⁹ ab ea,
9 iden † ſatis eſt ꝙ ſit ſimilitudo inter iſta duo in caſu de quo agit̄:
poſito in alijs eſſet diſſimilitudo, vt no. Abb. & Mod. in c. trāſla-
to, de cōſti. Iaſ. in l. creditori, col. fi. ff. de op. no. nunci. Grationo-
poli. 13. Ianuarij. 1541. Aymo Crauet. de Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 Beneficium eccleſiaſticum obtinere quis nõ põt, niſi ſit clericus.
Clericatus an probetur ex confeſſione partis ibidem nu. 1.
Confeſſio non prodeſt nec nocet in his quæ à poteſtate confitentis non dependent ibi, nu. 1.
2 Prior in tpe collationis beneficij potior eſt in iure, licèt ſuperior alteri poſtea concedat cum clauſula non obſtante collatione alteri facta, quia intelligitur de collatione inualida.
3 Conditione deficiente, nulla redditur collatio ſub ipſa conditione facta.
4 Clericatus probatur confeſſione patris vbi agitur poſſeſſorio, in quo ſufficit leuior tituli probatio.
5 Antiquitas tẽporis, qua quis toleratus fuit in celebratione miſſarum, operatur quod præſumitur legitime ordinatus.
6 Collatio ſecunda, an valeat, prima non caſſata, & pulchre de intellectu tex. in c. inter dilectos, de exceſ. præla.
7 Pœna impoſitio contra facientem aliquem actum an reddat actum nullum.

CONSILIVM XCIII.

DIVINO ſubſido ex corde poſtulato. Eccleſia parrochialis ſancti Petri de Ruppe Arnaudorũ vacauit per obitũ venerabilis dñi Ioãnis Fortolis die vltima Martij, 1540. qua die reperit̃ inſtitutus dñs Ioannes Garcini præſentis ab aſſerto procuratore reuerendi dñi Claudij de Reuiglaſco prioris dictæ eccleſiæ. & patroni curæ eiuſdem eccleſiæ nõ cõſtito de aliquo mandato ad præſentãdũ. Eadẽ die fuit præſentatus dñs Franciſcus Lagerij à vero ꝓcuratore ipſius patroni, & ſecuta inſtitutio ꝑ reuerendũ d. vicariũ Epiſcopi Vappincẽſis, q virtute ipſius inſtitutionis miſſus fuit in poſſeſſionẽ dictæ curæ, & in ea perſeuerauit dies cõplures. deinde die ſexta menſis aprilis eiuſdẽ anni 1540. eadẽ cura fuit collata dño Ioãni Flote ꝑ reuerendiſſimũ d. Legatũ Auinionis cũ derogatione dicti iuris patronatus, cuius collationis vigore idẽ d. Ioan. Flote miſſus fuit in poſſeſſionẽ dictæ curæ, in qua ꝑſeuerauit ſpoliando ipſum Lagerij antiquiorẽ poſſeſſorem, ob id dictus Lagerij inſtituit iudiciũ poſſeſſoriũ reintegrãdæ ꝯ dictũ Flote, quærit̃ vtra partiũ iura meliora obtineat? ¶ Videretur dicendũ prima fronte reintegrationẽ petitã nõ debere, nã beneficia eccleſiaſtica ſine canonica inſti-
1 tutione obtineri non pñt. c. 1. de reg. iur. lib. 6. ſed † canonica inſtitutio cõſiderari non põt in eo, qui nõ ſit clericus aut aliàs legitimè ordinatus. c. ex literis. de tranſacti. c. 2. de inſtit. tradunt doc. in c. cũ adeò, de reſcript. de clericatu aũt, & alijs ordinibus dicti dñi Frãciſci Lagerij nõ vr̃ ligitimè cõſtare ex actis per confeſſionẽ ſolũ ipſius dñi Ioannis Flote, quia cõfeſſio partis nõ vr̃ nocere neq; prodeſſe in his, quæ à poteſtate ipſius cõfitentis non dependẽt. l. cõfeſſionibus. ff. de interro. act. l. qui ſeruũ. & l. inde Neratius. §. fi. ff. ad legẽ Aquil. Roma. in cõſ. 260. In ꝓpoſito caſu breuiter. col. 2. uer. nec ꝓmiſſis refragatur. Are. in conſ. 13. col. pe. uerſic. põt ẽt dici. Decius in c. qm̃ contra, col. 21. verſ. vlterius tñ contra iſtã limitationẽ. & in c. fi. col. fi. de proba. ſed ꝙ quis ſit clericus aut aliàs legitimè ordinatus nõ dependet à poteſtate partis quæ clericatum aut alias ordinationes cõferre nõ põt, ideo eius cõfeſſio non vr̃ ſufficere, & in terminis quod non releuet cõfeſſio in beneficialibus vt ex ea probet̃ titulus, no. Geminia. in conſ. 38. Pro clariori. col. 2 Barba. in conſ. 10. col. 2. lib. 3. ideo cõfeſſio rei ꝙ nõ habet in beneficio, actori non prodeſt niſi aliter probet actor de iure ſuo. Deci. in c. dilecto, col. 2. ver. benefacit dictũ Cõpo. de appel. ¶ Secundõ principaliter poſito legitimè cõſtaret de capacitate aut habilitate ipſius Lagerij, adhuc nõ vr̃ reintegrandus, quia fuit inſtitutus per dñm vicariũ Epiſcopi Vappincenſis, q eadẽ die aliũ inſtituerat, ideo ſecũda inſtitutio fieri nõ potuit, prima nõ reuocata, immo faciendo ſecũdã inſtitutionẽ ante caſſationẽ aut reuocationem prioris inſtitutionis vr̃ priuatus facultate inſtituendi pro illa vice. c. inter dilectos, de exceſſibus præl. per quem textũ dñs vicebailiuus Vappincẽſis iudicauit ꝯ ipſum dñm Lagerij à cuius ſñia appellatũ fuit ad curiã ſupremã Gratianopolis. ¶ Sed præmiſſis nõ obſtantibus ꝯriũ puto de iure verius, quod immo præferri debeat dñs Franciſcus Lagerij, nam
2 † ipſe reperitur prius inſtitutus & prouiſus de beneficio per ordinariũ ideo tanq̃ prior in tpe præferri debet, regula, qui prior, de reg. iur. lib. 6. qđ adeò procedit, ꝙ ſi ſuperior tale beneficium alteri poſtea conferat cũ clauſula nõ obſtante collatione alteri facta intelligit̃ de collatione inualida, ne alteri præiudiciũ inferat. dictũ eſt notabile Compo. cõiter approbatum in c. cãm quæ. vbi Mod. de reſcrip. ſequit̃ Iaſ. poſt alios. in l. fi. col. 5. ver. fortius dõ ff. de conſt. prin. Deci. in c. 1. col. 5. ver. tertiõ bene facit de reſcri. in conſi. 191. col. 2. in conſi. 236. circa fi. & in conſi. 291. col. 2. ſed iſtud eſt indubitũ in caſu noſtro in quo ſuperior expreſſe reſeruauit ius tertij per illã clauſulã, dũmodo tpe datæ præſentiũ nõ ſit
3 alij ius quæſitũ, itaq; † cũ eſſet quæſitũ ius ipſi Lagerij per collationẽ ordinarij, & apprehenſionẽ poſſeſſionis, illa collatio ſuperioris fuit nulla tanq̃ deficiente conditione ſub qua collatio ipſa facta fuit. l. pecuniã. ff. ſi cer. pet. l. hæc venditio. ff. de cõtrah. empt. l. neceſſariò. §. illud. ff. de peric. & cõmo. rei vẽd. l. itẽ quia, ibi, non ptijs non ſecutis ipſo iure euaneſcit ſtipulatio. ff. de pac. l. iubemus. §. pe. C. ad Treb. ¶ Secũdõ principaliter reintegrari dẽt ipſo Lagerij, qa dictus Flote reperitur occupaſſe poſſeſſionẽ dicti beneficij nõ vocato ipſo Lagerij notorio poſſeſſore, quæ tñ vocatio erat neceſſaria per tex. in c. licèt Epiſcopus, de præben. lib. 6. ¶ So-
4 lùm ſupereſt ad ꝯria rñdere, ad quæ rñdeo, & ad primũ † ꝙ clericatus & alij ordines nõ võr probari ex confeſſione partis à cuius poteſtate non dependent, rñdeo quod iſtud procederet, qñ ageretur petitorio ad effectũ adiudicationis beneficij habẽdæ, ſecus in caſu noſtro, vbi agitur poſſeſſorio, in quo ſufficit leuior tituli probatio, quæ eſt poſſeſſionis colloratio: qđ maximè procedit in odium ſpoliatoris: ita in terminis decidit Rota deciſ. 408. Fuit dubitatũ, & quæſitum, deciſ. 421. Fuit dubitatũ vtrũ confeſſio. in nouis. ſequitur gl. pragma. in tit. de pacifi. poſ. §. ordinarij. in verſi. inquiratur, col. 5. in fi. fol. 139. ¶ Secundò reſpondeo, quod iſte Lagerij ex tpe longiſſimo miſſas celebrat palàm & publicè
5 ſciente & patiente ſuperiore, ideo † ex tali antiquitate temporis, quo tolleratus fuit in celebratione miſſarũ præſumit̃ legitimè ordinatus. Io. An. But. & doc. in c. illud, de præſump. Pau. de Caſt. in conſi. 202. In cauſa confinió, col. 2. lib. 1. Deci. in conſi. 155. col. 1. & in conſi. 152. col. pe. ¶ Tertiò reſpondeo, quod confeſſio partis in beneficialibus licèt nõ ſufficiat vt adiudicetur beneficiũ alteri, ſufficit tñ ad imponendũ ſilentiũ confitẽti Rota deci. 545. Nota qđ vbi poſitio. in antiq. ſimiliter ſufficit talis confeſſio ad coadiuuandum titulum. gl. ſing. in c. pen. in ver. ſi non appareat, de reſcrip. lib. 6. quam pro ſing. no. Barb. in c. tuæ, col. 10. vt lite non cõ-
6 te. Feli. in c. olim. col. pe. & ſeq. de reſcript. ¶ † Non obſtat text. in d. c. inter dilectos, de exceſſibus prælat. quia reſpondeo duobus modis: primò quod procedit qñ prima inſtitutio eſſet ipſo iure nulla, prout ibi declarat Panor. nam tunc ad validitatẽ ſecundæ inſtitutionis non eſt neceſſaria reuocatio aut caſſatio primæ, & ratio eſt vltra Abb. quia quod nullum eſt caſſari aut reuocari nõ poteſt. l. nam & ſi ſub conditione, in ver. poſt defectum. ff. de iniuſto teſta. c. ad diſſoluendũ, de deſpon. impub. ſed prima inſtitutio arguitur ipſo iure nulla tanquam facta ſine præſentatione, cũ reperitur facta aſſerta præſentatio per falſum procuratorem. l. licèt. C. de procu. & vltra Panor. in d. c. inter dilectos, adduco Belameram in terminis in conſi. 10. col. 5o. circa fi. ver. & facit, quia præcedẽs electio. allegat no. per Inno. & ſcribentes in c. cõſideramus, de electione. ¶ † Secundõ rñdeo, ꝙ ille text. in c. inter dile-
7 ctos, ſolùm procedit quãdo agitur de præiudicio ipſius inſtituentis aut cõferentis tm̃, ſecus vbi agit̃ de præiudicio alterius tertij per doctrinã Bar. in l. prætor, in fi. ff. de operis not. nuntia. vbi qñ imponit̃ pœna facienti aliquẽ actũ. talis actus nõ redditur nullus qñ nullitas concernit præiudiciũ alterius quàm eius cui imponit̃ pœna, ꝑ tex. in l. filiusfamiliàs. §. fi. ff. de fal. & in l. nemo vr̃ dolo facere, vbi gl. no. ff. de reg. iuris, in propoſito noſtro, licèt imponatur pœna priuationis cõferendi beneficiũ ei, qui ſecundã collationem fecit priore nõ caſſata, collatio tamen aut inſtitutio in contrariũ facta nulla fieri debet. quia talis nullitas non præiudicaret ipſi cõferenti, aut inſtituẽti cui pœna priuationis cõferẽdi aut inſtituendi pro illa vice imponit̃, ſed præiudicaret annullatio ipſi patrono qui nihil deliquit. & in terminis illã doctrinam Bar. ad hoc propoſitũ allegat Imola in c. auditis, de electi. & profectò abſurdũ, & iniquũ foret qđ patronus qui nihil peccauit, patiatur hãc pœnam nullitatis præſentationis & inſtitutionis ex facto & culpa ipſius vicarij inſtituentis, & priuet̃ fructu iuris patronatus, cũ pœna ſuos autores tenere debeat. l. ſancimus. C. de pœnis. c. ſi cõpromiſſarius, de electio. li. 6. nõ tñ cõſidero in hac materia præiudicium eius cui ſecunda collatio facta eſt, qa in eo nõ

tractatur

tractatur de præiudicio, ſed de ceſſatione lucri: ſed præiudiciū, & damnū conſideraſ reſpectu patroni ius præſentādi habentis. Ex q̄bus cōcludo malè fuiſſe iudicatū, & bn̄ appellatū, & ipſum dn̄m Franciſcū Lagerij reintegrandū eſſe in ſua poſſeſſione. Grationopoli die 22. Ianuarij. 151. & ita fuit iudicatū per curiā die 14. Auguſti. 1541. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Aedificare non poteſt quis in ſolo ſuo quando per tale ædificium via publica deterior fieret.*
Aedificare non poteſt quis in ſolo ſuo immittendo aliquid in locum priuati citra ius ſeruitutis. ibi. nu. 1.
2 *Aedificare poteſt quilibet in ſolo ſuo vſq; ad cœlum, licèt ex tali ædificatione alteri noceatur dummodo non fiat animo principaliter nocendi.*
3 *Teſtes deponentes in ſpecie præferuntur teſtibus deponentibus in genere.*
4 *Oppoſitio quæ non eſt veriſimilis attendi non debet.*
5 *Conſuetudo vicinorum attenditur etiam in oneroſis.*

CONSILIVM XCIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Venerabilis dn̄s Hugo Mazeti de Villario Aymonis mandamenti Oyſentij moleſtatur in iudicio p Petrū Bray & Andream Dideri nūciatores noui operis prætēdētes nō licere ipſi dn̄o Hogoni ædificij formā mutare, primò ob futurū periculum ex eo ædificio ex quo niues in viam publicā ob vim ventorū poſſent excidere in maxima copia. Secundò quia iter viæ publicæ incōmodius, & deterius fieret. Ipſe verò reus excipit & offert ſe ædificaturū ad iudiciū, & arbitrium architectorū, ita q̄ nullū neq; periculū neq; incōmodū poſſit accidere. Quęriſ quid iuris?
2 ¶ † Videreſ prima frōte dicendū nō licere ipſi reo ēt in ſolo ædificare p qđ ædificiū via publica deterior fiat. l. 2. §. idē Labeo ſcribit ſi quis in ſuo. ff ne quid in loco publico, cū ſi. immo non licet priuato in ſuo facere per quod aliquid in locū priuati immitatur citra ius ſeruitutis. l. 1. vbi Ang. ff. de ſerui. verb. pđ. l. refectionis. §. ſi. arguendo à ſpeciali. ff. cōmu. prædi. Soc. in conſi. 141. col. 6. q. 1. ergo multominus vr̄ licere quid in publicū locū immittere, maximè qn̄ ex tali immiſſione vſus viæ publicæ incōmodior redditur, q̄a tunc publica lædi vr̄ vtilitas quæ priuatæ eſt vtilitati anteponēda. l. vnica. §. ſi. vbi Bar. C. de cad. toll. l. vtilitas. C. de primip. li. 12. cū ſi. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus ɔ̃riū puto de iure verius, & præmitto † pro fundamento quod dn̄s Hugo reus cōuen-
2 tus habet intentionē fundatā & regulā iuris pro ſe quod in ſuo liberū eſt vnicuiq; ædificare vſq; ad cœlū ſi poſſit. l. altius. C. de ſeruit. ēt ſi ex tali ædificatione alteri noceaſ dūmodo nō faciat animo principaliter nocēdi. l. Proculus. ff. de dam. infe. l. 1. §. deniq; Marcellus. & l. ſi in meo fundo. ff. de aqua plu. arcē. l. ſi tibi. in ſi. C. de ſeruit. cū ſi. ¶ Secundò ſupereſt ad ɔ̃ria rn̄dere quibus ſublatis res ipſa clariſſima fiet. Rn̄deo itaq; ad tex. in d. l. 2. §. idem Labeo. ff. ne quid in loco pub. Primò negando qđ ex tali ædificatione vſus viæ publicæ deterior fiat, & minus periculū ex ea vllū futurū ſit, nā vt diai in themate paratus eſt reus ędificare ad arbitriū architectorū, ita quod periculi metus omnino ceſſat appoſitis clauis quibuſdam magnis, & ferreis, quibus niues detincantur ne præceps aut ad cumulū decidant, & vlterius paratus eſt cautionē pſtare de damno infecto, quo caſu res clara vr̄, admittitur enim talis cautio vbi periculū incumbit, toto tit. ff. de dam. infec. à fortiori vbi periculi ceſſat ſuſpicio. ¶ Nec obſtat rn̄ſio dn̄i aduocati partis aduerſæ q̄ per talē cautionem ſatisfieri non poteſt futuro dāno, ſi aut homo aut beſtia ea niuium caſu pereat. Iſta enim rn̄ſio vr̄ ridiculoſa, & ea attenta nulla ædificia fieri poſſent ēt in vrbibus, quia vbiq; periculū, nec talis caſus inſolitus debet cōſiderari. l. nā ad ea. ff. de legib. ¶ Secundò rn̄deo, q̄ ex quo periti in arte & plurimi depoſuerunt nullū ex tali ædificatione futurū eſſe periculū, ipſis credēdum eſt. l. ſemel. C. de re militari. lib. 12. l. ſeptimo mēſe. ff. de ſtatu homi. l. 1. §. ſi. vbi Bar. ff. de vētre inſpi. ¶ Nec obſtat quod ēt periti partis aduerſæ depoſuerūt ɔ̃riū, q̄a dico q̄ immo teſtes partis nō ſunt ɔ̃rij, ſed diuerſi, id eſt, loquunſ in caſu diuerſo, videlicet ſi ita ſimpliciter ædificeſ ꝑut ſolet, & ꝑut pars aduerſa articulauit: ſed nō fuerunt interrogati, an futurū ſit periculū ēt appoſitis clauis illis ferreis. & magnis ad continendū niues, ideo nō concludūt tales teſtes. quia non loquunſ in ſpecie qn̄
3 ædificaretur additis talibus ferramētis, † ſed generaliter tantùm deponūt, quæ gn̄alitas vitiat teſtimonia. c. in præſentia, de prob. l. nō hoc. C. vnde legit. & in pulchro caſu tradit Geminia. in cōſ. 48. col. 5. poſt princ. & qn̄ teſtes deponunt in genere de facili pn̄t æquiuocare Arc. in conſi. 83. q̄a multa. col. pe. ob id præferri dēnt teſtes rei, qui in ſpecie deponunt. Inn. & doc. in auditis, de pſcrip. Alex. in conſi. 88. col. 2. & in conſi. 150. col. 7. libr. 5. Aret. in conſi. 83. col. pe. ver. aduertat ēt iudex ad vnū. ſemper enim ſpēs derogat generi, regula generi. lib. 6. & ratio eſt, q̄a probatio quæ fit in ſpecie dr̄ certior, & clarior, cū genus pariat obſcuritatē. l. in tradendis. ff. comm. prædio. l. ita fidei. ff. de iure fiſci. ꝓbatio aūt clarior & certior ſemper ꝓualet. l. ſi. C. de edic. diui Adri. toll. Bal. in conſi. 14. Punctus ſuper quo, in ſi. li. 4. in cōſi. 390. Tam profundè. col. 1. lib. 2. Soc. in conſi. 266. col. 19. & in conſi. 270. colū. 2. circa med. lib. 2. ¶ Tertiò rn̄deo, q̄ iſta allegatio ſeu rn̄ſio vr̄ calumnioſa & cōtra rationē naturalem, ſi enim imminere periculū ex aduerſo allegatū, illud magis propè reſpicit ipſum ædificantem & ſuos quā alios vicinos nō habitantes in domo, ob id nō eſt veriſimile, q̄ velit ædificare ad ſui damnū & perniciē. l. præſes. C. de
4 ſerui. ita † pars aduerſa allegat & opponit quod veriſimile nō eſt, ergo fides eius oppoſitioni dari non debet, ſicut nec teſtibus deponentibus nō veriſimilia, qui de falſo redduntur ſuſpecti. Abb. in c. q̄a veriſimile, in ſi. de præſump. per illum tex. Bal. in l. 1. col. 3. C. de ſeruis fugi. & in l. ſcripturæ, col. 2. C. de fide inſtr. ¶ Nō obſtat, qđ ex tali ædificatione vſus viæ publicæ incōmodior redderetur, quia iſtud negaſ, nec probaſ per teſtes partis, q̄a vt dixi, teſtes partis ſolùm loquunſ eo caſu quo ex futuro ędificio niues ad copiā magnā conciderent, ſed reus ita vult ædificare, qđ à niuiū caſu periculū non erit. ¶ Similiter non fiet via deterior ex aquis ſtillicidiorū, cum oīno ēt aliæ aquæ per viam deſinant, & in eam immittātur, ideo negari reo nō debet qđ aliis cōcediſ, cū locus publicus oium vſibus ſeruire debeat. Iuſt. de rerū diuiſio. §. flumina. §. riparū. & §. littorum. l. quominus. ff. de flum. vbi latè Bart. &
5 doc. † & ſi attenditur cōſuetudo vicinorū ēt in oneroſis. l. venditor. §. ſi conſtat. ff. cōmo. pręd. l. Chriſtianos proximos. C. de epiſco. aud. quæ iura ad hoc propoſitū citat Oldra. in conſi. 267. qđ dn̄o Epiſc. circa ſi. quantò magis attendi debet ɔſuetudo vicinorū in cōmodis, & nō oneroſis, itaq; ſi alijs, vicinis licet aquas cadētes ab ædificijs in viā illā publicā immittere, cur idē hoc non æquè & reo licebit. Præterea obtulit reus paratum ſe fiſtulas aut canale extruere p quas aquæ fluāt ſine incōmodo vllo viæ publicæ, ea qua re vr̄ cauſa hæc extra oēm difficultatem. ¶ Nō obſtat q̄ non licèt in alienum quid immittere citra ius ſeruitutis, quia hic nihil immittitur in alienum, ſed in locum publicum cuius vſus omnibus communis eſt, vt ſupra oſtendimus. ¶ Non obſtat quod vtilitas publica præferri debet priuatæ, q̄a hic nihil fit contra publicam vtilitatem, ex quo via non redditur deterior, & ceſſat periculum. Grationopoli penultima Ianuarij. 1541. & ita fuit iudicatum. Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Caſus fortuitus dicitur factum principis.*
2 *Caſus fortuitus inſolitus non comprehenditur in diſpoſitione licèt obligauerit ſe quis ad caſum fortuitum, idē in caſu fortuito extraordinario, & quis dicatur caſus fortuitus inſolitus.*
3 *Remiſſionem petit conductor gabellæ licèt promiſerit eam non petere quando res non manet in eo ſtatu in quo erat de tempore contractus, & quando ſuperuenit caſus veriſimiliter non cogitatus ex veriſimili vulgi opinione.*
4 *Diſpoſitio etiam iurata intelligi debet ſtātibus rebus prout erāt de tempore diſpoſitionis.*
5 *Caſum fortuitū promittēs intelligitur promiſiſſe de caſu fortuito generali, non qui ſpecialiter accidit ex poteſtate principis.*
6 *Caſus fortuiti promiſſio intelligitur de caſu fortuito pure, & ſimpliciter ab vtraque parte, ſecus ſi ſit caſus fortuitus ex altera parte tantum.*
7 *Princeps licèt quid faciat ob publicam vtilitatem, tamē ſi ex ea damnum priuatis infertur, illud reſtitui debet.*
Reſtringi debet diſpoſitio concernens publicam vtilitatē quādo agitur de præiudicio tertij. ibi. nu. 7.

Caſuum

8 *Caſuum fortuitorum renunciatio non trabitur ad caſum proue nirniem rx facto proprio alterius contrabentis, etiam quod illud factum ſit iuſtum.*
9 *Principis contractus non debet interpretari inſtar contractuũ priuatorum, ſed magis liberaliter, & gratioſe, & princeps di citur mundi dominus quoad bonum, non quoad malũ, & pra ſumitur princeps iuſtitia plenus.*
10 *Generalis clauſula non debet rrferri ad maiora expreſſis.*

CONSILIVM XCV.

¶Pro Bcoedicto Baſſi, & Petto Coing. mercatoribus Lugduni.

DIVINO ſubſido ex corde poſtulato. Viſis his quę copioſe, & ſubtiliter allegata fuerũt per clariſſimum iuriſconſultũ, & aduocatũ Vienenſem circa dationẽ in ſolutũ grapha-riatus dicti loci factã per ſereniſſimum, & Chriſtianiſſimũ dñm noſtrũ regẽ Bñdicto Baſſi & Petro Coing. mercatoribus Ludu-oenſibus per annos nouẽ precio quatuorde cim mille librarũ debitarũ ex cauſa vẽditionis vnius borologij, quẽ graphariatũ acceptauerũt dicti mercatores ſuis periculo & fortuna, promittentes de non petendo remiſſionẽ aliquã ex cau ſa alicuius belli, peſtis, ſterilitatis aut alterius inconuenientis, ẽt quod tale eſſet cui præuideri non poſſet. An pacto iſto nõ obſtãte peti poſſit remiſſio ex cauſa nouarũ ordinationũ ob vtilitatẽ pu blicã editarũ ad lites finiendas, & hominũ calumnias extirpan-das, ex quibus ordinationibus factũ eſſe proponitur, vt cõmoda dicti graphariatus admodũ fuerint diminuta, quia nõ implenẽ tot proceſſuũ & actorũ volumina ꝑut antea. ¶Super quo dubio nõ argueodo ad partes, ſed ſniam tñ confirmando dñi conſulẽ tis, puto remiſſionẽ petitã fieri debere ſequentibus fundamẽtis,
1 & primò præmitto † ꝙ iſte caſus nouatum conſtitutionũ dr̃ ca-
ſus fortuitus. nã oẽ factum principis dr̃ caſus fortuitus. l. Lucius. ff. de euictio. Pau. de Caſt. in conſ. 220. Proponitur in facto quod qui dã. col. 2. lib. 1. Alex. io conſi. 220. lib. 3. deciſio Neapolita. deci. 54. ſed vltra iſtos patres adduco Bal. in cõſ. 395. Pro dño Donaldo. li. 2. vbi qđ non põt quis ſe obligare cõtra tale factũ principis, ẽt cũ iuramento, quia talis obligatio contineret peccatũ, & daret ma-
2 teriã delinquendi. ¶†Secundò cõſidero ꝙ licẽt iſti mercatores ſe
obligauerint ad caſus fortuitos, nõ tñ tenentur pro iſto caſu for-tuito, & inſolito, dr̃ enim caſus iſte inſolitus nõ ſolũ, quia rariſ-ſimè ſolet euenire, ſed ẽt, quia nunquam eueniendum Dalphina tus patria iure ſcripto vti cœpit iuxta no. per Bar. in l. ſed & ſi qs. §. quæſitũ. ff. ſi quis cautio, & in l. Scio. §. medico. ff. de annuis leg. Cot. in cõſi. 128. col. pe. ad fi. lib. 2. & in conſi. 182. col. 4. li. 4. in cõ ſi. 12. col. 2. eodem lib. 4. ſimiliter obligans ſe ad caſum fortuitum non tenetur de caſu fortuito extraordinario. Bal in l. ſalſus. col. pe. C. de furtis. refert, & ſequitur Alex. in conſi. 180. col. pe. in fi. li. 3. Soc. io conſi. 123. col. fi. lib. 4. vbi etiam poſt Bar declarat, ꝙ ca-ſus fortuitus inſolitus dr̃, qui veriſimiliter cõtingere nõ conſue-uit, iſte autem caſus pluſquam inſolitus, & extraordinarius dici põt ex quo in patria Dalphinatus antea nũquam euenerat. ¶Pro hoc facit quod ſcribit Old. in conſ. 266. ꝙ autem, col. 1. in fi. vbi quod reuocatio gratiarum facta per Papam debet intelligi ſecũ dum curſum ſolitum Romanorum pontificum, nec debet inclu-dere caſum inſolitum aut à Papa inexcogitatum. eodẽ modo in caſu noſtro verba contractus principis intelligi debent ſm ſoli-tum ſuorũ anteceſſorum, nõ autem de tẽpore mutationis iſtius ſtyli, quam mutationem veriſimile eſt non fuiſſe excogitatam p ipſum principem de tempore ipſius contractus. caſus enim for-tuitus inſolitus dr̃ qñ communiter contingere non conſueuit, vel qñ veriſimiliter de eo cogitatum non fuit. Alex. in conſi. 108. col. pe. in fi. ver. & licẽt quidã dñr, lib. 3. & quod ſcribit Deci. in conſi. 74. colũ. 4. circa med. vbi ꝙ caſus fortuitus dr̃ qñ iudex procedit ordine iuris omnino ꝑtermiſſo, quia de tali omnimoda præter-miſſione ordinis veriſimiliter cogitatum non fuit, & licẽt Bar. in l. Scio. §. medico. ff. de annuis legatis, dicat quod caſus fortuitus dr̃ qui ſemel in mille annis contingere cõſueuit, tñ illud eſt gra-tia exempli, exempla autem regulã non reſtringunt, ſm Alex. in d. conſi. 108. quicquid aliter voluerit Iaſ. in conſi. 107. col. 3. lib. 1.
3 ¶†Secundò principaliter ad deciſionem illius difficultatis, & q̃-
ſtionis adduco quod in fortioribus terminis, & maximè in pro-poſitu noſtro ſcribit Pet. de Anch. in conſi. 402. Pluribus rationi-bus. vbi pulchrè & notabiliſſimè decidit quæſtionem de eo qui emerat gabellam à communitate Piſtorij per plures annos cum omnibus cõmodis & incommodis. ita quod remiſſio aliqua pe-ti non poſſet rõne alicuius damni emergentis. dicit Anch. ꝙ ſi tẽ pore emptionis Papa reſidebat Piſtorij, deinde alio commigra-uerit, & ex eo commoda gabellæ admodum fuerint diminutę, ꝙ remiſſio mercedis peti põt, non obſtante cõuentione prædicta, mouetur, quia contractus ille emptionis gabellæ licẽt habeat in ſe incertitudinem, tñ intelligi debet ſm ꝙ vulgi opinione, & cõ-muniter cõſuetum eſt percipi: ſed quod ex vulgi opinione reſidẽ tia Papæ erat in mentibus hominum quod ea melior eſſet gabel la, & illa ſpes reſidentiæ fuit cauſa finalis, quæ impulit emptorẽ ad emendum gabellã, qui aliter empturus non fuiſſet ſub ea mer cede, & ꝙ non vr̃ imputandum emptori cur ita conuenerit, quia illa ſpes reſidentiæ Papæ erat probabili iudicio indubitata, & ꝙ ſubueniri debet emptori ſi aliter euenit præter omnium ſpem. & quod illud pactum promiſſit remiſſionem non petere, debet in-telligi rebus ſic ſe habentibus prout erant de tpe contractus, nõ autem contra vtriuſq; contrahentis & totius vulgi opinionẽ mu tationẽ, & variationem, de hoc enim non fuit cogitatum, ſed pro babili iudicio totum contrarium. & præterea dicit Anch. ſaltem ſubueniri debet huic emptori ex capite læſionis enormiſſimæ, li cẽt illa ex poſt ſuperuenerit, nec eſſet de tpe cõtractus. ex quibus Anch. elegantiſſimè dictis facilime patet deciſio quæſtionis nr̃æ, nam non ſolũ de tpe contractus communis erat vulgi opinio ꝙ graphariatus in nihilo mutaretur neq; cauſarum ſtylus, ſed etiã multo poſt tpe etiã poſtquam de ſtyli mutatione verba fieri cœ-perunt. Rurſus pluſquam clariſſimum eſt quod ſola commoda graphariat⁹ illius cauſa finalis fuerũt inducẽdi mercatores iſtos ad ita contrahendum, qui ſi ſtyli mutationẽ aliquã cogitaſſent nullo modo ad eas conuentiones deſcendiſſent, ideo ſuſceptio il la periculi & caſuum fortuitorũ intelligi debet, rebus tñ manen tibus prout erant de tpe contractus, id eſt, ſtylo cauſarum & gra-phariatum non mutato & de caſibus fortuitis euenientibus in graphariatu citra tñ eius mutationẽ, de læſione aũt enormiſſima remitto me ad teſtimonia quæ non legi: Proponitur tñ eam ad in tegrum fuiſſe probatam. ¶Tertiò adduco tex. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. vbi promiſſio locatoris de non expellendo cõ ductorẽ habet tacitam conditionem, ſi conductor ſoluerit pẽſio nem, eodẽ modo dicendũ eſt ꝙ iſta promiſſio de non petendo remiſſionẽ debet intelligi dũmodo princeps dimiſerit grapha-
4 riatũ in eo ſtatu in quo erat de tpe contractus. ¶†Quartò addu-
co qđ in pulchro caſu ſcribit Dec. in conſi. 335. vbi ꝙ ſtatutum iu ratum & longo tempore obſeruatum inter ciues, & homines de diſtrictu, & comitatu ſuper ſolutione talearum, debet intelligi re bus ſtantibus, prout erant de tempore ipſius ſtatuti, ſi aũt ſuper-ueniat aliqua mutatio ſtatus ciuitatis, ex qua ciuitas multum de pauperetur, recedi debet, & poteſt à tali ſtatuto ob talem inopi-natam mutationẽ. & rogo videatur illud conſiliũ Decij, quia ex de ciſionibus per eum allegatis clariſſima fit quæ iſta, & vltra Deci. adduco Pau. de Caſt. in conſi. 8. Iſta bona paterna. col. fi. lib. 1. vbi quod mutato rei ſtatu receditur ab antiqua conſuetudine, & qđ no. Bal. in pulchro caſu in conſi. 396. Quidam hñs vnum filiũ. lib. 3. eodem modo dicamus, ꝙ iſta promiſſio de nõ petendo remiſ-ſionẽ mercedis intelligi debeat ſtatu graphariatus non mutato.
5 ¶†Quintò verba contractus circa renunciationẽ caſuum fortui-
torũ debent intelligi de caſibus fortuitis, qui cõiter & generali-ter oĩbus accedunt, nõ de his qui ex plenitudine poteſtatis prin cipis aliquibus tantùm particulariter, & ſpecialiter accidunt, quia tale nõs ſpeciale in conſideratione haberi nõ debet nec de eo cẽ ſetur cogitatũ. l. 4. §. 1. vbi Bar. ff. de fideic. lib. Deci. in l. ea quæ ra-ro. ff. de reg. iuris. ideo illa renunciatio caſuum fortuitorũ debet intelligi de caſibus fortuitis qui generaliter, & communiter om-nibus accidunt puta de bello, peſte, ſterilitate, non de mutatione graphariatuũ quæ ex plenitudine poteſtatis principis obuenit,
6 & particulariter nocet conductoribus graphariatuum. ¶†Sextò
renunciatio caſuum fortuitorum in caſu noſtro debet intelligi de caſibus fortuitis purè, & ſimpliciter, id eſt, quibus ipſi contra hentes præuidere non poſſunt. l. hoc legatum, vbi Bar. ff. de leg. 3. c. ſtatutum, de electio. lib. 6. ſed illud factum principis circa mu tationem ſtyli licẽt dicatur caſus fortuitus ex parte ſubditorum, non tamen dicitur fortuitus ex parte principis, qui præuidere poterat ſi voluiſſet, licẽt hoc facere maluerit ob publicam vtili-
7 tatem. ſed licẽt princeps quid faciat ob publicam vtilitatem,
tamen ſi ex ea damnum priuatis infertur, illud reſtitui debet,

iuata

iuxta notata in l.item ſi verberarũ.ff.de rei vẽd.& in l.Lucius. ff.
de euictio.ideo videmus quod licèt diſpoſitio cõcernat publicã
vtilitatem,reſtringi tñ debet quando agitur de prꝗiudicio tertij.
l.2.in fi.ff.ad municip.iuncta l.Lucius.ff.de admi.tut.quæ iura ad
hoc citat Soci.in conſi.275.col.5.ver.nam licèt alias.lib.2.¶ †Se-
8 ptimò dico quòd iſta renunciatio caſuum fortuitorum non dẽt
intelligi de caſu fortuito eueniente ea facto proprio ipſius prin-
cipis contrahentis.Anch.in conſi.414.Viſo inſtr̃o venditionis.de
quo eſt tex.in l.cũ proponas.C.de nauti.fœno.quem tex. ad hoc
pro ſingulari citat Iaſ.in l.1.col.2.circa fi.ver.confirmatur iſta ſo
lutio.C. de inſti.& ſubſti.nec obſtat,ꝙ iſtud factũ principis dica
tur iuſtum & ad publicam vtilitatẽ, quia reſponſum eſt ſupra ꝙ
factum ex cauſa publicæ vtilitatis tertio præiudicare non debet
quominus damnum ei reſtituatur, alias iſta publica vtilitas clau
dicaret,q2 alios quidem ditaret,alios ad inopiã reduceret, quæ
claudicatio,& inæqualitas in omnibus eſt fugienda.l.ſi id quod.
in fi.ff.de reſcin.vend.c.cũ inter,vbi Dec.in 6.no.de except. & in
terminis quod vbi damnum contingit facto locatoris etiam iu-
ſto.illud reſtitui debeat,tradit Ioã. de Ana.in conſi.74.col.3.poſt
med.¶ †Octauò quicquid ſit in cõtractibus priuatorum, præmiſ
9 ſa tamen ſine dubio procedere debent in contractu principis,in
quo verba magis liberaliter,& gratioſe accipi debẽt.l.fi.ff.de cõ
ſtitu.prin.vbi latè Moder.ideo tex.in §.illud.in auth. conſti. quæ
de digni.dicit quod actus principis debet eſſe ab omni malitia
& diminutione alienus.quaſi dicat ex eo ius alterius diminui nõ
debet,ne inde naſcantur iniuriæ vnde naſci debẽt iura.ideo prin
ceps dicitur mũdi dominus quoad bonum, non quò ad malum.
Bal.in conſi.327.Pridie enim conſului.col.1.ad fi.lib.1. & præſu-
mitur princeps iuſtitiæ plenus.Bal.in conſi.395.Pro domino Di-
naldo.col.1.ad fi.l.2.per tex.in l.2.§.merito.ff.ne quid in loco pu
bli.& l.ex facto.in prin.ff.de vulg.& vbi contrahitur cum princi
pe non eſt ſtrictè procedendum,quia cõtractus principis omnes
dñr bonæ fidei.Bal.in tit.de pace Conſtan.§.ſi qua verò.Iaſ.in §.
actionum,circa prin.inſti.de actio.¶ Non obſtat quod vltra ſpe-
cificationem aliquorum caſuum fortuitorum ſubiecta eſt clauſu
la generalis aliorum caſuum,quia præmiſſa fundamenta ſatisfa
10 ciunt etiam ad hanc clauſulam generalem.& vlterius † reſpon-
deo naturaliter & ſecundum æquitatẽ ꝙ illa clauſula gñalis nõ
debet intelligi de caſibus maioribus expreſſis,ita in terminis re
ſpõdet Soc.in d.conſ.123.ad fi.lib.4.ſed iſte caſus mutationis ſty
li eſt longe maior alijs expreſſis,nam caſus belli,peſtis,& ſterili-
tatis non hñt cauſam perpetuam,ſed durant aliquo tpe tantùm.
iſte autem caſus mutationis ſtyli in æternum durat, ideo non eſt
veriſimile ꝙ de tali caſu fuerat cogitatum.¶ Poſtremò res iſta nõ
vr̃ habere difficultatem aliquam,quia poſtquã princeps ipſe hu
maniſſimus recepit preces iſtorum mercatorum, & mãdauit in
formationes ſumi ſuper damnu,clariſſimè conſtat de voluntate
eius,quod ſi preces veritate nitantur,remiſſio fiat,aut aliter dam
num reſtituatur.ſi enim princeps vti voluiſſet renunciatione illa
caſuum fortuitorũ nõ iuſſiſſet informationes ſumi. Gratianopo
li. 6.Februarij.1541.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Clerici ſeculares in monaſterio regulari eſſe non debent, nec debent homines diuerſæ profeſſionis in eodem officio ſociari. Subſtitutus aut ſubrogatus in aliquo officio debet eſſe eiuſdem qualitatis, cuius eſt ſubſtituens.ibidem.nu.1.

2 Conſuetudo contra ſubſtantiam regulæ non valet.

3 Conſuetudo irrationabilis non valet,& quando dicatur irrationabilis.

4 Conſuetudinem generaliter probari non ſufficit, ſed probari debet ſpecialiter in caſu de quo agitur.

5 Conſuetudo nõ inducitur in his quæ vario mõ obſeruata fuerũt.

6 Conſuetudo & ſtatutum an requirant ſcientiam ſuperioris.

7 Conſuetudo non inducitur ex ſimplici tolerantia contra debitum iuris.

8 Conſuetudo habens cauſam diſcontinuam requirit tempus,cuius initij memoria non extat in contrarium.

9 Conſuetudo an per ſuperiorem tolli poſſit.

10 Renunciare cenſetur quis conſuetudini ipſo actu aut facto, non vtendo ipſa conſuetudine,ſed alio iure diuerſo.

CONSILIVM XCVI.

¶ Pro domino Nicolao Groſſeti rectore prioratus Viſilliarum,cõ
tra dominum Ioffredum Dornin ſacriſtam dicti prioratus.De ea
dem materia habetur infra in conſi.121.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dñs
Ioffredus Dorniu ſacriſta prioratus Viſillia
rũ ſubrogauit in locum ſui ad officiũ ſacri-
ſtæ venerabilem Dñm Aymarũ Syluestri pſ
byterũ ſecularẽ,quẽ tñ dñs Nicolaus Groſ-
ſeti in ſubſtitutum recuſat accipere tanq̃ re
ctor dicti prioratus, dicens ipſum prioratũ
eſſe regularem, & officiũ prædictũ ſacriſtæ
eſſe clauſtrale,cui ꝓpterea presbyter ſecularis inſeruire non poteſt.
Tractat cauſa coram ſpec.dño Vicebailiuo Graiſiuodani, in qua
abundè & ſubtiliter ſcripſit pro memorato dño Groſſeti rectore
egregius doctor dominus Ioannes Maro collega noſter.Quærit
etiam à nobis quid de cauſa prædicta ſentiamus. ¶ Placet mihi
1 ſententia domini collegæ noſtri Pro cuius confirmatione † con-
ſiderandum eſt quod præfatus Groſſeti reus conuentus habet in
tentionem ſuam fundatam de iure communi, quo iure clerici ſe
culares in monaſterio regulari eſſe non poſſunt. c. 3.de regula.
nec debent homines diuerſæ profeſſionis in eodem officio ſo-
ciari.c.in noua.16.q.7. ne ex diſpari obſeruantia in eodem loco
ſcandalum generetur.c. Deus qui, de uita & hone. cleri. c.eum
cauſam,& c.cum in magiſtrum,de electio.cap. intelleximus, de
ætate & qualitate.clem.1.de electio.tradit Calde. in conſi. 28. in
titu.de regul.nam ex tali ſocietate regularibus occaſio præſtatur
relaxandi rigorem ſolitæ uitæ, quod eſſe non debet.c.nolo.12.
q.1.& quod per dicta iura ſcribit Deci.in conſi.640. ad fin. ideo
habens beneficium regulare,poſito per ſubſtitutum poſſit bene
ficio deſeruire,talis tamen ſubſtitutus debet eſſe eiuſdem quali
tatis cuius eſt ſubſtituens,id eſt,monachus regularis.l.1.C.de ꝓ-
poſ.agen.in reb.lib.2.facit tex.in c.ſtatutum §.in nullo, in fin. de
reſcrip.lib.6.& in clemen.1.de offi.uicar. quæ duo iura ad hoc ci
tat Deci.in c.decernimus,col.antepen.uerſi.ſecundò infertur.de
iudi.no.Bar.in l.pen.C.de mancip.& colo.patri.lib.11.Bald. in l.
parabolani.C.de epiſc.& cler.Pro quo facit tex. in c. recolentes,
de ſtatu monacho.ubi dicitur dignum eſſe ut qui cum alijs uitã
ſimilem ducunt,ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam.& ultra
ius commune habet etiam intentionem fundatam ex præcepto
Abbatis ſeu ſuperioris, cui reuerenter obediendum eſt. c. cũ ad
monaſterium,circa fi.uer.Abbas uerò,de ſtatu monacho. maxi-
mè,quia tale præceptum dicitur iuſtum & honeſtum conforme
iuri cõmuni,de quo ſupra,& quia cum ſeparata ſit uita & religio
regularium a religione clerico.ñ ſecularum, ſeparata etiam eſſe
ratio debet.l.fin.ff. de calumnia.l.Papinianus exuli.ff. de minor.
¶ Itaq; tota uis & difficultas conſiſtit in quadã conſuetudine al-
legata per actorem ꝙ deſeruiri poſſit officio ſacriſtiæ per cleri-
cum ſecularem.Ad quã reſpondẽdo dico ꝙ talis cõſuetudo ubi
probata eſſet,non ualeret. Secundò ꝙ nullo modo probata fuit.
2 Tertiò vbi probata eſſet, ꝙ fuit ſublata per ſuperiorẽ.¶ † Circa
primũ quod nõ valeat arguitur ſic:Iſta conſuetudo videtur con-
tra honeſtatẽ quod religioſi diuerſæ profeſſionis ſimul habitẽt
per ſupradicta,ſed cõſuetudo contra honeſtatẽ non valet.c.cum
dicerem,& c.cũ ab omni,de vita & hone.cler.Deci.in c.cum di-
lecta,col.5.circa med.de confir.vtili.vel inutili.Secundò videtur
illa conſuetudo contra ius diuinũ,& cõtra id quod habet Deute
ronomi.c.22. Non arabis in boue,& aſinu ſimul.& ius diuinum
talem diſparitatẽ videtur reprobare,ſed nõ valet cõſuetudo con
tra ius diuinũ cum nõ valeat cõtra canones pceptiuo, aut prohi
bitiuos.Innoc.in rub.de conſue.Calde. in conſi.4.in titu.de con-
ſuetu.Tertiò talis conſuetudo dicitur contra ſubſtantiam regulæ.
d.c.3. de regularib. ſed conſuetudo cõtra ea quæ ſunt regulæ uõ
ualet.gl.in c.2.in uerſi.officiali, de conſuetu.lib.6. Deci. in conſi.
280.circa fi.Bal.& Moder.in authen.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccl.
ubi propterea qđ monachus per conſuetudinẽ habilitari nõ po-
teſt ad teſtandũ,& quod ſcribit Roma.in conſ.356.colum.1.in fi.
ubi quod non ualet conſuetudo ut in eccleſia curata cõſtituatur
3 uicarius ad tempus,tanq̃ ſit contra ſubſtantiã & naturã eccle-
ſiæ curatæ. Rurſus † nõ ualet iſta conſuetudo tanquam irratio-
nabilis.c.1.ubi gl.de cõſtitu.lib.6.quod maximè procedit qñ ta
lis conſuetudo eſt cõtra ius canonicũ.c.fi.de conſuetudi.ubi latè
ſcriben.Cor.in conſi.293.colum.3.lib.1.& conſ.155.colum.pen.
lib.4. Præſumitur autem irrationabilis conſuetudo quando eſt

contraria iuri. Aret.in conſi.44.col.2.Facit Roma.in cõſ.299.col.3.circa fi.ver.ꝙ aũt irrationabilis. ſimiliter dicitur irrationabilis qñ contrariatur æquitati naturali. Aret.in cõſi.92.col.3.ver.tertiò confirmatur.& in conſi.145.col. 2. idẽ qñ conſuetudo à lege vel ſtatuto reprobatur.Fed.de Sen.in cõſi.17.col.4 poſt med.vbi q̃d cõſuetudo irrationabilis dr̃ quã ius expreſſe reprobat, vel q̃ obuiat canonicis inſtitutis.notat ẽt Alex.in cõſi.196.col.3. lib.2. & qñ dicatur cõſuetudo rationabilis vel irrationabilis, relinquitur arbitrio iudicis. Hoſtien.in ſumma de cõſue.§.quid ſit conſuetudo,circa prio.refert & ſequitur Oldr.in cõſi 210. Suppoſita conſuetudine.Freder.in d.cõſi.17.col.4.poſt med.& dixi in cõſ.116. col.2.ſed quis iudex arbitrabitur rationabile eſſe ꝙ clerici ſeculares miſceantur monachis regularibus, & cũ eis vitam agant?

4 ¶Circa ſm̃ quod talis cõſuetudo non videatur probata,† cõſiderandũ eſt quod conſuetudo nõ dẽt probari gñaliter,ſed ſpecialiter in caſu de quo agitur Old.in conſi.237.Perlectis,col.1.Anch. in cõſi.339.Pro maiori intelligẽtia.col.5.ver.ad ſecundam rationem.Alex.in conſi.196.col.3. ver. quia dicti teſtes nihil probant. lib.2.&in conſi.6.lib.5.Cur.Iun.in conſ.26.col.pe.ver.ex præmiſſis.Baptiſta de ſancto Blaſio inter conſilia Bruni Aſtenſis in cõſi. 66.col.2.circa fi.in propoſito nr̃o cũ reus oppoſuerit ꝙ clericus ſecularis ſubrogari nõ põt ad officiũ ſacriſtiæ ſine licẽtia ſuperioris,& in hoc habeat intentionẽ fundatam de iure cõi,vtſupra diximus,debebat actor probare cõſuetudinẽ eſſe in contrarium in illo caſu ſpeciali,ideſt,quod immo ſubrogari põt clericus ſecularis ẽt ſine licentia ſuperioris,quod tñ nõ ſolùm non probauit, ſed ne quidẽ allegauit.Tñ allegauit in genere q̃d alias clerici ſeculares fuerunt ſubrogati,ſed non ſequitur ergo ſine licentia ſuperioris,immo præſumendum eſt,de iure licentiã fuiſſe obtentã, quia alias eſſet præſumere delictũ & in obſeruantia regulæ cõtra l.merito.ff.pro ſocio.cum ſi.¶Secundò aduertendũ eſt an aliquãdo fuerint ſubrogati in officio ſacriſtæ etiã religioſi regulares,

5 nam tunc † nõ eſſet neceſſe tractare de conſuetudine quæ non inducitur in his quæ vario modo leguntur obſeruata. Bart.in l.2.in prin.ff.ſol.matr.Deci.in conſi 8.col.3.ver.ſecundò,quia vt narrat in conſi.11.col.7.& in conſi.129.col.1. hic ẽt non inducitur cõſuetudo ex ſententijs diſformibus qñ vario modo fuit iudicatũ. Alber.de Roſa.in l.quæſitũ.§.ſi quid eodem. ff.de fundo inſtruc. & q̃d ex actibus diſformibus non inducatur cõſuetudo,tradit Socin.in conſ.92.col.7.circa prin.ver.ſed ad hoc fundamentũ. lib.3. Alex.in conſi 5.col.2.& in conſi.127.circa fi.lib. 5. & facit ratio, quia ſuper actibus diſformibus p̃ſumptio capi non põt. Iaco. de Aret.Cyn.Bal.& doc.in l.1.C.de proba.gl.in c.per tuas,in gl.3 .de

6 condi.appoſ.Calca.in conſi.121.col.pe.in fi.¶†Tertiò nõ legitur probata ſcientia ſuperioris in iſta conſuetudine, quæ tñ vr̃ neceſſaria,quia cõſuetudo induci non põt ſine ſcientia eius ſine cuius conſenſu ſtatutũ fieri nõ põt.gl.& doc.in d.c.fi.de conſue.Cor.in conſ.293.col.pe.lib.3.ſed clarũ eſt quod iſti monachi Viſilliæ nõ poſſent aliquid ſtatuere ꝯ ius canonicũ,& contra eorũ regulam ſine licentia ſuperioris,immo crederem Pontificis cõſenſum eſſe neceſſariũ,iuxta not.in l.oẽs populi.ff.de iuſti.& iure.Soci. in cõſi.272.col.4.ver.quintò principaliter,lib.2.Inno.& cano. in c. cũ acceſſiſſet. de cõſtit.latè Alex.in conſi.106.lib.2.quod ſine dubio procedit qñ tale ſtatutum concernit ius ſuperioris ſeu eius autoritatẽ,quo caſu nõ valet ſtatutũ ſine eius cõfirmatione.Bal.in cõſi.407.Præſupponendum eſt.lib.2.Pau.de Caſt.in cõſi.256. Videtẽ manifeſtè.col.2.poſt med.lib.2.ſed hic agitur de præiudicio ſuperioris q̃d ſine eius cõſenſu aut licentia clericus ſecularis ſubſtitui poſſit,ergo ſicut non valet ſtatutũ,ita nec cõſuetudo,cum à pari procedant,vt habetur in l.de quibus.ff.de legib.Immo generalius videtur dicendum,quod vbi cõſuetudo cõtradicit legi, indiſtinctè requiratur ſcientia ſuperioris.Oldra.in conſi.172. quia omnes,col.1.in fi.in conſi.237. Perlectis, colũ.1.in conſi.254. Ad obiectus,col.2.in fi.ver.quinto opponebatur.& in cõſi. 354. quia tota,col.3.ver.5.opponitur.ſed iſta cõſuetudo repugnat legi canonicę,vtſupra dixi,ergo,&c.nõ tamen intelligo ꝙ oĩs conſuetudo requirat ſcientiã ſuperioris per ea quæ ſcribit Aret.in cõſ.153. col.3. in conſ.159 .in octauo & nono dubijs.Corn. in conſi. 268.

7 col.4.lib.4,Curtius Iun.in 162.col.3.in fi ¶†Quartò dico,licèt rectores priorates Viſilliæ tolerauerint aliquos ſubſtitutos in officio ſacriſtiæ cõtra debitum iuris & regulæ,ex tali tñ tolerãtia cõſuetudo nõ inducitur,quia multa ꝑ patiẽtiã tolerantur,quæ ſi deducta fuerint in iudicium exigente iuſtitia tolerari nõ debent. c. cũ iamdudum,de præben.Oldr.in cõſi.14.Cum quæritur, col.fi. Idem ſi toleret Papa quod princeps habeat iuriſditionẽ in clericos,quiã ex tali tolerantia nõ inducitur conſuetudo cõtra clericos Rota decil.840.Verum valeat conſuetudo. in antiq. & quod ex tolerantia nõ inducatur cõſuetudo,tradit Iaſ.in cõſ.192. in fi. lib.1.Quod tñ vr̃ procedere in his ſuper quibus cõſuetudo induci non põt,vt per Boerium in deci.Burdegalen.q.32.colũ.1. poſt

8 med. ¶†Quintò iſta cõſuetudo dẽ habere cauſam diſcontinuã, quia nõ continuè tenentur clerici ſeculares ad curã, & officium ſacriſtiæ,ſed quotiens ſacriſtã cõtingit abeſſe,vt ex aduerſo proponitur,ſed iſto caſo ad inducendum conſuetudinem requiritur tempus longiſſimum cuius initij memoria non exiſt in contrarium.Inno.in c.cum dilectus,in gl.fi.de conſuetudine.refert & ſequitur Alex.in cõſi.173.col.1.lib.6.De quo tñ tempore non modo non fuit probatum,ſed ne articulatum quidem. ¶†Venio ad

9 tertium poſito,& non conceſſo , probata eſſet conſuetudo allegata & illa valeret,an dicatur ſublata per reformationẽ ſuperiorum religionis Cluniacenſis,qua inter cætera expreſſe cautum reperitur, vt ne tolerentur ſubſtituti eiuſmodi ſeculares ad officiũ ſacriſtiæ,ſuper quo ſatis abundè ſcriptũ eſt per memoratum dominum Ioannem Maronis quod ſic, cuius dictis addo Abb. in conſi.67.in quarto dubio.li.1. vbi ꝙ Epiſcopus cum capitulo tollere poteſt conſuetudinem eccleſiæ modò eccleſiæ honorabilis non ſic,allegat tex.in c.cum conſuetudinis,de conſue.Inno.in c. accedentibus,de priui.Bar.tamen in conſi.136.Capitaneus,in fi. quod Legatus de latere nõ poteſt conſuetudinem tollere,ſed limitare,ſed in caſu iſto aliud vr̃ dicendum cum per derogationẽ conſuetudinis redeamus ad ius commune,ex eo q̃d ſcribit Abb. in c.veniens,col.8.de præſcrip.quod poteſt prælatus præiudicare eccleſiæ qñ per tale præiudicium reditur ad ius cõe.quod dictũ refert & ſequitur Gozadinus in conſi.26.col. pen. circa med. bene facit ꝙ Iaſ.ſcribit in l.properãdum,in prin.col.pe. ver. ego teneo. C. de iudi. vbi quod partes poſſunt contrauenire ſtatuto

10 quando ex tali contrauẽtione redditur ad ius commune.¶†Rurſus tali conſuetudini vr̃ actor renunciaſſe petendo licentiã à quodam prætenſo Locumtenente dñi vicarij Abbatis Cluniacenſis ſicut dr̃ de priuilegiato vtẽte iure communi quod priuilegio cẽſetur renunciare.l.fi.C.de pactis dotal.Old.in conſi.101.quia cuiuſlibet.col.1.in fi.qua tamen licentia iuuari non vr̃ non apparẽte de poteſtate cõcedentis,& vbi de ea appareret,nõ potuit inferior diſpenſare contra factum,& prohibitionem ſuperioris. l. minor aũt magiſtratus.ff.de minor.l.eos.§.ne liceat.C.de vſuris.cle. ne Romani,de electio.Abb.in conſi.1.col. 2.lib. 2. Grationopoli.17. Februarij.1541.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1. *Culpa imputatur incipienti.*
2 *Damnum debetur licèt culpa leuiſſima datum ſit quãdo eſt culpa in faciendo,*
3 *Culpa leuiſſima dicitur non prauidere quod quocũq; modo prauideri potuit.*
4 *Culpa imputatur non cogitanti quod de facili euenire poteſt.*
5 *Culpa leuis dicitur ratione deſidia & negligentia,& nõ facere in re aliena quod in ſua quis faceret.*
6 *Culpa lata dicitur non facere quod conſuetum eſt fieri.*
7 *Dolus imputatur ei qui non vtitur remedijs opportunis.*
8 *Gladium quis ita portare debet ne alteri nocere poſſit,& dolus præſumitur contra deferentem gladium aliter quàm deferre debeat.ſimiliter dolus præſumitur in prohibitis.*
9 *Prouocanti non imputatur culpa in his qua ſunt de genere permiſſorum.*
10 *Vulnus an imputetur deferenti gladium ſi eum non depoſuit videns alium ad eum venientem cauſa ludi.*

CONSILIVM XCVII.

¶Pro Guigone Groſſi contra Laurentium Collini.

DIVINO ſubſido ex corde poſtulato . Guigo Groſſi de Latronchia prope Grationopolim ꝓpoſuit iudicium ciuile contra Laurentium Collini Bollangerium ſeu venditorem panis in ciuitate Grationopoli vico Sancti Laurentij ad perſecutionem damnorũ, & intereſſe quæ ſuſtinuit culpa ipſius Collini eiectu deferentis vnum culteſſum quo fuit percuſſus

cuſſus idem Groſſi actor licèt luctando dũ ipſo Collini quadam
die dñica. Excipit reus ꝙ actor prius luctationem incboauit, ob
id ꝙ actor ipſe in culpa vr̃. Cauſa aſsignata eſt ad ius corã Spec.
dño Alexandro Andheri iudice regio & ordinario ꝓdictæ ciuita
1 tis, quæritur quid iuris? ¶ † Videretur dicendũ prima fronte reum
abſolui debere, & qđ imputanda vr̃ culpa ipſi actori prius inci-
pienti. l. ſi ex plagis. §. tabernarius. vbi Bar. ff. ad legẽ Aquil. l. 1. §.
cum arietes. ff. ſi quadrup. paup. fe. eic. l. qm̃ multa facinora. C. ad
legẽ Iul. de vi pub c. ſi. de iureiu. ¶ Sed præmiſsis non obſtantib⁹
contrariũ puto de iure verius, quod immo cõdẽnari reus debeat
ad damna, & intereſſe petita. & pro fundamento † conſiderandũ
eſt, ꝙ hic fuit actum ciuiliter actione legis aquiliæ ad perſecutio
nẽ damni in qua actione venit culpa ẽt leuisſima. l. in lege aqui-
lia, la 2. ff. d legẽ aquil. quod ſine dubio procedit, qñ talis culpa
cõmittitur in faciendo. l. ſi cuius. §. deniq;, vbi Bart. ff. de vſufr. &
idem Bar. in l. qui bona. §. cũ inter. ff. de dam. infec. Alex. in conſi.
50. col. 4. ver. nec obſtat ad hoc ſi dicaĩ. lib. 1. Soc. in conſi. 54. col.
ſi. lib. 4. Sed negari non poteſt, quin ſaltem in omnem euentũ iſte
reus dicatur in culpa leuisſima deferendo vnũ gladiũ continuè
ad latus more Bollangeriorum in vagina lacera & pertuſa. Cul-
2 pa † enim leuisſima dr̃ qñ quis quocunque modo potuit præui-
dere, & non præuidit. glo. in §. præterea, in verſ. debet Inſti. quib.
mod. re contrahi. obl. Bar. in l. ꝙ Nerua. ff. depoſi. & iſtã culpã le-
uisſimam Bal. in conſi. 404. in iſto cõtractu. lib. 2. appellar quãdo
quis nõ adhibet ſollicitisſimam diligentiã. Sed cui dubiũ ꝙ iſte
reus poterat præuidere damnis peritis non deferendo gladiũ ita
denudatũ ſine vagina debita, & cui dubium ꝙ ſi adhibuiſſet di-
ligentiam ſollicitisſimã non detuliſſet gladium ad eum modum.
Poterat enim cogitare damnum aut incommodũ aliquod de fa-
cili poſſe accidere ex tali delatione gladij ſine vagina integra.
4 Culpa enim † imputatur ei, qui id non cogitat, quod de facili põt
euenire. l. qui bona. §. cũ inter. & l. in hac. ff. de dam. infec. l. ſi idẽ
cũ eodem. §. ſi. ff. de iur. om. iud. l. habitatores. §. ſi. ff. loca. quæ iu-
ra ad hoc propoſitũ citat Alex. in conſi. 52. col. 2. poſt med. verſi.
cum ergo mutatio. lib. 6. ¶ Secundò principaliter dico ꝙ hic non
5 eſt tractandum de culpa leuisſima, ſed de leui, † quæ culpa leuis
dicitur ratione deſidię, & negligentiæ ſecundum glo. in d. §. præ
terea, & dicit Bald. in d. conſi. 404. lib. 2. quod leuis culpa dicitur
non facere in re aliena ꝙ in ſua quis faceret. idem dicit Rom. in
conſil. 426. negociorum, in ſecundo & tertio dubio, ſed cui du-
bium ꝙ iſte reus ſi quid in cauſa propria acturus fuerat in qua ro
gladium ille ita detectus & vagina exutus damnũ fuiſſet allatu-
rus eum ipſum gladium præ oĩbus depoſiturus erat non eum fa-
tuum aut vitæ ſuæ prodigum velimus omnino probare. Itaq; cur
non eodẽ modo ante luctationẽ aliquam gladium ipſum depo-
ſuit, aut de gladij ipſius diſcrimine actorẽ præmonuit, hoc enim
non ad diligentisſimũ pertinet, ſed diligẽtibus etiam incumbit,
ob id nõ eſt tractandum de culpa leuisſima, & an cõmiſſa fuerit
faciendo vel omittendo, ſed enim agitur de culpa leui pro qua
ſine dubio punitur quis indiſtinctè in lege aquilia, non habita di
6 ſtinctione agendo ne vel omittendo commiſſa fuerit. ¶ † Tertiò
dico ꝙ ex cõſuetudine generali quando aliqui inuicẽ volunt lu-
ctari, arma quæcunq; nocitura ſolent deponere, quod rerũ expe-
rientia videmus. tunc arguo ſic, non facere quod fieri conſuetum
eſt, ſpecies eſt non leuis, ſed latæ culpæ. l. doli mali. §. ſi. ff. de noua
tio. quem tex. ad hoc propoſitum allegat Bald. in conſi. 463. Sta-
tuto communis Papiæ. colum. 1. lib. 3. quod eſt repetitum in cõſi.
436. lib. 5. itaq; reus iſte in culpa videtur lata, potiuſquam leui-
aut leuisſima. ¶ Quartò dico ꝙ immo dolus cõſiderari põt con-
7 tra reum, nam † in dolo dicitur qui non vtitur remedijs opportu
nis ad actum, ſed ea omittit. Bald. in conſi. 395. Pro domino Di-
naldo. colũ. 2. lib. 2. per text. in l. idemq;. §. ſi ignorantes. ff. mand.
l. ſi. §. illud. ver. ſumma ope. C. de temp. app. ſed remedium oppor
tunum in reo erat vt gladium tutè contegeret nõ vaginã lacerã,
& pertuſam deferret ad futurum aliorum diſcrimen. Finge lucta
tionem factam non eſſe, ſed caſu aliquo actorẽ in corpus rei im-
pulſum ob id ex occurſu & ictu gladij percuſſum, an non tenebiĩ
reus tam imprudens, & improuidus qui gladium ita detulit? Pro
fectò iſte reus ſatis dicitur nõ feciſſe quod omnes facere debent,
nec excuſari poteſt ſaltem à lata culpa, vnuſquiſq; enim de facili
poteſt intelligere ꝙ eiuſmodi in cõſiderata delatio gladij denu
8 dati damnum poteſt afferre, ¶ † Quintò nemo illud negabit quin
gladium ita quis portare debeat ne alteri nocere poſſit. arg. tex.
in l. 1. §. ꝙ ſi cũ ſuſpenderetur. ff. de his qui deiecer. vel effu. ergo
aliter deferendo quàm deferri debeat, præſumiĩ in dolo reus, l.
dolo. ff. manda. Bar. in l. tutor qui repertorium, per illũ text. colſi.
3. ff. de admi. tuto. Similiter nemo negabit delationem gladij de
nudati eſſe prohibitam iure naturali ne alicui damnum inferaĩ,
ſed in prohibitis præſumitur dolus. l. 1. & l. ſi non conuicij. C. de
iniur. l. 1. C. de ſicar. c. 1. de præſumpt. ¶ Sextò maximè procedunt
quæ ſcripſi, quia teſtes rei dicunt ꝙ eſt ſolitus deferre gladium,
ideo non poteſt allegare ignorantiam aut obliuionem de tẽpore
luctationis, quod gladij nõ recordaretur quem haberet cõtinuè.
9 ¶ Solùm ſupereſt reſpõdere ad contraria, videlicet † ꝙ culpa vi-
deaĩ imputando actori tanquam prouocanti ad luctationẽ, quia
poſito, & non conceſſo, ita ſit, dico ꝙ ex hoc culpa imputari non
poteſt, cũ luctatio ſit de genere permiſſorum. l. qua actione. §. ſi
quis in collatione. ff. ad legẽ Aquil. in præmiſsis autem culpa ali
qua cõſiderari nõ poteſt. l. Gracchus. C. de adulter. c. qui peccat,
23. q. 4. leges enim ſupra in contrarium allegatæ loquũtur in pro
hitis in quibus primò incipienti culpa adſcribitur, ideo culpa
& dolus imputari debent reo qui rem prohibitam fecit, ideſt,
gladium ita incõſideratè & ſtultè portauit. Alias ſequi poſſet ob
ſurdum, ꝙ ſi ego incœpiſſem rem permiſſam, putã ad prandiũ
tecum me obtuliſſem ꝙ licitũ ſit tibi rem prohibitã facere, & no
xios mihi cibos miniſtrare, aut aliter me offendere per dolũ aut
10 culpam, & in terminis † terminalibus adduco text. ſm vnum in-
tellectum in c. cõtinebatur, vbi Pornor. col. 2. verſic. alius intelle
ctus &c. extra de homicidio, vbi ludus erat licitus, & laicus, qui
in clericum inſilijt ipſe incœpit, & à falce quam clericus defe-
rebat rediens à labore vulnus mortale accepit, dicitur ibi ꝙ cle
ricus fuit in culpa non deponendo falcẽ, ideo ſine licentia Roma
ni Pontificis ad ſuperiorẽ gradũ aſcendere aut in diaconatus of
ficio miniſtrare nõ põt, ſi culpa aſcribitur non deponenti falcem
rẽ notoriã & quã inſiliens de facili uidere poterat, quid dicemus
in eo qui non depoſuit gladium quem alter videre ita non pote-
rat. præterea in d. c. cõtinebatur, laicus inſilijt in clericũ habentẽ
falcem. hic aũt nullus fuit inſultus impremeditatus, bene fateor
ꝙ ſi reus habuiſſet gladium in bona vagina prout ferre tenebaĩ,
forte res habere poſſet dubitationẽ, ¶ Non obſtat quòd reus ope
rã dederit rei licitæ luctãdo ob id quod teneri non vr̃ ſi ſociũ per
cuſſit præter animi votũ, quia reſpondeo, quòd licèt luctatio per
miſſa ſit, delatio tñ gladij ſine cuſtodia vaginæ nõ ęquè permiſſa
eſt ꝑ ſupradicta. Ideo licèt operã det quis rei licitæ, tenetur tamẽ
lege Aquilia pro culpa leuisſima. Ita Deci. in l. vt vim, colum. 4.
in ſi. ff. de iuſti. & iure per tex. in l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad
legem Aquil. vbi ſi quis proijciat lapidem in aduerſarium animo
defendendi, & non aduerſarium percutiat, ſed alium, tenetur le-
ge Aquilia, quia debebat cautius proijcere aut mittere lapidem
ne alium feriret pręter offendendum. eodem modo cautius lucta
ri debebat reus deponendo gladium denudatum, vt ne ſocium
luctantẽ feriret, ex quo tex. decidi videtur præſens difficultas. ¶ Cõ-
cludo igitur reum dupliciter aut tripliciter peccaſſe, primò quia
detulit gladium eo modo. ſecundò quia non denunciauit actori
vt caueret ab eo. tertiò, quia non depoſuit ante luctationem, ma
ximè quia non fuit probatum quod coactus fuerit reus ad luctã
dum, illa enim poſitio manus ſuper humero abhorret ab omni
coactione. 18. Februarij. 1541. & ita fuit iudicatum & confirma-
ta ſententia per curiam ſupremam Dalphinatus die 14. Auguſti.
1542. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Conditio, ſi deceſſerit ſine liberis, appoſita in ſubſtitutione deficit liberis natis, licèt ipſi poſtea moriãtur ſine liberis, quod quali ter procedat hic omnino vide. & num. 4.*
2 *Affectio maior habetur ad natos quàm ad naſcituros.*
3 *Grauati cenſentur expreſſe vocati quando teſtator alterius pro cedit faciendo plures gradus ſubſtitutionum.*
5 *Subſtitutio non extenditur ad alias perſonas vbi ſunt verba re ſtrictiua.*
6 *Verba in caſu prædicto ſunt reſtrictiua, & impediunt extenſio nem fieri ad alium caſum.*
7 *Grauamen nominatim iniunctũ vni ad alios non extenditur.*
8 *Dictis, eſt verbum reſtrictiuum, ideo vbi fit mentio de dictis hæ redibus, non veniunt hæredes hæredum.*
9 *Nepotes non veniunt appellatione filiorum, quando teſtator ſe retulit ad filios certos aut nominatos.*

Substitutio

10 *Subſtitutio compendioſa facta pupillo reſtricta ad bona teſta ris non comprehendit pupillarem.*
11 *Relatio debet fieri ad præcedentia, referendo ſingula ſingulis.*
12 *Subſtitutio facta in vltimo gradu modis præmiſſis refertur ad omnes ſubſtitutiones præcedentes referendo ſingula ſingulis.*
13 *Extẽſio cenſetur prohibita de perſona ad perſonam quando nõ agitur de trahendo verbum ad ſenſum quem comprehendere poteſt.*
14 *Reſtrictiua verba ſtringunt diſpoſitionem etiam fauorabilẽ.*
15 *Remotior quandoque eſt melioris conditionis quàm proximior.*
16 *Subſtitutio generaliter facta trahi non debet ad caſum, in quo prouiſio ſpecialis facta eſt.*

CONSILIVM XCVIII.

DIVINO ſubſido ex corde poſtulato. Nobi
lis & potens Franciſcus de bellacõba aliàs
de Podio domns Murineſij condidit teſtũ
de anno 1463. & die nona Iunij, in quo inſti
tuit nobiles Gilletum & Brunellum ſeu Ga
brielẽ eius filios hæredes vniuerſales, & eo
rum filios maſculos ſubſtituendo ipſis hære
dibus ſi decederent ſine liberis ſuperuiuen
tes ſuos liberos maſculos, & ſi ambo decederent ſine filijs, Gille
to ſubſtituit Antoniam eius filiam, & Brunello ſubſtituit Catha-
rinã ẽt eius filiam, & earum liberos maſculos. & ipſis ambabus
decedentibus ſine liberis, primò reliquit vſufructum ipſorũ bo-
norũ cuidã dñæ Abbatiſſæ eius ſorori, & vni eius filiæ moniali, &
poſt deceſſum earundem Abbatiſſæ & monialis, in caſu prædicto
adueniente dictis Antoniæ & Catharinæ ſubſtituit nobiles Hene
ricũ & Florimondũ de Podio & ſuos filios maſculos in certis bo
nis & in alijs bonis nobilem Antoniũ Bonifacij & ſuos filios ma
ſculos, & ſucceſſiuè fecit plures ſubſtitutionũ gradus. & vltimo
loco ſubſtituit hoc modo: & ſi cõtingeret oẽs ſupra nominatos
ab humanis decedere modis præmiſſis, idem teſtator eiſdẽ ſub-
ſtituit & ſubſtitutum eſſe voluit propinquiorem in genere & gra
du parentelæ ſuę. Contingit caſus ꝙ filij teſtatoris oẽs deceſſerũt
ſine liberis, ſimiliter deceſſit Catharina eius filia ſine liberis. An
tonia autem ſoror Catharinæ & filia teſtatoris reliquit nobilem
Ioannem Robbe dñm Miribelli. Deinde deceſſit dictus Ioannes
ſine liberis. Quæritur an per mortem dicti Ioannis locus eſſe di-
catur ſequentibus gradibus ſubſtitutionum? ¶ Breuiter nõ eſt hic
tractandum an euenerit ſubſtitutio per mortem Catherinæ quæ
deceſſit ſine liberis iuxta materiam l. hæredes mei. §. cum ita. ff.
ad Treb. & l. pe. C. de impub. quia cum ſuperuixerit Ioãnes Rob
be expreſſe vocatus ipſe admiſſus fuit, itaq; ſolùm videndum eſt
an ẽt ipſe Ioannes Robbe dicatur grauatus in fauorem aliorum
in ſequentibus gradibus vocatorum. ¶ Videretur dicendũ ꝙ ſic,
1 nam licèt † Oldr. in conſi. 21. velit ꝙ vbi fit ſubſtitutio alicui ſi de
ceſſerit ſine liberis, illis natos deficiat, licèt liberi poſtea morian-
tur ſine liberis, de quo p Moder. in l. in ſubſtitutione. ff. de vulg. &
pup. & in l. cũ quis. C. de inſti. & ſubſti. & alibi ſæpiſſime. Illud ta
men non procedit quando tales liberi fuiſſent vocati, quia tunc
etiam ipſi liberi dicuntur grauati Guido Papæ deci. 531. Dec. in
cõſ. 270. circa fi. in cõſi. 95. ad fi. Similiter non procedit opinio Ol
dra. quando agitur de bonis quæ ad extraneos hæredes tranſmit
ti non conſueuerunt. Pau. de Caſtr. in conſi. 343. quia ex allegatio
nibus. col. 5. circa med. lib. 1. vbi idem qñ apparet de mente teſta
toris ꝙ noluit res ſeu bona ad hæredes extraneos tranſmitti. idẽ
voluit Cur. Iun. licèt Pau. non alleget in conſ. 121. col. 7. vbi ꝙ opi
nio Oldr. non procedit qñ in vltimo gradu ſubſtitutionis ſunt vo
cati agnati vel quando eſſet prohibitio de non alienando. Sed
in caſu noſtro enſè videtur apparere de voluntate teſtatoris ꝙ
noluerit tranſire bona ad hæredes extraneos, patet quia primò
conſuluit agnationi, ſecundò in defectum agnationis vocauit
cognatos, & poſt plurimos ſubſtitutionum gradus vocauit pro-
pinquiorem de parentela ſeu genere ſuo, ergo apparet ꝙ voluit
bona inter coniunctos conſeruari, quod fieri non poteſt niſi li-
beri filiarum dicantur grauati. ¶ Præterea, ſi grauauit pater fi-
lias in fauorem cognatorum, à fortiori † cenſendum eſt grauaſſe
filios filiarum remotiores & nondum natos ad quos affectionẽ
tantam veriſimiliter non habebat. l. qui filiabus. ff. de lega. 1. l. Ti-
tius. & l. idem prætor. ff. de ſuis & legiti. & ſi de tali caſu fuiſſet te
ſtator interrogatus, veriſimiliter idem diſpoſuiſſet, ergo pro ex-
preſſo haberi debet. glo. & Bald. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact
l. Titius. §. Lucius, vbi Pau. de Caſt. & Alexan. ff. de lib. & poſthu
3 l. fin. C. de poſthu. hæredi. inſti. ¶ Poſtremò † conſidero ꝙ iſte te-
ſtator fecit (vt dixi) plurimos ſubſtitutionum gradus, & vbi ali-
quos vocauit, ſemper vocauit etiam eorum liberos, quibus tamẽ
liberis expreſſam ſubſtitutionem nullam fecit, & tamen ſatis vi-
detur conſtare de mente teſtatoris ꝙ voluit grauare etiam libe-
ros, alias tot & tantos ſubſtitutionum gradus non veriſimiliter
feciſſet. Proinde ſatis eſt ꝙ de mente teſtatoris videatur ex præ-
miſſis apparere. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi.
& demon. l. 1. C. de lib. præter. cum ſi. & præmiſſę cõſiderationes
in terminis iſtis videntur eſſe de mente Soci. in conſil. 250. in ſe-
cundo dubio. lib. 2. ¶ In contrarium verò argui poteſt, ꝙ immo
Oldr. opinio locum habeat & etiam in caſu de quo arguitur, nõ
obſtantibus memoratis limitationibus aut declarationibus ad
4 illud Oldr. dictum. & in primis † conſidero ꝙ dictum illud Old.
communiter teneter vt patet ex no. per Mod. in locis ſupra alle-
gatis. & idem voluit Pau. de Caſt. licèt Oldr. non alleget in conſi.
324. Super ſecundo puncto. col. 2. poſt med. lib. 1. & in conſi. 97.
Ne impoprijs. libr. 2. Deci. in. conſil. 205. colum. penolt. in conſil.
208. colum. 3. in conſi. 569. colum. 6. in conſi. 270. colum. 2. in cõſ.
237. colum. 1. & alibi ſæpiſſimè. ¶ Itaque ſolum reſtat confutare
allegata in contrarium, & primò ꝙ illud non procedit quando
filij poſiti in conditione eſſent etiam honorati, quia ipſi etiam
cenſentur grauati, ſed † dico ꝙ iſta limitatio ſeu declaratio non
5 ꝓcedit qñ apparet teſtatorem ſe reſtrinxiſſe ad vocatos primo
loco, tunc. n. non extenditur ſubſtitutio ad eorum liberos, licèt ẽ
vocatos, vt probat ex his quæ Deci. ſcribit in conſi. 64. colũ. 1. in
conſi. 89. colum. 3. ve ſic. poſtremò prædicta concluſio. in conſil.
257. colum. 2. in conſi. 287. colum. 4. in conſil. 291. colum. 3. ver-
ſic. præmiſſis. in conſi. 384. colum. fin. verſi. tertio non obſt. & in
conſi. 314. in l. fin. colum. 1. in fin. C. de inſt. & ſubſt. & in l. quãuis.
col. 1. circa med. C. de impub. Soc. in conſi. 259. col. 3. lib. 2. Alex.
in conſi. 31. colum. 5. circa fin. in quibus locis habeť, ꝙ vbi ſubſti-
tutio extendiť ad caſum nõ expreſſum ſeu ad perſonas nõ expreſ
ſas, ceſſat tñ extenſio qñ apparet teſtatorẽ ſe reſtrinxiſſe ad certũ
caſum. ideo ſubſtitutio vulgaris licèt de ſui natura comprehen-
dat duplicẽ caſum voluntatis & impotẽtiæ, iſtud tñ locum non
habet qñ teſtator ſubſtituit vulgariter in vno caſu per verba re-
ſtrictiua, puta tunc aut eo caſu, notatur per Moder. in locis ſupra
memoratis, allegat Ancb. & Roma. & alia de quibus per eos. Sed
in propoſito noſtro dico teſtatorẽ ſubſtituiſſe Antoniæ & Catha
rinæ filiabus ſuis per verba reſtrictiua vt infra oſtẽdam, igiť talis
ſubſtitutio ad liberos earum extendi non poteſt per ſupra dicta.
6 ¶ Quod autem † ſubſtitutio facta Antoniæ & Catharinæ habeat
verba reſtrictiua, probať primò ex illis verbis, in caſu prædicto
eueniente, quæ verba ſunt reſtrictiua & impediunt extenſionẽ ſic
ut in ſubſtitutionibus. Anchar. in conſi. 356. Ex ſerie teſtamenti,
colũ. 2. verſi. 3. hoc probat. Roma. in conſi. 131. Prima dubitatio.
& in conſi. 138. Noua ſuperuenit. quæ conſilia allegantur per De
ci. in d. conſilijs, & vltra Deci. allego Bal. in conſi. 57. Itẽ in ſti-
tuto. colũ. 2. libr. 2. Soci. in conſi. 5. col. 5. ad fi. lib. 3. Ioan. de Ana.
7 in conſi. 66. col. 3. poſt med. ¶ Secunda † reſtrictio arguitur, quia
teſtator nõ ſimpliciter ſubſtituit poſt mortem Antoniæ & Catha
rinæ caſu quo decederent ſine liberis, ſed grauamen ipſum no-
minatim iniunxit eiſdem Antoniæ & Catharinæ eas proprijs no
minibus grauando, ergo ad earum liberos tale grauamen extẽdi
nõ videtur, iuxta no. per doc. maximè Mod. in l. cohæredi. §. cum
filię. ff. de vulg. circa illũ articulũ, cui cenſeatur iniunctũ graua-
men an pupillo an venientibus ab inteſtato ad ſciendũ an in legi
tima apponi grauamen potuerit, in qua difficultate concludunt
doc. communiter ꝙ in dubio cenſentur grauati veniẽtes ab inte
ſtato, niſi grauamen ipſum pupillo nominatim iniunctũ ſit, quia
tunc popillus tantũ cenſetur grauatus. Eodẽ modo in propoſito
noſtro licèt in dubio cenſeantur grauati ẽt liberi Antoniæ & Ca
tharinæ, qñ expreſſe fuerunt vocati, tñ ex quo filiæ ipſæ Antonia
& Catharina nominatim & expreſſe grauatæ fuerunt, extẽdi nõ
dẽt grauamen ad earũ liberos, quia verba grauaminis videntur
clara à quibus recedi nõ debet. l. non aliter. ff. de leg. 3. ¶ Tertia
8 † reſtrictio ſumitur ponderando uerbum illud dictis, dũ ſubſti-
tuit dictis Antoniæ, & Catharinæ, quod verbum dictis eſt reſtri-
ctiuum iuxta not. per doc. in l. ſi. C. de hæred. inſti. vbi licèt appel
latione hæredum veniant hæredes hæredum, iſtud tamen fallit
qñ teſtator prius nominaſſet aliquos hæredes, & deinde aliquid
in eis diſponeret appellando dictos ſeu ſupraſcriptos hæredes,
nõ

nõ de hæredibus hæredum idem habetur in l.qui liberis.§.hæc
verba.ff.de vulgari, igitur cũ ſubſtitutio expreſsè & nominatim
facta fuerit dictis Antoniæ & Catherinæ, ad earum libe os extẽ
di non videtur vbi alias venirẽt liberi in ſubſtitutione.¶ Quartò
9 † pro reſtrictione conſidero quæ habentur per dnc. in l. Gallus.
§.inſtituens.ff.de lib.& poſthu.vbi circa illum articulum,an ve-
niant nepotes appellatione filiorũ,ita ꝙ grauatis filijs cenſeant̃
grauati nepotes,& concludunt cõiter appellationem filiorũ ad
nepotes non extendi,qñ teſtator ſe retulit ad filios certos & no-
minatos vel nomine proprio vel arctatiue, puta, inſtituo filium
qui mihi infra decem menſes naſcetur.idem tradit Bal.in conſi.
302.Non continetur.lib.4.Iac.de Butr.inter conſilia eiuſdẽ Bald.
in conſi.364.Paterfamilias.lib.4.d.Bartho. Veronenſis in conſi.
7.col.penul.circa med.Curt.Iunior præceptor meus in conſ.57.
ſed in caſu noſtro nomina filiarum grauatarum expreſsè ac in
individuo deſcripta fuerunt,ergo grauamen eis ita iniunctum
10 ad nepotes teſtatoris extẽdi nõ debet.¶ Quintò nos † habemus
ꝙ ſubſtitutio compendioſa ſimpliciter facta pupillo compreben
dit omnes ſubſtitutiones vulgarem,pupillarem & fideicommiſ-
ſariam expreſſas verbis generalibus,intãtum vt pupillaris in ea
contenta matrem excludat.Bar.& doc.in l.Centurio.ff.de vulg.
& in l.precibus.C.de impub.Iſtud tamen locum non obtinet qñ
ſubſtitutio talis reſtringitur ad bona teſtatoris,quia tunc nõ cõ-
prehendit pupillarem.Bald.in l.precibus,col.12.in fi. verſi. præ-
terea attende.C.de impub.Anch.in conſi.8.col.2.Alex.in conſi.
45.col.5.ante med.verſ.fortificatur prædicta.lib.1.Aret.in conſi.
554.Periculoſum.col.7.circa med.verſ.nec obſt.doctr.Bar.Soc.
in l.5.col.7.poſt med.verſi.aliquando & quintò. & col.50. verſi.
nec obſt.ꝙ talis ſubſtitutio.ff.de vulgari.Deci.in l pe. in 2. no.C.
de impub.Corn.in conſi.262.col.2.lib.1.in conſi.95.colum.3.in
conſi.152.col.5.nu.26.& col.ſeq.nu.31.lib.2.in conſi.93. colũ.2.
ad fi.lib.3.& in conſi.205.col.2.lib.4. Eodem modo licèt ſubſti-
tutio poſsit comprehendere etiam filios filiarum honoratos a
teſtatore,tamen ex quo fuit reſtricta ad filias tantum quæ nomi-
natim grauatę fuerunt, ad filios earum extendi ſubſtitutio non
debet.¶ Sextò cõſidero ꝙ teſtator in vltimo gradu ſubſtitutio-
nis dixit ſi contingeret omnes ſupra nominatos ab humanis de-
cedere modis præmiſsis &c.ex quibus verbis declarauit teſta-
tor voluntatem ſuam ꝙ intenderet eſſe locum ſequentibus gra-
dibus ſubſtitutionum ſi omnes ſupranominati modis præmiſsis
11 deciderent,quæ † verba modis præmiſsis,debent referri ad oĩa
præcedentia referendo ſingula ſingulis.glo.in l. ſi negocium.C.
de nego.geſtis in l.1.§.ſin autem ſub conditione.C.de cadu.toll.
& in l.fi.vbi Ange.C.de fideicõ.& ſic intelligi debet vltima ſub-
ſtitutio modo præcedentes ſubſtitutiones fuerint purificatæ iu-
xtã earum formam & tenorem,& ſic purificatis conditionibus
appoſitis in præcedentibus ſubſtitutionibus,ſed pręcedens ſub-
ſtitutio facta Antoniæ & Catharinæ defecit, quia Antonia reli-
quit filium,nec poteſt dici eueniſſe caſum ſubſtitutionis ꝑ mor
tem Catharinæ ſine filijs,quia vt dixi,eo caſu purificata fuit ſub
ſtitutio in fauorem Antoniæ ſi ſuperuixit, aut eius filij Ioannis
Robbæ in fauorem aliorum poſteriore loco vocatorum ad ſub-
ſtitutionem,itaq; cum ſm modos præmiſſos ſubſtitutiones puri
ficatæ non fuerint ad verba & menſem teſtatoris,ceſſare debent
12 ſequentes ſubſtitutionum gradus. & ꝙ † iſta verba modis præ-
miſsis,appoſita generaliter in vltimo gradu ſubſtitutionum de-
beant referri ad omnia præcedentia,referendo ſingula ſingulis,
& conſiderando prout ſupra dictum eſt,in terminis ſubſtitutio
nis,tradit Deci.in cõſi.186.col.3.& in terminis noſtris tradit idẽ
Deci.in conſi.211.col.4.uerſi.non obſtant allegata in conſi.384.
13 colum.2.circa fi.¶ Septimò † conſidero ꝙ hic agitur de exten-
dendo ſubſtitutionem factam filiabus ad nepotes. & ſic de per-
ſonis ad perſonas,quæ extenſio uidetur de iure prohibita.c.ſanè
de priuil.c.petijſti.7.q.1.Abb.in conſi.57.col.pe.l.1.Aret.in l.Gal
lus.§.& quid ſi tantum,col.2.ff.de lib.& poſth.Iaſ.in l. cum res,
col.3.in ſexto notab.ff.de leg.1.Dec.in conſi.85.col.4. in conſil.
291.colum.3.in conſi.218.col.4.in conſi. 317. colu.2. & in conſi.
387.colum.2.ad fi.Alexandrinus in conſi.31.colum. 2.ad fin.ubi
ꝙ extenſio non fit de perſona ad perſonam etiam ex tacita & ue
riſimili mente diſponentis, & iſta concluſio ſine dubio proce-
dit quando nõ agitur de trahendo uerbum ad ſenſum quẽ com
prehendere poteſt.Curt.Iunior in conſi.113.colum.4.ſed hic uer-
bum filiarum nominibus proprijs expreſſarum nepotes com-
prehendere non poteſt,ergo ad eos ſubſtitutio extendi non de-
14 bet.¶ Octauò † conſidero ꝙ ubi in aliqua diſpoſitione ſunt uer
ba reſtrictiua,illa reſtringunt ipſam diſpoſitionem ẽt fauorabilẽ
l.penu.C.de leg.ꝑ quem tex.ita dicit Bal.in conſi.262.Recolo,in
fi.lib.1.quod eſt repetitum in conſi.456.lib.5. ſed hic ſunt uerba
multiplicia reſtrictiua,ergo ſubſtitutio ita reſtrictiue facta filia-
bus ad earũ liberos extẽdi non nr̃.¶ Tenendo hanc opinionem
ſolũ ſupereſt ad contraria rñdere. ad quæ ſatis apparet rñſum
ex præmiſsis,ſed rñdeo ſpecialiter,& ad primum,ꝙ dictũ Oldr.
non procedit qñ filij poſiti in conditione eſſent uocati, rñdeo ꝙ
illa limitatio non procedit qñ in ſubſtitutione eſſent uerba reſtri
ctiua,quia limitatur & reſtringitur ſubſtitutio ad limites ſuos,ut
ſupra dictum eſt, ubi ẽt oſtendimus de uerbis ipſis reſtrictiuis.
Secundò rñdeo ꝙ dictũ Guid.Papæ & Decij non uĩ uerum,quia
Oldr.nõ fundat eius dictũ,ꝙ filij poſiti in cõditione non fuerint
uocati aut honorati, ſed ex eo ſolum ꝙ ad eos grauamen relatũ
nõ eſt. argumentũ.n.Guid. Papæ & Decij bene infert ꝙ ubi tales
filij ſunt uocati,ergo poſſunt grauari:ſed non infert ꝙ ex eo ſolũ
ꝙ ſunt uocati,cenſeant̃ graui.& profecto ſi uideant̃ Guid. Papæ
& Decius,ꝓ eorũ dicto & limitatione nihil allegant. Iam Deci.
dũ eo modo uult reſtringere dictũ Old. aperte illud deſtruit,q̃a
in caſu Oldr.filij hæredũ erant expreſsè uocati & ſubſtituti ut
apparet ex eius themate & narratione facti.Immo Deci.fuit ſibi
contrarius ut patet in eius conſi.208.col.2.poſt med.uerſi.ulte-
rius omiſsis generalibus.in conſi.569.col.5.in fi.uerſi.uenio igĩ
ad ſm.in conſi.287.in 1.dubio.in conſi.292.colum.3.poſt med.
uenio igĩ ad ſubſtitutiones.& in conſi.585.in quibus conſi.Dec.
ſequitur dictum Oldra. in conſil.21.& tamen in caſibus illorum
conſi.Decij filij poſiti in conditione erãt uocati ſi bene uideant̃
uerba facti.nec ob.Bart.in l.Centurio, alleg. ꝑ Guid. Papæ,quia
Bar:nõ dicit ꝙ ſubſtitutio extendat̃ poſt mortẽ filiorũ poſitorũ
in cõditione niſi expreſsè id dicat̃,quia in caſu Bar.ſubſtitutio fa
cta erat ẽt poſt mortem filiorũ.¶ Ad ſm ꝙ dictũ Oldr.nõ proce
dit ubi aliter apparet de uoluntate teſtatoris,rñdeo & fateor ue
rum id eſſe,ſed dico non apparere hic de uoluntate teſtatoris ꝙ
uoluerit grauare filios filiarũ, imò apparet de uolũtate cõtraria
ex quo grauamen nominatim filiabus impoſuit, & ex quo uer-
bis reſtrictiuis in ſubſtituendo uſus eſt per ſupradicta.¶ Non
obſt.tertiũ ꝙ teſtator in ultimo gradu ſubſtitutionũ uocauit ꝓ-
pinquiorem de genere aut parentela ſua,quia iſtud obſtaret ubi
ſimpliciter uocaſſet,ſed hic uocauit ſi oẽs ſupra nominati dece
derent modis præmiſsis.Ex quibus uerbis arguit̃ uoluntas teſta
toris ꝙ uoluerit cõditiones ipſarũ ſubſtitutionũ oĩno & præciſe
impleri declarando ut ſupra.¶ Non ob. quartũ, ꝙ ſi grauauit fi-
lias,a fortiori dicendũ eſt ꝙ grauare noluerit nepotes remotio-
res quia iſtud argumentũ nullo modo conſiderari poteſt in hac
materia fideicõmiſsi odioſa,patet quia attento hoc fundamẽto
ſequeret̃ ꝙ dictũ Oldr.in d.cõſi. 21. raro uel nũquam ꝓcederet,
& ꝙ extenſio fieri poſſet de ꝑſonis ad ꝑſonas,& ꝙ grauamen in
iunctum filijs extenderetur ad nepotes.¶ Secundò rñdeo,ꝙ una
cõiectura tollit alterã,& fortior tollit debiliorẽ.l.diuus,ubi Bar.
ff.de reſti.in integ.c.accedẽtes,de crimi.falſi,ſed hic apparet de
cõtraria & fortiore cõiectura ponderando uerba reſtrictiua de
15 quibus ſupra.¶ Tertiò † rñdeo non eſſe ſemper inconueniens ut
remotior melioris ſit conditionis q̃ proximior.Alexan.in conſi.
38.col.fi.lib.6.Brunus aſtens in conſi.10.colũ.2. Alexandrinus in
conſi.22.¶ Ad quintum & ultimum poteſt reſponderi negando
uoluntatem teſtatoris fuiſſe, ꝙ liberi expreſsè grauatorum ipſi
etiam cenſeantur grauati ex quo locutus fuit teſtator per uerba
reſtrictiua.¶ Iſta cauſa fuit diſputata poſtea inter aduocatos utri
uſque partis ſub tractatu concordiæ coram dominis arbitris, &
pro parte domini actoris dicebatur ꝙ ueniebat ex ultima ſubſti
tutione.quia oẽs alij deceſsiſſent,ſed rñdeatur ꝙ ultima ſubſti-
tutio facta erat poſt mortẽ dñi actoris, ob id impoſsibile eſſet
16 eum uenire ex ultima ſubſtitutione.¶ Secũdò † ꝙ ipſe actor ſpe
cialiter fuerat uocatus tanquã de liberis nobiliũ Henerij & Flo
rimondi de Podio, ideo ꝙ ſubſtitutio generalis ultimo loco fa-
cta nõ trahitur ad caſum in quo ſpecialis prouiſio facta eſt. l.do
li clauſula.ff.de uer.obl.& in terminis ſubſtitutionis,tradit Dec.
in l.precibus,col.1.poſt med.C.de impub.ubi ꝙ ſubſtitutio com
pẽdioſa generaliter facta non cõprehendit uulgarẽ de qua pro-
uiſio ſpecialis facta eſt. ¶ Tertiò poſito & non conceſſo, uenire
poſſet agens ex ultima ſubſtitutione,adhuc videbantur obſtare
conſiderationes ſupra factæ circa illa uerba modis præmiſsis.
¶ Ille caſus difficilis eſt,quia arguitur de interpretando uolũta
tem teſtatoris,circa cuius interpretationẽ ſæpe numero erratur
cum illa non uideatur.Bal.in l.precibus,col.7. C. de impub.Iaſ.

in l.licèt Imperator, ad finem quarti not.ff.de leg.1.illa tñ interpretati debet ex arbitrio & opinione viuentiũ, dicit tex.in l.qm̃. C.de natu.lib.ideo conſiderandũ eſt an viuẽs agentẽ vocaturus eſſet ſi teſta oris loco ſit poſitus, & bonũ eſſet ad concordiã deſcendere. & pro alia parte ꝙ imò ẽs liberi liberorũ dicantur grauati, facit fundamentũ ſupra ſactum vltimo loco pro alia parte verſi.poſtremo conſidero.nã ex quo teſtator digreſſus eſt ad plures gradus ſubſtitutionum videtur apparere de mente teſtatoris ꝙ voluerit tales liberos grauare, ſicut dicitur ꝙ filij poſiti in conditione cẽſentur vocati, quãdo teſtator digreditur ad plures gradus ſubſtitutionũ. Anch.in conſi.74 Contra Philippum. Alex. in conſi.64.colum.fi.lib.5.Barb.in repe.l.cum acutiſsimi, char.27. verſ.aggredior nunc ſecundã dubitationẽ.C.de fideic.Curt. ſenior in conſ.58.col.9.Verſ.ſi ita eſt vt cõcluſimus.Iaſ.in cõſi.40. in fi.lib.3.& in conſ.108.col.3.in fi.lib.4.Cur.Iunior in l.1.nu.14. C.de pactis, vbi locet meus Purpura. circa fi.& idẽ Curt. Iunior in conſi.16.col.3.in fi.Gozad..n conſi.64. col.2. poſt med.Ioan. Ant.rubeus Alex.in conſi.28.col.pen. in fi.& licèt contra Anch. teneant multi Moder.& de eius dicto dubitent Iaſ. Curt. Iunior immo illud reprobet Curt.ſenior conſulendo & ſibi contrarian do, tñ concurrentibus alijs coniecturis de quibus ſupra, ſine dubio illud videatur procedere.Grationopoli.19.Februarij.1541. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Indicia ad torturam qua & qualia eſſe debeant.*

2 *Teſtis dicitur deponere in cauſa propria quãdo cõmodũ vel incomodum ad eum pertinere poteſt, vel quando tractat de exonerando.*

3 *Teſtis dicens ſe ab aliquo verberatum aut iniuriatum præſumitur eius inimicus.*

4 *Indicium ad torturam vt probetur per vnum teſtem, debet eſſe teſtis omni exceptione maior inuulnerabilis et indubitatus & cui nulla coniectura reſiſtat.*

5 *Mulier in caſibus in quibus ad teſtimonium admittitur, nõ dicitur omni exceptione maior.*

6 *Teſti atteſtanti de facto ſuo proprio ſine aliquo eius intereſſe magis creditur.*

7 *Periurus dicitur teſtis deponens ſuper eo quod ignorat.*

8 *Periurium circa extranea aut ea quæ negociũ principale nõ reſpiciunt, inficit teſtimonium quando iurant teſtis dicere veritatem ſuper interrogatorijs faciendis.*

9 *Teſtis deponens de actu facto de nocte ad lumẽ lunæ de facili fallitur.*

10 *Teſtis defectus ſuppleri non poteſt per alterum teſtem etiam defectuoſum.*

11 *Fama bona rei inquiſiti aut accuſati tollit ſuſpiciones contra eum exiſtentes.*

CONSILIVM XCIX.

¶Pro Ioanne comitis de Rocheta.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ioannes filius Simondi Comitis de Rocheta diœceſis Vappincẽſis detinetur in carceribus porte troynæ Grationopolis ad inſtantiã dñi prioris de Rometa & aliorũ conſortũ ob cauſam aſportationis bladi decimarũ de tpe nocturno, & aliorũ criminũ de quibus in actis. Cõtra quẽ reum depoſuerunt Iacobus Meyronis & Maria vxor Arnulphi Eynaudi. Pars fiſcalis & denuntians petierunt reũ torqueri, quæritur an probata dicãtur indicia ad torturã? ¶ Puto breuiter concludendum ꝙ non, &
1 præmitto † ꝙ indicia ad torturam debent eſſe certa probabilia & veriſimilia, l.milites.§.oportet.C.de quæſtio. nec ſufficiũt indicia leuia perfunctoria, quæ pluribus modis poſſunt interpretari, & debent eſſe indicia tanquã luce clariora in ſua ſpecie, indiciorum, Bald.in conſi.259.Verba inquiſitionis.col.1. ad fi. lib.1. Alibi ſcribit idem Bal.in conſi.72.col.1.lib.3.ꝙ eſſe debent indicia probabilia & veriſimilia, adeo ꝙ iudex ſit quaſi certus quod ſuo arbitrio relinquitur idẽ Bal.in conſi.402.Quæritur an per ſolam diffamationem, col.2.lib.5.dicit ꝙ indicia debẽt eſſe clara non perfunctoria, & ꝙ ex diuerſis nõ ſurgit indiciũ vnũ perfectũ, & dicit idẽ Bal.in conſi.515.Quidam fuit interfectus.col.1. ad fi.lib.5.ꝙ eſſe debent indicia certa, veriſimilia & probabiliter cõcludentia ſed ex iſtis duobus teſtibus ſurgere non videtur indicia eiuſmodi, & primo quò ad teſtimonium Iacobi Meyronis illud multipliciter reprobatur. Primò, quia deponit in facto ſuo proprio & in cauſa propria laturus cõmodum ex ſuo teſtimonio ſi crimẽ probet, cum agere poſſit actione iniuriarum cõtra ipſum reũ a quo percuſſum & vulneratũ ſe aſſerit, ob id repelli debet, l.nullus.ff.de teſtibus.l.omnibus.C.eo.tit. & ꝙ
2 † talis teſtis dicat deponere in cauſa propria, ex eo ꝙ commodũ vel incommodũ ad eũ pertinere poteſt, tradit Bal.in conſi.229.Quãdo pro deb to. lib. 5. imò dicitur teſtis deponere in cauſa propria ex eo ſolum ꝙ tractat de ſe exonerãdo, vt repellatur. l. deferre.§.idem decreuerunt.vbi Bar.ff.de iure fiſci. Pau.de Caſt.in conſi.301.Ad bene examinandũ.in vltimo dubio lib.1.¶ Secũdò
3 † repelli debet iſte teſtis, quia ex verbis ſuis oſtendit ſe inimicũ iſtius Rei, a quo ſe verberatum & iniuria affectũ aſſerit, ſed inimicus repellitur a teſtimonio, ita in terminis terminãtibus de teſte qui ab aliquo percuſſum ſe dicit, tradit Alex.in conſi.99.lib.1. Aret.in conſi.125.col.2.verſi.& vnus eſt inimicus inquiſiti.& idẽ Alex.in conſi.152.colum.3.verſi.diminuitur etiam de fide.lib.7. ¶ Tertiò repelli debet iſte teſtis tanquã mercenarius ipſius partis denunciantis pro colligendis & cuſtodiendis decimis.glo.& doc.in c.in literis, de offi.delega.¶ Quartò nõ eſt teſtis idoneus iſte Iacobus Meyronis quia tractat de ſe exonerando, nam obligabatur rationẽ reddere de iſtis decimis tanquam locator operarũ circa ipſas decimas, & niſi ita eſſet prout depoſuit, ipſe teneretur, quo caſu ſuccedit quod dixi ſupra de teſte, qui tractat de ſe exonerando, allegando tex.in l.deferre. §. idem decreuerunt ff.de iure fiſci.ideo ſup iſto teſte vis aliqua fieri nõ debet. Admittitur tamen teſtis tractans de ſe exonerãdo in odium doloſi adminiſtratoris non exhibentis librum rationum, puta ſerui, laboratores in ſacturas pupilli contra tutorem Bart.in conſi.150. col.2.in fi.¶.Solũ ſupereſt teſtimoniũ illius Mariæ Eynaudæ, ſed non diſputando an mulier de iure ciuili poſſit eſſe teſtis in cauſa criminali, de quo per Soci. in conſi.54.col.5. lib.5.latè Deci. in l.2.ff.de reg.iur.nu.27.& pluribus ſequ.dico ꝙ ex pluribus teſtimonium iſtius Mariæ non facit indicium ad torturam. Primò
4 † quia vt vnus teſtis faciat indicium ad torturam, debet eſſe oĩ exceptione maior.d.l.milites.§.oportet.C.de quæſtio. vbi Bald. & idem Bal.in d.conſi.259.verba inquiſitionis.col.1.ad fi. lib.1. ꝙ vnus teſtis vt faciat indicium ad torturam, debet eſſe inuulnerabilis, ideſt, qui nulla exceptione vulnerari poſſit idem Bald.in conſi.41.Præſuppoſito ſtatuto.in fi.lib.5.ꝙ teſtis vnus vt indiciũ ad torturã faciat, debet eſſe indubitatus idẽ voluit Ang.in l.fi.C. de quæſtio.Alex.in conſi.124.col.2.verſ.in propoſito etiam dicit lib.6. vbi licèt vnus bonus teſtis faciat indicium ad torturam, iſtud tamen fallit quando aliqua alia coniectura reſiſteret.tradit Deci.in c.tertio loco, col.pe.de probat.in conſi.37.col.4. Iaſ. in rep.l.admonendi, col.69.verſi.benefacit quod in ſimili ff. de
5 iureiuran.prope nume.147.ſed iſta † teſtis ex eo ſolum quòd eſt mulier, non dicitur teſtis omni exceptione maior. Veronenſis in conſi.32.Quidã ruſtici.col.2.Alex.in d.conſi.99.lib.2.& in cõſi. 276.lib.2.refert & ſequitur Deci.in l.2.col.4.verſicu.& caſu quo mulier.ff.de reg.iur.¶ Secundò dici nõ poteſt teſtis omni exceptione maior, quia ex depoſitione ſua reputat ſibi illatam iniuriam per reum & prætenſos eius ſocios, ex his quæ ſcribit Alex. in d.conſi.99.lib.1.¶ Tertiò iſta mulier reperitur periura, nã depoſuit ꝙ ea nocte cognouit ad voces Iaymonam vxorẽ Ioannis Ferrãdi, quæ interrogauerat ipſam teſtem ſi viderat eius porcos, & tamen ipſa Iaymona interrogata ſuper hoc, illud negauit, & pondero quod fuit producta in teſtem iſta Iaymona ad inſtantiam partis denunciatis, quæ propterea eam reprobare non po-
6 teſt.l.ſi quis teſtibus.C.de teſtib.Cui † Iaymonæ atteſtanti de ſeipſa, & de facto ſuo proprio magis credendũ eſt quam ipſi Mariæ atteſtanti intrepide de perſona aliena, & de facto alieno, & maxime quia ipſa Iaymona in eius depoſitione nullum prætendit intereſſe.Innoc.in c.inquiſitione, de accuſa.Anto.de But.in c. cum cauſam, de teſtibus.Pau.de Caſt.in conſi.186.In cauſa quæ vertitur Piſis.col.3.& in conſi.331.in cauſa Syluestri.col.3. circa fin.libr.1.Aret.in conſi.71.Diligenter & mature.colum.2 verſic. ſecundò conuincitur, ipſa autem Maria teſtis prætendit intereſſe ratione iniuriæ & ob metũ ſibi incuſſum, & veriſimile eſt quòd vlciſci vellet ſi poſſet, facile enim mulierum ingenium ad vindictam tollitur, quod ipſa rerum experientia videmus, & ſicut fuit nimium audax & temeraria iſta Maria teſtis affirmando omnino, & præciſe quòd Iaymonam prædictam ad voces cognouiſſet,

uiſſet, ita præſumēdū eſt ꝙ temeraria affirmauit de ipſo reo quē
antea nō nouerat. regula ſemel malus, libr. 6. ¶ Et ſi dicatur ex
7 hoc iſta mulier periura dici non poteſt, † quia fieri poteſt ꝙ cre
deret illā mulierē perquirentē porcos eſſe Iaymonam. Reſpon-
deo ꝙ ex hoc a periurio excuſari nō poteſt, quia teſtis deponens
circa id quod ignorat dr̄ periurus. Soci. in conſi. 56. col. 3. verſic.
ſed quod vr̄ obſtare. lib. 4. Cor. in conſi. 105. col. 3. verſ. conſtat. n.
nu. 9. lib. 3. in conſi. 157. col. 2. circa med. lib. 4. Pro hoc bonus tex.
in l. Iulianus, ibi, ſed non debuit falſe quod ignorabat aſſerrere.
ff. de acti. empt. ex quo tex. optimè probaſ ꝙ arguiſ dolus ꝓ aſſe-
rentē illud quod ignorat. & illū tex. ad hoc citat Paul. de Caſt. in
cōſi. 429. In quadā informatione. col. fi. circa prin. lib. 1. eſt verū
ꝙ Anch. in conſi. 24. Viſa inquiſitione. col. 2. volunt talē teſtē ex-
cuſari a falſo ſi alias verū dicat, & ꝙ ſolum dr̄ temerarius & ni-
miū credulus. cuius dictū ſequiſ Soc. in l. ſi is qui. 200. §. verū, col.
pe. in fi. ff. de rebus dub. & ſequunſ Anch. & Soc. in eo qui depo-
nit & affirmat quod ab alio dici audiuit credēs ita eſſe, alias aūt
arguiſ dol⁹ & temeraria aſſertio. gl. & doc. in l. 2. ff. quod quiſque
iur. Calca. in conſi. 25. col. 3. in fi. ¶ Sed dicet aliquis, iſta falſitas
ſeu iſtud periuriū non eſt circa negocium principale, quia nihil
ad cauſam principalem an illa Iaymona porcos perquireret vel
8 non. Rñdeo † ꝙ periuriū teſtis inficit eius teſtimoniū, licèt com
mittatur circa extranea, & ea quæ ad negociū nō pertinēt, qm̄ iu
rauit dicere veritatē ſuper interrogatorijs faciēdis. Inno. & doc.
in c. fraternitatis, de hæreti. habetur in l. ſi ex falſis. C. de tranſac.
Alex. in cōſi. 28. col. 3. verſi. ꝑterea dictū & teſtimoniū Deodati,
lib 6. ¶ Quartò nō eſt iſta teſtis oī exceptione maior, nā fateſ ꝙ
antea nō ſæpe viderat ipſum reū nec appellari audierat, & ſic in
effectu ꝙ reū ipſum cognitū non habebat, itaq; nō eſt veriſimile
ꝙ de tp̄e noctis quo ſe turbatā videbat reū ipſum ita perfectè (vt
aſſerit) cognoſcere potuerit etiā ꝙ luna luceret. Bene fateor ꝙ ſi
antea cognitū reum habuiſſet, in lunæ claritate facile intellige-
re de eo potuiſſet. Sed ꝙ extraneū & incognitū per noctis tp̄s ad
lunæ lumen tute & vere poſsim intelligere & oīno cognoſcere
hoc difficile eſt, maximè i muliere cuius animus ad leuia quæq;
moueſ, & quæ vt ſupra dixi audacter nimiū & temerarie affirma
9 uit de Iaymona prædicta. Pro † hoc adducō Corn. in conſi. 217.
col. 2. circa med. lib. 1. vbi ꝙ teſtis deponens de actu facto de no-
cte ad lumē lunæ de facili fallitur. ¶ Et ſi dicatur defectus iſtius
teſtis vr̄ ſuppleri ex teſtimonio Iacobi Meyronis ꝑ ea q̄ habenſ
10 in l. prætor. §. cogenſ. ff. de eden. Rñdeo † ꝙ Iacobus Meyronis
eſt omnino inhabilis ad teſtimoniū, quia in cauſa ꝓpria, & quia
inimicus vt ſupra dixi, quo caſu ex eius teſtimonio iuuari nō po
teſt teſtimoniū alterius imperfectū aut defectuoſum. Eſſet enim
abſurdū ꝙ vnus teſtis oīno inhabilis, & qui ipſe auxilio & ſup-
pletione aliorū indiget uitia & defectus poſsit ſupplere. quō. n.
fidē alijs teſtibus addere poterit, quā ipſe non habet, regula ne-
mo plus. & in terminis adduco Alex. in conſ. 93. verſi. nec pōt di-
ci. lib. 6. vbi ad hoc vt vnus teſtis ſuppleat defectū alterius, requi
riſ ꝙ ſit bene idoneus & integer, imò valde dign⁹, idē dicit Cor.
in cōſi. 172. col. p. nu. 20. lib. 2. Dec. in c. cauſam quæ, col. 1. de off.
delega. & dixi ſupra in cōſi. 6. col. pe. poſt med. Idē tradit Dec. in
conſi. 133. col. 3. ver. nec prædictæ concluſioni obſt. Iaſ. in l. ſi con
ſtante, col. 7. in fi. verſi. ego vltra ſcribētes. ff. ſolut. mat. vbi Iaſ. ꝙ
requiriſ vt teſtis ſit valde dignus & magnæ fidei. Ideo videmus
ꝙ dictū vnius teſtis nō coadiuuaſ nec ſuppleſ ex alijs teſtibus ſi
bi cōtrariantibus. Alex. in cōſi. 32. col. 2. in prin. & in fine conſi.
lib. 6. Similiter teſtium defectus non ſuppletur per numerum qn̄
ſunt teſtes qui omnino repelluntur. Ale. in conſi. 57. col. pe. in cōſ.
177. colum. fi. & in cōnſi. 181. colum. penu. lib. 7. Cor. in cōſi. 333.
col. 7. in fi. verſi. item ſunt multi ibi nō aūt dico. lib. 1. quod pro-
cedit ēt in cauſa nō magna qō teſtes omnino & ipſo iure repel-
luntur. Iaſ. in l. prætor. §. regentur, col. 2. ff. de eden. & ſi bene cō-
ſiderentur oēs doct. loquentes de hac materia, ſemper dicūt &
loquuntur ꝙ inhabilitas vnius teſtis ſuppletur ex habilitate alio
rū, itaq; cū iſti duo teſtes ſint inhabiles, alter alterū iuuare non
poteſt, quia vt ſupra dixi, nemo dat quod non habet. ¶ Sed vltra
inhabilitatē & defectū iſtorū teſtiū præſumptio magna pro reo
eſt ex teſtimonio primi teſtis partis aduerſæ hoſpitis ancellæ, q
de reo nihil loquitur, licèt alios mali conſcios indicare videatur.
Veriſimile. n. eſt ꝙ & ipſe reus ſimul cum alijs participaſſet in
grano ſi mali conſcius fuiſſet, & ꝙ noluiſſet ſe ſubijcere tāto d-
11 crimine ad aliorum vtilitatē. ¶ Concurrit † etiam bona fama ip
ſius rei, ex qua tolluntur ſuſpiciones ſi quæ eſſent cōtra eū. Bart.
in l. 1. §. pe. per illū tex. ff. de re milita Bal. in l. ſi. col. fin. C. de pro-
bat. in conſi. 410. In cauſa & quæſtione Antonij. col. 2. poſt med.
verſi. & multū prodeſt. lib. 2. Pau. de Caſt. in conſi. 283. Viſo quo-
dā tali quali proceſſu, ad ſi lib. 2. Corn. in conſi. 134. col. ſi. lib. 4.
Iaſ. in l. 1. in fi. C. cōmu. de leg. Deci. in conſi. 175. col. pen. ad fi. & in
conſi. 179. col. pe. poſt med. & in conſ. 256. col. pe. poſt med. ¶ Po-
ſtremo alias petitū fuerat torqueri reum, & tū curia nihil uoluit
pronunciare vidēs torturæ locū non eſſe, ideo pars denuncians
ad alias probationes animū applicuit, ſed nullas tū fecit vt ap-
paret ex confrontationibus, in quibus reus conſtans ſemper ꝑſti
tit. Concludo igitur cū iureconſ. in l. abſentē. ff. de pœnis. melius
eſſe nocentē abſoluere quàm innocentē condēnare, ſaluo curiæ
ſaniori iudicio. Grationopoli. 22. Februarij. 1541. Fuit reus di-
miſſus a carceribus per arreſtum curiæ capenſis cōpenſatis tor-
tura poſtpoſita. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſ. & aduo-
catus conſiſtorialis curiæ Dalphinalis.

SVMMARIVM.

1 Promiſsio de aſſociādo aliquem in officio, intelligitur quādo pro mittens teneret officium nomine ſuo proprio.

Statutum loquēs de artifico mercatore intelligitur de eo, qui fa cit artificiū aut mercaturam nomine ſuo proprio, non alieno. ibidem nume. 1.

Prohibitio de non contrahendo intelligitur quando proprio no mine quis contraheret, non alieno. ibidem. num. 1.

2 Factū nō dicitur quod reuocatum eſt, & verba debent intelligi de actu non reuocabili.

3 Fraus directo probari non poteſt, ſed ex coniecturis tantum.

Fraus arguitur ex minis præcedentibus ibidem nu. 3.

4 Fraus arguitur ex ſolutione maioris pretij.

5 Fraus probatur per locum a veriſimili.

5 Fraus arguitur ex eo quod ſolitum eſt fieri. ibidem nu. 5.

6 Simulatio arguitur in contractu facto nomine vxoris quando pretiū ſoluitur de pecunia mariti & marito res traditur, tūc enim vxoris nomine ſimulate præſumitur accommodatum.

7 Fraus præſumitur in repudiatione hæreditatis quando repudians remanet in poſſeſsione bonorum hæreditariorum.

8 Fraus arguitur ex his quæ breui poſtea tempore fiunt.

9 Dolus præſumitur contra eum qui promiſſa non ſeruat quatenus debet, & poteſt.

10 Socius tenetur de dolo, lata culpa & leui.

11 Ex dolo aut culpa ſua lucrari nemo debet.

12 Suſpicio oritur cōtra ſe opponentem & recuſantem aliquid facere, ſimiliter ſuſpicio eſt contra iudicem qui parti ſe opponit.

13 Teſti vni creditur ex conuentione partium.

Teſtis ſemel approbatus, amplius reprobari nō pōt. ibid. nu. 13.

CONSILIVM C.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Titius Seius & Sempronius pacti fuerūt ꝙ caſu quo officiū graphariatus loci in ſubbaſtatione expediretſ ipſi Seio vſq; ad certā ſummam, illud cōe eſſet ipſorū paciſcentiū, & caſu quo pretiū ſubbaſtationis maius foret, eſſet in facultate ipſorū Titij & Sempronij deliberare vſq; ad certā diē an vellēt ſocietatē habere in ipſo graphariatus officio. Deinde ſubbaſtatū fuit officiū prædictū & dimiſſum ipſi Seio ꝑ libris duabus mille centū & viginti, quod pretiū excedebat ſummam declaratā per ipſos paciſcentes, qua ſubhaſtatione ita facta requiſitus fuit ipſe Seius per dictū Titiū de ipſum aſſociando in ꝓdicto graphariatu ad formā prædictarū pactionū, ſed idem Seius hoc facere recuſauit, expreſsè declarando coram ſpec. dn̄is Cameræ computorū Dalphinaliū ꝙ ipſum graphariatū inſolidū teneret, & ꝙ nunquā cōtraheret cū ipſo Titio. Poſtea quidā nominatus Præpoſiti tertiauit dictū graphariatū vigore cōſuetudinis ꝙ poſt liberationē ipſius graphariatus tertius poſſit interuenire & pretiū augere infra tres mēſes, qui Præpoſiti pretiū auxit de libris centū ſingulis annis. quo nō obſtante idē Seius māſit in poſſeſsione dicti graphariatus per dies. 19. & donec idē Præpoſiti remiſit ipſum graphariatū dicto Seio, & abinde ēt ſemper tenuit & poſſedit dictus Titius vidēs recuſationē dicti Seij circa aſſo-

eiationem prædictam, egit contra eũm ad intereſſe coram ſupre
ma curia Dalphinatus. Quæritur an iuſte ad intereſſe egerit. ¶ Vi
1 deretur dicendum † prima fronte ꝙ non, quia illa promiſsio de
aſſociando videtur intelligenda caſu quo ipſe Seius teneret ip-
ſum graphariatum nomine proprio, ſeu ei nomine proprio expe
diretur, ſicut dicimus de ſtatuto loquente de mercatore aut arti
ſiee ſimpliciter, quia intelligit̃ de eo qui proprio nomine merca
tur & agit, non qui alieno. Ange. in l. quamuis, in prin. ff. de acqui.
poſſ. ſequitur Deci. in conſi. 268. col. 7. ſimiliter prohibitio de nõ
contrahendo, intelligitur nõ proprio quia nomine contraheret,
nõ alieno. Cur. in conſi. 16. col. 2. lib. 4. Iaſ. in l. more, col. pe. ff. de
acqui. hære. ſed Seius non tenuit ipſum graphariatum virtute li-
berationis ſibi primo loco factæ, & tãquam nomine ꝓprio, ſed
alieno nomine tanquam habens ius ab ipſo Præpoſiti. ¶ Secun-
2 dò † verba conuentionis dicunt caſu quo libretur officium gra-
phariatus ipſi Seio, ſed non dr̃ ei libratum, ex quo reuocatũ ab
eo fuit per tertiamentum dicti Præpoſiti. l. nõ videtur. ff. de acq.
poſſ. l. qui ſic. ff. de ſolutio. cum ſi. Rurſus verba conuentionis de-
bent intelligi de libratione aut expeditione nõ reuocabili, & ſic
lapſis tribus menſibus qui dantur ad tertiãdum ex his quæ latè
Soci. ſcribit in conſi. 76. Viſa facti cõtingentia, col. 3. verſi. ſed his
non obſtantibus. lib. 1. ¶ Tertiò conuentio prædicta ſolum vide-
tur data qñ graphariatus libraretur pretio librarum duarũ
mille, ideo limitatum debet producere effectum, non etiam ex-
tendi ad librationem maioris pretij in qua partes non conſenſi-
ſerunt. l. in agris. ff. de acqui. rerum domi. l. agere. C. de tranſac.
cum ſimi. & licèt Titius voluerit deducere ꝙ vltra ſcripta non cõ
uentione producta actum fuit ꝙ aſcendente libratione ad ma-
iorem ſummam eſſet in facultate ipſorũ Titij & Sempronij de-
liberare vſque ad certam diem ſabbati, an vellent aſſociari in di
cto graphariatu, talis tñ conuentio non videtur legitime proba-
ta. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrariam opinionẽ arbi-
tror de iure veriorem, ꝙ imò condemnari debeat reus ad inter-
eſſe petitum: & quia præſuppoſita conuentione allegata pro ve-
ra, actor habet intentionem fundatam de iure cõmuni, quia pa-
ctorum fides ſeruanda eſt. l. 1. ff. de pactis, cum ſimili. tota dif-
ficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria, quibus confuta-
tis clariſsima fiet præſens difficultas. ¶ Non obſt. igitur duo pri-
ma fundamenta ꝙ ipſe reus non tenuerit ipſum graphariatum
tanquã nomine proprio, & ſibi libratum, ſed tanquã ceſſum &
remiſſum per dictũ Propoſiti, & ꝙ non dicitur libratus grapha-
riatus prædictus ipſi Seio ex quo ab eo fuit reuocatus, quia re-
ſpondetur ad oĩa iſta ꝙ procederent ſi ex ueritate & fide bona
ꝓceſsiſſent, ſed Titius agens ſemper rñdit & rñdet ꝙ illud aſſer-
tum tertiamentum ſecutũ fuit in fraudẽ ipſius Titij ne cõionem
3 & commodũ haberet in ipſo graphariatu, & † quia probari nõ
poteſt fraus directe, ſed ex coniecturis tantũ. glo. in l. apud Cel-
ſum. in prin. ff. de excep. doli. c. 2. in prin. de renuncia. lib. 6. Pluri-
mæ allegantur coniecturæ per ipſum actorem ad probationem
fraudis. ¶ Prima coniectura, quia ante tertiamentũ aliquod qua
ter fuit requiſitus ipſe Seius de aſſociando ipſum Titiũ in dicto
graphariatu, quod nõ ſolũ recuſauit facere, imò expreſsè dixit
ꝙ nũquam cum eo contraheret & ꝙ ſolus & inſolidũ teneret ip-
ſum graphariatũ vt apparet ex ſupplicationibus ipſius Seij ſolio
proceſſus. 20. & fol. 21. Ex quibus uerbis clare arguitur ꝙ ſuppo-
ſitus fuerit dictus Præpoſiti ad tertiandũ ex eo quod ſcribit Ale.
in conſi. 174. col. 2. verſi. quærit circa hoc Io. de Imo. lib. 2. & in
conſi. 9. col. 1. verſi. tertio probatur. lib. 6. vbi ꝙ ex minis præce-
dentibus præſumitur quis quid facere in fraudem aut ad æmu-
lationẽ, itaq; cum minatus fuerit dictus Seius ꝙ nunquam con-
traheret cũ ipſo Titio & ꝙ ſolus & inſolidum graphariatũ tene
ret, pluſquam veriſimile eſt ſuppoſuiſſe eum dictũ Præpoſiti ad
4 tertiandum quò minus exequeretur. ¶ Secũda † coniectura frau
dis eſt quidẽ vrgens, nam facto tertiamẽto per ipſum Præpoſiti,
q obtulit libras centũ de pluri ſingulis annis. Seius ipſe aliquid
addere noluit, & tñ facto tertiamento dicit ſe emiſſe iura ipſius
tertiãtis cũ ſuis oneribus & honoribus, & vltra ſe ſoluiſſe libras
ducentũ & quinquaginta ipſi Præpoſiti & cuidam Combæ aſſer
to ſocio eiuſdem Præpoſiti, in qua re conſiderandũ eſt ꝙ recuſa
uit Seio tertiare pro illis centũ libris de pluribus ſingulis annis
& tamen facto tertiamẽto nõ ſolũ ſe obligauit ad illas libras cẽ
tum annuas, ſed etiam de pluri ad libras 250. quis non videat id
totũ factum eſſe vt Titius fraudaretur? niſi velimus dicere Seium
ipſum prodigum contra l. cum de indebito. ff. de proba. c. ſuper
hoc, de renuncia. cum ſim. & ita ex ſolutione maioris pretij frau
dem arguit. Abb. in conſi. 76. col. 2. lib. 1. & quod Bald. ſcribit in
conſi. 155. Quæritur ecce venditores. lib. 1. ¶ Tertia coniectura,
quia de conſuetudine antiquiſsima qñ fiunt tertiamẽta ſemper
citantur qui prius obtulerũt, & quibus libratio ante facta eſt de
quorũ intereſſe agitur, ut videant an ipſi velint tantũ offerre quã
tum tertius, quæ citatio non ſolum facta nõ fuit, imò de tẽpore
tertiamenti dictus Seius ſimul comparuit cum ipſo Præpoſiti
tertiante nõ cõtradicens ad eius tertiamentũ, imò pro eo fideiu
bens. Ex eo enim ꝙ Seius nõ citatus ſpõte cõparuit, præſumptio
eſt ꝙ eſſent inuicẽ cõcordes, & ꝙ ſine citatione ſatis ſciuit ipſi
Seius & Præpoſiti idem eſſe ut erat, & niſi illud tertiamentũ fa-
ctũ eſſet ad inſtigationẽ & ſuppoſitionẽ ipſius Seij, nõ eſt veriſi-
mile ꝙ Seius fideiuſſiſſet pro ſuo inimico qui vtilitatẽ ipſius Seij
ab eo auferret, quia nõ dr̃ amicus noſter qui bona noſtra tollit.
idem cũ quia, de reſti. ſpol. vbi Bal. col. 1. in fi. Hoſti. Io. And. Ant.
de But. & doct. in c. accedens. 2. vt lite nõ conte. Probatur autem
5 † fraus per locũ a veriſimili. Pau. de Caſt. in conſi. 68. Viſis his ꝙ
ſuperius. col. 2. poſt me. verſi. itẽ reſultat tertia. lib. 2. Deci. in cõſ.
644. col. 1. ad fi. Rurſus non cõſueuerũt primi emptores grapha
riatus qñ fiunt tertiamenta ſimul cõparere cũ tertiãtibus, minus
pro eis fideiubere, imò contra eos contendere ſi poſſunt, itaq; ex
actu iſto inſolito fraudis ſuſpicio arguitur. gl. Bar. & doc. in l. ſi qs
ſub cõditione. ff. de cõdi. inſti. latè Mod. in l. teſtam. C. de teſtamẽ.
Bal. in cõſi. 311. In qõne Galuagni. col. 2. verſi. octauo argumẽ.
lib. 5. ¶ Quarta cõiectura, q̃a ſecuto tertiamẽto dictus Seius ſem
per remãſit in poſſeſsione graphariatus ẽt antequã fieret aſſerta
remiſsio aut ceſsio p ipſum Præpoſiti, ex qua re iura fraudis ſu-
ſpicionẽ inducũt. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quib. mod. pignus vel
hypo. ſol. Bar. & doc. in l. poſt cõtractũ. ff. de donatio. Profectò
hoc ſolũ ꝙ Ferrandi in poſſeſsione remãſit graphariatus, veriſi-
6 mile eſt ꝙ ante aſſertũ tertiamentũ colluſiſſent. Pro hoc † qđ ſcri
bunt Bal. & Sali. in l. multũ intereſt. C. ſi quis alteri uel ſibi. vbi li-
cèt emptio fiat nomine vxoris, ſi tñ pretiũ ſoluit̃ de pecunia ma-
riti, & res marito tradit̃, nomẽ uxoris ꝓſumit̃ ſimulate accõmo-
datũ, & re uera dr̃ contractus celebratus nomine mariti. idẽ vo-
luit Rom. in conſi. 291. Cũ illi fratres. colum. fi. Soc. in conſi. 129.
col. 4. lib. 4. Dec. in conſi. 543. col. 3. poſt med. in propoſito noſtro
licèt graphariatus fuerit liberatus in tertiamento dicto Præpo-
ſiti, tñ ex quo Seius ipſe pecuniam oẽm ſoluit, pro eo fideiuſſit
ipſe in poſſeſsione remãſit ẽt ante ceſsionẽ ſibi factã, ꝓſumptio
eſt ſatis violẽtia ꝙ Præpoſiti nomẽ tñ accõmodauerit ad effectũ
excludẽdi ipſum Titiũ actorẽ a ſocietate graphariatus, & magis
7 † in terminis facit quod ſcribit Bar. in l. 3. ꝑ illũ text. C. de natu.
lib. Bal. in l. 1. C. de repu. hær. Aret. in l. ſi ia qui bonis. ff. de acqui.
hær. vbi ꝙ repudiatio hæreditatis ꝓſumit̃ doloſa & fraudolẽta
qñ repudians remanet in poſſeſsione: quid dicemus de Seio reo
q repudiauit graphariatũ in tertiamẽto ob augmẽtũ. 100. librarũ
ſingulis annis, poſtea aũt vltra illud augmentũ libras. 250. dixit
ſe ſoluiſſe & in poſſeſsione ſemp mãſit ẽt ante remiſsionẽ ſibi fa
ctam p Præpoſito? ¶ Quinta cõiectura fraudis, quia poſt factũ ter
tiamẽtum, ipſe Præpoſiti graphariatũ ceſsit & remiſit ipſi Seio
reo conuento, idõ ueriſimile eſt ꝙ ſecutũ fuerit tertiamẽtũ ſolũ ad
effectũ vt diceret̃ reus illũ graphariatũ habere eo titulo ceſsio-
8 nis, & eo mõ actorẽ a ſocietate repelleret. † Ex his. n. q̃ poſtea ſe-
cuta ſunt declarat̃ qualis animus fuerit in ꝓcedentibus, & fraus
arguit̃ maximè qñ breui tpe poſt aliquid ſequit̃. l. ſi uentri. §. eo-
tũ. ff. de priuil. cred. c. officij, de electio. Pau. de Ca. in conſi. 337.
Primò quæritur. col. 3. poſt med. lib. 1. Io. de Ana. in conſi. 23. Nõ
enim veriſimile eſt ꝙ ſi Præpoſiti ꝑ ſeipſo tertiare uoluiſſet gra-
phariatũ ꝙ illũ alteri remiſiſſet. rurſus niſi Seius actorem ipſum
quæſiuiſſet expellere a ſocietate graphariatus, nõ illi tertiamẽto
ita facile cõſenſiſſet nec emiſſet eam carius ab ipſo Præpoſiti cũ
9 vilius habere potuiſſet. ¶ Sexta cõiectura, † nã dolus ꝓſumit̃ cõ-
tra eũ qui promiſſa non ſeruat quatenus debet & põt. l. dolus, cũ
glo. fi. l. ſi procuratorẽ. §. dolo. ff. manda. l. dolo. ff. ad legem falci-
diam, quæ iura ad hoc propoſitum citat Alex. conſi. 52. colum. 2.
ad fin. & in conſi. 84 col. 2. ad fi. lib. 6. Corn. in conſi. 516. ad fin.
lib. 1. & in conſi. 128. colum. 2. lib. 3. pro quo tex. optimus in l. 1. C.
de dolo, & in l. vendicantẽ. ff. de euict. ſed ille reus ẽt ante tertia-
mentũ aliquod ſæpius requiſitus fidẽ ſeruare nunquam uoluit,
imo, vt dixi ſupra, ꝓteſtatus expreſsè fuit ꝙ ipſum actorẽ nunq̃
haberet in ſociũ, ergo dolus contra eũ ꝓſumit̃ ꝙ tertiũ ſuppoſue
rit ad ita tertiandum in damnũ ipſius actoris, maximè attẽto cõ
ſenſu rei ad ipſum tertiamentũ, fideiuſsione p eum præſtita, cõ-
paritione ſponte ſubſecuta, & alijs de quibus ſupra cõſideratis.

¶ Septimò

10 ¶ Septimò conſidero † ꝙ agit actor contra eum nigore ſocieta-
tis ſeu ea pacto de aſſociando, in quo pacto venit dolus, lata cul
pa & leuis, quia celebratur ſocietas gratia vtriuſq; cõtrahentis.
l. ſi vt certo. §. nunc videndum, verſi. ſed vbi. ff. cõmoda. l. ſocius
ſocio. l. cum duobus. §. 1. ff. pro ſocio. §. fin. inſti. pro ſocio. Alea.
in conſi. 102. col. 5. lib. 2. leuis autem culpa dicitur non adhibere
diligentiã in rebus alienis, quã quis adhibet in ſuis proprijs. gl.
in §. præterea, inſti. quibus mod. re contra. obliga. Bart. & doct.
in l. quod Nerua. ff. depoſi. Modo arguo ſic, probatur quod iſte
Scius oĩno volebat graphariatum obtinere ratione lucri futuri,
nam præſuppoſito illo tertiamento pro vero & non ſimulato,
adhuc voluit redimere graphariatũ precio cariore, itaq; virtute
contractus præcedẽtis de aſſociando ita tenebatur quærere vti-
litatẽ ipſius conuenti, conſequenter debebat ſe opponere aduer
ſus illud tertiamentum, nec pati vt vinceretur a tertiante, nec
poteſt allegare ꝙ pretiũ tã magnũ ſupplere nollet ex quo precio
poſtea maiore redimit, quod vnicũ fundamentũ ſi accurate pen
ſetur, ſufficere videtur ad victoriam, ſed reus non ſolũ non fecit
quod debebat, & ſic culpã omittendo commiſit, ſed etiam deli
quit faciendo, id eſt colludendo cum illo tertio per ſupradicta.
¶ Octauò iſte reus allegat ꝙ tenuit graphariatũ nõ nomine ſuo
proprio, ſed tanquã ſibi ceſſum per tertiũ cui libratus fuerat.
ſed dico ex quo ſtetit per ipſum reum ne ei remaneret, nõ oppo
nendo ad ipſum tertiamentũ & pretium nõ augẽdo cũ omnino
obtinere decreuiſſet, & ſic culpam & dolũ in ea re iuris præſum
ptione cõmiſerit. perinde eſt ac ſi ipſi reo & proprio nomine de
liberatꝰ fuiſſet graphariatꝰ. l. Labeo ſcribit ſi mihi bibliothecã,
in fi. ff. de contrah. empt. l. iure ciuili ff. de condi. & dem. l. in iure
ciuili, vbi latè Moder. ff. de regu. iur. alias abſurdum ſequeretur,
11 † ꝙ ea dolo aut culpa ſua lucrum quis faceret, quod eſſe non
debet, & de dolo tex. in l. ne ex dolo. ff. de dolo. l. itaq; fullo. ff. de
furtis. l. 3. §. 3. ff. de exce. doli. c. ſedes. de reſcrip. & de culpa tradit
Corn. in conſi. 256. col. 3. lib. 3. argu. l. ſi hominem. ff. manda. l. re-
legatorum. §. poteſt al. cut. ff. de interdic. & relega. ſequeretur ẽt
abſurdum ꝙ eſſet in facultate alterius contrahentiũ contractũ
ipſum eluſoriũ facere ſupponendo aliũ ad tertiandũ. ¶. Nonò cõ
ſidero ꝙ in conuentione de aſſociando ſæpius cautum & dictũ
fuit de futura obſeruatione ipſius cõuentionis omni fraude ceſ
ſante, quæ verba clare indicat ꝙ alter alteri fidem non habebat,
ideo non poterat reus ita concordare cum tertiante ſine uehe-
menti ſuſpicione fraudis, & debebat reus ad purgandum ſuſpi-
cionem citari facere ipſum Titium ſi quid opponere uellet cõtra
ipſum tertiamẽtum, citatus. n. uel colluſionem detegere poterat,
vel ipſe tertiamentũ tollere, pretium augendo, ſed quomodo ſe
ciſſet reus actorem citari cum ante expreſsè declaraſſet nolle cũ
12 actore ſocietatẽ neq; cõmunionem baberet & ultra † ſupra alle
gata ꝙ oriatur ſuſpicio contra reum ex eo ꝙ ante tertiamentum
aliquod ſe oppoſuerit cõtra actorem recuſando aſſociationem,
adduco glo. in cap. ſtatutum, in fin. prin. in uerbo copia, in fin. de
reſcrip. lib. 6. Corn. in conſi. 232. col. 2. poſt med. lib. 3. vbi ꝙ ar-
guitur ſuſpicio contra iudicẽ qñ parti ſe opponit, & eſt dictum
Inno. in cap. ex parte, ex primo de verbo. ſignifi. not. Abb. in c. ſol
licitudinem, col. pen. de appella. Iaſ. in conſi. 53. col. fi. lib. 3. ſimi-
liter teſtis dicitur ſuſpectus quando ſtetit in diſputatione cũ par
te Deci. in conſi. 256. col. 2. circa med. Ruſſus per illa uerba om-
ni fraude ceſſante, debebat reus graphariatũ accipere ad cõmu
nem utilitatẽ, non patiendo ſe vinci per tertiamentũ etiam ubi
non ficte illud proceſsiſſet, non autẽ ita colluſiue cum tertiante
concordare. ¶ Nec obſtat ꝙ illa conuentio verbalis de deliberan
do caſu quo ſubhaſtatio graphariatus fieret ad maius pretium
non vĩ iuſtificata, quia reſpondeo ꝙ imò videtur iuſtificata per
iuramentum dicti quondã Sempronij coram domino Vicebaiu
13 lo † cuius iuramento ipſe reus dixerat uelle ſtare, quo caſu cre-
ditur uni teſti tñ. Alea. in l. 1. §. fi. ff. de verb. obli. Iaſ. in l. iuſiuran
dum quod ex conuentione, in prin. col. 3. ff. de iureiuran. nec po-
teſt contra talem teſtem opponi ex quo ſemel fuit approbatus,
ideo videmus opponi non poſſe contra teſtes inſtrumentarios
approbatos a partibus. Bald. in l. parentes. C. de teſtibus. & in
conſi. 481. infraſcripta. col. fi. lib. 4. Alex. in conſi. 54. ad fin. lib. 3.
Socin. in conſi. 17. colum. final. lib. 1. Grationopoli. 24. Februarij.
1541. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Dotis legatũ factũ ab extraneo dicitur conditionale ſi nuptiæ
ſequantur, ideo ad hæredes non tranſmittitur, quod qualiter
intelligatur hic quaſo vide.*
2 *Conditionale legatum non debetur ante euentum conditionis.*
3 *Interpretatio precedẽtium ſeu diſpoſitionis ambigua præceden
tis ſumitur ex obſeruantia poſtea ſecuta. quia præſumitur ita
fuiſſe cogitatum prout obſeruatum poſtea fuit, nec requiri-
tur preſcriptio in tali obſeruantia quod longo tempore ita
fuerit obſeruatum.*
4 *Inſtrumentum minus ſolenne fidem facit quando ſecundum il-
lius tenorem fuit obſeruatum.*

CONSILIVM CI.

¶ Pro Guigone Baietti alias Beyodi contra Margaritam Flandi-
ne de ſancto Georio.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Nobilis
Guigo de Baſſeis Caſtellanus ſancti Georij lega
uit quoddã pratũ Georgiæ eius ſorori ad uitam
ſuam naturalẽ dumtaxat, ita ꝙ ea defuncta eue
niat Antoniæ & Margaritæ filiabus ipſius Geor-
giæ, quibus pratũ ſuũ dat & donat pro ipſis do-
tandis & matrimonio collocandis. Mortua eſt Georgia, a cuius
morte Antonia pratum ipſum tenuit & poſſedit pro eius parte.
Deinde mortua eſt Antonia ſine matrimonio, Quæritur an tranſ
1 miſerit ad hæredes pratũ prædictũ? ¶ Videretur † prima fronte
dicendũ ꝙ nõ, quia illud legatum factum pro dotandis & mari-
tandis filiabus Georgiæ videtur cõditionale ſi matrimoniũ ſe-
quatur, ideo mortua Antonia ante euentũ conditionis ad hære-
des non tranſmittitur, ita in terminis qñ fit legatum pro dote ab
extraneo decidit Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cõ
dit. & demon. Pau. de Caſt. in conſi. 322. Viſo puncto ſupraſcri-
pto & dubij. in prin. lib. 1. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus con
trarium in caſu iſto puto de iure verius, ꝙ imò iſtud legatum di
catur purũ & tranſmittatur ad hæredes. Primò, quia illa uerba
pro ipſis dotandis & matrimonio collocandis, non fuerũt adie
cta ſubſtãtiæ legati, ſed eius executioni & præſtationi, quo caſu
tale legatũ dicitur purũ. Bal. in conſi. 286. Super primo puncto,
in tertio puncto lib. 3. Soci. in conſi. 92. col. 5. verſic. confirmatur
hoc ex alia coniectura, lib. 1. vbi tamen Bal. non allegat, ꝙ autem
illa verba dicãtur adiecta executioni & præſtationi legati appa
ret, nam ſubſtãtia legati aut fideicommiſsi particularis conſiſtit
in illis uerbis, ita ꝙ ea defuncta deueniat Antoniæ & Margari-
tæ, illa autem uerba ſequentia quibus pratum ſuum dat & do-
nat &c. potius reſpiciunt executionem quàm ſubſtantiã legati.
¶ Secundò, quia illa verba pro ipſis dotãdis & matrimonio col-
locandis, videntur reſpicere quædam præparatoria quæ animi
cogitatione ſolent nuptias præuenire & ſonare ꝙ mediante le-
gato illæ filiæ nubere poſsint, quo caſu tale legatum dicitur pu-
rum. Bald. in conſi. 249. An legatum. lib. 4. illa enim uerba pro ip
ſis dotandis, non concernunt titulum dotis, id eſt, quòd relictum
ſit pratum pro dote vt eſſet dotale, ſed potius concernunt facul-
tatem quandam ad matrimonium contrahendum. Paria enim
videntur dicere, relinquo pratum vt nubere poſsint, vel pro ipſis
dotandis & matrimonio collocandis. & ſic videmur eſſe in caſu
Bald. in d. conſi. 249. ¶ Tertiò Bar. in d. §. Titio genero, dicit ta-
le legatum eſſe conditionale niſi aliud ex coniecturis appareat,
ſed hic apparere videtur coniectura ꝙ noluerit teſtator legatum
2 eſſe conditionale, ſi enim † uoluiſſet eſſe conditionale, illud non
erat præſtandum ante conditionis euentum. l. cedere diem. ff. de
verb. ſignifi. l. legata ſub conditione, & l. qui hæredi. §. final. ff. de
conditio. & demonſtratio. Oldra. in conſilio 175. Thema tale
eſt, Titius impetrauit. colum. 1. in fine. & tamen voluit teſtator
ꝙ tale legatum ſtatim mortua Georgia eius ſorore deueniret ad
eius neptes & filias ipſius Georgiæ non expectata alia conditio
ne, ergo neceſſe eſt dicere ꝙ illa uerba pro ipſis dotandis &c. nõ
fuerint appoſita ut conditionem importarẽt, ſed ad demonſtrã
dum uoluntatem teſtatoris circa faciliorem exitum nuptiarum
aut matrimonij mediante ipſo legato. & pro hac cõiectura ad-
duco Cor. in conſi. 40. col. pe. lib. 3. vbi ꝙ legatum dotis nõ dici-
tur conditionale qñ teſtator filia decedẽte in pupillari ætate vo
luit dotes ad alium peruenire, quia in pupillari ætate non poteſt
eſſe matrimoniũ, & tamen per pupillarẽ ſuccedítur pupillæ. idẽ
ſi teſtator mandet dotes peruenire ad manus hæredis filia dece-
dente in pupillari ætate, qa præſupponĩ ꝙ mãſerit apud filiam

¶ Quartò alia colligitur coniectura, nam teſtator legauit prius
ſorori ſuæ iam nuptæ in qua nullo modo habita fuit ratio nu-
ptiarũ, ſicuti igitur ceſſante cauſa nuptiarũ legauit ſorori, ita pa
riter dicendum eſt legaturum eũ fuiſſe filiabus ſororis ceſſante
cauſa matrimonij ob ſolã ſanguinis coniunctionẽ, ſed qñ appa-
rere poteſt aliqua cõiectura ꝙ alias teſtator fuiſſet relicturus,
non dicitur tale legatum conditionale, ſecundum Bart. in d. §. Ti
5 tio genero. ¶ Quintò † ex obſeruantia ſecuta declaratur ambi-
guitas, quæ in præcedẽtibus eſſe poterat. l. minimè. l. ſi de inter-
pretatione. ff. de legibus, c. cum dilectus, de cõſuetu. Ex his enim
quæ poſtea fiunt, declaratur qualis fuerit animus in præcenden
tib'. l. ſed & Iulianus. §. proinde. ff. ad Macedo. l. ſi ſeruus plutiũ.
§. fi. ff. de leg. 1. ideo cum mortua Georgia matre, Antonia & Mar
garita ſtatim cœperint poſsidere bona ita legata, apparet ꝙ le-
gatum nõ erat cõditionale ſi matrimoniũ ſequeretur, quia alias
ante matrimoniũ bona ita legata poſsideri non potuiſſent per
legatarias. Rurſus cum Margarita etiam poſt matrimonium paſ
ſa fuerit Antoniã poſsidere, ſatis declaratur animus ipſius Mar-
garitæ, ꝙ nunquam intenderit legatum ipſum eſſe cõditionale.
l. qui in aliena, verſi. ſed ſi non adierit. ff. de acqui. hære. l. cũ poſt.
ff. de iure dotium. l. ſi filius, C. de petitin. hæredit. per quæ iura ita
arguit Roma, in conſi. 271. Vis tota, col. 5. verſi. tertio non eſt du
4 bium. facit † quod dicimus inſtrumentũ minus ſolẽne fidem fa-
cere qñ ſecundũ illius tenorẽ fuit obſeruatũ. Cyn. in allegatio-
nibus ſuis inter conſilia Bald. poſt conſilium 400. Super primo
puncto. col. 1. lib. 4. Bal. in conſi. 402. Quæritur an per ſulam diffa
matinnẽ. in fi. lib. 5. Iaſ. in conſi. 161. col. 4. in prin. lib. 2. licèt Cy.
& Bal. nõ allegat. Addo tex. in l. 1. in l. 2. & l. ſi veritas. C. de fidei-
commiſ. Roma. in conſi. 222. Dubitatur. & vide quæ ſcripſi in tra
ctatu meo de antiquitate temporis parte prima, nu. 199. & ſeq.
& adeo poteſt eſt obſeruantia poſtea ſecuta ad declarandum vo
luntatem ambiguam in præcedentibus ꝙ nõ requiritur præſcri-
ptio in tali obſeruantia. i. ꝙ longo tempore ita fuerit obſerua-
tum, eſt enim obſeruantia interpretatiua in qua præſcriptio ali-
qua nõ requiritur. ita Pau. de Caſt. in conſi. 347. quia circa dona-
tionẽ. col. fi. lib. 1. Aret. in conſi. 11. verſi. ſed tñ ea ſuperabundan-
ti. Soci. in conſi. 111. col. fi. uerſi. ſed certo poſſumus dicere. li. 1.
Corn. in conſi. 188. col. fi. lib. 4. Deci. in c. cum M. col. 5. uerſ. & ex
ſupradictis infertur, de conſtit. & in cõſi. 156. col. fin. Itaq; cũ le-
gatum prædictum ſemel fuerit acquiſitũ ipſi Antoniæ & ipſa il-
lud poſſederit pro parte ſua quandiu vixit, mirandum eſt quo-
modo Margarita eius ſoror velit nũc allegare legatũ ipſum fuiſ
ſe cõditionale, nec tranſmitti potuiſſe ad hæredes ipſius Anto-
niæ. ¶ Ex quibus concludo læſionẽ nullã allegari poſſe per Mar
garitã in trãſactione facta cũ Guigone Baietti alias Beyodi habẽ
te iura dictæ Antoniæ. Grationopoli. 2. Martij. 1541. Aymo Cra.

SVMMARIVM.

1 *Donatio iurata inter patrẽ & filiũ an habeat tacitam condi-
tionẽ ſi filius donatarius patri ſuperuiuat, ita qđ filio præmor-
tuo reuertatur ad patrem, & quid in donatione iurata inter
virum & uxorem, & concluditur quòd non, contra Deci.*

2 *Superueniens euentus infirmare nõ debet actũ, qui effectum ſor
titus ſit.*

3 *Pacta & contractus tranſeunt ad hæredes.*

4 *Donatio iurata conferri debet per filiũ in poteſtate, quia ſtatim
valet.*

5 *Pater ſuccedit filio vt hæres etiã in bonis profectitijs, quæ patri
non acquiruntur.*

6 *Pater occupans bona iure peculij tenetur ſatisfacere creditori-
bus filij intra annum quatenus eſt in peculio.*

7 *Iuramentũ, quod recipiat omnes cõditiones actus ſuper quo in-
terponitur, qualiter itelligatur, pulchre hic tractatur & late.*

CONSILIVM CII.

¶ Pro Ioanne Vernini ciue Vappincenſi contra Iulianum Mey-
fredi ciuem Vappincenſem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ioãnes Ver
nini cerdo in ciuitate Vappinci obtinuit literas
pcuſas a curia ſuprema Dalphinatus cõtra Ioan
nem Meyfredi & Ioannã eius matrem pro ſum-
ma centum & viginti duorum florenorum cum
dimidio, in quarum literarum executionẽ miſ-
ſus fuit idem Vernini in poſſeſsionem vnius domus ſitæ in di-
cta ciuitate pro concurrenti quantitate debiti. Qua executione
ita facta comparuit Iulianus Meyfredi pater dicti Ioannis debi-
toris dicens domum ad ſe pertinere, & geſta in eius odium re-
uocari petens, dicto Vernini reſpondente & excipiente quòd
ipſe Iulianus donauit prædicto Ioanni eius filio in contractu
matrimonij & eius contemplatione florenos 400. exigendos ſu
per bonis ipſius Iuliani. Aduerſus quam exceptionem replicat
dictus Iulianus, quòd Ioannes eius filius deceſsit ſine liberis,
& quòd bona donata reuerſa ſunt, ad ipſum Iulianum patrem
1 donatorem. Quæritur quid iuris? ¶ Videretur † dicendum pri-
ma fronte, quòd dicta donatio facta per patrem filio habeat ta-
citam conditionẽ ſi filius ſuperuiuat patri, & quòd filio præmor
tuo reſoluatur, ſicut dicunt de donatione facta vxori per mari-
tum, vt Deci. tradit in conſi. 240. & in conſi. 536. colum. 2. circa
med. iſtæ enim donationes a pari procedunt. l. donationes. C. de
donatio. inter virum & vxorem, & ita in terminis de donatione
facta a patre filio, tradit idem Deci. in conſil. 659. ad fin. ¶ Sed
præmiſſis non obſtantibus contrariam opinionem arbitror de
iure veriorem, quòd immo talis donatio habet effectum etiam
filio donatario præmortuo, & pro fundamento conſidero ꝙ va-
let donatio inter patrem & filium vbi adeſt iuramentum ſecun
dum communem opin. de qua per Moder. in l. pacta quę contra.
C. de pact. latè Deci. in conſi. 202. & alibi ſæpiſsimè doct. ſi va-
let donatio, ſi pro quia, potuit filius donatarius de bonis dona-
tis ad libitum diſponere ea alienando aut hypothecando pro-
ut hypothecauit. l. in re mandata. C. mand. l. 5. in fi. ff. ſi quis a pa
ren. fue. manu. c. de his, circa fin. de ſepul. c. bonæ, in fin. de poſt.
præla. ¶ Vniuerſa difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contra
ria quibus ſublatis clariſsima fiet præſens dubitatio. itaque non
obſtat dictum Decij ꝙ iſta donatio reſoluatur morte donatarij
præmorientis, quia illud dictũ Decij ſemper putaui & puto non
2 eſſe iuridicum. Primò † quia ſi talis donatio inter patrem & fi-
lium, inter uirum & vxorem ab initio ualet ratione & virtute iu
ramenti vt doct. communiter tenent, ergo ex caſu ſuperuenienti
vitiari aut reſolui non debet, quia euentus ſuperueniens non de-
bet infirmare actum qui effectum ſortitus ſit. l. nec enim. ff. de iti
nere actuq; priua. l. Sancimus. C. de admini. tutor. ideo uidemus
ꝙ furor ſuperueniens non uitiat prius geſta. l. qui furere, & ibi
Bart. ff. de ſtatu homi. l. ſi quis alicui, & ibi Bar. ff. de acqui. hære.
l. qui in poteſtate. §. fin. ff. de teſtamen. ſic etiam affinitas ſuper-
ueniens non dirimit matrimonium antea contractum. c. diſcre-
tionem, de eo qui cogno. conſang. uxor. ſuæ. ibi gl. in uerſi. affi-
cere. ſic ẽt maleficiũ ſuperueniens nõ poteſt irritare quod legi-
time factũ eſt. Bal. in cõſi. 349. Super eo qđ quæritur. col. 2. lib. 3.
Itaq; nulla rõ ſuadere poteſt ꝙ donatio ab initio firma & ualida
reuocari debeat ob mortẽ filij donatarij patri donatori præmo
3 rientis. ¶ Secundò † iſta opi. Decij uidetur cõtra tex. in l. ſi pactũ.
ff. de probatio. l. ſi neceſſarias. §. de vendẽdo. ff. de pigno. actio. &
quod not. Bart. in l. ſi ſic. ff. de verb. obli. ubi ꝙ pacta & cõtractus
tranſeunt ad hęredes. Idẽ uoluit gl. in l. 2. C. de pac. inter emp. &
uen. quare igitur iſta donatio ualida ab initio ratione iuramẽti,
ad hæredes filij donatarij tranſire nõ debet? & in donatione ꝙ
trãſmittat ad hæredes, tradit Bal. in conſi. 562. Recolo. col. 2. li. 3.
ubi quando fit donatio alicui ita ꝙ nulli alij ius quæratur, illa nõ
trãſmittit ad hæredes, ergo ſecus ceſſantibus illis uerbis. Quod
generaliter ꝓcedit in alijs contractibus & obligationibus, quia
omnis obligatio in dubio uidetur realis & ad hæredes trãſmitti
tur. l. iuriſgentiũ. §. pactorũ. ff. de pac. Barto. in l. qui in futurũ. §. 1.
ff. eod. tit. Deci. in conſi. 123. in fi. quod procedit ẽt in contractu
ſtricti iuris, cuius effectus tranſmittit ad hæredes actiuè & paſsi
uè. l. ſtipulatio iſta, poſt prin. & §. ſicut aũt, iuncta l. quicquid ad
ſtringendæ. ff. de verb. obl. Anch. in cõſi. 393. Viſa diligenter gra
tia. col. 1. circa med. Amplius iſtud ꝓcedit nõ obſtãte fauore ma
trimonij, ideo actio de dote cõpetẽs extraneo qui ſtipulatus eſt
dotem ſibi reddi, trãſit ad eius hæredes. Soc. in l. ſed & in illo. in
4 fine ſecundi nota. ff. de rebus dubijs. ¶ Tertiò † cõtra Deciũ addu
co quod Soci. ſcribit in cõſi. 91. colu. 4. lib. 1. vbi ꝙ filius in pote-
ſtate tenetur conferre donationem ſibi factam cũ iuramento ſi-
cut tenetur filius emãcipatus, ratio eſt ſecundũ eum quia vtraq;
donatio ab initio valet, & tamen ſi non eſſet iuramentũ, illa do-
natio conferretur apparet ergo ꝙ iuramentum non recipit na-
turam nec conditionem ipſius donationis inter patrem & filiũ,
ſi enim reciperet conferretur donatio. Contra Decium etiã ad-
duco deciſionem curiæ Dalphinalis deci. 547. vbi donatio quæ
alias

aliàs reuertebatur ad donantem, ad eum nõ redit ubi eſt iurata.
5 ¶ Quartò contra Decium conſidero † ꝙ hodie de iure nouiſsi-
mo authẽticorum in tit. de hered, ab inte. ueni. & in auth. defun
cto. C. ad Tertul. pater ſuccedit filio ut hæres in bonis quæ patri
non acquiruntur. & tradunt Bart. & Moder. in l. ſi infanti. C. de
iure deliberã. Iaſ. in l. qui ſe patris, col. 26. C. vnde lib. ſed iſta bo
na donata cum iuramento non acquiruntur patri imò filio rõne
iuramenti, licèt a patre profecta ſint, ergo in talibus bonis pater
ſuccedit vt hæres filij ab inteſtato, conſequẽter tenetur ad one-
ra hæreditaria, & ita in terminis tradit Bart. in l. poſt dotẽ. col. 7.
circa fi. verſi. non ob. ꝙ not. in §. 1. de hæredibus &c. ff. ſol. matr.
vbi Bar. expreſsè dicit ꝙ filiusfamilias habet hæredem etiam in
profectitijs, quæ patri non quæruntur prout hic. Amplius dicu
6 † poſito & non conceſſo, ꝙ pater occupaſſet iſta bona donata
iure peculij non autem ſucceſsiſſet tanquã hæres, adhuc tenere
tur ſatisfacere creditoribus infra annum quatenus eſt in pecu-
lio, toto tit. ff. quan. actio de pecul. eſt annalis, tradit Iaſ. in d. l. qui
ſe patris, & in l. ſi. filius deceſsit pendente lite inter patrẽ & Ioan
nẽ Vernini, conſequenter venit Vernini intra ipſ anni, ergo, &c.
& ſic tenetur pater ſatisfacere creditori in omnẽ euentũ. ¶ Quin
tò & vltimo contra Deciũ retorqueo tex. per eum allegatũ, nã
ideo in l. a marito. C. de donatio. inter vir. & vxorem donatio re-
uertitur ad donatorẽ ſuperſtitem. quia ab initio non valebat, ſed
morte demum confirmabatur. ſed morte confirmari non poteſt
ſuperuiuente donatore, clare ergo præſupponit ille textus ꝙ ſi
donatio ab initio valuiſſet, ad donantẽ reuerſa nõ eſſet, quia re-
nunciãtibus iura ſua amplius regreſſus non dat. l. quærit. §. ſi vẽ
ditor. ff. de ædil. edict. l. poſtquã liti. C. de pac. cum ſi. ¶ Solum ſu-
pereſt reſpondere ad fundamẽta Decij, & primo ad text. in l. a
marito. C. de donationibus inter virum & vxorem. ꝙ donatio fa
cta vxori habet tacitam conditionẽ, ſi vxor ſuperuiuat, dico ꝙ
arguere ex illo tex. ad caſum noſtrũ, eſt arguere, ea diuerſis ſepa
ratis habentibus rõnem diuerſam & ſeparatã, qđ fieri nõ debet
l. ſi. ff. de calumnia. l. Papinianus exuli. ff. de minor. l. naturaliter.
§. nihil cõmune. ff. de acquiren. poſſeſ. l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã,
ibi, ſed hæc diſsimilia ſunt. ff. de ver. ob. ꝙ aũt ſit diuerſitas rõnis
patet, nã loquitur ille tex. in donatione inter coniuges non iura-
ta, quę nulla eſt ab initio, ſed morte cõfirmatur, ſuperuiuẽte do-
natario, & quæ ad arbitrium reuocari poteſt. nos autẽ loquimur
in donatione iurata ab initio valida, quæ cõfirmatione nõ eget,
& in qua propterea non eſt neceſſe mortem expectare donato-
ris vt præmoriatur, ideo de vno caſu ad alterum argumentum
procedere non poteſt, quia arguit Decius de valido ad inualidũ
& econtra. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ donatio iurata inter patrẽ
& filiũ, inter virũ & vxorẽ expreſsè reuocari non poteſt ſine cau-
ſa, cum ſit valida donatio. l. in commodato. §. ſicut. ff. commoda.
l. ſicut. C. de actio. & oblig. ſi expreſsè reuocari non poteſt, ergo
multo minus tacite donatario præmoriente. l. qui ad certũ. ff. lo-
7 cati. ¶ Nec obſt. aliud † fundamentũ Decij ꝙ iuramentũ recipit
oẽs cõditiones ipſius actus ſuper quo interponitur iuramentũ,
quia iſtud procedit niſi illa cõditio inſit ad validandũ ſeu confir
mandũ actum inualidum & nullum, talem. n. conditionẽ iura-
mentum recipere nõ poteſt, cum ſtatim cõfirmet & validet actũ,
ideo fruſtra expectatur alia conditio ad eius cõfirmationem. l.
aliquando. ff. ad velleia. & ꝙ iſtud ſit verũ, probatur, contractus
& alienatio minoris ſine ſolennitatibus iuris ab initio nõ valẽt,
confirmãtur tñ lapſu tpis, ſi minor factus maior taceat per quin
quenniũ in alienatione onerosa, aut per decenniũ in alienatione
ex titulo lucratiuo. l. ſi. C. ſi maior factus alie. fac. ſine decre. ratã
habu. & ſic alienatio minoris ab initio nulla, habet in ſe condi-
tionẽ ad eius ualiditatem, ſi poſt maiorẽ ætatẽ alienans nihil di-
cat. attenta ratione Decij ſequeretur, ꝙ ſi minor alienet cũ iura-
mento, habeat talis alienatio conditionem, ſi factus maior tacẽ
do ratificet, contra tex. in auth. ſacramẽta puberum. C. ſi aduer.
venditio. ¶ Secundò reſpondeo, ꝙ illa regula, ꝙ iuramentũ intel
ligatur ſecundũ naturã actus ſuper quo interponitur, ꝓcedit qñ
in principali diſpoſitione deficit cõſenſus, vel actus eſt certo mo
do limitatus, tunc eodem modo intelligitur iuramentũ alias ſe-
cus. Bar. in l. ſi quis pro eo, col pe. in octauo membro. ff. de fide-
iuſ. Bal. in l. 1. in ſecunda. q. C. cõmoda. Ioã. de Imo. in c. per tuas.
de arbit. & in c. 1. de iudi. refert & ſequitur Iaſ. in l. inſulam, col.
20. in quinta q. Bart. verſi. quid tenendũ, in l. ſi ita quis. §. ea lege,
col. 8. verſi. ſeptimo ad idem facere videtur. ff. de verb. obli. & in
l. is qui col. 4. ad finem uerſi. nec obſtat ꝙ iuramẽtum. ff. de acq.
hære. in alijs autem actibus iuramentum non intelligitur ſecun-
dum naturam actus, imò ei addit, & eum efficaciorem reddit, ut
per plura probat idẽ Iaſ. in l. ſi conuenerit, colũ. 2. ad finem. ff. de
iuriſd. omnium iudic. & in l. ſi pecuniã, col. ſi. ff. de cond. ob cau.
Sed in donatione de qua agitur, non deeſt conſenſus, nec ille li-
mitatus reperitur, ideo dicendum eſt ꝙ indiſtinctè firmetur do-
natio per iuramentũ ſiue donatarius ſuperuiuat ſiue præmoria-
tur. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ attenta ratione Decij ſequeretur unũ
abſurdiſsimũ, ꝙ talis donatio iurata poſſet reuocari, nã text. per
eum allegatus in d. l. a marito, vult ꝙ donatio talis poſsit reuo-
cari, & ſic habet tacitam conditionẽ donatio, niſi reuocetur, &
tamen quis iſtud dicere audeat reuocari poſſe huiuſmodi dona
tionẽ iuratam, nã omnes iſtæ conditiones inſunt reſpectu inua-
liditatis donationis, quæ inualiditas tollitur per iuramentũ, ideo
abſurdum & ridiculum eſſet dicere ꝙ ſublata inualiditate rema
neant conditiones & qualitates ob ipſam inualiditatem intro-
ductæ. l. 3. ff. de uſufru. regula, cum principalis. ff. de regulis iuris.
¶ Quartò reſpondeo, ꝙ illa regula vt iuramentũ intelligatur ſe-
cũdum naturam actus, cui adijcitur procedit in his quæ ſunt de
natura actus primordiali, non accidentali, vt tradit ipſe Deci. in
c. 1. col. 16. de iudi. Iaſ. in d. l. ſi conuenerit. ſed natura primordia
lis donationis inter uirum & vxorem, inter patrem, & filiũ eſt ꝙ
donatio ſit nulla, nec omnino confirmetur morte donatoris ꝑ-
morientis, ſed accidentaliter ſi donationẽ non reuocauerit, ergo
ſecundum talem naturã accidentalem iuramentum intelligi nõ
debet. ¶ Quintò reſpondeo ꝙ illa regula allegata per Deciũ pro
cedit in conditionibus quæ inſunt cõtractui de uoluntate & cõ-
ſenſu partium, nã intelligitur iuramentũ ſecundũ naturã actus,
& recipit eius conditiones attento veriſimili conſenſu partium,
ſed ultra partium conſenſum operari non poteſt. l. ſi. C. de nõ nu
mera. pecu. Bal. in l. 2. in 2. q. C. commoda. Aret. in conſi. 24. qua-
tuor dubia. col. 2. & alibi ſępe doct. ſed dico ꝙ ſi iuramentum in
caſu noſtro reciperet conditionẽ cõſideratã per Decium, id eſt,
ſi donatarius ſuperuiuat, fieret contra voluntatẽ & mentem con
trahentium, qui uoluerunt facere donationem perpetuo valitu-
ram & in oẽm ipſorũ contrahentiũ euentũ. nec inuenieſ in iure
ꝙ in caſibus in quibus donationes valent inter patrem & filium,
inter uirum & uxorem ab initio, illæ intelligantur & conditionẽ
recipiant ſi donatarius ſuperuiuat. Ruſus illa regula procedit
ne propter iuramentum in plus quis obligetur, ut nouiſsimè de
clarat Gozadi. in conſi. 57. col. pen. in ſi. ſed in caſu noſtro ex tali
iuramento donator in plus non obligatur, ergo operari debet
iuramentum vt actus fiat irreuocabilis expreſsè & tacitè.
¶ Sextò dico ꝙ ſi opinio Decij uera eſſet, deciperetur quis ſub
auctoritate legis, quod eſſe non debet. l. ſi. C. de his qui ueniam
ætа, impe. nam lex. dicit donationem eiuſmodi iuramẽto firma-
ri, ego fretus authoritate legis emo talia bona ſic donata pretio
legitimo, & tamen ſi uenditor & idem donatarius præmoriatur,
damnum patiar & bonis priuabor donatario decedente ſine hæ
redibus qui mihi ſatisfaciant. ¶ Septimò ſi Decij opinio proce-
deret, iuramẽtum eſſet eluſorium & nihil operaretur, quia etiã
ſine iuramento ualebat ſeu confirmabatur donatio præmortuo
donatore donatione nõ reuocata, contra l. ſi quando. ff. de lega.
1. c. ſi Papa, de priuileg. lib. 6. ¶ Ex præmiſsis puto quòd opinio
Decij ſit falſa, & maximè pernicioſa, contra quam iudicarem ſi
caſus occurreret aut cauſa mihi commiſſa foret, maximè cũ fa-
cta fuerit donatio contemplatione matrimonij pro eius oneri-
bus quorum nomine filius donatarius ſe obligauit, & alias re-
quiſitus pro Decij opinione ut cõſulerem, ipſum illud facere re
cuſaui, & memini ꝙ ſocer meus Purpuratus & Antonius de la
Ripa, collega meus honorandus & placidiſsimus iuriſconſulti
non obſcuri dictum illud Decij in dubium maximè reuocaue-
runt Thaurini dum eſſem in ocio ſuauiſsimo. Grationopoli. 5.
Martij. 1541. Aymo Crauetta de Sauiliano. I.V.D. ſub correctio-
ne &c. & ita fuit iudicatum per curiam ſupremam Grationo-
polis die 14. Auguſti. 1543.

SVMMARIVM.

1 Sententia tranſit in rem iudicatam non ſolum quando ab ea non appellatur, ſed etiam quãdo minus legitimè appellatur. Et qui non appellat Catonis carmen malè didicit, foro te para, ſecundum Baldum.

2 Legatus de latere nihil poteſt cõtra formam iuris communis.

3 Princeps ius quæſitum ex ſententia tollere nõ poteſt, etiam de plenitudine poteſtatis.

4 *Sententia contraria ſententiæ quæ tranſiuit in rē iudicatā, non valet, nec poteſt tunc ſe iudicem quis cōpetentem pronūciare.*
5 *Iudex appellationis ante omnia debet pronunciare an appellatio ſit admittenda vel non.*
6 *Appellatio ab interlocutoria eximit appellantem a iuriſdictione iudicis a quo.*
7 *Contumax non dicitur qui comparere non tenetur, nec conſideratur contumacia coram eo qui iuriſdictionem non habet.*
8 *Ob contumaciam priuari non debet quis iure ſuo.*
9 *Priuatio iuris ſui inferri non debet niſi trina citatione præcedente aut ſaltem bina.*
10 *Breuitas termini iniquitatem arguit iudicantis.*
11 *Inſolitam pœnam iudex apponere non debet alias arguitur affectionatus & ſuſpectus.*
12 *Sententia approbata trāſit in rem iudicatam, & ſi ab ea erat appellatum, appellatio proſequi amplius non poteſt.*
13 *Appellationi cenſetur renunciare qui promittit ſtare ſentētiæ.*
14 *Voluntas ſuperioris talis eſſe intelligitur, qualis de iure eſſe debet, nec intelligitur princeps ſentire nec velle id quod non poteſt de iure vel æquitate ſcripta.*
15 *Princeps de plenitudine poteſtatis tollere non poteſt ius quæſitum de iure gentium puta ex conſenſu partis.*
16 *Tacite non cenſetur quis id velle, quod expreſſè non poteſt.*
17 *Subreptionitiat omnia geſta virtute reſcripti ſubreptitij, etiā quod tale reſcriptum eſſet alias iuri conſentaneum.*

CONSILIVM CIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſis multiplicibus proceſsibus & actis reuerendi domnini prioris & cōuentus Durbonis ordinis Cartuſienſis Vappincenſi diœceſis actoris contra reuerendos dños religioſos ſancti Antonij Viennenſis diœceſis, & alios particulares litis cōſortes reos conuentos ob cauſam decimæ & tachiæ debitarum pro fructibus qui percipiuntur in quibuſdā locis deſcriptis & præmiſsis in libello inſerto in magno proceſſu fol. 723. de pluribus videndum eſt. Primò de ſententia lata per reuerendū dñm officialem Grationopolis Ruffum Ploueri nunc Dalphinalem & regiū conſiliariū famoſiſsimum. Secundò de ſententijs latis per do. Io. de Haſteduno decanū Valentiæ. Tertiò de ſentētijs dñi Sebaſt. Aquini canonici Grationopoli. Quartò de ſententijs dñi officialis Viēnæ. Quintò de ſentēnijs do. Frācíſci Orandi ēt canonici Grationopoli. ¶ Circa primū de ſnīa dñi officialis Grationopoli ꝑ quā cōdemnati fuerunt rei ad ſoluendū decimā & tachiam dicto cōuētui Durbonis, & abſolutus cōuentus a petitione religioſorū ſ. Antoni, qui tanquā euocati ad defenſionē reorū petitionē dede-
1 rant aduerſus ipſum conuentū Durbonis, dico † ꝙ illa ſnīa tranſiuit in rem iudicatā, quia non fuit appellatū in ſcriptis, eū ex interuallo appellatio fuerit interpoſita. l. 3. ff. de appel. l. cos. §. ſi autem, & ibi Bar. C. eo. tit. cum ſi. ideo ſicut ſnīa a qua nō appellatur trāſit in rē iudica. l. 1. C. de poſtu. l. 1. C. ſi ſæpius in integ. reſtit. poſtul. c. ꝙ ad conſultationem, de re iud. & de eo qui nō appellat, dici poteſt ꝙ male didicit verſum Catonis, Foro te para. Bal in conſi. 277. In cauſa Guilielmi. lib. 5. ita etiam tranſit in rē iudic. ſnīa a qua minus legitimæ appellatur, quia paria ſunt, non appellare, vel minus ſolēniter aut legitime. l. quotiens. ff. qui ſatiſd. cog. cum ſi. Idē qñ legitime appellatur, ſed nō legitime fit proſecutio ipſius ſententiæ vt ēt tunc in rē tranſeat iudicatā. l. ſi contra. C. de appel. l. ſi. §. illud. C. de tempo. appel. Alex. in conſi. 135. in prin. lib. 2. ¶ Non obſtat † reſcriptū reuerēdiſsimi dñi Le-
2 gati Auinionis per quod reuelata fuit pars aduerſa aduerſus deſertionem, quia Legatus de latere nihil poteſt contra formam iuris communis. Ant. de But. in conſi. 62. hic de duobus. col. 2. Abb. in conſi. 1. col. 2. lib. 2. Soci. in conſi. 27. col. 3. circa med. l. bt. 3. & poſito in mādato ſeu poteſtate ſua cōceſſum eſſet, ꝙ poſsit diſpēſare & reſcribere contra formam iuris communis, tale tamen † ius quæſitum parti ob ſententiā quæ tranſiuit in rem ind. nō vi-
3 detur ꝙ tollere poſsit, quia etiam princeps ius quæſitum ea ſnīa nō videtur poſſe tollere etiā de plenitudine poteſtatis, nam licèt modus acquirendi ſit de iure ciuili cui poteſt princeps ſine cauſa derogare. c. propoſuit, de conceſ. ꝑben. l. princeps. ff. de legib. l. digna voa. C. eo. tit. tñ ipſum ius quæſitū mediante ſententia. l. dñium ſeu quaſi decimarū & tachiarū dicitur de iure gentiū cui princeps ſine cauſa derogare nō pōt, etiā de plenitudine poteſtatis, ſm cōem opi. de qua ꝑ doc. in l. ſi. C. ſi cōtra ius vel vtil. pub. vbi Iaſ. col. ſi. in ſeptima limitatione. & idē Iaſ. in l. Gallus. §. & qd ſi tñ, col. 20. verſi. iſtā limitationē. ff. de lib. & poſthu. in l. ſi is qui pro emptore, col. 54. verſi. quarto facit. & col. 16. ver. quarto principaliter. ff. de vſuca. Soc. in conſi. 150. col. 6. verſ. aliquando & ſecundo, in conſi. 63. col. 6. lib. 3. & idem Soci. inter conſilia Bruni Aſtenſis in conſi. 10. col. 6. ad ſi. verſi. tertia concluſio. Dec. in cōſ. 343. col. 3. verſ. & quia poſt aditā. & in conſi. 284. col. 6. verſic. 3. cōis opi. Sed vltra iſtos patres adduco Abb. in conſi. 111. col. ſi. lib. 2. & licèt aliqui doc. teneant contrariū ſequentes opi. & authoritatē Pau. de Caſt. tñ dico ꝙ ſuper opi. Pauli fundamentū fieri nō pōt, quia idē Pau. in cōſi. 34. Super primo dubio videt̄ dicendū ꝙ legitimatio. co. pe. lib. 2. dubitauit de hoc, nec auſus eſt decidere ꝓ rōnem de qua ſupra, ideo ex hoc primo capite res monaſterij Durbonis ſatis videretur clara, ſed tñ durū videret̄ ꝙ princeps nō poſſet quē reſtituere ad audientiā cauſæ. Abb. in conſ. 77. col. 2. ver. princeps aūt. lib. 2. tūc n. non vr̄ tollere ius quæſitū principaliter & directo, ſed in quandā conſequentiā, quod pōt Inno. & Ant. de Bu. in c. s. ꝑillum tex. de voto. Dec. in c. quæ in eccleſiarum, col. 11. verſi. præterea & ſecundo, de conſtitutio. de quo latè ſcripſi in conſi. 135. col. 6. ¶ Venio nunc ad ſententias dñi decani Valentiæ. Prima fuit interlocutoria qua iudicē cōpetentē ſe pronunciauit. Secunda fuit diffinitiua aut vim habens diffinitiuæ, quia priuauit monaſteriū Durbonis commodo ſententiæ ob contumaciā in nō rñdendo libello appellatorio. ¶ Circa primā ſnīam interlocutoriam duplici ratione impugnat̄, prima, quia lata fuit poſt allegatas cauſas ſuſpicionū, quo caſu non debebat iudex delegatus pronūciare ſe cōpetentē, ſed arbitros eligere q de cauſis ſuſpicionū cognoſcerent. c. ſecūdo requiris. §. 3. de appel. vbi gl. & doc. in l. apertiſsimi. C. de iudicijs. Secunda ratio,
4 † quia prima ſententia tranſierat in rē ind. cui Legatus de latere nec ſuperior poterat derogare, ideo nō potuit delegatus in cauſa procedere & cōpetentem ſe pronunciare, ſicut enim non valet ſententia cōtraria ſententiæ quæ tranſiuit in rem iudi. l. 1. C. quā. prouo. non eſt nec. Bart. & doc. in l. ſi diuerſa. C. de tranſac. Cor. in cōſi. 216. Multū. lib. 1. ita nec valet ſententia ſuper cōpetentia per quā perueniri poſſet ad reuocationē ipſius ſentētiæ. l. oratio. ff. de ſponſa. regula cum quid vna via, lib. 6. ¶ Circa ſecundā
5 ſententiā, illa multipliciter impugnatur. Primò † quia iudex appellationis ante oīa debet pronunciare an appellatio ſit admittenda vel nō antequā partes cogat ad procedendum in meritis, alias eius ſententia dr̄ nulla tanquā iſte articulus ſit præiudicialis. gl. Bar. & doc. in l. j. i ſi. C. quorū appel. nō recip. Pau. de Ca. in conſi. 281. In cauſa iſta quinq;. col. 5. lib. 1. Are. in conſi. 20. col. 5. in ſecundo dubio. ideo ante oīa debebat delegatus aduertere ad deſertionē appellationis, & uidere an eſſet appellatio admittenda, nō ita ex abrupto partē appellatam cogere ad reſpondēdū libello appellationis. ¶ Secūdo impugnatur iſta ſentētia, qa priuata fuit pars appellata cōmodo ſnīæ ob contumaciā in non rñdendo libello appellationis, ſed nulla erat cōtumacia, quia iā erat appellarū poſt quā appellationē nō tenebat̄ amplius appellans cōparere, nā ſi cōparuiſſet renūciaſſet appellationi. c. gratū. de offi. de leg. ſed iuribus ſuis nemo cogitur renunciare. l. nec
6 emere. C. de iu. deli. Rurſus appellatio † ab interlocutoria eximit appellantē a iuriſdictione iudicis a quo ipſo iure. c. ad audiētiā. c. dilectus, de app. c. ꝑ tuas, de ſen. exco. c. licèt. eo. tit. lib. 6. itaque
7 † cū pars appellata eſſet exēpta a iuriſdictione delegati poſt interpoſitā appellationē ab ei⁹ interlocutoria nec teneret̄ amplius cōparere corā eo cōtumax dici nō poterat. l. nō vr̄. ff. de iud. l. cōtumacia. §. contumaces. ff. de re iud. l. eo tpe. ff. de peculio. q iura ad hoc ꝓpoſitū allegat Old. in cōſ. 301. Breues allegationes, in prin. vbi ꝙ cōtumacia cōſiderari nō pōt corā eo q iuriſdictionē nō hēt. idē tradit Cor. in cōſ. 203. col. 2. poſt med. nu. 6. li. 2. Deci. in c. ex tenore, col. 4. de reſcrip. & abſurdiſsimū fieret dicere ꝙ ꝓcurator Durbonis cōtumax diceret̄, nō rñdendo libello appellatorio, cū poſt interpoſitā appellationē cōparere nō teneret̄, ita Bal. in cōſi. 245. Viſis dictis ſtatutis, in ſi. lib. 5. allegat Inno. in c.
8 ꝓterea, de dilatio. ¶ Tertiò † impugnat̄ illa ſnīa, qa poſito & nō cōceſſo cōtumaciā cōſiderari poſſe i monaſterio Durb. tñ ob talē cōtumaciā priuari non debuit iure ſuo. i. cōmodo ſnīæ. glo. in l. 1. §. hoc iudiciū, in gl. magna. ff. ſi quis iuriſd. non obtemp. Bal. in l. & in multis, circa ſi. C. de appella. Deci. in c. 1. col. pen. ad ſi. verſi.

ver.in 3.caſu de probati.& in c.ex literis,col.5.in prin.de conſti
tutio. & profecto crudelitas fuit nimia priuare monaſteriũ Dur
bonis commodo ſniæ ratione contumaciæ,vbi contumacia di-
ci poſſet,quę tamen nulla eſt per ſupradicta.¶Quartò impugna
9 tur illa ſententia,quia vbi agitur de priuatione alicuius iuris.tri
na requiritur citatio,vt poſſit quis priuari.l.impuberibus. §.fin.
ff.de ſuſpec.tuto. cum ſi.quæ Iaſ.not.in l.1.§.1.col.pe. nu.15.ff.ſi
quis ius dic.non obtemp.ſaltem requiritur bina monitio vt quis
per lapſum termini puniatur. Ang.in §.ſi quis vero nõ implens.
in auth.de hæred.& falci.Iaſ.in l.2.col.3.ver.ego vltra ſcribẽtes.
C.de eden.& in l.rem quæ nobis,ad fi.ff.de acq.poſſ.ſed iſte de-
legatus non ſolum non obſeruauit iſtã iuris formã, ſed terminũ
dedit ad rñdẽdum quatuor dierum tantũ, & ſic nimiũ breuẽ cõ
ſiderata locorũ diſtantia,adeo ꝙ procurator Durbonis in termi
no tam breui non poterat reſpõſum accipere à parte ſua, ex qua
10 † breuitate termini iniquitas arguitur iudicãtis.c.ad petitionẽ,
de accuſ.Inn.& doc.in c.1.de dilatio. & profecto neſcio videre
quo iuris præſcripto duceretur iudex ad ita procedendũ.Quin-
11 tò † iſta pœna fuit inſolita ꝙ appellatus priuetur cõmodo ſniæ
non reſpondendo ad libellum appellationis,quia contumacia
in non reſpondendo conſueuit mulctari vt habeatur non reſpõ
dens pro confeſſo, ſed iudex pœnas inſolitas apponere nõ dẽt.
Ang.Imo.Pau.de Ca.Alex.& Are.in l.ſi quis mihi bona. §.1.ff.de
acq.hær.& licẽt Cuma.Rom.& Iaſ.ibi teneant contrariũ ꝙ im-
mo poſſit iudex apponere pœnam inſolitam, tñ ẽt tenẽdo opi.
ipſorum,illa non facit quominus arguatur affectio iudicis.præ-
terea illa opi.non videtur procedere qñ apponeretur pœna con
tra prohibitionẽ iuris prout in caſu iſto, in quo pœna priuatio-
nis iuris imponi non poteſt pro ſimplici contumacia,ideo appo
nendo talem pœnam inſolitã.ſatis arguit affectionẽ ſuã, ex qua
ſuſpicio oriatur.gl.& doc.in l.ſi quis ſub conditione.ff.de cõdit.
inſt.facit tex.in c.quã graui.de crimi.falſi. cum ſimi.quæ Iaſ.ſcri
bit in l.teſtm̃. C.de teſta.in l.vt liberis,col.3.C.de collat.& alibi
ſæpe doct.¶Venio ad ſnias dñ. Sebaſtiani Aquini, quarũ prima
fuit ſuper competentia, ſecunda per quam reuocata fuerũt ge-
12 ſta iudicis a quo.i.decani Valentiæ. ¶Circa quas † ſnias dico ꝙ
tranſitum fecerũt in rem iudicatam per approbationem expreſ-
ſam dñorum religioſorum S.Anto.nam lata ſecunda ſnia per ip
ſum dñm Aquini adiudicatione expenſarũ vtriuſq; inſtantiæ cõ
paruit procurator ipſorũ religioſorũ cum mandato ſpeciali, di
cens & proteſtans ꝙ cõpareret corã ipſo dño Aquini,& recede
ret a duabus appellationibus interpoſitis a memoratis duabus
ſententijs, modo ipſe dñs Aquini reuocaret condemnationẽ ex
penſarũ,aut eas ſaltẽ in fine litis reſeruaret,quod fecit idem do.
Aquini.nam de conſilio Reuerendi quondã do.Claudij Boneti
prioris de Ripperijs reſeruauit ipſas expẽſas in fine litis.Per quã
approbationẽ clarũ eſt ꝙ ambæ illę ſniæ tranſiuerunt in rẽ iud.
a quibus poſt approbationẽ appellari non potuit, & ſi erat ap-
pellatũ,non potuerunt proſequi appellantes cauſam appellatio
nis.l.fi.C.de tẽp.appellatio.Eſſet.n.contrarietas acquieſcere ſen
tentijs, & ab eis appellare aut appellationes antea interpoſitas
proſequi,& ita de eo qui approbat ſniam argu. Soc.in conſ.45.
col.pe.poſt med.ver.a.concludendum. li.1.Dec.in conſi.22.col.
13 5.& † de eo qui poſt latam ſniam promittit ei ſtare ꝙ cenſeatur
appellationi renunciare, licẽt in ſpecie appellationi non renun-
ciet,tradunt doc.in c.ad hæc,el 2.de appella. per tex.in l.ad ſolu
tionẽ.C.de re iud.Itaq; poſtquã fuerunt approbatæ iſtę duę ſen
tentiæ de his vlterius dubitari non debet nec poſſunt dñi reli-
gioſi S.Antonij eas reprobare.l.ſicut.C.de act.& obl.regula,qđ
ſemel placuit,li.6 ¶Secundò dico circa iſtas ſnias do.Aquini ꝙ
pars aduerſa nunquã fuit proſecuta appellationẽ a ſecunda ſen
tentia, ſed ſolũ appellationẽ a prima interlocutoria ſuper cõpe
tentia,iõ cum ſecunda ſnĩa tranſitum fecerit in rem iudicatam,
per eã ꝑiudicium fit primæ appellationi, ſi.n.ſi pro quia, valet
reuocatio geſtorũ decani Valentię facta per do. Aquini in eius
ſecunda ſnia, ergo in neceſſariũ antecedens apparet de eius cõ
petentia, conſequenter ꝙ ſuperfluũ fuit cauſam proſequi appel
lationis a prima illa ſnia interlocutoria. ¶Videamus mõ de ge-
ſtis & pronunciatis per do.officialẽ Viennæ in cauſa appellatio
nis a geſtis per memoratũ d.Sebaſt.Aquini, in qua re dico ꝙ ex
præmiſſis apparet de nullitate & iniquitate geſtorũ per ipſum
d.officialẽ.Nullitas.n.arguitur q̃a reſcriptum delegationis cau-
ſæ directũ ipſi dño officiali eſt euidenter ſubreptitiũ,in quo mẽ
tio facta non fuit de illa approbatione ſniarũ do. Aquini. cui.n.
dubiũ ꝙ ſi narratum fuiſſet ſuperiori de tali approbatione, non
ſolũ ſuperior reſcriptũ non conceſſiſſet,immo ſi conceſſiſſet il-
14 lud ẽt fuiſſet inualidũ.de primo † ꝙ ſuperior tale reſcriptũ dele-
gationis non conceſſiſſet,apparet, quia voluntas principis talis
eſſe intelligitur,qualis de iure eſſe debet.l.ex facto,vbi Iaſo.in 4.
notab.ff.de vulg.& pup.nec intelligitur princeps ſentire nec vel
le illud quod non põt de iure vel æquitate ſcripta.Bal.in cõſ.121:
proponitur ꝙ ex forma ſtatuti,col.2.li.1.allegat tex.in c.audita,
de reſti.ſpol.ſed de iure non debet princeps ius ſuũ alteri aufer
re,immo reddere quod ſuũ cuiq; eſt,hæc.n.inter iuris præcepta
princeps ipſe cõmemorauit.§.pen.inſti.de iuſtitia & iure.l.2.§.
merito,& §.ſi quis a principe.ff.ne quid in loco publ. de ſecũdo
15 † ꝙ ſi princeps tale reſcriptũ cõcedere voluiſſet, illud tñ facere
nõ poterat,probatur, quia monaſterio Durbonis erat quæſitum
ius ex appropriatione prædicta de iure gentiũ ex cõſenſu partis
aduerſæ.l.ex hoc iure. ff.de iuſtitia & iure.maxime quia talis cõ
ſenſus præſtitus fuit in iudicio, iõ fortior eſt iudicij calore.l.cũ
oſtẽdimus,in fi.ff.de fideiuſ.tuto.nn. repetẽtes in rub.ff de verb.
obli.tale aũt ius quæſitũ de iure gen.mediãte cõſenſu partis tol
lere princeps non põt ẽt de plenitudine poteſtatis,& in hoc con
ueniunt oẽs doc.nemine diſcrepante, vt hr̃ in d.l.fi.C.ſi ꝯ ius vel
vtili.pub.in c.quæ in eccleſiarum,de conſtit.Pau.de Ca.in conſ.
317.Viſo & examinato puncto, col.pe.li.1.Soci.in conſ.164.col.
6.ver.5.caſus.in conſi.216.col.16.verſic.6 & vlti.caſus. & col.18.
ver.confirmantur præmiſſa.li.2.in conſ.63.col.6.in conſ.87.col.
7.ver.Ex quibus patet ſolutio.& in conſi. tan.col.pe.ver.ſed pręe
16 miſſis.li.3.itaq; † ſi princeps tale ius expreſsè tollere nõ poterat,
nullo mõ dicendũ eſt ꝙ tacite iſtud intellexerit.l.qui ad certum.
ff.loca.l.quamquã.ff.de ritu nup.l.ſi pater. ff.de his quæ in fran.
cred.l.Lucius.§.pe.ff.ad municipia.gl.in l.j.ff.de offi. eius in gl.
17 quæ incipit nota argm̃ triplex. ¶ † Hoc ita præſuppoſito ꝙ tale
reſcriptũ dicatur ſubreptitiũ,& quidem maxime dico ꝙ oĩa ge
ſta vigore talis reſcripti ſunt nulla & effectu carent.c.tua.de off.
vica.c.ad audientiã,de reſcrip.l.ſi prætor.§.Marcellus.ff.de iud.
quæ iura ad hoc propoſitũ citat Old.in conſ.257.Factũ tale eſt,
dñs Nicolaus.col.8.vbi amplius ſubdit,hoc procedere, licẽt ta-
le reſcriptũ eſſet alias iuri conſentaneũ,quid dicemus in caſu no
ſtro vbi ab omni iure abhorret ſtãte approbatione prædicta? &
ꝙ ſubreptio vitiet non ſolũ gratiam,ſed ẽt proceſſum inde ſecu
tũ,tradit idẽ Old.in conſ.71.ꝙ proceſſus,in prin. Gem.in conſ.
117.col.3.circa med.in conſi.128.in prin.Calc.in conſ.78.col.fi.
& vitiatur reſcriptũ ea vitio ſubreptionis ẽt ꝙ ſanctus eſſet im-
petrans.Bal.in c.1.in fi.per illum text.vt lit.pend. ubi impetrans.
erat beatus Thomas Canthuarienſis, & tñ uitiatur impetratio ex
ſubreptione,refert Iaſ.in l.qui iuriſdictioni, col.3.ff.de iuriſ.om.
iud.Cur.Sen.in conſi.74.col.31.circa med.ſed aduerte quia ſan-
ctitas in viuente conſiderari non põt,& licẽt quis habeatur pro
bono & ſancto,talis tñ præſumptio cedit veritati qñ vere appa-
reat de ſubreptione.Præterea qñ agitur de præiudicio tertij qua
litas impetrãtis nihil facit,quia tũc viciat ſubreptio,licẽt cõmit
tatur per ignorantiã aut ſimplicitatẽ.c.conſtitutus.de reſcri.Ge-
mi.in conſ.105.in fin.iõ mirandũ eſt qũo potuerit dñs Officialis
Viennæ procedere in cã ad eum modũ.Nec obſtat reſcriptũ im-
petratũ a ſummo Pontifice lite pend.corã præfato dño Officia-
li,quia reſcriptũ illud laborat eodẽ morbo ſubreptionis quo la
borat reſcriptũ delegationis,nõ facta in eo mentione de appro-
batione ſniarum dñi Aquini. Male ẽt proceſſit idẽ dñs Officia-
lis admittẽdo articulos ſuper materia iã deducta ſuper qua te-
ſtes fuerant examinati & publicati. ¶Ex præmiſſis infert ad ge-
ſta dñi Frãciſci Orãdi, ꝙ ſancte & religioſe proceſſit reuocãdo
geſta ipſius dñi Officialis Viennæ tanquã nulla & iniqua,q̃ nul-
litas & iniquitas ea prædictis apparẽt. ¶Reſtat mõ videre q̃ ſint
partes reuerendi dñi Guilhelmi de Malobecco canonici Vien-
nenſis iudicis delegati in cauſa appellationis interpoſitæ a ge-
ſtis memorati dñi Franciſci Orandi dico ꝙ reſcriptũ delegatio
nis factæ ipſi dño de Malobecco eſt ẽt ſubreptitium non facta
mentione de ſententijs d.Aquini approbatis vt ſupra, conſequẽ
ter ꝙ vigore talis reſcripti in cauſa procedere non põt,iõ debet
iudex pronunciare ſe non eſſe iudicem, vel ſibi nõ cõſtare de iu
riſdictione,& monaſteriũ appellatum abſoluere ab obſeruatio-
ne iudicij.Bal.in conſ.3 na.Super prædicto puncto. li.5.¶Et poſi
to & non cõceſſo reſcriptũ non eſſet ſubreptitium,prout eſt eui
dentiſſime,tñ deberet pronunciare bene iudicatum per d.Fran
ciſcum Orandi,& male appellatum cũ expenſis ex cauſis ſupra
memoratis,& ita de iure reſcribendum vr̃ ſaluo ſaniori iudicio.
Grationop.9.Martij.1540.Aymo Crauet.de Saui.Iuriſc.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio perſonæ neceſſaria eſt etiam in iudicio ſummario.*
2 *Clauſula, ſupplentes omnes defectus, & exceptione quacunque non obſtante, non operatur quominus opponi poſſit contra perſonam quod non ſit legitima aut inhabilis ad actum.*
3 *Impetrans beneficium aut reſcriptum, tenetur probare omnia narrata per eum in ſua impetratione.*
4 *Clericatus prima tõſura probari dẽt in beneficijs eccleſiaſticis.*
5 *Aſſertioni cardinalis non creditur in alterius præiudicium.*
6 *Tex. in clem. literis, de probat. ſolum procedit in Papa.*
7 *Tex. in clem. literis, de probat. ſolum procedit quando atteſtatur princeps de facto ſuo proprio, non ſi de alieno ex aliorum aſſertione.*
8 *Tex. in clem. literis, de probat. non procedit in præiudicium nõ ſubditi principi atteſtanti.*
9 *Super notorio poteſt iudex ex officio ſe informare.*
10 *Exceptiones quæ incontinenti probari poſſunt, admittuntur in iudicio ſummario.*
11 *Incertitudo uitiat priuilegium & collationem, immo etiam cõfeſſionem.*
12 *Subreptio, an committatur quando non fit mentio de eccleſia annexa aut acceſſoria, & dicitur quod ſic.*
13 *Subreptio committitur ex eo quod non fit mentio ſancti in cuius honorem eccleſia fundata eſt.*
14 *Poſſeſſio vitioſa non prodeſt, & dicitur uitioſa quando acquiritur ſeu accipitur non vocato poſſeſſore.*
15 *Poſſeſſio beneficij eccleſiaſtici acquiri non poteſt ſine ſpeciali mandato.*
16 *Inſtrumentum redditur ſuſpectum ex eo quod aliquid reperitur ſcriptum manu aliena ſine atteſtatione notarij.*
17 *Apoſtilla inſtrumenti manu aliena nõ probat quãdo notarius de ea non atteſtatur.*
18 *Reus abſolui debet actore non probante etiam in materia beneficiali.*

CONSILIVM CIIII.

¶Pro magiſtro Andrea Decoſu contra magiſtrum Franciſcum Apoſtoli.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cã
magiſtri Andreæ Decoſu rei conuenti con-
tra magiſtrũ Franciſcum Apoſtoli ſuper ec
1 cleſia parrochiali loci de Reibberto. Pla-
cebit † curiæ huic ſupremæ aduertere, q li-
cèt agatur de iudicio ſeu poſſeſſorio ſum-
mario Gallice appellato, la recreãce, tñ ẽt
in tali iudicio legitimari debent perſonæ,
quia in quacunq; materia primo de perſonis quærendũ eſt, an
ſint legitimæ aut habiles ad actũ. l. ſi quæramus. ff. de teſtam. tra
2 dit Bar. in l. 5. C. de e. diui Adr. toll. immo † ſi ſuperior tollat om-
nem exceptionẽ, & apponat clauſulã ſupplentes omnem defe-
ctũ, adhuc opponi põt ꝯ perſonam in cuius fauorẽ reſcribitur
q non ſit legitima aut habilis ad actũ de quo agitur, vt notant
Mod. in c. ex parte, el 2. vbi Dec. col. 4. ver. 4. fallit. de offic. dele. &
vltra Mod. ibi allego tex. in l. tutor, & ibi Iaſ. in 2. no. ff. de iureiu.
vbi licèt iuramentum habeat executionẽ paratã, adeo q eo præ
ſtito nihil vlterius quæri põt, ſemper tñ põt obijci de inhabilita
te perſonæ quæ iuramentum detulit. tradit idem Iaſ. l. 1. §. nũcia
tio. col. 4. ff. de ope. no. nun. & in l. 1. §. ſi quis ita col. pe. ff. de ver.
obl. Aoch. in conſi. 167. Viſis diligenter omnibus. col. 2. ¶ Hoc ita
præſuppoſito, q ẽt in iudicio recredentiæ perſona debeat eſſe le
gitima & habilis ad actũ, dico q fuit oppoſitum ꝯ actorem eum
non eſſe legitimum nec habilem ad beneficium curatum. & hic
3 aduertendũ eſt, † q impetrans beneficiũ aut reſcriptũ aliquod
tenetur probare omnia narrata per eum in ſua impetratione, rõ
eſt, quia omne reſcriptũ habet in ſe tacitã conditionẽ ſi preces
veritate nitantur, ideo reſcriptum dr̃ conditionale ſi ita eſt, quę
conditio niſi probetur, actus effectũ nõ ſortitur, immo reſcriptũ
dr̃ tunc ſubreptitiũ, ex quo non apparet de veritate. c. 2. vbi gl. &
doc. de reſcriptis. Abb. in conſ. 70. col. 2. lib. 2. Cor. in conſil. 20 t.
col. 2. ad fi. li. 3. vbi ita declarat Dec. in c. conſtitutus, col. 1. de re-
ſcrip. in c. porrecta, col. 3. de confir. vtili vel inutili, in conſil. 142.
col. 4. & alibi ſępiſſime, ſed actor narrauit ſe eſſe ætatis legitimę
ad beneficiũ curatũ, quod tñ non probauit, licèt in ſpecie fuerit
oppoſitũ de ætatis defectu, immo ex inſpectione prętenſi ſui cle
ricatus vr̃ præſumendũ quod non ſit ætatis legitimæ, nã, prima
tonſura accipi cõſueuit ſub teneris annis quæ data legit̃ de an-
no. 1531. & de menſe Maij, & collatio facta eſt de anno. 1537. idõ
non eſt veriſimile q eo tpe natus eſſet agens anno. 25. quod tẽ-
pus eſt neceſſariũ in rectore parrochialis eccleſiæ. ca. licèt canõ,
4 de elec. li. 6. ¶ Secunda † arguitur inhabilitas perſonæ ipſius agẽ-
tis, quia nõ probauit ſe eſſe clericũ tõſuratum, quæ probatio eſt
neceſſaria in omnibus beneficijs eccleſiaſticis. c. ex literis, dotrã
Iac. c. 2. de inſtitu. not. doc. in c. cum adeo, de reſcrip. c. ſi. de præ-
ben. li. 6. clem. vt hi qui. de æta. & qual. cũ quis epiſcopus, & ca.
ſaluator. 1. q. 3. Ant. de But. in c. in noſtra, col. 5. q. 2. de reſer. Anch.
in clem. per literas, de præb. quod procedit licèt Papa cõferat be
neficium alicui tanquã clerico, quia non ſufficit talis nominatio
Papæ niſi probetur clericatus. Io. And. in reg. nõ licèt actori, de
reg. iur. li. 6. Boer. in deciſ. Burdegal. q. 171. col. 2. poſt med. ſimili-
ter nõ ſufficit deſtinatio ad clericatũ & inceſſus cũ tonſura, q
quis incedat in habitu & tonſura. Archidi. in c. quorundã, de cle
ctĩ. li. 6. Fed. de Senis in cõſ. 290. quia in præſenti, col. 5. poſt prin.
vbi ẽt Fed. q non ſufficit clericatus ſuperueniens poſt impetra-
tionẽ beneficij. nec obſtat aſſerta litera clericatus in actis, pro-
5 ducta, quia † ſolũ in ea hr̃ quædã aſſertio reuerendiſ. do. Epiſcopi
Pariſienſis q Franciſcus Apoſtoli agens fuit per aliũ tonſuratus
de eius licentia, & voluntate, cui aſſertioni credi nõ dẽt tam ex
forma iuris cõis quàm ex tenore & forma cõcordatorũ de iure
cõi clarũ eſt, quia ẽt Cardinali non creditur in alterius præiudi-
cium. gl. vbi Abb. in c. ſicut, de ſen. excõ. quã glo. pro notabili ad
hoc refert & ſequitur Dec. in c. cauſam quæ. ad fi. de offi. delega.
tradit Iaſ. in l. cum filiusfamilias Stichũ. in prin. col. pe. ad fi. ver.
2. quia ẽt Cardinali. ff. de verb. obl. ubi loquitur in Cardinali le-
gato. in l. nec is, in prin. col. 3. ver. 3. facit. ff. de acq. hær. & Ianua
in repet. l. admonendi. col. 76. uer. adde ẽt q dicto Cardinalis. ff.
6 de iureiu. tradit Abb. in conſ. 94. in 2. dubio. li. 2. tex. enim † in cle.
literis, de proba. ſolum procedit in Papa nõ in alijs inferioribus.
Alex. in conſi. 112. li. 7. Soci. in conſ. 127. li. 1. Fel. in ca. cũ a nobis
col. 2. de teſtib. refert, ſequitur Cur. Iun. præceptor meus in conſ.
7 61. col. 5. poſt med. Præterea † ẽt ſi ageretur de aſſertione Papæ
aut alterius principis adhuc ei credendũ non eſſet, quia tex. in d.
clem. literis, procedit qñ atteſtat̃ princeps de facto ſuo proprio
nõ alieno ex aliorum aſſertione. c. ad hæc. vbi Ant. de But. de re-
ſcrip. facit tex. in c. iurauit. ubi Dec. in prin. de proba. Alexa. in d.
conſ. 112. col. 2. li. 7. Are. in d. c. cũ a nobis, de teſtib. & in cõſ. 163.
ſicut Ioannes, col. 3. ver. 2. ratio. Soci. inter cõſilia Frãciſci de Cur
te. in conſi. 20. Dec. in conſi. 605. & in conſi. 606. col. pen. ſed dñs
Epiſcopus Pariſienſis atteſtatus fuit de facto alieno. i. q tonſura
tus fuit agens per alium de ſui licentia & mandato, iõ ei credi
non debet, cũ præſens non fuerit tonſurationi. nam ſi Epiſcopus
aut Cardinalis deponeret iuratus in iudicio de facto alieno aut
alieno auditu, ei nõ crederetur per ea quæ habentur in ca. licèt
ex quadam, de teſtib. multominus credi debet voci eius mortuę
ſine iuramento de facto alterius. Bene poterat atteſtari dñs Epi-
ſcopus de facto ſuo proprio q licentiã dederit actori tonſuram
accipiendi ab Epiſcopo alieno, ſed q ei credatur in eo quod ſcia
re non poterat niſi relatu aliorum, hoc durum videtur. ¶ Rurſus
8 † tex. in d. cle. literis. ſolum procedit in præiudicium ſubditi Pa-
pæ atteſtanti. Alex. in conſi. 11. col. 4. li. 7. Soc. in conſi. 27. col. 2. li.
3. ideo poſito & nõ conceſſo tex. ille procederet ẽt in Epiſcopo,
tñ iſtud haberet locum inter ſubditos Epiſcopo Pariſienſi quo
ad eius iuriſdictionẽ, ſed magiſter Andreas Decoſu reus conuen
tus, non eſt nec vnquã ſubditus fuit in ſpiritualibus nec tpalibus
Epiſcopo Pariſieñ, ſed Epiſcopo Gratianopolis, ergo atteſtatio
Epiſcopi Pariſienſis reo conuento non ſubdito nocere non dẽt,
ex quibus apparet clarũ eſſe de iure ciuili aſſertionem prædictã
fidem non facere. Idem & multo magis procedit ex forma con
cordatorũ quibus tex. in d. cle. literis, expreſſe fuit ſublatus. Ter-
tia arguitur inhabilitas perſonæ actoris, quia per cõcordata pdi
cta beneficium curatũ exiſtens in villa murata conferri nõ põt
niſi graduatis in aliqua ſcientia diuina aut humana, puta theolo
giæ aut iuris ciuilis vel canonici, ſed actor nõ eſt eiuſmodi qua
litatis, ergo factus eſt inhabilis & incapax cũ eccleſia curata de
Reibberto ſub titulo beatę & ſanctiſſimę Virginis Chriſti no-

ſtri

ſtri redẽptoris matris puriſſimæ in villa murata claudaſ, prout
9 notorium† eſt,& pro nobis notorio haberi petiuit,ſuper quo po
teſt curia ex officioſe informare tanquã ſuper re notoria q̃ ocis
lis ſubijcitur,ſicut dr̃ de conſuetudine notoria. Bar.in l.lege Iu-
lia,in fi.ff.de teſti.Bal.in l.1.in fin C.vt quę deſunt adno.& in l.fi-
liusfamilias.§.Veterani.col fi.ff.de procur.cum ſimi.quæ tradit
Alex.in conſi.14.li.5.& in notorijs gñaliter ꝙ iudex poſſit & de
beat ſe informare, tradit Dec.in conſi.275.col.5.& in conſ.284.
col.5.vbi loquitur in cõi vſu loquendi notorio,& de oibus noto
rijs generaliter.itaq; cũ non habeat pars qualitatem requiſitam
ad obtinẽdũ tale beneficiũ collatio ſit nulla. Card.& alij in cle.
vt hi qui.§.illi vero,de æta.& qual.vbi ꝙ Epiſcopus non põt con
ferre beneficiũ ſacerdotale non ſacerdoti.de quo per Fel.in c.cũ
acceſſiſſent,nu.19.de conſtit.quod procedit ẽt in collatione Pa
pæ quæ dr̃ nulla ſi impetrans non habeat qualitatẽ requiſitã per
ſtatutũ eccleſiæ in qua eſt beneficiũ collatũ , puta ſi ſit ſtatutũ ꝙ
recipiendus in eccleſia debeat eſſe in certo ordine Fed.de Sen.
in conſi.69.Caſus talis eſt,Bindus.col.2.poſt med.per tex.in ca.
conſtitutus,de reſcri.& in c.5.de conſti.li.6.Dicit tñ Fed.in Pa-
pa iſtud non procedere qñ derogaret Papa tali ſtatuto , & hæc
quoad inhabilitatẽ & incapacitatẽ perſonæ ipſius actoris.Secũ-
10 dò † principaliter conſidero ꝙ ẽt in iudicio ſummario prout eſt
iſtud recredentiæ admitti debent exceptiones quæ incontinẽti
probari poſſunt,& quæ altiorem nõ requirunt indaginẽ,vt not.
Bar.in extrauag ad reprimendũ in verbo ſummarie.& idẽ Bart.
in l.4.§.condẽnatum.ff.de re iud.vbi ꝙ exceptio nullitatis oppo
ni põt ɔ̃ executionem ſnīæ qñ probatio nullitatis incontinenti
offertur.tradit idem Bar.in l.fin.C.ſi ex falſis inſtru.Alibi ſcribit
Old.in conſ.106.ꝙ litera,ꝙ tex.in cle.vt calũnijs, de re iud.pro-
hibens opponi exceptionẽ nullitatis ɔ̃ tres ſnīas conformes lo-
cũ non habet qñ talis nullitas incõtinenti probatur . Alibi ſcri-
bit Abb.in conſi.31.col.fi.li.5.ꝙ ſtatutum tollens exceptiones le
gitimas ɔ̃ ſnīam non habet locum qñ talis exceptio probaretur
incontinenti.tradit idem Abb.in conſi.55.colu.2.lib.2.¶Hoc ita
præſuppoſito,dico ꝙ multæ aliæ ſunt exceptiones per quas re-
credentia impediri debeat, & quarũ probatio incontinenti pro
batur per ſolã actorũ inſpectionem citra aliã cognitionem aut
indaginẽ altiorẽ. ¶Primò probatur ex actis & confeſſione par-
tis ꝙ in loco de Reibbereto ſunt duæ eccleſiæ parrochiales vna
extra muros,altera intra muros prout pars confeſſa eſt,ſatis ip-
ſo facto faciendo ſe mitti in poſſeſſionem ambarũ eccleſiarũ ,
vt ex actis apparet,& tñ in ſua impetratione mentionẽ non fecit
niſi de vna eccleſia loci de Reibbereto generaliter,nec appare-
re põt de mente concedentis de qua eccleſia ſenſerit cũ de vna
11 tñ mentio facta ſit generaliter & incerte† ob id rõne incertitu-
dinis corruit collatio.l.duo ſunt Titij.ff.de teſt.tutela.& in priui
legio ꝙ uitietur ratione incertitudinis tradit Old.conſi.258.In-
noc.circa fi.& in prouiſione beneficij eccleſiaſtici ꝙ uitietur ra
tione incertitudinis qñ agitur de efficacia promiſſionis , tradit
idem Old.in conſi.229.hæc ſunt dubia.col.2.Dom.in c.dudũ,in
fi.de præben.li.6.Fel.in c.cum contingat.col.pe.de offi.deleg.&
vitiat incertitudo ẽt confeſſionẽ ſi quis fateatur ſe occidiſſe An
tonium,nec appareat de quo Antonio.Io.de Ana. in cõſi.17.col.
j.in fi.& infinita ſi vellẽ cumulare poſſem de materia iſta incerti
12 tudinis . ¶ Et ſi dicatur,† iſtæ duæ eccleſiæ parrochiales loci de
Reibbereto nõ ſunt æque principales,ſed vna acceſſoria aut an
nexa alteri.Rñdeo ꝙ de hoc non apparet,& poſito ꝙ appareret
ẽt impetrans tenet facere mentionẽ de eccleſia annexa,alias im
petratio redditur ſubreptitia.Rom. in conſil.362.in 3.dub.quod
tñ Rom.dictum tutum non vr̃,quia ɔ̃rium tenet Rot.deciſi.319.
Nota ꝙ vbi beneficium,in antiq.& quod ſcribit Rot. deciſ.449.
Quidã habens,in fi.in nouis.Anch.in conſi.114.pro impetrãte.
Dec.in c.ad aures,col.3.ver.circa ſcḋm articulũ de reſcrip.& in c.
13 præterea,circa fi.de offi.dele.¶Rurſus† arguitur ſubreptitia illa
impetratio actoris . quia expreſſum non fuit nomen ſancti in cu
ius honorẽ fundata eſt eccleſia,quod requiritur in iſtis eccleſijs
inferioribus,alias gratia ſit ſubreptitia,ita gl.in c.quãuis, in ver
bo extendit,de præben.li.6.Fel.in c.cũ acceſſiſſent,col.j.de con
ſtitu.¶Non obſtat ad hoc rñſio partis ꝙ hic conſtat de corpore,
quia rñdeo,ꝙ Immo hic non conſtat de corpore cũ ſint duæ ec
cleſiæ,& ſit incertũ de qua ſuperior ſenſerit,vt ſupra oſtẽdimus.
¶Secundò rñdeo ꝙ fundamentum partis procederet qñ erratũ
fuiſſet in nomine,quia expreſſum fuiſſet vnum pro altero,nã er
ror non vitiat qñ conſtat de corpore . §.ſi quis in noie,Inſtit.de
lega.plene doc.in l.ſi quis in fundi vocabulo.ff.de lega.j.ſed hic
non agitur de errore aliquo,ſed de totali omiſſione ſancti, quæ
omiſſio vitiat prouiſionẽ ſcḋm gl.& doc.vt ſup.allegatum eſt.Po-
ſito igitur & non conceſſo,de corpore conſtaret, illud tñ nõ ſuf-
ficit niſi & ſancti nomen expreſſum fiat, alias.n.attenta iſta rñſio
ne partis dictum illud gl.in d.c.quãuis,& doc.nunquã procede
ret , & eſſet dictũ illud ridiculoſum & ſine dubio intelligendo,
ꝙ procedat qñ de corpore non conſtat , cui.n.dubium ꝙ colla-
tio beneficij non valet ſi non conſtet de corpore ipſius bñficij ,
nã paria ſunt cõferre beneficiũ quod nõ eſt in rerum natura,vel
de quo aliter non cõſtet.l.in lege.ff.de contrah.emp.c.ſolennita
tes,el j.de conſe.di.1.& gl.in d.c.quãuis, qñ dicit exprimi debe
re nomen ſancti in impetratione, nõ hoc dicit ad effectum vt ex
tali expreſſione conſtet de corpore,quia ſi gl.ita intellexiſſet,nõ
magis de nomine ſancti locuta eſſet quã de alijs demonſtratio-
nibus,iuxta l.forma . ff.de cenſi.de corpore.n.ſatis eſt quõcunq;
conſtet.l.j.cũ ibi no.ff.de lib.& poſth. ¶Altera exceptio opponi
tur ɔ̃ prouiſionem partis , quia non probauit ꝙ beneficiũ iſtud
vacaret per mortem magiſtri Guilielmi Decoſu prout narrauit,
quæ tñ probatio erat neceſſaria,quia tenetur impetrans proba-
re oĩa narrata per eũ & in quibus fundamẽtum conſiſtit ſuæ in-
tentionis:fundamentũ aũt conſiſtit in morte,cum nõ teneat col
latio beneficij viuentis.c.2.de conceſ.præben.tradunt Mod.poſt
gl.ibi in l.fi.C.de pactis. & adeo eſt nulla collatio beneficij viuẽ
tis ꝙ ex aliquo caſu ſuperueniente confirmari non põt.Bal.in cõ
ſil.335.Proponitur ꝙ quidã dudũ dñs Guidentinus .colu.1.poſt
med.lib.5.immo permittens ſe ordinari ad beneficium viuentis
deponi debet ab omni miniſterio eccleſiaſtico . c.in primis.2.q.
5.c.hæc quippe.3.q.6.Gemi.in conſi.88.col.2.ante med. Adhuc
14 † poſſeſſio actoris fuit vitioſa,quia accepto nõ vocato ipſo De-
coſu poſſeſſore pacifico dictę eccleſię de Reibbereto iã per tres
menſes ɔ̃ diſpoſitionem tex.in c.licẽt Epiſcopus, de præben.li.
6.ſed poſſeſſionem vitioſam & illicitã prætor non tuetur . l.cõi
diuid.§.inter prædones.ff.cõi diuid.l.æquiſſimum . ff.de vſufr.l.
2.& l.ſi duo.ff.vti poſſid.Old.in conſi.1.col.2.poſt med.& in cõ
ſi.209.In cauſa hoſpitalis.col.2.in fi. Bar.in l.filiam fratribus.ff.
ad Trebel.Bal.in conſi.330.Statuto cauetur ꝙ conductor.ad fin.
li.1.& in conſi.338.Statutum.li.5.¶Præterea certum eſt† ꝙ poſ-
15 ſeſſio beneficij eccleſiaſtici acquiri non poteſt per procuratorẽ
ſine ſpeciali mandato,vt not.Ab.& doc.in c.accedens,de prę̃b.
Gemi.& Perusi.in c.ſi tibi abſenti.de præb.li.6.quod tñ intellige
in poſſeſſione quæ multum iuris habet per quã ius transfertur.
Rot.deciſ.290.in nouis.Capel.Tholoſ.q.486.ſed poſſeſſio eccle
ſiæ exiſtentis intra locum de Reibbereto apprehẽſa fuit per quẽ
dam non habentẽ mandatum nec generale nec ſpeciale , cuius
16 † nomen additum fuit inſtrõ manu aliena ſine atteſtatione no-
tarij,quo caſu inſtrm̃ redditur ſuſpectum.Bal.Sal.& doc.in l.cõ-
tractus.C.de fi.inſt.per tex.in §.& quod ſæpe,in Auth. de trien.
& ſemiſſe.cum ſi.quæ Alex.tradit in conſi.41.col.j.li.j.Nullus.n.
poteſt aliquid addere aut ſcribere ad inſtrm̃ receptum per aliũ
notarium ſine mandato ipſius notarij , quo caſu de tali mãdato
debet notarius mentionem facere in ſua ſubſcriptione.Ange.in
17 conſi.400.col.2.& cum illud† nomen probetur additum manu
aliena,clarũ eſt ꝙ additio non probat qñ de ea notarius mentio
nem non facit,vt hr̃ per doc.in l.ſi vnus.C.de teſta. Pau.de Ca.in
conſi.131.Dubium facit.col.2.li.2.Alex.in conſil.14.col.fi.li.6.in
conſi.114.col.2.ver.nec debet attendi.li.7. ¶Nec obſtat ꝙ fuerit
dimiſſum ſpacium ad effectum addendi alia nomina procurato
rum,quia dico ꝙ iſta additio fieri debebat per ipſum notarium
rogatum de inſtrõ nõ per alium aut ſaltem debebat notarius fa
cere mentionem in ſua ſubſcriptione de illa additione,alias.n.il
la additio dr̃ quædam ſcriptura priuata non habens ſolennia in
ſtri vt pote facta per priuatum , ideo tali additioni & ſcripturæ
priuatæ fides haberi non debet , alias falſitates plurimæ co mõ
committi poſſent: itaq; illa poſſeſſio ita apprehenſa haberi dẽt
pro non apprehenſa , ob id interdicto retinendæ locus eſſe non
põt,ſed agi debet interdicto adipiſcendæ in quo iudex laicus co
gnitionẽ non habet tanquã mixtã habeat naturã proprietatis ,
vt no.Guid.Pap.q.1. ¶Alia ẽt obſtat parti exceptio præſcriptio-
nis introductæ ex optimiſſimis & regijs conſtitutionibus , quibus
annus indulgetur in materia de cõplaincte . Nec obſtat ꝙ intra
annum dicat ſe egiſſe,quia actũ fuit per falſum procuratorẽ mã
datũ nõ habentẽ, de quo ſemper & oppoſitũ & litigatum eſt, iõ
cũ falſo procuratore iudicium conſiderari non põt.l.licẽt. C.de
procur.Non ẽt ob.ratificatio ſuperueniens, quia illa ſuperuenit
poſt lapſum tpis,& præſcriptionem finitam,ob id non proficit.
l.bo-

l.bonorom. ff.rem rat.hab.latè Bar.& Mod.in l.ſi is qui pro em-
ptore.ff.de vſucap.¶ Et ſi dicatur,multas ex præmiſſis exceptio-
18 nibus militare ẽt ꝯ reum conuentum,rñdeo ꝙ actore non pro-
bante reus abſolui debet,ẽt ꝙ nihil ipſe præſtiterit. l.qui accuſa
re.C.de eden.quę regula procedit ẽt in cauſis beneficialibus de
iure cõi.Oldr.in conſi j.enl.a.ver.vnde & ſi tã meus.in cõſi.218.
Grana,col.5.ver.cum ergo dñe.& in conſi.312.Thema qñ ois eſt
tale.col.2.& ad finem conſilij per tex.in c.ſi a ſede apoſtolica,de
præb.li.6.& licèt olim iuri cõi in hoc derogatum eſſet per ſtylũ
curiæ,hodie tñ per conſtitutionem domini Renati attenditur ius
cõe:ideo dicere poteſt reus contra actorem Amice quoad te li-
beras ædes habeo .¶Non etiam obſtat petitio ſequeſtri nouiſ-
ſime facta,quia facta eſt in vim ſupplicationis cauſa tñ inſtructa
ad diffiniendum ſuper campo,vt aiunt,ob id admitti nõ debet
noua petitio , vt plene habetur in l.edita. C.de eden.Ex quibus
de iure reſpondeo in fauorem rei ꝙ abſolui debeat,ſaluo tamen
ſaniori iudicio curiæ huius ſupremæ & ſplendiſſimæ . Gratio-
nop.15.Martij.1541.Aymo Crauet.de Sauil.Iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1 *Venditio ſimpliciter facta comprehendit omnia exiſtentia in*
tra confines rei venditæ niſi nominatim fuerint excepta.
Legatum comprehendit quicquid eſt intra confines rei lega
ta quando tota res confinata eſt in dominio teſtatoris.ibi.n.1.
2 *A verbis contractus recedi non debet, et verba contractus ha*
bentur pro textu,cui credendum eſt magis quàm gloſſæ.
3 *Verba uniuerſalia cũcta comprehendunt quæ excogitari poſſunt.*
4 *Geminatio verborum fortius operatur.*
5 *Poſt verbum iunctum infinitiuo comprehendit futura etiam*
in materia ſtricti iuris.
6 *Seu dictio,eſt ampliatiua aut ſaltem copulatiua.*
7 *Verba debent intelligi vt aliquid operentur, immo debent im-*
propriari & intelligi contra eorum naturam potiuſquam ni-
hil operentur.
8 *Venditio comprehendit deſtinata ad vſum rei venditæ.*
9 *Precij quantitas arguit quid & quantũ veniat in venditione.*
10 *L.hæreditatum . ff.ad legem Falci. procedit etiam ex poſt fa-*
cto,quia habetur ratio vitæ longioris , de quã apparet, licèt
ab initio de vita tam longa non fuerit cogitatum .
11 *Vſura toleratur tanquam intereſſe in venditione & emptio-*
ne,& commenſurari debet intereſſe ad valorem fructuũ non
ad precij quantitatem.
12 *Seruitus cenſetur conſtituta per clauſulam cum ſuis introiti-*
bus & exitibus.

CONSILIVM CV.

¶Pro nobili Ioanna Marchæ relicta quõdam ſpec.domini Clau
dij Falconis vicebailiui dum viueret curiæ Graiſiuodani, con-
tra egregium dominum Andream Bottum ciuem & doctorem
Gratiõnopolis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Caſus ta-
lis eſt,egregius do. Andreas Bottioi doctor & ci
uis Gratianopolis de anno. 1523. & die 23.Se-
ptembris vẽdidit egregio domino Claudio Fal
conis doctori & vicebailiuo Graiſiuodani Ca-
meram ſeu angulare vnius domus ipſius domi-
ni venditoris, & hoc inquãtum & quatenus ſe extẽdit & extẽde
re põt in altũ cũ ſuis iuribus,pertinentijs,introitibus & exitibus
pretio ſexaginta ſcutorũ,ſaluo tñ vſufructu.Bonæ Morardæ ma
tertera ipſius venditoris quãdiu viueret ipſa Bona.Modo defun-
cta Bona vſufructuaria nobilis Ioanna Marchę relicta dicti do.
Falconis emptoris tanquã tutrix ſuorũ liberorũ conſequi inten
dit totum dictum angulare,ẽt cum membris exiſtentibus deſu-
per ipſam camerã,venditor opponit ꝙ nõ intendit vẽdidiſſe niſi
camerã tantum,agitur cã apud ſpectabilem virum d.Alexãd.ũ
Audert iudicem rag.um Gratianopolis,quæritũ quid iuris? ¶Bre
uiter vr̃ dicendum venditionem prædictam pertinere ẽt ad alia
membra exiſtentia deſuper dictam cameram ſequẽtibus funda-
1 mentis.¶Primò,quia confines appoſiti rei venditæ conueniunt
non ſolũ cameræ, ſed ẽt reſiduæ parti ſuperiori ſeu mẽbris exi-
ſtentibus ſupra ipſam camerã,ergo cõprehendi debent in vẽdi-
tione omnia exiſtentia intra ipſos confines niſi nominatum fue-
rint excepta.l.ædes ſacra.§.j.ff.de contrah. emp.l.ſi fines.vbi Ao
ge.de euict.Bar.in rub.C.de contrah.emp.q.22.Dec.in cõſ.347.
col.3.poſt med.ver.& ad hoc facit Are.in conſi.63.ad fi.itaq; cũ
venditum fuerit totum angulare,& nihil fuerit exceptum , om-
nia includuntur tanquã comprehenſa ſub confinibus rei vendi-
tæ.idem videmus in legato in quo venit quicquid eſt intra cõfi-
nes rei legatæ qñ tota res confinata eſt in dñio teſtatoris.Old.in
conſi.198.Ale.in conſi.54.li.4.Alex.præceptor meus in conſ.95.
2 col.pe.ad fi.¶Secundò,iſta venditio concepta fuit per verba cla
ra importantia ẽt mẽbra ſuperiora per illa verba,& hoc inquan
tũ & quatenus ſe extendit & extendere põt in altũ . iſtud verbũ
altũ, eſt clarum comprehendens totam altitudinem angularis,
ideo in claris ceſſant interpretationes.l.continuus.§.cũ ita.ff.de
verb.obl.l.non aliter.l.ille aut ille.§.cum in verbis. ff.de leg.3.&
vbi verba ſunt clara, cauillationes aduncatorũ locũ habere non
debent,licèt talia verba dura ſint.Bal.in conſi.174.Caſus eſt talis
quoddam fœnile.ad fin.lib.2.verba.n.ꝯctus habentur pro textu
cui credendũ eſt magis quàm gloſſæ.Old.in conſi. 258.Ion.col.
2.Bal.in conſ.343.Examinanda ſunt.col.5.circa fi.li.j.Pro hoc fa
cit quod ſcribunt doc.in c.humilis,de maior.& obed.ꝙ vbi datẽ
poteſtas arbitro pronunciandi alte & baſſe, põt arbiter enormi
ter lædere dum tñ dolus malus abſit,& ſic apparet quãm lata ſit
ſignificatio huius verbi altum,facit tex.in l.altius.C.de ſeruit.&
3 aqua.¶Tertiò pondero ꝙ iſta venditio facta fuit per verba vni-
uerſalia geminata inquantũ & quatenus ſe extendit &c.quę idẽ
ſonant acſi dictũ eſſet vendo totũ angulare quantum eſt vſq; ad
altũ:verba aũt ita vniuerſalia omnia cõprehendunt quæ ea cogi
tari poſſunt.l.Iulianus.ff.de lega.3.l.à procuratore. C.mãda.l.in
fideicõmiſſi.§.cum Pollidius.ff.de vſur.l.cum virũ. vbi Bal.in 2.
4 oppo.C.de fideic.multo magis ita operari debent qñ ſunt gemi
nata.l.Baliſta.ff.ad Treb.Bal.in l.cum ſcimus.C.de agrico.& cõ-
ſi.li.1.talia.n.verba geminata prolata cenſentur cũ maiori de-
liberatione.c.& ſi Chriſtus.de iureiu.gl.fi.in c.ſi quis iratus.2.q.
3.& ubi uerba ſunt geminata,magis enim dr̃ apparere de uolũ
tate diſponentium ne uerba ſuperfluo cenſeantur appoſita.Pau.
de Ca.in conſi.115.Super primo vr̃ dicendum ꝙ dictus Symon.
col.2.circa med.li.2.ideo uidemus,ꝙ licèt uerba,uideatur & pla
ceat,importent arbitriũ boni uiri ſigillatim aut per ſe prolata,ſi
tñ geminentur & ſimul ponãtur importãt liberam uoluntatem.
Cur.in conſi.302.col.3.circa med.li.4.ſed in ꝯ hoc dictum Cur-
tenet Iaſ.in conſi.4.col.4.uer.nec obſtant illa uerba.li.3.¶Quar
tò pondero copulã &, ibi & extendere põt &c. cuius natura eſt
ampliare diſpoſitionem.l.ea tñ adiectio. ubi Bar.ff.de leg.3.Pon
5 dero ẽt illa uerba & extẽdere poteſt. ſignificatio.n.uerbi poteſt,
qñ iungitur infinitiuo lata eſt, & comprehẽdit ẽt futura licèt ap
ponatur in materia ſtricti iuris,puta in renunciatione ſi quis re-
nunciet iuribus ſibi competentibus.uel quæ competere põt, ut
no.Bar.& doc.in l.qui Romę.§.duo fratres,in 6.q.ff.de verb.ob.
6 late Cur.Iun.præceptor meus in cõſ. 53.col.5.& 3. ¶Quintò põ
dero illa uerba cameram,ſeu angulare , natura.n.dictionis ſeu,
eſt ut ſtet ampliatiue in dubio.l.ſi quis,ita ubi Bart.ff.de auro &
arg.leg.Bal.in conſi.518.Statuto ciuitatis Florẽtiæ. col.j.li. 2.aut
ſaltem ſtat copulatiue.Bal.in conſi.179.Anno dñi,in fi.lib.5.ubi
loquitur in ſtatuto excludente filias propter fratres ſeu liberos
eorũ,& ſic in materia ſtricta, igitur per illa uerba dicendum eſt
utrunq; fuiſſe uenditum & cameram & angulare , ſi.n.intentio
ꝯhentium fuiſſet intelligere de camera tñ, ad quid ſubiecissent
uerbum illud ſeu angulare ? Ruſſus quõ eſt uериſimile ꝙ appo-
ſuiſſent uerba illa tam ampla & prægnantia, & hoc inquantũ ſe
extendit & extendere poteſt in altum.profectò iſta uerba repu-
gnant omnino reſtrictioni quam dñs aduerſarius captat. Sextò
uerba ꝯhentium debent intelligi ſm̃ cõem uſum loquendi . l.li-
brorum.§.quod tñ Caſſius.ff.de leg.3.l.cum delationis.§.aſinã.
ff.de fundo inſtr.bř per doc.in rub.ff.de ope.nou.nũc.ſed de cõi
uſu loqnẽdi, & ẽt de propria ſignificatione uocabuli qñ fit mẽ
tio de angulari, intelligitur de toto eo quod ſub angulari conti-
netur,quia indiffinita æquipollet uniuerſali,ẽt in materia ſtricta
iuxta no.per Bar.in l.ſi pluribus.ff.de leg.2.& ſm̃ cõem uſum lo
quendi qñ quis intelligit de una camera tñ,non conſueuit men
tionem facere de angulari,quia uerbum angulare eſt latius.¶Se
7 ptimò uerba ꝯtrahentibus debent intelligi ut aliquid operentur . l.1.
in prin.& ibi no.ff.quod met.cau.l.j.in fi.cum ibi no.ff.ad muni-
cipa.l.3.§.1.qui incipit non fruſtra. ff.de iureiur.niſi enim uerba

opere-

operentur, eluſorie dicerentur appoſita, quod eſſe nõ debet.l.cũ
alijs.in fi.C.de cura.furio.l.fi.§.non aũt filio.C.de bonis quę lib.
e.commiſſa.§.porro, de elec.lib.6.immo intelligi debent verba
et cõtra eorum naturam & impropriari potius quàm nihil ope-
rentur.l. ſi ſtipulatus fuero per te.ff.de verbo. oblig.l.ſtipulatio
iſta.§.ſed ſi ſeruus.& §.poſſidere.ff.eo.titu.c.ſi ſententia, de ſen.
excõmu.lib.6.Bal.in c.1.de capita.qui curia vend.& ſumitur ar-
gumentũ à contrario ſenſu in ſtatutis etiam ad correctionem iu
ris communis qñ alias verba ſtatuti nihil operarẽtur.auth.ex te
ſtamento, vbi Roma.Fulgn.& Moder.iunct.a l.1.C.de collat.
Cor.in conſi.91.col.5.li.1.Dec.in conſi.626.col.2.poſt med. &
dicit Bal.in d.rub.C.de contrah.emp.q.9.ꝙ in contractibus nul
lum verbũ etiam minimum cenſeri debet appoſitum ſine virtu
te aliquid operandi:itaq; dicere ꝙ camera tantum vendita cen-
ſeatur, verba illa ampliatiua & prægnantia nihil operarentur,&
inducta ad vnum effectum ad ampliandum operarentur contra
rium effectum reſtrictionis, contra tex.in l.legata inutiliter.ff.de
leg.3.cum ſi.& pondero ꝙ verba ita ampliatiua in contractu vẽ
ditionis conſiderat Bal.in d.rub.q.9.¶ Octauò vbi verba contra
ctus dubia eſſe poſſent, quæ tñ clariſſima videntur, in dubio fie
ri debet interpretatio contra venditorem.l.veteribus.ff.de pact.
l.in lege.l.ea quæ.§.fin.& l.Labeo.ff.de contrah.emp.Io.de Ana.
8 in conſi.98.ad fi.¶ Nonò tũ ita qò decidi videtur per Rom.in ca-
ſu magis dubitabili in conſi.5.vbi erat facta venditio de quodã
cluſo per verba non ita ampliatiua prout hic, & tñ decidit Ro-
ma.comprehendi in dicta venditione reliquam partem domus
ſuperiorem vſq; ad tectum.allegat aliqua ex fundamentis ſupra
memoratis.& vlterius conſiderat ꝙ pars ſuperior deſtinata eſ-
ſet ad vſum cluſi prout hic, quia pars ſuperior cameræ erat pro
vſu ipſius cameræ. quod apparet, quia ex camera ſeu gradibus
in ea exiſtentibus non etiam aliunde iter erat ad partem ipſam
ſuperiorem, cuius rei celandæ cauſa venditor mortua vſufructua
ria gradus ipſos euertit. Sed vltra Rom. magis in terminis addu
co dictum Bal.in l.quod conclaue.per illum tex.iuncta gl.ann fi.
ff.de dam.inf.vbi ꝙ vẽdita domo intelligitur vendita camera, q̃
erat ad vſum illius domus conuerſa, etiam ſi erat paries in me-
dio duarũ domorũ. quod dictum refers & ſequitur Iaſ.in l.fina.
col.3.ver.adde quod vult Bal.ũ.de conſtit.pecu. Quod dictum vi
9 detur ponere falcem ad radicem. Decimo† proponitur ꝙ quan
titas pretij videtur ſufficiens pro toto angulari etiam cõprehẽ
dendo partem domus ſuperiorem habita ratione illius vſusfru
ctus reſeruati Bonæ Mòrardæ, quæ poſt venditionem annis vixit
decem & octo, ideo ratione æqualitatis pretij totum cõprehẽ
di debet. Bal.in l.meminiſſe, ad fi.de offi.procõſ. & in l.ſemper
in ſtipulationibus. ff.de reg.iur.Soc.in l.1.in 4.notab.ff.de rebus
10 dub.Cur.Iun.in conſi.80.col.2.¶ Sed dicet aliquis, †de tempo-
re venditionis non cogitabat emptor de vita tam longa dictæ
Morardæ iam anoſæ. Reſpondeo ꝙ ex quo tantum ſuperuixit
ſumus in caſu claro, ideo non eſt opus coniecturis quid cogita-
uerint partes ab initio cõtractus, ita in terminis l.hæreditatum.
ff.ad ſeg.Fale.decidit Veronenſis in conſi.13.col.fi.¶ Vndecimò
11 & vltimo† ſi venditor læſionem prętendit, illa videtur ſublata ex
oblatione agentis de recedendo a contractu venditionis reſtitu
to pretio & intereſſe pretij. Nec obſtat ꝙ tale intereſſe vſurã vi-
detur ſapere, quia illud non procedit in contractu emptionis, in
quo vſuræ tolerantur ratione intereſſe, quia iniquum videtur ꝙ
venditor re & pretio fruatur.tex.eſt in l.curabit. C.de act.empt.
tradit Alex.in cõnſi.121.col.fi.li.5.late Soc.in conſ.176.li.2.Cor.
in conſi.113.li.3.Dec.in c.cum venerabilis, col.7.de exceptio.in
conſi.115.col.pe.& in conſil.119.Eſt verum ꝙ tale intereſſe com
menſurari debet ad valorem fructuum non ad pretij quantita-
tem, vt habetur in d.locis. itaq; videndum eſt quanti locari po-
tuiſſet ſingulis annis angulare venditum.¶ Secundò principali-
ter †dubitatur de ſeruitute eundi ad cameram vẽditam, quia ne
12 gat venditor acceſſum, vt narratur. Reſpondeo, ꝙ per illam clau
ſulam cum ſuis introitibus & exitibus ſeruitus conſtituta cenſe
tur, & tenetur venditor permittere acceſſum & exitum per eius
domum arbitrio boni viri. Cor.in conſil.154.li.5. Hæc ſcribo ad
tenorem inſtrumenti. De conſcientia autem, an in rei veritate ita
ſenſerint cõtrahentes, viderint ipſi, quia ſuper eos. Ad iudicẽ au
tem de conſcientia iudicare non eſt, ſed ſm allegata & proba-
ta.l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præſidis. Aduocatus etiam quid
aliud poteſt ſcribere niſi ſm ea quæ proponuntur in facto mo-
re Scæuolæ iuriſconſulti. Gratianop.18.Martij.1541. Aymo Cra
uetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Depoſitum non integrum nihil relevat.*
2 *Recipiens depoſitum minus integrum, cenſetur illud approba-*
re, & recipiens partem pretij cenſetur renunciare reſolutioni
contractus quæ inducitur ex ſolutione integraliter nõ facta,
& alia plura exempla hic ponuntur in quibus ex receptione
quis ſibi præiudicat.
3 *Renunciare cenſetur venditor reſolutioni contractus quæ indu*
cebatur ex ſolutione pretij ſuo tempore non facta proteſtando
quod niſi emptor impleat pro parte ſua ipſe etiam venditor
non obſeruabit.
4 *Recipiens pignus non idoneum ſibi non præiudicat quominus*
reſiduam ſummam poſſit petere.
5 *Mutuum conſiderare nõ poteſt niſi pecunia ſit in dominio mu*
tuantis.
6 *Generalis diſpoſitio nunquam refertur ad illud, quod in ſpe-*
cie prohibetur.
7 *Depoſitarius mutuans pecuniam depoſitam furtum cõmittit.*
8 *Actus in dubio præſumitur factus ob cauſam neceſſariam po*
tiuſquam voluntariam.
9 *Præſumitur in dubio quid factum prout vtilius eſt facienti.*
10 *Præſumitur quid factum ob cauſam præcedentem.*
11 *Pecunia alicui ſimpliciter tradita præſumitur tradita ob cau*
ſam ex qua minor inducitur iactatio tradentis.
12 *Turpitudinem ſuam allegans audiri non debet.*
13 *Declaratio ex interuallo non admittitur in præiudicium al-*
terius.
14 *Pœnitentia non admittitur poſt ius alij quæſitum.*

CONSILIVM CVI.

¶ Pro honorato Franconis ciui Ebredunenſi contra dominum
Ludouicum Bernardi iurium poſſeſſorem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Honora-
tus Franconis ciuis Ebredunenſis volẽs redime
re quandam domũ venditam dn. Ludouico Ber
nardi iuriũ profeſſori cũ pacto de retrouenden
do pretio ſcutorũ trecentũ & quinquaginta, de
poſuit iudicialiter in manibus Antonij Nicolai
ſcutos tercentũ & triginta tantũ, quos tamen poſtea accepit di-
ctus Bernardi ab ipſo depoſitario, ſed poſt temporis interuallũ
reſtituit: quæritur, an dictũ depoſitũ dicatur ſufficiẽs vt teneatur
1 emptor ad retrouendendũ? Videretur dicendũ† prima frõte di-
ctũ depoſitũ non releuare tanquam non integrum.glo.in l.1.C.
de uſur.Alex.in conſi.75.col.2.uer.3.reſpondetur.lib.7.& quod
ſcribis Dec.in c.de appellationibus, col.2.uer.4.caſus. de appel.
nec uidetur obſtare illa receptio dicti depoſiti quaſi ex ea uidea-
tur depoſitũ approbatum, quia pars aduerſa reſpondit accepiſ-
ſe illas pecunias ex cauſa mutui.¶ Sed præmiſſis non obſtãtibus
2 õtrium puto de iure concludendũ, ꝙ immo† tale depoſitum cen
ſeatur approbatũ ex illa receptione quoad hoc ut teneatur em-
ptor retrouendere, facta tamen ſuppletione reſiduæ ſummæ. ex
hoc.n.facto receptionis pecuniæ arguitur conſenſus ipſius em-
ptoris, ꝙ uoluerit retrouendere, licet depoſitũ nõ eſſet ſufficiẽs,
cũ ſiue parta uerbis aut facto aliquid declarari.l. Paulus reſpon-
det non tm̃ uerbis. ff.rem ra.hab.immo plus eſt aliquid facere
quam dicere.l.ſi tñ.§.ei qui.ff.de ædil.edic.late Dec.in ca.dilecti
filij, el 2.in 2.not.de appel.ideo uita & exemplo prælati quis ma
gis inſtituitur quàm uerbis.c.in ſacerdotibus. 16.di. ſimiliter filia-
tio efficacius probatur ex tractatu quàm ex ſimplici nominatione.
Bal.in l.non ignorat, col.1.C.qui accu.non poſ.Iaſ.in conſil.102.
col.1.lib.4.ſimiliter plus eſt reſignare beneficiũ facto quàm uer-
bo.Fed.de Sen.in conſil.156.col.2.poſt med.& dicit Bald.in c.ſu
per literis, col.5.de reſcrip. ꝙ nullũ eſt maius mentis noſtrę teſti
moniũ quam qualitas inſpecta factorũ, quæ ſine loquela ſe intel
ligũt & per ſolũ aſpectũ imprimũt ſuam uolũtatem, idò recipien
do pecuniam depoſitam uigore illius promiſſionis de retrouen
dẽdo, cenſetur emptor approbaſſe ipſam promiſſionẽ, & ſic obli-
gaſſe ad retrouendendũ non obſtãte imperfectione ipſius depo
ſiti.l.quidã ex parte.ff.de euic.l.ſi tibi areæ.in fi.ff.de præſcr. uer.
l.ſi id quod.in fin.prin.ff.pro ſoc.l.ad ſolutionẽ. C.de re iud.quæ
iura

ſura ad hoc propoſitũ io ſimili allegat Pau.de Ca.iu conſil.330.
Libellos iſtorũ agentiũ.col.1.ad fin.li.2.¶Sed magis in terminis
ꝙ iſte emptor recipiens partẽ pretij cenſeat renũciaſſe reſolutio
ni pacti de retrouẽdendo, quæ inducebat ex lapſu termini de re
trouẽdẽdo & pretij ſolutione integraliter nõ facta, adduco text.
in l.de lege.§.fin.ff.de lege cõmiſ.vbi venditor accipiendo partẽ
pecuniæ ſeu pretij poſt lapſum termini, cenſet renũciare reſolu-
tioni pactus, quæ inducitur ex pacto legis cõmiſſoriæ.tradit Aret.
i 1 conſi. 149.Viſis diligenter.col.6.ad fi.ver.ſed quærit conſequẽ
ter.¶Alibi ſcribit Ange.poſt Bart.in l.qui ſibi.§.qui Stichũ, circa
fi.ff. de ſolut. ꝙ cõmodator equi recipiens ipſum magagnatum
ſcienter ſibi præiudicat.¶Alibi ſcribit Bal.in conſ.131.Caſus eſt
talis, quidã nobilis. col.3.li.1.ꝙ ſi locator promiſit tradere con-
ductori prædia ſeminata, & conductor recipiat frumentum pro
ſemine ſibi præiudicat vt opponere non poſſit prædia ſeminata
tradita non fuiſſet.alibi ſcribit Abb.in conſi.18.col.3.li.2.ꝙ cõi
tas recipiendo laudũ in quo ſyndici interuenerũt, cenſet ipſum
3 laudũ approbare.¶Fortius† ſcribit Ang.in conſi.373.col.pe.ver.
3.qa ſolutio. ꝙ vbi lapſo termino ſolutionis pretij vẽditor prõ-
teſtatur ꝙ nõ intendit obſeruare emptori, niſi emptor obſeruet
venditori, ex tali proteſtatione cenſet venditor renũciare reſolu
tioni pactus, quæ alias fieri poterat nõ ſoluto pretio, ſuo termino.
ſi ex ſimplici proteſtatione inducitur renunciatio reſolutionis
pactus, quanto fortius induci debet ex receptione pretij, cũ facta
ſint fortiora verbis quo ad reuocationẽ aut renũciationẽ actus.
l.noſtrã.C.de teſta.¶Facit ad prædicta text.notabilis in cle.1.de
procur.vbi ſi quis ſcienter recipit inſtrũ, in quo conſtituitur pro
curator, vr tacite ſe obligare ad illud officiũ, nec põt amplius il
lud recuſare.¶Ad idẽ tex in l.ſi filius, la 2.ff.ad Maced. vbi pater
recipiens epiſtolã filij cenſet approbare contenta in ipſa epiſto
la.& quæ ſcribunt Mod.in l.2.C.de iure emph.de dño recipien
te penſionẽ ab emphyteota poſtquã res ceciderat in cõmiſſum,
ꝙ cenſet remittere caducitatẽ. & quod pulchre ſcribit Bellame
ra in conſi.9.in 2.dub. vbi ꝙ recipiens implementũ trãſactionis
poſt cõmiſſas pœnas.l.ſi quis maior.C.de trãſac.cenſet alias pœ
nis renũciare.De quo tñ vide quæ Cor. ſcribit in conſi.40.col.1.
in fi.& col.pe.li.4.vbi ꝙ iſtud nõ procedit in recipiẽte pretiũ ex
pactu iurato, quia in terminis d.l.ſi quis maior, & pretiũ debetur
& nihilominus pactus reſcinditur.¶Ex quibus cõcludo ꝙ iſte em
ptor non põt nũc allegare aliquã imperfectionẽ depoſiti quoad
hoc ne teneatur retrouendere, quia tali imperfectioni cenſet re-
nunciaſſe acceptando & recipiẽdo pecuniã depoſitã, vt late pa-
tet ex præmiſſis. bene† fateor ꝙ põt petere reliquos viginti ſcu-
4 tos ſicut dr de creditore recipiente pignus nõ idoneũ ꝙ ſibi nõ
præiudicat quominus reſiduũ poſſit petere. l.creditor qui non
idoneũ.ff.ſi cer.pe.¶Reſtat nũc rñdere ad allegationẽ partis ad
uerſæ, videlicet ꝙ nõ acceperit iſtã pecuniã ex cã ipſius depoſi-
ti, ſed ex cã mutui.Quæ ſane allegatio vr puerilis & nimiũ friuo
5 la.Ad quam rñdeo multis modis.¶Et primo† quia mutuũ conſi
derari non põt niſi pecunia ſit in dñio mutuãtis. l.2.§.appellata.
ff.ſi cer.pe.iõ non habens dñium pecuniæ mutuare non põt: ſed
iſte Antonius Nicolai depoſitarius non erat dñs pecuniæ, ſed cu
ſtos tñ, adeo ꝙ ſi expreſſe mutuare voluiſſet, iſtud facere nõ po
terat, iõ numerando pecuniã ſimpliciter, non eſt veriſimile ꝙ vo
6 luerit cã mutuare, quia† ſimplex & generalis diſpoſitio nunquã
refertur ad illud quod in ſpecie prohibetur. l.quãquam.ff.de ritu
nup.facit tex.in c.a nobis, de ſent.exc.& in c.j.de iureiur.li.6.tra
dit Bar.in l.ſi quis ſub cõditione, in fi.ff.de cond.inſtit. Bal.in l.fi.
§.in cõputatione.C.de iure delib.Paul.de Ca.in conſil.317.Viſo
& examinato puncto.col.3.poſt med.li.j.& in conſil.23.Viſis &
conſideratis omnibus.col.1.circa med.li.2.Alex.in conſi.95.co.
2.li 6.& in conſi.10.ad fi.li.7.Cor.in conſi.181.col.2.verſ.illa au
tem verba.li.3.Iaſ.in l.filius a patre.§.fi.in 3.notab.ff.de liber. &
7 poſth.¶Secundo† rñdeo ꝙ cũ dñium iſtius pecuniæ depoſitate
nõ eſſet tranſlatũ in ipſum depoſitariũ qui ipſas pecunias depoſi
tatas promiſerat cuſtodire, ſi dicamus ꝙ tales pecunias numera
uerat ex cã mutui, furti crimẽ miſit. l.pe.in fi.ff.de fur.ff. de cõd.
ob cau.l.falſus. §.j.ſed nõ eſt aliquo mõ veriſimile ꝙ iſte depo
ſitarius voluerit concedere pecunias ex cauſa mutui qđ crimen
incurrit.l.merito.ff.pro ſoc.& dicit Bal.in conſi. 425.Statuto ca-
ue.ꝙ nullus.li.5.ꝙ quoties ſunt alia indicia animi, ceſſant ea q
tamen inducũt.tradũt Bar.& doc.in l.non ſolũ.§.ſed vt proba-
ri.ff.de op.no.nunc. igitur præſumi debet traditã fuiſſe iſtam pe
cuniã aio potius expediendi depoſitũ, & ſic ob cauſam licitã, q̃
8 ob cauſam mutui de iure prohibitã.¶Tertio rñdeo, †ꝙ cã mu-
tui dr voluntaria, quia regulariter nemo cogit mutuare. l.ſicut.
C.de acti.& obli.cã aũt expediendi depoſitũ dr neceſſaria, quia
depoſitarius expreſſe ſe obligauit ad reſtituendũ depoſitũ ipſi
emptori, igit in dubio dicendũ eſt ꝙ iſte depoſitarius cenſeatur
numeraſſe pecuniã ob cauſam neceſſariã, non aũt voluntariã.l.
fi.C.de alim.pup.præſtan.vbi Bar.in l.cũ ſeruus.ff.de verb.oblig.
Abb.in conſi.116.ad fi.lib.2.Rom.in conſil.247.Primo dici põt.
col.2.ver.igit videndũ.Pau.de Ca.in cõſi 133. Iſte Martinus.col.
2.& in conſi.410.Viſo & examinato puncto ſupraſcrip.ac viſa
ſnia.col.j.circa med.li.2.Cor.in conſi.316.col.5.lib.j. Quarto
9 rñdeo ꝙ vbi aliquid duobus modis fieri potuit, in dubio præſu-
mit factũ prout vtilius eſt faciẽti.Alex. in cõſi.55.col.2. & col.3.
ver.4.rñdeo.li.5. ſed multo vtilius eſt depoſitario ꝙ dicatur de-
diſſe pecuniã vt ſe liberaret ab obligatione depoſiti quàm ſi eã
10 mutuauerit.Quinto rñdeo† ꝙ actus qui ſeqmt, in dubio præſu-
mitur factus ob cauſam præcedentẽ.l.quædã mulier.ff.de rei vẽ
di.l.2.C.de acq.poſſ.a primordio.ẽn.tituli poſterior formatur euen
tus.l.j.circa fi.de imp.lucra: deſcrip.li.10.ergo cũ iſte depoſita-
rius eſſet obligatus reſtituere depoſitũ ipſi dño Ludouico Ber-
nardi, illa traditio pecuniarum præſumi debet facta ex cã illius
11 obligationis præcedentis. Sexto† qñ pecunia alicui ſimpliciter
datur, in dubio præſumitur data ex cã ex qua inducitur minor
iactatio dantis.Ant.de Bu.in conſ.65. Primo aſpectu ſed in iſto
depoſitario minor, immo nulla iactatio eſt ſi dicatur pecuniam
dediſſe vt liberaret ab obligatione depoſiti, q̃ ſi dicatur dediſſe
pecuniã in cauſam mutui. Septimo dico ꝙ hic non ſumus in ca
ſu dubio, immo claro ꝙ noluerit depoſitarius tradere pecuniã
ob cauſam mutui, patet quia volebat ꝙ emptor cãcellaret illud
inſtrũ depoſiti, ergo apparet ꝙ dederat pecunias eo aio vt ſe li-
12 beraret ab illa obligatione.Poſtremo† audiri non debet iſte em
ptor tanquã allegans turpitudinẽ ſuã.l.tranſactione finita. C.de
trãſac.l.cũ profitearis.C.de reuo. dona.l.filios. C.de reuo.his q̃
in frau.cred.Eſt.n.turpitudo, quia ſi accepiſſet in cãm mutui, cũ
ſciret pecunias nõ eſſe depoſitarij mutuãtis, furtũ cõmiſiſſet, nõ
cũ de tpe acceptionis ipſarũ pecuniarũ nõ declarauerit ex qua
cã ipſas pecunias acciperet, in dubio dicendũ eſt ꝙ acceperit in
13 cãm licitã nõ illicitã nec recipiẽda † eſt declaratio iſta quam fa
cit emptor ex interuallo in præiudiciũ vẽditoris ꝙ pecunias ac-
ceperit cã mutui, quia talis declaratio fieri debebat ab initio ac
ceptionis pecuniarũ cũ ſit præſumptio ꝯ ipſum declarantem ex
cauſis ſupra memoratis, ita arguit Ange.in conſi.209.ubi qñ pa-
ter dotem pro filia ſimpliciter promiſit, non auditur ſi ex inter-
uallo uelit declarare ſe dotem promiſiſſe de bonis maternis, q2
talis declaratio fieri debebat ab initio promiſſionis non poſtea
ex interuallo cum ſit præſumptio ꝯ ipſum patrem. Non obſtat
14 † ꝙ emptor reſtituerit pecunias depoſitario, quia neq; emptor
neq; depoſitarius auferre potuerunt ius quæſitum ipſi uendito-
ri ex illa acceptione pecuniarũ. l.ſi.ff.de pact.nec potuit emptor
pœnitere poſt ius quæſitum ipſi uenditori. Ang.in conſi.364.co.
pe.poſt med.uer.j.quia dictus A.facit tex.in c.j.de appel.li.6.ubi
qui ſemel appellauit, non poteſt pœnitere & renunciare appel-
lationi in præiudicium appellati quominus appellatione inter-
poſita uti poſſit.eodem modo emptor ille qui ſemel depoſitum
accepit, non poteſt pœnitere & renunciare illi acceptationi in
præiudiciũ uẽditoris, cui ius quæſitũ eſt ex illa receptione pecu
niarũ.Gratio.21. Maij.1541. Aymo Crauet. & ita fuit iudicatum

SVMMARIVM.

1 Poſſeſſio longiſſima ius in re tribuit.
2 Conſtitutionis, effectus tranſit ad hæredes conſtituentis.
Poſſeſſio probatur ex perceptione fructuum ibid.nu.2.
3 Spoliatio arguitur ex eo quod pars denegat poſſeſſionem reſti-
tuere vel venientem ad poſſeſſionem non admittit.
4 Colonus ſeu conductor non poteſt prætẽdere ius in re ex eo quod
dominus ſeu locator permittit eum manere in conductione
longo tẽpore, nec conſideratur poſſeſſio in actibus voluntarijs.

CONSILIVM CVII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Antonius
Colleri eg. i poſſeſſorio reintegrandæ cõtra An-
tonium Brunerij de Tullino pro octo foſſeratis
uineæ uenditis per patrem ipſius rei cum clau-
ſula conſtituti & ulterius probauit actor poſſeſ
ſionem, quia tã pater uẽditor q̃ eius filij ſemper
dede-

dederunt dimidiam partem fructuũ ipſius vineæ emptori & ha
bentibus cauſam ab eo. Dictus aũt Brunerij reus hoc nõ negat,
ſed allegat ꝙ ex quo tã pater venditor q̃ ipſe reus & eius fra
tres ſemper tenuerũt dictũ vineam, licèt tanquã coloni ſpacio an
norũ 30. fuit eis quæſitũ ius in re vt expelli non poſſit de ipſa vi
nea offerendo ſe præſtiturum partem fructuũ ipſi agẽti iuxta ſo
1 litũ, quæritur quid iuris. ¶ Videretur dicendũ ipſum reũ expelli
non poſſe quaſi habentẽ ius in re ex longiſſima poſſeſſione. l. 1.
§. ſi cum lege ſeq. ff. ſi ager vecti. Bar. in l. 1. §. ꝙ aũt. ff. de ſuperfi-
cie. cũ ſi. quæ Dec. cõgerit in conſi. 204. & in conſi. 592. col. 2. Iaſ.
in l. diuortio. §. ſi fundum, col. 2. ff. ſol. matr. & in l. 2. col. 11. C. de
iur. emphy. & ita arguit dñs Aduocatus ipſius Brunerij in curia
Bailliatus ſancti Marcellini. ¶ Sed pręmiſſis non obſtantibus cõ
trariũ puto de iure verius, licèt requiſitus eſſem vt cõſilio eſſem
huic Ant. Brunerij reo, qui poſtea iratus ad me rediјt conquerẽs
ꝙ ſcripſiſſem ꝯ eum. & principio agens habere intentionẽ funda
tam de iure cõi, dupliciter conſiderando. Primò ratione conſti-
tuti per quod vera transfertur poſſeſſio vt plene hr̃ in l. qđ meo.
2 ff de acq. poſſ. & licèt venditor conſtituens ſit mortuus, eius tñ
virtus tranſit ad hæredes & ſic ad ipſum reũ. l. quæſitum. §. fin. ff.
de precario. ¶ Secundò, quia probata eſt poſſeſſio agẽtis, ex per-
ceptione fructuum ipſius vineæ pro ſua parte dñica. l. Titia. vbi
Dy & Bar. ff. de ſolu. l. litibus. C. de agri. & cenſ. li. 11. not. in l. qui
vniuerſas. §. ꝙ per colonũ. & in l. quãuis. §. ſi cõductor. ff. de acq.
poſſ. ideo probata poſſeſſione reintegrari agens debet conſide
rata ſpoliatione facta per reũ denegantem poſſeſſionẽ reſtitue-
3 re, ex qua† denegatione inducitur ſpoliatio. Bal. in conſ. 177. col.
2. li. 3. vbi emphyteota qui cecidit a iure ſuo ſi dñm ad poſſeſſio
nẽ non admittit, dr̃ eũ ſpoliare. & pro hoc eſt tex. in l. ij. vbi Bar.
ff. de preca. Alex. in l. ſi quis rẽ. ff. de acq. poſſ. & dicit Anch. in cõ
ſi. 127. Ad dubia elicita, in fi. quod non admittens venientem ad
poſſeſſionem dr̃ eum expellere, idem dicit Cor. in conſ. 207. col.
ij. li. 2. ¶ Non† obſtat modo ꝙ colonus dicatur habere ius in re ex
4 poſſeſſione longi aut longiſſimi temporis quia reſpondeo ꝙ hic
non apparet de tali locatione facta ad longũ tempus, ſed tãtum
de permiſſione voluntaria, quia dñs permiſit colonũ manere ad
culturam vineæ, ex qua permiſſione voluntaria nullũ ius prætẽ
di põt, alias ſequeretur ꝙ ſi dñs tenuerit famulũ per tempus lon
giſſimum non poſſit eum expellere a ſeruitio ſuo, vt hr̃ in ca. ſi-
gnificante, de appel. Cy. in l. j. & 2. C. de ſerui. & aqua. Ant. de Bu.
in conſi. 3. col. 2. ad fi. quod eſt repetitum in conſi. 51. Abb. in cõ
ſil. 101. col. pe. li. j. quod eſt repetitum in conſi. 57. li. 2. Cor. in con
ſi. 296. col. pe. li. 4. late Rochus de Curte in rep. ca. ſi. col. 56. in ſe-
ptimo requiſito de conſue. & alibi ſæpe doc. ¶ Præterea etiam ꝙ
reus diceretur habere ius in re, tamen iſtud ius ſolum poſſet con
ſiderari durante locatione, quæ locatio non poteſt durare vltra
voluntatem locatoris, qui non reperitur obligatus ad non expel
lendum iſtũ reum colonũ. Præterea non eſt bona conſequentia,
colonus habet ius in re, ergo expelli non poteſt, nam ſi locauero
rem ad decem annos, conductor dr̃ habere ius in re, & tamen la
pſis decem annis expelli poteſt & etiam ante ſi penſionem non
ſoluit aut re conducta male vtatur. Sed tamen verius videtur ꝙ
licet conductor aut colonus non præſcripſerit rem conductã an
te interuerſam poſſeſſionem, tñ præſcripſerit ius coloniæ vt non
poſſit expelli ab ipſo iure coloniæ in qua ſtetiſſet ſpacio longiſ-
ſimi temporis ſoluendo ſingulis annis eandem penſionem vni-
formiter. Ita Bal. in l. male agitur, col. 3. ver. ſi vero conductor, &
in l. omnes, col. 2. ver. exemplũ colonus. C. de præſcri. 30. vel 40.
an. Alex. in l. item quæritur. §. qui impleto, in 1. addit. ad Bar. ff. lo
cati. Bertachi. in 3. parte repertorij in ver. colonus ver. 11. Gratio-
nopol. 13. Maij. 1541. Aymo Crauet.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum non productum in prima inſtantia produci po-
teſt in cauſa appellationis, & talis productio conualidat re-
tro geſta in prima inſtantia.*
Mandatũ ſatis eſt producere quando pars opponit. ibi. nu. 1.
2 *Verba narratiua ſententiæ probant quando tranſiuit ſenten-
tia in rem iudicatam.*
*Sententia quæ tranſiuit in rem iudicatam an habeat præ-
ſumptionem iuris pro ſe, etiam quoad ea quæ in ſententia nõ
narrantur, ibi. nu. 2.*
Sentẽtia cenſetur approbata ex eo quod ab ea nõ appellatur.
*Nullitas ſententiæ perpetuo opponi poteſt vſque ad triginta
annos.*

CONSILIVM CVIII.

DIVINO ſubſidio ex eo tde poſtulato. In iſta cã
Magnifici dñi Grigonis Guiffredi dñi de Bottie
res regij militis & equitis ingenio, haſta & gla-
dio acerrimi exercitatiſſimiq;, ꝯ Magnificũ do.
Bellimontis, quæritur de duobus principaliter.
Primo an illæ duæ ſñiæ latæ in fauorẽ ipſius dñi
de Bottieres aut nobilis quondam dñi Philippi de Bellacomba
eius authoris per ſpectabilem dñm vicebailliuom Grayſiuoda-
ni viribus ſubſiſtant, non facta productione mandatorum in pri
ma inſtantia, & an ſufficiat ipſa mandata fuiſſe producta in cau
ſa appellationis? Secundò, quia in cã appellationis ſolũ fuit pro
ductum inſtrm̃ dictarum ſñiarum ſine actis ſuper quibus fuerũt
pronunciatæ, an hoc ſufficiat, & an credatur verbis narratiuis
ipſarum ſentẽtiarum ſuper ipſis actis? ¶ Circa primum dubium
1 †breuiter puto concludendum ſatis eſſe ꝙ mandata fuerint pro
ducta in cã appellationis interpoſitæ a diffinitiua in qua produ
ci poſſunt non producta, vulgata l. per hanc. C. de temp. appell.
& talis productio mandatorum in cã appellationis conualidat
retro geſta in prima inſtantia. Ang. in conſi. 292. Viſis his quæ ſu-
pra narrantur col. pe. poſt med. ver. ſecunda quia & ſi alia. li. j. &
dicit Bal. in conſi. 122. Verum dictus proceſſus. col. j. li. 3. ꝙ valet
proceſſus non facta fide de mãdato qñ non fuit oppoſitum, &
ſufficit docere de mandato qñ opponitur exceptio procurato-
ria. & ꝙ mãdatum poſſit produci in cã appellationis tenet Ber
tachi. in prima parte ſui repertorij in verbo appellans verſi. 146.
ibi. 2. procurator &c. idem videntur velle dñi de Rot. deci. 248.
nota ꝙ vbi ad requeſtam, in antiq. vbi dicunt valere quod fit ab
eo qui re vera eſt procurator, licèt tunc de eius mandato non cõ
ſtet, idem ẽt voluit Bertachi. in 3. parte ſui repertorij in verſ. pro-
curator appellat ver. quicquid aliter uoluerit Soc. in l. multũ in-
tereſt. col. pe. ff. de cond. & dem. ubi uoluit ꝙ produci dẽt man-
datum ante ſñiam, ſed certe non negat Soci. conualidari acta ſi
poſtea productio fiat. præterea allegat Soc. d. dec. Rotæ in antiq.
ergo ſm eam dẽt intelligi. Ex quibus puto concludendum circa
hoc primũ dubiũ non eſſe dubitandũ de ualiditate dictarũ ſñia
rum ob aſſertũ defectum procuratoriorũ, & præmiſſa intelligo
qñ mandatũ iã erat factũ ante latã ſñiam in prima inſtantia, ſe-
cus ſi poſt ſñiam, quia tũc ratificari non pñt geſta falſi procura-
toris in præiudiciũ partis. Rot. deci. 12. nota ꝙ geſta, in antiq. Cir
ca ſm dubiũ uideret̃ prima frõte dicendũ non eſſe credendum
uerbis iudicis in ſñia ſuper actis niſi aliter de eis conſtet. ea. qm̃
ꝯ. ubi late doc. de prob. maxime, quia dr̃ appellatum ab illis ſen
tentijs quo caſu ſine dubio talia uerba narratiua non uident̃ pro
bare, ut per Bart. & doc. in auth. ſi quis in aliquo documento. C.
2 de edẽ. ¶ †Sed præmiſſis nõ obſtantibus ꝯrium in caſu iſto puto
de iure uerius, nã iſtæ duæ ſñiæ tranſitũ fecerunt in rẽ iudicatã, a
qbus appellatũ nõ apparet, & poſito ꝙ fuiſſet appellatũ, fatalia
tñ decurſa ſunt, adeo ꝙ appellatio eſſet deſerta, iõ credendũ eſt
uerbis narratiuis ipſarũ ſñiarum ſuper ipſis actis, licèt illa non
producãtur ut plene hr̃ per doc. in c. cũ inter, de re iud. Amplius
qñ ſñia tranſiuit in rẽ iudicatã præſumitur pro ea ꝙ omnia fue-
rint ſolẽniter acta & illa interuenerit, licèt de ipſis actis mentio
non fiat in ſñia ſaltẽ in antiquis. Paul. de Ca. in conſ. 202. In cau-
ſa confiniũ. col. 3. li. j. allegat Inn. in c. cũ in iure, de off. dele. & li-
cèt idẽ Pau. in conſi. 76. In facto iſto quatuor. col. 2. li. 2. uoluerit
ꝯrium, tñ reperio ꝙ illud tenet Veronenſis in conſi. 26. in 2. dub.
& in conſi. 63. col. 4. uer. ultra ẽt prædicta, ubi ꝙ in antiquis poſt
decurſa fatalia præſumitur pro ſñia, ẽt in his de quibus non fit
mentio in ſñia. ſed iſta difficultas ceſſat in caſu noſtro in quo de
ipſis actis mẽtio ſpecialis facta eſt in ipſis duabus ſñijs. quo ca
ſu nemo ꝯdicit quin præſumatur pro ſñia quæ tranſiuit in rẽ iu-
dicatam, licèt non ſimus in antiquis abſq; alia actorũ productio
ne, ut not. Inno. in c. bonæ. in uer. præſumitur, de elec. ſequit̃ Pau.
de Ca. in conſi. 16. Si ponderarẽtur, col. 2. uer. reſtat nunc reſpon
3 dere. lib. j. Qui† enim a ſñia non appellat, cẽſetur eam approba-
re. l. j. C. de poſtul. l. j. C. ſi ſæpius in integ. reſt. poſtule. c. ꝙ ad con
ſultationẽ, de re iudi. quæ iura ad hoc propoſitum allegat Abb.
in conſ. 73. col. 2. li. j. ideo poſt ſñiam approbatam reprobari am
5 plius non poteſt. regula quod ſemel placuit, in 6. Sed diceret† ali-
quis, licèt ab illis ſñijs non fuerit appellatũ aut appellatio de-
ſerta

ſerta, dici tñ poſtea de nullitate perpetuo uſq; ad 30. annos, glo. in c. vnde quæritur, in fi. gl. magnæ 35. q. 9. Bal. in l. ſcire oportet. §. fin. ff. de excu. tuto. in l. data opera, col. 26. C. qui accu. non poſ, & in c. ſæpe. col. pe. de appel. Aug. in l. ſicut, per tnt. per gl. ibi. C. de præſcri. 30. vel 40. an. Alex. in conſ. 59. col. 4. li. 4. Soc. in conſil. 10, col. fi. circa med. li. 4. Iaſ. in l. j. in fi. prin. ff. de ferijs. & in cõſi. 21. cpl. 2. circa fi. li. 1. Cor. in conſi. 302. col. 2. li. j. ſed nullæ videnẽ iſtæ ſniæ tanquam latæ ſine actis de quibus non apparet, latæ. n. videntur ordine iudiciario non ſeruato. l. prolatam, cum ibi not. C. de ſenten. Reſpondeo, q ex hoc capite de nullitate dici nõ po teſt, & q immo apparet de ipſis actis iuris præſumptione, quæ dr̃ probatio liquidisſima. l. licèt imperator, cũ ibi no. ff. de leg. 1. ius. n. præſumit omnia ſolenniter fuiſſe acta, & q acta præceſſerint ex quo pars non appellauit aut aliter tranſiuerunt ſniæ in rẽ iudicatam per ſupradicta. ¶ Nec videtur prçſumendum q iudex fulminauerit duas ſnias velo ita leuato ſine actis grauando eius conſcientiam & animam. Acta autem ſi inueniri poſſent, clarius apparere poſſet de iuſtitia vel iniuſtitia ipſarum ſententiarum. Grationopoli. 8. Maij. 1541. & ita fuit iudicatum per curiam ſupremam Delphinatus die. 30. Martij. 1542. Aymo Crauet.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio facta poſt mortem plurium, an habeat locum euemente caſu ſubſtitutionis in perſona unius tantum.*

2 *Filij poſiti in conditione, an dicantur prædilecti ſubſtitutis.*

3 *Prædilectus quis dicatur ad excluſionem ſubſtituti.*

4 *Coniunctus licèt pro coniuncto agat, ei tamen præiudicare non poteſt.*

5 *Legitimæ ſupplementum peti poteſt condictione ex lege in rẽ ſcripta, & an peti poſſit petitione hæreditatis, & an cõpetat contra legatarios fideicommiſſarios, aut alios tertios poſſeſſores.*

6 *Legitima non debetur in rebus alijs legatis niſi teſtator leget omnes res meliores hæreditatis.*

7 *Legitima qualiter debeatur quando in hæreditate non ſunt corpora hæreditaria ſed ſolum iura & actiones pro conſequẽdis bonis pertinentibus ad teſtatorem.*

8 *Ceſſio actionum liberat debitorẽ obligatum ex eo ſolum quod actiones habeat.*

9 *Hæres quando alienauit bona, an poſſit conueniri pro legitima.*

CONSILIVM CIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De anno 1472. & die 18. menſis Augusti, nobilis Ludouicus de Villeta dñs de Crotis & Podij ſanguinarum & condñs mandamenti Sabinæ inſtituit nobile Martinũ & Ludouicũ poſthumum eius filios hæredes vniuerſales, quibus reciprocã fecit ſubſtitutionem, & ſi ipſi Martinus & poſthumus decederent ſine liberis ſubſtituit Margaritam & alias filias ipſius teſtatoris, deinde mortuo teſtatore deceſſit Ludouicus poſthumus relictis liberis, & poſtea deceſſit Martinus ſine liberis. Quæritur, an dicatur purificata ſubſtitutio facta in fauorẽ Margaritæ & filiarũ
1 teſtatoris? ¶ Videretur † dicendũ prima fronte q non, primo quia filiæ teſtatoris fuerunt ſubſtitutæ ſub illa conditione ſi Martinus & poſthumus decederẽt ſine liberis, ideo illa copula deberet verificari in perſona vtriuſq; hæredis. l. ſi hæredi plures. ff. de cõdi. inſti. cum ſi. ¶ Secundò ponendo teſtator liberos filiorum in conditione ad excluſionem filiarum ſubſtitutarum vr̃ ipſos liberos prædilexiſſe filiabus, ideo licèt regula habeatur q vbi fit ſubſtitutio pluribus, habeat locum euenieñte caſu ſubſtitutionis ſeu purificata cõditione in perſona vnius tm̃. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. illud tñ locum non habet qñ ſupereſt perſona quæ ex veriſimili mente teſtatoris præfertur ſubſtituto. l. pe. C. de impub. & alijs ſub. ſed in caſu noſtro teſtator vr̃ habuiſſe maiorẽ affectionem ad liberos filiorũ quæ ad filias, ergo liberi filiorũ tanquam prædilecti videntur excludere ipſas filias. Sed præmiſſis non obſtantibus õriũ puto de iure verius, q immo Margarita filia teſtatoris admitti debeat ex ſubſtitutione, & pro ea eſt caſus in terminis in l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad Treb. qui tex. loquitur in fortioribus terminis. nã ibi teſtator inſtituit duos filios quos inuicẽ ſubſtituit, & ſi vterq; decederet ſine liberis ſubſtituit Claudiã nepotẽ teſtatoris: deinde deceſſit vnus relicto filio in quo ſubſtitutio defecit, poſtea moritur alter ſine liberis, dr̃ q Claudia ſubſtituta admittitur ad portionem vltimi decedẽtis ſine liberis. Stringo illũ tex. a fortiori & induco ad deciſionem qõnis noſtræ, nã ibi facta erat ſubſtitutio ſi vterq; deceſſerit ſine liberis, ideo altero tantum moriente ſine liberis nullo modo locus eſſe videbaẽ ſubſtitutioni, quia repugnat natura & ſignificatio illius dictionis vterq;, & tñ violatur ibi proprietas verbi in fauorem Claudiæ ſubſtitutæ ex præſumpta mẽte teſtatoris, nam voluit q vtroque moriente ſine liberis Claudia haberet portionẽ vtriuſque, a fortiori cenſetur voluiſſe q altero tantum moriente ſine liberis, haberet portionẽ illius tm̃, idem dicendum in caſu noſtro, nam teſtator voluit q Martino & poſthumo decedẽtibus ſine liberis filiæ eius haberent portiones vtriuſq; Martini & poſthumi, a fortiori cenſetur voluiſſe q haberent portionẽ alterius tantũ. l. Martini. regula, cui quod plus. l. in actionibus. ff. de in lit iurã. cum ſi. ¶ Solum ſupereſt ad õria rñdere, & ad primum q conditio non fuerit purificata ſm naturam copulæ dico q in iſto caſu non attenditur natura copulæ neq; proprietas verborum, ſed mens teſtatoris, ita eſt caſus in d. §. cũ ita. ¶ Non obſtat † q liberi filiorũ
2 videantur prædilecti tanquã poſiti in conditione ad excluſionẽ filiarum, quia rñdeo q fuerunt prædilecti in portionibus ſuorũ parentum ab inteſtato, ſed nõ fuerunt aliquo modo vocati ex teſtamento, quia poſiti in conditione non cenſentur vocati ſm gl. cõiter approbatam in l. Lucius. ff. de hære. inſti. filiæ aũt fuerunt vocatæ tã titulo particularis inſtitutionis quàm vniuerſalis ſubſtitutionis, & ſic retorquetur fundamentũ prædilectionis, quia immo filiæ fuerũt prædilectæ tanquã bis vocatæ. ¶ Secundò re-
3 ſpondeo † ad hoc vt aliquis dicatur prædilectus ad excluſionem ſubſtituti in materia noſtra, requiritur q talis perſona ſit proximior ſubſtituto in ſuccedendo ab inteſtato ei de cuius hæreditate agitur ſeu per cuius mortem euenit caſus ſubſtitutionis, ideo niſi ab inteſtato excludat ſubſtitutũ non dr̃ prædilectus ſm Bar. in d. §. cum ita, in fi. quem doct. cõiter ſequuntur, tradit Alex. in conſi. 11. col. 4. ver. & hoc procedit. lib. 3. Soc. in conſil. 94. col. 3. ver. ſed hanc rationem. li. 4. Cor. in conſi. 30. col. j. ad fi. & ſeq. in conſi. 55. col. pe. ver. & q fœmina. in conſi. 97. col. 5. ver. & quidẽ circa hoc, in conſi. 283. col. 3. verſ. & ideo ad dictam theoricam. li. j. in conſi. 22. col. 5. in conſi. 124. col. 2. & in conſi. 138. col. j. lib. 2. in conſi. 93. col. fi. in conſ. 186. col. 1. in conſi. 202. col. 2. in conſi. 229. col. 2. in conſi. 276. col. 2. ver. confirmari vr̃. li. 3. in conſi. 159. col. 5. & in conſi. 298. col. 2. li. 4. Bolog. in addi. ad conſilia Io. de Ana. in conſ. 66. col. 4. Dec. in d. l. pe. col. 4. C. de impub. cum ſim. ſed liberi Ludouici poſthumi non excludunt ab inteſtato filias teſtatoris ſororis dicti Martini & proximiores ipſis liberis. licèt hoc caſu vbi agiẽ de ſucceſſione patrui filij intrẽt locum patris, ergo dici non põt q excludantur filiæ teſtatoris à ſubſtitutione per liberos Ludouici poſthumi tãquam prædilectos. Ex quibus concludo rectè egiſſet Margaritam ad ius illud ſubſtitutionis, & q ipſius ſubſtitutionis caſus euenit in perſonam ipſius Margaritæ præmortuis ſororibus. Aduerte tñ q ad excluſionem ſubſtituti vt non admittaẽ ex ſubſtitutione ſatis videtur q inter cohæredes detur ius ſucceſſionis ab inteſtato & ſint deſcendẽtibus, vt per Soc. in l. j. col. 71. in fi. ver. & pro hac opi. ff. de vulg. & in d. l. hæredes mei. §. cum ita. col. 13. in prin. ver. ex qua conſideratione infertur. Ideo licèt cohæres deſcendens in totum non excludat ſubſtitutum, ſed ſimul cum eo admittatur ab inteſtato, iſtud tamen videtur ſufficere. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vend. ¶ Secundò quæritur quia deceſſit ipſa Margarita relictis nobilibus Catharina & Ludouica filiabus hæredibus particularibus Gaſpardo, Balthaſare, & Melchiorre filijs hæredibus vniuerſalibus qui iura dictæ ſubſtitutionis ceſſerunt, & remiſerunt nobili Gaſpardo de Rama, an in illa ceſſione & remiſſione comprehendatur ius ipſarum Catherinæ & Ludouicæ. breuiter iſta quod nõ multum accurate vr̃ formata, quia poſito q iura ipſarum filiarũ ceſſa fuiſſent, talis tñ ceſſio non valeret facta ſine earum mandato & voluntate, quod. n. inuito me actum eſt, mihi nocere non dẽt. l. in cauſæ, poſt prin. ff. de procura. l. j. C. quib. res iud. non nocet. nec factum vnius alij præiudicat ſine eius mandato. l. ſerui furioſi. ff. de manumiſ. l. ab agnato. ff. de cura. furio. l. fi. ff. qui & a qui-
4 bus. l. licèt. ff. de iud. l. licèt. C. de proc. & licèt † coniunctus agere poſſit pro coniuncto, ei tñ præiudicare nõ põt niſi ſequatur ratificatio. l. 3. §. ſed & ſi forte. & ibi Bar. ff. iudi. ſolui. Paul. de Caſt. in conſ. 100. in cauſa mihi cõmiſſa, ad fi. li. 1. Nec põt vnus alterũ inuitum obligare. l. inter ſtipulantem, in 1. 2. & 3. reſponſo. ff. de verbor. obliga. auth. ſi quando. verſi. cum autem. C. de conſtit. pecu.

¶ Dico

¶Dico tamen circa hoc dubium, ꝙ ceſſa fuerint iura oĩa dictæ
Margaritę competẽtia vigore dictæ ſubſtitutionis, & licèt illa ceſ
ſio ita vniuerſalis nõ præiudicet ipſis Catharinæ & Ludouicæ, tñ
ſi moleſtet̃ ceſſionarius per ipſas filias Margaritæ, tenebit̃ cedẽs
de euictione ex forma & tenore ipſius inſtrũ ceſſionis, in quo de
euictione promiſſum eſt ꝑ verba ampla & prægnãtia. ¶Tertiò q̃-
ritur, quia Catharina & Ludouica agere intẽdũt ad ſupplemẽtũ
legitimæ debitæ in bonis Margaritæ matris q̃uo agere poterunt
reſpectu iſtorum bonorum ſubſtitutorum. Puto concludendum,
ꝙ agere poſſint ↄ̈ hr̃dem vniuerſalem pro bonis hr̃ditarijs ab eo
poſſeſſis ſeu quatenus poſſidet & pro bonis ab eo nõ poſſeſſis,
nec etiam à matre defuncta, ſed quæ ab ea petebantur, agi poſſit
ↄ̈ tertios poſſeſſores, nam † pro ſupplemento legitimæ competit
5 cõdictio ex lege in rem ſcripta, cum debeatur de ſubſtãtia bono-
rum teſtatoris, ideo dr̃ onus reale, vt no. Bar. in l. in quartam, col.
pe. poſt med. ff. ad legem Falci. Cor. in cõſi. 148. & in cõſi. 289. co
lũ. 5. in ſecundo dubio. lib. 4. vbi amplius voluit ꝙ detur petitio
hr̃ditatis, ſed hoc nõ firmo ꝑ ea quæ latius ſcribit Iaſ. in §. actio-
num, col. 29. poſt med. inſti. de actio. ꝙ tñ competat petitio hære
ditatis voluit Bal. in repe. l. pater filium, col. 6. ff. de inoff. teſt. in l.
ſi quis in ſuo, ver. quęro ergo. & in l. ſi quis filium, col. 3. ver. tertio
ga ꝑm alios. C. de inoff. teſt. ſequitur Cor. in d. conſi. Idem ſentit
Pau. de Caſt. in cõſi. 416. Iſta dña Sancta. in fi. lib. 1. & in cõſi. 204.
Super primo dubio. lib. 2. Quod ſine dubio vr̃ procedere qñ fili⁹
in aliquo fuit inſtitutus, quia tũc dr̃ hæres licèt particularis, ideo
cõpetit petitio hæreditatis, ita Cur. ſen. in conſi. 13. col. 4. in fi. li-
cèt idem Curt. variauerit in cõſil. vltimo in fi. vbi ꝙ pro legitima
aut eius ſupplemento non competit petitio hr̃ditatis neq; actio
ex teſtõ, ſed ſolum cõdictio ex l. quæ tñ vr̃ procedere qñ peteret̃
legitima in pecunia non hæreditaria, quia pro re non hæredita-
ria non põt cõpetere petitio hæreditatis, ſed q̃uocũq; ſit ſatis eſt,
ꝙ actio competẽs pro ſupplemento legitimæ ſequit̃ res hæredi-
tarias. Pau. de Caſt. in cõſi. 416. Iſta dña Sancta. circa fi. lib. 1. ꝑ tex.
in l. ſcimus. §. repletionem. C. de inoffi. teſt. & in l. iubemus. C. ad
Treb. quod etiam voluit Bar. in d. l. in quartam, dum dicit iſtud eſ
ſe onus reale. ¶Eſt verum ꝙ Dec. in conſi. 633. ſequi vr̃ illam di-
ſtinctionem, ꝙ ſi hæreditas ſit ſoluendo, agi debeat pro ſupple-
mento legitimæ ↄ̈ ſolum hæredem vniuerſalem, ſi vero nõ ſit ſol
uendo etiam ↄ̈ legatarios, fideicommiſſarios, quod etiam voluit
Guido Papæ. q. 82. ſed certe loquitur Deci. in caſu multũ diuerſo
& habẽte rationem diuerſitatis, Nam ideo agi debet ↄ̈ ſolũ hære
dem vbi hæreditas eſt ſoluendo, quia † legitima nõ debetur in re
6 bus alijs legatis & relictis qñ ſuperſunt alia bona in hæreditate ni
ſi forte legaſſet teſtator oẽs res meliores de hr̃ditate. Alex. in d. l.
in quartã. col. 13. & in cõſi. 15. lib. 5. Cor. in cõſi. 106. col. fi. libr. 2.
& in conſi. 180. col. 5. ad fi. in 4. dubio. lib. 4. Dec. in conſi. 81. col.
pe. ver. ſeptimo quæritur. Crotus de Monteferrato in repe. §. diui.
l. filiusfamilias. col. 4. ff. de lega. 1. ſecus in bonis hæreditarijs nõ le
gatis, ſed poſſeſſis aut occupatis per alios ↄ̈ voluntatem teſtato-
ris, de quibus tanq̃ de bonis pertinentibus ad ipſum teſtatorẽ fi-
lijs debetur legitima & cum illa bona non poſſideãtur per hære
dem vniuerſalẽ, durum videret̃ ꝙ ipſe pro eis teneat̃. Benefateor,
ꝙ iſtæ filiæ poſſent agere cõtra hæredẽ vniuerſalem quatenus ac
cepit de iſtis iuribus ſubſtitutionis, nec tñ cogerentur agere eũ
acceperit pecuniam. i. ſcutos ducentum ſupra mille, & legitima
7 debeatur in corporibus hæreditarijs & de ipſa ſubſtantia. ¶Sed
dicet† aliquis, iſta bona nunq̃ fuerunt in hæreditate, & ſubſtãtia
bonorum Margaritæ, quæ ea nunq̃ poſſedit, ergo in eis nõ vr̃ de-
bita legitima. Rñdeo, ꝙ ſaltẽ reliquit Margarita in hr̃ditate ſua
iura & actiones cõpetentes ad cõſequẽdũ bona illa ſubſtitutio-
ni ſubiecta, & licèt legitima dicat̃ quota bonorũ, nõ hæreditatis
vt latè ꝑ Iaſ. in d. §. actionũ, ideo actiones hæreditariæ nõ videã
tur competere filio rõne & pro rata legitimæ ipſo iure, tñ agere
põt filius ↄ̈ hæredẽ vniuerſalẽ, vt ſibi cedat actiones ↄ̈ detinẽtes
bona p̄dicta quatenus ad filiũ ꝑtinent ꝑ ſupplemento legitimæ,
quod ſenſit Cor. in d. cõſ. 148. circa fi. ibi magis aũt inclino, & c. li.
4. Nã cũ in hr̃ditate ſolũ ſint actiones cõpetẽtes ad ipſa bona fi-
deicommiſſi, q̃ actiones dñr eſſe in bonis hęreditarijs. l. qui actio
nẽ habet, vbi Deci. ff. de reg. iur. non debet obligari hæres ad ſup
plẽdũ legitimã niſi quatenus eſt in hæreditate, & ſic tenet̃ ſolum
ad cedendũ illa iura & actiones pro quantitate legitimæ, quãdo
8 † enim tenet̃ quis ex eo ſolũ, ꝙ actionem habet, cedẽdo actionẽ
liberat̃. l. ꝙ ſi in diem. §. Iulianus. ff. de peti. hære. l. quod debet̃. ff.
de pecul. l. ſi ſic. §. 1. in fi. l. nã quocũq;. §. qui Gaium. ff. de lega. 1. l.
ſi Titius. §. cũ ita. & l. Lucius. §. ciuibus. ff. de leg. 2. & ſi hęres actio
nes cedere nõ poſſit, quia eas remiſit, obligat̃ ad intereſſe. l. ſtipu
lationes nõ diuidũtur, ver. Celſus. ff. de verb. obl. cũ ibi plenè no-
9 ta. ¶Si aut † illa bona fideicõmiſſi fuiſſent in bonis & dñio Mar-
garitæ, vt quia hæreditas fuiſſet reſtituta re aut verbo iuxta tex. in
l. qui quadraginta, & l. poſtulant. §. ſed in huiuſmodi. ff. ad Trebe.
§. reſtituta, inſtit. de fideic. hære. vel ſi bona fuiſſent alienata ꝑ hę
redem grauatum, quo caſu eueniẽte conditione fideicõmiſſi re-
ſoluit̃ alienatio, & tranſit dñium ipſo iure in fideicõmiſſariũ. l. fi.
§. ſinantem ſub cõditione, & auth. res q̃. C. cõmu. de lega. in iſtis
caſibus agi poſſet pro ſupplemẽto legitimæ ↄ̈ ipſos poſſeſſores
cũ tal a bona dicantur hæreditaria & de ſubſtãtia bonorũ teſta
toris. Nec tunc agi poſſet ↄ̈ hæredem vniuerſalem, nõ quidem vt
legitimam ſuppleat in illis bonis cũ ea nõ poſſideat, non vt actio
nes p̄ſtet, quia filius pro ſupplemẽto legitimæ actionẽ habet rea-
lem aut in rem ſcriptam, vt ceſſio alia neceſſaria non ſit, in caſu
tñ noſtro non puto ꝙ dominium rerũ fideicommiſſi tranſlatum
eſſet in ipſam Margaritam, ideo tutius eſſe credo ſi agatur cõtra
hr̃dem vniuerſalẽ ad cedendum actiones prout ſupra, & ita de
iure concludendum videtur in hac materia ſatis difficili & ſca-
broſa, ad correctionem tamen cuiuſuis rectius ſentientis. Gratio
nopoli. 21. Maij. 1541. Aymo Crauetta iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Aſcendens grauatus, an ita poſſit detrahere duas quartas ſicut
deſcendens, in quo dubio concluditur quod ſic, contra Alex.
& Iaſ.*
2 *Hæres grauatus qualiter teneatur ad legata, & an Trebelli a
nica detrahatur habito reſpectu ad legata ſoluta.*
3 *Legitima debita aſcendenti quanta ſit.*

C O N S I L I V M CX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Circa teſta
mẽtum Ricardi Bergerij ex loco Breiſiaci ſuper
quo dubitatur, an Peroneta Florete mater teſta-
toris & hr̃s vniuerſalis grauata reſtituere poſt
eius mortem bona hæreditaria Margaritæ Fa-
uræ vxoris teſtatoris, poſſit detrahere duas quar
tas, id eſt, legitimam & Trebelliaeam, ſicut dicitur de filio gra-
uato, iuxta tex. in c. Raynutius, & in c. Raynaldus, de teſta. ¶Vide
1 retur dicendum † primo aſpectu, ꝙ nõ, ſequendo opi. Alex. qui in
terminis ita tenet in l. in ratione. §. ꝙ vulgo, col. 7. verſi. poteſt du
bitari. ff. ad legem Falcid. ſequitur Iaſ. in authẽ. ſi qua mulier. col.
10. verſi. ſecundo quia filij. C. de ſacroſan. eccle. in l. filium, colũ.
5. C. de inoff. teſta. in l. qui ſe patris, colũ. pe. verſi. quinto facit. C.
vnde liberi. & in l. generaliter. §. cum aũt, colũ. 4. ad finem ſepti-
mæ limitationis. C. de inſtitu. & ſubſtitu. Idem tenet Soc. in l. cum
auus, colũ. 4. verſic. ſeptimo adducit. ff. de condi. & demon. Ioan.
de Garronibus in repe. auth. ex teſtamẽto. nu. 17. C. de ſecũ. nup.
¶Quibus nõ obſtantibus contraria opinio videt̃ de iure verior,
quam tenẽt Ang. & Cuma. in l. miles. §. fi. ff. de teſta. mil. quos re-
fert & ſequitur Crotus de Mõteferrato in rep. l. qui Romæ. §. duo
fratres, col. 22. ver. nunquid aũt idẽ ſit ecõtra. ff. de verb. obl. & in
repe. l. re cõiuncti, col. 63. q. 21. verſic. ex quo inferebã. ff. de lega.
3. vbi dicit ꝙ iſta opinio cõiter tenet̃, & ꝙ pro ea ſæpius conſu-
luit. Sed vltra Crotum, allego Pau. de Caſt. in conſ. 356. Super pri
mo puncto videret̃ dicendũ, col. 2. in ſecundo dubio lib. 1. Barba.
in rep. c. Raynutius, char. pen. colũ. 2. de teſta. eandem opin. tenet
Capra in cõſi. 99. colũ. fi. ¶Non obſt. auctoritas Alex. & Iaſ. quia
Iaſ. ſimpliciter refert & ſequitur Alex. Alex. aũt mouet̃ malo fun
damẽto, ad quod rñdet Crotus in dictis locis, eodẽ modo rñde
tur ad auctoritatẽ d. Stehpha. Bertran. ſimpliciter ſequẽtis Alex.
in cõſi. 19. in 3. dubio cõſiliorũ nouiſſime impreſſorũ ꝑ de port.
2 ¶Secundò quæritur † circa legata relicta vxori dicti teſtatoris
quomodo & qualiter præſtari debeant. breuiter quoad legatum
terræ ſeu prædij, quia illud fuit purum & fideicõmiſſum cõditio
nale, illud debet ab hærede grauato, & in detractione Trebellia-
nicæ non habet̃ ratio illius terræ, ſed ea detracta de reſiduis bo-
nis capietur Trebellianica. ¶Quo vero ad legatum ducentum
aureorum relictũ in diem, ſi dies venit ante mortem hæredis gra
uati, idẽ dicẽdũ eſt quod ſupra in legato terræ, ſi vero venit dies
poſt mortẽ hæredis tunc Margarita fideicõmiſſaria ſolum petet
reſtitutionẽ fideicõmiſſi ꝑ quã cõfundet̃ actio quo ad illos ſcu-

tos ducentú,& detrahet Trebellianica de oĩbus bonis acſi aurei
illi ducentũ legati non fuiſſent & pmiſſa ita uſir determinati per
Bar.& doc in l.Marcellus.§.idẽ Pomponius. ff.ad Trebellianum.
& latius alias conſului in facto mihi ꝓpoſito ſub nomine nobi-
lis Stephani de Monte Orſerio licèt re uera pertineret ad magnifi
cũ dñm Antoniũ de Claromoote primũ Baronẽ patriæ Dalphi-
3 natus.ut patet conſi.meo 16.¶Circa legitimã † debitã dictæ Pero
netæ matri teſtatoris quãta ſit,trãſeo cũ opin.dñi conſulentis,ꝙ
ſit triens & ultra doc.alleg.p ipſum dñm cõſulentẽ,adduco Pau.
de Caſt.in conſ.576.Quõ fundamentum.col.5.lib.1.Bal. in conſ.
360.In conſulendo,col.5.lib.4.Soci.in conſ.75.col.2.ad fi.lib. 3.
Crot.in d.l.re coniuncti,col.45.uerſi.quarta ſit concluſio.Gratio
nopoli.23.Maij.1541.Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Collecta exactio ſit executiue,ideo ſi quis collectam recuſet ſolu re,auferuntur ab eo fructus,quod qualiter procedat, vide numero 19.*

2 *Poſſeſſio libertatis non ſoluendi onera qualiter acquiratur, & quot requirantur,vt inducatur talis poſſeſſio, & nu. 21. vbi mordetur Alex.& nu.25.*

3 *Libertas non ſoluendi onera acquiritur ex non vſu taleandi quando talearum caſus euenit.*

4 *Libertas aduerſus onera probatur quando dominus habẽs plura prædia,aliqua regiſtrauit, & aliqua non, quia pro prædijs non regiſtratis arguitur libertas.*

5 *Taciturnitas præiudicat quando vltra taciturnitatem factũ aliquod poſitiuum interceſſit.*

6 *Libertas non ſoluendi onera pro bonis acquiritur quãdo pro aliquibus bonis ſoluta fuerunt.pro aliquibus non,quo ad ea bona pro quibus ſolutum non fuit.*

7 *Collectam ſoluere nõ tenetur qui pro bonis ſuis certum quid annuũ vniuerſitati ſoluit*

8 *Onere duplici grauori quis non debet pro eadem re.*

9 *Libertas bonorum præſumitur,niſi probetur ſeruitus.*

10 *Forenſis collectari poteſt ex conſuetudine aut præſcriptione.*

Libertas aduerſus onera facilius præſcribi debet quã ſeruitus. ibi.num.10.

11 *Negatiua quod quis onera non ſoluerit,probari non debet per eum qui præſcriptionem libertatis contra onera allegat, ſed probare ſufficit temporis curſum.40.annorum,& negatiuam allegare.*

12 *Libertas aduerſus onera quãto tempore præſcribatur, pulchre hic vide.*

13 *Libertas præſumitur aut probatur ex inſpectione regiſtri in quo non appareat de aliqua regiſtratione bonorum nec ſolutione onerum.*

14 *Libertas nõ ſoluendi onera perditur quando liber ab oneribus bona libera regiſtrat.*

15 *Conſuetudo collectandi forenſes reſtringi debet ad eos quibus exactum eſt.*

16 *Conſuetudo ſpecialis derogat generali.*

17 *Exemptio caſtri arguitur quando dominus ipſius caſtri nõ viſitat ipſum ſuperiorem aut eius legatum,nec eum vt talem recognoſcit.*

18 *A nomine bonum eſt arguere.puta quando aliqua res appellatur res talis,nam præſumitur quod ſit illius.*

20 *Præſcriptio non requiritur poſſeſſionem quando agitur de extinguendo iure alterius tantum non de acquirendo,ſimiliter non requiritur poſſeſſio in præſcriptione triginta annorum.*

22 *Præſcriptio in actibus mere voluntarijs quid requirat, puta quod quis cogi poſſit ad coquendum in furni alterius,vel molendum in molendino alterius.*

23 *Præſcriptio currit in actibus mere voluntarijs quando ſunt talia quæ in iudicio deduci poſſunt.*

24 *Obligatio legalis dicitur fortior obligatione hominis.*

26 *Interpretatio in dubio ſit contra collectam.*

CONSILIVM CXI,

¶Pro auctore contra homines & communitatem Ripæ prope Cherium, conſilium pulcherimum & utiliſſimũ in materia collectarum. Attende igitur aures lector & animum ſtudiumq; tuũ adiunge ad conſilij huius efficaciam, in quo ipſo nouis ueriſſimiſque interpretationibus ocium licet oblectare.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Spectabilis
iuriſconſultus dñs Aymo Crauetta de Sauiliano
emit quandã grangiã ſuper vltimis finibus Ripę
prope Cheriũ tanq̃ liberam ab oneribus precio
ſcutorum vndecim cẽtũ & tredecim, cuius gran
giæ prædia nunq̃ fuerũt regiſtrata,nec deſcripta
in regiſtro vniuerſitatis dicti loci Ripæ tanq̃ libera & exẽpta.Pro
quibus ſolitũ eſt ſolui certũ quid ſingulis annis ſimul cũ pluribus
alijs nobilibus qui prædia plurima poſſident ſuper eiſdẽ finibus
eiuſdẽ qualitatis & libertatis, & appellãtur ipſa prædia terræ cõ
uentionatæ,quia ex cõuentione inter dictos nobiles & vniuerſita
tẽ Ripæ ſolũ tenentur ad certum qd annuum in ſingulos annos,
nec p hominũ memoriã alia onera ſoluta vnq̃ fuerũt. Modo ab-
ſente ipſo dño Aymone à patria Pedemõtiũ ob diſcrimina belli-
ca,& Grationopoli agente cum vxore & liberis,vniuerſitas dicti
loci Ripæ de facto & velo leuato dr̃ alienaſſe iuger vnũ ex pdijs
ipſius dñi Aymonis eo non citato neq; vocato,quærit, an reinte-
1 grari debeat ad poſſeſſionem rei ita alienatæ.¶Videret † dicẽdũ
prima frõte ꝙ non,nã in exactione onerum publicorum,vt ſunt
collectę procedit ſummarie & executiue.§.coges,in auth.de mã
da.prin.Bal.in conſ.538.Ad veritatem.lib.1.& in conſ.434.Licèt
index.lib.3.& dicit idem Bal.in l.ẽt.de execu.rei iud. ꝙ ſi quis no
luerit ſoluere taleas,auferetur ab eo res,vel fructus,ob id non vr̃
eſſe locus reintegrationi ob defectum ſolennitatis iuris. ¶Secun
2 dò † reintegratio præſupponit poſſeſſionem ꝙ dñs agens eſſet in
poſſe ſſione libertatis non ſoluendi onera , quæ poſſeſſio non vr̃
conſiderabilis in factis negatiuis niſi à tempore interpellationis
& negationis ſeu contradictionis ſecutæ iuxta latè no.in c.ſignifi
cãte,de appell.Iaſ.in §. æquè,col.6 ver.circa tñ hanc partẽ,inſti.
de actio.ideo in terminis collectarum Alex.in conſ.139.col. pe.li.
2.dicit, ꝙ ad hoc, vt quis præſcribat libertatem aduerſus onera
collectarum requiritur,ꝙ aliqñ fuerit interpellatus ad ſoluendũ
& contradixerit,quod à tempore cõtradictionis finitum ſit tem
pus ſufficiens ad præſcriptionem per ea quæ ſcribit Bar. in l.in fi
lijs.C.de decurio.li.10.& in l.cum ſcimus.C.de agrico. & cẽſ.li.
11.cum ſimili.Ad idem faciunt not.per Ioan.And.in c. Ioannes,
de cler.coniuga.vbi ꝙ ex non vſu legis non inducitur cõſuetudo
negatiua niſi interueniat actus contrarius legi,puta ex eo, ꝙ non
fuit præſtita cautio de damno infecto licèt domus minatur rui-
nam,non tollitur lex mandans caueri,nec inducitur conſuetudo
negatiua ꝙ non caueatur. ſimiliter licèt aduocati nunquam iura-
uerint de calumnia non tollitur lex mandans iurari, niſi aliquan
do fuerit petita talis cautio damni infecti & præſtatio iuramenti
calumniæ & nõ obſtãte petitione nunquam cautũ fuerit & nun
quam iuratum,ſequitur Alex.in conſi.196.col.3.in fi.lib.2.not.ẽt
Guido Papæ.q.631.col.15.¶Quibus tamẽ & alijs ſimilibus quæ
adduci poſſent non obſtantibus, quæ vere non obſtant,contra-
rium puto de iure verius, ꝙ immo probetur poſſeſſio ſeu quaſi
libertatis ipſius domini Aymonis aduerſus obligationem, aut
ſolutionem talearum ea pluribus & ſequentibus fundamentis.
3 Primò † quia ſæpiſſime caſus euenit quo vniuerſitas dicti loci
Ripæ coacta fuit taleas ſeu collectas imponere etiam de tempo-
re armigerorum Cæſareæ maieſtatis,qui patriam Pedemontium
longo tempore infeſtauerunt, maximè de tempore ducis Bor-
bonis,& tamen poſſeſſores,& domini dictorum prædiorũ nun-
quam reperiuntur collectati neque grauati aliquibus oneribus,
ergo ex non vſu taleandi ſeu collectandi inducta fuit præſcriptio
libertatis aduerſus talia onera.Abb.in conſi.101.col.4.ver. quin
immo poſſet attentari.lib.1.quod eſt repetitum in cõl. 57.lib. 2.
allegat doctr.Barto.in d.l.cum ſcimus.C.de agricol.& cenſ.lib.
11.late Moder.in l.fi.col.10.in 3.q.princ.ff. de conſtit. princip.in
l.de quibus.in ſecũ no.ff.de le.in l.falſo.C.de diuer.reſcrip.in l.
rem non nouam. C. de iudicijs.& in l. ſi filius qui in poteſtate,
col.5.in vltimo nota.ff.de lib. & poſthu. habetur etiam per Mo-
der.in c.cũ acceſſiſſent,de conſtitu.vbi ſi ciuitas ſit obligata mit
tere exercitum pro alia ciuitate & non miſerit p longum tẽpus,
quia caſus aut neceſſitas mittendi non euenerit,nõ præſcribit li-
bertatem

bertatem quominus mittere in futurum teneatur, ſi autem caſus
neceſsitatis euenit, libertas præſcribitur, quia eſt quid imputetur
alteri ciuitati cur exercitum à ciuitate obligata non requiſierit,
ſed negligens fuerit longo tempore, ex qua negligentia inducit
præſcriptio. Ad idem quod ſcribunt doct. in c. 1. §. licèt uaſallus,
ſi de feudo fuer. cõt. inter do. & agna. ubi q uaſallus præſcribit
ſeruitia contra dñm, modo dñs talibus ſeruitijs aliqñ indiguerit
& illa non petierit per 1ps ſufficiens ad præſcribendũ. not. Abb.
Imol. & Feli. in c. ad audientiam, de præſcrip. & nouiſsime Buer.
q. 132. in 1. parte. Ad idem adduco Abb. in cõſ. 106. col. 2. in fi. uer.
& præterea, lib. 2. ubi q præſcribitur libertas contra ius patrona
tus ſi patronus per tempus antiquiſsimũ iure ſuo patronatus nõ
utatur. Eodem modo dicendum eſt in caſu noſtro inductam fuiſ
ſe præſcriptionem libertatis aduerſus onera, quorum caſus & ne
ceſsitas ſæpiſsime euenit, & ſi petita illa non fuerunt à dominis
& poſſeſſoribus prædiorũ de quibus agitur per tempus cuius ini
tij memoria nõ extat in contrarium ſi inducitur præſcriptio ex ta
li nõ uſu, ſi pro quia, ergo per prius & in antecedens neceſſarium
acquiſita eſt poſſeſsio ſeu quaſi libertatis non ſoluendi, quia alias
ſine poſſeſsione ſeu quaſi præſcriptio conſiderari non poteſt. l. ſi
4 ne poſſeſsione ff. de uſucapio. Secundò † fortiſsime & efficaciſsi-
me probatur iſta quaſi poſſeſsio libertatis, nã ipſe dñs Aymo in grã
gia prædicta habet nõnihil prædij regiſtratum in cataſtro Ripę,
& pro eo onera ſuſtinet, alia autem prædia nunquam fuerunt re
giſtrata nec p eis ſoluta onera, ergo ex hoc probatur libertas in
prædijs nõ regiſtratis, quia unius incluſio, alterius eſt excluſio. l.
cum prætor. ff. de iudi. Pro hoc quod pulchre Cor. ſcribit in conſ.
221. col. fi. li. 5. ubi qui reclamat aduerſus unam partem laudi, &
in alia tacet, cenſetur approbare laudum in ea parte in qua tacet
ut incluſio unius excluſio ſit alterius, itaq; cũ uniuerſitas Ripę ac
ceptauerit regiſtrationem prædiorũ in certa particula tñ, in alijs
aũt tacuerit, cẽſet cõſenſiſſe & acquieuiſſe libertati eorũ prædio
rum q illa regiſtrari nõ debeant tãq; libera. & acceptando com
munitas illã regiſtrationẽ partis tñ ſimpliciter, de alijs aũt bo-
nis p tẽpus omne tacendo, uidetur ſibi præiudicaſſe, ſicut dicit
de acceptante legatum & teſtm, q illud impugnare nõ põt, licèt
ex tali impugnatione lõge magis cõſequi poſſet. l. nihil, in princ.
5 & ibi Bar. l. ſi pars. §. 2. ff. de inoff. teſta. & magis † in terminis ad-
duco doctr. Bar. & doc. cõiter in l. quę dotis. ff. ſol. ma. ubi Iaſ. col.
14. in fi. uer. decimus & ultimus caſus eſt. ubi qñ ultra taciturni-
tatẽ actus aliquis facti & poſitiuus interceſsit, ſine dubio p̄iudi-
cat taciturnitas. in pposito noſtro ultra id q tacuit ſemp uniuer-
ſitas Ripæ quo alia p̄dia nõ regiſtrata nec regiſtrari petijt & mi-
nus pro eis onera recuperauit, interuenit actus facti, quia (ut di-
xi) facta eſt regiſtratio de aliquibus bonis & prædijs, ergo indi-
ſtincte, & ſine dubio p̄iudicat taciturnitas in prædijs nõ regiſtra-
tis. & p̄miſſæ quidẽ rõnes ex generalibus collectæ validiores qui
dẽ ſunt, ſed quia ſermones circa uniuerſalia aut generalia dñr fa
ciliores, ſed circa particularia ueriores ſecundũ Philoſophum re-
latum per Acc[illegible] conſi. 13. col. 5. in conſi. 29. col. 15. verſi. his bre
uiter præmiſsis. & in conſi. 106. col. 5. in tertio dubio. ver. & ut nõ
6 ſtemus. in terminis † adduco Bar. in l. ſi publicanus. §. in uectigali
bus, ad fi. ff. de publica. ubi ſi qs exegerit uectigal de certis rebus,
non poteſt in futurum illud exigere pro alijs rebus pro qui-
bus exactum nõ fuit, eodẽ modo uniuerſitas Ripæ q̃ taleas exigit
à forenſibus. i. ab ipſo dño Aymone & ſuis anctoribus pro certis
prædijs tñ regiſtratis, p alijs exigere nõ poterit, & licèt loquatur
Bar. in uectigali, idẽ tñ, & eadẽ rõne dicẽdũ eſt in collectis, & ita
in terminis terminantibus in collectis tradit Corn. in conſi. 142.
col. 5. in conſi. 199. col. 3. ver. & ſi fuerat exactum. lib. 1. & in conſ.
268. col. 6. ver. & ſi probatur q exigit, lib. 4. ex quo unico funda-
mento res uidetur clara & ſplendida. ¶ Tertiò † fortiſsime arguit,
7 nã ut in themate præſentis cõſultationis dictũ eſt, ipſe do. Aymo
pro illis p̄dijs nõ regiſtratis ſoluere cõſueuit ſimul cũ alijs nobili
bus certam & annuã quantitatẽ pecuniæ, ob id prædia illa appel
lant terræ cõuentionatæ, ergo ad alia onera cõpelli nõ debet, ita
in terminis collectarum tradit Bar. in conſi. 59. Cõmune Spoleti,
col. 1. in fi. ver. quæ aũt immunitas. ſequit Pau. de Caſt. in cõſ. 363.
circa primum quæſitum videt mihi dicẽdũ, col. fi. lib. 1. ſm nouiſ
ſimam impreſsionẽ. Anch. in conſi. 437. Iſta ſententia Soci. in l. ſi
ex toto, ad fi. prin. ff. de leg. 1. & in cõſi. 74. col. 3. li. 1. Cor. in conſ.
321. col. fi. lib. 4. Dec. in conſi. 360. col. 4. optime facit quod in ter-
minis noſtris collectarum ſcribit Deci. in conſi. 285. col. 2. verſi.
ſed prędictis. ubi ſi apparet, q p decenniũ aliquid certo modo ſo
lutum ſit, aliud inquirendũ non eſt, nec moleſtari quis amplius p̃
pro collectis. allegat Bal. & alios de quibus per eum ibi, ſed ultra
tot & tantos patres allego Cyn. in allegationibus ſuis inter conſi
lia Bal. poſt conſilium. 400. ubi qui per tempus longiſsimum 30.
aut 40. annorum ſoluit annuam quãtitatem uniformem pro one
ribus, non poteſt ulterius collectari. Ex quo etiã unico fundamẽ-
to clariſsima redditur quæſtio iſta, & hic applicari poſſunt ſcri-
pta ſupra in ſecundo & pximo fundamento, q uniuerſitas acce-
ptando ſingulis annis illam annuam quantitatem p oneribus cẽ
ſetur ſibi præiudicaſſe quo ad alia onera non petita, & quia ultra
taciturnitatem interuenit actus facti, i. receptio annuæ quantita-
tis, & ſic duplex factum ultra taciturnitatem interuenerit, primũ
regiſtratio de parte prædiorum, ſm acceptatio annuæ quãtitis p
8 alijs prædijs nõ regiſtratis. ¶ Quartò † pro eadẽ re onere dupli-
ci grauari quis non debet. l. nam. §. cum autem. ff. ad legẽ Rho.
de iactu. l. incola. & l. fi. § item reſcripſerunt. ff. ad municip. l. ſi cũ
dotem. §. ſi pater. ff. ſolu. mat. l. qui dotẽ. ff. de dote prælega. l. Ti-
tia cũ teſtõ. §. qui inuita. ff. de lega. 2. ſed grauaret dñs Aymo mul
tiplici onere pro eiſdem prædijs ſi ultra annuam quãtitem & ad
9 collectas teneretur. ¶ Quintò † fauorabilior eſt cauſa libertatis,
q̃ ſeruitutis. l. libertas. ff. de reg. iur. ideo bona libera præſumunt
niſi probetur ſeruitus. Hoſtien. & Io. And. in c. nimis, de iureiur.
Bal. in conſi. 351. in bonis feudalibus. col. 2. lib. 1. Pau. de Caſtr. in
conſi. 129. In cauſa quam magnificus. col. 1. ad fi. lib. 1. Alex. in cõ
ſi. 129. col. 1. lib. 1. & in conſi. 54. col. 15. lib. 4. Curtius Iunior præ-
ceptor meus, in conſi. 41. col. 4. & in conſi. 184. col. 1. Brunus Aſten
ſis in conſi. 83. deciſio Neapolita. deciſio. 277. col. fi. & alibi ſæpiſ
ſime doc. Modo † arguo ſic præſcriptione aut conſuetudine indu
10 ci poteſt, forenſibus collectæ imponantur ab eis exigendo, ut no.
Bar. in l. 1. per illum tex. C. de auro coro. lib. 10. Dec. in cõſi. 358.
col. 2. circa med. Iaſ. in l. placet, col. 2. C. de ſacroſan. eccle. ergo à
fortiori cõſuetudine vel p̄ſcriptione induci aut acquiri libertas
poteſt aduerſus ſeruitutẽ & obligationem collectarum, ita in ter
minis noſtris arguit Abb. in conſi. 94. lib. 1. & in conſi. 26. colũ. 2.
ver. ſed prædictis. lib. 2. ubi q præſcriptio libertatis contra onera
eſt fauorabilior quam p̄ſcriptio ipſorũ onerum, ideo ſi quis per
longiſsimum tempus non ſoluit onera alias debita, p̄ſumitur, q
ex aliqua cauſa fuerit exemptus. allegat Ioan. de Lignano in c. ac
cedens, de præſcrip. ¶ Alibi ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 314. Po-
ſtremo res iſta. lib. 1. q ſicut filius efficitur ſui iuris quando pater
longo tempore permittit eum ſtare in quaſi poſſeſsione liberta-
tis, ita acquirit libertas non ſoluendi onera quando communitas
patitur ſtare aliquem longo tempore abſq; ſolutione ipſorũ one
rum. Idem tradit Barb. inter conſi. Alexan. in conſi. 135. quod eſt
conſ. ultimum. col. 4. ver. & accedat ad prędicta. lib. 4. ¶ Alibi ſcri
bit Corn. in conſi. 49. col. 1. lib. 5. & in conſi. 22. colũ. 5. verſi. ſimi-
liter & aduerſus. lib. 3. q ſicut acquiritur ius collectandi in futu-
rum per longiſsimam præſtationem collectarum, ita uidetur ac-
quiri libertas per ceſſationem p̄ſtationis tanto tempore, idẽ & la
tius tradit idẽ Cor. in conſi. 142. colũ. pen. verſi. præterea hoc eſt
11 certum. lib. 4. & ibidem † q p̄ſcribens libertatem aduerſus ſolu-
tionem collectarum non tenetur probare negatiuam, q non ſol-
uerit, ſed ſufficit probare ſolum temporis curſum 40. annorum,
& q negatiua probari non debeat, uoluit idem Cor. in cõſi. 263.
colum. 7. verſi. accedat etiam ad probationem, libr. 4. ¶ Sed ultra
Corn. q negatiua probari non debeat in caſu iſto adduco Ang.
de Caſtr. filium Pauli inter conſilia ſui patris in conſil. 298. Ad
primum videtur reſpondendum. colum. 2. in quarto dubio. & in
conſil. 298. Ad primum quæſitum. colum. fin. libr. 2. ſm nouiſsi-
mam impreſsionem idem uoluit Bald. in conſil. 315. Proponitur
q antiquitus. col. 1. ad fi. lib. 3. ubi q in præſcriptione cenſus ſuffi-
12 cit ſolus curſus temporis. ¶ Et conſidero † in iſta materia q in p̄-
ſcribenda libertate aduerſus ſolutionem onerum non requiritur
tempus antiquiſsimum cuius initij memoria non extat in con-
trarium, ſed ſufficit tempus 40. annorũ, ut patet ex conſilijs Cor.
ſupra alleg. idem uoluit Bal. in conſi. 112. De generali. colũ. fin. in
quarto puncto. libr. 2. & clarius in conſil. 257. Quæſtio vertens,
eodem. lib. 2. immo ſufficere videtur lapſus 30. ann. ita in termi-
nis uoluit Cur. Iunior in conſi. 45. col. pen. & in conſi. 177. colum.
4. ad fi. dicẽs q facilius p̄ſcribi libertas debet, q̃ ſeruitus. Fortius
uoluit Corñ. in d. conſ. 268. colũ. 6. q conſuetudo collectandi fo-
renſes, quia eſt contraria iuri cõi, & ſic competit de iure ſpeciali,
tollatur curſu 10. ann. ¶ Sextò dico q ſaltem allegando conuen-
tionẽ factã inter nobiles p̄dictos & uniuerſitatem Ripæ tutus eſſe
debet idẽ dñs Aymo probando curſum 40. anno. ut aliud ei onus
imponi non poſſit. l. fi. C. de fundis patri. li. 10. per quem text. ita

decidit Rom.io conſ.198. Noo eſt dubiũ hæc onera gabellarum.
colum.1.verſ.vltimo ad idẽ.& in conſi.275. Quoad primum, an
Abb.col.2.circa med.ver.nunc.igiť ad propoſitũ.quod Rom.di-
ctũ refert & ſequitur Cor.in cõſi.ſupra alleg.ſi tps ſufficit 40.an.
qđ dicemus in caſu iſto in quo uũqnã ſolutæ fuerũt collectæ per
tps antiquiſsimũ cuius initij memoria nõ extat in ɔtrariũ.¶ Septi-
13 mò † multum probatur iſta exẽptio aut præſcriptio aduerſus col
lectas, quia ſi videantur libri cõitatis Ripæ in quibus bona regi-
ſtrari conſueuerunt & ſolutiones onerum deſcribi nunquam in-
uenietur regiſtrata prædia ipſius dñi Aymonis nec ſolutiones ali
quæ collectarum, ſed illius tantũ annuæ quãtitatis, ergo præſum-
ptio eſt, ꝙ prædia ipſa ſint exempta.ita in terminis collectarum
14 arguit Cur.Iun.in conſi.106.col.1.ad fi.& col.3.Cõfirmo † illud
dictum, nã ſicut nõ ſubditus aut liber ab oneribus ad ea ſe obli-
gat regiſtrando bona libera.l.pen.& fi.C.ſine cenſu vel reli.Bru-
nus Allenſis in conſi.90.col.2.in conſi.94.& in cõſi.103. col.2.ad
fi.Cur.Iun.in conſ.174.col.5.eodem modo bona regiſtrata nõ re
periuntur, vt contrariorum eadem ſit diſciplina.l.1.ff. de his qui
ſunt ſui vel alie.iuris.l.& ſi contra.ff. de vulg. cum ſim. & quia vt
dictũ eſt facilius acquiri debet ius libertatis, q̃ ſeruitutis.¶ Octa-
15 uò † multi ſunt alij forenſes poſſidentes prædia ſuper finibus Ri
pæ, qui exempti nõ dicũtur à quibus communitas collectas exe-
git, a domino autem Aymone & ſuis auctoribus nũquam exegit
communitas taleas, ergo cum ſolum habeat ius collectandi forẽ-
ſes conſuetudine, quia de iure communi non teneñť.l. reſcripto.
§.fi.ff.de muner.& hon.latè Alex.in conſi.68.lib.2. reſtringi de-
bet cõſuetudo ad eos tantum forenſes, qui ſoluerũt, cum talis cõ
ſuetudo ſit ſtricti iuris, ita in terminis terminantibus arguit Bal.
in conſi.257.Quæſtio vertens.lib.2.Cor.in d.conſi.267.col.6.cir-
16 ca fi.ver.& ſi probatur quod exegit.lib.4.& licèt † in Italia de ge
nerali conſuetudine collectentur forenſes in loco vbi prædia poſ
ſident, tamen cum in loco Ripæ ſit conſuetudo ſpecialis in con-
trarium, quia aliqui forenſes collectantur, aliqui non, talis conſue
tudo ſpecialis derogat illi generali.regula, generi, lib 6.& in cõ-
ſuetudine ita arguit Bal.in conſi.170.Ad euidentiam præmitten-
dum eſt, col.2.lib.2.Anch.in cõſi.255.In cauſa & quæſtione, col.
2. poſt med. vbi Anch. ꝙ conſuetudo vniuerſalis vnius territorij
nõ habet locũ in particula ipſius territorij, in qua reperitur alia
& diuerſa conſuetudo ſpecialis, quia ſemper ſpecies derogat ge
neri.¶ Nono fama publica eſt & fuit apud oẽs notitiã habẽtes de
iſtis prædijs & aliorum nobilium qui prædia ibi hñt eiuſdẽ qua-
litatis, quod iſta prædia ſunt libera à collectis, & appellantur pręe
dia conuentionata, ideo ex iſta fama concurrentibus tot & tãtis
alijs cõiecturis, & præſumptionibus, de quibus ſupra pleniſſimè
videtur exemptio probari iuxta latè not.p Bar.& doc.in l.admo-
17 nendi.ff.de iureiur.¶ Decimò † facit quod ſcribit Anch. in conſi.
310.Tres domini magnifici, col.2.ad fi.ver.vlterius ad præſumẽ-
dum.vbi quãdo dñs alicuius caſtri nõ viſitat legatũ alicuius prin
cipis. & cum nõ recognoſcit tãquam legatum ſuperioris, præſum
ptio eſt, ꝙ illud caſtrum ſit exemptũ à iuriſdictione illius princi-
pis, maximè ſi legatus nihil egit cõtra talem caſtri dñm neq; ad
eum miſit.Eodem modo cũ dñs Aymo & ſui auctores nũquã re
cognouerint ꝑdia prædicta ſeu illa nũquã regiſtrauerint, neq; ad
illud faciẽdum fuerint interpellati, præſumptio eſt, ꝙ illa prædia
eſſent & ſint libera & exempta, quia alias veriſimiliter interpel-
lati fuiſſent ad regiſtrãdũ.arg.l.cum de indebito.ff. de probatio.
l.ſi cum aurum.ff.de ſolu.cum ſim.nõ tñ exemptio proprie conſi
derari hic poteſt, ſed cõtractus ex quo ſoluitur certum quid an-
18 nuum, ita Alex.in cõſi.71.ad fi.lib.6.¶ Vndecimò † ex eo, ꝙ illa ꝑ
dia fuerint appellata & appellantur terrę cõuentionatæ, proba-
tur, ꝙ initæ fuerint cõuentiones ob cauſam ipſorum prædiorum,
& ꝙ collectæ nõ fuerint ſolutæ pro eis, nec regiſtratio aliqua ſe-
cuta virtute talium cõuentionum, quia ẽt à nomine licitum eſt ar
guere.Bal.in conſi.305.In cauſa quæ vertiť inter procuratorẽ.col.
1.lib.3.vbi quãdo hoſpitale uocatur hoſpitale ſancti Andreæ, ap
paret, ꝙ eſt de membris eccleſiæ ſancti Andreæ, & ex eo, ꝙ turris
fuit appellata turris talis, argoř ꝙ eſſet illius. Corn.in cõſil.182.
col.5.lib 4.quorſum enim appellarẽť prædia cõuentionata niſi
cõuẽtiones ꝑceſſiſſent, ideo actus libertatis poſtea ſecuti ꝑſumũ
tur ita ſecuti cãm talium conuentionũ.l.quædam mulier.ff.de rei
vẽd.l.2.C.de acqui.poſſ.à primordio.n. tituli poſterior formatur
euentus.l.1.circa fi.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.10 ¶ Solum ſu-
pereſt ad contraria reſpondere, quibus cõfutatis clariſſima fiet
19 vniuerſa difficultas. Itaq; nõ obſt. † primũ argũ ꝙ in exactione
collectarum proceditur ſummariè & executiue, quia illud proce
dit cõtra eos qui tenẽtur ad ipſas collectas, ſed dñs Aymo ad eas
nõ tenetur vt ex præmiſſis apparet.¶ Secundò rñdeo, ꝙ licèt exe
cutioẽ procedatur, bona tñ ita ex abrupto vendi nõ debent. Bal.
in conſi.vltimo.talis eſt cõſuetudo.col.2.lib.5.ideo iſta commu-
nitas Ripę plus ſatis inciuiliter & rigoroſe proceſſit contra ip-
ſum d.Aymonem longe abſentem ob cauſam Belli diſtrahendo
eius bona putans neminem eſſe qui aduerſus eam tueri ſe poſſet,
ſed durum tamen offenderit aduerſarium.¶ Non obſt. ꝙ poſſeſ-
ſio non vř conſiderabilis in facto negatiuo, ꝙ quis nõ teneatur
ad collectas niſi interueniente aliquo facto hominis, quia rñdeo
ꝙ hic interuenit multiplex factum, primo illa regiſtratio de par-
te bonorum tantum.quod factum ſufficit vt ſupra oſtendimus in
ſecundo fundamento.Secundò, quia ſoluit do.Aymo certam an-
nuam quãtitatem pro bonis non regiſtratis, quod ẽt ſufficit vt ſu-
20 pra oſtendimus in tertio fundamento.¶ Reſpondeo † etiam ꝙ in
præſcriptione non requiritur poſſeſſio, qñ agitur de extinguẽdo
iure alterius, puta qñ debitor præſcribit contra creditorem, debi
tor enim nihil poſſidet, ita declarat Oldr.in cõſi.254. quia in to-
ta, in prin.eodẽ modo qñ agitur de extinguẽdo iure cõitatis cir-
ca exactionem talearum neceſſaria nõ vř aliqua poſſeſſio, ſed in
ducitur præſcriptio ex ſolo temporis curſu. Rurſus non requiriť
poſſeſſio vbi agitur de præſcriptione 30.ann.Bar.in l.fi.ff. de eo,
per quẽ fac.erit.& in l.fi.C.de edic.diui Adr. toll. refert & ſequiť
Dec.in l.petens, col.2.poſt med.C.de pactis, ſed hic agitur de ꝑ-
ſcriptione non ſolum 30.ann.ſed tanti temporis cuius initij me-
moria non extat in contrarium.¶ Secundò reſpondeo, ꝙ ẽt debi-
tor dicitur poſſidere ſeu quaſi poſſidere debitum ſeu ius alienũ.
gl.in l.regulariter.ff.de peti.hære.quam gl. pro multum notabili
in ſpecie & in terminis adducit Guido Papæ in d.q.631.col.13.&
hic in tali præſcriptione dicitur interuenire factum hominis.i.re
21 tentatio debiti talearum impoſitarum.¶ Non obſtat † dictum Alex.
in d.conſi.136.ꝙ vt præſcribatur libertas aduerſus collectas ne-
ceſſaria videť interpellatio, quia ſalua reuerentia tanti patris, il-
lud fuit nimium audacter affirmatum, nec Bar.& doc.per eũ alle
gati ita dicunt, ſolum dicunt, ꝙ ad hoc, vt præſcribatur libertas
ex non vſu ſeruitutis, requiritur, ꝙ euenerit caſus quo iure illo ſer
uitutis vti quis poſſet, qui caſus in propoſito noſtro ſæpiſſime ac
cidit vt ſupra oſtendimus, ideo cum caſus imponendi collectas
ſæpeſſime acciderit, & ſæpiſſime illę fuerint impoſitæ in loco Ri
pæ nunquam aũt exactæ ab ipſo d. Aymone nec ſuis auctoribus,
nec pariter ab alijs nobilibus cauſam conſimilem habẽtibus, di
cendum eſt ex tali non vſu præſcriptam eſſe libertatem aduerſus
ſolutionem collectarum vt ſupra oſtẽdimus in primo fundamen
to.Ex tali enim nõ vſu iuris cũ vti quis poſſet, ius omne perditur
immo etiam lex vel ſtatutum tollitur per talẽ nõ vſum vt habetur
in locis alleg.in dicto primo fundamento.Ex quibus apparet, ꝙ
fundamentum Alex.retorquetur contra eum, quia doc. per eum
allegati non dicunt, ꝙ requiratur interpellatio & ſequatur ꝯdi-
ctio, ſed ſolum ꝙ caſus acciderit quo eo iure [illegible] poſſet. ¶ Il-
22 lud aũt † quod dicit Alex.de interpellatione [illegible] ctione proce
dit vbi agitur de præſcribendo in actibus mere voluntarijs, puta
de iure altius non tollẽdi domum, hoc enim eſt mere volũtariũ,
an velim altius tollere vel nõ, ideo licèt ſteterim per mille annos
ꝙ domum altius nõ ædificauero, ex hoc tñ nõ præſcribit vicinus
ius quominus altius tollere nõ poſſim, ſed requiritur factum ho
minis, ꝙ alias volenti mihi ædificare, fuerit contradictum, & ꝙ à
tempore contradictionis tenuerim domũ repreſſam per tempus
ſufficiens ad præſcribendum ſimiliter actus coquendi ad furnũ
alterius vel molendi ad molendinum alterius eſt mere volunta-
rius, ideo ſi quis velit præſcribere ſeruitutem vt cogat aliũ ad co
quendum in furno ſuo, vel molendum in ſuo molendino, requiri
tur interpellatio, & ꝙ quis tali interpellationi conſentiat, ita lo-
quuntur doc.in d.c.ſignificante.de appell.& Iaſ.in d.§.æque.Cy.
in l.1.& 2.C.de ſeruit.& aqua.Rochus de Curte in rep.c.fi. colũ.
56.in ſeptimo requiſito de cõſuet.Iaſ.in l.quominus, colũ.5.ff.de
flumi.Dec.in cõſi.8.col.3.ad fi.ver.quarto & vltimo in cõſi.175.
col.6.& in cõſ.215.col.2.ſed iſte actus exigendi collectas, aut eas
imponendi nõ poteſt dici actus mere volũtarius, immo neceſſa-
rius tã parte imponentis q̃ ex parte debẽtis ſoluere, iuxta not. in
l.4.§.actor.ff.de re iudi.& in l.etiam.C.de execu.rei iud.ideo ar-
gumẽtum Alex.de actu mere voluntario ad actum mere neceſſa-
rium non procedit tanquam ex omnino ſeparatis diuerſam &
ſeparatã rõnẽ habẽtibus.l.naturaliter.§.nihil cõe.ff.de acq.poſſ.
23 ¶ Amplius dico † quod ẽt in his q̃ in facultate & volũtate alicu-
ius cõſiſtunt currit ꝑſcriptio qñ ſunt talia, quæ in iudicio deduci
poſſunt,

poſſunt,vt habetur in l.quandiu.C.qui adm.vbi Iaſ. col.5. nu.15.
Paul.de Caſtr.in conſi.220. Ego Paulus,libr. ſecundo. Corne.in
conſi.305.col.pen.lib.3.Deci.in conſi.164.colum.pen.in propo-
ſito noſtro,licet impoſitio & exactio talearum dicatur eſſe in fa-
cultate vniuerſitatis, tamen facultas in iudicium deduci poteſt
tam ex parte communitatis quæ cogitur imponere, quam ex par
te eorum qui ſoluere tenentur,ergo in talibus collectis induci po
teſt præſcriptio libertatis ſine alio facto hominis. & pro hoc ad
duco dictum Angel.in conſi.55.Guilielmus & Franciſcus.vbi ꝙ
iuri conſiſtenti in mera facultate alicuius præſcribitur 30. annis
quando cum tali iure nata eſt actio ſeu quando pro eo iure con-
ſequendo actio competit,puta promittit quis rem vendere quan
docunq; ſoluatur certa quantitas. & ſi eſt in mera facultate eius
cui ſit promiſſio an velit rem emere,& tamen dicit Ange. tali fa
cultati præſcribitur, quia is cui promiſſio facta eſt pro conſequē
do eo iure habet actionem contra promiſſorem,ſed omnis actio
tollitur præſcriptione temporis longiſſimi quod Ange. dictum
ſequitur Feli.in c.cum accesiſſent,col.12.verſi. ſecundo declara-
tur,de conſtitu.Brunus Aſtenſis in conſi.95.colū.2. Sed pro exa-
ctione taleæ competit actio aut condictio ex lege,ſtatuto,vel con
ſuetudine,ergo illa præſcribi poteſt, quod fundamentum eſt in-
conuincibile,& niſi ita dicamus ſequi poſſet abſurdum, ꝙ debi-
tor nunquam poſſet præſcribere aduerſus creditorem, niſi poſt
interpellationem creditoris cui contradixerit,& a tempore con-
tradictionis lapſum ſit tempus legitimum ad præſcribēdū.Nam
ita poſſet creditor dicere, ꝙ erat in ſua facultate exigere debitū
ſicut communitas, ꝙ erat in ſua facultate exigere collectas, vel
poſſet creditor allegare,ꝙ ideo non petijt debitum, quia neceſſi
tas non ſuberat illud petendi ſicut communitas in collectis. Pro
fecto inter iſtos duos caſus nullam inuenio rationem diuerſita-
tis niſi ꝙ in debito contrahitur obligatio perſonalis, & in colle-
ctis obligatio legalis, quia lex vel conſuetudo obligat ad colle-
24 ctas,ſed † iſta obligatio legalis reputatur fortior obligatione ho
minis.Bal.in l.frater a fratre,in vltimo notab. ff. de condit.inde.
Soci.in conſi.158.libr.1.& in conſil.206.colum.2.libr. 2. Deci.in
conſil.104.col.5.verſic.ſexto & vltimo,itaq; ſi in collectis maior
conſideratur obligatio nullo modo dici poteſt, ꝙ petitio colle-
ctarum ſit merè facultatis, quin ita peti poſſint in iudicio ſicut
debita cōtracta ex diſpoſitione hominis, igitur ita induci debet
præſcriptio contra collectas ſicut contra alia debita, & ita impu-
tari poteſt negligentia communitati non exigenti collectas ſicut
creditori non petenti debitum.¶Ex quibus infertur ꝙ arguendo
à ſufficienti partium ennmeratione dictum Alexan. nullo modo
poteſt procedere.Aut enim fundatur actoritate doct. quos alle-
gat,& illa nihil facit,quia non loquuntur de neceſſitate alicuius
interpellationis & contradictionis in materia noſtra, ſed tātum
ꝙ non inducitur præſcriptio ex non vſu niſi eueniret caſus quo
quis iure illo vti potuerit, & hoc modo retorquetur auctoritas
doc.contra Alex.per ea quæ ſupra dicta ſunt.Aut arguit Alexan.
ꝙ requiratur interpellatio & ſequatur contradictio, quia actus
collectarum ſit merè facultatis aut voluntarius,& dico,ꝙ immo
eſt actus neceſſarius tam ex parte imponentis,quam eorum cō-
tra quos imponitur,& qui ad eas tenetur ꝙ præterea poſito & nō
conceſſo,dici poſſet collecta actus facultatis,tamen talis facul-
tas in iuditium deduci poteſt,nam cogi poteſt communitas, vt
imponat collectas ob æs alienum,& ſimiliter cogi poſſunt illi de
communitate aut alias obligati de conſuetudine ad eam ſoluen
dum,ergo ex lapſu temporis induci poteſt præſcriptio. ¶Præte-
rea contra dictum Alexand.ſunt infinitæ doct.deciſiones quas ſu
pra allegaui in quinto fundamento,quæ omnes deciſiones tan-
torum patrum & legum principum corruerent ſi Alexā.dictum
verum eſſet.Nec dicunt illi patres neceſſariam eſſe interpellatio-
nem aliquam & contradictionem in tali præſcriptione, ſed ſo-
lum ſe fundant in lapſu temporis cum ceſſatione ſolutionis, &
aliqui veluti Roma.& Corn.in allegatione tituli abſq; tamen ne
25 ceſſitate productionis aut alterius probationis, & ꝙ † ex ceſſa-
tione ſola non ſoluendi inducatur præſcriptio ſaltem concurrē-
te lapſu temporis cuius initij memoria nō extat in contrarium,
voluit Angel.in conſi.337.col.pennl.circa fi.& colum. fi. Soci.in
conſi.257.colum.4.verſic. præterea aduertendum eſt.lib.2.Abb.
in conſi.85.colum.1. poſt med. libr. 1. vbi loquitur de eo qui per
tempus prædictum fidelitatem pro caſtro feudali non præſtitit,
ꝙ ex ceſſatione ſola temporis tam antiqui præſcribit libertatem,
allegat gloſ.& Bal.in c.1.de capi.qui curiam ven. & ꝙ hoc videt
probari in c.ſi diligenti,& in c.ad audientiam,de præſcript. Ali-
bi ſcribit idem Abb. in conſil. 31. in tertio dubio, & in conſilio
37.in tertio dubio.lib.1.quod non ſoluens quartam debitam epi-
ſcopo per tempus cuius initij memoria non extat in contrarium,
præſcribit libertatem,lapſus enim tanti temporis vim tituli ha-
bet & priuilegij & perinde eſt ac ſi princeps priuilegium aut ti-
tulum immunitatis & exemptionis conceſſiſſet circa onera eiuſ
modi collectarum.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff. de aqua quotid.
& æſti.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbo.ſigni.Eandem ēt
opin.ꝙ ſufficiat ſola ceſſatio ſolutionis per tempus antiquiſſimū
ad præſcribendum libertatem,voluit Deci.in conſi.496.col.2.cir
ca med. vbi loquitur in eo qui non ſoluit gabellam per tempus,
cuius initij memoria non extat in contrarium ꝙ ad eam cogi nō
pōt.¶Si verum eſſet quod dicit Alex.de interpellatione & cōtra-
dictione,profecto non eſſet neceſſarius curſus tanti temporis, vt
habetur in d. c. ſignificante. aut ſi interpellatio eſſet neceſſaria,
impoſſibilis quodammodo eſſet talis præſcriptio,cum interpel-
latio probari teſtibus non poſſet ex tempore tam antiquo, & pu
tem ꝙ ſi Alex.ad tot & tantas auctoritates doc.aduertiſſet, non
ita audacter locutus eſſet. ¶Præterea quid adhuc egemus teſti-
bus in hac materia?dico ꝙ idem Alex.fuit ſibi contrarius, ꝙ im-
mo ſufficiat ceſſatio ſolutionis.40. annorum ſi durante dicto tē-
pore factæ fuerint impoſitiones collectarum, & ſolutum non ſit
per tantum tempus 40.annorum,ita Alex.in conſi.30.col.pen.in
quinto dubio.lib.5.refert & ſequitur Iaſ.in conſi.210. in fi. lib.5.
in conſi.25.col.2.io fi.lib.3.& in conſi.101.col.fi.li.4. Addo eun-
dem Alex.inter conſilia Calc.in conſi.49.col.5.vbi ꝙ præſcriptio
inducitur contra exactionem honorantiæ per ceſſationem ſoluē
di per tempus 30.annorum. ¶Ex præmiſſis infertur, ꝙ dictum
Alex.non ſi verum,nec procedere de iure poſſit, & poſito(ſine p
iudicio veritatis)procedere poſſet,tamē in iſto caſu nihil nocet,
quia in iſta præſcriptione interuenit factum hominis vltra ceſſa-
tionem ſoluendi,ideſt, illa regiſtratio de aliquibus bonis tātum.
Solutio annuæ quantitatis ſimiliter interuenit,illud factum, quia
communitas Ripæ ſæpius impoſuit collectas & onera,& tamen
eas nunquam exegit ab ipſo domino Aymone neq; auctoribus
ſuis.¶Non obſtat dictum Io.And.in d.c.Ioannes,de cle.coniu.&
Alex.in dicto conſi.196.col.3.lib.2.quia reſpondeo ꝙ loquuntur
Ioan.And.& Alexā.quando non interuenit aliquis actus contra-
rius ſeu aliquod factum hominis, ſed hic interuenit factum ho-
minis multipliciter conſiderando vt ſupra. Secundò reſpondeo,
ꝙ in exemplis Ioan.And.& Alex.allegans cōſuetudinem aut præ
ſcriptionem negatiuam nihil poſſidet,ſeu quaſi, quia nō cauens
de damno infecto aut non iurans de calumnia nō detinet ius ali
quod alienum,ſed debitor taleæ poſt eam impoſitam dicitur de
tinere ſeu quaſi detinere ius & debitum taleæ & pecunias debi
tas pro talea,& ſic ex parte debitoris præſcribentis dicitur inter
uenire factum hominis,ideſt,ipſa detentio ſeu quaſi vt ſupra di-
ctum eſt per glo.in d.l.regulariter.ff.de peti.hæred.Guido Pape.
q.631.col.3.¶Poſtremo nihil eſt quod iudicem magis moueat in
re dubia,q̄ veriſimilitudo.l.ob carmen.§.fi.ff.de teſti.c.in noſtra.
extra eodem tit.quam veriſimilitudinem cognatam naturæ ap-
pellat Bal.in conſi.180.Mortuo filio.lib.3.ſed conſideret iudex re
ctus,an veriſimile ſit communitatem Ripæ tanto tamq; antiquo
tēpore tacuiſſe,niſi de iure cauſa domini Aymonis & auctorum
ſuorum defendi poſſet, præſertim cum plurima acciderint one-
ra & plurimæ habitæ fuerint impoſitiones talearum. conſideret
item iudex,an veriſimile ſit particulam tātum bonorum paſſam
eſſe communitatem regiſtrari,ſi non alia libera fuiſſent prædia.
conſideret porrò cauſam annuæ illius præſtationis. ¶Denique
26 † vbi res eſſet dubia quæ tamen luce videt ſplendior,in dubio fie
ri debet interpretatio contra collectam tanquam rem odioſam.
Bar.in l.ſi pupillus.ff.ad legem Falci.& licèt loquatur Bar.in ga-
bella,idē tamen in collecta,& ita in collecta, arguit Cor. per il-
lud dictum Bar.in conſi.199.col.4.lib.1.& in conſi.194.col.3.lib.
4.& vltra eum allego Abb.in conſi.20.col.5.lib. 2. & in gabella
tradit Soci.in l.fructus,in prin.ff. ſolu.mat. ¶Ex quibus conclu-
do agi poſſe per ipſum d. Aymonem poſſeſſorio reintegrandæ
ad quaſi poſſeſſionem libertatis contra ſolutionem collectarū,
qua fuit priuatus & ſpoliatus ab vniuerſitate Ripæ,ita præcipi-
tanter & velut leuato,quod poſſeſſorium inſtituetur aduerſus ip-
ſam communitatem.Rurſus proponi poterit Poſſeſſorium rein-
tegrandæ aduerſus detentorem illius iugeris,qui in fide bona di
ci non poteſt tanquam mercatus contra iuris regulas non ſerua-
tis ſeruandis,cum rem ſciret ad alium pertinere.regula cum qui
contra,lib.6.Grationopoli.25.Maij.1541.

SVMMARIVM.

1 *Rei ſuæ poteſt quis onus reale ad libitum imponere.*
2 *Onus reale tranſit ad quemlibet poſſeſſorem.*
3 *Identitas rei probari debet per confinia, aut alias demonſtrationes.*
4 *Pluralitas factorum non præſumitur.*
5 *Identitas rei ſatis dicitur probata conſtito quòd in illa re tantũ diſpoſitio verificari poterat, nulla alia exiſtente re.*
6 *Negatiua probari debet per eum cuius fundamentum in negatiua conſiſtit ſiue agendo ſiue excipiendo.*
7 *Negatiua quod aliud inſtrumentum receptum non fuit per notarium, nõ probatur ex eo quod in eius protocollo aliud inſtrumentum non reperitur.*
8 *Scriptura requiritur ad probationem emphytheoſis, immo etiã ad probandum ſolutiones factas pro ipſa re emphyteotica.*
9 *Confeſſio facta poſt terminum datum ad deliberandũ, an poſſit reuocari tanquam erronea, allegatur Roma. ſibi contrarius.*
10 *Teſtis non probat quando tractat de ſe exonerando, quod ampliatur ꝓcedere etiam ſi agatur de exonerãdo patrem ipſius teſtis.*
11 *Emphyteota vendens rem emphyteoticã nõ exprimendo quod ſit emphyteotica, cadit à iure ſuo, idem in vaſallo alienante rem feudalem pro libera.*
12 *Declaratio ex interuallo fieri nõ poteſt in præiudiciũ alterius.*
13 *Teſtibus non creditur qui dicunt dici audiuiſſe ab his quibus non crederetur.*
14 *Libera præſumitur res de iure communi, niſi probetur ſeruitus.*
15 *Edere tenetur quis non ſolum inſtrumentum quo ſe iuuat, ſed alia etiam in eo relata.*
16 *Præſumptio eſt contra nolentem edere inſtrumentum.*
17 *Res quæ ſemel fuit apud aliquem, præſumitur adhuc eſſe, niſi probetur amiſſio.*

CONSILIVM CXII.

¶Pro magiſtro Iordano Gallandi notario & ciue Dyenſi contra Archileum Dauid ex eodem loco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cã magiſtri Iordani Gallandi notarij Dyenſis contra Archileum Dauid, in qua agitur, an dictus Gallãdi teneaẽ recognoſcere quoddam chaſale emptum ab Antonio Alberti alias Nixe, & pro eo inueſtituram petere & penſiones ſoluere. Vniuerſa difficultas conſiſtit circa vnã inueſtituram factam per Guilielmum Valẽſani in qua dr̃ ꝙ recognouit ſe tenere de directo dñio ipſius Archilei Dauid, ſeu Ludouici Dauid eius patris quoddã chaſale retrouenditũ, an intelligaẽ illa recognitio de chaſali de quo agiẽ, ſi enim probaretur identitas. i. ꝙ chaſale emptum per ipſum Gallandi ab Antonio Alberti alias Nixe ſit illud quod fuit recognitũ
1 ꝑ dictũ Guilielmũ Valenſani, res non haberet difficultatẽ, † quia præſupponiẽ in facto ꝙ dictus Valẽſani de tpe recognitionis erat dñs & poſſeſſor ipſius chaſalis, ideo potuit illud recognoſcere & afficere onere reali annuæ penſionis vnius ſolidi, & ei apponere legem quam voluit. l. cum eſſet. §. fi. ff. de ſerui. ruſti. prædio. l. ob res. ff. de pac. doc. l. Theopõpus. ff. de dote præleg. c. de monachis, de præben. gl. in c. generali, de elec. lib. 6. & in c. cum Bertoldus,
2 de re iudi. l. legẽ. C. de pac. & tale † onus rei appoſitum tranſit poſtea ad qnẽcunq; ſucceſſorẽ in re. cle. 1. de cenſibus. l. Marcellus. ff. ad Treb. l. fiſcus. ff. de iure fiſci. l. ſi aque ductus. ff. de contrahen. emp. l. in vendi. ff. de actio. empt. l. uia conſtitui. §. quicunq;. ff. de ſerui. urba. prædio. l. 1. §. fi. & l. ſeq. ff. ſi ſeruus uend. ¶Vidẽdũ eſt igiẽ an dicaẽ probata idẽtitas chaſalis recogniti per dictum Valẽſani an ſit illud quod poſſideẽ nunc per ipſum Iordanum Gallandi ſuper quo dubio dicendum uĩ ꝙ nõ, nam dr̃ ꝙ recognouit chaſale retrouenditum, & ſic iſta recognitio de per ſe certa eſſe non põt niſi per relationem ad aliud. i. ad uenditionẽ ipſius chaſalis retro uenditi, quæ quidem relatio eſt in certa & obſcura, quia non dr̃ per quã perſonam fuerit retrouenditum, & cui perſonę, & quod chaſale fuerit retrouenditũ: ad hoc. n. ut res dicaẽ eſſe certa confinibus & alijs demõſtrationibus declarari debet de quibus in l. forma. ff. de cẽſibus. Nec poteſt dici certum eſſe chaſale per relationem ad aliud. i. ad uenditionẽ retrofactam, quia ẽt ipſum relatum eſt incertum cum ſit generale non facta declaratione in ſpecie de uenditione retrofacta à quo facta ſit, cui perſonæ & quo tempore, ideo ipſum relatũ incertum impoſſibile eſt ꝙ relationem certam faciat. nec probant verba relatiua niſi appareat de tenore relati. auth. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. facit tex. in l. in teſtõ, la 1. ff. de cõd. & dem. Bar. in extraua. ad reprimẽdũ, in verbo prout, & in l. admonẽdi. ff. de iureiur. ¶Nec ſequitur,
3 † retro reperiẽ venditum vnũ chaſale, ergo eſt illud de quo loquiẽ inueſtitura, quia dẽt probari identitas per cõfinia aut alias demõſtrationes per dictũ Io. And. in c. auditis, de præſcrip. de cõductore equi ꝙ nõ ſufficit ſi probet equũ mortuũ in itinere, ſed debet probare ꝙ equus mortuus in itinere erat ille met equus quẽ conduxerat, quod dictũ in notabili qõne refert & ſequiẽ Alex. in cõſ. 118. & in conſ. 119. lib. 1. Dec. in conſ. 91. col. 2. in conſ. 129. col. 2. & in conſ. 146. col. 7. in propoſito licèt in protocollo notarij reperiaẽ vnũ inſtrũm de venditione vnius chaſalis facta ipſi Guilielmo Valenſani, nõ ſequiẽ ergo eſt illud met de quo loquiẽ inueſtitura, quia in rebus ſeu corporibus præſumiẽ pluralitas niſi probeẽ idẽtitas ꝑ dictũ illud Io. And. approbatũ vt ſupra & tradit Bar. in l. de
4 mõſtratio falſa. ff. de cond. & dem. ¶Sed dicet † aliquis, licèt præſumatur pluralitas rerũ, aut corporũ, nõ tñ præſumiẽ pluralitas factorũ. Dec. in c. in præſentia. col. 6. in nono notabili. extra de ꝓbatio. ideo cum inueſtitura referaẽ ad factũ. i. ad venditionẽ chaſalis retrofactã, & in libro notarij nõ reperiatur niſi vna vẽditio chaſalis in præcedentibus facta illi Guilielmo Valenſani, ergo ꝓſumiẽ ꝙ ſit illa de qua loquiẽ inueſtitura. R̃ndeo ꝙ argũ procederet probata idẽtitate rei ſeu corporis, quia tunc nõ præſumiẽ ꝙ illud corpus pluries venditum ſit niſi probeẽ, ſed nõ ꝓbata idẽtitate corporis, nõ ſequitur non præſumitur ꝙ illud pluries venditũ ſit, ergo illud quod venditum eſt, eſt illud met de quo inueſtitura
5 loquiẽ. ¶Sed † iterum dicet aliquis ex quo retro aut in præcedentibus nõ reperiẽ niſi vna venditio chaſalis facta ipſi Guilielmo Valenſani, ergo ſatis vĩ probata identitas arg. l. fundus qui locatus. ff. de fundo inſtr. l. 2. ff. de lib. & poſthu. vbi diſpoſitio quæ in vno tñ verificari põt, habeẽ pro certa & acſi de illo in ſpecie & nominatim mẽtio facta ſit. R̃ndeo, ꝙ illud ꝓcedit, quia in dictis iuribꝰ euidenter cõſtabat & apparebat, ꝙ diſpoſitio in vno tñ poterat verificari, nam in l. 2. de lib. & poſth. præſupponiẽ pro indubitato, ꝙ teſtator ſolũ haberet vnicũ filium, ideo dicendo filius exhæres eſto, perinde eſt acſi nominatim ſeu nomine proprio fuiſſet exhęredatus. ſimiliter in l. fundus qui locatus, qñ teſtator legat fundũ cum inſtro, intelligiẽ legare inſtrũm coloni qñ conſtat ꝙ teſtator nullum in fundo inſtrũm haberet, ſed in caſu nr̃o non conſtat de iſta negatiua ꝙ Guilielmus Valenſani nullum aliud chaſale haberet, ſed illud tñ de tpe inueſtiturę. quæ † tñ negatiua ꝓbãda erat
6 ꝑ ipſum actorem, nã cum ad eum ſpectet onus probandi identitatẽ & ad eius probationẽ neceſſaria eſſet probatio negatiuæ, illa probãda erat iuxta late not. per Bar. & doc. in l. inˀ illa. ff. de verbo. obl. Inno. & doc. in c. ſuper his, de accuſatio. in quibus locis habeẽ ꝙ vbi fundamentum alicuius conſiſtit in negatiua, illa ꝓbari debet, ſiue agendo ſiue excipiendo negatiua opponatur. tradit Alex. in cõſi. 42. col. 2. lib. 6. & in conſi. 136. lib. 7. Deci. in c. 2. col. 6. de reſcrip. & in c. licèt cauſam, col. 17. de probatio. in conſ. 177. col. 2. & in conſi. 192. col. fi. & alibi ſæpiſſime. ¶Amplius iſta negatiua ꝙ Guilielmus Valenſani de tempore recognitionis nõ haberet aliud chaſale, non ſolum probata nõ fuit, ſed nec etiam allegata, quæ tamen allegatio omnino erat neceſſaria, licèt de iure negatiua præſumeretur. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idẽ Pollion. ff. de adulter. Bar. & doc. in l. cum quid. ff. ſi cert. pet. ¶Tan-
7 tum † enim allegata fuit negatiua, ꝙ in protocollo notarij non reperitur aliud inſtrũm chaſalis pro Guilielmo Valenſani, quæ tamen negatiua ſufficienter eo modo probari non poteſt, quia nõ ſequitur, in protocollo notarij non reperitur protocollatũ aliud inſtrumentum venditionis chaſalis q̃ iſtud, ergo aliud receptum non fuit, quia potuit recipi aliud inſtrumentum, & non protocollari, vel ſi fuit protocollatum potuit ſubtrahi, & ſic probatio illa negatiuæ neceſſario nõ cõcludit, ita in terminis terminãtibus reſpondet Corn. in conſi. 210. circa fi. lib. 4. ¶Præterea etiam ꝙ illa negatiua ꝓbareẽ ex inſpectione ꝓtocolli ꝙ aliud inſtrũm vẽditionis chaſalis notarius nõ receperit, non tñ ſequiẽ, ergo ſolũ vnũ chaſale recognouit ille Valẽſani, potuit. n. plura chaſalia habere vnũ quidẽ ſubiectum & alia libera. ¶Ruſus nõ probaẽ, ꝙ chaſale reco-

le recognitū p ipſum Valenſani ſit illudmet quod nunc poſſidet
magiſter Iordanus Gallādi reus; hæc enim idētitas nullo modo
ꝓbari pōt ex tenore illius inueſtituræ, nō enim ſequit̃, Guilielmus
Valenſani recognouit vnum chaſale retrouenditū, ergo eſt illud
quod poſſidet reus. l. dictus Gallandi. ¶ Tñ de iſta identitate de-
ponūt duo teſtes, videlicet Antonius Alberti alias Nixe, & Petrus
Valenſani filius Guilielmi, ſed primus teſtis inquantum deponit
dici audiuiſſe à Petro Valenſani non probat. c. licèt ex quadā. de
8 teſti. habet in l. teſtiū. C. de teſtib. Similiter † inquātū dicit ꝙ ipſe
teſtis alias fuit iouceſtitus de iſto chaſali non ꝓbat ipſum chaſale
eſſe emphytheoticū, quia emphytheoſis ꝓbari debet p ſcriptu-
rā. l. 1. C. de iure emphy. gl. in c. 1. de cēſibus, li. 6. in gl. magna. Ale.
in cōſi. 136. colū. 4. lib. 1. quod ampliat̃ procedere in ſolutionibus
penſionū pro ipſa emphytheoſi, quæ ſolutiones probari dbent ſi
militer p ſcripturā. Bal. in conſ. 220. Proponit̃ ꝙ a. lib. 1. Eſt verū ꝙ
tali diſpoſitioni iuria requirētis ſcripturā in tractatu emphytheo
tico derogatū vr̃ p cōtrariā cōſuetudinē. Roma. iā cōſi. 103. Viſo.
col. 2. Soc. in cōſi. 169. col. pe. poſt med. li. 2. ¶ Nec dicat ag. hic de
ꝯtctu cenſuali non emphytheotico, quia iſtud eſt impoſſibile cū
actor dicat chaſale mouere de eius directo dñio, quod nō cōſide
ratur in ꝯtctu cenſuali in quo ius oē trāſferẽ in accipientē, vt not.
in c. cōſtitutus, de religio. domib. Iaſ. in c. 1. col. 5. in vſib. feud. De
ci. in auth. qui rē, col. 3. circa ſi. C. de ſacroſ. eccl. ¶ Quinimmo ex
teſtimonio iſtius teſtis vr̃ argui diuerſitas potius chaſalis, qa de-
ponit dici audiuiſſe à Petro Valenſani ꝙ ſoluit florenos quattuor
pro laudimio, & tñ inueſtitura ſolū cantat de vno ſcuto. ¶ Ex alio
vr̃ probari diuerſitas, quia in venditione facta per ipſum teſtem
Guilielmo Valenſani dicitur ꝙ ipſum chaſale facit de penſione
annua ſex denarios, & tñ inueſtitura ipſius Valēſani loquitur de
penſione vnius ſolidi qui facit quindecim denarios in ciuitate
Dyæ vt in facto proponit̃. Nec eſt veriſimile ꝙ Valenſani volue-
rit obligare ipſum chaſale ad maiorē penſionem q̃ deberet. Non
etiam eſt veriſimile ꝙ venditor teſtis errauerit circa quantitatem
penſionis, nā ſi chaſale venditum erat emphytheoticum, & pro
eo ſoluebat penſionem annuam, in facto ꝓprio veriſimiliter non
cadit error. l. quāq̃. ff. ad Velleia. & maximè in facto proprio to-
ties reiterato p ſolutiōes ſæpius factas, ex qua reiteratione maior
deliberatio arguitur. c. ſi quis iratus. 2. q. 3. vbi gl. ſi. Bald. in conſi.
ſeiſmatis poſito in rub. ſi quis ali. teſta. prohib. char. pe. ver. porrò
9 quia vero conſonat ideo † cōfeſſio facta poſt terminum datū ad
deliberandū nō pōt tanq̃ erronea reuocari, ſm Rom. in cōſi. 366.
col. 2. ꝯtriū tñ voluit idē Rom. in cōſi. 391. Vt propoſita. col. 2. ¶ Ex
alio nō probatur idētitas per illum teſtē, quia licèt dicat ꝙ reus
poſſidet chaſale venditum per ipſum teſtem in reo, & quod ipſe
teſtis venditor habuit ex cauſa permutationis à dicto Guilielmo
Valenſani, nō tñ ſequit̃, ergo chaſale recognitum per ipſum Valē
ſani eſt illudmet quod tradit ex cauſa permutationis dicto teſti.
Potuit enim habere plura chaſalia vnum ſeruum & alia libera,
ideo (vt ſupra dixi) ꝓbanda erat negatiua ꝙ dictus Valenſani nō
habeat niſi vnum chaſale, quæ tñ negatiua non modo probata
nō fuit, immo ne quidem allegata, vt ſupra oſtendimus. Et cū ipſa
recognitione aut inueſtitura non fuerit confirmatū chaſale nec
aliter ſpecificatum & relatio facta ad venditionē retrofactam ſic
certè non potuit iſte teſtis ſcire idētitatem rei an chaſale recogni
tum eſſet illud, quod ipſe vēdiderat ipſi Guilielmo Valenſani &
ꝙ identitas prędij nō ꝓbet̃ p teſtē qui nō deponit de confinibus,
tradit Alex. in cōſi. 20. col. 2. lib. 4. ¶ Præterea, nō apparet ꝙ iſte te-
ſtis venditor vendiderit ipſum chaſale magiſtro Iordano Gallan
di tanq̃ liberū vel ſeruum, & ſic an teneat̃ de actione vel nō caſu
quo ſeruū reperiat̃, ideo teſtimoniū ipſius teſtis poſt vēditionem
ab eo factā nō vr̃ nocere emptori, iuxta doctr. Bart. in l. facta. § ſi
hæres, col. 2. ff. ad Treb. ¶ Itaq; ſolū ſupereſt alter & ſecundus te-
ſtis, cui tanq̃ vnico & ſingulari nō vr̃ credendū. l. vbi numerus. ff.
10 de teſtib. l. iuſiurandi. C. eo. tit. cū ſi. Rurſus † iſte teſtis videt̃ tra-
ctare de cōmodo proprio & de ſe exonerando ideo nō probat.
l. oībus. C. de teſtibus. Bar. in l. deferre. § idem decreuerūt. ff. de iu
re fiſci. Pau. de Caſt. in conſi. 305. Ad bene examinandum, in vlti-
mo dubio. lib. 2. Alex. in conſi. 44. col. 3. ver. itē nō probat. lib. 2. qđ
eſt repetitum in conſi. 28. lib. 1. & idem Alex. in conſil. 32. col. 2.
ver. quinimmo dictus Franciſcus, eodem lib. 6. quod ampliatur
ēt ſi ageretur de exonerando patrem ipſius teſtis. Alex. in cōſ. 71.
col. 2. ver. & idem dico de quarto teſte, li. 7. Etenim talis teſtis tra
ctans de ſe exonerando dr̃ deponere in cauſa propria. Imo. in cō
ſi. 111. ante ſi. ꝙ aūt tractet iſte teſtis de ſe exonerando probatur,
quia niſi chaſale recognitum per eius patrem ſit illud, quod te-
net magiſter Iordanus Gallandi reus, ipſe teſtis tenebitur ſi aliud
11 ſit chaſale recognitum, & quia † poterit imputari tam ipſi teſti q̃
dicto Antonio Alberti alias Nixæ cur in alienationibus per eos fa
ctis expreſſis nō declarauerint de onere & ſeruitute ipſius chaſa
lis ex his quæ ſcribit Veronenſis in conſ. 8. col. pe. ad ſi. vbi ꝙ em-
phytheota ſimpliciter vēdens rem emphytheoticā nō exprimen
do ꝙ eſſet emphytheotica, cadit à iure ſuo, licèt ſecus dicat Io. do
Anania. ſimiliter ſcribit deciſio Neapolitana deciſ. 255. ꝙ vaſall'
alienans rem feudalem pro libera, amittit ius ſuū & reuocari pōt
12 res ab emptore. ¶ Præterea † iſta declaratio identitatis fieri debe
bat ab initio recognitionis nō poſtea ex tam longo interuallo in
præiudicium ipſius magiſtri Gallandi ex eo quod ſcribit Ang. in
conſ. 209. vbi qñ pater dotem pro filia ſimpliciter promiſit, nō pt
ex interuallo declarare ꝙ ꝓmiſerit de bonis maternis, ſed iſta de
claratio fieri debebat ab initio. in propoſito nr̃o cū pater iſtius te
ſtis ſimpliciter recognouerit vnū chaſale retrouenditū, audiri nō
debet eius filius teſtis ſi velit declarare ꝙ illud eſſet chaſale, qđ
nunc poſſidetur per ipſum magiſtrū Gallandi reū ad onerationē
13 ipſius rei & exonerationem ipſius teſtis. ¶ De alijs teſtibus † non
curo, quia deponunt de auditu aut ipſius Valenſani aut Alberti,
ideo ſicut non creditur ipſis Valenſani & Alberti, ita credi nō de
bet teſtibus qui ab eis dici audierunt, quia teſtibus non creditur
quorū repellunt̃ auctores. c. fraternitatis, de hæreti. c. nullus. 3. q.
4. & quod not. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. vbi ꝙ non credi
tur ſcripturæ priuatæ in fauorē ſcribentis, ſicut non credit̃ teſti-
monio ipſius ſcribētis. Poſtea & ſi crederet̃ iſtis teſtib⁹ q̃ dici au
dierunt ab ipſis Valēſani & Alberti, ſequeret̃ abſurdū quod maio
rē fidē faceret copia q̃ originale, & materia fraudādi præberet̃,
quia is cuius teſtimonio nō credit̃ rem ipſam publice diceret &
teſtes inuenirent̃ q̃ ab eo dici audiuiſſent, ita fraudē in terminis
conſiderat Deci. in cōſ. 82. col. 1. ver. nā licèt teſtis. & in conſ. 210.
circa ſi. ¶ Poſtremo, quia iudex animū aduertere debet ad verita-
tē & æqualitatē & acta ipſa iudices ſæpe fallūt, qbus veritas ple-
runq; aduerſat̃. vnū eſt qđ me ad ſcribēdū impulit in cauſa iſta,
quia vt dictum eſt ſupra, emphytheoſis per ſcripturā probari de-
bet, & in fine illius inueſtituræ ſeu recognitionis factæ p Guiliel-
mū Valēſani dr̃ ꝙ de accenſamento ipſius chaſalis conſtat inſtr̃o
recepto per talem notarium, &c ſimiliter filius illius Guilielmi
Valēſani examinatus in teſtem dicit ꝙ actor oſtendit ei inſtr̃m per
quod apparebat de eius directo dñio. Ex parte aūt rei petitū fuit
14 accenſamentū illud exhiberi prout de iure fieri debet, quia † vbi
quis negat ſe eſſe emphytheotam, tenet̃ agens probare iſtam ſer
uitutē emphytheſis, cū de iure cōi res quælibet præſumitur libe-
ra, verſ. 10. And. & doc. in c. nimis, de iureiur. & in c. ſi ſuper, ver.
reſpondere, de iudi. quod probat̃ in c. 2. ſi de feudo fuer. contr. in
ter domi. & agna. & in c. 1. iuncta glo. 2. in tit. de controuer. inter
maſcu. & fœmi. de benefi. tradit Bal. in conſi. 351. In bonis feuda
libus. col. 2. lib. 1. Pau. de Caſt. in conſ. 579. In cauſa quā magnifi-
15 cus. col. 1. ad ſi. lib. 1. & alibi ſæpe doc. & quia † tenetur quis exhi
bere non ſolum inſtr̃m quo ſe iuuat, ſed etiam alia inſtrumēta in
eo relata. Bal. in l. inciuile, circa. ff. de legibus. Alex. in conſi. 3. col.
2. lib. 2. refert & ſequit̃ Deci. in l. edita col. pen. circa ſi. C. de edē.
Addo. Ro. pulchre. in conſi. 305. quoad ſeptimum, in vltimo du-
bio. Aret. in conſ. 68. col. 1. & 2. vbi quod non ſufficit edere inſtr̃m
referens niſi edatur & relatum. Nulla aūt probatio iſtius emphy
theoſis illuſtrior fieri poterat, atq; per exhibitionem ipſius accen-
16 ſamenti ſeu primi albergamenti. itaq; † præſumptio eſt non me-
diocris contra ipſum actorē nolentē exhibere ipſum accenſamē
tum. l. ſi. C. de fide inſtru. Bald. in conſ. 406. Præmittendum eſt, in
ſin. lib. 4. Nec pt ſe excuſare agens ſi dicat ipſum inſtr̃m non eſſe
17 penes eū, nā † cū illud oſtenderit dicto Petro Valenſani, quem in
teſtē produxit, præſumitur ꝙ adhuc ſit apud eum niſi ꝓbet amiſ
ſionē. l. ſi quis ea argentarijs. § ſi. cū ibi not. ff. de eden. l. non igno
rabit. C. ad exhiben. quæ iura adhoc propoſitū citat Pau. de Caſt.
in d. conſ. 301. Ad bene examinandū, in quarto dubio. ſi. 1. tradit
Alex. in conſ. 58. col. 2. lib. 1. Soc. in conſ. 190. colum. 4. verſicu. ſe-
cundo poſito, lib. 2. Quod igit̃ præſumet iudex contra actorē nō
exhibētem ipſum inſtr̃m, ominum vel ꝙ ſuſpectum ſit, vel ꝙ iſti
Valenſani & Alberti laboratores & agricolæ ad ſeruitutē aliquā
duriorem coacti fuerint atq; deberet p ipſum inſtr̃m accēſamen
ti. Quod ſatis videtur veriſimile conſiderato tenore venditionis
factæ p dictū Alberti Guilielmo Valenſani, in qua dicitur chaſa
le eſſe obnoxium ad penſionem ſex denariorū, nam præſuppoſi-
ta (citra præiudiciū) identitate, illud poſtea recognitū eſt tāquā
obnoxium ad penſionem quindecim denariorum. ¶ Ex quibus

concludo vel ꝙ abſolui reus debet vel cogi actor ad exhibendũ
accenſimentum prædictum ad tollendum omnem ambiguitaté
& veritatem indagãdum, quod ipſe facturus eſſem ſi cauſa mihi
commiſſa foret, & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio.
Gratianopoli. 28. Maij. 1541. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 Subſtitutio reciproca nõ inducitur inter eos poſt quorũ mortẽ ſit
ſubſtitutio niſi fiat vltime morienti, & in tota hæreditate ſe-
cundum communem opi. à qua tamẽ de facili recedi debet ex
aliquibus coniecturis.
2 Agnationis cenſetur habita ratio ex eo quod filij maſculi ſem-
per fuerunt vocati.
3 Extenſio eſt licita de vno caſu ad alterum etiã in materia cor
rectoria quando ratio eſt expreſſa in diſpoſitione.
4 Subſtitutus nõ excluditur per perſonam magis dilectã quãdo
grauatus fecit teſtamentum per quod perſona illa magis dile
cta non ſuccedit.
5 Agnationis fauore inducitur fideicommiſſum.
6 Voluntas teſtatoris declaratur etiam ex primo teſtamẽto facto
ex interuallo, & an declaretur voluntas ex teſtamento in
perfecto aut reuocato.

CONSILIVM CXIIII.

¶Pro nobili Aymaro de Ambello contra nobilem Ioannem Cõ
borſerij dominum Bellimonꝰ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Circa
ſubſtitutionem ſcriptã in teſtõ nobilis quõ
1 dam Ioannis de Ambello, nõ nego † ſubſti
tutionem reciprocam regulariter nõ indu-
ci inter eos poſt quorum mortem alius ſub
ſtituitur, niſi fiat ſubſtitutio vltimo moriẽti,
& in tota hæreditate, vt habetur per doc. in
l. põt. ff. de vulg. Alex. in conſ. 38. col. fi. in cõ
ſi. 91. lib. 1. in conſi. 11. col. 4. & in tribus col. ſeq. li. 3. Soc. in conſi.
77. col. 5. in conſi. 81. col. 4. & in conſi. 143. col. pe. li. 1. Curt. ſen. in
conſi. 43. col. 12. in fi. & alibi ſæpiſſime doc. quos retuli in conſi.
reddito in fauorẽ magnificæ dñę Annæ Dalbigni dñę Vallis con
tra dñm Franciſcũ de ſancto Priuecto. ¶ Sed tñ conſiderandũ eſt
ꝙ licet illa videaẽ cõis opinio, tñ ↄtrium tenent pleriq; doc. quos
refert & ſequitur Cur. Iun. in conſ. 12. col. 3. & colũ. 5. in conſi. 16.
col. 3. in conſ. 43. in conſ. 211. col. 9. & in conſi. 129. col. 2. & 3. ſed
vltra Cur. allego. Ioã. de Ana. in conſi. 22. & fuit opi. Pau. de Caſt.
qui pro iſta opinione contraria ſæpius conſuluit, vt patet in conſ.
404. Duo videnda ſunt. lib. 1. in conſi. 271. quãq̃ multa, in cõſ. 321.
Viſis & ponderatis his. col. 2. & in cõſi. 433. Præſuppoſito ꝙ dictę
ſorores. lib. 2. ideo cũ iſta cõis opinio multos habeat ↄdicentes,
qui rõnibus mouẽtur non parũ efficacibus, ab iſta cõi opinione
de facili recedi põt ex aliquibus cõiecturis ſicut dr̃ in ſimili circa
illam cõem opi. ꝙ hij poſiti in conditione non cenſentur vocati,
nam ab iſta cõi opinione de facili receditẽ ex leui cõiectura, quia
multos habet ↄdicentes. ita Cor. in conſi. 97. lib. 1. & in conſ. 101.
col. 2. lib. 4. Dec. in conſi. 242. circa fin. ¶ Itaq; in caſu noſtro dico
eſſe coniecturas ex quibus pſonę qbus ſubſtitutio facta eſt dicã
2 tur inuicem ſubſtitutæ, prima † & efficax coniectura eſt, quia ex
teſtõ prædicto apparet ꝙ teſtator habuit rõnem agnationis & fa
miliæ dum ſemper prætulit hæredes maſculos, ita arguit Pau. de
Ca. in cõſ. 421. ꝙ illa mater, col. 1. ad fi. & ſeq. li. 1. Soc. in cõſ. 12. in
primo dubio, in cõſ. 63. col. 8. circa fi. lib. 3. & in conſ. 73. col. 3. li.
4. Deci. in conſ. 371. col. 3. poſt med. & in conſi. 516. col. 4. Quæ ẽt
ratio agnationis clarius exprimitur in illis verbis ſubſtitutionis
ibi, ab ipſo Claudio ex recta linea deſcendentes, & de cognomi-
3 ne & armis de ambello. † Quo caſu qñ ratio exprimiẽ in diſpoſi-
tione, licita eſt extenſio de vno caſu ad alterũ ẽt in mater. ia corre
ctoria. Iaſ. in auth. quas act. C. de ſacroſ. ecc. in l. Marcellus. col. 11.
ff. ad Trebel. & in § ſequens, col. 3. inſti. de act. vbi dicit hanc eſſe
cõem opi. ſequitur Curt. Iun. in conſi. 54. colũ. 3. poſt med. ergo ſi
teſtator fauore agnationis cõſeruandæ, grauauit Ioannẽ eius fi-
liũ hæredem vniuerſalẽ & magis dilectũ, quia primo loco, voca-
tum & hr̃dem inſtitutum, eadẽ & fortiori rõne dicendũ eſt ꝙ vo
luerit grauare ipſum Antonium minus dilectũ, quẽ niſi grauaſſe
cenſeatur, deuenirent bona ad extraneos ↄ mentẽ & voluntatem
teſtatoris. ¶ Ad cuius coniecturæ probationẽ adduco quod ſcri-
bit Cur. Sen. in conſ. 52. vbi ꝙ inducitur fideicommiſſum qñ alias
ſequeretur abſurdum, puta ꝙ neptis remotior eſſet melioris con
ditionis q̃ filia. idem in ſimili voluit idem Cur. in conſi. 76. col. 8.
ver. condeſcendo modo ad ſm̃ & vltimũ quæſitum, vbi ꝙ induci
tur fideicommiſſum qñ alias ſequeretur abſurdum ꝙ filiæ teſta-
toris excluſæ in pręcedenti ſubſtitutione pp maſculus eſſent me-
lioris conditionis q̃ ipſi maſculi in ſequenti ſubſtitutione. eadem
rõne vitandæ abſurditatis induci debet fideicommiſſum in caſu
illo, quæ ipſa ẽt ratio vitandi abſurdi ſeruit & ad ſequentes con-
iecturas de quo ẽt dixi in conſi. 130. col. pe. ¶ Secunda coniectu-
ra, quia teſtator moriente Ioanne hærede vniuerſali ſine liberis,
ſubſtituit Antoniũ prædictũ ſi nõ eſſet in ſacris, & caſu quo eſſet
in ſacris ſubſtituit Claudium de Ambello & ſuos legitimos ma-
ſculos, &c. & ſic caſu quo Antonius eſſet mortuus ciuiliter p in-
greſſum religionis voluit teſtator ꝙ eius bona deuenirẽt ad ſuos
deſcendentes maſculos portantes nomen & arma ipſius teſtato-
ris, à fortiori dicendũ eſt idem voluiſſe teſtatorem caſu quo An-
tonius eſſet mortuus naturaliter ſine liberis, quia poſt mortẽ na-
turalem nõ indigebat amplius bonis & hæreditatę teſtatoris, qui-
bus tñ indigere poterat ciuiliter tñ mortuus. ¶ Tertia coniectu-
ra, nã ſi Iacobus Donatus ſeu naturalis aut illi de Poſluniaco eſ-
ſent in rerũ natura & nullus ſupereſſet ex deſcendentibus teſta-
toris, qui ex præſumpta mente defuncti excluderet ſubſtitutũ, ip
ſe ſubſtitutus extraneus admitteretur licẽt cõditio ſubſtitutionis
ſolũ eueniſſet in pſona vltimo moriẽtis, vt eſt caſus in l. hæredes
mei. § cũ ita. ff. ad Treb. vbi Bar. & doc. & habetur in l. pen. C. de
imp. nec iſto caſu extantibus ſubſtitutis extraneis potuiſſet Anto
nius inſtituere nobilem Ioannẽ Cõborſerij dñm Bellimontis in
præiudicium ſubſtitutorũ, itaq; ſi grauauit teſtator (ſi. pro quia)
Antonium in fauorẽ vnius naturalis & aliorũ extraneorũ, quãto
fortius dicendum eſt ꝙ intellexerit teſtator grauare ipſum Anto
nium in fauorem deſcendentium de cognomine & armis ipſius
teſtatoris. ¶ Quarta coniectura, quia mortuo Ioanne hærede vni
uerſali ſine liberis, noluit teſtator ſubſtituere Margaritam eius fi
liam niſi mortuis & deficientibus omnibus maſculis, & ſic quã-
diu ſupereſſet aliquis maſculus ex deſcendentibus teſtatoris, no
luit hæreditatem eius deuenire ad filiam propriam: ſi nullo caſu
voluit filiam propriam venire ad bona ipſius teſtatoris exiſtente
aliquo maſculo, quãto minus dicendum eſt voluiſſe teſtatorem
illum Iacobum Donatũ aut alios extraneos ſubſtitutos admitti
ad ſubſtitutionem exiſtente ipſo Aymaro de Ambello nepote ex
4 filio ipſius teſtatoris. ¶ † Et ſi dicatur, iſto caſu ille naturalis aut
alij extranei ſubſtituti ſi eſſent in humanis, non admitteretur ad
ſubſtitutionem, quia ſupereſſet perſona nepotis teſtatoris quæ ex
veriſimili eius mente excluderet ſubſtitutum per dicta ſupra in
tertia cõiectura. ¶ Reſpõdeo, ꝙ immo ſubſtituti extranei admit-
terentur ex quo Antonius grauatus fecit teſtamentum inſtituto
extraneo, cui propterea Antonio grauato non poſſet Aymarus
nepos ab inteſtato ſuccedere, quo caſu talis perſona magis dile
cta impedimentum præbere non poteſt ſubſtituto extraneo. Bal.
in conſi. 281. Subſtitutio fideicommiſſaria. lib. 3. Alex. in conſi. 38.
ad fi. lib. 1. Cor. in conſi. 31. in conſ. 330. col. 1. lib. 1. in conſi. 186.
col. 1. ad fi. in conſi. 202. col. 5. ver. idem conſiderat. lib. 3. in conſ.
20. col. 2. in conſ. 180. col. 5. & in conſi. 226. col. pe. li. 4. & ſic appa
ret q̃ magnum abſurdum ſequi poſſet niſi dicamus Antonium &
5 alios deſcẽtes teſtatoris inuicem fuiſſe grauatos. ¶ † Poſtremo
conſidero circa primam coniecturam ſupra allegatam ꝙ rõne
agnationis induci debet fideicommiſſum ex quo ipſius agnatio
fuit expreſſa, & in terminis ad fideicommiſſi inductionem ita
agnationem conſiderat Cor. in conſi. 559. col. fi. ver. tertia via. li.
3. Deci. in conſi. 315. col. 2. poſt med. verſi. præterea à tali rationc.
Cur. Iun. in conſi. 121. col. 6. & latius dixi in d. conſi. 130. col. pen.
6 ¶ Conſidero etiam † ꝙ teſtator in alio præcedenti teſtamento ex
preſſe grauauerit dictum Antonium in fauorem aliorum deſcen
dentium ex quo teſtamento declarari videtur volũtas ipſius te-
ſtatoris quid ſenſerit in ſequenti teſtamẽto licẽt facto ex interual
lo. l. vxori. §. fi. ff. de leg. 3. Pau. de Caſt. in conſ. 343. quia ex allega-
tionibus, ad fi. lib. 1. Alex. in conſi. 52. col. 6. lib. 4. Soc. in conſ. 126.
col. 2. circa med. lib. 3. Deci. in conſi. 190. col. 3. Barba. in conſilia
domini Alex. in conſi. 94. col. 1. lib. 3. in quibus locis habetur ꝙ
contractus qui ſequitur etiam ex interuallo ſumit interpretatio-
nem a primo præcedente, & ſm̃ eum declaratur, eadem ratione
idem vr̃ dicendum in teſtamento præcedẽti ꝑ per illud declarẽ
teſtm̃ ſequens. & licẽt teſtamentum præcedens fuerit reuocatũ,
tamen

tamen etiam ex actu nullo declaratur voluntas. l.fi.ff.de reb.eorum.l.filij.& l.fi.C.familiæ erci.Bar.l.gerit.col.4.ff.de acqui. hære.Similiter declaratur voluntas teſtatoris ex teſtō eius imperfecto.Abb.in c.1.in 3.notab.in fi. de ſucceſ. ab inte. refert & ſequit Deci.in conſi.159.col.2.not.Iaſ.per illum tex.in l.dñs.in 3.not.ff. de condi. indebi. ¶Aduertendum tñ quia aliud vr̃ q declaretur voluntas ex teſtō imperfecto aut nullo, aliud q ex teſtō reuocato,ex quo non vr̃ arguendum ad interpretandum voluntatem diſponentis,ita tradit Barba.in conſ.60.col.6.lib.1. quod dictum refert & ſequitur Deci.in c.1.col.5.de conſti.in prima lectura,& in ſecunda lec.col.3.Sed tñ in caſu noſtro aliud puto cum talis voluntas ſit veriſimilis, & quia teſtator ſolum reuocauit præcedēs teſtm̃ ob natiuitatem poſthumi.¶Et q voluntas teſtatoris declaretur etiam ex teſtō reuocato,tradit Deci.in conſi.555.col.2.ver. & hoc idem confirmatur.allegat Cor.in conſi.275.col.2.li.4.idē voluit Iaſ in conſ.142.col.3.circa prin.lib.2.per gl.in l.1.in prin. vbi Bar.ff.de coniungen.cum eman.lib.& hoc confirmatur,quia reuocatio nō impedit declarationem,ſed ſolū reſpicit principalem diſpoſitionē.hinc videmus q interpretatio declaratiua ſemper poteſt fieri licèt ſtatutum interpretationē prohibeat,Pau. de Caſt.in conſi.467.Super hoc puncto,col.3.ver. ſed his non obſtātibus.lib.1.ſequitur Dec.in c.ex tenore,col.3.in fi.de reſcrip.¶Tñ cum inducatur fideicommiſſum ex coniecturis.l.cum proponeretur,in fi.& l.qui ſolidum.§.1.ff.de leg.2.præmiſſę coniecturæ ſatis videntur ſufficere ad probādum fideicommiſſum,& ita videtur concludendum conſiderata mente teſtatoris ſaluo ſaniori iudicio.Grationopoli.penul.Maij 1541.Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Metus reuerentialis cū læſione enormi ſufficit ad reſcindēdum cōtractū,nec requirūtur minæ aut verbera maxime in filia.*
2 *Metus præſumptio ceſſat ex præſentia iudicis.*
3 *Metus præſumptio ceſſat ex præſentia mariti aut amicorum.*
4 *Metus allegari non poteſt per filiam quæ de tempore actus ſeorſum a patre habitabat.& num.7.*
5 *Metus præſumptio ceſſat in his quæ fiunt ex interuallo.*
6 *Metus præſumptio ceſſat vbi de metu proteſtatus quis non fuit.*
8 *Metus non præſumitur in actu geminato aut reiterato.*
9 *Iuramentum tollit remedium l.2.C.de reſcin.vend.& quod in minore iurante.*
10 *Læſioni enormiſſimæ an poſsit renunciari,& dicitur quod ſic, vbi renuncians donandi animum vere habuit.*
11 *Denominatio contractus fit a verbis.*
12 *Læſio in donatione conſiderari non poteſt, ideo in ea ceſſat remedium l.2.C.de reſcin.vendi.*
13 *Læſio non conſideratur in filia renunciante bona patris viuētis*
14 *Ius quærendum facilius tollitur quàm ius quæſitum.*
15 *Minor renuncians ius quærendum non reſtituitur in integrum.*
16 *Læſio inſpici debet habito reſpectu ad tempus contractus.*
Legitima an debeat augeri auctis facultatibus patris quādo filia renuncians bona paterna.ibidem nu.16
17 *Donatio facta cōtēplatione matrimonij dicitur ſimplex, ideo filio in legitima imputari non debet.*
18 *Læſio an conſideretur in quitatione geminata,& an ceſſet remedium l.2.C.de reſcin.vendi.vbi actus eſt geminatus.*

CONSILIVM CXIIII.

DIVINO ſubſido ex corde poſtulato. Ioāna filia Antonij Chayſij fecit duplicē quitationē tā prædicto Antonio eius patri quàm Michaeli Chayſij eius fratri.modo mortuis patre & fratre,filij dictæ Ioannæ ex primo matrimonio agunt ad ſupplemētum legitimæ ꝯ filios & hæredes dicti Michaelis ex ceſſione facta ipſis agentibus per dictam Ioannā eorum matrē non obſtantibus dictis quitationibus, contra quas opponunt de metu reuerentiali & læſione enormiſſima. Quæritur an reſcindi debeant dictæ quitationes.¶†Videretur dicendū pri-
1 ma fronte q ſic,quia metus reuerētialis ſufficit ad reſcindēdū ꝯtractū concurrente enormi læſione.Aret.in conſi.24.col.4.ver. in ꝯ-
rium vltra allegata.Soc.in conſ.263.col.3.lib.2.Cor.in conſ.124.
& in cōſ.140.ad fi.li.3.Cur.Iun.in cōſi.141.col.2.ad fi.Quod ſine
dubio vr̃ procedere in filia contrahente metu reuerentiali pater
no,in qua non requiritur q præcedant minæ aut verbera patris,
ſed ſufficit enormis læſio.Pau.de Caſt.in conſi.174.Contra ſupe
rius conſulta.col.1.poſt med.& col.2.circa med.li.1.¶Quibus tñ
nō obſtantibus contrariū puto de iure verius.q immo reſcindi
non debeant quitationes prædictæ,& quia intentio reorū eſt fun
data per inſtr̃a quitationum.l.cum precib.C.de prob.ſolū inſiſtā
circa confutationem eorū quæ in contrarium adducuntur videli
cet circa metum reuerentialem & enormem læſionem,ad quę re
2 ſpondeo multis modis.¶†Et primo q metus allegari non pōt cū
prima quitatio facta fuerit in præſentia iudicis ſeu dñi Vicebailiui Brianſoni,ex qua iudicis præſentia ceſſat oīs præſumptio me-
tus.Bar.in l.1.p illū tex.C.de pd.decur.lib.10.late Mod.in l.tran-
ſactionē.C.de trāſac.in cōſ.59.in prin.li.3.Iaſ.in l.pacta nouiſſi-
ma.in 3.not.C.de pac.& in c.1.col.3.qui feudū dare poſſ.in qbus
locis habetur ēt,q ex tali præſentia iudicis ceſſat præſumptio læ
ſionis aut deceptionis.& tradit Bal.in conſ.447.contrahentes.li.
1.Ancha.in conſi.388.in caſu præmiſſo ad fi.Cur.iun.in conſ.34.
3 col.2.& in conſi.67 col.2.ad fi.¶†Secūdò rñdeo q ceſſat præſum
ptio metus ex præſentia maritorum ipſius Ioānę quæ viros duos
habuit,ſicut dicitur de præſentia cōiunctorū aut amicorū. Ang.
in conſi.215.col.fi.Alex.in l.ſi cum dotem.§.eo autem tpe, col. 3.
ff.ſol.matr.Aret.in d.conſi.24.col.4.Soc.in d.conſi.263.col.6. li.
2.¶Fortius ſcribit Anch.in conſ.382.Retento ordine,in ſexto du
bio,q metus non præſumitur vbi fiat actus in præſentia amico-
rū,licèt præceſſerit proteſtatio de metu. Similiter ceſſat ſuſpicio
fraudis & læſionis ex tali præſentia amicorum aut propinquorū
vt no.in d.l.tranſactionem,& in l. Polla. C. de bis quib.vt indig.
4 Dec.in conſi.232.col.2.¶†Tertiò rñdeo q metus allegari nō pōt
in iſtis quitationibus,quia de tpe ipſarum quitationum filia ha-
bitabat cum marito ſeorſum à patre & fatre,ideo non eſt veriſi-
mile q metu aliquo reuerentiali inducta fuerit ad quitandū.An-
cha.in conſi.433.Poſtquam iſta dña.col.2.facit Areti. in d. conſi.
24.col.3.ver.ſecunda dubitatio eſt.& videmus ipſa rerum expe-
rientia q vbi filiæ ſunt nuptæ & maiores ætate cum maritis habi
tantes,non facilè induci ſolēt per parentes aut fratres ad ceden-
dum earum iura:dicendum eſt igitur quitationes iſtas gemina-
5 tas ſponte omnino factas fuiſſe non per metū. ¶†Quartò rñdeo.
q iſtæ quitationes non fuerunt factæ ab initio cōtracti matrimo
nij,ſed longe poſtea ex magno interuallo,ex quo interuallo cel-
ſare vr̃ omnis ſuſpicio metus ex his quæ tradunt Bar. & doc. in l.
nemo poteſt.ff.de leg.1.vbi q ab initio renunciari non poteſt ex-
ceptioni ſimulationis,& tñ ſi fiat renunciatio ex interuallo,tenet
renunciatio. ¶Et in terminis metus q ceſſat eius præſumptio in
actu,qui fit ex interuallo,tex.in l.1.§.quæ onerandæ.ff.quarum re
rum actio non datur.videmus in ſimili q vbi pactum de retrouē
dendo apponitur ex interuallo,non ita de facili præſumitur con-
tractus ſimulatus.Bar.& doc.in l. pacta nouiſſima. C. de pactis.
Abb.in conſi.69.col.2.ver.tertiò me mouet,lib.2.Alexā. in conſi.
28.col.2.lib.5.Cor.in conſ.133.in conſi.241.col.3.& in cōſi. 266.
col.pen.lib.1.quod tamen intelligo modò nō ſit interuallum in
modico temporis ſm ea quæ dixi in conſi.44.poſt med.¶†Quin-
6 tò in iſta materia metus,doc.multum conſiderant an metum al-
legans fuerit poteſtatus de ipſo metu,quæ proteſtatio multū iu-
uat probationem metus. Bar.& doc.in l.qui in aliena.§.fi.ff.de ac
qui. hæredi. & in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de ope.no.
nun.Soc.in conſi.27.colū.fin.lib.3. Alex.in conſi.99.colū.4.lib.3.
Sed iſta Ioanna nunquam fuit proteſtata de aliquo metu, ergo
ex tali omiſſione proteſtationis induci debet præſumptio, q ſpō
te & libere quitationes fecerit,vt contrariorum eadē ſit diſcipli
na.l.1.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.& ſi contra.ff.de vulg. nō
tamen dico q in metu ſit neceſſaria proteſtatio modò alias pro
bati poſſit.Alex.in l.qui in aliena.§.fi.ff.de acq. hære. Deci.in l.in
omnibus cauſis,nu.11.ff.de reg.iur.& in c.fi.col.3. de appell. Iaſ.
in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori,col.4.ff.de ope.no.nun.Sed li
cèt proteſtatio metus non ſit neceſſaria,illa tamen multū confert
ad probationem ipſius metus.c.1.quod metus cau.Ioā. An.in d.
c.fi.vbi Dec.col.3.de appel.& idem Deci.in d.l. in omnibus. nu-
me.11.ff.de reg.iur.tradit Aret.in conſi.161. Verum eſt quod Co
7 micus.col.2.poſt med.¶†Similiter doc.conſiderant metum quā
do contrahens non erat in ſua libertate.Bald. in conſi. 117. Præ-
mittendum eſt ad euidentiam q in libello, & in conſi. 364.
quia quæſtio,col.1.lib.3.Veronen.in conſi.2.colū. 2. verſic. tertia
conie-

coniectura, ergo per contrariũ ceſſare debet præſumptio metus
qñ contrahens erat in ſua libertate, ſed iſta filia Ioanna de tem-
pore quitationum erat in ſua libertate habitans cum marito, cu
ius præſentia & auxilio facile ſecura erat ab oi perturbatione &
8 cogitatione metus, ideo ridiculum videt̃ dicere ꝙ metu aliquo
reuerentiali inducta fuerit ad ita quitandũ. ¶ †Sextò nullo modo
eſt veriſimilis iſta allegatio metus reuerentialis, quia iſta filia ſ bis
quitauit & ex interuallo, immo ter, quia in vltima quitatione fit
mentio de vna alia poſtea deperdita propter incendium, vnde
non eſt veriſimile ꝙ iſta filia totiens quitaſſet præſente & conſen
tiente marito ſi metum aliquem reuerentialem paſſa fuiſſet. ſicut
dicitur de eo, qui bis cõfeſſus eſt pecuniam vel dotẽ ex interual-
lo recipiſſe, ꝙ opponere non poteſt exceptionem nõ numeratæ
pecuniæ ſeu dotis, quia non eſt veriſimile ꝙ ſæpius ita confeſſus
eſſet ſi pecuniam vel dotem non recepiſſet. Abb. in c. ſi cautio, in
fi. de fid. inſtr. no. per gl. & doc. in l. in contractibus. §. ſed qm. C.
de non nu. pecu. Iaſ. in l. 2. §. fi. col. 4. & in l. qui pecuniam, in ſecũ-
da falleotia. ff. ſi cer. peta. Deci. in conſi. 181. tales. n. quitationes
ſæpius reiteratæ, factæ præſumũtur cum maiori deliberatione. c.
& ſi Chriſtus, de iureiur. glo. fin. in c. ſi quis iratus, ſecunda. q. 3.
¶ Et nemini venit in dubium ꝙ repetita prælectio probauit hoc
ſatis validum famoſumq; eſſe, dicit tex. C. de emen. iuſti. codicẽ
in ſecunda eius editionis circa finem conſtitutionis. Facit tex. in
clemen. vt calumnijs, de re iudi. vbi ꝙ poſt tres ſententias confor
mes opponi non poteſt exceptio nullitatis. Alibi ſcribit Oldra. in
conſi. 253. Factum tale eſt domina. in fi. ꝙ geminatio ſeu reitera-
tio actus oſtendit perſeuerantiam mentis & tollit ſuſpicionem
deceptionis. Alibi ſcribit Pau. de Caſt. in conſ. 115. Super primo
vĩ ꝙ dictus Simon. col. 2. circa med. lib. 1. ꝙ ex geminatione ver-
borum magis enixe dĩ apparere de voluntate diſponentis quan-
to fortius idem dicendum eſt in geminatione actuum diuerſis tẽ
poribus & ex interuallo factorum, ideo dicit̃ ꝙ in actu geminato
error non præſumitur. gl. in c. ex literis, in verbo admonita, de di
uor. Deci. in d. conſi. 181. col. 2. ad fi. intelligo tamen ceſſare præ-
ſumptionem metus in actu reiterato niſi duret eadem cauſa me-
tus. ¶ Ex quibus abunde ſatis reſponſum apparet ad oppoſitionẽ
metus reuerentialis. Solum ſupereſt rñdere ad oppoſitionẽ enor
9 miſſimæ læſionis. Ad quam ẽt reſpondeo multis modis. ¶ †Primò
ꝙ ex quo iſta filia Ioanna de tpe quitationum erat maior viginti
quinq; annis, & iuramentum præſtitit, tale iuramentum maioris
tollit remedium l. 2. C. de reſcin. ven. ſm communẽ opi. vt ibi ha-
betur per doc. tradit Abb. in conſi. 71. col. pe. in 2. dubio. li. 1. Soc.
in conſi. 48. ad fi. lib. 4. Cur. in conſi. 189. colũ. 3. lib. 1. in conſi. 51.
col. 2. in conſi. 71. col. 1. in conſi. 72. col. 3. in conſi. 124. col. 1. in cõ
ſi. 133. col. pen. in conſi. 214. col. 3. in conſi. 288, col. 9. lib. 3. in cõ-
ſi. 17. col. 7. in conſi. 27. col. 4. in conſi. 147. colũ. 2. & in conſi. 179.
col. 2. poſt med. lib. 4. Immo idem in minore qñ iurat non contra
uenire ratione minor ætatis aut alia quacũq; cauſa, vt habetur p
doc. in c. cum cauſam, de emp. & vend. Imo. in c. cum contingat,
col. 18. de iureiu. gl. Bar. & doc. in d. l. 2. C. de reſcin. ven. Cor. in cõ
ſi. 236. col. 2, poſt med. & in conſi. 258, col. 3. lib. 4. Deci. in conſil.
403. col. 6. verſi. quartò reſpondetur. de quo tamen latius dixi in
10 conſi. 7. ¶ †Secundò rñdeo ꝙ fuit renũciatum omni læſioni enor
mi & enormiſſimæ, ideo renunciantibus iura ſua regreſſus dari
nõ debet. l. quæritur. §. ſi vẽditor. ff. de ædil. edic. l. ſi maritus ſit. §.
ſi negauerint. ff. de adulte. l. non videtur. ff. ſi quid in frau. patro. l.
poſtquã liti. C. de pac. c. ex tranſmiſſa, de renun. c. ex ore, de priui
leg. & licet multi doc. teneant talem renunciationem non tenere
vbi læſio eſt enormiſſima, tamen in caſu noſtro læſio enormiſſi-
ma conſiderari non poteſt vt apparebit ex infra dicendis. Præte-
rea illa opinio ꝙ non noceat talis renunciatio locum non habet
quando conſtaret ꝙ renuncians vere habuiſſet animum donãdi,
Cor. in conſi. 288. colũ. 9. circa med. lib. 3. & in conſi. 258. colũ. 4.
11 lib. 4. †Sed in caſu noſtro ſatis apparet de animo iſtius filiæ erga
patrem & fratrem ꝙ voluerit donare, quia verba ita expreſſe cã-
tant in donatione inter viuos, à quibus verbis nõ eſt recedendũ.
l. non aliter. ff. de leg. 3. c. fi. de verb. ſigni. c. in ciuitate, de vſuris,
qualitas enim contractus ex tenore verborum demonſtratur. l.
ad probationem, la. 1. C. de proba. l. ſancimus. C. de fideiuſ. quæ iu
ra ad hoc propoſitum citat Deci. in conſi. 32. colũ. 2. Secundo vi-
detur apparere de animo donandi, quia iſta Ioanna ter quitauit,
vt ſupra oſtẽdimus, ideo ex quitationibus totiens repetitis & rei-
teratis clare videt̃ apparere de eius animo deliberato ꝙ ita do-
nare voluerit ex his quæ ſupra diximus de efficacia geminationis
12 reſpondendo ad oppoſitionem metus. Præſuppoſito † igitur ani-
mo donandi ceſſare omnino videtur remedium d. l. 2. C. de re-
ſcin. ven. quod in donatione locum nõ haber vt ibi habet̃ per do
cto. no. Alex. in conſi. 53. col. 6. lib. 5. Anch. in conſil. 433. poſtquã
iſta dña, circa fi. vbi loquitur in terminis renunciationis ſeu quita
tionis. Soc. in conſi. 48. col. 2. circa med. ver. ſecondò poſſunt. li. 4.
alias. n. ſequeretur ꝙ nulla eſſet donatio quæ reuocari nõ poſſet.
13 ¶ †Tertiò rñdeo ꝙ læſio aliqua enormis aut enormiſſima cõſide
rari hic non poteſt, quia iſta filia nõ quitauit ius aliquod ſibi quæ
ſitum cũ in bonis patris viuentis nullum haberet ius etiam reſpe
ctu legitimæ. l. 1. §. ſi impuberi. ff. de colla. bon. ſolũ habebat ſpẽ
iuris quærendi patre præmoriente, in quo iure quærẽdo læſio nõ
videtur conſiderabilis. primo quia potuiſſet præmori patri ordi-
ne turbato. ſecundo quia fieri poterat ꝙ facultates patris fuiſſent
diminutæ & ꝙ eius dos excederet legitimã ob id cõſiderato du
bio euentu læſio nõ vr̃ conſiderabilis. l. de fideicõmiſſo. C. de trã-
ſac. l. ſi pater puellæ. C. de inoffi. teſt. vbi late Mod. ¶ Et in terminis
ꝙ læſio conſiderari nõ poſſit qñ filia quitauit bona paterna patre
ipſo viuẽte, tradit Pau. de Caſt. in conſi. 174. contra ſuperius con-
ſulta. col. 2. poſt med. li. 1. vbi conſiderat aliã rationẽ, quia pater vi
uẽs potuiſſet bona cõſumere & de eis ad arbitriũ diſponeret, lõ
filiæ fit iniuria, quia dicere pater poterat meũ nõ tuũ tibi denego
auxiliũ, cũ in bonis mei patris viuentis ius nõ habeas. eandẽ rõ-
nem, & per eadẽ verba authore tñ tacito conſiderat Veronenſis
in terminis noſtri in conſi. 17. col. 3. circa med. ver. ſecondo modo
poteſt reſponderi. Idem dicit Soc. in conſi. 263. col. 2. poſt med.
ver. & ad c. quãuis. lib. 2. Ripa. lib. 3, reſpõ. de dona. reuo. c. 15. co.
7. circa med. ver. non obſtat itaq; prima rõ. char. 18. Idem & late
voluit nouiſſime Alex. in conſi. 12. Gozadinus. in conſ. 9. col. 11. in
fi. Facit Cur. Iun. in conſi. 47. col. 3. vbi ꝙ renunciatio iuris quæ-
14 rendi non dicitur proprie donatio. † Ideo generaliter videmus
in omni materia ꝙ facilius tollitur ius quærẽdũ quã ius quæ-
ſitũ. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus, et l. 2. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. ꝗ
aũt, in prin. ff. de his quæ in frau. cred. l. 1. §. confertur. ff. de colla.
bon. l. filius paciſcendo. C. de pac. vbi late Moder. & pulchra ſimi
lia congerit Cur. iun. in conſi. 147. col. fi. & dicit Pau. de Caſt. in cõ
ſi. 17. In caſu præſenti, li. 2. ꝙ mulier quæ ex forma ſtatuti iura ſua
renũciare non poteſt, poteſt tñ renunciare ius quærendum. & ꝙ
15 † non conſideretur læſio in eo qui renunciat ius quærendum, ap
paret, quia ex tali renunciatione minor nõ reſtituitur in integrũ.
Feli. in c. 2. col. 5. ver. ad idẽ quod not. Pau. de Caſt. de conſt. refert
& ſequitur Cur. iun. in conſi. 120. col. 3. poſt med. ergo læſio nõ cõ
ſideratur in tali renũciatione, quia ſi cõſideraretur, minor reſti-
tueretur in integrum. toto tit. ff. de mino. Itaq; ſi minor renũciãs
ius quærendũ nõ reſtituitur in integrũ, q̃to reſtitueretur iſta Ioan-
na maior ætate cũ facilius ſubueniatur minoribus q̃ maioribus.
16 Ex quo vnico fundamẽto res ipſa videtur clariſſima. ¶ †Quartò
rñdeo ꝙ in cõſiderãda læſione inſpici debet tps cõtractus. l. ſi vo
lũtate. C. de reſcin. ven. l. 3. §. diui. ff. de iure fiſci. gl. & doc. in c. cũ
cauſam, de teſtib. Bal. in cõſ. 475. Quidam Ioannes Abbas, ad fi.
lib. 1. pulchre Ang. in cõſi. 312. col. 3. ſed proponitur in facto ꝙ cõ
ſiderato tempore quitationũ læſio nulla prætẽdi poteſt, quia bo-
na donata ipſi Ioãnæ erãt ſufficiẽtia ad eius legitimã. & poſito ꝙ
facultates patris, auctæ & ampliatæ poſtea fuerint, adeo ꝙ inſpe
cto tempore mortis ipſius patris, bona donata filiæ non aſcẽde-
rẽt ad legitimã, hoc tñ in cõſideratione haberi nõ debet, vt in ter
minis terminãtibus tradit Alex. in cõſi. 180. & in conſi. ſeq. lib. 5.
Iaſ. in l. quod Seruius, col. 4. ver. aut vero Bal. loquitur. ff. de cõdi.
ob cau. & in auth. nouiſſima, col. 3. ad fi. ver. illud tñ verũ eſt. C. de
inoffi. teſta. Cor. in conſ. 1. col. 5. ad fi. ver. ſi. n. cõpeteret. lib. 4. Cur.
ſenior in cõſi. vlti. quem ſimpliciter refert & ſequitur Cur. iun. in
cõſi. 31. circa fi. Quam opi. latius aliàs cõfirmaui in cõſi. 2. col. 4.
in fi. edito in fauorem magnifici dñi Antonij de Claromonte pri
mi Baronis Dalphinatus & Vicecomitis Tallardi cõtra magnifi-
cã dñam Franceſiam eius ſororẽ. ¶ Quintò rñdeo ꝙ læſio ex alio
17 cõſiderari nõ poteſt, nam pater donauit Michaeli eius filio in cõ
tractu matrimonij quartam partẽ bonorũ ſuorũ cõtemplatione
ipſius matrimonij quæ donatio dicitur ſimplex, nõ obſtante cau
ſa matrimonij, vt in terminis ac in indiuiduo tradit Oldr. in cõſi.
5. Titius dedit. refert & ſequitur Soc. in cõſi. 53. col. 2. ver. optime
etiam lib. 1. Dec. in cõſ. 216. col. 2. ad fi. ideo cũ ſit donatio ſimplex
in legitimã filio imputari nõ debet, ſed habere debet ipſa bona
donata præcipua vltra legitimã, vt habetur per Bar. & doc. in l. in
quartã. ff. ad legẽ falcidiã, late Soc. in cõſ. 18. & cõſ. ſeq. lib. 4. & ali
18 bi ſæpe doc. ¶ †Sextò reſpõdeo ꝙ læſio allegari nõ poteſt in iſtis
quitationibus geminatis & reiteratis, in quibus ceſſat remediũ
l. 2. C.

l.2.C.de reſcin.ven.ita Pau.de Caſt.in conſi.386. factum ſic ſe ha
bet col.2.ad fi.lib.2.Abb.in conſi.71.col.pe.in 2.dubio.lib.1. De
ci.in conſi.181.col.2.ad fi.& in conſi.216.col.fi.ver.& præſertim
iſta concluſio.Alex.in conſi.133.col.3.poſt med.in conſi. 139. &
in conſ.147.col.5.vbi latius. Hoc tamen vltimum fundamentum
non videtur bene tutum,nam Deci.fuit ſibi contrarius, ꝙ immo
non tollatur remedium d.l.2.ex geminatione actus in conſi.60.
ad fin.& ꝙ non tollatur,voluit Soc.in conſi.86.col.4.lib.1.Cor.in
conſ.11.& clarius in conſ.140. lib.3. ideo pro declaratione viden
da ſunt quæ dixi in conſi.151.col.fi. ¶Ex quibus concludo quita
tiones prædictas reſcindi non debere neq; ex cauſa metus neq;
ex capite læſionis,quæ nulla conſiderari poteſt,& ita de iure re-
ſpondeo,ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. vltima Maij. 1541.
Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſcõſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Pedagium vbi fraudatur,bona ipſo iure ſunt confiſcata.*
Gabella fraudatio probatur ex coniecturis.ibi.nu.1.
2 *Dolus arguitur ex ſcientia & quando quis non facit illud ad quod ſcit ſe teneri.*
3 *Culpa imputatur non inueſtiganti an in loco debeatur gabella, immo culpa lata dicitur non inquirere de eo de quo alij inquirere conſueuerunt.*
4 *Forenſis excuſatur ſi non ſoluit gabellam debitã contra ius cõmune ex forma ſtatuti,allegando ignorantiam ipſius ſtatuti,*
5 *Dolus arguitur contra tranſeuntem per viam non rectam,ſed inuſitatam.*
Dolus præſumitur contra minorem,mulierem,militem & ruſticum quando occulte quid agunt.ibid.nu.5.
6 *Dolus arguitur ex tractatu præcedenti.*
7 *Nihil & inualidum æquiparantur.*
8 *Teſtis referens ad depoſitionem inualidam non probat.*
Teſtes in criminalibus debent ſpecifice deponere, nec audiũtur ſi ſe referant ad alias depoſitiones.ibi.nu.8.
9 *Teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ & eam non reddens dicitur deponere vt pecus.*
10 *Teſtes in cauſa criminali tenentur rationem reddere etiam nõ interrogati.*
11 *Teſtis redditur ſuſpectus quando dicit ſe non recordari de his quæ eodem contextu geſta ſunt.*
12 *Teſtis deponens non veriſimilia dicitur de falſo ſuſpectus.*
13 *Metus non præſumitur niſi probetur.*
14 *Metus non præſumitur in officiali contra non ſubditum.*
15 *Metus non arguitur ex mandato principis cui obedire quis nõ tenebatur in illo caſu.*
16 *Dolus & culpa non imputantur facienti aliquid quod etſi factum non eſſet,idem tamen futurus erat euentus.*

CONSILIVM CXV.

¶Pro nobilibus Guilielmo Bardelli domino Montiſrotundi &
Ioanne de Capris iudice dicti loci ac Georgio Brunelli grapha-
rio eiuſdem loci contra quoſdam particulares de ſancto Iuliano
in valle Beuchanæ & fiſcum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Nobi
lis Guilielmus Bardelli dñs Mõtiſrotundi,
nobilis Ioães de Capris iudex, & Georgi⁹
Brunelli grapharius dicti loci accuſantur
de indebita confiſcatione ſexdecim bouũ
rõne fraudatæ gabellæ ꝑ quoſdã particula
res ad renunciandũ appellationi interponẽ
dæ à ſñia dictæ confiſcationis.Quæritur an
intentio fiſci dicatur iuſtificata, breuiter puto reſpondẽdũ ꝙ nõ.
1 ¶†Et veniendo ad primũ caput accuſationis, cõſiderandũ eſt, ꝙ
boues prædicti confiſcari potuerunt rõne fraudati pedagij , im-
mo talis cõfiſcatio inducitur ipſo iure.l.cõmiſſa,vbi Bar.ff.de pu
blica.l.1.& 2.C.de vecti.& cõmiſ.& licèt gabellã fuiſſe frauda-
tã ꝓbetur ꝑ coniecturas.Alex.in conſ.188.poſt prin.lib.7. in caſu
iſto probatur fraudatio gabellæ per verã probationẽ & per con-
feſſionẽ dñorũ & cõductorũ animaliũ,qui confeſſi fuerunt trã-
ſiuiſſe per territoriũ dicti loci Montiſrotundi cũ bobus prædictis
gabella non ſoluta,licèt ſciret illã deberi & ſolui ſolitã in loco ꝑ
dicto.Profecto neſcio clariorẽ aut efficatiorẽ modũ ꝓbãdi fran-
dationẽ gabellæ ſeu pedagij quàm ꝑ cõfeſſionẽ eiuſmodi , cũ n.
2 ſcirent † deberi pedagiũ in loco Montiſrotundi, & ſe iter facere
per territoriũ ipſius loci & pedagiũ ipſum nõ ſoluerint, a dolo &
fraude excuſari nõ poſſent,dolus enim probatᷣ ex tali ſcientia. c.
conſtitutus.de reſcrip.c.audita.de reſti.ſpo. quæ iura in ſimili ad
probandũ fraudẽ allegat Ant.de But.in conſ.42.col.2. ¶Rurſus
cũ ſcirent ſe teneri ad ſolutionẽ pedagij, & illud non ſoluerint, di
cuntur eſſe in dolo.l.ſi procuratorẽ.§.dolo.& l.dolus. ff. manda.
l.dolo.ff.ad l.Falc.& quod ſcribit Bar.in l.tutor qui repertoriũ.ff.
de admi.tut.vbi ꝙ ꝓbatᷣ dolus ꝯtra tutorẽ q nõ poſuit in inuenta
3 rio qđ ponere tenebatᷣ.¶†Amplius in caſu iſto cõfiſcari potuiſſent
aĩalia,ẽt non probata ſciẽtia dictorũ particulariũ, quia ſaltẽ fuiſ
ſent in culpa nõ inueſtigando neq; explorãdo de conſuetudine
dicti loci Mõtiſrotundi, an in eo pedagiũ exigi cõſueuiſſet,ita in
terminis decidit Bal.in l.3.col.2.ver. itẽ in quibuſdã locis. C. de
nautico fœno.ꝑ tex.in l.2.§.diui,el.1.ff.de publica. Immo nõ in-
quirendo de eiuſmodi cõſuetudine ſuper qua mercatores & ne-
gociatores inquirere conſueuerunt metu amiſſionis merciũ,ar-
guitur quis in lata culpa.Bal.in conſ.463.Statuto cõis Papiæ, col.
1.lib.3.quod eſt repetũ.in conſ.436.lib.5.ꝑ tex. in l. doli mali. §.
4 fi.ff.de noua.¶†Faciunt quæ ſcribunt Anch.in conſ.164. Præmit-
tendũ eſt ꝙ iſta pedagia.& Alex.in conſi.86.col.fi.li.4.vbi ꝙ forẽ
ſis excuſatur non ſoluendo gabellã debitã ꝯ ius cõe ex aliquo ſta
tuto,puta de rebus quæ deferuntur ſui vſus cã, ſi alleget ignoran
tiam talis ſtatuti,volunt ergo præfati doc.ꝙ ũ agatᷣ de gabella de
bita ſm ius cõe,non excuſetur forenſis prætextu alicuius ignorã
5 tiæ,quia tenetur inueſtigare & explorare.¶Secundò † principali
ter probatᷣ dolus ſiue fraus ꝯtra iſtos particulares qui tranſitũ fe
cerunt per viã nõ rectã & inuſitatã ſed ꝑ trãſuerſum,vt apparet
ex eorũ confeſſionibus.l.q fiſcales.C.de nauicula.lib.11.vbi Bar.
l.cũ proponas.vbi Bar.Bal.& Sali.C.de nautico fœno.immo iſto
caſu præſumitᷣ dolus ẽt cõtra minorẽ,militẽ, mulierẽ & ruſticũ,
quibus non parcitur qñ occulte quid agunt,licèt tractent de dã-
no vitãdo.l.1.C.de interdic.ma.l.fi.ff.de ritu nup. Roma. in conſ.
6 406.colũ.1.¶†Tertiò probatur dolus,quia iſti particulares ver-
ba fecerũt de ſolutione dictæ gabellæ in loco Gueyriæ anteq̃ ve
nirent ad territoriũ Montiſrotundi, & ibi tractauerunt de modo
euitandi dictã gabellã ſeu pedagiũ,ex quo tractatu arguitᷣ dolus
ꝙ doloſe pedagiũ non ſoluerint ſequendo tractatũ prædictũ. gl.
in l.apud Celſum,in l.2.ff.de excep.doli.& quod ſcribit Veronẽ
ſis in conſ.2.col.2. ver. prima coniectura.vbi ꝙ præſumitᷣ metus
ex tractatu præcedenti ſi probetur interueniſſe tractatũ de cogẽ
do aliquẽ per metũ ad contrahendũ matrimoniũ,quia ex tracta
tu præſumitᷣ ad actũ ſequẽtẽ,allegat Bal.in l.multũ,ante fi.C.ſi qs
alteri vel ſibi.¶Ex quibus infertur ad iuſtitiã confiſcationis præ-
dictæ qua iuſtitia conſiderata male opponitur ipſis accuſatis , ꝙ
partiti fuerint inter ſe boues confiſcatos, nã cũ dñiũ ipſorũ bouũ
acquiſitum eſſet ipſo iure dño dicti loci Mõtiſrotundi rõne frau
dati pedagij vt ſup.oſtendimus,potuit ipſe dñs de bobus prædi-
ctis ad libitũ diſponere,maximè ſecuta ſñia. l.in re mãdata. C.
mandati.l.1.§.non vſq; adeo.ff.ſi quis à parẽ.fuerit manu.nec ꝑt
dolus aut culpa imputari ipſi dño Mõtiſrotundi facienti talẽ di-
uiſionẽ tanq̃ rẽ permiſſam & licitã.l.iniuriarũ.§.1.ff.de iniur.l.ne
mo dãnũ.l.nullus vr̃.ff.de reg.iu.l.ſancimus.C.de adminiſtratio.
tut.l.Gracchus.C.de adulter.l.1.C.de delato. lib.10.cũ ſi. ¶Reſtat
videre de ſecundo capite accuſationis, an dicti particulares coa-
cti fuerint ad renunciandũ appellationi.Super quo dubio breui-
ter vr̃ concludendũ,nihil probatũ fuiſſe contra ipſos accuſatos
qđ pœnã aliquã mereatᷣ.¶Et primo cõſidero ꝙ teſtes examinati
ꝯ ipſos accuſatos ſe referunt,vt in facto proponitur,ad quaſdam
informationes ſecrete ſumptas ꝑ perſonã priuatã poteſtatẽ nul-
lã habentẽ ita informandi ſeu inquirẽdi, quo caſu tales informa
tiones dñr oino nullæ.toto t.t.C.ſi à non cõpet. iudi. & nulla eſt
maior nullitas q̃ ea quæ inducitur ex defectu iuriſditionis.glo. fi.
in cle.1.de ſeque.poſ.& fructu.Itaq; præſuppoſita nullitate dicta
rũ informationũ , perinde eſt ac ſi nullæ informationes ſumptæ
7 fuiſſent,quia † nihil & inualidũ æquiparantur.l.4.§.2.vbi Deci.in
quarto not.ff.quod quiſq; iur.l.ſi aut nullũ.C.de legi.hære.quali.
8 & differ.in prin.conſequenter †teſtes ſe referrentes ad aſſertas in
formationes de quibus nõ apparet quo ad iuris effectũ,nullo mo
do vñr probare.Bal.in l.1.in fi.C.de epiſc.& cle.Bar. & doc. in l.
admonẽdi.ff.de iureiur.& in auth. ſi quis in aliquo documento.
C.de

C. de eden. ¶ Et in terminis de teſtib⁹ ſe referentibus ad depoſitio
nes inualidas q̃ non probent, tradit Aret. in l. legata inutiliter. ff.
de le. 1. Soc. in conſi. 40. col. 1. circa fi. lib. 3. Amplius cum ſimus in
criminalibus dēnt teſtes ſpecificè deponere, nō aũt ſe referre ad
alias depoſitiones. Cor. in conſ. 56. col. fi. poſt ver. item teſtis qui
ſe refert. lib. 1. ¶. Aduerte tñ circa dictũ illud Aret. in d. l. legata in-
utiliter, & Soc. in d. conſ. 40. quia non puto illud procedere qñ in
ſecunda depoſitione relatiua ad primã inualidã fieret mentio q̃
omnia contenta in prima fuerũt teſti lecta & declarata, quia tũc
fides depoſitionis vr̃ ſumi ea referente, & licèt atteſtatio relata
non probet, tñ ſatis eſt, q̃ probet ſecunda referens, nec obſtat q̃
non vr̃ conſtare de relato ea quo illud non probat, quia ſatis eſt
conſtare q̃ contenta in relato non ſolēni fuerunt teſti lecta & pu
blicata. Rurſus qñ relatũ inſerit in ꝓceſſu authentico & notarius
actorum & teſtis illud approbant, ſatis vr̃ conſtare de relato legi
9 time. ¶ † Secundò iſti teſtes interrogari de cauſa ſciētiæ ſe referũt
ad prætenſas informationes & aliter dñt ſe non recordari, vt in
facto narratur, quia teſtes nō vidi, in quibus tñ informationibus
nullã rõnem aut cãm aſſignant ſuorũ dictorũ, ideo non probant.
gl. & doc. in l. ſolã. C. de teſtib. Bal. in conſ. 119. Teſtes, lib. 4. & in
conſi. 385. Ex quadã ſcriptura. lib. 5. Abb. in conſ. 105. col. 2. lib. 1.
Iaſ. in l. fi. col. 1. ff. de off. procu. Cęſaris, immo tales non aſſignan
tes cãm ſciētiæ dictorũ ſuorũ dñr deponere vt pecora non vt ho
mines. Bal. in l. edita, col. 32. de eden. quē refert Alex. in conſi. 150.
10 col. fi. lib. 6. ¶ † Et maximè iſtud procedit in hac cauſa criminali,
qua teſtes tenentur reddere rõnem dictorũ ſuorũ ēt non interro-
gati, alias non probant. Sal. in l. fi. C. de proba. Alex. in cõſ. 15. col.
6. lib. 2. quod dictũ pro notabili refert & ſequitur Dec. in conſ. 37.
col. 4. ver. Similiter in criminalibus. & i c. at ſi clerici, in prin. col.
27. ver. & pro iſta concluſione, de iudi. Contrariũ tñ in hoc tenet
idē Deci. in conſi. 100. col. 1. allegando Bal. in c. præterea. de teſti.
11 de quo latius dixi in conſi. 2. col. 2. in fi. ¶ † Tertiò iſti teſtes vñr ſu
ſpecti dicentes oēs ſe aliter nō recordari de cauſis ſcientiæ aliter
q̃ contineatur in ipſis informationibus. ſicut. n. recordantur de
vno, ita veriſimiliter recordari dñt de alijs q̃ cõtextu geſta ſunt,
ita ſuſpicionem in teſtibus arguit Bal. in l. presbyteri. col. 1. C. de
epiſ. & cle. refert & ſequitur Deci. in conſ. 105. col. 4. Iaſ. in l. præ-
ſcriptione. col. 2. ad fi. C ſi contra ius, vel vtili. publicã. dicit Cor.
in d. conſ. 56. col. fi. ver. teniani et Allulphus. lib. 1. q̃ tales teſtes ma
licioſe & doloſe aſſerunt ſe nō recordari ne contingat eos varia
12 re. ¶ † Rurſus cũ loquantur iſti teſtes non veriſimilia vñr de falſo
ſuſpecti. Abb. in c. quia veriſimile, in fi. per illũ tex. de præſump.
idē in inſtrõ quod redditur ſuſpectũ qñ continet non veriſimilia.
Bal. in l. ſcripturæ, circa med. C. de fide inſtr. Abb. in conſi. 99. in
fi. lib. 1. Cur. iun. in conſi. 17. col. 2. poſt med. & in conſi. 178. col. 2.
non. n. veriſimile eſt, q̃ nullus ipſorũ teſtium recordatus fuerit de
his ſuper quibus fuerunt interrogati. Augetur iſta ſuſpicio non
mediocriter ex teſtimonio illius, qui dixit ſe non recordari ob de
ceſſum cuiuſdã ſui affinis, vir ſane tenerrimo corde, cui perierit
memoria pro affinis interitu. ¶ Quarto arguitur contrarietas in
iſtis teſtibus, quia vnus depoſuit renunciationē appellationis fa
ctã fuiſſe in coquina. alij in via publica, ideo ratione contrarieta
tis venient repellendi. l. q̃ falſa vel varia. ff. de teſtib. ¶ Sed iſto, nō
conceſſo tñ, ꝓbata fuiſſet renunciatio appellationis, ex tali renũ
ciatione crimē nullũ arguitur, quia talis renũciatio eſt de genere
permiſſorũ. l. ſi quis libellos. C. de appel. l. fi. in fi. C. de tēpo. appe.
immo valet renũciatio ēt in cã capitali in odiũ cōdēnati renun-
ciantis licèt nō noceat appellatio quo ad extraneos. Bar. in l. addi-
ctos. C. de app. & in l. qui vltimo. ff. de pęn. ideo ob talē renuncia
tionē de iure permiſſam puniri quis nō debet. l. Gracchus. C. de
13 adult. c. qui peccat. 24. q. 4. ¶ † Sed dicet aliquis, iſtud procederet
ſi tali renunciatio ſponte facta eſſet, reſpondeo, q̃ non probatur
metus aliquis contra iſtos particulares ad ita renũciandũ appel-
lationi neq; in verbis neq; in factis, nec præſumitur metus niſi ꝓ
betur. l. merito. ff. de pro ſoc. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de dolo. &
14 in metu. tradit Bal. in conſi. 62. Facta. in primo dubio. li. 1. ¶ † Et ſi
iſti fraudatores pedagij velint arguere metũ ex eo, q̃ accuſati eſ
ſent in officio & poteſtate conſtituti, dico q̃ iſtud non ſufficit ex
quo ipſi accuſati ſecuta illa confiſcatione in nihilo vlterius noce
re neq; impetrare poterant ipſis particularibus qui non erãt nec
ſunt ſubditi ipſis accuſatis. l. pen. ff. de cond. ob turpem cau. l. 2.
C. quod met. cau. quæ iura ad hoc propoſitũ allegat Pau. de Caſt.
in conſi. 282. Super iſto negocio quatuor. col. 2. ad fi. lib. 1. vbi q̃
metus non inducitur ex mandato iudicis, cui obtemperare quis
15 non tenebatur. † Fortius ſcribit Bal. in conſ. 458. q̃ dñs Arnaldus.
col. 1. lib. 2. q̃ allegans metũ ob mandatũ principis nō auditur qñ
mandatũ non aſtringebat in illo caſu. Quanto fortius dicendum
eſt ceſſare præſumptionē metus in iſto caſu vbi de mandato nul
lo probatur. & ſi dicatur, præſumi vr̃ metus ob diſpendiũ expen
ſarũ quas coacti fuiſſent ſoluere iſti particulares niſi renũciaſſent
appellationi, ob quã renunciationē dr̃ remiſſas fuiſſe ipſas expen
ſas. rñdeo q̃ immo non fuiſſent coacti ſoluere dictas expenſas ſi
appellaſſent, ēt ante aliquã inhibitionē ſuperioris ad quem fuiſ-
ſet appellatũ, cũ ageretur de appellatione à diffinitiua. c. nō ſolũ,
16 de appellatio. lib. 6. ¶ † Ex alio dolus aut culpa imputari non põt
ipſis accuſatis, nam vt dictũ eſt iſti particulares confeſſi fuerũt
fraudationē pedagij ideo appellare non poterant. l. 2. C. quorũ
appellationes nō recipiuntur, ideo culpa aliqua imputari nō põt
in tali renũciatione cũ ēt ſine illa renunciatione appellatio interi
poni nō poterat. l. ſi alius. §. eſt aũt, ibi, æque pluuiis ędibus. ff. qđ
vi aut clã. l. & in totũ, in fi. ff. de impē. in rebus dota. l. fi. §. 1. & qđ
ibi Bar. ff. ad le. Rhodiã de iac. quæ iura ad hoc propoſitum in ſi-
mili allegat Pau. de Caſt. in cõſ. 471. Viſo ſupraſcripto pũcto, col.
1. ad fi. lib. 1. & in conſi. 136. Viſis & conſideratis omnibus ſupe-
rius enarratis, col. 2. eodē. li. 1. tradit Deci. licèt Pau. non allegat
in l. quod te, col. pe. ad fi. ff. ſi cer. pe. ¶ Poſtremo cõſidero, q̃ ſi iſti
particulares vidiſſent ſe innocentes nec fraudaſſe pedagiũ & re-
nunciationem appellationis iniuſte fuiſſe ſecutam, veriſimile eſt
q̃ de tali iniuſtitia fuiſſent proteſtati, nec permiſiſſent tanto tem
pore ius eorũ indefenſum manere, maximè, quia recenti adhuc
negocio facilius erat iura eorum edocere. Ex quibus concludo
cãm reorũ eſſe in caſu victoriæ, & abſolutionis ſaluo ſaniore iu-
dicio curiæ huius magnificæ & ſupremę. Gratianopoli. 13. Iunij.
1541. & ita ita fuit iudicatum. Aymo Crauetta iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 Redditus eccleſiæ qualiter debeant diſpenſari.
2 Conſuetudo non valet quod prælatus nō teneatur facere eleemo
ſynam pauperibus de redditibus eccleſiæ.
Alimentis renunciari non poteſt. ibi. nu. 2
Conſuetudo contraria iuri naturali non valet. ibi. nu. 2.
3 Conſuetudo non inducitur de iure canonico ex eo quod aliquid
toleratur contra debitum.
4 Conſuetudo nutritiua peccati ſeu dans materiam delinquendi
non valet.
5 Conſuetudo irrationabilis contra ius canonicũ nō valet & dici
tur irrationabilis quando contrariatur æquitati naturali.
6 Præſcriptio non inducitur niſi cum bona fide, & quando dica
tur quis in bona fide, & quando in mala fide.
7 Conſuetudo non poteſt immutare ea quæ ſunt regula.
8 Præſcriptio non currit contra non valentem agere, licèt verba
ſtatuti inducentia præſcriptionem ſint valde præciſa.
9 Obligatio in futurum non inducitur ex eo quod voluntaria in
præteritum geſtum eſt.

CONSILIVM CXVI.

¶ Pro vniuerſitate loci Eroncij in triuijs contra dominum Petrũ
de Alphacijs priorem beatæ Mariæ dicti loci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Homines
& parrochiani loci de Erõcio in triuijs interpel
lauerũt extraiudicialiter venerãdũ virũ dñm Pe
trũ de Alphacijs priorē prioratus beatæ Mariæ
dicti loci de Eruncio, ad conferendũ pauperib⁹
eleemoſynã de redditibus dicti prioratus & ad
reparãdũ eccleſiã iuxta diſpoſitionē iuris. Qui dñs prior promiſ
ſa implere recuſat. allegãdo quãdam cõſuetudinē, q̃ nec ipſe nec
ſui anteceſſores vnquã cõtribuerint aut aliquid contulerint circa
onera prædicta eleemoſynæ & reparationis. Quærit quid iuris.
¶ Breuiter puto cõcludendum, ipſum dñm priorē teneri ad one-
ra prædicta, non obſtante quacũq; conſuetudine in ꝯtriũ. & con-
1 ſidero † q̃ pauperes & eccleſia hñt intētionē fundatã de iure cõi,
q̃a redditus bñficiorũ diuidi dēnt in quatuor partes, quarũ vna
relinquit prælato, altera clericis deſeruientibus eccleſiæ, reliquę
duæ cōuerti dēnt in fabricã eccleſiæ & pauperũ eleemoſynas. c. con
ceſſo. c. quatuor, & c. de redditibus. 12. q. 1. & licèt hodie talis di-

niſi o nõ fiat, ſed oẽs debeantur rectori eccleſię, vt per Abb. in c. 1.
de eccle. ædi. Dec. in conſi. 118. col. 2. in fi. talis tñ rector debet di
uidere ipſos redditus, ſeu eos diſpẽſare pro pauperibus & fabri
ca eccleſiæ, vt habet in dictis locis. ¶Tota difficultas cõſiſtit in rñ
dendo ad cõſuetudinem allegatã, ad quam rñdeo multis modis.
2 & primo † circa eleemoſynas pauperum, ꝙ talis conſuetudo vr̃
contra ius naturale, quia alimenta debent de iure naturali, ideo
ſicut filius nõ põt renunciare alimentis debitis à patre de iure na
turali. Bar. in l. ſi quis à liberis. §. parens, in fi. ff. de li. agno. ita vr̃ ꝙ
pauperes renunciare nõ poſſit alimẽtis ſibi debitis de redditib⁹
eccleſiarũ, cũ ſit eadẽ ratio. & ſi alimentis expreſſe renũciari non
poteſt, multò minus tacite ipſa alimenta nõ petendo ex lapſu tẽ
poris. l. qui ad certũ. ff. loca. ideo talis conſuetudo valere nõ dẽt
tanq̃ contrària iuri naturali, vt no. Deci. in l. ſingularia, col. fi. ff. ſi
cer. pet. Hipp. in l. ſi quis ne quæſtio. nu. 87. ff. de quęſt. & in practi
ca cau. crim. §. qm̃. nu. 102. ¶Addo Ro. deci. 440. Nota vtrũ valeat
conſuetudo, in antiq. vbi ꝙ non valet conſuetudo, ꝙ in inſtr̃o nõ
ponat locus aut dies, quia tolleret defenſionẽ quæ eſt de iure na
turali, ſimiliter non valet conſuetudo contra votũ tanq̃ ꝯ ius natu
turale. Cald. in conſi. 4. in tit. de conſue. & ꝙ cõſuetudo ꝯ rationẽ
naturalẽ non valeat, tradit Aret. in conſ. 23. in fi. in conſi. 144. licèt
ſtatuta, poſt med. Sic ẽt non valet ſtatutum ꝯ ius naturale, puta, ꝙ
mater non poſſit relinquere filiæ vel nepti. Bal. in conſi. 216. Præ-
3 miſſis uerbis. col. 2. lib. 5. ¶† Secundò rñdeo, ꝙ de iure canonico
non inducitur conſuetudo ex eo ꝙ aliquid toleratur ꝯ debitum,
quia multa per patientiã tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in iu-
diciũ exigente iuſtitia, tolerari nõ debent, puta ſi prælatus tenue
rit aliqua beneficia cõtra ius, & in eis toleratus fuerit. c. cum iã-
dudum, de præben. & quod ſcribit Oldr. in conſ. 14. Cum quærit.
col. fi. de Abbate tolerato vt retineat priora beneficia vſq; ad be-
dictionem, ꝙ ex tali tolerantia non inducitur cõſuetudo. Eodem
modo non põt dñs prior allegare conſuetudinẽ non faciẽdi elee
4 moſynã ex eo ꝙ diutius fuerit toleratus eam nõ faciendo. ¶† Ter
tiò rñdeo, cũ ius canonicũ mãdet diſtribui reddit⁹ eccleſiarũ ad
modũ ſupradictũ, & ſic adiudicet pauperibus quartã portionẽ,
prælatus illã portionem retinere non pt ſine peccato, ideo cõſue
tudine aut præſcriptione iuuare non põt. c. 1. de præſcrip. & talis
cõſuetudo præberet materiam delinquendi non erogando elee
moſynam, quæ eſt de iure diuino, & retinẽdo, quæ pauperibus aſ
ſignantur, ideo valere nõ debet. l. cõuenire. ff. de pac. dota. c. fi. de
conſue. c. mala. 8. diſtin. Rurſus iſta conſuetudo dẽ contra bonos
mores canonicos, & per eã daretur occaſio perſonis eccleſiaſti-
cis animum ad auaritiam applicandi, ob id admitti non dẽt con
ſuetudo eiuſmodi. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. prin. ff. de iuſtitia
5 & iur. Iaſ. in l. 2. in prin. in primo notab. ff. de vul. ¶† Quartò dico,
ꝙ iſta conſuetudo eſt ꝯ ius canonicum & irrationabilis tanq̃ contra
ria æquitati naturali, ita conſuetudinẽ arguit irrationabilẽ Aret.
in conſi. 92. col. 3. ver. tertiò confirmatur. & in conſ. 145. col. 2. ſed
conſuetudo contra ius canonicũ & irrationabilis non valet, quia
dr̃ abuſus non conſuetudo. cle. 1. vbi Card. de pœnit. & remiſ. Fa
cit 2. in c. 2. de proba. notat Soc. in conſi. 92. col. 7. ver. ſed quod
videbatur obſtare. lib. 3. adde Cald. in conſi. 4. in tit. de cõſue. vbi
ꝙ omnis cõſuetudo irrationabilis eſt abijcienda, per tex. in c. ma
la. 8. diſt. & c. ſeq. c. fi. de conſue. immo in dubio præſumitur irra-
tionabilis conſuetudo ex eo ſolũ ꝙ eſt contraria iuri, vt not. Aret.
in conſ. 4. col. 2. Facit Rom. in conſi. 293. In propoſita conſulta-
tione. col. 2. circa fi. ver. ꝙ aũt irrationabilis. Rurſus an conſuetu
do dicatur irrationabilis vel rationabilis, cõmittitur arbitrio iu-
dicis. Old. in conſ. 130. Suppoſita conſuetudine, poſt Hoſtien. per
eum alleg. & dixi in conſi. 96. col. 2. Sed quis iudex tam impius in
uenietur, qui non hanc conſuetudinẽ retinendi quod pauperum
6 eſt, irrationabilẽ omnino arbitretur? ¶† Quintò dico ꝙ dñs prior
& ſui anteceſſores præſcribere non potuerunt ceſſante bona fi-
de. regula, poſſeſſor malæ fidei. de reg. iu. lib. 6. requiritur enim, ꝙ
præſcribens credat illud ius ad ſe pertinere, ita ꝙ aliquid faciat
vel non faciat credens iure ſuo uti. c. ſi virgo. 34. q. 2. tradit Abb. in
conſi. 101. col. 4. lib. 1. quod eſt repetitũ in conſi. 57. lib. 2. & idem
Abb. in cõſi. 94. col. 2. lib. 2. Quæ bona fides conſiderari non põt,
in iſto dño priore, nec ſuis anteceſſoribus, immo mala fides quæ
præſumitur in eo qui ſcit, vel ſcire debet rẽ ad aliũ pertinere. l. fi.
C. vnde vi, & quod ibi Bar. circa fi. & idem Bar. in l. illud. ff. de pe
titio. hære. & in l. fur. n. §. fundi. ff. de vſuca. Bal. in conſi. 13. Super
eo quæritur, circa fi. lib. 1. Sed cum dubium ꝙ prælati ſciunt & ſci
re debẽt redditus beneficiorum diſtribui debere in pias cauſas
& vſus pauperũ pro portione prædicta, & ſi ignorantiam velint

allegare obijci poſſet, turpe eſt patritio & nobili viro & cauſas
orãti ius in quo verſat̃ ignorare. l. 2. §. Seruius aũt Sulpitius. ff. de
7 orig. iur. ¶† Sextò conſuetudo vel ſtatutũ nõ poteſt immutare ea,
quæ ſunt regulæ, vt habetur per modernos in authentica ingreſ-
ſi. C. de ſac. ſan. eccl. vbi Iaſ. col. 2. & Deci. col. 3. Sed pro regula p-
latorũ vr̃ conſtitutũ, vt redditus beneficiorũ ad rationẽ prædictã
diſtribuere teneantur, ideo tali regulæ derogari non põt ſtatuto,
vel conſuetudine. & in terminis de tali cõſuetudine, ꝙ nõ valeat
tanq̃ irrationabilis, tradit Abb. in d. c. 1. de eccle. ædifi. ſequit̃ Au-
8 fre. in deciſ. Toloſa. q. pe. ¶† Septimò conſuetudo aut præſcriptio
induci non põt contra non valentem agere. l. 1. in fin. C. de anna.
exce. ſed pauperes quibus debetur eleemoſyna, clarũ eſt ꝙ age-
re non potuerũt, nec põt pp inopiã. ¶Et ſi dicatur quare magis
põt nunc agere quã in præteritũ, rñdeo, ꝙ ipſi non agunt, ſed vni
uerſitas eorũ nomine ducta pietate & ratione humanitatis. Pro
hoc quod ſcribit Bal. in auth. niſi tricẽnalis. C. de bon. mater. vbi
ꝙ licet verba ſtatuti inducentia præſcriptionem ſint valde præci
ſa, non tñ currit præſcriptio non valenti agere. quod dictum re-
fert & ſequitur Cur. iun. in conſ. 181. col. 2. ante fi. ¶Circa fabricã
aut reparationem eccleſiæ præſcriptio aut conſuetudo conſide-
rari non põt niſi probetur. ꝙ alias caſus ædificandi aut reparan
di euenit, & tñ priores eccleſiæ nihil contulerunt circa eã expen
ſam iuxta doctr. Bar. in l. cum ſcimus. C. de agri. & cenſi. lib. 11. tra
dit Alex. in conſ. 136. lib. 2. Ad qd̃ videnda ſunt quæ latius ſcripſi
9 in conſi. 111. Immo † ſi parrochiani voluntarie aliqñ totã expen
ſam feciſſent non interpellatis prioribus, ex hoc in futurum cogi
non poſſent. l. ſolent. in fi. ff. de offi. proconſul. habetur per doc. in
l. ſi certis annis. C. de pac. nec enim animus obligandi præſumit̃
in eo qui ex mera liberalitate & gratis aliquid fecit. Cor. in conſ.
296. col. pe. poſt med. lib. 4. & quod ſcribit Aret. in cõſ. 92. Viſa cõ
ſultatione, col. fi. ver. nec obſtat, ꝙ iſte Nannes. vbi qd̃ quis volun
tarie fecit in vno caſu non eſt trahendũ ad conſequentiam, vt te-
neatur facere in alio caſu. quod etiã voluit gl. 2. in c. bonæ, de po
ſtu. præla. quam ad hoc citat Pau. de Caſt. in cõſ. 32. Proprietari⁹,
circa med. lib. 1. Similiter præſtatio quæ fit ex deuotione fideliũ
ſeruituti aſcribi non debet. Hoſti. in c. fi. de poſtu. præla. Ang. c. 1.
de natis ex lib. ven. ubi loquitur de tributo unius denarij quod p
ſtant Angelici Romanæ eccleſiæ pro quolibet capite. Sed tñ fauo
re piæ cauſæ ur̃ obligatio induci ex præſtatione decennali licèt
fiat præſtatio ex mera liberalitate. Feli. in c. ad apoſtolicam, de ſi
monia, not. Abb. in conſi. 6. col. 4. lib. 2. per tex. in l. pe. ubi Bar. C.
de ſac. ſan. eccl. Grationopoli. 23. Iunij. 1541. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

*1 Teſtamentum an valeat in quo hæres inſtituitur ad interroga
tionem alterius, latè hic & pulchre declaratur.*

*1 Rogitus teſtiũ teſtamẽti ſatis eſt quod fiat à notario, rogitus aũt
notarij fieri debet à teſtatore aut à partibus contrahentibus.*

*2 Negatiua quod notarius rogatus non fuit, vel quod pecunia nu
merata non eſt, qualiter probetur.*

CONSILIVM CXVII.

¶Pro magiſtro Philippo Gogueti contra Suſannam & Claudiã
eius ſorores.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Circa
teſtm̃ Guigonæ Gogueti relictæ quondam
magiſtri Benedicti de Bous pcuratoris cõſi
ſtorialis dũ uiueret in parlamento Grationo
polis, in quo qdẽ teſtõ hæredes nominatim
nõ uocauit, ſed interrogata a notario, an uel
let magiſtrũ Philippũ Gogueti eius frat. ẽ,
Suſannã & Claudiã eius ſorores eſſe hære-
des uniuerſales, dr̃ rñdiſſe, ꝙ ſic. Quæritur an ualeat talis inſtitu
1 tio? ¶† Breuiter licèt cõis opi. gl. & doc. uideatur eſſe ꝙ ualeat ut
habetur in l. iubemus. C. de teſta. tradit Dec. in conſi. 489. col. pe.
iſta tñ cõis opi. doctorum ſane debet intelligi dũmodo cõſtet de
uoluntate teſtatoris, ꝙ teſtari uellet, puta quia teſtator rogauerit
notarium & teſtes pro teſtõ faciendo, uel quia aliter uerbis de-
clarauit ꝙ teſtari uellet, uel ſi ante interrogationẽ notarij ſcriptũ
fuit teſtamentũ de uoluntate ipſius teſtatoris; nã iſtis caſibus, qa
apparet de uoluntate teſtatoris, iura nihil mali ſuſpicantur cõtra
notariũ aut aliã perſonã, ꝙ teſtatorẽ uoluerit ſubornare & indu-

cere

cere ad ita inſtituendum, ideo valet inſtitutio facta ad interroga
tionē notarij teſtatorē interrogantis tales eſſe hæredes, ſi reſpon
deat teſtator, q ſic. idē ſi poſt talē interrogationē & reſponſionē
teſtm̄ legatur teſtatori, qui illud agnoſcat & approbet, vt nonisſi
me Boer. tradit. q. 35. col. 2. circa med. in 1. parte. ſecus ſi non ap-
pareat, q teſtator vellet teſtari, quia non rogauerit notariū neq;
teſtes, nec aliter verbis declarauerit q teſtari vellet, nec manda-
uerit teſtm̄ ſcribi ante interrogationem ipſius notarij, ita decla-
rat Cor. in conſi. 73. col. pe. in conſ. 103. col. pe. ad fi. in conſi. 232.
col. 3. ad fi. in conſ. 304. ad fi. lib. 1. & in con. 319. col. 3. li. 4. Soci. in
conſi. 229. col. 5. lib. 2. Quod ſine dubio procedit quando teſtator
infirmitate grauatur, ita q rn̄deat ad interrogationē notarij po-
tius, vt euitet vexationē interrogantis & eū infeſtantium ſeu mo-
leſtantium, q̄ q ita velit diſponere. in conſi. 20. col. 1. in conſi. 28.
col. 5. poſt med. & in conſi. 92. col. 8. ad fi. lib. 3. ſed vltra Soci. idē
voluit Pau. de Caſt. in conſi. 155. Viſo puncto & allegationibus.
col. 2. circa med. lib. 1. ex quibus dictis apparet, q Boer. nimium
generaliter locutus eſt. & quid enim ſi non conſtito de voluntate
teſtatoris, q teſtari omnino voluerit, ſtatim poſt talē interrogatio
nē & rn̄ſionem legatur teſtm̄, & teſtator taceat. procedere autē
poſſet dictum Boerij qn̄ teſtator poſt lecturam teſtamēti à ſeipſo
illud expreſſe approbaret. Modo in propoſito proponitur in fa-
cto, q ſi teſtes teſtamentarij examinentur non poterunt depone
re pro veritate q teſtatrix rogauerit notarium, neq; ipſos teſtes
ob cauſam ipſius teſtamenti, nec q aliter intellexerint de volun-
tate ipſius mulieris, q omnino teſtari vellet, ſed ſolum teſtificari
poterunt, q ipſa mulier rn̄dit, vt ſupra ad interrogationē notarij.
In qua re eſt aduertēdum, † q licèt ſufficiat rogari teſtes teſtamē
tarios ab ipſo notario. Alex. in conſi. 33. col. pe. lib. 3. Cor. in conſ.
304. col. 2. lib. 1. in conſi. 148. col. fi. & in conſi. 176. in vltimo du-
bio, li. 1. tn̄ ipſe notarius rogari debet ab ipſo teſtatore ſeu à par-
tibus inter quas conficit inſtrm̄. Alex. in conſi. 38. lib. 7. Alexandri
3 nus in conſi. 35. ad fi. ideo † ſi teſtes dicant q de tempore teſtamē
ti non viderūt neq; audierunt rogari notariū pro teſtō prædicto,
probabitur negatiua q ipſe notarius rogatus nō fuerit per ipſum
teſtatorem ſicut dr̄ de negatiua, q pecunia numerata nō fuerit,
quæ negatiua probatur probando q de tempore cōfeſſionis de
recepto, nulla pecunia fuerit numerata, gl. & doc. in l. ſi ex cautio
ne. C. de non nu. pecu. Bar. in l. poſt dotem, in 1. q. ff. ſolo. mat. in l.
prædia. ff. de acqui. poſſ. & in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus, vbi
Iaſ. col. 5. ff. de verbo. obliga. Bald. in conſi. 197. Quædam mulier.
col. 2. lib. 3. Cor. in conſi. 143. col. 1. lib. 5. Ange. in l. lecta. col. 1. ff. ſi
certum petatur. ¶ Rurſus proponitur in facto q iſta mulier mul-
tum grauabatur infirmitate, adeo q primo loco interrogata per
notarium nihil reſpondit, ſed demum reſpondit importunata p
ſecundam interrogationem, ideo probata tali grauitate infirmi-
tatis, ſine dubio teſtm̄ valere non videtur per ſupradicta. Et ma-
gis ſine dubio videtur hoc procedere præſuppoſito eo quod di-
citur in facto, videlicet q tanta eſſet infirmitas vt curati recuſaue
rint miniſtrare mulieri prædictę corpus ſacratiſſimum dn̄i noſtri
Ieſu Chriſti. Etenim periculòſa eſſet iuris deciſio & materiam de
linquendi præbens ſi valeret teſtm̄ valde infirmantis ad ſimpli-
cem interrogationem notarij antea non rogati, & aliter non pro
bato de voluntate diſponentis q teſtari omnino vellet, videmus.
n. ipſa rerum experientia q ita infirmantes de facili interroganti
bus annuunt & conſentiunt dubitantes ab eis deſeri in eorū in
firmitate ¶ Et prædicta etiam ſine dubio procederent, ſi probet
q de tempore talis reſponſionis factæ per ipſam mulierē ad in-
terrogationem notarij, mulier ipſa amplius articulate loqui non
poterat, per tex. in d. l. iubemus, & tradit Soc. in cōſ. 20. li. 4 ¶ Mul
tum etiam confert ad prædicta q iſta mulier prius fecerat teſta-
mētum in quo fratrem ſuum hæredem vniuerſalem inſtituerat vt
bona in domo & agnatione remanerent, ideo non ita de facili
præſumitur mutata voluntas ex tali reſponſione ad interrogatio
nem alterius non rogati ſeu non adhibiti per ipſam mulierē ad
eum actum faciendum, ita conſiderat & ponderat Cor. in conſi.
ſupra allegatis poſt Pau. de Caſt. per eum relatum. De iſta mate-
ria an valeat inſtitutio hæredis aut fideicōmiſſum ad interroga-
tionē alterius habetur ēt per Pau. de Caſt. Alex. & Mod. in l. 1. §. ſi
quis ita, ubi Ripa. col. 2. ff. de verborum obligationi. Grationopo
li. 23. Iunij. 1541.

S V M M A R I V M.

1 *Inſinuationis defectus tollitur iuramento ſecundum communē opinionem.*

2 *Obſeruantia ſubſecuta optime declarat dubium cōſuetudinis, nec requiritur ita fuiſſe obſeruatum longo tempore.*

3 *Conſuetudo vicinorum attenditur circa declarationē aut interpretationem actus.*

4 *Conſuetudo potius recipit interpretationem ab alia conſuetudine quàm à iure ſcripto.*

5 *Rei ſuæ traditioni poteſt quilibet apponere legem quam vult.*

6 *Conſuetudo contra ius commune ſtricte debet intelligi vt minus lædatur ius commune quàm ſit poſſibile.*

7 *Conſuetudo vniuerſalis totius patriæ, prohibens facultatē teſtādi videtur fauorabilis.*

8 *Ratio quando vna tantum poteſt aſſignari, illa habetur pro expreſſa.*

9 *Fauorabile aut odioſum quid dicitur inſpecta cauſa principali ob quam introductum eſt. quod pulchre hic habetur.*

10 *Fauor & odium vbi concurrunt, quia diſpoſitio partim ſit fauorabilis, partim odioſa, in totum iudicatur fauorabilis.*

11 *Fauorabilis dicitur diſpoſitio quæ ſit ad obuiandum fraudibus.*

12 *Interpretatio proueniens ex proprietate verborum admittitur, etiam in materia odioſa, & pœnali.*

13 *Genus à quo remouetur, remota etiam cenſetur qualibet eius ſpecies.*

14 *Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, etiam in materia odioſa.*

15 *Extenſio fieri non dicitur vbi eadem eſt ratio.*

16 *Reſtrictio verborum generalium fieri non debet non interueniente ratione reſtringendi.*

17 *Reſtrictio fieri non debet propter æquitatem, quando diſpoſitio alias eſt bona publicam concernens vtilitatem.*

18 *Ratio legis generalis non reſtringit dictum legis generalis quando ex tali generalitate nemo patitur damnum.*
Reſtrictio admittitur ſolum vbi quis alias ſuſtineret damnum non ob ceſſationem lucri etiam ſi generaliter intelligendo omdebito quis lucrum perderet. ibid. nu. 18.

19 *Verba potius intelligi debent improprie & contra eorum naturam quàm vt nihil operentur.*

20 *Reſtringi nō debet conſuetudo introducta vniuerſaliter & pro communi quiete.*

21 *Fauorabilis materia aut diſpoſitio ita interpretari debet, vt fauor extendatur.*

22 *Lex interpretanda eſt latius quàm diſpoſitio hominis.*

23 *Diſpoſitio vulgaris & materni ſermonis interpretari debet groſſo modo, & improprie.*

24 *Interpretatio conſuetudinis ita fieri debet ne conſuetudo fiat eluſoria.*

25 *Interpretatio conſuetudinis ita fieri debet, vt proſit illis quibus autores ipſius conſuetudinis prodeſſe voluerunt nō quibus prodeſſe noluerunt.*

26 *Conſuetudo interpretari debet naturaliter & ſecundum factum, non ſecundum ius, idem in ſtatuto.*

CONSILIVM CXVIII.

¶ Conſilium in cauſa arduà, quæ Lotoringiæ tractabatur.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In hac cauſa non mediocriter graui magnificarū dn̄arū Antoniæ de nouo Caſtro Ringreſſin & Annæ ēt de nouo caſtro dn̄æ de Fontenoy, nec non magnificorū dn̄orū Guilielmi de Ribault Pierre Barouis & dn̄i dicti loci militis ordinis de Toizon dor, Gerard de Vienna militis ordinis Frāciæ dn̄i de Ruſſey ac hæredū dn̄i Franciſci de Vienna dn̄i dū uiueret de Liſtenay agentiū ex parte una contra magnificū dn̄m Salentinū dn̄m Diſemborg comitem dicti loci de Baronem montis ſancti Ioannis reum cōuentū ob cauſam hæreditatis quondā magnificæ dn̄æ Eliſabeth dn̄æ dū uiueret caſtri de Surmuzel in patria Lotoringię. ¶ Viſo diligenter proceſſu dictæ cauſæ in quo ex parte rei pducta fuit donatio facta per dictam dn̄am Eliſabeth, uniuerſa difficultas conſiſtit

ſiſtit circa validitatem vel inualiditatem ipſius donationis cõtra
quam opponitur ex parte agentium. Primò de defectu inſinuatio
nis cũ excedat legitimam ſummam, & valeãt bona donata ſcu-
torũ centum mille. Secundò ꝙ iſta donatio dr̃ facta contra formã
conſuetudinis antiquiſſimæ & indubitatæ totius patriæ Lotorin
ringiæ, ꝙ donner & retenir ne vault, ſed ꝙ donatria retinuit bona
donata dũ viueret ſaltem reſpectu vſus fructus, & ꝙ iſta donatio
facta fuit in fraudem alterius conſuetudinis, per quam prohibe
tur quis teſtari de bonis nõ acquiſitis, ſed deferunt bona ad ꝓxi-
miores ab inteſtato, quæ cõſuetudo vulgariter appellatur que le
mort ſayſit le vif, quæ conſuetudo dr̃ conformis aliquibus ſtatu-
tis Italiæ per quæ poſſeſſio defuncti cõtinuatur in hæredes, cõtra
quas oppoſitiones multa adducuntur in proceſſu ex parte rei ꝓ
a reſponſionibus, ſup quibus omnibus quærit à nobis infraſcriptis
& ſubſignatis quid iuris. ¶ † Breuiter circa defectum inſinuatio-
nis viſum fuit non obſtare ꝑ iuramentum, quod firmat donatio
2 nem nõ inſinuatam ſm communem opinionem, quam ita nouiſ-
ſime atteſtantur Moder. maximè Deci. in cõſ. 239. col. 2. ver. præ-
terea in caſu iſto, & in conſi. 432. col. 2. ad fi. & ſeq. Soci. in conſil.
79. alias. 80. col. fi. lib. 1. Cur. iun. in conſ. 141. col. fi. Ripa. lib. 3. re-
ſpon. de dona. reuo. c. 5. col. 3. & c. 11. ad fi. Hippolytus de Marſil.
in practi. cau. crimi. §. ſecunda quæſtio. nu. 65. Gozadinus in conſ.
87. col. 3. circa med. Addo Iaſ. in conſi. 51. col. fi. lib. 1. in conſi. 5.
col. 7. in fi. lib. 3. in conſi. 118. col. 2. & in conſi. 169. col. 6. lib. 4. Ber
tran. in conſi. 173. in 2. dubio impreſſionis nouiſſimę de fortuna-
tis, licèt in hac difficultate Goazd. fuerit ſibi cõtrarius conſ. 88.
col. pen. poſt med. ſed Fed. de Sen. in conſi. 281. hoc intelligit, qñ
in ſpecie renunciatur inſinuationi. Sed loquitur Fede. qñ inſinua-
tio debet fieri intra certum tempus, ideo iuramentum generale
intelligitur ſi fiat inſinuatio ad formam ſtatuti. ¶ Circa ſm ꝙ iſta
donatio videatur contra formam conſuetudinis, ꝙ non poſſit qs
donare & retinere. iſta quæſtio difficultatem habet non medio-
a crem, quia agitur de interpretatione conſuetudinis apud nos, q
verſati ſumus in patria ſcripti iuris tantum, in qua re † videndũ
eſſet an in patria iſtius conſuetudinis caſus ſimilis aliqñ accide-
rit, & quid in eo iudicatũ ſeu obſeruatum fuerit, ex qua obſeruã
tia ſubſecuta optime declaratur conſuetudo ipſa. l. minimè, & l.
ſi de interpretatione. ff. de legib. & vera eſt interpretatio q̃ à pra-
ctica ſumit. Bal. in c. 1. in prin. de feudo ſine culpa non amit. nec
requiritur in tali obſeruantia interpretatiua ſpacium longi tem-
poris, id eſt, ꝙ longo tẽpore ita fuerit obſeruatum, ſed ſufficit ali
qñ ita fuiſſe obſeruatũ. Pau. de Caſt. in conſi. 347. quia circa dona
tionem. col. fi. lib. 1. Aret. in conſ. 11. col. 3. ver. ſi tñ ex ſuperabun-
danti. Soc. in conſi. 111. col. fi. ver. ſed certe poſſumus dicere, lib. 1.
Cor. in conſi. 188. col. fi. lib. 4. Deci. in c. cum. M. colũ. 2. poſt med.
ver. & ex ſupradictis infertur, de conſti. & in conſi. 156. colũ. fin.
3 ¶ † Rurſus ſi talis obſeruantia conſtare non poſſit in patria ipſa,
recurrendum eſt ad patrias vicinorum, qui & ipſi iure conſuetu-
dinario vtuntur & reguntur, nam circa declarationem aut inter
pretationem actus etiã vicinorum conſuetudo inſpicitur. Pau. de
Caſt. in conſ. 437. Super dictis quæſitis, in ſecundo dubio. li. 2. cla-
riua deciſio Neapolita. deciſ. 247. col. 4. facit Old. in conſi. 267. ꝙ
domino Epiſcopo, circa fi. vbi ꝙ attenditur conſuetudo vicinorũ
etiam in oneroſis, allegat tex. in l. venditor. §. ſi cõſtat. ff. commu.
præd. & in l. Chriſtianos proximos. C. de epiſ. audien. Vix. n. fieri
poteſt quin ſimilis caſus interdum acciderit aut in patria ipſa Lo
toringiæ aut in locis alijs vicinis, quæ non ſcripto iure vtuntur.
¶ Iſtud tamen de conſuetudine vicinorum inſpicienda limitat
Pau. de Caſt. in conſi. 310. In inſtrumento, in fi. & in conſi. 491. Vi
ſo ſuprascripto puncto. in fi. lib. 1. vt non procedat in conſuetudi
ne contra ius. Sed tamen idem Pau. de Caſt. in conſi. 372. Quan-
tum ad illam partem. col. 2. lib. 1. voluit attendi conſuetudinẽ in vi
cinorum etiam contra ius vbi fortius loquitur etiam in conſuetu
dine diſpoſitiua nedum declaratiua, ſed in conſuetudine diſpoſi
tiua aut inductiua de nouo, non ita ſimpliciter extenderem, niſi
probaretur de conſuetudine generali vnius territorij, quæ tamẽ
nõ probatur in ſpecie obſeruata in aliqua particula ipſius territo
rij, nam illa ſeruanda eſſet etiam in illa particula, ſed hoc non vir
tute extenſionis, ſed quia præſumitur obſeruata etiam in illa par
ticula. Anch. in conſ. 255. In cauſa & quæſtione. col. 2. poſt med.
ſed dico idem eſſe virtute extenſionis ex eo quod ſcribit Fede. de
Sen. in conſi. 155. Quæſtio an laici, in fi. vbi ꝙ conſuetudo maio-
ris partis ad pauciores extenditur, quia quod maior pars eccle-
ſiarũ ſeruat, pauciores tenẽtur ſeruare ꝑ tex. in c. fi. de offi. Arch.
4 ¶ † In qua re conſiderandum eſt, ꝙ iſta conſuetudo potius recipit

declarationẽ aut interpretationẽ ab vna alia conſuetudine quàm
à iure ſcripto, prout dr̃ de ſtatuto quod interpretationem recipit
ab alio ſtatuto potiuſquã à iure ſcipto. Ang. in conſ. 356. col. pen.
ad fi. dicit Alex. in conſi. 9. col. 1. poſt med. lib. 5. ꝙ voluntas alicu-
ius potius interpretatur ſm conſuetudinem quàm ſm ſtatutum
loci. & intelligimꝰ, ꝙ in patria Aluerniæ extat cõſuetudo ſcripta
ꝑ q̃ talis donatio ad irritũ deducit̃. ¶ Sed poſthabitis præmiſſis ſi
quæratur de interpretatione memoratæ conſuetudinis ad pun-
ctum rõnis & iuris ſcripti formam, videret̃ dicendum prima frõ
te donationem prædictam valere non obſtante conſuetudine, nã
talis conſuetudo eſt contra ius commune, per quod licitũ eſt vni
cuiq; & ſimpliciter & conditionaliter & modaliter donare, toto
5 titu. C. de don. qua ſub modo. & quia † in traditione rei ſuæ po-
teſt tradens legem ex arbitrio imponere. l. in traditionibus. ff. de
pac. l. 1. ff. de ſolu. l. 1. C. eo. tit. l. cũ eſſet. §. fi. ff. de ſeruit. ruſti. præd. l.
ob res. ff. de pac. dota. l. Theopompus. ff. de dote præleg. cum ſi.
Immo videtur iniqua conſuetudo iſta, iniquũ eſt. n. ingenuis ho-
minibus non eſſe liberam facultatem diſponendi de rebus ſuis.
l. 2. in fi. ff. ſi quis à paren. fue. manu. & priuatio facultatis ita di-
6 ſponendi dr̃ contra bonos mores. l. 1. ff. de pac. ideo † talis conſue
tudo tanq̃ odioſa ſtrictiſſime debet interpretari, vt tanto minus
lædatur ius commune quàm ſit poſſib le. l. ſi qñ. in prin. C. de in-
offi. teſt. l. 1. §. hæc aũt verba. ff. de neg. geſt. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſo
lu. mat. c. in noſtra, de iniurijs. c. 1. & 2. de filijs presby. lib. 6. Ideo
conſuetudo prædicta prohibens donationẽ quæ fieret ſimul cũ
retentione, intelligenda vr̃ qñ quis retineret bona donata iure ꝓ
prietatis, vel qñ donator retineret bona & illa poſſideret iure ꝓ
prio, ſed iſta dña donatria nõ retinuit bona iure proprietatis, ſed
rõne vſusfructus tm̃, ſimiliter nõ poſſedit bona donata aut iure
proprio, ſed dñi donatarij ꝑ cõſtitutũ. l. ab emptione. ff. de pac.
& l. quod meo. ff. de acq. poſſ. ſimiliter per retentionẽ vſusfructus
poſſeſſio ciuilis acquiritur ipſi donatario. l. naturaliter, in prin. ff.
de acq. poſſ. & l. quiſquis. C. de dona. ¶ Sed præmiſſis non obſtan
ibus contraria opinio & interpretatio videtur de iure verior. &
7 pro fundamento conſiderandum eſt conſuetudo † prohibens fa
cultatem teſtandi in patria illa, non vr̃ odioſa, ſed fauorabilis, ſi-
quidem non eſt veriſimile ꝙ vniuerſi populi totius patriæ volue
rint inducere illã conſuetudinem ad eorum damnum & odium.
arg. l. præſes. C. de ſeruitu. l. ſi peculium, §. ſicut autẽ. ff. de pecul.
lega. Dicendũ eſt igitur, cum illa cõſuetudo ſit vniuerſalis & vni
uerſaliter omnes liget, ꝙ in fauorẽ vniuerſi fuerit introducta, vi-
delicet, vt bona remaneant in agnationibus & coniunctis proxi-
mioribus. arg. l. 1. §. ſi ſeruus. de ventre inſpi. Bart. in l. 2. C. quæ ſit
long. conſue. Bal. in conſ. 218. Statuto ciuitatis Florentiæ. col. 1. li.
2. & in conſ. 176. Statuto cauetur. col. 1. poſt med. lib. 5. Pau. de Ca.
in conſ. 175. Caſus præſens valde dubitabilis eſt. col. 3. ad fi. lib.
8 1. & conſ. 83. Præſens caſus. col. 1. lib. 2. & cũ iſta † ratio tm̃ aſſigna
ri poſſit, habetur pro expreſſa, vt no. Bal. in l. maximũ vitiũ, col.
4. C. de libe. præt. & in l. quãuis. C. de fideic. Pau. de Caſt. in conſi.
251. Viſa quadã ſecuritate. col. 1. poſt med. lib. 1. Bal. in cõſ. 433. Do
mina Ioanna. col. 2. in fi. lib. 3. & alibi ſæpe doc. Immo iſta ratio
dr̃ expreſſa conſuetudine, per quam prohibentur perſonæ illius
patriæ teſtari, vt deueniant bona ad proximiores ab inteſtato, iõ
9 † cum iſta cõſuetudo fuerit introducta principaliter fauore ve-
nientium ab inteſtato, vt domus legitimorum hæredũ conſeruen
tur, non odio morientiũ, vt teſtandi facultate odio eorũ priuent̃,
dr̃ conſuetudo fauorabilis, nõ odioſa, inſpecta cauſa principali ob
q̃ cõſuetudo ipſa introducta eſt. l. qui exceptionẽ, in prin. ff. de cõ
di. indeb. Cald. in cõſ. 4. in tit. de verb. ſig. Dec. in l. venia, col. 2. ad
fi. C. de in ius voc. Ideo dicit Bal. in conſi. 473. Circa quæſtionem.
col. 2. circa med. lib. 5. ꝙ ſtatutũ odioſum dici non poteſt niſi per
ſona cõtra quam aliquid ſtatuitur, tale odiũ demeruerint, ob id
ſtatutũ excludens matrem, ꝑ agnatos nõ dr̃ odioſum, quia ma-
ter tale odiũ nõ demeruit, ſed dr̃ fauorabile editũ principaliter
fauore agnatorũ, Idẽ voluit Alex. in cõſ. 41. col. fi. lib. 5. vbi Alex.
ꝙ ſtatutũ dicitur odioſum ex qualitate perſonę cõtra quam quid
ſtatuitur, quia illa perſona ſit odioſa, ut quia forenſis nõ ſuſtinẽs
onera in loco. Alibi ſcribit Aret. in conſi. 29. colum. 7. uerſi. quar-
to præmitto, ꝙ ſtatutũ quo pater ſciens filium mercari teneatur
pro contractibus filij, non dicitur odioſum, quia non factum ob
odiũ patris, ſed fauorabile tanquã factũ ob fauorẽ & ſtatum pu-
blicũ. Diceretur enim conſuetudo prohibitiua teſtandi odioſa ſi
ſimpliciter prohiberentur teſtamento & propter ſe, ſecus qñ pro
hibentur fauore aliorũ, id eſt, uenientũ ab inteſtato, tunc. n. prohi
bitio dicitur fauorabilis. Bald. in conſi. 439. Super primo puncto.
col. 1.

10 col.1.in fi.lib.4.& poſito † conſuetudo haberet cauſam mixtam
fauoris,& odij,fauoris, reſpectu venientium ab inteſtato, odij,
reſpectu eorum qui teſtari prohibentur, iudicari tamen debet
n eorũ fauorabilis,vt no.Croti in rep.l. omnes populi, col. 46.
ver.vltima cõcluſio.ff.de iuſti.& iur.& patet in ſtatuto excluden-
te cognatos pp agnatos,quod continet fauorem & odium, fauo
rem quo ad agnatos,& odium cognatorum,& tñ ſm cõmunem
opi.iudicatur fauorabile,vt tradit Deci.in d.l.venia.¶ Hoc ita p-
ſuppoſito,ꝙ iſta cõſuetudo dicatur fauorabilis,maximè quia p-
mittit teſtari de acquiſitis, dico ꝙ altera cõſuetudo prohibẽs do
nationes quæ fiunt cũ retentione dr̃ ẽt fauorabilis tanꝗ introdu-
cta ad obuiandum fraudibus,quæ committi poſſent ꝯ alterã cõ-
ſuetudinẽ prohibitiuã teſtãdi,quia loco teſtamenti de facili vnuſ
11 quiſq; donare poſſet cũ pactis & retẽtionibus,ideo † in tali cõſue
tudine introducta ad obuiandũ fraudibus interpretatio lata fieri
debet.l.j.§.pecuniã ff.de calumnia.l.ſed & Iulianus,in prin.& §.
mutui datio.ff.ad Macedonia.c.quanto, de priui.c.ſi ciuitas, de
ſentẽ.excõm.lib.5.tradit Deci.in conſ.5.ad fi.in conſi.196.col.1
in conſi.277.col.2.& in 301.col.2.Si lata fieri debet interpretatio
in materia fauorabili,a fortiori admitti debet interpretatio quæ
eſt ſm potentiã & ſignificationem verborũ ipſius conſuetudinis:
12 quia † etiam in materia odioſa & pœnali non excluditur inter-
pretatio quæ ex proprietate verborũ deſcendit.l.cũ lege.ff. de te
ſta.vbi Aret.c.ſi quam,de ſen.exc.gl.in c. contra Chriſtianos, de
hæreti.lib.6 Bald.in conſi.1.in prin.in tit.de cõſangui. & affi. &
in cõſi.24.in tit.de præben.Alex.in auth.ex teſtõ.C.de colla.Dec.
in c.1.nu.23.in c.cũ acceſſiſſent.col.7.de conſti.in c.cum ordinẽ,
col.2.& i c.ſedes,col.2.de reſcri.in c.at ſi clerici.§.de adulterijs,
col.decimaterna.de iudi.in conſi.5.ad fi.in cõſi.13.col. 3.in cõſi.
76.col.2.& alibi ſæpiſſime.Sed proprietas verbi retinere,genera
liter prolati eſt apta comprehendere omnẽ retẽtionem,ſiue reti
neatur quid iure proprietatis ſiue ratione vſusfructus,nam cũ lo
quatur conſuetudo generaliter de retẽtione,iſta generalitas æqui
pollet vniuerſali, & intelligitur de omni retentione quoquõ fiat
13 iuxta doctr.Bar.in l.ſi pluribus.ff.de leg.2.& ſi † in donatione re
mouetur retentio in genere,remota ẽt cẽſet quælibet ſpecies ip-
ſius generis.l.ſi cauſa cognita.& ibi no.C.de trãſac.l.1.in fi. ff. de
ſuis & legitimis.l.fi.& ibi no.C.de vſuris rei iud.quæ iura ad hoc
propoſitum allegat Pau.de Caſt.in conſi.1 2.Viſo tenore ſupra-
ſcripti inſtrũ. colũ.4.lib.1.ideo cõſuetudo prohibens retentionẽ
bonorum donatorum in genere,cẽſetur ẽt prohibere omnẽ ſpe
ciem ipſius retentionis,& ſic retentionẽ vſusfructus, qui dr̃ pars
dñij.l.4.ff.de vſufru.nam generalis locutio quoad verba nihil re
linquit intactum.Bal.in conſ.305.Verba principis.li.1.Alibi ſcri-
bit idem Bal.in cõſ.191.In teſtõ.lib.1.ꝙ verbo generali omnia in
cluduntur per tex.in l.quicquid aſtringendæ.in ſecundo reſpon-
14 ſo.ff.de verb.obli.Quæ omnia † procedũt ẽt in materia odioſa in
qua interpretatio lata fieri debet,vt ſi generaliter loquatur, gene
raliter debeat intelligi.Ang.in l.fi.col.fi.ver.certiò quæritur. ff.de
conſtitu.pecu.quod dictum pro notabili refert & ſequitur Dec.in
d.conſi.5. ad fin.¶ Secundò vt ſupra dixi ratio illius conſuetudi
nis quæ prohibet donare & retinere, alia conſiderari nõ poteſt,
niſi vt obuietur fraudibus circa aliam cõſuetudinẽ prohibitiuã
teſtãdi,ſed iſta ratio ita militat in retentione vſusfructus ſicut
in retẽtione proprietatis ergo idem ius eſſe debet in vtroq; caſu
15 retentionis.l.illud.ff.ad legem Aquiliam.& iſto caſu † vbi eſt ea-
dẽ ratio, non dr̃ conſuetudo extendi, ſed caſus iſte retentionis
vſusfructus ſub eiuſdem conſuetudinis diſpoſitione includi.l.no
minis & rei.§.verbum ex legibus.ff.de verbo.ſigni.l.his ſolis. C.
de reuo.dona.ibi,ſatis etiam tacite tantum putamus, quem tex.
ad hoc propoſitum dicit meliorem de iure Bald. in rubri. C. de
nau.fœno.addo gl.in c.1.de tem.ordi.lib.6.quid.n.refert an reti
neat donator in vita ſua bona donata iure proprietatis,vel vſuſ-
fructus quoad hoc,vt fraudetur cõſuetudo prohibitiua teſtandi,
cũ eodẽ modo fraudari poſſit per vtranq; retentionem. ¶ Tertiò
16 † verba generalia conſuetudinis reſtringi non debẽt non interue
niente ratione reſtringendi.l.emptor.§.Lucius.ff.de pactis.l.Au-
relius.§.Titius teſtamento.ff.de lib.lega.l.actione. C. de tranſac.
quæ iura ad hoc propoſitum allegat Bald.in conſil. 48. quia ver-
ba.lib.4.ſed nulla ratio reſtringendi dictam conſuetudinem ge-
neralem interuenire poteſt per dicta ſupra in proximo fundamẽ
17 to.¶ Quartò dico † ꝙ licèt æquitas ſuadere videatur reſtrictio-
nem fieri in tali conſuetudine,tamen etiam propter æquitatem ta
lis conſuetudo reſtringi non debet cum ſit bona concernens pu-
blicam vtilitatem totius patriæ. Bald. in conſil. 178. Conceſſum
fuit.lib.5. vbi ꝙ ſtatutum puniens conſortes non repræſentantes
malefactorem,comprehendit etiam conſortes innocentes,licèt
æquitas contrarium ſuadeat, ex quo tale ſtatutum factũ fuit ob
18 publicã vtilitatem.¶ Quintò † arguitur fortiter, nã ratio legis ge
neralis nõ reſtringit dictum ipſius legis generalis,qñ ex tali gene
ralitate nemo patitur damnum.l.proſpexit.ff.qui & à quib. Bart.
Bal.& doc.in l.non dubium.C.de legib.Corn.in conſil.177. co-
lum.3.ad fi.lib.4.ſolum.n.admittitur reſtrictio qñ ſuſtineret quis
damnum non etiam ob ceſſationem commodi etiam ſi generali
ter intelligendo indebite quis lucrum perderet.Alex.in cõſ.101.
col.pe.lib.3.& in cõſi.111.col.pe.lib.7. Aret.in conſil. 133. col.
6.verſic.quinimmo qñ.& in conſi.144.colũ.7.verſi.ſi enim iſta re
ſtrictio. Sed ex tali generalitate iſtius conſuetudinis nemo dam-
num patitur,quia nemini res ſua aufertur aut diminuitur, ſed tã
tum facultas denegatur donandi cum retentione ideo reſtringi
non debet conſuetudo.Aliunde damnum cõſiderari non poteſt,
quia talis cõſuetudo habet ſe ad lucrum & incommodũ, nam ſi
donari poſſet cũ retentione, forte iſta bona non perueniſſent ad
dñam donatricem,quia præcedens dñs bonorum donatorũ for-
te de eis diſpoſuiſſet donando cũ retẽtione, ideo cũ habeat ſe ta
lis cõſuetudo ad commodũ & ad incommodũ, damnum in ea
conſiderari non poteſt.l.de fideicommiſſo.C.de tranſactionibus
vbi latè Moder.¶ Sextò iſta conſuetudo ita debet intelligi, vt ali-
quid operetur addendo iuri communi ne alias ſit ſuperflua. Bar.
in l.2.ff.de vſucap.& in l.4.§.prætor ait.ff.de damno infecto.ideo
vt verba ſtatuti aliquid operentur, ſumitur argumentum à cõtra
rio ſenſu etiam ad correctionẽ iuris cõmunis. auth.ex teſtamẽto
vbi Fulgo.Roma.& Moder.iuncta l.1.C.de collatio. latè Moder.
in l.1.ff.de officio eius,ſed de iure communi ſatis arguitur ſimu-
latio donationis & fraus contra aliam conſuetudinem prohibiti
uam teſtandi ex eo ꝙ donator remanet in poſſeſſione bonorum
donatorũ.l.ſicut.§.ſuperuacuũ.ff.quibus modis pignus vel hyp-
po.ſol.Bar.in l.poſt cõtractum.ff.de donatio.ideo vt iſta cõſuetu
do prohibens donationẽ quæ fit cũ retentione aliquid operetur
& addat iuri communi, debet intelligi etiam ſi donator rema-
19 neat in poſſeſſione ratione ſolius vſusfructus,verba etenim potius
intelligi debent impropriè & cõtra eorũ naturã quã vt nihil ope
rentur.c.ſi ſoli,de ſentẽ.excom.lib.6.l.ſi ſtipulatus fuero per te.
l.ſtipulatio iſta.§.ſed ſi ſeruus.& §.poſſidere.ff.de verb.obli. Bal.
in c.1.de cap.qui curiam uend.Abb.in conſi.32. col.1.li.2. Dec.in
cõſi.48.col.2.& in conſ.69.col.3.quãtò magis intelligi debẽt uer
ba illius cõſuetudinis,ut aliquid operentur in caſu iſto ubi nulla
cadit impropriatio,nec intellectus cõtra naturam uerborum ip-
20 ſius cõſuetudinis.¶ Septimò † cum iſta cõſuetudo fuerit introdu
cta uniuerſaliter pro communi utilitate & quiete,& pro cõſerua
tione bonorum inter proximiores,illa reſtringi non debet, iuxta
no.in l.omnes populi.ff.de iuſtitia & iure.Veronenſis in cõſi. 48.
21 col.2.circa med.¶ Octauò † oſtenſum fuit ſupra ꝙ iſta conſuetu
do dicitur fauorabilis,ſed in materia fauorabili admitti debet in
terpretatio per quam fauor extenditur.c.cum dilecti,ſm intelle-
ctum Inno.de dona.per quẽ tex.ita arguit Alex.in cõſ. 213. col.4.
lib.2.refert & ſequitur Deci.in conſ.69.col.3.uer. cum igitur cõ-
currat.& in conſi.76.colũ.5.quãto fortius in caſu noſtro admitti
debet interpretatio ſuprascripta per quam non agitur de extẽſio
ne faciẽda,ſed de intelligendo uerba generalia cõſuetudinis ge
22 neraliter ſm eorũ ſignificationẽ.¶ Nonò † conſidero ꝙ hic agitur
de interpretatione legis non ſcriptæ in qua latius proceditur quã
ubi agitur de interpretando diſpoſitionem hominis.Bal.in l.quiſ
quis.& C.ad legem Iul.maie.Imo.in l.Gallus.§.& quid ſi tãtũ.ff.
de lib.& poſth.refert & ſequitur Deci.in cõſi.258.col.4. circa fi.
23 latius idẽ Deci.in l.1.colũ.1.C.de tranſactio.¶ Decimò † conſide-
ro ꝙ hic agitur de interpretando uerba cõſuetudinis prolata in
uulgari ſermone,ideſt,ꝙ donner & retenir ne uault.quo caſu uer
ba debẽt intelligi groſſo modo etiã impropriè.Bal. in l.lege.col.
fi.C.de legi.hære.refert & ſequitur Deci. in l.ſi tibi pecuniã. col.
1.ff.ſi cer.pe.ideo illud uerbũ retenir nõ debet ſubtilizari,ut intel
ligatur de retẽtione iure proprietatis.ſed generaliter intelligi de
bet & groſſo modo prout ruſtici intelligerent,ſed cui dubium ꝙ
groſſo modo intelligendo bona donata retinere dicitur etiã qui
24 retinet ratione tantũ uſusfructus.¶ Vndecimò † cõſuetudo ita in
terpretari debet ne fiat eluſoria.l.ſi prætor.ff.de iudi.l.fi. ff.ne qd
in loco publico.l.1.§.exceptiones.ff.quarũ rerum actio non da.l
cũ alijs.in fi.C.de cura.furio.l.fi.§.non autẽ.C. de bonis quæ lib.
c.cõmiſſa.de electio.lib.6.Sed tenendo ualere donationẽ cũ retẽ
tione uſusfructus,nõne eluſoria redditur altera cõſuetudo pro-
hibitiua

hibitiua teſtādi, quia prohibitus teſtari de facili induceret ad do
25 nādū modò retineat vſumfructū dū viuit.¶ Duodecimò † cōſue
tudo ita interpretari debet vt proſit illis, quibus authores ipſius
cōſuetudinis prouidere voluerūt, nō illis quibus noluerūt proui
dere. Pau. de Ca. in conſi. 52. Super primo pūcto quanta ſit legiti
ma. col. j. li. j. Sed iſta cōſuetudo introducta fuit ad prouidēdum
proximioribus ab inteſtato ne fraudes cōmittant aduerſus alte
rā cōſuetudinē prohibitiuā teſtādi, ſed reſtringēdo verbū reti-
nere ad ius proprietatis iā nō proximioribus ab inteſtato proui
ſum eſſet, ſed ipſis potius cōſuetudinē fraudātibus.¶ Decimoter
26 tiò † cōſuetudo interpretari dēt naturaliter & ſm factū non ſm
ius. iō cōſuetudo loquēs de morte, intelligi dēt de morte natura
li nō ciuili. Old. in cōſ. 284. In quodā monaſterio. in fi. idē in ſta-
tuto cuius intellectus magis verſat circa ea q̄ facti ſunt q̄ circa ea
q̄ ſunt iuris. Bar. in cōſ. 228. Caueſ ſtatuto, ꝙ quælibet. col. j. poſt
med. allegat tex. in c. j. de cōſti. li. 6. iō infert Bar. ꝙ ſtatutū loquēs
de filijs ſimpliciter, intelligi dēt ēt de naturalibus, cōſiderando
factū nō ius. Itaq; iſta cōſuetudo loquēs de retētione bonorum
donatorū intelligi dēt de retētione facti & naturali, nō ciuili qā
bona pleno iure retinerent.¶ Ex pmiſſis ſatis abūdè vr̄ cōproba
ta intētio dñorum agentiū & ſublata fundamēta ſupra adducta
pro parte ꝯria, ad quæ tñ in ſpecie rñdetur, & ad primum ꝙ iſta
cōſuetudo vr̄ odioſa & ſtrictè intelligenda, rñdetur ꝙ immo vr̄
fauorabilis & latè interpretāda per ſupradicta.¶ Præterea, ēt di-
ſpoſitio odioſa generaliter dēt intelligi vt generaliter loquit, ma
ximè vbi eſt eadē rō vt ſupra diximus. nec pōt aliquis cōqueri ꝙ
priuetur facultate diſponēdi de rebus ſuis, cū talis priuatio ſolū
cadat in bonis nō acquiſitis, & præterea afferre pōt priuatio e-
iuſmodi ita cōmodū ſicut incōmodum, ergo odioſa aut dāno-
ſa dici non pōt.¶ Poſtremò omnia fundamēta ſupra adducta in
fauorem agentiū accōmodari poſſunt ad rñſiones eorū quæ ad
ducta ſunt ſupra pro parte ꝯria, iō ad ibi dicta remiſſio habea-
tur.¶ Iſtud conſiliū compilatū ſeu compoſitū fuit per me Aymo
nē Crauet. de Sauiliano, ſed prius materia tractata & diſputata
fuit per magnificū & iuriſconſultiſſimū virum dñm Aymarum
Riuallium conſiliarium regium in parlamento Dalphinatus mi
litem & dñm Argenteriæ, necnon perſpectabiles dños Ioānem
Maronis & Guilielmū de Portes aduocatos conſiſtoriales & fa
moſiſſimos in memorato parlamēto, & me. Cui cōſilio memo-
rati dñi vno cōſenſu ſe ſubſcripſerunt. Gratianop. 28. Iunij. 1541.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria facta vni, videtur facta omnibus de eius domo. Iniu-
riarum actione venit damnum aut intereſſe contumelia pro
quanto nollet iniuriatus talem contumeliam pati. ibidem
nume. 1.*
*Iniuria æſtimatio committitur arbitrio iudicis qui eam ta-
xat, conſideratis omnibus qualitatibus & circunſtantijs, rur
ſus fit æſtimatio iniuria ex communi opinione vulgi, & pro-
batur æſtimatio iniuria per teſtes deponentes per verbum cre
dit. ibid. nu. 1.*
2 *Iniuriatus non poteſt petere damnum contumelia pertinēs ad
vindictam publicam quando iniuria fuit remiſſa per princi
pem. Princeps ea qua ſunt de mero iure ciuili tollere poteſt de
plenitudine poteſtatis, etiam ſine cauſa ibi. nu. 2.*
3 *Pro iniuria illata coniuncto non poteſt coniunctus agere actio-
ne iniuriarum.*
Hæres occiſi tenetur accuſare de morte defuncti. ibi. nu. 3.
*Coniunctus poteſt accuſare occiſorem coniuncti ſi velit ad
vindictam publicam. ibi. nu. 3.*
4 *Iniuriarum actio præſupponit dolum, quia ſine dolo iniuria
non committitur.*
5 *Damnum corporis occiſi aut deformitatis membri peti non
poteſt actione legis Aquiliæ.*
6 *Damnum operarum amiſſarum ob hominem occiſum petere
non poſſunt niſi hi quibus ex talibus operis acquirebatur aut
qui ex eis ali debebant.*
7 *Defenſionis cauſa dicitur factum homicidium quādo occidēs
prior fuit inſultatus & percuſſus pugno, cui turpe erat talē
percuſſionē ſuſtinere, vel quando occidens erat debilior corpo
re quam eſſet occiſus.*
8 *Defenſionis cauſa an cōſideretur quando iā percuſſus percuſſo-
rem occidit, & dicitur quod ſiciſſi percuſſor non aufugit ſtatim
cum percuſſit.*
9 *Defenſio probatur etiam per teſtes coniunctos, fæminas & per
præſumptiones.*
10 *Occidendi aut nonoccidendi animus præſumitur ex modo &
qualitate percutiendi.*
11 *Damnificans alium non tenetur pro damno quādo damnum
habet admixtam culpam partis.*
*Periculū in ſe ſuſcipiens, nō tenetur quādo culpa partis illud
euenit. ibidem nu. 11.*
Culpa imputatur incipienti aut prouocanti. ibidem nu. 11.

CONSILIVM CXIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quæritur
an nobilis Orontius Raymūdi teneatur ad ali-
qua damna aut intereſſe propinquis quondam
nobilis Spiritus de Fonte occiſi per dictū Oron
tium, videretur dicendum prima fronte ꝙ ſic,
1 † quia ex illo homicidio vr̄ facta iniuria oibus
de domo ipſius occiſi. Bar. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. Bal. in l. 1.
col. 2. C. de rap. virg. Ale. in conſi. 24 col. 7. li. 2. Sed in actione in-
iuriarū venit damnū contumeliæ pro quanto noluiſſent coniun
cti ipſius occiſi talē iniuriam aut contumeliā pati. l. ſed & ſi quē
cūq; . §. j. ff. ad leg. Aqui. Bar. in l. prætor edixit. §. ſi dicatur. de in-
iur. Rom. in conſ. 97. Viſo themate, in 2. dubio. cuius iniuriæ æſti
matio cōmittitur arbitrio iudicis, qui conſideratis oibus quali
tatibus & circūſtantijs q̄ pñt augere vel minuere æſtimationem
iniuriæ ſuo iudiciali arbitrio taxat certā ſummā, vt infra illā &
nō vltra pars per ſuū iuramentū hmōi æſtimationem declaret.
Rot. deci. 152. Ad æſtimationem, & latius deciſ. 486. Ad æſtima-
tionē, in nouis. Admittitur ēt probatio circa æſtimationem iniu
riæ, ex cōi opinione vulgi, qā cōiter homines ſimilis cōditionis
ad tantum iniuriam ſuam æſtimarent, immo admittuntur teſtes
deponentes per verbum credit ob difficultatem probationis. So
ci. in conſi. 146. col. 5. li. j. Cor. in conſi. 80. col. 2. poſt med. li. 3. &
aduerte quia Soc. & Cor. conſuluerunt in eodem caſu.¶ Sed præ
miſſis non obſtantibus ꝯrium puto de iure verius, ꝙ immo non
2 teneatur dictus Orontius pro aliquibus damnis. & primò † aut
coniuncti dicti occiſi prætendunt damnum nō pecuniariū pro-
ut conſideratur in actione legis Aquiliæ, ſed damnum iniuriæ
tantum ꝙ dicant ſe paſſos iniuriam, quam pro maximo auro pa
ti noluiſſent, quod dr̄ damnum contumeliæ. d. l. ſed & ſi quemcū
que. §. j. & illud petere nō poſſunt, quia in effectu tale damnū dr̄
pœna & concernit vindictam quando agitur iniuriarū ſolum re
ſpectu contumeliæ ex eo quod maluiſſet quis perdere magnā pe
cuniam potius q̄ iniuriā talē pati. l. prætor edixit. §. 1. vbi Bart. ff.
de iniur. & idem Bar. in l. 1. C. quādo actio ciuil. præiud. crimina
li. Alex. in conſi. 212. col. 2. lib. 2. Sed ea quæ concernunt vindictā
& pœnam remiſſa fuerūt a principe qui gratiā homicidij præ-
dicti liberaliter & ex cauſa occidenti condonauit.¶ Nec in du-
bium reuocari pōt de poteſtate principis circa eiuſmodi remiſ
ſionē, nā ꝙ agere quis poſſit actione iniuriarū ad vindictā pro
iniuria illata alicui de domo & damnū iniuriæ aut contumeliæ
cōſequi, hoc introductū fuit de mero iure ciuili, ſed ea quę ſunt
iuris ciuilis tolli a principe poſſunt etiā ſine cauſa de plenitudi-
ne poteſtatis. l. princeps. ff. de legib. l. digna vox. C. eod. tit. c. pro-
poſuit, de conceſ. præb. c. j. de conſti. li. 6. c. ſtatutum, & c. fi. de re
ſcrip. eod. lib. c. 1. de tranſac. no. in l. fi. C. ſi contra ius vel vti. pub.
& in c. quæ in eccleſiarum, de conſtitutio. & ſi dicas ſi princeps
non tollit damnum aut intereſſe pecuniarum intrinſecum quod
quis paſſus eſt propter iniuriam, puta in curatione vulnerati aut
operis amiſſis, quanto minus remittet damnum contumelię qđ
debet vt honor emēdet cū dānū honoris ſit grauius dāno pecu
niario. l. iſti quidē, in fi. ff. qđ met. cau. l. ſi in duabus. ff. de reg. iur.
rñdeo ꝙ honori iniuriati vr̄ ſatisfieri ex eo ꝙ iniurians veniam a
principe petit, q̄ petēdo reatū ſuū agnoſcit. l. cū preciū. C. de lib.
3 cau.¶ Secūdò, poſito † & nō cōceſſo, gratia a principe cōceſſa nō
eſſet, adhuc nō poſſent coniuncti agere actione iniuriarum pro
iniuria illata coniuncto, quia talis actio nō cōpetit niſi ratione pa
triæ aut dominicæ poteſtatis. Bar. in d. l. lex Cornelia. bene fateor
ꝙ hæres occiſi poſſet, immo deberet accuſare de morte defun-
cti. gl. & Bal. in l. j. C. de his quibus ut indignis. Bal. in conſil. 175.

Quæritur verum de rapt.in fi.li.4. Alij autem coniuncti non hæredes poſſunt ſi voluerint vindicare mortē defuncti accuſando occiſorē. l.Cornelia de ſicarijs. proſequendo ſuā ſuorumq; iniuriam.l.hi tñ.ff.de accuſa.l.ſi fœmina.C.ad Turpilia.l.vxnt.l.non prohibentur.l.de crimine,& l.cū omnibus. C.qui accu.nō poſſ. Per quam tñ accuſationem non poſſunt prætendere aliquam cōdemnationem pecuniariam in eorum fauorem, ſed tantum vt occiſor puniatur,& vindicta publica cōſequatur.& vbi eſſet caſus in quo pro iniuria imponeretur pœna pecuniaria,licèt coniuncti agere poſſint iniuriarū criminaliter pro iniuria cōiuncto illata,Bar.in d.l.lex Cornelia,col.j.poſt me.ver.non tñ dr̄ fieri.facit idem Bar.in l.j.§.fi.ff.eo.tit.de iniur.tñ talis pœna quæ imponitur in actione iniuriarū criminaliter intentata fiſco applicat. glo.in §.in ſumma,Inſti.de iniur.Aufrer.in deciſ.Tholoſa.q.145. Nec obſt.quod ſcribit Ang.in conſil.95.Dña liberina.col.1.poſt med.vbi ꝙ pœna applicatur parti agenti,quia loquitur Ang.qñ agitur iniuriarum ciuiliter ad pœnam aut æſtimationem contumeliæ, puta noluiſſem pati talem iniuriam pro centum aureis, nam talis pœna æſtimationis contumeliæ applicaretur agenti. ita vult gl.in d.§.in ſumma,Spec.in tit.de iniur.in prin.alleg.per Ang.& ſic arguendo a ſufficiēti partium enumeratione pars aduerſa nullum hic intereſſe pecuniarium pōt prætendere. ¶Tertiò iniuriarum † agi non poteſt, quia actio iniuriarum præſuppo

4 nit dolum,cum ſine dolo iniuria non committatur. l.2.§.pen.& §.fi.& l.ſeq.ff.in iniur.l.ſi non conuitij.C.eod.ti.Old.in conſ.53. Conſueuit dubitari. col.2.poſt med.verſi.ſed quid ſi opponitur: Bal.in conſi.530.Omne factum,in fi.li.3.in conſi.443.Coram vobis,in fi.li.4.& conſi.277.in cauſa Guilielmi. li.5.vbi fortius voluit ꝙ in cauſa iniuriarum lata culpa non æquiparatur dolo. ſed in caſu iſto dolus in occidente conſiderari non poteſt propter cauſam defenſionis,vt inferius oſtendam, ergo de iniuria quærendum non eſt. ¶Aut coniuncti occiſi prætendunt aliquod dānum aut intereſſe pecuniarium ob mortem defuncti,& illud cōſequi intendunt actione legis aquiliæ tāquam hæredes ipſius defuncti,qui alias non competeret actio legis Aquiliæ cum domino tantum detur.l.item Mela.§.legis.ff.ad leg.Aquili.& iſto caſu dico nullo modo agi poſſe actione legis Aquiliæ,nam † aut vo

5 lunt agere pro æſtimatione corporis occiſi, & iſtud facere non poſſunt,quia liber homo æſtimationem non recipit. l.liber homo.ff.ad leg.Aqui.Amplius dico,ſi vulneretur quis nec occidatur, & ex vulnere ſequatur deformitas membri, adhuc ipſe vulneratus pro tali deformitate agere non poſſet ratione pdicta, quia liber homo æſtimationem non recepit.Spec.in titu. de iniur.& damno dato.§.2.ver.ſed nunquid.Rom.in conſil.578.Hic Dominicus.Aut volunt agere hæredes occiſi pro alijs damnis,puta in medicinis & curatione defuncti & non poſſunt, quia ſtatim vulneratus expirauit.Aut † volunt agere ratione operarum amiſſarū

6 quibus cariturі ſunt ob mortē occiſi,& adhuc agere nō poſſunt pro talibus operis,quia defunctus erat nobilis viuens ex redditibus non ſolitus operari. Præterea vbi defunctus ſolitus fuiſſet operari prout non erat, tñ damnū taliū operarū ceſſantiū ſolum conſiderari poſſet in perſona eius cui ex talibus operis acquirebatur,puta in patre cui acquiritur ex operis filij reſpectu vſufructus vel in dño cui ex operis ſerui plenè acquiritur. Spec.vbi ſupra.vel ēt conſiderari poſſet damnū operarum ceſſantiū in perſonis liberorum aut vxoris defuncti quas perſonas pater & maritus occiſus alere tenebatur de iure naturali & ciuili reſpectiuè, ſed in alijs coniunctis quos defunctus alere nō tenebatur & quibus ex operis defuncti nihil acquirebatur, damnū ceſſantiū operarū nullo mō conſiderari pōt,ſiquidem dr̄ damnū diminutio patrimonij. l.3.ff.de dā.infe. ſed diminutio pſupponit habitū.l.manumiſsiones.ff.de iuſti.& iure.l.decē.ff.de verb.obl.quia qd non eſt,diminui non pōt.l.3.ff.de vſufruc.l.eius qui. ver.quas verò.ff.ſi cer.pe.itaq; damnū ceſſantiū operarū nullo modo poſſunt prætēdere,quibus ex ipſis operis acquiſitio non fiebat. Ob id cū defunctus nullos reliquerit cōiūctos, quibus ex operis ſuis acquiſitio fieret,aut ius cōpeteret, agi non pōt actione legis Aquiliæ ratione aliquarū operarū ceſſantiū. ea qua declaratione res poſita vr̄ extra omnem difficultatem.& pro hoc adduco Maſueri.in ſua pract.in titu.de expēſis, intereſſe & damnis fol.101. col.2.ver.item propter homicidium. vbi ꝙ ad petendū intereſſe ciuile admittētur certæ perſonæ tñ propter homicidiū, primò vxor,ſecundò pater, maxime ſi filius occiſus nō erat emancipatus, tertiò liberi ſi qui ſint, alij vero conſanguinei nō admittunt licèt ſecus ſit in intereſſe publico, vt poſſint accuſare. ſimiliter ꝙ admittitur ad intereſſe ciuile ſocius bonorū vel alicuius artificij aut mercātiæ ſequitur Boerius in ſuis deciſ. q.533.col. 2.in fi. in 2.par.¶Secundò poſito & non conceſſo, damnū aliquod pecuniariū conſiderari poſſet rōne ceſſantium operarū aut aliter,

7 adhuc pro tali prætēſo damno nō agi poſſe vr̄,quia † proponitur in facto ꝙ defunctus erat robuſtior corpore ipſo vulnerante, & ꝙ defunctus prior verba fecit minatoria ɔ ipſum vulnerantem, & eū prior pugno percuſſit,& ꝙ vulnerans erat & eſt nobilis. Rurſus ꝙ defunctus erat cinctus ferro aut enſe,quibus ita præſuppoſitis dico ꝙ homicidium ſecutum præſumitur ad defenſionē occidentis,quia cum eſſet & ſit nobilis,cui turpe futurū erat talem pugni offenſionem ſuſtinere & videret aduerſariū armarū enſe & robuſtiorem corpore, non debebat expectare ꝙ fortius iterū percuteretur,ſed pro defenſione honoris & corporis hēitē potuit aduerſariū vulnerare, per id quod ſcribit Bal.in rep.l.1.col. 6.ver.ſed pone quidam.C.vnde vi.ſequitur Alex. in conſi.76.co. 2.ver.& ne ſtemus in verbis,in conſi.109.col.3.ver.ex quo infero ad ſecundum fundamentum,li.j.in conſi.114.col.fi.li.3. & in cōſil.209.col.2.li.7.in quo conſi.119.in ſpecie videtur decidere caſum iſtum,idem ſequitur etiam Deci.in conſil. 676. & in conſil.

8 673.¶Et ſi dicatur, † iſtud homicidium dici poſſet commiſſum ad defenſionem ſi vulnerans occidiſſet antequam pugno percuſſus eſſet,licèt poſtquam pugno iam percuſſus erat non vr̄ vulneraſſe ad defenſionem ſed potius ad vindictam. Bar.in l.ſi ex plagis.§.tabernarius.ff.ad leg.Aquil.& in l.j.col.fi.ver.tertium moderamen.C.vnde vi.Reſpondeo ꝙ Bart. loquitur & intelligi dēt quando percutiens ſtatim poſt percuſſionem aufugit, tunc.n.ſi percutiens eum perſequatur, videtur facere ad vindictam,ſecus quando percutiens non aufugit,quia percuſſus poteſt probabiliter dubitare ne iterum percutiatur,& ita etiam declarat Paul. de Ca.in conſi.577.In cauſa incarceratorum. col.fi.li.2.Deci.in conſ.459.col.j.ver.nec obſtat ꝙ reſpectu filij:quod maximè procedere debet in caſu iſto.quia aduerſarius erat fortior & magis armatus quām ipſe qui occidit per ſupradicta. ¶Et ſi dicatur, ꝙ teſtes qui deponunt defunctum prius inſultaſſe aut feciſſe ver

9 ba minatoria ſunt coniuncti ipſius Orontij, reſpondeo, † ꝙ vbi agitur de probando cauſam defenſionis admittuntur etiam teſtes coniuncti.Alex.in d.conſil.119.col.5.poſt med.li.7.Dec.in d. conſi.459.col.5.verſic.& in probando.& in conſi.469.col.j.poſt med.Iaſo.in rub.ff.de iureiur. conſi.3.immo etiam fœminæ admittuntur ad probandum innocentiam, Paul.de Caſtr.in conſil. 273.Viſa relatione,ad fin.libr.j.& probatur innocentia per præſumptiones.Bart.in l.j.§.de illo. ff.de his qui ſibi mortem cōſci. Veron.in conſi.60.col.3.poſt med.ſed arguendo a præſumptionibus,dico ꝙ omnis pſumptio eſt pro ipſo Orontio,primò quia non erat armatus enſe prout erat defunctus,ſed ſolum habebat vnam dagam.ſecundò quia erat indutus vna veſte pellicea. tertiò quia non erat corpore ita robuſto.Profectò,quando debilior vult offendere fortiorem,non ad eum modū inſultabit niſi prorſus inſaniret.Ex iſtis enim coniecturis arguitur ꝙ in ipſo Orōtio

10 animus offendendi non erat,ſicut † dicitur ꝙ ex modo & qualitate percutiendi præſumitur ꝙ quis animum occidendi non habuerit.l.eum qui.C.de ſica.Bar.in l.1.§.diuus,per illum tex.ff.de ſica.Bar.& doct.in l.1.C.eo.ti.Dec.in conſi.9.co.2.& in cōſi.234. colū.2.& alibi ſæpe.¶Præſuppoſito igitur ꝙ defunctus fuerit in

11 culpa incipiendo rixam, dico † ꝙ vulnerans non tenetur pro aliquo damno quia damnificans non tenetur qñ damnum hēt admixtam culpam damnificati.Soc.in conſil. 156.col.fi.lib.5. Et ꝙ dr̄ de eo qui ſuſcipit in ſe periculum, ꝙ nō tenetur qñ culpa partis illud euenit,l.cum proponas.vbi Bar.& Bal.C.de nauti.fœno. Alex.in conſi.84.col.2.ver.nec verba inſtrumenti.li.6.Cor.in cōſi.203.col.pe.lib.2.fuit enim in culpa defunctus, iactando verba ſuperba contra ipſum vulnerantem dicendo ꝙ caueret ab emptione talium bonorum licèt vulnerans reſpōdiſſet ꝙ ipſe prius emerat,rixā eo modo incipiendo d.l.ſi ex plagis.§.tabernarius. vbi Bar.ff.ad leg.Aqui.l.1.§.cum arietes.ff.ſi quadrupes pau.fec. dic.l.quoniam multa facinora.C.ad leg.Iul.de vi pub.c.fi.de iureiur. Secundò fuit in culpa percutiendo pugno aut ſuſſito virum nobilem.¶Hæc autem de culpa defuncti ex abundanti ſcripta ſunt,quia poſito & non conceſſo ipſe Orontius fuiſſet in culpa,adhuc non eſſet tractandum de aliquibus damnis & intereſſe,quia damna aut intereſſe conſiderari hic non poſſunt ratione diminutionis alicuius patrimonij aut lucri ceſſantis per ſupradicta.& ita de iure reſpondeo,ſaluo ſaniori iudicio. Gratianop. Aymo Crauetta.

Sam-

SVMMARIVM.

1 *Metus mariti contra uxorem, an præiudicet tertio contrahen ti cum vxore & metum ignoranti, idem in metu illato teſta tori quod non præiudicat hæredi inſtituto ignoranti de tali metu.*

2 *Damni cauſa fauorabilior eſt quã lucri, ideo facilius ſubuenitur tractanti de damno quàm de lucro.*

3 *Proteſtatio clandeſtina de metu non releuat vbi palam proteſtari quis potuit.*

Metus non videtur probabilis vbi de metu proteſtatus quis non fuit nec clandeſtine nec palam.ibi.nu. 3.

4 *Verbis quibuſcunque ſufficit voluntatem declarari.*

5 *Clandeſtina proteſtatio dicitur de qua contrahens certificatus non eſt,& quando dicatur clam quid fieri.*

6 *Proteſtatio clandeſtina non releuat quando agitur de præiudicio tertij & obligatio non eſt contra bonos mores, licet metus eſſet probabilis cur publicè proteſtari quis non auderet.*

Iniuria facta vni, alij nocere non debet.ibi.nu.6.

CONSILIVM CXXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Confirmã do opinionẽ ſpectabilis domini Georgij Fiquelli in cã magiſtri Andreæ Clemẽtis notarij de Villario ſancti Pancratij in patria Brianſoneſi contra Magdalenã relictam quondã magiſtri Gregorij Rolandi,quę impugnare nititur obligationẽ per eã factã ſimul cũ eius viro allegando metũ & violẽtiam eiuſdem viri ꝯ ipſam vxorẽ vt ſe obligaret, dico quod ẽt præſuppoſita probatione ipſius metus,qui tñ in caſu iſto probatus non
1 vr̃ vt oſtenſum fuit per eundem dñm conſulentẽ.¶ Talis† tamen metus præiudicare non debet tertio ignorãti de ipſo metu,nec in eo aliquo modo participanti.l.non intereſt. C.quod met.cau. Bar.in l.nã & ſeruius.in prin.ff.de neg.geſt.vbi notabiliter tradit ꝙ metus adhibitus vni,nõ præiudicat tertio, niſi prouenerit metus facto ipſius tertij ad metũ Ordinatio.Sed iſte prætenſus metus quem vxor allegat nõ proceſſit ex facto ipſius Andreæ Clemẽtis ordinato ad ipſum metũ, quia merces nõ credidit marito ut vxori ad hoc metus aliquis ſequereť,nec poterat veriſimiliter cogitare de metu mariti ꝯ vxorẽ.arg.l.merito.ff.pro ſoc.¶ Sed vltra prædicta fortius ſtringit gl.in l.2.& ibi Iaſ.qui eã legit ſimul cũ l.j.C.ſi quis ali.teſta. prohi. vbi ꝙ metus adhibitus teſtatori, nõ nocet tertio inſtituto ignorãti de tali metu.licẽt inſtitutus ꝓtẽdat cauſam lucratiuã,Item ſentit Cor.in cõſi.209.col.pe.in fi. ver.cõfert ẽt.li.2.quãtò fortius dicendũ eſt in caſu noſtro nõ nocere aſſertũ metũ ipſi Andreæ Clemẽtis prætẽdenti cauſam one
2 roſam,cũ† facilius ſubueniatur tractãti de damno q̃ de lucro. l. Proculus.ff.de dã.infe.l.ſi is cui.§.ij.ff.de fur.l.iuris ignorãtia.& l.regula,in prin.ff.de iur.& fac.ign.l.at ſi quis.§.ſed ſi adita.ff.de reli.l.fi.C.de codicil.l.fi.§.licentiã.C.de iur.delib.¶ Secũdò prin
3 cipaliter cõſidero† in fauorẽ ipſius Andreæ Clemẽtis,ꝙ vbi quis palã potuit de metu proteſtari, nõ ſufficit proteſtatio clandeſtina,vt not.Bar.& doc.in l.quæ in aliena.§.fi.ff.de acq.hær.Ant.de Bu.& Abb.in c.tua nos.de ſpõſal.Soc.in cõſ.27.ad fi.li.3.& in cõſil.263.li.2.ſi proteſtatio clãdeſtina nõ releuat proteſtantem qui proteſtari palã potuit,quid dicemus de iſta vxore quę nullo mõ proteſtata fuit nec palã nec clãdeſtinè.Sed dicet aliqs,ſatis ꝓteſtata fuit de metu,ex quo teſtes deponũt ꝙ recuſabat ſe obligare ſimul cũ marito, & ꝙ verbis minacibus ipſius mariti inducta fuit ad ſe obligandũ, proteſtatio.n.nihil aliud eſt q̃ declaratio volũtatis vt hr̃ per Bar.& doc.in l.nõ ſolum.§.morte.ff.de oper. no.nun.ſufficit† aũt declarari volũtatẽ quibuſcunq; verbis,quia
4 nõ refert quibus verbis aliquid dicatur dummodo clarè.l.quoniam indignum.C.de teſta.ſed clarius voluntatem ſuam declarare nõ poterat ꝙ inuita & per metũ ſe obligaret q̃ per illa verba de quibus teſtes deponũt.¶ Rñdeo,retorquẽdo fundamentũ ꝙ ſicut iſta mulier nõ fuit meticuloſa apud maritũ declarando voluntatẽ ſuã & reſiſtẽdo futuræ obligationi, ita debebat & poterat voluntatẽ ſuã declarare apud ipſum Andreã Clementis ꝙ inuita & per metũ cogebať ſe obligare, tunc.n.imputandũ fuiſſet ipſi Clemẽti cur admiſerit obligationẽ mulieris nõ ſpõte ſe obligãtis, itaq; ſemper vrget fundamentũ ꝙ nõ releuat proteſtatio aut declaratio volũtatis ipſius mulieris clandeſtinè facta.Dr̃
5 † aũt clãdeſtina proteſtatio,quia ipſe Clemẽs,ad quẽ negocium pertinebat,de ea certificatus nõ fuit,vt hr̃ in d.l.qui in aliena.§.fin.cũ alijs ſupra adductis.& tradit Bal.in conſ.330.Statuto caueť ꝙ conductor.col.5.lib.1.vbi ꝙ clã poſſidere dr̃ qui dñm nõ certificauit.Alibi ſcribit idẽ Bal.in cõſ.359.proponitur ꝙ inter agnatos.col.j.li.j.ꝙ clã fieri dr̃ quod fit aduerſario nõ citato per tex.in l.fi.ff.de nata.reſtit.in l.ſi deſerta.C.ſi ꝑ ꝑ ſub.pẽſi.in l.meminerint.C.vnde vi.& in l.fi.C.ſi per vim vel alio mõ.& tradit idẽ Bal.in conſi.430.Formata fuit lib.5.itaq; illa declaratio volũtatis facta in abſentia ipſius Clemẽtis & eo ignorãte nullo
6 mõ dici põt palã aut publicè facta.¶ Tertiò† principaliter dico poſito & nõ cõceſſo,nõ auſa fuiſſet iſta mulier publicè proteſtari, quia metus eſſet probabilis cur publicè proteſtari non auderet, adhuc nõ releuaret proteſtatio clãdeſtina cũ agať de præiudicio tertij & ipſa obligatio ſecuta nõ ſit cõtra bonos mores.ita Bald.in l.clari.C.de fideicõ.ꝙ dictũ pro notabili refert & ſequiť Alex.in cõſ.16.col.fi.li.3.Cur.Iun.in conſ.126.col.2.ad fin.Addo Deciũ in c.cauſam matrimonij,col.3.ver.& retenta cõi concluſione,de offi.dele. pro quo facit regula iuris generalis ꝙ iniuria facta vni,alij nocere non debet.l.ſi per imprudentiã.ff.de euict. l.exceptione.ff.de fideiuſ.l.ſi de bonis.C.de iur.delib.Old.in cõſi.218.Gratia.col.2.Pau.de Ca.in conſil.50.Si dicta reformatio. ad fi.li.j.Veronenſis in conſi.12.col.3.ad fi.Aduertendũ tñ circa præmiſſa dum dictum fuit tertium ignorãtem non teneri ex metu alterius, quia iſtud nõ vr̃ ita ſimpliciter verum cũ actio quod met.cau.dicatur in rem ſcripta,& competit ꝯ tertium poſſeſſorem ignorantẽ & habentem cauſam oneroſam in ſubſidium qñ metũ inferens ſoluendo non eſſet.l.ſi cum exceptione.§.in hac, vbi gl.in ver.lucrũ.& §.aliqñ.ff.quod met.cau.nec dictum Iaſo. in d.l.j.C.ſi quis aliq.te.prohi.vr̃ verum, quia gl.in d.l.2.C.eo.ti. reprobatur per Bar.& doc.in rub.ff.eod.tit.ſi quis aliq.te.prohi. poſt gl.ibi Cor.in conſi.50.col.fi.lib.2.Illud igitur quod dr̃ tertium ignorantem non teneri ex metu alterius vr̃ procedere quãdo metum patienti & cum tertio contrahenti aut actum gerenti imputari poteſt, quia poterat de metu proteſtari & non fecit, ſi vero nihil imputari poſſet quia proteſtari non auderet propter metum potentis, videtur ſubueniendum metum paſſo etiã contra tertium ignorantem de cuius præiudicio agitur quando etiã agitur de præiudicio metum patientis & hoc niſi fieret contractus cum tertio ob cauſam metus vt ab eo quis liberetur.l.metum.§.licèt autem.ff.quod met.cauſ.ſimiliter metus præiudicaret tertio qñ ipſe tertius veriſimiliter cogitare poterat de tali metu, vt quia cõtraheret cum marito viro notoriè terribili aut prodigo,nam tunc factum tertij diceretur ordinatum ad talem metum.¶ Ex quibus concludo ꝙ magiſter Andreas Clementis obtinere debeat modo ſit tutus in conſcientia,quia ignoraret metũ prædictum,& ꝙ vxor ſponte ſe non obligaret,ideo conſcientiæ ſuæ ipſe conſulat.Gratianop.2.Iulij.1541.Aymo Crauet.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo non vitiat quando ex aliqua veriſimilitudine poteſt certificari.*

2 *Notorium dicitur quod publicè fit & quod fit coram decem teſtibus.*

3 *Scire præſumitur quilibet de prouincia factum in vna parte prouinciæ quando illud factum concernit totam prouinciã.*

4 *Non opponens exceptionem ſibi competentem cenſetur illi renũciare, & incertitudo non vitiat de qua oppoſitum non ſit.*

5 *Certum quod dicitur quod vniformiter ſemper ſit.*

6 *Incertum dici non poteſt quod in vno tantũ poteſt verificari.*

7 *Litera diffinitorum religionis ſigillata fidem faciunt, etiam ſine vllis teſtibus.*

8 *Conſuetudo aut ſtilus eccleſiæ Romanæ non extenditur ad alia loca.*

9 *Solennitas iuris non attenditur quando de conſuetudine non obſeruatur.*

10 *Culpa imputatur non petenti licentiam, etiam quod talis licentia de facili concedi non ſoleat.*

Impoſſibile licet dicatur qđ a principis volũtate depẽdet, nõ tñ excuſatur qs niſi illud a prĩcipe poſtulauerit, et fecerit qđ

in ſe eſt.ibid.nu.10.

11 *Inuitus nemo cogitur alij benefacere.*
Negatiua quod malefactor non inuenitur, probari debet per vniuerſitatem quæ malefactorem capere tenetur.ibidem nume.11.

12 *Humilitas commendatur, & ſuperbia deprimitur.*

13 *Sociari non debent homines diuerſæ profeſſionis.*

14 *Eccleſiam non cogitur princeps habere in feudatariam, ſed permittitur eccleſiæ vt feudi commoda percipiat in vita vaſalli ingreſſi religionem.*

CONSILIVM CXXI.

¶Pro venerabili domino Nicolao Groſſeti contra dominum Ioffredum Dormin. De eadem materia habetur ſupra in conſi.96

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Scripſi alias pro venerabili domino Nicolao Groſſeti rectore prioratus Viſilliarum contra dominū Ioffredum Dormin Sacriſtam dicti prioratus, ſed
poſt ſcripta illa, nonnulla in dubium reuocan-
1 tur. ¶Et primò,† cōtra inhibitionem factam per
diffinitores religionis Cluniacenſis, opponitur ꝙ in literis inhi-
bitionis non ſunt expreſſa nomina ipſorum diffinitorum. ſed ad
iſtud rn̄deo ꝙ incertitudo diffinitorū nō vitiat literas qn̄ ex ali-
qua veriſimilitudine poteſt certificari. Crotus in l.ſi inſulam, co.
j.ff.de verb.obl.per tex.in l.triticum, eod.tit.ſed non eſt veriſimi
le quod literæ inhibitionis fuiſſent ſigillatæ & ſubſcriptæ ſigillo
publico & authentico, niſi a veris diffinitoribus proceſſiſſent.
2 ¶Secundò † reſpondeo ꝙ iſti diffinitores eliguntur & creantur
in capitulo generali, ideo dicuntur notorij tanquam publicè e-
lecti. Bal. & doct.in l.cum quidam. §.quod dicitur. ff.de acq.hæ-
red. idem Bal.in l.Titius. §. Lucius. ff.de lib.& poſthu. gl.& Bart.
in l.ſi tutor. C.de pericu.tuto. Rurſus notorium dicitur quod fit
coram decem teſtibus. Cyn.in l.ea quidem. C.qui accu.non poſ.
ſequitur Bal.in l.ſi verò. §.qui pro rei. & ibi Iaſ.col.2.ff.qui ſatiſd.
coga. ſed iſta electio diffinitorum fit publicè coram maiori nu-
mero perſonarum, ergo pluſquam notoria dici poteſt, ideo per-
ſonæ diffinitorum tanquam notoriæ neceſſariò exprimi non de
buerunt, ſicut in perſonis videmus vnius collegij, aut curiæ: ſatis
eſt enim ꝙ actus fiat ſub nomine curiæ citra expreſſionem no-
3 minum curiam repræſentantium. ¶Tertiò reſpondeo, † ꝙ vbi ali
quod factum concernit totam prouinciam, licèt fiat in vna par
te prouinciæ tantum, tamen quilibet de prouincia præſumitur
illud ſcire. Abb.& Dec.in c.1.de poſtu.præla. ſuper glo.in ver.al
legans. tradit Iaſ.in l.Titius. § Lucius, in 2.no.ff.de lib.& poſthu.
& in l.is poteſt, col.1 t.ff.de acq.hære. ſic etiam omnes de regno
præſumuntur ſcire illa quæ publicè & notoriè fiunt in regno. Ge
mi.in conſi.144.col.2.ante med.per tex.in d.c.j.de poſtul.pręla.
& in c.illud.de cle.excommu.miniſtran. Immo ſecundum Gem.
ibi etiam vicini regni præſumuntur talia ſcire per tex. in c.quoſ-
dam, & in c.quanto, de præſump. in propoſito noſtro factum &
electio diffinitorum concernit totam religionem ordinis Clu-
niacenſis, quia eorum poteſtas ad omnia monaſteria illius reli-
gionis oſtenditur, ergo omnes monachi illius ordinis de ipſis
diffinitoribus notitiam habere præſumuntur, qui & quales ſint,
ob id expreſſio nominum neceſſaria non fuit, quia certus cer-
tiorari non debet. l.j.in fin.de actio.empti. ¶Quartò reſpondeo
4 † ꝙ de tali incertitudine pars aduerſa in proceſſu non oppoſuit,
ſciens ꝙ facilè declarata fuiſſet incertitudo omnis, ideo talis in
certitudinis ratio haberi non debet, quia pars de ea non oppo-
nendo cenſetur renuntiaſſe exceptioni incertitudinis. c.ſuper li
teris, de reſcrip.ca.cum olim, el primo de offic.delega. Dec.in l.
ſi per errorem, col.2.verſi.quinto fallit. ff.de iuriſd.omn.iudi. &
in terminis incertitudinis tradunt docto.in l.j.ff.de eden. & in l.
edita. C.de eden. Iaſ.in §.curare, col.4.poſt med. Inſti.de act. vbi
ꝙ admittitur libellus incertus & generalis parte non opponen
te, & licèt talis incertitudo in libello declarari poſtea debeat, il
lud eſt quia ſententia valere non poteſt niſi ſit certa. d.§.curare,
ſed iſta ratio certitudinis ceſſat in caſu noſtro, quia licèt non de
clarentur nomina diffinitorum, ob id ſententia incerta non red
ditur. Nec refert ad validitatem aut certitudinem ſententiæ qui
bus nominibus diffinitores appellentur, cum pro eis aut contra
5 eos pronuntiari non debeat. ¶Quintò † reſpondeo ꝙ expreſſio
nominum non requiritur ob aliam cauſam niſi vt certæ ſint atie
appareant perſonæ ipſorum diffinitorum, ſed iſtæ perſonæ ſem-
per ſunt certæ, quia diffinitores vniformiter eliguntur in capitu
lo generali qui generaliter præſunt omnibus monaſterijs & im-
perant ſupra ipſum Abbatem, ideo ratione officij & vniformi-
tatis certi dicuntur, vt ſi dicatur de præſide Dalphinatus, de Epi
ſcopo Gratianopolis, talis enim locutio incerta dici non poteſt.
ſimiliter quando dicitur de poeta certus dicitur ſermo, quia a-
pud latinos intelligitur de Virgilio, apud Græcos de Homero.
§ ſed quotiens, Inſti.de iure natu.gen.& ciui.& tamen multi a-
lij ſunt poetę, quantò fortius certi dicendi ſunt diffinitores in ca
ſu noſtro, quorū nomen non alijs tot conueniat atq; poetæ vox.
6 ¶Sextò reſpondeo, † ꝙ certum quid dicitur per relationem ad
aliud. l.4.§.ſi iudex. ff.de re iud. l.vbi autem. §.illud. ff.de ver.obl.
l.pe. C.de ſen.quæ ſine cer.quanti.pro. ſed cum dē de diffinitori-
bus ordinis aut religionis Cluniacenſis, fit relatio ad rem certā,
quia certum eſt in ea religione qui ſint diffinitores. Eſſet enim
incerta locutio ſi diceretur ſimpliciter nos diffinitores, ſed cum
fiat relatio ad monaſterium Cluniacenſe, perſonæ diffinitorum
clarè ſatis explicantur, nec generalis aut incerta locutio iſta dici
poſſit cum verificari non poſſit niſi in perſonis electis ad tale of
ficium. arg.l.2.ff.de libe.& poſth. l.fundus qui locatus. ff. de fun-
7 do inſtr. ¶Septimò † in iſtis literis inhibitorijs adeſt ſigillum pu-
blicum & authenticum ipſius religionis, per quod fides datur
ſcripturæ in pertinentibus ad officium ipſorum diffinitorum, et
ſine vllis teſtibus vt habetur per doc.maximè Mod.in c.poſt ceſ
ſionem, de proba. Iaſ.in repe.l.admonendi, col.4 t.ver.ex prædi
ctis omnibus. ff.de iureiu. quicquid aliter & nimium generaliter
dixerit Soc.in conſi.158.col.3.ver.tertiò etiam reſponderet.li.2.
ob id veriſimile non eſt appoſitum fuiſſe ſigillum tam authenti-
cum ſcripturæ inhibitoriæ ſi inhibentes diffinitores nō fuiſſent
quales ibi aſſeruntur. Octauò in talibus literis inſpicitur conſue
tudo, ideo probant literæ Epiſcopi et in non pertinentibus ad
eius officium & in alieno foro ſi ita conſuetudo habeat, immo
ſolum ſigillum ſine alia ſcriptura probat ſtante conſuetudine vt
per Dec.in d.c.poſt ceſſionem, col.8. ſed de conſuetudine in lite
ris diffinitorum non cōſueuerunt exprimi eorum nomina & co
gnomina, ergo, &c. & ſi probat ſolum ſigillum ſine ſcriptura ex
conſuetudine, quanto fortius literæ ſigillatæ cum nomine appel
latiuo diffinitorum. ¶Sed dicet aliquis, præmiſſæ rationes mili-
tant etiam in literis Papæ aut alterius principis, & tamen in eis
exprimitur nomen proprium pontificis, & principis. Reſpōdeo,
ꝙ ex hoc non ſequitur, ergo ſi non exprimeretur nomē propriū,
8 literæ eſſent nullæ. Secundò † reſpondeo ꝙ non ſequitur. conſue-
tudo eſt talis in literis Papæ & principis, ergo illa ſeruari debet
etiam in literis aliorum, conſuetudo enim dicitur ſtricti iuris &
ad alia non extenditur. l.j.§.Iulianus. ff.de iti.actuq; priua. Ideo
videmus ꝙ ſtylus eccleſiæ Romanæ non extenditur ad alia loca
niſi dictum ſit expreſsè aut mandatum per legem. Rom.in conſ.
367.col.3. Tertiò reſpondeo ꝙ diuerſa eſt ratio literarum vnius
Papæ aut principis & literarum diffinitorum, quia literæ princi-
pis fundantur in vna perſona tantum, ſed literæ diffinitorū fun-
dantur potius in vniuerſitate aut collegio, & quando actus fit
ſub nomine collegij aut vniuerſitatis, nō curatur de nominibus
9 proprijs, ſed ipſius vniuerſitatis aut collegij. †& profectò narra
tur mihi ꝙ in literis huiuſmodi diffinitorum nunquam eorum
nomina exprimi conſueuerunt, ideo poſito ſine præiudicio ꝙ ex
primi de iure deberent, talis tn̄ ſolennitas iuris non attenditur,
cum de conſuetudine non ſeruetur. Anch.in conſi.vltimo.col.4.
verſi.præterea, nec etiam. Roma.in conſi.103.col.2. facit tex.in
l.minimè. ff.de legibus. ¶Secundò mouetur dubitatio in cauſa
prædicta, quia impoſſibile eſt huic domino Ioffredo Dormin re
ligioſum inuenire eiuſdem regulæ qui pro ſubſtituto deſeruiat
in officio prædicto ſacriſtiæ, cum in ipſo prioratu Viſilliarū duo
tantum ſint monachi qui officio prædicto operam dare nō poſ
ſunt, monachi autem aliorum monaſteriorum ſine licentia ſupe
10 rioris exire non poſſunt. Ad iſtud † reſpondeo, culpam imputari
debere ipſi aduerſario cur talem licentiam non petierit, etiam
ꝙ talis licentia de facili concedi non ſoleret. Bald.in conſil.395.
Pro domino Dynaldo. col.j.lib.2. Pan.de Caſt.in conſi.433. Viſis
omnibus ſupraſcriptis. col.3. circa med. lib.j. vbi habetur quòd
factum dependens a voluntate principis, licèt impoſſibile re-
putetur, non tamen ob id excuſatur quis niſi illud a principe po-
ſtulauerit, quantò magis imputandum eſt huic domino Ioffre-

do

do qui nõ poſtulauit a longè inferiore a principe quod concedi
de facili ſolet.l.3.§.quid ergo.ff.de [illegible] iud.tu.ibi,ſi quidem nõ po
ſtulauerit a prætore ſibi imputet.l.3.§.pe.ff.de aqua quot.& æſti.
l.ſed & ſi per prætorem.§.j.verſ.ſed nec eos.vbi gl.in verbo per-
mittere.ff.ex quib.cau.maio.l.qui cum maior.in prin.ff.de bonis
lib. ¶ Tertiò principaliter dubitatur, quia dr̃ q̃ dñs aduerſarius
obtulit ſe paratũ ſubrogare ad officiũ ſacriſtæ religioſum vnum
eiuſdẽ regulæ & profesſionis modo inueniatur & ei exhibeatr,
ob id q̃ impuládnm vr̃ ipſi dño Nicolao Groſſeti cur monachũ
aliquẽ idoneũ non propoſuerit, per quẽ officium exerceret. Sed
ad illud rñdeo multis modis. Primò q̃ cura inueniendi mona-
chũ qui ſubrogetr̃ non pertinet ad ipſum dñm Groſſeti.† quia in
11 uitus quis non cogit alij benefacere.l.inuitus nemo.in prin.ff.de
reg.iur.facit tex.in l.tutori.ſupra de neg.ge. ¶ Secundò reſpõdeo
q̃ iſta oblatio vr̃ ſonare, quaſi ipſe offerẽs idoneũ reperire nõ po
tuerit ad officium illud, ſed iſta negatiua debet probari per ip-
ſum Dormin, qui eã allegat iuxta doc.Bart.in l.in illa.ff.de verb.
obl.& magis in terminis adduco Cor.in conſi.153.col.2.li.1.vbi
ſtante ſtatuto q̃ cõitas teneatur pro malefactore qñ malefactor
non inuenitur, ſi quis agat ꝯ̃ cõitatem pro maleficio tenetur pro
bare hanc negatiuam quod malefactor non inuenitur. Eodẽ mo
do ſi iſte Dormin dicat velle ſubrogare clericum ſæcularem in
officio ſacriſtiæ ꝯ̃ prohibitionem ſuperioris & præcepta regu-
læ, quia monachus eiuſdẽ regulæ idoneus nõ inueniatur debet
probare hãc negatiuam q̃ alius idoneus nõ inueniatr̃. Alibi ſcri
bit idem Cor.in conſ.210.circa fi.li.4.q̃ non ſequitur, in proto-
collo notarij nõ reperitur tale inſtrũm, ergo de eo notarius roga
tus nõ fuit, quia põt fieri q̃ nõ protocollauerit, vel q̃ fuerit ſub-
tractum.in propoſito noſtro quod dicit aduerſarius nõ reperiri
monachum idoneũ ad officium prædictum, iſtud fieri põt, quia
nõ inueſtigauerit aut curauerit de habẽdo, vel ſi inuenit noluit
cõdigne de mercede ſatisfacere. Alibi ſcribit idem Cor.in conſ.
313.col.3.li.4.q̃ vbi ſtatutũ aliquid diſponit qñ forẽſis nõ inue-
nitur in ciuitate, fundãs ſe ſuper tali ſtatuto tenetur probare hãc
negatiuã quod forẽſis in ciuitate non inueniatur. ¶ Tertiò rñdeo
poſito & nõ cõceſſo idoneus nõ inueniatur qui ad officiũ illud
ſubrogetur, nõ ob id licitum fuit propria authoritate presbyte-
rũ ſæcularem ſubrogare ꝯ̃ inhibitionẽ ſuperioris & regulæ ſan-
ctionẽ, ſed habẽda erat a ſuperiore licẽtia.l.nõ eſt ſingulis. ff.de
reg.iu.& maximè hoc procedit in monacho qui mũdo mortuus
dr̃.l.Deo nobis.C.de epi.& cle. & profectò ſignum vr̃ arrogãtiæ
& magnæ inobedientiæ ꝯ̃ præſcriptionem regulæ & ſuperioris
inhibitionem propria authoritate rem prohibitam agere. Potiſ-
ſimum.n.religionis meritum in obediẽtia conſtat, cui contraria
eſt contumacia, quod crimen grauisſimum reputatur. l.omne
delictum, in prin.& §.contumaciam.ff.de re milit.videtur.n.ad-
uerſarius de pari cum ſuperiore cõtendere poſthabita humilita
te† cum nihil ſit quod in põtificali ceruice refulgeat humilitate
15 ſplẽdidius.c.contra morẽ.100.di.humilitas.n.ſurſum, ſuperbia
in inferiora demergit.c.quoniam.10.di.ideo Saluator Matthæi.
c.11.ait Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde. & Iacobi.
4.Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. & Saul
quandiu fuit humilis placuit Deo & electus fuit in regem, ſed
qñ ſuperbiuit, dñs eum abiecit, vt habetur regum.ca.15.& Pſal.
58.& comprehẽdantur in ſuperbia ſua.& Pſal.101. Reſpexit ora
tionem humilium.& prouerbiorum.c.vigeſimonono, humilem
ſpiritu ſuſcipiet gloria.ideo dr̃, meliorem eſſe obedientiam vi-
ctima, quia per victimam aliena caro, per obediẽtiam verò pro
pria volũtas mactatur.8.q.1.c.ſciendum, de maior.& obed.c.il-
lud.ideo promptus debet eſſe prælatus vt puniat inobedientes.
c.1.vbi Dec.in 19.not.de poſtula.prælat.& contra inobedientes
loquitur propheta Pſal.80. & nõ audiuit populus meus vocem
13 meam, & Iſrael nõ intendit mihi. Quartò† reſpondeo, poſito &
nõ cõceſſo, potuiſſet ſubrogare aduerſarius presbyterum ſæcu-
larem ad officium ſacriſtiæ, non tamen cogi debent monachi
prioratus vt illum recipiant ad viuendum cõiter cum eis, quia
homines diuerſæ profesſionis in eodem officio ſociari non de-
bent.ca.in nona.16.q.7.& multum immo in fortioribus termi-
nis adduco Cald.in conſi.28.in tit.de regular.vbi q̃ clericus ſæ-
cularis non poteſt deſeruire capellæ in monaſterio regulari niſi
de cõſenſu Epiſcopi, Abbatis, & cõuentus. quod ſine dubio pro
cedat quamdiu religioſi eiuſdem profesſionis poſſunt inueniri,
ſecus in defectum, ex ea.n.ſocietate rigor monaſticæ vitæ altera
tur & relaxatur, & ex diſpari obſeruãtia in eodem loco ſcanda-
lum generatur.c.Deus qui.de vit.& ho.cler.tradit Calc.in conſi.
38.col.fi.& in cõſi.123.col.3.in prin. Præſtari autem occaſio nõ
debet relaxãdi rigorem ſolitæ vitæ.c.nolo.12.q.1. ſed ſolum cogi
poſſent ad dimittẽdum redditus & prouentus officij prædicti ſa
14 criſtiæ ipſi ſic ſubſtituto aut ſubrogato. ſicut † in ſimili dr̃ quod
vbi vaſallus ingreditur religionem, nõ cogitur princeps habere
eccleſiam infeudatariam, ſed permittitur eccleſiæ vt percipiat
commoditatem feudi in vita vaſalli, iuxta not.per Mod.in ca.in
præſentia, de prob.Bal.in cõſi.291.col.fi.li.2.Veron.in cõſi.32.&
in cõſi.36.Dec.in auth.ingresſi, col.fi.C.de ſacroſ.eccl. in qua re
nihil impediũt monachi Viſilliarum quominus percipiat ſubſti
tutus presbyter ſæcularis redditus ſacriſtiæ, illud ſolũ recuſant
ne ſimul & cõiter cum eis vitam agat. Non obſtat q̃ ex aduerſo
opponitur, dñm Groſſeti nihil aliud quærere quàm vt ſnĩam la-
tam in fauorem dicti Dormin ſuper poſſeſſorio dicti officij aut
beneficij inanem & eluſoriam præſter, quia apparet ex actis de
inhibitione facta per diffinitores ante litem inchoatam ſuper
poſſeſſorio. Rurſus iſta obiectio ceſſat ex eo q̃ offerat dimittere
redditus beneficij, ſed tantum recuſet cõionem vitæ cum preſ-
bytero ſæculari tanquam viro diuerſæ religionis & qualitatis. &
aduertãt facturi iudicium vt ne occaſionem præſtẽt ſubditis cõ
tumaciter agendi contra ſuperiores. Aduertendum eſt ẽt, quia
aduerſarius poſt concluſum in cauſa dr̃ aliqua ad partem pro-
duxiſſe non edita copia domino Groſſeti, ideo ſuper talibus pro
ductis fundamentum aliquod fieri non poteſt. Roma.in cõſ.319.
Grationop.5.Iulij.1541.Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca an dicatur conſtitutio procuratoris ad reſignandũ beneficium in manibus ſuperioris in fauorẽ illius cui placuerit, & videbitur ipſi procuratori, & concluditur quod ſic.*

2 *Renunciatio beneficij fieri debet omnino, id eſt libere, totaliter, ſimpliciter, & abſolute.*

3 *Actus attribuitur mandanti aut cõmittenti non exequenti.*

4 *Reſignatio libera dicitur ĩ qua alterius excluditur requiſitio.*

5 *Libere verbum importat totalitatem, puta ſi princeps mandat condemnationes libere cancellari, quia intelligitur quo ad omnia.*

6 *Liberum dicitur quod eſt liberum omni libertate, & abſolutum ab omni ſeruitute.*

7 *Conditionale dicitur quod remittitur arbitrio alterius, quia intelligitur ſi ille arbitratus ſit.*

8 *Simonia vitium occulte committitur, ob id leniores in ea probationes ſufficiunt.*

9 *Simonia committitur ex ſolis precibus quando fiunt pro indigno ratione amicitia, conſanguinitatis aut lucri gratia.*

10 *Fraus arguitur ex interpoſitione perſona, & prohibitus quid facere per ſeipſum, cenſetur etiam prohibitus per alium.*

11 *Interpretatio lata admitti debet quando agitur de repellendo fraudem.*

12 *Simonia vitium purgatur authoritate Papa quando eſt ſimonia de iure poſitiuo, ſecus in authoritate legati de latere.*

13 *Inſtrumentum notarij ſine teſtibus fidem non facit.*

14 *Literæ epiſcoporum & aliorum dignitatem obtinentium ſine teſtibus fidem faciunt quando ſunt ſigillo munita.*

14 *Inſtrumenti probatio dicitur contra ius diuinum & contra naturam.*

16 *Notarius probari debet vbi negatur.*

17 *Citatio redditur inutilis quando actus fit alia hora quàm citationis, ideo talis actus redditur nullus.*

CONSILIVM CXXII.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De† anno
1536.& die 24.menſis Decem. Reuerendus quõ
dam dñs Franciſ. Chomardi prior dum viueret
prioratus S. Erigij de Medullione Vappincenſis
diœceſis conſtituit procuratorẽ ad reſignandũ
memoratum prioratum, videlicet dominũ Ro-
bertum Chomardi eius fratrem in manibus reuerendisſimi do-
mini Legati Auinionẽſis, & in fauorẽ illius cui placuerit & vide

bit ſuo procuratori . Quærit an talis reſignatio dicat ſimoniaca
2 & vitioſa.¶ Puto rñdendũ q ſic, †& pro fundamento conſidero
q renũciatio beneficij eccleſiaſtici debet fieri omnino, i.ſine ali
qua pactione conditione vel modo.c.ea parte, el j.& ibi glo.de
offi.dele,ſed illud verbũ omnino,latius interpretatur.Old.in cõ
ſi.324.Factũ tale eſt,dñs noſter Papa.col.3.ver.ſecundò in alijs,
vbi q reſignatio beneficij omnino fieri debet.i.liberè. totaliter,
ſimpliciter,& abſolutè.itaq; reſignans beneficiũ eccleſiaſticum
nihil omnino reſeruare debet,quia dictio omnino omnẽ reſer-
uationem excludit,vt hr̃ in d.c.ex parte,ſed reſignatio de qua a-
gitur fuit cũ reſeruatione,quia non libere reſignauit conſtituẽs,
ſed in fauorem eius qui procuratori placeret & ei videret,quod
perinde eſt acſi ipſe cõſtituens perſonam certam nominaſſet in
3 cuius fauorem fieret renũciatio. quia†qñ nominatio aut electio
perſonæ committitur procuratoris arbitrio, ſi procurator eligit
aut nominat, talis electio aut nominatio dr̃ facta a dño non ab
ipſo procuratore.l.item eorum.§.ſi decuriones. ff.quod cuiuſq;
vni.nomi.l.vnũ ex familia.§.ſi de falcidia. ff.de leg.2.l.apertiſſi-
mi.& quod ibi no.vltima gl.C.de iud.ca.literis,vbi Abb.de re-
ſcri.bonus tex.in c.cũ aliquibus.de reſcri. lib.6.& iſta eſt rõ cur
non appellatur ab executore, quia grauamen nõ imputatur exe
quenti,ſed deputanti,ita Ant.de Bu.in conſi.74.Viſis ſtatutis.co,
2.ad fi. Cũ igitur electio aut nominatio attribuatur dño conſti-
tuenti,non procuratori eam exequenti, apparet q dñs cõſtituẽs
& reſignans reſeruatã eſſe voluit facultatẽ eligendi aut nominã
di perſonã in cuius fauorẽ fieret renunciatio, ob id talis reſigna
tio reſeruatiua libera dici non põt . ¶ Secundò conſidero vitium
ſimoniæ,nã reſignatio beneficij libera eſſe debet vt ſupra dictũ
eſt,ſed poſitò & non conceſſo, facultas nominandi aut eligendi
perſonã in cuius fauorẽ reſignatio fieret , non attribueret dño,
ſed ipſi procuratori,cuius iñ ꝯtrarium ſupra oſtendimus, adhuc ſi-
4 moniaca diceretur talis reſignatio, quia†libera dr̃ reſignatio in
qua alterius excluditur requiſitio. Ant,de Bu,in c.j.in tertio nota.
de offi.ord.facit tex.in c.ſtatuimus.vbi Ab.de regula. Bal.in cõſ.
288.Omnis.col.2.li.4.Anch.in conſi.56.Io.And.Are.in conſi.54.
col,2.& in conſi.76.col.2.verſi.ſecundò probatur, Dec.in conſi.
360.col.2.in fi.ſed hic reſignatio libera dici non poteſt,quia no-
luit reſignans q ſuperior liberè conferret cui vellet , ſed ad re-
quiſitionem nominationem aut electionẽ procuratoris dum re-
ſignauit in fauorem eius qui procuratori ipſi placeret & ei vide
retur,'& ſic facultas eligendi aut nominandi non ſuperiori, ſed
5 procuratori remiſſa eſt.¶ Tertiò†ad hoc facit quod ſcribit Anc.
in conſi.408.Probata.col.2.ver. & certè non vr̃ dubiũ vbi ſi prio
ceps faciens gratiam alicui mandat condemnationis libere cã-
cellari,verbũ libere intelligitur.i.generaliter & quo ad oĩa con-
tenta in condemnationibus,ita q nihil remaneat,& ſic verbum
libere importet q totalis ſit & nihil omnino remaneat apud re-
ſignantem , ſed hic remanſit apud eum poteſtas nominandi &
eligendi perſonam cui beneficium conferretur declarãdo vt ſu-
pra dictũ eſt,q nominatio attribuatur conſtituenti procuratori
exequẽti.& poſito & nõ cõceſſo attribueretur procuratori , ad-
huc remanſit apud reſignantem hoc, quia voluit vt procurator
6 eligeret & nominaret. ¶ Quartò † liberum quid dr̃,qñ eſt liberũ
omni libertate & abſolutum ab omni ſeruitute & onere.Oldra.
in cõſi.234.Factum tale eſt,quidam miles. col.2.ſed iſta reſigna
tio non poteſt dici libera omni libertate,quia voluit dñs q pro-
curator liberè & ſimpliciter reſignaret, ſed in fauorem eius quẽ
ipſe eligeret aut nominaret.¶ Quintò dictum eſt ſupra q reſigna
tio beneficij debet omnino fieri.i.ſine aliqua conditione ſecun-
dum expoſitionem gl.in d.c.ex parte, quam doc.ſequuntur,ſed
7 dico†in caſu noſtro q iſta, reſignatio fuit conditionalis ea quo
facultas nominãdi aut eligẽdi eum in cuius fauorem renuncia-
tio fieret,remiſſa fuit arbitrio & voluntati procuratoris, nã quo-
tiens aliquid remittitur arbitrio alterius,illud dr̃ conditionale ſi
is cuius arbitrio commiſſum eſt arbitratus fuerit. l.fi.C.de con-
trah.emp.§.precium,ver.ſed noſtra,inſt.de emp.& vend.vbi qñ
precium venditionis remittitur arbitrio tertij dr̃ venditio condi
tionalis ſi tertius pretium fuerit arbitratus , quo non arbitrante
reſoluitur venditio.& quod no.Bar.in l.centeſimis.§.fi.ver.ſi ve-
rò,col.pe.ff.de verb.obl.vbi quando iudex ponit aliquẽ ad con-
finia ad beneplacitum ſuum , ille non dr̃ confinatus niſi iudex
declarauit ſe ita velle,quia illa verba ad beneplacitum ſuum im
portant conditionem,ſimiliter quando quid promittitur ad ar-
bitrium boni viri , dicitur promiſſio conditionalis ſi bonus vir
fuerit arbitratus.l.poſt dotem.ſecundum quintam lecturam . ff.
ſolut.matr.Alex.in conſil.72.circa fin.lib.5.in propoſito noſtro
intentio reſignantis non fuit purè & liberè reſignare nulla habi
ta ratione alicuius perſonæ cuius fauore fieret renunciatio , ſed
fecit conſtituens vnam reſignationem conditionalem ſi procu-
rator nominaret perſonam cui beneficium conferretur,ita q eo
non nominante non intendebat conſtituens reſignare. ¶ In qua
re conſiderandum eſt q cum procurator eſſet frater conſtituen
tis ratione coniunctionis ſanguinis de facili præſumitur fraus.L.
data.C.de dona. Bart.in l.poſt contractum . ff.eod.titu.ideo du-
bitans conſtituens de vitio ſimoniæ ſi ipſe nominaret perſonam
in cuius fauorem reſignaret,confiſus fratri ei nominationem &
8 electionem perſonę reſeruauit,& maximè pręſumi†debet fraus
in caſu noſtro , quia agitur de crimine ſimoniæ quæ occultè ſo-
let committi,ob id leuiores in ea ſufficiunt probationes. ca. per
tuas,de ſimonia.c.j.de teſtib.libr.6.Corn.in conſil.340.col.pen.
9 ad fi.li.1 .¶ Sextò† ego habeo q ſolæ preces inducunt ſimoniam
quando fiunt pro indigno ratione amicitiæ aut conſanguinita-
tis aut lucri gratia.gl.in c.tuam,& ibi latè Pano.de ætat.& qual.
Dec.in c.cum M.in tertio nota.& ibi latius Ripa in 23.no. de cõ
ſtitu.quanto magis induci debet ſimonia ex eo q reſignans ſim
pliciter & præciſè voluit reſignationem habere locum in fauo-
rem eius qui ipſi procuratori placeret non ignarus de perſona
in cuius perſonam fieret reſignatio.ideo Abb.in c.quæſitum, in
fi,de rerum permuta.dicit q vbi partes quid agunt quod ſimo-
niam poteſt ſapere, omnia referre debent ad arbitrium & bene
placitum ſuperioris.¶ Septimò non eſt dubium q quando fit re-
ſignatio vt beneficium certæ perſonæ conferatur, talis reſigna-
tio efficitur ſimoniaca & vitioſa,vt not.glo.in c.ordinationes.1.
q.1.in c.dilecto,de præben.& in d.c.ex parte,el.j.vbi Dec. col.1.
de offi.deleg.quod adeò procedit vt non noceat reſignanti talis
reſignatio.Rebuf.in tract.de pacifi.poſſ.num.154.pag.22.vbi q
ita fuit iudicatum in Senatu Pariſienſi de anno 1513.nec admit-
ti poteſt talis reſignatio per Legatum de latere.Rebuf.in d.trac.
de pacifi.poſ.nu.198.allegat Boeri . in trac.de digni.lega.q.vlti-
ma,ergo idem quando poteſtas nominandi perſonam dat pro-
curatori,quia qui per alium facit,ipſe feciſſe videtur.l.ita aũt. §.
geſſiſſe.ff.de adm.tutor.l.1.§.deieciſſe.ff.de vi & vi arm.& ſicut
10 †prohibetur quis per ſeipſum tali modo reſignare beneficium
ita cẽſeri debet prohibitus hoc facere per procuratorem & om
nem interpoſitam perſonam alias materia daretur delinquendi
& fraudandi legem. l.vir vxori. §.fi.ff.ad Velleia.l.pupillus.§.&
ſi per interpoſitam.ff.de autho.tuto.l.hac edictali.in princ.C.de
ſecun.nu.l.per diuerſas.§.exceptis.C.manda.quod vnicũ funda
mentum vr̃ ſufficiens ad iudicandum iſtam reſignationem ſimo
niacam.¶ Octauò†hic agitur de repellẽdo fraudem ne dñs pro
11 hibitus reſignare beneficium per ſe cum pacto vt certæ perſonę
conferatur hoc per aliũ facere poſſit legem fraudando & ſimo
niæ crimen committendo,ergo interpretatio lata admitti dẽt.l.
j.§.pecunia.ff.de calumnia.l.ſed & Iulianus, in prin.& §.mutui
datio.ff.ad Maced.per quæ iura ita in ſimili arguit Dec.in conſi.
5.ad fi.in conſi.277.col.2.& in conſi.596.colu.1.Dicamus igitur
prohibitum eſſe dominum reſignare beneficium ad modũ quo
hic reſignatum eſt ne fraudibus pręſtetur occaſio,& via illis ape
12 riatur.¶ Hoc ita†præſuppoſito quòd iſta reſignatio dicatur ſimo
niaca,dico q non purgatur vitium ſimoniæ ex authoritate Le-
gati de latere,quia licet iſta ſit ſimonia de iure poſitiuo tantum,
tamen legatus de latere non poteſt diſpenſare contra ius poſiti-
uum.Ant.de Bu.in conſi.62.hic de duobus.col.2.Abb.in conſ.1.
col.2.& in conſil.77.col.2.li.2.& vbi poſſet diſpenſare, illud eſ-
ſet ex cauſa euidenti & neceſſaria.Iaſ.in l.omnes populi, in fi.ff.
de iuſti.& iure.ſecus eſt in authoritate ſummi Pontificis qui po-
teſt diſpenſare contra ius poſitiuum etiam ſine cauſa . c.propo-
ſuit,de conceſ.præb.ideo eius authoritate purgatur vitiũ ſimo-
niæ.Dec.in d.c.ea parte,col.2.& in conſi. 141.col.fi.& ibidem in
quarto dubio q authoritate inferioris vitium ſimoniæ non pur-
gatur niſi ex cauſa diſpenſet inferior contra vitium ſimoniæ pu
ta pro bono pacis vel eccleſiæ vtilitate . vbi autem eſſet aliquid
ſimoniacum de iure diuino, etiam Papa diſpẽſare nõ poſſet nec
in eo conditionem apponere.Dec.poſt Abb.in c.ſignificaſti,col.
5.de elec.puta in ordinibus & ſacramentis. ¶ Secundò principa
liter dubitatur, quia literæ clericatus dñi Guilielmi de Grand-
monte dicuntur conceſsè a quodam domino Guidone Epiſco-
po Troiano, in quibus non reperitur ſigillum aliquod nec teſtes
aliqui aſcripti, tantũ reperiunt ſubſcriptæ p quẽdam I.P cardi,
an literæ huiuſmodi fidẽ faciant. Breuiter concludendo puto q
non,

13 noh, & conſidero † ꝙ in ſcriptura notarij vt fidẽ faciat teſtes re-
gulariter ſunt neceſſarij. §. ſed ſi inſtrumenta, & §. ſi verò nec, in
auth. de fi. inſtr. gl. in l. generali. C. de tabu. lib. 10. & in l. in dona-
tionibus. C. de dona. Bal. in conſil. 55. Anno dñi. col. 2. poſt med.
li. 2. Alex. in conſ. 166. col. pe. li. 6. Cor. in conſi. 214. col. 2. li. 1. & in
14 conſil. 220. col. 2. li. 2. in literis † autem epiſcoporum & ſimiliũ in
dignitate conſtitutorum ſpecialiter introductum eſt, ꝙ fidẽ fa-
ciant ſine teſtibus quando ſunt munitę eorum ſigillo publico &
authentico ob authoritatem ſigilli, vt no. Mod. in c. per ceſſionẽ,
maximè Dec. col. 7. ver. Prima concluſio. de proba. ſed ꝙ credaẽ
literis vnius Epiſcopi ſine teſtibus & ſine ſigillo, hoc non tam iu
15 ri contrarium eſt quàm periculoſum, maximè † quia ẽt proba-
tio per inſtrm̃ publicum habens ſolennia iuris dr̃ contra ius di-
uinum ꝙ in ore duorũ vel trium ſtet omne verbum. Per inſtrm̃
aũt creditur voci mortuæ vnius tantum notarij, immo talis pro
batio dr̃ ꝯ naturam vt credatur chartæ animalis mortui. Inno. in
c. cũ P. tabellio, de fi. inſtr. refert & ſequitur Old. in conſi. 75. Bal.
in conſi. 447. Ad euidentiam præmittendum eſt quis dicatus vſu
rarius manifeſtus, circa fi. li. 5. Cor. in conſi. 32. col. 2. in conſi. 55.
col. 8. & in conſi. 64. col. pe. ad fi. li. 3. ideo infert Cor. valere ſtatu
16 rum quod probatio per inſtrm̃ fieri non poſſit. ¶ Secundò † non
apparet ꝙ ille. I. Picardi eſſet notarius, qui tamen notariatus vr̃
probandus vbi ſint oppoſitum ꝙ non ſit notarius. Alex. in conſi.
266. col. 2. li. 2. & in conſi. 101. li. 4. & habetur in l. Barbatius. ff. de
off. prætoris. maximè cum non ſimus in antiquis per ea quæ ſcri
bit Dec. in conſil. 36. col. 2. & alibi ſæpe doc. nec ſuper notariatu
creditur aſſertioni ipſius notarij ꝙ ſic notarius Soc. in conſil. 33.
17 col. j. ver. 2. concluſ. li. j. & in conſ. 95. in prin. li. 3. ¶ Tertiò † impu
gnantur dictæ literæ clericatus, quia pars aduerſa obtinuit lite-
ras a curia pro exemplo dicti clericatus extrahendo parte voca
ta, & citatus fuit magiſter Franciſcus Bernardi procurator ve-
nerabilis fratris Oliuerij de Cario ad videndum fieri extractum
die 20. Octobr. 1540. hora meridiei & tamen extractus factus dr̃
ante meridiem per tres horas, & ſic alia hora q̃ aſſignationis, er
go exemplatio nulla tanquam facta parte non citata cum nõ eſ-
ſet citata ad horam illam factæ extractionis. l. aut qui aliter, in
prin. l. ſi. §. ſi is qui. & vtrobiq; Bar. ff. quod vi aut clam. ca. conſu-
luit, cum ibi not. de off. dele. Pau. de Ca. in conſi. 254. Vr̃ dicendũ
dictam ſententiam, in fi. li. 2. Ale. in conſ. 213. col. 2. verſ. præterea
iſti tres teſtes. li. 2. Fel. in d. c. conſuluit, & in c. j. col. 8. de iudi. Ex
quibus concludo in fauorem memorati domini Oliuerij de Ca
rio, ſaluo ſaniori iudicio. Gratianop. 7. Iulij. 1541. Aymo Crauet
ta iuriſconſ.

SVMMARIVM.

1 *Scientia præſumitur in his qui ſimul habitant & communiter viuunt.*

2 *Scire præſumitur quis de bonis communiter poſſeſsis quomodò & qualiter obuenerint.*

3 *Scientia præſumitur ex qualitate facti quando eſt tale factum quod veriſimiliter ſolet in notitiam deuenire.*

4 *Scire præſumitur quis teſtamentum alterius ex eo quod poſsidet bona eius hæreditaria quãdo illa alias licite poſsidere nõ poſſet.*

5 *Scientia arguitur ex his quæ communiter fieri ſolent.*

6 *Scire præſumitur inſtrumẽtum qui illud producit, id eſt quod antea de eo notitiam haberet.*

7 *Societas vniuerſalis omnium bonorum cenſetur diſtracta et ſoluta quando vnus ſociorum quid facit nomine proprio alijs ſcientibus & patientibus.*

8 *Contrauenire non poteſt quis ſententiæ quàm pro ſe obtinuit.*

9 *Obijcere non poteſt quis alteri id, quod & ipſe fecit.*

10 *Culpa imputari non poteſt facienti in re aliena, quod in re ſua propria fecit.*

11 *Societas tacita extendi non poteſt vltra actus ipſius ſocietatis.*

12 *Tacitus actus non ita extenditur ſicut expreſſus.*

13 *Societas vniuerſalis inducitur ex actibus difformibus.*

CONSILIVM CXXIII.

¶ Pro Franciſco Paſqueti parrochiæ ſancti Chriſtophori Oyſen cij contra Claudium Chaberti eius generum. De eadem mate ria habetur in conſi. 26.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtula. Scripſi
olim pro Frãciſco Paſqueti parrochiæ ſan-
cti Chriſtophori mandamenti Oyſencij ꝯ
Claudiũ Chaberti eius generũ ꝙ non dicaẽ
ꝯtracta inter eos ſocietas vniuerſalis oium bo
norũ, & ita fuit pronunciatũ per ſpecta. do.
Põcium Athueri iudicem ordinariũ ipſius
mandamenti Oyſencij. A qua ſnĩa appella-
tũ fuit per dictũ Claudium Chaberti ad curiam Grayſiuodani.
Requiſitus vt aliqua adderẽ pro confirmatione in cauſa appella
tionis ſequentia duximus cumulanda. ¶ Et primò inquantum di
xi in prioribus ſcriptis ꝙ non cenſetur ꝯtracta ſocietas vniuerſalis
omnium bonorum, quia Frãciſcus Paſqueti bona aliqua acquiſi
uit noĩe proprio vt apparet inſtrĩs productis per aduerſarium,
1 & ꝙ † acquiſitiones veriſimiliter factæ fuerunt ſciente ipſo Cha-
berti cũ ſimul habitarent & cõiter viuerent, addo ad probandũ
ſcientiam dictarum acquiſitionum ratione iſtius cõis habitatio
nis & domeſticitatis ꝙ ſcientiam ita arguit Bal. in conſil. 392. an
no. col. 2. li. j. & in conſi. 296. li. 3. Abb. in conſi. 19. col. 2 li. 2. Rur
ſus probatur ſcientia, quia dictus Chaberti in articulis ſuis ex-
ceptionalibus incipientibus acceptat & implicat, allegat quòd
ipſę partes non ſolum ſimul & communiter habitauerunt, ſed
etiam bona communiter coluerunt, laborauerunt, fructus com-
2 muniter leuauerunt & recollegerunt, ideo † de talibus bonis
ita communiter poſſeſsis non poteſt dictus Chaberti ignoran-
tiam prætendere quomodo obuenerint poſt contractum matri-
monij cum filia ipſius Paſqueti. arg. l. ſi. C. arb. tutelæ. Bal. in con-
3 ſil. 312. Si ita eſt. li. 2. ¶ Ex alio † probatur ſcientia ex qualitate fa-
cti quando eſt tale factũ quod veriſimiliter ſolet in notitiam de-
uenire. c. quanto. de tranſlatio. præla. c. illud, de cler. excom. Cor.
in conſi. 268. col. 2. ad fi. li. 4. ſed in caſu noſtro cum bona fuerint
acquiſita poſtquàm ipſę partes iam ſimul & communiter habi-
tabant, & poſt acquiſitionem bona alia ſic acquiſita cœperint
poſsidere, non eſt veriſimile quin dictus Chaberti intellexerit
quomodo, & qualiter obuenerint illa bona ex ſola facti qualita
te, cum non ſit præſumendum ꝙ voluerit dictus Chaberti occu-
pare bona aliena, & ea cultiuare quin ſciret ex qua cauſa id ei
4 permiſſum foret. Ideo † dicit Cor. in conſil. 250. col. fi. circa med.
li. 4. ꝙ poſsidens bona hæreditaria alicuius quæ licitè poſside-
re non poteſt niſi uigore teſtamenti illius, præſumitur notitiam
ipſius teſtamẽti habuiſſe. Eodem modo cum Claudius Chaber
ti non poſſet verſari in cultura iſtorum bonorum licitè, niſi ea ti
tulis acquiſitionum, præſumitur ꝙ de talibus titulis & acquiſi-
5 tionibus notitiam habuerit. ¶ Quartò † probatur & arguitur ſcien
tia ex his quæ communiter fieri ſolent vt habetur in l. ſi tutor pe
titur C. de peric. tuto. Dec. in conſi. 303. col. 2 ſed a communiter
accidentibus quando ſunt plures ſimul habitantes & commu-
niter viuentes, & vnus eorum quid acquirit quod & alij cõiter
poſtea poſsideant, non ſolent alij ignorare de tali acquiſitione
6 quõ & vnde proceſſerit. ¶ Quintò † conſidero ꝙ ipſe Chaberti
produxit ipſa inſtrumenta acquiſitionum, ergo præſumitur, &
clarè probatur ꝙ de eis notitiam haberet quia alias producere
nõ potuiſſet. l. non eſt ferendus. ff. de tranſac. no. in auth. at qui ſe-
mel. C. de proba. Abb. in d. conſi. 19. col. j. in fi. li. 2. Paul. de Ca. in
conſi. 94. Clarum eſt in iure. col. 2. li. 2. & dicit Bal. in conſil. 446.
Quidam teſtes. col. j. li. 5. ꝙ producẽs falſos teſtes præſumitur
7 ſcire veritatẽ facti & omnium circunſtantiarum. ¶ Hoc ita † præ
ſuppoſito ꝙ dictus Chaberti notitiã haberet de acquiſitionibus
prædictis facio vnam concluſionem in hac materia de iure ve-
riſsimam. i. poſito & non conceſſo, prout nũquàm cõcedetur, ꝙ
contracta antea fuiſſet ſocietas vniuerſalis inter ipſas partes ex
preſsè vel tacitè, tñ ex talibus acquiſitionibus factis nomine pro
prio ipſius Paſqueti, diſtracta cenſetur ipſa ſocietas vniuerſalis
& ab ea receſſũ, q̃a actus acquirendi noĩe proprio ſcientibus &
patientibus alijs ſocijs tali ſocietati aduerſatur, nec cũ ea cõpati
poteſt, ita tenet Bal. in l. ſi ſocius. ff. ſi cert. pet. refert & ſequit Iaſ.
in l. j. col. 5. ad fi. ver. ad idem facit quod decidit Bald. in l. ſocius.
C. qui te. facere poſ. & dixi in conſi. 26. circa fi. tunc cum allega-
ſi non pòs ꝙ non potuit vnus ſociorum diſtrahere ſocietatẽ al-
tero inuito & ignorãte, ꝯhendo nomine proprio, quia non po-
teſt pars allegare ignorãtiã iſtarũ acquiſitionũ & ꝙ clandeſtinè
factæ fuerint, q̃ ẽt ignorantiã nunq̃ allegauit in actis, & vbi alle-
gaſſet pſumptio iuris eſt cõtra eã ex tot cõiecturis ſupra allega.
maximè q̃a pars ipſa inſtrã acquiſitionum produxit. ¶ Secundò
principaliter cõſidero, poſito & nõ conceſſo, Paſqueti appella-

tus clandeſtinè acquiſiuiſſe nomine ſuo proprio, adhuc nõ poſſet aduerſarius dicere non impediri ſocietatẽ vniuerſalẽ omniũ bonorũ ex talibus acquiſitionibus tanq̃ factis ipſo ignorante & inuito, quia ẽt ipſe aduerſarius aliqua acquiſiuit durante cõione nomine proprio, quæ acquiſitio repugnat ſocietati vniuerſali, ideo facto ſuo proprio conuincitͅ ꝙ non eſſet ſocietas vniuerſalis. nec poteſt ipſe allegare ꝙ nõ potuerit ſolus diſtrahereq́ ſocietatẽ acquirendo clandeſtinè & ignorante altero ſocio, quia præ ſupponendo citra præiudicium veritatis, ꝙ præcederet ſocietas vniuerſalis, dicendo ꝙ contraxit nomine proprio clandeſtinè & ignorante ipſo Paſqueti allegat turpitudinẽ ſuam ꝙ voluerit fraudare ſocietatem & fidem in ea fallere, ob id audiri non debet. l. tranſactione finita. C. de tranſac. l. cum profitear. s. C. de reuo. dona. l. filios. C. de reuo. his quæ in frau. ca. inter dilectos, de
8 dona. ideo† poſito ipſe Paſqueti poſſet contrauenire acquiſitioni factæ per ipſum Chaberti noie ſuo proprio tanquam factæ clandeſtinè & ignorante ipſo Paſqueti, ipſe tñ Chaberti qui eã facit, illi ↄuenire non põt. l. ſi ſeruus plurium. §. 1. ff. de leg. j. vbi Bal. dicit ꝙ obtinens ſententiam pro ſe non põt illi ↄuenire, quia alle-
9 garet eius turpitudinem. ¶ Præterea† cum ipſe Chaberti etiã acquiſierit noie ſuo proprio nõ põt obijcere alteri cur & ipſe noie proprio acquiſierit. l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco publi. c. pro illorũ. de ꝓben. c. cũ eccleſiaſticæ, de exceptio. facit tex. in l. in arenã. ad fi. C. de inoffi. teſta. & pro hoc adduco in terminis Alex. in conſil. 78. li. 2. vbi ꝙ ex acquiſitionibus vnius ſocij vniuerſalis nomine proprio altero ſocio ignorante, cenſetur diſſoluta ſocietas vniuerſalis quando alter ſocius etiam quid acquirit nomine proprio. ¶ Amplius etiam ꝙ ipſe Chaberti nihil acquiſiuiſſet nomine ſuo proprio, adhuc imputari non poſſet ipſi Paſqueti ꝙ acquiſierit nomine ſuo proprio clandeſtinè inuito & ignorante ipſo Chaberti, quia apparet ꝙ ipſe Paſqueti aliqua etiam acquiſiuit nomine ipſius Chaberti ſui generi. Ex qua re fides bona arguitur ipſius Paſqueti ꝙ generum fraudare noluerit, acquiſitio enim facta nomine ipſius Chaberti eſt dãnoſa ipſi Paſqueti nomine alieno acquirenti, quia in tali acquiſitione participare non poterit, iõ ſi doloſè verſari voluiſſet, veriſimiliter talem acquiſi-
10 tionem non feciſſet. argu. l. præſes. C. de ſeruit. & aqua. &† cum fecerit Paſqueti in re ipſius Chaberti quod fecit in cauſa propria, id eſt, ita acquiſierit pro ipſo Chaberti & nomine ſuo priuato ſicut pro ſeipſo, in culpa aliqua dici nõ põt. l. hæredes. §. non tantum. ff. fami. erciſc. § hinc inſti. pro ſocio. l. ſocius ſocio. ff. pro ſocio Bar. in l. quod Nerua. ff. depoſiti. ¶ Porrò pars aduerſa dicens acquiſitiones factas per Paſqueti nomine ſuo proprio doloſè fuiſſe ſecutas tanquam clandeſtinè factas, & ipſo Chaberti ignorante, debet & tenetur probare ꝙ ante ipſas acquiſitiones eſſet ſocietas vniuerſalis inter ipſas partes, quia alias nõ tenetur ſocius acquirere communi nomine, ſed dico impoſſibile eſſe ꝙ probet pars iſtam vniuerſalem ſocietatem ante ipſas acquiſitiones. nã ſocietas vniuerſalis dr̃ quando in omnibus contrahitur ẽt in acquiſitionibus, ſed iſta vniuerſalitas nullo modo hic probari põt non ex inſtrumento aſſociationis, quia ex eo apparet de contrario, non tacitè, quia vt tacitè inducatur requiritur ꝙ etiam in acquiſitionibus talis ſocietas obſeruata ſit, id eſt, ꝙ aliquid fuerit acquiſitũ cõi noie, alias. n. in acquiſitis ſocietas vniuerſalis tacita conſiderari non poteſt, ſed hic nulla probatur acquiſitio communiter facta, ſed proprio nomine aut ipſius Paſqueti aut ipſius Chaberti, ergo impoſſibile eſt dicere ꝙ præceſſerit ſocietas vniuerſalis. ſi. n. pars prætendit ſocietatem vniuerſalem etiam in acquirendis, oportet neceſſario probare ꝙ aliqua acquiſita fuerint cõiter facta, alias enim ſi nulla acquiſitio communi nomine facta ſit ab alterutro ſociorum, neſcio videre quomodo aduerſarius velit fundare & probare iſtam ſocietatem vniuerſalẽ ẽt in
11 acquirẽdis ex tacitis actibus, quia† actus noſtri volũtarij, non extendũtur vltra quam gerantur, nec poteſt ſocietas tacita extendi vltra actus ipſius ſocietatis. l. j. §. Iulianus; vbi Barto. ff. de itinere actuq; priua. l. voluntariæ. C. de execu. tuto. l. fi. C. ne vxor pro mari. & in terminis tacitæ ſocietatis ita arguit Bart. in l. Titium aut Mæuium. §. altero. ff. de adm. tut. & in l. ſi patruus. C. commu. ver. iudi. Dec. in conſi. 21. col. 3. verſic. præterea dato. & in conſi. 445. col. 7. circa fin. verſi. & dato ꝙ aliqua communicatione. Pau. de Caſt. in conſi. 349. Ex dic. col. ii. ibi, quia cum ſit tacita. li. r. Actua-
12 lem† enim qui tacite inducitur, non eſt tantæ potentiæ quantæ eſt expreſſus, ſed reſtringitur ad id in quo reſultat, nec extenditur prout actus expreſſus. Pau. de Caſt. in conſi. 334. Viſa appellatione. col. 3. ver. iam actus li. 1. Alex. & Dec. in l. 1. §. j. in gl. ſuper verbo ſi quis. ff. quod quiſque iuris. Iaſ. in repe. l. cum quid. colu. 3. ver. quarta concluſio. ff. ſi cer. pe. ſi actus taciti extendi non poſſunt vltra quàm gerantur, & nunq̃ actus aliquis acquiſitioni cõmunis ſocietatis nomine factus eſt, quomodo extendemus iſtã tacitam ſocietatem ad actus iſtos acquiſitionum. & pro hoc in terminis adduco Rom. in conſi. 291. Cum iſti fratres. vbi ꝙ licèt fratres exercuerint plures negociationes & earũ lucra aut quæſtus cõicauerit, non tamen dicitur ſocietas vniuerſalis in alijs quæ communicata non ſunt. Ad idem adduco Soci. in conſ. 95. colu. 4. in 3. q. lib. 2. ubi ꝙ in tacita ſocietate non ueniunt ea quæ non reperiuntur aliquando cõicata puta legata aut donata & ſic uolunt Roma. & Soc. ꝙ non poteſt dici cõtracta ſocietas uniuerſalis in illis quæ adhuc non reperiuntur fuiſſe cõicata, itaq; dici non poteſt ꝙ ſit ſocietas acquiſitionum quũ non reperitͅ fuiſſe communicatum quod proprio nomine acquiſitum ſit. Ad idẽ ẽt adduco Alex. in conſil. 138. in fi. li. 5. ubi Alex. conſiderat in ſocietate uniuerſali communem poſſeſſionem, cõem negociationem, & ꝙ in cõi conferantur omnia undecunq; obuenientia. Ad idem adduco Cor. in conſi. 196. in prin. lib. 3. ubi ſi ſocij cõicant oĩa lucra undecunq; ex quæſtu obuenientia, cenſetͅ contracta ſocietas uniuerſalis reſpectu lucri & quæſtus, ſi uerè cõicant lucra unius negociationis, ſolum reſultat ſocietas limitata circa illam negociationẽ. & ſic apertè uult Corn. ꝙ non inducatur ſocietas uniuerſalis reſpectu acquiſitionũ niſi actus acquiſitionũ interuenerint ſocietatem inferentes. & pro hoc adduco, nã ſocietas uniuerſalis non inducitur niſi ex actibus qui fieri non poſſunt citra ius & nomen ſocietatis uniuerſalis. arg. l. in liberæ. ff. de rit. nup. l. in concubinatu. ff. de concub. l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acq. hær. & in ſocietate tacita ita arguit Anto. de Bu. in conſi. 71. Aucb. in conſi. 32. quia qõ, col. 2. in conſi. 148. plura dubia. col. 1. & in conſi. 302. materia. col. 2. Alex. in conſil. 37. col. 2. in fi. li. 4. & in ſocietate uniuerſali ita arguit Cor. in conſ. 58. col. 3. li. 4. modò ante factas aliquas acquiſitiones aut ante communicationẽ aliquorum bonorum alteri ex ſocijs obuentorum dici non põt cõtractam fuiſſe ſocietatem uniuerſalem ex alijs actibus cõium negociationum aut communicationis fructuum, quia potuerũt ſocij communiter negociari & fructus communicare abſq; intentione communicandi bona acquirenda nomine proprio aut alteri obuentura ex titulo donationis, hæreditatis, aut legati. Poſtremò conſidero unum fundamentum efficaciſſimum ad tollendum præſumptionem ſocietatis uniuerſalis, nam iſte Paſqueti habet intentionem fundatam ex inſtrũ ipſius aſſociationis, quæ legitur limitata nõ uniuerſalis, & ſic ex parte ipſius Paſqueti adeſt probatio expreſſæ ſocietatis, quæ contracta fuit in illo cõtractu matrimonij. Ipſe aũt Claudius Chaberti ſolũ nititur ex præſumptione & ex tacita ſocietate, ſed dico ꝙ in declarãda uoluntate ſeu in declarando actu expreſſum fortius eſt tacito, ut ſupra dictum eſt, dum probauimus tacitum non ita extendi ſicut expreſſum, & quia adeſt expreſſio ceſſant præſumptiones. l. continuus. §. cũ ita. ff. de uer. obl. & iſtud quod dicimus ꝙ expreſſum facit ceſſare tacitum. l. ſi ita. ff. de lib. & poſth. l. cum ex filio. §. fin. ff. de uulg. l. Clemens patronus. ff. de hær. inſti. ¶ Rurſus habet ultra expreſſum, ẽt præſumptionẽ fortiorẽ pro ſe iſte Paſqueti, poſito n. & non conceſſo, nulla eſſet ſocietas expreſſa ſeu declarata in contractu matrimonij prout eſt, ſed eſſet diſputandum de tacita ſocietate, cum nulla acquiſitio communi ſociorum nomine facta ſit, dici non poteſt ↄtractam eſſe ſocietatem in acquirendis, immo totum ↄtrarium ex eo ꝙ proprijs nominibus ſemper acquiſitiones factæ fuerũt, ideo nullo modo audiri debet aduerſarius dicendo contractam fuiſſe ſocietatẽ vniuerſalem ex tacitis actibus. Bene fateor† ꝙ ſi nullæ aliæ acquiſitiones antea factæ eſſent,
13 fortè dici poſſet, ꝙ ex actibus promiſcuis & difformibus in quibus cõicatio facta eſſet, contractam eſſe ſocietatem omniũ bonorum, ex his quæ Dec. ſcribit in auth. quod locum, col. pe. & fi. C. de colla. vbi arguit ſocietatem omnium bonorũ ex talibus actibus difformibus & promiſcuis, ideo ꝙ filia vnius ſociorũ dotari tunc de cõi, licèt antea actus dotationis non euenerit. Sed tñ Dec. ibi idem vult quod Roma. & Soc. in d. conſi. quia vult Dec. ꝙ extra cauſam negociationum difformium aliqua fuerint cõicata, quia alias dici non põt contractam eſſe ſocietatem vniuerſalem ẽt extra cauſam negociationum & idem voluit Dec. in cõſi. 68. col. 4. poſt med. & in conſil. 304. col. 1. ¶ Ex quibus apparet ꝙ aſſerta diuiſio fuit omnino erronea, & ex falſa cauſa, ideo reuocari debet, vt oſtenſum fuit in prioribus ſcriptis, Grationo. 9. Iulij. 1541. Aymo Crauet.

Sum-

SVMMARIVM.

1 *Seruitutis poſſeſsio ſeu quaſi quanto tempore acquiratur.*
2 *Deſtruere quis poteſt propria autoritate quod ſuper ſuo ædifica tum eſt, & nu. 13. ubi declaratur.*
3 *Præſcriptio quartæ epiſcopo debitæ inducitur quando tempore longiſsimo ſoluta non fuit.*
Seruitus habent cauſam continuam & diſcontinuam quanto tempore perdatur. ibidem nu. 3.
4 *Spoliatus ante omnia reſtitui debet, etiam ſi ſpolietur à iudice nulliter & ſine cauſæ cognitione.*
5 *Riuus non nauigabilis, nec aliū faciens nauigabilem non dicitur de regalibus, ideo licitum eſt vnicuique ex tali riuo aquā ducere ad prædia ſua.*
6 *Poſſeſsio faciendi cluſas in riuo non perditur ex eo quod cluſæ perierint, quia aliæ fieri poſſunt.*
7 *Poſſeſsio ſeruitutis aquæ acquiritur ex eo quod ſemel quis aqua ſit vſus.*
8 *Aquæ curſus immutari non debet in præiudicium alterius.*
9 *Poſſeſsio regulariter acquiritur ex vnico actu.*
10 *Deſtruere non debet quis propria authoritate opus quod ipſo vidente & ſciente factum eſt.*
11 *Inueſtitura probat titulum, ſed nō ius inueſtiētis, ideo nō ſufficit producere inueſtituram niſi probetur de iure inueſtientis.*
12 *Succeſſor in iure alterius tenetur probare de iure ſui authoris.*
14 *Præſcriptio longiſſimi temporis ſufficit ad poſſeſſorium reintegranda ſeu ne agi poſſit tali poſſeſſorio.*
15 *Præſcriptio non inducitur ex non vſu quando quis pro parte iure ſuo vſus eſt, quia vſus in parte conſeruat ius in totum.*
16 *Præſcriptio non inducitur ex non vſu, niſi probetur caſum euemiſſe quo quis iure illo vti poſſet.*

CONSILIVM CXXIIII.

¶ Pro Ioanne Demenioni & litis conſortibus contra Hylarium Brenierij de Sancto Nezario Ba liuatus ſancti Marcellini.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ioannes Demenionis & alij litis conſortes mouerunt iudicium aduerſus Hylarium Brenieri de Sancto Nazario ob cauſam cuiuſdam cluſæ ipſorū agētium in riuo de Cholletou & Aglinigra diruptæ per dictum Brenierij petendo ſe reintegrari ad poſſeſsionem dictæ cluſæ corā ſpec. domino iudice ipſius loci Sancti Nazarij quæritur de iure dictorū agentium. ¶ Videretur
1 † dicendum prima fronte reū conuentū abſolui debere, q̄ actores nō tenuerūt cluſam prædictam in dicto riuo niſi per dies nouem aut decem, ideo in tpe tam breui non videtur quæſita poſſeſsio tenendi ibi cluſam. argu. tex. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuq; priua. vbi requiritur vſus vnius anni aut ad minus triginta dierum, vt quis dicatur in poſſeſsione ſeu quaſi ſeruitutis.
2 ¶ Secundò † reus conuentus dicit riuum in ea parte in qua cluſa conſtructa fuit, ad eum pertinere, producendo quoddam albergamentum de eo factum, ideo videtur licuiſſe ipſi reo deſtruere illā cluſam propria autoritate, tanquam conſtructā ſuper aqua aliena. l. quemadmodū. §. 1. ff. ad legem Aquil. Barr. & doct. in l. 3. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. Pau. de Caſt. in conſi. 334. incipien do a ſecundo col. 5. lib. 2. Dec. in conſi. 221. col. 2. verſ. eſt ergo videndum. ¶ Tertiò allegat reus præſcriptionem temporis longiſſimi, quia in dicto loco cluſa aliqua conſtructa non fuit. ideo licite vt cluſam de nouo factam dirupiſſe tanquam nullo iure ex-
3 tructam, ſicut † dicitur de quarta debita Epiſcopo, q̄ præſcribitur contra eam ſi ceſſatum fuerit in eius ſolutione per tempus longiſsimū aut antiquiſsimum, vt no. Bal. in l. ſi quis ad declinandum, in 2. q. C. de Epiſ. & cler. Curt. Iunior in conſi. 20. col. 2. circa med. imò talis ſeruitus habendi cluſam in riuo alieno perditur ex non vſu decē annorū. l. ſicut. C. de ſe uitu. & vbi ſeruitus haberet cauſam diſcontinuā amittitur tpe duplicato, id eſt, 20. an. vt habetur in l. ſi ſic. ff. quemadmo ſerui. amit. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrariū puto de iure verius, q̄ imò agentes
4 obtinere debeant in poſſeſſorio intentato. & primo † habēt ipſi regulam iuris pro ſe, q̄ ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus. l. ad ſe fundum. C. ad legem Iul. de vi pub. vbi q̄ hoc procedit ēt ſi poſſeſſor ſpoliatus iniuſte poſſideret. ad idem tex. in l. colonus.
& l. cum functus. ff. de vi & vi arma. c. in literis, de reſtitu. ſpolia. quod procedit ēt ſi a iudice quis ſpolietur ſine cauſæ cognitione, & nulliter. gl. in c. ſumma. 3. q. 1. Bar. & doc. in l. iuſtè poſſidet. ff. de acq. poſſ. Bal. in conſ. 147. Spoliatus in conſi. 134. Copioſe. in conſi. 159. Proponitur quod quædam tutela. in fi. lib. 3. & in cōſi. 357. Iniuſtiſsima. lib. 2. Oldr. in conſi. 227. De toto themate. colū 1. verſ. ſecunda regula. & verſi. ſi ergo tali commiſsione. Anto. de But. in conſil. 62. hic de duobus. colum. 1. Veronenſis in conſi. 59. Socin. in conſi. 12. colum. 2. ad fi. lib. 1. Roma. in conſi. 158. circa articulum col. 2. verſi. 3. quia iniuſtè. Abb. in c. ex inſinuatione, in tertio no. de procura. Deci. in conſi. 125. colū. fin. in conſi 200. colum. 1. & in l. factum a iudice. ff. de regu. iur. ideo cum haberēt agentes cluſam in riuo prædicto, & eam poſsiderent non licuit aduerſario eos ſpoliare, & cluſam diſrumpere propria authoritate, & ſine cauſæ cognitione, quia etiā magiſtratui ipſum hoc
5 permiſſum non erat. ¶ Secundò † conſiderandum eſt pro ipſis agentibus, quod riuus prædictus de Cholletō & Aglinigra non eſt fluuius nauigabilis, nec aliū facit nauigabilem, ob id non dr̄ de regalibus vt habetur in l. quominus. vbi Iaſ. in ſexto no. ff. de fluminibus, ideo ex tali riuo licitum eſt vnicuiq; aquā ducere ad prædia ſua, latè Bal. in conſi. 463. Quatuor ſunt. lib. 4. Pau. de Caſt. in conſi. 65. In quæſtione aquæ. lib. 2. & in conſi. 357. Notandum eſt, q̄ dicta prima ſeriola. eodem lib. 2. ideo cum de iure cōmuni licite aqua duci poſſet ex illo riuo, non debuerunt eo vſu fraudari per ipſum reum. ¶ Tertiò probauerunt agentes per teſtes, q̄ eorum auctores erant in poſſeſsione faciendi cluſas in riuo prædicto, q̄ in ea parte in qua cluſa deſtructa fuit ad eorū arbitrium prout vſus & neceſsitas poſtulabant. quæ auctorū poſſeſsio agentibus prodeſſe debet, in quos iura auctorum tranſlata ſunt. l. Pomponius. §. cū quis & §. quæſitū. ff. de acq. poſſ. quod autorum poſſeſſorium continuatum fuit per ipſos agentes cluſam prædictam extruendo, ideo tali poſſeſſorio tamq̄ antiquo de facto & ſine cauſæ cognitione priuari non debuerūt. & licēt
6 † cluſæ ab autoribus factæ per tēporum ſpacia poſtea perierint, non propterea amiſſa eſt poſſeſsio cluſas faciendi, quia aliæ fieri potuerunt & poſſunt. deciſio Neapo. deci. 392. col. 3. ad fi. ¶ Solum ſupereſt ad contraria reſpondere, quibus confutatis clariſ-
7 ſima fiet res. Reſpondeo † itaq; ad primum argumentum, q̄ poſſeſsio ſeruitutis non quæratur minori tempore 30. dierum q̄ illud non procedit in ſeruitute aquæ. l. 1. §. quod autem ſcriptum eſt. ff. de aqua quoti. & æſti. vbi ſufficit ſemel vſum quem aqua fuiſſe vt quæratur poſſeſsio aquæ, & competat illud interdictū. tradit Alex. in conſi 142. col. 1. lib. 1. & ratio diuerſitatis eſt inter ſeruitutem aquæ & alias ſeruitutes, quia in alijs ſeruitutibus poteſt quis aliquo iure itineris aut uiæ vti iure familiaritatis, quæ ratio ceſſat in iure aquæ, quia non conſueuit quis ratione familiaritatis aquam ex riuo alieno ducere. ita declarat Bart. in d. l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuq; priua. ¶ Secundò reſpondeo q̄ argumentum procedit quando agitur de poſſeſsione ſeu quaſi alicuius ſeruitutis, ſed hic non agitur de iure ſeruitutis, imò agitur de iure facultatis & rei propriæ ſeu communis, quia negatur q̄ riuus de quo agitur ſit aduerſarij iure dominij directi aut vtilis, imò dicitur q̄ eſt iuris publici, & q̄ liceat vnicuiq; pro vſu
8 ſuo aquam ex eo ducere, & cum † autores ipſorum agentiū longo & logiſsimo tempore fuerint in vſu & poſſeſsione habendi & faciēdi cluſas in riuo memorato, nō licuit aduerſario aliquid immutare circa ipſam aquam in præiudicium ipſorum agentium. l. 1. in fi. ff. de aqua plu. ar. l. vſum aquæ. C. de aquæ duc. lib. 10. Bart. in l. quominus. q. 14. ff. de flumi. Bald. in conſi. 141. lib. 2. quod incipit, & videtur. Calc. in conſi. 50. colū. 2 ante med. & in conſi. 56. col. 5. circa med. & col. 6. poſt med. latè Iaſ. in cōſi. 150.
9 lib. 2. & in conſi. 34. col. 4. ante med. lib. 3. ob id † cum nō ſimus in materia aut iure ſeruitutis, ſtandum eſt diſpoſitioni iuris cōmunis, q̄ regulariter acquiritur poſſeſsio etiam ex vnico actu, vt no. in c. cum eccleſia ſutrina. & in c. cū olim, de cau. poſſ. & propri. & eſt tex. in c. cōſultationibus, de iure patr. vbi q̄ ex vnica pñtione acquiritur poſſeſsio ſeu quaſi iuris patr. no. Abb. in cōſi. 4. Videtur primò. col. 2. lib. 1. Deci. in conſi. 117. col. 2. poſt med.
10 in conſi. 124. col. 1. & alibi ſæpiſsime. ¶ Tertiò reſpondeo, † nam proponitur & narratur q̄ iſta cluſa facta fuit ſciente vidente & patiente ipſo aduerſario, ideo cenſetur conſenſiſſe & remiſiſſe ius quod prætendebat in eo riuo quantum ad cluſam prædictā, per ea quæ ſcribit Ang. in conſi. 1. poterat enim pars contradicere nunciando nouum opus aut ſaltem ob talem patientiam, nō debebat euerti cluſa de facto & propria autoritate. Pau. de Caſt.

in

in conſi.317.Super primo quæſito reſpondeo.col.2.in tertio du
bio lib.2.imò cum dicatur facta cluſa ſuper riuo publico aut cō
muni, nullo modo deſtrui potuit aut debuit atte̅nta ſcientia &
patientia aduerſarij. Bal.in conſi. 478. Super hoc puncto. lib. 2.
imò non vr̃ locus demolitioni data patientia aduerſarij licèt nō
in ſolo publico aut communi opus fiat ſed tantum agi poſſet ad
damnum.l.Labeo,cum glo.ff.de aqua plu.arcen.Pau.de Caſt.in
11 conſi.314.Omiſſo primo.col. 5. poſt med.lib.2.¶ Ad ſecundum
argumentum reſpondeo,† ꝙ ex illo albergamento bene proba-
tur titulus albergamenti,ſed non probatur ius albergantis ꝙ ius
haberet ita albergandi,cum de iure communi riuus iſte non ſit
de regalibus,ſed iuris publici,vt ſupra diximus. & pro hoc ad-
duco Pau.de Caſt.in terminis in conſi.133.Iſte Martinus,in prin.
lib.2.vbi ꝙ fundans ius ſuū in inueſtitura alterius debet proba
re de iure inueſtientis, immo ſi plura albergamēta fuiſſent pro-
ducta de aqua illius riui, ex eis tamen non probaretur dominiū
albergantis in ipſa aqua in fauorem ipſius albergantis vt nouiſ-
ſimè tradit Curtius Iunior in conſi.41.col.4. verſi.quinimmo &
12 fortius.& in conſ.558.col.5.poſt me.& iſtud † eſt quod dicimus
ꝙ ſucceſſor tenet̃ probare de iure ſui autoris,quia non ſequit̃,ta-
lis vendidit vel donauit mihi rem, ergo erat dominus illius rei
vel in ea ius habebat.l.quæ nondū.§.quo dr̃ ff.de pigno.l.cū res
C.quæ res pign.obli.poſſ.Pau.de Caſt.in conſi.406.ſatisfaciēdo.
col.2.poſt med.lib.1.& in conſi.130.Libellus iſtorū agentiū.col.
2.circa med.lib.5.quod maximè procedit, quia præſumptio iu-
ris eſt cōtra albergantem,ꝙ ius non habeat in riuo prædicto cū
ſit publici iuris & non de regalibus per ſupradicta.Secundò re-
ſpondeo ad iſtud argumentū,ꝙ nō procedit in caſu iſto vbi agi
tur poſſeſſoriū recuperandæ cui non obſtat exceptio dominij,vt
in d.l.ſi quis ad ſe fundum.latè per doct.in l.naturaliter. §.nihil
13 commune.ff.de acqui.poſſ.¶ Non ob.† tex. in l. quemadmodū.
§.1.ff.ad legem Aquil.quia loquit̃ in eo qui erat dn̄s ſoli, ſed iſte
reus aduerſarius non erat dominus riui directus nec vtilis.Secū
dò non loquitur ille tex.qn̄ quis eſſet in poſſeſſione ita ædifican-
di prout hic,vt ſupra oſtendimus de poſſeſſione agentiū & ſuo
rum autorum.Tertiò ſolū procedit ille tex. in eo q eſt dn̄s inſo-
lidum ſoli,vt not.per doc.in d.l.1.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.
ſed iſte reus non erat nec eſt dominus huius riui,cum ſit publici
iuris per ſupradicta.¶ Non obſt.tertium argumentū de præſcri-
ptione.Primò quia talis exceptio præſcriptionis non obſt.agen-
14 ti poſſeſſorio cum ſapiat dominiū,† bene fateor ꝙ vbi quis fuiſ-
ſet priuatus poſſeſſione & per tempus longiſſimum fuiſſet ne-
gligens in ea recuperanda,ꝙ præſcribi poſſet iuri agēdi ad poſ
ſeſſionē,vt per Pau.de Caſt.in conſi.105. In quæſtione quæ ſpe-
ratur moueri.col.ſi.lib.1.Alex.in conſi.6.col.5.in prin.lib.3.Soc.
in conſi.39.col.3.& in conſi.106.colū.2.circa med.lib.3.Deci.in
conſi.302.col.pen.poſt med.aliud eſt quando non opponitur ꝓ-
ſcriptio aduerſus ius agendi ad poſſeſſionem,ſed ad rem ipſam
quando qs dicit ſe rei dominiū præſcripſiſſe prout hic, quia ta-
lis præſcriptio opponi non poteſt,cum pertineat ad exceptionē
dn̄ij,quod non obſtat vbi agitur poſſeſſorio.& in terminis præ-
ſcriptionis ꝙ non obſtet agenti poſſeſſorio,tradit Alex.in conſi.
15 92.col.pe.in ſi. lib.5: Dec. in conſi.57.in fin.¶ Secundò † dico ꝙ
nullo modo allegari poteſt præſcriptio, quia agentes ſemper
fuerunt vſi aqua illius riui, & in eo habuerunt cluſam vnam in
alia parte,ideo per vſum partis retinet̃ & conſeruat ius in toto.l.
ſi is qui vſumfructū.ff.de vſufr.facit,l.vt pomū,in ſi.ff. de ſerui.l.
vna eſt via.ff.de ſerui.ruſti.præd.l.ſtillicidij.§. ſi. ff.quemadmo
ſerui.amitt.Roma.in conſi.198.Non eſt dubium:col.ſi. Pau. de
Caſt.in conſi.179.In cauſa quam magnificus. col. 4.ad fin.lib.1.
quod ſine dubio obtinet,quia nō probauit reus ꝙ ipſe vſus fue-
rit ea parte riui in qua cluſa prædicta conſtructa fuerat per ea
quæ ſc.ibi Cor.in conſi.268.col.9.ad ſi. lib. 4. ¶ Tertiò reſpon-
deo ꝙ cluſæ nō fiunt in riuo prædicto niſi ꝓ neceſſitate vſus ſm
varietatē temporū, nā ſm mutationē curſus aquarū aut cluſas
aliorum oportet facere cluſas in vna parte riui,quandoq; in alia
vt agentes probauerūt, ideo licèt longiſſimo tempore cluſa fa-
cta non fuerit in loco de quo agitur, ob id non dr̃ ꝓſcriptū con-
tra eos,quia neceſſitas illud non deſiderabat,ſed ſatis erat alia
16 cluſa,quo † caſu ea nō vſu nunq̃ inducitur præſcriptio niſi pro-
betur ꝙ caſus euenerit quo quis iure illo vti poterat,vt per Bart.
in l.cum ſcimus.C.de agrico.& cenſib.lib.11.Iaſ.in l.de quibus,
in textu nota.ff.de legibus.in l.ſi.colum.10. ff.de conſti.princ. in
l.falſo.C.de diuer.reſcrip.& in l.cum non nouant.colū.1.in ſi.&
col.ſeq. C. de iudi.ideo antequam neceſſitas ita ferret volunta-
rium erat cluſam in ea parte facere, ſed in actibus volūtarijs nō
inducitur præſcriptio,vt hr̃ per Cy.in l.1.& 2.C.de ſerui.& aqua,
per doct.in c.ſignificante,de appella.Rochum de Curte in rep.
c.ſi.colum.56.in ſeptimo requiſito de conſue.& alibi ſæpe doct.
Grationopoli penul.Iul.1541.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Conferre an teneatur frater doctor expenſam in ſtudio factā, & quid in libris.

2 Confeſſioni defuncti hæres contrauenire non poteſt.

3 Animus alicuius declaratur ex eius ſcriptura priuata.

4 Expenſa doctoratus conſumpta conferri debent quando expreſsè apparet quod pater donare eas noluit.

5 Collatio fit, vel nō fit ex mente diſponentis, vbi alias non fieret aut fieret.

6 Turpitudinem auctoris ſucceſſor allegare non poteſt, quod procedit etiam in ſingulari ſucceſſore habēte cauſam lucratiuā.

7 Collatio fit vbi alias non fieret quando ea non facta, magna ſurgeret inæqualitas.

8 Pater an teneatur ad expenſas ſtudij.

9 Collatio expenſarum ſtudij fieri debet habita ratione alimētorum, quæ filius domi percepturus fuiſſet.

10 Filius qui negociatur cum pecunia paterna, an aliquid conferre debeat.

CONSILIVM CXXV.

¶Pro Bertrando de Auriaco ex opido Tullini contra ſpec. dominum Ioannem de Auriaco eius fratrem.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Quæ-
ritur † an egregius dominus Ioannes de Au
riaco artium & medicinæ doctor ex loco
Tullini teneat̃ conferre Bertrando de Auria
co eius fratri expēſam in ſtudio factā.¶ Aut
quæritur de expēſa ſtudij quæ adhuc extat,
puta de libris aut de pecunijs conſumptis,
puta in doctoratu & ſimilibus.Circa libros
ex quo filius peruenit ad doctoratū viuente patre videntur effe-
cti peculium quaſi caſtrenſe,ideo non videnẗ conferendi,vt per
Alex.in l.ſi donatione.vbi Dec.col.ſi.C.de collat.Pau.de Caſt.in
conſi.552.Videtur dicendū ꝙ dicti libri.in prin.lib.5.¶ Sed etſi in
caſu noſtro contrariū vr̃ dicendū, ꝙ imò conferri debeant tanq̃
exiſtentes de peculio profectitio & de hæreditate patris iuxta l.
filiæ dotē.C.de collatio.cū ſi.& qa poſito ꝙ tales libri cenſeren-
tur donatio, talis donatio ſtatim valuit ab initio fauore ſtudij,
ideo cōferri debent,vt habet̃ in l.illud.C.de collatio.& in auth.
ex teſtamento,eodē tit. Nō obſtant allegata ſupra in contrariū,
quia procedunt qn̄ pater expreſsè donaſſet libros filio, vel eſſe-
mus in dubio,quo caſu ꝓſumitur donatio,quæ valet inter patrē
& filiū doctorē tanquā ex cauſa caſtrēſis peculij,ſed hic ſumus
in caſu claro in quo apparet ꝙ pr̃ noluit donare filio ex parcella
ipſius patris in qua deſcribunt̃ expenſæ factæ pro ipſo filio, & in
qua declarat̃ animus ipſius patris,ꝙ donare non intendebat dū
in procemio ipſius parcellæ dr̃, ſequit̃ aurū & argentū mutuatū
& expenſum pro meo filio domino Ioanne de Auriaco pro fa-
ciendo eū medicū & eū ad honorē in quo eſt ponendo,qui ſem
per promiſit tā verbis q̃ ſcripto eiuſdē auri & argēti rationē mi
2 hi facere.Quæ † quidem verba ſcripta ſunt manu propria ipſius
patris,ideo ꝯ ea venire non poteſt ipſe dominus Ioannes de Au
riaco hæres eius pro dimidia.l.cū a matre.C.de rei vendi.regu-
la ex qua perſona. ff. de reg.iur.& in terminis confeſſionis tra-
Bal.in cō.89.Dn̄s Thomas Aſmarius,col.1.lib.1.Soc.in con. 249
3 col.ſi.lib.5.Dec.in conſi.184.ad ſi.Ex quo † infertur ad duo. Pri-
mum ꝙ ex illis verbis parcellæ declaratur animus prīs ꝙ dona-
re nō intēdebat.l.Neſennius.ff.de neg.geſt.Bar.in l.admonendi.
ff.de iureiur.& in l.nuda.ff.de dona.Abb.in conſ.67.col.3. lib.2.
ideo cū donare non intenderet,collatio fieri debet, & ita in ter-
minis decidit Pau.de Caſt.in d.conſi.242.ſm eſt quod infertur,
quia ex illa ſcriptura probat̃ obligatio & ꝓmiſsio ipſius dn̄i Ioā
nis de Auriaco,ꝙ promiſit rōnem facere de ipſis pecunijs, q̃ ver
baliter ſonāt ꝙ rōnē reddere de ipſis pecunijs eſt eas reſtituere,

ideo

Ideo cum obligauerit ſe ad faciendum rõnem de ipſis pecunijs
non uſ vlterius laborandũ, an de iure cõmuni tales pecuniæ aut
libri empti ex eis conferri debeant vel non, poſito.n. de iure con
ferri non deberent, tamen fieri debet collatio attenta illa obli-
gatione & promiſsione de faciendo rõnem talium pecuniarũ,
per quam promiſsionem cenſetur renunciatum iuri cõmuni, vbi
de iure communi aliud ſtatutum eſſet, prout non eſt. Ex quo vni-
4 co fundamento res vr̃ clariſsima. ¶ Circa alias expenſas † docto
ratus & ſimiles quæ amplius non erant, ſed omnino conſumptæ
ſunt, an pro eis teneatur dñs Ioannes de Auriaco, dubiũ vidētur
facere quæ ſcribit Bart. in l. 1. § nec caſtrenſe, col. 3. verſi. idem ſi
pater. ff. de collatio. bon. Bal. in auth. ex teſtamento col. pe. verſ.
§ 5. capitulum. C. de collatio. in conſi. 347. Quæritur, pater. lib. 2.
Pau. de Caſt. in d. conſi. 242. col. 2. vbi ꝙ tales expenſæ conferri
non debent, quia non extant, & iſtam opi. videtur tenere Alexã.
in conſi. 142. col. fi. in quarto dubio lib. 2. quod eſt repetitum in
conſi. 50. lib. 6. dum ſe remittit ad Barto. & Bald. in d. locis. ¶ Sed
præmiſsis non obſtantibus contrariũ in caſu iſto arbitror de iu-
re veriũs ſequentibus fundamẽtis. ¶ Primò per tex. clarũ in l. quæ
pater, la 2. ff. fam. erciſ. vbi ꝙ tales expenſæ non computantur fi-
lio, ſed præſumuntur donatæ aut factæ ratione pietatis niſi cre-
dendi animo pater eas ſubminiſtrauerit. & ſic vbi apparet de
voluntate patris ꝙ animo credendi non donandi fuerunt mini-
ſtratæ pecuniæ, & expenſæ, illæ in iudicio fami. erciſ. computari
debent in portionem filij, ſed hic apparet ex parcella prædicta ꝙ
5 credendi animo miniſtratæ fuerunt pecuniæ, ergo &c. ¶ † Secun
dò nos videmus ꝙ in caſibus in quibus collatio fieri debet, illa
tñ ceſſat ex coniecturata mẽte patris diſponentis ꝙ noluerit col
lationẽ fieri, vt per Soc. in conſi. 127. & ſeq. lib. 3. addo Bald. vltra
eum in conſi. 210. ſciendũ eſt. col. 1. lib. 3. vbi ide dicit per tex. in
l. ex parte. §. teſtõ moriens. ff. famil erciſ. Eodem modo dicendũ
eſt ꝙ in caſibus in quibus collatio fieri non debet, illa tñ facien-
da ſit vbi ita apparet de voluntate diſponentis, vt cõtrariorum
eadẽ ſit diſciplina. l. 5. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. l. fi. ff. de
leg. 3. cum ſi. ſed hic apparet de voluntate patris ex parcella p̃-
dicta, igitur in claris ceſſant dubia. l. continuus. §. cum ita. ff. de
verb. obl. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de lega. 3. ¶ Tertiò vbi
de iure cõi collatio fieri nõ deberet, nec tenetur pars ad reſtitu-
tionẽ iſtarũ expenſarũ, dico ꝙ ex alio hic ſumus in caſu claro, &
ceſſare debet oĩs difficultas, quia renunciauit pars huic iuri cõi,
vbi ita eſſet prout nõ eſt, ſe obligãdo ad faciendũ rõnem de iſtis
expenſis, de qua obligatione apparet per ſcripturã patris ipſorũ
fratrũ Stephani quondã de Auriaco, cui ſcripturæ & confeſsioni
aut verbis in ea contentis contrauenire non põt ipſe dñs Ioãnes
6 de Auriaco per ſupradicta. ſi.n. † pars aduerſa dicere vellet ſe nõ
promiſiſſe rõnẽ facere de pecunijs a patre habitis deſcriptis in
parcella p̃dicta, argueret patrẽ cuius eſt hæres, de mendacio, &
turpitudinẽ eius allegaret, quod de iure non poteſt. l. filios. C. de
his quæ in frau. alie. ſunt l. ſi creditoribus, C. de ſeruo pign. da.
manu. l. rẽ alienã. ff. de pig. actio. Bar. in conſi. 65. Factũ eſt tale, Pe
trus Nicolæ. col. 1. Pau. de Caſt. in conſ. 306. Quamq̃ longa. col. 2.
circa med. lib. 2. Cor. in conſi. 147. col. 3. poſt med. ver. & hæredi.
non licèt. lib. 1. & non ſolum hæres allegare non poteſt turpitudi
nem ſui autoris, imò nec etiã ſucceſſor ſingularis cauſam habẽs
lucratiuam. Bal. in conſi. 258. Viſo puncto prædicto lib. 4. ¶ Quar
7 tò † confirmat̃ iſta cõcluſio, quia ſi aliter diceremus, ſequeretur
magna inæqualitas inter fratres cum aſcendunt iſtæ expenſæ ad
aureos ſeptingentos quadraginta & quatuor. Rurſus Bertrandus
ipſe multũ auxit patrimoniũ induſtria, & operis ſuis circa exer-
citum apothecæ aromatariæ, ipſe verò dominus Ioannes Medi
cus in eõe nihil contulit, immo quæſtum ſuum præcipuũ ſemp
habuit, quo caſu qñ ſurgeret magna inæqualitas vbi collatio nõ
fieret, illa fieri debet, licèt alias de iure fieri nõ deberet. l. pe. §. ſi.
C. de collatio. Bar. in d. l. 1. §. nec caſtrenſe. col. pe. verſ. fallit in tri
bus caſibus. ff. de colla. bon. & hoc niſi appareret de voluntate
patris ꝙ noluit æqualitatem ſeruari inter liberos, quia tũc ceſſat
collatio. Soci. in d. conſi. 127. col. 8. lib. 3. dixi in conſi. 85. col. 2. in
8 fi. ¶ Quintò † maximè procedit iſta opinio tenendo ꝙ pater Ste-
phanus non eſſet obligatus ad expenſas ſtudij & doctoratus vt
per Bart. in d. §. nec caſtrenſe, col. fi. Bal. in l. filiæ. colum. 4. in fi. in
quarta q. C. fami. erciſ. Alex. in d. conſ. 142. col. fi. in quarto dubio
lib. 2. & in d. conſi. 50. lib. 6. Sed poſito pater teneatur poſtq̃ filius
ſtudere cœpit de voluntate patris, quod voluit Pau. de Caſt. in d.
conſi. 242. Dec. in d. l. ſi donatione, col. fi. C. de collatio. idẽ ſentit
Baſ. in authen. res quæ. col. pe. in decima limitatione. C. commu
de leg. nõ tñ ſequit̃ pater tenet̃ ad expenſas ſtudij, ergo tenet̃ eas
donare quominus in partẽ filij poſſit imputare, ita arguit Pau.
de Caſt. in d. conſi. 252. col. 9. Deci. in d. l. donatione, col. fi. Præte-
rea poſito & nõ conceſſo teneretur pater ad donandũ expenſas
prædictas, tñ ex quo apparet ꝙ noluit donare ex procœmio par-
cellæ prædictæ, ſi dñs Ioãnes velit eius hæreditatẽ, nõ poteſt vo
luntati patris cõtrauenire. videmus in ſimili ꝙ pater de iure ſcri
pto feudorum alienare feudũ non põt in præiudicium filij vt in
tit. de prohi. alie. feu. & tñ ſi filius ſit hæres patris, tali alienationi
cõtrauenire non põt, vt per Alex. in conſi. 26. & in conſ. 28. lib. 5.
¶ Non obſtant modo allegata in contrariũ, videlicet ꝙ ratio ha
beri non debeat expenſarũ quæ conſumptæ ſunt ſeu non extant,
quia illud p̃cedit in dubio qñ non apparet, an pater fecerit eas
expenſas aĩo donãdi vel non, quia præſumunt̃ donatæ, & cũ nõ
exiſtãt cõferri nõ poſſunt, ſed hic apparet ꝙ nõ habuit pr̃ aĩum
donãdi ex eius parcella, ideo rõ haberi debet taliũ expenſarũ.
d. l. quæ pater. la 2. ff. fami. erciſ. Secundò contraria p̃cedere nõ
poſſunt in caſu nr̃o in quo filius expreſsè promiſit de faciendo
rõnem talium expenſarum, quæ promiſsio poſtq̃ probatur ex
aſſertione paterna, cõtrauenire nõ põt ipſe dñs Ioannes filius &
hæres per ſupradicta. Ex quibus concludo ꝙ recognita parcella
prædicta per ipſum d. Ioannem, & conſtituto ꝙ fuerit ſcripta
manu propria ipſius quondã Stephani de Auriaco eius patris te
nebitur idẽ dñs Ioannes rõnem reddere ſeu facere de omnibus
9 pecunijs deſcriptis & contẽtis in ipſa parcella. † bene fateor qđ
rõ haberi debet alimentorũ q̃ ipſe dñs Ioannes domi facturus
erat, & ad quæ pater tenebat̃ de iure naturali per ea quæ Bal. ſcri
bit in conſil. 363. Verba Rizardi Malumbræ. libr. 3. ¶ Secundò
10 † principaliter quærit̃ quia ipſe Bertrãdus de Auriaco cõſumpſit
tempus iuuentutis ſuæ circa exercitũ apothecæ p̃dictæ ex cuius
operis paternũ patrimoniũ ampliatũ dr̃, an aliquid cõſequi de-
beat rõne taliũ operarũ. Breuiter iſta qõ tractatur per Bart. in d.
l. 1. §. nec caſtrenſe. ff. de colla. bo. Bald. in conſi. 259. Factũ ſic ſe
habet lib. 5. p Dec. in l. illud, col. 3. in fi. & ſeq. C. de coll. in quibꝰ
locis concluditur quod dimidia pars lucri attribuitur pecuniæ,
& altera pars labori & induſtriæ, & ꝙ de cõſuetudine ita obſer
uatur. Hoc tamen non procedit qñ filius negociatur nomine pa
tris ſm̃ Deci. poſt doct. per eum relatos in d. l. illud, col. fi. & no-
tat Ang. in conſi. 85. col. 2. circa med. latè Calca. in conſi. 19. col.
7. & ſeq. Gracionopoli. 1. Auguſti. 1541.

SVMMARIVM.

1 *Derogatio qua & qualis requiratur, quando præcedit diſpoſi-
tio habens clauſulam derogatoriam ad ſequẽtes diſpoſitiones.*
2 *Clauſula de plenitudine poteſtatis, non derogat præcedenti di
ſpoſitioni habenti clauſulam derogatoriam ad ſequentes.*
3 *Clauſula de plenitudine poteſtatis nihil operatur in his quæ
ſunt facti, de quibus princeps informatus non fuit.*
4 *Diſpoſitio non valet habens clauſulam derogatoriã potentiã ad
ſequentes diſpoſitiones quominus tali diſpoſitioni præcedenti
poſſit derogari*
5 *Derogatio ſpecialis dicitur quando de mente conſtat quod quis
voluerit derogare diſpoſitioni præcedenti, & quando dicatur
conſtare de mente latè hic vide.*
6 *Speciale mãdatum ad vendendũ dicitur, licèt nõ exprimatur
res ſuper qua vẽditio fieri debeat, & quomodo dicatur mãda
tum ſpeciale ad petendum reſtitutionem in integrum.*
Specialia verba quæ dicantur, & quæ generalia. ibidem nu. 6.
7 *Clauſula quorum tenores haberi volumus pro expreſsis, vim
habet derogationis ſpecialis*

CONSILIVM CXXVI.

¶ Pro monaſterio ſancti Ruffi extra muros Valentiæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Inter alia
priuilegia conceſſa monaſterio S. Ruffi extra
muros Valentiæ illud tributũ eſt ꝙ prioratus &
membra ipſius monaſterij alijs quàm canoni-
cis eiuſdem monaſterij conferri non poſſent
cum clauſula derogatoria, niſi huiuſmodi ſta
tuto derogaretur ſpecificè, nominatum & expreſsè, illius etiam
inſerto

inſerto tenore. deinde proponitur reuerendiſsimus dominus Legatus Auinionis contulit vnum ex dictis membris contra formam dicti priuilegij cum clauſula non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs monaſterio S. Ruffi forſan conceſsis, etiam ſi talia forent, de quibus oporteret mentionem de verbo ad verbum fieri, cuius tenores præſentibus pro expreſsis haber volumus.
1 quæritur an ſufficiat talis derogatio? ¶ † Iſta eſt alta & profunda quæſtio, in qua doc. vario modo locuti & Moder. ipſi inter ſe diſſentiunt, nam Iaſ. in l. j. col. 5. verſi. ſecundo notabiliter limita ff. ſi quis in ius voca. non ierit in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. colũ. 2. ff. ſi quis cautio. & in l. actione, col. 4. verſic. limita tñ p̃dicta. C. de tráſa. voluit q in lege, vel ſtatuto aut reſcripto Papę vel principis ſufficiat illa derogatio non obſtantibus contrarijs quibuſcunq; etiam ſi talia eſſent de quibus oporteret mentionem ſpecialẽ et in indiuido facere, ſecus autẽ ſit in priuatis perſonis. Sed q requiratur derogatio ſingularis, voluit idem Iaſ. in conſi. 120. col. 1. in fi. & ſeq. lib. 4. Goaad. in conſi. 9. col. 5. poſt med. Dec. autẽ in cóſ. 10. col. pe. ver. ſecundò dicta prouiſio, in conſi. 165. in conſi. 168. col. 2. ad fi. & ſeq. & in conſi. 373. in fi. tenet contrarium dicens q in contrariũ eſt magis cõis opinio & q imò debeat formaliter & in diuiduo derogari. & aduertendũ, quia Deci. allegat pro ſe Pau. de Caſt. in conſi. 3. qñ additione. col. 2. & in conſi. 278. Paſſus iſte dubitabilis vř. lib. 1. ſm nouiſsimam impreſsionem, licet Dec. alleget ſub alio numero, & tñ Pau. non dicit id ad quod allegatur, immo diſtinguit Pau. triplicem expreſsionẽ generalem, ſpecalẽ & ſingularem ſeu indiuiduã, & concludit non ſufficere generalẽ, ſed ſpecialẽ, & multo magis ſingularẽ aut indiuiduã, & vltra Deci. allego eundẽ Pau. idem diſtinguentem in cóſi. 206. In facto præſenti. in conſi. 284. In facto præſenti ponam primò concluſionem. col. 1. lib. 1. in conſi. 125. Dubitatur primo colũ. 2. in ſecundo dubio. q in conſi. 408. Dubitatur an per dicta verba. lib. 2. Reperio ẽt q Dec. in conſi. 475. col. 2. poſt med. ver. quarto rñdetur, vř ſibi contrarius, nã ibi non erat derogatio ſingularis, imò nec ſpecialis, & tñ vř velle q illa ſufficiat, ſequendo Bald. in conſi. 280. quæſtio mouet. lib. 4. & q nõ requirat derogatio ſingularis aut indiuidua, ſed ſufficiat ſpecialis, voluit Bart. in conſ. 21. vt dicit & aſſeruit Oldr. in conſi. 117. Bonæ memoriæ. & in cõſi. 322. Attento themate. vbi Oldr. fortius voluit ſufficere derogationẽ generalẽ, & q ſufficiat derogatio ſpecialis, voluit Calc. in conſi. 78. col. 4. poſt med. Alex. in conſi. 7. col. 2. lib. 4. in conſ. 134. lib. 1. in conſi. 187. col. pe. & fi. lib. 5. in conſi. 111. col. pe. verſ. non obſtat ẽt dũ dicebatur. & in conſi. 155. col. 2. lib. 6. Soci. in conſi. 47. col. col. 6. lib. 4. & in l. 1. cól. 9. in prin. verſi. hanc tñ regulã. ff. de vulg. Cor. in conſi. 185. col. 2. poſt med. lib. 2. in conſi. 67. colũ. pen. lib. 3. & in cõſi. 136. col. 1. lib. 4. in quibus locis atteſtať hanc eſſe magis cõmunem opi. hanc ẽt qõnem tangit Deci. in l. certũ, col. 2 ff. ſi cer. pe. ſed ibi noluit decidere, quia cauſa penderet de facto & ſibi commiſſa eſſet iudicãda. Eandem opi. latè diſputat Ioan. Sylua in tertia parte tract. de beneficio. q. 14. & tandẽ amplectitur opi. q requiratur ſingularis aut indiuidua derogatio, licèt non ita explicet confusè ſatis & gñaliter loquatur, allegãdo ẽt Pau. de Caſt. pro ſe in dictis duobus conſilijs alleg. per Deci. qui nõ ita loquitur indiſtinctè aut ſimpliciter. & Ioan. de Sylua, refert & ſequitur Neuizanus inter conſilia Bruni Aſtenſis in cóſ. 12. col. 30. ad fi. eandẽ opin. q derogatio ſingularis ſit neceſſaria tenet Calderi. in conſi. 11. in tit. de priu leg. Fel. in c. accedentes, col. 3. de præſcriptio. ſed ibi Fel. allegat Pau. de Caſt. in d. conſil. vbi Paul. non ita loquitur vt pro aimè oſtẽdimus. Reperio etiam in hac materia q Alex. fuit ſibi contrarius, nam in conſi. 216. col. 5. verſi. octauò fortificantur, lib. 2. voluit q ſufficiat derogatio generalis, licèt diſpoſitio præcedens habeat ſpecialem clauſulam derogatoriam. Rurſus Deci. fuit ſibi contrarius, nã in conſi. 341. col. 1. vbi vř tenere q ſufficiat illa derogatio cũ clauſula pro expreſsis habentes, & licèt dicat in hoc eſſe opiniones, tñ in conſ. 367. col. pe. ad fi. & col. ſeq. ver. tertio allegata in contrariũ, ſequitur opi. Io. de Ana. in conſi. 56. vbi voluit, q non requiratur ſingularis aut indiuidua derogatio. & quod non requiratur ſingularis aut indiuidua mẽtio ſeu derogatio, voluit Soci. in conſi. 169. col.
6 5. verſi. rñdeo aliter. & in conſi. 266. ad fi. lib. 2. ¶ Reperio † etiã in hac materia Hippo. de Marſi. Modernum audaciorem cæteris in pract. cauſ. crimina. §. quæritur, nu: 16. vſq; in fi. §. vbi voluit q ſemper ſufficiat derogatio generalis, licèt præcedens diſpoſitio habeat clauſulã derogatoriã ad ſequentia, & ibi refert & ſequitur illud conſi. Alex. 216. lib. 2. & ſubdit Hippo. dicta per eũ eſſe lucis & honoris plena, & ita notanda q nihil ſupra. & ab oĩbus non ſunt cognita, nec recitata, ſed dico q eius dicta ſunt notabilia per contrariũ, nam mouetur falſo fundamento quod vbi eſt clauſula de plenitudine poteſtatis ſine dubio derogatur diſpoſitioni præcedenti etiam habenti clauſulam derogatoriã, ergo idem ſm eum licèt non exprimatur iſta clauſula, quia princeps cenſetur in dubio uti plenitudine poteſtatis, ubi alias actus non ualeret. Parcat mihi reuerentia Hippo. quia non procedit in iure eius præſuppoſitum quod clauſula de plenitudine poteſtatis deroget p̃cedenti diſpoſitioni etiã habenti clauſulã derogatoriã, contrariũ n. in hoc tenet Abb. in c. nõnulli de reſcrip. poſt Ant. & Ioan. And. in c. 1. de exceſ. præla. lib. 6. refert & ſequitur Soci. in conſi. 120. col. 6. lib. 3. itaq; ſi clauſula de plenitudine poteſtatis expreſſa nihil operatur iſto caſu quantominus tacita. l.
3 qui ad certum. ff. loca. ¶ Secundò rñdetur † ad iſtud argumentũ Hyppol. nã talis clauſula de plenitudine poteſtatis, nihil operatur in his quæ ſunt facti, de quibus princeps informatus nõ fuit, ideo ſi princeps reſcribit contra ſententiã cũ clauſula de plenitudine poteſtatis, non operatur reſcriptũ contra ſniam quæ tranſiuiſſet in rem iudicatã, qñ princeps de hoc informatus nõ fuiſſet. Bal. in l. ſi. C. ſent. reſcin. non poſſ. Panor. in c. paſtoralis. §. præterea, de off. deleg. & in ca. ad aures, col. fi. de reſcrip. Socin. in d. conſi. 120. col. 6. uerſi. rñdetur ẽt. lib. 3. Dec. in conſi. 198. col. pen. ad fi. Brunus Aſtenſis in conſi. 87. col. 5. in prin. ob id dici non poteſt quod tacitè princeps uoluerit uti plenitudine poteſtatis ad derogandũ priuilegio quod eſt facti, de quo ueriſimiliter notitiã non habet, cum ẽt ſi expreſsè utatur iſta plenitudine, illa tñ non operatur in his quæ ſunt facti, & in quibus probabilis cadit ignorantia. Ex quibus puto hanc nouam Hippol: conſiderationẽ a iure abhorrere. ¶ Quid tenendum in hac & tanta difficultate? Breuiter placet mihi opinio Pau. de Caſt. & ſequaciũ quod non ſufficiat generalis derogatio nec etiam ſingularis aut indiuidua requiratur, ſed ſufficiat ſpecialis quæ concluſio probatur funda-
4 mento efficaciſsimo † nam doc. in hac materia conueniunt, q non ualet diſpoſitio præcedens habẽs clauſulam derogatoriam potentiæ ad futuras diſpoſitiones. i. q non poſsit quis in cõtrarium diſponere, quia non põt quis talẽ legẽ ſibi imponere a qua recedere non liceat, ſed valet diſpoſitio p̃cedens habẽs clauſulã derogatoriã uoluntatis ad ſequẽtes diſpoſitiones. i. quod nõ intendit diſponẽs eſſe derogatũ ſuæ diſpoſitioni niſi adhibeať tale quid &c. ita habetur p Bart. in l. ſi quis in principio teſtamenti. ff. de leg. 3. Bal. in conſi. 226. lib. 1. quod eſt repetitum in conſi. 386. reperitur, lib. 4. Pau. de Caſt. in d. conſi. 284. In facto præſenti. col. 2. circa med. lib. 1. Cor. in d. conſi. 86. col. 4. in conſi. 84. lib. 3. & in conſi. 161. col. 1. lib. 4. itaq; ſi Papa aut princeps concederet priuilegium, ita quod illud reuocari aut ei derogari non poſſet, non 1
valeret tale priuilegium, ſeu talis derogatio potẽtiæ, ſecus ſi declaret voluntatẽ ſuam eſſe q tali priuilegio derogatum non cenſeatur niſi de verbo ad uerbum fiat de eo mẽtio & eius tenor in derogatione inferatur. Ex quibus apparet totam vim & difficultatem in eo conſiſtere, an appareat de voluntate principis aut Papæ quod voluerit derogare priuilegio, ſi. n. appareat de voluntate hoc ſufficit, quia de poteſtate non eſt dubitandũ, cũ etiam ſi voluiſſet Papa aut princeps talẽ poteſtatem ſibi auferre, illud tñ nõ potuiſſet per ſupradicta, itaq; ſi ex verbis appareat voluiſſe principem derogare priuilegio etiam habenti clauſulam derogatoriã, iſtud ſufficere debet, nec aliter requiriť quod ſingulariter aut in indiuiduo derogatũ ſit præcedenti priuilegio habenti
5 clauſulam derogatoriã, & iſtud eſt † quod uoluit Bald. in d. cóſ. 226. lib. 1. & in conſi. 280. quæſtio mouetur. lib. 4. vbi voluit quod dicatur ſpecialiter derogatũ præcedenti priuilegio habẽti clauſulam derogatoriam, qñ de mente conſtat q uoluerit princeps derogare. idẽ voluit Soc. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis, col. pen. ff. de leg. 1. ubi uoluit quod qñ iudici conſtare poteſt q mens teſtatoris fuerit per ſm teſtamentũ tollere primũ, tunc ſm ſemper præualet primo, & fuit dictum originale Ioan. And. in c. 1. de conſtitu. lib. 6. idem uoluit Io. de Ana. in d. conſi. 56. Idem voluit Alex. in d. conſi. 111. col. 4. in fi. uerſi. plus uoluit. lib. 6. ubi licèt p̃cedat conſtitutio habens clauſulam derogatoriam, tamen ſi cõtra eam reſcribatur ex certa ſcientia principis, de cuius mente apparet q uoluit ei derogare. ſufficit reſcribere ex certa ſcientia ſine alia ſpeciali derogatione, allegat Io. And. in c. nonnulli, de reſcript. Bald. in l. humanum, C. de legibus. & dicit Alexan. quod ita ſeruat curia Romana. Idẽ uoluit Pau. de Caſt. in d. conſi. 102. Videndum eſt primò de ipſo clerico. colũ. fin. lib. 2. Idem uoluit Guido Papæ. q. 128. in fi. ubi uoluit q ſufficit certa ſcientia cum

clauſu-

clauſa non obſtantibus generali. ¶ Videndum eſt igitur in caſu iſto, an fuerint expreſſa uerba ſpecialia ex quibus dicatur cõſtare de uoluntate ſuperioris, ꝙ uoluerit derogare priuilegio dicti monaſterij S. Ruffi. & uideretur dicendum ꝙ derogatio de qua in themate præſentis conſultationis, dicatˀ ſpecialis ex quo derogatur in ſpecie priuilegijs conceſsis monaſterio S. Ruffi. etiam ſi talia forent &c. non. n. requiritur indiuidua derogatio aut ſingularis quoad uerba, ſed ſatis eſt ꝙ in ſpecie fiat mentio de ipſo
6 monaſterio aut priuilegijs ei conceſsis, ſicut I dicitur ꝙ mandatum ad vendendum aut tranſigendum debet eſſe ſpeciale, & tñ dicitur ſpeciale qñ alicui datur poteſtas vendendi aut tranſigendi, licèt non exprimatur res ſuper qua vẽditio aut tranſactio fieri debeat, iuxta doctr. Bar. in l. filiusfa. §. fi. ff. de donatio. Deci. in conſi. 27. col. 51. & in conſi. 36. col. 6. verſi. 4. principaliter nõ obſ. ſed vltra eũ adduco Alex. in conſi. 189. col. 2. circa med. lib. 7. ¶ Similiter mandatũ ad petendũ reſtitutionẽ in integrũ dĩ ſpeciale qñ cõſtituiˀ ꝓcurator ad petendũ reſtitutionẽ in integrũ, licèt nõ exprimantur actus & cauſa ſuper quibus reſtitutio peti debeat. Bald. in l. illud. §. 1. ff. de minor. refert & ſequiˀ Iaſ. in l. 2. colũ. 4. ver. tertio adde. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. & ibidẽ Iaſ. refert eundẽ Bal. in ca. cũ dilecta, ad fi. de reſcrip. vbi ꝙ ſpecialia dicũtur verba q̃ certũ ſignificãt, licèt multa contineãt: gñalia verò dicuntˀ quæ ꝓdicãtur de pluribus differentibus ſpẽ, ideo obſcuritatẽ pariunt. in ꝓpoſito nr̃o, iſta verba derogatoria nõ videntˀ gñalia, q̃a non poſſunt prædicari de pluribus priuilegijs differentibus ſpẽ, quia ſolũ ꝓdicantur de priuilegijs vnius & certi monaſterij, licèt iſta priuilegia multa poſsint continere & ſic differre numero, non ſpecie. Rurſus, vt dicatur derogatio ſpecialis nõ vr̃ neceſſariũ exprimere in quibus actibus & cauſis cõpetat priuilegiũ, ſed ſatis vr̃ ꝙ derogetˀ priuilegijs cõpetentibus ipſi monaſterio, & quia ipſa priuilegia clauſulã habent derogatoriã, ſatisfactũ illi vr̃ ꝑ illã clauſulã ẽt ſi talia forent de quibˀ &c. ex quibus verbis ſatis vr̃ cogitatũ de clauſula derogatoria ipſorũ priuilegiorũ, & ꝙ per iſta verba de quibus in themate dicatˀ ſpecialiter derogatũ ipſis priuilegijs voluit Fede. de Senis in conſi. 46. habitũ. Alex. in d. conſi. 7. colũ. 4. verſic. & idem vr̃ eſſe de mente Bal. lib. 4. in conſi. 155. col. 3. ver. plus dicit Ang. lib. 6. idẽ vr̃ velle Iaſ. in locis ſupra in principio conſilij allegatis, & clare hoc vult Iaſ. in conſi. 99. col. fi. lib. 1. in cõſi. 184. col. 3. in conſi. 227. col. 12. lib. 2. in conſi. 21. col. 4. lib. 3. & in conſi. 110. col. 6. lib. 4. Soci. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis, circa fi. ff. de leg. & Gozadi. in conſ. 5. col. pe. in prin. in conſi. 6. col. 7. poſt med. & in conſi. 95. col. 2. circa fi. pro quo vr̃ tex. in ca. vt officiũ. §. deniq; vt circa, de hæret. li. 6. ¶ Sed tamen contrariũ in hoc voluit Pau. de Caſt. in d. conſi. 3. in conſi. 206. in conſi. 273. col. pe. in conſ. 284. col. 1. & latius col. 4. in quarta oppoſitione lib. 1. & in d. conſi. 408. lib. 2. in quibus conſilijs voluit ꝙ mentio ſpecialis dicitur fieri qñ fit mentio nõ ſolũ de priuilegio aut teſtõ, ſed ẽt de eius qualitate. i. de clauſula derogatoria, puta non obſtãte quocunq; priuilegio ẽt habẽte clauſulã derogatoriã, licèt non ſit neceſſe exprimere ſingulariter verba ipſius clauſulæ derogatoriæ & ſic vult Pau. ꝙ nõ ſufficiant illa verba non obſtantibus priuilegijs ſub quacunq; verborũ conceptione conceptis, quia ſm eũ maximè in d. cõſi. 206. col. 2. forma ſeu cõceptio verborũ põt eſſe diuerſimoda, ſed non ꝙ habeat clauſulam derogatoriã, de qua clauſula derogatoria mentio fieri debet, licèt non indiuiduo eã totã exprimẽdo, ſed ſaltẽ ſpecialiter, ſed in caſu noſtro Legatus de latere nullo mõ nec in genere nec in ſpẽ fecit mentionẽ de clauſula derogatoria priuilegij monaſterij S. Ruffi. quia ſpecialiter nõ dixit nõ obſtantibus priuilegijs ẽt habentibus clauſulã derogatoriã, & minus ſingulariter expreſſa ſunt verba ipſius clauſulæ derogatoriæ, nec verba derogatoria ipſius legati neceſſariò aut cõcludenter ꝓſupponunt ꝙ priuilegiũ ꝑdictũ haberet clauſulã derogatoriã. Idẽ ꝙ Pau. de Ca. in d. cõſ. tenet Iaſ. ſibi cõtrarius in conſ. 121. & in cõſ. 165. col. 1. in fi. & col. ſeq. lib. 4. ¶ Sed tñ in caſu iſto concludendũ puto quod ſatis dicatˀ facta mentio ſpecialis ẽt de clauſula derogatoria in illis verbis ẽt ſi talia forẽt de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum, iſta. n. verba neceſſariò præſupponunt ꝙ priuilegiũ habeat clauſulã derogatoriã vt ei derogari nõ poſsit niſi de verbo ad verbũ fiat de eo mẽtio, nec eſt neceſſe facere mẽtionẽ alicuius priuilegij de verbo ad verbũ niſi tale priuilegiũ habeat clauſulã derogatoriã, nec ob aliã cãm, aut ob aliũ finẽ apponuntˀ iſta verba in priuilegio ꝙ de eo fiat mẽtio de verbo ad verbũ, niſi qñ in priuilegio apponiˀ clauſula derogatoria, & qđ per talia uerba ſatis uideatˀ facta mentio ſpecialis de clauſula derogatoria, uoluit Pau. de Caſt. in d. conſi. 135. ad finẽ ſecundi dubij. lib. 2. & alij doct. ſupra pro hac parte allegati. idẽ uoluit Soc. inter conſilia dñi Alberti Bruni aſtenſis in conſi. 10. col. 9. ad fi. uerſ. ꝓterea dr̃ ſpecialis. Cor. in conſ. 66. col. 6. uerſ. ſed poſito lib. 3. Cur. Iu. in cõſ. 1. col. pe. Crotus de Mõteſerrato in rep. l. oẽs populi, col. 20. uerſi. iuxta hoc eſt dubiũ. ff. de iuſti. & iure, ubi ſequitur Bar. in l. fi. C. ſi contra ius uel util. pub. & ultra iſtos patres adduco Anto. de But. in conſi. 2. ad fi. quod eſt repetitum 1
7 in conſi. 49. ¶ Accedit ẽt † ad confirmationẽ huius concluſionis illa clauſula, quorũ tenores haberi uolumus ꝓ expreſsis. q̃ clauſula uim habet ſpecialis derogationis. Bal. in c. cũ dilecta, col. fi. de reſcrip. Bal. & Ang. in l. oẽs, in prin. C. de ꝓſcrip. 30. an. Ang. in l. ſed ſi quis. §. quæſitũ. col. fi. ff. ſi quis cautio. ſequitur Iaſ. in l. fi. C. ſi contra ius uel util. pub. ubi dicit hoc tenendũ fixũ cordi. & idẽ Iaſ. in locis ſupra alleg. in prin. huius conſilij. & idẽ Iaſ. in l. prætor ait, in prin. col. 2. in fi. uer. quid aũt de clauſula. ff. de oper. no. nun. Crotus in repeti. d. l. oẽs populi, col. 22. uerſi. quinta concluſio. ff. de iuſti & iure. & ultra Mode. allego Anto. de Bu. in d. conſ. 2. in fi. Gemi. in conſi. 15. col. 2 poſt princ. & in conſi. 120. colũ. 2. circa med. Alex. in conſi. 30. col. 3. uerſ. & ita ẽt colligiˀ ex uerbis lib. 1. quæ quidẽ clauſula apponi nõ conſueuit niſi ut per eã derogetur clauſulæ derogatoriæ præcedenti, quia ſine clauſula derogatoria uſus talis clauſulæ pro expreſsis habentes non uĩ neceſſarius, ideo ex illis clauſulis geminatis & iterũ amplius ſatis uĩ conſtare de uoluntate ſuperioris, q̃ uoluerit derogare dictis priuilegijs ẽt habentibus clauſulã derogatoriã, ceſſante. n. clauſula derogatoria ſufficiens erat derogatio gñalis nõ obſtantibus priuilegijs quibuſcunq;, ſed hic uĩ triplex expreſsio ſpecialis. Primò dũ in ſpecie fit mentio de priuilegijs conceſsis ipſi monaſterio S. Ruffi. Secundò dũ dr̃ ẽt ſi talia forent ꝙ de eis mentionem ſpecialẽ fieri oporteret. Tertiò dũ uoluit ſuperior ꝙ tenores ipſorum priuilegiorum haberentur pro expreſsis, ac ſi de uerbo ad uerbũ mentio facta eſſet. quæ clauſula ac ſi de uerbo ad uerbum &c. habet uim ſingularis expreſsionis. Alex. in conſ. 30. col. 3. ante med. lib. 5. Ex qua expreſsione ita reiterata enixè uĩ apparere de intentione reſcribentis. arg. l. Baliſta. ff. ad Trebellia. cũ ſimil. de poteſtate aũt legati non eſt dubitandũ inſpecto tenore ſuæ legationis, in qua datur poteſtas ita derogandi, & præmiſſa uidentur procedere, licèt reſcriptum motu proprio non concedatur. eſt uerum ꝙ Iaſ. iſta uĩ intelligere qñ reſcriptũ conceditur motu proprio. ita refert Iaſ. in d. §. quæſitũ. col. 2. Deci. ẽt in locis ſupra alleg. hoc uidetur habere pro indubitato. & rationem diuerſitatis pulchrè aſsignat Pau. de Caſt. in conſi. 357. Dicendum uidetur probabiliter. col. 1. in fi. uerſi. itẽ, ibi, in conſtitutionibus. lib. 1. Sed tamẽ Pau. ibi uult ꝙ ſufficiat ſpecialis derogatio etiã ꝙ reſcriptũ concedatur ad patris inſtantiam, & ſic ſingularis aut indiuidua non requiratˀ, & præmiſſa fundamenta quibus probatur cõmunis opinio procedere uidentur, licèt ad patris inſtantiã reſcribatur aut prouiſio fiat. Grationopoli. 8. Auguſti. 1541.

SVMMARIVM.

1 Renunciatio matris non præiudicat filijs viuentibus ex torum perſonis non vt heredes matris.

2 Filius intrat locum matris quando agitur de hereditate auunculi aut matertera.

3 Filius filij aut fratris tantum intrat locum patris ſecus in pronepote.

4 Excluſio extenditur ad omnes deſcendentes excluſi.

Renunciatio matris non præiudicat filijs viuentibus ex proprijs perſonis, licèt concurrant cũ patruis vel auunculis ibi nu. 4.

5 Factum de non ſuccedendo fratribus, non valet quando fratres tali pacto non conſenſerunt, & requiritur conſenſus expreſſus.

6 Filij non intrant locum parentum, qui adhuc viuunt.

7 Reſeruatio ius de nouo nõ tribuit, ſed cõpetens tantũ conſeruat.

8 Superfluitas toleratur, ideſt, quod verba nihil operẽtur potius quàm excludatur filia a ſucceſsione patris per nepotes tranſuerſales.

9 Filia in quitatione reſeruauit ius ſuccedendi caſu quo fratres morerentur ſine liberis, an tale ius reſeruatum trãſmittatur ad heredes, & concluditur quod ſic nume. 12.

10 Hereditas non adita tranſmittitur ad heredes quando ipſius hereditatis aditio dilata fuit incertum tẽpus per teſtatorem.

Filia

12 *Filia excluſa per ſtatutū quādiu maſculus ſupereſt ſi decedit relicto maſculo & liberis deinde decedit maſculus ſine maſculis, an tanſmitat ius ſuccedendi ad eius libros.*

13 *Implemento ceſſionis non ſecuto, ceſſio reſoluitur.*

14 *Implemēti nō ſecuti exceptio dicitur litis finita, & nunquā cēſetur excluſa per ſtatutum quod nulla exceptio opponi poſſis.*

15 *Ceſſio fieri pōt de iure cōpetente ſiue de iure cōi ſiue ſpeciali, & ius impugnandi ceſſionē ex capite implemēti nō ſecuti alteri cedi poteſt. idem in beneficio reſtitutionis in integrum.*

16 *Abſolutio a iuramento non videtur neceſſaria in eo qui vult impugnare contractum ex capite implementi non ſecuti.*

17 *Mors probatur ex fama quando non eſt de recenti, ſimiliter probatur mors quādo quis pro mortuo eſt habitus per cōiunctos & conſanguineos, qui veſtes lugubres detulerunt, & probatur mors per teſtes cōſanguineos & amicos, & quid in eo qui fuit abſens annis 20. an ex hoc præſumatur mortuus.*

CONSILIVM CXXVII.

¶ Pro venerando domino Franciſco Ceriſerij & nobili Bona eius ſorore ex loco Sallini in patria Tarentaſiæ contra nob. Ioannem de Sallino aut eius hæredes.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cōtractu matrimonij inter nobiles Ioannem Ciriſerij filiū quondam magnifici domini Vrbani Ciriſerij militis & præſidis conſilij reſidentis & Anſoniam de Sallino conſtituta fuit dos dictæ Anſoniæ aut eius viro pro omnibus iuribus, actionibus, rationibus, deiecturis, partibus, frarechijs legitimis & ſucceſſionibus, quæ & quas eadē nobilis Antonia ſponſa futura habet habereq́ꝫ poteſt nunc & in futurum in omnibus & ſingulis bonis rebus & hæreditate dictorū quondā nobilis Nicodi de Sallino eius quondā patris, & dictæ dominæ Peronetæ eius matris, ac nobilis Ioannis de Sallino eius fratris, excepta ſibi & reſeruata ſua legali echeuta & ſucceſſione ſibi fortè in futurū peruentura, quæ legalis echeuta minime peti poſsit per mortē dictorū ſuorū nobiliū parentū, necnon dictorum nobilium Petri, Vrbani, Franciſci, & Nicodi ſuorū fratrū, ſuperius nominatorū, excepto ꝙ per mortē vltimi dictorū ſuorum fratrū ab humanis ſine liberis maſculis decedentis. Deceſſerunt parentes dictę Antoniæ deinde Nicodus, & Frāciſcus fratres ipſius Antoniæ ſine liberis maſculis. Poſtea deceſsit ipſa Antonia relictis venerando domino Franc. Monacho & nobilibus Bona & Stephana ſuis liberis, ſucceſsiue & ultimo loco deceſſerunt nobiles Petrus & Vrban⁹ de Sallino fratres dictæ Antoniæ ſine liberis maſculis, quorum bona detinentur per vnam filiam dicti Vrbani vltimi defuncti. ¶ Quæritur primo ex præmiſsis, an dicta legalis echeuta reſeruata per dictam Antoniam mōdo præmiſſo vendicet ſibi locum in perſonis liberorū eiuſdem Antoniæ.

1 Breuiter † illa renunciatio facta per dictam Antoniam de bonis paternis, maternis & fraternis, ſolum videtur præiudicare ipſi Antoniæ. aut eius filijs, qui vellent ſuccedere ex perſona matris tanq̄ eius hæredes, ſecus ſi filij Antonię vellent ſuccedere eorum auunculis ex eorū perſonis & iure eorū proprio. Bal. in l. fin. col. 4. C. de pactis. in l. pactum quod dotali. in 2. q. vbi etiam Alex. Mod. C. de colla. Pau. de Caſt. & Aret. in l. qui ſuperſtitis. ff. de acq. hære. Alex. in conſil. 75. col. fi. lib. 5. Are. in conſi. 61. colū. 2. verſ. ex quibus. & in conſi. 143. Viſa conſultatione. col. pe. Soc. in con. 183. colū. 1. lib. 2. & in conſi. 91. col. 2. ad fi. lib. 1. Cor. in conſi. 11. col. 13. lib. 3. & in conſ. 258. col. 2. lib. 4. ideo cum tempore mortis Petri de Sallino Antonia eius ſoror eſſet mortua ipſa ſuccedere non poterat, ſed ſuc-

2 ceſsio † ab inteſtato erat deuoluta ad Vrbanū fratrem & liberos ipſius Antoniæ tanq̄ intrantes locū eorum matris præmortuæ cum ageretur de hæreditate auunculis iuxta tex. in §. cum filius, Inſti. de hæredi. quæ ab inte. defer. auth. ceſſante. C. de legiti. hæred. quæ iura ēt locū habent in filiabus aut filijs ſororū vt intrēt earū locū qñ agit̃ de hæreditate auuncul⁹, amitæ, aut materteræ, Alex. in conſ. 44. col. fi. verſ. nec obſt. ſi quis decret. lib. 5. Deci. in conſi. 527. col. 1. & in conſi. 553. addo vltra eos Abb. in conſi. 86.

3 col. 1. lib. 1. ¶ De Georgio † aūt Chappoti nepote dictæ Antoniæ, clarum eſt ꝙ ipſe non ſuccedit in locū Stephanæ ſuæ matris vt ſuccedat ſimul cū filijs ipſius Antoniæ, nam Georgius Chappoti reſpectu Petri de Sallino defuncti erat pronepos ex ſorore Antonia in quo pronepote nō habent locum dicta iura in §. cū filius, & authē. ceſſante. immo ſolum filius filij aut fratris intrat locū ſui patris aut matris, authē. poſt fratres, la 2. C. de legiti. hær. §. reliquū. & ibi Ang. in tertio nota. in auth. de hæred. & falci. Barto. in conſ. 13. Ex facto propoſito col. 3. in fi. in 4. dubio. Pau. de Caſt. in conſ. 119. Hæreditas prædicta. col. 1. lib. 1. & in con. 287. ad primum reſpondetur quod dicta dominæ Sophiæ in primo dubio lib. 2. Dec. in conſ. 217. col. 2. circa med. Iaſ. in conſi. 224. colū. 4. Curtius Iunior præceptor meus in conſi, 58. colum. 3. poſt med. verſic. nam iſtud fundamentum. ¶ Ex quibus apparet ꝙ liberi Antoniæ potuerunt & poſſunt ſuccedere dicto Petro auunculo non obſtante renunciatione matris, cum non veniant ex matris perſona ſeu tanquam eius hæredes, ſed dicet aliquis, filij Antoniæ intrant locum matris, ergo ſicut mater erat excluſa ſuperſtite Vrbano, ita vr̄ excluſi filij ipſius Antoniæ qui in matris locū ſubrogantur. arg. l. eum qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. & ſi mater non fuiſſet admiſſa quæ erat proximior, a fortiori cēſeri debent excluſi eius filij tanquam remotiores. l. ſi nin a matre. C. de

4 bonis mater. & quia † excluſo aliquo etiam omnes deſcendentes ab eo ceoſentur excluſi. Ang. in §. reliquum, in auth. de hære. ab inte. venien. Dec. in l. illam, col. 3. C. de colla. ¶ Reſpondeo, ꝙ licèt filij intrent in locū matris eo reſpectu, quia non plus capiūt quām habitura fuiſſet mater, ſed in ſtirpes ſuccedunt, non tamē ſuccedunt ex perſona matris, ſed ex perſonis ipſorum filiorum & tanquam uocati a lege ſimul cum patruis vel auunculis, ideo mater facto ſuo tale legis beneficium auferre non potuit, ita in terminis reſpondet Bart. in d. l. qui ſuperſtitis, colū. 2. ff. de acqu. hære. ſequitur Alex. in d. conſi. 75. col. fi. lib. 5. illa. n. concluſio ꝙ renunciatio filiæ non præiudicat nepotibus uenientibus ex propria perſona, locum habet etiam ſi concurrant nepotes cum eorum patruis uel auunculis, vt no. in dd. locis. ¶ Secūdò reſpōdeo ꝙ etiam ſi ipſa Antonia uiueret, non excluderet̃ a ſucceſsione bonorum Petri, quia illa renunciatio per eam facta fuit limitata ad vitam parentū & fratrū, ſed per mortē vltimi ſine liberis maſculis tantū eſt ꝙ ſucceſsio ſalua eſſet ſeu peti poſſet, ideo mortuo Vrbano ultimo loco ſine liberis maſculis ſicut poſſet ipſa Antonia petere ſucceſsionem Petri pro eius rata, ita & multò magis videtur ꝙ illa peti poſsit per eius liberos qui non renunciauerūt & quia admitti poſſunt ad ſucceſsionem, etiam vbi eorū mater

5 excluditur per eius renunciationem. ¶ Tertiò † reſponderi poteſt, ꝙ illud pactum filiæ de non ſuccedendo fratribus qui erant abſentes de tempore illius pacti ſeu renunciationis non valet, vt per Ale. in §. ſtipulatio hoc modo cōcepta. col. 6. ff. ff. de uerb. obl. & in conſi. 155. col. fi. lib. 7. Soc. in conſi. 73. col. 2. lib. 3. Deci. in l. pactum quod dotali, in ſexta limitatione. C. de colla. Addo Ancha. in conſi. 39. pro clariori. col. 1. poſt med. verſi. vlterius etiam aduertendū. imò requirit̃ ꝙ fratres expreſsè conſentiant. Calca. in conſi. 33. col. pe. poſt med. ideo quoad fratres qui nō erant p̄ſentes & conſentientes ipſi renūciationi, non vr̄ valida renūciatio nec firmat̃ iuramēto tanq̄ per eā indicat̃ votū captādę mortis, vt habetur in d. locis, & ſi dicatur imò fratres ipſius Antoniæ conſenſerunt illi renunciationi opera & organo nob. Peronetæ de Duyno eorum tutricis. Reſpō. quod de tali tutela nullo modo apparet, ideo perinde eſt ac ſi tutrix non eſſet. l. argentarius. §. cū autem. ff. de eden. l. in lege. ff. de contrahen. empt. l. duo ſunt Titij. ff. de teſt. tut. l. quidā tabulariū. ff. de furtis. c. 5. de presby. nondum Bapti. miniſtr. Contrariā tñ opi. ꝙ in pacto de nō ſuccedendo nō requirat̃ conſenſus eius de cuius hæreditate agitur, tenet Capel. Toloſa. q. 453. itē ſimiliter cuius opi. ſępenumero dicit ſe vidiſſe obſeruari de facto Aufre. ibi licèt contra Capel. allegat Bald. Salic. Fulg. Domi. & Anch. Idē quod Capella, tenet Imo. in conſi. 1. col. 3. in prin. & ibidem ꝙ ſuffic t conſenſus tutoris eius de cuius hæreditate agitur. ¶ Secundò principaliter quærit̃ de ſucceſsione aliorū fratrū præmortuorū ipſi Antoniæ. Breuiter ipſa Antonia non potuit ſuccedere, quia ſolum reſeruauit ius ſuccedendi poſt mortem vltimi morientis quo tempore non erat in

6 rerum natura, ſimiliter † filij Antoniæ ea viuente non potuerunt ſuccedere eum auunculis, tex. in d. §. cum filius, non habet locum viuentibus parentibus, in quorum locum uoluit intrare filij. auth. poſt fratres, la 1. in ver. iam deceſſerunt. C. de legi. hæred. ubi Sali. in prin. Deci. in conſil. 3. colum. fi. in conſ. 87. col. pe. & fi. & in conſi. 412. col. 2. Eſt verum ꝙ in hæreditate Petri inueniuntur bona fratrum ſuorum præmortuorum pro rata, pro qua ipſe Petrus alijs ſuis fratrib⁹ ſucceſſerat, an aūt Antonia trāſmiſerit

ferit ad eius liberos ſucceſsionē dictorū ſuorū fratrū præmortuo
rum tangetur inferius.¶ Tertiò, quæritur an liberi Antoniæ poſ-
ſint ſuccedere dicto Vrbano vltimo loco defuncto relicta vna
filia. Puto breuiter concludendū ꝙ non. aut enim liberi Anto-
niæ volunt ſuccedere Vrbano eorum auunculo de iure commu
ni, & non poſſunt, quia excluduntur per filiam ipſius Vrbani, quia
prima ſucceſsio eſt deſcendentiū. auth. in ſucceſsione. C. de ſuis
7 & legiti. Aut volunt † ſuccedere virtute reſeruationis factæ in d.
contractu matri. & dico ꝙ illa reſeruatio nihil iuris de nouo tri-
buit, ſed ius cōpetēs tm̄ reſeruat etiā nullū ius cōpetat, reſeruatio
nihil operaẽ. Old. in conſi. 214. Factum tale in inſtrō. ubi ſi pater
tpe emancipationis reſeruat ſibi vſumfructū in quærendis per
filium, talis reſeruatio nihil operaẽ cū vſusfructus patri nō cōpe
tat in bonis filij emancipati, & pro hoc eſt tex. in l. ſi quis legaue
rit. vbi Mod. ff. de leg. 1. tradit Alex. in conſ. 28. col. 2. lib. 1. Vero-
nenſis in conſi. 25. col. pe. ad fi. Soci. in conſi. 287. col. 2. lib. 2. Dec.
in conſi. 516. col. 5. circa med. itaq; cū per reſeruationem ius de
nouo non tribuaẽ neq; ampliẽ dicendū nō eſt ꝙ talem reſerua-
tionem nepotes tranſuerſales excludant deſcendentes.¶ Et ſi di
catur, quid operaẽ talis reſeruatio. Rn̄deo ꝙ ſine reſeruatione An
tonia ēt ſuperſtes tpe mortis vltimi decedentis nihil potuiſſet
petere quia oīa bona fratrū præmortuorum vnita fuiſſent cū pa
trimonio & bonis vltimo loco defuncti in quibus filia ſucceſsiſ
ſet, ſed ſtāte reſeruatione ſi ipſa Antonia eſſet ſuperſtes fortè poſ
ſet petere bona omniū fratrū ab inteſt. prædefunctorū pro eius
rata a quib⁹ nō fuit oīno excluſa, ſed tm̄ dilata & ꝓrogata eorū
petitio in diē vltimi decedētis ſine libe. maſcul. ¶ Secūdò rn̄deo
ꝙ non eſt inconueniens vt reſeruatio nihil opereẽ vbi ius reſer-
8 uandū non cōpetit per ſupraſcripta.¶ Tertiò reſpondeo † quod
potius tolerari debet vt reſeruatio nihil opereẽ q̃ vt filia exclu-
daẽ a ſucceſsione pr̄is ꝑ nepotes tranſuerſales. arg. no. ꝑ glo. Bar.
& doct. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. Cor. in conſi.
275. col. 2. poſt med. lib. 3. & in conſi. 191. col. 3. lib. 4. Dec. in cōſ.
9 36. col. 3. verſ. præterea ēt ſi ſtatutū.¶ Sed dicet aliquis, † tu vis ꝙ
ſi Antonia fuiſſet ſuperſtes tpe mortis Vrbani vltimò defuncti,
potuiſſet petere bona oīum fratrum ab inteſtato defunctorū vir
tute reſeruationis prædictæ, & ſic ꝙ oīno nō fuerit excluſa a ſuc
ceſsione fratrū, ſed conditionaliter caſu quo relinquerent libe-
ros maſculos nunquid tale ius cōditionale fuerit trāſmiſſum ad
liberos ipſius Antoniæ, ita ꝙ eueniente cōditione reſeruationis
petere poſsint bona auunculorū ēt vna matre defunctorū pro
rata ad matrē ſpectātia, videreẽ dicendū ꝙ ſic, quia tale ius cōdi
tionale debitū erat ex cōtractu & ex reſeruatione ꝓdicta, ſed ius
cōditionale cōpetens ex contractu tranſmittiẽ ad hæredes. §. ex
10 cōditionali, Inſti. de ver. ob. & quia † videmus ꝙ ēt in vltima vo
luntate hæreditas nō adita tranſmittiẽ ad hæredes qn̄ aditio di-
lata fuit in certū tp̄s a teſtatore. Oldr. in conſi. 108. Titius veniens
ad mortē. col. 2. in fi. in 3. q. ſed in caſu noſtro Antonia no fuit om
nino excluſa, ſed tm̄ petitio dilata fuit in tp̄s quo vltimus fratrū
11 decederet ſine liberis maſculis.¶ Sed tn̄ † qđ dictū eſt de tranſ-
miſsione nō vr̃ de iure procedere, quia cū hr̄ditas nunquā fuerit
delata Antoniæ, extātibus fratribus, nō vr̃ ꝙ trāſmitti potuerit,
vt no. Bart. in l. fi. col. fi. ff. ad Tert. ſubdit tn̄ Bart. ꝙ ſi nepotes ve-
lint venire ex eorū perſonis ꝙ admitteneẽ, & loquiẽ Bart. quaſi in
terminis noſtris qn̄ ſtatutū excludit filiā donec maſculus ſuper-
eſt & filia decedit relictis liberis ante maſculū, & poſtea decedit
maſculus ſine maſculis prout hic. & opi. Bar. qn̄ ꝑſona de cuius
ſucceſsione agiẽ deceſsiſſet ab inteſtato, ſequiẽ Alex. in l. ſi auus,
col. 3. ver. dicebat tn̄ Bart. C. de lib. præter. & aduerte, quia Bar. &
Alex. iſto caſu loquunẽ ꝙ nepotes admittantur ex eorū perſonis,
licèt tpe delatæ ſucceſsionis mater eſſet ſuperſtes, & eos præce-
deret, & hoc eſt, quia excluſio fuit limitata quamdiu maſculi ſu-
pereſſent, ideo eis deficientibus intentio contrahentium fuit ꝙ
Antonia aut eius deſcendētes admitterenẽ.¶ Sed dicet aliquis:
Bar. & Alex. vbi ſupra loquuntur qn̄ talis excluſio induciẽ a ſtatu
to, hic autem quando a contrahentibus, inter quæ videtur eſſe
differentiam, quia in ſtatuto illud poteſt facere ꝙ quis ſit hæres
ad tempus, & poſt tempus alius, id eſt ꝙ quamdiu ſupereſt ma-
ſculus ipſe ſit hæres, & eo deficiente filia, ꝙ per contractum fieri
non poteſt, vt per ipſum Bar. in d. l. fi. col. 2. uer. non ob. lex. Impe
rator. Rn̄deo, ꝙ ſaltē hæredes vltimò defuncti cenſebunẽ rogati
per fideicō. reſtituere hæreditatē Antoniæ aut eius deſcēdētibus,
vt illa reſeruatio valeat eo modo quo fieri poterit. l. quotiens. ff.
12 de uerb. obl. & l. quotiēs. ff. de rebus dub.¶ Amplius dico † in ca
ſu iſto, ꝙ licèt Bart. in d. l. fi. col. fi. ff. ad Tert. dicaẽ tranſmiſsionē
non fieri, & ſupra hanc opi. tenere viſus fuerim, tn̄ adhuc videẽ
procedere fundamentū meum, quia iſtud ius cōditionale debeẽ
in vim pacti, ideo videtur tranſmiſsibile ꝑ tex. in d. §. ex cōditio
nali, & ita ex poſt reperi Soc. idē in terminis tenentem in conſi.
147. col. 5. circa med. verſi. ſecundò ꝙ cogitauerit. lib. 1. Ex qui-
bus diſſolutū apparet hoc tertiū & difficillimū dubiū.¶ Hic tn̄
aduertendū circa doctri. Bart. in d. l. fi. ff. ad Tert. nam Bar. vult ꝙ
ceſſante maſculo non veniat nepos ex filia ex propria perſona
niſi fuerit conceptus de tpe mortis aui, ex iure autē tranſmiſsio-
nis æquè venire non poſsit, quia hæreditas delata non tranſmit-
titur. l. vētre. ff. de acq. hære. l. cū antiquioribus. C. de iure delibe.
ſequitur Alex. in d. l. ſi auus, & ꝙ ceſſat tranſmiſsio iſto caſu vo-
luit Bal. in conſi. 132. Quanq̃ ſuper puncto col. 2. poſt med. lib. 2.
Contrariū ꝙ imò fiat tranſmiſsio, latè diſputat & tenet Bald. in
conſi. 69. cum ſtatutum ciuitatis Perufij. colū. 2. in 2. dubio lib. 1.
quod eſt repetitum in conſi. 426. lib. 3. ſequitur Iaſ. in conſi. 105.
col. pen. lib. 4. Addo. Bald. in conſi. 131. circa prædicta in fi. lib. 2.
ſed contra Bald. ꝙ imò tranſmiſsio nō fiat latè diſputat & tenet
Cor. in conſi. 7. lib. 2. Sed idē Cor. in conſi. 126. colum. 4. lib. 2. non
auſus eſt paſſum decidere reputans dubium. Similiter non auſus
eſt decidere idē Cor. in conſi. 233. colum. penul. in fi. & ſeq. lib. 4.
Soci. autem in conſi. 10. lib. 3. ſequi videtur opi. Bar. in d. l. fi. ff. ad
Tertu. niſi aliud appareat de mente ſtatuti ꝙ deficientibus maſ-
culis voluerit vocare etiā nepotes ex filio, quia tunc venirent ne-
potes etiā nō cōcepti in vita aui. & ibidē dicit Soci. apparere de
mēte ſtatuti qn̄ ſtatutū excludit tēporaliter nō ſolū filiā, ſed etiā
deſcendentes ex ea, nā tunc ſicut excluduneẽ nepotes extantibus
maſculis, ita eis deficientibus videneẽ vocati.¶ Quartò quæritur,
quia vnus ex liberis dictæ Antoniæ & religioſus ceſsit iura ſua
præfato nobili Georgio Chappoti eius nepoti ex Stephana ſo-
rore, an poſsit tali ceſsioni contrauenire. Breuiter ſi ceſsit iura q̃
prætendebat in hæreditatibus viuentium ſine eorum conſenſu,
talis ceſsio ēt iurata eſt nulla. l. fi. vbi latè doc. C. de pact. ſi autē
13 † ceſſa ſint iura cōpetentia in hæreditatibus iā defunctorū, talis
ceſsio facta cū auctoritate ſuperioris mero iure valet, ſed quia
proponitur eā factā mediante pēſione viginti florenorū annaliū
quos ceſsionarius minime ſoluit. hoc capite implementi nō ſe-
cuti, ceſsio reſolui poteſt, vt habetur ꝑ doc. in l. ſi pecuniā. ff. de
cōd. ob cau. & in l. pecuniā. C. eo. tit. Bal. in conſi. 219. Pepus Ni-
colunj. colum. 2. lib. 2. Cor. in conſi. 521. ad fi. li. 1. & in conſi. 102.
col. 4. poſt med. li. 2. Deci. in l. 1. col. 5. in fi. C. de inſt. & ſub.¶ Su-
per qua reſolutione non oportet ꝙ primò & ante oīa ſequaẽ ſen
14 tentia contra ipſum ceſsionariū, ſed ſi opponaẽ † de ceſsione fa-
cta poterit excipere de implemento non ſecuto ex parte ceſsio-
narij ꝑ tex. in l. Iulian⁹. §. offerri. ff. de act. emp. ꝑ quē tex. dicit ibi
Pau. de Caſt. ꝙ talis exceptio implemēti non ſecuti dr̃ exceptio
litis finitæ impediens litis ingreſſum. ſequitur Iaſ. in §. actionū,
col. 18. nu. 139. inſt. de actio. imò ſtante ſtatuto, ꝙ nulla exceptio
opponi poſsit, nunquā cenſeẽ ſublata exceptio implemēti nō ſe-
cuti. Roma. in conſi. 244 col. 2. Cor. in conſi. 317. col. 2. lib. 3. & in
conſi. 345. col. 2. lib. 4. Dec. in c. ex parte, el 2. col. 5. in decima fal-
lentia. de offi. deleg. itaq; ſi ceſsionarius interueniat in cauſa ꝓ
iuribus ceſsis opponi poterit de implemēto nō ſecuto, quę exce
ptio multò magis opponi poterit contra filiam dicti Vrbani ſi ve
15 lit opponere de iure tertij. i. de ceſsione prædicta.¶ An † autem
tale ius veniendi contra ceſsionē prædictam cedi poſsit per ip-
ſum dominum Franciſcum Ciriſerij cedentē. Non puto dubitan
dū quin cedi poſsit, nā talis facultas impugnandi talē ceſsionē
ex cauſa implementi nō ſecuti cōpetit de iure cōi. d. §. offerri. &
hr̃ in locis ſupra allegatis, ergo vr̃ ceſsibilis. l. 1. §. fi. vbi Barto. &
doc. ff. de ope. noui. nun. cū ēt reſtitutio in integrū q̃ cōpetit de iu
re ſpeciali alteri cedi poſsit. l. ꝙ ſi minor. in prin. ff. de mino. & l.
ſi minorem. ff. de admi. tu. Bar. in d. l. 1. § fi. ff. de ope. no. nū. Iaſ. in
16 l. ſi cōſtante, col. fi. ff. ſol. mat.¶ Nec iſto caſu † neceſſaria vr̃ ab-
ſolutio a iuramento, quia iuramentū hēt in ſe tacitā cōditionē ſi
ceſsionari⁹ impleat pro parte ſua qua deficiēte deficit cōſenſus
iurantis vn̄ abſolutio nō eſt neceſſaria. Bal. in l. fi. C. de non num.
pecu. Dec. in conſi. 350. ante fi. & in conſi. 351. ēt ante fi. & dicit
Old. in conſi. 241. Factū tale eſt, paterfamilias. quod intelligiẽ iu
ramentū ꝑſeu erante eadē cauſa, ſeu eodē ſtatu & re ob quā ꝑſti
tū fuit, & ſm̄ veriſimilē intentionē diſponētis, ſed ꝑſtitū fuit iura
mentū ob cauſam illius pēſionis, ergo ea ceſſante ceſſare debet
iuramēti effectus, & magis in terminis adduco Cor. in conſi. 11.
col. 7. ver. in caſu aūt noſtro. lib. 4. vbi ꝙ abſolutio non eſt neceſſa
ria qn̄ quis vult contrauenire iuro rōne falſæ cauſæ aut cauſæ nō
ſecutæ.

17 ſecutæ. ¶ Quintò quæritur † de morte nob. Franciſci de Sallino, an ſufficiēter ꝓbari poſsit cōi voce & fama. Et dicendū vr̄, ꝙ ſic, cum talis mors nō ſit recēs, ſed 30. ann. Bal. in conſ. 398. per ſolā famā. lib. 2. Bar. in l. 2. §. ſi dubitet. ff. quē. teſta. aper. Iaſ. in l. cū ea, col. fi. C. de tranſ. Alex. in conſ. 25. col. 2. & in cōſi. 117. col. 1. lib. 4. Cor. in conſ. 204. col. 2. in fi. ver. itē probatur vita. lib. 3. vbi ēt pōderat ad probationē mortis qñ quis fuit habitus pro mortuo per coniunctos & conſanguineos, qui detulerūt veſtes lugubres. idē & latius ac pulchrius pōderat Alex. in conſi. 27. col. 2. lib. 7. & facit qnia probatur mors p teſtes cōſanguineos & amicos. Ioā. And. in addi. Spe. in tit. de confeſ. §. poſtremò. verſ. certum alias, & verſi. ſeq. refert & ſequitur Veronēſis in conſi. 50. col. 3. imò Bal. in conſ. 90. lib. 2. voluit ꝙ filius abſens per 20. ann. mortuus præſumatur. Gratianopoli. 11. Auguſti. 1541. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 Confiſcatio bonorū alicuius ſubditi vaſallo principis ſiue bonorum exiſtētium in territorio alicuius vaſalli, an pertineat ad principem aut ad vaſallum.

2 De territorio principis dicitur locus principi ſubditus.

3 Dominus caſtri percipere debet omnem vtilitatem prouenientem ex iuriſdictione ipſius caſtri.

4 Regalia cui conceſſa ſunt iura etiam fiſcalia habet.

De regalibus dicuntur bona prouenientia occaſione delicti ibidē nume. 4.

5 Bona confiſcata pertinet ad dominum caſtri in cuius territorio ſunt, licèt confiſcatio præceſſit conceſſionem caſtri dummodo executio facta adhuc non ſit.

6 Bona confiſcata quæ mouentur de directo domino alterius, reuertuntur ad dominum directum, ideo bona clerici condemnati per epiſcopum applicantur domino temporali de cuius dominio mouentur.

7 Bona cōfiſcata ob crimē læſæ maieſtatis humanæ principaliter, quia immediate offenſa ſit maieſtas principis pertinent ad ipſum principem, non ad vaſallum in cuius ſunt territorio.

CONSILIVM CXXVIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponitur ꝙ bona Ioannis quondam Roſtagni de Romanis fuerunt publicata per arreſtū curiæ Dalphinalis. Rurſus ꝙ dictus Roſtagni habebat bona in territorio & mandamento Piſanzoni, quæritur ad quem pertineant, an ad fiſcum principis, aut dominorum dicti loci Piſanaoni. ¶ Super puncto præmiſſo
1 † conſuluit Spec. & præſtantiſsimus dñs Carolus Velleu aduocatus celeberrimus in oppido de Romanis tenēdo pertinere bona ad dños ipſius loci Piſanzoni per regulā iuris, ꝙ vbi bona cōfiſcata ſunt ita diuerſis territorijs pertinent ad dños territoriorū reſpectiue, licèt confiſcatio alibi facta ſit. arg. l. quicunq;. §. vniuerſi. ver. ꝙ ſi fecerint ibi in cuius territorio eſt. C. de hæreti. l. fi. C. de bonis vacan. lib. 10. l. tutores. §. hæres. & ibi Bar. ff. de admi. tut. Bart. & doc. in l. cūctos populos, col. pe. C. de ſum. Tri. & fide catho. latè Alexā. in conſi. 31. lib. 1. quicquid aliter dicat Pau. de Caſt. in conſi. 319. Primū quæſitū, col. 1. lib. 1. ſm impreſsionē nouiſsimā. ¶ Sed iſta opinio dubitabilis viſa eſt prima facie, quia rñdebunt fortè principis pcuratores & aduocati ꝙ locus & mādamentum Piſanaoni ſitū ſit intra principis territoriū, ex eo. n. † quod
2 vnus locus ſubditus eſt alicui principi dr̄ eſſe de eius territorio, ideo ciuitas Piſarū dr̄ de territorio Florētiæ cui ſubijcitur. Cor. in conſi. 151. col. 1. lib. 3. & ob id ēt dicimus ꝙ iuriſdictio Cæſaris & Pontificis nō reſtringitur ad limites alicuius territorij. Soc. in cōſ. 237. col. fi. lib. 2. refert & ſequitur Alexādrinus in conſi. 77. col. 1. ad fi. ¶ Sed præmiſsis nō obſtantibus placet mihi ſnīa dñi cōſulentis, ꝙ bona ſita in territorio Piſanaoni pertineant ad dños ipſius loci. † Non proponitur ꝙ ipſi dñi Piſanaoni ſunt vaſalli regiæ maie
3 ſtatis inueſtiti de ipſo loco cū oībus iuribus ēt regalibus, habentes vtile dñium ipſius loci, ideo omnis vtilitas prouenienſ in ipſo loco aut eius territorio ad ipſos dños pertinere debet. Bal. in l. fi. col. 2. ff. de cōſti. prin. vbi qñ princeps donat alicui iuriſdictionē caſtri, vr̄ donare omnē iuriſdictionem, ideo oēs redditus cauſarū ciuiliū & criminaliū ad eū pertinēt. refert & ſequitur Iaſ. in l. Imperiū, col. 5. ver. ex hoc vltra alios. ff. de iuriſ. om. iud. Sed vltra Iaſ. adduco Pau. de Caſt. in conſi. 353. commodū lib. 1. vbi latiſſime & pulcherrimè oſtēdit ꝙ oīs cōmoditas redditus vel prouentus caſtri vel territorij pertinere debet ad ipſum feudatariū ratione vtilis dñij, & ſicut iſta pertinerēt ad vſufructuariū, multo fortius ad feudatariū, cū vſufructuarius dōium vtile non habeat ſicut feudatarius ꝙ oīs iura quæ erant penès concedentē in dicto caſtro cū ſuis dependentibus & acceſſorijs pertinent ad ipſum feudatariū. ¶ Verū eſt igitur quod dicunt patroni fiſci talē cōfiſcationē ad principem pertinere regulariter, ſed dico ꝙ princeps potuit de ea diſponere prout diſpoſuit concedendo caſtrū Piſanaoni alijs perſonis, cū omnibus ſuis iuribus & acceſſorijs, cuius cōceſsionis uirtute ipſa confiſcatio pertinere debet ad feudatarios quoad bona ſita in territorio dicti caſtri. Faciunt etiam quæ ſcribit idē Pau. in conſi. 53. ꝙ dicti redditus. lib. 1. quæ Pau. conſilia rogo videātur, quia optimè concludunt pro parte dñorum Piſanzoni. Faciunt † etiam quæ ſcribit Alexā. in d. conſi. 31. 4
col. 2. lib. 1. vbi ꝙ is cui conceduntur regalia, habet iura fiſcalia: in ꝓpoſito nřo bona de quibus agitur confiſcata pertinere debēt ad dños Piſanaoni habentes iura regalia & fiſcalia in caſtro Piſanzoni, & toto eius territorio. Nec dubium ꝙ bona prouenientia occaſione delicti dicuntur eſſe de regalibus. Abb. in conſi. 6. col. 3. verſ. idem in bonis prouenientibus lib. 2. ſint igitur talia bona apud eos quibus princeps regalia conceſsit, eandē opinionem ꝙ talia bona cōfiſcata pertinere debeant ad uaſallum habentē iura fiſcalia, nō ad ſuperiorē, tenet deciſio Neapolitana deciſione. 282. in ſecundo dubio. Guido Papæ. q. 76. Si in terra. ¶ Secun
5 dò principaliter † dico ꝙ ſi caſtrum Piſanzoni conceſſum fuiſſet iſtis dominis poſt cōfiſcationem dictorū bonorum, & ante eius executionem, adhuc iſta bona confiſcata pertinerent ad ipſos dños feudatarios, ita pulchrè & fundamentaliter per plura decidit Bald. in conſi. 306. Diſtinguendū & in conſi. 419. Dñs noſter Papa. lib. 4. cuius rationes ſuperfluū duxi hic referre, & aduertendum, quia loquitur Bal. licèt condēnatio & confiſcatio facta fuerit per iudicē alterius territorij, & vult bona exiſtentia in territorio caſtri infeudati pertinere ad ipſum feudatarium ſeu dñm caſtri.
6 ¶ Tertiò principaliter † & ex alio dico iſta bona pertinere ad dominos Piſanzoni, quia narratur in facto ꝙ iſta bona mouentur de directo dñio ipſorū dñorum Piſanaoni, ideo facta confiſcatione vtile dominium conſolidatum fuit cum directo, & ad ipſum dominium directum reuerſum eſt, ita Oldr. in conſi. 17. Thema tale eſt, quidam clericus. col. 3. verſi. nec ob. ꝙ eadē ratione, ubi ꝙ bona clerici condemnati per epiſcopum applicantur domino temporali, de cuius dominio mouentur, alias. n. abſurdū ſequeretur ꝙ dominus directus pœnā patiatur ex delicto emphyteutæ, quā pœnā pateretur ſi bona emphyteutica principi applicarentur, qui ipſe ea ab inferiorē recognoſceret, nec ab eo inueſtiri pateretur. & tradit Aufre. in rep. clem. 1. de offi. ord. in quarta regula in ſecunda fallen. Bellamera in conſi. 23. quidā Baſtardus. Boer. q. 264. col. 5. parte ſecunda. ¶ Nec obſt. quæ in contrarium adducuntur per dominos fiſci aduocatos, ꝙ iſta bona publicata fuerunt ob crimen læſæ maieſtatis humanæ, quia poſito ita ſit, ob id non ſequitur quin princeps omnem vtilitatem alias ad eū peruenturā tranſtulerit in dominos Piſanzoni per ſupradicta. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ maieſtati humanæ maior prærogatiua tribui non debet q̃ maieſtati diuinæ, immo nec tanta quidē, ſed vbi confiſcantur bona pro crimine læſæ maieſtatis diuinæ dñi feudatarij non fraudantur eorū iure pro bonis exiſtentibus in eorum territorio. c. cū ſm. in princi. de hæreti. lib. 6. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ iſta opinio aduocatorū fiſci nullo modo procedere poteſt in bonis quæ non ſunt allodialia, ſed mouentur de dñio dominorum Piſanzoni per ſupradicta. ¶ Quartò & amplius dico, ꝙ licèt iſta bona eſſent allodialia nec mouerentur de dñio dominorū Piſanzoni, tñ ex quo principaliter fuerunt cōfiſcata ob crimen hæreſis, licèt etiam in conſequentiā ob contemptū maieſtatis principis, vaſallis applicari debent in quorum ſunt territorio, non ipſi principi. And. de Iſer. in c. quicunq;, in ver. hæreditatē. de pace tenen. & ibi Præpo. in prin. tit. colum. 3. & 4. refert & ſequitur Brunus Aſtenſis in conſi. 31. colum. 3. & 4. in ſecundo dubio, vbi tamen præmiſſa omnia non adducit ſed ſatis auſus eſt pedes firmare in hac materia. ¶ Quintò dico ꝙ doct. dicentes bona confiſcata pertinere ad feudatarios in quorum ſunt territorio, neceſſariò debent intelligi quando ſit confiſcatio ob crimen læſæ maieſtatis diuinæ aut humanæ, cum alias confiſcatio non permittatur. authē. bona damnatorum. C. de bonis proſcriptorum. quod fundamentum tetigit Brunus in d. conſil. 31. columna 4.

¶ Sextò

9 ¶ † Sextò dico & rñdeo quod opinio cõtraria poſſet procedere in crimine læſæ maieſtatis contra ipſum principem, vt ſcilicet dñs habeat ſuæ iniuriæ vltionẽ.c.1.§.deniq;.quæ fuer.pri.cau.beneſi.amitten.ſecus in crimine hæreſis quod immediatè, & principaliter committitur contra Deũ, non cõtra principẽ humanum, quia tunc ceſſat ratio vltionis ſuæ iniuriæ.quod probari videtur, immo expreſsè probatur in d.c.cum ſcdm. & iſtud ſi bene conſideretur voluit Bellamera in conſi.15.colũ.5.verſi. quartò quæritur. nam ibi Bellamera poſtquam recitauerat quinq; opiniones ſuper hac difficultate, determinat quod vbi agitur de alio crimine non commiſſo in perſonam principis, aut magiſtratus vel collateralis ſeu officiarij ipſius, ſi bona publicantur, illa reuertuntur ad dominum immediatum, ſed iſtud crimen hæreſis non eſt cõmiſſum contra perſonam principis, nec eius officiariorum, ergo &c.quinimmo etiam quãdo perſona principis immediatè offenditur, adhuc videtur dubium, vt patet ex quis quæ ſcribit Guido Papæ.q.341.ſupra. ¶ Non obſtant adducta ſupra in contrarium, quod iſta bona non videntur exiſtere extra territorium principis cuius iuriſditio non limitatur in toto ſuo regno, quia fateor reſpectu ſuperioritatis & directi dominij, ſed non reſpectu vtilis dominij pertinẽtis ad dominos Piſanzoni ꝙ vtile dominiũ præualere debet in caſu noſtro per ſupradicta. & aduertendum ꝙ in hac difficultate duo eſſent principaliter videnda, Primum, an in confiſcatione bonorum veniat feudum aut emphyteuſis, Secundum, ſi veniat, cui debeat applicari, Circa primum Alex.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus, col.13.ff.de dam. infect. concludit poſt Roma.& Imo. quod venit quando eſt tranſitoriũ feudũ ad hæredes extraneos, tamen nõ manebit apud fiſcum niſi in vita vaſalli qui deliquit, eo autem mortuo redibit ad agnatos quibus vaſallus delinquens præiudicare non potuit, qñ feudũ eſt antiquũ niſi vaſallus deliquiſſet cõtra dominum directũ, quia tunc publicatis bonis vaſalli feudum applicatur domino directo, vt habeat dominus ſuæ iniuriæ vltionẽ.c.1.§.deniq;, quæ fue.pri.cau.beneſi.am.quo caſu non puto expectandam mortem vaſalli vt feudum domino applicetur. ¶ Sed hic aduerte, quia videtur repugnantia in dictis Alexan. ſi enim feudum ſit tranſitorium ad hæredes extraneos, illud antiquum propriè dici non poteſt, ſed hæreditarium, & qua ratione in hæredes extraneos perpetuò transferri poteſt, eadem & in fiſcum, ideo non videtur conſiderabile præiudicium agnatorũ, vr̃ igitur quod tranſeat in fiſcum cũ ſua tñ cauſa vt teneatur ad ea dño directo ad quæ tenereť alius hæres extraneus, vel teneať fiſcus feudũ remittere alicui priuato qui iura vaſalli præſtet vel quod vendať feudũ & domino præſtetur æſtimatio iuris ſui directi & fiſco valor dominij vtilis ſcdm opi. Spec. in tit.de feu.§.quũ.verſi.40.Bellamera deciſ.725.ante ſi. ¶ Si verò feudũ non ſit tranſitoriũ ad hæredes extraneos nõ veniat in confiſcatione bonorum ſed illud remaneat vaſallo ſi poſt ſententiam criminalem, & bona publicata honeſtè ſtare poſsit curia dñi, ſi verò honeſtè ſtare non poſsit, nec officia, & iura vaſalli implere, & tunc ſi delictum vaſalli reſpicit perſonam domini directi, ad eum feudum pertinet.d.§.deniq;.qui tamen tex. patitur aliquas limitationes, vt per Abb. in conſi.3. in ſexta q.libr. 2. Decium in conſi.252.col.pen.Gozadinum in conſi.84.col.penul.poſt med. Dec.cõſi.454.col.pen.in ſi.quod eſt repetitũ in conſi.606. ¶ Circa ſecundũ cui feudum applicari debeat, dic quod ſi non venit in publicatione, tñ vaſallus delinquens illud reſtituere non põt, illud applicatur dño directo quando offenſa eũ reſpicit, vel agnatis aut filijs ſcdm præmiſſa, ſi verò venit in publicatione quia ſit tranſitorium ad hæredes extraneos ſi offenſa non reſpicit dominium fiſco applicatur ſcdm præmiſſa, ſed iſtud intelligitur niſi dñs directus habeat iura fiſcalia vel regalia quia ad eũ tunc vr̃ pertinere, & ita procedant dicta in hoc cõſi. & aduerte dũ Alex. in d. §.ſi de vectigalibus, voluit quod vbi feudum tranſit ad hr̃des extraneos fiſcus poſsit illud retinere in vita vaſalli, quia imò vr̃ ꝙ fiſcus debeat reſtituere viuente vaſallo qñ feudũ eſt antiquũ nec tranſitoriũ ad extraneos, vt per Bellame ã deciſ.725.col.3.verſi. tertia opi.vbi vero eſt tranſitorium ad extraneos, fiſcus perpetuo vr̃ capax.ſcdm præmiſſa, & ita de iure rñdeo ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopoli.8.Auguſti.1541.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Socius non cenſetur habere mandatum a ſocio niſi in his quæ ſocietati expediunt.

2 Solutio in dubio præſumitur facta de pecunijs proprijs ſoluentis, niſi aliud ex coniecturis ſuadeatur.

3 Adminiſtrator non valde diues, præſumitur ſoluiſſe de pecunijs eius, cuius bona adminiſtrat.

4 L.2.C.pro ſocio an procedat in extraneo acquirente pro alio, et concluditur quod ſic, contra Roma.

5 Adminiſtrator creditor illius cuius bona adminiſtrat, præſumitur quod ſibi ſatisfecerit.

6 Præſumptio colligitur ex qualitate perſonæ, ideo perſona diligens præſumitur feciſſe quæ ad diligentis officium pertinent.

7 Melius eſt non ſoluere quàm ſolutum repetere.

8 Solutio præſumitur facta de pecunijs communibus, quando ita de facili fieri poterat.

9 Debitum an præſumatur ſolutum quando creditor creditori ſoluit, & de intellectu l.ſi cum dos.ff.rerum amo.

10 Culpa imputatur voluntarie ſe obliganti pro alio.

11 Clandeſtine actum arguit præſumptionem contra facientem.

12 Socius non tenetur ex obligatione ſocij quæ non cedat ad vtilitatem ſocietatis.

13 Præſumptio quando eſt contra aliquem fortiores in eo requiruntur probationes, quæ debent eſſe aperiſſimæ, & requiruntur tres teſtes idonei, aut duo ſaltem excellentes.

CONSILIVM CXXIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Proponiť in factoꝙ magiſtri Claudius Ferrãdi & Claudi⁹ Allierij cõfirmarij ſeu conductores graphariat⁹ S.Marcellini de anno 1523.& die 24.mẽſis Octobris, obligauerunt ſe erga magnificũ d. Riualiũ iuriſconſultũ & cõſiliariũ Dalphinalem in ſumma ſeptuagintaquinq; librarũ turonenſiũ rñſorio noĩe domini theſaurarij Dalphinalis, ad cuius onus pertinet ſtipendia ſoluere ipſis dñis cõſiliarijs.Deinde proponiť ꝙ tam dictus Claudius Ferrandi quàm Ioannes eius filius ſoluerũt dictã ſummã memorato dño Riualio. Modo dictus magiſter Ioannes Ferrandi tanꝗ hæres ſui patris repetit a magiſtro Iacobo Payni tanquã ſocio in dicta conductione graphariatus tertiã partẽ dictæ ſummæ corã magnifica & ſuprema curia Dalphinali.Quæriť an dictus Payni
1 teneať ad petita? ¶ Breuiter non arguendo ad partes puto cludendũ ꝙ non.primo aut repetunť iſtæ expenſæ actione pro ſocio aut actione negociorũ geſtorũ, ſi actioneť pro ſocio tanꝗ illi duo ſocij cenſeanť habuiſſe mandatũ mutuũ inter ſe, dico, ꝙ illud intelligiť in his q̃ expediũt ſocietati, iuxta gl.in l.nemo ex ſocijs. ff. pro ſocio no. Moder.in l.de pupillo.§.ſi pluriſ.ff.de ope.no.nũc. Roma.in conſi.398.Vt clarior, col.1. ſed dico quod illa obligatio non fuit expediens ſocietati, vt infra oſtendam. Aut repetitur actione nego.geſtorũ, & ſimiliter requiritur ꝙ negociũ fuerit vtiliter geſtum ſaltem ab initio.l.ſed an vltro.§.1.ff.de nego.geſtis. Quod autem iſtud negociũ obligationis vtiliter geſtũ nõ fuerit, probať, quia vt probeť vtilitas neceſſe eſt oſtẽdere ꝙ per eã obligationẽ, & ſolutionẽ ſecutã ipſe Payni reus fuerit liberatus pro illa tertia parte erga theſaurarium Dalphinalẽ pro ſua rata illius ſummæ promiſſæ quæ liberatio non probatur aliquo modo.
¶ Nec obſtat quod dominus Riualius tradiderit apochã quitationis ſcriptã manu theſaurarij de illa ſumma, quia dicta apocha durãte ſocietate nunꝗ fuit tradita dicto Payni nec de ea notitiã habuit, ideo nõ potuit idẽ Payni de tẽpore ſolutionis penſionis facere fidẽ de ipſa apocha, & oſtendere ipſi dño theſaurario cui ſolutiones fieri debebant, ꝙ ſoluiſſet eã ſummã pſato dño Riualio, aut ꝙ pro ea eſſet ei obligatus, & delegatus nec ꝓbatur e aduerſo ꝙ dñs theſaurarius de ea ſumma rõnem habuerit ad vtilitatẽ totius ſocietatis, nec ſequiť dñs theſaurarius dedit illã quitantiã dño Riualio, ergo ſumma cõtenta in ipſa quitantia intrauit ipſi Payni, maximè, quia idem Payni de ea quitantia notitiam non habebat cui tradita non fuerat, nec de eo negocio admonitus. ¶ Secundò, poſito & nõ cõceſſo, quod per eã obligationem & ſolutionẽ ſecutã negociũ ipſius Payni vtiliter geſtũ, fuerit adhuc ceſſare debet repetitio, quia pecunia ſoluta domino Riualio
2 præſumiť ſoluta de pecunijs cõibus, licèt enim † in dubio præſumať quis ſoluere de pecunijs proprijs. l. & magis. ff. de ſolutio. l.2.vbi Bart.& Bal.C.pro ſocio, & idẽ Bald.in l.pe.C.ſi quis alte-

ri vel ſibi.Bar.in l.ſi patruus.C.commu.vtr.iud.iſtud tñ nó proce
dit ſtantibus alijs præſumptionibus in contrarium.Bart.& doc.
in l.cum oportet,in prin.C.de bonis quæ lib.Alexan.in conſi.82.
col.ſi.verſi.& regulariter licèt lib.2.ſed in caſu noſtro dico con-
iecturas,& præſumptiones eſſe ex quibus præſumi debeat factá
3 eſſe ſolutionem de pecunijs communibus.¶ † Primò quia ipſe
Ferrandi pro patre ſua gerebat & adminiſtrabat negocia ſocie-
tatis,pecunias a debitoribus exigebat & exactas in archa com-
muni ſeruabat, ob id veriſimile eſt ꝙ ſoluerit de pecunijs com-
munibus potiusquam de proprijs.Cor.in conſi.103.col.2.verſi.
ſi autem non apparet.lib.1.&in conſi.98.col.4.verſi. aut neutro
caſu.lib.4.vbi quando quis adminiſtrat negocia aliena. & nó eſt
adeo diues quod præſumat̃ habere pecuniã, præſumit̃ eam ſol-
uiſſe de bonis eius cuius negocia adminiſtrat,ſed apparet ꝙ Fer
randi non erat valde diues, & quod prole onuſtus erat,ob id cũ
habere poſſet pecunias cõmunes,non eſt veriſimile ꝙ ſoluere vo
luerit debitum ſocietatis de pecunijs proprijs. Immo Roma.in
conſi.426.Negociorum.col. 2.ſimpliciter voluit ꝙ adminiſtator
præſumitur acquiſiuiſſe aut feciſſe de pecunijs illius cuius bona
adminiſtrat per l.Neſennius,vbi Bar.ff.de neg.geſt. & per l.fi.vbi
glo.in verſi.officio.C.de dotis promiſ.idẽ voluit Dec.in cõſi.66.
col.pe.poſt med.ver.non obſtat ſm eũ,ſed tñ cõtra Roma. addu
co Anch.in conſi.31.quia quæſtio.col.2.vbi quod etiam admini-
ſtrator præſumitur negociari,quærere & lucrari cũ pecunia pro
pria non cõmuni vel eius cuius bona adminiſtrat p l.ſi uenteri,in
fi.ff.de priuil.credi.l.ſi defunctus.C.arbit.tutel. Idẽ tenet Cor.in
conſi.167.col.2.lib.1.In hac difficultate puto diſtinguendũ quod
aut adminiſtrator facit actũ noĩe illius cuius bona adminiſtrat,
& tunc præſumatur etiam expendiſſe de pecunijs illius quas ha
bebat,quia non eſt veriſimile quod voluerit expendere de pro-
prio pro alio.aut actum gerit nomine proprio, & tunc præſumi-
tur acquiſiuiſſe de proprio,quia alias argueretur delictũ in eo,&
hoc niſi ex cõiecturis poſſet apparere ꝙ acquiſierit de pecunijs
4 alienis.¶ † Secundò regula d.l.2.C.pro ſocio procedit in coniun-
cta perſona ſoluente pro alia, extraneus aũt acquirẽs aut ſoluẽs
pro extraneo præſumitur ſoluere de pecunijs ipſius extranei niſi
aliud probet̃.l.fi.C.de pign.quẽ tex.ad hoc citat Roma.in conſi.
3.col.2.ideo cũ nulla probet̃ coniunctio inter iſtos Payni & Fer-
randi, nõ eſt præſumendũ ꝙ Ferrandi adeo ipſum Payni dilige-
ret,vt pro eo de pecunijs ꝓprijs ſoluere voluerit.maximè,cũ de
pecunijs cõmunibus de facili ſolui poſſet. Puto tñ ꝙ Rom. non
bene aduerterit ad intellectũ d.l.fi.quia loquit̃ in alio caſu diuer
ſo habente rõnem diuerſam an acquiſitio præſumat̃ facta p debi
torẽ de pecunia creditoris mutuantis debitori acquirẽti, aut de
pecunia eius pro quo acquiritur, & ſic ibi præſupponit̃ clare qđ
acquirẽs nõ ſoluiſſet de pecunijs proprijs,quia ipſe hoc non di-
cebat ſed erat dubiũ inter duos tertios,& ſi in caſu d.l.fin.fuiſſet
contentio inter ſoluentẽ,& eũ pro quo ſolutũ erat quia ſoluẽs cõ
tenderet ſe ſoluiſſe de pecunijs proprijs,tex.ille non negat quin
præſumer̃ ita ſolutũ,ſed vt dixi,hoc ibi nõ allegabat̃.& profectò
ſi opinio Roma.uera eſſet,mille doc.deciſiones corruerent,quæ
5 indiſtinctè loquuntur ſiue in coniũctis ſiue in extraneis.¶ † Ter-
tiò pro iſta parte efficaciſsimè vrget ꝙ ſcribit deciſio Neapolita-
na deciſio.13.col.7.vbi qñ adminiſtrator eſt creditor illius cuius
bona adminiſtrat,præſumit̃ ſuũ exigi feciſſe,aut ſibi ſatisfeciſſe.
eodẽ modo iſte Ferrandi creditor Payni ex illo obligatorio qua
tenus erat rata ipſius Payni, ꝑſumitur ꝙ ſibi ſatisfecerit de pecu
nijs communibus, maximè cũ nunquã interpellatus fuerit ipſe
Payni,nec in cauſa euocatus, imò nec in obligatorio per ea quæ
6 inferius dicemus.¶ † Quartò præſumptio ſumit̃ ex qualitate ꝑ-
ſonæ,ideo perſona diligens præſumit̃ feciſſe quæ pertinent ad of
ficiũ diligentis.gl.& Bal.in l.ſi præſidi.C.de dona. ante nup. de-
ciſio Neapo.d.deciſione.13.colũ. 14. ad fi.Sed iſte Ferrandi erat
perſona diligens maximè circa cuſtodiã rei familiaris & amplia
nem patrimonij,ideo veriſimile non eſt qđ debitũ alienũ diſſol-
uere voluerit de pecunijs proprijs,cum poſſet de communibus.
& vbi nõ potuiſſet a ſeipſo poterat a cõſocijs petere vt de cõmu
ni ſolutio fieret. dicere.n.ꝙ voluerit ſoluere de pecunia propria
animo repetendi ab alijs conſocijs iſtud eſt ridiculũ nec vllo mo
7 do veriſimile,cũ † melius ſit nõ ſoluere quidẽ,ſed de communi,
q̄ ſoluiſ de proprio repetere.l.ideo.ff.de cõpenſa.l.ſi ſtipulatus
ff.de fideiuſ.l.ſi debitor.ff.de libe.lega.gl.in l.1.§.pen. in uerſi.pa
8 tronus.quar. rer. actio,non datur.¶ † Quintò proponitur ꝙ iſte
Ferrandi de facili poterat ſoluere de pecunijs cõmunibus quas
exigebat,ideo in dubio præſumendũ eſt ꝙ de ipſis cõmunibus
pecunijs ſoluerit.Corne.in conſi.267.col.pe.verſi.quantum verò
ad pecuniã.lib.1. & licèt loquatur ibi qñ ſoluens non erat diues
nec induſtrioſus,tñ illud in cõſideratione haberi debet,quia tũc
neceſſariò dicendũ eſt non præſumptiuè qđ de alieno ſoluerit,
& res eſſet ſine dubio.¶ Sextò iſti tres ſocij venerunt ad diuiſio-
nẽ ſocietatis,In qua diuiſione dicti Ferrandi, & Alleri facti ſunt
debitores ipſius Payni de egregia quantitate pecuniarum.Profe
ctò ſi Payni fuiſſet debitor dicti Ferrandi,& ſoluiſſet idẽ Ferran-
di debitũ ſocietatis de pecunijs proprijs, veriſimile eſt quòd de
tali ſolutione mentio habita eſſet in ipſa diuiſione, & qđ ea ſum
ma ſoluta fuiſſet cõpenſata,maximè quia recens erat ſolutio, &
ſumma ſeptuagintaquinq; librarũ non erat modica reſpectu ip-
ſarũ partium,concurrit etiã quod ante diuiſionẽ ipſi Ferrandi &
Alleri ſe obligauerũt pro dicta ſumma tacito omnino nomine ip
ſius Payni immo qñ creditor,id eſt dominus Riuallus moleſta-
bat iudicialiter ipſum Ferrandi faciendo eum pignorari in exe-
cutionẽ literarũ præciſarũ dictus Ferrandi nihil unquam dixit
aduerſus ipſum Payni nec eum euocauit in cauſa pro idemnita-
te præſtanda.Ex quibus omnibus ſimul iunctis iudicantis aĩus
de facili inclinari poteſt vt credat quod habuiſſet dictus Ferrãdi
de pecunijs cõmunibus pro illo debito.arg.l.Procula.ff.de ꝓba.
& eorũ quæ ſcribit Deci.in conſi.267.col.1.in fi.verſi.& cũ habe
9 re ſcientiam.& col.ſeq.† Faciunt etiam no.per Bar.& Mod.in l.ſi
quidem.C.de tranſac.vbi licèt ex eo ſolum quod quis alteri ſol-
uit,non præſumatur ſoluentem non eſſe creditorem eius cui ſol-
uit,ſecus tamen eſt quando concurrunt aliæ coniecturæ,quia tũc
ceſſat tex.in l.ſi cũ dos.ff.rer.amo. ſed in caſu noſtro plures ſunt
aliæ coniecturæ vltra iſtam, quia primò dictus Ferrandi obliga-
uit ſe erga ipſum Payni in cõtractu diuiſionis.ſecundò quia pro
ponitur quod ſummam illam ſoluit. Rurſus concurrũt innume-
ræ aliæ coniecturæ ſupra expreſſæ. Immo ex ſola ſolutione vrgẽs
ſurgit præſumptio ꝙ is cui ſoluitur debitor non eſſet ſoluentis.
Anch.in conſi.434.Ex narratis,colum.2. circa med.verſi.accedit
10 huic præſumptioni.¶ †Septimò illa obligatio Ferrandi & Alleri
fuit voluntaria quia inuiti non cogebantur ſe obligare ipſi domi
no Riuallio,alio non apparẽte ꝙ dominus theſaurarius ceſſerit
ius pro illa ſumma contra ipſos promiſſores, immo vbi ius ali-
quod ceſſum eſſet,illud fuit contra ipſum Payni, cum igitur vo-
luntariè ſe obligauerint imputandũ eis videtur.l.ex duobus.l.ſi
quis negocia.1.& 2.ff.de nego.geſt.Roma.in conſi.426.Negocio
rũ.in fi.& in conſi.475.ad fi.Veronenſis in conſi.35 col.6. ad fi.&
col.ſeq.& ſi dicatur licèt obligatio fuerit voluntaria, commodo
tamen ceſsit & vtilitati ipſius Payni,ideo cũ iactura aliena locu-
pletari non debet.Rñdeo,qđ de tali vtilitate nõ conſtat vt ſupra
11 in principio dictũ eſt, immo † præſumptio eſt cõtra ipſos Ferrã
di & Alleri,quod clãdeſtine ſe obligauerit pro ea cauſa pro qua
ipſe Payni potius ſe obligare debebat, eo inſcio & ignorãte.l.fi.
ff.de ritu nup.l.non exiſtimo.ff.de admini.tu.l.1.C. de interdict.
matr.per quæ iura dicit Roma.in conſi.406.col.1. quod error iu
ris non prodeſt minori,mulieri,& ruſtico vbi occultè quid agũt,
licèt tractent de damno euitando. Quomodo enim in bonum
præſumi poteſt pro ipſis Ferrandi & Alleri, nã ceſsio facta erat
dño Riuallio cõtra ipſum Payni & tñ ipſi Ferrandi & Alleri ſeſe
obligauerunt nulla de Payno facta mentione eo inſcio & igno-
rante,licèt eſſe in loco celebrati cõtractus.quæſo qua de cauſa ip
ſum Payni celauerunt de tali obligatio, cur non eũ certiorẽ eſſe
voluerunt? Arbitror ego ꝙ ſi Payni de re illa certior factus eſſet,
ſtatim de pecunijs communibus ſatisfactũ eſſe voluiſſet ipſi dño
Riuallio iuxta formã ſuæ quitantiæ habitæ a dño theſaurario lo
co ceſsionis iurium contra ipſum Payni, cæterũ ipſi Ferrandi &
Alleri noluerũt pecuniam præſentem ſoluere, ſed eius interuſu-
rio vti,ideo culpa imputanda eſt ipſi Ferrandi cur non denuncia
uerit ipſi Payni præmiſſa omnia id eſt, quitantiam prædictam
dñi Riuallij obligationẽ ſecutã literas compulſorias, & præci-
ſas eiuſdẽ dñi Riuallij contra ipſum Ferrandi. Etenim admoniꝰ
de præmiſsis idẽ Payni ſciuiſſet quõ,& qualiter ea omnia proceſ
ſiſſent,& quomodo ſatisfactum eſſet illud debitũ,& an ipſi Fer-
randi & Alleri recepiſſent pecunias communes pro debito illo,
& quomodo calculaſſent cum dño theſaurario rõnes illius de-
biti.Videmus in ſimili quod imputatur emptori a quo res euin-
citur ſi non litem venditori denunciauerit. l. emptor. C. de eui-
ctio.Barto.in l.denunciaſſe.in principio.ff.de adulter. cum ſimil.
12 ¶ † Octauò & vltimò dico ꝙ ex quo dicti Ferrandi Alleri obli-
gauerunt ſe noĩe proprio nulla facta mẽtione ipſius Payni, nec
aliter appareat ꝙ illa obligatio & ſolutio ſecuta ceſſerit ad vtili
tatem

ratē ſocietatis,non tenetur Payni ad tale debitū,etiā ꝙ inter ipſos eſſet ſocietas,vt determioat Alex.in conſi 76.col.fi.lib.4.& in conſil vlti.col.pen.lib.7.Dec.in l.ſi ſocius,col.2.verſi.& hoc declaratur.ff.ſi cer. peta.imò etiam ꝙ noie ſocietatis obligatio facta eſſet,adhuc nō pōt vnus ſociorū alterū obligare.d.l.ſi ſocius.idem Dec.io 1.notab.alias de facili poſſet vnus ſociorū alterum fraudare & dāno afficere.¶ Ex quibus concludo in fauorē dicti Payni alio non apparente ꝙ dicta obligatio, & ſolutio ceſſerit ad eius vtilitatē in qua ſe fortiores probationes requirunt ea parte ipſius Ferrandi agentis,quia præſumptio eſt contra eū qui talem obligationē contraxit clandeſtine ipſo Payni non admonito
13 licèt præſens eſſet per prædicta ob quam præſumptionē † efficaciores,& fortiores requiruntur probationes. Abb.in c.quia veriſimile,p illū tex.io 2.notab.de præſumptio.& in conſi. 11. col.2. in 2.dubio.lib.1.vbi quod iſto caſu probationes debene eſſe apertiſsimè,& qd̄ dicit Specu.in tit. de proba.§.fi.vbi qñ quis vult aliquid probare ꝯ illud qd̄ lex præſumit, requirunt tres teſtes idonei vel ſaltē duo excellētes,qd̄ dictū pro ſingulari refert,& ſequitur Cur.Iunior in conſi.52.col.3.circa med.Addo Alex. in conſi. 99.in fi.lib.3.vbi quod non creditur teſtibus deponentibus contra præſumptionē iuris niſi ſint tales & tantæ fidei qd̄ non ſit pſumptio ꝙ debeāt iurare falſum.per tex.in l.fi.ff.qd̄ me. cau.in c. quia veriſimile,de præſump.& io c.ſuper hoc.de renuo.& poſito,ſolutio ipſa ceſſerit ēt ad vtilitatem ipſius Payni, tñ præſumptio eſt ꝙ facta fuerit de pecunijs cōibus per ſupradicta. Gratianopoli.24.Auguſti.1541.Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1. *Liberorū appellatio ad omnes deſcēdētes in infinitū extēditur.*
2. *Filij poſiti in conditione ſub qualitate maſculinitatis an vocati cenſeantur.*
3. *Filij poſiti in conditione cenſentur vocati quando expreſsè grauantur.*
4. *Filij maſculi poſiti in cōditione cēſentur vocati, quādo filiabus certū quid relinquitur, & a reliqua hæreditate excluduntur.*
5. *Filij poſiti in conditione quādo cēſentur vocati, illud intelligitur vt ſuccedant eorum parentibus grauatis, non vt dicātur ſubſtituti cohæredi date ipſis parentibus.*
6. *Subſtitutio reciproca inducitur inter hæredes grauates ex coniecturis quæ hic explicantur.*
7. *Caſus omiſſus non dicitur in quo eadem aut maior vrget ratio.*
8. *Voluntas teſtatoris ita interpretari debet ne ſequatur obſurdum, etiam uerba impropriando.*
9. *Agnationis ratione inducitur fideicommiſſum, & agnatio videtur conſiderata ex eo quod maſculi fuerunt prædilecti.*
10. *Fideicommiſſum inducitur ex prohibitione alienationis, quia voluerit teſtator bona in familia remanere.*
11. *Subſtitutio facta a filiofamilias in contractu patre conſentiente valere non poteſt in vim fideicommiſſi.valet tamen in vim donationis cauſa mortis interueniente ſtipulatione.*
Trebellianica nō detrahitur de donatione cauſa mortis,ibi.n.1.
13. *In dubio actum cenſetur remedio vtiliori.*

CONSILIVM CXXX.

¶ Pro nobilibus Philippo & Michaele de Comerijs contra nobilem Margaritam de Comerijs.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.De anno 1361.& die vltima Ianuarij. nobilis Guilielmus de Comerijs miles,& dñs Stapparū & Vorſij inſtituit Hugonem,& Ioannē eius filios hæredes vniuerſales, & eos inuicē ſubſtituit.Quibus decedentibus ſine liberis maſculis ſubſtituit Guilelmū etiam eius filiū, ſi uero cōtingeret ipſos Hugonem,Ioannē, & Guilielmū decedere ſine liberis maſculis, vltimo decedenti ſubſtituit Guigonē ēt filiū teſtatoris.Si verò Hugo,Ioannes,Guilielmus,& Guigo,& eorū liberi maſculi decederent ſine liberis maſculis ſubſtituit Hugonem Guilielmum,& Guigonem nepotes ipſius teſtatoris in bonis declaratis ipſa ſubſtitutione cū onere,vt prædicti Hugo & Guiliclm⁹ nepotes caſu ſubſtitutionis pdictæ aduenientc teneantur ſoluere certā pecuniā Rodulpho de Comerijs eorum fratri.Rurſus ſi dictus Hugo nepos teſtatoris,& eius liberi maſculi decederēt ſine liberis maſculis ſubſtituit Guilielmum,Guigonem,& Rodulphum fratres dicti Hugonis. & ſi prædicti Rodulphus,Guilielmus,& Guigo,& eorum liberi maſculi decederent ſine liberis maſculis,ſubſtituit liberos maſculos filiarū ipſius teſtatoris, & caſu quo liberi maſculi filiarū decederent ſine liberis maſculis,iuſsit bona vendi,& precium pauperibus diſtribui.Ex Hugone filio teſtatoris nulli impreſentiarum ſuperſunt liberi maſculi.Ex Guigone filio teſtatoris ſubſtituto io tertio ordine ſubſtitutionum ſuperſunt liberi maſculi Philippus, & Michael pronepotes ipſius Guigonis, qui Hugonem filiū habuit Hugo Rodulphum, Rodulphus aūt prædictos Philippū & Michaelem.Similiter ſupereſt Margarita de liberis dicti Guigonis proneptis eiuſdem Guigonis filia Antonij nepotis Guigonis ex altero Guigone filio eiuſdem Guigonis.Iſta Margarita fuit inſtituta hæres per Chriſtophorū eius fratrem, cuius ſubſtitutionis virtute Vorſium tenet.Prædicti Philippus & Michael pronepotes maſculi dicti Guigonis agunt cōtra memoratā Margaritam petentes ab ea Vorſiū virtute teſtamenti prædicti. Quæritur an dicant vocati? ¶ Breuiter iſta difficultas reducitur ad hoc an liberi Guigonis primi dicantur vocati a teſtatore,ſi enim vocati cen
1 ſeantur,cū appellatio † liberorū ad infinitū extendatur in omnes deſcendentes.l.liberorum.ff de verb.ſigni.l.ſed ſi hoc.§.liberos, 2.ff.de in ius vocan.Alber.de Roſa.in l.hac cōſultiſsima.§.ex imperfectò.C.de teſta.Cor.in conſi.22.col.6.lib.2.Dec. in cōſi.205. col.1.& in conſi.223.col.2.poſt med.verſi.2.idem dicendū eſt.neceſſe eſt dicere, ꝙ primi maſculi cenſeantur grauati ordine ſucceſsiuo reſtituere ſequētibus in gradu iuxta latè not.in l. Gallus. §.quidam rectè.ff.de libe.& poſthu. Idem ſi quis uocet liberum in ſingulari qd̄ veniunt oēs deſcendentes io fauorabilibus.Soci.
2 in l.1.ſecundo not.ff.de libe.& poſth.¶ † In hac difficultate puto oēs liberos maſculos dicti Guigonis fuiſſe vocatos ex teſtamento prædicto.Primò quia poſiti in cōditione ſub illa qualitate maſculinitatis ſequēdo opi.mod.nā iſtā opi.ſemper ſecutus eſt Dec. legendo & cōſulendo ut patet in l.1.col.4.C.de pac.in cōſi.270. col.pe.in conſi.516.col.2.io fi.io conſi.545.ad fi. in conſi.546. in conſi.574.circa fi.in conſi.578. col.4. poſt med. & in conſi 655. col.fi.Eandē opi. ſequitur Soci. ſi bene ponderetur in conſi.116. col.3.poſt med.lib.3.Cor.in conſi.74.col.2.circa med.lib 2 Eandem opi.tenet Iaſ.io conſi.232.lib.2.Curtius Iunior in conſi.43. col.3.ad fi uerſi.qd̄ autem nepotes.in conſi.48.col.4.in conſi.69. col.2.in conſi.96.col.1. in conſi.87.in prin. ubi dicit ꝙ ita fuit iudicatū Briatæ & confirmata ſententia per illuſtriſsimū Senatum Venetum.& idem Curtius in conſi.113.col.3.dicit quòd eo anno ita conſultū fuit per multos celeberrimos doc.Eandē opi.ſequit nouiſsimè Alexandrinus in conſi.28.col.2.ad fi in conſ.31.col.2. in prin.in conſi.120.col.2.poſt med.& in conſi.143.colu.4.circa med.Goza.io conſi.64.col.2.& io conſi.87.col.4.io princ. qui tñ Gozad.contrarius ſibi fuit,& contrariū tenuit in conſi.29. col.4. poſt med.uerſi.3.nepotes.& Iaſ.in col.fi. contrarius etiā ſibi fuit Deci.in conſi.191.circa fi.& licèt curia Dalphinalis teneat iudicando contrariā opi.ut patet decil.599. tñ alijs concurrentibus de facili ab ea opin.recedi debet,cū tot ſolēnes doc.ita teneant. ¶ Secundò cenſeri debent uocati,quia nō ſolū liberi maſculi poſiti fuerūt io conditione,ſed ēt expreſsè fuerunt grauati,ut patet in penul.ſubſt.facta de filijs maſculis filiarū pōderando illa uer-
3 ba,eiſdem & cuilibet eorundē, quo caſu † qñ poſiti io conditione expreſsè grauant,cenſeri debent uocati ſm opi. Bar.in l.Centurio.ff.de uulg.ſequit Alex.in conſi.64.lib.5.Soci.io l. cum filio, col.4.uerſ.& iſta poſſunt induci.ff.de leg.1.io l.cū auus,col.fi.uer. ſolet etiam dici.ff.de cond.& demon.in conſi. 62. col.3. uerſi.6. probari uidetur.lib.3.& in conſi 104.col.5.poſt med.eodē lib.3. Coroe.in conſi.117.col. 3.uer.ſed poſſent reſpōdere.lib.1.in cōſi. 22.col.2.in conſi.59.col.3.in conſi.74.in conſi.119.col.pen.uerſi. & licèt quidam.in conſi.146.col.5.in conſi.207.colum.2. ad fin. lib.2.io conſi.229.col.3.ad fio.io conſi.258.colū. p. n. poſt med. lib.3.in conſil. 203. colum. 2. io conſi.274.colum.1. & in conſi. 320.colum.2.ad fin.lib.4.Curtius Iunior in d.conſi.87. col. fina. Idem uidetur tenere Deci.in d l.1.colum.4.C.de pactis.& hanc opin.ut audio ſequitur curia ſuprema Dalphinalis in iudicādo, ut patet etiam io deciſione 39. Eandem opin. ſequitur Ripa in d.l.1.col.4.C.de pactis.ubi quod ita conſuluit & obtinuit. Idem tenet Gozadi.in conſi.26.colum.4.Cur.ſenior io conſi.52. colū. 9.ante med.uerſicu.ſi ita eſt,ut concluſimus. Addo Bald.in conſilio 216.Verba teſtamenti.lib.1. & dicit Socin.io d.l.cum filio,

ꝙ iſta opi. multo tpe citra canonizata fuit conſulendo per doc.
Peruſinos,& q̄d ita alias ꝑ infinitos doc.totius Italiæ conſultum
vidit.& an requirat grauamen in ſpecie iungi filijs poſitis in cō
4 ditione,vide Sic. late diſtinguentē ,in conſi. 208.lib.2. ¶ † Tertiò
iſta opi.omnino videt̃ procedere in caſu iſto in quo teſtator filia-
bus certū quid reliquit,ab alijs bonis eas excludendo,ergo cen
ſetur vocaſſe liberos maſculos poſitos in conditione, quia vnius
excluſio alterius eſt incluſio.l.cū prætor.ff.de iu.& ita in terminis
conſiderat Curtius Iunior in d.conſi.87.col.2.Cor.in conſi. 207.
col.3.verſi.quantū aūt ad codicillos lib.2. de quo tamen Curtius
mentionē non facit,& ꝙ filij poſiti in cōditione cenſeant̃ vocati
qn̄ eis extātibus teſtator filias excludit,voluit Pau.de Caſt.in cōſ.
359.Supraſcriptus dn̄s cōſultor.li.2.refert & ſequitur Iaſ. in cōſ.
308.col.3.circa med.& col.5.ante med.verſi.item glo.lib.4.Gui
do Papæ.q.296.Cur.Iunior in conſ.43.col.4.quanto fortius iſtud
procedit in caſu noſtro vbi excluduntur filiæ non ſolū extatibus
maſculis,ſed etiā eis deficientibus,quo caſu voluit teſtator bona
5 eius vēdi & pretiū diſtribui pauperibus.¶ † Sed dicet aliquis,qn̄
liberi poſiti in conditione cenſentur vocati,illud intelligitur q̄d
ſuccedant eorū parentibus grauatis,non autem quod videantur
ſubſtituti cohæredi dato patri vel matri.Pau.de Caſt.in l.filiusfa
milias.§.cum quis.ff.de leg.1.Soc.in l.hæredes mei. §. cū ita.col
1.ff.ad Treb.Cur.Iunior in conſ.97.col.pen.poſt med.& in conſ.
135.col.pe.verſi.poſtremò aduertendū.Galiaula in repet.l.Cen-
turio,col.24.verſi.tertia vtilitas.ff.de vulg.itaq; licèt liberi Gui-
gonis poſiti in cōditione vocati cenſeantur, illud tamen vr̃ intel
ligendū reſpectu eorum parentū,id eſt,ꝙ Philippus, & Michael
cenſeant̃ ſubſtitui Rodulpho patri aut Hugoni auo , non autem
6 Chriſtophoro frari Margaritæ prædictæ . ¶ Ad iſtud rn̄deo † q̄d
liberi filiorum teſtatoris vident̃ inter ſe inuicem ſubſtituti tā ex
verbis q̃ ex voluntate teſtatoris.Ex verbis,quia ſi tenor teſtamen
ti diligenter inſpiciatur noluit teſtator ꝙ eius bona deuenirent
ad eius filias,ſed ſemper ad maſculos,& vbi deficerent maſculi
maſculorū vocauit maſculos filiarum ipſis filiabus licèt proxi-
mioribus excluſis, ergo ſi bona inter maſculos cōſeruari voluit,
neceſſe eſt dicere quod liberi inter ſe mutuo & inuicem cenſean
tur ſubſtituti,quia alias filiæ admitti poſſent contra verba teſta-
menti ſicut in ſimili dicitur,quod filij cenſent̃ inuicem ſubſtituti
qn̄ fit ſubſtitutio vltimo morienti & in tota hæreditate,quia alias
ſubſtitutus vltimo loco ſuccedere non poſſet in tota hæreditate
niſi ꝑ prius facta dicatur ſubſtitutio reciproca,vt habetur ꝑ doc.
in l.pōt.ff.de vulg.& in d.l.hæredes mei.§.cum ita.ff. ad Trebel.
¶ Secundò conſidero ꝙ teſtator potius dilexit maſculos filiarū
q̃ ipſas,vt ſupra dictū eſt , & per prius vocauit maſculos filiorū,
ergo clariſsime apparet de mēte teſtatoris,ꝙ extantibus maſcu
lis maſculorū fœminas admitti noluit, ſed ſi dicamus liberos in-
ter ſe ſubſtitutos inuicem non videri fieret contra mentem teſta-
toris,& fœminæ remotioris gradus præferentur liberis maſculis
maſculorum,itaq; vt voluntas teſtatoris cōſeruetur, dicendū eſt
ſubſtitutionē reciprocā inductam eſſe cū inducatur fideicommiſ
ſum ex ſola,& nuda teſtatoris voluntate.l.cum proponerētur.ff.
de leg. 2. ¶ Tertiò cōſidero quod teſtator Ioannē & Guilielmū
filios & hæredes vniuerſales primo loco vocatos,& ſic magis di
lectos inuicē ſubſtituit.& grauauit , quanto magis dicendum eſt
quod voluerit grauare inuicē & alios liberos remotioris gradus.
l.quāto magis.ff de iureiur.Auth.multo magis. C.de ſacroſ.eccl.
alias ſequeret̃ inconueniens,ꝙ remotiores in gradu eſſent melio
ris conditionis , & magis liberi in diſponendo q̃ proximiores,
contra l.Publius.§.fi.ff.de condi.& demon.& in l.ſi vnua matre.
C.de bonis mater.¶ Et ſi dicatur,ſicut teſtator expreſsè inuicem
ſubſtituit Ioannē,& Guilielmū , ita alios liberos inuicē ſciuiſſet
ſubſtituere ſi voluiſſet.l.vnica.§.ſin autē ad deficientis.C.de cad.
tol.caſus igitur omiſſus in alijs liberis remotioribus haberi de-
bet pro omiſſo.l.ſi cum dotem,in prin.ff.ſolu.matr.l.cōmodiſsi
7 mè.ff.de libe.& poſthu.Reſpondeo,† ꝙ non dicitur omiſſus ca-
ſus in alijs liberis in quibus viget eadē,immo maior ratio inuicē
ſubſtituendi.Old.in conſi.224.Illæ ſunt allegationes.colū.7.poſt
med. vbi ꝙ caſus omiſſus nō habet̃ pro omiſſo qn̄ eſt ſimilis ex-
preſſo.Alibi ſcribit Bald.in l.per diuerſas,col.3.C.mand.ꝙ caſus
omiſſus non dicitur in quo eadē uiuit ratio,idē dicit ipſe Bald.
in conſi.95.Primo ſtatuto lib.4.Iuā.de Ana.inter conſilia Pau. de
Caſt.in conſi.261.Viſis & cōſideratis his,col.2.ad fi. lib. 2. Alibi
ſcribit Bal.in conſi.351.Quidam fuit inuectitus.lib.5.quod caſus
omiſſus non dicitur qui ex mente intelligitur repetitus.Alibi ſcri
bit idem Bald.in l.vnica.C.de his qui ante aper.tab. ꝙ caſus dici
tur omiſſus & habetur pro omiſſo qn̄ non eſt deuentū ad aliquā
prouiſionem,tunc enim dicitur omiſſus a mente,& a verbis,ſed
qn̄ teſtator fecit aliquā prouiſionē in vno caſu,debet fieri extēſio
ad aliū caſum in quo verſimiliter idē diſpoſuiſſet ſi de eo fuiſſet
interrogatus.in propoſito noſtro teſtator fecit expreſſam proui-
ſionē ſubſtitutionis reciprocæ in perſonis Ioannis,& Guilielmi,
eadem & maior ratio inuicem ſubſtituendi militat in perſonis
aliorū liberorū. apparet de mente teſtatoris ꝙ noluit bona ad fœ
minas peruenire .ſatis igitur & tot & tantis coniecturis dicitur
ſubſtitutionē reciprocā feciſſe inter alios liberos, & ideo expreſ
ſe alios liberos inuicē nō ſubſtituit,quia ſatis putabat ſubſtituiſ-
ſe præferendo ſemper liberos maſculos, & ordinando ꝙ bona
diſtribuerentur pauperibus potiusq̃ ad fœminas peruenirent.
¶ Quartò cōſidero quod teſtator grauauit liberos maſculos ma
ſculorū decedētes ſine liberis maſculis in fauorē maſculorū,re-
periūtur.n.grauati nō ſolū reſtituere deſcēdētibus maſculis,ſed
etiā trāſuerſalibus grauatorū deſcendētibus ex filiabus teſtato-
ris,q̃to magis dicendū eſt quod cēſeantur grauati reſtituere trāſ
uerſalibus maſculis ex maſculis deſcendentibus , & ſic illa con-
cluſio quod poſiti in conditione ſolùm cenſeantur vocari reſpe-
ctu parentū grauatorū,non aliorū cohæredū,nullo modo proce
dere poteſt in caſu iſto,in quo teſtator expreſsè grauauit liberos
maſculos in fauorem deſcendentiū ex fœminis, licèt pro cohæ-
redibus dati non fuerint tales deſcendentes ex fœminis, alijs li-
8 beris maſculis teſtatoris.¶ † Quintò volūtas teſtatoris ita inter-
pretari debet ne ſequatur abſurdū.l.nam abſurdum. ff. de bonis
liber.c.clericos,de offi.vica.Immo impropriātur verba vt abſur-
dum euitet̃.Alex.in cōſi.52.col.2.lib.1.& in conſ.83.colū.3.lib.4.
Areti.in conſ.66.col.1.ver.ſi ergo actus.Deci.in c.cū inter,col. 2.
de except. & ne abſurdum ſequat̃ , multoties contra rationem
aliquid diſputandum habemus.l.ita vulneratus , ante fi.ff. ad le-
gem Aquil.Paul.de Caſt.in conſi.110.Super primo quæſito videt̃
dicendū quod dictus populus.col.3.circa med.lib.1.Sed dico ꝙ
niſi ſubſtitutio reciproca intelligatur inter iſtos liberos,non ab-
ſurdum,ſed abſurdiſsimū ſequeretur.Finge mori maſculum ſine
maſculis,& extare maſculum ex filia teſtatoris tranſuerſalē ma-
ſculo defuncto,equidem maſculus iſte ex filio vocabitur, & ad-
mittetur,& tamen non admittetur maſculus ex maſculo tam ve-
hementer a teſtatore dilectus,ne igitur abſurdum tantum indu-
catur dicamus liberos maſculos inuicem ſubſtitutos , & ita ab
abſurdo euitando fideicommiſſum conſiderat Curtius Senior in
9 conſi.52.vt dixi in cōſi.113.¶ † Sextò dico ꝙ teſtator habuit ſem
per rationem agnationis quantū potuit maſculos præferendo.Pau.
de Caſt.in conſi.421.quòd iſta mater.col.2.ad fi.& ſequen.lib. 1.
Soci.in conſil.12. in primo dubio in conſi.63. colum.8.circa fin.
lib.3.& in conſi.73.colum. 3. lib. 4. Dec. in conſil.371.colum. 3.
poſt med.& in conſi.606.colum.4. Ex eo igitur quod omnino vo-
luit teſtator bona eius ad maſculos & agnatos peruenire,induci
debet fideicommiſſum reciprocum , quia alias de facili tranſi-
rent bona ad fœminas & ad alios extraneos contra expreſſam
teſtatoris voluntatem , ita fideicommiſſum conſiderat Corn. in
conſi.229.colum.fina.verſic.tertia via.lib.4. Deci. in conſil. 325.
colum.2.verſicu.prætereca a tali ratione. Curtius Iunior in conſi.
10 121.colum.6.Pro hoc faciunt † no.in l.qui Romæ.§.cohæredes.
ff.de verb.obligatio.vbi quando teſtator prohibet alienari bona,
quia vult ea in familia remanere , inducitur ſimplex & abſolutū
fideicommiſſum in fauorem illorum de familia etiam non ſecu-
ta conuentione,quia aliter voluntati teſtatoris ſatisfieri non po-
teſt,late Deci.in conſi.23.colum.2.& ſequen.in conſi.38.in conſi.
182.colum. 5. verſicu. ſed ad hoc reſpondetur in conſil. 425. in
conſil.431.in conſi.513.in tertio dubio . & in conſil. 584. licet in
hoc articulo Deci.variauerit,ſed vltra Deci.addo Paul. de Caſt.
in conſi.447.Si iſte maſculus.colum. 1.poſt med. lib. 1.latè Curt.
Iunior in conſi.22.colum.6.in ſecundo dubio.in conſi.43. col.3.
poſt med.verſi.ſecundò principaliter puto.in conſi.111. ad fi.in
conſi.113.col.5.poſt med.in conſi.115.col.4.ad fin.in conſi.116.
col.3.in conſi.145.col.5.in 2 dubio.& in conſi.167.in quibus lo
cis voluit etiā Curtius quod vbi teſtator non prohibet bona alie
nari,ſed ſimpliciter declarat velle bona in familia cōſeruari,in-
ducitur ſimplex,& abſolutū fideicōmiſſum,& ꝙ inducatur fidei
cōmiſſum ex ꝓhibitione alienationis adiecta illa cauſa,voluit no
uiſsimè Gozadinus in cōſi.30.col.pe.in fi.in conſi. 52. In propo-
ſito noſtro neſcio quomodo melius potuiſſet teſtator volūtatem
ſuam declarare,ꝙ vellet bona in familia remanere q̃ fecit,maſcu
los ſemper anteponendo,quibus ceſſantibus voluit pretiū bono-

rum

rum cõferri pauperibus potiuſquàm venirent bona ad fęminas. Paria.n.ſunt verbis aut facto quid exprimi.l.Paulus rñdet nõ tm̃ verbis.ff.rem ratã hab.imò plus eſt, facta voluntatem declarari q̃ verbis.l.ſi eti.§.ei qui dicit.ff.de ædil. edic.& licèt circa hunc articulũ an ex ſola ratione agnationis fideicommiſſum inducatur multa dici poſſent, vt patet ex his quæ ſcripſi in conſi. reddito p magnifica d. Anna. Dalbigni dña Vallis cõtra magnificum d.de Sancto Perie̋cto, tñ in caſu iſto iſtud vr̃ de iure procedere cũ teſtator prætulerit maſculos remotiores proprijs filiabus, imò etiã maſculos filiarũ præ dilexit, a fortiori dicendũ eſt quod maſculos maſculorũ ſemper, & omni caſu præferre cogitauerit, prout in ſimili arguit Cur.Iunior in d.conſi.138.col.6.¶ Septimò, poſito & non conceſſo, memorati Philippus & Michael agere non poſſent ex teſtamento prædicto, dico q agere potuerunt ex ſubſtitutione appoſita in inſtrũo diuiſionis de quo in actis in qua diuiſione expreſsè dictũ fuit quod ſi contingeret alterũ dictis Hugone & Guignone filijs dicti Guignonis filij teſtatoris ab humanis decedere ſine liberis maſculis, & eorũ liberos nullis ẽt ſuperſtitibus liberis eo caſu ſuperuiuens & eius liberi ſuccederent, quæ verba inſtitutionis clariora eſſe non poſſent. & qui caſus ſubſtitutionis euenit, quia Chriſtophorus qui erat de liberis Guigonis nominatim dicta diuiſione deceſsit ſine liberis maſculis, iõ ſucceſſerunt liberi Hugonis expreſsè vocati per ſubſtitutionẽ p-
dictam, & licèt † talis ſubſtitutio valere nõ potuerit in vim fidei
11 cõmiſsi tanq̃ facta a filijsfamilias.l.2.ff.de leg.1.ualuit tñ in vim donationis cauſa mortis cũ interuenerit ſtipulatio, vt in terminis tradit Dec.in conſi.255.col.4.in ſecundo dubio, nec iſto caſu locus eſſet detractioni Trebellianicæ qñ quis grauatur vt donatarius nõ vt hæres.l.1.§.Iode Neratius, & l.mulier.§.fi.ff.ad Treb. & in donatione cauſa mortis per illa iura, ita dicit Alex.in cõſi. 247.ad fi.lib.6.idem in donatione inter viuos, ex qua Trebellia. nõ detrahitur. Cur.Iunior in conſi.15.col.pen. verſi. quod quidẽ
12 ex alia cõiectura, & licèt † agi potuerit teſtamento, & inſtrumento diuiſionis, in dubio tñ actũ cenſetur remedio vtiliori. Alex. in conſi.55.col.1.ante med.& col.3.poſt med.verſi.4.ſed deo, lib.5. Gratianopoli.8.Octobris.1541.Aymo Grauetta de Saulliano.

S V M M A R I V M.

1 *Subſtitutio facta de ſuperſtitibus, & eorũ hæredibus, intelligitur ordine ſucceſſiuo, ſed an per modũ vulgaris vel fideicommiſſi, vide per totum primum dubium maximè nu.10.*

Hæredem non habet viuens.ibidem nu.1.

2 *Vocati ſub nomine collectiuo cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo quando inter eos cadit ordo charitatis & affectionis.*

Liberorum nomen dicitur collectiuum comprehendens omnes deſcendentes in infinitum.ibidem nu.2.

3 *Ordine ſucceſſiuo aliquos vocatos eſſe reſpectu primo loco vocatorum intelligi poteſt duobus modis, per modum vulgaris, & per modum fideicommiſſi, quod qualiter procedat, hic vide vbi Pau varietas oſtenditur.*

Tranſmiſſio nõ fit in ſubſtitutionibus etiam in ſubſtitutione vulgari.ibidem nu.3.& nu.6.

4 *Subſtitutio facta ordine ſucceſſiuo intelligitur per viam fideicommiſſi, quando in ea ſunt verba habentia tractum temporis in futurum, & nu.10.*

5 *Ordo ſucceſſiuus in ſubſtitutione intelligitur etiam per viam fideicommiſſi quando ita apparet de voluntate teſtatoris, & quando dicatur de ea conſtare.*

7 *Hæres non tenetur ratificare factum defuncti niſi pro ea parte pro qua eſt hæres.*

Hæredes verbum quãdo accipitur pro filijs, an requiratur quod filij ſint hæredes.ibidem nu.7.vbi pulcherrimè habetur, & Pau.varietas oſtenditur.

8 *Hæredum maſculorum appellatione vel hæredum utriuſque ſexus aut ex ſuo corpore prouenientium, an veniant filij licet non ſint hæredes, & concluditur neceſſarium eſſe quod ſint hæredes contra Decium.*

9 *Hæredũ appellatione quãdo veniũt ſoli filij, nõ requiritur quod filij ſint hæredes quãdo ita apparet de voluntate teſtatoris.*

11 *Trebellianica non detrahitur per ſecundum fideicommiſſariũ niſi hæres rogatus coactè adiuiſſet, nam cũ hæres coactè adiẽt eam non detrahit, detrahit fideicommiſſarius.*

12 *Societas vniuerſalis omnium bonorum non inducitur ex communi habitatione.*

Socius emens prædium nomine proprio, non tenetur communicare ſocio quando nõ eſt ſocietas omnium bonorum vniuerſalis. ibidem nu.12.

Socius acquirere præſumitur de pecunijs proprijs niſi aliud probetur, putà quia non haberet alia bona, nec eſſet induſtrioſus ibidem nu.12.

Socius licèt acquirat prædium de pecunia cõmuni, nomine proprio, non tamen tenetur communicare ipſum prædiũ, ſed tantum reſtituere partẽ precij ſocio quando non eſt ſocietas vniuerſalis.ibidem nu.12.

13 *Filius hæres particularis grauatus non detrahit legitimã & trebellianicã ſed legitimã tantum contra Curtiũ Iuniorem.*

14 *Cõpenſandi animus an præſumatur in hærede donante vel legante & caſu quo debitum erat neceſſariũ in perſona defuncti quaſi in hærede ſponte adeunte videatur voluntarium, & cõcluditur quòd etiam in hærede dicatur neceſſariũ quo ad compenſationem inducendam contra Cornenm, contra quem in terminis adducitur Anchar.& Pau.*

15 *Cauſa primo & originalis attendi debet.*

16 *Compenſatio an præſumatur in hærede grauato relinquente ſubſtituto aut fideicommiſſario. Ioan.de Ana.voluit quod ſic ſed mordetur eius dictum.*

17 *Compenſatio fit ex coniecturis vbi alias non fieret.*

18 *Compenſandi animus præſumitur in fratre donante ſororem cuius gerebat negocia.*

CONSILIVM CXXXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ad
1 primũ quęſitũ rñdeo, q illa † inſtitutio de ſuperſtitibus, & eorũ hæredibus intelligit̃ ordine ſucceſsiuo, id eſt q primò ad ſubſtitutionẽ admittãt̃ ſuperſtites filij, & eis mortuis eorũ hæredes. Bart.in l.Gallus.§.quidã rectè.col.3.verſi.quæro qđ ſi teſtator dicat. ff.de libe.& poſthu.& ibi Iaſ. col.8. Pau.de Caſt.in cõſi.344.Subſtitutio iſta facta Oguabeno, ad fi.lib.2.Soc. in d.l.Gallus.§.etiam ſi parente, in ſecundo not.Iaſ.e Curtius Senior in conſ.74.col.2.& 3.vbi Cur.q hoc procedit licèt cum verbo hæredibus miſceatur verbũ filius.tradit etiã Deci.in cõſi.310. col.fi.nam cũ fiat mentio hæredũ impoſsibile eſt q ſimul & pro dimidia admittant̃ hæredes.quia viuens hæredem non habet.l. 1.ff.de hære.vel ac.vend.l.in ſuis.ff.de liber.& poſth.l.qui ſuperſtitis.ff.de acqui.hæredi.l.nec nos.C.de capti.& l.fi.C.de act.vel hæredi. vend. Rurſus verbũ hæres eſt collectiuũ nomen plures
2 perſonas ſub ſe colligens, ſed † quando plures vocantur ſub nomine collectiuo cenſent̃ vocati ordine ſucceſsiuo qñ cadit inter eos ordo caritatis & affectionis, iuxta no.in d.§.quidã rectè. vbi Iaſ.col.7.Soc.in cõſi.86.col.3.poſt med.lib.3.vbi idem qñ aliqui vocantur ſub nomine liberorũ.Pau.de Caſt.in l.fi.C.de verb.ſig. Cor.in conſil.268.colũ.2.poſt med.lib.1.& rõ eſt quia ẽt nomen liberorũ dicit̃ collectiuũ, ſicut nomen deſcendentiũ continens omnes deſcendentes in infinitũ vbi agit̃ de eorũ fauore.l.liberorum.ff.de verborũ ſignifi.Cor.in conſi.22.col.6.lib.2.Dec.in cõſ. 205.col.1.verſi.ſecunda ratione, & in conſi.223.col.2.poſt med. verſi.ſecundò idem dicendũ eſt. Alexandrinus in conſi.164. col. 3.circa med.Quod tamen dictũ eſt hæredes cenſeri uocatos ordine ſucceſsiuo poſt mortem primo loco uocatorũ intelligit̃ niſi fiat ſubſtitutio de aliquo & ſuis hæredibus & cõſtat quod teſtator uoluit eos uocare in uita, quia tũc cenſent̃ uocati liberi exiſtẽtes in primo gradu, ut per Soci.in d.§.etiam ſi parente, in ſecundo nota.verſi.ſecundũ correlarium. Sed iſta inueſtigatio in caſu noſtro nõ eſt neceſſaria, uideli.et q ipſi hæredes inter ſe cenſeantur uocati ordine ſucceſsiuo ſecundũ ordinem ſucceſsionis, ut
3 primò primiores adin tranſ.ſed illud † neceſſariũ eſt uidere quo cenſeãtur uocati ordine ſucceſsiuo reſpectu primo loco uocatorũ quorũ reſpectu iſta uerba ordine ſucceſsiuo poſſunt intelligi

duobus modis,primo modo tanquā in modum uulgariæ ſubſti-
tutionis,id eſt,in defectū vocatorū primo loco,& ipſis deficiētī-
bus rpe euenientis caſus ſubſtitutionis,q̄a ſubſtitutio ad hęredes
an tranſmittaṫ.glo. cōiter approbata in l.vnica.C.de his qui ante
aper.tab.quod procedit in omni ſubſtitutione.Alex.in conſi.36.
col.2.poſt med.lib.3.vt ſic voluerit teſtator etiā hæredes admitti
tollendo illud obſtaculū . Secundo modo poſſunt intelligi mor-
tuis ipſi vocatis primo loco, vt ſic cenſeātur vocati hæredes per
modū fideicōmiſſi,itaq; cenſeantur rogati primo loco vocati rē
ſtituere eorū hæredibus prout iſtos duos modos intelligēdi,iſta
verba ponit Pau.de Caſt.in d.§.quidā rectè,ſed ꝓ Pau.circa hunc
ſecundū modum intelligendi tenent Aret.& Moder.ibi, quia in
dubio debet intelligi verba eiuſmodi ſubſtitutionis per modū
vulgaris , & iſta opinio Aret. contra Pau. vr̄ magis cōmunis q̄n
in ſubſtitutione non ſunt verba habentia tractū in futurum,quia
tunc intelligitur facta ſubſtitutio in modū vulgaris.Alex.in conſ.
22.col.3.lib.3.Soc.in conſi.113.col.3.verſ.ſed poſito lib.2.in cōſ.
249.col.14.verſi.nā q̄n dr̄ lib.2.& in conſi.73.col.4.ad fi.verſi.nā
q̄n plures.lib.4.idem voluit ipſemet Pau.de Caſt.in conſi.159.Su
per primo quæſito reſpondeo.col.fin.lib.1.& in conſi.358. Viſis
atteſtationibus.ad fi.lib.2.& ſic Pau. videtur in hoc articulo va-
riaſſe,& idē Pau.in conſi.434.Iſtud relictum,in princ.lib.2.Cor.
in conſi.17.in 1.dubio lib.4.Deci.in conſi.228.col.2.in cōſi.236.
col.2.& in conſi.253.etiam col.5.Addo Bald. in conſi. 491. Non
eſt dubium lib.2.& in conſi.305.non eſt dubium lib.3.
4 ¶ † Et licèt eiuſmodi ſubſtitutio poſsit intelligi per viam fideicō
miſſi q̄n in ea ſunt verba habentia tractū tp̄is in futurū,tn̄ aduer
tēdum eſt quod iſte tractus in futurū debet eſſe in ſubſtitutione
quæ reſpicit vocatos ordine ſucceſsiuo , putà ſi dicatur ſubſtituo
Titium,& poſt eum eius filios, tractus autem temporis reſpiciēs
perſonam primò vocati ad aliā perſonā extendi non debet.arg.
l.ſi vnus.§.ante omnia. ff.de pact. & quia in dubio ſubſtitutio fi-
deicommiſſaria induci non debet cū ſit onetoſa.l.cohæredi.ff.cū
filiæ.ff.de vulg.Soc.in conſi.113.col.pe.ad fi.verſi.vnde ea pręmiſ
5 ſa lib.1.¶ † Sed Soci.in conſ.12.col.3.in 3.dubio lib.3.limitat &
declarat hoc non procedere q̄n aliter conſtaret de mente teſta-
toris,quia tunc illa verba ordine ſucceſsiuo intelligūtur per mo
dum fideicommiſſi . & ibi dicit conſtare de voluntate teſtatoris
q̄n teſtator ſubſtitueret illoa de familia,quia uoluit bona in fami
lia remanere.l.cum ita.§.in fideicommiſſo. & l.pcto.§.fratre.ff.
de legatis ſecundo,nam vocando illos de familia, non habuit re
ſpectum ad certas perſonas, ſed ad omnes eos per quos familia
cōſeruatur,idē quod ſubſtitueret teſtator aliquē,& eius hęredes,
quia vocando hæredes neceſſariò intellexit poſt mortem primo
loco nominatorū,cū viuens hæredē non habeat.¶ Sed iſta conſi-
deratio Soci.in hæredibus non vr̄ vrgere,quia bene fateor intel-
ligi neceſſariò de hæredibus poſt mortē nominati primo loco,
ſed neceſſariò nō ſequitur ꝙ cenſeantur vocati hæredes ex cauſa
fideicōmiſſi, quia potuerunt vocari hæredes ex cauſa ſubſtitutio
nis vulgaris mortuo eo qui primo loco vocatus eſt ante aditam
hæreditatem,ſeu acceptatum fideicommiſſum ſeu ante purifica-
tam eius conditionē,quia poteſt intelligi de hæredibus ex ſubſti
6 tutione vulgari † quæ aliaa ad hæredes tranſmiſſa non fuiſſet.l.
totiens.ff. de acqui. hæredi.l.ſic ex pluribus.ff.de ſuis & legi. per
quæ iura ita ēt dicit Alex.in d.conſi.36.col.2.lib. 3. & ita in mo-
dum uulgaris interpretatur Pau.de Caſt.in conſi.434. Iſtud reli-
ctū.in princ.lib.5.¶ Conſiderabam non uideri aliquo modo in-
tereſſe hoc caſu qualiter intelligantur iſta uerba,ſiue primo ſiue
ſecundo modo,nā aut primo uocatus relinquit hæredes aut nō,
ſi relinquit hæredes , ſatis ipſi admittuntur ad bona teſtatorū ex
quo ſunt hæredes hæredis.l.fi.C.de hære.inſti.aut nō ſunt hære-
des,& tūc non poſſunt petere aliquod fideicōmiſſum,in quibus
nō eſt qualitas ſub qua uocati ſunt.Et ſi dicas,pōt intereſſe ſi ſunt
hæredes ſi fortè primo noīatus alienaſſet bona fideicōmiſſi,aut
in eis alium inſtituiſſet Rn̄deo quod tanq̄ hæredes nō poſſunt cō
uenire facto defuncti.l.cū a matre.C.de rei uend.regula , ex qua
perſona.ff.de reg.iur. niſi dicas quod poſſent contrauenire facto
inuentario,iuxta nota.in l.fi.§.in cōputatione.C.de iure delib.uel
7 niſi † dicas ꝙ hæres nō tenetur ratificare factum defuncti niſi p
ea parte pro qua eſt hæres.l.ſi uxor.C.de bonis autor.iud.poſ.l.li
cet.C.ad legem Falci.glo.& doc.in l.debitori.C.de pact. ¶ Rur-
ſus uidetur obſtare dictū Iaſ.in d.§.quidā rectè.col.8.uerſi.item
quęrit Bar quid ſi teſtator dixiſſet.ubi q̄n fit ſubſtitutio de aliquo
& eius hæredibus,intelligitur de filijs,nec requiriṫ quod ſint hæ
redes,& idem dicit ipſe Iaſ.in l.ſi filius qui patri,in fi.ff.de uulg.

in conſi.7.col.9.poſt med.lib.3.& in conſi.118.col.3.lib.4. & ſic
ſc̄m Iaſ.poſſet intereſſe,quia hic fuit dictū de hæredibus ſimplici
ter,quo caſu intelligēdo de filijs licèt hæredes nō ſint nō ꝓcedit
cōſideratio ſupra facta. Sed illud dictū Iaſ.eſt falſum , quia licet
uerbū hæredibus intelligaṫ de filijs,tn̄ requiriṫ qđ filij ſint hære-
redes. Bar.in l.ut iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.de ope. liber. Bal. in l.
liberti libertęq;.C.eo.tit. in conſi. 485. Primò conſiderandū eſt.
lib.3.in conſi.200.Feudū.& in conſi.202.Inueſtitura.col.2.lib 5.
Pau.de Caſt.in conſi.259.Omnis difficultas.col.2.ad fi.in conſi.
302.Viſis & diligenter cōſideratis.col.pe.ad fi.lib.1.in conſi.93.
In cauſa quæ uertitur corā nobili uiro.col.fi.in conſ.146.Viſo pū
cto ſupraſcripto.col.1.& in conſ.244.Viſo & examinato.col.pe.
in 4.dubio lib.2.qui tn̄ Pau.fuit ſibi cōtrarius in l.ex facto §.fi.ff.
ad Trebel.quem ſequiṫ Crotus in l.qui Romæ.§.duo fratres.col.
41.ff.de uerb.obli.Sed idem Paul.in conſi.410. Viſo facto & du-
bijs mihi traditis col.5.in 3.dubio.lib.1.declarat hoc procedere
q̄n teſtator in una parte teſtamenti uocaret liberos ſimpliciter,
& in alia parte hæredes,nam tūc appellatione hæredum ueniūt
filij,nec requiriṫ ꝙ ſint hæredes.eandem opinionē, ꝙ ubi appel
latio hæredū intelligiṫ de filijs, requiraṫ tn̄ ꝙ ipſi filij ſint hære-
des,tenet Alex.in conſi.10.lib.3.& in conſi.26.col.2.lib.5.Cor.in
conſi.199.col.14.uer.& propterea non obſtat.lib.2.Dec.in l.uni-
ca,col.2.poſt med.C.q̄n non petentiū partes.& in conſ.208.col.
3.ad fi.Cor.Iunior in cōſi.138.col.4.ad fi.& ſeq.ubi expreſsè re-
probat Pau.& Iaſ.idem tenet nouiſsimè Gozadinus in conſi.26.
col.4.circa med.Addo quod idē tenet Iaſ.ſibi contrarius in conſ.
180.col.5.lib.2.Idem tenet Collegiū doc.Bononienſiū inter cōſi.
Curtij ſenioris in conſi.73.col.8.Idem Cur.Senior in cōſi.74.col.
4.circa med.uer.ſi.licèt enim & in conſi.pe.col.4.in fi.& ſeq. Gui
do Papæ.q.458.& dixi in conſi.197.col.2.¶ Et ſi dicas Iaſ. expreſ
ſè non dicit qđ tūc non requiraṫ ꝙ filij ſint hæredes.rn̄deo quod
imò uult hoc expreſsè dū limitat dictū Bart.quia alias limitatio
ſua eſſet inepta.& clarè hoc uoluit idē Iaſ.in l.ſi nō fortè.§.liber
8 tus,col.fi.ff.de cōdi.indeb.¶ † Poſſet fortè procedere opinio Iaſ.
ſi teſtator faceret mentionē de hæredibus maſculis uel utriuſq;
ſexus uel de hæredibus ex ſuo corpore deſcendentibus,nam poſ
ſent intelligi iſta uerba de filijs , licèt hæredes non ſint . Deci.in
conſi.185.col.2.in conſi.395.col.2.ad fin.& col.ſeq.& in conſi.
78.col.2. & 3. ubi idem uoluit etiam ſine illo uerbo maſculis ſi
bene pondereṫ.& ſic Deci.ur̄ ſibi cōtrarius,& ꝙ non requiratur
ꝙ filij ſint hæredes q̄n dr̄ de hæredibus maſculis , tenet Alexan-
drinus in conſi.89.col.2.in conſi.110.col.1.poſt med. & in conſ.
164.in tertio dubio.Gozadinus in d.cōſi.26.col.5.circa med.ubi
Alexandrinus & Gozadinus expreſsè ſequūtur Deci.in cōſi.185.
& in conſi.395.ſed tamen idē Alexandrinus uariauit in conſ.18.
ubi ꝙ communis opinio eſt contra Deciū.& profectò non uideo
differentiā an dicaṫ de hæredibus ſimpliciter, an de hæredibus
maſculis in materia in qua uerbū,hæredibus , intelligiṫ de libe-
ris,niſi ꝙ in uno caſu excludūtur fœminæ , in alio non ſimiliter,
q̄n dicīt de hæredibus deſcendentibus ex ſuo corpore,illa uerba
apponunṫ excluſiuè ad extraneos,nō quod non requiraṫ ut libe-
ri hæredes non ſint,ſi enim diſponens nō intellexiſſet ꝙ liberi eſ
ſent hæredes,quorſum attinebat de hæredibus meminiſſe, non-
ne adeſt nomen filiorū aut liberorum uel deſcendentiū magis
naturale & uſitatū,itaq; dici nō debet de hęredibus dictum eſſe
ſine miniſterio,cū nullū uerbū debeat eſſe ſuperfluū quotiēs ali-
quis intellectus ſanus accommodari poteſt.l.1.in princ.& ibi no.
ff.ꝙ metus cau.l.1.in fi.cum ibi no.ff.ad municip. & quod no. in
c.ſolitæ,in uerſi.tanq̄,de maiori.& obed.cum ſimil.Eadem rōne
non ur̄ bona differentia Soci.in d.l.ſi filius qui patri , col.fi.ff.de
uulgari,ubi quando fit mentio de hæredibus ſimpliciter in ma-
teria non tranſitoria ad extraneos intelligitur de hæredibus ſan-
guinis,nec requiritur quod ſint hęredes,ſecus ubi dicitur de filijs
hæredibus , quia tunc oportet ꝙ filij ſint hæredes,nam talis dif-
9 ferentia uideṫ cōfundi per prędicta.Probabilius † uidetur dictū
Decij in conſi.38.col.5.ubi quod non requiritur ꝙ filij ſint hęre-
des , licèt uocentur ſub nomine hęredum , quando ita apparet
de uoluntate diſponentis , puta quando teſtator uoluit bona ſua
omnino deuenire ad hęredes filij ipſius teſtatoris. Poſſent enim
non uenire ſi alienentur per filium & requiratur filios eſſe hęre-
des,qui talibus alienationibus contrauenire non poſſent.
10 ¶ † Quid tenēdum in hoc principali articulo quādo fit ſubſtitu
tio de aliquo ex ſuis hęredibus,an hæredes cenſeanṫ vocati or-
dine ſucceſsiuo per uiam fideicōmiſſi,breuiter nō auderē rece-
dere ab opi.Soci.ꝙ intelligātur iſta uerba ordine ſucceſsiuo per
viam

viā fideicōmiſſ°, quia negari non pōt quin habeant tractū tpis in
futurū, ſubſtituēdo enim hæredes, habetur reſpectus ad tps poſt
mortē inſtituti cui fit ſubſtitutio de eius hæredibus, cū ut dixi,
viuentis nulli ſint hæredes, de quo caſu qñ verba habent tractū
tpis in futurū, ſine dubio intelligitur ſubſtitutio ordine ſucceſsiuo
per viā fideicommiſſi. Soc. in conſi. 12. col. 3. in 3. dubio, & in cōſ.
43. col. 5. poſt med. verſi. aliquando quinto, & vltimo. lib. 3. Deci.
in conſi. 236. col. 2. & idem videtur velle Dec. in d. conſi. 205. col.
pen. ſi bene pōderetur. idē voluit Curtius Iunior in conſi. 48. col.
2. vbi ēt declarat qñ dicatur ſubſtitutio habere tractū tpis in futu
rū ex cuius declaratione præſens difficultas clariſsimè vr̄ expli-
cari, & latius dixi in conſi. qđ reddidi pro māgnifico domino &
Barone Breiſicaci, ubi ēt pōderaui clauſulā codicillarē ꝯ Deciū,
& ibidē oſtendimus Decij ipſius varietatē in hac materia. ¶ Nec
obſtat ꝙ vocatio hæredū poſsit intelligi ordine ſucceſsiuo per
viam vulgaris, vt ſupra dixi, quia rñdeo ꝙ hoc modo nimiū re-
ſtringeretur ſubſtitutio, nā cū verba habeant tractū tpis in futu-
rum, & ſic apta ſint cōprehendere ſubſtitutionē fideicomiſſariā,
nulla vr̄ ratio ipſam ſubſtitutionem reſtringendi, reſtrictio autē
fieri non debet ceſſante rōne reſtringendi. Bald. in conſi. 48. quia
verba, lib. 3. omnis enim interpretatio reſtrictiua eſt ꝯ literalē ſer
monem. Bal. in conſi. 37 t. In volumine, col. 5. lib. 5. Immo etiam
ipſa vulgaris ſubſtitutio eſſet reſtricta ad caſum impotentiæ per
mortē, cum antea hæredes dici non poſsint. ¶ Ex quibus appa-
ret ꝙ iſtæ verba, ordine ſucceſsiuo, quò ad ipſos vocatos ſecundo
loco cōſiderantur duobus modis aliter q̃ ſupra dictū ſit. primo
videlicet quod inter ipſos ſecundo loco vocatos ſeruet ordo ſuc
ceſsionis, id eſt, ꝙ proximior in ſuccedendo admittatur, iuxta
nota. in l. fi. C. de verb. ſignifi. ſecundò quod ipſi vocati ſecūdo lo-
co, & qui proximiores ſunt, admittantur ordine ſucceſsiuo uel in
modum vulgaris vel fideicōmiſſariæ declarando vt ſupra. ¶ In
propoſito igitur cum euenerit caſus ſubſtitutionis in pſona dicti
Antonij defuncti ſine liberis filij Gabrielis admittentur ad dimi
diam bonorū quæ habuit dominus Antonius ab eius patre, quia
fuerunt pariter vocati ad illud fideicōmiſſum mortuo Gabriele,
nec ex parte ſeu perſona Gabrielis detrahenda eſt aliqua trebel-
lianica, quia ipſe Gabriel nō cēſetur grauatus, ſed dominus An-
tonius, Bal. in l. precibus, col. penult. poſt med. C. de impu. & alijs
11 ſubſti. & † quia fideicommiſſarius licèt grauatus ſit reſtituere, tñ
non detrahit trebellianicam. l. 1. §. inde Neratius. l. mulier. §. fi. ff.
ad Trebel. l. lex Falcidia. §. nunq̃. l. pœnales. §. fi. ff. ad legē falcidi.
Pau. de Caſt. in conſi. 341. Mater iſta. col. 2. lib. 1. niſi hæres roga-
tus coactè adiniſſet. l. Marcellus, in prin. ff. ad Treb. Corn. in cōſi.
297. col. fi. lib. 1. in conſi. 96. col. 2. lib. 2. notat Bal. in l. cum virum.
col. 3. C. de fideicō. Concludo quod filij Gabrielis habent dimi-
diam bonorū quæ habuit dominus Antonius a Guilielmo Cana
uoxij ex titulo fideicommiſsi, de altera dimidia habebunt dimi
diā tanq̃ hæredes matris, cui dominus Antonius donauit pro di
midia bona ſua. ¶ Circa ſecundū dubiū ꝙ per entrā non medio-
12 crem rogatus ſum vt accuratè diſſoluerē. Rñdeo, † quod ex com
muni cohabitatione fratrū non pſumitur ſocietas niūm bonorū
ſed tm̃ in viuendo cōiter & cōmunibus ſumptibus. ideo ſi vnus
fratrū emat prædia nomine proprio, non tenetur communicare
alijs fratribus, ſed ſunt ſua propria, & in dubio ea præſumitur
acquiſiuiſſe de pecunijs proprijs niſi aliud probetur, putà, quia
non habebat alia bona niſi cōmunia, nec erat induſtrioſus ad pa
randū pecunias in cōparationem prædiorū, quo caſu non tene-
bitur quidem cōmunicare prædia, ſed reſtituere preciū pro par-
te alterius ſocij, hæc omnia notantur per Bart. in l. Titiū aut Mæ
uium. §. altero. ff. de admi. tut. per Bald. in l. ſi patruus. C. commu.
vtriuſq; iudici. Roma. in conſi. 291. cū iſti, in ſecundo dubio. Soc.
in conſi. 162. col. pe. lib. 2. & in conſi. 192. col. 4. eo. lib. Iaſ. in l. ſi ſo
cius. ff. ſi cer. pet. Dec. in conſi. 256. in conſi. 430. & in conſi. 651. &
alibi ſæpe doc. ſi ergo Gabriel nulla bona habebat præter cōmu
nia, & artem nullam exercebat, præſumitur acquiſiuiſſe de bo-
nis cōmunibus, cōſequenter erat obligat° reſtituere dimidiá pre
cij dño Antonio, illa ergo dimidia precij quæ ptinebat ad dñm
Antoniū pro dimidia, precij quæ pertibat ad Ioannam vxorem
Gabrielis, & ſic dimia dimidiæ illius pretij pertinet ad filios &
hæredes Ioannæ. ¶ Circa tertium dubium dico ꝙ in eo cōtenta
ſunt detrahenda tanquam æs alienum exceptis legatis, quia ſi
ſunt exceſsiua, eſſet locus legi Falcidiæ. ¶ Circa quartum quæſi-
tum, conſiderandū eſt ſi portio Catharinæ erat vltra legitimam
13 quia in legitima grauari nō potuiſſet, ſi autem vltra † legitimam
fuit ei relictum, non poterat detrahere niſi legitimam, non autē

detrahet dimidiā, quia illud obtinet in hærede vniuerſali, nō par
ticulari. Bal. in l. filiū, col. 12. C. fami. erci. & ibi Iaſ. col. 5. & idem
Bal. in conſ. 281. Viſo teſtamento. ad fi. lib. 1. in conſi. 9. ad fi. lib. 2.
& in conſi. 221. lib. 5. Cor. in conſi. 40. col. 3. verſi. ſed videndū eſt.
lib. 3. Iaſ. in l. Lucius. col. 12. ff. de vulg. in l. quotiens. colū. 3. C. de
hæredi. inſti. & in auth. res quæ. in ſecundo nota. C. cōmunia de
lega. ¶ Non omitto ꝙ Curtius Iunior in cōſi. 160. latè tenet ꝙ ēt
filius inſtitutus in re certa, & grauatus detrahit duas quartas, ſed
non vr̄ recedendū ab opinio. Bald. & ſequacium, quā etiam tenet
Abb. in c. Raynutius, in verſi. legitimā, de teſta. quem refert Bo-
logni. in addi. ad conſilia Ioan. de Ana. in conſi. 79. in fi. licèt Bolo
gni. non audeat decidere. & quod hæres particularis non detra-
hat trebellianicā, tenet curia Dalphinalis. q. 466. pater filiam, &
latè de hoc ſcripſi rñdendo ad fundamenta Curtij in conſi. 186.
duæ ergo partes de tribus veniunt ad fideicommiſſariam ſi erāt
liberi nō vltra quatuor, legitima aūt quæ eſt tertia pars pertinet
ad donatarium, & in legitimam debent imputari bona alienata
per donationē & fideicōmiſſarius conſequetur bona reſeruata. l.
Marcellus. §. res quæ. vbi notatur. ff. ad Treb. ¶ Circa quintū du-
bium, ſi iſta Ioānina non eſt ſeu erat mater iſtarum ſororum, ſed
nouerca, non video quomodo poſſunt petere ſupplementum le-
gitimæ in bonis nouercæ, circa ſtatutū neceſſe eſſet eius verba le
14 gere. ¶ Ad vltimū dubium † rñdeo quod ex quo Ioan. Chriſto-
phorus erat debitor neceſſarius ipſarum ſororum reſpectu legi-
timæ quæ debetur ex diſpoſitione legis ſine facto voluntario ho
minis, illud prædiū datum filiabus inter viuos cenſetur donatū
animo cōpenſandi cū ſupplemento legitimæ, iuxta nota. in auth.
præterea. C. vnde vir & vxor. tñ reperio Corn. contrariū in conſi.
291. lib. 1. vbi ꝙ hæres adiens hæreditatē voluntariè ſe obligat
ad onera hæreditaria ex quo adire non cogebatur, conſequenter
tanq̃ debitor uoluntarius ſi quid legatarijs relinquat non cenſe-
tur relinquere animo compenſandi, tñ conſideratio Cor. non vr̄
procedere in cauſa legitimæ, quia hæres vtitur iure defuncti cū
cēſeatur eadem perſona. §. 1. in Auth. de iureiur. a mor. præſti. ſed
teſtator tenebatur relinquere legitimam filiabus, ergo conſiderā
do perſonā teſtatorum, iſtud debitum videtur neceſſarium. & in
ſpecie ꝯ Cor. adduco Ancha. in conſ. 26. In quæſtione ſupradicta
Viſis ſubtiliter. col. 2. in 2. dubio, vbi debitum quod erat neceſſa-
rium in perſona defuncti, dicitur etiam neceſſariū in perſona hæ
redis, quia ex perſona hæredis conditio obligationis nō mutat,
licèt hæres ſponte ſe obliget adeundo hæreditatem. l. 2. §. ex his.
ff. de verbo. obli. nec propter contractum qui oritur ex aditione,
cenſenda eſt obligatio hæredis diuerſa ab obligatione defuncti,
imò dicitur eadem numero, quia eadem perſona reputatur cum
defuncto, allegat Cynum in l. pacto ſucceſſorum. C. de pac. ¶ Cō
tra Cor. etiam adduco Pau. de Caſt. in conſi. 35. Videtur dicendū
quod vtrunq; legatum. col. 2. circa med. verſi. ſed ad hoc reſpon-
detur. lib. 2. vbi ꝙ teſtamentum hæredis reputatur teſtamentum
defuncti, & debitum hæredis reputatur debitum defuncti, quan-
tum ad hoc, vt cenſeatur quid relictum animo compenſandi, ſed
relictum a defuncto cenſetur relictum animo compenſandi cū
debito ex cauſa neceſſaria, ergo idem videtur in relicto ab hære-
15 de. Confirmatur iſta concluſio, quia † cauſa prima, & originalis
attendi debet. l. tutor datus. ff. de fideiuſſo. ibi non titulus actio-
nis, ſed debiti cauſa recipiēda. l. ſi id qđ in principio. ff. de dona.
l. 2. §. paruiq; refert. ff. de priuileg. cred. l. ſi filiusfamilias. in fi. C.
ad Macedo. facit tex. in l. 1. circa fi. C. de impo. lucra. deſcr. lib. 10.
ubi ꝙ à primordio tituli poſterior formatur euentus. l. ſi hæres te
ſtamento. ff. de actio. emp. & quod Bart. not. in l. in diē ff. de aqua
plu. arcen. Itaq; licèt iſtud debitum legitimę in perſona hæredis
uideatur uoluntarium, quia hæres uoluntate ſua adeundo, ſpon-
te ſe obligauit, tamen reſpiciendo primam, & originalem cau-
ſam iſtius debiti legitimæ in perſona defuncti, dicitur debitum
neceſſarium neceſsitate legali, quæ cauſa tanquam prima & ori-
16 ginalis ſpectanda eſt per ſupradicta. ¶ Fortius & amplius † uo-
luit Ioannes de Ana. in conſi. 3. colum. 2. poſt med. uerſicu. non
obſtat aliud argumentum, quòd ſi hæres grauatus inſtituit fidei
commiſſarium, cenſetur relinquere animo compēſandi, & quod
talis hæres dicitur debitor ex cauſa neceſſaria, ſequitur Bologni.
ibi in addi. & tamen in perſona defuncti debitum non erat ne-
ceſſarium, & ſic uult Ioannes de Ana. quod debitum hæredita-
rium magis dicitur neceſſarium in perſona hæredis q̃ defuncti.
Sed tñ ſubſiſtendum uidetur ſuper hoc dicto Ioan. de Ana. aut
enim hæres grauatus reliquit ſubſtituto eadēmet bona quæ te-
nebatur reſtituere, & res uidetur ſine dubio, nec eſt tractandū de

aliqua cōpenſatione,aut reliquit alia,& diuerſa bona,& res non
vř ſine dubio,quia conditio debiti volūtarij in perſona defuncti
non debet alterari in perſona hæredis per ſupradicta. Dictū tñ
Io.de Ana. poſſet procedere ſtantibus aliquibus coniecturis ex
17 quibus videaŧ apparere de animo cōpenſandi,fit † enim cōpen
ſatio ea coniecturis,vbi alias nō fieret. Pau.de Caſt.in conſ.193.
Super iſto puncto.col.3.in ſecundo dubio.lib.2.Abb.in conſ.81.
col.2.lib.1.Capra in conſ.164.col.2.circa med.verſ.quod intelli-
gendum eſt.Dec.in d.auth.præterea.col.7.poſt med.C.vnde vir
& vxor.Cor.in conſi.115.col.pen.poſt med.lib.4.vbi volunt doc.
induci cōpenſationem ex illa coniectura quod iubeaŧ legatarius
legato cōtent⁹ eſſe, vel qñ ita legatur vt plus peti non poſsit. idē
dicerē ſi ex alijs coniecturis apparere poſſet de animo,& inten-
18 tione teſtatoris ꝙ voluerit cōpenſare. ¶ † Præſens tñ difficultas
omnino ceſſaret in caſu noſtro, præſuppoſito quòd dictus Ioan.
Chriſtophorus gereret negocia ſororum, nam dando prædium
in dotē vni ex ſororibus cenſetur dare animo compenſandi cū
eius legitima.l.vxorem.§.pater naturalis.ff.de leg.3.Cor.in cōſi.
175.col.2.poſt med.lib.4.Taurini.

SVMMARIVM.

1 *Maior pars vniuerſitatis non poteſt reuocare geſta per totam vniuerſitatem nemine diſcrepante, quod qualiter procedat, declaratur.nu.1*

2 *Adminiſtrator reipublicæ fidem bonam debet agnoſcere, & ſi temere litiget,condemnari debet in expenſis nomine proprio, quod qualiter intelligatur,vide nu.14.*

Adminiſtrator nō debet aggredi negocia inſolita,alias tenetur de ſuo proprio.ibidem nu.2.

3 *Syndicatus dicitur munus perſonale ad ꝙ inuitus quis tenetur.*

Negligens in officio remoueri ab eo debet,vidē nu.3.quod exemplificatur in tutore,procuratore,executore teſtamenti, in prælato, & medico.

4 *Negligentia dicitur dolus, & peccatū mortale in his,qui ex officio ad diligentiam obligantur.*

Negligentia probatur quando quis expreſsè recuſat quid agere vel remedijs oportunis non vtitur cum poſſit,ibidem nu.4.

5 *Negligentia in omittendo dicitur dolus quando habet admixtum aliquod factum,puta contemptum iudicis vel partis.*

6 *Negligentia conuincitur ex vnica interpellatione,perſeuerantia delictum aggrauat,quia humanum eſt peccare, diabolicum perſeuerare.ibidem nu.6.*

7 *Suſpectus dicitur recuſans officium ſuum in quo eſt exercere. idem in ſyndico dicente aduerſarium fouere iuſtitiam.*

8 *Intereſſe publicum vbi verſatur, admittitur quilibet de populo etiam is cuius non intereſt.*

9 *Adminiſtrator reipublicæ dici poteſt ſuſpectus per quemlibet de populo ſicut dicitur de tutore,ibidem nu.9.*

Reſpublica pupillo æquiparatur.ibidem nu.9.

10 *Libertas ab oneribus præſumitur niſi probetur ſeruitus.*

11 *Cenſus extirpādus eſt cuius cauſa ignoratur, niſi præſcriptus.*

12 *Præſcriptio eſt quid facti,ideo probari debet.*

13 *Culpa lata dicitur non inquirere de eo de quo alij communiter inquirere conſueuerunt.*

Culpa imputatur ei qui non inueſtigauit an is cum quo beneficium permutauit, iuſte illud obtineret.ibidem nu.13

14 *Adminiſtrator vniuerſitatis non debet eius negocia indefenſa relinquere ratione dubij expenſarum.*

15 *Dubia efficitur res per negationem quando allegatur cauſa probabilis ipſius negationis.*

16 *Præſumptio maior eſt pro vna vniuerſitate quàm pro aliquibus particularibus.*

Suſpicio arguitur contra eum qui tractat de ſe exonerando, ibidem nu.16.

17 *Suſpicio arguitur contra iudicem ex breuitate temporis quando per tempus nimium breue negocium dirimit.*

18 *Præſumptio bonitatis de qua in l.merito ff.pro ſocio,ſolum procedit in fauorem rei vt abſoluatur,non in fauorem actoris.*

19 *Pro ſubditis præſumitur contra dominos.*

20 *Exēptio dicitur ſtricti iuris,& reſtringi debet ad ſuā cauſam.*

21 *Exemptio generalis non comprehendit illud quod eximens facere non poterat ſi voluiſſet.*

Exemptio ab oneribus concedi nō poteſt ab eo qui ſuperiorem recognoſcit.ibidem nu.21.

22 *Acceptans ſimpliciter aliquod officium,cenſetur ſe obligare ad omnia onera ipſi officio annexa.*

23 *Vtilitas publica præferri priuatæ debet, etiam cum incōmodo aliquorum particularium.*

24 *Patriæ obedire quis debet,& vaſallus veniens contra patriam feudo priuari debet.*

25 *Coram iudice ſuſpecto litigare periculoſum eſt.*

CONSILIVM CXXXII.

¶ Pro vniuerſitate Sancti Andreæ Vallis Beucbanæ contra Gaſpardum Morelli ex eodem loco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Homines S.Andreę Vallis Beuchanę ſoliti ſunt
creare ſyndicos tres aut conſules pro admi-
niſtrandis negocijs reipublicæ, in his erat
vnus nomine Gaſpar Morelli. contingit ꝙ
vnus ex conſulibus fuit arreſtatus in caſtro
dicti loci ad inſtantiā dñorum ob cauſam
quorundā onerū quę dñi prætendūt ſibi de-
beri,ob id vniuerſitas dicti loci quærebat relaxationē ipſius arre-
ſtati,& quia ea cura potiſsimū ſpectat ad ſyndicos aut cōſules, re-
quiſitus fuit memoratus Gaſpar Morelli quatenus operā & dili-
gentiā præſtaret circa relaxationē prædictā. Qui Morelli reſpon-
dit,qđ illud non faceret,ꝓpterea ꝙ onera petita per dños eſſent
de iure debita ex tpe antiquiſsimo. & propterea qđ ipſe erat de
liberis,& exēptis a talibus oneribus,ob id qđ minimè tenebatur
ad aliquam diligentiā circa relaxationē prædictā.Res in iudiciū
deducta eſt corā ordinario,& petitū parte dictæ vniuerſitatis ip-
ſum Morelli ab officio ſyndicatus aut conſulatus remoueri ob
cauſam memoratæ negligentiæ,& recuſationis. tandem pronū-
tiatū fuit in gratiā,& fauorem dicti Morelli,& cōfirmata fuit a ꝑ
dñm Vicebailiuum patriæ Vappincenſis.Appellatū fuit ad Sena-
tū ampliſsimū Dalphinatus. quæritur de iuſtitia aut iniuſtitia ap-
pellationis ꝑdictæ interpoſitæ per ipſam vniuerſitatē S.Andreæ.
1 ¶ † Videreŧ dicendū prima frōte bene fuiſſent iudicatū, nam vt
allegāt dñi aduocati partis appellatæ, iſte Morrelli fuit creatus
cō ſyndicus a tota vniuerſitate nemine diſſentiente,ſed illi q pe-
tūt cū remoueri nō cōſtituunt totā vniuerſitatē,licèt faciāt maio-
rem partē,ideo maior pars in iſto caſu non vř ſufficere, ſed eadē
ſolēnitas vř neceſſaria in reuocando quæ adhibita eſt in conſti-
tuendo.regula,nihil tam naturale.ff.de reg. iur. vbi latè Moder.
habetur per doc.in l. oēs populi.ff.de iuſti. & iur. in c.cū oē.,de
conſti.no.Roma.in conſi.352.colū.2.in 3.dubio quod conſilium
Roma.inſertū reperitur inter conſilia Pao.de Caſt. in conſi. 228.
lib.2.ſm nouiſsimam impeſsionem, ſed vltra id ꝙ inſtantes ad
remotionem ipſius Morelli totā vniuerſitatem nō implent, ſunt
etiam alij cōplures adhærentes ipſi Morelli contendentes cōtra
2 maiorem partē.¶ † Secundò cū iſta onera dicanŧ debita tēpore
antiquiſsimo & immemorato, iſta vř recuſatio ipſius Morelli,
quia adminiſtratores reipublicæ fidē bonā dicunt agnoſcere,nō
quod debitū eſt denegare.l.quotiēs.§.ſicut,& ibi Bar.ff.de admi.
tut.immo ſi adminiſtrator temere litigaret,ipſe in expenſis con-
demnari poſſet nomine proprio,& de ſuo ſoluere teneretur.l.nō
eſt ambigendū.C.de admi.tut.Bar.in l.qui ſolidū. §. etiam. ff. de
leg.1.Bal.in l.Polla.col.1.verſic.& adde ꝙ tutor. C.de his quibus
vt indig. Rurſus non debent adminiſtratores inſolita aggredi
negocia,alias de ſuo teneŋ́t dño.l.ſi negocia.ff.de nego. geſt. vbi
doc.Curt.Iunior in conſi.19.col.1. ſed iſtud vř inſolitum in loco
S. Andreæ ꝙ onera per omne tps præſtita modò denegenŧ. ¶ Ter-
tiò allegatur pro parte ipſius Morelli, poſito ꝙ onera iſta rōne
aliqua poſſent euitari, tñ ipſe Morelli ad lius proſecutionem nō
vrgēdus videbaŧ tanꝗ notoriè liber & exēptus, ob id negocium
eiuſmodi ad eum pertinere nō debet, cum nullū ex litis victoria
ſit commodum relaturus,onus enim a commodo regulatur re-
gula,ſecundum naturam.ff.de regu.iur. abſurdū enim eſſet quòd
quis ſubſtineret onus ſine emolumento.l. is qui in poteſtate.§.ſi.
ff.de

ff. de leg. præſtan. facit text. in §. illud Inſti. pro ſocio. ¶ Sed pmiſ-
ſis & ſimilibus quæ in ɔ̃rium adduci poſſent, non obſtantibus
ɔ̃rium de iure & æquitate puto verius, ꝙ immo fuerit malè pro
3 nunciatũ & bene appellatũ. & pro† fundamento cõſidero, ꝙ offi
ciũ ſyndicatus dr̃ munus perſonale, ad quod inuitus quia cõpel
lit. l. munerũ. per totã l. maximè in §. defenſores. ff. de mune. &
honor. intm̃ ꝙ officiũ eiuſmodi recuſare nemo põt. Conſidero
& ꝙ vbi quis officiũ aliquod agit, ſi in eo negligenter verſet̃, põt
& debet ab officio remoueri, prout videmus in iudice. Bal. in l.
j. §. quæs. in fi. ff. de offi. præfec. vrbis. Ang. in l. oĩbus. C. de ſpor-
tul. Dec. in l. pen. in 6. no. C. de pac. idem eſt in tutore negligente
circa adminiſtrationẽ bonorũ pupillarũ. l. fi. ff. vbi pup. edu. de. l.
fi. C. de admi. tut. Rom. in conſi. 80. confirmanda. & in cõſil. 428.
in terminis in 2. dubio. Cor. in conſi. 183. col. j. li. 4. idem in execu
tore teſtamenti. Ro. vbi ſupra Pan. de Ca. in conſi. 332. Viſo teſtõ
Michaelis, in 3. dubio. lib. j. & in conſi. 437. Super dictis quæſitis,
in 3. dubio li. 2. idem in ſimplici procoratore quem iudex remo
uere debet ab officio procurationis ob negligentiã ẽt ex officio
nemine petente. l. cũ qui res agit hæredũ. C. de procu. quem tcat.
pro notabili ad hoc citat Ro. in d. conſ. 428. in 2. dubio. idem in
prælato qui a prælatura remouetur ob eius negligentiã, vt ꝑ Iaſ.
in d. l. cũ qui res. col. 2. C. de procur. Similiter medicus negligens
circa curã infirmi tenetur lege Cornel. de ſicar. Ang. in l. neceſſa-
4 rios. §. vbi quis. ff. ad Sylla. in his† ẽt qui ex officio obligantur qđ
facere, ſi negligenter ſe habeãt in dolo præſumũtur. Anch. in cõ
ſil. 158. Ex narratis in facto. col. 6. Soc. in conſi. 6. col. 2. li. j. vbi qđ
talis negligentia dr̃ pctm̃ mortale. Amplius propter negligen-
tiã priuatur quis iure ſuo, puta ſi dñs directus ſit negligẽs in pu
niendo ſubditũ vaſallũ aut emphyteotam, nã priuatur dñio di-
recto. c. ad abolendã, de hære. Io. Fabri. in auth. bona damnato-
rũ. q. pc. C. de bonis damna. Fel. in c. cãcõicamus, col. 5. verſ. not.
ibi ſaluo iure, de hæret. negligens. n. in puniendo delinquentem
dr̃ fautor eius. c. quanto, de ſen. exc. c. nec regiminis. j. q. 7. c. negli
gere. 2. q. 7. & c. error. 83. diſ. & ad dictũ Soc. ꝙ negligentia dicat̃
peccatũ mortale in eo qui ex officio obligatur quid facere Ad-
do Cald. in conſi. 4. in fi. in tit. de conſue. vbi quod negligentia in
prælato dr̃ peccatum mortale per tex. in c. dictæ. 81. di. & in c. cu
ra. j. q. j. ¶ In propoſito noſtro fuit probata negligentia. immo† do
lus ɔ̃ iſtũ appellatũ. ex eo ꝙ recuſauit negociũ publicũ & relaxa
tionis illius arreſtati agere, hoc. n. modo negligentia probat̃ iux
ta doctr. Bar. in cõſi. 102. Chariſſime dñe iſti noſtri nucerini. Bal.
in l. mancipia. C. de ſeruis fug. Dec. in d. l. pe. in 6. not. C. de pact.
ſimiliter arguitur negligentia in eo qui cũ remedijs opportunis
ad actũ vti poſſet, id non fecit. Soc. in conſi. 273. col. 4. lib. 2. alle-
gat tex. in c. licèt epiſcopus, de præb. li. 6. in c. commiſſa, de elec.
eo. lib. gl. in c. ſi clericus, in ver. negligẽter, de præb. li. 6. Amplius
5 † dico ꝙ hic fuit probatus dolus ɔ̃ iſtũ appellatũ, negligentia. n.
in non faciendo qñq; non ſtat in puris finibus negligentię quæ
eſt in omittendo, ſed habet admixtũ factũ & dolũ, vt qñ ordina
tur ad contemptũ partis vel iudicis, ita Ang. in conſil. 72. colu. 1.
poſt med. qui contemptus ſine dubio fuit in iſto appellato con-
temnente interpellationes, & requiſitiones aliorũ conſulum ſeu
ſyndicorũ, in quo cõtemptu ſemper perſeuerauit & perſeuerat
dicendo ſe nolle procurare cauſam onerũ nec teneri ad id pro-
6 curandũ, cum† tñ vnica ſufficiat interpellatio ad conſtituendum
aliquem in negligentia. Rom. in conſi. 427. col. j. Alex. in conſ. 31.
co. j. li. 4. Ratione cuius perſeuerantiæ delictũ negligentię argua
tur, quia humanũ eſt peccare diabolicũ perſeuerare. l. Polla. §. vt
aũt. vbi Bar. C. de his quibus vt indig. l. capitalium. §. ſolent. ff. de
pœnis. l. j. in fi. C. de ſuper exac. li. 10. facit tex. & ibi Bart. in l. ne-
mo. C. de epi. audi. & in l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffic.
teſta. no. Rochus de Curte in rep. c. fi. in j. no. de conſuet. & profe
7 cto† negari non põt quin dicatur ſuſpectus aduerſarius recuſan
do officiũ ſyndicatus ad modũ requiſitũ agere, ita† ſuſpicionem
in tutore arguit Are. in conſi. 59. col. 6. ver. præterea ſi ibi ageret,
& in conſi 68. ver. præterea ſi ibi ageret. Cor. in d. conſi. 183. col.
j. lib. 4. Ex alio ẽt clariſſima arguitur ſuſpicio ɔ̃ iſtum appellatũ,
nam licẽt ſit ruſticus literarũ & iuris ignarus, auſus tñ eſt iudicis
partes aſſumere dicendo & iudicãdo dños fouere iuſtitiam, ſi-
cut dr̃ de teſte ꝙ eſt ſuſpectus qñ iudicat. Innoc. in c. cũ cauſam,
vbi Bal. col. 2. de teſti. Old. in d. conſi. 210. regularis. col. 2. Bar. in
conſi. 113. proceſſum eſt, in fi. Bal. in conſi. 81. in cauſa iſta. li. 3. &
alibi ſæpe doc. & maximè quia temerariũ fuit eius iudiciũ nullo
apparente titulo ipſorũ dñorum. Ex quibus apparet intentionẽ
vniuerſitatis S. Andreæ abunde eſſe iuſtificatam in iure & in fa-
cto. ¶ Solũ ſupereſt rñdere ad ɔ̃ria, quibus confutatis ſplẽdidior
& clarior fiet præſens difficultas. Ad primũ itaq; argumentum
rñdeo duobus modis. Primò ꝙ eſt erroneũ in facto, quia iſte ap-
pellatus non fuit creatus conſul ab oĩbus de vniuerſitate nemi-
ne diſcrepante, quia apparet de ɔ̃rio ex lectura inſtrumenti ſyn-
dicatus in quo probatur & legit̃ de expreſſa ɔ̃dictione Guilhoni
Menaſſien, miror ob id partẽ aduerſam ita impudenter factum
8 hoc falſo propoſuiſſe. ¶ Secundò† rñdeo ꝙ ɔ̃rium procedit vbi
agit̃ de reuocãdo ꝑ vniuerſitate factũ ab ipſa vniuerſitate, nã tũc
maior pars non poſſet reuocare quod cõcorditer ab oĩbus actũ
eſſet, ſed agit̃ hic de reuocãdo & remouẽdo ipſum Morelli ap-
pellatũ via iuſtitiæ & autore prætore ratione doli & negligẽtiæ,
quo caſu nõ conſideratur qũo & qualiter creatus quis fuerit ad
aliquod officiũ. quod probatur nã tutor teſtamentarius creatur
a teſtatore pro eius arbitrio cuius volũtati nihil ɔ̃dicit. §. diſpo-
nat, in auth. de nup. & tñ ſi tutor negligẽtiæ arguat̃, põt & debet
ab officio remoueri. Similiter prælatus conſtituitur per ſummũ
Pontificem ad arbitriũ, & tñ iudex inferior põt eum prælatura
priuare rõne negligẽtiæ, idem videmus in executore teſtamenti
& ſimplici procuratore. Potentior eſt. n. iudex ad puniendũ aut
priuandũ q̃ ſit vna vniuerſitas, immo nõ poſſet vniuerſitas offi-
cialẽ aliquem eligere, ita ꝙ per magiſtratũ reuocari non poſſit,
qa eſſet diſponere contra vim ſuperioris. c. cũ inferior, de maio.
& obed. & hoc mõ daretur materia delinquẽdi. l. ſi vnus. §. illud
nulla. ff. de pac. l. conuenire. ff. de pac. dotal. Præterea, qñ quia eli
gitur ad aliquod officiũ, ſemper intelligitur tacita cõditio iuris,
ſi illud bene exerceat, nec in eo negligẽter ſe habeat, ex quo ꝑ
negligentiã ab officio quia remouetur, iõ probato dolo aut ne-
gligẽtia non tã vr̃ reuocari officialis ab vniuerſitate q̃ a iure ex
natura actus. immo illo caſu non ſolũ maior pars vniuerſitatis
poſſet hoc petere vt ſyndicus aut officialis tollat̃ de officio, ſed
9 ẽt vnus tm̃ de populo cum agat̃ de intereſſe publico, immo† ad-
mittitur ẽt is cuius nõ intereſt quoties agitur de intereſſe pu-
blico. Dec. in l. ſi quis id quod, col. 3. ff. de iuriſ. omn. iudi. allegat
not. in l. vbi pactũ. C. de tranſac. ſed dico ꝙ de hoc eſt text. in l. 3.
in fi. ff. de populari actione præferatur is cuius intereſt qñ plures
in agẽdo concurrũt, ceſſante igitur cõcurſu, agere põt ẽt is cu-
ius non intereſt, quanto magis admitti debet ad agendũ maior
pars vniuerſitatis cuius maximè intereſt. ¶ Et magis in terminis
facit tex. in l. j. §. conſequẽs. in l. impuberibus. in prin. ff. de ſuſpe.
tuto. & in l. pietatis. §. fi. C. eo. ti. vbi ꝙ cã ſuſpecti tutoris dr̃ quaſi
publica & quilibet admittit̃ ad accuſandũ de ſuſpecto, mõ pu-
pillus nõ ſit aut impubes. idẽ dicẽdũ vr̃ in adminiſtratore reip.
ſuſpecto, cũ vniuerſitas æquiparet̃ pupil. o. l. nihil. ff. ad munici. l.
reſpublica. C. ex quib. cau. maio. l. rẽpu. C. de iure reip. li. 10. Bar.
in l. nulli. ff. quod cuiuſq; vniuer. nomi. Ex quibus abũdè rñſum
apparet ad hoc primũ argm̃. ¶ Non obſtat ſm̃ argm̃ ꝙ admini-
ſtrator agnoſcere debeat bonã fidẽ, nõ temerè litigare, & ꝙ one
ra petita per dños iuſta videantur ob id ꝙ cã illius arreſtationis
cõſulis iuſta videret̃, quia rñdeo ꝙ pars fundãs excuſationẽ ſuã
in iuſtitia aut rectitudine illius arreſtationis, ꝓbare debebat ſuã
excuſationis cauſam, ſicut. n. actor tenet̃ probare ſuã intentionẽ,
ita reus ſuã exceptionẽ. l. j. & 2. ff. de excep. nã intẽtio vniuerſita-
tis requirẽtis reũ vt operã præſtaret circa relaxationẽ cõſulis ar
reſtati erat iuſtificata, quia facta erat arreſtatio ob cauſam con-
cernentẽ totã vniuerſitatẽ, ideo ad vniuerſitatẽ pertinebat cõſu-
lẽ liberare, & cũ reus eſſet procurator ſeu ſyndicus vniuerſita-
tis, partes ſuæ erãt illius arreſtati liberationem quærere. Ruſſus
10 † quælibet villa præſumitur libera ab oneribus, niſi probetur de
contrario. l. altius. C. de ſeruit. & aqua. Hoſt. Io. And. & doct. in c.
nimis. de iureiur. Bal. in conſ. 351. In bonis feudalibus col. 2. li. j.
Cy. in allegationib. ſuis quæ ſunt inter cõſilia Bal. poſt cõſi. 400.
Super primo pũcto. col. j. ad fi. li. 4. Itaq; nõ facta fide aliqua nec
plenè nec ſummariè de tali ſeruitute aut onere ſatis eſt ipſi vni-
uerſitati, ꝙ iuris præſumptionẽ & regulã pro ſe habeat. Bar. in l.
quotiẽs. ff. ſi quis cautio. & in l. 2. in prin. col. j. ff. ſi quis in ius vo-
ca. nõ ier. ¶ Nõ obſt. ꝙ dñi S. Andreæ ſint in poſſeſſione ſeu quaſi
percipiẽdi onera petita, quia de tali poſſeſſione nõ apparet. & ſ
poſito appareret, iſta excuſatio appellati retorquet̃ cõtra eum,
quia pro ſuo officio & fide quam promiſerat in negocijs vniuer
ſitatis quærere & inueſtigare debebat an talis poſſeſſio eſſet iu
ſta vel vitioſa, quæ vitioſa poſſeſſio nemini prodeſſe dẽt. l. 2. l. ſi
dun. vbi Bar. ff. vti poſſid. l. cõi diuidẽdo. §. inter prædones. ff. cõi
diuid. l. æquiſſimũ. ff. de vſufruc. cũ multis ſimi. ſtant. n. ſimul ꝙ
quis ſit in poſſeſſione ſeu quaſi percipiẽdi aliquẽ cẽſum, & tñ

is debitus nõ ſit, puta ſi nõ oſtendiť cã ſeu titulus cur cēſus eiuſ
11 modi debeať,& iſtud eſt† qđ dicimus eaturpandũ eſſe cēſum cu-
ius cã ignorať,vbi agiť petitorio.Bal.in cõſ.368.Nũc venio.col.j.
in ſi.lo.de Lignann inter cõſilia Bal.in conſ.425.Viſis actis.colu.
2.li.3.¶ Et ſi dicatur,debeť cēſus ēt cuius cã ignoratur qñ legiti-
12 mè præſcriptus eſt,vt hř in d.locis, rñdeo † ꝙ præſcriptio eſt qđ
facti,nec præſumitur niſi probetur.l.in bello.§.factæ.ff.de capti.
l.deniq;.ff.ea quibus cau.maio.l.quæcunq;.ff.de publicia. l.vni-
ca.C.de mãda.prin.l.j.C.de probati.l.aſſeueratio. C.de non nu.
pec.l.ſi emãcipati,ibi,teq; emãcipatũ eſſe probaueris. C.de col
la.c.cũ in iure peritus,de offi.dele.c.in præſentia,de prob c.Ray
nu.& c.Rayna.de teſta.& in terminis præſcriptionis, ꝙ eã alle-
gãs teneať probare,tradit Bar.in l Celſus.ff.de vſucap.Cor.in cõ
ſi.136.col.ſi.li.2.& adeo probari debet præſcriptio per allegan-
tē,ꝙ teſtis ſuper ea deponēs dēt rõnem adducere ēt nõ interro-
gatus.Alex.in conſi.136.col.pe.circa prin.li.j.¶ Amplius dico ꝙ
iſta allegato,cēſum deberi dñis ea cã præſcriptionis, retorqueť
ꝯ appellatũ hoc allegantē,cũ.n.dñi titulũ nullũ oſtendant iſtorũ
onerũ,ſed præſcriptionē tm̃ allegent, ad cuius probationē mul
ta ſunt neceſſaria. nõ debebat reus acquieſcere allegationi dño
rum,nec credere præſcriptioni allegatæ alio nõ apparente, ſed
cũ promiſiſſet iura vniuerſitatis tueri per iurñ, cogere debebat
dños via iuris ad probandũ præſcriptionē allegatã cũ regula &
præſumptio iuris eſſet pro ipſa vniuerſitate.Vnuſquiſq;.n.qui ao-
do moleſtař vt aliquid ſoluat cuius debitũ aut cauſam ignorat,
inquirere conſueuit,an teneať ad illud & ſe totis viribus defen-
dere ne ſoluere cogať.hoc.n.videmus ipſa rei ũ experientia ,cũ
ēt efficaciter obligati per titulos & mira ſubterfugia ſæpiſſimè
13 quærãt.Syndicus igitur vniuerſitatis videns inquietari vniuerſi-
tatē ob aliqua onera,quorũ cã prorſus ignorať, non inquirēs an
teneatur cõitas & ex qua cã ad illa onera, & an vere probetur ꝯ
cã præſcriptio,dř eſſe in lata culpa,ita culpã latam arguit Bal.in
conſ.463.ſtatuto cõis Papię.col.j.li.3. qđ eſt repetitũ in cõſ.436.
li.5.Facit qđ Soc.ſcribit in conſ.168.col.4.li.2.vbi ꝙ culpa impu
taťei qui non inueſtigauit,an is cũ quo beneficiũ permutauit, iu
ſte illud obtineret: inueſtigare igiť debebat ille appellatus an iu
ſte deberenť dñis onera ab eis petita , & inſtare ꝙ fides fieret de
cã & titulo huiuſmodi onerũ,non aũt eorũ deſiderio & expecta-
tioni cõſentire , ea eo ꝙ prætenderent ſe eſſe in quaſi poſſeſſio-
nē percipiēdi ipſa onera aut cēſus petitos, quia ex hoc nõ ſequi
tur de vero debito, quia potuit eſſe poſſeſſio vitioſa vel cũ mala
fide: tum ſic potuit probari ex parte cõitatis de interruptione p̃-
ſcriptionis, aut aliquã iuſta cã reſtitutionis in integrũ cũ pupil-
14 lo æquiparetř,vt ſupra diximus.¶ Et poſito,† cã eſſet dubia,an cē
ſus petiti deberent vel non, & forte dñi probaſſent de eorũ iu-
re,ob id expēſæ inutiles factæ eſſent in damnũ vniuerſitatis , tñ
ex quo nullus oſtēſus fuit nec oſtēditur titulus parte dñorũ , cur
cēſus peti debeanť, dico ꝙ metu futurarũ expenſarũ nõ debet
adminiſtrator vnius vniuerſitatis iura eius indefenſum relinque-
re.l.illud.§ j.ff.de pet.hær.l.qui ſolidũ.§.ēt.ff.de lega.ij.Per quæ
iura dicit Bellame.in cõſ.vlt.col.12.in ſi.ꝙ probabilis cã dubita
tionis probabilē cauſam præſtat aliquid recuſandi , qđ efficaciſ
ſimè facit ad propoſitũ noſtrũ. aliàs occaſio præberetř malignã
di,& vniuerſitates aliaſq; perſonas miſerabiles decipiēdi,& ad
onera indebita obligãdi, quia poſſent adminiſtratores collude-
re accepta fortè pecunia,& petētibus cõſentire ſub prætextu al-
cuius poſſeſſorij: nõ fruſtra allegať ex aduerſo, ꝙ adminiſtrator
reip.fidē bonã debet agnoſcere. nã fateor vbi omnino cõſtat quid
deberi,ſed vbi hoc conſtat dico ꝙ in re dubia nõ debet admini
ſtrator fidē bonam agnoſcere, quia nõ eſſet fides bona ſed mala
in caſu dubio minorē aut vniuerſitatē obligare . probatur qa p-
mittũt iura vbi cã eſt dubia, ꝙ poſſint adminiſtratores tranſige
re.l.præſes. C.de tranſac.tranſactio aũt fit aliquo dato vel rece-
pto, & a cõiter accidētibus pro minori diſpendio vtriuſq; par-
tis,non aũt permittũt iura ꝙ in tali dubio aut incertitudine ad-
miniſtratores faciant quod aduerſarij petunt . ¶ Et ꝙ fides bona
conſiderari hic nõ poſſit probatur,nam vt dixi, dñi S.And.nun
quam oſtenderũt,neq; oſtendũt titulũ aliquē circa iſta onera,tã
tũ allegãt poſſeſſoriũ,ſubditi aũt negãt cēſus & onera petita de-
15 beri,ſed † per negotiationē res efficitur dubia. l.3.C.quibus ad
lib.procl.nõ li.gl.no.in c.ſi.de offi.dele.li.6.quod ſine dubio pro
cedit qñ allegatur cã probabilis talis negationis.Abb.in cõſ.33.
col.2.li.j.ſed hic cã negationis eſt probabiliſſima, quia a cõiter
accidentibus nõ cõſueuerũt deberi cēſus eiuſmodi quin de eis
fiant inſtrũ & ſcripturæ & cauſæ debiti inſinuatur,ſed hic ſimpli-
citer petunť onera nulla omnino expreſſa cã, nulla exhibita ſcri
ptura.Quis igitur adeò fatuus &,bonorũ ſuorũ prodigus , vt ad
ſimplicē aduerſarij aſſertionē , & ob ſimplex aliquod poſſeſſo-
riũ in perpetuũ ſe obligare velit ad onera petita tam grauia , &
poſito cã ſit dubia,in dubio nemo ſtatim ſoluit quod petitur im
mo litigare potius amat, quia in dubijs cã rei eſt fauorabilior.l.
Arrianus.ff.de act.& obl.¶ Iã cũ aduerſarius alleget ſe exemptũ,
præſumptio eſt ꝯ eũ ꝙ noluerit cauſam vniuerſitatis tueri , non
ꝙ vellet fidē bonã agnoſcere , ſed ne dñis diſpliceret . & potius
16 † præſumendũ eſt pro maiori parte vniuerſitatis q̃ pro aduerſa
rio & quibuſdã particularibus ſimul cũ eo conuenientibus, cæ-
teris.n.paribus ſtandũ eſt & credendũ maiori numero . l.3.§.1.
gl.in l.ob carmē.§.ſi.ff.de teſt.h.maximè quia vltra numerũ,præ
ſumptio iuris eſt pro vniuerſitate aut maiori eius parte , ꝙ ſit li-
bera ab oneribus,& præſumptio eſt ꝯ dños qui titulũ nullũ oſtē
ſtũt onerũ petitorũ.Facit qđ ſcribit Old.in conſi.313.thema ta-
le eſt ꝯ promiſſionē.col.ſi.vbi ꝙ vnũ capitulũ præſumitur habe-
re maiorē zelũ & affectionē q̃ vnus particularis.Alibi ſcribit Do
ct.in conſi.615.col.2.circa med.qđ magis præſumitur pro cõſi-
lio alicuius collegij q̃ vnius particularis. Idē voluit Iaſ.in conſi.
43.col.2 poſt med.li.4.poſt Abb.in c.prudentiã, in prin.in 3.no.
de off.dele.¶ Ex alio p̃ſumptio eſt ꝯ appellatũ dũ aſſerit ſe exē-
ptũ ab oneribus , ob id ſua nõ intererat inquirere an onera peti
ta eſſent debita vel nõ,ideo cũ tãtopere inſtet vt exonereť ab hac
cã contra dños a quibus immunē ſe prætendit,arguiť ſuſpectus,
ſicut dř de teſte qui tractat de ſe exonerãdo ꝙ eſt ſuſpectus. l.de
ferre.§.idē decreuerũt.ff.de iur.fiſc.Pau.de Caſt.in conſ.301. Ad
bene examinandũ.in vlt.dubio.li.j.Alex.in conſ. 44.col.3.li.2.qđ
eſt repetitũ in conſi.28.li.6.& idē Ale.in conſi 71.col.1.li.7.¶ Rur
ſus arguiť ſuſpicio contra illũ appellatũ,ſi.n.ideo recuſabat cau
ſam illã vniuerſitatis tractare aut tueri ꝙ crederet vniuerſitatē
cauſam iniuſtã habere, non ſimpliciter & temere rñdere debe-
bat, nolo me intromittere de hac cã , ſed benignius agēndũ erat
& humanius rñdendũ,cõſulamus peritiores an quæ dñi petũt,
iuſtè debeanť, ſiquidē cauſæ hmõi ex peritorũ cõſilio tractãdæ
17 ſunt,non ēt ex ruſtici vnius affectionati opinione.& ſi ſuſpicio,
& p̃ſumptio eſt contra vnũ iudicē ex breuitate tpis qñ negociũ
& litē diffinit in tpe breui. Bar.in l.prolatã.C.de ſente.quia ſnia
dici non põt quæ p̃cipiti feſtinatione fertur l.2. & l.ſi. C.de ſent.
ex periclu.recit.l.4.C.de accu.l.meminerint. C.vnde vi.l.ſi.C.ſi p
vim vel alio mõ.c.eccleſia.S.Mariæ.de cõſti.c.nos in quenquã.2.
q.1.quãto maior ſuſp.cio erit cõtra illũ ruſticũ temerariũ qui re
quiſitus cauſam vniuerſitatis vt ageret confeſtim & ſubinde rñ-
dit & pronunciauit cauſam illã eſſe iniuſtã.Profectò ſi nõ ſe exē
ptũ putaſſet,ad eũ modũ nõ vnq; rñſum dediſſet, ob id nõ vndi
que ſuſpectus & affectionatus dici nõ dēt cõtra vniuerſitatē iſte
appellatus nõ veritus condēnare vniuerſitatē vnico verbo . Equi
dē ſi cõſules aut ſyndici pluriũ vniuerſitatũ aliarũ ad eũ modũ
rñdiſſent, nõ earum libertatē vindicaſſent aduerſus onera eiuſ-
modi, qđ ipſum tñ præſtiterũt nõ obſtante poſſeſſorio quocum-
que in contrariũ allegato teſtes ſunt inter alias vniuerſitas de
Lunis & Glãdagij , an quarũ fauorē curia pronũciauit ſaltē pro
18 parte maiori. ¶ † Nec moueri debebat appellatus ad recuſandũ
onus cauſæ illius quaſi præſumptio ſit pro dñis ꝙ ſint boni nec
iniuſtè quid petãt,quia illa p̃ſumptio bonitatis de qua in l.meri-
to.ff.pro ſoc.ſolũ procedit in fauorē rei,vt abſoluatur,non in fa
uorē actoris,vt iudiciũ dicatur, pro eo gl.in l.ſi pater alias eſt l.
qui iuraſſe.§.ſi pater.ff.de iureiu.vbi Iaſ.col.ſi. Anch.in cõſ.415.
Primũ dubiũ tale eſt,col.2.ver.ad hoc aduertendũ. Ro.in conſi.
304.Plura ſunt.col.j.ver.nec refragať.Corn.in conſi.61.col.5 .ad
ſi.li.j.Dec.in c.ſuper literis. col.4.ver.itē ꝙ quis præſumať.de re-
ſcrip.in c.Oſius.col.2.circa med de elec.in l.non hoc. col.ſin.C.
vnde legit.& in l.ſi emãcipati.col.4.ante med. C.de collat.Itaq;
cũ dñi ſint actores , vniuerſitas aũt rea,p̃ſumptio bonitatis capi
19 dēt pro vniuerſitate rea,& quia † alias pro ſubditis ꝯ dños præſu
miť,Ange.in conſ.377.col.j.allegat tex.in l.ſi quis procuratione.
C.de his qui per metũ iud.nõ appel.& quæ ſcribit Neuizanus in
ter cõſilia do.Alberti Bruni Aſtēſis in conſil. 12. col.19. & ſeq.&
in terminis exactionũ ꝙ p̃ſumatur cõtra dños exigētes onera a
ſubditis & ꝙ per violentiã prælimanť exigere,tradit Spec.in ti.
de reſti.ſpol.§.nũc dicamus,ver.ſed ſi quis & ver.hoc ruſticus.
Inn.in c.bonæ.2.de poſtu.præl Io.Fabri.in §.æquè,Inſtit.de act.
vbi ꝙ hoc maximè procedit qñ dñs pignorauit vel arreſtat ſub
ditos . ſequitur Gui.Pap.q.407.col.2.Addo Gemi.in c.1.col.2.in
prin.& ibi Lanfr.col.4.de præſcr.li.6.vbi ꝙ præſumptio iuris eſt

contra

contra ꝑlatos exigētes ſeruitia a ſubditis, quia præſumunť ꝑſta
re ea timore potiusq̃ ex debito, ob id in talibus præſtationibus
nō currit ꝑſcriptio. Ex quibus apparet nō militare argũ ex ad-
uerſo factũ ꝙ cā dñorum eſſet iuſta, & ꝙ ſyndicus aut admini-
ſtrator vniuerſitatis temere litigare nō debeat, quia immo teme
re faceret vniuerſitas ſi ſe abſq; cā & titulo alio nō apparēte in
perpetuũ ad ſoluendũ obligaret. ¶ Non obſt. tertiũ argũ ꝙ ipſe
Morelli nō teneať ad perſecutionē huius litis tanquā exemptus,
ex qua lite commodũ nullũ laturus ſit, quia rñdeo ꝙ immo eſt
obligatus cum ſit ſyndicus, qui cauſas vniuerſitatis generaliter
agere & tueri cogiť, nec cōſiderať an ſyndicus in ſpecie ſit com
modũ habiturus, cũ officiũ ſyndicatus ſit onus publicũ qđ inui-
tus quis accipere cogiť, & vbi accepit, inuitus cogiť adminiſtra
re, vt ſupra dictũ eſt. Contrariũ.n. procedunt in oneribus priua-
tis, quæ vnus priuatus alij priuato vellet imponere, qđ fieri non
pōt ceſſante cōmodo, ſecus in oneribus publicis, quæ inuitis in-
20 iunguntur ēt poſt habito cōmodo. ¶ Secundò † rñdeo ꝙ exemptio
allegata dr̃. ſtricti iuris & reſtringi debet ad ſuā cauſam. Inno. in
c. dudũ, de penul. Abb. in cōſi. 1 in .col. 3. li. 1. ideo reſtringi debet
qñ exēptus cogeretur ad contribuendũ in oneribus pro quibus
exēptus eſt, de qua contributione hic nō agiť, non aũt debet extē-
di exēptio extra cauſam ſuam .i. ad munus ſyndicatus aut cōſu-
latus quominus ad integrā & generaliter illud implere & ſuſti-
21 nere nō debeat, cũ ab eo onere nō fuerit exēptus. Tertiò † rñdeo
ꝙ exēptio generalis nō pōt cōprehendere illud qđ eximens fa-
cere non poterat ſi voluiſſet. l. quāquā. ff. de etc. mip. l. ſi pater. ff.
de his quæ in frau. cred. l. Lucius. §. pe. ff. ad municip. gl. in l. 1. ff.
de off. ciui. in gl. quæ incipit not. argũ ſed dñs recognoſcens ſu-
periorē nō pōt immunitatē aut exemptionē concedere, Io. And.
in c. 1. de immuni. eccl. Bal. in l. omniũ, in vltimis verbis. C. de ve-
ctig. & cōmiſ. in cōſi. 483. Vi. la immunitate. li. 2. in conſi. 458. La-
ta fuit, in fi. li. 3. qđ eſt repetitũ in conſi. 408. li. 5. Abb. in conſ. 61.
col. 2. li. 2. Itaq; dñi S. And. bene potuerunt ſubditos liberare ab
his quæ ipſis dñis debita erāt. l. in re mandata. C. manda. ſed ab
alijs oneribus publicis nō debitis ipſis dñis liberare aut exime
re expreſſe nō potuiſſent, ergo dicendũ nō eſt ꝙ tacitè voluerint
facere qđ expreſſe nō poterant. l. qui ad certũ. ff. locati. ſed iſtud
onus ſyndicatus introductũ eſt in fauorē vniuerſitatũ vt habeāt
procuratores aut ſyndicos per quos carũ iura ſeruētur & defen
dantur, a tali igitur onere liberatio aut exēptio allegari nō pōt.
22 Quartò † rñdeo ꝙ iſte Morelli qui officiũ ſyndicatus ſimpliciter
& pure acceptauit, cēſetur ſe obligaſſe ad oīa onera tali officio
annexa. l. ſi legatario. & l. generaliter. §. ſi quis alienũ. ff. de fideic.
liber. l. j. & 2. ff. de acq. hær. l. ſi cui. ff. de cond. & dem. l. ſed ſi non
ſeruus. in princ. ff. ad leg. Falc. c. officij. de teſta. immo idem licèt
quis acceptet aliquod officiũ limitate, & quo ad aliqua tm̃, quia
adhuc tenetur ad oīa quæ ipſi officio incūbunt: ita Rota ſingul.
dec. 303. Licèt procurator, in nouis, & licèt ſtāte limitatione aut
proteſtatione res poſſet habere dubiũ ex his quæ ſcribit Rot. de
ci. 3 2. in antiq. tm̃ ceſſante limitatione, clariſſima vr̃ res. Itaq; cō
queriť de ſeipſo appellatus qui officium ſyndicatus ſponte acce-
ptauit nec requiſitus ab eo diſcedere voluit. ¶ Quintò rñdeo at-
tenta iſta excuſatione appellati, ꝙ exēptus ſit ab oneribus, ſeque
retur vnũ abſurdiſſimũ, ꝙ officiales publici nunquā tenerentur
negocia publica tractare niſi ageretur de priuato, aut particula
ri intereſſe ipſorũ officialiũ, ſēper. n. dicerent & ſe excuſarēt, mea
non intereſt quorſum cedat negocium illud, quæ ſanè excuſatio
23 plusquam abſurda eſt, quia † non ſolũ curanda eſt publica vtili-
tas vbi curātis intereſſe non vr̃ particulariter, ſed ēt ſi ita curan-
do fieret cōtra propriũ ipſius curantis cōpendiũ, cũ vtilitas pu-
blica priuato cōmodo ſit anteferēda. l. vnica. §. fin. vbi Bart. C. de
cad. tol. l. vtilitas. C. primip. li. 12. immo incommodũ aliquod pa-
ti quis debet pro vtilitate vicinorũ. l. j. §. ſunt qui putant. ff. ne q d.
in flumi. pub. Old. in conſi. 227. ꝙ fratres, col. 2. in fi. verſ. 4. obij-
24 cit, quāto magis † ſuſtineri incōmoda oportet pro patria ſua cui
parere tenemur. l. veluti. ff. de iuſt. & iure. l. minimè ff. de relig. &
ſumpt. fun. contra quam patriam mirandũ eſt quō venire poſſit
aut audeat appellatus iſte. Grauiſſimũ ſiquidē ſcelus eſt venire
contra patriā intm̃ ꝙ vaſallus veniens contra eā feudo priuari
debet. Veronenſis in conſil. 58. col. 6. ad fi. ver. ſed certũ eſt ꝙ di-
ctus dñs Io. & col. ſeq. uere immiſericors eſt appellatus iſte, pa-
triæ inuidēs cōmodis, modo ipſe bene habeat. Non obſt. ēt ſi di
catur ꝙ agi debebat contra appellatũ recuſantē negocium illũ
uniuerſitatis agere ut cogeretur ad agendũ & adminiſtrandũ,
non ut ab officio remoueretur ante tēpus finiti officij, quia rñde
tur ad hoc ꝙ pluſquam fatua fuiſſet uniuerſitas petēdo ꝙ perſo
na adeo ſuſpecta & affectionata cōtra uniuerſitatem illius nego
cia gerere cogereť, non. n. reipu. bono eo modo conſuli poterat.
neq; iura ita cōſulunt ut ſuſpectus adminiſtrator cogať ut admi
niſtret, ſed immo ut agať contra eũ ut ab officio priuetur tan-
quam ſuſpectus, durum. n. & periculoſum eſſet negocia publica
25 per ſuſpectos gubernari, ſicut dr̃ periculoſum eſſe coram iudi-
ce ſuſpecto litigare, & triſtiſſimos euentus inde ſequi ſolere. ca.
quia ſuſpecti. 3 q. 5. gl. in l. apertiſſimi. in uerſi. libello. C. de iudi.
Iam laboraſſet uniuerſitas contra propria commoda inſtādo ge
ri negociũ publicum per ſuſpectam perſonā prout in ſimili dr̃
de mulieribus ꝙ laborant ſæpe cōtra propria cōmoda. l. 4. in fi.
C. de ſponſ. Iam. n. ſatisq; oſtenderat affectionē ſuā iſte appella-
tus dicendo cauſam uniuerſitatis iniuſtam eſſe, ſeq; non teneri
ad curandũ eā cauſam tanquā exemptũ. ¶ Ex quibus puto malè
fuiſſe pronunciatum, & bene appellatum, ſaluo ſaniori iudicio.
Gratianop. ultima. Octobris. 1541. Aymo Crauet. de Saniliano.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio teſtatoris quod eius filijs ſtantibus in communione bo*
na acquirenda ſint inter eos communia, an intelligatur de
acquirendis poſt mortem ipſius teſtatoris, aut ēt eo viuente.
2 *Societas non conſideratur inter fratres patre viuente.*
3 *Teſtator ita poteſt diſponere de bonis heredis ſicut de ſuis pro-*
prijs.
4 *Teſtator legās rem ſimpliciter in qua heres ius aliquod habet,*
cenſetur legare etiam ius heredis.
5 *Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, quia generalis*
locutio nihil relinquit intactum, & verbo generali omnia in
cluduntur.
6 *Reſtringi non debet generalis diſpoſitio, nulla ſubſiſtente ratio-*
ne reſtringendi.
7 *Interpretatio admitti debet per quam ſeruatur æqualitas.*
8 *Reſtrictio admittitur diſpoſitionis generalis vt æqualitas ſer-*
uetur.
Extenſio fit de vno caſu ad alterum vt ſeruetur æqualitas.
ibid. nu. 8.

CONSILIVM CXXXIIII.

¶ Pro Bertrando de Auriaco ex Tullino contra egregium dom.
Ioannem de Auriaco eius fratrem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Honora-
1 bilis † Stephanus de Auriaco in ſuo teſtō cōdito
de anno 1524. & die 6. mēſis Auguſti ordinauit
inter cætera ꝙ eius filijs viuētibus & exiſtenti-
bus in cōione videlicet egregio dño Ioanne de
Auriaco medico, & Bertrādo de Auriaco bona
acquirēda ſint inter eoſdē fratres cōia. Quæritur de intellectu
diſpoſitionis eiuſmodi an intelligatur de bonis acquirēdis poſt
mortē patris, aut ēt de acquirēdis patre viuēte? ¶ Pro parte dicti
dñi Ioannis alleganě verba illa debere intelligi de acquirendis
poſt mortē teſtatoris tm̃, nam cum teſtm̃ capiat robur poſt mor
tē teſtatoris. c. cũ Marthæ. de celeb. miſſ. diſpoſitio ipſius teſtato
ris intelligi debet de bonis acquirēdis poſt mortē. Rurſus loqui
tur teſtator de bonis acquirēdis ipſis fratribus viuētibus & exi-
2 ſtentibus in cōione, ſed † viuēte patre nulla vr̃ eſſe ſocietas inter
fratres. Rom. in conſi. 471. Lucrũ aũt. in j. dubio. Dec. in cōſ. 670.
col. 2. Iaſ. in l. j. col. 5. circa med. C. qui teſta. facere poſ. ¶ Sed præ
miſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ immo in-
telligatur diſpoſitio teſtatoris ēt de acquirendis in vita ipſius te
ſtatoris & poſt eius teſtm̃ per doc. Bar. in l. ſi ita. ff. de aur. & arg.
lega. vbi qñ verba teſtatoris referuntur ad futurũ, cōprehendun
tur bona futura & acquiſita poſt teſtm̃ tm̃ ipſius teſtatoris mor-
tē, ſed in caſu noſtro verba teſti ſunt clara ꝙ ad futurũ referun-
tur, idō a verbis nō eſt recedendũ, qđ ſine dubio procedit qñ non
cōſtat de contraria intētione diſponētis. l. nō aliter. ff. de lega. 3. c. fi. de
verb. ſig. ca. in ciuitate, de vſur. de qua intētione contraria hic nō ſolũ
nō cōſtat, immo de intētione ꝙ voluerit cōprehēdi bona acqui-
3 rēda ante mortē ipſius teſtatoris, vt infra oſtendā. ¶ Secundò † te
ſtator ita pōt diſponere de bonis hæredis ſicut de ſuis proprijs.
l. vnũ ex familia. §. ſi rē. l. cũ filius. §. dñs. ff. de leg. 2. Bal. in l. j. col.
fi. ff. ſol. mat. ſed qñ teſtator diſponit de rebus ſuis cōferēdo eius
diſpo-

diſpoſitionē ad futura bona, nō eſt dubiū q intelligitur diſpoſi-
tio teſtatoris de bonis futuris ante eius mortē, ergo idē ſi diſpo-
nat de bonis hæredis futuris, cū vtrobiq; ſit eadē rō volūtatis &
4 poteſtatis. l. illud. ff. ad leg. Aquil. cū ſimi. ¶ Tertiò † probatur iſta
concluſio, qñ teſtator leget rē in qua hæres ius aliquod hēt, cen-
ſetur legare ēt ius hæredis mō non fiat cōmemoratio iuris ip-
ſius teſtatoris ſed ſimpliciter res legetur. Bar. & doc. in l. ſerui e-
lectione. §. fi. ff. de leg. j. Cor. in conſ. 212. col. 2. poſt med. li. j. la iè
in conſi. 84. li. 2. in conſi. 51. col. 6. ver. aterum dñi noſtri. in conſil.
214. col. 2. in conſi. 155. col. pe. ad fi. in conſil. 195. col. 2. in 3. dub.
li. 3. & in conſi. 103. col. 2. li. 4. immo idem ſi fiat cōmemoratio iu-
ris ſui qñ alias ex cōiecturis pōt apparere q voluit teſtator lega-
re ēt ius hæredis puta ſi leget totā rem aut omnem. l. Iulianus. ff.
de leg. 3. vel ſi declaret menſurā fundi quæ cōprehendat ēt par-
tē hæredis Pau. de Caſt. in conſi. 413. Præmittendū eſt. col. 3. li. 1.
ſi tacitè teſtator cenſetur diſponere ēt de iure hæredis quod cō-
petit de præſenti, licèt de eo iure mentionē expreſſā non faciat,
quāto magis dicendū eſt verba expreſſa teſtatoris loquentis de
bonis hæredis acquirēdis, intelligi debere de oībus bonis indi-
ſtinctè, ſiue acquirantur in vita teſtatoris ſiue poſt eius mortem.
5 ¶ Quartò † verba teſtatoris ſunt generalia non diſtinguendo an
bona acquirant in vita vel poſt mortē teſtatoris, ergo generali-
ter debent intelligi. l. j. §. quod ait. ff. de ale ſto. l. j. §. generaliter.
ff. de lega. præſtan. l. de pretio. ff. de publicia. locutio n. generalis
quo ad verba, nihil relinquit intactū. Bal. in cōſil. 205. Verba prin-
cipis. li. j. & verbo generali oia includuntur. Bal. in conſi. 191. In te-
ſtō. li. j. & cū de tpe acquiſitionis talium bonorum nihil dicatur
in teſtō, nec nos dicere debemus. l. in venditione. §. de tēpore. ff.
6 de bonis autho. iu. poſ. ¶ Quintò † diſpoſitio generalis reſtringi
non dēt nulla exiſtēte rōne reſtringendi. Bal. in conſ. 48. quia ver-
ba. li. 4. Abb. in conſi. j. col. 2. in conſi 44. col. 2. in conſil. 51. col. fi.
in conſi. 64. col. pe. li. 1. & in conſi. 55. col. 2. li. 2. Ang. in cōſi. 281.
col. 1. & videmus generaliter q vbi tractatur de reſtringendo di-
ſpoſitionē generalē, ſemper recurritur ad aliquam cauſam ſeu
rōnem cur talis reſtrictio fieri debeat: ſed in caſu noſtro nulla rō
conſiderari pōt cur verba teſtatoris de bonis acquirēdis reſtrin-
gi debeant ad bona acquirēda poſt mortē teſtatoris, immo ma-
ior rō eſt vt comprehendantur bona acquirenda in vita patris q
eo mortuo, patet, quia viuente patre filij non habēt ius ita firmū
& efficax ſicut eo mortuo propter iura patri debita rōne patriæ
poteſtatis, & maximè hoc procedit, quia pater non ita diſpoſuit
infirmus ſed validus, qui annos quindecim ſuperuixit poſt teſta
7 mentū. ¶ Sextò † pater ita diſpoſuit vt æqualitas ſeruaretur inter
liberos, & quia dictus dñs Ioannes plurima ſtudendo expende-
rat, iſta rō æqualitatis ita militat in bonis acquirendis ante mor
tē patris ſicut eo mortuo, rō cū per talē interpretationē æquali-
tas maior ſeruetur, illa admitti debet, nam propter æqualitatē
ſeruādam aliquid venit & includitur in diſpoſitione quod alias
non includeret. l. quæſitum. §. ſed & ipſe. Papinianus. ff. de fundo
inſtruct. & quod no. Bar. in l. ſi pater, in princ. per illum text. ff. de
dona. Bal. in l. filiæ cuius in 7. oppo. C. fam. ercis. Soc. in conſil. 98.
col. 3. li. j Dec. in conſi. 41. col. 2. in conſi. 47. ad fi. & in conſil. 122.
8 circa fi. immo † reſtringitur diſpoſitio generalis vt æqualitas ſer-
uetur, Soc. in d. conſi. 98. col. 3. Are. in conſi. 6. col. 6. & in cōſ. 152.
col. 2. ad fi. ver. confirmatur iſta concluſio. Si reſtringitur diſpoſi
tio generalis pro æqualitate ſeruanda, quæ reſtrictio derogat na
turæ generalitatis, quantò magis diſpoſitio generalis generali-
ter intelligetur vt iſta ſeruetur æqualitas. ¶ Quinimmo fit exten
ſio de vno caſu ad alterum ratione æqualitatis ſeruādæ. §. illud,
inſtituta pro ſocio. l. fi. C. de fruc. & litium expen. Anch. in conſil.
350. In qōne prædicta, arguitur. col. j. poſt med. ver. 4. quia proui
ſio. quanto magis intelligi debent generaliter iſta verba genera-
lia, cum talis intellectus fiat ſecundū proprietatem & naturā ip-
ſorū verborum ſine alia extenſione aut reſtrictione. ¶ Septimò,
qñ verba diſpoſitionis ſunt clara non recipiunt reſtrictionē niſi
inueniatur alia diſpoſitio illā reſtringens & limitans. Ang. in l. ſi
mihi & Titio. §. 1. ff. de verb. obl. per illum tex. cum ibi no. p glo.
& idem Ang. in l. quicquid aſtringendæ. ff. eo. ti. quod Ang. dictū
pro ſignādo refert & ſequitur Cur. Sen. in conſi. 79. Dña Franceſ
china. col. 2. poſt med. ſed hic verba teſtamenti ſunt clara, vt ſu-
pra dictum eſt, ergo &c. ¶ Solum ſupereſt ad contraria rñdere.
& ad primum q teſtm̄ capit robur poſt mortē teſtatoris, fateor
& q antea valere non pōt, ſed per hoc non infertur ad intelle-
ctum aut interpretationem verborum ipſius teſtamenti: iſta n.
ſunt prorſus diuerſa qñ teſtm̄ valeat, & qūo & qualiter intelli-
gantur verba ipſius teſti: teſtator. n. non pōt facere q teſtm̄ in vi-
ta valeat & reuocari non poſſit. l. ſi quis in prin. teſti. ff. de leg. 3.
& tñ de bonis ſuis aut hæredis diſponere pōt ad arbitriū. Si di-
ſponat. in auth. de nup. l. j. C. de ſacroſ. eccl. ideo ex iſtis ſeparatis
inferri non poteſt. l. fi. ff. de calum. l. Papinianus exul. ff. de mino.
¶ Secundò rñdeo q iſta ratio confunditur per text. in d. l. ſi ita. ff.
de aur. & arg. leg. vbi qñ teſtator utitur uerbis præſentis tempo-
ris, diſpoſitio eius intelligitur ſecundū tempus teſtamenti, & ſo-
lū ueniunt bona quæ erant de tpe teſtamenti, & tñ attenta rōne
partis ſequeretur q diſpoſitio teſtatoris ſemper deberet intelli-
gi de bonis quæ eſſent poſt mortē teſtatoris, quo tpe teſtm̄ capit
vires, quod q abſurdum ſit nemini non patet. ¶ Non obſtat q te-
ſtator locutus fuit de bonis acqrendis ipſis fratribus exiſtētibus
in cōione, q a rñdeo q teſtator habuit reſpectū ad dictū ſimulta-
neū non ad ſocietatem, & q iſtud ſit uerum probatur, quia ſi ha
bitus eſſet reſpectus ad ſocietatem, nihil opus erat tali ordina-
tione teſtatoris, quia ſatis ſibijpſis prouidiſſent dicti fratres per
eniū ſocietatem. Amplius iſta ratio partis aduerſæ retorqueri
pōt ꝯ eam, & dico q ſi uerba teſtatoris diligenter conſiderētur,
clarè vī apparere de eius intentione q intellexerit de bonis ac-
quirendis patre ipſo uiuente dum mandauit bona acquirenda
cōicari, & q dñs Ioānes allegare non poſſet talia acquiſita ex
arte medicinæ præcipua & propria ſua eſſe, talis n. allegatio ſo-
lū ſit uiuente patre, quia eo mortuo nulla eſt differentia an pecu
lium ſit caſtrenſe uel quaſi aut paganicum, ſed ſimpliciter lucra
quæ fiunt mortuo patre, bona appellātur ſine qualitate peculij,
& illa negociando aut aliter laborando acquirūtur, ēt ceſſante mi-
litia uel doctoratu, ex qua declaratione iudicio meo ſublata ui-
detur omnis dubitatio, & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iu-
dicio. Gratianop. die 10. Nouemb. 1542. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Teſtibus publicatis poteſt pars dare nomina teſtium iudici et*
ſe abſentare, iudex enim ex officio poterit tales teſtes ſic no-
minatos examinare, quia in eo timor ceſſat ſubornationis, ſed
non debet iudex mandare parti quod hoc faciat.
Poſt concluſum in cauſa recipiuntur probationes ex officio iu-
dicis. ibid. nu. 1.
2 *Iudex votum animi ſui declarare non debet ante ſententiam,*
immo ex hoc vt ſuſpectus recuſari poteſt.
3 *Præſumptio eſt quod quis fecerit probationem meliorem &*
pleniorem quàm haberet.
4 *Collatio beneficij non tenet niſi conferens ſciat de poteſtate ſua*
quod ius haberet conferendi, idem in iudice ignorante funda
mentum ſuæ iuriſdictionis.
5 *Congregatio uniuerſitatis aut capituli fieri debet legitime ad*
ſonum campanæ & more ſolito, alias geſta non valent.
6 *Conſuetudo non probatur per teſtes dicentes cōſuetudinem ita*
eſſe, ſed debent deponere de actibus & de tempore ex quibus
conſuetudo inducitur, immo etiam articuli generales ſuper
conſuetudine non videntur admittendi niſi in ſpecie actus ex
primantur ſuper quibus conſuetudo inducta eſt.
Teſtis ſimpliciter deponens quem eſſe mala fama, non pro-
bat niſi in ſpecie dicat cauſas cur ſit mala fama. ibi. nu. 6.
7 *Conſuetudo non apponendi nomen imperatoris in inſtrumen*
tis non probatur ex eo quod teſtes dicant notariū conſueuiſſe
publicare inſtrumenta ſine nomine imperatoris, niſi depo-
nant de actuum frequentia.
8 *Verba enunciatiua inſtrumenti probant contra producentem,*
quod ſine dubio procedit quando ſunt neceſſaria ad actum.
9 *Conſuetudo probatur ex pluribus inſtrumentis in quibus ap-*
pareat ita ſolitum eſſe fieri.
10 *Præſumptio quæ eſt pro aliquo facit quod in aduerſario fortio-*
res requiruntur probationes.
11 *Maior pars capituli nihil poteſt facere niſi alij qui præſentes*
in loco erant fuerint vocati.
12 *Abſentes canonici vocari debent in materia electionis aut col*
lationis beneficiorum.
13 *Teſtis dicitur ſuſpectus, quando dicit ſe non recordari de om-*
nibus

nibus, quæ eodem contextu geſta ſunt, ſed de aliquibus tantum.

14 *Collatio beneficiorum de iure communi pertinet ad epiſcopũ non ad capitulum.*

Præſcriptio iuris incorporalis requirit ſcientiam & patientiã eius cui ius tale competit, ibid. nu. 14. nec in dubio præſumitur ſcientia. nu. 18.

15 *Bona fides requiritur in præſcriptione, quæ licèt præſumatur allegari tamen debet.*

16 *Mala fides præſumitur in eo qui aliquid facit contra iuris diſpoſitionem.*

17 *Præſumptio eſt contra non producentem ſcripturam quod faciat contra non producentem.*

19 *Præſcriptio capituli circa collationem beneficiorum interrumpitur per collationes epiſcoporum.*

Præſcriptio iuris aquæ ducendæ interrumpitur per obturationem foraminum, ex quibus aqua ducebatur, ibi. nu. 19.

20 *Præſcriptio conſiderari non poteſt in his quæ vario modo fuerunt obſeruata.*

21 *Titulus ſolus non probat iura ſed ius tantum accipiendi aut acquirendi præbet, ideo non ſufficit producere titulos quibus capitulum contulit beneficia niſi probetur quod hi quibus collatio facta eſt beneficia illa tenuerint & poſſiderint.*

22 *Executor ante præſentationem reſcripti ius exequendi non habet.*

23 *Poſſeſſio vitioſa dicitur quæ propria authoritate acquiritur.*

24 *Collatio ſola non ſufficit niſi inducatur quis in poſſeſſionem ex mandato & voluntate titulum concedentis.*

Intruſus dicitur apprehendens poſſeſſionem bullis non leuatis. ibid. nu. 24.

25 *Conſuetudo contra ius induci non poteſt ab his qui contra ius expreſſe ſtatuere non poſſunt.*

26 *Falſitatis ſuſpicio ſola habetur pro falſitate quando opponitur falſitas ciuiliter ne inſtrumento fides detur, quia inſtrumentum de falſo ſuſpectum non probat.*

27 *Falſitatis ſuſpicio arguitur ex apoſtilla diuerſi atramenti in parte ſubſtantiali.*

28 *Falſitatis ſuſpicio cõtra ſcripturã oritur quãdo ex pluribus teſtibus deſcriptis in ipſa ſcriptura, aliquis tantũ examinãtur.*

29 *Suſpicio eſt contra eum qui ſe opponit monitorio ne publicetur.*

30 *Falſitatis ſuſpicio eſt contra eum qui reſpondit ſe nolle inſtrumento vti, ſed rem teſtibus probare velut. & nu. 35.*

31 *Oblitio non præſumitur in facto multum notabili, etiam ex antiquitate temporis.*

32 *Suſpicio arguitur ex nimia feſtinantia & ſolicitudine.*

33 *Fictio ab homine induci non poteſt ſed a lege tantum.*

34 *Inſtrumentum factum a notario non boni nominis, licèt in totum non reprobetur ex hoc, ſuſpectum tamen redditur.*

Falſitas vbi eſt manifeſta, ab ea quis excuſari non poteſt vbi alias excuſaretur verba impropriando. ibi. nu. 34.

36 *Falſitas arguitur ex non veriſimili, ideo inſtrumentum contiñens rem non veriſimilem non probat, idem in teſtibus loquentibus non veriſimilia.*

37 *Teſtibus plene deponẽtibus poteſt iudex ex cauſa fidẽ nõ adhibere, cauſa autem dicitur quando deponunt non veriſimilia.*

38 *Confeſſio non nocet quando non eſt veriſimilis.*

39 *Falſitas plene probatur ex duabus præſumptionibus.*

Delictum probatur ex pluribus præſumptionibus modo capitaliter non agatur, ibi. nu. 39.

40 *Clericatus eſt neceſſarius vt quis beneficij ſit capax, nec ſufficit quem eſſe deſtinatum ad clericatum niſi vere ſit clericus, nec ſufficit clericatus præſumptus quod quis ſit repertus in habitu & tonſura clericali.*

41 *Clericatus litera ſine ſigillo non probat.*

42 *Antiquitas temporis inducit præſumptionem clericatus, quãdo quis longo tempore miſſas celebrauit.*

43 *Teſtis iudicans redditur ſuſpectus.*

44 *Antiquitas non inducit præſumptionẽ pro actu quando vere probatur de contrario, puta ſi ex productione inſtrumẽti de antiquo vere appareat minus ſolenniter actum quid eſſe.*

45 *Clericatus non præſumitur ex eo quod probetur de ordinibus maioribus.*

Conſequens qui vult, quod cenſeatur velle omne antecedens neceſſarium ad illud, intelligitur in his quæ dependent a mera voluntate diſponentis tantum, ibi. nu. 45.

46 *Teſtibus publicatis non licèt declarare in ſpecie quod in genere deductum eſt, quia per declarationem non dicitur nouũ factum proponi.*

47 *Teſtibus publicatis non poſſunt recipi teſtes ſuper articulo qui prius includebatur ſuper facto iam propoſito.*

48 *Teſtes non publicati non probant etiam ſemiplene.*

49 *Retardans proceſſum tenetur ad intereſſe partis.*

50 *Cauſa falſa vitiat etiam ſententiam principis.*

CONSILIVM CXXXIIII.

¶De eadem materia conſuluit Author in conſi. 88.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Scripſi alias pro magiſtro Michaele de Bona ꝯ magiſtrũ Laurentiũ Simõdi ſuper capellania S. Marcellini in eccleſia cathedrali Ebreduni, & ſuper altari S. Heliſij. Deinde obtinuit dictus de bona ſup poſſeſſorio ſummario qđ recredẽtiã appellant. Poſtea in pleno poſſeſſorio pars aduerſa deduxit poteſtatẽ capituli Ebreduni circa collationẽ dicti beneficij ſeu dictæ capellaniæ quotiẽs eã vacare cõtingit, & publicatis teſtibus, produxit quaſdã collationes factas ꝑ capitulũ prædictũ de ipſa capellania. Sed q̃a in maiori eccleſia Ebreduni ſunt aliæ capellæ eiuſdẽ tit. S. Marcellini, deduxit pars idẽtitatẽ ꝙ capellania de qua in dictis collationibus productis, & capellania de qua agitur, eſt eadẽ capellania. Rurſus quia collatio vtriuſq; partis eſt eiuſdẽ datę. i. 25. Martij 1540. & dictus de Bona fecit examinari teſtes ſup anterioritate horæ in ciuitate Auenionis, pars aduerſa voluit ꝓbare de ꝯrio per inſtrm̃ de hora rogatũ, vt ait parte eiuſdem de Bona in dicta ciuitate Auenionis, ob id ſcribi petijt vt haberet inſtrm̃ eiuſmodi. Iudex Ebredunij corã quo iudiciũ agebat, iudiciũ dixit in fauorẽ dicti Simõdi admittẽdo factũ illud idẽtitatis ad probãdũ, & mãdando ſcribi pro inſtro horæ, & amplius ex officio ordinauit ꝙ idẽ de Bona latius iuſtificaret ꝑ teſtes eius anterioritatẽ de hora. Ab ea pronũciatione appellatũ fuit a parte eiuſdẽ de Bona. Quærit̃ nũc de iuſtitia vel iniuſtitia appellationis prædictæ.
2 ¶Capio † primo illã partẽ ordinationis qua iudex ex officio mãdauit ꝓ ſatn de Bona vt teſtes nominaret ad plenio rẽ probationẽ anterioritatis horæ, & puto ꝙ iudex voluerit ſeq cautelã. Bald. in l. ampliorẽ. C. de appel. vbi ꝙ publicatis teſtibus licèt pars amplius ꝑ teſtes probare nõ poſſit, tñ põt dare nomina teſtiũ iudici & ſe abſentare, iudex n. ex officio tales teſtes ſic nominatos examinare poterit, q̃a in eo ceſſat timor ſubornationis. ſequit̃ Ro. in cõſi. 479. In eo qđ quærit̃, in fi. Iaſ. in l. vbi pactũ. col. 5. ver. 2. cõfirmo. C. de trãſac. Corſe. ſing. 273. Cautelã. Hypp. in pract. cau. crimi. §. ſequẽs. num. 46. & in repet. l. vni. nu. 165. C. de rap. virg. facit Dec. in c. j. in 2. no. de excep. vbi ꝙ poſt concluſum in cã probationes ex officio iudicis recipiũt, allegat Abb. in c. cũ dilectus, de fi. inſt. ¶Sed puto ꝙ malè obſeruauerit iudex illã cautelã, quia Bal. & doc. nõ dicũt ꝙ iudex ex officio debeat mãdare parti vt teſtes dicat ꝑ quos negociũ plenius iuſtificet. Bñ dicũt doc. ꝙ ſi pars ſpõte teſtes noiet, iudex ex officio recipere eos poterit, & nõ diuerſitatis eſt inter iſtos caſus, nã ſi iudex mãdat parti ꝙ teſtes noiet, nõ vr̃ in hoc agere partes iudicis, ſed potius partis aut aduocati, & inſtruere partẽ de mõ procedẽdi. Rurſus ita agendo poſt publicatos teſtes & didicita teſtificata, iudex reddit ſe ſuſpectũ detegendo & aperiẽdo votũ animi ſui, ꝓſupponit. n. in tali mãdato ꝙ pars ſufficiẽter nõ probauerit an
2 terioritatẽ horæ, illud aũt † certiſſimũ in iure eſt ꝙ nõ dẽt iudex votũ animi ſui ante ſniam declarare. l. obſeruandũ, ibi, cuius animi motũ & c. ff. de offi. præſidis. l. vbi falſi. C. de falſis. vbi Alb. & Pet. de Bellaper. pulchre notãt, immo ex hac cã põt iudex vt ſuſpectus recuſari. Veron. in conſ. 30. col. 3. circa med. allegat Inn. in c. cum eſt agabili, de offic. ord. & tñ ipſe de Bona putat horæ ip-

ſius

ſius anterioritatē ſufficiēter iuſtificatā, iō iudex non debebat eū
grauare onere ſuperfluo vlterioris probationis. arg. tex. in c. 2. de
prob. vbi reprobat cōſuetudo, ꝙ pars teneatur iurare poſtquam
3 plenè probauit. Præterea verisimile eſt ꝙ pars quæ aliqd proba
re voluit, fecerit probationem meliorē & pleniorē quam habe-
ret. Bellame. in conſ. 10. col. 18. poſt med. veriſimile eſt ēt ꝙ ſi di
ctus de Bona habuiſſet alios teſtes qui forte ſuperueniſſent, il-
lud allegaſſet & iudici ipſe teſtiū nomina dediſſet, iō iudex mā
dando teſtes alios nominari, cogere vr̄ ipſum de Bona ad impoſ
ſibile, & quaſi cogi vr̄ vt fateatur probationes ſuas eſſe debiles,
teſtes alios non nominādo cum alios teſtes nō habeat. Quæ om
nes rōnes ceſſant qñ pars ipſa teſtiū nomina ſpōte iudici offert,
ideo puto Bal. & doc. cautelā non diligenter fuiſſe animaduer-
ſam & intellectam. ¶ Venio nunc ad aliā partem ordinationis p
quām admiſſus fuit aduerſarius ad probandū identitatē & ho-
ræ anterioritatē, & ſimiliter dicendum vr̄ talē admiſſionem fie-
ri non debuiſſe tanquam impertinentem & irreleuatoriā ſequē
4 tibus fundamentis. ¶ Primò, † poſito & non cōceſſo, poteſtas cō
ferendi capellaniā de qua agitur ad capitulū pertineret, collatio
tñ facta viribus non cōſtat, nā ad validitatem collationis requi-
ritur ꝙ conferens ſciat poteſtatē & ius conferendi ſibi cōpete-
re, quia ſi hoc ignoraret, collatio non teneret, ſicut dr̄ de iudice
ignorante fundamentū ſuæ iuriſdictionis, ꝙ geſta per eū non va
lent, licèt in veritate ſit iudex. Bar. in l. multū. ff. de cond. & dem.
& in l. hæc aūt. §. non defendi. ff. ex quib. can. in poſſ. eatur. Corn.
in conſi. 165. col. 6. ad fi. & ſeq. li. 2. Dec. in c. prudentiam, in prin.
in fi. ver. vltimò Abb. concludit. de offic. dele. & in c. qm̄ ꝯ. col. 12.
ver. 3. ſecundum Abb. colligitur de probatio. addo Soc. vltra De
ci. in conſi. 37. col. fi. ver. & quia habiles. li. j. vbi generaliter dicit
ꝙ vbicunq; ignorat quis fundamentū poteſtatis ſuæ, non valet
quod agit per tex. in c. ex parte Aſtenſis. de conceſ. præbē. tradit
Are. in conſil. 68. col. j. ſed ex prætenſis collatoribus duo fuerunt
examinati pro parte aduerſa & ad eius inſtantiā, qui pro certo
non ſciebant nec ſciunt, an capitulum haberet ius conferēdi ca
pellaniam de qua agitur, licèt vnus magiſter Sebaſtianus Cha-
baſtolis dici audierit de tali poteſtate, & magiſter Florētius Me
ſtirel credat capellam iſtam eſſe de pertinentibus ad collationē
capituli, ſed ex tali credulitate non infertur ad ſcientiā. l. teſtiū.
C. de teſtib. quod maximè vr̄ procedere qñ non exprimatur cau
ſa talis credulitatis, nec perſonæ nominantur a quibus quis dici
audiuit, iuxta text. in c. licèt ex quadam, de teſtibus, cum ibi not.
ſcire. n. eſt rem per cauſam cognoſcere, ſm Philoſophū, quē Bar.
refert in l. admonendi. col. 4. ff. de iureiur. & in l. pupillus ſi fari,
in prin. ff. de acq. hær. iō cauſa aliqua talis ſcientiæ idonea & ſuf
ficiens erat allegãda, nō in genere & in confuſo, alias. n. ſeque-
retur ꝙ ſemper quis diceretur ſcire fundamentum ſuæ poteſta-
tis allegando credulitatē aut auditū. & qñ ratio teſtis non con-
cludit, dictum eius infringitur, vt no. in l. ſolam. C. de teſtib. & in
c. cū cauſam, extra eo. tit. Alex. in conſi. 80. col. 3. ver. item alia ra-
tione. li. 2. itaq; ſatis leuiter & ex abrupto immo temere proceſ-
ſum fuit ad collationē beneficij per eos qui oīno certi non erāt,
an poteſtatem haberēt ita agendi. ¶ Secundò † corruit iſta colla-
5 tio ex defectu ſolennitatis, nam capitulum ſeu vniuerſitas legiti
mè congregari debet in loco ſolito & more ſolito ad ſonum cā
panæ vel tubæ, alias geſta non valent. glo. in l. aliud. § refertur. ff.
de reg. iur. Bar. in l. obſeruare. C. de decurio. li. 10 Soc. in cōſi. 95.
col. 3. li. 3. & ſi alia ſit conſuetudo circa congregationem vniuer
ſitatis, illa ſimiliter debet obſeruari. Bal. in conſi. 278. Dico & cō
ſulo. li. 5. Abb. in conſi. 38. li. 2. itaq; ſi loquamur de iure commu
ni. eius ſolennitas ſeruata non fuit, quia fuit habita congregatio
extra omnē campanæ ſonitū qui ſi auditus eſſet, alij forte canoni
ci præſentes fuiſſent & vidiſſent de meritis collationis, an eſſet
pro futura eccleſiæ vel non. Si loquimur de conſuetudine etiam
illa non fuit obſeruata, quia congregari cōſueuit capitulum ad
ſonum campanæ, vt atteſtantur dictus dñs Sebaſtianus Chaba-
ſtolis canonicus, & Magiſter Andreas Morelli teſtes partis ad-
uerſæ, quos reprobare non pōt. l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. &
licèt alij plures videantur contrarium loqui, tamen potius ſtan-
dum eſt iſtis duobus teſtibus affirmantibus de ſono campanæ
quām alijs negantibus etiam ſi mille eſſent, iuxta gl. in l. diē pro
ferre. §. ſi plures. ff. de arbi. & in c. j. de præſcrip. li. 6. Iaſ. in ru b. ff.
de iureiu. col. 4. & alibi ſæpiſſime doc. Iſtud tamen fundamen-
tum non videtur tutum, quia iſta negatiua ꝙ ſoleat congregari
vniuerſitas extra campanæ ſonitum, ita videtur cadere in ſenſum
teſtis ſicut affirmatiua, quo caſu teſtes loquentes affirmatiuā nō
præferuntur. Bar. in d. §. ſi plures, in fi. pro quo bonus tex. in cap.
cum in tua, de teſtibus. quem text. pro bono ad hoc citat Soc. in
conſi. 96. col. pe. ver. & præterea ex alio capite. li. 1. Ideo Bal. in c.
1. in fi. in tit. de conten. inter me & domi. dicit ꝙ glo. in d. §. ſi plu
res, procedit quando cum difficultate cadit negatiua in notitiā
teſtis. quod Bal. dictum refert & ſequitur Curt. Senior in conſil.
73. col. 5. in fi. ¶ Secundò magiſter Michael de Bona habet regu-
lam & præſumptionem iuris pro ſe ꝙ in congregatione capitu-
li requiritur ſonum campanæ, vt per glo. in d. l. aliud. §. refertur.
Soc. in d. conſi. 95. Pars ergo aduerſa contendens ꝙ de conſuetu
dine illa ſolennitas non erat neceſſaria, debebat probare talem
conſuetudinem, quæ tamen probata non legitur per aſſertos te-
ſtes dicentes ꝙ congregari conſueuit etiam ſine campanæ cla-
6 more. teſtes † enim ad probandum conſuetudinem debent depo
nere de actibus & de tempore ex quibus conſuetudo introduci-
tur, nec ſufficit ſi dicant de conſuetudine ita eſſe vel ita obſerua
ri, talis enim probatio dicitur generalis, incerta & obſcura: ita
de probatione conſuetudinis tradit Cyn. in l. 2. col. 12. verſi. ſed
quæro quid deponant. C. quæ ſit longa conſue. Bald. in l. de qui-
bus. col. 15. ver. poſtremo qualiter conſuetudo probetur. ff. de le
gibus. Alex. in conſi. 45. col. 1. & in conſ. 131. col. pen. li. 2. allegat
tex. in argu. in §. ex non ſcripto Inſtitu, de iure natu. gent. & ciui-
li. tradit Corn. in conſil. 293. col. 4. lib. 1. Curtius Iunior in conſil.
184. col. fi. Alias enim de facili probaret quis conſuetudinem, ſi
admitterentur teſtes dicentes conſuetudinem ita eſſe: & magis
hoc modo viderentur teſtes deponere ſuper iure quām ſuper
facto: an enim conſuetudo ſit inducta vel non, hoc iuris eſt, &
ad iudicem ſpectat cognoſcere, non ad teſtes, qui tantum depo
nere debent ſuper actuum frequentia ac temporis diuturnita-
te, & ſic ſuper facto, ex quo conſuetudo inducitur & cauſatur
non ſuper iure. Amplius dico vltra memoratos patres ꝙ non ſo
lum non probatur conſuetudo per teſtes ita deponentes. immo
nec etiam admitti debent articuli generales in quibus ſimplici-
ter deducitur conſuetudinem ita eſſe, niſi in ſpecie exprimantur
actus ſuper quibus conſuetudo ſeruata ſit cum temporis diutur
nitate, ita Old. in conſil. 254. Quia tota. colu. 5. ſed pulcherrime
omnium hoc tradit Bellamera in conſi. 27. Vtrum prior. col. 2. in
2. dubio. Pro hoc facit quod ſcribit Bald. in conſil. 72. col. 2. & in
conſi. 78. Textus. col. 2. poſt med. lib. 3. vbi ꝙ teſtis deponens quē
eſſe malæ famæ non probat niſi in ſpecie dicat cauſas cur ſit ma
læ famæ, quia alias probatio dicitur incerta & obſcura tāquam
generalis. Alibi ſcribit idem Bal. in auth. ſi dicatur. in fin. C. de te
7 ſti. † ꝙ nō ſufficit articulos incertos ſpecificari aut declarari per
probationes, ſed oportet fieri ſpecificationem aut declarationē
in ipſis articulis. Sed tamen Old. in hoc fuit ſibi contrarius, nam
in conſi. 244. Ad obiectus. col. 2. voluit admitti articulum in quo
deducitur conſuetudinem ita eſſe, quia intelligitur de conſuetu
dine prout eſt facti, non prout eſt iuris, & ſatis eſt declarari arti-
culum ex probationibus Alibi ſcribit idem Oldra. in conſil. 285.
Allegationes. col. 5. ver. ad ſecundum. ꝙ articulus non repellitur
propter incertitudinem quando per tex. poteſt declarari. Idem
voluit Rota deciſ. 257. ſi quis dicat in nouis. Calde. in conſil. 1. in
tit. de exceptio. Sed hic aduerte, quia ſi pars opponat de incerti-
tudine articulorum, non videntur admittendi niſi ſpecificētur,
nam libellus generalis aut incertus non admittitur parte oppo
nente, vt plenè not. per doct. in l. j. ff. de eden. ergo multo minus
admitti debent articuli incerti. parte autem non opponente ſuf
ficiet eos liquidari ex probationibus. ¶ Rurſus † non probatur cō
7 ſuetudo contraria per iſtos teſtes, ex eo ꝙ dicant conſueuiſſe
cōgregari capitulum etiam abſque campanæ ſono, quia fieri po
teſt ꝙ bis aut ter congregatum fuerit capitulum citra ſonitum
campanæ, & tamen ob id non erit derogatum ſolennitati iuris,
quia requiritur actuum frequentia, ita in terminis decidit Abb.
in conſi. 53. col. fi. li. 2. vbi ex eo ꝙ teſtes dicunt quòd notarij con
ſueuerunt publicare inſtrumenta ſine nomine imperatoris, non
probatur conſuetudo ita faciendi niſi deponant de actuum fre
quentia, quia verbum, conſueuerunt, verificari poteſt in bino vel
8 trino actu. ¶ Præterea † vltra dictos teſtes partis aduerſæ deponē
tes affirmatiuam, quod congregari capitulum conſueuit ad cā-
panæ ſonum adeſt etiam alia & efficax probatio ex productis ip
ſius partis aduerſæ, nam in duobus inſtrumentis collationū ab
ea productarum dr̄ & legitur ꝙ capitulum congregari conſue-
uit ad ſonum campanæ, quæ verba enunciatiua probant ꝯ partē
producentem. c. cū olim, de cenſibus. Abb. in conſi. 5. 2. in 3. dub.
li. 2. quod ſine dubio procedit quādo talia enunciatiua ſunt ne-
ceſſaria

ceſſaria ad actum.Dec.in c.cum venerabilis, col.13.verſ.prædi-
cta concluſio.de excep.ſed illa aſſertio q capitulum more ſolito
fuerit congregatum pluſquam erat neceſſaria, ob id cum dicat
de ſono campanæ,apparet q illud erat nō ſolum de iure, ſed de
9 conſuetudine.¶Amplius† poſito & non conceſſo, q producens
inſtrm fateri non cenſeatur quæ in eo enunciatiuè dicuntur, tñ
qñ producuntur plura inſtra in quibus legitur aut apparet de
aliqua obſeruantia, ex talibus inſtrumentis probatur conſuetu-
do.Ang.in l.vetuſtiſſima.C.de iure domi.impet.Soc.in conſi.94.
col.4.ver.circa ſecundum fundamentum.lib.1.Dec.in conſi.11.
col.6.poſt med.ver.adhoc fundamentum & in conſi. 163.col.6.
poſt med.verſi.& cum talis conſuetudo . Curt.Iun.in conſi.106.
col.2.itaque obſeruantia iſtius ſolennitatis probatur efficaciter
per duos teſtes partis aduerſæ per inſtrumenta duo ab ea pro-
ducta in iudicio, & alij teſtes partis contrarium affirmantes ni-
hil probant,vt ſupra dictum eſt. & vltra hæc habet dictus de Bo
10 na præſumptionem & regulam iuris pro ſe,ex qua† præſumptio
ne fortiores requiruntur probationes in parte aduerſa. Abba.in
c.quia veriſimile,per illum tex.in s.not.de præſump.immo hoc
caſu probationes debent eſſe apertiſſimæ,& tales teſtes, de qui
bus non ſit aliqua veriſimilis dubitatio,q debeant deierare, ita
Abb.in conſi.11.col.2.in 2.dub.li.1.per tex.in l.non eſt veriſimi-
le . ff.quod met.cauſ.ſed an probationes partis ſint eiuſmodi,ex
præmiſſis apparet. Præſumēdum eſt igitur q talis ſolennitas ob
ſeruata non fuerit,ne veniret congregatio in notitiam aliorum
canonicorum quos ſuſpicabantur contradicturos. Aduertendū
tamen dum dictum eſt probari conſuetudinem ex inſpectione
plurium inſtrumentorum,quia ſola inſtrumenta non videnſ ſuf-
ficere niſi probetur q talibus inſtrumentis fides data ſit,& q ve
nerint in notitiam maioris partis notariorum immo notitia vi-
detur neceſſaria maioris partis populi,puta ſi volo probare cō-
ſuetudinem q talia inſtrumenta conſueuerint fieri ſine tali ſolen
nitate.& ad hoc probandum produco inſtrumentum in quo
talis ſolennitas non legitur obſeruata. Ita Abb.in conſil.53.& in
conſ.73.col.4.in fi.li.2.ſed opi.Abb.poſſet procedere quando in
ſtrumenta producerentur in breui numero & ipſa recentia ſed
in plurimis inſtrumentis & de antiquo aliud vſ,quia in antiquis
11 præſumptio eſt q venerint in notitiam populi . ¶Tertiò †impu-
gnatur iſta collatio poſito & non conceſſo.facta fuerit a maiori
parte capituli,tamen alij canonici quos conſtat in ciuitate fuiſſe
erant vocādi.d.l.2.C.de decurio.li.10.Bar.in l.nulli.in fi.ff.quod
cuiuſque vniuer.nomi. habetur in ca.1.de his quæ fiunt a maiori
par.capi.nā in quatuor caſibus canonici abſentes vocandi ſunt,
primò in electionibus, ſecundò in collatione præbendarum vbi
ad capitulum pertinet,tertiò in receptione in canonicum,quar-
tò in ceſſatione a diuinis,Old.in conſi.259.Impugnatur.colu.fi.
Fede.de Se.in conſi.148.Caſus talis eſt aliqui ſunt canonici. col.
j.poſt med.Gemi.in conſil.84.col.2.eſt verum q vocatio abſen-
tium omiſſa non reddit actum nullum ſed annullandum ſi con
tempti inſtent in tribus primis caſibus, vt per Oldra.in d.conſi.
259.col.fi.Fed.in d.conſi.148.& dixi in conſi. 88.in fi.nec obſtat
q vnus ex eis non intraret capitulum ob litem quam habebat
cum eo,ſimiliter alius ob quædam crimina,quia de talibus non
apparet, & præterea nihil dicunt teſtes q eſſent priuati iſti cano
nici aut ſuſpenſi ab introitu capituli , ſed q voluntariè abſtine-
bant, & ipſi non intrabant, ſed ob id non ideo minus erant ci-
tandi,quia non ſequitur, noluerunt intrare in præteritum , ergo
tunc non intraſſent, actus enim noſtri voluntarij non extendun
tur vltra quàm geruntur.l.j.§.Iulianus , ff.de itinere actuque pri-
ua.Cy.in l.voluntarie.C.de excuſa.tutor. Bar.in l.Titium aut Mę
uium.§.altero.ff.de admi.tuto. & attenta iſta ratione ſequeretur
q ſi aliqui de capitulo aut vniuerſitate aliquando ſe excuſaue-
rint.q ob id nunquàm eſſent vocandi,ſatis eſt enim q quis ſit de
capitulo aut vniuerſitate non priuatus nec ſuſpenſus ob officio
aut iure dandi vocem,vt vocari debeat, nec inſpicitur q ſe excu
ſet aut intrare nolit , quia talis excuſatio non egreditur limites
ſuos, nec in futurum extendi debet . Quis enim releuauit parti
aut canonicis conferentibus q ſi alij præſentes in ciuitate voca
ti fuiſſent,non capitulo adeſſe voluiſſent.¶Quartò† corruit col-
12 latio iſta , nam quicquid ſit in alijs actibus in materia electionis
aut collationis beneficiorum, vbi ad capitulum pertinet , etiam
abſentes canonici vocandi ſunt. Old.in conſi.259. Impugnatur.
col.fi. ¶Quintò pars aduerſa videns q eius collatio & illius exe
cutio apertè impugnabantur de falſo,dixit ſe nolle iuuare falſis
inſtrumentis , ob id collationem & miſſionem in poſſeſſionem
voluit probare per teſtes.Per quos tamen non probatur, quia te
ſtes non deponunt q facta fuerit collatio per maiorem partem
canonicorum,immo contrarium tacitè videtur inferri , nam de
iſta collatione deponūt primus,tertius,quartus,quintus,& duo
decimus teſtes , & tamen nihil dicunt de numero conferētium,
13 immo † primus teſtis tantum deponit de domino Sebaſtiano
Chabaſtolis,de alijs autem canonicis nō recordatur,quare ma-
gis recordatus fuit de vno quàm de alijs. Rurſus agitur de re
breuis temporis & de maiori parte canonicorum,quomodo eſt
veriſimile q de vno tantum recordetur , profectò ex hoc ſuſpe-
ctiſſimus redditur.Bal.in l.presbyteri. col.1.C.de epiſc.& cleri.
Iaſ.in l.præſcriptione . col.2.C.ſi contra ius vel vtil.pub.Deci.in
conſi.105.colu.4.vbi q redditur teſtis ſuſpectus quando dicit ſe
non recordari de his quæ eodem contextu geſta ſunt, quātò ma
gis quando dicit ſe non recordari de perſonis quæ ſimul dicun-
tur fuiſſe præſentes , facilius enim obliuiſcitur quis de verbis q
14 de perſonis,vt patet per rerum experientiam. ¶Sextò † collatio
beneficiorum de iure cōi pertinet ad epiſcopum non ad capitu
lum.vt habetur per doct.in c.ea noſcitur, de his quæ fiunt a præ
la.Bellame.in conſ.10.col.fi.capitulum igitur ius conferendi præ
tendere non poteſt,niſi aut ex conceſſione ſuperioris aut ex pre
ſcriptione de conceſſione aut priuilegio ſuperioris nullum oſtē
ditur . De præſcriptione illa non probatur. nam in tali præſcri-
ptione iuris conferendi quod eſt incorporale plura requiruntur
quaſi poſſeſſio,quæ acquiri non poteſt niſi ex ſcientia & patien-
tia epiſcopi.l.2.vbi doct.C.de ſerui.Inn.in c. bonæ 2.de poſtula.
præla.in c.conquerente,de offi.ord.& in c.2.de reſti.in inte.Ab-
ba.in conſi.23.col.1.li.2.Iaſ.in l.Barbarius. col.11.ver.2.commu
nem ſententiam.ff.de offi.præto. pulchrè Bellamera in d.conſil.
10.col.4.ver.circa tertium dubium.ſed ſuper iſta ſcientia aut pa
tiētia dominorum Archiepiſcoporum Ebreduni teſtium nullus
deponit,ergo quaſi poſſeſſio conſiderari non poteſt, conſequen
ter nec præſcriptio quæ ſine poſſeſſione non procedit. l.ſine poſ
15 ſeſſione.ff.de vſuca.¶Secundò requirit† bona fides in tali quaſi
poſſeſſione & præſcriptione.Bella.in d.conſi.10.colu.3.in fin.&
ſeq.& pulchrius.col.17.verſic.circa quintum dubium.quæ bona
fides non ſolum probata non fuit,ſed ne quidem allegata, quæ
tamen allegatio ſaltem erat neceſſaria vbi alias de iure præſu-
meretur.Ang.inter conſilia Bal.in conſi.403.Ioannes. col.3.li.3.
Alex.in conſi.94.col.3.in conſi.136.col.pe.li.2.& in conſi.69.co.
3.li.3.Dec.in l.non hoc,in 2.no.C.vnde legiti.in l.illam.col.2.C.
de colla.& in conſi.267.col.pe.Multò magis alleganda erat bo-
16 na fides in caſu iſto,in quo† præſumitur potius mala fides cō
tra illos de capitulo,nam cum pertineret de iure collatio ad epi
ſcopum,ipſi conferendo venerunt contra iuris diſpoſitionem,ideo in
fide mala verſati ſunt , nam cum omnes teneantur credere iura
eſſe bene condita & continere veritatem & ſe teneri ad obſer-
uantiam eorum.c.1.de conſti.l.leges ſacratiſſimæ.C.de legib.fa
ciendo contra iura non poſſunt in mala fide non eſſe . nec poſſunt cū
ſana conſcientia credere licere ſibi facere contra iuris diſpoſitionem
niſi adſit aliqua bona ratio,cauſa vel titulus ita agendi , de qui-
bus hic non apparet , & iſta eſt ratio illius reg. qui contra iura
mercatur.li.6.quod contrahens contra iuris diſpoſitionem dicitur in
mala fide,nam cum iura ignorare non liceat,qui facit contra ius
facit rem prohibitam ſcienter.Similiter iſta eſt ratio cur error iu
ris præſcriptionem impediat, videlicet quia errans in iure dici-
tur in mala fide.l.nūquam.ff. de vſucap.latè habetur in c.de quar
ta,de præſcrip.& in terminis q arguatur mala fides in poſſeſſo-
re contra quem eſt iuris præſumptio, no.Bar.in l.1.§.hoc inter-
dicto.ff.de itin.actuq; priua.Cy.& Bal.in l.1.C.de ſeruit.ſequitur
Are.in conſi.133.In cauſa.col.3.ante med. & in materia benefi-
ciali tradit Alex.in conſi. 75.col.pe. poſt med.li.4.vbi q mala fi-
des aperta & manifeſta probatur contra poſſeſſorem beneficij
ſine titulo,maximè in beneficialibus quando ius commune reſi
ſtit poſſeſſori. ¶Tertiò requiritur in tali præſcriptione titulus cū
agatur de præſcriptione rei ſpiritualis aut eccleſiaſticæ , & ha-
beat præſcribens præſumptionem iuris contra ſe cum pertineat
collatio ad epiſcopum.c.1.de præſcrip.li.6.ſed nullus hic neque
probatur neq; allegatur titulus ita conferendi.Nec dicatur titu
lum non requiri vbi eſt præſcriptio temporis antiquiſſimi cuius
initij memoria non extat in contrarium,quia nec de tanto tem-
pore nec multo minori teſtes deponunt, immo octauus teſtis ſo
lum deponit de 20.annis,ſextus teſtis de triginta,alij teſtes de tē
pore nihil deponunt,immo plures ſunt teſtes qui dicant ſe neſci
re,an capella iſta pertineat ad collationem capituli veluti ſecū-
dus

ctus,ſeptimus,& nonus, quartus etiam & duodecimus teſtes ni
hil affirmant,ſed dubitatiuè potius loquuntur, & ꝙ nõ ptineat
collatio iſtius capellæ ad capitulũ, induco teſtimoniũ tertij te-
ſtis dicentis.ꝙ pertinet collatio ad capitulũ, & ꝙ credit capellã
iſtam eſſe ſcriptam in libro capituli tanquã de pertinentibus ad
eius collationem. Ex quo dicto infertur ꝙ capitulũ habet ſuum
librũ,& in eo deſcriptę ſunt capellę ad eius collationẽ pertinen
17 tes,ideo † præſumptio eſt ꝙ ſi iſta capella eſſet de illis, liber ipſe
fuiſſet productus,quod cũ factum non ſit, præſumptio eſt cõtra
partem,ꝙ non reperiatur iſta capella in libro capituli,& ꝙ non
pertineat ad eius collationem,ita in ſimili præſumptionẽ arguit
tex.in l.fi.C.de fi.inſtr.Bal.in conſil.406.Præmittendum eſt,in fi.
li.3.Deci.in auth.ſi quis in aliquo documento.col.4.ante fi.C.de
eden.vbi ꝙ præſumptio eſt contra non producentem inſtrumen
18 tum.¶Sed dicet aliquis † de tempore antiquiſſimo probari vide
tur ex collationibus productis,reſpondeo ꝙ non apparet colla-
tiones illas veniſſe in notitiam dominorum archiepiſcoporum
Ebreduni,quæ tamen notitia & ſcientia neceſſariò requiritur ad
acquirendum quaſi poſſeſſionem conferendi, nec talis ſcientia
præſumi debet niſi aliter probetur, vt in terminis noſtris tradit
Bellame.in d.conſi.10.col.10.in fi.ver. quoad primam difficulta
tem.& col.13.in prin.immo ex alijs collationibus productis per
ipſum de Bona, in quibus apparet factam eſſe collationem ca-
pellæ huius per dominos Archiepiſcopos, probari videtur de
ignorantia, quia vbi ſciuerunt capellaniã vacare,ipſi cõtulerũt.
Rurſus ex talibus collationibus apparere videtur de diſſenſu do
minorum archiepiſcoporum ꝙ non intenderent conſentire vt
capitulũ ius haberet cõferendi,quia alias ipſi nõ cõtuliſſent. Ex
19 quibus † archiepiſcoporum collationibus etiã probatur interru
pta præſcriptio capituli,vbi de ea cõſtare poſſet.Bal.in l.ſi aquã,
in 4.not.C.de ſeruit.Rurſus probatur ex collationibus archiepi
ſcoporum,ꝙ prætenſa quaſi poſſeſſio capituli non fuit cõtinua,
quæ tamen continuata poſſeſſio ſeu quaſi neceſſaria eſt, vt per
Bar.in l.Celſus.ff.de vſucap.¶Non omitto circa interruptionem
præſcriptionis quod ſcribit Pau.de Caſt.in conſi.235.Viſo pun-
cto ſupraſcripto. col.2.circa fi.li.2.vbi ꝙ præſcriptio iuris aquæ
ducendæ interrumpitur per obturationem foraminum ex qui-
bus aqua duceretur,per l.hoc autem,in fi.ff.de ſerui. ruſti.præd.
in propoſito noſtro ſatis videtur obturatus modus conferendi
beneficia contra capitulum, ex quo ſuperior modum illum de-
20 ſtruxit ipſe conferendo.¶Præterea † illud ſaltem negari non po-
teſt quin vario modo obſeruatum fuerit circa hanc collationem
iſtius capellæ,quia quandoq; ſuperior quandoq; capitulum cõ-
tulit,ſed in his quæ vario modo obſeruata ſunt,præſcriptio con
ſiderari non poteſt,ſicut dicitur de conſuetudine.Bar.& doct.in
l.2.in prin.ff.ſol.mat.vbi quando conſuetudo vario modo obſer
uata eſt,recurritur ad ius commune, & in caſu noſtro ratio eſt,
quia contra poſſidentem præſcriptio currere non poteſt, immo
poſſidens ipſe eſt qui præſcribit contra alios,itaq; cum per col-
lationes probetur de poſſeſſione ſeu quaſi dominorum archie-
piſcoporum,non potuit capitulum contra eos pręſcribere.l.ma
lè agitur C.de præſcri.30.vel 40. an.itaq; nõ probato iure capi-
tuli in collatione capellæ de qua agit,fruſtra tractatur de proba
tione identitatis & hoię, maximè quia pars non deduxit in ſuis
articulis diuerſitatẽ,id eſt, ꝙ capella nominata in collationibus
archiepiſcoporum, & altera, de qua in collationibus capituli,
21 ſint diuerſæ.¶Amplius, † aſſerta inſtrumenta collationum ſola
non videntur proficere niſi probetur ꝙ perſonæ quibus capella
nia collata eſt,eam tenuerint,quia titulus ſolus non confert nec
probat iura,ſed ius tantum accipiendi cauſat. Old.in conſ.222.
Super eo quod quæritur.Cor.in conſi.333.col.7.ante med.verſi.
quia non reperio.li.1.& in conſi.16.co .3.poſt med.verſ.ſolus au
tem titulus.li.2.ſed de tali tenuta nihil omnino probatum fuit.
nec amplius probari poteſt teſtibus publicatis & didicitis teſti-
ficatis.Præterea quomodo eſt veriſimile ꝙ dñi archiepiſcopi ha
buerint notitiam de aſſertis titulis,non probato ꝙ prouiſi tenue
rint, ideo ſine ſcientia quaſi poſſeſſio aliqua induci non potuit.
22 ¶Septimò dico † ꝙ illa executio prætenſæ collationis facta per
magiſtrum Andream Fortolis fuit nulla, nam ipſe non habebat
poteſtatem ita exequendi & mittendi in poſſeſſionem ante prę-
ſentationem reſcripti ſeu literarum collationis. c.ſuper eo.2.vbi
Dec.col.3.in vltimo notab.de appel.Are.in conſi.33.col.3.in ter
tio dubio,latiſſimè Rota deci.459.circa tertium,in not.ſed repe
ritur facta executio ſeu miſſio in poſſeſſionem ſine præſentatio
ne literarum vt ppatet ex depoſitione Gaſpardis Marronis qui
23 in hoc veritatem celare noluit,ob id † poſſeſſio partis aduerſæ
videtur vitioſa tanquam non legitimè acquiſita, ſed propria po
tius authoritate.l.ſi ex ſtipulatione. ff.de acquirend.poſſeſ.l.im-
proba.C.eodem tit.ca.paſtoralis,de priuile.cap.placuit.16.q.7.
quę iura ad hoc propoſitum citat Old. in conſ.1.col.2.poſt med.
24 nec † excuſat titulus collationis a vitio poſſeſſionis niſi aliter in
ducatur quis in poſſeſſionem ex mandato & voluntate titulum
concedentis.Dec.in l.fi.col.13.ver.& quia virtute tituli. C.de e-
dict.di.Adria.toll.immo intruſus dr̃ aduerſarius apprehendens
poſſeſſionẽ beneficij bullis ſuis aut literis non leuatis. Fel.in ca.
veniens,de accuſa.ſequitur Dec.in conſil.219.col.fina.in quinta
quæſtione,addo Rotam deci.458.circa ſecundùm, in nouis.vbi
ꝙ gratia non dicitur perfecta ante confectionem literarum,nec
poteſt executor gratiam exequi ante ipſam literarum confectio
nem, ex qua intruſione iure omni ſi quod habebat priuatus eſt
ipſo iure.c.cum qui.de præben.li.6.Ad quod vnicum fundamen
tum ſummopere eſt aduertendum, quia illud efficax eſt ad vi-
ctoriam cauſæ.Gemi.tamen in conſ.106.col.2.circa med. voluit
ꝙ ſignatura ſola abſq; leuatione literarum excuſet a vitio intru-
ſionis.¶Non obſtat modo aſſerta conſuetudo allegata acquiren
di poſſeſſionem etiam bullis non leuatis, quia reſpondeo dupli
citer, primò ꝙ talis conſuetudo nullo modo probatur per aſſer
tos teſtes dicentes capitulum eſſe in conſuetudine faciendi ta-
les executiones ad ſolum mandatum verbale ſine leuatione lite
rarum,quia vt ſupra dixi circa illum articulũ, an probata ſit con
ſuetudo congregandi capitulum etiam non adhibito campanę
ſtrepitu,conſuetudo non probatur per teſtes dicentes conſuetu
dinem ita eſſe,ſed debent teſtes deponere de frequentia actuum
& diuturnitate temporis ex quibus inducta ſit conſuetudo, ſed
in caſu noſtro nullus teſtium deponit in ſpecie de aliquo actu in
quo apprehenſa fuerit poſſeſſio beneficij bullis non leuatis,nec
etiam deponunt de aliquo tempore ipſius conſuetudinis, ſed
ſimpliciter & animoſè deponunt conſuetudinem ita eſſe.
25 ¶ † Secundo reſpondeo poſito,& non conceſſo,probata eſſet ta-
lis conſuetudo, dicitur ſtatutum tacitum, nec induci poteſt ab
his qui in eo actu ſtatutum expreſsè condere non poſſunt. Bart.
in conſi.136.Capitaneus.Bellamera in conſi.27.col. 2.circa me.
ſed capitulum non poteſt ſtatuere contra ius commune ſuperio
ris.ca.cum inferior.de ma.& obe.habetur in l.omnes populi.ff.
de iuſt. & iu.ergo nec tacitè id facere aut inducere potuit. l.qui
ad certum.ff.loca.maximè, quia non allegatur & minus proba-
tur inductam eſſe talem conſuetudinem ſciente & patiente ſupe
riore, qui ſi de hoc ſciret talem corruptelam veriſimiliter extir-
paret, ſed de hoc an inducatur conſuetudo per eos latius dixi in
tract.meo de antiquitate temp.vbi declaro,quia non ita ſimpli-
citer procedit,maximè vbi talis cõſuetudo eſſet pſcripta.¶Ter-
tiò pro rñſione conſiderandum eſt ꝙ pars aduerſa vidit ſe erraſ
ſe in duobus principaliter. Primò quia capitulũ non legitur con
gregatum legitimè in actu collationis prætenſæ. Secundò quia
literis collationis non leuatis ſtatim & auidè ad miſſionem in
poſſeſſionem cogitauit,ob id neſciens erroribus eiuſmodi quo
alio pacto occurrere illud cogitauit prætenſam conſuetudinem
in contrarium allegare.quæ ita leuiter probata eſt vt facilè in iu
dicio propoſita legitur,& iſta quia veriſimilia ſunt,iudicantium
mentes maximè debent permouere.¶Octauò principaliter im-
pugnatur iſta collatio, quia de falſo ſuſpecta & accuſata eſt in-
26 ſcriptione ſolenni, in qua † re cõſiderandum eſt,ꝙ vbi agitur de
falſo ciuiliter vt inſtrumento fides non detur,ſola ſuſpicio falſi-
tatis hr̃ pro falſitate,ita procedit dictum Archid. in c.in memo-
riam.19.di.Dec.in c.porrecta,de confir.vtili vel inutili.Curt. Iu-
nior in conſi.64.col.3.in conſi.132.col.fi.in conſi.166.col.3.& in
conſil.178.colu.3.circa med. & quòd inſtrumentum ſuſpectum
de falſo non probet voluit Soc.in conſil.194.col.6.ver.præterea
dico.lib.2.in conſi.28.col.2.poſt med.in conſi.92.colum.1.circa
med.& in conſi.98.col.2.ante med.lib.3.addo vltra iſtos patres
Ioan. de Anan.in conſil. 49. dubium de quo quæritur. ¶Quod
27 autem † literæ collationis arguantur ſuſpectæ de falſo,apparet
multipliciter. Primo ex illa apoſtilla facta diuerſo atramento in
parte ſubſtantiali,id eſt,circa appoſitionem d.Sebaſtiani Chab.
pro vno ex collatoribus, ita ſuſpicionem arguit Curtius Iun. in
conſil.52.ad fi.ex hac enim diuerſitate atramenti apparet quòd
dicta apoſtilla ex interuallo facta eſt, ſed notarius ex interuallo
nihil addere debet inſtrumento ſine authoritate ſuperioris, vt
habetur per Bar.in l.Imperator.ff.de ſtatu homi.in l.ſi librarius.
ff.de reg.iur.& in conſi.208.Ex facto propoſito.col.2.& ſi dicas,
hoc

hoc fieri potuit de conſenſu partium, reſpõdeo, q hnc ꝓcederet
qñ ſolum agereť de præiudicio partium, ſed hic agiť de ꝑiudicio
tertij cui ſuperior contulit beneficiũ, & ultra Curtiũ, q ex diuerſi
tate attramenti arguať ſuſpicio ſcripturæ, adduco Anch. in cõſi.
431. Præmiſſa. colũ. 2. uerſic. deſcendo. ergo ſingulariter allegat
tex. in c. inter dilectos, uerſi. ſecunda quia. & uerſi. rurſum, de fide
inſtru. nõ puto tñ q ſola diuerſitas attramẽti ſufficiat ad ſuſpicio
nem niſi eſſet diuerſitas manus ſcribentis aut alia cõcurrent per
ea quæ dixi in conſi. 88. col. 2. ad fi. ¶ Et ſi dicatur nõ eſt opus tra-
ctare de iſta ſuſpicione, quia per teſtes partis apparet de ueritate
actus, q Chabaſtolis erat præſens, reſpõdeo, q illa teſtimonia eli
di uidenť per teſtes appellantis, immo etiam teſtes partis in hoc
uidẽtur cõtrarij, quia duodecimus deponit, q Chabaſtolis de tẽ-
pore collationis parabat ſe more ſolito pro lauandis altaribus,
quintus uero teſtis, q erat iam reueſtitus habitu rubro ad altaria
ipſa lauanda, tertius autẽ teſtis, ſi bene memini, dicit q reueſtiuit
28 ſtatim facta collatione. ¶ Secunda † ſuſpicio in aſſertis literis col-
lationis reperiuntur deſcripti quinq; canonici collatores, & cũ
opponeretur de falſo pars dixit uelle probare collationem per te
ſtes, & tamen ſolum examinari fecit tres ex collatoribus, quæſo
cur nõ alios duos curauit examinari, profecto magna ex hoc ar-
guitur contra partem ſuſpicio, ita ſuſpicionem arguit Are. in cõſ.
13. colũ 9. uerſic. præterea cum matrimonio. & in conſi. 82. colũ.
3. Arbitrer quod ideo examinati non fuerint, quia dixerint ſe nol
29 le cõtra ueritatem deponere. Quæ † ſanè ſuſpicio non mediocri
ter augetur, quia appellans obtinuit monitorium à reuerendiſſi-
mo dño Legato Auinionis contra quod oppoſitum eſt ne publi-
caretur. Equidem ſi inſtrumentum illud collationis uerũ eſſet, qd
oppoſitione opus erat. Ex hac ſanè oppoſitione ſuſpicio euitari
non poteſt, ſicut dicitur de muliere ſe opponente ad ſequeſtrum
ſui corporis, ne ab alio corrũpatur, aut ne cuſtodes ſibi adhibeã
tur, q ſuſpecta eſt intantum, q ſi pariat, non tenetur maritus par-
tum agnoſcere. l. 1. §. ſi maritus. ff. de liber. agno. Pau. de Caſt. in
conſi. 277. quia per primum. colũ. pen. circa med. lib. 1. ubi ita in
ſimili arguit per illum tex. Simile uidemus in iudice, quòd ſuſpe-
ctus eſt quando parti ſe opponit ne aliquid faciat. glo. in c. ſtatu-
tum, in ſi. prin. in verſi. copia, in ſi. de reſcrip. lib. 6. Corn. in conſi.
232. colũ. 2. poſt med. lib. 3. ideo parti conſulo ut acta oppoſitio-
30 nis memoratæ producat. ¶ Tertia ſuſpicio † quia pars aduerſa di
xit ſe nolle uti literis falſis & rem teſtibus probare uoluit, pro
fecto ſi ſcriptura uera eſſet, utiq; ab ea recedere noluiſſet, cum in
ſtrumentum dicatur probatio probata. l. cum precibus. C. de pro
batio. ita ſuſpicionem in ſimili arguit Curt. Iunior in conſil. 64.
colũ. 3. maximè ibi in uerſi. profecto iſta coniectura. ubi q inſtru
mentum præſumitur falſum quando pars illud nõ produxit, ſed
rem teſtibus probare uoluit, quid ſi uerum eſſet, uériſimiliter fuiſ
ſet productum, cuius probatio facilior & tutior eſt atq; probatio
teſtium, & quod arguatur inſtrumentum falſum, ex eo q produ-
cens eo uti noluit, licèt ipſe producens de falſo non teneatur, eſt
tex. in l. ſi aduerſarius. C. de fide inſtr. not. in l. falſos. C. de falſis.
¶ Quarta ſuſpicio, quia teſtes examinati, qui dicunt ſe fuiſſe præ
ſentes illi collationi nihil deponũt de alijs duobus collatoribus,
q fuerint præſentes, immo primus teſtis ſolum deponit de præ-
ſentia do. Sebaſtiani Chabaſtolis, de alijs dicit ſe nõ recordari ex
qua re ſuſpicio arguitur per ea quæ ſcripſi ſupra in quinto prin-
cipali fundamento, cum enim † ageretur de facto ſatis notabili
31 .i. de vna collatione beneficij per capitulum, & factũ illud recens
eſſet, ceſſabat præſumptio obliuionis. glo. in l. furtum. §. fin. ff. de
vſucap. Immo in facto multũ notabili, non præſumitur obliuio,
etiam ex antiquitate temporis. c. cum illorum. §. circa. de ſenten.
excom. c. quod dicitis. 16. diſt. facit quod not. Inno. in c. ex literis,
de iureiur. refert Abb. in conſi. 3. colũ. c. 5. q. 16. & in conſi. 41. col.
3. lib. 1. ſimiliter quando factum eſt notabile non præſumiť, nec
toleratur error in facto proprio ob longinquitatem temporis.
Roma. in conſi. 395. Vt propoſita. colũ. 2. poſt med. in conſi. 481.
præſentis. colũ. 1. poſt med. & iſta ſine lege ipſo rerum experimẽ
to patent. ¶ Quinta † ſuſpicio colligitur ex illa nimia, inſtantia
32 & ſolicitudine partis illo mane diei louis ſanctæ curando habe-
re collationem à capitulo congregato ſine campanæ ſono, alijs
canonicis præſentibus non vocatis, & illico ſine alio interuallo
& literis non leuatis apprehenſa poſſeſſione, ita ex nimia feſti-
nantia & ſolicitudine ſuſpicionem arguit Hippolytus in l. vnius.
§. ſeruo qui vltro, nu. 6. ff. de quæſtio. adduco Bald. in conſi. 219.
Pontius. colũ. 3. lib. 3. Decium in conſi. 189. colum. 8. verſic. item
dicitur q adeſt coniectura, & dix. in conſi. 6. colũ. 8. ¶ Sexta ſu-
ſpicio arguitur ex qualitate perſonæ quæ dicitur recepiſſe literas
collationis, nam eadẽ perſona recepit acta miſſionis in poſſeſſio
nẽ, in quibus aſſeruit, q literæ collationis fuerunt executori præ-
ſentatæ, & tñ in teſtimonio ſuo fatetur præſentationem factã nõ
eſſe, ſed q executor confiſus de probitate & fide ipſius teſtis lite-
ras ipſas pro præſentatis habuit, profecto ex hoc verum nõ erat
33 literas collationis fuiſſe præſentatas, nec † notarius rogatus de
actis miſſionis in poſſeſſionẽ potuit fictionẽ inducere, q fingerẽ-
tur præſentare ex illa confidentia, quia fictio à lege nõ ab homi-
ne induci poteſt. Bar. per illũ tex. in l. ſi forte. ff. de Caſtren. pecu-
lio. in l. ſi is qui pro emptore. in t. q. circa fin. ff. de vſucap. Paul. de
Caſt. in conſi. 81. Viſo quodam proceſſu in curia poteſtatis Piſa-
tum. in ſi. lib. 1. ideo argui hic poteſt ex regula, ſemel malus cum
34 agatur de eodẽ genere mali, ideo † inſtrumẽtum factũ à notario
nõ boni nominis licèt ex eo ſolũ in totum nõ reprobeť, ſuſpectũ
tñ redditur. Bal. in conſi. 402. Quæritur an per ſolam diffamatio-
nem. col. 1. lib. 5 & dicit Io. de Ana. in d. conſi. 49. q contra nota-
rium ſuſpectũ ſufficit probatio ꝑ coniecturas, ſimiliter reddiť in-
ſtrumentũ ſuſpectũ qñ notarius ſolitus eſt ſimilia facere vel quan
do producens eſt perſona vilis aut deplorata, vt ſit locus pœnæ
extraordinariæ. Cur. Sen. in conſ. 56. col. pe. in ſi. Nec excuſari põt
notarius aliquo modo, ex eo q haberet literas in ſinu, immo id
facit cõtra eum, quã ſi retinuit in ſinu, ergo nõ præſentauit, & vbi
falſitas eſt manifeſta, ab ea quia excuſari nõ poteſt vbi alias excu
ſaretur verba impropriando. Anch. in conſi. 297. Viſis articulis.
35 Rom. in conſi. 301. refert & ſequitur Dec. in l. 2. §. creditum, col. 2.
circa med. ff. ſi cert. pet. ¶ Septima † ſuſpicio oritur ex eo, q ad-
uerſarius proteſtatus eſt nolle uti literis falſis, ſed rem velle per te
ſtes probare. l. ſi aduerſarius. vbi gl. & doc. C. de fide inſtr. Cor. in
conſil. 223. colum. 2. libr. 2. Profecto ſi vidiſſet literas collationis
veras & validas, talẽ proteſtationẽ nõ feciſſet, ſed de hoc ſupradi
36 ctum eſt. ¶ Octaua † ſuſpicio ſumiť à non veriſimili, nã in materia
falſitatis maxime attendiť veriſimilitudo, ideo ſi inſtr̃m publicũ
cõtinet rẽ nõ veriſimilẽ non probat. Bal. in l. ſcripturę. circa med.
C. de fide inſtr. Abb. in conſi. 119. in ſi. libr. 1. Curt. Iunior in conſi.
57. colũ. 2. poſt med. & in conſil. 178. colũ. 2. de quo latius dixi in
conſi. 28. colũ. 2. idem in teſtibus, q non probant deponentes nõ
veriſimilia, immo de falſo dicunť ſuſpecti. Abb. ꝑ illũ. tex. in c. qa
veriſimile, in ſi. de præſump. refert & ſequiť Iaſ. in l. ſi extraneus.
in quarto no. ff. de condi. ob cau. Dec. in conſi. 94. colũ. 2. in conſi.
100. col. 5. in conſi. 163. col. 10. & in conſi. 272. col. ſi. & alibi ſæpe,
37 & iſtud † eſt quod diciť poſſe iudicẽ teſtibus plenè deponẽtibus
fidẽ nõ adhibere ex cauſa, cauſa aũt iuſta nõ credẽdi talibus teſti
bus eſt, qñ deponũt nõ veriſimilia. Feli. in c. auditis, col. 13. de ꝑ-
ſcrip. ſequiť Cur. Iun. in d. conſi. 17. col. 2. poſt med. & in conſi. 52.
38 col. 3. circa med. ver. puto igitur. Amplius † ẽt propria cõfeſſio
partis nõ nocet qñ nõ eſt veriſimilis. Bal. in l. ſi quis in hoc genus.
verſi. deinde noto. C. de Epiſc. & cler. Ant. de But. in c. ſi. col. 5. de
cõſuetu. cũ ſimi. q̃ Dec. ſcribit in l. cũ te. 2. col. 2. C. de tranſac. ſed
in ꝓpoſito noſtro non eſt veriſimile, q collatio iſta facta fuerit à
maiori parte capituli, & q interfuerint in ea quinq; canonici, qa
ſi ita eſſet alij duo canonici deſcripti pro collatoribus veriſimili
ter fuiſſent examinati, & de eorũ ꝑſentia depoſuiſſent. Rurſus ve-
riſimile eſt, q teſtes q dicũt ſe fuiſſe ꝑſentes depoſuiſſent de ꝑſen
tia illorũ canonicorũ, ꝑ ea q̃ ſupra dixi in ſecunda & quarta ſuſpi
cionib. Præterea rogatus de aſſerta collatione, dicit q tꝑe miſſio
nis in poſſeſſionẽ habebat literas collationis in ſinu, ſi velit intel
ligere q haberet ipſas literas leuatas in forma, hoc nõ ſolũ nõ eſt
veriſimile, immo nec poſſibile, qa aſſerti actus collationis & miſ
ſionis in poſſeſſionẽ facti fueriť incõtinẽti vnus poſt alterũ, vt ſu
pra dictũ eſt, ſi intelligit de literis nõ leuatis, dico q illę nõ ſuffi-
ciũt, immo qñ apprehendiť poſſeſſio virtute literarum eiuſmodi
intruſionis vitiũ cõmittitur vt ſupra dictum eſt, quod ſine dubio
procedit in caſu noſtro, quia in abbreuiatura aut prima nota aſ-
ſertæ collationis multa deficiebant ad ſubſtantiam & validitatẽ
actus, maximè præſentia illius Chabaſtolis, quo dempto reperie-
batur facta collatio à minori parte. ¶ Amplius aut in prima ab-
breuiatura erat deſcriptus d. Sebaſtianus Chabaſtolis, aut non, ſi
erat deſcriptus, nõ eſt veriſimile, q in leuatione literarũ per obli-
uionem aut errorem omiſſum fuerit nomen eius, ſi non erat de-
ſcriptus veriſimile eſt, q ideo non fuerit deſcriptus tanquam nõ
eſſet vnus ex collatoribus, poſito q de tꝑe collationis potuerit e
eſſe ꝑſens, qa potuit eſſe ꝑſens in loco, non tñ intelligẽs ad eum
actũ, tanquã occupatus ad curã lauãdorũ altariũ, & q nõ eſſet de
ſcriptus argui vř, qa additũ fuit nomẽ eius ex interuallo ob di-

39 uei ſitatem attramenti.¶Ex præmiſſis † præſumptionibus & ſu-
ſpitionibus inferſ quòd literæ aſſertæ collationis fidẽ nullam fa-
ciunt,cũ etiam duæ ſolũ pſumptiones ſufficiant ad plenam pro-
batonẽ in crimine falſitatis,vt ſcriptura nõ probet.Ioã.de Ana.
in d.cõſi.49.tot aũt & tantis pſumptionibus cõcurrẽtibus res vi-
deſ ſine dubio,quia etiã vbi agiſ criminaliter ea pluribus pſum-
ptionibus reatus pſumiſ.Bal.in conſi.364.quiaq.colũ.2.lib.3.qđ
ſine dubio procedit qñ non agitur , vt capitaliter quis puniatur.
40 Oldr.in conſi.191.Viſo diligenter proceſſu.col.1.¶Nono † prin-
ci, aliter impugnaſ iſta collatio tanquã facta perſonæ nõ capaci,
quia aduerſarius nõ probatur clericus tonſuratus.c.ex literis, de
trãſac.c.c.s.de inſti.nec ſufficit quem eſſe deſtinatum ad clericatũ
niſi verè ſit clericus.Dec.in c.cũ adeo.col.2. de reſcrip. nec ſuffi-
cit quòd quis ſit clericus pſumptus repertus in habitu & tonſura
niſi verè ſit clericus. Cal.in c.ſi eo tempore.de reſcrip.lib.6.Fed.
de Senis in conſi.590.quia in præſenti.colũ. 5.poſt prin.Io.Sylua
in tertia parte trac.de beneficio.q.6. ſed quod valeat collatio be
neficij facta nõ clerico exiſtenti in habitu & tonſura, tenet Rota
dici.315.Nota quòd clericus in antiq. Sed Rota vult hoc proce-
dere in poſſeſſore beneficij in quo ſufficit quaſi poſſeſſio clerica
tus.vt quis manu teneatur in poſſeſſione beneficij,ſecus in acto-
re vt ei beneficiũ adiudiceſ.& idẽ dicit Rota dec.343.not.ꝙ non
pſumiſ in antiq. quod tñ Rotæ dictũ nõ puto procedere in quaſi
poſſeſſione clericatus longi tẽporis , quia illa vſ ſufficere etiã in
actore p no.in c.illud, de præſumptio. de quo ſtatim diciſ. ¶Nec
41 obſt.† aſſerta litera clericatus in actis pducta , quia fidem nullã
oĩno facit, ſolum enim vicarius & officialis Ebreduni atteſtatur
quòd in regiſtro quondã magiſtri Andreæ Gignani ſecretarij ar-
chiepiſcopalis Ebreduni continetur quòd de anno 1517. & die
vigeſima Nouembris Franciſcus Guiramandi epiſcopus Dignẽ-
ſis viſitator pro Nicolao de Fiſco Cardinali, & archiepiſcopo
Ebreduni tonſurauit Laurentium Simundi, ſed iſta atteſtatio nõ
pbat literã clericatus,quia nõ diſputãdo p nũc,an credi debeat
aſſertioni ipſius dñi vicarij & officialis Ebreduni,dico quòd etiã
ſi ipſum regiſtrũ illius ſecretarij eſſet in actis productũ,ex eo ſolũ
nõ probareſ litera clericatus niſi in tali ſcriptura ſecretarij adſit
ſigillũ Epiſcopi maxime cũ nõ appareat illum ſecretarium fuiſſe
notariũ nec regiſtrum illud cõtinere teſtes ad pbationẽ tonſura
tus, ita in terminis terminãtibus decidit Bellamera in d. cõſi. 10.
42 col.2. ¶Nõ obſt.† quòd teſtes dicũt ipſum Laurentiũ Simondi eſ
ſe pſbyterũ miſſas celebrãtẽ,quaſi ex hoc præſumatur rite & re-
cte ad ordines inſtitutus,quia ad iſtud rñdeo duobus modis . Pri
mò quod procederet ſi teſtes deponerent de tẽporis diuturnitate
quod ex tempore longo miſſas celebrat,iuxta not. in c.illud, de
præſumptio.Pau.de Caſt.in conſi.202.In cauſa confinium,col.2.
lib.2.Dec.in cõſi.135.col.1.& in conſi. 152.col.pen. poſt med.de
quo tẽpore longo nullus teſtiũ deponit,ſed ſimpliciter dicunt,ꝙ
43 eſt pſbyter miſſas celebrans.¶Nec obſt.† quòd deponãt eũ ido-
neũ ad beneficia,quia tale iudiciũ ad eos nõ pertinet,ſed ad iudi
cem,immo ex eo,quod ita iudicant redduntſ ſuſpecti.Inn. & do.
10 c.cum cauſam.de teſtibu.Oldr.in conſi.210. Regularis. col.2.
Bar.in conſi.213.Proceſſum eſt,in fi.Bald.in l.ſolã.col.1.C.de te-
ſtibus.in conſi.81.In cauſa iſta.lib.3.& in conſi.323. Præmitten-
dum eſt,in fi.lib.4. vbi quod teſtis non debet decernere , ſed di-
ſcernere iuxta materiã ſenſuum.¶Secundò † rñdeo, poſito & nõ
conceſſo, deponerent teſtes de temporis antiquitate , adhuc ex
ea non præſumeretur pro clericatu,quia præſumptio quæ inſur-
git ob temporis antiquitatem procedit in dubio , ſecus vbi eſſe-
mus in caſu claro , quia in claris ceſſant coniecturæ.l.continuus.
§.cum ita.ff.de verb.obli. & iſtud eſt quod dicimus vinci & tolli
præſumptiones p contrarias probationes.l.fi.in prin.ff.quod me
tus cauſa.l.nuptura.in fi.ff.de iure dotium. l.ſi chirographum,&
l.cum de indebito.§.1.ff.de probatio.c. is qui fide.de m ſponſa. in
propoſito noſtro apparet de veritate & probatione in cõtrariũ,
quod auſus eſt miſſas celebrare virtute aſſerti clericatus inualidi
& nullius fidei.¶Pro hoc quod ſcribit Bellamera in d. conſi. 10.
col.10.in prin.vbi ꝙ non præſumitur titulus etiam ex lapſu tem-
poris antiquiſſimi cuius initij memoria non extat in contrariũ,
quando producitur titulus expreſſus qui ſit nullus & inualidus,
tunc enim ſtamus expreſſo.¶Ad idem quod ſcribit Pau. de Caſt.
in conſi.81.In cauſa quæ vertitur inter reuerendum patrem. col.
3.ad fi. lib. 2. vbi ꝙ ex antiquitate temporis non præſumitur pro
ſolennitate inſtrumenti quando ex eius inſpectione probatur de
contrario,refert & ſequitur Iaſ.in l.1.col.5.in quinta limitatione
C.qui admitti. Dec.in conſi. 13.colũ.1. in conſi.36.colum.3.ad
fi.ver.ſecundo reſponderi poteſt.Curtius Iunior in conſi. 130.co
lum.2.ad fi.ſed vltra Moder.allego Abb.in conſi.61.colũ.fi.verſi.
item antiquitas.libr.1.vbi ꝙ contra iſtam præſumptionem anti-
quitatis admittitur probatio in contrarium , itaq; nihil eſt opus
inſtare circa præſumptionem,an aduerſarius præſumatur tonſu-
ratus,ex quo titulum clericatus produxit,qui nullus eſt & fidem
non facit,ſtemus igitur certo & claro,omiſſis præſumptionibus.
45 ¶Non obſtat † etiam ſi dicatur ex quo probatur de ordine ma-
iori & ſacerdotali præſumi debet ꝙ præceſſerint ordines mino-
res ea regula, qui vult conſequens , cenſetur velle omne neceſſa-
rium antecedens ad illud.l.ad legatum.l.ad rem mobilem. ff.de
procura.quia reſpondeo,ꝙ illa regula procedit in his quæ depẽ
dent a mera voluntate diſponentis,ſecus in alijs,ideo ſi produco
ſententiam,non ſequitur, ꝙ præceſſerint acta neceſſaria ad eam
niſi probetur,vt habetur per Bar.& doct.in auth.ſi quis in aliquo
documẽto.C.de eden.per cano.in c.quoniam contra. de proba.
ſed collatio ordinum non dependet a mera voluntate ordinan-
tis,niſi præcedant requiſita iuris , ergo &c. & in terminis noſtris
ꝙ ex maioribus ordinibus non præſumãtur minores,tradit Bel-
lamera in conſi.30.colũ.2.circa fi. allegat Inn.in c.1. de cleri. pe-
regr.ſed vltra Bellameram hoc expreſſe tradit Barto.in l. illud.ff.
de acqui.hæred.per tex.in c.2.de cler.peregr. & ibi per Innocen.
Sed tamen ꝙ ex ordinibus maioribus inferatur ad minores, vo-
luit Abb.in c.niſi,in primo no.de præben.Bertach.in ſecũda par
te repertorij in verſi.ordinare,verſi.42.Puto ꝙ ex ordinibus ma-
ioribus inferantur ad minores interueniente ſpacio longi tempo-
ris,ſi quis probet ſe toleratũ in ſacerdotio ſpacio 10.aut 20. ann.
ita Gemin.in conſi.91.colũ.2.in prin.vbi ꝙ ceſſante diuturnita-
te temporis non præſumitur ex maioribus ordinibus ad inferio
res, quia poteſt quis de facto & per ſaltũ promoueri ad ordines
maiores prætermiſſis minoribus . ¶Ex alio fuit grauatus appel-
lans,nam pars appellata deduxerat in ſuis articulis de poteſtate
capituli,ꝙ eſſet in conſuetudine & quaſi poſſeſſione conferendi
capellaniã de qua agitur, ſuper quo teſtes fuerunt examinati , &
ante admiſſionem facti propoſiti ſuper identitatẽ iam pars didi
cerat teſtificata ſuorum teſtium, vt ex actis apparet , modo dico
ꝙ factum identitatis reſpicit materiam iam deductam, nec diciſ
nouum factum,nam primum factum concernens poteſtatem &
conſuetudinem capituli in conferendo capellaniam de qua agiſ
non aliter probari põt,niſi pbetur,ꝙ capitulum capellaniam ip-
ſam aliquibus capellanis cõtulerit, qui quidem capellani in vim
taliũ collationũ capituli eãdẽ capellaniam tenuerint & rexerint,
ſed idẽtitas allegata aliter ẽt probari non poteſt, niſi probeſ,ꝙ p
ſonæ nominatæ in collat . . ibus productis p capellatũ tenuerint
& rexerint capellaniam de qua agitur in vim ipſarum collatio-
num,& vellem ꝙ aliquis oſtenderet mihi qua alia rõne idẽtitas
allegata probari poſſit,& ſic in effectu & realiter cõſiderãdo iſta
idẽtitas nõ dicitur nouum factum niſi reſpectu nudi & ſolius no
minis,effectualiter aũt conſiderando dicitur idẽ factum cum an
tiquo,cũ intendat pars probare ꝙ nominati in aſſertis inſtrumẽ-
tis collationum tenuerint & poſſederint capellaniam hanc liti-
gioſam,quod factum generaliter fuerat deductum in prioribus
articulis.¶Et ſi quis contendat tale factum admitti debere,quia
in prioribus articulis generaliter ſolum erat deducta poteſtas ca
pituli & eius conſuetudo in conferendo hãc capellaniam,modo
autem generaliter hoc non deducitur, ſed in ſpecie tantum pro-
ponitur ꝙ nominati in aſſertis collationibus tenuerunt capella-
niam prædictam,dico & reſpondeo,ꝙ abſurdum ſequeretur , ꝙ
ſi quis generaliter articulaſſet & ſuper eo teſtes produxiſſet,poſ-
ſet etiam poſt publicationem & didicita teſtificata,videns ꝙ ſui
teſtes nihil probant,in ſpecie deducere de iure ſuo & ſuper eo, p
bationes facere,nõne hoc caſu timor militat ſubornationis? præ
terea imputandum eſt parti cur non apertius & expreſſius artico
46 lauerit, & pro hoc † adduco quod ſcribit Oldra. in conſil. 254.
Ad obiectus.col.4. verſi. quinto & vltimo opponebatur. vbi qui
ſpecies in genere comprehẽſas enumerat,declarare diciſ & exẽ-
pla ponere,non nouum factum proponere,ideo publicatis atte-
ſtationibus tale factum admitti non debet & ꝙ non poſſint pro
duci teſtes ſuper factũ tendente ad declarationem prioris facti te
ſtibus publicatis & didicitis teſtificatis , tradit Roma. in conſi.
479.In eo qđ quæritur. Idem ſi quis velit producere teſtes ad de-
clarandum atteſtationes obſcuras. Rota. deciſ. 875. Obtinens.
in antiq. ¶ Præterea inſtrumenta collationum non continent
aliquod nouum factum , ſed idem illud quod prius erat dedu-
ctum, nam prius deduxerat appellatus,ꝙ alias capitulum con-

tulerat

tulerat capellaniam de qua agitur, & ꝙ ex talibus collationibus erat in conſuetudine aut quaſi poſſeſſione conferendi, iſtud idẽ cantant illa inſtrumenta collationum, nec aliud continent, velle modo didicitis teſtificatis probare identitatem, eſt admittere partem ad declarandum atteſtationes ſuas imperfectas nec concludentes, quod de iure prohibetur, vt ſupra dictum eſt. ¶ Ex alio admitti non debebat factum iſtud identitatis, quia tacite ſaltem includebatur ſub prioribus articulis, nam deducendo poteſtatem & conſuetudinem capituli in conferendo de neceſſitate, includebatur, ꝙ capitulum capellaniam, de qua agitur, contuliſſet, quia ſine hoc talis poteſtas aut conſuetudo induci nõ poterat, modo
47 † habeo, ꝙ publicatis teſtibus & dedicitis teſtificatis nõ poſſunt recipi teſtes ſuper articulo, qui prius includebatur ſuper facto iã deducto, Ioan. And. poſt Inno. in c. fraternitatis, de teſtibus Pau. de Caſtr. in conſi. 193. In cauſa & quæſtione quæ vertitur in curia poteſtatis Piſarum. col. 2. circa med. lib. 1. vbi ſi teſtes examinati ſuper articulo præſcriptionis depoſuerunt ſuper poſſeſſione tantum, de tempore autem poſſeſſionis nihil dixerunt p quã eum tempus præſcribens poſſediſſet ſeu ſuper titulo quo titulo poſſediſſet præſcribens, non potuerũt teſtes recipi ſuper titulo di dicitis teſtificatis, quia ille titulus tacite includebatur ſuper articulo præſcriptionis, ſed parti imputatur cur non latius aut in ſpecie magis articulauerit, contrarium tamen videtur velle in hoc Cor. in conſi. 128. colum. 2. libr. 4. ¶ Rurſus admitti non debebat factum iſtud identitatis, nam per conſtitutiones regias partes debent proponere eorum facta ſuper quibus probare volunt ante publicationem teſtium, ſed pars appellata iſtud factum identitatis propoſuit in ipſo tempore publicationis, nam eodem tempore petijt teſtes publicari, & factum identitatis propoſuit, & ante receptionem illius facti teſtificata didicit. cõſidero hic, ꝙ ſuperior in dicta conſtitutione duplicem rationem aut cauſam cogitare potuit ita ſtatuendi, vel quia omnino vellet ceſſare metum ſubornationis, vel quia vellet vnicam tantum publicationem teſtium fieri, ſed quamcunq; cauſam conſideremus, illa militat cõtra factum identitatis, debebat enim pars abſtinere ſaltem a ſciẽtia atteſtationum ſi volebat ſuper identitate probare. ¶ Nõ omit-
48 to † circa teſtes partis, ꝙ illi non leguntur per iudicem publicati & tamen pars teſtificata eorum didicit & percunctata eſt, cũ atteſtationes multo tẽpore apertas habuerit & habeat, ideo ſine publicatione legitima non probant. Bart. in l. ſolam. C. de teſtibus. Bald. in l. bonæ fidei, col. 3. verſi. item quæritur. C. de rebus credi. vbi ꝙ non probant etiam ſemiplene, tradit Soc. in conſi. 105. col. 2. poſt med. lib. 4. Iaſ. in l. 2. col. pe. verſi. Item adde ad ſecundum caſum. C. de eden. modo ſi teſtes partis non probant, ſi pro quia, apparet, ꝙ illud factum idẽtitatis eſt omnino irreleuatoriũ, nam præſuppoſita identitate & ꝙ capitulum habeat poteſtatem conferendi, non tamẽ ſequitur ergo capitulum legitime contulit capellam de qua agitur parti appellatę, nam pars vidẽs vitia aſſerti inſtrumenti collationis eam per teſtes probare voluit, ſimiliter voluit probare per teſtes aſſertam conſuetudinem congregandi capitulum abſque campanæ ſono, & inducendi in poſſeſſionem abſque leuatione bullarum ſed poſito & nõ conceſſo, teſtes ſup præmiſſis omnibus concludenter deponerent, illæ tamen atteſtationes non probant, quia non reperio ex actis ꝙ fuerint publicatę, tantum reperio publicatum examen ipſius appellãtis ſub die. 21. Maij. 1541. in qua publicatione nihil dicitur de publicatione
49 teſtium partis, ſuper quo maxime eſt aduertẽdum tanquam fundamentum ſit non mediocriter efficax. ¶ Ex alio † etiam fuit appellans grauatus, nam negari non poteſt quin appellatus retardauerit proceſſum proponendo identitatem prædictam eodem tempore quo publicationẽ teſtium petijt, cum factũ illud antea poſſet proponere, & haberet inſtrumẽta aſſertorum collationũ, ob id ratione retardati proceſſus tenebatur ad intereſſe appellãtis. l. non ignoret. C. de fructibus & litium expen. vbi Bald. Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem alterutra, col. 5. C. de iudi. ideo procurator appellati conſiderans ad retardationem illam, conſenſit quod factum illud identitatis admitteretur, dũmodo liceret parti ſuæ deducere & probare de contrario ſumptibus partis aduerſæ, quę petitio erat legitima & admitti debebat ratiõe intereſſe, ſi enim pars aduerſa ab initio aut ante publicationẽ teſtium deduxiſſet de identitate illa, appellãs in eodem examine probaſſet de contrario, nec adeo fuiſſet læſus aut damnificatus & videmus ꝙ curia ita conſueuit facere etiam parte non petente, ꝙ vbi aliqua partium aliquid tarde probare vult etiam per reſcriptum ſuperioris illud interinari cõſueuit cum illa qualitate, ita ꝙ liceat alteri parti deducere & probare de cõtrario ſumptibus partis reſcriptum impetrantis. ¶ Præterea illa ordinatio iudicis a qua fuit appellatum fundatur in falſa cauſa, ꝙ admiſſio facti identitatis tranſiuiſſet in rem iudicatam, nam procurator appellantis dixit ꝙ volebat allegare cauſas cur factum illud admitti non deberet & iudex eum admiſit ad allegãdum, quæ cauſarum allegatio poſtea ſecuta eſt, quomodo potuit interlocutoria tranſiſſe in rem iud. qua iudex receſſerat, & quam tacite reuocauerat ipſo facto admittendo appellantem ad docendum, ꝙ illud factum admitti
50 non debebat: cauſa † autem falſa vitiat etiam ſententiam principis. cle. paſtoralis. vbi Card. & Ioan. de Imol. de re iudi. Hieronymus Tortus in conſi. ſuo quod eſt poſt conſilia Anto. de Butr. col. 7. ad fi. ¶ Poſtremo fuit grauatus appellans, nam oppoſuit de falſo contra aſſertam collationem partis inſcribendo ſe ad formam conſtitutionum principalium ſecundum quas reus de falſo accuſatus cauſam in vinculis aut carceribus dicturus erat, & tamen admiſſus eſt ad proceſſum ordinarium in libertate, ſuper quo aliter laborare non expedit tanquam clariſſimo in iure & in facto, ideo puto male fuiſſe pronunciatum & bene appellatum ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopoli. 19. Nouembris. 1541.
Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Primogenitus non præfertur in feudis niſi maioribus, quæ diuidi non poſſunt, puta Ducatus, Marchionatus, Comitatus, & Baronia.*

2 *Marchio in ſuo Marchionatu habetur loco principis, ideo poteſt ſtatuta condere etiam contra ius commune, ſimiliter reſcriptum poteſt concedere iuri communi cõtrarium cum clauſula, non obſtantibus.*

3 *Clauſula, de plenitudine poteſtatis, uti poteſt inferior a principe quando ea vſus eſt per tempus cuius initij memoria non extat in contrarium.*

4 *Plenitudine poteſtatis uti poteſt princeps per ſuos vicarios ſicut per ſeipſum.*

5 *Princeps de plenitudine poteſtatis non poteſt tollere ius quæſitum ex contractu cum principe ipſo celebrato. nu. 7. vbi declaratur.*

6 *Teſtamentum dicitur de iure gentium, licèt teſtandi ſolennitas ſit de iure ciuili.*

Legitimare poteſt princeps in præiudiciũ ſubſtituti. ibi. nu. 6.

7 *Princeps tollere poteſt ius quærendum ex contractu aut alias de iure gentium, ſecus in iure quæſito.*

8 *In feudo nouo poteſt pater filijs præiudicare relinquendo illud vni ex filijs tantum.*

9 *Minuitur quid facilius quàm quod in totum tollatur.*

10 *Donans rem Titio vt poſt eius mortem deueniat ad eccleſiam poteſt illud pactum Titio remittere antequam eccleſiæ ius perfecte quæſitum ſit.*

11 *Præſumitur quod factum ob cauſam & neceſſitatẽ præcedentẽ.*

12 *Præſumitur quod factum ob cauſam neceſſariam potiusquam voluntariam.*

13 *Actus ſequens veniens ad executionem actus præcedentis non alterat naturam ipſius actus præcedentis, ſed debet intelligi eo modo quo ipſe actus præcedens.*

14 *Repetita cẽſentur in actu ſequenti dicta in actu præparatorio ad ipſum actum ſequentem.*

15 *Repetita cẽſentur in actu confirmante omnia contenta in actu confirmato.*

Repetita cenſentur in lege interpretante omnia dicta & contenta in lege interpretata. ibidem nu. 15.

Repetita cenſentur in declaratione dicta & contenta in diſpoſitione declarata, ibidem nu. 15.

16 *Repetitio fit ne derogatum cenſeatur actui præcedenti.*

17 *Repetitionis virtus ea eſt vt quæ repetita cenſentur, habeantur pro expreſſis, perinde acſi expreſſa eſſent in diſpoſitione in qua repetita dicuntur.*

18 *Diſputando veritas clarius oſtenditur.*

19 *Princeps dominium vtile vaſallo ſine eius culpa auferre non poteſt de plenitudine poteſtatis.*
20 *Princeps non poteſt tollere dominium quaſitum mediante miniſterio iuris ciuilis.& nu.22.*
21 *Cauſa iuſta auferendi dominium alterius dicitur quando reſpicit vtilitatem publicam.ſed alia etiam cauſa conſiderari poteſt,de qua nu.27.& nu.40.in fi.*
23 *Reſtrictiua interpretatio eſt contra literalem ſermonem, ideo verba generaliter loquentia reſtrictionem non recipiunt niſi in caſibus in iure expreſſis, maximè in materia qua non eſt odioſa aut reſtringibilis.*
24 *Verba ita intelligi debent vt aliquid operentur. quod pulcherrime hic exornatur per iura & exempla.*
25 *Interpretatio ita fieri debet ne diſpoſitio reddatur eluſoria.*
Extenſio fit etiam in pœnalibus quãdo alias diſpoſitio fieret eluſoria.ibi.nu.25.
25 *Vti non poteſt quis iure inueſtitura niſi vtatur cũ omnibus ſuis qualitatibus.*
28 *Ius quaſitum mediante facto alterius facilius tollitur per eum cuius facto quaſitum eſt quàm ius proprio facto quaſitum.*
29 *Aliqua,dictio verificatur in quolibet etiam minimo.*
30 *Princeps non poteſt ius alij quaſitum ſine cauſa auferre,quãdo particulariter vni aut aliquibus tantum auferret, ſecus ſi generaliter condendo legem generalem.*
31 *Princeps legi per eũ condita poteſt apponere qualitates & reſeruationes,ſicut priuatus traditioni rei ſua apponere poteſt legẽ quam vult*
32 *Ratio generalis & finalis ampliat diſpoſitionem loquentem in caſu ſpeciali.*
33 *Interpretatio fieri debet aut ſecundum veriſimilitudinem aut ſecundum naturam.*
Veriſimilitudo habetur pro lege & dicitur cognata natura.ibidem num.33.
Interpretatio ita fieri debet vt minus ligetur diſponens quàm ſit poſſibile,ibidem nu.33.ad fi.nu.
34 *Interpretatio ita fieri debet vt trahatur diſpoſitio ad caſum magis neceſſarium.*
35 *Exceptio à regula latè debet interpretari quando regula exorbitat à iure communi et per exceptionem reducitur res ad ius commune,vt minus corrigat ius commune quàm ſit poſſibile.*
36 *Interpretatio fit latior in diſpoſitione principis quàm priuati hominis,nec in actu principis gloſſandum eſt.*
37 *Interpretatio alia neceſſaria qua fit per punctum rationis, alia probabilis qua ex aquitate ſeu per viam aquitatis.*
38 *Fauorabilis dicitur diſpoſitio per quam redimus ad ius commune.*
Pralatus praiudicare poteſt eccleſia quãdo eo modo reducitur res ad ius commune.ibi nu.38.
Interpretatio admitti debet per quam extenditur materia fauorabilis.ibi nu.38.
39 *Interpretatio ſtatuti principis ad ipſum principem ſpectat.*
Interpretatio principis vim habet legis generalis quoad omnes ibi.nu.39.
Interpretatio legis aut ſtatuti fieri debet ex arbitrio boni viri. ibi nu.39.
40 *Opiniones doct.vbi ſunt dubia poteſt iudex inclinare in quam partem malit.*
41 *Cauſa iuſta an praſumatur in principe.*
42 *Aſſertio principis,an ſufficiat ad probationem cauſa per eum expreſſa quando agitur de praiudicio tertij.*
43 *Diſpenſatio quomodo & qualiter concedi debeat, & quid conſiderare princeps debeat antequam diſpenſet.*
44 *Cauſa iuſta non praſumitur in diſpẽſante quando cõceditur ad importunitatem poſtulantium.*
Principis actus debet eſſe ab omni malitia & diminutione alienus ibi.nu.44.& pulchra de principe qua in eo requiruntur.
45 *Primogenitura ius probatur iure diuino, canonico, & ciuili.*

CONSILIVM CXXXV.

¶In cauſa ardua in qua tractatur de interpretatione vnius decreti Marchionalis,& de poteſtate Marchionis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba decreti principalis ita habent,licèt iura dicant non poſſe diuidi iuriſdictiones & filios pariter ſuccedere debere parentibus, tamen cum melius familiæ conſeruentur per primogenituram , vt experientia multis in locis cognoſcere facit, & cũ iuriſdictionum exercitia certis modis diuidantur,& in locis ſubditis Marchionatui propter multitudinem perſonarum complures controuerſiæ quotidie oriantur,& ipſa feuda ferè annihilentur,ſtatutum & decretum fuit perpetuo valituro decreto,ꝙ in iuriſdictionalibus feudis quæ a Marchionatu recognoſcuntur, nullus ſuccedere queat niſi dũtaxat filius primogenitus aut aliquis de linea illius deſcendens,ita tamen,ꝙ primogenitus ſic ſuccedens debitum victum pro perſonarum qualitate cæteris præſtare teneatur &c.& hoc ex cauſis præmiſſis & alijs animum Marchionalem mouentibus ex certa ſcientia,motu proprio & de plenitudine poteſtatis . Reſeruata tamen facultate diſpenſandi in præmiſſis,circa præmiſſa ſi forte alius, ꝗ primogenitus ſapientior videatur & aptior,vel aliqua cauſa ſuperueniat diſpenſandi, ita ſtatutum eſt.1503.¶Quæritur modo, an decreto non obſtante poſſit dominus diſpenſare,vt liberi vnius vaſalli æqualiter omnes ſuccedant,etiam non obſtante,ꝙ pater horum liberorum inueſtitus fuerit pro ſe & filijs primogenitum ſemper anteferendo.¶In hac difficultate de pluribus quæri poteſt, primo an valeat ſtatutum prædictum ſecundo præſuppoſita eius validitate, an poſſit dominus derogare iuri quæſito primogenito ex inueſtitura,tertio ſi primogenitus poſſeſſionem bonorum iam adeptus ſit,an eo non obſtante poſſit dominus vti iure diſpenſandi de quo in decreto prædicto.Quartò ſi dominus alleget aliquam cauſam cur ita diſpenſare velit,an talis cauſa ſufficienter probetur ex ſola domini aſſertione citra aliam probationem ipſius cau-
1 ſæ. ¶Circa primum dubium videbatur prima fronte dicendum ſtatutum aut decretum eiuſmodi non valere , nam de iure cõmuni feudorum non habetur ratio primogenituræ niſi in feudis maioribus,puta ducatus,Marchionatus & comitatus. c. imperialẽ. §.præterea ducatus,de prohi.aliena.feu.per Fed.no.Abb.in cõſi. 3.in ſecundo dubio.lib.2.Dec.in conſi.269.colum. 2. in prin.ver. & cum agatur de dignitate.idem i . Baronijs quæ non diuiduntur,ſed ad primogenitum ſpectant.Oldrad.in conſi. 237. Perlectis.Curtius in conſi.69.Alexandrinus in conſi.133.colum. 4. in alijs autem feudis inferioribus ſecus eſt , vt habetur in d. locis. Modo non videtur ꝙ dominus inferior ius ſcriptum ſuperioris tollere poſſit,aut contra illud ſtatuere.l. minor autem magiſtratus.ff. de minor.l.eos.§.ne liceat.C.de vſuris.c.cum inferior , de
2 maiori.& obed.cle.ne Romani. de electio.¶Sed præmiſſis † non obſtantibus contrarium puto de iure verius, quòd immo tale ſtatutum Marchionis ualeat & conſidero pro fundamento, ꝙ de iure communi Marchiones poſſunt ſtatuta condere , ut per Bar. in l.omnes populi,in quarta.q.primæ.q.prin.ff. de iuſti. & iure.& licèt Bar. non aperiat , an poſſint ſtatuere contra ius commune, tamen iſtud clare decidit Pau. de Caſt. in conſi.34. Super primo dubio uidetur dicendum,ꝙ legitimatio.col.2.circa princ.& etiã col.3.li.2.ubi ꝙ Duces,Comites Barones & ſimilea habentes dominium temporale & perpetuum habentur loco principis in eorum territorio,& in eo poſſunt facere omnia quæ poteſt imperator per uniuerſum orbem,& poſſunt facere ſtatuta generalia derogatoria iuri cõmuni,& concedere reſcripta contra ius cõmune cũ clauſula non obſtantibus,& illud conſi.Pau. refert & ſequitur Alex.in cõſi.1.col.7.uer.inſuper dico ꝙ non eſt bona comparatio.lib.5.Soc.in conſi.3.col.5.& latius in conſi.66.col.6. libr.3. Feli.in c.cum nobis,col.3.uer. tertia declaratio , de præſcriptio. Cur.ſenior in conſi.49.col.10.in fi.uer.ſiue dicamus , ꝙ Dux Mediolani,in conſ.50.col.32.poſt med.uer.nono oſtenditur.in fi. cõſi.66 colum.4.circa med.in conſi.74. colum. 18.in fi.uerſi.quinto principaliter.Dec.in c.paſtoralis,colũ.2.uer.immo quod plus eſt.de appella.& in conſi.191.col.2.Curtius Iunior in cõſi. 1.col. 10.circa prin.uerſi.Duces enim uel Comites.& in ſecunda parte

tract.feu.char.17.in 2.q.prin. ſed vltra Moder. adduco Calca. in
côſi.2.col.8.per totam col.facit idem Calca.in conſ.7.col.17.an-
te med.vbi quod Marchiones, Comites & Barones habent ple-
nam iuriſdictionem,& pñt ſtatuta condere. Alibi ſcribit idê Cal-
ca.in conſi.26.col.4.in fin. vbi ꝙ diſpoſita in Papa & Imperatore
locum habent in quolibet alio principe habente regale ex priui-
legio aut conſuetudine,cuius initij memoria non extat in contra
rium,allegat gl.in cle.ſæpe,de verb. ſign. & in c. ſi. de hæreticis.
lib.6. Alibi ſcribit idem Calca.in conſi. 67.col. 2. ꝙ quilibet ha-
bens ſupremam poteſtatem alicuius ciuitatis vel loci, ſiue plenâ
iuriſdictionê in loco illo,& inter ſubditos ſuos habet loco prin-
cipis,ſicut Imperator eſt princeps omniû & in omni loco. ¶Idê
tradit Rom.in conſi.59.in quinto & ſexto dubio.Brunus Aſten.in
conſi.45.col.pe.poſt med.Purpuratus in rub.ff.de iuriſd.om.iud.
col.3.& in l.imperium,nu.151.& nu.155.eod. tit.licèt hoc mor-
deat Cor.in conſi.200.col.4.ver.dato etiam ſine præiudicio. lib.
1.ſed hoc dictû approbat idem Cor.in conſi.299.col. pe. lib.1. &
in conſi.315.in prin.lib.3.quicquid aliter etiam voluerit Barb. in-
ter conſi.Curt.ſenioris in conſi. 67.colû.7.in ſi.primi dubij. ¶Se-
3 cundò † principaliter conſidero in fauorem illuſtriſſimi domini
Marchionis,ꝙ tam ipſe quâ ſui prædeceſſores per tempus anti-
quiſſimû,cuius initij memoria non extat in contrarium, vſi fue-
runt hac facultate ſtatuendi etiam contra ius cômune,ideo per-
inde eſt acſi expreſſe conceſſum eſſet per ſuperiorem ius ita agê-
di. l.hoc iure. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſti.c.ſuper q-
buſdam.§.præterea,de verb.ſig.cû ſi.& pro hoc adduco Bald. in
terminis in côſ.367.Ad euidentiâ præmitto.col.2.poſt med.lib.1.
quod eſt repetitû.in côſi.457.lib.5. vbi licèt princeps ſuperiorê re
cognoſcens clauſulam de plenitudine poteſtatis vti non poſſit
de iure cômuni,iſtud tñ locû non habet qñ talis ptâtis plenitudi
ne vſus eſſet per tps cuius initij memoria nô extat in ꝯriû. ¶Ter-
4 tiò † puto ꝙ in conceſſione Marchionatus expreſſe caueatur,
ꝙ conceſſus ſit cû ptâtis plenitudine, quo caſu ſicut ſuperior tali
plenitudine vti pôt per ſe,ita & ꝑ eius vicarium.Bald. in d.conſi.
367.lib.1.& in conſi.457.lib.5.& idem Bald.in conſi.359.Quem
admodum.lib.3.¶Nô obſtant modo allegata in contrariû, quia
ex præmiſſis reſponſum apparet, ꝙ nô procedût in inferioribus
habentibus talem iuriſdictionem & dignitatem perpetuam cû
tanta excellêtia,ſed procedunt in dñis & vaſallis ſimplicibus &
inferioribus, qui neq; de iure côi neq; de conſuetudine aut ſpe-
ciali côceſſione ſtatuere poſſunt contra ius côe ſicut poſſunt Du
5 ces Marchiones & ſimiles.¶Videndum nunc † de ſecûdo dubio,
an Marchio poſſit derogare iuri quæſito primogenito ea inueſti
tura,in quo dubio argui poſſet primo loco negatiue, ꝙ princeps
tali iuri derogare nô poſſit, nâ tale ius dr̃ quæſitû de iure gentiû.
l.ex hoc iure.ff.de iuſti.& iure.Rurſus dr̃ quæſitû ius ex côtractu
cum principe celebrato,contractus enim proprie dr̃ qô vltro ci-
troq; naſcit obligatio.l.Labeo,la 2.ff.de verb.ſig.ſed per inueſti-
turam obligatur princeps ad obſeruandum quod concedit,ſimi
liter obligatur vaſallus erga principê ad ea quæ ſunt fidelitatis,
ergo tale ius quæſitû ex contractu non videtur ꝙ princeps auſer
re poſſit.c.1.de bano.vbi ꝓlatê Moder. fortius dici poteſt,ꝙ vbi
acquirit ius contractu cû principe celebrato,illud princeps tolle
re nô poſſit etiam cû clauſula de plenitudine ptâtis, vbi alias de
tali plenitudine tollere poſſet ius quæſitû contractu alterius. Bal.
in l.qui ſe patris.col.pe.C.vnde legit.& in c.1.§.ad hæc.colû.5.de
pace iura.fir.Pau.de Caſt.in l.digna vox.C. de legibus.refert & ſn
quit Dec in conſi.286.col.pe.ſed contractus qui continetur in in
ueſtitura contrahit cum ipſo principe, ideo abſurdû videret ius
quæſitû ea tali contractu a principe ipſo tolli poſſe. ¶Sed pmiſ-
ſis nô obſtâtibus côtrariû de iure côcludendû puto per tex.10 c.
naturales.ſi de feudo fuer.côtro.nâ licèt feudû ſolû debeat legiti
mis & naturalibus,tâ ex côſuetudine feudorû, q̃ ex tenore inue-
ſtiturarû,pôt tñ princeps ſpurios ad feuda legitimare,& ſic præ-
iudicare iuri legitimorû & naturaliû. ¶Secundò probat iſta cô-
cluſio,nâ teſtm̃ dr̃ de iure gentiû,licèt ſolennitas teſtandi intro-
6 ducta fuerit de iure ciuili,iuxta no.10 l.qui teſtamêto.§.ſeruus.ff.
de teſta.Bar.& doc.in l.ex hoc iure.ff.de inſti.& iure.& in l.inter
dû.ff.de condi.inde.Abb.in côſ.1.col.2.ad ſi.lib.2. & tamê ſi teſta
tor hæredi decedêti ſine filijs legitimis & naturalibus aliû ſubſti
tuerit,pôt princeps ſpuriû legitimare in ꝑiudiciû ſubſtituti,vt ha
bet ꝑ Alca.& Moder.in l.generaliter.§.cû aût.C.de inſtit.& ſub-
ſtitu.Bal.in conſi.416.lib.3.Pau.de Caſt.in conſi. 102. Videndum
eſt primo de ipſo Alarico. ad ſi.lib. 2. amplius voluit idê Paul.in
conſi.30.Super puncto iſto plura ſubtiliter. lib.2. ꝙ etiam diſpêſa

7 tus,vt ſuccedat ab inteſtato,excludit ſubſtitutû.¶Ex pmiſſis † in-
fert longâ eſſe differentiâ,an ex côtractu aut aliter de iure gentiû
ius quæſitû ſit de pſenti,aut quærendû ſit in futurû,q2 tali iuri de
futuro princeps derogare pôt de plenitudine poteſtatis,& in ter
minis noſtris,qñ agitur de iure quærêdo ex tenore inueſtituræ,ꝙ
princeps de plenitudine poteſtatis derogare ei poſſit,tradit Dec.
in conſi.269.col.4.Cur.Iun.in conſi.1.col.11.ver. pterea. & for-
tius Brunus Aſtenſis in conſi.1.col.8. ver. itê ad id quod dr̃. Soc.
inter côſilia eiuſdê Bruni in conſi.10.col.8.ver.ſed ad pdicta rñ-
deo. Gozadinus in côſi.9.col.8.ver. tertia côcluſio.& illud eſt qđ
dr̃ differentiam eſſe inter ius in re,& ius ad rem,facilius. n. tollit
ius ad rem,q̃ ius in re,vt habetur ꝑ Moder.in c.ſuper eo, de offi.
delega.¶Ad idem quod ſcribit Alex.in conſi.15.col.ſi.lib. 5. vbi
ꝙ princeps pôt dare licentiam vaſallo teſtandi de feudo etiâ in
præiudicium agnatorû dñ expreſſe hoc dicit, aut tertio derogat
ſequitur Iaſ.in conſi.63.col 3.in prin.lib.3.in conſi.172.col.2 an-
te med.ver.& ꝙ reuerendiſſimus.lib.4.Sed aduerte, quia Alex.in
d.conſi.15.dicit totû ꝯrium ꝙ immo vaſallus nô pôt de feudo te
ſtari etiam de conſenſu principis in præiudiciû agnatorû quib9
ius eſt q̃ſitû ex inueſtituris,& hoc ſequit Iaſ.ſibi ꝯrius in côſi.168.
col.7.in prin.li.4.Idem voluit Iaſ.in côſ.152.col.ſi.lib.4.vbi ꝙ do
minus directus non pôt confirmare feudû in filiâ vaſalli agnatis
nô conſentientibus,per tex.in c.1.de alie.feu. pater. Alibi ſcribit
Pau.de Caſt.in conſi.164.In cauſa quæ vocat maioris.col.7. ante
med.lib.2.ꝙ princeps aut pater nô pôt auferre ius quæſitû primo
genito ex inueſti.Similiter Rubês Alexâdri.in côſi.130. in vltimo
dubio tenet ꝙ princeps nô pôt côfirmare diſpoſitionê teſtamê-
tariam vaſalli in præiudicium agnatorû. ¶Tertiò dico ꝙ nô ſolû
princeps derogare poteſt iuri perfectè nô quæſito,immo etiâ pri
uatus,ideo ſi quis vendat rem vni,deinde ante traditionem ean-
dem rem vendat alteri,& tradat,præfertur ſecundus.l.quotiens.
C.de rei vend. eodem modo, licèt princeps inueſtiat vnû pro ſe
& primogenito,antequam ius quæratur primogenito, quod eſt
uiuête patre,poterit princeps iuri primogeniti derogare.¶Quar
8 tò † nos videmus,ꝙ in feudo nouo poteſt pater præiudicare filijs,
qñ pater illud acquiſiuit relinquendo vni tñ ex filijs.Alca.in con
ſi.18.col.2.ver.& potuit etiam lib.5.in conſi.28.col.1.& 3. ver.ac-
cedit,quia eodem.lib.5.Iaſ.in l.5.colû. ſi. C.de iure emphytheo.
Cur.in conſi.83.Deus prius.Veronenſis in conſi.31.col.4.ad ſi. &
col.ſeq.Gozadinus.in conſi.47.col.pe.poſt med.& in côſ.75.col.
3.circa med.ver.quarto adduco.quod ſine dubio videtur proce
dere qñ tale feudum eſſet acquiſitum pecunia.Cor.in conſi.199.
col.18.lib.2.in conſi.37.colû.5.& in conſi.51.col.1.lib.3. ſi priua-
tus acquirens feudum pro ſe & filijs,poteſt filijs præiudicare,qui-
bus tñ ius in ſpe,& ad rê ea contractu patris quæſitû erat, & ſic
de iure gentium,cur nô tantûdem licebit principi, nam ius pri-
mogenito quæſitum erat in ſpe & ad rem ex facto principis,qui
ſequendo formam ſtatuti ſui inueſtituram conceſſerat patri pro
ſe & filio ſuo primogenito,ob id tale ius a principe videt, ꝙ tolli
poſſit.immo fortius in caſu noſtro, quia non agitur de tollendo
ius in totum,ſed de illud minuendo,& fratres ad æqualitatê re-
ducendo.conſtat † aût facilius quid minui poſſe, q̃ ꝙ in totum tol
9 latur,quod patet ex no.per Moder.in regula iura ſanguinis.ff. de
reg.iur.circa illum articulum,an legitima tolli poſſit per ſtatutû
in quo articulo doc.conueniunt minui eam poſſe,cæterum, ꝙ in
totum tollatur non mediocriter contendunt doc.inter ſe. ¶Quin
tò † facit doctr.Bar.in l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verb.obl. vbi
10 donans rem Titio,ita ꝙ poſt eius mortê res ad eccleſiam veniat,
poteſt illud pactum Titius remittere vt res ad eccleſiâ non deue
niat eo mortuo,ſed poſſit Titius de re donata ex arbitrio diſpo-
nere quod dictû ſine dubio videtur procedere antequâ eccleſiæ
ius perfectê quæſitum ſit,per acceptationem eccleſiæ aut ſtipula
tionê notarij & illa Bart. doctr. uidetur magis côiter approbari.
Alex.in côſi.204.col. ſi. libr.7. ideo loquendo de iure inueſtituræ
tñ nô côſiderado plenam eius acquiſitionê mortuo patre,dicê-
dum uidetur,tali iuri per principê,cuius facto quæritur tolli po
tuiſſe,nec poſſe de hoc primogenitû conqueri.¶Aduertendû ta-
men circa dictû Bar.in d.§.Flauius,nâ licèt Alex. dicat illud ma-
gis côiter approbari, tñ immo uidetur reprobari qñ notarius ꝓ
eccleſia aut tertio acceptaſſet,Bal.in l.cû a ſocero.col.ſi.C.de iu-
re dot.Alex.in conſi.27.lib.3.Aret.in conſi.74.col.4.in tertio du-
bio,uerſi.ſed tamen his non obſtantibus.Soci.in conſi. 137.colû.
pe.circa ſi.uerſ.ſecundo & ultimo lib.1.& in conſi.127.colum.4.
uerſi.tertia nam ex quo.lib.3.late Cor.in conſi.68.libr.3. Guido
Papæ.q.49.Deci.in conſi.58.col.2.poſt med.in conſi.239.colum.

 4.in conſi.

4.in conſi.293.col.2.poſt med.& in conſi.607.colū.4.circa med.
laſ.in d.§.Flauius,col.9.ver.ſecundo limita.Goaad. in conſi. 87.
col.3.poſt med.ver.ſexto dicn.Rubens Alexandrinus in cōſ. 117.
Immo Pau.de Caſtr. in conſi.164.Io cauſa quæ vocatur maioris.
col.7.ante med.lib.2.ſimpliciter reprobat Bar.in d.§.Flauius,nō
diſtinguendo an interuenerit ſtipulatio notarij, vel non,& in ca-
ſu noſtro quando agitur de feudo antiquo quod acquirēs aut no
tarius ſtipulatus eſt pro primogenitis,verior vr̃ opi.ꝙ tale ius tol
li poſſit,etiam per principem cum ſit iam acquiſitum ius ea con
tractu inueſtituræ licèt non actualiter, ſecus videtur in feudo no
uo,quia acquirens non cenſetur voluiſſe ſibi ligare manus niſi ēc
notarius fuiſſet pro filijs aut agnatis ſtipulatus. Sed licèt de iure
ita dicendum videatur,tamen aliud hic concludi poteſt propter
reſeruationem facultatis diſpenſandi appoſitam in decreto.
21 ¶Scaiò † dicn ꝙ illa inueſtitura facta patri ꝓ ſe & filio ſuo pri-
mogenito,ita facta eſt ad executionē & obſeruantiā decreti mar
chionalis præcedentis per quod primogeniti præferunt̃ vt à pri-
mordin e tuli poſterior former̃ euētus.l.1.circa fi.C.de impo. lu-
cra deſcrip.lib.10.& quia in dubio præſumit̃ quid factū ob cām
præcedentē.l.quædā mulier. ff. de rei vendi.l.2. C.de acq.poſſ.&
cū ea neceſſitate iuris aut cōſtitutionis Marchionalis primoge-
nitus eſſet ꝑferendus,in dubio inueſtitura ſubſecuta præſumitur
facta ob cām illā neceſſariā potiuſquā ꝙ Marchio aut pater vo-
22 lūtarie voluerint fauere primogenito.Nā † quotiēs in aliquo actu
cōcurrere pñt duæ cauſæ,vna voluntaria & altera neceſſaria, in
dubio præſumit̃ actus factus ob cām neceſſariā.l.fi.vbi Bar.C.de
ali.pup.præſtan.& idē Bar.in l.cum ſeruus.ff.de verb.obl. Bal.in
conſi.351.Ioānes & Federicus.col.3.lib.5.Pau.de Caſt. in conſi.
133.Iſte Martinus.col.2.lib.2.Abb.in conſi.116.in fi.lib.2. Rom.
in conſi.247.Primò dici pñt.col.2.ver.eſt igit̃ videndum.Corn.in
23 conſi.283.col.2.ad fi.lib.4.¶Hoc ita † ꝓſuppoſito,ꝙ illa inueſtitu
ra veniat ad executionem & implementū decreti Marchionalis
præcedentis,dico ꝙ ipſa inueſtitura non habet alterare naturā,
aut ſubſtantiā ipſius decreti quominus Marchio poſſit diſpenſa
re circa ſucceſſionē ſicut poterat ante inueſtiturā prædictā. cle.
1.in fi.de præb.laſ.latè in l.ea pupillari.col.1.& 2.ff. de vul.& alibi
ſæpiſſime doc.ſed ipſa inueſtitura veniēs ad executionē diſpoſi-
tionis legalis ſeu decreti Marchionalis, debet intelligi eo modo
quo intelligit̃ & loquitur ipſum decretū, & ſic cū ptāte tñ aliter
diſpēſandi.l.ſi pecuniā.§.1.in fi.ff.de cōd. ob cau.quē tex. ad hoc
propoſitum allegat Pau.de Caſt.in cōſi.64.licèt plura.col.fi.poſt
24 med.lib.2.immo † illa reſeruatio facultatis diſpēſandi appoſita
in decreto dñi repetita cenſeri debet in oībus inueſtituris poſtea
ſecutis ad formam ipſius decreti nā decretū eſt præparatoriū &
declaratoriū ſequentiū inueſtiturarū quō fieri debeant.i.ad fauo
rē primogenitorū,ſed dicta in actu ꝑparatorio repetita cēſent̃ in
actibus poſtea ſecutis.Anch.in conſi.242.ꝑmittendū eſt, ꝙ in tra
25 ditione.Alex.in conſi.94.col.1.ad fi.lib.3.Præterea † talis inueſti
tura dr̃ confirmatoria decreti præcedētis tanq̃ facta ad eius for
mā & tenorē,modo illa facultas diſpenſandi adiecta in decreto
cōfirmato cēſeri dēr repetita in inueſtitura cōfirmante. Paul.de
Caſt.in conſi.162.Viſis & ponderatis oībus.colū.1.lib.2.ſicuti ēt
dicimus ꝙ dicta in lege interpretata cēſent̃ repetita in lege inter
pretāte.§.ſi vero,in auth.de fil.ante dot.inſtr.na.l.nihil.ff. de con
iungē.cū emā.li.& tradit Pau.in d.cōſ.162.col.1.ad fi. facit quod
ſcribit Old.in cōſi.263.Dñs Aegidius.col.2.in fi.vbi ꝙ dicta in di
ſpōne ceoſent̃ repetita in declaratione ipſius diſpoſitionis, ſed
iſta inueſtitura cēſet̃ facta ad declarandū diſpōoem decreti Mar
chionalis ꝑcedentis & ad oſtēdendū quēadmodū virtute ipſius
decreti primogenitus erat alijs liberis anteferēdus,ergo &c.¶Ex
26 alio † cenſeri dēt facta repetitio illius reſeruationis & facultatis
diſpēſandi,quia alias ſequeret̃ abſurdū,ꝙ dñs inueſtiēdo vaſal-
lū ꝓ ſe & filio primogenito ſi dicamus ꝑ talē inueſtiturā adēptā
eſſe diſpēſandi facultatē derogare voluerit illi reſeruationi appo
ſitæ in decreto ſuo qđ ꝓſumi nō dēt,immo ne derogatū cēſeatur,
dicendū eſt illā facultatē diſpēſandi repetitā cenſeri in ipſa inue
ſtitura,ita arguit Bal.in cōſi.339.Pater filius.col.2.lib.2. Rurſus ſe
queret̃ aliud abſurdū, ꝙ illa inueſtitura facta ad obſeruādum &
exequēdū decretū ꝓdictū i fauorē primogeniti, operaret̃ ꝯrium
effectū,& derogaret diſpoſitioni ipſius decreti auferendo ptātē
diſpēſandi,qđ fieri non debet.l.legata inutiliter.ff.de adim.lega.
27 cū ſi.¶Hoc ita † ꝓſuppoſito,ꝙ illa facultas diſpenſandi appoſita
in decreto repetita cenſeat̃ in ipſa inueſtitura,dico ꝙ ceſſant oēs
difficultates, nec tractat̃, an princeps tollere poſſit ius alterius,
qa dico ꝙ filio primogenito nō fuit q̃ſitū ius ſimpliciter & abſo

lute,ſed cōditionaliter niſi princeps aliter diſpēſaret,virtus. n. re
petitionis hoc operat̃ vt illa facultas diſpēſandi expreſſa dicat̃ in
ipſa inueſtitura.ita Oldr.in conſ.132.Titius habēs filiā.col.2. poſt
med.ver.nec ob.ꝙ cōfeſſione,vbi ꝙ expreſſum dr̃ qđ virtus ſub-
intellectæ repetitionis inducit,ſeu quod venit ex virtute repetitio
nis.¶Infero ex ꝑmiſſis circa hoc ſm dubiū quod licèt feudū di
cat̃ eſſe ꝯtus.c.de forma. 22.q.5.Abb.in c.quæ in eccleſiarū, col.
2.de cōſti.ob id ex inueſtitura feudi ius quæſitū dicat̃ ex ꝯtu, tñ
hoc ius ſolū & de ꝑ ſe cōſideratū nō eſt adeo efficax quin prin-
ceps in caſu nr̃o illi potuerit derogare, vt latè probatū eſt, ſtante
reſeruatione ptātis diſpēſandi qua ceſſante aliud forte dicendū
ſit.¶Deſcēdo nunc ad tertiū & ipſum difficillimū dubiū præſup
poſito quod primogenitus iam in feudo ſucceſſerit, & poſſeſſio
nē bonorū feudaliū apprehenderit,& actus feudi & iuriſdictio-
nis nomine ipſius primogeniti tñ geſti fuerint, an eo caſu liceat
Marchioni iuri eiuſmodi derogare in hoc dubio arduo & diffici
18 li ob reſeruationē ꝑdictā,arguā ad vtraq; partē,diſputādo, † .n.
& opponendo veritas clarius oſtēdit̃.l.fi.§.mixta.ff.de muner. &
hono.l.diui.ff.de iure patr.l.Ofilius.ff.de leg.3.oppoſita. o. iuxta
ſe poſita magis eluceſcunt,ſm Philoſophum,quē refert Cor. in
conſi.5.in prin.lib.3.& ſicut aromata magis redolent quo magis
cōterunt̃,ita veritas quāto magis cōterit̃ & oppugnat̃,tanto cla-
rior expulſis nebulis in lucē progreditur.Pau.de Caſt.in cōſi. 23.
19 Soler aromatū.in prin.lib.1.¶Et primò † vr̃ dicendū ꝙ Marchio
tale ius quæſitū & perfectè radicatum tollere nō potuerit, quia
vtile dñium bonorū feudaliū vaſallo ſine culpa eius auferre prin
ceps nō pōt,etiā de plenitudine poteſtatis.Bal.in conſi. 326. Rex
Romanorū.col.2.ad fi.in cōſ.345.Ad euidentiā ꝑmittendum eſt,
quod Imperator.col.2.ad fi.lib.1.in conſ.182.Caſus talis eſt, Rex
Cypr.col.2.ver.ꝑterea quid plura.1.lib.2.vbi quicquid ſit in alijs
rebus feudū auferri nō pē ſine culpa feudatarij, idem tenet Pau.
de Caſt.in conſi.229.Viſis & ponderatis.col.2. poſt med. & col.
ſeq.vſq; in finem cōſilij.li.1.& in cōſ.46.Viſo & examinato, pun-
cto,ad fi.li.2.idē tenet Abb.in conſ.3.col.18.q.19.& col.pe.lib.2.
ꝑ tex.in c.1.de feudo ſine culpa nō amitten.& in c.vnico.de nat.
feudi.Cur.Iun.in d.cōſ.1.col.10.Alexandrinus in conſ.130.in vlti
mo dubio idem vr̃ Deci.velle in conſ.410.col.3.in conſ.445. col.
11.in conſ.544.col.2.& in conſ.606.col.3.Goaad.in conſ.9. col.7.
in fi.& in conſi.26.col.7.in quibus locis memorati doc. expreſſe
20 loquunt̃ in feudo.¶Secundò † probari videtur iſta concluſio, nā
dñium quæſitū mediāte miniſterio iuris ciuilis princeps de ple-
nitudine poteſtatis ſine cā auferre non pōt,quia licèt modus ac-
quirendi ſit de iure ciuili,& princeps ſit ſupra ius ciuile, & illud
poſſit tollere etiā ſine cā.l.princeps.ff. de legibus.l.digna vox.C.
eo.tit.c.ꝓpoſuit,de cōcel. ꝑben. ipſe tñ effectus acquiſitionis ſeu
dñij eſt de iure gentiū.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.& iure,& ita doc.
cōcludūt,vt Soc.refert inter conſilia Bruni Aſtenſis in d.conſi.10.
col.6 ad fi.ver.tertia cōcluſio.& idē Soc.in cōſ.130.col.6. ver.ali-
qñ & ſecundo.& in cōſ.63.col.6.lib.3.Abb.in cōſ.11.col.fi. lib. 2.
Dec.in conſi.343.ver.& qa poſt aditā & in conſ.284.col. 54. ver.
3.communis opi.Iaſ.in l.ſi is,q ꝓ emptore,col. 4. ver.4. facit col.
6.ver.4.principaliter.ff.de uſuca.in l.Gallus.§.& qd ſi tñ.col.20.
uer.iſtā limitationē.ff.de lib.& poſthu. & in l. fi.in ſeptima limi
tatione.C.ſi contra ius vel vtili.pub.Curt.Sen.in conſ.50.col. 72.
in fi.verſi.tertia reſultat concluſio, & licèt multi doc. quos infe-
rius referā,teneant partem ꝯriā,tñ de eis non vr̃ curadū, nam ſe
quuntur Pau. de Caſt. volentem tale ius à principe tolli poſſe cū
fuerit acq̃ſitū mediāte auxilio iuris ciuilis puta in iure q̃ſito ex le
ge feudali,aditione hęreditatis,ꝑ ſuām,ꝑ vſucapionē aut ꝑſcri-
ptionē,ita voluit Pau.in cōſ.178.Donatio ꝑdicta.col.2.poſt med.
li.1.ſed dico ꝙ de opi.Pau.nō erat curādū, qa Paulus fuit ſibi ꝯ-
rius & ꝯrium voluit aut ſaltem de hoc dubitauit in conſi.34.Sup
primo dubio vr̃ dicendū ꝙ legitimatio.col.pen.lib.2.& miror ꝙ
doc.maxime Moder.illud cōſilium non allegauerint, nihil.n.o-
pus erat tanto labore circa impugnationē Pau.ſed ſatis erat alle
gare l.q falſa vel varia.ff.de teſtib.ideo ſtāte & ꝓſuppoſita tali ac
quiſitione dñij in bonis feudalib.non vr̃ tale ius in ptāte princi-
21 pis.¶Et ſi dicas,† doc.concludūt poſſe dñium à principe tolli ex
cauſa,ſed hic Marchio ex cā iuſta eſt mouēte vult diſpenſare qđ
bona iſta feudalia ex æquo inter fratres diuidant̃.Rñdeo, ꝙ cau-
ſa iuſta auferendi ius alterius in hac materia cōſiderat̃ ꝑ doc.qñ
eſt talis cā q̃ reſpicit vtilitatē publicā principaliter.Bar.ī l.q cūq;.
C.de iure fiſci.lib.10.Oldra.in conſil.224. Iſtę ſunt allegationes.
colum.7.Paul.de Caſt.in d.conſi.177.Donatio prædicta.in con-
ſil.229.Viſis & ponderatis.colum. 2. poſt med. & in conſi.287.

Primum

Primũ dubium.col.1.in fi.lib.1.Dec.in conſi.361.colũ. pe. verſ.a.
reſpondeẽ.& in conſ.588.col.3.circa med.Iaſ.in l.Barbarius.col.
6.ver.circa duas vltimas.ff.de off.pto̅ris,ſed in caſu noſtro, q feu
dum de quo agiẽ,ęqualiter inter fratres diſtribuaẽ,nulla vertẽ vti
litas publica principaliter nec ſecundario, ſed tãtum priuata ſeu
particularis aliorum fratrum, ergo &c. ¶ Tertiò probatur iſta cõ
cluſio,decretum Marchionale primo ponit regulam,q in feudis
iuriſdictionalibus nullus ſuccedere queat niſi duntaxat filius pri
mogenitus,poſtea ponit exceptio à regula dum reſeruaẽ dño fa-
cultas diſpẽſandi,mõ arguiẽ ſic,regula loquiẽ de ſucceſſione , q
nullus ſuccedere queat,&c.ergo ẽt exceptio intelligi debet vt lo
quatur in caſu regulæ & ſit de regula.Bar.in l.in bis.ff.de legib.in
l.1.in fi.ff.de regu.iur.vbi latè Moder.vt ergo reſeruatio ſeu exce
ptio diſpẽſandi ſit de regula,dicẽdũ vr̃,q licèt ex regula decreti
primogenitus debeat ſuccedere , Marchio tamẽ poſſit diſpẽſare
ne ſuccedat aut in totum nõ ſuccedat,nõ aũt poſſit diſpenſare,q
vbi primogenitus ſemel ſucceſſiſſet & dñium utile bonorũ feu-
dalium acquiſitũ haberet,princeps illud auferre poſſit,aliud eſt.n.
diſpẽſare ne quis ſuccedat, aliud auferre ſucceſſionem iã imple
tam & abſolutam,& cum exceptio nõ loquaẽ de auferẽdo ſucceſ
ſionẽ iam quæſitã nec nos loqui debemus.l.ſi ſeruũ.§.nõ dixit p̃
tor.ff.de acqui.hære.l.unica.§.ſi autem ad deficientis.C.de cad.
toll. ſed iſte caſus tollendi ſucceſſionẽ iam quæſitam omiſſus in
decreto remanere debet in diſpoſitione iuris cõis.l. commodiſ
ſime.ff.de lib.& poſth.l.ſi cũ dotem,in prin.ff.ſolu. mat. ſed iure
cõi princeps nõ pt, uaſallo feudi dñium auferre ceſſante uaſſalli
culpa, utſupra oſtẽdimus, ergo &c. ¶ In contrarium q princeps
poſſit diſpẽſare ẽt poſt ius quęſitũ in caſu iſto,plurimis modis ar
22 gui põt.¶Primò † quia tale ius acquiſitũ vr̃ primogenito mediã
te miniſterio iuris ciuilis.ſ.per illum decretũ a principe Marchio
ne editum, ideo cũ Marchio in ſuo Marchionatu ſit ſupra ipſum
ius ciuile,& decretũ ab eo conditũ,utſupra oſtendimus, tale ius
ita acquiſitum vr̃,q auferre potuerit,tenendo opin.Pau.de Caſt.
in conſi.177.Donano prædicta.col.2.lib.1.poſt Dyn.in conſi.10.
& idem Pau. in conſi.180.Super eo quod primo loco,quæriẽ quis
ſuccedat.col.1.poſt med.lib.1.idem tenet Abb.ſibi ꝯrius in con-
ſi.134.Videtur primo.col.5.lib.1.& in conſi.77.col.2.in fi. verſi.
princeps autem.lib.2.ubi q princeps põt tollere dñium quæſitũ
mediante ſententia , maximè reſtituendo ad audientiam cauſæ,
quia dr̃ quęſitũ ius mediãte iure ciuili,q̃ fuit opi.Bal.in l.fi.C.ſen.
reſcin.nõ poſſe.idẽ tenet ipſe Bal.in conſi.214.caſus eſt talis qui-
dam hẽt uxorẽ.in fi.lib.2.idẽ tenet Alex.in conſi.229.lib.2.idẽ te
net Soc.ſibi contrarius in conſi.87.col.7.uer.poſtremo illa cõclu
ſio.lib.3.Bologni.inter conſilia Pau.in conſi.ultimo.col.3.li.1. &
idẽ Bologni.in additionibus ad conſilia Io.de Ana. in conſi. 81.
idem tenet Decius ſibi contrarius in conſi.198.col.2.in cõſi.252.
col.fi.in conſi.269.col.5.in conſi.390.colũ. 5. poſt med. in conſi.
498.col.pe.in fi.& in conſi.624.col.fi.idem Dec.in rub. ff. ſi cert.
pet.col.2.poſt med.in ſecunda lectura.& in l.1.in fi. C. de ſecun.
nup.& in c.quæ in eccleſiarum,col.12.uer.quintus caſus.de con-
ſtitutio.Eandem opi.tenet Curt.Iun.in conſ.1.col.7.poſt med.in
conſi.138.col.2.in conſ.158.col.4.ad fi.& col.ſeq.& animoſius in
conſ.173.col.3.ubi dicit hanc eſſe cõmunẽ opinionẽ.Eandẽ opi.
tenet Gozadinus.in cõſi.5.col.5.poſt Dec.in c.quæ in eccleſiarũ,
de conſti. collega meus honorãdus dñs in tract. ſuo de pa-
ctis nu.14.dixi etiam ſupra in cõſi.103. col.1.poſt med.Ex quibus
patet q̃ vaſto verſemur pelago,cũ ſummi legum principes ſibi ip
ſis nõ conſtent,ſed mutata opinione diſſideant.Ad hoc tñ primũ
fundamẽtum huius partis affirmatiuæ reſponderi poſſet,q pro-
cederet vbi primogenito quæſitum ius eſſet ex decreto Marchio
nali tñ,quod eſt mere iuris ciuilis aut prætorij iuxta no. p doct.
in l.5.in prin.ff.de verb.obl.ſed hic ius quęſitũ eſt primogenito ẽt
ex inueſtitura & ꝯtu feudi vbi de iure gentiũ tractandũ eſt , ideo
venio ad alia fundamenta pro hac parte affirmatiua . ¶ Secundò
23 † igitur arguitur ex illa reſeruatione ad ſcripta in decreto dñi , q
liceat diſpenſare,q̃ reſeruatio vr̃ generalis ſiue primogenitus no
dum ſucceſſerit ſiue ſucceſſerit , ergo generaliter vr̃ intelligenda
l.de precio.ff.de publicia.cũ ſim.nec reſtringenda vr̃ illa reſerua
tio,quia oĩs interpretatio reſtrictiua eſt contra literalẽ ſermonẽ.
Bal.in cõſi.371.1.Volumine.col.2. circa med. lib.5. & verbi ge-
neraliter loquentia reſtrictionem nõ recipiunt præter caſus in iu
re expreſſos,maximè in materia quę nõ eſt odioſa aut reſtringibi
lis.Bellamera in conſi.33.colum. 4. ante med.ſed iſta materia in
qua hoc agiẽ,vt redeaẽ ad ius cõe vt æqualitas ſeruetur inter fra-
tres nõ dici põt odioſa aut reſtringibilis,immo fauorabilis & la-
te interpretanda,vt inferius dicam.¶Et ſi dicatur q iſta reſerua-
tio diſpenſandi non vr̃ generalis , ſed reſtricta & limitata ad tp̃s
ſucceſſionis,prout in p̃cedentibus dictũ eſt in tertio fundamen-
to facto pro parte negatiua.Rñdeo,q immo illa reſeruatio vr̃ ge
neralis & erit de regula referendo eã ad tp̃s acquiſitæ ſucceſſio-
nis p primogenitũ,nã regula decreti dicit q nullus ſuccedat p̃ter
primogenitũ,& ſic vult regula, q primogenit⁹ ſuccedat & ſuc-
ceſſionẽ acquirat.Poſtea reſeruatur & excipitur caſus diſpẽſatio
nis,q liceat dño ꝯ regulã diſpenſare,itaq; cũ regula cõprehen-
dat ſucceſſionẽ & ipſius ſucceſſionis acquiſitionẽ in reſeruatio
ne diſpẽſationis,clare vr̃ apparere de mẽte dñi reſeruãtis , q poſ
ſet diſpẽſare in omni caſu in quo p regulã ius primogenito daẽ.
Rurſus fundamẽtum ſupra factũ ſolũ vr̃ reſpicere pſonã primo-
geniti,q ipſe ſuccedat,ſed verba reſeruationis reſpiciunt pſonas
aliorũ fratrũ,q cũ ipſis poſſit d diſpẽſari vt ſuccedãt, quæ verba
24 põt intelligi ſiue primogenitus iã ſucceſſit, ſiue nõ. ¶ Tertiò † p
iſta parte affirmatiua arguiẽ ſic, verba reſeruationis ita intelligi
dẽnt,vt aliquid operenẽ.l.ſi qñ,in prin.ff.de leg.1.c.ſi Papa, de pri
uile.lib.6.immo nullũ verbũ dẽt eſſe ſuperfluum ſi alius intelle-
ctus ſanus poſſit accõmodari.l.1.in prin.ibi.no.ff.qđ metus cau.
l.1.in fi.cũ ibi.no.ff.ad munic.& quod no.in c.ſolitæ,in ver. tanq̃,
de maior.& obed.Pau.de Caſt.in conſi.57.Primò videndũ eſt de
intellectu.col.1.lib.1.alias enim ſi verba nõ operent,ludibrio cẽ-
ſebuntur appoſita & eluſorie,quod fieri nõ debet.l.ſi. §. nõ aũt ſi
lio.C.de bonis quæ lib.l.cum alijs.in fi.C.de cura.furio.c. cõmiſ-
ſa.§.porro. de elec.lib. 6. & dicit Bal.in conſi. 51. generali ſtatu-
to.in fi.lib. 5. q ſingula verba legis & ſingula verba priuilegij de
bent habere aliquid ponderis & ad aliquẽ effectũ trahi p l. itẽ ve
niũt.§.aptanda.ff.de peti.hære.Alibi ſcribit Aret.in conſ. 110.col.
fi.q ſtatutũ cõprehendit fiſcum & cãm priuilegiatã,qñ alias ni-
hil operareẽ,immo intelligi dẽnt verba impropriè & ꝯ eorũ na-
turã,potiusquã vt nihil operẽtur.l.ſi ſtipulatus fuero p te.l.ſtipu-
latio iſta.§.ſed ſi ſeruus.& §.poſſidere.ff.de verb.obl.c.ſi ſenten-
tia.de ſen.exc.li 6.q̃ iura ad hoc propoſitũ citat Abb.in conſ.32.
col.1.lib.2.tradit Dec.in conſi.48.col.2.poſt med. & in conſi. 69.
col.3.ad fi.Ad idem t.x.in l.quibus diebus.§.dñs. & ibi Bar.ff.de
cõdi.& dem.Alibi ſcribit Old.in cõſ.300.Factũ tale eſt magiſtro.
col.fi.q vt diſpoſitio aliquid opereẽ multa in ea veniũt quæ alias
nõ veniẽt , puta veniũt debita in legato qñ alias nihil operareẽ,
nec aliud eſſet qđ venire poſſit,ſimiliter priuilegiũ cõceſſum cle
rico ſtudẽti ſup fructibus percipiẽdis extẽdiẽ ad quotidianas di-
ſtributiones qñ nulli alij ſunt fructus vt ibi per eũ.Ad idẽ adduco
Bal.in l.1.q 34.ff.de rer.diui.vbi q appellatione hæredis venit le-
gatarius qñ alias verba nihil operarent.ſequiẽ Dec.in cõſi. 48.co
lũ.2.in fi.Alibi ſcribit Abb.in conſi.14.col.3.li. 2. q ſtatutũ tollẽs
exceptionẽ p̃ſcriptionis cẽſeẽ tollere ẽt p̃ſcriptionem longiſſimi
tp̃is qñ alias nihil operareẽ.Alibi ſcribit Bar.in l.ſed & ſi qs.§. q̃-
ſiti.ff.ſi qs cautio.q gñalis renũciatio trahiẽ ẽt ad caſum fortui-
tũ,qñ alias nihil operareẽ,refert & ſequiẽ Cur.Iun.in cõſi.68.col.
fi.Alibi ſcribit Abb.in cõſi.85.col.3.lib.1.quod verba ſemp redu-
ci dẽnt ad caſum dubium vt aliquid operenẽ,q͞a in claris nõ op⁹
eſt diſputare aut inſiſtere.Alibi ſcribit Alex.in cõſi.24.colũ.3.lib.
4.quod ſtatutũ quod ea q̃ ſiũt in domo,pbeoẽ p teſtes domeſti-
cos,intelligiẽ de domeſticis ẽt fœminis,vt aliqđ opereẽ. refert &
ſequitur Gozad.in cõſ.74.col.2.Modo in ꝓpoſito noſtro ſi illa re
ſeruatio diſpenſandi appoſita in decreto intelligaẽ ante acquiſitã
ſucceſſionẽ primogenito,qđ operabiẽ illa reſeruatio, nõne & ſi
ne ea poterat princeps diſpẽſare,vt ſupra abunde ꝓbauimus , vt
ergo verba reſeruationis ludibrio aut eluſorie appoſita nõ cẽſeã
tur,ut intelligaẽ in caſu dubio,nõ in claro,in quo nulla eſſet diffi
cultas,dicẽdũ eſt referri debere p̃tãẽ diſpẽſandi ad caſum iſtũ,
quo ius q̃ſitũ iã eſſet. Sed ad iſtud rñderi põt q immo multũ ope
raẽ reſeruatio diſpẽſandi tenẽdo illã opi.q ſine facultate diſpẽ-
ſandi nõ poſſit princeps derogare iuri q̃ſito ex inueſtitura licèt
inueſtituræ caſus oõdũ euenerit. ¶Quartò † iſta reſeruatio diſpẽ
25 ſandi ita interpretari dẽt ne reddaẽ eluſoria.l.ſi p̃cor.ff.de iud.l.fi.
ff.ne qđ in loco pub.l.1.§.exceptiones.ff quarũ rer. actio nõ daẽ.
nec ea dẽt in p̃tãte partis eludere ſtatuti reformationẽ uel diſpõ
nẽ.ar.l.2.§.ſed ſi agat.in fi.ff.de iud.l.ne in p̃tãte.de arb.immo ex
cẽſſo fit ẽt in pœnalibus,ne diſpoſitio reddaẽ eluſoria.c.ſi ciuitas.
& ibi Dñi.in 2.nota.de ſent.excom.lib. 6. Iaſ. in l.talis ſcriptura,
col.4.circa med.ff.de lega.1.Dec.in regula factũ tuũ. §.fi. In ter-
tia limitatione.ff.de reg.iur.ſed tenẽdo q dñs diſpẽſare nõ poſ-
ſit poſt ſucceſſionẽ acquiſitam de facili primogeniti ſtatim mor
tuis parentibus poſſeſſionẽ bonorũ apprehendẽt ut priueẽ dñs

ptãte diſpenſandi maximè, qa viuis parẽtibus tractari nõ cõſue
tuit de iure ſuccedẽdi.l.fi.cũ ibi no.C.de pac.Rñderi põt, ꝙ ceſſat
argm̃ eluſionis ſi fiat diſpẽſatio viuis parẽtibus & de eorũ volũ-
tate.¶Quintò in decreto fit reſeruatio diſpẽſaodi ſi alius forte fi
lius ſapiẽtior aut aptior inueniaꝰ, aut alia iuſta cã ſuperueniat di
ſpẽſandi.Põdero verb ſi ſuperueniat,quod ꝑſupponit cãm futurã
& ſuperueniẽtẽ,cur diſpẽſatio fiat, & ſic decretũ in illa reſerua-
tione nõ vr̃ hr̃e reſpectũ ad tp̃s quo tp̃e diſpẽſatio fieri debet,ſed
ad cãm diſpẽſationis,ꝙ tũc ius diſpẽſandi exerceri poſſit,qñ di-
ſpẽſandi cã iuſta ſuperuenerit.pro quo facit, qa qualitas adiecta
verbo dẽt adeſſe tp̃e verbi.l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxal.
ſatis eſt ergo ꝙ fiat diſpẽſatio tp̃e verbi cũ iuſta cã ſuperuenerit
diſpenſandi.Sed retorqueri poſſet fundamentum, ꝙ tp̃s verbi diſ
penſandi intelligitur qñ caſus euenit ſucceſſionis aut ante eius
euentum volẽte patre aut vaſallo ante ius perfecte quæſitum niſi
poſt quæſitũ ius ſuperniret inhabilitas. ¶Sextò ſi primogenitus
iuuare ſe vellet ex inueſtitura qua primogenitus vocatus eſt,dico
ꝙ in inueſtitura cenſeꝰ repetita illa reſeruatio & facultas diſpen
ſandi,vt ſupra abunde probauimus in ſecundo dubio,& in ſexto
26 fundamento facto circa ipſum dubium,ob id † vti nõ põt primo
genitus iure illius inueſtiture,qn eo vtaꝰ cũ oĩbus ſuis qualitatĩb
& ſic eũ facultate illa diſpenſandi.l. Põponius.§.cũ quis.ff.de ac
qui.poſſ.l.ſi nautẽ. ff. de pac. & quod dr̃ de clerico vtente ſtatuto
laicorũ,ꝙ eo vti debet cũ oĩbus ſuis qualitatibus.Bal.in l.oĩ no-
uatione.C.de ſacroſ.eccl.& in l.1.in vltima.q.C.de contra.empt.
Deci.in l.j.col.3.poſt med.ff.de iuriſd.om.iud.& in c.eccleſia ſan
ctæ Mariæ.col.pe.de cõſt.itaq; allegare nõ põt primogenitus ius
ſibi ſimpliciter quæſitum eſſe quod qualificare cõceſſum eſt eſſe
ctualiter,niſi aliter princeps diſpẽſaret ex qua facultate diſpẽſan
di apparet,ꝙ iſtud ius primo genituræ erat reuocabile,ideo pri-
mogenitus cõqueri nõ põt, ꝙ ius ſuum ſibi auferatur, ſicut dr̃ de
iure quæſito ea interlocutoria iudicis,ꝙ auferri põt ſi interlocu-
toria reuoceꝰ.l.ꝙ ius ſit.ff.de re iud.quia erat quæſitũ tale ius reuo
cabiliter ſm naturã interlocutoriæ,& ſi primogenitus conqueraꝰ
de dño ꝙ ius ſuũ auferre ei videaꝰ,rñdere pt dñs,amice nõ facio
tibi iniuriã ſi vtor iure meo.i.facultate diſpenſandi quã mihi re-
ſeruaui.l.3.§.is tñ.ff.de lib.hom.exhi.l.iniuriarũ.§.1. ff. de iniu.l.
null⁹ vr̃.ff.de re iu.c.eccleſia vulterana,de elec. Rurſus reſpõdere
põt dñs,amice ita diſpenſando,meũ potius tibi, nõ tuũ denego
27 auxiliũ.gl.magna in l.aſſiduis.C.qui potio.in pigno.hab.& in §.
fuerat,in verſi.creditoribus,in fi. Inſti.de actio. ¶Septimò † cõis
doc.cõcluſio eſt,ꝙ princeps de plenitudine poteſtatis auferre pt
ius quæſitũ de iure gentium ex cã vt ſupra demonſtratũ eſt in ſe-
cundo dubio,itaq; ſolũ videndũ eſt,an in caſu iſto ſubſit iuſta cã
diſpenſandi in præiudiciũ primogeniti in qua re ſupradictũ eſt,
ꝙ cã talis eſſe debet quæ reſpiciat vtilitatẽ publicam,ſed dico ꝙ
alia ẽt cã iuſta conſiderari põt, puta ſi in tali ꝑiudicio concurrat
volũtas eius penes quẽ poteſtas erat de bonis diſponendi, verbi
gr̃a,pater viuẽs & ſpuriũ hñs declarauit volũtatem ſuã, ꝙ vellet
eũ legitimari,certe cõſtito de tali uolũtate poterit princeps mor
tuo patre & adita hæreditate ꝓ agnatos ſpuriũ legitimare, & ius
hæreditatis agnatis quæſitũ ab eis auferre,nã cũ bona eſſent pa
tris & appareat de uoluntate eius erga ſpuriũ, iuſta arguiꝰ cã ita
legitimãdi & agnati ꝑiudicãdi,ita Pau.de Caſt.in d.cõſi.174.Do
natio ꝑdicta.lib.1.Soc.in d.conſi.120.col.7.uer.aliqñ & tertio. li.
3.iſta aut certe nõ diſſimilis ratio militat in caſu noſtro, nã ptãx
admittendi uel non admittẽdi primogenitũ ex arbitrio pende-
bat ipſius Marchionis,poterat.n.decreto illo in fauorẽ primoge
niti abſtinere & illud nõ cõdere,ſed ex cã motus eſt ad ita ſtatuẽ
dũ,ita ſtatuit quidẽ,ſed nõ ſimpliciter & ꝑciſe, ſed declarauit uo
luntatẽ ſuã eſſe ꝙ diſpẽſare poſſet ꝯ uires illius decreti. Proinde
cũ in ipſa uocatione & ꝑlatione primogenitorũ de qua in decre
to illo, ꝓteſtatus fuerit,ꝙ ẽt primogenitos liceret poſtponere aut
aliter ꝯ eos diſpẽſare,an nõ iſta cã iuſta eſt auferẽdi dñium, ẽt q̃-
28 ſitum de iure gẽtiũ,quod acquiri nõ poterat niſi mediãte facto
ipſius dñi & ꝑ eius cõſtitutionẽ Marchionalẽ,& iſtud eſt, † quod
dicimus ius q̃ſitũ mediãte facto alterius facilius tolli poſſe ꝑ eũ
cuius facto quæſitũ eſt, q̃ ſimpliciter acquiſitum eſſet ſine facto il
lius cũ firmius ſit quod acquirimus facto nr̃o, q̃ ꝙ facto alieno.l.
ſi filius.§.erit differentia.ff.de fideicõ.lib.l.ſi qd in bello.ff.de ca-
pti.Bar.in l.ſi inſulã,in ſexta oppo.primæ partis.ff. de uerb. obli.
Pau.de Caſt.10 cõſi.57.Primo videdũ eſt de intellectu,circa fi.&
in conſ.440.Iſta qõ.ad fi.lib.1.¶Ex qbus infero ꝙ ceſſante iſta di
ſpenſandi reſeruatione cã iuſta diſpẽſandi cõſiderari non poſſet,
niſi q̃ reſpiceret utilitatẽ publicã, ſed ſtãte reſeruatione ipſa ꝑ q̃
apparet de uoluntate eius,in cuius manu & ptãte erat primoge-
nitũ nõ uocare,dico ꝙ ipſa uoluntas ſola,cã iuſta ur̃ auferẽdi ius
tertio q̃ſitũ,ſaluo tñ eo quod infra dicã in quarto & ultimo du-
bio. ¶Et ꝙ in caſu iſto neceſſario cõſideranda nõ ſit cã utilitatis
publicæ,apparet,qa reſeruauit princeps facultatẽ diſpẽſandi ca
ſu quo alius filius ſapiẽtior aut aptior eſſet ad regimen bonorũ
feudaliũ,iſta cã nõ pertinet ad publicã utilitatẽ principaliter,qa
nõ tractaꝰ de regimine aut totius Marchionatus aut unius reipu
blicæ,ſed unius domus tm̃.¶Et ſi dicas,immo illa cã ur̃ reſpice-
re utilitatẽ publicã totius caſtri uillæ cui uaſallus primogenitus
debeat dñari,rñdeo,ergo ſi ſubſit iſta cã in alijs fratribus poterit
dñs diſpẽſare nõ obſtãte iure quæſito,ẽt ꝙ diſpẽſandi facultas ex
preſſe reſeruata nõ eſſet.Secũdò rñdeo, ꝙ dñs intellexit in ſua re
ſeruatione ẽt de alia cã q̃ ad publicã utilitatẽ nõ reſpiceret, pon
derando illa uerba,uel aliqua cã ſuperueniat diſpenſandi, q̃ uer-
ba ut aliquid operenꝰ ultra cãm iam expreſſam intelligi dẽnt ẽt
de cã priuatæ utilitatis,faciũt q̃ ſupra late dixi in tertio fundamẽ
29 huius partis affirmatiuæ.¶Præterea † ponderandũ eſt uerbũ ali
qua,cuius natura eſt,ut uerificeꝰ in quolibet ẽt minimo,& ſic uer
bũ aliqua cã,debet generalius intelligi, nõ reſtringi ad cãm pu-
blicæ utilitatis.gl.in cle.1.in uer.aut earũ parte,de foro cõpet.cũ
ſi.q̃ Iaſ.ſcribit in l.legitima,col.3.ff.de pac.& in l.eũ qui,in prin.
ff.de iuriſd.om.iud.iam ſi dñs intellexiſſet de diſpẽſatione q̃ fie-
ret ob publicam vtilitatẽ tm̃,nihil opus erat reſeruatione illa fa-
cultatis diſpẽſandi cũ de iure cõi permiſſum id eſſet, itaq; dicen
dũ eſt,ꝙ voluerit dñs diſpẽſare poſſe ex cã q̃ ſibi iuſta videreꝰ,ẽt
ꝙ ad publicã vtilitatẽ nõ reſpiceret,faciẽda igiꝰ vr̃ cõcluſio hoc
modo,ꝙ primogenitus ante decretũ illud ius nullũ haberet. ex
eo aũt decreto & inueſtitura ſecuta in vim decreti illi⁹ ius acqui-
ſierit,ſed reuocabile tñ ex cã in decreto ſatis vr̃ expreſſa vt ſuffi-
30 ciens eſſet licẽt ad publicum nõ ſpectet compẽdiũ. ¶Et hic † cõ-
ſidero fundamentũ vnũ non mediocriter efficax iudicio meo, il-
lud quod dr̃ principẽ auferre non poſſe ius alij quæſitũ ſine cã,
verũ eſt qñ princeps vni pſonæ particulariter ius ſuũ auferre vel-
let, ſecus ſi gñaliter legẽ condẽdo gñalẽ quæ nõ magis reſpiciat
præiudicium vnius q̃ alterius,tũc enim per legẽ ita gñalẽ ius alij
quæſitũ auferri põt.Bar.in conſi.172.Dubia. col.1. modo per iſtã
reſeruationẽ facultatis diſpenſandi inducitꝰ lex dñi gñalis cõtra
primo genitos non magis ꝯ vnum q̃ ꝯ alium,ideo potuit prin-
ceps talem reſeruationem gñaliter facere ꝙ diſpẽſare liceret,ẽt
ꝙ cauſa ita diſponẽdi ad priuatũ commodum pertineret. ¶Sed
hic inſurget aliquis & dicet,ergo poterit princeps per legem ſta
tuere ꝙ ius alij quæſitum de iure auferri poſſit ẽt ob cãm priua-
tã,ſicut princeps hoc a ſeipſo facere nõ põt,ita vr̃ ꝙ legem cõde
re nõ valeat ꝑ quam id ita poſſit facere, & talis lex videaꝰ iniqua.
31 Rñdeo,† ꝙ argm̃ ꝓcederet,ſi ſimpliciter lex ita fieret ſed hic prin
ceps primo facit legẽ in fauorẽ primogeniti,deinde apponit re-
ſeruationẽ, q̃ reſeruatio vr̃ appoſita quodãmodo traditioni rei
ſuæ,ſua enim dr̃ res ſine qua primogenitus admitti inſolidũ non
poterat,ob id talis reſeruatio æqua & iuſta cenſeri dẽt, ſicut dici
mus in pactis priuatorũ q̃ quis apponit traditioni rei ſuæ, ꝙ illa
ſeruari dẽnt.l.in traditionibus.ff.de pac.l.3.in fi.C.de ꝯhẽ.empt.
c.uerum,de cõd.appo.& ſic ꝯrium ſupra formatũ procederet qñ
princeps legẽ faceret de auferendo ius alterius aliunde quæſitũ
q̃ ab ipſo principe, puta ex titulo emptionis, donationis, teſta-
mẽti,aut alio ſimili,ſecus qñ princeps reſeruãdo diſponit de au-
ferẽdo ius primogenito quæſitũ ex facto ipſius principis,& ex ei⁹
32 ordinatione in qua reſeruationẽ apponit.¶Octauò † cõſidero,ꝙ
cã finalis illius decreti primogenitos ꝑferentis colligiꝰ ex eius ꝓœ
mio aut ꝑfatione.l.1.ubi Bar.ff.ad Maced.l.fi. & quod ibi Bart.ff.
de hære.inſti.ſed in præfatione illius decreti rõ aſſignatur,qa ex
multitudine perſonarũ diſcordiæ oriebanꝰ & feuda ferè annihi-
labanꝰ,& melius cõſeruanꝰ feuda per primogeniturã, ideo ſi in
feudo de quo agiꝰ & illud primogenito dimittẽdo non ſatisfiat
menti decreti, ſed dñs ꝯrium uideat expedire qui fratrũ perſonas
cognitas habeat & pacẽ inter fratres ac toti uillæ futurã proſpi-
ciat ex æquali ſucceſſione oĩum potiuſquã ex iure primogenitu
ræ,dico ꝙ ea illa rõne finali exiſtente in ꝯrium, uerba reſeruatio
nis extẽdi & ampliari debẽt,ut intelligaꝰ facta reſeruatio faculta
tis diſpenſandi ẽt poſt ſucceſſionẽ acquiſitã.quia rõ finalis & ge
neralis ampliat diſpoſitionẽ,ẽt ꝙ loquatur diſpoſitio in caſu ſpe
ciali.l.cũ pater.§.dulciſſimis.ff.de lega.2.Bar.in l.pater.§. fundũ
ff.de lega.3.no.in l.cũ mulier.& in l.ſi uero.§.de uiro.ff.ſol. mat.
Soc.in conſi.559.col.15.ad fi.in tertia.q.lib.2.ſi enim ratio legiti-
ma diſpenſandi ſubſit poſt acquiſitã ſucceſſionẽ, & dñs gñaliter
diſpen-

diſpenſandi facultatē ſibi reſeruauit nō magis uno tpe q̃ alio, ip-
ſa diſpenſandi ratio inſpicienpa uṙ, non etiã ſpectãdum tempus
33 ipſius diſpenſationis. ¶ Nonò † interpretatio iſtius reſeruationis
fieri debet aut ſm uerisimilitudinem aut ſm naturã rei. Bald. in
conſi. 343. examinanda ſunt. in prin. lib. 1. uerisimilitudo. n. habeṫ
pro lege. Oldr. in cōſi. 13. cũ quæſtio. in fi. & dṙ uerisimilitudo co
gnata naturæ. Bal. in cōſi. 480. Mortuo filio. lib. 3. itaq; circa inter-
pretationē iſtius reſeruationis facultatis diſpenſandi inſpici &
cōſiderari debet quæ veriſimiliter fuerit mēs reſeruantis, ſed ex
quo apparet de eius intētione, ꝙ voluit ſaluum ius eſſe diſpēſan-
di ex cã, nōne veriſimile eſt voluiſſe eũ, ꝙ ita poſſet diſpēſare vno
tpe ſicut in alio cauſa iuſta ſubſiſtente ita diſpēſandi, iam cum p
talē reſeruationem appareat, ꝙ noluit dñs manus ligatas habere
quominus diſpenſare poſſet, admittēda vṙ iſta interpretatio, ꝙ
poſſit diſpēſare ēt poſt acquiſitam ſucceſſionē, vt hoc modo mi
nus ligeṫ dñs. arg. l. ſi qđ vēditor, in fi. ff. de ædi. edic. l. ſi peculiũ.
34 §. ſicut aũt. ff. de peculio. ¶ Decimò † diſpoſitio in dubio interpre
tari debet vt trahatur ad caſum magis neceſſarium. Bal. in conſi.
35. Pater filio. col. 2. lib. 2. per tex. in l. 1. §. quid ergo. ff. de vētre in
ſpi. & in l. quod Labeo. ff. de carbo. edic. ſed dico, ꝙ ex quo con-
ſtat de voluntate dñi, ꝙ voluit poſſe diſpenſare, iſta ptãs referri
debet ad tempus quo magis neceſſaria eſt, ſed illa eſt magis ne-
ceſſaria mortuo patre & acquiſita ſucceſſione q̃ patre viuo, ſi
quidē patre viuēte non audent liberi de tali diſpenſatione loqui,
quaſi videanṫ ſolliciti de bonis viuentis. Ideo viuēte vaſallo & ſi
ne eius conſenſu feudũ alij concedi nō debet. c. 1. §. ſi quis fece-
rit quo temp. miles. cum ſi. vt per Deci. in conſi. 144. in primo du
bio. ſimiliter patre mortuo, primogenitus ſtatim veriſimiliter re
periṫ in poſſeſſione bonorũ, ob id caſus diſpenſandi magis vide-
batur neceſſarius poſt apprehēſam poſſeſſionē bonorũ, ergo de
illo caſu cogitatum cenſeri debet. ¶ Vndecimò † iſtud decretum
35 marchionale ponit regulã exorbitantem à iure communi, ꝙ pri
mogenitus præferatur alijs excluſis. deinde ponit exceptionem
à regula, ſed dico quotiens ponitur exceptio ꝯ regulam ſic exor-
bitantem à iure communi, talis exceptio latè debet interpretari.
vt minus corrigatur ius cōmune quàm ſit poſſibile. Cum. in cōſ.
30. Statuto caueṫ. col. 2. vbi ſtãte ſtatuto, ꝙ maritus nihil poſſit re
linquere vxori præter vſufructum medietatis bonorum, iſta exce
ptio vſufructus latè debēt interpretari, vt cōprehendat ēt legatũ
alimentorũ, refert & ſequitur Cur. Iun. in conſi. 7. col. 4. & in cōſ.
102. col. fi. pro hoc optima gl. in c. ſtatutũ, in ver. numerandum. de
præb. li. 6. Mod. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. Itaq;
iſta exceptio ſeu reſeruatio facultatis diſpēſandi ꝯ decretũ exor
bitans late debet interpretari & intelligi ēt ꝙ ſucceſſio iam pri-
36 mogenito fuerit acquiſita. ¶ Duodecimò † dico ꝙ hic agitur de
interpretando exceptionem aut reſeruationē diſpenſandi factã
à Marchione, ideo latius interpretari debemus reſeruationem ab
eo factam q̃ ageretur de interpretando diſpoſitionem vnius pri
uati hominis. Bal. in conſi. 294. Dicta particula. col. 1. li. 5. & dicit
idem Bal. in cōſi. 301. Ad euidentiam præmittēdũ eſt, ꝙ princeps.
lib. 5. ꝙ in actu principis gloſſandum non eſt & ratio eſt natura-
lis, nam cũ principum ptãs ſit maior poteſtate priuatorũ, conue-
niēs eſt actũ principis latius interpretari, vt plura comprehēdat,
ſed maior inducitur ptãs ex illa interpretatione, ꝙ poſſit diſpēſa
re etiam poſt quæſitum ius, ergo &c. maximè quia præiudicium
tertij nō vṙ conſiderabile ex quo tertius ius illud habuerat ex fa-
cto ipſius principis. i. ex eius decreto in quo facultas illa diſpen-
ſandi appoſita erat. ¶ Decimotertiò † interpretatio altera dṙ ne-
37 ceſſaria quę ſit per punctum rõnis, altera dṙ probabilis quæ ſit ex
æquitate ſeu per viam æquitatis. Bal. in conſi. 411. Quidã Medio-
nenſis. col. 1. circa med. lib. 1. ꝙ per punctum rõnis illa reſeruatio
facultatis intelligi debeat admodum ſupradictũ, abunde ſupra
oſtenſum eſt, ꝙ ex æquitate ita fieri debeat arguitur. finge patrē
vaſallũ decedere relictis pluribus liberis popillis qui ignorãt qc
quid vident. l. 1. C. de falſa mone. ſi dicamus talem diſpenſationē
peti debere ante quæſitum ius, ſequereṫ, ꝙ talis diſpēſatio nunq̃
fieri poterit ad fauorē pupillorum qui neſciũt quid petant. ¶ De-
38 cimoquartò † iſta reſeruatio facultatis diſpēſandi dṙ fauorabilis
quatenus agitur de diſpēſando vt filij æqualiter ſuccedant, quia
per talem diſpēſationē redimus ad ius commune. gl. in c. ſtatutũ.
in ver. numerandum. de præb. lib. 6. pulchre Ro. in cōſi. 358. Quæ
ritur an ipſe Chriſtophorus. in fi. Feli. in c. cũ acceſſiſſent. colũ. 3.
de cōſti. Dec. in c. cũ omnes, col. 1. in d. c. cũ acceſſiſſent. col. 2. eo.
tit. & in c. cauſam quæ, col. 3. de reſcrip. & alibi ſæpiſſime doc. nō
omitto tamē quod ſcribit Abb. in c. veniēs, col. 8. de præſcrip. vbi
ꝙ poteſt princeps concedere priuilegium in præiudiciũ alterius
qñ per illud reducitur res ad ſuum antiquum ſtatum, per gl. in c.
ab exordio. 35. di. & per eam dicit Abb. ꝙ prælatus præiudicare
pōt eccleſiæ qñ ex tali præiudicio reducitur res ad ius cōe, itaq;
cũ talis facultas diſpenſandi dicaṫ fauorabilis, interpretatio iſta
admitti debet per quã extēditur materia fauorabilis, ꝙ dñs diſpē
ſare poſſit ēt poſt acceptatã ſucceſſionem. c. cum dilecti, ſm vnũ
intellectũ de dona. per quem tex. ita arguit Alex. in conſ. 213. col.
4. refert & ſequitur Deci. in conſi. 69. col. 3. poſt med. & in conſi.
76. col. 2. circa med. facit reg. l. cum quidã. ff. de lib. & poſth. ꝙ fa
39 uores conuenit ampliari, odia aũt reſtringi. Decimoquintò † vbi
in verbis decreti ambiguitas cōſiderari poſſet, ad ipſum Mar-
chionem pertinet illud interpretari. Bar. in l. omnes populi. in ter
tio quæſtione ſextæ quæſtionis prin. ff. de iuſti. & iure. Bar. & Bal.
in l. omni. C. de ſacroſ. eccl. habetur per doc. in l. ex facto, in prin.
per illũ tex. ff. de vulg. & pro hoc eſt tex. in c. inter alia. de ſen. exc.
& in c. cum veniſſent, de iudi. tradit Pau. de Caſt. in l. hæredes pa
lã. §. ſi quid poſt. ff. de teſta. Ang. in conſi. 273. non eſt dubi. col. 2.
Alex. in l. quia tale. ff. ſolu. matr. & talis interpretatio principis hēt
vim legis gñlis quoad omnes. Ro. in conſi. 260. In propoſito caſu
breuiter. circa prin. & in hac interpretatione debet princeps ad-
uertere ꝙ fieri dēt ex arbitrio boni viri, quotiens enim dubitatur
de interpretatione legis vel ſtatuti, recurritur ad arbitriũ boni vi
ri. Bal. in conſi. 348. in fi. lib. 2. cōſiderãdũ igiṫ erit an cauſa ex qua
40 petitur diſpēſatio cōueniat arbitrio boni viri, & ſi † princeps ſu-
per hoc paſſu varias forte doc. opiniones habeat, & dubius ſit
apud ſeipſum cui potius opinioni inhæreat, poterit inclinare in
quam partem maluerit. Alex. in conſi. 1. col. 3. in fi. lib. 2. ¶ Et tenē
do hanc opi. affirmatiuã ad contraria ſupra formata ſatis ex prę
miſſis reſpōſum apparet. Repetã tñ in ſpecie & ſummarie reſpō
ſiones, Ad primũ igitur ꝙ vtile dñium Vaſallo auferri non poteſt
ſine cauſa aut eius culpa, rñdeo ꝙ illud procedit qñ princeps au
ferre illud vellet de facto & de plenitudine poteſtatis, quã ſibi uē
dicaret, ſed hic agitur de auferendo tale dñiũ non de facto, ſed
de iure. i. uirtute diſpenſationis cum princeps ſibi reſeruauit quã
primogenitos ipſe uocauit per decretum ſuũ ſicut ſi priuatus in
traditione rei ſuę faceret aliquod pactũ reſolutiuũ cōtractus, put
uidemus in pacto legis cōmiſſoriæ, & adiectionis in diē. & præ-
terea tollitur hoc fundamētum conſiderãdo oĩa alia argumenta
ſupra facta pro hac parte affirmatiua. ¶ Non obſtat ſm argm̃ ꝙ
princeps de plenitudine poteſtatis non pōt auferre dñiũ quæſitũ
mediante miniſterio iuris ciuilis ſine cã, quia rñdetur prout ſu-
pra proxime. Secundò reſponderi poſſet ꝙ concluſio de qua in ſo
cundo argumento, non vṙ bene tuta, cũ doc. eã firmãtes uariauo-
rint ut ſup. oſtēdimus in primo fundamēto huius partis affirma-
tiuæ, ego tamē adhærerem potius opinioni negatiuæ, ꝙ tale ius à
principe tolli non poſſit, ne humana negocia cōfundantur. eſt ue
rũ ꝙ illa opinio negatiua nihil obſtat in caſu iſto, quia princeps
ius illud tollit ex facultate ſibi reſeruata in decreto, quo median
te ius acquiriṫ, & q̃ facultas cēſeṫ repetita in inueſtitura poſtea ſe
cuta, ut abunde ſupra probauimus. Non omitto tamē circa hanc
materiam an princeps tollere poſſit ius quæſitum mediante iure
ciuili, ꝙ non irrationabiliter diſtingui poſſet, aut. n. princeps ſim
pliciter & abſolute vult tollere tale ius, & nō poſſit, aut non ſim
citer, ſed reſtituendo quē in integrũ ad audientiã cauſæ & poſſit,
quia hoc fieri uṙ ex cauſa ſi quē uideat iniuſte cōdēnatum, aut ſi
cauſam uideat reſtituendi contra præſcriptionē. ¶ Non obſtat ter
tiũ argm̃, quia ad illud abunde ſupra reſponſum fuit in ſecundo
fundamento facto pro hac parte affirmatiua. ¶ En lector conſi-
ctati ſumus in quæſtione hac lubrica ſane & intractabili atq; hu
meris meis fatear grauiore. Dignum Edepol onus in quo omnes
neruos animi, ingenij, induſtrięq; contēdas. Deũ optimũ maxi-
mũ prece permulta tētaui, meũ ſitiētis, vt animũ ad fontē verita
tis appelleret, quæ ex legalis philoſophiæ theſauro decerpere li-
cuit, ea ipſa ſcripto, ex fide & animo certe mandata curauimus.
Illud reliquũ ſupereſt, qñ impar materiæ ingeniũ, rei altitudinē
& ſublimitatē ſuſtinere non potuit, ipſa legētis humanitas comi
41 taſq; ueniã ad omnia donet. ¶ Reſtat † quartum, & ultimum du
biũ, cuius diſſolutio ex ueritate tertij dubij depēdet, nam in caſi
bus in quibus princeps ſine cauſa poteſt aliquid facere, puta in iu
re poſitiuo cui princeps ex arbitrio derogare poteſt de plenitudi
ne poteſtatis, pręſumitur cauſa in principe, licèt nō probetur nec
allegetur, tunc enim cauſa iuſta diciṫ eius uoluntas, iuxta no. in l.
relegati. ff. de pœnis, tradit Io. de Ana. in cōſi. 81. col. 2. in fi. Soci.
in d. conſi. 120. col. pe. uer. quintus caſus, lib. 3. Cur. Iun. in conſ. 2.
col. 7. &

col.7.& duabus col.ſequentibus. ſi autē ſumus in caſibus in quibus princeps alij derogare non poteſt ſine cauſa etiam de plenitudine poteſtatis, tunc cauſa in principe non præſumitur, immo illa exprimi debet & iuſta. Abb. in conſi. 3. col. pe. q. 27. lib. 2. Iaſ. in l. ſi teſtm̃, col. 1. C. de teſta. & in l. quominus. in tertio nota. ff. de flumi. Dec. in conſi. 576. col. fi. & in conſi. 602. col. 3. & col. 4. Claudius de Aquis in l. vt vim. col. 4. ff. de iuſti. & iure. Nemaanus inter conſilia Bruni Aſtenſis in conſ. 12. col. 16 ad fi. Gozadinus in cōſ. 26. col. 7. circa med. qui tamen in hoc variauit vt patet in conſi. 51. col. 6. in fi. licèt colū. pe. poſt med. dicat ſe hoc intelligere qñ
42 princeps motu proprio quid agit. ¶ An autem † probetur talis cā ea ſola principis aſſertione? Breuiter doc. dñt ꝙ præſumitur cauſa qñ exprimitur & iuſta, talis tñ præſumptio nō eſt probatio, ſed. ſolum hoc vr̃ operari præſumptio, ꝙ transfert onus probandi in aduerſariū. l. fi. in prin. ff. quod metus cau. l. nuptura, in fi. ff. de iure dot. l. ſi chirographum. l. verius. & l. ab ea parte. ff. de proba. l. gñaliter. §. ſi petiū. ff. de fideic. li. l. ſiue poſſideris. C. de prob. c. vni. vt eccleſia. benefi. & in terminis de aſſertione principis, ꝙ ſolum operetur quòad præſumptionem in præiudiciū tertij tradit Ang. io cōſ. 368. Rom. in cōſ. 369. col. 8. in nono dubio. Cor. in cōſ. 312. col. 5. ver. & maximè cū pōtifex. lib. 1. & ꝙ talis aſſertio principis nō habeat vim plenæ probationis, facit, quia aſſertioni principis ſtandum non vr̃ qñ agitur de præiudicio tertij. Anch. in cōſ. 399. præmitto. col. fi. Pau. de Caſt. in conſi. 46. Viſo & examinato puncto ſupradicto. col. pe. lib. 2. Cor. in conſi. 199. col. 7. ad fi. ver. nec obſtat ꝙ etiam rea. lib. 2. Dec. in conſi. 220. circa fin. in conſi. 357. col. pe. poſt med. & in conſi. 576. col. fi. Cur. Iun. in conſ. 357. col. pe. poſt med. in conſ. 170. col. 7. circa med. & probari videtur iſta concluſio, nā ſi omnino ſtandum eſſet aſſertioni principis in præiudicium tertij in caſu in quo tertio præiudicare non poteſt, ſequeretur, ꝙ per indirectum ſemper poſſet princeps tertio præiudicare, aſſerendo aliquam cauſam iuſtam ea ſui inſpectione ex qua cauſa iuſta pt̃ princeps de plenitudine poteſtatis auferre ius alij quæſitū etiam de iure gentium. Immo iſto caſu quando agit̃ de auferendo ius tertij quæſitum de iure gētium, vel quod alias à principe tolli non pōt, nō putatem ſtandum aſſertioni principis etiam quoad præſumptionem, quia doc. ſimpliciter dicunt non credi tūc aſſertioni principis. Andr. de Iſer. in c. 1. in fin. prin. quo tēp. mil. Geminia. in conſi. 53. col. 3. circa med. ver. vel tertio poſſet dici. Card. in conſi. 128. in prin. Alex. in cōſi. 124. col. 2. ver. nec prædictis obſtat. li. 1. Cur. Sen. in conſi. 49. col. pe. poſt med. in cōſi. 50. col. 70. circa fi. & col. 7. in prin. & in fi. eiuſdem. col. Deci. in c. quæ in eccleſiarum, col. 12. ver. non ob. cle. 1. de conſtit. in cōſi. 598. col. pe. in fi. ver. item & tertio dici poteſt, in conſi. 220. circa fi. uer. & ad hoc ſpecialiter facit in conſi. 410. col. 2. in fi. in conſi. 445. col. 11. in conſi. 544. col. 5. & in conſi. 606. col. 3. Cor. in conſ. 22. col. 3. lib. 3. Iaſ. in conſi. 86. col. 5. lib. 3. ¶ In caſu noſtro ex quo dñs non reſeruauit ſibi facultatem diſpēſandi ſimpliciter, ſed cā iuſta diſpenſandi accedente neceſſarium arbitror cauſam in di-
43 ſpenſatione exprimere, quæ ſit iuſta & aduertere † dēt princeps in diſpenſatione ut habeat rationē circa bonum publicum aut ꝓrogatiuam perſonæ, alias non dr̃ diſpenſatio, ſe diſſipatio mutato nomine. c. ſcias. 7. q. 1. no. in c. in cauſis, de re iud. Ioan. Sylua in 3. perte tract. de benefi. q. 39. col. 2. in fi. & in 4. parte. q. 8. col. 3. ad fi. & col. 4. poſt med. Roc. de Curt. in rep. c. fi. col. 20. poſt med. de
44 conſue. & bñ † aduertendū eſt neſiat diſpenſatio ad importunitatem poſtulantium, quia tunc cauſa iuſta non præſumitur in diſpenſante. l. 1. & ibi Bar. C. de peti. bon. ſubla. lib. 10. Dec. in conſ. 576. circa fi. Curt. Iun. in conſi. 170. col. 6. circa med. & conſideret princeps, ꝙ eius actus debet eſſe ab omni malitia & diminutione alicuius. §. illud. in auth. conſti. quæ de digni. Bal. in cōſi. 24. Ius abbatialis. lib. 2. Non igitur diſpenſet, ut poſtulantiū tædia diſcutiat, niſi cauſam iuſtam aut æquam uiderit diſpenſandi, iuxta dictum Apoſtoli ad Coloſſen. c. ultimo, principes quod iuſtum eſt & ęquum ſeruis pręſtate, ſcientes, ꝙ & uos dominū habetis in cęlis. refert Old. in conſi. 264. Illa. col. 2. ideo in principe maximè requiritur conſiliū & intellectus. c. duo iſta. 23. q. 4. Bal. in cōſi. 389. Conſuetudo eſt. col. 2. poſt med. lib. 2. & quanto maior princeps eſt, tāto in eo eſſe debet præſtatior intellectus, quia intellectus fecit reges ab initio, & eiſdē artibus imperiū conſeruatur, quibus ortū eſt, qm̃ ex eiſdē nutrimur & ſumus ſm̃ Philoſophū, quē refert Bal. in conſi. 217. Ego puto. col. 2. ad fi. lib. 3. & princeps qui tenet ſupremam poteſtatē ſeruare debet ſummā honeſtatē & æquitatem tanq̃ regulā, nā ratio a capite edi debet. ita Bal. in conſ. 19. Factū ſic proponitur. col. 3. poſt med. lib. 4. Alibi ſcribit Oldr. in conſi. 59. col. 1. ꝙ in uero principe tria requiruntur, potentia, ſapientia, & diuinus cultus. plus tamen conſidere debet in diuino cultu & ſapientia quàm in potentia, quia Deum ultorem habet, & qua menſura metitur alios, eadem ipſe remetietur. l. rem non nouā. C. de iudi. Bal. in cōſi. 315. Præmittendum eſt ad euidentiā ꝙ priuilegia. lib. 5. ¶ Putarem tamen circa reſeruationem iſtā diſpenſandi, ꝙ ſi mortuo patre primogenitus iam compoſuiſſet rē communem cum alijs fratribus puta pro eorū alimentis & alijs eorum iuribus, non amplius ſit locus diſpenſationi, alia cauſa de nouo poſt talem compoſitionem non ſuperueniēte. Cæterum re integra licèt primogenitus mortuo patre reperiatur in poſſeſſione, ſtantibus etiam cum eo eius fratribus, tunc uero ex cauſa locum eſſe facultate diſpēſandi. Immo ſi primogenitus tp̃e aliquo conſiderabili poſſediſſet feudum, nō putarem locū eſſe diſpenſationi etiā ceſſante compoſitione. ¶ Conſiderandū itē eſt, ꝙ ſi ex cauſa non urgenti fieret diſpenſatio decretū illud principale editum ob bonū publicū ad irritum deduceretur, paſſimq; alij ad ſimiles diſpenſationes exemplo eiuſmodi cogitabūt, atq; ita † ius
45 primogenituræ in diſſuetudinem abiret, quod tamen iuri diuino conforme eſt. Geneſis. c. 21. 25. & c. 27. & ad Hebræos. c. 12. Oldra. in conſi. 237. Perlectis. comprobatur etiam de iure canonico c. licèt, de uoto. iuuatur etiam lege Federici Imperatoris ſm̃ quā Ducatus, Marchionatus, & Comitatus non diuiduntur, ſed deferuntur primogenito. c. imperialem. §. præterea Ducatus. de prohib. alie. feudi per Fed. & de utilitate primo genituræ tradit Old. in conſi. 94. Elegenter. col. 3. poſt med. & col. ſeq. Abb. in cōſ. 3. in ſecūdo dubio. lib. 2. Barb. inter cōſ. Cur. ſenioris in cōſi. 67. col. 2. & ſeq. ubi pulchre. magis igitur aduertendum eſt ad cauſam diſpenſandi quàm ad poteſtatis plenitudinem, & ita de iure reſcribendum putaui ſaluo ſaniori iudicio. Granonopoli. 21. Nouembris. 1541. Aymo Crauetta de Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *In legitimam an imputetur donatio facta filio contemplatione clericatus.*

In legitimam computatur aut imputatur donatio ob cauſam ibid. num. 1.

2 *In legitimam nō imputatur donatio ſimplex facta filio cum iuramento, quæ ab initio ſtatim ualet.*

Donatio quando dicatur ob cauſam in hac materia imputationis in legitimam ibi nu. 2.

Donatio ob cauſam nō dicitur proprie donatio nec liberalitas. ibid. nu. 2.

3 *In legitimam quādo imputetur militia filio quæſita per patrē.*

CONSILIVM CXXXVI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De anno. 1530. & die 21. mēſis Iunij Antonius Sacheti parrochię Vallis Sācti Stephani donauit inter viuos & cū iuramēto Noe Sacheti eius filio futuro clerico victū & veſtitum ſuper bonis ipſius donatoris. pro quo victu & veſtitu hypothecauit in ſpecie quædam bona ſeu iornalia terræ, ac donauit vnam cameram pro eius manſione, deinde memoratus Antonius Sacheti donator in teſtamento ſuo condito de anno. 1532. & die 22. menſis Iunij confirmauit dictam donationem. & vlterius inſtituit dictum Noe eius filium in duabus ſomatis vini de annua penſione iubendo eum eſſe tacitum & contentum. Modo dictus Noe petit legitimam in bonis, & ſubſtantia patris. quæritur an in legitimā
1 imputari debeant bona, vt ſupra donata. ¶ † Videbatur dicendū, ꝙ ſic duplici fundamento, primo per tex. cum ibi no. in l. omnimodo. §. fi. C. de inoff. teſt. vbi ꝙ militia empta filio per patrem, imputatur filio in legitimam, ſed ea donatione prædicta vr̃ acquiſita filio militia clericatus, quia in patria Dalphinatus clericus ſeu presbyter quis fieri non poteſt, niſi patrimonium aliquod habeat, ne ordo ſacerdotalis in vituperium aut infamiam veniat, quod etiam eſt de iure communi, quia non debet quis ordinari clericus etiā in maioribus ſine aliquo beneficio patrimonij aut clericali. c. neminem, & c. ſeq. 70. diſt. c. Epiſcopus, de præb. Cal. in conſi. 1. col. 1. in tit. de vita & hone. cleri. ¶ Secundò, quia talis donatio non videtur ſimplex, ſed ob cauſam factam per patrem filio, vt peruenire poſſet ad officiū clericatus, vt narratur in verbis do-

bis donationis,ſed donatio ob cauſam facta filio computatur ei
in legitimam.l.quã nouella.C.de inoff.teſtã.habet in l.ſi quã. §. ge
neraliter.C.eo.tit.Alex.in conſi.50.col.7.in 3.dubio.& conſ. 117.
col.fi.li.6.late Soc.in conſ.18.& in conſi.ſeq.lib.4.¶ Sed præmiſ-
ſis non obſtantibus contrarium vr de iure verius, & pro fundamento
a †huius concluſionis cõſidero φ donatio ſimplex facta filio in po
teſtate cum iuramento quo caſu ab initio valet ſm communem
opi.non imputatur filio in legitimam per tex.in d.l.ſi quã. §.& ge
neraliter & habet in locis ſupra allegatis. ¶ Itaq; tota difficultas
cõſiſtit in hoc,an donatio de qua ſupra dicat ſimplex vel ob cau-
ſam.& dico φ eſt donatio ſimplex,non ob cauſam,nam donatio
vt dicatur ob cauſam in materia noſtra requirit φ illa cauſa ha-
beat in ſe neceſsitatem,prout eſt donatio ex cauſa dotis,quia pa
ter tenet dotare filiam,prout eſt donatio pp nuptias,quam pater
tenet p filio facere , ecus ſi fiat donatio ob cauſam ad quã pater
non tenebatur.ita Pau.de Caſt.in l.vt liberis.col.pe.in fi.C.de col
la.& ibi Dec.col.fi.circa fi.& idem Dec.in auth.ex teſtamẽto.co-
lũ.4.in prin.C.eo.tit.& ibidem ſubdit Dec.φ in alia materia do-
natio ob cauſam dr quã cauſa reſpicit commodum donantis,alle
gat Aret.in conſi.17.Conſideratis.col.5. ſed iſta donatio facta fi-
lio pro clericatu non habet cãm neceſſariam,quia non reperitur
in iure cautum , φ cogatur pater donare filio vt clericus efficiat,
ſimiliter iſta cauſa nõ reſpicit commodum ipſius patris, ſed filij,
ergo donatio ob cauſam pacto aliquo dici nõ põt,ſed vltra Paul.
& Decium dico φ iſta intelligẽtia eſt neceſſaria,quia iura & doc.
dñt, φ donatio ob cauſam non eſt proprie donatio nec liberali-
tas.l.1.vbi gl.ff.de don.Bar.in l.Aquilius.ff.eo.tit.immo dr dona-
tio ob cauſam,quædam potius permutatio.l.ſed & ſi lege.§. con
ſuluit.in fi.ibi,velut genus quoddam permutationis, vbi Bald.ex
preſſe no.ff.de peti.hær.& illum tex.ad hoc propoſitum dicit me
liorem de iure d.Iaſ.in l.inter eos,col.2.in 2.not.ff.de re iud. ſi in
donatione ob cauſam ceſſat liberalitas nec illa donatio proprie
dicitur,ergo donatio ob cauſam dici nõ poteſt niſi talis cauſa ſit
neceſſaria,quia ſi neceſſaria non eſſet , ſed voluntaria citra dubiũ,
φ eſſet mera liberalitas itaq; in donatione de qua agitur cum ſit
mera patris liberalitas,nullo modo donatio ob cauſam dici po-
3 teſt.¶ Non obſtat † φ p talem donationem videtur acquiſita filio
militia clericatus quæ in legitimam imputatur , quia tex.in d.l.
omnimodo.§.fi.& ibi doc.loquuntur in militia quæ aut ad hære
des tranſmittitur aut vendi poteſt,late Calca.in conſi.74. colũ.5.
poſt med.& ſeq.iſte clericatus non eſt eiuſmodi , quia neq; traſ-
mittitur ad hæredes neq; vẽdi poteſt aliquo modo niſi vellet iſte
clericus corpus ſuum vendere ad precium participandum.¶ Se-
cundo reſpondeo, φ non ſumus in terminis acquiſitionis alicu-
ius militiæ,quia doc.loquuntur in hac materia qñ pater ſimplici
ter acquirit militiam filio,an debeat in legitimam imputari,non
autem loquuntur doc.quando pater talem militiam filio dona-
ret expreſſe,nam ſi pater donet expreſſe militiam filio , habenda
eſt diſtinctio,an fiat donatio ſimpliciter aut ob cauſam , loquor
de cauſa habente in ſe neceſsitatem,quia primo caſu non fit im
putatio,ſecundo aũt caſu ſic.Secus eſt,qñ pater non donat expreſ
ſe militiam filio,ſed eam ſimpliciter acquirit,quia tunc imputa-
tur in legitimam qñ eſſet talis militia quæ ad hæredes tranſmitta
tur vel vendi poſsit,& ratio diuerſitatis inter acquiſitionẽ & do-
nationem eſt,quia qñ pater expreſſe & ſimpliciter donat, appa-
ret de eius volũtate,φ voluit bona donata eſſe præcipua filij, ſed
ſi filius imputaret in legitimam,potius haberet bona donata a le
ge quam ab ipſo patre,nec diceretur habere ex mera liberalita
te patris,cum pater neceſſe habeat relinquere legitimam filio,&
in neceſsitatibus nemo liberalis exiſtit.l.4.ff.de adim.leg.ſecũdo
quando pater expreſſe nõ donat, ſed ſimpliciter acquirit aut ſim
pliciter quid dat filio,non expreſſa cauſa donationis , tunc enim
non apparet de eius animo exercendæ liberalitatis. ¶ Conſulo ta
quod non ad iuris rigorem,ſed ex bono & æquo cauſa iſta inter
fratres componatur , ipſum quod dominum arbitrium factuũ
exiſtimo pro fide & prudentia ſua.Aduertendum circa præmiſſa
quia forte tentari poſſet φ ſicut pater cogitur facere donationẽ
propter nuptias fauore matrimonij carnalis , ita cogatur facere
donationem filio aſſumenti clericatum arguendo de matrimo-
nio carnali ad ſpirituale,iuxta tex.in c.inter corporalia,de trãſl.
prælat.& in c.tuæ,de ſponſa.ideo diſpoſitio auth.res quæ. C.cõ.
de leg.locum habet etiam in dote ſpirituali. ſm doc.ibi.& hoc
modo talis donatio diceretur ob cauſam.Grationopoli. 22. No-
uembris.1541.Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Cõſuetudo an valeat quod adulteriũ capitaliter non puniatur.*
Conſuetudo non valet per quam materia datur delinquendi. ibid.nu.1
Conſuetudo nõ valet vt detur fides omni ſcriptura mercatoris, quia materia daretur fabricandi falſum.ibid.nu.1.
2 *Statutum non valet per quod materia datur delinquendi.*
Spurij non poſſunt habilitari per ſtatutũ ad ſuccedendum,quia tale ſtatutum materiam daret delinquendi ibi,nu.2.valet tamen ſtatutum quod ſpurijs ſuccedatur.
Statutum non valet quod pro homicidio pœna imponatur pecuniaria,ibi nu.2.
3 *Conſuetudo non valet vbi ſtatutum valere non poteſt.*
4 *Conſuetudo quæ corruptelam continet,tempore firmari nõ põt.*
Conſuetudo contra honeſtatem non valet.ibi.nu.4.
5 *Conſuetudo generalis & notoria probatione non indiget,nec allegatio eius eſt neceſſaria in loco in quo viget.*
Productio ſtatuti non eſt neceſſaria in loco in quo ſtatutum viget.ibi.nu.5.
6 *Pœna imponi debet ſecundum conſuetudinem,nõ ſecundum diſpoſitionem iuris,idem in pœna ſtatuti.*
7 *Pœna conſuetudinis minor & mitior derogat pœnæ iuris cõis.*
8 *Conſuetudo nulla quæ à ſuperiore toleratur,per iudicem inferiorem tolli non poteſt.*
Inferior non poteſt ſe intromittere in eo ſuper quo ſuperior manum appoſuit,licet factum ſuperioris ſit nullum.ibi.nu. 8.
9 *Conſuetudo iniuſta et peccati nutritiua quæ de facto obſeruatur à iudice tolli non poteſt.*
Nullitas actus non attenditur quando ita de facto obſeruatur. ibid.nu.9
10 *Conſuetudo minuens pœnam adulterij non videtur iniuſta introducta fauore multitudinis conſeruandæ.*
Multitudini parcitur in pœnarum impoſitione.ibi. nu. 10.
Conſuetudo dicitur rationabilis ex eo ſolum quod à ſuperiore toleratur.ibi.nu.10.
11 *Tortura locus eſſe nõ debet vbi pœna tantum pecuniaria imponitur ne grauior ſit modus probandi modo ipſo condemnandi.*
12 *Torqueri non debet homo liber in cauſa ciuili vbi de commodo tantum pecuniario agitur.*
Tortura ceſſat vbi de crimine ciuiliter agitur.ibi.nu.12.
Medij & finis idem debet eſſe iudicium.ibi.nu.12.
13 *Trebellianica ſicut non detrahitur de relicto facto ad pias cauſas immediate,ita nec de relicto facto piæ cauſæ mediate.*
14 *Finis natura attendi debet,ideo ordinata ad aliquem finem debent regulari ſecundum naturam ipſius finis.*

CONSILIVM CXXXVII.

¶ Pro magiſtro Roberto Barnierij ex loco Pontayſij propè ciuitatem Dyæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato . Magiſter
Robertus Barnierij notarius de Pontayſio pro-
pè ciuitatem Dyæ confeſſus eſt corã iudice Cre-
ſti ſe adulterium cõmiſiſſe cum Antonia vxore
Berthonis Piloſij ex loco ſancti Stephani. Procu
rator fiſci attenta confeſsione inſtat reum capi-
taliter puniri ad formam iuris communis.reus vero allegat con
ſuetudinem generalem & notoriam per quam pœna adulterij
in deſuetudinẽ abijt,iuxta illud Satyrici,Lex Iulia dormis.Quæ-
1 ritur,quid iuris?¶ † Videretur dicendum prima fronte talem con
ſuetudinem non valere,quia per eam materia datur delinquẽdi.
l.conuenire.ff.de pact.dota.fecit tex.in c.fi. de conſuetu. & in c.
mala.8.diſt.quæ iura in terminis conſuetudinis per quam delin-
quendi datur materia,allegat Dec.in c.dilecti.col.3.de appel.&
in conſuetudine tradit idem Dec.in c.cognoſcẽtes,in 2.no.de cõ
ſti.allegat tex.& ibi Abb.in c.ex parte,de conſt.& in conſuetudi-
ne dante materiam delinquendi tradit Rom.in cõſi. 90.in fi. Bel-

lamera

lamera. in c.Romana.in prin.col.4.poſt med.& col.6.circa fi.de
foro comp.lib.6. allegat etiam tea.in c. nos conſuetudinem. 1 a.
di.vbi φ conſuetudo occaſionem malignandi inducere nõ de-
bet,tradit Iaſ.in l.admonendi,col.18.ff.de iureiur.vbi φ non va-
let conſuetudo,vt credatur oĩ ſcripturæ mercatoris, quia darẽ
2 materia fabricandi falſum.idẽ in ſtatuto quod non va et qñ per
illud materia datur delinquẽdi,ſtatutum.n.fauorabile delinqnẽ
di dr̃ odioſum legi naturæ & ſacris moribus,nec à principe con-
firmari põt.Bal.in c.ad noſtrã,de proba. quod dictũ pro egregio
refert & ſequĩ Iaſ.in l.cẽteſimis.§.1.col.pe.circa fi.ver. hinc eſt,
φ ſtatuta.ff.de verb.obl.& in ſtatuto dante materiam delinquen
di tradit idem Iaſ.in l.ait prætor.1.in prin.in 4.no.ff. de iureiu. &
in l.Gallus.§.& quid ſi tñ.col.22.ver.ad idẽ.& fortius.ff.de lib.&
poſth.vbi φ ſtatutũ non valet,vt ſpurij ſuccedant patri,quia dare
tur materia fornicãdi & adulterãdi,& de tali ſtatuto,φ nñ valeat
tradit Fede.de Sen.in cõſi.75.Statuto cauẽ,φ filij. & tribus alijs
cõſi.ſeq.quæ alia tria conſi.ſunt Iaco. Butriga. Recup. de Sancto
nominato.& Pauli de Butrigarijs. Idẽ in tali ſtatuto tradit Rom.
in conſi.102.col.2.in prin.ver.& eleganter.Pau.de Caſt.in conſ.
34.Super primo dubio.col.1.in fi.& latius in conſi.pe. colũ.3.&
col.6.lib.2.ſm nouiſſimam impreſſionem.Bal.in cõſ.267.Ad eui
dentiam.col.fi lib.1.quod eſt repetitum in conſi.457.lib.5. Calc.
in cõſi.59.col.3.poſt med.Alex.in conſi.129.col.3.in ver. accedit
quia.lib.6.Soc.in conſi.47.col.10.poſt med.lib.4.Cur.ſen.ꝭin cõſ.
74.col.34.ante med.Dec.in c.præſentia.col.15.in fi.ver. prædictę
tamen limitationes, de proba. licèt econtra valeat ſtatutum, φ
ſpurijs ſuccedatur.Bologni.in addi.ad conſilia Ioan. de Ana. in
conſi.95.col.fi.Ripa tamen in l.ex facto.§.ſi quis rogatus, col. 5.
in fi.ff. ad Trebellia. tenet valere ſtatutum habilitans ſpurios ad
ſuccedendum non extantibus legitimis.¶ Similiter non valet ſta
tutum,φ pro homicidio pecunia imponatur, quia daretur mate
ria delinquendi.Io.de Ana.& Feli.in rub.extra de homici.Dec.in
l.1.in prin.ff.quod quiſq; iur.& in c.cognoſcentes.col.1. de con-
3 ſti.in 2. lectura vbi atteſtatur hanc eſſe communem opi.ſi † non
valet ſtatutum imponens pœnam pecuniariã,vbi de iure eſt pœ
na corporalis,ergo & conſuetudo valere non debet,quia conſue
tudo dicitur ſtatutum tacitũ populi.§.ex non ſcripto,Inſti.de iu-
re natu.gen.& ciuili.& abſurdũ videtur,φ plus poſſet ſtatutũ ta
citum quam expreſſum.l.qui ad certum.ff.locati,& φ non valeat
conſuetudo vbi ſtatutũ non valeret,tradit Bar.in conſi.136. Capi
taneus. φ vbi conſuetudo cõſideratur circa id ſuper quo popu-
lus expreſſe ſi voluiſſet,potuiſſet ſtatuere. ¶ Idem dicit Bellame-
ra in cõſi.27.col.2.circa med.vbi clare dicit quod cõſuetudo, nõ
4 valet in his,quæ ſtatuto fieri non poſſunt.Itaq; † non videtur iſta
conſuetudo,ſed corruptela potius,c.quod ſuper his,in fi.de con-
ſangui.& affi.c. ſicut pro certo, de ſimonia.nec talis corruptela
tempore firmari poteſt.in §.1.in auth. vt nulli iud.colla. 9. maxi-
mè cum ſit iſta conſuetudo contra honeſtatem, quo caſu à iure
reprobatur.c.cũ decorem,& c.cũ ab omni,de vita.& hone. cler.
& eſt contra bonos mores,ob id etiam reprobatur Bar. in l.om-
nes populi,in 3.q.prio.ff.de iuſt.& iur.refert & ſequitur Iaſ.in l.2.
in prin.colũ.1.ff.de vulg. & pup. & generaliter verũ eſt in omni
materia,φ occaſio illiciti aut delinquendi dari non debet.l. 1. in
prin.ff.nau.caupo.ſtab.l.1.§.fi.& quod ibi no.ff.quẽ.ſerui.amit.c.
emẽdari.1.q.1.l.ſi vnus.§.pacta.ff. de pac. Ideo non valet lex aut
ſtatutũ permittens præſcriptionem cũ mala fide,quia per eam in
duceretur quis ad detinendum rem alienam.c.fi.de præſcrip. &
ſicut prohibetur peccatum aut delictum, ita cenſetur prohibitũ
ſtatutũ per quod ad delictum aut ad peccatũ peruenitur. l. ora-
tio.ff.de ſponſal.¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrariũ pu-
to de iure verius, φ immo reus confeſſus adulteriũ corporaliter
5 puniri non poſſit,ſed pecuniariter tñ extraordinarie ſm † cõſue
tudinem generalem & notoriam quę probatione nõ indiget.Bal.
in l.filiusfamilias.§.veterani. ff.de proc.in l.iubemus. C. de iudi.
& in l.ſi fugitiui.col.1.C.de ſer.fugi. & cũ talis conſuetudo dica
tur ius non ſcriptũ & ſit etiam aut vigeat in loco iudicij, nõ eſt
neceſſaria eius allegatio,ſicut etiam nõ eſt neceſſe allegare ſtatu
tũ qđ eſt in loco iudicij, cũ iudex de tali iure certus eſſe debeat.
Bar.in l.omnes populi.col.pe.in fi.ff.de iuſt.& iur.in l.inciuile.ff.
de legib.& in l.præſcriptione.col.fi. C. ſi contra ius vel vtil. pub.
6 Bal.in conſi.238.Ad veritatem.col.fi.lib. 1. ſtante igitur † tali cõ-
ſuetudine tam vniuerſali & notoria dico φ iudex in pœnæ impo
ſitione ſequi debet ipſam conſuetudinẽ,nõ iuris diſpoſitionẽ. gl.
& Bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.col.3.ff.de his qui no.infa.
idem Bar.in l.ſeruũ quoq;.§.publice.colũ.2. ff.de procurator.cũ

ſimi.quæ Dec.ſcribit in c.ex literis.col.fi.ver.6.gl.prædicta. de cõ
ſtit.& in c.inter cæteras.col.pe. ad fi. de reſcrip. Simile videmus
in ſtatuto imponẽte pœnam diuerſam a iure communi, φ iudex
in condemnando ſequi debet pœnam ſtatuti nõ iuris cõis,vt ha
betur per Cy.in l.qui ſepulchro.C.de ſepul.viol. Ale. in l.ſanctio.
ff.de pœn.addo Bal.in conſi.250.in q.col.pe.poſt med.li.1. *Hyp*
7 pol.in prac.cau.crimi.§.quæritur.nu 1.5.6.& cũ † pœna conſue-
tudinis ſit minor,& mitior illa derogat pœnę maiori impoſitæ a
iure communi.l.quod ſenatus.ff.de iniur.l. ſenatus cenſuit.ff. de
accu.l.1.C.quan.ciuil.ac.Cy.in l.nullũ.C.de teſta.refert & ſequĩ
Bal.in conſ.415.φ procedi.lib.4. ¶ Tota difficultas conſiſtit in re
ſpondendo ad contrarium ſupra formatum, φ talis conſuetudo
non videatur valere tanquam nutritiua peccati, & materiã dans
8 delinquendi.Ad quod † reſpõdeo poſito non valeret talis conſue
tudo tamen cũ illa ex oĩ tẽpore obſeruata ſit & obſeruetur ſciẽ-
tibus videntibus ac patiẽtibus ſuperioribus,dr̃ ius non ſcriptũ a
ſuperiore approbatũ, ob id tale ius licèt nullũ eſſet & inualidũ,
ab vno tñ iudice inferiore tolli aut nullũ declarari non põt.l. mi
nor aũt magiſtratus.ff.de mino.l.eos.§.ne liceat.C. de vſur. c.cũ
inferior,de ma.o.& obe.clem.Romani.de elec.nõ debet inferior
violare auctoritatẽ a ſuperiore cõceſſam.l.fi.ff.legib.Paul.de Ca.
in cõſi.423.quia ſcio.col.7.li.1.Pro hoc facit quod dicimus infe-
riorem nõ poſſe manũ apponere in eo ſuper quo ſuperior iã ma
num appoſuit,licèt factum ſuperioris ſit nullũ.Inno.in c.inter de
lectos,de exceſ.præla.Anch.in conſi.57.Circunſcriptis.Roma.in
conſi.335.circa primum.col.2.ver.cæterũ.Bellamera in cõſi. 34.
col.4.vbi pulchre declarat.¶ † Secundò reſpõdeo licèt iſta cõſue
9 tudo videatur iniuſta,& nutritiua peccati,tamen ex quo de facto
obſeruatur apud omnes etiam ſuperiores pro iuſta haberi debet
& pro lege quò ad hoc,vt iudex inferior eam ſequi debeat.Car-
di.& Imo.in c.peruenit,col.6.ver tertio caſu.de fideiuſſo.Alexã.
conſi.107.col.6.ver.bene facit.lib.2.facit gl. in l. qui habebat.in
gl.fi.ff.de manu.teſt.tradit Iaſ.in l.vbi pactum.col.fi.C.de trãſac.
Dec.in l.1.in prin.colũ.4.ff.quod quiſq; iur. vbi φ nullitas ſtatuti
non attenditur qñ de facto obſeruatur.& idem Dec.in l. ſi autæ.
col.pe.C.de ſucceſ.edic.& in c.ex tenore.col.4. de reſcript. Cur.
iun.in conſi.173.col.1.Idẽ dicamus in conſuetudine,φ eius nul-
litas aut iniuſtitia conſiderari non debeat qñ de facto obſeruaĩ,
& poſtquam ſuperior ita tolerat, etiam nos tolerare debemus li
cèt malum ſit,vt in ſimili arguit Calca.in cõſi.58.col.4.ver. 6. ad
idẽ.¶ † Tertiò reſpondeo, φ immo iſta cõſuetudo nõ videtur nul
10 la nec iniuſta,immo ꝑ rationem introducta & ad bonum finem,
quia alias maxima hominum multitudo periret,agitur.n. de vi-
tio Veneria ad quod natura procliniores omnes ſumus, & φ ſi
ad eam acrimoniam plecteretur, non mediocriter mortalium
numerus fieret diminutus:itaq; iuſta eſt cõſuetudo minuẽs pœ-
nã fauore multitudinis cõſeruandę,iuxta illud ob populũ multũ
crimen pertranſit inultũ.l.pe.in fi. C. de ſicar.l.cũ ratio.§.fi. ff. de
bon.dãna.quæ iura ad hoc allegat Bellamera in conſi. 20. col. 1.
poſt med.Seueritati.n.detrahendũ eſt vbi ſtrages multorũ iacet,
ſm Auguſtinũ,quem refert Bal.in conſ.367.Venerabilis.col. 2.li.
3.tradit Cor.in conſi.234.ad fi.lib.4.Dec.in c.1.col.10.de iud. rur
ſus.cum ſuperior toleret talem conſuetudinẽ,ex hoc ſolũ dicitur
rationabilis.Iun.in c.fi. de conſue.refert & ſequitur Calca.ꝭin con
ſi.58.colũ. 4. in fi. & φ iſta conſuetudo debeat obſeruari per iu-
dicea in terminis adulterij clare præſupponit Bald.in conſi. 529.
Super eo quod a me quæritis.lib.5. Idem præſupponit Roma. in
conſi.167.Antonius.colũ.2. vbi ad executionem rei adulteri al
legat φ adulterium factum erat de voluntate mulieris, præſup-
ponit ergo ceſſare pœnam iuris in adulterio modo violenter cõ
miſſum non ſit inuita muliere, quod violentum adulteriũ etiam
conſuetudo ipſa non excuſat. Et memini alias audiuiſſe a ſpect.
domino Petro Rebuffi aduocato conſiſtoriali Gratianopolis,φ
de cõſuetudine huius patriæ adulteriũ conſueuit puniri in ſoli-
dis decem & octo turonenſibus,quod dictum retulit in cauſa cu
iuſdã Andreæ Michaelis de ſancto Quinno detenti in carceri-
bus portæ Troynæ pro homicidio,qui etiã adulterij cõuincebaĩ,
ſed gratiã obtinuerat a principe cõtra quam opponebaĩ de ſub-
reptione non facta mentione adulterij,& tamen curia hoc non
obſtante literas interinauit,in qua cauſa ego cõſului die ſecũda
Octobris,1519.& eſt conſi.2.nõ tamen ſentio, φ adulteria eiuſ-
modi leuiter caſtigentur,ſed mulctam pecuniariam cæteris exẽ-
plo futurã eſſe iudicãdã,aut aliter pro qualitate perſonarũ.Paul.
de Caſt.in cõſi.277.In cauſa incarceratorum, conſi.3. antę med.
lib.2.φ vilitas reputatur proſequi iniuriã adulterij via iuſtitiæ,
qua

quia nõ ſolet proponi querela corã iudice niſi ꝑ uiles perſonas, quæ nõ curãt de verecũdia penès homines & vulgus, quia ſcdm iudiciũ vulgatiũ reputarent̃ viles & cornuti, qui non proprijs manibus ſe non vindicant de tali iniuria, ſed ea pectant per iudicem vendicari, ſed nec iudices ſolent de talibus ius reddere, ſed truffari & cachinari & ridere. aũt opi. Pau. in hoc minime aſſentior ꝑ quã iter fit pronũ ad vulnera & homicidia. ¶Secundò principaliter accuſat̃ iſte Robert⁹ reus, ꝙ vulnerauit dictũ Bertbonũ Piloſij in talo, quod reus negat, ſed dr̃ cõuinci per aliquos teſtes, procu-
21 rator fiſci inſtat eũ torqueri, quærit̃ an torturæ locus eſſe poſſit, Breuiter ẽt ꝙ indicia eſſent legitima non vr̃ torquendus reus, & conſidero, ꝙ etiam crimine vulneris ad plenum probato, reus non plecteretur corporaliter pro ſimplici vulnere, ſed pecuniariter tm̃ actione legis Aquiliæ. l. ſi ſeruũ. §. rupiſſe. ff. ad l. Aquil. Rurſus conſidero ꝙ tortura eſt pœna grauiſſima corporalis, & ꝙ q̃libet minima pœna corporalis eſt maior quacũq; pęna pecuniariã. l. in ſeruorũ. ff. de pœ. ideo abſurdũ foret, ꝙ ad probandũ crimen pro quo pœna tm̃ pecuniaria imponitur, quæſtionibus quis ſubijceretur, quia ex modo probãdi grauius puniret̃ reus quã ex
22 modo condẽnandi. † & hanc abſurditatem habuerunt iura in conſideratione dũ noluerũt torqueri hoĩem liberũ in cauſa ciuili vbi de cõmodo pecuniario tm̃ agitur. l. diuus, & l. ea libero. ff. de q̃ſt. nec ſimiliter tortura locũ hẽt qñ de crimine ciuiliter agĩ, vt habetur in l. maritus. ff. de quæſt. Bal. in conſi. 6. Factũ tale eſt, quidã noĩe Blaſius. in fi. lib. 5. ¶Confirmatur iſta concluſio, medij & finis idẽ debet eſſe iudiciũ. ar. l. oratio. ff. de ſponſa. quẽ tex. ad hoc propoſitũ citat Dec. in rub. extra de iudi. col. 9. ver. an aũt iſtud tale principiũ. ſed finis iſtius cauſæ criminalis concluditur ſine pœna corporali, ergo idẽ & in medio ipſius cauſæ ꝙ. ſ. ceſſare debet pœna corporalis. ¶Ad idẽ facit iuris regula, ꝙ prohibitũ fieri immediate, mediate fieri non põt. l. auia. §. Titio. ff. de condi. & dem. quem tex. ad hoc propoſitũ allegat Iaſ. in l. a. in prin. col. 6. ver. & tenendo iſtam partem. ff. vulg. ergo ſicut immediate non pr̃ iudex reũ condemnare corporaliter pro vulnere, ita nec
23 mediate. ſ. volẽdo probare crimen tortura mediãte. ¶ † Pro hoc facit quod ſcribit Rom. in rep. auth. ſimiliter. col. 78. C. ad l. Falc. vbi ſicut de relicto immediate facto ad pias cauſas non detrahitur Trebellianica, ita nec de relicto facto alicui priuato, q̃ poſtea ſit rogatus piæ cauſæ reſtituere, & ſic in relicto facto piæ cauſæ mediate, refert & ſequit̃ Cor. in conſi. 330. ad fi. lib. 1. Iaſ. in l. Marcellus, in prin. col. 8. ff. ad Treb. in conſi. 110. col. 2. in fi. lib. 1. & in conſi. 140. col. 9. circa med. ver. 10. facit. lib. 5. Dec. in conſi. 504.
24 col. 2. ¶ † Præterea iſta probatio per torturam ordinat̃ ad finẽ ueniendi ad condemnationẽ, ſed illa quæ ordinant̃ ad aliquẽ finẽ, debent regulari ſcdm naturã ipſius finis. Bal. in conſ. 115. Verba dicunt. col. 2. lib. 1. ſed natura illius finis non põt ſapere pœnã corporalẽ, ergo nec modus per quẽ ueniri dẽt ad ipſum finẽ pœnã corporalẽ debet ſapere, alias ſequeretur, ꝙ mediũ per qđ ad finẽ peruenitur excedat ipſum finem, cõ͂ tex. in l. & ſi non ſint. §. perueniamus. ff. de aur. & arg. leg. ubi ꝙ finis eſt dignior oĩ eo quod ordinatur ad ipſum finem. & audio ꝙ curia ſuprema Dalphinalis ĩta obſeruat, ut nunquàm quis torqueatur pro aliquo crimine, ꝓ quo pœna corporalis imponi non debet. de quo dixi in conſi. 41. in fi. Multomagis iſtud procedere debet In caſu noſtro in quo (ut audio) indicia legitimè probata non ſunt. ſcripſi in hac cauſa nõ uiſis actis ad informationem alterius, itaq; ſi per actorum inſpectionem grauius probetur crimen, informanti imputetur. Gratianopoli. 26. Nouembris. 1541. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Naturalis in dubio quis præſumitur non ſpurius, inter naturales ius cognationis eſt non agnationis. ibi nu. 1.

2 Fiſcus non ſuccedit niſi vltimo loco vbi nullus alius iure aliquo poteſt ſuccedere.

3 Naturalis proprie ſumptus ius agnationis non habet niſi reſpectu patris etiam ſi legitimetur per oblationẽ curiæ, immo nec ipſi patri agnatus efficitur. & nu. 7. & nu. 8.

Naturalis non ſuccedit coniunctis ex latere aut perſona patris ibidem nu. 3.

4 Legitimatus per reſcriptum principis conſequitur iura agnationis, & ſuccedere poteſt agnatis patris, ſaltem quando ita dicitur in legitimatione, in quo articulo Iaſ. variauit.

5 Negatiua probatur ex inſpectione ſcripturæ.

6 Inter ſpurios natos ex coitu damnato ceſſat ius etiam cognationis, & de intellectu l. hac parte. l. ſi ſpurius, et l. Modeſtinus. ff. unde cogna.

8 Excluſus à ſucceſſione alicuius cenſetur etiam excluſus à ſucceſſione deſcendentium ab eo. & nu. 10.

9 Naturalibus ita ſuccedetur, ſicut naturales alijs ſuccedunt.

11 Querela de qua in l. fratris, & in l. fratres. C. de inoff. teſta. nõ competit fratri coniuncto ex latere patris tãtum contra teſtamentum fratris naturalis.

12 Cognatio non conſideratur inter natos aut coniunctos ex diuerſis matribus.

CONSILIVM CXXXVIII.

¶Conſilium pulcherrimum in materia ſucceſſionis ſpuriorum & naturalium tam actiuè quàm paſſiuè, Animum igitur aduerte lector ſi non proprij ſis prodigus commodi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Deceſſit Martinus Durandi ab inteſtato relicta nobili Aliſia Combe eius conſanguinea ex quondam nob. Beatrice Foreſiæ ſorore Ioãnæ Foreſiæ matris dicti Martini, quæ Ioanna erat filia baſtarda quondã nob. Antonij Foreſij. Quo Martino mortuo fiſcus occupauit poſſeſſionem bonorum tanquam prætẽdẽs
1 in eis eius. Quæritur quis ſit potior in hæreditate prædicta? ¶ † Videret̃ prima fronte ipſam nobilẽ Aliſiã præferri debere. & in primis conſiderandũ eſt, ꝙ dicta Ioanna mater Martini in dubio ꝓſumi debet naturalis nõ ſpuria, quia non eſt præſumendũ, ꝙ fuerit nata ex coitu damnato & accuſabili, de iure ciuili. arg. l. merito. ff. pro ſoc. l. quotiès. §. quid dolo. ff. de dolo. l. omnimodo. C. de inoff. teſta. c. vna, de reſcrip. c. ſi. de præſump. & in terminis ita tradit Bal. in conſi. 448. Quæritur in primis. col. 1. in 3. dubio. libr. 1. Modò cũ dicta Ioãna haberet ſ. Beatricẽ, legitimam tñ & naturalẽ, inter eas ius eſſe videbat̃ cognationis, licèt nõ agnationis. l. ſpurius. l. hac parte. l. Modeſtinus. ff. vnde cognati. habet̃ ꝑ doc. in l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. §. nouiſſimè. inſti. eo. tit. §. vulgo. in-
2 ſti. de legi. agna. ſucceſ. ¶Secũdò † proponit̃ in facto, ꝙ iſte Martinus nullos alios coniunctos reliquit ex aliqua linea aut ex aliquo latere præterq̃ præfatam Aliſiam, ergo illa vr̃ admittenda & fiſco præferenda, cũ fiſcus non admittatur niſi vltimo loco ad ſucceſſionẽ vbi nullus aliquis iure ſuccedere põt. l. 1. §. diuus. ff. de iure fiſc. §. 1. ff. de ſucceſ. edic. l. vacãtia. & l. ſi vacãtia. C. de bon. vac. lib. 10. & per totũ illũ tit. in rubro & nigro. Cor. in conſi. 341. col. 4. lib. 4. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus cõtrarium puto de iure verius, ꝙ immo fiſcus præferri debeat ipſi Aliſiæ, & dico ꝙ Aliſia ipſa nullo iure & nullo titulo ſuccedere põt huic Martino, arguẽdo a ſufficienti partiũ enumeratione, quod argm̃ eſt optimũ in iure. l. patri furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. vbi Iaſ. in 1. no. ¶Aut. n. vult ſuccedere ex teſtõ ipſius Martini & iſtud eſt impoſſibile, quia nullũ cõditũ eſt. Aut vult ſuccedere ab inteſtato & ſimiliter non põt, nõ ex capite vnde liberi, quia ipſa non eſt de deſcẽdentibus, ſimiliter non põt ſuccedere tanq̃ ex aſcendentibus. quia
3 de illis nõ eſt. † Aut vult venire ex capite vnde legitimi tanquam agnata, & non põt, quia etiam naturalis proprie ſumptus non habet iura agnationis niſi reſpectu patris, etiam ſi talis naturalis legitimetur per oblationẽ curiæ. l. cõmuniũ. C. de natu. libr. §. filiũ. in auth. quib. mod. natu. effi. ſui. ideo naturales licèt patri ab inteſtato ſuccedant in duabus vncijs non exiſtente ſobole legitima & coniuge. auth. licèt. C. de natu. lib. non tñ reperitur, ꝙ ſuccedãt alijs attinentibus ex parte patris puta tranſuerſalibus. Immo cõ͂riũ expreſſe ſtatuitur in d. l. communium. & d. §. filium. vbi dr̃ ꝙ etiam poſt legitimationem per oblationem curiæ non efficiũtur agnati, alijs coniunctis ex parte patris, ſed tantũ ipſi patri. Ex quibus iuribus fortius etiam probari videt̃, ꝙ nec ipſi patri naturalis efficitur agnatus niſi legitimetur, ſi enim eſſet agnatus & iura agnatorum cõſequeretur, ipſi patri æqualiter ſuccederet cũ alis legitimis, aut ſaltem non obſtante ſobole legitima inſolidũ poſſet ſuccedere, & tamen dicitur in d. auth. licèt. ꝙ ſolũ poteſt ſuccedere in duabus vncijs non extante ſobole legitima & cõiuge. Præterea tex. in d. l. cõmuniũ, & d. §. filiũ, dicũt, ꝙ naturalis conſequitur legitima iura per oblationẽ curiæ, ergo neceſſariò ꝓbatur ex illis iurib⁹ ꝙ ceſſante tali limitatione, naturalis nõ habeat
4 iura legitima. ¶ † Illud etiam probatur per aliã concluſionẽ doc.

ꝙ vbi

ꝙ vbi naturalis legitimatur per reſcriptũ principis conſequitur
iura agnatorum & alijs agnatis patris ſuccedere poteſt ſaltem,
qñ hoc dicitur i legitimatione. Pau. de Caſt. in cõſil. 34. Super pri
mo dubio videtur dicendum ꝙ legitimatio. col. 2. in fi. li. 2. Abb.
in conſi. 86. col. 5. lib. 1. Soc. in conſi 63. col. 12. lib. 3. Dec. in conſil.
575. colũ. 4. in conſi. 317. col. pe. in conſi. 316. col. pe. in conſil. 365.
col. 3. & in conſi. 367. col. pe. clare ergo præſupponunt doc. ꝙ ceſ
ſante legitimatione naturalis non habet iura agnatorum. quia ſi
haberet, fruſtra diſputarent, an illa ex legitimatione cõſequatur.
Fortius voluit Iaſ. in l. fratres. col. pe. ver. quartò limita. C. de inof
fi. teſt. ꝙ etiam legitimati per reſcriptũ principis non conſequunt
iura agnationis niſi reſpectu patris, ſed in hoc inaduertenter Iaſ.
locutus eſt, nam contrariũ & melius tenet idem Iaſ. in l. ſi is qui
pro emptore. col. 53. ver. 8. legitimati. ff. de vſucapio. ¶ Tertiò prin
cipaliter probatur iſta concluſio arguendo hoc modo in titulis.
ff. & C. vnde legit. & Inſti. de legi. agna. ſucceſ. non ponitur ſucceſ
ſio naturaliũ, ergo probatur, ꝙ naturales non hñt iura agnatorũ,
ſi enim haberẽt. veriſimiliter dictũ fuiſſet in dictis titulis, & hoc
arguẽdi modo vtitur iuriſconſultus in d. l. patre furioſo. ff. de his,
5 qui ſunt ſui vel alie. Pro hoc † facit regula iuris, ꝙ negatiua pro
batur ex inſpectione ſcripturæ. l. Titiæ textores. vbi Bar. ff. de leg.
2. l. fi. C. de reb. cred. Pau. de Caſt. in conſ. 81. In cauſa quæ vertitur
inter reuerendũ patrem. col. 3. ad fi. lib. 2. Dec. in l. iuſtũ. in 3. not.
C. de eden. Sed inſpiciendo omnes titulos. fforũ. C. & inſti. in qui
bus tractatur de ſucceſſione & vocatione agnatorũ, non appa
ret, ꝙ naturales in eis admittantur aut inuitentur, ergo probatur
negatiua iuris, ꝙ tales filij naturales iura agnatorum nõ habeãt.
¶ Quartò probatur iſta cõcluſio per tex. in l. hac parte, in l. ſi ſpu
rius. & l. Modeſtinus. ff. vnde cogna. in quibus iuribus expreſſe dr
ꝙ ſpurij iura agnationis non obtinẽt, ſed cognationis tm̃, & ſi di
cas illa iura loquuntur in ſpurijs, nos in naturalibus. rñdeo, ꝙ in
illis legibus verbũ ſpurius capitur gñaliter pro omnibus qui na-
ſcuntur ex coitu non dãnato a iure, & ſic ẽt pro naturalibus. Bar.
in l. fi. col. 1. ver. quæro an ſuccedat matri. ff. de his quib. vt indi. cla
rius Iacobus de Puteo inter conſilia Calca. in cõſi. 62. col. 2. Alex.
in conſi. 174. in fi. lib. 5. Capra in conſi. 108. col. 3. in fi. & in conſi.
6 136. in fi. & eſt † ratio neceſſaria, ꝙ dicta iura ita intelligi debẽt,
quia capiendo ſpurios proprie pro natis ex coitu dãnato, inter
eos ſeu in eis ẽt iura cognationis conſiderari nõ põt. §. fi. in auth.
quib. mod. nat. effi. ſui. gl. & doc. in l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia.
Alex. in d. conſi. 174. col. 2. lib. 5. Io de Ana. de quo Alex. non me-
minit in conſi. 95. col. 2. Abb. in conſi. 50. col. 2. lib. 2. & nouiſſime
Deci. in conſ. 211. circa prin. vbi tamen ſolũ allegat Alex. in d. cõſ.
184. Capram & Calca. conſulendo & vltra Dec. etiã allego Alex.
in conſi. 57. in fi. lib. 4. & licèt aliqui doct. teneant ꝙ ẽt inter natos
ex coitu dãnato habeãt locũ iura cognationis, vt inter ſe ſucce-
dant. veluti Cor. in conſi. 534. col. pe. lib. 4. Cur. iun. in conſi. 123.
deciſio Neapolita. deci. 96. quæ opi. forte procederet in ſpurijs na
tis ex coitu dãnato, ſed non punibili, per ea quæ no. Soc. in l. Gal-
lus. §. quid ſi is, in fi. ff. de lib. & poſth. vbi ꝙ ad hoc, vt ſpurius di-
catur inſucceſſibilis, oportet, ꝙ ſit natus ex coitu damnato puni
7 bili & accuſabili, tñ † doc. cõueniunt in hoc, ꝙ ſpurij ſiue ex coi
tu dãnato nõ habent inter ſe iura agnationis, & Cor. met in d. cõ
ſi. 534. vult ꝙ illa iura loquentia de ſpurijs intelligantur de omni
bus ſpurijs gñaliter ꝙ habeãt iura cognationis, ſed nõ agnationis,
Illud etiã voluit Deci. in conſi. 316. col. 1. dũ dicit ꝙ naturalis, vel
ſpurius non habet iura agnationis, idẽ voluit Alex. in d. conſi. 57.
col. fi. lib. 4. Io. de Ana. in d. conſi. 95. col. 2. idẽ voluit Bal. in conſi.
239. Laurentius, in fi. lib. 2. vbi ꝙ voluit ꝙ deſcentibus ex filio na
turali nõ ſuccedant attinẽtes ex latere patris. per tex. in l. hac par
te. ff. vnde cog. & §. nouiſſime, Inſti. de orficiano. vult ergo Bald.
clare ꝙ in naturalibus non eſt dare ius agnationis, dũ vult ꝙ atti
nentes ex latere patris non ſuccedunt deſcendentibus ex filio na
turali. iſtud etiã clariſſime dicit Alex. in d. conſi. 57. circa fi. lib. 4.
Sed quo clarius hoc decidi poſſet quã per tex. in d. l. ſi ſpurius. ff.
vnde cogn. dũ dr, ſi ſpurius inteſtato deceſſerit, hæreditas eius iu
re cõſanguinitatis aut agnationis ad nullum pertinet. Dictio nul-
lus, eſt vniuerſalis negatiua, vt ergo text. apertiſſime ꝙ nullus cõ
iunctus ex parte patris ſpurio poteſt ſuccedere, quod verbũ ſpu-
rius generaliter intelligitur pro omni illegitimo, excepto eo qui
8 naſcitur ex coitu damnato, vt ſup. probauimus. & † ſicut coniun-
cti ex latere patris nõ ſuccedunt ſpurio, ita nec deſcendẽtibus ab
eo. l. fi. in fi. C. de nat. lib. vbi ſicut filius naturalis ab inteſtato non
ſuccedit patri, ita nec deſcendentes ab eo, tradit Dec. in l. illam,
col. 3. C. de colla. Eodẽ modo ſicut deſcendentes ex filio naturali
ano paterno & alijs ex eius latere attinentibus non poſſunt ſuc-
cedere, ita auus paternus & alij ex eius parte coniuncti deſcen-
9 dentibus ex filio naturali ſuccedere nõ pñt, † quia in hac materia
eo modo ſuccedit filio naturali & ab eo deſcendentibus, quo
modo naturales & deſcendentes ab eo ſuccedunt alijs, vt æquali
tas ſeruet. Bar. in l. fi. col. 1. in fi. verſi. quæro quid contra. ff. de his
quib. vt indig. allegat Azo in ſumma. C. de legi. hære. Bal. in conſ.
567. Ad euidentiã præmitto. col. 2. in fi. lib. 1. Abb. in d. conſi. 50.
in prin. libr. 5. Hyppoly. de Marſi. in l. ſi quis viduam. nu. 18. ff. de
10 quæſt. & in l. ſeruo. nu. 8. ff. de ſicar. † & dicit Bal. in cõſi. 218. co-
lum. 1. in fi. li. 2. ꝙ excluſus a ſucceſſione alicuius cenſetur etiã ex
cluſus a ſucceſſione deſcendentiũ, tradit Ang. per illũ tex. in §. re
liquũ, ver. ex diuerſo, in auth. de hære. ab inteſta. eſſet enim abſur
dũ, ꝙ deſcendentes ab aliquo qui ſunt remotiores, melioris ſint
conditionis q̃ is proximior a quo deſcendunt. l. ſi viua matre. C.
11 de bon. mater. ¶ † Et vltra præmiſſa ꝙ in filijs naturalibus non ſit
dare conſanguinitatem aut agnationem, & ꝙ coniuncti ex latere
patris tantũ naturalibus non ſuccedant, adduco Ang. de Aret. In
ſti. de inoff. teſt. col. 3. circa gl. in verſi. ſoror. vbi ꝙ fratri coniun-
cto ex latere patris tantũ, non competit querela ꝯ teſtamentum
fratris naturalis, inſtituta turpi perſona, de qua in l. fratris, & l. fra
tres. C. de inoff. teſt. quia tales fratres iura agnationis non habẽt,
nec inuicẽ ſuccedunt ab inteſtato. refert & ſequit Cur. iun. in cõ-
ſi. 37. col. 1. ¶ Ad idem vltra Curtium adduco Imo. in conſi. 105.
col. fi. in prin. vbi ꝙ coniuncti ex latere patris non ſuccedunt ſpu
rio per tex. in d. §. filiũ. in auth. quib. mo. nat. effi. ſui. allegat etiam
Cy. in auth. Itaq; circa fi. C. de legi. hære. Dy. in trac. ſucceſ. ab in-
teſt. dum tractat de ſucceſſione collateralium qui non ſunt legiti
mi. ¶ Ex quibus latiſſime probatũ apparet, ꝙ memorata *Aliſia*
coniuncta huic Martino Durandi deſcendenti ex matre naturali
aut baſtarda nullo modo ſuccedere ei põt ex capite vnde agna-
ti ceſſante omni iure agnationis & conſanguinitatis. ¶ † Simili-
15 ter proſequendo argumentum ſumptũ a ſufficienti partium enu
meratione, dico ꝙ præfata Aliſia etiã ſuccedere non poteſt huic
Martino ex capite vnde cognati, quia ius cognationis oritur a
matre. d. l. ſi ſpurius. §. vulgo, inſti. de cogna. ſucce. ſed inter iſtas
perſonas nulla ſunt cognationis iura, quis inuicem nõ cõiungũ-
tur ex parte matris, ſed patris tantum, nã Aliſia coniũgitur huic
Martino mediante perſona Beatricis eius matris, quæ Beatrix
erat ſoror Ioannæ Foreſiæ matris ipſius Martini, ſed Beatrix, &
Ioanna non erant ſorores aut coniunctæ ex parte matris natæ
ex eadẽ matre, ſed ex parte patris tãtum natæ ex eodem patre &
matribus diuerſis: itaq; ſi Beatrix & Ioãna nõ erãt inuicẽ cogna
tæ, impoſſibile eſt, ꝙ deſcẽdẽtes ab eis iura habeant cognatio-
nis, quæ iura cognationis conſiderari non poſſunt niſi inter na-
tos ex eadem matre. d. l. ſi ſpurius, vbi clariſſime hoc dicitur, &
no. gl. in d. l. hac parte. in ver naſcitur. ff. vnde cogna. ¶ Itaq; enu-
meres diligenter ſingula ſuccedendi capita, nullo eorum Ali-
ſiam vocatã probaueris. & ex præmiſſis ſatis reſpõſum apparet
ad contraria, de quæ tamen ſpecialius reſpondeo. ¶ Et ad primũ
ꝙ Ioanna Foreſiæ mater Martini præſumeretur naturalis, nõ ſpu
ria, fateor, ſed dũ dr ergo inter Ioannam & Beatricem iura erãt
cognationis, nego iſtam cõſequẽtiam, cum eſſent natæ ex diuer-
ſis matribus, vt ſup. oſtẽdimus. ¶ Non obſtat, ꝙ fiſcus nõ admittit
niſi vltimo loco & deficiẽte oĩ alia ſucceſſione, quia fateor, & re
torqueo fundamẽtũ cõtra ipſam Aliſiam, nã ſi iſte Martinus nul-
lũ aliũ reliquit proximiorem ipſa Aliſia, dico ꝙ ipſa nullo modo
põt ſuccedere ex aliquo capite ſucceſſionis per vnde liberi, vnde
legitimi, nec vnde cognati, ergo fiſcus admitti dẽt loco nouiſſi-
mo. ¶ Et quia ſuper hac materia aliqua in ꝯrium ſcripta vidi, ta-
cito tñ ſcribẽtis nomine in quibus ad excluſionẽ fiſci induci vr
quoddã argũ ab abſurdo aut ab admiratione, quia abſurdũ vi-
deretur fiſcum admitti extante Aliſia cõiuncta, licèt ex latere pa-
tris tm̃, reſpondeo, ad iſtã abſurditatẽ retorquẽdo fundamẽtũ,
& ꝙ immo maius abſurdũ ſequeretur, ſi fiſcus nõ admittitur nã
coniuncti ex parte patris tm̃ ad ſucceſſionem naturaliũ nõ vocã
tur, vt ſup. dictũ & probatũ eſt, qñ lex dicit eos nõ admitti, preſup
ponit, ꝙ eſſent aut ſint proximiores, quia alias ex alio excluderẽ
tur, quia. ſ. remotiores, itaq; ſi agnati licèt proximiores excludun
tur, ergo neceſſario ceſſantibus cognatis fiſcus admittit, quia ſi
dicas eum excludi, eo ꝙ ſuperſint alij agnati remotiores, & ꝙ de
mũ admittat qñ nullus alius agnatus ſupereſt, ergo ſequeret ab
ſurdũ ꝙ voluerit excludere agnatos proximiores pp alios remo
tioris gradus. ¶ Præterea in hac ſucceſſione naturalium lex præ-
ciſe & ſimpliciter excludit coniunctos ex parte patris, non quòd

eis co-

eis cognatos præferat & in quo cognati ſuperſint,ſed quia nulli
eſt agnationis ius cum naturalibus, iſta ratio militat ſiue adſint
cognati ſiue non , quia ceſſatio cognatorũ nõ põt facere ꝙ inter
naturales detur vinculũ agnationis,& in terminis noſtris in fauo
rẽ fiſci ita decidit Capra in d.conſi.136.¶ Ex quibus concludo ꝙ
veniendo ad rõnes & fundamenta iuris & ẽt conſiderando deci
ſiones expreſſas tam textuũ, ꝗ doctorũ fateri neceſſe eſt Aliſiam
memoratam nullo modo ſuccedere poſſe in bonis & hæredi-
tate Martini prædicti , & ſi qui diuerſam ſententiam probent,
eos ipſos rogatus velim ad ꝑmiſſa fundamẽta rñſionẽ vt afferãt.
Ego quidẽ moleſte fero in gratiã ipſius nobilis Aliſiæ reſcribere
nõ potuiſſe vt pote matris magnifici & nobiliſſimi viri dñi Theo
dori Muleti compatris mei regij & Dalphinalis patronis gñalis.
Sed.n.amicus Plato,amicus Cicero,magis autem amica veritas.
Grationopoli.15.Decẽbris.1541. Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Promiſſio bonorum poſt mortem promittentis an valeat,*
Bonorum appellatio & hæreditatis idem eſt,ibi,nu. 1,& nu.2.
vbi declaratur.
2 *Hæreditas pacto dari non poteſt.*
3 *Promiſſio bonorum non valet per quam aufertur libera teſtãdi*
facultas,ibi.nu. 3.vbi quod non firmatur iuramento.
4 *Bona futura quæſita poſt teſtamentum in veniũt ẽt inſtitutione,*
5 *Bonorum appellatio non comprehendit vniuerſitatem,ideo non*
venit ius patronatus.
Succeſſor bonorum non hæreditatis non tenetur ad æs alienũ ul
tra vires hæreditarias,licet inuentarium nõ fecerit.ibi. nu.5.
6 *Donatio hæreditatis valet ſi quis dicat,dono tibi hæreditatem*
meã.quia intelligitur,id eſt,dono tibi bona præſentia,vt actus
valeat,quod pulcherrimis deciſionibus hic confirmatur.
7 *Bonorum appellatione futura non veniunt quando agitur de*
graui præiudicio.
8 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum an firme*
tur iuramento.
9 *Iuramentum vt dicatur illicitum & ſeruari non debeat, requi*
ritur quod vtraq; ſalus periclitetur ſpiritualis,ſcilicet & tem
poralis aut ſaltem altera tantum.
10 *Donatio inter viuos iurata de omnibus bonis præſentis & futu*
ris,licèt vt inter viuos valere non poſſit, valebit tamen vt do
natio cauſa mortis ſi adſit numerus quinque teſtium , quod be
ne nota tanquam vtiliſſimum in practica,
11 *Donatio facta abſenti licet non valeat vt donatio,valebit tamẽ*
vt fideicommiſſum, ſi adſit numerus teſtium ſufficiens ad fidei
commiſſum.

CONSILIVM CXXXIX.

¶ Pro ſpectabili domino Ioanne Barberij ciue & doctore Gratio
nopolis,conſilium pulcherrimum & vtiliſſimum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Titius † ꝓ-
miſit bona ſua Seio poſt mortẽ ipſius Titij cũ iu-
rameto , quam promiſſionem ſæpius cõfirmauit
ſub eodẽ iuramẽto corã eiſdẽ teſtibus : immo ro
gatus de tpe infirmitatis ſuæ vt faceret teſtm̃,
reſpondit,feci qđ volui,& volo facere, nec aliud
faciam,neceſt,ꝙ me vlterius moleſtetis,quia aliud non diſponã.
Quæritur,an valeat talis promiſſio,& an vt donatio inter viuos,
vel cauſa mortis? ¶ Videretur prima fronte dicendũ talẽ promiſ-
ſionẽ nõ valere,quia per eam in effectu vr̃ conferri hæreditas dũ
promittuntur bona poſt mortẽ,bonorũ.n.& hæreditatis appel-
latio idẽ vr̃ ſignificare.l.nam quod.§.fi.& l.cogi.in prin.& §. 1.ff.
ad Treb.Bar.in l.Quintus,la 2.§.argẽto.ff.de au.& ar. leg. & in l.
3.in prin.ff.de bon.poſſ. Bal.in conſi. 224.Statuto cauetur quod
2 mariti.lib.2.Deci.in conſi.425.col.pe.poſt med. † Sed hæreditas
pacto aut promiſſione dari non põt.l.hæreditas. C. de pac. con-
uen.Rom.in conſi.293.præſuppoſito,in 1.dubio. Alexã. in conſi.
28.col.2,ad fi.lib.3.Quod procedit etiam inter filios.Dec. in con
ſi.475.col.3.ad fi.in filijs tamen aliud tenet Alexã.in l.licẽt.C.de
pactis,& in conſi.168.col.fi.lib.5.¶ Secundò per talẽ promiſſio-
nẽ auferri vr̃ libera facultas teſtandi cũ quis donat aut promit-
tit oĩa bona ſua poſt mortẽ,ideo nõ valet tanq̃ ꝯ bonos mores.l.

ſtipulatio hoc modo cõcepta.ff.de de verb.obl.l.fi.C.de pactis.iõ
tale pactũ non firmatur iuramẽto,vt per Bar.& doc.in d.l.ſtipu-
latio hoc modo concepta.Bal.in conſ.22.quidam fecit teſtm̃, cir
ca fi lib.1.Pau.de Caſt.in conſi.75. Notandũ eſt ꝙ præfatum ſta-
tutũ.col.2.& in cõſi.82.In iſta donatione,ad fi.lib.2. Abb.in cõſ.
48.in fi.lib.2.Cald.in conſi.9.in tit.de iureiu.Cor.in conſi.60. col.
2.lib.1.Dec.in conſi.225.col.2.poſt med.Cur.Iun.in conſi.25. Ale
xan.in conſi.130.in 1.dubio.¶ Sed præmiſſis non obſtãtibus,quę
vere non obſtant,contrariũ puto de iure verius , ꝙ immo valeat
donatio prædicta.& pro fundamento cõſidero,ꝙ in materia no
ſtra illud pactũ dr̃ eſſe reprobatũ & inualidũ, per quod tractatur
de futura ſucceſſione,tale.n.pactũ dr̃ contra bonos mores cũ tol
lat liberã facultatẽ teſtãdi,& quia cũ viuentis nulla ſit hr̃editas ꝓ
abſurdo habuerũt iura ꝙ pacto daret̃ hæreditas , vt habetur per
Rom.& doc.in locis ſupra alleg.ſi aũt pactũ non contineat futu
rã ſucceſſionẽ,ſed donationẽ & perſonalẽ obligationẽ quæ inci-
piat in perſonis hæredum,illud valeat & efficax dr̃,ratio eſt,quia
qñ pactũ aut promiſſio incipit habere efficaciam in perſonis hę
redum,tunc non dr̃ cõtinere a futurã ſucceſſionẽ.ſi.n.contineret
futurã ſucceſſionẽ,efficacia ipſius pacti nõ inciperet in perſonis
hæredum,ſed eius cui ex pacto hæreditas datur , & quẽ hæredẽ
aut ſucceſſorẽ paciſcens aut promiſſor facere cogitauerat,ſed qñ
per pactũ non conſtituitur aliquis hæres aut ſucceſſor,immo hæ
res aut ſucceſſor alius efficitur,vel iure teſtamenti aut ſucceſſio-
nis legitimæ ab inteſtato,verum per pactũ talis hæres teſtamẽta-
rius aut legitimus obligatur tradere bona alteri cui defunctus ꝓ
miſit,tunc neſcio videre rationẽ quare tale pactũ valere non de-
beat,ſicut.n.põt quis ſe obligare & hæredes ſuos ad dandum &
tradendũ certa bona alteri particulariter, ita & vniuerſaliter dũ
modo ex tali obligatione non auferatur libera facultas teſtandi:
ita in terminis tradit Bar. in conſi. 212. Promitto tibi & tu mihi.
de cuius declaratione ſæpius feſtũ facit Cur iun. conſulendo , vt
patet in conſi.15.col.2.in conſi.25.ad fi.& in d.conſi. 81. Iſtam ẽt
declarationẽ Bar.licèt non ita clare explicet,refert & ſequit̃ De-
ci.in l.pactum quod dotali.col.2.poſt med.ver.& ex his infertur.
C.de colla.vbi dicit cautelã eſſe ꝙ verba pacti concipiantur per
viam donationis,promittendo & obligando præſentia, ſubdens
facientes huiuſmodi ꝯtus conſulere debere peritiores a princi-
pio ne decipiantur,idem tradit ipſe Deci.in conſi. 225.col.3. ver.
concludendo tamẽ.& in conſi.236. col.fi.ſicut.n.põt quis donare
ſtatim ab initio omnia bona ſua præſentia aut eorũ partem,ita vt
donatio ſtatim habeat effectum vel demũ poſt mortẽ donatoris,
ita & eadẽ ratione promittere põt omnia bona ſua præſentia aut
eorũ aliqua poſt mortem ipſius promiſſoris,quia paria ſunt pro-
mittere & ſoluere.l.fi.C.ad l.Falci.Secus eſſet qñ ageretur, ꝙ ali-
quo præmoriente bona ſua etiã præſentia tm̃ deuenirent aut per
tinerent ad aliũ,& q̃a tũc nõ agitur de obligãdo hæredẽ promit
tentis vt det aut donet,ſed agitur de obuentione bonorum vt ſi-
ne aliqua obligatione bona deueniant in alterum,& ſic agi dr̃ de
ſucceſſione,& ꝙ quis capiat bona tanq̃ hæres aut ſucceſſor non
tanq̃ ex iure alicuius obligationis hæreditariæ,de qua obuentio-
ne aut ſucceſſione hic non agitur,vt is cui promiſſio facta eſt im
mediate habeat & capiat bona tanq̃ hæres aut ſucceſſor, ſed ꝙ
agere poſſit ꝯ hæredes promiſſoris ad tradendũ & donandũ bo
na promiſſa per defunctũ,& ſi nulli ſint hæredes legitimi decer-
net̃ curator hęreditati iacenti cõtra quem donatarius experietur
actione perſonali,quæ naſcitur ex illa promiſſione,& condemna
bitur curator ad obſeruantiam promiſſorum iuxta titulum de cer
rato.bonis dando. ¶ Hac cõcluſione ita firmata & clariſſime de
clarata ſolũ ſupereſt ad contraria reſpõdere,& licèt ex præmiſ-
ſis ſatis reſponſum appareat,tamẽ ad maiorem explicationẽ, &
3 diſſolutionem totius difficultatis reſpõdeo in ſpecie. ¶ † Et ad pri
mũ,ꝙ hic uidetur promiſſa hæreditas, quia bonorũ & hæredita
tis appellatio idẽ ſonat.reſpõdeo,ꝙ licèt iſta duo habeãt in ſe ali
quam cõformitatẽ reſpectu æris alieni , ut is cui obueniũt bona
teneatur ad æs alienum,ut habetur in locis ſupra alleg.pro parte
4 cõtraria tamẽ in multis differunt, quia † ubi fit mentio hæredita
tis uiuẽtes aliquo,ueniunt etiam bona futura, quia hęreditas cõ
prehendit oĩa bona exiſtẽtia de tpe mortis etiã acquiſita poſt te
ſtamentũ Bald. in conſi.196.Super eo quod quæritur,colũ.fi.lib.
4.facit tex.in l.nihil aliud eſt hæreditas.ff.de uerbo.ſign.ſecus in
eo qui diſponit de bonis ſimpliciter,quia intelligitur de præſenti
bus , nõ futuris : iõ ſi quis donet omnia bona ſua ualet donatio,
quia reſtringitur ad præſentia tantũ , ut habetur in d. l. ſtipulatio
5 hoc modo cõcepta.& in l.fi.C.de pac.Præterea,† uerbum bono-
rum pro-

rũ prolatũ ab homine nõ cõprehendit proprie uniuerſitatẽ, ideo
non venit ius patronatus. Bal. in conſi. 1. An mulier. lib. 3. hæredi
tas aut proprie dr̃ ius vniuerſale. l. hæreditas. in prin. ff. de pet. hæ
re. & habetur in l. 1. in prin. ff. de eden. in rub. ff. ſol. matri. ¶ Simili
ter obligatur ad æs alienum tanq̃ ſucceſſor bonorũ, licèt inuenta
rium non fecerit, ſecus aũt in ſucceſſore hæreditatis, ita Bart. in
cõſi. 157. Super his quæ ſupradicta ſunt. col. 2. & ꝙ appellatio bo
norũ & hæreditatis idẽ non ſignificet, tradit Dec. in l. 1. col. 3. ff. ſi
cer. pet. dũ allegat Spec. Poſtremo, ꝙ nõ ſit idẽ dicere ꝓmitto tibi
bona mea & hæreditatem meam, volunt Bar. & doc. ſupra alle-
gati dum volunt valere pactũ per quod promittit quis bona ſua
poſt mortem ſuam. quod tñ pactum non valeret ſi verbum bona
intelligeretur, id eſt, hæreditatem, quia hæreditas pacto dari non
6 põt. ¶ † Amplius dici poſſet, ꝙ ẽt ſi quis diceret, dono tibi hæredi
tatẽ meã, valeat donatio, & intelligatẽ facta de bonis præſentibꝰ
tantũ vt actus valeat, ita Dec. in d. l. fi. col. fi. C. de pac. allegat Bar.
in l. quęſitũ. §. ſi ſeruus. ff. de leg. j. Sed vltra Dec. adduco quod ſcri
bit Pau. de Caſt. in conſi. 347. quia circa donationẽ. lib. 1. vbi ꝙ va
let pactũ in donatione appoſitũ. ꝙ donotarius faciat eius liberos
naſcituros hæredes in rebus donatis, quia intelligi debẽt verba
pacti, ꝙ donatarius teneatur reſtituere bona eius liberis, exponẽ
do verbum hæredes, id eſt, dominos, vel ſucceſſores particulares.
¶ Adduco ẽt Bellameram in cõſ. 48. col. 6. vbi ſi teſtatur faciat ali
quem dñm aut hæredẽ bonorũ ſuorũ quandiu vixerit alio vniuer
ſaliter inſtituto, per illa verba, non importatur inſtitutio. Facit ẽt
quod ſcribit Soci. in conſ. 102. col. 2. ad fi. lib. 3. vbi ꝙ verbũ, hære
ditare, in contractu accipitur, id eſt, ſingulariter ſuccedere qñ nõ
ſunt teſtes ſufficientes ad vltimã voluntatem vt actus valeat. Fa-
cit quod ſcribit Bal. in conſ. 136. Viſo teſtõ Blaſini. col. 2. lib. 3. vbi
ꝙ paria ſunt dicere, facio te hæredẽ meũ, vel facio te dñm meũ,
vel in manibus tuis pono omnia bona mea, ideo etiã ꝙ ꝓmiſſor
dixiſſet, ꝓmitto tibi hrẽditatẽ meã poſt mortẽ meã, adhuc valida
promiſſio videretur exponendo hæreditatẽ, id eſt, bona mea vel
dñium meũ bonorũ præſentiũ & idẽ qđ Dec. ĩ terminis terminã
tibus voluit Calc. in conſi. 12. col. 4. poſt med. Quæ oĩa ſi Decius
vidiſſet an putes eum miſſa feciſſe in difficultate tam elegãti, ſed
non omnia poſſumus omnes. Idẽ quod Dec. & Calc. tenet oomiſ-
7 ſime Gozadi. in conſi. 87. col. 4. in fi. ¶ † Non obſtat ſcḋm argm̃ ꝙ ꝑ
talem promiſſionem auferr vr̃ libera facultas teſtandi, quia ne-
go ꝙ auferatur teſtandi facultas, cũ intelligatur facta promiſſio
de bonis præſentibus tñ exiſtentibus de tempore promiſſionis,
vt ſup. dixi, nam appellatione bonorum nũquam veniũt futura qñ
agitur de graui præiudicio. l. fi. C. quæ res pign. obli. poſ. arguen-
do ab oppoſito. Bal. in conſ. 390. Magnifica & illuſtris. lib. 1. in cõ
ſi. 112. Quæritur qui intelligantur. eod. lib. Deci. in conſi. 502.
col. 3. circa med. tradunt Bart. & doc. in l. ſi ſtipulatus. §. cũ ſtipu-
lamur. ff. de verb. obli. bonus tex. vbi Hoſti. & doc. in c. pen. de iu-
8 reiu. Præterea † etiam ꝙ comprehenderet promiſſio, bona futu-
ra adhuc valida videretur ratione iuramenti, quia tale iuramẽtũ
ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternę licèt auferatur libera te
ſtandi facultas, & ita tenet Abb. ſibi contrarius in conſi. 18. col.
3. verſi. & plus dico. lib. 1. Cor. ſibi contrarius in conſi. 252. colũ.
3. ad fi. verſi. & iſta pars. libr. 3. Deci. ſibi contrarius in conſi. 655.
col. 2. ad fi. & idem Dec. in l. pactum quod dotali. col. 1. C. de pac.
dicit hanc opin. eſſe de iure veriorem, licèt alia ſit communis, eã
9 dẽ opi. tenet Veronenſis in conſi. 8. colũ. 4. Pro hoc † quod ſcribit
Oldr. in conſi. 90. Quidam iurauit. vbi ad hoc vt iuramentum di
catur illicitum & ſeruari nõ debeat, requiritur, ꝙ vtraq; ſalus pe-
riclitetur, ſpiritualis. ſ. & temporalis, aut ſaltem altera, ſed hic ex
tali iuramento per quod auſertur libera teſtãdi facultas, nulla ſa
lus periclitatur, non ſpiritualis, quia ob id iurantis anima ad inſe
ros non trahitur, non tẽporalis, quia vitæ diſcrimen nõ verſatur,
adeo, vt tale iuramentũ contrariũ tantũ videatur moribus ciuili-
bus non canonicis, & licèt durũ ſit contra cõmunẽ opi. ſcribere,
iſtud tamen dixiſſe volui ad maiorẽ confirmationẽ præſentis cõ-
ſultationis quæ aliunde ſatis cõprobatur. ¶ Ex quibus concludo
promiſſionẽ de qua ſupra in themate valere in vim donationis
10 inter viuos. Amplius † dico ꝙ ſi talis promiſſio facta ſit coram
quinq; teſtibus qui ſufficiunt in donatione cauſa mortis licèt ſo
net vt inter viuos, quia actũ ſit de non reuocãdo cũ iuramẽto, tñ
ſi vt inter viuos valere non poſſet, quia facta eſſet de oĩbus bonis
præſentibus & futuris, & ſic auferret liberã teſtandi facultatem,
valebit tñ vt donatio cauſa mortis, ita pulchre Pau. de Caſt. in cõ
ſi. 75. Notandũ, ꝙ prætatũ ſtatutũ. lib. 2. refert & ſequitur Soci. in
conſi. 180. col. pe. & in conſi. 137. col. 2. li. 1. deciſio Neapoli. deci-
ſione. 338. col. 3. Io. Crotus de Mõteferrato in rub. ff. de leg. j. col.
7. circa prin. ſed vltra Mod. & tantos patres addo ꝙ idem voluit
Bal. in conſi. 108. Domina Ioanna. col. fi. lib. 3. & hoc ea illa nobi-
liſſima iuris diſpoſitione, ꝙ ſemper interpretatio fieri debet, vt
actus valeat, non pereat. l. quotiens. ff. de uerb. obli. l. quotiens. ff.
11 de rebus dubijs. ¶ † Videmus in ſimili, ꝙ ſi fiat donatio abſentĩ
quæ non ualet. l. abſenti. ff. de dona. l. nec ambiguo. C. eod. tñ ſi
adſit numerus teſtiũ ſufficiens ad fideicõmiſſum, valebit talis do
natio ut fideicõmiſſum. l. cũ pater. §. donationis. l. miles ad ſoro-
rẽ. in prin. ff. de leg. 2. l. ſi donatio. ubi Bar. ita ſummat. C. de don.
Rom. in conſi. 171. pro deciſione. col. 2. Cor. in conſ. 254. li. 3. Dec.
in conſi. 196. col. 2. in fi. Ad idem quod ſcribit Iaſ. in conſi. 5. col.
7. lib. 3. ubi ꝙ ualet pactum, ꝙ maſculi ſuccedant in bonis immo
bilibus, quia intelligitur. ſ. inter uiuos. fortius & mirabilius uo-
luit Cur. iun. in conſi. 81. col. 2. uer. reducendo igitur. ꝙ ualet pa-
ctum iuratum de futura ſucceſſione ſaltem inter uiuos, ſed durũ
uidetur hoc dictũ. licèt idem uelit Guido Papæ. q. 510. uerſi. & ꝓ
hoc beneſacit iuramẽtum. & tenẽdo ꝙ ſit donatio cauſa mortis,
idẽ eſt effectus, cũ donator præmortuus ſit non reuocata donatio
ne immo illa confirmata, ut in themate eſt narratũ. Promiſſio de
qua ſupra facta eſt per uenerabilẽ presbyterũ d. Ioannẽ Balferdi
ſpec. & egregio domino Ioanni Barberij aduocato conſiſtoriali
in curia parlamenti Dalphinatus. Gratianopoli. ultima. Decem-
bris. 1541. Aymo Crauetta de Saulliano.

S V M M A R I V M.

1 *Spoliatus tenetur probare duo poſſeſſionem ipſius ſpoliati, & de
iectionem ſeu ſpoliationem.*
*Spoliatio probatur ex eo quod recuſat quis alium ad poſſeſſionẽ
admittere. ibi. nu. 1. quod procedit licèt ſponte quis de poſſeſſio
ne receſſerit.*
*Spoliari dicitur creditor quaſi poſſeſſione percipiendi cẽſum an
nuum ex eo quod debitor cenſus recuſat ſoluere ibidem nu. 1.*
2 *Spoliatus reſtitui ante omnia debet, licèt iniuſte poſſideret.*
*Spoliatus à iudice nulliter & iuris ordine non ſeruato reſtitui
debet, ibi. nu. 2.*
3 *Spoliatus reſtitui debet non ſolum reſpectu poſſeſſionis ſed etiam
reſpectu fructuum & omniũ acceſſoriorum vſque ad minimũ
quadrantem, adeo quod ſi unus numerus deficeret, non cogitur
ſpoliatus in petitorio reſpondere.*
*Spoliatus antequam reſpondeat ſuper petitorio, debet ſtare in
poſſeſſione tanto tempore, quanto ſtetit ſpoliatus. ibi. nu. 3.*
4 *Interlocutoria dicitur reintegratio poſſeſſionis in ſummario poſ
ſeſſorio iudicio pendente.*
*Sententia in iudicio ſummario valet, licèt non recitetur in loco
iudicij. ibi. nu. 4.*
*Renunciare dicitur pars ſolennitati iudicij quando de ea nihil
oppoſuit. ibi. nu. 4.*
5 *Aſſeſſor capi non debet niſi vbi eſſet difficultas in iure.*
6 *Extenſio fieri non debet quãdo per eã induceretur cõtrarietas.*
7 *Nulla an reddatur ſententia quando iudex non ſeruat manda
tum legis.*
8 *Sententia nulla reformari poteſt per iudicẽ appellationis quã
do nullitas non reſpicit omnia acta uniformiter etiam in fa-
uorem eius qui non appellauit.*
9 *Reuocari non debet nulliter factum, quod vbi factum non eſſet,
de nouo fieri deberet.*

CONSILIVM CXL.

¶ Pro nobili ac potente domino Gaſpardo de Glandeues domi
no Reilhanetę contra reuerendum dominum Claudium de Glã
deues militem Hieroſolymitanum eius fratrem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa
ſpolij nobilis & potentis domini Gaſpardi de Glã
deues domini Reilhanetæ & Montisfortis contra
reuerendum dominum Claudium de Clandeues
militem Hieroſolymitanum eius fratrem. Breui-
ter uidetur concludendum iuſte & religioſe fuiſ
ſe pronunciatum per iudicẽ a quo ſuper integratione ipſius Ga-
ſpardi

1 ſpardi ſpoliati. Nā probata fuerūt extrema neceſſaria ad obtinē
dum in cauſa ſpoliationis, videlicet poſſeſsio ipſius agētis, & de
iectio ſeu ſpoliatio ipſius rei, iuxta gl. in l. 1. §. interdictū. ff. de vi
& vi arm. c. cōſultationibus. ubi Deci. in 2. not. de offi. deleg. &
ſpoliatio ſeu deiectio vltra teſtes ipſius agentis ſatis probatur ex
eo ꝙ reus ſemper recuſauit & recuſat admittere ipſum agētē ad
eius poſſeſsionē, immo noluit obedire ꝑcepto nuncij & executo
ris ipſam reſtitutionē ꝑcipiētis ad mandatū iudicis, ex qua recu
ſatione aperta probat̃ ſpoliatio. Bal. in cōſi. 177. col. 5. li. 3. Anch.
in cōſ. 127. Ad dubia elicita. in fi. Cor. in conſ. 207. col. fi. libr. 2. qđ
procedit ēt ſi quis de poſſeſsione ſpōte receſsiſſet, quia ſi reuer-
ſus nō admittit̃, dī ſpoliari, vt hr̃ in c. intelleximus, in verſ. ſpon-
tanea, de adult. in c. literas. de reſt. ſpol. & in c. ſignificaſti, de di-
uor. Ale. in cōſi. 78. col. j. li. 5. Simile videmus in eo qui in iudicio
recuſat ſoluere qđ dēt ſingulis annis, quia dr̃ creditorem ſpolia
re quaſi poſſeſsione percipiendi ſuū annuū cenſum. Compo. in
c. mandato. de reſcr. Inn. in c. olim, el 3. de reſt. ſpol. c. ſuborta, de
re iud. vbi Inn. & c. querelā, de elec. Abb. in conſi. 53. circa fi. li. 2.
Io. de Lign. inter conſilia Bal. in conſil. 425. Viſis actis. col. 2. poſt
2 me. li. 3. †Probata igitur ſpoliatione non potuit iudex aliter face
re quin ipſum agentē ſpoliatū reſtitueret, ēt ꝙ iniuſte poſſediſſet
aut poſſideret. l. colonus. & l. cum fundus. ff. de vi & vi arma. l. ſi
quis a ſe fundum. C. ad l. Iul. de vi. ca. in literis. de teſti. cum ſi. qđ
procedit ēt in cauſis in quibus ex forma ſtatuti proceditur ſum
marie, ſimpliciter, ſine ſtrepitu & figura iudicij. Iaſ. in conſi. 162.
li. 4. Rurſus iſtud procedit in ſimplici detentore qui priuari non
debet poſſeſsione ordine iuris non ſeruato. Bal. in cōſ. 361. Quā-
quā. li. 3. Amplius iſtud procedit ēt ſi authoritate iudicis ſpolia-
tus quis eſſet, nulliter tñ & iuris ordine non ſeruato. c. ex inſinua
tione. de procu. ca. conquerente. de reſti. ſpol. Hoſt. in ſumma. de
reſt. ſpol. §. qñ facienda. in prin. Bar. in l. iuſte poſſidet. ff. de acqu.
poſſ. Old. in conſi. 227. De toto themate. col. j. ver. ſecunda regu-
la, & ver. ſi ergo tali commiſsione. Bal. in conſi. 357. Iniuſtiſsima.
li. 2. in conſi. 134. Copioſe. & in conſil. 149. Proponitur ꝙ quædā
tutela. in fi. li. 3. Rom. in conſi. 158. Circa articulum. col. 2. ver. ter
tio. quia iniuſte. Ant. de But. in conſil. 62. Hic duobus. col. j. Soc. in
conſi. 18. col. 10. ver. nec obſtat ꝙ Chinus. & in conſi. 13. col. 5. ad
fi. li. 1. Dec. in l. ſi. col. 20. C. de edic. diu. Adr. toll. Veronenſis in cō
ſi. 19. & alibi ſæpiſsime doc. Idem ſi quis ſpolietur a principe ſi-
ne cauſæ cognitione. deciſ. Neap. deciſ. 361. nu. 24. verſ. tertia rō,
3 & nu. 35. ver. nec obſt. quarta ratio. †& iſta reſtitutio ſpoliati fie-
ri debet non ſolum reſpectu poſſeſsionis, ſed etiam fructuum &
omnium acceſſoriorum vſque ad vltimum quadrantem, adeo ꝙ
ſi vnus nummus deficeret non cogitur ſpoliatus alteri in petito
rio rñdere. Bal. in d. c. conquerente. in prin. de reſti. ſpol. Pan. in c.
accedens. 2. col. 2. vt lite non conteſt. Iaſ. in conſi. 163. col. 5. in fin.
li. 4. Immo non ſolum ſpoliatus reſtitui ante omnia debet, verū
ēt antequā conueniatur petitorio, ſtare debet in poſſeſsione tan
to tpe, quanto ſtetit ſpoliatus, ita Pan. in c. venerabili. col. 2. de of
fi. dele. quod dictum pro ſingulari refert & ſequitur Cur. Iunior
conſi. 41. ad fi. Quod tñ vr̃ intelligendū in ſpoliato oībus bonis
vel maiori eorū parte, ita Ripa in l. naturaliter. §. nihil cōe, co. 8.
poſt med. ff. de acq. poſſ. vbi ꝙ in iſtis terminis loquuntur iura al
legata per Pan. & quò ad iſta videlicet circa reſtitutionem fru-
ctuum damnorum, expenſarum & intereſſe prouiſum eſt ēt no-
uiſsime per regias & Dalphinales cōſtitutiones arti. 285. vbi am
plius mandatur ēt ſpoliatorem arbitrarie mulctari. Reſtat vide-
re de quibuſdā friuolis exceptionibus aut oppoſitionibus, quas
audio, partem mouere contra ſententiam primi iudicis. & pri-
mo opponitur ꝙ illa reintegratio non eſt pronunciata in loco iu
dicij, ideo nulla tanquā ꝯ formam dictarum conſtitutionum. ar
ti. 277. ſed illa conſtitutio retorquetur contra partem, quia ex-
preſſe loquitur in ſententijs diffinitiuis, ergo ſecus vr̃ in interlo-
cutorijs. arg. l. cum prætor. ff. de iud. l. maritus. C. de procu. cū ſi.
4 ſed †reintegratio primi iudicis eſt mere interlocutoria ſup ſum-
mario poſſeſſorio pendente iudicio. de quo pulchre per Pau. de
Ca. in conſi. 3. In cauſa quæ vertitur coram dño Vicario poteſta-
tis Pergami. lib. 5. Rurſus de iure cōi qñ agitur tale iudiciū ſum-
mariū in quo de plano procedit̃, valet ſnia, licèt in loco iudicij
non recitetur. Bart. in l. nec quicquā. §. de pleno. ff. de offi. procōſ.
Præterea tali ſolennitati circa locum iudicij, poſſunt partes renū
ciare, intantum ꝙ de conſenſu partium poſſet iudex pronuncia
re ēt extra territorium. Bar. Alex. & doc. in l. pen. col. 2. ff. de iuſti.
& iur. Satis aūt renunciauit pars huic ſolennitati ex quo de ea ni
hil oppoſuit. c. cū olim el. 1. de offi. dele. c. ſuper literis, de reſcri.
Præpoſitus in c. ſi duobus. col. 2. in prin. de appel. Calc. in cōſ. 16.
col. 2. circa me. & col. ſeq. Dec. in l. ſi per errorē. col. 2. ver. quinto
fallit. ff. de iuriſ. om. iudi. & in l. j. ff. de fer. licèt præmiſſa oīa non
alleget. Scdò opponitur ꝯ ſniam ꝙ pronunciauit iudex ſine aſſeſ
ſoribus, nec mādauit cautionē ꝑſtari iuxta formā dictarū conſti
tutionū art. 290. & 293. ſed illæ conſtitutiones loquuntur in poſ-
ſeſſorio ſummario cauſarū beneficialium, idō extendi non debēt
5 ad cauſas prophanas quatenus aduerſantur iuri cōi, † quo iure
aſſeſſores capi nō debēt niſi vbi eſſet difficultas in iure, ita ꝙ in-
dex eis indigeat. c. ſtatutū. §. aſſeſſorē. de reſcr. li. 6. late Calca. in
conſi. 38. col. 3. ſimiliter ex forma ipſarum conſtitutionū Dalphi
naliū aſſeſſores capi non debēt in caſu claro, vt patet art. 271. &
ſeq. ergo illa cōſtitutio loquēs de aſſeſſoribus in cauſis beneficia
libus extendi nō debet ad alias cauſas prophanas. l. ius ſingula-
re & l. quod vero ꝯ. ff. de legi. regula, ea quæ a iure cōi. de reg. iur.
6 li. 6. immo † ſi fieret extenſio, eſſet contrarietas inter ipſas cōſtitu
tiones, ob id talis extenſio fieri nullo mō debet. gl. in l. ſi idē. §.
fi. ff. de iuriſ. om. iud. Bal. in conſi. 358. Clauſula. li. 4. Ale. in conſi.
48. col. 4. li. j. & in conſi. 213. li. 2. ideo cū in caſu iſto res eſſet pluſ
quam clara & notoria, & notorium eſſet de ſpoliatione cōmiſſa
ꝯ agentem non debuit iudex addere afflictionē afflicto, & agen
tem grauare diſpendio ſuperfluo circa ſalaria aſſeſſorū. Eadem
rñſio ſatisfacit ad omiſsionem cautionis. Præterea poſito & nō
conceſſo, cautio fuiſſet neceſſaria, illud procedit quò ad execu-
tionē, non aūt requiritur per conſtitutionē regiam ꝙ in ſnia fiat
mentio de ipſa cautione, & ꝙ expreſſe dicatur in ſnia de cautio
ne ꝑſtanda, itaq; cum conſtitutio ſtricti iuris hoc non dicat nec
nos dicere debemus. l. quicquid adſtringendæ. ff. de verb. obl. l. ſi
ſeruū. §. nō dixit prætor. ff. de acq. hær. Itaq; poſſet opponi cōtra
executionem ſi facta eſſet, ꝙ cautio præſtita non eſt vbi illa eſſet
neceſſaria prout tñ non eſt, ſed ꝯ ſniam, inepta eſſet oppoſitio di
cere ꝙ ſnia ſit nulla nō præſtita cautione, quia cautio non requi
7 ritur ad validitatē ſniæ, ſed executionis. †Non omitto circa op-
poſitionem de aſſeſſoribus non adhibitis unam rñſionem effica
cem & peremptoriam iudicio meo. Poſito & non conceſſo, ele-
ctio aſſeſſorum fuiſſet neceſſaria, eorū tñ omiſsio non redderet
ſniam nullā, quia verba cōſtitutionis loquētis de aſſeſſoribus di
rigunt̃ ad iudicē, ꝙ appellet & adhibeāt tres aut quatuor ex ad-
uocatis poſtulātibus in eorū ſedibus vt aſsiſtāt ſnijs ferēdis &c.
quo caſu qñ verba legis aliqd mādantis diriguntur ad iudicē ſi
iudex illud mādatū nō obſeruet actus nō fit nullus. Bar. & doct.
in l. properandū, in prin. C. de iud. vbi qñ tēpus inſtantiæ præfigi
tur ipſi iudici, ſi iudex ꝓnunciat poſt tēpus inſtantiæ ꝑfigitur ipſi
iudici, ſi iudex ꝓnunciat poſt tēpus, ſnia nō efficit̃ nulla idē dica
mus in caſu noſtro in quo ꝑceptū de aſſeſſoribus expreſſe dirigi
tur ad iudicē, ſecus ſi cōſtitutionis verba reſpicerēt illas ſnias,
puta & volumus ꝓnūciari ſnias adhibitis quatuor aut tribus cō
8 ſiliarijs. †Poſtremo ad maiorē ſaturitatē partis aduerſæ dico, po
ſito & non conceſſo, ſnia illa nulla dici poſſet, quæ tñ & valida
& ſancta probat̃, ꝗ iudex appellationis ſniam nullā debet & po
teſt reformare, ex quo ꝓtenſa nullitas allegata nō reſpicit oīa a-
cta, puta libelli oblationē, ſumptionē informationū aut ipſas ꝓ-
bationes ſed tm̄ reſpiceret ipſum actū ſniæ tāquā latæ extra lo-
cū iudicij & ſine aſſeſſorib9, ꝑ ea q̃ hñr in l. ſi expreſsim. ff. de ap
pel. in c. cū dilecti. de emp. & vend. Io. de Anan. in conſi. 9. col. 2.
circa med. & in conſi. 26. col. 2. Alex. in conſi. 79. Io conſi. 122. ad
fi. li. 2. & in conſi. 53. col. 3. verſ. præſuppoſito ergo. li. 5. Moder. in
rub. extra de appel. vbi Dec. col. 6. verſic. 2. Abb. hic concludit, &
idem Dec. in conſi. 483. col. 5. in princ. Corn. in conſi. 35. col. 4. ad
fi. li. j. Fel. in c. cū cā. col. 2. verſi. 2. fallit. de re iud. Nec obſt. ꝙ ipſe
dñs Gaſpar nō appellauerit, quia reformari pōt ſnia ēt in fauo-
rē eius qui nō appellauit. Alex. in cōſ. 183. col. 2. ad fi. li. 6. & illud
9 eſt † quod dicitur reuocari non debere nulliter factum qñ de no
uo eſſet faciendū vbi factum non eſſet. Ang. & Alex. in l. ſi finita,
in prin. ff. de dam. inf. & idem Ang. in §. quadrupli. Inſt. de actio.
Pau. de Ca. in conſi. 472. In cauſa capturæ Iacobi in fi. li. j. Abb. in
conſi. 29. ad fin. li. 2. Alex. in l. ſi tibi. C. de carbo. edi. Soc. in conſi.
513. ad fi. li. 3. Dec. in conſi. 191. ad fi. in conſi. 449. col. 3. & in ca.
cum ceſſante, ad fin. de app. Iaſ. in l. a diuo Pio. §. in venditione.
colu. 3. ff. de re iud. & in l. ſi pacto. in 5. not. C. de pac. Curt. Iun. in
conſil. 127. col. 3. verſi. accedunt ad confirmationem. Purpuratus
in l. more. col. 9. nu. 70. ff. de iuriſ. om. iud. de quo tñ latius dixi in
conſi. 65. col. 2. ¶Ex quibus concludo in fauorem ipſius domini
Reilhanetæ ſaluo ſaniori iudicio. Gratianop. 4. Ianua. 1548. Ay-
mo Crauetta de Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 Donatio inter patrē & filiū ſine iuramēto nō confirmatur morte patris donatoris niſi interuenerit traditio. ſufficit tamē traditio facta per conſtitutum aut reſeruationem vſuſfructus.

2 Actus qui fit ex duplici cauſa licèt ex vna ſuſtineri non poſſit, ſuſtinetur tamen ex altera.

3 Actus ſuſtinetur ex capite ex quo ſuſtineri poteſt vbi eſt clauſula omni meliori modo &c.

4 Legitima non minuitur ob legata facta pro reſtitutione male ablatorum, aut in recompenſationem ſeruitiorum niſi aliter de male ablatis aut ſeruitijs probetur.

5 Legitima non minuitur per donationes.

6 Auus an habeat priuilegium quod matri competit vt ſubſtitutio compendioſa facta impuberi per verba communia, non contineat pupillarem auo materno exiſtente in medio.

7 Subſtitutio pupillaris omnino tacita matrem excludit quando ſubſtituitur filius teſtatoris, a fortiori excludi mater debet per ſubſtitutionem compendioſam factam pupillo per verba communia ſine diſtinctione temporum.

Subſtitutio compendioſa facta pupillo verbis communibus ſine diſtinctione temporum matrem excludit quādo ſubſtituitur frater teſtatoris. ibi. nu. 7. ad fi.

8 Subſtitutio compendioſa facta pupillo verbis communibus ſine diſtinctione temporum interpretatur directa. & continet pupillarem matre in medio exiſtente quando facta reperitur in bonis & hæreditate ipſius pupilli.

CONSILIVM CXLI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iacobus Chabbaſij mercator ciuitatis Dieñe in teſtō ſuo cōdito de anno 1523. & die ſeptima mēſis Martij donauit inter viuos Ioāni Chabbaſij eius filio totū capitale ipſius teſtatoris & ſuæ domus cōſiſtens in pecunia numerata, debitis mercantijs & mulis, ita q̃ bona illa donata ſint p̃cipua ipſius filij donatarij abſq; onere collationis. Nō mortuo teſtatore Guigo Chabbaſij eius filius vult agere ad ſupplemētū legitimæ, quæritur an in computatione legitimæ rō haberi debeat bonorū vtſupra donatorū, an vero detrahi illa debeāt tāquā æs alienū? ita in facto dubiū & pūctus propoſit. 1 Super hoc dubio, primo vidēdū eſt an valeat donatio p̃dicta, & quidē cōcludendū vr̃ q̃ nō, quia inter patrē & filiū ſine iuro. l. Pōponius Philadelphus, arguēdo a ſpeciali. ff. fam. erc. l. 2. C. de inoſ. dona. l. donationes quas parentes. C. de don. inter vir. & vxo. & ſi dicat̃ fuit morte cōfirmata donatio, quia mortuus eſt pr̃ donator in eadē permanēs voluntate d. l. donationes quas parētes, quæ cōfirmatio fit ét ante ad tā hæreditatē. l. filiæ cuius, in fi. gl. magnæ. C. fam. erc. Iaſ. in l. filiū quē, ante fi. C. eo. tit. Rñdeo q̃ ad hoc vt fiat talis cōfirmatio p morte requirit̃ traditio bonorū donatorū. Bal. in auth. ea teſtō. C. de colla. & in d. l. 2. C. de inoſ. don. Alex. in l. Papinia. ff. de don. inter vir. & vxo. Cor. in cōſ. 108. in prin. li. 4. ſufficeret tñ traditio facta per cōſtitutionē precarij, aut retētionē vſusfructus. Dec. in cōſi. 502. col. 4. verſ. 3. ét fundamēto. in cōſ. 239. col. 2. & in conſ. 596. circa prin. Ex alio ét dicta donatio fuit nulla quia facta abſenti non interueniēti nūcio vel epiſtola, nec aliquo recipiēte p ipſo abſente. l. abſenti. ff. de dona. Ex præmiſſis ſequitur q̃ bona donata 2 detrahi nō dñr de patrimonio teſtatoris tāquā æs alienū, ſed qa teſtator nō reſtrinxit ſe ad donationē, ſed ét in bonis donatis inſtituit ipſum Ioānē filiū hæredē particularē, licèt nō ſuſtineat̃ donatio ex capite donationis, ſuſtinebit̃ tñ ex capite legati aut particularis inſtitutionis, quia qñ mouet̃ quis ad faciēdū actū aut diſpoſitionē ex duplici cā, licèt ex vna ſuſtineri nō poſſit, ſuſtinetur tñ ex altera. gl. in c. 2. in c. inter cætera, & in c. olim, de reſcri. Ant. de Bu. in c. exhibita. de iud. refert & ſequit̃ Rom. in cōſ. 259. ad fi. octaui dubij. ſed vltra Rom. adduco gl. in l. ſi vētri. §. fi. ff. de priuil. cred. tex. meliorē de iure in l. ſi nō ſcā eliaſcētia, in prin. ff. de hær. inſt. & eſt bonus tex. in §. affinitatis. Inſtit. de nup. & in l. 3 cū hi. §. ſi p̃tor. ff. de trāſa. & iſtud 1 ſine dubio procedit, quia in teſtō eſt appoſita clauſula, oī meliori mō &c. quo caſu ſuſtinetur actus ex eo capite ex quo ſuſtineri pōt, qa æquipollet clauſulæ, ſi nō valet qđ ago vt ago, valeat vt valere pōt. c. j. de poſtu. p̄l. lib. 6. quē tex. ad hoc allegat Iac. de Put. inter p̄ſilia Cal. in cōſ. 62. co. 4. circa me. ſed vltra eū adduco Bal. & Imol. in l. cū pr̃. §. ſi tius matrē. ff. de leg. 2. Bal. in l. quotiēs, col. fi. C. de hær. inſt. Dec. poſt Fel. in c. cū ſup. col. fi. de of. dele. in cōſ. 11. col. pe. poſt me. & in conſi. 155. col. pe. Iaſ. in l. ſi qs extraneus. §. ſciēdū. col. 3. ff. de acq. hære. Jō ét q̃ in bonis donatis donatarius expreſſe inſtitutus non fuiſſet, tñ ſtāte illa clauſula, oī meliori mō &c. ſuſtineret̃ donatio in vim legati aut particularis inſtitutionis cū ſit numerus ſufficiēs 4 ad validitatē legati. 1 Hoc ita p̃ſuppoſito q̃ illa donatio valet in vim legati aut particularis inſtitutionis, dico q̃ legit ma filiorū nō minuit̃ p legata. l. Papin. §. quarta. ff. de inoſ. teſt. l. ſcimus. § repletionē. C. eo. ti. Nec obſt. aſſertio patris, q̃ ita donauerit ob acquiſitiones factas de pecunijs dotalib' Nezetæ vxoris ipſius Ioānis donatarij & ex eorū operis laboribus & induſtria, qa nō ſtat̃ aſſertioni patris ſup his, niſi aliter p̄bet̃ de veritate, ſi. n. ſtaret̃ daret̃ occaſio aut materia fraudādi filios eorū legitima, vt p Alex. in cōſ. 45. col. 6. li. 3. & in cōſ. 18. li. 4. vbi q̃ nō minuit̃ legitima p legata facta ēt p reſtitutione male ablatorū aut in recōpēſationē ſeruitiorū niſi aliter de eis appareat. Amplius dico, 1 poſito, & non 5 cōceſſo, illa donatio facta in teſtō valeret vt donatio inter viuos nō vt legatū aut inſtitutio particularis, adhuc nō minueret̃ legitima p illā donationē, qa dr̃ æs alienū volūtariū non neceſſariū. Pau. de Ca. in cōſ. 35. In hoc negocio. in prin. li. 3. & in cōſ. 354. Dicta Catherina. li. 2. Soc. in cōſ. 148. col. 6. li. 3. Cor. in cōſ. 15. co. 6. ad fi. ver. ſed dubitat̃. & col. ſeq. li. 3. & in conſ. 190. col. 7. in 4. dub. li. 2. Rip. li. 3. reſpō. de dona. reuo. c. 10. col. pe. poſt med. in 3. q. Steph. Bertr. in cōſ. 49. in fi. li. 3. ſup quo alias cōſului in cā fratrū de Barbātone, licèt vnus aduocatus partis aduerſæ intrepide irādiſſet p̄riū clieti ſuo, ſed tñ fuit p arbitros p̄nūciatū ſm hāc opi. qa p̄dicēte ſi hēt, & ſapit ius & æquitatē, qa alias daret̃ occaſio fraudādi filios legitima p donationes eiuſmodi. Cald. tñ in cōſ. 4. in ti. de dona. iſtud intelligit in filijs natis aut iā cōceptis de tpe donationis, ſecus ſi poſtea cōcipiant̃ & naſcant̃, qa tūc in cōputatione legitimæ nō hēt̃ rō bonorū donatorū, nec in eis cōſideratur pōt inofficioſitas donationis. Scđò circa teſtm̄ p̄dictū principaliter dubitat̃, qa teſtator inſtituit hæredes ſuos vniuerſales prædictū Ioānē eius filiū legitimū & naturalē, & Iordanū eius nepotē ex Thoma Chabbaſij filio p̄mortuo, cui Iordano ſubſtituit i hæc verba, q̃ quotiēſcunq; cōtingeret mori dictū Iordanū Chabbaſij ſine hærede vel hæredibus de legitimo mr̃monio p̄creandis, eo caſu cōtingēte dictus teſtator in p̄dictis bonis & hæreditate ipſius Iordani, ſubſtituit p̄dictū Ioānē Chabbaſij, deinde mortuus eſt Iordan' relictis auo materno Ioāne Gōtenj, Ioāne, Guigone & Criſtophoro Chabbaſij ſuis patruis, Magdalena & Catharina Chabbaſiæ ſuis amitis, Quis ſucceſſerit aut ſuccedere 6 debeat dicto Iordano. In hac dubitatione incidit articulus ille difficillimus an ſubſtitutio cōpēdioſa facta impuberi per verba cōia, cōtineat pupillarē ēt matre in medio exiſtēte, quē articulū intēdo Deo dāte ad vtilitatē legētiū aliqñ explicare, ſed hic mr̃ nō eſt in medio ſed auus maternus. iō nō puto tenēdo illā opin. bar. & ſequaciū q̃ matre exiſtēte i medio, talis ſubſtitutio dicat̃ oī tpe fideicōmiſſaria fauore mr̃is, ne in totō priuet̃ luctuoſa filij hæreditate, q̃ tale priuilegiū cōcedat̃ ēt auo materno, in quo nō militat tāta pietas nec tāta rō affectionis, nec ſit auus i gradu æque p̄ximo atq; mr̃. Sed tñ vr̃ q̃ vbi ſumus in fauorabilibus priuilegiū cōpetēs mr̃i extēdat̃ ad auum maternū, iō tacita pupillaris q̃ nō admittit̃ ɔ̄ mr̃em pupilli ēt nō admittit̃ ɔ̄ auū maternū. Bar. & doc. in l. 5. in prin. col. 7. in fi. ver. vlterius qro. & ibi Mode. 7 ff. de vulg. Sed tñ 1 in caſu iſto puto q̃ ēt ſi ipſa mr̃ eſſet in medio, excluderet̃, & q̃ iſta cōpēdioſa cōtineat pupillarē ſubſtitutionē durāte ætate pupillari, ēt tenēdo illā opi. q̃ ſubſtitutio cōpēdioſa facta pupillo ſine diſtinctione tēporū ſit oī tpe fideicōmiſſaria, matre exiſtēte in medio, qa ab illa opinione recedit̃ ex coniectoris ēt ſm doc. qui illā ſequunt̃ & inter alias cōiecturas, illa cōſiderat̃ qñ pupillo ſubſtituit̃ filius teſtatoris, qa verīſimile eſt q̃ p̄dilexerit teſtator filiū p̄priū matri pupilli, iō iſto caſu ſubſtitutio pupillaris ēt omnino tacita matrē excludit. Bart. in d. l. 5. in prin. col. fi. ff. de vulg. vbi Iaſ. col. 13. dicens hanc eſſe magis communem opi. tradit Dec. in l. precibus. col. fi. C. de impub. ſi mater pupilli excluditur ex pupillari omnino tacita, quanto magis ex pupillari quæ continetur in compendioſa quę non dicitur omnino tacita ſed expreſſa verbis generalibus, vt habet̃ in l. Centurio, & l. Lucius. ff. de vulg. & in d. l. precibus. Itaq; cū ſubſtitutus pupillo eſſet filius teſtatoris, dicendū eſt eū admitti ex pupillari & ad oīa bona alijs hæredibus legitimis excluſis. & i terminis noſtris

q̃ ſub-

ꝙ ſubſtitutio cōpendioſa facta pupillo ſine diſtinctione tēporū comprehendat pupillarem, matre exiſtente in medio qñ eſt ſubſtitutus filius teſtatoris, tradit Bar. in cōſ. 30. in fi & in d. l. pcibus. col. 2. ver. & no. qñ frater. & co. 3. ver. q d. n. ſi teſtator. Pau. de Ca. in cōſ. 172. Dubiū facit ꝯ dictū Ioannē in cōſ. 374. Viſis oibus pūctis. col. 2. in 3. dub. li. j. in cōſ. 18. Si bñ cōſideret. col. fi. lib. 2 poſt Bar. in d. l. Cēturio. col. 9. verſ. qđ intelligo niſi ſint ſubſtituti &c. idē tenet Cor. in cōſ. 322. col. 3. poſt me. ver. itē cōfert. li. 3. Dec. in cōſ. 332. in fi. & in cōſ. 315. col. 2. & hoc dicit eſſe ſine dubio Alexādrinus in cōſ. 52. immo idē vř dicēdū ſi eſſet ſubſtitutus frater teſtatoris. Bal. in cōſ. 175. Præmiſſis verbis. li. 5. Ant. de But. in cōſi. 53. Cor. in cōſ. 316. col. 3. li. 3. Rip. in d. l. Cēturio, col. 45. verſ. ſe prima cōiectura. ff. de vulg. Sed tñ ī fratre teſtatoris dubitat Bal. in d. cōſ. 175. in fi. li. 5. vbi potius vř inclinare ꝙ nō excludat, & ꝙ frater teſtatoris nō excludat matrē, tenet Deci. in d. cōſ. 315. col. 2. & in d. cōſ. 332. in fi. vbi Dec. ꝓ hoc allegat Bart. in l. 2. col. ñ. ff. de vulg. ¶ Secūda cōiectura ꝙ iſta ſubſtitutio debeat interꝑtari directa & pupillaris, eſt, q2 facta reperit in bonis & hæreditate ipſius Iordani pupilli, ꝑ fideicōmiſſariā. n. nō ſuccedit in bonis pupilli, ita Pau. de Ca. in d. cōſ. 172. li. 1. Bal. in cōſ. 12. Quidā noīe Angelucius, & in cōſ. 35. př filio. col. 2. li. 2. ¶ Ex ꝑmiſſis cōcludit nō eſſe locū ſucceſſioni ab inteſtato in bonis & hæreditate dicti Iordani ſed Ioānē Chabbaſij eius patruū ſubſtitutū eidē ſuccedere in oībus bonis vndecūq; quęſitis virtute pupillaris ſubſtitutionis, cū dicat in facto ꝙ pupillus deceſſit, & ita de iure rñdeo, ſaluo ſaniori iudicio. Gratian. 9. Ianua. 1542. Aymo Cra. de Sauil.

SVMMARIVM.

1 Pater aut mater dummodo relinquat legitimam filijs de alijs bonis ad arbitrium poteſt diſponere.

2 Supplemētū legitima trāſmittitur ēt ad hæredes extraneos.

3 Pœna impoſita ſecūdo nubētibus in fauorem liberorum primi matrimonij, non habent locum quandiu parentes viuunt.

4 L. hac edictali. C. de ſecun. nup. qualiter intelligatur, et an ante omnia filij primi matrimonij detrahant legitimam, & decidatur quod ſic.

5 In materia. l. hac edictali. C. de ſecun. nup. poteſt ſecundus coniunx capere quatenus eſt legitima liberorum primi matrimonij, licet vni eorum minus legitima relictum ſit.

6 Tranſmiſſio an fiat de iure competenti ex l. hac edictali. C de ſecun. nup ſi vnus ex filijs primi matrimonij decedat ante parentem qui ſecundum matrimonium contraxit, & concluditur fieri tranſmiſſionem ad liberos, non ad extraneos.

7 Quitatio nihil aliud eſt quàm donatio quando remittitur ius quæſitum.

8 Pœna ſecundo nubentium ceſſant præmorientibus liberis primi matrimonij.

Læſio non videtur conſiderabilis ratione incertitudinis aut dubij euentus quando aliquid poterat ſe habere ad cōmodum et incommodum. ibi. nu. 8. quod exēplificatur in pulchro caſu.

9 Cauſa finalis dicitur ſine qua quis alias ita facturus nō erat, aut eo modo niſi fuiſſet cauſa illa.

Quitatio dicitur nulla, ceſſante cauſa finali ipſius quitationis. ibid. nu. 9.

10 Dotata non dicitur filia ab aliquo qua de ſuo proprio ipſius filia dotata eſt.

Præteritus dicitur filius inſtitutus in re propria ipſius filij. ibidem nu. 10.

11 Error præſumitur in mulieribus, & ēt ī maſculis minoribus.

12 Mala fides præſumitur contra eum qui contrahit contra diſpoſitionem iuris.

13 Dolus qui fuit in contractu confirmato repetitus cenſetur in ſequenti contractu confirmante.

14 Dolo fieri dicitur quicquid fit contra bonam fidem.

15 Dolus arguitur contra adminiſtratorem aliquid facientem ad incommodum eius, cuius bona adminiſtrat.

16 Dolus præſumitur contra eum qui rem alienam conſumit.

17 Dolus præſumitur contra eum qui cum iactura alterius lucrum quærit.

18 Dolus arguitur ex qualitate perſonæ, puta contra vitricum, qui priuignos odio perſequi præſumitur.

Dolus facilius præſumitur quando contrahit quis in domo alterius & cum perſona domeſtica ibi. nu. 18.

19 Dolus arguitur quando quid agitur confuſe & ſub inuolucro cauſa non expreſſa, cur ita fiat.

Dolus præſumitur in tutore alienante bona pupilli ſine cauſa. ibid. nu. 19.

20 Dolus arguitur contra non certiorantem alium de iuribus ſibi competentibus, & pulchre hic ponuntur deciſiones in quibus contra tacentem arguitur dolus.

21 Dolus arguitur ex læſione enormi, quod latiſſime hic explicatur.

22 Dolus ex propoſito arguitur quando læſio eſt multum exceſſiua.

23 Læſioni enormiſſimæ renunciari non poteſt quominus contrauenire poſſit obtenta abſolutione a iuramento.

24 Læſio enormis facit quod ſubuenitur minoribus nonobſtante eorum ſcientia, id eſt, quod ſcirent valorem bonorum.

25 Dolus & fraus vitiant actum dolo aut fraude geſtum.

26 Donandi animus in dubio non præſumitur, ſed potius fatuitas aut error in facto etiam proprio.

27 Iuramentum non tollit remedium l. 2. C. de reſc. vend. quando dolus aut fraus in contractu interuenit.

28 Iuramentum non tollit remedium l. 2. C. de reſc. vend. in minore, muliere, & ruſtico.

29 Hæres poteſt impugnare contractum quem defunctus poterat ratione læſionis enormis doli aut fraudis, & ſic tale ius impugnandi tranſmittitur ad hæredes.

CONSILIVM CXLII.

Vberrimum conſiliū de materia ſecundarū nuptiarū & enormis læſionis pro hæredibus Annetæ & Margaritæ de Coſtis ex loco Miribelli patriæ Dalphinatus contra Petrum Billioni.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Claudius de Coſtis alias Genō. inſtituit tres eius filias hæredes particulares in florenis triginta pro qualibet cū veſtibus nuptialibus & earū victu donec nupſiſſent, Lionetta aūt Fratre eius vxorē inſtituit hęredē vniuerſalē, q̄ poſt viri mortē ſecūdo nupſit Petro Billioni conſtituta dote de oībus bonis ſuis ꝑſentibus & futuris cū ſuis honoribus & oneribus & alijs pluribus pactionibus cōuētionibus aſcriptis in ipſo cōtractu ſecūdi matrimonij. Deinde peſte deceſſit dicta Lionetta cōdito teſtō in quo filiabus ex primo mřmonio quaſdā breues pecuniarū ſummas reliquit, hęredes aūt vniuerſales inſtituit Antoniā eius filiā ex ſecūdo mřmonio & ipſū ſm maritū in oībus reliqs bonis. Poſtea incōtinēti deceſſit dicta Antonia filia ex ſecūdo mřmonio, relictis dictis Petro Billioni patre & tribus ſororibus vterinis filiabus dictæ Lionettę ex primo mřmonio. Similiter mortua eſt Antonia de Coſtis filia d. Lionettę ex primo mřmonio relictis Anneta & Margarita eius ſororibus vtrinq; cōiūctis ex d. primo matrimonio. Memoratæ Anneta & Margarita de Coſtis ſorores cōtraxerūt mřmoniū opera & volūtate d. Petri Billioni earū vitrici, cui de licētia maritorū deſſerūt, remiſerūt & quitauerunt oīa iura & actiones, partes, portiones, legitimas, & reclamationes eis & earū cuilibet ꝑtinētes nūc vel in futurū in bonis paternis & maternis, dict⁹ vero Petr⁹ Billioni ex cauſis & titulis memoratis ꝯtinue tenuit & poſſedit, tenetq; & poſſidet bona oīa d. Lionettę. Mō defunctis ꝑdictis Anneta & Margarita earū hæredes q̄rūt de pluribus. Primò, an Claudius de Coſtis př dictarū Annetę & Margaritæ potuerit inſtituere hęredē d. Lionettā eius vxorem prout fecit inſtitutis dictis filiabus particulariter. Scđò an teneat dicta cōſtitutio dotiū facta per d. Lionettā eius ſecundo marito de oībus bonis ꝑſentibus & futuris, nō obſtātibus liberis primi mřmonij, & ſimiliter an teneāt cōuētiones habitæ in ipſa dotis cōſtitutione. Tertiò an valeat quitatio ꝑdicta facta ꝑ filias primi mřmonij in fauorē vitrici mediātibus dotibus ſibi conſtitutis, aut tali quitationi hæredes ipſarū poſſint cōtrauenire. Circa primū dubiū breuiter dico ꝙ Claudi⁹ de Coſtis potuit ex arbitrio inſtituere eius vxorē hæredē, dummō relinqueret filiabus legi-

 timam,

timã, qua legitima excepta pñt parẽtes de alijs bonis diſponere
ad arbitriũ.l.parẽtibus.vbi Bar.C.de inoffic.teſta.l.hac edictali.
§.j.C.de ſecũ.nup.l.Papin.§.qm aũt quarta.ff.de inoffic.teſta.§.
aliud quoq; capitulũ.in auth.vt cũ de appel.cog.§.pen.in auth.
de nup.§.j.in auth.de triẽte & ſemiſſe.Bal.in conſi.54.Statuto ci
uitatis cauetur in conſi.161.Quædã nobilis dña Agneſina.li.j.in
conſ.334.Pũctus, pater diligẽs filiũ.li.3.qđ eſt in nouiſſima im-
preſſione in cõſ.208.li.5.& in cõſi.356.ſi vaſallus, in tertio pun-
cto, eo.li.5.Io.de Ana.in conſ.29.in 4.dub.Pau.de Caſt.in conſi.
351.pro fundamẽto pdictorũ.col.2.li.j.& in cõſ.414.Viſo & exa
minato ſuprascripto pũcto videní optime.in prin.li.2.Ab.in cõ-
ſi.15.col.j.& in conſi.111.in fi.lib.2.Eſt verũ φ ſi filiabus relictũ
erat minus legitima agere poterãt ad eius ſupplementũ.l.omni mo
2 do.C.de inoffi.teſta.qđ ius petẽdi ſupplementũ legitimæ tranſ-
mittit ẽt ad hæredes extraneos.Sal.in l.ſcimus, in prin.C.de inof
fi.teſt.& ibi Iaſ.col.j.Alex.in cõſi.55.col.3.& in cõſ.150.col.fi.li.
2.Iaſ.in l.emãcipata.col.3.ver.eodẽ mõ.C.qui adm.Dec.in cõſ.
81.col.j.circa med.in conſ.303.in prin.& in conſi.310.col.2.q.c.
quid & male ſcripſerit Bal.in ɔ̃rium in conſil.432.Duo erant fra
tres in fi.li.3.tñ in caſu iſto ſuperfluũ vr̃ tractare de ſupplemento
3 legitimæ ex his quæ infra dicemus. ¶Circa 3m dubium dico φ
mater ſecũdo nubẽs potuit cõſtituere dotẽ ſecundo marito ad
arbitriũ, ẽt de bonis quæſitis a primo marito, & hoc durãte vita
ipſius matris, quia pœnæ impoſitæ matribus ſecũdo nubẽtibus
in fauorẽ liberorũ primi matrimonij non habẽt locũ quãdiu vi
uit ipſa mater.Bal.in conſ.576.Verba ſtatutorũ.lib.3.& in conſi.
495.quædã dña Helena.col.fi.li.5.¶Sed hic videndum eſt de cõ
uentionibus appoſitis in ipſa dotiũ cõſtitutione, & de inſtitutio
ne vniuerſali facta in fauorẽ ſecundi mariti. Super quo breuiter
cõcludendũ eſt φ mater ſecũdo nubẽs non potuit plus donare
aut relinquere quocũq; titulo eius ſecũdo viro q̃ vni ex filiabus
primi matrimonij cui minus reliquit.vulg.l.hac edictali.in prin.
4 C.de ſecũ.nup.& hic aduertendũ eſt φ in materia d.l.hac edi-
ctali, ad ſciendũ quid & quantũ ſecũdus maritus capere poſſit,
liberi primi matrimonij ante oĩa detrahũt legitimã, deinde reli
qua bona diuidunt inter ipſos liberos primi matrimonij, & ſecũ
dã cõiugẽ iuxta diſpoſitionẽ d.l.hac edictali.Bald.in conſi.401.
quia prædicta pũcta.li.2.& in conſil.22.Quædam dña Nicolina.
col.fi.li.5.Pau.de Caſt.in conſi.348.Viſo caſu & allegationibus.
col.2.poſt med.& in conſi.462.gl.li.2.Anch.in conſi.101.Ex the
mate prædicto.col.j.in 2.dub.Soc.in conſ.35.in vltimo dub.li.4.
Cor.in conſi.33.in conſi.118.col.fi.li.j.in conſ.32.col.6.ad fi.ver.
item etiam.li.2.& in conſ.309.col.3.ver.facit etiam ad prędicta.
lib.3.Dec.in conſi.546.col.2.¶Sed hic incidenter quæritur quia
5 mater reliquit filiabus ex priori matrimonio certam breuẽ quã
titatem quæ ad legitimam ſatis non erat, an ſecũdus maritus po
terit habere de bonis vxoris vſq; ad illam quãtitatem tm̃, an ve
ro vſq; ad legitimã liberorũ primi matrimonij cuius ſupplemẽ
tum petere poterant. Rñdeo φ habebit ſecũdus maritus quate-
nus eſt legitima ipſorũ liberorũ ſeu vnius eorum. Bald.ɔ̃ Bar.in
d.l.hac edictali.in prin.ver.ita tñ.C.de ſecũ.nup.Io.de Ana.in cõ
ſi.67.& ibi Bolog in additionibus Aret.in l.ex facto.col.18.ff.de
vulg.Corn.in conſil.82.col.3.li.3.licẽt in hoc articulo reperiatur
Cor.ſibi contrarius, vt patet in d.conſi.33.in conſi.118.col.fi.li.j.
& in conſi.51.col.fi.li.4.opinionem etiam Baldi ſequitur Dec.in
l.2.col.fin.C.de inſti.& ſubſti.in l.quamuis.col.2.circa prin.in l.
humanitatis.col.4.in fi.ver.ſecundo quia de ſupplemento.C.de
impub.& in l.fi.col.6.in fi.ver.præterea & ſecundo.C.de edic.di
6 ui Adria.toll.Alexandrinus in conſi.115.¶Sed hic etiam quæri-
tur quia filiæ primi matrimonij deceſſerunt poſt matrem, an ius
querelandi ex forma d.l.hac edictali, trãſmiſſum ſit ad hæredes
ipſarum filiarum.Breuiter puto tranſmiſſionem fieri ad liberos,
non ad hæredes extraneos, per text.in authẽ.ad eos.C.de ſecun.
nup.no.Pau.de Caſt.in conſil.368.Præſuppoſito φ præfatum de
cretum.col.2.poſt med.ver.ſed vnum eſt.li.2.Bertra.in repet.d.l.
hac edictali.ver.ſi vero plus.nu.15.¶Reſtat videre de tertio & vl
timo dubio circa validitatem vel inualiditatem quitationis præ
dictæ ſuper quo dubio dicendum videretur, prima fronte quita
7 tionem ipſam valere, nam quitare aut remittere nihil aliud eſt
q̃ donare qñ remittitur ius iam quæſitum. Bal.in l.pactũ.in 8.q.
C.de collatio Pau.de Caſt in l.actionem.C.de pact.refert & ſe-
quitur Dec.in conſi.86.col.4.poſt med.Ideo videtur φ iſtæ ſoro-
res potuerint donare bona & iura ad eas pertinentia pro earum
arbitrio.§.per traditionem, Inſti.de rer.diui.l.in re mandata.C.
mãda.& ſi allegetur læſio aliqua per talem quitationem, rñderi

poſſe vr̃ φ talis læſio fuerit ſublata rõne iuramenti, vt hr̃ p doct.
cõiter in l.2.C.de reſc.vend.Secundò, quia iura iſtarum ſororũ vi
debat dubiũ & incertũ dependens a futuro & incerto euentu ſi
8 mr̃ earum præmortua eſſet, quia ſi liberi primi mr̃monij pmo
riant, ceſſant pœnę ſecũdo nubentiũ.Io.de Anan.in cõſ.101.ſe-
quitur Dec.in rub.C.de ſecũ.nup.in fi.ob id rõne iſtius incertitu
dinis læſio aliqua non vr̃ conſiderabilis.l.fideicõmiſſo.C.de trã
ſa.l.ſi pater puellę.C.de inoffi.teſta.cũ ibi no.p Mod.& quod in
pulchro caſu ſcribit Iacobus de Chinchis inter cõſi.a Calc.in cõ
ſi.96.vbi ſi tutor puellę grauatę fideicommiſſo, ſi deceſſerit ſine
liberis, trãſigat cũ ſubſtituto, qui ius fideicõmiſſi remiſerit accε-
pta certa pecunia, & puella poſtea cõtrahat matrimoniũ, nõ põt
allegare ſe læſam ex tali trãſactione, eo φ cõditio fideicommiſſi
defectura ſit ſuſceptis liberis, quia põt fieri φ nõ ſuſcipiant, vel
ſuſcepti moriant, & ſic rõne iſtius dubij & incerti euẽtus læſio
cõſiderari nõ põt. ¶Sed præmiſſis nõ obſtãtibus ɔ̃rium puto de
iure verius, φ immo talis quitatio ſit nulla, aut ſaltẽ reuocari de
beat ſequẽtibus fundamẽtis.Et primo qa illa quitatio facta fuit
pro mediãtibus dotibus cõſtitutis, & ſic cõſtitutio dotiũ fuit cã
9 finalis ipſius quitationis, dr̃ autẽ cã finalis ſine qua quis alias ita fa
cturus nõ erat, vel eo mõ niſi fuiſſet illa cã. Bald.in conſi.340.&
præmitto.col.2.poſt me.li.3.Soc.in conſ.183.col.pe.verſ.poſtre-
mo dico.li.2.& in conſ.56.col.fi.circa med.li.3.Cor.in conſ.101.
col.fi.li.2.Sed iſta cã finalis fuit falſa & erronea vt infra dicã, er
go quitatio facta prætextu talis cauſæ dr̃ nulla, quia cã finali ceſ
ſante ceſſare debet diſpoſitio.l.adigere.§.quãuis.ff.de iur.patr.
c.cũ ceſſante.de appel.& in terminis renunciationis tradit Dec.
in conſi.38.col.2.ad fin.Quod aũt illa cã conſtitutionis dotium
fuerit falſa & erronea, pbat dupliciter. Primò quia vt quitatio
10 ſuſtineat ea cã cõſtitutionis dotiũ, neceſſe fuiſſet φ vitricus do
tãs dotaret de ſuo, quia alias nõ dr̃ filia p eum dotata, ſicut dixi-
mus de filio inſtituto a patre in re propria ipſius filij, φ nõ dr̃ in
ſtitutus immo pteritus.gl.in l.3.§.ſed verũ.ff.de minori.Bal.in cõ
ſi.93.ſi in eodẽ.col.2.li.3.Pau.de Ca.in conſ.455. Ad primũ pu-
to dicendũ φ inſtitutio.col.j.circa fi.li.2.Alex.in conſi.50.col.3.
li.3.Deci.in l.poſthumo.col.5.circa me.C.de bon.poſſ.ɔ̃tab.Iaſ.
in conſi.66.col.2.circa med.li.j.& in conſi.160.col.1.& 2.libr.2.
Guid.Pap.q.461.Ideo ſtatutũ loquẽs de filia dotata a patre vel a
fratre non habet locũ qñ dotat filia de bonis maternis aut alijs
bonis pprijs ipſius filiæ.Bald.in l.mater.C.de iure do.& in l.j.C.
de legi.hære.ſequit Cur.Sen.in conſi.27.col.pe.in prin.ſi n.quito
tibi iura mea pro eo qđ aliquid pro me facis aut donas intelligi
tur qñ de pprio donas aut facis, ſi aũt de meo q̃ cã ſubeſt vt qtẽ
aut remittã. Secũdò arguit cã finalis falſa & erronea qa pſuppo
nit ex tali quitatione φ dos cõſtituta aſcẽdat ad ſummã bonorũ
ceſſorũ & remiſſorũ, ſicut qñ vendit res p aliquo pcio, pſupponi
tur φ illud pretiũ ſit iuſtũ.arg.l.merito.ff.pro ſoc. Sed hic appa-
ret de maxima & euidẽti iniuſtitia pretij, qa pro modico & tenui
pretio dotiũ cõſtitutarũ remiſſa fuerũt bona valoris nõ medio-
cris.¶Scdò reuocari dẽt illa quitatio, nã facta eſt p iuris errorẽ,
qa filiæ quitãtes credebãt φ mater eſſet hæres vniuerſalis patris
irreuocabiliter, neſciẽtes φ p trãſitũ ad ſecũda vota de pprieta-
ria effecta erat vſufructuaria, & φ bona accepta a primo marito
teneret relinquere liberis primi matrimonij, iuxta l.fœminæ.C.
de ſecun.nupt.ſimiliter putabãt φ pacta facta inter matrẽ & ſm
maritũ p quẽ ſecũdus maritus lucrabat oĩa bona vxoris, eſſent
valida, & ſic credebãt dotes cõſtitutas a vitrico eſſe ſatis p eaꝝ
11 iuribus, qui iuris error in mulieribus pſumit, maxime in iſtis q̃
erãt minores, quo caſu ẽt in maſculis minoribus pſumit error iu
ris.l.cũ de indebito.§.ſi autẽ.ff.de probat.l.regu.§.j.ff.de iur.&
fac.ign.hr̃ in l.iuris ignorãtia.C.q adm.gl.in auth.de ince.nupt.
iuxta prin.in ver.ſciẽs.Are.in conſ.67.col.4.in fi.ver.quinto & vl
timo. Dec.in cõſ.354.in fi.iõ talis quitatio facta a puellis minori
bus in iure errãtibus eis nocere nõ dẽt, vt dr̃ in locis pxime alle
gatis. Etenim ſi ſciuiſſent iſtę ſorores φ hæreditas patris ad eas
erat uentura ex diſpoſitione d.l.fœminę, & φ donata aut relicta
ſcdo marito vltra modũ legitimũ, ad eas ẽt ſorores filias ex pri
mo matrimonio vẽtura erãt, quo eſt veriſimile φ tãta bona pro
minima dote vitrico donare aut cedere voluiſſent? itaq; aliter
vir bonus induci nõ põt q̃ vt putet p iuris errorẽ ceſſionẽ & qui
tationẽ eiuſmodi pceſſiſſe.Defuit igit quitantiũ puellarũ cõſen
ſus in acto erroneo.l.ſi per errorẽ.ff.de iuriſ.om.iud.¶Tertiò di-
co φ iſte ſecundus maritus fuit in mala fide & dolo vero ſeu
12 ex propoſito verſatus ɔ̃ iſtas puellas minores quatenus cõeraxit
cum earũ matre ɔ̃ formã & prohibitionẽ iuris d.l.hac edictali.

&

& l.fœminę.nolẽdo fraudare liberos primi mr̃imonij iure ſuo
legitimo,ita fraudẽ dolũ & malã fidẽ arguit tex.in reg.q ꝯ iura
de reg.iur.li.6.in l.fundus.ff.de reſc.vẽd.i l.edicto.C.ſi aduer.fiſ
cũ.gl.in l.j.C.de ſi.inſt.li.10.Bal.in cõſ.342.Quæro qdã nobiles.
col.j.poſt me li.j.Rom.in l.Celſus.col.pe.verſi.4.inquãtũ. Bar.ff.
de vſucap.Fel.in c.ſi diligẽti.col.3.de pſcri.Dec.in l.non oĩs.§.ſi
pupillus.col.2.circa me.ff.ſi cer.pet.Cal.in cõſ.25.col.4.in fi.ſed
pulchrius cæteris Bellam.in cõſ.10.col.9.poſt me.ver.ꝓm fuoda-
mẽtũ.& col.17.circa me.ver.& rõ huius.vbi belliſſime hoc de-
clarat,& rõnẽ aſſignat. itaq; cũ iſte ſecũdus maritus iã añ frau-
daſſet ſorores iſtas eius priuignas q̃rẽdo vſurpare earũ iura,pro
curãdo quitationẽ ꝑdictã, nihil aliud agebat q̃ vt primus actus
doloſus & fraudulẽtus ratus validusq; maneret ſecuta quitatio
ne,ꝯñr ſi dicamus quitationẽ ꝯſtare uiribus, iã ex dolo ſuo frau
de & mala fide lucrũ faceret,qđ eſſe nõ dẽt.l.ne ex dolo.ff.de do
lo.l.j.§.j.ff.de exce.doli.l.itaq; fullo.ff.đ fur.& ſicut fuit dolꝰ fraꝰ
& mala fides in primo actu ꝑ quẽ procurauit iſte ſecũdus mari
tus hr̃e bona oĩa matris iſtarũ ſororũ ꝯ iuris diſpoſitionẽ & pro
hibitionẽ,vt ſupra oſtẽſum eſt, ita ꝓſumit̃ adhibitus dolus i actu
ſecuto quitationis ꝑdictæ,qa a primordio tituli poſterior forma
13 tur euẽtus.l.j.circa fi.C.de impo.lucra.deſcrip.li.10.Rurſus† iſta
quitatio tẽdit ad cõfirmandũ pacta inita in ꝯctu mr̃monij iſtius
ſecũdi mariti plena dolo & fraude, ergo dolus cõmiſſus in pri-
mo ꝯctu cẽſet̃ repetitus in ſecũdo tẽdẽte ad eius cõfirmationẽ.
Pau.de Ca.in cõſ.165.Viſis & põderatis oĩbus.col.j.li.2. Quartò
14 †dolo fieri dr̃ qcquid fit ꝯ bonã fidẽ, qa nihil tã ꝯriũ bonæ fidei
q̃ dolus.l.dolo.C.de reſc.vẽd.quẽ tex.ad hoc ꝓpoſitũ citat Pau.
de Ca.in cõſ.411.Viſo facto & dubijs.col.j.ad fi.li.j.ſed q̃ſo ai ad
uertat vir bonus an iſte uictricus fide ex bona verſatus fuerit in
ducẽdo priuignas ad remittẽdũ eorũ iura ualoris nõ tenuis pro
dotella quadã,q̃ rõ,q̃ cã ita quitãdi & remittẽdi,quæ merita ui-
ctrici ꝓceſſerãt niſi iniuria ꝓcedẽs cũ iã curaſſet ipſas priuignas
fraudare earũ iuribus,ex illis pactis & cõuẽtionibus contra for
mã & prohibitionẽ iuris.ſ.dignũ fuerat ut priuignæ minores ui
ctricũ bñficio tã grãdi afficerẽt,quitãdo & remittẽdo, pro dolo
& fraude in eas admiſſis,equidẽ una hæc naturalis cõſideratio
15 ſatis vr̃ ad irritationẽ oĩs ceſſionis & quitationis.¶Quintò † de
tpe ceſſionis & remiſſionis iſtæ ſorores erãt ſub gubernio & ad
miniſtratione ipſius uictrici & earũ matris,iõ tãquã adminiſtra-
tor tenebat̃ curare earũ utilitatẽ & earũ negocia,cũ teneatur de
dolo & culpa.l.tutori,ubi no.C.de neg.ge.iõ faciẽdo totũ cõtra
riũ eius qđ facere debebat.i.procurando dãnũ ipſarũ priuigna-
rũ,arguit̃ in dolo.l.j.§.eſt aũt apud.ff.depo.l.dolus.l.ſi procura-
torẽ.§.dolo.ff.mãda.l.dolo.ff.ad leg.Falc.Pro hoc qđ ſcribit An
ch.in cõſ.302.Materia de qua q̃rit̃, col.3.in fi.ubi ꝙ adminiſtra-
tor qđ acquirẽs de pecunia adminiſtrationis noĩe ſuo proprio
dr̃ in dolo faciẽdo noĩe ſuo qđ tenetur facere noĩe dñi ob id te
netur dño reſtituere ſimiliter ꝙ ſocius faciens noĩe proprio qđ
noĩe cõi fieri debet,dicit̃ in dolo ꝑ text.in l.j.C.de dolo.¶Sextò
16 †nos habemos ꝙ conſumẽs rẽ alienã dicit̃ eſſe in dolo. l.Neſe-
nius.§.fundũ.ff.ſol.mat.quẽ tex.ad hoc citat Corn.in conſi.128.
co.2.li.3.Sed iſte uictricus ꝑ uiã quitationis & ceſſionis eiuſmo
di,ſatis dicit̃ cõſumere & perdere bona ipſarũ priuignarum,er-
17 go &c.Septimò† dolus præſumit̃ cõtra eũ qui cum iactura alte
rius lucrũ quærit.l.j.§.an in pupillũ.ff.depoſiti. quem tex.ad hoc
propoſitũ allegat Calc.in conſ.25.col.4.in prin.in conſ.26.co.5.
circa prin.in cõſi.74.col.12.ante med.& in conſi.85.colu.6.poſt
me.idẽ dicit Dec.in l.cũ fundus.§.ſeruũ tuũ.col.j.ff.ſi cer.pet.al
legat tex.in l.ſi quis mancipijs.§.fi.ff.de inſti.ſed iſte uictricus fa
ciẽdo illa pacta ꝓhibita in cõtractu matrimonij & extorquẽdo
ceſſionẽ & quitationẽ eiuſmodi,nihil aliud q̃ locupletari uoluit
18 cũ iactura priuignarũ,ergo a dolo excuſari nõ põt.Octauò† do-
los arguit̃ ex qualitate pſonæ ipſius uictrici, qui priuignas odio
habere præſumit̃.l.4.ff.de inoffi.teſt.l.j.ubi gl.2.C.ubi pup.edu-
ca.deb.iõ talis quitatio extorta per perſonam odioſam & ſuſpe
ctã doli & fraudis ſuſpicione carere,non põt, nec ex perſona ſu
ſpecta bonũ præſumi põt,iuxta illud, a iuuene & cupido credat̃
reddita uirgo,facit tex.in l.qui teſtm̃.ff.de probat.in l.cũ quis de
cedẽs. §.Titia.ff.de leg.3.in l.j.& 3.C.de bonis quæ lib.Pro hoc
qđ in fortioribus terminis ſcribit Anch.in cõſ.385. Licèt pridie.
col.fi.ubi ꝙ dolus facilius præſumitur qñ contrahit quis in do-
mo alterius & cum perſona domeſtica,quanto fortius ubi con-
trahunt priuignæ cum uictrico cõtra quem maior ſuſpicio eſt q̃
contra ſimplicẽ domeſticũ.Ad idem adduco Bald.in conſi.213.
Punctus talis eſt,a,b,c.& d.in fi.li.j.ubi ꝙ minor præſumitur in-
ductus dolo per conſanguineos ad quitandum & renunciandũ,
quanto magis idem dicendum erit contra victricum. Ad idem
adduco Fed.de Seniſio conſi.199.Quæritur an domina Marga-
rita,in fi.vbi ꝙ cõiter accidit in mulieribus teneræ ætatis circũ-
ueniri a conſanguineis in renunciando iuribus ſuis.quod ipſum
ſine dubio vr̃ procedere qñ conſanguinei lucrum ſentiũt ex eo
19 quod agunt cum minoribus aut mulieribus.Nonò† dolus argui
tur contra illũ victricum cui facta eſt quitatio per priuignas nõ
aſſignata cã, ita quitãdi,puta vel ꝙ dos conſtituta eſſet ſufficiẽs
pro iuribus priuignarum, vel quia deliberaræ erant de donãdo
ipſi victrico ita dolũ arguit Abb.in diſpu.inci.Duo adinuicẽ liti
gantes,refert & ſequitur Soc.in conſi.263.col.6.poſt me.verſi.&
ꝙ ex tali.lib.2.iõ præſumptio eſt ꝙ ſub inuolucro & confuſione
quadam decipere priuignas voluerit.Pro hoc quod ſcribit An-
ge.in conſi. 175.ante fi.vbi ꝙ dolus præſumitur in tutore alienã
20 te bona pupilli ſine cã.Decimò† præſumitur cõmiſſus dolus cõ
tra priuignas quitantes, quia non fuerunt certioratæ de iuribus
earũ ꝙ hæreditas patris ad eas pertineret ex tranſitu vxoris ad
ſecunda vota,iuxta d.l.fœminæ,& ſimiliter bona donata ꝑ ma-
trẽ ſecundo marito, iuxta d.l.hac edictali,ita ex taciturnitate &
certioratione non facta dolũ arguit tex.in l.quæ.tur. §.ſi vendi-
tor.ff.de ædil.edic.Inn.& doc.in c.cũ dilecta.de reſcrip.vbi ꝙ in
dolo dicuntur q apud principẽ generalibus verbis utunt̃ ipſum
de oĩbus in ſpẽ non certiorãdo.Alibi ſcribit Bal.in cõſ.306.pro-
ponitur ꝙ quidam Antoniolus.col.2. poſt med.li.5.ꝙ tacens ve
ritatẽ in reſcripti impetratione ꝓſumit̃ in dolo.Alibi ſcribit Ab.
in conſ.68.col.j.li.j.ꝙ præſumitur fraus in tacẽte verũ ad ſui cõ-
modũ & deceptionẽ alterius.Alibi ſcribit Pau.de Caſt. in conſi.
411.Viſo facto & dubijs mihi traditis.col.j.in fi.li.j.ꝙ cõtra ta-
centẽ nec certiorantẽ aliũ de beneficio ſibi cõpetenti præſumit̃
dolus.Alibi ſcribit idẽ Paul.in conſil.465.Viſo cõpromiſſo. col.
pe.poſt med. li.j.ꝙ præſumit̃ dolus in arbitris qui faciũt ratifica
ri laudũ antequã illud leg.t,& ſic tacẽt eius tenorẽ ſimiliter pręſumit̃ dolus in arbitratore q laudi prorogationẽ partibus nõ in
timauit.Bal.& Sal.in l.cos.§.apoſtolos, col.2.C.de appella.cum
ſim.vt ꝑ Cur.Sen.in conſ.31.col.2.circa me.& ꝙ præſumatur do
lus rõne taciturnitatis,tradit Alex.in conſi.14.col.fi.& in cõſ.95.
li.5.Corn.in conſi.190.col.6.uer.tñ in caſu noſtro.li.2.in conſ.12.
21 col.fi.& in conſi.81.li.3.Iaſ.in l.paciſci.ff.de pac.Vndecimò† ar-
guitur,fraus & dolus ex qualitate facti, quia pro modica dote
remiſſa fuerunt bona & iura egregij ualoris per q̃ remiſſionem
enormiſſime læſæ fuerũt ipſæ priuignæ. Ex tali.n.exceſſu & læ-
ſione dolus arguitur.l.ſi de meis.§.recepiſſe. l.ſed ſi in ſeruum.
§.ſi quis iudex.ff.de arbit.l.ſumma cum rõne. ff.de pecul.l.oẽs.
§.Lucius.ff.de his quæ in frau.credi.l.ſi ſuperſti. in fi.C.de dolo.
Bar.in l.fi.ff.de prætor.ſtipula.Bal.in conſi.213.Punctus talis eſt,
a,b,c,& d, libr.j.ubi qñ enormitas læſionis eſt in propatulo,ibi
præſumit̃ dolus,tradit idẽ Bal.in conſi.380.pręmitto.ad fi.li.j.in
conſ.153.Statutũ quod prohibet.li.2.in conſil.55.in fi.lib.3.alibi
ſcribit Bal.in c.j.§.itẽ ſacr̃a,de pace iura.fir.ꝙ ex enormitate fa
cti præſumitur malũ conſiliũ.quod dictũ refert & ſequit̃ Barba.
inter conſilia Calc.in conſi.28.col 6.ante med. & ꝙ præſumatur
dolus ex tali læſione tam enormi, tradit Ant.de But.in conſi.45.
Domina Orabilis.col.5.poſt med.ubi ꝙ de facili pręſumitur cõ
tra immoderate geſta,ẽt ꝙ de ualore certificatus quis fuerit,qd
dicemus in caſu iſto,ubi certificatio nulla facta eſt? dolũ ẽt argui
ex tanta læſione uoluit Pau.de Ca.in conſil.174. contra ſuperius
conſulta.col.j.li.j.in conſil.215.primo uidendum eſt.col.2.in 5.
dub.& in conſi.305.Notandũ eſt ꝙ ſi nõ interueniſſet. colu.2.in
fi.li.2.Soc.in conſi.214.col.fi.& in conſi. 263.col.3.circa med.&
col.6.poſt med.uer.ex quibus concludo.li.2.pulchre Cor.in cõ-
ſil.11.col.4.li.3.in conſi.139.col.fi.li.4 ubi ꝙ hoc ſaltem procedit
in muliere,minore & ruſtico,idem Cor.in conſi.147.colu.5.co.
22 lib.4.¶ †Vbi.n.læſio eſt adeo exceſſiua ultra dimidiã prout hic,
nõ ſolũ arguitur dolus re ipſa uerũ ẽt ex propoſito, quia non eſt
uerſimile ꝙ quis paſſus fuerit adeo enormiter ſe lædi niſi dolo-
ſe ad id & ꝑ inſidias inductus ſit.Cor.in conſ.236.col.fi.in conſ.
258.col.5.poſt me.uer.tñ licèt qñ,& in cõſi.283.col.4.circa me.
li.4.¶ Et ꝙ arguatur dolus ex læſione enormi uoluit ẽt Calca. in
conſi.11.col.pe.in prin.Curt.Senior in conſi. 44.col.9.poſt med.
uer.adde Raph. ubi pro hoc allegat Cuma.in conſi.180.Vr̃ pri
ma fronte.& ꝙ hoc maxime procedit in minore, per text.in l.ſi
quis cum ſciret.ff.de uſucap.pro empt.ſecundum intellectũ cõi
ter approbatũ. dolum ẽt ex læſione enormi arguit Deci.in con-
ſil.180.col.4.poſt med.& col.5.poſt prin.& in conſil. 349.col.4.

in prin.Iaſ.in auth.ſacræ puberũ.col.10.poſt med. C.ſi aduer.vẽdi.& in auth.ex ca.col.5.ver.tu pödera. C.de lib.pter.Ripa.li.3. reſpõ.de dona.reuo.c.15.col.3.in prin.& col.4.in fi.fortius dicit Cur.Sen.in conſ.27.col.pe.poſt prin.ꝙ ea tali exceſſu dolus pſumit̃ manifeſtus.& licèt Cur.nihil alleget,adduco Bal.in l.voica, col.5.verſi.& facit ad qõnem vtrum partes.C.de his quæ pœnæ nomi.vbi ꝙ dolus expreſſus dr̃ qñ interuenit enormitas.qđ Bal. dictũ refert & ſequit̃ Iaſ.in conſi.133.col.6.in fi.li.4. & adeo pſumit̃ dolus ex læſione enormi, ꝙ ſi arbitris poteſtas data ſit pronũtiãdi alte & baſſe prout eis videbit̃ & placebit, adhuc tñ arguit̃ dolus ↄ̃ arbitros ſi enormiter lędãt.Abb.in conſ.77.col.pe. in 5.dub.li.2.idem voluit Bellame.in conſ.24.col.4.ver.in tertio vero caſu.vbi ſi quis renũtiauerit reductioni ad arbitriũ boni viri quantũcunq; iniuſtũ eſſet laudũ, ſi tñ iniquitas laudi eſt adeo patẽs ꝙ quilibet probus vir eã cognouiſſet, arbiter dr̃ in lata cul-

23 pa,& peti põt reductio,& adeo † pſumit̃ dolus ex læſione enormiſſima,ꝙ licèt quis renũciaret tali enormiſſimæ læſioni, ↄ̃uenire tñ poſſet. Ant.de But.in conſ.24.qõ hæc.col.4.in fi.vbi, ꝙ peti põt abſolutio a iurõ nõ obſtãte tali renũciatione.& idẽ Ant.in d.cõſi.45.circa fi.qa quæ facilitate induciẽ qs ad ↄ̃hẽdũ, eadem inducitur ad ita renũciandũ,idẽ voluit Pau.de Ca.in conſil.259. Circa primũ quæſitũ dubitatio vr̃.col.3.li.2.Soc. in cõſ.24.col.3. ver.ſi vero nulla.li.j.in cõſi.220.col.5.verſi.præterea cũ deducat. li.2.& in cõſ.104.col.4.poſt med.li.4.Cor.in cõſil.288.col.9.circa med.li.3.in cõſ.147.col.2.poſt med.in cõſi.179.col.fi.& in cõſi.258.col.4.li.4.Batb.inter cõſilia.Calc.in conſ.17.col.5.qd hic

24 dicemus vbi de tali renũciatione nõ apparet:& ſi pmiſſa † procedũt in maſculis ẽt maioribus qñ læſio vltra dimidiã eſt exceſſiua,quid hic dicemus in puellis minoribus, qbus enormiter læſis ſuccurrit̃ ẽt nõ obſtãte ſciẽtia.i.ꝙ ſcirẽt valorẽ bonorũ. Ant. de But.in d.cõſ.45.col.2.poſt med. Soc.in d.cõſ.263.col.2.lib.2.

25 Curt. Iun.in cõſ.141.col.pe.¶Ex pmiſſis † inferi ꝙ pſuppoſitus dolo,fraude & mala fide,de quibus ſupra,ceſſio & remiſſio factæ p ipſas Annetã & Margaritã ſunt nullæ aut ſaltẽ reuocãdę.ſ.l. j.in prin.ff.de calũnia.l.apud.§.ſi qs.ff de excep.doli.l.2.in prin. ff.de iur.fiſ.l.fi.§.ſi quis.C.mãda.l.elegãter. ff.de dolo cũ ſimi.& dicit Old.in cõſ.37.Ad primã qõnẽ.i fi.ꝙ ↄ̃ctus dr̃ nullus in quo læſio cum fraude interuenit.¶Ex pmiſſis ſatis apparet iñſum ad ↄ̃ria, ad q̃ tñ rñdemus magis in ſpẽ & ad primũ,ꝙ iſtæ priuignæ potuerũt donare, fateor qñ appareret ꝙ principaliter motę fuiſſent & inductæ ad quitãdũ vt donarẽt vitrico, ſed illud princi-

26 paliter nõ agebat̃.ſed illud agebat̃ vt dotarent̃,nec † in dubio pſumit̃ quis moueri ad actũ faciẽdũ ex ca donationis.l.ſi cũ aurũ.ff.de ſolu.l.Cãpanus ff.de op.lib.captioſam.n.liberalitatẽ interpretatio prudẽtũ fregit.l.cũ Aquilia.ff.de trãſa. & potius pſumit̃ error q̃ donatio.l.ſi cũ te.ff.de pac.Bald.in cõſ.189.Creditor in fin.li.2.immo error potius pſumit̃ ẽt in facto proprio q̃ donatio.l.& ſi me puſẽ,in prin.cũ gl.ff.de cõd.indeb.cũ.l.j.eo.tit.& l. cuius p errorẽ.ff.de reg.iur.Cur.Iun.in cõſ.56.col.3. circa med. Amplius ſtatutas pſumit̃ potiuſquàm donatio.Bal.in l.gñaliter. C.de nõ nu.pec.no.Mod.in l.cũ quid.ff.ſi cer.pe. Præſumẽdũ eſt igit ꝙ inductæ fuerint iſtæ ſorores ad quitãdũ,nõ ꝙ donare vellẽt principaliter vitrico,ſed potius p errorẽ, quia exiſtimarent earũ bona & iura nõ eſſe maiora dotibus cõſtitutis,cum de iuribus earũ certificatæ nõ eſſent, vtſupra oſtẽdimus.vel pſumi dẽt ꝙ inductæ fuerint ad quitandũ,quia aliter ad matrimoniũ naturaliter expectatũ puenire nõ poſsẽt, matre & vitrico nuptias re-

27 tardãtibus.¶Nõ obſt. † iurm qđ tollit remediũ l.2.C.de reſ.vẽd. quia illud pcedit niſi iurm fuiſſet dolo & fraude extortũ vt hic, vbi fraudẽ & dolũ vitrici multipliciter cõprobauimus,iurm.n. dolo extortũ nihil operat̃ aut ſaltẽ relaxari dẽt.l.illicitas, in pri. ff.de offi.Præſi.Bal.in d.conſi.213.li.1.addo tex.in c.1.de cõſuet. li.6.hr̃ in c.ſi vero.de iureiur.& ex quo quitatio pſumitur doloſa p ſupradicta,ẽt iurm præſumitẽ dolo extortũ. Soc.in d.cõſil.263. col.6.li.2.Curt.Iunior in d.conſil. 141.col.pen.poſt med.Secũdò

28 † rñdeo ꝙ illa cõcluſio vt remediũ d.l.2.C.de reſc.vẽd. tollatur iurõ,nõ habet locum in minore,muliere,& ruſtico, vt ibi hr̃ per doc.Corn.in conſ.189.col.3.& ſeq.li.j.in conſ.11.col.5. circa me. & col.14.ad fin.in conſ.72.col.3.in conſi.124.col.1.in conſi.133. col.pe.circa med.in conſ.214.col.3.lib.3.in conſi.147.col. 2.& in cõſ.179.col.2.poſt med.li.4.Soc.in cõſi.48.ad fi.li.4.Dec.in conſ. 180.col.4.in conſ.379.col.fi.& in conſ.403.col.5.poſt med.verſ. ſolũ ſupereſt rñdere.¶Ratio vr̃ quia in talibus pſonis ex læſione enormi ſine dubio vr̃ argui dolus ex propoſito.Cum.in d.conſi. 180.Vr̃ prima front. .Cur.Sen.in d.cõſi.44.col.9.poſt med. & in muliere eſt gl.& in l.cũ poſtea.C.de pact.Curt. in d.conſ.44.col. 10.poſt med.¶Nõ obſt. ꝙ iſtæ ſorores nõ videntur læſæ rõne dubij euentus,quia argm̃ procederet qñ appareret ꝙ fuiſſent certioratæ de talibus iuribus,& illa remiſiſſent mediãte aliquo pretio, ſed hic neq; fuerunt certioratæ de iuribus earũ,nec aliqd acceperunt pro tali quitatione aut remiſſione cũ de ſuo fuerunt dotatæ. i.de earũ legitimis q̃ aſcẽdebant ad dotes cõſtitutas & vltra.Secũdò rñdeo ꝙ immo euentus nõ erat dubius ſcḋm ordinẽ naturalẽ, quia cũ eſſent duæ ſorores,veriſimile erat ꝙ altera ſaltẽ earũ matri ſuperuiueret . Præterea cũ liberos habituræ eſſent earũ iura ad eos tranſmittebant̃,vtſupra oſtendimus, & ſic iura earum erãt certa iuxta curſum & ordinẽ naturalem,nec erat habenda rõ triſtis euentus.i.ꝙ ambæ filiæ premorerentur matri,& ꝙ liberos non procrearent.l.inter ſtipulantem. §.ſacrã.ff.de verbor.obl.¶Tertiò rñdeo, ꝙ licèt ageretur de iure incerto,non tñ licebat remiſſionem & quitationem einſmodi per dolũ & frau-

29 dem extorquere,vtſupra oſtendimus. ¶Sed hic † dubitat̃ & quæritur quia iſtæ ſorores quæ quitauerunt , ſtatim poſt matrem peſte interierunt, an hæredes earum poſſint talem ceſſionẽ & remiſſionem impugnare.Breuiter concludẽdum vr̃ ꝙ ſic,quia omnia iura cõpetentia defuncto tranſeunt ad eius hæredes. l.ſi pactũ.ff.de proba.rurſus cũ iſtud beneficiũ reuocandi ceſſionẽ & quitationẽ ex capite doli aut enormis læſionis competat beneficio legis , tranſmitti dẽt ad hæredes per ea quæ ſcribit Iaſ.in l.ſi arrogator, col.7.ff.de adop.Et in terminis noſtris tradit Dec.in conſi.203.ante fi.ver.ex quibus omnibus concludo & latius dixi in conſi.185.circa fi.& per iſta reſponſum abunde apparet ad omnia dubia.Grationop.13.Ianuarij.1542.Aymo Crauet.

SVMMARIVM.

1 *Vltima voluntas eſt ambulatoria vſque ad extremum vitæ ſpiritum.*

2 *Voluntas in ſpecie declarata præualet voluntati declaratæ in genere.*

Probatio in ſpecie præualet probationi generali.ibi.nu.2.

3 *Teſtamentum ſuſtineri in dubio debet , & nu.15.vbi declaratur.& nu.6.*

4 *Cum teſtamentis duobus decedere nemo poteſt.*

Teſtamentum ſecundum vt rumpat primum , quid requiratur ibid.nu.4.& nu.14.

5 *Teſtamenta duo vbi ſint facta eodem tempore neutrum valet quando neſcitur quod ſit prius,& quod poſterius.*

6 *Teſtator ſi in teſtõ ſolenni ſe referat ad aliquam ſcripturam priuatam non ſolennem omnia contenta in illa ſcriptura priuata cenſentur expreſſe diſpoſita ipſo teſtamento referente.*

7 *Teſtamentũ inter liberos dicitur habere clauſulam derogatoriã ad ſequẽtia teſtamẽta, et quid ſi ſequens teſtamentum ſit ẽt inter liberos,dic regulam nõ procedere dummodo ſequens teſtamentum ſit vtilius aut fauorabilius ipſis liberis.*

8 *Teſtamentum dolo conditum aut nullum eſt, aut reſcindi debet principis reſcripto.*

9 *Fraus arguitur ex his quæ præcedunt,& quæ ſequuntur.*

10 *Princeps reuocans a ſe geſta,etiam motu proprio,præſumitur circumuentus,adeo quod contrarium probari non poteſt.*

11 *Perplexitas in teſtamento arguit illud ſuſpectum.*

12 *Præſumptiones duæ ſimul iunctæ faciunt vnam plenam probationem.*

Fraus probatur per coniecturas & indicia cum aliter probari non poſſit,quia occulte committitur ibid.nu.12.

13 *Inſtitutio hæredis facta ad interrogationem notarij per teſtatorem grauiter infirmantem, adeo quod vix loqui poſſet , non expreſſo hæredis nomine,non valet.*

Inſtitutio hæredis ad interrogationẽ alterius non valet, quando non conſtat quod teſtari omnino quis vellet.ibi.nu.12.

16 *Aequalitatis ſeruandæ cauſa ſubſtitutio compendioſa facta perſonis diſparibus continet fideicommiſſariam tantum , licèt hoc modo ſubſtitutio reddatur inefficax.*

17 *Voluntas teſtatoris vbi eſt dubia, ſuper ea fundamentum fieri non poteſt.*

CON-

CONSILIVM CXLIII.

¶ Pro Claudio Borrelli ca loco Mencij in triuijs contra Michaelem & Petrum Borrelli eius fratres.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Guilielm⁹ Borrelli parrochiæ Mēcij in triuijs de ann. 1518. & die ſecūda mēſis Auguſti cōdidit teſtm̄ receptū ꝑ magiſtrū Iacobū Doſi in quo Michaelē, Claudiū, & Petrum eius filios naturales & legitimos hæredes inſtituit, deinde de anno. 1535. & die ſeptima mēſis Decēb. dr̄ feciſſe aliud teſtm̄, in quo inſtituit hæredes vniuerſales ꝑdictos Michaelē & Petrū, Claudium vero inſtituit hæredē particularem in florenis quingētis in cuius fine ſcripta eſt clauſula, hoc aūt voluit eſſe ſuū teſtm̄ factum ꝑ magiſtrū Doſi notariū. Rurſus ꝓſupponiṫ in facto ꝙ in lecto in quo iacebat teſtator occulte aderat Berthonus Borrelli filius dicti Michaelis fingēs ꝑſonam dicti Claudij, tūc abſentis in loco Murz. Cui Michael pater dixit, nōne ſatis habes Claudij de iſto legato quingētorū floren. & ꝙ Berthonus ſimulādo ꝑſonā & verba dicti Claudij, patri ſuo rñdit, ita dñe. Quæriṫ ex ꝓmiſſa facti narratione, an primū teſtm̄ fuerit reuocatū ꝑ iſtud ẜm. ¶ Videreṫ dicēdū prima frōte ẜm teſtm̄ valere q̄a vltimū teſtm̄ attēdiṫ, & illud reuocat ꝓcedēs, licēt de reuocatione nihil dicaṫ. §. poſterior. Inſti. quib. mod. teſta. infir. & ſi in alijs actibus vltima derogāt

2 prioribus, hoc maxime obtinere dēt in vltima volūtate, † q̄ ambulatoria eſt vſq; ad extremū vitæ ſpiritū. l. cū hic ſtatus. §. ait oratio. ff. de don. inter vir. & vxo. l. trāſlatio. in fi. ff. de adim. leg. l. j. C. de ſacroſ. eccl. c. cū Marthæ. de celebr. miſ. c. vltima volūtas, 13. q. 2. & l. ſi q̄s in principio teſti. ff. de leg. 3. ¶ Nec videntur obſtare illa verba in fine teſti, & hoc voluit eſſe ſuū teſtm̄ factū ꝑ Iacobum Doſi notariū: q̄a ꝑ talē relationē ad illud teſtm̄ nō fit quominus expreſſe appareat de volūtate teſtatoris, ꝙ voluerit Claudium eius filiū in ſecūdo teſtō eſſe hæredē particularē, iō † talis voluntas in ſpecie declarata circa ꝑſonā ipſius Claudij & eius inſtitutionē vr̄ ꝓualere illi voluntati in gñre, q̄ induciṫ ex illa relatione ad teſtm̄ ꝓcedēs. l. ſanctio legū. ff. de pœn. regula, generi, de reg. iur. li. 6. ſicut ēt videmus in probatione in ſpecie q̄ ꝓualet gñali. Inn. & doc. in c. auditis. de ꝑſcrip. Ale. in cōſ. 82. col. 6. & in conſi. 150. col. 5. li. 5. & in terminis volūtatis in ſpecie ꝙ ſit fortior gñali, tradit Are. in conſ. 8. col. 3. Præterea talis relatio ad præcedens teſtm̄ vr̄ erronea, quia iō teſtator ſe retulit putās ꝙ idē diſpoſitū eſſet in eo qđ in ſecūdo maxime ex lōgo interuallo tp̄is. ex quo ꝓſumiṫ obliuio. l. peregre. ff. de acq. poſſ. gl. in l. furti. §. fi. de vſucap. cū ſim. Poſtremo † vbi res dubia eſſet, in dubio fieri debet

3 interpretatio, ꝙ teſtm̄ ſuſtineaṫ. l. ſi pars. ff. de inoff. teſt. c. ſi. de re iudi. Reipublicæ. n. intereſt ne teſtamēta rūpātur, aut inualida reddanṫ. l. Gallus. §. quid ſi is. vbi Iaſ. in 2. nota. ff. de libe. & poſth. cū ſim. Sed ꝓmiſſis nō obſtantibus, quæ vere nō obſtāt, ꝯriā opinarbitror de iure veriorē, ꝙ immo primū teſtm̄ nō fuerit reuocatū

4 ꝑ ſecundū & primo † cōſiderō pro fundamento ꝙ nemo pōt decedere cū duobus teſti. gl. in d. §. poſterior, qđ ſine dubio procedit vbi inter ipſa duo teſtamēta eſt aliqua diuerſitas aut circa inſtitutionē aut circa legata. Rom. in cōſi. 235. Quo ad primū. col. pe. in 6. dub. itaq; vt ẜm teſtm̄ rūpat primū, neceſſe eſt, vel ꝙ expreſſe reuocet, vel ꝙ ſimpliciter fiat, neq; reuocādo neq; confirmādo, ſed q̄n per ſequēs teſtm̄ apparet ꝙ teſtator voluit reuocare ꝓcedens, immo ipſum cōfirmauit, & inter ipſa duo teſtamenta eſt repugnātia aut ꝑplexitas, tūc neutrū teſtm̄ vr̄ valere. l. ſi Titius. ff. de cōd. inſtit. & qđ † dr̄ de duobus teſtīs factis eodem tp̄e

5 ꝙ neutrū valet, q̄n nō cōſtat qđ ſit prius, & qđ poſterius. l. j. §. 1. vbi Bar. ff. de ſecū. tab. & licēt hic appareat de prioritate & poſterioritate, tñ teſtator noluit ꝑ ẜm reuocari primū, & in vtroq; eſt diuerſitas, ergo neutrū vr̄ valere. & ꝙ ꝑplexitas vitiet teſtm̄, voluit Iaſ. in cōſ. 8. col. 11. circa med. li. 3. Secūdo ſi alterutrū iſtorū teſtōrum validū eſſe dēt, dico ꝙ primū ꝓferri dēt, quia teſtator in fi. ſecūdi teſti referēdo ſe ad primum & dicendo ꝙ voluit hoc eſſe ſuū teſtm̄ receptū ꝑ magiſtrū Iacobū Doſi notariū, apparet ꝙ nō intēdebat illud teſtm̄ reuocare, ſed potius confirmare, cum oīa diſpoſita in primo teſtō relato cēſeantur expreſſa & approbata in ſecundo teſtō referente. l. aſſe toto. ff. de hæredi. in

6 ſti. Amplius † ſi teſtator in teſtamento ſolenni ſe refert ad aliquā ſcripturā priuatā non ſolēnem, oīa cōtenta in ſcriptura priuata cenſenṫ expreſſe diſpoſita, & expreſſa in ipſo teſtō referēte. Paul. de Ca. in conſi. 377. Ad primum vr̄ dicendum diſpoſitionem hebraicam, in primo dubio. li. 2. ergo ẜm teſtm̄ approbatiuum primi non dēt operari eius caſſationem aut reuocationem. l. legata

7 inutiliter. ff. de leg. j. cum ſim. Tertiō † ꝙ primum teſtm̄ valere debeat oſtendiṫ, nā conditum fuit inter liberos, & in eo liberi æqualiter fuerunt inſtituti, ſed teſtm̄ inter liberos dr̄ habere clauſulā derogatoriam ad ſequētia teſtamēta, adeo ꝙ nō tollitur per aliud teſtm̄ ſequēs niſi primo in ſpē derogetur. text. eſt ibi doct. late not. in auth. hoc inter liberos. C. de teſta. quanto magis non tolletur hoc primū teſtm̄, cui nō ſolū expreſſe derogatum non fuit in ſecūdo, immo expreſſe fuit approbatū, vt ſupra diximus, & ſi dicas ēt ẜm teſtm̄ factum eſt inter liberos, quo caſu non vr̄ procedere. tex. in d. auth. hoc inter liberos. vt ibi ꝑ doct. maxime Mod. Reſponde, verum hoc eſſe q̄n ſcđm teſtm̄ ēt conditū inter liberos eſſet vtilius aut fauorabilius ipſis liberis, vt ibi Iaſ. alios referens. Soc. in conſi. 163. col. pe. li. 2. Corn. in conſi. 31. col. pen. to fi. li. 2. Dec. in conſi. 475. col. 2. poſt med. verſ. tertio reſponderi poteſt. ſed ſcđm teſtm̄ de quo agitur non ſolū liberis vtilius non eſt, verum damnoſius, quia in primo Claudius equaliter cum alijs inſtitutus erat, in ſecundo autē valde inæqualiter. ¶ Quartò

8 † iſtud ẜm teſtm̄ vr̄ dolo conditum, quia vt in themate dr̄ teſtes plurimi ēt omnes teſtamentarij dicunt ſuppoſitum fuiſſe latenter Berthonum Borrelli filium Michaelis, quē dictus Michael vnus ex hæredibus inſtitutis in ſecundo teſtō interrogauit ſub nomine Claudij eius fratris, an eſſet contentus de legato illo quingentorum florenorū, & ꝙ dictus Berthonus ſimulabat & fingebat ſe eſſe Claudium, & nomine Claudij verba eius repræſentādo, reſpondit ꝙ ſic, ex quo dolo aut teſtm̄ dr̄ nullum aut reſcindi debet principis reſcripto ẜm Bal. in l. ſi frater. C. qui teſtamen. fa. poſ. ad cuius dicta tāquam notabilia. ſe refert & remittit Iaſ. in §. actionum, col. 5. num. 34. Inſti. de actio. Eſſet. n. abſurdum ꝙ doloſus commodū ex dolo ferret. l. ne ex dolo. ff. de dolo. l. itaq; fullo. ff. de fur. cum ſim. & illa † ſuppoſitio Berthoni pro Claudio

9 ab initio teſtamenti arguit ꝙ doloſe actum eſſet cum teſtatore circa excluſionem dicti Claudij, quod arguitur ex effectu ſubſecuto. Fraus. n. arguitur ex his quæ procedunt & quæ ſubſequuntur. l. ſed Iulianus. §. proinde. ff. ad Maced. l. ſi ventri. in fi. ff. de priuil. cred. Pau. de Ca. in conſi. 339. Ad primum quæſitum rñdetur ꝙ dicta emācipatio. li. 2. Iam ex tali ſuppoſitione vnius pro alio apparet euidenter obreptū fuiſſe teſtatori, obreptio aūt actum vitiat. l. 3. §. puberi. ff. de carbo. edic. l. magis puro. §. pe. ff. de reb. cor. l. ſi vero. §. ſobuentum. ff. de fideic. liber. cū ſim. quod procedit, licēt dicat quis ſe actū facere ex certa ſciētia, quia clauſula, ex certa ſciētia, nō purgat falſitatē narratorū vt ꝑ Dec. ca. 1. & in

10 c. venerabilis. col. j. de confir. vtili vel inutili. ¶ Quintò † dū pater in fine ſecundi teſti ſe retulit ad teſtm̄ receptū ꝑ magiſtrum Iacobū Doſi notariū apparet de eius volūtate clarè & expreſſe ꝙ nō intēderet aliud diſponere q̄ ꝙ cōtineretṫ in dicto ꝓcedēti teſtō, & ꝙ ẜm teſtm̄ fecerit magis ad importunitatē inſtantium & eorū verſutijs, q̄ ꝙ aliquid immutare vellet ſicut dr̄ de principe reuocante a ſe geſta ēt motu proprio, ꝙ præſumiṫ circūuentus, adeo ꝙ ꝯriū probari nō pōt. Bal. in conſil. 327. pridie. col. 2. ante med. li. j. ſed quanto magis dici dēt circūuentus iſte pater, qui in ſecundo teſtō reuocauit factum in primo, quod ipſum tñ primū

11 expreſſe cōfirmauit. ¶ Sextò † dico ꝙ iſtud ẜm teſtm̄ continet in ſe repugnantiā & ꝑplexitatē, vt ſupra oſtendimus, reuocat. n. ipſo facto inſtitutionē vniuerſalē Claudij, de qua in primo teſtō, & tñ teſtm̄ illud primum cōfirmat, ergo ex tali repugnātia & perplexitate ẜm hoc teſtm̄ redditur ſuſpectum, ita ſuſpicionem teſti arguit Old. in conſi. 242. Tota præſens. in fi. ſi ex perplexitate ſola teſtm̄ ſuſpectū reddiṫ, quid hic dicemus vbi concurrit alia probatio doli veri & expreſſi ex illa ſuppoſitione Berthoni pro Claudio? Ex q̄bus duabus ꝓſumptionib. ſufficiēs ꝓbatio induci vr̄ fraudis cōmiſſæ circa ẜm teſtm̄ & reuocationē inſtitutionis

12 vniuerſalis in fauorē Claudij, duæ †. n. ꝓſumptiones ſimul iūctæ faciūt vnā plenā ꝓbationē. glo. in l. inſtrā. C. de proba. & in c. cū dilectus. de ſuccel. ab inteſta. refert & ſequiṫ Calc. in conſi. 8. col. 5. circa med. Quod maxime obtinet ubi agiṫ de probando fraudē aut dolū, in quibus occulte proceditṫ, iō admittunṫ probationes poſſibiles ꝑ coniecturas & indicia, cum aliter probatio fieri non poſſit. Old. in conſi. 324. factum tale eſt, dñs noſter Papa. colu. 3. circa med. allegat text. in l. quia autem. §. non ſimpliciter ibi, ſed modo nulla. ff. ſi quis omiſſa cau. teſta. Alibi ſcribit Bald. in conſi. 149. Proponitur ꝙ ex cauſa depoſiti. col. x. circa med. li. j. ꝙ probare fraudem difficile eſt, iō quæ non pñt determinari ꝑ certam regulam, ſubtilitati iudicum committunṫ. Profecto ſi ex coniecturis vilis ſubtilis iudex inductus vnquam eſt ad credendum

dũ fraudẽ cõmiſſam eſſe in diſpẽdiũ alicuius hic certe dẽt oĩno
credere Claudiũ illũ fratrẽ iuniorẽ abſentẽ de tpe teſti frauda
tũ fuiſſe per mal tias fratrũ maiorũ ſtantibus pmiſſis. Septimò
13 † dr̃ probari poſſe p teſtes, & iã vidi teſtimoniũ extraiudiciale
Claudij ſecũdi Pelliaſſon virtute monitionũ gñaliũ, q erat vnus
ex teſtibus teſtamẽtarijs, ꝙ de tpe illius ſecũdi teſti, teſtator vix
loqui poterat, nec ipſe teſtator teſtes rogauit, nec hæredes appel
lauit, ſed interrogatus a notario quos vocatis hæredes, nõne Mi
chaelẽ & Petrũ filios? & ꝙ notario rñdit o ben. quo caſu qñ te-
ſtator grauiter infirmaẽ ꝙ vix loqui põt, talis inſtitutio hæredũ
facta ad interrogationẽ notarij p verbũ ita vel ſic aut ſimile, hæ
redẽ ipſum aliter nõ exprimẽdo, nõ valet. Pau. de Ca. in cõſ. 155.
Viſo pũcto & allegationibus. col. 2. circa med. li. j. Bellame. in cõ
ſi. j. col. 20. Soc. in conſi. 20. col. j. in conſ. 28. col. 5. poſt med. & in
conſi. 92. col. 8. ad fi. li. 3. vbi tñ de dictis cõſilijs Pau. & Bellame-
ræ mẽtionẽ nõ facit. Quinimmo amplius dicẽdũ vr̃ ꝙ vbi nõ cõ
ſtat ꝙ quis oĩno teſtari vellet, ſi ad interrogationẽ alterius, an ve
lit tales eſſe hæredes, ſimpliciter rñdeat ꝙ ſic, nõ vr̃ valere inſti-
tutio. Soc. in cõſ. 229. col. 5. li. 2. Corn. in conſ. 23. col. pe. in conſi.
103. col. pe. in fi. in conſ. 232. col. 3. ad fi. in conſ. 304. ad fi. lib. j. &
in conſ. 319. col. 3. li. 4. Pau. de Ca. in d. conſ. 155. col. 2. poſt med.
li. j. Anto. Roſellus inter cõſilia Calc. in conſ. 92. col. fi. Iaſ. in cõſi.
196. col. 3. circa med. lib. 2. ſed in caſu nr̃o non apparet ꝙ teſtari
vellet, immo de ɔ̃rio ex teſtimonio illius teſtis dicẽtis ꝙ nũquã
audiuit ipſum teſtatorem rogare aliquos teſtes, nominare hære-
des, nec alia verba loqui, niſi illa, o ben, ad interrogationẽ nota-
rij. Præterea hic apparet & clarius ac latius apparebit ꝙ teſta-
tor grauiter lãguebat & infirmabaẽ, qd ẽt pſumitur ex ſuppoſi-
tione illius Berthoni ſui nepotis in locũ Claudij filij, quam ſup-
poſitionẽ nõ cognouit teſtator, licẽt Berthonus ipſe locutus fue
rit, profecto id aliter euenire nõ poterat q̃ ex grauitate & magni
tudine infirmitatis, ſufficeret tñ apparere de volũtate teſtãdi ẽt
poſt ſuggeſtionẽ aut interrogatione an velit talẽ hæredẽ eſſe, pu
14 ta ſi roget notariũ & teſtm̃ ſcribi faciat. ¶ Solũ ſupereſt ad ɔ̃ria
rñdere, & ad primũ, qd̃ primũ teſtm̃ reuocaẽ p ſm̃, rñdeo, verũ
id eſſe ſi in ſecundo primũ reuocaẽ aut expreſſe aut tacite, qd̃ eſt
qñ ſimpliciter fit teſtm̃, ſed hic nõ ſolũ primũ teſtm̃ reuocatum
nõ fuit expreſſe aut tacite, verũ ẽt fuit primũ cõfirmatũ vt ſupra
oſtẽdimus. ¶ Secũdò rñdeo ꝙ tex. in d. §. poſteriore, nõ procedit
qñ primũ teſtm̃ cõditũ eſt inter liberos prout hic, qa tũc habet
clauſulã derogatoriã ad ſequẽtia teſtamẽta, iõ p ſm̃ teſtm̃ non
reuocaẽ primũ n ſi de reuocatione & clauſula derogatoria fiat
expreſſa mẽtio in ſecũdo teſtõ, vt ſupra probauimus. ¶ Nõ obſt.
ꝙ in ſecũdo teſtõ ſpecialiter vr̃ apparere de volũtate teſtatoris,
iõ ꝙ attẽdi non debeat illa clauſula p quam fit relatio ad primũ
teſtm̃ tãquã ex ea reſultet declaratio volũtatis in gñre, quia rñ-
deo, ꝙ immo ex illa relatione expreſſe & ſpecialiter dr̃ appare-
re de volũtate teſtatoris, ꝙ voluerit diſpoſita in illo inſtr̃o relato
habere effectũ vt p Dec. in l. certũ. ff. ſi cer. pet. in c. cõſuluit. 2. col.
2. de appel. & in con. 389. col. fi. ¶ Secũdò rñdeo ꝙ illud ſm̃ teſtm̃
eſt ſuſpectũ & inualidũ rõne pplexitatis doli & fraudis de qui-
bus ſupra, & quia teſtator hæredes nõ vocauit, iõ de tali teſtõ cu
rãdũ nõ eſt nec ex eo argui dẽ volũtate teſtatoris ɔ̃ Claudium
eius filiũ, immo de ɔ̃ria volũtate apparet ex cõiectũris ſupra me
moratis. ¶ Nõ obſt. ꝙ illa relatio ad pcedẽs teſtm̃ vr̃ erronea, qa
imo fuit erronea illa inſtitutio facta de florenis 50. in ſecundo te
ſtõ, vt ſupra oſtẽdimus. Amplius vr̃ facta talis inſtitutio particula
ris ex falſa cã, quia perſuaſum fuerat teſtatori ꝙ Claudius eſſet
ſeẽ eccleſiaſticus, & præterea ſuppoſitus fuit Berthonus p Clau
dio qui dixit cõtentũ ſe de illa particulari inſtitutione, iõ tãquã
facta ex falſa cã, dr̃ nulla. l. nec apud. & l. ſi pater. C. de hær. inſti.
15 ¶ Nõ † obſt. ꝙ in dubio fieri debet interpretatio vt teſtm̃ ſuſti-
neatur, quia illud procedit qñ agitur ꝙ quis decedat inteſtatus,
ſed hic licẽt annulletur ſecundũ teſtm̃, pater nõ decedit inteſta-
tus cõſtante priore teſtõ, pro quo in dubio potius præſumi de-
bet, quia in eo ſeruaẽ æqualitas inter liberos. l. cũ pater. §. cunctis.
16 ff. de leg. 2. l. vt liberis. C. de bonis q̃ lib. & rõne † æqualitatis ſer-
uãdæ ſubſtitutio cõpendioſa facta pſonis diſparibus cẽſet & in
terpretatur fideicõmiſſaria, ẽt ſi ex tali interpretatione ſubſtitu-
tio reddatur inefficax. Cor. in conſil. 180. col. j. ad fi. li. j. ¶ Secũdò
rñdeo ꝙ argm̃ procedit qñ eſſet qõ de ſolennitate teſtamenti tã
17 tum, ſecus ſi de voluntate, an aliquid tale voluerit, † quia volun
tas dubia, voluntas dici non debet nec poteſt, ideo talis volũtas
incerta & ambigua non attenditur. l. ſi duo. ff. de teſtam. tutela.
l. ſi alij. ff. de viulr. leg. 2. Paul. de Caſt. in conſi. 324. Super ſecundo
pũcto, ad fi. li. j. Corn. in conſi. 30. col. 2. li. j. & in conſ. 161. col. j. ad
fi. nu. 7. li. 2. & ſic argumentum retorquetur, nam ex præmiſſis ne
gari non poteſt quin dubium maximum ſit de tali ſecundo teſta
mento, ideo in re dubia & incerta iudicium certum dari nõ po-
teſt. c. graue. 15. q. 3. Concludo ex præmiſſis primum teſtm̃ con
ſtare non habita ratione ſecundi, aut ſaltem neutrum eſſe uali-
dum & inteſtato locũ fore, & ita de iure rñdeo ſaluo ſaniori iu-
dicio. Grationop. 14. Ianua. 1542. Aymo Crauet. de Sauil. L. doc.

SVMMARIVM.

1 Hæres grauatus reſtituere totam hæreditatem, an in reſtitutione fideicommiſſi poſſit detrahere fideicommiſſa ſibi debita in teſtamentis anteceſſorum ipſius teſtatoris grauantis.

Fideicommiſſarius ſi inſtituitur hæres per hæredem grauatũ, dicitur capere bona ex primo teſtamento in quo ſubſtitutus eſt, non ex teſtamento hæredis grauati. ibid. nu. 1.

2 Cauſa prima & originalis attendi debet, & ab ea fit denominatio.

3 Denominatio fit a mandante non ab exequente, quia actus attribuitur mandanti non exequenti.

4 Hæres grauatus non tenetur reſtituere bona aliunde obuenta quàm ex teſtamento grauantis.

Hæres grauatus ſi contraxit vel aliquid ei vt hæredi conceſſum eſt, non tenetur illud reſtituere ſi non erat hæreditariũ. ibi. nu. 4.

5 Hæres grauatus in reſtitutione fideicommiſſi detrahere poteſt quod ſibi a teſtatore grauante debebatur, licèt inuentarium non fecerit, & ſi illud ſoluat repetere poterit condictione indebiti aut incerti.

6 Vniuerſalis diſpoſitio reſtringitur ad caſus habentes eandẽ rationem & cauſam, nec extenditur ad caſus habentes diuerſam rationem.

7 Vniuerſalia verba reſtringi debent ad ea, quæ ſunt de natura diſpoſitionis cui adijciuntur.

8 Inſtitutio aut ſubſtitutio generalis non trahitur ad bona, quæ duratura non erant in hæreditate teſtatoris poſt eius mortẽ, licèt de eis, ſi voluiſſet, diſponere teſtator potuiſſet.

9 Vniuerſalia verba legati reſtringuntur ad ea in quibus teſtator habet plenum ius, non ſemiplenum. puta, ſi teſtator legat omnes res quas habet in tali loco.

10 Donatio cauſa mortis non cenſetur reuocata ex inſtitutione vniuerſali facta in omnibus bonis teſtatoris.

11 Legatum fundi non cenſetur reuocatum ex eo, quod mulier legans poſtea dedit omnia bona ſua in dotem marito.

12 Reſtringitur potius actus ſequens ſecundũ præcedentem, quàm quod præcedenti derogare cenſeatur.

13 Derogatum non cenſetur conſuetudini per contrariam conſtitutionem, niſi quatenus verba ſonant.

14 Derogatum non cenſetur diſpoſitioni ſpeciali præcedenti per diſpoſitionem generalem ſequentem, habentem clauſulã derogatoriam, quando vtraque diſpoſitio aliquo modo ſaluari poteſt citra derogationem.

15 Reſeruationis aut retentionis natura eſt ius ſi quod competit conſeruare, non autem ampliare aut de nouo dare.

16 Iuramentũ ſine cõſenſu iurãtis in actu erroneo, nihil operatur.

Iuramentum continere debet tres comites, veritatem, iuſtitiã, & iudicium. ibid. nu. 16.

17 Iuramentum erroneum non nocet.

Tranſactio non valet non viſis verbis teſtamenti. ibi. nu. 17.

18 Princeps aut is cui princeps poteſtatis plenitudinem conceſſit, poteſt diſpenſare contra ius ciuile etiam ſine cauſa.

19 Militi in iura erranti ſubuenitur, & in eo error iuris præſumitur ſine alia probatione.

22 Concluſio in cauſa dicitur mera interlocutoria, quam iudex inferior ex cauſa poteſt reuocare.

Senatus principẽ repræſentat, et principi æquiparatur, et legẽ

poteſt

poteſt condere, licèt non contra ius ſuperioris ibidem nu.20.
21 *Tertij ius opponi poteſt quando unus totum petit cum alij ſu*
perſint ſimile ius obtinens, puta ſi ex pluribus ſubſtitutis vnus
pro toto agat alijs non excluſis ceſſione aut repudiatione, quo
caſu libellus redditur ineptus.

CONSILIVM CXLIIII.

¶ Pro magnifico dño & Barone Breyſiaci contra nobiles Marga
ritam, Catharinam, & Aliſiam ſorores de Sancto Marcello.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magni
ficus quondã dñs Vrbanus de Medullione
dñs pluriũ locorũ ſubſtituit in hæc verba:
& ſi oẽs ſupradicti de Medullione maſculi
moriantur abſq; liberis, tota ſua hæreditas
perueniat & deueniat, & pleno iure deuo-
luatur ad nobiles Magdalenam & Ludoui-
cam ſorores ipſius teſtatoris, & ſuos. Quæ-
1 ritur, † quia Vrbanus ex teſtamentis ſuorũ anteceſſorum erat gra
uatus reſtituere vltimo hæredi grauato per ipſum Vrbanum, an
hæres grauatus per eundem Vrbanum in reſtitutione fideicom-
miſsi poſsit detrahere fideicommiſſa ſibi debita ex teſtamentis
dictorum anteceſſorũ, non obſtantibus illis verbis, appoſitis in
teſtamento Vrbani, quibus voluit totam ſuam hæreditatem per-
uenire ad ſorores & pleno iure, caſu ſubſtitutionis adueniente?
¶ Breuiter, quia non patitur temporis anguſtia latius ſcribere &
ad partes arguere, proceſſu diffinitionis proximo, propemodum
narratur diffinito, puto eſſe locum detractioni talium fideicõmiſ
ſorum. ¶ Et pro fundamento conſidero q; vbi hæres grauat⁹ in-
ſtituit aut ſubſtituit hæredẽ eũ cui tenebatur reſtituere, talis inſti
tutus aut ſubſtitutus adeundo hæreditatem ipſius hæredis gra-
uati, non dicit capere bona ſibi debita ex alijs ſubſtitutionibus
antecedentibus, tanquàm ex teſtamento ipſius hæredis grauati
ſeu tanquã eius hæres, imò illa bona dr̃ capere ex teſtamentis
eorũ qui fideicommiſſum reliquerũt. & tanquã eorũ hæres, nec
talia bona dicũtur hæreditaria ipſius hæredis grauati, ſed dicun
tur bona hæreditaria alterius & primi teſtatoris grauantis habi-
reſpectu ad primam, & originalẽ cauſam. l. vnum ex familia. §. ſi
de Falcidia. & §. ſed ſi duos. in tex. & gl. ſuper verſi hæreditario.
ff. de leg. 2. quæ iura ad hoc propoſitũ & terminos noſtros alle-
gat Pau de Caſt. in conſi. 441. Pro declaratione. col. 2. circa med.
lib. 1. ſed vltra Pau. allego tex. in l. ſi hæres teſtamento. ff. de actio.
empti. vbi ſi hæres grauatus fundũ Titio vendere, ad mandatum
teſtatoris fundum ipſum Titio vendat, Titius dicitur fundũ ha-
bere a teſtatore nõ ab hærede, ideo agere emptor poteſt ex teſta
mento contra hæredem pro his quæ pertinent ad naturã cõtra-
ctus. ¶ Ad idem adduco Soci. in l. Marcellus. §. res quæ. in fi. ff. ad
Trebellia. & in conſi. 114. col. fi. lib. 3. vbi ſi teſtator prohibet bo-
na alienari niſi in deſcendentes, ſi fiat alienatio in deſcendentes,
dicunt deſcendentes bona habere ab ipſo teſtatore non ab alie-
nante, per tex. in d. l. vnũ ex familia. & in l. aſsignare. ff. de aſsigna.
2 lib. ¶ Confirmantur † præmiſſa ex regula iuris, q; in qualib. t di-
poſitione cauſa prima & originalis attendi debet. l. ſi id quod. in
prin. ff. de dona. l. tutor datus. ff. de fideiuſſor. l. ſi filiusfamilias. in
fi. C. ad Macedo. facit tex. in l. 1. circa fi. C. de impõ. lucra. deſcrip.
lib. 10. vbi quod a primordio tituli poſterius formatur euentus. &
ſm philoſophum quinto metaphi. ſemper a prima cauſa deno
minatur effectus. tradit Bar. in l. dić. ff. de aqua plu. arc. vbi ſi ven-
ditor rem redimat ex pacto de retrouendendo, dicitur rem habe
re nõ ex cõtractu retrouenditionis, ſed ex primo pacto de reuen
dendo. In propoſito noſtro qñ hæres grauatus inſtituit aut ſubſti
tuit fideicommiſſarium hæredem. quò ad bona ſubiecta fideicõ
miſſo, non dicitur illa de nouo dare, ſed potius voluntatẽ primi
teſtatoris grauantis exequi & implere, ob id hæres aut ſubſtitu-
tus non dicitur habere bona ab ipſo grauato exequente, ſed ab
ipſo primo teſtatore ordinante, quia † actus non attribuitur exe-
3 quenti, ſed mãdanti & ordinanti. l. item eorũ. §. ſi decuriones. ff.
quod cuiuſq; vniuer. nomi. bonus tex. in c. cũ in aliquibus, de re-
ſcri. lib. 6. Bal. in conſi. 368. nunc venio, col. 1. ad fi. lib. 1. Anto. de
Butr. in conſi. 74. Viſis ſtatutis. col. 2. in fi. ¶ Hoc ita præſuppoſito
q; iſta bona aliunde pertinentia ad fideicommiſſarium non di-
cantur haberi ex teſtamento hæredis grauati ſeu Vrbani, nec di-
cantur bona hæreditaria ipſius Vrbani, ſed capiãtur alio iure &
4 titulo, & infertur † & ſequitur q; fideicõmiſſarius inſtitutus per
Vrbanũ hæredem grauatũ, non tenetur reſtituere ſororibus Vr-
bani aut ſuis bona prædicta, quæ ipſe hæres inſtitutus ab Vrba-
no aliunde accepit q̃ ex eius teſtamento, & non tanq̃ hæres ipſi⁹
Vrbani. l. venditor ex hæreditate. ff. de hæred. vel actio. vẽdi. l. po
ſtulante, prope fi. & l. debitor. §. fi. ad Trebellia. l. 3. ad legẽ Falci.
Pau. de Caſt. in conſi. 77. Viſa facti narratione. colũ. 2. in 2. dubio
lib. 2. Alex. in conſi. 91. col. 8. lib. 1. & in conſi. 217. col. 3. lib. 6. Qui
nimmo ſi hæres contraxit vel ei vt hæredi quid conceſſum eſt,
illud in reſtitutionẽ fideicommiſsi non venit ſi non erat hæredita
riũ. l. qui hæredi. §. cũ hæreditas. ff. de condi. & demonſt. Corn. in
conſi. 196. col. pe. poſt med. lib. 2. & in conſi. 17. ad fi. lib. 4. ¶ Se-
5 cundò † principaliter probatur iſta cõcluſio, nam Vrbanus tanq̃
grauatus tenebatur erga fideicommiſſariũ ad reſtitutionẽ fidei-
commiſsi relicti in teſtamentis anteceſſorũ, ſed ego habeo q; hæ
res grauatus tpe reſtitutionis fideicommiſsi detrahere poteſt qđ
ſibi a defuncto debebatur, licèt inuentarium non fecerit. Pau. de
Caſt. in conſi. 19. Vltra ea quæ tanguntur. col. 2. in ſecundo & ter-
tio dubio, in d. conſi. 77. Viſa facti narratione, in primo dubio, in
conſi. 186. Dubium facit in omnibus prædictis. & in conſi. 188.
quia dubia. col. 2. poſt med. lib. 2. Alex. in l. ita tamen. §. ex Trebel-
liano. ff. ad Trebellia. & in conſi. 124. ad fi. lib. 7. Soci. in conſi. 44.
lib. 3. Bal. in l. debitori. vbi Deci. col. 1. C. de pact. Iaſ. in conſi. 28.
col. 2. lib. 3. Itaq; hæres Vrbani & per eum grauatus in hoc tem-
pore reſtitutionis detrahere poteſt ante omnia fideicõmiſſum
ad quod Vrbanus teſtator erga ipſum hæredẽ obligatus erat, li-
cèt hæres ipſe inuentariũ non fecerit. Et non ſolũ põt hæres gra-
uatus de tpe reſtitutionis fideicõmiſsi detrahere & retinere qđ
ſibi a defuncto debebat, ſed amplius ſi illud ſoluat aut reſtituat,
repetere poterit condictione indebiti aut incerti, ita Bald. in cõſ.
421. q; domina Conteſina. lib. 5. & in terminis fideicommiſsi de-
biti hæredi grauato, q; detrahi ante omnia poſsit, eſt tex. in l. irri-
tum. C. ad legem Falcid. tradit Soc. in d. conſi. 44. lib. 3. & q; talis
detractio fieri poſsit, licèt hæres inuentarium non fecerit, vltra
memoratos patres adduco Calca. in conſi. 37. colũ. 4. Ex quibus
apparet concluſionẽ hanc ſolidis efficacibusq; iuribus rõnibus
& autoritatibus abunde roboratã, vt præterea dubitari nõ opor
teat. ¶ Non obſtant modo illa verba q; tota hæreditas Vrbani
pleno iure deueniat ad eius ſorores & ſuos, quia retorquetur fun
damentũ, nam Vrbanus reſtrixit fideicommiſſum ad hæredita-
tem ſuam, ſed iſta bona ſubiecta fideicommiſſo ex teſtamentis
prædeceſſorũ Vrbani non dicũtur bona eius hæreditaria, nec di
cuntur accipi aut haberi ex eius teſtamento, vt ſupra latè proba
uimus, ergo ad ea ſubſtitutio ipſius Vrbani extendi non debet. l.
in agris. ff. de acqui. rer. domi. l. age. vbi Moder. C. de tranſa. ob id
licèt fiat detractio de tali fideicommiſſo, non ſequitur quin tota
hæreditas ipſius Vrbani deueniat ad ſorores ſubſtitutas. ¶ Secun
6 dò † reſpondeo q; diſpoſitio vniuerſalis affirmatiua reſtringitur
ad caſus habentes eandem rationem & cauſam, non aũt exten-
ditur ad caſus habentes diuerſam rationem. l. creditor. §. datur.
in fi. ff. de bonis auct. iud. poſ. quem tex. ad hoc ꝓpoſitũ citat Cal
ca. in conſi. 1. colũ. 19. circa fi. ſed diuerſa eſt ratio detrahendi ęs
alienũ aut fideicommiſſum debitũ hæredi grauato, & detrahen
di alia bona aliunde non debita ipſi hæredi grauato, quia ex pri-
ma detractione æris alieni aut fideicommiſsi aliunde debiti, nõ
fit quominus tota hæreditas dicat reſtitui, ſecus ſi fiat detractio
ex alia cauſa lucratiua, qua facta hæreditas tota reſtitui non dici
tur. ſed vltra Calca. addo Rotam deciſ. 288. maior pars, in nouis,
vbi q; in materia odioſa diſpoſitio vniuerſalis non comprehen-
dit ea in quibus non eſt eadem aut tãta rõ, ſed hic agitur de ma-
7 teria odioſa ne cenſeatur derogatum iuri hæredis. ¶ Tertiò reſpõ
deo q; verba vniuerſalia reſtringi debent ad ea quæ ſunt de natu
ra diſpoſitionis cui adijciuntur. Bald. in conſi. 67. Quia ex facto.
col. 1. poſt med. lib. 3. Calca. in conſi. 1. col. 15. poſt med. ſed natu-
ra ſubſtitutionis fideicõmiſſariç eſt vt non comprehendat fidei-
commiſſum nec bona aliunde debita, ergo ad talem naturam re
ſtrictio fieri debet, maxime quia ſatis operari poſſunt illa verba
teſtatoris vniuerſalia, id eſt, reſpectu detractionis Trebellianicæ,
tenẽdo q; per illa verba cẽſeantur ꝓhibita. idẽ quod Bal. & Calc.
8 voluit Gemenia. in conſi. 29. circa fi. ¶ Quartò reſpondeo † q; iſta
ſubſtitutio Vrbani ita generaliter & vniuerſaliter concepta trahi
non debet ad bona quæ duratura non erant in hæreditate ipſius
Vrbani poſt eius mortẽ, èt ſi de eis diſponere potuiſſet. Bald. in
conſi. 239. Laurentius. col. 1. in fi. lib. 2. vbi q; in dubio diſpoſitio
teſtatoris non trahitur ad bona hæredis, & tñ teſtator ita poteſt
diſponere de bonis hæredis ſicut de ſuis proprijs, vt habetur in

l. ſerui

l.ſerui electione.§.fi.ff.de leg.1.ergo in dubio dicendũ eſt ꝙ non
cenſeatur teſtator intellexiſſe de bonis hæredis, ſed de ſuis tm̃.
¶ Et pro hoc conſidero qđ ſcribunt in fortioribus terminis Bart.
& doct.in d.l.ſerui electione.§.fin.vbi teſtator legat ſimpliciter
rẽ ſub commemoratione iuris ſui,puta lego vel dono rẽ meã ta-
lem,non cõprehenditur ius hæredis,& tñ dicendo rẽ vr̃ intelle-
xiſſe de tota re,quanto fortius idẽ dicendũ in caſu noſtro,in quo
teſtator locutus eſt per nomẽ iuris intellectuale,quia hæreditas,
ẽt ſine vllo corpore iuris habet intellectum.l.hæreditas.in princ.
ff.de peti.hæred.itaq; ſi teſtator ſimpliciter diſpoſuiſſet de tota
hæreditate ẽt ſine cõmemoratione iuris ſui,adhuc non veniſſent
bona ſubiecta fideicommiſſo, quæ non erant hæreditaria ipſius
Vrbani, quãtò magis dicendũ eſt illa non venire cũ diſpoſuerit
teſtator ſub cõmemoratione iuris ſui,dicendo ꝙ tota ſua hæredi
tas,& ſic expreſſè teſtator ſe retulit ad ſuam hæreditatẽ non alie
nam.& ex hoc apparet nõ obſtare ſi dicatur ꝙ teſtator legando
totam rem etiam ſub commemoratione iuris ſui cenſetur lega-
re ẽt ius hæredis,vt per Pau.de Caſt.in conſi.413.Præmittendum
eſt,col.1.lib.1.quia aliud in legato rei particularis,aliud in lega-
to iuris vniuerſalis,nam legatũ rei particularis cum ſigno vniuer
ſali in parte verificari non poteſt, ſecus in vno vniuerſali quod re
cepit augmentũ & diminutionem , & de quo alienũ detrahitur.
etenim non ideo minus hæreditas tota relinqui dicitur ꝙ detra-
ctio fiat æris alieni ſeu ꝙ in ea non veniant bona & iura ad hære
9 dem pertinentia.¶ Optimè facit † qđ ſcribit Pau.de Caſt.in cõſ.
417.ꝙ dictũ redditus.colũ.1.lib.1.vbi ſi teſtator legat omnes res
quas habet in tali loco,iſtud legatũ factũ verbis vniuerſalibus re
ſtringitur ad res in quibus habebat teſtator plenum ius,non ſemi
plenũ.p tex.in l.qui habebat.in prin.ff.de leg.3.& in l.legata.§.fi.
ff.de ſuppel.leg.eodẽ mõ imò a fortiori qñ quis ſubſtituit in tota
ſua hæreditate,intelligi debet ſubſtitutio quo ad bona in quibus
teſtator habebat plenũ ius & irreuocabile,nõ de bonis ſubiectis
10 reſtitutioni. ¶ Confirmantur præmiſſa † ex his quæ ſcribit Aret.
in conſ.74.col.pe.in 4.dubio.vbi,licèt donatio cauſa mortis poſ
ſit ad libitum reuocari , ſi tamen donator inſtituat hæredem in
omnibus bonis , ex tali inſtitutione non cenſetur reuocata do-
natio cauſa mortis . ſi teſtator non cenſetur reuocare donationẽ
a ſe factam de bonis proprijs ipſius teſtatoris,quã tamẽ ex arbi-
trio reuocare poterat,quantò minus cenſebitur teſtator deroga-
re ſubſtitutionibus anteceſſorũ ſuorũ per ſubſtitutionẽ Vrbani,
licèt vniuerſaliter factam in tota ſua hæreditate, cum fortius ſit
ius taliũ ſubſtitutionũ mortuo ſubſiſtentẽ,quam donationis cau
11 ſa mortis viuente donatore . ¶ Ad idem facit quod † ſcribit Iaſ.
l.qui poſt.col.3.C.de leg.vbi ſimiliter quæ primo legauerat fun-
dum alicui,poſtea det omnia bona ſua in dotẽ marito,ex tali cõ
ſtitutione dotium facta per verba vniuerſalia,nõ cenſetur reuo-
catum legatum fundi, quod tñ ex arbitrio erat reuocabile. tnto
tit.ff.de adim.lega.ex quibus apparet ꝙ actui etiã debiliſſimo &
ad arbitriũ reuocabili nunq̃ cenſetur derogatũ etiã per verba p̃-
gnantia & vniuerſalia,niſi expreſsè & in ſpecie derogetur,quan-
tominus derogatũ cẽſeri debet fideicõmiſſo de quo agitur non æquè
12 debili,mortuo ſubſtituente.¶ Facit tex.† vbi gl.in l. quoties.C.
fami.erciſ.vbi actus ſequens potius reſtringit ſm̃ præcedentẽ q̃
ꝙ præcedenti cenſeatur derogare . in propoſito noſtro ex teſta-
mentis p̃cedentibus hæres Vrbani non tenebatur reſtituere eius
ſororibus,cũ fœminæ eſſent excluſæ,ergo teſtamentum ſequens
ipſius Vrbani reſtringi potius debet ad bona Vrbani fideicom-
miſſo non ſubiecta q̃ ꝙ præcedentibus teſtamẽtis derogatũ cen-
ſeatur,ſi fit reſtrictio ad effectũ, de quo ſupra,quanto magis ver-
ba intelligi debent ſm̃ ſuum ſignificatũ ne derogatio inducatur,
ſed verba ſubſtitutionis Vrbani referuntur ad totam ſuam hære-
13 ditatẽ non ad alienã,ergo &c.¶ Ad idẽ † facit quod ſcribit Old.
in conſi. 220. Suppoſita conſuetudine.& in conſil.237.Perlectis.
col. 1. vbi ꝙ per contrariã conſtitutionẽ non cenſetur derogatũ
cõſuetudini niſi quatenus verba ſonant. In ꝓpoſito noſtro teſtm̃
Vrbani ſorores ſubſtituentis contrariatur teſtamentis anteceſſo
rum,in quibus fœminæ perpetuo excluduntur , ergo tale teſtũ
Vrbani ſequens non debet derogare teſtamentis præcedentibus
niſi quatenus verba ſonant,ſed verba non ſonant niſi in hæredi-
tate ipſius Vrbani ergo ad alienas extendi non debent,ſed ſupra
probaui ꝙ bona ſubiecta fideicommiſſo non dicũtur de hæredi
tate hæ. eius grauati.ſed primi teſtatoris ſubſtituentis, ergo &c.
14 ¶ Adduco etiam † doctr.Bar.in l.ſciendũ,in prin.ff.qui ſat. cog.
l.oẽs populi,in 3.q.prin.circa fi.ff.de iuſti. & iure.& in extrauag.
ad reprimendũ in verſi.non obſtantibus.vbi qñ præcedit diſpo-
ſitio ſpecialis & ſequitur generalis, ſi prima poteſt aliquo modo
ſaluari & ſimiliter ſecunda , ſequens in aliquo caſu,tunc ſequẽs
nunquam cenſetur derogare primæ, ſed ſemper limitatur & re-
ſtringitur a prima, etiam ſi diſpoſitio ſequens habeat clauſulam
generalẽ, non obſtantibus quibuſcunq; contrarijs,ſequitur Are.
in conſi.143.Viſa conſultatione.col.2.poſt med. Paul. de Caſt.in
conſi.21.Primum dubium oritur.col.3.lib.1. Corn. in conſi.135.
col.1.& in conſi.172.col.2.poſt.med.lib.4.Calc.in conſi.[illegible].col.
6.poſt med.in propoſito noſtro præcedit diſpoſitio ſpeci[illegible] ex-
cludens fœminas,ſequitur diſpoſito Vrbani generalis con[illegible]
quatenus vocat fœminas , vtraq; diſpoſitio ſaluari pot.[illegible]
quo caſu,videlicet diſpoſitio præcedens in bonis quæ ſunt [illegible]
legitimam & Trebellianicam, ſimiliter diſpoſitio ſequẽs V[illegible]
ſaluari poteſt quoad bona in quibus grauari nõ potuit,er[illegible]o per
talẽ diſpoſitionẽ derogatũ omnino cenſeri non dẽt diſpo[illegible]o
præcedenti,ſed cũ diſtinctione vtraq; diſpoſitio ad concordia[illegible]
reduci debet,& quidẽ fortius q̃ in caſu doct.Bar.vbi præſupp[illegible]
nitur clauſula derogatoria ad præcedentẽ quæ hic ceſſat . ¶ [illegible]
ſtremo rñdeo ꝙ doc.in l.Centurio.ff.de vu.g.dicunt ꝙ vbi teſ[illegible]
tor ſubſtituit in tota hæreditate,per iſta verba cẽſetur prohi[illegible]ta
Trebellianica , ſed non dicunt ꝙ cenſeatur prohibita detractio
æris alieni,ſed hic agitur de detractione æris alieni & bonorum
aliunde debitor, & ſic non fit detractio de hæreditate ipſius V[illegible]
bani,ſed aliorũ,& licèt detrahatur æs alienũ,non dicitur hære[illegible]
tas minui cũ hæreditas cõphendat omnia iura actiuẽ & paſ[illegible]uè,
ſecus in Trebellianica quæ ſi detrahitur,minor hæreditas dr̃.¶ [illegible]
dò dubitatur in tranſactione facta de anno 1432.& die ſecundo
Iunij inter nobiles Petruũ & Gulielmũ fratres de Medullione.&
Franciſcũ de Sancto Marcello ſunt ſcripta verba ſequentia,ſi [illegible]
trus & Guilelmus decedant ſine liberis & hæreditates ven[illegible]
ad mulieres,ꝙ tunc omnes ordinationes paternæ inquantũ con-
cernunt ipſam Magdalenã & ſuos,vendicent ſibi locum , & non
alias,nec alio modo, an ex talibus verbis Magdalena & ſui dicã
tur vocati,cum ex diſpoſitione paterna eſſet omnino excluſa do-
15 tibus & legatu quodã mediantibus? ¶ Super † quod dubio bre
uiter videtur cõcludendũ per illa verba, nihil iuris de nouo dari
Magdalenæ,ſunt enim verba reſeruatiua iuris per quæ reſerua-
tur ius competens ex teſtamento patris , ergo ſi ex eo ius nullum
competat,nihil operatur reſeruatio,ille tex.vbi Moder.in l.ſi quis
legauerit.ff.de lega.1.tradit Oldr.in conſi.214.Factum tale eſt in
inſtro.vbi ſi pater de ſpe emancipationis reſeruat ſibi vſumfru-
ctum in quęrendis per filium,talis reſeruatio nihil operatur,cum
vſusfructus patri non cõpetat in bonis filij emancipati. ratio eſt
ſm̃ Oldr.quia natura retentionis aut reſeruationis eſt ius compe
tens cõſeruare, non autem ampliare aut de nouo dare.idem tra
dit Veronenſis in conſi.25.col.pe.ad fi.vbi allegat Angc.& dicit
Veronenſis ꝙ reſeruatiu habet conditionẽ ſi de iure copetat ius
reſeruatum,non aũt de nouo aliquid tribuit.tradit Soci. in conſ.
287.col.2.lib.2 Deci.in conſi.516.col.5.circa med.Iaſ.in l.admo
nendi,col.9.ff de iureiuran.Hippol.de Marſi.in l.qui ignorãs,nu.
3.ff.de falſis,& ꝙ reſeruatio nihil de nouo tribuat,voluit Gemi-
nia.in cõſi.108.col.2.ante med.per tex.in c.indemnitatibus.in fi.
de electio.lib.6.& in c.1.§.cæterum,de ſtatu.regular.eo. lib. Idẽ
voluit Iaſ.in conſ.166.col.4.circa med.li.4. Illa igitur reſeruatio
iuris paterni aut paternæ ordinationis intelligi debet ſi ex pater
na ordinatione ius aliquod competat, non aũt vt ius de nouo tri
buat,ſed ex paterna ordinatione filiæ excluduntur ergo reſe[illegible]ua
tio nihil operatur,quia nihil inuenit quod cõſeruet.¶ Præterea,il
la reſeruatio fuit erronea , quod apparet ex verbis tranſactioni[illegible] ,
in quibus dicitur de legato dotis mille & quingentorũ florenorũ
facto Magdalenę. & tamen legatum loquitur de florenis qui[illegible]
tñ vltra dotes , & ſic apparet tranſigentes non habuiſſe notit[illegible]a
ipſius teſti , & per errorẽ ius teſtamenti qđ non erat , reſeruat[illegible]
quo caſu talis reſeruatio erronea nocere non debet tanq̃ c[illegible]rp[illegible]s
mortuũ ſine flatu & ſpiritu,conſenſus.l.ſi per errorẽ.ff.de iuriſd.
16 omn.iud.Nec obſtat † iuramentũ in trãſactione appoſitum, quia
etiam iuramẽtum ſine cõſenſu iurãtis nihil operatur.l.fi.[illegible].de [illegible]6
nu.pecu.Bald.in l.1.& 2.q.C.cõmoda.Aret.in conſi.14.Quatuor
dubia.col.2.ſed in iurante cõſenſus non fuit, quia cõ[illegible]enſui [illegible]
tã cõtrarium q̃ error.l.2.ff. de iudi.iuramẽtum.n.cõtinere debet
tres comites,veritatẽ,iuſtitiã,& iudiciũ.c.animaduertẽdum.22.
q.2.c.etſi Chriſtus,de iureiur.no.in auth.quod eis.C.de nup. ſed
quõ veritatẽ põt cõtinere vbi præſtatur per errorem,& cõtra ve-
ritatẽ,in qua etiã re iudicium,id eſt diſcretio aliqua cõſiderari nõ
poteſt , iuſtitia etiam in tali iuramẽto erroneo conſiderari nullo
modo

17 modo poteſt.¶ Et † iuramēto de erroneo qđ nō noceat, tradit
Pau.de Caſt.in conſi.122.Viſo puncto ſupradicto.col.3.in 4.dub.
in conſi.179.Viſo inſtrō.col.fi.& in conſi.377.Ad primū vř dicē-
dum diſpoſitionem hebraicam.colū. 2. circa med.lib.2.Deci.in
conſi.350.col.fi.in conſi.391.etiam col.fi.& in conſi.403.colū.6.
ver.quarto rñdetur.& ſi tranſactio ſup teſtō non viſo nō valet, vt
habetur in l.de his.C.de tranſac.pulcherrimè Calca.in cōſi. 17.
col.2.in fin.& ſeq. quid hic dicemus vbi expreſsè apparet quod
ignorauerunt tranſigentes tenorem ipſius teſtamēti,& ſuper eo
errore ducti ſunt.¶ Ex alio etiam arguitur error, quia non eſt veri
ſimile quod Petrus & Guilielmus ſi ſciuiſſent tenoré paternę di
ſpoſitionis per quam Magdalena & ſui excludebantur ipſi Petro
& Guihelmo decedentibus relictis filiabus ꝙ inq̄ voluiſſent præ
ferre Magdalenam & ſuos tranſuerſales propriæ ſoboli.arg.l.cū
auus.ff.de cond.& demon.l.cum acutiſsimi.C.de fideicō. poſtre
mo ſi Magdalena & ſui admitterentur ea illa tranſactione,ordi-
nationis paternæ non vēdicarent ſibi locum , imò cōtra earū te-
norem fieret admiſsio , & illa tranſactio facta ad confirmādum
ordinationes paternas operaretur contrariū effectū.¶ Tertiò du
bitatur,qa Senatus ampliſsimos & ſplendidiſsimus Grationopo
lis iam operam dabat diffinitioni proceſſus,quo tpe magnificus
dñs Breyſiaci inſtrumenta quædam produxit de nouo reperta
quod ipſum iuramēto affirmatum ſe offerret,ad quorū fidem ſeu
iuſtificationem probatione aliqua per teſtes opus ſit,puta ad pro
bandum genealogiam,an admitti debeat probatio eiuſmodi ſal
18 tem ope reſcripti per ſuperiorem conceſsi . ¶ † Breuiter ꝙ quis
excludatur a probando,& producendo poſt cōcluſum in cauſa,
introductum eſt de mero iure ciuili , conſtat aūt ſuperiorem aut
eius vicarium cui plenitudo poteſtatis conceſſa eſt ſupra ius ciui
le eſſe & poſſe contra illud diſpenſare etiam ſine cauſa aliqua de
ſua poteſtatis plenitudine.l.princeps.ff.de legib.l. digna vxo. C.
eo.tit.c.propoſuit,de conceſ.præben.latè doc.in l.digna vxo.C.ſi
contra ius vel vti.pub.& in c.quæ in eccleſiarū.de conſtitu. quid
hic dicemus vbi ex cauſa,immo ex cauſis diſpenſař ? primò quia
Modernus dñs Breyſiaci de nouo venit ad hoc iudiciū ſuccedēs
19 in locum patris.reg.qui in alterius.¶ † Secūdò quia miles arma-
tæ militiæ non obſcurus cui in iure errāti ſubuenitur, ſaltem qñ
agitur de damno euitando vt hic & in quo iuris error præſumiť
ſine alia probatione.Bal.in l.pe.C.de his quæ ſibi aſcri.Aleaā. in
conſi.92.circa fi.lib.1 habetur in l.iuris ignorantia.C. qui admit
ti.¶ Tertiò quia inſtrumenta de nouo reperit,quo caſu etiam ſen
tentia quæ tranſiuiſſet in rem iudicatam retractatur ope reſtitu-
tionis in integrū vt habetur in l. imperatores. ff. de re iudi. & in
l admonendi.ff.de iureiurā.quanto fortius concedi potuit reſti-
tio aduerſus concluſionem in cauſa ante aliquam ſentētiam.cō
20 cōcluſio † enim in cauſa dicitur mera interlocutoria quā iudex
etiam inferior ſine reſcripto ſuperioris reuocare poteſt ea cauſa
Abb.in c.cum dilectus,de fide inſt.cū ſim.vt Alex.tradit in l.ꝙ
iuſsit,col.pe.ff.de re iud.Dec.in c.qm̄ cōtra,col. 14.verſi.in gl. in
ver.productores,de ꝓbatio. & alibi ſæpiſsime.& dicit Auffrer.in
deciſ.Tholoſa.q.14.quod ſi pars petit reuocari concluſionem in
cauſa,quia velit producere iura,iudex debet mādare quod pro-
ducat,& ſi videt producta facere ad cauſam, debet concluſioné
reuocare allegat Rotam deciſ.758.in antiq. ſi iudex inferior cu-
ius grauamé appellationis remedio tolli poteſt,partes audit nō
obſtante concluſione in cauſa, quid dicemus de poteſtate vnius
ſenatus qui principem repreſentat. Bart.in l.Aemilius, circa fin.
ff.de minor.Dec.in conſi.500.in fi.& principi ipſi ſenatus æquipa
ratur.l.1.§.de qua autem. ff. de poſtul. l. quo minus vbi Iaſ.in 2.
notab.ff.de flumi. ideo ſenatus legē cōdere poteſt. l.nō ambigiť.
ff.de legibus,& licèt non poſsit ſenatus ſtatuere contra ius com
mune.l.formā.C.de offi.præfec.præto.Dec.in l.1.in prin.colū.3.
in fi.ff.ꝙ quiſq; iuris.hic tamen non ſtatuitur contra ius commu
ne , quia facultas reuocandi interlocutoriā a iure communi con
ceditur.& licèt noua conſtitutio principalis refragari videtur,rñ
ſtante reſcripto ipſius principis aut eius vicarij in patria Dalphi
natus res videtur poſita extra omnem dubitationem.& maximè
21 † aduertere debet curia qđ ceſſat in ipſo domino Breyſiaci ois
calumnię ſuſpicio,vult enim probare quod in facto,& iure veriſ
ſimum eſt,id eſt aduerſarium bona omnia fideicōmiſsi habere,
cum alij notorie ſuper ſint in pari gradu,ideo pro iure aliorū ex-
periri non poteſt niſi oſtendat de ceſsione aut repudiatione ex-
preſſa vel tacita.tex.eſt in l.5.ff.ſi pars hæred.pet.Paul.de Caſt.in
conſi.454.Viſo & examinato proceſſu.col.5.verſi. ſecundò prin-
cipaliter.lib.1.& in conſi.77.Viſa facti narratione.ad finem ſepti
mi dubij.lib.5.Calca.in conſi.77.colum.4.circa princip.imò qñ
quis agit inſolidum , cum alij ſuperſint in pari gradu par etiam
obtinens ius , in totum debet ſuccumbere , & libellus redditur
ineptus tanquam male concludens & ſonans.Calcan.in conſi.9.
col.3.circa med.Grationopoli . 19. Ianurarij . 1542. Aymo Cra-
uetta de Sauiliano.I.V.D.

SVMMARIVM.

*1 Iniuriarū tenetur dicens alicui publice quod eſt vſurarius ani-
mo tamen iniuriandi,licèt verum ſit eum eſſe vſurarium*

*2 Vſurarius in dubio non præſumitur contractus , ſed licitus &
iuſtus in foro contentioſo.*

*Simulatio contractus in dubio non præſumitur niſi probetur,
ibidem nu.2.*

Simulatio non probatur per coniecturas hominis.ibidem nu. 2.

*3 Vſurarius non dicitur contractus quando emptor bonum illes
locat vēditori ad affanagiū pretio certi bladi ſingulis annis.*

*4 Simonia non cōmittitur ex pactis & conuentionibus, quæ ſunt
ſecundum ius commune ſeu de iure permiſſa.*

*5 Vſuræ ſuſpicio ceſſat in eo qui rei periculum in ſe ſuſcipit, exce-
pto contractu mutui.*

*6 Vſura non committitur niſi in mutuo vero vel ficto ex conuen-
tione partium,& nu.17.*

*Vſurarius an dicatur contractus in foro contentioſo, inſpicitur
forma ipſius contractus.ibidem nu.6.*

7 Vſuræ ſuſpicio ceſſat vbi eſt iuſtitia pretij.

*Simulatus præſumitur cōtractus ex ſola confeſſione quando non
conſtat de numeratione pretij in materia ſuſpecta.ibidē nu.7.*

*Simulationis ſuſpicio ceſſat ubi conſtat de numeratione pretij.
ibidem nu.7.*

8 Penſio aut merces iuſta,quæ dicatur.

*9 Valor rei dicitur minor ratione oneris adiuncti , ratione mali
vicini,& ratione difficultatis in exigendo.*

*10 Vſurarius non præſumitur contractus ex vnica coniectura,ſed
pluribus opus eſt.*

*11 Præſumptio una alteram tollit,& multo fortius plures præſum
ptiones vnam vincunt.*

*2 Ab vſura excuſat conſuetudo in foro contentioſo quando agi-
tur de contractu,qui paſsim ita fieri conſueuit.*

13 Aequalitas pactorum fidem bonam in cōtrahentibus arguit.

*Vſura arguitur ex inæqualitate pactorum quando vnus ſociorū
vult in lucro tantum participare,non etiam in damno. ibidē
nu.13.& nu. 16.vbi declaratur.*

*14 Vſuræ ſuſpicio ceſſat quando in contractu refert ſe quis ad ſoli-
tum patriæ ſuper talibus contractibus.*

*Inſolita pacta arguunt malam fidem,& ſuſpicionem inducunt.
ibidem.nu.14.*

*15 Vſurarius, an dicatur cōtractus ſocida in quo fit cōuentio quod
liceat tradenti animalia in ſocidam de tempore diuiſionis ali-
qua præcipua detrahere.*

*Teſtes deponentes de bonitate alicuius præferuntur teſtibus
deponentibus de malo.ibidem nu.15.*

*18 Pactum legis commiſſoriæ ſicut non reprobatur in emptione &
uenditione,ita,nec in datione in ſolutum.*

19 Pactum legis commiſſoria vales in contractu tranſactionis.

*Error iuris probabilis,quia opiniones doct.ſint uariæ, cauſat bo
nam fidem.ibidem nu.19.*

*20 Vſura non dicitur emptio certi annui redditus dummodo non
interueniat modicitas pretij aut non fiat in fraudem uſura-
rum,& fieri poteſt talis contractus etiam ab eccleſia.*

21 Emptio fructuum habetur ad inſtar conductionis.

Conductor an teneatur ad onera ibidem nu.21.

*22 Vſura non dicitur emere aluccolos apum cum pacto quod ſi de
tali menſe non erunt omnes pleni quod venditor teneatur ſa-
tiſfacere pro quolibet vaſe vacuo.*

*Venditor qui aliqua in contractu aſſeruit, tenetur manutenere
quod illa ſint vera prout aſſeruit.ibidem nu.22.*

Vſura

23 *Vſura non dicitur, mutuare bladū, vt illud reſtituatur in men*
ſe May.
Vſura non dicitur, vendere bladum pretio quod valebit in mēſe
May, quando alias quis venditurus non erat, ibidem nu. 23.
24 *Fama bona purgat ſuſpiciones quibus quis laborat. Delectēris*
ergo in fama bono odore.

CONSILIVM CXLV.

¶ Pro nobili Matthæo de Homine domino Vallis Clauſæ ex loco
Buxi contra Ioannem Teſtafort in materia vſurarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſo
proceſſu cauſæ iniuriarum inter Matthæū
de Homini dñm Vallis Clauſæ actorem, &
Ioannem Teſtafort reū ex loco Buxi, in quo
ſanè proceſſu dictus Ioannes reus condem
natus eſt iudicio iniuriarum ad emendā ho
norariā & multā certā pecuniariam. A qua
ſententia fuit appellatū ad Senatū ampliſ-
ſimum Grationopoli. Quæritur de iuſtitia aut iniuſtitia dictæ ſen
1 tentiæ. ¶ † Breuiter concludendū vř bene fuiſſe iudicatū nō ob-
ſtantibus nouiter allegatis & productis in cauſa appellationis,
nā appellans, quia per iniuriam dixiſſet ipſum de Homine eſſe
vſurariū produxit plura inſtrumenta contractuū eiuſdē de Ho-
mine cū pluribus & diuerſis pſonis, ex quibus vſurarū crimē ꝓ-
bari putat. ſed poſito & non conceſſo, ita eſſet, non tñ licuit in do
mo publica vniuerſitatis Buxi ipſum actorem ſine cauſa animo
maliuolo, & iniuriandi vſurarium appellare, vt per Old. in conſi.
53. Rota. in conſi. 96. ſequitur Bologni. in addi. ad conſilia. Ioā. de
Ana. in conſi. 44. Soci. in conſi. 141. col. 5. verſi. præterea poſito. &
verſi. ſed qn̄ prædicta ibi. & dicit vltra, lib. 1. ¶ Sed videamus de
iuſtitia vel iniuſtitia contractuū quos pars vſurarios cōtendit, ſed
2 enim ab vſurarū vitio eos abhorrere cenſemus. ¶ † Et primo con
ſidero quod contractus in dubio præſumitur iuſtus & licitus, nō
vſurarius, vbi in foro contentioſo in quo cōtractus ſemper inter-
pretari debet in bonam partem. l. ſi ea pactione. C. de vſuris. Bal.
in conſi. 39. Proponitur ꝙ celebratus, in fi. & in cōſi. 210. Quærit̄
de tali caſu, lib. 3. Iaſ. in cōſi 33. col. 2. poſt med. lib. 3. idem circa
ſimulationē quod contractus in dubio non præſumitur ſimulat⁹,
ſed præſumit̄ pro iuſto. Bart. in conſi. 65. Factum eſt tale Petrus
Nicolæ. col. 2. verſi. ſed ad hoc eſt dicendū. Bald. in c. 1. in prin. de
feud. da. in vi leg. cōmiſſ. & in conſi. 389. quod dictus contractus
col. 2. lib. 4 Pau. de Caſt. in cōſi. 261. Viſis & cōſideratis, in prin. li.
3. & ibidem quod perfectè probari debet ſimulatio non per præ
ſumptiones, cōiecturas, aut veriſimilia, quod tñ circa cōiecturas
& præſumptiones iuris affirmare non audeā, cū aliter ſimulatio
doceri nō poſsit. & idem Pau. in cōſi. 388. Plus. col. 2. circa med.
lib. 1. ꝙ ꝓbari debet ſimulatio dilucidis probationibus p tex. in
l. ſed ſi marit⁹. §. ſi. ff. qui & a quib. l. ſi mulier. in prin. ff. rei ū amo.
allegat ēt Bar. in d. cōſi. 65. Alibi ſcribit Bald. in conſi. 456. Scia.
col. 1. lib. 1. ꝙ ſimulatio non præſumitur niſi expreſsè probetur
cōtrarium. idē Bal. in conſi. 21. Punctus quæſtionis vertētis. col. 2.
lib. 4. quod in probanda ſimulatione non ſufficiunt cōiecturæ ho
3 minis. ¶ Hoc ita præſuppoſito, † dico ꝙ nullus ea contractibus
productis vſurarius conuinci poteſt, & capiendo primū contra
ctum emptionis vnius paris boū pretio viginti florenorum quos
ipſe emptor tradidit vēditori ad affanagium, vt verbo vtar con-
trahentium, quod idē eſt ꝙ ad laborem ſeu ad colendum aut la-
borandū precio decē eminarū bladi annonæ ſingulis annis men
ſuræ Buxi, vbi, vna emina facit unū bichetū menſuræ Grationopo
lis, ut dř, neſcio uidere quō ille contract⁹ dici poſsit ſimulatus
aut uſurarius, eſt enim contractus a iure permiſſus locationis, &
conductionis. Rurſus in eo cōtractu ſunt pacta ſm naturā ipſius
cōtractus, id eſt ꝙ ſi boues ita locati pereāt culpa conductoris,
damnū ad eum pertineat, ſi caſu fortuito aut Dei uolūtate, peri-
culū cedat locatori, excepto quod habeat carnē & coriū, cōdu-
ctor enim de iure communi tenetur de dolo & culpa. l. ſi ut cer-
to. §. nunc uidendū. ff. commod. l. uideamus. & l. itē quæritur. ff.
loca. faciendo igitur contractū & pacta de iure permiſſa pœnā
aliquam mereri non poteſt, nec in aliquo delinquere dicitur. l.
4 Gracchus. C. de adulter. c. qui peccat. 23. q. 4. ſimile † uidemus in
ſimonia ꝙ nō committit̄ ex pactis, & conuentionibus quæ ſunt
de iure permiſſa. Old. in conſi. 275. Quæſtio eſt. colū. 2. poſt med.
uerſi. circa ſeptimū. latè Alex. in conſi. 31. col. 5. & 3. Dec. in cōſ.
118. col. 2. ante fi. & in terminis noſtris ꝙ contractus nō arguatur
uſurarius ex locatione quæ ſtatim fit poſt contractū emptionis &
uēditionis. no. Alex. in conſi. 121. lib. 5. Soci. in conſi. 88. col. 3. poſt
med. & in conſi. 103. col. 2. lib 4. & generaliter uerum eſt ꝙ uſuræ
nō dř quoties diſponit̄ ſuper eo quod de iure cōmuni cōceditur.
Anch. in reg. peccati uenia. in 6. carta uerſi. octauo quæro. de reg.
iur. lib. 6. ſequitur Dec. in cōſi. 119. col. 3. & d. ... in conſi. 89. col. 3.
¶ † Ex alio ceſſare debet ſuſpicio vſurarū, quia vſurarij volūt eſſe
5 certi de lucro, de dāno aūt ſuſtinere nihil volūt, ſed hic ex preſsè
actū eſt quod periculū boū pereuntiū caſu fortuito aut Dei uo-
luntate ſine culpa conductoris, eſſet ipſius locatoris, ex quo pa-
ctio fides bona arguitur ipſius locatoris, quod vſurarum vitium
nollet cōmittere. & quod ſuſpicio periculi ſuſpicionem auferat
uſurarū, eſt gl. in c. plerique. 14. q. 3. Pau. de Caſt. in conſ. 55. Viſo in
ſtrumento ꝓdicto. & in conſi. 114. In cauſa quę vertitur corā dño
vicario Epiſcopi Tridētini. lib. 2. Cor. in conſi. 1. in ſexto quæſito,
lib. 4. Dec. in conſi. 123. col. 2. vbi habetur quòd excepto mutuo,
in alijs ꝯctibus vſura cōſiderari non poteſt ꝯ eum, qui rei periculū
6 in ſe ſuſcipit. ¶ † Præterea vſura non committitur niſi in mutuo
vero vel ficto ex conuentione partiū. Abb. in conſi. 62. circa fi. lib. 1.
tradit Dec. in l. 2. §. credituū, in 3. nota. ff. ſi cert. pet. ſed iſte contra-
ctus locatiōis boum nihil commune habet cum mutuo, nec mu
tuū aliquo modo conſiderari poteſt vere aut ficte, ergo vſurarū
ſuſpicio ceſſare omnino debet. Ad iudicandū enim contractum
vſurariū in foro cōtentioſo inſpici debet forma ꝯctus. c. in ciuita
te, de vſur. Abb. in conſi. 15. in fi. & conſi. 49. col. 2. lib. 1. vbi donec
probetur de uſura, ſtandū eſt formæ contractus, ſed hic pars ad-
uerſa de uſuris nihil probat aliter q̄ per inſtrā ꝓducta, ſed forma
iſtius inſtři aut cōtractus in eo contenti nullo modo uſuras ſapit
7 aut ſonat, ergo &c. ¶ † Iam dř quod precium iſtorū boū fuit iu-
ſtum, ergo ex precij iuſtitia iuſtus argui contractus dēt, & ſimula
tionis ſuſpicio ceſſare. l. ſi fundus. §. fi. ff. de pig. l. 2. C. de reſcind.
uend. quæ iura ad hoc propoſitū citat Bal. in cōſi. 464. Videamus.
col. 2. lib. 3. Pro hoc quod dř præſumi bonā fidem in tutore con-
trahēte cū pupillo qn̄ ſoluit tutor iuſtū preciū, Cy. & Saly. in l. cū
ipſo. C. de contrahē. emp. Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitū. col. 3. in fi. ff. ad
Trebellia. ¶ Ad hæc ſicut ꝯctus præſumit̄ ſimulatus ex ſola cōfeſ
ſione qn̄ nō cōſtat de numeratione in materia ſuſpecta per ea q̄
habent in l. per diuerſas C. mand. latè Alex. in conſi. 36. lib. 2. ita
per contrariū ceſſare debet ſuſpicio ſimulationis ubi conſtat de
reali numeratione precij, ut contrariorū eadem ſit diſciplinā. l. 3.
ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iuris. l. etſi contra. ff. de uulg. immo
fortior eſſe debet cauſa numerationis ad tollendū ſuſpicionē ſi-
mulationis, & uſurarū q̄ confeſsio ad inducendū. l. merito. ff. ꝓ
ſocio. l. præſes. l. ſi de interpretatione. ff. de pœnis. l. Arrianus. ff. de
actio. & obliga. regula, fauorabiliores. ff. de reg. iuris. ſed in caſu
noſtro apparet de reali numeratione precij ex tenore inſtři, er-
go, &c. ¶ Solū ſupereſt rñdere ad penſionē ſeu mercedem ipſius
contractus locationis decem eminarū bladi annonæ quæ mer-
ces dicitur exceſsiua, ſed facilis rñſio eſt, ꝙ emina hic capitur ꝓ
uno bicheto, & octo bicheti conſtituūt onus unū ſeu ſommatā
8 baldi, quæ † merces non uř exceſsiua cōſiderando hoc modo in
rebus immobilibus, merces aut pēſio iuſta dř quō ex ea 10 annos
uiginti capitur uerū & iuſtū rei ipſius preciū. §. ſi uero alicuius
eccleſiaſtici, & ibi gl. in auth. de non alienā. gl. in auth. perpetua.
C. de ſacroſ. eccl. Iaſ. in l. ſi fundum per fideicōmiſſum. in primo
notab. ff. de leg. 1. ſed in bobus iſta conſideratio fieri non pōt, q̄a
in labore, & operis aſsiduis ad tm̄ ꝑis uitā nō extēdunt, & puto
ꝙ ſi boues de quibus agitur, annos quatuor continue ſudaſſent,
non labori præterea ſufficere potuiſſent habita rōne ætatis eorū
de tpe contractus. Secūdo rñdeo quod habita rōne deteriora tio
nis ipſorū boum quæ fit ex labore & exercitio aſsiduo & pericu-
lo interitus aut imbecillitatis ꝙ euenire de facili pōt, merces illa
non uidetur exceſsiua. ſimile uidemus in equis uecturalibus, ex
quibus etiā in uno anno capitur uerū & iuſtum preciū de merce
de, & ſolutione uecturæ, & tñ nemo dixerit locatores equorū uſu
9 ram committere. Sicut † enim in conſiderando ualore, & precio
rei multa habentur in conſideratione, quia res dř minus ualere
ratione oneris adiūcti ipſi rei, ut not. Abb. in c. in aliquibus, in ſe-
cundo nota. de decim. Dec. in conſi. 157. col. 2. poſt med. & in cōſ.
308. col. 1. ſimiliter ualor rei dicitur minor ratione mali uicini, ut
not. Iaſ. in l. 1. §. ſi hæres percepto. in 3. nota. ff. ad Trebellia. dicit̄
etiā res minus ualere rōne difficultatis in exigendo. l. per diuer-
ſas. C. mand. & alia multa in conſideratione habent̄. Eodē modo

in iudicando ualore mercedis iſtorũ bounm multa in conſidera
tione haberi debent. primò ꝙ non locatur res immobilis neſciẽs
periculum interritus, ſed animal mouens, permultis ſubiacens
periculis, & ſi cõductor accepiſſet boues titulo emptionis, forte
iacturam feciſſet pretij in uno anno bobus eatio&tis, itaq; ea du-
bio euentu, quia talis conductio poteſt afferre lucrũ & damnũ,
læſio conſiderari non poteſt. l. fideicommiſſo. C. de tranſ. l. ſi pa-
30 ter puellæ. C. de inoffi. teſta. ¶ Tertiò † reſpondeo ꝙ ad proban-
dum contractum vſurariũ non ſufficit vnica præſumptio aut cõ-
iectura, ſed pluribus opus eſt c. ad noſtram, de emp. & vend. c. il-
lo vos, de pig. Bal. in conſi. 389. ꝙ dictus contractus. colũ. 2. lib. 4.
Socin. in conſi. 362. colum. 4. lib. 2. ideo ſola iniuſtitia mercedis
aut penſionis non eſt ſufficiens ad arguendũ contractũ prohibi-
31 tum aut vſurariũ. ¶ Quartò † reſpondeo ꝙ vna præſumptio tol-
lit alteram. l. diuus. ff. de reſt. in integ. l. non ſolũ. ff. de ritu nup. l.
2. in fi. C. qui & aduer. quos. c. tranſmiſſa, qui filij ſunt legi. c. acce
dens. de falſis. & plures præſumptiones vincunt vnã. auth. itaq;
C. commu. de ſucceſ. ſicut dicitur de teſtibus, ꝙ cæteris paribus
ſtatur teſtibus, qui ſunt plures numero. l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſtib.
ſed in caſu noſtro pro iuſtitia iſtius contractus ſunt præſumptio-
nes quàm plurimæ ſupra memoratę, ergo illa ſola cõiectura in-
iuſtitiæ mercedis in conſideratione haberi non debet. pro hoc fa
cit tex. in l. vbi numerus. ff. de teſtib. arguendo a fortiori, nam vnꝰ
teſtis non ſufficit, qui plus probat quam vna præſumptio, vt ha-
betur in l. admonendi. ff. de iureiur. quantominus ſufficere debet
32 vna præſumptio. ¶ † Quintò reſpondeo quod eiuſmodi con-
tractus paſsim fieri conſueuerunt in patria illa baroniatum, ergo
de vſura agi non poteſt, quia conſuetudo etiam iniuſta excuſat a
crimine, & pœna, ſaltem in foro contentioſo, ita in terminis vſu-
rarum no. Oldr. in conſi. 207. Vniuerſis. in fi. Bal. in l. vnica, in 3. q.
C. de his quæ pœnæ nomi. Abb. in conſi. 15. col. 1. ad fi. verſi. quid
vltra. lib. 1. Dec. in conſi. 170. col. pe. circa fi. Iaſ. in l. 1. col. antepe.
in 4. q. C. de ſumma Tri. & fide cathol. in conſil. 78. colũ. 4. circa
med. lib. 3. & in conſi. 153. col. 4. in fi. lib 4. Addo adhuc Calde. in
conſi. 4. in fi. in tit. de vſuris, vbi tamen Dec. & Iaſ. de Old. & Abb.
mentionem non faciunt. & vltra tantos patres antiquos. & Mod.
aliquas rationes conſiderauimus alias fauore no. Ludouici Salua
gni in cauſa quæ agebatur apud ampliſsimos & ſplendidiſsimos
dominos delegatos, quas hic recenſere abundans putaui, de qui-
bus latè dixi in conſi. 6. colũ. 22. ex quibus apparet contractum
hunc de quo agitur locationis boum nullo modo de fraude
vſuraria ſuſpectum dici poſſe, ſuper quo latius ſcripſi, quia dicta
hic profutura ſunt circa alios contractus, in quibus ad hic dicta
ſæpius me remittam. & quæ dicta ſunt de contractu hoc locum
obtinet, & in alijs contractibus ſimilibus in quibus de locatio-
ne boum aut vaccarum agitur. ¶ Videamus modo de alijs con
tractibus in quibus memoratus dominus Vallis Clauſæ tradidit
animalia ad medias rectas vt contrahentium verbis vtar, id eſt,
ad mediaturã ſeu ad ſocidã, & in aliquibus partibus dicitur ad
commendam, & quidem circa iſtos contractus res clara eſt, ꝙ
vſuram nullo modo ſonant expreſsè nec tacite quatenus ſit con
uentio quod lucri & damni par ſit contrahentium conditio ſeu
diuiſio æqualiter fiat, niſi proueniat damnũ culpa alterius ſocij
33 apud quem animalia ſeruantur. Ex iſta † enim æqualitate cõtra-
hentium circa lucrum & damnum fides bona arguitur vtriuſq;
contrahentis. l. non ſolũ. §. de vno. ff. de ritu nup. l. ſed & milites.
poſt prin. ff. de excu. tutor. Dec. in conſi. 308. col. 2. circa fi. Iaſ. in l.
fi. col. 28. ad fi. nu. 99. C. de iure emphy. pro quo facit, quia ex in-
æqualitate arguitur ſuſpicio vſurarum in ſocietate qñ vnus ex ſo
cijs vult in lucro ius habere, damnũ vero modo ſubſtinere in-
tendit. Bald. in l. 2. in 9. q. C. pro ſocio. Pau. de Caſt. in conſi. 55.
Viſo inſtrumento prædicto lib. 2. Roma. in conſi 238. pro haben-
da. colũ. 1. poſt med. Abb. in conſi. 77. lib. 1. Deci. in l. ſi paſcenda.
colum. 2. C. de pactis. in conſi. 116. col. 1. in fi. & in conſi. 123. col.
2. circa med. ſi ex tali inæqualitate in contractu ſocietatis ma-
lum præſumitur, ergo a fortiori ex æqualitate de qua ſupra, bo-
num præſumi debet, quia præualet præſumptio circa bonitatem.
d. l. merito. ff. pro ſocio. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de dolo. l. omni-
modo. C. de inoffi. teſta. c. fi. de præſumptio. c. vna, de reſcrip. cũ
ſimil, quomodo igitur præſumetur malũ contra ipſum de Homi
ne, qui in damno, & lucro æqualem eſſe voluit conditionem cul
34 pa ceſſante alterius cõtrahentis. ¶ † Secũdo arguitur bona fides
ipſius de Homine, quia in pluribus contractibus ad medias re-
ctas ſeu ad ſocidam expreſsè ſe retulit ad ſolitum Baroniarũ pa-
triæ Buxi circa ſimiles contractus vt patet in contractu inito de
anno 1532. & die quarta Nouembris, ubi ſimpliciter dantur vac-
cæ aut boues quatuor ad medias rectas ſub pactis ſolitis, in alio
contractu de anno. 1515. & die 23. Octobris, vbi in vno pacto fit
relatio iuxta ſolitum. idem in contractu de anno. 1510. & die ter-
tio Nouembris, in alio contractu de eodem anno. 1516. & die 8.
Nouembris, Ex qua relatione ad ſolitam obſeruantiã patriæ Ba-
roniarum fides bona arguitur ipſius de Homine, nam ſi pacta in-
ſolita arguunt mala fidem & ſuſpicionem inducunt. l. ſi quis ſub
conditione. vbi gl. & Bart. ff. de condi. inſtitu. Bald. in conſil. 211.
In quæſtione Galuagni. col. 2. ver. ſi. octauo argui. lib. 5. latè Mo-
der. in l. ſi teſtamentum. C. de teſta. ergo a fortiori ex pactis ſoli-
tis argui & præſumi debet bona fides vt ſupra dixi. Pro hoc ꝙ di
cimus cauſari bonã fidem etiam ex iniuſtus, & temeratijs can-
ſis. Bal. in l. 1. in 2. per glo. ibi. C vbi cau. ſta. Alex. in conſi. 127. col.
3. lib. 4. Iaſ. in l. ſi quis id quod, col. 9. ff. de iuriſdi. om. iu. Cur. Iu-
nior in conſi. 28. colũ. 3. poſt med. quanto magis conſiderabitur
bona fides in eo qui aliquid agit iuxta communẽ obſeruantiam.
15 ¶ † Sed circa iſtos contractus ad medias rectas, videndum eſt
quia in aliquibus cõuentũ eſt ꝙ ipſe de Homine haberet aliqua
animalia præcipua quæ poſſent detrahere ex corpore ſocietatis,
& ea ſolus & inſolidũ haberet, an talis pactio arguat contractus
ſimulatos aut uſurarios. & breuiter puto quod non, quia vt ſupra
dixi circa primum contractũ locationis boum vna præſumptio
tollit alteram, & fortius plures præſumptiones vincunt vnã, ſed
etiam in illis contractibus in quibus actum eſt, ꝙ idem de Homi
ne haberet aliqua animalia præcipua conuentum eſt de pericu-
lo & damno quod eſſet commune non accedente culpa alterius
cõtrahentis rurſus in aliquibus ex eis contractibus fit relatio ad
ſolitam obſeruantiam, ergo præſumptio bonitatis quæ colligi-
tur ex talibus pactionibus præualere debet alij præſumptioni,
ex qua ad malũ ſuſpicamur. ſicut dicitur in teſtibus qñ aliquid
deponũt de bonitate alicuius, aliqui de malo, præferuntur teſtes
deponentes de bonitate. Inn. & doc. in c. auditis, de præſcrip. in
c. eccleſia vlterana, de electio. Abb. in c. in noſtra, in prin. de teſti.
Abb. in c. cum P. col. fin. de accuſa. Barba. inter conſilia Calca. in
conſi. 66. col. 7. poſt med. Anchar. in conſi. 253. in quæſtione preſ-
byteri. circa fi. Corn. in conſi. 219. col. fin. lib. 1. Deci. in conſ. 163.
colum. 8. & in conſi. 448 col. 2. poſt med. ¶ Secundò reſpondeo
ꝙ illa vnica coniectura ꝙ voluerit dictus de Homine animalia
aliqua habere præcipua, non ſufficit ad probandum contractũ
vſurariũ aut ſimulatum, ſed plures requiruntur vt ſupra oſtendi-
16 mus. ¶ † Tertio reſpondeo ꝙ in iſta materia ſocietatis, non ar-
guitur ſuſpicio ex claudicatione aut inæqualitate contractus, qñ
fit inæqualitas reſpectu lucri, & dãni, quia vnus ex ſocijs de dam
no nihil ſentire velit, ſed in lucro tantũ participare. vt ſupra di-
ctũ eſt. ſed qñ eſſet inæqualitas reſpectu aliquorum bonorũ par-
ticularium tantũ, ceſſat vſuræ ſuſpicio, putà ſi quis de bonis ſocie-
tatis velit amplius qd habere, ratio diuerſitatis, quia in primo ca
ſu ſocius vult omnino eſſe certus de lucro & capitali, ſecus in ſe
cundo caſu in quo de neutro certus eſt, nec de lucro nec de capi
tali, licèt non eueniente damno & rebꝰ ſocietatis ſaluis quid am
plius conſequi velit. & licèt tale pactum repugnet naturæ ſocieta
tis. §. illud, inſtitu. pro ſocio, vnica tamen hæc coniectura non eſt
potens ad probandum contractũ vſurarium, vt ſupra diximus.
17 ¶ Quartò † reſpondeo, vt ſupra dixi, vſura non committitur niſi in
contractu mutui vero vel ficto, ſed hic mutuũ vere nõ eſt & ap-
parenter, imò contractus ſocietatis animalium, ficte etiam con-
tractus mutui conſiderari non poteſt, quia vbi fictè mutuũ agitur,
periculũ rei pertinet ad recipiẽtem, quia tacite & ficte agitur, quod
licèt detur ſpecies tamen recipiens teneatur ad pecuniã in gene
re quæ perire non poteſt. l. incendiũ. C. ſi cer. pe. ſed hic nõ argui
tur vt reſtituatur aliquid in genere, imò ipſę ſpecies traditæ in cau-
ſam ſocietatis diuidantur, & ſi pereant, periculũ ſit cõmune, er-
go licèt tale pactũ iuri contrariaretur, vſurariũ tamen dici non
poteſt ¶ Quintò reſpondeo quod tales contractus fieri paſsim
conſueuerũt in patria illa Buxi & Baroniarũ, ergo ex conſuetudi
ne excuſari quis debet in foro contentioſo, vt ſupra dixi circa pri
mũ contractũ. Conſulo tamẽ habendã eſſe rationem fori poli, &
ꝙ a pactis eiuſmodi abſtineatur. uidendũ tñ hic eſſet an vnus ſo-
ciorũ plus dicatur poſuiſſe in ſocietate q̃ alter, quia tũc æquum
videtur quod in diuiſione ſocietatis amplius ferat, ut habetur in l. 1.
18 C. pro ſocio. ¶ Sequitur † uidere de contractu mutui ducentũ flore
norum facto de anno 1534. & die 22. Auguſti, ubi conuentũ eſt ꝙ
mutuo non ſoluto infra terminũ conuentũ habeat mutuans inſo
lutum quædam bona, ſed iſtud pactũ nõ uidetur reprobatũ cum

dato

datio inſolutū ſit de genere permiſſorū.Nec poteſt dici ꝙ ſit pa-
ctum legis commiſſoriæ reprobatū in pignoribus.l.1.&l.ſi.C.de
pac.pigno.c. ſignificante. de pigno. late Alexandrinus in conſi.
173.lib.7.quia hic non fuit appoſitū pactū in pignore,ſed imme
diate facta eſt datio in ſolutū caſu quo pecunia,ſua die ſoluta nō
eſſet:& ſicut ualet pactū legis commiſſoriæ in emptione & uen-
ditione,ita uſ ualere in datione in ſolutū quæ uenditioni compa
ratur.Bart.in l.eleganter.in prin.ff.de pig.ac in l.ſi quis aliam.ff.
de ſol. & in l.libera.C.de ſentē.& cū ſolū reprobetur in pignori
19 bus tale pactū,ad alios contractus extendi non debet,ideo † ua-
let pactum legis commiſſoriæ in contractu tranſactionis.Fulg.in
conſi.168.Facta fuit quædam tranſactio.refert & ſequitur Iaſ.in
l.quamuis,in fi.C.de tranſactio.& latiſſimè alias ſcripſi Thaurini
pro magnifica dña Frācecſia de Rouerea domina Vuacij & Alla
moniæ contra magnificū dūm Montiſcanuti in qua ipſa cauſa
conſulerunt pro iſta opinione uiri multi iuriſconſultiſſimi & in-
ter cæteros Ioannes Franciſcus Purpuratus ſocer meus & præſes
illuſtris.¶ Saltem negari non poteſt quin articulus iſte in iure ſit
dubius,itaq; ſi errauit Matthæus de Homine errauit iure dubio,
ergo in mala fide aut uſurarius dici non poteſt cum error iuris
probabilis,ius quia ſit dubiū,cauſet bonam fidem.c.cū dilectus,
ſm unam lec.de conſue.l.Celſus.ff.de uſucapio.Cor.in conſ.127.
col.8.ad fin.in conſi.147.col.2.poſt med.in conſ.148.col.3.nu.10.
lib.2.in conſi.22.col.6.poſt med.in conſi.112.ad fi. in conſi.181.
colum.fina.lib.3.in conſi.10.colum.2.ad fin.in conſi.370.colum.
penult.lib.4.Curtius Iunior in conſi.6.colū.12.in 3. dubio.& in
20 conſi.28.colum.3.¶ † Circa contractum emptionis fructuum ad
tres annos factum de anno 1534 & die 8. Auguſti neſcio uidere
quomodo talis contractus dicitur illicitus, cū permiſſa ſit em-
ptio fructuū,imò permiſſa eſt emptio certi annui redditus dū-
modo non interueniat modicitas precij,aut fiat in fraudē uſura
rum ut habetur in c. in ciuitate, de uſuris.Bald.in conſi. 133. &
quod dictus annuus redditus.& in cōſ.210.quæritur de tali caſu.
lib.3.habetur per doc.in l.1.C.de ſumma Tri.& fide catho.Mon
torius Maſcarellus inter cōſilia Calca.in conſ.84.col.2.poſt med.
& Calca.in conſi.85.col.4.circa med imò fieri poteſt talis uen-
ditio annui redditus certi etiam ab eccleſia.Alex.in l.de fideicō-
miſſo.C.de trāſac.Dec.in l.rogaſti.§.ſi.tibi,col.2.in fi.ff.ſi cer.pe.
quanto magis permiſſa cenſeri debet emptio fructuū incertorū
& caſibus fortuitis pleriſq; ſubiectorū , ideo prohibita vēditio-
ne aut locatione rei non cenſetur prohibita venditio fructuū ad
modicū tps.Federic.de Senis in conſi.123,Quæritur an conſtitu
tio.& de emāte fructus immaturos an committat vſuram,tradit
Bertach.in 1.parte reperto,in verbo Emptor fructuū.verſ.1.¶ Nō
obſtat conuentū fuiſſe quod venditor fructuū ſolueret onera. qa
etiam conuentū fuit quod emptor teneretur manutenere ipſas
res ex quibus fructus percipiūtur,& ſic vna præſumptio tollit al
teram vt ſupra diximus.¶ Secundò reſpōdeo quod ex tali pacto
nulla reſultare debet ſiniſtra ſuſpicio, niſi probatū eſſet,qđ pre-
tiū erat iniuſtū,emptore non obligato ad onera,in dubio aūt p̄-
ſumi debet,quod ideo venditor ad onera ſe obligauerit,qa alias
21 pretium fuiſſet maius.arg.d.l.merito.ff.pro ſocio.¶ † Tertiò rñ-
deo retorquendo fundamentū quod emptor fructuū non dicit
poſsidere fundū,ſed dñs cuius nomine emptor fructū poſsidet,
eſt enim talis emptor fructuū inſtar conductoris,vt per Bar.in l.
cotem ferro.§.qui maximos.ff.de publica.& in diſpu. ſua incip.
Publicanus,ideo non tenet rem nomine ſuo,ſed locatoris aut vē
ditoris fructuū.l.quamuis.§.1.&l.quod meo.ff.de acqui. poſ.ſo-
lutio aūt onerū ſpectat ad poſſeſſorē.l.ſi.C.ſine cēſu vel reliq. &
in ſpecie ꝙ dñs teneatur ad onera perſonalia aut mixta non co-
lonus aut conductor,licèt omnes fructus percipiat qñ pro eis ſol
uit pecuniā dño,tradit Bart.in l.1.C.de annu.& tri.lib.10.latè So
cin.in conſi.119.col.2.lib.1.in oneribus aūt realibus,licèt tenea
tur conductor,valet tamen conſuetudo in contrariū,vt per Bar.
in d.l.1.ergo apparet quod iſtud non ſapit vſurā , quod dñs aut
venditor fructuū teneatur ad onera,quia ſi eſſet vſura,non vale-
ret conſuetudo tanq̄ nutritiua peccati.c.fi.de conſuetu.l.cōueni-
re.ff.de pact.dotal.ſi valet conſuetudo,ergo & pactū,per ea quę
habentur in l.non impoſsibile.ff.de pactis.Pondus negocij conſi
ſtit an pretiū dicatur iuſtū,quia ſi iniuſtū eſſet, & adhuc domin⁹
22 teneretur ad onera ſuſpicio vſuris nō leuis argueretur.¶ † Reſtat
vnus ſcrupulus circa contractū initum de anno 1533. & die 5.
Iulij in quo ipſe de Homine emit.24.alueolos ſeu apū vaſa con-
trahentes appellant bruſcos,apud nos dicuntur garbini, an iſte
contractus dicatur illicitus.quia actū fuit quod ſi in fine Martij
apes non eſſent, ꝙ venditor teneatur ſatisfacere vnum florenum
pro quolibet bruſco ſeu vaſe.ſed dico quod ex hoc cōtractus nō
dr̄ illicitus,nā Hugo Peyrardi vendidit illa vaſa tanq̄ plena api-
bus,ideo debebat manutenere ita eſſet prout aſſeruit,quod om-
nia eſſent plena apibus etiam vbi de euictione non teneretur.l.1.
vbi no.C.cred.euic.pig.nō deb.Cor.in conſ.226.col.2.poſt med.
lib.2.¶ Et ſi dicas,latis eſt ꝙ eſſent plena apibus illa vaſa de tpe
venditionis,quia licèt poſtea exhauſta fierent, eſſe debet pericu
lū emptoris.eo.tit.de peri.& cōmo.rei vend.reſpōdeo ꝙ ideo ita
actū eſt,quia de tpe cōtractus ob feruorē, & inſaniā apū ſciri nō
poterat,an ſingula vaſa apibus plena eſſent,ſed demū intelligi id
poteſt vt mihi in facto præſupponit per tps menſis Martij,& qđ
iſtud ita intelligi debeat,probatur fundamento vno reali,& na-
turali iudicio meo, nā ſi aliter aut ad aliū finem ita actū eſſet vt
periculū rei emptæ cederet vēditori,non ita conuentū eſſet pro-
ut eſt,ſed cū apes illæ venditori traditæ fuerint ad medias rectas
per tps ſex annorū pacto cautū eſſet quod ſi in fine illorū ſex an-
norū apes non eſſent, teneretur venditor ſatisfacere pro ſingulis
vaſis deficientibus, igitur cū ſolū extenſum fuerit pactū vſq; ad
menſem Martij,præſumi debet in bonam partē,vt ſupra declara
ui,nō etiā in malā. Quō.n.veriſimile eſt quod emptoris animus
vitio vſurarū corruptus eſſet, & ꝙ voluiſſet damnū aut periculū
apū periculo partis cedere, ꝙ de toto tpe ſex annorū prouiſum
ſibi eſſe voluiſſet per tps octo menſiū tm̄.Ideo cū tacite actū cen
ſeatur quod poſt menſem Martij periculū cederet ad iuris cōia
diſpōnem.l.cū prætor.ff.de iudi.l.maritus. C.de procura. retor-
queri poteſt argumentū cōtra partē ꝙ ex tali pacto ſuſceptionis
periculi ad formā iuris lapſo Martio fides bona arguat ipſius de
Homine.& cum de tpe ſex annorū periculū ſpectaret ad ſocios
æqualiter per annos quinq; & menſes quatuor,fortior præſum-
ptio eſt bonæ fidei in fauorē ipſius de Homine quàm p̄ſumptio
malæfidei ex eo ꝙ per menſes octo voluerit periculū eſſe vēdito
ris,imò dico ꝙ de periculo etiā octo menſiū vt eſſet venditoris,
nihil actū intelligitur,ſed tm̄ actū fuit quod vēditor præſtaret &
manutenere qđ aſſeruit,id eſt,ꝙ 24. vaſa apū plena eſſent prout
aſſeruerat de tempore venditionis quæ manutentio alio tpe fieri
non poterat ſm relationē expertorū,vt uerbis mihi proponitur.
¶ Secundò rñdeo ꝙ doc.in hac materia dicunt argui uſurarū ſu-
ſpicionē,qñ quis paciſcit in ſocietate, ut de dāno nihil ſuſtineat,
lucrū uero ſit cōmune,ſed hic non ita cōuentū eſt, imò maxima
parte tpis ſocietatis uoluit ipſe de Homine lucrū & damnū iudi
cari ad formā iuris,tm̄ conuenit de damno pro tpe octo menſiū,
quod modicū tps in conſideratione haberi non debet, ſed habē
da eſt rō maioris,& longioris tpis.arg.l.cum quæritur.ff.de ſtatu
homi.Hic ēt applicari poſſent multæ ex conſiderationibus ſupra
factis circa primum,& alios contractus ad quas relatio habeaſ.
23 ¶ † Circa contractū mutui de ſomatis 35.bladi hominibus par
ticularibus Brantularum quod bladū reſtituere promiſerunt ad
mediū menſis Maij,non puto illū uſurariū,cū de iure nō reperia
tur prohibitū mutuare bladū,ut illud certo tpe reſtituaſ. & ſi di
cas.quō eſt poſsibile quod egens blado & mutuo accipiēs.illud
habeat de menſe Maij ut reſtituat,& ſic mutuans non uſ in aoi-
mo habere ꝙ bladū reſtituaſ,ſed preciū.Rñdeo , etiā ſi creditor
bladū uendidiſſet precio quod ualebit in medio menſis Maij,nō
uſ contractus uſurarius rōne dubij euentus , quia fieri poteſt qđ
eo tpe minus ualeat q̄ de tpe contractus.c.in ciuitate, de uſuris.
& in terminis uenditionis eiuſmodi eſt tex.in c nauiganti , in fi.
eo.tit.ubi qſi quis de tempore contractus uenditurus nō erat,nō
reprobatur talis conuentio, ſed in dubio præſumi debet ꝙ quis
alias uēditurus nō eſſet ut delictū fugiaſ.d.l.merito.Bart.& doc.
in l.non ſolū.§.ſed ut probari.ff.de oper.no.nuncia.cū ſim. in fo
ro tamen poli quicquid agunt homines,intentio iudicat omnes,
ſuæ igiſ aīæ conſulat quiſq;. Eſſet tamen uſura uenditio frumēti
aut alterius fructus quantiplurimi ualebit de menſe Maij aut de
alio tempore,ſi adhibeaſ pactū claudicans,puta ꝙ ſi minus ua-
leat de menſe Maij,inſpiciaſ tempus uenditionis , & preciū ſol-
uatur ſm ipſum tps uenditionis.Ancha.in d.c.nauiganti.Alex.in
cōſi.72.in prin.li.1.quē minus fideliter uiſus eſt Deci. retuliſſe in
l.2.§.1.in fi.ff.ſi cer.pet.in 1.lectura ubi Dec. nimium generaliter
uoluit prohibitā eſſe uenditionē grani quantiplurimi ualeat de
menſe Maij,tutius tñ uidetur a ſimilibus cōtractibus abſtinere.
24 ¶ † Poſtremo circa omnes memoratos contractus aduertendū
eſt,ꝙ ꝓbatū fuit de bona fama ipſius de Homine , ex qua bona
fama purgantur oēs ſuſpiciones ſi quæ contra eum laborarent.
Bart.in l.1.§.pe.per illum tex.ff.de re mili.Bal.in l.ſi.col.fin. C.de

probauer

probatio & in conſi.410. In cauſa & quæſtione Antonij. colũ.2. poſt med. verſi.& multis prodeſt.lib.2. Pau.de Caſt.in conſi.284. Viſo quodam tali quaſi proceſſu.in fi.lib. 2. Gratiooopoli 20 Ianuarij.1541. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Mala fides arguitur quando ſcit quis rem ad alium pertinere in totum vel in partem.
Mala fides an purgetur ex curſu temporis longiſſimi triginta annorum aut vltra, ibidẽ nu.1. ubi de intellectu doctr. Bart. in l.ſi in fi.C.vnde vi.
2 Mala fides an noceat in præſumptione tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium.
3 Antiquum quid dicatur per centum annos.
4 Negatiua vniuerſalis omne tempus negat.
Negatiua fortior eſt ad negandum, quàm affirmatiua ad affirmandum. ibidem nu.4.
Antiquitas pactum non tollit, imò illud grauius reddit. ibidem
5 Ius canonicum præualet in materia præſcriptionis, ne inducatur cum malafide.
6 Malafides vera grauior eſt malafide præſumpta.
Dolus verus grauior eſt dolo præſumpto. ibidem nu.6.
7 Præſumptio tollitur per contrarias probationes.
Mala fides defuncti nocet heredi, etiam inchoanti præſcriptionem ex perſona ſua. ibidem nu.7.

CONSILIVM CXLVI.

¶ Pro Claudio & Michaele Paſchalis contra Antonium Pauli.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Rñdi de iure ante breue tempus quod Antonius pauli non potuit præſcribere bona empta ab Antonio Paſchalis patriæ Vappincenſis pro rata pertinente ad Claudiũ & Michaelem Paſchalis fratres ipſius venditoris ob malamfidẽ ipſius Pauli emptoris, qui ſciebat ex tenore contractus ipſos Claudiũ & Michaelẽ habere ius in bonis alienatis pro duabus partibus ar-
1 guitur † enim malafides, & clariſsime probatur qñ quis ſcit rem ad aliũ pertinere in totũ vel in partẽ. l.fi. & ibi Bar.C.vnde vi. & idem Bar.in l.illud.ff.de peti. hæred. & in l.fur enim. §.fundi.ff. de vſuca.Bal.in l.poſt ſententiam.col.pe.verſi.extra glo.C.de ſen. & eſt tex.in c.ſi virgo.in fi.34.q.2. ¶ Sed ſcripta mea reuocantur in dubium per dñm aduocatũ Boerij Vappincij poſtulantẽ, quia dictus Pauli poſſedit ipſa bona per tempus quinquaginta duorũ annorũ, ex quo temporis curſu malæfidei præſumptio cenſetur purgata, imò ex curſu ſolũ 30.annorũ purgata malafides. Barto. in d.l.fi.in fi.C.vnde vi.cũ ſim. q̃ Dec.adducit io conſ.267. col.3. poſt med.& in conſi.272.col.5.circa med. & vltra Deci. adduco Pau.de Caſt.in conſi.169. Viſo quodã proceſſu agitato Forliuij. col.2.lib.2.vbi qđ poſt lapſum longiſsimi tpis malafides allegari non poteſt.Cor.ẽt in conſi.96.col.fi.lib.4.ſimpliciter dicit fidẽ bonam præſumi ex lapſu temporis longiſsimi. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus placet mihi prior ſententia q dictus Paul. emptor præſcribere non potuit ob malam fidem etiam per tempus longiſsimũ.quod probatur per tex.in c.vigilanti.c.ſi diligenti,& in c.veniens,in fi.de præſcriptio.vbi habet, q nulla antiqua dierum poſſeſsio iuuat aliquem malæfidei poſſeſſorẽ.& gl.in d.c.vigilanti, dicit hoc procedere ſm canones, licẽt ſecus de iure ciuili.& q malæfidei poſſeſſor nullo unq̃ tpe pſcribat. eſt tex.in reg.
2 poſſeſſor malæfidei.de reg.iur.lib.6. & † adeo præmiſſa procedũt quod nocet malafides etiã in præſcriptione tanti tpis, cuius initij memoria non extat in contrariũ. Franchus in c.1.in fi.de præſcrip. Oldra.de Curte inter conſilia Calca.in conſi.6.col. pe.poſt med.vbi quod opponi poteſt malafides vſq; ad triginta annos & millia miliũ, allegat Ang.in l.qui luminib⁹.ff.de ſerui.vrb.præd. idẽ tenet Bartholomæus de Vulpis de Soncino inter cõſilia eiuſdem Calca.in conſi.53.col.2.ante med.Alex.in conſi.13.col.4.ad fi. Addo gl.in c.1.in gl.pe.in verbo niſi, de præſcrip.lib.6. vbi gl. hoc clariſsimè tradit, quã gl. refert & ſequitur deciſio Neapoli. deciſ.368.col.4.verſ.& ideo voluit. Idem tenet Bertach.in verbo præſcriptio qño cauſatur, ver.ſi Ang.in §.fugitiue, circa prin Inſti. de vſuca.vbi q in æternũ non præſcribitur, quicquid aliter tenuerit Dec.in l.traditionibus.col.3.circa med.C.de pac. & in conſi. 638.col.1.in fi.Cur. Iunior in conſi.52.col. 4. Ioan. Zenobius de Vbaldis inter conſilia Bal.in conſi. 370.Verba reſcripti, circa fin. verſi.non obſtant ea quæ dicuntur.lib 3.& iſta concluſio ſatis videtur probari ex tex.in d.c.vigilanti.vbi dicitur q nulla antiqua dierum poſſeſsio iuuat aliquem malæfidei poſſeſſorem. antiqua
3 † enim poſſeſsio intelligi uidetur de tempore centũ annorũ. Ale. & Mod.in l.cũ antiquis.C.de iure delib.ubi atteſtantur hanc eſſe cõem opinionẽ.& idem dicit Laſ.in rep.l.admonẽdi.col.87.in fi. nu.209.ff.de iureiurã.Dec.in c.dilecti.1.col.4. ner. ſed contrariũ de appel.in conſi.12.col.pe.in conſi.42.col.2.& in conſ.321.poſt med.Cur.Iunior in conſi.90.col.fi.& ultra Mod. adduco Pau.de Caſt.in conſi.139.pro declaratione eius de quo quæritur.colũ.2.
4 poſt med.lib.1. q † maximè procedit in caſu iſto ubi tex. utitur dictione vniuerſali negatiua, q nulla antiqua dierũ poſſeſsio,&c. quæ dictio vniuerſalis omne tps negat.l.ſi ff.de libe.& poſthu. c. Deus omnipotens.2.q.1.Dec.in conſi.365.col.3.in fi.& ſicut vniuerſalis affirmatiua oĩa comprehendit quæ excogitari poſſunt. l.Iulianus.ff.de leg.3.l.in fideicommiſsi.§.cũ Pollidius.ff.de vſuris.l.cũ virũ. vbi Bal.in 2.oppo.C.de fideicom.ita vniuerſalis negatiua circa tempus, negat, & excludit omne tps quod cõſiderari põt, cũ ſit fortior negatiua ad negandũ q̃ affirmatiua ad affirmandũ.glo.no.in l.hoc genus.ff.de cond.& dem.vbi quod negatiua extenditur in infinitum,& alia glo.in c.cũ dilectus, de conſuetu.Dec.in c.ex parte,col.2.de conſtitutio.& in conſi 3.colũ.3. circa med.& ſic clare volũt iura in illa vniuerſali negatiua quod ẽt per mill ũ annorũ præſcribi non poſsit cũ mala fide, & ratio eſt, quia ius canonicũ cõſiderat peccatũ eius qui eſt in malafide, ſed peccatũ non tollitur ex tpis antiquitate, imò peccatũ quo antiquis, eo grauius dicitur.c.nõ debet.in fi.extra de cõſang.& affi.
5 Non ob.modo † allegata in contrariũ quia reſpondere poſſum vnico verbo q pcedunt de iure ciuile, quo malafides nõ nocet in præſcriptione longiſsimi temporis, ſecus de iure canonico vt dicit gl.in d.c.vigilanti.cui iuri canonico ſtandum eſt in hac materia peccati, iuxta doc.Bar.in l.priuilegia.C.de ſacroſan.eccle.habeť in c.eccleſia.S.Mariæ.de conſtitu.habeť per doc.in l.ſequiť.§. ſi uiam.ff.de vſucapio.Calca.in conſi. 74.col.9.poſt med.deciſio Neapoli,deciſ.13.col.3.verſi.& diceretur mihi.& pondero quod in caſu illius deciſionis agebatur de præſcriptione ſexaginta annorum,& tñ vult quod noceat malafides in bonis ſtabilibus ſm diſpoſitionẽ iuris canonici, & qđ ſit ſtandũ iuri canonico circa materiã malæfidei, voluit Rom.in cõſi.275.ante Alex.in cõſ.185. col.8.in fi.ver.& pdicta ſunt ſeruanda.lib.5. Imol. in conſi.124. col.2.in prin.¶ Secũdò rñdeo q Bart.in d.l.fi. C.vnde vi. intelligi debet quod purgatur malafides ex curſu 30. annorum quo ad effectum illius l. fi. tñ, ſed quo ad alium effectum opponi poteſt de malafide non obſtante illo temporis curſu, ita declarat & rñ-
6 det Corn.in conſi.207.col. 2.ad fi. lib. 3. ¶ † Tertiò rñdeo quod Bar.loquitur in malafide præſumpta quæ præſumitur ex eo q qs ingreditur poſſeſsionem vacãtem quam putare debebat ad aliũ pertinere, nos vero loquimur in malafide vera, quæ vere & clare probatur, quia emit dictus Pauli rem alienam pro duabus partibus ſciens ad quos illæ duæ partes pertinerent ex ipſis inſtrumẽti verbis, ideo non valet argumentũ, malafides præſumpta purgatur ex curſu tẽporis 30.annorum, ergo idem in malafide vera, eſt enim grauior malafides vera quàm præſumpta, ſicut dicitur de dolo vero,& de dolo præſumpto.Alex.in conſi.103.col.6.lib. 1.Dec.in conſi.178.col.3.circa med.& conſi.417.ad fin.Putarem tñ, q etiam malafides præſumpta noceat in præſcriptione, & qđ dictũ Bar.non procedat in materia præſumptionis & ſi procedit quod intelligi debet Bar.vt nõ præſumatur malafides vbi eſt lapſus 30.annorũ, ſed per hoc nõ ſequiť quin contrariũ probari poſ-
7 ſit ex coniecturis, cum † tollatur præſumptio per contrarias probationes.l.fi.in prin.ff.quod metus cau.l.nupiura, in fi.ff.de iure do.l.ſi chirographum.& l. cũ de indebito.§.1.ff. de prob.c.is qui fidem, de ſponſal.c.quicunq;.80.di. & in terminis quod intelligatur Bar.in malafide præſumpta & qđ non procedat eius dictũ ubi probaretur de malafide, tenet Areti.in conſi.154.conſultatio in fi.Feli.in c.vigilanti, in fi.de præſcrip. vbi fortius voluit nõ pcedere dictũ Bar.in malafide præſumpta qñ præſumptio non eſſet leuis.ſequitur Boeri.q.11 1.col.6.& q præmiſſa ſint vera, probatur argumento efficaciſsimo, nã doc. cõmuniter tenent q vbi defunctus fuit in malafide, etiam eius hæres non poteſt præſcribere,

bere,licèt inchoare velit præſcriptionem ex perſona ſua.Rom.in conſi.201.pro deciſione.ante fi.Abb.in conſi.3.q.14.lib 2.Calca. in conſi.26.col.fi.Curtius Iunior in conſi.187.colū. fi.& in conſi. 181.col.fi. & tamen ſi verū eſſet quod malafides purgaretur ex lapſu.30.ann.præmiſſa non procederent.Oldra. tn̄ in conſi. 172 quia oī̄s.col.2.in fi. tenet ꝙ per tp̄s cuius initij memoria nō extat in contrariū præſumit̄ habita res pro derelicto , ob id ꝙ bonafides præſumitur quaſi accedente domini conſenſu,ſed illud poſſet procedere qn̄ præſcriberetur cōtra vnū tm̄ ſcientem . In hac materia neceſſario videtur tenenda opi.quod malafides præſumpta purget ex curſu antiquiſsimi tp̄is cuius initij memoria nō extat in contrariū,arguendo hoc modo,nam arguitur & præſumitur malafides in eo contra quē iuris præſumptio eſt.Cy.& Bal.in l.1.C.de ſeruitu.Bar.in l.1.§.hoc interdicto.ff.de itin.actuq; priua.Alex.in conſi.75.col.pe.poſt med.lib.4.Areti.in conſi. 133.In cauſa quæ vertitur inter homines,co.3.ante med.& dixi in conſ. 134.colum.5. & tn̄ poſſeſſor habens præſumptionē iuris contra ſe præſcribit per tp̄s cuius initij memoria non extat in contrariū. tex. eſt in c.1. de præſcrip.lib.6. Itaq; quod dicitur nocere malā fidē etiā in præſcriptione antiquiſsima, neceſſario vr̄ intelligendum in malafide de qua vere conſtet,aut qn̄ præſumptio malæfidei fortior eſſet q̄ ea,eo ꝙ poſsideat quis in rē in qua iuris p̄ſumptio ſit contra eū.& hic etiā aduertendū,quia dictū Bart.ꝙ purgetur malafides etiam præſumpta ex curſu 30.annorum , non vr̄ procedere de iure canonico,quo iure tp̄s requiritur antiquiſsimū cuius initij memoria non ſit in cōtrarium.d.c.1.de præſcrip. lib 6.Gratianopoli.21.Ianuarij.1542 Aymo Crauetta de Sauiliano

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio incerta,& dubia interpretatur contra eum qui nititur ex ſubſtitutione.*

2 *Expreſſum dicitur quod ex mente colligitur.*
Affectio maior arguitur ex priori nominatione.ibidē nu.2.
Affectio maior arguitur erga eum qui plus fuit honoratus, ibidem nu.2.

3 *Magis dilectus in inſtitutione cenſetur etiam magis dilectus in ſubſtitutione.*
Incertitudo ſubſtitutionis aut probationis non vitiat quando in omnem euentum concludit.ibidem nu.3.

4 *Obijcere non poteſt quis alteri id ex quo obijcēs lucrum ſentit.*

5 *Notarij error, imperitia,aut ſimplicitas partibus nocere non debet.*

6 *Incertitudo circa qualitatē nō nocet dummodo ſubſtantia ſit certa,puta ſi teſtator inſtituit heredem ſecundū cōditiones infraſcriptas,& nullus ſcribat conditiones, valet.n.inſtitutio.*

7 *Imperfecta ſubſtitutio perfici debet ex præcedentibus vel ſequētibus ſi commode fieri poſſit.*

8 *Relatio in dubio fieri debet ad proxima.*

9 *Subſtitutio facta filiabus,vel earum liberis,intelligitur ordine ſucceſſiuo.*

CONSILIVM CXLVII.

Pro Claudio Michelonis de Romolono diœceſis Ebredunenſis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato . Catharina Tizarde de Romolono diœceſis Ebredunenſis inſtituit hæredes Ioannē Michelonis eius filium, & Tizardum Michelonis eius maritum æquis portionibus, ita tn̄ quod dictus Tizardus non poſſet alienare nec vendere aut permutare,ſed eum dumtaxat voluit eſſe vſufructuarium ſubſtituendo vnum alteri,& eo caſu ſubſtituendo Claudium Michelonis, filium quondam Bonifacij . Deceſsit Ioannes filius teſtatricis ſine liberis ſuperſtitibus Tizardo patre & Claudio Michelonis,
1 quæritur de efficacia ſubſtitutionis prædictæ.¶ †Videretur dicēdum prima fronte Claudium Michelonis nullo tp̄e ad ſubſtitutionē admitti debere.quia eius ſubſtitutio videtur incerta,& ambigua,nā fuit ſubſtitutus eo caſu, & ſic ſit relatio ad caſum præcedentē qd̄ eo caſu admittatur, ſed in præcedentibus nullus caſus expreſſus eſt,quo adueniente vocari aut admitti poſſet , ideo cū non conſtet de caſu relato valere nō vr̄ ſubſtitutio, quæ ad caſum præcedentē ſe refert.auth.ſi quis in aliquo documēto,cū ibi no.C.de edendo.¶ Secūdò ſaltem negari non pōt quin talis ſubſtitutio dicatur dubia,cū nō declaratur in teſtō quis ſit ille caſus quo teſtatrix voluerit Claudiū Michelonis admitti,ideo volūtas teſtatricis dubia attēdi non dēt.l.ſi duo.ff.de teſta.tutela.l.in ambiguo.ff.de rebus dub. & in terminis ſubſtitutionis dubiæ quod interpretetur ꝯ eū qui nititur ex tali ſubſtitutione,tradit Soc.in cōſ. 113.col.pe.ad fi.verſi.vnde ex præmiſsis.lib.1.Cor.in conſi. 186. col.fi.ver.confirmant p̄miſſa.& in cōſi.304.col.9.verſi.& qn̄ obſcuritas.lib.3.¶ Sed p̄miſsis non obſtantibus contrariū puto de iure verius,ꝙ imo Claudius Michelonis cenſeatur vocatus poſt mortē ipſorū hæredū inſtitutorū,& inuicem ſubſtitutorū. & pro fundamento cōſidero quod clare apparet de volūtate teſtatricis quod voluit admitti ipſum Claudiū Michelonis ad ſubſtitutionē, cū eū expreſsè vocauerit & nominatim ſubſtituerit,tm̄ vr̄ dubiū
2 quo caſu eū vocauerit.ſed † dico de caſu conſtare ex mēte ipſius teſtatricis a lege & iure interpretata ubi id ſatis expreſſus dr̄ caſus ſubſtitutionis factæ de Claudio,qui ex mēte diſponēris colligi poteſt.l.tale pactū.§.fi.cū gl. ff.de pact.l.ſi pactū ff. de proba. Bal.in conſi.200.Verba Cyni.in fi.lib.2.ſed de mēte vr̄ conſtare, nā teſtatrix prædilexit eius filiū quē inſolidū vocauit quo ad proprietatē.& quia eū prius nominauit ex qua priori nominatione maior arguitur affectio.l.Lucius,vltima.ff.de hære.inſti.l. Publius §.fi.ff.de condi.& demon.facit tex.in l.quotiens.ff. de vſufr.in l. hæredes mei.§.pen.ff.ad Treb.ſimiliter arguitur maior affectio erga filiū quia plus honoratus.arg.auth.hoc amplius.C.de fideicō.& d.l.Publius.Cor.in conſi.304.colū. 3.circa med.lib.1.& in conſi.167.col.1.lib.4.Rurſus præſumitur maior affectio rōne naturali.l.illi quidē,in fi.ff.quod met⁹ cau.l.ſempro.ff. vnde lib. eiſdem rōnibus cenſet̄ teſtatrix plus dilexiſſe maritū q̄ Claudiū Michelonis,quia maritū prius vocauerat in ſubſtōne,q̄ inſtitutione & cū plus honorauit quā ſubſtitutū , ideo cū p̄dilexerit teſtatrix filiū,& maritū ipſi Claudio in inſtitutione veriſimile eſt quod ēt prædilexerit in ſubſtitutione.i.ꝙ noluerit in ſubſtitutiōe reciproca cōprehendere ipſum Claudiū,ita ꝙ ſimul admittatur cū alio
3 ſuperſtite ad bona præmorientis , nā † cū filius & maritus fuerit magis dilecti in inſtitutione cenſentur ēt magis dilecti in ſubſtitutione.l.Lucius.§.Meuia.ff.ad Treb.l.cohæredi.§.qui diſeretas. ff.de vulg.l.1.C.de impub.Iaſ.inter conſilia Alex.in conſi. 37. in fi.dicendū eſt ergo quod cenſeatur vocatus Claudius poſt mortē ipſorū mariti & filij vltimo loco.¶ Scd̄o principaliter cōſiderato ꝙ tota ambiguitas illius ſubſtitutionis ſolū verſat̄ , an iſte Claudi⁹ dicat̄ vocatus ſimul cū alijs in primo gradu ſubſtitutionis aut poſt primū gradū,ſed ſiue dicat̄ vocatus in primo gradu ſiue in ſecundo ſatis eſt ꝙ vocatus negari non pōt,ideo talis ambiguitas ſeu incertitudo quæ in oī̄ caſu concludit ad vocationē ipſius ſubſtituti nocere non debet,ſicut dr̄ de incertitudine probationis qd̄ non nocet qn̄ in euentū concludit ꝓbatio ad effectū de quo agit̄ , puta teſte conueniūt & concludūt quod Titius fuit occiſus a Seio,ſed loquunt̄ ambigue circa modū,quia dicūt quod Seius occidit cū claua vel cū enſe,iſta incertitudo,an fuerit occiſus cū enſe vel cū claua nō attendit̄ ex quo conueniūt & concludunt teſtes ſuper ipſa ſubſtantia,ꝙ Titius occiſus eſt. Alex.in l.inter ſtipulantē.§.1.col.fi.ff.de verb.ob.& eſt deciſio Domi. in c.1. col.fi.ve.fi.nota bene iſtud dictū ,de pact.lib.6.Anto.de But.in c. plerunq;.in fin.de reſeri.refert & ſequitur Deci.in c.in præſentia. col.10.ver.quarto limitat̄.de ꝓbatio.& in conſi.118.col.1 .Iaſ.in l.non hoc,col.5.in fin.ver.quarto limita.C. vnde legitimi & alibi
4 ſæpe.¶ † Tertiò conſidero quod iſte maritus nō poteſt opponere de iſta ambiguitate aut incertitudine, ex qua ipſe lucrum aut cōmodum ſentit.arg.l.cum in fundo.§.ꝙ ſi mulier.ff. de iure dotiū vbi qd̄ non pōt quis alteri culpā imputare qn̄ ex ea lucrū ſentit. Quod aūt maritus ſentiat lucrū ex iſta incertitudine ꝓbatur,nā vt dixi,apparet de ſubſtātia ſubſtōnis qd̄ voluit teſtatrix Claudiū ſubſtituere,tm̄ vr̄ incertitudo , quo caſu ſubſtitutū eſſe voluerit, an in primo gradu vel ſcd̄o,ſed iſta incertitudo vr̄ utilis ipſi marito,quia propter incertitudinē non ueniet ſubſtitutus ex primo gradu,ſed ea ſecundo interpretando ſubſtitutionē dubiā contra eū ubi forte,ſi incertitudo nulla eſſet , ex primo gradu admiſſus
5 eſſet.¶ †Quartò cōſidero ꝙ in iſta ſubſtitutione fuit error & imperitia notarij,qui factū ſubſtitutionis ita fatue & ſtulte cōcepit omittēdo uerba neceſſaria ad ꝑfectionē actus, ſed iſte error partibus nocere non debet,ut habetur in l.imperator.ff. de ſtatu homi.& in l.ſi liberarius.ff.de reg.iur.Nec debet imperitia aut ſimplicitas notarij partibus obeſſe.glo.fi.in l.fi.C.de fideiuſſor . Bal. in l.ſi cū aute.C.de dona.ante nup.Iaſ.in auth. nouiſsima , col. 8.

C. de inoffi.teſtamen. & ſatis eſt ꝙ noceas ſimplicitas in eo ꝙ ad-
mittitur Claudius vltimo loco, vbi fortè in primo loco ſimul cũ
6 marito,non dico cum filio vocatus eſſet.¶ † Quintò iſta quæſtio
decidi videtur per tex.in l.ſi teſtamentum,vbi Moder.C. de inſti.
& ſubſtitu.vbi ſi teſtator inſtituit hæredem ſm conditiones in-
fraſcriptas,& nullas ſcribat conditiones,tenet inſtitutio,nec di-
citur imperfecta ratione voluntatis,quia ſatis eſt quod appareat
de voluntate circa ſubſtantiam inſtitutionis, licèt videatur im-
perfectio circa conditiones. eodem modo in caſu noſtro valere
debet ſubſtitutio facta de Claudio licèt non appareat de caſu
quo admitti debeat,vt ſaltem admittatur vltimo loco tanquam
vltimo vocatus, cum appareat de voluntate perfecta teſtatricis
circa ſubſtantiam ſubſtitutionis, quia eum ſubſtitutum eſſe vo-
7 luit.¶ †Sextò illa ſubſtitutio imperfecta perfici debet ex præce-
dentibus vel ſequentibus, ſi commodè fieri poſsit.l.1.in fin.vbi
Bart.ff. de hære.inſti.l.cũ pater.§.cũ imperfecta.ff.de leg.2.Bal.in
conſi.235.ꝙ dicta clauſula.lib.5.Pau.de Caſt.in conſi.60.Pro eui
dentia,col.1.verſi.ſed in ſcriptura imperfecta.lib.1.ſed ea præce-
dentibus colligi poteſt quod primo voluerit inuicem ſubſtitue-
re ipſos hæredes tãquam magis dilectos, vt ſupra dixi & vltimo
loco ipſum Claudiũ.pro hoc quod ſcribit Soci.in l. ſi quis in fun
di vocabulo.col.1.poſt med.ff.de leg.1.vbi ſi quis conſtituat Titiũ
ad agendum & defendendum, cenſetur Titius procurator con-
ſtitutus,quia hoc intelligitur ex præcedentibus, & ſequentibus.
Ad idẽ tex.in l.vnũ ex familia.§.ſi omiſſa.ff.de leg.2. vbi Bal. vbi
dicit,ꝙ ſcriptura imperfecta non vitiat actum dũmodo recipere
poſsit ſanum intellectum.& quod per iſtum tex.ſcribit Socin. in
conſi.15.col.19.lib. 1. vbi quod reſcriptum in quo deficit una di-
ctio uel una oratio,non uitiatur, dummodo aliter ſenſus colligi
poſsit,ſed hic ſenſus ſubſtitutionis colligi põt,ergo &c. ¶ Septi-
mò dico quod illa ſubſtitutio facta de Claudio non videtur ita
8 omnino incerta & obſcura, declarando hoc modo relatio † in
dubio fieri debet ad proxima.glo.in l.1.ff.de lega. præſtan. Abb.
in conſi.78.col.2.lib.2.ubi ꝙ conditio ad proxima referri debet,
modo proxime facta erat ſubſtitutio reciproca inter ipſos hære-
des,deinde ſequitur & eo caſu ſubſtituendo Claudium Michelo
nis.uerba eo caſu referri debent ad proxima hoc modo.id eſt,eo
caſu ſubſtitutionis reciprocæ factæ & poſt ipſos hæredes inuicẽ
ſubſtitutos ſubſtituo Claudium Michelonis, intelligendo quod
uoluerit teſtatrix ſubſtituere ordine ſucceſsiuo unum poſt alium
iuxta ea quæ latè habẽtur in l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de lib.&
9 poſth. Confirmatur † hoc fundamentũ ex his quæ ſcribit Dec. in
conſi.95.ubi qñ teſtator ſubſtituit filias uel earum liberos, licèt
talis ſubſtitutio uideatur dubia,quia alternatiua parit obſcurita
tem.l.ait prætor.§.ꝙ autem.ff.de iniur.tamen ſubſtitutio ita am-
bigue facta non uitiatur,ſed intelligitur ordine ſucceſsiuo ꝓpter
ordinem charitatis & affectionis.idem dicamus in caſu noſtro,
ꝙ licèt iſte Claudius ambiguè dicatur uocatus, tamen quia teſta
trix habuit maiorem affectionem ad filium & maritum,ut ſupra
diximus,cenſeatur Claudius uocatus ordine ſucceſsio poſt ipſos
filium & maritum.¶ Ex præmiſsis ſatis apparet reſponſum ad cõ
traria,tñ reſpondeo in ſpecie ad maiorem declarationem,& ad
primum ꝙ iſta ſubſtitutio dicatur incerta,reſpondeo, quod imò
non uidetur incerta declarando ut ſupra proximè . Secundò rñ-
deo,ꝙ talis incertitudo non eſt circa ſubſtantiam, ſed circa mo-
dum quę non uidetur vitiare, ut ſupra dictum eſt & oĩa funda-
menta ſupra facta pro ſubſtituto tollũt hoc argm̃ incertitudinis,
ideo hic pro repetitis habeãtur.¶ Non obſt.quod ſubſtitutio du
bia interpretatur ꝯ eũ qui agit ex ſubſtitutione, quia fateor ,ſed
dico quod interpretari debet ꝯ ſubſtitutũ ſolũ quatenus eſt du-
bia,non quatenus eſt clara, ſed hic clara eſt ſubſtitutio circa ſub
ſtantiam,quia Claudius clarè uocatus eſt,dubietas autem ſi qua
ſit,ſolum cõſiſtit circa caſum quo caſu uocatus dicetur, ideo ta-
lis dubietas nocebit ſubſtituto ut ſolũm admittatur ultimo loco
ubi fortè in priore gradu admiſſus fuiſſet.¶ Poſtremo iſta inter-
pretatio ꝙ Claudius admittatur ſaltẽ ultimo loco, recipi debet,
quia per eam actus ſubſtitutionis ualet & ſuſtinetur non ẽt ad-
mitti debet contraria interpretatio per quam ſubſtitutio infirma
tur,uulg.l.quotiẽs.ff.de uerb.obl.& l.quotiẽs.ff.de reb dub. & in
dubio fauere debem⁹ teſtõ ut uoluntas teſtantis obſeruetur,non
pereat.l.uel negare.ff.quẽ.teſta.aper.l.Gallus.§.quid ſi is.ubi Iaſ.
in ſecundo notab.ff.de libe. & poſth. ¶ Ex præmiſsis cõcludo ꝙ
Claudius admitti debet mortuo marito,qui tñ ſuccedit filio ab
inteſtato,ideo detrahet dimidiam hæreditatis.Gratianopoli 21.
Ianuarij.1541 Aymo Craucęta de Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Excipiendi ius tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.*
2 *Retinendi ius fauorabilius eſt quàm agendi,& prohibita com penſatione non cenſetur prohibita retentio.*
Retinendi ius competit etiam in executione ſententiæ.ibidem nu mero.2.
3 *Inferior non poteſt reuocare factum ſuperioris, licèt illud nul- lum ſit.*
4 *Inferior adeo non poteſt cognoſcere de geſtis per ſuperiorẽ,quod non valet conſuetudo in contrarium.*
5 *Ignorantia non cadit aut præſumitur in facto notabili.*
Scientia præſumitur ex vicinitate locorum, & diuturnitate tẽ- poris.ibidem nu.5.
6 *Hypothecaria præſcribitur 10.annis inter præſentes, & 20. inter abſentes cum titulo,ſine titulo autẽ tertius poſſeſſor præ- ſcribit triginta annis,debitor vero.40.*
Contra hypothecariam præſcriptio currit ẽt ante factam diſcuſ ſionem bonorum.ibidem nu.6.vbi Alex.varietas proditur.
7 *Titulus ſententiæ validus eſt ad præſcribendum.*
8 *Impetrans reſcriptum tenetur probare omnia in eo narrata per ipſum impetrantem.*
9 *Quondam dictio ſignificat mortem eius cui adijcitur.*
10 *Additio hæreditatis inducitur ex ſola voluntate actu aut ver bis declarata.*
Aditio hæreditatis inducitur etiam ex declaratione voluntatis facta inter alias perſonas & parte abſente.ibidem nu.10.
11 *Declatio voluntatis non requirit partis præſentiam.*
12 *Taciturnitas longa facit præſum contra ipſum tacentem.*

CONSILIVM CXLVIII.

¶ Pro Claudio,Iacobo & Antonio Auiardi Ragis de Sancto Vin
centio Mercuſe contra nobilem Bartholomeam Augearde.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Nobilis An
tonia Augearde egit actione hypothecaria con-
tra Claudium Iacobum & Antoniũ Auiardi Ra-
gis pro legato dotium dictæ Antoniæ in teſtamẽ
to ſui patris ad quandam uineam . Excipiunt rei
quod Antonius Auiardi eorum pater emit dictã
uineam a nobili Bartholomæa Augearde ſorore dictæ Antoniæ
actricis,quæ in poſſeſsionem dictæ uineæ miſſa fuerat in execu-
tionem iudicati curiæ parlamenti de anno milleſimo quingen-
teſimo nono,& die 22.menſis Martij ex cauſa promiſsionis do-
tium factæ per nobilem Claudium Augeardi patrem dictarum
Antoniæ,& Bartholomeæ, & ſic quod ius dictæ Bartholomeæ
qua cauſam habent,eſt fortius,& potentius, quia ex promiſsio-
ne facta inter uiuos,rurſus eſt antiquius & anterius. Præterea op
ponitur præſcriptio, quia poſt miſsionem in poſſeſsionem fa-
ctam auctoritate curiæ,dicta Bartholomæa & Ioannes Meherij
eius maritus tenuerunt & poſſederunt dictam vineam, deinde
mortuo Nicio Maerij eam poſſedit ipſa Bartholomæa uſque ad
tempus uenditionis factæ Antonio Auiardi de Ragis patri ipſo-
rum reorum, & poſt dictam uenditionem eam tenuerunt,& poſ
ſederunt tam dictus Antonius quam eius filij rei conuenti. quæ
ritur an exceptiones oppoſitæ de iure procedant? Breuiter cõclu
dendum puto,reos abſolui debere ſequentibus fundamentis, &
1 primo † conſidero ꝙ omnes exceptiones quæ competebant di-
ctæ Bartholameæ venditrici competunt etiam ipſis reis ſingula-
ribus ſucceſſoribus habentibus cauſam ab ea mediante uendi-
tione facta eorum quondam patri,quia ius accipiendi tranſit in
ſingularem ſucceſſorem.l.fina. ff. de except. rei vendi.l.etiam.ff.
de iniuriis.Bartol. in l.ſi tertius. §. ſi quis prius. ff.de aqua plu.
arcen. Angelus in conſilio 259. vbi pulchre loquitur Paulus de
Caſtr.in conſilio 270.Viſo puncto. columna quarta . circa med.
libro ſecundo . Modo ex iuribus productis in cauſa apparet ꝙ
dicta Bartholomæa habebat hypothecam expreſſam & ante-
riorem in bonis patris ex inſtrumento promiſsionis dotium
cuius uirtute miſſa eſt in poſſeſsionem dictæ uineæ , per quam

hypothecãm anteriorem ſi Antonia agens poſſideret ipſam vi-
neam,poſſet Bartholomæa ab ea vendicare tanquam prior in tẽ-
pore,a fortiori ſi conueniatur ipſa aut habentes cauſam ab ea vi-
2 neam ipſam poſſunt retinere,cum fauorabilius ſit ius retinendi
quam agendi.l.per retentionem.C.de vſur.l.2.vbi Bald. in tertio
nota.C.de fideicom.& idem Bal.in conſi.455. Quæritur an filia-
familias.col.2.lib.2.Cor.in conſi.282.col.pe.ad fi.lib.4.imò pro-
hibita compenſatione non cenſetur prohibita retentio.l.ſi neceſ
ſarias.§ ſi pig.ff.de pig.actio.quem tex.ad hoc propoſitum citat
Pau.de Caſt.in conſi 93.In cauſa quæ vertitur coram nobili viro
col.pe.lib.2.Amplius adeò fauorabile eſt ius retinendi, ꝙ com-
petit etiam contra executionẽ ſententiæ. Bal.in l. peremptorias.
col.3.C.ſent.reſcin.non poſſ.refert & ſequitur Cor.in conſi. 147.
col.pe.ad fi.lib.5.addo Pau.de Caſt.in cõſi.166.Viſis actis & acti
tatis in iſta cauſa.col.3.ad fi.lib.2. vbi quod opponi poteſt reten
tio contra executionem ſententiæ quando per eam ſententia nõ
impugnatur,ſed ſolùm differtur executio. & in teminis iuris re-
tinendi quod tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, tradit Soci. in
conſi.158.col.10.in fi.verſi.ex quibus omnibus concludo. lib.2.
vbi expreſsè loquitur in iure reſtituendi quod competit ratione
hypotecæ . ¶ Et ſi dicatur ceſſabat hypotheca dictæ Bartholo-
meæ,quia replicatum eſt quod eidem fuerat ſatisfactũ , per quã
ſatiſfactionem tollitur principale debitum & omne acceſſorium.
toto tit.ff.quib.mo.pig.& hypo.ſolu.Inſti.quib.mo.toll. obliga.
3 Reſpondeo,quod de tali ſolutione non apparet.Secundò † reſpõ
deo,poſito & non conceſſo, de ſolutione appareret, tamen miſſa
fuit Bartholomæa in poſſeſsionẽ dictæ vineæ autoritate curiæ, iõ
iudex inferior non poſſet nunc reuocare ſolutionem factam au-
toritate ſuperioris. l. minor autem magiſtratus.ff.de mino.l.ille
a quo.§.intempeſtiuum.ff ad Trebell.l. formam. C. de offi. præ-
fec.præto.l.cos. §. ne liceat. C. de vſur.cle.2. de conſuetu.cle.ne
Romani.de electio.& c.cum inferior,de maior.& obe.cum ſim.
quod pro edit,licèt factum ſuperioris ſit nullũ.c.vt noſtrum , de
appella.vbi Mod.Inno.in c.inter dilectos,de exceſ.præla.Ancha.
in conſi.57.Circunſcriptis.Rom.in conſ.335.Circa primũ.col.2.
verſi.cæterum.Dec.in c.cum acceſsiſſent.col.6.verſi. ſecunda cõ
cluſio.de conſtitu.in conſil. 393. colum. 4.ad fin.& in conſi.699.
colum. 2.ad fin.ideo cum Senatus Grationopolis manum appo-
ſuiſſet ad iſtam vineam,ad eum recurrendum erat,non ad infe-
riorem,qui in fauorem actricis iudicare non poſſet , quin reuo-
centur geſta auctoritate curiæ aut tanquam iniqua,de qua re in-
ferior cognoſcere non poteſt,hoc enim eſſet pluſquam abſurdũ,
4 immo † non valeret cõſuetudo ꝙ a maiore iudice appelletur ad
minorem,& ſic ꝙ inferior poſsit cognoſcere de geſtis per ſupe-
riorem,Ancbar.in conſi.132.Prima facie.col.2. in 1.dubio.Præ-
poſi.in c.dilecto,col. 10.de appella. Bertachi. in prima parte re-
pertorij in ver.conſuetudo quando valeat,ver.83.Gozadinus in
conſi.76.colum.2.poſt med.quod tamen reprobat Deci.in c. re-
ferente.in gloſſ.2. de præbendis . ¶ Et pro hoc quod multum in
propoſito ſcribit Iaſ.poſt Fulg.& Alex.in l.nam & poſtea.§.ſi mi
nor,colum.4.in fi.ver.& no.diligenter.ff.de iureiuran.vbi ſi Epi-
ſcopus interpoſuit decretum in alienatione rei eccleſiaſticæ , ſi
eccleſia ſit læſa,non poteſt inferior ab Epiſcopo reſtituere in in-
tegrum.¶ Optimè etiam facit quod ſcribit Guido Papæ.q.103.
ubi quod inferior nõ poteſt cognoſcere de cauſis emergentibus
ex unione facta per Papam , licèt talis vnio per inferiorem aut
Epiſcopum fieri potuiſſet . ¶ Ad idem facit quod ſcribit Bald. in
l.3.C.ſi aduer.rem. iud.ubi ꝙ iudex inferior non poteſt cogno-
ſcere de nullitate ſententiæ latæ per ſuperiorem . quod Bald. di-
ctum refert & ſequitur Iaſ.in conſi.144.colum.2.poſt med.lib.2.
¶ Bene fateor quod ubi ſolum eſſet dubium an ſentẽtia lata per
ſuperiorem obſtet uel non,& de hoc incidenter deducitur corã
inferiore poſſet inferior de hoc cognoſcere.Calder.in conſi.3. in
titu.de iudicis,ſed hic non ſolum arguitur an geſta curiæ præiu-
dicent parti , ſed etiam an ſint nulla uel iniuſta,etiam præſuppo
ſita iuſtitia, quia ipſi Bartholomeæ ſatisfactum non eſſet, cla-
rum eſt quod parte præiudicabant . ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ An-
tonia agens ſoror dictæ Bartholomeæ præſumitur ſciuiſſe de il-
la executione & miſsione in poſſeſsionẽ in fauorem ipſius Bar-
tholomeæ.l Octaui.ff.unde cogno.l.de tutela.C.de in int.reſtitu.
minor.Bart & doc.in l.1.ff.ſi cer. pet. maximè cum uinea iſta eſ-
ſet de bonis paternis,& ipſa Bartholomæa longo tempore eam
5 poſſederit . non enim † ueriſimile eſt quin ſcierit agens ex qua
cauſa Bartholomæa eius ſoror illam teneret,& poſſideret , cum
iſtud ſit factum ſatis nobile in quo ignorantia non cadit.c.quan
to,de traſla.præla.c.illud, de cleri.excommu.cap.quoſdam.& c.
quanto,de præſump.Ex vicinitate enim locorum & diuturnita-
te temporis præſumitur ſcientia , puta , ſi quis longo tempore
exercuerit iuriſditionem in aliquo loco , præſumitur quòd vici-
ni illud ſciuerint,Alex.in conſi.23.colum.2.& in conſi.94.col.6.
lib.5.quanto magis dicendum eſt quòd vna ſoror vicina in tem-
pore tam longo ſciat de poſſeſsione vineæ paternæ, quam alte-
ra ſoror poſsidet, hoc ita præſuppoſito quod agens præmiſſa
ſciret , videtur ei imputandum , cur non oppoſuerit a tempore
ſcientiæ contra talem executionẽ factam auctoritate curiæ ſi ius
fortius & efficacius in vinea prætendebat.l.ſæpe.vbi latè Alexan.
6 ff.de re iud.c.quamuis,extra eodem titu.¶ † Secundò principali-
ter obſtare videt̃ exceptio præſcriptionis,quia hypothecariæ pręſ
ſcribitur decem annis inter præſentes , & viginti inter abſentes
cum titulo.l.1 .& 2.C.ſi aduer.credi.l.fi.C.de actio. & oblig. ſine
titulo autem tertius poſſeſſor præſcribit triginta annis , & ipſe
debitor.40.l.cum non ſsimi.C.de præſcrip.30.ann.Paul.de Caſt.
in conſi.70.Breuiter,in fi.lib. 2. & iſta præſcriptio contra hypo-
thecariam currit etiam ante factam diſcuſsionem bonorũ Alex.
in conſi.220.in fi.lib.6.quicquid aliter tenuerit idem Alexand.in
conſil.58.circa fin.lib.5.ſed hic probatum eſt de poſſeſſoria lon-
giſsimi temporis ipſorum reorum computato tempore ſuorum
auctorum,quæ tempora iungi debent.l.Pomponius.l.cum quis.
ff.de acqui.poſſeſſ.probatum † eſt etiam de titulo iudicati curiæ,
qui titulus iudicati eſt validus ad præſcriptionem.l. generaliter,
ff.de noxa.Calca. in conſil. 32. colum. 4.in princi.ideo exceptio
præſcriptionis pluſquam ſufficienter videtur probata.¶ Non ob-
ſtat reſcriptum ſuperioris contra ipſam præſcriptionem,quia eſt
conditionale,ſi preces veritate nitantur,quæ preces non proban
8 tur,cum tñ † teneatur Impetrans probare omnia narrata per eũ.
c.2.vbi glo.& doc.de reſcrip.Abb.in conſi.70.col.2.lib. 2.Cor.in
conſi.201.col.2. ad fi.lib.3. præterea narratur in reſcripto quod
ipſa agens fuit in poteſtate viri per multos annos,quæ cauſa non
ſolũ non eſt ſufficiens ad concedendũ reſtitutionem aduerſus
pręſcriptionem,imò facit contra eam,quia iure non cauet̃ ꝙ mu
lier experiri non poſsit actiones ſuas cõſtante matrimonio,con-
tra tertios,& quod mariti conſenſus requiratur extra cauſam do
tis,imò ſub vmbra & ope mariti facilius eſt mulieribus iura ea-
rum recuperare q̃ vbi agunt in viduitate nõ æque potẽtes.Præte
rea fuit reſcriptũ ſubreptitiũ , quia non fuit narratũ de iudicato
curiæ,& ꝙ in ei⁹ executionẽ res fuerint apud tertios poſſeſſores
tp̃e tam longiſsimo,& ꝙ poſſeſſa fuerit vinea publice titulo legi
timo,ideſt iudicati curiæ & emptionis,qñ pater eorũ vineã emit.
& multa alia poſſem adducere contra reſcriptũ , quibus in præ-
ſentiarũ temperandũ putaui,ſed latius dicã & ſcribã ſi opus vi-
ſum fuerit.¶ Non obſtat ẽt ſi dicat̃ non apparere quod rei con uẽ
ti ſint hæredes patris per quẽ vinea p̃dicta empta fuit , quia dico
ꝙ de hoc clariſsimè apparet ex actis.nam teſtes reorũ omnes di
cunt quod Antonius Ragim pater mortuus eſt dũ dicũt qđ Bar-
tholomæa Augearde poſſedit dictã vineã donec eam vendidit
9 quondã Antonio Auiardi Regim patri reorũ iſta† dictio quondã,
probat ꝙ mortuus ſit dictus Antonius.Bal.in conſi,407.In quæ-
ſtione quæ vertit̃ inter ſcholã.co.2.ad fi.lib.1.Bar.& doc.in l.eius
qui,in prin.vbi Iaſ.col.pe.ff.ſi cer.peta.Imola in conſil.110.in fi.
ſimiliter deponunt teſtes qđ ſi rei erant filij dicti Antonij Auiar-
di Ragim emptoris, modo cum rei declarauerint ſe hæredes eo
rum patris in cedula producta contra dictam Bartholomæam,
10 nonne probatur clariſsime eos eſſe hæredes? † nam in aditione
hæreditatis ſufficit voluntas ſola actu aut verbis declarata.l. ge-
rit.ff.de acquiren.hæred.l.potuit.C.de iure del.b.§.fina. Inſti. de
hæredum quali.& differ.& ſufficit talis declaratio voluntatis,li-
cèt fiat parte abſente,& inter alias perſonas, cum ſolum depen-
deat a voluntate adeuntis , ita in terminis aditionis no. Bar. in l.
is poteſt,col.4.poſt med.verſi.nunc videamus. & l.gerit , colũ.3.
verſi.circa ſecundum.ff.de acquir. hæred.in authen. ſacramenta
puberum,col.2.in fi.ver.ſed quæro an quãdo iuratur.C.ſi aduer.
vendi.in l.generaliter.C.de non nume.pecu. & in l.final.ff.de in-
terro.actio.Bald. in l. final.C.de peti. hæredi. Angel.in l.ſicut.C.
11 de repu.hæredi.Mathæſil. nota. 34. idem † eſt in omnibus alijs
quæ dependent a ſola voluntate vnius in quibus non requiri-
tur aliqua partis præſentia. Bartol. in l. certum.§. ſi quis abſen-
te.ff.de confeſsio. nota. in l. Neſennius.ff. de neg. geſt. Abb.poſt
alios in cap.fina.colum.5.de confeſſ.Alexan.in con.130.lib.pri-
mo.& in conſi.146.colum.4.libro quinto.Deci. in conſi.35.col.
2.in conſi.181.colum.2.& in conſi.297.colum.2.poſt med.

¶ † Poſtremo

15 ¶ † Poſtremò aduertendum eſt, ꝙ præſumptio eſt contra ipſam Antoniam agentem, quæ tanto tempore tacuit, maximè cū fuerat nupta, nec eſt veriſimile ꝙ vir eam duxerit indotatam, & ꝙ tantotempore tacuiſſet ſi legatum ſolutum non eſſet, ita ſuſpicionē contra diu tacentem arguit tex. in l. ſi quis forrè. §. 1. ff. de pœnis, quem tex. didici ab Oldr. in conſi. 183. Factū tale eſt, vacante eccleſia. col. 3. Addo tex. in c. 1. de frigi. & malefi. ibi, cur tamdiu tacuit. & dicit Bal. in conſ. 37. Quidā tabellio, in fi. lib. 1. quod accuſatio redditur ſuſpecta ſi accuſator multum ſteterit ad accuſandū, & pro veritate narratur mihi fuiſſe ad integrum agenti ſatisfactum, licèt cauſa iſtorum reorum tractata fuerit ſatis leniter, in dubio etiam pronunciandum eſt in fauorem reorum. l. Arrianus. ff. de actio. & obliga. regula fauorabiliores. ff. de reg. iuris. Gratianopoli. 22. Ianuarij. 1542. & ita fuit iudicatū in curia Grayſinodani in ſentētijs paſchatis. 1542. Aymo Crauetta de Sauihano.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio mariti in teſtamento de maiore ſumma dotis quàm acceperit, facit quod tota ſumma confeſſata debetur.*
2 *Compenſatio nō cenſetur facta cū debito voluntarie contracto.*
3 *Compenſandi animus colligitur ex coniecturis quādo iubetur legatariū eſſe contentum relicto, vel quando relinquitur pro omni eo quod petere poſſet, vel quando relinquitur pro euitandis diſcordijs inter hæredem, & legatarium.*
4 *Præcedentia declarantur ex ſequentibus.*
5 *Verba vbi conueniunt, conuenire debet & diſpoſitio.*
6 *Acceſſoria & appendices cenſentur incluſa in diſpoſitione, quādo diſpoſitio in principali ſolo verificari non poteſt.*
Taxatiua dictio non excludit ea quæ ſunt de appendicijs & acceſſorijs, quod in pulchro caſu exemplificatur. ibi. nu. 6.
7 *A proprietate verborum in dubio recedi non debet.*
8 *Relatio ad omnia fieri debet, etiam remota, quando ratio diuerſitatis reddi non poteſt cur ad omnia fiat.*
9 *Donatio non præſumitur, ſed ſatuitas potius.*
10 *Relatio fieri debet ad ea in quibus poteſt.*
11 *Expreſſum dicitur quod ſequitur ex eo qđ expreſſum reperitur.*
12 *Actus in dubio præſumitur factus ob cauſam neceſſariam.*
Interpretari debet diſpoſitio teſtatoris, vt trahatur ad caſum magis neceſſarium. ibid. nu. 12.
13 *Electa in dubio cenſetur via, per quam vtriq; caſui ſatisfit.*
14 *Tranſitus facilior eſt in habentibus ſymbolum.*
15 *Teſtator in dubio cenſetur minus grauare hæredem quàm ſit poſſibile, & potius toleratur quod legatum fiat inutile, quam hæres grauatus cenſeatur.*
16 *Intellectus ad l. cum ſcriptum ff. de dote prælega.*
17 *Præſumptio vna alteram tollit, & fortius plures vnam vincunt.*

CONSILIVM CXLIX.

¶ Conſilium deciſiuum pro Claudio Michal ciue Gratianopolis contra Margaritam Bourgondię ex eodem, vbi pulchra tractantur circa materiam & intellectum l. cum ſcriptum. ff. de dote præleg. & l. creditorum. ff. de leg. 2. ideo animum & ingenium intende lector.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Petrus Belliet Aromatarius Gratianopolis de anno 1539. & die ſexta menſis Decembris condidit teſtamentum, in quo inter cætera ſic cauit, Item cōfitetur habuiſſe, & recepiſſe teſtator iam dictus de dote honeſtæ mulieris Margaritæ Bourgondiæ eius vxoris ſummam ſexdecim cētum florenorum monetæ currentis, quos eidem acceptauit, ſituauit, & incorporauit ſuper omnibus bonis ſuis, præſertim ſuper domo & iuribus ipſius, quę bona & domum obligata, & hypothecata eſſe voluit pro dicta ſumma vſq; ad eius ſolutionem. Rurſus proponitur ꝙ dotes ipſius Margaritæ ſolum aſcendebant ad florenos mille, verum conſtituta erat donatio propter nuptias florenorū tercentum, & pro veſtibus nuptialibus florenorum centum, & pro iocalibus florenorum ducentum iuxta morem patriæ Dalphinatus, in qua mariti ſimiles donationes propter nuptias veſtium nuptialium & iocalium vxoribus facere cōſueuerunt de tempore matrimonij. & ſic licèt dos dictæ Margaritæ ſolum caueret de florenis mille, tamen cōputatis ſummis ſupra memoratis totum debitum mariti aſcendit ad ſummam expreſſam in teſtamēto, ſcilicet florenorum ſexdecim centum. Modo dicta Margarita petit totam ſummam ſexdecim centum florenorum pro dotibus, & amplius florenos ſexcentum pro cauſis ſupra memoratis, id eſt, donationis propter nuptias, pro veſtibus nuptialibus, pro iocalibus. quæritur quid iuris? Cauſa ipſa tractatur coram ſpectabili domino Antonio Gallani iudice ordinario Gratianopolis pro reuerendiſſimo domino Epiſcopo ipſius ciuitatis, qui me in aſſeſſorem elegit
1 ne ſolus in arduo ſapere videretur. ¶ Videretur † dicendum prima fronte vtranq; ſummā deberi. Primò per tex. in l. cum ſcriptū in prin. ff. de dote præleg. vbi maritus aſſeruit ad eum perueniſſe quinquaginta nomine dotis, quæ vxori ſolui voluit, poſtea apparuit ꝙ quadraginta tm̄ perueniſſent, dicitur ibi tota quinquaginta deberi, & ſic non attenditur veritas quantū in veritate pro dotibus datum ſit, ſed mariti confeſsio, quantum fuerit confeſſus, quia quatenus plus confeſſus eſt quā acceperit, illud plus debetur iure legati cum non ſit veriſimile maritū immemorē fuiſſe quid & quantū accepiſſet dotis nomine, confitendo igitur ſcien-
2 ter de maiori ſumma, illud plus cēſetur donare. ¶ Secundò † facere videtur pro hac parte, nam illud debitū ex cauſa dotiū fuit, voluntariè contractū, quia maritus non cogebatur vxorem ducere, & cōſequenter dotiū reſtitutionē promittere, ideo dici nō poteſt ꝙ recognoſcendo maiorem ſummam pro dotibus ꝙ voluerit compenſare illud maius cū donatione propter nuptias, veſtibus nuptialibus & iocalibus. l. creditorē. ff. de lega. 2. l. vnica. §. 2. C. de rei vxo. actio. no. doc. in auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. ¶ Sed præmiſſis non obſtātibus cōtrarium puto de iure verius, ꝙ intra maritus in recognitione prædicta cenſeatur voluiſſe cōprehendere etiam ſummas debitas vltra cauſam dotiū ſequenti-
3 bus fundamentis. ¶ Et primò † dico, ꝙ licèt relictū ſimpliciter factum, non dicatur factum animo compenſandi, iſtud tamen fallit niſi ex coniecturis aliter arguatur de animo relinquentis, ꝙ voluerit compenſare. Paul. de Caſtr. in conſi. 193. ſuper iſto puncto. col. 3. in ſecundo dubio. lib. 2. Abb. in conſi. 81. col. 2. lib. 1. vbi qñ teſtator legans iubet legatarium contentū eſſe ſuo legato, præſumitur legaſſe animo cōpenſandi. idem quando legat filiæ pro omni eo quod petere poſſet, ſimiliter quando teſtator legat pro euitandis diſcordijs inter hæredem & legatarium, præſumptio eſt ꝙ legauerit animo compenſandi. Cor. in cōſi. 125. col. pe. poſt med. lib. 4. in propoſito noſtro multæ ſunt coniecturæ ex quibus probetur voluntatem teſtatoris fuiſſe, ꝙ illa recognitio ex cauſa
4 dotium omnia comprehenderet. ¶ Prima † coniectura ſumitur declarando præcedentia ex ſequentibus, quod fieri debet. l. ſed Iulia. §. quod dicitur. ff. ad Macedo. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. & l. qui filiabus. ff. de leg. 1. l. ſicut dulcia. ff. de triti. vino oleoq; leg. l. cum quis. ante fi. C. de natural. liber. c. ſedes; de reſcrip. c. ex ore. §. porro, de priuileg. modo ſic, in ſequentibus & poſt dictam recognitionem, vbi teſtator voluit donare & liberalitate vti erga vxorem, id expreſsit, dicendo ſe legare & donare ſuæ vxori medietatem mobilium domus, & in alio legato dicit ſe legare & donare pro bonis & gratuitis ſeruitijs libras ducentum, ergo ſatis clare videtur apparere de voluntate mariti, ꝙ in præcedentibus vbi fecit recognitionem dotium, animum non habuerit aliquid donandi, ſed debitum tm̄ recognoſcendi, quia habuit teſtator iſta pro diuerſis & ſeparatis recognoſcere & donare, & ſi in recognitione animum donandi habuiſſet, illū veriſimiliter expreſsiſſet, ſicut fecit in ſequentibus. l. vnica. §. ſi autem ad deficientis. C. de cadu. tollen. c. ad audientiam. de decimis, & exprimendo de donatione in aliquibus, de alijs negaſſe videtur, quod non eſſet donatio. l. cum prætor. ff. de iudi. c. nonne, de præſum. ca. qualis. 25.
5 diſ. c. maiores. de baptiſmo. ¶ Secūda † coniectura nō tenuis, quia calculando ſummam dotium & alias, de quibus ſuprà expreſſas in eodem inſtrumento & cōtractu matrimonij omnia aſcendūt ad ſummā expreſſam per teſtatorē ſexdecim centum florenorū, ergo ex hac aptitudine & cōuenientia apparet ꝙ teſtator habuit pro eodē ſummas debitas ex eodē cōtractu & occaſione ipſarū dotiū, cū n. recognitio teſtatoris conueniat oī debito ex dicto cōtractu matrimonij, dicēdū eſt de toto eo teſtatorē ſenſiſſe, q̃a vbi cōueniūt verba, cōuenire debet & diſpoſitio. l. 4. §. toties, arguen-

do ab oppoſitis.ff.de dam. infec.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu. matr.
l.ita autem.in prin.ff.de admi.tuto.l.cum hic ſtatus.§.ſi ſponſus.
ff.de don.int.vir.& vx.l.1.§.loquitur.ff.aqua quoti.& æſti. cum ſi.
Pro hoc facit ꝙ vbi qualitates rei conueniunt in vnam rem præ-
ſumitur pro identitate rei iuxta doctri.Bart.in l.demonſtratio.ff.
de cond.& demonſt.ideo cū ſumma expreſſa per teſtatorē con-
ueniat toti ſummæ declaratæ in contractu matrimonij,dicendū
eſt ꝙ ſit eadem ſumma expreſſa in recognitione non diuerſa, &
ꝙ non ſenſerit teſtator de diuerſa ſumma quam donare voluerit.
6 ¶ † Tertia coniectura,nam illa ſumma ſexcentū florenorum de-
bita propter nuptias, pro iocalibus & veſtibus nuptialibus dr̄
de acceſſorijs & appendicijs ipſius dotis,& ipſius dotis occaſio
ne promiſſa,ideo recognitio facta pro principali,quæ in princi-
pali ſolo verificari non poteſt,niſi includātur acceſſoria & appē
dices, trahi debet etiam ad talia acceſſoria & appendices ca.
quanto. vbi Deci. in ſecundo notab.de iud. pro hoc ꝙ multū ad
propoſitum tradit Ioan.de Ana.in conſi.36.Vtrum copbani. vbi
ſtatutum ꝙ mulier poſsit teſtari de dote duntaxat, trahitur etiā
ad iocalia & alia bona paraphernalia, quia ſunt ſupplementum
dotis,aut eius pars, aut appendices ipſius dotis, quod dictum
refert & ſequitur Curtius Iunior in conſi. 129. ad fi. inferens ꝙ
ſtatutum diſponens ſuper lucro dotis,locum habeat etiam in ta
libus bonis,licèt hoc vltimum firmare non audeam.Eodem mo
do dicamus ꝙ recognitio teſtatoris loquēs de dotibus trahatur
7 etiam ad iſta dotis acceſſoria.¶ Quarta † coniectura, in dubio à
propria ſignificatione & proprietate verborū recedi nō debet.
l.1.§.is qui nauem. ff. de exerci.l.non aliter.ff.de leg.3. & vbi di-
ſpoſitio intelligi poteſt ſecundum proprium ſignificatum, nō eſt
ad improprium ſenſum trahēda.l.verbis ciuilibus.l.in pupillari.
ff.de vulg.l.librorum.§.quod tamen caſsius.ff.de leg.3.l.Scęuola.
ff.ad Trebel.c.in noſtra,de iniur.c.propterea,de verb. ſigni.cum
ibi no.Old.in conſi.73.col.3.Barto.in conſi.228. Cauetur ſtatuto
ꝙ quælibet perſona,in propoſito noſtro aliud eſt debitum reco-
gnoſcere,aliud donare,itaque cum teſtator dixerit ſe recognoſce
re,non etiam donare,& illa recognitio proprie intellig. poſsit &
ſecundum eius ſenſum includendo totum debitum contentum
in eodem inſtrumento & contractu,non eſt trahenda recognitio
extra ſuum ſignificatū, & dicendū quod teſtator voluerit in ea
8 aliquid donare. ¶ Quinta † coniectura, nos habemus ꝙ relatio
ad omnia fieri debet,etiam remota quādo ratio diuerſitatis red
di non poteſt cur nō ad omnia fiat relatio.l, ſed & ſi priorem. §.
deinde.ff.ex quibus cau.maio.l.cohæredi.§.qui patrē.ff.de vulg.
l.ſi tibi purè.ff.de leg.1.l.Aurelius.§.teſtator.ff.de liber.lega.ha-
betur in l.talis ſcriptura. ff.de lega. 1. in propoſito noſtro vellem
ſcire rationem aliquam diuerſitatis quare teſtator voluerit reco
gnoſcere dotes tantum,non etiam alias ſummas debitas ea eo-
dem inſtrumento & ex eadem cauſa.Itaque dicamus recognitio
nem hanc referri ad omne debitum eodem inſtrumento & con-
tractu contentum, maximè cum numerus ſummæ conueniat &
omnia commodè adaptētur, & pro tanto expreſſerit teſtator de
cauſa dotium,quia illa eſſet principalis & omnia dotium occa-
9 ſione deberentur.¶ Sexta † coniectura, donatio nunquam præ-
ſumitur quotiens alia coniectura capi poteſt l.elegāter.§. qui re
probos.ff.de pign.act.l.ſi cum aurum.ff. de ſolutio.l,Campanus.
de op.liber.Bald.in l.generaliter.C.de non nume.pecu.vbi ꝙ po-
tius præſumitur fatuitas quàm donatio,tradunt Moder.in l.cum
quid.ff.ſi cer.pet. ſed hic in iſta recognitione capi poteſt & qui-
dem iuſtius & veriſimilius alia coniectura quam donationis &
ſecundum propriam ſignificationem ipſius recognitionis, ergo
10 &c.¶ Septima † coniectura apparet,vt dixi,ꝙ teſtator hoc voluit
recognoſcere non donare,ſed iſta recognitio verificari non pōt
niſi includatur ſumma iocalium, veſtium nuptialium, & dona-
tionis propter nuptias cōtenta in vno & eodem inſtrumento,er
go ad eam ſummam & cauſam referri debet ipſa recognitio.l.
2.ff.de liber.& poſth.l.ſi fundus qui locatus.ff.de fundo inſtruc.
11 inſtru.que lega.¶ Octaua † coniectura, nos habemus ꝙ expreſ-
ſum illud dicitur, quod ſequitur ex eo quod expreſſum reperi-
tur.l.iam hoc iure.ff.de vulga. Bald.in l.1.colum.fin.C.de his qui
ante aper.tab.Dec.in conſi.15.colum.fina. in conſi.68, columna
4.in fi.& alibi ſæpe.Addo Fede.de Senis in conſi.158. Reueren-
de pater,vbi quòd expreſſum dicitur quod ſequitur ex narratis,
puta ſi quis impetret cauſam committi extra ciuitatem rei quia
eius potentiam perhorreſcat, ſatis dicitur expreſsiſſe quòd non
audet ſecurè morari aut litigare in ciuitate aut foro rei. ideo re-
ſcriptum non redditur ſubreptitium ſi taceantur ea quæ ſequun-
tur ex narratis per tex.in c.nam concupiſcentiam.de conſti.& in
c.cum ſuper.de offi.deleg.Alibi ſcribit idem Fede. in conſi. 199.
Dn̄s Peruſij.col.2.circa med.ꝙ qui vnum dicit & exprimit,cen-
ſetur exprimere omnia quæ concluduntur ſub illo & ab illo de-
pendent per tex.in l.1.ff.quod metus cau.& in d.c.cum ſuper.de
offi.deleg.Ideo infert Fede.ꝙ ſtatutum puniens creditorem non
aſsignantē in regiſtro communis nomina debitorū,non compre
hendit creditorem habentem plures res debendi & vnum tantū
conſignantem,quia omnes correi debendi includunt vnum de-
bitū.ſed in caſu noſtro ſumma & debitū iocalium,veſtiū nuptia-
lium & donationis propter nuptias ſequitur ex ſummo & debi-
to dotis & ex ea procedit tanquam de acceſſorija & appēdicijs,
ergo ſatis expreſſa videtur cauſa talium acceſſoriorū & appēdi-
cum.¶ Nona coniectura,teſtator quando in teſtamento recogno
ſcit aut legat ꝙ debebat,illud facit ad tollendum omnem dubi-
tationem,& ad obuiandum litibus quæ inde oriri poſſent, ſi for-
tè hæres vellet opponere de pecunia non numerata aut de ſolu-
tione,vel quid ſimile, & iſtud videmus ipſa rerum experientia,
hoc ita præſuppoſito,ſi maritus teſtator in illa recognitione non
intendiſſet includere debitum ex alijs cauſis cōtentis in eodem
inſtrumento,veriſimile eſt ꝙ teſtator ita ad partem & ſeparatim
recognouiſſet alios ſexcentū florenos ſicut recognouerat illos
mille,ob id pluſquā veriſimile eſt, ꝙ ideo alios florenos ſexcen-
tū non recognouerit, quia cum tota ſumma dependeret ea eodē
inſtrō & ex eadē cauſa aut eiuſdē cauſæ occaſione, intēdebat &
cogitabat ſe omnē ſummam recognouiſſe & de tota intellexiſſe.
¶ Decima coniectura,ſi dicamus teſtatorem recognoſcēdo ſe-
decim centū florenos pro dotibus voluiſſe donare florenos ſe-
centū cùm mille tantùm pro dotibus cōſtituti eſſent, neceſſe eſt
impropriare verbum recognitionis quò ad illos floren os ſexcen
tum,& dicere quòd illa recognitio ſapit donationem aut lega-
tum.ſimiliter ſi dicamus ꝙ faciendo talem recognitionē ex cau-
ſa dotium,voluerit includere cauſam & debitum iocalium, ve-
ſtium nuptialium.& donationis propter nuptias, videtur aliqua
12 extenſio de cauſa & debito dotis ad aliam cauſam.Modò, † cū
in vtroque caſu ſit neceſſaria aliqua impropriatio aut extenſio,il
la admitti debet per quam includitur cauſa neceſſaria, ſeu per
quam actus præſumitur factus ex cauſa neceſſaria.Bar. in l.tritu-
cum.ff.de verb.obl.& in l.2.ff.de cond.& demō. in l.cum ſeruus
ff.de verb.obli.& in l.fin.per illum tex.C.de alim. pup. præſtan.
glo.1.in l.ſed ſi vir.ff.de dona.int.vir.& vxor. Pau.de Caſt.in cōſ.
133.iſte Martinus.col.2.& in conſ.410.Viſo & examinato pūcto
ſupraſcripto,ac etiam Viſa ſententia col.1.circa med.lib.2. Abb.
in conſi.116.in fi.lib.5.Roma.in conſ.247.primò dici poteſt.col.
5.verſi.eſt igitur videndū.Cor.in conſi.316.col.5.lib.1.& in cōſi.
283.col.2.in fi.lib.4.ſed debitum iocalium, veſtium nuptialium
& donationis propter nuptias erat neceſſarium poſtquam con-
tractum fuit,& ad illud teſtator erat obligatus, cauſa autem do-
nationis aut legati erat mere voluntaria, ideo in hoc dubio di-
cendum eſt ꝙ ſenſerit teſtator de cauſa neceſſaria,non autem vo
luntaria,& pro hoc adduco Bal.in conſi.35.Pater filio.col.2.lib.
2.vbi ꝙ diſpoſitio teſtatoris in dubio interpretari debet vt traha
tur ad cauſam magis neceſſariū per tex.in l.1. §.quid ergo.ff.de
ventre inſp.l.quod labeo.ff.de carbo. edic. ſi in dubio trahi de-
bet diſpoſitio teſtatoris ad caſum magis neceſſarium, poſito ꝙ
alius caſus eſſet etiam neceſſarius,quātò magis vbi vnus caſus eſt
merè voluntarius, alter neceſſarius, prout hic, ad caſum ipſum
13 neceſſarium diſpoſitio teſtatoris trahi debet.¶ Vndecima † con
iectura, in dubio cenſetur quis elegiſſe viam per quam ſatisfit
vtrique caſui.l.adoptiuus.§.1. in fi.ibi ſed in re dubia. ff. de ritu
nupt. Bald. in l. bonorum.in tertia.q.C.qui adm.Pau.de Caſt.in
conſi.179.In cauſa quam magnificus.colum.5.circa med. lib.1.
ſed tenendo ꝙ teſtator voluerit includere etiam debitum ex cau
ſa donationis propter nuptias,iocalium & veſtium nuptialium,
ſatisfit vtriq; caſui & debitum vtrunq; recognoſcitur tam dotis
quàm eius appendicū & acceſſoriorū, dicendo aūt ꝙ ſolum vo-
luerit recognoſcere meram cauſam dotium non ſatisfit toti cau
ſæ contentæ in eodem obligatorio, immo fit trāſitus ad cauſam
diuerſam donationis, qui trāſitus tolerari nō debet, ſed potius
admitti debet tranſitus ad cauſam appēdicum & acceſſoriorū
dotis,cum ipſa acceſſoria habeāt maiorem cōformitatē & ſimi-
litudinē, maximè attenta illa cōuenientia ſummæ expreſſæ per
14 teſtatorē,& ſummæ contētæ in ipſo obligatorio. & † iſtud eſt
quod dicimus in habētibus ſymbolum faciliorē eſſe trāſitum.l.
in rem.§.item quæcunq;.ff.de rei vend.l.cum patrono. ff.de bon.
poſ-

poſſeſ.§.j.inſtitu.quibus mod.tollitur obliga.Oldra in conſi.74. An Alchimiſta.col.2.quod vnicum fundamentum per ſe videtur
25 efficaciſsimum.¶ Duodecima † coniectura,quia in dubio teſtator cenſetur grauare hæredem minus quàm ſit poſsibile. l.ſi ſeruos.§.qui Margaritam.ff.de leg.1.l.vnum ex familia. §.ſi rem.ff. de leg.2.imò potius toleratur ꝙ legatũ ſit inutile quàm ꝙ teſtator cenſeatur hæredem grauare.l.quod in rerũ.§.1.vbi Iaſ.in primo nota.ff.de leg.1.l.Meuius.in prin.in ver.ſanè conſtitutio principis.ff.de leg.2.Pau.de Caſt.in conſ.121.Viſa quadam petitione porrecta contra hæredes,col.3.circa med.lib.1.Iaſ.in l.ſi tibi homo.col.3.ff.de lega.1. quicquid aliter dixerit Deci.in conſi.289. col.2.circa fi.verſi.ſeptimò hoc corroboratur,ſed intelligendo ꝙ recognito intelligatur de toto debito & cauſa neceſſaria hæres
26 minus grauatur,ergo &c.¶ Non † obſtant modo allegata in contrarium.primo non obſt.tex.in d.l.cum ſcriptum.ff.de dote prælega.quia loquitur tex. quando non præcedebat aliud debitum quàm dotis,tunc enim ſi legetur pro dote maior quãtitas quàm accepta fuerit, præſumptio eſt ꝙ teſtator illud maius voluerit donare,nam cum veriſimiliter non ignoret quid & quãtum pro dote accepiſſet,& amplius legauerit ſcienter,alia coniectura capi non põt q̃ donationis . ſed caſus noſter eſt omnino diuerſus, quia debitum dotis habebat acceſſoria & appendices in vno & eodem obligatorio,quæ oĩa ſimul calculata punctualiter aſcendunt ad ſummam recognitam, ideo non eſt dicendum ꝙ teſtator voluerit donare aut liberaliter legare,maximè cum verbo donandi aut legandi vſus non fuerit.¶ Secundò reſpondeo,ꝙ diſpoſitio d.l.cum ſcriptum , procedit ex coniecturata mente legantis aut diſponentis , quam lex ita interpretatur,vt ſupra declaraui,
27 ſed † dico ꝙ vna præſumptio tolli alteram.l.diuus ff.de teſti. in integrum. ,non ſolum.ff.de ritu nup.l.quia autem.§.nõ ſimpliciter.ff.ſi quis omiſſa cau.teſt l.j.§ fi.C.qui & aduer.quos.c.literas, de præſumptio.c.accedens,de falſis.ſi vna præſumptio tollit alteram, quid hic dicemus vbi tot tantæ eamq; vrgẽtes pſumptiones concurrunt contra vnicam tantũ præſumptionẽ.auth. itaq;. C.commu.de ſucceſſ.auth.ceſſante,C.de legiti. hæred. Ex quib. præſumptionibus & coniecturis ſupra relatis reſponſio colligitur ad tex.in d.l.cum ſcriptum,ideo hic pro repetitis habeantur. ¶ Non obſt.ſecundum argumentum,ꝙ legatum non cenſetur relictum animo compenſandi cum debito contracto ex cauſa voluntaria.quia fateor,vbi conſtat,quòd voluit quis legare aut donare,ſed hic conſtat de contrario ꝙ noluit teſtator in ea parte legare nec donare , immo debitum contractum tantum recognoſcere,ideo talis recognitio ad omnia trahi debet.¶ Secundò rñdeo ꝙ dictum argumentum non procedit quando aliter ex coniecturis apparet ꝙ voluit quis legare animo compenſandi,vt ſupra dictum eſt,ſed poſito & non conceſſo,eſſemus in materia legati aut donationis,conſtant coniecturæ quàm plurimæ,ex quib⁹ probetur de animo compenſandi, vt ſupra latè & abunde probauimus,ergo in omnem euentum concludẽdum eſt ꝙ ſumma recognita totum debitum includatur. & ita pronunciãdum eſſe puto & conſulo ſaluo ſaniori iudicio.Grationopoli.26.Ianuarij. 1542.In eandem ſententiam venerunt egregij domini Antonius Gallani iudex,Anto.de Ruins,& Ioan.Foroeti aſſeſſores . Aymo Crauetta de Sauilliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Notariatus qualitas non ineſt a natura,ideo probari debet, ſicut dicitur de clericatu.*

2 *Notariatus probatio non videtur neceſſaria niſi pars opponat.*

Copia inſtrumenti minus ſolenniter ſumpta fidem facit parte nõ opponente.ibid.nu.2.

Teſtis admittitur pater pro filio parte non opponente . ibidem numero 2.

Proceſſus carens ſuis ſubſtantialibus tenet parte non opponente. ibidem nu.2.

Mandatum minus legitimum cenſetur approbatum parte non opponente.ibid.nu.2.

3 *Exprimi quid ſufficit præſumptiuè.*

Notarius ſubſcribens inſtrumentum ſimpliciter non exprimendo officium aut nomen notariatus ,ſatis cenſetur ſe ſubſcribere tanquã notarium quando adhibuit ſolennia requiſita ad publicum inſtrumentum.ibid.nu.2,

4 *Ex implemento promiſſi ſatis probatur promiſſio.*

Animus declaratur ex facto etiam in brutis.ibidem nu.4.

5 *Confeſſio qualificata diuidi non poteſt quando præſumptio non eſt contra confitentem.*

Poſſeſſio in dubio præſumitur iuſta & legitima.ibid nu,5.

CONSILIVM CL.

¶ Pro magiſtro Franciſco Billioni contra magiſtrum Andream Galliſleti.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa beneſi.magiſtri Franciſci Billioni contra magiſtrum Andream Galliſleti , in qua agitur inter dicto retinente . Quæritur an probetur aliquo modo de poſſeſsione ipſius Billioni per inſtrumentum apprehenſæ poſſeſsionis ab eo pro
1 ductum ? ¶ Videretur † dicendum quod non , quia illud inſtrumentum fuit ſignatum per quendam Galliſlet ſimpliciter, qui ſe notariũ non aſſeruit, & minus de notariatu probatur,qualitas autem notariatus nõ ineſt a natura , quia notarius nemo naſcitur , ideo probanda videbatur talis qualitas,ſicut dicitur de qualitate clericatus.Inno.in c.ſuper his,in fi.de accu.habetur in c.eum adeo,de reſcrip.Præterea , ſaltem videbatur neceſſarium ꝙ expreſsiſſet ſe notariũ,cũ enim inſtrumenta vt probent, recipi non poſſint niſi per notarios,neceſſarium videtur ꝙ recipiẽs inſtrumentum, illud recipiat tanquam talis & tanquam notarius. quomodo enim ſciri poterit quo nomine quis quid faciat,an tãquam notarius vel vt alius niſi id exprimatur? expreſsione enim non facta,res vr̃ dubia an ſignauerit tanq̃ notarius vel vt priuatus,aut alius, cum etiam alij quam notarij recipiãt ſcripturas & ſubſcribant,quæ fidẽ non faciunt.ſimiliter ẽt notarij facere poſſunt ſcripturas priuatas , vt ergo ſciatur an faciat quis ſcripturã publicam vel priuatam,exprimere debet & declarare,an faciat tanq̃ notarius vel tanq̃ alius,alias res dubia dr̃, dubia autẽ probatio non relenat.l.nõ hoc.C.vnde legitimi.c.in præſentia,de probatio.Imò vr̃ talis expreſsio non ſufficiens, ſed ꝙ aliter probari debent notarij actus q̃ per aſſertionẽ ipſius notarij . Soci. in cõſ. 33.colum.1.verſi.ſecunda concluſio,lib.1.& in conſi.95.in prin. lib.3.¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrarium puto de iure verius,ꝙ imo inſtrumẽtum prædictum fidem faciat,habet enim ſolennia ad inſtrumentum requiſita , ideo pro eo præſumitur.l.
2 precibus.C.de proba.cum ſimil.¶ Solùm supereſt † ad cõtraria reſpondere.Reſpondeo igitur ad primum ꝙ notariatus probari debet,verum id eſſe quando opponitur contra inſtrumentum ꝙ recipiens non eſt notarius,ſed vbi hoc non opponitur , notariatus probatio neceſſaria non videtur.Doc.enim ſolùm dicũt probandum eſſe notarium quando de eo opponitur.Spec.in titu. de inſt.edi.§.reſtat verſi.& ſcias.& verſi.illud autem notandũ.Oldr. in conſi.227.de toto themate.col.2.ad fin.verſic.quartò obijcit. Alex.in conſi.166.col.2.verſi.& eſt de iure.lib.2. & in conſi. 198. col.1.lib.7.Soci.in conſi.33.Proſequendo.col.1.verſ.ſecunda concluſio.lib.1.Iaſ.in l.Barbarius.col.11.ff.de offi.præto.Simile videmus in copia inſtrumenti minus ſolẽniter ſumpta,quæ tamen fidem facit parte non opponente.vt habetur per Dec.in authen.ſi quis in aliquo documento.colum.3.an med.C.de edendo.addo Guid. Papæ.q.221.& q.404. & ibidem dicit Pap. ꝙ non ſufficit opponi in allegationibus iuris,ſed opponi debet in proceſſu.de quo tamen per Bart.in l.cũ qui ita.ff.de verb.obl.vbi diſtinguit. idem videmus in teſtimonio patris pro filio . quod licet nõ probet,parte tamen non opponente valet & probat.Bart. in l.qui teſtamento.§.quæcunque.col.pe.ff.de teſta.Dec.in l.qui iuriſdictioni,in fi.ff.de iuriſ.om.iud. & eſt generale in omni teſte non idoneo ꝙ admittitur parte non opponente contra eius perſonã & dictum,quia cenſetur approbatus.l.ſi quis teſtibus,& auth.ſi dicatur.C.de teſtibus.c.præſentium,de teſti.lib.6.Ang.in conſil.1. colum.1 poſt med. vbi amplius voluit ꝙ non ſufficit opponere contra teſtem ꝙ non eſt idoneus niſi dicatur ꝙ non eſſet idone⁹ de tpe teſtimonij.Simile videmus in iudicio carẽte ſuis ſubſtantialibus,ꝙ tñ tenet parte non opponente de tali defectu . Dec, in l.vinum.col.pe.ff.ſi cer.pe.idẽ videmus in inſtrumento mandati nõ legitimi, qd̃ cẽſetur tacitè approbari per partẽ quæ non opponit.Bar.& doc.in l.licet,Iaſ,col.pe.in tertia fallentia.C.de procu.

3 ¶ Non † obſtat ꝙ ſaltem notarius debebat exprimere qualitatē ſui officij ꝙ tanquã notarius receperat illam ſcripturã, quia dico ſatis eſſe quid exprimi ſpecificè vel præſumptiuè. Rom.in conſ. 105.Viſo themate col.1.verſ.cæterũ ſecundo. vbi quando ſtatutũ punit vtentem falſo inſtrumēto dolo, ſi in accuſatione dolus nō exprimitur, tamen ſi petatur condemnari vtentem ſecundũ formam ſtatuti, præſumptiuè videtur qualitas ſtatuti expreſſa. ſimiliter de iure antiquo nomen actionis in libello exprimi debebat, ſatis tamen erat talem expreſsionem præſumptiuè fieri, puta factum ita narrando ꝙ ex eo qualitas actionis reſultaret. Bartol. & doc.in l.1.in prin.ff.de eden.Cy.Bal.& doct.in l.edita.C.eo. titu. Dec.in l.quamdiu.col.2.C.qui admitti.Soci.in conſi.188. ad fin. lib.2.In propoſito noſtro ſatis expreſsit dictus Galliffet ꝙ inſtrumentum receperit tanquam notarius adhibendo omnia ſolēnia requiſita ad ſcripturã publicam, quia ſi non tanquã notarius recipere voluiſſet, illa ſolēnia veriſimiliter non adhibuiſſet. paria.n. ſunt facto aut verbis quid exprimere.l.Paulus reſpondet non tantum verbis.ff.rem ra.hab.Itaq; adhibendo ſolennia prædicta ſa-
4 tis declarauit ꝙ tanquam notarius receperit. Facit † quod dicimus, ex eo ꝙ quis implet aliquod promiſſum, præſumitur promiſsio.c.ad decorem, in fi.de inſtitutio.Calca.in conſi.11.colũ 4. ante med.nam iſte Galliffet impleuit ſolennia inſtrumenti publici & ea obſeruauit, ergo videtur ꝙ ſe ſubſcripſerit tanquã notarium. Amplius ex facto declaratur animus etiam in animalibus brutis.§.ceruos, Inſti.de rerum diuiſio.& dicit Innoc. in c. bonæ 2.de poſt.præla.ꝙ ex qualitate actuũ præſumitur animus. quod dictum refert & ſequitur Anch.in conſi.302.Materia de qua quæritur.col.1.iſta igitur qualitas actuum quia dictus Galliffet appoſuit ſolennia in iſta ſcriptura, quæ in publico inſtrumento adhiberi conſueuerunt aliud ſignificare & arguere non poteſt niſi ꝙ vt notarius illam ſcripturam facere & recipere voluerit, alias.n. quorſum opus erat illis ſolennibus. Ruſus expreſſum dr̃ ꝙ tacitè ineſt ex natura verbi aut actus.l.præter.§.hoc interdictum, cum glo.in ver.expreſſum.ff.de op.noui nunc.Curtius Senior in conſ. 50.col.28.in fi.& col.44.in fi.Sed natura actus & ſolennitatis adhibitæ importat ꝙ appoſitũ & ſubſcriptũ fuerit nomē & cognomen ſcribentis tanquam notarij. Reſpondeo etiam & ſecũdò ꝙ tale inſtrumentum licèt de iure fidem non faciat, tamen ex taciturnitate partis quæ nihil oppoſuit, videtur approbatũ, vt ſupra oſtendimus.¶ Sed poſito circa præiudicium tale inſtrumentum fidem non faceret, dico probatam eſſe poſſeſsionem ex confeſſione patris confitentis de poſſeſsione ipſius Billioni, licèt dicat
5 eam inutilem & vitioſam. et † ſi dicatur, iſta confeſsio eſt qualificata, ideo debet aut in totum acceptari aut in totũ impugnari, iuxta doctr.Bar.in l.Aurelius.§.idem quæſijt.ff.de lib.leg.Reſpōdeo, ꝙ illud non procedit quando præſumptio iuris eſt contra confitentem vt ibi habetur. ſed in eo ꝙ pars dicit poſſeſsionem eſſe vitioſam, præſumptio iuris eſt in contrariũ, quia de iure poſſeſsio præſumitur iuſta & legitima, non vitioſa.arg.l.merito.ff.pro ſocio.l.quotiens.§.qui dolo.ff.de probatio.& in terminis poſſeſsionis, ita dicit Cor.in conſi.185.in fi.lib.3.addo vltra eum Bart.& Alex.in l.communi.§.inter prædones.ff.com.diui Alex.in conſil. 33.lib.4.Ruſus an poſſeſsio ipſius Billioni ſit iuſta, vitioſa aut bona, hoc ad iuris diſpoſitionem pertinet, ideo non curatur de tali qualificatione partis in eo quod eſt iuris.l.ornamentorum.ff.de auro & argen.leg.Bar.& doc.in l.1.ff.ſi.cer.peta.non eſt ergo curãdũ quid dicat pars in eo quod eſt iuris, ſed de facto tantum, id eſt an in facto verum ſit ꝙ Billioni poſsideat vel non, an autem iuſtè vel iniuſtè poſsideat, iudicis hoc arbitrio relinquitur. Ex quibus concluditur probatam eſſe ipſius Billionis poſſeſsione, & iudicium dicendum in eius fauorem, cum de iure eius potiori clariſsimè appareat. Gratianopoli.3.Februarij.1542. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Ineptitu.do libelli cognoſcitur ex modo cōcludendi, quãdo apte non concluditur ſecundum formam a lege traditam vel ex ratione cauſæ quando non agitur ex cauſa ualida ad condēnationem, puta peto a te decem, quia bene mihi eſt.*

Ineptus libellus ubi eſt, acta omnia corruunt.

Ineptitudo libelli opponi poteſt, etiam poſt ſententiã, quæ tranſiuit in rem iudicatam.

Ineptitudo libelli non tollitur ex proteſtatione agentis quod intendit agere non in modum libelli ſed in uim qualis qualis petitionis ibidem nume. 3.

Super ineptitudine libelli iudex ſupplere nō poteſt niſi illum lacerando, ibidem nu. 3.

Ineptus libellus ubi eſt, exceptio contra eum non uidetur neceſſaria, ibidem nu. 3.

Procurator in criminalibus admittitur ad opponendum contra libellum ineptum, ibidem nu. 3.

4 *Clauſula libelli, & alias concluſiones peto adiudicari, quæ melius ex præmiſſis elici poſſunt, non tollit uitium ineptitudinis libelli.*

Clauſula, peto ius & iuſtitiam miniſtrari, non poteſt operari circa ea quæ nullo modo narrata & propoſita ſunt, nec in narratis comprehendi poſſunt. ibidem nu 4.

5 *Relatio nunquam fit ad ea quæ ſunt diuerſæ naturæ & conditionis.*

6 *Reſtitutio in integrum peti non poteſt ubi remedio ordinario uti quis poteſt. Ideo minor læſus ultra dimidiam agit remedio ordinario l.2.C. de reſc. uend. nō autē beneficiũ implorat reſtitutionis in integrum, quod qualiter procedat, hic uide.*

7 *Læſio vt probetur, debet conſiderari tempus contractus, nec ſufficeret læſionem poſt contractum ſuperuenire.*

8 *Implementum ex parte ſua probare debet volens agere ex donatione ob cauſam, quia perditur donatio quam quis non implet ex parte ſua.*

Implementi non ſecuti exceptio an cenſeatur remiſſa quando donator cui impletũ non fuit, petit a donatario vt impleat. Cor. tenuit quod non, ſed autor arguit in contrarium, ibidem numero 8.

9 *Periurium iam incurſum a parte remitti non poteſt, licèt Soci. & Goz. adi. contrarium videantur voluiſſe.*

10 *Implementi non ſecuti exceptio ſemper opponi poteſt, non obſtante ſtatuto prohibente exceptiones opponi.*

Super implementi non facti exceptionē ſupplet iudex ex officio parte non opponente. ibidem. nu 10.

11 *Culpam allegans probare eam debet clare & ſpecificè.*

12 *Teſtes dicuntur ſingulares quando deponunt de diuerſo tempore & loco aut diuerſis actibus.*

13 *Teſtes deponentes de diuerſo tempore an dicantur ſingulares quando non eſt vis in tempore.*

14 *Teſtis repellitur non ſolum quando eſt ſingularis, ſed etiã quãdo ſingularis eſſe poteſt, quod tamen in dubium reuocatur per autorem, in quo articulo Aretinus videtur variaſſe.*

15 *Teſtes in dubio intelligi debent vt ſint conteſtes ſi fieri poſſit.*

16 *Culpa alicuius quod cum eo ob eius culpam habitare quis non potuerit, qualiter probari debeat*

17 *Corrigere poteſt ſocer generum, quia ſocer habetur loco patris, imò licitum eſt ſeniori iuniorem corrigere, etiam verberãdo, & ceſſante coniunctione ſanguinis.*

18 *Culpa in dubio non præſumitur. & num. 19.*

Delictum ut fugiatur interpretatio in dubio fieri debet, de quo multa pulchra & ipſa notabilia exēpla hic uide. ibid. nu. 18.

In rixa præſumitur quis fuiſſe in dubio animo mediandi & ſeparandi rixantes, non animo offendendi. ibidem nu. 18.

Homicidium in dubio præſumitur factum ob defenſionem, ibidē numero 18.

19 *Pro culpa condemnari quis nō debet, vbi ſumus in dubio an culpa interuenerit vel nō. Et aliqualis dubietas excuſat a culpa.*

Culpa quod quis cum alio habitare non potuerit, non probatur ex omni altercatione, puta quod alius ſolitus ſit quandoq; altercari. ibidem nume. 19.

20 *Teſtes qui deponunt de bonitate alicuius præferri alijs debent.*

21 *Fama bona & qualitas accuſati debilitat indicia contra eum, ne ex eis torqueri poſſit.*

22 *Impedimentũ vt excuſet, probari debet quod illo ceſſante actus ſecutus fuiſſet.*
23 *Impedimentum vt excuſet, an debeat de eo quis proteſtari.*
24 *Scientia valoris bonorum præſumitur in eo qui circa ea quotidie verſatur.*
Scientia ſtatutorum loci præſumitur in forenſi habitante in ipſo loco. ibidem nume. 24.
Scire præſumitur vxor qualitatem bonorum mariti, an ſint libera vel emphyteutica ex communi conuerſatione & cohabitatione. ibidem nu. 24.
25 *Scienti valorem bonorum non competit remediũ l. 2. C. de reſcin. vendi. quod an procedat in minore, muliere, ruſtico & ſimilibus perſonis non ſagacibus.*
26 *Tranſactio an reſcindatur ex capite enormis læſionis, et ſic in trãſactione an habeat locũ remedium l. 2. C. de reſcin. vend.*
27 *Tranſactio vt reſcindatur ex capite enormis læſionis debet deduci & probari læſio etiam habito reſpectu ad dubium litis euentum, & qualiter probetur iſte dubius litis euentus.*
28 *Donatio reuocatur per ſuſceptionem filij, nec reconualeſcit per eius mortem.*
29 *Reſtitutio in integrũ peti debet re integra, ideſt ante eius alienationem.*
30 *Reuocatio actus difficilis eſt quando longo tempore fuit obſeruatus.*
31 *Geminatio cõſenſus an tollat remediũ l. 2. C. de reſcin. ven. pulchre hic uide ubi doct. diſſentiunt, ei Decij uarietas proditur.*
32 *Geminata confeſſio reuocari poteſt tanquam erronea, probata cauſa erroris.*
33 *In dubio pronunciari debet vt actus non reſcindatur.*

CONSILIVM CLI.

¶ Pro Ioanna Bruſetia.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtlato. Neminem exiſtimare velim illud me auide quærere, vt aliorũ ſententias improbem, ſed. n. iudiciũ contra Ioanoam Bruſeriam dictũ, contra ius fuiſſe opinor, cum ex iuris, tum æquitatis rationibus. ¶ Et primo dico, aut fuit imploratum remediũ l. 2. C. de reſcin. vend. aut reſtitutionis in integrum ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa, &c. ſi remedium l. 2. propoſitum dicimus, inepta fuit petitio, nam colligitur ineptitudo libelli ex modo concludendi, qõ apte non concluditur. gl. Inſti. de obl. titu. generali in verbo ſecundum. c. cum dilecti. vbi doct. de emp. & vendi. Bald. in conſi. 383. Primo tria. in prin. lib. 4. Pau. de Caſt. in conſi. 65. Viſo quodã libello porrecto per dñam Aodriolam. col. 3. ver. nũc ergo Viſo. lib. 1. io conſi. 112. In cauſa quæ vertitur inter communitatem Brazani. col. 2. circa med. verſi. poſſet etiam opponi. lib. 2. Cor. in conſi. 91. col. 2. & io conſi. 127. col. 2. ante med. lib. 4. nam in libello conſideratur concluſio ad quam narrata reſtringuntur. gl. io c. hic quippe. 3. q. 6. Inno. in c. inſuper literis, de reſcript. cum ſimi. quæ Iaſ. no. in l. 1. in prin. col. 3. ff. de eden. Dec. in c. ea parte §. col. 1. de reſcrip. & alibi ſæpe. ideo But. in d. c. ſuper literis. de reſcrip. dicit ꝙ ineptitudo libelli cognoſcitur ex cõcluſione qñ male concluditur. Sed in ſupplicatione agẽtium male concluſum eſt circa remedium d. l. 2. C. de reſcin. vẽd. quia præciſè petitũ fuit reſcindi tranſactionem & ſupplicantes reſtitui in integrum aduerſus eam, ſed vbi agitur ex d. l. 2. debet concludi alternatiuè vel reſcindi contractum vel ſuppleri id ex quo læſio cauſatur, vt clare oſtẽditur ex verbis illius. ¶ Similiter dicitur libellus ineptus ratione famæ, quando non concluditur ſecundũ formam a lege traditam, vel ratione cauſæ, qñ non agit ex cauſa valida ad condemnationẽ. Rota deciſ. 35. Si quis in cauſa prophana. in ſecunda additione, in nouis. Calca. in conſil. 29. col. 2. ſed hic videtur peccatum in forma, non concludendo ad
2 modũ legitimum per ſupradicta. ¶ Vbi autẽ † libellus eſt ineptus, acta omnia corruunt. auth. offeratur. C. de litis cõteſta. l. edita. C. de eden. c. examinata. de iudi. Pau. de Caſt. io d. conſi. 65. col. pen. poſt med. in conſi. 105. In quæſtione quæ ſperatur moueri. ad fi. in conſi. 272. Viſis prima ſententia. col. 2. circa med. lib. 1. quod eſt conſilium Io. de Anania. idem Pau. in conſi. 210. In cauſa quæ vertitur coram domino locũ tenente col. 2. & in conſi. 250. Viſo puncto ſupraſcripto. col. 2. lib. 2. nam deficit fundamentum, quo ceſſante omnia ruunt. l. hactenus. in fi. cum l. ſequen. ff. de aqua plu. arcen. l. nã origo. ff. qđ vi aut clam. l. egi. ff. de excep. rei iud. l. nam & ſi ſub conditione. §. rumpendo. ff. de iniuſto teſta. l. non dubiũ.
3 C. de legibus. ¶ Quæ ineptitudo adeo vitiat vt opponi poſsit ẽt poſt ſententiam, quæ tranſiuit in rẽ iudicatã. Bal. in auth. ſi quis litigantium, in ſecundo notab. C. de epiſc. audi. per tex. in c. cũ dilecti. de emp. & ven. vbi Imo. Pau. de Caſt. in conſi. 402. Viſo proceſſu vna cũ ſñia. col. 2. lib. 1. Iaſ. in l. 1. col. 4. ad fi. verſ. ego infero. C. de iur. & fac. igno. Curt. Iunior in conſi. 163. col. 2. ¶ Nec tollitur vitiũ ineptitudinis libelli ex proteſtatione agentis ꝙ intendit agere non in modum libelli ſed in vim qualis qualis petitionis. Anch. in conſi. 33. Per ſtatutũ. ¶ Et exceptio ineptitudinis libelli impedit litis ingreſſum. Cor. in conſi. 121. ad fi. lib. 1. ¶ Super qua etiam libelli ineptitudine iudex ſupplere nõ põt niſi illũ lacerando. gl. in l. 1. ff. de offi. aſſeſ. Bal. in conſi. 54. Caſus breuis. col. 2. circa med. lib. 1. Abb. in conſi. 88. col. 2. lib. 1. ¶ Amplius non vr̃ neceſſaria exceptio contra libellum ineptum. Bald. in conſi. 160. libellus. & in conſi. 230. Verba accuſationis. col. 1. circa med. lib. 2 vbi etiam ꝙ procurator in criminalibus admittitur ad opponen-
4 dum exceptionem ineptitudinis. ¶ Nec † releuat clauſola, & alias iuris cõcluſiones, quæ melius ex præmiſsis elici poſſunt. quia licèt ex præmiſsis poſſet elici intentatũ remediũ l. 2. C. de reſcin. vend. propoſita cauſa læſionis, tñ hoc procederet ſi electio data fuiſſet parti ſupplicatæ vel reſtituẽdi bona vel ſupplendi, ideo cũ nihil narratum fuerit de ſupplendo, illa clauſula non poteſt operari circa ea quæ nullo modo narrata & ꝓpoſita ſunt, nec in narratis comprehendi poſſunt, ſicut dicimus de clauſula petens ius & iuſtitiam miniſtrari. Alex. in conſi. 221. col. 5. lib. 1. Areti. in conſi. 17. col. 4. ver. vnde ſicut illa clauſula. Soc. in conſi. 146. col. 4. lib. 1. & in conſi. 160. col. pe. verſi. 3. hoc idẽ, lib. 2. latè & pulchre Cor. in conſi. 91. col. 1. lib. 4. & alibi ſæpe. Sed conſiderando narrata & propoſita ſupplicantiũ, nullo modo comprehendi poteſt aliquid dictũ ex quo de ſuppleméto contenti eſſent, imò præciſè intendunt ſe ad bona reſtitui, igĩ ſi iudicaretur circa ſuppletionẽ, ꝓnunciaretẽ ſuper nõ petitis, ꝯ l. vt fundus. ff. communi diui. & l. fi.
5 C. de fideicom. ¶ Præterea † relatio nunquã fit ad ea quæ ſunt diuerſæ naturæ & cõditionis. clem. 1. §. ad hoc. de præben. Bellamera in conſi. 3. col. 12. circa med. ideo illa clauſula, & alias iuris cõcluſiones &c. non poteſt referri ad remediũ d. l. 2. quod eſt diuerſæ naturæ & conditionis ad diſpoſitionẽ cõcluſionis libelli cũ ꝑ d. l. 2. detur electio reo, & per concluſionẽ preciſè ad alterũ agatur. ¶ Sed dicimus fuiſſe illatũ remedium reſtitutionis in integrũ ex clauſula gñali, illud competere non poteſt finito quadriennio a tpe contractus, intra quod petenda & implenda erat cauſa reſtitutionis. l. fi. C. de tempor. in inte. reſti. imò exactũ eſt tp̃s longiſſimum, & ſi bene conſideretur, narratio & concluſio ſolũ vr̃ pro-
6 poſita reſtitutio in integrum. Sed † tñ reſtitutio in integrum proponi non potuit, quia eſt remediũ extraordinariũ, quod locũ nõ habet vbi eſt locus ordinario, de quo in d. l. 2. C. de reſcio. vend. iuxta docto. Bar. in l. io prouinciali, ff. de ope. noui nunc. ideo minor qñ eſt læſus vltra dimidiam non poteſt petere reſtitutionẽ in integrũ, ſed agit remedio ordinario d. l. 2. Bart. & Bald. in l. 1. C. ſi aduer. fiſcum. Cor. in conſi. 72. col. 3. ad fi. lib. 3. quod procedit qñ minor ſolũ fuit læſus in pretio, ſi autẽ læderetur in re, quia vẽdat rem quam non expediebat alienare, tunc præciſè agitur vt reſtituatur ad rem. Cy. & docto. io l. ſi quidem. C. de præd. mino. Soci. in conſi. 57. col. 9. in fi. lib. 3. Gozadinus in conſi. 44. ¶ Secundò præſuppoſito ſine præiudicio veritatis, apte propoſitum fuiſſet reme-
7 dium d. l. 2. adhuc ſupplicantes obtinere non poſſent, quia † ad probandum læſionem debet conſiderari tẽpus contractus, ideſt, ꝙ ipſi ſupplicantes læſi eſſent tempore tranſactionis, nec ſufficeret ſi læſio ex poſt ſuperueniſſet. l. ſi voluntatis. in fi. C. de reſcin. vend. l. 3. §. diui. ff. de iure fiſci. glo. & doct. in c. cum cauſam, de teſtibus. Bal. in cõſ. 475. Quidã Ioannes. Abbas ad fi. lib. 1. Alb. de Roſa. in l. & ſi fine. §. quæſitũ. ff. de minor. Cor. in conſi. 181. colũ. 22. verſicu. ex quo demonſtratur. lib. 2. io conſil. 201. colum. 4. ad fin. lib. 3. & in conſi. 25. col. fi. lib. 4. Sed non probauerunt ſupplicantes aliquem valorem bonorum de tempore tranſactionis quòd bona donata in tranſactione plus valerent quàm medietas bonorum, de qua io prima donatione, immo teſtes ſupplicantium examinati ſuper valore apertè depoſuẽt de valore temporis depoſitionis ipſorum teſtiũ & circa tpã tranſactionis fa-

S 4 tentur

tentur ingenuè ꝙ bona eo tpe non tm̃ ualebant, ita expreſsè deponunt ꝯ partem, & ſatis eſt ꝙ ſpecificè non probatur aliquis ualor de tpe tranſactionis, quod erat neceſſarium. Ex quo unico fundamento dicenda erat ſnia in fauorem ſupplicatæ abſolutoria.

8 ¶ Tertiò, † ſi volebant ſupplicantes reſtitui aduerſus tranſactionem & niti ex priore contractu donationis, illa prior donatio nõ fuit ſimplex ſed ob cauſam, itaqꝫ probare debebãt ſe impleuiſſe ex parte eorum contenta in donatione, quia perditur donatio ſi donatarius nõ impleat. Bal. in conſi. 250. lib. 3. Quinimmo ſi donator petijſſe a donatario ꝙ impleret & donatarius poſtea impleuiſſet, tñ quia donatarius ſemel contrauenit, & periuriũ cõmiſit, incidit in pœnas l. ſi quis maior. C. de trãſact. per quã cogitur donatarius implere, licèt ei ſeruandum non ſit, quia priuatur omni commodo, ita eleganter in terminis donationis decidit Cor. in conſi. 179. lib. 2. & in conſi. 40. col. pe. ad ſi. ver. nec obſt. quartum argumentum. lib. 3. quod vr̃ dubiũ & mirabile, quia donator petendo ꝙ ſibi impleatur, cẽſetur remittere exceptionem implementi non facti. Sal. in l. cõmiſſoriæ. C. de pact. inter emp. & vendi. Ro. in conſi. 27. Viſo themate. in 4. dubio. Alcaan. in conſi. 196. lib. 7. Cor. in cõſi. 110. ad ſi. ibid. 1. in conſi. 208. col. pe. ad ſi. eo lib. & in

9 conſi. 40. col. 1. lib. 4. licèt † enim pars non poſsit remittere piurium iã incurſum. Bart. in l. Labeo. ff. de iureiurã. Bal. in auth. qđ eis. C. de nup. Alex. in conſ. 17. col. 2. ver. ſicut etiã videmus. lib. 3. poteſt tñ remittere pœnã incurſam ex periurio debitam ipſi parti ſeu quatenus concernit eius fauorẽ. Soci. in l. 1. col. pe. verſ. ſed a præmiſſo fundamento. ff. ſolu. ma. refert & ſequitur Gozadi. in conſi. 28. col. 4. ver. nonò & ſi confeſsio. vbi fortius vidẽtur velle Soci. & Gozadi. ꝙ periuriũ indiſtinctè remitti poſsit a parte, qđ tñ non videtur verũ quatenus agitur erga Deũ, quia non poteſt homo Laicus a peccato iam admiſſo abſoluere. Iſta tñ diſputatio non pertinet ad caſum noſtrũ. in quo exceptio implemẽti nõ ſecuti remiſſa non fuit expreſsè non tacitè. Ideo cũ iſti ſupplicãtes in effectu nihil aliud petant niſi vt prior donatio ipſis obſeruetur, oſtendere debebant ꝙ ipſi eam obſeruauerunt. l. Iulia. §.

10 offerri. ff. de ac. emp. quia † iſta exceptio tu non impleuiſti ꝑ parte tua ſemper opponi poteſt, licèt ſtatutum prohibeat exceptiones opponi. Bart. in l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clam. Rom. in cõſi. 244. col. 2. ver. ſupereſt vt reſpondeamus. Cor. in conſi. 291. col. ſi. in conſi. 297. col. 2. lib. 3. & in conſi. 255. colũ. 2. lib. 4. Deci. in c. ex parte 2. colũ. 5. in decima ſallentia. de offi. deleg. & in conſi. 119. col. 1. ¶ Et adeo fauorabilis eſt exceptio tu non impleuiſti ꝑ parte tua, ꝙ ſuper ea ſupplet iudex ex officio parte non opponente, vt no. Rom. in d. conſi. 234. ¶ Alibi ſcribit Cor. in conſi. 79. col. 3. ad ſi. lib. 1. & in conſi. 297. lib. 3. ꝙ iſta exceptio tu non impleuiſti, poteſt opponi aduerſus executionem & eam impedit. Idem voluit Gemin. in conſi. 149. Dec. in conſi. 119. licèt contrariũ voluerit Roma. in conſi. 76. col. 2. ver. tertio principaliter. & ꝙ opponatur iſta exceptio in executione ſniæ, tenet Pau. de Caſt. in cõſ. 166. Viſis actis & actitatis in iſta cauſa. col. 3. in ſi. lib. 2. mouetur Pau. quia talis exceptio directè non impugnat ſententiam, ſed ſolum limitat aut differt executionem donec impleat. Iaſ. autem in §. item ſi quis. 2. col. pe. nu. 88. & in §. actionum, col. 19. nu. 141. Inſti. de actio. allegat Bal. contra Bar. & Spec. nec aliter determinat aut explicat pro more ſuo. ¶ Et adeo agere quis non poteſt antequã impleat pro parte ſua, ꝙ nõ excuſatur ſi impeditus fuerit implere. Deci. in l. cum proponas. 2. col. 2. in 3. notab. C. de pactis. & qñ ſunt duo contrahentes quorũ vnicuiqꝫ aliquid implendum eſt, is prius tenetur implere qui prior vult agere. Alex. in conſi. 49. col. 2. lib. 2. Sed multa erant implementa per ſupplicantes, quæ obſeruata non probãtur, igitur malè agunt vt obſeruetur prior contractus donationis. ¶ Nec obſt. ꝙ aſſeruerĩt fuiſſe impeditos imple

11 re culpa donatoris, quia † culpam allegans probare eam tenet, imò clarè & ſpecificè probanda eſt. Bar. in conſi. 193. commune Luciani, in tertio dubio. Alex. in cõſi. 136. lib. 1. Iaſ. in l. domos. col. ſi. ff. de leg. 1 & alibi ſæpe. ſed culpa aliqua probata non eſt, nam examinati fuerunt ſuper ea tres teſtes omnino ſingulares, nam primus teſtis deponit de verbis donatoris ꝙ dixit donatario, tu comedis de hoc pane, & bibis de vino. ſecũdus teſtis deponit de verberibus & alijs verbis. tertius teſtis deponit de alia re ꝙ donator proiecit furcas contra donatarium. item ſecundus teſtis contrariatur primo, nam deponit ſecundus ꝙ donatarius habitauit cum donatore annis ſex, primus autem deponit de annis. 3. aut

12 quatuor. Cum † igitur deponant de diuerſis actibus & diuerſo tempore & loco, ſunt ſingulares. Bald. in conſi. 39. Proponitur ꝙ celebratus. col. 2. lib. 3. & in conſi. 459. Viſa dicta petitione. col. 3. poſt med. verſi. 1. quia teſtes. lib. 3. Pau. de Caſt. in cõſi. 537. in cau quæ vertitur Pergami ad ſi. & in conſi. 155. In cauſa quæ vertitur coram domino vicario. ad ſi. lib. 2. Anch. in conſi. 64. colũ. 2. & in conſi. 147. colũ. 1. Abb. in conſil. 98. col. 2. lib. 2. Alex. in conſi. 116. lib. 1. & in conſi. 64. col. 1. lib. 2. Areti. in conſi. 71. col. 5. verſ. interrogatio igitur. Soci. in conſi. 44. col. pe. circa med. & in conſi. 59.

13 col. 1. poſt med. lib. 4. ¶ Eſt verum † ꝙ Cor. in conſi. 247. col. 8. lib. 2. voluit ꝙ diuerſitas temporis non reddit teſtes ſingulares quando non eſt vis in tpe quod etiã Roma. vr̃ velle in conſi. 30. Viſo caſu, & iſtud poſſet procedere qñ ageretur de probando quid in genere, puta poſſeſsionẽ iuriſditionẽ, vſuram, hæreſim, & ſimilia, quo caſu teſtes ſingulares circa tempus probant quando in tpe vis non eſt. Soc. in cõſi. 95. col. pe. ad ſi. & in conſ. 103. col. 2. lib. 3. Cor. in conſi. 134. & in conſi. 85. col. 2. in fin. verſ. & dato. lib. 3. ſed eſto, ita ſit in caſu noſtro, nõ ſolum eſt diuerſitas in tempore, ſed etiã in loco & in actibus, iõ iſti teſtes ſunt omnino ſingolares in omnibus, ob id nihil probant. l. vt iuſiurandi. C. de teſti. c. cũ dile

14 cti, de electione. c. tam literis, extra de teſtibus. ¶ Et non † ſolum repellitur teſtis ſingularis, ſed etiam qui ſingularis eſſe poteſt, vt quia poſſet intelligi de actibus diuerſis qñ ſumus in actu reiterabili, qui potuit fieri diuerſo tempore & loco, ſecundũ Bald. in l. edicto. C. de edict. diui Adr. toll. & in l. teſtium. col. 8. C. de teſtib. Bar. in l. Celſus. in ſi. ff. de uſuca. Are. in conſi. 95. col. 4. verſi. conſuetudo autem, licèt idem Aret. videatur variaſſe in conſi. 36. ſtatim allegando Bart. etiam & Bald. ſequitur Cor. in conſi. 530. col. 2. poſt med. ver. & propterea videtur. lib. 1. in conſi. 55. colũ. 6. in conſi. 78. col. 4. ver. nec habet obſtare. in conſi. 87. col. ſi. in conſi. 103. colum. 2. in conſi. 181. colum. 4. ad ſi. lib. 3. ꝙ ſine dubio procedit quando teſtes ſunt in aliquo diſcordes, prout hic Corn. in conſi. 199. colum. 2. circa med. lib. 4. ¶ De quo tñ dicto ſæpius du-

15 bitaui, quia † licèt teſtes ſingulares eſſe poſsint, in dubio tamen intelligi debent, vt ſint conteſtes. Pau. de Caſt. in conſi. 126. Non ſequendo ordinem, in ſi. & in conſi. 142. in cauſa fratalex. col. 2. lib. 2. Alex. in conſi. 47. col. 2. circa fin. verſi. non omitto etiam. lib. 2. Alex. in conſi. 47. col. 2. circa ſi. verſi. non omitto etiam. lib. 2. in conſi. 146. col. 4. poſt med. uerſi. Viſo ergo ꝙ probatũ eſt, in cõſi. 156. col. 3. ad ſi. verſ. item præſumuntur. lib. 5. & in conſi. 185. col. 2. lib. 7. Aret. in con. 36. colum. 3. verſi. nec poteſt dici. Soci. in cõſ. 144. lib. 1. ideo dubitabile videtur illud dictum niſi teſtes eſſent in aliquo diſcordes ut ſupra dictum eſt. ¶ Sed eſto teſtes ſingulares non eſſent, prout omnino ſunt, & poſito ſingularitas teſtiũ non noceret, cum agatur de probando culpam in genere, nec ea tali ſingularitate inducatur aliqua diſcordia aut diuerſitas facti per ea quæ dixi in conſi. 74. & latius ac clarius in tracta. de anti-

16 qui. temporis, tamen adhuc non probarẽt. quia † non deponunt ob quam cauſam fuerit deuentum ad eiuſmodi verba, contentiones, & altercationes, ideſt quòd ob cauſam & culpam ipſius donatoris, quod erat neceſſarium, ſi uolumus dicere quòd culpa donatoris factum eſt quominus cum eo poſſet habitari, nam potuit eſſe quòd donator fuerit inflammatus ad ea uerba facto ipſius donatarij, qui, ut deponunt teſtes ſupplicatę, frequens erat in ludis & taberna, & ſic quòd egrè donator ferret uitã eiuſmodi. Ex qua re non poterat donatarius implere fidem promiſſam, id eſt operari ad communem utilitatem, quia a communiter accidentibus, quibus ludi & cauponę placent, eiſdem moleſtæ ſunt operæ & labor. & ualet argumentum in materia probationis a communiter accidentibus, iuxta nota. in l. non hoc. ubi Iaſ. colum. 5. C. unde cogna. Deci. in cap. in præſentia. colum. 10. de probat. Itaque non ſequitur, donator minatus eſt donatario aut eum uerberare uoluit, ergo fuit in culpa cur donatarius habitare cum eo non potuerit, ſiquidem potuit minori ob aliquam cauſam & culpam ipſius donatarij, ut quia nollet operari in domo ſecundum promiſſa, uel quia bona conſumeret per ludum &

17 commeſſationes, quod magis præſumendum eſt, † cum eſſet ſocer & ſic loco patris, cui generum ſeu filium arguere & corrigere licèt. argu. gloſſ. in l. generaliter. ff. de in ius uocand. l. quia parentis ff. ſolu. matrim. amplius licitum uidetur Seniori Iuniorem corrigere etiam uerberando, licèt propinquus non ſit, ita Angel. in conſi. 397. colum. ſecunda, & ita præſumptio capienda eſt potiuſquam alia tanquam benignior. l. benignius. ff. de legib. facit tex. in l. præſens & l. ſi de interpretatione. ff. de pœnis. &

18 text. in l. merito. ff. pro ſocio. Et in † dubio ſumitur interpretatio per quam excluditur præſumptio culpæ. l. exceptione, ubi Bartol. ff. de fideiuſſo. gloſſ. & doct. in l. ſi quis ex argentarijs. §. fin. ff. de edendo. gloſ. Barto. & doct. in l. ſi creditur. C. de pigno. actio.

ideo

ideo ad tollendum culpam præſumitur quis feciſſe in rebus alienis quod in ſuis ſolitus eſt facere. Ang. in l. ſed ſi damnum. §. 1. ff. de pecul. vbi adminiſtrator præſumitur, feciſſe in negocijs alienis, quod in ſuis ſolitus erat facere vt ceſſet in eo culpa. Eodẽ modo dicamus ꝙ ſocer arguerit generũ ex iuſta cauſa, ne alias culpam in ſocero præſumamus, maximè cum appareat de vitijs generi, factũ enim quid præſumitur ex cauſa præcedenti de qua apparet, non ex ea de qua non apparet. l. quædam mulier. ff. de rei vendi. l. 2. C. de acquir. poſſ. cum ſimil. ¶ Facit quod notabiliter ſcribit Alex. in conſi. 188. col. 3. li. 7. vbi ſi teſtis deponit quòd Tinus dixit, io me ne vendicarò, iſta verba debent intelligi modo licito & vindicta permiſſa, videlicet per viam iuris. ¶ Optimè etiam facit quod ſcribit Bal. in conſi. 98. Bethonus de Couo. col. 2. ad fi. lib. 3. vbi ſi teſtes deponunt quòd aliquis iactauit ſe de expellendo alium de poſſeſſione, debet intelligi ꝙ iactauerit ſe p modum licitum ex via iuris non facti, & ꝙ verba teſtium debẽt interpretari in bonum ſi fieri poſſit. ¶ Alibi ſcribit idem Bald. in conſi. 425. Statuto cauetur ꝙ nullus. li. 5. ꝙ quotiens ſunt alia indicia animi, ceſſant ea quæ crimen inducunt. Alibi ſcribit Bart. in conſil. 209. Viſo proceſſu facto contra Bonum Ioannis, ꝙ vbi fieri quid potuit loco licito & illicito, præſumitur factum loco licito, vt delictum fugiatur. ¶ Alibi ſcribit Ang. Are. in §. ius autem gentium. col. 2. Inſtitu. de iure natu. gen. & ciuili. ꝙ homicidium in dubio præſumitur factum ad defenſionem vt delictum fugiatur, refert, & ſequitur Dec. in l. vt vim. col. 6. in fi. ff. de iuſt. & iure. in conſi. 459. col. 2. in conſi. 469. col. pen. poſt med. & in conſi. 678. in fi. Ideo Boeri. in ſuis deciſ. q. 237. circa fine. parte. 2. voluit ꝙ vbi quis occidit alium ſi non cõſtet ꝙ occidens fuerit aggreſſor, abſolui debet. ſed iſtud dictum non placet & miror quomodo Deci. & Boeri. ita loqui auſi fuerint cum in dubio præſumatur contra occidentem ꝙ dolo fecerit. l. 1. C. de ſicar. c. 3. de præſumption. allegans defenſionem probare eam debet, vt habetur in d. vt vim. quod non eſſet ſi defenſio præſumeretur. nec Ang. allegatus per Decium illud dicit ꝙ defenſio ſimpliciter præſumatur, ſed dicit Ang. ꝙ defenſio præſumitur ex quatuor coniecturis de quibus per eum ibi, & ſic Ang. vult ꝙ immo defenſio probari debet, probatio autem fit per illas præſumptiones & coniecturas. ¶ Alibi ſcribit Veronenſis in conſil. 60. colu. 3. ꝙ in dubio præſumitur quis fuiſſe in rixa animo mediandi & ſeparandi rixantes potiuſquam offendendi, vt delictum fugiatur. Alibi ſcribit Calca. in conſi. 100. col. 2. poſt med. ꝙ incidens ligna matura ad ignem deſtinata in nemore alieno, non dicitur damnum dare niſi illa aſportet, in dubio autem dicit Calc. præſumuntur inciſa ligna matura, vt ceſſet delictum. Eodem modo cum ſocer potuerit minari genero modo licito eum corrigendo & illicito, in dubio dicendum eſt ꝙ minatus fuerit modo licito. accedant no. per Barto. & doc. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de oper. nou. nunt. ¶ Saltem negari non poteſt in caſu iſto quin res dubia ſit ex cuius culpa habita fuerit verba eiuſmodi minatoria, quia
19 teſtes non dicunt quis author fuerit, ſed † vbi ſumus in dubio, an culpa interuenerit vel non, nunquam poteſt quis pro culpa condemnari. Alex. in conſi. 183. col. 3. li. 7. allegat Bal. in l. ſi creditor. C. de pig. act. ſed vltra Alex. adduco notabile dictum Old. in conſi. 307. ꝙ quando, in fi. vbi voluit ſingulariter ꝙ aliqualis dubietas excuſet a culpa, quantò magis excuſabitur a culpa ſocer in in caſu noſtro ob mores generi, de quibus ſupra inuerſos & illaudatos. Pręterea, vbi aliqua culpa imputari poſſet ſocero quod negatur, non tamen omnis altercatio eſt cauſa ſufficiens cur cũ alio quis habitare non poſſit. Etenim incidunt ſæpe altercationes eiuſmodi inter parentes & filios, inter coniuges, & alios qui tamen ſimul habitant, ita in terminis noſtris reſpondet Alex. in conſi. 100. li. 1. vbi latè inſiſtit circa hanc materiam ad oſtendendum non ita leuiter probari culpam alicuius, ne cum eo morari quis poſſit, licet fundamentis meis per omnia non vtatur. & in ſpecie ibi adducit ſingularitatem teſtium pro eorum impugnatione. ¶ Ex præmiſſis inferuntur tria, primò quòd non fuit probata aliqua culpa donatoris per teſtes ſingulares ſuſpectos & diſcordes. Secundò quòd vbi aliquo modo fuiſſet probata, nõ fuit probata clarè, id eſt ꝙ donator dederit cauſam illis verbis & minis. Tertiò, ꝙ illa culpa non fuiſſet ſufficiens, & vbi aliqua ſuſpicio culpæ laboraret contra donatorem, illa fuit ea uncta per teſtimonia ſupplicatæ, quibus probatum eſt de bona conſuetudine ſeu conuerſatione donatoris & facilibus eius moribus. quæ teſtimonia debent præferri, quia ſunt magis amica & conſona
20 naturæ, ideo † ſemper præferuntur teſtes qui deponunt de bonitate alicuius Inno. & doct. in c. auditis, de præſump. & in ca. eccleſia vulterana, de elect. Ancha. in conſi. 253. In quæſtione presby. circa fi. Cor. in conſi. 219. col. fi. li. 1. Dec. in conſi. 163. col. 8. & in conſi. 448. col. 2. Curt. in tract. de teſt. conclu. 48. addo Old. vltra Mod. in conſi. 183. col. 4. vbi ꝙ qñ ſunt literæ Epiſcopi contrarię,
21 † ſtatur illis ex quibus probatur bona fama. ¶ Videmus † in ſimili ꝙ vbi laborant contra aliquem indicia in cauſa criminali, illa debilitãtur ea bona fama & qualitate accuſati vel inquiſiti. Bar. in l. 3. §. pen per illum tex. ff. de re mili. vbi probatio bonæ famæ alicuius facit ne torqueri poſſit ex indicijs. Idem voluit Bal. in l. fi. col. fi. C. de proba. & in conſi. 410. In cauſa & quæſtione Antonij. col. 2. poſt med. ver. & multum prodeſt. li. 2. Pan. de Caſt. in conſil. 284. Viſo quodam taliquali proceſſu. ad fin. li. 2. quod dictum pro ſingulari refert & ſequitur Iaſ. licèt de memoratis doctoribus omnib. mentionem non faciat in l. 3. in fi. C. com. de leg. in l. qui iuriſdictioni. col. 3. ff. de iuriſ. om. iud. in l. ex quacunq;. col. 8. ſi quis in ius voca. non ier. in auth. iubemus. col. 3. C. de iudi. latè Soc. in conſi. 270. col. 4. li. 2. Dec. in l. qui accuſare. col. 3. poſt me. C. de eden. in c. prudentiam. in prin. col. 7. de offi. deleg. in c. decernimus. col. 10. de iud. in conſi. 175. col. 5. & col. 9. in conſ. 189. col. 10. & in conſil. 256. col. 4. a fortiori in caſu noſtro erunt debilitata teſtimonia trium teſtium ſingularium diſcordium, & qui alias nihil omnino probant per ſupradicta, ergo ſi implemẽtum primi contractus non probatur, ea eo inuati non poſſunt ſuppli-
22 cantes. ¶ Quartò, † vt impedimentum excuſet, debet probari ꝙ niſi fuiſſet illud impedimentum, actus ſecutus fuiſſet. l. qui commeatus. ff. de re mili. Cor. in conſi. 109. col. fin. in conſi. 209. col. 9. poſt med. ver. concurrunt etiam. li. 2. in conſi. 296. col. 4. ad fi. ver. & ſolum requiritur. li. 3. in conſi. 143. col. 2. latius in conſi. 257. circa fi. & in conſi. 312. col. 2. circa med. li. 4. addo tex. in l. ſi Titius, vbi Soc. in 2. not. ff. de condit. & demon. Sed non probatur ꝙ iſti ſupplicantes qui dicũt ſe fuiſſe impeditos facto donatoris quominus implerent, & cum eo habitarent, ꝙ niſi fuiſſent difficiles illius mores, ipſi impleuiſſent, quod vtique probaretur ſi aliqui teſtes deponerent ꝙ ipſe donatarius aliquando conqueſtus fuit de ſocero donatore perniminm moroſo, ob cuius mores difficiles & aſperos non poterat cum eo præterea agere. Et eſt veriſimile ꝙ apud aliquos quandoq; lamentatus fuiſſet, ſi res ita habe-
23 ret. Et illo † caſu poteſt procedere opinio volentium non excuſari quem propter impedimentum niſi de eo fuerit proteſtatus, de quo per Bar. & doct. in l. 5. §. quod diximus. ff. quis cau. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. vbi Iaſ. in 2. notab. ff. de oper. no. nunciat. Ale. & Iaſ. in l. qui in aliena. §. Celſus. ff. de acq. hære. Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem vtraq;. colu. 2. C. de iud. & in l. ad diẽ. col. 1. ff. de verb. obl. Dec. in c. ſi iuſtus metus. col. 2. de appella. & alibi ſæpe conſulendo, immo omnino videtur neceſſaria proteſtatio impedimenti in caſu iſto, quia agitur vt ex impedimento acquiratur vt nouiſſimè firmat Gozadinus in conſil. 66. col. 2. in
24 fi. ¶ Quintò, † iſte gener donatoris habitauit tribus aut quatuor annis cum ſocero donatore communiter viuendo & prædia colendo, ex qua communi habitatione præſumitur ſciuiſſe valorẽ bonorum ipſius ſoceri, maximè cum verſaretur quotidie circa culturam ipſorum bonorum. Ancha. in conſil. 170. Principaliter contra iſtos legatarios. col. fi. Are. in conſi. 29. col. 7. verſ. maxime ex quo Venetijs. Soc. in conſil. 264. col. 6. lib. 2. ¶ Facit quod dicimus de forenſi habitante in aliquo loco, quòd præſumitur ſcire ſtatuta illius loci. Ale. in conſi. 165. col. 3. li. 6. ¶ Facit dictum Cor. in conſi. 165. col. 5. ad fi. num. 34. li. 2. quòd vxor præſumitur ſcire qualitatem bonorum mariti an eſſent bona emphyteutica vel libera ex communi conuerſatione & cohabitatione. Et pondero
25 ꝙ Cor. ibi loquitur in materia pœnali. Itaque † cum ſciret ſaltem præſumptione iuris iſte gener valorem bonorum eius ſoceri, ſcienti non competit beneficium. d. l. 2. C. de reſcin. vend. ſecundum Bart. Bal. & doct. ibi Bald. in conſi. 3. Caſus talis eſt, quidam Petrucius. li. 3. & in conſil. 175. Statutum prohibens. li. 4. vbi hoc ampliat etiam in minore ſciente & iurante non contrauenire ratione minoritatis pretij. Et ꝙ remedium illius l. non competat ſcienti valorem rei, voluit Rom. in conſi. 475. col. 2. ver. vnde dicimus. Ale. in conſi. 27. colum. 3. ver. non obſt. ꝙ tertio. in conſi. 125. col. 5. ver. primo quia illud remedium. li. 1. in conſi. 53. lib. 3. & in conſi. 14. col. 6. li. 6. Soc. in conſi. 48. col. 2. lib. 4. Dec. in conſi. 483. Iaſ. in l. ſi quis cum aliter. col. pen. verſic. prima concluſio eſt. ff. de verbor. obliga. Iſtud tamen non putarem ſic indiſtinctè procedere, ſed demum vbi quis ſcienter vendit nulla neceſſitate coactus vendendi potius vni quàm alijs, puta, quia potuiſſet

inue-

inuenire alium emptorem qui pretium iuſtius numeraſſet. quid enim ſi egens pecunia cogitur alicui vendere minus iuſto pretio, quia emptorem alium non inueniat, & ſine venditione pecuniam inuenire non poſſit, dicemus ne quod imputetur ſcienti, & quod præſumatur habuiſſe animum donandi? Pro quo adduco quod ſcribit Gemi.in conſi.118.col.1.in fine. vbi quando debitor donat fructus creditori, non attenditur talis donatio tanquam non libera, quando ſine donatione debitor pecunias mutuas inuenire non poterat. ex quo dicto videtur inferri ꝙ vbicunq; conſiderari poteſt aliqua coniectura excluſiua liberæ donationis venditoris, non imputetur ipſi venditori licèt ſcienti, & quod tunc non præſumatur venditor ita vendidiſſe, quia voluerit emptori donare, ſed quia aliter pretium in promptu inuenire non poſſet. Ad idem adduco quod ſcribit Cor.in conſi. 11.col.17. verſic.nec refragatur. lib.3.vbi quod ſcienti imputatur quando cum ſcientia concurrit voluntas conſenſus, ſecus ſi coactè quis quid agat coactione præciſa vel cauſatiua, quia niſi tale quid faceret, non poterat conſequi quod de iure conſequi debebat necesſitas enim cauſatiua habetur in conſideratione. l.fi.ff.de ſepara.bonorum. ſimiliter quod ſcienti imputetur non videtur procedere in minore, muliere & ruſtico & ſimilibus perſonis non ſagacibus. Barba.inter conſi.Calc.in conſi.27.col.4.poſt me.Boer. in ſuis deciſio.Burdegalen.q.124.colum.5.poſt princip.¶ Sextò,
26 † tranſactio non reſcinditur ex capite læſionis ſecundum magis communem opinionem, de qua per Bar.& Moder.in l.ſi quis cum aliter.ff.de verb.obl.etiam habito reſpectu ad dubium litis euentum. deciſio Neapoli.deciſ.220.in 1.dubio. quæ communis opinio ſine dubio locum obtinet vbi eſt iuramentum prout hic Soc.in conſi.36.col.fi.li.j.& in conſi.48.ad fi.li.4.Corn.in conſil, 289.li.j.Dec.in conſi.216. ¶ Hoc tamen pro nunc affirmare non audeo, quia vbi eſt læſio habito reſpectu ad dubium litis euentum plerique docto. voluerunt locum eſſe remedio d.l.2.etiam in tranſactione, inter quos hoc voluit Calde.in conſi.3.in titu.de tranſact. Abb.in conſi.64.col.2.li.j.Cor.in conſil.221.col.5.ad fi. in conſi.241.circa fin.lib.2.in conſi.161.col.pen.in conſi.189.ad fi.in conſi.206.col.4.libr.3.& in conſi.27.col.4.ad fi.li.4.Alex.in conſi.103.col.2.quam opin. dicit magis communem & æquam Dec.in conſi.60.col.3.verſi.ex quo infero, & in conſil. 203.col.2. poſt med.ubi tamen ultra dubium litis euentum uoluit quòd læſio eſſet enormisſima ſequendo concordiam Corn.quàm etiam ſequitur Alex.in conſi.71.col.2.& in conſil.147.col.4.ad fi. Addo Fulgoſi.inter conſilia Imolæ in conſi.147.col.pen.poſt med.uer.
27 rurſum ſi etiam in negocio.¶ Septimò † ubi remedium d.l.2.habet locum in tranſactione, debet deduci læſio ꝙ quis tranſigendo læſus fuit, etiam habito reſpectu ad dubium litis euentum, id eſt, ꝙ etiam conſiderato dubio euentu litis ſi ante tranſactionem litigatum fuiſſet vſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè, ipſe tranſigens longè plus ultra dimidiam habiturus fuiſſet, ſi tranſactio facta non eſſet. Ang.in conſi.253.col.11.Alex.in conſi.222.col.3.li.2.in conſi.92.col.7.& in conſi.66.lib.6.Deci.in d. conſi.60.col.3 & in d.conſi.203.col.2.& pulchrè de modo probandi dubium litis euentum, tradit Abb.in d.conſi.64.col.2.ſed hic de dubio litis euentu, memoria habita nõ eſt, ergo &c.quãquam ſi litigatum eſſet nec facta tranſactio, ubique tantum laturus non erat donatarius, nam ea donatione uti non poterat, quàm non obſeruauerat. ſolum habuiſſet dotem ad quãtitatem legitimæ ad ſummum, ideo nõ poteſt dici ſe læſum remiſſo per tranſactionem dubio litis euentu. Ancha.in conſi.ultimo. col.8.
28 uer.præterea in caſu noſtro.¶ Octauò, † pars fatetur ꝙ ſocer poſt primam donationem ſuſcepit filium, ergo donatio fuit reuocata per l.ſi unquam. C.de reuo.donat.& licet facta ſit donatio filiæ, ſaltem reuocata eſſet in omnem euentum uſque ad legitimam filij poſtea nati, nec reconualeſcit donatio ſi filius poſtea moriatur. Bar.in l.Titia.§.Imperator.ff.de lega.2.Bald.in conſil. 167.Quidam Franciſcus.col.2.lib.5.Cor.in conſil. 176.col.pen. ad fi.li.1.in conſi.234.in prin.eo.lib.& in conſil.4.col.1.poſt me. li.3.Dec.in l.poſthumo.col.14.ad fi.C.de bo.poſſ.contra tab.igi-
29 tur læſio tam magna conſiderari non poteſt. ¶ Nonò † reſtitutio aduerſus tranſactionem petenda erat re integra id eſt antequam is cum quo tranſactum eſt, ſeu hæres eius bona alienauerit, ſed facta alienatione non uidetur danda reſtitutio in integrum. l. quòd ſi minor.§.Scæuola.ff.de minor.Sed ex teſtibus partis oſtẽditur multa bona fuiſſe alienata, ex qua re etiam arguitur male ſupplicatam condemnatam fuiſſe ad uacuandum & relaxandum bona quæ non tenet, iuxta l.officium. ff.de rei uendi.& l.1.
30 C.de alie.iud.mu.ca.fac.¶ Decimò, † iſta tranſactio fuit obſeruata longo immo longisſimo tempore viginti annorum, ideo non videbatur ita facile reuocanda.c.contingit, extra de tranſactio. ibi, ſi fuerit aliquot annis obſeruata. facit tex.in c.audita, de reſti.ſpol.vbi ꝙ non præſumitur derogatum ſententiæ diu iam obſeruatæ, nam tenuit donatarius bona, ſecundo loco donata longisſimo tempore, ex qua retentione bonorum ipſo facto cenſetur tranſactionem ſemper approbaſſe, quo caſu non videtur lo-
31 cus d.l.2.C.de reſcind.vendi.ſicut † dicimus locum non eſſe vbi eſt geminatus conſenſus. Pau.de Caſtr.in conſil.386. Factum ſic ſe habet.col.2.ad fi.lib.5.Abb.in conſi.70.col.pen. in 2.dubio.li. 1.Bellamera in conſi.24.col.5.poſt med.verſic. ideo ſi venditor. Dec.in conſi.181.col.2.ad fi.& in conſi.216.col.fi.ver. & præſertim iſta concluſio. Alexandrinus in conſi.133.col.3.poſt med.in conſi.139.& in conſi.167.col.5.vbi latius, licèt dictum hoc indigeret maiori diſcusſione, quia contrarium voluit Soci. in conſil. 86.col.4.li.j.Cor.in conſi.11.& clarius in conſi.140.li.3.Dec.ſibi contrarius in conſi.60.ad fi.Rom.in conſ.53.Viſis circa id.Boer. etiam q.100.col.6.in fi.verſi.& ſecundum iſtum communem in 2.parte dicit fuiſſe concluſum in curia parlamenti Burdegale. quòd reſcinderetur tranſactio ob enormem læſionem non obſtante bonorum receptione & ratificatione inde ſecuta. Idem Boer.q.143.in fi.eadẽ parte quòd geminatio clauſulæ & quod plus valet, donat, non tollit remedium l. 2.C.de reſcind.vendit. quia talis geminatio præſumit̃ dolo extorta. & ſine dubio iſtud videtur procedere quando in actu reiterato aut geminato ſubeſt eadem cauſa aut ſuſpicio quæ in primo, quia tunc geminatus actus nihil videtur operari. immo maior ſuſpicio videtur ſurgere in tali reiteratione ob nimiam cautelam, ita Bal.nouel.in tractatu dotis in decima parte.col.7.in fi.ver.4.limita. quod tamen intelligerem in reiteratione quæ fieret ex modico interuallo poſt ſecus ſi ex longo per d.l.ſi mulier. C.ad Velleian.& quæ ſcripſi ſupra in conſi.44.colu.1.poſt med. ¶ Facit pro prima opinione dictum Bar.in l.Iulia.§.ſi quis.in fin.ff.de act.emp. vbi approbans contractum, non poteſt petere vt reſcindatur ratione doli neque reſtitutionis in integrum. Sed iſta opinio poſſet procedere data ſcientia approbantis, quia tunc cenſetur remiſſus dolus in præteritum & omnis læſio, ſed ſi in approbatione caderet idem error, qui in primo contractu, non uideo cur ſubueniri non de-
32 beat etiam aduerſus contractum geminatum ſicut † dicimus de confesſione ꝙ reuocari poteſt tãquam erronea non obſtante ꝙ ſit geminata. Roma.in conſi.391.quàm opinionem dicit communem Dec.in l.1.col.2.in 4. nota.C.de erro. cal. idem uoluit Soc.probata cauſa erroris in conſil. 528.col.1.lib.2.¶ Eſt uerum quod reſponderi poſſet ad hoc fundamentum, ꝙ præſuppoſita ſcientia non ſubueniretur læſo etiam aduerſus ſimplicem contractum per ſupradicta, ideo puto ꝙ læſo non ſubueniatur aduerſus contractum geminatum ex ſola læſione & dolo re ipſa, niſi probetur de dolo ex propoſito, & hoc operetur geminatio contractus quando uidelicet ex interuallo reiteratur, quod tamen tutius uideretur iudicantis arbitrio relinquere qui ex uarijs circunſtantijs & coniecturis iudicium rectius facturus ſit, an læſo ſubueniri debeat non obſtante reiteratione actus.¶ Vn-
33 decimò † & ultimo, ubi res dubia eſſet, quàm tamen clarisſimã arbitramur, pronunciandum erat tranſactionem reſcindendam non eſſe. Alex.in conſi.157.col.1.libr.7.Corn. in conſil.155.lib.2. Dec.in conſi.168.colum.2.¶ Proinde puto pronunciandum benè appellatum, & male iudicatum, & reparando errorem iudicis a quo Ioannam ſupplicatam eſſe a petitis abſoluẽdam cum uictoria expenſarum. Gratianopoli.2.Auguſti.1538. Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Monaſterium an habeatur loco filij & faciat deficere conditionem ſubſtitutionis ſi deceſſerit ſine filijs naturalibus & legitimis ex ſuo corpore procreatis, & concluditur communem opinionem eſſe quòd ſic.*

2 *Ingresſus monaſterium an perdat ius ſuccedendi ex ſubſtitutione facta ante ingreſſum, & deciditur quòd non.*

Monachus retinet iura ſuitatis & ſuccedit ab inteſtato, ibid. nume.2.

3 *Subſtitutio nulla conditionalis ad heredes tranſmittitur.*

Noui-

4 *Nouicius an poſſit cedere iura ſibi competentia fratri ſuo, & dicitur quod non, & quid de ceſſione facta ante ingreſſum numero 6.*

5 *Lite pendēte inter duos principes ſuper vno principatu, ſi quid per eos agitur, an geſta teneant.*

Dubius caſus an habeatur pro certo, quo ad impediendum actum & dicitur quod ſic, ibi nu. 5.

7 *Prælatus non poteſt conſentire monacho cedenti ius monaſterio iam quæſitum, & an de fructibus aut redditibus eccleſia poſſit in vita diſponere, hic vide vbi etiam tractatur ſi interueniat conſenſus capituli.*

8 *Papa poteſt tollere ius quæſitum eccleſiæ, etiam ſine cauſa.*

9 *Prælatus ſolus poteſt repudiare hæreditatem delatam monacho nondum aditam.*

10 *Tranſactio ſuper re clara dicitur continere turpidinem, ideo non valet.*

Vexationis redimendæ cauſa datum repeti poteſt tanquam datum ex turpi cauſa, ibid nu. 10.

11 *Abſolutio a iuramento concedi debet licèt non contineat turpitudinem ex parte iurantis ſed recipientis tantum.*

12 *Teſtamentum inter liberos dicitur continere clauſulam derogatoriam ad ſequentia teſtamenta.*

CONSILIVM CLII.

¶Pro nobili Alano de Montibus ex oppido Montilij adhemarij. De eadem materia habetur in conſi. 160.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Circa teſtamentum ſpec. Iuriſconſulo domini Hugonis de Montibus ex loco Montilij adhemarij & ſubſtitutiones in eo aſcriptas, dubitatur primo quia teſtator ſubſtituit inuicem nobiles Iacobum & Alanum caſu quo alter decederet ſine liberis naturalibus & legitimis ex legitimo matrimonio procreandis. deinde alter filiorum, ideſt dominus Iacobus ingreſſus eſt monaſterium ſancti Marcelli vbi dignitatem obtinet prioratus, an decedente ipſo domino Iacobo ante Alanum, poſſit Alanus
1 ſuccedere in vim dictæ ſubſtitutionis reciprocæ. ¶Videbatur† dicendum prima fronte quod ſic, quia vbi ſit ſubſtitutio modo præmiſſo, & per verba deſignantia naturalitatem monaſterium habetur loco filij, vt habetur per multos doc. in auth. niſi rogati. C. ad trebel. tradit Corn. in conſi. 18. col. 5. & in conſ. 253. vbi quando ſit ſubſtitutio ſub conditione ſi filius deceſſerit ſine liberis ex ſuo corpore & legitimo matrimonio procreandis, ſi filius ingreditur monaſterium, non habetur tunc monaſterium loco filij, quia verba teſtatoris repugnant. idem ſequitur Calca. in conſ. 20. col. 3. in fi. & ſeq. & in conſil. 69. colu. 1. & 2. Ideo mortuo ingreſſo, verificari videtur conditio ſubſtitutionis ſeu fideicommiſſi, & conſequenter admitti videtur ſubſtitutus. Quod ſi verum ſit mortuo Iacobo admitteretur Alanus ad bona remiſſa per eū domino Girardo eius fratri, quia per diuiſiones factas inter ipſos fratres Girardum & Alanum non cenſetur remiſſum ius fideicommiſſi condiĉonalis per ea quæ habentur in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, quod immo monaſterium excludat Alanum ſubſtitutum, nam duobus concurrentibus monaſteriū habetur loco filij. primo quod grauatus ingrediatur monaſterium. ſecundo quod monaſterium ſit capax ſucceſſionis & bonorum. §. ſed & hoc præſenti. in auth. de ſanctiſ. Epiſ. & authē. niſi rogati, quæ inde extrahitur. C. ad Trebel. & ibi per doct. ſed hic vtrunque concurrit, ergo Iacobus grauatus nunquam decedet ſine liberis ſtante ſemper monaſterio, quod habetur loco filij, vt habetur in d. locis, & in c. in præſentia, de proba. ¶Solum ſupereſt ad contraria reſpondere. Ad quæ reſpondendo dico, quod licèt teſtator fecerit mentionem de filijs procreandis ex legitimo matrimonio, adhuc monaſterium habetur loco filij, vt latè per Alex. in conſi. 121. li. 2. & in conſi. 35. col. 2. & 3. lib. 3. Dec. in conſi. 259. col. 2. circa fi. ver. Capio nunc ſecundum caſum. & in conſi. 419. col. 2. & latè in d. c. in præſentia. col. 28. in fi. verſ. poſtremo circa iſtam glo. & duabus col. ſeq. vbi reſpondet ad ea quæ in contrarium adducuntur, poſt Pau. de Caſt. idem tenet & ſequitur Iaſo. in auth. ſi qua mulier, col. 5. C. de ſacr. eccl. Cald. in conſi. 43. in titu. de teſtam. & in conſi. j. col. 2. in tit. qui filij ſint legi. Cor. & ſequacium. Præterea Calca. facit pro iſta parte, quia licèt velit quod monaſterium non habeatur loco filij quando teſtator loquitur de filijs procreandis ex legitimo matrimonio, alio tamen medio concludit monaſterium admitti, & ſubſtituto præferri, quia ſcilicet illa condiĉo reijcitur tanquam turpis & impeditiua vitæ contemplatiuæ, ſequendo Bar. in conſil. 1. Parmenſis quidam. Sed tamen aduertendum, quia vbi expreſſè appareret de contraria voluntate teſtatoris quod noluit monaſterium admitti, quia expreſſè fecit mentionem de ingreſſu religionis excludendo monaſterium, non videtur admitti monaſterium contra expreſſam voluntatem teſtatoris. Bal. in conſi. 196. Teſtamentum Pruciarelli. in conſi. 407. In qōne quæ vertitur inter ſcholam. col. 3. lib. j. & in conſi. 416. Super puncto præmiſſo. col. 2. circa med. verſi. præterea illud eſt verum. li. 4. Dec. in d. c. in præſentia. col. 29. in d. cōſi. 259. col. 2. & in d. conſ. 409. col. 2. Galiaul. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. 5. ff. de lib. & poſt. Ripa in l. ex facto. §. ſi quis rogatus, col. 10. circa med. ff. ad treb. Iaſ. autem in conſ. 212. li. 2. voluit non reijci conditionem ingreſſus monaſterij niſi ſubſtitutus ſit
2 de liberis. ¶Secundò† dubitatur, pone quod Alanus prædecedat ſuperſtite Iacobo nunquid locus erit ſubſtitutioni in fauorem Iacobi & monaſterij? Breuiter per edictum regium, quo religioſi excluduntur per verba ampliſſima non videtur locus ſubſtitutioni. Edicto autem ceſſante videtur Iacobus admitti, nam retinet monachus iura ſuitatis & ſuccedit ab inteſtato. l. Deo nobis. C. de epiſ. & cler. Iaſ. in l. patre furioſo. col. pen. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. habetur in l. 1. ff. de vulga. & pup. ſi ergo per ingreſſum monaſterij non perditur ius ſuccedendi ab inteſtato, eadem ratione non videtur perdi ius ſuccedendi ex teſtamento & ſubſtitutionem. & ſi monaſterium excludit ſubſtitutum quando ſit ſubſtitutio ſi filius decedat ſine liberis legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio procreatis, vt ſupra dixi, quia non eſt veriſimile quod ſi teſtator cogitaſſet de tali ingreſſu, voluiſſet monaſterium excludere, quātò fortius admitti debet monachus aut monaſterium ad ſubſtitutionem per quam monachus vocatus eſt, vbi non agitur de excluſione alterius vocati a teſtatore. & cum iura dicant per ingreſſum religionis ius ſuccedēdi ſaluum eſſe quando monaſterium capax eſt, abſurdum eſſet dicere per ingreſſum religionis ius extingui ſubſtitutionis in fauorem monachi aut monaſterij. & in terminis iſtud clare volunt Bal. Ange. & Moder. in l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulga. & pup. circa illam quæſtionem quando ſubſtitutus efficitur de religione mendicātium, quo caſu perit ius ſubſtitutionis, an ſi poſtea efficiatur Epiſcopus vel monachus alicuius monaſterij capacis recuperet ius ſubſtitutionis. & ſic clare præſupponunt & volunt docto. ibi quod ſi ſubſtitutus ingrediatur monaſterium capax bonorum, ius ſubſtitutionis non extinguatur, fruſtra enim alias quærerent an recuperetur tale ius ſuccedendi ex ſubſtitutione. idem voluit Curtius Iunior in conſ. 48. in fi. vbi ampliat hoc procedere licèt monachus exeat monaſterium poſtquam euenit caſus fideicommiſ-
3 ſi. ¶Tertiò† quæritur, pone quod Iacobus moriatur ante Alanum, an monaſterium poterit ſuccedere ipſi Alano virtute dictæ ſubſtitutionis? Breuiter puto quod non, nam poſito, monaſterium habeatur loco filij per ſupradicta, tamen iſta ſubſtitutio conditionalis nō transmittitur etiam ad liberos, moriente ſubſtituto ante euentum conditionis. gl. communiter approbata in l. vnica. C. de his qui ante aper. tab. de qua per Bar. & doct. in l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebel. Quod procedit generaliter in omni ſubſtitutione, quia nulla eſt ſubſtitutio, quæ ad hæredes tranſmittatur. Alex. in conſi. 36. col. 2. libr. 3. ¶Quartò† dubitatur, dictum eſt ſupra quod Alano prædecedente ſuperſtite Iacobo monacho, ipſe ad ſubſtitutionem veniet aut monaſterium ex eius perſona, nunquid excludi monaſterium poſſit ob ceſſionem & remiſſionem factam per dictum Iacobum in fauorem dictorū Alani & Girardi? Hic videndum eſt, quia de tempore ipſius ceſſionis Iacobus iā monachus erat, nondum tamen profeſſus, an ita cedere potuerit ſine licentia ſuperioris? ¶Circa iſtam quæſtionem videtur dicendum talem ceſſionem non valere ex his quæ ſcribunt doct. in d. c. in præſentia, vbi Dec. col. 37. ver. 9. quæritur. vbi Dec. concludit quod ſi nouitius moriatur ante annum profeſſionis, bona eius pertinent ad monaſterium, & ita dicit magis communem opin. eſſe contra Abb. & ſic ante annum probationis iudicatur vt religioſus & monachus. Quinimmo etiam tenendo opi. Abb. idem adhuc

hic dicendum uidetur,quia Abb. loquitur quando moritur mo
nachus ante annum probationis, ſi autem moriatur poſt annũ
probationis & profeſſionis quid iudicetur de tempore quo fuit
nouitius, an reputabitur fuiſſe monachus vel ſecularis. Abb.de
hoc non loquitur.ſed Anch.in conſi.69.contra donationem.col.
3 poſt med. & ſeq. latè diſputat & concludit ꝙ fingitur ſemper
fuiſſe monachus, & ꝙ fiat retrotractio & ꝙ illa deſtinatio in
primo anno probationis habeatur pro conſummatione & per-
fectione actus, & ꝙ fiat iudicium ab euentu ſecuto. ¶Sed vltra
5 †Anch.iſtud confirmo ea his quæ ſcribit Old.in conſ.52.Ad quę
ſtionem.in conſil.53.& in conſil.180.quæſtio eſt vtrum Impera-
tor.in fi.vbi quando duo ſunt electi reges Alamaniæ,& inter eos
litigatur vtra electio potior ſit, geſta per eos lite pendente de-
pendent a futuro euentu, ideo ſi vnus eorum concedat priuile-
gium,& deinde contra eum pronuncietur, conceſſio fit inuali-
da.Eodem modo pendente dubio an iſte nouitius fiat profeſſus
vel non,interim geſta pendere videntur ea futuro euentu,quia ſi
profiteatur, geſta omnia fient inualida quaſi retro ſemper finga
tur vere fuiſſe monachus & profeſſus. ¶ Præterea vbi agitur de
impediendo actum,idem iudicamus de caſu dubio & penden-
ti,quod de certo.l.ſufficit.ff.de cond.indeb.l.j.§.ſi pendeat. ff.ad
Macedo.l.pecuniam quam.ff.ſi cer.pe.tradit Deci.in l.edita.col.
11.in fi.C.de eden.modò in propoſito agitur de impediendo a-
ctum ceſſionis & remiſſionis,dico ꝙ pendente dubio,an noui-
tius efficiatur monachus & profeſſus, iudicari debet prout de
certo,ac ſi verè & certè eſſet monachus & profeſſus.& magis in
terminis adduco Fede.de Senis in conſil.32.circa fi.vbi ꝙ noui-
tius præſumitur ingreſſus religionem animo perpetuò ibi ſtan-
di quando tractatur de eius fauore, vt habeatur pro ingreſſo in
perpetuum & pro vero monacho.¶Hoc ita præſuppoſito ꝙ no-
uitius iudicetur vt monachus ſaltem quando poſtea profeſſus
eſt,infertur ꝙ talis ceſſio per eum facta in damnum monaſterij
ipſi monaſterio non noceat,iuxta no.in l.j.ff.de vulg.in cap.cum
6 olim.de priuile.& in l.ſeruus.C.de pactis. & præmiſſa †ſine du-
bio procedunt reſpectu iuris fideicommiſſi poſito ꝙ ceſſio Ia-
cobi ad illud extenderetur, nam ceſſio aut renunciatio habet ta
citam conditionem ſi ius ceſſum aut renunciatum ad ipſum re-
nunciantem deuoluatur, ſed vbi caſus ſubſtitutionis euenit re-
nunciante facto monacho,ius ſubſtitutionis immediatè acquiri
tur monaſterio, non ipſi monacho, ergo eius renunciatio nihil
operatur cum ius ceſſum aut renunciatum ad ipſum renuncian-
tem non peruenerit, ēt ꝙ talis ceſſio aut renunciatio facta eſſet
ante ingreſſum monaſterij,ita in terminis terminantib. pulchrè
& latè So.tradit in conſi.183.Eleganter.lib.5.Puto tamen ꝙ ver-
ba ceſſionis aut renunciationis non comprehēdant hoc ius ſub
ſtitutionis futuræ per ea quæ habentur in l.qui Romæ. §.duo fra
tres.ff.de verb.obli.Aduertendum tamen circa præmiſſa dum di
ctum eſt bona nouicij morientis intra annum probationis per-
tinere ad monaſterium, quia iſtud non videtur procedere quan
do nouicius diſpoſuiſſet de bonis ſuis,nouicius enim poteſt te-
ſtari,matrimonium contrahere. & omnia facere ſicut homo li-
ber.Feder.de Senis in conſil.35.col.fi.ante med. ſed iſtud vide-
tur intelligendum ſi moriatur intra annum probationis.ſed ad-
uerte, quia profeſſio ſuperueniens non videtur trahenda retro
ad geſta tempore probationis ad eorum irritationem vel valida
tionem.Pau.de Ca.in conſil.430.Cum ſtatutum,circa fi.li.j.facit
reg.factum legitimè.li.6.niſi dicas ꝙ non videtur factum legiti-
7 mum ſtante proximo euentu profeſſionis. ¶ Quintò † quæritur
de modo conualidandi ceſſionem prædictam factam per Iaco-
bum,cuius licentia aut authoritate poſſit confirmari & conua-
leſcere, an ſufficiat conſenſus Abbatis vel ſummi Pontificis ne-
ceſſaria ſit confirmatio. Breuiter ſi Iacob. bonis hæreditarijs ſe
immiſcuerit ante ceſſionem aut renunciationem prædictam,
Abbatis cõfirmatio non videretur ſufficere,quia talis confirma-
tio ſapit donationem iuris quæſiti monaſterio,quæ donatio præ
latis eſt interdicta,vt habetur per doc.in rubr.de reb.eccleſ.non
alie.Alex.in conſi.55.col.2.uer.unde refert Io.And.h.j.& in con
ſi.43.col.2.uer.non obſtat ſi diceretur. lib.4.Iaſ.in l.ſi conſtante.
col.25.in fi.uer.ſecundò confirmo.ff.ſol.mat.tantum enim Abb.
aut prælatus diſponere poteſt de fructibus aut redditibus mo-
naſterij non de proprietate in uita,ut habetur per doct. in c.cæ-
terum,de dona.Bal.in conſi.298.Hæc materia. col.2.li.1.Cor.in
conſi.314.col.2.li.3. Quinimmo etiam ad uitam exceſſiue dona
re non poteſt.Old.in conſil.226.Quidam Epiſcopus.colu.3.poſt
med.uerſi.ſed ſalua reuerentia. Amplius dicendum ſit ꝙ præla-
tus deductis neceſſarijs pro ſuſtentatione ſui & familiæ non poſ
ſit de fructibus ad libitum diſponere,cum eos teneatur conuer-
tere in vſum pauperum & fabricam eccleſiæ.ca.ſic non ſunt. in
fi.12.q.4.& 44.diſt.in prin.Archid.in c.ſtatutum, de præſcrip.li.
6.cum alijs ſimi.quæ ſcribit Calca.in conſi.110.col.6.poſt med.
¶An autem poſſit prælatus talem confirmationem facere acce
dente conſenſu capituli vbi agitur de remittendo ius quæſitum.
Breuiter dico ꝙ etiam accedente conſenſu capituli non poteſt
prælatus donare ſine cauſa aut vtilitate monaſterij, ita Alexā.in
d.conſi.55.col.5.li.j.& in d.conſi.43.col.2.lib.4. vbi enim agitur
de præiudicio eccleſiæ circa bona immobilia, prælatus ēt cum
capituli conſenſu eccleſiæ præiudicare non poteſt, vt ibi habe-
tur per Alex.& tradit nouiſſimè Dec.in conſil. 474.colu.5.circa
med.Bene fateor ꝙ ſi ageretur de alienatione bonorum eccleſię
ea cauſa permiſſa, puta neceſſitatis, vtilitatis aut in compenſa-
tionē benemeritorum, ſufficeret ſola authoritas ſuperioris ſeu
Abbatis.Pau.de Caſt.in conſi.436.Viſis omnibus ſupradictis.li.
j.Cor.in conſi.181.col.11.ad fi.nu.38.li.3. Sed vbi agitur de alie
nando ex cauſa merè voluntaria, & de donando bona monaſte
8 rio acquiſita non ſufficeret talis ſuperioris authoritas,ideo † Pō-
tificis conſenſus videtur neceſſarius, de cuius poteſtate non vi-
detur dubitandum, quia etiam de bonis perfectè incorporatis
& vnitis eccleſiæ pleniſſimam habet Papa poteſtatem. cap.2.in
prin.de conceſ.præben.li.6.cle.6. vt lite pend. & poteſt Papa tol
lere ius quæſitum eccleſiæ,etiam ſine cauſa, quia potius dicitur
tollere adminiſtrationem quàm dominium. Pau.de Caſt.in con
ſi.587.Primum dubium.col.2.ver.nam aut quæritur.& in conſi.
414.in facto præſenti.col.2.in fi.ver.præterea video ꝙ Papa.li.1.
Cor.in conſil. 90.col.fi.li.4.Dec.in c.quæ in eccleſiarum.col 11.
ver.ſecundus caſus.de conſtit.in conſi.141.col.fi.Iaſ.in l. Barba-
rius.col.8.ver.ſed non puto.ff.de offi.prætor.& in l.fi.col.fi.ff.de
pact.multomagis poterit Papa talem confirmationem facere in
caſu iſto in quo perfectè ius monaſterio acquiſitum nō fuit,quia
nunquàm iſta bona fuerunt vnita nec incorporata monaſterio,
poſito adita eſſet hæreditas per Iacobũ ante ingreſſum vel poſt
ingreſſum ex actu illo ceſſionis, iuxta text.in l.fi aui.C.de iure
9 delibe.cum ſim.¶Si autem †Iacobus non adiuiſſet hæreditatem
ſolus Abbas poſſet illam ceſſionem approbare & confirmare,
& hæreditatem delatam monacho repudiare. Alexā.in l.legatũ.
ff.de leg.j.Soc.in conſi.198.col.2.ver.quartò prædicta corrobo-
rantur.li.5.quod eſt repetitum in conſi.75.li.4. Idem tenet Dec.
in conſi.269.col.4.Iaſ.in l.filiusfamilias.§.diui.col.2.in fi.verſ.6.
facit.ff.de leg.j.in l.non ſolũ.§.morte,col.13.in fi.verſ.hinc eſt ꝙ
filius.ff.de ope.no.nunc.in l.ſeruus creditoris.C.de pac.& idem
Iaſ.lariſſimè diſputat & concludit in l.legatum. j.col.antepe. &
ſeq.ff.de leg.j.& idem voluit ipſe Iaſ.remiſſiuè in l.pupillorum.
C.de repud.hæredi.& in l.ſi quis iniquum.§.ſi filius.colu.j.ff.qđ
quiſq; iuris,& in conſi.108.col.pen.in fi.li.j.agitur enim de iure
quærendo in quo prælatus eccleſiæ præiudicare poteſt, vt per Ia
ſo.in d.locis,& ibidem ſequitur Dec.in c.eccleſia S.Mariæ. col.
24.ver.tertiò concluſio ſupra facta.de conſtitutio.Cur.Iunior in
conſi.147.col.fin.¶Sextò dubitatur de viribus tranſact. factæ &
ratificatæ inter nob.dominos Humbertum, Geraldum, Iacobũ
& Alanum fratres de Montibus, an reuocari & reſcindi poſſit
tanquam facta ſine vlla cauſa.nam præſupponitur in facto ꝙ me
moratus do.Hugo de Montibus eorum pater condidit duo te-
ſtamenta.Rurſus ꝙ ſecundum erat magis in fauorem dictorum
Iacobi & Alani propter prælegata eis facta vltra commodum in
ſtitutionis vniuerſalis ſimul cum Geraldo.& prætereà in codicil
lis eiuſdem patris facta erant prælegata in commodum ipſius
Alani tantum,quæ tamen omnia prælegata ex æquo diuiſa fue-
runt inter ipſos Alanum & Geraldum nulla prorſus conſtante
cauſa ita faciendi & diuidendi, cum prius teſtamentum per ſe-
cundum eſſet reuocatum, licèt de reuocatione nihil dictum ſit,
l.ſi quis priore.ff.ad Trebel.§.poſteriore.Inſt.quib. mod.teſt.in-
10 fir.¶ Breuiter †iſta tranſactio videtur inita ex turpi cauſa, & per
calumniam, nam facta videtur ſuper re clara ſub prætextu vnius
prioris teſtamenti reuocati per ſecundum quo caſu quando ſu-
per re clara ſit tranſactio,ideo non valet,quia præſumptio eſt cõ
tra actorem ꝙ calumniosè egerit & petierit ad vexandum reũ,
& eum inducendum ad compoſitionem & tranſactionem metu
litis.l.1.ff.de tranſac.l.in ſumma.& l.eleganter.ff.de condi.inde.
l.ſub prætextu.C.de tranſac.c.1.& c.ſuper eo.extra eod.tit.Et ita
declarat Rom.in conſi.517.col.4.in fi.in tertio dub.Abb. in con
ſi.12.col.2.& in conſi.85.circa fi.li.2. & ꝙ tranſactio quam quis

facit

facit ſuper re clara ſolum vt vexationem redimat turpitudinem dicatur continere, tradit Old. in conſi. 580. Quæritur vtrum quis poteſt. vbi ꝙ datum gratia vexationis redimendæ repeti pōt tanquam datum ex cauſa turpi. Facit tex. in l. iniuriarum. §. ſi quis p iniuriam. ff. de iniur. vbi ꝙ agitur iniuriarum contra vexantem alium iniuſtè, ergo talis vexatio dicitur continere turpitudinem
11 & iniuſtitiam, quia alias iniuriarum agi non poſſet. Hoc ita† præſuppoſito ꝙ talis tranſactio reprobetur tanquam ſapiat calumniam & turpitudinem contineat, dico ꝙ iuramento non firmatur, regula non eſt obligatorium. de reg. iur. li. 6. & licèt non contineat turpitudinem iuramentum ex parte iurantis, ſed ex parte recipientis tantum, tamē relaxari debet ob iniquitatem quæ eſt ea parte recipientis, ne eiuſdem recipientis anima periclitetur. Pau. de Caſt. in conſi. 559. Circa primum quæſitum dubitatio videtur. colu. 3. in conſi. 305. Notandum eſt ꝙ ſi non interueniſſet. col. 2. circa med. in conſi. 400. Viſo puncto ſuprascripto & omnibus ſcripturis. ad fi. primi dubij. & conſil. 455. Ad primum puto dicendum ꝙ inſtitutio. col. 2. poſt med. li. 2. Abb. in conſi. 8. col. 2. ver. ſed in caſu noſtro. & col. ſeq. in conſi. 12. col. 2. ver. & iuramē tum debet. & in conſi. 107. in 2. dub. li. 5. Cor. in conſi. 593. col. 2. li. 4. Alex. in conſi. 89. col. fi. circa med. li. 2. Ripa. libr. 3. reſpon. de dona. reuoc. c. 15. col. 6. ver. 5. igitur. Aufre. in deci. Tholo. q. 62. in fi. quicquid aliter dixerit Fed. de Sen. in conſi. 142. domini Io. co.
12 fi. ¶ Sed† vnum eſt ꝙ dubitare me facit, nam primum teſtamentum fuit inter liberos ꝙ habere dicitur clauſulam derogatoriā ad ſequens teſtamentum, nec tollitur per aliud ſequens teſtamē tum niſi in ſpecie de illa clauſula derogatoria mentio fiat. auth. hoc inter liberos. C. de teſtamen. & ſi dicatur illum tex. non procedere, quando etiam ſecundum teſtamētum eſſet inter liberos, ibi per doc. reſpondeo, ꝙ intelligi iſtud debet quando ſecundū teſtamentum liberis vtilius eſſet, vt per Iaſ. in d. auth. Soc. in conſi. 163. col. pen. li. 2. Alex. in conſil. 105. col. 4. ver. 2. reſpondeo. li. 4. Bal. Sal. Cuma. & Pau. de Ca. in d. auth. hoc inter liberos. Cor. in conſi. 31. col. pe. in fi. li. 2. Dec. in conſi. 475. col. 2. poſt med. ver. 3. reſponderi poteſt. Immo Alex. in conſi. 134. col. 5. in fi. ver. quinimmo in caſu. li. 5. ſimpliciter dicit primum teſtamentum inter liberos habere clauſulam derogatoriam licèt etiam ſequens teſtamentum ſit inter liberos. ſequitur Cur. Sen. in conſil. 76. col. 7. in fi. ſed tamen iſtud non videtur procedere quando ſequens teſtamentum liberis vtilius eſſet. ſed iſtud ſecundum teſtamentū licèt videatur vtilius aliquibus liberis, id eſt, Iacobo & Alano, alijs tamen liberis fuit damnoſius, ideo ſtante hoc illa tranſactio inita non videtur ſuper re omnino clara & indubitata. ¶ Ideo videnda eſſent verba ſecundi teſtamenti, quia particula tantum tranſmiſſa eſt, an in eo ſufficienter derogetur præcedenti teſtō. Grationopo. 4. Februarij. 1542. Aymo Crauetta de Sauil. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Cognitio cauſæ dicitur non interueniſſe ob temporis breuitatem.*
2 *Breuitas temporis vitiat ſententiam, & ex ea præſumitur dolus, & reddit acta nulla etiam in arbitrarijs, immo etiā ſententia principis annullatur ex temporis breuitate.*
3 *Terminus ex officio dari debet non petenti in his in quibus tenetur ex officio inquirere.*
4 *Tempus vbi a lege non determinatur, ſufficit quocunque tempore fieri regulariter.*
5 *Nullitas perpetua opponi poteſt vſque ad triginta annos ſaltē per viam exceptionis.*
6 *Vacare debet beneficium de iure & de facto vt alteri conferri poſſit.*
7 *Fraus arguitur ex varietate contractuum.*
8 *Correſpectiui cenſentur actus qui fiunt incontinenti, id eſt, vnus gratia & reſpectu alterius, idem in actibus qui fiunt breui tempore vnus poſt alterum.*
9 *Fraus arguitur ex actuum vicinitate.*
10 *Renunciari non poteſt beneficium quod eſt de iure patronatus ſine conſenſu patronorum.*
11 *Fraus probatur arguendo a veriſimili.*
12 *Simulatio emptionis præſumitur quando emptor ex fama non reputatur idoneus ad emendum bonatam magni valoris.*
13 *Simulatio contractus arguitur quando ille breui poſtea tempore reſoluitur.*
14 *Mandatum ad acceptandum beneficia, & acceptata reſignādum, non eſt ſufficiens ad validandum reſignationem factā virtute talis mandati.*
Superueniens ius mandanti non confirmat ius mādantis, ſed oportet ut ſubeſſe de tempore mandati. ibid. nu. 14.
Minor quatuordecim annis non poteſt conſtituere procuratorē in ſpiritualibus ſine authoritate Epiſcopi aut officialis. ibid. num. 14.

CONSILIVM CLIII.

¶ Pro venerabili domino Rocho Matthæi clerico Ebredunenſi contra venerabilem dominum Arduynum Bernardi.
¶ De eadem materia habetur ſupra in conſi. 82.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vltra iam ſcripta per me in fauorem venerabilis dñi Rochi Matthæi clerici Ebredunenſis ꝯ venerabilem dñm Arduynum Bernardi ſuper capellania ſancti Marcellini, inquantum dixi illam permutationē factam de ipſa capellania nullam eſſe ob diſſenſum patronorum aut partis eorum, opponitur ex aduerſo talem diſſenſum non nocere, quia fuit generalis non expreſſa cauſa ipſius diſſenſus, & ꝙ cauſæ diſſenſus ab initio & ante ipſam permutationem exprimi debebant, non poſt eā admiſſam. ¶ Reſpondeo ad iſtam oppoſitionem ꝙ talis permutatio beneficiorum ſtatim, & ita repente admitti nō debet, ſed cum cauſæ cognitione in qua ſuperior inquirere debet de vtilitate eccleſiæ, an ei expediat talis permutatio, vt dixi in conſilio, allegando Anch. hoc ita præſuppoſito ꝙ cauſæ cognitio eſſet adhibēda, dico ꝙ danda erat dilatio ipſis patronis diſſentientibus ad allegādum & probandū cauſas diſſenſus ipſorum, aut ſaltem expectādi erant patroni per aliquod tempus intra quod docerent ſi vellent, de incommodo eccleſiæ ex tali permutatione. nam ſi ſuperior ex officio tenetur inquirere de cōmodo eccleſiæ circa permutationem, quanto magis vbi videt oppoſitionem fieri contra eam videre & expectare debet nunquid opponens validi quid
1 adducat contra ipſam permutationem. Alias† n. procedendo ad actum admiſſionis eodem inſtanti quo pars fuit citata nulla præmiſſa cognitione nulla fieri dr̃ talis admiſſio ob temporis breuitatem, optimus text. pro hoc in l. ſi finita. §. non autem ſtatim. ff. de dam. infe. vbi dr̃ non autem ſtatim vbi prætor miſit in poſſeſſionem, etiam poſſidere iubet, ſed tūc demum cum iuſta cauſa uidebitur, ergo interuallum aliquod debebit intercedere dicit tex. Eodem modo non debebat ille uicarius ſtatim permutationem recipere, ſed cum opponentes uideret, interuallum aliquod debebat adhibere, intra quod de cauſis diſſenſus cognoſci poſſet. Ad idem adduco gl. in l. ſed & ſi per prætorem. §. quotiens, in verſi. unius diei. ff. ex quib. cau. maio. ubi ꝙ impoſſibile eſt in una die petere reſtitutionem & cauſam complere omniaque expedire. Eodem modo & fortiuſ in caſu noſtro impoſſibile erat eadem hora cauſas diſſenſus in promptu habere, & omnia eodem momento expedire, neceſſarium. n. erat interuallum temporis ad inquirendum quō & qualiter & ad quem finē permutatio illa fieret, & de qualitatibus perſonarum & beneficio-
2 rum. Ad idem† faciunt iura quibus annullantur ſnīæ latæ præcipiti feſtinatione ob temporis breuitatem. l. 5. & l. fi. C. de ſent. ex peri. reci. l. prolatam. C. de ſent. l. 4. C. de accuſa. l. meminerint. C. unde ui. l. fi. C. ſi per uim uel alio mo. c. eccleſia S. Mariæ, de conſti. c. nos in quemquam. 2. q. j. & ratio eſt, quia ſnīa ferri debet cū cauſæ cognitione, ét ꝙ ſit interlocutoria. l. a procedente. C. de dilatio. Bal. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. ff. de offi. procon. & in l. quod iuſſit. col. pe. ff. de re iud. Alex. in conſi. 33. col. fi. li. 1. Calc. in conſil. 115. col. j. in fi. Sed ex breuitate temporis præſumitur cauſæ cognitionem nō interueniſſe, ut habetur in d. iuribus, immo ex illa breuitate temporis præſumitur dolus ꝙ iudex doloſè uerſatus ſit adeo feſtinanter procedendo. Pau. de Ca. in conſi. 574. Contra ſuperius conſulta. col. 2. in fi. li. j. & reddit acta nulla breuitas temporis ét in arbitrarijs. Anch. in conſ. 36. Viſa quadam

dam petitione. col.5. Amplius ēt principis ſnīa vitiatur ex tem-
poris breuitate, c. cum ex literis. de reſti. in integ. Dec. in cōſ. 444.
colu. 2. circa med. Virtus. n. lenta eſt & omnia percunctatur, ini-
quitas aūt omnia præcipitat. c. inter hircū. de pœni. diſt. 3. & in la
byrinthū erroris incidit, qui prius iudicat quàm intelligat, vt le-
gitur in c. ſciendū. 29. diſt. ſed quō poterat ſcire vicarius an per-
mutatio cederet ad vtilitatem eccleſiæ nulla facta inquiſitione,
immo facta oppoſitione p patronos nulla eis data dilatione ad
allegandum & probandū cauſas oppoſitionis & diſſenſus? Ideo
talis iudex ita præcipitanter procedens, dr̄ iudex baliſtarū, ful-
minans ſnīas ſicut baliſta ſagittas, ita Fed. de Sen. in conſil. 187.
Caſus talis eſt dn̄s Petrus in h. ¶ Præterea ille vicarius vr̄ ſibi con
trarius, nam reijcit illam oppoſitionem patronorum, niſi in ſpe
cie dicant cauſas oppoſitionis eorum, & ſic ſi dicāt in ſpecie de
cauſis oppoſitionū illas recipit ponderando naturam dictionis
niſi, vt hr̄ in l. cū mota. C. de tranſact. & ſi illico & incontinenti
proceſſit ad actū admiſſionis, profectò ſi admittebat patronos
ad opponendum cauſas in ſpecie, debebat aliquādiu expectare,
an cauſæ illæ in ſpecie allegarentur. ¶ Ex alio ſuſpicio eſt contra
admiſſionem illam, quia vicarius admittens eſt & erat coniun-
ctus partis aduerſæ, ideo præſumitur q affectione ductu fuerit
ad ita admittendū tam feſtinanter. c. inſinuante, de offi. dele. fa-
cit quod dicimus de teſtimonio coniuncti, vt hr̄ in l. parentes. C.
de teſtib. & quod dixi in priori conſilio q præſumitur fraus ra-
tione coniunctionis ſanguinis. ¶ Ideo non vr̄ imputandum ipſis
patronis cur ſtatim ab initio non dixerint in ſpecie de cauſis op
poſitionum, quia temporis mora opus erat ad inquirendū de ip
3 ſis cauſis, ſed † imputandum vr̄ ipſi vicario poſtquam vidit patro
nos ſe oppoſuiſſe cur non eis tempus conceſſerit ad iuſtificandū
eorum oppoſitionē. quod tempus concedere debebat ēt non re
quiſitus poſtq̄ ipſe ex officio vtilitate ipſius permutationis tene
batur inquirere. Dec. in c. licèt cauſam, col. 9. ver. ſecunda conclu
ſio Abb. eſt de probat. ¶ Poſtremò conſidero q pars aduerſa di-
cens cauſas oppoſitionum debuiſſe in ſpecie ab initio proponi,
4 tenetur hoc probare & adducere tex. qui hoc dicat, quia † oppo
nens habet regulam iuris pro ſe, q vbi lex reſpectu temporis lo
quitur generaliter, generaliter debet intelligi, vt ſufficiat quid
fieri quocunq; tempore. l. arbitrio. ff. de dolo. l. j. in princi. iunc. l.
hoc edicto. ff. de publica. l. vniuerſa. C. de precibus imper. offeren.
l. ſi quis hæredem. C. de inſti. & ſub. Bar. in conſi. 69. Viſo ſtatuto.
Bene fateor q ſi in termino aſſignato nihil omnino oppoſitū fuiſ
ſet, approbata cenſeretur permutatio, ſed cum fuerit oppoſitū
in genere quominus audiri poſtea quis debeat ad allegandū &
probandū cauſas in ſpecie, hoc iure non vr̄ cautum, immo de iu
re cautum vr̄ contrarium, quia petitio generalis admittitur in iu
dicio parte non opponente, licèt poſtea debeat declarari, vt hr̄
in l. 1. ff. de eden. Sed in caſu noſtro pars non oppoſuit contra diſ
ſenſum patronorum, ſed ipſe vicarius faciens totum ōrium eius
quod facere tenebatur, nā tenebatur ex officio inquirere de vtili
tate eccleſiæ circa permutationem prædictam, ſed loco huius in
quiſitionis impediuit ne doceretur de incommodo ipſius eccle
ſiæ reijciendo tam feſtinātèr illam patronorum oppoſitionem fa
ciendo officiū partis. ¶ Rurſus attenta hac conſideratione par-
tis q cauſæ oppoſitionem debebant ab initio proponi, nec alle-
gari poſſint ex poſt, ſequeretur vnum inconueniens, nā ius vult
q tales permutationes non valeant niſi præcedente inquiſitio-
ne, vt dixi in priori conſilio, & tñ ſequeretur ſm hanc conſidera
tionē, q omnis admiſſio permutationis valeret indiſtinctè, quia
5 ſemper dici poſſet opponi debebat ab initio, cum † tñ de nullita
te actus regulariter perpetuò dici poſſit vſq; ad 30. annos ſaltē
per viam exceptionis, vt hr̄ in cle. j. de re iud. Corn. in conſi. 302.
col. 2. circa med. li. j. Dec. in c. ex parte 5. col. 2. ver. 20. fallit. de of
fi. dele. & in conſi. 8. col. 4. verſ. & retenta concluſione. itaq; ſi lex
canonica annullat permutationes beneficiorum ex cauſis ad-
ductis in priore conſilio, neſcio videre ſi quis illas cauſas nullita
tis modo docere velit, cur audiri non debeat, ēt poſito & nō con
ceſſo, nullus interueniſſet patronorum diſſenſus in genere nec
in ſpecie, nulla. n. facta oppoſitione per patronos. bene fateor q
permutatio nulla dici nō poteſt ea eo q ſit facta de beneficio iu
ris patronatus inuitis patronis, ſed q; ex alijs cauſis nulla dici
non poſſit, puta, quia reperiatur dānoſa eccleſiæ & facta in frau
6 dem, vel aliter, hoc affirmare non audeam. ¶ † Ex alio principali
ter impugnatur illa aſſerta permutatio, nā beneficiū conferri nō
pōt niſi vacet de iure & de facto, nec ſufficit illud vacare de iure
ſi de facto nō vacet. c. cum noſtris, & c. literas. de conceſ. præbē.

Old. in conſ. 108. qm̄ ex tempore. col. j. poſt me. Bellam. in conſi.
19. col. 3. circa med. Sed beneficia tradita per ipſum Arduynum
memorato d. Bartholomæo Bernardi in cauſam permutationis
de facto non vacabant, quia adhuc tenebantur per d. Honoratū
Argenti, quia licèt reſignaſſet ipſa beneficia per procuratorē &
in vim reſignationis collata eſſent dicto do. Arduyno, tñ poſſeſ-
ſionem taliū beneficiorū, neq; ipſe dn̄s Arduynus neq; alius pro
eo adeptus vnq̄ fuit, immo adhuc tenent ipſa beneficia p dictū
Argēti, ideo clara arguit probatio fraudis. l. ſicut. §. ſuperuacuū.
ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Bar. in d. l. poſt ōctum. ff. de dona.
Quod dictū eſt, beneficiū conferri nō poſſe niſi vacet de iure &
de facto, intellige reſpectu impetrantis dicentis beneficium va-
care, quia non dr̄ vacare niſi vacet de iure & de facto, tñ ſi expri
mat illud vacare de iure, licèt nō de facto, tenet collatio. c. licèt
Epiſcopus, de præb. lib. 6. ſimiliter patronatus pōt præſentare ad
bn̄ficium vacans de iure licèt non de facto. Rot. dec. 365. Nunqđ
patronus in antiq. & ſic vacatio de iure & de facto requiritur ex
parte impetrantis, qui tenetur exprimere vtranq; vacationē aut
7 modū vacādi. ¶ Fraus † ēt arguitur ex varietate ōctuū ſeu actuū.
l. ab Anaſtaſio. C. manda. Bal. in conſi. 125. Tres fuerunt ōctus. li.
j. Varietas aūt probatur quia iſte Arduynus, ut dixi, nulla tene-
bat bn̄ficia quæ poſſet permutare, ideo procurauit ſibi reſignari
illa parua bn̄ficia illius Honorati argēti loci Guilieſtræ q poſtea
medio procuratoris taliter qualiter permutauit cum dicto Bar-
tholomæo Bernardi. & notandū eſt q ipſe Arduynus conſtituit
procuratorē eius patrem ad acceptandū bn̄ficia & acceptata re
ſignandū, & ſic plures hic & varij concurrunt actus. primò pro-
curatoriū Arduyni modo præmiſſo. ſecundò procuratorium il-
lius Honorati argēti. tertiò reſignatio facta per procuratorem il
lius Honorati. quarto reſignatio procuratoris ipſius Arduyni,
8 deinde collationes, & poſtea permutatio. Qui † actus incontinen
ti facti fuerunt vnus poſt alium, ob id cenſentur correſpectiui. i.
vnus factus gratia & reſpectu alterius. Bal. in l. petens. C. de pac.
late & pulchrè Cor. in conſi. vlt. li. j. in conſil. 20. col. 3. poſt med.
& in conſi. 36. col. 2. circa med. li. 5. Idem ſi non incontinenti, ſed
breui tpe actus fiant unus poſt alterum. Ancha. in conſi. 434. Ex
narratis ſuperius. col. 2. uerſ. præterea aduertendū. itaq; dicendū
eſt q illæ renunciationes liberè & purè factæ nō fuerint, ſed ad
effectum vt præfatus dn̄s Arduynus patrui beneficiū obtinere
poſſet ex titulo illo permutationis, cū aliter obtinere nō poſſet,
attento q iā incontinenti facti fuerunt iſti actus vnus poſt aliū.
9 Eſt. n. † veriſimile ex iſta actuū vicinitate q oēs illæ renunciatio-
nes factæ fuerint præcedentibus pactionibus & tractatibus, ex
actuū. n. vicinitate præſumitur q fraus præceſſerit & interuene-
rit. l. ſi ventri. §. eorū & quod ibi Bar. ff. de priui. cred. Bar. in l. poſt
ōctum, col. 5. ff. de dona. cum ſimi. quæ Alexā. tradit in conſil. 25.
col. fi. li. 5. ¶ Pro his optime facit quod ſcribit Cor. in conſil. 303.
col. pe. li. 3. vbi qn̄ prohibetur aliquis ōctus ſi alij fiant breui tē-
pore vnus poſt alium præſumitur fraus de contractu ad contra-
ctum, puta ſi prohibetur permutatio & fiant binæ venditiones,
10 quæ in effectu permutationi æquipollent. in propoſito † noſtro,
rector eccleſiæ quæ eſt de iure patronatus beneficiū renunciare
non poterat ſine conſenſu patronorū. Inno. in c. fi. de renuncia.
refert & ſequitur Abb. in c. ſignificaſti. col. 2. de præb. Dec. in con
ſi. 254. col. fi. licèt contrarium teneat Cald. in cōſ. pe. in tit. de re-
nun. & ſi patronus cōſentiat, bn̄ficiū vacat, & pōt patronus aliū
pñtare, vt ibi hr̄, quæ pñtatio ceſſat in permutatione, iō videntes
Barthol. & Arduynus Bernardi q renunciatio capellæ de qua a-
gitur fieri non poterat ſine conſenſu patronorū, & q ſi patroni
cōſenſiſſent illa ad vtilitatē ipſius Arduyni ceſſura nō eſſet, quia
patroni aliū præſentaſſent, & q modus nullus aderat conferēdi
capellaniā prædictā ipſi Arduyno niſi per viam permutationis.
permutatio aūt fieri nō poterat cū Arduynus bn̄ficia nulla obti-
neret, excogitatus fuit modus ad permutādū, quia inductus fuit
ille Honoratus argenti ad reſignandum tenuia illa bn̄ficia in fa-
uorē dicti Arduyni quæ poſtea cū patruo ſ pmutaret. & ſic fraus
facta eſt de contractu renunciationis ad contractum permuta-
11 tionis. ¶ Probatur † hoc, nā fraus arguitur ſeu probatur arguen-
do a veriſimili. Pau. de Ca. in cōſi. 58. Viſis his quæ ſuperius. col.
2. poſt med. ver. item reſultat tertia. lib. 5. Dec. in conſi. 644. col. 1.
ad fi. ſed arguendo a veriſimili, quō veriſimile eſt q ſi Bartholo-
mæus Bernardi verè intendiſſet permutare beneficium, q illud
permutaſſet cum alio bn̄ficio tam exili & tenui. Rurſus quō ve-
riſimile eſt q procurata fuiſſet illa reſignatio illius honorati ar-
genti ad cauſam habendi ſui bn̄ficij tam breuis, an non alterius
bene-

12 beneficiũ pinguius quæſitum fuiſſet. ¶ Facit † ad hoc quod Bart.
ſcribit in conſi.68. Proponitur ꝙ Ioannellus, vbi ꝙ emptio præ-
ſumitur ſimulata qñ ex ſama emptor idoneus non reputabatur
ad emendũ bona tã magni valoris. Eodem modo in propoſito
noſtro dicẽdũ eſt, nã iſte Arduynus nullo modo erat idoneus ad
permutandum bñficia, cum nulla teneret nec illa bñficia ſibi re
ſignata per Honoratũ argẽti ſufficientia erant ad permutationẽ
memoratam, ergo cogitur iudicis animus ad credendũ permu-
tationẽ ipſam per fraudẽ & ſimulationẽ fuiſſe celebratam. ¶ Ad
13 idem † facit quod ſcribit Pau.de Ca.in conſil.74. In cã mota per
dñam Dorotheam.col.1.ad fi.li.2.vbi ꝙ ſimulatio contractus ar
guitur qñ ille breui poſt tpe reſoluitur. Eodem modo dicendum
vr̃ in caſu noſtro ꝙ illa reſignatio facta per Honoratum argenti
dicatur ſimulata & facta ſolũ ad effectum illius permutationis
ſecutæ, cũ ſtatim illud bñficium reſignatum cum alio fuerit per-
14 mutatum. ¶ Præterea † conſiderandũ eſt ad impugnationẽ iſtius
permutationis, ꝙ illud procuratorium do. Arduyni ad acceptan
dum bñficia, & acceptata reſignandũ, & reſignatio facta in vim
talis procuratorij, ſunt nulla, quia datur poteſtas procuratori ad
reſignandũ bñficium quod conſtituens non habebat, nec obſtat
ꝙ poſtea illud fuerit aſſecutus ex acceptione procuratoris, iuxta
tex.in c.accedens, de præb. quia poteſtas ad reſignandum ab ini
tio nulla defectu iuris non conualidatur ex iure ipſo ſuperueniẽ
ti, ita in terminis tradunt dñi de Rot.deciſi.529. Verum poſſit.in
antiquis, refert & ſequitur Rebuſ.in trac.ſuo nominationum.q.
14.nu.112.ver.vndecimo nominatus. vbi dicit ita fuiſſe iudica-
tũ in magno conſilio regio. quod vnicum fundamentum vr̃ ſuf-
ficiens ad victoriam cauſæ. addo vltra Rebuffum ꝙ idẽ tenet Ru-
ta deciſ.242. Nota ꝙ vbi quis fecit procuratorẽ. in antiq. Rotã ẽt
ſequitur Boer.in ſuis deci.q.205.col.3.circa med.& q.308.col.1.
in fin. Confirmatur iſta deciſ. Rotæ & Rebuffi. nam quicquid ſit
in alijs diſpoſitionib.in mandato, illud certum eſt ꝙ non conua
lidatur ex poteſtate aut iure ſuperuenienti, ſed oportet ꝙ ius mã
dantis ſubſit ab initio de tempore ipſius mandati, vt tradit De-
ci.in c.eam te.col.fi.ver.alia tñ ẽt ratione, de reſcrip. ſed hoc di-
ctũ Rotæ tenet gl.pragma.in tit.de ſubla.cle.literis in ver.cuiuſ-
cunq; in fi.gl.char.500. Autre.in deci.Tholo.q.486.in fi. ¶ Poſtre
mo cum Arduynus de tempore illius procuratorij eſſet minor
annis quatuordecim, procuratorem conſtituere non potuit ſine
authoritate Epiſcopi aut officialis, c.fi.de iud.li.6. Ex quibus in-
fertur ius domini Rochi Matthęi potius eſſe in beneficio de quo
agitur, & ita concludo ſaluo ſaniori iudicio. Grationopo.6.Fe-
bruarij.1545. Aymo Crauet.de Sauil.I.V.doc.

SVMMARIVM.

1 *Paſcua dicuntur vniuerſitatis, non domini loci.*
Paſcua diuidi debent pro rata prædiorum & eorum neceſſita te, vbi de vſu paſcuorum quæſtio eſt.ibi.nu.1.
In paſcuis antiquitas ſeruanda eſt.ibi.nu.1.

2 *Negatiuum ius qualiter probetur, puta quod quis non poſſit colere Paſcua in tali manſo.*

3 *Deſtructio operis facti aut fit ex edicto de nunciat.noui operis, aut ex interdicto quod vi aut clam.*

4 *Spoliatus recuperare debet poſſeſſionem propria authoritate in continenti, non ex interuallo.*

5 *Recognitio transfert ius in eum cui fit.*

CONSILIVM CLIIII.

¶ Pro Claudio Maſſi comitis ex loco Mirabelli caſtri Bernardi contra Michaelem & Eoymondum Peyraudi ac alios litis conſortes ex eodem loco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſo proceſſu agitato inter Claudium Maſſi comitis agentem ex vna & Michaelem ac Enymondum Peyraudi cæteroſq; litis conſortes in poſſeſſorio retinendæ, quia agens dicit ſe coluiſſe quædam bona publica ſeu vniuerſitatis loci Mirabelli caſtri Bernardi allegando cõſuetudinem per quam ius eſt particularibus de bonis cõibus eyſartare ſeu noualia facere, & ꝙ aduerſarij eum turbauerunt, dicentes eam conſuetudinem re ſtringi ad bona ſeu manſa in quibus eyſartantes degunt, ſed ꝙ
manſum in quo agens ipſe eyſartauit aut noualia fecit, dr̃ man-
ſum habitationis ipſorum reorum, nec in eo agens habitat. Præ-
terea quo ad poſſeſſorium ꝙ ipſi rei ſunt in poſſeſſione paſcuan
di ſeu depaſcendi beſtias & cultiuandi in bonis eyſartatis & cul
tis per ipſum agentem. quæritur vtra partium iura potiora obti-
1 neat? ¶ Breuiter † conſidero ꝙ hic agitur de bonis publicis vn ut
vniuerſitatis, prout ſunt Paſcua publica, quæ bona non dicuntur
ſingulorum ſeu particularium, ſed ipſius vniuerſitatis. §. vniuer-
ſitatis, Inſti.de rer.diui. in quibus paſcuis & alijs bonis publicis
dominus ipſius loci ſeu caſtri non poteſt prætendere dominiũ
neq; proprietatem ad ſe inſolidum pertinere. Pau.de Ca.in con
ſi.376.licèt iudex.col.3.ante med.li.j.& in conſi.56. Videtur di-
cendum præfatos manifeſtos.col.2.li.2.mouetur Pau. forti ratio
ne, quia dominus ſpecialis loci non habet plus iuris, quàm prin
ceps a quo locum habet, ſeu non debet habere plus iuris quàm
haberet princeps, ſed princeps non habet ius in talibus bonis
reſpectu dominij, ſed ſolum reſpectu iuriſdictionis, & ad hunc
modum debent intelligi quæ ſcribit idem Paul.de Caſtr.in l.j.in
prin.ff.de acq.poſſ. ꝙ terræ gerbidæ & incultæ quæ a nemine re
petiuntur occupatæ præſumũtur eſſe vniuerſitatis in cuius ſunt
territorio, licèt Iaſ.in l.rem quæ nobis, col.pen.eo.tit. præſuppo-
nat & velit pertinere ad dominum loci. ſed vt dictum eſt, domi-
nus loci non habet intentionem fundatam niſi reſpectu iuriſdi-
ctionis. quod ſine dubio procedit ſi probatur poſſeſſorium vni-
uerſitatis in talibus pactis. & ita alias de iure reſpondi magnifi-
co do. Vicinoni, & vbi inter vicinos ſeu dominos prædiorum qõ
eſſet de vſu paſcui illud diuidi debet pro rata prædiorum & eo
rum neceſſitate. l.teſtatria §.fi.vbi Alb.ff.ſi ſerui.ven. & idẽ Alb.
in l.imperatores.ff.de ſerui.ruſtic.præd. refert & ſequitur Calca.
in conſil.34.col.3.circa med. In iſtis etiam paſcuis antiquitas ſer
uanda eſt.l.cum nulla ratio.in fi.C.de paſcuis publicis.li.11.l.1.
& 3.C.de fun.limitro.eo.li. Cal.in conſi.50.col.2.circa me. Dec.
in conſil.550. itaq; videndum eſt de conſuetudine & poſſeſſorio
allegatis. Quantũ ad conſuetudinem, illa ſatis vr̃ probata ẽ ex
confeſſione reorum licèt eam reſtringant ad bona quæ ſunt in-
tra manſa colentium, ſed dicunt ꝙ agens habitat in manſo Cõ-
bæ, ipſi aũt rei in manſo Chauaneriæ, & ꝙ bona culta & eyſarta
ta per agentem ſunt intra manſum Chauaneriæ. Sed tñ ex teſti-
bus ipſius agentis probatum eſt de contrario, ꝙ bona ſunt in-
fra manſum Combæ. Quod etiam probatum fuit ea inſpectione
oculari facta per iudicem præſentibus teſtibus vtriuſq; partis.
Quo tempore viſitationis teſtes actoris conſtantes ſemper fue-
runt. teſtes autem reorum dixerunt bona contentioſa compre-
hendi & contineri etiam ſub manſo Combæ. & ſic apparet iuſti
ficari cauſam actoris, etiam ex teſtimonijs reorum, ẽt ꝙ conſue
tudo reſtringeretur ad modum propoſitum per ipſos reos. Sed
2 videtur † ꝙ reſtrictio eiuſmodi non fuerit probata, quia in tali re
ſtrictione agitur de probando ius negatiuum. i. ꝙ homines eiuſ
dem domini & vniuerſitatis habitantes in vno manſo poſſunt
eyſartare nec colere in mãſo in quo non habitant, ſed ad pro-
bandum tale ius negatiuũ neceſſe eſt probare factũ hominis ꝙ
aliqñ vnius manſi uoluiſſent eyſartare & colere in mãſo in quo
non habitarent, & ꝙ fuerint prohibiti id facere, & ꝙ tali prohi-
bitioni acquieuerint ut hr̃ per doc.in c.ſignificante, de appel. de
clarat Alea.in conſi.45.circa prin.& in conſil.136.col.5.li.3.Iaſ.
in l.quominus, col.5.in fi.uerſi.ſi uero uolentes.ff.de fluminibus.
Addo Pau.de Ca.in conſil.205.col.3.li.2.vbi ſi quis alleget poſ-
ſeſſionem depaſcendi aut nemus incidendi inſolidum in tali pa
ſcuo aut in tali nemore, debet probare ꝙ alias uolentem paſcua
re aut nemus incidere prohibuerit, ſed pars aduerſa non ſolum
non probauit talẽ prohibitionem in præteritum, immo ne qui-
dem allegauit, & profectò puto ꝙ ſi allegaſſet probare non po-
tuiſſet. Præterea poſito ꝙ eyſartationes factæ fuerint in manſis
eyſartantiũ ſeu in quibus habitarent, illud uerisimiliter factum
eſt gratia commodioris vſus, quia cõmodius eſſet in proximo &
uicino loco eyſartare q̃ in alieno aut remoto, ſed nõ ſequit̃ quin
in manſo remotiori eyſartare quis poſſit ſi uelit, & ſic ꝙ quis in
alio manſo non eyſartauerit hoc factum non eſt, quia eyſartare
non poſſet ſi uoluiſſet, ſed quia ſibi non expediret, iõ allegatio
partis non concludit, non fuit eyſartatum in manſis remotis, er-
go eyſartari non potuit, ſi non concludit allegatio, quãto minus
probatio quæ facta non eſt.l.non hoc. C.unde legit.c.in præſen-
tia. de probat. Itaque cum bona uniuerſitatis impune eyſartari
poſſint per ſingulos de uniuerſitate iure cõſuetudinario ꝑdicto,
nõ pñt aliqui particulares de uniuerſitate alios prohibere quo-
minus

minus eyſartare poſſint, allegando conſuetudinem eyſartandi limitatam & reſtrictam eſſe, quia talis limitatio & reſtrictio nullo modo probatur.
3 ¶ † Sed poſito & non conceſſo, talis reſtrictio probata eſſet, & ꝙ terræ in quibus eyſartatū & cultum eſt non eſſent de manſo Combæ vbi actor habitat, adhuc nō licuit reis ipſum actorem turbare, nam iſti actus eyſartationis, culturæ & ſeminationis clanculum fieri non poſſunt, & ipſe ager cultus & ſeminatus in propatulo eſt omnibus, ideo debebant rei contradicere ab initio, non autem poſt opus factum illud propria authoritate tollere, nam deſtructio operis facti, aut fit ex edicto de nou.oper.nuncia. aut ex interdicto quod vi aut clam. l.1.§.1. vbi gl.in ver.his interdictis.ff.de ope.no.nunc. ſed hic nulla nunciatio facta eſt, licèt bona publica contendantur, non etiam vi aut clam factum quid eſt, ideo opus actoris deſtrui non debebat. Quinimmo ēt ſi vi aut clam actum quid eſſet, interdicto quod vi aut clam via iuris agendum erat non ēt propria authoritate, qđ factum erat tollendum, eo.ti. quod vi aut clam. & licèt illa remedia de oper.nou.nunc. quod vi aut clam, propriè non pertineāt ad caſum iſtum, tñ argui poteſt a ſimili ex idētitate rationis. Rurſus,
4 † poſito citra præiudicium veritatis rei fuiſſent ſpoliati aliquo poſſeſſorio per eos prætenſo, quod nuſquam probarunt nec probare poſſunt, non tñ licuit tale poſſeſſorium propria authoritate poſt annos duos recuperare, quia incontinenti recuperanda eſt poſſeſſio, non poſt tantum interuallum. l.3.§.cum igitur, vbi gl.ff.de vi & vi arma. habetur in c.ex literis, de reſti.ſpol. Iaſ. in l.lecta, col.14.ff.ſi cer.pet. Ex quibus apparet aſſertam reſtrictionem conſuetudinis nullo modo actori nocere poſſe. Similiter non nocet aſſertum poſſeſſorium arguendo a ſufficienti partium enumeratione. nā aut prætendit pars poſſeſſorium in bonis iſtis ante aliquā eyſartationē & cultiuationē, & illud allegari non pōt, quia per depaſtū pecorū in iſtis bonis non acquiritur poſſeſſio particularibus, cum poſſideant ſeu depaſcantur tanq̄ in rebus vniuerſitatis non proprio iure. d.§.vniuerſitatis, Inſt.de rer.diui. non.n. ſufficit ad acquirendum poſſeſſionē, ꝙ quis poſſideat ſimpliciter, ſed requiritur ꝙ proprio id faciat non tanq̄ in re alterius. l.qui iure.ff.de acqu.poſ. Aut prætendit poſſeſſoriū tanq̄ in re propria poſt eyſartationem virtute conſuetudinis loci, ꝙ res eyſartata pertinet ad eyſartantem quandiu illam colit, & illud poſſeſſorium nullo modo probatur per teſtes reorū niſi poſt eyſartationem factam per ipſum actorē, ſed tale poſſeſſoriū recens dr̄ vitioſum & clandeſtinū turbatiū antiquioris poſſeſſorij ipſius agentis, vt hr̄ in l.ſi duo.ff.de acq.poſ. & in ca.licèt cauſam, de proba. ideo de poſſeſſione tali vitioſa curandum nō eſt. l.cōi diuidundo.§.inter prædones. ff.commu.diui. l.æquiſſimum.ff.de vſufru. & d.l.ſi duo.cum ſim. ¶ Ex præmiſſis infertur reſpectu huius poſſeſſorij, ꝙ cum agens probauerit de eius antiquiori poſſeſſorio poſt eyſartationem obtinere omnino dēt, licèt in petitorio ius non foueret prout tñ fouet, quia in poſſeſſorio non obſtat defectus proprietatis & tituli, vt hr̄ in d.l.ſi duo, & d.c.licèt cauſam. & in l.naturaliter.§.nihil cōe. ff.de acq.poſ. ¶ Poſtremo conſiderandum eſt in fauorem agentis, ꝙ licèt de iure cōi bona publica prout ſunt Paſcua non pertineant ad dominum loci, vt ſupra dixi, tñ ipſi actor & rei fateri videntur bona ipſa pertinere ad dñm loci producendo recognitiones ſeu inſtr̄a albergamentorum, quibus apparet dominum loci albergaſſe bona de quibus agitur, & ipſas partes talia bona recognouiſſe ab ipſo domino. Hoc † præſuppoſito ꝙ per recognitiones ius
5 tranſlatum fuerit in ipſum dominum, & ex eis probetur de dominio directo ipſius domini. Bal.in l.cenſualis. C.de dona. Anch.in conſi.310. Tres domini Magnifici. colu.2. Guid.Pap.q.172, & in conſi.178. dico ꝙ præferri debet agens tanquam habēs ius multò antiquiſſimum, reis autem facta eſt conceſſio lite tā inchoata & in fraudem, ideo potentius eſt ius actoris cuius anteceſſoribus bona iſta prius fuerunt tradita. l.quotiens. C.de rei vend. & reg. qui prior eſt in tempore. li.6. Identitas autem bonorum de quibus agitur & contentorum in ipſis recognitionibus abundè probata eſt per teſtes agentis, maxime de tempore viſitationis ocularis factæ per iudicem, quibus teſtes reorum non auſi fuerunt contradicere. ¶ Itaque triplici fundamento confirmatur ius actoris, conſuetudine, poſſeſſorio, & albergamentis ſeu recognitionibus. Reorum autem cauſa ne quidem vno fundamento innititur. ob id non iniuria pronunciatum fuit in fauorem agentis per primum iudicem, cuius ſententiam confirmandam puto in hoc iudicio appellationis. Grationopo. 10. Februarij. 1542. Aymo Crauet. de Sauliano,

S V M M A R I V M.

1 *Filiorum appellatione non veniunt niſi liberi primi gradus aut nepotes ad plus.*
Taxatiua dictio, omnia alia excludit. ibidem nu. 1. & nu. 9. vbi declaratur.
2 *Filij poſiti in conditione, etiam cum qualitate maſculinitatis non cenſentur vocati.*
3 *Filiorum appellatio tantum comprehendit quantum liberorū quando teſtator habuit iſta duo pro ſynonymis, & promiſcue eis vtitur.*
Liberorum appellatione veniunt omnes deſcendentes in infinitum in fauorabilibus. ibi. nu. 3.
4 *Filiorum appellatione veniunt omnes deſcendentes quando teſtator fecit mentionem de filijs vniuerſaliter, dicendo de omnibus aut quibuſcunque filijs.*
5 *Filij poſiti in conditione & grauati, cenſentur etiam vocati.*
6 *Hæredum appellatio an comprehendat deſcendentes tantum quando teſtator ſubſtituit aliquem & eius hæredes.*
Dilectus minus non debet eſſe melioris conditionis quàm magis dilectus. ibi. nu. 6.
7 *Extenſio fit in materia correctoria de perſona ad perſonā vbi ratio eſt expreſſa vel pro expreſſa habetur.*
Agnationis ratione inducitur fideicommiſſum. ibi. nu. 7.
8 *Filiorum appellatione veniunt omnes deſcendentes largo ſumpto vocabulo.*
Extenſio fit de ſtricta ſignificatione ad latam, etiam in materia odioſa. ibi. nu. 8.
10 *Relatio fieri debet ad omnia præcedentia, quando non eſt ratio diuerſitatis cur magis fiat ad proxima quàm ad remota.*
11 *Voluntates morientium ex viuentium opinione interpretarì debent.*

C O N S I L I V M   C L V.

¶ Pro Magnifico domino Georgio de Sancto Marcello domino de Auanſone, & Sancti Stephani Conſiliario regio & Dalphinali in ſenatu ampliſſimo Grationopolis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba teſtamenti nob. Ludouici de S. Marcello conditi de anno 1391. & de menſe Martij ita habent, In oībus autem alijs bonis meis tam mobilibus q̄ immobilibus, iuribus, actionibus, rōnibus, & requiſitionib. quibuſcunq; & qualiacunq; ſint, in quibuſcunq; rebus conſiſtant, hæredem meū vniuerſalem facio, inſtituo, & ordino, & ore meo proprio nomino nobilem Ioannem de Sancto Marcello filium meum. ¶ Et ſi dictus nobilis Ioannes decederet ſine liberis a ſuo corpore legitime procreatis, volo tunc ꝙ omnia bona mea ad dictum nobilem Franciſcum filium meum reuertantur integraliter. ¶ Si vero dictus nobilis Ioannes decederet ſine filio maſculo, & ſi habeat filiam vel filias, volo & ordino ꝙ ſi ſit vnica filia cum mille florenis excludatur a bonis meis, qui eidem pro dote aſſignentur. & ſi eſſent plures filiæ ꝙ vna tantum dotetur, & aliæ ponuntur in ordine. & omnia alia bona mea in caſu prædicto quo decederet ſine filio maſculo, ad dictum Franciſcum filium meum ſi ſuperuiueret deuoluantur. Et in caſu quo ambo prænominati Io. & Fran. filij mei decederent ſine filio maſculo, volo & ordino ꝙ caſtra de Valleſerris, & de Podio acuto deuoluātur ad nobilem Humbertum de Sancto Marcello dominum de Auanſone, & ad eius filios maſculos duntaxat ſi ſuperuiueret ſeu filios maſculos haberet. ¶ Quod ſi ipſe nobilis Humbertus ſine filijs maſculis decederet, uolo ꝙ dicta caſtra cum eorū dominijs & ſegnorijs ad nobilem Franciſcum de Baracio deuoluātur & ad eius filios maſculos, & ſi dictus Franciſ. de Baracio decederet ſine liberis maſculis ꝙ dicta caſtra ad Ioannē de Bara. deuoluant. Et ſi omnes ſine liberis maſculis decederent, ꝙ ad nobilē Michelinā filiam meam, & ad eius hæredes quoſcunq; deuoluant. Ex verbis

teſta-

ſtamenti pdicti, quæritur, an magnificus dñs Georgius de S.Mar
cel.dñ. de Auanſone & Sancti Stepha. cōſiliarius Delphinalis q
ſit ex deſcēdētibus dicti Hūberti de S.Marcel.vt ponitur in facto di
cat vocatus & ſubſtitutus? ¶ Videretur prima frōte q nō, primo, q
in teſtō pdicto vocatus fuit dictus Humber. & eius filij maſculi
dūtaxat, ſed ipſe dñs Georgius nō eſt de eius filijs licèt ſit de de-
1 ſcēdētibus, ſed † appellatio filiorū nō cōprehendit oēs deſcēden
tes immo reſtringi vr ad liberos primi gradus, aut ad plus extēdi
pōt ad nepotes, p ea q hētur in l.Gallus.§.inſtituēs. ff. de libe. &
poſth. Quod maxime vr pcedere in caſu iſto vbi filij vocati fue-
rūt taxatiue, q dictio taxatiua cæteros oēs vr excludere.l. qui alie
na.§.libertos.ff.de nego.geſt.l.ſella.§.qui actū.l.inter actū.l. cer-
to generi.& l.Lucius, in ver.digitū vnum.ff.de ſerui.ruſt.pdi. c.ſi
duo.de pcura.li.6.cū ſi. ¶ Secundò ſi ipſe dñs Georgius velit inni
ti ea vltima ſubſtitutione, in qua fit mētio de liberis, nō vr audiē
2 dus, quia † liberi ibi ſolū poſiti fuerūt in cōditione, ideo nō cenſe
ſent vocati.gl.cōiter approbata in l.Lucius.ff.de hære.inſti. quod
procedit, licèt ponantur liberi in cōditione cū qualitate Maſculini
tatis.Guido Papæ deci.599.Alex.in conſi.105.lib.1.in conſi.64.
lib.5.in conſ.139.col.3.poſt med.ver.nec obſtat dictis mulierib⁹.
in conſi.292.lib.6.in conſi.185.lib.2.& in conſi.24.lib.3.Soci.in
in conſi.62.lib.3.Cor.in conſi.207.col.1.ad ſi.l.2.& in cōſi.1.col.
6.ad ſi.in ſecūdo dubio.lib.3.dec.in conſi.291.circa ſi.Gozadi.in
conſi.104 circa prin.& col.pe.in conſi.29.col.3.poſt med.ver.3.
nepotes & latius ac clarius.col.ſi.in quo tñ plurimi doc.ēt Mod.
contrariū tenent, vt alias dixi conſulendo. Præterea illa clauſula
in ſi.poſita, & ſi oēs ſine liberis maſculis decederent, in dubio ſo
lū vr referenda ad proxima, & ſic ad illos Baracio, vt habetur. in
l.ſi idē cū eo §.ſi.ff.de iuriſ.om.ind.& in l.talis ſcriptura.ff.de leg.
1.¶ Et poſito referatur ad oĩa præcedētia in præcedentibus ſolū
locutus fuit teſtator de Humberto & eius filijs tam in verbis di-
ſpoſitiuis vbi eos vocauit, q̄ in verbis cōditionibus vbi eos in cō
ditione poſuit, ideo grauati dici nō poſſent niſi filij ipſius Hūber
ti, nō aūt vlteriores deſcēdētes tenendo illā opi. q vbi filij poſiti
in cōditione grauantur, vocati ēt cēſeantur. ¶ Sed præmiſſis nō obſtā-
tibus oĩum puto de iure verius, q immo memoratus dñs Geor-
gius de S.Marcello vocatus dicatur ea teſtō prædicto ſequētibus
3 fundamentis. ¶ Et primo † conſidero, q teſtator in teſtō prædicto
habuit iſta duo, filios & liberos, pro ſynonymis ſeu pro eodē, pa
ter, q2 in primo capite ſubſtitutionis, ſubſtituit teſtator Franciſcū
eius filium caſu quo Ioãnes filius decederet ſine liberis. Rurſus fe
cit mentionē de liberis maſculis in duabus vltimis ſubſtitutioni
bus, quo caſu appellatio filiorū tm̄ cōprehendit quantū appella
tio liberorū.Cur.Iun.in cōſi.111.col.6.& in cōſi.116.col.pe.poſt
med. ſed appellatione liberorū in fauorabilibus veniunt oēs de-
ſcendētes in finitū.Cor.in conſi.22.col.6.lib.2.Dec.in conſi.205.
col.1.poſt med.ver.ſecunda ratione.& in conſi.223.colū.2.poſt
med.verſi.ſecundo idem dicendum eſt. Alexandrinus in conſil.
244.col.3. circa med. ergo cum dñs agens ſit de deſcendentibus
dicti Humberti, & agatur de eius fauore, vt vocetur ad fideicom-
miſſum, dicendum eſt eū contineri ſub illa ſubſtitutione per q̄ vo
cati fuerūt Humbertus & eius filij maſculi. ¶ Secundò principali
ter arguitur, nā teſtator grauauit Humbertū decedentē ſine filijs
maſculis in fauorē extranei nobilis Franciſci de Baracio, quanto
magis dicēdum eſt qñ vocauit teſtator filios maſculos ipſius Hū
berti, q intellexerit de oibus deſcēdentibus ipſius Humberti, qui
erant aut futuri erant de eius agnatione, & quos magis dilexerat
præferendo ſemper maſculos de agnatione.arg.l. Publius.§.fin.
ff.de cond.& dem.& l. ſi viua matre.C. de bonis mater. ¶ Tertiò
4 † qñ teſtator loquitur de filijs vniuerſaliter dicendo de quibuſcū
que filijs, veniunt oēs deſcēdentes.Cur.Iunior in conſi.48. col.2.
ad ſi. & ſic an appellatio filiorum extendatur ad omnes deſcen-
dentes, inſpicitur mēs & voluntas teſtatoris ex verbis declarata,
ſed in caſu noſtro ſatis videtur apparere de mente teſtatoris q vo-
luerit appellare oēs deſcendētes dicti Humberti cū eſſent de eius
agnatione ad quos habuit maiorem affectionem, & quia vt ſupra
dixi, ſi grauauit Humbertum decedētem ſine filijs maſculis in fa
uorem extraneorum, multo magis dicendum eſt, q voluerit gra-
uare in fauorem omnium deſcendentium ex ipſo Humberto
¶ Quartò dico vocatum eſſe dñm actorem ex vltimo capite ſub-
ſtitutionis in qua dicitur, & ſi oēs ſine liberis maſculis &c. p quā
clauſulam, & ſi oēs, grauantur oēs in præcedentibus nominati tā
5 expreſſe vocati q̄ poſiti in conditione, quo caſu † qñ poſiti in cō-
ditione grauantur, ipſi cenſentur vocati, vt voluit Bart. in l. Cen-
turio.ff.de vulg.ſequitur Alex.in conſ.64.lib.5.Soc.in l.cum filio,
col.3.in prin.de leg.1.in conſi.62.col.3.in prin.& in conſi.104.co
lū.5.poſt med.lib.3.Cor.in conſi.97.col.3.ver.ſed poſſent reſpon
dere.lib.1.in conſi.22.col.2.in conſi.59.col.3.in conſi.74.in conſ.
119.col.pe.ver.& licèt quidam.in conſi.146. col.5. in conſi. 207.
col.2.ad ſi.lib.2.in conſi. 229.col.3.ad ſi.in conſi.258.col.pe. poſt
med.lib.3.in conſi.203.col.2.in conſi.173.colū.1.& in cōnſi.320.
col.2.ad ſi.lib.4.Cur.Iunior in conſi.87.col.ſi.Dec.in l.1.col.4.C.
de pactis, licèt conſulendo ſæpius teneat contra Barto. Idem te-
net Ripa in d.l.1.col.4.C.de pactis.vbi q ita cōſuluit & obtinuit.
Idem tenet Guido Papæ.q.39.col.2.ver. niſi vt alibi dicit Bar. &
q.184.col.2.verſi.alter etiam & ſecundus caſus.Gozadin.in con-
ſi.26. col.4.addo vltra Moder. Paul. de Caſtr.in conſil.263.Circa
primum quæſitum videtur dicendum, quòd dicti nepotes. colū.
2.in ſi.libr.2. Et hanc opinionem ſequi iudicando curia conſue-
uit, vt audio. Ideo in caſu noſtro cum vltima ſubſtitutio facta fue
rit ſimpliciter poſt filios nominatos, & alios poſitos in conditio-
ne, dicendum eſt, q facta fuerit etiam filijs in conditione poſitis,
& ſic dicuntur filij poſiti in conditione grauati & conſequenter
honorati ſeu vocati per ſupradicta, & maximè declarat Corn.in
6 d.conſi.97.col.5.libr.1. ¶ Quintò † pondero, q teſtator in vltima
ſubſtitutione in qua vocauit filiam, vocauit etiam omnes eius hæ
redes, quorum appellatione in tali materia veniunt omnes de-
ſcendentes ipſius filiæ iuxta notata in l.Gallus.§.etiam ſi paren-
te.vbi Iaſ.col.5.ver.tertiò principaliter.& verſi.5.adde.ff.de libe.
& poſthu.Alexan.in conſi.139.col.1.libr. 6. & licèt propter illam
dictionem vniuerſalem quoſcunque, dubitari poſſet, an veniant
etiam hæredes extranei per ea quæ ſcribit Deci.in conſil.294.co-
lum.2.tamen ſatis eſt, & nemo negat quòd veniunt deſcenden-
tes per prius. Itaq; ſi teſtator vocauit omnes deſcendentes filiæ
quos minus dilexit, quanto magis dicendum eſt, q voluerit vo-
care omnes deſcēdentes dicti Humberti magis dilectos ratione
agnationis. In hac enim materia ſubſtitutionis, interpretatio ita
fieri debet ne minus dilecti cenſeantur melioris conditionis quàm
magis dilecti.d.l.Publius.§.ſi.glo.& Barto.in l.ſi mater.§.1.ff.de
uulg.Cor.in conſi.199.col.10.libr.2. ¶ Sextò † conſidero, q etiam
7 in materia correctoria ſit extenſio de perſona ad perſonam, ubi
ratio eſt expreſſa uel pro expreſſa habetur. Bal.& Sali. in l.uenia.
C.de in ius uocan.Pau.de Caſtr.in conſi.40. Præſens caſus, & in
conſi.262.Dico q Epiſcopus.libr.2.Deci.in conſi.353.colum. ſi.
& conſi.372.colū.3.ad ſi.Iaſ.in l.de quibus, colū.4.ff. de legibus.
& in l.2.§.1.colū.2.ff.de in ius uocan.ubi quòd ſtatutū excludens
fœminam propter filium licèt ſit correctorium iuris communis,
tamen extenditur ad nepotem ex filio, ut excludat amitam, quia
ſtatutum habet rationem agnationis in ſe quæ pro expreſſa ha-
betur, à fortiori idem videtur dicendū in caſu noſtro, in quo non
agitur de aliqua correctione alicuius diſpoſitionis, ut ſubſtitutio
uocans filios Gumberti extendantur ad omnes eius deſcenden-
tes propter fauorem agnationis, cuius rationē teſtator ſemper ha
buit referendo maſculos etiam tranſuerſales filiæ propriæ, cuius
agnationis rationem ad inducendum fideicōmiſſum cōſiderat
Corn.in conſi.229.colū.ſi.uerſi.tertia, quia.libr.3. Curtius Iunior
in conſi.121.colū.6. ¶ Septimò † conſidero quòd appellatione fi-
8 liorum ueniunt omnes deſcendentes largo ſumpto uocabulo.
Abb.in c.1.de uerb.ſign. arguit, quia in ſacra ſcriptura Chriſtus
appellatur filius Dauid, & tamen nō fuit filius neq; nepos prone
pos aut abnepos. Idem tradit Soc.in conſi.150.col.5.uerſi.tertio
non dicit ſimpliciter.libr.2. ubi tamen Abb.non allegat, ſed de
ſtricta ſignificatione uocabuli ad latam ſit extenſio ex identita-
te rationis etiam in materia odioſa.l.filium habeo, ubi Barto. ff.
ad Maced.glo.in auth.minoris debitor.C.qui da.tuto. poſſ. Ro-
ma.in conſi.129.Licèt magna.Deci.in l.qui ſe patris.colum. pen.
poſt med.C.vnde lib.ſed addo ultra eum Alex. in conſi. 190. co-
lum.pen.ad ſi.lib.2. ubi q ſit extenſio etiā ea ratione præſumpta
ad caſum qui ſublatiſſima ſignificatione uocabuli cōprehendi
poſt. ¶ Octauò conſidero q in teſtamento de quo agitur, teſta-
tor ſæpius poſuit filios in conditione dicendo ſine filio maſculo
& ſine filijs maſculis, quo caſu appellatione filiorum ueniūt oēs
deſcendentes.l.Lucius, cum ibi no.ff.de hære.inſti.not. in l. Gal-
lus.§.inſtituens.ff.de libe.& poſth.Soc.in conſi.250.col. 4. uerſi.
ſecūdo loco.lib. 2. ergo etiam in alia parte in qua teſtator uoca-
uit filios cenſetur intellexiſſe de omnibus deſcendentibus, quia
una pars teſtamenti per aliā declaratur.l.utrum.ff.de peti. hære-
di.& in terminis ita arguit Soc.in d.conſi.250.colum. 4.uer.ſecū
do loco, ibi, primo quia. &c. ¶ Tenendo iſtam opinionem, non
obſtant allegata ſupra in contrariū, quia ex præmiſſis reſpōſum:

apparet,ſed ſpecialius reſponderi pōt.& ad primum ꝙ appella-
tio filiorum non extendatur vltra nepotes ad plus,reſpondeo, ꝙ
illud procederet qñ teſtator de filijs ſimpliciter loqueretur,ſecus
qñ promiſcue locutus eſt de filijs & liberis,ita ꝙ iſta duo habuit
pro ſinonymis & pro eodem,quia tunc vbi ſumus in fauorabili-
bus ſeu vbi agitur de commodo ipſorum filiorum,intelligi videt
de omnibus deſcendentibus,ſicut vbi fit mentio de liberis colle
ctiue per ſupradicta,maximè concurrentibus alijs cōiecturis,de
9 quibus ſupra.¶ Non obſtat † illa taxatiua dūtaxat,quia referri de
bet ad verbū maſculos, nō aūt ad filios,debet intelligi excluſiue
ad fœminas,non aūt ad alios deſcendentes maſculos,in quibus
militat eadē ratio vocationis.Bar.in l.ſerui nomine.ff. de vſucap.
& in l.ſi conſtante,in fine primæ quæſtionis prin.ff.ſolu.mat.Et ꝙ
illud ſit verū apparet,quia teſtator ſæpe fecit mentionem de libe
ris maſculis, quorum appellatio extēditur vltra primum gradū,
ideo non eſt veriſimile,ꝙ illa taxatiua prolata fuerit ad excluſio-
nem aliorum deſcendentium maſculorum,ſed filiarum tantum.
10 ¶ Non obſtat † ꝙ vltima clauſula ſubſtitutionis referri debeat ad
proxima tm̄,quia dico ꝙ immo referri debet ad oīa præceden-
tia,cum non ſit dare rationē diuerſitatis, cur magis fiat ad proxi
ma q̄ ad remota,vt habet in l.1.C.de liberis præteritis.l.ſi.ff. de
reb.dub.Pau.de Caſt.in conſi.14.Dubium illius qōnis,col.2.in ſi.
lib.2.Calc.in conſi.103.col.pe.poſt med.Secundò rñdeo , ꝙ vlti-
ma clauſula concepta eſt per dictionē vniuerſalē omnes,quæ di-
ctio vniuerſalis reſtrictionē non patitur.l.Iulianus.ff.de legat.3.
habetur in l.ſi de certa.C.de tranſac.ideo dicendo,& ſi nēs deceſ
ſerint,intelligi debet de omnibus ſupra nominatis ¶Non obſtat
ꝙ etiā referendo ad oēs ſupra nominatos, tñ grauati dici nō poſ
ſint liberi aut deſcendentes dicti Humberti, ſed eius filij tm̄ , cū
de filijs ſolum teſtator locutus fuerit,quia rñdeo,ꝙ appellatio fi
liorum large vī intelligēda pro deſcēdentibus,vt ſupra dixi. ¶ Et
vltra ſupradicta comprobatur hoc,nā ex hac vltima clauſula gra
uati dicūtur liberi Ioannis primo loco vocati referendo eam ad
oēs in præcedentibus nominatos ſi teſtator grauauit deſcenden
tes ſuos in fauorem filiæ,quāto magis dicendum eſt grauatos cē
ſeri deſcendentes tranſuerſales ex Humberto prædicto,ſi intētio
teſtatoris fuit grauare oēs deſcendentes ex Humberto,ergo dicē
dum eſt,ꝙ de eis intellexerit, ponendo filios Humberti in condi
tione.¶ Iſta materia difficilima eſt,quia prophetas,iudices,& ad
uocatos agere oportet circa interpretandā voluntatē teſtatoris.
11 Sed enim † interpretandæ ſunt voluntates morientium ex viuen
tiū opinione.l.qm̄.C.de natura.lib.Io.de Ana.in conſi.28.colū.3.
Anch.in conſi.237.quia in primo quæſito.col. 2. & in conſi. 362.
De viribus actionis.col.ſi.Itaqꝫ videndum eſt quid viuens veriſi
militer diſponeret & arbitraretur in caſu illo,an veriſimiliter gra
uaret omnes deſcendentes agnati tranſuerſalis.Quam interpre-
tationē curiæ relinquo.Gratianop.12.Februarij. 1542. & ita fuit
iudicatum per curiam die 30.Martij.1542.Aymo Crauetta de Sa
uiliano.I.V.doc.ad correctionem curiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Contractus in dubio habet præſumptionem iuris pro ſe.*
2 *Vſurarius an præſumatur contractus ex pacto de retrouenden*
do & modicitate precij.& num.4.8.16.
3 *Vſura non præſumitur ex pacto de retrouendēdo appoſito ex in*
teruallo,& nu.17.vbi declaratur,& nu.18.
5 *Vſura præſumitur ex modicitate precij & pacto de retrouendē*
do,quando tale pactum pure non concipitur , ſed quod poſſit
vēdens res demum poſt aliquod tempus.
Terminus præueniri non poteſt quando poſt aliquod tēpus quid
fieri debet,quia ante tempus fieri non poteſt,ibi.nu.5.
6 *A præpoſitio.dicitur priuatiua & excluſiua.*
7 *Simulatio probatur ex coniecturis,& ſufficiunt duæ coniecturæ*
aut præſumptiones.
9 *Simulationis ſuſpicio non ceſſat ex donatione pluris valentiæ.*
Simulatio probatur arguendo à veriſimili,ibi.nu.9.
10 *Simulatio arguitur quando venditor ſemper remanet in poſſeſ*
ſione,licèt ex cauſa locationis aut ex clauſula conſtituti.
11 *Simulatio & fraus arguitur ex eo quod ſit contractus per in-*
terpoſitam perſonam.
Simulatio arguitur ex varietate contractuum,ibi.nu.1.
12 *Simulatio arguitur quādo bona empta locātur ſub pēſione vſi.*
13 *Simulatio arguitur ex eo quod venditor erat in magna neceſ*
ſitate.
14 *Simulatus an dicatur contractus,relinquitur arbitrio iudicis.*
15 *Præſumptiones iuris dicuntur probationes liquidiſſimæ.& ſuffi*
ciunt etiam actori qui tendit ad impugnandum.
17 *Simulatio probari poteſt ex alijs coniecturis quàm ex conſuetu-*
dine fœnerandi.
Incontinenti fieri dicitur quod fit breui tēpore poſt,ibi.nu.17.
Incontinenti quando quid dicatur fieri vel ex interuallo,relin-
quitur arbitrio iudicis,ibi.nu.17.
19 *Incontinenti fieri dicitur quod fit ex interuallo, quando ab ini-*
tio conuenit quod illud fieret.

CONSILIVM CLVI.

¶ Pro hęredibus Iacobi Neyreti contra Stephanum Guerci ex pa
tria Auraicæ pulcherrimum vberrimumqꝫ, nec minus vtile conſi
lium in materia ſimulationis contractus,ex quibus arguatur cō-
iecturis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Iaco-
bus Neyreti de Auraica vendidit quandam
baſtida Stephano Guerci precio ſcutorū du
centū,licèt valeret ſcutos quingentos & vl-
tra,deinde poſt tredecim dies dictus Guer-
ci emptor locauit eandē baſtidā Petro Ma-
riæ,& eadem die dictus Petrus Mariæ ipſam
baſtidā locauit prædicto Iacobo Neyreti vē
ditori ſub eadem penſione quatuordecim ſomararum grani fru-
mēti poſtea exactis tribus aut quatuor diebus dictus Guerci em
ptor conceſſit gratiam redemptiuam dicto Neyreti venditori p
quindecim dies poſt nouē annos quib⁹ locata erat dicta baſtida,
& illis nouē annis finitis & cōpletis & à die finiti arrēdamēti cō
putandos.Quæritur modo an dicti ɔ̄ctus dici poſſint ſimulati &
1 facti in fraudē vſurarū? ¶ † Videret prima fronte dicendū,ꝙ non,
quia in dubio præſumit pro ɔ̄ctu.l.cū precibus.C.de proba.Bart.
in cōſi.65.Factū eſt tale,Petrus Nicolæ.col.2.ver.ſed ad hoc eſt di
cēdū.Bal.in c.1.in prin.de feudo dato in vic.leg.cōmiſ. & in cōſi.
388.ꝙ dictus ɔ̄ctus.col.2.lib.4.Pau.de Caſt.in conſi.261. Viſis &
2 cōſideratis.in prin.lib.2.¶ † Secundò, quia licèt dicat in themate
ꝙ interuenit modicitas precij & pactū de retrouendendo,tñ iſta
duo nō vīr ſufficere niſi accedat & tertium,ꝙ quis ſit ſolutus fœ
nerari,vt not.Bal.in d.c.1.de feudo dato in vic.leg.cōmiſ.& idem
Bald.Sal. Iac. de Aret.Cy.in l.emptione.C.plus valere quod agi
tur.idē tenent alij doc.pleriqꝫ relati per Cor.in cōſi.224.& in cō
ſi.241.lib.1.vbi atteſtatur hanc eſſe communem opi. Eādem opi.
ſequi videtur Dec. in conſi. 267. colū. 2.verſic.ſolum ſupereſt.in
conſi.170.col.3.verſi.& dato ꝙ alia opi.in conſi.308.col.2. verſ.
ſed ad hoc reſpōderi pt.& ceruus idē firmat Dec.in l.rogaſti. §.ſi
tibi,col.ſi.ff.ſi cert.pet.addo vltra Moder. Bal.in cōſ.133. Quædā
mulier filiafamilias.col.2. poſt med.lib.1.in cōſi.205.Iacobus de
Arena.lib.2.in cōſ.464.Videamus.col. 2.lib.3.& in conſ.359 hūc
paſſum lib.5. vbi ꝙ requiruntur illa tria ſecundū cōmunem opi-
nionem,& idem Bal.in conſi.361. Verba Bartoli.poſt med. lib. 5.
& poſt ſcripta iſta ita nouiſſime tenet Boer.q.102.in 3.parte.Ter-
3 tio † poſito duo ſufficerent ad arguendum contractum ſimulatū
& vſurarium.1. pactum de retrouendendo , & modicitas precij ,
iſtud tamen non videtur procedere in caſu noſtro, in quo tale pa
ctum de retrouendendo appoſitum fuit ex interuallo. l.4. §. ſi ab
ignoto.ff.de manumiſ.Bar.& doc.in l.pacta nouiſſima.C.de pa-
ctis.Alex.in conſi.28.col.2.verſi.& quamuis nonnulli.lib.5. Abb.
in conſil.69.col.2.verſi.tertio me mouet.lib.2. Cor. in conſi. 133.
in conſi.241.col.3.poſt med.in conſ.266.col.pen.circa med.lib.3.
& alibi ſæpe doc. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrarium
puto de iure verius, ꝙ immo contractus prædicti arguantur ſi-
mulati & facti in fraudem vſurarium ſequentibus fundamen-
4 tis.¶ Et primo † propter illa duo de quibus ſupra, videlicet ex
pacto de retrouendendo & modicitate pretij. quam opinio. te-
nent plurimi doc.relati per Cor.& Deci.in locis ſupra memora-
tis,& vltra doc.allegatos per Moder,adduco Ioan.de Ana.in cō
ſil.58. Roma.in conſ.423. Pro pleniori.colum.fin.Paul.de Caſtr.
in conſil. 109. Viſa petitione. & in conſil. 332. Viſa ſupraſcripta
facti narratione.col.2.lib.2. Calc.in conſi.26.col.9. & ſeq.Barto.

inter conſilia eiuſdem. Calca. in conſi. 27. colũ. 2. vbi dicit ꝙ infi-
nitis vicibus ita cõſoluit. & col. 3. circa med. idẽ tenet ipſe Calca.
in conſi. 85. colũ. 3. Bald. de Bartolinis inter conſilia Corn. in con
ſi. 23. libr. 3. deciſio Neapoli. deciſ. 40. colũ. 9. ad fi. & ſequen. & de
ciſ. 65. Dec. in conſi. 692. vbi tenet hanc opi. tanquam ſaluti tutio-
rem. Ex quibus apparet iſtam opinionem eſſe magis communẽ,
ſm eam ſolitum erat iudicare magnificum conſilium Ciſmonta
num Thaurini ordinarie reſidens, vt audiui à magnifico quondã
Iaffredo Pazerio præſide Pedemontium ſplẽdidiſſimo. eandem
opi. videtur tenere Guido Papæ. q. 516. verſi. ſi enim propter di-
ctam gratiam. Imo. in conſi. 55. colũ. 2. circa princ. verſi. nec obſt.
etiam prædictis. in conſi. 98. col. 3. verſi. præterea etiam põt dici.
& poſt med. d. colũ. verſi. præterea dicta adiudicatio. in conſi. 99.
in quinto dubio. Geminia. in conſi. 16. col. 2. poſt med. verſi. non
obſt. ꝙ nõ ſit probatum. & idem conſuluit Mathæſila. vt ibi atte-
5 ſtatur Gemin. in ſubſciptione. ¶ Secundò † principaliter arguitur
ſimulatio & fraus, quia illud pactũ de retrouẽdendo nõ fuit pure
& ſimpliciter conceptum, ꝙ liceret venditori intra certum tẽpus
aut quãdocũq; redimere, ſed demũ poſt nouem annos finitos &
infra quindecim dies cõputandos poſt dictos nouẽ annos. & ſic
verba ſunt clara, ꝙ durãtibus nouem annis noluit emptor redẽ-
ptionẽ fieri poſſe, ſi enim cautum eſt, ꝙ fieret redẽptio infra quin
decim dies poſt dictos nouẽ annos, ergo ante ipſos nouẽ annos
redemptio fieri nõ poterat, quia vnius incluſio alterius eſt exclu-
ſio. l. cũ prætor. ff. de iud. l. maritus. C. de procura. & in terminis
ꝙ vbi aliquid fieri debet poſt certũ tẽpus, ante illud tẽpus prohi
bitum cenſeat, tradit Bart. in l. cũ pater. §. a filia. ff. de leg. 2. vbi ꝙ
hæres grauatus diſtribuere bona inter pauperes poſt mortẽ ſuã,
ante mortẽ diſtribuere nõ pt. & idẽ dicũt Bar. & Ang. & doc. in l.
poſt mortem. C. de fideic. cũ ſi. quæ Dec. tradit in conſ. 460. col. fi.
verſi. in alia dubitatione. Ex quibus apparet, ꝙ emptor durãtibus
dictis nouẽ annis voluit omnino lucrari fructus, & certus eſſe de
cõmodo & lucro ſuæ pecuniæ, quo caſu qñ pactum de retrouen
dendo cõcipit ad modũ ſupradictũ, ſine dubio ſufficiũt illa duo
ad arguẽdũ cõtractũ ſimulatũ aut vſurariũ. ita Bald. in cõſi. 114.
ſm ea. lib. 3. vbi ꝙ contractus non dr̃ ſimulatus qñ ſit pactum de
retrouẽdẽdo qñcũq; placuerit venditori; quia apparet, ꝙ emptor
nõ habuit animũ de lucrãdis fructibus, ex quo tenet qñcũq; re-
uendere, ergo vult Bal. ꝙ ſi emptor habuit aĩm de lucrandis fru
ctibus nõ data facultate venditori redimendi ad arbitrium intra
terminũ, arguatur contractus ſimulatus quod apertiſſime voluit
idẽ Bald. in conſi. 487. Apparet. lib. 1. Idem & clare voluit Guido
Papæ in d. q. 516. Iaſ. in conſi. 153. colũ. 3. libr. 4. Boer. in d. q. 102.
colũ. 1. poſt med. & colũ. 3. ante med. Alex. in conſi. 46. colũ. 1. lib.
3. & ſic etiam tenendo opinionem ꝙ duo non ſufficiant ad arguẽ
dum contractum ſimulatum, ſed tria requirantur, dico ꝙ hic in-
teruenerunt tria, modicitas precij, pactum de retrouendendo, &
tertium, ꝙ redemptio fieri non poſſet niſi poſt nouem annos quæ
etiam voluntas quod antea redimere non liceret, clare declara-
tur per illos ablatiuos abſolutos, illis nouem annis finitis & com
pletis, qui ablatiui important conditionem. l. ab emptione. ff. de
pactis. l. cunctis agris. ff. de vſuris. l. à teſtatore. ff. de condi. & dem.
quæ conditio impleri debet in forma ſpecifica. l. qui hæredi & l.
Meuius. ff. de cond. & demon. ergo apparet de intentione empto
ris ꝙ nollet bona redimi poſſe ante lapſum dictorum nouem an
6 norum. Rurſus † apparet de tali intentione ex illis verbis, & à die
finiti arrendamenti computandos nam illa vox à, dicitur priua-
tiua & excluſiua. l. à caligato. vbi Cyn. & doc. C. de nup. Bal. in cõ
ſi. 457. Reuerendus pater colũ. 2. poſt med. lib. 1. & in conſi. 412.
F. Locauit. lib. 5. itaq; ante lapſum nouem annorum facultas pro
hibita eſt redimendi, quæ vnica coniectura efficaciſſima videtur
ad præſumptionem ſimulationis. ¶ Et ꝙ iſta vnica & ſola conie-
ctura ſufficiat, adduco Imo. in conſi. 25. vbi ꝙ vſura committitur
in mutuo frumenti aut vini ex eo ſolum, ꝙ ſit pactum ꝙ non li-
ceat debitori illud reſtituere niſi quando placuerit creditori, quia
apparet, ꝙ voluit creditor lucrari ex mutuo & expectare, ꝙ fru-
mentum aut vinũ plus valeat, allegat Ioã. Cald. in c. nauiganti. q.
6. de vſur. Lauren. de Rodul. in repe. c. conſuluit. q. 27. eod. tit. Ad
idem facit quod ſcribit Bal. in rub. C. de vſuris. q. 5. vbi ꝙ emens
feudum pro certo tempore tantum vili precio dicitur vſurarius,
quia apparet de eius intentione ꝙ ſolum voluit lucrari fructus.
7 ¶ Tertio † ꝙ ſufficiant duæ præſumptiones ad arguendum cõtra
ctum ſimulatum arguitur ſic, in probanda ſimulatione ſufficiunt
coniecturæ, quia occulte cõmittitur, & alias impoſſibile videret
ſimulationẽ detegere, vt habetur ꝑ doc. in d. l. emptione. Paul. de
Caſt. in conſi. 58. Viſis his quæ ſuperius. col. 2. in conſi. 74. In cau-
ſa mota per dominã Dorotheam. col. 2. ad fi. li. 2. Alibi & fortius
ſcribit idem Pau. in conſi. 109. Viſa petitione prædicta. col. 2. & in
conſ. 328. Si prima duo ſtatuta. col. 2. poſt med lib. 2. ꝙ in proban
da ſimulatione ſufficiũt leues coniecturæ. Alibi ſcribit idem Pau.
in conſi. 319. Viſis & examinatis oĩbus. col. 2. poſt med. li. 2. quod
probatur ſimulatio ex veriſimilibus coniecturis. idem voluit Io.
de Ana. in conſi. 49. vbi quando agitur pro vſuris ciuiliter, ſufficit
probatio ꝑ coniecturas, immo ſufficit ſemiplena probatio ꝓpter
fraudes inconuincibiles quę cõmittũtur circa huiuſmodi contra
ctus. Guil. de Monte Lau. in clem. & graui. §. cæterũ, de vſur. ſequi
tur Calca. in d. conſ. 26. col. 11. in prin. & in conſ. 85. col. fi. ¶ Alibi
ſcribit Cor. in conſi. 23. col. 1. ad fi. & col. ſeq. & in conſi. 41. col. 2.
circa med. lib. 3. ꝙ crimen vſurarũ eſt difficilis probationis, ideo
duę veriſimilitudines ſimul iunctæ inducunt vehementẽ præſum
ptionẽ, quæ ſufficit etiam ad cõdẽnãdũ. per tex in c. illa vos, ad
fi. ibi ex duobus tñ. extra de pig. ¶ Alibi ſcribit idem Cor. in con-
ſi. 288. col. 6. lib. 3. ꝙ cõtra vſurarios ſit probatio debilis per argu
menta & præſumptiones. idem voluit Dec. in conſi. 18. in princ.
Alibi ſcribit Imo. in conſi. 138. colũ. 1. circa med. ꝙ ſimulationes
communiter fiunt occultæ, ideo per coniecturas & præſumptio-
nes probantur. Idem voluit Alex. in d. conſi. 46. colũ. 2. verſi. con-
currit etiam probatio. Hoc ita præſuppoſito ꝙ ſufficiat probatio
per cõiecturas & ꝓſumptiones, dico quod ſicut in materia ꝓbabi
li per teſtes, regulariter duo teſtes ſufficiunt. l. vbi numerus. ff. de
teſtib. ita in materia per teſtes non probabili, in qua præſumptio
nes ſubrogantur loco teſtium, ſufficere debent duę præſumptio-
nes, vt ſubrogatum ſapiat naturam eius in cuius locum fit ſubro
gatio. l. ſi eum. §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis cautionibus, & quod ſuf-
ficiant duæ ꝓſumptiones ad faciendũ plenã ꝓbationẽ in his quæ
liquido probari non poſſunt, tradit Calca. in conſi. 8. colũ. 5. alle-
gat gl. in l. inſtrumenta. C. de proba. & in c. cũ dilectus, de ſucceſ.
8 ab inteſt. teſtiom. lib. 3. ¶ Quartò † dico quòd opinio tenentium
contractũ nõ præſumi ſimulatum ex duabus coniecturis. i. ex pa
cto de retrouẽdẽdo & modicitate precij, poſſet forte procedere
vbi læſio in precio nõ eſſet exceſſiua, ſed dato exceſſu ſine dubio
videnĩ ſufficere illa duo. Pau. de Caſt. in conſi. 306. Quanquam lõ
ga. col. 3. lib. 2. Barba. inter conſilia Calca. in d. conſi. 27. col. 3. ſed
in caſu noſtro fuit exceſſus in precio de dimidia vltra dimidiam,
quia res valens quingentos aureos vendita fuit pro ducentum, ꝙ
9 † procedit, licẽt venditor donet in contractu pluris valentiam ex
qua donatione ꝯtus magis arguit ſimulatus nulis ꝓcedentibus
meritis cur talis donatio fieri deberet. ita Calca. in d. cõſi. 26. col.
8. circa med. ſed vltra Calca. allego Bal. in conſi. 311. in qõne Gal-
uagini. col. 2. lib. 5. ¶ Cõfirmatur iſta cõcluſio, nam ſimulatio pro
batur arguẽdo à veriſimili. Pau. de Caſt. in d. conſi. 58. Viſis his q̃
ſuperius. col. 2. poſt med. verſi. item reſultat tertia. lib. 3. Dec. in cõ-
ſi. 644. col. 1. ad fi. Sed qũo eſt veriſimile, ꝙ ſi quis vere habuit ani
mum vendendi nõ pignorandi, quod rem valentem quinq; cen-
10 tum & vltra vendere voluerit pro ducentum tãtum. ¶ Quintò † ar
guitur ſimulatio, quia venditor ſemper remãſit in poſſeſſione rei
alienatæ, licẽt ea cauſa locationis. ita Io. de Ana. in d. conſi. 58. fa-
cit Bar. in d. conſi. 65. Factum eſt tale, Petrus Nicholæ. col. 2. poſt
med. verſi. circa tertium vbi ꝙ talis ſuſpicio quæ oritur ex eo, ꝙ
venditor ſemper remanet in poſſeſſione per tex. in l. ſicut. §. ſuper
uacuum. ff. quib. mo. pignus uel hypo. ſol. non tollitur ea clauſula
conſtituti, qñ apparet de cauſa ipſius ſimulationis. idem uoluit
Bal. in l. 1. C. de donat. ante nup. ubi ꝙ conſtitutio precarij nihil
operaĩ ubi ſubeſt ſuſpicio fraudis. quod dictum refert & ſequit
Barb. inter conſilia Calca. in conſi. 28. colũ. 3. Addo Rotam deciſ.
494. Extra Rotam. in fi. in nouis. Idem tenet Cor. in cõſi. 137. lib. 3.
ſed de cauſa ſimulationis & ſuſpicione fraudis ſatis apparet ex
cõiecturis ſupra memoratis & alijs infra cõmemorandis. ¶ Sex-
11 tò † arguitur ſuſpicio fraudis, ex eo ꝙ locatio ꝑdicta facta fuit uẽ
ditori ꝑ interpoſitã ꝑſonã, nã emptor dubitãs fraudẽ detegi ſi ip
ſe ſtatim rẽ emptã locaret uẽditori, locationẽ fecit tertio, qui ſta-
tim & eadẽ die locauit uẽditori, ex quo ꝯtu locationis ꝑ interpo
ſitã ꝑſonã fraus arguiĩ. l. mir uxori. §. ſi. ff. ad uelleia. l. pupillus. §.
& ſi per interpoſitã. ff. de auto. tutor. l. cũ ꝓpria. C. ſi quis alteri uel
ſibi. l. hac edictali, in prin. C. de ſecun. nup. l. per diuerſas. §. exce-
ptis. C. manda. l. 2. C. de repu. hære. l. 1. ubi Bart. C. de natu. libr. &
idẽ Bar. & doc. in l. ſi is qui ex bonis. ff. de uulg. & profecto cum
ſimulatio arguaĩ ex ueriſimili, ut ſupra dixi, qũo eſt ueriſimile, ꝙ
illa locatio ita facta fuerit ꝑ interpoſitã ꝑſonã, niſi ad regẽdũ oẽm
ſuſpicionẽ, ſed quò magis ſtudet quis ſuſpicionẽ occultare, eo ma-

gia ſit manifeſta, quia ex tali veritate contractuum fraudis argui-
tur ſuſpicio. l. ab Anaſtaſio. C. manda. Bald. in conſi. 115. Tres fue-
12 runt contractus. lib. 1. ¶ Septimò † arguitur ſimulatio, quia bona
vendita fuerunt locata multo minori penſione q̃ valerent, pſup-
ponitur enim in facto ꝙ iſta penſio aſcendebat & aſcendit ad ſo
mata 28. frumenti, & tñ locata fuerunt ad penſionem 14. ſoma-
tarum tñ, ſi enim eſſet vera locatio & res locata vere fuiſſet ip-
ſius emptoris, non eſt veriſimile, ꝙ voluiſſet iactare ſuum & lo-
care ſub tenui penſione, ideo locando ſub modica penſione ar-
guitur animus emptoris, ꝙ tñ curaret de quæſtu pecuniæ quem
modo conſequeretur, non curabat de modicitate penſionis, ita
in terminis ſimulationem arguit Bal. in conſil. 311. In quæſtione
13 Galuagioi. col. 2. ad fi. lib. 5. ¶ Octauò † arguitur ſimulatio, quia
præſupponitur in facto quod de tempore venditionis vẽditor cõ
ſtitutus erat in magna neceſſitate & argento egebat, ideo ꝙ coa
ctus fuit ad eum modũ contrahere vt pecunias inueniret iuxta il
lud prouerbiũ, quand le loup eſt en priſon il faict confeſsion, ita
ſimulationẽ arguit Calca. in d. conſi. 56. col. 8. in fi. Iaſ. in d. conſi.
14 153. col. 3. lib. 4. ¶ Nonò † an cõtractus dicatur ſimulatus vel vſu
rarius hoc relinquitur arbitrio iudicis, vt no. Bal. in d. conſil. 315.
In quæſtione Galuagini. col. 2. in fi. lib. 5. Corn. in conſi. 346. colũ.
pe. & fi. lib. 1. vbi Corn. dicit eſſe arbitrarium iudici, an pactũ de
retrouendendo & modicitas pretij arguant contractũ ſimulatũ,
& vſurarium, ſed quis iudex nõ arbitrabitur aſſertum contractũ
venditionis ſimulatum concurrentibus tot & tantis coniecturis
& præſumptionibus? quancunque enim opi. doc. teneamus ſiue
ꝙ requirantur tres præſumptiões, ſiue ꝙ duæ ſufficiãt ad arguẽ
dum contractum ſimulatum, apparet hic, ꝙ plurimæ conſtar cõ-
iecturę etiam ultra quatuor, & ipſe vehementes & efficaces. ¶ Ita
que ſolum ſupereſt reſpondere ad contraria, quibus confutatis
ſplendidior fiet res in fauorẽ venditoris aut eius hæredũ. Ad quę
in ſpecie rñdeo prout infra, licèt ex præmiſſis ſatis reſponſum ap
15 pareat ad maiorem partem ipſorum ꝯriorum. ¶ Non ob. † primũ
argũ, ꝙ in dubio præſumitur pro contractu, quia dico ꝙ hic non
ſumus in dubio, ſed in caſu claro ſtantibus tot iuris præſumptio-
nibus, quæ dñr probationes liquidiſſimæ. l. licèt Imperator. vbi
gl. & doc. ff. de lega. 1. gl. & doc. in l. ſi tutor. C. de pericu. tutor. bo
nus tex. in l. ſiue poſſidetis. C. de proba. & ſufficiunt ẽt actori, qui
tendit ad impugnãdum. Pau. de Caſt. in conſi. 281. In cauſa iſta
quinq;. & in conſ. ſeq. col. 3. circa med. lib. 1. & in terminis noſtris,
ꝙ ſufficiant coniecturæ dictum probatum eſt ſupra in tertio fun-
damẽto facto pro hac parte, itaq; ſi coniecturæ ſufficiunt ad pro
bandum ꝯtum ſimulatũ, & illæ probatæ & deductæ ſunt in ma-
16 gno numero, iã dubia res dici non põt. ¶ Non obſt. † 2m argũ, ꝙ
duo nõ ſufficiant ad probandum ꝯtum ſimulatum, quia dico, ꝙ
immo ſufficiunt duo 2m magis cõem opi, ſupra cõprobatã. ¶ Se-
cundò rñdeo, ꝙ in argumẽto ꝯrio allegati fuerunt Cor. & Dec. tã
quam Mod. de quorum auctoritatibus nõ vr̃ curandũ, quia fue-
runt ſibi ipſis ꝯrij, nam Dec. aperte voluit contrarium in d. conſi.
692. præterea Dec. in d. conſi. ſupra in contrarium alleg. nihil præ
ciſe affirmat, contrariũ ẽt voluit Corn. in conſi. 23. & in conſi. 41.
lib. 3. vt ſupra oſtendimus in tertio fundamento facto ad proba-
tionẽ ſimulationis ꝯrium etiam ſatis voluit idem Cor. in d. cõſi.
346. colũ. pen. & fi. lib. 1. dum voluit hoc eſſe arbitrarium iudici,
vt ſupra oſtendimus in nono fundamento. ¶ Tertiò rñdeo, ꝙ pro
opi. ꝯria allegatur Bal. legendo & conſulendo, ſed dico ꝙ Bald.
ſeipſum declarat, illã opi. nõ procedere, qñ pactum de retrouẽdẽ
do eſſet cõceptum prout in caſu noſtro, ita ꝙ appareat de intẽtio
ne emptoris, ꝙ voluit lucrari fructus per aliquod tẽpus, immo in
caſu noſtro oĩno lucrari voluit fructus nouem annorum, vt ſupra
oſtendimus in ſecundo fundamẽto facto ſuper probatione ſimu
lationis. & præterea Bal. in d. cõſi. 311. col. 2. in fi. lib. 5. voluit hoc
eſſe arbitrarium iudici. ¶ Quartò rñdeo, ꝙ opi. contraria poſſet
procedere, qñ nõ eſſet exceſſus in læſione & modicitate precij ꝑ
ut exceſſus hic arguit, vt ſupra ꝓbauimus in quarto fundamento.
¶ Quintò rñdeo, poſito circa præiudicium veritatis opi. cõtraria
vera eſſet, dico ꝙ hic plurimæ conſtant coniecturæ etiam vltra
17 tres & quatuor, & ipſæ vehemẽtes & efficaces ex quibus arguat
de ſimulatione ꝯtuũ. ¶ Nec obſt. † ꝙ nõ probet conſuetudo fœ
nerandi, quia ſatis eſt, ꝙ probet ſimulatio ex alijs cõiecturis ſimi
libus in quibus eadẽ ſit ratio. Bal. in conſi. 322. Inſtrõ. col. 2. lib. 3.
Calca. in d. conſi. 26. col. 9. ante med. licèt de Bal. mentionem non
faciat. Tradit nouiſſime Boer. q. 101. col. 3. in 1. parte, vbi ꝙ ceſ-
ſante conſuetudine fœnerandi põt ꝯtus arguitur vſurarius & ſi
mulatus ex alijs coniecturis, puta ſi in libro emptoris appareat
ſcriptum, ꝙ aſſecuratus eſt ſuper talibus bonis ꝙ vel ei miſſę ſunt
tales res ad pignorandũ pro tanta ſumma quæ conuenit precio
venditionis, nã arguit venditio ſimulata. ¶ Nõ obſt. tertiũ & vlti-
mũ argũ, ꝙ pactum de retrouendẽdo fuerit appoſitum ex inter
uallo, quia rñdeo, ꝙ ſecutum fuit poſt paucos dies, ideo perin de
eſt ac ſi incontinenti fuiſſet appoſitũ. Paria. n. ſunt incõtinenti qđ
fieri vel breui tpe poſt. Ancha. in conſi. 434. Ex narratis ſuperius.
col. 3. ver. præterea aduertendũ. Quando enim dicat tale pactum
incontinenti apponi vel ex interuallo, cõſiſtit in arbitrio iudicis.
Ang. in l. ſi ventri. §. fi. ff. de priui. cred. Roma. in l. 1. §. 1. ff. de verb.
obli. Dec. poſt gl. ibi in c. an ſit. col. fi. de appel. in conſi. 235. col. 2.
circa fi. & in conſi. 183. col. 6. in prin. ſed quis iudex arbitrabitur
tale pacto de retrouendendo appoſitũ poſt dies tredecim ex in-
teruallo ſecutum eſſe, maximè in materia noſtra, in qua ex alijs
cõiecturis de fraudis ſuſpicione apparet. ¶ Videmus in ſimili qđ
vbi aliqua probatio incontinenti fieri debet, dr̃ in continenti fieri
petendo dilationem non longi tpis, ſed iudicis arbitrio moderã
dam. c. literas, ver. quod ſi non habeat. de reſti. ſpolia. Rom. in cõ
ſi. 244. pro euidentia dicendorum. in fi. Aret. in c. veniẽs. 2. col. 8.
18 de teſtib. Dec. in c. prudentiã. §. ſexta in 3. no. de off. deleg. ¶ † Se-
cundò reſpõdeo, ꝙ iſtud interuallum tpis in materia ſuſpecta nõ
tollit ſuſpicionem fraudis, immo potius auget, quia cauti & cal-
li di contrahentes videntes ſuſpicionẽ oriri ex talibus pactis incõ-
tinenti appoſitis, adhibent oẽs cautelas ad fugiendum eiuſmodi
ſuſpicionem, ita in ſpecie & in terminis tradit Alex. in conſi. 51.
col. 1. circa fi. ver. tñ iſta opin. & in conſi. 119. circa fi. & in conſi.
ſeq. col. 1. ad fi. ver. nec me mouet. lib. 4. & quod ſcribit idẽ Alex.
in conſi. 46. col. 1. ver. concurrit & alia coniectura. lib. 3. vbi ꝙ præ
ſumptio ſimulationis oritur, qñ pactum de retrouendẽdo fit ad
partem in alio inſtrõ, allegat Io. And. in d. c. ad noſtram. & quod
tale interuallum adhibitum fuerit ad cautelam apparet, quia ſi
emptor non cogebatur retrouendere, & incontinẽti de hoc actũ
non eſſet de tempore contractus venditionis, quõ eſt veriſimile,
ꝙ volontarie voluiſſet ſe obligare ad reuendendum pro ducentũ
aureis bona valentia aureos quingentos. arg. l. cum de indebito.
19 ff. de probationibus. ¶ † Tertiò reſpondeo, ꝙ licèt tale pactum re
periatur ſcriptum poſt dies tredecim, tamen ab initio contractus
conuentum erat de illo pacto retrouendendi, ideo incontinenti
fieri dicitur, etiam quod fit ex interuallo, quando ab initio conue
nit, vt illud fieret. Anch. in conſi. 7. In quæſtione cogitata, col. 2.
¶ Quartò reſpondeo, ꝙ cõtrarium poſſet procedere quãdo alias
ceſſarent coniecturæ ſuſpicionis, vel quando pactum de retrouẽ
dendo pure ſimpliciter fuiſſet appoſitum, ſecus quando qualifi-
cate, vt hic, prout ſupra oſtendimus in ſecundo fundamento.
¶ Ex quibus concludo quod contractus prædicti venditionis &
locationis oĩno dicãtur ſimulati & ſuſpecti ſaluo ſaniori iudicio
Gratianopo. 18. Februarij. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Quæſtionem dominij referre non poteſt conductor locatori, nec alicuius quiuis cauſam ab alio habens, quod procedit quando agitur poſſeſſorio, ſecus ſi petitorio. vt nu. 4.

2 Dominium trãſfertur ex pignore iudiciali, quãdo capitur res in executionem ſententiæ.

Dominium probatur ex cõfeſſione partis, licèt nõ transferatur ibi. nu. 2. ſed vide nu. 6. 7.

3 Referẽti creditur licèt de relato non conſtet in his, quæ dependent à voluntate & poteſtate partium quod intelligitur quã do explicite appareat de voluntate diſponentis. vt num. 16.

5 Dominium non probatur ex eo quod emit quis aut conducit rẽ ab alio tanquam rem ipſius vendentis aut locantis.

6 Dominium non probatur per teſtes, niſi rationem reddant etiã non interrogati.

8 Error cõfeſſionis probatur, ꝓbando rem aliter ſe habere quàm contineat confeſſio.

9 Confeſſio debet eſſe certa & neceſſario concludens.

Confeſſio incerta non nocet, puta, ſi quis fateatur ſe occidiſſe Antonium ſimpliciter. ibi. nu. 9.

10 Enunciatiua verba inſtrumenti, vt probent, neceſſe eſt quod clare & ſpecifice quis enuncietur, nec ſufficit in genere quid enunciari, & nume, 12.

Alterna-

11 *Alternatiua parit incertitudinem.*
13 *Traditio non probatur per inſtrumentum in quo fit mentio de traditione.*
Dominium ſemiplene probari non ſufficit, nec in eo locus eſt iuramento ſuppletiuo ibi.nu.13.
14 *Error probatur ex eo quod credidit quis aſſertioni alterius.*
15 *Deceptis ob alterum aſſertionem ſubueniri debet.*
17 *Amiſſione inſtrumenti probata, an tenor eius inſtrumento probetur.*
Iuramentum ſuper facto alieno deferri non poteſt. ibi.nu.17.

CONSILIVM CLVII.

¶Pro Hylario Lyoſſonis & alijs litis conſortibus de Burgo Oyſencij contra nobilem Bartandum de Vieneſio dominum de Ambello.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Nobilis Bertrandus de Vieneſio dñs de Ambello vocauit in iudiciũ Hylarium Lyoſſonis, & alios litis conſortes coram iudice ordinario Oyſencij, proponendo, ꝙ quõdam dñs Guihelmus de Vieneſio pater ipſius actoris locauerat quædam bona patribus ipſorum reorũ per ſex annos, & ſub penſione memorata in libello, quæ bona olim fuerant capta de gagio Ioanni Lyoſſonis auo paterno ipſorũ conductorũ, ideo concludit ad duo. Primũ ad arreragia ſeu ad pẽſiones præteriti tpis vigintinouẽ annorũ. Secundũ ad expeditionẽ & relaxationẽ bonorũ locatorũ. In ea cã diu fuit litigatũ, & teſtes hincinde examinati. Quærit̃ quid iuris. ¶Vi
1 deretur † dicẽdũ prima fronte petita dñi actoris fieri debere, nã cum agat̃ ꝯ cõductores ſeu eorum hæredes nõ pñt locatori dñij qõnẽ referre, & dicere, ꝙ bona cõducta ad agẽtẽ aut eius patrẽ nõ ptinebãt. l. ſi quis cõductionis. C. loca. l. neq; creditores. C. de pig. actio. l. ſi quis emptionis. §. ſed hoc ſupillis. C. de præſcrip. 30. vel 40. anno. ex quibus iuribus apparet gñaliter hoc procedere in oĩ perſona habẽte cãm ab alio, vt dñij qõnem ꝯ eum referre non poſſit. gl. Ang. & doc. in d. l. ſi quis cõditionis. tradit Dec. in cõſi. 28. col. 3. circa med. facit Iaſ. in l. rogaſti. §. ſi à furioſo, colũ. fi. ff. ſi cer. peta. vbi ꝙ mutuata ius non põt referre qõnem dñij contra mutuantem. ¶Secundò † in ipſo inſtro locationis dr̃ ꝙ bona lo-
2 cata capta fuerant de gagio in odium Ioannis Lyoſſonis auctoris conductorum, & ſic fatentur conductores dñium ipſius locatoris ex cauſa executionis & pignoris iudicialis, ex quo pignore dominium transfertur. gl. inſti. de offi. iud. §. fi. l. 3. in fi. ff. de publicia. Alex. in conſi. 90. col. 3. in fi. ver. & licèt laudum. lib. 2. & in cõſi. 1. col. 2. lib. 5. Mod. in rub. ff. de re iud. col. fi. Cale. in cõſi. 32. col. 4. & col. 5. poſt med. & in cõnſi. 75. col. 5. in prin. & ad fi. col. Soc. in conſi. 60. col. 2. lib. 1. Dec. in conſi. 564. col. 1. poſt med. Ea qua confeſſione res clara vr̃ ꝙ ex ea probetur dominium, licet non transferatur, vt habetur in l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acq. poſſ. ſicut etiam dicimus, ꝙ licèt confeſſio obligationem non inducat, inductam tñ probat. l. Publia. §. fi. ff. depoſiti. Bal. in l. ſi ex cautione. q. 10. C. de non nume. pecu. ¶Tertiò probari vr̃ agentis dominium, quia proponitur ſolutam fuiſſe penſionem bonorum conductorum, ea qua ſolutione probatur poſſeſſio. gl. Bar. & doc. in l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de acq. poſſ. gl. in c. bonæ memoriæ, in ver. procurationem. de appella. ex poſſeſſione autẽ arguitur ad dominium. l. fi. C. de rei vend. habetur in l. pe. ff. de cõdi. inſtit. ¶Et tenendo † iſtam partem in agentis fauorẽ, nõ vr̃ ob-
3 ſtare ſi dicatur, ꝙ inſtrm̃ locationis eſt relatiuum ad quædam bona capta de gagio, de qua captura nihil apparet, ideo ꝙ referenti credi non debeat non cõſtito de relato. auth. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. quia reſpondetur, ꝙ illa regula nõ procedit in his, quæ dependent a voluntate & poteſtate partium prout eſt obligatio, tunc enim creditur referenti, licèt de relato non appareat. l. ſi donatio. vbi Bald. C. de dona. l. liberti. vbi Dec. in quarto not. ff. de olb. aſſeſ habetur. in d. authen. ſi quis in aliquo. vbi Bal. col. 2. Dec. col pe. ad fi. & idem Dec. in l. edita. col. pe. C. de eden. itaq; cum eſſet in facultate conductorum diſponere de rebus proprijs ad arbitrium, ſtandum videtur eorum relationi, licèt de relato non appareat, maximè, quia deductum & probatum fuit, ꝙ actor paſſus eſt depopulationem militum in domo, ea qua probari videtur amiſſio ſcripturarum per ea, quę habẽtur in l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor. ff. de eden. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ immo in fauorem reorum pronunciari debeat. & pro fundamento conſidero, ꝙ actum hic fuit petitorio & rei vẽdicatione, ideo agẽs probare debebat de eius dñio. l. in rem. & l. officiũ ff. de rei vend. l. 1. C. de alie. iud. mu. cau. fac. ſed de dñio probatum nõ vr̃, quia dñm acquirit̃ traditione rei. l. traditionibus. C. de pactis, ſed iſta bona nunquam fuerunt tradita actori neq; eius parti, neq; per eos poſſeſſa, ergo in eos dñium traſlatum nõ fuit. ¶Tota difficultas præſentis controſiæ conſiſtit in confutatione priorum, quibus ſublatis clariſſima
4 fiet res. ad quæ reſpondeo prout infra. ¶Non obſtat † primum argumentum, ꝙ rei tanquã hæredes cõductorum nõ poſſunt referre qõnem dominij ipſi actori, qa iſtud procederet, vbi actũ eſſet poſſeſſorio & remedio d. l. ſi quis cõductionis. ſecus qñ agitur petitorio & rei vendicatione, quia tunc oportet agentem probare de dñio, gl. & Bal. in d. l. ſi quis cõductionis. gl. & Bar. in l. ſi ita fur. ff. cõmoda. Pau. de Caſt. in cõſi. 169. Viſo quodam proceſſu agitato Forliuij. col. 2. lib. 1. & in cõſi. 76. In facto iſto quatuor. col. 1. li. 2. Cor. in conſ. 219. col. 2. lib. 4. ſed hic non fuit actum poſſeſſorio, ſed petitorio & rei vẽdicatione, ideo neceſſaria erat dñij ꝓbatio.
5 ¶Non obſtat, † ꝙ ſatis videtur probatum de dominio ex confeſſione ipſorum conductorum qui conduxerunt ipſa bona tanq̃ de bonis ipſius locatoris captis de gagio vt ſupra, quia dico ꝙ ex hoc non videtur probare dominium ipſius locatoris, per text. in l. ad probationem. C. locati, vbi eſt tex. expreſſus ꝙ per pctũm locationis non probatur dominium, & tamen quando quis cõducit rem ab alio, eam conducit tanquam ipſius locantis. tradunt doc. in d. l. ad probationem. Cur. Iuo. in conſi. 41. col. 4. verſ. quinimmo & fortius. Mod. in c. inter dilectos, de fide inſtr. idẽ volunt doc. ſupra alleg. ꝙ vbi locator agit rei vendicatione, poteſt ei referri quæſtio dominij, ergo neceſſario præſupponitur, ꝙ ex locatione ſola dominium non probatur. idem videmus in emente rẽ ab aliquo, ꝙ non cenſetur fateri eum eſſet dominũ, Ange. in l. 1. ff. de publicia. refert & ſequitur Alexand. in conſi. 43. col. 3. libr. 4. in conſi. 185. col. 2. lib. 5. & in conſ. 115. ante fi. lib. 6. eſt verũ ꝙ Dec. in l. ſi a furioſo in fi. ff. ſi cer. pet. declarat iſtud dictũ Ang. & Alex. vt non procedat quando agitur cum perſona à qua cauſam quis habuit, quia tunc habens cauſam ab aliquo non poteſt dicere eũ non eſſe dominum. Sed tamen iſta declaratio Decij non videtur procedere quando agitur rei vendicatione per ſupradicta. ¶Et ſi
6 dicas, † ergo ea confeſſione dominium probari nõ poterit. reſpõdeo, ꝙ dominiũ magis videtur eſſe iuris, q̃ facti, an enim quis ſit dñs, vel non, magis iuris eſt q̃ facti, ideo videmus, ꝙ teſtes deponentes ſuper dominio debent rationem adducere etiam non interrogati. Innoc. in c. cum cauſam. de teſtibus. Bal. in conſi. 166. à libello. in fi. lib. 4. Iaſ. in rep. l. admonendi. col. 107. verſi. ex iſta ratione Bal. ff. de iureiur. addo Oldr. in conſi. 311. Allegationes. col. 3. verſi. præterea nec Innoc. & dixi ſupra in conſi. 61. colũ. 2. poſt med. ideo in his quæ ſunt iuris, confeſſio nec dat nec tollit. l. or-
7 namentorum. ff. de auro & argen. leg. Bar. & doc. in l. 1. ff. ſi cert. pet. ¶Secundò † reſpondeo, poſito ea confeſſione dominium probari poſſet, illud intelligitur qñ quis principaliter confiteretur rẽ eſſe alterius, aut ad eum pertinere, ſecus quando incidenter ex natura contractus, puta quando quis conducit ab aliquo rem, vt ſuam locantis, ita in terminis reſpondet Bal. in d. l. ad probationem, verſi. quæro ſi inſtrumentũ, C. locati. refert & ſequitur Alex. in conſi. 69. col. 4. ad idem quod not. Bal. lib. 5. Idem ſi quis recog- 11
noſcat ſe tenere rem in emphitheoſim ab aliquo, quia ex tali recognitione non probatur dominium ẽt contra recognoſcẽtem, ſecus ſi quis recognoſcit ſe tenere rem ſub dominio alterius, quia tũc probatur dñium in odiũ recognoſcẽtis & hrdũ ſuorũ no virtute recognitionis, ſed confeſſionis. Bar. & Bal. in l. eum falſa. C. de iuris & fac. ignoran. Pau. de Caſt. & Aret. in l. ſi rem aliquam. ff. de acq. poſſ. vbi Ripa col. 13. Quinimmo videt̃ dicendum, ꝙ licèt quis principaliter fateat̃ alterum eſſe dñm, non tñ ex tali confeſſione ꝓbetur dñiũ etiã inter eaſdem partes, per rationẽ Spec. in tit. de loca. §. nũc aliqua. ver. 52. & ibi Io. And. in additio. vbi ſi aliquis recipit rẽ in emphytheoſim ab eccleſia vt domina illius rei, ex tali confeſſione nõ probatur dominiũ eccleſiæ ẽt inter eaſdẽ partes, quia certi ſunt modi acquirendi dominiũ, & per quos qs dñs efficiãtur, igitur ex tali aſſertione nõ probatur, ꝙ quis ſit dominus, quod dictũ refert & ſequitur Soc. in conſi. 95. col. 10. ante med. lib. 3. licet contrariũ teneat Gozadinus in cõſ. 94. in fi. iſta ratio Spec. & Io. And. militat ſiue principaliter ſiue incidenter fateatur quis alterum eſſe dñm, & ꝙ ex confeſſione dominium non probetur, voluit Calca. in d. conſi. 32. col. pen. poſt med. Sed tamẽ

dubium iſtud videtur quando in confeſſione expreſſe fit mentio
de dominio.¶ Tertiò reſpondeo, poſito ea confeſſione probetur
8 dominium, dico † ꝙ talis confeſſio in caſu noſtro fuit erronea,
probatum fuit de errore probãdo rem aliter ſe habere ad quem
modum probatur error. l.de ætate. §.fi. ff. de interrog. actio.l.cũ
de indebito.§.1.ff.de prob.l.ſi poſt diuiſionem.C. de iuris & fac,
igno.Barto.in conſi. 85. In quæſtione Ioannis.in fin. io conſi. 90.
Dilecto do.Franciſco.colũ.3.poſt med.verſic. tertio inſurgit dubium.& in conſi. 508. Ea facto propoſito.lu fio.ꝙ autem probatum fuerit rem aliter ſe habere, apparet, nam ille dominus Guilielmus de Vienſio locauit illa bona tanquam ſua, & tanquam
capta de gagio illi Ioanni Lyſſonis, & tñ probatum fuit per teſtes reorum, ꝙ Ioãnes Lyoſſonis ſemper & cõtinuè vſq; ad tempus mortis tenuit & poſſedit illa bona, nec oſtenditur aliquis titulus, ꝙ illa poſſederit nomine alterius, ergo erronea fuit & falſa
aſſertio, ꝙ illa bona capta fuerint ipſi Ioãni Lyoſſonis, quõ enim
capta dici poſſunt ſi illa ſemper poſſedit? ſimiliter quõ priuatus
dici põt dominio bonorum, quæ ſemper mãſerunt penes eũ cũ
requiratur ad tranſlationem dominij in dictũ de Vienſio, vel ꝙ
ipſe Ioãnes Lyoſſonis ei tradidiſſet, vel alius pro eo, vt habetur
in d.l.traditionibus, confirmatur probatio iſtius erroris, quia licèt actor voluerit probare de iure ſuo per teſtes, nullus tñ deponit, ꝙ iſta bona fuerint vnquã poſſeſſa per ipſum actoré neq; eius
patrem, itaq; cum abũde probatum ſit de dominio Ioannis Lyoſſonis & ſuorum ſucceſſorum, nec actor aliquid probauerit de iure ſuo aliter, q̃ per aſſertam confeſſioné, dico ꝙ illa cõfeſſio præſumitur erronea, maximè cum agatur de damno tam grandi euitando, ita in terminis tradit Alexan.in d. conſi.69. colum.3. poſt
med.verſi.ad horum confirmationem.lib. 5. ſic etiam præſumit
error in eo qui ſine cauſa quid promittit, ideo cum effectu nõ te-
9 netur. Alex.in conſi.9.col.4.lib.5.¶ † Quartò reſpondeo ad aſſertam confeſſionem, ꝙ illa nõ eſt certa nec neceſſario concludens
prout eſſe debet.Anch.in conſi.179.Prima facie. colũ.5. Rom.in
conſi.321.In caſu ad fi. fatent̃ enim conductores bona fuiſſe capta de gagio, ſed nõ ſequitur, ergo capi faciens fuit miſſus in poſſeſſionem ipſorum bonorũ, ex qua reali miſſione dominiũ acquiratur, ideo talis confeſſio tanquã incerta & non concludẽs attẽdi nõ debet.l.non hoc.C.vnde legitimi.c.in præſentia.de probatio.& quod in terminis confeſſionis ſcribit Pau.de Caſt.in conſi.
273.Viſa relatione.col.2.lib.1.vbi ſi quis dicat ſe occidiſſe Antoniũ, talis cõfeſſio nõ nocet, cum non appareat de quo Antonio,
10 & magis † in terminis facit quod ſcribit idem Pau.in conſi.139.
Pro declaratione.col 5.poſt med.ver. præterea inſtrũm trãſactionis.lib.1.vbi vt verba enunciatiua inſtrumenti operari poſſint, neceſſe eſt, ꝙ clare & ſpecifice quid enunciet, non aũt ſufficit in genere quid enunciari, genus.n.parit incertitudinem & obſcuritatẽ.l.in tradẽdis.ff.cõm.pręd.l.cum Stichus.ff.de ſolutio.l. prætor
edixit.§.ꝙ aũt prætor.ff.de iniur.ſed probatio obſcura & incerta
nõ releuat.d.l.nõ hoc.C.vnde legi.c.in præſentia,de proba. itaq;
in ſpecie dici debeat quõ & qualiter illa bona capta fuiſſent, an
miſſio in poſſeſſionem ſecuta eſſet, pro quo & quãto debito, vigore quarum literarum, cum ſimpliciter dictum fuerit vigore literarum dominicalium quæ multiplicis generis eſſe poſſunt, rurſus narrari debebat ad cuius inſtantiã capta eſſent bona, non ob
ſcure dici ꝙ capta eſſent per ipſum dñm Guilielmũ aut ſuos an-
11 teceſſores, ex † qua alternatiua, alia arguitur incertitudo. l. ſi ita
ff.de ſtipula.ſeru.l.tutor, ita recte.ff.de teſta.tutel.l. cum quidam.
C.de verb.ſig.¶ Præterea illa captura bonorũ nocere nõ poterat,
niſi legitime pręceſſiſſet, ſed quõ ſciri põt, ꝙ legitime proceſſerit
niſi in ſpecie exprimatur quõ & qualiter illa facta ſit? nec pro ea
præſumi põt, ex quo in ea nõ narratur eius ſolẽnia. ſicut dr̃ de ſententia, ꝙ pro ea præſumit̃ reſpectu ſolennitatis & ſubſtãtialiũ iudicij, qñ illa exprimuntur in ſententia, alias ſecus, quia pro eo qđ
in ea nõ continetur, nec exprimit̃, præſumi nõ põt, vt habet̃ in authen.ſi quis in aliquo. C.de edẽ.in c.qm̃ contra.de probatio. Pro
12 hoc † quod ſcribit Old.in cõſi.262.In quæſtione.col.5.poſt med.
ver. ſed prædictis obſtare vr̃. vbi ſi inſtrm̃ dicat, ꝙ vnio legitime
aut ſolenniter facta ſit, nõ probat niſi in ſpecie exprimãtur ſolẽnitates quæ interuenerũt, quãto minus probabit iſta cõfeſſio omnino incerta & obſcura, per quã nec in genere, nec in ſpecie apparet, ꝙ legitime aut ſolẽniter proceſſum fuerit ad capturam iſtorũ
bonorum? Ad idem adduco quod Iaſ.ſcribit in cõſi.67.col.3.li.3.
vbi ꝙ illa verba enũciatiua generalia citatis citandis, nõ probãt
nec ex eis præſumuntur citati quorum intereſt.allegat Bald.in authen.ſi quis in aliquo documento, colũ.pe.in fi.C.de eden.dixi la
13 tius in conſi.29.colũ.2.¶ † Quintò reſpondeo, ꝙ ex inſtrumento
tradito probari non poteſt etiã ꝙ de traditione fiat mentio. Bar.
& doct.in l.prædia, in fi.ff.de acq.poſſ.Soc.in conſil. 205. colũ. fi.
lib.2.& in conſil.11.colũ.1.ad fi.libr. 3. Dec.in conſi.300.colũ fi.
& alibi ſæpe ideo ex illa confeſſione quod bona capta ſint, nullo modo probatur, ꝙ illa fuerint tradita alicui de Vienſio, nec
ab eo poſſeſſa, ſine qua traditione dominium acquiri non potuit,
ſine dominio autem in hoc petitorio obtinere nõ poteſt, & adeo
probari dominium oportet, ꝙ non ſufficeret illud ſemiplene probari, nec in eo locus eſſe poteſt delationi iuramenti ſuppletiui.
Iaſ.in rep.d.l.admonendi, col.102.ver.ex iſta ratione Bal. ff.de iureiur.¶ Sextò reſpondeo, ꝙ ex tenore & lectura aſſertæ locationis
apparet, ꝙ iſti rei ruſtici circumuenti & seducti fuerunt ad ita cõducendum bona eorum propria ob ſimplicem illam aſſertioné
obſcuram, generalem & incertam, ꝙ bona illa capta fuiſſent, cui
aſſertioni credere non debebant, cum de illa fides aliqua facta
non fuerit, ſi enim fides facta eſſet, vtiq; in inſtrumẽto diceretur,
ſed ꝙ fides facta non fuerit apparet, quia dubitatiue dicit, ꝙ capta fuerũt bona per ipſum dominum Guilielmum aut ſuos anteceſſores, ſi enim in promptu fuiſſent acta capturæ, profecto ſci-
14 uiſſent partes ad cuius inſtantiam capta illa fuiſſent, itaq; † ex eo
ſolum quod in re tam præiudiciali crediderũt conductores aſſertioni illius do.Guilielmi, probatur ꝙ errore inducti fuerũt ad cõducendum bona propria.l.1.alias eſt l.5 §.quæſitum, & ibi gl.circa fi.ff.quan.actio. de pecul.eſt annal.l.ſed & ſi.§.ſi. ff. quod cum
eo.l.§.cæterum.& ibi gl.in verſi.illuſtratus.ff. de ventre in ſpiciẽ.
Barto in d. conſi.90. Dilecto domino Franciſco.colũ.fi.Calcan
conſi.17.colũ.5.in fi.Dec.in conſi 318.colũ. 3. profecto illi conductores plus ſatis demonſtrauerunt ruſticitatem eorum credẽdo aſſertioni aduerſarij circa id in quo ipſe aduerſarius nõ ſe bene informatum aſſeruit dũ dixit, bona capta fuiſſe p eũ aut eius
anteceſſores, ipſis igitur conductoribus ruſticis ſubueniri omnino debet, cum tractent de damno euitando, quibus iura ſubueniũt, etiam vbi agitur de lucro nõ perdẽdo, vt habetur in l. iuris
15 ignorãtia.C.qui admitti.& iſtud eſt † quod doct. clamãt ſubueniẽdum eſſe deceptis ob aliorum aſſertionem. Pau.de Caſt.in cõſi.175.Ad primum quæſitum clara eſt reſpõſio.in tertio dubio.&
in cõſi.548.Viſis & ponderatis omnibus. col. 2. circa med.lib.2.
Anch.in cõſi 49.De iuribus profeſſionis.col. 2.Alex.in cõſi. 109.
colũ.pe.libr.4.& in cõſi.122.lib.6.Cor.in cõſi.126. colũ.2.libr.1.
Dec.in cõſi.110.colũ.fi.Iaſ.in l.error.colũ.6. ver.& ex iſta ſecũda
ſolutione.C.de iuris & fac.igno.& in auth.ſacramẽta puberum.
colũ.5.ver.tenẽdo hãc opinionem.C.ſi aduer.vẽdi.quorum doc.
ſi deciſiones in ſpecie videãtur facile inducetur iudex, vt ruſticorum cõductorum facilitati opem auxiliumq; ferat.¶ Nõ obſtat
tertium argumẽtum de ſolutione pẽſionum, quia negatur in facto aliquid vnquã ſolutum fuiſſe locatori aut eius hæredi pẽſionis nomine, ob id nulla probatur poſſeſſio & minus dominium.
¶ Secundò reſpõdeo, ꝙ ex perceptione pẽſionis ſolum probatur
poſſeſſio & præſumptiuè arguitur dominium in fauorem rei, ſecus in fauorem actoris, vt dominus declaretur, vt in locis allegatis in argomẽto cõtrario.¶ Tertiò reſpõdeo, ꝙ cõtrarium procederet vbi nõ eſſet probatum de iure cõductorum, ꝙ ipſi erãt domini rerum conductarum, & ꝙ per errorem ducti ſunt, vt ita cõducerent, prout hic probatum eſt per ſupradicta.¶ Poſtremo facit in fauorem reorum, quia aſſerta locatio relationem habet ad
quandam capturam bonorum vigore literarum dominicalium,
de quo relato non apparet, ideo ſine iure videtur agens experiri.
Nec † obſtat quod creditur referẽti, vbi de relato nõ apparet in
16 his quæ dependent à voluntate & poteſtate partium, quia illud
procedit, qñ in diſpoſitione referente apparet explicite de voluntate diſponentis & de ea certitudo habetur. Bal.in l.5.ad fi. C. de
epiſ.& cler.Dec.in d.auth.ſi quis in aliquo.col.pe.ad fi.C.de edẽ.
Addo Ang.in conſi.368. Sereniſſimos. colũ. 1.ſed hic explicite
& certe nõ apparet de volũtate cõductorũ, quod voluerint & intẽderint fateri bona cõducta ad locantem pertinere, cũ nõ fuerit
relatũ ius locatoris explicite & in ſpecie, ſed generaliter, obſcure, & incerte faciendo mẽtionem in cõfuſo & alternatiue de quadam captione bonorũ.& profecto durũ nimis & periculoſum videret̃ ex tali relatione tñ iſtis ruſticis afferri præiudiciũ alio nõ
apparente.¶ Nõ omitto, ꝙ referenti nõ credit̃ nõ conſtito de relato, etiã in his quæ dependeret à poteſtate referentis qñ appare
ret dẽ mẽte diſponẽtis ꝙ ita diſpoſiturus nõ fuiſſet niſi ſtãte veritate relati. Præpoſ.in c.1.de gradi.ſucceſ.in feu. Curt. Senior in
conſil.50.colum.58.circa prin.verſi.2.benefacit quod dixit. Sed,
aduerte.

aduerte,quia iſtud dictũ non vr̃ verũ,quia procederet,qñ conſta
ret de veritate in cõtrariũ,ſed alio nõ apparente vr̃ ſtandum re-
ferenti,magna tñ eſt auctoritas Præpoſi. ¶ Nõ obſt. quod acta ca
ptionis bonorũ dicant amiſſa ea ſaccomano, quia rñdeo duob⁹
modis. primo quod res quæ nõ eſt,amitti nõ põt, ſed nõ probať
ꝙ illa acta fuerint vnquam apud actorẽ aut eius patrẽ, nec quod
apud eos aut alios vnquã viſa fuerint,ideo mirandũ eſt, qũo alle
getur illa fuiſſe ꝑdita nec eſt veriſimile quod illa acta fuerint vn-
quã apud patrẽ ipſius actoris,cũ in aſſerta locatione poſitũ fuerit
in dubio ꝑ quẽ fuerint capta an ꝑ ipſum Guilielmũ aut eius ante
ceſſores,vt ſupra oſtẽdimus,profecto ſi fuiſſent apud eũ, de hoc
17 dubitatũ nõ eſſet.¶ Secundò† rñdeo, poſito iſta acta amiſſa fuiſ-
ſent,quid ex hoc inferre actor põt,certè nihil,ſi enim dicat,ergo
amiſſo inſtrumẽto,& amisſione ꝓbata,tenor eius iuramẽto ꝓba
ri põt.Pau.de Caſt.in l.ſicut iniquũ.C.de fide inſtru.deciſio Nea-
politana deciſ.13.col. 5. dico quod de iuramento tractari hic nõ
põt cũ agatur de facto alieno,de quo etiã pater ipſius agentis cer-
tus nõ erat ſupra oſtendimus,ideo ſuper facto alieno iurm̃ defer
ri nõ põt,vt habetur in l.admonẽdi.ff.de iureiur.glo. & Bart.in l.
maritus.ff.de quæſtionib. Alex.in conſi.71.col.fi.lib.3. Franciſcus
de Albergo.de Aretio inter cõſilia Bal.in conſi.401.in fi.lib.4.Bal.
in conſi.482.primo vr̃ dicendum.in fi.lib.5.Pau.de Caſt.in conſi.
283.De vtroq; quæſito.col.1.lib.2.Iaſ.in conſi.43.col.3.lib.1.¶ Ex
præmisſis apparet cãm reorum in ſtatu eſſe, vt abſolui debeant
cum victoria expenſarũ,maximè inſpecta veriſimilitudine.quo-
modo enim veriſimile eſt,ꝙ ſi bona capta eſſent Ioãni Lioſſonis,
& ꝙ neq; ipſe neq; Dienonus eius filius moleſtati vnquam fuiſ-
ſent,& poſſesſionem ſemper retinuiſſent prout retinuerunt.Gra-
tiopoli.26.Februarij.1542.Aymo Crauetta de Sauiliano.I.V.do.

S V M M A R I V M.

1 *Inſtrumentum non ſolenne probat quando ſecundum eius teno-*
rem fuit obſeruatum.
2 *Scriptura priuata fidem facit, quando fuit approbata à parte.*
3 *Approbari cenſetur tranſactio ex eo quod eius virtute quid ſol*
uitur.
4 *Libri antiqui eccleſiæ fidem faciunt.*
Antiquitas temporis dat fidem exemplo ſumpto ſine citatione
partis,dat fidem ſcriptura priuatæ, & literis ſcriptis in cam-
panili.ibi.nu.4.
5 *Liber eccleſiæ repertus in archiuis publicis probat.*
6 *Liber eccleſiæ aut priuati cõtinens multas partitas,ſi in aliqui*
bus ſit verus probat etiam in alijs.
Confeſſio mariti de dote recepta cõſtante matrimonio,ſi pro par
te probetur vera,in totum præſumitur vera.ibi.nu.6.
7 *Mortui ſcriptura maiorem fidem facit quam viuentis.*
Protocollum notarij mortui carens ſubſcriptione & ſigno poteſt
groſſari ſeu leuari in formam publicum, ſiu melius ſi in proto
collo vbi imbreuiatura notarij defuncti ſit aliquod inſtrumen
tum carens ſubſcriptione & ſigno, poteſt ex eo leuari inſtru-
mentum publicũ.ibi.nu.7.
Scriptura priuata habens ſubſcriptionem triũ, teſtium probat
ipſis teſtibus mortuis ſine alia recognitione.ibi.nu.7.
8 *Confeſſio dãnati ad mortẽ qđ vſuras extorſit fiſco præiudicat.*
9 *Liber priuati fidem facit quando continet veriſimilia.*
10 *Inſtrumentum non ſolenne, licèt non probet, magnam tamen*
præſumptionem inducit.
11 *Præſumptiones multæ ſimul iunctæ faciunt vnam plenam pro*
bationem.
12 *Poſſeſſorium dicitur modici præiudicij,ideo ſufficit in eo ſemiple*
na probatio.
13 *Solutio præſumitur facta vigore inſtrumẽti præcedẽtis,quãdo*
de alio debito aut de alia cã nõ apparet,etiam quod ſit aliqua
diuerſitas ſummæ inter inſtrumẽtũ et ipſas ſolutiones ſecutas

CONSILIVM CLVIII.

¶ Pro monaſterio fratrum Prædicatorum Grationopolis contra
magiſtrum Antonium Beſſonis Secretarium Delphinalem & Su-
ſannam Mollie eius vxorem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſis actis
Syndici fratrũ Prædicatorũ Grationopolis ꝯ ma
giſtrũ Antoniũ Beſſoni Secretariũ Delphinalẽ,&
Suſannã Mollie eius vxorẽ, in dubiũ reuocatur,
inſtrm̃ vẽditionis pẽſionis duorũ ſcutorũ cũ di-
midio ſolis factæ per quondã magiſtros Andreã
& Ioannẽ Rollini patrẽ & filiũ Delphinales Secretarios fidẽ fa-
ciat, cũ pluribus careat ſolennitatibus à iure requiſitis. Breuiter
1 † puto ꝙ ſic,ſequentibus fundamẽtis,Primò qa ſm̃ tenorẽ ipſius
inſtri fuit ſecuta obſeruãtia, & ſolutiones cõplures factæ ſunt ꝑ
ipſos venditores & eorũ hẽdes.ex qua obſeruantia ſecuta, fides
dať ipſi inſtro alias nõ ſolenni,ita in terminis tradit Cy. inter cõſi
lia Bal.in cõſi.400.ſeu in allegationibus ſtatim inſertis poſt illud
cõſiliũ incipientibus Sup primo pũcto. col.1.lib.3.arg.l.ſcriptu-
ras.cũ ibi no.C.qui potio.in pig.hab.idẽ voluit Bal.in conſ. 402.
Quæritur an per ſolã diffamationem.in fi.lib. 5. ubi ꝙ inſtrã per
ſniam & obſeruantiã partium tranſeunt in perpetuam fidẽ.facit
idẽ Bal.in conſi.37.Quidã tabellio.li.1. ubi ꝙ ceſſat falſi præſum
ptio contra inſtrm̃,qñ virtute ipſius inſtri emptor fuit in poſſeſ-
ſione rei longo tpe, & ſic ex obſeruatia ſecuta fides cõprobatur
ipſius inſtri.Idem tenet Iaſ.licèt Cyn. & Bal. non allegat in conſ.
161.col.4.in prin.lib.2.addo tex.in l.1.in l.2.& in l.ſi ueritas.C.de
fideic.& ſcripſi in cõſi.101.col.2.& in trac.meo de antiquitate tẽ
2 poris parte prima nu.199.& ſeq. ¶ Cõfirmatur † iſta cõcluſio,nã
ſcriptura priuata fidẽ facit,qñ fuit approbata à parte.Bal. in cõſi.
275.Factũ tale eſt.Quidam cãplor.col.2.lib.3.ſed dico ꝙ ſatis &
clare approbata fuit ſcriptura inſtri prædicti per ſolutiones po-
ſtea ſecutas,quia paria ſunt uerbis aut facto qđ approbari.l.Pau
lus reſpondet non tantum uerbis. ff. rem ratam hab. immo facta
uerbis potiora ſunt ad arguendũ uoluntatem alicuius.l.ſi tñ.§.ei
qui.ff.de ædil.edic.cum ſimil. quæ Dec. ſcribit in c. dilecti filij.2.
3 not.de appellatio.ſed † magis in terminis adduco Calca. in con
ſi.101.col.2.in fi.ubi ꝙ communitas aliquid ſoluens uirtute alicu
lus tranſactionis,cenſetur ipſam tranſactionem approbare, quæ
alias ipſi communitati non nocebat. ſimiliter qui aliquid ſoluit
uirtute alicuius ſententiæ,cenſetur ipſam ſententiã approbare.l.
ad ſolutionẽ.C.de re iud.Itaq; dubium non ur̃ ex ſolutionibus ſe
4 cutis approbatam fuiſſe inſtri fidem. ¶ Probatur † autem ſolutio
nes ex libris cenſualibus ipſius conuentus aut monaſterij in ar-
chiuijs eius exiſtentibus,in quibus per ipſius monaſterij procura
tores ſolutiones ipſæ ſcripturæ ſunt quibus libris danda uidetur
fides.Primò propter eorum antiquitatem, quia de antiquo facti
ſunt,ita in libris eccleſiæ antiquis.tradit Abb.in conſi.74.Duo.in
fine primi dubij.lib.1.refert & ſequitur Dec.in c.cũ cauſam,col.
2.poſt med.uer.ſecundo limitatur. de probatio. faciũt quæ ſcri-
bunt Moder. in authen. ſi quis in aliquo documento,ubi Dec.
col.5.in ſeptima fallentia.Iaſ.col.3.ad fi.& col.4.ad fi.in nona fal
lentia.C. de eden. ubi ꝙ exemplum ſumptum ſine citatione par-
tis probat in antiquis,& quod ſcribit Bal.in conſi.310. lib. 5.ubi
ꝙ literæ antiquæ ſcriptæ in campanili probant ius patronatus,&
quod ſcribit Cor.in conſ.147.col.9. ad fi.uer.& licèt poſſet dici.
lib.2.ubi quod ſcriptura priuata fidẽ facit ꝑꝑ antiquitatem tẽpo
ris. ¶ Quod tñ intelligo quò ad ꝓbationem ſemiplenam tm̃, Spe.
in tit.de inſtru.edi.§.nunc dicendum.col.pe.uer.regulariter. An-
to.de But.in c.2.col.3.uer.tertius caſus, de fide inſtr.Mod.in rep.
l.admonendi,ubi Iaſ.col.86.uer.confirmo utrunq; dictum.& ibi
Ripa,col.pe.ff.de iureiuran.Dec.in d.c.cum cauſam, colũ.2.poſt
med.uerſi.ſecundo limitatur. Addo Soc.in conſi.186.colũ.5.in fi.
uerſi.multum etiam operatur antiquitas.lib.2. Immo Iaſ.in con-
ſi.65.col.3.circa med.lib.3.& in conſi.166.col.3.poſt med.lib.4.
5 uoluit fidem plenam induci,ꝙ tamen non placet. ¶ Secũdò † p o
bare uidentur iſti libri eccleſiæ, quia reperti & ſemper cuſtoditi
in archiuijs publicis ipſius monaſterij,in quibus ſunt etiam aliæ
ſcripturæ authenticæ, per ea quæ ſcribunt Mod.in c.ad audiẽtiã,
de præſcrip.Dec.in d.c.cum cauſam,colum.3. uerſic. quarto fal-
lit.de probatio.& in conſi.596.colum.1.in fi.Addo Alex.in conſ.
187.lib.7.Socin.in conſi.205.colum.2. uerſic. ſecundo hoc idem
probatur.lib.2.& nouisſime Boer.q.105.col.2.in fi.parte 1. ¶ Ter
6 tiò † probare omnino debent iſti libri,quia in eis reperiuntur de
ſcriptæ aliæ ſolutiones,de quarum ueritate omnino non dubitať
tanquam factæ uirtute alterius inſtrumẽti penſionis,quod rei cõ
uenti minime impugnauerunt, immo paratos ſe obtulerunt ſol-
uere pro eorum rata, prout apparet in alio proceſſu coram eo-
dem iudice & inter eaſdem partes,ideo cum tales libri in aliqui
bus ueri omnino appareant, etiam in alijs credi eis debet, quia

verifimile eſt, ꝙ etiam in alijs veritatem contineat, probatur hoc
ex eo quod in caſu longe magis dubitabili tradit Pau.de Caſt. in
conſi.301.Ad bene eaaminandum.col.1.ad fi. lib.1. vbi, qñ liber
priuati cõtinet multas partitas, ſi in aliquibus probẽtur veræ, præ
ſumitur, ꝙ etiam in alijs partitis contineat veritatẽ. quod dictum
pro pulchro refert, & ſequitur Iaſ.in rep.l.admonẽdi, col.48. ver.
quinto principaliter limita. ff. de iureiur. ſi iſtud eſt in libro vnius
priuati, qui per ſe fidem nullam facit, quanto magis idẽ dicendũ
eſt in libro vnius eccleſiæ in archiuijs publicis eaiſtente. confir-
mo vltra Iaſ. iſtud dictũ Pau. de Caſt. in ea eo quod ſcribit Anch.
in conſ.436. In his dubijs, col.2. poſt med. ver. præterea præſumẽ
dum. vbi ꝙ præſumitur quis libras centum erogaſſe prout debe-
bat qñ reliqua fideliter erogauit prout tenebat. Ad idem adduco
quod ſcribit Soc.in conſi.82. col. 2. in prin. lib.3. vbi ꝙ confeſſio
mariti de dote recepta conſtante matrimonio ſi pro parte proba
tur vera, in totum præſumitur vera, iuxta not. per gl. & doc. in l.2.
C. de non numera. pecu. arguendo ab oppoſitis. Eſt verũ, ꝙ iſtud
dictũ Pau. mordetur per Moder. in d.l.admonendi, vbi Ripa, col.
25.nu.125. vbi ꝙ non procedit in capitulis ſeparatis, ſed in cõnc
xis, in capitulis etiam ſeparatis dicit nõ eſſe ſine dubio Dec. in c.
2.col.3. circa med. de fide inſtr. Idem Deci. in l.1.col.2 C. de eden.
ꝙ in partitis ſeparatis totum cõmittitur arbitrio iudicis, Purpu-
7 ra. autẽ ſocer meus in d.l.admonendi, conſi.33. poſt med. repro-
bat hoc dictũ Pau. ¶ Quartò † fides danda eſt talibus libris, quia
ſolutiones ſcriptæ fuerunt per plures & diuerſos procuratores,
& œconomos ipſius monaſterij defunctos, ideo non eſt veriſimi-
le, ꝙ mori voluiſſent in peccato falſitatis, qua ratione videmus ꝙ
liber vnius priuati maiorem fidem facit qñ ſcribens eſt mortuus.
Bal. in l.comparationes, col.7. ver. Cyn. firmat. C. de fide inſtru. &
in l.inter chartulas. C. de cõuen. fiſci deb. lib.10. refert & ſequitur
deciſio Neapoli. deci.40. ad fi. Capel. Toloſa. q.496. addo Pau. de
Caſt. in conſi.301. colũ.1. in tertio dubio. lib.1. vbi ꝙ mors habet
vim iuramenti. Idem voluit Deci. in l.1. col.2. C. de eden. & in c.
2.col.5. circa med, verſi. eodem modo, de fide inſtru. fortius vo-
luit Bar. in d.l.admonendi, colũ.7. ver. circa fĩm, ꝙ talis ſcriptura
defuncti iũcta cum alijs adminiculis plenè probet, ergo vr̃ velle,
ꝙ ſola probet ſemiplene, & ita intelligit Boer. q.105. col.1. parte.
2. ¶ Similiter videmus, ꝙ licèt inſtr̃m notarij viuentis carens ſub-
ſcriptione & ſigno fidem nõ faciat, tñ ſi notarius ſit mortuus põt
ex eius imbreuiatura aut protocollo carente tali ſolennitate leua
ri inſtr̃m publicum, & ſic mors notarij vim habet ſigni & ſubſcri
ptionis, ita eleganter tradit Alex. in conſi.14. lib.6. ſequitur Curt.
Iunior in conſi.162. col.2. idem voluit Iaſ. in l.1. col.3. verſi. ex his
eſſet videndum. ff. ſi cert. pet. dum ſe remittit ad Cyn. & Bald. in l.
contractus. C. de fide inſtru. Amplius inſtrumentum notarij mor
tui carens aliquibus ſolennitatibus probat ſemiplene, licèt nota-
rio viuente nihil omnino probet. Bar. in l.admonendi, col.8. verſ.
quæro quid ſi in inſtr̃o reperitur defectus. ff. de iureiurã. ſequitur
Iaſ. ibi. col.19. ver. quartus & vltimus caſus, & in repe. col.63. ver.
quarto & vltimo quærit Bar. Alex. in conſi.59. colũ.2. in fi. ver. nec
prædictis etiam ob. lib.2. & in conſi.187. lib.7. Corn. in conſi. 22.
col.3. lib.3. ¶ Idem videmus in ſcriptura priuata habente ſuſcri-
ptionẽ triũ teſtium viuentium ꝙ non probat niſi illi tres teſtes
eorum ſubſcriptiones recognoſcant, & tamẽ ſi teſtes ſunt mortui
non requiritur alia recognitio, & ſine ea ſcriptura fidẽ facit, & ſic
mors teſtiũ vim habet recognitionis. l.ſcripturas. C. qui pot. in pi
gno. hab. Pau. de Caſt. in conſi.134. in cauſa ſer Ludouici Bertini,
col.1. ad fi. lib.1. contrarium tñ in caſu d.l.ſcripturas, & melius te
net Aret. in conſi.64. Diligenter. colũ.3. poſt med. verſi. ſed dato
ſine præiudicio. Soci. in conſi.274. col.8. verſi. circa tertium. lib.
2. Idem Pau. ſibi contrarius in conſi.400. ſatisfaciendo. col.2. lib.
vbi Pau. pro hoc allegat Spec. Ad idem facit Dec. in conſi.42. co-
lum.3. circa fi. verſi. ſexto & vltimo. vbi ꝙ inſtrumento notarij de
8 functi fides maior datur, facit † quod Bal. ſcribit in conſi. 476. Te
ſtamenta. lib.5. vbi ꝙ confeſſio damnati ad mortem ꝙ vſuras ex
torſit, licèt ſit ſeruus pœnæ, & teſtari non poſſit, fiſco tamen præ
iudicat, nec præſumitur facta in fraudem fiſci, quia nemo præſu-
mitur mori cum mendacio & peccato allegat not. in §. ſi ſo. Inſti.
de iniur. itaq; quomodo præſumendum eſt, ꝙ tot tantiq; viri reli
gioſi in mendacio & peccato mori potuerint, ſi non ex veritate
ſolutiones prædictas ſcripſiſſent. Et in terminis de libris monaſte
rij ſcriptis à perſonis religioſis quæ nunc ſunt mortuæ ꝙ fortius
probent, tradit Soc. in conſi.295. col.2. poſt med. verſi. tertio prin
9 cipaliter. lib.2. ¶ Quintò † probare debent iſti libri, quia continẽt
veriſimilia, nam ſi procuratores monaſterij maligne verſari vo-
luiſſent & mendacium ſcribere, vtiq; aliter ſcripſiſſent, videlicet
declarando ſummas debitas uirtute talis inſtrumenti, nec ſimul
miſcuiſſent ſummas debitas uirtute alterius inſtrumẽti. Rurſus
ſcripſiſſent ſingulas ſolutiones factas in ipſis terminis ipſius in-
ſtrumenti, ſed apparet, ꝙ ex bono & æquo ſcriptæ fuerunt ſolu-
tiones prout fiebant qñq; alio tempore, & qñq; habita ratione ꝓ
teritarum, quandoq; miſcẽdo ſolutiones alterius penſionis, itaq;
pluſquam ueriſimile eſt, ꝙ in fide bona uerſati fuerunt. ex qua ue
riſimilitudine ẽt liber unius priuati fidem facit qñ continet ueriſi
milia. Bal. in rub. C. de fide inſtr. ſequitur Cor. in conſi.321. col.10.
uer. & hinc eſt. lib.3. Dec. in l.1. col.1. in fi. C. de edẽ. in cõſ.510. col.
1. circa med. & in conſi.596. col.2. poſt med. Eſt ẽt alia ueriſimili-
tudo nõ breuis, quia iſti libri reperiunt̃ ſuſcripti ꝑ reuerendũ pa-
trẽ Prouincialẽ & duodecim religioſos, ideo ſuccedũt ſcripta ſu
pra de ſcriptura priuata ſubſcripta trib⁹ teſtib⁹ arguẽdo à fortio
10 ri. ¶ Sextò † nõ modicũ iuuari ur̃ fides iſtorũ librorũ ẽt ex inſtr̃o
de quo agit̃, q̃a licèt ſolẽne nõ ſit, magnã tñ præſumptionẽ indu
cit. Bal. in conſi.204. Longum thema. col. fi. lib.3. & in conſi.400.
Super primo puncto. col.2. lib.3. Pau. de Caſt. in conſi. 136. Viſis
& cõſideratis oibus. col. fi. lib.1. Dec. in d.auth. ſi quis in aliquo
documẽto. col.4. poſt med. C. de eden. & maximè hoc procedit,
q̃a notarius, qui illud recipit mortuus eſt, & illud dimiſit in alijs
ſcripturis publicis, ideo rõne mortis notarij maiorẽ fidẽ facit ꝑ
ſupradicta in quarto fundamento. Similiter fortius probare de-
bet, quia dimiſſum inter publicas ſcripturas, ꝑ ea quæ ſupra dixi
mus de ſcriptura priuata reperta in archiuio publico inter tales
ſcripturas authẽticas, ꝙ fidẽ facit maximè, quia notarius erat uir
optimi nominis, qui ueriſimiliter inter publicas ſcripturas tale
inſtr̃m non dimiſiſſet niſi uerum & iuſtum illud conſideraſſet,
immo iſtud inſtrumẽtum ſolum per ſe fidem uidetur facere aut
ex eo inſtrumentum publicum ſumi debet mortuo notario, licèt
careat ſubſcriptione & ſigno, immo tale inſtrumentum notarij
defuncti licèt defectuoſum & minus ſolẽne ſemiplene probat, ut
ſupra diximus. ¶ Itaq; ex p̃miſſis oibus ſimul iunctis negari non
põt quin plenè dicat̃ probatũ de iure ipſius monaſterij agentis,
11 quia † multæ præſumptiones ſimul iunctæ faciunt unã plenam
probationẽ. gl. in l.2. §.1. ff. de excu. tuto. quam exclamat Bald. in
rub. C. de proba. & eſt alia gl. in l.3. §. eiuſdem. ff. de teſtibus. in l.
inſtrumenta. C. de prob. in c. cũ dilectus. de ſucceſſ. ab inte. Rom.
in conſi.7. & ſequentibus latè Calca. in conſ.77. col.1. in fi. & col.
ſeq. fortius uoluit idem Calca. in conſi.8. col.5. circa med. ꝙ duæ
præſumptiones ſimul iunctæ faciunt unam plenam probationẽ.
& dicit Bal. in conſi.249. Super libris. circa fi. lib.1. ꝙ ex naturali-
bus indicijs ſeu præſumptionibus ueritas comprobatur, ueritati
enim omnia conſonant, & nihil ei diſcrepat uerum lumen intuẽ
ti. Immo generaliter uidetur dicendum, ꝙ ſcripta priuata plene
probet de penſionibus acceptis, ita Spec. in titu. de inſtru. edi. §.
nunc dicendum ante ver. regulariter, ſequitur Boer. q.105. col.2.
12 poſt prin. in 1. parte. ¶ Et multo magis † præmiſſa procedũt in
cauſa poſſeſſorij. quod eſt leuioris præiudicij, ideo in eo ſufficit
ſemiplena probatio. Bar. in l.admonendi. col.13. uer. aduerte hic,
ꝙ licèt, & ibi Iaſ. col.98. ff. de iureiur. Soc. in conſi.187. col.6. uer.
poſtremo præmiſſa confirmantur. & in conſi.266. col.9. uer. ſecũ
do accipitur damnum. lib.2. Calc. in conſ.100. col. pe. circa med.
Deci. in l.2. col.1. C. de carbo. edic. in l. fi. col.4. in quinto no. & co
lũ.8. circa med. C. de edic. diui Adria. toll. in c.1. col.3. uerſ. ſepti-
mus caſus. de appellatio. in conſi. 28. colũ.2. poſt med. in conſil.
56. colũ.1. in conſil.136. colũ.2. in conſil. 252. colũ.2. uerſi. reſtat
13 duntaxat. & in conſ.663. ¶ Et ſi dicatur, † in illis ſolutionibus ſcri
ptis in libris monaſterij nihil dr̃, ꝙ factæ fuerint uigore inſtrumẽ
ti prædicti. Reſpõdeo, ꝙ immo præſumuntur factæ uigore ipſius
inſtrumenti, ex quo de alia cauſa aut de alio debito nõ apparet,
quia pluralitas debitorum aut cauſarũ non præſumitur. ita Pau.
de Caſt. in conſi.128. Viſo inſtrumento. ad fi. & in conſi.360. Cir-
ca primum uidetur ꝙ tenor. col.2. lib.2. quod procedit etiã ꝙ eſ-
ſet aliqua diuerſitas ſummæ inter inſtr̃m & ſolutiones. Paul. de
Caſt. in conſi.405. Primò quæro. lib.1. & ꝙ ſolutiones præſumant̃
factæ ex cauſa illius inſtrumenti apparet, quia nemo præſumitur
iactare ſuum aut q̃d ſoluere ſine cauſa, & cum de alia cauſa non
probetur præſumẽdum eſt ſolutũ fuiſſe pro cauſa quæ producit̃.
Bal. in conſi.168. Allegationes. circa med. lib.4. Aret. in conſi. 35.
col.3. uer. & cum dicebatur. Cor. in conſ.22. col. pe. li. 1. ¶ Poſtre
mo ubi res dubia eſſet ſaltem deferendũ eſſet iuramẽtũ ſupple-
tiuũ requiſitũ, cũ negari non poſſit ſemiplene & pluſq̃ ſemiple
ne fuiſſe probatũ, & uiuat ad huc unus ex religioſis qui aliquas

ex dictis

ex dictis ſolutionibus ſcripſit tempore quo erat procurator, licèt
etiam mors aliorum procuratorum, qui ſimiliter ſolutiones ſcri
pſerunt, vim babeat iuramenti, vt ſup. diximus. Præterea in dubio
pro monaſterio eſt iudicandum. l. ſunt perſonæ. ff. de religio. &
ſump. fun. ¶ Ex præmiſſis concludo pronunciandum eſſe in fauo
rem monaſterij agentis tam in petitorio q̃ in poſſeſſorio, ſaluo ſa
niori iudicio. materia iſtius conſi. latius tractatur & explicatur in
tract. meo de antiquitate tem. Grationopoli. 7. Martij. 1542. Ay-
mo Crauetta de Sauiliano. I.V. doc.

SVMMARIVM.

1 Societas vniuerſalis oĩum bonorũ ex quibus actibus inducatur.

2 Socius tenetur communicare ſocio bona acquiſita quando ſocietas eſt vniuerſalis.

3 Societas vniuerſalis non impeditur ex eo quod vnus ſocius negociatur, alter non.

Socij, licèt non ſint omnes æqualis induſtriæ, lucra tamen æqualiter in capita debent diuidi. ibidem nu. 3.

4 Donatio præſumitur tribus concurrentibus, immo duobus inter ſcientes, id eſt, coniunctio ſanguinis, & curſus longi temporis, & an ſufficiat ſola ſanguinis coniunctio.

Donatio præſumitur ratione coniunctionis ſanguinis & dotis, quando frater ſcit filiam fratris dotari de bonis communibus & tacet ibidem nu. 4.

5 In diuiſione ſocietatis fructus bonorum vxoris conſumpti repeti non poſſunt.

Ratificare cenſetur ſocius alienationem factam per ſocium alienando pluriſualẽtiam rei alienatæ, & pretium ipſius pluriſualentiæ recipiendo. ibidem nu. 5.

Ratificare cenſetur quis appellationem ab alio interpoſitam conſtituendo eum procuratorem ad proſequendum ipſam appellationem ibidem nu. 5.

Ratificare cenſetur frater venditionem a fratre factam de re cõmuni petendo partem pretij a fratre venditore. ibidem nu. 5.

Approbare cenſetur epiſcopus pacta appoſita in iure patronatus ſeu in eius fundatione inſtituendo præſentatum a patrono qui pacta appoſuerat. ibi. nu. 5.

6 Rationem adminiſtratorum an reddat ſocius ſocio.

Rationem tenetur reddere frater maior qui bona cõmunia adminiſtrauit. ibi. nu. 6.

7 Expenſa facta extra cauſam ſocietatis ipſi ſocietati imputãtur quando eſt ſocietas vniuerſalis.

8 Socius an teneatur pro debitis contractis per alterum ſocium.

9 Filia vnius ex ſocijs dotari non debet de bonis communibus niſi ſit ſocietas vniuerſalis omnium bonorum.

10 In diuiſione ſocietatis an habeatur ratio quod vnus ſociorũ plus altero expenderit, quia maiorem haberet familiam.

11 In diuiſione ſocietatis an ſocius qui plus de labore & induſtria poſuit maiorem partem lucri ac acquiſitorum habere debeat ratione ipſius maioris induſtriæ & laboris.

CONSILIVM CXLIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſis his q̃
in facto & iure proponuntur pro parte hæredũ
Franciſci Falconis contra hæredes Petri Falco-
nis circa diuiſiones futuras inter eos. primo quæ
ritur de acquiſitionibus factis per dictum Fran-
ciſcum mortuo Petro eius patruo an debeant cõ
municari, & an precium earum ante omnia detrahi de bonis cõ
1 munibus. ¶ Breuiter † conſiderandum eſt, ꝙ inter memoratos Pe
trum & Franciſcum, & ſucceſſiuè inter Franciſcum & hæredes
Petri contracta videtur ſocietas vniuerſalis omnium bonorum,
quia non ſolum communiter vixerunt & de bonis communibus,
ſed etiam omnia promiſcuè egerunt & in commune contulerũt,
filias ipſius Franciſci de bonis communibus maritando, acqui-
ſitiones communi nomine faciendo, rationes pro bonis admini-
ſtratis nunq̃ reddendo, adeo vt nõ doceatur de aliquo actu, qui
non communi nomine geſtus ſit, ad hunc enim modum ſocietas
vniuerſalis probatur omnium bonorum: vt per Bar. in l. Titium
& Meuium. l. altero. ff. de admi. tutor. Bar. & Bal. in l. ſi patruus. C.
commu. vtr. iud. Bald. in conſil. 482. Primò videtur dicendum. &
in conſi. 491. §. duo fratres. lib. 5. Anch. in conſi. 302. Materia de
qua quæritur. Soci. in conſi. 160. col. 1. verſi. iſta concluſio probat.
Cor. in conſi. 61. lib. 1. & in conſi. 299. col. 1. lib. 4. & alibi ſæpe. de
hoc tamen qñ adducatur ſocietas vniuerſalis omnium bonorũ,
latius dixi in conſi. 26. & in conſ. 133. ¶ Hoc ita præſuppoſito, ꝙ eſ
ſet ſocietas vniuerſalis inter perſonas memoratas, dico ceſſare
omnia fundamenta facta pro parte hæredum dicti Franciſci, quæ
procederẽt vbi inter aliquos ſolũ eſſet ſocietas particularis reſpe
ctu cõmunis hab rationis & victus, & cõmunicationis fructuũ,
ſecus vbi eſt ſocietas vniuerſalis omnium bonorũ, qua ſtante nõ
procedit quod ex aduerſo dr̃ in dubio pręſumi bona acquiſita de
2 pecunia propria, q2 cũ oĩa ſint cõia, neceſſe eſt præſumere, ꝙ de
pecunia cõi acquiſitio facta ſit. ſimiliter † dici non põt, ꝙ in du-
bio bona præſumantur acquiſita nomine proprio, quia præſup-
poſita ſocietate vniuerſali, in qua ſocius tenetur communicare ſo
cio bona acquiſita. l. ſi quis ſocietatẽ vniuerſorũ. ff. pro ſocio. Bar.
in d. §. altero. Pau. de Caſt. in conſi. 371. Ex dic. col. fi. ver. ſed illud
qđ ex pecunia. lib. 1. Alex. in conſi. 78. col. fi. ver. & per hoc patet.
lib. 2. Cur. in conſi. 122. col. 2. lib. 2. Mod. in l. 1. C. qui teſta. fa. poſſ.
ſi dicamus cogitaſſe ſocium de acquirẽdo nomine proprio, eſſet
præſumere dolũ & fraudem, ꝙ voluerit ſocius acquirẽs ſocietatẽ
fraudare & ſibi vſurpare quod ad ſocietatẽ pertinebat, quod nõ
eſt præſumendũ. l. merito. ff. pro ſocio. l. quotiẽs. §. qui dolo. ff. de
probatio. c. fi. de præſumptio. Sed quid diſputamus, an Franci-
ſcus acquiſiuiſſe præſumatur nomine proprio, vel communi, cũ
probetur per titulos & inſtra ipſarũ acquiſitionũ factas eas fuiſſe
communi nomine, vt mihi in facto proponitur, igitur in re clara
ceſſare debent coniecturæ. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl.
cum ſim. ¶ Sed opponitur per aduocatũ partis aduerſæ, ꝙ immo
inter Frãciſcũ & hæredes Petri non erat ſocietas, quia Frãciſcus
ſolus ſe exercebat in laboribus & operis ruſticis, quod ſecus erat
in hæredibus Petri mulieribus, quarũ operæ tenues ſunt. Rñdeo
duobus modis. primo ꝙ viuente Petro tempore quo Franciſcus
erat minor, Franciſci operę modicæ erant, & tñ ſocietas erat in-
ter eos vniuerſalis, ob id fieri debet compenſatio operarũ Petri
Franciſco minore cũ operis Franciſci ſtantibus hæredibus Petri
3 mulieribus. ¶ † Secundò rñdeo, non impediri ſocietatem vniuer-
ſalẽ ex eo, ꝙ vnus ſociorum negociatur, alter non, ſatis enim eſt,
quòd ille negocietur communi nomine, & lucra in cõe ponat. So
ci. in conſi. 160. col. 2. ver. & ſi dicatur Bar. loquitur. & in cõſi. 192.
col. 2. in fi. verſi. quinimmo etiam ſi vnus tñ. l. 2. Alex. in conſi. 37.
Conſideratis his. col. 2. ver. & idẽ eſſet dicendũ. lib. 4. Veronẽſis.
in conſi. 40. col. 2. ¶ Tertiò rñdeo, ꝙ etiam hæredes Petri labora-
uerunt & operas ruſticas ſm mulierum qualitates præſtiterũt, &
licèt earũ operæ virorũ laboribus comparari non valeãt, illud tñ
non obeſt quominus omnes dicantur negociari, & ſic contrariũ
loquitur qñ vnus tñ negociatur in aliquo genere negociationis,
alter aũt omnino non negociatur, ſecus qñ vterq; negociatur, li-
cèt vnus plus, alter minus. arg. l. fi. ff. de fundo inſtruc. inſtr. leg. &
magis in terminis adduco quod ſcribit Bal. in conſ. 128. Lucra. li.
4. vbi licèt ſocij non ſint oẽs æqualis induſtriæ, lucra tñ æqualiter
in capita debent diuidi, & ſic retorquetur fundamentum. Sed ad
huc magis in terminis adduco Bal. in l. ſi patruus. C. com. vtr. iud.
vbi ꝙ non impeditur ſocietas tacita qñ vnus negociatur, alter ue
rò non, ſed uacat circa opera ruſtica dummodo omnia commu
nicetur tam lucra negociationis quàm redditus communes. Idẽ
uoluit Anch. in conſi. 302. Materia. col. 2. poſt med. uer. quoad pri
mum uidetur. Alex. in conſi. 37. col. 2. circa med. uer. & idem eſſe
dicendum. lib. 4. Veronen. in conſi. 40. col. 2. Idem ſi alter non ne
gociatur nec uacat rei ruſticæ, ſed tamen ponit lucra ſua in com-
muni puta redditus præbendæ uel ſalaria ſua. Iaſ. in l. 1. colũ. 4.
uerſic. tertius caſus. C. qui teſta. fa. poſſ. & in conſi. 2. colũ. 6. poſt
4 med. & colũ. 10. lib. 3. ¶ Non obſtat † quod ex aduerſo opponitur
ꝙ hoc modo eſſet præſumere donationem. i. ꝙ Franciſcus uolue
rit donare operas & induſtriam ſuam. quæ donatio præſumi non
debet: quia reſpondeo, ꝙ tribus concurrentibus præſumitur do-
natio. i. coniuctione ſanguinis, patientia longi temporis, & red-
ditio rationum nunq̃ facta, ſm Alex. & Soci. ubi ſupra circa hũc
articulum, ꝙ non impeditur ſocietas ex eo, ꝙ unus tantum nego
ciatur, alter nõ, immo inter ſcientes duo ſufficiunt, ad præſumen
dum donationem. i. coniunctio ſanguinis, & curſus longi tem-
poris. Calca. in conſi. 13. in fin. per tex. in l. ſi ſeruus commu. is.

ff. d.

ff.de dona.inter vir. & vxo.fortius per illũ teat. ſcribit Deci.poſt
Imo.in conſi.68.col.pe. in fi.ver.his tñ remotis.ꝙ ſi frater ſcit fra
trem dotare filiam ſuã de bonis communibus & taceat cenſetur
conſentire aĩo donandi,& tamen ibi non concurrebat curſus lõ-
gi temporis. ſed ratione coniunctionis ſanguinis ſtatim ex taci-
turnitate ſibi præiudicat,ſolam ẽt rationem cõiunctionis ſangui
nis ad inducendum donationẽ cõſiderat Alex.in conſi. 166. col.
3.ver.non obſtat dñ quinto obijcitur.lib.7.Soci.in conſi.4. col.8.
ver.octauo magis in terminis.lib.4.& alibi ſæpe doc.& profecto
ſi alia fuiſſet Franciſci intentio,nõ eſt veriſimile, ꝙ acquiſitiones
fecissent communi nomine.¶ Ex præmiſſis rñſum apparet quoad
reparationes, quia præſuppoſita ſocietate , de qua ſupra ille dñr
factæ de bonis communibus.¶ Et quod dr̃ Franciſcũ potuiſſe lu-
crari ea bonis vxoris Iacobi filij ipſius Franciſci,aduertendũ eſt,
ꝙ dicta vxor fuit alimentata pupilla ſpacio ſex annorum de bo-
nis communibus dictorum Petri & Franciſci, vt in facto propo-
nitur,quæ alimenta bene valent quod ea aduerſo petitur de fru-
5 ctibus dictorum bonorũ.¶ Secundò † rñdeo & dico, ꝙ in diuiſio
ne ſocietatis fructus bonorum vxoris conſumpti reperi non pñt.
l.fundus.a.vbi Bar.ff.fa.er.Bal.in conſi. 172.Super prædictis pun-
ctis.lib.5.ſi hoc eſt ẽt non data ſocietate vniuerſali, quãto magis
ea præſuppoſita , quia tales fructus & omnia commoda veniunt
in ſocietate vniuerſali.¶ Dubitatur etiã de bonis alienatis per Pe
trum,an reuocari poſſint per hæredes Franciſci pro eorum par-
te,iuxta tex.in l. 1.& l.ſi probatum.C.communi diuid.l.1.& 2.C.
de com.rer.alie.Breuiter puto,ꝙ non,quia narratur, ꝙ Frãciſcus
alienauit pluriſualentiam dictorum bonorum, & preciũ recepit
ipſius pluriſualentiæ,quæ alienatio fieri non potuit citra appro-
bationẽ venditionis factæ per ipſum Petrũ, quia annullata vendi
tione Petri fruſtra tractatur de pluriſualentia eius quod nõ eſt. l.
3.ff.de vſur. ideo cũ pluriſualentia alienari nõ potuerit citra ap-
probationẽ præcedẽtis venditionis,dicendũ eſt ipſam vẽditionẽ
cẽſeri ratificatã.arg.l.pro hæred.§.Papinianus. ff. de acq. hæred,
alienando enim ipſam pluriſualentiam proſequi videtur aliena-
tionem iam factam,ex qua proſecutione ratificatio inducitur,ſi-
cut dicitur de eo qui conſtituit procuratorem ad proſequendũ
appellationem ab alio interpoſitam, ꝙ cẽſetur ipſam appellatio
nem ratificare.Old.in conſi.332.col.2.circa med. verſ. potiſſime
cũ poſtea.& magis in terminis facit,ꝙ ſcribit Calc.in cõſ.22.col.
2.in fi.& col.ſeq.circa med. vbi qñ vnus fratrũ vendidit rem cõ-
munem,ſi alter frater petat à fratre vẽditore partem ſuam precij
cenſet̃ ipſam venditionem ratificare, quam ẽt ratificationem in-
duci probat ea eo,ꝙ frater ſciens rem communem alienatam ta
cet,ſed pro hoc vltimo adduco gl.in l. cum proponas.1.in gl.1.
vbi doc.C.de pactis.quod ipſum tñ intelligo interueniente tradi
tione rei communis alienatæ per fratrẽ, alias ſola coniunctio ſan
guinis non inducit conſenſum in tacente.Bal.in d.l. cum propo-
nas.Iaſ.in conſ.3.col.5.circa med.lib.1.facit quod ſcribit Ant.de
But.in conſi.4.vbi ſi epiſcopus inſtituit præſentatum a patrono,q
ius patronatus de nouo conſtituerat cũ quibuſdam pactis cenſet̃
ex tali inſtitutione ipſa pacta approbare . eodem modo dicendũ
eſt,ꝙ iſte Franciſcus inueſtiendo emptorem in rebus emptis ra-
tione pluriſualentiæ,ꝙ cenſeatur venditionem præcedentem ap
6 probare.¶ Sed † dubiũ eſt an hæredes Petri teneant̃ ratione red-
dere de precio bonorũ,vt ſupra alienatorũ.Breuiter ſi vterq;.i.Pe
trus & Franciſcus adminiſtrauerunt bona communia , non põt
vnus ſocius ab altero poſtulare vt rõnem reddat:ita Pau.de Caſt.
in conſi.126.Nõ ſequendo ordinem.col.1.lib.2.ſi aũt ſolus Petrus
adminiſtraſſet,tenerentur eius hæredes rationẽ reddere , vt ibi p
Pau. & qđ dr̃ de fratre maiore qui adminiſtrauit ſolus bona cõ-
munia,ꝙ tenetur pro eis rõnẽ reddere.Rom.in conſi.414. Quo-
ad primum.in quo quæritur.Soci.in conſ.40.in prio.lib.4.Dec.in
conſi.110.col.fi.in conſi.178.col.1.& in conſi.255.col.1. ¶ Sed nũ
quid teneantur hæredes Petri ſi quid per eum expẽſum eſt de bo
7 nis communibus in litigando pro cauſa ſuæ vxoris.Breuiter † ſtã
te & præſuppoſita ſocietate vniuerſali dico,ꝙ etiam expenſæ fa-
ctæ extra cauſam ſocietatis ſocietati imputant̃ , ſicut etiam acqſi
ta extra cauſam ſocietatis,ipſi ſocietati acquiruntur , vt latè Soc.
tradit in cõſi.291.col.1.in fi.ver.facto iam igit̃ fundamẽto.& col.
ſeq.lib.2. puta rem tñ illo caſu , ꝙ ſi vxor Petri obligabat̃ ad iſtas
expenſas,ꝙ actione negociorũ geſtorum teneretur illas reſtitue-
re Franciſcu aut eius hæredibus pro eorũ rata,vel ſi ſoli hæredes
Petri agere pñt pro illis expenſis,ꝙ ipſi teneantur pro parte hære
dũ Franciſci,cum fuerit expenſa volũtaria ad quam maritus non
tenebatur.tot.tit.ff.de impen.in reb.dot.fac.¶ Quoad credita ſo-
cietatis res clara eſt,ꝙ pertinẽt ad omnes ſocios pro rata,& pro
ea diuidi ſeu exigi debent & pñt,ſunt enim diuiſa ipſo iure. l. ea
8 quæ.C.famil.erciſ.¶ Quòad † debita contracta per Petrũ, an hæ-
redes Franciſci teneantur. Rñdeo,ꝙ ſi contracta ſunt ex cauſa ſo
cietatis,& pro eius vtilitate, non eſt dubiũ hæredes Franciſci te-
neri.Alex.in conſ.76.in fi.lib.4.ſi autem ad vtilitatem ipſius Petri.
tñ,dico ꝙ ſi in eis non fuit dolus aut culpa ipſius Petri, ſed bo-
na fide contracta ſunt, adhuc tenent̃ hæredes Franciſci præſuppo
ſita ſocietate vniuerſali, de qua ſupra , in qua ueniũt omnia pro-
ſpera & aduerſa,vt per Soc.in d.conſi.291.lib.2.ſi aũt eſſent de-
bita mere voluntaria contracta per Petrũ ſine cauſa , ſine dubio
alij ſocij non tenerentur tanquam accedente in eis debitis Pe-
tri culpa,etiam quòd eſſet culpa leuis , ita in ſocietate vniuerſa-
li tradit Alexand.in conſi.133.in fi.libr.2. Ceſſante autem ſocie-
tate vniuerſali ſine dubio debita contracta per vnũ ex ſocijs ex-
tra cauſam ſocietatis, in diuiſione nõ veniunt nec pro eis aliquo
modo tenentur alij ſocij.Bal.in conſi.445. quidam fratres, col. 1.
lib.3.per tex.in l.ex parte.§.filius.& in l.his conſequenter.§.ſum-
ptũ.ff.famil.erciſ.Idem tradit Alex.in conſ.76.Viſo themate, cir-
ca fi,lib.4.in conſi.vlti.col.pe.lib.7.Anch.in conſi.400,De iure cõ
muni.Roma.in conſi.283.Pau.de Caſt.in conſi.358. ad primũ vẽ
in vltimo dubio.& in conſi.366.Viſo dicto puncto. in ſecũdo du
bio.li.2.¶ Et circa præmiſſa omnia aduertẽdũ eſt, ꝙ ſi pars aduer
ſa ſeu hæredes Franciſci negare velint ſocietatẽ vniuerſalẽ fuiſſe
inter Petrũ,& Franciſcũ, cõmodi parũ percipiẽt ex tali negatio-
ne,ẽt ꝙ veritas ita haberet,nam præſupponitur in facto ꝙ Fran-
ciſcus filias multas habuit dotatas de bonis communibus , ideo
in ſocietatis diuiſione dotes ꝑdictæ imputari dẽt ſup portione
9 Franciſci tñ ſeu eius hæredũ , cum filiæ † vnius ex ſocijs dotari
non debeãt de bonis cõmunibus niſi ſocietas vniuerſalis ex ſtat.
l.ſi ſocius ꝑ filia.ff.pro ſocio.latè Soc.in conſi.4.colũ.5.poſt med.
in 2.dubio.lib.4.Mod.in auth.quod locũ.C.de colla. vbi Iaſ. col.
4.& Dec.etiam col.4.& idem Dec.in conſ.66.& in conſi.68.im-
mo do.multi tenent, ꝙ etiam ſtante ſocietate vniuerſalium om-
nium bonorum filia vnius ex ſocijs dotari non debeat de bonis
communibus,tamen iſta diſputatio,hic non eſt neceſſaria, quia
hæredes petri hoc nolunt opponere ubi fateantur aduerſarij ſo-
cietatem omnium bonorum,in qua re conſiderandum eſt,ꝙ do
tes iſtarum filiarum aſcendunt ad florenos quingẽtos & ſexagin
ta.acquiſita autem per Franciſcum non excedunt florenos cen-
tum & viginti. ¶ Similiter negata ſocietate uniuerſali tenebũtur
hæredes Franciſci rationem reddere de alienatis per eũ,prout in
themate poſt mortem Petri,poſt cuius mortem bona omnia cõ-
10 munia ipſe adminiſtrauit per ſupradicta. ¶ Non puto † tamen ẽt
poſthabita ſocietate uniuerſali, ꝙ ſi unus ſociorum fecit maiorẽ
expenſam q̃ alter,ꝙ in diuiſione ratio haberi debeat illius maio
ris expenſæ,puta ſi unus habuit maiorem familiam,q̃ aliter. An-
cha.in conſi.302.Materia,in fi, quem refert & ſequitur Roma. in
conſi.172.In propoſito themate.in fi.Calca.in conſi.36.in fi.Soc.
in conſi.72.col.pe.lib.3.in conſi.4.col.9. uer.nec obſtat quod no
tauit.& in d.conſi.40.col.2.lib.4.Mod.in l.ut nemini. C. de colla.
ubi Dec.ꝙ expenſa alimentorũ non repetitur,licẽt magna ſit, ſe-
cus in alijs expenſis magnis , qñ alter frater aut ſocius non eſſet
multum diuis.Idem uoluit Soc.in conſi.400.col.2.libr.4. Cor.in
conſi.272.poſt med.lib.1.in conſi.122.col.1.lib.2.in conſ. 58. col.
fi.in conſi.214.col.fi.lib.4.eſt uerum ꝙ ſi unus ſociorum alimen-
taret perſonam quam de iure alere non tenetur,puta priuignam,
talis expenſa ſocietati imputari non debet,ſed à priuigna repeti.
Pau.de Caſt.in conſi.304.Super primo quæſito dicendũ eſt dictũ
patruum.col.2.in 5.dubio.lib.2.quod tamen Pau.dictum non pu
to procedere qñ ſocius tenet priuignum tanq̃ de familia animo
11 non repetẽdi.¶ Sed † ut nihil omittatur circa iſtam materiam cõ
ſiderandum eſt circa acquiſita per dictũ Franciſcum præſuppo-
nendo ꝙ facta eſſent ex laboribus & induſtria ipſius Franciſci, li-
cẽt ſtante ſocietate uniuerſali communicari debeant,tamen ſtan
tibus operis & laboribus ipſius Franciſci , ipſe plus ur̃ poſuiſſe
in ſocietate , q̃ alij hæredes Petri , ideo de tempore diuiſionis uẽ
ꝙ aliquid plus de lucris acquiſitis percipere debeat , diuideodo
lucrum pro rata capitalis,ut latè Corn.tradit in conſi. 24.libr.1.
in conſi.58.colũ.3.uer.fi. & ex his alias,lib.4. Dec.in l.illud,in fi.
C. de colla. itaq; totum hoc decidit per arbitratores ex bono &
æquo cum agatur inter coniunctos,ut dicit Alex. in d.conſi. 76.
in fi.lib.4.maximè cum eorum parentes longiſſimo tẽpore ami
ce & in cõmunione uixerint. Gratianopoli.8.Martij.1542.Aymo
Crauetta de Sauiliano.I.V.doc.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Læſionem non poteſt allegare cedens iura fratribus quando religionem ingreditur.*
Conceſſio quæ fit perſonis coniunctis reputatur fauorabilis. ibi. num. 1.
Læſio non poteſt conſiderari in donatione. ibi. nu. 1.
2 *Teſtamentum inter liberos an habeat clauſulam derogatoriã ad ſequentia teſtamenta.*
3 *Geminatio conſenſus aut contractuum an tollat remedium. l. 2. C. de reſcin. vend. & nu. 6.*
4 *Ratificari non poteſt contractus doloſus non data ſcientia doli.*
5 *Generalis ratificatio non comprehendit illicita, & locutio generalis ſolum includit ea quæ loquentem veriſimile eſt incluſura fuiſſe.*
6 *Simulatio ceſſat ex geminatione contractuum.*

CONSILIVM CLX.

¶De eadem materia habetur ſupra in conſi. 152.
¶Pro nobili Allano de montibus.

IN hac cauſa. A. M. quia de nouo fuerũt delata quædam inſtr̃a permutationis & trãſactionis quæ ante vid. ſſe non memini, vidẽdum eſſet an ſtãtibus tot ratificationib⁹ diuiſionis & trãſactionis inite inter fratres, poſſint aliqui eorum cõtrauenire. ¶Et quidem circa perſonam d. Iacobi, monaſterium non obligatur eiuſmodi cõuentionibus, vt probauimus in
1 prioribus ſcriptis, ipſe † autem d. Iacobus ſi ex perſona ſua venire poſſet, non vr̃ læſus ea quo monaſterium iam ingreſſus erat, nõ egens bonis temporalibus, & faciens quod communiter faciunt alij ingredientes religionem, qui iura eorum renunciant alijs fratribus manẽtibus in ſæculo, & ita ob ingreſſu religionis læſionem excludit. Dec. in cõſi. 31. col. fi. circa med. ver. vltimo nõ obſtat, & talis ceſſio quæ fit cõiunctis perſonis reputari debet fauorabilis. Aret. in cõſ. 93. col. 5. ver. præterea etiam cõcurrit. Ruſſus apparet q̃ d. Iacobus fratribus donare voluit, in donatione autem ceſſat remediũ l. 2. C. de reſcin. vẽd. alias omnea donationes reuocarentur. Aoch. in cõſi. 433. Poſtq̃ illa domina. col. 1. Cor. in cõſi. 36. col. fi. lib. 1. & ſi dicatur non interuenit ſolẽnitas ſtatuti Delphinalis in donationibus requiſita, reſpõdeo, q̃ nõ vr̃ neceſſaria qñ fit cõtractus aut donatio cum perſona eccleſiaſtica, quia ſtatuta laicorum nõ ligant perſonas eccleſiaſticas iuribus vulg. immo nec laicos ligant qñ diſponerent in fauorem eccleſiæ. Bal. in l. generali. C. de ſacroſ. eccl. ¶Videndum eſt de dño A. an ↄuenire poſſit trãſactioni. Breuiter tenẽdo illam opi. q̃ habita fuerit trãſactio ſuper re clara ex cauſa vnius teſtamẽti reuocati, dicendum vr̃ illam reſcindi debere tanquam doloſam dolo ex propoſito & euidenter calumnioſam, etiam q̃ læſio vltra dim. diam nõ eſſet, quia ob dolum ex propoſito trãſactio reſcindi omnino debet, vt latè proba-
2 uimus in prioribus ſcriptis. Sed † tamẽ prius teſtm̃ dñi A. M. difficultatem parit, quia vt dixi in alijs ſcriptis, clauſulam habet derogatoriam ad ſequentia teſtamẽta, ſed tñ illud vr̃ ceſſare in caſu iſto, quia ſm̃ teſtamentum eſt etiam inter liberos, & eſt vtilius ipſis liberis quam primum, quia in primo ſolũ erant inſtituti duo liberi vniuerſaliter, in ſecũdo autem tres. Præterea text. in d. auth. hoc inter liberos, requirit, q̃ in ſecundo teſtamẽto expreſſe reuocetur primum, quod videtur factum, quia teſtator dicit q̃ reuocabat vltimas voluntates pridem factas. ¶Reſtat † nunc videre an
3 excludatur d. A. à remedio d. l. 2. ex tot confirmationibus poſtea ſecutis, videretur dicendum q̃ ſic, quia geminatio conſenſus tollit illud remedium. Pau. de Caſt. in cõſi. 380. Factum ſic ſe habet. col. 2. in fi. lib. Abb. in conſi. 71. col. pe. in 2. dubio. li. 1. vbi Abb. voluit hoc procedere, licèt primus cõſenſus interuenerit de tempore minoris ætatis, & q̃ ceſſet illud remedium ex conſenſus geminatione, voluit Dec. in cõſi. 181. colũ. 2. ad fi. & in cõſi. 216. colũ. fi. ver. & præterum illa concluſio. Alex. in cõſi. 133. col. 3. poſt med. in cõſi. 139. & in cõſi. 147. col. 5. vbi latius. ¶Sed tñ in caſu iſto dicendum aliter videtur, quia hic non tractatur de remedio d. l. 2. ſed de actione de dolo quia doloſe inductus eſt d. A. minor ad trãſigendum ſuper re clara, & ex falſa cauſa, aſſerendo primum teſtamentum iuratum, cum nõ eſſet. contractus † autem doloſus nõ
4 vr̃ q̃ ratificari poſſit niſi data ſcientia doli. Bal. in cõſi. 217. Proponitur q̃ rutor. col. 2. lib. 2. Curtius etiam Iunior in conſi. 50. col. 3. in fi. quòd ratificatio non validat contractum dolo initium ſiue verbis ſiue facto fiat ratificatio, fortius voluit idem Curt. in cõſi. ſeq. li. q̃ hoc procedit etiam data ſcientia doli, ſed poſito, q̃ valeret ratificatio data doli ſcientia, dico q̃ illud procederet, qñ in ſpecie ratificaretur actus dolo geſtus, ſecus in caſu noſtro, in quo illa trãſactio calumnioſa poſt maiorem ætatem ratificata nõ fuit, ſed tñ arguitur ratificatio ex eo, q̃ bona fuerũt permutata, & q̃
5 fuit approbata alia tranſactio cum matre inita, quæ † tranſactio generalis non vr̃ comprehendere tranſactionem dolo initã, nec aliud illicitum. arg. l. ſi procurator, cum ibi no. ff. de cõdi. indeb. ideo generale mandatum non comprehendit illicita ſeu quæ rationi conſona non ſunt. Old. in conſi. 330. Ad idem col. 2. verſi. itẽ quia generale. & iſtud eſt, quòd dicimus, q̃ generalis diſpoſitio non eſt, æque potens ac ſpecialis. l. item apud Laborẽ. §. hoc edictum. ff. de iniur. in generali. n. locutione ſolũ includuntur quæ loquẽtem veriſimile eſt incluſuum fuiſſe. l. obligatione generali. ff. de pigno. ſecus in ſpeciali. Oldr. in conſi. 95. colũ. 2. poſt med. ſed qũo veriſimile eſt q̃ A. in illis permutationibus & trãſactione cũ matre cogitauerit de remittẽdo dolum contra eum commiſſum
6 in prima tranſactione. ¶Præterea, † etiam q̃ ageretur remedio d. l. 2. C. de reſcin. vend. nõ vr̃ q̃ illud tollatur ea geminatione conſenſus, maximè qñ primus cõſenſus præſtitutus eſt in minori ætate. Rom. in conſ. 54. viſis circa id, immo idem vr̃ in geminato maioris cõſenſu, quia licèt geminatio cõſenſus animum repetentis fortius declaret & præſumptionẽ plenioris certificationis inducat, obligationem tamen nõ auget. l. qui bis idem. ff. de verb. obl. ita arguit Bellamera in cõſi. 24. col. 4. in fi. ver. non curo etiam de hoc eandem opi. tenet Soc. in conſi. 86. col. 4. lib. 1. Cor. in conſi. 71. & clarius in conſi. 140. lib. 3. Dec. ſibi contrarius in conſi. 60. ad fi. eſt verum q̃ Bellamera in conſi. 24. col. 5. poſt med. ver. ideo ſi venditor. dicit aliud eſſe quando poſt contractum iam factum contrahens eum approbaret promittendo non cõtrauenire. Bal. etiam in conſi. 464. Videamus. col. 2. lib. 3. dicit q̃ ex geminatione cõtractuum ceſſat præſumptio ſimulationis. Ex quibus negari non poteſt quin res admodum ſit dubia circa remedium d. l. 2. circa etiam cõtractus permutationis & tranſactionis, de quib. ſupra, habitos in maiori ætate, illi videntur ſpeciales ſuper bonis, de quibus primo loco trãſactum fuerat, & ſecuta promiſſio de non contraueniendo facta per maiorem, in quo iuris error non præſumitur, poſito ergo dolus contra eum cõmiſſus eſſet in prima trãſactione, dolus de præterito remitti potuit, vt habetur per Mod. in l. ſi vnus. §. illud. ff. de pac. & in l. actione. C. de trãſac. maximè, quia per talem ratificationem & trãſactionem fratres ad æqualitatem reducuntur, quæ videtur maximè fauorabilis. l. vt liberis. vbi Mod. C. de collatio. Ex quibus rem iſtam dubiam habeo, q̃ ſi æque dubia apud iudices viſa ſit pro eo pronunciabitur. Circa articulum, an geminatio conſenſus tollat remedium. d. l. 2. C. de reſcin. vend. vide quæ latius dixi in conſi. 15. col. fi. Gratianopoli. 9. Martij. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM

1 *Numerus ſingularis pluralitatem non patitur. & num. 4. vbi delaratur.*
2 *Generis appellatione veniunt omnes deſcendentes vtriuſque ſexus, ſiue deſcendant ex maſculis ſiue ex fœminis.*
3 *Teſtator non præſumitur velle ſubſtitutionem inutilẽ facere.*
Parentela verbum vtriuſque parentis ſexum ſignificat vtique tritauum. ibi. nu. 3.
5 *Dilectio maior arguitur ex eo quod magis quis fuit honoratus & ex priori vocatione aut inſtitutione.*
6 *Subſtitutus in vltimo gradu ſubſtitutionis non cenſetur grauatus alijs reſtituere, quia alias non diceretur ſubſtitutus in vltimo gradu, & ſubſtitutio facta vni ad alium non extẽditur.*
7 *Subſtitutio reciproca tacita vt inducatur, plura requiruntur.*
8 *Voluntas teſtatoris declaratur ex eo quod in vna parte quid expreſſit, in alia non, quia ita ſciuiſſet exprimere in alia parte ſi voluiſſet.*
9 *Diſpoſitio reſtringi debet ad primum actum in materia odioſa & ſtricti iuris.*
Subſtitutio facta propinquiori ceſſare debet quàm primum propinquior

pinquior vocatus eſt, nec extendi debet vt etiam propinquior grauatus cenſeatur ibi. nu. 9.

10 *Caſus omiſſus à teſtatore habetur pro omiſſo, & caſus cõtingẽs præter ordinationem teſtatoris nõ includitur ſub diſpoſitione, etiam quod maior in eo eſſet ratio diſponendi.*

11 *Extenſio non permittitur de perſona ad perſonam.*

12 *Voluntas teſtatoris interpretari non debet per diuinationem.*

13 *Voluntas teſtatoris non attenditur quando verba non patiũtur, etiam quod magna ſit præſumptio illius voluntatis.*

14 *Voluntas teſtatoris non attenditur quando teſtator nihil dixit.*

15 *In voluntate teſtatoris interpretanda ſubaudiri nihil debet.*

16 *Subſtitutionem allegans probare eam tenetur, quia ſemper dici poteſt, ſubſtitutio hoc caſu non loquitur.*

17 *Argumentum non valet, minus quis dilectus eſt, ergo fortius cenſetur grauatus.*

18 *Legitima & Trebellianica detractio ſemel tantum fieri poteſt.*

CONSILIVM CLXI.

¶ Pro Petro Berlini contra Claudium Gappete parrochiæ Brenini io materia ſubſtitutionis, & in eodem caſu alterum etiam cõſilium editum eſt in conſi. 180.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba ſub-
ſtitutionis Ioannis Gappeti parrochiæ Brenini, 5
ita habẽt. In omnibus bonis ſuis inſtituit hære-
des vniuerſales Claudium & Petrũ Gappeti fra-
tres eius filios, & poſt eoſdẽ eorum liberos ma-
ſculos de legitimo matrimonio, procreandos. Si
vero contingeret vnum ex dictis ſuis hæredibus ſupra nominatis
decedere ſine libero vel liberis maſculo, vel maſculis de legiti-
mo matrimonio procreatis, vel procreandis, ſubſtituit alium, &
poſt ipſum eius liberos maſculos de legitimo matrimonio pro-
creandos æquis portionibus, & ſic de vno ad alium ſubſtituendo
in maſculis legitimis & de legitimo matrimonio procreãdis: &
poſt omnes ipſos liberos maſculos propinquiorẽ ſui generis in
gradu parentelæ. Factum eſt, vt hæredes inſtituti & eorum de-
ſcendentes omnes deceſſerint ſine liberis, ſuperſtitibus venerabi
li domino Nicolao presbytero ſeculari filio teſtatoris, & Clau-
dia Cappete etiam filia teſtatoris, qui particulariter fuerant inſti
tuti, deinde deceſſit dñ. Nicolaus ſine liberis ſuperſtite dicta
Claudia ſorore. Ex facto memorato dubia duo principaliter oriũ
tur, Primũ, an ceſſantibus deſcẽdẽtibus maſculis dictorũ hæredũ
ipſi dñs Nicolaus presbyter & Claudia eius ſoror pariter ſucceſ
ſerint ea ſubſtitutione vltimo loco facta in fauorem propinquio-
ris de gradu parentelæ? Secũdũ dubiũ, an mortuo dicto Nicolao
ipſe etiã dicatur grauatus in fauorẽ Claudiæ ſororis? ¶ Circa pri-
mũ videtur dicẽdũ quod illa ſubſtitutio de propinquiore in genere
cõcepta in numero ſingulari nõ cõprehendat plures, & ſic fratrẽ
1 & ſororẽ, quia † numerus ſingularis pluralitatẽ non patitur. l. fi.
ff. ad Trebell. c. gaudemus. de diuortijs. ibi, non dixit, adhærebit
vxoribus, ſed vxori. facit tex. in c. cum in illis. §. fi. de præbẽ. lib. 6.
quæ iura ad hoc propoſitum citat Bal. in conſi. 142. Factum tale
eſt, quidam. 6. lib. 3. uo. Iono. io c. debitũ, in ver. ſi. pro plauſtris. de
biga. quod maximè videtur procedere in iſta materia fideicõmiſ
ſi quæ dicitur odioſa. l. cohæredi. §. cum filiæ. vbi ſcrib. ff. de vulg.
& ita in materia odioſa & diſpoſitione hominis tradit Bar. in l. 1.
§. ſed & ſi certũ. ff. de ventre in poſſ. mittẽ. ¶ Sed præmiſſis nõ ob
ſtantibus contrarium puto de iure verius, quod immo vterque admiſ-
2 ſus fuerit ad ſubſtitutionẽ. & conſidero † pro fundamento, quod illa
ſubſtitutio facta vltimo loco de propinquiore ſui generis vide-
tur cõprehendere omnes deſcendẽtes ipſius teſtatoris vtriuſque ſe-
xus, ſiue deſcẽdat ex maſculis ſiue ex fœminis. Bal. in l. 1. ff. de pro-
ba. Pau. de Caſt. in l. 1. C. de cond. inſer. Cor. in cõſi. 233. colũ. 3.
lib. 4. Dec. in l. 2. nu. 70. in fi. & nu. 72. ff. de reg. iur. & in cõſ. 223. co-
lũ. 2. circa med. Cur. Iuo. in cõſ. 49. col. 2. in fi. vbi quod in materia ſuc
ceſſionis vbi fit mentio de genere veniũt oẽs tam fœminæ, quàm ma
ſculi, licèt aliud dicatur in priuilegijs. Rurſus cũ teſtator vocauerit
propinquiorẽ de genere, ceſſantibus deſcẽdẽtibus maſculis ex hæ
redibus inſtitutis apparet de eius voluntate, quod cogitauerit etiam
3 in fœminis, quia † alias vltima illa ſubſtitutio fuiſſet eluſoria &
inepta, cũ ſolũ cõprehendat deſcendentes ex illis verbis generis
ſui, quod dicẽdũ eſt voluiſſe teſtatorẽ ſubſtitutionẽ inutilẽ facilẽ.
l. apud Iulianũ. §. ſi Titius. ver. fundus. l. cũ ſeruos. cum ibi no. per
Bar. ff. de leg. 1. l. qui cõcubinam. §. qui hortos. & l. patronus. §. co
dicillis. ff. de leg. 3. præterea vocatus eſt propinquior de gradu pa
rentelæ, quod etiã verbũ parentelæ vtriuſque parentis ſexum ſigni
ficat vſque ad tritanum. Ang. in cõſi. 268. Poſtremo minus dubiũ vi
deretur, quod dicatur vocatus presbyter Nicolaus, quàm ipſa Claudia rõ-
ne maſculinitatis, & licèt agnatio finiretur per mortẽ ipſius Nico
lai, tñ dico, quod etiã finitur in perſona Claudiæ per eius mortẽ itaque
tã ex verbis, quàm ex mẽte teſtatoris dicendũ eſt vtrumque fuiſſe voca
4 tũ & fratrẽ & ſororẽ. ¶ Non obſtant † modo allegata in contra-
riũ, quod numerus ſingularis pluralitatẽ non ferat: quia iſtud nõ pro
cedit vbi eadẽ ratio eſt in pluribus, quæ in vno. l. ſi quis ita. §. 1. ff.
de teſta. tutela. l. qui filiabus. §. 1. vbi Iaſ. in ſecundo notabili. ff. de
lega. 1. Dec. in c. prudentiã. §. adijcimus. col. 2. ver. & ex iſto text.
de off. deleg. Calc. in cõſi. 1. col. 20. in fi. ſed eadem ratio eſt vocã-
di Nicolaũ, quæ militat in vocando Claudiam. & vbi diuerſitas
aliqua rationis cõſiderari poſſet, illa faceret cõtra ipſam Claudiã
per ſupradicta. Rurſus veniẽdo ad mẽtem teſtatoris. illa ita facit
pro ipſo Nicolao ſicut pro Claudia, quia ipſa non vr magis dile-
cta aut plus honorata, quàm ipſe Nicolaus, immo Nicolaus ipſe ma-
gis vr honoratus, quia vltra particularẽ inſtitutionem prouidit ei
teſtator de vna capella, quã fundari iuſſit per hæredes, & præte
rea voluit quod ad domũ redire poſſet per tps peſtis & infirmita-
tis, quo tpe obligati eſſent hæredes ad eius alimenta & ei ſubue-
niendũ, nõ itidem diſpoſuit teſtator in fauorem Claudiæ: ergo ſi
maioris dilectionis quæſtio ſit dicendũ eſt ipſum Nicolaum plus
5 fuiſſe dilectũ, quàm Claudiã: arguitur † n. maioritas dilectionis ex eo
quod plus quis altero honoratur. arg. l. Publius. ff. de cõdi. & dem. au
then. hoc amplius. C. de fideic. Cor. in cõſi. 161. col. 2. circa fi. li. 2.
in cõſi. 304. col. 3. circa med. li. 1. & in cõſi. 167. col. 1. lib. 4. Ex alio
cenſetur magis dilectus ipſe Nicolaus, quia prius inſtitutus eſt, quàm
ipſa Claudia, ex qua priori inſtitutione maior ẽt dilectio arguit.
d. l. Publius. §. fi. ff. de cõdi. & dem. l. Lucius, vltima. ff. de hæred. in
ſti. facit t a. in l. quoties. ff. de vſufru in l. cũ pater. §. à te repeto. ff.
de le. 2. l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebell. l. fi. C. de verbo. ſigni.
& ita Maiorẽ affectionẽ arguit Pau. de Caſt. in cõſi. 21. Viſa quadã
petitione. col. 2. ad fi. li. 1. Cor. in cõſi. 200. col. 2. poſt med. & in cõ
ſi. 210. col. 2. circa med. lib. 2. ¶ Venio nunc ad fin, an Claudia di-
catur ſubſtituta ipſi Nicolao, in quo dicẽdum videretur prima frõ-
te, quod ſic, arguẽdo a maiori hoc modo: ſi tpe mortis vltimi deſcẽ-
dentis maſculi ex hæredibus inſtitutis Nicolaus nõ fuiſſet in hu-
manis, ſed ipſa Claudia tm̃, nemini dubiũ, quod ipſa Claudia fuiſſet
admiſſa: rurſus nemini dubiũ, quod deſcẽdentes maſculi ex hæredi-
bus inſtitutis fuerũt magis dilecti à teſtatore, quàm ipſe Nicolaus hæ
res particularis, itaque ſi deſcẽdẽs maſculus ex hæredibus inſtitu-
tis à teſtatore magis dilectus grauatus erat in fauorem Claudiæ,
quãto magis dicẽdum eſt grauatum cẽſeri ipſum Nicolaum lon
ge minus dilectum. autẽ. multo magis. C. de ſacroſ. eccl. & abſur-
dum videretur ipſum Nicolaum melioris eſſe conditionis quàm alios
magis dilectos, quæ abſurditas vitanda eſt in omni materia. l. ex
facto, in prin. ff. de vulg. l. nam abſurdũ. ff. de oper. lib. c. clericos,
de offi. vicar. cum ſim. ¶ Sed præmiſſis nõ obſtantibus cõtrarium
de iure videtur verius, quod immo Nicolaus nõ dicatur grauatus.
& pro fundamento conſidero quod ipſe Nicolaus vocatus fuit in ge
nere ad bona teſtatoris per vltimum gradum ſubſtitutionis ſi-
mul cum Claudia ſorore tanquam ex propinquioribus de gene-
re teſtatoris, ſed poſt illum gradum ſubſtitutionis factæ de pro-
pinquiore, nulla alia reperitur ſubſtitutio facta, quia propinquior
ſic vocatus non fuit grauatus expreſſe nec tacite reſtituere alijs
6 ſequentibus in gradu, ideo † cum admiſſus fuerit Nicolaus ex
vltimo capite aut gradu ſubſtitutionis, abſurdum eſſet dicere,
quod etiam ipſe diceretur grauatus in fauorẽ alterius, quia hoc mo
do ille non fuiſſet vltimus gradus ſubſtitutionis, & eſſet multipli
care gradus ſubſtitutionis vltra diſpoſita per teſtatorem. & pro
hoc adduco deciſionẽ Oldr. in cõſi. 21. Thema tale eſt. vbi ſubſti-
tutio facta alicui ſi deceſſerit ſine liberis, deficit liberis natis, li-
cèt ipſi poſtea moriantur ſine liberis, de quo ample tradit Iaſ. in
l. in ſubſtitutione. ff. de vulg. & in l. ſi quis. col. 4. C. de inſtit. & ſub
ſti. Deci. in conſil. 205. colũ. pe. poſt med. in conſi. 218. colũ. 3. &
alibi ſæpiſſime. & ſic ſubſtitutio facta vni ad alium non extendi-
tur, nec multiplicari debent ſubſtitutionis gradus in propoſito
noſtro, ſi bene põderentur verba ſubſtitutionis, ſolũ reperit facta
ſubſtitutio hæredibus vniuerſalibus, & eorum deſcẽdẽtibus ma
ſculis, inter quos numerari non poteſt ipſe Nicolaus, qui nõ fuit

de hære-

& hæredibus vniuerſalibus,nec de liberis eorũ.ſimiliter graua-
tus dici nõ poteſt ex vltimo gradu aut capite ſubſtitutionis,quia
ex eo uocatur tñ tanq̃ propinquior,ſed aliter non grauatur , im-
mo extinguitur ſubſtitutio ubi ad propinquiorem ſemel deuenit
hæreditas.¶ Secundò principaliter arguitur:ſi uelimus dicere,ꝙ
in ultimo gradu ſubſtitutionis per quam uocatꝰ propinquior de
genere Nicolaus admiſſus ſimul cũ Claudia ſorore dicatur gra-
uatus in fauorem ipſius Claudiæ, neceſſe eſt ẽt dicere ꝙ Claudia
eſſet grauata in fauorẽ ipſius Nicolai , ubi ipſa prior deceſſiſſet:
& ſic,ꝙ pluribus propinquioribus exiſtẽtibus in eodẽ gradu , &
ipſis,ſimul uocatis,ꝙ ẽt inter ipſos propinquiores eiuſdem gra-
dus reciproca ſubſtitutio eſſet inducta, ſed dico impoſſibile eſſe
conſiderare hanc reciprocam ſubſtitutionem inter ipſos propin
quiores . Aut enim agitur de ſubſtitutione reciproca expreſſa ,
& illa nullo modo legitur in teſtamento , nec ullum eſt uerbum
de ea loquens. Aut colligere uolumus talem ſubſtitutionem reci-
procam tácite ex uoluntate teſtatoris,& illa ſimiliter conſidera-
7 ri non poteſt,quia † plura copulatiue requiruntur ad inducendũ
ſubſtitutionẽ reciprocam, tacitam, Primũ ꝙ fiat ſubſtitutio poſt
mortem plurium,ſcꝫm.ꝙ fiat ultimo morienti, Tertiũ ꝙ fiat in to-
ta hæreditate,ut habetur per ſcrib.in l.poteſt.ff.de uulg. in l. hæ-
redes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel. & in l.pe.C. de impub.& alias
latè ſcripſi pro magnifica dña Anna Dalbigni domina Vallis
contra nob.Franciſcum de S.Preiecto,& tandem ſm hanc opin.
fuit per curiam iudicatum,ſed hic nullũ iſtorũ triũ concurrit, nã
quæſtio reciprocæ ſubſtitutionis tacite formari poſſet reſpectu eo
rum poſt quorum mortem propinquior de genere vocatus eſt,
an ipſi inter ſe inuicem & reciproce ſubſtituti dicerent,ſed reſpe
ctu ipſorũ propinquiorũ nulla cõueniẽtia adaptari põt,ꝙ ipſi ꝓ-
pinquiores inter ſe inuicẽ & reciproce dicantur ſubſtituti in tñ
ꝙ ceſſant verba & mens teſtatoris ad ſubſtitutionẽ huiuſmodi in
8 ducẽdã inter ipſos propinquiores.¶ Tertiò † arguitur ſic:teſtator
qñ voluit induci ſubſtitutionẽ reciprocã,illam expreſſit prout in
ter hẽdes inſtitutos & eorũ liberos maſculos,mõ ſi deficientibus
hẽdibus & eorũ liberis maſculis,intẽtio ſua fuiſſet,ꝙ ẽt inter pro
pinquiores vltimo loco vocatos reciproca eſſet ſubſtitutio , iſtud
veriſimiliter ita expreſſiſſet ſicut fecit in alijs.l.voiea.§.ſin autem
ad deficientis:C.de cadu.tollen.c.ad audiẽtiã,de decimis.expri-
mendo igitur talẽ ſubſtitutionẽ in vna parte , in alia parte in qua
non expreſſit eã negaſſe videtur.l.cũ prætor.ff.de iudi. c.nonne,
9 de præſumptio.c.qualis. 25.diſt. ¶ Quartò, † vbi ſumus in mate-
ria odioſa & ſtricti iuris diſpoſitio reſtringi debet ad primum
actũ.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb.ſign.ſed fideicommiſſum
dicitur materia odioſa,d.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff. de vulg. ideo
ſubſtitutio facta de propinquiore ſui generis reſtringi debet ad
primũ propinquiorẽ,& nõ de vlterioribus intelligi, ita ꝙ propin
quior ſemel admiſſus teneatur reſtituere vlterioribus aut ſequẽti
bus propinquioribus,& in terminis fideicõmiſſi,ita arguit Dec.
in cõſi.80.col.2.ver.quia hoc onus.& in cõſi. 621.col 2.poſt med.
ver.& quia verba ideo ſubſtitutio facta de propinquiore ſui gene
ris ceſſare dẽt,quàm primũ propinquior ſemel admiſſus eſt , nec
extendi debet,vt ẽt propinquior ſemel admiſſus grauatus cenſea
tur.Nec obſtat,ꝙ ſcribit Anch. in conſi. 27. Non ſeruato ordine,
col. 3.vbi ꝙ ſubſtitutio facta de duobus antiquioribus de domo,
verificatur in primis & eis dificientibus in ſequentibus, & ſic de
gradu in gradũ, quia illa extenſio fit fauore agnationis , vt bona
cõſeruentur in familia,cuius ratio à teſtatore habita fuerat,vt ibi
per eũ tradit Soc.in conſi. 113.col.5.lib.1.Dec.in cõſi.516. col.4.
quæ ro ratio agnationis conſiderari hic non põt,ideo ea ceſſante,
retorquetur deciſio Anch.Præterea loquitur Anch.qñ vocãtur an
tiquiores in numero plurali, hic aũt vocatio facta eſt in numero
ſingulari,quia ꝓpinquior vocatus eſt.Pro hoc , ꝙ fideicõmiſſum
reſtringitur ad primũ propinquiorẽ adduco Alex.in cõſi. 57.col.
3.lib.1.& in cõſi.87.lib.3.vbi ſtatutũ Mediolani,ꝙ poſſeſſio con-
tinuetur in hæredẽ,reſtringitur ad primũ hæredẽ.ad idẽ ꝙ ſcribit
Rota deciſ.22.no.ꝙ vbi ordinarius,in antiq.& dec. 35. no. ꝙ vbi
Epiſcopus in antiq.vbi ꝙ poteſtas nominandi aliquẽ ad aliquod
beneficiũ reſtringitur ad primã nominationẽ nec licet variare ſi
nominatus renunciat gratiæ.idem dicendũ eſt in caſu noſtro , ꝙ
ſubſtitutio facta de propinquiore reſtringatur ad primũ propin-
quiorẽ.¶ Quinto eueniente hoc caſu,ꝙ extarent duo propinquio
res tẽpore mortis vltimi deſcendentis maſculis ex hæredibus vni
uerſalibus,qd fieri deberet ſi alter ex dictis propinquioribus de-
cederet altero ſuperſtite,an ſcilicet cẽteſ grauatꝰ in fauorẽ alte-
10 rius ſuperſtitis,teſtator nihil diſpoſuit,ideo † iſte caſus omiſſus à
teſtatore haberi debet pro omiſſo,& remanere in diſpoſitione iu
ris communis.l.ſi cum dotem,in prin.ff ſolu. matri.l.commodiſ-
ſime.ff.de libe.& poſthu.eũ ſim. imo caſus cõtingens præter or-
dinationem teſtatoris non includitur in ſua diſpoſitione,ẽt ꝙ ma
ior in eo ratio eſſet diſponendi.Cy. in l.ꝙ fauore. C. de legib. re-
fert & ſequitur Anch.in conſi.357.Ex ſerie teſtamenti.col.3.Dec.
in conſi.63.col.2.poſt med.ver.& quia caſus in conſi.80.col. 3. in
conſi.89.col.3.in conſi.290.in fi.in conſ.291.col.fi.& in cõſi.317.
11 col.¶ Sextò,† ſi dicamus propinquiorem ſemel admiſſum graua
tum cenſeri in fauorem alterius propinquioris neceſſe eſt exten-
dere ſubſtitutionem de perſona ad perſonam,quæ extenſio per-
mitti non videtur.l.ſi quis ita.§.pe.ff.de teſt.tu.per quem text. ita
tradit Aret.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.col.5.ff.de libe.& po-
ſthu.idem tenet Abb.in conſi.57.col.pe.lib. 1.Iaſ.in l.cum res.eo
lũ.3.6.no.ff.de leg.1.Dec.in conſi.85.col.4.in conſi.291.col.3.ad
12 fi.& alibi ſæpe.¶ Septimò † in volũtate teſtatoris interpretanda di
uinare non debemus, quia in teſtamentis nihil ita eſt proprium
ſicut claritas.in auth.de teſta.imperfec.circa fi. per quem tex. ita
arguit Bal.in conſi.235.ꝙ dicta clauſula.lib. 5. ſed dicere ꝙ pro-
pinquior cenſeatur grauatus à teſtatore alij ſequenti reſtituere,
hoc eſt omnino diuinare,cũ verba nihil dicant,ob id ſenſus talis
diuinatiuus admitti nõ debet.l.prætor.ff.ad legem Aquil.¶ Octa
13 uò † voluntas teſtatoris non attenditur,qñ verba non patiuntur,
ẽt ꝙ magna ſit præſumptio illius voluntatis,Bal.in conſi.408. Sta
tuto ciuitatis Mantuæ.lib.3.vbi qñ verba expreſſe refragantur,nõ
attenditur mens,quia dr̃ quædam mens imaginaria,quæ non cõ-
ſideratur.l.ſi alij ff.de vſufr.leg.idem tradit Alex.in cõſi. 139.col.
3.lib.6.in propoſito noſtro,qñ teſtator ſubſtituit propinquiorem
ſui generis vltimo deſcendenti maſculo ex hæredibus, ꝙ ipſe ꝓ-
pinquior cẽſeatur ẽt grauatus reſtituere alteri propinquiori, ver
ba refragantur,nec iſtam extenſionem patiuntur,eſſet.n. conuer
tere album in nigrum,dicere ꝙ propinquior ex vocatione ſeu in
14 eo quo vocatur,grauatus cenſeatur.¶ Nonò † non ſufficit dicere,
teſtator ita voluit,poſtq̃ non dixit,nec expreſſit.l.quotiens,circa
prin.ibi,neq; eum quẽ voluit &c.ff.de hæred.inſti.l. in ambiguo.
ff.de reb.dub.l.iubemus.C. de teſta. vbi teſtator voluit inſtituere
plures,puta quatuor.& hoc cõſtabat, & tñ nõ inſtituit niſi duos,
dicetur ibi ꝙ illi tñ habentur pro inſtitutis,& non alij quos ſcri-
bere voluit & non ſcripſit.facit tex.in l.fi. §. 1. de iure codici. per
quæ iura ita arguit Pau.de Caſtr.in conſi. 254. Vr̃ dicendum pro
matre.lib. 2. itaq; eum teſtator nullo modo diſpoſuerit neq; ex-
preſſerit , ꝙ propinquior ſemel admiſſus,grauatus eſſet alijs ſe-
quentibus aut ſuperſtitibus reſtituere, nec nos dicere debemus,
15 ẽt ꝙ alia fuerit ipſius teſtatoris voluntas.¶ Decimò † in volunta-
te teſtatoris præſumenda ſubaudiri nihil debet.l. fi. ff. de manu-
miſ.teſta. quẽ tex.ad hoc propoſitum citat Bal.in conſi.222.pro-
ponitur in facto,ꝙ quidã Matthæus.col.fi.lib.5. ſed maxima fieret
ſubauditio & ampliatio uerborum,ſi dicamus propinquiorẽ ul-
timo loco uocatum grauatũ cenſeri in fauorem alterius propin-
16 quioris.¶ Vndecimò † iſta actrix agens ex ſubſtitutione,& dicẽs
ſe ſubſtitutã Nicolao fratri,tenetur probare ipſam ſubſtitutionẽ,
& ꝙ ſubſtitutio facta per eius patrẽ cõprehendit hunc caſum,qa
ſemper dici põt ſubſtitutio hoc caſu non loquitur, ita arguit So-
ci.in conſi.62.col.3.ante med.in conſi.63.colũ. 8.& in conſi.136.
colũ.5.libr.3.probatio aũt debet eſſe certa & clara ac neceſſario
concludens nõ per poſſibile.l.non hoc.C.unde legi.c.in pñtia,
de proba.ſed certe,clare,neceſſario aut concludenter non probat
quod teſtator in vltimo capite ſubſtitutionis uoluerit grauare ꝓ
pinquiorem in fauorẽ alterius,immo ex uerbis potius apparet ꝙ
an ipſo propinquiore ſemel admiſſo finiri uoluit onus ſubſtitutio
nis,ergo actrice nõ probãte reus abſolui dẽt,uul.l. qui accuſare.
17 C.de eden.¶ Non obſtant † modo allegata in contrariũ,quia ex
præmiſſis ſatis reſponſum apparet,ſed ſpecialius reſpondendo,
dico non eſſe bonam conſequentiam:liberi prius uocati & ma-
gis dilecti & honorati grauati fuerunt, ergo mu to magis graua
tus cenſeri debet Nicolaus minus dilectus. quia retorquetur fun
damẽtum hoc modo:quia dũ dñs Nicolaus minus honoratus &
dilectus fuerit,ergo in alio debuit releuari,ne inſtar aliorum gra
uetur.l.cũ qui.in prin.ff.de iureiu. & ſicut in nullo honoratus , in
nullo grauari poteſt.l. ab eo. C. de fideicõ. ita minus honoratus
minus grauari debet,arguendo de toto ad partem.l.quæ toto.ff.
de rei uendi.¶ Secundò reſpondeo, ꝙ argumentũ contrariũ non
poteſt procedere in hac materia ſubſtitutionis , quia eo attento
ſequeretur,ꝙ nunq̃ eſſet finis ſubſtitutionũ,quia ſemper dici poſ
ſet ſubſtitutionẽ finitã non eſſe , & ꝙ teſtator cenſeatur grauaſſe
ultimo

vltimo ſubſtitutũ, & vocatũ cũ grauauerit prius vocatos, & ſub-
18 ſtitutos ꝙ nõ è dicẽdũ.¶Tertiò † rñdeo negãdo maiorẽ rõnẽ fuiſ
ſe grauãdi Nicolaũ q̃ alios liberos magis dilectos, immo dico ꝙ
non tanta fuit rõ ipſum grauandi, nã alij liberi, licèt eſſent graua
ti, detrahebant tñ legitimã & Trebellianicã, & ſic dimidiã totius
hæreditatis, vt habetur in c. Raynutius, & cap. Raynaldus, de te-
ſta. quæ detractio ſemel tñ fieri põt. l. pœnales. §. fi. ff. ad legẽ Fal
cidiã. l. 1. §. inde Neratius. ff. ad Treb. Pau. de Caſt. in cõſi. 341. Ma
ter iſta. col. 2. lib. 1. Cor. in conſi. 187. col. fi. lib. 1. & in cõſi. 96. col.
2. li. 2. ideo ſi diceretur grauatus ipſe Nicolaus totũ tenebatur re
ſtituere, ſecus in alijs liberis, & ex hoc rurſum apparet ad illud ar
gumentũ, ꝙ ipſe Nicolaus eſſet melioris cõditionis quã alij ma-
gis dilectũ, quia negat, nã ſi bene calculetur, ẽt ꝙ Nicolaus nõ di
catur grauatus, non tñ de pluri potuit diſponere, q̃ alij grauati.
Pro hoc facit quod Abb. ſcribit in conſi. 36. in fi. lib. 1. vbi ꝙ nõ eſt
bona conſequentia, teſtator voluit grauare maſculos, ergo a for-
tiori fœminas minus dilectas, quia fœminæ neſciunt operari, &
lucrari, ideo difficilius dicit Abb. cenſeri dẽnt oneratæ.¶Quartò
rñdeo, audiri quis nõ debet petens id cuius contrariũ poſtulatu-
rus non eſſet. l. pe. C. de ſolu. ſed ſi caſus accidiſſet, ꝙ ipſa agens
præmortua eſſet Nicolao, vtiq; eius hẽredes nolẽt cõcedere ſubſti
tutionẽ allegatã, ꝙ ipſa agẽs eſſet grauata Nicolao reſtituere, er-
go talis ſubſtitutionis vis faciẽda nõ vr̃.¶Quintò rñdeo, ꝙ ſubſti
tutio facta alicui ſi deceſſerit ſine liberis, nõ extenditur ad ipſos
liberos, licèt ipſi poſtea moriantur ſine liberis. vt ſup. dixi allegan
do Old. in conſi. 21. & tamen attento argumento contrario dicẽ
dum eſſet, etiam ad liberos extendi ſubſtitutionẽ, quia ſi fuit gra
uatus pater magis dilectus, à fortiori eius liberi ad quos teſtator
affectionem tãtam non habebat. & poſito maior ratio fuerit gra
uandi Nicolaum, adhuc iſtud nõ noceret per dicta ſupra in quin
to fundamento allegando Cyn. in l. quod fauore. C. de leg. & præ
terea pro reſponſione repetenda ſunt omnia fundamenta ſupra
facta pro hac concluſione ad quæ me remitto ne longior fiam.
Grationopoli. 18. Martij. 1542. Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

1 *Præterita an dicatur auia in teſtamento nepotis ſtante clauſu-*
la teſtamenti, per quam quilibet ius, & actionem habere præ
tendens in bonis teſtatoris inſtituitur in aliqua certa ſumma.
2 *Generalia verba pariunt obſcuritatem.*
Generalis diſpoſitio tãtum operatur in ſuo genere, quantum ſpe
cialis in ſua ſpecie. ibi. nu. 2.
3 *Incertitudo non vitiat actum, qui ex iuris diſpoſitione declara-*
ri poteſt.
Incertitudo non vitiat diſpoſitionem quãdo ex aliqua veriſimi
litudine poteſt declari. ibi. nu. 3.
4 *Generalitas quæ in vno tantũ verificari poteſt, habetur pro ſpe*
ciali.
Incerta non dicitur diſpoſitio ratione generalitatis, quando in
vno tantum poteſt verificari. ibi. nu. 4.
5 *Inſtitutio verbis generalibus fieri põt, ſecus in exhæredatione.*
6 *Incertum non dicitur, quod venit per iudicem certificandũ, nec*
incerta dicitur diſpoſitio partium, quæ ad iuris diſpoſitionem ſe
referunt.

CONSILIVM CLXII.

¶Pro hæredibus Auberti Richeriæ conſilium non inelegans ad
ſuſtinendam teſtatoris voluntatem.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. † Nobilis
Aubertus Richeriæ loci de Mõtegardino in teſtõ
ſuo legauit cuilibet de eius parẽtella ius & actio
nem in bonis ſuis habere prætẽdẽti ſolidos quin
que turonenſes, in quibus quemlibet ipſorũ hæ-
redẽ particularẽ inſtituit, & qđ nihil aliud in bo-
nis ſuis petere poſſit, quibuſcũq; ratione titulo ſiue cauſa & alio
quouis modo.¶Quæritur an ex iſtis verbis auia ipſius teſtatoris
dicatur inſtituta, vt ſolũ agere poſſit ad ſupplementũ legitimæ,
an vero dicatur præterita, & teſtm̃ nullũ nullis extantibus deſcẽ
dentibus, nec aſcendentibus teſtatoris.¶Videretur dicẽdum pri-
ma fronte auiã dici præteritã rõne incertitudinis cũ ſpecialiter
2 nominata non fuerit. illa. n. † verba generalia de quibus in puncto
pariunt obſcuritatẽ & incertitudinẽ. l. in tradẽdis. ff. cõm. præd. l.
prætor ait. ff. de inior. l. cõ Stichus. ff. de ſolu. l. ita fidei. ff. de iure fi
ſci. quæ incertitudo vitiat actũ vltimæ voluntatis. l. duo ſunt Titij.
ff. de teſta. tut. & magis in terminis vr̃ tex. in l. Pan. la 2. ff. de reb.
dub. vbi ꝙ incertitudo perſonæ honorati legatarij vitiat legatũ.
¶Sed præmiſſis non obſtantibus õriũ puto de iure verius ꝙ im-
mo auia dicatur inſtituta per illã inſtitutionẽ gñalẽ, quia tñ ope
ratur generalis diſpoſitio in ſuo genere, quãtũ ſpecialis in ſua ſpe
cie. l. ſi duo. ff. de admi. tutor. l. ſi chorus. ff. de leg. 3. l. oẽs. C. de p̃-
ſcrip. trig. an. no. Bar. in l. ſed & ſi quis. §. quæ ſitũ. in princ. ff. ſi quis
cautio. & expreſſum dr̃ quod ſub generalitate continetur. Bar. in
l. prætor ait, in prin. ff. de ope. noui. nuncia. & in l. 1. ff. de vulg. vbi
latè Mod. ideo cũ teſtator inſtituerit generaliter oẽs ius & actio-
nẽ habere prætendentes, & auia ſit de cõprehenſis in iſta genera
3 litate, nullo modo præterita dici põt.¶Secũdò † confirmatur iſta
concluſio, nã incertitudo nõ vitiat actũ qui ex iuris diſpoſitione
declarari põt. Bal. in conſi. 125. Verba dicunt. circa fi. lib. 1. ſed in-
ſtitutio particularis de qua agitur, licèt prima facie videatur in-
certa, tñ declaratur ex iuris diſpoſitione, quia de iure ceſſantibus
deſcendentibus & aſcendentibus primi gradus, auia ius habet le
gitimæ in bonis nepotis, vt habetur in auth. nouiſſima. C. de in
off. teſta. ideo, ipſa auia cẽſetur inſtituta.¶Tertiò incertitudo aut
generalitas non vitiat diſpoſitionẽ qñ talis generalitas ex aliqua
veriſimilitudine declarari poteſt. l. triticũ. ff. de verb. obli. quẽtet.
ad hoc propoſitum citat Cronus l. ſi in ſulã. col. 2. ff. eo. ti. ſed cũ te-
ſtator nullã haberet perſonã quam teneretur inſtituere præter ip
ſam auiã, veriſimile eſt, ꝙ de ipſa intellexerit, ideo talis generalitas,
4 ita veriſimiliter declarata nocere non debet.¶Quartò, † qñ gen
ralis diſpoſitio ad plures relata, in vno tñ verificari põt, incerta
dici non põt, ſed perinde eſt ac ſi ille nominatus fuiſſet. argu. tex.
in l. fundus qui locatus. ff. de fundo inſtruc. & quod ſcribit An-
ge. in conſi. 336. col. 1. vbi quando quis appellat ad plures iudi-
ces, quorũ vnus tñ competens eſt, ad eũ præſumitur appellatũ.
¶Ad idem facit quod ſcribit Bar. in conſi. 196. Ciuitati Camerri-
ni. col. 2. in quarto puncto, vbi qđ Papa confirmat conceſſiones
quas fecit, ſi de vna tñ appareat, illa cenſetur confirmata, nec di
citur incerta confirmatio in propoſito noſtro; licèt inſtituãtur ge
neraliter omnes ius & actionẽ habere, prætendentes in bonis te
ſtatoris; tamen vna tñ perſona reperitur ius habere, videlicet
auia paterna, ergo ipſa tantum cẽſet̃ inſtituta nec talis inſtitutio
5 incerta dici poteſt.¶Quintò † iſta quæſtio videt̃ defendi per tex.
in l. 1. ff. de lib. & poſth. inſti. de exhæreda. li. in prin. & §. noſtra, in
quibus iuribus probatur ꝙ inſtitutionẽ generaliter fieri ſufficit,
licèt ſecus ſit in exhæredatione, quia inſtitutio eſt fauorabilis, ex-
hæredatio vero odioſa, ideo nominatim fieri debet, ideo cum ſi-
mus in inſtitutione quæ dicitur fauorabilis, ſatis eſt, ꝙ generali-
ter facta ſit de omnibus ius & actionem habere prætendentibus
6 ¶Sextò † incertum non dicitur, quod venit per iudicem certificã
dũ. l. certi condictio. in prin. ff. ſi cer. pe. quẽ tex. ad hoc propoſitũ
citat Io. de Ana. in conſi. 19. col. 3. circa fi. ſed in caſu noſtro ad iu-
dicẽ ſpectat declarare quæ perſonæ dicantur habere ius & actio
nẽ in bonis teſtatoris, ergo generalitas inſtitutionis nocere nõ de
bet.¶Ad idẽ facit quod ſcribit Aret. in conſi. 28. col. 2. in 2. dubio,
vbi qñ partes ſe referunt ad iuris diſpoſitionẽ, diſpoſitio incerta
dici non poteſt, ſecus in iudice qui ius ipſum declarare debet, nõ
ẽt ad illud ſe referre, ideo licitũ fuit teſtatori inſtitutionem par-
ticularem ad ius referre, eos inſtituendo qui de iure inſtitui de-
bebant, ſeu qui in bonis ipſius teſtatoris ius & actionẽ prætende
rent eos nominatim non exprimendo.¶Septimò facit tex. in l. qui
dã relegatus. ff. de reb. dub. vbi ꝙ diſpoſitio incerta nõ dicit̃, qñ
ſit relatio ad vnũ incertũ de certis, multominus dicet̃ incerta iſta
inſtitutio, quæ refert̃ ad perſonas certas de iure, quia de iure cer-
tum eſt quæ perſonæ inſtitui debeãt & ius & actionem in bonis
teſtatoris prætendere poſſint.¶Non obſtant modo allegata in cõ
trarium, quia ex præmiſſis reſponſum apparet, nã procedũt quo
tiens diſpoſitio eſt omnino generalis & incerta, adeo ꝙ ex aliqui
bus demonſtrationibus declarari nõ poteſt, ſecus in caſu noſtro,
vbi inſtitutio generalis de qua agitur, ex plurimis demonſtratio
nibus & coniecturis poteſt & debet declarari. & pro hac reſpon
ſione adduco tex. in l. quẽ hæredi, vbi Soc. in 2. no. ff. de reb. dub.
vbi ꝙ incertitudo perſonæ legatarij non vitiat legatũ quando ex
indicijs conſtare poteſt de quo teſtator ſenſit.¶Ex quibus conclu
do, teſtamentum ſuſtineri neq; laborare vitio aliquo præteritio-
nis, & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli.
29. Martij. 1542. Aymo Crauetta.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Nobilitas perditur per notariatum.*
2 *Nobilitas perditur ex arte tabernaria & mechanica.*
Viles artes aut perſona quæ dicantur, iudicis arbitrio relinquitur ibi.num.2.
3 *Negociatio non dicitur quando quis vēdit granum, vinum, aut oleum ſuum.*
4 *Transmitti non poteſt hæreditas repudiata.*
Cauſa proxima & immediata inſpici debet, ibi.nu.4.
5 *Tranſmiſſio fieri non poteſt vbi perſona media per quam fieri debet, eſt inhabilis ad tranſmittendum, quia medium inhabile non impedit extrema coniungi.*

CONSILIVM CLXIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vidēdū eſt
in hac cauſa hominū Bellecōbæ & Chaparoliaci cōtra Ioannē de Villario an teneatur cōtribuere
dictus de Villario in talijs ruſticalibus, nō obſtāte priuilegio nobilitatis, per quod nobiles huius patriæ exempti ſunt ab huiuſmodi talijs. Bre
1 uiter † puto concludendū ipſum de Villario teneri ad talias plebeiorū. & conſidero pro fundamento quod ipſe de Villario non
pōt gaudere priuilegio nobilitatis ex perſona ſua, neq; ex perſona quōdam Ludouici ſui patris, qui vbi fuiſſet nobilis priuilegiū
tn̄ nobilitatis amiſerat exercēdo officiū notariatus, quod dr̄ uile
officiū. Old. in conſi. 75. ideo uidemus, ꝙ infamis pōt eſſe notarius excepto notario principis. Bar. in l. 1. C. de mand. prin. Ang. in
conſi. 284. quod ſanè uile officiū nō ſe cōpatitur cū dignitate aut
nobilitate. l. ne quis. C. de digni. lib. 12. Soc. in conſi. 246. col. 1. uer.
uidi. n. in multis locis. li. 2. facit tex. in §. poſt ordinationē. i. auth.
de ſanctiſ. Epi. ubi ꝙ fit iniuria dignitati, qō uiles perſonæ ad eā
euehantur. & de notario ꝙ perdat nobilitatem, tradit Guid. Pa.
2 q. 90. Idem in procuratore Guid. Pa. q. 3. ¶ † Similiter probatur, ꝙ
dictus Ludouicus exercuit tabernam miniſtrādo cibū & potum
uenientibus in domū ſuā. quod ēt exercitiū cōiter reputatur uile
& ignobile, ſicut dr̄ de arte mechanica, quā qui exercet nobilis
dici non pōt. Bal. in l. 3. per illū tex. C. de cōmer. & merca. Feli. in
c. ſi per eo. col. 3. ver. & adde ꝙ nullus, de teſtib. præterea quæ artes dicantur viles relinqui vr̄ arbitrio iudicis, ſicut dr̄ de perſona
vili. Bal. in l. Gracchus. C. de adul. Alex. in l. 3. in prin. ff. de teſt. ſed
quis iudex nobilē eū arbitrabitur qui artē huiuſmodi tabernariā
exercet? & in ſpecie de tabernario, quòd dicatur vilis perſona, eſt tex. in l. humilē. §. 1. C. de ince. nup. in l. 1. C. de natu. lib. &
in l. quæ adulterium. C. de adult. Immo ēt per aliā negociationē,
q̄ taberoę perdi vr̄ nobilitas ſeu ꝙ negociator priuilegio nobiliū
gaudere non debeat quādiu negociatur, tradit Guid. Pap. q. 196.
q. 391. & q. 394. ver. ſed aduerte, vbi tn̄ ſi nobilis relinquat mercā
3 tiam recuperat priuilegia nobilitatis. ¶ † Nec obſtat quod dr̄ exercitium dictæ tabernæ factū fuiſſe de vino proprio ipſius Ludouici, quo caſu non dr̄ negociatio qn̄ quis vendit granū, vinū, aut oleum ſuum. c. eijciens. 88. diſt. Abb. in conſi. 6. in 2. dubio. li. 1. Deci. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. pe. de conſti. quia illud procederet ſi ſteriſſet dictus Ludouicus in terminis venditionis grani aut
vini proprij, ſed ad vlteriora proceſſit miniſtrādo victum in quo
veniūt alia edulia, puta carnes piſces & reliqua ad obſoniū pertinētia, q̄ ex prędijs proprijs ipſi' Ludouici minime percipiebãt.
¶ Ideo ex perſona patris priuilegio nobilitatis gaudere non poteſt dictus Ioannes de Villario, quia cū pater ipſe nobilitatē non
haberet, eā ad filiū tranſmittere nō potuit, quia nemo dat quod
4 non habet. l. traditio. ff. de acqui. rerum domi. ideo † videmus, ꝙ
hæreditas repudiata tranſmitti nō pōt. l. 3. in verbo nō recuſauit.
C. de his q̄ ante aper. tabu. ¶ Aut vult ſe iuuare iſte Ioānes de Villario nobilitate aui & aliorū maiorū, & iſtud facere nō pt, q̄ inſpici debet perſona ſui patris tanq̄ cauſa pxima & immediata.
l. ſociū qui in eo. ff. pro ſocio. l. pe. ff. de cond. ob turpē cau. l. cū de
5 hoc. ff. de excep. rei iud. l. ſi mulier. ff. rer. amo. præterea † maiores
ipſius Ioānis de Villario non potuiſſent in eū trāſmittere ius nobilitatis niſi mediāte perſona Ludouici ſui patris, ſed eū perſona
patris intermediæ eſſet inhabilis, tranſmiſſio fieri non potuit, q̄
mediū inhabile impedit extrema coniūgi, ſeu ne trāſitus fiat ad
extrema. l. qui ſella. §. fi. l. vtq; prædia. ff. de ſeruit. ruſt. præd. l. ſeruitutes prædiorū. in fi. ff. de ſerui. Pau. de Caſt. in cōſi. 421. ꝙ iſta mater. col. 2. poſt med. lib. 1. Alibi ſcribit idē Pau. in cōſi. 332. Viſa ſuprascripta facti narratione. col. 2. in prin. lib. 2. ꝙ medio inhabili
fieri nihil pōt. & iſtud patet ad ſenſum naturalem, quia impoſſibile eſt tranſire de vno loco ad alterū, niſi media ſint diſpoſita, p
quę trāſitus fieri poſſit. ¶ Aut mereri vult nobilitatē iſte Ioānes d
Villario ex perſona ſua, & iſtud facere nullo modo pōt, quia non
pollet virtute aut diuitijs amplis ex quibus ad nobilitatē puenīri
ſolet, immo per teſtes ipſarū communitatū Bellecōbæ & Chaparoliaci probatur de vili exercitio ipſius Ioānis de Villario circa
operas ruſticas, circa tabernam prædictā, & circa diſciplinā ludi
ab enſibus docendo alios modo enſibus cōcertādi mediante pecunia licèt forte iſte ludus non eſſet ſufficiens. ¶ Ex quibus cōcluditur ꝙ arguendo à ſufficienti partium enumeratione nullo modo obtinere poteſt ipſe de Villario circa priuilegium prætēſæ nobilitatis, & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopoli. 4. Aprilis. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente ſuper aliqua hæreditate aut omnibus bonis actoris an teneatur reus per modum prouiſionis ad aliqua alimenta præſtanda ipſi actori.*
2 *Liquidatio ſemper eſt neceſſaria ante aliquā executionē ſn̄iæ.*
Lite pendente ſuper petitione hæreditatis, poſſunt legatarij agere contra hæredem ſcriptum præſtita cautione, ibi. num. 2.
3 *Diues an dicatur vxor habens maritum diuitem, & num. 5.*
4 *Parentes pro liberis laborant.*
5 *Diues non dicitur mater habens filios diuites.*
Donatio in deſcendente non præſumitur erga aſcendentem, ſed contra ſic, ibi. num. 6.

CONSILIVM CLXIIII.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. † Nobilis
dn̄a Catharina de Villanoua vxor nobilis domini Ioannis de Graſſa dn̄i Brianſoni patrię Prouinciæ obtinuit Arreſtū apud curiā ſupremā Gratianopolis ꝯ magnificū dn̄m Petrū de Glandeues
dn̄m de Faucon pro cā vnius legitimæ, modo in
executione dicti arreſti & in liquidatione ipſius legitimæ petit ſibi prouideri de ſumptibus litis, iuxta deciſionem Guid. Papæ. q.
56. opponit ex aduerſo prouiſionem deſideratam concedi nō debere duplici fundamēto. primo, quia liquidatio nondū eſt facta,
& ꝙ ea pendente talis prouiſio ceſſare debet, maximè, quia prætendit reus detractionibus ſuis iuſtificatis legitimam petitā oīno
futuram exhauſtam. Secundò, quia dn̄a agens habet maritū & filios diuites, qui ſumptus litis de facili pōt miniſtrare. quęritur, an
prēmiſſę oppoſitiones de iure procedant? ¶ Breuiter puto oppoſitiones memoratas nō obſtare. & quòad primā dico ꝙ ea attenta
nunq̄ locus eſſet deciſioni prædictæ Guid. Papæ, nā loquitur de
prouiſione quæ fit lite pendente ſuper hæreditate aut oībus bonis actoris, & tn̄ clarō eſt, ꝙ lite pendente liquidatio aliqua facta
dici non pōt, ob id ſemper opponi poſſet defectus liquidationis.
¶ Secūdò ſtringo fortius deciſionē Guid. Papæ in caſo noſtro, nā
curia ſolita eſt ꝑm eam iudicare & prouidere de ſumptibus litis
ea pēdēte ante aliq̄ ſn̄iam, quanto fortius id obtinere debet in caſu noſtro lata iam ſententia per quā condemnatus eſt reus ad pſtationē legimæ quo caſu certius & manifeſtius apparet de iure
petentis prouiſionem alimētorum aut ſumptuū litis, q̄ vbi nulla
2 ſententia adhuc lata eſt. ¶ † Tertiò reſpondeo, ꝙ defectus liquidationis obſtat quotiens agitur de executione ſententiæ quæ executio ante liquidationem fieri nō pōt. l. hæc autē. §. 1. ff. ex quib.
cau. in poſ. eatur. no. in l. fi. C. de cōpē. Bal. in conſi. 165. Statutū diſponit. li. 4. Pau. de Caſt. in conſi. 169. Viſo pūcto & dubio. ad fi. li.
2. eum ſimi. ſecus qn̄ agitur de prouiſione alimētorū in qua ſatis
eſt, ꝙ petens habeat aliquā præſumptionē pro ſe circa ius petitū.
¶ Quarto dico ꝙ deciſio Guid. Pap. ſimpliciter loquitur etiam, ꝙ
nulla præſtetur cautio, à fortiori ꝑm eā prouiſio concedi debet in
caſu noſtro, in quo cautio idonea oblata eſt. arg. tex. in l. fi. C. de
peti. hæred. vbi pendente iudicio petitionis hæreditatis poſſunt
legatarij agere contra hæredem ſcriptū. & legata conſequi pręſtita catione de releuando eū indēnē in caſum ſuccūbentiæ. Ex quibus apparet reſponſum ad aliud argumentū partis, ꝙ melius eſt
pignori incūbere, q̄ in perſonā agere. §. furti, actio, inſt. de furtis.

oam

nã illud non procedit qñ apparet de iure agentis. prout in d. l. fi. C. de pet. hæred. vbi apparebat de iure legatarij, ex teſtõ, & tñ ſi hæres ſcriptus ſuccũbat teſtñi ad irritũ deducitur, ſed clarius dr̃ apparere hic de iure agentis per ſñiam vnius curiæ ſupremæ, q̃ per ſimplex inſtr̃m, quod non eſt æque potẽs. l. minor viginti quinque annis cui fideicõmiſſum. ff. de minor. ¶ Nõ obſtat ſc̃m, ꝙ maritus & filij ſint diuites, quia non agitur hic de iure dotali, aut de nomine debitoris in dotẽ dato, quod maritus teneatur exigere, ſed agitur de alijs bonis & iuribus vxoris, ad q̃ recuperando maritus nõ tenetur. Pro quo facit tex. in l. hac lege. vbi Bal. C. de pac. conuen. vbi ꝙ maritus non põt, adminiſtrare bona paraphernalia vxoris ea inuita & contradicente, ergo ẽt maritus inuitus non tenebitur ad eorũ adminiſtrationẽ & recuperationẽ, vt priorũ eadẽ ſit diſciplina. l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iuris. Præterea † li-
3 cẽt maritus ſit diues, non per hoc vxor diues dici nõ põt, nã hoc ſolũ reperit in filio, ꝙ dr̃ diues qñ habet patrẽ diuitẽ, vt habetur in l. in ſuis. ff. de lib. & poſth. Alex. & mod. in auth. præterea. C. vn de vir & vxo. ſed in vxore, ꝙ dicatur diues ꝑꝑ maritũ diuitẽ, hoc non reperitur iure cautũ, nec põt fieri extenſio de patre & filio ad
4 maritũ & vxorẽ, quia maxima eſt ratio diuerſitatis: nam † in patre, erga filium militat affectio naturalis, ſc̃m quã laborat pater ꝓ liberis. l. nam & ſi parentibus. in prin. ff. de inoff. teſta. l. ſcripto. ff. vnde lib. l. cũ acutiſſimi. C. de fideicom. l. nihil. §. facilior. ff. de bonis lib. l. de emancipatis. C. de leg. hæred. & videmus ipſa rerũ experientia, ꝙ patres filijs theſaurizãt, ideo dñr quaſi dñi in vita patris, d. l. in ſuis. inſti. de hæred. quali. & differ. §. ſed ſui. & liberorũ prima eſt ſucceſſio. auth. in ſucceſſione. C. de ſuis & legi. quæ rõnes oẽs ceſſant in marito, erga vxorẽ, ideo vxoris vltima eſt ſuc-
5 ceſſio ratione affinitatis. C. vnde vir & vxo. & ꝙ † vxor non dicatur diues ꝑꝑ maritũ ẽt, diuitẽ, eſt tex. in d. auth. præterea, vbi vxori pauperi debetur quarta in bonis mariti diuitis, quæ prouiſio nõ fuiſſet neceſſaria, ſi diuitiæ mariti cõicatæ eſſent vxori, ió cũ valde diuerſa ſit ratio inter iſtas perſonas, non ſit extenſio de vna ad alterã. l. fi. ff. de calum. l. Papinianus exuli. ff. de mino. l. na-
6 turaliter. §. nihil cõe. ff. de acq. poſ. idẽ † dici debet quoad perſonas filiorũ, quia non reperitur iure cautũ, ꝙ mater dicatur diues ꝑꝑ filios diuites, cũ bona deſcendentiũ non ita aſcendentibus dicantur debita ſicut econtra, ideo licẽt in dubio aſcendens præſumatur donare deſcẽdenti, non ſic deſcendens præſumitur donare aſcendenti, vt habetur in l. quæ dotis. ff. ſol. mat. vbi Alex. col. 6. Cor. in conſi. 199. in 2. dubio. lib. 3. & licẽt deſcẽdens teneatur alere aſcendentẽ. l. ſi quis à liberis. §. 1. ff. de lib. agno. l. filia, vbi Bal. C. de patria pote. non tñ appellatione alimentorũ veniunt expenſæ proceſſuum & litis. Addo circa præmiſſa ꝙ diuitiæ vnius alij nõ proſunt, niſi eo caſu quo agi põt contra diuitẽ pro eo quod ab alio pauperiore debetur. ideo diuitiæ vnius ex correis debẽdi ꝓſunt alteri correo, vt ſuppleant pro eius inopia. l. ſi plures. §. præterea, el 2. cũ gl. in ver. aggregandæ. ff. de fideiuſ. quã gl. dicit valde no. & non reperiri alibi in iure Bald. in l. mulier. C. de iur. dot. Ex quibus etiam probat, ꝙ ex perſona fideiuſſoris diuitis, principalis ẽt diues reputatur, & not. Iaſ. in l. ſi conſtante. col. 7. poſt med. ver. tertia fuit opi. ff. ſol. matri. ¶ Ex quibus concludo, prouiſionẽ petitam ciuilem & iuridicam eſſe ſaluo ſaniori iudicio Gratianopoli. 14. Aprilis. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 *Filius qui negociatur & lucratur ex operis & induſtria ſua, nihil communicat alijs fratribus aut ſororibus, quid autem ſi lucratur ex pecunia patris, & nu. 4.*

2 *Legitima non debetur filio de lucro qđ debetur alteri filio rõne operarũ ſuarũ, nec de bonis ſubiectis reſtitutioni fideicõmiſſi.*

3 *Legitima computatio ſit detrahendo æs alienum, etiam debitũ hæredi.*

4 *Legitima nõ diminuitur ob donationẽ propter benemerita, & nu. 6. vbi limitatur. niſi benemerita habeant cãm neceſſariã.*

5 *Legitima cõputatio ſit cumulãdo, etiam bona donata alijs filijs.*

CONSILIVM CLXV.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. † Super pũcto exhibitio cõſiderãdũ eſt, ꝙ aut Petrus Chouini lucratus eſt in negociationibus ex operis & induſtria ſua tm̃, aut etiã ex re & pecunia Yſuardi Chouini ſui patris. ſi ex induſtria & operis ſuis lucra fecit, clarũ eſt, ꝙ illa dñr peculiũ aduentitiũ, quod mortuo patre inſolidũ pertinet ad ipſum filiũ. inſti. ꝑ quas pſo. nob. acq. §. 1. ideo quatenus aſcẽdit tale peculiũ aduẽtitiũ, in eo nulla debet̃ ltima ſororibus ipſius Petri, q̃ a ltia ſolũ debet̃ de bonis parẽtis, nõ de bonis fratris. l. cũ quærit̃. C. de inoff. teſta. ¶ Si aũt dicamus ipſum Petrũ Chouini lucratũ fuiſſe ex re & pecunia patris, dimidia pars lucri attribui dẽt pecuniæ, & altera dimidia induſtriæ ipſius filij. Bar. in l. 1. §. nec caſtrẽſe. col. 3. ff. de colla. bo. Bal. in conſi. 259. Factũ ſic ſe habet. lib. 5. latè Roma. in conſi. 469. Soc. in conſi. 192. lib. 2. Cor. in conſi. 24. colũ. 2. poſt med. in conſi. 267. col. 3. circa fi. in conſi. 285. col. 2. poſt med. li. 2. in conſi. 81. in conſi. 130. lib. 2. & in conſi. 311. col. 3. Dec. in l. illud. col. pen. in fi. C. de colla. Amplius, ſi talis induſtria filij fuiſſet precioſior pecunia patris, ita ꝙ maior pars lucri prouenisſet ex ipſa induſtria, tũc attribui debet lucrũ ipſi induſtriæ arbitrio boni viri, ita ꝙ ratione ipſius maioris induſtriæ plus de lucro habeat filius, vt ꝑ Dec. in d. l. illud. col. fi. quod ẽt eſt de mẽte Ale. i l. ſi ita tibi. §. ſi pactus, in fi. ff. de pac. vbi ꝙ hoc totum relinquitur iudicantis arbitrio in-
2 ſpecta qualitate & quantitate operę & induſtriæ filij & quantitati lucri, ideo † quatenus aſcendit tale lucrum debitum filio, in eo nulla debetur legitima eius ſororibus, cũ non dicatur de bonis paternis, immo reſtitui debeat ipſi filio. ¶ Pro quo facit quod ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 416. Iſta dña Sancta. col. 1. ver. nunc videndũ eſt. lib. 1. vbi ꝙ legitima non debetur filio in bonis patris etiã ſubiecta reſtitutioni fideicommiſſi. Eodem modo dicendum eſt non deberi legitimã ſororibus dicti Petri in bonis ſubiectis reſtitutioni ratione lucri debiti ipſi Petro pro operis & induſtria, im-
3 mo talia bona detrahi debent tanq̃ æs alienũ. ¶ † Non obſtat ſi dicatur ꝙ iſte filius eſt hæres ſui patris ob id, ꝙ petere non poſſit tale lucrũ tanq̃ æs alienũ, ſed ꝙ per aditionẽ hæreditatis confuſum ſit illud ius. l. debitori. C. de pact. quia rñdeo, ꝙ talis confuſio ſolũ ſit vbi hæres vellet aliquid petere, non vbi vult retinere. Bal. & doc. in d. l. debitori. & in terminis legitimę, ꝙ in eius computatione detrahatur æs alienũ ẽt debitũ hæredi, tradit Alex. in conſi. 57. in 2. dubio. lib. 3. Cor. in conſi. 190. col. 7. ver. non enim obſtat, ꝙ
4 creditor. lib. 2. ¶ † Aduertatur tñ quo nomine iſte filius negociatus fuerit, quia ſi negociatus eſſet nomine patris, totũ lucrũ ceſſiſſet commodo ipſius patris. Roma. in d. conſi. 469. Calca. in conſi. 19. col. 8. Dec. in d. l. illud, col. fi. C. de coll. ideo licẽt pater poſtea donauerit filio ob benemerita, & illa probẽtur rõne negociationis & lucrorum ex ea ſecutorũ, ob talem tñ donationẽ legitima ſororũ diminui non debet. gl. & doc. in auth. vnde & ſi parẽs. vbi Iaſ.
5 col. fi. poſt med. C. de inoff. teſta. ¶ † Itaq; ſi ille filius velit ſe iuuare donationibus in eũ collatis ob benemerita, bona ſic donata detrahi non potuerunt tanq̃ æs alienũ, immo computabitur legitima, etiã habito reſpectu ad bona ſic donata. Pau. de Caſt. in cõſi. 82. In hoc negocio. in prin. lib. 1. & clarius idẽ Pau. in conſ. 354. Dicta Catharina. lib. 2. Soc. in conſi. 148. col. 6. verſi. quæ legitima in caſu iſto. lib. 1. Cor. in conſi. 190. col. 7. in 4. dubio. lib. 2. Ripa li. 3. reſpon. de dona. reuocã. c. 10. colũ. pe. poſt med. in 3. q. ideo tutius videtur ꝙ ſolũ petatur detractio lucri filio debiti ratione induſtriæ & operarum ſine aliquo titulo ipſarum donationũ ob be-
6 nemerita. ¶ † Putarẽ tamen gl. & doc. in d. auth. vnde & ſi parẽs. non procedere in benemeritis habẽtibus vinculũ neceſſariũ, ſeu pro quibus filius agere poſſet contra patrẽ, prout in caſu noſtro, circa iſta lucra debita filio pro induſtria & operis ſuis, quorũ lucrorũ ratione cogitur pater, vt lucra ipſa filio dimittat veluti peculiũ aduẽtitiũ per ſupradicta. licẽt. n. talia lucra pater donauerit non tamen titulus donationis conſiderari poteſt, quatenus aſcẽdunt ipſa lucra, ſed perinde eſt ac ſi debitor ſoluiſſet creditori qđ debebat. Et hoc, vt dixi, niſi appareret ꝙ iſte filius exercuiſſet negociationem nomine ipſius patris, qua rõne cẽſetur donaſſe eius operas & induſtriam ipſi patri, quo caſu lucrum quæſitum ex talibus operis pertinebat ad ipſum patrẽ: & licẽt pater voluerit remunerare filiũ tanq̃ benemeritũ, talis tamen remuneratio nõ habebat in ſe obligationẽ ciuilem, ſed naturalem tantũ, ob quam legitima ſororum diminui non debet. ¶ Et ita de iure exiſtimo reſpondendum, ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopoli. 14. Aprilis. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. doc.

S V M M A R I V M.

1 *Spurius in dubio non præſumitur filius, ſed naturalis.*

2 *Spurius non dicitur natus ex ſoluto & ſoluta, quãdo ſoluta nõ eſt nobilis aut alias honeſtioris conditionis.*

Spurius an dicatur natus ex coniugato & ſoluta. ibi nu. 2.

Spurius

3 *Spurius an dicatur natus ex ſoluto & virgine, & nu 6. & 7.*
4 *Baldi authoritas non parua in cauſis decidendis, & de Baldo dicitur quod nullum textum ignorauit.*
5 *Virgo in dubio an præſumatur mulier.*
6 *Stuprum cum virgine non dicitur punibile de iure ciuili quando eſt virgo humilis aut vilis conditionis.*
Stuprum nõ committitur cum vidua vilis cõditionis. ibi. n. 6.
8 *Naturalis vt dicatur quis, an requiratur quod fuerit natus ex concubina retenta in domo aff ctione concubina*
9 *Doctores atteſtantes de conſuetudine aut communi vſu loquendi creduntur quo ad præſumptionem, quæ probandi onus transferat in aduerſarium.*
10 *Vſus cõmunis loquendi præualere debet in qualibet materia, appellatio enim vulgi pro iure habetur, & ſic extẽſio de perſona ad perſonam, etiam in materia exorbitanti & correctoria ob talem communem vſum loquendi.*
11 *Spurius non natus ex coitu damnato, licèt vere & propriè nõ ſit naturalis, capax tamen eſt non extante ſobole legitima.*
12 *Legitimatio inducitur quando naturalis filius in teſtamento patris appellatur.*
13 *Spurius præſcribit bona patris ſpacio 30. annor.*
14 *Tertij ius opponi poteſt per ſpurium ſi agat contra eum quis alio extante proximiore ad vendicandum bona relicta ipſi ſpurio.*
15 *Spurio relicta vendicari debent intra duos menſes alias fiſco ſit locus.*
Mora purgari non poteſt poſt terminum legis ibi. nu 15.
16 *Tertij ius opponi poteſt agenti quod ceſſit iura ſua alteri, ſimiliter opponere poteſt de iure tertij, qui cauſam habet ab ipſo tertio.*

CONSILIVM CLXVI.

¶Pro Petro Yſnardi filio quondam Michaelis ex loco Caturicarum diœceſis Ebredunenſis cõtra Petrum Guicharelli, pulcherrimum, vberrimum, vt iliſſimumq́; con[illegible]lium in mat[illegible]ia ſpurietatis & naturalitatis, ob id animum & ingenium intẽde lector.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Licèt plurimi & præſtantiſſimi doctores Ebreduneſes & Vappinceteſ ſcripſerint in fauorẽ Petri Guicharelli actoris ꝯ Petrum Yſnardi filiũ naturalẽ quõdam Michaelis ex loco Caturicarũ, & iudex ordinarius Ebreduos pronũciauerit in [illegible]orem ipſius actoris, tñ ſalua reuerẽtia tot doctorum, puto cauſam ipſius rei inſtiorẽ eſſ. & potiorẽ, ipſumq́; omnino abſolui debere a petitis
2 ipſi[illegible] actoris, ſequẽtibus fundamẽtis. ¶ † Primò pro fundamẽto co[illegible] ſi[illegible]ero q actor fundãs intẽtionem ſuã ſuper ſpurietate, & q reu[illegible] natus fue[illegible]t ex coitu dãnato, tenetur probare ipſam ſpurietat[illegible] & co[illegible]tũ [illegible]ãnatum, quia in dub[illegible]o nõ præſumit quis ſpurius niſi [illegible]obet[illegible], [illegible]d natu[illegible] alis, vt cuiſtetur ſuſpicio delicti, q qs coitũ dã[illegible] tu n[illegible] oinm[illegible] merito. ff. pro ſoc. [illegible]. quoties. §. qui dolo. ff. de d[illegible]. ſi. de præſum. & in terminis nolli[illegible]s de ſpurietate, ita trad[illegible]t Bal. in conſi. 448. Quæritur in primis. col. 2. in 3. dubio. [illegible] ſed act[illegible] [illegible]ollo mõ probauit fundamẽtũ ſuæ intẽtionis, q iſte reus natu[illegible] fuerit ex coitu dãnato, immo ipſe reus probauit prtũ q n[illegible] tu[illegible] [illegible]uit ex ſoluto & ſoluta, qui coitus regulariter nõ d[illegible] natu[illegible] [illegible] de iure ciuili qñ ſoluta nõ eſt nobilis aut alias hon[illegible]eſtior[illegible] [illegible]tionis. Soc. in conſ. 21 2. col. [illegible] ve[illegible]. ſed pinaſſis nõ obſt[illegible] bu[illegible] li[illegible] 3. A[illegible] plius te[illegible]ẽt multi q natus ex cõiugato & ſoluta nõ die[illegible] u[illegible] ex coitu dãnato. Pau. de Ca. in co[illegible] 33[illegible] ſuper pr[illegible] dubio[illegible] dicẽ[illegible] ũ q legitimatio. col. 3. li. 2. Ale. in[illegible] 19. in fi. l[illegible] 3. Soc. in c[illegible]ſi. 148. [illegible] Dec. in conſi. 311. circa pr[illegible]. Ex quo vnico fundame[illegible] [illegible]ã pſiu[illegible] rei vĩ clara. prtũ tõ q natus ex coniugato & ſoluta dicat natus ex coitu dãnato & ſpurius, tenet A[illegible]. ſibi pr[illegible]us in conſi. 60. col. 5. ver. plus dicit Io. de Imo. lib. 2. Iaſ. in conſ 39 col. [illegible]n pr[illegible] 3. Guid. Pap. q. 280. Gozad. in cõſi. 21. col. 5. in fi. & ſeq[illegible] qñ talis mulier tenet cẽ loco cõcubi-
3 næ nõ ſi a caſu [illegible] co[illegible]. 306 ¶ Sed † ad maiorẽ declaratio[illegible]ẽ oportet tñ [illegible] qua ſi[illegible]amẽta, q̃ in ꝯ[illegible]ũ adducũtur p d[illegible]s aduocato[illegible] na dicut q immo probatũ eſt ipſum [illegible]natũ eſſe ex coitu dãnato iuris pſumptione, quia eius mater pſumit fuiſſe virgo de tpe qu[illegible] fuit cognita a patre ipſius rei, iuxta no. p Ab[illegible] in c. [illegible] de adul. & in terminis hoc voluit Steph. Bertr. in con[illegible] 135. & in c[illegible]ſ 158. li. 2. impr[illegible]ſſionis Simonis Vincẽt[illegible] 3. Sed ad illud [illegible]ndeo q Steph. Bert. loquit in agẽte q [illegible]ẽt pbare ſe [illegible]ſſe naturale, vt ſit capax vel ſucceſſibilis. q̃a hoc eſt fundamẽtũ ſuæ intẽtionis, ſed no[illegible] loqmur i[illegible] caſu ꝯtio qñ ag[illegible]t ꝯ aliquẽ vt reũ, & ſic retorquet fundamẽtũ Steph. Bert ꝯ patrẽ, [illegible]ã ſicut actor agẽs vt naturalis tenet pbar[illegible] ſe eſſe talẽ, q̃a hoc eſt fundamẽtũ ſuæ intẽtionis, eodẽ mõ agẽ[illegible] ꝯ aliquẽ, vt [illegible]puri[illegible] & nat[illegible] ex dãnato coitu tenet pbare ipſum coitũ dãnatũ, cũ hoc ſit fundamẽtũ ſuæ intẽtionis. Scdo rñdeo q immo vĩ ſufficere probatio ẽt in actore, q qs fuerit natus ex ſ[illegible]luto, & ſoluta vt non dicat natus ex coitu dãnato, q̃a in dubio pſumit quis naturalis, nõ ſpurius aut natus ex coitu dãnato, vt ſupra dixi, allegãdo Bal. in terminis, cu-
4 ius † authoritas ſine dubio nõ paulo maior eſt authoritate Step. Bert. Bal. n. authoritas nõ parua in cauſis decidẽdis. Pau. de Ca. in cõſ. 152. Viſo pũcto & du[illegible] o. col. fi. li. 2. & de Baldo dr̃ q nullũ tex. [illegible]gnorau[illegible]t. Iaſ. in l. lecta. col. 8. ff. ſi cer. pet. in l. quicquid aſtringẽdæ. col. 4. ff. de verb. obl. in l. diuortio. §. qđ in anno. in 3. not. ff. ſolu. mat. tñ in actore hoc firmare nõ audeã, ſed in reo hoc habeo pro indubitato q nõ pſumit natus ex coitu dãnato niſi ali-
5 ter probet. Nõ obſtãt † not. in d. c. 3. de adult. q̃a procedũt qñ mulier agit ꝯ ui[illegible] ũ dicẽs ſe fuiſſe ab eo ſtupratã, pſumit n. pro ea q fuerit virgo, eo quia illud ipſa allegat ꝯ ipſum ſtupratorẽ, ſecus qñ mulier virginitatẽ nõ allegat, quia nõ iuuat iuris pſumptio niſi all[illegible]get. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. §. idẽ Pollioni. ff. de adul. Bart. & doc. in l. cũ quid. ff. ſi cer. pe. Et ſi dicat, allegata fuit virginitas p ipſum actorẽ, rñdeo, q iſtud nõ ſufficit, quia ipſe actor non potuit allegare virginitatẽ alienã de qua certus nõ eſt, nec eſſe põt, idõ nõ eſt par rõ pſumẽdi virginitatẽ q̃ allegat a t[illegible]rtio oĩno ignorãte, & q̃ allegat ab ipſa muliere certa de facto ſuo proprio. ¶ Secũdo rñdeo ad not. in d. c. 3. de adul. q ſicut pſum[illegible] virginitas in ſtuprata qñ mulier hoc allegat, ita p ꝯtrium vbi hoc non allegatur, ceſſare debet præſumptio virginitatis, vt ꝯtriorum eadem ſit diſciplina. l. 3. ff. de his q ſunt ſui vel alieni iuris. l. & ſi cõtra. ff. de
6 vul. ¶ Tertiò rñdeo, poſito & nõ conceſſo, pſumeret virginitas in matre ipſius rei, nõ tñ ſequit, ergo reus natus eſt ex coitu dãnato, q̃a ſtuprũ cũ virgine nõ dr̃ punibile aut accuſabile de iure ciuili qñ eſt virgo humilis aut vilis cõditionis, vt no. in l. ſi ea. & in l. q̃ adulteriũ, vbi bonus tex. C. de adult. & in l. ſi vxor, vbi Bart. ff. de adul. & ibi Ang. notat pro ſcholaribus, tradit nouiſſime Gozadinus in conſi. 21. col. 2. in fi. ſed ultra Gozad. allego Bal. in cõſi. 206. col. 2. poſt med. li. 3. ubi q cum uidua vilis cõditionis nõ cõmittit ſtuprum, ideo natus ex tali uidua nõ dr̃ ſpurius, ſed mater illius rei p. ſupponitur fuiſſe vilis & humilis cõditionis cum eſſet ancilla. l. 3. C. de natu lib. & l. humilem. C. de inceſt. nupt. & d. l. q̃ adulteriũ, q unicũ fundamentũ vĩ ſufficere ad uictoriam cauſæ, ex quo etiã apparet dños aduocatos partis aduerſæ ſummopere æquiuocaſſe, exiſtimantes q omnis natus ex uirgine ſtuprata dicat natus ex coitu dãnato, nõ aduertẽtes ad præmiſſam declarationẽ, quã ẽt uoluit Soc. in d. conſi. 212. col. 1. lib. 5. ubi q natus ex ſoluta non dr̃ natus ex coitu damnato, niſi mulier eſſet
7 nobilis aut non ui[illegible]s. ¶ Quartò † poſſet ẽt diſtincte atteſtari, q immo natus ex ſoluto & ſoluta uirgine non dicat natus ex coitu dãnato de iure ciuili, & pro hoc adduco Bal. in l. ea quã. col. 6. uer. & [illegible]ias q in iſtis ſpurijs. C. de fideic. ubi Bal. ponit caſum in rege aut ty[illegible] anno uxorato habẽte filium ex uirgine, q non dr̃ ſpurius quaſi p[illegible]umat uirgo p uim cognita põdero q loquit Bal. in principe ux[illegible]to nõ ſine mi[illegible]ſterio, quaſi uel[illegible] q niſi princeps eſſet uxoratus ſed ſolutus, res no haberet dubitationẽ q non diceret ſpurius ẽt natus ex uiro priuato in quo ceſſet ſuſp[illegible] metus. Et ſic dictũ Bal. q Steph. Bertr. allegat pro ſe in dictis co[illegible]. retorquet contra eũ, quatenus uelit intelligere in ſoluto & ſoluta Secundò
8 † principaliter allegãt dñi aduocati partis act[illegible]icis, poſito q iſte reus nõ eſſet natus ex coitu damnato, adhuc tñ natu[illegible]al[illegible] dici nõ põt, ſed ſpurius tñ, quia non legitur probatum q fu[illegible]it natus ex cõcubina retenta in domo, ut cõcubina ſeu affectione concubinæ, quod [illegible] ſi r[illegible]quirit ut quis dicat naturalis. O[illegible]d. in [illegible]onſil. 96. Factu[illegible] tale eſt, quidã nobilis. Steph. Bertr. in d. con[illegible]. 135. & 158. S[illegible]d ad illud rñdeo q licet natus ita ẽm ſubtilitatem iuris ci[illegible]is non dicatur naturalis ſed ſpurius, tñ ẽm æquitate canonicã & cõem uſum loquendi dr̃ naturalis, ita Bal. i[illegible] [illegible]onſi. [illegible]29. Factum proponit. col 3. li. 2. & in conſi. 206. col. 2. c[illegible]ca fi li. 3. quæ duo Bal. conſ. refert & ſequit Iaſ in conſi. 51. l[illegible] 3. [illegible]dem uoluit A[illegible]t. d[illegible] Bu[illegible] in c. per uener[illegible]em, charta. pen. [illegible] ſint legi[illegible]. [illegible]au. Vldr. in

aditio.Spec.in tit.qui filij ſint legitimi.circa prin.Nico.de Vbal.
9 in tract.ſucceſ.ab inteſt.col.2.ad fi.Et iſtis † patribus & doctoribus atteſtãtibus de cõi vſu loquẽdi credi dẽt quo ad præſumptionẽ,vt onus probãdi ꝯrium transferatur in aduerſariũ. Dec. in l.2.§.3.col.fi.ff ſi cer.pe.in conſ.410.in fi.conſ.559.col.2.poſt med.in conſ.691.circa fi.& in conſi.694.col.1.Cur.Iun.in conſ. 60.col.4.circa med.in quibus locis dicũt præfati doc.magis cõmunem opin.eſſe pro Bar.in l.de quibus.col 8.in 4.q.princ.ff.de legi.ꝙ credatur doctori atteſtanti de cõſuetudine quo ad pſumptionẽ,nõ quo ad plenã probationẽ,& ꝙ ſtetur tali præſumptioni donec probetur ꝯtrarium [illegible] nouiſſime Go[illegible].ad.in conſi. 59.col.4 in prin.Sed vltra Mod.Addo ꝙ Bar.ſequitur Soc.in cõſi.252.col.7.ver.quarto cadẽ cõcluſio.& in conſi.275.col.2.li.2. ĩõ non eſt curandũ de ſubtilitate iur[illegible] ciuilis,poſtq[illegible] habemus
10 cõem vſum loquẽdi in ꝯtrarium,cui [illegible]ois vſus loquẽdi pualere debet in qualibet materia,vt hr in l.librorũ.§.ꝙ tñ Caſſius. ff.de lega.3.Bart.in l.non dubiũ.col.4.C.de legi.& dicit Bal.in cõſ.183. Statuto ciuitatis Veronæ.col.2.lib.2.ꝙ appellatio vul[illegible] [illegible]io iure hẽ.& attendi dẽt iſte cõis vſus loquẽdi ẽt in iudicijs.Bal.in conſ. 225.Domus.l.[illegible] immo pp cõem vſum loquendi fit extenſio de vna perſona ad alteram,ẽt in materia exorbitãti & correctoria. Imo.in l.ſi vero.§.de vir[illegible]9.ff.ſol.mat.Corn.in conſ.3[illegible]8.col. 2.li.3.& in conſi. 106.co[illegible].ad fi.[illegible]4. itaq; poſtquã de cõi vſu loquẽdi natus ex ſoluto & ſoluta,licet nõ retenta affectione cõcubinæ,dr naturalis, perinde eſt ac ſi de iure naturali diceret, qa vſus ſeu cõſuetudo dr ius non ſcriptũ.§.ex non ſcripto. Inſt.t.de iure natu.& ciui. ¶Secundo rñdeo ꝙ immo reus habet præſumptionẽ iuris pro ſe, & natus præſumitur ex concubina retenta in domo affectione concubinæ, in tñ ꝙ ad ipſum actorẽ ptinebat onus probãdi ꝯrium, cum.n.ipſe filius naturalis ſit reus & poſſeſſor,ad eũ non reſpicit onus probãdi, ẽt ꝙ ius nullum habeat, ſed ius probãdi ſpurietatẽ & incapacitatẽ incumbit actori ſiue ſimus in affirmatiua ſiue in negatiua.l.actor.C.de proba.Bar.& doc.in l.in il[illegible]a.ff.de verb.obl.& quia,vt ſupra di[illegible]um eſt in p[illegible]cipio conſultationis,in dubio præſumitur quis naturalis nõ ſpu
11 rius ſm Bal.ibi allegatum.Tertiò † rñdeo ad iſtam obiectionem, poſito & nõ conceſſo,iſte filius naturalis proprie dici nõ poſſet, non tñ dic[illegible] põt natus ex coitu dãnato,cum ſit natu[illegible] ex ſoluto & ſoluta,vt ſupra dixi nec ſequitur,filius eſt ſpurius, ergo eſt natus ex coitu dãnato,patet per tex.in l.ſpurius.& in l.hac parte. ff.vnde cogna.in quibus iuribus appellantur ſpurij habentes iura cognationis, & matri ac alijs cognatis ſuccedentes, & tñ ſi eſſent nati ex coitu dãnatio iura ſucceſſionis vnde cognati haberi nõ poſſent,ita ar[illegible]uit Alex.in co[illegible]ſi.17[illegible].col.2.li.5. itaq; poſito & nõ conceſſo,iſte [illegible]ius dicatur ſpurius & nõ naturalis propri[illegible],tñ cũ natus nõ fuerit ex coitu dã[illegible]ato,dico ꝙ capere potuit ex teſtõ patris carentis ſobole legitima, ſolum.n. prohibentur capere filij nati ex coitu dãnato.auth.ex [illegible]omplexu.C.de ince.nup.idem & clare voluit Pau.de Ca.in conſil.467.viſo dicto puncto occurrũt dubia.in fi.lib.2.& iſtud clare vr probari in d.c.[illegible]purius. & [illegible] hac parte.ff.vnde cogna. vbi iuris conſultus loquitur in ſpurijs & ſic non naturalibus proprie,& tñ vult ꝙ habeant iura cognationis, ſi poſſunt ſuccedere ab inteſtato per caput vnde cognati, quãto magis potuerunt capere ex teſt[illegible]. Ex præmiſſis clariſſimẽ appaҫet de bono iure ipſius rei,& ꝙ dñi aduocati actoris non a[illegible]tegrũ hanc materiã explicauerũt,tñ vt cauſa ipſa ſplendidior & clarior fiat, alia & ſequentia fundamenta in fauorem ipſius rei
12 ſubijcio ¶C[illegible]ſidero igitur ꝙ iſte reus in teſtõ patris filius ſimpliciter [illegible] appellatus, ex qua nominatione vr reus legitimatus auth.ſi quis.C.de natu.lib.Bal.in conſi.180.ad fi.li.3.Iaſ.in l. neq; profeſſio.col.2.C.de teſta.Bald.in conſi.195.In hac cã.col. 2.li.3.Pau.de Ca.in conſi.339.Præſuppoſito ꝙ iſte pater.lib.2.iõ ſtante legitimatione amplius non vr quærendum de capacitate
13 vel incapacitate ipſius filij.¶Rurſus vr [illegible]uru[illegible] ipſe reus ope præſcriptionis,et ꝙ eſſet ſpurius & natus ex coitu dãnato,cum poſſederit bon[illegible] pro quibus agitur,ſpa[illegible] 30.annor. ita in terminis eradit Bal.[illegible]l.nullo.col.3.ver.2.quæro[illegible].de rei vend.Ale.in conſi.[illegible]4.ci[illegible] fi.l.3.Ripa in l[illegible].co[illegible].3.ci[illegible]a med.ff.quorum bono.& dixi in tract.meo d[illegible] ant[illegible] n 4.[illegible].nu.162.quicquid al[illegible]ter ſ[illegible] t domi[illegible] aduocat[illegible] ad generalia conſide
14 ra[illegible].¶Præterea [illegible] præſum tur n[illegible]ſſe in rerum natura vnã m[illegible]m co[illegible]au[illegible]ineam & proximio em ipſo actore ad vend[illegible] cau[illegible]un[illegible]a, qua perſona extante nullum ius competit ip[illegible] act[illegible]n habenti ceſſionẽ ab iſta perſona proximiore,nec probato quod [illegible]erſona proximior ſit excluſa repudiatione aut tempore & pro hoc eſt text.in l.2. ff.ſi pars hæreditatis pet. vbi gl.Pau.de Ca.in con[illegible].4[illegible]4.V[illegible]o & ex[illegible] proc[illegible]u.c[illegible].2.ver ſic.ſecundo principaliter.li[illegible].& in con[illegible]l.77.V[illegible] amone,ad finem ſeptimi dubij.li.2.Calc.in con[illegible].4.[illegible]rca prin.
15 & in conſil.92.colu.3.circa med. ¶Quartò † dico ꝙ vb[illegible] natus uult agere ad reuocationem ſpurior[illegible] ctorum, ueni[illegible] bet intra duos menſes,alias excluditur & ſit locus fiſco.l.3.[illegible]oatu. lib.Bal.i[illegible] l.certum.col.4.ver.ſed pone baſt[illegible]dus.[illegible] Co[illegible] conſi.104.circa prin.l[illegible].3.ideo poſt re[illegible]um[illegible] andi ri actor[illegible] d[illegible]et, nec poteſt moram purgare. l[illegible] C.de adul.Alex.ã.in conſi.133.ad fi.li.6. im[illegible] tempus legis cenſ[illegible]tur iuri ſuo renunciaſſe. [illegible]al in [illegible]
16 10.¶Poſtremo † admitti non poteſt iſte actor,q[illegible] ce[illegible] ſua Iacobo Bermondi notario Caturicarum qui poſtea [illegible]ſſit ipſi reo, poſt quàm ceſſionem nullum ius reman[illegible] pe[illegible] ipſum actorem,ideo experitur ſine iure & actione, & ill[illegible] poni poteſt de iure tertij per id quod habetur in l.[illegible]neto. C.ad leg.Falci.ubi ꝙ obijcitur hæred[illegible] de[illegible] u poſt reſtitutaon hæreditatem ad idem eſt tex.in l.3.C.de[illegible]t. Præterea opponi poteſt de iure tertij quando oppo[illegible] hab[illegible] ſam ab ipſo tertio prout hic, ubi reu ceſſa ſunt iura per[illegible] tertium.Bar.in l.2.ff.de excep.rei iud.Pau.de Ca[illegible]n co[illegible]3[illegible]. Viſo & examinato diligenter.col.2.circa med.[illegible]2. Ex [illegible] cludo bene & optime fuiſſe appellatum,& ipſum reum a[illegible] omnino debere cum expenſis utriuſq; inſtantiæ, & ita de iure reſpondeo,ſaluo ſaniori iudicio.Grationop.17.April.1542. Aymo Crauet.de Sauiliano Iuriſc.

SVMMARIVM.

1 *Compenſandi animus an præſumatur quando teſtator le[illegible]ans puellæ pro cauſa matrimonij,poſtea in matrimonij contractu puellæ donat.*

2 *Nouatio nõ cẽſetur facta quando prima obligatio plus cõtinet quàm ſecunda,quia per ſecundã non cenſetur nouata prima.*

3 *Legatum quando pluries ſit de eadem ſumma in diuer[illegible] ſcripturis,vtraque ſumma debetur.*

Legatum diuerſæ quantitatis in eadem ſcriptura, facit quod vtraque ſumma debetur ibi.nu.3.

4 *Derogatum non cenſetur per actum ſequentem actui præcedẽti niſi quatenus de neceſſitate inferatur.*

5 *Vltima derogant prioribus vbi eſt repugnantia, & nõ aliter.*

6 *Conditio ſi impleta iam ſit de tempore legati conditionalis, an legatum debeatur.*

7 *Teſtamentum confirmatur morte & aditione hæreditatis.*

8 *Impoſſibilis conditio quàm teſtator reputabat poſſibilem, vitiat legatum.*

9 *Nouatio inducitur per ſecundum pactum diuerſum a primo.*

Nouatio facilius inducitur in actu, qui dependet a voluntate vnius tantum.ibi.nu 9.

10 *Legatum quando pluries ſit eidem perſonæ [illegible] in diuerſis [illegible]ripturis,ſi ſiat ob eandem cauſam alterum tantum debetur.*

Conditio importat cauſam finalem,ibi.nu.[illegible]0

11 *Derogatum cenſetur primæ diſpenſationi per ſecundam minoris temporis.*

12 *Nouatio fit per ſecundam promiſſionem in qua apponitur longior terminus.*

13 *Voluntas diſponentis declaratur ex veriſimilitudine.*

14 *Teſtator in dubio cenſetur minus grauare hæredem quàm ſit poſſibile, & potius toleratur quod legatum ſit inutile quàm cenſeatur teſtator velle hæredem grauare.*

CONSILIVM CLXVII.

¶Pro magiſtro Rolleto Narciæ contra Margarita de[illegible] Al[illegible]

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. C[illegible]a [illegible] Ancellinę ciuis Grationopol[illegible] in t[illegible] ſt[illegible] [illegible]gauit ſcutos centũ Mar[illegible]ritæ Al[illegible] [illegible]uendos, videlicet 40. ſcutos dum m[illegible]o collocabitur & reliqu[illegible] per[illegible]uti[illegible]c[illegible]m ſcutorum in ſingulos anno[illegible],d[illegible] de ſpi[illegible]a

vita legataria cōtraxit matrimonium cum Aymaro Bernardi ciue & mercatore Grationopolis, cui Margaritæ contēplatione ip
ſius matrimonij, dicta Claudia Ancellinę donauit libras centū
ſoluendas per annuas ſolutiones vigintiquinq; librarū per hære
dem ſuum incipiendo primā ſolutionem poſt annum a die mor
tis ipſius donatricis. Modo deſuncta ipſa Ancellina dicta Marga
rita petit vtranq; ſummā legatā videlicet & donatam, Quæritꝰ,
an vtraq; debeatur? Videretur primā fronte vtranq; ſummā de-
beri. Primò, quia ipſa Ancellina tempore quo donauit non erat
debitrix neceſſaria ipſius Margaritæ, im mo volūtaria tm̄, adeo-
que voluntaria, ꝙ legatū reuocare poterat. toto tit. ff. de adi. leg.
Sed debitor ex cauſa voluntaria ſi legat aut donat, non cenſet id
facere animo compenſandi, vt habetur in l. huiuſmodi. §. cū pa-
ter. ff. de leg. j. & in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. ¶ Secundò
2 † legatū eſt maioris ſummæ quàm ſit donátio, ideo non vr̄ dicen
dum factā fuiſſe nouationē legati in cauſa donationis, quia quā
do prima obligatio obtinet pluſquam ſecunda, per ſecūdā nō
cenſetur nouata prima. l. qui vſumfructum. ff. de verb. obl. Bar. in
l. j. §. 2. ff. de pretor. ſtipu. Abb. in conſi. 24. col. 2. li. 2. ergo per do-
3 nationem ſecutam non vr̄ receſſum a legato. † Tertiò qn̄ eadem
quantitas alicui relinquitur in diuerſis ſcripturis, puta cētum in
teſtō & tantūdem in codicillis, vtraque ſumma debetur. l. quin-
quaginta. ff. de proba. gl. Bar. & doc. in l. planè. §. j. in ver. oſtēda-
tur. ff. de leg. j. a fortiori iſtud procedit qn̄ alicui legatur diuerſa
quantitas, quia tunc licèt legetur aut donetur in eadem ſcriptu-
ra, vtraq; ſumma debetur. l. cum centum, ſm̄ intellectum Bar. &
doc. ff. de adim. leg. Iaſ. in d. l. planè. §. j. col. 3. in 4. no. ſed hic con
currit vtrunq; quia donatio facta eſt de diuerſa quantitate & in
4 diuerſa ſcriptura. ¶ Quartò † per actum ſequentē nunquam cenſe
tur a primo receſſum, niſi quatenus de neceſſitate inferatur. arg.
l. 4. §. ſi ea conuentione. ff. de re iud. l. fi. C. de nouatio. l. pcipimus
in fi. C. de appel. per quæ iura ita arguit Bar. in conſ. 72. Ex facto.
col. 5. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure
verius, ꝙ immo debeatur ſumma tātum in nouiſſima ſcriptura
relicta centum librarū ſequentibus fundamentis. ¶ Primò ex illa
regula iuris generali, ꝙ vltima derogant prioribus. l. nihil prohi
bet. ff. de adim. leg. l. pacta nouiſſima. C. de pact. ſed iſta donatio
5 dr̄ vltima ſcriptura, ergo &c. & ſi dicatur, † regula illa procedit
qn̄ inter vltimam & primam ſcripturam eſſet repugnātia, adeo
ꝙ vtraq; ſimul non poſſet ſtare, vt ibi declarant Mod. Ale. in con
ſi. 122. col. 1. poſt med. li. 4. & in conſi. 193. li. 6. quæ repugnantia
hic non videtur conſiderabilis, cum vtraq; ſumma deberi poſ-
ſit. Reſpondeo, ꝙ immo videtur repugnantia & incompatibili-
tas, quia primum legatum fuit conditionale ob cauſam matri-
monij, quod ſolui non debebat niſi collocata legataria in matri
monio, intelligitur ergo factum legatum ſi matrimonium ſecu-
tum ſit. l. itē quia. ff. de pact. l. ex ſtipulatione. ff. de iure dotium. l.
ſancimus. C. de nup. quæ conditio euenit viuente adhuc teſtatri-
ce, iō erat impoſſibile ꝙ hæres teneretur ad ipſum legatum mō
& forma quibus erat relictū. ſ. in diem nuptiarum, vnde cū eue-
nerit conditio viuente teſtatrice, nec ipſa reuocauerit conditio-
nem adiectam ipſi legato, apparet de repugnantia inter legatū
& donationem, ꝙ ſimul ſtare non poſſunt, ꝙ debeatur legatum
in tempus nuptiarū, quæ iam præceſſerunt, & ſic ſub conditio-
ne quæ iam purificata eſt, & quod debeatur ſumma donata illo
6 tpe. ¶ Sed diceret aliquis, licèt conditio fuerit purificata de tem-
pore vitæ teſtatoris, adhuc tamē deberi videtur legatum. l. ſi ita
ſcriptum. §. ſi pater filiæ. ff. de leg. 2. l. ſi iam facta. & l. cum ita le-
gatum. ff. de cond. & dem. reſpondeo ꝙ iſtud procedit quando
conditio iam erat impleta de tempore teſtamenti, & per talem
euentum conditionis legatum non alterabatur, ſed in caſu no-
ſtro conditio non erat impleta de tempore teſtamēti, & ſi debe-
retur legatum eueniente conditione viuente teſtatrice, legati na
tura omnino alteraretur, quia voluit teſtatrix ꝙ hæres ſolueret
magnā legati partē in diem matrimonij, & ſic debitū fuiſſet le-
gatum antequā fuiſſet confirmatum morte teſtatricis & aditio-
7 ne hæreditatis, cum teſtm̄ † demum robur ſumat a morte teſtato
ris c. cum Marthæ. de celeb. miſ. nec ſufficit mors niſi ſequat hæ-
reditatis aditio, qua hæreditate non adita relicta corruunt. l. j. ff.
de iniuſto teſta. l. ſi nemo. ff. de reg. iur. l. eam quam. C. de fideic.
l. 4. §. in nouiſſimo. C. de cadu. tollē. cum ſi.n. ideo cum eueniſſet
conditio nuptiarum aut matrimonij viuente teſtatrice ſub qua
conditione legatum fuerat relictū, & teſtatrix eo caſu ſolū dona
uerit libras centum, ſi intentio ſua fuiſſet ꝙ ēt ſicuti centū debe-
rentur, vtiq; de illis neceſſario mentionē feciſſet. Dixi neceſſario,
quia debebantur ſolū ſcuti centum ſub illa conditione, & mor-
tua demū teſtatrice, ſed euenerat conditio ſub qua ſoluendi erāt
ea viuente, ſed ea viuente legatum non debebatur, iō ſi volebat
ꝙ deberentur ꝯ naturam teſtamenti & legati, neceſſario id fue-
rat declarandum. & ſi voluiſſet eueniente matrimonio, ꝙ ēt ſcu
ti centum deberentur, vtiq; de illis ſciuiſſet exprimere ſicut ex-
preſſit de libris centum. l. vni. §. finantē ad deficientis. C. de cad.
8 toll. c. 2. de tranſl. præla. ¶ Secundò † arguitur ſic, conditio impoſ-
ſibilis quam teſtator reputabat poſſibilē, vitiat legatum. l. ſeruo.
vbi Bar. ff. de cond. indeb. late doc. in l. impoſſibilis. ff. de verbo.
obl. Soc. in l. ſi mihi & tibi. §. j. col. j. ff. de lega. j. & in l. multa. §. 1.
ff. de cond. & demō. modo iſtud legatum ab initio factū erat ſub
conditione poſſibili, quia facile euenire poterat ꝙ legataria nu
beret mortua teſtatrice, & ita cogitabat teſtatrix, iſta cōditio fa
cta fuit impoſſibilis de iure, an legatum, vt dixi, fuit conditiona
le rurſus de iure legatum non debetur viua teſtatrice, itaq; cum
euenerit conditio ſoluendi legati viua teſtatrice, illa conditio fa
cta eſt de iure impoſſibilis, quia ſecundū eā cōditionem præſta
ri debuiſſet legatum viua adhuc teſtatrice ante aditā hæredita-
tem, itaq; cum ſit impoſſibile ꝙ hæres tanquam hæres præſtet
legata viua teſtatrice, nec ipſa voluerit legatū ſolui per hæredē
in vita ipſius teſtatricis, dicendū eſt ea tali impoſſibilitate ſuperue
nienti vitiari legatū cum ab initio non eſſet talis impoſſibilitas,
9 quod fundamentū iudicio meo fortiter ſtringit. Tertiò, † vbi con
trahentes faciūt ſecundū pactū diuerſum a primo, cenſet a pri-
mo receſſum, & ſic inducitur nouatio. Bart. in d. l. item quia. §. fi.
in fi. ff. de pact. & in d. l. pacta nouiſſima. C. de pact. Alex. in conſ.
152. li. 2. & in conſi 28. col. 2. li. 5. Dec. in conſi. 464. col. j. in fi. ſed
iſta ſecunda donatio eſt diuerſa a prima facta in legato tam re-
ſpectu quantitatis ꝙ̄ reſpectu conditionis aut modi in ſoluendo,
ergo &c. & ſi inducitur nouatio in contractu qui dependet a po
teſtate duorum, quanto fortius in legato quod dependet a mera
poteſtate vnius tantum, & ſic facilius tolli & nouari pōt. Quar-
10 tò † iſta quæſtio decidi videtur per text. in terminis in l. libertis
ſuos. ff. de alim. leg. vbi teſtator in teſtamento legauerat certam
quantitatem in ſingulos menſes libertis ſuis nomine alimento-
rum, deinde in codicillis ea eadem cauſa legauit minorem quā-
titatem, dicitur ibi, ꝙ per legatum minoris quantitatis factū in
codicillis cenſetur receſſum a primo & per illum tex. doc. in d. l.
planè. §. j. vbi Iaſ. col. 3. in 4. notab. ff. de leg. j dicunt ꝙ vbi in di
uerſis ſcripturis relinquitur diuerſa quantitas ob eandem cau-
ſam, per vltimum legatum cenſetur receſſum a primo. idem di-
cit gl. in d. l. quinquaginta, alias quingenta. ff. de proba. Sed in ca
ſu noſtro vtraque donatio facta eſt ob eandem cauſam, prima
enim in legato fuit ob cauſam matrimonij, immo conditiona-
lis ſi matrimonium ſequeretur, quæ conditio importat cām fina
lem. Bar. in l. 2. in fi. ff. de dona. l. a Titio. vbi Iaſ. in 2. not. ff. de ver-
bo. obl. ſimiliter ſecunda donatio facta ob cauſam matrimonij,
ideo vltima tantum donatio videtur cōſideranda per illum text.
¶ Quintò prima donatio facta per legatum erat incerta & con-
ditionalis, intantum ꝙ ſi legataria mortua eſſet ante euentū con
ditionis, legatū non tranſmiſiſſet ad hæredes, vt habetur in l. Ti-
tio centum. §. Titio genero. ff. de cōd. & dem. & in d. l. ſancimus,
C. de nup. Secunda aūt donatio fuit certa & pura, quia purifica-
ta conditione & ſecuto matrimonio, donauit ipſa Ancelline cer
tum quid ꝙ omnino ſoluendum eſſet, ideo per iſtum actum pu-
rum & certum, & ſic magis ſpecialem derogatum cenſetur pri-
mo actui incerto & conditionali. reg. generi. de reg. iur. li. 6. Sex-
11 tò † facit quod ſcribit Oldr. in conſi. 203. Factum tale eſt, collata
fuit, in fin. ubi ſi primo conceditur clerico diſpenſatio ſtudendi
per ſeptennium, deinde cōceditur ſecūda vſq; ad quinquenniū,
per ſecūdā diſpenſationē cenſetur receſſum a prima. Ecce ibi ꝙ
in actu dependente a uoluntate unius tm̄, per actum ſequentem
minoris diſpenſationis cenſetur receſſum ab actu præcedēte ma
ioris priuilegij idem & eadem ratione uidetur dicendum in ca-
ſu noſtro, ꝙ per donationem minoris ſummæ cenſeat receſſum
12 a prima maioris ſummæ. ¶ Septimò, † in legato teſtatrix uoluit
ſolutionem fieri quo ad ſcutos quadraginta ſtatim ſecuto matri
monio quæ conditio euenit uiuente adhuc teſtatrice, ſed in do-
natione eſt appoſitum longius tēpus. qa ſolui voluit incipiendo
primā ſolutionē poſt annum a die obitus teſtatricis, ſed quādo
in ſecunda promiſſione apponitur longior terminus facta cēſe-
tur nouatio primæ & a prima receſſum. Bart. in l. pe. ff. de pretor.
ſtip. Alexā. & Moder. in l. qui bis idem. ff. de verbo. obl. ¶ Octauò
13 † ſi intentio donatricis nō fuiſſet a legato recedere, cum legatū

dcberet ſecuto matrimonio,& iſtud iã ſecutũ eſſet, nonne veriſi
mile eſt ꝙ ant ipſa donatrix ſtatim aliquid ſoluiſſet, ant ſaltẽ ſta
tim poſt eius moitẽ aliquid ꝑ hæredẽ ſolui mandaſſet, profecto
nemo ſani capitis aliud cogitare audeat, ergo ex hac veriſimili-
tudine declarari dẽt donatricis volũtas. Alex.10 cõſ.75.col.1.li.
4.facit text.in l.ob carmẽ.§.fi.ff.de teſtib.& in c.in noſtra.eo.tit.
14 Nonò † teſtator in dubio cenſẽ minus grauare hæredẽ q̃ ſit poſ
ſibile.l.Titia.§.qui inuita.ff.de leg.2.l.vnũ ex familia. §.ſi rem.ff.
eo.ti.immo potius tolerat ꝙ legatũ ſit inutile q̃ ꝙ cenſeat teſta-
tor grauare hæredẽ.l.ꝙ in rerũ.§.j.vbi Iaſ.in 1.nota.ff.de leg.1.l.
Mçuius.in prin.in ver.ſanè cõſtitutio principis. ff.de leg.2.Paul.
de Ca.in cõſ.121.Viſa quadã petitione porrecta ꝯ hæredes.col.3.
circa med.ff.de leg.j.Iaſ.in l.ſi tibi homo. col.3.ff.de leg.j.iõ di-
cẽdũ eſt ꝙ teſtatrix fecerit ſecundã donationẽ aĩo degrauandi
hær dẽ,nõ onerãdi.¶ Decimò,vbi circa ꝓmiſſa dubitatio aliqua
conſiderari poſſet,licèt res videatur clariſſima,oĩs dubitatio vr̃
ſublata ꝑ teſtes magiſtri Rolleti Narciæ rei cõuẽti, qui deponũt
dici audiuiſſe ab ipſa donatrice ꝙ mediãte illa ſumma donata
nõ intẽdebat ipſam donatariã aliquid ꝓterea cõſequi poſſe ex te
ſtõ ipſius donatricis,& cũ ſolũ agaĩ de declarãdo voluntatẽ do-
natricis quo aĩo feceri ſecundã donationẽ, an aĩo nouãdi lega-
tũ,aut multiplicãdi donationẽ,ſufficere videnẽ duo teſtes, iuxta
no.ꝑ Bal.in l.2.ff.de vulg.& in l.hæredes palã.§.1.ff.de teſta. Cy.
in l.j.C.de codicil.Soc.in l.j.col.5 t.ver.tertio limitat hic Bart.ff.
de vulg.Bal.& Alex.& doc.in l.quãuis.col.j.C.de impub.& alle-
gatũ eſt per dñm cõſulentẽ,bene fateor ꝙ ceſſante ſecũda dona
tione ſi ageret de probando reuocationẽ legati,plures teſtes eſ-
ſent neceſſarij,ſed de hoc nõ agiẽ, ſed tñ de interpretãdo volun
tatẽ teſtatoris quo aĩo fecerit ſecundã donationẽ. ¶Nõ obſtant
mõ allegata in contrariũ,quia ex ꝓmiſſis ſatis rñſum apparet,tñ
ad maiorẽ declarationẽ rñdeo in ſpẽ. Itaq; nõ obſt. pꝛimũ fun-
damentũ ꝙ debitor voluntarius nõ cenſet donare aĩo cõpenſan
di,quia iſtud nõ procedit ſtante repugnantia & incõpatibilitate
inter vnũ debitũ & alterũ per ea q̃ dixi ſupra in primo fundamẽ
to in fauorẽ rei.Scdò rñdeo ꝙ argm̃ procedit niſi aliud ex conie
cturis appareat,vt hr̃ in l.hmõi.§.cũ pater.& in d.authẽ.ꝓterea,
coniecturæ aũt multæ in præcedentibus fuerũt enumeratæ.Ter-
tiò rñdeo ꝙ hic nõ agitur de cõpenſatione, ſed an per ſecũdam
donationẽ receſſum fuerit a prima, & ſupra late probatũ eſt ꝙ
ſic.¶ Ad ſcm̃ rñdeo,ꝙ immo præſumitur facta nouatio legati,cũ
in ſecũda donatione ſit longior terminus ſolutionis, & ſit facta
ob eandẽ cauſam ob quã facta erat prima donatio titulo legati,
rurſus cũ ſit repugnãtia inter vnã & alterã de qua ſupra, ꝓterea
probatur nouatio ex declaratione donatricis probata ꝑ teſtes,
vt ſupra.Præterea,vbi nouatio facta nõ eſſet,prout eſt,aliunde vi
tiaẽ legatũ ex impoſſibilitate ſupra cõſiderata. ¶Ad tertium rñ-
deo ꝙ immo vtraq; ſumma nõ debeẽ qñ vtraq; donatio ſit ob eã
dẽ cauſam,& qñ per ſecundã nouatur prima,prout hic,vt ſupra
oſtẽdimus.Ad quartũ rñdeo,ꝙ immo hic adeſt neceſſitas vt re-
cedatur a legato rõne repugnãtiæ de qua ſupra, & quia cum ſe-
cunda donatio facta,ob eandẽ cauſam, neceſſario conſumptus
eſt primus actus,& ſic ab eo cẽſetur receſſum. Præterea ſatis eſt
ꝙ appareat de voluntate diſponentis, ꝙ per ſcm̃ actum voluerit
a primo recedere per ſupradicta, contrarium.n.procedit vbi ſu
mus in caſu dubio,ſecus vbi claro, clarus autem dr̃ caſus per iu
ris præſumptiones ſupra commemoratas. l.licèt Imperator. ff.
de leg.j.vbi doc.gl.in l.ſi tutor petitus.C.de peric.tuto.¶Ex qui-
bus concludo Summam tantum deberi in ſecũda donatione ex
preſſam ſaluo ſaniori iudicio. Grationopo.25.April.1541.& ita
fuit iudicatum per eg.d.Antonium Galliani iudicem Grationo-
poli egregijs dominis Petro Ponati, Petro Bucbicher & Ioanne
Forneti aſſeſſoribus.Aymo Crauet.de Sauil.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum tenetur obijciens alicui crimen poſt reſtitutionem a principe factam, idem in eo qui vitiat aliquem tanquam excommunicatum poſt abſolutionem.*
Reſtitutio principis purgat omnem maculam, ideo bannitus reſtitutus perdit nomen banniti, ſimiliter notarius condemnatus de falſo & reſtitutus a principe poteſt inſtrumenta cõficere, immo amplius per reſtitutionem reconualeſcunt inſtrumenta recepta ante reſtitutionem.ibi.nu.1.
2 *Honoris cauſa æquiparatur cauſæ vitæ, quod pulchre hic exornatur.*
3 *Iniuria committitur per verba infamatoria, etiã vera, quãdo reipublicæ non intereſt illa detegi aut pronunciari.*
4 *Ignorantia non excuſat vbi inueſtigare quis tenetur.*
Toleratio banniti facit quod bannitus toleratus impune offendi non poteſt, ſtante ſtatuto quod bannitus impune offendi poſſit.ibi.nu.4.
5 *Scientia præſumitur ex qualitate facti quando eſt tale factum quod ſolet in notitiam deuenire.*
Scientia præſumitur in hærede de facto defuncti arduo. ibid. num.5.
6 *Scientia præſumitur inter ſocios ratione conuerſationis.*
Scire præſumitur quis ea quæ fiunt in loco quem ſolitus eſt frequentare.ibi.nu.6.
Scientia præſumitur inter cõpatriotas, id eſt, præſumitur quis ſcire conditionem ſui compatriotæ.ibi.nu.61.
7 *Procurator principis indebite aliquem vexans tenetur iniuriarum.& nu.10.*
8 *Regulam iuris pro ſe habere ſatis eſt.& allegans exceptionem a regula, tenetur eam probare.*
Dignitas non excuſat delictum, ſed auget.ibi.nu.8.
9 *Generale mandatum principis aut priuati illicita non comprehendit.*
Princeps præſumitur iuſtitia plenus, & vult princeps quod iura ſua volunt, nec poteſt princeps impune permittere aliquid turpe.ibi.nu.9.
10 *Fiſcus non eſt priuilegiatus niſi quatenus dicitur.*
Iniuria commiſſa contra doctorem efficitur grauior, & punitur lege Iulia de vi publica.ibi.nu.10.
Senator dicitur perſona Illuſtris, & Senatus Imperatori æquiparatur.ibi.nu.10.
11 *Iniuria commiſſa in iudicio grauior dicitur.*
Iniuria dicitur grauior quæ committitur per ſocium, compatrem, aut fratrem.ibi.nu.11.

CONSILIVM CLXVIII.

¶Pulchra de aduocato aut procuratore fiſci, an teneatur actione iniuriarum ſi crimen aliquod calumnioſe opponat.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De duo-
bus principaliter videndum eſt in præſenti con
ſultatione. Primum, an obijciens alicui crimen
de quo princeps gratiam fecit,teneatur actione
iniuriarum. Secundum, ſi procurator principis
aut fiſci indebite aliquẽ vexauerit,an condẽna-
a ri poſſit actione iniuriarũ.Circa † primũ dubiũ breuiter puto cõ
cludendũ cõpetere actionẽ iniuriarũ,quia poſt gratiam aut reſti
tutionẽ factã a principe oĩs infamia & macula abolet̃r,iõ ban
nitus reſtitutus perdit nomen banniti, & eligi poteſt ad officia
ſicut alius nõ bannitus.Bal.in l.imperialis.§.fi.C.de nup.hinc vi
demus ꝙ notarius condẽnatus de falſo, & reſtitutus a principe
põt inſtrumenta conficere.Bal.in conſ.350. Proponitur ꝙ quidã
clericus.li.j.& in conſi.172.eo quo. lib.4.quinimmo reconualeſ-
ſcunt inſtrumenta recepta ante reſtitutionem.Anch.in cõſi.287.
Iſte B.de Garyario ad fi. ideo cũ tale crimen dicatur extinctum
per gratiã principis,amplius obijci non potuit.l.qui res.,§.area.
ff.de ſolut.& hoc in terminis vr̃ probari ex cõi,immo indubita-
ta cõcluſione doc.ſtante ſtatuto ꝙ bannitus impune offendi poſ
ſit,tale ſtatutum non habet locum banno ſublato & bannito re
ſtituto per gratiã principis, vt habetur in l.genero. ff.de infam.
& in l.fin. ff.de adulter. Sed magis in terminis facit quod ſcribit
Rom.in conſi.387.In terminis.vbi ꝙ vitans aliquem tanquã ex-
cõicatum poſtquam ab ipſa excõicatione abſolutus eſt, tenetur
actione iniuriarum. Amplius ſi offendens criminoſum habentẽ
ſaluũ conductũ a principe ad tẽpus,tenetur crimine læſæ maie-
ſtatis.l.1.in prin.ibi,aduerſus ſecuritatẽ.ff.ad leg.Iul.maie.quan
to magis teneri debet iſto crimine vtens non cõtra ſaluũ condu
ctum, ſed totalẽ remiſſionem & extinctionem ipſius principis.
Et ſi criminoſus a principe reſtitutus offendi nõ põt in perſona
nec in bonis,quãto magis offendi nõ debet circa famã & hono-
3 rem.Cauſa † enim honoris æquiparaẽ cauſę vitę,& perditio ho-

noris

noris morti eſt ſimilis.l.iſti quidē,in fi.ff.ꝙ met.cau.l.iuſta.ff.de
manumiſ.vind.l.quiſquis.C.de poſtul.iō amiſſio honoris a mali
tia ſolut.l.ait prætor.§.ignominiæ.ff.de infam.nec honore amiſ
ſo ciuitatē Romanā ingredi licet.l.ſed & milites.§.ignominia.
ff.de excuſa.tut. ob id delectari debemus in odore bonæ famæ.
c.licèt in beato Petro.de accuſa.& dicit eccleſia.c.41.curā habe
de bono noīe,quia magis præſeruabit tibi q̄ mille theſauri ma-
gni precioſi.refert Old.in conſi.93.Magiſter ordinis.col.2.circa
med.immo diuinitus eligibilius eſt mori q̄ vilipendi, vnde Apo
ſtolus Expedit magis mori q̄ vt gloriā meā quis euacuet. refert
Bal.in conſ.312.Viſis actis.col.j.in fi.li.4.& in conſi.282.In q̄ōne
M.col.2.li.5.vnde alibi dī ꝙ famā ſuā negligens crudelis eſt.ca.
nolo.12.q.1.Nec ab re curādum eſt de iſta bona fama, videmus
enim ꝙ vbi ſunt indicia ꝙ aliquē ad torturam,illa purgantur ex
iſta bona fama.Bar.in l.j.§.pe.per illū tex.ff.de re milita.Bald.in
l.fi.col.fi C.de proba.& in conſi.410.In cā & q̄ōne Antonii.col.
2.poſt me.ver.& multum prodeſt.li.2.cum ſim. Ideo grauius ne
gocium dī in quo agitur de fama hominis.c.ex marito.& c.dete
3 riores.6.q.j.Guid.Pap.q.429.col.fi.¶Secundò principaliter cō-
miſſa fuit iniuria,& iniuriarum actione agi pōt, quia de iure nō
permittitur,vt alicui obijciatur aliquod verbum tendens ad in-
famiā,licèt illud verū ſit qñ reipublicæ nō intereſt, vt illud dete-
gatur.Old.in conſ.53.Cōſueuit dubitari.late Roma. in conſ.96.
Super eo.Bologn.in addit.ad conſilia Io.de Ana. in conſ.44.Sed
in caſu de quo agitur nullo mō reipublicæ intereſt crimen obie
ctum detegi , vt illud puniretur cū principis gratia remiſſum &
extinctū eſſet.¶Tertiò iniuria dī quicquid nō iure fit.l.j.in princ.
ff.de iniur.ſed de iure cauſæ & lites ſemel extinctæ amplius ſuſci
tari nō debent.l.cauſas.C.de tranſac.itaq; poſt extinctū crimen
principis remiſſione, illud circa iniuriā de nouo ſuſcitari nō po
4 tuit.¶Non obſtat † ſi dicatur, ꝙ procurator principis talē gratiā
& remiſſionē ignorabat,quia rñdeo, ꝙ talis ignorantia non eſt
probabilis nec veriſimilis , ex quo ipſe reus poſt crimen prædi-
ctum longo tpe verſatus fuit in curia principis ſequēdo eius Se-
natū ampliſſimū tanquā aduocatus & patronus cauſarū, & de-
inde gerēdo dignitatē ſenatoriā,quæ officia & dignitates crimi
noſis non permittuntur.l.2.C.de digna.li.12. iō cum reus in tali
bus officio & dignitate publice verſaretur, facile cogitare po-
terat principis procurator non auſum fuiſſe ipſum reum ita ver-
ſari crimine prius nō extincto, ob id debebat procurator principis inueſtigare,an ipſe reus criminis vinculo ſolutus eſſet.c.pe.
vbi Abb.de reg.iur.gl.in c.innotuit.in ver.ignorātia. de elec.Pro
hoc quod ſcribit Sal.in l.nulli.C.de iud.vbi ꝙ non eſt licitum of-
fendere bannitū toleratum in ciuitate.ſequitur Alex.in l.fi.ff.de
adulter.& in cōſi.j.col.fi.li.2.Hipp.in prac.cau. cri.§.aggredior.
nu.28.eodem mō cum reus eſſet toleratus in officijs & dignita-
tibus publicis, non licitū fuit honorē eius vulnerare ſub colore
prætenſæ ignorantiæ , ſed prius inquirendū erat q̄ō & qualiter
ita eſſet toleratus . Et in terminis de tali inueſtigatione ꝙ ſit ne-
ceſſaria,tradit Bar.in l.nō ſolū.§.morte.col.9.verſ.an aūt punie-
tur.ff.de ope.no.nunc,Lucas de Penna in l.2.col.4.in fi.C.de de-
lator.li.10.licèt Bar.nō alleget. Nam in duobus principaliter te-
netur quis inueſtigare, nec excuſatur ob ignorantiā,primus ca-
ſus eſt qñ ex tali ignorantia tertius læditur,puta qñ citatio alicu
ius eſt neceſſaria, nam inquiri debet de perſona citādi nec omit
tens citationem excuſatur ꝙ ignorauerit perſonā citandi . l.me-
minerit.C.vnde vi.Bal.in l.fi.in 3.q.C.de edic diu. Adr.toll.Alex.
in conſ.5.col.j.li.5.Secundus caſus eſt in eo,qui id agit vt ſibi ac
quirat,prout in l.qui cum alio.ff.de reg. iur.Pau.de Ca.in conſil.
199.licèt iſta ſit q̄ō.col.fin.lib.j.modò nos ſumus in primo caſu,
quia agebatur de præiudicio tertij iniuriam paſſi,& ſic de dam
no grauiore atq; ſi actum eſſet de damno pecuniario. Ergo an-
tequā læderetur tertius in famę & honoris cauſa,neceſſaria erat
5 inueſtigatio.¶Secundò † rñdeo ꝙ ſcientia præſumitur ex qualita
te facti,qñ eſt tale factum quod ſolet in notitiā deuenire.c.quan
to.de tranſla.præl.c.illud.de clerico excō.iō dicit Abb. in conſil.
3.q.16.li.2.ꝙ hæres præſumitur habere notitiam de facto defun
cti arduo.Et ita ſcientiā ex qualitate facti,arguit Corn.in conſil.
268.col.2.ad fi.li.4.Sed qñ poſt crimē verſatur quis in curia prin
cipis & dignitatem aſſequitur , cōiter non ignoratur iſtud fieri
6 non poſſe ſine remiſſione criminis.¶Tertiò † rñdeo, ꝙ ante accu
ſationē reus & actor erant ſocij ſoliti inuicem conuerſari, cuius
conuerſationis rōne præſumitur ſcientia; iuxta no.in c.poſtquā.
de elec.Bal.in conſi.295.Petrus Lombardi.col.j.li.3.Cor.in con
ſi.340.col.pe.li.j.Dec.in conſi.583.col.1.ad fin. ſicut etiam dī ꝙ
præſumitur quis ſcire, quæ fiunt in loco,quē ſolitus eſt frequen-
tare.l.fi.ff.de decre.ab ordi.faci.Pau.de Ca.in conſi.424. Ad pri
mum quæſitum rñdetur ꝙ ſtatutum.col.2.li.2.Alex.in conſi.81.
col.2.poſt med.li.4.Fortius ſcribit Bal.in conſi.338. Primò alle-
gatur.li.4.ꝙ præſumitur ſcientia inter cōpatrinitas.i.pſumit quis
ſcire conditionē ſui cōpatriotę, & cū in eadē ciuitate multi ſunt
qui ſeipſos inuicem frequentare nō cōſueuerunt, quanto magis
igitur pſumi dēt ſcientia inter eos qui inuicē ſimul ſoliti erāt cō
uerſari.Præterea ēt poſt habitā etre notitiā de gratia dī nō fuiſ-
7 ſe temperatū ab iniuria,iō res vī clariſſima.Venio † ad ſecūdum
dubiū , an procurator principis indebite aliquē vexans teneatur
actione iniuriarū, ubi de iniuria apparet ex actis,uideret dicen-
dū ꝙ nō,quaſi procurator excuſet ex neceſſitate officij,quod ne
mini dānoſum eſſe dēt.l ſi quis ex ſignatoribus.ff.quemad.teſta.
aper.l.poſt legatum.§.aduocatū.& l tutorē.ff.de his quib. vt in-
dig & l.eū quidā.C.de admi.tut.& quia aliquid ſpecialitatis eſſe
debet in fiſci patrono , per ea quę de priuilegijs fiſci habētur in
tit.C.de priui.fiſci. ¶Sed pmiſſis non obſtātibus ꝯrium puto de
iure uerius & pro fundamento conſidero ꝙ reus habet præſum-
ptionē iuris pro ſe ꝙ nullū delictū impunitū eſſe dēt, immo rei-
publicæ intereſt ut delicta puniantur.l.ita uulneratus.in fin ff.ad
8 leg.Aquil.ideo † cum reus habeat regulā & præſumptionē iuris
pro ſe , pars aduerſa ſi uelit allegare ſe eſſe exemptā & exceptā
ab iſta regula,tenet probare ſuā exceptionem.Bar.in l.quotiens.
ff.ſi quis cautio.& l.2.in prin.col.j.ff.ſi quis in ius uoc.non ierit.
Regulæ.n.iuris tenaciter ſunt obſeruādę niſi in ꝯrium appareat
exceptio uel diſpoſitio ſpecialis.Roma.in conſi.522. Circa pri-
mū.col.4.Iaſ.in l.dedi.§.j.col.pe.poſt med. ff.de cōd.ob cauſ. &
in l.fi.col.3.C.de teſta. ſed pars aduerſa nunquā probare poterit
ꝙ regula iuris punitiua delictorū & iniuriarum nō procedat in
procuratore fiſci,& ꝙ dignitas fiſcalis excuſet a crimine, immo
de iure probat totū ꝯriū,ꝙ dignitas nihil releuat in delictis, im
mo p ipſum delictū perditur dignitas, cū reatus oēm honorē ex
cludat.l.j.C.ubi ſena.uel clar.l.ſed ſi hac . ff.de in ius uoc.l.ſena-
toris filia.ff.de rit.nup.l.2.§.miles.ff.de infam.c.ex tenore.de tē-
po.ord.c.iuxt.de pœn.Amplius dico, ꝙ ex dignitate delinquētis
delictum efficit grauius,& grauius puniri dēt. c.j.§.iudices.ubi
Bal.de pace iura.fir.Calc.in conſ.j.col.it.circa med. Et facit di-
ctū Satyrici , Omne animi uitiū tāto cōſpectius in ſe crimē hēt,
quāto maior qui peccat hī.bonus tex.in l.presbyteri, in fi.C.de
epiſ.& cle.immo nec minor ætas releuat in delictis.l.auxilium.
in fi.ff.de mino.¶Non obſtāt modo allegata in ꝯriū, quia rñdeo
ꝙ procurator principis iniuriā cōmittens nullo mō excuſari po
9 teſt ex aliqua neceſſitate officij,quia † in generali mādato quod
hēt a principe,nūquā uenit aliquod illicitū.l.j. ff.de his qui ſunt
ſui uel alie.iuris.l.ſi procurator.ff.de cōdi.indeb.c.j.de iureiu.li.
6.in quibus iuribus probat ꝙ ēt diſpoſitio gnālis priuatorū non
cōprehendit illicita ſeu q̄ rōni cōſona nō ſunt, quāto fortius idē
dicēdū eſt in gnāli mādato principis , cuius actus dēt eſſe ab oī
malitia & diminutione alienus.§.illud.in auth.de conſt.q̄ de di
gnitate.Bal.in conſ.24.Ius abbatialis.lib.2.princeps.n.præſumit
iuſtitiæ plenus,nec tertio unquā intendit derogare.l.2.§.merito.
ff.ne qd in loco publ.l.ex facto.in prin.ff.de uulga. Et uult prin-
ceps quod iura ſua uolūt.§.oēs.in auth.de iud.Bar. & Ange.in l.
Antiochēſiū.ff.de his q̄ in frau.cred.Calc.in cōſ.2.in fi. Alibi ſcri
bit Bal.in conſi.134 Copioſe.lib.3.ꝙ princeps ſemper præſumit
ſcribere ſalua iuſtitia al orſi, & ſi princeps generaliter cōfirmat
ſtatuta nō cenſetur confirmare ea vnde non iura,ſed iniuriæ na-
ſcerent,ſeu p q̄ occaſio aut materia daret delinquendi.¶Alibi ēt
fortius ſcribit idē Bal. in conſ.365.Ad euidentiā pmittedum eſt
ꝙ iuriſdictio. li.5.quod princeps nō pōt permittere impune ali-
qd turpe,puta ꝙ qs impune delinquat ſi princeps expreſſe man
dare nō pōt aliqđ illicitū, quāto minus tacite cenſendū nō eſt ꝙ
in generali ſuo mādato illicitū aliquod cōprehēdat.l.qui ad cer-
tum.ff.loca.ideo dicere nō pōt procurator principis, ꝙ coactus
fuerit ita iniuriari ex neceſſitate ſui officij , immo ex officij ſui
debito abſtinere debebat ab oi iniuria & petulātia verborū , vt
cæteri exēplo ſuo moniti ab huiuſmodi iniurijs diſcerēt abſtine
re . ¶Nō obſt.quod dicitur de priuilegio fiſci, quia vt ſupra dixi,
10 fiſcus neminem vult priuilegiare in delictis.Secundo † rñdeo ꝙ
in fiſco nihil eſt ſpeciale niſi expreſſe dicatur.l.item ueniūt.§.pri
die.ff.de petitio.hæredi. glo.j.in l.1.ff.eo.tit. immo quandoq; fi-
ſcus eſt deterioris conditionis ꝙ priuatus, ut probatur in l.ii le-
gatus,in prin.ff.ad Trebel.not.Iaſ.in §.ſi quis agens.col.fi.Inſt.de
de acti.Præterea,ſi quæſtio eſt de priuilegio,dico ꝙ reus eſt in a-

gis priuilegiatus,quia conſiliarius principis,iõ priuilegiatus nõ vtit̃ priuilegio ꝯ priuilegiatũ, vt hr̃ in auth. quas actiones. C.de ſacroſ.eccl. Et in terminis terminãtibus ꝙ aduocatus aut procurator fiſci calũnians in iudicio puniri debeat, eſt text.in l.3.C.de adunca.fiſci.ſi punit̃ procurator fiſci pro ſimplici calũnia,a fortiori pro crimine iniuriarũ,maxime quia commiſſa eſt iniuria ꝯ doctoré,q̃ iniuria punit̃ lege Iulia.de vi publica. Guid. Papæ.q. 88.& ꝙ delictũ cõmiſſum in doctoré dicatur grauius,tradit Soci.in conſi.257.col.4.ver.2.quia fuit commiſſum. lib.2.ſed vltra doctoratũ concurrit dignitas ſenatoria,quæ maxima eſt,nam ſenator dr̃ illuſtris perſona,& eſt de magnis iudicibus.Spec.in tit. de iuriſ.om.iud.ver.magni.Et ſenatus ipſe Imperatori æquiparatur.l.quominus.vbi Iaſ.in 2.notab.ff.de flumi.l.j.§.de qua aũt.ff.
11 de poſtulã.Dr̃ tñ̃ grauior iſta iniuria,quia commiſſa in iudicio. Ancha.in cõſ.325. Super primo dubio ſubtiliter.Ruſus dr̃ grauior,q̃a cõmiſſa p procuratoré principis exiſtẽté de corpore ipſius ſenatus, & ſic qui erat tanquã ſocius & frater ipſius rei. Ita grauitaté iniuriæ cõſiderat Bal.in l.cũ oportet.col.fi.C.de bonis q̃ lib. Hipp.in l.diuus Adrianus ff.de parricid. alibi ſcribit Io.de Ana.in conſ.44.in fi.ꝙ iniuria dr̃ atrox, quã quis patit̃ a cõpatre ſuo. Ex quibus cõcludo procuratoré principis teneri iniuriarũ, & a fortiori condẽnari in expenſis q̃ñ calumniæ conuincit̃. Gration.18.Aprilis.1542.Aymo Crauet.de Saulia.Iuriſc.

S V M M A R I V M.

1 *Compater dicitur teſtis idoneus & omni exceptione maior, etiã in cauſa matrimonali.*

2 *Matrimonium probari debet per teſtes omni exceptione maiores,quia dicitur cauſa grauis.*

3 *Teſti clerico magis creditur quàm laico,& tantum valet teſtimonium quatuor clericorum quantum ſex laicorum.*

4 *Identitas perſonarum probari debet per nomen & cognomen.*

5 *Ebrietas non repellit a teſtimonio niſi eſſet teſtis ebrius de tempore teſtimonij.*

Ludus an repellat a teſtimonio.ibid.nu.5.

CONSILIVM CLXIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Opponit̃
5 tꝯ teſtes Laurẽtiæ Biſnttæ ciuis Grationnpoli videlicet ꝯ venerabilẽ dñm Gregoriũ Lamãdi pſ̃byterũ eccleſiæ cathedralis dictę ciuitatis,ꝙ eſt cõpater dictæ Lausentiæ,& ꝯ claudiã Gillæ filiã Petri opponit̃ de ebrietate. Quærit̃ an tales oppoſitiones de iure procedãt.Breuiter puto ꝙ nõ, & ꝙ dicti duo teſtes dicant̃ oĩ exceptione maiores.& quò ad primũ conſiderãdũ eſt,ꝙ regulariter quilibet admittit̃ ad teſtimoniũ niſi expreſſe reperiatur prohibitus.l.j.in fi.ff.de teſti.ſed cõpater nõ reperitur expreſſe prohibitus, ergo dr̃ teſtis idoneus. Et in terminis ita tradũt Rom.& Alex.in l.gñaliter.ff.de in ius voc.Bal.& Saly. in l.parẽtes.C.de teſti.Alex.in conſ.42.ante fi.verſic.nec obſtat ꝙ vnus ipſorũ teſtiũ.li.3.Iaſ.in l.apertiſſimi.col.2.verſi. tñ aduerte. C.de iudi.& in §.pœnales col.10.ver.per prædicta dixit, Inſt.de act.Addo Bar.in conſi.92.In q̃one vertẽte inter d.Simoné.col.3. ver.nec obſt.ꝙ ipſe eſt ſanctolus.& ver.præterea ſunt aliqui.Amplius voluit Veronenſis in conſ.5.col.3.ꝙ cõpater dr̃ idoneus in
2 cã matrimoniali,&† tñ cã matrimonij dr̃ cauſa grauis.Abba.in c.ſi pro debilitate,in vltimo notab.de offi.dele.iõ in probatione matrimonij teſtes requirunt̃ omni exceptione maiores.c.j.cum gl.de conſang.& affi.ca.inſuper.qui matri.accu.poſ.Veronenſis in conſi.5.col.j.& col.6.ver.quarta præſumptio.Itaq; ſi admittitur teſtis cõpater in cauſa matrimoniali, quanto magis admitti dẽt in cauſa de qua agitur 50.florenorum, quæ dr̃ modici præiudicij reſpectu cauſæ matrimonialis.& vltra p̃dicta allego Corn. conſi.61.col.3.poſt med.ver.oſtenſo itaq;.lib.3.vbi ꝙ cõpater dr̃
3 teſtis omni exceptione maior.¶ Cõcurrit† ẽt ꝙ iſte teſtis eſt preſbyter,cuius presbyteratus rõne magis ei credi debet. glo.in ca. monachus.in verbo compendia.77.diſt.vbi ꝙ tm̃ valet teſtimoniũ quatuor clericorũ,quantũ ſex laicorũ,ſequitur Soc.in conſi. 28.col.3.circa prin.li.3.Dec.in c.ex literis,col.2.in fi.verſic.qđ tñ Arc.dixit.de proba.& in conſ.109.ante fi.ver.nõ obſtat ꝙ abſoluat̃.Et ꝙ teſti clerico magis credat̃,tradit Alex.in conſ.43.col.5. in fi.ver.& præſertim in caſu noſtro.lib.7.Iaſ.in l.j.in prin.col.8. ver.3.principaliter quærit Bar.ff.de vulg.Pau.de Ca.in conſ.143.

Viſo proceſſu & atteſtationibus.col.fi.ver.dictũ ergo huius religioſi.li.2.igitur ſi probat teſtis compater laicus,a fortiori cõpater ſacerdos,adeo quòd negari non poteſt iſtum teſtem omni eſſe exceptione maiorem.¶ Non obſt.oppoſitio ebrietatis,quia de ea ſolum deponit vnus teſtis,ſed vnæ vnius vox nullius. l.vbi numerus.ff.de teſti.l.iuriſiurandi.C.eo.ti.maxime,vbi agitur de re
4 probando teſtem.arg.l.fin.C.de probat. ¶ Secundò† reſpondeo, quòd iſte teſtis neſcit de cognomine dictæ Claudiæ Gillæ contra quàm opponitur ebrietas,ideo nõ probatur ꝙ mulier de cuius ebrietate deponit iſte teſtis,ſit illa quæ fuit examinata pro ipſa Laurentia Biſnttæ, & clarum eſt in iure ꝙ probari debet identitas perſonarum per nomen & cognomen, vt habetur in l.demonſtratio falſa.ff.de condi.& dem.Dec.in conſi.36.col.3.verſ. nec obſt.ꝙ talis.in conſi.105.col.2.verſ.vnde vt excludatur talis præſumptio.in conſi.163.col.9.in fi.ver.accedit etiam,quia non videntur teſtes deponere.& in conſi.210.colu.3.in 2.dubio.& ꝙ non probetur identitas perſonæ ex ſola nominatione nominis proprij clare tradit Corn.in conſi.146.col.2.poſt med.verſi.nec
5 probatur identitas.li.3.¶ Tertiò† reſpondeo ꝙ ebrietas non videtur repellere a teſtimonio niſi probetur ꝙ teſtis eſſet ebrius de tempore teſtimonij,vt ſentire videntur Bal. & doc.in c.j.in fi.de teſtibus.Rip.in l.ſi.q.2 2.C.de reuocan.dona.& quod ſcribit Deci.in conſi.163.col.8.ver.quarto non deponit.vbi ꝙ non repellitur teſtis propter ludum niſi probetur ꝙ eſſet luſor de tempore teſtimonij.& de ludo ꝙ repellat a teſtimonio no. Fede.de Senis in conſi.an.Veritatis.col.2.ante med.ver.item probatum eſt,vbi ꝙ hoc maxime procedit vbi agitur de crimine puniendo. Quarto rñdeo,poſito & non conceſſo, teſtimonium iſtius mulieris vitio aliquo laborare poſſet, eius tamen defectus ſuppleretur per alterum teſtem presbyterum omni exceptione maiorem, per ea quæ habentur in l.prætor.§.cogentur.ff.de edendo.& in ca.licèt cauſam,de proba. ¶ Ex quibus concludo ſolutionem allegatam per ipſam Laurentiam Biſottæ ad plenum fuiſſe iuſtificatam ſaluo ſaniori iudicio.Grationop.3.Maij.1542.Aymo Crauet.

S V M M A R I V M.

1 *Canonicatus ſine præbenda an conferatur, & nu.10.*

2 *Generalis prouiſio non cõprehendit,quod in ſpecie prohibetur.*

3 *Collatio beneficiorum ad capitulũ nõ pertinet,ſed ad epiſcopũ.*

Odioſum dicitur quicquid recedit a iure commun,ibid.nu.3.

4 *Conſuetudo contra ius commune reſtringi debet.*

5 *Præbenda dicitur acceſſoria & cõnexa ad canonicatum, ideo præbenda ſola ſine canonicatu adimi non poteſt.*

6 *Indiuiduum quid dicitur ex mente diſponentis, licèt alias de ſui natura diuidi poſſit.*

7 *Capitulum non poteſt mutare.nec alterare formam eccleſiæ antiquitus conſtitutam.*

Antiquitas pro lege habetur.ibi.num.7.

8 *Conditione deficiente habetur actus acſi nunquã factus eſſet.*

Diſpoſitio deueniens ad eum cauſam a quo incipere nõ põt, vitiatur, quando actus plene conſummatus non erat, ibi.nu.8.

9 *Obligatus aliquid facere vel non facere,tenetur cauere, ne detur materia aut occaſio quod illud non fiat vel fiat.*

Prohibitus alienare, non poteſt aliquid facere per quod occaſio detur alienandi,ibi.nu.9.

11. *Culpa imputatur nõ cogitanti, quod de facili euenire poterat.*

Iuramentum an vitiet actum geſtum contra ipſum iuramentum ibi.nu.11.

Nullum dicitur quicquid fit contra ſtatutum.ibi.nu.1.

CONSILIVM CLXX.

¶Pro venerabili domino Franciſco Garcini cõtra venerabilem dominum Arthus Bernardi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponitur in facto ꝙ in eccleſia Cathedrali Ebredunẽ ſunt tot canonicatus, quot præbendæ. Ruſus ꝙ ex illis præbendis ſex ſunt presbyterales, quas obtinentes obligãtur celebrare quotidie ad formam ſtatuti dictæ Eccleſiæ,quod ſingulis annis

iurant

ſuetant obſeruare deinde ꝙ vacauit vnus canonicatus habēs prę
bendam presbyteralem per obitum venerabilis domini Arduy
ni Meſſyrelli, qui canonicatus dicitur collatus domino Arthus
Bernardi ætatis annorum 19. cum præbenda dimittenda per vl-
timum optantem, qui prouiſus adeptus eſt poſſeſſionem dicti
canonicatus. Poſtea proceſſerunt canonici ad optationes præbē
darum, ſed qui vltimo loco optauit, dimiſit præbendam presby
teralem cuius incapax eſt dictus Arthus. Quod videns venerabi
lis dn̄s Franciſcus Garcini impetrauit dictum canonicatum cū
præbenda presbyterali a reuerēdiſ. domino Legato Auenionis.
qua impetratione facta adhuc proceſſum fuit ad optationes, ſed
tn̄ qui poſt impetrationem optauit, præbendam etiam ſacerdo
talem dimiſit, ita ꝙ prouiſus a capitulo remanet ſine præbenda.
Quæritur vtra collatio ſit potior capituli, an legati? ¶ Videretur
dicendum prima fronte collationem capituli præualere. Præſup
ponitur enim in facto ꝙ poteſtatem habeat conferendi canoni-
2 catus & præbendas, quo præſuppoſito, † non eſt dubium in iu-
re ꝙ ſolus canonicatus ſine præbenda conferri poteſt. c. cum M.
vbi ſcrib. de conſti. c. dilectus. & c. relatum. de præb. cum ſimi. iō
licèt præbenda vltimo dimiſſa ſit ſacerdotalis, & eam prorſus
capere non poſſit, tn̄ ſatis eſt ꝙ capax ſit canonicatus cuius col
latio non vitiatur per illam collationem præbendæ per vltimū
optantem dimittendæ, quia vbi ſumus in diuiduis aut ſeparabili
bus vtile non vitiatur per inutile l. j. §. ſed & ſi mihi. vbi docto. ff.
de verb. obl. reg. vtile. de reg. iur. li. 6. ob id ſolum teneretur capi
tulum aliter prouidere de præbenda ipſi prouiſo cum ſit inca-
pax vltimo dimiſſæ, vt hr̄ in d. c. dilectus, & c. relatum. ¶ Secūdò
capitulū cōferendo p̄bendā p vltimū optātem dimittendā non
cenſetur intellexiſſe de præbēda ſacerdotali, cū illud eſſet prohi
bitū per ſtatutum iuratum, ſed de alia p̄benda cuius prouiſus ca
pax eſſet, quia † in generali prouiſione nunquā venit quod in ſpē
prohibetur. l. quāquam. ff. de rit. nup. l. ſi pater. ff. de his q̄ in frau.
cred. l. Lucius. §. pen. ff. ad municip. gl. in l. j. ff. de offi. eius. in glo.
quæ incipit nota argm̄ triplex. c. a nobis, vbi Abb. in 3. no. de ſen.
exc. ideo per talem collationem præbendæ per vltimum optan-
tem dimittendæ non vr̄ capitulum periurium aliquod incurriſ-
ſe. ¶ Tertiò, poſito periurium incurſum eſſet, non tn̄ vr̄ ꝙ ex per-
iurio capituli tertio præiudiciū inferatur, quia factum vnius al-
teri nocere non ſolet. l. 3. in fi. prin. ff. de tranſac. l. ea duobus. in fi.
ff. de neg. geſt. l. ſi pater, in prin. ff. de lib. cau. regula non dēr. ff. de
re. iur. immo ēt quò ad ipſos canonicos periuros, ſi periuri dici
poſſint, non vr̄ collatio nulla, quia actus factus contra iurm̄ non
annullatur, vt hr̄ per doc. cōiter in c. intellecto. de iureiu. Sed prę
3 miſſis non obſtantibus in contrariū ſic argui pōt. capitulū † de
iure cōi non habet intentionem fundatam circa collationem be
neficiorum quæ ad capitulum ſolum non pertinet, vt hr̄ in ca. ea
noſcitur. de his quæ fiunt a præla. late Bellame. in conſ. 10. co. fi.
iō capitulum ius cōferendi p̄tendere non pōt, prout nec p̄tendit
niſi ex conſuetudine tp̄is antiquiſſimi, ſed cōſuetudo iſta dr̄ o-
dioſa tanquā contraria iuri cōi, oīs. n. receſſus a iure cōi dr̄ odio
ſus. l. ius ſingulare. l. quod vero contra. ff. de legib. c. cū dilectus,
de conſue. c. j. & 2. de filijs prēsb. li. 6. c. quod dilectio, de cōſang.
& affi. Bal. in l. non ſine. C. de bonis quæ lib. Abb. in conſ. 1. col. 2.
circa fi. li. j. & in conſ. 117. col. 2. li. 2. Corn. in conſi. 89. col. 3. li. 3.
4 Ideo † talis conſuetudo reſtringi debet ad formam & tenorē col
lationū in præteritum factarū, non aūt extendi ad collationes di
uerſas in quibus diuerſa eſt ratio. l. 1. §. Iulianus. ff. de itin. actuq;
priua. Inn. in c. tua nos. de decimis. Bart. in auth. qui rem. circa fi.
C. de ſacroſ. eccl. vbi Mod. tantum enim arbitramur de conſue-
tudine quantum poſſeſſum & obſeruatum apparet, vt per Mod.
in l. de quibus. col. 7. ff. de legib. & dicit Bald. in conſil. 275. quod
pro regula. circa fi li. 2. ꝙ in conſuetudine nihil ſuppleri debet ci
tra ſolutā obſeruantiā, & ſic conſuetudo de aliquo non diſponit,
nec nos diſponere debemus ſed ponit̄ in facto ꝙ nunquā proui
dit capitulū de canonicatu ſine p̄benda, ideo talis conſuetudo
non vr̄ extendenda vt valeat prouiſio canonicatus per quā pro-
uiſus ſine præbenda reperit̄, cū nō ſit capax p̄bendæ dimiſſę per
vltimū optantem per ſupradicta maxime, quia canō habet hoc
pro odioſo, ꝙ canonicus maneat ſine p̄benda, vt probat̄ in d. ca.
relatum. ob id nō ſequit̄, canonici habēt ius prouidēdi de cano-
nicatu & p̄bēda ſimul, q̄ prouiſio cenſetur fauorabilis, ergo etiā
poſſunt prouidere de canonicatu ſeparatim quod eſt odioſum,
itaq; cōcurrit hic duplex odiū cur talis cōſuetudo extēdi nō de
beat. Primò, qa cōſuetudo p̄dicta eſt cōtra ius cōe aut ſaltē præ-
ter ius, ꝙ capitulū ſolū cōferat beneficia. Secūdò, quia odioſum
5 vr̄ ꝙ canonicatus a p̄benda ſeparet̄, † cum p̄benda dicat̄ acceſſo
ria & cōnexa ad canonicatū, iō præbenda ſola ſine canonicatu
adimi non poſſet, vt hr̄ per Mode. in l. ſi ita ſcriptū. §. regula. ff. de
lib. & poſth. in 2. not. dicit Rot. dec. 460. Quæritur. col. 3. in nouis
ꝙ canonicatus & præbenda inuicem ſunt connexi & correſpon
dentiam habent vna ad alterum, per tex. in cap. in ſumma, & ibi
no. j. q. 3. ¶ Secundò principaliter conſidero, ꝙ licèt ab initio ca
nonicatus & præbenda diuidi poſſunt, tn̄ ea poſt facto fiunt in-
diuidua, ideo qn̄ ſemel de vtroq; prouiſum eſt, ſeparari amplius
non poſſunt, vt ſupra dixi allegādo Iaſ. in d. l. ſi ita ſcriptum. §. re
gula. Sed in caſu noſtro dico ꝙ capitulum non prouidit ſepara-
tim de canonicatu & præbenda, immo ſimul & ſemel, q: ſimul
cōceſſa eſt prębenda dimittenda per vltimum optantem, q̄ opta
tio fieri debebat intra 20. dies ex conſuetudine a die obitus vlti
mi rectoris aut canonici, vnde cum capituli ſimul de vtroq; pro-
uiderit, noluit ſeparare immo vnire & cōnectere, voluit enim ca
pitulum ſeruare formam antiquitus conſuetam, ſm̄ quā canoni
6 catū ſine præbenda nunquā contulit, & † indiuiduum quid dicit̄
ex mente diſponentis licèt alias ex ſui natura ſit diuiſibile. Bal. in
conſ. 32. Præſupponitur in facto. li. 2. vbi qn̄ quis nō erat quid pro
parte facturus, actus dr̄ indiuiduus, licèt alias de ſui natura diui
ſibilis fieret in propoſito noſtro, licèt canonicatus a præbēda di
uidi poſſit, intentio tn̄ capituli non fuit vt diuiderentur dum ſi-
mul vtrunq; dedit, nec eſt veriſimile ꝙ alterum tm̄ voluerit cōce
dere & alterare formam antiquitus cōſuetam hoc ita prę̄ſuppo
ſito, ꝙ canonicatus & p̄benda dicantur indiuidua, tam ea colla
tione ſimultaneè de vtroq; facta tam ex veriſimili capituli in-
tentione, q̄ ēt quia virtute conſuetudinis nunquā alterū contulit
ſine altero, dico ꝙ in indiuiduis vtile vitiatur per inutile. l. pecu-
nię. ff. de vſur. l. j. §. illud. ff. de aqua quoti. & æſti. Bar. in l. Græce. §.
7 illud. ff. de fideiuſ. ¶ Tertiò † conſidero, ꝙ capitulum non pōt alte
rare nec immutare formam eccleſiæ antiquitus conſtitutā, anti
quitas. n. temporis pro lege hr̄. l. j. §. deniq; ait, & l. in ſumma. in
prin. ff. de aqua plu. ar. ideo ſi capitulum tollere poſſet talem for
mā antiquitus cōſtitutā, ſequeret̄ ꝙ poſſet legē ſuperioris reuo-
care, qd̄ facere nō poſſet ēt cū authoritate ſui archiepiſcopi, qa
inferior legē ſuperioris tollere non pōt. l. minor aūt magiſtratus.
ff. de minor. l. ille a quo. §. intempeſtiuum. ff. ad Trebel. l. formā.
C. de offi. præfec. præto. l. eos. §. ne liceat. C. de vſur. cle. ne Roma
ni. de elec. Immo ēt Legatus de latere non pōt tollere cōſuetudi
nem eccleſiæ licèt poſſet limitare. Barto. in conſ. 136. Capitaneus
in fi. & dixi in conſi. 116. col. fin. ſed in propoſito forma antiqua
eccleſiæ eſt, ꝙ tot ſint canonici, quot p̄bendę, & ecōtra, & ꝙ p̄bē
dę ſacerdotales canonicis p̄sbyteris cōferant̄, ſed p iſtā capitu-
li puiſionē iſte ordo antiquiſſimus eccleſiæ fuit oīno alteratus,
ꝯferēdo canonicatū habēt̄ p̄bēdā ſacerdotalē clerico incapa-
ci ipſius p̄bēdę, nā reperit̄ vnus canonicus ſine p̄benda, & ſimili
ter reperit̄ vna p̄benda ſine canonico, qd̄ vr̄ quid monſtruoſum.
Immo talis collatio capituli redacta vr̄ ad quandā impoſſibili-
tatē, nā voluit capitulū ꝙ haberet prouiſus prębendā dimitten-
dā p vltimū optantē, & illud eſt impoſſibile de iure, cū ſit inca-
pax illius p̄bendę rurſus de iure impoſſibile eſt ꝙ iſta p̄bēda ſa
cerdotalis remaneat ſine canonico. In qua re conſidero ꝙ nulla
vr̄ talis collatio, ēt ubi capitulū canonicatū ſine p̄benda confer
re potuiſſet, quia licèt canonicatus a p̄bēda diuidi poſſit, ſecus
tn̄ ecōtra, quia p̄benda a canonicatu ſeparari nō pōt, nec poteſt
p̄bēda de p ſe ſtare, & tn̄ p talē collationē factum eſt ut reperiat̄
vna p̄benda uacās ſola per ſe conſiderata, quod fieri non poteſt.
Itaq; ſi dicamus eiuſmodi collationē ualere, iam poterit capitu
lum formā antiquiſſimā eccleſię immutare, immo cultū diuinū
eccleſię diminuere ſtante p̄benda ſacerdotali ſine ſuo baculo &
canonico presbytero. ¶ Quartò dico, ꝙ arguendo capitulū no-
luiſſe facere aliquā collationē iuri ꝯtrariā & bonis moribus ac
antiquiſſimę iſtitutioni eccleſiæ inimicā, dicēdū eſt dū capitulū
ꝯtulit canonicatū & p̄bēdā dimittēdā p ultimū optātē, ꝙ intel-
lexerit ꝯferre p̄bēdā dimittēdā p ultimū optātē cōditionaliter
ſi illius p̄bēdę capax eſſet prouiſus, ſimiliter ꝙ obtineret puiſus
canonicatū, dummodo prębēdā obtinere poſſet, & præbēda ſa
cerdotalis ſine canonico non inueniret̄ & niſi ita interpretemur
intentionem capituli, ſequerentur plura abſurda, ideſt alteratio
antiquiſſimi ordinis, impoſſibilitas, mōſtrū imo periuriū. Itaq;
cū ſit neceſſe interpretari collationē capituli conditionaliter, ut
ſupra, ea duobus fundamētis corruit collatio. Primò, quia con-
ditionaliter facta. l. actus legitimi. ff. de reg. iuris. Secundò, quia
defecit conditio cum ſit incapax prouiſus præbēdę dimiſſæ per

vltimũ optantem,& reperiatur canonicus ſine prębẽda, & præ-
8 bẽda ſine canonico.Cõditione ĩ aũt deficiẽte hr̃ collatio, acſi nũ
quam facta eſſet.l.cedere diẽ.ff.de verb.ſig.l.qui hæredi. in fi.ff.
de cõd.& dem.clem.j.de cõceſ.præb.¶Quintò nos habemus,ꝙ
vbi res cuius effectus plenè cõſummatus nõ eſt,deuenit ad eũ ca
ſum a quo incipere nõ põt,tũc diſpoſitio vitiaẽ.l.pluribus.§.& ſi
placeat.ff.de verb.obl.Sed iſta prouiſio cannnicatus & præbẽdę
dimittẽdæ ꝑ vltimũ optãtẽ nõ habebat plenũ effectũ añ dimiſ-
ſionẽ præbẽdæ ꝑ vltimũ optãtẽ,ſed tpe vltimi optantis,clarũ eſt
ꝙ capitulũ nõ potuiſſet eo mõ prouidere, vt vnus fieret cannni-
cus ſine ꝓbẽda, & ꝙ vna ꝓbẽda ſacerdotalis ꝯſtituta ad celebra
tionẽ miſſarũ ſola ſine canonico vacaret,ergo ex illo caſu ſuꝑue
niẽti,irritari dẽt prouiſio,alias.n.vel neceſſe eſſet numerũ cano-
nicorũ augere vel cõuẽtiones aliquas illicitas facere circa illam
ꝓbẽdã vacãtẽ,qđ facere canonici nõ pñt.¶Scdò, cũ in eccleſia
ſit ſtatutũ ꝙ totidẽ ſint canonicatus,quot ꝓbẽdæ & ecõtra,& ꝙ
ꝓbẽdæ ſacerdot.es nõ cõferanẽ niſi presbyteris, & tale ſtatutũ
iuretẽ ſingulis annis, capitulũ faciẽdo talẽ collationẽ vr̃ ꝯuenire
iuř̃o,quia debebat inſpicere qđ euenire poterat.i.ꝙ cõferẽdo ca
nonicatũ habẽtẽ præbendã ſacerdotalẽ nõ presbytero, cũ ꝓben
da dimittẽda ꝑ vltimũ optantẽ,euenire poterat ꝙ vltimus optãs
dimitteret ꝓbendã ſacerdotalẽ,quam prouiſus obtinere nõ poſ
ſet.quo caſu eueniẽte res fieret in magna perplexitate,quia nec
canonicus prouiſus illã ꝓbendã ſacerdotalẽ aſſequi poſſet, nec
ꝓbenda illũ in canonicũ habere,quo caſu ceſſat tot eſſe canoni
cos,quot ꝓbẽdas,quia immo erit cannnicus ſine ꝓbẽda, & ꝓbẽ
9 da ſine canonico. Ergo ĩ ꝯueniri vr̃ iuř̃o, quia cauere debebat ca
pitulũ in ſua collatione,nõ ſolũ ꝙ directo & immediate nõ ꝯue
nireẽ iuř̃o,ſed ẽt ne daretur materia aut occaſio ꝯueniendi.arg.
eius qđ not.Bal.in l.quotiens.j.per illũ tex.C.de fideicõ. vbi qui
nõ põt in aliquẽ alienare,non põt ẽt aliquid facere per qđ occa
ſio detur,vt in eũ fiat alienatio, allegat ẽt tex.in c.j.in fi.de inue-
ſti.de re alie. fac.qđ dictũ refert & ſequiẽ Soc.in cõſ.26.col.2.an
te med.lib.3.ſed facile cogitare poterat capitulũ ꝙ ꝑ collationẽ
eiuſmodi occaſio parari poterat veniẽdi ꝯ ſtatutũ iuratũ & anti
quiſſimã eccleſiæ conſuetudinẽ. ¶Solũ ſupereſt ad ꝯria rñdere,
ad quæ licèt ex præmiſſis ſatis rñſum appareat,ſpecialius tñ re-
10 ſpondeo & ad primum ĩ ꝙ canonicatus a ꝓbenda ſeparari põt,
rñdeo,ꝙ illud procederet qñ fieret collatio ab eo, qui ius confe
rẽdi hẽt de iure cõi,ſecus in eo qui conferre non põt niſi vigore
cõſuetudinis aut præſcriptionis, quia cõferre nõ poterit niſi ſm
ipſam conſuetudinẽ aut præſcriptionẽ,ſed in præteritũ nũquam
cõſueuit capitulũ cõferre alterũ ſine altero,ergo &c. ¶Secũdò
rñdeo, ꝙ ꝯrium procedit qñ alterũ ſine altero ab initio concedi
tur,ſed hic vtrunq; ſimul cõceſſum eſt & ex veriſimili intẽtione
ipſius capituli apparet ꝙ alterũ ſine altero conceſſurũ non erat,
qua mẽte veriſimili cõſiderata, canonicatus & ꝓbẽda cenſentur
indiuidua,iõ vtile vitiatur per inutile per ſupradicta.¶Tertiò re
ſpõdeo,ꝙ argm̃ procederet qñ per diuiſionẽ canonicatus a præ
bẽda,nullũ ſequiẽ abſurdũ aut inconueniẽs,nec per talẽ diuiſio
nẽ præbẽda ſacerdotalis vacãs remanet in præiudiciũ cultus di
uini,qđ tñ abſurdũ & incõueniens militat in caſu noſtro ex ipſa
diuiſione & ſeparatione canonicatus a ꝓbẽda,vtſupra demõſtra
uimus.¶Quartò rñdeo, ꝙ argm̃ procedit qñ ex tali diuiſione &
ſeparatione capitulũ nõ daret materiã ꝯueniendi ſtatuto iurato
& inſtitutioni eccleſiæ antiquiſſimæ, quæ occaſio hic præſtatur,
vtſupra probauimus.¶Quintò rñdeo ꝙ procedit qñ ꝑ talẽ diui
ſionẽ res nõ venit ad caſum a quo incipere non põt,ad quem tñ
caſum deuenit in caſu nr̃o,vtſupra oſtẽdimus.¶Non obſt.ſm ar
gm̃,quia licèt nõ ſenſerit capitulũ de ꝓbenda cuius prouiſus eſ-
ſet incapax,intellexit tñ ꝙ prouiſus præbendã haberet intra tẽ-
pus optãdi,& ſic ea mente capituli,illa prouiſio fuit indiuidua,
vtſupra oſtẽdimus,ergo vtile vitiaẽ per inutile. ¶Secũdò rñdeo,
ꝙ licèt intẽtio capituli nõ fuerit mala,fuit tñ incogitata nõ pro-
ſpiciẽdo abſurda & incõueniẽtia quæ inde ſequi poterãt & quæ
ſecuta ſunt, nec fit ex tali intentione quomodus deuenerit res ad
11 caſum a quo incipere nõ poterat,& ĩcũ vacãs canonicatus ha-
beret annexã præbendã ſacerdotalẽ, cuius prouiſus incapax e-
rat,facile cogitare poterat capitulũ euenturũ eſſe, qđ euenit, iõ
fuit in culpa ita prouidendo.Bal.in l.fi.§.ſed quia.col.fi.C.com-
mu.de lega.p l.ſi cõſtante.in prin.ff.ſol.mat.refert & ſequiẽ Dec.
in l.ſi idẽ cũ eodẽ.§.ſi vna.col.2.ff.de iuriſ.om.iud.Tertiò rñdeo,
ꝙ licèt directo & immediate nõ fuerit ꝯuentum iuř̃o,fuit tñ con
trauentum ſtatuto quatenus occaſio præſtita eſt contraueniẽdi.
¶Non obſt ꝙ actus factus ꝯ iuřm non videatur nullus, quia rñ-
deo,ꝙ hic nõ vitiaẽ collatio rõne violati iuři,ſed ratione non ſer
uatæ formæ ſtatuti aut cõſuetudinis. Pro hoc quod ſcribit Fulg.
in cõſ.210.vbi ꝙ electio facta de quodã canonico contra ſtatutũ
iuratũ,dr̃ ipſo iure nulla,& gñaliter verũ eſt ꝙ quicquid fit ꝯ ſta
tutũ,dr̃ nullũ.gl.in cle.j.de iur.patr.Abb.in cõſ.66.in fi.li.2.Scđò
rñdeo, ꝙ immo vitiaẽ actus factus ꝯ iuřm in his in quibus neceſ
ſe eſt prætorẽ adire,quia nõ audit quẽ pror ꝯ iuřm.Pau.de Ca.in
cõſ.361.Venerabilis.col.3.li.j.idẽ in oĩ actu requirẽte ſuperioris
miniſteriũ.Rom.in cõſ.379.col.pe.ver.ꝑ hæc ẽt patet.ſed in ca-
ſu noſtro prætoris aditio neceſſaria eſt, qui ius collationis tuea-
tur, ergo &c. Poſtremo rñdeo, ꝙ quicquid ſit in prophanis, in
ſpiritualibus ſemp vitiaẽ actus ꝯ iuřm, ita Rot.deci.104. Nota ꝙ
vbi aliquis facit procuratorẽ.in antiq. ¶Nõ obſt.tertium & vlti-
mũ,quia procederet vbi agereẽ de tollẽdo ius vnius ex facto alte
rius.ſed hic agiẽ de impediẽdo ne ex facto inualido alterius ius
alteri quæraẽ, quod facilius permittitur, alias ſequereẽ ꝙ factũ
inualidũ iudicis nuoquã noceret partibus,ꝙ collatio nunquã eſ
ſet nulla ob factũ cõferentis.¶Scđò rñdeo,ꝙ in caſu noſtro præ-
iudicatur prouiſo ex ſui incapacitate, quia præbendam ſacerdo
talẽ dimiſſam per vltimũ optantem ipſe capere non poſſit. ¶Ex
præmiſſis vr̃ concludi poſſe collationem capituli nullã eſſe, qđ
tñ ſcribo ſaluo iudicio melius ſentientis, quia paſſus ſubtilis eſt
& difficilis. Grationop.13.Maij.1545.Aymo Crauetta de Sauil.

S V M M A R I V M.

In hoc conſilio tractatur de intellectu & materia ca.ſi a ſede de reſti ſpol.li.6.

1 Continuatio poſſeſſionis quæ ab initio non competebat ſuperueniente iuſta cauſa poſſidendi vim habet nouæ acquiſitionis.
Superueniens titulus canonico qui diu ſteterat in poſſeſſione falſi canonicatus non requirit nouam inſtallationem aut poſſeſſionem ibi.nu.1.
2 Titulis pluribus iuuare quis ſe põt.& nu.20.vbi declaratur.
3 Poſſeſſio vitioſa dicitur quæ acquiritur in vim tituli inualidi.
4 Confeſſioni ſuæ contrauenire quis non poteſt,etiam in cauſa criminali, vbi enim eſt confeſſio ibi eſt relaxatio omnis probationis,& maior eſt confeſſio quolibet publico inſtrumento, et quibuſcunque depoſitionibus teſtium.
5 Notarius de geſtis in præteritum atteſtari non poteſt.
6 Non veriſimilis reſponſio aut atteſtatio dicitur ſuſpecta, idẽ in inſtrumento continente non veriſimilia.
7 Aſſertioni prælati non creditur per quam collatio ſua iuſtificetur,idem in iudice cuius aſſertioni non creditur,per quam iuſtificetur eius ſententia.
Suſpicio arguitur ex dilatione ex tarditate quando quis retardat quid facere,ibid.nu.7.
8 Aſſertioni alicuius licèt ſtandum ſit,admittitur tamen probatio in contrarium.
9 Aſſertioni alicuius etiam iurata vbi ſtandum eſt, iſtud tamen non procedit quando contra iurantem eſſet præſumptio aut veriſimilitudo.
10 Teſtes nõ probãt nec ad cõcordiã reduci poſſunt quãdo dictum aut cõceſſio partis teſtes producẽtis cõtrariatur ipſis teſtibus.
11 Aſſertioni principis non creditur in præiudicium tertij.
12 Tex.in c.ſi a ſede.de reſti.ſpol li.6.quod vbi duo habent titulũ eiuſdẽ data,is præfertur qui prius poſſeſſionem accepit, intelligitur quando capta eſſet poſſeſſio in vim illius tituli.
13 Generalis diſpoſitio reſtringi debet ad ſuam cauſam, ideo ſtatutum quod pater teneatur pro filio mercatore, intelligitur quando contraheret filius in cauſam mercantia.
14 Conſuetudo vt probetur, requiritur probatio quod actus facti fuerint in vim illius conſuetudinis, quod pulchre hic exemplificatur.
15 Implementum ſimplex non ſufficit niſi probetur factum eſſe implementum ob cauſam ob quam impleri debebat.In dubio tamen præſumitur impletum ea cauſa dummodo implens cã non ignoraret.
16 Villa quãdo ex forma ſtatuti tenetur maleſactorem capere, nõ ſufficit maleſactorem ab aliquo capi niſi capiatur noĩe villæ.

Actus

17 *Actus limitate factus ex vna cauſa ex qua ſuſtineri non po-*
teſt, nõ valebit ex alia cauſa ex qua fieri & ſuſtineri poterat.
18 *Ignorans ſe poſſidere, poſſidere non dicitur.*
19 *Superueniens ius non operatur niſi ex tempore ex quo ſuperue-*
nit, nec trahitur retro in præiudicium tertij.

CONSILIVM CLXXI.

¶ Pro venerando domino Ioanne Autachon parrochiæ Arlabo-
cij diœceſis Viennenſis contra venerabilem fratrem Laurẽtium
de Boſcbo.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magi-
ſter Ioannes Autachon impetrauit priora-
tum. ſ. Marcellini Stellæ a reuerẽdiſsimo do
mino Legato Auenionenſi die quinto No-
uembris. 1540. cuius poſſeſsionem adeptus
eſt die 23. Decembris ſequentis De eodem
prioratu reperitur habere duplicẽ prouiſio
nem frater Laurentius de Bois vnã ab Ab-
bate Sancti Theofredi, de cuius monaſterio prioratus ipſe aſſe-
ritur dependere ſub eadem data diei quintæ Nouembris, alterá
a vicario eiuſdem abbatis ſua data diei ſextæ eiuſdem menſis
Nouembris. poſſeſsionem autem adeptus fuit ante ipſum Au-
tachon in vim tamen collationis factæ per vicariũ ſub data po-
ſteriori, nam facta ab abbate ignorabat, vt ſæpius declarauit per
acta. Poſtea lis acta eſt inter iſtos duos impetrantes, & ſuper ſum
mario poſſeſſorio pronunciatũ in fauorẽ ipſius Autachon a qua
pronunciatione appellatum eſt ad curiam ſupremam Dalphina
tus, & cauſa diutius diſputata in propatulo ad barrá tandem re-
miſſa ad conſilium. Quæritur modo quid iuris. ¶ Videretur di-
cendum prima fronte male fuiſſe iudicatum, nam dictus frater
Laurentius obtinuit collationem ſub eadem data & poſſeſsionẽ
prius accepit, ergo ratione prioris poſſeſsionis videbatur præfe-
2 rendus, per tex. in c. ſi a ſede. de reſti. ſpol. lib. 6. Nec † videtur ob-
ſtare q non acceperit poſſeſsionem in vim tituli eiuſdem datæ,
ſed in vim tituli vicarij ſub data poſteriori, quia ex quo poſtea cõ
tinuauit poſſeſsionẽ poſtq̃ habuit notitiá de collatione abbatis,
ex illa continuatione videtur de nouo acquiſita poſſeſsio virtute
dicti tituli, vt no. doct. cõmuniter in l. 3. in prin. ff. de acquir. poſſ.
Anch. in conſi. 229. Multa dubia. col. 1. Ant. de But. in conſi. 64. A.
duxs filias. col. 3. verſi. item in actibus. Cor. in conſi. 50. col. 3. ver.
& qui credit habere poſſeſsionẽ. lib. 1. & in conſi. 165. col. fi. li. 2.
¶ Secundo pro hac parte facit quod pulchre Bald. ſcribit in l. 2.
col. 10. verſi. ſed pone aliquis. C. de ſeruitu. vbi ſi falſus canonicus
diu ſtetit in poſſeſsione canonicatus, deinde obtinuit canonica-
tum a Papa, nõ requiritur in eo noua inſtallatio aut poſſeſsio ſed
ex titulo ſuperuenienti ipſo iure fit quædã conuerſio & mutatio.
Eodẽ modo dicendũ videtur in caſu noſtro q non fuerit neceſ-
ſaria aliqua apprehenſio poſſeſsionis noua virtute tituli abbatis
ex quo iá erat in poſſeſsione. & fortius videtur procedere dictũ
Bal. in caſu iſto in quo titulus abbatis iam præceſſerat, in caſu aũt
2 Bal. ſuperuenerat. ¶ Tertiò † arguitur pro iſta parte cũ iſte frater
Laurentius haberet duos titulos potuit ſe iuuare vtroq; titulo
& ex vtroq; poſsidere. c. poſt electionẽ, de concel. præben. Oldr.
in conſi. 23. Vidi quæſtiones. in fin. Dec. in l. ſingularia. ff. ſi cer. pe.
& in l. nemo ex his. §. 1. ff. de reg. iuris. ¶ Sed præmiſsis non ob-
ſtantibus, quæ vere non obſtant, contrariũ puto de iure verius q
imò ſanctè & iuſtè fuerit iudicatũ. & pro fundamento iuris dicti
magiſtri Ioannis Autachon conſidero, q illa acquiſitio poſſeſsio
nis facta in vim tituli vicarij, fuit quædam intruſio & acquiſitio
vitioſa, aut ſaltem nulla, cũ ſuperior, id eſt, Legatus de latere iá
antea beneficiũ contuliſſet. c. vt noſtrũ. vbi doct. de appella. imò
pars ipſa aſſerit q etiam Abbas qui vicarium conſtituerat iá an-
3 tea manũ appoſuerat, ſequit † ergo q vicarij collatio fuerit om-
nino nulla, conſequenter poſſeſsio acquiſita in vim tituli vicarij,
fuit omnino inualida & vitioſa. c. ſi. de exceſ. pla. c. quia diuerſita
tẽ, de concc. præben. & quatenus attinet ad prouiſionẽ vicarij
pars hoc non negat, ſed ſolũ tuetur cauſam ſuá ex titulo & col-
latione abbatis, itaque ſolũ ſupereſt rñdere ad illam abbatis col
lationem. ¶ Rñdeo igit, q illa collatio abbatis facta parti abſen-
ti & ignoráti, ei prodeſſe non potuit ante acceptationẽ & ſcien-
tiá. c. ſi tibi abſenti, de præben. lib. 6. ob id poſsidere non potuit
pars in vim tituli abbatis niſi poſtq̃ de illo notitiá habuit, & illũ
acceptauit, quia antea impoſsibile eſt q ex eo titulo potuerit poſ
ſidere, cũ antea ius ex illo non cõpeteret, ſed ante acceptationẽ
& ſcientiá tituli dicti abbatis iá quæſitũ erat ius dicto Autachon.
patet, quia adeptus fuit poſſeſsionẽ ante exordiũ litis, & tñ poſt
litẽ inchoatá adhuc ignorabat pars collationẽ abbatis, vt ipſa-
4 met per acta ter confeſſa eſt. Cui † confeſsioni contradicere non
poteſt. l. gñaliter. C. de reb. cred. c. per tuas. de proba. c. ſi cautio,
de fide inſtr. c. Lotharius. 30. quæſtio. 2. nec vlla eſt clarior proba-
tio ea quæ fit viuæ vocis oraculo. Bal. in l. Deo nobis. C. de epiſ. &
cler. probatur in authen. contra qui propriá. C. de non nu. pe. qđ
procedit etiam ſi fiat confeſsio in cauſa criminali. l. confeſsioni-
bus. ff. de interroga. ac. l. 1. C. de confeſ. & l. 2. cum ibi no. C. quo-
rum appel. non reci. vbi enim eſt confeſsio, ibi eſt relaxatio om-
nis probationis. Bal. in conſi. 354. Quæritur verũ in priuata ſcri-
ptura. col. 1. lib. 3. & maior eſt confeſsio quolibet publico inſtru
mento & quibuſcunq; diſpoſitionibus teſtium. Bal. in conſi. 192.
Proponitur q in quadá ciuitate. col. 2. circa fi. li. 2. per tex. in l. ſed
ſi poſſeſſori. §. pe. ff. de iur. iur. ¶ Nec obſtat quædá atteſtatio quá
pars nouiſsime produxit ad probandũ ſcientiá dictæ collationis
abbatis, ſunt. n. quædá aſſertæ literæ teſtimoniales quibus nota-
rius atteſtat q de anno 1541. & die vltimo Decẽbris, & ſic poſt
menſes vndecim a lite inchoata dictus frater Laurentius expo-
ſuit dño Abbati, quẽadmodũ ipſe dñs Abbas die decimo Nouẽ-
bris 1540. certificauit ipſum fratrẽ Laurentiũ de collatione facta
per ipſum d. Abbatem. Rñden. n. multis modis, q notarius non
atteſtatur certificationem fuiſſe factá dicta die decima Nouem-
bris 1540. ſed ſolũ atteſtatur de rñſione dñi Abbatis ad expoſi-
tionem dicti fratris Laurentij ſuper aſſerta certificatione. Et licẽt
5 † atteſtetur notarius ſe fuiſſe pſentem illis verbis prolatis dicta
die decima, tñ non potuit atteſtari de geſtis in præteritũ. Bart. &
doc. in l. ſciendũ. ff. de verb. obli. & in auth. ſi quis in aliquo docu-
mento, col. pe. C. de eden. Inno. & doc. in c. qm contra. de proba-
tio. Alex. in conſi. 10. col. fi. lib. 6. & in conſi. 241. col. 2. in fi. eodẽ li.
Cor. in conſi. 127. colũ. 6. verſ. inſuper non apparet. lib. 2. Dec. in
conſi. 118. col. 2. circa med. Sed illa reſponſio dñi Abbatis no-
cere non poteſt, adducitur. n. Abbas in teſtem ad probandá certi
ficationẽ ptenſam pendente iudicio, ſed tale teſtimoniũ nõ eſt le
gitimũ tanq̃ non iuratũ extraiudicialiter factũ parte non voca-
ta. ¶ Secũdo rñdeo q tale teſtimoniũ dñi Abbatis ſeu eius rñſio
non eſt veriſimilis, quia ſi fuiſſet pars certificata de tali collatio-
ne Abbatis, nonne plusq̃ veriſimile eſt q eá allegaſſet & produ-
xiſſet ab initio litis non illam vicarij nullá & poſterioris datæ, &
tñ ex actis conſtat illá non fuiſſe ab initio productá ex relatione
6 graphbarij cauſa talis † igitur rñſio non veriſimilis nocere nõ po
teſt, imò ex hac non veriſimilitudine arguitur ſuſpecta, ſicut dẽ
de teſte deponente non veriſimilia. Abb. in c. quia veriſimile. in fi.
de præſumptio. idẽ in inſtrõ quod dicit ſuſpectũ, qđ continet nõ
veriſimilia. Abba. in conſi. 99. in fi. lib. 1. Curtius Iunior in conſ. 17.
col. 2. poſt med. & in conſi. 178. colũ. 2. Ex alio non eſt veriſimilis
iſta rñſio & atteſtatio, quia ſi verũ id eſſet q fuiſſet pars certifi-
cata de illa collatione, qño per acta ignorantiá illius ſæpius alle-
7 gaſſet. ¶ Tertiò † rñdeo q iſta aſſertio dñi Abbatis tendit ad iu-
ſtificandũ & validandũ eius collationẽ, quæ alias circunſcripta
ſcientia partis ſuſtineri non poteſt, ideo tali aſſertioni credi non
debet, ſicut dicimus q non creditur aſſertioni iudicis per quá iu
ſtificetur eius ſententia. Soci. in conſi. 47. colũ. 3. poſt med. lib. 4.
habetur in c. qm contra. de probatio. Imò iſto caſu nõ crederetur
literis Epiſcopis ſigillatis, quia hoc modo impetrás apoſtolicus
fraudari poſſet. Rota deciſ. 22. Fuit dubitatũ verũ credatur. in no-
uis. & quia vr teſtificari in cauſa propria cũ agatur de ſuſtinẽdo
collationẽ factá familiari & monacho contra prouiſionẽ extra-
nei, ita dicit Rota vt ſupra. ¶ Quartò, ſi ita ſit, cur non inſterit pars
vt ipſe dñs Abbas examinaretur in teſtẽ ſolẽniter. vnde cũ hoc
factũ nõ ſit ſuſpicio modica arguitur ꝯ cá quæ etiá ſuſpicio argui
tur quia procurata fuit aſſerta atteſtatio demũm in cauſa appella-
tionis & ſub ipſum tps quo diſputanda erat publicè corá curia.
ex tali enim tarditate arguit ſuſpicio. Cy. in l. 1. C. vt quæ deſunt
aduo. Feder. de Senis in conſi. 93. Factũ quod proponitur. colũ. 2.
poſt med. Anch. in conſi. 234. Caſus talis eſt, poſt præceptũ. col. 1.
Pau. de Caſt. in conſi. 281. In cauſa iſta quinq;. col. 1. poſt med. &
8 in conſi. ſeq. 282. col. 3. ante med. lib. 1. ¶ Quintò † reſpondeo, po
ſito & non conceſſo, ſtandum eſſet dicto & aſſertioni prælati ſeu
Abbatis, tñ contra talẽ aſſertionẽ admittitur probatio in contra-
riũ. Bald. in l. 1. C. de reb. cred. Ange. & Imol. latè in l. qui bona. §.
qui damni. ff. de dam. infec. Alex. in conſi. 114. col. 2. in fi. lib. 4. Sed
his

hic apertiſsimè probatur contrariũ eius quod continetur in aſſer
ta atteſtatione per confeſsionem triplicatã ipſius partis, quæ ter
in iudicio confeſſa eſt ſe ignoraſſe dictam abbatis collationem.
Profecto nulla probatio efficatior inueniri poſſet ad reproban-
dũ illã atteſtationẽ atq; iſta quæ fit per confeſsionẽ partis, ut ſu-
9 pra oſtendimus Amplius † vbi in aliquo caſu ſtandum eſt dicto
& aſſertioni alicuius etiam iurato, iſtud tñ non procedit qñ con-
tra iuramentũ eſſet præſumptio aut veriſimilitudo. Bar. & Alex. in
l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis. Iaſ. in l. pro hærede. in prin. col.
pe. in fi. ff. de acq. hære. in l. 1. col. 5. ff. qui ſatiſda. cogan. & in §. ſed
iſte. col. 18. in fi. Inſti. de actio. ſed hic adſunt præſumptiones & cõ
iecturæ contra iſtam aſſertam atteſtationem latè ſupra comme-
moratæ, & ſic contra iſtam atteſtationem adeſt vera & ſuperlati-
ua probatio p confeſsionem partis & illa triplicata, ſunt etiam
cõtra eam præſumptiones q̃ plurimæ. Quæſo itaq; quis iudex in-
duci poterit atteſtationi eiuſmodi fidem vt habeat? Cõſidero ẽt
vnã veriſimilitudinẽ contra iſtam atteſtationem, nam in tpe facil
lime præſumitur obliuiõ. Inno. Io. And. & doc. in c. qualiter & qñ
2. de accuſa. Veronenſis in conſi. 5. col. 3. Cor. in conſi. 324. col. 5.
circa med. lib. 3. Deci. in l. vinum. col. 3. circa med. ff. ſi cer. pet. vi-
demus enim ipſa rerum experientia q tempus facile excedit de
hominum memoria, & vix lapſo menſe poteſt quis de die præci
ſe recordari, ob id Alex. in conſi. 65. col. 2. poſt med. lib. 2. dicit q
teſtis qui de tempore dubitatiuè deponit, fortius probat q̃ teſtis
præciſè deponens, ſed qũo eſt veriſimile q poſt tñ tps teſtes aut
partes p̃ciſè recordenẽ de die aſſertorũ verborũ perfunctoriorũ.
¶ Infero ex p̃miſsis vnũ quod eſt fortius, poſito q atteſtatio præ-
dicta confirmata eſſet depoſitionibus teſtiũ ſolẽnibus, & q teſtes
deponerent ſe fuiſſe præſentes qñ Abbas dixit parti illa die deci-
ma Nouẽbris q eidẽ prioratũ contulerat, adhuc talibus teſtibus
10 non crederetur, quia contra eos eſſet dictũ partis. † qñ. n. dictum
partis producentis teſtes, contrariatur ipſis teſtibus, teſtes nihil
probant nec ad concordiã reduci poſſunt vbi alias reducerentur,
vt habetur pro doc. in l. 2. §. creditũ. vbi Dec. col. 2. poſt med.
Iaſ. col. 2. in fi. ff. ſi cer. pe. Alex. in conſi. 99. col. pe. in fi. lib. 5. Soci.
in conſi. 94. col. fi. lib. 1. & in conſi. 44. col. pe. circa fi. lib. 4. qũo. n,
credemus teſtibus dicentibus partẽ fuiſſe certioratã de colla-
tione, cũ pars non ſemel ſed ter confeſſa fuerit ſe collationẽ igno
raſſe, quid hic dicemus vbi ſuper tali certificatione teſtes nulli
deponunt, ſed ſimpliciter de ea aſſeritur dixiſſe quõdam Abbatẽ p
11 cauſa monachi ſui ſtudioſum & affectionatũ. ¶ Poſtremo † conſi
dero circa iſtã atteſtationẽ q cũ tendat ad præiudiciũ tertij, &
ad irritandũ collationẽ tertio factã per ſuperiorẽ, illi credi non
debet, etiã q a principe facta eſſet. Anch. in conſi. 390. Præmitto.
col. fi. Pau. de Caſt. in conſi. 46. Viſo & examinato puncto ſupradi
cto. col. pe. lib. 2. Alex. in conſi. 112. lib. 7. Soc. in cõſi. 127. lib. 1. Fel.
in c. cũ nobis. col. 2. de teſtib. Cor. in conſi. 199. col. 7. in fi. verſi. nec
obſtat q etiã tex. lib. 2. Dec. in conſi. 118. col. pe. poſt med. in cõſ.
220. circa fi. in conſi. 357. colum. penult. poſt med. in conſil. 576.
colum. fi. Curtius Iunior in conſi. 142. col. 4. poſt med. & in conſ.
370. col. 7. circa med. & dixi latius in conſi. 135. colũ. penult. poſt
med. & col. ſeq. ſi ipſi Papæ aut principi nõ creditur in tertij præ
iudiciũ, quid dicemus in ſimplici abbate, in quo agitur de ſuſti-
nendo eius collationẽ in fauorẽ ſui monachi. & profecto abſur-
diſsimũ fieret q crederetur vni ſimplici prælato aliquid aſſerẽti
poſt ius alteri quæſitũ ex collatione ſuperioris, nam ſicut inferior
factũ ſuperioris expreſſe reuocare non poteſt. c. cum inferior, de
maio. & obed. ita nec tacite per eiuſmodi aſſertionẽ. l. qui ad cer
tũ. ff. locati. ¶ Hoc ita præſuppoſito q pars non habuerit notitiã
de collatione abbatis ni poſt ius quæſitũ magiſtro Ioanni Auta-
chon cõſequenter q Abbatis collatio ei nõ p̃fuerit ante eius ac
ceptationẽ & ſcientiã, clariſsimè fundata legitur intentio ipſius
Autachon. ¶ Solũ ſupereſt rñdere ad contraria, ex quorũ confu-
tatione & ſolutione, clarior fiet difficultas. Reſpondeo igitur in
12 ſpecie. Dico † non obſtare primum argumentũ de tex. in d. c. ſi a
ſede, quia intelligitur ille tex. qñ capta eſſet poſſeſsio in vim illius
collationis factæ ab abbate, & iſtud dicere non eſt diuinare, ſed
neceſſario declarare. ſi. n. dicamus q ille tex. procedat in caſu no
ſtro in quo poſſeſsio capta fuit in vim tituli vicarij, & in quo col-
latio abbatis ignorabatur, ſequereẽ q collatio abbatis facta ab-
ſenti & ignoranti operata eſſet effectũ ante eius notitiã & ratifi-
cationẽ, quod eſt directo contra tex. in d. c. ſi tibi abſenti. de præ
13 ben. lib. 6. ¶ Secundò † q iſta intelligentia ſit neceſſaria, proba-
tur ex eo quod ſcribit Bal. in l. ſi ita. §. ex hoc edicto. ff. naut. cau
po. ſtab. idẽ Bald. & Sal. in l. fi. C. ad Macedo. Alexã. in conſi. 208.
col. pe. lib. 2. & in conſi. 113. col. 1. lib. 7. Mode. in l. age. col. 2. C. de
tranſac. vbi ſtatutũ q pater teneatur pro filio mercatore intelligi-
tur qñ contrahit filius ob cauſam mercantiæ ſeu tanq̃ mercator e
non ob aliã cauſam, quia quælibet diſpoſitio gñalis reſtringitur
ad ſuã cauſam. Eodẽ modo tex. in d. c. ſi a ſede. dicens q vbi duo
obtinent titulo eiuſdẽ datę, is p̃fertur qui prior poſſeſsionẽ acce-
pit, dẽt intelligi qñ capta eſſet poſſeſsio ob eã cauſam, id eſt, ob ti
tulũ eiuſdẽ datæ, ſecus ſi virtute alterius tituli poſterioris datæ.
¶ Tertiò q iſte intellectus ſit neceſſarius, allego tex. in §. q aũt.
Inſti. de leg. agn. tu. vbi lex vocat ab inteſtato proximiorẽ agnatũ
ad tutelã, quæritur qñ dicatur quis deceſsiſſe ab inteſtato, rñdet
tex. q dicitur deceſsiſſe ab inteſtato ẽt qui fecit teſtm̃ dummodo
non prouiderit de tutela, & ſic verbũ ab inteſtato reſtringitur ad
rẽ ſeu cauſam ſuper qua interponitur, in propoſito noſtro tex. di
cens q vbi ſunt duo impetrantes eiuſdẽ datæ, is præferẽ q prior
poſſeſsionem accepit, reſtringi debet iſta prior acquiſitio poſſeſ
ſionis ad rẽ ſuper qua interpoſita eſt, id eſt, ad titulũ eiuſdẽ datæ
ſecus ſi capta eſſet poſſeſsio in vim alterius tituli, quia ſatis eſt q
quo ad titulum eiuſdem datæ poſſeſsio capta non ſit. ¶ Quartò
14 † pro hac declaratione q ſit neceſſaria, adduco q ſcribit Anch.
in conſi. 336. pro maiori intelligentia. col. 5. verſi. ad ſecundã rõ-
nem vbi qñ allegatur conſuetudo excludendi fœminas propter
maſculos, nõ ſufficit probare q maſculi excluſerint fœminas ſim
pliciter ni p̃betur q excluſerint in vim illius conſuetudinis. nec
ſequitur, dicit Anch. maſculi excluſerunt fœminas, ergo probata
eſt conſuetudo eas excludẽdi, quia potuerunt excludere ex cau-
ſa teſtati, quia per teſtamenta maſculi eſſent prælati fœminis ſeu
inſtituti maſculi excluſis fœminis. idẽ voluit Cor. in conſi. 125.
col. 2. lib. 4. vbi ad probandum conſuetudinẽ q frater excludat
ſororẽ ab inteſtato, debet probari q frater poſſedit bona ex cau
ſa inteſtati, & ſic non ſufficit ſm Anch. & Cor. probare ſimplicẽ
poſſeſsionẽ maſculorũ niſi probeẽ ex qua cauſa poſſederint, q
poſſederint in vim cauſæ cõſuetudinis allegatæ. Eodẽ modo nõ
ſufficit probare q quis prius poſſederit beneficiũ, niſi probetur
poſſederit in vim tituli eiuſdem datæ. & ſtringo fortius dictum
Anch. & Cor. in caſu noſtro, quia in caſu noſtro clare apparet ca-
ptã fuiſſe poſſeſsionẽ in vim alterius tituli poſterioris datæ, & tñ
Ancha. & Cor. loquuntur qñ ſimpliciter probatur poſſeſsio, nec
15 aliter apparet q quis poſſederit ex alia cauſa. ¶ Quintò † addu-
co tex. in l. cũ ſeruus. ff. de verb. obl. & in l. 2. ff. de cond. & demõ.
& vtrobiq; Bart. vbi q non ſufficit aliquid impletũ eſſe niſi pro-
betur impletum fuiſſe ob cãm ob quam impleri debebat, tradit
Cor. in conſi. 75. col. 2. & 3. poſt med. lib. 3. & in conſi. 283. col. 2.
ad fi. & in fi. conſi. 52. lib. 4. Dicit tñ Bar. in d. l. 2. & Cor. in d. conſ.
q in dubio cenſetur quis impleuiſſe ob eã cauſam, ſi eã ſciebat.
Ecce q̃ loquantur iſta iura & illi docto. in terminis noſtris, non
ergo ſufficit q pars poſſederit prius beneficiũ de quo agitur niſi
probetur poſſeſsio ex cauſa & titulo eiuſdẽ datæ, nec in dubio p̃-
ſumi põt poſſediſſe ex dicto titulo eiuſdẽ datæ, quẽ ter allegauit
ſe ignoraſſe. ſtringo fortius iſta iura & dicta doct. quia loquunẽ in
caſu dubio qñ quis impleuit non expreſſa cauſa q non ſufficit
niſi probetur ea qua cauſa impletũ eſt, hic autem ſumus in caſu
claro in quo expreſsè apparet q ex alio titulo poſterioris datæ
16 poſſeſſum eſt, & prior titulus ignorabaẽ. ¶ Sextò † adduco quod
ſcribit Cato Sacens inter cõſilia Calca. in cõſ. 65. col. 2. poſt med.
vbi qñ villa tenetur capere malefactorem ſub pœna, nõ ſufficit
malefactorẽ capi per aliquẽ niſi capiatur nomine villæ tanq̃ ex
cauſa ſeu forma ſtatuti alias villa non excuſatur, ſed tenetur pœ-
na ſtatuti. ſi vbi agitur de vitanda pœna, non ſufficit quid ſimpli
citer fieri niſi fiat ob cauſam ex qua fieri debebat, quid hic dice-
17 mus vbi agitur de lucro ſolũ non faciendo. ¶ Septimò † iſta ac-
quiſitio facta in vim tituli vicarij ex quo ſuſtineri non poteſt, nul-
lo modo ſuſtineri poteſt ex alio titulo abbatis, ẽt q de illo noti-
tiã pars habuiſſet ex quo acquiſitio fuit limitata & reſtricta ad ti
tulũ ipſius vicarij. & pro hoc allego tex. in c. ex parte, de conceſ.
præben. ſm intellectũ Hoſtiẽ. & Io. And. quẽ doc. cõmuniter ſe-
quuntur vt Rom. teſtatur in conſi. 335. in fi. vbi qñ Epiſcopus cõ-
fert beneficiũ ex capite inualido, non ſuſtinetur collatio ex alio
capite vallido ex quo conferri poterat. Ad idẽ eſt tex. in l. ſi is ad
quẽ. ff. de acq. hære. & in l. ſi auie. vbi Deci. col. 3. in ſecundo nota.
C. de ſucceſ. edic. vbi ſi quis adeat hæreditatẽ ex capite incõgruo
non ſuſtinetur aditio ex alio capite congruo ex quo ſuſtineri po-
terat, quia voluntas repugnat poteſtati, & tunc proprie militat re
gula quod potui nolui, quod volui adimplere nequiui. l. multum
intereſt. C. ſi quis alteri vel ſibi. Ecce q̃ efficaciter vrgeãt iſta iura,

nam licèt quia ſciat plures titulos ſibi cõpetere, tamen qñ facit
actum ex vno titulo tñ non ſuſtinetur actus ex alio titulo & iure,
quanto minus ſuſtinebitur in caſu noſtro in quo capiens poſſeſ-
ſionem non ſolũ limitauit eam ad titulũ vicarij inualidum, ſed ẽt
titulum validũ ſeu quem validũ prætendi ignorabat. ¶ Octauò
18 † pro iſta declaratione adduco tex. in l. ad dominum. ff. de furtis.
vbi ſi res furtiua aut violenta peruenerit ad dominũ ignorantẽ,
non purgatur vitium furti, quia non dr̃ dñs poſsidere qui igno-
rat ſe poſsidere, itaq; cum para ignoraret titulũ Abbatis, impoſ-
ſibile eſt dicere ꝙ poſſederit ex eo titulo, ergo poſſedit ea titulo
vicarij nullo & inualido, & ſic per vitium int. uſionis ob id non
poteſt ſe iuuare ea tea. in d. c. ſi a ſede, cũ non poſſederit ex titulo
eiuſdem datæ. ¶ Nono & magis in terminis adduco quod ſcribit
Alex. in conſi. 108. in fi. li. 2. & in conſ. 75. col. 4. lib. 4. vbi in caſib⁹
in quibus ſufficit allegare titulũ probatur poſſeſsione lõgi tem-
poris, iſtud intelligitur dummodo probet ꝙ actus poſſeſſorij fa-
19 cti fuerint tanq̃ ex illo titulo. ¶ Non ob. † dictum Bal. in d. l. 2. C.
de ſeruitu. quia procedit qñ ante ſuperuenientiam veri tituli non
fuit alijs ius quæſitũ, nam ſi ante collationem canonicatus factã
a Papa, ille canonicatus fuiſſet alij collatus, non prodeſſet ſuper-
uenientia tituli in præiudicium tertij, nec tunc fieri poteſt muta-
tio aut conuerſio poſſeſsionis de nulla in aliquam. l. 2. §. merito.
& §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco pub. cum ſi. Pro quo ad-
duco quod ſcribit Prag. Sanc. in titu. de paci. poſ. in verſi. colora-
tũ, circa fi. vbi ſi quis poſſederit beneficium biennio titulo inco-
lorato, deinde in tertio anno ſuperueniat titulus coloratus, non
dicetur poſſeſſor triennalis pacificus, quia titulus ſuperueniens
ſolũ operaẽ ex tpe ex quo ſuperuenit. Eodem modo iſta ratifica-
tio non poterit operari niſi poſtq̃ ſuperuenit notitia, quo tpe iã
alij quæſitũ ius erat. Præterea in caſu noſtro collatio non prodeſt
ante eius notitiam & ratificationem, vt ſupra dixi, ſed iſta ratifi-
catio non potuit fieri niſi tpe habili quo ipſa collatio fieri potuiſ
ſet. l. bonorũ. ff. rẽ ra. ha. Bar. & doc. in l. ſi is qui pro emptoris. ff.
de vſucapio. ſed de tpe notitiæ & ratificationis collationis Abba
tis, tps non erat habile nec res erat integra, nec eo tpe potuiſſet
Abbas conferre cum beneficiũ collatũ eſſet ꝑ ſuperiorẽ alteri, er
go ratificatio non prodeſt nec mutatio aut conuerſio poſſeſsio-
20 nis fieri potuit. ¶ Non obſtat † tertium & vltimũ argumentũ, ꝙ
poteſt quis pluribus titulis ſe iuuare & ex pluribus collationib⁹,
quia fateor, vbi quis pluribus titulis vſus eſt, ſed hic apparet ꝙ
pars vno tñ titulo vſa eſt, id eſt collatione, facta per vicariũ, & in
vim illius ſe mitti fecit in poſſeſsionẽ, & ſic nullo modo obſtat
argumentũ. ¶ Secundò rñdeo, ꝙ argumentũ procedit, data ſcien
tia & notitia plurĩũ titulorum, quia alias impoſsibile eſt vti titu-
lo quem quis ignorat ſibi competere. d. l. ſi ad dominum. ff. de
furtis. facit tex. in l. mater decedens. ff. de inoffi. teſta. ſed titulus
Abbatis ignorabaẽ donec alteri ius quæſitũ eſt, ergo &c. & ſi di-
cat, habita fuit poſtea notitia ꝓuiſionis Abbatis, rñdeo ꝙ ante
ipſam notitiã & ratificationẽ ius q̃ſitũ fuit ipſi Autachon, in cui⁹
ꝓiudicium ratificatio fieri nõ potuit. ¶ Ex quibus cõcludo bene
iudicatũ, & male appellatum, ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopo-
li. 16. Maij. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Princeps præſumitur iuſtitia plenus, et præſumitur velle quod iura ſua volunt.*

Reſcriptum præſumitur conceſſum ob cauſam licitam, non illicitam. ibidem nu. 1.

2 *Reſcriptum principis contra ius commune ſtricte debet interpretari ut minus corrigat ius commune quàm ſit poſſibile, imo potius toleratur quod reſcriptum nihil operetur quàm ut corrigat ius commune.*

3 *Princeps plenitudine poteſtatis non poteſt auferre ius perfecte acquiſitum miniſterio iuris ciuilis ſine cauſa.*

4 *Generale reſcriptum principis non trahitur ad quod princeps in ſpecie non poteſt, nec ad id ad quod concedendum conſueuit princeps ſe difficilem reddere, quod eſt ſingulare.*

5 *Dolus præſumitur in eo qui id non facit ad quod tenebatur.*

Dolus arguitur ex taciturnitate, quando quis quid tacet ad ſui commodum & deceptionem alterius. ibidem nu. 5.

6 *Præſumptio eſt contra eum qui acta aut inſtrumentum exhibere recuſat.*

7 *Reuocari non debet ſententia, quæ ubi lata non eſſet, de nouo ita ferri deberet.*

Cauſa prius conſtare & apparere debet quando diſpoſitio ſine cauſa fieri non poteſt. ibidem nu. 7.

CONSILIVM CLXXII.

¶ Pro venerando domino Carolo de Puy cõtra venerandum do
minum Hugonem Vermondi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vene-
rabilis dñs Carolus de Puy obtinuit ſenten
tiam pleni poſſeſſorij ſuper cameraria S.
Ruffi propè Valentiã ꝯ venerabilem dñm
Hugonẽ Vermõdi, a qua fuit appellatũ ad
curiã, quæ in contumaciã appellantis nõ le
gitime cõparentis, nec acta primæ inſtãtiæ
ꝓducentis, ſequendo regias cõſtitutiones,
ꝓnunciauit bene iudicatũ & male appellatum. Deinde impleta
executione arreſti curiæ appellatus obtinuit reſcriptũ a princi-
pe, ꝙ audiatur nõ obſtante arreſto ꝑdicto, narrãdo ꝙ ante ipſum
arreſtũ legitimè cõparuerat, petendo ſe admitti ad purgandũ cõ
tumaciã, offerendo exhibere acta. Diſputatur ſuper interinatione
reſcripti memorati, & quæritur an vitio aliquo laboret obreptio
nis aut ſubreptionis. ¶ Breuiter non arguendo ad partes, videtur
ꝙ reſcriptũ interinari nõ debeat, nõ ex defectu poteſtatis conce-
dentis, de qua dicere ſeu dubitare nõ cogito, ſed ex defectu volũ
tatis. & cõſidero ꝙ princeps motus fuit ad concedendũ tale re-
ſcriptũ, q͞a impetrans narrauit ꝙ ante arreſtũ curiæ voluit purga
re contumaciã tã cõparendo legitime q̃ acta cõmunicando, q͞a
alias nõ eſt veriſimile ꝙ princeps voluiſſet fauere cõtumacibus
& cõtẽnentibus mãdata curiæ ipſius principis, cõtumacia. n. de-
1 lictũ dr̃. l. oẽ delictũ. in prin. ff. de re mili. Delinquentes † aũt non
præſumiẽ princeps velle beneficijs aut fauoribus ꝓſequi, nã pſu
mitur princeps iuſtitiæ plenus. Bal. in cõſi. 395. Pro dño Dinaldo.
colũ. 1. in fi. lib. 2. & vult princeps quod iura ſua volunt. §. oẽs. in
auth. de iudi. Calca. in conſ. 2. in fi. ſed iuſtitia & iura volũt ꝙ de-
linquẽtes puniantẽ. l. ita vulneratus. in fi. ff. ad legẽ Aquil. & de cõ-
tumacia ꝙ puniaẽ, eſt tex. in d. l. omne delictũ, & adeo punitur cõ
tumacia, ꝙ ꝯ cõtumaces non ſeruatur ordo iuris. l. ex quæ. C. de
accu. c. quia ſacris, de fil. presb. c. ſuper eo, de teſtib. cogẽ. quæ iu-
ra ad hoc ꝓpoſitũ citat Fed. de Senis in conſi. 216. Dño Federico.
col. 2. circa med. & ſi princeps contumacibus faueret, occaſionẽ
daret delinquẽdi & contumaciter agẽdi, qđ nõ eſt dicendũ. l. cõ-
uenire. ff. de pac. dotal. indeq; naſcerẽtur iniuriæ, vnde naſci de-
bẽt iura, qđ iure abhorret. l. meminerit. C. vnde vi. Dicendũ eſt igi
tur motũ fuiſſe principẽ ad concedendũ reſcriptum ex ea cã ex
qua moueri debebat nõ ob cauſam illicitã. l. quædã mulier. ff. de
rei vend. l. 2. C. de acq. poſ. facit tex. in l. merito. ff. pro ſocio. Iã niſi
ita dicam⁹, ſequereẽ ꝙ princeps voluerit auferre ius alij quæſitũ
ſine cauſa, ꝯ tex. in l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe. ff. ne quid
in loco pub. cũ ſi. ¶ Hoc ita præſuppoſito dico ꝙ intentio princi
pis reſcribentis fuit ꝙ impetrans audireẽ aduerſus arreſtũ, demũ
2 purgata cõtumacia, nã † reſcriptũ principis ꝯ ius cõe ſtricte dẽt
interpretari ſm ius cõe vt illud minus corrigaẽ q̃ ſit poſsibile. c.
cauſam quæ. de reſcrip. c. ſup quæſtionũ. §. ſi vero duo, de offi. de-
lega. no. Inn. in c. olim. de verb. ſign. & adeo hoc ꝓcedit ꝙ potius
toleraẽ vt reſcriptũ nihil operetur q̃ ꝙ intelligaẽ ꝯ ius cõe. Anch.
in conſi. 353. & in pulchro caſu tradit Alex. in cõſi. 34. lib. 6. Itaq;
cũ princeps mãdet contumacẽ audiri ꝯ arreſtũ curiæ vnius parla
menti, intelligi debet reſcriptũ ſm ius cõe quatenus illi non de-
rogatur, id eſt, dũmodo impetrãs purget contumaciã, ſoluendo
expenſas contumaciales & producẽdo acta primæ inſtantiæ. ſa-
tis. n. operaẽ reſcriptũ ꝙ audiatur quia poſt vnũ arreſtũ executio-
ni demandatũ abſq; eo ꝙ cõtumaciæ fauor præbeatur. & ſi re-
ſcriptũ ſimpliciter conceſſum contumaci ita intelligi debet, quã
to fortius in caſu noſtro, in quo impetrãs expreſsè narrauit ꝙ vo
luit contumaciã purgare, putauit. n. princeps & habuit pro con-
ſtanti & indubitato ꝙ fieret talis purgatio ad quã impetrãs ſeſe
vltro obtuliſſet, & ad quam oĩno de iure teneẽ. ¶ Amplius dico ꝙ
iſta interpretatio nõ ſolũ eſt probabilis de iure, verũ ẽt neceſſa-
3 ria declarando hoc modo. ¶ Princeps non poteſt tollere ius alij
quæſitũ mediante miniſterio iuris ciuilis ſine cauſa ẽt de plenitu
dine poteſtatis, quia licèt modus acquirẽdi ſit de iure ciuili, putã
per ſñiam, præſcriptionẽ, aut aditionẽ hæreditatis, ipſum tñ do-
miniũ eſt de iure gentiũ. iſta videtur magis cõis opi. doc. & Iaſ.

atteſta

atteſtatur in l.ſi is qui pro emptore.colũ.54.verſi. quarto facit.& col.56.ver.quarto principaliter.ff.de vſucapio.l.Gallus.§.& quid ſi tñ.col.50.ver.iſtã limitationẽ.ff.de lib.& poſth.& in l.ſi.in ſeptima limitatione.C.ſi ꝯ ius vel ytil.pub.Soc.in cõſi.63.colũ.6.in conſi.120.col.6.verſi.aliqñ.& ſecundo.lib.3.& idẽ Soci.inter cõſilia Bruni Aſtenſis in conſi.10.col.6.ad ſi.verſic.tertia concluſio. Eandẽ opi.ſequitur Dec.in conſi.344.col.3.ver.& quia poſt adi tã.& in cõſi.584.col.7.verſi.tertio cõis opi. addo Abb.in conſi, 111.col.ſi.lib.5.& licèt pleriq; doc.teneant contrariũ,tñ ẽt doc. tenẽtes ꝯ hanc opi.illã vñr intelligere dũmodo executio facta & poſſeſsio apprehenſa non ſit,vt patet ex his quæ ſcribit Curtius Iunior in conſi.1.col.7.poſt med.in conſi.138.colũ.5.& in conſi. 157,col.4.ad ſi.Gozadi.in conſi.5.col.5.in cõſi.8.col.8.poſt med. & col.11.poſt med.in conſi.9.col.9.verſi.quarta concluſio in cõſ. 26.col.pe.poſt med.& in conſ.42.col.3.licèt variauerit idẽ Gozadinus.in conſi.85.col.5.Itaq; cũ nõ poſsit princeps ſine cauſa tollere ius alteri quæſitũ mediante iure ciuili,& ſic mediante ſententia,nõ eſt dicendũ ꝙ per ſuũ reſcriptũ voluerit ſine cauſa hoc fa

4 cere,† quia non præſumitur quis velle in genere quod in ſpecie non põt.l.quanquã.ff.de ritu nup.l.ſi pater. ff. de his quæ in fraudem cre.l.Lucius.§.pe.ff.ad municip.c.ſi nobis.vbi Abb.in 3. nota. de ſent.exco.Amplius verba gñalia conceſsionis principis non cõprehendũt ea in quibus ſolet princeps ſe difficilẽ reddere.Ioan. Mona.in c.1.in gl.2.ſuper ver.natalium.de fil.presb.lib.6.ſequitur Bal.in c.naturales,in ſi.in tit.ſi de feudo fuer.contro.& hoc dictũ pro ſingulari refert & ſequitur Veronenſis in conſi.vlt.col.5. Intelligendo igiť ꝙ hoc voluerit princeps cũ cauſa facere,cauſa nõ alia fuit q̃ ꝙ æquum ſibi viſum fuit,vt contumacia purgata non priuaretur cõtumax iure ſuo,ſed iſta cõtumacia nõ ſolũ purgata nõ fuit imò requiſitus vt purget impetrans acta exhibẽdo,ipſum hoc totis viribus recuſat facere,& ſuper hoc litigat,dicens ſe nõ

5 teneri. ¶ Secundò † principaliter conſidero ꝙ hic non fuit ſimplex cõtumacia in non cõparendo legitime, ſed ẽt admixtus vř dolus ex his quæ in facto proponuntur,quia præfatus du Puy ꝓpoſuit in facto & vult probare ꝙ tpe recitationis cauſæ in plena audiẽtia aderat magiſter Ioannes Seruãdi procurator appellantis legitime cõſtitutus habẽs mandatu in prõptu , qui tñ tacuit. quod ſi verũ ſit,prout in facto & iudicio propoſitũ eſt,dolus manifeſte arguiť,non faciẽdo id ad quod tenebať.l.dolus.ff.manda. l.1.§.eſt aũt apud.ff de poſ.l.dolo.ff.ad legem Falci.Bar. in l.tutor qui repertoriũ.ff.de admi. tutor. ſimiliter arguiť dolus ex illa taciturnitate tacẽdo ſe eſſe procuratorẽ cũ eſſet. Abb.in conſ.68. col.1.vbi ꝙ præſumitur dolus in tacẽte verũ ad ſui commodũ & deceptionẽ alterius,ſed appellans tacebat mandatũ vt cauſa fieret longior quãto maximè fieri poterat,videns cauſam ſuam iniuſtã,& ꝙ eſſet in poſſeſsione & ſic tacebat mandatũ ad ſui cõmodũ cũ diſpendio appellati.Ad idẽ qđ ſcribunt Sal.& doc.in l, cũ proponas.i.C.de pac.vbi ſi hæres grauatus vendit de bonis ſubiectis fideicõmiſſo præſente fideicõmiſſario & tacente de iure ſuo,ex illa taciturnitate arguiť dolus ꝯ fideicõmiſſariũ, ideo eueniente caſu fideicõmiſsi nõ poterit bona vendicare,per tex.in l.ſi ſine.C.ad Velle.Qđ tñ intellige qñ ex ſtudio aut malitioſe quis tacet in deceptionẽ alterius.auth.ad hær.vbi Bal.C.de lati.libe.tol. l.2.C.ſi alie.res pig.da.fuer.& ita procedit tex.in d.l.ſi fine.C. ad Vellei.no.Iaſ.in d.l.cũ proponas.& qñ dicatur quis malitioſe tacere,declarat Iaſ.in l.quæ dotis,col.13.verſi.quintus caſus.ff.ſol. matr.videlicet qñ tacens fingit ſe lõgius ire,vel qñ ſimulat ſe nõ audire.allegat Bald.in l.ſuus hæres.per illũ tex.C.de repu.hæred. dolũ ẽt ex taciturnitate ꝓſumit Pau.de Caſt.in conſi.411.Viſo facto.col.1.in ſi.lib.1.Alex.in conſi.14.col.ſi.& in cõſi.95.lib.5.Cor. in conſi.190.col.6.verſ.tñ in caſu noſtro.lib.2.quæ doli probatio nõ mediocriter iuuatur ex eo ꝙ appellans fecerat citari appellatũ de menſe Iulij cõpariturũ de menſe Nouembris,quę ſanè termini extenſio & lõgitudo ad bonũ interpretari non poteſt,niſi ꝙ protelaretur lis ob diffidentiã iuris ſui.eſt.n.aperta fuga ſeu fugę & ſubterfugij perquiſitio , ex qua fuga male præſumitur contra fugientẽ,vt plene per doc.in l.admonẽdi.ff.de iureiuran.pro hoc quod ſcribit Pau.de Caſt.in conſi. 506. per ea quæ cõprehendo. col.1.lib.2.vbi ꝙ præſumptio eſt contra appellantẽ qui appellationẽ non proſequiť.allegat Inno.in c.dilectis,de maiori. & obe. ſed appellãs eiꝰ appellationẽ ꝓſecutus nõ eſt,imò proſecutionẽ ſemper fugiet,& fugeret niſi appellatus eũ excitaſſet,& ꝙ ex dilatione & protelatione litis præſumatur malitia & calũnia contra protelantẽ,& maximè qñ poſsidet,tradit Rota deciſione.30. in ſi.in nouis.quæ omnia principi narrata non fuerunt ꝙ cõmiſſa eſſet contumacia affectata & ex propoſito,& ꝙ ad modum ꝓmiſſum appellatus fatigaretur,ob id reſcriptũ arguitur etiã dẽter ſubreptitiũ tacita veritate,a non narratis his quæ principẽ difficiliorem maximè reddidiſſent ad reſcribendũ.c.poſtulaſti, in ſi. vbi no. de reſcrip. Amplius dico ꝙ ſi præmiſſa fuiſſent narrata nõ ſolũ princeps difficilior fuiſſet in reſcribendo,imò nullo modo reſcripſiſſet veriſimiliter , quia vt ſupra dixi,princeps præſumitur iuſtitiæ plenus,nec vult delinquẽtibus fauores præſtare & beneficia facere.ꝓterea,ſi præmiſſa narrata eſſent,de facili cogitaſſet princeps,ꝙ impetrãs cauſam iniuſtam foueret,ideo noluiſſet reſcribere pro cauſa iniuſta. Poſtremo nõ poteſt princeps ius alij quęſitũ ex ſnia cũ apprehẽſione poſſeſsionis auferre ſine cauſa,etiã de plenitudine poteſtatis,vt ſupra dixi,ſed quæ cauſa auferendi fuiſſet hic præſuppoſito dolo partis ſm pręmiſſa. abſit,ꝙ uelit princeps dolum cauſam eſſe iuſtã reſcriptũ concedendi in

6 fauorẽ doloſi.& ꝙ † cauſa patris ſit mala, aperte probatur ex eo ꝙ totis uiribus conatur ne acta cogatur edere,non ignorans per lecturã eorũ ſtatim animaduerſurã curiã rẽ omnẽ,ut eſt,ſicut dicitur præſumptionẽ eſſe contra eũ,qui inſtrumentũ recuſat producere.l.ſi.C.de fide inſtru.Bal.in conſi.406.Præmittendũ eſt . in ſi.lib.4.Dec.in auth.ſi quis in aliquo documento,col.4.ante ſi.C.

7 de eden.¶ Tertiò † principaliter conſidero ꝙ hic agitur de reuocatione unius arreſti curiæ executioni demandati, quod ut dixi, ſine cauſa iuſta fieri non poteſt, ſed cauſa iuſta nulla conſiderari poteſt niſi impetrans reſcriptũ , ius bonũ obtineat in negocio principali , quia licèt proceſſum fuerit contra eum tanq̃ contumacem,tñ ſi aliunde cauſa eius ſit iniuſta,durũ uideretur arreſtũ reuocari,quid de nouo pronunciari deberet,ubi pronunciatum non eſſet. Ange.& Alexan. in l. ſi finita , in prin. ff. de dam. infec. Ang.in §.quadrupli.Inſti.de actio.Pau.de Caſt. in conſil. 475. In cauſa capturæ.Iacobi.ad ſi.lib.1.Soc.in conſi.113.in ſi. lib.4.Iaſ. in l.a diuo Pio.§.in uenditione.col.3.ff.de re iudi.& in l. ſi pacto quo pęnam.in quinto.no.C.de pactis.Dec.in c.cum ceſſante,ad ſi.de appel.in conſi.191.in ſi.& in conſi.449.col.3. Curtius Iunior in conſi.127.col.3. uerſi. accedunt ad confirmationẽ . nř ergo ꝙ curia de iure & æquitate debet uidere de cauſa principali utra partium cauſam iuſtiorem obtineat anteq̃ arreſtũ executũ reuocetur,& ſpoliet appellatus poſſeſsione ſua,adeó legitima , alias ſequeretur confuſio ſi appellatus ſpolietur aut priuetur poſſeſsione,deinde cognito eius iure oporteat eũ ex integro in poſſeſsionem inducere, Quod ex alio probatur , nã cũ talis reſtitutio aduerſus arreſtum executum concedi nõ poſsit ſine cauſa,ut dictũ eſt,prius de ipſa cauſa uidendũ eſt q̃ auferatur ab alio poſſeſsio. Inno.in c.quanto,de conſue.Abb.& doc. in c. quæ in eccleſiarũ. ubi Doc.col.8.uerſi.ſecundo concluſio prædicta. de conſtitutio. & idem Dec. in c.cũ inter. col.4.uerſi.tertia cõcluſio. de exceptio addo Anch.in conſi.55.Pro clariori.col.1.comprobatur hoc alio fundamento efficaciſsimo , nã princeps reſtituit partem ad audientiam cauſæ.cuius principis reſcriptũ intelligi debet ſm ius cõe,vt ſupra dixi,ſed de iure cõi reſtitutio concedi nõ debet niſi doceatur de læſione ſummarie,vt habetur in l. nam & poſtea. §. ſi minor.ff.de iureiu.Rota deci.87.non ſufficit.& deci.384.in nouis.ſed læſio aliter probari non poteſt niſi videatur proceſſus & negocium principale,an an ſ co impetrans obtineat ius,quia ſi ius nõ habeat,læſio conſiderari non poteſt. ¶ Non omiſſo tacuiſſe impetrantẽ ꝙ tpe quo ſe obtulit velle contumaciã purgare, proceſſus iam eſſet diſtributus pro ſententia ferenda,& ſic ꝙ non venerat tempore habili ad purgandum cõtumaciã.¶ Ex præmiſsis concludo ad alterũ duorũ , vel ꝙ reſcriptum omnino interinari non debet tanq̃ ſubreptitium,& non purgata contumacia,vel ꝙ ſi interinetur,interinari debeat quoad hoc vt non obſtante arreſto executo,cauſa reuideatur in negocio principali & ſuper eo ꝓnuncietur ante omnia,appellato interea poſsidente. nec aliã puto fuiſſe principis mentem,ſi de facto ad integrum & plene fuiſſet informatus.& ita reſpondeo de iure,ſaluo ſemper ſaniori curiæ iudicio,cui me ſubmitto.Gratianopoli.3.Iunij.1542. Aymo.

S V M M A R I V M.

1 *Societatis pactum continens inæqualitatem,an ualeat, late et pulchre hic tractatur.*

2 *Extenſio an fiat de uno caſu ad alterum in pacto contrahẽtiũ.*

3 *Odioſa dicitur diſpoſitio continens inæqualitatem.& ſimiliter omnes receſſus a iure communi dicitur odioſus.*

4 *Extenſio non fit in odioſis ex identitate rationis,& nu.15.*

Extenſio

Extenſio non fit in exorbitantibus ex identitate rationis niſi ra
tio ſit expreſſa. ibidem nu. 4
5 *Extẽſio fit de uno caſu ad alterũ ratione æqualitatis ſeruandæ.*
6 *Reſtrictio fit generalis diſpoſitionis quando alias reſultaret*
inæqualitas.
7 *Extenſio non fit de uno caſu ad alterum quando aliquid indu*
citur ex æquitate contra ius in uno caſu.
8 *Extenſio non fit in voluntate teſtatoris quando non conuenit*
æquitati, bonis moribus, legibus nec ſtatutis.
9 *Extenſio fit in diſpoſitione quæ eſt contra ius commune, quan-*
do per eam non reditur ad ius commune.
10 *Extẽſio non fit in beneficiis extraordinariis de caſu ad caſum,*
etiam ex identitate rationis, ideo beneficium l. fin. C. de edic.
diui. Adr. toll. quod competit heredi ſcripto, non datur here-
di ab inteſtato, licet eadem ſit ratio.
11 *Extenſio non fit in materia exorbitanti, etiam ex maioritate*
rationis, niſi materia ſit fauorabilis.
12 *Affectio maior habetur erga natos quàm naſcituros.*
13 *Extenſionis materia tota fundatur in rationis identitate, ideo*
ubi minor eſt ratio in uno caſu quàm in altero, non fit exten-
ſio, etiam in materia alias extendibili.
Extenſio impeditur non ſolum ubi minor ratio eſt in uno caſu
quàm in altero, immo etiam ubi dubitatur an eadem ſit ra-
tio in his, quæ ſunt contra ius commune. ibidem nu. 13.
Extenſio nõ fit de uno caſu ad alterum ex identitate rõnis in di
ſpoſitione in qua rationes plures poſſunt aſſignari. ibid. n. 13.
14 *Extenſio non ita faciliter fit in diſpoſitione hominis, ſicut in di*
ſpoſitione legis.

CONSILIVM CLXXIII.

¶ Pro Petro Cordelli & Antonia eius ſorore cõtra hæredes Antonij Cordelli.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cõtractu ſocietatis aut fraternitatis Petri & Antonij Cordelij parrocchiæ Lancij in montibus Caſſenatici diœceſis Grationopolis cõuentum fuit ꝙ caſu quo ipſi fratres nõ poſſunt ſtare ſimul & vellent bona diuidere, & liberi dicti Petri vellẽt detrahere bona materna, poſſet dictus Antonius capere de bonis alijs dicti Petri cõmunicatis vſque ad valorẽ dictorũ bonorum maternorum, & reliqua bona æqualiter diuidantur. quæritur de duobus. Primo, an tale pactum valeat. Secundo an illud pactum locum habeat finita ſocietate per mortem ipſorum fratrũ.

1 ¶ Circa † primum dubium videretur dicendũ prima fronte tale pactum non valere, quia ponitur in facto ꝙ dictus Antonius nulla habebat bona, ſed tñ præſonæ induſtriam, quæ induſtria non minor erat in perſona dicti Petri, ideo pactũ ꝙ dictus Antonius habeat partẽ in dictis bonis maternis uidetur continere inæqualitatem, & per conſequens videtur inualidũ. l. ſi non fuerint. §. 1. vbi Fulgo. ff. pro ſocio, & ita cõmuniter dicit teneri Cor. in cõſi. 139. colũ. 1. in conſi. 243. colum. 2. circa med. lib. 1. in conſi. 233. col. 2. circa med. verſi. adeo ꝙ gl. lib. 2. in conſi. 152. col. pe. ad fin. verſi. adeo ꝙ oẽe ualet. in cõſi. 311. col. 2. lib. 5. & in conſi. 58. col. 2. in conſi. 98. col. 3. in conſi. 96. ad fi. in conſi. 112. col. 2. & in cõſi. 214. col. 2. poſt med. lib. 4. addo Abb. vltra eum in conſi. 77. lib. 1. ¶ Sed ad præmiſſa reſponderi poteſt ꝙ procedunt qñ fieret pactum ꝙ partes in diuiſione ſocietatis eſſent inæquales, tale. n. pactum non uidetũ ualere, ſecus ſi procederet inæqualitas, quia unus ſociorũ minus poneret in ſocietate q̃ alter, talis. n. inæqualitas nõ habetur in conſideratione, poſſunt enim cõuenire ſocij ꝙ in diuiſione partes ſint æquales licèt unus plus aut minus poſuerit q̃ alter, ita declarat Cor. in conſi. 187. col. 3. poſt med. uer. & põt ẽt in cõſi. 266. col. 1. lib. 3. & in conſi. 310. col. pe. lib. 4 ꝙ ſolũ reprobatur inæqualitas qñ omnes ſocij æqualiter contribuunt in ſocietate, & ſit pactum ꝙ partes ſint inæquales, ſecus qñ partes diuiſionis ſunt æquales ſiue contributio ſit æqualis ſiue non. & maxime iſtud ꝓcedit in ſocietate uniuerſali oĩum bonorũ in qua ſine dubio ualet pactũ ꝙ diuiſio ſocietatis æqualiter fiat, licèt partes immiſſæ in ſocietate ſint inæquales, quia in tali ſocietate cũ omnia undecunq; obuenientia debeant communicari, læſio prætendi non poteſt ratione inæqualitatis, nam fieri poteſt ꝙ ſocio qui minus immiſit, maius quid obueniat durante ſocietate. Ita Cor. in d. con. 187. col. 4. poſt med. in d. conſi. 266. colũ. 2. lib. 3. & in d. conſi. 310. col. pe. lib. 4. Imò ſine alio pacto habenda videtur diuiſio æqualiter in ſocietate vniuerſali, quia alias ſocietas vniuerſalis dici non poſſet. Bald. & Sali. in l. 1. in 2. q. C. pro ſocio. Iaſ. in conſi. 3. in fi. lib. 3. ¶ Sed tamen puto ꝙ pactũ prædictũ nõ valeat, ſumus. n. in terminis declarationis Cor. imò in fortioribus, quia in caſu Cor. vna tñ reperitur inæqualitas, hic autem duplex. primo, quia cõtributio fuit oĩno inæqualis, vt ſupra dictum eſt, ſecũda, quia actũ fuit ꝙ partes valde eſſent inæquales, nã bona materna erant & ſunt magni valoris, & tñ actum eſt ꝙ Antonius tñ haberet de bonis alijs communibus ad quantũ aſcenderent bona illa materna. profecto maxima hic eſt partiũ inæqualitas, ſatis enim erat ꝙ Antonius perciperet dimidiam bonorũ maternorũ ſeu valorẽ dimidiæ. pone enim ꝙ liberi Petri nõ detraxiſſent bona materna, ſed ea in communione dimiſiſſent, nonne in diuiſione Petrus habuiſſet dimidiã, & Antonius alteram dimidiã æqualiter diuidendo partes? & tñ per talem conuentionẽ Petrus nihil reperiẽ habere de bonis maternis, cũ tantundẽ de ſuis bonis cogaẽ dare ad quantũ aſcendũt bona illa materna. honeſtior ſanè fuiſſet cõuentio ꝙ haberet dictus Antonius dimidiam tñ partẽ dictorũ bonorũ maternorũ aut valorẽ illius dimidiæ, ſed ꝙ omnia illa bona aut tantundem de bonis alijs habeat, hoc ab om-
2 ni ratione & æquitate videtur alienum. ¶ Venio † ad ſm dubiũ, ſuper quo dicendũ videretur prima fronte pactum illud de diuidendo ad modum ſuprafcriptũ caſu quo fratres & ſocij in communione ſtare nollent aut non poſſent extendi debere ad caſum finiendæ ſocietatis per mortẽ ob identitatem rõnis. l. illud. ff. ad legẽ Aquil. latè doct. in l. ſi conſtante. ff. ſol. matr. facit quod dicitur ſubſtitutionẽ factam in caſum voluntatis trahi ad caſum impotentiæ. l. Gallus. §. & quid ſi tñ. ff. de lib. & poſthu. Bar. & doct. in l. 1. ff. de vulgari. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ imò nõ fiat extenſio de vno caſu ad alterũ.
3 & conſidero † pro fundamẽto, ꝙ poſito & nõ conceſſo, pactũ de quo ſupra valeret, tñ negari non põt quin dicatur odioſum ratione tãtæ inæqualitatis q̃ eſt inimica legi. l. ſi id quod. in fi. ff. de reſcind. vend. l. ſed & ſi interpellatur. §. fi. ff. de arb. l. illud. in fi. C. de collatio. c. cum inter, vbi Dec. in 6. not. de exceptio. & in ſocietate eſt tex. in d. l. ſi non fuerint. §. fi. ff. pro ſocio. cum igitur tale pactũ iuri aduerſetur, dr̃ odioſum, quia omnis receſſus a iure cõmuni odioſus dr̃. l. ius ſingulare. l. quod vero contra. ff. de legib. l. aduerſus. C. de nuptijs. c. 1. & 2. de fil. presb. lib. 6. Arcbidia. in c. hoc. 17. q. 2. Abb. in conſi. 1. col. 2. circa fi. lib. 1. & in conſi. 117. colũ. 2. lib. 2.
4 Cor. in conſi. 271. col. 4. lib. 4. ſed in † odioſis non fit extenſio de vno caſu ad alterũ etiam ex identitate rationis. l. fi. C. de interdi. matr. Calc. in conſi. 21. col. fi. ideo videmus ꝙ in materia exorbitanti, non fit extenſio ex identitate rationis, niſi ratio ſit expreſſa, glo. in §. 1. in verſi. curationẽ in auth. vt hi qui obli. res mino. haber. in cle. 1. in verſi. eligatur. de electio. cũ ſimil. quæ Alex. tradit in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. col. pe. ff. de verb. obli. & in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. mat. Dec. in l. qui ſe patris. col. 7. ad fin. C. vnde lib. ſed in caſu noſtro rõ aliqua illius pacti expreſſa nõ legi-
5 tur, ergo &c. ¶ Secũdò † arguitur ſic, extẽſio fit de vno caſu ad alterũ rõne æqualitatis ſeruandæ. §. illud. Inſti. pro ſocio. l. fin. C. de fruc. & litiũ expen. quæ iura ad hoc propoſitũ citat Anch. in cõſ. 350. in quæſtione prædicta. col. 1. verſi. 4. quia prouiſio. ergo per contrariũ vbi ex tali extẽſione ſeruaretur inæqualitas, quæ maximè hic eſt, extenſio fieri non debet, vt contrariorũ eadem ſit diſciplina. l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. l. & ſi ꝯ. ff. de vulg. cũ
6 ſim. pro hoc † quod ſcribit Soc. in conſi. 93. in fi. lib. 1. Aret. in cõſ. 6. col. 6. & in conſi. 153. col. 2. verſi. confirmatur iſta cõcluſio. vbi ꝙ diſpoſitio limitatur & reſtringitur, vbi alias reſultaret inæqualitas quam lex deteſtatur, ſi diſpoſitio reſtringitur vt fugiatur inæqualitas, a fortiori impediri debet extẽſio per quam inducitur inæqualitas. qñ enim fit reſtrictio, præſupponiẽ ꝙ diſpoſitio erat apta comprehendere omnẽ caſum niſi reſtringeretur, ſed qñ fit extẽſio præſupponitur ꝙ diſpoſitio caſum omnẽ cõprehendere non poſſet niſi per viam extenſionis. ¶ Tertiò † adduco quod in
7 fortiorib' terminis & in caſu lõge magis dubitabili tradit Anch. in cõſi. 362. De viribus additionis. col. 2. vbi qñ aliquid inducitur ex æquitate cõtra ius in vno caſu, non fit extenſio ad aliũ caſum, quanto fortius iſtud pactũ inductũ ꝯ ius in vno caſu contra æquitatem naturalẽ, ad aliũ caſum extendi nõ debet, tanta. n. inæqualitas ſm æquitatem dici non poteſt inducta, imò contra omnem

æquitatem

8 æquitatẽ & bonã fidem. ¶ Quartò † adduco quod ſcribit Anch.
in conſi.356.Ex ſerie teſtamenti.col.2.ver.& licèt voluntas vbi ꝙ
extenſio nõ fit in voluntate teſtatoris qñ non conuenit æquitati,
bonis moribus legibus nec ſtatutis, a fortiori fieri non debet ex-
tenſio in cõtractibus in quibus ſtrictior fit interpretatio q̃ in vlti-
ma voluntate.l.quicquid aſtringendæ.ff.de verb.obli. iuncta l.in
teſtamenti.ff.de reg.iur.ſed pactũ de quo agitur eſt omnino irra-
tionabile,contrariũ æquitati,bonis moribus,legibus,& ſtatutis.
9 ¶ Quintò † nos habemus,ꝙ in diſpoſitione quæ eſt cõtra ius cõe
fit extenſio qñ per eam redimus ad ius commune.gl.in c.ſtatutũ,
in ver.numerandum,de præben.lib.6.Iaſ.in auth.quas actiones.
col.6.C.de ſacroſan.eccl.Curtius Iunior in conſi.6.col.7.uer.nõ
omitto.ergo,ubi per extenſionẽ venitur ꝯ ius commune, ceſſare
10 debet extenſio,ut contrariorũ eadẽ ſit diſciplina. ¶ Sextò † facit
quòd ſcribit Cald.in conſi.36.in tit.de teſtia.Deci.in l.fi.colũ.12.
C.de edic.diui Adria. tollen.ubi ꝙ in beneficijs extraordinarijs
non fit extenſio de caſu ad caſum ex paritate rationis, ideo bene
ficiũ illius l.fi. quod datur hæredi ſcripto, nõ cõpetit hæredi ab
inteſtato,licèt eadem ſit rõ.ſed in caſu noſtro iſtud pactũ eſt om
nino extraordinariũ,& cõtra omnẽ iuris ordinẽ,ergo illud con-
ceptum in caſum finiendæ ſocietatis per renunciationem ſocio-
rũ ad caſum mortis extendi non debet, licèt eadem eſſet ratio.
11 ¶ Septimò † facit quod ſcribit Iaſ.in rub.ff.de re iud.col.3.uerſi.
fi.ſecundo quia etiam dato.ubi ꝙ in materia exorbitanti non fit
extenſio ẽt ex maioritate rõnis niſi ſimus in caſu fauorabili, ſed
hic neq; caſus fauorabilis,neque rationis maioritas conſiderari
poteſt,ergo &c.Quod tñ intellig.,niſi caſus ad quem fit extẽſio
cõprehendatur ſub caſu expreſſo late ſumpto uocabulo,quia ad
talem caſum fit extenſio,non ſolũ ex maioritate ſed ẽt ex identi-
tate rõnis.l.filiũ habeo.ff.ad macedo.glo.in auth. minoris debi-
tor.C.quan.mul.tut.offi.fungi po.gl.in cle.1.in uerſi. eligatur de
electio.Cy.in l.1.C.quæ ſit longo conſue.Soc.in l.1.in prin.col.3.
12 ante med.ff.de uulga.¶ Octauò † conſidero ꝙ maior ratio affe-
ctionis erat in Petro Cordelij erga Antonium fratrẽ q̃ erga ipſius
Antonij liberos nondum natos,ut habetur in l. qui filiabus.ff.de
lega.1.facit tex.in l.Titius & l.idẽ prætor.ff.de ſuis & legiti.Cor.
in conſ.304.col.2.circa med.lib.4.pulchre Curtius Iunior in cõſ.
57.col.pe.ad fi.& ſeq.itaq; non ſequiť,noluit Petrus ita paciſci in
fauorẽ fratris,ergo ẽt in fauorẽ liberorũ ex fratre naſciturorum,
ob id dici non poteſt patrẽ aut eandẽ rationẽ eſſe in perſonis fi-
liorũ fratris quæ erat in fratre,ceſſante igitur identitate rõnis ceſ
13 ſare debet extenſio, quia † tota materia extenſionis fundatur in
rõnis identitate,ideo ubi minor eſt rõ in uno caſu q̃ in altero,nõ
fit extenſio, etiam in materia alias extendibili.l.lege Iulianus. §.
hoc capite.ff.de ritu nup.c.fi.in ratione ſui.de tranſla.præla. Ale.
in conſi.39.col.2.lib.6.Soci.in conſi.9.col.1.in fi.lib.3.Are.in cõſ.
25.circa fi.Dec.in conſi.266.col.5.circa fi.& in conſi.685. col. 1.
in fi.Amplius dico ꝙ non ſolũ non fit extenſio ubi minor ratio eſt
in uno caſu q̃ in altero.imò etiam impeditur extenſio ubi dubi-
tatur an militet eadem rõ,uel non in his quæ ſunt contra ius cõe.
Alex.in conſi.207.col.4.lib.6.alibi ſcribit Cor.in conſi.353.col.2.
poſt med.lib.4.ꝙ ubi in aliqua diſpoſitione rationes plures aſsi-
gnari poſſunt,nõ fit extenſio de caſu ad caſum ex rationis identi
tate,itaq; in caſu noſtro cũ ratio diuerſitatis aſsignari poſsit in-
ter unum caſum & alterũ ſine dubio dicendum eſt ceſſare exten
14 ſionẽ.¶ Nonò † & ultimo conſidero ꝙ in diſpoſitione legis odio
ſa & exorbitanti ceſſat extenſio ob rationis idẽtitatem,ut ſupra
dictũ eſt, a fortiori illa ceſſare debet in diſpoſitione hominis, q̃
non ita faciliter extenditur ſicut diſpoſitio iuris.c.ſuſceptum. de
reſcrip.lib.6.c.cũ illis.de præben.eo.lib.3mo.in l.ſi uiro,in ſecun
15 do arti.princ.ff.ſolu.mat.¶ Non obſtat † modo cõtrarium ſupra
formatũ,quia ex præmiſsis ſatis reſponſum apparet ꝙ hic non mi
litat eadẽ ratio,& ubi militaret,non tamen fit extenſio, cũ ſimus
in materia odioſa ꝑ ſupradicta.& ultra ea addo Old.in cõſ.150.
In eccleſia Valentina.col.2.in fi.ꝑ tex.in l.fi.C.de ꝓd.curia.lib.10.
Alibi ſcribit idẽ Oldr.in con.185.col.1.ꝙ in materia reſtringibi-
li non ueniunt niſi quæ uerbis exprimuntur,nec licitũ eſt arguere
a pari nec a minori ad maius etiam affirmatiue,per c.cum in il-
lis,in ſecundo reſpon.de præben.lib.6. Hoſti. in c.poſtulaſti, de
reſcr.Grationopoli.12.Iunij.1542.Aymo Cranetta de Saniliano,

SVMMARIVM.

*1 Inuentarii cõfectio an cenſeatur prohibita quando teſtator mũ
dauit legata ſolui ſine aliqua diminutione æris alieni, & cõ-
cluditur quod ſic.*
*Trebellianica cenſetur prohibita quando teſtator mandat hæ
ditatem reſtitui ſine aliqua diminutione.ibidem nu. 1*
*2 Conſequens qui vult, cenſetur uelle omne neceſſarium antece-
dens ad illud,etiam in materia ſtricti iuris.*
*3 Inuentarij beneficium an poſſit teſtator hæredi prohibere, &
concluditur quod ſic contra Guidonem Papa in conſilijs.*
*Teſtatoris uoluntas æquiparatur formæ legis,adeo ſicut factum
contra formam legis dicitur nullum,ita factum contra uolũ-
tatem teſtatoris.ibidem nu.3.*
4 Rei ſuæ traditioni quilibet legem apponere poteſt quam vult.
*5 Permiſſum cenſetur omne quod expreſſe prohibitum non repe-
ritur in his,quæ ſunt de genere permiſſorum.*
6 Inuentarij beneficium a ſtatuto prohiberi poteſt.
*Teſtatoris poteſtas in diſponendo ſuper rebus ſuis maior uide-
tur quam ſtatuti, ſcilicet quoad præiudicium ipſius teſtatoris
aut hæredis.ibidem nu.6.*
7 Inuentarium non erat cognitum de iure digeſtorum.
*Diſpoſitio uidetur fauorabilis & late interpretanda etiam in
materia correctoria, quando per eam reddimus ad ius com-
mune.ibidem nu.7.*
*8 Teſtator poteſt diſponere quod unus hæredum inſolidum ſuſti
neat onera hæreditaria.*
9 Onus legato apponi poteſt excedens ualorem ipſius legati
*Acceptans legatum tenetur ad onus legato iniunctum, licèt il-
lud legato ſit maius.ibidem nu. 9.*
10 Teſtator non poteſt renunciare ſuuori hæredi ſicut ſuo proprio
*11 Inuentarium prohiberi non põt in præiudiciũ creditorũ ſed le
gatariorũ ſic,in quo articulo circa legatarios Bal.variauit.*

CONSILIVM CLXXIIII.

¶ Pro nobili clara Gauteronæ uxore ſpectabilis domini Guiliel-
mi de Puteo artium & medicinæ doct.contra magiſtros Petrum
Firmandi & Humbertum Chaſtagni.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobi
1 lis † Guigo Bernõdi ciuis Grationopol. in
ſuo teſtamento cõdito de anno 1503.& die
8.Septembris legauit nobili Claræ Gauteronæ eius uxori inter cætera uſum fructũ omnium bonorũ ſuorum mobiliũ & immobiliũ. deinde poſt legata omnia uxori facta, adiecit clauſulã, Itẽ & quæ legata uult idem teſtator dictæ nobili Claræ tradi abſq; detractione falcidiæ, & q̃ prætextu æris alieni nõ minuãtur. modo oritur quæſtio inter dictam legatariã & hæredes,an nõ obſtãte illa clauſula, hæredes, qui fecerũt inuẽtarium, vti poſsint beneficio inuẽtarij aduerſus ipſam legatariam? ſuper quo facto duo principaliter mouentur dubia.Primum,an ex illis verbis cẽſeatur teſtator prohibuiſſe hæ
redibus ne facerẽt inuẽtarium.Secundum,an ualeat talis prohi-
bitio. ¶ Circa primũ dubium cum aduocati utriuſq; partis inuicem cõuenissent pro tractatu pacis & cõcordiæ nõ dubitaui erõr induci prohibitionẽ inuẽtarij illis verbis, ſicut dicitur quod cenſetur prohibita Trebellianica qñ teſtator mãdat hæreditatẽ reſtitui ſine aliqua diminutione,vt hř per doc.in l.Cẽturio.ff. de uulg. tradit Bal.in conſi.398.Præmittẽdum eſt.col.2.lib.4.Pau.de Caſt. in cõnſ.259.Omnis difficultas.col.4.lib.1.in conſi.28.In cauſa q̃ vertitur inter Petrũ.in conſi.77.Viſa facti narratione.col.2.in tertio dubio.& in conſi.292.Circa primũ dubiũ vř ꝙ inſtrumento.col. 5.circa med.lib.2.Curtius Iunior in cõſi.11.col.4.uerſi.conſtat ẽc. & in conſi.16.col.pe.in fi.in 2.dubio.& licèt ſit aliquod dubium an Trebellianica cenſeatur prohibita qñ mandat reſtitui totam uel oẽm hæreditatem,aut pleno iure ex his quæ ſcribit Oldra. in conſi.248.Præſuppoſita conſuetudine.col.2.in fi.in 4.quæſt.Bellamera in cõſi.26.in fi.Pau.de Caſt.in d.conſi.28.tñ ubi ſunt illa uerba ſine diminutione, nullus diſcrepat.ſi enim teſtator mãdat legatũ præſtari ſine diminutione,in neceſſariũ antecedẽs cẽſetur uelle ꝙ nõ fiat inuẽtariũ,quia eo facto uires hæreditariæ nõ ſup
2 perãt,nõ præſtaretur legatũ ſine diminutione.& iſtud † procedit etiã in materia ſtricti iuris putà in ſnia,in qua qui uult cõſequens cẽſetur uelle omne neceſſariũ antecedẽs ad illud.Pau.de Caſt.in conſi.132.

conſ.122. In cauſa quæ vertitur Piſis inter dñam Bicem. col.1. poſt
me... & in ... ſi.85. In cauſa mota per ſer Iacobum. colũ.2.
lib.1. Aretan conſi.155. Diligenter Viſis. col.6. verſi. ergo daŕ in-
telligi. Soci. in conſi.134. col.3. lib.1. conſequens enim ſine ante-
cedenti eſſe non põt. l. ſed & hę. §. præter. ff. de procu. l. ſi homo
mortuus. vbi Iaſ. ff. de verb. obli. l. apud antiquos. cũ ibi no. C. de
3 furtis. ¶ Super † ſecundo dubio videbatur dicendum prima fron
te talem prohibitionem non valere, tale. n. beneficiũ inuentarij
introductũ fuit in fauorem hæredis, ne teneatur vltra vires hære
ditarias, ideo a teſtatore tolli nõ poteſt. gl. in l. ſcire debetis. C. vt
in poſ. lega. & in §. ſed vtilitatis cauſa. Inſti. de vſufru. vbi gl. dicit
ꝙ cautio de vtendo & fruendo, arbitrio boni viri a teſtatore re-
mitti non põt, quia gratia hæredis, non teſtatoris introducta eſt.
& ſic ꝑm gl. non poteſt teſtator fauori hæredis renunciare, & ita
in terminis dominus aduocatus hæredũ allegat Guido. Papæ in
conſi.63. in dubio. vbi etiã allegat Ang. in l. ſi. C. arb. tutelæ. ¶ Sed
præmiſſis non obſtantibus contrariũ puto de iure verius ſequen
tibus fundamentis. & primo per regulam iuris generalem ꝙ di-
ſpoſitio teſtatoris habetur pro lege. §. diſponat, in auth. de nup.
ideo ſicut lex poſſet tollere beneficiũ inuentarij. l. princeps. ff. de
legib. l. digna vxor. C. eo. titu. c. propoſuit, de cõceſ. præben. eodẽ
modo videtur ꝙ teſtator hoc poſſit in præiudicium ſuorum hæ-
redum. pro quo facit quod ſcribit Calca. in conſi.8. colũ.11. vbi
ſicut factũ cõtra formam legis dicitur nullum, ita illud quod fit
contra voluntatem teſtatoris, & ſic volũtas teſtatoris vim habet
4 formę legalis. ¶ Secũdo † nos habemus ꝙ traditioni rei ſuæ qui-
libet poteſt imponere legem quam vult. l. in traditionibus. ff. de
pactis. l. ob res. ff. de pactis dotal. lege.3. in ſi. C. de cõtr. em. emp.
l. legem. C. de dona. c. verũ. de cond. appoſi. c. nullus, de ſeruis nõ
ordi. c. requiſiſti, de teſtam. c. Eleutherius. 20. q. 2. ideo qñ teſtator
dat hæreditatẽ ſuã aliquibus abſurdum eſſet dicere ꝙ nõ poſſet
grauare hæredes ad ſoluẽdum legata integra ſine diminutione,
& ſi hæredes videant hæreditatem damnoſam, illam renunciẽt.
5 ¶ Tertio † in his quæ ſunt de genere permiſſorum, omne cẽſetur
permiſſum quod expreſsè non reperitur prohibitũ. l.1. ff. de pro-
cura. l. necnon. §. quod eis. ff. ex quib. cau. maio. l.5. in ſi. ff. de teſti-
bus. c.2. vltra med. verſi. præſertim. de tranſla. præla. c.1. de procu
ra. lib.6. ſed ꝙ teſtator poſſit ad arbitrium diſponere, hoc eſt de
genere permiſſorum. d. §. diſponat. ergo videtur ꝙ teſtator potue-
rit diſponere prout fecit, cum illud iure prohibitũ non inuenia-
6 tur, prout oſtendã in reſponſione ad cõtraria. ¶ Quartò † nos ha
bemus ꝙ valet ſtatutum ꝙ hæres non gaudeat beneficio inuen-
tarij ſi ita expreſsè diſponat. ita clare præſupponunt glo. & doc.
in l. ſi. §. in computatione. vbi Iaſ. col. ſi. C. de iure delib. ſi valet ſta
tutum, a fortiori debet valere diſpoſitio teſtatoris, quia ſtatutum
diſponit ſuper rebus alienis, & teſtator ſup bonis ꝓprijs, arg. l. ſi
conſtante. §. ſi maritus. ff. ſol. mat. & ita arguit Dec. in cõſi.11. col.
4. verſi. nõ obſtat ꝙ contrariũ. Iaſ. in l.1. §. ſi. col.4. ad ſi. ff. de verb.
7 obl. ¶ Quintò † nos habemus ꝙ inuentariũ non erat cognitum
de iure digeſtorum, quo iure hæres tenebatur creditoribus vltra
vires hæreditarias, ſed inuentum fuit beneficiũ inuentarij de iu-
re C. vt declarat Iaſ. poſt alios in l. ſcimus. in princ. C. de iure de
lib. itaq; diſpoſitio teſtatoris prohibens hæredi ne faciat inuen-
tarium, eſt conformis iuri antiquo digeſtorũ, ob id dicitur fauo-
rabilis, & valere debet cũ per eam redeamus ad ius primæuũ &
antiquum. gl. in c. ſtatutum, in verſi. numerãdum. de præb. lib.6.
vbi ꝙ interpretatio ſit lata in materia correctoria qñ per eam re-
dimus ad ius cõe. pulchre tradit Rom. in conſi.318. Quæritur an
ipſe Chriſtophorus. in ſi. Fel. in c. cũ acceſſiſſent. col.3. de conſti
tio. ideo in materia correctoria ſit extenſio de caſu ad caſum, qñ
per talem extenſionem reditur ad ius cõmune. Iaſ. in auth. quas
actiones. col.6. C. de ſacroſan. eccl. & in l. Marcellus col. 12. ff. ad
Trebellia. Curtius Iunior in conſi.5. col.13. in ſi. & in conſi.6. col.
8 6. verſi. nõ omitto. ¶ Sexto † nos habemus ꝙ vbi teſtator inſtituit
plures hæredes, licet ſinguli teneantur pro portionibus hæred-
itarijs. l.1. C. ſi cer. pe. l.1. & 2. C. de hæred. actio. & tamẽ poteſt te-
ſtator diſponere ꝙ vnus tm̃ hæredũ ſoluat & ſuſtineat oĩa onera
hæreditaria, vt tradit Bar. in l. omnium. §. ſi. in ſi. ff. de verb. obl g.
Rom. in conſi.49. Inſpectis. idem videtur dicendũ in caſu noſtro
ꝙ teſtator poſſit grauare hæredem, vt legata integre ſatisfaciat.
9 ¶ Septimò † teſtator in rebus legatis poteſt apponere onus exce
dens valorẽ legatorũ, & ſi legatarius acceptet ſimpliciter legatũ,
tenetur ad onus legato iniunctum. l. Imperator. §. ſi centũ. verſi.
enim vero. ff. de leg.2. l. planè. 2. § ſi cui Stichus. ff. de leg.1. Paul.
de Caſt. in l. ſi cum dotem. §. ſi pater, vbi Alex. col.2. verſi. ſed qd
ſi pater. ff. ſolu. matr. Idem Pau. in conſi.192. Super iſto pũcto oc-
currunt etiã in tertio dubio. & in conſi.415. Viſo & examinato di
cto puncto. col.2. lib.2. Cor. in cõſi.192. col.1. lib.2. Dec. in conſil.
425. col. pe. quare non idem poterit teſtator in perſona hæredis
& ei onus apponere etiã maius cõmodo hæreditario. Circa hoc
tñ an legatarius acceptans legatum ſimpliciter teneatur ad onus
legato appoſitum, licèt illud ſit maius legato, vide quod Soc. ſcri
bit in l. Plautius, in ſexto no. ff. de cond. & dem. vbi ꝙ iſtud proce-
dit qñ onus maius legato apponitur per viã actionis, ſecus ſi per
viam modi, per no. in l. ciuitatibus. §. ſi. ff. de leg.1. & in d. l. Impe
rator. §. ſi centum. Sed iſta diſtinctio non ſatisfacit cum nõ videa
tur ratio diuerſitatis inter cõditionẽ & modũ quoniam vtrũq;
impleri debeat, licèt cõditio impleatur ante actũ, & modus poſt
actum. Sed tñ ſuſtinẽdo Soc. dici poteſt ꝙ ex quo modus imple-
tur poſt actum & ſic poſt ius quæſitum & poſt quæſitum cõmo-
dũ, non videtur ꝙ legatarius qui commodum iam cõſecutus eſt
grauari poſſit ad onus maius ipſo commodo, puta legat teſtator
Titio centũ ſi de illis cõſtrui fecerit capellam, in cõſtructione nõ
tenebitur Titius plus expendere q̃ ſit relictũ, ita no. Pau. de Caſtr.
in l. huiuſmodi, in prin. ff. de leg.1. Cuma. in l. planè. 2. §. ſi. ff. eo. ti.
Idem ſi teſtator legat feudum creditori cum hoc ꝙ creditũ non
petat, nam poterit creditum petere quatenus excedit æſtimatio-
nem feudi legati, quia effectus grauaminis confertur poſt quæ-
ſitum legatum. Sal. in l. ſi. per illũ tex. C. de his quæ ſub modo. Se-
cus qñ onus apponitur cõditionaliter & illud impleri debet ante
quæſitum ius, quia tunc oportet ꝙ conditio ad integrum implea
tur, quia ante impletam conditionẽ ius non competit, ita decla-
rat Ripa in l. cũ filio, col.4. circa med. ff. de leg.1. ¶ Tota difficul-
10 tas † conſiſtit in reſpõdeo ad cõtrarium ſupra formatũ. Ad quod
reſpõdeo ꝙ gl. ſupra allegatæ dum dicũt, ideo cautionem de utẽ-
do & fruẽdo, arbitrio boni uiri a teſtatore remitti non poſſe, quia
illa cautio cõcernit fauorẽ hæredis, quem teſtator remittere non
poteſt, ſunt communiter reprobatæ per doc. cum teſtator ita poſ
ſit renũciare fauori hæredis ſicut ſuo proprio, ita in terminis tra
dit Bart. in l. nemo poteſt. col.2. in tertia oppoſitione. ff. de lega.1.
& ibi Iaſ. col. ſi. in prima & ſecunda lectura. & ſic d. Guido Papæ
ſatis inaduertenter locutus eſt, dicẽs, glo. in d. l. ſcire debetis, ap-
probatã eſſe per doct. quę communiter reprobatur, cõſequenter
argumẽtum Papæ retorquetur contra eum, quia communis doc.
opinio eſt ꝙ teſtator poteſt diſponere de rebus hæredis ſicut de
ſuis proprijs, & poteſt renunciare fauori & commodo hæredis
ſicut fauori ſuo proprio, ergo ſicut hæres poſſet renunciare bene
ficio inuẽtarij, eodẽ modo poterit teſtator, & uellem ꝙ d. Guido
Papæ dicens illam gl. eſſe per doc. approbatã, allegaſſet aliquos
doc. approbantes, & reſpondiſſet ad rationem Bar. & doc. in d. l.
nemo poteſt. circa reprobationẽ illius gl. ¶ Nõ obſtat authoritas
Ang. quem Papæ allegat in d. l. ſi. C. arb. tutelæ, quia ſi uideantur
lecturæ Ang. antiquæ & modernæ, Ang. nõ legit nec ſcribit ſuper
11 illo titulo, ſed † credo ꝙ voluit allegare Bald. qui dicit ꝙ teſtator
nõ poteſt prohibere hæredi cõfeſsionem inuẽtarij in præiudiciũ
creditorũ, quod etiam uolũt doc. cõmuniter in d. l. nemo poteſt,
ſed retorqueo authoritatẽ Bal. ꝓ Guid. Papæ, quia Bal. & doc. uo
lũt ꝙ teſtator nõ poteſt prohibere inuẽtarium in præiudicium &
fraudem creditorum, ratio, quia creditoribus teſtator nihil po-
teſt pręiudicare, ideo doc. in d. l. nemo poteſt, cõcludunt ꝙ in ꝑiu
dicium legatariorum poteſt teſtator prohibere inuẽtarium, rõ,
quia legatarijs poteſt teſtator præiudicare cum eis relinquere
nõ teneatur, & poſſet non relinquere ſi vellet, ita Alex. poſt Pau. in
d. l. nemo põt. col.5. uerſi. tetigit etiam Bar. & Iaſ. col.10. uer. quar
to adde in prima lectura, ſed hæredi ita poteſt teſtator præiudi-
care ſicut legatarijs, quia poterat nõ inſtituere. & poteſt teſtator
diſponere de rebus hæredis ſicut de ſuis proprijs, ergo pluſquã
abſurdũ eſſet dicere ꝙ non poſſet teſtator prohibere cõfectionẽ
inuẽtarij in præiudicium ipſius hæredis. Nec Iacobus de Are.
relatus per Bal. nec ipſe etiam Bald. dicũt illud ad quod ꝑ Guid.
Papæ allegantur, videlicet qñ prohibetur inuentariũ ad præiudi
ciũ tm̃ ipſi' hęredis, & ſi uoluit Guid. Papę inniti authoritati Bal.
quatenus voluit beneficium inuentarij prohiberi non poſſe etiã
in præiudicium legatariorum, quibus tamen teſtator præiudica-
re poteſt, reſpondeo ꝙ ſuper authoritate Bald. fundamentũ fieri
non poteſt, quia fuit ſibi cõtrarius, & contrariũ voluit ipſe Bal. in
l. cũ tale. §.1. ff. de cõd. & demon. per illum tex. & præterea cõtra
Bald. in d. l. ſi. C. arb. tu. quatenus voluit inuẽtarium prohiberi nõ
poſſe in præiudiciũ legatariorũ, eſt cõmunis opinio, vt per Alex.
in d. l. nemo poteſt. col.5. & in conſi.40 colũ. pe. in ſi. verſi. & non

poteſt

poteſt imputari.lib.3.Iaſ.in d.l.nemo poteſt.colū.10.poſt alios, itaq; ſi teſtator poteſt prohibere inuentarium in præiudicium legatariorū & fideicommiſſariorū,quia eis præiudicare pōt, vellē ꝙ contendentes contrarium aſsignarent mihi vnam ratione diuerſitatis,cur non idem licitum ſit prohibere in præiudicium hęredis,cui etiam teſtator preiudicare poteſt.¶ Ex quibus apparet ꝙ rōnes,& authoritates allegatæ per Guid.Papæ partim ſunt falſæ,partim retorquentur contra eum.¶ Poſtremo ſi videantur doctores in d.l.nemo poteſt,teſtator poteſt omnia niſi quę pertinēt ad ſubſtantiam aut ſolennitatem actus,aut quæ pertinent ad intereſſe publicum principaliter,vel quæ inuitant ad delinquendū, ſed prohibitio inuentarij non eſt eiuſmodi, ergo manere debet ſub regula permiſſorum.d.§. diſponat. & ita iudicarem ſi cauſa mihi commiſſa foret.Gratianopoli.16. Iunij. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus celeberrimus.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio excellentior eſt omni probatione, & vbi eſt confeſſio ſufficit.*

2 *Cōfeſſioni partis nō ſtatur in actu prohibito et certe caſu permiſſo,ſed veritas illius caſus permiſſi aliter probari debet et nu.4.*

4 *Interpretatio ſtatuti ita fieri debet ne ſtatutum reddatur eluſorium.*

5 *Confeſſio patrie non attenditur quando non eſt veriſimilis.*

6 *Cōtrauenire quis pōt facto ſuo proprio quod a iure reprobatur puta pater donationi facta filio, maritus donationi facta uxori.*

Confeſſio quando reprobatur a iudice vel a parte non attēditur, ideo confitens contrauenire illi poteſt.ibidem nu.6.

Reprobatio legis fortior eſt reprobatione hominis.ibidem nu.6.

7 *Producens inſtrumentum animo illud impugnandi, nō cenſetur fateri contenta in eo.*

8 *Paria ſunt quod fieri tempore prohibito vel permiſſo,& conferri in tempus prohibitum.*

9 *Promittere & donare quod ſint paria,quando & qualiter procedat,tres hic declarationes dantur.*

CONSILIVM CLXXV.

¶ Pro nobili Margarita Marquiſiæ contra Aymarum Burgondionis, & Ioannam Rolandæ eius vxorem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Edictum regium prohibet præciſe & verbis pręgnantibus donationes fieri ſine certa ſolennitate cum clauſula decreti irritatina.deinde excipit ab illa prohibitione donationē quæ fieret contemplatione matrimonij.modo nobilis Margarita Marquiſiæ fecit quandam donationē Aymarū Burgondionis & Ioānę Rolandæ eius vxori aſſerendo ſe promiſiſſe talem donationē facere in contractu matrimonij dictorū coniugū,poſtea dicta donatrix inſequendo formā dicti edicti regij,petijt annullari dictam donationē coram iudice ordinario Gratianopolis. quæritur quid iuris? ¶ Videretur dicendum prima fronte donationē prædictam annullari non poſſe, quia edictum regium approbat donationes factas contemplatione matrimonij,ſed iſta donatio probatur facta contemplatione ipſius matrimonij per cōfeſsionem ipſius donatricis,quæ confeſſa eſt in ipſa donatione ꝙ promiſerat talē donationem facere in ipſo contractu matrimonij.
1 nulla † autem excellentior eſt probatio q̃ ea quæ fit per confeſſionem partis.l.generaliter.in fi.C.de non nu.pecu.c.per tuas.de proba.c.ſi cautio.de fide inſtru.& vbi eſt confeſsio partis, ſufficit.Bald.in auth.ſed nouo iure.C.ſi cer. pet. Secundo ipſa donatrix produxit inſtrumentum donationis in iudicio,in quo continetur confeſsio prædicta,ex qua productione cenſetur fateri oia contenta in ipſo inſtrumento,adeo ꝙ conuenire non poteſt.c.cū olim,de cenſ.late Moder.in c.cum venerabilis,de exceptio.¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrariū puto de iure verius,ꝙ imò annullari debeat donatio prædicta,& quidem ipſa actrix habeat intentionem fundatam ex ſtatuto regio,cuius ſolennitas impleta non fuit in donatione prædicta.l.non dubium. C. de legibus.
2 ¶ Vniuerſa difficultas cōſiſtit in reſpondēdo ad cōtraria.ad quæ reſpondeo,& ad primū dico,† non obſtare confeſsionem donatricis,ꝙ promiſerit donare in contractu matrimonij, quia cum donatio ſit prohibita ſine ſolennitate ſtatuti,excepta donatione ob cauſam matrimonij,cauſa ipſius matrimonij vere ꝓbari debet,aliter q̃ per cōfeſsionem, quia qn̄ aliquis prohibet donare niſi in certo caſu, veritas illius caſus permiſsi nunq̃ ꝓbat̃ per confeſsionē prohibiti,doctr.eſt Bart. communiter approbata in l.ſi fortè.ff.de caſtrē pecul. latè doc.in l.ſi donatione.C.de colla. putā,donatio prohibetur inter uirum & vxo. niſi ex cauſa benemeritorum aut ſeruitiorum,talia benemerita aut ſeruitia debent bene probari,aliter q̃ per confeſsionē ipſorū coniugū, vt ha[illegible] in d.l.ſi donatione.tradit Soc.in conſi.65.col.2.verſi.prim[illegible]o.& in conſi.66.col.3.in fi ver.ſed omnia præmiſſa.lib.1. & dic[illegible] Soc. abſit ꝙ in prohibitis & certo caſu permiſ[illegible],ſtetur ver[illegible]o dicentis & aſſerētis caſum pmiſſum ſubeſſe.trad[illegible] Dec.in cōſ.132. col.1.¶ Et niſi ita dicamus,ſtatutū regiū de facili eluderet[illegible]a cōtrahentes ad euitandum ſolennitates ipſius ſtatuti ſemper [illegible]ol ſent confiteri & enunciare ꝙ talis donatio antea promiſſ[illegible] fuerat
3 in contractu matrimonij,ſed † ſtatutum principis ita interpretari debet ne reddatur eluſoriū.l.ſi prætor.ff.de iud.l.ſi.ff. ne q[illegible]d in loco publico.l.cū alijs.in fi.C.de cura. furio.latè [illegible].Rodulphus,col.1.& 2.de reſcrip.quam rōnem in iſta materia c[illegible] derat Soci.in conſi.23. col.3.verſi.nec ſtatur aſſertioni parti[illegible]
4 4.doc.in d.l.ſi donatione.¶ † Alibi ſcribit Deci.in c. [illegible]pere[illegible] col. 6.de offi.dele.& in cōſi.351.colū.2.in fi.ꝙ non ſtatur con[illegible] partiū in tranſactione ꝙ lis ſubeſſet,quia ſumus in materia [illegible] bita cū tranſactio fieri non poſsit niſi lite præcedente ¶ Al[illegible] bit Deci.in c.ad hæc.ante fi.de reſcrip. & in conſi 393 [illegible]ol ca med.ꝙ vbi actus non pōt fieri ſine aliqua cauſa, de [illegible] vere cōſtare,nec creditur cōfeſsioni alicuius actū facien[illegible] ꝙ cauſa ſubeſſ.et.in propoſito noſtro donatio ſine ſolenn[illegible] pōt niſi ob cauſam & contēplationē matrimonij,ce[illegible] aliter cōſtare debet per teſtes aut inſtrumenta q̃ per conf[illegible]ſionē contrahentiū cū ſimus in materia prohibita. ¶ Et ſi quis dicat, donatio contēplatione matrimonij nō eſt prohibita re[illegible]pōdeo, ꝙ donatio ex cauſa remunerationis inter patrem & filiū, inter virum & vxorē,inter clericū & concubinā,non eſt proh[illegible]it[illegible],& tñ quia ſolū permittitur in eo caſu,& in alijs prohibetur, nō [illegible] cōfeſsioni partiū,ꝙ ille caſus ſubeſſet. ſimiliter tranſactio ex cauſa litis nō prohibetur,& tñ quia extra cauſam litis prohi[illegible]tur, ſuper cauſa ipſius litis non creditur aſſertioni partiu[illegible] eodē modo in caſu noſtro,licēt donatio contēplatione ma[illegible]mo[illegible] prohibetur ſine ſolennitate,dico ꝙ ſuper cauſa matrimon[illegible] nō
5 debet cōfeſsioni partiū.¶ Secundo † principaliter [illegible], ꝙ [illegible] confeſsio contrahentiū non eſt veriſimilis,quia ſi pro[illegible]ſio facta eſſet de tpe contractus matrimonij,plusq̃ veriſimile eſt ꝙ de [illegible] la fuiſſet aliquid ſcriptū in ipſo contractu matrimonij [illegible] ſcriptū de conſtitutione dotiū facta per ipſam donatri[illegible] a[illegible] menta l.vnica.§.finaū ad deficienti.C.de cadu.tol [illegible] tā, de decimis.c.maiores.de baptiſmo. talis enim expr[illegible] dicū de pergameno occupaſſet.Ioan.And.in c.inter,de [illegible].& in c.ſuper eo.de appella.Oldr.in cōſ.266.ꝙ ante.col 2.[illegible] non.n.de modico agebatur in tali promiſsione,cur [illegible]be ret & ſcripto non mandaretur.facit tex.in l. cū de [illegible] proba.maximè,cū ſcirent partes ꝙ [illegible]ter nō vale[illegible] ſolēnitatibus ſtatuti,ſed confeſsio nō attendit vb[illegible] no eſt v[illegible] lis.Bal.in l.ſi quis in hoc genus.C.de Ep.& cleri.Deci.in [illegible] 2.col.2.C.de tranſ.¶ Non obſtat ſm argumentū ꝙ produ[illegible] ſtrumentū videt̃ fateri omnia cōtenta in eo eſſe ve[illegible] ſed dico ꝙ tali confeſsioni nō eſt ſtandū,cū ſimus in materia [illegible] hibita,quæ non dependet ad poteſtate partiū p late[illegible] cta,ideo cū talis cōfeſsio a iure reprobetur,de illa cu[illegible]
6 eſt,uā † ſi maritus confiteatur ſe donare uxori ex cau[illegible]a remunerationis,aut pater cōfiteatur ſe donare filio ex cau[illegible]a me[illegible] li tñ confeſsione non obſtāte contrauenire poteſt do[illegible] talis cōfeſsio a iure reprobetur ita in terminis tradūt Alex. Mod.in d.l.ſi donatione,vbi Iaſ.col.p[illegible].in fi.verſi.2.p[illegible] lā.& in l.frater a fratre.col.25.uer.3.limi ff.de con[illegible] conſ.252.col.5.ver.ſed inſtari poſſet.li[illegible].3.addo Rota [illegible] Titius.col.2.uerſi.itē vbi factū.in antiq. videmu[illegible] cōfeſsio reprobatur a parte vel a iudice,poteſt q[illegible] ni cōtrauenire.c.mulieri.vbi doct.de iu[illegible].ciu.Arc[illegible] 3.verſi. & hoc eſt verum. Roma.[illegible] colum.10.in fi & in conſi.167.Ant[illegible]nius. [illegible] 229.col.2.verſi.& eſſet cautū.[illegible] cōfeſsio reprobatur a lege,quia reprobatio leg[illegible]

ni.Hoſti.in ca.paſtoralis.§.fi.ff.de offi. deleg. vbi Anto. & Abb.
7 Deci.in c.1.col.3.verſi.& ad prædicta,de reſcrip.¶ Secundò † reſpondeo ꝙ productio facta non fuit,vt producens iuuare ſe velle: inſtrumento producto,ſed ad effectum impugnandi & annullandi, ideo productio non nocet,alias ſequeretur ꝙ producens acta grauaminis in cauſa appellationis quæ producere tenetur, cenſeatur ſententiam primi iudicis approbare,& ꝙ talis ſententia nunquã retractari poſſet in cauſa appellationis, nec.n.donatio annullari aliter poteſt,niſi producať, & quod non producit, annullari non poteſt, cũ non entis nullæ ſint qualitates.l. 3. ff.de vſufru.l.eius qui in prouincia.verſi.quas vero.ff.ſi cer.pe.¶ Poſtremo cõſidero ꝙ in contractu matrimonij notabiliũ perſonarum intereſſe cõſueuerunt plurimæ perſonæ, ideo ſi aſſerta promiſſio facta eſſet veriſimiliter teſtes inuenti fuiſſent,qui ſuper ea teſtificarenť,cũ pars dubitãs ſuccũbere per teſtes probare tẽtauerit,& cum nihil omnino probauerit,arguitur ſuſpicio contra eã, vt habetur in l.1.ff.ad Turpil.Rurſus cõſidero ꝙ promiſſio allegata de donando quantitatẽ bonorũ tam magnã habet præſumptionẽ iuris ꝯ ſe,maximè ſtante illa conſtitutione dotiũ.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pig.actio.l.ſi cũ aurum.ff.de ſolutio.l.Cãpanus.ff.de ope.lib.ideo quis non videat illam confeſsionẽ factã eſſe non ex veritate,ſed ſolũ ad fugiendũ ſolennitates, & prohi-
8 bitionẽ regij edicti.¶ Poſtremo,† poſito & non conceſſo,vere & legitime probaretur de tali promiſſione,dico ꝙ adhuc illa nõ videtur valida,quia licèt promiſſio de donando fieret in tpe permiſſo.i.de tempore contractus matrimonij,tñ effectus ipſius donationis conferebatur in tẽpus prohibitum.i.poſt matrimoniũ contractũ,quo caſu donatio non valet,quia paria ſunt donare in tpe prohibito vel permiſſo, & conferri effectum donationis in tẽpus prohibitum.l.cum qui.vbi Dec.in 4.nota.ff.de iuriſ.om.iu. l.quod ſponſæ.C.de dona.ante nup.Idem econtra, nã paria ſunt quid fieri tempore habili vel inhabili, ſed effectum conferri in tẽpus habile aut permiſſum.l.in tps.ff.de hære.inſt.Quod tamen intelligi debet vt per Soc.in l.Gallus.colũ.2.in prin.ff.de li ber.& poſthu.iam ratio quæ militat in donatione, non vř procedere in promiſſione de donando,ideo.n.excipiť donatio contẽplatione matrimonij,ne contrahens matrimoniũ ſub ſpe talis donationis decipiatur,qui alias contracturus non fuiſſet, ſed iſta ratio non videtur vrgere in promiſſione de donando,immo potius imputandum videtur contrahenti cur tali promiſſioni crediderit, nec curauerit donationẽ ipſam fieri, quorſum.n.attinebat talẽ promiſſionem facere cum ſtatim donatio fieri poſſet.¶ Et ſi dicatur,
9 † paria ſunt promittere & ſoluere.l.fi.C.ad legẽ Falcid.ergo permiſſa donatione videtur permiſſa ẽt promiſſio de donando. reſpondeo ꝙ iſtud procederet niſi effectus donationis conferretur in tempus prohibitũ,quia tunc perinde eſt ac ſi promiſſio facta eſſet ẽt in tpe prohibito per ſupradicta.¶ Secundò rñdeo, ꝙ regula d.l.fi.procedit quando in vtroq; eſt eadem ratio,ſecus ſi diuerſa,prout loquitur tex.in d.l.fi.tradit Dec.in conſi.280.col.fin. verſi.non obſtat ꝙ paria ſunt.ſed in caſu noſtro diuerſa eſt ratio inter donare & promittere de donando,vt ſupra dictum eſt.
¶ Tertiò reſpondeo ꝙ illa l.fina. ſolum uidetur procedere, vbi agitur de approbatione actus, quæ approbatio ita fit promittendo ſicut ſoluendo.ita Bar.in l.quod nomine.ff.de condi.indebi.refert & ſequitur Iaſ.in l.Titia. in princ. colum. 10. de verbo, obliga.ſed hic non agitur de approbatione alicuius actus præcedentis, ſed de inductione noui actus. ¶ De viribus iuramenti appoſiti in donatione nihil ſcribo,an prohibitio edicti regij extendatur ad donationes iuratas, quia proponuntur ꝙ obtenta abſolutione obſeruatur communiter ꝙ de iuramento non curatur in talibus donationibus,nec remanet effectus ipſius iuramenti, ideo ſuperfluum eſſet diſputare, an id de iure procedat poſtquam ita ſemper fuit obſeruatum & obſeruatur, qua obſeruantia ceſſante plurima dici poſſent.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Pater an ſuccedat inſolidum filio excluſis mater & tranſuerſalibus in bonis profectis a patre,qua materia latè hic & ſubtiliter declaratur contra Bart.et ſequaces eo caſu quo extant tranſuerſales defuncti.*

2 *Extenſio non fit etiam in materiam extendibili vbi minor ratio eſt in vno caſu quàm in altero.*

3 *Succeſſionis ius æquale eſſet debet,adeo parentes eo modo ſuccedunt naturalibus,quo naturales parentibus.*

4 *Reſtringi non debent verba generalia non interueniẽte ratione reſtringendi,etiam ſi generaliter intelligẽdo indebite quis lucrum perderet.*

5 *Reſtringi nõ debent verba legis generalia quãdo ita reſtringẽdo non prouideret lex in caſu,qui magis frequenter cõtingit.*

6 *Generalis lex ſequens quod non deroget legi præcedenti loquẽti in caſu ſpeciali,quomodo intelligatur.*

7 *Diſpoſitio legis loquentis in aliquo caſu ſimplici,non habet locum quando tali caſu ſimplici aliquid additur.*

8 *Inteſtatus decedens dicitur diſponere de bonis in fauorem eorum,qui ab inteſtato ſuccedunt.*

CONSILIVM CLXXVI.

¶ De materia huius conſilij vide ſupra in conſi.37.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.Scripſi alias pro nobili Margarita de Bona vxore nobilis Iacobi Foccaſliæ ciuitatis Vappicẽſis contra nobi.Carolum de bona ſuper bonis donatis quondam nobili Gaſpari de Bona fratri dictæ Margaritæ ꝙ ipſa in illis ſucceſſerat pro quinta parte ſimul cum patre &
1 alijs ſororibus dicti Gaſparis.Nunc † reuocatur in dubium,quia iſta bona de quibus agitur, profecta fuerunt a nob.Honorato de bona patre dicti Gaſparis,ideo vř ꝙ ipſe pater ſolus & inſolidum ſucceſſerit excluſis ſororibus,nec iſto caſu locũ habeat tex.in auth.defuncto.C.ad Tertul.ita tenet Bar. in l.poſt dotem,in fi.ff.ſolu.mat.vbi Alex.dicit ꝙ oẽs Mod. ſequũtur Bar.Iaſ.ẽt ibi.col.pe.& fi.tenet opi.Bart.dicẽs eam magis eſſe communem,eandem etiam opi.dicit magis cõmunem Alexã.in. conſi. 168.col.3.lib.7.Alexandrinus in conſ.79.Boer.in ſuis deci. q.192 col.3.poſt med.in 1.parte. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrariũ puto de iure verius in caſu iſto, & quia Margarita agens habet intentionẽ fundatam de iure communi per tex.in d. auth.defuncto.C.ad Tertul.ſolũ inſiſtam in tollendo ꝯria quibus mouentur doct.ad tenẽdum opi.Bar.¶ Itaq; non obſtat vnũ præcipuum fundamẽtum ꝙ lex noua generaliter loquens, non cenſetur corrigere legẽ antiquã ſpecialiter loquentẽ.gl. Bar. & doc. in l.ſciẽdum,in prin.ff.qui ſat.cog.ergo per tex.in d.auth. defuncto,quod eſt ius nouiſſimum non cẽſebitur correctus tex.in l.qđ ſcitis.§.1.C.de bonis quæ lib. vbi habetur ꝙ in bonis profectis, ea linea paterna præferuntur aſcendentes ex linea matris. quia non diſputando nunc,an ille tex.ſit correctus vel non,in quo articulo plurimi doct.antiqui & Moder.voluerũt ꝙ ſic, vt patet ex ſcriptis per Mod.in d.l.poſt dotem,per Cor.in d.auth.defuncto, in conſi.47.col.3.in conſi.94.in conſi.286.col.2.lib.1.& in conſi. 265.lib.4.in quibus locis Cor.tenet contra Bar.& allegat plures doct.ſui temporis contra eum conſuluiſſe,dico ꝙ ille tex.nõ obſtat in caſu iſto,quia poſito ꝙ non ſit correctus,dico ꝙ ſolum loquitur qñ concurrunt aſcendẽtes ex linea paterna & materna,nõ autem quãdo concurrũt deſcendentes cum aſcendẽtibus prout loquitur ius nouiſſimum,& ſic poſito ꝙ ius d.l.quod ſcitis,remaneat incorrectũ,dico ꝙ reſtringi debet ad limites ſuos & ad terminos in quibus loquitur,nec ampliari aut extendi debet quando cum aſcendentibus cõcurrunt deſcendẽtes, alias ſequeretur abſurdum,ꝙ ius nouiſſimum veniens ad correctionem iuris antiqui ipſum ius antiquũ ampliaret & extẽderet extra caſum ſuũ, & ſic inducta ad vnũ effectum operarẽtur contrariũ, contra tex. in l.legata inutiliter.ff.de leg.1.l.cum tale.§.1.ff.de cond.& dem.
¶ Secundò reſpondeo ꝙ dicendo d.l.quod ſcitis, habere locum etiã quando concurrunt deſcendentes cum aſcendentibus,in caſu d.auth.defuncto,iſtud fieri non poteſt niſi per viam extenſio-
2 nis,† ſed extenſio fieri non poteſt de vno caſu ad alium in quo ſit minor ratio etiam in materia alias extendibili, quia tota materia extenſionis fundať in rationis idẽtitate. l. lege Iulia. §.hoc capite.ff.de ritu nup.c.fi.in ratione ſui de tranſla.præla.& quod dicimus vbi eſt eadẽ ratio,idem ius eſſe debet.l.illud. ff. ad legem Aquil.cum ſimil.ergo vbi non eſt eadem ratio, diuerſum ius eſſe debet,vt contrariorũ eadem ſit diſciplina.l.1.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iuris. l. & ſi contra.ff.de vulga. cum ſimil. ſed non eſt eadẽ ratio reſtringendi ſucceſſionem quando cõcurrunt aſcen-

dentes ſoli, & qñ cum aſcendentibos concurrunt deſcendentes
quibus maior fauor debetur, nec parti iniuria fieri videtur ſi cũ
eo concurrant liberi in ſucceſſione fratris etiam in bonis a patre
profectis cum votum parentum ſit liberis theſaurizare. l. nam &
ſi parentibus, in prin. ff. de inoff. teſta. l. ſcripto. ff. vnde lib. l. cum
auus. ff. de cond. & demõ. & habetur per diuũ Paulũ ad Galatas.
c. 2. & in c. prædicator. 16. q 1. ¶ Sed fortior ratio diuerſitatis cur
eatenſio fieri non debeat, nam in aſcendentibus ꝙ ſuccedant ſin
gulis in bonis ea eorum linea profectis nullũ reſultat abſurdum,
nulla cõſiderari poteſt inæqualitas, quia ſi aſcendẽs paternus ha
bet præcipua bona aliena ſua prouenta, etiam aſcendens mater-
nus habet præcipua bona perfecta ea ſua linea, ſed iſta diſtinctio
ſi locum haberet quando deſcendentes cõcurrunt cum aſcendẽ
tibus, reſultaret inæqualitas, quia ſi reperiantur bona fraterna in
hęreditate defuncti, non reperiſ deciſum ꝙ frater in eis ꝑferatur,
& tñ veriſimile eſt ꝙ ſi legiſtator in illo iure oouiſſimo auth. de-
functo, habuiſſet rationem illius diſtinctionis d. l. quod ſcitis, pa-
riter prouidiſſet ꝙ in bonis profectis ea linea trãuerſali, tranuer-
ſales ꝑferentur vt æqualitas ſeruaretur. arg. l. illud. C. de collatio.
3 cum ſimil. & quia † ius ſuccedendi æquale eſſe debet actiuè &
paſſiuè, vt eo modo quis alij ſuccedat quo alius ſuccedit, ideo pa
rentes naturales eo modo ſuccedunt filijs naturalibus quo filij
parẽtibus. Bart. in l. ſi gener. col. 1. ff. de his quibus vt indig. Calc.
in conſi. 59. in prin. itaq; ſicut tranſuerſales non præferuntur aſcẽ
dentibus in bonis prouentis ex linea tranſuerſali, eodem modo
aſcendentes non videntur præferendi tranſuerſalibus in bonis ꝓ
uentis ex linea ipſorum aſcendentium. ¶ Tertiò cooſidero ꝙ di-
ſpoſitio d. auth. defuncto, gñalis reſtringi non debet ad alia bo-
4 na q̃ aſcendentiũ ceſſante rõne reſtringendi, quia † verba geoe-
ralia reſtringi nunq̃ debent niſi interueniente ratione reſtringẽ-
di. Bald. in conſi. 48. Quia verba. lib. 4. quod procedit etiam ſi ge-
neraliter intelligendo indebite quis locrũ perderet. Bart. io l. om
nes populi, in ſexta. q. prin. ff. de iuſti. & iure. Alex. in cõſi. 101. col.
pen. circa med. lib. 3. & in conſi. 111. col. pen. lib. 7. Aret. in conſi.
133. col. 5. uerſi. quinimmo quando. & in conſi. 144. col. 6. verſi. ſi
enim iſta reſtrictio. ſed nulla videtur ratio conſiderabilis aut pro
babilis cur tex. d. auth. defuncto, teſtringi debeat qoando deſcen
dentes concurrũt cũ aſcendẽtibus per ſupradicta, imò ratio om-
nis ſuadere vr̃ totũ contrariũ, ꝙ gñaliter intelligatur vt æqualitas
ſeruetur & vt deſcendentium conditio amplietur. ¶ Quartò di-
co ꝙ ſatis dicũtur redire bona ad lineam paternam ſi in eis ſuc-
cedant deſcendentes a patrę ſimul cum eo, cum pater & filius cẽ
ſeatur eadem perſona. l. ſi. C. de impub. & arg. tea. in l. in ſuis. cũ
ibi nota. ff. de lib. & poſth. itaq; non videtur bona argumentatio,
aſcendens maternus non debet concurrere cum aſcendente pa-
terno in bonis prouentis a linea paterna, ergo etiam deſcenden
tes a patre in talibus bonis admitti non debent. ¶ Quintò caſus
omiſſus babetur pro omiſſo & remanet in diſpoſitione iuris cõ-
munis. l. ſi cũ dotem, in prin. ff. ſolu. mat. l. cõmodiſſimè. ff. de lib.
& poſth. cũ ſim. ſed iſte caſus qñ cũ aſcendẽtibus cõcurrunt trãſ
uerſales defuncti fuit omiſſus in diſpoſitione d. l. quod ſcitis, er-
go pro omiſſo haberi debet & remanere ſub generali diſpoſitio-
ne d. auth. defuncto. & ſi dicatur, fuit omiſſus, quia de iure codi-
cis tranſuerſales non ſuccedebat ſimul cum aſcendentibus, & ſi
de iure nouiſſimo fuiſſet cogitatũ, veriſimiliter idẽ fuiſſet diſpo
ſitum, ĩñdeo, ꝙ immo diuerſum veriſimiliter fuiſſet diſpoſitum,
quia diuerſa eſt rõ, vt ſupra dixi, aut ſaltẽ ſi idẽ diſpoſitũ fuiſſet,
idẽ & æqualiter fuiſſet diſpoſitũ in bonis profectis ex linea trãſ-
5 uerſali vt in eis tranſuerſales præferantur. ¶ † Sextò dico ꝙ fre-
quẽtius cõtingit ꝙ filij relinquãt tã bona paterna aut materna q̃
extraneorũ, cũ extranei non ita donent aut relinquant ſicut parẽ
tes, quod videmus ipſa rerum experientia. modo ſi dicamus ꝙ
tex in d. auth. defuncto, reſtringatur vt nõ procedat in bonis pa
ternis aut maternis, prouideret ſolum in caſu qui minus frequen
ter contingit. modo arguitur ſic, verba legis generalia reſtringi
non debent quando ita reſtringendo non prouideret lex in caſu
qui magis frequenter contingit. Alex. in d. l. ſciendum, colũ. 2. ff.
qui ſatiſda. cog. Dec. in conſi. 244. col. ſi. poſt prin. ver. quia ex plu
ribus coniecturis. cum igitur legiſlator non ignoraret ſæpius cõ-
tingere ꝙ liberi relinquerent bona paterna aut materna, & diſpo
ſuerit ius ſuccedendi iuxta modum d. auth. defuncto, dicendum
eſt ſenſiſſe legiſtatorem generalitatem d. auth. locum habere ẽt
in bonis paternis aut maternis, vt ſic prouiſum dicatur in caſu
qui ſæpius & frequentius contingit. l. nam ad ea. ff. de legibus.
6 ¶ Septimò reſpondeo, † ꝙ tũc lex poſterior generalis non dero-
gat legi præcedenti loquẽti in caſu ſpeciali, qñ vtraq; lex genera
lis, & ſpecialis loquũtur in eodem capitulo, ſecus ſi in capitulo
ſeparato, quia tunc lex aut prouiſio generalis comprehendit etiã
ſpecialẽ. l. ſi. ff. de dote prælega. Bar. in l. ſanctio legum. ff. de pœ-
nis. Roma. in conſi. 308. ꝓ habenda. col. 2. verſi. nec huic determi
minationi. ſed prouiſio d. auth. defuncto, generalis, & d. l. quod
ſcitis. ſpecialis, loquũtur quælibet in caſu ſeparato, videlicet l. ꝙ
ſcitis, quando concurrunt ſoli aſcendentes. tex. aũt in d. auth. de-
functo, qñ concurrunt aſcendentes, & deſcendentes, ergo pro-
uiſio gñalis d. auth. defuncto, comprehendere debet ẽt prouiſio-
nẽ ſpecialẽ d. l. quod ſcitis, cum vtraq; prouiſio loquatur in caſu
7 diuerſo & ſeparato. ¶ Octauò † dico ꝙ diſpoſitio d. l. quod ſcitis,
loquẽs in caſu ſimplici, videlicet qñ agitur de ſuccedendo deſcẽ
denti inter aſcendentes, tñ locum non habet qñ tali caſui ſim-
plici aliquid additur, quia etiã ad ſucceſſionẽ talis deſcendentis
tranſuerſales admittuntur. §. ſequens, iſti. de actio. l. hoc legatũ.
ff. de leg. 3. & l. legatis uxori. ff. de leg. 2. Alex. Cuma. & Iaſ. in l. Ti-
tiæ textores. ff. de leg. 1. & in l. 2. ff. de verb. obl. Veronenſis in cõſ.
vltimo. col. 3. in 2°. dubio. Cor. in conſi. 63. colũ. 3. lib. 2. & in conſi.
19. col. 2. lib. 4. ¶ Nonò dico quòd iſtam declarationem ad tex. in
auth. defuncto, voluit Soci. in conſi. 89. col. 1. verſic. nec reperitur
aliqua diſtinctio. libr. 3. vbi quòd non reperitur diſtinctio bono-
rum quando deſcendens aut tranſuerſalis defuncti concurrit cũ
aſcendente, & ſic aperte vult Socin. quòd diſtinctio d. l. quod ſci
tis, locum non habeat in terminis d. auth. defuncto, & profecto
ſi videantur docto. tenentes cum Bartol. ſemper fere loquuntur qñ
8 eſt quæſtio inter aſcendentes ſolum. ¶ Decimò † ꝙ ſaltem præ-
miſſa procedere debent in caſu noſtro, in quo pater donauit bo
na filio pro ſe hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcunq;, de qui-
bus diſponere poſſet ad arbitrium, modo, ſi filius donaſſet inter
viuos bona ſororibus, aut ea in extraneo alienaſſet, immo etiam
cauſa mortis attento conſenſu præſtito in ipſa donatione, non eſt
dubium ꝙ valeret alienatio & diſpoſitio, ergo idem dicendum
ꝙ ab inteſtato potuerint deuenire ad tranſuerſales, quia inteſta-
tus decedens dicitur diſponere de bonis in fauorem eorum qui
ab inteſtato poſſunt ſuccedere. Bald. in conſi. 121. Præſuppoſito.
colum. 2. circa med. lib. 4. Curtius Iunior in pulchra quæſtione in
conſi. 4. col. 2. ad ſi. verſi. eandem opinionem. Grationopoli. 28.
Iulij. 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio præſentati a patrono requirit ſolennitatem, de qua in c. ſi. de electio. lib. 6.*

Reus abſolui debet actore non probante, etiam in materia beneficiali. ibid. nu. 1.

2 *Derogare cenſetur quis forma faciens actum ſine illa forma quando derogandi poteſtatem habet. & nu. 6.*

Plenitudine poteſtatis uti princeps præſumitur quando alias actus non valeret, ibid. num. 2.

3 *Tex. in c. ſi. de electio. lib. 6. ſolũ procedit in ordinarijs, & procedit in confirmatione præciſa & ſimplici.*

Legati de latere factum reputatur factum a Papa. ibidẽ nu. 3.

4 *Forma ſatis eſt quod effectualiter & æquipollenter impleatur.*

5 *Formæ omiſſio non vitiat quando illa impleri non potuit.*

6 *Nullitas proponi non poteſt per eum cuius non intereſt.*

CONSILIVM CLXXVII.

¶ Pro venerabili domino Rocho Matthęi clerico Ebredunẽ contra venerabilem dominum Arduynum Bernardi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Scripſi ã
bis pro venerabili domino Rocho Matthæi cl
rico Ebreduni contra venerabilem dominũ Ar-
duynum Beroardi ſuper capellania ſancti M
cellini probando permutationẽ beneficiorum
de qua in actis, fuiſſe fraudulentam & in fraudẽ
patronorum, quibus addo circa fraudem ꝙ in terminis permutationis beneficiorũ ita fraudem per coniecturas per me allegatas
arguit Rota deciſio. 361. Nota ꝓſumitor. in antiqui. ¶ Sed adhuc
1 † reuocatur in dubium cauſa prædicta, quia inſtitutio dicti dñi

Rochi

Rochi Matthæi ad præſentationẽ patronorũ videtur nulla no ſer
uata forma c.fi.de elec.lib.6.quæ forma locũ habet ẽt in præſen-
tatione patronorum,ſ gl.ibi communiter approbatã per doc.tra
dit Bal.in conſi.17.Factum ſic proponitur.col.2.circa fi.lib.5.Ro
chus de Curte in tract.iuris patr. in verſi. honorificum.q.2.& q.
38.Io.Sylua in 3.parte tract.de beneſi.quæ. 53. ideo poſito quod
dñs Arduynus Bernardi etiam in beneficio ius nullum habeat,
tñ quia eſt reus & poſſeſſor,abſolui debet actore nõ probante.l.
qui accuſare.C.de eden.quæ regula locũ habet ẽt in beneficiali-
bus.Oldr.in conſi.1.col.5. verſic. vnde & ſi tã meus.in conſi.218.
Gratia.col.2.verſi.cũ ergo dñs. & in conſi. 312. Thema quæſtio-
nis eſt tale.col.5.& ad finẽ conſilij.Rota deci.15.Si in cauſa.deci.
160.Reus in nouis.& deci.70. Nota ꝙ vbi conſtat. in antiq.Deci.
in d.l.qui accuſare,col.5.in 3.ampliatione. ¶ Sed ad iſtud argu-
mentum reſpondeo multis modis,& primo conſidero quod po-
teſtas dñi Legati Auenionen.eſt notoria in toto Dalphinatu tan-
quã publice interinata per curiam,& regiſtrata in actis,rurſus ꝙ
in mãdato ipſius dñi legati continetᷓ ꝙ poſsit derogare iuri cõi,
ampliſsima.n.eſt ipſius dñi Legati poteſtas. rurſus conſidero ꝙ
ipſe dñs Legatus fuit plene informatus de facto.i.de permuta-
tione capellaniæ de qua agitur,adeo ꝙ de obreptione, aut ſubre
ptione impugnari nõ põt legati prouiſio,hoc ita præſuppoſito in
2 facto,dico † ꝙ dñs Legatus admittendo pſentationẽ patronorũ
præſentatũ ab eis inſtituẽdo & confirmãdo, & nõ ſeruata forma
d.c.fi.cenſetur illi formæ & ſolẽnitati derogaſſe, cũ derogare po
tuerit,ex his quæ ſcribit Bar.in l.vniuerſis.in fi.C.de precib. im-
per.offer.& in l.2.C.de decurio.lib.10.vbi ꝙ valent geſta per con
ſiliũ nõ ſeruata forma,quia tali formæ cenſetur per conſiliũ de-
rogatũ,& ſequitᷓ Iaſ.in d.l.vniuerſis.addo Soc.in conſi.59.col.pe.
& fi.lib.1.vbi ꝙ actus geſtus ab eo qui formæ derogare poterat,
forma nõ ſeruata,ualet,quia cenſetᷓ formæ derogare.idem tradit
Deci.in conſi.10.col.5. quod maximẽ procedit ſtantibus clauſu-
lis derogatorijs appoſitis in bulla inſtitutionis aut cõfirmationis
cõprobatur hoc fundamentũ, quia princeps pſumitur uti clau-
ſula de plenitudine poteſtatis, & derogare iuri ſcripto qñ aliat
actus nõ ualeret.Pau.de Caſt.in l.ea imperfecta.in fi. C. de teſta.
Alex.in l.quanquã.C.de teſta.mili.Dec.in l.teſtamento. col.6.C.
de teſta.mili.& in c.qm̃ Abbas.col.5.de offi.deleg. & alibi ſæpe.
3 ¶ Secundò reſpõdeo † ꝙ tex.in d.c.fi.de elec.lib.6.loquitur in or
dinarijs ſolũ, & ſicut non ligaret ipſum Papã conſtituentẽ.l.prin
ceps.ff.de legib.l. ſancimus. C.de don.l.donationes quas diuus.
C.de dona.int.uirum.& uxor.pariter dicendum uᷓ quod non li-
get eius Legatum cui uices ſuas in plenitudine poteſtatis Papa
cõmiſit.argu.c.ſiquis.de præben.lib.6.& quod ſcribit Rota.deciſ.
236.Voluerunt. in nouis. ubi ꝙ diſpenſatio ſuper illegitimitate
non trahitur ad beneficia cathedralium eccleſiarũ pp eminentiã
& maioritatẽ quam habent canonici cathedralis eccleſiæ ſuper
alios,quæ eminentia & maioritas maximẽ coruſcat in Legatis
de latere.& ꝙ idẽ ſit in legato ꝙ in Papa,apparet quia factũ a Le
gato dᷓ factũ ab ipſo Papa.c.hi qui.§.1.de pben.lib.6.actus.n.at
tribui debet Giud.Papæ cõſtituenti & mandanti,nõ Legato exe-
quenti.l.item eorũ.§.ſi decuriones.ff.quod cuiuſ.uniuer.nomi.l.
unũ ex familia.§.ſi de Falcidia.ff.de lega.2.c.cũ aliquibus, de re
ſcrip.lib.6. ob id procurator ſubſtitutus a procuratore habente
poteſtatẽ ſubſtituendi,cenſetur ſubſtitutus a dño.Rota deci.146.
Subſtitutus.in nouis.& deci.546.Verũ procurator.in antiq.confir
matur hoc, quia forma d.c.fi.introducta fuit ob morbũ & frau-
des ſuperiorũ celeriter manũ imponentiũ, unde non eſt ueriſi-
mile ꝙ Papa cogitauerit talẽ morbũ aut fraudẽ contra Legatos
de latere ab eo ſpecialiter electos pro ſingulari eorum induſtria,
& probitate.arg.l.unicæ.ff.de offi.præfec.præto.Abb.in c.iuſſi eſ-
ſent,de præben.¶ Tertiò reſpondeo ꝙ tex.in d.c. fin. loquitur in
confirmatione pciſa ſimplici & abſoluta,per quã præiudiciũ pa
rari poſſet,ideo tex.prohibet talẽ confirmationẽ ſine uocatione
ſpeciali aut generali intereſſe ptendẽtium,ſed cõfirmatio de qua
agitur,nõ eſt eiuſmodi,quia narratũ fuit de iure ꝙ aduerſarius p
tendebat in capellania cõtentioſa, & legatus admiſit pſentatio-
nẽ patronorũ,aduerſario ius nõ cõpeteret,& ſic ex confirmatio-
ne & admiſsione legati tertio non pიudicatur,unde ceſſare uᷓ rõ
tex.in d.c.fi.ideo.n.requirit ſolẽnitatẽ de qua ibi ne tertio piudi-
cium fiat,ſed p prouiſionẽ Legati ius tertij ſeruatur illæſum,ergo
tex.loquẽs in uno caſu trahi non debet ad aliũ caſum diuerſum
in quo diuerſa ſit rõ.l.ſi ff.de calũnia.l.Papinianus exuli.ff.de mi-
nor.l.naturaliter.§. nihil cõe.ff de acq. poſſ. ¶ Quartò rñdeo, ꝙ
immo effectualiter & realiter dᷓ hic ſeruata forma d.c.fin.nã ut

dixi cõfirmatio legati nõ fuit pura,ſimplex,& præciſa,ſed quali-
ficata & cõditionalis,ſi tertio de quo mẽtio facta eſt,ius nõ com
peteret.& ſic reſeruauit Legatus ius tertij,de cuius tertij iure co-
gnoſci debeat corã ordinario, quia corã Legato non litigatᷓ, nec
cognoſcitᷓ de viribus eius collationũ & prouiſionũ.& ſic pro cla-
ro habuit Legatus ꝙ ex quo certus erat aduerſarius expreſſus
in prouiſione cuius ius incolume reſeruauerat,ꝙ is in cauſa ſe op
poneret & de iure ſuo edoceret,ob id effectualiter ſatisfactũ ui-
detur diſpoſitioni d.c.fi.reſeruando ius tertij expreſsẽ nominati,
de cuius iure cognoſci poſſet corã ordinario.talis.n.Legati con-
firmatio nõ ſtatim videtur efficax,ſed demum conſtito de non iu
re partis ꝙ aduerſarij,cõſtare aũt & cognoſci de hoc non poteſt,
niſi partibus vocatis & auditis.l.fi.C.ſi p vim aut alio modo,ideo
ſm ordinem intellectus & intentionis ipſius dñi Legati præmiſ-
ſa vᷓ citatio aduerſarij ius prætendẽtis, ſeu liquidatio & declara
tio dicti iuris,cogitauit.n.Legatus in tali confirmatione ꝙ reſer-
uando ius tertij de illo cognoſceretᷓ & tractaretᷓ. nec ei præiudi-
ciũ fieret in proprietate nec in poſſeſſorio.& ſic dici põt, ꝙ effe-
ctualiter cõſiderãdo aduerſarius intereſſe ptendens ſatis dicatur
vocatus p talẽ reſeruationẽ,q̃ neceſſario pſupponit cognoſci &
liquidari poſſe de iure ipſius aduerſarij corã iudice cõpetenti,ſa
4 tis † eſt aũt formã impleri effectualiter.l.mulier.ff.ad Trebel.l.ſi.
ff.mandat.l.ſi inſᷓ ubi Dec.in ſecundo no.C.de inſti.& ſub.Pau.de
Caſt.in pulchra quæſtione in conſi.53.Statutũ ſupra proximẽ re-
latũ.in fi.lib.1.Soc.in l.1,col.5.poſt med verſi.quædam eſt forma
probatoria.ff.de lib.& poſthu.¶ Quintò rñdeo, ꝙ citatio gene-
ralis aut ſpecialis non eſt neceſſaria,qñ conſtat nõ tractari de piu
dicio alterius.l.nã ita diuus. arguendo a ꝯtrio.ff.de adoptio.ha-
betur in l.de uno quoq.ff.de re iud.ſed ſuper confirmationẽ aut
admiſsionẽ legati nullũ fiebat aduerſario præiudiciũ,qa expreſ-
5 ſe reſeruabatᷓ ius alij quæſitũ,ergo &c. ¶ Sextò rñdeo † ꝙ omiſ-
ſio formæ nõ uitiat qñ forma impleri non potuit.Io.And.in regu
la in toto.de reg.iuris.lib.6. Abb.in conſi.35.col.2.ad fi. uerſi.ſe-
cundus modus.& in conſi.65.in ſecundo dubio.lib.2.Alexan. in
conſi.206.in ultimo dubio.lib.6.ſed Legatus de latere non pote
rat illam formam obſeruare citando ad formam d.ca. fi.ita ꝙ ſi
opponentes cõparuiſſent,ipſe cognoſceret,quia ſubditi regij uõ
poſſunt trahi extra patriam, obſeruauit igitur formã prout po-
tuit reſeruando ius tertij, cuius reſeruationis uirtute agi poſſet
corã ordinario aut alias cõpetenti. imò receditᷓ a forma ratione
neceſſitatis,nec omiſsio formæ & cauſa neceſſitatis actum ui-
ciat,Bal.in l.1.C.ut quæ deſunt aduoca.Rom.in cõſi.42.latẽ Alex.
in d.l.2.vbi Soc.in fi.ff.de lib.& poſthu. ¶ Septimo ſi Legatus de
latere in totũ potuiſſet derogare iuri patronatus laicorum,con-
ferendo beneficiũ citra aliquã præſentationẽ, cũ hoc ueniat in
ſua cõceſſione, a fortiori potuit admittere pſentatũ a patronis,
non ſeruata forma d.c.fi.l.iuriſgentiũ.§.adeo.uerſic.nã ſi põt.ff.
de pac.l.cui pacto.ff.de ſeruis expor.l.in actionibus.ff.de in litẽ
iuran.quanq̃ ex præmiſsis appareat effectualiter formã fuiſſe im
pletã.ſuper hoc tñ fundamento non facio vim,quia poſtea intel
lexi ꝙ non derogat iuri patronatus laicorum,licẽt deroget qua-
litatibus adiectis in ipſis fundationibus iuris patronatus.¶ Octa
uò, dico ꝙ iã inter partes lis erat ante confirmatam præſenta-
tionem ſuper viribus aſſertæ permutationis, & hoc fuit narratũ
legato,ideo nõ habuit neceſſe legatus aliter citare aduerſariũ in
ſpecie nec in genere,ſed ſatis fuit reſeruare ius ſi quod tertius ha
beret,qua reſeruatione attẽta ius illud proponere & docere poſ
6 ſet coram iudice competenti.¶ Nonò conſidero † quia vt verbo
mihi narratur cũ ad præſens bullam nõ viderim,in ea ſunt clau-
ſulæ derogatoriæ derogatoriarum,& derogatur obſtantibus ha
bentibus clauſulas derogatorias,ẽt ſi de eis neceſſe eſſet mentio
nem facere de verbo ad verbum,quo caſu ſine dubio cẽſetur de
rogatum formæ & ſolennitati d.c.fi.vt tradit Arc in conſi.69.Vi-
ſo puncto.col.2.ver.non obſtat.ſm Iaſ.in l.1.col.pe. poſt med.&
ſeq.ff.de leg.¶ Decimò nos videmus ꝙ impetrans beneficium nõ
poteſt induci in poſſeſſionem illius poſſeſſore etiam inuito non
vocato.c.licẽt Epiſcopus.de præben.lib.6. & tamẽ videmus quo
tidie ꝙ impetrantes a Legato capiunt poſſeſsionem non vocatis
poſſeſſoribus,ratio quia talis acquiſitio poſſeſsionis alij non præ
iudicat p clauſulã reſeruatiuam iuris alieni, quæ quotidiæ appo
nitur in impetrationibus,quia ſatis eſt ꝙ poſtea citatur poſſeſſor,
& cũ eo litigatur & cognoſcitᷓ vtra partiũ iura potiora obtineat,
nec per talẽ adeptionẽ poſſeſsionis iuri tertij præiudicatur in pe
titorio aut poſſeſſorio,ex quibus apparet ꝙ iura requirentia cita
tionẽ gñalem aut ſpecialẽ ſemper loquunᷓ in actu præiudiciali

7 ¶ Vndecimò † nullitas actus proponi non poteſt per eum cuius non intereſt. l. ſi poſt mortem. §. liberi. ff. de contratabul. Paul. de Caſt. in conſi. 160. Ad primum quæſitum reſpondetur, in fi. lib. 1. & poſt hro caſu tradit Rota deci. 845. Patronus clericus, col. fin. in antiq. ſed aduerſarij nihil omnino intereſt formam d. c. ſi. non fuiſſe obſeruatam, non reſpectu petitorij, quia iuri alieno nõ fuit derogatum, & ita admiſſus fuit & admittitur ad docendum de iure ſuo ac ſi talis confirmatio legati ſecuta non eſſet, & ſi ius habeat illud illæſum manet, nõ ẽt intereſt reſpectu poſſeſsionis, qa nõ per id fuit ſpoliatus, imò remãſit & manet in poſſeſſione, ac ſi confirmatio ſecuta non eſſet. pręterea, ſi citatio facta ad formam d. ca. ſi. nihil commodi ex hoc laturus erat, niſi quod admiſſus eſſet ad opponendũ contra præſentationem, ſed ita admiſſus eſt & admittitur poſt cõfirmationẽ ſicut ante admiſſus fuiſſet, & iſtud eſt quod ſupra dixi formam d. c. ſi. effectualiter fuiſſe obſeruatã, nec in aliquo læſum fuiſſe aduerſarium ex tali cõfirmatione. Gratiãopoli. 4. Auguſti. 1542. Aymo Crauetta de Sauilliano iuriſcõ.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptiones plures ſufficiunt ad probandum reatum, vbi non agitur de pœna capitali.*

2 *Nox operatur quod delictum de nocte commiſſum facilius probari poteſt, ſeu faciliores in eo probationes ſufficiunt ob difficultatem probandi.*

3 *Socius criminis facit indicium ad torturam in delictis quæ occulte cõmittuntur, nõ tamen vnus ſolus ſufficeret niſi cõcurrant alia adminicula ſeu aliæ præſumptiones, & ſocius criminis cũ infamia rei facit ſemiplenam probationem, quia cõtra infamẽ ſufficiũt leuiores probationes & leuiora indicia.*

4 *Varietas facit præſumptionem contra variantem, et varietas qualibet conſideranda eſt in materia ſuſpecta.*

5 *Occultatio inducit præſumptionem contra occultantẽ, puta ſi quis nolit nominare autorem a quo emiſſe dicit, idem ſi quis recuſat producere inſtrumentum, nec in occultatione parcitur minori, mulieri, aut ruſtico.*

6 *Clandeſtine factum arguit ſuſpicionem, puta ſi quid de nocte fiat.*

7 *Teſtis vnus deponẽs de facto ſuo proprio ſine aliquo eius intereſſe, fortius probat, imò plene ſecundum Pau. & alios hic alleg. ſed hoc videtur periculoſum quod plene probet, in qua re Paulus fuit ſibi contrarius.*

8 *Singularitas teſtis ſuppletur ex alijs adminiculis.*

9 *Præſumptiones duæ ſimul iunctæ vim habent vnius teſtis.*

10 *Tortura purgat non ſolũ indicia, ſed etiam probationes debilitat, adeo quod ex eis tortus condemnari non poteſt.*

Expenſarum condemnatio in cauſa criminali non fit cõtra denunciatorem aut accuſatorem, qui cauſam litigandi iuſtam habuit. ibidem nu. 10.

11 *Interpretatio ita fieri debet ne retrahãtur homines ab obſequijs faciendis pro publica vtilitate.*

CONSILIVM CLXXVIII.

¶ Pro Nobili Laorentio de Sanctis contra Claudium Barbarinj Cheuiot ex loco Baiardi

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſo proceſſu nobilis Lau. de Sanctis denunciantis iũcto procuratore officij Baiardi contra Claudiũ Barbarini Cheuroi, quæritur an pars denũciãs poſſit aut debeat in aliquibus expẽſis condemnari, attento q reus purgauit indicia per torturam.

¶ Puto concludendũ q non, & conſidero pro fundamento q cõtra reũ accuſatũ de furto nocturno quorundam circulorũ ferri cũ ruptura cellarij non ſolum erant indicia, ſed plena probatio,
3 arguendo hoc modo † in criminalibus probatur reatus etiam ex præſumptionibus pluribus. Bal. in conſi. 364. quia quæſtio. col. 2. lib. 3. allegat tex. in c. illo vos. de pig. Dy. in l. 2. ff. de executo. idem voluit Calca. in conſi. 2. colũ. 16. poſt med. vbi q ex multis indicijs criminoſus quis iudicatur & condẽnatur per l. excipiuntur. ff. ad Sylla. allegat etiam Bar. in l. ſi. ff. de quæſtio. Bal. in l. quicunq;. C. de ſeruis fugiti. & licèt iſtud non procedat quo ad imponendum pœnam capitalem. Old. in conſi. 197. Viſo diligenter proceſſu. col. 1. tñ vbi agitur de minori pœna præſumptiones videntr ſufficere, & hr per Mod. in c. afferte, de præſumptio. & maxi-
mè † præmiſſa procedũt in delicto nocturno qđ occulte cõmittitur, in quo facilior admittitur probatio ob difficultatem probãdi, & in odiũ clandeſtine operantiũ. Bal. in conſi. 152. Plura tanguntur. col. 1. ad fi. lib. 1. vbi qñ maleficium cõmittitur de nocte, non oportet ita ad vnguẽ probari, ſed ſufficiunt coniecturæ per tex. in l. capite quinto. ff. de adul. ſimiliter in delicto nocturno admittitur teſtis nõ idoneus qui alias nõ admitteretr. Alex. in conſi. 218. 10 ſi. lib. 2. & in conſi. 156. col. 4. verſi. poſſet ẽt rñderi. lib. 5. refert & ſequitur Dec. in cõſi. 163. col. 6. verſi. 4. põt rñderi. Alibi ſcribit Bal. in conſi. 174. Caſus eſt talis, quoddã fœnile. col. 1. ad fi. lib. 2. q vbi delictũ cõmittitur de nocte, fama facit magnũ indiciũ, & quod ſufficiant leuiores probationes in delicto cõmiſſo de nocte, tradit etiã Dec. in c. cõſuluit. col. 4. verſi. vltimo notandũ eſt. de offi. deleg. Hippoly. in l. de minore. §. pluriũ. nu. 74. ff. de quæſt. Quod enim de nocte fit, occulte fieri dr. l. 1. in prin. ff. de furtis. §. furtũ, Inſti. de obli. quæ ex quaſi delic. naſcun. no. Bal. in l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig. Ang. in l. 1. §. occiſorum. ff. ad Sylla. Fel. in d. c. conſuluit. ¶ Hoc ita præſuppoſito dico q plurimæ ſunt præſumptiones vrgentes & violentæ, ex quibus cõuincatur reus, ſufficientes ad condemnationẽ. primo loco adeſt teſtimoniũ [illegible] Chaberti alias Cambor qui fuit præſens maleficio, & ad [illegible] de eo deponit, & licèt † ſocius criminis regulariter repellatur, 3
[illegible] in l. qm̃. C. de teſti. ſocius, n. criminis regulariter ſolũ facit præſumptionẽ. gl. & doc. in ca. qm̃, vbi Dec. in ſi. de teſtib. Guido Papæ. q. 158. in ſi. quæ præſumptio inducta ex teſtimonio ſocij criminis non facit iudiciũ ad torturam regulariter. Sal. in l. ſi. c. l. ſi. C. de accuſa. Deci. in d. c. qm̃, in ſi. ſecus tñ in criminibus quæ occulte cõmittũtur, in quibus ſocius criminis admittitur vt faciat indicium ad torturã. Pau. de Caſt. in conſi. 343. Notandũ q adulterium. in ſi. lib. 1. tradit Dec. licèt Paul. non alleget in conſi. 342. col. 2. in ſi. verſi. ad hoc reſpondetur. vbi q ſocij criminis admittuntur ad plenã probationẽ in his quæ de ſui natura per alios probari non poſſunt. & loquitur Dec. in teſtimonio duarum mulierum participum criminis ſuppoſitionis partus, & vult q plene probent. ſi duæ mulieres criminis ſociæ plene probant, ergo una probat ſemiplene, multo fortius probabit ſemiplene vnus teſtis maſculus, cum mulieres in criminalibus regulariter repellantur, & q ſocius criminis admittatur in delictis quæ occulte cõmittuntur, voluit. Alex. in conſi. 13. colũ. 4. ver. præterea eſt clarum. li. 6. in conſi. 13. in ſi. & in conſi. 120. col. 1. ver. 3. reſpõdeo. lib. 7. Alex. in conſi. 61. In cauſa illorũ de Mazzio in ſi. per tex. in c. ſi. de teſt. cogen. Idẽ in criminibus atrocioribus in quibus ſocius criminis facit indiciũ ad torturam prout in crimine aſſaſinatus. l. qui vltimo. in ſi. ff. de pœnis Barto. in l. repeti. §. 1. ff. de quæſtionib. Abb. in c. 1. colum. 3. de confeſ. Bald. in l. non ideo minus, circa princ. per glo. 2. ibi C. de accuſ. refert & ſequitur Iaſ. in conſi. 104. li. 4. Sed tamen hoc Iaſ. dictũ non videtur tutũ, quia ẽt in criminibus exceptis prout in crimine læſę maieſtatis, ſocius criminis ſolũ facit præſumptionẽ quandã, vt per Soc. inter conſi. Curtij Senioris in conſi. 20. col. 15. in prin. alleg. glo. & Dy. in l. ſi. C. de accuſa. gl. & doc. in d. c. 1. de confeſſ. & licèt ſit dubiũ an vnus tñ teſtis ſocius criminis faciat indicium ad torturam ẽt in caſibus in quibus interrogari poteſt de ſocijs, quia etiã in ciuilibus vnus teſtis non facit ſemiplenam probationẽ niſi ſit omni exceptione maior, vt habetur in l. admonẽdi. ff. de iureiur. & multo magis debet eſſe omni exceptione maior vnus teſtis in criminalibus vt faciat indiciũ ad torturã vt alias ſæpe dixi cõſulendo, & ideo doct. videntr velle q in caſibus in quibus ſocius criminis de alijs interrogari poteſt non tamen ſolus faciat indiciũ ad torturã, vt per Alexã. in conſi. 89. col. 2. lib. 3. & in conſi. 124. ad ſi. lib. 6. Dec. in conſi. 189. col. [illegible] verſi. ſecundo etiam reſpondetur. Iaſ. in l. 4. §. ſi tibi indicium. col. 2. ff. de condi. ob turpem cau. Hipoly. in pract. cau. crim. §. diligenter, nu. 60. tamen vbi concurrunt alia indicia & aliæ præſumptiones ſuppleri videtur defectus iſtius, ita Alexan. in conſi. 69. circa fin. verſi. & tanto magis. lib. 2. vbi quòd dictum ſocij criminis ſuppletur ex aliquo adminiculo. & idem Alexan. in d. conſil. 139. colum. 2. lib. 3. vbi q vnus teſtis ſocius criminis non facit indicium ad torturam ſine alijs indicijs. ita dicit ibi Alex. verſi. quinimmo ẽm Sal. vult ergo q concurrentibus alijs indicijs & præſumptionibus

nibus

nibus ſuppleatur eius defectus. idẽ voluit Soc. in conſi. 95. col. 4.
poſt me[d]. lib. 3. vbi ꝙ dicta participũ criminis ſupplẽtur ex teſti
monijs aliorum de auditu, & iſto caſu quando ſunt plures ſocij
criminis vel alia adminicula ſaluari poteſt illud dictum ꝙ in cri-
minibus occultis aut atrocioribus fiat indicium ad torturã. Ali-
bi ſcribit Calc. in conſi. 110. col. 1. in fi. ꝙ dictũ ſocij criminis cũ
diffamatione rei facit ſemiplenã probationẽ, & ſi cũ ſocio crimi
nis concurrat vnus alius teſtis idoneus ſit plena probatio, quod
Calc. dictũ eſt valde notandũ & ſingulare in caſu noſtro, nam cõ
ſtat de diffamatione rei accuſati, quæ quidẽ diffamatio ꝓceſsit
ex cauſis pluſꝗ veriſimilibus de quibus in actis, ergo ea ſolo teſti
monio ſocij criminis coniuncta infamia, iam apparet de proba-
tione ſemiplena, licèt in criminalibus proprie non cadat ſemiple
na probatio. Bal. in conſi. 364. quia quæſtio. col. 5. lib. 3. ſed illud
intelligitur quo ad hoc vt vnus teſtis faciat ſemiplenã probatio-
nẽ in criminalibus, prout fit in ciuilibus, ſed cõcorrente alio ad-
miniculo étiã criminalibus cõſideratur probatio ſemiplena, vt per
Alex. in d. conſi. 89. col. 2. lib. 3. confirmatur illud dictũ Calc. ex di
cto Ang. in l. in arenã. C. de inof. teſta. vbi ꝙ infamis admittitur ad
teſtimoniũ contra infamẽ. Alibi ſcribit Io. de Ana. in conſi. 49. ꝙ
vbi perſona notarij eſt aliqualiter ſuſpecta & fama eius non eſt
multũ bona, probatur falſitas contra eũ per veriſimiles coniectu
ras. allegat no. per Cy. in l. ſi quis decurio, ad fi. C. de falſis. & ma-
ximè præmiſſa procedunt, quia reus accuſatus expreſsè approba
uit perſonã iſtius ſocij criminis dicendo, ꝙ habet eum pro viro
probo, licèt nolit ſtare eius dicto, talis enim approbatio multum
videtur augere de fide teſtis. l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus, & de
teſtibus approbatis habetur per doct. in c. cũ venerabilis, de ex-
ceptio. ¶ Hoc ita ꝓſuppoſito ꝙ ex teſtimonio ſocij criminis iun-
cta infamia rei cauſata ſit probatio ſemiplena, dico ꝙ concurrũt
plurima alia indicia excedentia efficaciam vnius teſtis omni ex-
ceptione maioris, conſequenter ꝙ probatio plena delicti imple
ta ſit, iuxta dictũ Calc. & quia vt ſupra dixi, ex pluribus præſum-
ptionibus reatus arguitur. ¶ Primũ indiciũ, quia reus in primis
reſpõſionibus dixit ꝙ habebat duos circulos ferri, vnũ pro tina,
alterũ pro vaſe vinario, & ꝙ circulum tinæ iã domi cuſtodierat
quinq; aut ſex annis. ſed in reſpõſionibus factis tertio loco dixit
ſe emiſſe illũ magnũ circulũ tinæ ex præda Sabaudiæ ſeu Taran-
4 taſiæ poſt tres aut quatuor annos. in † qua re euidens apparet va-
rietas, ex qua arguitur contra variantẽ. l. qui falſa vel varia. ff. de
teſtib. & conſideranda eſt qualibet varietas in materia ſuſpecta.
Bal. in c. cauſam quæ inter archiepiſcopum, extra de teſtib. refert
& ſequitur Soci. in conſi. 40. col. fi. circa med. lib. 3. ¶ Secundum
indicium, quia interrogatus a quibus emerit dictũ magnum cir-
culum, noluit eos nominare, dubitans ne ſi aliquem nomina-
ret cum re vera a nemine emiſſet, ille ſic nominatus cõtra nomi-
5 nantem teſtificaretur negando venditionem, ex qua † re ſuſpicio
non modica arguitur contra ipſum reũ occultantẽ nomẽ aſſerti
venditoris. l. fraus, vbi Bal. ff. de legib. l. fi. in fi. ff. de ritu nupt. pro
hoc quod ſcribit Curtius Iunior in conſi. 64. col. 3. ibi, profecto
iſta coniectura. vbi ꝙ falſitatis ſuſpicio oritur ꝯ eum qui recuſat
producere inſtrumentum, ſed vult probare per teſtes, quia veriſi
mile eſt ꝙ produceret ſi falſum non eſſet. eodẽ modo in caſu no
ſtro veriſimile eſt ꝙ reus vẽditorẽ nominaſſet ſi ex veritate emiſ
ſet, imo in tali occultatione adeo præſumitur contra occultantẽ
ꝙ non parcitur minori mulieri aut ruſtico, étiã ꝙ tractẽt de vitan-
do dãno. l. fi. ff. de ritu nup. l. 1. C. de interdic. mat. Roma. in conſi.
406. col. 1. & profecto iſta emptio nullo modo eſt veriſimilis ꝙ
ex patria Tarantaſiæ aliqui attulerint circulos magnos ferreos
quorũ vectura difficilis & ſumptuoſior erat. ¶ Tertium indicium,
6 † quia dicit ſe vendidiſſe illũ magnũ circulum Iacobo Riſpaudi
ſolidis 42. Taurinenſibus, & ꝙ eũ portauit ad eius domum de tẽ-
pore nocturno, & ſic clandeſtine & occulte, ideo ſuſpicio oritur
in his quæ clandeſtine fiunt. toto tit. de clande. deſponſa. l. nemo.
C. de ſum. Tri. & fide catho. l. inter. C. de ſen. & de actu nocturno
habetur in ſacra ſcriptura. Qui male agit, odit lucem. c. cõſuluit,
vbi pulchra gl. in verſi. odit. de offi. delega. c. Anaſtaſius. 19. di. gl.
in c. vnico. in ver. occulta. vt eccleſ. benefi. Bal. in c. 1. col. 2. de in-
ſti. t. & ꝙ oritur ſuſpicio & dolus arguatur in his quæ occultè
fiunt, habetur pſal. 9. Sedet in inſidijs cũ diuitibus in occultis vt
interficiat innocentẽ, inſidiatur in abſcondito quaſi leo in ſpelũ
ca ſua. & non ſolũ fuit delatũ de nocte quando fuit venditũ, ſeu
étiã quando emptio fuit concluſa, reus acceſsit ad domum emptoris de
tpe nocturno vt illũ reportaret, imitũ dubitabat circulũ cogno
ſci ſi per lucẽ deferretur. ¶ Quartũ indiciũ, quia reus fatetur ꝙ dictus
Riſpaudi emptor noluit retinere circulũ emptũ dubitãs ꝓ eo mo
leſtari, & ipſe reus illũ acceptauit. profecto ſi ex veritate reus illũ
emiſſet de præda Tarantaſiæ reſpõdiſſet emptori. quõ tu dubitas
moleſtari, quaſi ego furatus ſim illũ? hic agitur de honore meo,
ego nolo recipere nec recedere a contractu venditionis, ſed pro-
mitto de euictione, cum naturaliter facilis ſit quis ad tutelã & de
fenſionem honoris. l. iſti quidem, in fi. ff. quod metus cau. l. iuſta.
ff. de manu. vindi. c. licèt in beato Petro, de accuſ. cũ ſi. ſimiliter ſi
Riſpaudi emptor nõ fuiſſet admonitus de furto, veriſimiliter illũ
circulũ non reſtituiſſet attenta vilitate precij. ¶ Quintũ indiciũ
quia reus confeſſus eſt ꝙ duos tm̃ circulos habeat, & tñ dicto Ri
ſpaudi teſti examinato fuit exhibitus circulus tinæ, quem reus
dixerat ſe ei vendidiſſe, quo viſo Riſpaudi negauit eſſe illũ, red-
dens bonã ſcientiæ cauſam, ex qua re apparet ꝙ reus plures ha-
buit circulos ꝗ duos, rurſus apparet ꝙ alter venditꝰ dicto Riſpau
di fuit occultatus, ne per eius exhibitionem veritas delicti fieret
manifeſta, ideo militant argumẽta ſuper facta cõtra occultantẽ.
¶ Sextum indicium, quia dictus Riſpaudi dixit ꝙ reus declarauit
de tpe venditionis, ſe ideo vendere ipſum circulum, ꝙ eſſet ni-
mium magnus pro eius tina, & ꝙ non haberet preciũ quod ſol-
ueret vẽditori a quo emerat. in quibus verbis contrariatur reus eiꝰ
reſponſionibus, in quibus dixit, ꝙ iã cuſtodierat quinq; aut ſex
annis, & poſtea ꝙ emerat ex præda Tarantaſiæ poſt tres aut qua-
tuor annos, profecto venditor non tamdiu habuiſſet fidẽ de pre
tio, nec præda Tarantaſiæ facta erat ante quinq; aut ſex annos, &
licèt dictus Riſpaudi in hoc ſit vnicus, tñ attento ꝙ perſona eius
fuit approbata a reo, & concurrentibus tot alijs indicijs, eidem
videtur plene credendum ex his quæ ſupra diximus circa teſti-
moniũ ſocij criminis. ¶ Septimum indicium, quia reus reſpõdit
quod vas alterum vinarium paruum emerat a Ioanne, & Laurẽ-
tio Derrionis fratribus poſt vindemias proximè finitas, qui Ioan
nes, & Laurentius viſo illo circulo negauerunt eſſe illum quem
ipſi vendiderant. optimam reddentes cauſam eorũ depoſitionis,
quibus teſtibus plene vr̃ credendũ. Primò, quia duo, l. vbi nume-
rus. ff. de teſtib. c. in omni negocio, extra eodem tit. Secundò quia
eorũ perſonæ fuerunt approbatæ per reũ ꝙ ſunt viri probi & bo-
7 ni nominis. Tertiò, † quia depoſuẽt de facto eorum proprio. i. de
circulo ab eis facto qualis eſſet ſine aliquo eorum intereſſe, quo
caſu Pau. de Caſt. voluit vnũ teſtẽ plene probare. ita Pau. in conſi.
34. Ego Pau. col. 2. poſt med. in conſi. 84. Viſa dicta facta narratio
ne, & his quæ copioſe. col. 3. circa fi. in conſi. 276. quia per primũ
egregiũ. ad fi. lib. 1. & in conſi. 109. Viſa petitione col. 1. poſt med.
lib. 2. Alex. in conſi. 197. colũ. fi. verſ. quia reſpondeo. lib. 7. Soci. in
conſi. 58. col. 3. circa med. lib. 3. ſed licèt iſtud dictum ſit periculo
ſum, quod tamen Dec. conſulendo fere ſequitur & ipſemet Pau.
contrarium tenet in conſi. 337. primo quæritur. col. 2. poſt med.
verſi. item non obſtat ꝙ hæc cõfeſsio lib. 1. ad quã Pau. cõtrarie-
tatẽ Mod. non aduertũt. doc. tñ cõueniunt, ꝙ vni teſti deponenti
de facto ſuo proprio ſine aliquo eius intereſſe magis credẽ. Inn.
in c. inquiſitione. de accuſa. Ant. de But. in c. cũ cauſam. de teſtib.
Pau. de Caſt. in conſi. 186. In cauſa quæ vertitur Piſis. col. 3. & in
conſi. 131. In cauſa Sylueſtri. col. 3. circa fi. lib. 1. Areti. in conſi. 71.
Diligenter col. 2. ver. ſecundo cõuincitur. quare igitur nõ fuit ex-
hibitus circulus in veritate emptus ab iſtis fratribus teſtibus, quia
eo modo apparuiſſet de pluralitate circulorum, & ſic de furto.
Octauũ indiciũ ſumitur ex teſtimonio Ioannis Bouis, quem reus &
eius pater rogauerunt de tranſigendo cauſam cũ denũciante, &
8 licèt † ſit ſingularis, iuuatur tñ & ſuppletur ex tot alijs adminiculis,
quo caſu ſingularitas non vitiat. Pau. de Caſt. in cõſ. 250. Viſo pũ-
cto ſuprascripto. col. 2. poſt med. ver. & licèt videatur. lib. 2. alibi
ſcribit Veronen. in conſi. 36. col. 4. poſt med. ꝙ dictum vnius te-
ſtis ſuppletur ex alijs ꝓſumptionibus ad plenã probationẽ, profe
cto ſi reus innocens fuiſſet, non concordiã quæſiuiſſet. confirmatur
dictũ iſtius teſtis ex teſtimonio Antonij Gaiett, qui dici audiuit
ab Anto. Moro Picquardo étiã ſocio criminis, ꝙ reus bene faceret
ſi trãſigeret de lite præſenti. ¶ Ex præmiſsis infertur ꝙ intentio
accuſatoris ſeu denunciantis erat non ſolũ ſemiplene, ſed plene
ꝓbata attẽtis tot ꝓſumptionibus vehementibus, & teſtimonio il
lius ſocij criminis plene ſuppleto & confirmato ex illis præſum-
ptionibꝰ. nã ſi dictũ ſocij criminis ſuppletur ex teſtimonio alterius
teſtis omni exceptione maioris, ſm Calca. ſupra alle. quãto magis ſup
9 plebitur ex tot alijs ꝓſumptionibꝰ: duæ † enim ꝓſumptiones ſimul
iũctæ & efficaces habẽt vim vnius teſtis integri & oĩ exceptione
maioris. Calc. in conſi. 8. col. 5. ſed hic concurrunt ꝓſumptiones
plurimæ, & ipſæ vehemẽtes & efficaces, vehemẽs enim præſum-

ptio dr̃ qñ animo iudicantis contrariũ perſuaderi nõ poteſt, nec eius intellectus verti poteſt in oppoſitã conſcientiam. Bal. in cõſ. 249. Super libris. ad fi. lib. 1. Alibi ſcribit idẽ Bal. in conſi. 204. Lõgum thema. col. fi. lib. 3. ꝙ lex ciuilis habet illud pro probato cuius contrariũ nõ eſt credibile, nec poteſt perſuaderi alicui bono viro, & ꝙ ratio naturalis dictat nõ debere pronũciari cõtra vnũ perfectũ iudiciũ. ſed in caſu noſtro cuius recti iudicis animo cõtrariũ perſuaderi poteſt cõcurrentibus quibus ſupra? ¶ His ita pmiſsis cõſideratis ꝙ intẽtio denunciantis eſſet ita plenè iuſtifica-
10 ta, dico, ꝙ licitum fuit petere reũ torqueri, ſecũdo dico † ꝙ licet reus per torturã purget indicia, & debiliter probationes, adeo ꝙ ex eis condẽnari nõ poſsit, Alb. de Roſa. in l. edictũ. per gl. ibi. ff. de quæſtio. Veronen. in cõſi. 32. Quidã ruſtici. col. pe. Dec. in cõſ. 363. ad fi. Hippoly. in cõſ. 64. col. 1. tñ dico negari non poſſe quin denuncians habuerit cauſam iuſtiſsimã denunciandi & litigandi cõtra ipſum reũ, quæ cauſa iuſta excuſat a cõdemnatione expenſarũ etiã in cauſa criminali. Bar. in l. 1. col. pe. in fi. ver. iuxta hoc ꝗro. ff. ad Turpillia. & doc. loquentes in hac materia ꝙ cauſa iuſta excuſat ab expenſis loquũtur generaliter & indiſtinctè, non diſtinguendo inter cauſam criminalẽ & ciuilẽ, imò magis debet excuſare cauſa iuſta in criminalibus ꝗ̃ in ciuilibus, quia in criminalibus maius erat dubiũ, an accuſator teneat ad expenſas ſi ſuccumbat, vt per Bart. in l. non ignorat. C. de fruc. & litiũ expen. per Bal. in auth. generaliter. col. pe. C. de Epiſco. & cler. ¶ Præterea arguitur ſic, aut agit de expenſis, & intereſſe ſupportatis occaſione torturæ, & ridiculũ eſſet dicere ꝙ denuncians qui in cauſa torturæ obtinuit eam per arreſtũ curiæ in cauſa appellationis ipſe teneatur, cũ victus potius cõdemnari debeat. aut loquimur de alijs expenſis ante cauſam torturæ, & dico ꝙ ex quo acta ante torturã ad eam ſeu propter eam fuerunt ordinata, idem de præparatorijs iudicari debet quod de præparato, vt habetur per Moder. in rub. C. de eden. & in rub. eat: a de iudi. aut loquimur de expenſis poſt torturã, & dico, ꝙ vbi reus petijt ſe admitti ad proceſſum ordinarium denuncians cõſenſit, nec reperit quod poſt torturã in aliquo fuerit calũniatus. ¶ Rurſus conſidero ꝙ ſi denuncians cõdemnaretur in expẽſis ex eo ꝙ reus fuit cõſtans in tortura, ſequeretur incõueniens ꝙ denuncians pœnã pateret eo quod fecit lege permittẽte, cõtra l. Gracchus. C. de adulte. lex enim permittit torturã peti indicijs legitimis præcedentibus, iam ipſe reus ex tortura quã meruit præmiũ cõſequetur, ſcilicet cõmodum expẽſarũ, & ſic ex eodẽ facto conſequeretur pœnã & præmiũ contra l. 2. §. nemo. vbi gl. in ver. exuit. ff. de capi. diminu. l. relegatorũ. §. fi. ff. de interd. & relega. & hoc modo præiudiciũ fieret reipublicæ, quia vidẽtes periculũ expenſarũ & intereſſe deterrerentur ab accuſando ſi ob cõſtantiam in tortura tenerẽtur ad tales expenſas nõ obſtante vrgẽtia indiciorum, & ſic delicta remanerẽt impunita, contra l. ita vulneratus, in fi. ff. ad legẽ Aquil. & quod ſcribit Bart. in l. quẽadmodum. C. de agricol. & cẽſ. lib. 11. & ſemper
11 † interpretatio ita fieri debet ne retrahantur homines a faciẽtibus obſequijs pro publica vtilitate. arg. l. 5. ibi ꝓſpiciẽdum eſt. n. C. de bon. quæ lib. & l. ſi cõſtante, poſt prin. ibi ne cũ negetur. C. de dona. ante nup. ¶ Poſtremo in terminis ac in indiuiduo qõnis nr̃ę ꝙd illa cauſa litigãdi aut accuſandi excuſet ab expenſis non obſtante ꝙ reus purgauerit indicia per torturã, adduco Iaſ. in conſ. 2. col. 4. verſi. 3. principaliter. & col. ſeq. circa med. verſic. & vltra prælegata. lib. 1. & pondero ꝙ loquit̃ Iaſ. in caſu lõge magis dubitabili, qñ pro accuſatore erat vnũ indicium tñ ſufficiens ad torturã, hic vero cõſtabant indicia pęnè dixerim infinita ſufficientia ad condẽnationẽ per ſupra adicta. ¶ Ideo concludo expenſas debere compenſari ſaluo ſaniori iudicio. Grationopoli. 13. Auguſti 1542. Aymo Crauetta de Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Breuitas temporis non vitiat ſententiam quando iudex in tempore breui inſtructus eſſe potuit de negocio. idem quando mora eſſet periculum allatura, & de crimine conſtat.*

2 *Terminus iuris ſeu a iure limitatus per iudicem prorogari nõ poteſt, nec eo lapſo admittitur mora purgatio. & nu. 4.*

Prorogatio termini fieri nõ poteſt vbi terminus eſt iam lapſus.

4 *Culpa imputatur non cogitanti quod de facili poterat euenire.*

Nullitas proponi non poteſt per eũ cuius non intereſt. ibid. nu. 5.

6 *Venditor conuentus iudicio euictionis non põt excipere de denunciatione litis ſibi non facta, niſi doceat de intereſſe ſuo, id eſt quod ſi denunciatio facta eſſet emptorem defendiſſet.*

Reuocari non debent nulliter geſta quando de nouo eſſent facienda ibidem nu. 6.

7 *Sententia nulla debet per iudicẽ appellationis reformari quando nullitas non reſpicit omnia acta vniformiter.*

8 *Reſtitutio in integrum non conceditur niſi ſummario ſaltem probetur de læſione.*

9 *Impedimentum allegans tenetur probare, quod niſi fuiſſet illud impedimentum, feciſſet quod ſibi incumbebat.*

10 *Interlocutoria modici præiudicij ferri poteſt parte non vocata.*

11 *Argumentũ licèt ſit bonum a cõtrario ſenſu, non tamen ſumi poteſt in ſenſu diuerſo habente diuerſam rationem.*

Argumentũ a contrario ſenſu non ſumitur quando in ſenſu cõtrario eadem eſt ratio quæ in ſenſu directo. ibidem nu. 11.

12 *Articuli confitentur admiſſi ex eo ꝙ teſtes ſuper eis recipiuntur.*

13 *In correſpectiuis, id eſt, quando vnũ ſit reſpectu alterius poſito vno, ponitur & alterum, & ſublato vno tollitur & alterum.*

CONSILIVM CLXXIX.

¶ Pro monaſterio Chaleſij ordinis Cartuſienſium propè Vorappium contra Ioannem Barberij.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. [illegible] cã appellationis Ioannis Barberij ex loco [illegible] rappij cõtra monaſteriũ du Chalea or[illegible] Cartuſienſiũ opponit ꝯ ordinatione primi iudicis latam in fauorẽ dicti monaſt[illegible] ſuper excluſione dicti Barberij [illegible] ceptionẽ ad pœnã talionis ob [illegible] ſa oppoſitũ, & et circa publicationẽ [illegible] mationũ ſeu atteſtationũ eiuſdẽ monaſterij de nullitate ob [illegible] breuitatẽ, qa poſtꝗ̃ procurator monaſterij petijt partẽ exclu[illegible] & teſtes ſuos publicari, ꝓcurator partis allegauit abſentiã [illegible] cipalis, & iudex ordinauit ꝙ partes corrigerent earũ [illegible] duas horas, & ad conſiliũ ſeu ad ordinãdum, & eadẽ [illegible] proceſſit ad ſuã ordinationẽ, excludẽdo partẽ ab in[illegible]criptione, & publicãdo teſtes. rurſus opponit̃ nullitas ꝙ fuerit ꝓnunciatũ die [illegible] ta. opponit̃ ẽt ꝯ publicationẽ teſtiũ ꝙ per ordinationes regias publicatio teſtiũ fieri nõ põt ante eorũ receptionẽ, ſed ꝙ re[illegible] aliqua nõ pceſſit. ¶ Sed pmiſſis oppoſitionibus non obſta[illegible] puto bene fuiſſe pronunciatũ & male appellatũ, & quia tota difficultas cõſiſtit redendo ad ꝯria. in illa lo circa eorũ conſuram [illegible]
a tiũ. ¶ Nõ obſtat, itaq; primũ argumentũ nullitatis ob tp[illegible] breuitatẽ quæ vitiat ſententiã, quia illud non procedit qñ in tpe breui iudex potuit eſſe inſtructus de negocio, tunc. n. nõ vitiat breuitas ẽt ſententiã diffinitiuã. Alex. in conſi. 513. col. 1. [illegible] fi. verſi. nec obſtat ſi diceret. lib. 7. vltra Alex. addo Bal. in fortiori [illegible] minus in conſi. 204. Longũ thema. col. 1. ad fi. & col. 2. circa med. [illegible] 3. vbi ꝙ iudex ſtatim poteſt procedere ad ſententi[illegible] in cauſa criminali cõdẽnando reũ ad mortẽ qñ eſt inſtructus de veritate facti, quia reus ſit confeſſus crimẽ, ita dicit col. 2. & col. 1. ꝙ idem fieri põt qñ conſtat de crimine, & mora poſſet afferre dãnum. ſi illud procedit in ſententia diffinitiua ẽt criminali, quãto magis in [illegible] ſimplici interlocutoria nullius aut modici præiudicij. l. quanto magis. ff. de iureiu. ¶ Quod aũt iudex eſſet inſtructus de ne[illegible]ocio, patet quia ipſemet iudex dederat parti terminũ octo dierũ ad [illegible] inſcribendũ prorogando dilationẽ legis regiæ, quæ triduũ tñ concedit, quã tñ prorogationẽ credo fieri nõ potuiſſe, cũ inferior a ꝯũ ſuperioris immutare aut ꝯ illud diſpenſare nõ [illegible] minor aũt magiſtratus. ff. de minor. l. ille a quo. §. intẽ[illegible]. ff. ad Trebellia. l. formã. C. de off. pſe. præto. clem. ne Rom[illegible] [illegible]
a licèt in dilatione quæ conceditur ab homine [illegible] ad probandũ ad producendũ, aut quid ſimile iudex ex cauſ[illegible] po[illegible] eã pro[illegible] re. cap. conſuluit, de offi. deleg. ſecus tñ in termino [illegible] a prout hic, quia iudex inferior non poteſt contra legem di[illegible] re, ita Roma. in conſi. 322. In caſu propoſitæ conſultati[illegible] colum. 1. circa med. verſi. ſecundo, & hoc eſt. cum itaque lex [illegible] a conſtitueret terminum limitatum ad inſcriptionem, & [illegible] cto ampliatus & prorogatus eſſet lapſus, & hoc conſtaret [illegible] cũ argui ctue de facto ſuo proprio, quia ipſe terminũ conſtituerat ampliando, in quo facto non præſumitur ignorantia. l. quamquam

quam.ff.ad Vellia.c.ab excommunicato.de reſcrip.& ſic res eſſet notoria per acta de lapſu termini iuris ſtatim & incontinenti potuit partem excludere,quia vt dixi,terminus a iure limitatus per iudicē ampliari non poteſt,oīs enim terminus iuris eſt perēptorius.Bal.in l.ſcire oportet.§.ſufficit.ff.de excu.tu.Cal. in cōſi. 16. col.12.ideo poſt terminum iuris audiri quis amplius non debet, nec mora purgari pōt.l.ob cōmiſſa.C.de adult. Alex.in conſ.133. ad fi.lib.6.addo vltra eum Pau.de Caſt.in conſi.150.Viſo ſtatuto ciuitatis Parmæ.col.2.lib.1.Cald.in d.conſi.16.col.15.in fi.& po
3 ſito † eſſemus in caſu in quo terminus a iudice prorogari pōt, illud intelligit̃ anteq̃ terminus eſſet lapſus, ſed eo lapſo amplius prorogari nō pōt,quia ꝑ lapſum termini quæſitum eſt ius parti. Bar.& doc.in l.4.ff.de dā.infec.hr̃.in c.de cauſis.de offi. de lega. Soc.in conſi.99.col.2.ver.ex quibus clarè infertur.lib.3.Dec.in c.
4 perſonas.col.fi.de appellatio.Addo † circa præmiſſa ꝙ poſt terminū iuris audiri quis amplius nō debet,iſtud generaliter procedere tā agēdo q̃ excipiēdo,16 ſi per ſtatutū ꝓſigitur certus terminus ad dicendū de nullitate , eo lapſo nullitas amplius proponi non poteſt neq; agēdo neq; excipiendo.ita Pau.de Caſt.in conſi. 288.Ad primū rñdetur. In 2. dubio.& in conſi. 303. Super primo dubio videtur dicendum ꝙ iuſtificatio.col.2. poſt med.verſi.cōcludo ergo.lib.1.itaq; cum res clariſſima eſſet in facto & in iure iudici opponi non poſſe, ꝙ ꝑcipitanter pronunciauerit.¶ Et ſi dicas,ſi iudex ita breuiter non pronunciaſſet , pars docere potuiſſet de cauſa legitima cur infra tp̄s non ſe inſcripſerit , reſpondeo ad hoc multis modis,primo quod iudex nō proceſſit breuiter ad ſuam pronunciationē, nam poſt exactā aut finitā dilationē octo dierū,præterijt tp̄s dierū octo aliorū,& ſic pars intra illud tēpus ſatis poterat docere de impedimento aut illud allegare ſi quod fuiſſet,ꝙ ergo impedimentū propoſitū , aut allegatū non fuerit id factū nō eſt culpa iudicis aut ob eius breuitatē,ſed culpa partis quæ lapſo termino de eo nihil dixit,cū dicere poſſet,& deberet,videns terminum lapſum,poterat.n.cogitare ꝙ lapſo termino iuris regij excludebatur ab inſcriptione & propoſitione falſi, ideo debebat allegare cauſam cur intra terminū nō ſe inſcripſeſſet,alias dr̃ † in culpa non cogitando quod de facili euenire po-
5 terat. Alex.in conſi.41.col.3.lib.3.Bal. in conſi. 395. Pro domino Dinaldo.col.2.lib.2.& ſi dicatur potuit eſſe impedita pars durāte toto illo tp̄e,ēt in proponendo cauſas impedimenti, rñdeo ꝙ ſaltem ꝓponere poterat per procuratorē imò ita facere tenebatur.¶ Secundò rñdeo ꝙ nullitas ex breuitate tp̄is proponi nō pōt per eum cuius nō intereſt.Rota decī.845.Patronus clericus.col. fi.ver. non enim intereſt alicuius.in antiq. Pau. de Caſt.in conſi. 360.Ad primum quæſitū rñdetur,in fi.lib.1.ſed partis nō intereſt ꝙ iudex ita breuiter excluſerit eam vbi breuitas conſiderari poſſet,cum non noceat de aliqua cauſa cur excluſio ſecuta nō eſſet,
6 ſi ita breuiter non fuiſſet pronunciatū,pro † hoc adduco dictum Imolæ in c.fi.in fi.de emp.& vend.vbi ſi emptor agat de euictione contra venditorē,& vēditor excipit quod lis ſibi denūciata nō fuit,non ſufficit hoc vend. tortū ſi doceat quod ſi denūciata fuiſſet lis,emptorē defendiſſet,quod dictū ꝓ nota.refert & ſequit Alex.in l.pō ſolum.§.morte.col.pe.in fi.ff.ope.no.nunciat.in conſi.67.lib.3.in conſi.63.col.fi.lib.6.vbi tñ aliter vr̃ loqui,aliud etiam voluit Soc.in l.2. §.voluntatē.ff.ſolu.mat.Dec.in conſi. 74. col.fi.ſed diſtinguit in hoc articulo Ripa in d.§.uoluntatem . Ad idē facit cōmunis doc.concluſio,quod nulliter geſtum reuocari nō debet,qñ ſi ita geſtū nō eſſet,de nouo eſſet faciendū, rō eſt quia ex quo de nouo ita eſſet faciendū partis nō intereſt reuocationē fieri.Ang.& Alex.in l.ſi finita in prin.ff.de dam.infect.Ang.in §. quadrupli.Inſti.de actionib.Pau.de Caſt.in conſi.472.In cauſa capturæ Iacobi.ad fi.lib.1.Soc.in conſi.113.in fi.lib.3.Deci.in c.cū ceſſante.in fi.de appel.& in conſi.449.col.3.Iaſ.in l.a diuo Pio.§. in uēditione.col.3.ff.de re iudi.& in l.ſi pacto quo pœnā,in quinto nota.C.de pactis.Curtius Iunior in conſi. 127.col.3.uerſi. accedunt ad confirmationē.Goz adi.in conſi.21.col. 7. addo Abb. ultra Mod.in conſ.29.in fi.lib.2.Imo.in cōſ.105.col.2.ante med. uerſi.nec obſt.ꝙ legitur & no.de quo latius dixi in conſi.65.
7 ¶ † Tertiò rñdeo poſito,& non cōceſſo illa ordinatio eſſet nulla talis nullitas non reſpicit omnia acta,ſed ſolum reſpiceret ipſum caput ſentētiæ,quia in alijs actis non eſt nullitas cum nō deficiāt ſolēnia iudicij,ideo iudex appellationis teneret reformare ipſam ſentētiam,& ſic in effectu eā cōfirmare,cū idē fiat in diffinitiua, quæ eſt grauioris ponderis,ut habetur in l.ſi expreſſim.ff. de appellatio.Bald.in conſi.298.col.2.lib.3.Io.de Ana.in conſi. 9. col. 9.circa med.& in conſi.26.col.2.Cor.in conſi.35.col.4.in fi.lib.3. Alex.in conſi.122.in fi.lib.2.& in conſi.53.colū.3.lib. 5. mod.in rub.de appella.& alibi ſæpe,dico tñ non eſſe opus aliqua informatione ceſſante nullitate.¶ Quartò,rñdeo,poſito ꝙ iudex non ita breuiter pronunciaſſet,& pars allegaſſet impedimentū aliqđ, tñ cum terminus inſcribendi a iure regio limitatus, eſſet finitus, opus erat reſtitutione in integrum,quia iudex inferior non poterat terminū prorogare,vt dixi,& hodie reſtitutio in integrū ſequendo regias ſanctiones a principe impetratur,mōdo non pōt imputari iudici cur partē longius non expectauerit,quæ reſtitutionē in integrū poterat impetrare quia iſtud ius ſpeciale ad vitādum actū in cōſideratione haberi nō debet.l.4. §.1. ff.de fidei.c.
8 liber.Dec.in regula,ea ſi raro.ff.de reg.iuris præterea † reſtitutio in integrū non cōceditur niſi ſummariè ſaltē probet de læſione: vt habet̃ per doc.in l.nā & poſtea.§.ſi minor.ff de iureiur. Rota, deci.87.Nō ſufficit deci.191.Per litis cōteſtationē.deci.384. Fuit dubitatū.in fi.in nouis, & deciſ. 465. Nota ꝙ aduerſus.in antiq. Pau.de Caſt.in cōſi.281.in cauſa iſta quinq;.col.4.in fi.lib.2.Dec. in l.nihil cōſenſu .§.1.ff.de reg.iuris . ſed de læſione circa inſcriptionis excluſionē docere nunquā poterit cū declarauerit nolle arguere de falſitate ſententiam,ſed de errore notarij, in errore autem fruſtra agit̃ de inſcriptione,ergo excluſio inſcriptionis in nihilo grauauit, quid ergo conqueritur fuiſſe excluſum ſi de falſo impugnare nō vult.¶ Quintò rñdeo ꝙ pars appellans opponens de breuitate tp̄is ꝯ ordinationē iudicis nō pōt prætendere aliud grauamen niſi ꝙ ſi ſententia non fuiſſet tā cito lata,poterat allegare cauſas cur excluſio non fieret,in quarū allegatione fuit im-
9 pedita ob tēporis breuitatē.ſed dico † ꝙ allegans impedimentū ob temporis breuitatē debet probare,ꝙ niſi fuiſſet illa breuitas temporis feciſſet quod ſibi incumbebat.i.propoſuiſſet cauſas legitimas cur excludi nō deberet.l.qui commeatus.ff. de re milita. l.ſi Titius vbi Soci.in ſecundo no.ff.de cond.& dem.Cor.in cōſi. 309.col.fi.in conſi.209.col.9.poſt med.verſi.concurrunt ēt.lib.2. in conſi.296.col.4.in fi.ver.& non ſolum requiritur.lib.3.in conſ. 143.col.2.in conſi.277.circa fi.& in conſi.312.colū.2.circa med. lib.4.ſed iſtud pars non impleuit,implere ēt aliter nō poſſet niſi oſtendendo durantibus illis quindecim aut 16.diebus fuiſſet impedita,adeo ꝙ nec per ſe nec per procuratorē ſuū cauſam inſcriptionis peragere nō potuit, quanquā ēt tale impedimentū tanti
10 tp̄is in re de facili expedienda nullo modo eſſet veriſi. ¶ † Sextò rñdeo quod hic agit̃ de vna interlocutoria modici aut nullius præiudicij attēta declaratione partis , quod de falſo arguere nō vult,quo caſu breuitas tp̄is non habet̃ in conſideratione imò ferri poſſet talis interlocutoria parte non citata, vt hr̃ in l. ne quicq̃ §.vbi decretū.ff.de off.procon.Ioan.de Ana.in conſi.26.col. 1.in fi.Soc.in conſi.10.col.fi.lib.4.idē eſt in alio actu,in quo de modico præiudicio agitur.Rota deci.686.Dñs Petrus . in antiq.ſi pōt omitti ſolēnitas citationis cùm opponitur de breuitate tēporis, cū pars fuerit citata, & nulla ſit maior ſolennitas in mundo q̃ citatio,& maximè præmiſſa procedunt conſiderato ſtylo , in quo partibus præſentibus ēt nulla alia data dilatione,cognita veritate facti potuiſſet cauſa ſuper cāpo diffiniri . ¶ Non obſtat ꝙ dies ordinationis eſſet feriata,quia negatur, & licèt tali die non conſueuiſſet iudex pro tribunali ſedere,eo quia per ordinationē regiā tenebatur iudex accedere ad locū pro iuſtitia miniſtrāda in ſingulos quindecim dies,nō tñ negat̃ facultas iudicis accidendi ſæpius ſi velit,& ante illos quindecim dies,nā ſtatutū illud factū eſt in fauorē ſubditorū & pro litibus dirimendis,vt iudex teneat̃ ad locū adire in ſingulos 15.dies,ſed intelligere quod antea adire nō poſſit,eſſet retorquere ſtatutū in eorū odiū & præiudiciū, contra l.quod fauore.C.de legib.& inducta ad vnū effectū operatur eius effectū contrarium,ꝯ.l.legata inutiliter.ff.de lega.1.cū ſi.
11 ¶ † Secundò rñdeo,pars aduerſa vult arguere a contrario ſenſu hoc modo,ſtatutū regium dicit ꝙ iudex teneatur accedere ad locum in ſingulos quindecim dies,ergo ante nō pōt,ſed illud argumentū non ſumitur in ſenſu cōtrario,ſed oino diuerſo a ſenſu directo,ſenſus enim directus eſt quod teneatur accedere, cōtrariū huic obligationi accedendi eſt,quod teneat̃ ante accedere,& ſic ſenſus cōtrarius non obligat ante quindecim dies.ſed dicere ꝙ ſi velit iudex accedere nō poſſit,non eſt ſenſus ꝯrius , ſed diuerſus habens diuerſam, & ſeparatā rationē , in diuerſis autem non fit illatio.l.fi.ff.de calūnia.l.Papinianus exuli.ff.de mino. cum ſimi. & argumentū a contrario ſenſu debet reſtringi ad limites ſenſus directi nō etiam extēdi pōt ad aliud diuerſum & ſeparatū a ſenſu directo.Pau.de Caſt.in cōſi.106.Incipiēdo a ſecundo lib.2.deciſ.in l.1.col.25.ff.de offi.eius.in conſi.110.col.2.in conſi.216.col.

fin 2. & io conſi. 283. col. 4. ¶ Tertiò rñdeo, poſito eſſemus in argumento a contrario ſenſu, tamen dico quod ſumitur tale argumentum quando in ſenſu contrario eadem eſt ratio quæ in ſenſu directo, quia ob paritatem rationis idem ius eſt in ſenſu cõtrario qđ in directo, cũ argumentũ a paritate rationis ſit fortius argumento a cõtrario ſenſu. Bal. in l. qui teſtamento. §. mulier. ff. de teſtam. Imo. in l. ſi vero. §. de viro, circa fi. ff. ſolu. mat. Cor. in conſi. 273. lib. 1. & in conſi. 22. col. 4. in conſi. 80. in prin. lib. 2. & in conſi. 150. col. fi. circa med. lib. 4. puta, ſtatutum loquitur in decedente ab inteſtato, certe habebit locũ etiam condito teſtamento qñ in caſu teſtati eadẽ eſt ratio. Pro quo tex. in §. ꝑ autẽ, Inſt. de legi. agn. tut. vbi licèt vocentur agnati ad tutelã ab inteſtato, tñ idẽ eſt cõdito teſtamẽto in quo de tutoribus prouiſum nõ ſit, quia ex quo in teſtamento prouiſum non eſt, militat eadẽ ratio vocandi agnatos, quæ militat nullo omnino codito teſtamento. ſed in propoſito noſtro, licèt ſtatutũ cogat iudicẽ in ſingulos quindecim dies tñ, iſtud fecit ne iudices breuium villarum nimiũ grauarentur, tñ ſi ante illud tẽpꝰ neceſſitas aut vtilitas ſuadet iudicẽ ad locum adire, nihil obeſſe debet quominus adire poſſit ob rationis idẽtitatem. ¶ Nõ obſtat aliud aſſertum grauamen, quod publicatio teſtiũ fieri non potuerit ante eorũ receptionẽ per conſtitutionẽ regiã, quia rñdeo, ꝑ imò receptio præceſſit facto ipſo ex eo qđ pars dedit obiectus contra teſtes, & iudex admiſit, qui obiectus non dantur niſi poſt receptionẽ, ergo in antecedens neceſſarium recepti cẽſentur teſtes. l. ad legatũ. l. ad rem mobilẽ. ff. de procur.

12 l. illud. ff. de acqui. hære. & in † terminis illud videtur decidere Rota deciſio. 105. Valet receptio. deciſ. 392. Si auditor. in nouis, deciſione 446. Nota ſi auditor, & deciſ. 516. Nota valet. in antiq. vbi licèt nõ valeat probatio ſuper articulis non admiſſis, tñ ſi recipiantur teſtes ſuper eis, ex hoc cẽſetur admiſſi articuli, quia paria ſunt facto aut verbis quid fieri. l. Paulus reſpondet non tantũ verbis. ff. rem ratã hab. in propoſito noſtro cum obiectus nõ recipiantur niſi receptis atteſtationibus, recipiendo obiectus dico quod ſtatim recipiũtur atteſtationes. & profecto iſtud ſuaderi debet ob rationẽ naturalẽ, quorſum. n. attinet obijcere cõtra teſtes nõ receptos, eſſet enim obijcere cõtra nõ ens, obiectio. n. ꝯ teſtes, fit reſpectu receptionis eorũ ne noceant ſi ꝯ eos non obijciatur,

13 ſed † in correſpectiuis poſito vno ponitur & alterum, & ſublato vno tollitur & alterum. l. ẽt. §. ex cauſa. ff. de minor. l. fi. ff. de acceptila. l. Clemẽs. §. 1. ff. de hæred. inſt. l. fi. §. matri. l. alumnæ. §. Seia. ff. de adim. lega. & cũ iſta duo receptio teſtiũ, & obiectus cõtra eos ſint connexa, nõ poteſt de vno fieri quin fiat & de altero. c. ſi quis obiecerit. & c. ſi quis præbendas. 1. q. 3. gl. in c. 1. in ver. tale, in fi. de fil. presb. lib. 6. ¶ Ex præmiſſis cõcludo bene iudicatum, & male appellatum, ſaluo ſaniori iudicio. Gratianopoli. 22. Auguſti. 1442. Aymo Crauetta de Saulliano.

SVMMARIVM.

Tractatur de ſubſtitutione vltimo loco facta poſt liberos maſculos de propinquiore ſui generis an expiret mortuo primo propinquiore.

1 *Agnatorum appellatione in ſtatutis aut vltimis voluntatibus non veniunt fœminæ agnatæ.*

2 *Intellectus ad l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cum ſimi.*

3 *Numerus ſingularis quando verificetur in plurali.*

4 *Voluntas teſtatoris quando cenſeatur eſſe cõformis iuri cõmuni.*

CONSILIVM CLXXX.

¶ Pro Petro Berlini parrochiæ Brennij proxime Gratianopolim contra Claudiam Gappete.

¶ De eadem materia vide ſupra in conſi. 162.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quãdo reddidi conſilium Petro Berlini contra Claudiam Gappete parrochiæ Brennij circa ſubſtitutionẽ factã vltimo loco de propinquiore ſui generis in gradu parentelæ poſt omnes liberos maſculos vniuerſaliter vocatos, quod eſt conſi. 156. non feci mentionem de conſilio Ancha. 27. Non ſeruato ordine. col. 2. in fi. verſi. poſtq̃ igitur. licèt in originali ipſius cõſilij apud me retenti de eo meminerim, & ad illud rñderim, idq; conſulto fecerã quod ſępius relatũ mihi eſſet, nõ moris eſſe omnia in conſulẽdo hic aperire, & ad partes arguere, propterea ꝑ ſæpe mouentur iudices ex fundamentis cõtrariæ partis, ſed melius ac tutius futurũ erat oĩa detegere, nã fuit iudicatũ in curia Grayſiuodam contra clientem meũ ex illo conſilio Ancha. quem Decius ſequitur in conſi. 321. col. 2. in conſi. 323. in fi. & conſi. 516. col. 4. ſed ſalua reuerentia iudicis illud conſiliũ Anch. & ſequaciũ nihil facit in propoſito, & potius facit contra partem aduerſam q̃ pro ea. ¶ Et primo cõſidero ꝑ potiſſimũ fundamentũ Anch. eſt in caſu ſuo, quia in effectu teſtator cenſetur vocaſſe familiam ſeu agnationẽ quam prætulit filiabus proprijs, ideo durat fideicommiſſum quamdiu ſupereſt vnus de familia. ſed iſtud fundamentũ Anch. retorquet ꝯ partem hoc modo, aut volumus dicere ꝑ ex vltimo capite ſubſtitutionis de qua agit, dũ vocauit teſtator poſt deſcendentes maſculos propinquiorẽ ſui generis, intellexerit teſtator de propinquiori in agnatione, aut etiam in cognatione. ſi in

1 agnatione, † dico quod ipſa Gappete nõ cenſet vocata, quia licèt ſit agnata, tñ quia in eius perſona finit agnatio, nec per eã conſeruatur diſpoſitio facta in fauorẽ agnatorũ, non cõprehendit fœminas agnatas. Bal. in cõſi. 473. Circa quæſtionẽ. col. 2. lib. 5. Cor. in conſi. 335. col. 3. lib. 1. in conſi. 13. col. 3. in conſi. 224. col. 2. & 3. lib. 5. in conſ. 26. & in conſi. 41. col. pe. & fi. in ſecundo dub. lib. 4. Deci. in l. 1. nu. 125. ff. de reg. iuris. in rub. C. vnde legit. & in conſi. 13. col. 2. Curtius Iunior. in conſi. 154. col. penu. in conſi. 172. q̃ in conſi. 176. colũ. 4. in quibus locis volunt cõiter doct. quod ſiue in ſtatuto ſiue in vltima voluntate agnati præferantur cognatis ſiue ſimpliciter illi de agnatione vocent, nunquam veniunt agnatæ fœminæ. Aut volumus dicere quod in illo vltimo capite ſubſtitutionis cenſeatur intellectũ de propinquiore in cognatione deficientibus agnatis, & tunc dico quod in cognatis ceſſant rationes, & fundamenta Anch. ad inducendũ perpetuũ fideicommiſſum, quæ militãt in agnatis rõne conſeruãdæ domus & familiæ teſtatoris, ob id ceſſantibus rationibus Anch. ſuper quibus fundatur eius deciſio, ceſſare debet & ipſa deciſio. c. cũ ceſſante, de appel. dico tñ quod in illo vltimo capite ſubſtitutionis nõ intellexit teſtator de agnatis per ea quæ ſcripſi in priori conſilio, & ſic nõ ſumus in terminis Ancha. ſed multũ diuerſis habentibus diuerſam & ſeparatã rationẽ, ex quibus non licet arguere. l. fi. ff. de calũnia. l. Papinianus exuli. ff. de minor. cũ ſim. ¶ Secundò rñdeo & dico ꝑ Anch. videns difficultatẽ eſſe in caſu ſuo per tex. in c. non põt, in c. quãuis, de præben. lib. 6. & in l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verb. ſig. rñdet quod illa loquuntur in materia odioſa, non aũt in materia fauorabili. l. in teſtamentis. ff. de reg. iu. ſed pace ſalua tãti viri, dico ꝑ materia fideicõmiſſi nõ dr̃ fauorabilis, imò odioſa l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. de vulg. Rota. deci. 864. Teſtator, circa fi. in antiq. Soci. in conſi. 113. col. pe. in fi. verſic. ex præmiſſis. lib. 1. nec obſtat l. in teſtamentis, allegata per Anch. quia intelligit reſpectu inſtitutionis, vt teſtm̃ ſuſtineat, vt ibi per Moder. vnde ſimus in materia odioſa, & ſtricti iuris, nec apparet de voluntate teſtatoris ꝑ voluerit bona deuenire etiã ad oẽs cognatos in infinitũ, prout in caſu Anch. apparebat de affectione teſtatoris erga agnationẽ, quę fauorabilior eſt cognatione, dico quod nullo modo fideicõmiſſum extendi debet vltra primũ propinquiorẽ vocatũ poſt liberos maſculos.

2 ¶ † Tertiò mouet Anch. quia diſpoſitio teſtatoris debet intelligi ſm̃ diſpoſitionem iuris cõis, ſed de iure cõi qñ propinqui vocant ad ſucceſſionẽ intelligitur ſucceſſiuè vnus poſt aliũ. l. cũ ita. §. in fideicõmiſſo. l. peto. §. fratre. ff. de leg. ſecundo, & l. pe. §. 1. C. de ver. ſign. ſed illa iura loquuntur, & intelligi debent quando plures vocant ſub noĩe collectiuo, putà familiæ aut agnationis, nã familia aut agnatio eſt dictio collectiua colligens & continẽs plures perſonas. & oẽs eos qui de familia aut agnatione ſunt, ideo qñ teſtator ſubſtituit familiam aut agnationẽ cenſetur vocare oẽs, & prius proximiores, deinde cæteros, ſecus qñ plures vocarentur per noĩa appellatiua aut per copulam, quia tunc nõ intelligitur ſubſtitutio ordine ſucceſſiuo per fideicõmiſſum, ita ꝑ vocatis deficientibus alij ſequẽtes in gradu admittant, ita hr̃ per doc. in l. Gallus. §. quid ſi tantũ. ff. de lib. & poſthu. & in terminis ita rñdet Soc. in conſi. 113. col. 4. verſi. fina. & ꝑ opinio Pauli. lib. 1. ſed in caſu nr̃o ſubſtitutio non eſt facta per nomẽ collectiuũ, quia ſimpliciter nõ fuerunt vocati illi de familia, nec illi de genere aut parẽtela, ita ꝑ teſtator haberet affectionẽ ad oẽs in perpetuũ, & in infinitũ, ſed facta eſt vocatio per nomẽ appellatiuũ, quia vocatus fuit propinquior ſui generis & in gradu parentelæ. Nec ſunt paria dicere, voco illos de genere, aut de parẽtela, ſeu voco genus aut parentelã, & voco propinquiorẽ

mei generis in gradu parẽtelæ, q̃a primo caſu hr̃ affectio ſimpli
citer ad oẽs de parentela aut de gñre, cũ indiffinita æquipolleat
vniuerſali, ſecus in ſecũdo caſu qñ vocaṫ propinquior tm̃ de ge
nere, q̃a tũc nõ hr̃ reſpectus ſimpliciter ad genus, ſed ad vnum
3 propinquiorẽ ex genere. ¶ Et ſi dicatur, qñ teſtator vocat propin
quiorẽ ſui generis perinde vr̃ ac ſi vocaret propinquiores in nu-
mero plurali. §. ſi plures. Inſt. de legit. agn. ſucceſ. vbi licèt lex vo
cet proximũ ad ſucceſſionẽ, ſi tñ plures reperianṫ ęque ꝓximi in
eodẽ gradu oẽs pariter admittanṫ, ergo vr̃ qđ vocatio ꝓpinquio
ris ad oẽs extendaṫ. Rñdeo ꝙ numerus ſingularis tunc verificaṫ
in pluribus, vel ecõtra, numerus pluralis verificaṫ in vno, qñ ea-
dẽ eſt rõ, puta, qñ reperiunṫ plures in eodẽ gradu nulla ratio di
uerſitatis cõſiderari põt, qđ vnus admittaṫ magis q̃ alter, iõ oẽs
ſimul admittunṫ. ſimiliter qñ teſtator ſubſtituit filio ſuo decedẽ-
ti ſine liberis, ſi filius decedit relicto vno filio vel filia, rõ ſuadet
qđ na excludaṫ ſubſtitutus, ſicut ſi liberi plures relicti eſſent. l.
nõ eſt ſine liberis. ff. de verb. ſig. l. j. C. de cond. inſer. ſecus qñ eſ-
ſet diuerſa rõ, quia tũc numerus ſingularis ad plures nõ ꝑtinet. l.
ſi. ff. ad Treb. c. gaudemus. de diuor. ibi, nõ dixit, adhærebit vxo-
ribus, ſed vxori. tacit etea. in c. cũ in illis. §. ſi. de præb. lib. 6. Bal. in
conſi. 242. Factũ tale eſt, quidã B. li. 3. ſimiliter numerus pluralis
nõ verificaṫ in vno, vbi diuerſitas eſt rõnis. l. vbi numerus. ff. de
teſtib. tradit Dec. in l. j. col. 3. C. de pact. & in conſ. 50 & alibi ſæ-
pe. Mõ dico ꝙ lõgè diuerſa eſt rõ vocãdi vnũ propinquiorẽ ex
genere, & vocãdi alios propinquiores ſequentiũ graduũ, q̃a ma
ior affectio hr̃ ad proximiorẽ q̃ ad remotiores. arg. l. ſi viua ma-
tre. C. de bon. mater. no. Bald. in d. l. cũ ita. §. in fideicõmiſſo. ff. de
leg. 2. Dec. in conſi. 433. col. ſi. & alibi ſæpe, itaq; ſi quis velit dice
re ꝙ teſtator vocãdo propinquiorẽ ſui generis cenſeaṫ intellexiſ
ſe de oĩbus, ẽt alijs propinquis ſequẽtibus ordine ſucceſſiuo, o-
portet arguere qđ vocãdo propinquiorẽ, intellexerit ẽt de alijs
remotioribus, & ſic qđ habuerit tãtã affectionẽ ad vltimũ pro-
pinquũ in quo deficeret genus quãtã ad primũ, qđ eſt abſurdũ
immo abſurdiſſimũ. Vnde bene valeret argũ ꝙ euemente caſu
iſtius vltimi capitis ſubſtitutionis, ſi adeſſent duo ęque propin-
qui, & in eodẽ gradu, ꝙ vterq; admitti debeat ob rõnis identita
tẽ cũ nõ ſit dare rõnem diuerſitatis, cur vnus admitti debeat po
tius q̃ alter, & ita procedit tex. in d. §. ſi plures, ſed ꝙ vno ꝓpin-
quiore ſemel admiſſo & eo defuncto alij ſequẽtis gradus admit
tantur, hoc vr̃ abſurdũ, nec in hoc aliqua militat idẽtitas rõnis,
cum, vt dixi, affectio maior habeaṫ ad proximos q̃ ad remotos,
& iõ ſi videantur & põderenṫ doc. in d. §. quidã recte. in caſibus
in quibus dicũt ſubſtitutionẽ intelligi debere ordine ſucceſſiuo
per viã fideicõmiſſi, ſemper loquunṫ qñ plures vocanṫ ad ſubſti-
tutionẽ aut per numerũ pluralẽ aut ſub noie collectiuo, qđ plu-
res ſub ſe cõtinet, ita ẽt loquiṫ Pau. de Ca. in conſi. 384. Notandũ
eſt ad euidentiã. li. j. qđ nõ eſt ſine miniſterio, ſecus qñ vnus vo-
caṫ ex cõtentis ſub noie collectiuo, ſi. n. teſtator affectionem ha-
buiſſet ad oẽs ſui generis, veriſimiliter vocaſſet oẽs, aut alias nu
mero plurali vſus eſſet vocãdo proximiores. Nõ omitto aliã de-
clarationẽ ad text. in d. §. ſi plures, nã iõ ibi numerus ſingularis
verificaṫ in pluribus, quia alias diſpoſitio redderetur eluſoria &
nulla, rõne incertitudinis, cum. n. cõcurrant duo aut plures eiuſ-
dẽ gradus, ſi vnus tm̃ admitti debeat, incertũ eſſet quis eorũ ad-
mittẽdus ſit, cõſequenter ſtãte tali incertitudine nemo admitte
reṫ. l. ſi duo. ff. de teſta. tutela. quæ incertitudo ceſſat in caſu nr̃o,
nõ. n. ſubſtitutio reddeṫ nulla, & eluſoria ob id qđ alij propinqui
ſequẽtes in gradu nõ admittanṫ. ¶ Non obſt. ẽt argũ. Deci. ꝙ te-
ſtator cenſeatur vocare proximiores vſq; ad eũ gradũ quo ſuc-
cedunt de iure ciuili, quia illud procederet qñ teſtator vocat plu
res ad ſubſtitutionẽ ꝑ numerũ pluralẽ aut nomẽ collectiuũ, ſe-
cus qñ vtitur numero ſingulari, quia apparet de eius voluntate
ꝙ ad oẽs propinquos ſequẽtes affectionẽ non habuit. & profe-
cto cũ a proprietate verborũ in dubio nõ ſit recedendũ ẽt in vlti
ma volũtate. l. nõ aliter. ff. de lega. 3. vellẽ qđ aliquis reſponderet
mihi, quare teſtator vſus ſit numero ſingulari vocando propin-
quiorẽ, nõ in plurali, ſi. n. rñdebit ꝙ iõ locutus eſt ſingulariter ne
cõcurrentibus duobus æque proximis ambo admitterẽtur, ſed
alter tm̃, dico qđ hoc repugnat rõni naturali, quia dato tali con
curſu non eſt dare rõnem diuerſitatis cur alter præferatur. Præ-
terea, ſi teſtator ita intellexiſſet, eius diſpoſitio redderetur nulla
rõne incertitudinis, vt ſupra dixi. Dicendũ ergo qđ iõ teſtator in
numero ſingulari locutus ſit, q̃a vnicã ſubſtitutionẽ de propin-
quiore ſui generis vellet facere, nõ plures. Cõfirmatur iſta reſpõ
ſio, q̃a hic ſumus in materia fideicõmiſſi, q̃ dr̃ odioſa, quia onus
& grauamẽ cõtinet, ſed in odioſis numerus ſingularis nõ referṫ
ad pluralẽ, l. 2. ff. de lib. & poſth. hr̃ ꝑ doc. in l. qui filiabus. §. j. vbi
Iaſ. in 2. notab. ff. de leg. 1. tradit Dec. in conſi. 187. iõ diſpenſatio
ſuper homicidio nõ trahitur ad plura homicidia. Bal. in c. cũ in
cũctis, in fi. de elec. Calca. in conſi. j. col. 21. in fin. Iſtud tñ funda-
mentũ non vr̃ tutũ in vltimis voluntatibus aut ſubſtitutionibus
in quibus numerus ſingularis verificaṫ in plurali ꝑ ea quæ infra
dicã. ¶ Secundò rñdeo ad iſtud argũ Decij retorquendo illud ꝯ
eũ, nã vt dixi in priore cõſilio allegãdo ipſummet Deciũ & ẽt ſu
pra in pñti cõſilio, ſumus hic in materia fideicõmiſſi odioſa in
qua diſpoſitio dẽt reſtringi ad primũ actũ de iure cõi. l. boues.
§. hoc ſermone. ff. de verb. ſig. ergo ſi diſpoſitio teſtatoris vocan
tis propinquiorẽ dẽt intelligi ſm ius cõe, dicendũ eſt qđ intelle
xerit teſtator de primo propinquiore tm̃ non de alijs ulteriori-
4 bus. ¶ Tertiò rñdeo ꝙ voluntas teſtatoris cenſetur eſſe confor-
mis iuri cõi in eo caſu in quo teſtator loquitur, & nõ ulterius, q̃a
caſus omiſſus a teſtatore hr̃ pro omiſſo, & ad eũ nõ fit extenſio.
l. ſi cũ dotẽ, in prin. ff. ſol. mat. unde bene fateor ꝙ in caſu in quo
teſtator locutus eſt ſubſtituẽdo ultimo loco propinquiorem ſui
gñalis illa ſubſtitutio dẽt intelligi ſecundũ ius cõe. & ſm text. in
d. §. ſi plures, adeo qđ concurrẽtibus duobus aut pluribus ęque
proximis ambo aut oẽs admittanṫ, ſed non dẽt intelligi ſubſti-
tutio ꝙ oẽs propinqui ẽt futuri admittanṫ, quia hoc caſu teſta-
tor locutus nõ eſt cũ uſus fuerit numero ſingulari, qui pluralita
tẽ non patiṫ de ſui natura, ubi rõ diuerſitatis aſſignari põt inter
ſingularẽ, & pluralẽ, quæ maxima hic eſt, ut ſupra dixi. Immo re
gulariter, & de proprietate ſermonis numerus ſingularis plures
nõ includit. l. in uſu. ff. de uerb. ſig. Soc. in l. ſi fuerit, in princ. in 6.
not. ff. de reb. dub. & licèt in ultima uoluntate numerus ſingula-
ris uerificetur in plurali, ẽt in materia legati aut fideicõmiſſi. l. ſi
Titio aut Meuio. l. cũ quidã, in prin. 2. & l. unũ ex familia, in prin.
& §. rogo. ff. de leg. 2. & quia in ultimis uoluntatibus indiffinita
æquipollet uniuerſali. l. ſi pluribus, vbi late Bar. ff. de leg. 2. l. & ſi
plures. ff. de leg. 3. gl. in c. ut circa, de elec. li. 6. & in c. 2. de coniu-
gio lepros. tñ iſtud nõ procedit qñ in numero plurali nõ eſt eadẽ
rõ ut hr̃ in d. l. ſi pluribus. Præterea, indiffinita æquipollet uniuer
ſali in eo caſu de quo teſtator locutus eſt, nõ in alio, ſed hic teſta
tor ſolũ fuit locutus de propinquiore ſui generis qui extaret de
tpe cedentis ſubſtitutionis nec ulterius progreſſus eſt ad alios
gradus ſubſtitutionũ. Quartò rñdeo ad argũ Decij ꝙ regula il-
la ꝙ teſtator cenſeṫ ſe conformare cũ diſpoſitione iuris cõis non
ſemper procedit, immo a tali cõiectura de facili recediṫ per aliã
coniecturã aut præſumptionẽ. Cor. in conſi. 83. col. 2. ad fi. & col.
ſeq. & in conſi. 91. col. 5. in conſi. 595. col. 3. li. j. in conſi. 72. col. 2.
in conſi. 138. ad fi. li. 2. in conſi. 95. col. fi. in conſil. 531. col. 2. ad fi.
latius ac pulchrius in conſi. 202. col. 4. ad fi. & col. ſeq. nu. 9. in cõ
ſi. 229. col. pe. ad fi. & ſeq. li. 3. in conſi. 159. col. 5. & in cõſ. 167. ad
fi. li. 4. Sed dico ꝙ adeſt alia ꝑſumptio fortior, cur hic nõ uolue-
rit teſtator ſe cõformare cũ iure cõi, uocãdo oẽs propinquiores
de genere ẽt ſequẽtes in gradu primo, q̃a ubi teſtator habuit rõ-
nem agnationis, & maſculinitatis oẽs uocauit per numerũ plu-
ralẽ, unde ſi in ultima ſubſtitutione intellexiſſet, pariter de om
nibus cognatis & propinquis cuiuſuis ſexus, ueriſimiliter nume
ro plurali uſus eſſet ſicut in præcedẽtibus, arg. l. uni. §. ſin aũt ad
deficiẽtis. C. de cad. tol. Scđo ualet argũ a ueriſimili. l. ſemper in
ſtipulationibus. ff. de reg. iur. ſimiliter ualet argũ a cõiter acci-
dẽtibus in materia probationis ut hr̃ in l. nõ hoc. C. unde legi. &
in c. in præſentia, de proba. Sed quæſo a cõiter accidentibus con
ſueuerunt ne teſtatores uocare cognatos in perpetuũ, cũ ad eos
affectio regulariter nõ habeatur. Profectò id nullo mõ eſt ueriſi
mile, nec memini teſtm̃ aliqđ legiſſe, immo adeo nec doctorem
quidẽ conſulentẽ in quo teſtator cognatos perpetuò uocauerit
eo mõ quo iure ciuili ab inteſtato inuitãtur, & puto qđ iõ uoca-
uerit teſtator poſt deſcendentes maſculos hæredes uniuerſales,
propinquiorẽ ſui generis, cogitãs fieri poſſe qđ ſupereſſet aliqs
maſculus hæres particularis, aut aliqua filia, q̃ caſus euenit, q̃a
ſuperuixerũt ultimo maſculo hæredi uniuerſali, & maſculus, &
fœmina hẽdes particulares, ſed ꝙ ulterius progredi teſtator uo
luerit hoc mihi perſuaſum nõ habeo. eſſet. n. impropriare uer-
ba, extẽdere numerũ ſingularem aut pluralẽ, non apparente de
uolũtate teſtatoris, niſi potius in contrariũ contra oẽm ueriſimi
litudinẽ & cõiter accidẽtia in materia odioſa. ¶ Ex alio ẽt deci-
ſio Anch. nõ facit ad propoſitũ, quia in caſu Ancha. concurrebat
unũ efficaciſſimũ ad inducendũ fideicõmiſſum in fauorẽ ſequẽ
tiũ in gradu, quia uoluit teſtator ꝙ ſubſtituti pſtarent certũ onus
ſingu-

ſingulis annis in perpetuũ diſtribuendũ inter pauperes, ex qua diſtributione oneris in pauperes & in ppetuũ declarabaſ volũtas teſtatoris, q̃ vellet ſubſtitutionẽ illorũ antiquorũ de domo eſſe ppetuã, nõ dici põt diuerſa ratio reformat pactũ. Concurrit ẽt in caſu Anch. fauor agnationis, q̃ maxime cõſideraſ ad inducendũ fideicõmiſſum, nõ ſic in cognatione. Poſtremò ſaltẽ ex pmiſſis negari nõ põt quin de volũtate teſtatoris dubiũ ſit, ſed voluntas teſtatoris dubia non attenditur. l. ſi alij. ff. de vſufru. lega. l. in ambiguo. ff. de reb. dub. rurſus agitur de fideicommiſſo quod dr̃ odioſum. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & contra fideicõmiſſum in dubio pronunciari debet. Rot. dec. 864. Teſtator. circa fi. in antiq. Præterea in caſu dubio pronunciandum eſt pro poſſeſſore. §. commodum. Inſti. de interdic. l. Arrianus. ff. de act. & obl. Ex quibus concludo prout in priore conſilio, ſaluo ſaniori iudicio curiæ ſupremæ Dalphynatus cui me ſubijcio. Gratianopoli. 26. Auguſti. 1542. Aymo Crauetta.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia dicitur mera interlocutoria, non habens vim diffinitiua. qua non perimit ius partis in cauſa principali.*

2 *Sñia deſertioni appellationis qua pronunciatur appellationem eſſe deſertam, eſt interlocutoria, licèt habeat vim diffinitiua.*

3 *Sententia per quàm reijciuntur exceptiones peremptoria dicitur interlocutoria.*

4 *Appellatio ab interlocutoria minus legitime interpoſita, tenet in præiudicium appellantis.*

5 *Beſtiam repertam in ſolo alieno verberare non licet.*

6 *Suſpicio ſemper præſumitur contra eum, qui ſe opponit monitorijs per iudicem eccleſiaſticum faciendis.*

CONSILIVM CLXXXI.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iudex eccleſiaſticus pronũciauit eſſe procedẽdũ ad monitorias nõ obſtãte allegatione cuiuſdã litis pẽdẽtiæ in fauorẽ cõitatis Alicis, a qua pronunciatione fuit appellatũ viua voce & ſine ſcriptis. q̃ritur de validitate appellationis, & an talis pronũciatio dicaſ diffinitiua vel interlocutoria, quia ab hoc dependet validitas vel inualiditas appellationis. Pro diſſolutione dubiorũ
1 conſiderandũ † eſt, q̃ illa ſnia dr̃ mera interlocotoria nõ habẽs vim diffinitiuæ, q̃ nõ perimit ius partis in cã principali, licèt illa interlocutoria nullã aliã expectet ſñiam poſt ſe in eadẽ inſtãtia, & cõtineat pĩudiciũ irreparabile, puta, ſi pronũcietur procedẽdũ eſſe ad vlteriora nõ obſtante exceptione oppoſita ad proceſſum vel declinatoria vel litis pẽdentiæ, ſimiliter ſi abſoluiſ pars ab obſeruatione iudicij pp libellũ ineptũ vel inſtantiã perẽptã, eiuſmodi ſnia dr̃ mera interlocutoria nõ obtinens vim diffinitiuæ, quia nihil tractaſ de negocio principali, iuxta no. p Bart. in l. Titia. ff. de accuſa. cũ ſim. q̃ ſcribit Aret. in conſ. 20. in conſil. 106. in 2. dub. & in conſi. 119. vbi pulchre loquiſ & de ſnia qua pronũciaſ inſtantiã eſſe perẽptã, tradit Io. de Ana. in conſil. 93. col. 2. in fi. vbi q̃ dr̃ interlocutoria, quia de nouo agi põt ſuper negocio principali, & ſic talis pronũciatio ſolũ ferẽ ſuper proceſſu, nõ ſuper negocio principali, & cõſtat oẽm ſñiam quæ proceſſum ſolũ reſpicit, dici interlocutoriã. Rot. dec. 86. Si a pronunciatione, in addit. in nouis. in propoſito in iſta ſnia eſſet pcedẽdũ ad monitorias in genere nõ obſtãte litis pẽdentia, nihil reſpicit ad negociũ principale qđ eſt an datũ fuerit damnum in beſtijs vel non virũ ſine puniẽdi qui dãna dederũt vel non, ſed dr̃ mera interlocutoria non habẽs vim diffinitiuæ, nã remanet ius ſaluũ in negocio principali. i. an licuerit hoibus Ruelli beſtias depaſcentes in ſolo qđ ſuũ prætẽdũt verberare, licèt iſta ſnia in caſu quẽ diffinit, cõtineat præiudiciũ irreparabile, nec aliam ſñiam expectet poſt ſe, & cũ ea ſimul finiaſ inſtantia. ¶ Amplius dico quod licèt ſnia virtualiter ſeu effectualiter imponat finẽ liti ſeu ex ea depẽdeat victoria cauſæ, non tñ dr̃ diffinitiua niſi directo negocium principale diffiniat non in conſequentiã, ideo ſnia qua pronũciatur appellationẽ eſſe deſertã vel per quàm reijciẽ exceptio perẽptoria, vel concediẽ ſecundũ decretũ, dr̃ interlocutoria, quia per eã principale negociũ nõ directò diffinit, ſed in cõſequentiã, vt nouiſſimè Cor. tradit in conſil. 262. col. 4. poſt med. li. 4. & de ſen-
2 tentia † deſertionis appellationis ſeu qua pronũciatur appellationem eſſe deſertã, tradit Bal. in conſ. 344. Super eo quod quæritur vtrum ſnia. d. li. c. vbi quod eſt interlocutoria, licèt habeat vim diffinitiuæ, & q̃ iuſtificari vel impugnari nõ põt ex nouis teſtibus, & q̃ dicatur interlocutoria, tradit Old in conſ. 106. q̃ litera. col. 1. Io. de Ana. in conſi. 93. col. 6. in addi. Bolog. Pau. de Caſt. in conſil. 181. In cauſa iſta quinqz. col. 2. ad fi. li. 1. vbi tñ dicit q̃ reuocari non põt, ꝯ Rotam deciſ. 74. Si auditor. deci. 86. in nouis. deciſ. 455. Nota ſi a pronunciatione. & deci. 426. Nota ſi auditor. in antiq. idem quod reuocari non poſſit dicit Cor. in conſi. 14. col. pe. in conſi. 38. col. 5. ad fi. & in d. conſi. 242. poſt med. li. 4. pro hoc facit quod ſcribit Rot. deci. 215. nota quod ſnia. in antiq. vbi quod ſnia in qua reſeruatur ordo iuris, difficili modo reuocaſ. Ad idẽ facit quod ſcribit Aret. in conſi. 26. col. 10. verſi. præterea. & ſi voluiſſet quod interlocutoria quæ trahit ſecũ executionẽ, puta, quẽ non eſſe audiendũ vel inſtrõ fidẽ non eſſe habendã, reuocari nõ poteſt. Sed iſta ſnia ſuper deſertione appellationis vr̃ huiuſmodi, quia trahit ſecũ executionem. op. tñ Rotæ quòd ſnia lata ſuper deſertione appellationis poſſit reuocari per ordinarium, q̃ eam tulit, ſecus per delegatũ tenet Præpoſi. in ca. ex ratione. col. 21. de appella. quem ſimpliciter refert & ſequitur Aufre. in deci. Tholoſ. q. 363. in fi. Sed idem Aufre. q. 48. tenet q̃ interlocutoria habens vim diffinitiuæ reuocari non põt, ergo idem in ſnia ſuper deſertione quæ vim habet diffinitiuæ, & quod interlocutoria habens vim diffinitiuæ reuocari non poſſit, tradũt Imol. Roma. & Alex. in l. quod iuſſit, vbi nouiſſime Rip. col. 6. ff. de re iud. Non omitto circa ſñiam deſertionis diſtinctionem Guido Pap. q. 2. & q. 220. vbi q̃ ſi fuerat appellatum a diffinitiua, dr̃ diffinitiua, alias interlocutoria. Idem tradit Aufr. in d. q. 48. pro quã diſtinctione facit quod ſcripſi infra eo. conſi. verſi. præterea poſito. vide Fel. in c. ex parte 5. col. 7. ante med. verſ. dixit ẽt pulchre, de reſcripto. vbi ſequitur Rotã, quod ſnia ſuper deſertione põt reuocari per iudicẽ, qui eã tulit qñ ſuper ea fuit appellatũ, reuocãdo grauamen. & ad tex. in c. ſignificantibus, de offi. dele. vbi nõ reuocatur interlocutoria per quàm finitur iuriſdictio, reſpondet quod non procedit qñ a tali interlocutoria fuit appellatũ. quod non placet. & vbi de tali limitatione dubitaretur, vide aliam reſponſionẽ ad illud. c. ſignificantibus. quã tradit Roma. in conſil. 358. in fi. vbi dicit quod procedit in delegato, ſecus in ordinario per tex. ſing. in l. ſi præſes quaſi deſertã, vbi Bal. C. quom. & quã. iud. ¶ De ſnia per quam reijciunẽ exceptiones peremptoriæ, tradit Are. in dictis conſi. Iaſ. in rub. ff. de acq. poſ. col. 4. de ſecundo
3 † decreto, quod dicatur ſnia interlocutoria, tradunt Moder. in l. quod iuſſit. ff. de re iud. Abb. in conſi. 43. col. fi. li. 2. Anch. in conſ. 342. Vicarius. Rom. in conſi. 454. col. 4. ver. 4. idem probatur. Soci. in conſi. 18. col. 3. poſt med. ver. quinimmo voluit. lib. 1 ¶ Talis tñ interlocutoria ſuper ſecundo decreto iuſtificari põt ex nouiter deductis. Rot. d. deci 86. in addi. in fi. idem in qualibet interlocutoria habente vim diffinitiuæ. Rot. deciſi. 85. Si a ſnia. in nouis. nam interlocutoria habens vim diffinitiuæ non differt a diffinitiua quo ad vim, mentẽ, virtutẽ, & effectum, ſed quo ad verba tñ, de quibus curandũ non eſt. Feder. de Sen. in conſi. 198. Caſus talis eſt, lata fuit ſnia. in fi. ¶ Alibi ſcribit Soc. in conſil. 300. col. 7. li. 2. q̃ ſnia qua pronunciatur faciẽdum eſſe compromiſſum, dr̃ interlocutoria. ¶ Alibi ſcribit Calc. in conſi. 16. col. 5. in fin. q̃ ſnia quæ fertur ſuper declaratione actus, dr̃ interlocutoria. Similiter ſnia quæ fertur in executione cauſæ dr̃ interlocutoria. Bal. in cõſi. 146. quia ex facto. col. 2. circa med. li. 3. Guid. Papæ. q. 2. ad fi. & q. 75. in 6. dub. Idem in ſnia quæ fertur ſuper approbatione perſonæ ſine ordine iudicij, quæ dr̃ interlocutoria, licèt imponat finem negocio. Old. in conſi. 18. Circa primum articulum, in ſecũdo dubio. Idem in qualibet ſnia lata ſuper his quæ incidunt vel emergunt in cauſa lite pendente, puta ſuper attentatis. Rot. deci. 215. Nota quod ſnia, in antiq. Anch. in conſi. 417. De iuribus. col. 1. ¶ Si tales ſententiæ adeo præiudiciales dicũtur interlocutoriæ, quanto magis idem dicemus in ſnia per quàm pronunciatur eſſe procedendum ad monitorias, quæ ſententia non eſt præiudicialis, immo fauorabilis, & vtilis ſaluti animarum. c. cum ſit medicinalis, de ſen. excom. nec iſta ſententia dici poteſt vim obtinere diffinitiuæ, nam ſolum videtur admiſſio quædam probationum per quam ſolum iter aperitur veniendi ad cognitionẽ principalis negocij. Præterea poſito q̃ haberet vim diffinitiuæ, iſtud tamen non videtur procede quando fuit appellatum a grauamine ante ſententiam diffinitiuam. Rot. dec. 74. dec. 86. & dec. 427. Fuit dubitatum vtrum interlocutoria, in nouis Dec. poſt alios in c. cum ceſſante, col. 3. de appel. Plane ſi dictæ doc. vbi ſupra accuratius conſiderãtur, videtur ceſſare omnis difficultas, & aperte

proba-

probari q̄ appellatio ſit nulla interpoſita viua voce, & ſine ſcri-
4 ptis nulla expreſſa cauſa.c.cordi,de appella.li.6.¶ †Non omitto
tamen quod appellatio ab interlocutoria minus legitime inter-
poſita tenet in præiudicium appellantis, ideo appellatus talem
appellationem proſequi poteſt ſi uclit Rota dec.540. a grauami
ne.in antiq. Similiter tenet talis appellatio minus legitima quan
do iudex ei detulit.Rota decif.385.Si appelletur.in nouis.ſed tñ
non uidetur ſufficere delatio iudicis niſi appellatus conſentiat,
vt habetur in d.dec.540.¶ Adduco etiam unum ualde notabile
& vtile in practica, quod alibi legiſſe non memini, q̄ vbi agitur
de reuocatione interlocutoriæ coram eodem iudice,poteſt fieri
reuocatio ex nouis actis,licèt ſecus quando petitur reuocatio p
viam appellationis,ita Rot.dec.7.Si appelletur, in vltima addi-
tione in nouis. vbi idem dicit quando pro reuocatione interlo-
cutoriæ aditur ſuperior per viam querelæ.¶ Secundò principali
ter conſiderandum eſt quod bene, & iuſte fuit pronunciatum,
quia nulla probatur litis pendentia circa damna data, ſed tantũ
5 circa poſſeſſorium.& poſito† repertæ fuiſſent beſtiæ in ſolo alie
no,nõ propterea licuit verberare.l.quamuis.ff.ad leg. Aquil.Bal.
in conſi.144.Alio die.li.4. Ang.de malefi.in ver.etiam ueſtem cę
leſtem.nu.31.ideo exceptio litis pendentiæ nihil obſtat,nam ex
ceptio litis pendentiæ ut obſtet, requiritur quod cauſæ ſint con
nexæ, ita quod ſententia lata in una cauſa pariat exceptionem
rei iudicatæ in alia.Bal.in c.j.circa fin. de controuer. feudi apud
pares termio.latè Soc.in conſil.38.li.j.& in conſi.94.col.3.circa
med.ver.poſt eoo alia ratione.li.3.Cor.in conſi.30.li.3.& in cõ
ſi.220.li.4.Dec.in l.pen.col.j.ff.de iuriſ.om.iud.in conſi.33.in cõ
ſil.460.col.2.circa med. nec præſtat litis pendentia impedimen
tum niſi ſuper eo ſuper quo litigatur,vt patet ex no. in c.ſi.ut li-
te pend.Gem.in conſi.89.col.1.circa med. conſequenter dicen-
da eſt ſententia in fauorem partis appellatæ in omnem euentũ.
quin immo curia ſuprema Gratianopolis indiſtinctè obſeruat
quod procedatur ad monitoria per iudicem eccleſiaſticum, nõ
obſtante litis pendentia coram iudice ſęculari,& ita vidi obſer-
uari in cauſa d.ſancti Andreæ contra dominam Miribelli.in quo
æquitas maximè uerſat, quam curia memorata ſequi ſemper ſo
6 let,† eſt enim ſuſpicio contra eum qui ſe opponit cõtra monito-
ria,nam tuto in cõſcientia quorum attinet ſe opponere ne cur-
rat monitoriũ, ſicut dicimus ſuſpicionem eſſe ꝯ mulierẽ renuen
tem ſe ſequeſtrari,ne ab alio corrumpatur, uel renuentem cuſto
des ſibi adhiberi ideo ſi pariat,non tenetur maritus ob talem re
cuſationem partum agnoſcere.l.j.§.ſi maritus . ff.de liber.agno.
quem tex.ad ſimile propoſitum citat Pau.de Caſt.in conſil. 277.
quia per primum.col.pen.circa med.li.j.Idem in iudice q̄ reddi
tur ſuſpectus quando parti ſe opponit.glo.in ca.ſtatutum.in fin.
prin.in uer.copia.in ſi.de reſcrip.li.6.Cor.in conſ.232.col.2.poſt
med.li.3.Taurini.

S V M M A R I V M.

1 *Interlocutoria debet confirmari vel irritari ex eiuſdẽ actis, non ex inſtrumentis de nouo productis, niſi de nouo venerint ad notitiam appellantis, vel ſit talis interlocutoria quæ habeat vim diffinitiuæ.*
Interlocutoria poteſt iuſtificari vel impugnari ex nouiter productis ſeu probatis quæ veniunt ad probationem cauſæ expreſſe in prima inſtantia.ibi.nu.1.
2 *Actor an reus quis dicatur, non inſpicitur quis ad iudicium vocatus ſit,ſed petitio originaria eſt attendenda.*
Reuocatus actus non habetur in conſideratione & pro non facto habetur,quod reuocari poteſt.ibi.nu.2.
3 *Duratio actus requiritur in his quæ habent tractum ſucceſſiuum.*
4 *Litigioſa res non dicitur, quando fuit renunciatum cauſæ, & liti & inſtantiæ.*
Subreptio non committitur quando non fit mentio de litis pẽdentia,quæ extincta eſt aut ſuſpenſa.ibi.nu.4.
5 *Vniri debent cauſæ plurium quando ibidem petitur & ex eadem cauſa,quod procedit etiam in cauſa criminali.*
6 *Intellectus ad l.pater . ff.de iniur. & l.ſi quis ſeparatim .ff.de appellat.*
7 *Poſſe quis non dicitur quando quid facere non poteſt ſine cõſenſu aut arbitrio alterius, vel quando tenetur ſolennitatem aliquam obſeruare.*
8 *Intereſſe ceſſante audiri quis non debet, & exceptio tua non intereſt,impedit litis ingreſſum.*
Editio inſtrumenti fieri non debet quando illud non probat,ſecundum Corneum,ſed in contrarium adducitur tex. Ang. & Dec.ibidem nu.8.
Excuſſionis bonorum exceptio opponi non poteſt, quando opponentis non intereſt.ibi.nu.8.
9 *Sententia iudicis delegati iniuſta , dicitur etiam nulla ſecundum Iaſ.cuius opinio comprobatur contra Cor.& Brunum, & pro Iaſ.adducitur Old.*
10 *Forma dicitur quando ſolennitas requiritur de tẽpore actus, vel quando modus adijcitur præter diſpoſitionem iuris cõis.*
Citatio perſonalis ſeu nominatim fieri debet quãdo perſona eſt certa.ibi.nu.10.
11 *Citatio minus legitima nihil operatur, & forma citationis omiſſa proceſſus redditur nullus.*
Citatio procuratoris non ſufficit quando agitur de graui præiudicio.ibid.nu.11.
12 *Partes ſubſtantialibus iudicij renunciare non poſſunt,operatur tamen talis renunciatio in vim pacti nudi, quod prodeſt ad excipiendum.*
13 *Clauſula ex certa ſcientia, operatur vt tertio præiudicetur in his,quæ ſunt de iure ciuili,quando princeps de facto informatus eſt.*
Clauſula ex certa ſcientia, & non obſtantibus , ſimul iuncta operantur etiam in notabile præiudiciũ tertij . quod intellige in his quæ ſunt mere iuris ciuilis.ibi.nu.13.
Clauſula generalis non obſtantibus, ſola ſufficit vbi agitur de modico præiudicio in his quæ ſunt de iure ciuili.ibid.nu.13.
14 *Princeps poteſt mandare quod cognoſcatur de petitorio ſimul cum poſſeſſorio.*
15 *Præiudicium modicum vbi verſatur,multa conceduntur contra regulas iuris , quod exemplis pleriſque pulcherrime hic exornatur.*
Bona eccleſiæ poſſunt alienari ſine ſolennitatibus iuris, vbi agitur de modico præiudicio.ibid.nu.15.
Impeditis currit tempus vbi agitur de modico præiudicio. ibi. num.15.
Statuere poteſt eccleſia ſine conſenſu Epiſcopi in modico. ibid. num.15.
Teſtes ſingulares probant vbi agitur de modico præiudicio. ibi.nu 15.& ibidẽ quod idem eſt in teſtibus conſanguineis.
Liber rationum probat pro ſcribẽte vbi agitur de modico præiudicio,ibi.nu.15.
Iuramenti probatio ſufficit vbi agitur de modico præiudicio. ibid.nu.15.
Fama plene probat vbi agitur de modico præiudicio.ibi.n.15.
Literis ordinarij ſine teſtium ſubſcriptione creditur quãdo agitur de modico præiudicio.ibi.nu.15
Enunciatiua verba probant vbi agitur de modico præiudicio. ibi.nu.15.
16 *Contrauenien in modico an incurrat pœnas l.ſi quis maior . C.de tranſact.& quid in vaſallo contrauenienti fidelitati in modico.*
17 *Modica ſubreptio non vitiat.*
Citatio non requiritur quando agitur de modico præiudicio. ibid.num.17.
18 *Clauſula ex certa ſcientia, æquiparatur clauſulæ de plenitudine poteſtatis,& parem cum ea vim obtinet.*

CONSILIVM CLXXXII.

¶ Pro ſpectabilibus dominis Andrea & Melchione de Paganis fratribus & ciuibus Aſtenſibus.

Diuino

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vr̃ q̃ iudi-
ciũ iudicis a quo, fuerit nullũ ęque & iniuſtũ ſe-
1 quẽtibus fundamẽtis. ¶ 1 Primo poſtq̃ pronun-
ciauit eahibendũ eſſe prothocollũ, ex inſtr̃is trã-
ſactionũ poſt exhibitis nõ videbaṫ reuocãda in-
terlocutoria iã lata q̃ ex eiſdẽ actis debebat vel
cõfirmari vel irritari. clem. appel lãti. de appella. maxime cũ nõn
appareant inſtr̃a tranſactionũ de nouo ſuperueniſſe ad notitiã
appellantis, nec habeat talis interlocutoria vim diffinitiuæ ne-
que præiudiciũ teneat irreparabile. iuxta not. per Bar. in l. p̃ hãc.
C. de tẽp. appel. notat Præpo. in c. vt debitus. col. 27. de appel. An
ch. & Peruſi. in fi. de appel. li. 6. ¶ Eſt verũ quod Cor. in conſil. 73.
ad fi. li. 2. incidenter dixit poſſe iuſtificari appellationẽ ab inter-
locutoria ex inſtr̃is poſtea productis, ſed illud vr̃ intelligendum
qñ producerentur inſtr̃a ad probationem cauſæ expreſſæ in ap-
pellatione ab interlocutoria. iuxta no. per Cy. in d. l. per hãc. Pau.
de Ca. in conſi. 74. in facto iſto quatuor ſunt. in 4. dub. li. 3. Inn. in
d. cle. appellanti, ſuper gl. in ver. probandis. ¶ Scdõ cauſæ quæ pe
tebanṫ vniri videnṫ ſeparatæ ex falſa cã, nã l. cẽc ab initio d. Io.
Andr. ẽt egerit ꝯ dñm Melchionẽ, tñ d. Melchion ſtatim cõuenit
cũ ipſo d. Andrea & pariter ſe cõſtituit actorem petẽdo ab alijs
2 fratribus idẽ q̃ dñs Io. Andreas, iõ ad iudicandũ an ipſe d. Mel
chion ſit actor vel reus. nõ eſt attẽdendũ q̃ fuerit vocatus in iudi
ciũ, ſed aduertẽda erat eius petitio, & cã originaria. Alex. in cõſi.
203. lib. 5. Dec. in regula fauorabiliores. ff. de reg. iur. cũ ſim. Rur
ſus nõ põt dici d. Melchion in iudiciũ vocatus per d. Io. And. ex
quo talis vocatio poſtea fuit reuocata, & ambo ſimul cõuenerũt
de agẽdo ꝯ aliũ ſicut nõ dr̃ traditũ qd̃ reuocari põt. l. rõ. in prin.
vbi gl. ff. de act. empt. l. ſi pars. §. fi. ff. de inoff. teſta. l. fideicõmiſſa.
§. ſi quis illicite. vbi Bal. ff. de leg. 3. iõ dicimus qui mandatã iuriſ
dictionẽ habet, propriũ nihil habet. l. 1. §. qui mandatũ. ff. de off.
eius cõ eſt, quia reuocari põt. l. iudiciũ ſoluitur. ff. de iud. Alibi di
citur ea. in l. non quocunq;. in prin. ff. de leg. 1. quod legatũ non dr̃
legatario acquiſitũ qñ auelli ſeu auferri ab eo põt. Et poſſeſſio-
nẽ adeptus non vr̃ qui retinere eã nõ põt. l. non vr̃. ff. de acq. poſ.
& res io ſolutũ data non dr̃ quæ reuocari põt. l. ſi quis alia. in fin,
& l. ſi rẽ. ff. de ſolu. & quæ pulchre Soc. ſcribit in conſil. 76. col. 2.
& 3. li. 1. a fortiori non debet haberi in conſideratione iſta voca-
tio in ius a qua diſceſſum fuit. Nullum. n. & reuocatũ æquiparan
tur. iõ actus qui fit virtute reſcripti renocati dr̃ nullus. ca. audita.
& q̃ ibi no. de reſt. ſpol. Inno. no. Hoſt. & Io. And. in c. quia cun-
ctis, de conceſ. præb. li. 6. Gem. in conſil. 33. col. 4. ante med. & qd̃
ſint paria, factũ quid non eſſe, vel eſſe ſed reuocatũ, probatur in
l. 1. §. quibus. ff. q̃ cuiuſq; vniuer. nom. in l. creditores. ff. de verb.
obli. ¶ Præterea q̃ dñs Melchion eſſet reus, illud erat habito re-
ſpectu ad d. Andreã acturẽ qui eum in ius vocauerat, ſed poſtq̃
dñs Andreas ſimul cõuenit, & cõcordauit cũ ipſo dño Melchio
ne, deſijt d. Andreas actor dici ꝯ ipſum d. Melchionem, ergo &
iple dñs Melchion non potuit amplius dici reus ꝯ ipſum d. An-
dreã, quia actor, & reus ſunt correlatiua, in quibus ſi vnũ ceſſat
3 & alterũ. l. h. ff. de acceptila. nec eſt curandũ q̃ dñs Melchion ali
qñ fuerit reus, ex quo illa qualitas tei non durauit, ſed fuit extin
cta. l. ſi pro patre. § verũ. ff. de in rem verſo. nã quod quis dicatur
actor vel reus, iſtud habet tractũ ſucceſſiuũ quãdiu litigaṫ, ſed in
his quæ habẽt tractũ ſucceſſiuũ, requiritur perſeuerãtia actus. l.
itẽ eorũ. §. q̃ fi. ff. q̃ cuioſ. voiuer. no. c. nã & ego. de verb. ſig. c. di
uortiũ, de pœni. di. 1. quæ iura citat Cald. in conſi. 2. in tit. de lo-
cato. tradit Iaſ. io l. ſi arbitrio. col. 4. in 8. notab. ff. qui ſatiſda. cog.
& quod pulchro caſu ſcribit Bal. in conſil. 54. Statuto cauetur q̃
nulli officiali. libr. 2. ¶ Et magis 4 in terminis facit quod ſcribunt
4 Bart. & doct. io l. cũ mota. C. de trã. Dec. in l. 2. col. 11. C. de eden.
vbi quod res litigioſa amplius dici nõ põt qñ renũciatur cauſæ,
liti, & inſtantiæ, idẽ qñ aliter lis ſopita eſt & facta executio. Cal-
ca. in conſi. 116. col. 3 poſt med. Iõ ceſſat vicium litigioſi lata ſen
tentia. Bal. in conſi. 391. Apparet. in fi. li. 1. Io. Fabri in l. 2. C. de liti
gioſ. quod procedit licet adhuc cõtendaṫ in cã executionis, mõ
non ſit appellatũ a ſñia Alb. de Roſ. in l. 1. col. 3. ver. remaneat er-
go ſolutũ dubiũ. C. ne liceat potentior, non. n. curandũ eſt quod
aliqñ fuerit lis inter ipſos dñm Andreã & Melchionẽ poſtq̃ illa
fuit extincta, & finita per conuentionẽ, iõ reſcriptũ non dr̃ ſub-
reptitiũ qñ in eo nõ fit mentio de litis pendentia, quæ ſopita aut
extincta eſt. Arch. in conſi. 16. Viſo proceſſu facto coram nobili.
col. 1. § item iterũ nõ tenetur impetrãs facere mentionem de proui
ſione alterius quæ extincta ſit. Gem. in conſi. 8. colu. 2. ante med.
idẽ de litis pendẽtia quæ ſolũ ſuſpenſa ſit. Cur. Iun. in conſi. 174.

5 col. 2. iõ tũ vterq; eſſet actor, idẽ per oĩa petẽs vtriuſq; cã ab eo
dẽ fonte manaret, vtiq; erant cauſæ vniẽdæ, quia nihil prohibet
plures eodẽ proceſſu ſimul poſſe experiri. l. ſi quis cũ procurato
rio. §. 1. in ver. vnius litis. & ibi Bar. ff. de procur. nutãt doc. in l. hu
iuſmodi. §. fi. ff. de lega. 1. vbi Iaſ. col. 2. q̃ procedit ẽt in cã crimi-
nali in qua plures eodẽ libello poſſunt accuſari, qñ plura crimi-
na ex eodẽ facto deſcendũt, puta, ſi in vna & eadẽ rixa facta ſit
cedes, vel qñ ſimul cõmiſſum eſt furtũ vel ſi plures teſtes in vna
cã dixerunt falſum teſtimoniũ. Ang. in l. hos accuſare. §. lege Iu-
lia. ff. de accu. in l. nihil intereſt. §. cũ alterũ. & in l. qui publ 2. §. in
libro. ff. de adult. Præterea cã pro qua agitur, eſt cõis ipſorũ fra-
trũ Andreæ & Melchionis, & eadẽ rõ proſequendi iudicij in ne-
gocio vtriuſq;, ideo non vr̃ dubitandũ poſſe eos ſimul experiri. l.
6 2. ff. de cõſor. eiuſ. litis. ¶ 1 Sed dubiũ facere vidẽtur duo iura tex.
in l. pater. ff. de iniur. vbi pater põt experiri duobus iudicijs pro
iniuria illata filio, vno iudicio noĩe proprio ipſius patris, & alte
ro noĩe filij, & tñ illa duo iudicia procedunt ex eadẽ cã p̃p iniu
riã factam. Item vr̃ obſtare text. in l. ſi ſeparatim. ff. de appell. vbi
præſupponitur obligatos ex eadem cã adminiſtrationis poſſe ſe
paratim cõueniri, prout eſt in pluribus tutorib. Sed rñdeo ad il-
la iura duobus modis. primo q̃ licẽt illa iudicia procedũt ex ea
dem cã, in eis tñ eſt diuerſitas non cõio quæ conſideratur in ca-
ſu circa iniuriã, alter conſideraṫ iniuria reſpectu patris, alter re
ſpectu filij, puta, ſi vnus ſit vilis perſona, alter honeſtior. l. ſed ſi
vnus. §. interdictũ. de iniur. itẽ qñ plures tutores conueniunṫ, nõ
eadẽ eſt rõ io oĩbus, quia põt vnus in plus teneri q̃ alter ſm ma-
iorẽ dolũ vel culpã, & ſic vtroq; caſu iniæ diuerſæ ſerũt poſſum
ſm diuerſitatẽ perſonarũ, at in caſu noſtro non põt vnus fratrũ
obtinere ſine altero, neq; in eis diuerſitas aliqua cõſiderari põt,
& probationes eędẽ in vtriſq; ſunt neceſſariæ, iõ cũ ſit diuerſa
rõ in caſu iſto diuerſum eſſe debet ius l. ſi. ff. de calum. l. Pa . na
nus eaul. ff. de minor. ¶ Scdõ rñdeo qd̃ text. in d. l. pater, & l. ſi q
ſeparatim, nõ cogit vt ſeparentur iudicia, ſed tñ permittit pote-
ſtati patris ita ſeparatim agẽdi, ſed ex hoc nõ cenſeṫ imponi ne-
ceſſitas ita faciẽdi. l. nõ quicquid. ff. de iudi. & tex. d. l. ſi qui ſepa
ratim condẽnati, ſed nõ ſequitur ergo ſimul conueniri nõ potuiſ
ſent, quia text. hoc non dicit, ergo nec nos dicere debemus l. ſi
ſeruũ. §. non dicit prætor. ff. de acq. hær. ¶ Præterea 1 de quo ſcri
7 retnnbis lea dicẽs, poſſe plures agere eodẽ libello pro eadẽ cau
ſa niſi intelligamus qd̃ reus cogaṫ ita pati, alias. o. hoc poſſe non
diceremus, cũ ab alieno penderet arbitrio. arg. l. in emẽti. C. de
contrah. emp. Abb. in conſi. 17. col. 2. li. 1. vbi qd̃ poſſe non dr̃ qui
habet ſequi cõſenſum alterius, vel ſeruare aliquã ſolẽnitatẽ. Por
rò ex tali cumulatione actionis reus non patitur aliquod dãnũ,
neq; ſua intereſt ita ſimul agi, immo potius cõmodum ſentit ra
tione expenſarũ, nã vbi fierent duo proceſſus, fiet vnus tantum
nec ipſe in aliquo grauatur, qa defenſio quæ militat ꝯ vnum, ca-
8 dẽ militat ꝯ alterum. Itaq; 1 audiri nõ debet cum ſua nõ interſit.
l. 1. in. prin. ff. quorum appel. nõ recip. & exceptio tua nõ intereſt,
dr̃ exceptio litis finitæ. l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſeruitus ven. l.
poſthumus. §. ſi quis ex his. vbi Bar. & doc. ff. de inoff. teſta. Cor. in
in conſi. 6. col. 1. li. 2. pulchrẽ Roma. in conſi. 347. & io conſi. 409.
¶ Alibi ſcribit Cor. in conſi. 72. col. 3. ver. in ſuper q̃ d. ab.
4. q̃ vbi inſtr̃m nõ probat, nõ teneṫ quis illud edere, vbi alias e-
dere tenebaṫ, qa petentis editionẽ nõ intereſt. Concordantia eſt in
hoc tenet Ang. in conſi. 275. col. 1. circa fi. vbi quod notarius ro-
gatus de inſtr̃o minus ſolenni tenetur illud edere, nec põt dene
gari editio inſtr̃i ex eo quod illud dicatur nullum. l. 1. §. hoc in
terdictũ, verſi. ſiue aũt. ff. de tabul. exhib. Dec. in l. poſthumo, col.
11. circa med. C. de bo. poſſ. ꝯtab. Alibi no. glo. & Bal. in l. fi. & l. ſi
tibi decem. §. io his. ff. de pact. quod exceptio excuſſionis bono-
rum opponi non põt qñ opponentis nõ intereſt, & infinita id ge
nus ſi vellẽ poſſem cumulare. ¶ Ex quibus apparet cauſam ſepa a
tionis proceſſuum in ſnĩa aſſignatam eſſe falſam. Conſtat aũt q̃
ſñia lata ex falſa cauſa eſt nulla, iuxta no. in l. 1. C. de erro. cal.
in c. inter cęteras. de re iud. in l. ſi ita qui. ff. de acq hære. cum ſi.
¶ Tertiõ in medio cauſæ ex æquo fauendũ eſt vtriq; parti, vt o
tatur in d. regula fauorabiliores. modo ſi ex tranſactionibus poſt
exhibitis, & ita ex nouiter deductis fuit reuocata interlocuto-
ria, ſimili modo ex requiſitionibus nuuiter factis ꝯ trãſactiones
coram M. V. erat illa confirmanda, nam ſi allegas tranſactiones
ad excludendũ exhibitionẽ, & ego oppono ꝯ trãſactiones q̃ fa-
ctæ ſunt ex falſo fundamento, quia prothocollum erat & eſt in-
ualidũ qd̃ demum poſtea intellectum eſt, & ad oſtendendã in-
ualiditatẽ, immo & falſitatẽ, illud peto exhiberi, quare non erat
exhiberi.

exhibendū,& poſito, qđ in aliquo dictorū caſuū non eſſet nulli
9 tas ſed iniquitas,† dicen q̧ vbi agitur coram iudicibus delegatis
nulla ſnia eſt iniuſta, quæ eadē non ſit nulla, nā iudici delegato
mādatur vt iuſtitiā miniſtret,nō ēt vt ꝯ ius pronūciet, conſequē
ter pronūciando iniuſte,diſcedit ꝯ mandati formam. Iaſ.in §.in
bonæ fidei.col.2.ad fi. Inſti.de act.vltra Iaſ.confirmo bono fun-
damento qñ fit compromiſſum in arbitrū cū clauſula q̧ de iure
pronūciet,ſi arbiter iudicet ꝯ ius,laudum dr̃ nullum. l.nō diſtin
guemus.§.fi.ff.de arb. Bar.in l.diē proferre.§.ſtari. ff.eo.tit.Aret.
in conſi.68.col.pe.ver.tertio oſtenditur.Cor.in conſi. 177.col.5.
li.2.idē dicendū in delegato cui mādat̃ vt pronūciet ſecūdū ius,
q̃a ſi pnūciat ꝯ formā mandati,ſnia reddit̃ nulla.l.diligenter.ff.
mād.cū ſi.¶Tñ contra dictum Iaſ.tenet Cor.in conſi.161.col.1.
ver.nō obſtant.li.3.& in conſ.146.co.j.li.4.Fel.in c.cauſam quę.
de re iud.vbi quod ita eſt cōis opi.ſequitur Ripa in l.qui Romę.
§.duo fratres,col.2.circa med.ff.de verb.obli. idem tenet Brun.
Aſtenſis in conſi.69.col.fi.ver.7.ipſe delegatus, ¶Cor.tñ in conſ.
177.col.5.nu.27.li.2.ſequitur quod dicit Iaſ. qñ iudici delegato
expreſſe commiſſum eſſet qđ de iure pronunciaret.pro opinio-
ne ēt Iaſ.adduco Old.in cōſi.93.Magiſter ordinis.col.2.poſt me.
ver.& ſic cū iuſtas cauſas.& in conſi.295.Orta materia.col.3.Idē
tenet Barb.in c.prudentiā,in prin.col.12.& in c.literis,de off.de
leg.& iſta opin.vr̃ procedere qñ delegato diſpoſitiue cōmittitur
vt de iure pronunciet,non ſub verbis generalibus,quia tunc ta-
lis expreſſio diſpoſitiua operari aliquid debet,licēt tacite ſubin
telligeretur qđ expreſſum eſt.Bar.in l.diem proferre.§.ſtari.ff.de
arbi.Abb.in c.cū dilecta,de reſcrip.Fulgo.in conſi.61.Crot.in l.
4.§.Cato.col.7.ff.de verb.obl. ¶ Quartò vr̃ pronunciatū contra
formam reſcripti,ibi,vocato & aſſiſtente,qui ablatiui ſignificāt
conditionem.l.a teſtatore.ff.de cōdi.& demō. cōditio aūt ſigni
ficat formam.Bal.in auth.matri & auiæ . C.qō mulier tutel.offi.
fung.pnſ.quæ conditio ſeu forma erat implenda in forma ſpeci
fica.l.qui hæredi.& l.Męuius.ff.de cōd.& dem,nā forma tradita
in reſcripto in dubio cenſetur ſubſtantialis ſine qua actus mini-
me conſtare pōt.Bal.in l.cōparationes , in 3.opp.C.de fi.inſtr.&
10 cū iſta ſolennitas† vocationis & aſſiſtētiæ adiuncti eſſet neceſſa
ria de tpe actus ſeu prolationis ſniæ,illa dr̃ eſſe pro forma,Paul.
de Ca.in conſi.325.Teſtes examinati.col.j.poſt med. li.2.Are.in
conſi.69.col.j.rurſus quotiens additur aliquis modus ꝑter diſpo
ſitionem iuris cōis,ille dr̃ de forma.Anch.in conſi.33.Viſa qua-
dam petitione.Soc.in conſi.92.col.3.circa fi.li.4.ſed iſta vocatio
adiuncti eſt præter diſpoſitionē iuris cōis,quia ius cōe illud non
percipit,ergo vocandus erat adiunctus perſonaliter, nō ēt mo-
uendus in perſonam procuratoris partis, potiſſimum quia eius
perſona erat certa , quo caſu niſi citetur perſonaliter nihil cita-
tio valet.Alc.in conſi 5.& in conſ.83.col.4.li.2.& alibi ſæpe.Præ
terea procurator partis non erat procurator adiuncti iudicis q̧
debebat aſſiſtere,ergo citatio nulla, quia reſcriptū non dicit, &
citetur pars aut eius procurator,ſed q̧ vocetur adiunctus , ideo
11 † hr̃ pro nō vocato cū minus legitime vocatus ſit.l.quotiens . ff.
qui ſatiſd.cog.& de citatione nulla,no.Iaſ.in §.pœnales,col.pe.
Inſti.de actio.addo Bal.in conſi.214.Vt appareret in fin.lib.vbi qđ
forma citationis omiſſa,proceſſus redditur nullus.¶Non intelli
go tñ de citatione propria q̧ adiunctus poſſit citari, quia par in
parē non hēt imperium. l.nā & magiſtratus. ff.arbi.ideo loquor
reſpectu vocationis aut denunciationis . quinimmo ēt ſi citatus
fuiſſet procurator illius iudicis adiuncti, non vr̃ ſufficiēs citatio
eiuſmodi cū agat̃ de graui præiudicio reſpectu partis, quæ adiū
ctum impetrauit.Bar.in l.meminerint.C.vnde vi.& in l.ſolēt . ff.
de ali.leg.Dec.in conſi.460.col.4.ſed vltra Dec. allego Rot.dec,
750.Sciendū eſt,in antiquis,vbi quod non ſufficit citatio procu
ratoris,qñ agitur de priuando aliquē beneficio. ¶Quintò quan
do eiuſdē cauſæ plures ſunt iudices,niſi abſens oſtendat vel per
literas vel nunciū ſpecialē ſe non poſſe vel nolle intereſſe,alij iu
dices non poſſunt procedere.c.prudentiam.in 1.reſpō. de offic.
del .talis aūt nūcius dēt eſſe iuratus aut habēs literas excuſato
ris iudicis,alias fides ei non hr̃,ſm gl.ibi in ver.per certū.qūo er
go valuit cōminatio facta procuratori quæ habenda erat in ip-
ſum iudicē,aut qūo credetur procuratori q̧ adiunctus iudex no
luit aut non potuit intereſſe, qñ procurator nullus oſtendit lite-
ras adiuncti ſe excuſantis nullū itē iurām præſtitit. iā ſi dicto pro
curatoris credimus, vr̃ quodāmodo teſtis in cā propria contra
12 l.omnibus.C.de teſti.cum ut negocio eadem cod.tit.igitur † ſnia lata
abſente adiuncto cuius impotētia vel volūtas nō cōſtitit,eſt nul-
la,iterū q̧ ēt conſentiente parte ita procedi nō potuiſſet.Paul,
in d.c.prudentiā,col.6.ad fi.facit Iaſ.in l.ſi cōuenerit,col.2.de re
iud. Are.in conſi.109.Cogitis.col.2.in 2.dub. vbi quod partes nō
pñt renūciare ſubſtātialibus iudicij. puta, ne cōteſtetur lis. Idē
tenet Guid. Pap.q.216.Capel.Tholoſ.q.352.Similiter appellatio
nulla, quia deficiāt ſubſtātialia,non pōt conſenſu partiū valida-
ri.Alc.in conſi.167.col.fi.lib.2.ſed vt dixi ſupra iſta forma reſcri-
pti eſt ſubſtātialis,iō partes remittere eā non poſſent,ſolū poſſet
operari remiſſio aut cōſenſus partiū in vim pacti nudi , qđ pro-
deſſet ad excipiendū,iuxta gl.in l.2.C.de cōmu.ver.iud. Bald.in
cōſi.427.In cā ſpectabilis.li.j.Quod tñ vr̃ intelligendū de con-
ſenſu partiū expreſſe, nam tacite remitti pñt ſubſtāntialia iudicij
nō opponēdo.Dec.in l.vinū,col.pe.ante med.ff.ſi cer.peta Sextò
conſidero quod princeps in reſcripto voluit oīno q̧ adiūctus in
teruenirct,nā quo ad primos duos iudices prouiſum eſt qñ vnus
ipſorū nō adeſſe poſſet,vt alter cū adiuncto ſatis eſſet, ergo quo
ad adiunctū vr̃ voluiſſe q̧ oīno intereſſet.arg.l.cū ꝓtot, in princ.
ff.de iud.l.maritus.C.de proc.ergo ſi ſnia eſt nulla ex præmiſſis
rōnibus,non pñt dici delegati principis functi officio, per cōſe-
quentiā ex integro pñt iudiciū dicere, illud in melius reforman
do.gl.& doc.in l.iudex poſteaq̃.ff.de re iud. vbi Ale.in col.3.Por
13 tò in oēm euentū vr̃ retinenda cā pp reſcriptū,vbi eſt clauſula
ex certa ſcientia , ex qua cōſtat quod princeps & Comitiſſa pa-
triæ Aſtēſis bñ informata de facto voluit parti præiudicare, quo
ad retentionē quæ eſt de iure ciuili.Dec.poſt alios in c.fin.col.3.
poſt med.ver.& prædicta concluſio.de confir.vtil.vel inutil.in c.
ſuper eo,de offi.dele.cū ſimi.& habet iſta clauſola ex certa ſcien
tia,vim ſpecialis derogationis,iō ſi princeps informatus de ille-
gitimitate legitimat ex certa ſciētia natū ex coitu dānato,perin-
de eſt ac ſi in ſpecie derogaret textui in §.fin.in auth.quib.mod.
natu.effi.ſui,ita Pau.de Ca.in l.3.§.ſi is pro quo. ff.q̧ quiſq; iuris.
in conſi.41 Viſo teſtō Reliquiani.& in conſil.102.Videndum pri
mo de ipſo Alarico.col.fi.li.2.addo Bart.vltra Pau. in conſi.196.
Ciuitati Camerinæ . colu.2. vbi qñ princeps quod facit ex certa
ſcientia,cenſet̃ oē obſtaculū tollere. Immo adeſt hic ēt clauſula
nō obſtantibus , quæ duæ clauſulæ ſimul iūctæ operant̃ ēt in no-
tabile præiudiciū tertij. Alex.in l.ſi quis iniquū.§.ſi is pro quo,&
ibi Dec.col.j.poſt med.ff.quod quiſq; iuris. ¶Etenim cum illud
ius retētionis vel remiſſionis cauſæ ſit de iure ciuili , de facili a
principe pōt tolli.cū ſit modici ꝑiudicij ēt per ſolā clauſulā gñа
lem nō obſtante.Alc.in conſi.111.col.3.li.6.Soc,in conſ.120.col.
pe.ver.quintus caſus eſt,li.3.licēt.n.cauſa retineatur coram ipſo
principe , non propterea pars in aliquo lęditur cū ſaluū ſit ius in
14 meritis negocij principalis.¶†Facit qđ ſcribit Alc.in cōſ.54.co-
1.li.5.Brun.in conſi.21.col.fi.qđ pōt princeps mādare iudici co-
rā quo agitur cā poſſeſſoria, vt ſimul ēt cognoſcat de petitorio,
q̃a quod prius cognoſcatur de poſſeſſorio , hoc fuit introductū
de mero iure ciuili,& q̃a per tale mandatū pars non dr̃ lædi aut
ꝑiudiciū pati, cui iuſtitia non tollitur in meritis negocij princi-
15 pali .¶†De his.n.quæ ſunt modici ꝑiudicij nō magnopere cu-
rauit lex.iō vbi agitur de modico præiudicio,alienari pñt bona
eccleſiæ ſine ſolennitatibus iuris.c.terrulas,iūcto c.ſine exceptio
ne.12.q.2.¶Rurſus currit tēpus impeditis vbi agitur de modico
ꝑiudicio,puta patronis ad ꝑſentandū.c.cū pp.de iure patr.Abb.
in conſi.5.col.fi.li.2.vbi idē dicit in tpe inſtātiæ . Similiter ſuper
modicis pōt eccleſia ſtatuere ſine cōſenſu Epiſcopi.Inn.in ca.cū
acceſſiſſent.de conſti.& in c.requiſiſti.de teſti.refert & ſequitur
Abb.in conſi.7.col.2.li.2.Alibi ſcribit idē Abb.in conſil.113.col.
4.ver.vel poſſumus dicere.lib. 2.q̧ teſtes ſingulares probant ubi
agitur de modico præiudicio. Idē in teſtibus conſanguineis , q̧
probāt ubi agit̃ de modico præiudicio.Bal.in conſi.188. Conſo-
brinus.li.4.Similiter non repellitur teſtis ex modico commodo,
qđ ſit percepturus ex eius teſtimonio,q̃a non eſt ueriſimile qđ pro
modico cōmodo falſum dicat.Alc.in conſi.99.col.5.uerſi.acce-
dit quod attento.li.5.per tex.in c.& ſi qōnes,de ſimonia. ſimili-
ter modica teſtiū contrarietas nō attēditur nec eos repellit. An-
to.de Bu.in c.2.de regular.per illū tex.cum glo.Alibi ſcribit ibi-
dē Abb.in conſi.36.col.fi.li.2.q̧ in modicis liber tōnum probat
pro ſcribente.idē tenet Bal.in l.unica.col.3.C.de confeſſis , quē
refert & ſequit̃ Cur.Iun.in conſi.121.col.3.ad fi.addo Ancha.in
conſi.44.Primo de uiribus.col.3.uer.4.quia iſtæ ſolutiones , ubi
appellat ſummas minimas qñ agit̃ de triginta libris centum ſoli
dorū annuatim.q̧ Anch.dictū optime facit pro cā conuentus fra
trū Prædicatorū Grationopolis cōtra magiſtrū Beſſonis Secreta
riū Dalphinalē.Similiter admittitur probatio per iurm,ubi agi
tur de modico præiudicio.l.theſaurus.ff.ad exhibē.Dec.in c.pa
ſtora-

ſtoralis.col.1.de excep.Iaſ.in l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatiſdatum, colu.2.ad fi.ff.q ſatiſ.cog.Et dicit Io.de Ana.in cõſi.j.col.j.ad fi.ꝙ impedimentũ probatur ſolo iuramẽto,vbi agitur de modico ꝑiudicio.allegat Bar.in extrauag.ad reprimendũ in verſ.ſummarie.Similiter fama plene probat vbi agitur de leui præiudicio. gl.in l.vbi adhuc.C.de iure dot.Bar.in l.de minore.§ pluriũ.col.fi.ff.de qõ.Iaſ.in repe.l.admonẽdi.col.88.ver.itẽ in cauſis leuioribus.ff.de iureiu.Calc.in conſi.100.col.pe.circa med.¶Alibi ſcribit Calde.in conſi.3.in tit.de fi.inſtr.qđ vbi agitur de modico præiudicio creditur literis ordinarij ſine teſtiũ ſubſcriptione, quod etiã voluit Dec.in c.cũ cauſam.col.2.ver.ſaluari tñ põt.de proba.immo in leuibus creditur leuibus literis ẽt in his quæ ſunt extra officiũ ordinarij.D.c.in c.poſt ceſſionem.col.8.verſ.ſecundo limitatur,eo.tit.de proba.¶Et eſt generaliter verum in materia probationis,quod ubi agitur de leui præiudicio, non requiritur plena probatio,quæ alias eſſet neceſſaria.Bar.in l.ſi quis a liberis.§.ſi qs ex lris.ff.de libe.agno.in l.3.§.cauſæ. ff.ad carbonia . & in d.trac.ad reprimen.in ver,ſummarie. col.3.& 4.Bald. in l.j.C.vt in poſſ.leg.Cano.in c.qm̃ frequenter.§.ꝙ ſi ſuper , & §.fi.vt lite nõ conteſt.¶Ideo vbi agitur de modico præiudicio creditur verbis enunciatiuis ẽt notarij.glo.& Inno.in c.olim,de cenſib.refert,& ſequit̃ Abb.in conſi.64.col.4.li.j.¶Alibi ſcribit idẽ Abb. in c.fin.per illum text.de probatio. ꝙ vbi agitur de modico præiudicio ſtatur aſſertioni partiũ,ẽt in materia in qua partes nõ habent liberã poteſtatẽ diſponendi,refert & ſequitur Dec. in l.ſi donatione, col.6.circa med. C.de collatio.Similiter in leuioribus ſtatur ſimplici verbo iudicis.Bar.in auth.niſi breuiores,in fi.C.de ſent.ex peric.reci.Dec.in c.poſt ceſſionẽ,col.8.ver. ſecũdo limitatur, de prob.vbi ẽt Dec.ꝙ ſufficit probatio ſemiplena qñ agit̃ de modico præiudicio.Alibi ſcribit Bellame.in conſi.10.col.j.ꝙ vbi agitur de modico ꝑiudicio,ſufficit probatio per argumenta Videmus in ſimili ꝙ creditor pupilli in modica quantitate tutor pupillo dari põt.gl.in.Bar.& doc.in auth.minoris debitor. C.qui tuto.dari poſſ.Bar.in l. ſi quis pignore.§.j.in fi.ff.de pig.act.¶Alibi ſcribit idẽ Abb.in conſi.102.col.3.li.2.ꝙ appellatione bonorum veniunt futura,vbi agit̃ de modico præiudicio per l.fi.C.quę res
6 pig.obl.poſ.¶Alibi ſcribit† Bal.in l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.ꝙ vituperari non debet tranſgrediẽs in re modica.refert & ſequitur Cor.in conſi.67.col.2.lib.5.addo Pau.de Caſt.in conſi.377.Quantũ ad illa.col.j.in fi.lib.j.vbi ꝙ contraueniens trãſactioni in modico,in pœnam incidere non debet,puta,ſi cõtrauenit circa aliqua acceſſoria. per text.in l.quamuis rões.ff.de cond.& dem.quod tñ affirmare non audeam,vbi iuɼm interueniſſet,qa ex modica ꝯuentione incidit quis in pœnas.l.ſi quis maior.C.de tranſa.Fulg.in conſi.223.Cuma.in conſi.179. Quædam tranſactio.Alex.in l.in executione.§.pe.ff.de verb. obl.& in conſi.106.col.3.li.3.vbi ꝙ ex defectu vnius nummi põt colonus expelli qñ iuɼm interuenit.Iuramẽtum enim dr̃ quid indiuiduũ, nec poteſt iurans contrauenire pro parte quin cõtrauenat in totum.¶Et pro hoc adduco Io.de Anan.in conſi.7.col.3.vbi ꝙ vaſallus contraueniens iuramento fidelitatis in modico, in totum dr̃ contrauenıſſe . Sed iſtud ceſſat in caſu noſtro in quo non agit̃
7 de iuramento aliquo.¶Adduco† ad præmiſſa quod ſcribit Calc.in conſil.8.col.pen.circa med. vbi ꝙ modica ſubreptio nõ vitiat reſcriptum,allegat gl.in proœ.ſext.in ver.¶Alibi ſcribit Ang.in l.qui iuriſdictioni,& ibi Dec.col.3.in fi.ff.de iuriſ.om.iudi.ꝙ vbi cauſa eſt modica,iudex vt ſuſpectus recuſari non poteſt.Alibi & foitius ſcribit Rot.dec.686.Dñs Petrus,in antiquis,ꝙ vbi agitur de modico præiudicio, non requiritur citatio quæ alias eſſet neceſſaria . Similiter omiſſio aut defectus modicæ ſolennitatis actiuis non vitiat vt hr̃ in l.hac conſultiſſima.C.qui te.fac.poſſ.& qñ dicatur modica ſolennitas,tradit Iaſ.in conſi.26.col.j.li.j.immo præſumitur ſolennitas eatrinſeca qñ agitur de modico præiudicio.Dec.in c.j.in fi.tertij nota.de iud.arg.l.j.in fi.ff.de ventre inſpi.addo Curt.Sen.in conſi.75.Super motiuis.col.4.in fin.Duo igitur ſunt ex quibus cauſa debeat retineri, primũ ꝙ agit̃ de præiudicio.Secundum qa agitur de re quæ eſt mere iuris ciuilis,cui poteſt princeps ad libitum derogare de plenitudine poteſtatis, etiam ſine cauſa.l.princeps.ff.de legi.l.digna vox.C.eo.ti.propo
8 ſu t,de conceſ.præb.cum ſim.ſatis †autem dr̃ princeps & comitiſſa uſa poteſtatis plenitudine utendo clauſula ea certa ſciẽtia, quæ duæ clauſulæ æquiparantur,& paris ſunt potentiæ . Bal.in l.eos,in prin.C.de appel.Abb.in c.ad hæc.de reſcrip. in c.cum inter,col.j.de excep.t.& in conſi.84.col.3.uerſi.hic enim expreſſe.li.j,Cor.in conſi.313.col.3.in 2.dub.li.4.Dec.in conſi.168.col.pe.ad fi.in conſi.271.col.3.ad fi.& in conſ.341.col.2.Cur.Iun.in conſi.j.col.9.circa med.ubi allegat bonum text.in l.quidam. ff.de re iud.idẽ ſequitur Bolog.in addi.ad conſilia Panor.in conſ.ult.col.fi.li.j.Thaurini in cauſa quæ tractabatur coram Magnificis iudicibus appellationum patriæ Aſtenſis inter nobiles fratres de Paganis.Aymo Crauetta de Sauil.

S V M M A R I V M.

1 *Conformitas ſententiarum,vt ab eis appellari non poſſit, intelligitur quando in omnibus eſt conformitas, ſecus ſi ſit difformitas in aliquo,quia in eo in quo eſt difformitas,permittitur appellatio.*

Conformes non dicuntur ſententiæ quando vna fertur ſuper meritis,altera ſuper deſertione appellationis.ibi.nu.1.

Conformes non dicuntur ſñiæ quando vna fertur ſuper condẽnatione,altera ſuper executione facienda.ibi.nu.1.

2 *Conformes an dicantur ſententiæ quando quis obtinuit duas ſententias pro ſe,tertiam contra ſe ſuper nullitate,& quartã pro ſe confirmatoriam duarum primarum.*

Conformes dicuntur ſententiæ quatenus concordãt,licèt in aliquo diſcordent ibi.nu.2.

3 *Ratio eadem vbi eſt,ius idem eſſe debet,nec dicitur lex extẽdi vbi ratio eſt eadem ſed enucleari . nec dicitur caſus omiſſus vbi eadem eſt ratio,& pulchra de rationis identitate.*

4 *Conformitas trium ſententiarum impedit appellationem niſi vltima ſententia inferat nouum grauamen, vel niſi in vltima ſententia ſit aliqua diuerſitas a prima.*

Conformitas trium ſententiarum impedit executionẽ quando illæ tres ſententiæ vim habent diffinitiua,alias ſecus.

CONSILIVM CLXXXIII.

¶Pulcherrimum conſilium circa materiam conformitatis ſententiarum quando ſententiæ dicantur conformes , ut impediatur appellatio.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato . Regula † ꝙ appellatio nõ permittitur qñ ſunt tres ſñiæ conformes,intelligitur qñ eſt cõformitas in omnibus, & quatenus ſunt cõformes , ſed quatenus probatur difformitas aliqua,appellatio permittitur.ideo ſi in tertia ſententia legatur aliquod capitulum quod in primis duabus ſententijs non inuenitur,admittitur appellatio circa illud capitulum. Alc.in conſi.77.In cauſa & lite uertente coram reuerendo patre. col.j.li.2.facit Cor.in conſi.204.lib.2.& clarius in conſi. 14.& in conſi.38.col.2.circa med.uer.non enim obſtat. lib.4.ubi qñ una ſñia fertur ſuper meritis cauſæ,alia ſuper deſertione appellationis, non dicuntur ſñiæ conformes. Et licèt Corn.laboret in probanda & confirmanda hac concluſione, dico ꝙ ita in terminis tenet Rot.dec.21.Nota ꝙ ubi tres.in antiquis,quam non allegat Cor.Similiter qñ in una ſententia ſit condemnatio, & per alterã pronũciatur executionẽ ſñiæ eſſe faciendam. iſtæ ſñiæ non dicuntur con-
2 formes.Cor.in conſi.144.in fi.lib.j.Fortius† & mirabilius uoluit Rot.dec.2.Quidam obtinuit.in tit.de ſen.& re iud.poſt deci.antiq.char.231. ꝙ ſi unus obtinuit duas ſñias pro ſe & tertiam cõtra ſe ſuper nullitate præcedentium ſñiarum,deinde quartã pro ſe confirmatoriam duarum primarum , & infirmatoriam tertiæ ſñiæ latæ ſuper nullitate, duæ & quartæ ſñiæ conformes dici nõ poſſunt quo minus liceat appellare,non obſtãte clem.ut calumnijs.de re iud.ex qua Rotæ deciſ.infertur ad impugnationẽ eius quod uoluit Pau.de Ca.in conſi.164.Proponitur in facto ꝙ duo fratres.col.2.uer.& quia uidemus in ſimili.li.2.quem refert & ſequitur Cur.Iun.in conſi.30.col.j.ubi uoluit Pau. ꝙ ſñiæ dicãtur conformes reſpectu eius in quo concordant. licèt in aliquo ſint diſcordes,nam contrariũ uoluit Rota ubi ſupra , nã in caſu Rotæ illa quarta ſñia erat conformis duabus primis , quatenus eas cõfirmabat,& tñ qa continebat unũ diuerſum quod non erat in ipſis duabus primis . ſ.impugnationẽ nullitatis de qua in tertia ſñia,non dñr illæ tres ſñiæ conformes , licèt quarta non diſcordaret a duabus primis,ſed aliquid amplius cõtineret. & ſic uult Rota ꝙ ad hoc ut ſñiæ dicant̃ conformes, requirit̃ ꝙ ſit conformitas

mitas in oībus & p oīa, & non ſolū ꝙ in eis no ſit aliqua diſcor-
dia, ſed ēt ꝙ nihil plus aut diuerſum cōtineatur in vna q̃ in alijs.
¶ Pro opi. tn̄ Pan. facit Ale. in d. conſi. 77. col. j. verſ. qđ probo. vbi
quatenus duę primæ ſnīæ ſunt conformes, nō licēt tertio prouo
care, ſed ſolū quatenus in eis eſt aliqua diuerſitas aut diſſormi-
tas. Et iſtud latius probat & proſequit̄ Dec. licēt Ale. nō alleget
in conſi. 385. quod vr̄ rationabilius, qa de toto ad partē valet ar-
gūm, vbi eſt eadē rō. l. quæ de tota. ff. de rei ven. ergo clem. vt calū
nijs. loquēs de tribus ſnījs cōformibus qn̄ ſunt conformes ſim-
pliciter, vr̄ procedere ſiue ſint cōformes in totū, ſiue in partem,
quia in ea parte pro qua ſunt cōformes, eadē vr̄ rō diſponendi,
3 ergo † vbi eadē rō, idem ius eſſe debet. l. illud. ff. ad leg. Aquil. nec
dr̄ lex extendi vbi eadem eſt rō, ſed enucleari. l. ſi poſtulauerit.
§. ſed ſi negauit. ff. de adul. quē tex. ad hoc propoſitū allegat Ol-
dr. in conſi. 185. Thema tale eſt, Titius canonicus. in fin. & vbi eſt
eadē rō, non dr̄ qs extendendo nouum caſum addere, ſed quod
in primo caſu in rōne includebatur, ſm̄ ęquitatem detegere ſi-
ue declarare, qs lex dr̄ omne quod in rōne conſiſtit. c. conſuetu-
do. j. di. ergo vbi habet locū legis rō, circa id prodita, dici debet
lex, ita pulchre tradit Cald. in conſi. j. in tit. vt lite pend. Alibi ſcri
bit Bal. in l. de quibus. ff. de legib. ꝙ vbi eſt eadem rō in pluribus
caſibus, vna & eadem rō decidit omnes illos caſus nō per exten
ſionem, ſed ſicut genus comprehendit ſpecies, ſic generalis rō
diuerſas ſpecies, iō expreſſo vno caſu veniunt omnes in qbus vi
get eadem rō. quod Bald. dictum pro eleganti refert & ſequitur
Pau. de Ca. in conſi. 441. Pro declaratione. col. pe. ad ſi. li. j. addu
eandē Bald. in rub. C. de nauti. fęno. vbi allegat tex. meliorem de
corpore iuris in l. his ſolis. ibi, ſatis ēt tacite cautum putamus. C.
de reuoc. dona. idē dicit Io. de Ana. inter conſilia Pan. de Caſt. in
conſi. 256. Viſis & conſideratis, col. 2. ad ſi. li. 2. ¶ Nec dr̄ caſus o-
miſſis vbi eſt eadem rō, vbi dicit Io. de Ana. Bald. in l. per diuer-
ſas. col. 3. C. mand. pulchre Abb. in conſi. 75. col. 3. li. j. vbi ꝙ hoc
procedit ēt in materia pœnali & correctiua, dicens ꝙ is cōmit-
tit in legem, q verba legis amplectitur, & ꝯ legis virtutem venit.
¶ Alibi ſcribit Old. in conſi. 568. col. 2. circa ſi. ꝙ vbi eſt eadē rō.
quæ verbis legis omiſſa eſt, non omittitur religione iudicantis
per tex. in l. quæſitum ſcio. ff. de teſtib. ¶ Alibi ſcribit Bal. in conſi.
324. Omiſſis opinionibus. in ſi. lib. 5. ꝙ vbi eſt eadē rō & eadem
mens, dr̄ idem caſus. ¶ Alibi ſcribit idem Bal. in conſi. 384. Statu
to ciuitatis cauetur, ꝙ nullus. col. 2. lib. 5. ꝙ ea quæ ſunt eiuſdem
aōnis, includuntur ſub diſpoſitione ex ſignificatione. i. tanquàm
expreſſa proprie non tacite. Et ſic in caſu Rotæ bene fateor ꝙ li
citum erit appellare a quarta ſnīa quatenus infirmat tertiam, &
ſic reſpectu nullitatis, ſed non quatenus quarta ſnīa eſt cōformis
duabus primis. vel poteſt dici ꝙ in caſu Rotæ quarta ſnīa non e-
rat conformis cum duabus primis latis ſuper meritis, tertia aūt
& quarta reſpiciebant ad nullitatē. ¶ Sed quōcunq; ſit, ſatis eſt
in caſu noſtro ꝙ in tertia ſnīa repulſa ſunt capitula pertinētia ad
probationem minoris ætatis quæ in prioribus ſnījs non reiecta
fuerunt, itaq; vltima ſnīa habet capitulum vnum diſforme ab a-
lijs duabus ſentētijs, cuius ratione permiſſa erat appellatio. Rur
4 ſus † intelligitur illa regula ꝙ a tribus ſententijs conformibus nō
licēt appellare, niſi vltima ſnīa inferat nouum grauamen. Ang.
in l. j. C. ne lic. tertiò prouo. item intelligitur niſi vltima ſenten-
tia ſit diuerſa a prima. Cy. in d. l. j. late Soc. in conſi. 39. Capio pri
mum. col. 3. uer. tertium & vltimum. li. 4. ſed vltima ſententia ha
bet nouum grauamen, & eſt diuerſa ab alijs circa repulſionem
probationis minoris ætatis, igitur licuit appellare. Poſtremo in-
ra appellationem prohibentia ſunt odioſa, atq; adeo ſtricte in-
telligenda. Bar. in l. 2. C. quor. appel. & in conſi. 165. In quæſtione
qua quæritur. Dec. in l. pe. col. ſi. C de pact. ob id admittenda eſt
appellatio in caſu dubio, multo maxime in caſu claro. Aduerte
5 † tamen circa præmiſſa de conformitate trium ſententiarum, ꝙ
tex. in d. clem. vt calumnijs, procedit quando illæ tres ſententiæ
conformes haberent vim diffinitiuæ alias ſecus, ita Rot. deciſio.
517. Nota ꝙ tres. in antiquis. Taurini. Aymo Crauetta Iuriſconſ.
Taurini collegiatus.

S V M M A R I V M.

1 *Spurij filijs naturalibus & legitimis poteſt auus relinquere ſo-
bole legitima non extante.*

2 *Spurij filij legitimi & naturales auo aut auia ab inteſtato ſuc-
cedere non poſſunt.*

*Excluſio vnius a ſucceſſione extenditur ad omnes deſcendētes
ab eo. ibi. nu. 2.*

3 *Spurius natus ex coitu damnato non ſuccedit matri, nec nepos
ex eo auia.*

CONSILIVM CLXXXIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Teſta
1 tor † habebat nepotes ex duobus filijs ſpu-
rijs præmortuis, & nepotem ex filia ſpuria
ſuperſtite, qui tn̄ nepos & nepotes erant le-
gitimi & naturales nati ex legitimo matri-
monio contracto per eorum parentes quæ
ritur an nepoti & nepotibus relinquere po
tuerit ſiue titulo inſtitutionis, ſiue titulo le-
gati. Breuiter reſcribendū vr̄ ꝙ ſic, ex quo ſoboles legitima auo
non extabat, ex notatis per Bar. & doc. in l. Gallus. §. ꝙ ſi is. ff. de
lib. & poſth. nā hic dici non pōt factā eſſe inſtitutionē contēpla
tione parentū ſpuriorū, vt ipſis acquiratur, qa duo iā erant mor
tui, de matre aūt ſpuria non eſt curandū quia filius non acquirit
matri, & iſtā opi. tenet Pau. de Ca. in conſi. 306. Circa primū quę
ſitū vr̄ dicendū ꝙ dicta inſtitutio. col. j. li. j. & in conſil. pen. Viſo
dicto pūcto occurrunt dubia. col. 9. ad ſi. & col. ſeq. li. 2. Alcxā. in
conſi. 74. li. 3. in conſi. 558. col. 2. in conſi. 88. in 6. dub. lib. 7. & in
d. §. ꝙ ſi is. col. ſi. Pan. in conſi. 125. col. ſi. lib. 2. & late præ cæteris
hanc opi. defendit Cor. in conſil. 25. in præſenti conſultatione vr̄
prima facie dicendū. li. j. eandē ēt opi. ſequitur Corn. in conſi. 1.
col. 11. & ſeq. in 6. dub. li. 3. hanc ēt opin. dicunt cōem Dec. in cō-
ſi. 462. col. 2. in 2. dub. Iaſ. in l. hæreditas, col. ſin. C. de his quib. vt
indig. quinimmo Feder. de Sen in conſi. 57. vr̄ mihi in 6. dub. vbi
fortius loquitur in nepotibus ſpurijs. Bal. in conſi. 146. col. 2. li. 1.
& in conſi. 363. Quæritur vtrū filius. libr. 5. ſimpliciter dixi poſſe
auū relinquere nepoti legitimo ex ſpurio non diſtinguendo ex-
taret ſoboles legitima vel non. Idem ēt ſimpliciter dicit Bart. in
conſi. 158. Odutius. Eſt verū ꝙ idem Bal. in conſil. 67. Si dicta in-
ſtitutio. li. j. voluit ꝙ talis nepos ex filio ſpurio inſtitui nō poſſit
vt nepos, ſed vt extraneus tn̄ ob benemerita, ſed male vr̄ locu-
2 tus ꝙ requirantur benemerita per ſupradicta. ¶ Ab inteſtato † tn̄
iſti nepotes auo ſuccedere nō pn̄t, qa ſicut eorū pater ſuccedere
nō poterat, ita nec deſcēdētes ab eo. Anch. in cōſ. 389. Viſis. co. j.
Alex. in conſi. 174. li. 5. Cum. in conſil. 117. in teſtō in prin. Cor. in
conſi. 210. col. ſi. li. 4. Dec. in conſi. 85. col. ſi. & in d. conſil. 462. col.
2. poſt med. ver. & ideo nepotes. quinimmo nec auię maternę ta
les nepotes pn̄t ſuccedere, probatur hoc ex præcedenti cōclutio
ne. ꝙ excloſo aliquo a ſucceſſione, & omnes ab eo deſcendētes
videntur excluſi. Bar. in l. 2. §. videndū. ff. ad Tertul. Bal. in l. maxi-
mum vitium. C. de liber. præter. vbi excluſa filia per ſtatutum cē-
ſetur ēt excluſus nepos ex ea. Ang. in §. reliquum. in auth. de hęr.
ab inteſta. venien. Sal. in l. ſi viua matre. §. j. C. de bon. mater. Dec.
in l. illā. col. 3. C. de collatio. ideo dicunt doct. ꝙ ſicut ſpurius nō
ſuccedit patri ab inteſtato, ita nec nepos ex filio ſpurio illi ſucce
det. Sed iſta ratio æque militat in matre ſeu auia materna, nam
3 † filius ſpurius natus ex coitu damnato, non ſuccedit matri. Bal.
in conſi. 167. Ad euidentiam præmitto. col. 2. ad ſi. li. j. & in conſ.
457. col. 2. ver. amplius ſciendum. li. 5. Abb. in conſi. 50. col. 2. li. 2.
Io. de Ana. in conſi. 95. in prin. Iacob. de Put. inter conſilia Calc.
in conſ. 62. col. 1. & 2. ergo nec nepos ex tali ſpurio illi ſuccedet.
late Soc. in conſil. 144. Memini iam ſunt duo menſes. li. j. vbi etiā
diſputat quando coitus dicatur accuſabilis. Dec. in conſi. 301. eo
autem caſu quo ſpurius ſuccedit matri, ſuccedit & nepos ex ſpu
rio. Soc. in l. Gallus. §. quid ſi is. col. 2. poſt med. ff. de lib. & poſth.
poſt Pau. de Caſtr. ibi. & dicit etiam Soc. ibi ꝙ eo caſu quo filius
ſpurius non ſuccedit patri, ita nec auiæ paternæ mediante perſo
na patris. Thaurini, Aymo Crauetta iuriſconſ.

S V M M A R I V M.

1 *Donatio propter nuptias ſoluto matrimonio reuertitur ad do-
nantem, niſi aliud actum ſit.*

2 *Filius poteſt donare bona aduentitia contemplatione matrimo-
nij ſeu propter nuptias ſine conſenſu patris.*

3 *Tranſmiſſio debitum ſeu ius competens ex diſpoſitione legis vel
ſtatuti tranſmittitur ad heredes, prout eſt ius excludendi fœ
minas ſtante maſculo, contra Salyc. licēt Calcaneus dicat ſe
lucratum florenos mille ex illa opi. Sal.*

CON-

CONSILIVM CLXXXV.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtul..o. Dubi-
tatur an donatio propter nuptias ſeu aug-
mentum dotis quod eſt redituű ad hære-
des Michaëlis Pölleti, pertinere poſſit ad
Ioannā matrē ex perſona Maximæ eius fi-
liæ, & ſic an maxime illud ius tranſmiſerit
ad eius matrē pro tertia parte. Breuiter, an
volumus dicere q illa reſtitutio debet fieri
ex diſpoſitione inter viuos, quia ille qui conſtituit augmentű do-
tis fuit ſtipulatus ſibi reddi, & tranſmittitur ad hæredes. §. ex cō-
ditionali. Inſti. de verb. obl. Aut volumus dicere q debebat fieri
1 reſtitutio ex diſpoſitione legis, nam† de iure cōi donatio pp nu-
ptias reuertitur ad donantem. ſolu. mat. l. 2. C. de bo. quæ lib. vbi
Bald. in vlti. not. quæ lex bene probat, nam ibi diſponitur q ſi fi-
lius habens bona aduentitia, puta materna, aliqua contulerit in
eius vxorē, ſol. mat. morte mariti, iſta bona donata per filiű non
reuertunt ad eius patrē, ſed dñium pertinet ad vxorem ſuperſti-
tē patri, ſub cuius poteſtate eſt, vſufructu reſeruato, & idem ē, ſi
vxor donauit marito ſimilia bona, alia aűt bona non collata re-
uertuntur ad ipſum patrē, & ſic donatio pp nuptias ſol. mat. nō
acquiritur vxori, nam ſi acquireretur, non reuerteretur ſol. matr.
ad patrem. neq; dicas q ibi donans pp nuptias, ita conuenerit
q illa donatio ad eum reuerteretur, quia de pacto ibi aut cōuen-
tione verbum nullum. iō Bald. ibi dicit, nota q tacita ſtipulatio
quæ habet locum in dote, habet ēt locum in donatione propter
nuptias, quod dicit menti tenendum eſſet. ¶ Et ſi dicas, tu præ-
ſuppōnis q ibi maritus potuerit donare vxori & econtra, quod
fieri non pōt, quia prohibetur donatio inter coniuges, reſpōdeo
q ibi non fuit donatio inter viuos, ſed pactum de lucranda dote
vel donatione propter nuptias in caſum ſoluti matrimonij, ideo
inquantum tex. vtitur verbo collata, debet intelligi hoc modo. ſ.
per viam talis pacti. quod expreſſe voluit glo. in l. quod ſcitis, ſta-
tim ſeq. in verbo dotē, quia d. l. quod ſcitis, loquitur in eodem ca-
ſu in quo loquitur dicta lex. 2. & gl. in ver. dotem. intelligit q erat
factum pactum de lucrāda dote & donatione propter nuptias:
vel intelligendo in vera donatione pōt intelligi q eſſet donatio
mutua & reciproca inter coniuges, quod ſenſit gl. in d. ver. colla-
ta, vel q donatio eſſet facta ante ꝯtum matrimonium. ſed ſiue
intelligamus per viā donationis vel pacti, idem vr̄ effectus. ¶ De
pacto iam non eſt dubitandű illud valere, vt ibi hē & tradit Bal.
in auth. ſiue a me, C. ad Velleia. quem refert Gozad. in conſil. 47.
2 col. 3. in fi. ¶ Et hoc† modo probatur ex illo tex. q filius in pote-
ſtate pōt donare inter viuos bona aduentitia fauore matrimo-
nij ſeu pp nuptias ſine conſenſu patris. ¶ Et ex præmiſſa declara-
tione, apertius ēt probatur iſta concluſio q donatio pp nuptias
ſol. mat. reuertatur ad donantē. nā ſi pactum appoſitum nō fuiſ-
ſet de lucrando. aperte vult ille text. q tota donatio pp nuptias
reuerſa fuiſſet ad patrem filij. & iſtud clarius decidit text. in c. fi.
ſi. 2o ſi. extra de dona. inter vir. & vxo. not. Dec. in auth. præterea,
col. 8. C. vnde vir & vxor. Iaſ. in l. qm̄ nouella. col. 3. C. de inoff. te-
ſta. ¶ Hoc ita præſuppoſito q donatio pp nuptias, quam in parti-
bus noſtris Pedemontanis appellamus augmentum dotis, vbi
ēt mortuo marito mulier habet vſumfructum donationis pp nu-
ptias de conſuetudine, reuertatur ad donantem ex diſpoſitione
3 iuris, dico eam reſtitui debere, quia† debitum ex diſpoſitione le-
gis vel ſtatuti trāſmittitur ad hæredes quō videmus in lucro do-
tis quod refertur ex ſtatuto vel quarta quæ debetur arrogato in
bonis arrogatoris, vt not. Alex. in l. cum antiquiorib. C. de iur. de-
li. Iaſ. in l. ſi arrogator, col. 7. ff. de adoptio. Soc. in conſil. 296. li. 2.
in conſi. 67. col. 2. lib. 4. vbi ēt q beneficium competens maſculo
excludendi fœminas ex forma ſtatuti tranſmittitur ad hæredes
maſculi ſi decedit ante agnitam hæreditatē, not. Dec. in l. ſi mari-
tus. C. de colla. & in cōſi. 331. col. 4. quicquid aliter ſcripſerit Cal-
ca. in conſi. 82. col. 2. in fin. & col. 3. in fi. vbi dicit ſe lucratű flore-
nos mille in quadā donatione ſibi facta de quadā ſeriola, q a ſu-
ſtinuit non fieri tranſmiſſionē iuris competentis ex diſpoſitione
municipali, ſequendo opi. Sal. in l. 3. C. de adul. vbi uoluit poſt Ia.
co. de Are. q ius excludendi fœminas cōpetens maſculo ex for-
ma ſtatuti non tranſmittitur ad hæredes maſculi per tres rōnes,
de quibus ibi per eum, ſed ad illas rationes Sal. reſpondēt Soc.
& Dec. poſt alios doc. per eos relatos in dictis conſilijs, ob id nō
tutum viſum eſt lucrum illud Calc. mille florenorū, potuiſſet Cal-
ca. pro opin. Sal. allegare Ang. in conſil. 81. Dña Maria. col. 2. poſt
med. ver. ſeptimo quia filij, ſed certe Ang. ibi ita loquitur ex ca-
pite ſuo nihil prorſus allegando, ob id de Ang. ſine lege loquen-
te curandum non eſt. l. illam ubi Mod. C. de collat. & cōtra Ang.
ēt adduco Dec. in conſi. 203. ante fi. verſ. ex quibus omnibus con-
cludo. ubi q beneficium reſcindendi contractum ex capite læſio-
nis tranſmittitur ad hæredes, quia dē beneficium legis, de quo
dixi in conſi. 122. in fi. Thaurini, Aymo Crauetta de Sauil.

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica non detrahitur per hæredem grauatum & in-
ſtitutum in re certa tantum contra Curtium Inn. de quo la-
te hic vide.*

2 *Hæredis appellatio in dubio intelligitur de vniuerſali.*

3 *Qualitas non conſideratur quæ in materia de qua agitur ni-
hil operatur, puta in ſucceſſione feudi non inſpicitur quod
vnus ſit frater vtrinque coniunctus, & alter conſanguineus
tantum, quia vinculum cognationis nihil facit.*

4 *Fideicommiſſum ſtante ſtatuto quod vxore decedente ſine li-
beris, maritus lucretur certam partē dotis, qua ſtatuta ſunt
cōiter in Italia, an tale ſtatutum habeat locum quando con-
ſtituitur dos de bonis ſubiectis fideicommiſſo, latiſſime & pul-
cherrime vide lector, & nu. 15.*

5 *Natura attendenda, & diſpoſitio generalis debet ſecundū na-
turam rei de qua loquitur diſpoſitio, etiam verba impropriā-
do & in materia ſtricti iuris, & hic pulchra de natura agē-
da, & quid ſit natura.*

6 *Voluntas hominis talis eſſe intelligitur, qualis eſt natura rei.*

7 *Conſequens cenſetur permiſſum permiſſo antecedenti, & qui
vnum vult cenſetur velle & alterum ſine quo illud facile ex-
plicari non poteſt, & ſit extenſio ad ea quæ veniunt in conſe-
quentiam etiam in odioſis.*

8 *Conſequentia de præiudicio tertij quod venit in conſequentiam
non curatur, etiam quod agatur de præiudicio eccleſiæ.*

*Diſpenſatio Papæ ſuper voto in conſequentiam præiudicat ter-
tio. ibi. nu. 8.*

*Laicorum ſtatutum factum principaliter pro eorū cōmodo te-
net, licèt in conſequentiā præiudicetur eccleſiæ, ibid. nu. 8.*

9 *Actum aliquem facient cenſetur ſe aſtringere legibus de ipſo
actu loquentibus, & actus in dubio intelligitur factus ſecun-
dum quod ius diſponit.*

10 *Voluntas hominis declaratur ex veriſimilitudine.*

11 *Expreſſum dicitur in quo eadem eſt ratio.*

12 *Fideicommiſſum reſtitui debet deducto ære alieno.*

*Legitima, de legitima debita matri in bonis filiæ detrahitur
lucrum ſtatutarium quod facit maritus in dotibus vxoris.
ibi. nu. 12.*

13 *In dubio non præſumitur quis id voluiſſe per quod alius deci-
peretur.*

14 *Interpretatio diſpoſitionis ita fieri dēt ne cōtineat iniquitatē.*

*Fideicommiſſum quando mulier conſtituit ſibi dotes de bonis
ſubiectis fideicommiſſo, ſi eas recuperet, non tenetur amplius
fideicommiſſario reſtituere. ibi. nu. 14.*

16 *Spurius non tranſmittit ad hæredes relicta pro alimentis, ſecus
in dote ſpuria.*

*Maritus lucratur partem dotis ex forma ſtatuti etiam in do-
te ſpuria. ibi. nu. 16.*

17 *Maritus cui eſt conſtituta dos in bonis ſubiectis fideicōmiſſo, ſi
illa euincantur per fideicōmiſſarium mortua vxore ſine li-
beris, agit de euictione contra hæredes vxoris quatenus aſce-
dit lucrum dotium ſibi debitum ex forma ſtatuti quādo mu-
lier habebat alia bona, de quibus dotare ſe poterat.*

CONSILIVM CLXXXVI.

¶ Pro nobili Antonio Garrone Burgenſe Cunei.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Præſens conſul-
1 tatio eſt ualde difficilis, ad† cuius diſſolutionem præmit-
to quòd fideicommiſſum relictum a filiabus teſtatoris
eſt particulare, quia in re certa fuerunt inſtitutæ, ideo
de

de eiuſmodi ſubſtitutione fideicõmiſſaria ſolum eſt detrahenda
legitima, nõ ẽt Trebellianica, quia Trebellianicã ſolũ detrahit hę
res vniuerſalis. l. j. §. inde Neratius. & l. mulier. §. ſi. ff. ad Tre. Bal.
in l. filium quẽ. C. fam. erc. in conſi. 281. Viſo teſtõ. ad fi. lib. j. in cõ-
ſi. 9. ad fi. lib. 2. & in conſi. 221. lib. 5. Panor. in c. Rayoutius, col. 11.
ver. vnum tñ notabis. extra de teſta. & ibi in additio. in ſecunda li
mitatione no. Iaſ. in d. l. filiũ quẽ habentẽ. col. 5. ad fi. in ſecunda li
mitatione. C. fam. erc. in l. Lucius. col. 12. ff. de vulg. in l. quotiens,
col. 3. C. de hære. inſti. & in auth. res quæ, in 2. no. C. cõmu. de leg.
Guido Papæ. q. 466. Pater filiã. Capra in conſ. 33. col. 3. circa med.
ver. circa ſm, Cremenſis nota. 73. Filius idẽ eſt in Falcidia, quia
non detrahitur niſi per vniuerſalẽ hæredẽ. l. lex Falcidia. §. nunq̃.
ff. ad legem Falc. Cor. in cõſi. 40. col. 3. circa med. lib. 3. ¶ Et licet
Curtius Iunior in conſi. 160. teneat 9̃ Bal. & ſequaces ꝙ immo de
trahatur Trebellianica etiam de inſtitutione particulari, rñden-
do ad iura allegata per Bal. & alios in cõtrariũ ꝙ loquuntur in lo
gato non in inſtitutione particulari, quæ participat de natura le-
gati & inſtitutionis vniuerſalis, tñ non videtur recedẽdũ ab opi.
Bal. & ſequacium. Nec obſtant argumenta Curtij, quia reſpõdeo
multis modis. Primò, ꝙ regula eſt, ꝙ detractio Trebellianicæ nõ
cõpetit niſi hæredi, ſed hęredis appellatione in dubio intelligitur
de vniuerſali, non particulariter in re certa, vt habetur in l. quo-
tiens. C. de hære. inſti. Alex. in conſi. 124. col. 2. ver. fortius dicunt.
lib. 5. doc. in l. Lucius, vbi Iaſ. col. 11. ff. de vulg. ſecus in eo qui in-
ſtituitur in quota, nam venit appellatione hæredis vniuerſalis, vt
habetur in d. l. quotiens. no. Rret. in c. in præſentia, de ꝓba. Soc. in
l. placet, col. 2. in ſecundo not. ff. de lib. & poſth. & de inſtituto in
quota ꝙ detrahat Trebellianicã tenet Capra in cõſ. 36. col. 2. poſt
med. ver. vnde quò ad ipſos. ¶ Secũdò detractio Trebellianicæ ꝓ-
dita eſt fauore teſtatorum, vt adeatur hæreditas ſaltem illius lu-
cri ſpe, ſed iſta ratio ceſſat in hærede particulari dato alio cohæ-
rede vniuerſali adeunte, cuius cõtemplatione tñ introducta fuit
Trebellianica, ita ꝙ cũ in hærede particulari nõ cõueniãt verba,
nec ratio legis alio cohærede vniuerſali adeunte, ceſſare in eo de
bet diſpoſitio l. 4. §. totiẽs. ff. de dam. infec. l. j. §. loquit. ff. de aqua
quotidia. & æſti. l. cum hic ſtatus. §. ſi ſponſus. ff. de dona. inter vir.
& vxo. l. ſi quis ſeruum. ff. ſi quis cautio. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu.
mat. l. ſi ſeruum. § nõ dixit prætor. ff. de acqui. hæred. & ſic opinio
& argm̃ Curtij procederet qñ cohæres vniuerſalis nollet adire,
& hæreditas accreſceret hæredi particulari. ¶ Tertiò † rñdeo, ꝙ
lex permittens detractionem Trebellianicæ hæredi debet intelli
gi de eo qui proprie & ſimpliciter eſt hæres, nõ aũt improprie &
& ſm quid. l. hoc legatum. vbi Bar. ff. de leg. 3. c. ſtatutum. de ele-
ctio. lib. 6. quod ꝓcedit ẽt in materia fauorabili. Soc. in cõſi. j. col.
j. in fi. lib. 3. in conſi. 86. col. 3. in fi. & in conſi. 121. col. 7. lib. 4. & ſic
argm̃ Curtij, ꝙ hæres in re certa participat in aliquibus de natu-
ra hæredis vniuerſalis retorquetur cõtra eum, quia ſatis eſt, ꝙ ꝓ-
prie & ſimpliciter non dicitur hæres, & poſito dicat quædã ſpe-
cies mixta participans de vtroq; dico ꝙ regulariter diſpoſitio lo
quẽs in caſu ſimplici nõ habet locũ in caſu mixto. l. vim paſſam.
§. præſcriptione, iũcta l. mariti. §. hoc quinquenniũ. ff. de adul. Iaſ.
in §. omnium, col. 5. Inſtit. de acti. maximè cũ iſta materia Trebellia-
nicæ videatur exhorbitans. ¶ Quartò rñdeo, Curtius vult cõſtitue
re differentiã inter merũ legatariũ & hæredẽ ex re certa circa de-
tractionem Trebellianicæ, quaſi caſus ſint diuerſi, cũ hæres ex re
certa participet de natura hæredis vniuerſalis, ſed dico ꝙ nõ ſuf
ficit diuerſificare caſus niſi ratio reddatur diuerſitatis. gl. in l. ſed
& ſi lege. §. itẽ ſi rẽ diſtraxerit. ff. de peti. hæred. nulla aũt ratio di-
uerſitatis allegari aut aſſignari põt inter inſtitutũ in re certa & le
gatariũ qñ cohæres vniuerſalis adiuit, quia adita hæreditate ha-
betur talis inſtitutus, vt merus legatarius, cum ceſſet tunc ius ac-
creſcendi. ¶ Nec obſt. ꝙ nõ deſinit eſſe ſuus hæres, & ꝙ tráſmittit
iure ſuitatis, qa nõ ſequit, ergo ẽt detrahit duas quartas, qa quar
ta Trebellianica nõ detrahitur rõne alicuius priuilegij, ꝙ enim fi
lius grauatus vltra legitimã detrahat Trebillianicam, hoc nõ eſt
ea rõne, ꝙ ſit filius, quia Trebellia cã detrahit ẽt alius quiuis ex-
3 traneus, qñ grauatur ſub conditione, qualitas † ergo ſuitatis non
debet cõſiderari in materia detractionis Trebellianicæ, in qua ſui
tas nihil facit. ſicut dicimus, ꝙ in feudo ſuccedit frater coniũctus
ex vno latere tñ, nec præfertur frater coniunctus ex vtroq; late-
re, quia in feudo ſolum attenditur agnatio, ideo nõ conſideratur
vinculum cognationis. Bal. in c. j. in fi. de grad. ſucceſſ. in feu. in cõ
ſi. 170. col. 5. in conſi. 304. Donatio. in fi. lib. 2. in conſi. 54. proponi
tur ꝙ quidã nobilis & in cõſi. 222. li. 3. Itaq; non valet cõſequẽtia
filius retinet iura ſuitatis qñ inſtituitur particulariter, ergo etiam
retinet ius detrahendi duplicem quartam, quia in ſuitate concur
rũt duo, primum ꝙ filius, ſm ꝙ eſt hæres, licèt particularis, ideo
non mirum ſi illa duo ſimul iuncta ſufficiunt ad retinendum ius
ſuitatis, ſed in Trebellianica ſolũ conſideratur titulus hæredis ꝙ
ſolus nõ ſufficit niſi agatur de hærede vniuerſali. ¶ Præterea, non
videtur ratio diuerſitatis cur filius particulariter inſtitutus nõ ita
dicatur ſuus ſicut vniuerſaliter, ſed nõ eſt par ratio ꝙ hæres parti
cularis ita detrahat Trebellianicã adita hæreditate per hrẽdẽ vni
uerſalem, ſicut detrahit hæres vniuerſalis, ꝑ ea quæ ſupra dixi in
rñſione ſecunda. ¶ Quintò rñdeo, ꝙ immo illa opinio, ꝙ filius in
ſtitutos in re certa retineat iura ſuitatis, nõ videtur ſine dubio, nã
contrarium tenent Bald. Ang. Imo. & Moder. in d. l. quotiens, re-
fert & ſequitur Iaſ. in l. ſi filius qui patri. col. 7. verſic. adde alium
quintum modum. ff. de vulg. ¶ Non obſt. gl. allegata per Curtium
in c. ſi pater. de teſtã. lib. 6, quia ſi voluit glo. præſupponere quod
dicit Curtius, male præſupponit ſine aliqua allegãtione, quinim-
mo dico ꝙ licèt gl. illud ꝑſupponeret, nõ tñ cenſeret decidere ita
eſſe, prout ꝑſupponit Rota dec. 346. Nota ſi in procuratorio. in an
tiq. vbi ſi dñs in procuratorio promittit releuare indemnẽ ꝓcu-
ratorẽ ſeu ſubſtitutũ ab eo, nõ per hoc cenſet data poteſtas ꝓcu-
ratori ſubſtituẽdi. & refert & ſequitur Alex. in conſ. 17. col. fi. li. 2.
Feli. in c. licèt, col. 3. poſt med. de offi. ord. Alex. in conſi. 126. co-
lum. 2. lib. 5. Præterea gl. nihil amplius poteſt ꝑſupponere ponen
do caſum & declarando tex. q̃ continetur in ipſo tex. ſed tex. dũ
ſe fundat ꝙ ſubſtitutiones eſſent directæ & ꝙ nõ fiat detractio le
gitimæ & Trebellia cæ, loquitur & intelligit reſpectu, ideſt, de le-
gitima reſpectu filij & filiæ, de Trebellianica vero reſpectu filiæ q̃
ſucceſſit fratri hæredi vniuerſali. ¶ Hoc ita præſuppoſito redeun
do ad punctũ principalẽ, aduertendũ eſt, ꝙ dos dñæ Catharinæ
partim erat in bonis nõ ſubiectis fideicõmiſſo, quatenꝰ erat eius
legitima, partim in bonis ſubiectis reſtitutioni fideicõmiſſi, qua-
4 tenus dotes excedebant legitimã. Si ergo † quæratur an mortua
domina Catharina ſine liberis, maritus debeat lucrari dimidiã
dotium, etiã quatenus ſunt ſubiectæ reſtitutioni fideicõmiſſi, pro-
to cõcludẽdũ ꝙ ſic & primo iſtã qõnem videtur Bald. decidere
in auth. res quæ. col. 2. verſi. quæro ſi ex forma ſtatuti. C. cõmu. de
leg. Nã dicit Bal. qñ conſtituitur dos in bonis ſubiectis reſtitutio-
ni fideicõmiſſi ſm formã illius auth. ſeu corporis vnde ſumit, põt
apponi pactũ de lucranda dote ſeu donatione ꝓpter nuptias in
ter coniuges, ſi ergo ex pacto præiudicatur fideicõmiſſario, eodẽ
modo videt poſſe præiudicari ex forma ſtatuti, arguẽdo de vno
ad alterũ, iuxta nota. per Moder. in l. nõ impoſſibile. ff. de pactis.
ergo ſtatutũ diſponens de lucro dotis videt obtinere qũocunq;
fuerit conſtituta dos, etiã de bonis fideicõmiſſi reſtitutioni ſubie
ctis, q̃ ex cauſa neceſſaria pro dotibus poſſunt alienari, licèt Bal.
non ita declaret. ¶ Secundò arguitur, nam teſtator expreſſe per-
miſit ꝙ iſta bona traderentur pro dotibus, ergo illud cenſet per-
miſiſſe, ꝙ poſſent conſtitui dotes ſm naturam ipſarum dotiũ &
ſm materiã ſubiectam, vt lucrum earũ facere maritus poſſet ſm
5 ſtatuta de dotibus loquentia, quia † diſpoſitio generalis intelligi
debet ſm naturã rei de qua loquit diſpoſitio. l. j. §. j. ff. de uſu. ꝓ-
cur. Cæſa. l. ſi ſtipulatur. §. verũ. ff. de vſur. l. damni. ver. & ꝙ in ſti-
pulatione. ff. de damno infecto. l. filiusfami. ff. de donatio. Bal. in
rub. C. de contrahen. emp. in nona quæſtione allegat Innoc. in c.
ex literis, de iure patro. & idẽ Bal. in l. à procuratore. C. manda.
verſi. nota ergo. Bellamera. in conſi. j. colum. pen. Soc. in conſilio.
47. col. 3. lib. j. Iaſ. in l. actionem, colum. 2. C. de procu. quod pro-
cedit etiam in materia ſtricti iuris, ideo verba ſententiæ intelligũ
tur ſecundum naturam iudicij & actionis intentatæ, etiam verba
impropriando. Bald. in l. ſi. C. communi. diuid. argu. glo. in l. &
puto. ff. famil. erciſcun. Soc. in conſi. 242. colum. fin. verſic. quarto
quia. lib. 2. idem in verbis laudi, quæ intelliguntur, ſecundum na
turam cauſæ. Cuma. in conſi. 142. Ser Petrus. colum. 2. Dec. in con
ſi. 388. colum. 2. circa med. Potius enim tolerari debet ꝙ impro-
prietur natura verborum quàm natura rerum, vt eleganter dicit
Bald. in conſi. 457. Interpoſito. col. j. poſt med. lib. 3. ſic etiam po-
tius deſeruiunt verba naturæ contractus, quàm natura verbis. l. in
ſulam. ff. de ꝑſcrip. verb. Bal. in l. 2. C. commoda. Iaſ. in conſi. 6. co-
lum. 2. circa fi. lib. 3. & intelligi debet diſpoſitio ſm naturam rei
etiã ꝙ in ea interuenerit iuramentum. Corn. in conſi. 129. col. 5.
ad fin. lib. 3. per text. in ſi. ff. qui ſat ſdare cogan. Immo attenditur
natura rei potius quàm mens diſponentis, puta, ſi iudex in ſen-
tentia quæ eſt mere interlocutoria dicat nos diffinitiue pronun-
ciamus, non enim attenditur mens iudicis circa illud verbũ diffi-
nitiue, ſed natura ſententiæ quæ eſt interlocutoria, ita Anch. in

cõſi.353. Præmitto in facto, col.j. Sed per ſtatutũ loci Cunei, vbi
iudicis magiſtratum egi ſuper primũ doctoratus mei annum da-
ta eſt certa lex & natura dotibus, vt partẽ earũ mariti ſuperſtites
lucrifaciant, ergo ſm talem naturã diſpoſitio teſtatoris debet in
telligi, natura enim nihil aliud eſt quã rõ quædam inhærens ipſi
actui p diſpoſitionẽ legis vel cõſuetudinis aut æquitatẽ ius dicẽ-
tis. Bal. in cõſi.355. Materia feudorũ. col. j. lib. j. Alibi ſcribit Bal. in
cõſi.165. De generali. in prin. lib. 2. ꝙ natura nihil aliud eſt quàm
aptitudo quædã. ¶ Alibi ſcribit idẽ Bal. in cõſi.275. Quod pro re-
gula. in prin. li. 2. ꝙ natura feudi dr̃ id quod traditur pro regula, in
cauſa feudi, illud vero quod eſt extra regulam, dr̃ accidẽs ſeu alie
ratio vel impropriatio modo in propoſito, iſtud lucrum à ſtatuto
introductum ſuper dotibus dr̃ ſm naturã dotium cũ dotibus in-
hæreat ex diſpoſitione ſtatuti, & pro regula in ſtatuto tradatur, vt
maritus ſuperueniẽs vxori decedenti ſine liberis partem certam
6 lucretur ipſarũ dotiũ. ¶ Et magis † in terminis ꝙ illa permiſſio te
ſtatoris debeat intelligi ſm naturã ipſarũ dotium, adduco Oldr.
in cõſi.243. Factum tale eſt rectores. col. 5. vbi ꝙ voluntas diſpo-
nentis intelligitur ſm naturã rei, & ſic talis eſſe intelligitur volũ-
7 tas diſponentis qualis eſt natura rei. ¶ Tertiò teſtator permittẽs
antecedens. i. conſtitutionẽ dotium, cenſetur etiam cõſequẽs per
miſiſſe. i. lucrũ dotiũ, quod cõſequitur ex conſtitutione earũ. l. in
debita. ff. de cond. indeb. l. 3. §. ſcio. ff. de mino. maximè, quia iſtud
pñs eſt neceſſariũ ad antecedens ob ſtatuti diſpoſitionẽ ex his q̃
ſcribit Iaſ. in l. & ſi prætor. col. 2. ff. de officio eius. & alias niſi fuiſ
ſet permiſſum tale lucrũ, nõ facile inuentus fuiſſet maritus q vxo
rẽ accipere voluiſſet, renũciãdo ipſi lucro, arg. c. ſuper hoc, de re-
nun. l. cũ de indebito. in fi. ff. de probatio. ideo teſtator, qui voluit
vnũ cẽſetur voluiſſe illud ſine quo actus cõmode explicari nõ po
tuiſſet Dec. in c. præterea, col. 4. ad fi. verſ. ſed cõtrarium reperio.
de off. deleg. vbi ꝙ vno cõceſſo cenſet̃ conceſſa oĩa q̃ tendunt ad
faciliorẽ executionẽ illius actus, licèt neceſſaria nõ ſint, quicquid
dixerit Iaſ. in d. l. & ſi prætor. ¶ Immo fit extenſio ad ea q̃ veniunt
in cõſequentiã, ét in odioſis. Dec. in c. quanto, col. 3. de iud. ¶ Nec
8 pſit † ſubſtituti ꝑtendere aliquod præiudiciũ ꝙ maritus lucretur
partẽ dotis in bonis ſubiectis fideicõmiſſo, cum tale præiudiciũ
veniat in conſequẽtiam illius permiſſionis teſtatoris. Inn. & Ant.
de But. in c. 2. per illũ tex. de voto, vbi qñ Papa diſpenſat ſuper vo
to, in cõſequentiam præiudicat tertio, nec tale præiudiciũ habet̃
in conſideratione, refert & ſequitur Dec. in c. quæ in eccleſiarum,
col. 12. ver. præterea & ſecundo. de conſt. Sed vltra Decium addu
co Rotã deciſ.331. Suppoſito facto. col. 4. ver. quanto quilibet, &
col. ſeq. ver. 6. hoc probatur, in nouis. vbi generaliter dicit nõ ha-
beri in conſideratione præiudicium tertij quod venit in cõſequẽ
tiã. ¶ Fortius ſi laici faciunt aliquod ſtatutũ principaliter ob eorũ
cõmodum, licèt ex eo incõmodum aut præiudicium inferatur ec
cleſiæ in conſequentiam, nõ attendit̃ tale ꝑiudiciũ. Anch. in con-
ſi.16. Cald. in cõſi.21. in tit. de conſtit. vbi Anch. & Cald. cõſulue-
runt in eodẽ caſu. Poſſunt enim laici eccleſiæ præiudicare in quæ
rendis. Bal. in rub. de conſtit. quem refert & ſequitur Cal. in conſi.
7. col. 8. ante med. & col. 10. poſt med. De quo tamen latiſſime di
xi in tract. de antiquitate temp. & maximè conqueri non poſſunt
ſubſtituti, qa agitur de præiudicio illato à teſtatore, in cuius po-
teſtate id erat, & q ipſis ſubſtitutis poterat nõ relinquere. ¶ Quar
9 tò † arguitur, faciens aliquem actũ cenſetur ſe aſtringere legibus
de eo actu loquentibus. Bal. in l. ſi duo. ff. de acq. hæred. per illum
tex. Bar. in l. iuriſiurandi. §. ſi liber. ff. de ope. liber. Ange. in l. tres
fratres. ff. de pactis. Anch. in conſi.155. Viſis & diligenter exami-
natis. col. 3. ad fi. quod procedit etiam in vltima voluntate. Bar. in
l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad Treb. Aret. in conſi.145. Reſponden-
do ſummatim. circa fi. Cor. in cõſi.72. col. 2. & in conſi. 138. ad fi.
li. 2. & alibi ſepiſſime. ideo in dubio actus intelligitur factus ſm
ꝙ ius diſponit. c. ex literis, de conſti. c. ſedes. de reſcrip. & c. veniẽ
tes. de iureiur. quæ iura ad hoc allegat Cald. in cõſi.11. in fi. in tit.
de feudis. Similiter actum faciens cenſetur approbare oĩa ad illũ
actum requiſita. c. cum ſuper. vbi Dec. in tertio notab. de offi. de-
leg. ergo teſtator, qui dotes reliquit, cenſetur conformaſſe volun
tatem ſuã cum diſpoſitione ſtatutaria loci vbi dos ſolueretur. i.
vt eius dotis maritus lucraret̃ quantũ à ſtatuto concedit̃, alias. n.
fraudarent̃ mariti contrahentes cũ mulieribus grauatis ignoran
10 do ipſum grauamen. ¶ Quintò † arguitur ſic, in voluntate alicu-
ius maximè teſtatoris interpretanda plurimũ attendit̃ veriſimili
tudo quid veriſimiliter voluerit, quia illud habetur pro diſpoſi-
to. l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. qui tex. ſm Bal. ibi procedit etiam
in vltimis voluntatibus. facit tex. in l. Titius. § Lucius. ff. de libe.
& poſth. & in l. fi. C. de poſthu. hæred. inſti. regula, in obſcuris, de
reg. iur. ſed ſi teſtator permittens cõſtitui dotes fuiſſet interroga-
tus an vellet poſſe detrahi lucrum ſtatutariũ de talibus dotibus
quo facilius filiæ maritos inuenirent & magis dignos, veriſimili-
ter reſpondiſſet, ꝙ ſic, ergo pro expreſſo habendũ eſt, quinimmo
11 † ſatis hoc videtur expreſſum in quo eadem eſt ratio. Bal. in l. da-
ta, col. 8. c. qui accuſa. per tex. in l. his ſolis. C. de reuo. don. & l. fi.
C. de indic. vidu. tol. refert & ſequitur Alex. in conſi.75. col. j. lib.
5. nõ enim dici poteſt caſus omiſſus in quo eadem eſt ratio. Bal.
in l. per diuerſas, col. 3. C. mand. Io. de Ana. inter conſilia Pau. de
Caſt. in cõſi.561. Viſis & conſideratis his. col. 5. ad fi. li. 2. pulchre
Abb. in conſi.75. col. 3. lib. j. & dicit Bal. in conſi.384. Statuto ciui-
tatis cauetur ꝙ nullus. col. 2. lib. 5. ꝙ ea q̃ ſunt eiuſdem rõnis, in-
cluduntur ſub diſpoſitione & ſignificatione. i. proprie & non ta-
cite. Sed rõ quæ eſt in expreſſa conſtitutione dotium, ſcilicet pro
matrimonio filiarum facilius & honeſtius contrahendo, militat
12 etiam hoc caſu, ergo vterq; caſus videtur expreſſus. ¶ Sextò † ar-
guitur, fideicommiſſum debet reſtitui deducto ære alieno. l. ſuc-
ceſſores. vbi Bal. C. ad legem Falci. ſed iſtud lucrum ſtatutariũ vr̃
detrahendũ tanquã æs alienũ contractum obligatione legali ſeu
ſtatutaria de neceſſitate, quod æs alienũ vr̃ extitiſſe ordine intel-
lectus iam ab initio cõſtitutæ dotis à patre, qui cenſetur voluiſſe,
ꝙ ſeruarentur ſtatuta diſponẽtia ſuper lucro dotiũ tanq̃ leges de
dotibus loquentes per dicta ſupra in tertio fundamento, ¶ Cõfir
matur hoc fundamentũ argumento à fortiori, qñ agitur de com
putanda legitima matris in bonis filiæ q̃ deceſſit in matrimonio
ſine filijs, de dotibus iſtius filiæ ante oĩa detrahitur lucrũ debitũ
marito ex forma ſtatuti tanq̃ æs alienũ. Ant. de But. in cõſ.12. Mu
lier quædam refert & ſequitur Soc. in cõſ.288. col. 10. ver. confir-
matur rõne clara. lib. 2. idẽ vult Cor. licèt de But. mentionẽ nõ fa
ciat in cõſ.127. lib. 3. ſi de legitima quæ eſt fauorabilis debita iu-
re naturali. l. cũ ratio. in prin. ff. de bo. dam. detrahitur tale lucrũ
ſtatutarium tanq̃ æs alienũ, a fortiori detrahi debet de fideicom
miſſo quod eſt odioſum & oneroſum. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff.
de vulg. Roma. in l. à Titio. ff. de verb. oblig. Soc. in conſi.163. col.
13 pe. ad fi. ver. vnde ex præmiſſis. lib. j. ¶ Septimò † arguit̃, in dubio
non eſt ꝓſumendum ꝙ quis illud voluerit per quod alius decipe
retur, quia eſſet præſumere delictum, ɔ̈ l. merito. ff. pro ſocio. facit
l. ſi procurator, cũ ibi not. ff. de cõd. indeb. bonus tex. in l. j. C. de
his qui veni. æta. impetra. nec debet diſpoſitio captioſe interpre-
tari, id eſt, ꝙ per eam decipi aut damnificari quis poſſit. l. pe. ff. ad
exhib. Ant. de But. in conſi.9. ad fi. Sed ſi voluiſſet teſtator ꝙ de re
ſtitutione fideicommiſſi non detraheretur lucrum ſtatutarium,
poſſet facile decipi maritus contrahens cum muliere grauata exi
ſtimans quãdoq; partem dotis ſibi lucro futurã ignorãdo fidei-
commiſſum. quod ſi ſciuiſſet, non ad eum modũ matrimoniũ ꝯ-
traxiſſet. Et profecto iniquũ videretur ꝙ maritus fraudaretur lucro
ſtatutario ex illo fideicommiſſo, ideo teſtator ſubſtituendo filia-
bus, nõ cenſetur intellexiſſe ꝙ lucrũ hoc detrahi non poſſet, quia
14 † diſpoſitio ita debet intelligi ne contineat iniquitatem. Oldr. in
cõſi.66. an ex delicto. Feli. inter cõſilia Soc. in cõſ.302. col. 4. lib. 2.
eſt ſubſcriptio Feli. ad conſiliũ Soc. Dec. in cõſi.286. col. 5. ¶ Octa
uò arguitur ſic, qñ mulier præter voluntatem teſtatoris cõſtituit ſi
bi dotes de bonis fideicõmiſſo ſubiectis, ſi eas dotes recuperaue
rit mortuo marito, nõ amplius tenetur reſtituere fideicommiſſa
rio ſm gl. in d. auth. res quæ. à fortiori ſolutis dotibus ea volunta
te teſtatoris potuerit retinere maritus lucrũ a ſtatuto permiſſum,
quia teſtator cenſetur voluiſſe ꝙ ille reſtituerentur fideicõmiſſa-
15 rio detractis detrahendis. ¶ Nunò iſtam † quæſtionẽ in terminis,
ita decidit Bal. in cõſi.79. Caſus talis eſt. lib. j. in cõſi.356. Factum
ſic proponitur. lib. 4. idẽ præſupponit ipſe Bal. in conſi. 356. Mor
tua Barthola. lib. 2. dum dicit tale lucrum imputari in legitimam
filiæ grauatæ. Eandem opinionem tenet idem Bald. in conſi.77.
Filia. in conſilia. 103. in dicto teſtamento, in fi. & in conſi.327. Fa-
ctũ ſic proponit. lib. 4. vbi ampliat hoc procedere, licèt talia bo-
na reſtitui debeant ex fideicõmiſſo pijs locis. Idem videtur velle
d. Alexand. in conſi.176. colũ. 3. lib. 7. arguendo a contrario ſen-
16 ſu, quia in caſu noſtro nõ fuit dictũ ꝙ reſtituerentur bona pleno
iure. Idem † videtur velle Bald. Nouell. in tracta. de dote in ſexta
parte priuilegio 16. col. 2. verſic. ſed quid ſi ſtatutum, char. 12. vbi
volunt ꝙ ſi pater det dotẽ filiæ ſpuriæ, licèt de iure nõ poſſit filia
diſponere de tali dote, nec tranſmittat ad hæredes cũ ſolũ ſucce
dat dos in lucrũ alimentorũ ſm Bal. in l. eam quã. col. 10. ver. po-
ne dici decretũ. C. de fideic. & in conſi.91. videt̃ ꝙ electio. ad fi.
lib. j. Calc. in cõſi.59. in fi. in conſi.60. & in conſi.62. col. 5. circa
med.

med. Dec. in conſi. 3 ti. colum. Nicol. de Vbal. in trac. ſucceſſ. ab inte. col. 6. tñ maritus poterit lucrari de dicta dote ex forma ſtatuti. Ex quo apparet poſſe maritum lucrari dotem etiam de bonis ꝓhibitis in vxorem transferri, & de quibus vxor diſponere non pt, & quæ poſt mortem vxoris alij veniunt reſtituenda. eandem etiã opinionem tenet Io. Campeg. in trac. de dote in quinta parte. q. 18. vbi licèt multa videat̃ dicere, nõ multum tñ dicit, ſed tantum cõcludit ꝙ ſi legitima filiæ ſufficiebat ad dotem, quatenus bona data in dotem excedunt legitimam, illa reſtituũtur fideicommiſſario, nec maritus de ipſis bonis aliquid lucratur. ¶ Reperio etiã ꝙ hanc q̃ õnem tangit Cor. in conſi. 3. vbi in effectu cõcludit ꝙ de bonis ſubiectis fideicommiſſo ſi dos moderata & congrua cõſtituta ſit, poſſit maritus lucrari partem dotis ex forma ſtatuti, tñ ꝙ capit illud lucrum ſuper legitima filiæ. Ex quibus infertur ꝙ ſi dos cõſtituta de talibus bonis excedebat legitimam, quatenus excedit, debet reſtitui fideicommiſſario ſeruato lucro dotis ipſi marito capiẽdo ſuper portione legitimæ, licèt in computãdo lucro habeatur ratio ad totam dotem dummodo legitimam nõ excedat, quicquid aliter circa hanc q̃ õnem ſenſerit Pau. de Caſt. in cõſi. 59. Pro pleniori rñſione, ad fi. lib. j. & in cõſi. 43. Subſtitutio prædicta. col. fi. lib. 2. ¶ Quid † autem ſi mulier habens alia bona propria dedit in dotem bona ſubiecta fideicommiſſo, nunquid maritus nihil lucrabitur. Dic ꝙ nõ in iſtis bonis, tñ ſi talia bona euincantur à marito ꝑ ſubſtitutum aut fideicommiſſarium, aget maritus de euictione contra hæredes mulieris quatenus aſcendit lucrum ſibi debitũ ex forma ſtatuti, ita eleganter determinat Bal. in cõſi. 468. Quidam habẽs duas filias. lib. 4. quod eſt notabile dictum Thaurini. Aymo Crauetta de Sauiliano.

S V M M A R I V M.

1 Vſufructuarius an teneatur ad æs alienum & legata, aut vero hæres pulchre & latè hic vide, in quo articulo Bal. & Dec. ſibi ipſis conſtantes non fuerunt.

2 Diuerſitas caſuum non tollit arguendo modum de vno ad alterum, niſi ratio reddatur aduerſitatis.

3 Teſtator in dubio cenſetur minus grauare hæredem quàm ſit poſſibile, immo potius toleratur quod legatum ſit inualidum quàm cenſeatur teſtator hæredem grauare.

4 Solutio quando teſtator mandat ſolui legata in bonis ipſius teſtatoris, ſi bona non ſuppetunt, hæres nõ tenetur de ſuo ſoluere.

5 Solutio quando teſtator legat mille & quingentos aureos ſoluẽdos in pecunijs, mercantijs & alijs rebus ipſius teſtatoris, ſolutio debet fieri in pecunijs, mercantijs & alijs rebus prorata, id eſt ſoluuntur quingenti aurei in pecunia numerata, quingentĩ in mercantijs, & alij quingenti in alijs bonis, quod nota.

6 Solutio, quando teſtator mandauit ſolui legata in eius bonis, an poterit hæres ſoluere in pecunia, & concluditur quod ſic.

7 Vſufructuarius tenetur præſtare cautionem de vtendo et fruẽdo, arbitrio boni viri, non obſtante quod teſtator mandauerit vxorem non moleſtari in vſufructu, vel quod hæres eam in vſufructu non moleſtare promiſerit, vel etiam quod teſtator expreſſe prohibuerit talem cautionem peti.

Cautio vſufructuarij debet præſtari expreſſa qualitate & æſtimatione bonorum. ibi. nu. 7.

CONSILIVM CLXXXVII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Teſta
1 tor † reliquit vſumfructum oium bonorum eius vxori, deinde reliquit aliqua legata q̃ voluit capi ſuper eius bonis, hæredes inſtituti à quibus legata petuntur, volunt alienare bona hæreditaria, vt ſatisfaciant legatarijs, mulier autem vſufructuaria reluctatur, quæritur quid iuris? Breuiter iſtam q̃ õnem mouet Bar. in l. fi. ff. de vſufr. lega. in fi. vbi dicit ꝙ vſufructuarius nõ tenetur ad legata remittens ſe ad nota. in l. ſi quis ſeruum. §. fi. ff. de leg. 1. licèt ibi in ſpecie nihil clare vr̃ decidere ꝙ nõ teneat̃, immo potius affirmatiue, dũ allegat l. vxori. ff. de vſufr. leg. ꝑ qua legẽ voluit idem Bar. in d. l. fi. de vſufr. leg. ꝙ teneatur vſufructuarius oium bonorũ ad æs alienum. & Bar. in d. l. ſi quis ſeruum. §. fi. vbi loquit̃ de ſolutione legatorũ, remittit ſe ad notata in l. Sempronio. ff. de vſufr. leg. vbi cõcludit ꝙ ſi vni legat̃ fundus, alij vſuſfructus bonorũ, vſufructuarius concurrit in legato fundi quò ad vſumfructũ, nec tũc generi ꝑ ſpeciẽ derogat̃, ex quo genus & ſpecies nõ cõcurrunt in eodẽ iure, ſed diuerſo, quia genus cõſiſtit in vſufructu, ſpẽs aũt in proprietate habẽt et vſumfructũ, ſed tñ illud dictũ Bar. nõ facit ad caſum noſtrũ, qͣ hic legata cõſiſtunt in quantitate, & quærit̃ ad quẽ ꝑtineat ſolutio legatorũ. ¶ In qua re cõſiderãdũ eſt, ꝙ circa æs alienũ res nõ vr̃ habere difficultatẽ, qͣ licèt Bar. in d. l. fi. de vſufr. leg. velit ꝙ illud ꝑtineat ad vſufructuariũ oium bonorũ, tñ cõis opinio eſt in ꝯ̃riũ, ꝙ immo pertineat ad hæredẽ, quo caſu permittitur hæredi vẽdere de bonis hæreditarijs pro ſatisfaciendo æs aliñũ debitũ ꝑ defunctũ, vt latè per Pau. de Caſt. in cõſ. 394. In cã quæ vertit̃ Bononię. col. 2. ad fi. & duabꝰ. col. ſeq. & in cõſ. 459. Dubiũ de quo quærit̃. col. fi. lib. 2. Alexã. in l. vſufructu. ff. ad legẽ Falc. Soc. in cõſ. 131. col. 6. ver. demũ dubitat̃. lib. j. & in prin. col. 2. ver. 3. colligo. ff. ad Treb. Dec. in conſ. 485. ad fi. col. pe. in in cõſ. 536. col. 4. circa med. & in conſi. 590. col. pe. vbi ꝙ cõis opinio eſt ꝯ̃ Bar. in d. l. fi. licèt nõ alleget oẽs auctoritates prædictas. ¶ Amplius voluit Bal. in cõſi. 237. Titius in teſtamẽto, in ſecundo dubio. lib. j. & in conſi. 237. Paſſucius. lib. 5. quod eſt repetitum in conſi. 451. eodem lib. 5. ꝙ onus æris alieni totaliter pertinet ad hæredem, nõ vſufructuarium, ita ꝙ vſufructus nõ minuat̃ per æs alienũ, quod tñ pro nũc affirmare non audeo, maximè, qͣ Bal. in hac materia fuit ſibi contrarius, nã in conſi. 472. Vſufructuarius. lib. 3. ſecutus eſt Bar. in d. l. fi. ff. de vſufr. leg. ꝙ immo vſufructuarius vniuerſalis tenet̃ ad debita. Eodẽ contrarietatis morbo laborat Dec. in cõſi. 278. ante fi. vbi ſequitur Bar. in d. l. fi. ¶ Eſt verũ ꝙ Gozadinus in cõſi. 94. col. 5. in fi. ſequitur hanc opinionẽ Bal. licèt eũ nõ alleget, qñ eſſet relictus vſuſfructus oium & ſingulorum bonorũ, allegando Cor. in conſi. 195. col. pe. in fi. lib. 4. ſed adhuc iſto caſu res nõ caret dubitatione, cum bona intelligantur deducto ære alieno. immo iſta conſideratio Gozadi. poſſet retorqueri cõtra eũ, quia bonorũ appellatio dr̃ iuris, ideo maius videret̃ dubiũ ꝙ tũc teneat̃ vſufructuarius ad onera. ¶ Nõ omitto ẽt ꝙ ſi ageret̃ de debitis contractis poſt conſtitutũ vſumfructũ, ad illud tenet̃ vſufructuarius, ita voluit Pau. de Caſt. in cõſi. 275. Super primo quæſito dicẽdũ vr̃ dictã ſubſtitutionẽ. col. 3. in ſexto dubio. l. j. ¶ Sed dubiũ vr̃ in legatis, quia Cor. in cõſi. 195. lib. 4. allegat Bar. velle ꝙ hæres teneat̃ ad ſolutionẽ legatorum ſine diminutione vſuſfructus, adeo ꝙ hæredi nõ liceat vendere de bonis hæreditarijs ꝑ ſatisfactione legatorũ, ſed nõ reperio Bart. hoc ita affirmantẽ, immo ne quidẽ tangentẽ. Solũ Bar. in d. l. fi. dicit onus legatorũ nõ pertinere ad vſufructuariũ, ex quo vſuſfructuarius cõcurrit cũ legatario particulari, vt ſupra declaraui, nec aliter dicit Bar. in d. l. ſi quis ſeruũ. §. fi. & d. l. Sempronio. Sed Cor. voluit arguere ꝙ ſicut cõcurrit uſufructuarius cũ legatario particulari qñ legatur fundus in ſpecie, & ſic nõ perit uſuſfructus in illa ſpecie, eodem modo dicendum uidetur qñ legatur quãtitas. ¶ Sed iſta conſideratio, licèt Cor. non bene declaret, ſed obſcure loquatur, facit cõtra ipſum Cor. quia ſm̃ Cornei opinionem qñ ſiunt legata in quantitate, in nihilo diminueretur uſuſfructus, ſi hæres de ſuo cogitur ſoluere, & tñ illa ratio Bar. facit in cõtrariũ, quia etiam ſi legatur fundus in ſpecie, diminuit̃ uſuſfructus, patet quia nõ habet integrũ uſumfructũ, ſed cõcurrit pro parte tm̃. Rurſus qñ teſtator legat quantitatẽ q̃ nõ erat in hæreditate, nõ pt̃ dici in legato quãtitatis ꝙ cõcurrit uſufructuarius oium bonorũ, ex quo quãtitas illa non erat in bonis, & poſito fuiſſet in bonis, forte idẽ eſſet, qͣ in quãtitate nõ cadit proprie uſuſfructus, ut in titulo de uſufr. ear. re. q̃ uſu conſu. Tertiò eſt alia & diuerſa ratio an legetur quãtitas, uel ſpecies, quia ſi legat̃ ſpecies ex eo ꝙ uſufructarios cõcurrat, nõ grauat̃ hæres de ſuo aliquid præſtare qđ fieret ſi cogeretur ſoluere quantitatẽ de pecunia propria, ſed ubi eſt rõ diuerſitatis nõ licet arguere de uno ad alterũ. l. fi. ff. de calum. l. Papinianus exul. ff. de minor. & ſicut ex idẽtitate rõnis licitũ eſt arguere de uno caſu ad aliũ. l. illud. ff. ad legẽ Aquiliã. l. à Titiò. ff. de uerb. obli. ita ex diuerſitate impeditur argm̃, ut contrariorum eadẽ ſit diſciplina. l. & ſi contra. ubi Iaſ. ff. de uulga. cũ ſimili. & profecto opinio Cornei uidet̃ ſatis extranea, & ipſimet Corneo extranea uiſa eſt dum alijs bonis rõnibus firmare eam non ualens fundauit ſe ſuper auctoritate Bart. dicens eum ſpeculum ueritatis, ſed non bene uiſus eſt Bart. intellexiſſe, & uer. ſimile eſt ꝙ Bartolum intellexerit Alexand. qui tamen in d. l. uſufructu. ff. ad legem Falcidiam, uoluit ꝙ poſſunt uendi bona hæredi-

taria pro ſoluendis legatis, licèt vſufructuarius oĩum bonorũ ad
legata nõ teneatur dũmodo reducatur res ad æqualitatẽ.i.dũmo
do ſeruetur æqualitas inter legatorios, & ꝙ adeo nõ minuat̃ vſuſ
fructus, ꝙ vſusfructuarius minus habeat q̃ alij legatarij, nam qñ
bona nõ ſuppetunt defalcat̃ oẽbus pro rata, vt ibi p eum. idẽ etiã
voluit Dec. in legatis in d. cõſi. 490. col. pe. licèt nõ aduerterit ad
opinionẽ Cornei, cuius tñ cõſiliũ Decius adducit pro ſua opi. ſed
credo ꝙ ſicut remiſſiue notauerat conſilium Cornei, ita illud al-
2 legauit. ¶ Præterea † dicere, vt Cor. facit, aliud eſſe in ære alieno,
aliud in legatis, eſt ſolum diuerſificare caſus, non reddẽdo rõnẽ
diuerſitatis, quod fieri nõ debet. gl. in l. ſed & ſi lege. §. item ſi rẽ-
diſtraxerit. ff. de petitione hæredita. Dec. in cõſi. 35. col. 7. nõ enim
cõſiderari debet diuerſitas caſuum, ſed ipſa ratio quæ dr̃ lex cõis
ad oẽs caſus, c. conſuetudo. 1. di. Cald. in conſ. 1. in tit. de regular.
itaq; cum ratio diuerſa nõ ſit vtriuſq; caſus, ſed eadẽ, idẽ ius ſta
3 tui debet, vt ſupra dixi. ¶ Poſtremo † teſtator in dubio cenſet̃ mi
nus grauare hæredẽ q̃ ſit poſſibile. l. vnum ex familia. §. ſi rem. ff.
de leg. 2. l. ſi ſeruos. §. qui Margaritã. ff. de leg. 1. immo potius tole
ratur ꝙ legatũ ſit inualidũ, q̃ ꝙ teſtator hæredẽ grauare cenſeat̃.
l. quod in rerum. §. 1. vbi Iaſ. in primo notab. ff. de leg. 1. l. Meuius.
in prin. in ver. ſanè conſtitutio principis. ff. de leg. 2. Pau. de Caſt.
in conſi. 121. Viſa quadã petitione porrecta contra hæredes. col.
3. circa med. lib. 1. Iaſ. in l. ſi libi bõ. col. 3. ff. de leg. 1. Sed attenta
opinione Cornei ſequeretur ꝙ voluerit teſtator grauare hæredẽ,
vt ſoluat de ſuo ꝓprio ꝯ naturã rei, & ꝯ ſubiectam materiã, quia
de natura inſtitutionis hæredis eſt, ꝙ teneatur tanq̃ hæres, & pro
bonis hæreditarijs, & quatenus eſt hæres. l. 1. C. ſi cer. pet. cũ ſimi.
4 ¶ Sed in † caſu noſtro vr̃ res extra oẽm dubitationem, quia mãda
uit teſtator, ꝙ ſoluerẽtur legata de bonis ipſius teſtatoris, quo ca-
ſu in perſona hæredis vnum vr̃ in obligatione, videlicet quanti-
tas, ſed aliud in facultate ſoluendi. l. ſi quis ſtipulatus fuerit decẽ
in melle. ff. de ſolutio. notatur in l. miles. §. decẽ. ff. de re iudi. itaq;
ſi voluit teſtator ꝙ ſoluerentur legata de bonis teſtatoris, verba
ſunt clara, ꝙ de bonis ſolui poterũt, & in claris non eſt locus con
iecturis. l. ille aut ille. §. in verbis. ff. de leg. 3. l. cõtinuus. §. cum ita.
ff. de ver. obl. immo iſto caſu ſi bona teſtatoris non ſufficerent ad
ſolutionem legatorũ, nõ teneretur hæres de ſuo ſoluere. l. ſi debi-
tor. §. veriſimile. ff. de ꝯtrahen. emp. l. cũ certus. ff. de triti. vino oleoq;
legato. l. liberto. §. 1. ff. de annuis leg. quæ iura ad hoc allegat Pau.
de Caſt. in cõſ. 405. Primò quæro. in ſecũdo dubio. lib. 2. vbi decla
5 rat. ¶ Pro hoc † quod ſcribit Iaſ. in l. legata inutiliter. §. 1. in ſecun
do notab. ff. de leg. 1. vbi ſi teſtator legat mille & quingentos au-
reos ſoluẽdos in pecunijs, mercãtijs, & alijs rebus ſuis, dicit Iaſ.
arg. illius tex. ꝙ ſolutio legati fieri debet in pecunijs, mercantijs
& alijs rebus ꝓ rata, & ſic ſoluentur quingenti aurei in pecunia
numerata, quingẽti in mercantijs, & reliqui quingẽti in alijs bo-
nis teſtatoris. Cõcludo igit̃ poſſe hæredẽ vendere bona hæredita
6 ria ob cãm ſolutionis legatorũ. ¶ Quid † aũt hoc caſu ſi hæres vel
let ſoluere in quantitate relicta, & legatarij dicerẽt nos volumus
de bonis, quia teſtator mandauit ſolui de bonis. Hanc qõnẽ deci
dit Cor. in conſi. 132. col. pe. circa med. ver. inſuper, quia in dicto
teſtõ. lib. 4. vbi cõcludit nõ poſſe cogi hæredẽ, vt ſoluat de bonis,
& vltra eũ cõfirmo, quia illud ꝙ legata ſoluant̃ de bonis, vr̃ adie-
ctiuum in fauorẽ hæredis ſi pecuniã forte nõ haberet, ad minus
eius grauamen, ideo nõ debet retorqueri in eius odiũ. l. nulla. ff.
de legib. l. quod fauore. C. eo. tit. ¶ Sed durũ vr̃ ꝙ ſi teſtator mãda
uit ſolui in bonis, cogi hæres nõ poſſit, vt in bonis ſolutio fiat, &
ſicut hæres cogi non põt, vt ſoluat in pecunia, ita vr̃ ꝙ legatarius
cogi nõ poſſit, vt in pecunia ſolutionem recipiat, vt æqualitas ſer
uetur. Et ꝙ ſolutio in bonis peti poſſit, facere videt̃ Soc. in conſi.
214. in prin. lib. 2. Iaſ. in d. l. legata inutiler. §. 1. ¶ Sed pro primo di
cto facit, pone ꝙ teſtator reliquerit pecuniã in hæreditate, nõ eſt
dubiũ, quin hæres poſſit ſoluere de illa pecunia, quia dr̃ de bo-
nis teſtatoris, quare nõ ſimiliter poterit ſoluere de alia pecunia,
cũ in hoc nihil interſit legatarij, & pro tanto vr̃ teſtator mãdaſ-
ſe legata in bonis ſolui ad demõſtradũ ꝙ vellet eſſe cautũ legata
rio, & ꝙ bona eſſent obligata expreſſe pro eorũ ſolutione. l. codi-
cillis. §. inſtituto. ff. de leg. 2. Bar. in l. fundus. ff. de annuis lega. Bal.
in conſi. 182. Caſus talis eſt Res Cypri. col. 2. lib. 5. & pro hoc fa-
cit, nã ſi teſtator voluiſſet ſolutionẽ in bonis tm̃ fieri poſſe & non
in pecunia, veriſimiliter legata in bonis feciſſet, & nõ in pecunia
legãdo bona certa & determinata. Reperio tñ Cor. in conſi. 215.
col. 1. lib. 4. vbi diſtinguit inter debitum ex vltima volũtate & in-
ter viuos. & ꝙ in vltima voluntate electio eſt legatarij ſm̃ cõem
opinioẽ. allegat no. in l. legato generaliter. ff. de leg. 1. in cõtracti
bus aũt electio eſt debitoris, niſi ſit in mora, & ibi aſſignat rõnẽ
diuerſitatis, quæ diſtinctio magis placet. Quæ tñ diſtinctio nõ vr̃
procedere vbi in diſpoſitione eſſent verba importantia neceſſita
tẽ. Sed ꝯ hanc diſtinctionẽ vr̃ tex. in l. non amplius. §. cum bono-
rũ. Bal. Pau. & Mod. ff. de leg. 1. vbi qñ legatur certa pars bonorũ,
põt hæres ſoluere æſtimationẽ pp difficultatẽ præſtationis ne co
gat̃ hæres ſoluere in ſingulis corporibus. ¶ Secundò dubitatur an
vxor vſufructuaria poſſit alienare de bonis in quibus vſumfructũ
7 obtinet breuiter rñdeo, ꝙ non, immo † tenetur ipſa vſufructua-
ria cauere hæredibus de vtẽdo & fruẽdo arbitrio boni viri & de
reſtituendo bona finito vſufructu, iuxta tit. ff. de vſufr. quemad.
caue. ẽt ꝙ teſtator mandaſſet vxorẽ nõ moleſtari in vſufructu ab
hæredibus, vel ipſi hæredes promiſiſſent mortuo marito vxorem
non moleſtare. Bal. in l. 1. col. fi. C. de vſufr. Ang. & Alex. in l. quod
de bonis in §. frater. ff. ad legem Falcidiam. Dec. in conſi. 565. in
conſi. 581. col. fi. & in c. in præſentia. col. 1. de probatio. Iaſ. in l. eũ
qui. §. fi. ad fi. ff. de iureiur. quod fortius procedit, licèt teſtator ex-
preſſe prohibuiſſet talem cautionem ab vxore vſufructuaria pe-
ti, ita Pau. de Caſt. in conſi. 221. Antequam veniam, col. 1. lib. 2. im-
mo adeo ſi ipſa vſufructuaria alienaret, perderet vſumfructũ. §.
finit̃. Inſt. de vſufr. Et in cautione præſtãda per ipſam vſufructua
riã debet notari qualitas rerum & earum æſtimatio. l. 1. ver. recte.
ff. vſufru. quemad. caue. l. ſi tibi. in fi. vbi gl. ff. de vſufru. ea. re. quæ
vſu conſu. Alex. in conſi. 58. colũ. 2. lib. 3. & ita de iure reſcriben-
dum videtur ſub correctione tamen. Sed quia dictum eſt poſſe
hæredem vendere de bonis hæreditarijs, vt ſatisfaciat pro oneri
bus hæreditarijs, dubitatur in quibus bonis debeat fieri aliena-
tio. Breuiter cum facultas alienandi concedatur a lege debet fie-
ri alienatio ſm̃ ordinem traditum à lege de quo in l. magis pu-
to. § ne paſſim. ff. de rebus eorum. & in auth. hoc ius porrectũ. C.
de ſacroſ. eccl. & ſic prius debet ſatisfieri de pecunia hæreditaria
ſi præſto ſit, deinde in nominibus debitorũ, poſtea in fructibus,
& ſucceſſiue ad minus damnum hæreditatis. Ita Soc. in d. conſil.
131. col. 5. verſi. ſubſequenter ſequitur. lib. 1. allegat no. per Bar. in
l. alio, col. 5. ver. quæro an exhibitis. ff. de alim. & ciba. lega. Thau
rini. Aymo Crauetta iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 Sententia interpretari & intelligi debet ſecundum libellum et intentionem agentis, vt ſit conformis ipſi libello.

2 Sententia in dubio interpretari debet in fauorem condemnati potius quàm victoris.

Sententia interpretari debet ſecundum naturam cõtractus, cuius occaſione pronunciata eſt ẽt verba improprijãdo. ibi. nu. 2.

3 Iuramentum maioris tollit remedium l. 2. C. de reſcin. vend.

Iuramentum minoris an tollat remedium l. 2. C. de reſcin. vẽd. quando iurat non cõtrauenire ratione minoris ætatis, aut alia quacunque cauſa. ibi. nu. 3. vbi Decius varius oſtenditur.

4 Læſio probari debet conſiderando tempus contractus, nec ſufficeret læſionem ſuperuenire etiam in eccleſia.

5 Impugnare non poteſt quis teſtes quos examinari fecit, etiã in alia cauſa, & inter diuerſas perſonas licèt eorum depoſitioni bus vti nolit.

6 Sententia dicitur ſtricti iuris, & reſtringi debet quotiens reſtringi poteſt, ſalua ratione recti ſermonis, & lata pro reo nõ prodeſt fideiuſſori.

7 Sententia operari non debet contra mentẽ & intẽtionẽ iudicis.

8 Sententia interpretari debet ut iudex cenſeatur pronunciaſſe ſecundum quod ius diſponit, & quod voluerit iudex minus derogare iuri partium quàm ſit poſſibile.

9 Diuiſio erronea reuocari debet, ẽt quod aliunde poſſet ſuſtineri.

Error probatur probando rem aliter ſe habere quàm dictum aut factum ſit ibi. nu. 9.

10 Error iuris vitiat diuiſionem ſi quis putans alium ius habere in hæreditate, cum eo diuidat.

Errantibus in facto facilius ſubuenitur quàm errantibus in iure. ibi. nu. 10.

Error facti non nocet maſculis maioribus tractantibus de dãno vitando, etiam quod ſit error in facto proprio, quod procedit vbi talis error eſſet probabilis. ibi. nu. 10.

11 Error

11 *Error iuris non excuſat à condemnatione expenſarum nec à vi-
tio nullitatis.*

CONSILIVM CLXXXVIII.

¶Pro nobili Iafredo Gaſtaudi ex Sauiliano contra Ioannem Pe-
trum Gaſtaudi eius fratrem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ma-
gnificus Senatus Thaurini mãdauit in eius
ſnía atterminari & disboynari portiones
obuentas titulo diuiſionis nobilibus Iafre-
do & Io. Petro de Gaſtaudis fratribus ex lo-
co Sauiliani, quia dictus Io. Petrus ꝓpoſuit
ſe læſum in ipſis diuiſionib⁹, quæ tũ ad inte-
grũ executæ nõ erant deficiente limitatione
aut disboynatione ipſarũ portionũ vnicuiq; aſſignatarum, & ꝙ
facta ipſa atterminatione & disboynatione ꝑ expertos dictus Ia
fredus teneret ſupplere iuſtum preciũ præfato Io. Petro eius fra-
tri. Mõ facta ipſa disboynatione & limitatione ꝑ expertos, teſti
buſq; examinatis ſuper ꝑtenſa læſione, dictus Io. Petrus porrexit
ſupplicationẽ memorato Senatui, in qua concludit ad duo. Pri-
mũ ꝙ ſibi ſuppleatur iuſtum preciũ. Secundũ ꝙ nõ turbet in præ
dijs disboynatis & limitatis pro eius portione. Quæritur an talis
cõcluſio de iure procedat? ¶Circa primũ non puto procedere cõ
cluſionem prædictam ꝙ ſuppleatur iuſtũ preciũ, quia nõ fuit pro
bata læſio aliqua enormis, ſine qua talis ſuppletio fieri nõ debet.
1 † Snía n. ꝙ ſuppleatur iuſtũ preciũ, intelligitur & declaratur ſm
libellum & petitionẽ agentis, vt in dubio cenſeatur conformis ip
ſi petitioni. Pau. de Caſt. in cõſi. 376. Licèt iudex. lib. 1. vbi ſi vni-
uerſitas intentauit petitorium reſpectu vnius paſcui dicens pro-
prietatẽ ad ſe pertinere, ſi iudex declaret vſum paſcui pertinere
ad ipſam vniuerſitatẽ, intelligit reſpectu proprietatis, vt ſit ſnía
conformis libello. Sed agens in prima petitione propoſuerat re-
mediũ l. 2. C. de reſcin. vend. ergo ſnía faciens mentionẽ de læſio
ne enormi, ꝙ ſuppleatur iuſtũ preciũ ſi de ea appareat, intelligi
debet ſm qualitatem ipſius petitionis ſi læſio probetur vltra di-
midiã iuſti precij, nam hoc modo conſideratur enormitas læſio
2 nis in remedio d. l. 2. Quod maximè procedit, quia in dubio † in-
terpretari debet ſnía in fauorem condemnati potius quã victo-
ris. Alex. in cõſi. 46. col. 1. lib. 5. Soc. in cõſi. 134. col. 2. lib. 1. & in cõ
ſi. 37. col. 4. lib. 4. Dec. in cõſi. 28. col. 4. ad fi. & in conſi. 43. col. 1. ad
fi. Rurſus interpretari debet ſnía ſm naturã contractus, cuius oc
caſione pronunciata eſt, etiã verba impropriando. Bal. in l. fi. C.
cõi diuid. arg. glo. in l. & puto. ff. de fam. ercíſ. Soc. in d. conſi. 134.
col. 2. circa med. lib. 1. & in conſi. 242. col. fi. lib. 2. Cor in conſi. 133.
col. pe. circa med. & in conſi. 256. col. pe. ad fi. lib. 4. Sed ſnía ma-
gnifici Senatus lata fuit reſpectu cõtract⁹ iurati permutationis &
3 diuiſionis. Cõſtat † aũt ꝙ contractus iuratus reſcindi non põt ex
capite læſionis, ẽt vltra dimidiam, vbi agitur de iuramento maio
ris per quod tollitur remediũ d. l. 2. C. de reſcin. vend. ſm Bar. &
doc. ibi Abb. in conſi. 72. col. pe. in ſecundo dubio. lib. 1. Soc. in cõ
ſi. 48. ad fi. lib. 4. Cor. in conſi. 147. col. 2. & in conſ. 179. col. 2. poſt
med. lib. 4. Amplius Alex. in conſi. 42. & in conſi. 125. lib. 1. voluit
tolli remedium d. l. 2. etiam per iurm̃ minoris, quod Alex. conſi-
lium ſequitur ſimpliciter Iaſ. in conſi. 76. in fi. lib. 2. Et idẽ Alex. in
conſi. 127. ad fi. lib. 2. ſine dubio voluit iſtud procedere qñ minor
iuraret nõ cõtrauenire cõtractui rõne minoris ętatis, aut alia qua
cũq; cauſa. Idem in minore qñ ita iurat, voluit Cor. poſt alios per
eum relatos in conſi. 17. col. 6. ver. ex quibus concludendum, &
in conſi. 236. col. 2. poſt med. lib. 4. Dec. in conſi. 403. col. 6. ver. 4.
reſpondetur. Crotus in l. ſtipulatio hoc modo concepta, col. 10. ff.
de verb. obli. Alex. in conſi. 12. col. 4. idem ſtante tali iuramẽto mi
noris. & quando læſio vltra dimidiam non eſſet nimiũ eæceſſiua,
voluit Pau. de Caſt. in conſi. 153. Viſo puncto & allegationibus ff.
ad fi. lib. 1. Cor. in conſi. 258. col. 5. poſt med. lib. 4. Itaq; ũ in mino
re qñ iurat non contrauenire ratione minoris ætatis aut alia qua
cũq; cauſa tollitur remedium d. l. 2. niſi læſio vltra dimidiã ſit ni-
miũ exceſſiua, quanto fortius idem dicendum in maiore iurante
ꝙ in eo tollatur dictum remedium. Non omitto tamen circa præ
dicta inquantum dixi remedium d. l. 2. tolli ex iuramento mino-
ris, qñ iurat non contrauenire ratione minoris ætatis, aut alia qua
cunq; cauſa, ꝙ in hoc paſſu Dec. fuit ſibi contrarius, & contrariũ
tenuit in conſi. 180. col. 5. circa med. in conſi. 181. col. 1. & in con-
ſi. 349. col. 4. & dixi in conſi. 7. colũ. 2. ſed læſio aliqua vltra dimi-

diam ne quidem modica probata fuit, immo nec de dimidia.
4 Nam † conſiderando tempus contractuum quod fieri debet. l. ſi
voluntatis. C. de reſcind. vend. pulchre Ang. in cõſi. 13. col. 3. Bal.
in conſi. 475. Quidam Io. Abb. ad fi. lib. 4. Alber. de Roſa. in l. & ſi
fine. §. quæſitum. ff. de minor. Soc. in conſ. 48. col. 2. li. 4. Cor. in cõ
ſi. 181. col. 2. verſi. ea quo demonſtratur. lib. 2. in conſi. 201. col. 4.
ad fi. lib. 3. & in conſi. 15. col. fi. lib. 4. Quod procedit etiam in ec-
cleſia quæ tenetur probare lęſionem de tempore contractus, nec
reſtituitur eccleſia ex læſione ſuperuenienti. Cald. in cõſi. 5. in tit.
de rer. permuta. Et conſiderando valorem poſt ſearzationem ſeu
nouam culturam prædiorum, quæ nobilis Iafredus tradidit eius
fratri in titulum permutationis, quod quidem tempus eſt conſi-
rãndum ob probationem factam per ipſum Iafredum cum iura
mento litis deciſiuo quod præſtitit. l. non erit. §. dato. ff. de iureiur.
nulla probatur læſio enormis, immo etiam conſetiendo depoſi-
tionibus teſtium partis aduerſæ, perſpicue docetur ꝙ illa præ dia
poſt nouam culturam valebant florenos ſexaginta pro ſingulo iu
gere, ſed tẽpore depoſitionis octoginta. Ecce quõ læſio eſt infra
dimidiã iuſti precij. ¶Nec poteſt † pars impugnare teſtes quos
5 ipſa examinari fecit. l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. Quod proce
dit etiam ſi quis ipſorum teſtium productione vti noluerit, nam
ſatis eſt vti eum poſuiſſe. Alex. in conſi. 191. col. 1. poſt med. lib. 7.
Alibi pulchre ſcribit idem Alex. in conſi. 133. in 6. dubio eo. lib.
7. ꝙ qui ſemel aliquid approbauit, nõ poteſt illud improbare ẽt
in alia cauſa & inter diuerſas perſonas, allegat no. per Cy. in d. l.
ſi quis teſtibus, in 5. quæſtione, cũ quo dicit omnes concordare.
idem dicit Gozadi. licet Alex. non alleget in conſi. 3. col. fi. ¶Cir-
ca ſecundum quo agens petit ſe non turbari in prædijs limitatis
& disboynatis, dico ꝙ illa disboynatio & limitatio videt̃ omni-
no nulla, nam mandatum fuit eã fieri ex forma ſententiæ, ad hoc
ſcilicet, vt intelligeretur ſi læſio interueniſſet ſeparatis & limitatis
probationibus vtriuſq; fratris, ſed per teſtes partis aduerſæ con-
ſtat læſionem minime interueniſſe, ergo illa limitatio ſi dicatur
facta vt bona ſic limitata remanerent ipſi agenti, videt̃ omnino
6 inefficax quo ad illum effectum, ſentẽtia † enim dicitur ſtricti iu
ris. l. Paulus reſpõdet eos. ff. de iudic. l. 1. C. ſi plures vna ſent. An-
ge. in conſi. 235. col. fi. pulchre Iaſ. in l. centeſimis. §. 1. col. pe. ff. de
verb. obl. Soc. in conſi. 134. col. 2. lib. 1. & in conſ. 18. col. 2. circa fi.
lib. 3. Addo Pau. de Caſt. in conſi. 87. In cauſa quæ vertitur coram
dño poteſtate Caſtri. col. 2. lib. 1. vbi ꝙ adeo ſententia ſtricti iuris
eſt ꝙ lata pro reo, non prodeſt fideiuſſori. Alibi ſcribit idem Pau.
in conſi. 295. Viſo ſupraſcripto puncto. col. 3. circa med. libr. 2. ꝙ
ſententia adeo eſt ſtricti iuris, vt reſtringi debeat quotiens reſtrin
gi poteſt, ſalua ratione recti ſermonis. ideo verba ſententiæ prola
ta ad vnũ effectũ circa ipſam disboynationem, vltra illum opera
ri non debent. l. in agris, de acqu. rer. domi. Rurſus, vt ſupra dixi,
verba ſentẽtiæ debẽt intelligi & declarari ſm naturam actus ſu
per quo proferuntur, etiam verba impropriãdo, ſed natura actus
ſolum importabat ꝙ fieret atterminatio & disboynatio ad effe-
ctum conſiderandæ læſionis, vt ea facta cognoſceretur ſi agẽs eſ-
ſet læſus. ¶Iam dico ꝙ iſta interpretatio eſt neceſſaria, nam bona
iam erant diuiſa per inſtrm̃ iuratũ, ſolum ſupererat disboynatio
aut limitũ appoſitio, ſed dictus Io. Petrus reclamauit dicendo ſe
læſum in ea diuiſione, Senatus ad eum effectum mandauit ꝙ at-
terminarẽtur portiones arborum ſeparatim ad effectũ æſtimãdi
eas ita atterminatas & ſeparatas, vt læſio ſi qua eſſet, apertius co
gnoſceretur ſi dicimus illam atterminationẽ eſſe, vt ita dixerim,
diffinitiuam, ita ꝙ portio atterminata pro ipſo Io. Petrõ, idem de-
beat remanere, illa ordinatio Senatus operaretur contrarium ef
fectũ. ſ. ꝙ omnino ſtetur illi atterminationi, ad quem effectũ ita
7 ordinatum non fuit, & † ſic operaretur ſententia contra mentem
& intentionem iudicantiũ, quod eſſe nõ debet. l. qualem. in prin.
l. quia arbiter, & ibi not. ff. de arbitr. l. ſi ex teſtamento, in fi. & l. ſi
cum argentum. in fi. prin. ibi, neq; iudex. ff. de excep. rei iudi. Pau.
de Caſt. in conſi. 267. In facto illorũ de Gozadinis, in fi. in conſi.
337. Primo quæritur. colũ. 4. in conſi 356. Primo videndum eſt.
col. 2. poſt med. lib. 1. & ꝙ fieret contra mentem Senatus efficaci
8 ter probatur hoc modo, iudex † in dubio cenſetur pronunciaſſe
ſm ꝙ ius diſponit, & prout de iure tenebatur pronunciare. l. mi-
les. §. decem. ff. de re iud. Bar. in l. ſi fundus. §. in vendicatione. ff.
de pigno. Alexand. in conſi. 36. in primo dubio lib. 5. Vercoen. in
conſi. 57. colũ. 5. ¶Rurſus interpretari debet ſententia iudicis, ꝙ
voluerit minus derogare iuri partium aut eis præiudicare, q̃ ſit
poſſibile. arg. l. 3. ff. de ſuſpec. tuto. per quem text. ita dicit Abb.
in conſi. 7. in fi. lib. 1. addo glo. in c. ſi confirmationẽ, quã ibi no-

tant Domi. da Sanc. Gemi. & alij cano. da elac. lib. 6. tradit Curt,
Iun. in conſi. 17. ad fi. in cõſi. 74. col. 6. ad fi. & in cõſ. 153. ad fi. mo
do ſi iudax, aut Senatus p illã ſniam aut ordinationẽ intendiſſet,
ꝙ facta atterminatione & disboynatione p expartos, illa vim p-
petuã obtineret, & ꝙ praciũ qđ deeſſat oĩno ſupplaret̃ p ipſum
Iaffredũ, ſequeret̃ ꝙ Senatus voluiſſet ſimul & ſemel interloquẽ-
do diffinitiue pronũciare ante babitas & viſas probationas, iuri
que ipſius Iaffredi derogare, cogendo aũ ad ſupplendũ iuſtũ pre
cium, ẽt ꝙ læſio nõ eſſet vltra dimidiã, immo ãt auferendo ei ele-
ctionẽ dictæ l. 2. C. de de reſcin. vendi. q̃ conſiſtebat in hoc, vt di-
9 uiſio ex intagro fieret vel praciũ ſuppleret̃. ¶Sed ax † alio tutiore
fundamẽto nõ vr̃ ſtãdũ illi atterminationi, quia dr̃ facta vltra for
mã diuiſionis, iõ tanq̃ erronea debet reuocari. l. ſi ſoror. vbi Dec.
in ſecũdo not. C. da collatio. Pau. de Caſt. in l. fi. §. idẽ quæſijt. ff.
da cond. indeb. & in conſi. 125. Dubitatur primo. col. 3. in ſexto
dubio. lib. 1. Cor. in cõſi. 278. col. pe. poſt med. libr. 4. Dec. in cõſi.
180. col. 3. & in cõſ. 351. col. pe. circa fi. quod procedit licẽt ex alia
cauſa talis diuiſio erronea poſſet luſtineri. Anch. in cõſi. 291. Sup
pluribus, col. 3. & maximã hoc obtinet, quia fuit reclamatũ intra
tp̃s per ipſum Iaffredũ, nam ẽt cõfasſio erronea reuocat̃ proba-
to errore, l. nõ fatetur. vbi not. ff. de coſeſſ. & in l. error. C. da iuris
& facti igno. ¶Probatur autẽ error diuiſionis per inſtr̃m, ex quo
apparet diuiſionẽ ſeu atterminationẽ alitar fieri debuiſſe, q̃ facta
fuit. l. de ætatis. §. fi. ff. da intarrog. actio. l. cũ de indebito. §. 1. ff. da
probatio. & l. ſi poſt diuiſionẽ. C. da iuris & facti igno. Bar. in l. ſed
ſi ma putem. ff. de cond. indeb. in cõſi. 85. In qõna Ioannis, in fi. in
cõſ. 90. Dilecto dño Franciſco. col. 3. poſt med. ver. tertio inſurgit
dubiũ. & in cõſi. 208. Ex facto ꝓpoſito, in fi. Bal. in conſi. 99. In cã
nobiliũ. li. 1. & in cõſ. 41. Confeſſio. li. 4. Ang. in cõſ. 94. col. 5. Cald.
in cõſi. 1. in tit. de confeſſ. Abb. in conſ. vlti. colũ. fi. lib. 5. ſed ex le-
ctura inſtr̃i diuiſionis apparet, vt dixi, ꝙ tarmini aliter arant con
ſtituendi, ergo illa atterminatio tanq̃ erronaa, nulla eſt, in qua de
ficit cõſenſus atterminantiũ p parrorẽ l. ſi per arrorã. ff. de iuriſd.
10 om. iud. immo † ſit nulla diuiſio ẽt in arrora iuris aut ſaltẽ ex eo
rauocari debet, puta, ſi frater vtrinq; coniunctus diuidat hæredi-
tatem fratris defuncti ab'inteſtato cũ fratre vterino, credẽs ꝙ fra
ter vterinus da iure ſimul ſuccedaret. ita Bal. in conſi. 386. propo-
nitur ꝙ frater. lib. 1. quod tñ Bal. dictũ. ſanẽ vr̃ intelligendũ qñ hę
reditas iam eſſat quæſita fratri, quo caſu dicitur tractari de dam-
no auitaodo, ſacus ſi nõdum fuiſſet quæſita, qa nõdum adita, nam
tunc dicitur tractari de lucro, in quo lucro nõ ſubuenitur maſcu
lo maiori errãte in iure, ita in terminis diuiſionis, tradit Iaſ. in cõ
ſi. 87. in ſecundo dubio. lib. 1. licẽt da Bal. mantionem non faciat.
quod tamen intellige, niſi detur caſus in quo ſubueniatur atiam
maiori errãti in iure circa lucrum. rurſus aduertendũ circa dictũ
Iaſ. quia impoſſibilis videtur diuiſio hæreditatis circa aditio-
nem, quia per diuiſionam inducitur aditio. ¶Quanto fortius re-
uocari dẽt diuiſio aut atterminatio in qua intaruenit error facti,
cum multo facilius ſubuaniatur arrantibus in facto q̃ in iure, qa
error facti dr̃ probabilis & tolcrabilis, patet, quia atiam maſcu-
lis maioribus in facto etiã ꝓprio errantibus ſuccurritur, qñ agit̃
da damno vitando. Bar. in d. l. nõ fatetur. traditur in d. l. ſed ſi me
putam. & in d. l. error. Soc. in conſi. 263. col. 6. var. ſacunda ſpina.
lib. 2. Cur. Iunior in conſi. 95. col. pa. poſt mad. vbi ampliat boc ꝓ
cedere ẽt qñ agit̃ da pdando lucrum iam acquiſitũ. & in diuiſio-
ne facta per errorẽ facti, ꝙ reuocari debeat, tradit Iaſ. in d. conſi.
87. in 2. dubio. li. 1, quod ſanẽ intelligitur vbi arror in facto ꝓprio
eſſat ꝓbabilis. ita declarat Dec. in l. 1. col. 2. in fi. C. da erro. cal. er-
rantibus autam in iure nõ æqua ſuccurrit̃. l. bonorũ. vbi latã doc.
C. qui admitti. hinc videmus, ꝙ error iuris impadit pſcriptionã,
ſecus in errore facti, l. nunquã. ff. da vſuca. habetur in l. Celſus, eo.
11 tit. videmus, † etiã ꝙ error iuris nõ axcuſat à condemnatione ex-
pẽſarũ, nec dr̃ prębere iuſtam cauſam litigãdi, ſacus in errore fa
cti. gl. & doc. c. finẽ litibus. de dolo & cõtuma. Abb. in cõſi. 78. cir
ca fi. lib. 1. Nec excuſat error iuris à vitio nullitatis, puta, ſi teſtator
in teſtamento dicat ſe nĩhil relinqoera filio monacho, quia inca-
paa ſit, nam teſtamentũ redditur nullũ nõ obſtaota arrore huiuſ-
modi. Pau. de Caſt. in conſi. 444. Præmittendũ eſt, colũ. 1. ad fi. lib.
2. ¶Illud ſaltem negari non põt quin dici poſſit da iniuſtitia ta-
lis atterminationis facta reclamatione intra tampus, idao ca inte
gro videtur atterminatio facienda, conſidaro etiam circa præmiſ
ſa ꝙ dicere ſenatum voluiſſe atterminari bona diuiſa contra for
mam ipſius diuiſionis nulla probata lęſiona, eſſet facere executio
nem contra ſententiam ex quibus puto ipſum Iaffredum temere
in iudicium vocatum fuiſſe. Thaurini, Aymo Crauetta.

SVMMARIVM.

*1 Excluſio quando fœmina excluditur à ſtatuto propter maſcu-
lum, tenetur maſculus ad eam alimentandum.*
*Alimenta non comprehendũtur in generali excluſione aut pro
hibitione. ibi. nu. 1.*
2 Excluſa filia à ſtatuto propter maſculum debet dotari.
3 Alimenta aut dos tolli non poſſunt per ſtatutum.
*Alimẽtis debitis à patre iuri naturali, aut à marito ratione do
tium, mulier aut filius renunciare non poſſunt. ibi. nu. 3.*
*4 Alimenta filia ſi debet dotari quando nupſerit interim ante-
quam nubat ali debet,*
5 Vſura non arguitur ex taxatione alimentorum.
*Vſura arguitur ex taxatione intereſſe. ibi. nu. 5. & nu. 6. vbi de
claratur, ſed latius nu. 8.*
*7 Vſura committitur quando mercator conuenit, vt ſibi ſoluat ur
certũ quid annuum pendente termino ſolutionis ſortis, licẽt il
lud lucrum facturus fuiſſet veriſimiliter. quod latiſſime hic
examinatur per diſtinctionem ſex caſuum.*
*Vidua an debeantur alimenta ab hæredibus mariti, ibid. nu. 7.
in ſexto caſu,*
*9 Alimenta debita ratione debẽt taxari habito reſpectu ad quã
titatem ipſarum dotium, licẽt illa adhuc ſolui non debeant.*
*10 Alimẽtorũ modus totus committitur arbitrio iudicis, qui debet
moderari habito reſpectu ad quantitatem patrimonij ad qua
litatẽ, & dignitatem alimentarij, & ad cõſuetudinẽ regionis.*

CONSILIVM CLXXXIX.

¶Non ſiliquis hic lector vinitur. Ad manſam vocaris nõ tenuem,
ſad apulis lautioribus dapibuſq; ſaliaribus inſtructam, Grandes
rhombi patinęq; nitent, lectum igitur conuiuam age. Aeris ſolli
citus nc ſis, immunis hinc habeas.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Qñ † fę
mina axcludit̃ à maſculo à ſucceſſione, obli
gatur maſculus ad eã alimãtandũ. Bald. in l.
alimẽta. col. fi. C. de neg. geſtis. Pau. de Caſt.
in cõſi. 16. Viſo dicto puncto, & dubijs. col.
1. ad fi. li. 2. Cor. in cõſ. 85. col. fi. lib. 3. & gene
raliter verũ eſt, ꝙ gñalis excluſio aut ꝓhibi-
tio nonq̃ cõprehendit cãm alimẽtorũ. Car.
in cõſi. 66. in dubio pmiſſo, in fi. nec ẽt clauſula aut diſpoſitio ge-
neralis porrigit̃ ad alimenta. Bar. in l. Mela. ff. de alimã. & cib. leg.
refert & ſequit̃ Dec. in l. principalibus, in fi. ff. ſi cert. pet. in l. iura
2 ſanguinis. ff. de reg. iu. ¶Quinimmo † licẽt filia ſimpliciter exclu
dat̃ à ſtatuto, dẽt tñ dotari, & põt dotẽ petera, ſm Bald. in l. fi. C. de
dot. ꝓmiſ. refert & ſaquitur Dec. in cõſi. 26. col. 1. in cõſi. 180. cir
ca med. & in cõſi. 276. col. 2. ad fi. ver. ſecundo competentia. licẽt
Cor. in cõſi. 290. col. 8. ad fi. ver. nec obſt. hmi fundemento: lib. 3.
de quo Dec. mentionẽ nõ facit, mordeat illud dictũ Bal. dicẽs qđ
loquit̃ ſine lege, dicit tñ illud · æquũ · qñ alias filia dotẽ non habe-
ret. hanc ẽt opinionẽ, ꝙ filia ſimpliciter excluſa poſſit dotẽ pete
re, tenet Bal. Noual. in trac. de dote. in ſexta parte priuileg. 16. col.
3. vbi ſicut onus dotandi pertinebat ad patrẽ dum viueret, ita eo
mortuo trãſit ad filiũ hæredẽ, cũ ẽt tranſeat onus alimentorũ in
quorũ locũ dos ſuccedit, eandẽ opinionẽ ꝙ filia excluſa p ſtatutũ
dabeat alimentari ſeu dotari, ſequit̃ Cur. Iun. in conſi. 10. col. 3. in
3 fi. alle. Bal. in l. cũ lege. C. de Epiſ. & cler. ¶Amplius † ſi ſtatutũ ex-
cluderet filiã ab alimẽtis, aut à dote, nõ teneret. Bal. in conſi. 21.
Sint cõtentæ. col. 2. lib. 3. Calca. in conſi. 11. colũ. 12. in prin. immo
nec ipſa quidã filia alimẽtis ſibi debitis à patre iure naturali poſ
ſet renunciare. Bar. in l. ſi quis à liberis. §. parẽs. in fi. ff. de lib. agno
ſcan. Iaſ. in l. diuortio, in prin. col. 6. ver. pondera eu prouocte. ff. ſo
lu. ma. in l. ſi donaturus. §. 1. col. 2. ver. aduerte, qa ſolet dubitari. ff.
de cõd. ob cau. & in auth. ꝙ locũ, col. 5. ad finẽ ſecũdi no. de col-
latio. vbi ꝙ hoc ꝓcedit licẽt filius renũciet cũ iuramẽto, allegat
Spec. in tit. q filij ſint legi. ver. ſed pone quidã. Bal. in l. pactũ. q. vlti
ma. C. de coll. idẽ tenet Aufre. in dec. Toloſa. q. 495. licẽt ꝯ hos ar
guat Dec. in l. pe. col. 5. C. da pactis, ꝯ quẽ allego ipſummet De-
ciũ in l. de alimẽtis. col. 2. circa mad. C. da tráſac. vbi ꝙ mulier nõ
põt renũciare alimẽtis reſpectu dotis, qa ſunt appẽdices matri-
monij, pfecto nõ minus efficaciter debita vĩr alimẽta liberis, q̃

vxori,

vxori,immo efficacius,ideo in hac materia melius videt̃ locutus
Dec.in d.l.iura ſanguinis.ff.de reg.iur.vbi ſequit̃ Bart.& alios,ꝙ
filius pacto alimẽtis renunciare nõ poſſit niſi fiat ex cauſa, vt q̃a
portionem eius acceperit,immo iſto caſu adhuc vult,ꝙ pater te-
4 neat̃ ꝓuidere filio ex quadã miſeratione. ¶Similiter † q̃n filia de
bet dotari q̃ñ nupſerit,interea antequam nubat debet ali. Bal.&
Ang.in l.q filiũ,per illũ tex.ff.vbi pup.edu.deb.Bal. in conſi. 179.
lib.5.Alex.in conſi.48.col. 1.verſi.& iſto caſu lib.3.Corn.in conſi.
85.col.fi.lib.3.Curt.ſenior in conſi. 27. in fi. ex premiſſis apparet
non tenere argũ. , non debetur dos promiſſa niſi ſub conditio-
ne nuptiarũ,ergo nec alimenta antea debebũtur, vt mirer aduo
catũ partis,fundamentũ eiuſmodi cogitaſſe, de quo curandũ nõ
5 eſt.¶Circa † taxationẽ alimentorũ dico ꝙ ex ea nõ iudicat̃ con-
tractus illicitus,quia ipſæ partes nõ taxauerunt, ſed promiſerunt
arbitrio boni viri,qui bonus vir arbitratus eſt ita taxando. nam
doc.cũ dicunt ex taxatione intereſſe argui cõtractũ vſurariũ, q̃a
de ipſo intereſſe aliter conſtare debet,nõ aũt debet ab ipſis parti
bus taxari,quia põt eſſe ꝙ plus vel minus intereſſe poſſit,ideo ſi
minus interſit accipiendo illud plus dicit̃ committi vſura iuxta
notata in c.ſalubriter.de vſur.vbi Io. de Ana. Alex. in conſi.220.
col.3.lib.2.Dec.in conſi.38.colũ. 3. non videntur intelligendi in
cauſa alimentorũ,in qua eſt longe diuerſa rõ,nã intereſſe põt pu
ti antequã illud quis ſuſtinuerit, & tunc probari debet eius quãti
tas,ſecus eſt in alimẽtis,quia vbi mulier nihil habet in bonis præ
ter ius dotiũ, ſtatim ab initio cõſtat de veritate alimentorũ q̃bus
& quãtis egeat,adeo ꝙ iſtud intereſſe rõne alimentorũ nõ poteſt
dici aliquo modo incertũ & dependere à futuro euentu,ſed quia
obligatus ad reſtitutionẽ dotiũ aliter de iure nõ tenet̃ ad alimẽ
ta niſi ex eo ſolũ,ꝙ dotes retinet, nõ obligatur ad præſtationẽ ali
mentorũ ſeu ad intereſſe rõne alimentorũ, niſi quatenus retinet
de ipſis dotibus,ideo bon⁹ vir licite,& iuſte potuit ab initio iſtud
intereſſe alimentorũ taxare cũ illud eſſet certũ & ſic allegata per
dñm aduocatum partis nõ faciunt pro eo, ſed aperte contra eũ,
nã dicunt ꝙ intereſſe debet probari, nec ab initio vniformiter ta
xari põt,ſed in cauſa alimentorũ ſtatim ab initio probatur ipſum
intereſſe,quia ſcitur quantũ ſit neceſſariũ, ideo licite eo modo ta
xari potuit.& fuit de mẽte Soc.licèt non ita aperiat in conſi.130.
col.3.verſi.confirmatur iſta concluſio.lib.4. & in terminis ꝙ ta-
xatio certa teneat in cauſa alimentorum concludit Alex.in cõſi.
63.Stantibus his.col.2.verſi.inſuper verbo fertur.lib.4.vbi ꝙ va-
let ſtatutũ vel conſuetudo,ꝙ alimenta dotium debeantur ad ra-
tionem ſeptem pro centenario,idẽ tenet Corn.in conſi. 44. lib.2.
quod ſine dubio videtur procedere q̃n mulier non habet aliun-
de vnde ſe alat.Soc.in cõſi.56.col.1.lib.3.expreſſius Iaſ.in conſi.
92.col.7.in fi.lib.1.plus voluit Bal. in conſi. 166. Statuto cauetur
ꝙ ſingatur.libr. 1. Veronen. in conſi. 15.ꝙ valet ſtatutum taxans
certum intereſſe quandiu ſoluta ſit ſors,puta decem pro centena
rio, quod tñ ita generaliter affirmare non auſim,& contrarium
circa intereſſe taxatum à ſtatuto dicit cõiter teneri Iaſ.in §. fue-
rit,col.4.inſti.de actio.ergo ſi ſtatutũ valet taxans alimenta, idẽ
in contractu,quia arguitur de vno ad alterũ.glo.& Bart.in rubr.
C.de decre.decur.lib.10.gl.& doc.in l.nõ impoſſibile.ff. de pac.
nã ſi eſſet vſura taxare quantitatẽ alimentorũ ab initio,ita nõ va
leret ſtatutum vel conſuetudo ſicut pactum. Rurſus in terminis,
ꝙ etiã p pactum poſſit taxari certa quantitas alimentorum hoc
voluit Alexan.in conſi.31.colũ.3.lib. 6. Corn. in d.conſi.44. & in
conſi.vltimo.colũ.2.lib.2.¶Et ꝙ valeat iſta taxatio alimentorum
in caſu noſtro, nec vſuram ſapiat, probatur efficaciſſime ex eo,
quod ſcribunt Imo.& doc.in l.in inſulam.§.vſuras.ff.ſol.matrim.
vbi ꝙ valeat conuentio inter generũ & ſocerũ,ꝙ pendente termi
no ſolutionis dotiũ ſoluatur certũ quid annuũ pro alimentis, cũ
maritus ſuſtineat onera matrimonij,tẽ ſeſt & ſequitur Alex. in cõ
ſi.221.Super titulo q̃onis.col.fi.ver.præterea.& ẽt lib.2.Soc.in cõ
ſi.176.col.3.verſi.4.adduco.lib.5.Bald.Nouellus. in tract. de do-
te.in ſeptima parte priuilegio.3.Dec.in conſi.119.colũ.pen. verſ.
& pro iſta concluſione. de quo tamen latius infra dico in quinto
caſu.& ſic ibi cauſa alimentorũ facit taxationẽ licitam,quæ alias
eſſet illicita.ſi ibi ꝑmittitur taxatio intereſſe ob cãm alimẽtorũ,à
fortiori permitti illud debet in caſu noſtro, in quo mulier vnde
ſe alat aliunde non habet, & tñ ibi poterat maritus habere vnde
vxorẽ aleret.rurſus ibi poterat imputari marito cur ita contraxiſ
ſet aut terminũ ad ſoluendũ dediſſet,hic aũt mulieri imputari ni
hil poteſt cũ aliter dotes non poſſet petere pp ſtatutũ excluſiuũ.
¶Contraria autẽ opinio procederet q̃n mulier aliunde haberet
vnde ſe aleret,quia tũc cũ alimẽtorũ intereſſe non debeatur, illa
taxari non poterunt,ſed tñ debebitur intereſſe,rõne moræ, quo
6 † caſu fateor,ꝙ debebit probari ipſum intereſſe aliter,q̃ p taxatio
nem,etiã poſt morã.Pau.de Caſt.in conſ.101.Quantũ ad tẽpus.in
prin.lib.1.Cor.in cõſi.77.colũ.2.ad fi.lib.3.Soc.in conſi.56.colũ.
5.lib.3.¶Præterea cõtraria ꝓcedũt,vel q̃n debitor non eſt in mo-
ra,q̃a data ſit dilatio ad ſoluendũ, vel q̃n imputari põt creditori
cur ita cõuenerit dando dilationẽ,ſed in caſu noſtro, filiæ impu-
tari nihil põt, cũ excludat̃ p ſtatutũ nec dotes petere antequam
nubat,& nõ habeat vnde aliunde ſe alat, quo caſu debita vident̃
alimẽta,nõ tanquã quid acceſſoriũ aut intereſſe,ſed tanquã quid
principale ex diſpoſitione iuris cõis,cõuẽtio aũt ſuper principali
certũ eſt quod ad vſuram nõ ptinet, & ꝙ valeat taxatio intereſſe
aut alimẽtorũ,vbi creditor ſortẽ principalẽ petere nõ põt,nec ei
põt imputari cur ſortẽ petierit aut petat,tenet expreſſe in d.cõſi.
82.colũ. 9. lib. 1. ¶Præterea taxari poſſunt alimenta ſeu intereſſe
q̃n taxatio veriſimiliter ſit ad ſummã q̃ denarij, ſi ponãtur ad lu-
crũ vel ꝑdia ſolent reddere,vt not.Dec.in c.cũ venerabilis,colũ.
6.ad fi.& ſeq.verſi.& quantũ ad cõcluſionẽ.de except. & in cõſi.
111.col.4.in fi. verſi. non obſtãt quædã rñſiones. vbi voluit etiam
Dec. ꝙ creditor ſolitus negociari poſſet cõuenire, vt ſibi ſolua-
tur quid annuũ pẽdente dilatione ſolutionis ſortis, licèt debitor
interim nõ ſit in mora,ſed cõiter dicitur ꝙ prædia reddunt quinq;
p centenario,itẽ ꝙ mercatores dant q̃nq; pro centenario de pe-
cunijs poſitis ad negociandũ,ergo &c.¶Nõ † omitto tñ circa il-
7 lud dictũ Decij in d.c.cũ venerabilis.& in d. cõſi. 111. ꝙ illud nõ
videtur ſine dubio, nã Dec. vult duo, primũ ꝙ ſolitus negociari
poſſit ab initio cõuenire vt pendente termino ad ſoluẽdũ conſe-
quatur intereſſe ſeu interuſuriũ medij tẽpis,licèt pendẽte termino
ad ſoluẽdũ debitor nõ ſit in mora ſicut hoc permittitur in vendi
tore qui paciſcitur cũ emptore,vt ſoluat certũ quid annuũ in re-
cõpenſam fructuũ etiã ceſſante mora emptoris,vt ibi p Deciũ,&
eundẽ latè in cõſi.119.& in venditore hoc dicit indubitatũ.Corn.
in cõſi.113.in fi.lib.3.in ſolito negociari.idem tradit Bald. Nouel.
in d.tract. in 7. parte in tertio priuilegio.verſi. ſed tunc ſuccedit
pulchra dubitatio.Secũdũ eſt,quòd Decius voluit. i. ꝙ tale inte-
reſſe taxari poſſit ab initio ad certã quãtitatẽ, q̃nã vẽditor aut ſo
litus negociari veriſimiliter lucraturus fuiſſet.& dicit Dec.in cõſ.
111.ꝙ taxatio nõ eſt illa q̃ reddit cõtractũ vſurariũ, ſed ipſa perce-
ptio ſi q̃s percipiat quãtitatẽ taxatã ad quã nõ aſcẽdat eius inte-
reſſe. ¶Videam⁹ modo de vtroq; dicto Decij an illud procedat,
circa primũ an valeat conuentio ſuper intereſſe ante morã debi-
toris,diſtinguendi ſunt aliqui caſus ob difficultatem materiæ,&
ſatis implicitæ.primus caſus eſt in contractu mutui,q̃n mercator
ſolitus negociari mutuat pecuniã & paciſcitur cũ debitore,vt pẽ
dente termino ad ſoluendũ ſoluat certũ quid ſingulis annis pro
intereſſe lucri ceſſantis, & iſtũ caſum habeo ꝓ indubito, ꝙ non
valeat cõuentio,ẽt ꝙ certa quãtitas nõ taxaretur, quia eſt vſura,
q̃ proprie committitur in mutuo vero vel ficto, vt habetur in l.2.
§.creditũ.vbi Dec. in ſecundo nota. ff. ſi cert. pet.Abb.in conſi. 62.
circa fi.lib.1.& ſi permitteretur talis cõuentio in mutuo,de facili
mercatores applicarent animũ ad ita mutuandũ,quia lucrũ eſſet
tutius & frequentius & pecunia pecuniã acquireret.& ita in mu-
tuo cõcludit Aret.in conſi.151.Viſo themate.col.2.verſi.præterea
vt dixi.& col.fi.ver.ad fin dubiũ. & in conſi.156. Viſis diligẽter.
in fi.vbi atteſtatur hanc opi.eſſe magis cõem.& in mutuo idẽ te-
net Dec.in conſi.167.in fi.Alexandrinus in conſi. 20. colũ.5. & in
conſi.65.Amplius dico ꝙ ſi quis mutuaret communitati ſeu vni-
uerſitati coacte, non poſſet paciſci de aliquo lucro ceſſante ante
moram,ſed ſolũ de damno vitando.Anchar.in conſi.376. ſecun
do dubitatur.col.5.ver.facit etiam opi.me.Anto. de But. in con-
ſi.17.Occurrentibus. ¶Secundus caſus eſt, quando mutuans ſo-
litus negociari paciſcitur ſuper intereſſe ſoluendo poſt moram
abſque alia taxatione. & iſtum caſum habeo etiam pro in dubi-
tato,non ſolum in contractu mutui,ſed & in omni alio, cũ enim
poſt moram teneatur debitor ad intereſſe, etiam lucri ceſſantis,
quando creditor eſt ſolitus negociari. Bart.& doc. in l.3.§.fin.ff.
de eo quod cer.loco & in l.1.C. de ſenten. quæ pro eo quod inter
profer.Soc.in conſi.55.colũ.fi. lib. 4. non videtur ꝓhibitũ dedu-
cere in pactum quod iure communi debetur.l.mutuo.§.ſi ſub cõ
ditione.ff.de iureiur.c.ſignificaſti,de elect. & ita in terminis vſuræ,
vt vitetur,arguit Soc.in conſi. 576. colũ. 3.poſt med.verſic.ſepti-
mo confirmatur.lib.2.Dec.in d.conſi.119. colũ.3.verſic. ſi ergo de
iure.licet hanc rationem ſimpliciter impugnet Alexandrinus in
d.conſi.65.qui etiam in d.conſi.20.colũ.in ſui generalitate vide-
tur velle, ꝙ etiam poſt moram non liceat paciſci de intereſſe,

ſed non puto, ꝙ ita intellexerit de tempore poſt morã, niſi dicamus, ꝙ illud voluerit qñ tale intereſſe ab initio taxaretur. ¶Tertius caſus eſt in contractu venditionis, & in nõ ſolito negociari, qñ venditor dat terminũ emptori ad ſoluendũ preciũ, & conuenit, ꝙ eo pendente teneatur debitor ad præſtandum intereſſe nõ taxatum in recompenſam fructuũ quos emptor percipit, & iſto caſu Dec. voluit talem conuentionem valere, vt patet in d.c.cum venerabilis, in d.cõſi.211. & in conſi.119. licèt in vno fuerit Deci. contrarius ſibi ipſi. quia in d.c.cum venerabilis. & in cõſi.211. voluit, ꝙ valeat talis conuentio ſuper intereſſe, licèt illud taxetur: in d. autem conſi.119. tenuit talem taxationẽ eſſe illicitam. quod ẽt voluit in conſi.116.col.2. circa med.ver. iſta concluſio comprobatur. in conſi.183.col.fi. & in conſi.322.col.1. circa med. eandẽ opi. ꝙ etiam ceſſante mora debeatur intereſſe venditori in recompenſam fructuum & teneat conuentio facta ſuper tali intereſſe, tenet Cor. in conſi.113. in fi. lib.3. vbi hoc dicit eſſe indubitatum. Alex. in conſi.121.col.2.ver. ad hoc benefaciunt. li.5. poſt Pau. de Caſt. & idem Alex. in conſi.47.col.1.verſi. & fortius ad propoſitum, eodem lib.5. idem etiam videtur velle Cor. in conſi.59.col.2. lib.3. dum dicit, ꝙ in terminis d.l.curabit. emptor non tenetur ad intereſſe fructuum ratione alicuius moræ, ſed ſola ratione perceptionis fructuum. Eandem opi. clare voluit Bal. Nouel. in d. tracta. de dote in ſeptima parte priuilegeo.3.ver. & ſic idem poteſt concludi. Cagnolus in rep. d.l.curabit. colũ.6.verſ. ſed pulchra & vtilis. ¶Sed iſta opinio videtur dubia, quia cum emptor non ſit in mora pendente dilatio ad ſoluendum precium non tenetur ad intereſſe quod nõ debetur niſi poſt moram, ideo contra iſtam opin. tenet Alexandrinus. in conſi.88. & vltra allegata per eũ addo Soc. in conſi.86. & in conſi.103.lib.4. qui tñ Soc. in conſilijs tam allegatis per Alexandrinũ, q̃ per me nõ ita indiſtinctè voluit conuentionem non valere, immo voluit ꝙ ſi venditor ſit ſolitus negociari, & perſona diligens & qui alias nõ inueniſſet emptorẽ, qui præſentem pecuniã numeraſſet, ꝙ tũc pactus ſit licitus, licèt loquatur ſub dubio forte, ſed dictio forte in conſilio non ſtat dubitatiue, Alex. & Mod. in l. in ſubſtitutione. ff. de vulg. Dec. in c. ſup literis, col.6.ver. & ideo licèt conſultor. de reſcrip. cuius Soc. diſtin. ſatis vr̃ æqua & tenenda, maximè, quia Deci. in conſi.119. dicit negari nõ poſſe quin iſta quæſtio dubia reddatur. teneo igitur cum Soc. ſaluo iudicio melius ſentientis, quia proteſtor nolle vſurarijs auxilio eſſe, nõ tñ intelligo, ꝙ ſit licitũ tale intereſſe taxare per ea quæ infra dicã. ¶Quartus caſus eſt, qñ ſit vẽditio rei immobilis à mercatore ſolito negociari & datur emptori terminus ad ſoluẽdum precium, an durante termino licitum ſit conuenire de præſtando intereſſe ſingulis annis, illud tñ nõ taxãdo in quo caſu diſtinguo, aut loquitur de intereſſe rõne fructuum ſeu recõpẽſam fructuũ, & tũc dico prout in tertio caſu præcedenti, vbi Soc. ſecutus ſum: aut loquimur de intereſſe lucri ceſſantis vltra fructus, & iſto caſu puto talẽ conuentionem non eſſe licitam, quia intereſſe non debetur ſine mora. l. traditio. C. de actio. emp. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ver. ſi. ff. de verb. obli. ſed pendente dilatione nulla eſt mora, & ita in terminis d.l.curabit, circa tale intereſſe, tenet Cor. in d.conſi.59.col.4.ver. ſed ad hæc rñdetur. lib.3. iſtud etiam vr̃ decidi ex dictis Soc. in d. conſilijs allegatis p Alexãdrinũ & me, dũ cõcludit pactum licitũ qñ vẽditor ſolitus negociari & diligẽs aliũ emptorẽ nõ inueniſſet, qui præſentẽ pecuniam numeraſſet, iſtud. n. nõ vr̃ habendũ in conſideratione reſpectu lucri ceſſantis, ſed ſolũ reſpectu fructuũ. toleratur. n. vt euitet damnum reſpectu fructuum, quos emptor percipit, qñ aliter facere nõ potuit, non etiã ſuccurritur, vt lucrũ faciat, quia diuerſa eſt ratio damnũ nõ pati, & lucrũ nõ facere. l. proculus. ff. de dam. infec. l. ſi is qui. §. fi. ff. de furtis. l. iuris ignorantia, & l. regula, in prin. ff. de iuris & fac. igno. l. fi. C. de codicil. & l. fi. §. licentiã. C. de iure delib. & ꝓ tãto dixi ſupra de vẽditione rei immobilis, quia vbi fieret venditio rei mobilis, idẽ putarẽ, ꝙ in mutuo, ideo procedũt dicta ſupra in primo caſu. Et aduertendũ circa pmiſſa ꝙ in caſibus in quibus petitur intereſſe rõne fructuũ recompenſam, illud nõ põt excedere quãtitatẽ fructuũ alias eſſet vſura. Pau. de Caſt. in l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actio. emp. Io. de Ana. in c. in ciuitate, circa prin. de vſur. ſequitur Soc. in l. de diuiſione, col. pe. circa med. ff. ſol. matr. ¶Quintus caſus eſt in marito qui dedit dilationẽ ſocero ad ſoluendũ dotes, & conuenit ꝙ pendente termino ſoluatur certũ quid ſingulis annis ꝓ alimẽtis vxoris aut oneribus matrimonij, & iſto caſu licita vr̃ cõuentio. Io. Cald. in c. ſalubriter, de vſur. vbi Abb. Imo. & doc. in l. ſi filiã. §. vſuras. ff. ſol. mat. Bal. Nouel. in d. trac. de dote. in ſeptima parte priuilegio.3. vbi ꝙ opi. Ant. de But. in d.c. ſalubriter. vbi contrariũ voluit, cõiter morder. ſolet à legẽtibus. ibi idem tenet Dec. in d.c. paſtoralis. & in cõſi.119. Purpuratus ſocer meus, in l. l. ẽta. col.9. in fi. ff. ſi cer. pet. ¶Sed tñ ſubſtituendũ hic vr̃, quia doc. in hac materia arguũt de vẽditore ad maritũ & econtra, vt eo caſu quo vẽditori permittitur petere vſuras aut intereſſe rõne fructuũ, permittatur & rõne onerũ matrimonij, & ecõtra, vt habetur in l. de diuiſione. ff. ſol. mat. & no. Soc. in d. cõſilijs, ideo ſi talis conuentio nõ eſt licita in venditore, eadẽ rõne nõ vr̃ licita in marito, & ꝙ talis cõuentio non uideatur licita, expreſſe ur̃ tenere Alex. in d. conſi.221.col.fi.uer. & põt rñderi lib.2. ubi ꝙ ideo in caſu ſuo conuentio illa erat licita, quia ſocero nõ erat data dilatio ad ſoluendum ſed ſimpliciter dictũ, ꝙ tm̃ deberetur pro alimentis donec ſoluta eſſet dos, & ita ẽt ur̃ tenere Alex. in conſi.30.col.4. uer. ſecundo rñdeo. lib.6. Soc. in d. cõſi.176.179. lib.2. in conſi.88.103. & 130. li.4. ſimiliter Dec. in d. conſi.119. dum allegauit Ant. de But. in d.c. ſalubriter, dicit rem nõ carere dubitatione. Cor. etiam in conſi.71. in tertio dubio. & in conſi.115.col.2.lib.4. habet rem pro dubia, & ꝙ non ſit licita talis conuentio ultra Mod. allego Pau. de Caſt. in conſi.11. Viſo dicto libello & contentis in eo. in tertio dubio. lib.3. Anch. in conſi.150. In quæſtione quæ uertitur inter nobilem. col.2. poſt med. uer. pro hoc ſpecialiter adduco. ubi allegat Io. And. in d.c. ſalubriter. ideo tutius ur̃ tenere non ualere conuentionem qñ datur certa dilatio ad ſoluendum, ſecus ſi nulla data dilatione ſimpliciter conueniatur ꝙ ſoluatur certũ quid in ſingulos annos, donec ſoluta ſit dos, quæ diſtinctio uidetur de mente Alex. & Soc. in d. cõſilijs, & hãc diſtinctionem nouiſſime amplectitur Alexandrinus in conſi.108. nec obſtat ratio Decij in d.c. paſtoralis. quam nonnulli Mod. ſequuntur, ꝙ licèt detur dilatio, tamen creditor puta maritus aut uenditor eam alias daturus non erat niſi ob ſpem illius intereſſe, quia attenta iſta ratione ſequeretur, ꝙ licita eſſet talis conuentio, etiam in contractu mutui, cuius contrarium oſtendimus ſupra in primo caſu, præterea iſta ratio põt retorqueri cõtra Dec. quia uidetur imputandum creditori cur dederit talem dilationem, & cur non potius fuerit ſtipulatus uſuras in caſum moræ, uidelicet quandiu ceſſatum eſſet in ſolutione dotis. ¶Non omitto in hac materia unum dictum Abb. ſatis extraneum in conſi.85.col.fi.lib.2. ſimpliciter & generaliter uoluit ꝙ maritus non poſſit petere uſuras ratione dotis nõ ſolutæ ob cãm alimentorum, niſi probet de alio intereſſe, quia operæ uxoris debent compenſari cũ alimẽtis, quod dictum poſſet tolerari in marito habente coniugem ruſticã & fortem ad operas, ſed in alijs vxoribus nouit Deus ſi operas exhibent ad alimenta pares. ¶Sextus caſus eſt in muliere ſoluto matrimonio, an poſſit paciſci cum hæredibus mariti de habendo certũ quid annuum. breuiter, aut loquimur quando mulier dediſſet dilationem hæredibus de ſoluenda aut reſtituenda dote, & iſto caſu conuentio videtur illicita, per ea quæ dicta ſunt ſupra in proximo & quinto caſu, immo fortius, quia mulier ſolut. mat. nõ eſt æque priuilegiata atque maritus eo cõſtante pp onera matrimonij, ideo hæredes mariti nõ tenentur ad vſuras dotiũ rõne alimentorũ, vt habetur in d.c. ſalubriter. Bar. in cõſi.128. Franciſcus Anch. in d. conſi.150. Alex. in l. diuortio, in prin. col.7. ff. ſol. mat. & in cõſi.27. Viſo themate. colũ.3. lib.4. Cor. in conſi.212. in prin. lib.3. eſt uerum ꝙ ſi mulier nõ habeat unde ſe alat, & fecit quicquid potuit, ut dotes recuperaret ab hæredibus mariti, ſed nõ potuit, ꝙ poſſet petere talia alimẽta tanq̃ intereſſe rõne moræ. ſimiliter ſi pp morã hæredũ paſſa eſſet aliud damnũ, uel ſolita eſſet negociari, tũc tale dãnũ aut lucrum ceſſans poſſet petere ut latiſſime p Alex. in conſi.141. li.5. Aut loquimur qñ mulier nõ dedit hæredibus dilationẽ ad ſoluẽdũ dotẽ, ſed ſimpliciter cõuenit qđ dent certũ quid ſingulis annis donec dotem reſtituerint & iſto caſu ur̃ ꝙ ſi mulier eſſet ſolita negociari uel pecunias ſuas ad negociãdũ petere, ꝙ ualeat talis cõuẽtio, ut latè per Alex. in cõſi.200. lib.6. & faciũt no. p Soc. in d. cõſi.176. lib.2. & alijs cõſilijs ſupra alleg. ubi ꝙ uẽditor ſolitus negociari põt paciſci cũ emptore de habendo certũ quid annuũ quandiu ſolutũ ſit preciũ, licèt referat aliquos tenere cõtrariũ, ego tñ crederẽ iſto caſu ꝙ ſi mulier poterat recuperare dotem & maluit ita paciſci potiuſquã eã recuperare, ꝙ pactio nõ careat ſuſpicione illiciti. Si autem mulier ſit ſolita negociari & poſſit dotẽ a recuperare, non eſt dubium talem conuentionem non ualere: ſi autem non poſſit recuperare, quia hæredes reſiſtant & cogant ad litigandũ, dico ꝙ ſi habet unde ſe alat non poteſt aliquid petere rei ſeu conuenire de habendo quid annuum pro alimentis, ſed tñ petere poterit dãna, ſi quæ paſſa ſit propter morã, ut ſup. dixi, allegando Alex. in d. conſi.141. lib.5. & tradit idẽ Alex. in cõſi.27. Viſo the-

ſo themate.lib.4.Cor.in conſi.77.col.2.ad fi.lib.3.ſi uero non ha
bet aliunde unde ſe alat, puto tenere conuentionem de habendo
certũ quid annuũ alimẽtorum nomine, quod uoluit Pau.de Caſt.
in conſi.428.Viſo caſu ſoprafcripto.in quinto dubio.li.2.ubi ꝙ in
caſu ali debet mulier ab hæredibus mariti, & ſic debentur alimẽ
ta de iure cõmuni, ergo & in pactũ deduci poſſunt uſſup. dixi in
ſecundo caſu.¶ Sed tamẽ aduertendũ eſt circa præmiſſa dũ dixi,
ꝙ ubi hæredes mariti ſunt in mora ſoluendi dotẽ & mulier ha-
bet unde aliunde ſe alat, ꝙ non põt petere aliquod intereſſe rõ-
ne alimentorum, nã ɔ̃trium uoluit Dec.poſt Bal.per eum alleg.in
l.de alimentis.col.2.C.de tranſac.ubi ꝙ immo iſto caſu ſi mulier
fuit alimentata a fratre põt alimenta repetere ab hęredibus mo-
roſis, ergo uideretur, ꝙ etiam ualeret conuentio de præſtando ali
quid ratione taliũ alimentorum, tñ iſtud non auderẽ firmare, pro
dicto tñ Decij addo Bal.quem non allegat in conſi 86. Punctus.
Ang.Petri.lib.2.ubi ꝙ uidua quæ ſecundo nupſit poſt morã hære
dũ põt petere intereſſe moderatum, quod uulgus appellat alimẽ
ta dotis, & tñ ſecundus maritus tenetur eam alere, ſed ꝓ Bal.facit
8 Bar.in d.conſi.428. Alex.in d.conſi.141.lib. 5. ¶ Circa † ſm dictũ
Decij, ꝙ ſit hic ea taxatio intereſſe qñ ſit ad eam quantitatem quã
quis uerisſimiliter facturus fuiſſet. Breuiter puto concludendum,
ꝙ aut ſumus in caſu in quo non eſt licitum paciſci ſuper aliquo
intereſſe, & tunc fruſtra quæritur an tale intereſſe ab initio taxari
poſſit. Aut ſumus in caſu in quo licita eſt conuentio ſuper intereſ
ſe, & tũc dico ꝙ aut tali intereſſe iam ſtatim ab initio eſt certum,
& ſtatim poteſt taxari prout in caſu in quo maritus poteſt pac-
ſci cũ ſocero de ſoluendo certũ quid annuũ ob onera matrimo-
nij & alimẽta vxoris, illa enim ſunt certa. ſimiliter in caſu in quo
mulier ſoluto matrimonio poteſt conuenire cum hæredibus ma
riti ratione alimentorum qñ non habet vnde ſe alat aliunde: ideo
doct. loquentes in iſtis terminis ſemper loquuntur de certa & ta-
xata quantitate ab initio per ſingulos annos ſoluẽda. Aut ſumus
in caſu in quo intereſſe ab initio certũ eſſe nõ põt, put in intereſſe
lucri ceſſantis quod debetur ſolito negociari, vel circa intereſſe
debitum vẽditori reſpectu fructuum, & iſto caſu puto ꝙ taxatio
intereſſe nunq̃ ſit licita quicquid aliter dixerit Dec.in d.c. cũ ve-
nerabilis. & in conſi.111.qui Decius, vt dixi, in hoc fuit ſibi con-
trarius, & melius videtur locutus in d.conſ.116.col.2. circa med,
& in conſi.119.col.pe. ꝙ nunq̃ ſit licita taxatio. Non negarem ta-
men bene locutum Dec.in d.conſi.111. dum dicit taxationẽ non
reddere contractũ illicitũ, ſed exactionem. nam fateor ꝙ ſi credi
tor non exigat quantum expreſſum ſit, ſed quanti ſua intefuit, cõ
tractus non erit illicitus, ſed tunc taxatio habetur pro non facta
ex quo illa non obſeruatur; dico ergo taxationem reddere cõtra
ctum illicitum qñ creditor ea vti vult, alias enim fruſtra de taxa-
tione quæritur, & ſic reſponſio Decij fuit ſatis indobitata. ¶ Repe
rio etiam ꝙ Cald.c.quem Mod.non allegant in conſi.4. circa fin.
ver.nam cautum eſt.in titulo de vſur. voluit taxationem intereſſe
non eſſe illicitam, cuius opinionẽ in caſu ſuo non putẽ a iure ab-
horrere, nam loquitur poſt moram, in non ſolito fœnerari qñ nõ
agitur de aliquo mutuo vero vel ficto, adeo, ꝙ nulla ſuſpicio viu-
rarũ eſt contra creditorem ita taxantem, qui tñ ſibi ita prouidet
in odiũ moroſi, & ſicut poſſet pœnam ſtipulari dicit Cald. ita im
mo fortius vr̃ ꝙ intereſſe certũ poſſit ſtipulari cũ intereſſe ſit fa
uorabilius pęna. de pœna autẽ ꝙ eã ſtipulari quis poſſit in alijs
cõtractibus, q̃ mutui, etiam ꝙ adijciatur dationi quantitatis per
non ſolitũ fœnerari, tradit Alex.in conſi.63.col.2.lib.4. & in con-
ſi.43.col.2.lib.6. & hæc quo ad iſtam materiã vſurarũ ſatis impli
citã & confuſam. ¶ Redendo propius ad materiam conſilij no-
ſtri, non obſtat vnũ aliud fundamentum aduocati partis, ꝙ † ali-
9 mẽta non debeant taxari habito in reſpectu ad dotes promiſſas,
quia dotes nõ debent anteq̃ ineatur matrimoniũ tam ex diſpoſi-
tione iuris, q̃ ipſorũ ɔ̃hentium, qui ita cauerũt. Rñdeo, ꝙ non eſt
inconueniens taxari alimenta habito reſpectu ad dotes promiſ-
ſas ſub conditione adhuc pendente, immo taxatio alimentorũ
ad cũ modum eſt habenda, tex. eſt in terminis in l.cum vnus.§.ſi,
ff.de alim.lega.vbi pater iuſſit dari dotem qñ nuberet, & interea
mandauit præſtari alimenta boni viri arbitratu. dicit text. ꝙ bo-
nus vir arbitrari debet alimentorum taxationem pro quantitate
dotium, notat Bald.in conſi.58.In reſtitutione.in 4.dubio. lib. 2,
& facit ratio, nam licẽt debitum dotis ſit conditionale, ipſum ta
men debitum alimentorum eſt purum & ſtatim debetur. & cum
agatur ſolum de declarando quantitatem ipſorum alimentorũ,
illa declaratio debet moderari habito reſpectu ad ipſas dotes: nõ
igitur valet conſequentia, debitum principale peti adhuc nõ po
teſt, ergo alimenta ſm illud taxari non debent. & pro tanto ſit tã
xatio alimentorum habito reſpectu ad dotes, ne ex pendentia cõ
ditionis plus aut minus conſequatur mulier in alimentis q̃ perci
pere poſſet ex ipſis dotibus ſi ſtatim ſoluerentur, quod fieret aut
fieri poſſet ſi aliter alimenta taxarentur, ergo ſit promiſſę ſunt dõ
tes ſcutorum quingentorum ſupra duo millia, & interim alimen
ta arbitrio boni viri, recte magnificus Senatus arbitrium dixit
10 pro menſura promiſſarum dotium, nam † modus alimentorum
totus committitur arbitrio iudicis. l. 3. ff. vbi pup.edu.deb. ideo
ſi recuſarent ſoluere alimenta pro rata dotium, ſoluant pro viri-
bus pr̃imonij & dignitate puellæ nobilis & inuenient ſe obligatos
ad lõge maiorẽ ſummã: ita alimẽta debere taxari tradit Ang. in
conſi.357. Dominus Georgius.col.pe. habetur etiã ratio cõſuetu
dinis regionis in taxatione alimentorum. Anch.in conſi.383. Pri-
mo & ante omnia. circa fi: Roma.in conſi.189. Stante primo quæ
ſito.col.1. ¶ Ad alia quæ in contrarium ferebantur non aliter re-
ſpondendum eſt, quoniam infirmiora videntur quàm vt reſpõſio
ne ſit opus, tum deniq; abunde ſatis voce refellimus. Thaurini
Aymo Crauetta iuriſconſultus Thaurini collegiatus.

SVMMARIVM.

1 Puella deponi aut ſequeſtrari debet apud matronam honeſtam
aut monaſterium aliquod ad inſtantiam cuiuslibet id requirẽ
tis ne indigne aut ante ætatem legitimam alicui nubat ad
ſuggeſtionem eius apud quem moratur, & quotiens contra eũ
ſuſpicio aliqua laborat.
2 Rationis identitas inſpici debet non caſuum diuerſitas, quia nõ
ſufficit diuerſificare caſus niſi ratio reddatur diuerſitatis.
3 Præſumptio ſumitur ex præterito in futurum.
4 Puella quando apud ſponſum educari debeat.
5 Arbitrio iudicis quando quid committitur, illud iuri debet con
uenire, debet ſeruari æquitas, & datur arbitrium, vt tyriaca
contra venenum.
6 Suſpecta an dicatur mater ex eo quod promiſerit filiam in ſpõ
ſam alicui.
7. Vitricus poteſt eſſe tutor pupilli, licẽt apud eum priuignus edu
cari non debeat.
8 Iudex poteſt ex officio ſupplere pupillis.
Tutor nominatus a matre tranſeunte ad ſecũda vota an debeat
per iudicem dari ibidem nu.8.
9 Voluntatem patris pupillo damnoſam nõ tenetur iudex ſequi.
Inuentarium cogitur tutor facere non obſtante remiſſione teſtato
ris quando pupilli intereſt illud fieri. ibidem nu.9.
10 Iudex ex officio poteſt ſupplere pro eccleſia & pauperibus.
Pupillus & eccleſia æquiparantur. ibidem nu.10.

CONSILIVM CXC.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quod
1 † in præſenti cauſa ſit deponenda puella, ꝓ
bare vr̃ tex. à fortiori in l. deinde.§.pe.ff. de
lib. exhib. vbi ſi agatur lis an puella ſit ex-
hibenda, & exhiberi deſiderans contendat
ſe eſſe patrem, aduerſarius aũt id neget, mã
dat tex. puellam deponi indiſtincte. quoad
vſq; fuerit finitum iudiciũ neq; conſiderat
tex. qualitatẽ perſonæ apud quã moratur puella, ſi ita ſit honeſtũ
& recte apud eam eſſe poſſit. in qua re non aliam rationem vide
tur conſideraſſe iuriſconſultus niſi pudicitiæ & libertatis futuri
poſtea matrimonij. quod oſtenditur, quia iubet deponi apud ma
tremfamilias. Rurſus non exprimitur ad illum tex. ꝙ tractaretur
de aliquo matrimonio. At hic requirens deponi allegat puellam
adhuc tenellæ ætatis, iunctum iam adoleſcenti & nixum copulæ
interceſſiſſe, inde ſuſpicio perſonæ apud quam eſt puella perſpi-
cue indicatur cũ id permiſerit, ergo depoſitio eius videtur om-
nibus modis concedenda vt in animi libertate ineatur matrimo
nium. c. Gemma, de ſponſal. cũ ſi. ſimiliter ille tex. mandat puellã
deponi etiam ſi impuberem ætatem in modico tamen exceſſit, à
fortiori hic eſt deponenda, quã pupillarem ætatem adhuc agit,
in qua re iuriſconſultus vr̃ conſideraſſe cauſam matrimonij, nã
qñ eſt impubes, vel de proximo eam ætatẽ egreſſa, non eſt in ea
iudicium

iudicium rationis maximè de contrahẽdo matrimonio.l.1.in fi.
C.de ſal.mone.c.eos,de conſecra.diſt.3.c.ſunt qui opes.17.q.4.
Ita propter ſi deponitur,rectius ei conſuletur,quia niſi in ſano cõ
ſilio conſiũctorum vel iudicis matrimonium non cõtrahet,vel ip
ſa in libertate agens,virũ ſibi ex animo aſciſcet, & ideo licet ille
tex.loquatur qñ petitur exhiberi puellam ab eo qui ſe patrem aſ
ſeuerat.Bar.tñ ibi generaliter interpretatur illum tex.quotiẽs agi
tur cauſa exhibitionis puellæ,quia eadem ſemper eſt ratio, maxi
2 mè vbi de matrimonio tractatur,nõ † enim curandum eſt de ca-
ſuum diuerſitate dummodo in omnibus caſibus eadem ſit ratio.
gl.in l.ſed & ſi lege.§.item ſi rem diſtraxerit.ff.de peti.hæred.vbi
ꝙ non ſufficit diuerſificare caſus,niſi rõ reddatur diuerſitatis, rõ
enim ipſa attendi debet,quę dicitur communis lex ad oẽs caſus.
c.cõſuetudo.1.diſt.Calde.in cõſi.in titulo,vt lite pẽdente.& in cõ
ſi.1.in titulo de regular.hinc loquitur tex.in l.1.C.de nup.ꝙ vbi
nõ cõſentiunt inuicem tutor & propinqui puellæ de futuro mari
to,iudicem arbitrari oportet.Profecto nõ efficax futurũ eſt iudi-
cis arbitrium niſi puellam in facoltate conſtituat apud quem ip-
ſe maluerit:nempe ſi apud tutorem moretur, aut alios propin-
quos,facile eludetur iudicis arbitrium poſtq̃ voto vel tutoris vel
propinquorum matrimonium impleuerit.¶ Et propterea Alex.in
cõſi.161.col.fi.lib.5.& Bal.in conſi.477.eo.lib. circa depoſitionẽ
puellæ,dicũt, ꝙ totum reſidet in arbitrio iudicis. Idem cõcludit
Soc.in cõſi.193.in ſecunda quæſtione.lib.2. & arbitrari debet iu-
dex etiam circa mores eius apud quem eſt puella,quomodo ver
ſetur erga eam quam diligere debet atq; filiam. Sed aduerſarius
nõ viſus eſt paternum affectum exhibuiſſe in puellam quam ad
immaturum cõiugiũ impulit,id eſt profecto puellæ pudicitiæ pa
rare inſidias,hoc à moribus iuris gentium canonici & ciuilis om
nibus modis abhorret,& ſicut † in præteritum male ſe geſſit,er-
3 ga puellam inducendo eam ad immaturum cõiugium cũ iuue-
ne,cuius in futurũ forte pœnitere poſſit, in cuius perſona nulla
eligendi ratio conſiderari poteſt, ita in futurũ præſumendũ eſt
futurũ eſſe.l.non omnes.§.à Barbaris.ff.de re militar.c.mandata,
& c.ſcribam.de præſum.Bar.in l.ſi cui.§.iiſdem.de accuſa.Bal.in
l.ea perſona.col.4.C.de proba.& notat Soc.in d.conſi.193. ratio
enim præteriti ſcire futura facit.Pau.de Caſt.in conſi.86. Viſis &
conſideratis omnibus.col.1.ad fi.lib.2.quæ regula ſine dubio p-
cedit in his quæ de facili non mutantur.Bal. in conſi. 52. Literis.
col.2 lib.5. ſicut econtra qñ in præteritũ quis bene ſe geſſit erga
puellam pupillam,præſumptio eſt,ꝙ in futurũ itidem ſit futurus.
Cor.in conſi.198.col.fi.lib.1.& in conſi.175.col.4. circa med. &
col.ſeq.lib.3.¶ Nec † obſtat,ꝙ puella debet potius manere apud
4 ſponſum ſeu eius patrem.Bal.in l.Deo nobis.C.de Epi.& cler.no
tat Cor.in conſ.292.col.4.in quarto dubio,lib.1.quia doc.præſup
ponũt validitatem ſponſaliorũ,ꝙ legitime contracta ſint,nã quo
tiens quæritur de aliquo præſupponitur habilitas ex alio capite.
l.qui teſtamento,in prin.ff.de teſta.vbi qñ quæritur an legatarius
poſſit eſſe teſtis in teſtamento ex eo,ꝙ eſt legatarius,& ſic ſentit
commodum ex teſtamento,præſupponitur ꝙ aliunde ſit habilis
ad teſtimoniũ:ideo ſi eſſet mulier vel infamis non admitteretur.
facit tex.in c.1.de ætat.& quali.lib.6.ibi ſi aliud non obſtat.c.quia
diligentia,de electio.Dec.in c.cũ omnes.col.1.in c.quæ in eccle-
ſiarũ.in prin.de conſti.in c.1.col.9.de iudi.in c.tertio loco.col.4.
de proba.& in c.cũ ceſſante.in ſeptimo notab.de appella.ſed iſta
ſponſalia non vñr valida neq; legitime contracta, quia fuit ſu-
bornata ab extraneis ad contrahẽdũ ſponſalia in ætate tenerri-
ma,non intelligens qd ageret,nã pupillus quicquid videt igno-
rat.d.l.1.C.de falſa mone.propterea ob auiditatem facultatũ ve-
rentes iſti extranei,vt ne puella nollet perſeuerare in talibus ſpõ-
ſalibus,prout nec veriſimiliter perſeueraſſet ob diſparitatem ma
riti tam in honeſtate familiæ,quam in modo diuitarũ,induxerũt
aſſertum ſponſum ad nixum copulæ omnino impoſſibilem in ea
ætate, quod ius maximè prohibet.c.s.de deſpon. impub. l. mi-
nor.vbi gl.ff.de ritu nup.vbi gl.dicit ꝙ perinde ætas minor impe
dit matrimonium atque cognatio vel ſanguinis coniũctio.& eſt
pluſquam veriſimile, ꝙ ſi puella remaneat apud ipſum aduerſa
rium,cogetur perſeuerare in illis ſponſalibus, & accedente æta-
te matrimonium inuita forte contrahere, & nuptiæ inuitæ tri-
ſtes exitus ſolent producere.c.requiſiuit.& c. cũ locũ. de ſponſa.
5 31.q.2.§.1.itaq; † iudex cuius arbitrio caſus committitur, debet
arbitrari quod iuri conueniat.Dec.in c.ad nostram. colũ.1.poſt
med.de conſti.& in c.de cauſis,col.2.de off.de lega.in tali etiam
arbitrio æquitas ſeruanda eſt, etiam ꝙ libero alicuius arbitrio
quid committatur.Bal.in conſi.177.In eccleſia regina.col.5. poſt
med.lib.1.lex enim committens quid arbitrio iudicis id facit,vt
perſonis prouideat ſicut tyriaca contra venenum.ita Bal.in con-
ſi.145.Caſus talis eſt,in quodam inſtrumento.col. fi. libr.3. ideo
intelligitur tale arbitrium vt debeat iudex facere quod in rebus
ſuis faceret,vel quod fieri ſibi vellet.Bart.in l.1.ff.ſol.matr. Rom.
in rub.de arbi.col.3.quod dictum refert & ſequitur Dec.in l.per-
ſonam.§.1.in fi.ff.de reg.iuris.addo Bal.in conſi.511.Illud in alũ.
lib.4.vbi ꝙ in arbitrarijs debet iudicare iudex ſm conſcientiam
ſuam per tex.in l.rem non nouã.C.de iudi.ſed iure æquitati & cõ
ſcientiæ conſonũ eſt puellam eximi à manibus eius qui aduer
ſus iuris præcepta matrimoniũ illegitimum procurauit.¶ Poſtre-
mo iſtam quæſtionẽ decidit in fortioribus terminis Pau.de Caſt.
in conſi.157.Ex capite.li.1.vbi qñ mater ſpõſalia cõtraxit pro pu
pilla,non debet apud ſponſum aut patrem eius educari,quia poſ
ſent parari inſidiæ eius pudicitiæ,& per indirectum cogeretur ſta-
re illis ſponſalibus.à fortiori idem hic dicendũ ſit vbi non mater,
ſed extraneus pro pupilla ſponſalia cõtraxit ſeu pupillam ad ſpõ
ſalia induxit.¶ Et licèt Cor.in conſi.175.col.3. circa med. & col.
6 pe.lib.3.dicat ꝙ mater non videtur ſuſpecta, ex eo ꝙ promiſerit
filiam in ſponſam alicui,tamen illud procedit quo ad hoc ne ma
ter remoueat à tutela tanq̃ ſuſpecta, ſecus reſpectu educationis,
quia per educationem de facili contrahi poſſent nuptiæ, filiæ in
poſterum odio aut moleſtiæ futuræ.nec † ſequitur,mater non eſt
7 ſuſpecta in tutela,ergo filia educari apud eam debet,nam vitri-
cus poteſt eſſe tutor pupilli priuigni, & tamen pupillus educari
apud eũ nõ debet.gl.in l.1.vbi pup.edu.de.de quo per Curtiũ iu
niorẽ in conſi.94.col.2.poſt med. & circa futurũ iudicis arbitriũ
non forte male arbitraturus ſit ordinando deponi puellã in mo-
naſterio aliquo,in quo libere & tute maneat donec ad nuptias p
uenerit,prout ita fieri conſulit Calc.in conſi.151.colũ.3. licèt ii-
ra per eum allegata de monaſterio non loquantur,ſed vel de ma
trona aliqua honeſta aut alio loco tuto:ſed. n. monaſteriũ locus
videt tutiſſimus ad eam rem, in quo plures ſunt matronæ bonæ
ſtatæ & pudicitia laudatiſſimæ.¶ Nec obſtat, ꝙ iudex nõ debeat
aliquid arbitrari qñ ipſa puella nihil inſtat,quia † reſpondetur,ꝙ
8 iudex ex officio debet de eiuſmodi cauſa cognoſcere, q̃a poſſet
ex officio remouere tutorẽ ſuſpectũ.l.tutor quoq;.§.pterea. ff. de
ſuſpec.tutor.ſi in totum auferre poteſt adminiſtrationem ex offi
cio,à fortiori pendente lite cui iungenda ſit,puella vel vter tutor
futurus ſit,poterit ex officio puellam deponere. Similiter vide-
mus,ꝙ ex officio ſupplet iudex circa pupillos,nam ſi mater cogi
tans de ſecundis nuptijs nominet tutorem filio, non obligatur
iudex eũ admittere,ſed enim ex officio inquirere põt iudex, de-
inde idoneiorẽ eligere,vt habetur in auth.ſacramentũ. C. quan.
mul.tutelæ offi.fungi poteſt.Bal.in l.precibus.colũ. 9. C. de im-
pub.& al.ſub.Dec.in c.ex parte. 2. de appellatio. Simili modo ſi
proximior cuius conſenſus requiritur in contractu minoris no-
lit conſentire,poteſt iudex ex officio ſubrogare remotiorem cõ-
ſanguineũ, qui præſtet conſenſum.Bal.in l.vidue.C.de nup. rur-
ſus ſi pupillus tutorem non habeat, iudex ſupplere poteſt loco
tutoris.Bal.Pau.de Caſt.& Mod.in l.bonorum. §. quidã. & adeo
9 † ſupplet iudex pro pupillis, ꝙ ſi pater mãdaſſet pupillum apud
aliquẽ educari,non tenetur iudex talem patris volũtatem ſequi,
ſi ita videat pupillo non expedire.l.1.in prin.ff. vbi pup.edu.deb.
Soc.in d.conſi.193.in ſecunda quæſtione.lib.2. Similiter ſi teſta-
tor remiſerit tutori confectionem inuentarij,tamen iudex poteſt
tutorem cogere vt faciat inuentarium ſi hoc pupillis videat ex-
pedire,& ꝙ ſi illud nõ fiat pupilli damnũ ſint paſſuri.Bal.in l.vti-
litatẽ.ff.de confir.tut.& in l.nemo poteſt,vbi Mode.ff. de lega.1.
Aret.in conſi.22.Diligenter & mature.colũ.1. ad fi. quod tamen
dictũ intelligit Dec. in conſi.349.col.2.poſt med. quãdo ſuperue
niret noua cauſa ſuſpicionis,de qua teſtator notitiam nõ habuiſ
10 ſet.¶ Videmus † enim ꝙ in cauſa eccleſiarum & pauperũ poteſt
Epiſcopus ex officio non implorato procedere.Bal.in conſi. 154.
Super primo puncto.in fi.lib.4.cur non idẽ in iudice reſpectu pu
pilli,cũ æquiparetẽ pupillus eccleſiæ. glo. & doc.in l.reſpublica.
C quib.ex.cau.maio.Alex.in l.properandũ. §. ſin vero cauſam.in
primo nota.C.de iudi.Iaſ.in l.ſancimus.col.2. C.eo.tit. & in l.2.
col.14.C. de iure empb. præterea ipſa puella in ea ætate inſtare
neſciret,quia ignorat quid ſibi expediat, ideo ſatis eſt, ꝙ inſtent
eius propinqui & coniũcti pro ea,ad quos propius pertinet cau
ſa pupillæ,q̃ ad aduerſariũ,qui ſolũ quærit vt ſponſum locuple-
tet quo quõ:ideo videmus ꝙ ſi pupillus tutorẽ non habet, proxi
miores eius citari debent pro cauſa pupilli.l.hæc autẽ.§.1. ff. ex
quib.cau.in poſſ.ea.vbi pupillorũ defenſio propinquis,cognatis
& alii-

& affinibus eius clare permittitur, igitur debet iudex pupillæ vtilitatem ex officio ſuo perquirere, & cũ videat non conducere pupillæ neq; quo ad perſonam neq; quo ad bona vt moretur apud ipſum aduerſariũ, deponere eã debet apud graué aliquã matronam aut monaſterium, vbi tuto & libere ſit, in qua re eo diligentius aduerti debet, quo frequentius & impune magis ſimilia attẽtari & cõmitti ꝯſueuerãt. Taurini Aymo Crauetta de Sauiliano,

SVMMARIVM.

1 *Actio, quando quis agit ſine actione, an ſententia reddatur nulla, pulchre hic vide, concluditur quod ſic parte opponente.*

2 *Ceſſio de iure recatandi aut redimendi alteri poteſt fieri, & ibi de pluribus caſibus in quibus ceſſio poteſt.*

Cedi an poſſunt quæ ſunt tranſmiſſibilia ad hæredes. ibi. nu. 2.

3 *Tertius de iure tertij opponi poteſt quando agens ceſſit ius ſuũ alteri, nam dici agenti poteſt, amice tu ceſſiſti ius tuum alteri.*

Tertij ius opponi poteſt cõtra hæredem grauatum quod reſtituit hæreditatem fideicommiſſario. ibi. nu. 3.

Tertij ius habentis vtil: dominium opponi poteſt agenti pro iure directi dominij. ibi. nu. 3.

4 *Emptor obligatus retrouendere non cogitur retrouendere pro parte tantum.*

5. *Periurus incurrit pœnas l. ſi quis maior. C. de tranſac. non ſolũ in contractu tranſactionis, ſed & omni alio.*

6 *Iuramentum, actus factus contra iuramẽtũ nõ redditur nullus,*

7 *Pœna quando committatur ex actu nullo.*

Periurium committitur ex iuramento nullo. ibi. nu. 7.

Periurus audiri non debet quando periuriũ tangit cauſam pro qua agitur. ibi. nu. 7.

Clericus priuatur beneficijs quando contrahit matrimonium, etiam nulliter. ibi. nu. 7.

Bigamia cõtrahitur ex matrimonio nulliter cõtracto. ibi. nu. 7,

8 *Præſumptio eſt quod quis acquiſierit de pecunijs proprijs, quod qualiter procedat, hic vide.*

Mercator præſumitur habere pecuniam paratam. ibi. nu. 8.

CONSILIVM · CXCI.

¶Pro Blaſio Guarnerij ex Caballario maiori contra Antonium Belloſti,

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa egregij Blaſij Guarnerij ꝯ Antonium Belloſti de Caballario maiori, puto ipſum Blaſium cõuentũ oportere diffinitiue abſolui à petitis victoriã expẽſarũ ex rationibus infraſcriptis. ¶Prima, † quia ſine actione nemo experiẽ. l. ſi pupilli. §. videmus. ff. de neg. ge. gl. & doc. in l. vbi pactum. C. de tranſac. 1
ĩn tantũ ꝙ agentem ſine actione debet iudex à foribus iudicij eliminare. Alex. in cõſ. 166. col. 1. li. 6. vbi amplius ſubdit ꝙ iudex poteſt hoc facere ẽt parte nõ opponẽte, & ꝙ reus conuentus nõ ꝑpati vt conueniatẽ ſine actione, & ſi procedatẽ ꝯ eũ ꝙ actã ſunt nulla. idẽ dicit Roma. in cõſi. 224. Iſta captura. col. 5. ver. ꝙ aũt nullũ. Idem tenet Iaſ. in l. ſi Titius. in tertia fallen. Bar. ff. de verb. obli. ſequendo Bar. in l. 2. per illũ tex. ff. de dote præle. Idem vr̃ velle Dec. ſi bñ ponderetẽ in l. poſtli. col. 1. C. de colla. vbi ꝙ lex cenſetẽ denegare actiõẽ ipſo iure qñ prius nulla competebat neq; ꝙ ita erat, vult ergo ꝙ ſine actione iudiciũ ſit ipſo iure nullũ, licet reus non excipiat, ſed ꝯrium in hoc tenet idẽ Alex. in l. ſi Titius. col. 2. ff. de verb. obl. Soc. in cõſi. 77. col. fi. lib. 4. addo Bar. in cõſi. 100. à domino Cyn. col. 2. poſt med. in 4. dubio. quẽ refert & ſequitẽ Bertach. in ſuo repertorio in ver. actio. 1. ver. 24. Eandem opi. vr̃ tenere Iaſ. ſibi ꝯrius ſi bene ponderetur in l. 1. §. ſublata, col. 5. ff. ad Treb. vbi qñ lex denegat actionẽ in ciuilibus, intelligitẽ ope exceptionis, ergo ſi quis non excipiat, põt actor experiri ſine actione cõſequẽter ſnĩa tẽdet. Ad idẽ adduco Pau. de Caſt. in cõſi. 247. In cauſa q̃ vertitur Saonæ. col. 3. circa med. lib. 1. vbi ꝙ ex defectu actionis ſnĩa non redditur nulla niſi qñ opponitur talis defectus per viam exceptionis rei iudicatæ. Similiter Aret. in conſi. 85. cõſiderata. col. 5. ver. amplius etiam dico, voluit ꝙ ex defectu actionis ſnĩa non reddatur nulla parte non apponente niſi iudici liqueat agẽtis ius nõ competere. & ſic Aret. & Pau. vr̃ contrarij, quia Aret. vult ſententiam vitiari parte opponente ſimpliciter. Paul. aũt ꝙ nõ vitietẽ etiam parte opponente niſi fiat oppoſitio per exceptionẽ rei iudicatæ, ſed ꝯ Pau. adduco ipſummet Pau. in conſi. 196. Super primo quæſito. col. 2. ad fi. lib. 2. vbi ꝙ ſnĩa redditur nulla qñ alicui denegatur audientia, ſed actionem non habẽti audientia à iure denegatur, ergo &c. parte autem opponente ꝙ iudiciũ non tenet, doc. conueniunt, quod ẽt voluit Cor. in cõſi. 126. col. pe. circa med. lib. 4. vbi ꝙ de voluntate partiũ procedit iudicium ſine actione, ergo ſecus vult vbi ſit oppoſitio, ideo cũ oppoſitus fuerit defect⁹ actionis in caſu iſto, iudiciũ aperte nullum redditur. Illa aũt opi. ꝙ oppoſitio non ſit neceſſaria procedit qñ denegatur audiẽtia ipſo iure, puta odio perſonæ, q a b aonitus: ideo non valeret ſnĩa in fauorem bãniti cui ex forma ſtatuti denegatur audientia. Alex. in cõſ. 37. lib. 2. Dec. in conſi. 275. in cauſa quæ lucæ agitatur. col. 2. poſt med. Iaſ. in d. §. ſublata. col. 4. in 2. lectura. & in cõſi. 168. li. 2. ¶Qđ agatur ſine actione, patet, quia Antonius agẽs ius recatandi obtinens, illud pro dimidia ceſſit ſorori ad commodum & periculũ ipſius ſororis ceſſionariæ, vt oſtenditur inſtr̃o diuiſionis, poſt quã
2 ceſſionem ius illud tranſtulit in ſororem, nam † recatandi alteri cedi põt, iuxta notata in l. 1. §. vſufructuarius. ff. de ope. no: nũciã. Pau. de Caſt. in conſ. 1. Videtur dicendũ ꝙ dictus Chriſtophorus, in ſecunda parte. Dec. in cõſi. 164. ad fi. conſi. 614. colũ. 2. & in l. ſi maritus. C. de colla. ¶Nec mirũ videri hoc debet, nã ceditur ius reſtitutionis in integrũ cõpetens de iure ſpeciali. l. ꝙ ſi minor. in prin. ff. de minor. l. ſi minorem. ff. de admi. tutor. Bar. in conſi. 95. Ex themate propoſito. in prin. ¶Similiter cedi põt actio realis ſcilicet ius agendi per rei vendicationẽ. Petr. Cy. Bal. & Pau. de Ca. in l. 1. C. de alie. iu. mu. cau. fac. Dec. in l. debitori. col. 2. ante med. C. de pactis. ¶Idem in iure prioratis hypothecæ, quod cedi põt. Bal. in conſi. 52. Obligatio. lib. 3. quod tñ intelligitur qñ cederetẽ ſimul cum obligatione perſonali, alias ſecus. Bal. in cõſi. 248. Præſupponẽdũ eſt. in fi. li. 3. ¶Idem in iure legitimæ & Trebellianicæ quod ſimiliter cedi põt. Bal. in cõſ. 377. Quidam Alex. col. 2. circa med. lib. 3. per tex. in l. 1. §. in donatione. ff. ad Treb. ¶Idẽ in priuilegio qđ habet mulier in terminis auth. res quæ. C. cõm. delegat bona ſubiecta fideicommiſſo ſiot obligata pro reſtitutione dotis, nã & illud cedi põt. Pau. de Caſt. in cõſi. 15. Circa ea quæ ſuperius pleniſſime. col. pe. ad fi. in 3. dubio. lib. 1. ¶Similiter põt patronus pro vna vice ius præſentandi alij cedere. Rota deciſ. 845. Patronus clericus. col. 2. in ſecundo dubio. in antiq. ¶Similiter ius recuperandi poſſeſſionem alteri cedi põt. l. ꝙ ſi in diem. §. Iulianus. ff. de peti. hæred. doc. in l. cũ fundũ. ꝯ gl. ibi. ff. de vi & vi arm. Bal. in conſi. 186. Quia allegationes. col. 2. ad fi. lib. 1. in conſi. 216. Fuit quidã. col. 2. poſt med. li. 2. & in conſi. 309. lib. 3. ius tñ recuperandi poſſeſſionem propria auctoritate alteri cedi non põt. Bald. in conſ. 436. lib. 3. Bellamera in conſi. 29. col. 5. circa med. ¶Itẽ iſtud ius recatandi tranſmittitur ad hæredes. l. ſi pactũ. ff. de proba. gl. in l. 2. C. de pac. inter em. & ven. ergo cedi põt, quia quæ ſunt tranſmiſſibilia, ſunt ceſſibilia. l. ex pluribus. vbi Bar. ff. de admi. tu. l. ſi ſtipulatus fuerim. in prin. vbi Bar. ff. de verb. obl. licet nõ ſemper procedat iſta regula iuxta notata per Iaſ. in l. ſi conſtante. colũ. fi.
3 ff. ſol. mat. Dec. in d. l. ſi maritus. ergo † licite potuit Blaſius tanq̃ debitor ceſſus dicere, amice tu ceſſiſti ius tuũ alteri pro dimidia ad cõmoda ſororis, ob id pro iure ceſſo experiri amplius non potes. Bar. in l. facta. §. ſi hæres. col. 1. ver. quæro poſt factã ceſſionẽ. ff. ad Treb. Bal. in l. 1. col. 5. in 5. q. C. de actio. & obli. Guido Papæ. q. 530. & q. 567. ¶Simile videmus in hærede qui reſtituit hæreditatem alteri, nã ſi ea reſtituta ageret contra debitores hæreditarios, põt ei opponi de tali reſtitutione, iuxta notata in l. 1. teſtõ. C. ad legem Falci. tradit Bal. in l. cũ ſeruũ quiſpiã. C. de ſeru. fugi. & ſic non habet obſtare ꝙ directæ actiones remanſerint penes ipſum cedẽtẽ, quia illæ ſunt inefficaces, vt notatur in d. locis. ¶Simile videmus in directo dñio ꝙ ſi agat quis ratione directi dñij, poterit ei opponi de vtili dñio, ex quo directum ſit inefficax. l. ſi quis emptionis. §. 1. C. de præſcrip. trig. vel quadr. anno in conſi. 92. col. fi.
4 lib. 6. Secunda † ratio poſt factã ceſſionem nõ cõpetebat ius agẽti pro dimidia, ſed emptor non cogitur retrouendere pro parte niſi totũ redimatur. Bar. & Pau. de Caſt. in l. ſi quis aliã. ff. de ſolutio. & in l. cui vſufructus. ff. de vſufr. leg. Bar. in conſi. 195. Angelotus. Bal. in cõſi. 533. lib. 1. Alex. in cõſi. 143. lib. 7. latẽ Soc. in d. cõſ. 36. lib. 4. Dec. in l. ſeruus qui. §. quas vero. colũ. 1. poſt med. ff. ſi cer. pet. ſed Antonius agens non poteſt redemere totũ facta ceſſione dimidiæ, ergo &c. ¶Tertia ratio agens ex contractu vltro citroq;

obliga-

obligatorio debet prius ex parte ſua implere. l.Iulian⁹.§.offerri.
ff.de ac.emp.notatur in l.filiæ licèt.C.de colla.ſed ex inſtrō diui-
ſionis apparet q̇ agens ꝯuenit alteri voluntarie cedendo ex quo
ſoror ratificauerat venditionē,ergo ſi non impleuit pctum ea ſui
parte non poteſt experiri.l.cū proponas.la 2. C. de pactis.immo
5 † contraueniendo pacto iurato,incidit in pœnas l.ſi quis maior.
C.de trāſac.quæ lex gñaliter locū habet in omni pacto iurato ſm
doc.ibi Cor.in conſi.25.lib.2.in conſi.266.col.2.li.3.in conſi.40.
col.5.lib.4.per quam l.oīa cōmoda quæ quis accepit ex pacto iu
rato,transferuntur ipſo iure in eum qui pacta ſeruauit,& nihilo
minus obligatur periurus contraueniens, vt promiſſa obſeruet.
6 ¶Et ſi dicatur,† illa ceſſio eſt inefficax, quia ꝯ promiſſionē iura-
tā de non cedendo.rñdeo,q̇ ea hoc non ſit efficax.gl. in c. ſin. in
ver.reuocatus.de procu.lib.6.vbi ſi iuro non reuocare procurato
rē,ſi reuoco,tenet reuocatio,licèt periuriū admittā. latè Paul. de
Caſt.in conſi.339.Dico.& in conſi.361.venerabilis.col.3.li.1. Ro
ma.in conſi.379.col.3.ver.per hæc ēt patet.Cor.in conſi.292.col.
4.lib.4.Iaſ.in l.duobus.§.idē Pōponius.col.2.ff. de iureiu. & in l.
ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verb.obli.Dec.in c.cū acceſſiſſent.col.5.
de conſti.in conſ.305.col.pe.in conſi.368.col.fi.& alibi ſæpe.¶Se
7 cundò rñdeo,† poſito q̇ talis ceſſio eſſet nulla,tñ ex ceſſione nul
la contrahitur pœna contrauentionis,ideo filius prohibitus aliena
re ſub pœna,ſi de facto alienet,pœnā incurrit. Aret. in conſi. 18.
col.1.poſt med.ver.nec obſtat præmiſſis ſecunda ratio, licèt ſup
dicto Aret.pluſculum vellē deliberare, ſed magis in terminis facit
tex.in c.tua nos.vbi Bal.de iureiu.vbi q̇ ex iuramento nullo con-
trahitur periuriū.ideo tanq̃ periurus audiri aduerſarius nō dēt.
c.dilecti.vbi Dec.in tertio nota.de exceptio.quod ſine dubio obti
net,quia periuriū tangit cām pro qua agitur.Bal.in conſ.118.Præ
mittendū eſt.col.2.lib. 4. Tertio vbi concurrit identitas rationis,
ita punitur quis pro actu nullo ſicut pro valido, ideo clericus cō
trahens matrimoniū nulliter,ita priuatur beneficijs ſicut ſi legiti
me contraheret,Io.And.in c.Ioannes.de cler.coniug.Anch.in cō
ſi.34.In hac cauſa.col.3.ver.& hac ratione tollitur.Iaſ.in l.vbi pa
ctū.col.pe.poſt med.C.de tranſac. idē in bigamia quæ contrahitꝰ
ex matrimonio nulliter cōtracto.c.cū qui.& c.nuper.de biga.Par
enim ratio eſt puniendi ſiue matrimoniū teneat ſiue nō, quia ani
mus delinquentis inſpicitur,qui fecit quantū in eo fuit & potuit:
ob id in iſta materia an imponatur pœna pro actu nullo,conſide
randa eſt rationis identitas,an ſit eadē ratio in caſu nullo quæ eſt
in valido.Cald.in conſi.1. in titulo de hæreti. vbi q̇ cle.nolentes.
de hæreti.puniens inquiſitorem confiſcantem bona eccleſiæ pro
crimine clerici,nō habet locū qñ inquiſitor ſine ſententia confi-
ſcationis, bona eccleſiæ nulliter & de facto diſtribueret inter ali
quos religioſos, quia ſm eum nō eſt tanta ratio puniendi in ſim-
plici diſtributione,quæ eſt in confiſcatione,cū poſt confiſcationē,
bona confiſcata non ita facile poſſint recuperari.ſed in caſu no-
ſtro lex punit contraueniente odio periurij, quod ita committitꝰ
ex ceſſione nulla ſicut ex valida,niſi dicas q̇ nō ſit tanta ratio pu
niendi qñ ex periurio pars non læditur,& ſua nō intereſt. De hac
tñ materia an imponatur pœna ex actu nullo,latius dico in trac.
8 de antiq.temp.¶Quarta † ratio, debet agens ex forma conuen-
tionis & tenore inſtri redimere ex proprijs pecunijs, quod licèt
præſumatur.l.& magis.ff.de ſolu. tñ vna præſumptio fortior aliā
tollit.l.diuus.ff.de reſtit.in integrū.c.literas.Abb.in quarto nota.
de præſump.gl.fi.in c.trāſmiſſæ, qui fil. ſint legi. ſed fatet q̇ agēs
eſt pauper nec induſtrioſus quo caſu non præſumitur habere pe-
cunias ad comparandū prædia, quia iſtud demū præſumitur in
mercatore.Bar.in l.ſingularia.& ibi Iaſ.ad fi.ff.ſi cer.pet.pulchre
Bal.in conſi.318.Practica ciuitatis.col.2.li.1.notat gl.Bar. & doc.
in l.cū oportet. in princ. C. de bon.quæ. lib.vbi ad probandū an
quis dicatur acquiſiuiſſe de pecunijs proprijs vel alienis.recurri
ad coniecturas,& qñ quis non eſt diues neq; induſtrioſus,præſu-
mitur acquiſiuiſſe de pecunijs alienis,notat Cor.in conſ.103.col.
2.lib.5.& in conſi.98.col.4.¶Et licèt Bar.in d.l. cū oportet, nolit
recurri ad iſtas coniecturas niſi in certis perſonis,puta prælato,
vxore & filio,in quibus ſi præſumeremus eos acquiſiuiſſe de alie
na pecunia,non caderet delicti præſumptio:in alijs autem perſo
nis,in quibus ſi ita præſumeretꝰ,caderet præſumptio delicti, vult
q̇ non recurratur ad huiuſmodi coniecturas, puta in tutore vel
alio adminiſtratore, ſi præſumimus eum acquiſiuiſſe vel lucratū
de pecunia eius cuius bona adminiſtrat,incidimus in delictū,qa
prohibitum eſt cum alieno locupletari,& ſic idē videretur dicē-
dū in iſto Antonio,nam præſumendo q̇ velit recatare cum pecu-
nijs alienis,præſumimus in eo periurium, cum iurauerit nō eme

re de pecunijs alienis,tñ contra iſtam doc.Bar.vr̄ tenere d. Alex.
ſi bene ponderetur in conſi.85.col.fi.ver.& regulariter,lib. 2. An-
cha.etiam in conſi. 149.Plura dubia.ante fi. licèt dicat ſe ſequi il
lam opinionem conſulendo,ibi tñ nō ſequitur, quia erant plures
coniecturæ probabiles,& vltra Anch.arguo niſi ex cōiecturis, ita
præſumi poſſit,ſaltem qñ ſunt probabiles & vrgentes , & ſeque-
retur, q̇ cogeretur quis remittere ius ſuum protegendo honorē
alterius,& q̇ ſi adminiſtrator dixerit ſe emiſſe de pecunijs ſuis ꝓ
prijs,& ego velim probare q̇ acquiſiuit de pecunijs meis,hoc fa
cere non poſſim,nam etiam in criminalibus vbi agitur de impo
nenda pœna procedimus per præſumptiones.c.afferte, vbi doc.
de præſum.ideo credendū eſt Bar.intellexiſſe de coniecturis non
ita efficacibus & probabilibus.& in terminis admittatur proba-
tio iſta per coniecturas ēt qñ argueretur delictū,adduco Alex. in
conſi.13.in fi.lib.3.& in conſi.31.col.2.poſt med.lib.4.vbi Calca.
in conſi.19.Cor.in cōſi.174.li.1.vbi q̇ filius pauper nec induſtrio
ſus præſumitur acquiſiuiſſe de bonis patris,maxime ſi illa admi
niſtrabat,& tñ delictum eſt ēt in filio adminiſtratore vti pecunia
adminiſtrationis ad vſus proprios,& ad alios vſus,q̃ adminiſtratio
nis.Ita delictū in filio arguit Alex.in conſi.133.col.2.in fi. verſ. &
in dubio attento q̇ filius.lib.7.vbi propterea voluit Alex. q̇ filius
adminiſtrās bona patris & acquirens nomine proprio ſi [illegible]
erat induſtrioſus,præſumitꝰ acquirere de pecunia propria ne alias
præſumatur in eo delictū q̇ pecuniā adminiſtrationis in vſus ꝓ-
prios voluerit conuertere.¶Non ob.modo l.ſi defunctus. C. [illegible]
tu.ſuper qua fundatur opi.contraria vbi q̇ tutor ēt pauper nō ꝓ-
ſumitur acquirere de bonis pupilli,qa ibi præſupponitur q̇ [illegible]-
de tutor potuerit acquirere ex operis ſuis & induſtria, alias autē
ſi tutor eſſet pauper & negligens ac nullius induſtriæ, dico q̇ præ
ſumeretur acquiſiuiſſe de bonis pupilli,quia oīno alias neceſſe eſ-
ſet præſumere delictū in tutore q̇ pecuniam furatus ſit, ita in ter
minis reſpondet & declarat Rom.in cōſi.346.col.3. in fi.ver.quo
ad tertium.quem ſequitur Iaſ.in conſi.4.col.pe. quinto & vltimo
lib.3.¶Sed poſito indiſtincte procedere illa doc.Bar.non pōt pro
cedere in caſu noſtro,quia iſte Antonius iam in alio periuriū ad-
miſit,cedendo ius recatandi eius ſorori pro dimidia contra pro
miſſionem iuratam,quo caſu de facili præſumitur cōtra eum, q̇
etiam periurium admiſerit accipiēdo pecunias alienas pro reca
tādo,quia ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodē gene-
re mali.l.nō omnes.§.à Barbaris.ff. de re mil.regula,ſemel malus
de reg.iur.lib.6.ideo doc.in l.admonendi.ff. de iureiu. dicunt nō
deferri iuramentum ſuppletiuum ei qui reperitur deieraſſe,nam
veriſimile eſt,q̇ ēt poſtea peieraret,& profecto ſatis index ꝑt cō-
ſiderare ꝑ iſte Antonius Belloſti quærit pro alio recatare.¶Poſtre
mo reſpondeo ad opinionem Bar. q̇ nō procedit in caſu noſtro,
quia loquitur Bar. quando præſumendo q̇ quis quid faciat cum
aliena pecuniā, caderet ꝓſumptio delicti , ſed hic ceſſat ſuſpicio
delicti,præſumendo q̇ noluerit recatare cū aliena pecunia,quia
dicimus q̇ noluit recatare pro alio,& q̇ alius pecuniā miniſtra-
uit ad ita recatandam,& ſic ſine delicto furti aut alterius turpitu
dinis.Taurini.Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Læſio an cōſideretur in donatione,ita quod in donatione habeat locum remedium l.2.C.de reſcin.vend.& concluditur quod ſic in donatione non ſimplici, immo idem in donatione ſimplici,quæ fieret in magna quantitate ſine aliqua cauſa.*

2 *Læſio vbi eſt vltra dimidiam,remedium l.2. C.de reſcin.vendi. non tollitur per iuramentum minoris, mulieris & ruſtici, in quo articulo Alex.contrarius ſibi fuit.*

Iuramenta minorum boni præſides debent relaxari facere , ēt per capturam perſonam.ibi.nu.2.

3 *Læſio vbi eſt multum exceſſiua vltra dimidiam,iuramentum maioris non tollit remedium l.2.C. de reſcin. vend. omnino. nu.8.vbi quid ſi talis læſio non ſit exceſſiua,ſed ſimpliciter vltra dimidiam.*

Dolus ex propoſito arguitur , vbi læſio vltra dimidiam eſt nimium exceſſiua.ibi.nu.3

4 *Reſtitutio in integrum conceditur minori nō ſolum quando incontinenti læditur,ſed etiam ſi lædi poſſit.*

Læſio conſideratur in minore ex eo ſolū quod compromittit quādo ſit compromiſſum cum clauſula quod poſſit arbiter pronūciare de iure & de facto.ibid.nu.4.

Minor locans domum potentiori reſtitui debet ſi dubitet non poſſe conſequi reſtitutionem domus finita locatione.ibi. nu. 4.

5 Ignorantia iuris præſumitur in minore, etiam quod tractet de lucro perdendo.

Læſio ubi eſt enormis an præſumatur quis ignoraſſe valorem bonorum ibidem nu. 5. ubi quid ſtante iuramento.

6 Iuramentum non extenditur ad ius ignoratum.

7 Donatio in dubio non præſumitur, ſed error potius, etiam in facto proprio aut error iuris, immo potius fatuitas.

9 Iuramentum an præſumatur præſtitum eadem facilitate, qua inducitur quis ad principaliter contrahendum.

10 Læſioni enormiſſimæ an poſſit renunciari, late hic & pulchre vide.

Renunciatio facta præſumitur eadem facilitate, qua quis ad contrahendum inductus eſt.ibi.nu. 10.

11 Abſolutio à iuramento concedi debet quando ſeruari non poteſt ſine interitu ſalutis æternæ illud recipientis, licèt ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ ipſius iurantis.

12 Dolus ex propoſito arguitur ex perſuaſionibus & nimia perſuaſio habetur loco coactionis, immo ſuaſio ad malum plus eſt quam compulſio.& pulchra hic vide vſque ad nu. 15.

Confeſſio extorta perſuaſionibus aduerſarij reuocari poteſt, etiã poſt concluſionem in cauſa.ibi.nu. 12.

Perſuaſio aduerſarij dicitur iuſta cauſa concedendæ reſtitutionis inintegrum.ibi.nu. 12.

13 Mendacij ratione dolus præſumitur, & propter mendaciũ mulier & minor perdunt priuilegium.

14 Dolus arguitur ex taciturnitate quando quis tacet aliqua, quæ ſi expreſſa eſſent, alius veriſimiliter ita cõtracturus nõ fuiſſet.

15 Implementum ſecutum eſſe probari debet ab eo qui tenetur implere non ab eo cui implendum eſt.

Dolus arguitur contra eũ qui promiſſa non implet.ibi.nu. 15.

16 Fidem non ſeruans efficitur infamis, & puniri debet extraordinarie crimine ſtellionatus.

Implere nõ poteſt quis poſt rem, in iudicium deductam, & poſt quam oppoſitum fuit de implemento non ſecuto.ibi.nu. 16.

17 Obligatus ad aliquid faciendum ſine termino tenetur facere quàm primum poteſt, & an requiratur interpellatio vt conſtituatur in mora.

18 Obligatus ſoluere ſine termine, obligatur incontinenti ſoluere.

19 Exitus ſecutus declarat animũ in præteritũ qualis fuerit, et ex euentu ſentẽtia probatur an quis foueret bonorũ uel malũ ius.

20 Probandi onus in ſe ſuſpiciens, ſibi non nocet quando illud probare non tenebatur.

21 Cauſa finalis arguitur ex procemio, ex dictione pro, ex illis verbis, hoc ideo fecit &c. ſimiliter quando eſt cauſa quæ reſpicit cõmodum donantis, & illa quæ generaliter reſpicit totam diſpoſitionem, cauſa autem impulſiua quæ nõ influit in totam diſpoſitionem.

22 Implementum non ſecutum facit reſcindi contractum etiam nominatum via actionis, quando tale implemẽtum reſpicit cauſam finalem ipſius contractus, alias ope exceptionis tantum.

23 Læſo ſub confidentia alterius ſuccurri debet.

CONSILIVM CXCII.

¶pro magnifico domino Georgio de Montaphia contra magnificum dominum Thomam de Malabaylis conſilium legentibus commodiſſimum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Caſus ita hẽt: Iacobinus de Sucio alias de Belloco habuit duos liberos, Bernardinum & Beatriximam, Bernardinus iunxit ſibi vxore nomine Margaritã, ex qua natus eſt filius Ioã. Antonius, rurſus Io. Antonius vxorẽ duxit Mariã filiã ſpuriam magnifici domini Ludouici ex illuſtri & ſplendida familia Montaphiarũ patriæ Aſtẽſis, Beatrixina aũt filia dicti Iacobini nupſit cuidam Thomæ Plantæ, ex quo ſuſtulit filiũ Thomã Plantã nomine paterno. Memoratus Iacobinus poſſidebat bona valoris triũ mille ſcutorũ, deinde donauit Mariæ vxori Io. Antonij nepotis ipſius Iacobini ex Bernardino filio, dimidiã partẽ ſuorũ bonorũ incluſis ſcutis quingenti reſeruando ſibi facultatẽ diſponendi pro arbitrio de dimidia ipſius dimidiæ. Rurſus idẽ Iacobinus donauit Margaritæ eius nurui vxori Bernardini filij ipſius Iacobini florenos quatuor centum. Amplius dictus Iacobinus reliquit Beatrixinæ eius filiæ dimidiam partem bonorũ donatorũ dictæ Mariæ ex tenore reſeruationis factæ in donatione collata ad ipſam Mariã ab ipſo Iacobino. Deinceps idem Iacobinus condidit teſtm̃ in quo hæredem vniuerſalem inſtituit Beatrixinam eius filiã, cui ſubſtituit Thomã Plantã filiũ ipſius Beatrixinæ. Succeſſiue Margarita vxor Bernardini inſtituit dictã Mariã eiꝰ nurũ, dicta ẽt Maria inſtituit hæredẽ pro dimidia Hieronymũ Paualini eius vltimũ maritũ pro dimidia, cui prælegauit ſcutos mille capiẽdos ſuper bonis Margaritæ eius ſocrus, quæ bona ſua eidẽ Mariæ. vt ſup. reliquerat, in alijs aũt bonis inſtituit hæredes liberos Odoni Maruchi eius primi mariti. Porrò dictus Hieronymꝰ Paualini ceſſit iura ſibi competentia in bonis dictæ Mariæ magnifico dño Thomæ de Malabaylis, ſimili modo Thomas Plãta nepos dicti Iacobini ex Beatrixina filia iura ſibi competentia in bonis dicti Iacobini, mediante perſona Beatrixinæ matris donauit eidẽ dño Thomæ de Malabaylis ſub pactis & conditionibus de quibus in ipſo inſtrumento. Modo ſupra relatus dñs Thomas de Malabaylis petit de bonis dicti Iacobini mediantibus perſonis Hieronymi Paualini, & Thomæ Plantæ cedentiũ ſeu donatorũ prout infra videlicet primo loco ſcutos mille prælegatos à Maria prædicta Hieronymo Paualino eius vltimo marito, itẽ dimidiã partẽ bonorũ ipſius Mariæ, in quibus dictus Hieronymus fuit inſtitutus, rurſus ex perſona Thomæ Plantæ petit bona quæ ipſe Thomas donator habuit de bonis Iacobini eius aui materni mediante perſona Beatrixinæ eius matris. Aduerſus cuius petitionẽ obijciuntur exceptiones in proceſſu latius memoratæ. Quæritur modo vtra partiũ potiora iura obtineat in bonis & hæreditate dicti Iacobini? ¶Super præmiſſa conſultatione aduertendũ eſt primo ꝙ aduerſus petitionẽ memorati dñi Thomæ de Malabaylis duo ſe opponunt, videlicet magnificus dñs Georgius Montaphia ex nobilibus sereniſſimi Francorũ regis pro donatione in eũ collata priore loco per dictã Mariã. Secũdò ſe opponit dictus Thomas Planta allegans ſe circumuentũ in dicta donatione ab eo facta & enormiſſime læſum, aduerſus quam ſe reſtitui petit, eãq; reſcindi aut nullã pronunciari. ¶His ita præmiſſis ad narrationẽ facti, alioqn ſatis impliciti, dico præfatũ Thomã Plantã cedentẽ iuſte ſe oppoſuiſſe & opponere contra ipſum dñm Thomã de Malabaylis ex capite læſionis non ſolum enormis, ſed enormiſſimæ. ¶licèt enim
1 in donatione pura & ſimplici non habeat locũ remedium l.2. C. de reſcin.ven.quia non eſt prohibitum liberalitatem exercere qđ eſſet ſi competeret dictum remedium. Anch.in conſi. 433. Poſtq̃ iſta dña.col.5.ver. quinimmo etſi vltra.& hoc modo nulla donatio valeret, quia ſemper donans diceret ſe læſum eſſe, ideo donatio non includit in ſe dolum verũ, nec præſumptũ, prout in alijs contractibus in quibus dolus præſumitur re ipſa ex eo, ꝙ quis enormiter læditur, quæ læſio nõ arguitur in donatione, in qua apparet voluiſſe donatorem libertatem exercere, immo clauſula donationis appoſita in alijs cõtractibus, qñ qs donat qđ plus res valet, facit ceſſare remediũ d.l.2. ita in donatione arguit Cor.in conſi.35.col.pe.ad fi.& ſeq.in conſi.189.col.1.lib.1.in conſi. 11.col.1. in cõſi.133.col.fi.in cõſi.161.col.3.& in cõſi. 214.col.3.lib.3.Soc. in cõſi.80.col.7.ad fi.ver.non.n.obſtat primũ.li.1.Alex.in cõſ. 53. col.6.ver.ſecundo, quia illud remedium.lib.3.quod tñ non procedit in minore cõtra quẽ operatur clauſula, & quod plus valet, donat.Cor.in conſ.558.col.4.li.4.ſimiliter in maiore nõ videtur operari qñ læſio eſſet in magna quantitate.Alex.in cõſi.105.li.6.Soc. in cõſi.48.col.5.poſt med.lib.4.Iaſ.in l.ſi quis cum aliter, col. pe. ff.de verb.obl.tñ in donatione ob cauſam ſeu non ſimplici habet locũ remediũ reſciſſoriũ ob enormẽ læſionẽ, quia qñ quis donat ob aliquã cauſam ſeu recõpenſam, multoties decipitur credẽs ſe ad plus teneri, q̃ teneatur. Cor.in conſi.166.col.3.in cõſi.189. col. 3.lib.1.in conſi.33. col.fi.ver.dato autẽ.in conſi.161. col.3.lib.3.in conſi.129.col.fi.in conſi.258.col.5.circa med.& in conſi.291. ad fi.lib.3.Dec.in conſi.180.& in conſi.181.vbi in renunciatione, quæ non fit ex mera liberalitate, locũ habet dictũ remedium, idem ẽt in donatione quæ ſimpliciter & principaliter non fit ob meram liberalita-

libetalitatem,ſed ob alienam cauſam tenet Cur.Iun.in conſ. 141.
col.3.ad fi.ad do vltra Mod.Pau.de Caſt.in conſi.174. Contra ſu-
perius conſultat.ad fi.lib.1.¶ Facit ratio doctorum,nam donatio
ne ceſſat remedium d.l.2.quia illa procedit ex mera liberalitate,
& qñ quis donat,quia ita vult, non poteſt allegare ſe læſum cum
appareat eum voluiſſe exercere meram liberalitatẽ alioquin oẽs
donationes irritarentur,vt ſup.dixi. quæ ratio ceſſat in donatione
ob cauſam,in qua nõ agitur de mera liberalitate cũ ex cauſa fiat,
quo caſu eadẽ vr̃ ratio in tali donatione quæ militat in alijs con-
tractibus vltro citroq; obligatorijs.¶ Quinimmo etiam in dona-
tione ſimplici non correſpectiua ad aliquam cãm, qñ fieret ma-
gna donatio & ſine aliqua cauſa, adhuc vr̃ competere remediũ
d.l.2.quia tunc non dr̃ donatio & liberalitas,ſed ſonat in vitiũ ꝓ
digalitatis.ita dicit Cor.in conſi.12.col.14.ad fi.ver.nec obſtat ea
quæ dixi.& in conſi.124.col.2.lib.3. ¶ Hoc ita præmiſſo, dico ꝙ
dicto Thomæ Plãtæ enormiter immo enormiſſime læſo ſuccur-
2 ri debet,non obſtante iuramento,† quia iuramentũ minoris, mu
lieris,& ruſtici non tollit remediũ l.2.C.de reſcin.vend.vt ibi per
doc.Alex.in conſi.42.ad fi.lib.1.& in conſ.89.col.pe.circa fi. ver.
& idem tenet Sal.lib.2.qui tñ Ale.fuit ſibi cõtrarius & ꝯrium te-
nuit in conſi.125.lib.1.& in conſi.157.lib.2. & ꝙ iuramẽtũ mino
ris nõ tollat remediũ d.l.2.tenet Soc.in conſi.48. in fi. lib.4. Cor.
in conſi.189.col.3.& ſeq.lib.1.in conſi.11.col.5.& col.14. ad fin.
nu.21.in conſi.72.col.3.in conſi.224 col.pen.circa med.in conſi.
214.col.3.in conſi.288.col.9.ad fi.lib.3.in conſi.147.col.2.in cõſ.
572.colũ.2. poſt med.& in conſi.291.col.fi.lib.3. ¶ Pro quo facit
dictũ Bal.in rubr.C.de rerũ permu.circa fi.vbi ꝙ non obſtante iu
ramento præſumitur ſimplicitas in minore, muliere, & ruſtico,
ideo iuramentum debet relaxari. Fortius voluit idẽ Bal.in c.1. §.
itẽ ſacramenta,col.3.de pace iura.fir.ꝙ boni præſides faciunt iu-
ramentum minorũ & violentas extorſiones caſſari & relaxari ꝑ
capturã perſonæ,quod dictũ pro notab. referr & ſequitur Iaſ. in
l.generaliter,in tertio not.ff.de verb.obl.variauit tamen Iaſ.nam
in conſi.76.in fi.lib.1. tenet remedium d.l. 2. tolli per iuramentũ
mulieris.& ꝙ minori ſuccurratur non obſtante iuramento data
læſione enormi,tenet Dec.in cõſi.130.col.4.& in conſi. 378. col.
fi.Cur.Iun.in conſi.53.col.3.in ſecundo dubio.& in cõſi.141.col.
2.Ripa.lib.3.reſpon.de don.reuocã.c.15.col.4.ver.6.facit.vbi di-
cit hanc eſſe communem opinionem.Idẽ tenet Alex. in cõſi. 301.
licèt auth.ſacramẽtũ puberũ,alleget pro & contra, nec firmare
audeat.firmat tamen idem Iaſ.licet aliter nõ multũ laboret,in cõ
ſi.160.col.2.poſt med.ver.tertio principaliter.lib.5.¶ Amplius di
3 co † in caſu noſtro,ꝙ ſuccurri deberet etiam maiori nõ obſtante
iuramento,quia læſio vltra dimidiam eſt multũ exceſſiua immo
in totũ,vt per Cor.in d.cõſilijs,ubi.n. læſio eſt adeo exceſſiua vl-
tra dimidiã præſumitur dolus ex propoſito.l.omnes.§. Lucius.ff.
de his quæ in frau.cred.& l.ſi ſuperſtite.C.de dolo,& ꝙ præſuma
tur dolus ex læſione tam exceſſiua,voluit Bal.in conſi. 213.Pun-
ctus talis eſt.A.S.I.& D.in d.conſi.380.Præmitto.ad fi.lib.1.in cõ-
ſi.153 Statutũ quod prohibet.li.2.& in conſi.55.in fi.lib.3. vbi qñ
enormitas læſionis eſt in ꝑpatulo,ibi præſumitur dolus. & idem
Bal.in d.c.1.§.item ſecramenta, ꝙ ex enormitate facti præſumiẽ
malũ conſiliũ.idẽ tenet Cal.in conſi.3.in titulo de arb. & in cõſi.
8.in titulo de iureiur.& ꝙ præſumatur dolus ex propoſito qñ læ-
ſio vltra dimidiã eſt multũ exceſſiua,voluit Cor. in conſi.11. col.
4.lib.3.in conſi.236.col.fi.in conſi.258.col.5.poſt med. ver. tũ li-
cèt qũ.& in conſi.233.col.3.circa med.lib.4.Calca.in cõſi. 11.col.
pe.in prin.Barba.inter conſilia Calca.in cõſi.28.col.6.circa med.
Soc.in conſi.263.circa med.& col.6.poſt med.ver.ex quibus cõ-
cludo.lib.2. ¶ Quod aũt interuenerit læſio hic non ſolũ enormis,
ſed enormiſſima,probatur primo ex illo pacto,per quod permit
titur dño donatario,vt poſſit tranſigere de rebus donatis, & di-
midiam tantum impartiri donatori ex rebus ex tranſactione re-
dactis.Nempe poſſet donatarius tranſigere pro re tenui,ita dona
4 tori facile imponeretur ſane † reſtitutio minoribus datur non
ſolum ſi ex contractu lædantur, ſed etiam ſi lædi poſſint,l.minor
vigintiquinq; annis filiofamilias. §. minores. ff. de minor.vbi reſti-
tutio in integrum permittitur minori compromittenti, quia læ-
di poſſet ſi cõtra eũ laudũ feratur excluſo appellãdi remedio.qđ
plane verũ eſt quotient arbiter poteſtatẽ obtinet pronunciãdi de
iure & de facto.Ang.in l.imperatores.ff.de pactis. Alex. in conſi.
62.colũ.4.libr.7.ſed qui tranſigendi ius habet pleniorẽ vtiq; po-
teſtatẽ obtinet atq; arbitris cõpetat.¶ Alibi ſcribit Abb. in c.per-
uenit.ad fi.de arb.ꝙ ſi minor locauit domũ alicui potentiori de-
bet reſtitui in integrum, quia poſſet in futurum lædi ſi dubitaret

non poſſe conſequi reſtitutionẽ domus à potentiore finita loca
tione.quod dictũ refert & ſequitur Roch.de Cur.in rep.c. fi. col.
113.de conſuetu, Amplius ſi in hoc conſideratur læſio in mino-
re cõpromittente quoniam appellandi fraudatur auxilio,vtique
multo grauiſſima probatur læſio quotiens minores poteſtatem
alijs conferunt tranſigendi de eorũ iuribus, ſi quidẽ poſt tranſa-
ctionẽ nulla eſt reſtitutio ex his quæ notãtur in l. ſi quis cũ aliter.
ff.de verb.obl.iã à laudo arbitrorũ qñq; diſceditur remedio redu
ctionis ad arbitriũ boni viri,quo iure non æque vtimur vbi tran-
ſactũ eſt,quia in tranſactione non ita conſideratur læſio, quinim-
mo multi dicunt communem opinionẽ eſſe ꝙ tranſactio non re-
ſcinditur ex capite enormis læſionis,vt no.Bar.& doc.in d.l.ſi qs
cũ aliter.Dec.in conſi. 216.licèt hoc ad præſens non diſcutiã.¶ Se
cũdò principaliter conſidero læſionẽ, qm̃ iſte minor donationẽ
contulit neſciens iuriũ quæ obtinebat,ad bona auita quorũ valo
rẽ ignorabat ſimili modo quãtũ iuris ſibi competeret ſaltẽ iuris
5 præſumptione,† quia iuris ignorantia præſumitur in minore.l. re
gula,in prin.ff.de iure.& fac.ign.l.2. ff. de iure fiſci. quod ꝓcedit.
ẽt ꝙ tractet minor de lucro perdendo.Alex. in conſi. 126. ante fi.
lib.7. & perinde ſubuenitur minori in iure erranti ac ſi erraret in
facto.l.interdũ.ff.de condi.indebi.quẽ tex. ad hoc propoſitum ci
tat Pau.de Caſt.in conſi.142.Conſiderandũ eſt primo. col. 1. cir-
ca med.lib.1.¶ Rurſus cũ fuerit enormiter læſus præſumitur igno
raſſe valutẽ bonorũ in quibus læſus eſt,etiam ꝙ eſſet maior.gl.&
Bar.in l.quiſquis.C.de reſcin.vend.per illũ tex.quẽ tex. ad hoc di
cit eſſe notabilẽ & forte ſingularẽ Cor.in conſi.140.col. 2.lib.3.
notat idẽ Cor.in conſi.11.col.5.circa med.eod.lib.3.tradit Anto.
de But.in conſi.52.Tota ergo dubitatio.in fi.Alexã. in conſi.1.in
prin.lib.6.Soc.in conſi.159.col.pen.verſi. reſpondetur ꝙ ea quo
lib.2.ꝙ videtur procedere etiam non obſtante iuramẽto,quia ad
huc ob enormẽ læſionẽ præſumitur ignorantia valoris bonorũ.
Cor.in conſi.258.col.4.circa med.lib.4.licèt contrarium,vbi ad-
eſt iuramentum, velit Aletan.in conſi.127.circa fi.libr.2. & forte
melius in maiore iurante, quia ſi iuramentũ maioris tollit reme
diũ d.l.2.C.de reſcin. vend. niſi læſio vltra dimidiã eſſet nimium
exceſſiua, ergo in maiore iurante neceſſario præſumitur ſcientia
valoris bonorũ,quia alias data ignorantia non obſtante iuramẽ-
6 to lucrũ haberet remediũ d.l.2.quia† ad ius ignoratũ iuramentũ
non extenditur.c.breui.& ibi no.de iureiu. ignorãs.n.factum nõ
ligatur iuramento,quia iurare non videtur. Bald.in conſi.412.Si
ita eſt.li.2.tradit Pau.de Caſt.in cõſi 465. Viſo cõpromiſſo.col.fi.
lib.1.& in conſi.122.Viſo puncto ſupraſcripto. col.3.in 4. dubio.
lib.2.Dec.in conſi.180.ad fi.nec poteſt iuramentum factũ ignorã 9
tiam ſupplere vel erroris aut ignorantiæ allegationem exclude-
re.Soc.in conſi.38.col.j.poſt med.lib.3.Dec.poſt Pau.de Caſt. ab
eo relatũ in conſi.350.col.fi.in conſi.351.col.fi.& in cõſi.403.col.
7.ver.4.reſpondetur. Itaq; vbi adeſt iuramentum licèt non excln
datur allegatio ignorãtiæ aut erroris in facto & circa valorẽ bo
norum,tamen neceſſaria videtur probatio talis ignorãtiæ aut er
roris quæ probatio non videretur neceſſaria ceſſante iuramento,
ſed ceſſat hic difficultas an in maiore præſumatur ignorantia ob
læſionem enormem, quia ſumus in minore: & in minore ꝙ præ-
ſumatur ignorantia valoris bonorum non obſtante iuramento,
voluit Iaſ.in cõſi.133.col.7.lib.4.vbi loquitur in puella minore.&
profecto ſi minor fuiſſet admonitus de valore bonorum præſum
ptum eſt dicere non eum iura ſua alteri renunciaturum fuiſſe &
fortunas ſuas alieno commiſſurum arbitrio.argu.l.cum de inde-
7 bito.ff.de prob. c. ſuper hoc.de renun.immo † error præſumitur
potius q̃ donatio.gl.in l.generaliter.in verbo. cauſam. C. de non
nu.pe.Bal.in conſi.189.Creditor.in fi.lib.2.& idem Bal.in d.l.ge-
neraliter.ꝙ potius præſumitur fatuitas q̃ error,immo potius præ
ſumitur error in facto proprio & error iuris quàm donatio præſu-
matur.l.ſed & ſi me putem.in prin.cũ gl.ff.de cond.indeb.iuncta
l.j.eo.tit.& l.cuius per errorẽ. ff. de reg.iu. Curt. Iun.in conſi.56.
colũ. 3. circa med. aliqua etiam cumulat Iaſ. in l.ſi procurator.
colũ.4.ff.de cond.ob cauſa.in l.ſi non ſortem.in §.j.ff. de cõd.in-
deb.Dec.in c.cũ acceſſiſſent.colũ.10.ad fin. de cõſt.& alibi ſæpe
doc.¶ Tertiò principaliter cõſidero,ꝙ ẽt poſthabita omni igno-
rãtia ſi læſio ſit nõ modica, indulgetur beneficiũ reſtitutionis in
integrũ minoribus.gl.in c.j.in 2.notab.de reſt.in integ.cum ſimi
libus.quæ Dec.tradit in conſi.36.circa fi.Nec obſtat ꝙ minor iu-
rauerit,quia iuramentum nõ tollit remedium d.l.2.C.de reſcind.
vẽd.in minore, muliere,& ruſtico,vt abunde ſupra probauimus.
8 ¶ †Quinimmo nõ eſſet forte peccatũ tenere,ꝙ etiam iuramẽtum
maioris nõ tollat remedium d.l.2.Primò ex illa ratione ꝙ ex læ-
ſione

ſione enormi arguatur dolus ex propoſito, etiã quod talis læſio vltra dimidiã non ſit valde exceſſiua, quẽ dolũ ex propoſito vbi eſt ſimpliciter læſio ultra dimidiã, conſiderant doc. pler ꝗ; nominis non breuis. & in primis hoc uoluit Cald. in d. conſi. 3. in titulo de arbitri. & in d. conſi. 8. de iureiur. & omnes ferè doct. ſupra allega. circa iſtum articulum quod præſumitur dolus in propoſito in maiore q̃ñ læſio vltra dimidiã eſt valde exceſſiua, quæ fuit quædã concordia aut diſtinctio Cor. nã videtur quod vbi læſio eſt vltra dimidiã, illa dicatur nimium exceſſiua, ita Bellamera in cõſi. 24. col. 4. ver. dico tamen. Calc. in conſi. 25. col. 13. circa med. & ſeq. Feli. in c. in præſentia, colũ. 5. verſic. immo etiam maior. de proba. quem refert & ſequitur Curtius Iunior in d. cõſ. 141. col. 3. Iaſ. etiã in conſi. 55. col. 2. circa med. verſ. & licèt propter eminentiſſimũ dãnũ. lib. j. appellat læſionem enormiſſimã quæ eſt vltra dimidiã, licèt Iaſ. de præmiſſis patribus mentionẽ nõ faciat. Præterea fortiter ad hoc vr facere tex. in d. l. ſi ſuperſtite. C. de dolo, vbi ſi filia tranſigens cum patre immodice læditur, non datur filiæ actio de dolo contra patrẽ ob paternã reuerentiam. vult ergo tex. ꝙ ſi cũ alio tranſactũ eſſet, cõpeteret de dolo actio, & ſic ꝙ ex illa læſione immodica arguatur & probetur dolus. & loquitur tex. generaliter ſiue læſus ſit minor ſiue maior. & gl. ibi dicit qđ læſio immodica dicitur vſq; ad duos aureos, vel quod ſtabitur arbitrio iudicis, ſed omnes docto. dicunt ꝙ vbi læſio eſt vltra dimidiam, illa dicitur enormis & immodica. Similiter Soc. in conſi. 263. col. 7. verſi. nam magnus. lib. 2. dicit ꝙ magnus exceſſus facit dolum præſumptũ, ſed nõne magnus dicitur qñ eſt vltra dimidiam, immo plus q̃ magnus, cum à doc. appellatur enormis, plus autem videtur dicere exceſſus enormis, q̃ magnus. ¶ Secũdò docto. dicunt ideo præſumi dolum in parte qñ quis enormiter lædi tur, quia non eſt veriſimile ꝙ quis velit iactare ſuum, & ꝙ contraxerit ita enormiter ad ſui præiudiciũ niſi dolo per aduerſariũ inductus ſit. Iſta ratio ita militat in maiore ſicut in minore, quia etiam maior non præſumitur velle ſuum iactare, immo auaritia cõmuniter maior eſt in maioribus quàm in minoribus, quomodo igitur veriſimile eſt ꝙ maior voluerit donare ſuum? ¶ Tertiò doctores dicunt ꝙ enormiter læſus præſumitur ignoraſſe valorẽ bonorum ſiue ſit minor, ſiue maior, licèt ſupra dixerim cõtrariũ, quatenus dixi tenendam opinionem quod iuramentum maioris tollit remedium d. l. 2. tenendo igitur illam opinionem ꝙ præſumatur ignorantia etiam in maiore, quę proculdubio præſumitur ceſſante iuramento, dico ꝙ ex iuramento maioris tolli non videtur remedium d. l. 2. nã qui dicũt præſumi ſcientiã, ſolũ ſe fundãt

9 ſuper iuramento, ſed reſponderi poteſt, ꝙ qua facilitate inducitur quis ad ita contrahendũ cũ læſione & præiudicio tã enormi, eadem videt induci ad iurandum. arg. l. doli, verſic. diuerſum. ff. de nouatio. l. ſi. §. idẽ quæſiuit. ff. de condi. indeb. & dicit Curt. Iuni. in d. conſi. 141. col. pe. ꝙ vbi in contractu præſumitur dolus, & etiam iuramentum præſumitur dolo extortum. idem in iuramento voluit Calca. in conſi. 25. colum. 11. ante med. verſic. nec talca clauſulæ. licèt hoc non tranſeat ſine dubio in iuramento. ¶ Quartò doct. dicentes per iuramentum maioris tolli remedium d. l. 2. fundant ſe, quia in maiore præſumitur maior deliberatio, & ꝙ veriſimile non eſt maiorem accederę ad iuramentum, ita leniter quin de facto & valorę bonorum certus ſit. & ſic volunt ꝙ præſuppoſita ſcientia valoris maior excludatur: præſuppoſita enim ignorantia clarum eſſet ꝙ iuramentum nõ excluderet per ſupra dicta. & ſic doc. ſe fundãt ſuper eo ꝙ maior facere debet. ſed nos videmus ipſa rerum experientia ꝙ ob cauſam iuramenti non adhibent iuraturi maiorem diligentiam in eorũ negotijs, non enim curant de iuramento aut ad illud principaliter reſpiciunt, ſed ad eorum commoda vel incommoda. Præterea inducuntur homines ad vẽdendum ob neceſſitatem, ideo vendunt prout poſſunt, & licèt iurent, non tamen cogitant donare, & ſi læduntur enormiter, illud veriſimiliter ſit ob malam fidem ementium, qui vidẽtes neceſſitatem venditorum, eos inducunt ad ita damnoſe contrahendum. & hanc opi. videtur tenere Imo. in conſi. 81. vbi ſimpliciter dicit iuramentum non obſtare vbi enormis eſt læſio per gl. ſi. in c. veniens. de iureiuran. vbi Anto. & quod habetur in c. quintauallis, eo. tit. ſubdit Imo. ꝙ ita decepto ſubueniri debet ſaltẽ ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbit. Idẽ ꝙ enormis læſio iuramento non tollatur voluit Aufrer. in deci. Toloſa. q. 267. In qua ipſa re mirandum eſt de Imol. nam in conſi. 1. colum. 3. ver. nec videtur etiam procedere, voluit tolli enormem læſionem per iuramentum etiam in mino. ¶ Hæc tamen non ideo dico ꝙ omnino tenere velim illã opinionem, ꝙ iuramentũ maioris non tollat remediũ d. l. 2. in qua re iudex arbitrari deberet inſpecta qualitate contrahentiũ, & conſideratis cauſis & circunſtãtijs contractus, & an appareat ꝙ venditor habuerit animũ vere donandi & notitiã valoris bonorũ veriſimiliter habuerit. & ſi iudex dolũ aliquẽ emptorũ veriſimiliter deprehendere poſſit ad iuramentum ſecuta diſpenſatiune attendere nõ debebit. ꝙ doloſis prodeſſe nõ debet. ca. ſi vera. de iur. iur. c. ꝗ. quamuis, de pactis. libro. 6. nec debet eſſe iniquitatis vinculum. ca. inter cætera. 22. quæſtione 4. ¶ Quartò conſidero ꝙ iura iſtius minoris qui donauit, videbantur eſſe extra omnem controuerſiã, vt pote in cuius gratiã dicta erat ſententia in iudicio poſſeſſorio quæ in rẽ iudicatã iter iã facerat, atq; adeo probationes in petitorio obligabatur aduerſarius facere. §. cõmodũ. Inſt. de interdi. ergo immodice læſus arguitur donationẽ tã prodigã profundendo, ſolũ, vt cauſæ iã ſatis defenſæ defenſionẽ, aduerſarius eaperet: profecto donantis infirmitas circa animi iudicium non obſcure præmiſſa oſtẽdit.

10 ¶ Non obſtat ꝙ renunciauerit iſte minor reſt. in integ. & læſioni enormiſſimę, quia reſpondeo multis modis. primo ꝙ qua facilitate inductus fuit ad ita contrahendũ, eadẽ præſumitur inductus ad ita renunciadũ. argu. l. doli. §. diuerſum. ff. de nouatio. & no. per Bar. in l. ſi. C. ad Velleia. & in l. ſi ea cautione. circa fi. C. de non nu. pe. & ita in terminis renunciationis enormiſſimæ læſionis reſpondet Ant. de Bu. in d. conſi 45. circa fin. Corne. in conſi. 176. colũ fi. lib. 4. ¶ Secundò reſpondeo, ꝙ talis renunciatio cenſetur facta ſub confidentia, tanq̃ conſideret renuncians in parte aduerſa non cogitans, ꝙ ita enormiſſime læderetur. ita reſpõdet Ant. de But. in conſi. 24. Quæſtio hæc. colũ. 3. ad fi. vbi propterea ꝙ non obſtante tali renunciatione peti poteſt abſolutio à iuramento. ¶ Tertiò reſpondeo, ꝙ talis renunciatio præſumitur appoſita ex quadam conſuetudine, nec debet nocere niſi appareat, ꝙ animum donandi renuncians vere habuerit, ita Cor. in cõſi. 288. colum. 9. circa med. lib. 3. in conſi. 147. col. 2. poſt med. & in conſi. 258. colũ. 4. lib. 4. & ꝙ talis renunciatio læſionis enormiſſimæ non noceat tanquam dicatur appoſita ex ſtylo aut conſuetudine notariorum, tenet Barba. in conſi. Calca. in conſi. 27. colum. 5. Curt. ſenior in conſi. 70. col. 12 Ripa in l. Centurio, col. 26. nu. 81. ff. de uulg. ſuper quo tamen doc. uarie loquuntur, ideo magis illud ſpectarẽ an in renũciãte tã large appareat de animo uere donandi. ¶ Quartò reſpondeo, ꝙ non nocet talis renunciatio nec operari aliquid põt, ubi dolus ex propoſito interuenit. Cor. in cõſi. 189. lib. 1. & in cõſi. 221. col. 3. poſt med. & col. ſeq. lib 2. ſed hic dolus interuenit ex ꝓpoſito, q̃ arguit ex læſione enormiſſima, & adeo exceſſiua, ut ſup. dictũ eſt, & inferius etiã oſtẽdimus latius. ¶ Quintò reſpondeo, ꝙ tales renunciationes, ita prægnantes operari non debent, immo quo amplioribus renunciationibus quis utitur, eo maior probari uidetur læſio. Corne. in conſi. 178. colum. 2. ad fi. uerſ. tamen reſpondetur, ꝙ ſaltem. lib. 3. Poterat Cor. pro hoc dicto ſuo allegare dictum Bal. in conſi. 345. Ad euidentiam præmittendum eſt, ꝙ imperator. col. 2. li. j. ubi quo pluribus clauſulis utitur princeps in reſcripto contra iuſtitiã partis, eo maioris delicti ſunt expreſſiores. ob id ꝙ iſta temeraria & abuſiua cautela, qua hodie principes utũtur in ſuis reſcriptis, debet in totũ radicari ab aula nec ita in uſu frequentari. ¶ Sextò reſpondeo ꝙ ex talibus renunciationibus apparet uelle quẽ locupletari cũ aliena iactura, & hac ratione proditũ fuit remediũ d. l. 2. C. de reſcin. uend. Calca. in d. conſi. 25. colũ. 3. poſt med. ideo

11 licèt talis renunciatio iurata ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ ipſius iurãtis, tamen ſeruari non poteſt ſine interitu ſalutis æternæ illius qui iuramentũ ipſum recipit ſeu ad cuius utilitatẽ iuratur, ideo abſolutio cõcedi debet à tali iuramento nõ minus atq; ſi reſpiceret ad interitũ ſalutis æternæ ipſius iurantis: ita Ant. de But. in d. conſi. 45. Dña Orabilis. col. 2. in fi. uerſi. item negari non poteſt. Pau. de Cau. in conſi. 359. Circa primum quæſitũ dubitatio uidetur. col. 3. in conſi. 305. Notandum eſt ꝙ ſi nõ interueniſſet. col. 2. circa med. in conſi. 400. Viſo puncto ſuprascripto & omnibus ſcripturis. ad finem primi dubij. & in conſi. 455. Ad primum puncto dicendum ꝙ inſtitutio. colũ. 3. poſt med. lib. 2. Abb. in conſi. 8. col. 2. uer. ſed in caſu noſtro, in conſi. 12. col. 2. uerſi. & iuramentũ debet. & in conſi. 107. in 2. dubio. lib. 2. Corn. in conſi. 393. colum. 2. libr. 4. Ripa. lib. 53. reſponſ. de anna. reuocand. c. 15. colum. 6. uer. quinto cogitur. ¶ Secundò principaliter ſuccurri debet huic Thomæ Plantæ minori, quia non ſolũ interuenit dolus re ipſa ex enormi, immo enormiſſima læſione, uerũ etiã dolus partis ex ꝓ

12 poſito multipliciter conſiderando, primo ex perſuaſionibus Baptiſtæ de Creſſino nomine partis aduerſæ, qui ſæpius & inſtãtiſſime per-

me perſuaſit hoīe minori, ut contractũ ceſsionis aut donationis
prædictæ inire vellet plurima pollicendo, proot deponunt, ſecun
dus, tertius, & quartus, teſtet ipſius minoris, ex quibus pſuaſio-
nibus dolus ea propoſito aperte arguit. l. cũ quis. & ibi Bar. ff. de
dolo. gl. 2. in l. apud Celſum. ff. de excep. doli. Hieronymus Tortus
inter conſi. Curtij Senioris in conſi. 28. in fi. faciũt notata per Bar.
in l. error. col. 2. C. de iur. & fac. igno. & in l. non fatetur. colũ. 3. ff.
de confeſ. vbi licèt confeſsio erronea nõ poſsit reuocari niſi vſq;
ad concluſionẽ in cauſa, tñ ſi fuerit extorta pſuaſionibus aduerſa
rij, poterit reuocari ẽt poſt concluſionẽ in cauſa. ¶ Alibi dicit idẽ
Bar. in l. j. in prin. ver. & per hoc dico. ff. de eo per quẽ fac. erit. q̃ p
ſuaſio aduerſarij eſt iuſta cã concedẽdæ reſtitutionis in integrũ,
& ille dr̃ perſuaſor, qui aliqd perſuadet ad ſui cõmodũ. Bar. in l.
non ſolũ. §. ſi mandatu. col. j. ff. de iniur. ¶ Immo nimia perſuaſio
per quã inducitur quis ad aliquod faciẽdũ, habetur loco coactio
nis & cõpulſionis. l. eũ qui. C. de apoſt. l. j. ante fi. C. de raptu virg.
quæ iura ad hoc ꝓpoſitũ citat Pau. de Caſt. in conſ. 174. Cõtra ſu
perius conſulta. col. j. lib. j. idẽ dicit Soc. in conſi. 263. col. 2. lib. 2.
quẽ refert & ſequitur Cur. Iun. in d. conſi. 141. col. pe. idem tenet
Calca. in d. cõſi. 25. col. 13. in prin. & in conſ. 120. col. 6. fortius ſcri
bit Old. in conſ. 36. Infraſcripti. col. j. q̃ ſuaſio ad malũ plus eſt q̃
compulſio, per tex. in l. j. §. perſuadere. ff. de ſeruo corrupto. ¶ Et
13 iſta † concluſio ſine dubio obtinet qñ perſuadẽs mendacio vtit̃,
puta ſi mulier inducta per aliquẽ ad emẽdũ fundũ aſſerẽs eũ do-
talẽ nõ eſſe. l. ſi ſine. C. ad Vellei. ſimiliter ſi minor aſſerat ſe maio
rẽ in contractu nõ iuuatur beneficio reſtitutionis in integrũ. l. 2.
& 3. C. ſi min. ſe maio. dix. & quod in pulchro caſu ſcribit Anch.
in conſi. 49. De iuribus profeſsionis. Alibi ſcribit Cor. in cõſi. 126.
col. 2. lib. j. q̃ ſi notarius perſuaſit alicui ne dubitaret de donatio
ne, q̃a reuocare eã poſſet ad libitũ, ſi poſtea notari⁹ faciat inſtrm̃
de donatione inter viuos irreuocabili, ſubueniri debet donatori.
¶ Alibi ſcribit Pau. de Caſt. in conſ. 548. Viſis & ponderatis omni
bus. col. 5. circa med. lib. 2. quod ſi prodigus dicat emptori, ne du
bitet emere, quia habeo conſiliũ doctoris, qui cõſuluit non vale-
re interdictionẽ bonorũ mihi factã tanq̃ prodigo, ſubueniri de-
bet emptori ementi ad aſſertionẽ & perſuaſionẽ ipſius prodigi,
quia deceptis non decipientibus iura ſubueniunt. l. 2. §. verba. &
l. ſi decipiendi. ff. ad Velleia. l. 2. vbi gl. C. eo. ti l. j. ff. qñ actio de pe
cu. eſt anna. Alibi ſcribit Feder. de Senis in cõſi. 199. Quæritur an
dña Margarita. col. j. q̃ dolus præſumitur ꝯ eũ qui ſuggerit puel-
læ nõ fuiſſe ei relicta in teſtõ niſi 200. cũ nõ apparet de aliquo te
ſtamento aut legato ad effectũ, vt inducatur puella ad renuncian
dum iura ſua. Alibi ſcribit Bal. in l. j. C. ne fil. pro pa. q̃ ſoluens ad
perſuaſionẽ alterius poteſt illud repetere tanq̃ indebitũ, quia ex
perſuaſione dr̃ doloſe inductus ad ſoluẽdũ. ſequitur Alex. in l. nõ
14 fatetur. ff. de cõfeſ. ¶ Quinimmo † ſi contrahens cũ alio taceat ali
qua quæ ſi expreſsiſſet, alius veriſimiliter contractũ non feciſſet,
ſubueniri debet ita contrahenti in odiũ tacentis Alex. in cõſi. 109.
col. pe. ver. plus dico. lib. 4. vbi loquitur in vendente rẽ feudalẽ, q̃
tacet qualitatẽ feudi, ſed tñ aſſerit q̃ faceret, vt Titius habẽs ius
in re cõſentiret, non exprimendo q̃ ille Titius eſſet dñs directus.
& de tacente, q̃ contra eũ dolus præſumatur, tradit idẽ Alex. in
cõſ. 14. col. fi. & in cõſ. 95. lib. 5. Pau. de Caſt. in conſ. 411. Viſo facto
col. j. ad fi. lib. j. Cor. in conſ. 190. col. 6. ver. tñ in caſu noſtro. lib. 2.
ſi ea ſola taciturnitate arguitur dolus, quanto fortius ex ſuaſioni-
bus quæ fiunt expreſſe. ¶ Alibi ſcribit Dec. in conſ. 110. col. fi. q̃ ſi
minor fuit inductus ad liberandũ tutorẽ ab adminiſtrat. , quia
aſſerebat ſe reddidiſſe bonũ cõputũ, põt talis liberatio qñcunq;
reuocari ſi appareat non fuiſſe redditũ bonũ cõputũ ob talẽ aſ-
ſertionem, ea qua dolus arguitur. l. ſi quis affirmauit. ff. de dolo.
¶ Alibi & pulchr ut ſcribit idem Dec in l. pactũ quod dotali. col.
2. circa med. C. de pac. q̃ ſi gener inductus eſt ad deſponſãdũ fi
liam soceri ſuaſionibus ipſius soceri promittentis q̃ eũ hæredẽ
faceret, põt gener agere actione de dolo ad intereſſe ſi fides non
ſeruetur ſi ob eã ſuaſionẽ filiã duxerit in dote minori atq; cũ alia
fuiſſet cõtractur⁹ matrimoniũ, & ſic aperte vult Dec. q̃ ex talibus
ſuaſionibus dolus arguatur ex propoſito, alias non doli cõpete-
ret actio. ¶ Secundò arguitur dolus ea propoſito, q̃a multa promi
ſit aduerſarius aut alius eius nomine, quæ minime impleta ſunt,
& inter cætera illud promiſit, q̃ bona litigioſa defenderet q̃ diſ-
15 brigaret ſumptibus ſuis proprijs, quod non præſtitit. & ſi † contẽ
dat ſe impleuiſſe, ad eũ probandi onus pertinet, qui implere obli
gatur, nõ ad eum cui implendũ ſit. Bar. in l. in illa. ff. de verb. obli.
Alex. in conſ. 101. ante fi. lib. 5. in cõſi. 41. col. 3. ad fi. libr. 3. in conſ.
79. lib. 4. & in conſ. 52. col. 5. lib. 6. Cor. in conſ. 101. col. 2. in conſi.
102. col. 3. in conſ. 123. col. 2. lib. j. in conſ 11. col. pe. lib. 2. & alibi
ſæpe. itaq; cum promiſſa impleta nõ fuerint, dolus non obſcure
probantur, q̃ doloſe & ſub promiſsionibus quas obſeruare non
cogitaret minorẽ hunc induxerit, aut induci fecerit ad ita contra
hendũ: ita dolũ ea fide nõ impleta arguit iuriſconſultus in l. do-
lus. cũ gl. fi. in l. ſi procuratorẽ. §. dolo. ff. mãda. l. j. §. eſt aũt apud.
ff. depoſiti. Alex. in conſ. 52. col. j. ad fi. & in conſi. 84. col. 5. ad fi. li.
6. Cor. in conſi. 116. ad fi. lib. j. & in conſi. 128. col. 2. ante med. li.
16 3. immo † infamis efficitur fidẽ nõ ſeruãs. Bal. in l. facilliſſimã. ff.
de his, q̃ a nõ domi. & puniri debet extraordinarie crimine ſtel-
lionatus qui fidẽ nõ ſeruat. l. Titio, in prin. ff. de municip. Iaſ. in l.
poſt dotẽ. col. 13. ver. 3. ad idem Aret. ff. ſolu. matr. ¶ Nec audire-
tur nunc pars ſi diceret, ſum parata implere poſtq̃ iudicium iam
inchoatum eſt & oppoſitum de implemento non facto, ita Pau.
de Caſt. in conſ. 70. Quia fruſtra. colum. 5. ad fi. verſic. nam ſuffi-
cit regi Poloniæ. lib. j. & in conſi. 337. Si prima duo ſtatuta. col. 2
circa med. ver. ſed aduertendũ eſt diligẽter. li. 2. arg. tex. in l. fi. ibi
eo tpe quo iudiciũ. ff. ſi cert. pet. idem tradit Alex. in conſi. 537. ad
fi. lib. 6. Cor. in cõſi. 221. col. 2. lib. j. & in conſi. 99. col. 2. poſt med.
lib. 4. Bologni. in addi. ad conſilia Io. de Ana. in cõſ. 50. col. 5. poſt
17 med. ¶ Immo † cum eſſet obligata pars ad defendendũ & diſbri
gandũ ipſa bona nullo adiecto termino, illud facere debebat, q̃
primũ poterat. l. hæc conditio ſi in capitoliũ. ff. de condi. & dem.
l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. & l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb.
obl. Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in prin. in 5. q. ff. de ver
bo. obli. Cor. in conſi. 207. col. j. & in cõſ. conſ. 8. col. pe. li. 4. ¶ Nec
requiritur interpellatio, vt conſtituatur in mora, qui ad aliquid fa
ciendum obligatur. Bal. in c. j. §. hæc. ver. & nota q̃ ſi quis, in-
tu. hic finitur lex Feder. quod dictũ ſequuntur doct. in l. quod te.
vbi Alex. col. 5. ff. ſi cer. pet. & idẽ Alex. in conſi. 157. col. 2. lib. 6.
& in conſi. 148. libr. 7. Aretin. in conſi. 143. Ex facto proponitur.
colum. 4. verſi. ſi vero fecit. Curt. Iunior in conſi. 74. colum. 4.
Alex. in conſi. 152. ad fi. & licèt Dec. in d. l. quod te. teneat contra
rium. ego ſoleo diſtinguẽdo cõcordare, q̃ aut agitur de intereſſe,
aut de pœna, ſi de intereſſe, committatur mora ſine interpellatio
ne, ſi de pœna requiratur interpellatio, quã concordiam & diſtin
ctionẽ collegi ex verbis & mente Soc. in conſi. 133. colum. j. libr.
j. poſtea reperi q̃ eandem diſtinctionem amplectitur nouiſsime
Gozadinus in conſi. 22. colum. 3. circa med. ſed vltra Soc. & Go-
za. adduco dictũ Ang. in conſi. 177. In facto proponitur q̃ Bal-
daſari. vbi qñ venditor remiſsit emptori neceſsitatem denunciã-
di litem, tamen non tenetur venditor ad pœnã duplæ ſi ignora-
uit litẽ motã, & ſic ad pœnã neceſſaria videtur interpellatio. & li
cèt in vẽditore ſufficiat ſcientia ſine interpellatione aut denũcia
tione, illud eſt qñ neceſsitas denunciandi aut interpellandi remiſ
ſa eſt, alias ſecus. itaq; cũ non agatur hic de aliqua pœna, ſine du
bio tenebat̃ pars implere promiſſa q̃ primum poterat, ſine alia
18 interpellatione. ¶ Idẽ † videmus in obligatione dandi aut ſoluẽ-
di, quia ſi obligationi ſoluendi nulla apponatur certa dies, obli-
gatur promiſſor, vt ſoluat incontinenti. l. in omnibus obligatio-
nibus, vbi late Moder. ff. de reg. iuris. Iaſ. in l. ſi fundũ per fideicõ
miſſum, in tertio not. ff de leg. j. Addo vltra Moder. Anch. in con-
ſil. 331. Viſis diligenter actis. colum. 2. verſi tertio aduertendum.
vbi ſi promiſi tibi vendere aliquã rem pro quinquaginta ducatis
qñcunq; illos mihi ſolueres, teneris ſoluere, q̃ primũ potes, alias
tanq̃ non implent pro parte tua agere non poteris, vt vendã. quæ
deciſio mirabilis videtur ſi vera ſit propter illud verbũ qñcunq;.
¶ Itaq; fide promiſſorũ non præſtita nulloq; ſecuto ex aduerſo
implemẽto ſatis apparet de malo animo partis ab initio & de tẽ
pore contractus, q̃ non intenderet promiſſa obſeruare, ſed tantũ
19 promitteret, vt cõtractus ageretur ad ſui commodũ, ex † euentu
enim ſubſecuto declaratur qualis fuerit animus in præcedẽtibus
& dolus in præteritũ arguitur ex his quæ poſtea ſequuntur. l. ſi
ventri. §. corũ. ff de priuil. cred. §. ſi autẽ mulier. in authẽ. de æqua
li. do. Bal. in l. poſt contractũ ff. de dona. cum alijs ſimil. quæ Dec.
ſcribit in c. conſultationibus. col. 2. de offi. deleg. in c. quæſtioni.
col. 5. de appella. in conſi. 96. colũ. 5. in conſi. 105. col. 5. & alibi ſæ
pe, & illud eſt, q̃ vulgo dicimus, exitus acta probat. in prima cõ
ſti. ſtorũ in fi. l. ita tamen. §. in hac. 5. ff. iudi. ſolui. l. aut facta. §. euẽ
tus. ff. de pœnis. l. non intelligitur. §. qñ autẽ. ff. de iure fiſci. l. rem
non nouã C. de iudi. vnde ab euentu ſententiæ arguitur an quia
foueret bonũ vel malũ ius. Rota deci. 102. Fatalia. in fi. in nouis,
& deci. 446. ſi lata. in nouis. Alexand. in conſi. 68 colum. j. in fin.
verſi. confirmantur prædicta. lib. 7. ¶ Nec obſtat præmiſsis, quòd
iſte Thomas Planta voluerit probare contrauentionem patris, q̃
non

20 non impleuerit, & ꝙ probationes nõ præſtiterit, quia† dico ꝙ ipſe Plãta nõ tenebatur probare cõuentionẽ, ſed pars ipſa tenebaẽ probare ſe impleuiſſe, vt ſupra oſtẽdimus, iõ nihil nocet ipſi Plãtæ ſi id nõ probauerit. quod probare nõ tenebatur, licet probandi onus in ſe recepiſſet. gl. & Bar. in l. circa. ff. de prob. cum ſimi. quæ Dec. ſcribit in c. licẽt cauſam. col. 17. de prob. in cõſi. 3. ad fi. in conſ. 43. col. j. & alibi ſæpe. Iaſ. in l. qui accuſare. in 4. not. C. de eden. qđ maxime obtinet qñ habet quis intentionẽ fundatam de iure cõi, prout hic Iaſ. in l. cũ virũ. in 4. no. C. de fideic. ¶ Præſuppoſito igitur dolo ex propoſito ex tot cõiecturis ſatẽ ſupra memoratis, iuris apertiſſimi vẽ reſtitutionem in integrũ eſſe oĩbus modis cõcedendam, nõ ſolũ huic Thomæ Plãtæ minori, ſed etiã maiori cuius, toto ti. ff. & C. de dolo. Tertiò principaliter poſito & non conceſſo præmiſſa ceſſarent, nec dolus aliquis interueniſſet ex propoſito aut re ipſa, adhuc obtineret deberet iſte Thomas Planta, & cõtractus ceſſionis prædictæ omnino reſcindi debet tanq̃ non ſecuta cauſa finali ipſius ceſſionis aut donationis, quæ cã finalis ita cõtrahendi fuit vt ſolueretur ac liber fieret ipſe cedens a lite & qõne bonorũ pro quibus agitur. & ꝙ iſta

21 fuerit cã finalis, arguiẽ ex pluribus. primo† ex procemio ſeu præfatione ipſius cõtractus, in qua præfatione fit mentio de tali defenſione & diſbrigatione bonorũ: ex procemio aũt colligitur cã finalis. l. j. in prin. & ibi Bar. ff. ad Macedo. l. fi. vbi Bar. ff. de hære. inſti. gl. in l. j. ff. de iud. Bal. in l. pacta nouiſſima. C. de pac. Et iſta rõ ſeu cã quæ colligitur ex procemio cẽſetur in ſequentibus repetita. Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. ff. de ver. obl. & in l. Titia. §. idẽ rñdit. eo. tit. Calc. in conſi. 7. col. 5. in prin. iam ꝑꝑ iſtã cauſam finalẽ, quæ ex procemio colligitur, diſpoſitio large interpretatur, quæ alias de ſui natura reſtringeretur, Soc. in conſil. 96. col. j. li. j. Dec. in cõſ. 10. Gozad. in conſ. j. col. 3. in fi. Secũdò ꝙ iſta cã futuræ diſbrigationis bonorũ fuerit finalis, arguitur ex illa dictione, pro, ibi, pro eo, quia promiſit &c. quæ dictio pro, cauſam finalem importat. l. pe. §. fi. ff. de alim. & cib. leg. ibi pro alimẽtis, no. gl. in l. dñs Sticho. in ver. pro quibus. ff. de pecul. lega. Alex. in cõſ. 131. col. pe. ver. fortificantur prædicta. li. 7. Soc. in conſil. 227. col. 9. uer. confirmantur omnia præmiſſa. li. 2. Dec. in conſil. 350. col. 9. circa med. quicquid aliter ſcripſerit Anch. inter cõſilia Calde. in conſi. 21. col. 2. in tit. de teſta. Tertiò arguitur cauſa finalis ex illis verbis cõtractus, hoc ideo fecit, quia &c. quæ verba cauſam diſpoſitionis expreſſam demonſtrant. Soc. in conſi. 159. col. 5. ver. 4. & vlt. lib. 2. Quartò probatur ꝙ iſta cauſa diſbrigationis bonorũ fuerit finalis, quia illa diſbrigatio reſpicit commodum & vtilitatẽ ipſius cedẽtis, ſine qua ceſſio alias facta non eſſet. ita cauſam finalẽ arguit Bar. in l. 2. §. fi. ff. de donat. pulchre Ange. in conſi. 124. ſolus dñi Dalmacij. col. pe. uerſ. circa quod cõſidero, Soc. in conſ. 26. col. fi. circa med. li. 3. Cor. in conſi. 101. col. pe. ad fi. uer. & licẽt nõ omnis. li. j. Dec. in conſ. 238. ad fi. Quintò illa dr̃ cauſa finalis quæ generaliter reſpicit totam diſpoſitionem, & ad illam generaliter influit. Bal. in l. j. col. 7. ff. ſol. mat. & in l. generaliter. C. de epiſ. & ele. Cor. in conſi. 35. col. 2. li. 3. Iaſ. in l. j. in 5. no. C. de iur. emphyt. ideo dicit ꝙ cauſa muliebris ſexus illius Calphurniæ ob quàm mulieribus interdictum eſt officiũ poſtulãdi, non dr̃ finalis, ſed impulſiua, quia non reſpicit omnes mulieres generaliter, nec ad omnes influit cum nõ oẽs æmulenẽ Calphurniæ turpitudinem aut inhoneſtatem. ſimiliter cauſa fraudis euitãdæ. ob quam inſinuatio introducta eſt circa donationes, & ob quam numerus ſeptẽ teſtiũ requiriẽ in teſtis, nõ dr̃ finalis, q a nõ in oĩbus donationibus aut teſtis fraus adhibebatur, aut adhiberi ſolet, ſed talis cã dr̃ impulſiua, adeo ꝙ licẽt ceſſet talis cã, quia reperiaẽ mulier pudica & honeſtiſſima, quia donationes aut teſtamẽta ſine fraude omni fiãt, nõ tñ ceſſat diſpoſitio prohibitionis poſtulãdi in mulieribus aut neceſſitatis inſinuationis in donationibus, & numerus ſeptẽ teſtiũ in teſtis. in ꝓpoſito nr̃o illa cã diſbrigationis & liberationis bonorũ eſt gñalis ad totum cõtractũ ceſſionis, & ad ipſum totũ influit, adeo ꝙ cedẽs nullo mõ ita contracturus fuiſſet ſine ſpe illius futuræ diſbrigationis. Hoc

22 †ita pſuppoſito ꝙ cauſa dictę diſbrigationis bonorum fuerit & ſit finalis, dico ꝙ ea nõ ſecuta, recte agere potuit ipſe Planta cedens ad reſciſſionẽ talis donationis. licẽt dicatur cõtractus nominatus, quia ẽt ꝯtus noĩati reſcindũtur per uiã actionis ob defectũ cauſæ finalis nõ ſecutæ aut impletę. l. cũ te fundũ. C. de pactis inter emp. & uẽd. no. in l. ũ. ff. de cõd. ob cau. Cor. in d. conſil. 101. col. 2. in prin. & col. 3. ad fi. li. j. & in d. cõſ. 102. col. 5. li. 2. Soc. in d. cõſ. 26. col. fi. li. 3. ope aũt exceptionis indiſtincte reſcinditur cõtractus noĩatus ex capite implemẽti nõ ſecuti. Cor. in cõſ. 121. ad fi. uer. nec obſtat ꝙ dixi. li. j. & in cõſ. 291. ad fi. li. 2. licẽt ꝑ uiã actionis regulariter reſcindi nõ poſſit, nec actio cõpetat ad repetẽdũ data, ſed ſolũ ut impleaẽ uel ad intereſſe ut hr̃ in d. l. fi. ff. de

23 cond. ob cau. Quartò principalite: †obtinere debet iſte Thomas Plãta, quia ita cõtraxit ſub cõfidẽtia & ſpe aduerſarij, cõfiſus ꝙ ꝑ eius operã, auxiliũ & fauorẽ exẽptus ac liber fieret ab oĩ lite & cõtrouerſia, ſed aliter longe euenit atq; opinareẽ, iõ ſubueniri ei dẽt tanq̃ læſo ex tali confidẽtia. arg. l. ſi libertus iurauerit. ff. de ope. lib. & c. quãto. de iureiu. Dec. in cõſ. 11. col. 5. in cõſ. 39 col. 3. & in cõſ. 430. col. 2. De prioritate iuriũ memorati Magnifici dñi Georgij de Mõtaphia cõpatris mei obſeruãdi ac alijs dubijs, q̃ ipſa explicare in aĩo habebam, nihil ſcribo, ꝓpea ꝙ admonitus ſum ſuperfluũ id futurum ſtãtibus præmiſſis. Illa cã fuit publice tractata & diſputata in arce Saluciarũ corã illuſtri tũc Marchione partiũ arbitro, & acta cã ꝑfati dñi Mõtaphiæ ꝑ ſpectabilem dñm Lud. Pelletã ciuẽ & aduocatũ Allẽſem celeberrimũ & me. Cãm aũt partis aduerſæ egerũt ſpectabiles dñi Albertus Bruñ Aſtẽſis doc. ꝓibus ſuis ſplẽdidiſſimus nec nõ Ludo. Vicomercatus ꝯſiliarius Ducalis, & Cõllãtinus Corali ciuis & aduocat' Saluciarũ. cui ipſi diſputationi & aduocatorũ argumẽtis tꝑs horarũ triũ memoratus marchio & arbiter auidiſſime dedit. Deinde laudũ pronunciatũ eſt tranſactionis inſtar obtinẽs, cui pars nr̃a non inuita conſenſit. Thaurini, Aymo Crauet. de Sauilia. Iuriſc.

SVMMARIVM.

1 *Minor alienans contra prohibitionem teſtatoris, qui in caſum alienationis voluit bona ad alium deuenire an reſtituatur in integrum, pulchrè hic vide.*

2 *Dolus verus arguitur in eo qui ſcienter facit rem prohibitam.*

Dolus præſumitur in tutore alienante rem pupilli ſine cauſa. ibid. nu. 2.

Dolus præſumitur in eo qui aliquid facit ſpreta denunciatione aut prohibitione ſibi facta. ibi. nu. 2.

Dolus præſumitur in eo qui id non facit ad quod obligatus eſt. ibid. nu. 2.

3 *Dolus arguitur in eo qui leges tranſgreditur, qui non ſeruat voluntatem teſtatoris, & qui contra pactum quid facit.*

4 *Monitio an requiratur antequam hæres non implens voluntatem teſtatoris priuetur hæreditate. ubi diſtinguitur inter factum negatiuum & affirmatiuum.*

5 *Dolus præſumitur in eo qui alienat bona ſubiecta reſtitutioni.*

Expreſſum dicitur maioris efficaciæ quàm tacitum. ibi. nu. 5.

6 *Ignorantia vel ſcientia teſtamenti paterni an præſumatur in filio in quo articulo Bal. Pau. de Caſt. & Gozad. ſibijpſis contrarij dicuntur.*

7 *Scientia teſtamenti paterni arguitur ex pluribus coniecturis hic late ennumeratis.*

8 *Scientia quæ arguitur ex eo aliquid publice notum eſſe in loco non ſufficit ad imponendum pœnam corporalem.*

Scientia inſtrumenti an probetur ex eo quod faciat quis mentionem de ipſo inſtrumento. ibi. nu. 8.

9 *Liberationis legatum an releuet a redditione rationum, pulchre hic vide de effectu talis legati.*

10 *Voluntatem teſtatoris non tenetur iudex ſequi quando filijs dãnoſa eſſet, puta ſi teſtator remiſit tutori neceſſitatem faciendi inuentarium.*

11 *Mater põt plus relinquere liberis ſecundi matrimonij quàm primi, modò legitima filiorũ primi matrimonij nõ minuatur.*

Mater an poſſit plus relinquere aut donare ſecundo marito ſtipulanti nomine liberorum ſecundi matrimonij quàm liberis primi matrimonij, pulcherrime hic vide, quia fuit controuerſia inter Bald. Fran. de Albergo. de Are. Ioan. de Lign. & Richar. de Sal. quorum conſilia Pau. de Caſt. retraxit. ibid. num. 11.

12 *Mater poteſt relinquere ſecundo marito vſque ad concurrentem quantitatem legitimæ vnius ex filijs primi matrimonij, licẽt tali filio relictum fuerit minus legitima.*

13 *Mater an poſſit quid relinquere ſecundo marito quãdo alicui*

ex liberis primi matrimonij nihil reliquit, & an ſecundus maritus & liberi primi matrimonij reduci debeāt ad aqualitatem, in quo articulo Bal. variauit.

14 *Mater ſecundo nubens non poteſt eſſe tutrix liberorum primi matrimonij ſine licentia principis.*

15 *Fructus bonorum paraphernalium & aliorum bonorum non dotalium quando teneatur maritus vxori reſtituitur.*

CONSILIVM CXCIII.

¶Conſilium lectoris votis & amicum & gratum, ad quæſtiones complures accommodatiſſimum, ꝙ ipſum quāto in redditu ſit vſu tractandoq; cognoſces.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Mi-
1 nor †vigintiquinq; annis alienauit ꝯ probi-
bitionē patris in teſtō, q̃ io caſum alienatio
nis voluit bona alienata venire ad eius v-
xorē. quærit̃ an minor reſtituat̃ in integ. ad
uerſus eiuſmodi alienationē? circa iſtā qō-
nem arguēdo ex regulis gn̄alibus vr̃ dicen
dum, ꝙ ſi habuit notitiā teſtī, & ſic eiuſmo
di probibitionis, ꝙ nō reſtituatur, q̃a deliquit in faciēdo, veniē-
do ꝯ prohibitionē expreſſam. l. ſi ex cā. §. nſic vidēdum. & §. ſi in
cōmiſſum. ff. de minor. l. j. C. ſi aduer. delic. Bar. in l. j. §. nūciatio.
col. pe. ff. de op. no. nū. Dec. in l. in actionibus. col. fi. ff. de in litem
iur. faciūt q̃ ſcribit Bal. in l. pupillorū. C. de repu. & abſti. hæredi.
nā† qui ſciēter facit rē ſibi prohibitā arguit̃ in dolo vero. Ale. in
2 conſi. 103. col. 5. li. j. ſimile videmus ꝙ ſi tutor vēdit bona pupilli
ſine cā, præſumit̃ eſſe in dolo, quia facit rē prohibitā. Ale. in con-
ſi. 74. col. 1. li. 7. & ꝙ dicimus præſumi dolū in eo qui ſpreta pro-
hibitione ſeu denūciatione ſibi facta ne quid tale faceret, illud
facit. l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. de his quæ in frau. cred. l.
virilis. §. pe. ff. de leg. præſtan. l. ſi fundū. ff. de rei vēd. regula, non
pōt dolo carere. ff. de reg. iur. Bar. in l. qui petitorio. ff. de rei vēd.
Ale. in conſi. 73. col. j. li. 3. Are. in conſil. 13. Viſo diligēter thema-
te. col. 5. poſt med. ver. ſed oſtēdo manifeſte. ¶ Irē hæres adeūdo
hæreditatē ipſo facto obligat ſe ad implēdū, & ſeruādū volūta-
tē teſtatoris, & dr̃ quaſi ꝯhere. §. hæres quoq;, Inſtit. de obl. quæ
ex quaſi cōtra. naſcū. ſed obligatus ad aliquid faciēdū ſi illud nō
facit, præſumitur eſſe in dolo. l. ſi procuratorē. §. dolo, & l. dolus.
ff. mād. l. j. §. eſt aūt apud. ff. depoſi. l. dolo. ff. ad leg. Falci. Rom. in
cōſi. 332. in 2. dub. Anch. in cōſil. 316. In cā quæ vertit̃ inter Iaco-
bū. col. 2. Cor. in cōſi. 116. ad fi. li. j. & in cōſi. 128. col. 2. li. 3. ¶ Rur
3 ſus† arguit̃ dolus in eo qui leges trāſgreditur. Bal. in cōſ. 35. Quæ
ritur utrum pactū. col. 1. ad fi. li. 3. ergo idem in eo qui tranſgredi
tur voluntatē teſtatoris, quæ hr̃ pro lege. §. diſponat, in auth. de
nupt. ſimiliter dolū cōmittit qui ꝯ pactū aliquid facit. l. 2. §. item
quærit̃ ſi quis. ff. de doli excep. ſed iſte hæres vr̃ facere ꝯ pactū ꝙ
inducitur ex aditione. Rurſus nō minus peccatū vr̃ venire ꝯ vo-
luntatem teſtatoris quàm ꝯ pactū, cū ita teneatur hæres implere
volūtatē teſtatoris ſicut promiſſor pactū. Pro hoc optime facit
ꝙ ſcripſi in cōſ. j. col. 2. in fi. vbi ꝙ hæres nō obſeruās volūtatem
teſtatoris dr̃ illā impugnare, ergo tāquàm impugnās cōmodum
ex ea cōſequi nō dēt. reg. ex eo. li. 6. immo priuari debet oī com-
modo ex ea voluntate proueniēti, vt hr̃ in auth. hoc amplius. C.
4 de fideic. ¶ Et ſi dicatur, †anteq̃ hæres nō implēs priuetur hære-
ditate, requiritur monitio & interpellatio iudicis vt impleat, vt
hr̃ in d. auth. hoc amplius, rn̄deo ꝙ iſtud procederet qn̄ hæres te
nerer̃ ad aliquod factū poſitiuū ſeu affirmatiuū, puta vt aliquid
ſoluat, ſecus in facto negatiuo prout hic, ubi hæres ſolū tenetur
ut nō faciat, id eſt, ut nō uēdat aut alienet, tūc. n. nō requiritur ali
qua monitio, cū alteri quid fieri nō oporteat. ridicula. n. eſſet mo
nitio quæ fit ad effectū cōſtituēdi quē in mora quæ nō eſt cōſide
rabilis in facto negatiuo, immo mora eſt de directo cōtraria fa-
cto negatiuo. nā mora imputat̃ ei qui nō facit quod tenetur face
re: ſed in facto negatiuo nō imputat̃, mora ꝙ non fiat, immo cur
ita fiat cōtra mādatū & prohibitionē teſtatoris. Et ꝙ monitio nō
ſit neceſſaria in tali facto negatiuo, oſtēditur, nā ēt in facto affir
matiuo nō requiritur monitio qn̄ teſtator appoſuit pœnā & diē
in eo, qđ impleri uoluit. Pau. de Caſ. in cōſ. 292. Circa primū du-
biū vr̃ ꝙ inſtitutio. col. 5. in 8. dubio & in cōſi. 371. Viſo pūcto ſu-
praſcripto & teſtō. col. 2. poſt med. li. 2. in quibus tn̄ cōſ. Pau. fuit
aliqualiter ſibi cōtrarius, licèt nō circa hāc cōcluſionē qn̄ appo
nit̃ & dies & pœna, ſed tm̄ eo caſu quo pœna tm̄ apponitur, &
ꝙ non requiratur monitio qn̄ teſtator appoſuit & diē & pœnā,

uoluit nouiſſime Gozadinus, licèt Pau. nō alleget. in cōſ. 34. col.
2. circa med. uer. nec obſtat ꝙ uoluit. Idē eſt ubi dies & pęna ap
ponitur a canone, nā tſic monitio aliqua nō requirit̃. Anch. in cō
ſi. Pro clariori deciſione dubiorū in fi. Bellam. in cōſ. 9. col. 7. mō
arguo ſit, hic eſt appoſita & pœna & dies, quia oī tpe & oī mo-
5 mēto prohibetur alienare. ¶ Et ꝙ ex tali† alienatione dicat̃ hęres
in dolo ultra ꝑdicta adduco Cor. in fortioribus terminis, & in ca
ſu magis dubitabili in cōſ. 140. litera d. li. 2. ubi ex eo ꝙ hęres alie
nat bona ſubiecta reſtitutioni dr̃ eſſe in dolo, & tn̄ in bonis ſub-
iectis reſtitutioni nulla eſt prohibitio expreſſa de nō alienando,
ſed tm̄ tacita. Itaq; ſi hæres faciēs cōtra prohibitionē tacitā dr̃
eſſe in dolo, quāto fortius ubi quid agit contra probibitionē ex-
preſſam, cū expreſſum dicat̃ maioris efficaciæ q̃ tacitum. Bar. in
l. fi. in prin. ff. de leg. 2. Bal. in l. humanū. col. pe. uer. aduertatis. C.
de legib. ubi ꝙ tacita derogatoria tollit̃ ꝑ ſimplicē uolūtatē con
traria ſequētē, in qua expreſſe nō derogat̃, ſecus ubi eſt deroga-
toria expreſſa, ſimiliter error expreſſus in ſnīa eā uitiat, ſecus in
errore tacito. Inn. in c. P. & G. in gl. magna ante fi. de offi. dele. hr̃
in l. cū prolatis. ff. de re iudi. Sed in terminis decidi vr̃ iſta qō per
Are. in cōſi. 67. Diligēter & mature. col. 4. ad fi. uer. 5. & ul. ubi ꝑ
dolū ēt in omittēdo nō dat̃ reſtitutio minori uel eccleſiæ cōtra-
ueniēti uolūtati teſtatoris, & ibi ꝙ dolus arguit̃ ex ſciētia. idem
uoluit Pau. de Ca. in cōſ. 259. Ois difficultas. col. fi. in j. parte, ubi
loquit̃ in muliere minore q̃ nō habitauit in domo ſm̄ ipſius te-
ſtatoris ꝑceptū, a fortiori nō dabit̃ reſtitutio ꝑ dolū in facien-
do. in dolo, ꝓ. in omittēdo res nō ur̃ ſine dubio ꝑ id ꝙ tradit Ro
chus de Curte in trac. de iur. patr. in uerſ. conſtruxit. q. 10. Cor. in
cōſ. 262. ad fi. li. j. Pau. de Ca. in conſil. 47. Vltra ea. li. 2. An autem
6 †præſumat̃ ignorātia teſtī in filio, q̃a ēt ſine teſtō eſt hęres, multi
tenēt ꝙ ſic, ut notat̃ in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb. obli.
late Ang. inter cōſilia Bal. in cōſ. 403. Ioānes. li. 3. Pau. de Ca. in d.
cōſ. 259. col. pe. uer. & maxime, quia non apparet. li. j. & in conſi.
188. quia dubia. col. 2. li. 2. Calc. in conſ. 74. col. 11. ante med. Cor.
in conſi. 168. col. 5. in conſi. 176. col. 2. poſt med. in 3. dubio. in cō
ſi. 268. col. 2. ad fi. in conſi. 286. col. 2. poſt med. li. 3. in conſil. 153.
col. 2. circa fi. & in cōſi. 175. col. 2. circa med. li. 4. Iaſ. in l. eius qui.
ver. ꝙ ſi ſtipulatus. col. 2. & 3. in 4. nota. ff. ſi cer. pe. vbi dicit hanc
eſſe cōc opinionem, & ab ea in iudicādo recedendum non eſſe,
idem dicit Cur. Iun. in conſi. 8. Ripa in d. §. duo fratres, col. 10. in
3. q. Bar. Gozadi. in conſi. 36. in fin. ¶ Contrarium tn̄ tenet Pau. de
Ca. ſibi contrarius in conſi. 94. Clarum eſt in iure. col. j. li. 2. Alex.
in conſi. 4. col. pe. li. 2. Soc. in conſi. 75. col. pe. ad fi. & ſeq. li. j. Dec.
in regula qui in alterius. ff. de reg. iur. in d. l. eius qui. ver. ꝙ ſi ſti-
pulatus, in 5. not. & in conſi. 286. col. 6. ad fi quia poſt immixtio-
nem etiam filius præſumitur ſcire contenta in teſtō ſm̄ eos. Idē
tenet Guid. Pa. q. 605. eandem opinionem quando filius erat præ
ſens in domo, quòd præſumatur ſcire de teſtamēto patris, tenet
Bal. in conſi. 392. anno. col. 2. li. j. & in conſi. 296. li. 3. Abb. in con-
ſi. 19. col. 2. li. 2. Gozadinus. in conſil. 98. col. fi. in hoc paſſu vide-
tur ſibi contrarius. Eandem opinionem ꝙ præſumatur ſcientia
teſtamenti paterni in filio maiore, tenet Bal. in conſil. 440. Factū
proponitur eſſe tale. col. fi. li. 3. & ſic in minore vult Bal. ꝙ præſu
matur ignorantia. idem etiam Bald. in hac materia fuit ſibi con-
trarius, nam in conſi. 295. Petrus Lombardi. col. 2. lib. 3. voluit ꝙ
filius præſumatur ignorare contenta in teſtamento patris, licet
eſſet in domo de tempore ipſius teſtamenti, niſi probetur ꝙ eſ-
ſet præſens ipſi teſtamēto. ¶ Et iſta opinio videtur de iure verior
ſaltem in teſtamentis nuncupatiuis, quorum ſcientia facillime
habetur a communiter accidētibus, & ſaltem in filio maiore &
præſente in domo de tempore conditi teſtamenti. ¶ Tn̄ ad caute
lam abundantē tutius erit articulare & probare de ſcientia hæ-
redis ꝙ ſciret factum eſſe teſtamentum & probibitionem in eo
7 contentam, quæ ſcientia† poterit probari ex coniecturis, puta ſi
in loco hæredis erat publice notum ꝙ defunctus fecit teſtamen
tum. clem. j. in fi. de conceſ. præb. Ant. de But. in c. licèt in j. oppo.
de ſupplen. negli. præla. l. ſi tutor petitus. vbi gl. & Bar. C. de peri-
cu. cum ſim. quæ notat Iaſ. in l. ſi per errorem, col. 3. ad fi. ff. de iu-
riſd. om. iud. ¶ Similiter ſi inſtrumentum teſtamenti fuiſſet reper
tum apud ipſum hæredem, præſumeretur illud ſciuiſſe. l. non eſt
ferendus. ff. de tranſac. l. ſi quæ cautiones. ff. fam. erciſ. Anchar. in
conſi. 170. Principaliter contra iſtos legatarios. col. 2. Pau. de Ca.
in dicto conſi. 94. Clarum eſt in iure. colum. 2. libr. 2. Abb. in con-
ſil. 19. libr. 2. Aretin. in conſil. 15. ad fin. ¶ Item ſi probetur quòd
hæres aliqua impleuit de contentis in ipſo teſtamento, puta ſol-
uendo aliquod legatum in teſtamento relictum. Bartol. in d. §.

duo

duo fratres.in 5.q.& q.3.verſic.pone ex alio.Alex. in conſi.4.col.
Pe.li.2.Cor.in conſi.583.col.2.poſt med.lib.4. Dec.in conſi.267.
col.2.in conſi.287.col.fi.& in conſi.303.col.2.¶ Atque probare-
tur ſcientia ſi poſſet oſtendi φ hæres fuiſſet præſens qñ fiebat
teſtamentum.Bar.& doc.in l.4.§.fi.per gl.ibi.ff.ſolu.mat. & in l.
hæredes palã.§.fi.ff.de teſta.Ale.in d.cõſi.4.col.9.ante fi.li.2.Iaſ.
in l.j.ad fi.ff.de in ius vocan. Are.in conſi.11.col.3.verſ.ea his in-
fertur. ¶ Quinimmo ſufficeret probari φ hæres fuiſſet in domo
de tempore teſtamenti,licèt ipſi teſtamento dum condereť,præ
ſens non eſſet,ſm Bal.in d.conſi.392.Anno.col.2.li.j.quia dome
ſtici præſumuntur ſcire quæ fiunt in domo.l.conſenſu. §.ſeruis.
C.de repud.¶ Idem ſi probaretur φ hæres aliqñ mentionem fe-
ciſſet de ipſo teſtamento, nam præſumeretur notitiam habuiſſe
de contentis in eo. Alex.in conſi.39.col.2.ver.vnde probato.li.2.
in conſi.113.col.3.li.6.& in conſi.118.col.2.li.7.Soc.in conſi.63.
col.4.ad fi.li.3.facit Pau.de Ca.in conſi. 59.pro pleniori reſpon-
ſione.col.2.in 3.dub.li.j.vbi qñ maritus facit mentionem de le-
gato dotis vxoris præſumitur ſcire conditionem adiectam ipſi
legato. ¶ Aduerte tamen in quantum dixi ſupra probari ſcien-
tiam ex eo quod aliquid eſſet notum in loco, φ talis ſcientia nõ
ſufficeret vbi ageretur de imponenda pœna corporali. Bal.in l.
j.C.de his qui latro.Dec.in conſi.357.ad fi.Rom. tamen in con-
ſi.127.Poſito,ad fi.voluit ſufficere ſcientiam ex fama ad imponẽ
dum pœnam, ſed ibi non loquitur de pœna corporali. vide ẽt
de hoc Hyppo.de Marſ.in l.de minore.§.plurium.nu.127.& nu.
529.ff.de quæſtio.¶ Rurſus inquantum dixi probari ſcientiam te
ſtamenti ex eo φ hæres facit mentionem ipſius teſtamenti,intel
lige quando ex tali mentione apparet φ habuit perfectam noti
tiam de teſtamento, quia poſſet quis verba facere de aliquo te-
ſtamento,& tamen non omnium contentorum in eo notitiã ha
bere. Cor.in conſi.153.col.2.ad fi.verſi.φ autem non probetur.li.
4.fortius voluit Ang.in conſi.94.Cum bis.col.4.poſt med. vbi φ
tranſigens ſuper teſtamento non dicitur habere ſciẽtiam ipſius
teſtamenti niſi ſciat eius potentiam an illud ſit validum vel nõ.
Sed certe loquitur Ang.in tranſactione ſuper teſtamento quæ re
gulariter prohibetur,etiam data ſcientia teſtamenti,niſi viſis &
cognitis verbis teſtamenti.l.de his.ff.de tranſa. ¶ Illud tamen nõ
omitto,φ talis ſcientia præſumpta ex eo φ mentionem teſtamẽ
ti quis facit,nõ ſufficit ad remittendum iura competentia ex te-
ſtamento,ſed ſcientia ſpecifica videtur neceſſaria. Rom.in con-
ſi.403.Pro deciſione.col.3.verſic.2.quia quicquid.Pro quo facit
quod ſcribit Alex.in conſi.164. col.2.li.5.vbi ſi tutor liberatus in
teſtamento a redditione rationum promittit illas reddere , non
cenſetur renunciare illi liberationi, ſed præſumitur per errorem
ita promiſiſſe,licèt in aſſumptione tutelæ fecerit mentionem de
teſtamento,& ſic vbi agitur de ſolutione aut promiſſione inde-
biti fortior eſt præſumptio erroris quàm ſcientiæ præſumptę ex
eo φ mentionem quis faciat de inſtrumẽto, cum etiam in facto
proprio præſumatur & toleratur error quando agitur de vitan-
do damno,puta ſolutione aut promiſſione indebiti ex eo ſolum
φ indebite quid reperitur ſolutum aut promiſſum. glo.in l.cum
de indebito,in prin.in ver.ignorantię.in fi.gl.ff.de proba.doc.in
l.non fatetur. ff.de confeſſis. ¶ Circa ſm † quæſitum,an vxor te-
neatur reddere rationem adminiſtratorum non obſtante libera
tione facta a marito in teſtamento. Breuiter illa liberatio ſolum
operatur vt nõ obligetur reddere rationẽ ita ſcrupuloſam ſicut
alias fuiſſet obligata.l.Aurelius.§.Caio, & ibi Bart. ff.de lib.leg.
Iaſ.in l.actione,circa fin.C.de tranſac. & in l.cum neceſſitatem.
C.de fideic.non tamen excuſatur. quominus reliqua teneatur re
ſtituere,& ſi præterea quid doloſe egerit.Pau.de Caſtr.in conſil.
86.Dubitatio vertitur in vltimo dub.li.j.in conſi.63.Ad primum
quæſitum reſpondetur & in conſi.445. Circa primum quęſitum
dicendum puto,in ſecundo dubio. li.2.dolus tamẽ præſumptus
conſiſtens in omittendo cenſetur remiſſus , vt nouiſſime Deci.
ſcribit concordando opi.in conſi.168.& in conſi.418.col.fi.ſed
idem Dec.in conſil.349.ad fi.ſimpliciter,dicit quòd talis libera-
tio nihil prodeſt niſi reſpectu negligentiæ vt non teneatur admĩ
niſtrator ex cauſa negligentiæ ,quæ ſola videtur remiſſa . idem
etiam Dec.in conſi.192.col.2.ad fin.magis reſtringit illam con-
cordiam,videlicet quòd dolus præſumptus in omittendo ita de
mum remiſſus cenſeatur concurrentibus tribus, quòd is cui re-
linquitur liberatio eiuſmodi , ſit coniunctus teſtatori , ſecundo
quod in nullo ſit factus locupletior , & quòd arguatur de dolo
præſumpto tantum.Idem videtur velle Dec.in conſi. 607.col.3.
dum ſe remittit ad ea quæ dixit in d.conſil. 192. Decium etiam

in d.conſil.178.& in d.conſil.195.nouiſſime ſequitur Gozadi.in
conſil.47.col.3.poſt med.& in conſil.94.maxime. col.5. ¶ Et illa
diſtinctio in d.conſi.192.ſatis videtur conformis communi con-
cluſioni ſi diligenter conſideretur, nam communis cõcluſio fun
datur ne detur materia delinquendi , & ne quis fiat locupletior
cum aliena iactura.vt pulchre etiam Soc. tradit in conſil. 72.col.
5.libr.3.ſed in hac diſtinctione excluditur eiuſmodi locupleta-
tio , excluditur etiam delictum & dolus , quia non remittitur ſi
quid doloſe agatur , ſed tantum remittitur negligentia in omit-
tendo.& in effectu ſm hanc diſtinctionem ſolum videtur detra
hi communi concluſioni in hoc quia Dec. dũ ita diſtinguit præ-
ſupponit φ ea communi opinione teneatur adminiſtrator etiã
de omiſſis non obſtante liberatione eiuſmodi , ſed attenta iſta
diſtinctione pro illis non tenetur cui liberatio relinquitur, tamẽ
etiam ſm communem concluſ.iſtud ſatis cautum videbatur,nã
Dec.in ſua diſtinctione exemplificat qñ tutor non facit inuenta-
rium,& ſic commiſit dolum omittendo, ſed doct.in d.l.cum ne
ceſſitatem,hoc idem videntur præſupponere, nam Iaſ.ibi clare
dicit poſſe remitti confectionem inuentarij,conſequenter vide-
tur velle φ adminiſtrator cui relinquitur talis liberatio ita am-
pla,non teneatur pro his quæ expreſſe remitti poſſunt: ſolum di
cunt doc.φ non trahitur ad dolum futurum, quia remitti nõ po
teſt cum detur materia delinquendi, ad ea autẽ quæ remitti poſ
ſunt,non negant neq; negare poſſunt liberationem eiuſmodi ex
tẽdi ea quo de voluntate teſtatoris clariſſime appareat,& ſic li
cèt Dec.videatur ſibi nouam diſtinctionem inueniſſe,diſtinguit
tamen poſt alios doctores cõiter & ſm eorum verba . ¶ Et ſi iu-
50 dex † non obſtante huiuſmodi liberatione vellet φ adminiſtra-
tor inuentarium faceret, quia videret liberationem pupillis dã-
noſam,cogere eum poſſet.l.vtilitatem.vbi Bar.& l.in confirman
do.ff.de confir.tuto.& idem Bar.& doc.in l.nemo põt. ff.de leg.
j.Are.in conſi.22.col.j.ad fi.Iaſ.in d.l.cum neceſſitatem.C.de fi-
deic.Soc.in conſi.193.in 2.q.li.2.Dec.in d.conſ.319.col.2.circa fi.
vbi declarat hoc procedere quando ſuperueniret iuſta cauſa re
cedendi a voluntate & præcepto teſtatoris. ¶ Ad tertium quæſi-
tum reſpondeo breuiter φ ſecundo marito non poterit plus re-
linquere quàm vni ex filijs primi matrimonij cui minus reli-
51 querit,ſed † bene poterit relinquere filijs ſecundi mariti quantũ
voluerit,modo legitima filiorum primi matrimonij non minua
tur.Pau.de Ca.in auth.vnde & ſi parens.C.de inoffi.teſta.Dec.in
conſi.246.col.2.caueat tamen mulier ne iſtud faciat in fraudem
vt in effectu maritus haberet,quia peccaret mortaliter.¶ An au-
tem ſecundo marito donare poſſit vltra modum prædictum qñ
ſecundus maritus donationem acceptaret nomine filiorum ex
ſecundo matrimonio naſciturorum.Bal.variauit , nam Bal.inter
conſilia Pau.de Caſtr.in conſi.265.Viſis punctis & inſtrumento.
& in conſi.264.Ego Bal.li.j.tenuit poſſe ſecundùm maritum ac
ceptare nomine filiorum ex ſecundo matrimonio naſciturorũ,
& idem tenuit ipſe Bal.in conſilijs ſuis in conſi.51.Talis eſt,Quę
dam Minutia.col.fi.lib.j.& in conſi.22. Quædam domina Nico
lina.libr.5.vbi dicit quòd Richardus de Sal.perperam fulmina-
uit ſententiam contra opinionem Bal.& hanc Bald.opinio. licèt
omnia eius conſilia non alleget,ſimpliciter refert & ſequitur Cur.
Iun.in conſi.79.Domina Franceſchina.vol.4.poſt princ. Pau.de
Caſt.in auth.unde & ſi parens,col.2.in prin.C.de inoffi. teſtam.
Deci.in auth.præterea.col.4 circa med.C.vnde vir & vxor.& d.
conſil.216.ſed contra Bal.& in eodem caſu conſuluerunt Fran-
ciſcus de Albergo.de Aret.& Ioã. de Ligna. vt patet inter dicta
conſi.Pau.de Caſt.in conſi.261 Mihi videtur.& in conſil.263.V-
num eſt ſupponendum.lib.1.& cum eſſet diuerſitas opinionum
inter tantos viros celebriores illius ætatis,remiſſa aut commiſ-
ſa fuit cauſa decidenda Richardo de Sal viro etiam doctiſſimo
illius temporis,qui viſis conſilijs Bal.Franc.de Albergo.& Ioan.
de Lignano pronunciauit contra Bald.opin. vt patet ex eius con
ſi.deciſiuo & ſentẽtia diffinitiua ſtatim inſerta poſt dictum con
ſi.264.Ego Bal.inter conſilia Pau.de Caſt.lib.j.& incipit ſenten-
tia Ricardi de Sal. Perclariſſimi patres domini mei. contra quẽ
Richardum iraſcitur Bal.in conſi.22.lib. 5.dicens quòd perpe-
ſam fulminauit.ſed tamen reperio quòd idem Bal.uidens fuiſſe
conſultum & iudicatum contra ſe, poſtea mutauit ſententiam,
& dum caſus ſimilis accidiſſet,conſuluit pro opinio. Franciſ.de
Albergo.Io.de Lign.& Rich.de Saly.vt patet in conſi.161. Quæ
dam nobilis domina Agneſina. col.2.libr.1.& hanc opinionem
Bal.Fran.de Alber.Ioannis de Lig.& Richar.de Sal.licèt eorum
conſilia per numerum non referant, nec vbi viderit aut lege-

rit, aperiat, refert & ſequitur Cor. in conſi. 82. li. 3. in eadem opi. videtur inclinare Iaſ. in d. authē. vnde & ſi parens. in 4. not. C. de inoff. teſta. ſed puto q Pau. de Ca. qui cum Bal. agebat, videns tō ſi ctū tantorū patrū, conſilia illa retraxerit & inter ſua cuſtodierit, quibus cū ſimul fuerunt impreſſa. Deci. autem tātum allegat Bal. in d. l. hac edictali. & in d. conſil. 22. li. 5. quia vel non viderat vel memoria non tenebat alia Bal. & aliorum conſilia in contrariū, quæ ſi vidiſſet, aliter forte dicturus erat. ¶ Putarem tñ diſtingui poſſe, q aut filij ſecundi matrimonij, pro quibus pater ſtipulatus eſt, non naſcūtur, & tūc non valeat donatio: aut naſcuntur, & tunc aut ratificant illā donationē eorum noīe ſtipulatā, ita q eis perfecte acquiratur nec pater ad eorū p̄iudiciū de bonis donatis poſſit diſponere & valeat, nā ſicut mater poſſet immediate plus relinquere liberis ſecūdi matrimonij, ita vī q poſſit facere mediante miniſterio patris: & hoc qñ filij ſecundi matrimonij ratificarēt ante mortē matris. Aut non ratificant viuente matre, & nō valet donatio, nā poſt mortē mater donare non poteſt ergo nec ratificatio fieri. l. honori ſ. ff. rē rat. hab. Poſt impreſſum conſiliū reperi Boeri. q. 200. col. 2. & 3. in j. parte ſuarum deci. vbi q credit opi. Bal. veriorem q poſſit acquirere pro filijs naſcitu-

12 rus pater, modo filij naſcuntur. ¶ Et hic conſiderandū eſt q iſta mater ſi forte relinqueret vni ex filijs primi matrimonij minus legitima, poterit relinquere ſecundo marito vſq; ad cōcurrētem quantitatē legitimæ, quaſi videat legitima filio relicta quæ a lege ſuppletur. Bal. in l. hac edictali, in prin. ver. ita tamen. Ioan. de An. in conſi. 67. & ibi late Bolog. in addi. Are. in l. ea facto, col. 18. ff. de vulg. Cor. in d. conſi. 82. col. 3. li. 3. Dec. in l. 2. col. fi. C. de inſti. & ſubſti. in l. quāuis. col. 5. circa princ. in l. humanitatis. col. 4. in fi. ver. 2. quia de ſupplemento. C. de impub. & in l. fi. col. 6. in fi. ver. præterea. & l. 2. C. de edic. diui. Adr. toll. Alex. in conſi. 115. vbi tamen nimium viſus eſt reſtringiſſe. & fundatur iſta opi. quia tale ſupplementum habetur perinde ac ſi ab homine relictum eſſet, ut per Bar. in d. l. ea facto, col. 2. uer. quæro quid ſi furinſus. cuius opi. dicunt communem Mod. ibi, & in d. l. humanitatis. & nouiſſime Boeri. & in ſuis deciſio. q. 178. col. 5. in fin. in j. part. & in terminis q ſecundus maritus habeat vſq; ad integram legitimā licèt minus legitima relictū fuerit, uni ex liberis primi matrimonij tenet idem Boer. q. 201. col. 6. circa med. in 2. pat. ubi etiam ſequitur limitationem Bertrandi. de qua ſtatim dicā. Eandem opi. nouiſſime late tenet & defendit Steph. Bertr. in rep. d. l. hac edictali, uerſi. ita tñ in j. q. ubi tamen limitat niſi teſtator relinquens minus legitima filio primi matrimonij, prohibuiſſet eū plus petere, uel uſus eſſet dictione taxatiua, quia tunc tale ſupplementum capitur contra uoluntatē teſtatoris. eandem limitationē tenet Io. Nicol. Arelata. in reſpōſo ſuo. 2. nu. 11. inſerto inter rep. Ripæ. Steph. Bertr. ipſe Nicol. & Io. de Garro ſuper tit. C. de ſecun. nupt. quæ limitatio uidetur bona & uera. ſecundam limitationē ponit Boer. in d. q. 201. col. pe. poſt med. uer. intellige. parte. 2. ut non procedat qñ filius primi matrimonij cui minus legitima relictum eſſet, illud relictū repudiaret, quia tunc ſolum debebitur ſecūdo cōiugi quatenus relictū eſt ſed aduerte q repudiatio filij nihil vī facere, q̄a ſolū cōſideratur q ſupplemētū legitimæ fit ea uolūtate diſponētis, & q perinde eſt ac ſi teſtator integrā legitimā reliquiſſet: ſed ſi teſtator legitimā integrā expreſſe reliquiſſet, nō eſt dubiū q ſecundus coniux tantundē acciperet nō obſtāte repudiatione, ergo idē licèt fiat repudiatio q̄a repudiatio nō cōſideratur, ſed quatenus dicatur relictū. in hoc tñ articulo Corn. fuit ſibi contrarius, & contra opin. Bal. pro Bar. tenet ipſe Cor. in conſi. 33. in conſi. 118. col. fi. li. j. & in conſi. 51. col. fi. lib. 4. Caueat

13 † etiam iſta mulier ne filio alicui ex primo matrimonio nihil relinquat, quia tunc uideretur q ſecundo marito etiam nihil relinquere poſſit, & ſi relinquat nihil ualeat. quia minus relinqui dī cui nihil relinquitur. l. illud. §. minus. ff. de tributo. l. minus. ff. de uerb. ſig. Iaſ. in l. unum, col. 13. in 6. fallentia. ff. ſi cer. pe. quam opinionem uidetur uoluiſſe Roma. in conſi. 448. Videtur primum q maritus. col. 5. circa fi. uer. nec obſtat ſi dicatur q filijs. ſed gl. in d. l. hac edictali, in prin. uerſi. diuidi, uult q iſto caſu tale relictum ſecundo uiro debet diuidi cum filijs primi matrimonij ut reducantur ad æqualitatem. quam opinionem ſequitur Coro. in d. conſi. 118. col. fi. li. j. & in d. conſi. 85. col. 2. ad fi. uerſi. cum itaq; a dicto dño Nicolao. ¶ Aduertendum tamen eſt q Cor. ſequitur hanc opinionem qñ filijs primi matrimonij nihil relictum eſt, uel uni ex eis, ſecus autem qñ aliquid relictum eſſet, ſed ſecūdo marito plus, nam tunc illud quod auocatur a marito, uult diuidi debere inter ipſos tantum primi matrimonij: ita conſuluit in conſi. 33. in conſi. 44 li. j. & in conſi. 51. li. 4. ubi late defendit hāc opinionem. & rationem diuerſitatis aſſignat inter unum caſum & alterum. idem uoluit Bal. in conſi. 161. col. 2. libr. j. & in conſil. 336. Amplius ſciendum eſt. circa fi. li. 3. ſed idem Bal. in cōſi. 401. quia prædicta puncta. col. 2. li. 5. & in conſil. 263. Secundæ uxori, li. 4. uoluit & utroq; caſu ſecundus coniux & liberi primi matrimonij reducantur ad æqualitatem ſiue liberis primi matrimonij aliquid relictum ſit, ſiue nihil. & iſtam dicit eſſe ueritatem, idem tenet Io. de Ana. in d. conſi. 67. in fi. & ibi Bologn. in addit. mihi autē plus placet prima opinio, quam nouiſſime tenet Stepha. Bertr. in repe. d. l. hac edictali. in uer. ita tamen. nu. 15. & in uer. ſi uero plus nu. 18. Io. Nico. Arelatanus in reſponſo ſuo. 3. nu. 7. inſerto in illa rep. d. l. hac edictali, & alijs rep. Ripæ & Ioan. de Garonibus. Aduertendum tamen circa iſtam æqualitatem q uō per omnia erit æqualitas, quia niſi primi matrimonij quibus nihil aut minus legitima relictum eſt, ante omnia detrahunt legiti-

14 mam, ut infra dico in conſil. 194. Circa† tutelam, dico q mulier tranſiens ad ſecunda uota eam perdit. authē. ſacramentum, ubi notatur. C. qñ mulier tu. offi. fun. po. c. ex parte. 2. de appella. ubi doc. a fortiori debet impediri ne tutrix fiat. c. ad apoſtolicam, de regula. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iuris. ideo ſi iudex eam in tutricem diſpoſuerit, nihil agit, quia contra legem, ideo fuiſſet neceſſaria licentia a principe cum clauſula non obſtantibus, ut notatur in l. j. C. qñ mul. tu. offi. fun. poſ. nam priuilegium q habet mater circa tutelā perditur per tranſitum ad ſecūdas nuptias. d. authē. ſacramentū, ideo ſine priuilegio remanet in terminis iuris antiqui, quo iure mater tutrix eſſe non poterat,

15 niſi a principe impetraret d. l. j. ¶ †Ad quartum quæſitum de fructibus perceptis a primo marito in bonis, quæ obuenerunt mulieri poſt contractū matrimoniū, quæ dicuntur bona non dotalia nec paraphernalia, ſed extra dotem. diſtinguendum eſt, quia aut maritus illos percepit ꝯ̄ uoluntatem mulieris, & tenetur reſtituere ſiue ſint naturales, ſiue induſtriales, ſiue extent, ſiue conſumpti ſunt. aut ſ̄m uoluntatē mulieris, & tunc fructus induſtriales conſumptos in promiſcuos uſus mariti & uxoris nō tenetur reſtituere, extantes ſic. fructus aūt naturales cōſumptos tenetur reſtituere quatenus eſt factus locupletior ſi ſunt multi ualoris. Alex. in l. maritus. ff. ad legē Falc. in conſi. 42. lib. j. & in conſi. 63. li. 2. Aret. in conſi. 159. longa eſt. late Cor. in conſi. 131. li. 4. ubi etiā facit mentionem de dicto conſil. Aretini, licèt alleget ſub nu. 60. ubi ēt in aliquo diſcrepat ab Aretino ſed latius omnibus tradit Soc. in conſil. 85. col. 2. & tribus col. ſeq. li. 4. in quibus locis notatur q ſi non apparet de uoluntate mulieris, quia ſimus in dubio an uoluerit uel noluerit, q præſumitur noluiſſe. tradit etiam Deci. in conſi. 521. colu. 2. Aret. tamen in d. conſil. dicit q licèt illud procedat de iure, contrariū tñ vī de conſuetudine ſ̄m quam mulieres cōſueuerunt cōmittere cuſtodiæ & adminiſtrationi maritorum bona ēt non dotalia immo Bar. in conſi. 125. Quæſtio talis eſt, Titius, tenet de iure q maritus non tenetur pro fructibus conſumptis. nec naturalibus nec induſtrialibus. ¶ Campez. autem in tract. de dote in j. parte. q. 9. concludit per quatuor rōnes q in dubio præſumatur maritus percepiſſe tales fructus bonorū non dotaliū neq; paraphernaliū ꝯ̄ uoluntatem mulieris. Ex quibus diligenter conſiderando oſtenditur nō uideri differentiam inter fructus bonorum paraphernaliū & aliorum bonorū uxoris, quæ non ſunt dotalia neq; paraphernalia, niſi in uno q maritus in bonis paraphernalibus non cenſetur percepiſſe fructus ꝯ̄ uoluntatem mulieris, ex quo uxor illa ſecum defert & uiri adminiſtrationi cōmittit, nā ſi conſtaret de diſſenſu mulieris q noluiſſet fructus bonorum paraphernaliū percipi a marito, ēt illos teneretur reſtituere, ut notatur in d. d. locis, maxime per Alc. in d. l. maritus. quinimmo dñs Andreas Alphęus de Cortono inter cōſilia Bal. in conſi. 366. Ad euidentiam dicendorum, col. 2. li. 5. uoluit præſumi diſſenſum mulieris ēt in fructibus bonorum paraphernalium, ubi etiā ſubdit q tales fructus retineri non poſſunt ob alimenta præſtita uxori etiam q uxor dotata non eſſet. Vnū non omitto, q licèt Campez. in d. tract. arroget ſibi illa quatuor fundamenta, ex quibus concludit præſumi diſſenſum mulieris in perceptione fructuum & bonis non dotalibus nec paraphernalibus, q illa fuerunt fundamenta Cal. relati per Ale. in d. maritus. quæ ipſe Campez. ad uerbum trāſplantauit. ¶ Sed ultra Alexand. & Campez. addo Bald. in conſil. 293. Factum ſic opponitur. in fin. libr. 3. & in conſil. 478. Quædam ſunt res. libr. 5. ubi quòd maritus tenetur reſtituere fructus bonorum nō dotalium nec paraphernalium quando eorum adminiſtratio ipſi mari-

to cnmmiſſa non ſuit & ſic aperte vult Bal. ꝙ maritus nō cenſea
tur percipere tales fructus de voluntate mulieris niſi eorū admi
niſtratio ipſi marito expreſſe commiſſa ſit. ſubdit tñ Bal. ꝙ ſi mu
lier ipſā de talibus fructibus conſumpſerit in neceſsitate viri, nō
poteſt repetere. ¶ Addo etiam Bal. vltra alios in conſi. 266. Verba
ſtatutorum. col. 2. li. 3. vbi ꝙ maritus ſine dubio lucratur fructus
bonorum paraphernalium aut aliorum non dotalium quando
mulier nupſit ſine dote, quod æquum videtur quicquid aliter di
xerit Andreas Alphæus in d. conſi. 366. inter conſilia Bald. lib. 5.
Taurini, Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *In legitimam filiorum primi matrimonij an imputetur quod ip
ſi capiunt ex diſpoſitione l. hac edictali. C. de ſec. nup. & con
cluditur quod non.*

2 *Trebellianica non dicitur detrahi contra voluntatem teſtato-
ris cum prohibere eam poſſit.*

3 *L. hac edictali. C. de ſecun. nup. locum habet etiam ſi quid relin
quitur vel donatur ratione alimentorum vel vſusfructus.*

4 *Reſtrictio fieri non debet in diſpoſitione generali, non interue-
niente ratione reſtringendi, & omnis interpretatio reſtricti-
ua dicitur contra literalem ſermonem.*

5 *Maritus ſi plus reliquerit ſecundæ vxori quàm vni ex liberis
primi matrimonij, cui minus reliquit, illud plus inſolidū per
tinet ad liberos primi matrimonij.*

6 *Filijs primi matrimonij competit actio in rem ſcripta reuocato
ria in terminis l. hac edictali. C. de ſec. nup.*

*Vita hominis computatio an procedat ſecundum terminos l.
hæreditatum. ff. ad leg. Falc. quando quis plus vel minus vi
xit. ibi. nu. 6.*

7 *Superueniens caſus non debet irritare quod legitime ab initio fa
ctum eſt.*

CONSILIVM CXCIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In caſu pro-
poſito in quo conſilia duorum adinuicem contraria,
an † debeat computari in legitimā filiorū primi
2 matrimonij, ꝙ ipſi capiunt ex diſpoſitione l. hac
edictali. C. de ſecū. nup. placet mihi concluſio ꝙ
ante oīa filij primi matrimonij detrahant legiti-
mā a qua opinione in iudicando dr̄ non eſſe recedendū. Pau. de
Ca. in conſi. 348. Viſo caſu & allegationibus. col. 2. poſt med. lib.
2. pulchrius idem Pau. in conſi. 462. gl. eodē. li. 2. idem vult Bald.
in conſi. 401. quia prædicta puncta. li. 2. & in conſil. 21. Quædam
dn̄a Nicolina. col. fi. li. 5. ab iſta ēt opinione dr̄ tutū nō eſſe cōſu-
lendo recedere. Anch. in conſi. 101. Ex prædicto themate eliciun
tur. colu. 1. licèt eā impugnari poſſe dicat, ab hac ēt opinione dr̄
recedendū non eſſe conſulendo & iudicādo. Soc. in cōſi. 35. col.
pe. ad fi. in 2. dub. li. 3. cum pro ea authoritas gl. Bart. & Bald. qui
fuerunt illuminatores iuris ciuilis, propterea dicit Soc. ſe ſequi
hanc opinion. Eandē ēt opinionē ſequitur Cur. Sen. in conſil. 79.
Dn̄a Franceſchina. col. 4. circa med. ver. & vltra hoc. Cor. in con
ſi. 33. & in conſi. 118. col. fi. li. 1. in conſi. 22. col. 6. ad fi. verſ. & licèt
relicta. li. 2. licèt idem Corn. in conſi. 309. col. 3. verſi. facit etiā ad
prædicta. li. 3. hoc firmare auſus non fuerit. & licèt Corn. in alijs
conſilijs allegatis videatur loqui in alio caſu, videlicet ſi vni ex
filijs primi matrimonij relictum eſt minus legitima quæ a lege
ſuppleť, an poſſet relinqui ſecūdo marito quatenus eſt legitima
ita ſuppleta, tñ rōnes Coro. pariter inferunt in caſu iſto, & hanc
ēt opin. nouiſsime ſequitur Dec. in conſi. 246. col. 2. licèt mentio
nē non faciat de conſi. Anch. Soc. & Cor. per me ſupra allegatim
mo Dec. allegat pro ſe Sal. & Alex. qui dicunt totū contrariū. ſed
tñ ad rōnem dn̄i Alexandri rn̄deri pōt, ꝙ illud ꝙ capit filius ex
legis diſpoſitione, cōputatur in legitimā qn̄ non eſt contra expreſſam
voluntatem teſtatoris prout eſt Trebellianica expreſſe non pro-
hibita, quæ cōputatur in legitimā qn̄ filius pure grauatur, quia
6 † Trebellianica non dr̄ capi contra voluntatem teſtatoris cum prohi-
bere eā poſsit. Io. de Ana. in conſi. 67. Corn. 305. col. 4. li. 4. Dec. in
conſi. 257. col. fi. ſed hic iſtud ꝙ capiūt liberi primi matrimonij,
capiunt ex diſpoſitione d. l. hac edictali, contra voluntatē patris
expreſſam & in eius odiū, ideo nullo modo retorqueri debet in
eius fauorē vt ſaltē in legitimā computetur. Ruſus Trebelliani-
ca fuit inducta in fauorē teſtatorū, vt eorū hæreditates facilius
adirenť, relictū aūt contra formā d. l. hac edictali, accipiť per liberos
primi matrimonij in odiū relinquentis, iō nō procedit argm̄ de
vno ad alterū, in quo eſt diuerſa rō, quia ex ſeparatis nō infert. l.
fi. ff. de calū. l. Papin. exuli. ff. de mino. & iſtā opin. ꝙ liberi primi
matrimonij nō imputent in legitimā qđ capiūt ex diſpoſitione
d. l. hac edictali, late tenet nouiſsime Steph. Bertr. in repe. d. l. hac
edictali, ver. ita tñ nu. 10. Boer. in ſuis deciſ. q. 201. col. 3. poſt me.
in 2. par. ¶ Sed in iſta legitima liberorū primi matrimonij cōpu
tabunť dotes & relicta in teſtō, qua detractione facta inſpicien-
dū eſt quantū de relicto ſuperſit & de dotibus ipſis liberis primi
mr̄monij, qa ſi cōputatis dotibus & detracta legitima liberi pri
mi mr̄imonij haberēt vltra illos quinquaginta aureos, tātūdem
poſſet habere nouerca, quicquid aliter ſcripſerit vnus ex dn̄is
cōſulentibus, cuius cōſideratio vr̄ contra tex. d. l. hac edictali, inquan
tū loquiť de donatis liberis primi matrimonij, quia res donatæ
ſunt proprie liberorū, & tñ cōputantur ad ſciendū quantū poſ-
ſit relinqui ſecūdo marito vel ſecūdæ vxori, quia nō agiť de re-
mouēdo a donatarijs, ſed ſolū vt videať quantū ſit donatū libe-
ris primi matrimonij, vt tantūdē conferri poſsit nouercæ vel vi-
3 trico. ¶ Nō itē placet illa cōſideratio alterius conſulentis, ꝙ lex
hac edictali, nō hēt locū qn̄ relinqueref nouercæ vel vitrico ad
alimēta, quia lex hoc nō dicit, & rubor eſt citra legē loqui. §. cō-
ſideremus. in auth. de trie. & ſemi. c. cōſuluiſti. 2. q. 5. vbi ꝙ lege
capreſſe ſancitū nō eſt, ſuperſtitioſis nō eſt inuētionibus pinmē-
dum, iō ipſa allegās illud probare tenetur, iuxta illud, Legē pone
mihi dn̄e. Bal. in conſil. 340. & præmitto. ad fi. li. 3. & dicit Bal. in
cōſi. 341. eodē. li. 3. & in conſi. 440. Scđm ea. col. 1. li. 5. ꝙ qui legē
allegat, teneť eā probare ſiue ſe fundet in affirmatiua, ſiue in ne-
gatiua, & loquēti ſine lege rn̄det Bal. in conſi. 184. Municipali le
ge. col. 1. li. 5. dicēs ꝙ nō eſt lex ſub cœlo quæ hoc dicat. ¶ Secun
dò l. hac edictali loquiť indiſtincte, ergo gn̄aliter dēt intelligi, ēt
ꝙ eſſet maior rō in vno caſu ꝙ̄ in alio. l. 1. §. qđ aūt. ff. de alea. l. in
fraudē. §. fi. vbi Bal. ff. de teſta. mili. Soc. in l. 2. §. ex his. in princ. ff.
de verb. obl. Dec. in rub. ff. ſi cer. pe. col. 3. in fi. in 2. lectura. & ali-
bi ſæpiſsime. ¶ Tertiò rn̄detur, ꝙ nō eſt diuerſa rō in relicto ali-
mentorū ꝙ̄ in alio, quia l. hac edictali, conſiderat fauorē libero-
rū primi matrimonij, ſed nonne ita egent alimētis ipſi liberi ſi-
cut nouerca vel vitricus. quare ergo non tantundē relinquiť li-
beris primi matrimonij, quantū vitrico vel nouercæ pro alimē
tis? ideo † non interueniente rōne reſtringendi, reſtringi non de-
4 bet diſpoſitio generalis Bal. in conſil. 48. Quia verba. li. 4. omnis
enim interpretatio reſtrictiua eſt contra literalē ſermonem. Bal.
in conſi. 371. In volum. col. 2. circa med. li. 5. ¶ Quartò iſta quō vi-
detur determinari per Steph. Bertr. in repe. d. l. hac edictali. ver.
ita tamen. nu. 4. vbi quando ſecundo coniugi ſolum relinquitur
vſusfructus, dicit ꝙ æſtimari debet talis vſusfructus ſecundum
formam l. hæreditatum. ff. ad leg. Falc. & ſi facta computatione,
plus reperiatur relictum quàm filio primi matrimonij fiet detal
catio iuxta terminos d. l. hac edictali, & tamen in vſufructu non
habet ius ſecundus coniux niſi quandiu viuit, ſicut in alimentis.
¶ Præterea ratio alimentorum non videtur habenda in conſide
ratione niſi in perſona quam quis tenetur alere, prout dr̄ de ali-
mentis relictis ſpurio, & ſic perſonæ prohibitæ, nam ideo tenet
legatum alimentorum, quia pater de iure naturali tenetur alere
etiam filium ſpurium, quam æquitatem iuris naturalis conſide-
rauit ius canonicum vt habetur in c. cum haberet, de eo qui du-
xit in matrimonium quàm pol. per adul. ſed vxor non tenetur a-
lere ſaltem poſt eius mortem maritum inopem, ideo ratio al -
mentorum non videtur conſiderabilis in iſto caſu. ¶ Ideo æſtimā
dum erit ad quantum tempus poſsit nouerca viuere, & ad quan
tum aſcendere poſsint alimēta ſibi relicta ſm̄ cōputationem d.
l. hæreditatum. ff. ad leg. Falci. deinde videndum eſt ſi excedunt
donata & relicta liberis primi matrimonij detracta prius eorū
5 legitima, ſi † reperietur exceſſus, illud ꝙ de pluri fuerit relictum
nouercæ, inſolidum erit liberorū primi matrimonij. Bal. in conſ.
161. Quædam nobilis domina Agneſina. col. 2. li. 1. & in cōſ. 336.
Amplius ſciendum eſt. circa fi. li. 3. Cor. in conſi. 33. in conſil. 44.
& in conſi. 118. in prima parte in conſi. 51. lib. 4. licèt in hoc arti-
culo Bal. variauerit, & quòd illud plus inſolidum pertineat ad li
beros primi matrimonij, voluit nouiſsime Stepha. Bertrandi in
repe. d. l. hac edictali, verſi. ita tamen. num. 15. & in verſi. ſi vero
plus num. 18. Ioan. Nicol. Arelatanus in reſpon. ſuo tertio inſer-
to in d. repetitione. num. 7. & dixi in conſi. præcedenti. nume. 13.
¶ Pone ergo quòd detracta legitima liberi primi matrimonij

habeant vltra legitimã de dotibus & relictis florenos centũ pro
ſingulis, tantũdẽ habebit & nouerca. ſi vero detracta legitima
vnus liberorũ primi matrimonij ſolũ reperiet habere decẽ, tan
tundẽ habebit nouerca nõ obſtãte ꝙ in teſtõ fuerint relicta quin
quaginta liberis primi matrimonij. ¶ Fateor tñ ꝙ nouerca pote
rit habere vſq; ad legitimã filiorũ ſeu vnius ex filijs primi matri
monij, vt per Cor. vbi ſupra, & voluit Dec. in l. humanitatis. col.
4. in fi. & in l. quãuis. col. 2. C. de impub. Aret. in l. ex facto. col. 18.
ff. de vulg. Alexandrinus in conſi. 125. & dixi in conſil. præcedẽti
6 nu. 12. ex quibus exẽplis facile erit caſum diiudicare. ¶ Nõ omit
to ꝙ ſi iſta nouerca alienet de bonis ſibi relictis agere poterunt
liberi primi matrimonij ꝯ poſſeſſorẽ, quia actio reuocatoria cõ
petens ex d. l. hac edictali, dr̃ in rẽ ſcripta. Bal. in cõſ. 22. Quædã
dña Nicolina. col. 2. poſt med. li. 5. ¶ Sed pulchrũ dubiũ eſt, dixi
ſupra ꝙ ad ſciẽdũ valorẽ donatorũ aut relictorũ ſecundæ vxori,
dẽt cõputari ad quãtum ætatis veriſimiliter ſit victura nouerca,
iuxta d. l. hæreditatũ. quid ſi iſta nouerca viuat vltra illã ætatem?
Iſtã qõnem monet Veronẽſis in cõſ. 13. col. fi. vbi ꝙ d. l. hæredita
tũ. procedit viuẽte eo de quo agit, ſed eo mortuo ceſſat præſum
ptio. d. l. quia ſumus in caſu claro, ſed poſtea dicit ſe putare con
trariũ, quia de rigore iuris inſpici dẽt initiũ actus quo adhuc il-
le viuebat. & ego idem puto alias illa l. videret̃ fruſtratoria ſi ex
euentu mortis ſecuto retractaret̃ cõputatio facta ſm̃ formã d. l.
7 ex tcaſu. n. ſuperueniẽti irritari nõ dẽt ꝙ legitime ab initio factũ
eſt. l. nec enim. ff. de itin. actuq; priua. l. ſancimus. C. de admi. tut.
iõ furor ſuperueniẽs nõ afficit prius geſta. l. qui furere. & ibi Bar.
ff. de teſta. l. ſi quis alicui, & ibi Bar. ff. de aeq. hær. idẽ in affinitate
ſuperueniẽti quæ nõ dirimit matrimoniũ iã ꝯtũm. c. diſcretio-
ne. & ibi gl. in ver. officere, de eo qui cogno. cõſang. vxo. ſuæ. Ali
bi ſcribit Bal. in conſi. 349. Super eo quod quærit. col. 2. li. 3. ꝙ il-
lud ꝙ legitime factũ eſt, ex ſuperueniẽti maleficio irritari nõ de
bet, per tex. in l. donationes. C. de dona. inter vi. & vxo. Cõfirmo
iſtud arguẽdo a fortiori. hoc mõ, lex magis fauet validitati eius
q̃ eius diſſolutioni. l. quoties. ff. de reb. dub. ſed vbi agit̃ de validã
do actũ, qualitas ſuperueniẽs nihil operat̃, puta impetrat quis li
teras ad beneficiũ, quo caſu oportet ꝙ ſit clericus de tpe impe-
trationis, quia laicus nõ eſt capax beneficij eccleſiaſtici, pone ꝙ
ſuperueniat clericatus poſt impetrationẽ, certe nõ validat̃ impe
tratio iuxta not. in c. dudũ, de elect. & in c. ſi eo tpe, de reſcri. lib.
6. Fed. de Sen. in conſi. 290. Quia in præſenti. col. 5. circa princ. ſi
qualitas ſuperueniẽs actũ nõ validat, ergo multo minus ſuperue
niẽs caſus actũ infirmabit. Rurſus non vr̃ conſiderabile intereſ-
ſe ex eo ꝙ quia viuat vltra metã d. l. hæreditatũ, quia ẽt potuiſſet
citius mori, ob id rõne dubij euẽtus ceſſat læſio. l. fideicõmiſſo.
C. de trãſac. immo Veronẽſis vr̃ loqui in caſu fortiore & magis
dubitabili, qñ computatio aliqua adhuc facta non eſſet, facta. n.
iam computatione res vr̃ extra omnem dubitationem per ſu-
pradicta. Taurini, Aymo Crauetta de Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

*1 Collecta imponi poteſt per vniuerſitatem pro modo facultatũ
cuiuſque ad æs & libram. & ibi quid in villa ſeu caſtro an
poſſit collectum imponere.*

Collectandi ius dicitur eſſe de regalibus. ibi nu. 1.

*2 Villa aut caſtrum non habet iuriſdictionem niſi ex priuilegio
aut antiqua conſuetudine.*

*3 Reformatio actus facilius permittitur, quàm noua ipſius actus
conſtitutio.*

*4 Statuta variari debent ſecundum varietatem temporum, &
ab æquitate ſtatuta abhorrere non debent.*

*5 A ſtatuto reclamare licèt quando continet inæqualitatem, &
ex eo plus grauatur vnus quàm alter.*

*Aequalitas arguit bonam fidem, inæqualitas autem ſuſpicio-
nem inducit ad malum. ibid. nu. 5.*

*6 Onus diminui debet bonis diminutis, & econtra bonis auctis
augeri debet & onus.*

*7 Intereſſe ceſſante, querelãtes audiri non debent, et exceptio tua
non intereſt, dicitur litis finita impediens litis ingreſſum.*

*8 Conſilium loci repræſentat totam vniuerſitatem, quod intelli-
ge vt hic habetur.*

*Maior pars vniuerſitatis quod facit ob neceſſitatem alij de
vniuerſitate improbare non poſſunt. ibid. nu. 8.*

*Maior pars vniuerſitatis ſufficit in his quæ fiunt ob publicam
vtilitatem, licèt ſtatuto caueatur quod omnium conſenſus ſit
neceſſarius. ibi. nu. 8.*

*Onera æqualiter diſtribui debent ne pauperes compellantur,
& diuites inæqualiter aggrauentur.*

*9 Suſpicio eſt contra particulares vniuerſitatis ſe opponentes ne
fiat ſtatutum ob publicam vtilitatem. ibi. nu. 9.*

*10 Maior pars ſe opponens aduerſus id quod pertinet ad publicã
vtilitatem, minori parti non præfertur, ſed præualere debet
ſententia minoris partis.*

*Teſtes pauciores numero præferuntur maiori parte quãdo de
ponunt veriſimiliora, vel quãdo ſunt periuri in eo ſuper quo
deponunt.*

*11 Vnus de populo admittitur in his quæ concernunt publicã vtili
tatem, etiam quod agentis non interſit.*

CONSILIVM CXCV.

¶ Pro vniuerſitate Caſellarum proxime Taurinum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vniuerſi-
tas Caſellarũ quærit noua regiſtra implere ſeu
perficere ad valorẽ præſentis tpis, nã olim præ-
dia valebãt multo parcius atq; nũc. Quæritur ſi
iure id permitti põt. Breuiter puto ꝙ ſic, ſequẽti
bus fundamẽtis. ¶ Primò præſupponẽdo ꝙ cõſi
lium Caſellarũ poſſit ſtatuta cõdere iuxta no. in l. oẽs populi ff.
de iuſti. & iure, & ſic poſſet de nouo ſtatuere ꝙ oẽs poſſidentes
prædia in loco & finibus Caſellarũ ſubditi ſtatuẽtibus, obligent̃
1 regiſtrare, nã † ſi põt imponere collectam quæ eſt indicenda pro
mõ facultatũ cuiuſq; ad æs & librã. Bart. in l. j. col. 4. C. de mul.
& in quo loco. li. 10. Bal. in l. ẽt. col. pe. C. de exe. rei iud. Dec. in cõ
ſi. 335. col. 2. & alibi ſæpe doc. qđ procedit ẽt in caſtro ſeu villa q̃
põt collectã imponere. Alex. in conſi. 52. col. j. ver. ſed præmiſſis.
li. 5. de quo tñ dubitarem, quia imponere collectã eſt iuriſdictio
nis, iõ non ſubditis imponi non põt. l. reſcripto. §. fi. ff. de muner.
& hon. immo dr̃ de regalibus ius collectandi. Abb. in conſil. 13.
col. 2. ver. & hanc ſnĩam. in conſi. 20. col. j. ver. quinimmo põt. &
2 in conſi. 61. col. 2. li. 2. ſed † villa aut caſtrũ iuriſdictionẽ nõ habet
niſi ex priuilegio aut conſuetudine antiqua. Bar. in l. j. ff. de dam.
infect. & in conſi. 189. Primò quæritur. Dec. in l. imperium. col. 6.
poſt med. ff. de iuriſd. om. iud. ob id Petrus de Vbal. in tract. ſuo
colle. col. 13. q. 28. tenet ꝙ villa aut caſtrum nõ poſſit collectam
imponere ſine authoritate principis aut conſuetudine antiqua,
ſed iſta difficultas hic ceſſat, quia non ſumus in villa aut caſtro,
cum locus Caſellarum ſubijciatur principi immediate, itaq; ſi
pro neceſſitatibus ipſius loci poteſt collectam imponere, poſſe
debet & omne antecedens neceſſarium ad illam collectã. l. ad le
gatum. l. ad rem mobilem. ff. de procur. cum ſim. cõſequenter po
teſt vrgere ſubditos ad profitendũ ſeu denũciandũ eorũ bona,
vt intelligat̃ quantũ ſit æs & patrimoniũ cuiuſq;, de quo caſu in
l. forma. ff. de cẽſi. igitur ſi põt hoc principaliter & ab initio face
re, a fortiori debet poſſe reformare vt bona iã regiſtrata ſeu in
regiſtrum relata ex integro æſtimẽtur ad valorem præſentis tem
3 poris, facilius † enim permittit̃ actus reformatio q̃ noua conſtitu
tio. Alex. in l. j. §. ſi quis ſimpliciter. col. 7. ver. pro qua ratione. ff.
de verbo. obl. ſimiliter ſupplet̃ quid facilius q̃ inducat̃ de nouo.
Dec. in conſi. 36. col. 5. & in conſil. 146. col. 6. ad fi. verſi. & hoc in
propoſito ſimiliter coadiuuari poteſt, licèt illud principaliter
fieri non poſſit. Bartol. & doct. in l. fina. C. de eden. Dec. in l. cer-
ti condictio. §. qm̃. col. pen. ante med. ff. ſi cer. pe. ¶ Secundò, ſi ſta
tuentes poſſunt in totum reuocare ſtatutum dummodo non ſit
editum in fauorem aliquorum tantum, iuxta not. in d. l. omnes
populi. ff. de iuſti. & iur. Alex. in conſi. 101. li. j. in conſi. 54. libr. 4.
Dec. in c. nouit. col. 8. de iud. Iaſ. in l. ciuitas. col. 2. ff. ſi cert. peta. a
4 fortiori debent poſſe aliquid reformare ſeu addere. ¶ Tertiò † ex
varietate temporum ſtatuta quoq; variantur humana. c. non de
bet. de conſang. & affi. vbi glo. concord. allegat, ergo regiſtrum
ꝙ eo tempore rectum viſum fuit ad valorem bonorum, eo au-
cto iniquum cenſendum eſt, idcirco mutãdum, nam ſtatutũ ſeu
regiſtrum ab æquitate abhorrere non debet. l. ſi negocia. ff. man.
l. alius. ff. ſi ſerui. ven. l. cum in eo. ff. de pac. & l. j. ff. quod quiſque
iur. ¶ Quartò talis reformatio regiſtri cõſtituitur quò ad oẽs, &
pro communi vtilitate ex qua non poteſt quis dicere ſe plus alte
ro grauatum, ideo aduerſus talẽ reformationẽ cõem omnibus

recla-

re clamare nemini licêt, tûc.n.dr̃ lex ſancta & iuſta ab oĩbus ob
ſeruâda.c.erit aût.lex 4.diſ.l.j.ff.de legib.& dicit Rô.in côſ.151.
Præfat.in fi.q̃ ad eſſe conſtitutionis eſt uniuerſalitas,cû particu
5 laritas abhorreatur,tñ † permittitur reclamare qñ ſtatutû fieret
inæqualiter,ex quo unus grauaretur pluſquã alter.l.j.& l.q̃ gra-
uatos.C.de cenſi.& cenſitor.li.11.Bar.in l.oês populi.in ulti.q.5.
q.principalis.ff.de iuſti.& iur.& in l.fi.ff.de appel.recip. cû ſim.
quæ Iaſ.ſcribit in l.j.col.j.ff.de legi.& in l.j.in prin. col.2.ff.quod
quiſq; iur.& ſicut inæqualitas arguit malâ ſoſpicionem. Hoſt.in
ſumma de uſur.Bar.Veron.in tract.ſimula.in 14. præſumptione.
ita æqualitas reformationis arguit bonâ fidê, quia in duobus cô
trarijs ſi unû eſt malû,alterû eſt bonû.gl.in c.intellecto. de iure-
iu.¶ Simile uidemus q̃ arguit bona fides ex æqualitate pactorû.
Iaſ.in l.fi.col.28.ad fi.nu.99.C.de iur.emphy.argu.l.ſed & mili-
tes.poſt prin.ff.de excu.tut.l.non ſolum. §.de uno.ff.de rit.nup.
no.Dec.in côſi.308.col.2.circa fi. itaq; neſcio uidere quô audeat
quiſpiâ lamentari de lege æquali & côi ob publicâ utilitatem.
6 ¶ Quintò † iſtud probari vr̃ per text.in l.forma.§.j.ff.de cêſi.& in
l.nẽ territoriû,ubi gl.C.de cenſi.& cenſitor.li.11.ubi diminutis
bonis,diminui dẽt & regiſtrû, ergo auctis bonis augeri & illud
debet,ut contrariorû eadê ſit diſciplina.in lli.de his qui ſunt ſui
uel alie.iur.in prin.l.& ſi ꝯ.ff.de uulg.cû ſim. & ut idê operet op
poſitû in oppoſito qđ propoſitû in propoſito.l.ſi es toto.in prin.
l.q̃ in terû.§.ſi quid poſt.ff.de leg.j.& l.fi.ff.de leg.3.Facit q̃a cô
modû regulatur ab incômodo,ut qui onus ſentit ferat & côpen
diû,e contrario,qui damnû non ſubſtinet utilitatê nô habeat.gl.
in c.ſi epiſcopus.de oſſi.ord.lib.6.regula, ſm naturâ,ubi Dec.r̃.
de reg.iur.& idê Dec.in côſi.190.col.2.in conſil. 325.col.j.Iaſ.in
l.eû qui.in prin.in j.not.ff.de iureiur.& in l.ſi Rufinus. ad fi.C.de
teſta.mili.Alibi dicit idê Iaſ.in d.l.& ſi ꝯ. ff.de uulg. q̃ diminuto
cômodo diminuitur onus, & aucto cômodo augeſcit & onus.
Idê tradit Rom.in conſi.369.col.7.in 6.dub. Anch.in conſi.248.
Ad prædicta dubia.in 4.dub.Si igitur auctum eſt commodû bo-
norû regiſtratorû,augeri debet & onus , ut amplius æſtimentur
bona regiſtrata & ad collectas ampliores obligentur ſm ualorê
bonorû.¶ Sextò,hoc vr̃ probari in c.quanto, cû gl.extra de cêſi.
arguendo a fortiori nã ibi quædã eccleſia ſpôte ſe obligauit ad
procurationẽ unâ ſingulis annis fratribus ſancti Irenei , dr̃ ibi q̃
aucto numero fratrû ſancti Irenei, augeri debet procuratorio ſi
eccleſiæ procurâtis excreuerint facultates,& gl.ibi in uerſ.indul
gemus.dicit q̃ ex indulgentia fuit actum cum eccleſia procurâ-
te, quia cû ſimpliciter ſe obligaſſet ad procurationẽ non taxata
certa quâtitate ipſius procurationis, indiſtincte uidebatur obli-
gata ad procurationẽ ẽt pro numero aucto.ſed quia obligatio il
lius eccleſiæ fuit ſpontanea & ideo ſe obligauerat ad procura-
tionẽ unâ ſingulis annis, quia ex ea modice grauabatur ob pau
citatê fratrum ſancti Irenei,ideo mitius cum ea agitur,ut nô te-
neatur pro numero aucto niſi excreuerint eccleſiæ ipſius facul-
tates,alias aût dicit glo.ſecus eſſet de iure,q̃a obligatus ad onus
indeterminatum creſcête onere debet creſcere obligatio.Ex qui
bus dictis non obſcure deciditur caſus noſter, quia onera colle-
ctarû ſunt incerta & nô determinata, nã pro neceſſitatibus quâ
doq; imponuntur maiores collectæ qñq; minores,& ob hoc col
lecta dr̃ munus extraordinarium , quia non habet determinatâ
formâ,iuxta notata in l.placet.C.de ſacroſ.eccl.Bal.in conſi.112.
de generali.col.2.poſt med.li.2.igitur ſi onera augeantur,debêt
augeri & collectæ.Et ſi facultates aliquibus excreſcunt, pro ea-
rû modo obligari debêt ad collectas,ut ſic in oĩbus ſeruet ęqua
litas.¶ Confirmantur præmiſſa ex his quæ ſcribit Cor.in côſi.24.
col.4.libr.3.ubi dicit q̃ qñ ab initio eſt taxata certa quantitas ad
quâm uilla tenetur pro oneribus,illa quantitas non debet auge-
ri auctis facultatibus uillæ, niſi princeps faceret nouam taxatio
nem eodem modo ſi côitas caſellarum quæ in hoc principi ęqui
parari poteſt, cum poteſtatem habeat ſtatuendi & ſtatuta refor
mandi , ſi uelit de nouo taxationem facere & côſtituere nouam
ordinationem æſtimi ſm quam in futurum ſoluantur onera pro
modo facultatum licere & permitti hoc debet.¶ Septimò nô ui-
dentur homines Caſellarum damnum aliquod ſubſtinere ex re
giſtri ſeu æſtimi reformatione,finge enim q̃ illud augeatur, non
propterea grauiora onera ſentent , nã ſi pauciores libras regiſtri
ſcriptas habeant , amplior uoq; imponeretur collecta in ſingu-
las libras ut illa ſatiſfaciat ad onera loci,ſi plures erût libræ, nô
7 durior collecta ſtatuetur quam onera ferant, ergo † non vr̃ locus
querelæ qñ nullus læſionem probabilem prætendere pôt ac eſſe
tu conſiderato nullius intereſſe uerſatur.l.Fulcinius.§.ſi in diê.
ff.ex quib.cau.in poſſeſ.eatur.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de uerb.
obl.l.j.in prin.ff.de appel.recip.& exceptio tua non intereſt, di-
citur exceptio litis finitæ & agentê excludit a limine iudicij. l.lo
ci corpus.§.competit . ff.ſi ſeruit.uen d.l.poſthumus. §.ſi quis ex
his.ff.de inoffi.teſta.c.cum inter.2.ſeniorem. de elect.ca.non ſo-
lent.2.q.6.Cor.in conſi.6.col.j.poſt med.lib.2.¶ Octauò,aut iſta
reformatio fiet a toto conſilio aut maiore eius parte, & tunc ſer
8 uanda eſt,† quia conſilium repreſentat vniuerſum locû.gl.in ru-
br.C.quæ ſit long.conſue.Alex.in conſi.101.libr.1.Socin. in con
ſil.83.in princ.lib.4.Corn.in conſil.293.col.2.lib.j. Deci. in con-
ſi.403.col.j.& in conſi.580.colu.2. Immo conſilium repreſentat
principem , & ſtatuta per ipſum facta dicûtur ius ciuile propter
authoritatem conſilio conceſſam.Bolog.inter conſilia Panor.in
conſi.vlt.col.2.li.j. Eatenus tñ repreſentat totam vniuerſitatem,
quatenus ipſum conſilium poteſtatem habet per ſtatuta vel cô
ſuetudinem.Bar.in l.aut facta.§.fi.ff.de pœnis.Cor.in conſi.224.
col.3.in fi.& in conſi.221.col. pen.ad fi.li.4.ergo factum ab vni-
uerſo populo aut maiore parte nô poſſunt alij improbare , cum
ſit actus neceſſarius ob neceſſitatem onerum quibus communi
tas ipſa maxime grauari cõſueuit ſupra alia loca.l.quod maior.
ff.ad munici.c.cum omnes.vbi late doc.de conſti.Cor.in conſil.
181.col.2.libr.2.maxime quia eiuſmodi reformatio ex æquo ad
omnes pertinet,neq; tentatur ad ſingulorû iniuriam.¶ Quinim-
mo cum fiat ob publicam vtilitatê,debet ſufficere maior pars li
9 cêt ſtatuto caueretur q̃ oium conſenſus requiratur. Præpo. poſt
Pan.in c.conſtitutus,el j.col.2.de appel.cbar.49.¶ Nonò † iſta re-
formatio regiſtri quæritur ad effectum,vt in præſens têpus ęqua
litas ſeruetur in oneribus, quod fieri debet ne pauperes compel
lantur,plus æquo ſoluere & inæqualiter aggrauentur , ac pluſq̃
diuites ipſi.c.conquerente.de offi.ordi.c.licêt.& ca.procuratio-
nes.de cenſi.c.cauendû.& c.inter cætera.10.q.3.Cald.in conſi.1.
in tit.de cenſi.vnuſquiſq; enim onus ſuum portare debet. Bal.in
conſi.205.In cauſa quæ vertitur inter procuratorem,ante fi.li.3.
modo cum aliqui tñ particulares côtendant aduerſus reforma
tionem prædictam tam honeſtam tâq; legitimam, ſuſpicio eſt ꝯ
eos ſicut præſumitur ꝯ mulierem recuſantem ſe ſequeſtrari aut
cuſtodes ſibi adhiberi,ne ab alio corrûpatur,ideo ſi pariat, non
tenetur maritus partum agnoſcere.l.j.§.ſi maritus.ff.de lib. agn.
ſicut ẽt ſuſpicio eſt contra iudicem quando parti ſe opponit.gl.
in c.ſtatutum.in fi.prin.in ver.copia.in fi.de reſcript.li.6.Cor.in
conſil.232.col.2.poſt med.li.3. ideo ſi contradictionem aliquo-
rum particularium inutile ſe opponentium & ſuſpectorum ad-
10 uerſus talem reformationem , prætermitti non debet ipſius re-
formationis opus, † quinimmo iſto caſu ẽt q̃ maior pars ſe op-
poneret fiat reformatio,adhuc illa impediri nô deberet,ſed præ
ualere deberet ſentêtia minoris partis vtilior reipublicæ.ita Bal.
in conſi.318.Ponitur q̃ electio.col.2.ante med. li.3.per text.in l.
nominationum.C.de decurio.li.10.in l.fi.ibi, ſine vlla maligni-
tate.C.de prædi.curial.eod.lib.in l.fi.C.de vend.reb.ciui.li.11.&
in l.maiorem,in ſecundo reſponſo . ff.de pac.quod Bald.dictum
alibi non legi.¶ Sed confirmo vltra eum ex eo q̃ in ſimili dicitur
in teſtibus,in quibus non attenditur maior pars quando paucio
res veriſimiliora deponunt.l.ob carmen. §.fin.ff.de teſt.c.in no-
ſtra,ibi,quia ad multitudinem tantum &c.eo.tit.facit text.in c.li
cêt cauſam,de proba.tradit Corn.in conſi.123.col.3.li.4. & dixit
Iaſ.in conſi.6.col.14.poſt med.idem quando teſtes pauciores
ſunt periti in eo ſuper quo deponunt,quia præferuntur alijs plu
ribus imperitis.Alex.in conſi.10.col.6.li.6. ſemper enim præfe-
runtur teſtes qui melius ſciunt & deponunt factum.Bald.in l.te-
ſtium,col.pen.C.de teſtib.Curt.Sen.in conſi.75.col.5.poſt med.
ſi ratione veriſimilitudinis aut peritiæ minor pars præfertur ma
iori , quanto magis ratione publicæ vtilitatis de qua notorie &
euidenter apparet ex ſola forma & apparentia petitionis ipſius
reformationis,præferri debet minor pars maiori,maxime,quia
11 a communiter accidentibus maiores vniuerſitatis ſemper infir
miores quærunt opprimere & plus iuſto grauare.¶ Amplius † di
co iſto caſu q̃ vnus tantum de populo pro publico intereſſe ad-
mitteretur , vt fiat regiſtri reuiſio ad finem vt ſciatur an aliqui
indebite grauentur,& potentiores debiliores opprimant, in tit.
ff. de popular, actio. immo quando agitur de intereſſe publico
admittitur etiam is cuius non intereſt.l 3.in fi.ff.eo.tit.ouin dica
tur præferri eum cuius non intereſt,ergo ceſſante concurſu,ad-
mittitur ẽt is cuius non intereſt , tradit Dec.in l.ſi quis id quod.
col.3.ff.de iuriſd.omn.iud. Thaurini Aymo Crauetta de Sauilla-
no.I.V.doc,

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum præſtari debet intra terminum probatorium & poſt litem conteſtatam, quando ex forma ſtatuti credẽdum eſt iuramento alicuius, & illud vim probationis obtinet. & quid in iuramento ſuppletiuo.*

2 *Iuramentum præſtari debet iudice deferente, alias ſi ſpõte quis iuret, non valet quod fallit quando ex forma ſtatuti ſtatur iuramento alicuius rurſus quando iudex acceptat tale iuramẽtum, quia acceptando ſatis videtur deferre.*

3 *Iuramento alicuius vbi ſtandum eſt circa damnum datũ, illud non intelligitur circa qualitatem iuriſdictionis, quod ſcilicet credatur iuranti locum in quo dicitur datũ damnum eſſe de iuriſdictione talis vel comprehendi in poteſtate iurantis.*

Reſtrictio generalis diſpoſitionis fieri debet ad ſuam cauſam, ibi. nu. 3.

4 *Officiales locorum tantam poteſtatem habent quãta eis per ſtatuta conceditur, & non vltra.*

Conſtare prius debet de qualitate ex qua demum iuriſdictio competit, ſi qualitas illa negetur. ibi. nu. 5.

6 *Notario atteſtanti de his quæ tempore actus geſta non ſunt vel geri non potuerunt, non creditur niſi inter ipſas partes præſentes & inſtrumento conſentientes.*

7 *Notarius dicitur habere officium & iuriſdictionẽ voluntariã.*

Cuſtodes agrorum & portarum dicuntur viles perſonæ. ibid. num. 7.

8 *Damnum datum quando probatur iuramento damnum paſſi vel ſaltuarij ex forma ſtatuti, intelligitur, contra ipſum damnum dantem non contra tertium, puta quando ex forma ſtatuti villa tenetur emendare damnum datum per alium.*

CONSILIVM CXCVI.

¶Pro quibuſdã particularibus Tamagni proxime Hipporrediã.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Et ſi abũde ſatis iuata & ẽlegãter fuerit allegatũ per dñm aduocatũ particulariũ Tamagni; tñ ne inertis opa videat̃ deſiderata, aliqua & nos colligemus quibus iuſtitia cauſæ ſplẽdidior fiat.
1 ¶Principio† conſidero ꝙ vbi ex forma ſtatuti credit̃ iuro alicuius loco probationis, eiuſmodi iurm̃ præſtandũ eſt in tpe probatorio ſeu quo ꝓbationes pñt impleri, & ſic poſt litẽ conteſt. Bal. in addi. Spec. in tit. de primo & ſecũdo decreto. §. reſtat videre. in addi. quæ incip. nota hic ꝙ iurm̃. faciunt not. p doc. in l. admonẽdi. ff. de iureiu. vbi Iaſ. col. 109. verſ. nũquid aũt poſt terminũ. vbi voluit ꝙ iurm̃ in ſupplementũ probationis debet pſtari intra terminũ probatoriũ ex quo tẽdit ad probãdum qñ eſt data dilatio ad probandũ & probatũ habendũ, vel qñ eſt data dilatio ad probandũ per oẽ genus probationis. ſed iſti camparij iurauerũt ab initio ante litẽ conteſta. ꝯ diſpoſitionẽ ex. qũ frequẽter, vt lit. nõ cõteſt. Bar. in l. lege Aquil. ſi delectũ. ff. ad leg. Aquil. ergo eorũ probatio per iurm̃ nõ releuat, maxime quia in eis dici non põt ꝙ iurm̃ nõ dicat̃ probatio, ſed cõfeſſio, qa iſtud procederet qñ ageret̃ de iuro partis quæ cõfiteri põt, ſed in tertio non põt dici ꝙ iurm̃ dicatur cõfeſſio. Et niſi ita dicamus, ſequeret̃ vnũ abſurdum ꝙ probatio priuilegiatiua per iurm̃, plus operaretur quàm vera probatio ſm̃ ius cõe, quod eſt fortius & potentius priuilegio, ꝯ l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſta. mili. Et in terminis talis iuri arguit Dec. in conſi. 83. col. 3. ver. ſecundo rñdetur. ¶ Secundò† conſidero ꝙ iſti cãparij iurauerunt
2 ſuo arbitrio & ſponte, ſed iurm̃ præſtandũ eſt iudice deferente, alias nihil agit. l. videamus. §. deferre. ff. de in lit. iurã. Soc. in conſi. 120. col. 3. ver. quinto fortius. li. 1. addo Bar. in conſi. 97. In qõne prædicta, in fi. vbi ꝙ iurm̃ non releuat niſi deferatur a iudice vel a parte, tex. in d. §. deferre, ergo ſi iurm̃ fuit nullum, quia minus ſolenniter præſtitum, apparet non eſſe ſeruatam formam ſtatuti quod accipit interpretationem a iure cõi. l. 2. C. de noxal. c. cum dilectus, de conſue. circa fin. & ſic dupliciter peccatum fuit, primo, quia non fuit præſtitũ inter tẽpus legitimum poſt litem conteſt. ſecundo, quia præſtitum eſt circa iudicis dilationẽ. ¶In hoc eſt ſecundo fundamẽto non facio magnam vim, quia vbi ſtatur iuro alicuius ex forma ſtatuti non vr̃ neceſſaria iudicis delatio. Bal. in l. admonẽdi. ff. de iureiu. Alex. in l. ait prætor. in princ. ff. de iureiur. refert & ſequitur Soc. in conſi. 89. circa fi. lib. 3. Rurſus vr̃ ſufficere ſi iudex acceptet iurm̃, licet non deferat, quia acceptando ſatis vr̃ deferre. Bal. in conſi. 345. in 2. dub. li. 2. & in cõſil. 384.
3 Quæritur verũ captura. in fi. li. 4. ¶ Tertiò† conſidero in terminis eiuſmodi ſtatuti ꝙ ſi accuſatus neget iuriſdictionẽ iudicis corã quo accuſatur, puta, quia locus in quo dicitur datum damnum, negetur eſſe ſub iuriſdictione iudicis apud quem accuſatio intẽditur, vel non pertinere ad officiũ accuſatoris, quia nõ ſit de eius campania, tunc probandũ eſt legitime aliter q̃ per viã iuramẽti locũ eſſe talẽ qualis contenditur per accuſatorẽ. Io. And. in ca. 1. de for. compet. lib. 6. Alexan. in l. fin. ff. de in lit. iur. & facit ratio, nam quælibet diſpoſitio generalis debet reſtringi ad ſuam cauſam, ideo qñ creditur literis alicuius ſigillatis, intelligitur in his quæ pertinent ad officium ſigillantis. c. ſignificauit. de appell. & ſtante ſtatuto ꝙ pater obligetur pro ꝯtractibus filij mercatoris, intelligitur quando contrahit in cauſam mercantiæ. Bald. in l. fi. C. ad Maced. per illum text. vbi Sal. & idem Bald. in l. 3. §. & ex hoc edicto. ff. nau. caup. ſtabul. Are. in conſi. 33. col. 1. Iaſ. in l. age. C. de tranſac. & in conſi. 103. col. 2. li. 1. & ſiue ſit diſpoſitio legalis ſiue teſtamentaria ſiue inter viuos, quælibet diſpoſitio reſtringitur ad ſuam cauſam, pulchre Ange. in conſil. 346. Tirius vt hæres. in prin. Soc. in conſi. 31. col. pen. ver. ſecundo probatur. li. 1. Sed iſta poteſtas & fides data eiuſmodi ſaltuarijs, ꝙ credatur eorum iuramento conceſſa eſt reſpectu damni ꝙ credatur eorum ſacramento damnum fuiſſe datum, igitur reſtringi debet ad ipſum damnum tantum, non etiam extendi ꝙ credatur circa alia, maxime, quia tale ſtatutum eſt contra ius diuinum, quo ſtatuitur, vt in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. c. in omni negocio.
4 de teſti. Et† videmus generaliter ꝙ officiales & alij poteſtatem aliquam ex ſtatuto habentes non poſſunt excedere poteſtatem a ſtatuto conceſſam. Bal. in auth. Caſſa. in prin. C. de ſacroſ. eccl. & in auth. ſtatuimus. col. 2. C. de epiſ. & cler. Dec. in conſil. 8. col. 1. in conſi. 18. col. 2. & alibi ſæpe. Itaq; res videtur extra illum caſum an vbi creditur iuramento camparij, intelligatur etiam de incidentibus vel emergentibus, de quo per Bart. in l. ſolent. ff. de ali. & cib. lega. Soc. in conſi. 300. col. 4. lib. 2. Iaſ. in l. 3. col. 1. C. de iud. & in l. quamuis. C. de edic. diui Adria. tollen. Deci. in l. pen. col. pen. poſt med. C. de pactis, nam iſta quæſtio per quam negatur iuriſdictio iudicis vel poteſtas ſaltuarij videtur principalis, cum ante omnia de is conſtare oporteat. arg. l. ſi quæramus. ff. de teſtamentis. nam fruſtra diſputatur ſi fuit damnum datum ſublata poteſtate vel accuſandi vel cognoſcendi. argu. not. per Soc. in conſi. 183. col. fi. li. 1. & C. ſi non a compe. iud. immo illa cauſa poteſtatis eſt præiudicialis, & ſic ſeparata, ex qua non licet arguere iuribus vulg. Præterea etiam ſecundum doc. Bar. in d. l. ſolent, non videtur credendum iuramento ſaltuarij niſi ſuper ipſo damno, & ſic ſolum damnum probari poterit per iuramentum.
5 ¶Ergo prius† conſtare debeat locum in quo dicitur datum damnum, eſſe ſub camparia aut bannaria ipſius ſaltuarij, facit optime quod multum in propoſito tradit Bal. in conſil. 67. Dominus Papa. col. 2. lib. 2. vbi ꝙ merus executor ad executionem ſuã procedere non poteſt niſi prius conſtet quòd perſonæ contra quas exequi vult, ſint de comprehenſis in eius mandato. eodem modo in caſu noſtro conſtare prius debet ꝙ locus in quo dicitur datum damnum ſit de comprehenſis in camparia accuſatoris. Sed magis in terminis adduco quod ſcribunt doc. in ca. Romana. §. contrahentes. de foro compet. lib. 6. Bal. in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil. pub. poſt Inno. in c. ſuper literis. de reſcript. vbi quando quis non habet regulariter iuriſdictionem cõtra alium, ſed in certo caſu tantum, puta ratione contractus, debet prius ſummarie conſtare de illo caſu an ſcilicet præceſſerit contractus uel non: quotiens enim diſputatur an quis ſit iudex uel poteſtatem habeat, ſi negetur qualitas per quam tribuitur iuriſdictio uel poteſtas, ante omnia conſtare debet de ipſa qualitate, vt habetur in d. locis, tradit Alex. in conſi. 1. col. 3. lib. 5. Socin. in conſi. 187. col. 12. li. 2. Cor. in conſi. 141. li. 1. late Cur. Iun. in conſi. 524. col. 4. in fi. in propoſito noſtro poteſtas ſaltuarij probandi damnum per eius iuramentum ſolum competit in territorio, quod eſt de ſua camparia, itaq; cum negetur qualitas ſuæ poteſtatis, & dicatur locum de quo agitur, nõ eſſe de eius camparia, ante omnia conſtare de hoc debet, nec in hoc credi debet eius iuramento.
6 Quartò† conſidero ꝙ licèt lex multum pſumat ꝓ notarijs publicum

blicum agentibus officiũ, illud ſane intelligitur de his, quæ tpe actus geſta ſunt, vel geri potuerunt, non ẽt de alijs, quia non põt quis reddere verũ teſtimoniũ circa ea quæ videre aut audire non potuit. Inno. in c. qm̃ ꝯ. de proba. Bar. in auth. ſi quis in aliquo documento. col. pe. C. de eden. vbi doc. & in l. ſciendum. ff. de verb. obli. & alibi ſæpe doc. Quod ſane intelligitur in præiudiciũ abſentium, quia reſpectu partiũ præſentium & quæ inſtrumẽto cõſenſerunt, probant verba notarij, etiã circa ea quæ in eius præſentia geſta nõ ſunt aut geri non potuerunt, ita Pau. de Ca. in conſil. 386. In cauſa quæ vertitur Piſis. col. 3. circa med. lib. 1. per tex. in l. optimam. C. de contra. & com. ſtip. tantundẽ probandum videt̃ in iſtis ſaltuarijs, vt teſtimoniũ reddere poſſint de his tantũ quæ in eorũ præſentia fuerũt acta, cuiuſmodi eſt damni illatio, ꝙ aũt res ſit in talibus finibus quod prædiũ ſit talis perſonæ, hoc non ſubijcitur ſenſui cãnarij, ſed alijs probationibus demonſtratur. Profecto abſurdũ fieret ſi amplior fides haberetur denũciationibus campariorũ, qui viles fere decernũtur, vt ipſa experientia do
7 cet, q̃ detur aſſertioni notariorũ, † qui officiũ dicuntur obtinere. c. vt officiũ. verſic. ad ſcribendas. de hæret. lib. 6. vbi Gemi. imo dicuntur habere iuriſdictionẽ voluntariã, ſalte creati ab Imperatore, vel comitibus Palatinis. Inn. in c. cum a nobis. de teſt. Corn. in conſi. 238. lib. 6. & alibi ſæpe doc. de iſtis aũt cuſtodibus agrorũ dici põt quod ſcribit Ang. in l. ſi pendentes. §. ſi dñs. ff. de vſufruct. vbi ꝙ cuſtodes portarũ dicunt̃ viles perſonæ, & alij vtẽtes miniſterio vacuo, de quo eſt gl. in l. ne quis. in verſi. ſtationarij. C. de digni. lib. 12. nota. Ale. in l. ſpadonẽ. §. fi. ff. de executor. ¶ Et in terminis ꝙ non credat̃ iuramento talis denunciatoris circa locũ ſeu probationẽ loci, ꝙ locus in quo eſt damnũ datũ, eſſet alienus, tradit Dec. in d. conſi. 83. col. pe. verſi. rñderi põt. ¶ Non
8 † omitto in hac materia ꝙ ſtatutũ per quod cauetur vt damnum datũ probetur iuramento damnũ paſſi vel ſaltuali accuſantis, locum habet & reſtringitur quotiẽs agitur contra eum qui dicitur dediſſe damnũ, ſecus ſi agatur ꝯ tertium obligatũ pro tali dãno, vt ſi agatur ꝯ villã obligatã ad emendationẽ dãni ex forma ſtatuti. Bart. in l. ne quid. ff. de incen. rui. nauf. & in l. 1. ff. de fur. aduer. nauſ. Bal. & Sal. in l. ſi quando. C. vnde vi. quibus conſequens vr̃ acta iudicis a quo euidenti nullitati vel incerte notorie iniuſtitiæ eſſe ſubiecta. Thaurini, Aymo Crauetta de Sauilliano.

SVMMARIVM.

1 Feudi ſucceſſor non tenetur ad onera feudatarij defuncti niſi debita ſint cõtracta occaſiõe ipſius feudi, puta pro illo meliorãdo.

2 Feudum creditoribus vaſalli obnoxium non eſt, nec de eo creditoribus ſatisfieri debet, ſed tantum de eius commoditatibus, niſi aliter habeat conſuetudo.

3 Feudũ hæreditariũ quod ad hæredes extraneos non trãſit circa eius alienationẽ iudicatur vt aliud feudũ non hæreditariũ.

4 Aditio hæreditatis non præſumitur ex poſſeſſione bonorum hæreditariorum quando quis probat quod poſſedit ex alia cauſa quàm hæreditaria.

Aditio hæreditatis non præſumitur in actibus dubijs qui poſſunt ſe habere ad aditionem, & non, quo caſu ſtatur declarationi non ſolum hæredis, ſed hæredis hæredis. ibidem nu. 4.

5 Aditio hæreditatis probari debet per allegantem.

Filij an admittãtur ad feudum conceſſum pro aliquo & hæredibus licèt ipſi filij non ſint hæredes, & concluditur quod debẽt eſſe hæredes ibidem nu. 5.

6 Statutum debet intelligi vt minus corrigat ius cõmune quàm ſit poſſibile, etiam verba impropriando.

7 Alienatione prohibita, cenſetur prohibita tranſactio, per quã transfertur res in alium

Alienatione prohibita non poteſt res in iudicium deduci, quia prohibitus alienare cenſetur prohibitur rem in iudiciũ deducere. ibidem nu. 7. quod intelligitur ad præiudicium tertij.

8 Tempore inhabile fieri quòd non poteſt, licèt conferatur in tempus habile quando lex reſiſtit initio.

9 Prohibitum fieri puro, non poteſt fieri ſub conditione quando eſſet ſuſpicio fraudis.

10 Vaſalli factũ præiudicat filijs, ſed non agnatis, remiſſiue tantũ.

Verba enunciatiua ſententiæ non probant niſi quatenus ex actis conſtat quando agitur de præiudicio tertij, & quid in antiquis. ibidem nu. 10.

11 Copia leuata ab alieno protocollo parte non vocata, non probat.

12 Factum vt ex eo ratificatio inducatur tale eſſe debet ut citra ratificationem illud fieri non potuerit.

Conſuetudo quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, nõ probatur ex eo ſolũ quod fœminæ longo tẽpore fuerũt excluſæ, niſi probetur fuiſſe excluſas virtute illius conſuetudinis, cũ potuerint excludi per teſtamentũ. ibidem nu. 12.

13 Seruitus vt probetur præſcripta non ſufficit allegare titulũ cũ poſſeſſione longi temporis, niſi probetur quod præſcribens vſus fuerit ſeruitute tanquam ex illo titulo.

Conſentientes exẽplificationi alicuius inſtrumenti non cenſeatur ipſum inſtrumentũ aut exemplum approbare. ibidem nu. 13.

14 Ratificatio vt arguatur ex aliquo facto requiritur quod faciẽs ſciat illud de cuius ratificatione agitur, & allegans talem ratificationem ex facto tenetur probare ipſam ſcientiam.

CONSILIVM CXCVII.

Pro nobili Andrea de Caſtelanghis contra nobilem Proſperum de Frichignonibus.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quanq̃ & abunde & docte allegatum eſt per magnificũ d. Hieronymũ Cagnolum Collateralem & patronorum cauſæ, tñ breue aliquid ſubijcemus ad efficiorem negocij demonſtrationem. ¶ Princi-
1 pio † videndũ eſt ſi feudi ſucceſſor obligatur ad debita per feudũ cõtracta. In quo probandũ ꝙ vr̃ non, duplici ratione. Prima, quia nõ conſequitur feudũ a defuncto, ſed ex tenore primæ inueſtituræ, ergo nõ debet obligari ob factũ eius a quo cõpendij nihil accepit. arg. l. ab eo. C. de fideicom. Secunda, quia onera hæreditaria ſuſtinentur ab hærede vniuerſali. l. ex facto. ff. de hæred. inſti. & l. quotiens. C. eo tit. ſed is qui ſuccedit in bonis feudalib⁹ tñ, non eſt hæres vniuerſalis, ſed particularis. & in terminis de hoc eſt caſus ubi ſcriben. in c. 1. an agen. uel fil. vbi Aud. de Iſer. dicit hoc procedere niſi talia debita eſſent contracta occaſione ipſius feudi, puta pro illo bonificando. idem notat Bald. in conſi. 232. Fœmina. & in conſi. 182. Petrus. libr. 3. Brunus Alenſis in conſi. 18. col. 4. ver. ſecundo quia agnatus. & in conſi.
2 304. ¶ Plus dicendũ † eſt etiã ſi ipſe debitor viueret bona feudalia non eſſent obnoxia ſolutioni æris alieni, licèt de eorũ cõmoditatibus poſſet creditoribus ſatisfieri, vt Alex. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. col. 7. verſi. addo etiã prędictis. ff. de dam. infe. & in conſi. 11. lib. 1. Iaſ. in l. cõmodis. col. fi. ff. de iud. nec poſſunt bona feudalia capi in executionẽ iudicati. Bal. in auth. ei qui. C. de bonis auctori. iudi. poſſit. Alex. in conſi. 124. col. pe. lib. 4. Quod procedit, licèt alia bona debitoris vaſalli non reperiantur. Ripa in l. obligatione gñali. col. 9. ff. de pig. Amplius ſi capiat̃ feudũ in executionẽ iudicati, illud retineri nõ poterit ẽt viuente uaſallo, licèt ipſius feudi cõmoditates capi poſſunt. Bal. in d. conſi. 182. Petrus de Firmo lib. 3. ſi aũt ipſa res feudalis inſolutũ daretur per uaſallo ſeu feudatariũ, caderet a iure ſuo. c. 1. ubi Bal. qual. olim. feu. pote. alie. Aret. in conſi. 14. col. 6. verſi. nec ẽt põt dici. & hoc niſi cõ
3 ſuetudo loci eſſet in cõtrariũ, Bal. c. 1. de prohi. feu. alie. per Fed. refert & ſequitur Deci. in cõſi. 445. col. 5. poſt med. qđ † procedit licèt feudũ eſſet hæreditariũ, talis tñ naturæ ꝙ ad hæredes extraneos non tranſiret, nã tũc circa feudi alienationẽ idẽ iudicamus ꝙ de feudo non hæreditario ſm Deci. in conſi. 185. col. 3. ve. ſic. ergo ſequitur. & in conſi. 208. col. pe. ad fi. verſi. nõ obſtat ſucceſſiue ita declarãdo Alex. in conſi. 17. lib. 5. quanto minus ergo inquietabitur in bonis feudalib⁹ ſucceſſor qui debita nõ cõtraxit. ¶ Quod aũt ſpectabilis dñs Io. And. non ſit hæres vniuerſalis illius Andreæ ſui aui ex perſona dñi Antonij ſui patris, oſtenditur: nam licèt probet̃ Antoniũ poſſediſſe bona quæ poſſidebant Andreas & Stephanus fratres de Marito alias Rette, & eis defunctis
4 Petrus & Bartholomæus filij Stephani, tñ ex ea † poſſeſſione nõ arguitur aditio, qm̃ probatur ex recognitione producta in ſchedula incipiente aſſerta inſtrumenta & documenta, quæ recognitio facta eſt de anno milleſimo quingenteſimo ſecundo, & die quinto Aprilis, ꝙ Antonius non poſſedit ea bona tanquã hæres vniuerſalis ipſorum Stephani & Andreæ Petri & Bartholomæi,

ſed

ſed tanquã particularis poſſeſſor in bonis feudalibus,& nõ tanq̃
habens cauſam ab illis defunctis,ſed tanq̃ ex iure ſibi cõpetit ea
forma & tenore inueſtiturarũ,quo caſu aditio hæreditatis nõ ꝓſu
mitur ea poſſeſſione honorum per nota.in l.gerit.ff.de acq.hære.
pulchre Alex. in conſ.32.lib.3.Cor.in cõſ.147.lib.1.¶ Amplius in
actib⁹dubijs qui poſſunt interpretari ad aditionẽ.& circa eã ſtaĩ
declarationi nõ ſolũ hæredis, ſed hęredis hæredis.Bar.in d.l.ge-
rit.col.6. & 7.Bal.in cõſi.405.proteſtatio.lib.5.& in cõſi.306.Sen
tentia.lib.3.Soci.in conſi.60.col.6.verſ.præterea vt dicebat Ano.
lib.1.Cor.in conſi.308.col.2.in conſi.337.col.2.lib.1.in conſi.77.
col.1.ad fi.lib.3.& in conſi.312.col.2.lib.4. igitur manendum eſt
declarationi dñi Io.Andreæ ꝙ illa bona poſſeſſa fuerint nõ tanq̃
hæreditaria,ſed in cauſam feudi,ſaltẽ cũ iuramẽto eius. Quibus
conſequens uĩ non probaſſe agentẽ conuentos eſſe hæredes me
5 moratorũ Stephani & Andreæ,Petri & Bartholomæi, quod † tñ
erat probandum.l.actor.C.de proba.l.ei qui.ff.eo.tit.cũ ſim.& in
terminus aditionis notat Bal.in conſi.273.Factum dicitur eſſe ta
le.col.fi.lib.1.& in conſi.31.Ang.col.2.in conſi. 224.Super eo qđ
quæritur an dña Simona lib.2.in conſi.382.pro parte.col. 2. poſt
med.& in conſi.437.Super dubia.lib.3.Roma.in conſi. 224. Iſta
captura.col.1.¶ Amplius cum feudũ de quo agitur non ſit hære
ditariũ ſaltẽ ea forma ducaliũ decretorũ,quibus cautũ eſt vt feu
dum nõ trãſeat ad fœminas & extraneos per illa verba genera-
lia,pro ſe hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcunq;,quo caſu ver
ba eiuſmodi videnĩ reſtringi ad filios maſculos ſeu deſcendẽtes,
ad quos feudũ vĩ tranſire non ex ſtipulatione acquirentis ſed cõ
cedentis beneficio,conſequenter admittuntur filij etiã non hære
des.Bar.in l.iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.de oper.lib.in l.ſi non ſortẽ.
§.libertus.col.fi.ff.de cond.indeb.& in l.quod dĩ.colũ.pen.ff.de
verb.obli.Alex.in l.ſi patroni.ff.ad Trebel. & ꝙ feudũ non dicaĩ
hæreditariũ,& ꝙ filij admittantur licèt hæredes non ſint qñ ver
ba pro ſe & hæredibus intelligũtur pro filijs ſeu deſcendẽtibus,
probat Dec.in conſi.239.col.3.ver.& prædicta cõcluſio,facit idẽ
Dec.in c.in præſentia.col.18.ad fi.de proba.& latius in cõſi.395.
col 2.poſt med.vſq; ad finẽ conſilij. ¶ Hoc tñ fundamentũ non
auderẽ firmare in deciſiuis,quia licèt decretũ ducale prohibeat
feudũ trãsferri ad extraneos,ſatis tñ operaĩ in eo tollendo effica
ciã verborũ prægnantiũ & vniuerſaliũ,non tñ dẽt operari corri
gendo ius cõe ꝙ deſcendentes ſeu agnati qui ipſi tm̃ admittun-
tur ad feodũ,non debeant eſſe hæredes,nã qñ conceditur feudũ
pro ſe & hæredibus, licèt intelligantur iſta verba de deſcenden-
tibus,requiritur tamen ꝙ ſint hæredes ſm̃ cõem opinionẽ Alex.
in conſi.10.lib.2.in conſ.9.in conſi.26.& in conſi.28.lib.5.Pau.de
Caſt.in conſi 93.In cauſa quæ vertitur corã nobili viro.col.fin.in
conſi.146.Viſo puncto ſoprascripto.col.1.& in conſ.244.Viſo &
examinato.col.pe.in 4.dubin lib.2.Cor.in conſi.309.col.4.lib.1.
& in conſi.199.col.14.verſi.& propterea non obſtat.lib.2.Dec.in
conſi.78.col.2.& in conſi.185.col.2.& col.3.in cõſi.208.col 3.in
conſi.390. col.3.ad fi.verſi.ſecundo in dicta prima inueſtitura.&
in conſi.445.col.2.vbi dicit ita eſſe cõem doctrinã quicquid alibi
dixerit.idem tenet Iaſ.in conſi.57.col.1.& 2.lib.1.qui tñ Iaſ.viſus
eſt ſibi ꝯ̃rius in l.ſi non ſortẽ.§.libertus.in fi.ff.de cond.indeb.eã
dem opinionẽ ꝙ requiraĩ vt filij ſint hæredes, tenet Curtius Iun.
in conſi.178.col.4.ad fi.Goaad.in conſi.26.col.4.& col.fin.& la-
6 tius dixi in conſi.131.col.2.poſt med.in propoſito † igitur decre
tum dñi debet intelligi vt minus corrigat ius cõmune q̃ ſit poſſi
bile ẽt verba impropriando.c.cũ dilectus.de conſuetu.Roma.in
conſi.328.præſens conſultatio.in col.fi.verſi.tertio principaliter:
Alex.in conſi.85.col.3.lib.4.Cor.in conſi. 100.col.3.circa fi.lib.3.
& alibi ſæpe,igitur licèt ex decreto ducali non tranſeat feudũ ad
extraneos , ſed agnatos tm̃,requiritur tñ ꝙ agnati ſint hæredes.
¶ Secundò principaliter conſidero ꝙ ſuper iſtis bonis feudalib⁹
nõ potuit trãſigere ille Stephanus de Martio in præiudiciũ agna-
7 torũ,nã † prohibita alienatione cẽſetur prohibita tranſactio per
quã transfertur res in aliũ,vt notatur in l.ſi pro fundo.C.de trãſ.
Bal.in conſi. 415. Præmittẽdum eſt ad euidentiã ꝙ titulo.lib.1.
Alex.in con.41.& in conſi.95.lib.6.Soci.in conſi.87. col.6.lib. 3.
Iaſ.in l.fi.col.37.q.30.no.121.C.de iure emphy.& in l.iuſiurandũ
quod ex conuentione.§.1.col.1.ff.de iureiur.Deci.in conſi. 185.
col.3.poſt med.verſi.ergo ſequitur.vbi ꝙ hoc procedit ẽt in feu-
do hæreditario,quod tamen non tranſit ad extraneos.Aret.tñ in
conſi.14.col.6.verſi.præterea poſito videtur velle ꝙ valeat tran-
ſactio ſuper feudo etiã in poſſeſſore feudi , qui illud transfert in
aliũ dũmodo ex fide bona id fiat, licèt vaſallus ſic trãſigens dño
nõ denũciet,per tex.in c.1.§.ſi uaſallos. 3.ſi de feudo fuer.cõtro.

inter domi.& agna.& in c.1.de controuer.inter vaſal.& aliũ.quæ
tea.loquunĩ etiã in poſſeſſore feudi ꝙ poſſit trãſigere.Bal.ẽt in d.
c.1.de controuer.inter domi.& aliũ.ꝙ denunciatio nõ eſt neceſ
ſaria niſi quoad hoc vt vaſallus agens vel tranſigens agere poſſit
euictione.Sed ꝙ denunciatio ſit neceſſaria,tenet Soci.in d.conſi.
86.col.6.lib.3.quod videtur verius.¶ Alibi ſcribit Deci.in conſil.
445.col.5.poſt med.ꝙ ſicut feudũ non põt alienari,ita etiã in iu-
diciũ deduci non põt in præiudiciũ agnatorũ. qui.n.prohibetur
alienare,non poteſt actiones mouere.l.ait prætor. de iure delib.
Bal.in conſi.250.Viſo iſto proceſſu.col.1.lib.4.poſſet tñ vaſallos
prohibitus alienare agere & ſuccũbere maxime in poſſeſſorio
ad ſui præiudiciũ.Bal.in conſi.470.Ad euidentiã pręmittendũ eſt
8 ꝙ licèt ſpoliatus. lib.5.¶ Et ſi dicatur iſta † tranſactio licèt inita
fuerit ante latã ſniam,in fauorẽ illius magiſtri Io.Iacobi medici,
tñ effectus eius fuit collatus in tẽpus habile,id eſt ſi ferretur ſen-
tentia ꝯ̃ ipſum Stephanũ,& caſu quo eſſet priuatus feodo conſe
quenter viribus conſtare videtur.l.in ẽps.ff.de hæredi. inſti. Re-
ſpondeo ꝙ regula illius text. non ꝓcedit qñ lex initio reſiſtit. l. ſi
minor.ff.de ſerui.expor.Bart.in l. ſi conſtante.§.quoties. ff.ſolu.
mat.Fel.in c.cũ dilectus,de accuſa.Iaſ.in l.inter ſtipulantẽ. §. ſa-
cra.in octauo no.ff.de verbo.obli.Soci.in l.Gallus,in prin.ſecun-
do no.ff.de lib.& poſtb.Dec.in l.pactũ quod dotali.in prin.C.de
pactis.& in l.fi.col.3.in quinto no.C.eo.ti.ſed lex reſiſtit aliena-
tioni feudi in præiudiciũ agnatorũ ẽt dño conſentiente & cõfirma
tat.Alex.in conſi.106.& conſ.107.lib.4.quanq̃ hic conſenſus dñi
in tranſactione non interuenit, imò eius beneplacitum ne quidẽ
fuit reſeruatũ.nã interueniente conſenſu dñi lex non reſiſtit alie
nationi feudi nec illicita dĩ alienatio,licèt agnatis non præiudi-
cet.c.1.in prin.de prohi.alien.feudi per Fred.c.1.de vaſal. quæ
9 conſt.Lothar.Cur.Senior.in conſi.83.col.1.¶ Rurſus † tranſactio
quæ non poterat pure fieri,cenſetur prohibita ẽt ſub cõditione ſi
feratur ſententia quia poterat admitti fraus & colluſio circa ip-
ſam ſententiam, & per indirectum fieret quod directò prohibe-
batur.l.Seius & Augerius.ff.ad legem Falcid.Alex.an.in conſi.32.
col.2.lib.2.regula,cum q̃d vna via,de reg.iur.lib.6.Iaſ.pulchre in
l.1.col.2.C.de indic.uidui.toll.& in l.cætera,in ſeptimo not.ff. de
leg.1.Dec.in c.dilecto,col.1.de appel.¶ Tertiò principaliter conſi
dero ꝙ illæ ſentẽtiæ exhibitæ nõ videnĩ nocere parti cõuentæ du
plici reſpectu.primo q̃a ex verbis enũciatiuis prolatis in eis non
uidenĩ ꝓbare neceſſaria ad priuationẽ feudi, ſcilicet vt nocẽt
10 alijs deſcendẽtibus,nã † licèt dicatur factũ patris vaſalli nocere
deſcendentibus, licèt non agnatis ſm̃ nota. per Abb. in conſi. 3.
col.6.in ſeptima quæſtione.lib.2.Alex.in conſi.2.col.4.& ſeq.li.5.
& in conſi.30.col.2.lib.6.Soc.in conſi.4.col.fin.verſi. videmus.n.
lib.3.illud tñ intelligitur ſi tale factũ probeĩ glo.in l.1.ff.ſi quadr.
pau.feciſ. dic.gl.in l.magis puto.§.illud.ff.de reb. cor.facit gl.in
c.1.verſi.oſteoſum.de his quæ fiunt à maio.par.ca.ſed verba enũ
ciatiua ſententiæ non probant ad iuſtificationẽ ipſius ſententiæ,
niſi aliter probentur enunciata ex actis.c.q̃m cõtra,de proba.no
tatur per Bar.in auth.ſi quis in aliquo documẽto.C.de eden.Soc.
in cõſi.47.poſt med.lib.4.Iaſ.in §.bonæ fidei.col.7.inſti.de actio.
Deci.in c.poſt ceſſionẽ.col.7.de proba. & alibi ſæpe doct. quod
ſine dubio procedit qñ agitur de ꝓiudicio tertij.Pau. de Caſt. in
conſi.99.Circa primũ quæſitũ col.2.circa med.lib.2.imò non vi-
dentur ꝓbare verba enunciatiua ꝯ̃ tertiũ ẽt in antiquis . Pau.de
Caſt.in conſi.139.pro declaratione eius de quo quæriĩ.col. 2.cir-
ca med.lib.1.quod tñ dictũ ad præſens pro conſtanti nõ pono.ſi
ergo illa verba ſententiarũ fidẽ nõ faciunt,maximẽ cõtra tertios
nõ vocatos.l.ſæpe.ff.de re iud.& in rub.C.res inter alios acta.quõ
poſſumus dicere deſcendentes ab illis Schephano & Andr.cenſe
ri excluſos a iure feudali ob vitiũ aſcendentiũ,qđ minimè proba
tur?conſequenter ſi non oſtenditur ipſos aſcendentes perdidiſſe
feudũ,quõ potuerunt ad eũ modũ tranſigere in perniciẽ deſcen
dentium? ¶ Quartò conſidero ꝙ illa tranſactio fuit inita cũ An-
drea tm̃, nec probatur ſaltẽ legitime ꝙ Stephanus eam ratifica-
11 uerit,nã † inſtr̃m remiſſionis bonorũ factæ vt dĩ per Stephanũ
de anno milleſimo quatercenteſimo quinquageſimo octauo , &
die quarto Octobris leuatum eſt ab alienis protocollis parte nõ
vocata,ideo nihil probat,ut notaĩ in d.auth.ſi quis in aliquo do-
cumento.C.de eden.Soc.in conſi.24.col.9.uer.ſecũdo principalẽ
tet.lib.1.Dec.in conſi. 36. & alibi ſæpe doct. ſimiliter inſtr̃m vnũ
quitationis in qua narratur Stephanũ ſoluiſſe certã menſurã uini
aſſerto procuratori illius medici,non uĩ probare ratificationem
illius trãſactionis.Primo quia dicitur in quitatione ꝙ tradit illud
uinũ ex cauſa qua obligabatur,ſed ex illa tranſactione ipſe Ste-
phanus

phanus non erat obligatus, ſed Andreas tm̃. Secundò quia non
deſignatur aliquod inſtrm̃ tranſactionis in quitatione illa vt ſaltē
ex relatione ad aliud oſtēdatur certa cauſa ob quā ſolueret. Ter-
tio, quia non probatur ꝙ ille cui vinum tradebatur eſſet procura
tor illius medici nec ꝙ medicus ratificauerit illā vini traditionē,
22 conſequenter † non poſt argui ꝙ dn̄s Stepanus ratificauerit tran
ſactionem per illam quitationem ipſo facto, quia factū tale eſſe
oportet vt circa approbationē tranſactionis fieri non potuerit.c.
in præſentia.de proba.l.non hoc.C.vnde congna.l.Paulus reſpō.
non tm̃ verbis.ff.rem rat.hab. & io terminis ratificationis tradit
Soci.in conſ.192.col.5.verſi.rſideo & aliter ad prædictā obiectio
nem.li.2.vbi Soci.ꝙ ratificatio oon inducitur ex actu niſi qñ fieri
actus oon pōt citra ius & nomē ratificationis.arg.l.pro hærede.
§.Papinianus.ff.de acqui.hære.ſed ex verbis quitationis pōt col-
ligi, ꝙ ob aliā cauſam traditū fuerit vinum, ideſt ex qua ipſe Ste-
phanus eſſet obligatus. ¶ Optimè tacit quod ſcribit Anchar. in
conſi.339.pro maiori intelligentia.col.5 verſi. ad ſecundam ra-
tionē, ubi ſi quis volens probare conſuetudinē ꝙ extantibus ma-
ſculis fœminæ excludunt probet aliquas fœminas excluſas a
maſculis fuiſſe per longū tempus, ex hoc non probatur conſue-
tudo niſi probet ꝙ fuerunt excluſæ ex cauſa illius conſuetudinis.
nā oon ſequitur, fœminæ a maſculis excluſę fuerunt, ergo ita cō
ſuetudo inducta eſt, quia potuerunt excludi ex alia cauſa q̃ con-
ſuetudinis, puta pp teſtamenta in quibus maſculi fuiſſent prædi-
lecti.¶ Similiter ſi quis velit probare conſuetudinē ꝙ frater ex-
cludit ſororē ab inteſtato, non ſufficit, pbare ꝙ frater poſſederit
bona excluſa ſorore, niſi probetur ꝙ poſſederit ex cauſa inteſtati,
potuit.n.poſſediſſe ex teſtō.Cor.in conſi.125.colū.5. ad fi.lib.4.
23 ¶ Similiter † licèt dicamus ꝙ in præſcribenda ſeruitute ſufficit
allegare cauſam ſeruitutis cū lapſu longi tp̄is iuxta no.io l.ſerui-
tutes, la grande.ff.de ſerui.tm̄ iſtud intelligenr dūmodo actus ſer
uitutis fuerint facti tanq̃ ex illa cauſa.Alex.in conſi.108.ad fi.lib.
3.& in conſi.75.col.4.lib.4.imò etiam requiritur ꝙ quis vſus fue
rit re tanq̃ ex iure ſeruitutis.Bal.in cōſi.352.Materia feudorū.col.
2.ver.itē ꝙ vtens, lib.1.Pau.de Caſt.in conſi. 243. Videtur ꝙ noo
poſſit.lib.2. ¶ Similiter ſi quis conſentiat exemplationi alienins
inſtrumēti, non ſequiť, ergo ipſum inſtrumentū approbauit, quia
potuit conſentire ob aliam cauſam q̃ approbationis, puta vt ui
deret poſtea ſi fidē faceret.Dec.in d.auth.ſi quis in aliquo docu-
mēto.col.4.C.de eden.in propoſito non ſequiť nobilis Stephan⁹
ſoluit certā quātitatē vini, ergo ſoluit ex tali cauſa, maxime quia
non probatur ꝙ ipſe Stephanus eſſet obligatus ob eā cām per ea
24 q̊ no.in l.cū ſeruus.& in l.triticū.ff.de verb.obl.¶ Præterea † vt fa
cto ipſo dicať Stephanus ratificaſſe illam tranſactionem, opor-
tet probari ꝙ ſciret tenorē ipſius trāſactionis, quia ignorans non
pōt dici ꝙ conſentiat aut ratificet.l.ſi per errorē.ff.de iuriſd.om.
iud.Bal.in rub.C.qui adm.Cor.in conſi.165.col.6.ad fi.lib.2.qui-
nimmo in ratificante non vř ſufficere ſimplex ſcientia actus rati-
ficati, ſed requiritur ꝙ legatur ipſi ratificanti tenor inſtr̄i quod
ratificat.Pau.de Caſt.conſ.465.Viſo cōpromiſſo.col.pe.lib.1.ubi
ꝙ ratificatio laudi nō nocet ēt iurata, niſi ratificāti laudū lectum
ſit.& idē Pau.in conſi.382.Super primo pūcto dicendū eſt dictū
Laaarū.col.5.lib.2.ſed hic de lectura inſtrumēti tranſactionis nō
apparet, imò ne quidē de ſemplici ſcia ꝙ Stephanus aliquid ſci-
uerit de ipſa trāſactione.¶ Et in terminis ratificationis ꝙ debeat
conſtare de ſcia tanq̃ de ſubſtātia ratificationis, tradit Bal.in cōſ,
276.ꝓmittendū eſt ad audiētiam ꝙ agēs.lib.2.addo Old.in cōſi.
328.Has allegationes, col.fi.ubi ꝙ appellās ratificationē alterius
dēt probare ſcientiā ratificantis, ꝙ ſciret factū de cuius ratifica-
tione agiť, itē cū nō appareat recipiētem fuiſſe procuratorē ipſi⁹
medici licet receperit uinū eius noīe, erat neceſſe illud factū ra-
tū haberi.l.ſi ego.ff.de neg.ge.licèt ſi doceret eū fuiſſe procurato
rē, fuiſſet q̄ſitū utilis ſine ceſſione.iuxta no.in l.1. §. p pcuratorē.
ff.de acq.poſ.& in l.ſtipulatio ill a.§.alteri.ff.de uerb.obl.cōſequē
ter plus debito ꝓbatur preciū, ēt reſpectu illius Stephani q nunq̃
reperiť obligatus.¶ Quintò cōſidero ꝙ illa ſnia arbitramentalis
per quam ceſſum fuit ius dn̄o Io.Petro de Frichignonibus caret
anno & die.conſequenter nihil probat.gl.in l.Generali.C.de tab,
lib.10.notať in c.cum P.tabellio.de fide inſtr.Alex.in cōſi.66.col.
fi.lib.5.& alibi ſæpe doc.Thaurini, Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 Pluralitas apocharum aut inſtrumentorum non præſumitur.
Pluralitas contractuum nō præſumitur etiam ex pluralitate
inſtrumentorum ibidē nu.1.& ibidem quod potius præſumi-
tur error quàm pluralitas factorum.
2 Identitas probatur probata aliqua qualitate quæ concordet.
Identitas contractuum præſumitur quando fiunt eodē tempore,
eodem loco.& coram eiſdem teſtibus.ibidem nu.2.
Identitas delicti probatur ex idētitate temporis & loci.ibidem
nume.2.
Identitas corporis præſumitur ex cōformitate nominū.ibid.n.2.
Identitas rei præſumitur nō obſtante diuerſitate confiniū quan-
do tales confines poſſunt vni rei conueniri.ibidem nu.2.
Identitas contractus præſumitur quando exprimitur eadem cau
ſa licèt ſumma ſit diuerſa.ibidem nu.2.
3 Præſumptio iuris transfert onus probandi in aduerſarium.
Præſumptio quæ militat contra aliquem operatur quod is cōtra
quē militat, tenetur probationes fortiores præſtare ibidē.n.3.
4 Identitas probari debet ab eo qui ſe fundat in identitate.ſimili
ter pluralitas probari ab eo debet qui in ea ſe fundat.
5 Teſtis vnus dictum ſuppletur ex alijs præſumptionibus.
6 Liber rationum quando pro parte reperitur verus, etiam in
alijs præſumitur.
Confeſſio mariti cōſtante matrimonio ſi in parte probetur vera,
in totum præſumitur vera ibidem nu.6.
7 Agens ex vna cauſa & probans aliam quomodocunque, obti-
nere debet quando proceditur ſola facti veritate inſpecta.
Princeps debet cognoſcere & iudicare veritate inſpecta tanquā
Deus, ibidem nu.7.& quod debet iudicare ſecundum conſcien
tiam.Senatus principi æquiparatur.ibidem nu.7.
8 Probatio valet ſuper eo quod expreſſò deductum aut allegatū
non eſt dummodo virtualiter deductum ſit.
9 Iuramentū ſuppletiuū deferri debet quando apparet de ſubſtan
tia debiti, licet non probetur certa quantitas ipſius debiti, quia
certitudo quantitatis probabitur per iuramentum.
10 Iuramentum ſuppletiuum defertur etiā in cauſis magnis quā
do probatum quid fuit pluſquam ſemiplene.
Iuramentum ſuppletiuum defertur etiam in cauſis magnis quā
do præſumptio eſt contra partem, idem nu.10.
11 Teſtis minus ſolenniter examinatus facit aliquale indiciū imò
concludere debet apud uiros graues quotiens proceditur ſola
facti veritate inſpecta.
Iudex moueri poteſt ad iudicādum etiam ex his quæ ſunt extra
acta.ibidem nu.11.

CONSILIVM CXCVIII.

¶ Pro nobili Georgio Malopera Burgenſe Cunei contra magni-
ficum dominum Georgium & collateralem Maloperam.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vide-
tur eſſe locus iuramento ſuppletiuo deſide-
rato ſequentibus rationibus.¶ Primo, quia
exceptio rei conuenti vř probata pluſquam
ſemiplene, nā fuit deductum ꝙ magnificus
dn̄s collateralis accepit eā ſummā pecunia
rum per manus nobilis Ioannetti Bay, cui ip-
ſe dn̄s collateralis reſtituit apochā debiti in
argumentū & fidem ſolutionis, ſuper cuius apochæ reſtitutione
fuit oblatū iuſiurandū, deinde in præſtatione iuramēti licèt inrāa
apochā talis ſummæ expreſsè in actis, tn̄ fatetur ſe habuiſſe pe-
cunias ab ipſo Ioannet Bayo & eidē reſtituiſſe vnā apochā, licèt
non meminerit quantitatis, quæ confeſſio fuit acceptata. viden-
dum eſt ſi ex ea confeſſione probetur identitas apochæ allegatæ
p conuentū, ex quo primo fuit negata identitas, aut præſumať ip
ſa apochæ identitas? Dico ꝙ vř probata identitas cā ꝑſumptione
iuris q̃ vera probatione ex actis reſultante. præſumptione iuris,
1 † quia pluralitas apocharū aut inſtrumentorū non præſumitur.
gl.in l.omniū.in verſi.cōprobantur.C.de teſt. vbi Alexā. & mod.
Bald.in l.neq; natales.col.2.C.de proba.ratio eſt, quia facta non
præſumuntur niſi probentur l.in bello.§.factæ.ff. de captiu.c.cū
in iure.de offi.deleg. notat Dec.in c.in præſentia, in nono nota.
de proba.& io conſi.11.col.6.Iaſ.in l.2.C.de bon.poſ.ſecun.tab.

in conſi.

ſi conſi.34.col.5.in fi.& cõſi.43.col.4.poſt med.lib.1.¶ Sed vltra
mode.addo q̃ non præſumitur pluralitas actuũ ſeu contractuũ:
ẽt ea pluralitate inſtrumentorũ,quia de eadẽ re fieri poſſunt plu
ra inſtrumenta, ita pulchre & ſingulariter tradit Bal.in cõſi.344.
Ad euidentiã.lib.2. ea cuius Bal.dicto res vr̃ ſine dubio, q̃ licèt
probaretur de pluralitate apocharũ,prout tñ non probatur, idẽ
iuris tñ videretur cũ præſumatur identitas facti. Optimè facit qd̃
in caſu magis dubitabili tradit idẽ Bald.in conſi.99.Quidam Ian
nolua lib.1.vbi ſi teſtator legat oĩa bona quæ acquiſierat in tali
territorio a legatario de tali anno,ſi illo anno nihil reperitur ac-
quiſiuiſſe ſed alio anno,debentur bona acquiſita alio anno,quia
cum pluralitas acquiſitionũ aut actuũ nõ præſumatur, præſumit̃
q̃ teſtator errauerit in demonſtratione acquiſitorũ, & ſic potius
præſumit̃ error q̃ pluralitas in actibus & factis. ¶ Actus ẽt videt̃
probari identitas ex quatuor demonſtionibus cũ duæ ſufficiant
iuata doc.Bar.in l.demonſtratio.ff.de cond. & demõ. Prima de-
monſtratio,quia conuenit locus vbi dicitur facta reſtitutio. Secũ
da,quia concordat perſona cui dicitur facta reſtitutio apochæ.
Tertia,quia concordat & conuenit factũ allegatũ tpe reſtitutio-
nis idest q̃ a perſona cui reſtituta eſt apocha, accepit dñs colla-
teralis pecunias.Quartò concordat tp̃s q̃ reſtitutio facta eſt tpe
quo Ioannetus Bay numerauerit pecunias magnifico dño colla
2 terali.¶ Bene faciunt † quæ notat Alex.in conſi.133.colũ.3.ad fi.
lib.1.Cor.in conſi.206.circa fi.lib.4.Dec.in c.prudentiã. §.ſeata.
col.4.poſt principium.de off.deleg.vbi q̃ dicitur probata iden-
titas rei ꝓbata aliqua qualitate q̃ concordet. ¶ Alibi ſcribit Alc.
in conſi 105.col.2.circa med.lib.2.probari identitatẽ contractuũ
qñ fiunt eodẽ tpe,eodẽ loco,corã eiſdẽ teſtibus.hic conueniunt
perſonæ,tp̃s & locus, ergo ſatis probat̃ identitas. ¶ Alibi tradit
idẽ Alex.in conſ.30.col.2.ad fi lib.7.probari identitatẽ delicti ex
identitate tpis, & loci. Alibi ſcribit Bal. in conſi.68.col.4. p̃ſumi
identitatẽ corporis ex conformitate nominũ, multo maximè hic
præſumit̃ vbi concurrũt argumẽta tã multa.¶ Facit Anch.in cõſ.
194.In cauſa & queſtione Ioãnis,circa fi.vbi q̃ de facili præſumi
tur identitas corporis.¶ Fortius ſcribit Corne.in conſi. 230. col.
pe.ad fi.lib.4.q̃ vbi confines ſunt diuerſi,ſi tamen poſſunt conue-
nire vni rei,nõ nocet talis diuerſitas.¶ Neq; obſtat q̃ negauerat
ſe habuiſſe apochã eiuſmodi quãtitatis, quia ad probandũ idẽ-
titatẽ mõ ſit conuenientia in duobus ſatis id eſt,licèt in aliquo ſit
diuerſitas.Alex.in conſi.84.col. fi. lib. 7. q̃ præſumitur identitas
cõtractus qñ exprimitur eadẽ cauſa, licèt ſumma ſeu quantitas
ſit diuerſa & tamen in caſu Alex.in vno tñ erat cõuenientia .tra
dit Soci.in conſi.90.col.1.& col.5.lib.1.ſed in caſu noſtro proba
tur cõcordia in quatuor conformitatibus, ergo &c.Secundò re-
ſpondeo quòd circa quantitatem apochæ dñs collateralis dicit
ſe non recordari, ergo non videtur obſtare diuerſitas quantita-
tis,quia poterat eſſe quantitas allegata per reum conuentum, li-
cèt de ea non recordaretur.pro qua rñſione facit deciſio Cor.ſu
pra allegata in d.conſi.230.lib.4.imò facit a fortiori,quia in caſu
Cor.erat diuerſitas cofinũ,licèt illi confines poſſent conuenire
vni rei,ſed hic non eſt aliqua diuerſitas,ex quo dicit ſe non recor
dari, & ſic potius præſumit̃ error q̃ pluralitas factorũ . quid hic
dicemus vbi apparet q̃ pars aduerſa non recordat̃ de quãtitate?
& ſic fieri põt q̃ etiã ea dicto partis eadem eſſet quãtitas. & hic
obiter cõſidero cõtrarietatẽ in iuramẽto,nã non recordatur quã
titatis ſcriptæ in apocha ,qũo potuit præſtare iuramentũ q̃ nullã
habuerit apochã eius quantitatis de qua in oblatione iuriſiuran
di cũ illa apocha potuerit continere quantitatẽ expreſſam & al-
legatam per ipſum Georgiũ, prout & continebat:licèt dicat ad-
uerſarius ſe non recordari. igitur ſi iuris præſumptione & veris
probationibus arguitur identitas apochæ,inquantũ dñs collate-
ralis aſſerit ſe habuiſſe apochã alterius quãtitatis,obligatur idip
ſum probare ex quo in iuramento præciſe non negat apochã de
qua agitur,eſſe illã quã reſtituit,ſed rẽ ſub dubio relinquit,dicẽ-
do ſe non recordari.Nã † ſi præſumptio iuris trasfert onus pro-
3 bandi in aduerſariũ.l.fin.in prin.ff.quod metus cau.l.nuptura.in
fi.ff.de iure dot.l.ſi chirographũ.l.verius . & l.ab ea.ff.de proba-
tio.l.generaliter.§.ſi preciũ.ff.de fideicõ.lib.l.ſiue poſſidetis. C.
de proba.c.ex inſinuatione.de procu.imò fortiores deſiderantur
probationes in eo contra quem vrget præſumptio.Abb.in c.quia
veriſimile,per illũ tex.in ſecundo nota.de præſump.gl.& doc.in
l.tranſactione.C.de tranſac.Soc.in conſi.263.col.6.verſi.ſecundo
rñdeo.lib.2.Iaſ.in l.ſi extraneus,in ſexto nota.ff.de cond.ob cau.
& in l.ſciendũ.col.5.ff de verb.oblig.Dec.in conſi.105.colũ 3.in
cõſi.175.col.5.& alibi ſæpe.a fortiori probationes efficaciſſimas
tenetur præſtare dñs aduerſarius in quẽ conſtant probationes,
4 nedũ præſumptiones.¶ Pro quo † facit quod Cor.ſcribit in cõſi.
143.col.3.ad fi. lib.4..vbi qui ſe fundat in identitate,tenetur eam
probare.ſimiliter qui ſe fundat in pluralitate,tenetur eam proba
bare,ſed identitas ſatis plene fuit probata per ſupradicta, ad-
uerſarius aũt qui ſe fundat in pluralitate apocharum cur eã non
probat?profecto plusq̃ veriſimile eſt q̃ ſi fuiſſent plures apochæ,
eã pluralitatẽ docuiſſet.¶ Secundo principaliter probari videtur
identitas apochæ & etiã quantitatis ex teſtimonio nobilis Berto
5 ni Groſſi amici & familiaris ipſius dñi collateralis,cuius † dictũ
videtur ſuppleri confeſſione eiuſdẽ dñi collateralis, maximè cõ
currentibus conuenientijs ſupra conſideratis,de quibus ipſe Ber
tonus etiã loquitur.Alex.in cõſi.93.col.3.ad fi.lib.6. Cor. in cõſi.
131.ad fi.lib.4. Iaſ. in l.prætor. §. cogentur.in ſecundo nota.ff.de
eden.& in authẽ.ſi verò contigerit.C.de iud.Deci.in c.licet cãm.
col.7.de proba.& in cõſi.133.col.3.& i c.cãm quæ.col.j.de offi.
delega. ¶ Tertio plurimũ agit qualitas agentis qui in alijs exce-
ptionibus inuentus eſt ex fide bona verſatus qñ per ſacramentũ
tã terrificũ ſuper altari S. Antonij facibus ardentibus & cãpanis
6 ſonantibus alias exceptiones impleuit ſeu probauit , † nã verax
in vno,idẽ in alio præſumitur.per quod dicimus, ſi liber rõnum
in aliquibus probetur ex veritate ſcriptus, tunc creditur etiã de
alijs.Pau.de Caſt.in cõſi.301. Ad bene examinandũ dubia.col.j.
ad fi.lib.j.Iaſ.in rep.l.admonẽdi,col.49.ad fi.ff.de iureiur.de quo
tñ.vide quæ latius dixi in tracta.de antiquitate tpis. Pro quo ma
gis in terminis adduco quod Soci.ſcribit in conſi.72.colum.2.in
princ.libr.3.vbi q̃ confeſſio mariti conſtante matrimonio ſi pro
parte probatur vera in totũ arguitur vera,per gl.in contrario in l.
2.C.de nõ nu.pe.facit etiã regula,ſemel malus,arguendo ab op-
poſitis,ſi.n.ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodẽ gene
re mali, quanto fortius ſemel bonus ſemper bonus præſumi dẽt
in eodẽ genere boni, cũ facilius præſumatur ad bonũ q̃ ad ma-
lũ. l. merito.ff.pro ſocio.l. quotiens.§.qui dolo.ff. de probatio.l.
omni modo.C.de inoffi.teſta.c.fi.de præſumptio.¶ Quarto,etiã
ſi apocha quã dñs collateralis confitetur, eſſet diuerſa ab ea de
qua meminit oblato iuramento,dico idẽ iuris eſſe circa iuramen
7 tũ ſuppletiuũ; nã † quotiens proceditur ſola facti veritate inſpe-
cta, prout in hac patria ducali ex forma decretorũ,ſi ago ex vna
cã,& alia probetur quõcunq;, obtinere debeo. Alex.in l.ſi ita ſti
pulatus.§.Criſogonus,col.x.ff.de verb.oblig.in conſi.114.col.2.
lib.6.Soci.in cõſi.146.col.8.lib.j.& in conſi.140.col.8.lib.2.Cor.
in conſi.80.col.2.lib.3.Deci.in c.dilecti filij.col.3.de iudi.& alibi
ſæpe doc.¶ Conſidero etiã q̃ magnificus Senatus, apud quẽ tra
ctatur cã,eſt vice principis ob delegationẽ, & quia Senatus prin
cipem refert ſeu præſentat vt dr̃, qui veritate inſpecta iudicat &
cognoſcit tanq̃ Deus.Bar.in l.Aemilius. ante fi.ff.de minor.Deci.
in conſi.200.ad fi.¶ Alibi dicit Iaſ.in l.quominus.in ſecundo no.
ff.de flumi,per illũ tex.q̃ Senatus cõparatur Imperatori , ad idẽ
tex.in l.j.§.de qua autem.ff.de poſtul. Deci. in l.j.in prin.col.3.ff.
quod quiſq; iuris. at imperatorem iudiciũ oportet dicere ſcdm cõ
ſcientiam.Bar.in l.j.C.vt quæ deſunt aduoca.per Iaſ.in l.ſiue no-
8 ſtrũ.ad fi. ff.de in lit.iur.immo † dico ſi aliqd probetur in iudicio,
licèt illud propoſitum aut articulatũ non fuerit aut allegatũ, va-
lebit tñ talis probatio ſaltem ſi virtualiter deductũ appareat.De
ci.in conſi.86.col.5.circa fi. Cum igitur probetur Georgium Ma
loperã tradidiſſe apochã,& eam reſtiturã per dñm appellantem
Ioanneto Bayno nomine appellati,ſiue ſit illa de qua in oblatio-
ne iuramenti,ſiue alia, quoad quantitatẽ pecuniæ cõprehenſæ in
ipſa apocha,videtur credendũ iuramẽto ſuppletiuo ipſius Geor
9 gij,concurrentibus alijs præſumptionibus ſupra relatis † ex do-
ctrina Bar.in l.admonendi.col.8. verſi. quæro quid ſi teſtis defi-
ciat in dicto.ff.de iureiur.Alex.in conſi.69.col.fi.lib.2.Iaſ.in l.cer
ti cõdictio.§ qm̃.col.5.ver.aduerte etiã inquãtũ.ff.ſi cer.pe.Dec.
in l.actionibus.col.4.ad fi.ff.de in litẽ iurã.in c.j.col. 20. de ꝓba.
in l.fi.col.fi.C.de eden.& in conſi.145.col.6.ad fi.ſocer meus Pur
puratus in d.l.admonendi,col.44.vbi qñ ex teſtibus vel aliter cõ
ſtat de ſubſtantia & veritate debiti,licèt nõ probetur certa quan
titas, tamẽ ſuper quãtitate deferri debet iuramentũ ſuppletiuũ.
10 ¶ Neq; obſtat † magnitudo cauſæ ex quo fuit probatum multo
plusq̃ ſemiplene.c.fi.in fi.vbi doc. quod metus cau. & in c.mulie
ri,de iureiuran. Bald. in conſi.122 & conſi.ſeq. libr. 2.Ro.in d.l.
admonendi.vbi Iaſ.col.25.& in rep.col. 101. & idem Iaſ.in l.at
prætor.la.j.in prin.col.pen.eod.tit. & in conſi.29.col.pe.in fi.lib.
1.Alexan.in conſ.203.col.2.in fi.verſi.& ſi pro parte Titij.lib.7.in
conſi.103.nu.9.& in conſi.185.in fi.eod.lib.7.Cor.in conſi.135.
col.2.

col.fi.lib.1.Gozad.in conſi.11.col.4.in fi.Boer.q.85.in 1.parte.& ſeq.Rurſus, licèt agatur de ſumma magna, tñ quia præſumptio eſt contra partē ex tot argumētis de quibus ſup.a deferri debet iuramentū ſuppletiuū.Pau.de Caſt.in conſi.87.Quantū ad contenta.col.2.lib.2.pro hoc quod ſcribūt Io.And.& doc.in c.peruenit,de teſti.cogen.vbi ꝙ defertur tale iuramentū ēt in magnis ad dictum vnius teſtis qñ pars aduerſa ſubtraxit aliū teſtē. ſequitur Boe.q.85.circa fi.in 1.parte,quinimmo adſunt non p̄ſumptiones tm̄,ſed ꝓbationes ēt illa apochæ reſtitutio probat ſolutionē,aut certe vim habet quitationis aut liberationis.l.Labeo.ff.de pac.in tm̄ ꝙ ſolū quęſtio tractatur de quantitate cōprehenſa in apocha, quam explicare vr̄ Bertonus Groſſi ſolenniter examinatus,eā ēt indicat D.Ioannetus Bay,ēt ſi ſolenniter fuerit examinatus,quia
11 tpe examinationis longius aberat † & teſtis minus ſolēniter examinatus facit aliquale indiciū.Alex.in conſi.147.col.1.lib.6.Soc. in conſi.267.col.6.& in conſi.291.col.10.lib.2.Areti.in cōſi.164. ſicut Ioannes.col.2. verſi. præterea teſtis iur.quinimmo Deci. in conſi.54.col.2.verſi.poſtremo ſuperius. dicit ꝙ talis teſtis debet cōcludere apud graues viros qui iudicant ſola facti veritate inſpecta,prout magnificus Senatus Thaurini ex forma principaliū decretorū ¶ Alibi ſcibit Curt.Iun.in conſi.106.col.3.ꝙ teſtes qui depoſuerunt ſuper monitorijs extraiudicialiter, debēt inclinare animū iudicis alijs cōcurrentibus.¶ Rurſus moueri pōt iudex ad iudicandū ēt ex his quæ fiūt extra acta.c.cū ad ſedē.de reſti.ſpol.c.cauſam.de re iud.gl.in l.quoties,in fi.ff.de proba.quā pro no. allegat Bal.in l.1.C.man. tradit Soc.in conſi.77.col.8.ante med. lib.3.Dec.in conſi.233.colū.4.in conſi.275.colum. 4. & in conſi. 445.colum.10.Iaſ.in l.ſi is ad quem,colum.5.poſt med.ff.de acq. hære. deciſio Neapoli.deciſ.28.colum.2.ad fi.quod maximè hic obtinere videtur vbi tot alia concurrunt.Thaurini, Aymo Cravetta ex Sauiliano iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Spurio an relinqui poſsit pro alimētis quando poteſt viuere ex arte & operis ſuis.*
Spuriam filiam non cogitur pater dotare nec alere quando ex arte ſua poteſt nubere & uiuere.ibidem nu.1.
2 *Poſſe non dicimur quod cōmode non poſſumus,vel quod poſſumus cum difficultate.*
3 *Alimentorum appellatione quæ ueniunt, & an ueniant expenſa ſtudij.*
4 *Neceſſitatibus verbum,importat alimēta, ſi fiat legatum pro neceſsitatibus.*
Suſtentatio uerbum, importat alimenta, ſi fiat legatum ad congruam ſuſtentationem.ibidem nu 4.
5 *Pauper dicitur qui non habet unde ſe alat,licèt ex operis ſuis poſsit uiuere & .nu.6.8.*
6 *Alimenta quando dicatur quis habere unde aliunde ſe alat & nume.5.*
7 *Soluendo non eſſe quis dicatur.*
Pauper dicitur mulier quæ non habet bona ad victum & ueſtitum.ibidem nu.7.
9 *Maritus qui ex arte ſua poteſt alere, an habeat beneficium ut teneatur niſi inquantum facere poteſt.*
10 *Alimentorum cauſa dicitur pia, & cauſa pia & alimentorū æquiparantur.*
11 *In alimentis conſiderantur redditus annui, non proprietas an da. quia non tenetur quis pro alimentis proprietatem uendere, quod facit ad ſciendum an habeat quis aliunde unde ſe alat.*
12 *Enunciatiua uerba probant illud tantum, quod eſt neceſſario ad actum,*
Periurus auditur agendo parte nō opponente ibidem nu. 12. & nu.13 ubi quando repellatur.
Excommunicatus poteſt eſſe in iudicio parte nō opponente. ibidem nume.12.
14 *Aduocati iudicis ſententia non redditur nulla niſi fuerit recuſatus tanquam ſuſpectus.*

CONSILIVM CXCIX.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ad ſubtilia dubia ſpectabilis dñi Antonij Lauræ iudicis Cuneci abunde & ſubtiliter vr̄ reſponſum per eximiū iuriſconſultū dñm Matthæū Cottā, vt alia reſolutione nō præterea opus videatur. plane vt amici expectationi aliqua ſaltē ex parte ſatisfaciā,breuia quædā colligemus ad clariorē explicationē.¶ Videba
1 tur † dicendū circa primū dubiū,nō potuiſſe aliquid legari huic ſpurio in cauſam alimentorū,ex quo aliunde ali pōt, videlicet ex operis ſuis, quia teſtes examinati dicunt ꝙ ex induſtria ſua vltra expenſas poteſt lucrari florenos triginta monetæ Sabaudiæ in ſingulos annos pro ſalario,exercendo operas ruſticas,quo caſu non vr̄ licuiſſe patri ſpurij aliquid pro alimentis relinquere. l. ſi quis a liberis.§.ſed ſi filius.ff.de lib.agno.Bart.in l.vnica.C. de mend. valid.lib.11.& per hæc ita in terminis decidit Dec.in conſi.576. col.1.ſed vltra Deciū ita in terminis tenet Cal.in conſi.49.col. fi. Iacobus de Puteo inter conſilia ipſius Calc.in conſi.62.col.5.vbi tñ Cal.limitat qñ verecūdia eſſet ſpurio talem artē exercere.¶ Similiter non cogitur pater dotare filiam ſpuriā,nec eam alimentare de æquitate canonica qñ ex arte ſa viuere poteſt.Bal.in l.mater.C.de iure dot.ſequitur Bal.Nouel.in trac.de dote in ſexta parte priuilegio.16.col.2.poſt med.verſi.ſi tñ talis filia.Bal.ēt in cōſ. 116.Spurius.lib. 2. dicit non deberi alimenta ſpurio qñ aliunde pōt viuere.¶ Tñ diligentius cogitanti viſum eſt illam deciſionē Decij non eſſe ita ſimpliciter & indiſtincte intelligendā, vt nihil relinqui poſsit ex eo ꝙ ſpurius hodie poteſt viuere pro alimentia nā iſta rō non eſt generalis nec ſemper militat.quia poſito ꝙ hodie filius poſsit viuere ex artificio ſuo,non ſequitur ergo ſemp ex eo viuere poterit,nā mortalibus multæ incidūt calamitates.quia ſi accidat aliquis morbus cur ſpurius operari non poſsit, q̃ rex nō raro ſolet cōtingere,nā attenta iſta rōne nihil tunc ſpurio deberet,quia ſemel ſit pronunciatum relictū alimentorū non deberi, iudicatæ,aut erit neceſſariū nouū iudiciū ꝙ ſpurius inops & languens ſuſtinere nō poterit.¶ Rurſus iſte ſpurius dicitur eſſe debili corpore,vt ſi operas ruſticas durare cogatur, periculo id vitæ futurū ſit,& licèt operentur multi fame coacti, tñ qñ cōmode p̄ſtare id nequeūt citra diſcrimen valetudinis poſſe operari nō di
2 cuntur,quia † poſſe non dicimur quod cōmode non poſſumus.l. nepos Proculo.ff.de verb.ſigni.l.ſi ſeruus.ff.de noxal l.ſi peculiū. §.fi.ff.de ſtatulib.l.diuortio.in prin.ff.de neg.geſtis.¶ Et poſſe nō dicimur quod poſſumus cum difficultate.gl.in §.pœnales,inſti. de actio.& paria dicuntur non poſſe rē habere,vel cū magna difficultate.l.naturalē.ff.de acq.rerū dom.§.1.in auth.de fideiuſ.io Bal.in cōſi.101.Quidā teſtes.col.1.lib.1.dicit ꝙ ſi teſtes vnius partis dicunt ꝙ non potuit accedi per talē locū, alij ꝙ cōmode accedi nō potuit,non dicunt cōtrarij.¶ Similiter maritus facere poſſe dicitur,qñ cōmode pōt ſm̄ qualitatē ſuæ perſonæ ſeu ſm̄ eius conditionē. Imo.in l.ſi maritus.ff.ſolu.ma.no.in l.facere.eo.titu.
3 ¶ Secundo † conſidero ꝙ appellatione alimentorū veniūt veſtimenta & calciamenta.l.legatū. ff.de adim. leg 1.verbo victus.ff. de uerb.ſig.Alex.in l.ſi vnus ſenect.§.dos legata.col.2.ff.ad l.Falci. Soc.in conſi.161.col.fi.lib.2.itē venit lectus.l.cū hi.§.qui tranſigit.ff.de tranſact.Bar.in l.lega.ad fi.ff.de adim.lega.itē veniūt medicinæ.l.uerbo victus.ff.de uerb. ſigni.Bart.in d.l.lega.in 1.q.eo. tit.in l.libertis la 2.§.1. in 1.q.notatur in l.ſi cū dotē . §. ſinaūt in ſæuiſsimo.ff.ſol.mat.itē ueniūt calciamenta.Spe.in tit.qui fil.ſint legiti.§.in ſumma probatur,nam ſi ueniunt ueſtes,ergo ēt calciamēta quæ ueſtiū appellatione cōprehenduntur.l.argento.§.1.ubi & faſciæ crinales.ff.de aur.& arg.leg.Card.in cle. 2. q. 5. de uita & honeſt.cle.¶ Amplius ubi agitur de perſona docili, appellatione alimentorū ueniūt expenſæ ſtudij.l.qui pupillū.ff. ubi pup. edu.debeat.Soci.in conſi.161.col.fi.lib.2.addo Cald.ultra eū in conſi.2.in tit.de regular.ubi ꝙ neceſsitatis appellatione ueniūt
4 libri quoad dociles,ergo idē appellatione alimentorū , quia † ſi fiat legatū pro neceſsitatibus,intelligitur,id eſt, ꝓ alimētis. l.pe. §.fi.l.fi.ff.de alim.& cib.lega.Petrus de Anch.inter conſilia Cald. in conſi.21.col. 1. in titulo de teſta. idē ſi fiat legatū ad congruā ſuſtentationē,nā intelligit pro alimētis.Pau.de Caſt. in cōſi.437. Super dictis quæſitis,in 2.dubio.lib. 2. ergo licèt teſtes dicāt lucrari poſſe agentē florenos triginta ſupra expenſas qui floreni in hac patria nō faciunt nunc ultra ſcutos quatuor,non ſtatim cōſequens eſt dicere,ergo facultatē obtinet ſeipſum alendi.diſpice & unde quæ & quanta ad uictū hominis ſint neceſſaria:cedo, ſi floreni triginta ſatisfaciunt aut ſatisfacere poſſunt præmiſſa.¶ Tertio

Tertio

5 tò † pro hac parte adduco Rom.in conſi.344. In caſu propoſitę
cõſultationis breuiter dicendũ dictos parrochianos.col.2.vbi ꝙ
presbyter parrochialis poteſt cogere parrochianos ad oblatio
nes quæ ſiunt in miſſa,qñ non habet vnde ſe alat aliunde.deinde
declarat ꝙ licèt clerici debeant victũ quærere ex operis & artifi
cio ſeu agricultura.c.clericus victum,&c.clericus quilibet.91.di.
tñ dr̃ clericus non habere vnde ſe alat aliunde, etiam ſi operari
poſſit.Et pondero deci.Rota.a fortiori.quia Romanus vult ꝙ co
gi poſſint parrochiani ad oblationes non obſtante ꝙ rector ſeu
curatus poſſit operando aliunde victũ habere: & hic non agitur
de cogendo patrẽ vt ſpurium alat,ſe pater ſpõte reliquit.¶ Quar
6 tò † adduco Bald.in conſi.30.Sicut diai.lib.2.vbi Bal. circa hanc
materiã alimentorũ dat pulchrã doctrinã qñ quis dicatur habe
re vnde ſe alat,dicẽs ꝙ in hoc ſunt cõſiderandi redditus qñ quis
ex redditibus ſuis poteſt viuere.per tex.in l.ius alimentorũ. §.1.
ff.vbi pup.edu.deb.ideo dicit Bald.ꝙ vidua dr̃ non habere vnde
ſe alat qñ habet proprietates,ex quibus tñ redditibus non perci
cipit,quia eas vendere non tenet̃ vt ſe alat. ſed iſte ſpurius nihil
omnino poſſidet in bonis,nullos habet redditus, & nullas pro-
7 prietates.¶ Quinto † adduco ipſummet Dec.in regula nemo du
bitat.ff.de reg.iur.vbi Deci.dicit ꝙ ſoluendo eſſe non dr̃ qui totũ
ſoluere nõ põt.l.ſoluẽdo.ff.de verb.ſign.§.fulloni vero.in fi. Inſti.
de obli.quę ex delic.na.ſed iſte ſpurius nõ dr̃ habere vnde ſe alat
licèt ex operis poſſit interdũ uiuere,quia non ſemper operari qs
poteſt,puta tpe ſeruitutis aut malæ valetudinis. ¶ Sextò facit,qđ
ſcribit Sal.in auth.ꝑterea.C.vnde vir.& vxo.ꝙ in caſu illius auth.
vxor dicitur pauper quæ non habet bona ſufficientia ad victum
& veſtitum.quod dictũ refert & ſequitur Soci.in conſi.30.col.t.
lib.4.& ſic an quis poſſit ſe alere uel non,doctores ſolũ conſide-
8 rant bona,non operas maximè iſtas ruſticas.¶ Septimò † contra
Deci.& Calca.allego tex.in c.quod ſuper his.extra de uoto. ubi
Abb.in tertio nota.nã ibi tex.ponit agricolas inter perſonas ino-
pes,cũ inops dicatur nihil habens,& ſic licèt agricola poſſit ui-
uere ex artificio ſuo,tñ annumeratur inter pſonas inopes, & idẽ
dr̃ de alijs qui ex artificio tm̃ uiuere poſſunt. Iaſ.in l.ſi conſtante.
col.22.uerſi.item uiuentes.ff.ſolu.matr.allegat etiam gl. in l.pau
pertas.ff.de excu.tut. quæ dicit pauperem quẽ pro uictu labora-
re oportet.¶ Octauo adduco Rotam deciſ.567.Vtrum poſſit re-
nunciari.colũ.3.in fi.uerſi.uel forſan erat homo uagabundus. in
antiquis,ubi ꝙ talis qui ſolũ poteſt uiuere ex operis ſuis & arte,
poteſt bonis cedere niſi ceſſioni renunciauerit.cõſequenter ꝙ di
catur pauper.Nono adduco Alex.in conſi.126.In hac hæſitatio-
ne,col.2.uerſi.tertio facit.lib. 4. ubi ꝙ relictum famulo alicuius
qui ſuis laboribus uictũ quærit,dicitur legatum pium tanꝙ̃ factũ
perſonæ pauperi,& ſic talis pſona gaudet priuilegio piæ cauſæ.
9 ¶ Nec † obſtat gl.in l.ſi maritus.ff.ſolu. matr. ubi maritus qui ex
arte ſua uiuere poteſt,non habet beneficium,ne teneatur niſi in-
quantũ facere poteſt.quia reſpondeo,ꝙ illa gl.non procedit ſine
dubio ex his quæ Soci.ſcribit in d.conſi.30.col.fi.lib.4. Secundo
reſpondeo ꝙ ibi ſumus in materia exorbitanti, in qua agitur de
perditione ſeu amiſſione iuris quæſiti, ꝙ hæredes mulieris non
exigant totã dotem, hic uero hæres patris tractat de lucro iuxta
nota.in l.iuris ignorantia.C qui admit.ſed non eſt par ratio lucri
& damni.l.fi.C.de codicill.cum ſimili.item ibi ſumus in materia
odioſa contra ius cõe.hic in materia fauorabili alimentorũ, imò
10 † cã alimentorum dr̃ pia.l.Mela.§.j.ff.de ali.leg. Rurſus cauſa ali
mentorum & cauſa pia æquiparantur. §.interdicimus. in auth.
de eccleſia.titul.Bar.poſt gl.in l.alio.ff.de alim.& cib.lega.Iaſ.in
conſi.95.col.j. lib. 1. quod ſine dubio procedit qñ relinquuntur
alimenta pauperi.Are.in conſi.97.In cauſa & puncto.col.j.uerſi.
ad ſcḋm reſpondetur.Sed Dec.in l.ſi certis annis,col. 3. poſt med.
C.de pactis. ꝙ legatũ alimentorum dicitur pium licèt fiat diuiti,ẽ
uerum ſcḋm Decium ꝙ tale legatum non comprehenditur in lega
to ſimpliciter facto ad pias cauſas,quia ſi quid relinquit̃ ad pias
cauſas ſimpliciter, uirtute talis legati non poterit aliquid confer
ri diuiti alimentorum nomine.Sed aduerte,quia uidetur Dec. ſi-
bi contrariari ꝙ legatum alimentorum factum diuiti dicat̃ piũ
& ꝙ non ueniat appellatione legati pij ſimpliciter facti. Rurſus
rationes Decij non uidentur bonæ, nam dicit ꝙ ideo pium dici-
tur tale legatum quia fit ad ſuſtẽtationem uitæ, nam procederet
ratio, ſi alias uita legatarij commode ſuſtentari non poſſet, quæ
ratio ceſſat in diuite. ſimiliter non procedit altera ratio ꝙ diues
fieri poteſt pauper, quia nõ iudicam⁹ de actu ſcḋm futura, ſed ſcḋm
præſentem ſtatum.l.moueor.C. ſi ſeruus exper. Ancha. in conſi.
429.Quidam ſer Antonius.col.fi.circa med.Pau.de Ca. in conſi.
428. Viſis & conſideratis.col. j. & in conſi. 432. Cum ſtatutum,
circa fi.lib.1. ubi ꝙ peti poteſt executio inſtrumenti puri licèt il-
lud tolli aut mutari poſſit ex compromiſſo ſuper eo facto, quia
præſens ſtatus conſiderari debet. ſimiliter dicit Pau. ꝙ donatio
prohibita per ſtatutum,fieri non poteſt moniali non profeſſæ li-
cèt profiteri poſſit, quia inſpicitur præſens ſtatus quo nondum
profeſſa eſt. ſaltem negari non poteſt quin ſit cauſa fauorabilis,
Deci.in conſi.72.col. 2. ad fi. ideo cum ſit diuerſa rõ non ualeat
argũ de vno ad alterũ,quia ſeparatorũ ſeparatũ debet eſſe iudi-
ciũ.l.naturaliter,§.nihil cõe.ff.de acq.poſ.cũ ſi.¶ Non obſtat fun
damentũ Decij,quia fateor ꝙ pater non poteſt cogi vt alat filiũ
qñ ex operis ſuis ſe alere poteſt,tñ ſi velit poterit alimenta relin-
quere,quod permitti debet cũ habeat talem perſonam pro pau-
pere & inope.& ſic argumentũ Decij & Calc.non vr̃ bonũ. nam
arguunt ex ſeparatis qñ pater non cogitur, nos uero loquimur,
an pater volens id facere poſſit. Nec puto ꝙ æquitas canonica
11 aliud velit in hoc caſu.Deniq; ſi in † cauſa alimentorũ non conſi
deratur ꝙ quis poſſet alienare bona immobilia multi valoris &
inde ali,ſed redditus tm̃ annui ex bonis ſtabilibus cõſiderantur.
Bar.in l.pe.ff.de ali.& cib. leg. & in l.imperator.in fi.ff.ad Trebe.
Bald.in conſi.30.lib. 2. Iaſ..in §.ſed & ſi quis.colũ.2.ad fi. Iuſti.de
actio. Dec.in regula diuus pius.ad fi.ff.de reg.iur.cũ ſim. a fortio
ri non dẽr cõſiderari labor corporis, arg.l. iuſtiſſime.ff.de ædil.
edic.& l.Pedius.ff.de incen.rui. nau. Præterea in caſu Decij ſpu-
rius erat beneficiatus, ex quo beneficio cõmode viuere poterat,
nec puto ſi caſus Decij ſimilis noſtro fuiſſet,aliud cũ conſuluiſſet
fuiſſe.conſidero ẽt ꝙ non tanta vr̃ rõ in iſtis operis ruſticis quan-
ta in artificio,puta ſi ſpurius eſſet artifex,vt doctor,vel mercator,
ex quo artificio cõmode viuere quis poteſt,quia vltra operas cor
porales adeſt etiam res in mercatore & in doctore certius acu-
tius capitale nunꝙ̃ deficiens apud eruditos, ideo in tali artificio
ſequere opinionẽ Decij.¶ Ad dubiũ de periurio,rñdeo ꝙ illa ver
ba filij quondã Bartholomæi non ſunt in libello, idõ ceſſat lex cũ
12 preců.C.de lib.ca.¶ Secundò † rñdeo ꝙ verba enũciatiua,ꝓbãt
illud tm̃ qđ eſt neceſſariũ ad actũ.Ant.de But.in c.illud,col.2.de
ꝓſump.qđ dictũ ꝑ nota.refert & ſequit̃ Dec.in c.ꝑ tuas. col.5. ad
fi.& alibi ſæpiſſime.¶ Tertiò rñdeo ꝙ nihil fuit oppoſitũ de piu
rio,idõ ꝓceſſus tenet,licèt.n.impediat litis ingreſſum.Spec.in ti.
de actore.§.1.ver.itẽ ꝙ eſt piurus.gl.in c.paruuli. 22.q. 5.notat̃ in
l.ſi quis maior.C.de trãſac.Ant.de But.in c.dilecti.col.3. de exce.
tñ nõ opponẽdo remitti põt, iuxta not.in l. nã & poſtea.in prin.
ff.de iureiu.Iaſ.in §.actionũ.col.16.nu. 140.inſti. de acti.notat̃ in
l.fratris.C.de trãſac.nã excõicatus prohibet̃ eſſe in iudicio, tñ ſi
admittat̃,valet iudiciũ.c.1.§.ſi vero.de excep.lib.6.Rota.dec.718.
Dic ꝙ ſi agat̃.in antiq.notat̃ in c.intelleximꝰ.de iud. faciũt q̃ Iaſ.
colligit in l.1.§.ſublata.ff.ad Treb.Deci. in regula in ambiguis.§.
eſt nouũ.nu.5.cũ pluribus ſeq.ff.de reg.iur.in c.ſi duobꝰ.in 3. no.
13 de app.& alibi ſæpe.¶ Amplius † noluit Cor.in conſi.255.col.3.
ad fi.lib.3.ꝙ periurus nõ repellit̃ ab agẽdo niſi ſcḋm terminos.l.ſi
qs maior. C.de trãſa.i.qñ excipit̃ contra aliquem de periurio ad
effectum vt incurrat pœnas illius l.de qbus hic nõ agit̃.Bal.ẽt in
conſ.21.Ille q iurat.li.4.ꝙ periurus auditur in tpalibus,licèt non
in ſpiritualibus,allegat Inn.in c.dilecto,de ꝓbend. qđ tñ non ita
ſimpliciter auſim affirmare,nã idẽ Bal.in conſi.39.Proponitur ꝙ
celebratus.col.2.li.3.generaliter dicit ꝙ iuramentũ ẽt extraiudi-
ciale impedit proceſſum, & ꝙ ſi exceptio periurij opponitur in
vim perẽptorij inducit abſolutoriã. ¶ Ad illud dubiũ ꝙ iudex
fuit aduocatus,rñdeo ꝙ nõ tractatur de ſnĩa iudicis qui fuit ad-
uocatus,quia deſijt eſſe iudex ante aliquã pronunciationẽ. idõ nõ
apte vr̃ propoſita dubitatio,non tñ uitio dederim iudicẽ de ſin-
gulis dubia edere quo certior de oĩbus fiat,licèt facilius ſit pro-
ponere dubia q̃ ſoluere,ait Aret.in conſi.14.col.11.ad fi. ¶ Secũ-
14 dò † reſpondeo ꝙ etiã ſi aduocatus pronũciaret, ſnĩa non fieret
nulla niſi fuiſſet recuſatus vt ſuſpectus.Alex. & Iaſ.in l.ſolet.ff.de
iuriſd.om.iud.¶ Ad vltimum rñdetur,imò conſtat eũ cõueniẽtã poſ
ſidere,uã in decima poſitione rũdet ꝙ ſe immiſcuit hæreditati,
& in nona ꝙ Bartholomæus reliquit illa bona in ſua hæreditate.
Præterea tanquã hæres obligatur implere voluntatẽ defuncti,ẽt
ſi legaſſet bona aliena,& illa non poſſideret,iuxta l.rem alienã.
cum ibi not.C.de leg. Laus Deo, Virgini, ac diuo Ioanni Euan-
geliſtæ.Taurini,Aymo Crauetta de Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis inducitur ex ceſſione iurium hæreditario-
rum, quod qualiter procedit, hic declaratur,*

Repu-

Repudiatio hæreditatis facta vni cohæredi prodeſt omnibus alijs cohæredibus pro rata.ibidem nu.1.

2 *Aditio quæ inducitur ex ceſſione iurium hæreditariorum non operatur quod quis conueniatur a creditoribus hæreditarijs.*

Conſenſus ſemel præſtitus reuocari non poteſt.ibidem nu.2.

3 *Spurijs relictum non debetur etiam interueniente pacto ſobolis legitimæ,ſecus in relicto filijs naturalibus.& nu.9.*

4 *Spuriorũ filij leg[itimi]s & naturales æquiparãtur filijs naturalibus tantũ,ideo eis relinqui nõ poteſt amplius q̃ naturalibus.*

5 *Hæres adeundo hæreditatem non cenſetur approbare ea quæ teſtator diſpoſuit contra prohibitionẽ legis,puta relinquendo contra formam l.hac edictali.C.de ſecun.nup.vel contra diſpoſitionem auth.licèt.C.de natura.lib.*

6 *Generalis diſpoſitio non trahitur ad ea quæ in ſpecie prohibetur.& nu.8.*

7 *Hæres nõ tenetur approbare factum defuncti in his,in quibus defunctus pro libito diſponere non potuit.*

Hæres poteſt contrauenire facto defuncti quando contrauenit vt filius,non vt tanquam hæres.ibidem nu.7. quod tamen nõ ita ſimpliciter eſt intelligendum.

Tacitus actus non eſt tantæ potentiæ quantæ expreſſus ad inducendum aliquid contra regulas iuris communis.nu.8.

Approbans teſtamentum inualidum quando teneatur ad ſolutionem legatorum.nu.9.

10 *Renunciatio non inducitur niſi conſtet expreſſè.*

Spurio an poſſit relinqui pro alimentis quando aliunde poteſt viuere.ibidem nu.10.

11 *Filius grauatus pure nõ detrahit duas quartas,ſed vnã tãtum.*

CONSILIVM CC.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Auus habens neptes legitimas & naturales ex filijs legitimis & naturalibus, & neptes legitimas & naturales ex filio ſpurio, inſtituit hæredes pro tertia parte neptes ex filio ſpurio,& pro alijs partibus neptes ex filijs legitimis. Quærit̃ de viribus inſtitutionis neptũ ex filio ſpurio.¶ Prima facie videbatur dicen
1 dũ eiuſmodi inſtitutionẽ valere,nã † pſupponit̃ in facto q neptes
legitimæ ex filijs legitimis adiuerint hæreditatẽ aui ex teſtõ,ma
ximè cedendo iura hæreditaria ex teſtõ cõpetentia,ex qua ceſſio
ne inducit̃ hęreditatis aditio ex neceſſitate, q̃a ſine ea,ceſſio nõ
valeret.l.ſi auia. C.de iure delib.facit tex.in l.illud.ff.de acq. hær.
no.in l.gerit.ff.de acq.hær.Soc.in conſi.147.col.1.lib.1.& in cõſi.
311.lib.2.& alibi ſæpe doc.¶ Bene fateor q ex ſimplici renuncia
tione hæreditatis aliter non donando aut cedẽdo, nõ inducere-
tur aditio,ſed repudiatio.Soc.in conſi.183.col.2.poſt med. verſi.
ſed tñ pmiſſis.lib.2.Bellamera in cõſi.42.colũ.2.circa med. & in
conſi.ſeq.col.fi.circa med.& iſto caſu,licèt talis renunciatio fie-
ret in manibus vnius cohæredis tñ,portio tñ renunciantis accre
ſceret oĩbus cohæredibus pro rata,vt habet̃ in l.ſi actionẽ. C. de
pac.vbi Dec.in 3.no.tradit Soc.in cõſi.34.lib.4.addo Pau. de Ca.
in conſi.135.Dubiũ facit.col.2.verſi.etſi dicat̃.& in conſi.252.Viſo pũcto.col.1.lib.1.Crotũ in rep.l.re coniũcti.col. 55.q.10.ff.de
2 leg.3.¶ Intelligo † tñ q inducit̃ aditio p ceſſionem aut donationẽ bonorũ hæreditariorũ ad effectũ validãdi ipſam ceſſionẽ tñ,
nõ vt cedẽs cõueniri poſsit a creditoribus hæreditarijs.ita Pau.
in d.cõſi.252.col.3.poſt med.col.3.¶ Hoc ita pſuppoſito q adi-
ta fuerit hæreditas aui ex teſtamento,& ſic q ipſum teſtm̃ ſemel
approbauerunt,nõ debet licere vt amplius reprobẽt.regu.qđ ſe-
mel placuit,de reg.iur.lib.6.l.de acceſſionibus.ad fi.ff.de diuer.
& tẽp.pſcrip.gl.in c.cũ nõ ignores.in gl.pen.de pben. vbi habet̃
q reuocari non põt conſenſus ſemel pręſtitus no.in l.ſenium,vbi
Alex.& Iaſ.C.qui teſta.face.poſ.& idẽ Alex. in l.ſi cũ dotẽ. §. eo
aũt tpe.ff.ſolu.mat.nec põt hæres cõtrauenire facto defuncti.l.cũ
a matre.C.de rei vend.regula ex qua pſona.ff.de reg. iur. ¶ Rur-
ſus iſta prohibitio relinquendi talibus pſonis, cenſet̃ inducta in
fauorẽ prolis legitimæ principaliter,ideo tali fauori põt renũcia
ri.l.pe.C.de pac.cũ ſi.iſtud † vr̃ confirmari ex l.1.C.de natu.libe.
3 iuncta rõne Bar.in l.fi.C.de his quib.vt indig.nã in l.1. dr̃ pactũ
ſobolis legitimæ nõ prodeſſe illis quibus eſt relictũ.Bar. aũt vult
q illa lex ſolũ habeat locũ in natis ex coitu improbato per illã.
l.ergo vr̃ velle Bar.q ſi eſſet relictũ filio naturali nato ex coitu nõ
dãnato,vel nepoti legitimo nato ex filio ſpurio, tunc pactũ ſobo
lis legitimæ proficere poſsit filio naturali, vel filio legitimo nato
ex ſpurio,& ſi poteſt prodeſſe pactũ expreſſum , ſimili modo vr̃
efficax pactũ tacitũ ſeu tacita approbatio.l.cũ quid.ff.ſi cer.pet.
¶ Nõ obſt.ſi dicatur cõſenſus legitimorũ non vr̃ prodeſſe natu-
ralibus,quia legitimis cõſentientibus bona deuoluũtur ad fiſcũ
per tex.in l.1.C.de natu.liber. quia ille tex. ſolũ procedit in filijs
ſpurijs , de quibus in l.nõ ẽt in naturalibus quibus cõparantur ne
potes legitimi nati ex filio ſpurio.ita illũ tex.declarat Bart.in d l.
fi.col.verſ.præterea.ff.de his quib.vt indig.Secundò rñdeo quod
exceptio indignitatis cõpetens fiſco , nõ põt opponi p tertiũ. gl.
in l.his conſequenter.§.1.ff.fami.ercíſ. ¶ Præmiſsis nõ obſtanti-
4 bus contrariã opinionẽ arbitror de iure veriorẽ,nã † filij legiti-
mi & naturales ex filio ſpurio æquiparãtur filijs naturalibus. l.fi.
C.de.natu.libe.ſed filijs naturalibus relinqui non põt exiſtente p
le legitima præter vnã vnciã.l.2.& auth.licèt.C.de natu.libe. er-
go idem in talibus nepotibus ex filio ſpurio.& iſta eſt cõis opin,
vt Alex.tradit in conſi.88.in 6.dubio.& in conſi.158. col.2.lib.7.
Cor.in conſi.1.col.15.ad fi.lib.3.Dec.in cõſi.462.col.2.poſt med.
Iaſ.in l.hæreditas.col.fi.C.de his quib.vt indig.addo Pau. de Ca.
in cõſi.306.Circa primũ quæſitum vr̃ dicendũ q dicta inſtitutio.
col.1.lib.1.& in conſi.pe.col.9.ad fi.& ſeq.lib. 2. ¶ Solũ ſupereſt
5 ad contra inſdere itaq; † rñdeo,non eſſe verũ q hæredes inſtitu-
ti approbauerint relicta facta filijs ſpurijs nõ expreſſe,quia de ex
preſſa approbatione nullo modo docetur,nõ tacite adeundo hæ
reditatem, nã cũ a lege prohibeatur relinqui filijs legitimis ſpu-
riorũ exiſtente ſobole legitima, hæres legitimus adeundo hæredi
tatẽ ex teſtõ , non vr̃ approbare ea quæ teſtator cauit ꝯ prohibi-
tionẽ legis,vt pulchre ſcribit Bal.in conſi.161.lib. 5. ubi q hæres
põt cõtrauenire facto defuncti in eo quod diſpoſuit cõtra prohi-
bitionẽ l.hac edictali.C.de ſecun.nup.idem tenet Steph.Bertran.
in rep.d.l.hac edictali.§.ſi vero plus.nu.12.bonus tex.in l.dotale.
§.fi.ff.de fun.do.vbi vxor adiens hæreditatem mariti, poteſt ven
dicare fundũ dotalẽ a marito alienatũ contra prohibitionem le
gis.Ad idem quod ſcribit Bal.in conſi.184.Municipali.col.2.lib.
5.vbi q adiens hæreditatem cenſetur facere actum aditionis ſm
legem,& velle q habeat locũ lex in actu ſuo,ideo licèt voluntas
teſtatoris ſit q legatũ totũ ſoluatur,poteſt tñ falcidiam detrahe-
re.¶ Videmus ẽt q ſi teſtator prohibuit hæredi ne peteret cautio
nẽ ab vſufructuario de vtẽdo & fruendo arbitrio boni viri,q hæ
res poteſt contrauenire tali prohibitioni & facto defuncti,ratio,
quia lex prohibet talẽ cautionẽ remitti poſſe.Pau.de Caſt.in cõſ.
251.Antequam veniam.col.1.lib.2.per tex.in l.1.in fi.C.de his q̃
6 pœnæ nomi.tradit Iaſ.in conſi.40.col.2.in fi.lib.1.¶ Et facit † reg.
generalis, q generalis diſpoſitio non extẽditur ad ea quæ in ſpe-
cie prohibentur.l.quanquã.ff.de ritu nup.l.ſi pater.ff. de his quæ
in frau.cred.l.Lucius.§.pe.ff.ad municip.1.de iureiu.lib.6.notat
Bar.in l.ſi quis ſub conditione,in fi.ff.de cond.inſt.Alex. in conſi.
95.lib.6.Iaſ.in l.filius a patre.§.fi.in 1.not.ff.de lib.& poſth. Dec.
in c.ex literis.col.fi.de conſti.ſi ergo in ſpecie iura prohibẽt relin
qui filijs legitimis ſpuriorũ ſobole legitima extante hæres legiti-
mus adeundo hęreditatẽ nõ cenſetur approbare relicta eiuſmo
di filijs ſpuriorũ.¶ Præterea,ſi lex prohibet relinqui talibus per-
ſonis in fauorẽ prolis legitimæ,ſatis cogitauit,q proles legitima
ſuccederet & hæreditatẽ adiret, ſed dicendo q ex aditione cen
ſetur approbata eiuſmodi inſtitutio,fieret lex eluſoria,nã aut pro
les legitima cogeretur approbare talẽ inſtitutionẽ ſi velit eſſe hę
res,aut alias cogeretur repudiare,ideo dicendũ eſt q ex ſimplici
aditione nõ cẽſeatur approbata talis inſtitutio,nec iſto caſu hæ-
res adeundo cogitur approbare factũ defuncti cũ lege reprobe-
tur,neq; hæres impugnando vr̃ indignus,quia impugnat autho-
ritate legis.arg.l.Gracchus.C.de adul.facit quod dicitur de filio
approbante teſtm̃ patris,q non cenſetur ſibi præiudicare in leg
tima,in qua pater non põt filio præiudicare.l.ſi qñ.§.& generali-
ter.C.de inoffi.teſta.nam talia bona vident̃ ſimilitudinẽ habere
cũ legitima,quia ſi relinquant̃ perſonis prohibitis, deferuntur a
7 lege ſoboli legitimæ.¶ Rurſus illa † regula q hæres tenetur ap-
probare factũ defuncti,procedit qñ defunctus poterat de hære-
ditate pro libito diſponere & relinquere quibus voluiſſet.Pa. de
Caſt.in conſi.197.Viſis dubijs. colũ. 2. & in conſi.448.Tria ſunt.
col.fi.verſi.tertio facit.lib.2. ſed hic teſtator non poterat ad libi-
tũ diſponere in neptes legitimas ex filijs ſpurijs extãte ſobole le
gitima.Amplius,ſi pater quid donet ſpurio contra prohibitionẽ
legis,talis donatio dicitur nulla & poteſt pater cõtrauenire.l.nõ

dubium.

dubium.C.de legi.ſi defunctus poterat contrauenire,ergo idem
hæredi eius permitti debet.& ita arguit Rom.in conſi.520.in 5.
dubio.vbi ſicut defunctus poterat venire contra eius confeſſio-
nem circa actũ probibitũ & ſimulatũ, idẽ & hæredi eius licere
debet,nec tenetur hæres approbare factũ defuncti a iure repro-
batum,& quod ipſemet qui fecit poterat reuocare.auth.hoc am
plius.C.de fideicõ.legẽdo verbũ repreſentatiũ ſine negatiua nõ,
& a contrario ſenſu.& l.quemadmodum.C.de agri. & cenſi.lib.
11.quæ duo iura ad hoc citat And.de Iſer.in c.1.§.donare, col.7.
quali.olim feu.po.alie.& in c.1.in prin.col.16.in addi.de prohi.
ali.feu.per Fede.Ad idẽ gl.in l.Lucius.ff.ſol.matr.ubi ꝙ hæres nõ
tenetur approbare factũ defuncti ea quo facto contra defunctũ
non cõpetebat actio nec exceptio,quam glo.cum dicto And. de
Iſer.refert & ſequitur deciſ.Neapoli.deciſ.240.col.5.ver.itẽ quia
filius.Addo Areti.in conſi.123.in 3.dubio.ibi ꝙ hæres ita poteſt
dicere actum nullum ſicut poterat defunctus qñ eſt talis actus,
qui non confirmatur morte, per tex. in l.ſed interim. §. ſi vxor.ff.
de dona.inter virũ & vxo.& clarius in l.fi.C.ſi maior factus vẽdi.
rei ſuæ &c,ſimiliter Bar.in l.2.ver.opponitur ꝙ hæres.C.de inoff.
dona.ꝙ hæres non impeditur venire contra factũ defuncti qñ nõ
habet illud,quod tenetur defunctus ſibi relinquere,per tex.cum
gl.in d.l.2.vbi gl.dicit hoc eſſe mirum.& dicit gl.in l.2.in verſi.re
uocare.C.ſi in ſi.au.patro.ꝙ in hoc plus poteſt hæres q̃ defunct⁹,
quia defunctus non poteſt reuocare alienata in fraudẽ hæredis,
& tñ hæres poteſt.Tradunt Bal.& Sali.in l.1.C.de inoſ.dona.Bar.
in l.Titia.§.Imperator,col.2.circa med.ff.de lega.3. vbi ꝙ hæres
reuocat donationẽ inofficioſam patris.Curtius Senior in conſi.3.
in fi.Alex.in conſi.313.Viſa petione Antonij de Roma.col.3.cir-
ca med.verſi.non obſtat prædictis.lib.3.¶ Poſtremo conſidero ꝙ
illud quod relinquitur neptibus iſtis legitimis ea filio ſpurio de-
betur ſoboli legitimæ, & ſic filijs legitimis & naturalibus, licèt
non ſint hæredes relinquentis,ob id non auferunt ab iſtis nepti-
bus tanq̃ hæredes,ſed tanq̃ filij.ideo poſſunt contrauenire facto
defuncti.Alex.in conſi.18.in 2.dubio.& in conſi.28.lib.5.Cor.in
conſi.301.col.3.lib.1.Iaſ.in conſi.7.col.5.in fi.verſi.quarto adhuc
proprius.& col.8.poſt med.in conſi.56.col.4.poſt med.& col.6.
in conſi.64.col.3.lib.3.in conſi.136.col.pe.& in cõſi.168.col.pe.
poſt med.lib.4.eſt verum ꝙ dicta Iaſ.in d. conſilijs non ita indi-
ſtincte probarent,prout loquitur,ſed nunc examinare non expe-
dit.¶ Non obſtat ꝙ conſenſus ſemel præſtitus reuocari nõ poteſt,
quia fateor ſi præſtitus conſenſus eſſet,ſed hic non apparet de ali
quo cõſenſu neq; de aliqua approbatione taliũ relictorũ, conſe-
quenter fruſtra de reuocatione tractatur,quia vbi nõ eſt habitus,
ibi nec priuatio conſiderari poteſt.l.decem.ff.de verb.obl.regu-
la nõ poteſt videri deſinere.ff.de reg.iur.cum ſi. ¶ Non obſtat ꝙ
par eſt virtus taciti & expreſſi,ꝙ filius legitimus ſicut poteſt con
ſentire expreſſe in fauorẽ taliũ nepotum, ita & tacite cenſeatur
conſentire,quia illa regula non procedit in probibitis, vt ſupra
ꝓbaui allegando Bal.in conſi.151.lib.5.ſed vltra Bal.faciunt quę
ſcribit Anch.in conſi.94.Iſta domina.in prin.& in conſi.103.Pa-
rum ſubtiliter.vbi tradit ꝙ non cenſetur tacite actũ quod in ſpe-
8 cie prohibetur.¶ Rurſus † generalis approbatio diſpoſitorum
per defunctum quæ inducitur per aditionem hæreditatis ſemper
debet intelligi facta in his quæ de iure defunctus facere potuit,
non in probibitis.l.dotis fructus.§.fi.cum l.ſeq.vbi glo.ff.de iure
dot.l.qui iure.ff.de teſta.milit.¶ Optimè faciunt quæ ſcibit Bart.
in l.ſi rem aliquam.ff.de acq.poſ.Bal.in l.cũ filia.C.de iur.& fat.
igno.ubi ꝙ tacitus actus non videtur eſſe tantæ potentiæ quantę
expreſſus ad aliquid inducendum, contra regulas iuris commu
munis.faciũt quæ ſcribit Iaſ.in rep.l.cum quid.col.3.uer.quarta
9 concluſio.ff.ſi cer.pe. ¶ Poſito † igitur ꝙ proles legitima poſſet
approbare relicta facta filijs naturalibus quod & Roma.uidetur
uelle in conſi.43.in 3.dubio,illud intelligitur qñ expreſſe appro-
baret quia tacite non cenſetur approbare quod ex prohibet.
¶ Amplius dico ꝙ non ſufficeret approbatio expreſſa ſimplici-
ter facta,niſi fiat ſolenniter prole illegitima præſente & ſtipulan
te,uel niſi fieret approbatio realiter per ſolutionẽ legatorũ,ex eo
quod notabiliter ſcribit Iaſ.in conſi.82.colum.3.poſt med.lib.3.
ubi ꝙ approbans teſtamentũ inualidum,non tenetur ad ſolutio
nẽ legatorũ niſi fiat approbatio ſolenniter præſentibus legatarijs
& ſtipulantibus,uel niſi approbetur teſtamentũ realiter per præ
ſtationem legatorum.¶ Non obſtat ꝙ talis prohibitio cenſeatur
inducta in fauorẽ prolis legitimæ.quia fateor,ideo proles legiti-
ma poſſet expreſsè renunciare ſi uelle,ſed tacite renunciare non
10 cenſetur,quia † renunciatio in dubio non præſumitur cũ ſit do-
natio.c.ſuper hoc.de renun.l.cũ de indebito.ff.de proba.l.ſi cum
aurũ ff.de ſolu.nec inducitur renunciatio niſi conſtet expreſsè.c.
ſanè.ubi glo.pe.in fi.de renuncia.Card.in conſi.30.In hac dubia
qõne.col.pe.Dec.in l.ſi quis iniquũ.§.ſi is proquo.col.2.ad fin.ff.
quod quiſq.iuris in l.1.colũ.5.circa med.& in l.poſtq̃ lit.col.3.
circa med.C.de pactis.& in conſi.352.col.pen.¶ Circa legatum
alimentorum ſpuriæ relictũ illud uires obtinet, nec obſtat ꝙ mu
lier ſit dotata & maritum habeat, quia narratur ꝙ maritus eſt
pauper,& dotes ad alimenta non ſufficient,ideo arbitrio boni vi
ri cõmittitur quantũ ſpuriæ præſtari oportet nomine alimento-
rũ conſiderata qualitate perſonę, qui iudex etiã conſiderabit an
iſta ſpuria poſſit ſe alimentare ex operis ſuis ſeu ex artificio ſuo,
quia tunc non tenetur pater alere filiũ etiam legitimũ & natura-
lem.l.ſi quis a liberis.§.ſed ſi filius.ff.de lib.agn.vbi Bar.& idem
Bar.in l.1.C.de mẽdi.vali.lib.11.& in terminis ꝙ non valeat le-
gatũ allimentorũ factũ ſpurio qñ ex artificio ſuo viuere põt, tra-
dit Dec.in conſi.576.col.1.facit Cor.in conſi.249.colum.3.verſi.
& cõſideratur etiam.lib.3.iſtud tñ dictum Decij ita ſimpliciter
ſequi non ſoleo conſulendo. vt dixi in conſi.199.¶ Non omitto
11 † ꝙ hæredes legitimi non poſſunt detrahere duas quartas, ſed
vnam tm̃,ex quo fideicõmiſſum pure debetur.Bar.in conſi.6.Vi-
ſo teſtõ dñæ.&c.in fi.in conſi.12.Si quis inſtituitur.in fi.in conſi.
20.Factum ſic ſe habet.Quidã dñs Iacobus.in fi.& in conſi.44.
Super prædictis,in 1.dubio & in l.Papinianus.§.memioiſſe.ff.de
inoffi.teſta.Bal.in conſi.36.proponitur ꝙ dominus Antonius in
fi.& in conſi.431.glo.lib.3 & in l.filiũ quẽ habẽtem.col.11.& ibi
Iaſ.col.5.C.fami.erciſ.Alex.in conſi.17.circa fi.lib.3.Pau.de Ca.
in conſ.29.Circa primum quæſitum dicendum eſt teſtñi prædi-
ctum.col.1.in 3.dubio.in conſi.375.Ne ſub æquiuoco.col.2.ad fi.
& in cõſi.411.Viſo facto & dubijs mihi traditis in 1.dubio.li.1.
& alibi ſæpe doct.Thaurini,Aymo Crauetta de Sauilliano.

PRIMI THOMI FINIS.

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnes ſunt Quaterniones.

CONSILIORVM CELEBERRIMI IVRISCONSVLTI DOMINI AYMONIS CRAVETTAE A SAVILIANO EX DOMINIS GENOLIAE IN STVDIOSORVM GRATIAM A' MENDIS OMNIBVS PROBE EXPVRGATORVM.

PARS SECVNDA.

SVMMARIVM.

1 *Ex pacto de reuendendo an agi poſſit contra tertium poſſeſſorem, in quo articulo Pau. de Caſtr. contrarius fuit ſibijpſi.*

2 *Alex. & Imo. quãdoq; dixit cõtra tex. ibi. Pau. de Ca. authoritati nõ minus deferendũ quã authoritati Alex. & Ioãnis de Anania, et Pau. ſeipſũ cõmẽdat.*

3 *Pactũ reſolutionũ alienationis, an impediat translationẽ dñij. in quo articulo Bal. Pau. de Ca. & Alex. cõtrarij referũtur.*

4 *Hypothecaria agens, an debeat probare dominium vel poſſeſſionem hypothecantis remiſſiue.*

5 *Confiteri cenſetur quis narrata per eum in reſcripto quod impetrauit, licèt illud ſit ſubreptitium, & nu. 6. vbi etiã quod talis confeſſio eſt ita potens ſicut expreſſa.*

6 *Producens reſcriptum aut inſtrumẽtum non poteſt impugnare narrata in eo, licèt producat in parte & paſſibus pro ſe tantũ facientibus ibi nu. 5. quod ſine dubio procedit quando talis productio acceptatur.*

7 *Producens reſcriptum, eo vti non poteſt, ſi neget narrata in eo niſi aliquid per errorem narratum ſit.*

Producens teſtes cenſetur eorum dicta approbare, licèt deponeret de credulitate tantum. ibidem.

8 *Obligatio perſonalis poteſt ſequi tertium poſſeſſorem, ſi ſtatutũ ita dicat.*

9 *Hypothecam habens poteſt agere contra tertiũ poſſeſſorem actione confeſſoria vel negatoria. quod eſt ſingulare.*

10 *Subditus quis nõ dicitur ratione ſolius bonorum. et nu. 26. vbi declaratur.*

Fidelitatem non tenetur quis iurare ex eo ſolum quod poſſideat bona in alieno territorio. ibidem.

Forenſis conuẽtus in aliquo loco ex eo ſolum quod ibi poſſidet bona, non ligatur ſtatuto pertinere ad deciſionem cauſa, ibi. nu. 10. et nu. 15. et nu. 18. vbi declaratur, et nu. 20.

11 *Interpretatio ſtatuti dubii ſumitur ex obſeruãtia poſtea ſecuta.*

12 *Conſuetudo aut obſeruantia interpretatiua non requirit præſcriptionem.*

13 *Verba ſtatuti ita debent intelligi vt aliquid operentur vltra ius commune, immo etiam contra ipſum ius commune.*

Et ſumitur argumentum a contrario ſenſu ad correctionem iuris communis, quando alias in ſenſu directo ſtatutum nihil operaretur, & debent intelligi verba ut aliquid operentur ẽe in materia pœnali, & trahi debent verba quaſi ad extraneũ intellectum vt aliquid operentur.

Bonafides non præſumitur, ſed probari debet quando a ſtatuto requiritur bonafides, vt ſtatutum aliquid operetur. ibid.

14 *Valet ſtatutum diſponens contra forenſes ratione bonorum quæ poſſident in territorio ſtatuentium. Ideo valet ſtatutum quod forenſis teneatur ad collectas pro bonis quæ poſſidet in territorio ſtatuentium contra Corn.*

Forenſium conditio fieri poteſt deterior per ſtatuta quàm terrigenarum. ibi.

17 *Iuramentum dicitur quid indiuiduum.*

Non poteſt quis eſſe fidelis pro parte, & pro parte non, ſicut nõ poteſt quis eſſe pro parte ſeruus, & pro parte liber, pro parte ingenuus & pro parte libertus. ibi.

18 *Duplex vinculum fortius operatur, ideo plus valet ſtatutum pacto vallatũ quam ſtatutum ſimplex. Idem in ſtatuto coniũcto cum conſuetudine, quod valet licèt ſit cõtra ius. vbi alias non valeret.*

19 *Stylus contra ius commune valet quando eſt præſcriptus.*

21 *Stylus ſeruari debet ſiue pertineat ad litis ordinationem ſiue ad litis deciſionẽ. Ideo valet ſtylus quod ſentẽtia ſtet in pẽdẽte.*

22 *Aduocati partium per iudices audiri debent.*

Stylus vt valeat non requiritur quod ſit obtentus in contradictorio iudicio, ibid.

Stylus ſi non obſeruetur per iudicem dicitur iudex inique agere. ibid.

23 *Onere duplici grauari quis non debet pro eiſdem bonis.*

24 *Statuto loci ligatur qui in eo loco forum ſortitur.*

25 *Cauſa facti propter quam quid fit, conſiderari debet potiusquã ipſum factum.*

26 *Qualitas requiſita in aliquo actu an ſufficiat quod ex poſt ſuperueniat, pulchre hic habetur.*

27 *Statutum loquens de tempore indeterminate & generaliter, generaliter debet intelligi, ideo ſufficit quocunque tempore fieri.*

Inſinuatio poteſt quandocunque fieri antequam deducatur res in iudicium. ibi.

28 *Ratio quando vnica tantum conſiderari poteſt, illa habetur pro expreſſa.*

Præſcriptio non currit non valenti agere, licèt impedimentum agendi proueniat culpa impediti.

Exceptio plene & perfecte probari debet, ita quod neceſſario concludat, & probari debet in ſua ſpecie, & forma ut concludat effectum exceptionis. ibid.

Præſcriptionem allegans tenetur eã probare, & probare debet negligentiam partis & ſcientiam quod ſciret ius ſibi competere ita agendi. ibid.

29 *Negligentia ignoranti imputari non poteſt. ibi. nu. 29. & 36.*

30 *Allegari quid debet, licet de iure præſumatur.*
31 *Scientia instrumenti præſumitur contra eum qui de ipſo instrumento facit mentionem. ibid.*
32 *Ignorantia probatur iuramento.*
Præſumptionem allegans quæ ſolum incipit currere poſt tempus mortis alicuius, debet ipſum tempus præciſe probare. ibidem.
33 *Præſcriptionem allegans tenetur probare finitam eam eſſe ante litem conteſtatam.*
34 *Reſtitutio in integrum an detur aduerſus præſcriptionem longiſſimi temporis ex capite ignorantiæ, & concluditur quod ſic. in quo articulo fuerant ſibiipſis contrarii Alexan. Soci. Dec. Alexandrinus, & Gozad.*
35 *Reſtitutio in integrum nunquam cenſetur ſublata per verba generalia niſi expreſſe agatur.*
36 *Vniuerſalia verba reſtringi debent ad id quod eſt rationis.*
36 *Priuari non debet quis iure ſuo ſine ſui culpa. ibid.*
Ignorans dicitur iuſte impeditus. ibid.
37 *Præſcriptio dicitur odioſa & contra eam in dubio fieri debet interpretatio, dicitur enim impium præſidium & contra naturalem æquitatem. & nu. 39.*
37 *Præſcriptionis ratio haberi an debeat vbi proceditur ſola facti veritate inſpecta remisſiue. in quo articulo Iaſ. uariauit.*
38 *Statutum prohibens exceptiones opponi, dicitur pertinere ad litis deciſionem.*
Valet ſtatutum tollens exceptiones ſeu prohibens exceptiones opponi. ibid.
39 *Statutum admittens aliquas exceptiones tantum, cenſetur alias reiicere.*
40 *Taxatiua habet in ſe implicitam negatiuam.*
40 *Statutum admittens aliquas exceptiones tantum, non cenſetur excludere alias exceptiones ſimiles expresſis.*
42 *Ità quod verba, habent naturam limitatiuam & taxatiuam.*
48 *Geminatio multum operatur, & per eam magis enixe dicitur apparere de voluntate diſponentis, & multa hic cumulantur de virtute geminationis.*
43 *Verba & non aliter, operantur quod diſpoſitio extendi non poteſt, & eorum natura adeo eſt præciſa, quod modificatio aliqua nec interpretatio a uerbis ſeparata admittitur.*
44 *Dictiones præciſæ comprehendunt omnem caſum.*
Præſcriptionis exceptio non admittitur in curia bayliuatus ſancti Marcellini. ibid.
45 *Excusſio non eſt neceſſaria ubi agitur ſaluiano interdicto, nec etiam vbi debitor principalis eſt abſens.*
Abſens dicitur in materia excusſionis, qui eſt in alieno territorio. ibid.
Super notorio poteſt iudex ex officio ſe informare.
46 *Fama ſufficit ad probandum paupertatem, aut quem non eſſe ſoluendo.*
47 *Excusſionis exceptio dicitur de apicibus iuris, ſed an hoc procedat etiam quando agitur contra tertium poſſeſſorem ratione hypothecæ.*

CONSILIVM CCI.

¶Pro Magnifico domino Theodoro Muleti olim Aduocato Regio Generali in curia parlamenti Gratiónopolis, ad præſens autem Conſiliario in magno Conſilio Regio, & compatre autem placidisſimo.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Præſupponitur in facto probatum eſſe in bayli natu Sancti Marcellini, & quòd posſidentes bona in dicto bayliuatu forum ſortiuntur in loco Sancti Marcellini, vbi conuenıri poſſunt, & amplius ſubiiciuntur ſtatutis ſtylo & legibus ipſius loci, licèt habitent alibi, & extra ipſum bayliuatum. Rurſus quod ex ſtylo eiuſdem loci ſubditi mediati vel immediati conueniri poſſunt tanquam ſingulares ſucceſſores, & bona tenentes pro contractibus, qui geſti dicerentur cum autoribus eorum, etiam ſi in obligationibus autorum nulla ſit expreſſa ſubmisſio.

¶Hoc ita præmiſſo, & præſuppoſito, dubitatur de pluribus. & primo, quia agitur per ſpectabiles dominos actores ad reuendendum cõtrà tertios poſſeſſores bonorum, quæ per actores eorum ſaltem mediatos reuendi debuiſſent. An pactum de reuendendo afficiat ipſos ſingulares ſucceſſores de iure communi.

¶Secundo, an pars de Vallino conuenta dici posſit ſubdita iuriſdictioni loci Sancti Marcellini ratione bonorum quæ poſſidet in bayliuatu eiuſdem loci.

¶Tertiò, an agi posſit contra reos ſingulares poſſeſſores ſaltẽ ex forma ſtyli Sancti Marcellini, licèt non de iure communi.

¶Quartò, an obſtet exceptio præſcriptionis allegata contra ſigillationem inſtrumenti.

¶Quintò, an ſaltem dicatur præſcriptum pacto de retrouendendo ex lapſu longisſimi temporis.

¶Sextò, an opponi posſit exceptio præſcriptionis, vbi alias legitime præſcriptum eſſet, ſtante ſtylo prædicto.

¶Septimo, an diſcusſio facta antequam ageretur contra ipſos tertios poſſeſſores, dicatur legitima & valida.

¶Octauo, an domini actores legitime dicantur probaſſe eorum intentionem.

Super quibus dubiis antequam ingrediar ad eorum explicationem, non parum quidem ſubſiſtebam, etenim ingenii tenuis viribus imparia videbantur, ſane vero maior fuit amici, & compatris beniuolentia quàm onus vt vllum recuſare liceat. Itaque ve-
1 nio † ad primam dubitationem, in qua dicendum videtur, quòd competat dominis agentibus vtilis rei vendicatio contra ſingulares & tertios poſſeſſores ad reuendendum, nec potuerint primi emptores, qui promiſerunt retrouendere, iuri præiudicare venditorum, quibus promisſio facta eſſet, ſic venditoribus. ex pacto enim de reuendendo duplex actio competit, realis vtilis, & perſonalis ex contractu, per tex. in l. ſi cum venderet, vbi Paul. de Caſt. ff. de pigno. actio. Rapha. Cuma. & in l. prima. in vltimis verbis. ff. de donationibus. Iaſ. in conſilio 128. columna quinta. in fio. lib. quarto. Dec. in conſilio 614. columna ſecunda. poſt med. verſicul. & cum ipſe ſaluator, licèt hoc ſub dubio reliquerit. idem Dec. in conſilio 88. columna final. ¶Et licèt dominus Alexand. contrarium teneat in conſilio decimo. libro primo. tamen ad eius fundamenta reſpondet Socin. in conſilio octuageſimo. libro tertio. & licèt magna ſit Alexand. autoritas, quandoque tamen & ipſe errauit, immo dixit quandoque contra textum clarum, vt Iaſ. refert in l. ſi ex toto. §. ſi ita legatum, columna quarta. ff. de legatis
2 primo. nec † minus deferendum eſt autoritati Pauli de Caſtro & Cuman. quam autoritati domini Alexand. vt ait Socin. in dicto conſilio octuageſimo. de Pauli enim autoritate alibi meminit Soci. in conſilio octuageſimonono. ad fin. lib. quarto. probans autoritatem eius paruam nõn eſſe. de Pauli enim autoritate ſcribit Bologninus in additionibus ad conſilia Ioannis de Anan. in conſilio ſexageſimoprimo. in fine, quod autoritas Paul. de Caſtro non eſt leuior autoritate Ioan. de Anan. pondere & menſura. Iaſ. etiam in conſ. 115. col. 9. circa med. li. 4. appellat Pau. de Caſt. doctorem optimum. Immo ipſemet Pau. in conſ. 434. Iſtud relictum. in fi. lib. 1. de ſeipſo loquens dicit quod ſufficit allegare autoritatem ſuam, vir enim erat bonæ conſcientiæ, & recuſauit conſulere in his quæ conſcientiam remordebant, vt ipſemet Paul. atteſtatur in conſ. 121. Viſa quadam petitione porrecta contra hæredes, col. 2. circa med. li. 3. ¶Eſt verum, quod in caſu iſto autoritas Pauli in d. l. ſi cum venderet, non videtur admodum magnifacienda, quia in hoc paſſu fuit Paulus ſibi contrarius, & cõtrarium tenuit
3 in conſ. 306. Quamquam longa. ad fi. lib. 2. ¶†Sed tamen circa dicta Alex. in d. conſ. 10. lib. 3. reperio quod Iaſ. nouisſime in conſil. 211. col. 6. in fi. & in ſeq. lib. 2. & in d. conſ. 128. lib. 4. latisſime examinat hanc materiam, vbi in cõtractu eſt pactum reſolutiuũ ipſo iure, ita quod in caſum alienationis bona reuertuntur ad paciſcẽtẽ, tunc impediatur tranſlatio dominii. & hanc dicit eſſe magis cõmunem opi. contra Alex. & quod de authoritate Alex. non eſt curandum, quia idem Alex. fuit ſibi contrarius, & contrariũ voluit in l. qui abſenti. §. 3. ff. de acq. poſſ. Idem tenet Rip. poſt Bar. in l. filiusfamilias. §. diui, col. 18. in fi. verſi. 3. fallit. ff. de leg. 3. Idẽ tenuit Alexandr. in cõſ. 166. col. 3. in fi. ſed vltra Iaſ. & Alexandr. addo quod eandẽ opin. contra Alex. tenet Cor. in conſ. 90. col. 2. circa med. li. 4. ſimiliter contra Alex. in d. conſ. 10. li. 3. tenet nouisſime Boe. in

ctis deciſ.quæſtio. 185.columna 4. in fin. & pluribus ſequenti.
¶ Sed aduertendum quòd doctores tenentes contra Alexand. ma
xime mouentur authoritate Baldi in l. ea lege. C.de conditin. ob
cauſam,& authoritate Paul.de Caſtr.in l.prima.ff. de donationi-
bus. ſed dico quòd Bal.fuit ſibi contrarius, & contrarium voluit
in conſilio 482. Magnifici viri. columna ſecunda. circa medium.
lib.j.vbi tenet opinionem gloſ.& Barto.in dicta l.prima.ff.de do
natio.ſimiliter Paul. de Caſtr.fuit ſibi contrarius, & contrarium
tenuit in conſilio 339.Dico.columna ſecunda. ad finem uerſic. 3.
prædictis obſtat, libro primo.vbi q priuati nõ poſſunt facere qđ
ſi fiat actus alienationis, illa ſit nulla,qa annullare actum ſpectat
ad ſuperiorem,priuati autem non poſſunt facere quod leges non
habeant locum in eorum diſpoſitione.l.nemo poteſt. ff. de lega.
primo.¶ Similiter Dec.in l.traditionibus.colum.3.in fi. C.de pa-
ctis,ſequitur opinio gloſ.Bartol. & Alexand. licèt de memoratis
contrarietatibus mentionem non faciat. ex quibus apparet quan
tæ ſit difficultatis paſſus iſte. ¶ Similiter circa opin.Pau.de Caſt.
in dicta l. ſi cum venderet, quem ſequitur Iaſ. in dicto conſilio
128.colum.5.in fin.libr.4.idem Iaſ.fuit ſibi contrarius, & contra
rium tenuit in conſil.149.colum.fin.libr.4.& in l.j.§.ſi hæres.ff.ad
trebellia. vbi quod obligatio perſonalis non tranſit contra ſingu
larem ſucceſſorem licèt contracta ſit obligatio reſpectu rei quæ
tranſiuit ad ipſum ſingularem ſucceſſorem. ¶ Ex hac contrarieta
te ſit.quòd male audiamus, & rei auaritiæ poſtulemur quaſi re-
ſponſo domus prout amici poſtulat deſiderium, & rei habendæ
cupiditas,quaſi perpetuo vitam acturi. ¶ Plane in caſu iſto ceſſa-
re videtur difficultas, quia actum fuit actione perſonali contra
curatorem datum bonis emptorum,qui promiſerant retrouende
re,& facta diſcuſſione propoſitum eſt iudicium reale, & hypo-
thecariam aduerſus partem de Valino ratione hypothecæ con-
tractæ inter ipſos emptores obligatos ad reuendendum,quo ca-
ſu res videtur extra omnem dubitationem, vt in terminis notat
Socin.in dicto conſ.30.libr.3.vbi amplius ſubdit,quòd ſi intenta
tum eſt Saluianum interdictum nulla erat diſcuſſio neceſſaria.
4 ¶ Neque opponi † poteſt probata non eſſe neceſſaria requiſita in
actione hypothecaria, nam ſiue ſufficiat probare ſolum poſſeſſo
rium hypothecantium de tempore contractus hypothecæ, ſiue
oporteat probare dominium,iuxta nota per Barto. in l.rem alie-
nam.ff.de pignor.actio.& in l.& quæ nondum.§.quod dicitur.ff.
de pignor. Socio. in conſil. 112. columna ſecunda.libro quarto.
Modernos in §.item Seruiana,Inſtitu.de actio.vtrumque proba-
tum eſt ex confeſſione partis in reſcripto quod impetrauit a re-
gia maieſtate die ſexta Decembris 1537.¶ In actis producto, vbi
aperte fatetur ius & dominium domini Yuonis,& Carlotæ con-
iugum,qui bona obligauerunt,ac etiam eorum qui ipſis obligan
5 tibus bona illa vendiderunt.cenſetur † enim pars conuenta om-
nia fateri in reſcripto narrata. l. cum precum. C. de liber.cauſa.
cum ſimilib.quæ Iaſ.& Decius ſcribunt in l.edita, in quarto uot.
C.de edendo.in l.cum te.in quarta nota.C.de tranſact. in l.ſecun
da.in ſecundo nota.C.de inſtitu.& ſubſtitutio. idem Iaſ.in l.vni-
ca.ad fin.C.de his quæ poten.nomi.& in §.ſi minus.colum.5.In-
ſtitu.de actio.& alibi ſæpe doctores. ¶ Nec poteſt impugnare ver
ba reſcripti quod ipſa produxit, etiam ſi produxiſſet cum prote-
ſtatione quatenus faceret pro producente,& in parte,& paſſibus
pro eo facientibus,iuxta nota.in capitulo cum venerabilis, de ex
cept.Paulus de Caſtr.in conſilio 331.In cauſa Syluestri.columna
ſecunda. ante medium libro primo. Rota deciſ. 264. licèt ſecun-
dum concluſionem,in nouis. Iaſ.in conſilio 57.columna quarta.
poſt medium libro primo. vbi tamen de Paul. & Rota mentionẽ
non facit. ¶ Et ſine dubio non releuat talis proteſtatio quando
pars cõtra quam producitur, eiuſmodi productionem acceptat,
prout hic.Iaſ.in l.j.§.editiones,circa finem.ff.de eden.& in l. non
ſolum.§.morte,columna 15. ad fin. & colum. ſequen.ff.de oper.
noui nuncia.& in §.item ſi quis colum. ſecunda circa fin.Inſtitu.
6 de actio.¶ † Immo præiudicat confeſſio de qua in reſcripto pro-
ducto licèt illud eſſet ſubreptitium,& nullum,quia hoc non ob-
ſtante cenſetur producens fateri contenta in eo eſſe vera, & ex
tali confeſſione poteſt ſe iuuare pars contra quam ſit productio,
Ioan.Andre.in capit.cum in poſitionibus,de iureiuran.quod di-
ctum refert & ſequitur Abb.in conſilio 38. columna ſecunda. li-
bro ſecundo.Iaſ.in conſ.156.colum.tertia.in fin.libr.ſecundo.
¶ Et iſta confeſſio tacita quæ reſultat ex narratis in reſcripto,
aut inſtrumento producto,eſt adeo potens ac expreſſa,vt reuoca
ri non poſſit.Ancbara.in conſ.223.Ad euidentiam præmitto. co-
lumna prima.poſt medium.alibi ſcribit Calderin.in conſi. ſecu
do.circa medium in titulo de vſuris,quod ſicut non auditur quis
contra confeſſionem expreſſam,ita nec contra tacitam, quæ in-
ſurgit ex eo ſolum quod quis tacet,per text.in capitulo literas,de
7 præſumpt.& in c.vnico.vt eccleſ.benefic.¶ † Immo ſi pars nega-
ret contenta & narrata in reſcripto producto , eo vti non poſſet.
Bald.in conſilio 15.columna prima.verſicu. ſecundo patet, libro
ſecundo.niſi aliquid per errorem in eo contineretur, nam errore
probato,illud reuocari poſſet non obſtante productione.Bald.in
conſilio 307.Proponitur quod notarius.libro quinto.& adeo pro
ducens cenſetur fateri contẽta in eo,quod producit,quod ſi quis
producit teſtes deponentes de credulitate cenſetur eorum teſti-
monia approbare,adeo quod probant contra producentem.Ro
ma.in conſilio 104.Pater Reuerende,ad fin.quod dictum pro ſin
gulari refert & ſequitur Iaſ.in conſ.57.columna quarta. in fin.li-
bro primo. ¶ Præterea permittitur ex ſtylo vt agi poſſit contra
bona tenentes etiam pro obligatione perſonali quando produ-
cuntur inſtrumenta ſigillata prout ex verbis ſtyli plenius legitur.
& præſuppoſito quod ſtylus ſancti Marcellini liget etiam foren-
ſes,qui poſſident bona in mandamento ipſius loci,prout infra la
8 tius deducemus, dubitandum non † videtur valere ſtatutum ſeu
ſtylum quòd obligatio perſonalis tranſeat in ſingularem ſucceſ-
ſorem,pro vt in terminis noſtris notat Dec. in conſil. 88. colum.
fin. & facit quia quod perſonalis obligatio non liget ſingularem
ſucceſſorem,hoc inductum eſt de mero iure ciuili.l.ſi fideicom-
miſſum.§.tranſactum.ff.de iudic.l.fin.§.fina.ff.de contrahen. em
ptio.l.ſecunda.in fin.ff.de hæredit.vel actio.vend.l.prima. §.ſi hæ
res.ff.ad trebellia.l.prima.C.ſi aduerſ.credit.l.prima.C.ſi certum
petat.l.fina.C.de hæred.actio.& l.æris alieni.C.de donatio. ergo
tolli poteſt alio iure ciuili priuato & contrario. l.omnes populi.
ff.de iuſtitia & iure.vbi late docto.nec per tale ſtatutum alicui tol
litur ius ſuum, nam licèt emptor & ſic ſingularis ſucceſſor con-
ueniatur, habet tamen regreſſum contra autorem. Rurſus ſi tene
tur reuendere, numeratur ei precium ab eo qui quærit redimere,
immo maius videretur damnum venditoris redimentis ſi a ter-
tio poſſeſſore vendicare non poſſet,cum alias non alienaſſet ve-
riſimiliter pretio tam exiguo, niſi ſpe illa retenta omnino redi-
9 mendi.¶ † Poſtremo,conſidero vnum in hac materia quod non a
multis ponderari conſueuit, videlicet quod ratione hypothecæ
de qua ſupra,fuit acquiſitum ius venditoribus & eorum hæredi-
bus in bonis venditis,quæ domini emptores reuendere promiſe
runt cum hypotheca bonorum, cuius iuris ratione competit hæ-
redi venditorum actio confeſſoria,per quam poſſunt petere de-
clarari ſe habere ius in bonis iſtis potentius iure partis,vel intẽ-
tari poteſt negatoria per quam petatur declarari ius parti non cõ
petere in iſtis bonis,& in conſequentiam ratione talis iuris in cõ
feſſoria, vel non iuris in negatoria tenebitur relaxare pars rea ip-
ſa bona.ita pulchre, & ſingulariter conſiderat Paulus de Caſt. in
10 conſil. 335. Laudatio, ad finem in prima parte. ¶ † Deſcendo
ad ſecundum dubium, in quo videretur prima fronte dicendum
quòd ratione ſolius poſſeſſionis bonorum ſubditus quis dici nõ
poſſit.l.libertus.§.ſola.ff.ad municipa.l.reſcripto.§.fina.ff.de mu
neribus,& honori.Paul.de Caſtr.in conſil.89. Poſſet quis dicere,
columna ſecunda circa medium libro ſecundo. ideo non cog-
tur quis, vt iuret fidelitatem ex eo ſolum quòd bona poſſideat in
alieno territorio niſi concurrat habitatio.Innocen.in capitul. po
ſtulaſti, de foro competenti. Brunus Aſtenſis in conſilio 35. co-
lumna quarta.Iacob. in ſua inueſtitura in verſiculo. Qui quidem
inueſtiti,columna ſecunda.Alexandrinus in conſilio 11.ad fi. vbi
alleg.doct.in capitulo nimis.de iureiurando.& magis in terminis
notat Alexand. in conſilio 138. columna tertia libro primo. & in
conſilio 16 columna ſecunda libro quinto.quòd vbi forenſis con
uenitur in aliquo loco ex eo ſolum quòd in tali loco poſſidet bo
na,non ligatur ſtatuto illius loci , quod pertinet ad litis deciſio-
nem , quia ſtatutum loquens circa deciſionem cauſæ non ligat fo
renſem ut tradit idem Alexand.in conſil.164.columna final.ver-
ſiculo ad allegata,libro ſexto.¶ Sed longius conſideranti contra-
rium de iure concludendum videtur.& quicquid ſit de iure com
muni , ſaltem ex ſtatuto ſancti Marcellini , videtur quòd pars de
Vallino ſubiciatur ſtylo & ſtatutis loci ſancti Marcellini,ratione
bonorum quæ poſſidet in dicto territorio,etiam quo ad deciſio-
nem litis,ex quo præſupponitur ita de conſuetudine obſeruatũ
11 per tempora antiquiſſima.In qua † re conſiderandum eſt , quòd
vbi in ſtatuto ambiguitas aliqua probari poſſit , quia vario mo-
do poſſit interpretari , ſi longo tempore vno modo obſeruatum
ſit,tunc interpretatur ſecundum illam obſeruantiam prout lõgo

tempore obſeruari conſucoit, quia conſuetudo eſt optima legũ
interpres.lege ſi de interpretatione.ff.de legib.& ex eo quod po
ſtea obſeruatum eſt, non obſcure interpretatur mens ſtatuẽtium
qualis ab initio fuerit,& declaratur dubietas omnis ex obſeruan
tia poſtea conſecuta. capitulo cum dilectus, vbi Anto. & alii de
conſuetud. Paul. de Caſtr. in conſilio 314. Super eo quod quæri-
tur, ad fin. libro primo. pulchrius idem Paulus in conſilio 347.
quia circa donationem. columna finali, eodem libro primo. So-
cin. in conſilio 25. columna nona. libro primo. & eodem libro in
conſilio 145. columna ſecunda. in conſilio 66. columna quarta.&
in conſilio 68. columna penultima. ad fin. libro tertio. Roman. in
conſilio 271. Vis tota, columna ſecunda. verſiculo tertio non eſt
dubium. Corne. in conſilio 187. columna penultima. libro quar-
to.& dicit Iaſ. in conſilio 528. columna penultima. in princip. li-
bro primo. quod intellectus aſſumi debet quem effectus & rerũ
12 exitus verum eſſe demonſtrat, id eſt obſeruãtia ſubſecuta. & † in
tali obſeruantia non requiritur quòd ſit præſcripta, id eſt quòd lõ
go tempore ſufficiẽti ad præſcriptionem ita fuerit obſeruatum,
quia in conſuetudine interpretatiua non requiritur præſcriptio,
ſed ſufficit aliquo tempore ita fuiſſe obſeruatum. Paul. de Caſtr.
in dicto conſilio 347. columna fina. Aretin. in conſilio 11. colum.
tertia. verſic. ſed tamen ex ſuper abundanti. Socin. in conſil. 111.
columna final. verſic. ſed certe poſſumus dicere, libro primo.
Corne. in conſilio 188. columna final. libro quarto. Dec. in capit.
cum M. columna ſecunda. poſt medium verſicu. & ex ſupradictis
infertur, de conſtitutio.& in conſilio 156. columna final. ſed pro-
ponitur in facto probatum eſſe quòd vbi conuenitur quis in loco
ſancti Marcellini ex eo ſolum quod poſsideat bona in dicto terri
torio, tunc proceditur contra talem ſecundum ſtatuta, & ſtylum
ipſius loci, etiam quo ad deciſoria, licèt talis conuentus alibi o-
riundus ſit,& domicilium habet, ſi ita obſeruatum eſt longo tem
pore, immo longiſsimo & antiquiſsimo tempore. Ergo apparet
quod verba ſtyli ſeu ſtatuti loci ſancti Marcellini. dum loquun-
tur de ſubdito immediate vel mediate, debent intelligi etiam de
forenſi, qui mediate ſubiicitur iuriſdictioni ipſius loci, id eſt me-
diantibus bonis quæ poſsidet in territorio ipſius loci, immo ceſ-
ſante omni conſuetudine, obſeruantia poſtea ſecuta non facile
intelligi poteſt quomodo aliter intelligi poſſint verba ſtatuti de
ſubdito mediate niſi intelligantur de forenſi bona poſsidente in
ipſo territorio.& maxime, quia ſi verba ſtatuti intelligeremus de
ſubdito mediate alio modo, puta ratione domicilii aut ſubmiſ-
ſionis, aut contractus, id eſt de eo qui ſubiiceretur mediante via
domicilii, contractus ſubmiſsionis aut forte aditionis hæredita-
tis iuxta not. in l. hæres abſens. ff. de iudic. tunc nihil operaretur
ſtatutum eiuſmodi, quia ſine ſtatuto idem tantum de iure com-
13 muni, vt habetur in dict. l. hæres abſens. Sed verba † ſtatuti ita de
bent intelligi, vt aliquid operentur vltra ius commune, immo
etiam contra ius commune. Barto. in l. quarta. §. prætor ait. ff. de
damno infect.& in l. ſecunda. ff. de vſucap. Alexan. in l. ſi cum do-
tem, in princip. colum. fin. ff. ſoluto matrimo. not. in l. j. §. lex Falci
dia. ff. ad legem Falci. immo nulla ſyllaba debet intelligi ſuper-
fluo appoſita ſi alius intellectus ſanus poſſit accommodari. l. pri
ma. in principio.& ibi not. ff. quod metus cauſa. l. j. in fin. cum ibi
notat. ff. ad municipa.& quod not. in c. ſolitæ. in verſic. tanquam,
de maiorita.& obedien. l. 3. §. j. qui incipit non fruſtra. ff. de iure-
iuran. Bald. in rubric. C. de contrahend. emptio. in nona quæſtio.
immo ſumitur argumentum a contrario ſenſu in ſtatuto ad cor-
rectionem iuris communis quando alias in ſenſu directo nihil o-
peratur. authen. ex teſtamento, iuncta l. prima. C. de colla. vbi do
cto. ſtatuta enim taliter debent intelligi quòd de vento non ſer-
uiant. Angel. in conſil. 62. Titus de Florentia. Iaſ. in conſil. 54. co-
lumna 3. in fin. libr. 3. ideo quando ſtatutum requirit bonam fidẽ
illa non præſumitur, ſed probari debet vt ſtatutum aliquid opere
tur. Barba. inter conſil. Calcan. in conſil. 28. colum. tertia in fin. &
ſequen. quod procedit etiam in materia pœnali in qua verba ita
debent intelligi vt aliquid operentur. l. j. §. pecuniam, cum l. ſeq.
ff. de calumnia. quem text. pro notabili ad hoc citat Anto. de But.
in diſputa. ſua incipien. Bononienſis. Iaſ. in conſil. primo. colum.
final. libro tertio. immo trahi debent verba quaſi ad extraneum
intellectum vt aliquid operentur. l. Titia. §. primo.& ibi Bal. ff. de
legatis ſecundo. glo. in l. lege. ff. locati. quam pro notabili ad hoc
refert & ſequitur Calcan. in conſilio 12. columna quarta. poſt me
14 dium. ¶ † De ſtatuti autem validitate dubitandum non videtur,
nam poteſt ſtatutum diſponere contra forenſes ratione bonorũ
quæ poſsident in territorio ſtatuentium iuxta nota. in l. prima. C.
de ſumma Trinita. & fide catholi. hinc videmus quod licèt col-
lecta non imponatur forenſibus,& non ſubditis, l. reſcripto. §. ſi.
ff. de muneribus & honoribus, quia principaliter imponitur per-
ſonis licèt pro rebus,& imponere collectam pertinet ad iuriſdi-
ctionem quæ exerceri non poteſt in eos qui ſubditi non ſunt.
Barto. in l. prima. columna quinta. C. de mul. & in quo loco.& in
l. neque. C. de incola. lib. decimo. valet tamen ſtatutum per quod
obligantur forenſes ad collectas pro bonis quæ poſsident in ter-
ritorio ſtatuentium. Bald. in l. fina. columna 2. C. ſine cenſu vel re-
liq. in l. j. columna ſeptima. C. de ſenten. quę pro eo quòd intereſt,
& in conſilio 228. In cauſa, in fine libro quinto. Paulus de Caſtr.
in conſi. 329. Viſis & conſideratis omnibus. colum. tertia. poſt me
dium verſic.& poſito,& col. ſequenti. libro primo.& in d. conſil.
89. Poſſet quis dicere columna ſecunda. in princip. libr. 2. Alexan.
in conſ. 52. col. ſeconda. verſ. ad prædicta. libro quinto in conſilio
68. colum. tertia. libr. ſecundo.& in conſil. 148. libro ſexto. Dec. in
conſilio 694. columna prima. in fin. verſic. & ſic virtute conſuetu
dinis. Iaſ. in conſ. 83. col. ſecunda. circa medium, libro tertio. Cur
tius iunior in conſil. 60. colum. 3. poſt medium, & idem Curtius
in conſil. ſeq. 61. col. ſecunda ad finem, & columna quarta. Bru-
nus in tractatu de ſtatutis. excl. fœminas articulo ſexto. in primo
caſu colum. 6. char. 12. vbi etiam allegat Paulum de Caſtr. in l. in-
ter debitorem, ff. de pact. licèt contrarium voluerit Corneus in
conſil. 268. colu. ſecunda libro tertio, in conſil. 83. colum. quar-
ta circa medium, & in conſil. 194. colum. 2. circa medium libro
quarto. ¶ Immo per ſtatuta locorum collectæ grauiores iniun-
guntur forenſibus quam terrigenis, prout vidi in locis compla-
ribus,& valent ſtatuta per quæ forenſium conditio deterior ſit,
quam ciuium aut terrigenarum neque iniquum dici poteſt ſtatu
tum eiuſmodi. Curtius iunior in conſi. 129. col. quarta libro ſecũ
do, nam in locis in quibus per ſtatuta hoc ſpecialiter prouiſum
non eſt conſuetudo generaliter obſeruatur in tota Italia collectã
di forenſes pro bonis quę poſsident in alieno territorio, vt nota.
in locis ſupra adductis. & per Aret. in conſi. 132. column. tertia.
profecto cum imponantur collectæ perſonis principaliter, vt
dicta lege reſcripto. §. fina.& permittatur eas forenſibus impon
per ſtatutum, aut conſuetudinem, iſtud non ſit alia ratione niſi
quia ratione bonorum quæ ſunt in territorio ſtatuentium, per-
mittitur ſtatuentibus diſponere contra dominos illorum bono-
rum, licèt forenſes ſint ob cauſam tantum, & poſſeſsionem ip-
15 ſorum bonorum. ideo † domi. Alexand. in conſi. 19. colu. ſecun-
da. ad finem, libro ſexto, dicit ꝙ ſiue ſtatutum loquatur in rem,
ſiue in perſonam, forenſis pro bonis quæ poſsidet in territorio
ſtatuentium poteſt collectari, & ſtatuto ipſo ligatur, ſecundum
magis communem opinionem. idem tenet Alexand. in conſilio
114, columna ſecunda. ante medium. libro ſeptimo. vbi quod ſta-
tutum porrigit effectum ſuum contra perſonam non ſuppoſitam
quantum ad res ſitas in territorio ſtatuentium, allegat Lapum al
lega. 101. In ciuitate Florentiæ ſunt duo ſtatuta. idem tenet Cor-
ne. in conſil. 162. columna ſecunda. libro tertio. vbi ſtatutum ex-
cludens cognatos propter agnatos extenditur ad cognatos forẽ
ſes ratione bonorum exiſtentium in territorio ſtatuentium. &
idem Corneus in dicto conſilio 568. ad finem, eodem libro ter-
tio. hoc tamen an ſtatutum ſimpliciter loquens liget forenſem
pro bonis quæ poſsidet in territorio ſtatuentium, generaliter hic
firmare non intendo. Illud tamen firmo poſſe expreſſe ſtatui con
tra forenſem reſpectu bonorum quæ poſsidet in territorio ſta-
tuentium. nam videmus quòd valet aditio curatoris facta adul-
to forenſi pro bonis ſitis in territorio iudicis dantis curatorem,
quia curator datur principaliter rebus. l. prima. verſicul. vbi ve-
rum ſunt facultates. C. vbi tutor, vel curator pet. vbi Bald. nota.
Barto. in l. pupillo. ff. de tuto.& curato. dat. ab his. Alexan. in con-
ſilio quadrageſimoquarto. columna quarta. in fine. verſicu. con-
cludo igitur ex præmiſsis, libro quinto. Ad idem quod ſcribit
Dec. in capitulo quæ in eccleſiarum, columna nona, poſt me-
dium. verſicul. ſed quantum ad propoſitum, de conſtitutio. vbi
quòd concluſio quæ habeat quod princeps ex cauſa non poteſt
auferre dominium rei ſuæ non ſubdito, ſed ſubdito tantum
non procedit in non ſubdito poſsidente rem in dominio ipſius
principis, quia quantum ad illam rem idem iudicatur quòd de
ſubdito. Ad idem adduco Gemin. in conſilio 8. columna prima.
vbi quod forenſis cenſetur ſubditus in concernentibus rem ſubie
ctam ſtatuentibus & ſitam in eorum territorio. capitulo cum
capella. capitulo ex ore. de priuileg. capitulo poſtulaſti, & quod
ibi nota. & capitulo finali de foro competenti, & quod habent

ſtatuentes iuriſdictionem in reſpicientes rem ſitam in eorum ter
ritorio, capitulo Romana. §. contrahentes, de foro competen. li-
16 bro ſexto. & alia adducit de quibus per eum ibi. ¶ † Non obſtant
modo adducta in contrarium, & primo quod ſubditus quis non
dicitur ratione ſolius poſſeſſionis bonorum, quia fateor quod
propter ſolam poſſeſſionem bonorum ſimpliciter quis & abſo-
lute dici non poteſt ſubditus, vt iuriſdictio in eum generaliter
poſſit exerceri, & omni caſu prout in alios qui ſunt de loco, vel
ibi habitans, negari tamen non poteſt quin ſubditus dicatur, ſe-
cundum quid, & aliquo modo, ideo videmus quod pro tali poſ-
ſeſſione bonorum conueniri poteſt coram iudice loci in cuius
territorio ſunt bona, vt in titu. C. vbi in rem actio. quod fieri non
poſſet, ſi nullo modo ſubditus dici poſſet. l. final. ff. de iuriſdictio.
omnium iudic. & in titulo. C. ſi a non competen. iudi. ¶ Non ob-
ſtat quòd non debeat præſtari iuramentum fidelitatis ex ſola ra-
tione poſſeſſionis bonorum, quia dixi ex tali poſſeſſione ſola nō
poteſt quis ſimpliciter, & abſolute ſubditus dici, ſed ſolum ſe-
cundum quid, ſi autem fidelitatem iurare teneretur ſubditus fieret
17 ſimpliciter & generaliter, † quia non poſſet quis fidelis eſſe in
parte, & in parte non, cum iuramentum ſit quid indiuiduum.
Bald in capitulo primo. §. primo. de controuer. inueſtitu. Iaſ. in
conſilio 134. columna ſexta. poſt med. libr. 4. neque conſiderari
poteſt diuiſio aliqua commoda quòd propter poſſeſſionem ali-
quorum bonorum ſubditus quis dici poſſit quo ad ipſa bona tā
tum. ¶ Facit quòd dicitur, quod non poteſt quis pro parte eſſe ſer
uus, & pro parte liber, l. ſi pariter. in fin. ff. de liberali cauſa. l. pri-
ma. §. primo. ibi, in eadem perſona ſimul libertas, & ſeruitium
concurrant. C. de lati. liber. tollend. ſimiliter non poteſt quis eſſe
pro parte ingenuus, & pro parte libertus. Iaſ. in l. ſi duo patroni,
18 in principio. columna prima. ff. de iureiur. ¶ † Non obſtat quod
ſtatutum non ligat forenſem in deciſoriis quando conuenitur fo
renſis eo ſolum quod poſſidet bona in territorio ſtatuentium, ſe
cundum Alexand. in conſilio 138. libro primo. & conſilio 16. li-
bro quinto. quia illud poſſet procedere quando tale ſtatutum ex
preſſe non diſponit contra forenſem, quaſi in generali diſpoſitio
ne ſtatuti perſona forenſis non ſubdita, non comprehendatur, ſe
cus in caſu noſtro, vbi ſtatutum expreſſe loquitur de forenſibus
dum loquitur de ſubditis mediatis declarando, ut ſupra. ¶ Rur-
ſus ultra ſtatutum in caſu noſtro probata eſt etiam conſuetudo,
vt narratur, licèt teſtes non viderim, ex qua conſuetudine ſubſe-
cuta cogendi forenſes ad formam ſtatuti ſancti Marcellini ratio
ne ſolius poſſeſſionis bonorum, robur & uires confirmantur ip-
ſius ſtatuti, vt operetur vbi alias forte operari non potuiſſet, nam
fortius operatur vinculum duplex. authent. neque. C. commu. de
ſucceſſ. l. re coniuncti. vbi Iaſ. in ſexto not. ff. de legatis tertio. Leū
in adoptiuis. in prin. vbi Bald. C. de adopt. capitul. ex tuarum, de
authorita. & uſu palii. capitul. non poteſt. de præben. libr. 6. cap. j.
cum gloſſ. de treug. & pace. ¶ Ideo Bald. in c. venientes, columna
finali. de iureiurando, dicit plus valere ſtatutum pacto uallatum
quàm ſtatutum ſimplex. quod dictum pro notabili refert & ſe-
quitur Dec. in cap. quæ in eccleſiarū, columna tertia. verſicu. vel
ſecundo dicamus, de conſtitutio. Iaſ. in l. non impoſſibile, in vlti-
mis uerb. ff. de pactis, & in l. final. columna 6. C. de pact. quinim-
mo licèt ſtatutum contra eos non ualeret, tamen ſtante conſuetu
dine ſubſecuta operaretur ſtatutum, ſecundum Anto. in capitul.
cum dilectus, columna quinta. de conſuetu. quod dictum pro ſin-
gulari refert, & ſequitur Dec. in c. cum omnes. columna prima. de
conſtitutio. & in cap. quæ in eccleſiarum. columna quarta. verſic.
19 ſed obſtare uidetur, eodem titu. vbi clarius loquitur. ¶ † Et ſi di-
cas, iſte ſtylus Sancti Marcellini, quòd agi poſſit contra ſingula-
rem ſucceſſorem, eſt contra ius commune, de quo in dicta l. fi-
nali. § final. ff. de contrahen. emptio. & in l. j. §. ſi hæres. ff. ad tre-
bellia. ſed non valet ſtylus contrarius iuri communi, Alex. in con
ſil. 36. columna final. libro ſecundo. Reſpondeo, iſtud non proce-
dere in ſtylo præſcripto, quia ualet, licèt ſit contra ius commu-
ne. Roch. de Curt. in repet. rub. de conſuetudi. quæſtio. quarta. co-
lumna tertia. ſed iſte ſtylus de quo agitur obſeruatus fuit per tē-
pus cuius initii memoria non extat in contrarium, ideo non ſo-
lum dicitur præſcriptus, ſed obſeruatus tanto tempore quod vim
habet conceſſionis, & priuilegii. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de
aqua quoti. & æſtiua. capitul. ſuper quibuſdam. §. præterea. de ver
borum ſignifica. cum ſimilibus. quæ Iaſ. colligit in l. is qui putat.
ff. de acquirend. hæredit. Dec. in capitulo nouit. columna ſepti-
ma. de iudic. & alibi ſæpiſſime. Poteſt etiam dici quòd iſte ſtylus
non eſt contra ius commune in caſu de quo agitur, quia ut ſupra

probauimus in explicatione primi dubii, ex pacto de reuenden-
do agi poteſt contra ſingularem poſſeſſorem, maximè propter
20 hypothecam amplius non repeto. Tertiò reſpondeo † ad illud
dictum Alexand. dum vult ſtatutum non extendi ad forenſes in
deciſoriis etiam reſpectu bonorum quæ ſunt in territorio ſtatuen
tium, quod hoc non videtur ſine dubio ex his quæ ſcribit idem
Alexan. in conſi. 19. & Corne. in conſiliis ſupra allegatis. & vltra
eos adduco Bald. in conſil. 354. Factum ſic proponitur, lib. quar-
to. vbi quòd ſtatutum diſponentis circa deciſoria cauſæ & circa
modum probandi ligat forenſem litigātem in loco ſtatuti, quod
tamen non firmo. per quod explicatum ſatis videtur ſecundum
dubium. Circa tertium, dubium illud videtur deciſum, & abſolu
tum ex dictis in ſecundo dubio, nam poſito citra præiudiciū veri
tatis, agi non poſſet aduerſus ſingularem ſucceſſorem de iure cō
muni ex pacto de reuendendo, tamen videtur potuiſſe agi ex ſty-
lo ſeu ſtatuto ipſius loci ſancti Marcellini, de cuius validitate a-
bunde dictum eſt in proximo dubio, præſertim cum tenetur ex
conſuetudine ſubſecuta per tantum tempus cuius initii memo-
21 ria in contrarium non exiſtit, qui † ſtylus generaliter ſeruandus
eſt ſiue pertineat ad iudicii ordinationem, ſiue ad litis deciſionē,
iuxta not. in cap. quàm graui, de crimine falſi, tradit deciſio. Nea-
politana deciſione 79. & in deciſione 543. ad finem, vbi appella-
tio quæ de iure communi deſerta diceretur, decreta tamen non
inducitur virtute ſtyli. Alibi ſcribit Angel. in conſilio 114. colum.
fin. valere ſtylum per quem ſententia ſtet in pendenti licèt actus
legitimi non recipiant diem neque conditionem. qui ſtylus olim
Taurini ſeruabatur tempore quo aduocatum illic agebam ante
bellum, nam lata ſententia ſi pars lamentabatur quòd iniuſte la
22 ta eſſet, illam retrahebatur & in pendenti tenebatur dum † eſſent
auditi partis aduocati, quorum diſputationes publice per Sena-
tores audiebantur iuxta text. in l. quiſquis. §. apud vrbem. C. de
poſtu. vbi gloſſ. & in l. proxime. ff. de his quæ in teſtamen. delen.
Nec requiritur ad eſſe ſtyli quòd ſit obtentus in contradictorio
iudicio, licèt hoc magnum præſtet adminiculum, Corne. in con-
ſil. 73. colum. j. in fin. libro ſecundo. & ſi iudex quid faciat contra
fori conſuetudinem dicitur inique agere, l. tertia. in fin. ff. de teſti
bus. Barto. in authentica qui ſemel. C. quomodo & quādo iudex.
Præpoſ. in cap. cum ſit Romana, columna quinta. de appell. char.
53. ¶ Neque obſtat exceptio partis quod habitet extra bayliuatū
Sancti Marcellini, & quòd onera ſubeat pro illis bonis quæ perū-
tur in loco ſeu bayliuatu Sancti Marcellini. non fuiſſet opus tam
longa diſcuſſione in ſecūdo dubio. & illa oppoſitio de oneribus
quæ ſuſtinet alibi, procederet ſi tractaretur de onerando eum
etiam in bayliuatu Sancti Marcellini, nam † poſſet dicere pro eiſ
23 dem bonis non debeo grauari duplici onere & in diuerſis locis,
l. nauis. §. cum autem. ff. ad legem rhod. de iac. l. incola, & l. fin. §.
item reſcripſerunt. ff. ad municip. l. Titia. §. qui inuita. ff. de legatis
ſecundo. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſolu. matrimo. l. qui dotem.
ff. de dote prælega. Oldrad. in conſil. 534. Factum tale eſt, quidam
miles, ante finem. & in collecta tradit Barto. in conſil. 196. Ciuita
ti Camerinæ, columna ſecunda. poſt medium, verſic. nec obſtant
nota. in cap. primo. de immunita. eccleſ. in nouell. Ancha. in con-
ſil. 817. ad finem dubium facit in prædicta quæſtio. facit text. in l.
finali. §. quotiens, cum glo. ff. de publicia. vbi quod onus gabellæ
in duobus locis præſtari non debet. facit etiam text. in l. plane. §.
j. & in l. non quocunque. §. qui caium. ff. de legatis primo. ſimili-
ter Papa per ſuum mandatum non intendit grauare ordinarium
in duobus beneficiis aut duplici onere. capitulo mandatum, de
reſcriptis. Imol. in c. capitulum, colum. 5. eodem titu. not. docto.
in capitulo penultimo. de reſcript. libr. ſexto. ſed hic non agitur
de impoſitione alicuius oneris, ſed de foro & competentia iudi-
cis, & iſti ſeu ſtatuti effectu. an pars de Valuo ſubiiciatur ſtylo,
ſeu ſtatutis loci Sancti Marcellini. & cum iſta ſint omnino diuer-
ſa habentia rationem diuerſam & ſeparatam male ex eis infer-
tur, l. fina. ff. de calumnia. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de ac-
quirenda poſſeſſione, cum ſimilibus. immo † cū ratione rei quæ
24 petitur ſortiatur pars forum in loco Sancti Marcellini, per titu. C.
vbi in rem actio videtur omnino ligari ſtylo, & ſtatutis eiuſdem
loci. nam procedunt a pari forum ſortiri, & ſtatutis ligari. Inno-
centius in rubrica, de conſuetudine, vbi Antonius de Butrio, Ale
xander in conſilio 209. columna prima. libro ſecundo. Decius in
capitulo quæ in eccleſiarum, colum. 2. poſt medium, in capitu. ec
cleſia ſanctæ Mariæ. col. 5. de conſtitutionib. in capitulo decerni-
mus, col. 19. de iudic. & in conſil. 283. columna ſexta. & alibi ſæ-
pe. ¶ Venio ad quartum dubium, an dicatur præſcriptum aduer-

ſus ſigillationem inſtrumenti, quia pars hoc allegat in vim exce-
ptionis, ſed iudicio meo non diligenter videtur conſideraſſe cir-
ca hanc exceptionem. & pro clara intelligentia conſiderandum
eſt, quod iſta ſigillatio inſtrumenti ſolum fit ad effectum proba-
tionis, vt per ſigillum inſtrumento additum fiat inſtrumentũ ma
gis plenum & authenticum in fide probatoria, iuxta notat. in ca.
poſt ceſsionem, vbi Dec. colum. 3. de probat. & idem Decius in
cap. 3. loco, eodem tit. & in cap. ſignificauit, in ſecundo not. de ap
pellat. Iaſ. in repet. l. admonendi, colum. 41. ff. de iureiuran. & ali-
bi ſæpe. ita iſta ſigillatio ſeu probatio ſigillatiua non fit principa-
liter per ſe, ſed propter aliud principale, id eſt ad corroborandũ
inſtrumentum reacheti ſeu pacti de reuendendo, conſequenter
principaliter uidendum eſſet an dicatur præſcriptum ipſi pacto
de reuendendo, quia ſi præſcriptum non ſit & agi adhuc poſsit
ex pacto, in conſequens neceſſarium dicendum eſt non eſſe præ-
ſcriptum aduerſus ſigillationem, quæ fit propter ipſum pactum
25 ad eius probationem, quia † ſemper conſideranda eſt cauſa pro
pter quam aliquid fit, non autem factum ipſum. l. verum, ſecun
da. ff. de furtis. glo. in c. uniuerſitatis, in uerſiculo ſubeſſet, de ſen-
tent excommu. in c. & ſi Chriſtus, in verſicu. ea cauſa, de iureiur.
& in cap. intelligentia, in verſiculo ea cauſis, de uerborum ſigni-
ficatio. Ancharanus in conſil. 54. Apparet ex themate, ad finem.
Rurſus conſiderandum eſt quod uerba ſtatuti, ſancti Marcellini,
dicunt quòd inſtrumenta quæ reperiuntur ſigillata ſigillo dictæ
curiæ ad uires ipſius confecta, habent uim libelli, conteſtationis
litis, obligati & ſubmiſsi, &c. & ſic ſtatutum loquitur per uerba
præſentis temporis, quæ reperiuntur ſigillata, & ſic videtur ſatis
eſſe quod nunc reperiantur ſigillata, quia qualitas ſigillationis ſa
tis eſt quod adſit tempore uerbi cui apponitur. l. in delictis. §. ſi
26 extraneus. ff. de noxalibus. ¶ † Ad idem facit regula iuris, quòd
paria ſunt aliquid ab initio eſſe tale, vel tale fieri ex poſt, ſeu qua-
litatem talis ex poſt ſuperuenire, l. nihil refert. ff. de conditio. ſine
cauſa. & ſi ſtatutum uoluiſſet quod ſigillatio fieret de tempore ro
gitus, vſi fuiſſent ſtatuentes aliis verbis, puta inſtrumenta quæ ſi-
gillata fuerint ſeu quæ cum ſigillo rogata fuerint. ¶ Pro hoc facit
tex. in capitulo ſi pro clericis pauperibus, de præbendis. libr. 6. &
quòd notat Geminianus poſt Ioan. Andream in c. ei cui. in glo. ſe
cunda, eodem titulo, & quod notat glo. in cap. cum in cunctis. §.
inferiora, in uerſicu. remoueantur, de electionibus. quod dicitur
præbenda ſacerdotalis licèt ab initio non eſſet quis ſacerdos, dũ
modo promoueatur ex poſt ad ſacerdotium, & ſic ſatis eſt quali
tatem ſacerdotalem ex poſt uerificari, quando aliud nõ apparet
de mente diſponentis, nota, quando requiritur qualitas in actu
eodem ſatis uideri debet ſi qualitas ſigillationis ſuperueniat ex
poſt antequam res deducatur in iudicium. ¶ Facit dictum Paul.
de Caſt. in conſ. 286. videtur quod dicta ſententia, colum. 2. libr.
2. ubi ſtante ſtatuto quod ille qui non eſt ciuis non poſsit acquire
re immobilia in loco, ſi tempore emptionis emens non erat ci-
uis, hoc non obſtat dummodo reperiatur ciuis tempore tradi-
tionis, & ſic ſatis eſt qualitatem requiſitam in actu adeſſe eo tem
pore quo actus ad effectum deducitur. ¶ Fortius uoluit idem Pau
lus in conſ. 234. In cauſa appellationis, col. 3. circa finem. uerſic.
ſed ultra prædicta libr. ſecundo, quòd ſufficit ſuperuenire iſtam
qualitatem ciuilitatis etiam poſt traditionem. ¶ Facit quod Cor.
ſcribit in conſi. 69. columna quarta. libi. primo. vbi datio curato-
ris quæ ab initio non ualuit, quia curator non iuraſſet, conualida
tur ex poſt accedente iuramento. a fortiori cum ſigillatio non ſit
de ſubſtantia inſtrumenti, ſed requiritur a ſtatuto ad effectũ ma-
ioris efficaciæ, ut habeat inſtrumentum uim libelli, conteſtatio-
nis litis, &c. prodeſſe debet ſigillatio ſi ex poſt fiat. ¶ Sed magis
in terminis faciunt no. per Alexan. poſt Pet. de Bellaperti. & Cyn.
in l. ſi rem meam, in fi. ff. de uerborum obliga. ſtat ſtatutum quod
nullus poſsit agere per procuratorem niſi de hoc impetrauerit
priuilegium, modo quidam conſtituit procuratorem, deinde im
petrat priuilegium, quæritur an ualeat conſtitutio procuratoris
facta ante priuilegium impetratum? deciditur quod ſic. eodem
modo licèt tempore rogitus inſtrumenti ſigillatio nondum inter
ueniſſet, ſatis eſt tamen quod ſuperueniat & adſit per tempus a-
gendi, cum antea inſtrumentis non vtamur, ſicut in conſtitutione
procuratoris quæ ſine priuilegio fieri non poteſt, ſatis eſt quod
27 habeatur priuilegium eo tempore quo agitur in iudicio. ¶ † Præ-
terea ſtatutum circa ſigillationem inſtrumenti loquitur indeter-
minate non exprimendo aliquod tempus, quo debeat ſigillari, er
go ſufficit quandocunque ſigillari. modo ſigillatum inueniatur
tempore quo agitur. l. qui fundum. ff. de contrahenda emptione,
l. in uẽditione. §. de tempore. ff. de bonis auctori. iud. poſsid. l. pri-
ma. §. meminiſſe. ff. de uentr. in poſſeſsio. mittend. Bald. in conſil.
256. Præmittenda ſunt, libr. 4. Romanus conſil. 340. in primo du-
bio, & quod idem Roman. ſcribit in conſ. 137. Iſta promiſsio. Iaſ.
in l. ait prætor. §. ſi iudex. colum. final. ff. de re iudicata & in l. Gal-
lus. §. videndum. ff. de liberis & poſthum. ¶ Alibi ſcribit Corne. in
conſil. 221. columna ſecunda. circa med. libro primo. quod vbi
ſtatutum requirit inſinuationem fieri non determinando certum
tempus quo fieri debeat, ſufficit eam adhiberi ex interuallo. &
dicit Paul. de Caſtr. in conſ. 337. Si prima duo ſtatuta, columna ſe
cunda. circa medium libro ſecundo, quòd ſufficit fieri inſinuatio
nem quandocunque antequam res deducatur in iudicium. ¶ For
tius voluit Barto. in conſ. 69. Viſo ſtatuto poſito ſub rubrica, quod
vbi lex reſpectu temporis loquitur generaliter & indetermina-
te, ſufficit quandocunque quid fieri uſque ad ſententiam, per tex.
in l. prima. in princip. ff. de publicia. iuncta l. hoc edicto, eodem ti
tul. l. ſi cum exceptione. §. 3. iuncto §. ſatis deuenietur. ff. quod me
tus cauſa, & alia iura de quibus per eum, idem tradit Calcan. in
conſi. 103. columna ſecunda. poſt medium. ¶ Poſtremò dicitur
probatum eſſe ſufficere de conſuetudine quandocũque fieri iſtã
ſigillationem modo reperiatur ſigillatio tempore quo agitur, &
ſtante iſta conſuetudine interpretatiua res videtur extra omnem
ambiguitatem. ¶ Non omitto quod ratio ſtatuti cur inſtrumentũ
ſignatum ſigillo curiæ habeat illam efficaciam, alia eſſe non po-
tuit niſi quod veriſimile eſſet curiam non ſignaturam inſtrumen-
tum aliquod, niſi ex omni parte verum, legitimum & authenticũ
videretur omni proſſus ſuſpicione vacans, ob id voluit ſtatutum
28 inſtrumentum eiuſmodi maioris eſſe efficaciæ, quæ † ratio cum
ſola conſiderari poſsit, haberi debet pro expreſſa ſecundum Bal.
in l. quamuis. C. de fideicom. & in l. maximum vitium. C. de liber.
præter. Pau. de Caſtr. in conſ. 251. Vna quadam ſecuritate. colum.
prima. poſt med. libro primo. Dec. in conſi. 15. columna tertia. &
alibi ſæpiſsime. ſed iſta ratio æque militat ſi inſtrumentum ſigna
tur ex interuallo, atque ſi ſtatim ab initio, quia ueriſimile non eſt,
quod curia ſignaret tale inſtrumentum ex interuallo, niſi illud eſ
ſet omnino perfectum ſine omni ſuſpicione. & cum ſtatutum nõ
dicat quòd ſignari debeat ab initio nec nos dicere debemus. l. ſi
ſeruum. §. non dixit prætor. ff. de acquirenda hæreditate. & facile
fuiſſet ſtatuentibus hoc exprimere ſi ita intellexiſſent. l. vnica. §.
ſinantem ad deficientis. C. de cadu. tollend. cap. inter corporalia,
de translatio. prælato. in capitulo cum in tua. in verſ. conſuetudo.
de conſuetudi. libro ſexto. in capitulo ſi forte, in verſiculo digni-
tatem, de electione. libro ſexto. & cum loquatur ſtatutum circa ſi
gillationem generaliter intelligi debet, etiam quod maior ratio
ſit in vno caſu quàm in alio. l. prima. §. quod autem. ff. de aliena-
tione. l. in fraudem. in fin. & quod ibi Baldus. ff. de teſtamen. mi-
lita. l. 3. & generaliter. ff. de legatis præſtan. cum ſimilibus. tamet-
ſi nulla maior ratio conſiderari poſsit in vno caſu quam in alio
vt ſupra oſtendimus. & ſatis eſt adhiberi ſigillationem antequã
res deducatur in iudicium. Paulus de Caſtro in dicto conſilio
337. Si prima duo ſtatuta. columna ſecunda. circa medium verſi-
ſiculo, ſed aduertendum eſt diligenter. libro ſecundo. vbi quòd
ſatis eſt inſinuationem donationis a ſtatuto requiſitam fieri ante
inchoatum iudicium. ¶ Deſcendo nunc ad quintum dubium in
quo conſiderando ſecundum caput pacti de retrouendendo, ſi-
ne dubio nulla obſtat exceptio præſcriptionis, quia ex ſecundo
capite, bona rechatari non poterant niſi mortuis Yuone & Car-
lota coniugibus, quibus viuentibus redimi non poterant, conſe-
29 quenter † quandiu uixeruut, nulla cucurrit præſcriptio quæ
non currit contra eos qui agere non poſſunt. l. prima. in fin. C. de
bonis maternis. & l. final. C. de annali exceptione. quod proce-
dit, licèt impedimentum per quod quis agere non potuit, pro-
uenerit culpa impediti. capitulo, quia diuerſitatem, de conceſ-
ſio. præbendæ. declarando ut per Romanum in conſilio nono.
quod pars condemnata. Decius in l. prima. columna penultima.
C. qui admitti. Ideo pars allegans præſcriptionem, quæ in hoc
caſu habet plurimum facti debebat probare ſuam exceptionem
præſcriptionis, quia reus in excipiendo habetur pro actore vt
exceptionem probare teneatur. l. prima & ſecunda. ff. de exce-
ptionibus. in l. exceptionibus. ff. de probationibus & debet pro-
bari exceptio plene & perfecte ita quod neceſſario concludat.
Ioannes de Anania inter conſilia Pauli de Caſtro in conſil. 261.
Viſis, & conſideratis, columna ſecunda. ante medium. libro
ſecundo. immo debet probari in ſua ſpecie, & forma vt conclu-
dat effectum exceptionis. Ange. in conſilio 61. columna ſecunda.

circa

circa medium. Corne.in conſilio 46. columna quarta. uerſicu iō ſecundo eſt aduertendum libr.2.Dec.in conſ.534.col.3.ante medium,& in præſcriptione tradit Barto.in l.genero,col.2. ff.de infam. ubi quòd allegans præſcriptionem debet probare negligentiam partis.idem tradit Bald.in conſil.450.Super primo puncto, libr.4.Abb.in conſi.82.col.3.libr.3. ubi quod præſcriptio de facili præſumi non poteſt,quia eſt præſumere negligentiam alterius.& ſic debuiſſet aduerſarius probare ſcientiam dominorum agentium, ideſt quòd quamuis ſciuerint ſaltem veriſimiliter competere ſibi ius redimendi,negligentes tamen fuerunt ad redimendũ, quia ignorans non dicitur negligere.l. ex plagis.in princip.ff. ad legem aquiliam,c.2.& c.quia diuerſitatem, de conceſſ. præbend. Socin.in conſ.22.col.penul.ad finem lib.3. & in terminis præſcri-

30 ptionis notat Corne.in conſilio 100.libr.3.quæ † ſcientia non ſolum probata non æſtimo,ne quidem allegata,quæ tamen allegatio fuiſſet omnino neceſſaria etiam ſi de iure ſcientia præſumeretur.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.idem Pollioni.ff.de adulter. Alexan.in l.qui bona.§.de illo.ff.de damno infect.vbi licèt ignorantia præſumatur,allegari tamen debet.¶Similiter licèt præſumatur bona fides ex titulo aut poſſeſſione longi temporis,illa tamen alleganda eſt.Angel.in l.eum qui.§.fin.colum. fin.uerſi.ſi ſtamen cautus.ff.de public.idem Angel.inter conſilia Bald.in conſil.403. Ioannes,columna tertia.Alexan.in conſil 94.colum.tertia in conſil.136.colum.penultima libro ſecundo.& in conſil.69. columna tertia libro tertio.Dec.in l.non hoc, in ſecundo nota. C.unde legiti.& in l.illam,columna ſecunda.C.de collatio.in propoſito noſtro cum ſcientia non præſumatur,ſed ignorantia, ſcientia dominorum agentium probanda erat a parte rea, id eſt quod ſcirent competere ſibi ius recatandi ex illo inſtrumẽto,ſed facere neglexerunt,ſed ut dixi, non modo ſcientia hic probata non eſt, at ne allegata quidem.¶Sed obiiciet quis † produxerunt domini agen-

31 tes in iudicio inſtrumentum reachati,ergo præſumitur quod haberent de eo notitiam, iuxta not.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff. de verbo.obl.Abb.in conſ.19.Facti contingentia, libro ſecundo. Immo ex eo ſolum quòd facit quis mentionem de aliquo inſtrumento,præſumitur illius notitiam habuiſſe. Alexan. in conſil.39. columna ſecunda.libro ſecundo in conſi.113.colum.tertia. libro 6.& in conſil.118.col.2.libro ſeptimo.Socin.in conſil.63. colum. tertia ad fin.libro tertio. & dicit Paulus de Caſtro in conſil. 59. Pro pleniori reſponſione, columna ſecunda in tertio dubio, libro primo,quod maritus præſumitur ſcire conditionem adiectã

32 legato dotis quando de ea fit mentio.¶ † Reſpondeo, quod domini actores ſucceſſerunt in hæreditate aliena in qua inuentum eſt inſtrumentum eiuſmodi,& dicunt cum iuramento ſe non habuiſſe notitiam huius inſtrumenti niſi poſt aditam hæreditatem illius,ad quem modum probatur ignorantia. capitulo ſignificaſti.cum glo. in verſicu. ſi ita eſt, de homicid.& capitulo ut circa fin.de elect.libr.6.capitulo paſtoralis,de excep. Roman.in conſi. 54.colum.2.uerſic.contrarium puto ucrius.Corne.in conſil. 168. colum.5.libr.3.Iaſ.in l.4. §. iurari, in tertio nota.& in repet.legis admonendi.columna. in 1.nume.308.ff.de iureiuran. & maxime quia præſumitur hæres ignorare facta defuncti,regula qui in alterius.ff.de regu.iuris.vbi dixi late. ¶Rurſus conſiderando hoc ſecundum caput pacti de retrouendendo quòd debebat aduerſarius probare tempus mortis dominorum Yuonis & Carlotæ coniugum, quia ex hoc ſecundo capite redimendi demum cedebat mortuis ipſis coniugibus, & ſic cum inciperet præſcriptio currere ſolum poſt mortem ipſorum coniugum, tempus mortis præciſe erat articulandum,& probandum, quia in tempore fundatur intentio excipientis.iuxta glo in l.eum qui.ff.de nego.geſt.Bar.& docto.in l.non ſolum.§.ſed vt probari. ff.de oper.nou.nunc.Dec. in c.in præſentia,in 12.nota.de proba.Iaſ.in rubr.C.qui admitti. & alibi ſæpe docto. & ita in ſimili caſu ad obſtaculum præſcriptionis reſpondet Bal.in conſil.150. Caſus actualiter emergens. colum.final.verſi.& ſi bene aduertatur,libro ſecundo.quod tempus mortis,ideſt quo tẽpore mortui ſint illi domini Yuo, & Carlota, non ſolum probatum non eſt ab aduerſario immo ne allegatum quidem,igitur ex hoc ſecundo capite,quomodo dici poteſt impletam eſſe præſcriptionem, ſi ignoramus principiũ illius, quo tempore cæpta ſit præſcriptio?Profectò qui principia neſcit, & finem ignoret neceſſe eſt,ſecundum philoſophum.facit tex.in

33 l.2.ff.de orig.iur.maxime † quia allegans præſcriptionem probare debet finitam iam eſſe ante litem conteſtatam.Bar. in l.ſi po.t. ff.de rei uen.& in l.Celſus,col.6.ff.de uſucap.Corn.in conſi. 136. colum.fin.& in conſ.147.colum.11. verſicu. debet tamen ad ſcandandum,& colum.penultim.verſicu.nec probationes contrariæ obſtant.libr.2.& ratio eſt, quia niſi probetur perfectam eam eſſe ante litem conteſtatam, interrupta fieret per litis conteſtationẽ. iuxta not.in l.naturaliter.ff.de vſucap.Iaſ.in §.pœnales,num.134 Inſtitu.de actio. ſed quomodo dicemus pręſcriptionem perfectã eſſe ante litem conteſtatam ſi principium eius ignoramus? ¶Primo etiam capite per quod agi poterat ſtatim facta alienatione bonorum in alios non uidetur abſoluta præſcriptio, quia modo eſt probata ſcientia dominorum actorum quod ſciuerint de tali alienatione. item quia domini actores non poterant agere ex

34 quo ignorabant illud pactum reachati. ¶ † Et vbi aliquo modo, aut mero iure concurriſſet præſcriptio, tamen reſtitutio in integrum danda eſſet ex capite ignorantiæ. Alexan. in conſilio 84.libr.1.& in conſil.169.columna final.verſicu. non obſtat quòd aduerſus præſcriptionem,libro ſecundo.& in conſil.116.libro 5. vbi loquitur etiam in præſcriptione longisſimi temporis. quam opinio.dicit eſſe communem & idem eſſe atteſtatur Soc.in conſil.80.columna final.libr.3.& in conſil.66.columna 2. poſt med. verſic.quinimmo puto.libro 4.Alexandrinus in conſi. 13. colum. fin.vbi quod datur reſtitutio etiam aduerſus præſcriptionem centum annorum. ex capite ignorantiæ in quo tamen articulo fuit Alexandrinus ſibi contrarius vt patet ex his quæ ſcribit in conſilio 12.ad finem,in conſilio 56.circa finem, & Ianus in conſilio 97. ¶ In eodem etiam articulo variauit ſæpe Gozadinus conſulendo,nam in conſi.8.& in fin.& in conſil.68.columna quarta. circa medium tenet quòd non datur reſtitutio,in conſil.autem 56. col. 3.circa medium tenet quod detur reſtitutio ſecundum veram, & communem opinio. Alexand.etiam fuit ſibi contrarius,& contrarium quòd immo non detur reſtitutio, tenet idem Alexan.in conſil.151.columna fina.libr.2.¶Similiter Socin. fuit ſibi contrarius, nam in conſilio 164.ad fin.libr.2.in conſil.2. colum. penult. circa med.& conſ.38.ad fin.libr.3.tenet quod non datur reſtitutio aduerſus præſcriptionem quadraginta annorum. Calcan. autem in conſil.26. columna final. tenet quod detur reſtitutio ponderando quod ibi locutus eſt in præſcriptione quadraginta annorum,Iaſ. autem in conſilio 109. columna tertia. circa med.libro ſecundo. non auſus fuit decidere.¶ Dec.autem in l.ſecunda.colum. ſecunda.circa med. C. qui admitti. in conſil.29. & in conſil. 373. tenet quod non detur reſtitutio,ſed idem Dec.in conſil.267.colum.fin. videtur ſibi contrariari dum ſequitur Alexand.in dicto conſi. 84. libro primo, & in dicto conſil. 116. libro quinto. ſimiliter idem Dec.in conſil.164.colum.penult.in fine.uerſic.& ex his breuiter, ſequitur Alexan.in dicto conſil.169.Viſo themate, colum. fina.libro ſecundo. vbi Alexan. tenet quod detur reſtitutio ſecundum communem opinionem.¶Felyn.autem in capitulo vigilanti,columna ſecunda.in prima limitatione.de præſcriptionibus, refert contrarietatem Alexand.nec determinat, videtur tamen inclinare quòd detur reſtitutio dum illã opinionem recitat vltimo loco, iuxta gloſſ.in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad trebellia. glo. & Barto. in l.bona fides,per illum tex.ff.depoſiti. cum ſimilibus,vt per Moderniores in l.ſi tibi pecuniam,in quinto notabili.ff.ſi certum petatur, pudet me tantæ inconſtantiæ & contrarietatis doctorum quod ſibi ipſis conſtare non posſiut,ęquanimius ferrem ſi alij ab

35 aliis diſſideant. ¶Quid tenendum? † mihi videtur ſaluo ſaniori iudicio,quòd competat reſtitutio in integrum. quæ nunquàm cenſetur ſublata per verba vtcumque prægnantia niſi expreſſe agatur,ex eo quod ſcribit Cyn. in l.ſecunda. C. ſi pendente appella. vbi ſi ſtatutum denegat audientiam querelis bannitorum, auditur tamen petens reſtitutionem in integrum ex iuſta cauſa. refert & ſequitur Calcan.in conſil.75. colum.13. in fin. ¶Secundo adduco quod ſcribit Cronus in repetitione legis nemo poteſt, colum.26. ff.de legatis primo. vbi ſtante ſtatuto quòd nihil opponi poſſit.non tamen impeditur reſtitutio in integrum. ¶Tertiò adduco quod ſcribit Bald.in conſil.236. Statuto ciuitatis,libro primo.vbi ſtante ſtatuto quod non poſſit appellari, querelari, vel de nullitate dici,peti tamen poterit reſtitutio in integrũ. ¶Quarto adduco quod ſcribit Socinus in conſil.153.colum. 10. verſicu. confirmatur reſponſio, & in conſil. 299. columna penultima ad fin.libro ſecundo. ubi quod reſtitutio in integrum non cenſetur ſublata per illa uerba, quòd quis moleſtari non poſſit directè vel indirectè a quauis perſona, quia per legem generalem non cenſetur derogatum priuilegio ſpeciali. Idem tenet Areun.in conſil.162.columna ſecunda.poſt med.allegat gloſſ. in c.coram fœlicis,de in integrum reſtitutio.idem tenet & ſequitur Decius in l. poſt quam liti.col.fin.per glo.ibi,& ibidem, etiam Iaſ.col. penult.

C. de pactis. ex quibus rationibus patet reſponſio ad argumen-
36 ta adducts in contrarium per Dec. in d. conſ. 29. ¶ † Aliter etiam
reſpondeo, ꝙ verbs vniuerſalia quæ Dec. conſiderat reſtringi de-
bent ad id quod eſt rationis. l. quãuis. ff. de in ius voc. Bal. in auth.
ingreſſi. col. j. & ibi Dec. col. 3. in fi. C. de ſacroſan. eccl. & idẽ Bal.
in l. ſi defunctus. C. de luis & legit. ſed nulla ratio dictat ꝙ vbi qs
fuit ignorãs & ſic iuſte impeditus, ſubueniri ei nõ debeat reme-
dio reſtitutionis in integrum, alias priuabitur iure ſuo ſine ſui
culpa, ignoranti enim culpa imputari non poteſt neq; negligen-
tia. l. argentum. ff. commodati. capitulo ſecundo. & capitulo,
quia diuerſitatem, de conceſſ. præben. ſed ſine culpa iure ſuo pri-
uari quis non debet, capit. cognoſcentes, de conſtitutio. capit. ſa-
tis peruerſum. 56. diſtinctio. cap. inuentum. 16. quæſtio. finali. im-
mo ea eo ꝙ quis fuit ignorans, dicitur iuſte impeditus. l. annis.
ff. de calumnia. Barto. & docto. in l. genero. ff. de infami. ¶ Poſtre-
37 mo conſidero quod vbi res eſſet dubia, in dubio † fieri debet in-
terpretatio, vt ſit locus reſtitutioni contra præſcriptionem, quia
talis reſtitutio nititur æquitati. lege denique. & lege nec vtilem.
ff. ex quibus cauſis maior. præſcriptio vero dicitur odioſa, quia
qui ſe fundat ea tempore dicitur niti ea circumuentione tem-
poris. §. volumus, in Auth. de his qui ingred. ad appell. Andreas
de Iſer. Marti. Laud. & Card. Alexandrinus. in cap. primo. in prin-
cip. col. j. quo tempore miles. & impium dicitur præſidium tem-
poris, in Authentica vt eccleſia Romana, circa med. ideo præſcri
ptio dicitur contra naturalem æquitatem. Calder. in conſi. 5. col.
2. in tit. de rebus eccleſ. non alienan. & dicit Abb. in conſi. 71. col.
j. li. 2. ꝙ præſcriptio dicitur odioſa tanquàm abſorbens ius alte-
rius. §. poteſt. 16. q. 3. & ꝙ præſcriptio repugnat æquitati natura-
li, eſt glo. in l. j. quam ibi ualde not. Ange. ff. de neg. geſt. refert Iaſ.
in conſi. 159. col. 3. circa med. libr. 2. ideo infert Iaſ. quod arbitra-
tor, & alij qui debent iudicare ſecundum æquitatem non debent
habere rationem præſcriptionis, idem in hoc uoluit Bolognin. in
addi. ad conſilia Io. de Ana. in conſil. 34. col. pen. in hoc tamen Ia
ſo. fuit ſibi contrarius, & quod immo ratio præſcriptionis habe-
ri debeat etiam ubi proceditur ſola facti ueritate inſpecta, & ſe-
cundum æquitatem, tradit idem Iaſ. in conſil. 72. in fi. li. j. ſed non
eſt præſentis ſpeculationis. ¶ Non omitto ꝙ præmiſſa non proce-
derent in præſcriptione temporis antiquiſſimi cuius initij memo
ria non conſtat in contrarium, in qua ceſſat reſtitutio. Iaſo. in d.
conſi. 209. col. 3. poſt med. li. 2. ¶ Capio ſextum dubium, poſito ſi-
ne præiudicio ueritatis, quod præſcriptum diceretur aduerſus pa
ctum de retrouendendo, an talis exceptio præſcriptionis poſſit
opponi ſtante ſtatut. loci Sancti Marcellini, quod contra inſtru-
mentum ſigillatum ſeu literas compulſorias ſuper tali inſtrumẽ-
to conceſſas tres duntaxat exceptiones admittuntur falſi, ſolutio
38 nis, & nouationis in quo † dubio præſuppono quod tale ſtatutum
licèt pertineat ad litis deciſionem dum prohibet exceptiones op-
poni ex his quæ ſcribit Roch. de Cur. in repe. capituli finalis. col.
115. de conſue. tamen comprehendit partem de Valino, & eam
ligat, per ea quę latius ſcripſi ſupra in ſolutione ſecundi dubij.
Quo præſuppoſito conſiderandum eſt, quod ualet ſtatutum per
quod impeditur quis exceptiones opponere, ex his quę not. Bar.
in l. Antiochenſium. ff. de priuil. credi. & in l. totiens. ff. de polici.
Alex. in conſi. 112. col. antepen. lib. 2. late cano. in cap. ex parte ſe-
cunda. ubi Deci. col. 3. uerſi. ſed conſiderandum eſt, de offi. dele.
maxime debet ualere ſtatutum per quod opponi non poteſt ex-
39 ceptio † præſcriptionis, quæ dicitur præſidium iniquiſſimum. in
Auth. ut eccleſ. Romana. c. an. hab. præſcrip. ibi, nec iniquis homi
nibus, &c. & ex præſcriptione locupletatur quis cum aliena iactu
ra. Soc. in conſi. 86. col. 4. ad finem. li. 2. & dicitur præſcriptio con
tra naturalem æquitatem. Bal. in l. ancillæ. colum. 3. C. de fur. ideo
damnum quod quis patitur ex eo ꝙ præſcribendi facultatem a-
miſit, non habetur in conſideratione. glo. in l. ſi quis naori. §. pen.
ff. de furtis. quam gloſ. pro notabili refert & commendat Crot. in
repet. leg. ſi is qui pro emptore. col. 10. in prin. ff. de vſuc. & in re-
pet. legis nemo poteſt, col. 33. circa med. ff. de leg. 1. & dixi ſupra
in proximo dubio. & cum inducta ſit præſcriptio de mero iure
ciuili, facile per ſtatutum tolli poteſt. l. oẽs populi, vbi latè ſcrib.
ff. de iuſti. & iur. igitur ſtatutum Sancti Marcellini tres duntaxat
exceptiones admittens ſolutionis, falſitatis, & nouationis, cenſe-
tur alias exceptiones excludere, maxime exceptionem odioſam
40 præſcriptionis. dictio † enim taxatiua, habet in ſe implicitam ne-
gatiuam reſpectu aliarum exceptionum, vt aliæ opponi non poſ-
ſint. c. cum eccleſia Sutrina, vbi Io. And. poſt Goffred. in verſ. tan-
tum, de cauſa poſſ. & propriet. gloſſ. in l. ob æs. C. de præd. minor.

¶ Nec obſtat quòd exceptio præſcriptionis videatur ſimilis exce-
ptioni ſolutionis, & quod ſtatutum tollens exceptiones, ſeu ali-
quas tantum admittens, non cenſetur excludere ea quæ ſimiles
ſunt expreſſis. Bald. & Ang. in l. ita nobis pudor. C. de adulter. Iaſ.
in l. j. col. 3. poſt med. verſic. quarto facit. ff. ſi quis ius dic. non ob-
temper. nam reſpondeo quod in caſu noſtro hoc procedere non
poteſt propter verba ſequẽtia ſtatuti ibi, ita quod alteri remedio
non eſt locus. quæ verba nihil operarentur niſi cenſerentur exce-
ptiones excluſæ quæ expreſſis ſimiles eſſent, nam diſſimiles ſatis
excluſæ erant per illam dictionem duntaxat taxatiuam vt ſupra
41 dixi. ¶ † Rurſus illa verba, ita quod, &c. habent naturam limitati
uam & taxatiuam. l. Lucius. §. quæ habebat, in fin. ff. ad treb. l. qui
aliena. §. liberto. ff. de nego. geſt. Dec. in conſil. 227. col. 3. circa me
dium. Iaſ. in d. l. j. col. 2. ad finem. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp.
Soc. in conſ. 141. col. penul. lib. j. & ſic in iſto ſtatuto, eſt duplex, &
42 geminata taxatiua, propter † quam geminationem dicendum eſt
opponi omnino non poſſe exceptionem præſcriptionis quæ alias
forte opponi potuiſſet. ex tali enim geminatione taxationis, ſeu
taxatiuæ fortius declaratur voluntas ſtatuentium ꝙ nullam om-
nino exceptionem opponi voluerunt præter expreſſas. l. Baliſta. ff.
ad Trebel. Bar. in l. cum ſcimus. C. de agricol. & cenſi. lib. 11. nam
ex geminatione verborum magis etiam dicitur apparere de vo-
luntate diſponentis, ne ſuperfluo verba cenſeantur appoſita. Pau
lus de Caſt. in conſil. 115. Super primo videtur dicendum quòd
dictus Simon. col. 5. circa medium libr. j. facit textus. C. de emen.
iuſt. cod. in ſecunda eius editione circa finem conſtitutionis. vbi
dicitur nemini venit in dubium quod repetita prælectio proba-
uit, hoc ſatis validum famoſumque eſſe facit Clemen. vt calum-
niis, de re iudica. vbi quod poſt tres ſententias conformes non
admittitur exceptio nullitatis. ¶ Alibi ſcribit Old. in conſ. 253. Fa-
ctum tale eſt domi. §. in fine quòd geminatio ſeu reiteratio actus
oſtendit mentis perſeuerantiam, per textum l. vnicæ. C. de plus
petitio. ¶ Et tollit geminatio actus ſuſpicionem deceptionis. l. ſi-
militer. C. ad velleia. ¶ Et ſignificant verba geminata præciſam
mentem diſponentis, Bald. in capitulo eam te. columna ſecunda.
de reſcrip. ¶ Ampliant enim effectum verba geminata vt aliquid
operentur. Bald. in l. fructus. C. de actio. emptio. ¶ Immo eiuſ-
dem verbi repetitio multum operatur. gloſſ. in capitu. requiſiti.
in verſic. decens eſt, de teſtamen. Et verba de ſui natura importan
tia arbitrium boni viri. ſi geminentur, important liberam volun-
tatem. Corneus in conſi. 302. col. 3. circa medium libr. 4. ¶ Alibi
ſcribit idem Corneus in conſi. 223. col. 3. libr. j. quòd donatio quę
alias præſumitur cauſa mortis ſi geminatur, dicitur inter viuos.
¶ Alibi ſcribit Decius in conſil. 113. colum. 2. quod priuilegium
exemptionis a decimis late interpretatur in fauorem eius cui cõ
ceditur quando in eo ſunt verba exemptionis prægnantia & ge-
minata. ¶ Et magis in terminis faciunt notata per Bar. & docto.
in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis primo. vbi duplex prohibi-
tio fortius operatur quàm ſimplex. ideo ſi teſtator prohibet alie-
nari rem quæ de iure communi alienari non poterat niſi in certis
caſibus, talis prohibitio teſtatoris facit vt alienari non poſſit res
etiã in caſibus alias de iure permiſſis. §. ſanctiſſimas, in Authen-
tic. de alie. & emphyt. not. Aret. in conſil. 22. col. 2. ſed hic eſt du-
plex prohibitio, nam primo prohibetur quis opponere aliquam
exceptionem contra inſtrumentum ſigillatum niſi vnam ex illis
tribus, quia illa admiſſio taxatiue trium exceptionum habet in
ſe excluſionem, & prohibitionem aliarum. l. cum prætor. ff. de
iu. deinde ſubijcitur alia prohibitio, ita quod alij remedio nõ eſt
locus, ergo iſta duplex & geminata prohibitio fortius debet ope
rari quàm ſimplex, ne alias iſta verba ſequentia ſuperfluo cen-
43 ſeantur appoſita. ¶ Rurſus illa † verba, ita quòd alij remedio non
eſt locus, præciſam habent naturam, & non aliter. Bal. in l. ſi qui-
dem. colum. 2. poſt gloſſ. C. de except. ¶ Sicut etiam dicimus de
verbis, nullo modo. Angel. in l. ſi quæramus. ff. de teſtamen. gloſſ.
in clementi. vt ſi in verſic. concedatur. in fine de ætate & qualita.
vbi quod iſta prohibitio facta per verba nullo modo impedit di-
ſpenſationem. Sed eadem videtur ſignificatio, & efficacia iſto-
rum verborum, ita quod alteri remedio non eſt locus, idem eſt
enim dicere, ita quod nulli alij remedio locus eſt, & dicere, ita
quod alij remedio locus non eſt. ¶ Et adeo præciſa eſt natura
iſtorum verborum quòd modificatio aliqua nec interpretatio a
verbis ſeparata admittitur. Bald. in c. j. §. denique col. fin. quæ fue.
prima cauſ. benef. amitten. & in d. l. ſi quidem. C. de excep. Ale-
xan. in conſil. 3. col. 2. uerſicu. confirmo per iſta verba. libr. j. Dec.
in conſil. 61. colum. 2. vbi loquitur in verbo & non aliter. Idem

tradit

tradit Iaſ. in conſi.86.col.pen.in fi.lib.3.ſed inerpretatio ſtatuti
S.Marcellini qđ admittat exceptio præſcriptionis tanquam ſi-
milis ſolutioni eſt ſeparata a verbis ſtatuti,q̃a in ſtatuto nihil dr̃
de præſcriptione,igitur admitti nõ, debet talis interpretatio pro
44 pter verba præciſa & prohibitiua ipſius ſtatuti. ¶ † Nã vbi ſunt
dictiones præciſæ comprehenditur omnis caſus gl.in l.ſi cũ ex-
ceptione.§. quatenus. in verſi.omnino,vbi Bart.ff.qđ metus cau-
ſa.& in l.græce.§. illud. ff. de fideiuſ.& vt dixi , ſi poſſet opponi
exceptio præſcriptionis, illa verba,adeo præciſa & prohibitiua
ita quod alii remedio locus non eſt,nihil operarentur contra te-
xtum in capitulo ſi Papa,de priuileg. libro ſexto.l.ſi quando,in
prin.ff.de legatis primo,cũ ſimilibus.Et in terminis ſtatuti Sãcti
Marcellini ꝙ exceptio præſcriptionis opponi non poſsit , tradit
Guido Papæ quæſt.181.319.& quæſt.409.licèt non ita defendat.
45 ¶ Aggredior ſeptimum dubium de excuſsione,in quo † tentari
poteſt excuſsionem neceſſariam non fuiſſe.¶ Primo ſi dicamus
intentatum fuiſſe Saluianũ interdictũ , ſm Soc.in d.conſi.80. li.
3. quod interdictũ ſatis intẽtatum dici poteſt ex illa clauſula ſal-
uari,ius & iuſtitiam miniſtrari,quæ uim habet herbę bethonicæ
ad omnia ualens,ex his quæ latè Iaſon ſcribit in §. omnium. nu.
147.Inſti.de act.& in l.petens.C.de pactis.Deci. in l.vinum. ff.ſi
cert.peta. & alibi ſepiſsime doct. ¶ Scđo, quia illi dñi coniugex
Yuo & Carlota principaliter obligati notorie erant abſentes,&
eorum hæredes, quo caſu diſcusſio non vr̃ neceſſaria.gl. in au-
then.hoc ſi debitor.C.de pigno.Bal.in conſi. 160. Liuellus. col.
2.lib.2. Abb.in conſi. 29.col.2.ver.3.põt adduci.lib.2.Ro. in cõ-
ſi. 93.Viſis.in prin.Alex.in conſi.100.col.3.li.5.Bellamera in cõ-
ſil.39.col.7.circa finem.Dec.in l.ſi.in prin.col.4.ff. ſi certum pe-
tatur.ubi etiam ꝙ abſens dicitur,qui eſt ĩ alieno territorio. Cor.
in conſi.46.col.3.ad fin. lib. 2. vbi ꝙ excusſio non eſt neceſſaria
quotiens principalis nõ eſt exigibilis propter abſentiã,vel aliud
impedimẽtum.¶ Tertio,quia ex ſtatuto ſancti Marcellini habẽs
inſtrumentum ſigillatum poteſt agere cõtra ſingulares ſucceſſo
res, ꝙ ſtatutũ ubi ageretur ratione hypothecæ videretur intelli
gendum ſine diſcusſione,ut aliquid operetur ultra ius commu-
ne,quia ſine ſtatuto de iure cõi ſatis agi põt contra tertios ſuc-
ceſſores facta diſcusſione . ¶ Quarto quia notorium erat ipſis
principales ex longisſimo tpe fuiſſe abſentes nec hæredes aut
bona habere in patria, aut alia alibi reliquiſſe,quo caſu non ui-
detur neceſſaria diſcusſio quaſi notoriũ ſit principalẽ non eſſe
46 ſoluendo.glo. Bar.& doct.in d.l.ſi.§.fin.ff.ſi cer.peta.† ſuper qua
notorietate põt iudex ſe informare ex officio,vt in terminis ex-
cusſionis tradit Are. in conſi. 127.In cauſa dñæ Antoniæ.col.ſe-
cunda.ver. ad ſm dico.immo ſufficere vr̃ probatiõ per famam
ꝙ quis ſit pauper,aut non ſoluendo.Bald.in conſil.22.Statuto ca
47 uetur ꝙ poſitionibus.lib.1.quæ maxime obtinent , † quia exce-
ptio diſcusſionis dr̃ eſſe de apicibus iuris. glo. in l. ſi mancipiũ.
§.primo.ff.de euictio.Areti. in dicto conſi.127. Soc. in conſ. 24.
col.ſi.lib.2.Cor.in conſi. 55.col.pen.lib.3.Bal.nouel.in tracta. de
dot.in octaua par.prini.37.Roma.in conſi.430. Io.de Ana. in cõ
ſi.52.ad finem.qui omnes doctores, ſi bene ponderẽtur , nolunt
iſtam exceptionẽ excusſionis eſſe de apicibus iuris,etiam quod
agatur contra tertios poſſeſſores rõne hypothecæ, licèt contra-
rium dixerit Crot.in l.ſi conſtante. col.44. ff. ſoluto matrimo. p
tex.in l.moſchis.ff. de iure fiſci.Cor.in conſi. 55. col. 9. poſt med.
ver.nec etiam obſtat.& io conſil.218.col.3.lib.3.Dec.in d.l.fin.in
prin.col.4.ff.ſi cer.pet.amplius voluit Pau.de Caſt.in conſi. 327.
Clarum eſt,quod dictus Iac.co.1.ad finẽ.li.2.ꝙ exceptio diſcuſ-
ſionis etiam in fideiuſſore fundatur ſuper æquitate.¶ Non diſpu
to nunc,quia locus non vr̃,ea quo per alia conſtat neceſſariã nõ
eſſe diſcusſionẽ, maxime, quia nulla eſt ſpes neque principaliũ
obligatorum neque eorum hæredum ꝙ aliquando reuertantur
in patriã Delphinatus,in qua nulla bona ſunt ad eos pertinen-
tia quod eſt pluſquam notorium, quo caſu ſine dubio excusſio
non vr̃ neceſſaria. Ang.in §.ſed neq;.in Auth. de fideiuſſo. Iaco.
de Are.in tracta.diſcuſſ. ver. fin.quos refert Bertachin. in prima
parte reper.in ver. diſcusſio.ver.15.ibi nec quando debitor.¶ Ta
men ex abundanti facta eſt diſcusſio ſm ſtylum Sancti Marcel-
lini, ut facto narratur, ideo amplius non laboro.¶ Circa octauũ
dubiũ res uidetur clara, quia præſupponitur in facto probatũ
ꝙ dñi actores probauerunt ſe eſſe hæredes illorum de Forcſio
ſaltẽ mediatos,quibus facta eſt promisſio de reuendendo.Item
probatũ eſt per confesſionem partis in reſcripto producto ab
ea ꝙ domus de Chalayre cum ſuis pertinentiis eſt illa quæ fuit
vendita dominis Yuon & Carlotæ per ipſos de Forcſio , & quã
domini Yuo & Carlota promiſerunt reuẽdere,quæ probatio ſa-
tis ſuperque ſufficit vt probauimus in primo dubio, & vlterius
ſunt etiam factæ aliæ probationes.¶ Hoc conſilium edidi in gra-
tiam Magnifici Domini Theodori Muleti regij aduocati genera
lis in patria Delphynatus viri ſane nobilisſimi & amplisſimi de
me ſane optime meriti,a quo vt primum Gratiõnopolim veni-
mus ſeu exterres a patria pro belli miſerijs benigne humaniter
que & liberaliter fuimus recepti, Ioannęq; filię ad fontẽ ſacri ba
ptiſmatis patrẽ ſe præbuit,cũ ante neuter alterũ audiuiſſet,nedũ
alterius alter mutua eẽt cõſuetudine vſus.Gratio.26.Iunij.1538.
Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.ſub correctione &c.

SVMMARVM.

1 *Diſputatio veritatem illuſtriorem reddit.*
2 *Extincta qualitas amplius non reuiuiſcit.declaratur.nu.43.*
3 *Res tranſit cum ſuis qualitatibus.declaratur.num. 44.*
Subrogata veniant in reſtitutione fideicommiſſi quando alie-nantur bona fidei commiſſi & alia ſubrogantur in locum eorum.nu.3.& omnino.nu.50.vbi de intellectu dictorum Soci.in conſ.36 lib.3.
Noua cauſa aut nouus titulus an conſideratur in venditore redimente rem venditam ex pacto appoſito.
4 *In veditione latius.num.34.*
5 *Confesſio erronea non præiudicat.limitatur.nu.49.quando eſſet error in iure.*
6 *Intellectus l ſi a me.ff.ad leg.Falci.latius.nu.45.*
7 *Cauſa facti conſideranda eſt magis quàm ipſum factum.*
8 *Sententia habet præſumptionem pro ſe,idem in laudo.*
9 *Præſumptio ſumitur ex his quæ apparent, non ex his quæ non apparent.*
10 *Necesſitas interpres eſt diſpoſitionis,quia interpretatur diſpoſitio vt facta cenſeatur ob cauſam magis neceſſariam.*
11 *Legitima non debetur ab inteſtato.*
12 *Agnationis ratio cenſetur habita quando ſit mentio maſculinitatis.*
13 *Contemplatio.quando concurrunt duo quorum vnum ſit contemplatione alterius aut propter alterum , ibi vnum tantum iudicatur.*
Vnum conſideratur in duobus quando ex ipſis duobus vnum ſit propter alterum aut contemplatione alterius.nu.13.
Vnus contractus dicitur non obſtante pluralitate rerum venditarum quãdo non fuiſſet quis vnam empturus ſine alijs. nu.13.vbi idem in legato plurium rerum , vt dicatur vnicum legatum quando non fuiſſet teſtator legaturus vnam ſine alijs.
14 *Cauſa prima nunquam ſpectanda non eſt.*
15 *Præſumitur in dubio quid actum ex cauſa magis principali.*
16 *Interpretatio capienda per quam diſpoſitio efficitur plenior & efficacior.*
17 *Sententia declaratur ex actis.*
18 *Sententia aut laudum præſumitur ferri ex cauſa ex qua pronunciari debet.*
19 *Valor rei dicitur minor ratione oneris adiecti.*
20 *Valor ſuper valore iudex ſe informat ex officio.*
21 *Res inter alios acta non nocet alijs quorum intereſt æque principaliter.*
Res inter alios acta licèt præiudicet his de quorum præiudicio agitur in conſequẽtiam,poſſunt tamen appellare.nu.21.& ibid.quod appellatio non eſt neceſſaria quãdo talis perſona poſſideret,quia tueri poteſt cauſam per viam exceptionis.
22 *Res acta inter alios eo caſu quo nocet alij,debet etiam prodeſſe & quidem multo magis.*
23 *Aequalitatis ratio laudi aut alterius diſpoſitionis declaratur in dubio.*
24 *Reſolutio diſpoſitionis pro eo eſt ac ſi diſpoſitio facta non eſſet. nu.29.40.52.*
25 *Paria ſunt datum quid non fuiſſe , vel datum quidem ſed ademptum.*

Perueniſſe

Perueniſſe ad aliquē non dicitur, quod reſtitui oporteat. n. 25.

26 *Ademptum ſub conditione cenſetur datum ſub contraria conditione nu. 26. vbi declaratur an procedat in actu inter viuos, & ſententia iudicis,*

27 *Reſolutio licèt actus inter viuos reſolui poſſet, interim tamen dicitur purus.*

28 *Arbitri electi ex neceſſitate ſtatuti habentur loco iudicis ordinarij.*

29 *Fundamento ſublato omnia corruunt.*

Antecedentis deſtructo corruit conſequent. nu. 29.

Conſequens ſine antecedente eſſe non poteſt. nu. 29.

30 *Tranſlatio quæ fit diuerſo iure aut titulo, non cenſetur facta cum omnibus ſuis qualitatibus.*

Tranſlatio non fit cum ſuis qualitatibus quando alteratio intercedit. nume. 30.

31 *Qualitate deficiente enim reſpectu quid agitur, deficit diſpoſitio.*

32 *Maioritas rationis conſideratur vt arguatur ex ea etiam in materia odioſa.*

33 *Reuocabile dominium, improprie dominium dicitur.*

Perfectum non dicitur quod reuocari poteſt nu. 33.

34 *Denominatio fit à prima cauſa non ab eo quod fit in executionem ipſius primæ cauſæ*

35 *Traditio non requiritur vt dominium rerum hæreditariarū acquiratur hæredi, ſed additio ſufficit hæreditatis.*

Aditione ſola hæreditatis dominium rerum hæreditariarum acquiritur hæredi. poſſeſſio vero non æque nu. 35.

36 *Factum arbitri dicitur factum partis.*

37. *Emere ponitur pro redimere quando reiteratur. acquiſitio.*

38 *Materia ſubiecta verba improprãtur vt intelligantur ſecū dum ſubiectam materiam nu. 38 & in verſi. materia.*

39 *Impedimentum ceſſante locus eſt diſpoſitioni quā impedimen te conſtante ceſſabat.*

40 *Identitas cauſæ præſumitur ex breuitate temporis.*

42 *Pluralitas cauſarum non præſumitur.*

46 *Voluntas hominis declaratur ex priuata eius ſcriptura.*

Confeſsio in facto alieno præiudicat confitenti. nu. 47.

47 *Animus hominis conſiſtit in facto.*

48 *Confeſsioni veriſimili fides habetur, quæ alias non haberetur.*

Veriſimilitudo operatur vt fides detur confeſsioni veriſimili alioquin fides nihil haberetur. nu. 48.

51 *Grauatus in reſtitutione fideicommiſſi detrahit meliorationes factas in duobus fideicom.*

CONSILIVM CCII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato, Per arbitros electos ex forma ſtatuti aſsignatum fuit prę
diū Tuſculanum quondam Sempronio filio Meuij tā nomine legitimæ quàm aliorū iuriū de quibus in laudo, ita tñ ꝙ decedente ipſo Sempronio ſine maſculis poſsint Titius & Seius nepotes d. q̃ti Meuij ex filio prædefuncto dictū fundū Tuſculanum emere pro libris ter mille. ¶ Deceſsit Sempronius ſine maſculis relicta filia Aemilia, quæ per alterum laudum coacta eſt uendere dicta bona memorato Seio vni ex dictis nepopotibus fratrī eius patrueli, pretio reducto ex diſtractione bonorum dicti fundi Tuſculani pro parte & aliorum bonorum fideicōmiſſo ſubiectorum, ut propon itur. ¶ Quæritur, an dicta bona Tuſculani reciderint in cauſam fideicōmisſi, ita vt legitima Sempronij dicatur habita in pecunia numerata librarū ſex mille de quibus ſupra.
¶ Incurrit quæſtio corā magnifico Senatu & ſuper ea varie ſcriptum per aduocatos vtriuſq; partis, digna ſane viſa eſt quæſtio ad quam nonnulla & nos ſcriptis mandaremus. Plane quo cla-
3 rior fiat, arguemus ad partes, ſiquidem † diſputando & opponendo veritas illuſtrior emicat. l. 2. §. ea legibus. ff. de orig. iur. l. Oſtilius. ff. de leg. 3 l. diui. ff. de ior. patr. l. fi. §. mixta. ff. de mun. & hono. & eo ſplendidior fit veritas quo ſæpius agitatur. c. fi. 35. q. 9. gl. in c. cum Ioannes Eremita, de fide inſtru. cum ſimilibus. Videretur dicendum prima fronte dictum fundū Tuſculanū non
fuiſſe reſtitutum in cauſam fideicommisſi, quia fuis aſsignatus dicto Sempronio liber ex cauſa legitimę & aliorum iurium pertinentium ad ipſum Sempronium, per quam aſsignationem
extincta fuit qualitas fideicommisſi, quia debetur legitima ſine
2 onere. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſta. ſed qualitas † fideicōmisſi ſemel extincta amplius non reuiuiſcit. l. qui res. §. aream. ff. de ſolutio. l. cum ex cauſa. & l. fi. C. de remiſſ. pign. ſic ét actio ſemel extincta per pactū reuocari non poteſt, ſed proficit pactum ad nouā actioné aut obligationé. l. ſi unus. §. pactus. ff. de pactis. ¶ Secundo per aſsignationé dictorū bonorum libere, vt ſupra factā, dicta bona fundi Tuſculani fuerūt vnita patrimonio Sempronij, ideo quando fuerunt vendita Seio, dicuntur vendita tanquam libera & de patrimonio ipſius Sempronii & qua-
3 lia erant apud eum, quia † trāſiret res cum ſuis qualitatibus. l. generaliter. §. fi. ff. de fideicommiſſ. liber. l. ſi aquæductus. ff. de con contrahen. emp. l. in uenditione. ff. de actio. emptio. ¶ Neq; obſtare vr̄, ſi dicatur bona iſta Tuſculani fuiſſe empta per Seium ex precio bonorū fideicōmisſi. ob id quod uideantur ſubrogata in locum bonorū fideicōmisſi. l. imperator, io fi. cum l. ſeq. vbi Bar. ff. de leg. 2. quia negatur precium fuiſſe redactū ex bonis fideicommiſſi, & non dicuntur alienata bona Tuſculani, quæ ipſa liberata fuerunt a cauſa fideicōmisſi ratione legitimæ, quo caſu ceſſat diſpoſitio. d. l. Imperator, in fi. ut per Soci. in conſi. 36. lib.
3. ¶ Similiter non videtur † obſtare dictum Barto. in l. in diem. ff.
4 de aqua plu. arcen. vbi ꝙ venditor redimens rem ex pacto nō dicitur eam habere ex noua cauſa, ſed antiqua. ſequitur Dec. in cōſi. 53. col. 1. in conſi. 88. col. 2. circa med. & in conſi. 238. in quinta quæſtione, qua procederet argumentum quando bona fuiſſent apud ipſum Seium ex cauſa fideicomisſi, qui illa alienaſſet Sempronio, & poſtea redemiſſet ex pacto, in quibus terminis loquitur Bar. ſed iſta bona nunquam fuerunt apud Seium ex cauſa fideicōmisſi, ideo dici non poteſt ꝙ reuertantur ad eum ex antiqua cauſa, immo bona iſta erant apud Sempronium, neq; fuit actum de reuendendo, ſed de uendendo, ita quòd non poteſt nō dici uenire bona ad Seium ex noua cauſa aut ex nouo titulo emptionis. ¶ Aeque non videtur obſtare confeſsio Seij in libello in quo aſſeruit ſe uelle recuperare dicta bona tanquam hæredita-
5 ria & ex cauſa fideicommisſi, quia † talis confeſsio videtur erronea cum appareat de contrario ꝙ non eſſent hæreditaria ob id, talis error nocere nō debet. l. ſed & ſi me putem. ff. de condi. in debi. l. error, ubi late docto. C. de iuris & fact. igno. Bar. in l. non fatetur. ff. de confeſſ. cum ſimilibus. ſecundo iſta videtur confeſſio procuratoria voluntaria quæ domino non præiudicat, vt ha-
6 betur in l. certum. §. ſed an ipſos. ff. de confeſ. ¶ Poſtremo † pro hac parte videtur tex. in l. ſi a me. ff. ad l. Falcid. vbi quando legatarius reſtitu t legatum hæredi ex cauſa fideicōmisſi, hæres illud capit non ex cauſa prima hæreditaria, ſed ex titulo fideicōmisſi. ¶ Sed pręmiſſis non obſtantibus contrarium videtur de iure verius, ꝙ immo reuerſa fuerint bona Tuſculani in cauſam
7 fideicommisſi ſequētibus fundamentis. ¶ Primo dico † cauſam facti magis conſiderandam eſſe, quàm ipſum factum. l. verum. 2. ff. de furtis. c. intelligentia, vbi gl. in ver. ex cauſis, de ver. ſig. c. & ſi Chriſtus. §. quædam, vbi gl. in verbo ex cauſa. 2. de iureiu. c. cū dilecti, el primo. de accuſa. c. fi. de tranſa. & dicit glo. in l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. ſemper eſſe ſpectādū quare aliquid fiat, per tex. in l. cum tale. §. fi. ff. de condi. & demōſtr. & quod in pulchro caſu tradit Calde. in conſi. 4. in ti. de hæreti. vbi ꝙ infirmus petens hoſtiam non conſecratam, non quia de fide male ſentiat, ſed vt dici poſſit ſumpſiſſe eum corpus Chriſti reputās ſe indignum vere illud aſſumere, licèt peccet ita faciendo, tamen nō iudicatur hæreticus inſpecta cauſa ita petendi, qua non conſiderata hæreticus proculdubio iudicaretur, & ſic magis inſpicitur cauſa petitionis, quàm ipſa petitio. Modo quęrēda eſt cauſa, cur iuſſus fuerit Sempronius bona ſibi aſsignata vendere Seio precio conſtituto, & talis quærenda eſt ratio, ex qua laudum argua-
8 tur iuſtum, quia † præſumitur pro ſententia. l. Herennius. §. Gaia. ff de euictio. l. 2. verſi. qood non arbitramur. C. de offic. ciuil. iud. cap. in noſtra, de procur. c. in pręſentia, de renuncia. cap. accepimus. de æta. & qual. & in laudo quod pro eo præſumatur tradit Bald. in conſi. 8. Punctus quæſtionis talis eſt. quædam domina pa ce. u fi. lib. 3. Abba. in conſi. 64 colum. 2. lib. 1. Alexand. in l. ſciē dum, colum. 5. ff. de verbo. obligatio. Dec. in conſilio 389. colu. 4. Iaſ. in conſilio 12. colum. 4. libro. 1. Ruſus pręſumenda eſt ra-
tio in arbitris de qua poſſit apparere, non alia remotior, de qua
9 non appareat, quia † ſumitur præſumptio ex his quæ apparent,

quæ

quæ apparent quæ autem non apparent non præſumuntur. Anc.
in conſi.302.Materia de qua quæritur.col.fin.poſt med. per l. qđ
Seruius.ff.de condi.ob cau.l.in lege.ff.de contrahen. emptio.ſed
dr̃ apparere q̃ bona Tuſculani eſſent totius hæreditatis Meuij,
& ſubſtituentis præcioſiſſima. Secundo q̃ egrederentur valorem
legitimę & æris alieni Sempronio debiti. Tertio q̃ Seius cui eſ-
ſent vendenda bona vt ſupra, eſſet vocatus ad fideicommiſſum.
Quibus omnibus animaduerſis cogitauerunt veriſimiliter arbi
tri q̃ legitima aſſignãda Sẽpronio non eſſet in re optima totius
hæreditatis, ut hr̃ in l.in quartã.ff.ad l.Falcid.& in l. filium quẽ
habentem.C.famil.ercis.cogitauerunt etiam q̃ bona aſſignata
plus valerent & q̃ fieret iniuria Seio ſubſtituto ſi talis aſſignatio
perpetuo efficax futura eſſet curſus cogitauerunt q̃ Seio pręiudi
cium tantum non fieret decedente Sempronio relictis maſculis
ęque uocatis, ob id itarem temperauerunt vt Sempronius viuẽs
omnia bona aſſignata in ocio poſſideret, & eo mortuo hære-
des eius maſculi. Cæterum deficientibus maſculis, uoluerunt ar
bitri opem afferre ipſi Seio, vt bona haberet ſoluto precio libra
rum ter mille quod precium ſatis viſum eſt ad legitimã & aliud
æs alienum Sempronij, itaque niſi uocatus fuiſſent Seius ad fi-
deicommiſſum, & bona aſſignata excederẽt valorem legitimæ,
& æris alieni, non ad eum modum potuiſſent arbitri recte pro-
nunciare, nam legitima debetur in ſubſtãtia teſtatoris.l. ſcimus.
§.repletionem.C.de inoffi. teſtamen.itaque non patiebatur iuſti
tia neque ęquitas q̃ cogeretur Sempronius aut hæres legitime
bona diſtrahere niſi memoratæ rationes conſtarent.

¶ Proinde dicendum eſt mentem arbitrorum fuiſſe q̃ habe-
ret Seius dicta bona eo iure & titulo quo habere poterat, id eſt
iure fideicommiſſi.l.quędam mulier.ff.de rei vendit.l.2.C.de ac
quirend.poſſeſſio. ¶ Secundo quòd intentio arbitrorum fuerit
in tali pacto vt prouiderent ipſis Seio & Titio tanquam ſubſtitu
tis, arguitur hoc modo, nam duorum alterum neceſſarium eſt,
vel quod appoſitum fuerit tale pactum aut talis modificatio in
laudo ex cauſa mere voluntaria, quia ita placuerit arbitris, aut
ex cauſa neceſſaria quia viderent arbitri lædi voluntatem teſta-
toris, ſi bona precioſiſſima totius hęreditatis venirent ad extra
neos, & recederent a ſubſtitutis de agnatione, ob id voluerint
adijcere talem modificationem, per quã non exirent bona extra
familiam teſtatoris, ſed in hac dubitate dicendum eſt motos
fuiſſe arbitros ex cauſa magis neceſſaria pe quam voluntaũ de-
functi ſatisfactum eſſet, nam † diſpoſitio dubia ſic interpretan-
10 da eſt, ut ad cauſam trahatur magis neceſſariam.l.Gallus.§.qui
dam recte.ff.de lib.& poſthum.l.cum ita.§.fi.& l.peto.§. fratre.
ff.de leg.3.l.cum in corpus.ff.de acquiren. rerum domi.l. in his.
§.ſed ſi forte.ff.de ſolutio.quæ iura ad hoc citat Signoro. in con
ſi.21.colum.2.poſt med.ver. tertio probat.& in conſi. 103. colu.
penul. in princip. vbi quòd veriſimile eſt voluiſſe quem proui-
dere in caſu neceſſario non voluntario. Idem tradit Bald. in con
ſi.35. Pater filio.colom.ſecunda lib.ſecundo.& in conſi. 113. co
lum.prima poſt med.lib. 5. vbi quòd diſpoſitio ita interpretari
debet vt ad catum trahator magis neceſſarium per l. 2. §. quid
ergo.ff. de ventre inſpic.& l.quod Labeo.ff.de carbo.edicto.ſed
iſta prouiſio aut diſpoſitio arbitrorum magis erat neceſſaria ob
cauſam ſubſtitutorum, quorũ iuri detrahebatur ex tali aſſigna-
tione bonorum in cauſam legitimæ & æris alieni de bonis opti-
mis totius hæreditatis. Rurſus magis intererat ſubſtitutorum ta
lem prouiſionem fieri, quorum iuri derogabatur quam aliorũ
non ſubſtitutorum, quibus iniuria non fiebat, ergo dicẽdum eſt
factã eſſe talẽ prouiſionem gratia eorum, quorum magis inte-
reſſet ſeu ob eam cauſam in qua maior eſſet neceſſitas. Ray. de
Forli.inter conſil. Signoroli in conſil. 68.colum.ſecunda in fin.
vbi q̃ ſtatutum cenſetur in dubio prouidere ei cuius magis in-
tereſt, & in quo maior eſt neceſſitas prouidendi. Itaque dica-
mus motos fuiſſe arbitros ut eo modo diſponerent propter cau
ſam fideicommiſſi quo minus derogaretur iuri ſubſtitutorum,
& voluntati teſtatoris, quam lædi non poſſe arbitrabantur ex
tali aſſignatione, modo Sempronius relinqueret maſculos uoca
tos ad fideicommiſſum. ¶ Et ſi dicatur, potuerunt moueri arbi-
tri ex cauſa ſimplicis agnationis citra ius fideicommiſſi. Dico
quòd talis ratio haberi non potuit, niſi propter teſtamentum
Meuij, quo ceſſante ceſſabat talis aſſignatio ex cauſa legitimæ,
11 † quæ ab inteſtato non conſideratur nec debetur.l.omnimodo,
& l.ſancimus.C.de inoffi.teſtamen.Abb.in cap.Raynutius, pro
pe fi.de teſtamen.Alexan.in conſilio 75.colum.3.ver.nec iſto ca-
ſu, libro primo. Aret.in conſi.159 Longa.columna penul.verſic.

quinimmo etiam ſi hæreditas. Curtius ſenior in conſilio 37.co-
lumna tertia in fin. & columna octaua. in princip. verſicu. non
obſtat id quod octauo loco dictũ eſt. Soci.in l.j.colum. 37. in fi.
verſicu.& cum hac opinione, & ibi Iaſ. colum.12.verſicu. octa
uo quærit Barto.ff.de vulga. itaque ſi habita fuit ratio agnatio-
nis propter teſtamẽtum Meuij, quo ceſſante ceſſabat omnis diſ
ſenſio liberorum & ipſa aſſignatio ob cauſam legitimæ, ergo
etiam & fideicommiſſi ratio neceſſario eſt habita, quia relictũ
12 eſt fideicommiſſum inter maſculos fauore agnationis, nã † con
ſideratur ratio agnationis ex diſpoſitione inter maſculos, ita in
fideicommiſſo quod relinquitur maſculis, tradit Ioan. Andr. in
additio Specu.in titu. de teſtamen.in fi. Matheſi.not.130.Soc. in
conſilio 12.colum.2.circa medium, in conſi.63.columna octa-
ua. in princip. & poſt medium columnę.libro tertio.& in con-
ſilio 73.columna tertia, circa medium libro quarto. Curtius ſe
nior in conſi.40.columna quinta. verſi. ſecunda ratio. Deci. in
conſi.227.columna tertia, in fi. ver.& ſtante præmiſſa concluſio
ne, in conſi. 270.columna ſecunda poſt medium verſicu. circa
primam concluſionem, & alibi ſępiſſime doc. & ſi reliquit te-
ſtator fideicommiſſum propter agnationem non poteſt ſepara-
13 ri cauſa fideicommiſſi ab agnatione, quia ubi † cõcurrunt duo,
quorum vnum ſit propter alterum, ibi vnum tantum iudicatur
ut ſeparatio non cadat. Signoro.in conſi.primo, columna ſecun
da, poſt medium, in conſi.2.colom. 3.in prin.& in conſi.19.nu.
6.per l. cum ſeruus. ff. de condi. & demonſtra.l.ſtatuliberos. §.
non ſolum.ff.de ſtatulib.l. libertatis.§.primo.ff.de euictio.Idem
tradit Bald.in l.cum dotem, circa fin.C.de iure dot.per tex.in l.
illud.§.fin.ad l. Aquil.tradit idem Bald. in conſil.440. Secundũ
ca, columna ſecunda, libro quinto. Addo tex.in l.cum eiuſdem.
ff.de ædil.edicto, vbi vnica tantum venditio dicitur licèt plu-
res ſint res, quando empturus quis fuiſſet vnam tantum ſine a-
liis. Ad idem tex.in l.ſi duobus.ff.de leg. 2. vbi duo legata iudi-
cãtur ut vnicum tantum, quando unum ſine altero relicturus te
ſtator non eſſet, modo non reliquiſſet teſtator maſculis tantum
niſi motus ratione agnationis, ergo fideicommiſſi cauſa ſepara
ti non poteſt a ratione agnationis, ſed vnicus tantum actus di-
citur. ¶ Secundo q̃ intentio arbitrorum fuerit ita prouidere &
diſponere ob cauſam teſtamenti & fideicõmiſſi, arguitur, nã ut
dictũ eſt, teſtm̃ illud in cã fuit vt liberi teſtatoris inuicem conten
derent, quia ceſſante teſtamento, aut æqualiter ſuccedebat Sem
pronius, aut nihil prorſus erat habiturus tanquam hæres repu-
diando ne quidem legitimam, ergo dicendum eſt motos fuiſſe
arbitros vt ita diſponerent & prouiderent ob cauſam ipſius te-
14 ſtamenti & fideicommiſſi in eo relicti, quia † prima cauſa ſem
per eſt intuenda & omnis proceſſio ſequens fit ex prima cauſa,
quæ magis influit in cauſatum quam alia cauſa poſterior, quia
omnes cauſę ſequentes ſubalternantur primæ ſecundum Philo-
ſophum quinto metaphiſic.tradit Calderin. in conſilio 4.in titu
lo de loca.per tex.in cap.ſicui, de præben. lib.6.cap.& ſic di-
ximus.16. quæſt.7.c.ſic itaque, de pœn.diſtin. 4.tradit Iaſ. in l.
clam poſſidere, in prin.in quinto not.ff.de acquiren. poſſeſſio.
Curtius iunior in conſi.primo.colum.3. poſt medium. ¶ Tertio
15 in vindicanda † cauſa actus qui ex pluribus cauſis fieri potuit,
in dubio præſumitur quid actum ex cauſa magis principali glo.
& Bald.in l.non vero.ff.ex quibus cau.maio. Deci. in ca. dilecti,
ſecundo in tertio not.poſt Bald. ibi de appel. ſed cauſa princi-
palis laudi fuit teſtamentum Meuij quo ceſſante ceſſaſſent, &
compromiſſa illa & lauda, ſaltem ceſſaſſet omnino aſſignatio
in cauſam legitimæ quæ ab inteſtato non debetur, ut ſupra eſt di
ctum, ergo dicendum eſt illam diſpoſitionem arbitrorum circa
reſolutionem aſſignationis factam eſſe ob cauſam teſtamenti, ut
ceſſante agnatione mortuo Sempronio ſine liberis maſculis, re
uerterentur bona ad cauſam fideicommiſſi per quod agnatio
cõſeruaretur ut a primordio tituli poſterior formetur euentus.l.
prima circa finem.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.10.

Quarto, ſi dicimus factam eſſe prouiſionem eiuſmodi vt re-
uerterentur bona in cauſam fideicommiſſi, plenius prouidetur
omnibus uocatis ad fideicommiſſum & plenius conſeruatur vo
luntas teſtatoris quam ſi dicamus fideicommiſſi rationem non
16 habitam eſſe, ergo † in dubio interpretatio illa capienda eſt
per quam diſpoſitio efficitur plenior & perfectior.l. prima. §. ſi
te rogauero.& §.ſeq.ff.depo.ubi quando ex eodem facto duo
contractus conſiderari poſſunt, attenditur contractus plenior.
Ad idem tex in l.non ſolùm.§.ſi.ff.de vſucapi.& in l.ſi te ſolum.
§.j.ff.de hæred... Ad idem quod ſcribit Pau.de Caſtro in cõ
ſilio

lio 179. In cauſa quam magnificus.columna.5. circa medium li
bro primo.vbi quòd in re dubia eligi debet via aut interpreta-
tio per quam ſatisfiat vtrique caſui,per l.adoptiuus. §.j. in fi. ibi
ſed in re dubia.ff.de ritu nupt.allegat etiam Bald.in l.bonorum,
in 3.quæſtio.C.qui admitti.Sed intelligendo habitam fuiſſe ra-
tionem fideicommiſſi,omnibus ſatisfit,qui ad illud vocati ſunt,
voluntas teſtatoris efficacius & plenius obſeruatur. ¶Quinto,quod
intentio arbitrorum fuerit vt Seius haberet bona Tuſculani ob
17 ius fideicommiſſi, arguitur, nam † ſententia declaratur ex a-
ctis.gloſſ. & doct.in l.ſi quis ad exhibendum.ff.de excep.rei iu-
dica.& in l. ſeconda.C.de ſenten. quæ ſine cert. quant. Bartolus
& docto.in l.Iulianus verum debitorem. ff. de conditio. indeb.
& idem Bartolus in conſilio 101.Quæritur & in dubium reuoca
tur.columna fin. ſed laudum fuit pronunciatum ſuper lite, quæ
erat inter partes,in qua dictus Seius ius omne metiebatur ex te
ſtamento Meuii contendendo ſe hæredem inſolidum non adeū
te ipſo Sempronio,itaque onus uendendi bona Tuſculani iniun
ctum fuit Sempronio in gratiam Seij & Titij, non temere & ſi-
ne cauſa,ſed quia ius competeret ipſi Seio in dictis bonis ex cā
teſtamenti, ſed ea cauſa teſtamenti ad eum venire non poterat
mortuo Sempronio ſine maſculis niſi ob ſubſtitutionem quia in
eum caſum facta eſſet ſubſtitutio. ergo ad eum caſum referri de
bet laudum, † quod præſumitur latum ob eam cauſam,ob quā
18 ferri debet. Paul. de Caſtro in conſilio 136.Viſis & conſideratis
omnibus.columna fin.lib. j. Corn.in conſil.156. colum. 3. circa
med.lib.4.ad quem modum conſiderando,dicendum eſt inten-
tioné arbitrorum fuiſſe,ut haberet Seius bona tamq̄ bona fidei
commiſſi. ¶ Sextò,poſito citra præiudicium veritatis,alia fuiſ-
ſet mens arbitrorum quod non redirent bona in cauſam fideicom-
miſſi dico quòd illa aſſignatio bonorum Tuſculani in cauſam le
gitimæ,fuit & eſt euidenter iniqua & iniurioſa duplici nomine.
Primo aſſignata fuerūt pro legitima bona precioſiſſima & opti
ma totius hæreditatis, cum tamen conſtitui debeant bona me-
diocria arbitrio boni viri,vt habetur in l.ſi iam quem habenté.
C.fami. ercis. vbi Iaſ. numero 16. Secundo quia bona Tuſcula-
ni precij erant & ſunt longe maioris atque eſſent legitima &
omne æs alienum Sempronij,quæ duo præſuppoſita in facto di-
cuntur veriſſima, & ſatis probantur ex actis, quia eius ceſſanti-
bus , non fuiſſet appoſitum onus uendendi ipſis Seio & Titio pro
libris ter mille caſu quo alienarentur vel caſu quo decederet
Sempronius ſine maſculis, † cuius oneris ratione habita, dice-
19 bantur bona minoris valoris apud Sempronium. Abba.in ca.ad
noſtram,colum.finali de empno. & venditione.& in cap.aliqui-
bus, in ſecundo nota.de decim.argumento l. fundi partem.ff.de
contrahend.emptio. tradit Alexander.in conſilio 119. circa fin.
libro 4. & profecto ratione naturali ſola inſpecta,niſi bona mul
tò plus ualuiſſent ceſſante tali onere,non illud uериſimiliter ap-
poſitum fuiſſet neque illud Sempronius agnouiſſet. ¶Valor ét
iſte maior probatur ex actis conſiderando quòd ex parte bono
rum Tuſculani alienata per Seium de conſenſu Aemiliæ filię, &
hæredis Sempronii recuperata fuit bona aut magna pars fundi
Tuſculani , intantum quòd facto recto calculo prædium Tuſcu-
lanum duplo amplius valebat quàm eſſet quantitas legitimæ,
20 & æris alieni , ſuper quo † valore etiam poteſt & debet iudex
ex officio ſe informare , iuxta doctr. Bartol.in l.ſi quod ex Pam-
phyla.§.fin.ff.de lega. ſecundo. Alexander in conſilio 133. in fin.
libro primo.& ideo ſtante maioritate precij noluerunt arbitri
quòd redimerentur iſta bona precio quod valerent , ſed preciū
ipſum limitauerunt ad libras ter mille. ¶Quibus ita præſuppo
ſitis,dico quòd tale laudum aut talis aſſignatio bonorum Tu-
ſculani continens læſionem & iniuſtitiam in damnum ſubſtitu-
torum ipſis ſubſtitutis nocere non poteſt, tanquā res inter alios
acta,toto tit.C.res inter alias acta.neque dici poteſt quòd agere
tur de præiudicio ſubſtitutorum in conſequentiam tantū,quo ca
ſu nocere videtur res inter alios acta , quia reſpondeo duobus
modis.Primò quòd immo agebatur de præiudicio aliorum ſub-
ſtitutorum æquè principaliter, nunquid poſſent aſſignari bona
optima totius hæreditatis pro legitima.etenim quæſtio nō erat
de viribus teſtamenti , aut de inſtitutione , ita quòd præiudiciū
principaliter verſaretur,ſubſtitutorum autem ius & præiudiciū
in conſequentiam veniret,ſed quæſtio erat de legitima Sempro
nij & ære eius alieno , quid & quantum ſibi deberetur, quo ca-
ſu non magis hæredum cauſa agebatur quàm ſubſtitutorum
21 aliorum caſu fideicommiſſi cedente . Planè ſententia † lata in-
ter aliquos aliis non nocet , quorum æquæ principaliter intereſt

l.fina. C.de fideiuſſo.Bartolus in l.ex duobus,in quarta quæſtio-
ne.ff.de fideiuſſ.l.prima.vbi Socinus in ſecundo nota. ff. de ex-
cep.rei iudic.& idem Socinus in conſilio 173.columna quinta.
verſiculo ſed iſtis non obſtantibus , libro ſecundo. Alexand. in
l. ſæpe, columna ſeptima.ff.de re ind.

¶Secundò reſpondeo, eſto ſine præiudicio veritatis,præiudi-
cium ſubſtitutorum veniret in conſequentiam tantum,tamé poſ
ſunt ſubſtituti reclamare aduerſus laudum per uiam reductio-
nis ad arbitrium boni viri,quemadmodum permittitur appella
tio his quibus nocet ſententia in conſequentiam. Alex.in l.filiuſ-
familias. §. Diui,columna quarta vbi Crotus numero 43. & nu-
mero 45. Ripa numero 62.ff.de lega. primo. & idem Alexand.
in conſilio 161.libro ſecundo. Et ſi dicatur, non fuit petita redu
ctio ad arbitrium boni viri , reſpondeo quòd illa non videtur ne
ceſſaria quando ſubſtitutus alius læſus ex laudo poſſidet bona,
nam poteſt ſe defendere aduerſus iniquitatem laudi per uiā ex-
ceptionis,& eo modo impedire laudi aut ſententiæ executioné
etiam quòd ipſe ſubſtitutus nūc poſſidens ſciuiſſet cauſam agi,
& notitiam habuit talis aſſignationis & laudi, nam ſcientia ſo-
lùm noceret quando uellet ſubſtitutus agere,non etiam ſi poſ-
ſidens velit excipere, nam ex quo lata ſententia non eſt contra
eum , non poteſt contra eum executio fieri,ita Romanus in cō-
ſilio 345 columna fina.

22 ¶Tertiò reſpondeo,† retorquendo fundamentum & arguendo
à fortiori,ſi tale laudum præiudicat ſubſtitutis in aſſignatione,
a fortiori recuperatio bonorum aſſignatorum quæ fit uirtute ip
ſius laudi, prodeſſe eis debet ut ſentiens onus ſentiat & commo
dum.regu. ſecundum naturam.ff.de regulis iur. & ut ſocii ſint
conſolationum qui ſocij fuerunt paſſionum.c primo , de ſepul.
facilius res inter alios acta aliis prodeſt quàm noceat.l.ſi hæres.
ff.famil.erciſ. l.denuntiaſſe. §.pen.ff.de adult.l.quamuis indubi-
tat.in fi.C.de adul.cum ſimilibus , ut late dixi in conſil. 206. in
principio, hoc eodem libro ſecundo.& pro hoc regula quòd cō
trariorum eadem eſt diſciplina.l.prima.ff.de his qui ſunt ſui vel
alie.iur.cum ſimilibus. Quartò reſpondeo , etiam retorquendo
argumentum illud pactum reſolutionis aſſignationis prædictę
dicitur ipſius aſſignationis , dicta l.fundi partem. ff. de contra-
hen.emptio. & dicitur cauſa finalis ipſius aſſignationis quæ fa-
cta non eſſet in toto fundo Tuſculano ſine tali pacto reſolutiuo,
& ſiue tali onere, conſequenter pactum illud diuidi non poteſt
ab ipſa aſſignatione, vt non proſit omnibus, quibus noceret.

¶Quintò pro reſponſione arguo a ſufficienti partium enume
ratione.aut volumus dicere quòd arbitri non intenderint præ-
iudicaſſe aliis ſubſtitutis, aut quòd voluerint præiudicare,ſi no-
luerint,res eſt clara,ſi voluerunt aſſignationem pręiudicare om
nibus ſubſtitutis,ergo etiam uoluerunt quòd recuperatio pro-
deſſet.alias præſumeretur in laudo inęqualitas & malignitas,
23 cum præualeat præſumptio æqualitatis † quòd voluerint arbi-
trij æqualitatem ſeruare,vt illis prodeſſet laudi reſeruatio , qui-
bus nocebat & laudum , nam arguitur voluntas arbitrorum ex
ratione æqualitatis ſeruandę. l. quæſitum. §. ſed & ipſe Papi-
nianus.ff.de fundo inſtru.& in terminis ſententiæ notat Decius
in conſilio 43. circa fin. vbi quòd ſententia ita interpretari de-
bet vt ſeruetur æqualitas inter partes. ¶Septimo conſidero , fin-
gamus citra præiudicium veri, quòd mens arbitrorum non ea
fuerit vt reuerterentur bona in cauſam fideicommiſſi,tamen ta
lis aſſignatio bonorum Tuſculani non fuit pure & ſimpliciter fa
facta,ſed ueniebat reſoluenda in conditionis euētum , immo in
duplicem euentum,vel quando Sempronius vellet alienare, vel
quando decederet ſine maſculis,quia tunc erant dimittenda bo
na Seio & Titio ſolutis libris ter mille ſupra qui caſus reſolutio
24 euenit mortuo Sempronio ſine maſculis , ideo reſoluta † aſſi-
gnatione facta ob cauſam legitime , non durat amplius quali-
tas legitimę,quia non ſtat qualitas ſine ſubiecto.l. 2.ff.de vſufru.
l.eius qui.verſicu. quas uero.ff.ſi certum petatur.l.quarta. ff. lo-
ca.l.ſi ſeruum.§.ſi modus.ff.de actio.empti.ca. quanto,de tranſ-
lation.prælator. cum ſimilibus ergo diſſoluta aſſignatione per
euentum conditionis , perinde eſt ac ſi talis aſſignatio in bonis
Tuſculani facta nunquam eſſet.l.prima.§.ſiue autem,& l.pen. ff.
de condict.ſine cau.vbi non refert an ſine cauſa ab initio quid
25 actum ſit,aut cum cauſa,quæ tamen finita ſit.¶Similiter † paria
ſunt bona Tuſculani ab initio data, aut aſſignata non fuiſſe, vel
aſſignata quidem fuiſſe,ſed adempta.l.ſi ita ſit ſcriptum.ff. de le
ga.primo.ſimiliter dominium quod alteri reſtituendum eſt , nō
habetur in conſideratione.l.cogi.§.his qui ſolidum, ff.ad trebel.

l.qui

l.qui ſic.ff.de ſolutio.Cor.in conſi.176.columna 4. poſt med. nu
mero 17.lib.2. ¶Neque dicantur bona Tuſculani perueniſſe ad
Sempronium tanquam libera ex cauſa legitimæ ex quo apud eũ
non remanſerunt aſsignatione reſoluta.l.ſecunda.§. perueniſſe.
ff.de hære.& actio.vend.l.nomen.in fi.& l.aliud eſt capere. ff.de
26.de verbo.ſignificat. ¶Octauo conſidero, † ꝙ iſta aſsignatio in
effectu dicitur conditionalis, ſi Sempronius decederet relictis
maſculis, etenim cum adempta ſit ipſo decedente ſine maſculis
& ſolutis tribus millibus librarum, ergo dicitur data ſub con-
traria conditione.l.aliquando. ff. de conditio. & demonſtratio.
quæ conditio defecit quia maſculos non reliquit, & pecunia li-
brarum trium mille numerata eſt,ergo perinde eſt defecta con-
ditione ac ſi aſsignatio illa nunquam facta eſſet in bonis Tuſcu
lani.l.pecuniam, verſicu.perinde eſt enim.ff.ſi certum petatur.l.
neceſſario.ff.de pericu. & com. rei vend.l.prima. ff. de regu. ca-
27 ton.cum ſimilibus.¶Neque obſtat † huic octano fundamẽto ꝙ
nõ videtur procedere in actu inter viuos,qui licèt reſolui poſsit
in conditionis euentũ,interim tamen dicitur purus.glo.in l.ſecũ
da.ff.de in diem adiect.Socinus in l.quibus diebus.§.quidem Ti
tio,columna 3.in vltimo not.ff.de cõditio.& demonſtra. Decius
in dicta l.pecuniam in quarto not.ff.ſi certum peta.in conſi.308.
columna.3.& in conſilio 314. nam reſpondeo duobus modis.
¶Primo, ꝙ diſpoſitio dictæ l.aliquando locum habet in ſenten-
tia iudicis,vt per Aretin. in conſilio 136.Clariſsime domine,
circa fin. Decius in cap. ad hæc, el ſecundo col.fina. circa me-
dium de appel. ſed iſtud laudum arbitrorum ex neceſsitate ſta-
tuti electorum habet vim ſententiæ iudicis ordinarii,& regula-
tur ſecundum naturam ſententiæ.Angel. & Pau. de Caſtro. in l.
apertiſsimi.C.de iudic.Iaſ.in l.cum ſpecialis, columna fin. eo-
dem titulo. ¶Secundo reſpondeo, poſito citra præiudicium ve
ritatis,eſſemus in actu inter viuos,fateor ꝙ ante euentum con-
ditionis dicitur purus, ſed poſt euentum reſoluitur, qua reſolu-
28 tione facta,actus amplius non dicitur, quia † actus reſolutus a-
ctus dici non poteſt.l.Iulianus.§.primo.ff. de verborum obliga-
tio.l.etiam.ff.de ſolutio.& ſi reuocatur actus reuocari etiam cẽ-
ſentur omnes effectus ab eo venientes & ſuper eo fundati. cle-
men.prima de immu. eccle.l.nam origo. ff. quod vi aut clam. l.
egi.ff.de exceptio.rei iudi.l.hactenus,in fi.cum l.ſeq. ff. de aqua
plu.arcen. & antecedenti deſtructo corruit conſequens quod
ſine antecedenti eſſe non poteſt.l.prima.§.huius rei. ff. de offic.
eius.l.ſed & hæred.§.præter.ff.de procura.l.quod per manus. ff.
de iure codic.l.ſi homo mortuus vbi Iaſ.ff.de verbo. obligat. l.
non dubium in fin.C.de legib.glo.in cap. Ephesis.43.diſtin.
29 ¶†Tertio reſpondeo ꝙ purificata conditione reſolutionis, bo
na Tuſculani transferuntur in Seium & Titium alio iure neceſſa
rio atque eſſent apud Sempronium, quia apud Sempronium e-
rant iure legitimę & ob cauſam æris alieni, ſed arbitri aſsignan
tes ob eam cauſam dum mandant transferri in alias perſonas,
non potuerunt ſenſiſſe de eadem cauſa legitimæ, quia legitima
debita Sempronio non erat debita nepotibus in quos transla-
tio fiebat,ſi alio iure fiebat translatio per arbitros, ideſt ex cauſa
teſtamenti cum alia conſiderari non poſsit, dici non poteſt ꝙ
tranſiuerint bona in Seium & Titium cum eadem qualitate in
30 qua erant apud Sempronium,quia † translatio quæ fit diuer-
ſo titulo aut iure, non cenſetur facta cum omnibus ſuis quali-
tatibus.Paul. de Caſtro in conſilio 137.Primum teſtamentum,
in tertio dubio, lib.3.dixi in rub.ff.de leg. 1. numero 57.
¶Quarto reſpondeo ꝙ iſta translatio bonorum Tuſculani in
perſonas Sei & Titij,dici non poteſt facta cum ſuis qualitatibus
aut cum eadem cauſa, cum facta fuerit ſub alternatione dandi
pecuniam & quidem minorem quàm valerent,ex eo quod Bal-
dus ſcribit in l.maximũ vitium.C.de lib.præter.vbi quando alte
ratur legitima ex forma ſtatuti,quia diminuitur,non amplius de
betur titulo inſtitutionis.ſequitur Soci.in conſi.127.columna fi
31 nal.libro primo. ¶Quinto reſpondeo † quòd deficiente quali-
tate cuius reſpectu quid diſponitur,deficit diſpoſitio,puta, ſi cõ
ceditur beneficium ſub nomine collegii, diſſoluto collegio re-
ſoluitur beneficium.l. ſi vſusfructus.ff.quibus mod. vſufr. amit.
l.tutelas, in princip.ff.de cap.dimi. l.pater. §. Tuſculanus. ff. de
leg.3.Signoro. in conſi.92.colum.3.in fin.verſi.præterea ad hoc
fortificandum, ſed bona Tuſculani aſsignata fuerunt Sempro-
nio libera propter legitimam & aliud ęs alienum, quæ quali-
tas quo ad illa bona ceſſat in aliis perſonis Sei & Titii, ergo di-
ci non poteſt quòd eſſent apud eos ſub illa qualitate.
¶Sextò reſpondeo retorquendo argumentum, ſi apud Sem-
pronium non erant Tuſculani ipſo moriente ſine maſculis licèt
eſſent aſsignata pro legitima,cuius natura eſt ut bona quis libe
ra habeat.dicta l.quoniam in prioribus.C.de inoff. teſta. quan-
tominus dicẽdum eſt voluiſſe arbitros bona illa libera eſſe apud
ipſos Seium & Titium citra ius & cauſam fideicommiſsi, & ſi
noluerunt arbitri venire bona Tuſculani ad filias Sempronii,
quantominus dicendum eſt uoluiſſe eos venire bona totius hæ
reditatis optima ad prorſus extraneos deficientibus Seio & Ti
32 tio ſine maſculis. ¶ Iſtud † argumentum a fortiori q̃ efficax ſit,
nemo eſt qui neſciat.l.quanto magis.ff.de inreiu. l. cui pacto. ff.
de ſer.expor. ubi procedit tale argumentum etiam in materia
odioſa, & in materia odioſa eſt tex.in l.qui indignus.ff.de ſenat.
l.nec in ea vbi Barto.ff.de adult.l.relegatorum.§.poteſt.ff. de in-
terdic.& releg.l.in ſuis.ff.de liberis & poſthu.c.illorum, de ſen-
ten. excom. in quo argumento apparet dupliciter hic conſide
33 rari maioritatem rationis. ¶Septimo reſpondeo, † poſito eſſe
mus in actu inter viuos,in quo non procederet dicta l. aliquan-
do, & ꝙ pendente conditione reſolutionis aſsignatio bonorum
Tuſculani dicatur pura, tamen dominium talium bonorum im
proprie dicebatur apud Sempronium, ex quo reuocari poterat
in conditionis euentum.l.ſi quis ſeruum,vbi Aretin.ff. de acqui-
ren.hære. Iaco.Nigri.in l.prima colum.50.nume.84.ff. de lega.
primo.ſic etiam perfectum non dicitur quod reuocari poteſt. l.
non uidetur.ff.de donati.cauſ. mor. Signoro. in conſilio 8. ante
fi.Similiter perfectus dominus nõn dicitur, qui non poteſt pro
libito alienare. Corne.in conſilio 242.colum. quarta circa me-
dium libro quarto per tex.in Authen.de reſti.circa medium. Ita
quę impropriè dicebantur illa bona apud Sempronium libera
& ex cauſa legitimæ, ex quo cauſa illa ſubiecta erat reſolutio-
ni & in locum talium bonorum ſubroganda erat pecunia libra
rum ter mille ex quibus apparet octauum fundamentum ſum-
ptum ex regula dictæ l.aliquando.ff.de conditio. & demonſtra.
34 efficaciter vrgere & concludere. ¶Nono principaliter, † ꝙ iſta
bona Tuſculani recuperata ab hærede Sempronii reciderint in
cauſam fideicommiſsi probatur ex doctri.Barto. in d.l.in diem.
ff.de aqua pluuia arcen. vbi venditor redimens rem ex pacto
dicitur eam habere ex prima cauſa, non ex titulo redemptio-
nis ſecutæ, quia redemptio ſolum dicitur executio illius pacti,
denominatio autem fit a prima cauſa non ab eo quod fit in exe-
cutionem illius cauſæ, pro quo bonus tex.in l. ſi hæres. ff. de a-
ctio. empti. vbi quando hęres vendit rem ex mandato teſtato-
ris,emptor dicitur habere ex teſtamento non ab hærede, ex cau
ſa emptionis,quia fit venditio ab hærede in executionem teſta-
menti & mandati teſtatoris, & ſic dicitur habere emptor ex pri
ma cauſa. Ad idem textus in l.item eorum.§.ſi decuriones.ff qđ
cuiuſque vniuer.nom.in l.unum ex familia.§.primo. ff. de lega-
tis ſecundo.cap. de literis,de reſcrip. cap.nouit, de appella. tra
dit Ancharanus in conſilio 329.Dubitationem,colum.ſecunda.
Decius in cap.conſtitutus, ſecundo in tertio not.de appel. & in
dicto capitu.nouit, in fi. & alia id genus nõ parum multa cumu
lare poſſem,ſed non expedit ad præſens. Itaque perinde eſt ac
ſi arbitri aſsignaſſent iſta bona tuſculani Seio & Titio tanquam
eis debita ex teſtamento, ex quorum arbitrorum laudo dicun-
tur habita ipſa bona,non ex venditione ſecuta. ¶Neque obſtat
huic nono fundamento reſponſio ſupra data in argumentis, cõ
trariis, ꝙ Bartolus loquitur quando bona prius fuerant apud
uenditorem,ſed bona Tuſculani ante aſsignationem factã Sem
pronio non erant apud Seium & Titium, quia dico quod immo
dominium ipſorum bonorum erat apud Seium & Titium, qui
ipſi adierant hæreditatem excluſo Sempronio repudiante, nã
35 † dominium rerum hæreditariarum tranſit ad hęredes poſt adi
tionem citra traditionem aut apprehẽſionem poſſeſsionis licèt
poſſeſsio non tranſeat.l.cum hęredes.ff. de acquirenda poſſeſſ.
ideo hęres adita hæreditate dicitur dominus. l.his verbis, in
princip.ff.de hæredit.inſtitu.§.peoul.Inſti.de hæred.quali.& dif
fer.& licèt Sempronius haberet ius pro legitima in ſingulis cor
poribus hæreditariis.l.in quantitate.ff.ad l.Falcid.l.ſecunda. C.
eodem titu. tamen non dicitur filius dominus talium rerum an
te aſsignationem, ſed remanet dominium penes hæredes, ita-
que ante dictam aſsignationem bona aſsignata erant hæredita-
ria in dominio hæredum. Proinde quando fuerunt recuperata,
reuerſa ſunt ad priſtinã cauſam ex facto aut pacto ipſarum par-
36 tium, quia † factum arbitrorum dicitur factum partium.l.ſi ob
cauſam.C.de euictio. & in facto arbitrorum tradit Ancharanus
in conſilio 107. in quæſtione ſupradicta hunc ordinem. colum.
prima.

prima in fin. Paul. de Caſtro. in conſilio 358. Quod nanes. co-
lumna prima libro primo.

37 ¶Non obſtat etiam † quòd Barto. loquitur in redemptione,
quia etiam hic ſtimus in redemptione & in pacto de recuperã
do, nam vt ſtatim dictum eſt, iſta bona primo loco fuerunt Seij
& Titij adeuntium, qui per aditionem facti ſunt domini, ergo
dicuntur ab eis recuperari, quia reiteratur acquiſitio. l. verbum
redendi. ff. de verborum ſignificatio. & licèt in laudo quòd poſ-
ſint emere, tamen debet intelligi, id eſt redimere aut recuperare.
ſecundum materiam ſubiectam gloſſ. & doct. in rubr. ff. ſoluto
matrimo. vbi verbum petatur, exponitur, id eſt repetatur, & eſt
38 generaliter verum † quòd verba debent intelligi ſecundum ſu
biectam materiam, etiam illa impropriando. l. ſi vno, in princi.
ff. loca. l. inſulam. ff. de præſcrip. verb. l. miles ad ſororem, in prin.
& l. cum pater. §. donationis. ff. de leg. 2. cum ſimilibus.

¶Secundo reſpondeo, poſito & non concesſo, verbum eme-
re, ſtaret proprie, tamen ſatis eſt ꝙ iſta bona ſemel fuerunt hære
ditaria & obnoxia fideicommiſſo, & quòd per eorum emptio-
nem reſoluitur aſſignatio facta in cauſam legitimę, per quam re
ſolutionem reuertuntur ad priſtinam naturam rerum hęredita-
riarum per ſupradicta.

. ¶Tertiò reſpondeo, poſito citra præiudicium veritatis, iſta
bona non fuiſſent hæreditaria & ſubiecta fideicommiſſo, ſed af
fecta iure legitimæ, tamen ex quo legitima fuit acceptata in pecu
nia ipſo Sempronio decedente ſine maſculis, per talem accepta
tionem pecuniæ bona ipſa facta eſſent hæreditaria & obnoxia
fideicommiſſo, nam impediebatur cauſa fideicommiſſi propter
ius legitimæ, ſed ceſſante iure legitimæ acceptatæ in pecunia,
proculdubio fiunt bona hęreditaria & fideicommiſſo obnoxia,
39 quia † remoto obſtaculo militat diſpoſitio, quæ alias per obſta-
culum impediebatur. cap. fin. de vita & hone. clerico. vbi cleri-
cus amittit priuilegium clericale ob negociationem, qua tamē
ceſſante illud recuperat. per quē textum dicit Guido Papæ quæ-
ſtio. 196. quòd nobilis perdens priuilegium nobilitatis per exer
citum mercantiæ, illud recuperat ſi mercantiam pretermittat.
Ad idē textus in l. vbi lex. §. primo. ff. de vſucap. vbi ceſſante cau-
ſa impedimenti. In propoſito cauſa impediens quominus bo-
na Tuſculani eſſent ſubiecta fideicommiſſo, erat ipſa legitima,
quæ debetur i corporibus hæreditariis, ſed ceſſat iſta cauſa poſt
quam acceptata eſt legitima in pecunia & a tempore ceſſatio-
nis impedimenti ceſſat ipſum impedimentum, vt probatur in
40 dictis iuribu. ¶Decimo principaliter † adduco quod Decius ſcri
bit in conſil. 35. colum. 6. circa medium. verſiculo quarto hoc
idem probatur. & colum. octaua circa medium verſiculo non
obſtat quòd textus. vbi ꝙ paria ſunt matrimonium ſecutum nō
eſſe, vel eſſe quidem, ſed reſolutum. per textum in l. ſi extraneus.
ff. de condi. ob cau. eodem modo dicendum videtur in caſu iſto
paria eſſe ꝙ bona Tuſculani nūquam fuerint aſſignata Sempro
nio pro legitima, vel ꝙ aſſignatio fuerit reſoluta, maxime ex pa
cto incontinenti appoſito, immo ſimul ipſo laudo adiecto, nam
41 ex breuitate † temporis præſumitur identitas cauſæ ꝙ voluerūt
arbitri apponendo tale pactum ſtatim & ſimul in ipſo laudo re-
uerti bona ad Seium & Titium ex eadem cauſa ex qua ad eos
pertinebant. l. ſi ventri. §. fin. cum ibi notat per Bartolum. ff. de
priuil. cred. & ita identitatem arguit Alexan. in conſilio 146. cir
fin. libro 6, Aretinus in conſilio 83. quia multa. colum. 3. in fin.
verſicu. & ſi dicatur ꝙ Nicolaus. quid hic dicemus vbi non tem-
poris breuitatis intereſſit, ſed actus ſimultaneus, immo ſi bene
conſideremus impoſſibile hic videtur fieri recuperationem ex
aliqua cauſa diuerſa, cum ab initio actum fuerit de dimitten-
dis bonis Tuſculan. Sempronio ex cauſa legitimæ, & de eis re-
cuperandis in conditionis euentum. ¶Vndecimo arguitur ſic,
42 pluralitas † cauſarum non præſumitur. gloſſ. & doc. in l. triticū,
in verſicu. cogitauit. ff. de verborum obligatio. Iaſ. in conſilio
70. col. ſecunda ante mediū libro primo. nam pluralitas cauſarū
conſiſtit in facto, quod non præſumitur niſi probetur. l. quecun
que. ff. de publicia. l. in bello. §. factæ. ff. de capitu. cum ſimilibus.
Itaque dicendum eſt voluiſſe arbitros recuperari bona ex ea-
dē cauſa ex qua ad eos pertinebant, id eſt, ex cauſa hæreditaria,
& ſi contendat quiſpiam motos arbitros ex alia & diuerſa cau-
ſa, probet. ¶Memoratis fundamentis ita iactis, ſupereſt, ut ve-
niamus ad confutationem argumentorum in contrarium habi-
torum, ex quorum ſublatione res ipſa ſplendidior fiat. Itaque nō
43 obſtat primum argumentum, † ꝙ extincta fuit qualitas fidei-
commiſſi per aſſignationem ex cauſa legitimæ, & ꝙ qualitas ſe

mel extincta amplius non reuiuiſcit, quia procederet argumē
tum ſi eſſet qualitas in totum extincta, quia fuiſſent aſſignata bo
na in cauſam legitimæ ſimpliciter, ſed hic facta eſt aſſignatio
conditionaliter ſi decederet in relictis maſculis, quibus deficiē
tibus reſolueretur ſoluta pecunia, ob id extingui nō poteſt qua
litas vltra modum conuentionis aut tenoris laudi. l. in agris. ff.
de acquiren. rerum dom. cum ſimilibus & iſtam differentiā an
extinguatur res in totū vel non, nominatim ponit textus in dicta
l. ſi vnus. §. pactus ne peteret, verſiculo idem dicemus. ff. de pac.
Idem probatur, nam pignus extinguitur quando res pignorata
efficitur creditoris. l. neque pignus. ff. de reg. iu. & tamē iſtud nō
procedit quando non omnino efficitur creditoris, ſed reuocabi-
liter. l. ex teſtante. §. latinis. vbi Bartol. ff. de excep. rei iudic. idē
Bartolus in l. ſi finita. §. Iulianus, columna penultima circa me-
dium. ff. de damn. infect. Socinus in l. prima columna fina. ff. de
legatis primo, itaque qualitas fideicommiſſi in iſtis bonis Tuſcu
lani non dicitur omnino extincta, etiam quandiu fuerunt bo-
na apud Sempronium, ex quo ius Sempronii reſolui poterat,
aut ſi fuit extincta, illud non fuit ſimpliciter, ſed demum caſu
reſolutionis deficiente.

¶Secundò pro reſponſione repeti poſſunt quæ ſupra abunde
diximus, non poſſe dici extinctionem factam quæ reuocari po-
teſt, & ꝙ paria ſunt aſſignationem factam non eſſe, vel reſolutā
44 fuiſſe. ¶Non obſtat ſecundum † argumentum ꝙ bona erant li-
bera apud Sempronium ex cauſa legitimæ ob id ꝙ tranſierūt
in Seium & Titium cum ſua qualitate libertatis, quia procederet
argumentum ſi talis qualitas fuiſſet ſimplex aut perpetua, non
obnoxia alicui reſolutioni, ſed hic aſſignatio bonorum Tuſcu
lani fuit reſtricta & conditionata, qua conditione eueniente re-
ſolutum eſt principale, ergo & omnes eius qualitates, quæ ſine
ſubiecto eſſe non poſſunt ut ſupra abunde eſt dictum. facit reg.
cum principalis. ff. de regulis iuris. & ſic procederet argumentū
quando res tranſiret ad aliud citra aliquam reſolutionem, nam
ſi reſoluitur aſſignatio, impoſſibile eſt quòd duret cauſa ob
quam facta eſt, vt ſupra abunde eſt dictum. & comprobatur iſta
reſponſio ex rationibus aut authoritatibus ſupra adductis circa
dictum Barto. in dicta l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. & circa
dicta l. aliquando. ff. de condictio. & demonſtra. Immo ex hoc ſe
cundo argumento reſultat repugnantia ꝙ reſoluatur cauſa legi-
timæ in dictis bonis eueniente caſu reſolutionis, & quòd illa du
ret in perſonis recuperantium. & ex ipſo ſecundo argumento di
ſpoſitio laudi inducta ad vnum effectum vt eueniente caſu reſo
lutionis bona non eſſent libera & in natura legitimæ, ſed reſti-
tuerentur, ſubrogata pecunia in locum legitimæ, operarentur
contrarium effectum, id eſt, inductionem libertatis, contra l. le-
gata inutiliter. ff. de adim. leg. cum ſimilibus.

¶Ad alia argumenta in contrarium adducta, ſupra fuit reſpō
45 ſum, ideo non ſæpius idem reſcribemus. ad l. autem ſi a me. † ff.
ad l. Falcid. in cuius intellectu laborauit Decius in dicto conſi
lio 88. male tamen declarans, reſpondeo realiter & ad ſenſum
iuris quòd venit res ad hæredem ex cauſa fideicommiſſi non hæ
reditaria, quia nunquam fuerat apud hæredem ex cauſa hære
ditaria ex quo dominium eius ſtatim tranſiuerat in legatariū a
morte teſtatoris. l. a Titio, in fi. ff. de furtis. ideo ſecus eſt in fidei-
commiſſo vniuerſali cuius ius non tranſit ſine reſtitutione in fi-
deicommiſſarium, nam reuertitur ad hæredem ex cauſa hęre-
ditaria. l. ſi hæres inſtitutus, in princip. ff. ad Trebellia.

¶Poſtremo conſidero quòd vbi in pręmiſſis dubitatio aliqua
incidere poſſet, licèt rem ipſam clariſſimam arbitremur in iu-
re & æquitate, inſpecta mente arbitrorum, tamen dubium om
ne uidetur tolli ex geminata confeſſione partis & quidem iudi-
ciali nam mortua Sempronio ſuperſtite eius vxore, bona iſta pe-
tita fuerunt ad formam laudi & tanquam pertinentia ad ipſos
Seium & Titium virtute ſubſtitutionis, deinde repetita eſt con-
feſſio mortuo vxore Sempronii in libello Seii, quæ confeſſio
46 † ſequens non obſcure declarat ſenſum & mentem laudi quali-
ter illud eſſet intelligendum. l. Neſennius. ff. de nego. geſt. l. ali-
menta. §. 1. ff. de alimen. & cib. leg. Bartolus in l. ſi patruus. C. com
mu. vtriuſque iud. in quibus locis habetur declarari animum ex
priuata alicuius ſcriptura, quanto fortius ex confeſſione iudi-
ciali. Nec dicatur agi hic ut declaretur animus alienus, id eſt ar-
bitrorum, quia agitur etiam de animo partis ex qua cauſa intel
lexerit arbitros ita pronunciaſſe, & poteſt quis declarare men-
47 tem laudi dubiam ad ſui præiudicium, quia † poteſt quis con-
fiteri factum alienum ad ſui præiudicium. quod probatur ex no.
in l.

in l. non fatetur.ff. de confeſſ.in l. j.C.de erro. calcul.in l.error. C.de iuris & fa. igno.in qbus locis tractatur poſſe reuocari cōfeſſionem erroneam ſuper facto alieno,in facto autem proprio non paſsim id conceditur, ergo nocet confeſsio in facto alieno niſi probetur error, ſed animus hominis conſiſtit in facto,verū quis fuerit tali animo aut alio.l. bonæfidei.ff.de acquiren.rerū domi. Bartolus & doctores in l. j.§.adipiſcimur.ff.de acquirenda poſſeſſione & poſtquam in binis libellis ita declaratum eſt, veriſimile eſt fuiſſe agentes factos certiores de ſenſu laudi vel per arbitros vel alias perſonas,quæ facti veritatem intellexiſſent.& tanto ma
48 magis † præmiſſa procedunt quia talis confeſsio eſt veriſimilis quo cauſa ei creditur & ſtatur etiam vbi alias non ſtaretur, puta,quia in materia prohibita.Salic.in l.ſi mater. C.de contrahē. emptione.Alexand.in conſi.18.libro quarto. Decius in conſi 10 96.colum. ſecunda. verſiculo nec obſtat q́ talis confeſsio,error autem talis confeſsionis geminatæ non ſolum probatus nō eſt, immo eſt quidem allegatus,quæ tamen allegatio in actus videtur neceſſaria etiam in actu alias præſumpto.l. ſi adulterium cū inceſtu.§.idem Pollioni.ff.de adulte.

¶Secundo conſidero circa iſtam confeſsionem quòd ea qua cauſa bona Tuſculani pertinerent ad Seium & Titium mortuo
49 Sempronio,hoc ad ius pertinet, ſed confeſsio † iuris in iudicio facta præiudicat confitenti licèt erronea ſit,puta,ſi quis cōfiteatur ſe teneri ex contractu,qui ſit inutilis,nam tenebitur ex tali cōtractu.l.non fatetur, vbi gloſſ ſecunda.ff. de confeſsio. Dyn. in conſilio 30.ante fin. addo textum in l.de ætate.§.pen.iuncta glo. in verſi.culpa.ff.de interro.actio.Sed vltra confeſsionem geminatam adeſt probatio facti vt ab effectu,quia Seius elegit legitimam in iſtis bonis tanquam in bonis fideicommiſsi,quia in bo-
50 nis propriis legitima non eligitur. ¶Sed illud hic † non prætermittunt, in quantum dicitur probari reuerſa eſſe bona Tuſculani in cauſam fideicommiſsi, non ſolum ea confeſsione geminata Seij & Titij & ipſa iudiciali,ſed etiam ea facto Seij,qui aliqua ex ipſis bonis Tuſculani elegit in legitimam, iſtud argumentum videtur pars agens retorquere,ſi Seius elegit aliqua ex dictis bonis in legitimam ſuam,ergo quatenus empta ſunt alia bona Tuſculani ex precio talium bonorum in legitimam electorum, illa non videntur recidere in cauſam fideicommiſsi, ſed ſubrogari in locum bonorum diſtractorum,quæ in legitimam admiſſa aut electa eſſent per ea,quæ Soci. tradit in dicto conſil.36. lib. 3.

¶Aduertendum,quia fallacia eſt in hac retorcutione, & quidem euidens,nam Socinus loquitur quando filius grauatus ex precio bonorum hæreditariorum acquirit alia bona libera, in quibus tertius ius non prætendit, quòd illa non ſubrogantur in locum fideicommiſsi quatenus eſſet legitima filii, quia dicitur emiſſe ex propriis pecuniis , non ex bonis fideicommiſsi, ſecus eſſet ſi filius grauatus ex pecunia propria aut redacta ex bonis legitimæ emeret bona in quibus tertius ius prętenderet,nam licèt emat ex pecunia propria,tamen non poteſt pręiudicare tertio l.fi.ff. de pact.regula id quod noſtrum, de regulis iuris, modo quando Seius emit alia bona Tuſculani etiam de pecunia in partem redacta ex bonis legitimæ,non poteſt illa ſubrogare in locum legitimæ ad pręiudicium aliorum ſubſtitutorum ius prætē-
51 dentium in ipſis bonis in caſum reſolutionis ipſius aſsignationis factæ Sempronio.¶Comprobatur † euidenter iſta reſponſio fingamus quòd Seius redemiſſet iſta bona omnia ex propriis pecuniis,ob id non præiudicatur ſubſtitutis quorum omnium cauſa adiectum erat pactum redimendi vt omnibus prodeſſet redēptio,quibus noceret aſsignatio,ſed Seius grauatus ex tali redēptione negocium vtiliter gerens ipſius Nicolai primum , & deſcendentium maſculorum,in quibus deficere poterat fideicommiſſum,deinde in conſequentiam aliorum ſubſtitutorum caſu ſubſtitutionis euenientе,creditor fiebat ipſorum ſubſtitutorum contra quas in reſtitutione fideicōmiſsi poterat detrahere quatenus meliorem cauſam feciſſet ipſorum ſubſtitutorum aut ipſius fideicommiſsi,recuperando bona Tuſculani optima totius hæreditatis & multo amplioris precii atque fuiſſent aſsignata, iuxta not.in l.vbi pure.§. fi.& in l.mulier.§.ſed & ipſa.ff. ad trebellianum.Capra in conſi.55.in 3.dubio,& in conſilio 143. colum.fina.in 3.dubio.Ioan.de Anan.in conſi.99.in fi.

¶Secundo reſpondeo quòd niſi ita dicamus, ſequētur abſurdum q́ fuiſſet in facultate ipſius Seij ſi habuiſſet pecuniam propriam ex qua redimi poſſent omnia bona Tuſculani ad integrū fraudare iure ſuo alios ſubſtitutos,redimendo ipſa bona ex propria pecunia,& allegando bona ipſa ſubrogata in locum propriæ pecuniæ non ſubiectę fideicommiſſo, eludēdo ad eum modum mentem ipſorum arbitrorum,& ſibi omnino vendicādo, quæ optima bona eſſent totius hæreditatis ad incōmodum grauiſsimum aliorum ſubſtitutorum non ſolum affectionis ob qualitatē bonorū ſed etiam pecuniarii ob valoris amplitudinem.

¶Tertiò reſpondeo q́ bona fides non petitur ut bis idem exigatur.l.bona fides.ff.de regulis iuris , ſed Seius ſi ſemel elegit legitimam in aliquibus bonis Tuſculani , non potuit amplius in eiuſdem bonis legitimam habere , etiam virtute ſubrogationis, quia non potuit ſibi ipſi & iure proprio diſtrahendo bona ſic electa, alia ſubrogare ad pręiudicium aliorum fideicommiſſariorum,& alias ſequeretur abſurdum.pone, filius grauatus habuit legitimam in certis bonis quæ alienat , ex quorum precio emit alia bona a cohęrede ſubiecta fideicommiſſo, eueniente caſu fideicommiſsi poſſet filius dicere, iſta bona ſunt ſubrogata in locum legitimæ meæ,nam poteſt replicari,non potuiſti ſubrogationem facere in bonis in quibus ius alii competit.

52 ¶Poſtremo iſta difficultas † videtur omnino explicari per textum in l. voluntate. ff.quibus mod.pigno.vel hypo.ſolu.ſecūdum communem intellectum Barto. & doctorum. vbi quando diſſoluitur alienatio ea antiqua cauſa, redit res ad priſtinam naturam & ſuam cauſam,& reſtituitur creditori , qui conſenſerat alienationi ius ſuum pignoris, ſed in caſu iſto bona Tuſculani fuerunt recuperata ex antiqua cauſa & ea eodem laudo ex quo fuerant adiudicata ipſi Sempronio,& ita antiquam cauſam conſiderat glo.in l.fin.C.de remiſsi. pigno. dum loquitur & exemplum ponit de redemptione pignoris , eſſet autem noua cauſa quando non præcedente aliqua neceſsitate rediret res ad alienantem ex nouo titulo , puta donationis , legati , aut nouæ emptionis , & quidem voluntariæ , quod vnicum fundamentum ſi accuratius perpendatur,validum & efficax videtur ad diſſolutionem vniuerſæ difficultatis etiam ceſſantibus omnibus præmiſsis,quæ ipſa tamen efficaciſsime videntur vrgere.

¶Ex quibus concludo fundamentum Tuſculanum in cauſam fideicommiſsi recidiſſe per redemptionemq; ſecutam , quod ipſum non ipſos Seium & Titium inficias ire crediderim,ſi agerēt inter viuos , quos ipſos non ab eorum confeſsione diſceſſuros exiſtimē,licèt hæres Seij extraneus rei ipſius cupidine illectus, ad eam molimine quanto maxime poteſt omnino contendat.

¶Porro fauet iſta opinio parti rex cuius cauſa in dubio nunquam non potior ſit regula fauorabiliores , tametſi dubium hic ex præmiſsis non unum aliquod conſtare videatur. ¶Hæc volui ſcriptis mandare propter volumen ſcriptorum in hac quæſtione per aduocatos vtriuſque partis, qui materiam ipſam nō ad ſplēdorem viſi ſunt tractaſſe , & partem hanc ſuſcipiendam duxi q́ iuris rationibus & ęquitati maxime eam conuenire exiſtimauē. Ad laudem omnipotentis Dei, Virginis matris, Diui Ioannis Euāgeliſtæ patroni ac totius curiæ cœleſtis in triumphis agentis.

Aymo Crauetta ex Saulliano, Iuris Vtriuſque Doctor ad correctionem &c.

SVMMARIVM.

1 *An cui defertur iuramētum poſsit illud recuſare, ſi eſt neſcius facti.*

2 *In actionibus famoſis quis iurare cogitur, nec iuramentum referre poteſt.*

In aliis autem actionibus ſecus erit vt præciſe quis iurare non teneatur, ſi malit referre. ſub eodem numero.

Manifeſtæ turpitudinis eſt nolle iurare, nec iuramentum referre ibidem.

3 *Non eſt turpitudo non iurare ſi iuramentum referatur.*

Et ſi referri non poſsit ob ignorantiam eius cui refertur , hoc nō debet nocere ei cui iuramentum defertur, ſub numero tertio.

4 *Ignorantia vnius alteri non nocet.*

5 *Quis præſumitur ignorare facta aliena.*

Non debet quis cogi vt anceps periurium præſtet. ibidem.

6 *Iuramentum licèt non referatur vt oblatum eſt, quis tamen cogitur iurare, & totum arbitrio iudicis finiendum eſt .*

Per iuramenti oblationē conſtituitur quis iudex in cauſa propria, & etiam teſtis ibi,

7 *Quis cogitur reſpondere poſitioni, etiam cuius factum certo non intelligit.*
8 *Iuramentum per verbum credo, vtrum noceat vel proſit.*
In actione famoſa quis tenetur iurare, nec referre pōt. ſub n. 8.
9 *Argumentum a contrario ſenſu non ſumitur pluſquam de neceſſitate inferatur, ſed limitate ad ſenſum directum.*
10 *Regulariter is cui defertur iuramentum, habet electionem iurandi vel referendi cum ſpeciale ſit in iudicio famoſo.*
11 *Argumentum a contrario ſenſu non ſumitur contra expreſſam diſpoſitionem teſtatoris quæ poſtea ſequitur.*
Argumentum a contrario ſenſu debet reſtringi ad limites ſenſus directi. ſub nume. 11.
12 *Lex debet intelligi & interpretari ſecundum poſſibile.*
13 *Diſpoſitio generalis non debet reſtringi propter aliqua verba inferius prolata in quibus diſpoſitio verificari non pōt.*
14 *Statutum quia partes compromittant inter conſanguineos, non habet locum in extraneis litigantibus, qui non habēt communes conſanguineos.*
15 *Statutum interpretari debet prout poſſibile eſt.*
16 *An actiones hæreditariæ competant fideicommiſſario, ſi hæreditas non ſit reſtituta re vel verbo.*
17 *Mandatum ſufficit impleri prout poſſibile eſt, ſi eius forma aliter impleri non poteſt.*
18 *Ad probationem requiritur ſcriptura, quando potuit adhiberi, alias ſit probatio per teſtes.*
Vbi actus fieri non poteſt intra terminum aſſignatum, an fieri poſſit poſt terminum. ibidem.
19 *Intereſſentia in diuinis intelligitur quando quis poteſt reſidere ſine periculo perſonæ vel rerum.*
20 *Iurare & iuramentum referre, ſunt ſeparabilia.*
21 *Quis non poteſt iurare, & iuramentum referre.*
In ſeparabilibus vnum non vitiatur propter alterum. ſub numero 21.
22 *An delatio iuramenti debeat irritari, licèt iuramentum referri non poſſit.*
23 *Vbi non agitur de vitio vel delicto omnia cenſentur permiſſa, quæ ſpecialiter prohibita non reperiuntur.*
Ius loquens de iuramento eſt prohibitorium certarum perſonarum & cauſarum, quia perſonæ aliquæ prohibentur illud deferre, & pro aliquibus cauſis deferri non poteſt. ſub numero. 23.
In prohibitorijs quicquid expreſſe prohibitum non reperitur, permiſſum cenſetur. ibidem.
24 *Appellatio quæ permiſſa cenſeatur.*
25 *Meretrix an habeat factionem teſtamenti.*
Fauorabilior eſt cauſa permiſſionis quàm prohibitionis. ſub numero 25.
Probatio dubia non releuat, ſub eod. nu.
26 *Iuramentum referri poteſt deferenti, licèt ignoret factum ſuper ſua credulitate.*
Licèt veritas eius quod quis credit ſit in contrarium, non tamen periurium quis incurrit. ſub nu. 26.
27 *Facti dicuntur, quæ in animo conſtant.*
28 *Iuramentum præſtandum, minime eſt damnoſum.*
29 *Iudicis partes ſunt veritatem ſummopere iuuare & ad lucē perducere.*

CONSILIVM. CCIII.

¶Pro nobili Georgio Malopera Burgenſe Gunci, contra Magnificum Domi. Collateralem Maloperam.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Deferens
iuramentum litis deciſiuum, eſt neſcius facti,
adeo quòd ipſi iuramentum non poteſt referri. quæ-
1 ritur, † an is cui defertur, poſſit illud recuſare?
Aliqui putant quòd ſic, argumento glo. in lege iuſiu
randum & ad pecunias. §. ait prætor, in verſicu-
2 lo datur. ff. de iureiurand. vbi eſt † ſpeciale in actionibus famo-
ſis, quod iurare quis cogitur, nec iuramentum referre poteſt, er-
go in alijs actionibus ſecus erit vt præciſe quis iurare non tenea-
tur, ſi malis referre, & is cui refertur, iurare non poſſit, quia fa-
cti ignarus, cogi non debet ad illud ſubeundum. ¶Item dicit
lex manifeſtæ turpitudinis eſſe nolle iurare nec iuramentum re-
3 ferre. lege manifeſtæ. ff. eodem titul. † ergo a contrario ſenſu nō
erit turpitudo non iurare, ſi iuramentum referatur, & ſi referri
non poſſit ob ignorantiam eius cui refertur, hoc non debet no-
cere ei cui iuramentum defertur, ex quo citra eius culpam id
accidit, ſed facto alterius qui factum ignoret, argumento regu.
4 non debet de reg. iuris lib. 6. nec debet † ignorantia vnius alteri
nocere. l. iniquiſſimū. ff. de iur. & fact. igno. §. ſi quid cum pupi.
ff. de his quæ in frau. credi. quæ iura ad hoc propoſitum citat
Pau. de Caſtr. in conſilio 94. Clarum eſt in iure, col. 2. li. 2. Præte
5 rea iuramentum hic videtur deferri ſuper facto alieno, † quod
quis veriſimiliter ignorare præſumitur, regula qui alterius. ff. de
regul. iur. ſed non debet quis cogi vt anceps periurium præſtet.
l. Marcellus in princip. ff. rerum amota. ¶ Quibus fundamentis
non obſtantibus contrarium puto de iure verius.
¶Primo per illum tex. in d. l. iuſiurandum & ad pecunias. §.
6 non ſemper. vbi † licèt iuramentum non poſſit referri ad modū
in quo oblatum eſt, adhuc cogitur quis iurare, & totum arbi-
trio iudicis finiendum eſt. nec hoc quærit lex vt iurare quis te-
neatur, an deferenti poſſit referri ad modum oblatum, ſed ra-
tionem præſtationis iuramenti conſiderat lex, quia per iuramen
ti oblationem conſtituitur quis iudex in cauſa propria & etiam
teſtis. l. fin. C. de fideicommiſſ. iſta ratio æque militat ſiue iura-
mentum poſſit referri, ſiue non, ergo idem ius vbique conſtituē
dum. l. illud. ff. ad legem aquiliam. cum ſimilibus.
7 ¶Secundo probatur a ſimili, cogitur † quis reſpondere poſi-
tione etiā cuius factum certò non intelligit Barto. in l. 2. §. quod
obſeruari. C. de iuramento calumniæ, & in l. ſi. col. 3. verſi. quæro
8 vtrum hæres. ff. de his quibus vt indignis. † & tamen iuramentū
in quo reſpondetur poſitionibus, licèt per verbum credit, ita no
cet vel prodeſt ſicut iuramentum deciſiuum. oſtenditur, nam ſi
reſpondeatur in verbo credit, probatur intentio ponentis, ſi per
verbum non credit, ita committitur periurium ſi ſcienter quis
ita iuret, atque ſi omnino affirmatiue iuraretur, vt not. in dicto
§. quod obſeruari. cur igitur in iuramento litis deciſiuo nō idē
dicemus cum ſit eadem ratio? augmento legis non poſſunt. ff.
de legibus cum ſimilibus. ¶Non obſtat glo. in d. §. ait prætor,
in verſiculo datur, quia nihil omnino facit ad rem. nam gloſſ.
vult ſpeciale eſſe in actione famoſa, vt quis teneatur iurare, nec
referre poſſit, ſed non dicit quòd referre non poteſt, quia defe-
rens neſciat actum, vt ei referri non poſſit, immo etiam ſi ſciat
factum deferens, non poteſt is cui defertur iuramentum, refer-
re, & ſic ſpeciale eſt in illa actione quòd priuatur quis electione vel
iurandi, vel referendi, quia ex qualitate illius actionis cogitur
quis iurare præciſe, ſed ex hoc ſumi non poteſt argumentum,
ergo iurare quis non cogitur, quoties referri non poteſt, nā hoc
argumentum bene ſumeretur, ſi ideo ibi referri non poſſet, quia
deferens factum non voluiſſet, & ſic ſi cauſa non admittendæ
relationis eſſet ex parte deferentis, ſed cauſa eſt ex natura actio
nis ſeu propter illam actionem etiam quòd alias deferenti referri
9 poſſet. ¶Secundo reſpondeo † quòd argumentum contrario ſen-
ſu non ſumitur pluſquam de neceſſitate inferatur, ſed limitate
ſumitur ad ſenſum directum, puta, ſtatutum dicit quòd contractus
minorum non valeat ſine conſenſu propinquorum, ergo a con-
trario ſenſu ſi propinquorum conſenſus interueniat, non irrita-
bitur contractus ex defectu interuentus, ſed non poteſt argui,
vlterius vltra limites ſenſus directi, quòd valeat contractus ex ſolo
interuentu propinquorum, licèt aliæ ſolennitatis requiſitæ in cō
tractibus minimum non interuenerint, quia hoc ex ſenſu dire-
cto non infertur. ita declarat Antonius de Butrio in c. cum apo
ſtolica. in vltimo notab. de his quæ fiunt a præla. Decius in l. 3. in
vltimo nota. ff. de officio eius. in conſi. 110. col. 2. & in conſi. 386.
colum. 3. Similiter, ſi arbiter coram quo centum petebatur, con
demnet in ſolidū tantum, bene ſequitur arguendo a contrario
ſenſu quòd in alijs ſo non condemnauit, ſed non ſequitur, ergo
abſoluit. Cor. conſi. 49. col. 2. lib. 2. latius Decius in conſi. 116. co
lum. fin. In propoſito ex glo. in d. §. ait prætor, bene infertur a
10 contrario ſenſu quòd regulariter † is cui defertur iuramentum,
habet electionem vel iurandi, vel referendi, cum ſpeciale ſit in
iudicio famoſo, ut ea electione priuetur, ſed vlterius non ſequi-
tur

tur poſſe recuſare iuramētū quoties referri nō pōt: nā hoc eſt
oīno ſeparatū ab eo quod dicit glo.in ſenſu directo. & ex ſapara
tis nō inferē.l.fin.ff.de calum.l.Papinianus exuli.ff.de minor.cū
ſimili.quæ no.ſunt. ¶ Nō obſt.l.manifeſtæ turpitudinis.q̄a tex.
bene dicit ꝙ manifeſta eſt turpitudo nō iurantis, nec referētis.
ſed nō ſequiē: ergo nō cogiē q̄s iurare ſi nō eam facultatē obti-
neat,q̄a eſſet arguere cōtra tex.in d.l iuſiu.& ad pecunias.§.nō
ſem p.quo caſu nō licet arguere à cōtrario ſenſu.gl.fi.in c.ſigni-
ficaſti.de foro cōpetēti.no.Mode.in l.1.vbi Iaſ.col. 8. in 4.no-
11 ta.ff.de officio eius.ſicut etiā † nō ſumiē argumentū a cōtrario
ſenſu cōtra expreſſam diſpoſitionē teſtatoris,quæ poſtea ſequi-
tur.Decius in conſ.38.col 3.verſi.& ad hoc. bene facit Corn.in
conſ.133.col.3.lib. 2. ¶ Secundò reſpōdeo prout reſpōdi ſupra
ad glo.ꝙ argum.a cōtrario ſenſu debet reſtringi ad limites ſen-
ſus directè hoc modo, manifeſtæ turpitudinis eſt nolle nec iu
rare,nec iuramentū referre,ergo nō erit manifeſta turpitudo ſi
quis velit,aut iurare,aut referre:ſed nō debet extēdi hoc argu-
mentū à cōtrario ſenſu vltra limites & verba ſenſus directi,qđ
vbi iuramentū referri nō pōt,recuſari id poſſit,quia ſenſus dire
12 ctus hoc includit. ¶ Tertiò reſpondeo † ꝙ lex debet intelligi,
& interpretari ſm̄ poſſibile,& ꝓut poſſibile eſt,l.ſtipulatio iſta.
§.hi.qui,ad fin.ff.de verbo.obl.facit tex.in l.regula.§.& licèt.ff.
13 de iur.& fac.ign.vbi † ꝙ diſpoſitio generalis nō debet reſtrin-
gi propter aliqua verba inferius prolata,in quibus diſpoſitio ve
rificari nō pōt.facit qđ ſcribit Alex.in conſ.81.col. 2. lib.6.poſt
Bart.& Ang.in l. 1.§.lex Falci.ff.ad leg.Falcidiā.vbi ſtāte ſtatu-
14 to † ꝙ partes litigātes teneanē cōpromittere inter cōes cōſan-
guineos,tale ſtatutū,nō habet locū in extraneis litigātibus q̄ cō
15 munes cōſanguineos nō habeāt,quia interpretari † ſtatutū de-
16 bet prout poſſibile eſt. ¶ Similiter, licèt † nō tranſeāt actiones
hæreditariæ in fideicōmiſſariū,niſi reſtituta ſit hæreditas re,vel
verbo,ante q̄ reſtitutionis ius fideicōmiſſario nō cōpetit,nec bo
na ad eū ꝑtinent,vt poſſit agere cōtra poſſeſſores ipſorū,ſed tā
tum cōpetit actio ex teſtamēto cōtra hæredē grauatū, vt reſti-
tuat l.3.C.cōmu.de leg.glo.in l.ſi fine.C.ad Treb.Iſtud tñ pro-
cedit qñ impoſſibile eſſet hæreditatē reſtitui defuncto hæ ede
grauato ſine hærede q̄ reſtituere poſſit,nā tūc tranſeūt iura hę
reditaria in fideicōmiſſariū ſine alia reſtitutione.l. pen. vbi Bar.
17 C.ad Trebel.¶ Simile videmus † in mādato qđ impleri ſufficit
prout poſſibile eſt ſi eius forma aliter impleri nō poſſit.l. Cel-
ſus.ff.de arbitris.c.cū dilecti,de dolo & cōtumacia.c.Piſanis,de
reſtitutione ſpoliatorū.cū ſimil.vt per Abb.in cōſ.65.in 3.dub.
18 lib 2 ¶ Similiter † vbi ad probationē requiritur ſcriptura,illud
intelligi qñ potuit ſcriptura adhiberi,aliàs fieri poterit proba-
tio per teſtes.Oldrad.in conſ.254.quia tota,colūna penul. verſi
culo prætereà,ad illud obiectū . videmus etiā ꝙ vbi actus fieri
nō pōt intra terminū aſſignatū, fieri pōt poſt terminū.l.fi.C. de
adulterijs.c.ex tōne,de appellationibus.Abb.in conſ.64. col.1.
19 lib.2.¶ Similiter ius canonicū loquēs de † intereſſentia in diui
nis,intelligiē qñ quis pōt intereſſe,vel reſidere ſine periculo ꝑ-
ſonæ aut rerū : ideo expulſus nō teneē reſidere,Calderi.in con-
ſil.17.in tit.de præb.ideo lex manifeſtæ, inquantū ꝑmitit iura
mentū referri,debet intelligi qđ ſi referri nō poſſit. nō cogatur
quis iurare,quia tūc militat diuerſa rō,qñ referri pōt, q̄a deſe-
rens,facti veritatē intelligit,nō pōt deferens lamentari ſi refera
tur,quia patere legē quā tu ipſe tuleris.nam ſi volebas ꝙ aduer
ſarius iuraret, æquum videri debet ſi iuramentū tibi referē,ſed
qñ deferens ignorat factum, eſſet iniquum ſi aduerſarius illud
20 ſciat,qđ iurare nō tenetur.¶ † Rurſus non iurare & iuramētum
referre ſunt ſeparabilia,quia pōt quis iurare licèt nō referat, &
poſt quis referre,licèt nō iuret : immo ſunt adeò ſeparata ꝙ ſi-
21 mul nō cōcurrunt,quia nō poſſet quis † & iurare & iuramentū
referre, ita qđ vtrumq; valeat : ſed in ſeparabilibus vnum non
vitiat propter alterum.l.1.§.penul.vbi Bar.& docto.ff.de verb.
obliga.l.certi cōditio.§.quoniā ff. ſi cert.petat.l.ſancimus.C.de
22 donatio.cum ſimil.† licèt ergo iuramentū referri non poſſit,
non debet irritari delatio iuramenti, quæ ſtare non poteſt ſine
relatione,licèt qñ referri pōt,facultas detur ei cui defertur, vel
23 referendi, vel deferendi. ¶ Quartò reſpondeo, † ꝙ vbi nō agiē
de vitio ſeu delicto,oīa cenſentur ꝑmiſſa quæ ſpecialiter prohi
bita nō reperiunē c.inter corporalia,vbi no.de trāſla. præla. An
cha.in conſ.243.Chriſtianiſſime,col.1.ad fi.¶ Item ius loquens
de iuramento,eſt prohibitorium certarum perſonarum & cau-
ſarum,q̄a aliquæ perſonæ ꝓhibenē illud deferre & pro aliqui-
bus cauſis deferri non pōt l.ſi patronus,& l.aliàs. ff. de iureiur.
ſed in prohibitorijs quicquid expreſſè prohibitum nō reperiē,
permiſſum cenſetur,l.mutus.§.1.ff.de procur.l.nec nō.§.quod
eis.ff.ex quib⁹ cauſis maior.l.ab ea parte.ff de probatio.ideo oīa
24 † appellatio cenſetur permiſſa quæ expreſſè prohibita non re-
peritur.glo.in l.qui reſtituere.ff.de rei vendi. Bart.in conſ.165.
In quæſtione qua quæritur an Sec Leonus. & illam glo. in d.l.
quæ reſtituere,dicit ſingularē Bald in conſ.141 Præmiſſis ver-
bis cuiuſdā ſtatuti col. 2.poſt med.lib.1.not.idem Bald.in l.vni-
ca circa principiū.C.ſi de momen poſ.ſimiliter omnis res præ-
ſcribi pōt,quæ prohibita non reperitur.Soci.in conſ.47.in 4.du
bio,col.5.lib.3.& quilibet hæres inſtitui pōt,qui prohibitus nō
reperitur.Corn.in conſ.25.col.2. lib. 1. & matrimoniū quilibet
contrahere pōt,qui prohibitus nō reperitur. Areti. in conſ.13.
col. 1.ſimiliter teſtari omnes poſſunē,qui expreſſè ꝓhibiti nō
reperiuntur,quia edictū de teſtamētis eſt prohibitoriū certarū
25 perſonarū,glo.& Bart.in l.ſi quæramus.ff.de teſtamē.ideo† me
retrix habet factionē teſtamenti actiuā & paſſiuā, quia expreſ-
ſè prohibita non reperitur.Iaſ.in conſ.37.col.2.lib.3.Immo fa-
uorabilior eſt cauſa permiſſionis quàm prohibitionis. Soci. in
cōſ.216.col.15.verſic.amplius dicn.lib.2.allegat Bart.in l.ſi ita
quis.§.ex l.ff.de verb.oblig.Et in terminis iuramēti ꝙ illud of-
ferri poſſit ſimpliciter & generaliter,eſt tex. in l. iuſiurandū &
ad pecunias.§.ait prætor.ff de iureiur.vbi text. dicit eum a quo
iuſiurandū petitur,ſoluere aut iurare cogam, & ſic deferens ha-
bet regulā iuris pro ſe,ꝙ is cui defertur, tenetur iurare vel ſol-
uere.nec diſtinguit textus an offerens iuramentū ſciat factū,vel
non,ergo pars veniens contra regulam debet exceptionem ſuā
clarè & liquidè probare ꝙ iurare non teneatur l.1.& 2 ff.de ex-
cep.ſed iſta exceptio ꝙ iurare non tenetur, quia iuramentū re-
ferri nō pōt,non probatur ex d. l. manifeſtæ,quia lex illa nō di-
cit ꝙ ſi deferenti referri non poſſit,non teneatur quis iurare li-
cèt det electionē ei cui defertur. ¶ Saltem negari non pōt quin
ſit dubietas circa hoc,ſed probatio dubia non releuat.c.in præ-
ſentia.de probatio.l.inter ſtipulantem.§.ſi Stichum,vbi Imo.ff.
de verb.obl. ideo ſtandū eſt regulæ ſecundum docto. Bart. in l.
quoties.ff.ſi quis can.& in l.2.in princ.ff.ſi quis in ius voca. non
ier.Sed magis in terminis videtur eſſe text.in d.l.iuſiurandū,&
ad pecunias.§.non ſemper,vbi ꝙ iuramentū nō ſemper referri
pōt prout defertur,putà ex qualitate perſonarū, vel rerū, & ſic
clarè videtur velle ille tex ꝙ ſi ex qualitate perſonæ vel rei non
poſſit referri,quia facti veritas ignoretur, nihilominus deferri
poſſit.Ex quo text.aliter infero remouendo omnē dubitationē,
26 videlicet ꝙ immo † referri pōt hoc caſu iuramentū deferenti,
quia licèt factum ignoret,poterit referri ſuper credulitate ſua,
ideſt an credat ita eſſe ꝓut detulit, Nec videri hoc incōueniēs
debet,quia non eſt neceſſe quòd referatur iuramentū eo modo
quo delatum eſt,dicit text.in d.§.non ſemper.ideo referre pote
rit de credulitate,ſi ex qualitate rei quæ ignoratur ſuper verita
te referri nō poſſit:quo caſu non prohibetur quis iurare de cre-
dulitate quid credat ī facto alieno vt ſuprà dixi. & licèt veritas
eius quod quis credit, ſit in contrarium, non tamen periurium
quis incurrit,capitulo beatus Apoſtolus.22.quæſtio 6.cap.5.de
iureiur.Bal.in l.de tutela,col.2.C.de in integrū reſtitutio.¶ Nō
obſtat d.l.Marcellus,in princ.ff rerum amotarum. quia fateor,
iniquum eſſe quem iurare de facto alieno:ſed hic non defertur
ſuper facto alieno,ſed ſuper facto proprio,ideſt quid ipſe ſciat,
27 vel credat,aut in animo habeat. † facta enim dicūtur quæ in ani
mo conſtant.l.bonæ fidei.ff.de acquirēdo rerum dominio.Iaſ.in
l.1.in princ.col.7.ff.de acquir.poſſeſ.Amplius dico, etiam ſi de
alieno facto iuramentū offeratur,cogi videtur quis iurare quid
ſciat ſeu credat prout hic fuit delatum,per glo.in d.l.fi.C.de fi-
deicom.in verſ.ſubire,verſ.ſed quid ſi dicat.quæ glo.in princ ꝑ
illum text.vult ꝙ quis iurare cogatur licèt referri non poſſit:
nā iſto caſu qñ iuramentū ita offertur q̄d ſciat, vel credat, oīs
ceſſat timor periurij de quo in d.l.Marcellus,conſequenter ceſ-
ſat legis diſpoſitio.l.adigere.§.quāuis. ff. de iure patronatus. c.
cū ceſſante,de appellatio.Etenim, vt ſupradictū eſt,licèt crede-
ret vnū,& veritas eſſet alia,nō incideret iurās in periuriū. ¶ Po
28 ſtremò in dubio pronunciandū eſt,iurandū eſſe vel † iuramen
tum eſſe præſtādum nam iſtud minus eſt damnoſum, & in hac
ratione tutius conſulitur vtriq; parti,ex dicto Pauli de Caſtr. in
l.1.col.1.ff ſi quis cautio.& ibi Iaſ.col.3.Deci.ī conſ.162 col.2.
Deniq; iſtud iuramentum pertinet ad materiam probatoriam
cui maximè præſtandus eſt fauor.l.2.& l.ſequen.ff.de interroga
torijs actionibus.l.curent.ff.de teſtibus l.ne quid.§.de his ff de

29 incend. ruina, naufrag. l. penul. C. de hæret. † nam iudicis partes
ſunt, veritatem ſummopere iuuare, & ad lucem perducere. l. ſi.
ff. de probatio. ibi, veritati ſemper locum fore. l. illicitas. §. veri-
tas. ff. de officio præſidis. not. Bart. & docto. in l. ſi duo patroni.
§. Iulianus ff. de iurein. vbi quod fauore probationum admittuntur
in dubio articuli etiam modicum adminiculantes. ¶ Ex quibus
puto ſoluta eſſe dubia quæ a Magnifico Senatu fuerunt oppoſi-
ta Taurini.

SVMMARIVM.

1 *In riuo non poteſt ædificari ſine licentia vniuerſitatis.*

2 *Ex ceſſatione ſolutionis quandoque cadunt ſoluentes a iure.*

3 *Riuus non cõtinue fluens, non dicitur publicus, ſed priuati iuris.*

4 *Quando ſeruitus præſcribatur.*

5 *Præſumitur vniuerſitas ſcire ea quæ fiunt in indicio loci ipſius vniuerſitatis, vel ea quæ frequenter fiunt.*

6 *In notorio facti tranſeuntis, non cadit probabilis ignorantia.*

7 *Exceptio litis finitæ quomodo procedat.*

8 *In riuo publico poteſt licitè fabricari, dummodo non ſit nauigabilis: quia talia flumina dicuntur publici vſus, & quòd non inferatur damnum vicino.*

9 *Conſenſus probatur ex antiquitate temporis.*

10 *Vbi agitur de magno præiudicio, præſumitur conſenſus ex antiquitate temporis.*

11 *Facta verbis ſunt fortiora, ad demoſtrãdũ voluntatẽ hominis.*

12 *Qualitas inſpecta factorum, quæ ſine loquela ſe intelligunt, & per ſolum aſpectum, imprimunt voluntatem ſuam.*

13 *Vita & exemplo prælati quis magis reſtituitur quàm verbis.*

14 *Exigens rationem adminiſtratorum, cenſetur approbare geſta per eum, qui adminiſtrauit.*

15 *Communitas approbans molendini ædificationẽ, eam amplius reprobare non poteſt.*

16 *Quando requiritur expreſſus conſenſus partium, non ſufficit tacitus, qui ex facto colligitur.*

17 *Riuus quando dicatur publici iuris.*

18 *Vbi ſolum eſt publicum, ædificatum ſuper deſtrui non debet, niſi fieret ædificium ſuper via publica.*

19 *Quando ædificatum deſtrui poteſt in ſolo alieno.*

20 *In dubio contractus præſumitur cenſualis potius quàm emphyteoticus.*

21 *Ignorantibus culpa imputari non poteſt cur nõ ſoluerint, quando non legitur ordinamentum ſolutionis publicatum.*

22 *Vtrum ex capite ignorantiæ concedi debeat reſtitutio in integrum hoſpitali Cherij.*

23 *Minor reſtituitur in integrum, vt impleat, qui contractum ex ſui parte non impleuit.*

24 *Eccleſia, minor, & vniuerſitas, æquiparantur.*

25 *Contractus non annullatur ob implementũ non ſecutum, niſi interueniente mentione ad implendũ, vel culpa debẽtis implere.*

CONSILIVM CCIIII.

¶ Pro rectoribus hoſpitali Cherij contra vniuerſitatem eiuſdem loci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vniuerſitas
Cherij vult priuare rectores hoſpitalis ipſius loci
cõmodo vnius molendini ædificati ſuper quodã
riuo, quẽ vniuerſitas prætendit ad ſe pertinere,
quæritur quid iuris. ¶ Videretur dicendũ prima
fronte cauſam vniuerſitatis potiorem eſſe, nam talis riuus dici-
1 tur publici iuris. ¶ † Ideo non videtur in eo licita ædificatio
molendini, niſi de licentia ipſius vniuerſitatis, præſuppoſito
quòd de conſuetudine, aut priuilegio vniuerſitas Cherij iuriſdi
tionem habeat, per ea quæ ſcribit Bart. in l. quominus, col. 2. in
s. quæſt. ff. de flumi. Ideo vr̃ quod tale molendinũ ædificatum in ſo
lo alieno, cedat ſolo §. cum autem, inſti. de rerum diuiſio. vel quod
ſit licitum hominibus Cherij tale molendinum deſtruere pro-
pria authoritate, l. quemadmodum. §. 1. ff. ad legem Aquilis l. ſi
vitem. §. ſi ad ianuam. ff. quod vi, aut clam. Bart. in d. l. quominus,
col. 4. quæſt. 7. ¶ Secundo principaliter dr̃ factum ſtatutum de
antiquo per ipſam vniuerſitatẽ, quod pro omnibus ædificijs factis
ſuper ſolo ipſius vniuerſitatis, ſoluatur certa penſio in ſingulos
annos per poſſeſſores ipſorum ædificiorum: & quod rectores ipſius
2 hoſpitalis talem penſionem non ſoluerunt, † ergo ex ceſſatione
ſolutionis videntur cecidiſſe a iure ipſorum, l. fin. C. de iure em-
phy. c. potuit, extra locati. habetur in auct. qui rem. C. de ſacro-
ſan. eccl. & in cenſu annuo, quod ceſſans ab eius ſolutione, cidat a
iure ſuo, tradit Bal. in conſ. 177. col. 2. lib. 3. & in conſ. 271. Sup
facto eccle. lib. 5. Sed præmiſſis non obſtantibus cõtrarium pu-
to de iure verius, quod rectores dicti hoſpitalis nullo modo mole
3 ſtari poſſint in ipſo molendino, ſequentibus fundamentis. ¶ Et
primo conſidero quod riuus dicti molendini non eſt † perpetuus,
nec continuè fluit, ideo non dicitur publicus ſed priuati iuris,
& eius dominium ad eos pertinet qui ab vtraque parte ipſius ri-
ui prædia poſſident, quando neſcitur cuius eſſet ſolum antequã
ipſe riuus ortũ haberet, ita Bart. in tractatu ſuo Tiberiadis col. 4.
verſicu. & ſi quæratur. ſequitur Alexand. in conſil. 194. circa
princip. lib. 2. hoc ita præſuppoſito quod riuus ſit priuatus, dico quod
vniuerſitas Cherij nullum in eo ius habet, ideo dici poteſt ipſi
vniuerſitati, Quo ad te, liberas ædes habeo. l. loci corpus. §. com
petit. ff. ſi ſerui. vendi. nec poteſt vniuerſitas experiri contra re
ctores hoſpitalis ſine iure & actione, l. ſi pupilli. §. videamus. ff.
de nego. geſt. ¶ Secundò dico, poſito & non conceſſo, quòd
ius iſtius riui ad vniuerſitatem pertineret, adhuc tuti eſſent re-
ctores hoſpitalis ea cauſa præſcriptionis. nam acquiſita eſt ſer-
uitus hoſpitali ducendi aquam ex iſto riuo ad molendinum ſuũ
ſpacio decem annorum, cum agatur inter præſentes, & habeat
ſeruitus aquæductus cauſam cõtinuam, quia cõtinuè ſtat aquæ-
ductus, & concurrat ſcientia & patientia ipſius vniuerſitatis
etiam ſine allegatione alicuius tituli, vt habetur in l. ſeruitutes,
la grande. & l. penul. ff. de ſeruit. in l. 2. C. eod. titu. Alexan. in cõ
ſil. 69. col. 2. lib. 5. Iaſ. in l. 1. in princip. col. 17. verſic. & vltra
4 Barto. ff. de acquiren. poſſeſ. quinimmo † licèt ſeruitus habeat
cauſam diſcontinuam, adhuc præſcribitur 10. annis inter præ-
ſentes, & 20. inter abſentes, data ſcientia & patientia aduerſa-
rij, ſi titulus allegetur. glo. Bart. & docto. in d. l. ſeruitutes ma-
gna, in verſicu. certã. Alexand. in conſil. 108. col. fina. lib. 2. Bart.
in l qui in aliena. in princip. & ibi Iaſ. col. pen. poſt med. verſic.
3. Barto. inducit. ff. de acquiren. hæredita. ſed in caſu noſtro re-
ctores hoſpitalis vſi fuerunt hoc molendino per tempus lon
giſſimum ſcientibus & patientibus hominibus Cherij, quæ ſciẽ
tia euidentiſſimè probatur. Primò ratione viciniatis loci: quia
molendinum conſtat prope mœnia ipſius loci Cherij, aut non
longè ab eis diſtat, & in ipſo molendino continuè verſantur ho
mines Cherij, ea quæ vicinitate locorum & conuerſatione ſcien-
tia præſumitur. l. ſi vicinis. C. de nup. l. fina. ff. de decre. ab ordi.
facien. c. quoſdam, de præſumptio. Amplius, † vniuerſitas præ-
5 ſumitur ſcire ea quæ fiunt in indicio loci ipſius vniuerſitatis,
vel ea quæ frequenter fiunt. Aret. in conſ. 42. col. fina. quantò
magis præſumitur ſcire de vno molendino, quod dicitur noto-
rium facti permanentis, in quo nulla omnino ignorantia conſi-
derari poteſt. l. 2. §. exactis verſi. roſtris ff. de origin. iur. l. 2. ff. de
ferijs. l. regula. §. ſed & facti. ff. de iuris & fac. igno. l. ſed & ſi pu-
pillus. §. præſcribere. ff. de inſtitu. c. illud, de cleric. excommuni-
ca. c. euidentia, de accuſa. † Immo nec etiam in notorio facti trã
6 ſactionis probabilis cadit ignorantia. d. c. quanto. de præſump.
c. quod dictis. 42. diſtinctio. quæ duo iura ad hoc citat Abbas
in conſ. 100. col. 1. in fin. lib. 1. Vnde cum ſit tutũ hoſpitale exce
ptione præſcriptionis etiam longiſſimi temporis, non videtur
dubitandum: quia exceptio præſcriptionis dicitur litis finitæ, &
impedit litis ingreſſum. l. fina. vbi Barto ff. pro ſuo. l. ſicut in ſi.
C. de præſcript. triginta vel quadraginta anno. Barto. & doct.
in l. fratris. C. de tranſa. Guido Papæ. q. 116. col. pen. poſt med.
Capel. Toloſa. quæſtio. 67. Et hoc ſine dubio procedit cum iſta
exceptio præſcriptionis incontinenti probari & liquidari poſ-
ſit, cum aliàs litis ingreſſum non impediat, Bal. in l. ſi is quẽ. C.
ne de ſtatu defun. Dec. in l. fina. col. 5. poſt med. in decimo nota.
7 C. de edicto diui. Adria. tollen. ¶ Aduertendum † tamen eſt cir-
ca iſtas exceptiones litis finitæ, quod ſi oppoſita aliqua exceptione
huiuſmodi, iudex procedat ad vlteriora, ex hoc proceſſus non
redditur nullus, ſed reſeruet talis exceptio ad merita cauſæ præ

terquam

terquã in exceptione rei iudicatæ, qua oppoſita nõ põt iudex ad
vlteriora pcedere, ita Paul.de Caſtr.in conſ.147.In cauſa quæ
vertiẽ ſanè.col.3.poſt med.lib.1.¶ Tertiò, poſito & nõ cõceſſo,
8 † riuus de quo agiẽ nõ eſſet priuatus ſed publicus, adhuc in tali
riuo aut flumine licitè molendinũ ædificari põt, modo nõ ſit na
uigabile, & fiat molendinũ ſine damno vicinorũ, qa talia flumi
na dicunẽ publici vſus l.riparũ.ff.de rerũ diui.ita tradit Alex.in
conſ.130.col.1.verſ.& diceretur licitè,lib.6.in tali .n. flumine
nõ nauigabili circa ædificationẽ, locus eſt poccupationi, dũmo
dò nõ inferatur damnũ vicino, vel niſi præoccupãs negligat p-
ficere. Pau.de Caſt.in conſ.411.Ad id de quo quæritur.lib.2.ſed
flumẽ de quo agiẽ nõ eſt nauigabile, nec aliud nauigabile facit,
ergo &c. Quinimmo ad impediendũ talẽ ædificationẽ nõ ſuffi-
ceret qđlibet damnũ vicinorũ, ſed requiriẽ q illud ſit magnũ &
cõſiderabile, vt in terminis molẽdini tradit Corn.in conſ. 268.
col.fi.lib.4.vbi Cor. pulchrè loquiẽ in hac materia ea cuius di-
ctis redditẽ quæſt.extra oẽm dubitationẽ.¶ Quartò, poſito & nõ
cõceſſo, flumen, de quo agitur, pleno iure ſpectaret ad ipsã vni
uerſitatẽ, tñ moleſtari hoſpitale nõ põt, quia dico qđ molendi-
nũ fuit ædificatũ de licentia & cõſenſu ipſius vniuerſitatis, qui
9 † cõſenſus pbatur ex antiquitate tpis.l.ſi filius.C. de peti. hæ-
red.vbi Bal.tradit Alex.in conſ.79.col. 2.in fi.lib.1.Aret. in con
ſil.36.Caſus talis eſt.vbi Areti. q in teſtamẽto Cardinalis pſu-
mitur interueniſſe licẽtia Papæ ex antiquitate tpis tradit Fel.
in c.ſicut,col.antepen.verſ. præterea dubito, de re iudica.Dec.
in conſ.409.col. 2.Iaſ.in d.l.qui in aliena.in princ.col.pen.verſ.
ego etiã teneo.ff.de acquir hæred.latè Moder.in l. 1 C.qui ad-
mi.& licèt illud nõ pcedat niſi vbi agiẽ de modico præiudicio.
Bar.in quæſt.incip.Mulier habẽs amplũ patrimoniũ, col. fi. per
tex.in l.nullo.C.de rei vend Alex.in l.qui aliena.in prin. Iaſ.in
cõſ.176.col 3.circa med.lib.2.& in cõſ.148.col.pen. in fi.lib. 4.
tñ dico, q hic nõ agiẽ de magno pindicio vniuerſitatis immo
potius de cõmodo, cũ ipſum molendinũ deſeruiat neceſſitatib⁹
loci, & ipſi loco ſit admodũ cõmodũ & neceſſariũ. ¶ Nõ omitto
10 tñ q ẽt † vbi agitur de magno pindicio, pſumitur cõſenſus ex
antiquitate tpis, qñ eſt tẽpus, cuius initij memoria non extat in
contrariũ. Abb.in c. puenit.per gl.ibi de emptio.& vẽdit. Iaſ.in
cõſ.140.col 3 poſt med.lib.4.& latius dixi in tractatu de antiq.
tpis.Quintò dico q nõ ſolũ interuenit cõſenſus vniuerſitatis
tacitus aut pſũptiuus ex antiq.tpis, vt ſuprà pximè, ſed ẽt ex-
preſſus: nã cõitas Cherij fecit vnũ ordinamentũ q pro rotis di-
cti molẽdini ſoluerẽtur duo floreni in ſingulos annos.ex quo or
dinamẽto clariſſimè approbatur ædificatio ipſius molẽdini.qa
facto daẽ voluntas intelligi.l. Paulus reſpõdet nõ tãtum verbis.
11 ff rem ra.hab.immo † facta verbis ſunt fortiora ad demõſtran-
dum voluntatẽ hoĩs l.ſi tñ.§.ſi qui dicit.ff.de ædi.edic.c.dilecti.
2.vbi Dec.ĩ 1.not.de appella.& dicit Bal.in l.nõ ignorat. col. 1.
C.q accu.nõ poſſ. q facta vero pximiora ſunt q̃ nuda vocabu-
la.cum ẽt plerumq; aliqui fictitiè vel blãditoriè loquãtur.quod
dictum refert.Iaſ.in cõſ. 102.col. 1.lib. 4. inferens magis pbari
filiationẽ ex tractatu q̃ ex ſola nominatione verbali. Alibi ſcri-
bit idẽ Bal.in c.ſup literis, col.5.de reſcript.qđ nullum eſt ma-
12 ius mẽtis nñæ teſtimonium † q̃ qualitas inſpecta factorum q̃ ſi-
ne loquela ſe intelligunt, & p ſolum aſpectum imprimunt ſuam
voluntatẽ.refert Iaſ.in cõſ.3.col.4.in fi.lib.3.Alibi dicit text.in
13 ca.in ſacerdotibus. 16.diſt.† q ritu & exẽplo plati qs magis in
ſtituitur, q̃ verbis.& magis in terminis qđ indicaẽ approbatio
ædificationis molẽdini ex illo ordinamẽto, facit qđ dicimus in-
duci approbationẽ teſtamẽti ex eo q petit qs legatum ĩ teſtamẽ
to relictũ.l.ſi pars §.illud.l.pen.§.n.& l.fi.ff.de inoffi. teſt. Bar.
in l. poſt legatum.ff.de his q, vt indi gl.& doc.in l.alia.C. eod.ti
tu.Petẽdo igitur cõitas florenos duos p rotis molẽdini, neceſſa
riò approbat ipſius molendini extructionẽ.fortiter facit tex. in
l.ad ſolutionẽ.C.de re iud. vbi ex eo ſolum qđ q petit dilatio-
nẽ ad ſoluẽdum iudicatum, cenſetur ſentẽtiã approbare. Ad idẽ
14 facit qđ ſcribit Pau.de Caſt.in conſ.1.ſi iſto verius, lib.1.vbi † q
exigens rõnem adminiſtratorũ, cenſetur approbare geſta p eum
qui adminiſtrauit. Immo dico ex tali ordinamẽto neceſſario in
duci approbationẽ molendini, qa aliàs ſine approbatione cen-
ſus annu⁹ imponi aut exigi nõ poſſet.d.l.poſt legatum ff. de his
quib.vt indign.regula ex eo. de reg.iur.lib.6. ſic etiã dicimus in
duci aditionẽ hæreditatis ex actibus q fieri nõ poſſunt citra ius
& nomen hæredis.l. p hærede, in prin.& l.gerit.ff.de acquir.hę
red. cum ſimi. ſic etiã induciẽ ſocietas tacita ex actibus q citra
ius & nomen ſocietatis fieri nõ poſſunt Ant.de Butr.in conſ.72.

per text.in l.in libera.ff.de ritu nup.& l.in cõcubinatu.ff.de cõ-
cubin.Idẽ tradit Ancha.in conſ.302.materia col.2. Alex.in cõ-
ſil.37.col.2.in fin.lib. 4.& alibi ſæpe doc. Itaq; cũ ſemel appro-
15 bauerit † cõitas molẽdini ædificationẽ, eam amplius reprobare
nõ põt, l.ſi ab arbitro.ff.qui ſatiſda.cogã.l.qui ſatiſdare.ff.de fi-
deiuſ.l.ſi quis teſtibus.C.de teſti.l.ſi creditores.ff de priuilegijs
credit.regula qđ ſemel placuit, lib.6.maximè, qa talis cõſenſus
qui ex facto colligitur, dr expreſſus. Soc.in cõſ.80.col.pen.verſ.
ſed ad hoc reſpõdeẽ.lib.4. Cõtra Soc.tñ adduco Rotã.deciſ.380
16 Si iudex delegatus, in nouis.vbi † qñ requiritur expreſſus con-
ſenſus partiũ, nõ ſufficit tacitus q ex facto colligitur. Sed dictũ
Rotæ poſſet procedere qñ requiritur expreſſus cõſenſus p for-
ma, quæ impleri debet in forma ſpecifica. & pro dicto Soc. ad-
duco Fed.de Senis in conſ.156. Pũctus talis eſt, Petrus.col.fi.cir
ca med.vbi q tantũ valet renunciatio beneficij quæ fit facto ip
ſo illud dimittẽdo, ſicut illa q̃ fit verbo, p tex.ĩ c. ex ore.de his
quæ fiunt a maio.parte cap. & in c.fina.de vita & honeſta. cler.
Ex præmiſſis apparet, q arguẽdo a ſufficiẽti partiũ enumera-
tione, hoſpitale pdictũ moleſtari nõ põt in vſu ſui molẽdini per
vniuerſitatẽ Cherij. & licèt ex pmiſſis ſatis reſpõſum appareat
ad cõtraria tñ ad maiorẽ declarationẽ reſpondeo in ſpecie. Nõ
17 obſtat itaq; primũ argumẽtũ † q riuus de quo agitur, dicatur
publici iuris; qa negatur, immo dr priuati iuris, cũ perpetuã cau
ſam non habeat nec perpetuò fluat.ſed p tẽpus pluuiarũ tantũ,
aut qñ niues liqueſiũt. ideo cũ hoſpitale habeat pdia prope ip-
ſum riuũ, dr ipſius hoſpitalis. & poſito q alij particulares poſſi
derẽt bona a parte ipſius riui, ſatis eſt q cõitas Cherij in eo ius
nullũ habet.¶ Secundò reſpondeo, poſito q dictus riuus eſſet
publici iuris, tñ cũ nõ ſit nauigabilis nec aliud flumẽ nauigabile
faciat, licita fuit in eo ædificatio molẽdini, qa eſt locus poccu-
pationi ceſſante dãno magno vicinorũ p ſupradicta. ¶ Tertiò
reſpondeo q vbi pmiſſa ceſſarent, tutũ eſt hoſpitale p exceptio
nẽ pſcriptionis.¶ Quartò reſpondeo q ẽt ceſſante pſcriptione,
ſatis eſt q ipſa molendini ædificatio approbata fuerit expreſſe
& tacitè p ipſam vniuerſitatẽ Cherij.¶ Nõ obſtat q videaẽ mo
lendinũ poſſe deſtrui propria authoritate, qa reſpondeo q non
fuit ædificatũ ſup ſolo vniuerſitatis, ſed ipſius hoſpitalis.¶ Secũ
18 dò reſpondeo, q † vbi ſolũ eſſet publicũ, ædificatũ ſup ſolo pu-
blico deſtrui nõ debet, niſi fieret ædificiũ ſup via publica. Cor.
in conſ.90.col.2.lib.1 & in conſ.33.col.7.lib.4. ¶ Tertiò reſpõ
19 deo † q deſtrui nõ põt ædificatum in ſolo alieno niſi fiat ædifi
cium cõtra vel præter voluntatẽ dñi. Pau.de Caſt.in conſ. 334.
incipiendo a ſecundo.col.2.circa. med. lib.2. pro quo text. in l.
Labeo.ff.de aqua pluui.arcen.iuncta.glo.ibi, quẽ teat. ad hoc ci
tat idẽ Pau.de Caſt.in conſ.314.Omiſſo primo.col.2.poſt med.
lib.2.idem tradit Ange.in conſ.1.¶ Quartò reſpõdeo q ad hoc
vt poſſit qs deſtruere qđ ædificatum eſt in ſolo ſuo, requiritur
q ipſe inſolidum poſſideat ſolum: ſecus ſi alius cum eo poſſide-
ret q deſtrui noluit, vt cõcludunt Bart.& doct.in l.1.§.nuncia-
to.col.1.ff.de ope.noui.nun. Dec.in conſ.221. col. 2. poſt med.
verſ.& vlterius requiritur, ſed vniuerſitas Cherij nõ probauit,
nec pbat de aliquo eius poſſeſſorio iſtius riui inſolidum nec p
parte, ergo &c. Non obſt.q hoſpitale videaẽ cecidiſſe a iure ſuo
nõ ſoluendo cenſum: qa dico q aliud eſt in emphiteoſi, aliud
in cenſu, qa p ſolutionẽ cenſus nõ cadit qs a iure ſuo gl.& doc.
in c.cõſtitutus, de religio.domi.Moder.in dicta auth. qui rẽ.C.
20 de ſacroſan.eccle.Soc.in conſ.147.col.2.lib.2.† & in dubio con
tractus potius pſumitur cẽſualis q̃ emphyteoticus vt pœna lo-
cum nõ habeat ob cenſum non ſolutum.Soc. in conſ.246.lib.2.
Dec.in d.authen.qui rẽ.col.3.in fi.deciſio. Neapo.deciſ.119.in
2.quæſt.¶ Non obſt.autoritas Bal.in d.conſ.q p non ſolutionẽ
cenſus cadat quis a iure ſuo, quia Bal.malè locutus contra gl. &
doct.cõiter.præterea cõtrarium voluit idem. Bal ſequendo cõ-
munem in conſ.311.col.1.poſt med.lib.3.& in conſ.vlt. lib. 5.
Ideo ſuper autoritate Bal.ſibi ipſi contrarij fundamentum fieri
nõ põt l.q ſalſa vel varia.ff.de teſtibus. Iaſ.in conſ.89. col. pen.
poſt med.lib.3.¶ Præterea poſito & nõ cõceſſo, eſſemus in con
tractu emphyteotico, in quo per non ſolutionem canonis cadit
quis a iure ſuo, dico q rectores hoſpitalis recuſantur ex capite
ignorantiæ, qa illud ordinamentum non legitur publicatum.
21 ¶ † Ignorantibus autẽ culpa imputari non poteſt, cur non ſol-
uerint.l.argentum.ff.cõmoda gl.in l.mora. ff. de vſuris. Bal. in
conſ.354 Tribus rationibus. lib.2.Aret.in conſ.94.col.4.verſic.
cum ergo hæres Cor.in conſ.77.col.2 lib. 3. ideo agens contra
aliquem q fuerit ĩ culpa aliqđ non faciendo, teneẽ pbare ſcien

tiũ.i. ꝙ ſciret illud ad qđ faciendũ tenebatur. Bar. in conſ. 149. li
teras, col. 2 & in conſ. 150. in 3. dubio. Bal. in l. 1. col. 13. C. q ac-
cuſa. nõ poſſ. Dec. in c. 2. de excep. & in cõſ. 328. col. 2. in fi. Iaſ.
21 in conſ. 40. lib 6. col. 3. ¶ Illud ſaltẽ † negari nõ põt, quòd ex ca
pite ignorantię reſtitutio in integrũ cõcedi debet hoſpitali nõ
implenti, vt modo impleat, q̃a implendi cauſam ignorabat. Ale
xan. in conſ. 45. col. 2. poſt mediũ lib. 5. Corn in conſ. 110. col. 6.
& in conſ. 113. ad fin. lib. 1. ¶ Amplius etiã poſt habita ignoran-
tia, danda vr̃ reſtitutio hoſpitali tanquã læſo, nã hoſpitale iſtud
inſtitutum authoritate ſuperioris habet oĩa priuilegia eccleſiæ
l. omnia, vbi Bar. C. de epiſco. & cleri. § fin. in auct. de eccleſia.
titu, cap. ea literis vbi, doct. de conſuetud. Ange. in conſ. 117.
Corn. in conſ. 106. lib. 1. Dec. in conſ. 36. col. pen. verſ. 3. & vlt.
vbi loquitur in reſtitutione in integrum. Iaſ. in conſ. 214. col. t.
23 lib. 2. ¶ Simile videmus in † minore qui contractum ex ſui par
te non impleuit, quòd reſtituitur in integrũ, vt impleat. l. 3. §. ſi
hæres, vbi Bart. ff. de minoribus. Bal. in l. pupillorũ col. 2. C. de
repud. hæred. Pan. de Caſt. in conſ. 47. vltra ea. lib. 2. Aret. in cõ
ſil. 67. in 4. dubio. Rochus de Cur. in tractatu de iure patro. in
verſic. contraait quæſt. 10. Idẽ in vniuerſitate, Cor. in cõſ. 242.
ad fin. lib. 1. Facit text. in l. ſi ex cauſa. §. ſi in cõmiſſum. ff. de mi-
nor. Alexand. in conſ. 31. lib. 5. vbi quòd minor reſtituit in inte-
grũ ne incidat in pœnam ob gabellã non ſolutam, ergo idem in
24 hoſpitali habente priuilegia eccleſiæ: † quia eccleſia, minor, &
vniuerſitas æquiparantur. glo. in l. reſpublica. C. ex quibus cau.
maio. & in c. primo de reſtitut. in integrum, lib. 6. Alexan. in l.
properandum. §. ſin vero cauſam, in primo notab. C. de iudic.
Iaſ. in l. ſancimus, col. 2. verſi. extende. C. eod. titu. Quod tamen
intelligo ceſſante dolo minoris vel eccleſiæ, vt aliàs conſulendo
latius dixi, vt patet in conſ. 193. vbi quòd minor contrauenieus
voluntati teſtatoris per dolũ, non reſtituitur in integrũ. ¶ Po-
25 ſtremò contractus nõ † annullatur ob implementum non ſecu
tum, niſi interueniente monitione ad implendum, vel culpa do
bentis implere. l. pecuniam. C. de cond. ob cauſam. Corn. in con
ſil. 102. col. 2. lib. 3. Dec. in conſil. 452. col. 2. verſic. ſolum ſupe-
reſt reſpondere. addo Aret. vltra eũ in conſ. 149. col. 3. ad fin. &
ſeq. ſed hic rectores hoſpitalis nunquam fuerunt moniti ad ſol
uendum, nec culpa eis imputari poteſt cur non ſoluerint ſtante
ignorantia illius ordinamenti de ſoluendo florenos duos pro
rotis, ergo &c. ¶ Ex quibus concludo in fauorem ipſius hoſpi-
talis pro quo etiam in dubio eſt pronunciandum, l. ſunt perſonę
ff. de religio. c. fina. de re iudic. Thauri. Aymo Crauetta ex Saui
liano Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Pernoctatio arguit ſtuprum quando fit ſine cauſa.*
2 *Vidua non cogitur morari cum hæredibus mariti, cum debean-
tur alimenta ex diſpoſitione teſtamenti.*
3 *Vtrũ vidua quæ exierit ꝑ noctis tẽpus, fecerit animo recedẽdi.*
4 *Præſumitur quod qui non reuertitur, amplius non habeat ani-
mum reuertendi.*
5 *Suſpicio arguitur ex his quæ fiunt clam.*
6 *Quando dicatur ceſſare animum ſtuprandi.*
7 *Factum ſecutum declarat, qualis fuerit animus, quando receſſit
vidua a domo hæredum.*
8 *In re dubia habenda eſt interpretatio, per quàm vitatur pœna,
& delictum excluditur.*
9 *Actus quando poteſt trahi ad bonum, & ad malum, in dubio
debet trahi ad bonum.*
10 *Delictum commiſſum in die feſto, cum probatur commiſſum in
nocte feſti, præſumitur commiſſum in hora noctis, quæ datur
dici vt fugiatur maior pœna.*
11 *Vidua põt domiciliũ mutare, & aliò ſe cõferre ꝑ diẽ & noctẽ.*
12 *Quãdo dicatur mulier ꝑnoctaſſe extra domũ hæredis mariti.*
13 *Stuprum per famam probatur.*
14 *Quando aliqua mulier impudice cum aliquo viuit, an ceſſet ma
la fama vel ſuſpicio.*
15 *Præſumptio efficax ſumitur a communiter accidentibus.*
16 *Pernoctare quid ſignificet.*
17 *Verba legis cum ceſſant, ceſſabit diſpoſitio.*
18 *Ex cauſa adulterij põt maritus mittere libellũ repudij vxori.*
19 *Sola pernoctatio non ſufficit ad probationem adulterij.*
20 *Vtrum viſio ſolius cum ſola, nudi cum nuda ſufficiat ad plenã
probationem adulterij in cauſa criminali.*
21 *Vtrũ iuuene reperto in camera diſpectorato, etiã qđ mulier te
neret ianuã clauſã, ſequatur qđ iuuenis impleuit opus veneris.*
22 *In re dubia pronunciandum eſt in fauorem mulieris, quia po-
tior eſt cauſa damni quàm lucri.*
23 *Iudex cũ abſoluit, maiorẽ habet laudẽ quàm cum cõdemnat.*
24 *Suſpicio adulterij oritur, quando ſimul inueniuntur maſculus,
& fœmina noctis tempore in locis abditis.*
25 *Leuius eſt crimen ſtupri quàm adulterij, quia leuius punitur.*
26 *Minor eſt iniuria quæ fit defuncto, quàm illa quæ fit viuenti.*
27 *Vidua luxurioſe viuens patitur eaſdem pœnas, quas mulier ſe-
cundo nubens infra annum luctus.*
18 *In quibus terminis æquiparentur ſtuprum & adulterium.*
29 *Argumentum de iure quærendo ad ius quæſitum non valet de
iure, & difficilius admittitur.*
30 *Cauſa remota non ita conſideratur ſicut proxima.*
31 *Vtrum lex priuet viduam dote propter ſtuprum.*
32 *Pro iniuria illata cadaueri, hæres agit proprio nomine.*
33 *In pœnalibus, diſpoſitio loquens in caſu vero, non debet exten
di ad caſum fictum.*
34 *Voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia.*
35 *Marito viuente, minor videtur in vxore occaſio peccãdi, quàm
eo mortuo.*
36 *Adulterium commiſſum in matrimonio putatiuo, ita punitur
ſicut commiſſum in matrimonio vero.*
37 *Imputandum eſt tutori minus legitimo, cur tutelam minus le-
gitime & ſolenniter adminiſtrauerit.*
38 *Qui adminiſtrat bona alterius, tenetur pro adminiſtratione.*
39 *Vbi ſumus in pœnalibus diſpoſitio loquens in caſu vero, non
debet trahi ad caſum fictum.*
40 *Vidua gaudet priuilegijs prioris matrimonij, ita debet ſentire
incommodum pœnæ admiſſionis dotis ob ſtuprum.*
41 *Probationes per alium factæ poſſunt reo inquiſito prodeſſe, ſed
non nocere.*
42 *In æquiparatis non fit extenſio, niſi æquiparatio ſit ſimplex
aut vniuerſalis.*
43 *An ceſſionarius dicatur ꝑſona potẽtior ob officiũ clauariatus.*
44 *Ceſſio facta particulari eccleſiæ, quæ nõ habet poteſtatẽ cõtra
debitorem ceſſum, non dicitur facta in potentiorem perſonam.*

CONSILIVM CCV.

Pro nobili Antonio Ranoti, ciue Thaurini.

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. † Pernoctatio
arguit ſtuprum, qñ fieret ſine cauſa. l. conſenſu. §. vir
quoq;. C. de repet. Fel. in c. præterea, de teſtib. vbi al
leg. Ang. ĩ auct. de nup. §. minores. Sed iſta mulier ce
dens pernoctauit ex cauſa, ideſt vt recederet ab hæredibus ma-
riti quibuſcũq;, nõ prętereà morari cogitabat, ad aliud domici-
liũ vt migraret, vbi in præſentiarũ agit, ꝓut ipſius partis teſtes
2 loquũtur. Neq; cogit† vidua morari cũ hæredibus mariti, cũ de
beantur alimẽta ex diſpoſitione hoĩs, ideſt, ex teſtamẽto mariti,
quo caſu peti poſſunt alimẽta extra domũ. Bar. in l. 4. §. Lucius
in fi. de alimẽ. & ciba. leg. Bal. in l. in annalibus. circa fi. C. de leg.
Ang. in l. cũ hi. §. vult igitur. ff. de tranſa. Ioã. de Ana. in conſ. 54.
Pau. de Caſt. in conſ. 167. cõſiderandũ eſt, in princ. lib. 1. Corn. ĩ
conſ. 292. col. 4. verſ nõ aũt obſtat petitioni. lib. 1. quicquid ali-
ter, & malè dixerit Alex. in conſ. 178. circa fi. lib. 6. vbi Alex. al-
legat Bal. pro ſe in d. l. in annalibus. vbi Bal. dicit totum contra-
rium. ſimiliter allegat Bald. in l. ſi domus, in prin. ff. de leg. 1. vbi
Bal. non loquitur in legato alimentorũ, ſed in legato habitatio-
nis, quo caſu clarum eſt ꝙ debet habitatio in domo ſua non in
aliena. Patet. q̃a ſi teſtator domũ nõ hẽt, legatũ fit nullũ, vt ibi
dicit. Sed dici poteſt in dño Alex. quãdoq; bonus dormitat Ho
merus. & Diuus Auguſt. quandoq; errauit, vt patet ꝓ. diſtinct.
per

per totum, & ita in ſimili excuſat Fed. de Senis in cóſ. 136. in fi.
3 ¶ Quod autẽ † exierit per noctis tẽpus aío recedẽdi, probatur,
quia ſimul códuxit eius bona mobilia ſuper currũ, quę res aíum
iudicabat nó amplius reuertendi ad hæredes mariti: facto enim
voluntas explicatur. l. Pau. reſpon. nó tantũ verbis. ff. rem ratam
4 habe. cũ ſimi. † Rurſus cũ poſtea reuerſa nó ſit, præſumit᷑ q᷑ ani
mũ reuertẽdi nó haberet. §. pauonũ. inſti. de rerũ diuiſio ex po-
ſtea ením geſtis declarat᷑ qualis fuerit volũtas præcedẽs. c. cum
per bellicã 34. q. 2. c. peruenit. 18. diſt. c. a multis. 44. diſt. gl. in c.
ſcribã. de preſum. facit illud vulgatũ, q᷑ Exitus acta proba. l. iam
tamen. §. in hac, el 2. ff. iudica. ſol. l. non intelligitur. §. quando
autem. ff. de iure fiſ. l. rem nó nouã. in fi. C. de iudi. l. aut facto. §.
euentus. ff. de pœnis, & in 1. conſtitu. fforum in fi. ¶ Ad hæc ſi
exiuiſſet animo luxuriãdi, vt Veneris ludos ageret, vtiq; perno
ctationẽ feciſſet, nihil intelligente mariti hærede; quẽ vt celare
noluit eius receſſum, ita ceſſare debet omnis ſiniſtra ſuſpitio, ar
gum. l. non exiſtimo. ff. de adminiſtra. tut. l. fi. ff. de ritu nup. Cy.
& Bal. in l. nemo clericus. C. de ſumma Trinit. & fide cath. Paul.
5 de Caſtr. in conſ. 68. col. 2. ad fi. lib. 1. facit quod dicit᷑ † argui ſu
ſpitionem ea his quæ ſiũt clam. l. 1. C. de interdicto matrimo.
Bar. in l. Barbarius. col. 1. ff. de officio prætoris. Rom. in cóſ. 406
col. 1. ita ceſſat ſuſpitio quando aliquid ſit palàm, vt contrario-
rum eadem ſit diſciplina. Inſtitu. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.
in prin. ¶ Item ſicut dicitur clam fieri, quod ſit ignorante eo cui
denunciatum oportebat. l. 3. §. fi. ff. quod vi aut clam, Bar. in l. 2.
C. de his qui ex pub. ratio. lib. 10. ita palàm dicet᷑ factũ quod ſit
ſciente eo ad quem pertinebat, vt idem operetur propoſitum in
propoſito, q᷑ oppoſitum &c. l. fi. § fi. ff. de leg. 3. l. & ſi contra. ff.
de vulgari. l. planè ſi cogitaſſet ſtuprum contrahere; nó de curro
ſediſſet, non ſciẽte mariti hærede domum exceſſiſſet. ¶ Pro hoc
quo dicitur cóſtare animũ occidendi ex genere armorum, quan
do pcuſſit quis haſta, cũ ferro poſſet pcutere. l. §. diuus, vbi glo.
in verbo percuſſerit. ff. de ſica. ca. ſignificaſti. 2. in fi. de homicid.
idẽ ſi quis percutiat calce aut ictu pedis. l. eum qui, vbi Bal. C. de
ſica. idem ſi percutiat quis alapa. Bar. in cóſ. 104. Viſia teſtibus,
idẽ ſi pcutiat quis pugno inermi. Arẽt. in cóſ. 146. Viſa conſul-
6 tatione, col. 3. in fin. verſ. venio ad ſecundum † eodem modo di
camus ceſſare animum ſtuprandi ex modo recedendi, etenim
nó de curru abeunt domeſticis ſcientibus, quę ſtupris intendũt.
¶ Amplius dicunt teſtes partis eã præſtare ancillæ miniſteriũ
apud eum quo cum in præſentiarum agit, cũ quo etiã vt ancilla
7 cóuenit, ergo † factum ſecutũ declarat qualis fuerit aĩus qñ re-
ceſſit. l. ſi ancillam. ff. pro ſuo. l. iubemus. C. de deſen. ciui. & ex
euentu colligitur animus. l. ſi concubina. §. 1. & ibi Bar. ff. rerum
amotarũ. ¶ Præterea in cauſa dubia præſumendũ eſt, q᷑ receſſe-
rit ob cauſam quæ poſtea apparuit, ideſt, vt ancillã ageret, vel
aliò domiciliũ mutaret potius q̃ vt flagitium aliquod admitte-
8 ret. argu. l. merito. ff. pro ſocio. etenim † in re dubia habenda eſt
interpretatio ꝑ quam vitatur pœna, & delictũ excluditur. gl. in
l. iuriſgentiũ. §. qd̃ ferè. ff. de pact. q̃ pro not. cómendat Alex. in
conſ. 70. col. 2. lib. 1. cum infinitis ſim. quæ exaggerare poſſem,
ſed prudẽs prætereo. ¶ Neq; militat, q᷑ nocte receſſerit, nẽpe id
ẽt potuit pro cauſis pluribus pro cómodo bubulci, vt ne diur-
næ operę perirent, vel quia ad proximũ diem alio erat profectu
rus, vel quia nolebat mulier eius ſuppellectilẽ manifeſtã fieri ſi
per lucẽ veheretur. arg. l. 2. C. qñ & quib. quar. pars lib. 10. & vbi
9 † actus pót trahi ad bonũ, & ad malum, in dubio debet potius
trahi ab bonum. Bal. in. l. 1. col. 4. verſ. & not. C. de ſer. fug. Alex.
in conſ. 128. quoniã abunde lib. 4. & qd̃ not. idẽ Alex. poſt Bart.
in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff de ope. nou. nun. q᷑ vbi aliqd̃
poteſt eſſe prohibitum aliquo tẽpore & aliquo permiſſum, in
dubio cenſetur factum tẽpore permiſſo, vt excludat᷑ delictum,
no. idẽ Alex. in conſ. 233. col. 2. lib. 5. & in conſ. 30. col. 2. in fin.
verſ. 4. reſpondeo, lib. 7. Et quod in pulchro caſu ſcribit Fed. de
Senis in conſ. 216. Factum tale eſt ſtatuto cauetur. col. 1. vbi ſi
10 † aeriut ponitur delictum commiſſum in die ſeſto, & probetur
cómiſſum delictum i nocte illius ſeſti, præſumitur cómiſſum in
hora noctis quæ attribuitur diei ſequẽti vt fugiatur maior pœ-
11 na. ¶ Nam cum ſumus in permiſſis, quia pót † vidua domiciliũ
mutare, & aliò cóferte ꝑ diem, & per noctẽ, præſumendũ eſt ob
iuſtã cauſam ita eſſe factũ, quia in permiſſis ceſſat præſumptio
mali. l. iniuriarũ. §. 1. ff. de iniur. l. 3. §. his tamen. ff. de lib. homi.
exhiben. reg. nullus videt᷑. ff. de reg. iu. Et ad humaniorẽ partem
ſemꝑ habẽda eſt interpretatio, etiã q᷑ interpretatio rigoroſa vi
deat᷑ fortior. l. maiorẽ. ff. de pact. l. cũ in teſtamẽto. ff. de reb. dub.

l. ſi fuerit. §. planè. ff. eod. titu. vbi Soci. & idẽ Soc. in conſil. 23.
col. 1. ad fi. & col. ſeq. lib. 1. ¶ Secundò principaliter conſidero,
lex loquit᷑ de ea quæ pernoctat foris ſine cauſa, ita cauetur i d. l.
cóſenſu: & ſic præſupponit lex q᷑ mulier intus agat in domo ma
riti, nam foris & intus ſunt correlatiua, ſed iſta mulier quæ aliò
12 transmeabat, † non poteſt dici pernoctaſſe extra domũ hr̃dia
mariti, quia iam alibi erat deſtinatũ domiciliũ, & potius dicitur
exacta nox in loco mutati domicilij, & intus fuiſſe in eo loco
c. præſenti. §. fi. de præben. lib. 6. quẽ tex ad hoc propoſitũ dicit
not. Alex. in conſi. 139. col. 2. in fi. lib. 7. facit text. in l. cætera. §.
ſed ſi parauerit. ff. de leg. 1. cum ſim. quæ Iaſ. cógerit in l. hmói.
§. legatum. in 3. not. ff. eod. titu. Soc. in conſil. 35. col. 4. lib. 1. er-
go cum ceſſet præſuppoſitum legis, quia mulier amplius non
agebat in loco mariti, ceſſat diſpoſitio. glo. in l. mancipia. C. de
ſer. fug. vbi Iaco. But. Sal. & Fulg. quod dictũ pro ſingulari not.
Ro. ſing. 186. Statutum puniens. Etenim quomodo contende-
mus mulierem pernoctaſſe extra domũ mariti, quæ in ea domo
minime agebat? Similiter dici non pót pernoctaſſe mulierẽ ex-
tra domũ mutati domicilij: nam cũ ad eã accedere & migrare
deliberatũ habuiſſet, apud eã fuiſſe cenſetur virtute deſtinatio-
nis per ſuprà dicta. Et profectò nimis q̃ abſurdũ fieret mulierẽ
ſtupri poſtulari q᷑ per noctis tẽpus aliò mutet domiciliũ, quaſi
interdictũ ſit mulieribus mutare domiciliũ per noctis tempus.
¶ Tertiò principaliter arguit ea veriſimilitudine: nã iſta mulier
poſt receſſum ab hærede mariti cótinuè agit in loco mutati do
13 micilij, & ibidem in præſentiarum agit, profectò † falsẽ ꝑ fa-
mã eſſet ꝓbatũ ſtuprũ, ſi impudicè viueret, quæ veriſimilitudo
fortiter mouet iudicũ mentes. c. qa veriſimile, vbi Abb. de præ-
ſum. l. nó eſt veriſimile. ff. quod met. cau. nam a cóiter acciden-
14 tibus qñ † aliqua mulier ſtat cũ alio, vt eius amica, & impudi-
cè cum eo viuit, rumor & fama ꝑ locũ diuagat᷑ & diffunditur.
de quo rumore & fama, quia nihil apparet, ceſſare debet mala
ſuſpitio, vt contrariorũ eadẽ ſit diſciplina. l. j. ff. de his qui ſunt
ſui vel alieni iur. Bar. in l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. ff. de verbo.
15 obl. † Et præſumptio efficax ſumitur a cóiter accidẽtibus l. 1.
vbi not. C. de arbitr. l. certi códitio. §. ſi nummos. ff. ſi cert. peta.
gl. in l. neq; natalet. C. de probatio. not. Moder. in c. in præſen-
tia, de probat. ¶ Quartò arguo ſic, tex. in d. l. conſenſu. C. de re-
16 pud. vtitur † verbo Pernoctare, quod ſignificat perfectionem,
qñ quis foris vigilat totã noctẽ l. vrbana familia. §. pernoctare.
ff. de verb. ſign. ſed iſta mulier nó vigilauit foris totam noctem
ea quo aliò trãſmigrauit; nec vnquã reuerſa eſt ad hæredes ma
riti, & ſic ceſſant verba illius leg. conſenſu. quæ loquitur de ea
quæ pernoctat foris, præſupponẽdo eã reuerti, alias non dicitur
pernoctare, quæ alio ſe transfert nó reuertẽs, ſed dicit᷑ ſeorſum
habitare. Rurſus illa lex intelligitur qñ ſit pernoctatio foris ſi-
ne cauſa, ſecundũ gl. ibi q̃ declarat tex. qñ mulier pernoctãs nul
la cauſa ſe tueri poterat a ſuſpitione. ſed hic allegatur cauſa mu
17 tationis domicilij apertẽ ſequutæ, igitur † cũ ceſſent verba le-
gis, ceſſabit diſpoſitio l. 4. §. toties. ff. de dãno infecto l. hos ac-
cuſare. §. oĩbus. ff. de accuſa. l. qd̃ conſtitutũ. ff. de teſta. mili. cũ
ſim. ¶ Quintò ille tex. nihil probat q᷑ ex pernoctatione probet᷑
18 ſtuprũ ſeu adulteriũ: benedixit † q᷑ ea ea cauſa pót maritus mit
tere libellũ repudij vxori; ſed nó ſequit᷑, ergo ex pernoctatione
arguit᷑ adulteriũ: nã poſſet pernoctare vxor cũ alijs mulieribus
ſolũ, aut ẽt cum viris, & tñ matrimonij fidẽ non lædere Proba-
tur hoc, quia in illa lege narrantur multæ cauſæ repudij q̃ non
reſpiciũt adulteriũ, ideo nó ſeqtur, ꝑmittitur repudiũ ex cauſa
pernoctationũ, ergo ex ea ꝓſumitur adulteriũ, licèt ſuſpitio eſſe
19 poſſet. l. nó hoc. C. vnde legi. ¶ Et profectò † ſi ſola pernoctatio
ſufficeret ad ꝓbationẽ adulterij, veriſimiliter de ea tex. mẽtio-
nẽ feciſſet in c. præterea. de teſt. vbi dat᷑ modus probãdi adulte-
riũ, nec vult text. q᷑ ſufficiat vna ꝓſumptio, ſed plures vrgentes
requirũtur. ¶ Sextò adduco q᷑ ſcribit Matha ſil. notabi. 119. vbi
20 † q᷑ viſio ſolius cũ ſola, nudi cũ nuda, q̃ ſufficit ad ſeparationẽ
matrimonij c. literis. de præſum. non tñ ſufficit ad plenã ꝓba-
tionẽ adulterij in cauſa cri. ſequit᷑ Cor. in cóſ. 192. in fin. lib. 4.
¶ Sed fortius voluit Roſellus inter cóſ. Bal. in conſ. 445. Super
21 prædictis. lib. ij. q᷑ non probatur adulterium ex eo † q᷑ iuuenis
fuerit inuentus in camera diſpectoratus, & caligis diſſolutis ẽt
q᷑ mulier teneret ianuam clauſam & negaret iuuenem ibi eſſe,
qa nó ſequit᷑ ergo talis iuuenis opus Veneris ĩpleuit, cũ potue-
rit ſic agere, vt adulteraret, & tñ nó adulterauit, & ſic potius vr
probari conatus quidã q̃ ꝯſummatio delicti. qd̃ dictum intelli-
go procedere quoties agit᷑ de adulterio criminaliter. ¶ Si præ-

miſſa nõ ſufficiũt ad ꝓbationẽ adulterij, quãtominꝰ ſatis erit ſo
la ꝓuocatio. ¶ Septimò hæres mariti id agit, vt lucri faciat do
22 tẽ mulier aũt dãnũ vt fugiat, 16 † in re dubia ꝓnũciandũ eſt in
fauorẽ mulieris, qa potior eſt cauſa dãni ꝙ lucri. l. Proculus. ff.
de dam. inſe. l. ſi is cui. § fi. ff. de ſur. l. fi. §. licẽtia. C. de iure deli
berã. l. fi. C. de codicillis. Et illo caſu admittẽda eſt benignior in
terpretatio, rigidiore poſthabita l. 2. §. itẽ Varus. ff. de aqua plu.
ar. facit Bal. in cõſ. 183. Statuto ciuitatis Veronæ, lib. 2. idcirco
23 dicimus † maiorẽ laudẽ iudici abſoluẽti accedere, ꝙ condem-
nanti. Pa. de Ca. in conſ. 299. Viſa inquiſitione. in fi. lib. 2. Et fa-
cit verbũ dñi, Mulier qs te condẽnauit? &c. ¶ Octauò in fauorẽ
mulieris adduco Bal. in conſi 427 Quædam mulier. lib. 5. quod
reperitur inter conſi. Rom. conſi. 451. vbi ꝙ ſuſpitio adulterij
24 † magna oritur qñ ſimul inueniunt maſculꝰ, & fœmina noctis
tpe in locis abditis, ergo a contrario ſenſu ceſſat ſuſpitio qñ nõ
in locis abditis, & qñ non maſculus ſuſpectus inuenitur, ſed bu-
bulcus boues agens per loca publica. ¶ Nonò, poſito ſine veri
præiudicio, probatum eſſe ſtuprum, non tamen ſequitur, ergo
vidua dotes amiſit, nam opinionem quòd vidua dotes non ad-
mittat propter ſtuprum tenet Alexan. in l. ſororem. C. de his
quibus vt indign. Dec. in c. paſtoralis. col. fina. de iudi. vbi dicit
opi. Alexan. eſſe æquiorem, pro qua allegat tex. in l. ſi vxor. §. j.
ff. de adul. & idem tenet Dec. in l. cum quidam puella. col. 2.
in fin. ff. de iuriſdictio. omn. iud. verſ. & ideo, Alexan. eandem
opin. ſequitur Iaſ. in l. ſi fideicom. vbi dicit opi. Pa. de Ca. eẽ fal
ſam & ꝙ contra eam conſuleret. Idem iñ Iaſ. ſequutus fuit opi.
Pa. de Ca. in l. 2. in prin. col. 2. in fi. verſ. adde ad illud ff ſol. ma.
vbi dicit Iaſ. ꝙ Alex. non vidit fundamentũ Pa. de Ca. in conſil.
147 Reuocatur in dubiũ li. 2. Sed certè qñ Iaſ. ſcripſit ſuper d. l.
fideicom. nec ipſe Iaſ. viderat illud conſ. Pa. de Ca. ex quo de il-
lo mentionẽ facit. Opi. ẽt Ale. cõtra Pa. de Ca. tenet Crotus. in
l. 4. §. Cato. col. 40. verſ. pro quo ẽt adduco. & in 2. lectura. d. §.
col. pen. verſ. 7. quærit Bar. ff. de ver. obli. vbi confirmat, dicens
25 ꝙ † leuius eſt crimen ſtupri ꝙ adulterij, quia leuius punitur.
§. item lex Iulia. Inſti. de publ. iud. iuncto text. in c. non aſſera-
26 mus. 24. q. 1. ¶ Et quia † minor eſt iniuria ꝙ fit defuncto quàm
illa quæ fit viuenti, iuxta not. per Bar. in d. l. fideicõmiſſum. C.
de fideic. ¶ Sed vltra Crotũ & alios quos viderim, confirmatur
27 iſta opinio alio fundamẽto iudicio meo efficaciſſimo. † Nã vi-
dua luxurioſè viuẽs patitur eaſdem pœnas quas mulier ſecũdò
nubens infra annũ luctus de iure ciuili. §. fin. in auc. de reſtitu.
& ea quæ parit. Dec. in l. 1. col. 2. C. de ſecun. nupt. quæ pœnæ
enumerantur in d. l. j. ſed inter illas pęnas nõ numerat amiſſio
dotis, ergo dicendum eſt dotem amiſſam non eſſe. & hoc arguẽ
di modo vtitur Iuriſconſultus in l. patre furioſo. ff. de his q ſunt
ſui vel alie. iur. mulier. o. ſecundò nubens infra annũ luctus ſo-
lũ amittit ꝙ habuit a marito titulo lucratiuo: ſed dotẽ a marito
non habet, ergo, &c. Et licèt multi doc. teneant opinio. Pau. de
Caſt. quos refert, & ſequitur Neuizanus olim vicinus meus in
ſudriciis ſuis Syluæ nuptialis, Car. 38. col. 1. verſ. limita ſemper
hanc ampliationẽ, tñ qa ſolũ fundatur in rõnibus Pau. de Caſt.
28 vr̃ poſſe rñderi ꝙ licèt † adulteriũ, & ſtuprum æquiparentur
de iure cõi, tñ iſta æquiparatio nõ debet extendi vltra terminos
ſuos, & caſus in quibus facta reperitur, p gl. in c. j. in verbo de-
claramus. ne cler. vel mona. vbi qñ duo caſus æquiparant a lege
antiqua, lex noua diſponẽs in vno, nõ cenſetur diſponere i alio,
niſi in caſibus in quibus de iure antiquo facta erat æquiparatio,
tradit Ro. in cõſ. 179. Ampliſſime doc. col. 4. verſ. 3. rñdet. Iaſ.
in l. ſi cõſtante, col. 5. verſ. ſed ad hoc notabiliter, & ibi Cro. 25.
ff. ſol. mat. Iaſ. in §. ex maleficijs, col. 9. Inſtit. de act. & in l. tran
ſigere, col. 5. C. de tranſa. iõ cum reſpectu amiſſionis dotiũ non
reperiatur æquiparatio expreſſè facta, nec nos æquiparare de-
bemus, ſicut enim lex expreſſit de amiſſione in adulterio, ita
ſciuiſſet exprimere in ſtupro, ſi voluiſſet. c. inter corporalia, de
translatio. prælato. l. vnica § ſin autẽ ad deficiẽtis. C. de cad. tol.
¶ Secundò cõſidero, ꝙ in adulterio cõſtante mr̃imonio mulier
priuat̃ iure quęrendo, qa dos dr̃ eſſe mariti l. dote ancillã. C. de
rei vendica. ſed eo ſoluto dos eſt mulieris l. in rebus. C. de iure
29 do. & ſic agit̃ de pdẽdo iure iã quæſito. ſed † ar. nõ valet de iure
quærẽdo ad ius qſitũ qđ difficilius amittit̃ l. ſi ſpõſus. §. ſi mari
tus, el. 2. ff. de dou. inter virũ & vxorẽ l. q aũt in princ. ff. de his
quę in fran. cre. l. filius. C. de pac. vbi no. Abb. in c. tua. de his quę
fiunt a pla. cũ ſim. ¶ Præterea, vt dicit, & probat Cro. in d. §. Ca
to. ſtuprũ eſt leuius crimẽ ꝙ ſit adulteriũ, ergo de vno ad alterũ
nõ bene infertur. ¶ Quartò maiorẽ dolor quẽ meritus accipitex
adulterio vxoris ꝙ hr̃dum pp ſtuprũ, qđ patet ad ſenſum & ra-
tionẽ naturalẽ, nã dolor mariti eſt magis intrinſecus cũ ſit vna
caro cũ vxore. c. debitũ. de bigã. c. gaudemꝰ, de diuor. dolor aũt
hr̃dum eſt magis a remotis. Immo qñq; ſunt hæredes extnei ad
quos ſtupri dedecus nihil ptinet: & qa turbatur mariti aius ob
incertitudinẽ prolis, itaq; voluit lex maritũ de adulterio vxoris
triſtẽ dotiũ lucro ex parte placare, argu. l. eum q in prin. ff. de iu
reiur. quæ rõ ceſſat in hr̃dibus aut ſaltẽ non tanta militat. ¶ Et
cum hr̃des non ita ꝓximè offendantur ſicut maritus, diſpoſitũ
in marito, nõ debet extẽdi ad hr̃des, qa eſſet arguere de cã pro
30 xima ad cãm remotam: qđ non licèt, † cauſa remota non ita cõ
ſideratur, nec ita efficax eſt, ſicut proxima l. ſocium q in eo. ff. p
ſocio. l. ſi mulier. ff. rerum amot. cum cõcordan. ꝙ gl. adducit. in
c. de cętero. de homicid. & ſi iniuria hr̃dum non eſt tanta quan
ta illa ꝙ marito infertur, eſſet iniquum qđ æqualis eſſet pœna,
qa in materia iniuriarum variatur pœna ꝓ grauitate iniuriæ
arbitrio iudicis. §. pœna aũt, Inſti. de iniurijs. igitur ſi hr̃des præ
tẽdunt ſe iniuriã paſſos, illam ꝓſequant̃. Circa dotẽ vero cũ lex
31 expſſè † nõ priuet viduã dote pp ſtuprũ, nec nos priuare debe
mus. §. cũ igitur. in auc. de nõ eligen. ſcđo nub. gl. in c. fi. de iure
patro. vbi Abb. Dec. in rub. de iudi. Iaſ. in l. 1. col. pe. C. de tranſ.
in l. diuor. §. ſi fundũ. col. pe. verſ. ego puto. ff. ſolu. ma. in l. 2. in
prin. col. 12. ff. de uulg. in l. cũ quidã. col. 4. ff. de libe. & poſthu.
in l. illã. col. 3. C. de collar. & in l. qđ te. col. 2. ff. ſi cer. pet. Et cũ
iſta pœna amiſſionis dotiũ pp adulterium ſit ſpãliter inducta
in fauorem mariti & odium vxoris adulteræ, nõ debet tale pri-
uilegiũ extendi ad perſonas hr̃dum. l. qa tale. ff. ſol. mat. Et ſi di-
cas, militat alia rõ odij mulieris ſtupiũ cõmittentis. rñdeo, ꝙ de
lictũ viduæ pp ſtuprũ non ſit impunitũ, nã pœna non ceſſat re
ſpectu fiſci, & ẽt partis declarando, vt s. ¶ Præterea in materia
extẽſionis, maximè attendit̃ veriſimilitudo, an lex in caſu omiſ
ſo veriſimiliter idẽ ſtatuiſſet, iuxta gl. in l. tale pactũ. § fin. ff. de
pac. l. fi. C. de poſth. hær. inſti. ſm cõem intellectũ. l. Titius §. La
cius. vbi Pa. de Ca. & Alex. ff. de lib. & poſth. ſed in ſtupro viduæ
ſi legiſlator interrogatus fuiſſet, an ẽt ob ſtuprum dotes amitti
voluiſſet, veriſimiliter rñdiſſet ꝙ nõ, qa eſt tanta rõ adiudicã-
di dotes hr̃dib. mariti, quãta eſt in mariti ipſius pſona, cuiꝰ do
lor ob adulteriũ vxoris acerbior eſt, & ignominia grauior. itaq;
nõ ſequitur, Parificantur adulteriũ & ſtupiũ reſpectu pœnæ ad
fiſcũ ptinentis, ergo debent parificari ẽt reſpectu hr̃dum. Neq;
obſtat ꝙ in ſtupro videat̃ ẽt cõſiderari iniuria mariti defuncti,
cuius aĩa ſi ob ſecundas nuptias contriſtatur, a fortiori pp ſtu-
prũ. §. nos igitur. in Auct. de nup. qa illud eſt p viã fictionis, aut
pſumptionis, qa defuncto ꝓpriè iniuria fieri nõ põt, cum mors
oĩa ſoluat. § deinceps. i Auc. de nup. in glo. in d. §. nos igitur. in
verſi. & defuncti. dicit qñ iniuriã facere vr̃, ſentiens, ꝙ ꝓpriè fieri
nõ põt. ſimiliter tex. in l. ſi q̃s iudex. ff. de religi. domibus. lo-
quitur de iniuria defuncti, vtitur verbo videatur cum contume
liã defuncto feciſſe videatur. ¶ Ideo tex. in l. 1. §. & ſi forte cada
32 uer. ff. de iniur. vult † ꝙ ꝓ iniuria illata cadaueri hæres agat ꝓ
prio noie, pfecto ſi defuncto propriè iniuria fieret, non ꝓpio
noie ageret hr̃s iniuriarũ, ſed noie hr̃ditario & tanquã hæres:
ſed qa iniuria cõmiſſa in defunctũ ad hr̃dem vr̃ pertinere, hæ-
redi datur iudicium iniuriarũ noie. ¶ Et ex his rñdetur ad vnũ
ex fundamentis Pa. de Ca. in d. cõſ. vbi cõſiderat iniuriã fieri ma
rito ex ſtupro vxoris, qa iſtud fit p fictionẽ legis nõ verè & pro
33 priè. Sed vbi ſumus † in pœnalibus diſpoſitio loquẽs in caſu ve
ro, non debet extendi ad caſum fictũ l. 3. §. huc verba. ff. de ne-
go. geſt. Bar. in l. 1 §. 1. ff de fonte. Bal. in conſi. 594. Ad euidẽ-
tiã pmittendũ eſt, ꝙ maleficiũ, col. 1. li. 1. Cor. in conſ. 192. col. 2.
li. 3. vbi alleg Bar. in l. quemadmodũ. C. de agri. & cenſi. lib. 11.
Iaſ in l. Gallus. §. quid ſi is. col. 5. in 3. notab. ff. de lib. & poſthu.
¶ Deniq; qñ mulier cõmittit ſtuprũ mortuo marito, non ita co-
gitat maritũ offendere ſicut ſi viueret: cõſequenter ẽt reſpectu
34 ipſius mulieris iniuria vr̃ minor aduerſus maritũ, quia † volun
tas & ꝓpoſitum diſtinguunt maleficia. l. 1. §. diuus. ff. ad le. Cor.
35 de ſica. l. ſi non conuicij. C. de iniu. cum ſim. ¶ Præterea qñ † ma
ritus viuit, minor vr̃ in vxore occaſio peccandi, ꝙ eo mortuo,
cũ difficile ſit Veneris inſaniã ſuſtinere. Ideo qñ vxor cõmittit
adulteriũ qa maritus debitũ cõiugale nõ pſtat, excuſatur vxor a
pœna adulterij. c. ſi tu abſtines. 27. q. 2. not. Boe. in deciſ. Bur-
deg. q. 297. col. 6. & amoris feruore nihil ſit vehementius. §. il-
lud quoq;, in Auc. quib. mod. nat. effi. ſui gl. in l. vnica. in verſi.
capta. C. de ſenatuſ. claud. toll. & in §. 1. verſi. baccata, Inſti. de
ſucceſ. ſubl. vbi gl. citat verſus, Militat i veneris huius amor ho

ſpes

ſpes amonus, Eſt in canície ridiculoſa venus. & dicit tex. ī l. 2. §.
initiū. ff. de orig. iu. ꝙ captus amore virginis oēs phas atque ne
phas cōmitteret. & Bal. ibi dicit ꝙ amor puellarum ſenſum per-
uertit. Salomon. n. ꝓp mulieres idola adorauit, & tēplū eis ædi-
ficauit. 3. Regum c. 11. & c. Salomon. 32 q. 4. & Salomon ipſe di
cit ꝙ vinū, & mulieres faciūt apoſtatare ſapiētes. Alibi no. Ariſ.
7. Eti. c. 3. Itā & cupiditates venereas cęteraq; ſimilia corpus ēt
manifeſte permutaſſe atq; non nullos in furorē ac in inſaniam
adegiſſe. Immo vr̃ amor torturæ inſtar, obtinere, ad minora nō
cogēs atq; qō. qđ ipſum videmus ipſo rerū experimēto. An nō
& corpora & bona in diſcrimen veniūt amoris noīe, q ſanè amo
ris furor mrĩmonio cōſtante facilius reſtringi pōt, ob id ſi adul
teriū cōmittitur, illud vr̃ delictū grauius ſtupro, a quo magis vr̃
excuſare difficultas intēperantiæ. arg. not. in l. quod te. ff. ſi cer.
36 peta ¶ Non obſt. aliud fundm̃ Pa. de Ca. in d. conſ. 147. † ꝙ adul
teriū cōmiſſum in mrĩmonio putatiuo ita punitur ſicut cōmiſ-
ſum in matrimonio vero: ergo idē vr̃ dicendū in mrĩmonio fi-
cto, qđ conſideratur in viduitate, qa parcat mihi reuerentia Pau.
iſta argumentatio non vr̃ bona ob rōnis diuerſitatē maximam t
nam adulterium commiſſum in mrĩmonio putatiuo iō punitur
eodem mō, qa aliàs ſequeretur incōueniens & abſurdū, ꝙ melior
eſſet cōditio contrahentiū mrĩmoniū prohibitū & minus legi-
timū quàm verū & legitimū, contra. l. qđ Seruius. ff. quod vi aut
clā. & exemplū qđ tradit Pau. de tutore minus legitimo ſeu pu
37 tatiuo facit potius cōtra eū, † qa imputandū eſt tutori minus
legitimo cur tutelā minus legitimè & ſolenniter adminiſtraue
rit, & eſſet pluſq̄ abſurdū ꝙ plus tribueretur tutori putatiuo q̄
vero, quia ēt quod quis nullo modo ſit tutor, nec verè nec puta-
38 tiuè, † tñ ſi adminiſtrat bona alterius, tenetur ꝓ adminiſtratis vt
patet in titu. ff. & C. de neg. geſt. Sed iſta rō ceſſat qñ cōmittitur
ſtuprū ꝑ viduā, qa tunc nullū eſt matrimoniū verum nec puta
tiuū: & licèt fingatur matrimoniū reſpectu priuilegij conceſſi
39 viduæ, † tñ vbi ſumus in pœnalibus diſpoſitio loquens in caſu
vero, nō debet trahi ad caſum fictū, vt ſ. dixi. ¶ Præterea retor-
queri pōt fundamentū Pa. de Ca. contra eū, tenendo opi. ꝙ ꝑ
adulteriū in matrimonio putatiuo, mulier dotē non ꝑdat: quā
opi. tenet Bal. nouel. in tract. de dote parte 11. char. 64. verſ. 13.
dñ: a. Bertachi. in j. parte ſui reperto. in verbo adulterij, verſ. 41.
in 2. parte reperto. in verbo maritus adulteræ, verſ 3. in verbo
vxor adultera, verſic. 7. Ale. in l. ſi cū dotē. §. fi. col. 2. ff. ſol. mat.
ſequendo gl. iuris ciuilis. in l. conſenſu. C. de repud. contra gl. iu
ris canoni. in c. plerunq;. de dote poſt di. reſti. licèt illud ad pre
ſentes determinate non expediat. & data ſcientia contrahentis
matrimoniū prohibitū, verior vr̃ gl. iuris canonici, ne melior ſit
conditio contrahentis matrimoniū prohibitū, quàm legitimū.
quo caſu qñ delinquentis melior eſſet cōditio, quā non delin-
quentis, ſufficit aliquid de facto fieri, & pœna quę imponitur in
actu ualido, habet ēt locū in actu nullo, q ſit de facto, vt ꝑ Dec.
in c. ex tenore, col. 3. poſt med. de reſcrip. tradit Rip. l. 1. col. 4.
circa fi. ff. de vulg. ꝑ tex. in l. eū q duas. C. de adult. ex qua decla
ratione reſoluuntur multa doc. dicta, quæ variè, confuſè, & in
contrariū adducentur, maximè ꝑ Iaſ. in l. vbi pactū, col. pe. C. de
tranſa. vbi more ſuo allegat ꝓ & contra, nec aliter explicat, ſed
40 relinquit cogitandū. ¶ Non obſt. ꝙ ſicut † vidua gaudet priuile
gijs prioribus matrimonij ita debet ſentire incommodū pœnæ
amiſſionis dotis ob ſtuprū, quo argumentū vtitur Pau. de Ca. in
d. conſi. quia rñdeo, ꝙ facilius inclinatur lex vt alij proſit quàm
vt noceat, nā lex induxit ꝙ factum coniuncti poteſt coniuncto
41 prodeſſe, non nocere. ſimiliter † probationes ꝑ alium factę poſ
ſunt reo inquiſito prodeſſe, ſed nō nocere, vt tradit idē Pau. de
Ca. in conſ. 168. Super j. dubio dicendū eſt ꝙ cū diuerſitas, col.
2. circa fi. li. 1. facit tex. in l. fi. C. de codicil. ꝙ non eſt par ratio lu
cri & dāni. facit ēt quod ſcribit idē Pa. de Ca. in conſ. 412. Viſis
punctis ſeu caſibus. col. 2. li. 2. vbi ꝙ ſnīa lata in fauorem abſen-
tis valet, quæ nō valeret ſi cōtra ipſum abſentē, & non dicit, tum
lata eſſe, per tex. tū in l. quāuis. indubitati, in fi. C. de adult. facit
ēt tex. in l. nō iō minus. C. de procu. Ideo nō ſequitur, lex voluit fa
uere viduæ, ꝙ gaudeat priuilegijs prioris matrimonij, ergo vo-
luit & nocere, ꝙ ſi ſtuprū cōmittit, dotes amittat, & ſm̃ conſide
rationē Pa. inducta in fauorē mulieris viduæ, retorquetur con
tra eā in eius odiū, contra l. quod fauore. C. de ll. Nec iſto caſu ꝓ
cedit regula ꝙ contrariorū eadē debet eſſe diſciplina per diuer
ſitatē rōnis, quæ eſt inter fauorē & odiū. Bar. in l. inter ſtipulan
tē. §. ſacram. col. 4. ff. de verb. obl. Iaſ. in l. & ſi contra, col. 1. ff. de
vulg. & quod pulchrè ſcribit idē Pa. de Ca. in cōſ. 307. Videtur
ꝙ non retineant. col. 2. li. 2. vbi ſi alieni cōceditur exēptio a mu
neribus, nō tamen amittit priuilegia ciuitatis, quibus antea vte
batur, qa licèt nō ſentiat onera, pōt tamen ſentire cōmoda cū iſta
inter ſe ſint ſeparata, dicit Pa. ſed ex ſeparatis nō infertur, ergo ma
lè arguitur, ergo vidua gaudet priuilegijs matrimonij, ergo ſenti
re debet & onus pœnæ. & ſic ex doctrina & verbis eiuſdē Pa.
tollitur hoc ſuū argumentū. Nec ſequitur, aliqua æquiparantur re
ſpectu fauoris, ſcilicet matrimoniū verū & matrimoniū fictū in
viduitate, ergo &c. reſpectu pœnæ. Soc. in conſ. 150 col. 21. ad
fi. verſ. bene facit quod ſingulariter. li. 1. alle. Iac. de Are. Pet. &
Cyn. in l. nō ſine. C. de bo. q̃ lib. Addo Io. de Ana. in cōſ. 27 col.
2. tradit Iaſ. in l. Marcellus. in prin. col. 7. verſi. ſm̃ principale ff.
ad Tre. Iſtud tamē affirmare nō auſim, qa ēt in materia pœnali
vr̃ fieri extenſio ad alterū caſum æqparatū. gl. Bar. & doct. in l.
ſi qs ſeruo perſuaſerit, per illū tex. C. de fur. iuncta. l. non tm̃. ff.
de ſer. corrup. Iaſ. ſibi cōtrarius in l. ſi arrogator. col antepe. ver
ſic. ſed redeundo ad principalē. q. ff. de adop. ī l. 1. col. 5. & col. 6.
ff. de leg. 1. in auct. quas act. col. 5. verſ. 3. ꝓ opi. Pla. & col. 7. ver-
ſic. 2. principaliter limita. C. de ſacroſan. eccl. in l. trāſiger. col. 5.
verſ. 2. moueor. C. de tranſa. in §. ex maleficij, col. 8. nu. 39. Inſti.
de act. Dec. in c. cām q̃. col. 3. verſ. ſed reſpondetur. de iudi. Ideo
42 aliter reſpōdeo, ꝙ † in æqparatis nō fit extenſio, niſi æqpara-
tio ſit ſimplex aut vniuerſalis quo ad oīa. Mathæſ. in trac. exten
ſio. col. 2. Ale. in l. Gallus. §. & qd ſi tm̃, col. 4. ſuper glo. in verſi.
emancipatus. ff. de lib. & poſth. Soc. in cōſi. 275. col. 5. poſt med.
verſi. confirmatur, qa licet ciuitas lib. 2. Iaſ. in Auth. nouiſſima,
col. 11. & in l. fi. col. fi. C. de inoffi. teſt. ſed matrimonium verum
& matrimoniū fictum non reperiuntur parificata ſimpliciter &
vniuerſaliter quo ad oīa, cum ſolū adducatur æqparatio reſpectu
43 fauoris. ¶ Circa ſecundā difficultatē, † an ceſſionarius dicatur per-
ſona potentior ob officiū Clauariatus, breuiter reſpōdeo quod
non, qa titulus ne liceat potētio. ꝑ intelligitur in his q habent me-
rum imperium, vel in militibus q habent ptātem perterrefaciē
di. Bal in cōſ. 101. Caſus, q̃dā mulier vidua & vetula. li. 1. ſed cla
uarij Thaurini nullā obtinēt iuriſdictionē ex forma principa-
liū decretorū. Neq; dñs Ant. Ranotus terrorē unquā conſueuit
reddere, cuius probitas apud magnificū Senatū ſatis eſt perſpi-
44 cua. Ro. in conſ. 518. vbi ꝙ † ceſſio facta particulari eccleſiæ,
quæ non hēt ptātem contra debitorē ceſſum, non dr̃ facta in po
tentiorē perſonā. ¶ Idē voluit Rota deciſ. 577. Ceſſio. in nouis.
vbi ꝙ clericus non dr̃ perſona potētior, niſi habeat iuriſdictio-
nē cōtra eū, contra quē fit, a fortiori idē dicendū eſt in Ant. Ra-
noti Laico, nō habēte priuilegia eccl.æ. ¶ Dubitarē tñ de dicto
Rotæ, & Ro. qa licèt eccleſia aut clericus nō dicatur potētior rō-
ne iuriſdictionis aut ptātis, dr̃ tñ potentior ratione difficultatis
cōueniēdi, ita Anch in cōſ. 65. Quæſtio talis eſt, & in conſi. ſeq.
Rōnē ēt difficultatis cōueniendi in hac materia cōſiderat idem
Anch. in conſ. vlt. col. 3. verſ. ꝓterea cōditio, vbi ꝙ ciuitas dr̃ de
potentioribus pſonis, qa eſt difficilis cōuentionis, & ꝙ eccleſia
dicatur de pſonis potētioribus, tradit Calc. in cōſ. 7. col. 4. Sed nō
expedit hic diſputare de eccleſia, quia ſumus in laico. ¶ Per cō-
ſequentiā non pōt aduerſarius nō condēnari ad reſtitutionē do
tiū nihil impediētibus deblaterationibus aduocati partis quæ-
rentis ambages & allegantis, quæ a iuris & facti ratione abhor-
rent. In quem modum reſcribendum putaui ſub ſaniore conſil.
Taurini. Aymo Crauetta ex Saniliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Res inter alios acta, facilius alijs prodeſt, quàm noceat.*
2 *Abſolutio adulteri prodeſt adulteræ, ſed condemnatio nō nocet.*
3 *Actus factus citra ſolēnitatē legis, valet, quādo eſt vtilis ei, in cuius fauorē ſolennitas prodita eſt: ſecus quādo eſſet inutilis.*
4 *Lex eſt promptior ad benefaciendum, quàm ad nocendum.*
5 *Sententia lata in fauorem directi domini, in conſequentiam videtur prodeſſe habentibus dominium vtile.*
6 *Ius ſuperueniens in perſona auctoris, prodeſt ſingulari ſucceſſori habenti ab eo cauſam quo ad acquiſitionem de nouo.*
7 *Sententia lata pro vno conſocio, prodeſt omnibus, cum eadem ſit cauſa defenſionis omnium.*
8 *Ius decimandi dicitur reale.*
9 *In decimis non conſiderantur perſonæ, ſed ipſa eccleſia.*
10 *Ius hypothecæ dicitur īdiuiduū, licèt ipſæ res hypothecatæ ſint.*
11 *Quæ ab initio ſunt voluntatis, ex poſt facto ſunt neceſſitatis.*

12 *Decimæ debent ſolui feudatario de illis inueſtito.*
13 *Conſuetudo generalis vnius loci generaliter eſt obſeruanda.*
14 *Vbi agitur de interpretatione actus, ſeruari debet conſuetudo.*
15 *A conſuetis ſumitur præſumptio.*
16 *Quando tractatur de aliquo iure reſpectu rei, inſpicitur conſue-tudo loci, vbi ſita eſt res.*
17 *Immemores ſunt ſalutis æternæ, qui decimas retinent.*
18 *Ad vitandum ſuſpitionem peccati, præſumitur vxorem quæſi-uiſſe de bonis mariti.*
19 *Partes poſſunt conueniri quòd ſtetur probationi imperfectæ.*

CONSILIVM CCVI.

¶Pro magnificis dñis Vicinoui contra nobiles de Caburato.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In propoſi-
to caſu puto ſentẽtiam latã in gratiã rectoris ec-
cleſiæ Vicinoui ſup decimis, prodeſſe ẽt magnifi-
cis dñis Vicinoui inueſtitis de decimis ante Con-
ciliũ Lateranenſe. Et ꝓ fundamento pmitto regu-
1 lã iuris, ꝙ † res inter alios acta facilius alijs prodeſt ꝗ nocet.
2 l. ſi hæres. ff. fami. erci. l. denunciaſſe. §. pen. ff. de adult. † vbi ab-
ſolutio adulteri ꝓdeſt adulteræ, ſed condẽnatio non nocet. Idẽ
voluit gl. 2. in l. 2. ff. de adult. & qđ not. Alex. in conſ. 186. Viſiſ
ſubtiliſsimis, col. 4. verſ. pꝛeterea fortius, ſtãto fine illius cõſ. li. 2.
vbi in fine dicit, ꝙ factum ſocij prodeſt ſocio in diuiduis, ſed in
d. verſi. præterea fortius, dicit ꝙ non nocet. not. idẽ Alex. in re-
pe. l. ſæpe, col. 4. ad fi. verſi. itẽ inquantũ litera, & col. 8. ad fin.
verſi vbi aſit lata eſſet & col. 13. verſ. alias aſit fallentias. ff. de
re iud. ¶ Simile videmus ꝙ facilius ſuſtinetur actus qñ tractat
3 de cõmodo, ꝗ vbi verſatur incõmodũ. Ideo videmus ꝙ † actus
factus extra ſolennitatẽ legis vel ſtatuti valet, qñ eſt vtilis ei in
cuius fauorẽ ſolennitas prodita eſt: ſecus qñ eſſet inutilis, ſm
Bal. in l. neq; C. de cõtrahen. & cõmitten. ſti pu. cũ ſimi. quæ mo
derni colligũt in l. nõ eo minus. col. fi. C. de procur. §. omnium,
col 8. Inſti. de actio. & in l. ſi cui bonis, col. 2 ff. de verb. oblig.
¶ Rurſus, ſi ego ſoluo noĩe meo tanꝗ habẽs ius in re dñi, iſta ſo
lutio prodeſt ei q verè ius habet. ideo ſi velim repetere tanꝗ
indebitũ ab eo cui ſolui, nõ potero. Ro. in cõſ. 191. col. 1. & in
ſolutio facta alij quàm cui debetur, nõ nocet vero creditori l. ſi
procuratori. ff. de cond. ob cau. l. filiæ. ff. de ſolutio. cum ſim. ¶ Si
militer valet ſnia lata ꝓ abſente quæ tñ non valeret contra eũ.
l. quãuis. indubitati in fi. C. de adult. & qđ ſcribit Pau. de Caſt.
in cõſ. 139. Pro declaratione eius de quo quærit. col. 2. ante me
diũ, & in conſ. 168. Super j. dubio dicendũ eſt ꝙ cũ diuerſitas,
4 col 2. circa fi. lib. j. nã prõpꝛior eſt † lex ad benefaciendũ quàm
ad nocendũ l. ſeruus ea l. in fi. ff. de ſer. expor. ¶ Hoc ita præmiſ-
ſo vř dicẽdũ ſniam latam in fauorẽ rectoris ꝓdeſſe magnificis
5 dñis Vicinoui. Primò, qa † ſnia lata in fauorẽ directi dñi, in cõ-
ſequentiã vř ꝓdeſſe habentibus dñium vtile, maximè habenti-
bus cauſam ab ipſo directo dño, quia iſtud vř inſerri de neceſsi
tate, Probatur ex his q́ ſcribit Alex. in d. l. ſæpe, col. 42. vbi tra
ctat an præiudicet. no. ẽt. Dec. Neapoli. Deciſ. 396. in j. dubio,
vbi ꝙ ſnia lata cõtra dñm directũ nocet vaſallo, ergo a fortiori
qñ fertur in fauorẽ, dicendũ eſt ꝙ alteri proſit habenti cãm a
victore, p not. in euidentiali. eſſet enim pluſꝗ abſurdũ, ꝙ ſi ſnia
fuiſſet lata cõtra rectorẽ eccleſiæ, nocuiſſet dñis Vicinoui ha-
bentibus cãm ab eccleſia, & ꝙ lata ſnia in eccleſiæ fauorẽ ipſius
dñis nõ ꝓſit, nã contrariorum eadẽ eſſet diſciplina. Inſti. de his
q ſunt ſui vel alie iur. in prin. l. j. ff. e. ti. c. cũ veniſſent, vbi Bal.
col fi. de iud. maximè qa maior rõ eſt vt prodeſſe debeat quàm
nocere. vt ſupra dixi. ¶ Secundò, hoc ꝓbari videtur a fortior, nã
6 † iura ſuperueniẽs in perſona auctoris prodeſt ſingulari ſucceſſo
ri habẽti ab eo cãm quo ad acquiſitionẽ de nouo. l. proinde. ff.
ſi cer. pet. l. rem alienã. vbi Bar. ff. de pig. act. l. ſi Titio. ff. de rei
vẽdi cũ ſim. ergo facilius qñ non ſupuenit de nouo ius, ſed tñ
cõpetens cõfirmatur, operari debet cõſeruationẽ, quia cõſerua-
tur qd facilius quàm de nouo acquirat. l. pñe furioſo. ff. de his q
ſunt ſui vel alie. iu. l. j. §. caſum. ff. de poſtulã. l. ſicut. §. fi. ff. quod
cuiuſq; vniuer. no. c. quemadmodũ de iureiu. Ideo poſſeſsio cõ-
ſeruatur p extraneos licèt p eos denuò acqri nõ poſsit l. vſu re
tinetur. ff. quẽadmo. ſer. am. Si ergo magnifici dñi Vicinoui ha-
bent cãm ab eccleſia, & eccleſia ſniam obtinuit ſeu alius nomi-
ne eccleſiæ, de facili talis ſentẽtia operari debet id fauorẽ dño-
rũ quo ad cõſeruationẽ iuris. ¶ Tertiò pro hac q. vř tex. in l. ſi q
7 ſeparatim. §. fin. ff. de appel. vbi ꝙ † ſnia lata pro vno conſocio
prodeſt oĩbus, cum eadem ſit cauſa defenſionis oium. ſimiliter
ſnia lata pro vno fratre, ꝙ ſit ciuis, prodeſt alteri fratri. Ang. in
Auth. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc, in fi qđ Ang. dictũ ſequi
tur Bertach. in 3. parte ſui reper. in verbo ſententiæ effectus, ver
ſic. 65. ſimiliter ſententia lata ꝓ vno correo debẽdi, alijs ꝓdeſt.
Bar. in l. ex duobus. in 4. q. ff. de duobus reis. Soc. in conſil. 283.
8 col. pen. lib. 2. ¶ Quartò probatur: nam † ius decimandi dicitur
reale. Immo præſtationes decimarũ quæ ſiũt pro prædijs, dñr
realiſsimæ ſm Bal. in conſ. 419. lib. 1. debentur. n. eccleſia, nõ p
perſonæ, quia ſi deberentur pſonę mortua perſona finiretur p-
ſtatio, l. quia tale. ff. ſol. matri. & conſtat, ꝙ mortuo prælato, ſeu
rectore, debentur oĩbus in beneficio, ſeu eccleſia ſuccedenti-
bus, ergo non põt non ius reale cõſiderari. iure aũt reali ſenten
tia dat pro prædio. l. qui in aliena. §. fi. ff. de neg. geſt. ideo ope-
ratur quo ad oẽs habentes participium ſeu ius in ipſo prædio.
l. loci corpus. §. ſi fundus. ff. ſi ſeru. vendi. Alex. in d. l. ſæpe, col.
12. verſic. ſextus caſus. Calca. in conſi. 33. col. fi. ante mediũ. Cau
9 ſa † enim decimarũ quæ eccleſiæ debentur, vř indiuidua, quia
non conſiderantur perſonæ, ſed ipſa eccleſia, cui ſunt debitæ, &
nõ magis dici põt illas deberi vni parti eccleſiæ ꝗ alteri, ſed de
bent toti eccleſiæ inſolidũ, cum ergo eccleſiæ debeantur, earũ
præſtatio eſt indiuidua, & licet plures in cõmoditate decimarũ
participẽt, iſtud nõ debet attẽdi, ſed attẽdẽda eſt ipſa cauſa prin
cipalis l. ſi quis nec cauſam, eſt ibi latè no. ff. ſi cer. pet. ¶ Simile
10 videmus † in iure hypothecę, qđ indiuiduũ dř licèt ipſę res hy
pothecatæ ſint diuiduæ l quandiu. C. de diſtract. pigno Soci. in
conſil. 82. col. fi. li. 3. Deciſio. Neapoli. deciſio 213 col. fin. ¶ Præ
terea aduerſariorũ non intereſt de hoc opponere, quia ad eos
non ptinet quærere inter quos & quomodo decimæ inter alios
diuidantur, præſtant modo quòd tenentur præſtare decimas ec
cleſiæ debitas, & adiudicatas, nec quærãt q́ ad eos nõ ſpectant.
arg. l. j. in princ. ff. quarũ appellatio nõ recip. l. ille a quo. §. ſi te
ſtamento. vbi Alex. ff. ad Treb. c. eſt inter ij. p. de electio. ca. ve-
niens, el ij. de teſtibus. Immo plus, ſi magnifici dñi Vicinoui nõ
poſsint exigere decimas in caſtro Bellireparij, quia pdidiſſent
ius decimãdi ſeu vtile dñium & illud ad eccleſiã eſſe deuolutũ,
nonne eccleſia pleno iure exigeret decimas & in ſolidum? nihil
igitur referre videtur ipſorum de Caburreto quibus decimas ſol
uant. ¶ Et licèt debitor inuitus non cogat alij ſoluere quàm cui
promiſit l. j. & l. nec creditoris. C. de noua. tamen domini de Ca
burreto ab tpe immemorato ipſis dominis Vicinoui ſoluerunt,
11 & ſic iam ſe obligarunt ab initio. & † quæ ab initio ſunt volũ
tatis, ex poſt facto ſunt neceſsitatis. l. ſicut. ff. de actio. & obl. nec
eſt quæſtio de hoc, ſed tantũ ad quam quantitatẽ ſoluere tenea-
tur. ¶ Rurſus cũ ipſi domini Vicinoui ſint inueſtiti de feudo
decimarũ, non pñt allegare dñi de Caburreto quòd non poſſunt
12 cogi ſoluere decimas alijs quàm cui debent: † qa immo debent
ſolui decimæ feudatario de illis inueſtito. quo caſu dñr ſolui ve
ro dño & creditori, ſicut videmus in debitore ceſſo, qui ceſſio-
natio ſoluere cogitur, quia tunc dř ſoluere creditori ſaltem vti-
liter. d. l. j C. de nouationi. vbi gl. in verſi. ſolet, concord alle-
gat. nam hic ſumus in ceſsione, quia iura vtilia decimarũ ceſſa
ſunt pro parte ipſis dñis Vicinoui inueſtitis. ¶ Sed alia oritur
dubitatio, in qua quãtitate ſolui debeant decimæ. Breuiter dicẽ
dũ videtur ꝙ ad inſtar aliorũ & prout alij ſoluere tenentur &
cõſueuerũt. nã eſi decimæ ſint onera realia, & debeant ꝓ prędijs
quæ qs poſsidet in aliena parochia qa nõ cõſiderant pſona ſeu
dñs prædiorũ, ſed ipſa bona, niſi aliud quis obtineat de cõſuetu
dine, e. qm. c. cum ſint. & e. cum contingat, de decimis. vtiq; de-
bent ſolui ſecundùm quod in illa parochia ſolui conſueuerunt,
13 qa † cõſuetudo generalis vnius loci generaliter eſt obſeruãda
14 c. ſi Romano. 19. diſt. l. de pretio. ff. de publicia. ¶ Fortius, † vbi
agit de interpretatione ſeu declaratione actus, ſeruari debet cõ
ſuetudo vicinorũ, ne dum eiuſdẽ loci, ceſſante in loco cõſuetu-
dine. puta, ꝓbatur ꝙ aliqui viuunt iure Francorũ, ſed dubitatur
in quibus bonis ita viuatur, certè ſi aliter de hoc non appareat,
inſpici debet cõſuetudo vicinorũ, q & ipſi viuũt tali iure. ita de
terminat deciſ. Neapoli. deci. 248. col. 4. Eodẽ modo cum hic
agatur ſolum de actus declaratione, in qua quantitate ſoluendę
ſint decimæ, qa actus ſubſtãtia non negatur. ſ. decimas ſolui de
bere, ſtandum erit conſuetudini aliorũ de loco decimas ſoluen-
tiũ. ¶ Idẽ & magis in terminis videmus ꝙ in pſtatione procu-
rationis attẽditur cõſuetudo vicinorum, vt teneatur qs ad eum

modum

modum & ad eā q̃ititatē ꝓcurationē pſtare Epo viſitāti eccle-
ſiā prout alij vicini teneuſ.c.ſuper eo, de cenſi. vbi gl. cōcord.
allegat & declarat ꝙ aut aliquis locus habet ſuā conſuetudinē
particularē,& illa ſeruāda eſt: aut nō,& ſtaſ conſuetudini vici-
norum. ¶Sed nobiles de Caburreto nullā ꝓbāt cōſuetudinē par
ticularē minus ſoluendi q̃ alij ſoluāt: igiſ regulanda eſt res ſm
cōſuetudinē vniuerſalē aliorum ſoluētium decimas debitas ec-
cleſiæ parochiali viciniori.c.cum olī, de cōſue. Anch.ī cōſ.255.
In cā & qōne q̃ vertiſ inter nobilē virum.col.pe.ad fi.ver.dico
ergo qđ maximē obtiuet: qa dici non pōt qđ illa cōſuetudo ſit
cōtra ius cōe & odioſa cōtra ipſos de Caburreto ex his quæ ſcri
bit Aret.in cōſ.233. In cā q̃ vertiſ inter hoies. col.3. verſ. nnn
obſtat ſcđ a rō . nā illa cōſuetudo eſt fauorabilis ipſis de Cabur-
reto, & odioſa reſpectuallegātium ipſam cōſuetudinē , qa vbi
de iure cōi debētur decimæ,illæ ad decimā partē debētur.ca.1.
de decimis. hic petūtur ad multò minorē quantitatē.¶Ex qbus
apparet uō eē neceſſe ꝓbari ꝙ in qualibet parte territorij ita
exactæ fuerint decimæ , ſatis eſt. n. ꝓbari ꝙ in maiori parte ita
ſeruef interueniēte tacito cōſenſu populi viciniori,vt no. ī l.de
qbus.ff.de legibus.Cor.in cōſ.319.col.10.verſ.nā ad eſſe cōſue
tudinis.li.3.& cū cōſtet decimas deberi a nobilibus de Caburre
to ꝓ pđijs Bellireparij, & eas fuiſſe ſolutas, in dubio intelligen
dū eſt fuiſſe ſolutas ſ.n cōſuetudinē in earū ſolutione gñaliter
15 obſeruatā: qa † a cōſueris ſumitur præſumptio.l.ſi de interpre
tatione.ff.de ll.latē Moder.in l.certi cōditio.§. ſi nummos. ff.ſi
16 cer.pet.¶Rurſus,† qñ tractatur de aliquo iure reſpectu rei, in-
ſpicitur cōſuetudo loci vbi ſita eſt res,ſm Bar.in l.cūctos papu
los,col 9.in 4.qō C.de ſumma Trin.& fid.cath. Bal.in auct. oēs
peregrini, col 1. C.com. de ſuc.Card.in clem.ſæpe. §.& qa in
4.qō de verb.ſig.& ſicut dicimus ꝙ cōſirmatio ſuperioris intel
ligitur facta iu forma cōi in dubio,cap.qa diuerſitatē, de cōceſ.
pben.no.in c.j.de confir. vtili vel inuti.eadē rōne pſumendū eſt
decimas fuiſſe ſolutas ſm ꝙ cōiter ab alijs ſolui cōſueuerūt. &
quod dicimus de ꝓbatione ꝙ ſufficit eā cōcludere ſm cōiter ac
cidētia,gl.in l.neq; natales. C de proba. cum ſim. quæ Deci.no.
in c.in pſentia,de proba.col.9.Iaſ.in l.nō hoc,col.5.C.vñ legi.
& illa pſumptio eſt fauorabilis animabus ipſorū de Caburreto,
qa vt dixi, uō ꝓbāt aliquā cōſuetudinē particularē aut priuile-
gium ꝙ obligati ſint ad decimas minores & pauciores quàm
alij.Ideo ſi dicimus ſoluiſſe eos minus q̃ alios, arguitur pecca-
tum & delictum ipſis de Caburreto ꝙ fraudauerint eccleſiam
decimis: quæ præſumptio capi nō deber. l.merito. ff.pro ſocio,
17 nec eſt veriſimile ꝙ † immemores fuerint ſalutis æternæ de-
cimas retiuendo.l.ſi. C.ad le.Iul.rep. ¶ Simile videmus qđ ad
18 † vitandum ſuſpicionē peccati pſumitur vxorē quæſiuiſſe de
bonis mariti.l.Quintus.ff.de donatio.inter vir.& vxo. Itē pſu-
mitur quis poſſediſſe rē ex titulo probato,ne alias præſumatur
illicitū ꝙ alienum occupauerit.l.quædā mulier. ff.de rei vendi.
l.minus inſtructus.C.de acqui.pol. quæ pſumptio maxime pla-
cere debet in ipſis de Caburreto viris nobilibus,quorum nobili
tas nō patitur vt deterius quicquā iu eos ſuſpicemur,iuxta no.
in c.niſi eſſent,de præben.& quod no.Inno. in c.1.de cler.pere
gri. & q̃ de nobilibus Iaſ ſcribit in l.ſi pecuniā. §.ſed ſi accepit.
circa ſi.ff.de cond ob cau.de Pr̄ate qui aſſignauit viro nobili de
tento totum palatium loco carceris qđ fuit excuſatus licèt no-
bilis aufugerit , qa nō erat pſumendum quòd uir nobilis fidem
falleret . hodie tñ uobiles pleriq; fidei religionē ad mercatores
tranſmittunt ipſam fidei pſtationē,& venerationē,ne pili qui-
dem curantes : q̃ res honorē alijs non breui ea parte detrahit.
¶Porrò ſi noluut acqeſcere cōſuetudini aliorum,cum cōſtet ip
ſos de Caburreto teneri ad decimas,dñi Vicinoui habēt inten-
tionē fundatā per ius cōe,& ſic regulā ꝓ ſe ꝙ debeātur decimę
ſm quantitatē,quam nomē indicat. d.c.j.de decim.incumbit er
go ipſis de Caburreto onus ꝓbandi conſuetudinē contrariam
regulæ vel alteri cōſuetudini.ſatis eſt.u.dñs Vicinoui ꝙ habēt
regulam iuris ſeu cōſuetudinis ꝓ ſe.Bar.in l.quoties. ff. ſi quis
caut.Iaſ.in l.cætera,in 3.no.ff.de leg.1. Deci. in c. in pñtia,col.
7.ad ſi.de proba.cum infinitis ſim.quę poſſem cumulare.Iſta ēt
pſumptio in fauorē dominorum Vicinoui iuuatur ex cōfirma-
tione ſummi Pontificis,in qua fit mentio de quantitate decima-
rum.l.cum pcibus.C.de prob.c.Abbate ſanè. de verb. ſig. nam
præſumitur pro verbis narratiuis ſummi Pontificis. clem.j. de
prob.adeò ꝙ niſi nobiles de Caburreto aliud probēt, dñi Vici-
noui nō poſſunt uon obtinere. ¶ Poſtremò,vbi eſſet neceſſaria
probatio ea parte dominorū Vicinoui,illa reperitur facta ꝑ te-
ſtes in materia & eadē cauſa aliàs examinatos , qui vidētur pro-
bare in hac cauſa ex conuentione partiū, de qus in cōpromiſſo,
quæ conuenerunt , vt ſtetur ex vtraq; parte teſtibus pdictis ad
inſtantiā antecesſorū vtriuſq; partis examinatis,de cuius cōuē-
19 tionis viribus dubitandū non eſt:qa poſſunt † partes cōuenire,
ꝙ ſtetur probationi imperfectæ.Inno.in c.cū cauſam, de teſtib.
Bal.in l.ſi.C.eo.ti.& in auc.ſi qs in aliquo documēto. C.de edē.
refert & ſequiſ Alex.in l.Titia diuortiū,col.4.ad ſi.ff. ſolu. mat.
Iaſ.in rep.l.admonēdi,col.39.ff.de iureiu. A fortiori valebit cō
uentio de dando ſidē probationi, de ſe perfectæ, licèt eius effe-
ctus fortè non extenderet cōtra ita paciſcētes.¶ Rurſus vñr pro
bare illi teſtes ſemiplenè ēt de iure cōi attenta morte ipſorū te-
ſtiū,etiā ꝙ inter alias perſonas fuiſſent examinati, & iu alia cā,
ſm Alex.in l.ſæpe, col.20.ver.fortius dicit,de re iudi. Iaſ.in l.is
apud quē,col.ſi.verſ.5.limitat.C.de eden. & in l.admonēdi,col.
23.verſ.itē addo.ff.de iureiur.Deci.Neap.deciſ.39.col. 1.Plus
conſtat, ꝙ etiā priuilegiati ratione religionis ad eā quantitatē
decimas ſoluerūt per acta exhibita: ideo maiorem prærogatiuā
quærere ipſi deberent.Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum cum ſit ſpecies probationis , & duret terminus pu blicandi, poteſt offerri.*
2 *Poteſt quis probare per teſtes & iuramentum.*
3 *Infra tempus probandi, quia nondum eſt quæſitum ius, aduerſa rio poteſt iuramentum offerri.*
4 *An poſſit deferri iuramentum litis deciſiuum, niſi deferens ali- quid probauerit, licèt minuſquàm ſemiplenè.*
5 *Iuramentum ſupplet ſemiplenè probationi.*
6 *An lapſo termino probatorio, ſit adhuc locus iuramēto, modo nō fuerit datus terminus ad probandū, & probatum habendū.*
7 *Statuto tollente exceptiones, eas tollere non cenſetur, quæ incon- tinenti probari poſſunt.*
8 *Exceptio nullitatis impedit executionem ſententiæ , quando eius probatio incontinenti offertur.*
9 *Vbi res in obſcuro eſt, dandus eſt fauor probationibus.*
10 *Iudex ī dubio debet eligere partē min' pīudicialē vtriq; parti.*

CONSILIVM. CCVII.

¶ Rñſio ad dubia Magnifici dñi Antonij de la Ripa , an quis te-
neatur iuramentum ſubire, quia pars aſſumpſit onus probandi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato . Rñſiones
ad dubia Magnifici dñi Antonij de la Ripa ex Vi-
gono, collateralis dñi Famulaſci & cōdñi Fenilij,
viri integerrimi, & iuſtitiæ ſtudioſiſsimi , mihiq;
collegæ exoptatiſsimi,qui poſtea iudicauit ad for
mā ipſarum rñſionū , dr̄ ꝙ dñs frater Bernardinus non tenetur
iurm oblatū ſubire,quia pars aſſumpſit onus ꝓbandi per teſtes,
& iu fine dilationis ad publicandū,cōfugit pars ad iuſiurandum
per notabilē deciſionē. Saly.in l.ſi quis iuſiurandū. C. de rebus
creditis. Magnifice dñe collateralis ad propoſitū dubiū. D.V.vr̄
1 poſſe rñderi, ꝙ cùm iurm ſit ſpēs † ꝓbationis, & duraret adhuc
terminus publicādi, ꝙ potuerit offerri iurm : & ſic infra tēpus
probandi. nec eſt verū, ꝙ eligens vnam viā cenſeatur renuncia-
2 re alij, qñ inuicē cōpatiuntur: qa pōt † quis ſimul probare ꝑ te-
ſtes & iurm,ꝓut videmus iu eo,qui ſemiplenè probauit: nā pro
bat iūcto ſuppletiuo iurō. Et idē etiā eſt finis vtriuſq; remedij,
id eſt, vt probeſ.l.qđ in hæredē.§.eligere.ff.de tribu.l. cū filius.
§.varijs.ff. de leg. 2.Roma.in conſ.350.in 2. dub. Iaſ.in l. ſi quis
3 agere,in 3.no.C.de codic. Quod † proculdubio vr̄ obtinere: qa
nondum quæſitū eſt ius aduerſario, antequā ſit præcluſa via ad
probandū durante adhuc tpe probatorio, quo caſu permittitur
variatio,vt per Iaſ.in d.l.ſi quis agere, facit Abb.in c. accedens,
de præben. ꝙ variari poteſt electio abſentis ante acceptionem,
& ſic ante ius quęſitū . Et ſi dicatur, Immo vr̄ incompatibilitas,
ꝙ quis probet per teſtes & iuſiurandum: quia ſi is cui defertur,
iuret negatiuè, & teſtes deferentis iuramentum loquuntur affir
matiuè, deferens nitetur ex teſtibus, & iurans ex iuramento, per
l. non erit.§.dato. ff.de iureiur. Itē hoc modo poſſet detegi per
iurium eius cui defertur , ſi teſtes contrarium dicant , quo caſu
videtur iuramentum poſſe recuſari. l.alias,& l. de periurio.ff.de
iureiuran. Barto. in l.iuſiurandum. quod ex conuentione. §. fin.
vbi Iaſ. col.6. verſi.& iſto modo. ff.de iureiur. not.in l.manife-
ſtæ.ff.co.ti.Reſpōdeo, ꝙ iſtud ꝓcederet, ſi teſtes fuiſſent exami-
nati,

nati, ſed hic teſtes examinati non ſunt. Secundò poſſet reſideri
tenendo opi. Spec. & Panor. quos Iaſ. refert in d. l. manifeſtæ. ff.
4 de iureiur. qui volunt non poſſe deferri iuramentū litis † deci-
ſiuum, niſi deferens aliquid probauerit, licèt minus quàm ſemi
plenè, & licèt doct. magis cōiter teneant, poſſe iuramentum de-
ferri, licèt deferens nihil probauerit, tñ multò magis fatentur,
illud deferri poſſe, qñ actor aliquid probaſſet. Nec obſtat, ꝙ di-
ctum eſt ſupra, periurium detegi poſſe: quia reſideo, ꝙ aut teſtes
examinati plenè probant, & tunc non eſt tractandum de pro-
batione per iurm: neqꝫ tā fatuus ſit quis, vt rē committat arbi-
trio aduerſarij, ſi plenè probaſſe ſe videat. arg. l. cum de indebit.
ff. de proba. Aut teſtes examinati probāt ſemiplenè, & tunc idē,
5 † quia probans ſemiplene petet ſibi deferri iurm ſuppletiuum,
non autē iurm parti offeret. Et in caſibus in quibus iuro ſupple-
tiuo locus non eſt, nihil eſt ꝙ timeatur de periurio ex proba-
tione ſemiplena, ex quo illa non operatur. Aut teſtes examinati
probant minus, q̃ ſemiplenè, & tunc non poteſt timeri de per-
iurio per teſtes, qui non probant nec plenè, nec ſemiplenè. Ex
qua declaratione clara vr̃ fieri deciſio præſentis dubitationis: nā
ſi examinatis iā teſtibus & ſic lapſo termino probatorio pōt de-
ferri tale iurm, a fortiori poterit deferri termino adhuc duran-
6 te. Secundò principaliter conſidero, ꝙ etiā † lapſo termino pro
batorio, adhuc vr̃ locus iuro, modò non fuerit datus terminus
ad probandū & probatū habendum, iuxta no. in l. admonēdi. vbi
Iaſ. col. 12. verſi. nūquid autē poſt terminū. ff. de iureiur. quin-
immo etiā præcluſa via probandi & poſt concluſum in cauſa,
adhuc vr̃ eſſe locus iuro. Rom. in conſ. 176. Iſtæ ſunt rñſiones,
col. pen. verſi. præterea quarto, vbi dicit eſſe pro vero caſum in
l. gñaliter. §. 1. C. de reb. cred. licèt dicat cōem opin. eſſe in con-
trarium. Sed hic non ſumus poſt concluſionem in cauſa. Tertiò
multi ſunt caſus in quibus etiam publicatis teſtibus recipiun-
tur teſtes, nihil impediente timore ſubornationis, iuxta not. in
auctē. at qui ſemel. C. de prob. in c. fraternitatis, de teſtib. A for
tiori, admitti debet iurm in quo ceſſat omnis ſuſpicio ſuborna
tionis & calumniæ, quia ſi aduerſarius nolit iurare, offerens il-
lud præſtare paratus eſt. Et cum hoc modo per viam iuramen-
ti, res poſſit incontinenti probari, non videtur excludenda ta-
7 lis probatio. Sicut dicitur de † ſtatuto tollente exceptiones, ꝙ
eas tollere non cenſetur, quę incontinēti probari poſſunt. Abb.
in c. ſuper eo. in fi. ff. de offi. deleg. & in c. ſuſcitata, per gloſſ. ibi
in verſ. effectū. de teſti. in inte Deci. in c. ex parte, lo 2. col. 4. in
7. fallen. de offi. deleg. & in conſ. 424. col. 2. verſ. & ad hoc etiam
facit. Iaſ. in l. iuris § quod ſere. in fin. ff. de pac. Similiter exce-
ptio nullitatis impedit executionem ſententiæ, † qñ eius proba-
tio incontinenti offertur. Bar. in l 4. §. condemnatum. ff. de re iu
di. & in l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. Col. in conſ. 308. col. 2. lib. 3. for-
tius volui Old in conſ. 106. ꝙ litera. ꝙ diſpoſitio clem. vt ca-
lumnijs de re iudi. non procedit, qñ probatio nullitatis in con-
tinenti offertur. Sed magis in terminis adduco eundem Oldr.
in conſ. 139 Ad habendam, in fi. vbi ꝙ probatio quæ incontinē-
ti offertur per inſtrumentum, fieri poteſt etiam poſt lapſum ter
mini ad probandum quāto fortius admitti debet probatio, quæ
incontinenti offertur per confeſsionē partis ad oblationem iu-
8 ramenti? Rurſus in tali oblatione iuramēti agi vr̃ de fauore ani
mæ & ſalutis eius cui offertur, ne alienum detineat meiu periu-
rij, quo caſu termini lapſus non ita conſideratur. c. Pia. §. ſi ve-
rò, de excep. lib. 6. vbi quod exceptio excōicationis probari po
teſt, etiam poſt lapſum termini, quia concernit ſalutem excom-
municati, vt diligentius curet abſolutionem & exeat a peccato.
quod procedit licèt ſtatutus ſit terminus peremptorius ad pro
bandum excōicationem. gl. in clem. vni. in gl. pen. de excep. ſe-
quitur Geminia. in conſi. 58. col. 2. poſt med. Nec obſtat deciſio
Salyc. quia dici poteſt, ꝙ iuris rationibus caret per ante relata
fundamenta Secundo reſideo, ꝙ hic non ſumus in fine probatio
nis, qm̃ ſupererant adhuc dies quatuor ad probandum, quo caſu
poterant deferri iuramenta teſtibus non parum multis, deinde
examinari etiam poſt terminum, vt not. in l. quando. C. de teſti.
9 & l fin. ff de ſer. Poſtremò, † vbi res in obſcuro eſt, dādus eſſet
fauor probationibus. l. curent. ff. de teſti. l. 2. & l ſeq. ff. de inter.
actio. l. ne quid. §. de his. ff. de incen. rui. nau. l. qm̃. C. de hæreti-
cis nota. in l. ſi duo patroni. §. idē Iulia. ff. de iureiur. nā debet iu
dex veritatē ſummopere iuuare ad lucē perducere. l. illicitas. §.
veritas. ff. de offi. præſid. l. fi. ff. de proba. ibi, veritati ſemper locū
fore. Alibi ſcribit. Bal. in conſ. 455. Quidē nomine. a. ad fi. lib. 1.
ꝙ debet iudex ad veritatē principaliter reſpicere, & eā totis vi-
ribus inuenire, allegat tex. in l. 1. §. In alijs. C. de ſent. quæ pro eo
qđ intereſt. Et hoc modo vtetur dominatio veſtra conſilio Pau.
10 de Caſt. in l. 3. vbi Iaſ. col. 3 ff. ſi quis cautio ꝙ iudex in dubio
debet eligere partē minus præiudicialē vtriqꝫ parti, no. Deci. in
conſ. 162 col. 5. Ideo in dubio iudex pronunciat appellationi eſ-
ſe deferendum, & appellationem deſertam non eſſe. Laus Deo
& Virgini. Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Conditio, Si deceſſerit ſine filijs maſculis, deficit etiam ſi dece-
dat inſtitutus vno filio relicto.*
2 *Verba conditionum ſunt ſtrictè interpretanda, & debent intel-
ligi de primo actu.*
3 *Vbi eſt dubiū an teſtator voluerit ſubſtituere, vel nō, nequaquā
pōt dici ꝓbata ſubſtitutio, quia ꝓbatio dubia nō relenat, ſed
interpretatur ſubſtitutio dubia cōtra eū, cuius fauore facta ē.*
4 *Legata & fideicōmiſſa dicūtur odioſa & ſtrictè interpretāda.*
5 *Dictio Autem, repetit qualitates præcedentis diſpoſitionis.*
6 *Si teſtator ſubſtituit filios inter ſe vulgariter, pupillariter, & ꝑ
fideicōmiſſum, & ipſis omnibus decedentibus ſubſtituit Titiū
ſimpliciter, Titius cenſetur ſubſtitutus etiam vulgariter pu-
pille, & per fideicom. propter coniunctionem orationis.*
7 *Quando plures vendunt aliquam rem, et quilibet inſolidum, oēs
promiſſiones poſtea facta cenſentur etiam inſolidum facta
cum veniant continuatinè ad ipſam venditionem.*

CONSILIVM. CCVIII.

¶ Pro dño Bartholomæo de Araudino ex oppido Foſſani.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſo teſta-
mento Bartholomæi de Araudino ex oppido Foſ
ſani, & caſu mihi ꝓpoſito, puto ꝙ hæredes Arau-
dini non debeant ſuccedere vigore alicuius fidei-
cōmiſſi, quia ſubſtitutio fuit facta, ſi teſtator dece
1 deret ſine filijs maſculis: † q̃ conditio deficit, qm̃ deceſsit reli-
cto Franceſchino filio maſculo, nā licèt teſtator vſus fuerit nu-
mero plurali, Si deceſſerit ſine filijs maſculis, tñ illa cōditio defi
cit ēt ſi decedat relicto vno filio. l. pater Seuerinā. §. ita fideic. ff.
de cond. & dem. l. non eſt ſine liberis ff. de ver. ſig. Cor. in conſi.
68. li. 4. Dec. in conſ. 360. col. 1. cū ſimi. ergo ſi defecit conditio
fideicōmiſsi, non debetur. l pecuniā ff. ſi cer. pet. vbi Iaſ. in 1. no.
& in ſubſtitut. eſt tex. in l. iubemus. §. pe. C. ad Treb. l. vnica §. ꝑ
ſecundo. C. de cad. toll Pau. de Ca. in conſ. 291 quia in pdicto. co.
2. circa med. li. 1. Non obſtat, ꝙ Franciſchinus poſtea deceſſerit
ſine filijs maſculis, quia ſatis eſt, ꝙ ſemel defecerit cōditio. l. hęc
2 conditio. ff. de cōd. & dem. & † verba cōditionū ſunt ſtrictè in-
terpretāda. Bar. in l. 1. § bonorū. ff. ad Treb. Ideo iſta cōditio nō
debet extēdi ad filios filiorū, vt no. in l. ſi quis. C. de inſti. & ſub.
ſub cond. fac. vbi Iaſ. col. 4. & idē Iaſ. in l. in ſubſtitutione. ff. de
vul. & pup. Dec. in conſ. 95. col. 6. & vltra mod. facit ratio, quia
verba conditionis debēt intelligi de primo actu, ideo ſi cōditio
ſemel deficit, ceſſat diſpoſitio: nec ſufficit cōditionē poſtea im
pleri. Pau. de Ca. in conſ. 136. Viſis & cōſideratis oībus ſuperius
enarratis, col. 3. ante med. lib. 1. ideo ſtatim atqꝫ teſtator deceſsit
relicto filio Frāceſchino, defecit oīno conditio: nec vlterior cō
ditio ſpectāda eſt in perſona filij, vt no. Cor. in conſ. 304. col. 9.
ver. accedat ad hāc interpretationē, li. 3 Rurſus allegāti euenıſ-
ſe caſum ſubſtitutionis, incūbit onus probandi, l. ei qui dicit. ff.
de prob. l. actor. C. eo. tit. & in terminis ſubſtitutionis ita arguit
3 Cor. in conſ. 261. col 2. verſ. ideo cū non appareat. li. 2. † Et vbi
eſt dubiū an teſtator voluerit ſubſtituere, vel non, non pōt dici
probata ſubſtitutio: qa probatio dubia nō relenat. c. in pręſentia
de prob. ſed interpretat̃ ſubſtō dubia contra eū, in cuius fauorem
facta eſt, in fauorē rei conuēti. Cor. in conſ. 186. col. fi. verſ. con-
firmantur ꝑmiſſa, & in conſ. 304. col. 9. verſ. & qñ obſcuritas. li.
3. & allegās ſubſtitutionē comprehendere aliquem caſum, tene-
tur probare, qa ſemper dici pōt ſubſtitutio hoc caſu nō loquit̃.
Soc. in conſ. 62. col. 3. in conſ. 63. col. 8. & in conſ. 116. col. 5. li. 3.
Et maximè hoc procedit in ſubſtitutione fideicōmiſſaria, quia
dicitur onus. l. cohæredi. §. cū filio. ff. de vulg. Ideo in dubio pro-
nunciationū, eſt fideicommiſsi locū non eſſe. Soci. in conſi. 113.
col. pen. ad finē. ver. vnde ex premiſsis. li. 1. per tex. in l apud Iu-
lianū. §. Seio. ff. de lega. 1. & in l. Titia. §. qui inuita. ff. de lega. 2.

tradit

tradit & Dec.in conſ.95. col.5.in conſ.356.ad fi.in cōſ.465.col.
3.& in conſ.593.ad fin. addo Rotā deci.864. Teſtator,circa fi.in
antiq.In quo ipſo tū artic. Soc.variauit, nā in l. ſi filius qui pſi,
col. 14.ver & pro alia opi.ēt fact.ff de vul. dicit, ꝙ legata & fi-
deicōmiſſa abſolutè dūr fauorabilia,p l. 1.in fi.ff vt in poſſ. leg.
4 ſed iā contrariū vř verius,ꝙ immo † legata & fideicōmiſſa dūr
odiōſa, & ſtrictè interpretāda. Bene fateor, ꝙ vbi legatū aut fi-
deicōmiſſum aliàs non valeret, tunc longa fiat interpretatio ad
actus validitatē: ſed ſtante validitate, ſtrictè tunc vř procedēdū,
quod ipſum vř voluiſſe idē Soci.in l.cū auris.col.fi. verſ. ex qui-
bus octauo loco.ff.de cōd. & dem. vbi licèt fideicōmiſſum dicať
grauamen,non ppea debet conſtringi, ſed ampliari, vt volūtas
teſtatoris ſeruet. quinimmo nō valuiſſet fideicōmiſſum in filijs
filiorū,qui honorati non fuerunt.l.ab eo.C.de fideic.Bar.& doc.
in l. Centurio.ff.de vul. Nec dicat aliquis, ꝙ ſubſtitutio facta in
reſiduo,videať facta ſine illa cōditione, quia immo eſt facta ſub
5 eadē cōdōne pp illā † aduerſatiuā, Aūt, de cuius natura eſt repe
tere qualitates pcedentis diſpoſitionis.gl.in §.itē lapilli. Inſt.de
rerū diui.& vide Ale.in l.ſi filius a patre,col.pe. ff.de lib.& po-
ſthu. Iaſ.in l.trāſigere,col.pe.circa fi. C.de trāſ. & alibi ſæpiſſi-
me doc dnt.Igit intelligi illa verba,In reſiduo aūt &c.ſ.retento
eodē caſu.ſ.decedēte teſtatore ſine filijs maſculis. Pro qua inter
pretatione optimè faciunt, q ſcribit Aoc.in conſ.137.Principa-
liter ponderandū,col.1.verſ.ſed ſubtilius, vbi ꝙ ſequētes ſubſti
tutiones cenſenť factæ p modū cōtinuati ſermonis ad primā,vt
ſic ex primordio tituli,poſterior formet euētus.l. 1. C.de impo.
luc.deſcrip.lib.10.& in terminis huius cōditionis ꝙ cenſeat re-
petita in ſequentibus ſubſtitutionibus ſaltē ex mente teſtatoris,
tradit Pau.de Ca.in cōſ. 410. Viſo facto & dubijs mihi traditis,
col.fi.lib.2. Ad idē adduco Bal.in conſ.27. Præteritio.li. 2.vbi ſi
6 teſtator ſubſtituit † filios inter ſe vulgariter, pupillariter & per
fideic & ipſis oibus decedentibus ſubſtituit Titiū ſimplr,Titius
cenſeť etiā ſubſtitutus vulgariter, pupillariter & p fideicōmiſ-
ſū pp cōtinuationē & cōiunctionē orōnis. Ad idē adduco Anc.
in conſ.361.Viſa plena facti narratione, col. 1. circa med.verſi.
nec obſtat,qđ dixi.vbi ꝙ in materia cōtinuata dicta in vna orō-
ne modificatiuè vel reſtrictiuè, aut aliter, cenſenť in alia orōne
repetita pp identitatem rōnis.Ad idem adduco Calde. in conſ.
6.in tit.de elec.vbi ꝙ cl'a, Et cuilibet inſolidū,cenſeť in ſequenti
bus repetita,quia continuatiuè veniunt, per tex.in c.Apoſtolus.
30.q. 7.& in c.2.requiris,de appel.Ad idem adduco Cor.in cōſ.
7 112. lib. 4. vbi † qñ plures vendunt aliquam rem & quilibet in-
ſolidū,omnes promiſsiones poſtea factæ cenſentur etiā inſolidū
factæ,cū veniant continuatiue ad ipſam venditionem.Et pro p-
miſſis tex.in l.fi. verſ.coniuncta ſcriptura.ff. de reb. dub Et niſi
dicamus repetitionē induci,ſequeretur abſurdū, ꝙ liberi poſiti
in conditione ad excluſionē ſubſtituti ipſi excluderenť a ſubſti-
tuto in reſiduo, qđ incōueniens conſiderat Pau. ad inducendū
repetitionem in d.cōſ.410.in fi.lib. 2.Quibus conſequens eſt ni
hil iuris ad ea bona obtinere hæredes a Raudem ex illa ſubſtitu
tione,quia verba vūr clara contra eos, & ita reſcribendū cenſui
ſub correctione. Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Vena ſeu minera ſunt ad exemplum theſauri, & inuentoribus quæruntur.*
2 *Colonus poteſt auri venas vel argenti inquirere in re cōducta.*
3 *Cui competunt regalia, videntur competere & fiſcalia.*
4 *Iura fiſcalia videtur competere domino habenti merū imperiū.*
5 *Clauſula generalis poſt ſpecies enumeratas, exaudienda eſt vltra caſus ſpecialiter expreſſos.*
6 *Verba vniuerſalia cōprehendūt omnia, quæ excogitari poſſunt.*
7 *Si alicui conceditur immunitas ſimpliciter, intelligitur a muneribus perſonalibus tantùm.*
8 *Verba vniuerſalia comprehendunt etiam regalia non expreſſa, modò non diſſimilia præcedentibus.*
9 *Vbi conceditur omnimoda iuriſdictio, venit ius appellationis.*
10 *Ius appellationis pertinet ad ſuperiorem iure ſuperioritatis, quod ius remiſſum non cenſetur, cum vaſallus recognoſcat dominium directum in ſuperiorem.*

CONSILIVM. CCIX.

¶ Pro Magnifico Comite Fruzaſchi, contra Principem, de vena metalli inuenta.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Illuſtriſsi-
mus Princeps inueſtiuit illuſtrem ac magnificū
Comitem Fruzaſchi de loco Sancti Secundi, cum
omnibus pertinentijs fuſius explicatis in inſtro
inueſtituræ. Deinde dñs Comes in territorio loci
inuenit venā,ſeu menā quæ vocant metalli ſeu plumbi. Quæri-
tur ſi ad dñm Fruzaſchi pleno iure pertineat? Breuiter reſcribē
1 dū putaui, ꝙ ſic.nā † eiuſmodi venæ ſiunt ad exemplū theſauri,
& inuentoribus qruntur. Pau.de Caſt. in conſ.3. col.fi. verſi. &
ſic pars dicti.Mar.in conſi. 13.fundamētū pſati dñi Vicarij. & in
conſ.330.Libellus iſtorū agentium, lib. 2. fortius ſcribit Ang.in
2 l.ſi viuſfructus.§ fructuarius.ff.de vſufr.ꝙ poteſt † colonus auri
venas vel argenti inquirere in re conducta. Secundò videndū
eſt,quia tex.in l. 2.& 3. C.de metal. li. 11. volunt ꝙ inuentores
metallorū & exercentes eā artem,cogantur inferre fiſco certam
partem metalli, & amplius ſingulis annis certā pecuniæ quanti-
tatē,iūcta declaratione gl.in d.l. 2. An dñs Comes obligeť ad eā
proteſtationē, placet mihi eum non obligari, etenim Dux illu-
3 ſtriſsimus contulit in Comite etiā iura fiſcalia, † nā cui compe-
tunt regalia, vūr cōpetere & fiſcalia. Alex.in conſ.31. Viſo the-
mate quæſt. pmiſſæ,col. 2.ante med.verſ.ad idē adduco: & verſ.
videamus, lib.2. qđ eſt repetitū in conſ.3. lib.4. & inter regalia
cōputatur ius piſcationū,vectigalia,confiſcationes,& alia id ge-
nus.c.vnico,quę ſint regalia Dec.in conſ.271.col.3.ver.alterius
etiā aduertendum. Iaſ.in rep.l.quo minus, in 6.not. ff. de flum.
4 † Secundò iura fiſcalia vūr cōpetere dño habēti merū imperiū,
vt p Ale.in d.conſ.30. Porrò dūm Comitē merū imperiū in di-
cto caſtro obtinere eſt iuris pluſquā perſpicui. Tertiò ad inſtrm
inueſtiturę explicanť ſpecies plurimę iuriū regaliū,immo adeò
plures q colligantur in d. c. vnico, q ſint reg. deinde ſubijcitur
cl'a gñalis,Et alijs quibuſcunq; &c. q cl'a nihil ageret, niſi ad ius
venarū eiuſmodi metallorū ptineret, qđ pbandum non eſt.l. ſi
5 qñ.in prin. ff.de leg. 1. † Immo cl'a gñalis poſt ſpecies enumera
tas exaudienda eſt vltra caſus ſpecialiter expreſſos.l.ſtipulatio-
nes cōmodiſsimū.ff.de ver.ob.Soc.in conſ.188.col 3.poſt med.
& in conſ.251.col. 2.poſt med.li. 2. qđ maximè pcedit, quia ſunt
adeò gñalia & ampla verba ſequentia,vt ad ſpecificata reſtringi
nō pñt ſalua rōne recti ſermonis. l.emptor.§. Lucius, vbi gl. &
doc.ff.de pac. Bal.& doc.in l.ſub ptextu ſpecierū & in l.ſi de cer
ta.C.de trāſac. Ale.in conſ.46.col. 1.in conſ.117.col. 2.lib.1. in
conſ.11.li. 2.& in conſ.48.li.6. Aret.in cōſ.60. ad fi. Cor.in cōſ.
168.col.fi.li. 1.Quartò iſta inueſtitura loquitur p verba pgnan-
tia & vřia, ergo oia cōprehendit.c.ſolitæ.de maio. & obe.l. Iulia
6 nus.de leg 3.c.ſi Romanorū.19.di.† Immo cōprehendunt ver-
ba vřia oia,q excogitari pñt. l.in fideicōmiſſi. §.cū Pollidius.ff.
de vſuris.l.cum virū.C.de fideic. Soci.in conſ. 26.col.2.lib.3. &
dicit Pau. de Ca.in conſ.333.Dubium vř pima facie, col. 1.li.2.
ꝙ verba vřia ad ſpecificata reſtringi non pñt, ſalua ratione re-
cti ſermonis,licèt ſecus in verbis indiffinitis,aut gñalibus. Alibi
ſcribit Alex.in conſ.30.col. pe.lib.5.ꝙ verba immunitatis præ-
gnātia & vřia extenduntur etiā ad onera inſolita: & immunitas
7 eſt odioſa, & ſtricti iuris. † Ideo ſi alicui conceditur immunitas
ſimpliciter, intelligitur a muneribus perſonalibus tm̄.l. qui im-
munitatē. C.de mune.patr.li.10.l.hi qui.ff.de vaca.mun. hic aūt
ſumus in materia fauorabili, quia agiť de cōceſſione principis, in
qua eius pindiciū nō verſať.l.ſi.ff.de conſtit.prin. & in terminis
terminantibus, ita decidit Ro.in conſ.271.Vis tota. vbi loquitur
in cōceſſione facta Comiti, in qua primò fuerunt expreſſi aliq
caſus regalium, deinde ſubiecta ſunt verba vřia. dicit Rom. ꝙ
8 † verba vřia cōprehendunt etiā regalia nōn expreſſa, modò nō
diſſimilia pcedentibus. Idē voluit Pau.de Ca.in conſ. 63. ꝙ di-
cti redditus li. 1. Rubeus Alexandrinus in conſ. 50. & eiuſmodi
verba pgnantia & vřia in conceſſione caſtri etiā cōſiderat Cor.
in conſ.321.col.4.ad fi & col. ſeq.li 4. Dec.in conſ. 197. col. 2.
poſt med. ver. pterea, pp verbum, Omnimodā. vbi ꝙ verba vřia
geminata cōprehendunt ēt iura principi reſeruata, putà ſi con-
ceditur iuriſdictio omnimoda, per gl. in cle. 1. verbo omnimo-
dā.de fo.cōpe. Addo Bal. in c.quāto. col.pe. de iudi. vbi qñ con-
ceditur omnimoda iuriſdictio, venit merū & mixtū imperiū. ſe-
cus ſi cōcedať oīs iuriſdictio, qđ Bal.dictū pro ſingulari, & nun-
quàm obliuioni tradēdo, referr & ſequitur Iaſ.in l.imperiū, col.
5.in fi. verſ.4.moueor.ff.de iur.om.iu.& in l.ſi mater. §.1.col.1.
ff.de vulg. ¶ Fortius voluit idē Iaſ in conſ. 161.in prin. lib. 2. ꝙ
9 † vbi conceditur omnimoda iuriſdictio, venit ius appellationis,
quod ipſum tā dictum conſuetudo contraria nō admittit, & de
iure

iure etiã fortè nõ conſtat, qui cõceſsio iuriſdictionis oĩmodè vẽ
intelligẽda reſpectu actuũ primę cognitionis. l. bones. §. hoc ſer
10 mone. ff. de ver. ſig. Secundò, quia † ius appellationis pertinet
ad ſuperiorẽ iure ſuperioritatis, qđ ius ſuperioritatis remiſſum
non cenſeatur, cũ vaſallus recognoſcat dñm directũ in ſuperio-
rem. ¶ Quinimmo etiã ſi expreſsi nõ fuiſſent aliqui caſus rega-
liũ, ſeu ad iura regalia pertinẽtes, adhuc idẽ videret dicẽdũ, ꝙ
dñs Comes debeat cõſequi oẽm vtilitatẽ, quæ ex caſtro, ſeu ter-
ritorio ſuo percipi poſsit, & ꝙ principi teneatur ſolũ ratione
ſuperioritatis ad ea, quæ continẽtur ſub fidelitatis ſacramento:
per ea q̃ pulchrè ac latè no. Pau. de Caſt. in conſ. 353. Cõmodũ,
lib. 3. vbi loquitur in vena auri, & efficaciter arguit ꝙ vniuer-
ſa vtilitas pertineat ad feudatariũ, nec aliquid conſequatur dire
ctus dñs. idem ẽt voluit ipſe Pau. de Caſt. in d. conſ. 63. ꝙ dicti
redditus, lib. 1. ¶ Sed contra præmiſſa vr̃ facere dictũ Rotæ de-
ci. 119. Legatus vel Nuntius, in nouis. & deciſ. 460. Nota Lega-
tus, in antiquis. vbi ꝙ cõceſsio facta verbis vniuerſalibus com-
prehendit reſeruata principi, putà, ſi Papa dat poteſtatẽ Lega-
to de latere conferendi beneficia, qualitercunq; vacantia, nã be-
neficia reſeruata cõferre non poterit. Ad iſtud rñdeo multis mo
dis: & primò, ꝙ in caſu Rotæ non erant verba vniuerſalia, gemi
nata & prægnantia, prout in caſu noſtro, ſed ſimpliciter verbũ
illud vniuerſale, Qualitercunq;. Secundò rñdeo, ꝙ in caſu Rotę
non erant expreſsi aliqui caſus pertinentes ad reſeruationẽ Pon-
tificibus, prout in caſu nr̃o, vbi caſus plurimi expreſsi ſunt re-
ſpicientes ad regalia & fiſcalia iura. Deinde ſubiecta verba vni-
uerſalia & ipſa prægnãtia & reperita apta cõprehẽdere oĩa etiã
maiora caſibus expreſsis. Tertiò rñdeo, in caſu Rotæ illud ver-
bũ vniuerſale, Qualitercunq;, ſolũ reſpicit modũ vacationis, vt
poſsit Legatus conferre beneficia quoquomodo vacat, non au-
tem reſpicit actum reſeruationis, qñ talia beneficia vacantia eſ-
ſent reſeruata. Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio facta per verbum commune Subſtituit, adiectũ certę rei, dicitur fideicommiſſaria: nam verbum commune adiectũ certæ rei, nunquam trahitur ad vniuerſalem ſubſtitutionem.*

2 *Sunt repugnantes ſubſtitutio vulgaris & fideicommiſſaria, cũ requirat fideicommiſſaria aditionem hæreditatis, & expiret vulgaris per aditionem.*

3 *Clauſula codicillaris non operatur contra voluntatem teſtãtis.*

4 *Subſtitutio directa non trahitur ad fideicommiſſariam ex clauſula codicillari, quando repugnant verba & mẽs teſtatoris.*

5 *Extractus ab vtero in quarto menſe habetur pro mortuo, perinde ac ſi mulier abortiuum feciſſet.*

6 *Paria ſunt naſci quem mortuum vel viuum quidem, ſed eo tempore, vt certum ſit, non eum viuere poſſe.*

7 *Regula, quòd deſcendens non tranſmittit hæreditatem non aditam ad deſcendentes, non procedit in infante.*

8 *Sententia debet eſſe conformis libello porrecto.*

9 *Quandoque æquitate ſuadente ad euitandum circuitum, poteſt iudex condemnare ex libello inepto.*

CONSILIVM. CCX.

¶ Pro D. Honorata in caſu ſubſtitutionis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Mulier quę
dã a Lucia, cui Honoratæ erat nomẽ, inſtituit poſt-
humum ab ea ꝑgnãte venturũ hæredẽ, cui ꝑ ętatẽ
pupillarẽ deſcendenti, vel aliàs qñcunq; ſine libe-
ris, ſubſtituit Valẽtinã eius ſororẽ in quibuſdã bo
nis tñ. mortua teſtatrice extractus eſt vterus vbi dr̃ deprehenſus
filius ſex, aut quinq; menſiũ mortuus, potius q̃ viuẽs, aut certè
qui tpis interuallo breuiſsimo vixit. Valẽtina cõtẽdit eueniſſe
caſum ſubſtitutionis vulgaris cõprehenſę in cõpendioſa, quę dr̃
verbis generalibus, (nã de pupillari fruſtra agit, q͞a nõ fit a ma-
tre) Ex aduerſo aſſurgit Ludouicus Ritij, maritus olim Honora
tę, dicẽs illũ filiũ fuiſſe inuentũ ſpirãtẽ, propterea, ꝙ in eũ trãſ-
miſſa eſt dimidia pars eius hæreditatis, ex c. Ray. & c. Rayna. de
teſta. videndũ eſt quid iuris. Circa hanc conſultationẽ aduerten-
dũ eſt, ꝙ iſta ſubſtitutio facta per verbum cõe Subſtituit, adiectũ
certæ rei, dr̃ fideicõmiſſaria, nam verbũ cõe adiectũ certæ rei: nũ
quã trahit ad vlẽm ſubſtitutionẽ, l. cogi. §. 1. & §. gñaliter, verſ.
inde quæritur. ff. ad Treb. vbi Bar. & doc. Bar. in l. centum, co. 5.
verſi. quid ſi teſtator ſubſtituit aliquẽ cõpendioſæ. ff. de vulg. &
ibi doc. Iaſ. in conſi. 46. quidã nomine cola. lib. 2. Pau. de Caſt. in
conſ. 341. mater iſta, col. 1. & ad fi. conſ. li. 1. vbi ampliat. no. Idẽ
Pau. in cõnſi. 16. Viſo dicto pũcto & dubijs, in 2. dub. lib. 2. Cor.
in conſ. 47. col. pe. ad fi. in conſ. 94. lib. 1. in conſ. 35. col. 2. in cõſ.
152. col. 3. lib. 2. in conſ. 40. col. 2. in conſ. 138. col. 3. lib. 3. in qui
bus locis hr̃, ꝙ talis ſubſtitutio non trahitur ad directã, licèt fiat
ſubſtitutio in re certa, per verba directa non iñ ciuilia, ſed dire-
cta iuriſgentiũ, prout eſt verbũ Accipiat, moriatur, quod etiam
voluit Bar. in l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſt. Bal. in l. humanita-
tis. C. de impub. Aret. in cõſ. 154. Periculoſum, col. 5. in fi. verſ.
& pro declaratione materiæ. Cor. in conſ. 322. col. 4. circa med.
verſi. itẽ facit, quia iſta verba, lib. 3. ¶ Aduertendũ tñ circa præ-
1 miſſa dum dr̃ ſubſtitutionẽ † factã in re certa verbis cõibus, non
trahi ad directã, quia iſtud procedit, qñ expreſsè fit ſubſtitutio
in re certa: ſecus ſi inſtituto in re certa, ſimpl'r fit ſubſtitutio ver
bis directis iuriſgentiũ, licèt non directis ciuilibus, nullo alio da
to cohærede, ita Alexan. in conſ 45. col. 4. circa med. lib. 1. poſt
Imol. in c. Raynutius, in materia compendioſæ de teſtam. per
tex. in c. ſi pater. de teſta. lib. 6. Addo Pau. de Caſt. in conſ. 49. No-
tandũ eſt, lib. 2. ¶ Secundò non procedit, qñ expreſsè fieret ſub-
ſtitutio re certa per verba directa ciuilia: nã tunc trahitur ad di
rectã. l. cohæredi. §. fi. ff. de vulg. Ale. in d. conſ. 45. co 4 lib. 1. ſed
in caſu noſtro expreſsè facta eſt ſubſtitutio in re certa, & per
verba cõia, ergo non continent directã vulgarẽ. Præterea, ſi ad-
mitteretur: Valentina ſubſtituta ex vulgari, fieret contra volun-
tatem teſtatricis, quæ noluit eam habere niſi certa bona, ſed per
vulgarem aduocaret omnia bona teſtatricis ne aliàs decederet
pro parte teſtata, & pro parte inteſtata contra regulã ius noſtrũ
non patitur. ff. de reg. iur. ¶ Iam ſubſtitutio fideicommiſſaria nõ
continet in ſe vulgarẽ regulariter, niſi in caſu. l. Pantonius. ff. de
2 fideicom. li. & l. tractabatur. ff de teſta. mili. vbi Bar. † ſunt enim
repugnantes ſubſtitutio vulgaris & fideicommiſſaria, cũ requi-
rat fideicõmiſſaria aditionẽ hæreditatis, & expiret vulgaris per
aditionẽ: ideo cum agatur de ſubſtitutione fideicõmiſſaria, &
nullus ſit hæres ſcriptus, qui adeat hæreditatẽ, vr̃ fideicommiſ-
ſum expiraſſe. l. eam quã, vbi latè doc. C. de fide. Neq; dici po-
teſt, ꝙ ꝓpter clauſulã codicillarẽ ſubſtitutio fideicõmiſſaria tra
3 hatur ad directã: † quia clauſula codicillaris non operatur con-
tra voluntatẽ teſtantis. Bal. in conſ. 212. Quidã ſaccus, col. 2. li.
1. in conſ. 25. reus, ad fi. li. 2. & in conſ. 319. quid. Nicolaus. lib. 5.
Soc. in conſ. 140 col. 4. ad fi. li. 1. Deci. in conſ. 201. col. fi. in cõſ.
4 287. col. 3. & in conſ. 191. col. 2. vbi ꝙ † ſubſtitutio directa non
trahit ad fideic. ex clã codicillari, qñ repugnãt verba & mẽs te-
ſtatoris, multominus fideicõmiſſaria trahet ad directã, cũ faci-
lius directa obliquet, q̃ ecõtra, iuxta l. Scæuola, cũ ibi not. ff. ad
Treb. iunctis his, q̃ ſupra dixi, ꝙ in fideicõmiſſaria vulgaris non
continet. Et licèt verũ ſit, ꝙ clã codicillaris non operetur cõtra
volũtatẽ teſtatoris, non tñ approbat ſimpl'r dicta Decij in d. cõſ.
ſed me remitto ad ea, q̃ dixi in conſ. 22 col. 4 verſ. 5. principali-
ter. Operabitur tñ iſta clã codicillaris, ꝙ veniẽtes ab inteſtato,
tenebuntur reſtituere iſtud fideicõmiſſum Valentinæ. l. ex ea. §.
1. vbi gl. & doc. ff. de teſta. no. Bar. in l. 1. ff. de iure codicil. & in
auc. 10. cauſa. C. de libe. præte. Alex. in conſ. 9. col. pen. lib. 1. in
conſ. 12. lib. 2 Pau. de Caſt. in conſ. 375. Ne ſub æquiuoco, col. 2.
poſt med. lib. 1. Soci. in conſ. 140. col. 4. lib. 1. & in conſil. 93.
col. 1. lib. 4 Cor. in conſ. 248. col. 1. lib. 1. & in conſil. 114. col. 2.
circa med. lib. 4. Deci. in conſ. 242. & in conſil. 320. & alibi ſæpe
doc. Ideo ab inteſtato vidẽdũ eſt, quis dicatur ſuccedere: nã ma-
ritus teſtatricis dicit ſe ſucceſsiſſe filio ſuo extracto de vtero ma
tris, conſequẽter in bonis filij inueniſſe bona materna. Ipſa autẽ
Valentina licèt proceſſu, & actis dicat ſe venire ex vulgari, quo
iure ſuccedere non põt, vt ſupra oſtendi; tñ ex quo maritus ſo-
lus nititur ſucceſsioni ab inteſtato pro dimidia, pręſupponẽdo
valere fideicommiſſũ, de quo ſupra & illud ab inteſtato deberi
vigore clæ codicillaris, dicit ipſum maritũ non poſſe ab inteſta
5 to ſuccedere, ex quo ille filius † extractus eſt ab vtero matris, in
quarto aut quinto mẽſe, quo caſu cũ clarũ eſſet eum viuere non
poſſe, certũ hr̃ pro mortuo, perinde ac ſi mulier abortũ feciſſet,
ob id tali filio ita extracto ſuccedi non potuit ab inteſtato, ſm
magis cõem opi. Pau. de Caſt. in l. 2. col. 2. verſ. circa legẽ ſequẽ-
tem. C. de poſthu. hære. inſti. quẽ ſequitur Ale. & Iaſ. in l. quod
6 dr̃. ff. de libe. & poſthu. quia † paria ſunt naſci quẽ mortuum, vel
viuum quidem, ſed eo tpe vt certũ ſit, non eum viuere poſſe ſm
eos. facit quia paria ſunt aliquid non eſſe, vel eſſe, ſed inefficax l.

et

ex his ff. de cõdi. inde. Ibi Iaſ. cum ſimi. quæ idẽ Iaſ colligit, in l.
fi. ff. de offi. ei cui mã eſt iuriſdi. Ergo vita breuis illius tempeſti-
uius extracti, in conſideratione habenda non vr̃, qñ conſtat illã
eſſe inutilem, & confeſtim defecturam. Et licèt contrarium te-
neat Ange in d. l quod dicitur. Bal. in conſ. 227. ad intelligen-
tiã, circa fi. verſi. & licèt natus. lib. 1. & in conſ. 113. ad fin. lib. 5.
tñ in cõtrariũ eſt magis cõis opi. ſecũdũ Soci. in l. cùm auus, col.
73 in fi. verſi. ſed quæritur quid ſi grauatus. ff. de cond. & dem.
& in conſi. 275. circa fin. lib. 2. Fulg. in conſi 69. col. 2. Veron in
conſi. 50. col. 4. in 2. dub. Deci. in conſ. 623. col. 2. poſt med. &
col. ſeq. & in l. poſthu. col. 3. C. de bo. poſſ. cõtra tab. Dec. Neap.
Deci. 136. ¶ Amplius eſt aduertendum, ꝙ non probatur fuiſſe
aditam hæreditatem per talem poſthumũ, ergo illa tranſmitti
non potuit, l. ventre. ff. de acq. hered. vbi no. nec potuit tranſmit
ti ex beneficio l. vnicæ. C. de his, qui ante aper. tab. quia illa trãſ-
miſsio ſolùm fit in deſcendentes, non etiã ad aſcendentes, vt ibi
not. Soci. in conſi. 116. non poteſt negari, col. 4. verſ ad ſecundũ
etiam, lib. 1. Cor. in conſ. 42 col pen. in 5. dubio, & in conſ. 225.
7 col. 1. lib. 4. ¶ In hoc tamen non facio fundamentũ, quia † regu-
la ꝙ deſcendens non tranſmittit hæreditatẽ non aditã ad aſcẽ-
dentes, non procedit in infante, quia tranſmittit hæreditatem
aſcendentis, putà matris, aut alterius aſcendentis ex linea ma-
terna, immo & extranei ad patrẽ, l. ſi infanti. C. de iure delibe.
vbi doct. Bart. & doct in l. fi. in prin. C. de iur. delibera. Anch. in
conſ. 252. Frater chariſsime, col. 2. Soc. in l. 1. col. 25. verſi. circa
tertium. ff. de vulg. Ideo vr̃, ꝙ pater, mortuo filio infante, poſsit
adire. ¶ Item ſaltem fuit trãſmiſſum ius reſtitutionis in integrũ
ad adeundum, l. non ſolùm. ff. de reſti. in integr. on. in l. Panto-
nius. ff. de acq. hære. Bar. & doc. in d. l. ſi infanti, latè Soc. in conſ.
153. in 3. dub. lib. 2. ¶ Ex præmiſsis concludendum vr̃, cũ mari-
tus poſsideat bona, & mulier egerit ex vulgari ſubſtitutione, ꝙ
abſolui maritus debet ex non iure agentis in remedio intenta-
to, poſito, ꝙ maritus ius nullum haberet, l. qui accuſare. C. de
edend. & licèt mulier foueat ius ex alia cauſa, ſcilicet fideicom-
miſsi, tñ ex ea obtinere non poteſt, l. habebat. ff. de inſtito. l. non
poſſumus. ff. ſi pars hæred. pet. l. Beblius Marcel. ff. de pac. dot. c.
Abbate de iudi. lib. 6. cuius rei duplex eſt ratio. Prima, qa ſi pro-
8 nunciaretur ſuper alia cauſa, ferretur † ſententia non conformis
libello, contra l. vt fundus. ff. cõi diuid. Secũda, quia eſſet iniquũ
ſuper cauſa non propoſita pronunciare ſuper qua non potuit
reus deliberare, an cederet vel contenderet. quas duas rationes
aſsignat Cor. in conſ. 99. circa fi. lib. 3. Tñ quia ex decretis Du-
calibus in patria Pedemontana proceditur ſola facti veritate in-
ſpecta, poteſt Senatus iudicare etiam ex cauſa non intentata.
Alex. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. ff. de ver. obl. & in cõſi.
114. col. 1. lib. 6. Soci. in conſ. 146. col. 6. poſt med. verſ. ſed quid
plura, lib. 1. & in cõſ. 160. col. pen. in fi. verſi. quartò & vltimò
hoc idẽ probo, lib. 2. Deci. in c. dilecti filij, col. 3 de iudi. Cor. in
conſ. 80. col. 2. circa med. lib. 3. Sed hic iſtud vr̃ impoſsibile, qa
mulier agens, negat maritum eſſe hęredẽ ab inteſtato, quod la-
tis vr̃ probatum, ergo condemnari non poterit ad præſtationẽ
fideicõmiſsi. Ideo cum ineptè actum ſit, vr̃ maritus abſoluẽdus
ab obſeruatione iudicij, reſeruato iure mulieri aptius agẽdi ſuo
tempore, iuxta not. in c. examinata, de iudi. per Bal. in l. 2. in 14.
oppo. C. de reſcin. vend. Alex. in l. 1. ff. ſi menſ. fal. mo. dixi. Pau.
de Caſt. in cõſ. 65. Viſo quodã libello porrecto per dominã An-
driolã, col. 2. lib. 1. & in conſ. 213. In cauſa quæ vertitur inter
cõmunitatẽ Brazini, col. 1. lib. 2. Ioan. de Ana. inter conſi. Pau.
de Caſt. in conſ. 272. Viſis prima ſnia, col. fi. lib. 1. Deci. conſ. 73.
9 col. fi. lib. 1. ad fi. † Q̃ñq; tñ æquitate ſuadente ad euitandũ cir-
cuitum, poteſt iudex condẽnare ex libello inepto. Anch. in cõſ.
23. Verba ſtipulationis, col. fi. in 2. dubio. Sed hic eſt impoſsibile
condẽnare maritum ad id, ad quod agens ipſa effectualiter fate-
tur illum non teneri. Niſi malit Senatus æquitatem ſectando, ad
rei veritatem reſpicere, potiuſquam ad mulieris agentis con-
tentionem: quod ipſum iudicium minime audeam improbare.
Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Venditor non cõdemnatur ad aſſumptionem defenſionis cauſæ, niſi conſtet, quòd moueatur lis emptori, contra formam promiſſorum per venditorem.*
2 *Quod non eſt, notorium eſſe non poteſt.*
3 *Occiſor ex cõfeſſiõe cõdẽnari nõ põt, niſi cõſtet de corpore occiſi.*
4 *Quoties non tenetur venditor de euictione, fruſtra quæritur de denuntiatione.*
5 *Statutũ tollens exceptiones cõtra inſtrumentum, nõ tolluntur exceptiones, quæ veniunt ex fonte & capite eiuſdẽ inſtrumenti.*
6 *Res emphyteotica euicta ab vno fratrum pro portione ſua accepta, non agit de euictione, ſi euincatur ſecundũ naturam contractus emphyteotici.*
7 *An in bona fratrum diuiſa, in quibus aliqua ſunt ſubiecta fideicommiſſo, poſſit agi de euictione eueniente caſu fideicõmiſſi.*
8 *Obſeruatio poſt ſecuta, declarat quale fuerit iꝰ præcedẽs reſeruatũ.*

CONSILIVM. CCXI.

¶ Vtrum antequam venditor condemnetur ad aſſumptionem defenſionis cauſæ, neceſſe ſit conſtare, quòd moueatur lis emptori contra formam promiſſorum per venditorem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Antequam
1 condemnetur † venditor, ſeu eius hæres ad aſſum
ptionem defenſionis cauſæ, neceſſe eſt cõſtare, ꝙ
moueatur lis emptori contra formam promiſſo-
rum per venditorem, ex his, quæ no. Bar in l. di-
uus. ff. de teſta. milit. vbi ex forma ſtatuti nihil opponi poteſt,
cõtra inſtrumentum publicum, debet tñ cõſtare ante omnia, ꝙ
illud inſtrũ ſit publicum, & ſit tale, quale requirit ſtatutũ. ¶ Si-
militer ſi contra factum notorium nihil opponi poteſt, debet tñ
conſtare ante omnia illud factũ notorium eſſe, immo ꝙ ſit ve-
2 rum, quia † quod non eſt, notoriũ eſſe non poteſt, c. quanto, de
translatio. prælato. Cardina. in conſ. 54. In elucidatione præmiſ-
3 ſi dubij, col. 43. ¶ † Similiter ſi quis cõfiteatur ſe occidiſſe aliquẽ,
ex confeſsione condemnari non poteſt, niſi conſtet de corpore
occiſi. Angel. in l. certum, in princ. ff. de confeſſ. Bal. in c. at ſi cle
rici, in princ. col. 3. de iudicijs. Iaſon in l. ſi qñ, in quarto not. C.
vnde vi. facit Alex. in conſ. 33. col. 2. lib. 1. ¶ Simili modo ſi ſtatu
tum loquatur de damno dato, conſtare prius oportet fuiſſe dam
num datum. Deci. in conſ. 420. col. 2. vbi latè loquitur, facit Bar.
in l. multum intereſt. ff. de condi. & demonſt. Vbi verè cõtumax
condemnari non poteſt, ſi iudex ignoret eum cõtumacem, quia
conſtare prius debet iudici de contumacia. Deci. in c. quoniam
contra, colum. 16. de probationibus. ¶ Eadem ratione dicamus,
ꝙ niſi conſtet iudici moueri controuerſiã emptori contra pro-
miſſa a venditore, ꝙ condemnari venditor non poſsit ad formã
promiſſorum. & pro hoc adduco Angel. in conſ. 177. In facto
proponitur, ꝙ Baldaſari, in princ. vbi quando venditor non te-
netur cauſam defendere, non debet denunciari, vt emptorem
4 defendat, putà, † ſi emptor de facto inquietatur: nam quoties
non tenetur venditor de euictione, fruſtrà quæritur de denun-
ciatione. Sed in caſu iſto non tenetur venditor ad cauſæ defen-
ſionẽ, quia non conſtat, quòd moueatur cõtrouerſia contra pro
miſsionem: nã in inſtrũ fuit reſeruatum ius Ardizoni Barbada-
zani, & nunc hæres Ardizoni, id eſt, Ioan. Maria agit contra par
tẽ, & ſe fundat in illa reſeruatione, ſi acta videantur: ergo nõ ali
quid petit contra formã promiſſorũ per venditorẽ, immo ſecũ-
dum formã illius reſeruationis. ¶ Bene faciunt, quæ ſcribit Bar.
5 in l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clam. † Vbi ſi ſtatutum tollat ex-
ceptiones contra inſtrũ, non cenſetur tollere exceptiones, quæ
veniunt ex fonte & capite eiuſdem inſtrũ. no. Bal. in l. ex prędijs.
C. de euic. & in l. ex placito. in fi. C. de re. permu. Alex. in l. filiæ
licèt. C. de colla. latè Deci. in c. ex parte, lo 2. de offic. deleg. in
conſ. 219. col. 2. & in conſ. 298. col. 2. ¶ Simili modo de iſta eui-
ctione non debet teneri venditor, ſeu eius hæres, cum illa fiat ex
fonte & verbis expreſsis ipſius inſtrumẽti. ¶ Et in terminis eui-
6 ctionis videmus, ꝙ † ſi vnus fratrũ in diuiſione accipit rem em-
phyteoticam pro portione ſua, ſi illa euincatur ſecũdum natu-
ram contractus emphyteotici, non agit de euictione, glo. Bart.
& Bald. in l. ſi familiæ. C. fam. erciſ. Roma. in conſ. 503. col. fin.
Alex. in conſi. 21. lib. 5. ꝙ procedit etiã ſi de euictione promiſ-
ſum ſit, modo non ignoraret accipiens qualitatem rei, qđ eſſet
emphyteotica. Areti. in conſi. tertio, in princip. Curti. ſenior
in conſi. 49. colum. 7. verſi. ad quintum argumentum, & no. in
d. c. ſi familiæ. Fortius non poterit agi, etiam ad pretium ex
quo ſcienter accepit, l. ſi fundum. C. de euict. Deci. in conſ. 4
circa fi. & declarat Pau. de Caſt. in l. emptorem. §. fi. de act. empt.
vbi conſtituit differentiam, an euictio non debeatur ex diſpo-
ſitione hominis, putà ex pacto. Et tũc pretium nihilominus re-
ſtitui

ſtitui debeat, an ex diſpoſitione legis propter ſciẽtiã rei alienę,
7 aut alteri obligatæ, & tũc ſecus. ¶ † Sic ſi fratres diuidant bona
& promittunt de euictione, in quibus bonis aliqua erant ſubie-
cta fideicõmiſſo, euenĩre caſu fideicõmiſſi: ſi illa euincunt per
ſubſtitutũ, nõ põt agi de euictione, data ſcientia talis fideicõmiſ
ſi, quia fit euictio ſecundũ naturã rei fideicõmiſſo ſubiectę, niſi
in diuiſione fuiſſet remiſſũ fideicõmiſſũ. Bar. & doc. in l. qui Ro
mæ. §. duo fratres, vbi Cro. col. 25. ff. de ver. obl. Cor. in conſi.
150. col. fi. lib. 3. & in cõſ. 42. ad fi. lib. 4. Itaq; neſcio videre, quõ
poſſet condẽnari conuentus ad aſſumendum onus, quando non
conſtat fieri, aut peti aliquid cõtra promiſſũ, immo ſm formam
promiſſorum & conuentionũ. ¶ Amplius probanit Io. Maria ſe
& eius patrẽ, vſos fuiſſe illa via, cũ bobus & curribus, & ita vti
ſe ſolitos fuiſſe, ergo illa cõſuetudo, ſeu quæ ante erat, declarat
quale fuerit ius eeſeruatum. regula ſemper in ſtipulationibus. ff.
de reg. iur. latè Iaſ. in l. certi conditio. §. ſi nũmos. ff. ſi cer. pet. nã
8 † obſeruatio poſt ſecuta declarat, quale fuerit ius pcedens reſer
uatũ. Pau. de Caſt. in cõſ. 314. Super eo qđ quæritur, ad fi. & pul
chrius in conſ. 347. Quæ circa donationẽ, col. fi. lib. 1. Soci. in
in conſ. 25. col. 9. ad fi. lib. 2. in conſ. 145. col. 2. eo. lib. in cõſ. 66.
col. 4 & in conſ. 68. col. pen. ad fi. lib. 3. Roma. in conſ. 271. Vis
tota, col. 2. verſ. tertiò nõ eſt dubiũ. Quibus conſequẽs vr̃ abſol
ui oportere cõuentũ a petitis, ſtãtibus actis, ad modũ quo ſunt,
& ita pronunciandũ eſſe puto ad correctionem tamen cuiuſuis
ſanius conſulentis. Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano.

SVMMARIVM.

1 *Res emphyteutica nõ dicitur cõmiſſa antequã dominus directus declarauerit voluntatẽ ſuã, quòd vult rẽ haberi pro cõmiſſa.*

2 *Quando aliquid inducitur ipſo iure, licèt non requiratur ſententia diſpoſitiua, tamen requiritur declaratiua in his, quæ trahunt ſecum executionem.*

3 *In caſibus in quibus licèt domino directo accipere poſſeſſionem rei emphyteuticæ, propria auctoritate, non eſt neceſſaria ſententia declaratoria.*

4 *Lucana cõſtitutio admittẽs probationẽ iuramenti poſt decẽniũ, intelligitur de decennio a tẽpore ortæ obligationis efficaciter.*

5 *Termino conſtituto ad ſoluendũ, ſi ante debet præcedere aliqua liquidatio, non currit terminus ante factam declarationem.*

6 *Qui non eſt in rerum natura dicitur incapax, nec admittitur ad ſubſtitutionem.*

7 *Qualitas adiecta verbo, debet adeſſe ſecundum tempus verbi.*

8 *Quo caſu cõductor finita cõductione nõ poſſit percipere fructus.*

9 *Quando dominus declarauit voluntatem ſuã, et expulit emphyteutam, poteſt adhuc penſionem petere præteriti temporis.*

10 *Inſtrumentum conditionale executionem habere non poteſt ante impletam conditionem.*

11 *Res commiſſa cum pertinet domino directo, non conductori, illud procedit de iure communi.*

CONSILIVM. CCXII.

¶ Cõductores debẽt obtinere res cõmiſſas ẽt ante cõductiones.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In caſu pro
poſito breuiter ſcribendo, puto q dñi conducto-
res debeant obtinere excheitas, ſeu res cõmiſſas,
aut deuolutas etiã quæ contigerunt ante eorũ cõ-
1 ductionẽ, quatenus tñ eſt facta compoſitio † vel de
claratio de tempore ipſorum conductorum, nã res emphyteu-
tica non dr̃ commiſſa antequàm dñs directus declarauit volun-
tatem ſuam, q vult rem haberi pro commiſſa. gl. & Bar. in l. 2.
ff. ſi ager vectig. Bal. in l. fi. C. de reuoc. dona. l. 2. vbi Iaſ. in 5. no-
ta. C. de iure emphy. & idem Iaſ. in l. poſthumo, col. 6. verſ. pro
iſta opi. C. de bon. poſſ. contra tabu. Deci. in conſ. 144. col. 3. poſt
med. verſi. præterea, etiã in conſ. 146. col 3. in 2. dub. vbi etiam
q ſm aliquos requiritur ſententia declaratoria, & idẽ Deci. in
conſi. 160. ad fi. Quin immo hoc de ſententia declaratoria in em
phyteuſi firmat idem Dec. alios referens in cõſi. 185. col 4. poſt
med. verſi. ſed breuiter ad iſta, licèt idem Dec. tenuerit contra-
rium in d. conſi. 146. ſed ibi loquitur in emphyteuta eccleſiæ.
Idem etiã q requiratur ſententia declaratoria, vt vellet Iaſ. in l.
2. col. 5. verſi. ad idẽ & tertiò. C. de iure emphy. faciunt no. per
Iaſ. poſt alios, in l. ſi quis maior, col. pen. in 13. no. C. de tranſa.
2 † vbi generaliter dicit, q qñ aliquid inducitur ipſo iure, putà ſi
pœna ipſo iure imponitur, licèt non requiratur ſententia diſpo
ſitiua, requiritur tñ declaratoria in his, quæ non trahunt ſecum
executionẽ, per tex. in c. eũ ſecundũ, de hære. lib. 6. not. Gemi.
in c. Felicis, in prin. col. 2. de pœnis, lib. 6. & no. Bal. in c. 1. §. qui-
bus modis feu. amittat. Iſtam etiã doctri. Gemi. ſequitur Deci.
in c. 1. col. 4. in fi. de iudi. in l. ſi quis iniquum. §. quod autẽ & ibi
Iaſ. col. 2. ff. quod quiſq; iuris. Idẽ Deci. in conſ. 145. col. 3. circa
med. & in conſ. 327. col. 3. circa med. ſed licèt emphyteuta ceſ-
ſet ſoluere, tñ executio ipſo iure fieri non poteſt: quo defectu ip
ſa bona transferantur in dominum, ideo ſententia declaratoria
vr̃ neceſſaria, licèt non diſpoſitiua. ¶ Aduertendum tñ ex præ-
3 miſſa doctr. † in caſibus in quibus liceret domino directo acci-
pere poſſeſſionem rei emphyteuticæ, aut feudalis propria au-
ctoritate, in illis non eſſet neceſſaria ſententia declaratoria. qui
autẽ ſint illi caſus, nõ eſt præſentis conſiderationis, ex quibus
apparet ſine dubio q ante declaratã voluntatẽ dñi, res emphy-
teutica nõ dr̃ commiſſa: ergo ſi dñs directus, ſeu alij pro eo de-
clarauerunt voluntatẽ ſuã de tempore modernorum conducto
rum, tunc demum res videntur cõmiſſæ, & ſic videntur conue-
nire verba locationis, conſequenter & eius diſpoſitioni vr̃ eſſe
locus. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. l. quod conſtitutum. ff. de teſt.
mili. facit ad hoc, quod dicimus, tẽpus illud ſpectandũ eſſe, quo
diſpoſitio efficaciter ſortitur effectũ. l. cum notiſsimi. C. de præ-
ſcr. 30. vel 40. an. l. fi. §. ſin autẽ auaritia. C. com. de leg. l. fi. C. de
iure do. l. quæſitum. §. pe. ff. de precar. per quæ ibi dicit Rom.
4 in conſi. 102. Super eo quo primò quæritur, col. 1. q † Lucana
conſtitutio admittens probationẽ iuramenti poſt decennium,
intelligitur de decẽnio a tempore ortæ obligationis, efficaciter.
nec ante currit illud decẽniũ, licèt ante eſſet orta obligatio, ſed
non efficaciter: In propoſito bona emphyteutica non dicuntur
cõmiſſa efficaciter ante ſecutã declarationẽ dñi directi, & ſen-
5 tentiã declaratoriã, vt ſupra. Facit q dicimus, q licèt † cõſtitua
tur certus terminus ad ſoluendũ, ſi tñ ante ſolutionẽ debeat pce
dere aliqua liquidatio, ſeu declaratio, non currit terminus ante
factã declarationẽ, ſeu liquidationẽ. Are. in conſ. 94. col. fi. verſ.
ſed terminus aſsignatus. Cor in conſi. 544. col. 2. poſt med. li. 1.
ideo ante declaratã ſeu liquidatã voluntatẽ dñi directi, non poſ
ſunt dici res in cõmiſſum recidiſſe, cũ talis declaratio ſit neceſ-
ſaria. ¶ Optimè facit, q dicimus in materia ſubſtitutionis ad con
ſiderãdũ, an quis dicatur capax vel incapax ſubſtitutionis, inſpi
citur tp̃s euenientis caſus ſubſtitutionis. ideo ſi quis eo tpe non
6 dũ eſſet † in rerũ natura, diceret incapax, nec admitteret ad ſub
ſtitutionẽ. l. interuenit. ff. de lega. pręſt. l. cũ qui poſt. ff. de cõdi.
& dem. l. cũ pater. §. hæreditatẽ ff. de leg. 2. Pau. de Caſt. in conſ.
16. Viſo dicto puncto, & dubijs illicitis, col. 5. in quarto dubio,
lib. 2. Alex. in conſ. 52. col. 1. ad fi. ver. nã præſupponitur. li. 3 So
ci. in conſ. 113. col. 3. verſ. arbitror ego, lib. 1. Corn. in conſ. 303.
col. 8. ad fi. ver. ſed licèt cõprehendat, lib. 3. & in conſ. 17. col. 2.
ad fi. verſ. itẽ qñ relinquitur, lib. 4. Deci. in conſ. 205. col. 1. verſ.
tertiò hoc idẽ. In propoſito noſtro iſte primus conductor tpe
euenientis cõmiſsionis bonorũ emphyteuticorũ, non erat ca-
pax, quia non erat amplius cõductor, igitur ad ipſa bona malè
aſpirat, ſicut dr̃ de ſubſtitutione. nam valet argumentum de vl-
timis voluntatibus ad contractus, & econtrà, l. ſeruũ filij. §. cum
qui chirographũ. ff. de lega. 1. cũ ſimi. ¶ Rurſus primus condu-
ctor petit, ſibi deberi eiuſmodi cõmiſsiones tanquã cõductori,
igitur debet probare ſe eſſe conductorẽ de tpe cõmiſſorum bo-
7 norum, quæ aliter non debentur ex forma inſtrũ. quia † qualitas
adiecta verbo debet adeſſe ſecundum tp̃s verbi, l. in delictis. §. ſi
extraneus. ff. de noxa. Bar. & doc. in l. ex facto. ff. de vulg. ſed ma
gis in terminis adduco Bar. in l. ſuſceptores. C. de ſuſcep. & Ar-
ch. lib. 11. vbi q ſolutio debet fieri ei, qui fuit officialis tempore
ſolutionis, nõ ei qui fuit officialis tpe, quo fieri debuit ſolutio,
niſi officialis antiquus qui non exigit, iã ſoluiſſet de ſuo, ſed ex
lectura inſtrũ apparet, q tpe cõmiſsionis non erat amplius con-
ductor, ergo debet ſuccũbere. ¶ Quinimmo fortius dici poteſt,
q licèt pœna caducitatis, & cõmiſsionis bonorũ cõmiſſa eſſet,
durante tempore primæ conductionis, ſi tñ facta eſſet exactio
poſt finitã conductionẽ, adhuc nõ deberẽtur iſtæ pœnæ primo
8 cõductori, cõſiderãdo hoc modo: iſte † cõductor ex forma cõ-
ductionis fructus pendẽtes in bonis cõductis, tẽpore finitę con
ductionis ſuos nõ faciebat, ſed collectos & perceptos tantũm. &
idem videtur eſſe de iure cõmuni, cum nummis quis colligitur

hoc in §.defuncta.ff.de vſufru. Bar.& doc.in l.diuortio, in prin.
ff.ſolu.matr.Iaſ.in l.ſi quis nec cauſam.§.res pignori. ff.ſi cert.
pet. Sed quicquid ſit de iure cōi, ſatis eſt, ꝙ ex pacto ita cautū eſt.
Igitur ſi finita conductione, nō pōt percipere fructus, ergo nec
iſtas pœnas, quia dicūtur a fructibus pēdentes antequā exigant
Bal.in l.ſi.C.de fru.& lit.expen.pulchrè Soc.in cōſ. 100.in cauſa
Baptiſtæ Sarrachi.col. 1.ad fin.vol.ſeq.lib. 1. quod maximè ob-
tinet quia primus conductor circa executionē iſtorū bonorum
quæ in cōmiſſum ceciderūt, nihil laborauit, ſed tm̄ ſecūdus con
ductor: ergo cōmodū habere nō debet ex eo. quod Ang. ſcribit
in l.ſi poſſeſſor.§.redactæ.ff.de peti. hæred. vbi ſi ex forma ſtatu
ti Poteſtas debet habere quartā partē condēnationum, & vnus
Poteſtas condēnauit, alter verò exegit; quarta pars debetur pri
mo Poteſtati, qui condēnauit, ergo ſecus ſi nihil laboraſſet. re-
fert & ſequitur. Benedi. de Accoltis de Aretio inter cōſilia Soc.
in conſ. 571. Conſideratis omnibus, col. 5. verſi. vñ ꝙ concluſio,
lib. 1. & idem Soc.in conſ. 70.col.fin.lib. 4. Dec. in conſ. 654. ad
fin.not. Alex.in l.diuortio.§.ſi vir.col. pen. circa fin. verſi. puto
tñ iſtas opi. ff.ſol.mat.Iaſ.in l.mote, col. 5. verſi.vltimò inquan-
tum iſte tex.ff.de iuriſd.om.iud. & in l.ſi ideo. C. de his, quibus
vt indig. Super quo tñ multa dici poſſent, ſed iſta ex abundanti
ſcripſi, quia ſumus extra caſum Ang.& Alex.cum hic bona nul-
lo modo eſſent commiſſa tpe primi conductoris, quo tempore
dñs nondum declarauerat voluntatem ſuam. ¶Confirmatur iſta
9 concluſio, † qñ dñs declarauit voluntatē ſuam, & expulit em-
phyteotam, poteſt adhuc penſionē petere præteriti temporis,
ſecundū Bar.in d.l.2.C.de iur.emphy.per Auctē. qui rem.C.de
ſacroſ.eccle.cum quo tenet Cy.Sal. Pet.de Anch. Iaco. de Aret.
& Anto de Bur.prout ibi refert Iaſ.col.39 ad fin.verſi. inquan-
tum. Bar in 1 membro. ergo clarè apparet, ꝙ ante eiuſmodi de
clarationem & executionem, adhuc dicitur emphyteuta, nec bo
na ſunt commiſſa, quia tūc peterentur oēs fructus incœpti, non
penſio. & licèt Iaſ.ibi teneat contra Bar.poſt alios ab eo relatos,
tñ eorum impugnatio nihil obſtat ad hanc concluſionem: nam
tenentes contra Bar.dicunt, ꝙ debet fieri compenſatio melio-
rationum, quas fecit emphyteota, cum penſione illa præteriti tē
poris, & ſic non infertur ex ea impugnatione, ꝙ ante declaratio
nem dñi deſierit eſſe emphyteota, & bona ceciderunt in com-
miſſum. Facit ad prædictaiunm, vt ſupra dixi, emphyteuta ceſ-
ſans ſoluere, ita demum cadit a iure ſuo ſi dñs velit, & ſic con-
ditionaliter, ſed pendente conditione non poſſunt bona dici cō
miſſa l.cedere. ff.de verb.ſign.c.ſuper eo, de condi.appo. Nec pē
dente conditiones ius vllū competere poteſt ipſi conductori.l.
legata ſub conditione, & l. qui hæred.§. ſi.ff. de condi.& demon.
10 † Hinc dicimus, ꝙ inſtrumentum conditionale executionē ha-
bere non poteſt ante impletam conditionē. Inno.in c.quia, de iu
di. Bal.in l.per diuerſas, in 10.q. C mand. Pau. de Caſt. & Alex.
in l. poſtulante. ff.ad Treb. & licèt conditio purificata ſit, quia
dñs voluit, tñ iſta declaratio non poteſt trahi retro in fauorem
primi conductoris, ex quo medio tempore ius conditionis, &
percipiendi eiuſmodi pœnas, fuit translatū in alium conducto-
rem, quo caſu extrema non ſunt habilia ad inducendum iſtam
retrotrahitionē: nam extremum a quo fieri debet iſta retrotra-
hitio, eſt inhabile, quia eo tempore bona ſeu iura ſunt in alium
translata, l.bonorum. ff. rem rat. hab. not.in l.ſi is, qui pro em-
ptore.ff.de vſuc.Bar.in l.quoties, in ſi ff.de noua. Pau.de Caſt.in
conſ. 446. Ad primum quæſitum reſpondetur, ꝙ dicta bona. in
1.dubio, lib. 2 Deci in conſi. 247.col. 2.poſt med. verſic.nec ob-
ſtat, ꝙ poſt talem venditionē. ex quo fundamento etiā apparet
non obſtare notata per Imol.& doct.in l.diuortio.§.ſi vir.ff.ſo-
lu.matr. prout ibi refert Alex. quia non loquuntur in pœna ſta
tim & purè commiſſa. Nec præmiſsis videtur obſtare dictū Gui
11 donis Papæ.q.477.vbi voluit, ꝙ † res cōmiſſa pertinet domino
directo, non conductori: quia illud procedit de iure communi,
ſecus vbi pacto aliud cautum ſit in ipſa conductione, vel niſi
verba conductionis vniuerſalia & prægnantia ad talia iura per-
tineant. ¶Et ita de iure videtur reſpondendum. Taurini. Aymo
Crauetta ex Saniliano I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Creditor nō poteſt apprehendere poſſ. bonorū, quibus debitor ceſ*
ſit, propria auctoritate: ſed iudicis aucto. exponātur uenalia.
2 *An ius vſufructus aſſignetur creditoribus.*
3 *Quandiu durant vſufructus in perſona debitoris eius commoda*
pertinebunt ad creditorem.
4 *An poſt ceſſionem bonorum, creditori competat ius recatandi.*
5 *Ea dicuntur eſſe in bonis noſtris, ad quæ actionem habemus.*
6 *Bonorum appellatio extenditur etiam ad iura & actiones.*
7 *Multa tranſeunt cum vniuerſitate, quæ ſpecialiter transferri*
non poſſunt.

CONSILIVM. CCXIII.

¶ An remedium habeat creditor, facta ceſsione bonorum per
debitorem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ad primū
quæſitum, quod remedium obtineat creditor fa-
cta ceſsione bonorum per debitorē, reſpōdemus,
1 ꝙ non poteſt † creditor apprehendere poſſeſsio-
nem bonorū, quibus debitor ceſſer propria aucto-
ritate, ſed curare debet, vt vēdantur auctoritate iudicis, & expo
nantur venalia, & plus offerenti deliberentur, l. legis Iuliæ C.
qui bon.ced.poſſ. Iaſ.l.ſi pacto quo pœnam, col. 4.C.de pact. ſed
melior & tutior practica erit, ꝙ detur curator bonis iſtius debi
toris, qui illis ceſsit. Ang. in cōnſ. 192. Mortuo debitore, col. 2.
verſicu.dari etiam poteſt. allegat Specu.in titu. de curato. verſi.
ſed an in bonis præſentis, qui ita tenet per tex.in l.ſi. ff. de cur.
bo.& ibi ſubdit, Ang. ꝙ hoc ſatis congruit rationi. Idē tenet Bal.
in cōſ. 327. Viſa ſerie facti, col. 1.lib. 5.per l.creditores. C.de bo
nis autho. iudi.poſsi. Circa ſecundum dubium, iſte qui bonis ceſ
ſit, donauerat dimidium bonorum ſuorū, ſeruato ſibi vſufructu.
2 † An ius vſufructus aſsignetur creditoribus? tñ ideo, ꝙ ſi vſufru-
ctus trāſferretur in creditores, finem acciperet. §. finitur. Inſtit.
de vſufruc. ideo ad creditores non tranſit, ſed manet apud debi-
torē. Eſt verum quod eius cōmoditas, ideſt, ipſi fructus pertinēt
ad creditores, ità Bal.in l.ſi.col.3. C.qui bonis ced poſſ. Iaſ.in §.
ſi.col.pen.ad ſi. Inſti.de actio. Idem in alijs bonis prohibitis alie
nari, quæ ipſe cedēs retinet, ſed non eorū commoditates, prout
in feudo & emphyteoſi. Iaſ.in §.eū quoq; col. 4.in ſi.nu. 57. In-
ſtit.de actionibus. ¶Et ſi dicatur, quæ vtilitas conſideratur, an
tranſeat vſuſfructus vel cōmoditas? tñ ideo, ſi transfertur vſuſfru
ctus, conſideraretur perſona creditoris, quò ad durationem: ſed
quia tranſit commoditas tm̄, inſpicitur perſona debitoris: ideo
mortuo debitore, vel aliter in eius perſona extincto vſufructu,
3 creditor commoditatē eius non prætereà acciperet: ergo † quan
diu durabit vſuſfructus in perſona debitoris, eius cōmoda per-
tinebunt ad creditorem. ¶ Ad tertiū & vltimum quæſitum, quia
4 iſte debitor alienauit quædā bona ſub lege recatandi, † an poſt
ceſsionē bonorū creditori competat ius recatandi? Puto conclu
dendū, ꝙ ſic: nam ius redimendi poteſt cedi per pactū, iuxta no.
in l. 1.§.ſi.ff.de ope.no.nun. Pau.de Caſt. in conſ. 1. Vñ dicendum
ꝙ dictus Chryſtophorus lib. 2. Dec.in conſ. 164.ad ſi. & in conſ.
614.col. 2.& ſic apparet, ꝙ tale ius dicitur eſſe in bonis debito-
ris cedentis bonis, quia aliàs cedere illud non poſſet, cū det ne-
mo, quod nō habet, l.traditio.ff de ac.re. do. regula nemo plus.
5 ff.de reg.iur.iā † ea dicuntur eſſe in bonis noſtris, ad quæ actio-
nē habemus, l.rem in bonis. ff.de acq.rer.do. reg. qui actionem
6 habet.ff.de reg. iur. Et † bonorum appellatio extenditur etiam
ad iura & actiones: nam qñ ſit mētio de bonis vniuerſaliter, idē
judicamus de bonis quod de hæreditate, l. nā quod. §.ſi.l. cogi,
in prin.& §. 1.ff.ad Treb.Bart.in l. Quintus. la 5 §. argento. ff.
de auro & ar.leg.& in l.3.in prin.ff.de bo. poſſ. Alex. in conſil.
59.col. 5 & in conſ. 136.lib.6.Deci.in c.ſedes, col. 2. de reſcrip.
in conſi. 381.col.ſi. & in conſi. 425 col.pen.poſt med. ¶Si igitur
bona iſtius debitoris vniuerſaliter adiudicentur creditori, non
video, quare non poſsit agere ea pacto de reuendendo, quod vi
detur translatum in ipſum creditorem, immo hoc videtur lice-
7 re, arguendo a fortiori: † nā multa tranſeunt cum vniuerſitate,
quæ ſpecialiter transferri non poſſunt. l.quædā ff. de acq.rer.do
mi.in l.modicis.ff de contrahen.empt. Bart.in l. Aufidius. ff.de
his, quæ in fraud. cre. Si tale ius poteſt ſpecialiter cedi & tranſ-
ferri, a fortiori, tranſibunt cū vniuerſitate. Aduerte tñ, quia eſſet
neceſſe, ꝙ bona debitoris, qui ceſsit vt, ponerentur ad incantū,
non exprimendo mobilia, neq; immobilia, quia ſi fieret mentio
de bonis mobilibus & immobilibus, non venirent iura & actio-
nes, l.quam Tuberonis.§. pen. ff. de pec.l.a diuo Pio. §.in vend.
vbi not.ff.de re iudi. Alexan.in conſi. 9.& in conſ.45. lib. 1.& in
conſi. 171.col. 5. ad ſi.lib.6. & in l. hæredes.ff. de vulg. Ideo tu-
tius erit, ꝙ ſpecialiter ſubhaſtet illud ius redimendi, & ſi credi-

tor

tor plus obtulerit, eidem adiudicabitur: quod videtur eſſe de
mente legis, dicta l. legis Iuliæ. C. qui bonis cedere poſſ. Tauri-
ni, Aymo Crauetta ex Sauiliano I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Licèt quis donet poſt mortem ſuam, conferendo effectum dona-
tionis poſt mortem donantis, non tamen dicitur donatio cau-
ſa mortis, ſed inter viuos.*

2 *Effectus præualet verbis.*

3 *Vendens vectigal pro tribus annis in pretium tot florenorum
ad ſingulos annos, licèt ex ſono verborum fuerit inita vendi
tio, tamen appellabitur locatio.*

4 *De natura & eſſentia venditionis non eſt præſtari pretium in
ſingulos annos.*

5 *Nomen non curatur, quando non dubitatur de re.*

6 *In donato inſpicitur voluntas, non autem ſonus verborum.*

7 *Quando hæres obligat ſe & bona ſua alicui inſolidum, non iu-
uatur beneficio inuentarij, licèt dicatur in inſtrumento quòd
obligauit ſe vt hæres cum beneficio.*

8 *Quando verba appoſita cenſentur ad maiorem demõſtrationẽ.*

9 *Mentio mortis non facit cenſeri donationẽ cauſa mortis, quando
fit mentio mortis, demonſtratiuè non per modũ cauſę finalis.*

10 *Donatio magis iudicatur cauſa mortis, quãdo fit mentio de mor
te per modum cauſę, quàm ſi fiat mẽtio de morte ſimpliciter.*

11 *Qui donat cauſa mortis, ſemper ſibi reſeruat vſumfructum, nec
vult eum finiri, niſi poſt mortem.*

12 *Ex forma donandi faciendo reſeruationem cognoſcitur volun-
tas donantis.*

13 *Reſeruatio facta de aliquibus bonis, confirmat donationem in
alijs bonis non reſeruatis.*

14 *Exceptio facta in aliqua diſpoſitione declarat, quid & quan-
tum in diſpoſitione comprehenſum ſit.*

15 *Princeps in conceſſione ſi excipit caſum in quo tertio præiudi-
cium fiebat, ex hac reſeruatione declaratur quòd voluerit in
caſibus non reſeruatis tertio præiudicare.*

16 *Quando requiratur inſinuatio in donatione.*

17 *Diſpoſitio ita debet exaudiri vt non inducat contrarietatem.*

18 *De natura cauſæ donationis, eſt quòd præmoriente donatario
euaneſcat donatio nec tranſeat ad filios.*

19 *Donatio in qua fit mentio mortis, an intelligatur cauſa mortis.*

20 *Stante pacto et iuramẽto de nõ reuocãdo, donatio dicitur inter
viuos, licèt ſit pactũ quòd reſoluatur præmoriente donatario.*

CONSILIVM. CCXIIII.

¶ An donatio poſt mortẽ intelligatꝰ eſſe inter viuos & quo.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Puto dona-
tionẽ de qua agiẽ, eſſe inter viuos & irreuocabilẽ.
1 Et conſidero, ꝙ † licèt quis donet poſt mortẽ ſuã
cõferẽdo effectũ donationis poſt mortẽ donãtis,
nõ tñ dr̃ donatio cauſa mortis, ſed ĩter viuos. Ale.
in l. quæ dotis, in 7. limi. ff. ſolu. mat. in conſ. 88. col. 2. & in conſ.
137. lib. 1. Cor. in conſ. 289. col. 7. poſt med. lib. 4. Tunc arguitur,
ſic magis debet cõſiderari effectus, quàm verba, l. vbi ita donat.
ff. de cau. mor. ſed conſiderãdo effectũ donationis, voluit dona-
tor, ꝙ donatio eſſet pura, ſimplex, & irreuocabilis, & quod an-
nullari nõ poſſet, ergo licèt notariꝰ appoſuerit illud verbũ, Cau
ſa mortis, non debet attendi illud verbũ, ſed effectus. Nã ſi dona
tor voluit, ꝙ donatio haberet effectũ puræ, ſimplicis, & irreuo-
cabilis donationis, nõ ſunt curanda verba cauſa mortis, tanquã
2 contraria illi effectui irreuocabilitatis: & ꝙ † effectus præualeat
verbis, voluit Bar. in l. cotẽ ferro. §. qui maximos. ff. de public. in
3 2. q. & in quæſt. per eũ diſputata, Publicanus quidã, vbi ſi † aliqs
dicat, Vẽdo tibi vectigal pro tribus annis in pẽſionẽ, ſeu pretiũ
tot florenorũ ad ſingulos annos; licèt ex ſono verborum fuerit
inita vẽditio, tñ appellabitur locatio cõſiderato effectu, & eſſen
4 tia contractus: quia † de natura & eſſentia venditionis, non eſt
præſtari pretiũ in ſingulos annos, & ſic verbũ Vẽdo, nihil cura-
tur, ſed ſuccũbit effectui. ¶ Siſr ſi teſtator corã ſeptẽ teſtibus ſo-
lenniter inſtituat hæredẽ, & dicat, ꝙ vult facere codicillos, cer-
5 tè non curabitur illud † nomẽ quominus iudicetꝰ teſtm̃, vt in l.
nõ codicillũ. C. de teſta. vbi pulchrè Iaſ. facit idẽ Iaſ. in l. 2. §. id
ſi in facto, col. 3. ff. de verb. obl. & in auctẽn. ea teſtam. col. 3. C.
6 de collat. & alibi ſæpe doc. ¶ In propoſito, † ſi donator voluit fa
cere actũ irreuocabilẽ, illud debet inſpici, non etiã ſonus verbo
rũ. ¶ Secundò reſpondeo, ꝙ illa verba, Cauſa mortis, in dubio cẽ
ſentur appoſita demõſtratiuè, nõ autẽ diſpoſitiuè. Bar. in l. Cen
turio. col. 11. verſ. ſed quid ſi dixi. ff. de vul. & in l. pater, §. mẽſe.
ff. de leg. 2. pulchrè Rom. in conſ. 343. col. 3. Cor. in pulchro ca-
7 ſu in conſ. 31. col. 3. ad fin. lib. 3. vbi † qñ hæres obligat ſe & bo-
na ſua alicui inſolidũ, non iuuatur beneficio inuentarij, licèt di-
catur in inſtrõ, quod obligauit ſe, vt hæres cum beneficio inuen
tarij: quia iſta verba, Vt hæres, & cũ beneficio inuẽtarij, cẽſentur
appoſita demõſtratiuè, qd̃ ſine dubio procedet, qñ verba poſ-
ſunt aliquid operari, intelligẽdo ea demõſtratiuè. Paul. de Caſt.
in conſ. 232. Super primo dubio, col. 2 & in conſ. vlti. col. 2. lib.
2. ſed hic ſatis operantur abſq; eo, ꝙ interpretetur donatio cau
ſa mortis, nã cum donator vellet donationẽ obtinere efficaciã,
demum eo mortuo, vt illud explicatius ſignificaret, dixit, Cauſa
mortis. Simile videmus, qñ quis vendet fundũ, eum per cõfines
declarando, licet poſtea adijciat, ꝙ fundus eſt tantæ menſuræ,
8 non propterea iudicabitur contractus ad menſuram, † ſed verba
menſuræ cenſentur appoſita ad maiorem demonſtrationem rei
venditæ. Bar. in l. Iulianus. § ſi Titius. ff de actio. emptio. not. in
c. per tuas, de dona. Alex. in conſ. 8. lib. 4. & in conſi. 159. col. fi.
lib. 5. Socin. in conſi. 32. lib. 4. Cor. in conſ. 59. lib. 4. Dec. in conſ.
347. & in conſi. 500. vbi doct. conſiderant, quid prius præcedat
ad cauſandum contractum. Sed in caſu noſtro præcedunt verba
pertinentia ad donationem inter viuos, igitur verba illa, Cau-
ſa mortis poſteà appoſita, ſtabunt demonſtratiuè. Sed magis in
terminis adduco Bald. in l. vbi ita donatur. ff. de donatio. cauſa
9 mortis, † vbi ꝙ mẽtio mortis non facit cenſeri donationẽ cau-
ſa mortis, qñ fit mentio mortis demonſtratiuè, ſeu per modum
demonſtrationis, non per modum cauſæ fina. Idem voluit Bald.
in l. 2. C. de iure dotium. Alexan. in d. conſi. 78. col. 1. lib. 4. Deci.
in l. fina. col. 6. in princi. C. de pactis. Sed hic facta eſt mentio
mortis per modum demonſtrationis, non per modum cauſæ fi-
nalis, quia ſi ſolum cauſa mortis donare voluiſſet, non tot ver-
ba appoſita eſſent latè pertinentia ad donationem inter viuos.
10 Similiter dicunt docto. ꝙ † donatio magis iudicatur cauſa mor
tis, quando fit mentio de morte per modũ cauſæ, quàm ſi fiat
mentio de morte ſimpliciter. Bal. in conſi. 29. Punctus talis eſt,
Ceccus, & in conſi. 239. Laurentius, lib. 2. Cor. in conſ. 124. col.
2. in fi. & in conſi. 289. col. 7. lib. 4. ¶ Tertio reſpondeo, ꝙ ex illis
verbis, Cau. mor. nulla poteſt conſiderari contrarietas, ꝙ ſic in-
ter viuos, & cauſa mortis: quoniam reſpectu vſusfructus erit cau
ſa mortis, ſed reſpectu proprietatis, Inter viuos. & iſtam conſi-
derationem facit Ale. in conſi. 77. Viſis quam elegantes, & in
facto, lib. 4. ſed vltra d. Alex. latius & pulchrius declarat Bald.
11 in conſi. 107. Anno dñi, lib. 2. vbi † ꝙ mentio mortis cenſetur
facta reſpectu vſusfructus, nam cum reſeruetur vſusfructus, qui
multis modis finiri ſolet, ad demonſtrandum, ꝙ nollet donator
finiri vſumfructum, niſi poſt mortem ſuam, & ꝙ in vita vellet
illum percipere, facta fuit mentio mortis. ¶ Quartò conſidero,
ꝙ donator multa ſibi reſeruauit, quæ reſeruatio erat ſuperflua
in donatione cauſa mortis, ergo arguitur, ꝙ animus donantis
erat inter viuos donare, ne alias præſumatur ſibi prouidiſſe in
caſu inutili, argu. l. hæc ſtipu. §. diuus. ff. vt lega. not. caue. facit
tex. in l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi libertus. vbi Iaſ. in 1. not.
ff. de leg. 1. vbi ex forma legandi colligitur voluntas teſtatoris.
12 Aequè probandũ eſt in caſu noſtro, ꝙ ex † forma donandi fa-
13 ciendo reſeruationẽ, præſumatur voluntas donatoris. † Rur-
ſus, reſeruatio facta de aliquibus bonis, cõfirmat donationem in
alijs bonis reſeruatis. Bar. in l. quæſitũ. §. deniq;. ff. de ſun. inſtr.
& excludendo bona reſeruata a donatione, alia non reſeruata
cenſetur concludere, c. nonne, de præſum. l. cũ prætor. ff. de iudi.
cum ſimil. & ſicut in bonis reſeruatis appoſitum eſt pactum, ꝙ
liberè de illis poſſet diſponere, ergo in alijs non reſeruatis da-
tur intelligi, ꝙ diſponere nõ poſſet ad libitum, niſi de ſolis fru-
ctibus, vt contrariorum eadẽ ſit diſciplina. 32. diſt. c. hoſpitiolũ.
l. quod in rerũ. §. ſi quid poſt. ff de leg. 1. l. & ſi contra. vbi Iaſ. in
14 2. not. ff. de vulg. & pupil. ſubſti. exceptio † enim ſeu reſeruatio
facta in aliqua diſpoſitione declarat, quid & quantum in diſpo-
ſitione cõprehenſum ſit, l. rã quod liquidæ. ff. de pe. lega. Deci.
in l. 1. ff. de reg. iur. ¶ Igitur iſta reſeruatio facta hoc modo de-
clarat, ꝙ niſi reſeruatio facta eſſet, nõ potuiſſet donator diſpo-
nere

nere d' bonis nūc reſeruatis,aliàs q̄d opus reſeruatione fuiſſet?
Optimè facit tex.in c.qui ad agendū.de ꝓcu.li.6.vbi ſi in man-
dato procuratoris excipio aliquē caſum in quo requirit manda
tum ſpeciale,ex tali reſeruatione declaratur ꝙ in mãdato inclu
duntur caſus exigentes ſpeciale mandatum,qui alias cõprehēſi
non cenſentur Et quod per illum tex.ſeu hanc regulam decidit
Corn.in conſ.9 col pen poſt med.lib.3.quod eſt repetitum in
conſi. 25.eo.lib.3 vbi mirabiliter voluit,ꝙ ſi Papa in confirma-
tione ſtatutorum reſeruat aliqua ſtatuta,quæ erãt nulla, ex hac
reſeruatione declaratur voluntas Papæ ꝙ voluerit confirmare
oĩa alia ſtatuta non reſeruata etiã nulla, quia aliàs ſuperflua &
inanis fuiſſet illa reſeruatio,ex quo in generali cõfirmatione il-
la non comprehendebantur,vt ibi per eum: & licèt eū non alle
get,hoc voluit Bal. in c.1. col. 2 per quos fiat inueſti. q̄d dictū
Bal.refert & ſequitur Iaſ.in l.fi.ad fi ff.quod quiſq; iur.vbi dicit
hoc eſſe ſingulare & cordi bene tenēdum.& in l. nummis. col.
pen.verſ.pro confirmatione.ff.de in litem iurand.¶ Alibi etiam
ſcribit notabiliter Ale.in cõſi.216. nec arguendi ſumus. col.6.
15 verſ.10.conſidero. li.2.ꝙ † ſi princeps in conceſſione ſua exci
pit aliquem caſum in quo tertio præiudicium fiebat,ex hac re-
ſeruatione declaratur voluntas principis ꝙ in caſibus non reſer
uatis voluerit tertio præiudicare: refert & ſequitur Dec.in c.ſu
per eo.col.2.poſt med.verſ.2.regula de offi. deleg. & 5 an. col.
2.poſt med. Itaq; iſta reſeruatio ꝙ poſſit diſponere ad libitum
de bonis reſeruatis, nō obſcure demonſtrat bona donata eſſe ir
reuocabilia,vt de eis diſponere donator nō poſsit. ¶ Et in termi
nis noſtris ita ex reſeruatione arguit donationē inter viuos.Bal.
in cõſ.107.Anno Dñi.col.1. ad fi. verſ. præterea retentio.lib.2.
vbi tamen non ita declarat oec confirmat. Pro quo etiam mul-
tum in terminis facit quod ſcribit Iaſ.in cõſ.6. colum.3. lib.3.
16 † vbi ꝙ donatio arguit inter viuos,qñ fuit inſinuata,q̄a in do-
natione cauſa mortis nō requiritur inſinuatio.¶ Quintò reſpō-
17 deo † ꝙ quælibet diſpoſitio ita debet exaudiri vt ne inducat cõ
trarietatem. c. inter dilectos.§.certum.de fide inſtru.Iaſ.in l.fi.
§ dē quæſiti.col.fi.ff.de condi.indeb.l.1.col 3. ff.ne quid eū q.
Dec.in c.gratū.col.1.de offi. deleg. & alibi ſæpe. in rñ ꝙ id oĩ
materia ſtudendum eſt concordię pro declinanda contrarietate
quatenus poſsibile eſt. Iaſ in l.cū falſa,circa fi. C. de iur.& fac
igno.ſed niſi reducant verba donationis ad cõcordiam ſm ea q̄
ſcripſimus in 3.rñſione,ipſa donatio in ſui cõtrarietate oĩno vi-
tiaret. ¶ Sextò iſtã q̄ōnem videnť in terminis decidere Mod. in
l.nō oĩs.in prin.ff.ſi cer.pet.Pa.de Ca.in conſ.152 ꝙ dicta dña.
col.2 lib.5.Corn.in conſi.158.col.fi lib.4.maxime attento iu-
ramento. Iaſ.in l.q̄ dotis.col.6.ad fi.& ſeq.ff ſolu. matr. Dec.in
conſ 305 col.pen. verſ.& pro vera reſolutione.quod ſine dubio
obtinet qñ pōt valere , vt donatio inter viuos, quia non ſubeſt
aliqua cauſa prohibitiua ex his,quæ ſcribit Soci. in conſil. 130.
col.pen.& in conſi.137.col. 2.verſ.adduco ēt in ꝓpoſito. lib.1.
Dec. Neapo. Dec.338.col.3. ¶ Septimò conſidero ꝙ fuit facta
donatio pronepotib. & filijs: ex quo arguiť ꝙ voluit donare in
18 ter viuos,q̄a illud pactū eſt cõtra naturã † donationis cã mor-
tis,de cuius natura eſt ꝙ ꝑmoriente donatario euaneſcat dona-
tio,nec trãſeat ad eius filios.& iſtã cõſiderationē faciunt Mo.in
d.l.non oĩs. vbi Iaſ.col. 3.ante fi.Ale.in cõſ.13.col.2. ver.poſtre
mo ēt,lib.1.& in d conſ.78.lib.4.Anch.in conſ 22. & circa iſtã
q̄ōnē,col.2.ad fi.verſ.ſed vnū dictū.Soci.in l.ſciendū.col.3.ante
med.ff.de lega 1.& in conſ.53.col.2.verſ poſtremo ēt hæc q̄ō.
lib.1.Ferrar.cautela 30.ſcitur vulgo.Adde Bal.in cõſ.93. ſuper
dictis punctis.lib.2.Dec.tñ in conſ.370.col.2. circa med.decla-
rat hoc ꝓcedere niſi aliæ coniecturæ eſſent in contrariū effica-
ciores ꝙ voluerit donator eſſe donationē cauſa mortis,& ꝙ mē
tio filiorū aut hr̄dū debet intelligi ſm naturã ipſius donōnis.ſ.
ꝙ poſtquã fuerit cõfirmata,trãſeat ad hr̄des. Sed iſta conſidera-
tio Decij vr̄ ꝓcedere quò ad hoc vt poſsit reuocari ſtantibus ta
libus cõiecturis non obſtãte mētione hr̄dū: ſed non ꝓcedit con
ſideratio Decij quominus tranſmittatur donatio ad hæredes ſi
non reuocet:q̄d non fieret,ſi eſſet donatio cã mortis. Poſtremo
cū in donatione verba ſint prægnantia pertinentia ad donatio-
nē inter viuos & fuerit appoſitū iurm̄,debet fieri lata īterpreta
tio. Bal.in cõſ.446.ꝓponiť ꝙ quidē Nicode.lib.3. Deci.in conſ.
19 51 col.2.& in conſ.113.col. 2.Quæ oĩa maximè ꝓcedunt,† q̄a
licèt donatio in qua ſit mētio mortis,in dubio iudicetur cã mor
tis.l.Seia.ff.de dona.cauſa mor.tñ a tali coniectura de facili rece
ditur,vt interpretetur donatio inter viuos.Cor.in cõſ.390.col.
2.li. 4.ꝑ tex.in l.cū maritus.ff.de pac.do. ſed hic multa argumē
ta & ea efficacia cõcurrūt q̄ donationē arguãt īter viuos. Vltra
q̄ pōderãda ē clauſula,Oĩ meliori mō,adiecta ī ipſa donatione,
ex qua clauſula donatio arguitur inter viuos. Cor.in conſ.289.
col.7.poſt me.li.4. Ponderãda eſt ēt dictio, Oĩno,dum dr̄ ꝙ vo
luit donator eã donationē oĩno valere. ex qua ēt dictione iudi-
catur donatio inter viuos.Corn.in d.cõſ.289.col.8.lib.4. ¶ Am
20 plius dico,† ꝙ ſtante iuro & pacto de nō reuocando,dici debet
donatio īter viuos,licèt fieret pactū ꝙ reſoluatur donatio ꝑmo
riēte donatario.Bellamera in cõſ.309.col. 5.poſt med Quid hic
dicemus vbi nullū eſt pactū reſolutionis? Thaurini. Aymo Cra.

SVMMARIVM.

1 *Laudemium debetur pro omni alienatione rei emphyteoticæ.*
2 *Appellatione alienationis venit omnis contractus translatiuus dominij.*
3 *Cum lex loquitur de alienatione, debet intelligi de alienatione voluntaria, non neceſſaria.*
4 *Prohibitio teſtatoris de non alienando, non extenditur ad neceſſariam alienationem.*
5 *Statutum prohibens mulierem alienare ſine conſenſu propinquorum,non habet locum in alienatione neceſſaria.*
6 *Pater poteſt dare in dotem ſine conſenſu domini rem emphyteoticam,quia eſt alienatio neceſſaria.*
7 *Pater habens alia bona, nō poteſt filiã dotare de rebus emphyteoticis ſine conſenſu domini.*
8 *Laudemium non debet ſolui, & in quo caſu.*
9 *Dominium non transfertur in filium a patre, ſed continuatur.*

CONSILIVM CCXV.

¶ De fundo dato in dotem inæſtimato, an domino directo debeatur laudemium.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Pater dedit fi-
liæ in dotē fundū emphyteoticū inæſtimatū. Quęriť
an dño directo debeatur laudemium? Videretur dicē
1 dum ꝙ ſic.nã † debetur laudemiū pro oĩ alienatione
2 rei emphyteoticæ.vt in l.fi.C.de iure emphy.ſed † appellatione
alienationis venit oĩs contractus trãſlatiuus dñij . l. alienatū.ff.
de ver.ſign.l.1.C.de fundo dota.Bal.in conſ. 108. Quæriť verū
adulta.col. 1 li.1.& in ca.1.in fi ꝑ quos fi. inue. dr̄.n.alienatum
quaſi alienū factum:ſed ex cã dotis transfertur dñium, ſiue do-
netur filiæ.vt in l. Pomponius Philadelphus.ff.famil. erciſ.ſiue
deť marito dos.l.doce ancillã. C.de rei vend. ¶ In contrariū eſt
3 veritas duplici fundamēto. † primo,q̄a lex loquēs de alienatio-
ne,dēr intelligi de alienatione voluntaria, nō neceſſaria. l.1.ff.
de fundo dot.l.alienationes.ff.fami.erciſ.l.diuus.ff.de peti. hæ-
4 red.10 † ꝓhibitio teſtōris de nō alienãdo non extenditur ad ne
ceſſariã alienationē.l.peto.§ ꝑdiū.ff.de leg. 2.l.ſi pr̄ filiū, ī pti.
ff.de leg.3.l filiusfamilias.§ diui.ff.de leg. 1. ¶ Et ſtatutū ꝙ vo-
lēs alienare, teneať conſortē requirere, non hēt locū in aliena-
tione neceſſaria. puta, ſi quis ꝑ iniam aut laudū condēnetur ad
transferendū rem in aliū.Rom.in conſ.107.circa id. Dec.in cõ
ſil.300.col.3.licèt Roma.mentionē non faciat.Similiter diſpoſi
tio.l. hac edictali.C.de ſecun.nup.ꝙ vxor non poſsit dare ſecū-
do marito pluſquã dederit vni ex filijs primi mr̄imonij cui mi-
nus reliquit, nō habet locū in alienatione neceſſaria. Roma in
cõſ.219.Ex themate.in ſcd'o dubio,de quo tñ ꝑ Soci. in cõſ.35.
col.5.li.4.Alibi ſcribit Anch.in conſ.380. Ante determinationē
in fi. ꝙ ſtatutū ꝓhibens vxorē alienare vltra quartã, non habet
locū in alienatione neceſſaria,quæ fit ex cã dotis . Alibi ſcribit
Ale.in conſ.215.col 2.li.6.poſt Roma. per eū allegatum, quòd
5 † ſtatutū ꝓhibens mulierem alienare ſine conſenſu propinquo-
rū, nō habet locū in alienatione neceſſaria . & iſtud voluit Ro.
in conſ.280 Præſuppoſito, quòd cõſilium: refert dña Alex. ſub
nu.394.Idē refert & ſequitur Soc.in conſ.80.col.fin.li.4.Iaſ.in
l.ſi vnus.§.pactus ne peteret col.8.verſ.2.principaliter.ff.de pa
ctis. ¶ Et in terminis emphyteoſis eſt text.in §.emphyteoſim,in
auct.de non alie.per quē dicunt doct.in c.potuit.de loca. quòd
6 † pater pōt rem emphyteoticam in dotem dare ſine conſenſu
dñi,q̄a eſt alienatio neceſſaria.refert, & ſeq̄tur Alex in conſil.
173.li.2.Iaſ.in l.fin.col.31.nume.107. C.de iure emphy.Et li-
cèt in illis locis Ale. & Iaſ.non decidant de laudemio,tñ hoc de
laudemio determinat idem Iaſ.in d.l.fi.col.12.in 9.q. vbi tenet

quòd ſiue detur in dotem fundus emphyteoticus inæſtimatus
ſiue æſtimatus, nanquam debet ſolui laudemium, ex quo aliena
tio eſt neceſſaria. Idem vult Brun. Aſten. in conſ. 44. col. 2. in ter
tio dubio. vbi loquitur in caſu magis dubitabili, qñ erat conuentũ
inter dñm directũ & emphyteotã, q̃ deberet ſolui laudemium
dño quotieſcunq; mõ res emphyteotica alienaretur. ❡ Hoc tñ intel-
ligo, qñ iſte pater non habebat alia bona, de quibus poſſet dota-
7 re filiã. † nã ſi haberet alia bona, nõ poſſet, dotare de bonis em-
phyteoticis ſine conſenſu dñi, quia iſta nõ dr̃ alienatio neceſſa-
ria, cũ ſint alia bona. ex his, quæ ſcribunt doc. in auc. res quæ.
C. cõmu. deleg. vbi q̃ pr̃ non põt dotare filiã de bonis ſubiectis
fideicõmiſſo, qñ ſunt alia bona. not. Cor. in conſi. 3. col. 2. circa
med. lib. 3. ❡ Secundò principaliter quòd laudemiũ ſolui non de
8 beat pro re data in dotẽ, moueor † qa laudemiũ non debet ſol-
ui, qñ res emphyteotica alienat̃ in eũ q̃ eſt de comprehenſis in
inueſtitura ad quẽ poſt mortẽ emphyteotæ res erat peruẽtura,
vt no. Iaſ. in d. l. fi. col. 12. verſ. 2. iuxta proximã q̃õnem quæro.
C. de iure emphy. Ripa in l. q Romæ. §. duo fratres. col. 20. in
fi. ff. de verb. obli. Brunus in conſi. 43. col. 3. in tertio dubio, & in
d. conſ. 44. circa fi. facit quod ſcribit Bal. in conſi. 353. Præſuppo
nendũ eſt. circa fi. lib. 1. vbi qñ qs iurauit fidelitatem dño p̃ ſe
& ſucceſſoribus ſuis, nõ eſt iterũ iuranda fidelitas nouo ſucceſ-
ſori tanquã comprehenſum in iuro fidelitatis. Sed iſta filia cui
datus eſt fundus æſtimatus in dotẽ, erat de cõprehenſis ſub in-
ueſtitura, & ſic poſito quòd pr̃ potuiſſet dotare filiam de alijs
bonis non emphyteoticis, tñ qa filia erat vocata ad emphyteo-
ſim, potuit in eam trãſferre ẽt ex cã voluntaria. ❡ Tertiò poſſet
dici, tenendo opinionẽ Ang. in l. in ſuis. ff de libe. & poſt hu. q̃ñ
9 pr̃ donat filio, nõ debet ſolui gabella, † qa non vr̃ in filiũ trãſfer
ri de nouo dñium, ſed continuari. eodẽ mõ, immo fortius ſolui
nõ debeat laudemiũ de donatione facta filio ex cauſa dotis ma-
gis priuilegiatę. Et illud dictũ Ang. refert & ſeqt̃ Dec. in conſ.
262. col. 3. Tamẽ ſuper hoc tertio fundamẽto nõ facio vim, qa
dictũ Ang. reprobat̃ p Ale. in d. l. in ſuis. Et p Soc. in conſ. 118.
lib. 3. Ex præmiſſis r̃ſum apparet ad cõtraria, qa non p̃cedunt
in alienatione neceſſaria, vel in ea q̃ ſit perſonæ cõprehenſæ ad
inueſtiturã. Laus Deo, Virgini ac diuo Io. Euangeliſtę. Taurini.

S V M M A R I V M.

1 *Cum iuramento poteſt renunciari iuri prohibitiuo, & introdu-
ɫto in odium prohibiti, modò non concernat vtilitatem publi
cam principaliter.*
2 *Quæ ſint neceſſaria in publico inſtrumento.*
3 *Signum Notarij in inſtrumento publico eſt neceſſarium.*
4 *Omiſſio ſolennitatis de conſuetudine requiſita, ita vitiat inſtru-
mentum, ſicut omiſſio ſolennitatis iuris.*
5 *Abbreuiatura Notarij ſine ſolẽnitate, an uitiet inſtrumentum
ab ea tranſumptum.*
6 *Mortuo Notario poteſt quis autoritate iudicis, ex abbreuiatura
eius ſumi inſtrumentum.*
7 *Abbreuiatura de qua notarius non fuit rogatus, non tenet.*
8 *An ex abbreuiatura in folio ſeparato carens ſolennitatibus, cõ-
miſſarius ad leuandum inſtrumenta a prothocollis, poſſit ex
tali abbreuiatura eleuare inſtrumentum.*
9 *Deficientibus ſolennitatibus inſtrumenti, fruſtra quæritur de
comparatione.*
10 *Non entium nulla ſunt qualitates.*
11 *Primũ inſtrumentũ inualidũ, nõ põt facere ſecundũ validum.*
12 *Quod nullum eſt, nullum producit effectum.*
13 *Teſtis non idoneus non põt defectum alterius teſtis ſupplere.*
14 *Plura imperfecta, perfectum vnum conſtituere non poſſunt.*
15 *Solẽnia adhibita in vna ſcriptura, nõ cẽſentur in alia repetita.*
16 *Inſtrumentum quando dicatur publicum.*
17 *Probatio per cõparationẽ literarũ totiens admittitur quotiens
inſtrumentum, per quod comparatio fieri petitur, eſt ſolenne.*
18 *Scriptura de qua facienda eſt comparatio, debet habere teſtiũ
ſubſcriptionem vbi inſtrumenti publici ſolennia non habet:
& quomodo intelligatur.*
19 *Contra tertiũ nocet ſcriptura innata comparatione literarum,
etiam quo ad ſemiplenam probationem.*
20 *Actor non proſequens ius ſuum intra terminum ſibi conſtitutũ,
cenſetur illi renunciare, vt poſtea audiri nullo modo poſſit.*
21 *Proclamati non opponitur lapſo termino, cum de vendenda
re proclamatur.*
22 *Venditor promittens vendere intra tempus, non cogitur poſt
tempus vendere.*
23 *Poſt executionem factam a iure vel ab homine, nõ admittitur
purgatio moræ.*
24 *Actus iudicis eſt ſtricti iuris, nec extenditur ad alias p̃ſonas.*

CONSILIVM CCXVI.

❡ De comparatione literarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Cõparatio
lr̃arũ reqſita vr̃ oĩno ſupflua. nã conuenit eſt in-
ter partes, vt p̃batio fiat p publicũ inſtrm̃ ſeu per
ſcripturã aliquã manu publici notarij, de quã ro-
gatũ fuiſſet inſtrm̃, ita q̃ fuit exclusa p̃batio p te
ſtimonia, qđ fieri potuit. l. 1. §. ſi cõueniat. ff. de poſ. Et ſicut va-
let ſtatutũ circa eiuſmodi p̃bationis modũ, vt not. in c. ſicut, de
p̃ba. & in l. certi cõditio. §. qm̃. ff. ſi cer. pe. Pa. de Ca. & repeten
tes in rub. C. de p̃ba. eodẽ mõ valere debet pactũ gl. Bar. & doc.
in rub. C. de decurio. li. 10. Bar. in l. oẽs populi, in 3. q. tertiæ q̃õ-
nis principalis. ff. de iuſti. & iur. no. in l. nõ ĩpoſſibile. ff. de pact.
ĩmo quoties agit̃ de intereſſe ipſarũ partiũ, illæ plus p̃nt q̃ ſtatu
tũ. Iaſ. in l. 1. §. fi. col. 4 poſt med. ff. de ver. obli. vbi fortiter pro
bat. Crot. in repe. §. diui. l. filiuſfa. ebar. 6. ff. de leg. 1. & iſtud ſine
dubio p̃cedit, qa fuit renunciatũ probationi p teſtes cũ iuro,
qđ fieri põt, vt in terminis voluit Spec. ĩ tit. de proba. §. fi. verſ.
ſed qd ſi debitor. Alex. & Iaſ. in Auth. iubemus. C. de iudi. Dec.
1 in c. 2. col. fi. de p̃ba. nã † cũ iuro põt renunciari iuri prohibiti-
uo, & introducto in odiũ p̃hibiti, mõ nõ cõcernat vtilitatẽ pu-
blicã principaliter. Ale. in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſolu. matr.
& in l. qui Romæ. §. duo fratres. ebar. pe. ff de ver. obli. ĩ cõſ. 11.
2 col. 3. li. 2. Iaſ. in l. de alimentis, col. 1. C. de trãſac. eũ fi. † Sed pro
batio fieri nõ dicet̃ p inſtrm̃, ẽt ſi probet̃ identitas literarũ per
cõparationem requiſitã, qa caret ſcriptura notarij indictione,
loco loci, quæ ſunt neceſſaria. gl. in l. gñali. ff. de tab. lib. 10. & in
auc. vt p̃po. no. Impera. Bar. & Mode. in l. ſi librarius. ff. de regul.
iur. & in l. admonẽdi. ff. de iureiu. vbi ẽt Iaſ. col. 19. verſ. intelli-
ge tñ. & in rep. col. 64. ad fi. Item caret loco loci, cuius p̃teritio
æquẽ irritat inſtrm̃, vt no. in d. l gñali. in l. optimã, per Bald. &
Cy. C. contrahen. & com. ſtip. Itẽ nulli ſunt teſtes in ipſo inſtro
q̃ pars vult probare p cõparationẽ lr̃arum, ergo ſit inualidũ. in
Auth. de fid. inſtr. § ſed & ſi inſtrumẽta, eũ ibi not. p gl ĩ d. l. gña
li. & in l. 1. §. editiones, in fi. mag. gl ff. de eden. Bal in l. ſi poſt di
uiſionẽ. C. de iur. & fac. ign. cũ ſi. quæ Ale. colligit in conſi. 166.
col. pe. li. 6. Corn. in conſ. 214. col. 2. lib. 1. & in conſ. 220. col. 2.
lib. 2. Item deficit ſubſcriptio notarij q̃ ſim̃ ĩr reqrit̃, iuxta not.
in rub. tĩ de fide inſtr. Ang. in conſil. 220. Ad hoc vt ſcriptura.
3 Alex. in conſ. 153. lib. 2. & in conſi. 14. li. 6. † itẽ deeſt ſignũ no
tarij quod ſimiliter vr̃ neceſſariũ, vt no. in c. 1. & in c. cũ P. Ta-
bellio. de fide inſtr. Ang. in d. cõſ. 220. bal. in conſ. 376. ad fi. li. 1.
Guido Papæ q. 616. circa fin. Dec. in conſ. 97. col. 1. in fi. Cor. in
conſ. 226. li. 3. in conſ. 94. & in conſ. 118. li. 4. Et licẽt aliquæ ex
dictis ſolẽnitatib. de iure nõ videant̃ neceſſarię, maximẽ in ab-
breuiatura notarij, mõ aliàs nõ hẽat vitiũ, Cyn. in l. contractus.
C. de fide inſtru. Ale. in d. conſ. 14. col 2. Dec. in conſ. 447. col. 2.
circa med. aditio ad Guido Papæ. q. 122. tñ conſueuerunt tales
4 ſolẽnitates adhiberi ❡ † Planè omiſſio ſolennitatis de conſuetu-
dine requiſitæ, ita vitiat inſtrm̃, ſicut omiſſio ſolennitatis iuris.
gl. in auc. vt præpo. no. Imper. §. erit ergo, quã gl. pro not. refert
& ſequitur Ale. in d. conſ. 166. col. pe. li. 6. & in conſ. 37. col. 4.
poſt med. lib. 3. Idẽ tenet Ro. in conſ 65. col. 2. verſ. nõ enim ſo-
lũ. Soc. in conſ. 245. col. fi. li. 2. & in cõſ. 2 col. 2. li. 3. Idẽ econtra,
qa nõ vitiat̃ inſtrumentũ ex omiſſione ſolẽnitatis iuris, q̃ tamen
de cõſuetudine apponi nõ cõſueuit. Bal. in conſ. 55. Anno Dñi.
col. 2. poſt med. lib. 2 valet n. cõſuetudo, vel ſtatutũ diminuens
de ſolẽnitatibus inſtr̃i, puta q̃ non apponatur dies, vel indictio.
Bal. in conſ. 402. Super eodẽ puncto col 3. & in conſ. 469. Duo
5 ſunt ſtatuta. li. 5 ❡ Amplius dico, q̃ ẽt † abbreuiatura notarij de-
bet habere omnes ſolẽnitates requiſitas ad inſtrm̃ publicũ, aliàs
ex eo inſtrumentum ſumi nõ poteſt. Bal. in l. Lucius. ff. de teſta.
mil.

mil. Ang.in d.conſi. 110. Pa.de Ca.in conſi. 195. Viſis q̃ narrant.
col. 2. poſt med.lib. 2. Ale.in d.conſi. 153.col. 2. verſ.confirmant
pdicta.lib. 2.Cor.in conſi. 191.col. 2.lib. 1.in d.conſi. 226. col. fi.
in conſi. 316.col.pe. verſi.& eſt aduertendum.lib.3.in conſi. 70.
col. 1.in conſi.14. & in conſi.98.col. 1. lib.4. Idē voluit Dec. ſibi
cōtrarius,in d. c. 1.col. 9.verſ.& tale ſignū,de fid.inſt. ¶ Nec ob-
ſtant allegata in contrariū,q̃a Ale.& doct.per Decium allegati,
in d conſ. 14.col. 2.lib.6.nō dñt illud ad qđ allegantur p Deciū,
videlicet q̄ in abbreuiatura nō requirant ſolēnia neceſſaria ad
inſtrm publicū: nec dñr doc.q̄ probet talis abbreuiatura ſine ſo
6 lēnitatibus iuris. Tm̄ dñr,q̄ † mortuo notario poteſt auctorita-
te iudicis ca tali abbreuiatura ſumi inſtrm. Idē voluit Corn. in
d.conſ. 316.col.pen. verſ.& eſt aduertendū,quòd prothocollum
lib. 3.Cur.Iun.in conſi. 162.col. 2.vbi Curt.quòd viuente nota-
rio recurri debet ad eū,vt ipſe apponat ſignum, & ſubſcriptio-
nem: ſed eo mortuo recurritur ad iudicē,vt ipſe apponi faciat.
Si viuo notario recurritur ad eum,& eo mortuo ad iudicem pro
authenticatione abbreuiaturæ carentis ſigno, & ſubſcriptione,
ergo manifeſtè patet talem ſolēnitatem neceſſariam eſſe etiā in
abbreuiatura,aliàs quorum attineret curare vt illa auctentica,
& publica fiat? idcò æquiuocaſſe vr̄ Dec. dicendo quod in ab-
breuiatura non requirant ſolēnia publici inſtri fundando ſe ſup
d. Alex.in d.conſi. 14 nā aliud eſt quærere an abbreuiatura pro-
bet ſine ſolemnitatibus, aliud an talis abbreuiatura poſſit au-
ctentica,& publica fieri. Etenim ſi talia ſolemnia in abbreuiatu
ra neceſſaria nō eſſent,ſequereſ q̄ ex ea inſtrm publicum ſumi
poſſet, quod ipſum tñ doc. negant, volentes q̄ ante leuationem
inſtri abbreuiatura ipſa publica,& auct. fiat p appoſitionē ſolē-
nitatū. Nec tñ intelligas,quòd oīs abbreuiatura ſolēnibus carēs
publica paſſim,& auct. fieri poſſit,ſed ita demū ſi conſtet per te-
ſtes, vel ſcripturā ipſius notarius q̄ fuerit rogatus de tali abbre
7 uiatura † & q̄ illā publicauerit. Ita Alex.in d. conſi. 153.col. 3.
verſi.nec pdictis obſt.lib. 2.addo Ang.in d.ꝯſil. 110.col. 2. Idem
voluit Rubeus Alexandrinus, in conſ.94. allegat Rub. Corn. in
d. conſ. 94.lib.4.credo quòd allegauerit in fide aliena, nā Corn.
hoc nō loquitur: melius allegaſſet Ang.& Alex. in d.conſi. Quæ
oīa ſingulariter notanda ſunt tanq̃ ſucci,& quæſtus plena, non
æquè clarè explicata ab alijs quos legerim. ¶ Hic tñ aduerten-
8 dum, † quòd ſi talis abbreuiatura carens ſolemnibus inueniatur
in folio ſeparato,non in libro prothocolli,cōmiſſarius genera-
lis ad leuandū inſtrā à prothocollis notarij defuncti non pote-
rit ex tali abbreuiatura inſtrm leuare: ſed cōmiſſio ſpecialis re-
quiritur. An aūt iudex, aut ſuperior committere id poſſit,to-
tū reſidet in eius arbitrio facta diligenti inquiſitione,an talis ab
breuiatura ſit ſuſpecta vel non,nā tunc ſtatuet quod æquū vi-
ſum fuerit. Ita Pau. de Caſt.in conſi.91. Viſis, & ponderatis his
quę ſuprascripta ſunt per ſupradictos doctores, col. 1. in conſ.
391. quia in puncto,col. 2.poſt med.lib. 1.clarius idē Pau. in cōſ.
307. Ad primū q̃ſitum vr̄ dicendū quòd dicta cedula, col. 2.lib.
1.& in conſi. 195. Viſis his q̃ narrantur, col.3.lib. 2.vbi q̄ iuſta
cauſa extendendi eſt qñ notarius morte pueutus talē abbreuia-
9 turam ponere non potuit in libro prothocolli. itaq; † deficien-
tibus ſolēnitatibus inſtri de quo agitur,fruſtra vr̄ quæri de com
paratione. ¶ Sed dicet aliquis: hic ſunt duo inſtrā,& licèt aliqua
deficiant, in ſecundo tñ cenſetur repetita,q̃ in primo inſtrō ſunt
appoſita. Reſpondeo, quòd etiam in primo inſtrumento defi-
ciunt plura ſubſtantialia: ideò ea,quæ deſunt,non poſſunt dici
10 repetita,quia † non entium nullę ſunt qualitates l. 2.ff.de vſuf.
11 l. 4.ff.loca.l.adeò §.quòd ſi toto.ff. de acq.rer.domi. Nec † pri-
mum inſtrm inualidum poteſt facere ſecundum validum, quia
12 † quod non eſt,nullum producit effectum.l.4.§.condemnatum
ff.de re iud. Et iſta duo inſtrā imperfecta ſimul iuncta non pñt
facere vnum inſtrm perfectum,quia vnumquodq; eſt adeò im-
perfectum, quod per ſe operari nihil poteſt.l. 1.cum gl.C.qui
nume.tutel.tradit. Bal in l.ſi quis ea argentarijs. §. 1. ff. de edē.
nol.per Bar & doc.in l.admonendi,vbi Iaſ. in rep. col.89.ff.de
iureiur. Alex. in l.q̃ dotis,col.3 ad fi.& ibi Iaſ.col. 7.ff.ſol.matr.
&c. quod dicimus de eo qui inhabilis eſt,quòd habilem conſti-
tuere non poteſt.de quo,in clem.religioſus,de proc.per Bar. in
l. 1. §.item acquirimus,in fi.vbi Ale & Mod.ff.de acquir. poſſeſ.
13 † Simile videmus,quòd vnus teſtis non idoneus ſupplere non
poteſt defectum alterius teſtis, vt ſcripſi in conſ.6.col.pen.in fi.
14 & latius in conſi. 99.col. fi.circa med. & q̄ † plura imperfecta
perfectum vnū conſtituere non poſſint,tradit Cald. in con.5.in
fi.in tit.de regula.per tex. in c.tam literis,in princi. de teſtib.c.
inter dilectos,de fid.inſt.& in c.dum ſanctum, de pœnit. diſt. 2.
¶ Secundò reſpondeo,quòd ex quo ſecundū inſtrumentum eſt
ſeparatū à primo,impediri vr̄ repetitio.l. qui fundū.ff. de con-
trah.emp. Bar.& doc.in l.in repetendis.ff.de leg.3.& in l. Seiæ.
§.Caio.ff.de fundo.inſtr. Bar.in conſ. 58. In reſtitutione,in pri-
mo dubio.lib. 1.Bar.in conſi.27. Viſa facti narratione. Paul. de
Caſt.in conſ. 275.Super primo quæſito dicendum vr̄ dictā ſub-
ſtitutionem,col.pen.in quinto dubio.lib. 1.in conſ. 16. Viſo di-
cto puncto & dubijs,in fi.& in conſ. 11. Super primo quæſito,
in quantum quæritur,in ſecundo dubio. lib. 2. Alex.in conſ.66.
col. 2.circa med.lib. 3.in quib.locis volunt doc. iſtud procedere
etiam qñ in oratione ſeparata eſſet dictio repetitiua. Sed hoc
vltimum firmare hic non audeam, vbi eſſet dictio repetitiua, q̃
ipſa tñ hic ceſſat. ¶ Rurſus cum non probetur vtrunq; inſtrm
15 rogatum eodem t pe. † ſolemnia adhibita in vna ſcriptura,non
cenſentur in alia repetita. Ale. in conſ. 59. col. 2.ad fi.lib. 2. Dec.
in conſ.90. col. 1.circa med.& in cōſi. 190.col. 1. Igitur ſi inſtru
mentum hoc caret ſolennibus, quorſum tractatur quæſtio com-
parationis literarum? Finge ſcripturā factam ab illo notario ci-
tra veritatis præiudicium,vt aſſerit pars: continuò non ſequit;
notarius publicus ſcripſit inſtrm productum,ergo inſtrumentū
eſt publicum,& ſolenne: etenim ſcriptura etiam notarij, & ipſa
16 prima nihil probat, † neq; dr̄ publicum inſtrumentum niſi ob-
tineat ſolennitates quarum meminimus. ſ. Ideo dr̄ quòd non
omnis ſcriptura notarij dr̄ publicum inſtrm, quia nihil impedit
etiam notarios facere priuatam ſcripturam.l. ſcripturas.ff.qui
potio.in pig.ha. Bal. in l.fi. verſi.ſecundo opponitur,C.ſi cer.pe.
& in rub.C.de fid.inſt. col.3.verſ.ſed dubitatur,&c. ¶ Ob id reij
cienda eſt comparationis exceptio,cum nihil omnino releuet,l.
ſi duo.§.idem Iulianus,& ibi not.ff. de iureiur.l. ad probationē,
la j.vbi Bal.in 1.not.C.de probat.l. ſi defenſor.§.qui interroga-
tus,in verſic.ſummatim & quòd ibi Bal.per illum tex.ff.de in-
terro.act.c. cum dilect. vltra med. de electio.c.cum contingat.§.
verum, de offi.deleg.c.per tuas.in fi.verſ. qm̄ de ſimonia. facit
tex.in l.hæc ſtipulatio.§.diuus.ff. vt leg.no.cau.l. 1. in prin.ff.de
offi.prætor.l.inſtrumentorum.C.de precibus imp.offer.l.fi.§.in
refutatorijs.C.de appell. glo. fi in c.legebatur,de maio.& obed.
vbi allegat iura plurima. ¶ Præterea iſta ſcriptura facta fuit à
tertio,non etiam ab ipſo Io.Petro ob id licèt probetur ſcriptura
manu illius tertij,nihil poteſt præiudicare ipſi Io. Petro.abſen-
ti,nec conſentienti,vt dr̄ tot.tit.C.res inter alios acta. & l.ſæpe.
ff.de re iud.cum ſimi. nec creditur tertio in præiudicium ipſius
Io. Petri,quòd eſſet præſens quando ſcriptura tertij,vtcunq; no
17 tarij ſolennia ad inſtrumentū neceſſaria non obtinet. † Ad hæc
toties admittitur probatio per comparationem literarum, quo-
ties inſtrumentum per quòd comparatio fieri petitur,eſt ſolen-
ne.authentica,ſed nouo iure.C.ſi cer.pet.& ibi Bal.in vlt. no.&
clarius idem Bald. in l.comparationes,col. 5.verſ. ſecundo dixi.
18 C.de fi.inſt.ſaltem requiritur,quòd † ſcriptura de qua facien-
da eſt comparatio,teſtium ſubſcriptionem habeat,vbi inſtrumē
ti publici ſolennia non habet d.l.comparationes.Cor in conſi.
138.col. 2.& in conſi. 169.col.pen.lib. 1. Dec. Neapo.deciſ 181.
¶ Sed iſtud dictum non ita ſimpliciter placet, quia immo fieri
poteſt comparatio etiā ex ſcriptura priuata debitori,modo con
ſtet, quòd ſit ſcriptura manu eius per ſuam confeſſionem, vel
alio modo,& non aliter. Pau.de Caſt.in conſil.312. ad primum
rñdetur in tertio dubio,lib. 2.allegat Bal.in d.l.comparationes,
per illum tex. Sed iſto caſu ſi ageretur de ſcriptura propria ip-
ſius Io Petri,illa comprobata per ſolam comparationem litera-
rum non noceret quò ad plenā probationē,vt not. in d.l.com-
parationes,per Bar.& doc.in l.admonendi.ff.de iureiur. vbi Iaſ.
col. 16.& in repe.col.40. Ale.in conſ. 114.col. 2.lib.7.& alibi ſæ
pe doc.multominus comparatio literarum dabit fidē ſcripturæ
19 tertij,quia † contra tertium non nocet ſcriptura iuuata cōpara
tione literarum etiam quò ad ſemiplenam probationem, vt no.
Cor.in d.conſi. 138.de quo tamen qualiter procedat,latius dico
in tract.meo de antiquitate temporis in 1.parte, vbi videndū.
¶ Non obſtat,ſi dicatur prohibita probatione per teſtes imple-
ri poſſe probationē per teſtes & inſtrumenta ſimul,vt per Bald.
& Mod.in d.l.certi cōditio.§. qm̄. Alex.in conſ.213. col.fi.lib. 2.
& in conſi. 46.col.pe.circa med.lib.6.nam illud procedit quādo
vtraq; probatio pertineret ad principale negociū. Puta probō
dānū eſſe datū per inſtrm,& quantitatē damni per teſtes: at hic
teſtes petuntur examinari non ſuper negocio principali, ſed p
comparatione literarum. niſi dicamus,q̄ cōparatio ordinat ad

ſinē negocij principalis. Secundò igiť rńdeo, contrariū ꝓcedere qń vtraq; probatio eſt pfecta in ſuo genere, qa fit cōiunctio inſtrumēti, & teſtiū ad plenā probationē: ſed hic inſtrm nihil oſ. non ꝓbat, nec ēt aliqd probant teſtes examinati de negocio principali, cuius veritat olnō ignorant, ob id fruſtra tractať de coniungendis ꝓbationibus oīno imperfectis. l. Spadonem. §. quia iura multa. ff. de excu. tut. not. Bart. & doc. in d. l. admonendi, vbi Iaſ. col. 89. in repetitione. facit idem Iaſo. in l. vt liberis, col. 6. poſt med. C. de colla. & in l. Centurio. col. 24. verſ. non ob. vltra Bar. ff. de vulg. & pup. & ita in terminis rńdet Alex. in conſ. 36. lib. 5. Dec. in conſ. 11. col. 2. circa med. & in c. 1. col. 10. de ꝓba. ¶ Secundò principaliter cōſidero, pteritum eſſe tps, intra quod implenda erat probatio reſpectu magnificæ dńæ Agneatinæ ex forma conuentionis: igitur poſt tempus fieri nō poteſt, l. ſtatuliberū. §. Stichum. ff. de leg. 2. l. 1. §. ſi mulier. ff. de li. agno. iō canonici quibus facultas competit eligendi intra certū tempus, poſt tempus eligere non poſſunt. ca. ne pro defectu, de elect. c. poſtq̃. l. diſtinct. c. vni. de iure patrona. lib. 6. & cui mandatur iuriſdictio ad tempus, poſt tempus ea vti non poteſt. l. ſi cū dies. §. ſi finita ff. de arbit. l. 2. §. ſed & iudex. ff. de iudic. Alibi ſcribit

20 Roma. in conſil. 431. In terminis. † q actor non proſequens ius ſuum intra terminum ſibi conſtitutū, cenſetur illi renunciare, vt poſtea audiri nullo modo poſſit. ¶ Similiter ſi alicui competit ius percipiendi fructus intra certum tempus, eo finito percipere non pōt, licet intra tempus illos non perceperit. Bal. in cōſil. 121. Sublata lib. 2. Anch. in conſ. 301. Viſo diligenter tenore,

21 circa finē. & in conſ. 328. Circa iſtā perceptionē. col. 1. ¶ † Similiter quando ad inſtantiā volentis emere aliquam rem, fit ꝓclama de mandato officialis, vt ſi qui ius prætendant ad rem, comparere debeāt intra certū tempus: aliàs quòd de eorum iure nō audienť; lapſo illo termino nihil poſſunt opponere. l. ſi eo tēpore. C. de remiſ. pig. c. ſi. de electio. li. 6. Anch. in conſ. 206. Viſis.

22 actis & agitatis in cā quæ vertitur inter nob. virum. ¶ † Similiter qui aliquid promiſit vendere intra tps, poſt tempus vendere non cogitur. l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. Ang. in conſil. 199. Titius rem. ¶ Similiter ſubſtitutio pupillaris facta ad certū tempus breuius, vltra illud tempus non porrigitur, licèt duret adhuc ætas pupillaris. l. ſed ſi quis ita. vbi doct. ff. de vulga. ¶ Et in terminis quòd poſſint partes conuenire & limitare tempus probationum, ita quòd lapſo tempore probatio fieri nō poſſit, latè probat Ale. in cōſ. 158. col. fina. verſ. nec obſtat, ſi diceretur lib. 2. licèt contrarium tenuerit Bald. in conſ. 317. lib. 4. de quo tamen Alex. mentionem non facit. ſed ibi Bald. potius loquitur ex autoritate ſua, quàm per iuris rationes, cum liberum ſit vnicuiq; renunciare fauori ſuo. l. pen. C. de pac. c. cum ſimul. & licèt idem Bald. in conſil. 61. in 2. dub. lib. 2. velit iſto caſu quòd probatio fieri poſſit etiam poſt terminum conuentionalē, quando ius partis non eſt factum deterius, tamen dictū Bald. poſſet procedere antequam oppoſitum ſit in iudicio de lapſu tēporis, q poſſit pars moram purgare ante rem in iudicio deductā: ſed cœpto iam iudicio & facta oppoſitione, hoc fieri non pōt, Alex. in conſ. 237. ad fin. li. 6. Corn. in conſil. 221. colum. 2. lib. 1. & in conſ. 93. colum. 2. poſt med. lib. 4. Pau. de Caſt. in conſil. 70. quia fruſtra, col. 5. ad fin. verſic. nam ſufficit Regi Poloniæ lib. 1. & in conſi. 337. Si prima duo ſtatuta. col. 2. circa med. verſicul. ſed aduertendum eſt diligenter, lib. 2. nam per oppoſitionem eſt iam quæſitū ius opponenti, quod tolli non poteſt l. ſi. ff. de pac. l. ius noſtrū. ff. de reg. iur. ¶ Pro hoc qđ ſcribit Pa. de Ca. in cōſ. 88. Videtur dicendum præfatum Bartholomæum. col. 2. lib. 2. vbi q actor non pōt purgare moram poſtquàm reo quæſitū eſt

23 ius excipiendi, quia tunc diciť facta executio ipſo iure, & † poſt executionē factam iure, vel ab homine, non admittiť purgatio moræ. l. quod ob rem. ff. de cōdi. inde. l. ſi is cui. ff. de leg. 2. Rurſus ſi non admittiť purgatio moræ poſt litē conte. licèt de lapſu tēporis adhuc oppoſitū non fuerit. l. ſi ita quis. §. Seia. ff. de verb. obli. Ale in d. cōſ. 158. col. 2. in ſi. li. 2. a fortiori videtur impediri purgatio poſt oppoſitionem iam factam de lapſu temporis. ¶ Impeditur etiam hic purgatio moræ propter iuramentum. l. ſi quis maior, vbi doc. C. de tranſact. Immo etiam ceſſante iuro impeditur moræ purgatio, quia fuit appoſita dies probādi & pena caſu quo cōprobatio intra tps non fieret. l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de act. & obl. l. magnā. C. de cōtrahen. & cō. ſtip. doc. in d. l. ſi inſulā. ff. de ver. obl. Pau. de Ca. in d. conſil. 88. lib. 2. Alexand. in d. conſ. 158. colum. 1. poſt med. lib. 2. Socin. in conſil. 199. colum. 4. in ſi. verſ. ſed iterū fortius. lib. 2. Nec obſt. q intra tēpus iudex declarauit tps non currere, quia illa declaratio habita ad inſtantiā ſp. dńi Petri, quæ dominæ Agnexinæ prodeſſe non

24 debet: nam † actus iudicis eſt ſtricti iuris, nec extenditur ad alias perſonas, l. 1. C. ſi plur. vna ſent. not. in l. Iulianus ff. de cōd. ind. Alex. in l. a diuo Pio. §. pignora. col. 2. ad ſi. ff. de re iud. Soc. in conſi. 134. col. 2. circa med. lib. 1. & in conſ. 18. col. 2. cir. ſi. lib. 3. Dec. in conſ. 322. Iaſ. in l. centeſimis. §. 1. col. pe. ff. de verb. obl. neq; ſubintelligitur in iudicijs perſona extrinſecus, l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus, circa ſi. ff. de verb. obl. facit tex. in l. ſi vnus. §. ante oia. ff. de pact. arguendo de contractibus ad iudicia, quod permittitur, l. oēm. ff. de iud. l. non eſt mirū. ff. de pign. act. Aret. in l. eum q, col. pe. ff. de acq. hære. Iaſ. in l. 1. col. 3. ff. ſi quis caut. Ideo videmus quòd ſententia lata in fauorē vnius hæredis, non prodeſt alijs cohęredibus l. ſi cū vno ff. de excep. rei iud. ſimiliter pactū factum cū vno fideiuſſore non prodeſt alijs confideiuſſoribus l. ſi ſtipulatus eſſet. §. 1. ff. de fideiuſ. facit tex. in l. amiſſ. §. ſi. ff. de fideiuſſ. vbi qń plures mandauerunt mutuari pecuniā alicui, ſi vnus ex eis conuentus abſolutus ſit, talis abſolutoria alijs non prodeſt, nā cū ſumus in re diuidua & ſeparabili, non vř extendendus actus de una perſona ad alteram: quia ſeparatorū ſeparata debet eſſe ratio l. ſi. ff. de calū. l. Papinianus exuli. ff. de mino. l. ſi maritus. C. de don. inter uir. & uxo. Neq; impedit, q iſtud negociū, uř pertinere ad dominū Petrū principaliter conſequēter; q exceptio illi cōpetens uř ꝓdeſſe & dńæ Agnexinæ, quæ vř fideiuſſor: nam iſta conuentio inita non fuit cū principali, ſed cum ipſa dńa Agneatina, ideo principali neq; prodeſſe pōt, neq; nocere l. fideiuſſoris. ff. de pact. ideo aſſerta declaratio incognitè fuit cōceſſa & facta. neq; vř intereſſe aliquo modo ipſius dńi Petri q obſeruetur iſta promiſſio, quia ex ea conuentione ſi dńa Agnexina aliquid ſoluat, non vř locus repetitioni, cōtra dominum Petrū, non actione mandati, q non oſtendiť, neq; præſumitur etiam ex longiſſimo tempore, Bal. in l. 2. C. ſi ex falſ. inſt. Ale. in conſ. 1. col. pen. lib. 4. & in conſi. 191. col. 2. poſt med. lib. 6. Soc. in conſi. 46. col. 1. lib. 3. Dec. in conſi. 36. col. 3. & alibi ſæpiſſimè: quod tń non ita ſimpliciter ſequi ſoleo, quòd mandatū non præſumatur ex antiquitate tpis, ſed in tractatu meo de antiquitate tpis latiſſimè diſcutio, ideo ad ibi dictū me remitto. nō actione nego. geſt. quia illa conuentio non vř vtiliter facta, ſi bene aduertať, reſtringendo facultatem probandi circa modū, & circa tempus, auferendo beneficium iuris cōis l. 2. ff. de negoc. geſt. cum ſimi. quæ notanda ſunt. Et ita reſpondeo, ſaluo iudicio ſaniori. Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Vnicuique licet iniungere onus rei ſuæ ex arbitrio.*
2 *Pater poteſt præiudicare filijs.*
3 *Res ſua quis poteſt apponere onus ſeruitutis, quod tranſeat in omnem ſingularem ſucceſſorem.*
4 *Quot modis res fieri poſſit cenſualis.*
5 *Onus ſequitur rem quocunque vadat.*
6 *Cenſus quando debetur, quid agendum.*
7 *Verba enunciatiua prolata per modum cauſæ, inducunt diſpoſitionem; & quando proferuntur per modum modi.*
8 *Cui acquiratur ius, quando bona conſignatur in æſtimo communitatis nomine ſuo vel alterius.*
9 *Confeſſio partis ad poſitiones, eſt pleniſſima probatio.*
10 *Confeſſio dicitur maior quolibet publico inſtrumento.*
11 *Error non præſumitur in maioribus.*
12 *Conuenti ad ſoluendum cenſum obligantur oſtendere quæ bona ſint cenſualia, aliàs bona præſumuntur affecta onere cēſus.*

CONSILIVM. CCXVII.

¶ Pro hæredibus Bartholomæi Vianini de monte Caprello contra Ioanninum, & fratres eius de Carretis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Fuit in rerum natura magiſter Petrus de Vberto ex Monte Caprello, qui anno milleſimo quingenteſimo primo, & die vigeſimaprima menſis Auguſti confeſſus eſt ſe obligari ad eminam vnam ſiliginis p ſingulos annos ſub pactionibus, & conuentionibus olim initis inter pdeceſſores dicti magiſtri Petri & prædeceſſores Amedei Villaſchi, a quo Amedeo ipſe Bartholomæus cauſam habuit per quas conuentiones fuit impoſitus cenſus annuus eminæ

vnius

vnius ſiliginis ſextarijs quinq; plantati, de quibus infra. Rurſus
de anno milleſimo quingẽteſimo vigeſimo, & die quarta mẽſis
Maij, memoratus magiſter Petrus profeſſus eſt, ſeu cõſignauit ĩ
regiſtro publico Mõtiſcsprelli dicta ſextaria quinq; plantatr de-
ſignata in tertia parcella ipſius profeſſionis, ſeu cõſinationis cũ
onere duorum quartionorum ſiliginis; quæ dr̃ menſura vnius
eminæ. Modo poſſidetur dicta petia per Ioanninum, & eius fra-
tres de Carretis conuentos, quibus illatũ fuit iudiciũ ab hæredi-
bus dictis Bartholomæi Vianini, in quo duo principaliter petita
ſunt. Primò quod declaretur dictã peciam eſſe cenſualem obli-
gatã ad penſionẽ vnius eminæ ſiliginis per ſingulos annos. Se-
cundò petit̃ ſolutio cenſuum præteriti tp̃is & futuri. videndũ
eſt, an dicat̃ impleta, & probata intentio agentium. ❡ Breuiter
2 concludendũ vr̃ q̃ ſic, & pro fundamẽto cõſidero, † licere vni-
cuiq; iniungere onus rei ſuæ ex arbitrio, quia in re ſua quilibet
eſt moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mandati. etiã in abu
2 tendo. l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de pet. hære. ❡ † Ideo pater
põt omnia bona ſua vendere, & pretium in mare proijcere, non
obſtante præiudicio liberorũ, gl. in l. 1. C. de inoff. don. quinetiã
competit iudiciũ iniuriarum in eum, quia aliũ turbat in vſu rei
ſuæ. l. iniuriarum. §. ſi quis me prohibeat, verſ. at ſi quis. ff. de in-
iur. Et iniquũ eſt non eſſe liberam facultatem ingenuis hoĩbus
diſponendi de rebus ſuis pro arbitrio. l. 2. in fi. ff. ſi quis à parẽ.
fue. manumi. & iſta priuatio facultatis dr̃ eſſe contra bonos mo
res. l. pe. vbi Mod. ff. de pac. l. nemo exterus. C. de Iudæis. l. dudũ.
C. de contrah. emp. & adeo põt quis de re ſua facere ad arbitriũ,
q̃ iſtud procedit licèt ita faciendo damnũ alij inferatur, modo
non ita fiat animo principaliter nocendi. l. 1. §. deniq;, de aqua
plu. arc. cũ ſi. Et ſi licet rem propriã inſolidũ alienare, à fortiori
permittetur onus imponere. reg. cui licet, de reg. iur. lib. 6. regu.
non debet cui plus. ff. de reg. iur. cũ ſi. q̃ Iaſ. colligit. in l. actioni-
bus, col. 4. in 2. not. ff. de in litem iuran. Et hoc eſt quod dr̃ licere
cuilibet dicere legẽ rei ſuæ q̃cunq; voluerit. l. in traditionibus.
ff. de pac. l. 1. §. ſi conuenerit. ff. depoſi. l. ſi ſeruus ea l. ff. de ſeruis
expor. l. ob res. ff. de pac. dotali. l. 1. ff. de ſol. & l. 1. C. eo. tit. Anc.
3 in cõſ. 197. Subtiliter, col. fi. & in conſ. 217. Dubiũ facit. ❡ † Ideo
rei ſeu põt quis apponere onus ſeruitutis quod tranſeat in oẽm
ſingularem ſucceſſorem. l. cũ fundo. ff. de ſeru. ruſt. p̃d. & toto ti.
ff. de ſerui. vrb. præd. l. 3. C. de ſeruit. Bar. & doc. in l. fin. ff. de op.
nou. nunc. poteſt etiam priuatus onus rei ſuæ imponere reale,
& ordinariũ. c. verum, de condi. appoſi. c. cum dilectus, de don.
Cur. Iunior in conſi. 68. col. 4. ❡ Similiter poteſt quis apponere
onus hypothecæ rebus ſuis eas obligando pro ſoluendis colle-
ctis, quo caſu quilibet poſſeſſor talium rerum obligatur ad colle
ctas, licèt tranſeant ad eccleſiam. Bal. in conſ. 280. Promiſſo ſta-
tuto. lib. 2. & in conſi. 434. Licet iudex. lib. 3. Calde. in conſ. 7. in
tit. de conſtit. & in conſi. 2. col. fi. in tit. de cenſibus. Anch. in con
ſil. 303. Hoc ſtatutum. Abb. in conſi. 26. lib. 1. Soci. in conſil. 12.
lib. 4. Cur. Iun. in d. conſ. 68. Calca. in conſ. vlt. col. 10. antè med.
verſi. iſtam etiam opi. Corn. tñ hoc decidere auſus non eſt in cõ
ſil. 205. col. 3. lib. 1. Bal. etiã in conſ. 146. Antiqua querela. lib. 3.
dixit non eſſe bene tutum conſulere ſuper iſtis, ſed iſtud debet
intelligi, qñ tale onus hypothecæ apponeretur principaliter in
fraudẽ, & præiudicium eccleſiæ. Iaſ. etiã in l. placet, in glo. fi. C.
de ſacroſ. eccl. vr̃ contrarium, vel licèt loquatur in alijs terminis
qñ prędicta efficerentur tributaria, credo tñ quod aliud dixiſſet
Anch. & Soc. ſi conſilia vidiſſet Anch. & Soc. modo principali-
4 ter in fraudẽ eccleſiæ quid nõ fit. ❡ Secundò præmitto † quòd res
poteſt cenſualis fieri duob. modis. Primò faciendo contractum
cenſualẽ propriè, qui contrahitur qñ quis tradit rem ſuã alicui,
& in eum transfert omne dñium directum & vtile cũ onere q̃
accipiens rem tenet̃ ſoluere certum cenſum ſingulis annis c.
conſtitutus, cum gl. pe. extra de relig. do. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de pu-
blic. Soci. in conſ. 167. col. 2. lib. 2. Iaſ. in c. 1. col. 5. in vſib. feud.
char. 2. 2. Ad quem modum non fuit hic conſtitutus. ❡ Secundò
modo qñ quis emeret ab alio annuũ cenſum ſuper re venditoris
& venditor promittit ſoluere annum cenſum, obligando & hy-
pothecando rem certam pro ipſo annuo cenſu. & iſto caſu etiã
oẽs cenſus ſeq̃t̃ rẽ quocunq; vadat: ſi aũt non eſſet hypotheca-
tus fundus pro ſolutione annui cenſus, ſed ſimpliciter p̃miſſus
cenſus occaſione rei, citra tñ aſsignationẽ ipſius cenſus ſup ipſa
re, diceret̃ obligatio perſonalis, q̃ fundũ non ſequeretur, & iſte
eſt verus intellectus. l. fi. ff. de contrah. emp. & hoc ſecundo mo
do præſupponitur fuiſſe conſtitutum cenſum. Non negarẽ tñ
ex alijs titulis poſſe cenſum cõſtitui, puta donationis, trãſactio-
nis, & aliud id genus: tñ conſidero iſtos modos p̃ vno reſpectu
illius modi, quo cenſus principaliter & propriè conſtituit̃ ad fa
ciendũ contractũ vere & proprie cenſualem. ❡ Tertiò præmit-
5 to † quòd onus impoſitum rei ſequitur rẽ quocũq; vadat. cle. 1.
de cenſi. vbi gl. l. reſcripto. §. ſciẽdũ. ff. de mune. & hono. Immo
ſi eccleſia acquirat rẽ feudalem, obligatur ad onera vaſalli, quia
tranſit res ad eccleſiam cũ onere feudi. Inno. in c. verum de foro
compe. Hoſti. in ſum. in tit. de iure immuni. §. a quibus, prope
prin. Iaſ. in l. placet, in 2. lectura. in fi. C. de ſacroſ. eccle. Idem in
fiſco ad quem tranſit res cum ſuo onere. l. 2. C. ad legem Iul. de
vi pub. Abb. in conſ. 14. col. 2. li. 5. & quod dixi ſupra, de bonis
hypothecatis pro collectis q̃ tranſeunt in eccleſiam cum ſuo
onere. Et in terminis cenſus tradit Spec. in tit. de loca. §. nunc
aliqua. verſ. 86. Cor. in cõſ. 264. col. 2. circa med. lib. 4. vbi loquit̃
tur in eccleſia quod res cenſualis ad eam tranſit cum ſuo onere.
not. Dec. in conſ. 164. col. 3. circa med. vbi dicit ius petendi an-
nuum cenſum cõpetere contra quemlibet poſſeſſorem bonorũ
tanquam bona ſint obligata pro tali annuo cenſu, per l. hacte-
nus. ff. de vſuſ. allegat ẽt Spec vbi s̃. Addo Abb. in cõſ. 30. col. 2.
li. 2. vbi quòd poſſeſſor rei emphyteoticæ põt conueniri ad ca-
nonem, per tex. in §. ſcire, in auc. de non alienan. Ad idẽ addu-
co Anch. in conſ. 386. In lite. col. 1. vbi quod põt agi contra poſ
ſeſſorẽ rerũ, ex quibus penſiones debentur, tã pro penſionibus
præteritis quàm futuris, per l. Imperatores. ff. de publica. & l. 2.
C. ſine cenſu. vel reliq. Idẽ voluit Pau. de Ca. in conſ. 333. Viſo
puncto ſupraſcripto, duo ſunt. li. 1. vbi qñ annua quantitas eſt
aſsignata ſuper aliquo fundo, dicitur fundus obligatus, ob id qđ
agi põt cõtra poſſeſſorẽ fundi. Ad idẽ adduco Rom. in cõſ. 417.
col. 2. poſt med. vbi qñ res eſt obligata pro ſolutione cenſus pro
miſſi, tranſit cũ illo onere. Idẽ tenet deciſio Neapoli. deciſ. 95.
Ripa in l. 1. §. ſi hæres. col. 3. ff. ad Trebell. Nec iſto caſu videtur
neceſſaria diſcuſſio, ex quo debetur cenſus aut penſio ex re aut
ſuper re ipſa poſſeſſa per tertium: excuſſio. n. tunc eſt neceſſa-
ria, qñ id quod petitur non debetur ex re poſſeſſa per tertium
nec ſuper ipſa re, licèt ad ſecuritatem aut cautionẽ illius debiti
6 res ſit hypothecata. Itaq; qñ † debetur cenſus aut penſio ex re
aut ſuper re æquum vr̃, q̃ poſſeſſor illius rei teneatur ad præſta
tionẽ. Immo vbi agitur de iure mere reali prout ex tributo, nõ
poteſt agi contra primum dominum ipſius rei, ſed agi debet cõ
tra poſſeſſorem ẽt pro tributis præteriti tp̃is, niſi in ſubſidium
qñ poſſeſſor non eſſet ſoluendo. Aret. in conſi. 105. In cã magni
fici. per tex. in l. cum poſſeſſor. §. fi. ff. de cenſibus & in Auth. ſed
7 periculũ. C. ſine cenſu vel reliq. ❡ Quartò cõſidero, quòd † ver-
ba enunciatiua prolata per modũ cãæ, inducunt diſpoſitionem.
Bar. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſol. mat. l. qui volebat. & ibi not. ff.
de hæredibus inſti. Alex. in conſi. 46. col. 2. li. 1. Dec. in conſ. 23.
col. 3. & in conſ. 425. col. 1. ad fin. ſimiliter diſponũt verba enũ-
ciatiua qñ præferuntur per modum modi. l. cum eorum. C. de
ſenten. ſimiliter probant verba enunciatiua in his quæ depen-
dent a p̃tãte partiũ. Bar. in auct. ſi quis ĩ aliquo, col. fi. verſi. iuxta
p̃dicta quæro. C. de eden. Deci. in cõſ. 139. col. 2. poſt med. verſ.
3. rñdetur. Et iſta verba enunciatiua ſicut probant cõtrã autho-
rem, ita probãt contra ſingularẽ ſucceſſorem cãm habentẽ poſt
talia verba enunciatiua. Soci. in conſ. 11. col. 1. circa med. verſ.
& pro prædictorum confirmatione. in conſ. 13. col. 2. circa med.
& in conſ. 82. col. 2. ante med. lib. 3. Et ideo etiã res inter alios
acta p̃iudicat ſingularibus ſucceſſoribus cãm habentibus poſt
rem actã. Soc. in conſ. 50. col. 2. verſ. & ſi dicatur q̃ talia inſtrã.
& in conſ. 67. col. 3. verſ. hoc tñ non obſtare. li. 4. ſed vltra Soc.
allego Anch. in conſ. 44. Primò de viribus. col. 3. verſ. ipſius er-
go. Roma. in conſi. 311. col. 2. in 2. dubio. ❡ Quintò conſidero
8 † quòd qñ aliquis in æſtimo cõitatis profitetur ſeu conſignat
bona noĩe ſuo, & alterius, acquiritur ius ei cuius noĩe fit conſi-
gnatio in odiũ & p̃iudiciũ conſignantis ſiue probatur ius cõpe
tere alteri quò ad p̃iudiũ conſignantis. l. cenſualis. C. de dona.
Bar. in l. rura. C. de om. agro deſer. lib. 11. Ale. in conſ. 10. col. 2.
verſ. nõ p̃batur ẽt, li. 4. in conſ. 147. col. fi. circa med. li. 5. in cõſ.
57. col. 2. li 6. in conſ. 57. col. pe. verſ. nunc dicã. & in conſ. 182.
col. 2. li. 7. Soc. in conſ. 46. col. fi. li. 3. & in conſ. 6. col. 3. li. 4. Cor.
in conſ. 165. li. 3. in cõſ. 14. col. 4. in conſ. 315. ad fi. li. 4. vbi loqui
tur in terminis qñ quis conſignat rem tanquã cenſualẽ. Dec. in
cõſ. 146. Ex quibus licet colligere probatam eſſe intentionẽ agẽ
9 tium. nã probatur ipſos eſſe hæredes Bartholomęi Vianini † ex
confeſſione partis ad poſitiones, quæ eſt pleniſſima probatio.
toto tit. ff. & C. de confeſ. l. debitori. ff. de iudi. iõ admittit̃ proba-

tio contra præſumptionem iuris & de iure ex confeſſione partis.glo. in auc.ſed iam neceſſe.C.de dona.prop.nup.Ideo ſolennitas proceſſus non attenditur vbi eſt confeſſio. c.Piſanis,de reſtit.ſpol.c.1.& 2.de accuſa li.6.dicit Bal.in conſ. 192. Proponit
10 quòd in quadã ciuitate.col.2.circa fi.li.2. ꝙ † confeſſio dr̃ maior quolibet publico inſtro & quibuſcunque depoſitionibus teſtium. ¶ Ius aũt Bartholomæi ꝓbatur primo ex dicto regiſtro, ex his quæ ſcripſimus in quarto fundamento, maximè, q̃a verba de quibus in regiſtro,ſ. ꝙ illa bona debeant quartas duas ſiliginis, vident̃ enunciatiua principaliter, & ꝑ ſe:nã verba enunciata principaliter & ꝑ ſe,quoties aut cõferunt,aut ſunt neceſſaria ad actum.Ant.de But.in c.ſi de ſucceſ. ab inteſta. Alex. in conſ. 15.col.2.ad fi.li.5. ſed verba regiſtrantis circa onus pẽſionis erant neceſſaria ad actũ, ſi quidẽ ſunt conſignanda bona cũ ſuis qualitatibus ad intelligendum eorum valorem. l. forma. ff. de cenſibus. Ruſus fuerunt enunciata illa verba per modũ cãſæ ad hoc enim indicatur aut exprimitur onus rei ĩ regiſtratione, q̃a ꝑ onus res minus valet, ob id leuiora munera ſuſtinet poſſeſſor.l.fundi partem.ff.de contrahen.emp. Abb.in c.In aliquibus, in 2.not.de deci.Ideo iſta verba enunciatiua probant ẽt cõtra reos cõuentos poſſeſſores rei conſignatæ, ex his quæ notauimus in tertio fundamento. ¶ Itẽ cũ ipſe conſignator,ſeu profeſſor eſſet dñs rei conſignatæ, vt probat̃ ea confeſſione partis, potuit rẽ ipſam cenſualẽ conſtituere, prout oſtendimus in primo fundamento: quod ẽt probat̃ per inſtrumentũ confeſſionis in actis productum rogatum de anno milleſimo quingẽteſimo. primo. vbi fatet̃ magiſter Petrus illum cenſum fuiſſe debitum longe ante ipſum ipſis ꝑdeceſſoribus Amedei de Villaſcho: quæ confeſſio ẽt ꝑiudicat ipſis cõuentis ſingularibus ſucceſſoribus, prout notauimus in tertia cõſideratione. igitur iſta petra plantati tranſiuit ad ipſos conuentos cũ ſuo onere penſionis duarũ quartarũ ſiliginis, vt docuimus in ſecunda & tertia conſideratione. ¶ Non omitto vltra ꝓmiſſa probari ipſum cenſum etiã ex pluribus ſolutionibus illatis,aut factis,tam per ipſum magiſtrũ Petrũ: vt appatet ex teſtibus & in reſponſione conuentorũ ad poſitiones agentis. Et licèt dicant ſoluiſſe per errorem,proban-
11 dus erat † error, quia non ꝓſumitur in maioribus, iuxta nota in l. non fatetur.col.fi.ff.de confeſſ.in l.an inutilis. ff.de accepti. in l.ſed & ſi lege.§.ſcire.ff.de petitio.hæred. in l.ſi adulteriũ. ff. de adulte. Propterea eiuſmodi cõfeſſio potuit acceptari in parte vtili tm̃ acceptandi,cum ſit diuiſibilis,& habeat cõfitens præſumptionem iuris cõtra ſe inquantum allegat errorem, ex doc. Bar.in l.Aurelius.§.idem quæſijt.ff.de libera.legat.Cor. in conſil.94.col. 3. verſ.põt aũt diuidi.li.3.no.in l.ſiquidẽ. C.de tranſactio. Alex.in conſ.87.li.j.& alibi ſæpe doc. Et iſtud maximè obtinet accedente diuturnitate tpis,quia cogitur quis perſeuerare ad ſolutionẽ cenſus nõ obſtante errore.Bal.in cõſil.368 Nũc venio ad merita.col. 2.verſ.ſciẽdum eſt lib. 1. Ancha. in cõſ. 10. Videtur efficaciter. col.1. ad fi. Quæ ẽt erroris allegatio aperte oſtenditur calumnioſa: nam probatur ex actis cauſa, & veritas cenſus per iura producta, in quibus probatur confeſſio anteceſſorum ſeu auctorum aduerſarij. Item probatur ſolutio nõ longi tpis, quo caſu res vr̃ extra oẽm difficultatem cũ velint doct. in l.ſi certis annis.C.de pac. ꝙ ſi aliquis ſoluit cenſum annuum per longum tẽpus decẽ annorum cogitur ſoluere in futurũ, allegata cã ꝓſtationis. profectò illa deciſio nõ paulò eſt dubitabilior caſu noſtro,nam ibi præſupponitur nõ apparere de re quæ eſſet affecta onere illius præſtationis,quod hic probatur.Rurſus ibi nõ ꝓſupponitur probata cauſa præſtationis per ſcriptu-
12 ram, vt hic. ¶ † Poſtremo, q̃ñ conſtat de ſolutionibus cenſuũ, obligantur conuenti oſtendere quę bona ſint cenſualia,aliàs oĩa bona ꝓſumuntur affecta onere cenſus. Spec.in tit.de loca §.nũc aliqua verſ.76.cuius opinionem dicit veriorem Bal.in cõſ. 265. Verba laudi.li.2.& idem Bal.in conſil. 225.Quæſtio eſt de terra, li.1.latè Soci.in conſ.167.col.8.in 4. q. lib.2. Taurini. Aymo Crauetta a Sauiliano. I.V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Quilibet adminiſtrator obligatur rationem reddere.*
2 *Pater tenetur reddere ſi quid doloſe adminiſtrauit.*
3 *Pater tenetur indiſtinctè pro bonis quæ adminiſtrauit, quorum vſusfructus ipſi non quæritur.*
4 *Mala fides nocet etiam in præſcriptione antiquiſſimi temporis.*
Liber mercatoris in quo caſu faciat fidem.
5 *Probatio dubia & obſcura,nihil releuat.*
6 *Verba dubia probationis interpretãtur contra eum, qui quæit probare, etiam ſi ageretur de cauſa fauorabili.*
7 *Exceptio probari debet clare & concludenter.*

CONSILIVM CCXVIII.

¶ Pro Marco Stuerdo contra Emanuelem in caſu vnius apothecæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Intẽtio Mar
1 ci Stuerdi videtur probata 1 † nam quilibet adminiſtrator obligatur rõnem reddere.l.1. §.officio. vbi Iac.de Are.& Bal.ff.de tutel.& rõ diſtra.ideo frater maior & patruus, q̃ adminiſtrarunt bona cõia,tenentur rõnẽ reddere. Soci.in conſi.46.in conſ.73. col.1.
2 li. 1.& in conſ.213.col. 2.li.2. quinimmo ẽt † pr̃ tenetur rõnem reddere, ſi quid doloſe adminiſtrauit.Bar.& Ang.in l.cũ oportet.§.non aũt.C.de bon.quæ lib.Aret.in conſ. 72. Præſuppoſit
3 in facto.col.pe.in ſexto dubio. † Rurſus tenetur pater indiſtinctè reddere rõnem pro bonis quæ adminiſtrauit, quorũ vſuſfructus ipſi patri non quæritur. Bal.in d.l.cũ oportet.§.ſi. C.de bon.quæ lib.& in l.filiæ cuius.C.fam.ercilc. Aret.in d. conſ.72. in ſexto dubio.Soci.in conſ.2.col.1.poſt med. verſ & pr̃ & mr̃. & in conſ.34.col.pe.ad fi.ſexti dubij lib. 1 ergo cum probatum fuerit iſtam apothecam fuiſſe cõem,& adminiſtratam per Emanuelem,tenetur ad redditionem rationum. immo etiam hæres adminiſtratoris tenetur rationem reddere.l.3.§.hæc actio ff.de nego.geſt.l.tutelæ.& l.omnes tutores. C. arbitr.tute.Roma.in conſil.413.Quò ad primum.in prin. ¶ Non obſt.inſtrm̃ diuiſionis:quia facit pro agente. nam excipiuntur quædam nomina debitorum,& bona mobilia quæ manſerunt indiuiſa: ſed non fuit probatum, alia bona indiuiſa manſiſſe præter apothecam,ideſt merces, & nomina debitorum apothecæ, ergo perinde eſt ac ſi de mercibus & debitis apothecę in ſpecie facta eſſet reſeruatio. l.fundus qui locatus. ff.de fundo inſtru. latè Mod. in l. quid ſit nominatim.ff.de lib.& poſth.& qui vult dicere verba diuiſionis referri ad alia bona, & plura alia eſſe bona,tenetur probare. gl. in l.cum de lege.ff.de proba.Bal.in conſ.60.Generalitas. lib.3. Rom.in conſ.212.Dubitatur,in fi.& in conſi.276.Viſis, in fine. Alc.in conſ.61.ad fi.li.3 in conſ.71.col.fi.lib.4.in conſ.16. col. fi.li.5.& in conſ.139.col.2. ad fi.li.6.Guido Pap.q. 142. Curtius Senior in conſ. 27.col.9.verſic.ſed contra præmiſſam concluſionem.latè Iaſ.in l.ſi conſtante.ff.ſolu.mat. in l.cum ex cauſa.ff.de re iud.& in conſ.34.col.3 in fi. lib.1. Curtius Iunior in conſ.150.col.5.Gozadi.in conſ.94.col. 7. poſt med. ¶ Nec obſt. quòd diuiſio petita nõ fuerit per longũ tps:quia requiritur præſcriptio triginta annorũ,cum ſit obligatus Emanuel actione ꝑſonali & legali ad reddendũ rõnem.l.ſicut.& l.oẽs.C.de ꝓſcrip. triginta annorũ.Secundò etiam per triginta annos nõ potuiſſet præſcribere ob malã fidem.regula poſſeſſor malę fidei.cũ ſciret
4 & ſciat apothecam cõem: † quæ ipſa mala fides nocet ẽt in præſcriptione antiquiſſimi tẽporis, cuius initij memoria non extat in contrariũ,vt latè dixi in conſ.146. ¶ Tertiò tñ ideo quòd immo petita fuit diuiſio,vt oſtenditur ex verbis trãſactionis, quæ ob eam cauſam inita eſt;ſimiliter petita fuit per viã monitionũ generaliũ. ¶ Non tñ confiteor ꝙ ſi duo poſſiderent rẽ aliquam indiuiſam, & tanquam cõem,quòd præſcribi poſſit iuri petendi diuiſionẽ,quia hoc fieri nõ põt.gl.in l.1.in verſ.pro ſocio. C. de annal.excep.refert & ſequit̃ Ang. in conſ.5 .Guilielmus.col. 2. no.idẽ Ang.in d.l.ſi non fortè.§.ſi centũ. ff.de cõdi.indeb. & latè dixi in conſi.60. Sed præſcribi põt iuri petendi diuiſionẽ,q̃ñ vnus poſſediſſet longiſſimo tpe rem cõem in ſolidum & tanquã ſuã totã,interueniẽtibus requiſitis neceſſarijs ad ꝓſcriptionẽ. ¶ Non obſt.valorem mercium nõ fuiſſe probatũ: quia iudex põt & debet ſupplere circa quãtitatẽ & valorẽ ex officio & qualitate apothecæ & alijs coniecturis. Aret.in conſ.83.col.6.verſic.& quãuis intereſſe.& in conſ. 160.col.3.poſt med. verſ.ſicut dicimus. Alc.in conſ 133.col.fi. lib. 1. in conſ.77.col.fina.lib. 6. & in l.4.§.hoc autem iudicium.col.4 circa med.ff.de damn.infe.ideo Ioan.Cal.& Pan.in c.cum cauſam quæ. de offic. delega. dicunt,quòd licèt in iudicio non ſit probata quantitas intereſſe, iudex tñ male faceret,ſi reum abſolueret: quia põt æſtimare arbitrio

bitrio ſuo.refert & ſequitur Cor.in conſ.26.ad fi.lib. 1. in conſ.
55.col.4.& in conſ.113.ad fi. lib. 3. quod maxime obtinet,quia
apparet de mercibus,quarum valor poſſit æſtimari, ex his quæ
5 ſcribit ibidem Cor.conſ.261.col. 2. lib. 3. ¶ Et ſufficeret appa-
rere de mercibus ex libro rationum mercatoris præcedente cul
pa eius q illas amiſiſſet. Puta,cõmiſit mercator merces mulio-
ni,qui eas perdidit,culpa ſui: nã ſufficit cõſtare de mercibus ad
probandũ valorẽ earum per librum rõnum ipſius mercatoris,
ita Cor.in conſ.318.in fi.li. 4. ¶ Secundò reſpondeo q iſtud eſt
de quo agitur principaliter,i.vt rõ reddatur, qua reddita,facile
oſtendetur quantitas & valor apothecæ, ſeu eius traffigi. ¶ Nõ
obſtant verb. cuiuſdam ſñiæ arbitramentalis, quia non loquun
tur de apotheca,nec probant neceſſario & concludentee, quod
requiritur in probatione: nam probatio dubia & obſcura in his
releuat.c.1.præſentia, de proba.nec poteſt quis declarare pro-
bationes aut dicta teſtiũ obſcura. Bar.in l.idem Pomponius.§.ſi
6 plures,in fi ff.de rei vend. ¶ † Sed verba probationis dubia in-
terpretantur contra eum qui quærit probare, etiam ſi ageretur
de cauſa fauorabili,puta dotis uel matrimonij. Ale. in coſ.152
col. 1.lib. 5.iõ in materia probationis verba non accipiuntur in
potentiori ſignificato,nec intelligũtur ſm ſubiectam materiã.
Panor.in d.c.præſentia,in pen. not.de proba.Dec. in conſ.321.
col.4.Alibi ſcribit idem Dec.in c cũ omnes,col. 1. in 2. lect.de
conſt. quòd in materia probationis non ſit interpretatio quod
actus valeat. Et procedãt præmiſſa etiam in iuro ſeu in proba-
tione quæ ſit per inſtrumentũ quia verbũ aut dictum inſtri am-
biguum aut obſcurum non probat, ſed habetur pro nõ adiecto
c.inter dictos,de fide inſtru.Calderi.in conſ.vlt.in fi. in titu.de
donatio. ¶ Similiter procedunt præmiſſa ex parte rei in proba-
tione exceptionis: quia probatio exceptionis dubia nõ releuat,
7 ſed † probari debet exceptio clarè & concludenter. l.matrem.
C.de probatio.l in exceptionibus, in prin. ff. de probatio.l. 1.ff.
de except.& in d.c.in præſentia,vbi Dec.in 12.no.de probatio.
Idem in lege ambigua quæ multipliciter intelligi põt: etenim
non operatur,vt argumentum ex ea ſumi poſſit Bar. in l.in am
biguo ff.de reb. dubijs Bal.in l.ſcire leges.ff.de legib. Circa te-
ſtes partis nihil ſcribo, quia præſupponitur p indubitato nihil
probare,nec legi eorum teſtimonia. Thaurini, Aymo Crauetta
ex Sauiliano I.V D.

SVMMARIVM.

1 *Auus quando teneatur dotare neptem, & an dos cenſeatur col-
lata contemplatione ipſius neptis.*
2 *Dos, ſecundum opinionem communem, data nepti præſumitur
data contẽplatione patris, quando auus tenetur ad dotandũ.*
3 *Auus non tenetur dotare neptem, ſi pater eſt diues, aliàs cenſe-
tur facere contemplatione neptis.*
4 *An filiæ dotatæ debeatur ſupplementum congruæ dotis vſque
ad quantitatem legitimæ.*
5 *Legata iam ſoluta ad integrum falcidiæ indebite ſoluta repeti
non poteſt, niſi per errorem ſoluta fuiſſet.*
6 *Hæres qui non fecerit inuentarium, tenetur ad integra legata,
& vltra vires hæreditarias, priuatur etiam trebellianica,
contrarium tamen teneo in conſ.17. vbi multa ſunt addita.*
7 *Legatum ſpurijs relictum, eſt nullũ, niſi relictum fuerit in cau
ſam alimentorum.*
8 *Quæ alimenta conueniant ſpurio.*
9 *Alimenta præſtari debent ex redditibus & acceſſionibus.*

CONSILIVM. CCXIX.

¶ An auus teneatur dotare neptem; & cuius contemplatione in
telligatur hoc factum, ſui, vel filij. pro Vbertino:

1 DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. † licèt datum
nepoti ab auo regulariter cenſeatur collatum contẽ-
platione ipſius nepotis l.quæſitum,vbi Bart. & doc.
ff. de leg.1.Ale. in l.in quartam,col.13.ff.ad leg.Fal.
in conſ.199.col.2.li.2.& in conſ.8.col.2.lib.3.in conſ. 89. vtrũ
col.2.poſt med.lib.4.in conſ.138 col. 1. & in conſ. 179. col. 1.
lib.5. Cor.in conſ.34.col.2.lib.4. tamen illud non obtinet quo-
ties auus aliquid donat ad quod obligabatur de iure,l.dedit do-
tem. ff. de colla.bono.nam tunc præſumitur donare contempla
tione filij,propter quem obligabatur. Etenim obligatur auus
dotare neptem,qñ filius nihil habet in quo dotem conſtituat:
igitur dos præſumitur collata contemplatione filij, & perinde
habetur atq; ſi ipſe filius dotaſſet,ob id cenſetur profectitia: cõ
ſequenter imputatur in legitimam. Bar.in conſ.131. Primo ar-
guitur. Ale.in d.l.in quartam,col.13.poſt med.verſ. quærit etiã
Ang.hic.ff.ad leg. Falci.in conſ.8.col.2.poſt med. li.3. in conſ.
31.Viſo teſtamento ſer Andreæ.col.4.& ſeq.li.4.in conſ.138.
col.2.lib.5.in conſ.117.col.2.poſt med. lib.6. & in conſi. 154.
col. 2. poſt med. lib. 4. ergo dotes conſtitutæ filiabus Petri de
Poſcho per Vbertinum auum paternum,imputandæ ſunt ipſis
filiabus in legitimam debitam in bonis Petri. ¶ Non omitto q
Corne.in conſi. 200.col.fin.lib.3.non auſus fuit hanc quæſtio-
nem decidere. idem aũt Cor.in conſi.34.col.2.lib.4.dicit com
munem opi. eſſe quòd dos data neptibus ab auo cenſetur data
contemplatione ipſius neptis,niſi aliud probetur.idem videtur
velle Soc. licèt non ita ſit mare audeat in conſ. 33. col. 6.circa
med.lib.3. ſm quam opi.ſequeretur,quòd in legitimam neptia
debitã in bonis eius patris, non eſſet imputãda dos data ab auo:
quia dicitur eam habuiſſe a patre,aut eius cõtemplatione. ¶ Sed
ex præmiſſis apparet,quòd immo communis opi.eſt in contra-
2 rium,ſcilicet quòd † dos data nepti præſumatur data contẽpla-
tione patris qñ auus tenetur ad dotandum:quam opi.nouiſſime
ſequitur Dec.in conſ.81.col.pen. in 6.dubio. Ripa in d.l.quar-
tam.col.37.ff.ad leg.Falci. licèt Deci.& Ripa non faciant men-
tionem de Soc. & Cor.qui contrarium voluerunt. ¶ Limitãtur
3 tamen Deci.& Ripa,hanc opi.non procedere qñ † pater fuiſſet
diues,nam tunc auus non tenetur dotare neptem,ideo ſi volũ-
tarie dotet,cenſetur facere contemplatione neptis, nõ reſpectu
eius patris. quod etiam voluit Soc. in d.conſ.33.col.6.lib. 3. &
doc.ſupra allegati. ¶ Circa ſm dubium, quanta ſit legitima libe
rorum ipſius Vbertini, reſpondeo quòd eſt dimidia omnium
bonorum quæ poſſidebat tempore mortis pro numero ſex libe
rorum. Authen.nouiſſima.C. de inoffi.teſta.& ibi no. quæ dimi
dia æqualiter diuiditur inter ipſos liberos: ideo ſi aliquæ ex fi-
liabus Vbertini minus legitima acceperunt in teſtamẽto patris
etiam imputatis dotibus,agere poterunt ad ſupplementum le-
gitimæ. ¶ Sed hic conſiderandum eſt, an conſtet aliquod ſtatu-
tum excludens filias dotatas a ſucceſſione,quia forte non debe-
bitur ſupplementum legitimæ.iuxta no. in auc. nouiſſima, vbi
Iaſ.& idem Iaſ.in l. ſi qñ. §.& generaliter,col.fi. C. eo.ti.Alex.
in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff. de libe. & poſthu. in conſi. 3.
col.pe.& in conſi.168.lib.7.Soci.in conſ.89. col.fin. & in conſ.
127.col. 2.circa med.lib.4.vbi dicit quòd eſt communis opin.fe
re oium doc.excepto dño Bartholomæo de Sal.hanc ẽt opi.di-
cit cõem Cor. in conſ 308.lib 1.in conſ. 1.col.pe. in conſ.107.
in conſ.159.col.3.li. 2.in conſ.190.li.3.& in conſ. 1. col.4 li.4.
Dec.in conſ.26.col 2.in conſ.276 col.1.in conſ.296. col.2. ver
ſic. ſimiliter.in conſ.299.col. 2. verſ. eſt ergo videndum,in conſ.
303 circa fi.& in cõſ.305.col.fi.Brun.de ſtatu.exclu.femi. arti.
9.q.2.in 2.caſu circa pri.fo 43.& articulo 13 q.3.col. 1.circa fi.
4 fo.43. ¶ † Sed tamen quando ſtatutum vlterius non procedit mã
dando filiam eſſe contentam dote data vel promiſſa, deberetur
ſupplementum congruę dotis vſq; ad quantitatem legitimæ,
quia dos debet cõmenſurari ad legitimam, Bald.in l.fi. C. de do
tis promiſſ.de quo latius dixi in conſilio incipien. Extat duplex
ſtatutum. nec diſputare hic expedit. ¶ Circa tertium dubium,
quantum ſit accepturus hæres Petri ob numerum aut multitu-
dinem legatorum. primo detrahendum eſt æs alienum,deinde
vidẽdum eſt,an filię Petri conſecutę fuerint integrã legitimã:
quia aliàs ſuppleri eam oportet. deinceps ſi legata relicta a Pe-
tro excedunt dodrantem hæreditas,i. nouem partes de duode-
cim, ita quod reperiatur hæres grauatus in quarta parte totius
hæreditatis,detrahere poterit Falcidiam de ſingulis legatis.in
l.ſingulis.ff.ad legem Falcidiam.§. & cum quæſitum. inſt. eodẽ
5 tit. Si aũt † legata iam eſſent ſoluta ad integrum,repeti non poſ
ſet Falcidia indebitè ſoluta,niſi per errorem ſoluta fuiſſet,iuxta
6 not.in l. 1.ff.de condi.indebi. ¶ Rurſus conſiderandũ eſt,an † hæ
res Petri fecerit inuentariũ: quia aliàs tenetur ad integra lega-
ta & vltra vires hæreditarias. Auth. ſed cum teſtator. C. ad le-
gem Falcid. immo priuatur ẽt Trebellianica ſm opinio. magis
cõem.Pa.de Ca.in conſ.545.Circa primum quæſitum dicendũ
puto.col 2.circa medium lib. 2. vbi dicit ita ſe ſæpius conſuluiſ
ſe,& ibi Antonius de Roſellis in ſubſcriptione ad illud conſiliũ
Pa.de Ca.aſſerit plerunque ſe conſuluiſſe ſm hanc opi. ¶ Hanc
ẽt opinionem dicit magis communem Cor.in conſ. 303. col. 2.
in 5.dubio li. 1.vbi examinat per quinq; col. & concludit cõem

opi. eſſe quod hæres perdit Trebellianicam non facto inuenta-
rio. & idem Cor. in conſ. 22. col. 8. lib. 2. & in conſ. 168. col 4. in
3. dubio, lib. 3. hãc etiam opinio. cõem eſſe nouiſsime atteſtatur
Deci. in conſ. 480. col fi. & in conſi 495. col. 6. Cur. Iunior in cõ
ſil. 54 col 3. Eandem opinio. tenet Sociu. in rub. ff. ad Trebel. in
fi. & in l. Marcellus. §. ꝙ autem col pe. in fi. ff. eo. tit. Iaſ. in conſ.
514. in 2. dubio. lib. 4 vbi etiam refert Sphondratum idem con-
ſuluiſſe. Eandem opin. tenet Capra in conſ 7 in fi. Eandem opi.
in extraneo tenet Guido Papæ. q. 53. Sed tamen contrarium pu
to verius & contrarium latè teneo in conſ 17. vbi multa addidi
7 poſt ſcripta impreſſa ¶ Ad quartum dubium reſpondeo † lega-
tum filijs Petri ſpurijs relictum eſſe nullum. Authen. ex com-
plexu. C. de ĩce. nup. no. ĩ l. Gallus. §. q̃d ſi is. ff. de lib. & poſthu.
Dec. in conſ. 311. col. 2. niſi fuerit relictum in cãm alimentorũ
c. cum haberet. de eo qui duxit ĩ matrimo. quã pollu. per adult.
Bar. in l. fin. ff. de his quib. vt indi. Dec. in d. conſ. 311 col. 2. ad
fin. & in conſ. 609. Immo non poteſt pater priuare filium ſpu-
rium alimentis Bal. in l. id quod pauperibus. col fi. C. de epiſc.
& cle. q̃d dictum pro ſing. refert & ſequitur Iaſ. in conſ. 26. col.
8 3. lib. 5. ¶ Non tamen debentur † alimenta ſpurio ſplendide ſm
qualitatem patris, & ſm educationem quæ eſt de iure naturali
ad quod reſpexit ius canonicum. in d. c. cum haberet. vt ibi per
do. refertur Iac. de Puteo inter conſi. Calca. in conſi. 6. col. 5.
circa med. In dubio autem ſi iſti ſpurij erãt pauperes relictum
cenſetur in cauſam alimentorum. Pa. de Ca. in conſ. 5 Quicquid
dicatur. col. 2. lib. 1. Et vltra eum confirmatur, quia in dubio ali
quid præſumitur factum ob eam cauſam ob quam factum opor
tebat. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſolu. matri. l. cum te, a contra-
rio ſenſu. C. ne vxor pro mari. facit quod vult Bal. in l. fi. col. 1.
verſ. ſed nunquid. præſumetur. C. de iure dot. C. de ſen. quæ ſine
cer. quanti. & in l. nulla. C. de iure dot. Iſtud etiam in terminis
firmat Cacialupus inter conſ. Cor. in conſi. 212. col. 1. poſt med.
verſ. ſed poſſet replicari. lib. 3. vbi quando aliquid relinquitur
ſpurio, vel alij penitus incapaci, exponitur relictum, vt cenſea-
tur factum in eo iure cuius ſpurius capax ſit: quicquid aliter &
malè voluerit Calca. in conſ. 59. colum. 3. in fi. vbi quod relictũ
aut donatum ſpurio, non intelligitur in cãm alimentorum niſi
expreſsè dictum ſit. Sed obligantur iſti ſpurij præſtare cautio-
nem de reſtituendis centum ſcutis poſt eorum mortem, vel ex
eis comparare prædium, vt cautum ſit hæredi ad quem ſunt re
uerſuri finita eorum vita. ar. ti. ff. vt lega. ſeu fideicom. nomi. ca-
ue. & l. in omnibus. ff. de iudi. Aut iſti cẽtum ſcuti relicti ſpurijs
ponentur ſub ſequeſtro attento quod ſunt ſuſpecti: quia nihil
poſſident. facit quod ſcribit Bal. in conſ. 175. lib. 3. vbi vxor le-
gataria tenetur ſatiſdare filijs de reſtituendo caſu quo tranſeat
ad ſecunda vota poſt eius mortem ſi eſt ſuſpicio contra eam de
ſecundis nuptijs, quia ſit iuuenis, aut non poſſideat immobilia.
ſi autem ſuſpecti non eſſent, quia poſsiderent immobilia & nõ
inuenirent fideiuſſorem, ſtaretur cautioni eorũ iuratoriæ, ꝑut
in ſimili de vſufructuario dicit Ang. in conſi 91. Sancta Carme
literarum religio. col fi. ſunt enim iſti ſpurij veluti vſufructua-
rij in tali relicto, quod ad hæredes non tranſmittunt. Bald. in l.
eam quam. col. 10. verſ. pone dicit decretum. C. de fideicom. Ni
cola. de Vbal. in tracta. ſucceſ. ab inteſta. col. 6. Decl. in d. conſil.
311. col. fi. Nec debentur alimenta hęredibus ſpurijs. Bal. in l. id
quod pauperibus, col. 1. C. de epiſ. & cler. Calca. in d. conſi. 59.
col. fin. Iacobus de Puteo, inter conſil. 62 col. 5. Aduertendum
tamen, quia ſi qualitas perſonarum ſpuriorum indigentiũ hoc
expoſceret, vt pecunia legata in eorum vſus neceſſarios cõſum
matur, non putarem reſtitutioni locum, conſequenter nec cau-
tioni. Bene fateor ꝙ ſi hæredes non haberent pecuniam præ-
ſentem, non cogerentur vendere proprietatem pro alimentis
9 ſpurij, † quia præſtari debent alimenta ex redditibus & acceſ-
ſionibus, l. ius alimentorum. §. modum. ff. vbi pupillus edu. deb.
l. Imperator. in fin. ff. ad Trebel. quæ iura ad hoc citat Bologni-
nus in addi. ad conſi. Io. de Ana. in conſ. 13. Aduertendum eſt ẽt
quia diſpoſitio. d. c. cum haberet, de eo qui duxit in matri. quã
polluit per adul. non videtur procedere in ſpurijs nepharijs &
inceſtuoſis ſm Bal. in auc. ex complexu. C. de inceſtis nup. ſequi
tur Alex. ibi in addi. ad Bart. Sed contrarium videtur verius, vt
per Bar. in auc. ex complexu. cum ſimi. & per Curtium Seniorẽ
in conſil. 13. col. 6. poſt principio. Taurini, Aymo Crauetta ex
Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Permittitur coniuncto exequi iniuriam & vlciſci mortem pro-
pinqui, & etiam fœminis & inhabilibus, iudiciali vindicta.*
2 *Tertius cui intereſt, poteſt comparere in iudicio, & ex perſona
ſua cauſam agere, de cuius iure plene eſt cognoſcendum.*
3 *Poteſt etiam interuenire in iudicio per alium inchoato tam in
cauſa principali quàm appellationis inuito primo.*
4 *Procurator non admittitur in criminalibus, tamen proceſſus ſi
admittitur valet.*
5 *Iudex laicus poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali, parte non op-
ponente, & poſt ſententiam non poteſt opponi.*
6 *Appellatio reducit rem ad eum ſtatutum in quo erat in prima
inſtantia poſt litem conteſtatam.*
7 *Actio ciuilis, & criminalis cumulationem nõ patiuntur, poteſt
tamen incidenter implorari officium iudicis in iudicio crimi-
nali circa reſtitutionem rei.*
8 *Fiſcus quando admitti debet.*
9 *Veriſimile eſt quod teſtificando quis cõtra fratrem, verũ dicat.*
10 *Quando dicatur auxiliari delinquenti.*
11 *Ex his quæ præcedunt, declaratur animus ſequens.*
12 *Conuerſatio cum homicida præſtat indicium contra conuerſan-
tes, niſi conuerſatio ſit interpellata.*
13 *Bãnimẽta hodie ſunt loco deportationis, q̃ amplius nõ eſt ĩ vſu.*
14 *Quando pœna remittitur arbitrio iudicis, põt iudex arbitrari
vſque ad mortẽ, ſi delictum dignum eſt morte ex circũſtãtijs.*
15 *Autor criminis acerbius plectendus eſt quàm ſocij.*
16 *Conatus cum homicida ratificat homicidium commiſſum.*
17 *Dominus qui non fecit furtum a ſeruo commiſſum reddere, fur-
tum ratificat.*
18 *Teſtis deponẽs de facto ſuo ꝓprio ſine eius ĩtereſſe, fortius ꝓbat.*
19 *Si aliquod malum a familia committitur, tenẽtur domini, nec
excuſantur propter ignorantiam.*
20 *Dictio Eodem, eſt relatiua, referens præcedentia in ſequentibus.*
21 *Appellatio quando proſit victo.*

CONSILIVM CCXX.

¶ Reſolutiones ad dubia obiecta per Senatum, & magnificum
dominum Marcum Guinaudi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Rñdeo ad
dubia obiecta per Magnificum ſupremũ Senatũ.
1 Et ad primum dico, ꝙ † ꝑmittiṫ coniuncto exeq
iniuriam & vlciſci mortẽ ꝓpinqui, licẽt pecunia-
liter nihil interſit in hoc. vt animaduertat̃ innocẽ
tẽ l. ſi tñ. ff. de accu. l. ſi fœmina. C. ad Turpil. in q̃bus locis oñdi-
tur ꝙ iſtud permittiṫ ẽt fœminis & inhabilibus. Ad idẽ tex. in
l. vxor. in l. nõ prohibent. in l. de crimine. & in l. cũ oĩbus. C qui
accu. nõ poſſ. Et quòd ius vindictæ cõpetat ẽt fœminæ, tenent
Roma. & Ale. in l. pro hærede. §. fi. ff. de acqui. hæred. Roma. in
l. 3. §. Cato. ff. de verb. obli. Quod ſine dubio vr̃ ꝓcedere in vin
dicta iudiciali, licèt ſecus in vindicta extraiudiciali. Ang. in cõſ.
289 Viſo facto & ſtatutis, ſequiṫ Deci. in c. in ꝓſentia. col. 28.
de probatio. & in conſ. 531. col. 2. poſt med. Ideo minime erat
2 dubitandũ in re tã clara. ¶ Ad ſm dubiũ rñdeo † ꝙ tertius, cuius
intereſt, põt cõparere in iudicio & ex ꝑſona ſua cãm agere, de
cuius iure plenè eſt cognoſcendũ. c. quamuis, de re iud. l. ſæpe.
ff. eo. tit. l. ſi ſuſpecta ff. de inoffi. teſt. l. ſi perluſoria. & l. a ſnia, &
ibi Bar. ff. de appella. not. in ca. cum ſuper, de re iud. & l. a diuo
3 Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. e. ti. ¶ † Immo põt tertius, cuius intereſt,
interuenire in cã & in iudicio ꝑ aliũ inchoato tã in cã principa
li q̃ in cã appellationis, et inuito eo q primũ iudiciũ inchoauit.
l. ab executore. §. j. & l. ſeq. ff. de appella. l. 2. ff. quan. appellan. ſit
c. veniens. 2. de teſtibus. & d. c. cum ſuper, de re iud. per quæ iu-
ra ita dicit Feder. de Senis in conſ. 142. In q̃one vertente corã
religioſo viro, ante med. Secundo rñdeo, quòd nihil fuit oppoſi
tum de iſta cumulatione ꝑſonarũ, idõ multa facta tenent, q̃ fieri
prohibentur. l. pře furioſo. § de his q ſunt ſui vel alie. iur. & ibi
4 mod. ¶ † Simile videmus in ꝓcuratore, q nõ admittiṫ in crimi-
nalibus, & tñ valet ꝓceſſus ſi admittat̃ gl in c. 1. de iudi. lib. 6.
Bart. in l. pen. §. ad crimen. q. vlt. ff. de pub. iud. Dec. in cõſ. 369.
5 ad fi. Rurſus parte nõ opponẽte põt † iudex laycus cognoſcere

de cauſa ſpirituali, vt ſi cognouerit, opponi nō poſsit poſt ſentē
tiam. Ancha.in conſi.98. iſtam quæſtionem, col. 2.verſi. conſtat
enim. Item ſi religioſus ferat ſententiam ſanguinis, valet parte
non opponente. Aret.in conſi. 58. Diligenter conſideratis, col.
3.verſi.ſecundo modo reſpondetur. Et parte non opponente po
teſt fieri reconuentio coram alio iudice, modò ſit ordinarius,
Io.And.in c.diſpēdia. §.reus quoq;, de reſcrip.lib.6.Cor.in cōſ.
30 col.4.poſt med.verſi. nec obſtat, q̄ debet reconuentio, lib.
3. Fortius facit, quod ſcribit Soci.in conſ.170.col.3.verſi. & hoc
maximè, lib.2.vbi q̄ defectus ſolennitatis extrinſecæ non vitiat
actum, ſi pars non apponit. allegat Compo. in c. cùm dilectus;
de conſue. Ant. & Imo. in c.ſicut, de re iud. Matthæſi.no.13. de
quo dixi in tracta. de antiq.tēporis. ¶ Quinimmo iſta exceptio,
quòd perſonarum cumulatio admitti non debet, eſt dilatoria,
ideo opponi debuerat ante litem cōteſtatam. Aret.in conſ. 103.
col.4.verſi.& maximè hoc eſt verum. facit idem Areti. in conſi.
138.ad ſi. hic autem oppoſita eſt exceptio in cauſa appellatio-
6 nis, q̄ fieri non potuit, quia † per appellationem reducitur res
ad eum ſtatum, in quo erat in prima inſtantia poſt litem conte-
ſtatam.l.ita demum, vbi Bar.Bal.Pau.de Caſt. & doc. C.de pro-
cura.Roma.in conſi.331.Quæſtio eſt. Iaſ.in l.ſi inſulam, ad ſi.ff.
de verb.obli. igitur cum ſiſci intereſſet delicta puniri, ſiue capi-
taliter ſiue ad pecuniam, nihil fuit iniurioſum ſiſci interuentus.
Iam fiſcus & pars videntur conſortes eiuſdem litis, vterq; enim
agit, vt delictum puniatur, pars quidem proſequendo iniuriam
ſuam, fiſcus, ꝓꝑ intereſſe publicum, & iniuriam rei publicę illa-
tam. conſtat autem quòd conſortes eiuſdē litis agere ſimul poſ-
ſunt eodem iudicio.l.1.& 2.C.de cōſor. eiuſdem litis. Aliud eſ-
ſet, ſi pars ageret ciuiliter ad pecuniā ratione alicuius intereſ-
7 ſe, fiſcus verò criminaliter quia † actio ciuilis & criminalis cu-
mulationē non patiuntur.l.interdum. ff.de pub. iud. l.2.§.1. ff.
vi bon. rap. Bal.in conſ. 115.Super eo quod quæritur, col 2. ſed
licèt iudicium ciuile cumulari non poſsit cū iudicio criminali:
poteſt tñ incidenter implorari officium iudicis in iudicio crimi-
nali circa reſtitutionem rei, putà, ſi agatur contra furem crimi-
naliter. Bar.in l. interdū.§.qui furem.ff de furtis. Dec.in l.edita,
cōſ.13.verſ.& retenta iſta regula. C. de eden. Iaſ.in §.ex maleſi-
cijs, col.13.Inſtit de actio. Similiter ſi accuſetur quis de produ-
ctione falſorum teſtiū, poteſt incidenter peti retractari ſenten-
tiam latam ꝑ falſos teſtes. Alex.in l.diuus, in viri.no.ff.de re iu
dica.Soci.in conſi.66.col.1.lib.4. ¶ Amplius ſi pars primo indi-
8 ciū inſtituiſſet, deinde † fiſcus interueniſſet, adhuc admitti de-
beret, nec per eius interuentum cauſæ ſtatus fuiſſe reuocandus.
Anch.in conſ. 183.pro clariori intellectu, col.1.& eſt tex.in cle.
conſtitutionē, de elec.quem ad hoc allegat Alex.in cōſi. 82.col.
ſi. lib. 1.no. Feli.in c.cū ſuper, de re iudica. ¶ Ad tertium dubium
non puto, fuiſſe animaduerſas informationes, primo contra ma
giſtrum Marcum Ghinandi probatur, exemptio capti de manī-
bus officialis, & familiæ ex ſua confeſsione etenim conſiderans
auxilium filiorum Sebaſtiani & Bertrādi aſsiſtentium in armis
prohibuit, vt ne captus fieret homicida: q̄ etiā oſtēdunt primus,
ſecundus, quartus, & quadrageſimus teſtes: & videndū eſt, quia
quadrageſimus teſtis filius magiſtri Marci, ideo fortius probat
9 contra eum, c.literas, de præſump.† vbi veriſimile eſt, q̄ teſtifi-
cando quis contra fratrē, verum dicat. facit gl.nō. in c.ſi.in verſ.
in teſtem, de teſtib. lib.6. ¶ Rurſus poſt exemptionem cœnatus
eſt cū homicida, nec impleuit iuſſum baiuli iniungentis, vt for-
tis fieret ad capturā, quinimmo opē omnes dederunt, vt fugam
homicida faceret. Conſideret Senatus ſi delinquens ad eum mo
dum non vinculis erat cuſtodiendus, nam conuincitur apertiſ-
10 ſimè de auxilio, † quia delinquēti auxiliari quis dr̄ etiam poſt
delictum, iuuando delinquentem, vt euadat, aut ſaltem tenetur
pœna tit.C.de his, qui latro. ſm Bar.in l.in furti. §.ope. col.2.ff.
de furtis. quæ pęna poteſt extendi vſq; ad mortē, vt in l.1. C.eo.
tit. de his, qui latro. de quo per Marſi. in prac.cau.crimi.§ con-
ſtante, nu.55. ¶ Amplius vr̄ geminatum delictū exemptionis, q̄
facto ipſo cœnando cum exēpto fuit ratificatum, l.ſi tñ §. ei. qui.
ff.de edil.edic.etenim plus eſt facere, quā dicere, c.dilecti, el 2.
vbi Dec.in 2.no.de appel. delictum autem geminatum grauius
punitur, l.ſi adulterium cum inceſtu. ff.de adulte.l.ſi quis viduā.
ff.de quæſtio.l.qui ſepulchra, ibi geminum.ff. de ſepul. viol.l.no-
mo. C.de epi.audien.l.quicunq; C.de ſeruis fug. l capitulum.§.
craſſatores, & §.famoſos.ff.de pęnis.l.ſeruus §.1. vbi gl.in verſ.
ſępius. C.ad legē Iul.de vi publ.l.1.poſt prin.& ibi oportet acer
bius adulterij crimen ex hac adiectione puniri. C.de raptu virg.

c.ſi.de conſuet. c.cum in eccleſiæ, de ſimonia.& pſal.68. Quo-
niā quæ tu percuſsiſti perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerū
eorum addiderunt. Appone iniquitatē ſuper iniquitatem eorū,
& non intrent in iuſtitiā tuā. deleantur de libro viuentiū, & cū
iuſtis non ſcribantur, & pſal. 77. Et appoſuerunt adhuc peccare
ei. Ideo tot ſunt purgationes pęnitentiæ, & pœnæ delictorum
neceſſariæ, quot fuerunt reiterationes, c. imitare Petrum, cum
gl.6.q.1.c.menſuram, de pœniten. diſt. 1.c.ad Apoſtolicæ, de re
iud.lib.6. Gemin. in conſ. 116. col. 2. ante med. Memoratæ ra-
tiones grauant, & filios magiſtri Marci, immo magis quia delin
quentē ſemper ſectabantur, ſi videantur, quartus, vndecimus,
decimusſextus, decimusſeptimus, vigeſimus, & vigeſimuspri-
mus, immo teſtis vigeſimusſextus dicit acuiſſe enſes trium filio
rum magiſtri Marci præſente homicida paulòante homicidiū.
11 † ex his, quæ præcedunt declaratur animus ſequēs, l.ſi ſeruus
plurium.§.ſi.ff.de leg. 1. & ex ordine principij, coniecturamus
finē. Bal.in l.quāuis.C.de fideic. Soci.in cōſ.52.col.6.ad ſi. verſ.
ꝑterea, lib. 1. ex qua re propriè & verè dñr auxiliatores delin-
quentis, ſm doc. Bar.in d.§.ope.& no. Soci.in conſi. 188. col. 1.
& 2.vbi pulchrè & latè loquitur in hac materia. cui enim dubiū
q̄ aduerſarius iſtius homicidæ timidior reddebatur ex aſſocia-
tione & aſsiſtentia iſtorū armatorum, qui cum eo verſari con-
ſueuerat, eundem ſemper comitando? Inno. in c.continentia, de
12 cler.percuſ. Alex.in conſi. 138.col. 2. lib.6. ¶ Rurſus, iſta † con-
uerſatio cum homicida perſona flagitioſa exclusa a domo patris
vt ipſe affirmat, præſtat indicium contra conuerſantes, præſer-
tim, quia vſi fuerunt conſuetudine eius ante & poſt homicidiū.
Bar.in l.ſi plures.§.quāuis, & §.ſi parens.ff de admi.tut. 23. q. 1.
c.ſæpe. & dicit Bal.in conſ.95. Regula iudicis, circa ſi.lib. 1. q̄ ex
conuerſatione malorū multū mouetur animus iudicis circa iu-
diciū ad torturā: notat Alex.in conſ.119.col.2 ad ſi. & cōſ. 154.
col. 2.ad ſi.lib. 5.Marſil.in prac.cau.crim.§. ex petita.nu. 93. ob
id non ab re monet Propheta aſpernandā eſſe malorū conſuetu-
dinē, pſal. 6. Diſcedite a me oēs, qui operamini iniquitatem. &
pſal. 17.Cum ſancto ſanctus eris, & cū viro innocente innocens
eris, & cum electo electus eris, & cū peruerſo peruerteris. Rur-
ſus pſal. 25. Non ſedi cum conſilio vanitatis, & cū iniqua geren-
tibus non introibo. Odiui eccleſiā malignantium, & cū impijs
non ſedebo. pſal.etiā. 35. Et manus peccatoris non moueat me,
manus ideſt, ſocietas & conuerſatio. Idē pſal. 36. Noli æmulari
in malignantibus, ideſt, ne ſequaris eos. Alibi dr̄. pſal. 49. Si vi-
debas furē, currebas cum eo cū adulteris portionē tuā ponebas.
Et pſal. 1. Beatus vir qui non abijt in cōſilio impiorū, & in via
peccatorum non ſtetit. Alibi pſal. 72.dr̄, & laui inter innocentes
manus meas. quaſi dicat cū nocentibus cōuerſario non ſuis. alibi
dr̄ pſal. c. Facientes præuaricationes odiui. non adhæret mihi cor
prauū, declinantē a me malignū non cognoſcebā: detrahentem
ſecretè proximo ſuo, hunc perſequebar. ſuperbo oculo & inſa-
tiabili corde cū hoc non edebā oculi mei ad fideles terræ, vt ſe-
deant mecum. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtra-
bat. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiā: qui
loquitur iniqua non direxit in conſpectu oculorū meorum. Ex
quibus clariſsimè oſtēditur, q̄ magiſter Marcus & eius filij dānā
grauiſsimè deliquiſſe, pater quidem iuuando homicidā ad fu-
gam contēpto mandato baiuli. Ideo ſcribitur Deuteronomi.c.
2. Qui non obedierit decreto iudicis, morte moriatur. filij autē
auxiliando ante delictū, in ipſo delicto ob eorū aſsiſtentiā cum
armis, & poſt delictum etiā ſequendo ipſum homicidā, & eun-
dē iuuando, vt euaderet etiā eximendo iā captum de manibus
familiæ. ¶ Amplius ex conuerſatione præſumitur, q̄ ſcirent cau
ſam, cur venerat a loco Cunei, de qua etiā loquit̄ primus teſtis,
2.q.7.c.quærēdū.c.cū oporteat, vbi gl. de accuſa.l. 2.in verſ.de-
git, cū gl.in tertio intellectu C.vbi de crimi. agi opor. Bar. in l.
1.in 2.q. prin.C.de ſum. Trin. & ſide cath. Bal.in conſ. 495. Pe-
trus Lōbardi, col.1.lib.3.Pau.de Ca.in cōſi. 424 Ad primū quæ-
ſitum rñdetur, q̄ ſtatutō, col. 2.ante med.lib. 2. Cor.in cōſ. 340.
col.pe.lib. 1. Dec.in conſi.585.col. 1. ad ſi. facit Anch.in conſil.
170. Principaliter contra iſtos legatarios, col.ſi. Are.in cōſ. 29.
col. 5.verſi. aliqſi tutor. Soci.in conſ. 264.col. 6.lib. 2. vbi q̄ præ-
ſumitur ſciētia inter cohabitātes ſimul. Sed ſatis iſti cohabitāt,
q̄ vnā per id tps ſimul armati diſcurrebāt, vnā bibēdo & come-
dēdo. facit qd̄ ſcribit Alex.in conſ 81.col. 2.lib. 4.vbi q̄ ꝓſumit̄
quis ſcire, q̄ ſiunt in loco, quē ſolitus eſt frequentare. ſed frequē-
tabāt iſti filij magiſtri Marci illū homicidā, aduenā in loco ar-
matum & ipſi armati. ¶ Præmiſſa tñ non procedunt, ſi conuer-
ſatio

ſatio ſit interpellata, quia potuit actus geri de tẽpore, quo quis
non conuerſabatur. Pau. de Caſt. in conſi. 258. Viſis & pondera-
tis omoibus, col. 2. lib. 2. Sed magis in terminis facit, quod Ang.
ſcribit io l. iuſtiſsimè. §. 1. ff. de edil. edic. vbi ꝙ ſocius præſumit
ſcire facta conſocij: iſti porrò ſocij erant homicidæ. Aduertẽ-
dũ tñ, quia loquitur Ang. in d. l. iuſtiſsimè. §. 1. io pluribus ſocijs
ioſolidum obligatis, ꝙ vnus nõ poteſt dicere ſe nihil ſciuiſſe de
cõtractu alterius, ex quo omnino tenetur. ¶ Sed arguitur etiam
ſcientiæ præſumptio ex alijs cõiecturis ſupra enarratis, quia iſti
filij ſtatim atq; iſte homicida aduena applicuit ad locum, eũ ſe-
qui cœperunt acuẽdo eorum enſes, & ab eius ſocietate nunquã
diſcedẽtes & poſt commiſſum homicidium eidẽ opem præſtã-
do, vt euaderet, iuſſum baiuli contẽnendo, ideo præſumitur ma
xime, ꝙ ſcirent omnem tractatum ad homicidiũ, ergo probãtur
ſocij criminis, & participes homicidij: ob id erant puniẽdi eadẽ
pœna homicidij. Bar. in l. io furti. §. ope. ff. de fur. cum ſim. quæ
ſcribit Soci. io d. conſi. 188. col. 2. poſt med. Deci. in c. 1. co. 7. de
offi. deleg. vbi dicit hanc eſſe cõem opi. ¶ Pater autẽ ſaltem ve-
nit puniendus pœna tituli prædicti. C. de his, qui latro. vel ſup.
diai. Immo etiam pœna de vi publica, eximendo de manibus fa-
miliæ homicidã, q̃ pœna etiam grauis eſt, & eſt pœna deporta-
tionis de iure cõi. §. itẽ lex Iulia, de vi. inſtr. de publ. iud. l. qui do
lo. in fi. ff. ad legẽ Iul. de vi publ. eſt etiã pœna publicationis om
oiũ bonorum, gl. in d. l. qui dolo, io fi. & in l. 2. C. ad legẽ Iul. de
13 vi publi. † ſed hodie pœna deportationis non eſt io vſu, ſed lo
co eius ſucceſsit bannimentũ, Bar. in l. mathematicis. C. de epi.
audi. Guido Papæ. q. 422. 423. & q. 437. col. 3. Sed immo vr̃, ꝙ
loco deportationis poſsit iudex pœnam ex arbitrio imponere.
Alex. in conſi. 55. col. 2. verſ. verum quia pœna. li. 7. Cor. in cõſ.
175. col. 3. in fi. in 3. dubio, lib. 3. Similiter pœna publicationis
bonorum ſublata eſt per authent. bona damnatorum. C. de bo-
nis dam. Ita io vi publica dicit Guido Papæ in d. q. 422. 423. &
q. 437. col. 3. Ideo ſequitur, ꝙ pro vi publica, pœna hodie ſit ar-
bitraria, vt per Guido Papæ in d. locis & per Cor. in d. cõſi. 175.
14 in 3. dubio, lib. 3. Et † qñ pœna remittitur arbitrio iudicis, po-
teſt iudex arbitrari vſque ad mortem ſi ex circunſtantijs videat
iudex delictum morte dignum, procedẽdo de ſimilibus ad ſimi-
lia. Primo conſiderando an pro tali crimine ſit pœna certa im-
poſita per ſtatuta, aut certa pœna de conſuetudine imponi con
ſueuit: ceſſante autem ſtatuto & conſuetudine, conſiderabit gra
uitatem delicti, quod tantum eſſe poſſet, & adeo magnũ ex cir-
cunſtantijs, vt pœnã mortis poſsit iudex arbitrari. & hoc mo-
do procedit gl. §. in ſumma, inſti. de iniur. quã ita doc. declarãt
Alex. in conſi. 111. col pe. lib. 1. & in conſi. 121. col. fi. lib. 7. Dec.
in conſi. 100. ad fi. & in c. ex literis, col. pen. de conſti. vbi dicit
hanc eſſe cõem opi. Male igitur Iaſ. in l. & ſi legibus, col. fi. C. ſi
contra ius vel vti pub. reprehendit d. gl. in §. in ſumma, inſti. de
iniur. Non tamen dico, ꝙ pro ſola vi publica, alio non ſecuto, ſit
locus pœnæ mortis, niſi admiſſum haberet aliud flagitium ca-
pite dignũ. ¶ Similiter probatur conſcius Ioannes Guinandi ex
teſtimonio primi teſtis additis teſtimonijs tertij teſtis & Anto-
niæ vxoris Ioannis Guinandi. ſed. n. ſortius grauat̃ Ioannes Gui
nandi atteſtatione Ambroſij patris homicidæ in vltima repeti-
tione, per quã non parũ iuuatur veritas primi teſtis, ꝙ Ioannes
15 Guinandi fuerit † auctor criminis. acerbius certè ob id pleſten
dus eſt pro facto aliorũ, qui eo auctore deliquerunt. l. qñ multa.
vbi gl. & doc. C. ad legẽ Iul. de vi pub. Anch. in conſ. 158. Ea nar
ratis in facto, col. 2. poſt med. & in conſ. 161. Viſo diligenter te-
nore, col. 5. poſt med. Alex. in conſi. 103. lib. 1. & dicit Bal. in cõſ.
367. Venerabilis, col. 2. lib. 3 ꝙ ſeueriſsimè agi debet cõ princi-
pibus delicti. Alibi ſcribit Bellamera in conſi. 40. col. 4. verſi. 2.
propoſito, ꝙ in delictis maius eſt peccatũ conſenſus auctorita-
tis q̃ operationis. Planè eiuſmodi tractatus fiunt claudeſtinæ, ob
id probantur lenius eo modo, quo fieri poteſt. Bart. in l. ſi qñ. C.
vnde. vbi Bal. in l. ſi quis ex argentarijs. §. pe. ff. de edeo. cum ſi-
mi. quæ Iaſ. no. io l. cũ ea, col. 3. C. de tranſac. Deci. in conſ. 175.
16 col. 4. poſt med. ¶ Non omitto, † ꝙ Ioannes Guinandi cœnatus
eſt cũ homicida poſt cõmiſſum homicidiũ, ex quo actu ratifica-
tũ cenſetur delictũ, & illud approbatũ: nã cũ ſciret illud homi-
cidium cõmiſiſſe & acceſſerit ad hoſpitiũ, vbi erat homicida,
ibiq; cũ eo cęnauerit, non ne iſtud factum arguit animũ ipſius
Ioannis Guinandi? l Paulus rñdet nou tñ verbis. ff. rẽ rata. hab.
Facit, qđ ſcribit Pau. de Caſt. in cõſi. 423. Quia ſcio, col. 3. lib. 1.
17 † vbi qñ dñs ſciuit ſubditum ſuũ furtum cõmiſiſſe, nec manda-
uit, vt illud reſtitueretur, cenſetur furtũ ratificaſſe, per l. ſi autẽ

plures. §. 1. ff. de aqua plu. arc. & l. 2. C. de cõmer. & merca. Præ-
terea inuauit etiam homicidã cũ alijs vt fugeret, & baiuli præ-
cepto ſimul cũ alijs obſtitit. In eadẽ cauſa videntur Andreas,
Philippus & Ioannes de Sicardis conſanguinei homicidæ, nam
Philippus Sicardi erat ad cęnã cum homicida. Rurſus Andreas
& Philippus ſciebant inſidias homicidæ, & reprehenſi a pluri-
bus, ꝙ iniquè vterentur conſuetudine ipſius Pauli & eum tuua-
rent, rñderunt, Expectate vulnera, deinde proponite querelas.
Ita loquuntur octauus, nonus, decimus, decimus nonus, & vi-
geſimus teſtes. Itẽ Andreas præſens fuit homicidio ſi videatur
17. teſtis. Item Andreas interrogatus fatetur, ꝙ homicida viue-
bat in eorũ domo. Itẽ negat dixiſſe verba, Expectate ictus ante
lamẽtationes, de quibus cõuincitur per teſtes tã multo dubitãs
iudicari ex cõfeſsione & pſtatione auxilij, & conſenſus ad ho-
micidiũ. Itẽ Andreas negat miſiſſe pecunias ad homicidã, ſed
Antonius Sicardi frater Pauli homicidæ loquitur contrariũ. Iã
fortius vr̃ probare iſte Antonius contra Andreã, primo quia cõ
iunctus, vt ſupra probauimus. Secundò quia loquit̃ de facto pro-
prio, citra aliquod intereſſe ipſius teſtis, ob id vr̃ plenè ꝓbare,
Pau. de Caſt. in l. quicunq;, col. fi. C. de ſeru. fu. idẽ Pau. io conſi.
34. Ego Paulus, col. 2. poſt med. in conſi. 84. Viſa dicta facti nar-
ratione, & his, quæ copioſè, col. 3. circa fi. & in conſi. 477. quia
per primum egregiũ, ad fi lib. 1. Sal. in l. ſi quis decurio, io 4. op
poſi. C. de falſ. refert & ſequitur Alex. in conſi. 197. col. fi. verſi.
quia rñdeo, lib. 7. Soc. io conſ. 28. col. 3. circa med. lib. 3. Deci. io
conſi. 56. col. 2. in conſi. 83. col. 4. in conſi. 442. col. 3. & in conſ.
650. col. 5. poſt med. in c. at ſi clerici, in prin. col. 10. de iudi. & li
cèt dñs Alex. ſibi contrarius hoc dictũ reprobat in l. 2. §. 1. Vbi
etiam Iaſ. ff. ſi ex nox. can. aga. & idẽ Alex. in conſi. 192. col. 4. ad
fi. lib. 6. Iaſ. in l. necis, io prin. ff. de acqui. hære & in l. admonen-
di, col. 19. verſi vltra alia ſcrip. ff. de iureiu. vltra quos addo eun
dem Pau. ſibi contrarium, in conſi. 337. Primo quæritur, col. 2.
poſt med. verſi. Item non obſtat, ꝙ hæc confeſsio. lib. 1. & licèt
ego etiam dictum iſtud non approbẽ, vt patet in conſi 73. tamẽ
18 negari non poteſt, quin † teſtis deponens de facto ſuo proprio
ſine eius intereſſe, fortius probet, vt dicit Deci. in d. conſi. 650.
Sed vltra Deci adduco Are. in conſi. 71. Diligenter & maturè,
col. 2. verſi. 2. conuincitur, vbi allegat Inno. io c. inquiſitione, de
acc. ant. io c. cum cauſam, de teſti. adduco etiam Pau. de Caſt. in
conſi. 186. In cauſa quæ vertitur Piſis, col. 3. & in conſi. 331. In
cauſa Syluestri, col. 2. circa fi lib. 1. & alibi ſæpe dixi conſulẽdo.
Miſsionẽ illarũ pecuniarũ etiã fatetur pater homicidæ, in vlti-
ma repetitione. Itẽ Philippus Sicardi primo negauit miſiſſe pe-
cunias, deinde confrontatus & poſt confrontationẽ iteru repe-
titus, cõfeſſus eſt. Iſti etiã erãt cõſanguinei homicidæ, & cũ eo-
dẽ conuerſabantur, præſumitur ergo, ꝙ non ignorarent propo-
ſitũ homicidæ, præſertim, quia armati eũ ſectabantur: reprehen
ſi indigne ferebant, profectò auxilij cauſam declinare non põt,
neq; tormẽta pro eorũ variationibus circa principale negociũ
pertinens ad auxiliũ, ſi accuratius conſideremus: & præterea q
homicida ſtatim atq; venit a Pedemonte, diuertit io domum
Ioannis Guinandi: ita deponit pater homicidæ in vltima repe-
titione. pro his optimè facit, quod no. Cardi. io cle. ne io agro.
§. porro. in 4. no. de ſta. monach. ꝙ eſt pſumptio cõtra eos, q te-
19 nẽt malã familiã: quia ſi † aliquod malũ a familia cõmittat̃, ipſi
dñi tenentur, nec excuſatur ꝑ ignorantiã, quia debuerunt co-
gitare illud malũ euenire poſſe, cum ſcirent famulos eſſe malæ
conditionis, ad malũ prõptos. argu. c. negligere. 2. q. 7. & c. licèt,
in priu. de ſimon. & illud dictũ Cardi. pro ſingulari refert & ſe-
quitur Deci. in regula nullũ crimen. ff. de reg. iur. eod. modo im
putandũ eſt recipiẽti in domũ virum aduena armatum, nullius
artis, quotidie cum armis diſcurrentem. & dicemus iuſte fuiſſe
relaxatos viros tã pernitioſos? ¶ Ad quartũ dubium rñdeo, illud
eſſe, quod quærit pars appellãs, id eſt nulliter, atq; iniurioſe fuiſ
ſe proceſſum per colluſionẽ, & malè fuiſſe detentos a carceri-
bus dimiſſos. Ad quintũ dubiũ ſi videantur acta, probatur dñm
Girardũ cõparuiſſe nomine ſuo ꝓprio, & aliorũ intereſſe præ-
tẽdẽtiũ, deinde, io appellatione dixit nomine quo ſupra & alio-
rũ. Ita propriũ nomẽ cenſetur repetitũ in appellatione ex illis
20 verbis Quo ſupra, ſiue eodẽ nomine, † quia dictio Eodẽ, eſt rela
tiua, referens pcedẽtia in ſequẽtibus, l. Iulianus. ff. de hære. inſti.
Amplius ſi nomine aliorũ tñ appellaſſet, & alij nollent proſe-
qui, poſſet exequi nomine ſuo proprio, l. ſi abſentis. ff. ſi cer. pet.
Alex. io conſ. 24. col. 3. lib. 5. Arguendo de contractibus ad iu-
dicia. l. non eſt mirum. ff. de pign. action. l. omnẽ. ff. de iudi. Iaſ.

in

in l. 1.col.pe.ff. ſi quis caut. Nõ obſtat, ꝙ dñs Girardus nõ inter-
poſuerit appellationem apud principẽ: quia ẽt ſi ipſe non appel
laſſet omnino, ſed alius, licet et appellationẽ ab alio interpoſitã
& introductã proſequi, & ſic appellatio vnius alteri prodeſt, qñ
eadẽ eſt cauſa defenſionis omniũ, & hoc ſiue cauſa ſit diuidua,
ſiue indiuidua. l. ſi qui ſeparatim. §. fi. vbi gl. ff. de appel. l. 1. C. ſi
vnus ex plurib. appel. c. pe. de appel. Nec vr̃ referre, a quo fuerit
introducta appellatio, modo reperiaĩ introducta, l. cũ ſeruus pe
2 cuniã: ff. de ver. obli. & ibi no. † Ideo ſi tertius non condẽnatus
appellet a ſnĩa pro intereſſe ſuo, eius appellatio proderit victo,
qui non appellauit, qñ eadẽ eſt cauſa defenſionis vtriuſq;. Bart.
in l. a ſnĩa, in prin. col. 2. poſt med. verb. ſi verò dictus. ff. de ap-
pel. pro quo tex. in l. ab executore. §. 1. ff. de appel. vbi emptore
condẽnato & nõ appellãte, põt auctor eius appellare, & appel-
latio eius prodeſt emptori: & gñaliter verum eſt, ꝙ ſicut ſa-
ctũ vnius prodeſt alteri, ꝗ noceat. l. ſi hæres. ff. fam. erciſ. l. quã-
uis indubitati, in fi. C. de adu. gl. in l. 5 ff de adult. Alex. in conſi.
86. col. 4. verſ. pterea fortius, iuncto fine conſ. lib. 2. & in repe. l.
ſæpe, col. 4. ad fi. nu. 15. co 8. ad fi. verſ. vbi autẽ lata eſſet, col. 10
poſt nu. 33. col. 12. nu. 48. & co. 13. nu. 55. ff. de re iud. & hoc ſine
dubio vr̃ procedere, quia vnica tñ ſnĩa relaxationis lata eſt, ꝗ
dr̃ indiuidua. l. in hoc iudicio. ff. fa. erciſ. nec potuit nocere vni,
quin alteri noceret: & ſi feratur ſnĩa in fauorẽ appellãtis, neceſ-
ſario trahiẽ etiã ad cõmodũ nõ appellantis, cuius eadẽ cauſa eſt,
& defenſio, iuxta no. in d. c. vna ſnĩa, ſeu in d. c. pe. de appel. ¶ Ex
quibus omnibus conſequens vr̃, non habitã fuiſſe rationem ſiſci
in aſſertis iudicijs iudicis a quo permittẽ benignis ad ſuſpitionẽ
colluſionis. Taurini. Aymo Crauetta ex Saniliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Verba quitationis quantumlibet generalia, debent reſtringi, pp æquitatẽ: nã ſtatutũ generale recipit limitationẽ ab æqtate.*

2 *Ob æquitatem receditur a regulis iuris, a conſuetudine, a verbis teſtatoris.*

3 *Verba quitationis generalia nõ debent pertinere ad caſum, qui in ſe continet iniquitatem, immo impropriantur verba, vt æquum iniquo præferatur.*

4 *Arbiter non poteſt compellere partes ad generalem quitationẽ vigore generalis compromiſſi, niſi expreſſè hoc conceſſũ ſit.*

5 *Diſpoſitio vtcunque generalis, & vniuerſalis, reſtringitur, ne quis indebitè damnum patiatur.*

6 *Quo caſu verba generalia extenſione iuris reſtringantur.*

7 *Ceſſante cauſa quitationis, reuocatur quitatio.*

8 *Quitatio generalis non nocet errantibus, quando agitur de vitando damno.*

9 *Minor aſſerens ſe maiorem ratione mendacij, perdit beneficium reſtitutionis in integrum.*

10 *Dolus præſumitur in arbitris, qui faciũt ratificari laudum, antequam illud legatur, & ſic tacent eius tenorem.*

11 *Miſſus in poſſeſſionem, poſſeſſore non citato, non excuſatur, ſi dicat quod ignorabat poſſeſſorem: quia ignorantia lucrum ſibi afferret, poſſeſſori damnum.*

12 *Diſpoſitio qualibet licèt generalis reſtringitur ad ſuã cauſam.*

13 *Quitatio generalis, quomodo reſtringenda ſit.*

14 *Vbi lex diſponit de ratione, attenditur lex: vbi ratio diſponit de lege, attenditur ratio.*

15 *Generalitas ſequens reſtringitur, & declaratur ſecundum præcedentia.*

16 *Contractus iuratus ad irritum reuocatur, ſi læſio probetur enormis longè vltra dimidiam iuſti pretij.*

CONSILIVM CCXXI.

¶ Pro fratribus de Helya ex oppido Vigoni.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Emptores
quatuor tornatarũ liberauerunt vẽditores ab one-
re deficientis menſuræ, quia dicebaĩ deeſſe aliquas
tabulas ob ſolutionẽ onerũ, quæ venditores ſolue
runt poſt venditionẽ, cum ad emptores illa reſpi-
cerent. modo compertuum eſt deeſſe menſurã, vnius tornatæ &
vltra. Quæritur ſi contra quitationẽ poſſit deſcendere, & men-
ſuræ ſupplementũ deſiderare, non obſtantibus gñalibus verbis
quitationis. ¶ In hac conſultatione puto concludendũ poſſe pe-
ti ſupplementũ menſuræ deducto, ꝙ ſatis ſit ad ſatisfactionem
1 onerum. Primò, quia † verba quitationis quantumlibet gñalia
debent reſtringi propter æquitatẽ. §. 1. & ibi gl. in verbo æſtima
mus, in authen. vt ſine prohibitione matres debitrices, quã gl.
pro no. refert, & ſequitur Iaſ. in l. a diuo Pio. §. ſi in venditione,
col. 3. ff. de re iudi. Addo Bal. in conſ. 434. Pactũ inter locatorẽ,
col. 2. li. 1. vbi ꝙ pactum gñale reſtringitur ex æquitate. & ibi lo
quiẽ in pulchro caſu & magis dubitabili, ꝗ ſit caſus de quo agi-
tur. ¶ Similiter ſtatutũ vtcũq; gñale recipit limitationẽ ab æqui-
tate. Bar. in l. oẽs populi, in 6. q. principali. ff. de iuſt. & iu. Soc. in
conſ. 44. col. 4. ad fin. verſ. & dicta verba non aliter, lib. 1. vbi lo-
quitur nullis verbis prægnantibus & præciſis. nõ aliter nec alio
modo no. etiã Iaſ. in l. Stichũ. §. ſequitur in 2. not. ff. de verb. obl.
& dicit Ange. in conſ. 345. in fi. ꝙ attendi debet æquitas, potius
ꝗ rudis figura ſtatuti. Alibi dicit Bal. in conſ. 358. Clauſula, in fi.
lib. 3. ꝙ ſm̃ æquitatẽ naturalẽ declaratur mens ſtatuentium. Idẽ
in voluntate teſtatoris, quæ etiã declaratur & præſumitur ſm̃
æquitatẽ naturalẽ. Bal. in conſ. 235. lib. 2. per tex. in l. 2. ff. de in-
iuſto teſt. fortius ſi cui creditur liberum arbitriũ, illud tñ intel-
ligitur æquitate ſeruata. Bal. in cõſ. 177. In eccleſia Regina, col.
2 2. poſt med. lib. 1. † Rurſus ob æquitatẽ receditur a regulis iuris
cõis, a ſolennitatibus iuris, a conſuetudine & a verbis teſtatoris,
pulchrè Dec. in reg. in omnibus quidẽ. ff. de reg. iur. facit idem
Deci. in c. ex parte. 2. col. 1. de offi. deleg. Iaſ. in l. ꝗꝗ, col. 2. C. de
teſt. mil. ¶ Videmus etiam, ꝙ generalis excluſio remediorum nõ
extẽditur ad remedia extra ordinaria pietatis vel æquitatis cau
ſa introducta, prout eſt reſtitutio in integrum. Fulgo. in l. vnica.
C. quã. Imper. inter pup. & viduas. Præpoſ. in c. dilecto, col. 43.
circa med. de appel. rhar. 107. Sed narratur in facto, ꝙ onera il-
lata a venditoribus, non excedunt florenos quadraginta: planè
a naturali æquitate abhorret, ꝙ ob eam ſummã cenſerentur li-
berati a defectu menſuræ vnius tornatæ, cuius valor eſt multo
3 maximus. ¶ Secundò † verba quitationis gñalia non debent per
tinere ad caſum continentẽ iniquitatem. arg. l. ſi pater. ff. de his,
quæ in fran. credi. Oldr. in conſ. 66. An ex delicto. Deci. in conſi.
286. col. 1. verſ. vnde in illa generali. Immo impropriantur ver-
ba, vt æquum iniquo præferatur. Calca. in conſi. 120. col. 3. poſt
med. per tex. in l. ſcire oportet. §. aliud autẽ, vbi Barr. & doc. ff.
de exec. tuto. Alibi ſcribit Anc. in conſ. 180. Viſa diligẽter nar-
ratione, col. 2. verſ. præterea error. ꝙ ſicut euidens iniquitas red
dit ſententiã nullam ſm̃ Inno. c. cũ Bertoldus, de re iud. ita etiã
reddit nullam tranſactionem, quæ tñ eſt fortior ſententia: quia
ſententia poteſt reſcindi per viã appellationis. ſecus in tranſa-
ctione, iuxta no. in l. ſi quis cũ aliter. ff. de verb. obli. & illud di-
ctum Anch. refert, & ſequitur. Soci. licèt alleget ſub alio nume-
ro in conſ. 72. col. 2. circa med. verſ. infertur etiã lib. 3. Faciunt,
quæ in ſimili ſcribit Feli. inter conſ. Soc. in cõſ. 302. col. 4. in ſua
ſubſcriptione, lib 2. vbi gñaliter ꝙ diſpoſitio ita debet interpre
tari, ne contineat iniquitatẽ. Sed eſſet iniquum, immo iniquiſſi-
mum, ꝙ pro ſumma tam breui nomine emptorũ ſoluta, frauda-
rẽtur ipſi emptores menſura vnius tornatæ. ¶ Tertiò gñalis di-
ſpoſitio non cõprehẽdit illud, per qđ inferretur graue præiudi-
4 cium. Bar. in l. cum Aquiliana. ff de tranſac. vbi † arbiter nõ põt
cõpellere partes, ad faciendũ generalem quitationẽ, vigore ge-
neralis compromiſſi, etiam pleniſſimi: niſi expreſſè hoc cõceſ-
ſum ſit: quia illud eſſet nimis præiudiciale. refert & ſequiẽ Coc.
in conſ. 140. col. 1. li. 3. Dec. in conſ. 10. col. 3. ad fi. Ideo iſta qui-
tatio facta per emptores non debet referri & extendi ad defectũ
menſuræ, adeo magnũ, per quẽ ipſi emptores admodũ damnifi-
5 carentur. Quartò † diſpoſitio vtcunq; gñalis & vl̃is reſtringiẽ,
ne quis indebitè damnum patiatur, gl. Bar. & doc. in l. fi. §. in cõ-
putatione. C. de iure delib. cũ ſimi. vt per Deci. in conſ. 356. col.
2. & in conſ. 383. ad fi. ꝙ maximè hic procedit, vbi in quitatio-
ne aſſignatur ratio. ſ. propter ſolutionẽ onerum, ex qua ratione
reſtringi debet generalitas quitationis, ad quantitatẽ ipſorum
onerum, l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg 2. cum ſimi. vt per
Roma. in conſi. 403. in conſi. 433. & in conſi. 457. refert & ſequi
tur. Cur. Iunior in conſi. 157. col. fin. quinimmo licèt ratio ſcri-
pta non ſit, ſi tñ coniecturari poteſt, ex ea reſtringitur genera-
litas diſpoſitionis, qñ alias indebitè quis læderetur, & lucrũ ad
alium perueniret cum alterius iactura, l. adigere. §. quãuis. ff. de
iure patrona. l. 5. C. de noxal. per quẽ iura ita concludit Ang. in
conſi. 281. Martinus, col. 1. & ſeq. Abb. in conſi. 1. colum. 5. circa
med. pulchrius in conſi. 44. col. 2. & in conſi. 64. col. pen. poſt
med.

med. lib. 1. & ꝙ fiat reſtrictio etiã ex oratione coniecturata aut
præſumpta, tradit Roma. in conſ. 100. & in conſ. 104 Deci. in c.
ſuggeſtũ, in 2. no. de appel. Iaſ. in l. non dubiũ, col. 7. verſi. adde
etiam. C. de legibus. ¶ Rurſus, qñ agitur de extenſione iuris iam
6 conceſsi, licet † verba generalia vel vniuerſalia reſtringi non ſo
leant ſm doct. Bar. in l. 1. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. tamen
reſtringuntur eo caſu verba vniuerſalia, ne quis damnum inde-
bitè patiatur. Bal. in l. ſi qñ, in prin. C. de inoffi. teſta. & in l. termi
nato. C. de fruc. & lit. expen. refert & ſequitur Are. in conſi. 89.
ad fin. in conſ. 106. in 3. dubio, & in conſ. 133. col. fin. ¶ Amplius
reſtringitur generalis diſpoſitio, vbi aliàs indebitè quis ad lucrũ
veniret. l. Marcellus, in prin. vbi Soc. in 2. not. & Iaſ. in 4. not. ff.
ad Trebel. Porro iſti venditores ad lucrum vnius tornatæ inde-
bitè admitterẽtur & cum iactura emptorum, niſi reſtrictio fiat
verborum generalium. ¶ Reſtrictio etiam fieri debet, conſidera-
ta cauſa quitationis, quæ cauſa quitationis fuit ſolutio onerum,
& illa cauſa præſumitur finalis: quia reſpicit cõmodum ipſorum
emptorum, iuxta no. in l. 2. §. fi. ff. de dona. Ang. pulchrè in cõſi.
124. Iolus dñi Dalmatij, col. pe. circa med. verſ. circa qđ conſide
ro. Soci. in conſ. 16. col. fi. circa med lib. 3. Cor. in conſ. 101. col.
pe. ad fi. lib. 1. Et qñ cauſa eſt finalis, procedit regula, ꝙ ea ceſſan
te ceſſat diſpoſitio. c. cum ceſſante, de appella. ex tali etiam cau-
ſa ceſſante reuocantur contractus nominati conditione ob cau-
ſam l. cum te. C. de pac. inter emp. & vend. Cor. in d. conſil. 101.
col. 1. in conſ 102. col. 5. ad fi. lib. 2. & in conſ. 120. lib. 1. Soci. in
7 d. conſ. 16. † ergo etiã reuocabitur quitatio ceſſante cauſa qui-
tationis, & ne aliàs emptores damnum tam grande ſubſtineant.
¶ Quintò diſpoſitio quantumuis gñalis declaratur & reſtringi-
tur ſm mentem contrahentium. l. fi. in prin. C. quæ res pig. obli.
poſ. no. in l. 3. C. de lib. præter. Deci. in conſ. 374 col. 2. verſ. & ad
iſtam rationem cum ſimi. Similiter non comprehendit diſpoſi-
tio generalis ea, de quibus veriſimile non eſt diſponentem co-
gitaſſe. Ang. in conſ. 148. Philippus ciuis de Florentia. col. 2. Iaſ.
in l. cum res, col. 3. verſ. adde ſimiliter. ff. de leg. 2. Idem in ge-
neralibus verbis teſtatoris no. Alex. in conſ. 76. Viſo themate,
ſupra formato, col. 1. lib. 3. facit tex. in l. obligatione generali. ff.
de pigno. in c. veniẽs, & in c. quintauallis, de iureiur. Planè ve-
riſimile non eſt, emptores voluiſſe remittere menſuram vnius
tornatæ, ſi defectus tã multi fuiſſent admoniti: immo eorũ in-
tentio fuit ſolũ remittere ad concurrentẽ quantitatem onerum
illatorum, vel certè modico amplius: quod perſpicue ſatis oſten
ditur ex natura illius dictionis, Aliquæ, dũ dicitur ꝙ deficiebãt
aliquæ tabulæ, cuius ſignificatio extẽditur ad modica. l. ſi ſeruũ.
§. prætor ait. vbi Bar. ff. de acq. hære. l. mulier. §. fi. vbi gl. ff. de cõ
di. inſti. gl. no. in ele. 1. in verſi. aut aliqua eorum parte, de foro
compet. quã no. Bal. in l. 1. col. pe. C. de inoffi. dona. Cor. in conſ.
41. col. 1. lib. 1. Iaſ. in l. legitima. ff. de pac. & alibi ſæpe, & ſi em-
ptores ſciuiſſent defectum menſuræ tam magnum, veriſimiliter
eum non remiſiſſent, arg. c. ſuper hoc, de renun. l. cũ de indebi-
8 to, in fi. ff. de prob. ¶ Sextò † generalis quitatio non nocet erran-
tibus. Pau. de Ca. in l. fi. §. idem quæ ſit. ff. de condi. inde. cũ ſimi.
quæ Dec. colligit in conſ. 180. col. 1. ad fin in conſ. 203. col. 3. in
conſ. 201. col. 1. & in cõſ. 263. col. 3. Sed iſti emptores errauerũt
quitando ita gñaliter exiſtimantes eſſe defectum aliquarum ta-
bularum tantum, quo in præfatione dicitur, & tñ probatur de-
fectus non aliquarum tabularũ, immo plurimarũ & de quitatio-
ne erronea no. Pau. de Ca. in conſ. 125. Dubitatur primo, col. 3.
in 6. dubio, & in conſ. 377. Ad prima videtur dicendum diſpoſi-
tionem Hebraicã, col. 2. circa med. lib. 2. Bal. in conſi. 386. pro-
ponitur ꝙ frater, lib. 1. Soc. in conſi. 72. col. 2. li. 3. Rom. in conſ.
317. col. 6. verſi. præſuppoſito igitur. vbi ꝙ talis liberatio nõ no
cet, ſiue ſit error iuris, ſiue facti, etiã proprij, qñ agitur de vitã-
do damno. & idem Roma. in conſ. 320. col. fi. & inquitatione fa-
cta per errorem iuris, ꝙ non noceat, loquuntur Pau. de Caſt. &
Deci. in locis ſupra allega. pro quo tex. in l. ſi ſoror. vbi Deci. in
2. no. C. de collatio. & dixi in conſi. 188. col. 3. poſt med. & adeo
non nocet quitatio facta per errorẽ iuris, qñ agitur de vitando
damno, ꝙ illa non valet ipſo iure: quia error iuris impedit obli-
gationem contrahi. l. ſi quis poſtq̃. ff. de fideiuſ. l. videndũ. ff. de
leg. 1. & l. cerdonem. ff. de ope. liber. quæ iura ad hoc citat Old.
in conſ. 214. Factũ tale eſt, in inſtſo. in ſi ¶ Septimò verba quita
tionis generalia debent reſtringi ad præfationem, l. cum hi. in
prin. & ibi Bar. ff. de tranſac. vbi etiam Iaſ. in 3. not. ꝙ procedit
qñ ratio ipſius diſpoſitionis eſt etiam ſpecialis, quia attẽditur ra
tio finalis quæ colligitur ex procœmio: ideo ſi ratio ſit generalis,
diſpoſitio largè interpretatur, quæ aliàs de ſui natura reſtringe
tur. Soci. in conſi. 96. col. 1. lib. 1. Dec. in conſi. 10. Gozadi. in conſ.
1. col. 3. in fi. ſed in caſu noſtro cauſa quitandi ex præfatione col
ligitur ob modicum numerum tabularum deficiente, ponderan-
do dictionem, Aliquæ. Rurſus fuit ſpecialis ratio quitandi pro-
pter onera illata a venditoribus, ergo verba quitationis gñalia
reſtringi ad præfationẽ, videlicet ſi defectus menſuræ ſit in ali-
quo tñ, id eſt quantitas onerũ ſolutorũ ſit correſpondens ad ip
ſum defectũ. Optimè facit dictũ Bar. in l. 1. ad leg. Iuliam maie.
vbi ſi bannitus petit ſaluum conductũ pro decẽ diebus, & cõce
ditur ſaluus conductus ſimpliciter ſine tpis præfinitione intel-
ligitur conceſſus ſm narrata, id eſt, pro decẽ diebus tñ. Eodem
modo dicamus reſtringi iſtã quitationẽ ſm narrata, id eſt exiſtẽ
te defectu menſuræ in modico, non etiã vltra 4. partẽ. ¶ Octa-
uò quitatio facta fuit ad falſam aſſertionẽ partis dicentis deeſſe
ſolũ aliquas tabulas, quæ plurimæ tñ deerant: quæ falſa aſſertio
ex alio manifeſtè deprehenditur. nã venditor expreſsè dixit ſe
vendere quatuor tornatas, licèt deeſſent aliquæ tabulæ: ex qua
expreſsione quilibet etiã aſtutiſsimus aliter intelligere non po
teſt, niſi ꝙ deeſſent aliquæ tabulæ in vna tornata: quia intelligẽ
do de tabulis maioribus etiã quæ facerent tornatã vnã, impoſsi
bile eſt, ꝙ vendantur quatuor tornatæ: ideo venditor aſſerendo
de quatuor tornatis, arguitur in dolo manifeſto ratione mẽda-
cij. l. ſi quis affirmauerit. ff. de dolo auten. itẽ poſſeſſor. C. qui po
tior in pign. hab. gl. in l. itẽ ſi precio. §. fi. in gl. fi. in fi. ff. loca. Bar.
in l. qui procurator q pro eruditione, circa fi. ff. de procurat. Abb.
in conſi. 73. col. 5. lib. 2. ſed quitatio dolo extorta non valet, aut
ſaltem reſcindi debet. l. eleganter, cum ibi no. ff. de dolo. & in c.
cum dilectus, de emp. & vend. ¶ Nec obſtat iuramentũ ſtãte tali
dolo ſaltem, quominus debeat relaxari, vt hr in c. ſi vero, de iu-
reiu. no. Cur. Senior, in conſ. 44. col. 8. in fi. Deci. in c. ad hæc. 2.
in 1 no de appel. Immo non pauci doc. voluerunt ob ſolutionẽ
à iuramento non eſſe neceſſariam, qñ dolus interuenit ex propo
ſito. ſed hic diſputare non expedit. ¶ Non ſolũ antẽ arguitur do
lus contra minorem ratione mendacij, ſed etiam contra maio-
9 rẽ: ideo minor † aſſerens ſe maiorẽ, ratione mendacij perdit be-
neficium reſtitutionis in integrũ, l. 2. & 3. C. ſi minor ſe maio.
dixerit. Anch. in conſi. 226. Legitur in canone, col. 1. Pau. de Ca.
in conſi. 53. Viſis actis, & conſideratis omnibus, col. 2. circa med.
lib. 1. ꝙ tamen vr̃ intelligendũ probata ſcientia minoris, ꝙ ſci-
ret ſe minorem. Abb. in conſ. 71. col 3. lib. 1. Idem vr̃ de mente
Ang. in conſ. 160. col. pe. vbi ꝙ minor mendax aſſerens ſe maio-
rem, non perdit beneficium minoris ætatis, niſi animo decipien
di ita dixerit, qui animus decipiendi in dubio non præſumitur.
Sed dicendum vr̃ non præſumi, niſi probata eius ſcientia. ¶ Im-
mo fortius, ſi impubes aſſerat ſe adultũ, vt alius contrahat cum
eo, habet locum authen. ſacramenta puberum: C. ſi adul. ad ver.
vend. ratione mendacij impuberis, quę alias locum non habuiſ-
ſet, ſm Iaſ. ibi col. 4. poſt Guil. de Cug. qđ tñ intellige pbata ſciẽ
tia ipſius impuberis, ꝙ ſciret ſe impuberẽ, per ſupra dicta. ¶ Si-
militer, ſi mulier vendens fundum, dicat eum dotalẽ non eſſe,
tenet alienatio. l. ſi ſiue. C. ad Vellei. Alex. in conſi 122. col. fin.
lib. 6. & in conſ. 109. col. pe. lib 4. vbi etiam ſubdit, ꝙ ſi quis ven
dens fundũ, taceat eum feudalẽ eſſe, ſed tñ dicat Titium habere
ius in re, ſed ſe facturum, ꝙ Titius eſſet dñs directus, præſumi-
tur in dolo, no. idẽ Alex. in conſi. 14. col. fi. & in conſi. 95. vbi et
ꝙ arguitur dolus ex obſcuritate ſermonis, putà, ſciens ius nullũ
ſibi competere, dicat ſe vendere ius qđ habet: eodẽ modo præſu
meretur dolus contra iſtum venditorem, qui cũ ſciret tñ men-
ſuræ defectum, illum tacuit, ſolũ dixit tabulas aliquas deeſſe.
¶ Simile videmus, qñ quis vendit aliquod animal cũ oĩbus vitijs
& magagnis, nõ excuſatur ex tali aſſertione quominus obligeť
de euictione, ſi ſciebat illa vitia. l. quæritur. §. ſi vẽditore. ff. de edil.
edic. Ang. & doc. in l. paciſci. ff. de pac. Cor. in conſ. 12. col. fi. &
in conſi. 81. lib. 3. Alibi ſcribit idem Cor. in conſ. 190. col. 6. verſ.
tamen in caſu noſtro lib. 2. ꝙ præſumitur dolus in eo, qui tacet
alienationem antea factam: alibi ſcribit Pau. de Caſt. in cõſ. 41 1.
Viſo facto & dubijs mihi traditis, col. 1. ad fi. in prima parte, ꝙ
præſumitur dolus in tacente qui non certiorat alium de benefi-
cio ſibi competenti. Alibi ſcribit idem Pau. in conſi. 465. Viſo
10 compromiſſo, col. pe. poſt med. lib. 1. ꝙ præſumitur † dolus in
arbitris, qui faciãt ratificari laudum antequã illud legatur, & ſic
tacent eius tenorẽ: dixi in conſi. 83. col. 3. in fin. latius in conſi.
142. col. 5. circa med. & in conſi. 192. poſt med. ¶ Scientia autem
præſumitur in vẽditore, ꝙ ſciret numerũ tornatarũ. l. quiſquis.

C. de

C.de reſt.ven.nó.in l.1.eo.ti.quod maximè obtinet, qa promiſ-
ſit de quatuor tornatis,licèt cum defectu aliquarú tabularú:ideò
ſi ignorabat,non debuiſſet ad eum numerum exprimere. Præte
rea etiam ſi ignorabat ex quo ita aſſeruit,oportet dicere, ꝙ cre
deret ita eſſe,prout aſſeruit: & ſic ꝙ habuit animum decipiẽdi
emptores,& ꝙ ſi ſciuiſſet deeſſe vltra vnam tornatá, non dixiſ-
ſet de quatuor: ergo agnoſcat omnē bonam fidem & illud agat,
quod ipſe contractui egiſſet,ſi veritatẽ ſciuiſſet. nã eſſet iniquũ
ꝙ illa ignorantia eſſet ſibi vtilis, & emptoribus damnoſa. arg.l.
ſi hominẽ.ff.manda.& l. relatorum. §. poteſt alicui. ff. de inter-
dic.& releg. nã hoc modo melior eſſet conditio culpoſi,& negli
gentis,qui antè non inueſtigauit,an eſſet numerus quatuor tor-
natarũ,cum ad eum numerum vellet vendere, licèt cum aliquo
defectu, ꝙ viri diligentis, contra l.Seruius. ff. quod vi aut clam.
cum ſimi.Et in terminis ignorantiæ,ꝙ ignorantia vnius alijs no
cere non debeat,tradit Pau.de Ca.in conſi. 94. Clarum eſt in iu
re,col. 2.ante med,lib. 2.per tex.in l. iniquiſsimũ. ff. de iuris &
fac.ignoran.& in l.qui autẽ.§. ſi quid tũ pupillo. ff.de his, quæ
in frau.credit. Alibi ſcribit Alex.in conſ.7.ad fin.lib. 7. ꝙ audiri
non debet allegans ignorantiam,vt lucrum ſeruet: ſed his lucra
11 retur aduerſarius ex ſua ignorantia. Ideo † miſſus in poſſeſsio-
nem poſſeſſore non citato,non excuſatur, ſi dicat, ꝙ ignorabat
poſſeſſorem: quia hoc modo ignorãtia ſua lucrum ſibi afferret.
& poſſeſſori damnum. Bal.in l.ſi.in 3.q. C.de edi.diui Adr.tol.
12 Alex.in conſ.5. col.1.lib. 2. ¶ Nonò,† quælibet diſpoſitio,licèt
generalis,reſtringitur ad ſuã cauſam:adeo ſtatutum, ꝙ credatur
libris mercatorum,reſtringitur ad cauſam mercantiæ. Similiter
ſigillis officialium creditur in his tm̃, quæ pertinent ad eorum
officium,quia ratio dandæ fidei libris mercatorũ, & ſigillis offi-
cialiũ,fuit ꝑꝑ mercaturã & officia. Alex.in conſ 113.col. 2.lib.
7.Dec.in c.poſt ceſsionẽ,col.7.ad ſi.de proba.¶ Similiter legatũ
reſtringitur,ex cauſa quã teſtator legato adiecit,qñ cauſa eſt fi-
nalis,l. 1.in ſi.cum gl.ff.de fonte.l. cum pater. §. dulciſsimis ff.
de leg. 2.Alex.in conſ.170. col.3. verſi.& hoc intelligi pôt, li.2.
13 cauſa aũt final.quitandi fuit ſolutio onerũ:ergo † quitatio gñia-
lis ad quantitatẽ onerũ eſt reſtringenda, aut ſaltẽ ad modicum
plus vel minus,non ad tantã læſionẽ. Nam qñ cauſa eſt finalis,
prout hic, alias oſtẽdimus, cauſa diſponit de ipſo actu, & facit,
ꝙ ipſam cauſam excedere non poteſt, ſicut dicit Bal. in c.1.§. ſi
14 decedenti,qui fue.da.poſ.ꝙ † vbi lex diſponit de ratione, attẽ-
ditur lex,non ratio,ſed vbi ratio diſponit de lege, attenditur ra
tio,non lex: vult dicere Bal. ꝙ vbi ratio eſt generalis & finalis,
tunc dr̃ diſponere de lege: refert, & ſequitur Cor. in conſ. 227.
ad ſi.lib 2.& in conſi.90 col.6.in conſi.121.col.ſi.in conſi. 236.
col. 2.lib. 3. & in conſi.53.col.pr.lib.4. Sed in caſu noſtro,iſta ra
tio one: ũ fuit finalis,ideo ipſa diſponit de quitatione, nõ qui-
tatio diſponet de ratione quitandi. ¶ Decimò,quitatio gñalis nõ
extenditur ad ea, in quibus poſſet eſſe captio, ſeu læſio, l.cum
Aquiliana.ff.de tranſac.l.tres fratres.ff.de pac.l. obligatione ge-
nerali. ff de pig. per quæ iura ita probat Alex.in conſi.46.col.3.
verſi. pro hoc etiam, lib. 1. planè admittendo verba gñalia qui-
tationis, immodice læderentur emptores: ergo ſunt potius re-
15 ſtringenda ¶ Vndecimò † gñalitas ſequens,reſtringitur & de-
claratur ſm̃ præcedentia.arg.l.nõ eſt nouum. ff.de leg.no. Anc.
in conſi 379.Dubietas, col.1.verſi. nec obſt. ꝙ videantur. Cor.
in conſi. 142.col.3.lib.2.& eo.lib.in conſ.177.col.3. Dec.in cõſ.
3.col.1.poſt med.& in conſi.179.col. ſin.circa med. ergo verba
gñalia quitationis debent intelligi, ſi modo ſit defectus aliqua-
tum tabularum tm̃,prout in ꝓcedentibus dr̃, non etiam ſi defe-
ctus ſit immodicus. ¶ Duodecimò, & vltimò hodie hoc iure vul
16 gatiſsimo vtimur, vt † contractus etiam iuratus ad irritum re-
uocetur,ſi læſio probetur enormis lõge vltra dimidiã iuſti pre-
tij.do:.in aut.ſacramẽta puberum. C.ſi aduer. vend. in l.ſi quis
cum aliter.ff.de verb.obli.& in c.quamuis,de pac.lib.6. Deci.in
conſi. 180.& in conſi. 181. & alibi ſæpe doc. Planè hic arguitur
læſio, multo maximè vltra dimidiã iuſti pretij, ex qua læſione
arguitur dolus ſaltem re ipſa, pro quo reſciſsio actus eſt conce-
denda,vt in dictis locis latius explicatur: nam vẽditio facta fuit
ad menſuram, & conſtitutum pretium pro ſingula tornata: quo
caſu tot cenſentur venditiones, quot ſunt res in venditione de-
ductæ.l.ſcire debemus.ff. de verb.obl.Sed in illa tornata reperit̃
læſio exceſsiua vltra dimidiam,quo caſu doc.magis cõiter con-
cludunt qñ exceſſus vltra dimidiam eſt magnus, ꝙ reſcindatur
contractus etiã maioris, & non obſtante iuramento.Cor.in cõſ.
133.colum.pen.in conſi. 140.col.2. lib.3. nam ex tanta læſione
dolus argui vr̃ non ſolum re ipſa,ſed ex propoſito, vt dixi in cõ
ſil.29.col.3.in prin.Latius in conſ.142.col.5.in fin. & ſeq. & in
conſ. 192.col.3.qđ ſolum fundam̃ ſatis per ſe eſſe ad ferendũ vl
ctoriã. Certè fundamentis ante memoratis concurrentibus qõ
videtur eſſe extra oẽm controuerſiam,& ita de iure reſcriben-
dum cenſeo,ſub correctione tamen cuiuſlibet ſanius cõſulẽtis.
Taurini, 27.Auguſti.1534.Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Donatio eſt nulla,ſi per eam auferatur libera facultas teſtãdi.*
2 *Teſtator non pôt de vſufructu diſponere,cũ eius morte finiatur.*
3 *Vbi aliqđ reſeruatur de quo donator teſtari poſſit,ualet donatio.*
4 *Vbi ſimpliciter reſeruatur vſusfructus, poteſt donator teſtari de fructibus reſeruatis.*
5 *Quandiu durat vſusfructus,& donator viuit, fructus ad eum pertinent,& poteſt de eis diſponere.*
6 *Donator reſeruans vſumfructũ,cogitauit donationẽ eſſe validã,*
7 *Reſeruatio vſusfructus intelligi debet pro reſeruatione fructuũ.*
8 *Verba debent impropriari,etiam in odioſis & in his, quæ ſunt ſtricti iuris,ne actus corruat.*
9 *Verbum,Vſusfructus,capitur pro fructibus,quando aliàs diſpoſitio non valeret.*
10 *Donatio cum reſeruatione vſusfructus quando valeat.*
11 *Donatio uitiatur,quãdo ſit reſeruatio uſusfructus.cõtra Deciũ,*

¶ Excitare lector ad materiam pulcherrimam an donatio vni-
uerſalis conſtet in ſola vſusfructus reſeruatione: quam ſanè diſ-
ficultatem haud alibi ita clarè explicatam offenderis.

CONSILIVM. CCXXII.

¶ An donatio vniuerſalis conſtet in ſola vſusfructus reſeruatione.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Viſo inſtr̃o
donationis Georgij Mollmerij de Cabutro colla-
tæ in eius fratres conſanguineos. Rurſus accepta
narratione facti de morte matris donatoris ab in-
teſtato,relicto ipſo Georgio donatore vnico filio.
Dubitat̃ an hereditas matris donatoris pertineat ad donatarios,
vt illius donationis,in qua donantur etiã bona, & iura futura?
1 ¶ Videret̃ rñdendum ꝙ nõ: quia † illa donatio oim bonorũ præ
ſentium,& futurorum,vr̃ nulla, per quam aufertur libera facul
tas teſtandi.l.ſtipulatio hoc modo concepta. vbi latè doc.ff.de
2 verb.oblig.& in l.ſi.C. de pact. † Nec videtur obſtare reſeruatio
vſusfructus,quia de eo diſponere donator non pôt teſtando, cũ
morte eius finiatur.§. finitur.Inſti.de vſuſ.& licèt tempore mor
tis donatoris ſupereſſent aliqui fructus,nihilo magis de eis te-
ſtari donator poterit tanq̃ includatur ſub donatione tam gene-
rali.ita Pau.de Caſt. in d.l.ſi.col.pe.C.de pac.& in conſ.75.Notã
dũ eſt,præfatũ ſtatutum col. 2.verſ. ſed q̃tũ ad commodum fru-
ctuũ.lib. 2.& licèt Alex.& Iaſ.teneãt cõtra Pau.in d.l.ſtipulatio
hoc modo concepta. tñ ad confũtationes reſpondet Dec.in d.l.
ſi.col.pe.verſ.ſecundũ fallit.C.de pac.in conſ.30.& in cõſi. 251.
col. 2.Pau.et opi.probat & ſequitur Cor.in conſi.176. col.pe.ad
ſi.lib. 2.& in conſi. 252.col. 2.lib.3.Curtius Iun.in conſi. 25. col.
2.vbi pro hac opi.allegat Bar.in.conſi.56. Pater filio emancipa-
to Eandem opi.defendit Ripa lib.3.reſponſo. de donat.reuoca.
c.14.¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrariam opin.arbitror
de iure veriorem,ꝙ immo valeat donatio,& ſufficiat reſeruatio
vſusfructus.Et in primis hanc opi. ſi bene conſideretur, tenet
Bar.in d.conſi.76.col.ſi nam ibi, ideo conſuluit donationẽ non
valere,quia donator non ſimpliciter reſeruauerat ſibi vſumfru-
ctum,ſed cum ea qualitate, vt de eo poſſet in vita diſponere: q̃
reſeruatio in vita tollit diſpoſitionem in morte,ob id aufert li-
beram teſtandi facultatem Vult ergo Bar.ꝙ ſufficiat reſeruatio
vſusfructus, modò reſeruãs non ſe reſtringat,vt de eo diſponat
in vita tm̃. & ſic patet ꝙ Bar.quẽ Cur.allegat pro ſe,potius fa
cit contra eum. Eandem opi.ꝙ valeat donatio,tenet Aret. in cõ
ſil.54.col.pe.idem ſentit Abb.in conſ.102.col.1.verſ. raro tamẽ
hæc quæſtio.lib. 2. Idem volunt Alexand. & Iaſo.ſupra allegati
pro hac parte. Idem voluit Socin. ſi bene ponderetur, in conſ.
126.col.pe.verſ.vltimo loco dico.lib.3.dum voluit vitiari do-
nationem: quia reſeruans vſumfructũ,dixerat,ꝙ poſſet de eo in
vita diſponere: ſecus ſentiens ſi donator ad vitam ſe nõ reſtrinxe
rit.Idem tenet Alex.in conſi.13.col.pe.verſ.pro hoc bene facit.
lib.3.

lib 3. Bellamera, in conſil. 17. col. 2. octauo probatur, & in fine
conſ. Eandē opi. ꝙ ſalua ſit donatio in ſola reſeruatione vſusfru
ctus, tenet Iaſ. in cōſi. 211. col. 3. in fin. lib. 2. in conſi 62. col. 2. in
fi. & col. ſeq. lib. 3 & in conſi. 173. col. 6. in prin. lib. 4. Bertrād. in
conſi. 173. col 2. poſt med. impreſſionis nouiſſimę, de portu ma
tinit. & hęc opi. videtur amplectenda modo fructus non ſint te-
nues, ita quòd deductis alimentis nihil ſuperſit, de quo donator
teſtari poſſit, prout ita nouiſſimè tenet Boerius, in deci. Burde-
galenſibus. q 204. col. 15. in fi. & col. 23 ¶ Et quia in contrarietate
te doc. veniendum eſt ad rationes, mihi videtur, quòd iſta opio.
efficacioribus rationibus iuuetur: nam doc. in hac materia con
3 ueniunt, quòd † vbi aliquid reſeruatur, de quo donator teſtari
4 poſſit, valet donatio. Sed dico, ꝙ † vbi ſimpliciter reſeruatur
vſusfructus, poterit donator teſtari de fructibus reſeruatis, maxi
mè vbi redditus bonorum non ſunt tenues. Nec obſt. reſponſio
Pau. de Ca. ꝙ fructus includuntur ſub donatione futurorū, quia
fateor, vbi vſusfructus non eſſet reſeruatus: ſed cū expreſsè fue
rit reſeruatus, dico ꝙ non includuntur, immo verbis expreſsis de
5 trahuntur de bonis donatis: q̄diu † enim durat vſufr. id eſt, q̄diu
donator & vſufructuarius viuit, fructus ad eum pertinent, & de
eis poteſt ad arbitrium diſponere tam inter viuos, q̄ in morte
ſm diſtinctionem. l. defuncta. ff. de vſufr. Iam ſi iſta ratio Pau. de
Ca. eſſet vera, ꝙ .ſ. fructus includantur appellatione futurorū,
ſequeretur, ꝙ nec etiam in vita poſſet donator de fructibus di-
ſponere: militaret. n. eadē ratio incluſionis. ¶ Non obſt. ꝙ aliud
eſt reſeruare vſumfructū aliud ipſos fructus, qa vſusfructus eſt
quid iuris: quia rñdeo, & dico, verum eſſe, ꝙ vſusfructus eſt no
men iuris, ſed per hoc non ſequitur, quin reſeruans vſumfructū
intellexerit de fructib. & de cōmodo ipſius vſusfructus, de quo
ſolo cōmodo reſeruans cogitauit: licet. n. vſusfructus ſit nomē
iuris, fructus tñ qui facti ſunt, ad vſufructuariū pertinent, Itaq;
neſcio videre quare vſufructuarius de fructibus ad eum perti-
nentibus, qui ſuperfuerunt de tempore mortis, teſtando diſpo-
nere nō poterit. Satis eſt. n. mihi, quòd donator per talē reſerua
tionē factus ſit vſusfructuarius bonorum donatorum: ſed cui du
biū ꝙ vſufructuarius fructus perceptos ſuos facit? & ſi in præ-
teritū per parſimoniam aliquid ſeruauerit, aut de tempore mor
tis poſt eorū perceptionem eos integros habeat aut modicè di-
minutos, de talibus fructibus diſponere poterit ad arbitriū, cur
non idem in donatore vſumfructum reſeruante? Si dices, qa do
nator futura donauit: fateor, excepto tñ vſufructu, ſi excipit
vſumfructum, ergo & fructus qui ſub eo continentur. Præterea
contra illam rationem, ꝙ vſusfructus ſit nomen iuris. l. hæredi-
tatis, in prin. ff. de peti. hær. & tñ ſi quis petat hæreditatem, &
in ea obtineat, veniunt omnes res hæreditariæ. l. idem veniunt.
ff. de peti. hære. Ille. o. qui reſeruat vſumfructum, aut hæredita-
tem petit, cogitat de commodo vſusfructus, aut hæreditatis, nō
de nomine iuris, adeò ꝙ paria ſunt quoad poteſtatē diſponendi
de fructibus perceptis, vel reſeruare vſumfructum, vel fructus.
cum vtroq; caſu fructus percepti ad reſeruantē pertineant. ¶ Se
cundò principaliter conſidero. Pau. & ſequaces volunt, ꝙ ſi do-
6 nator reſeruaſſet ſibi fructus, valeret donatio. ſed dico, ꝙ † dona
tor reſeruās vſumfructum cogitauit donationem validā facere.
De donatario etiam non eſt dubitandum, quilibet. n. diſponens
cenſetur velle facere actum validum & efficacem. l. ſi præter. in
prin. ff. de iud. l. 3. ff. de teſta. mili. l. quoties. ff. de rebus dub. c. ab
bate. de verb. ſig. Modo arguo ſic, cum illud agerent donator, &
donatarius, & actus donationis eſſet validus, ſi illa donatio vali
7 da eſſe nō poterat niſi fructus eſſent reſeruati, dico ꝙ † reſerua
tio vſusfructus intelligi debet ꝓ reſeruatione fructuū. exponen
do vſumfructū pro ipſis fructibus, qa vt actus valeat, verba im-
proprientur. c. conſtitutus, vbi gl. in verſ. rata, de religio. domi. l.
ſi olei, vbi Bar. C loca. no. in c. pro illorum. in princ. de præben.
Soc. in l. 2. col. 8. verſi. 2. concluſio. ff. de vulgar. Dec in rub. extra
de probatio. col. 2. in fi. immo ſunt intelligenda verba largiſſimo
8 modo, & omni meliori modo quo fieri pt, vt actus valeat. † Abb.
in conſi. 63. col. 6. lib. 2. ¶ Amplius impropriari verba debent ēt
in odioſis, & in his quæ ſunt ſtricti iuris, ne actus corruat. l. ſi ſti
pulatus fuero per te. ff. de verb. obl. c. ſi ſententia, de ſentent. exc.
lib. 6. quæ iura ad hoc propoſitum adducit Abb. in conſi. 86. col.
2. lib. 2. ¶ Ad idē facit tex. in l. ex facto. §. ſi. ff. ad trebell. vbi con
ditio adiecta fideicommiſſo ſi filius deceſſerit ſine hærede, intel
ligitur, id eſt, ſine deſcendente, quia aliàs fideicommiſſum eſſet
inutile, cum raro decedat quis ſine hærede, accipiendo verbum
hærede propriè, & ſic vt ſuſtineatur fideicommiſſum, verbum
Hęres, impropriatur, & reſtringitur ad deſcendentem. Similiter
ſi pater inſtitutus grauatur pure, & ſimpliciter de reſtituendo
filio, quia voluerit teſtator peruenire bona ad filium ipſius inſti
tuti, cenſetur relictum fideicommiſſum in caſum quo filius erit
ſui iuris, licet fideicommiſſum ſit purum, quia aliàs inefficax eſ
ſet fideicommiſſum. l. fideicōmiſſa. §. ſi filio. ff de leg. 3. l. vbi pu-
rè, in princ. ff. ad trebell. & tñ fideicommiſſum dr̄ onus, & odiū.
l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. ideò in dubio fit interpreta-
tio contra fideicommiſſum Roma. in l. à Titio. ff. de verb. oblig.
Soc. in conſi. 113. col. penult. ad fi. verſi. vnde ex præmiſſis. lib. 1.
Dec. conſi. 336. ad fi. in conſil. 465. col. 3. ante med. & in conſil.
593. ad fi. Si verba impropriantur in materia oneroſa, & odioſa,
vt actus valeat, quid dicemus in donatione, quæ dicitur fauora-
bilis fauore liberalitatis? cum c. dilecti. de dona. ¶ Sed magis in
terminis adduco Bal. in conſi. 325. Quædam mulier relicta. lib.
1. in l. 1. C. ſi pignus pig. da. & in l. rem quam. C. de iure dot. vbi
ſi vſufructuarius cedit alij vſumfructum, intelligitur ceſsiſſe cō
moditatem ipſius vſusfructus, & ſic fructus ipſos, vt ceſſio va-
leat, ne aliàs cadat à iure ſuo, accipiendo vſumfructum propriè.
Idem voluit Ang. in l. vſufructu. ff. ſol. mat. Curt. Iuo. in conſil.
142. col. pen. & ſic in terminis habemus deciſionem expreſſā,
9 quòd † verbū, Vſusfructus, capitur pro fructibus, qñ aliàs diſpo-
ſitio non valeret. ¶ Idem videmus in ſententia, quæ licet ſtricti
ſit iuris, verba tñ impropriantur in ea, vt valeat. gl. in l. & puto.
§ 1. ff. fami. erc. quam ſingularem dicit Bal. in conſi. 516. Caſus ta
lis eſt, cum quidam Lanfrancus. in fi. lib. 10. tradit Gemin. in con
ſil. 122. poſt med. Soc. in l. quoties. 2. ff. de reb. dub. ¶ Simile vide
mus in principe, qui licèt in dubio non præſumatur vti plenitu
dine poteſtatis. Bald. in l. bonorum, poſt princ. C. qui ad Paul. de
Caſt. in conſi. 317. Viſo & examinato puncto, col. 2. poſt med.
lib. 1. Veron. in conſi. vlt. col. 7. poſt med. iſtud tñ fallit qñ aliàs,
ſine plenitudine poteſtatis actus non valeret. Paul de Caſtr. in l.
ex imperfecto. in fi. C. de teſta. Alex. in l. quanq̄. C. de teſta. mili.
Paul. de Caſtr. in conſi. 414. In facto præſenti, col. 3. circa med.
lib. 1. Dec. in l. in teſtamento, col. 6. C. de teſta. milit. in c. qm̄ Ab.
col. 5. de offi. deleg. & in conſi. 11. col. pen. poſt med. & tñ pleni
tudo poteſtatis dr̄ res odioſa, Rota deciſ. 331. Suppoſito facto,
col 2. verſi. modo hic videntur, in nouis. Cur. Senior, in conſi. 9.
col. pen. circa fi. vbi tamen Cur. Rotę non meminit. Ex quibus
apparet iſtam opi. eſſe de iure, & æquitate veriorem, contraria
verò opinio fundatur in quadam ſubtilitate potius quàm fun-
10 damentorum efficacia. † Concludo ex præmiſſis, quòd aut re-
ſeruatur vſusfructus de quo poſſit donator in vita diſponere, &
non valet donatio: aut reſeruatur ſimpliciter vſusfructus alio
nō adiecto, & valet donatio: aut reſeruat vſusfructus, de quo poſ
ſit donator teſtari, & ſimiliter valet donatio: aut ſit reſeruatio
vſusfructus de quo poſſit donator diſponere tam in vita, q̄ in
morte, & hoc caſu Dec. in d. conſi. 251. tenet donationem nō va
lere, quia cū voluerit donator poſſe diſponere in vita, auferri ꝑe
libera facultas teſtandi. Mihi vr̄, ſaluo ſaniori iudicio, donatio-
nē valere. Pone enim, quòd donator reſeruet vſumfructum de
quo teſtari poſſit, hoc caſu non inficiatur Dec. nec inficiari pōt
quin donatio valeat, & tñ non ne poterit donator de fructibus
reſeruatis in vita diſponere, & ſic auferre ſibi facultatem teſtan
di? igitur adijciendo illa verba de quo poſſit diſponere, tam in
vita, q̄ in morte, illud expreſſit quod tacitè inerat, ergo expreſ
ſio vitiare non debet. l. nō rectè. C. de fideiuſſ. Et poſito ad iſtud
fundamentum reſponderi poſſet, quòd permiſſa diſpoſitione in
vltima voluntate non cenſeatur permiſſa in vita. Ex alio dico
opi. Decij non poſſe procedere: nam Dec. vult donationem nō
valere, quia auferri poſſet facultas teſtādi: ſed dico, quòd doc. in
hac materia hoc non conſiderant, an auferri poſſit, ſed an tollat
aut auferatur. patet, quia aliàs donatio omnium bonorū præſen
tium tñ non valeret, quia per eam auferri poſſit facultas teſtādi
ſi quis in futurum non acquireret. & ſic fateor, ꝙ tolli poſſet fa
cultas teſtandi ex tali reſeruatione, ſed hoc nō conſideratur. Sa
tis eſt. n. ꝙ nō tollatur dum donator non reſtringit ſe ad diſpoſi-
11 tionē in vita, cum etiā in morte poſſet diſponere. Præterea † con
tra Dec. faciunt doc. ā. alleg. volentes vitiari donationē, qñ ſit re
ſeruatio vſusfructus de quo poſſit donator in vita diſponere. Ra
tio eſt ſm eos, quia donator reſtrinxit ſe ad diſponendū in vita
tm̄, & ſic facultatē ſibi abſtulit diſponendi in morte: volūt ergo
clarè memorati patres, ꝙ ſi donator non reſtringat ſe ad diſpo
nēdū in vita, valeat donatio. Sed in caſu Decij, qñ ſit reſeruatio
vſusfructus ad diſponendū in vita, & in morte, donator non re-

ſtringit

ſtringit ſe ad diſponendũ in vita, quominus in morte poſsit di-
ſponere, ergo valebit donatio. ¶Poſtremo, vbi res dubia eſſet
quam puto clariſsimam, in dubio fieri debet interpretatio, quod
valeat donatio, per ea quæ ſupra diximus. Quæ interpretatio vt
actus valeat, fit etiã in pœnalibus. Bar. in l. 1. §. exercitiũ. ff. de in-
fan. Soc. in l. cũ ſenatus, col. 2 in prin. ff. de reb. dubijs, & dicitur
interpretatio benigna, per quã actus validatur. l. cum in teſta-
mento, iuncta gl. & ibi Soc. in 1. no. ff. de reb. dub. & dicit Pau. de
Ca. in conſ. 119. dubia in quibus quæritur, col. 1. in fi. lib. 1. ꝙ il-
la opinio benignior dr̃ & tenenda eſt, per quã ius conſeruatur.
¶Non omitto etiã, ꝙ Ripa in d. rñſo. 14. col. 3. ait ſe non inficia-
ri, quin hæſitet ſuper hoc dicto Decij, licèt Curtius Iunior De-
cium ſimpliciter ſequatur in d. conſ. 55. col. 3. & in cõſ. 150. col.
2. ad fi. verſi. præterea ad impugnationem. Sed hoc poſito, ꝙ di-
cta donatio teneat, dico tñ donatarios non poſſe iuuari hac do-
natione in rebus petitis: quia non probauerunt, ꝙ iſta bona ac-
quiſita vnq̃ fuerint donatoris, cum non appareat filiũ donatorẽ
adiuiſſe hæreditatem matris: & hæreditas antequã adeatur dr̃ in
bonis noſtris, Bar. in l. ſi ea te. §. fi. ff. de ſtip. ſer. & in l. hæres. ff.
de acq. hær. ¶ Nec obſt. ꝙ hereditas matris non addita tranſmit-
tatur beneficio. l. vnicæ. C. de his qui ante aper. tab. q̃a illa trãſ-
miſsio non fit, niſi in deſcendentes tranſmittentis, ita loquitur.
d. l. vnica. Bal. in conſ. 504. Viſo themate, lib. 5. Soc. in conſ. 136.
non poteſt negari, col. 4. verſ. ad ſm etiã, lib. 1. Cor. in conſ. 146.
col. 1. lib. 1. in conſ. 42 col. pe. in 5. dubio, in conſ. 225. col. 1. lib.
3. in conſ. 315. in prin. & in conſ. 314. col. pe. ad fi. lib. 4. Sed iſti
donatarij non ſunt de deſcendentibus donatoris, igitur ad eos
tranſmiſsio facta non eſt. ¶Reperio tñ Veronenſem in conſ. 50.
in 3. dubio. vbi limitat hanc concluſionem non procedere in In-
fante, qui hæreditatem matris tranſmittit etiam in non deſcen-
dentes, quia eam tranſmittit vt aditam, per l. ſi infanti. C. de iure
delibe. ſed nos ſumus extra hãc difficultatẽ, quia donator infans
non erat, & in infante fruſtra tractatur de donatione. Taurini,
21. Septembris. 1534. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Diſcuſſio bonorum poteſt quandocunque fieri lite pendente citra nouam inſtantiam.*

2 *Impleta diſcuſſione, nec facta petitione noua, ſed continuata prima, non eſt noua inſtantia.*

3 *Petitio eſt fundamentum iudicij, ſine qua acta ſtare non poſſunt, & ſententia fieri non permittitur.*

4 *Diſcuſſio fit ſecundum naturam petitionis factæ.*

5 *Negocio principali ſuſpenſo, non dicitur noua inſtantia, quando habita eſt reditio ad negocium principale.*

6 *Renouata conſtitutio, vtrum ſit noua.*

7 *Exceptio diſcuſſionis ante litem conteſtatam omiſſa, reddit proceſſum nullum, ſi procedatur ad vlteriora citra cognitionem ipſius diſcuſſionis.*

8 *Pluralitas actuum in dubio non eſt præſumenda.*

9 *Natura noui iudicij non eſt præteritum iudicium perficere, quia aliàs nouum dici non poſſet.*

10 *Iudicij principalis ratio habenda eſt, & non eius quod acceſſoriè venit.*

11 *Nouum quid non dicitur, quando illud quod erat in habitu, deducitur ad actum.*

12 *Res noua non dicitur, quando ſolum alterantur accidentalia ipſius rei, forma ſubſtantiali remanente.*

13 *Quæ pertinent ad perfectionem inchoatorum non faciunt rem nouam, aut nouum negocium.*

14 *Vbi res dubia eſt, iudicandum eſt actorem nolle nouum actum facere, ſed actum inchoatum confirmare.*

CONSILIVM CCXXIII.

¶Contra Alexandrum Laueratum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ego calcu-
lorum inſtantiarum ſum planè rudis, cæterũ in fa-
cto narratur, ꝙ ſi vna tm̃ probetur inſtãtia aduer
ſus Alex. Lauerati, illa dr̃ perempta, culpa partis.
videamus, igitur duæ ne, an vna tm̃ arguatur in-
ſtantia, nã fieri poteſt vt inchoato vno iudicio aliud inchoetur
ſeparatum a priore, ſaltẽ parte non opponẽte, iuxta no. in l. aub-
li. C. de iudi. & quidẽ concludendum vr̃, vnam tantum eſſe in-
ſtitiã ſequentibus fundamentis. ¶Principiò, oĩs probatio ex ne-
ceſsitate debet concludere. l. non hoc. C. vnde cognat. c. in præ-
ſentia, de probat. ſanè nulla neceſsitate cogit, vt duas inſtantias
fateantur aduerſus Alexandrũ Lauerati ex eo ꝙ pendente iudi-
1 cio tẽtata fuerit diſcuſsio bonorũ: † nã ex fieri põt, qñcunq; li-
te pendente citra nouã inſtantiam. Roma. in conſ. 387. Ang. in l.
decem ff. de verb. obli. Alex. in l. exitus. ff. de acqu. poſſ. & in cõſ.
114. ad fi. lib. 5 Cor. in conſ. 85. col. fi. lib. 4. Dec. in l. fin. in prin.
col 4. ad fi. ff ſi cer. pet. Iaſ. in §. itẽ ſi quis, col. 15. Inſti. de actio.
¶Secundò arguitur, ex forma decreti principalis, Inſtantia in-
2 cipit a petitione, ſed contra Alexandrum † impleta diſcuſsione,
nulla eſt facta noua petitio, ſed continuata prima: ergo ſine no-
ua petitione non erit noua inſtantia: nam conſequens dari non
poteſt, vbi nullũ eſt antecedens. l. ſed & hæ. §. præter. ff. de pro-
cu. l. ſi homo mortuus, vbi Iaſ. ff. de verb. obli. l. apud antiquos,
cum ibi no. C. de furtis. c. cum ex officij. de præſcrip. & inane ſit
conſequens, non conceſſo antecedenti. l. ad legatum, & l. ad rem
mobilẽ. ff. de procur. Cõſiderandum eſt igitur initium ipſius in-
3 ſtantiæ † a petitione facta, tanquã fundamentũ iudicij. ſine quo
acta ſtare nõn poſſent. l. nã origo. ff. ꝙ vi aut clam. l. ego. ff. de ex
cep. rei iud. & l. hactenus. in fi. cum l. ſequen. ff. de aqua plu. ar. c.
cũ Paulus. 1. q. 1. Ideo ſententia lata ſine inſtantia, dr̃ nulla iux-
ta no. in l. properandum. in prin. C. de iudi. Etenim, ſi dicamus
cẽſeri continuatã primam petitionem, iudicium fieret eluſoriũ,
quia ſine petitione, ſententia fieri non poſſet. autheo. offeratur.
C. de litis conteſt. immo etiã in cauſis ſummarijs in quibus pro-
ceditur ſola facti veritate inſpecta, requiritur aliqualis petitio,
vt in cle. ſæpe, de ver. ſign. Itaq; petitione aliqua non propoſita,
dicendum eſt petitionẽ primã continuatã, ne iudicium eluſo-
rium fiat, c. cõmiſſa. §. porro. de elec. lib. 6. l. ſi prætor. ff. de iud.
l. ſi ff. ne quid in loco pub. l. 1. §. exceptiones. ff. quar. re. ac. non
da. & leg. fi. C. de vſur. rei iudi. Et in dubio actus præſumi debet
potius continuatus q̃ alius de nouo factus: quia nouũ factũ non
præſumitur, niſi probetur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. l. 1. C. de
probat. c. cùm in iure, de offi. deleg. nec p̃ſumitur mutatio volũ-
tatis, ꝙ voluerit quis mutare primã petitionẽ. c. maiores. §. fi.
vbi gl. in verſ. perdurare, de baptiſ. c. licèt, de procurato. lib. 6. l.
eum qui mutatã ff. de probat. l. Lucius. 1. ff. de leg. 2. Nec præſu-
mitur quis velle incontinenti ſe corrigere. l. ſi. ad ea. ff. de cond.
& demon. Et in ſpecie ꝙ actus præſumatur cõtinuatus potius q̃
de nouo factus, eſt tex. in l. ſi pluribus, verſ. ꝙ ſi vna. ff. de verb.
oblig. quem tex. ad hoc propoſitũ allegat Bal. in conſ. 137. Dñs
Iordanus, col. 2. circa med. lib. 2. ſed vltra Bal. facit, quia nõ præ-
ſumitur nouatio actus, niſi expreſsè agatur. l. qui bis idem. ff. de
ver. obl. l. fi. C. de nouatio. Ideo in dubio non eſt dicendum no-
uatã fuiſſe inſtantiã quod maximè obtinet, quia natura petitio-
nis propoſitæ ſuadebat, ꝙ excuſsio bonorũ fieret, ideo illa excuſ-
ſio cenſetur facta ad confirmandũ ipſam petitionẽ, non vt ab ea
recederetur: quia a primordio tituli poſterior formatur euen-
tus. l. 1. in fi. C. de impo. lucra. deſcr. lib. 10. & diſcuſsio facta cen-
4 ſeri debet † ſm naturã petitionis factæ, non ob aliam petitionẽ.
l. ſi vno, in prin ff loca. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. l. ſi tibi pecuniã.
ff. ſi cer. pet. cum ſimi. Igitur ratione continuationis iudicij vni-
ca tm̃ dr̃ inſtantia, non duplex, gl. in l. pe. ff. de act. & obli. & in l.
vulg. in prin. ff. de furtis. Bal. in conſ. 47. Super voitate, lib. 3. &
in conſ. 392. Locatio in fi. lib. 5. Cor. in cõſ. 232. col. fi. lib. 3. ¶Ter-
5 tio, licèt † cognitio negocij principalis fuerit ſuſpẽſa ob diſcuſ-
ſionem, & prorogata donec ea finiretur, non propterea dr̃ noua
inſtantia, qñ habita eſt redditio aut reuerſio ad negotium prin-
cipale quo ad ipſum. Alex. Inno. in c. cum inter. de conſuetudi,
Ang. in l. qui res. § aream. ff. de ſolutio. vbi ſuſpenſo interdicto,
non dr̃ ferri noua ſententia interdicti, ſed cõtinuari, no. cano. in
c. ad hæc. el 5. vbi Deci. col. fi. verſ. 3. cõcluſio, de appel. & in cõſ.
93 Pau. de Ca. in conſi. 389. lib. 1. ſecundum impreſsionem no-
uiſsimam ¶ Quartò aliud eſt de nouo inchoare iudicium, aliud
reuocare, faciendo diſcuſsionẽ: ſic dicimus aliud eſt facere, aliud
reficere, & ſtatutum loquens de faciente, non pertinet ad reficiẽ-
tem. l. 1. §. ſi quis ædificium. vbi Bar. ff. de ope. no. nun. Deci. in re-
gula domum. ff. de reg. in. ergo cũ per diſcuſsionẽ in totũ nõ re-
nouetur iudicium, ſed tantũ ſuppleatur, quod deeſſe videbatur.
6 poteſt conſiderari nouum iudicium ſeu noua inſtantia. † Ideo
qñ vetus conſtitutio renouatur, etiam aliquo addito, nõ dicitur
noua cõſtitutio, ſed antiqua. ex. præceptis. 12. di. c. Acacius. 24.
q. 1. quæ iura ad hoc citat Anch. in conſ. 54. col. 2. verſi. poſtre-
mo

mo eapreſſum eſt. maximè, quia iſta diſcuſsio quæ acceſsit, non
dicitur quid nouum ſeu alienũ a indicio intentato, ſed vnũ ex-
tremum neceſſarium quod erat ab initio præteritum & omiſſũ,
pòſt autem fuit adhibitum. faciunt quæ Iaſ. ſcribit in l. ius autẽ
ciuile, col 3 ff. de iuſtitia & iure. Et illud ꝙ dr̃ fieri nouum ius
ex additione vel detractione, demum intelligitur quoties ea ta-
li additione vel detractione inducitur alteratio aliqua negocij,
ſeu diſpoſitionis. Cor. in conſ. 238. col. 5. verſi. & Ang lib. 4. ſed
per iſtã diſcuſsionem nihil alteratur iudicium inchoatum, ergo
&c. ¶ Quintò iſta excuſsio pendente iudicio non fit propter ſe,
ſed propter iudicium intentatum, vt illud valeat: nam vbi op-
7 ponitur † exceptio diſcuſsionis ante lit. conteſt. eius omiſsio red
dit proceſſum nullum ſi procedatur ad vlteriora citra cognitio
nẽ ipſi⁹ diſcuſsionis. Bar. & doc. in l. fi. in fi. prin. ff. ſi cer. pe. Ale.
in conſ. 32. circa prin. lib. 4. ſed qñ vnum fit propter alterum, dr̃
vnus & idem actus, non diuerſus. Bal. in l. rũ dotẽ, circa fi. C. de
iure dotiũ, per tex. in l. illud. § fi. ff. ad legem acqui. infert pro-
pterea Bal. ad ſtatutum ꝙ ſoluatur gabella de quolibet contra-
ctu, vt ſolui non debeat de contractu, qui fit ꝑꝑ alterum, cũ dica
tur vnus tantum & idem contractus, tradit ide Bal. in conſ. 440.
Secundum ea. col. 2. lib. 5. Itaq; iudicium excuſsionis dicendum
eſt vnum & idẽ iudiciũ cum ipſo iudicio principali, maximè iã
intentato, cum habeatur excuſsio ꝑꝑ ipſum iudicium principa
le. ¶ Sexto arguitur, non præſumitur quis quid velle, quod dam
no futurum ſit. arg. l. ſi procurator. ff. de cond. indeb. cum ibi no.
alibi dicit Dec. in conſ. 1. col. 3. poſt med. non debere nos dicere
glo. illud voluiſſe per quod male eſſet locuta. Alibi dicit Ange.
in l. ſi quis ſub cõditione. ff. de cond. inſti. ꝙ generalis diſpoſitio
non comprehendit illud, quod eſſet inconueniens. facit quod di
cimus in generali diſpoſitione nõ venire odioſa. l. Lucius. §. Lu
cius Titius, vbi Bal. poſt Dy. ff. de leg. 2. Modo intelligere, ꝙ poſt
diſcuſsionẽ voluerit agens inchoare nouã inſtantiam, hoc eſſet
inconueniens, & in eius diſpendiũ pertineret, quia eſſet condẽ-
nandus ad expenſas ante factas tanq̃ renuncians prioribus actis,
iuxta no. in l. poſtq̃ liti. C. de pactis. facit Bar. in l. rura. C. de agri
col. & cenſ. lib. 11. poſſent etiã peti expenſæ ratione temeritatis
& tardati proceſſus, per l. eum quem temere. ff. de iud. & l. non
ignoret. C. de fruc. & lit. expenſ. Cõſideratur etiã damnum quia
acta ante geſta non leguntur reproducta in noua inſtantia, con-
ſequenter non fidẽ facerent in ſecunda inſtantia, iuxta doc. Bar.
in l. mutari. ff. de procura. Iã ſi in generali diſpoſitione nõ venit
ꝙ poſsit quis lædere ius alterius. l. 2. §. merito. & §. ſi quis a prin
cipe ff. ne quid in loco pub. Bar. in l. toties. ff. de pollici. & l. am-
bitioſa. ff. de decr. ab ord. faci. multominus cenſendus eſt quis vo
luiſſe ſibi ipſi per actum gñalem præiudicare. arg. l. præſens. C.
8 de ſerui. & aqua. & l. cum de indebito. ff. de probat. ¶ † Septimò
facit, ꝙ pluralitas actus in dubio non eſt præſumenda, vt not. in
l. triticum, & in l. ſcire debemus. vbi Iaſ. ad fi. prin. ff. de ver. obl.
Alex. in l. planè. §. ſi eadẽ. ff. de leg. 1. Dec. in c. in præſentia, in 9.
no. de proba. & in conſ. 146. col. 5. & alibi ſæpe. itaq; non eſt ve
riſimile, ꝙ voluerit agens plures inſtantias exequi contra vnã
9 perſonam, & in eius damnũ. ¶ Octauo † natura noui iudicij non
eſt præteritũ iudicium perficere, quia aliàs nouũ dici nõ poſſet.
ſicut dicimus, qñ Princeps rñdet ad conſultationem alicuius, ex
tali rñſione non inducitur nouũ ius, quia natura iuris noui non
eſt, vt ſm illud decidantur præterita negocia, ſed ad futura tra-
hatur. gl. in c. fi. in verſ. rñdemus, de verb. ſign. Cor. in conſ. 197.
col. 4. lib. 3. Igitur cũ hæc fiat eadẽ proſecutio eiuſdẽ iudicij, nec
aliud diuerſum petatur, ſed in eo quod iã inchoatũ fuerat, per-
ſeueretur, non video quõ nouum iudicium dici poſsit. ¶ Nono,
attenta hac dubitatione iudicis, ſequeretur falſam eſſe commu-
nem doct. concluſionem, ꝙ pẽdente iudicio diſcuſsio fieri poſ-
ſit: nã ſi dicamus nouũ iudiciũ ex eo, ꝙ poſtea diſcuſsio fiat, non
diceretur fieri pẽdente iudicio, ſed ab initio & primordio alterius
iudicij de nouo inchoati, ergo cũ diſcuſsio fieri poſsit iudicio
pendente, intelligitur de eodem iudicio & ipſo durante. l. ſed ſi
manente. ff. de precario. ¶ Neq; mutat, ꝙ reſpectu curatoris ſit
noua inſtantia, quia perſona curatoris qui conuenitur, nihil cõe
habet cum ipſo Alexandro. l. fi. ff. de calum. l. naturaliter. §. nihil
commune. ff. de acq. poſſ. Neq; cauſa curatoris trahit ad ſe cauſã
Alexandri diuiduam & ſeparatã, immo cauſa contra curatorem
datum bonis debitoris fuit inſtituta pro excuſsione facienda re
ſpectu alterius cauſæ iam intentatæ contra Alexandrũ: ideo in
perſona Ale. iſta non dr̃ noua inſtantia. & cũ cauſa fuerit inſtitu
ta contra curatorem ad finẽ proſequendi iudicij primo inchoa-
ti, in quo diſcuſsio erat neceſſaria, finis ipſe debet conſiderari,
non cauſa ad finem ordinata, & per quã ad finem ipſum perue-
nitur. arg. l. & ſi non ſunt. §. perueniamus. ff. de auro & arg. leg.
& quia ordinata ad aliquem finem debent regulari ſm naturam
ipſius finis. Bal. in conſ. 105. Verba dicunt, col. 2. lib. 1. per tex. in
l. oratio. ff. de ſponſal. Rurſus iſta cauſa contra curatorẽ non dr̃
iudicium principaliter & per ſe, ſed venit incidenter & acceſſo
riè ad iudicium principale ad illud iuuandum & validandum:
10 ob id † iudicij ipſius principalis ratio habẽda eſt, non eius quo
acceſſoriè venit. §. ſi quis alienã, inſti. de rer. diui. & quod dici-
mus clauſulã acceſſoriam, quæ venit ad actus executionẽ non
immutare naturam diſpoſitionis principalis. clem. 1. in prin. de
præben. & in terminis de eo quod venit ad executionẽ alterius,
quod non dicatur nouus aut diuerſus actus, ſed idẽ cum primo,
adduco tex. in l. ſi hæres. ff. de act. empt. vbi ſi hæres vendit rem
ex mandato teſtatoris, dr̃ haberi res a teſtatore, non ab hærede,
quia hæres mandatum teſtatoris tm̃ exequitur. Tradit Bal. in l.
cũ per eos. C. ſi quis alteri vel ſibi. Anch. in conſ. 54. col. 2. verſi.
2. ratio. Actus. n. attribuitur mandanti, non exequenti. l. itẽ eo-
rũ. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſq; vniuer. nomi. Bar. in l. vnum
ex familia. §. ſi de falcid. ff. de leg. 2. Anch. in conſ. 319. Dubita-
tionem facit, col. 2. Similiter in terminis de eo, qd̃ venit aut fit
acceſſoriè, quod iudicet vnum & idẽ cũ actu principali, tradit
Bal. in d. l. cum dotem, in fi. C. de iure dotiũ. vbi propterea ꝙ de
contractu fideiuſsionis qui fit acceſſoriè, non ſoluitur gabella,
ſtante ſtatuto ꝙ de quolibet contractu ſoluatur gabella, quia fi-
deiuſsio venit acceſſoriè ad obligationẽ perſonalem. ¶ Decimo
adduco, quod ſcribit gloſſa pragmaticæ in procœmio in verbo
11 vniuerſis. vbi ꝙ † nouum quid non dr̃ qñ illud quod erat in ha
bitu, deducitur ad actũ. arg. l. ſicut in fi. ff. quod cuiuſq; vniuer.
nomi. ſed vltra gloſſa pragma. pro hoc eſt tex. in l. fi. ff. ſi ex no-
xali. cau. aga. vbi Iaſ. in 3. no. quam tñ. l. legit Iaſ. ſimul cum l. ſi
ſeruum. ſed iudicium excuſsionis competebat habito in iudicio
intentato, immo erat neceſſarium ad eius validitatem, ideo ab-
ſurdum eſſet dicere, ꝙ deductio excuſsionis ad actum, nouã in-
ducat inſtantiã & nouum iudicium. ¶ Vndecimo adduco, quod
ſcribit Cald. in conſ. 11. per totũ in tit. de feudis. vbi ꝙ noua res
12 non dr̃ qñ alterantur † ſolũ accidentalia ipſius rei, forma ſub-
ſtantiali remanente. puta, ſi Epſ rem ſolitã concedi in feudũ in-
feudat ſub nouis pactis. Quid hic dicemus vbi nulla hr̃ altera-
tio, etiã reſpectu accidentaliũ, cum actus excuſsionis dicatur de
natura iudicij? ideo fideiuſſor renuncians beneficio de fideiuſſo-
ribus poteſt opponere exceptionẽ diſcuſsionis, quia dr̃ de natu
ra actus. Bar. in l. 1. C. de conuenien fiſci debito. lib. 10. Roma. in
conſ. 24. Spectabilis, col. 2. ¶ Duodecimo adduco, quod Bal. ſcri-
13 bit in conſ. 156. Cũ duæ, lib. 3. vbi ꝙ † ea quæ pertinent ad per
fectionẽ aut conſummationem inchoatorum, non facit rem no-
uam aut nouum negocium. ſed excuſsio quæ fit pendente iudi-
cio, fit ad pfectionẽ & cõſummationẽ iudicij inchoati, ergo vt
noua inſtantia conſiderari non poteſt. ¶ Decimo tertio & vlti-
14 mo, † vbi res dubia eſſet, quæ ipſa tñ ex præmiſsis ſplendidiſsi-
ma facta vr̃, in dubio iudicandum eſt ipſum actorẽ noluiſſe actũ
nouum facere, ſed potius actum iã inchoatum confirmare. ſicut
dicimus ꝙ in dubio non præſumitur lex aliquid de nouo indu-
cere, ſed potius confirmare. Inno. & Ant. de But. in c. dudum, de
decimis Bal. in l. bonorũ. C. qui admitti. ſequitur Soc. in l. 2. col.
1. ff. de vulga. ¶ Quibus conſequens eſt colligere computandam
eſſe inſtantiam contra Alexandrum a prima petitione, q̃ data
eſt die. 25. Septembris. 1531. quæ initis rationibus puto conſenti
re ſub correctione tñ cuiuſuis efficacius conſulentis. Taurini. 24
Septembris. 1534. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Congregans gentes armatas, vel conſilium ſeditionis habens, te*
netur lege Iulia.
2 *Pœna committentis vim publicam, dicitur hodie arbitraria.*
3 *Perſona vilis & inops fuſtigatur in delictis minoribus.*
4 *An ex ſolo conſenſu cum præſentia, eiuſdem criminis obligetur.*
5 *Quis dicatur particeps delicti.*
6 *Quis appelletur proditor, vide materiam latiſſimè.*
7 *Vaſallus contrauenieus iuramento fidelitatis, non amittit feu-*
dum, niſi in caſibus a iure expreſſis: tenetur tamen domino re-
uelare, quia nouerat contra contra dominum tentatum.
8 *Aliquando cõmittitur crimen læſæ maieſtatis, tamen agitur de*
pœna

pœna pecuniaria, & quomodo intelligatur.
9 *Ex ſola ſuſpitione ſeditionis, licèt non ſeditioſus ſit, poteſt pœna pecuniaria vel relegatione puniri.*

CONSILIVM. CCXXIIII.

¶ Pro Magnifico domino Ioan. Iacobo ex Dominus Rippaltæ & Orbazani.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Congregans
1 gentes armatas † vel conſilium ſeditionis habens,
tenetur lege Iulia.de vi publica.l.3.ff.de vi publi-
ca.Bar.in l.1.col.fi.ff.ad leg.Iul. maie.quod proce
dit ēt ſi ita cōgregans ad actum aliū nullū peruene-
rit:ſatis eſt enim ꝙ peruentum ſit ad actū congregationis, ſecū
dum Ang. in d.l.3. per illum tex. & idem Ange. in l.prætor, la
2.§. eritq; ff.vi bono.rap. ꝙ omne delictum commiſſum facta
congregatione hominum, reputatur atrocius. Pœna autem l.
Iuliæ. de vi publica, eſt deportatio. §.item lex Iulia. de vi. inſti.
de publi. iud.l. qui dolo, ad fin.ff.ad leg.Iul.de vi pub. eſt etiam
pœna publicationis omnium bonorum. gl. in d. l. qui dolo, in
fi.& glo.in l.2. C.ad legem Iuliam, de vi publi. Iſta tamen pœ-
na poteſt augeri ſecundum qualitatem facti, quia ſi cum vi acce
dat raptus mulieris vel nuptę, pœna irrogatur vltimi ſupplicii,
l.qui cętu.§ fi.ff.eo.titu. hodie tamen pœna deportationis non
eſt in vſu, ſed loco eius ſucceſsit bannimentum. Bar. in l. mathę
maticis. C. de epi. audi. Guido Papæ q. 422. 423. & q. 437.
colum. 3. ſed Alex. in conſil. 55. colum. 2. verſi. verum quia
pœna.lib.2. ꝙ loco deportationis poteſt iudex pro ſuo arbitrio
pœnā imponere. ſimiliter pœna publicationis bonorū ſublata
eſt per tex.in authen.bona dānatorū. C. de bon. damn. Ita in vi
publica dicit Guido Papæ, in d. q. 422. 423. & quæſt. 437.
2 colum. 3. † Ideo pœna committentis vim publicam, dicitur ho-
die arbitraria.Cor.in conſil.175.colum.3.ad fi. in 3. dub. lib.3.
vbi quòd ſm varios caſus, pœnæ alterantur. Idem voluit Ale-
xand.in d.conſi.55.col.2.circa med.ver.verum quia pœna. lib.
7. dum voluit loco pœnę deportationis locum eſſe pœnæ ar-
bitrariæ. Planè, vbi in congregatione armatorum damnum in-
ferretur, caporalis armatos congregans tenetur in quadruplum
pro damno dato vel rapina facta per congregatos. l. 2. in prin.
& §. 1. iuncto. §. ſi quis non, vbi gl.& doct. ff. vi bon. rap.l. qui
multa.C.ad leg. Iul.de vi. Alex. in conſi. 103.col.2.verſ.ſed præ
miſsis non obſtantibus. & col. 4. ver. ſecundo reſpondeo. lib. 1.
& tenetur talis caporalis pro damno & facto omnium coadu-
natorum. Bal. in rub. extra quod metus cauſa. col. 3 ¶ Aduer-
tēdū tamen, ꝙ vbi pœna remittitur arbitrio iudicis, debet iudex
arbitrari ſecundum iura aut conſuetudinem. Ideo ſi delictū eſt
tale quod ex circūſtātijs & eius grauitate eſſet pœna mortis de
iure vel conſuetudine. poterit iudex arbitrari de pœna mortis,
aliàs ſecus. Ale.in conſi. 121. col.pen.ad fin.lib. vult ꝙ vbi pœ-
na committitur arbitrio iudicis, nunquam poſsit iudex arbitra
ri de pœna mortis, per glo. in ca. inquiſitionis, in ver. alioquin
de accuſa. vbi Imo.& doct. amplius ſubdit d. Ale. ꝙ imponere
non poterit iudex etiam pœnam mutilationis membri. Idem
tamē Alexan.plenius hoc tractat in conſ. 121.col.pen.& fi.li.5.
vbi dicit communem opinionem eſſe ꝙ iudex poſsit arbitrari
de pœna mortis, quando delictum eſt tale, quòd de iure vel cō-
ſuetudine eſſet imponenda pœna mortis. ſequitur Dec.alios ci-
tans in c.ex literis, col.5.ver.poſtremò. Abb.de conſtitutio.in l.
qui iuriſditioni, col. 2.poſt med.ff. de iuriſ. om.iud.& in conſi.
100. ad fi. vbi ꝙ ſi pœna aliqua conſueuit imponi pro tali deli-
cto, iudex ſequi illam debet. ſimiliter ſi per ſtatutum conſtituta
ſit alia ex qualitate delicti & eius grauitate, ipſe arbitrari poterit
etiam ad mortem, & hoc modo debet intelligi glo. in §.in ſum
3 ma, Inſti.de iniur. De pœna † autem fuſtigationis non eſt dubiū
ꝙ iudex poteſt arbitrari, ſi perſona ſit vilis, & maxime ſi laboret
inopia. Bal. in conſil. 443. Cęcus confecit venenum.colum.2.
poſt med.lib 3.vbi etiam ꝙ poteſt extendi talis pœna ad carce-
rem temporalem, dicit tamen Bal.quod talis pœna carceris tē-
poralis imponi non debet vbi alia imponi poteſt. pœna autem
perpetui carceris clarum eſt ꝙ imponi non poteſt. Ale.in d.cō-
ſi.55.col.fi.li.7. Purpura.in l. imperium, nu.231.ff.de iur. om.
iu. Ex quibus apparet minus bene dixiſſe Iaſ. in l. & ſi legibus,
col. 2.C.ſi contra ius vel vtili. pub. vbi indiſtinctè reprobat il-
lam glo.dicens eam reprobari per d. Alex.in d.conſi. 121.vbi d.
Ale.eam non reprobat, ſed tm̄ modificat & declarat. nec eſt veri-
ſimile gloſſatorem aliud voluiſſe ꝙ doc.ita declarantes, ꝙ poſ-
ſit iudex pœnā mortis imponere ſi delicti grauitas ipſum hoc
non ſuaderet. Illud non omitto, ꝙ vbi ſumus in delicto, cuius
pœna eſt arbitraria, antequam declarata ſit pœna, iudicabitur ve
delictum, pro quo venit imponenda pęna corporalis ad effectū
ne procurator admittatur. Ita notabiliter dicit Anch.in conſi.
272. Plenè, & ſubtiliter, pro quo facit, quia ad impediendum
actum, idem iudicamus de caſu dubio & pendenti quod de cer
to.l.ſufficit.ff.de condi.inde.l.pecuniam quam.ff.ſi cer.pet.l. 1.
§.ſi pendeat.ff.ad Macedo. Ideo pendente dubio an imponenda
ſit pœna corporalis vel non, iudicabimus prout de caſu certo,
ꝙ imponenda ſit pœna corporalis ad effectum impediendi ne
procurator admittatur. His ita declaratis dico ꝙ iſte Ioan. Pi-
rardi accuſatus non reperitur congregaſſe armatos neq; conſi-
lium aliquod iniuiſſe faciendæ turbæ aut ſeditionis, tantùm præ
4 ſens fuit & conſenſit, videndum eſt † an ex ſolo conſenſu cum
præſentia, eiuſdem criminis obligetur; mihi videtur mitiori pœ-
na eum affici debere per deciſio.Sal.in l. vni.C.de rap.vir.Hip-
poly.in l.eiuſdē, col. 5.& ſeq.ff.ad leg.Cor. de ſicar.in l. ſi in ri-
xa.col.23.eo.ti.ſm breuem impreſsionē,& in l.frater.ff.de par-
rici. quod maximè videtur obtinere: quia alij congregati ſine ip
ſo omnino erant facturi. videtur tamen grauari, quia habebat
ſclopum, paratus ipſe facinus admittere, quo caſu videtur opē
præſtitiſſe, iuxta no.per Abba.in c.1.in 3. membro, de offi.dele
ga. & ſic tanquam auxiliator vr̄ puniendus eadem pœna. Bart.
in l.furti.§.ope.ff.de fur.& in l ſi ſeruo. §.fin.eo.tit.Soc.in conſ.
188.col.5. verſ. confirmatur iſta concluſio. lib. 2. Sed illud ob-
tineret, quādo maleficium ſuper quo fiebat coniuratio, eſſet im
pletum. Dec. in d ca. 1. colum. 7.in 2.limitatione. ſed ad illam
deliberationem de faciendo, ſi contingeret dominos aliquid tē-
tare contra ſubditos, non videtur præſtitum auxilium ex vſu
ſclopi. Facit regula iuris, non eſſe conſiderandum qualitatē quæ
in caſu de quo agitur, effectum diſpoſitionis non auget. Ideo qñ
in ſucceſsione feudi cōcurrūt frater vtrinq;, cōiunctus & frater
conſanguineus tantū ex parte patris, vterq; admittit, qa illud
vinculū cognationis nihil operatur in feudis in quibus agnatio
tm̄ conſideratur. Bal.in c.1.in fin.de grad.ſucce.in feud.Crot.in
rep.l.filius familias.§. Diui.col. 2.ad fi.& colum.39.in 5.q.ff de
leg.1.& in rep.l.re coniūcti.col.2.in 3.no.ff.de le. 3.Eo.modo nō
poterit cōſiderari auxilium ex geſtatione ſclopi, quæ geſtatio in
caſu de quo agebatur, neceſſaria non erat. Iſtud poſſet conſi-
derari ſi poſtea factum ſecutū eſſet, & ipſe in facto cū ſclopo p̄
ſens fuiſſet. ideo credo eſſe locum pœnæ arbitrariæ per ea quæ
ſupra dixi, qa ēt ipſi principales eſſent puniēdi pœna arbitraria,
cum ipſo in accuſato mitius videtur agendū. Et per hoc reſpon
detur etiā ad tex.in c. 1.§.cōuenticulas, de pac.iur.fir.vbi videt
conſtitui pœna vnius libræ auri ſingulis coniuratoribus, quia
iſte nō videt propriè coniuraſſe, licèt in eo loco ſe reperierit &
cogitaret facere quod alij fecerunt.l. cogitationis. ff. de pen. ad
5 hoc enim vt † quis dicatur particeps delicti ſeu delicto auxiliari
vt pari pœna cū alijs puniat, requirit ꝙ principaliter coaduna
tus fuerit animo ita coniurandi & delictū cōmittendi Bart. in
l.fin.in prin.ff.de ſicar.Pau. de Caſt. in conſi. 277 In cauſa in-
carceratorū.col.3.ad fi. latius & pulchrius in conſil.335. Viſa &
ponderata ſupraſcripta accuſatione. lib. 2. Bald. in conſil. 365.
quidam rumor. ad fi.lib. 1. Ancha.in conſi. 216.Nos Bartholo-
mæus. circa fi. Cor. in conſ. 198.col.pe.circa med.li. 2. Rurſus,
ut puniat auxiliator eadē pœna, oportet auxiliū eſſe cooperan-
tium, non ſimplex, ſine quo delictū omnino fuiſſet cōmiſſum.
Io. And. in c.fęlicis, de pœnis lib.6. Ang.in d.l.in furti.§.ope.
li.de furtis.ſequitur Iaſ.in conſi. 137. colum. pe.poſt med.lib.1.
Accuratius tamē conſideranti viſum eſt, ꝙ ſi iſte detentus iura-
uit fidelitatem dominis aſsiſtendo tali coniurationi & eam nō
manifeſtando, dicitur proditor, & egiſſe contra iuramentum fi
delitatis, quo etiam caſu committitur vltra crimen proditionis
vitium falſitatis, vt pulchrè per Ang.in conſi.257.colum.5.poſt
6 med.vbi appellat † proditorem & falſarium eum qui adhęret ini
micis dñi, eos ſequendo; vel qui reuelat dñi ſecreta, aut conſilia,
per iura ab eo allegata. tradit Alexan.in conſil. 53. colum. 3. in
principio.lib. 6. Probatur hoc a fortiori: nam ſi quis quid tale
committat contra populum ſuum ex quo ipſe eſt, dicitur ho-
ſtis & proditor & læſæ maieſtatis reus. Ange. in l. athletas. §.
calumniator.ff.de infantibus. a fortiori quando tale quid com-
mittitur contra dominum contra iuramentum fidelitatis p̄ſti-

rũ, ex quibus appareat admiſſum eſſe crimen læſæ maieſtatis: nã licèt quoad dãnandum memoriẽ defuncti & auferendũ bona filiorum, crimen læſæ maieſtatis tantum cõmittatur contra principem, vt no. Bar. in trac. qui ſint rebelles. in verbo Rebellando. Dec. in conſil. 410. col. fi. tamen quo ad puniendum ipſum delinquentem, dicitur committi tale crimen etiam contra inferiorem, puta dñm alicuius caſtri, vt pulchre Alex. tradit in d. conſ. 13. colum. 1. & ſeq. lib. 6. Brun. Aſten. in conſil. 28. licet de illo conſi. Alex. mentionẽ non faciat. Barb. in conſil. 79. colum. 13. lib. 4. Guido Papæ q. 364. licèt de hoc dubitauerit Alex. in conſi. 254. in 1. dub. Idem eſt de mente Soc. in conſil. 25. col. 2. lib. 1. vbi tamen ne decipiaris, Soci locutus eſt nimiũ animoſe, dum voluit cõmitti crimẽ læſæ maieſtatis qñ patria oppugnat, maxime qñ ſuperiorẽ nõ recognoſcit, nã cõtrariũ videt verius, & cõtrarium tenuit ipſemet Soc. latiſsime tractãs in conſ. 275. lib 2. in conſi. 57. col. 4. ad fin. & in conſi. 251. lib. 4. ſequendo Bal. in conſi. 58. col. fi. & in conſi. ſeq. lib. 1. Addo Anch. in conſ. 288. iſte. B. de Garnario. in 1. dub. Ex quibus dicet aliquis, Ergo Ale. male locutus eſt in d. conſi. 13. dum voluit cõmitti tale crimẽ ẽt contra inferiorẽ a principe. Sed dicẽdũ eſt, quòd cõtra inferiorẽ a principe & cõtra rẽpubli. nõ recognoſcentẽ ſuperiorẽ non cõmittit tale crimen quoad oẽs eius effectus, vt ſit locus oĩbus eius pœnis reſpectu filiorũ: cõmittitur tñ quatenus agit de puniendo ipſos delinquentes, ſecundũ no. in d. locis & conſi. Bal. & ſequaciũ. pro quo delicto venit imponẽda pœna confiſcationis oĩum bonorum, vt per Alex. in d. conſi. 13. Pau. de Ca. in cõſ. 171. Viſo & ponderato, col. fina. circa med. lib. 5. & ſi iſte habuiſſet aliqua iura a dñis directis, oĩa perdidiſſet ob eiuſmodi proditionẽ. Poſſet ẽt dici, q̃ iſte ſubditus interueniẽs cõiurationi cõtra dñm, puniat pœna fuſtigationis tãquam rebellis & alia pœnis arbitrarijs, per ea, quę ſcribit Bald. in conſil. 483. Magnificus dñs. col. 2. poſt med. li. 1. Nã ſi in caſu Bald. ſubditus recurrẽs ad ſuperiorẽ contra dñm cui iurauit fidelitatẽ ſine cauſa, ita punit; e fortiori, qñ adſiſtit cõiurationi cõtra ipſum dñm. Nõ dico tñ q̃ pro oĩ contrauentione aduerſus iuramẽtũ fidelitatis, amittat quis iura q̃ habuit a dño directo: nã

7 † vaſallus cõtrauenies iuramẽto fidelitatis, nõ amittit feudũ niſi in caſibus a iure expreſsis. c. 1. §. illud, q̃ fuer. prima can. benefi. amitten. doc. in c. 1. §. illud ſimiliter, co. ti. cũ ſim. vt p Ale. in conſ. 103. col. pen. poſt prin. verſ. nec. n. pro omni contrafactione. li. 2. Neq; obſtat q̃ ille coniuratio ineſficax fuerit, quia ſola deliberatio ſatis eſt, vt per Alex. in d. conſi. 13. col. 2. rurſus quo ad ipſum accuſatũ videtur conſummatũ delictũ, quia verũ eſt dicere eũ interfuiſſe cõiurationibus cõtra dñm in eius dãnũ & iniuriã, & nõ reuelaſſe cõiurationẽ factã, quo caſu dr̃ conſcius delicti, iuxta nota. per Bar. in. l. verũ. ff. de patri. nam ſubditus aut vaſallus qui fidelitatẽ dño iurauit, tenet dño reuelare quoties cõtra dñm tentatum quid nouerit. c. 1. de forma fideli. Anch. in conſil. 277. Ex prædicta facti narratione. col. 1. ad fi. verſi. itẽ dicit ibi tex. qd̃ conſiliũ eſt repetitum in conſil. 439. de quo per Roma. in ſingul. 794. Nunquid &c. Soci. in conſ. 22. colum. 2. verſi. item probatur, quia conſcius. li. 1. Et ſicut reuelans conſiliũ populi, dicit hoſtis & proditor, & committit crimen læſę maieſtatis ſm Ange. in d. l. athletas. § calumniator. ff. de infamibus. ita videt q̃ non reuelans conſiliũ contra dñm vel populum idẽ crimẽ committat, cũ eadẽ ſit ratio, & contrariorũ eſt diſciplina. l. & ſi contra ff. de vulg. Non auſim tñ contendere per hoc eſſe locũ pœnæ mortis, quia tex. in l. proditores. ff. de re militari. dicit q̃ proditores plerunq; puniuntur capite, ergo nõ ſemp. Similiter tex.

8 in l. 1. C. vt omnes iud. tam ciuil. q̃ crimi. vbi ſ Iaſ. in 2. not. vult committi crimen læſę maieſtatis, & tamen ſtatuit pœnam tantum pecuniariam. Similiter tex. in l. 2. C. ad l. Iul. maie. dicit nõ eſſe crimen læſæ maieſtatis, non implere ſacramentum, ſed illud procedit quando committitur periurium in præiudicium priuati. Nos loquimur quãdo in perſonam domini, & ea quæ ad eius iuriſditionem & honorẽ ac vitã pertinent, tex. aũt in d. l. 2. ſolũ videtur loqui qñ vertit damnũ pecuniariũ alicuius priuati, aliàs corruerent quæ Ale. ſcribit. in d. conſil. 13. nam vaſallus fidem iuratam non implens, dicitur infidelis & rebellis & venire contra iuratam promiſsionem, in tantum q̃ diligenter expreſsit d. Alex. q̃ faciens conſilium aut conſtitutionem contra dominũ, vltra publicationem bonorũ puniri debet etiã capite, licet effectus ſecutus non fuerit. Idem videtur Soci. velle. in d. conſ. 275. col. 1. verſ. ſequit ẽt Ang. vbi vult pœnã eſſe capitalẽ, licèt dicat non eſſe crimẽ læſæ maieſtatis, pp ſeditionẽ. ¶ Iſtud tñ non fuit

mẽ contra iſtum Pitardũ, qui non probat iniuiſſe conſiliũ aut coniurationẽ, ſed tãtum interfuiſſe caſualiter. In qua re dupliciter peccauit. Primò quia cũ vidit fieri tractatũ contra dños, non debebat præſens adeſſe tacite conſentiendo prout verbis declarauit in ſua reſponſione. ¶ Secundo deliquit non denunciando, cum poſſet probare. Deliquit etiam, quia interuenit cum alijs coniuratoribus accedendo armatus, cum ſciret deferri arma cõtra dominos. Ideo vltra publicationem bonorum nõ male forte puniretur caſtigatione aliqua corporali, præcipue ad terrorẽ aliorum, vt ne in euentens tempus eiuſmodi coniurationes ab alijs tentẽtur. Sed tamen qualitates non parum a iudice ſunt animaduertendæ prius q̃ veniatur ad tantam pœnam, maxime quando agitur contra multitudinem. vt hic. Conſiderandũ eſt etiam an per laſciuiam ruſticitatis quid actum ſit: nam tũc etiã publicationi bonorum locus non videtur. l. capitalium. §. ſolet. ff. de pœnis. & licèt nõ loquatur ille tex. in ſubdito ita delinquẽte contra dominum, tamen ratio tex. ponderanda eſt ad mitigationem pœnæ. ¶ Vbi autem committitur ſeditio nõ contra dominum, ſed contra rem publicam, quæ pœna imponatur. ſi quidem agitur de corporali aut autore ſeditionis, locus videtur pœnæ capitali. l. 3. §. item qui actor. ff. ad legem Corne. de ſica. Sed tex. in l. ſi quis aliquid. §. autores. ff. de pęnis. dicit q̃ euctores ſeditionis populo concitato pro qualitate dignitatis aut in furcam tolluntur, aut beſtijs ſubijciuntur, aut in metallum damnãtur: quę pœnæ omnes videntur capitales. alijs autem non autoribus ſeditionis mitior pœna videtur imponenda. arg. d. iarium ab oppoſitis. ¶ Grauiter tamen animaduertẽdum eſt in ſeditioſos, quia ſcelus ipſum grauiſsimum eſt, in tantum q̃ punit

9 † quis ex ſola ſuſpitione ſeditionis, licèt nondum ſeditioſus ſit, pœna relegationis & pecuniaria. Bal. in conſi. 502. Cum ciuitas Sauone. lib. 5. ¶ De ſimilibus tamen cauſis non ita audie cõſilia reddo. Plane deſideranti mag. d. Io. Iacobo ex dominis Rippaliæ & Orbazani non potui non morem gerere tum eius nomine, tum eorum etiam quibus neceſsitudine iungitur, iuriſus quibus nihil non debeo & debere volo. Prudens ergo iudex accurate ad omnia animaduertet præcipue etiam ad multitudinẽ innocentium, ob quam alleuiare pœnas oportet: gl. in c. dilectus filius, in verſi. multitudo. de ſimo. Ang. in l. is qui opem. ff. de fur. vbi q̃ propter multitudinem auxiliantium delinquenti, non puniuntur auxiliatores eadem pęna, qua delinquens. allegat tex. in l. pen ff. de ſicar. & gloſ. in l. aut facta, in glo. pen. ff. de pęn. alibi dicit glo. in c. latores, de cleri. excom. vel depoſ. q̃ ob populum multum, crimen pertranſit inultum. Taurini. 26. Septem. 1534. ¶ Aymo Crauetta ex Sauili. Doc. ſplendidiſsimus.

S V M M A R I V M.

1 *Inuentarium, quando conficitur, citari debẽt omnes quorũ intereſt nominatim, quando ſunt certi, & etiã incerti quando de facili poteſt quis de eis certificari.*
2 *Numerus pluralis non verificatur in vno.*
3 *Fama debet eſſe probata, quòd aliquis ſit tutor alicuius, et quòd adminiſtrat facultatem.*
4 *Ignorantia in facto alieno non excuſat, vbi quis tenetur inueſtigare, vel vbi quis de facili certior fieri poteſt.*
5 *Paria ſunt ſcire, vel ſcire debere.*
6 *Tutores citati ſi non cõparent, tunc vocari debent affines, vt pupillus defendatur.*
7 *Reſtitutio in integrum non datur maiori, niſi ex iuſta cauſa.*
8 *Ex publica ignorantia non conceditur reſtitutio.*
9 *Voluntas teſtatoris præſumitur conformis iuris diſpoſitioni.*
10 *Error iuris in doctore, dolo aſcribitur, nec excuſatur.*
11 *Error iuris nõ nocet maioribus quoties agitur de vitãdo dãno.*
12 *Hæres cum beneficio inuentarij non poteſt contrauenire facto defuncti, quatenus hæreditas ſoluendo eſt.*

CONSILIVM CCXXV.

¶ Pro magnifico domino Sinfredi contra magnificum dominum Ioan. Michaelem Cacheranum dominum Enniarum & ex dominis Bricherazij ducalem aduocatum & conſiliarium.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De tribus principaliter quæritur in hac cauſa magnifici domini Sinfredi contra magnificum dominum Ioã. Michaelem Cacheranum dominum Enniarum & ex dominis Bri-

Bti:heraxij. Primo an inuentariũ ipſius dñi Ennîarum dicatur
legitime factum.¶ Secundo,ſi ſit nullum, an concedenda ſit re-
ſtitutio in integrum ipſi domino actori aduerſus ſolennitatem
omiſſam in confectione ipſius inuentarij. Tertio,ſtãte validita-
te ipſius inuentarij, an fundata dicatur intentio ipſius domini
agentis,qui id agit vt vendicet & recuperet grãgiam vnã alie-
natam per defunctum fratrem ipſius domini agentis in ipſum.
d. Sinfredi contra prohibitionem patris de non alienãdo: & q̃a
hæreditatem fratris adiuit,ob id factum impugnare nõ poteſt,
executionem capiat ab aſſerto inuentario. Circa primum dubiũ
videretur dicendum prima fronte, inuẽtarium ipſum legitimè
habitum & impletum eſſe: nam fuit citatus affinis ipſius d. Sin
fredi,qui tutor eius reputabatur ergo valida videtur citatio in
perſonam tutoris putatiui. argu.l.ſi poſt. ff. de conſti. pecu. vbi
ſi quid promiſſum ſit hæredi putatiuo, euicta hæreditate per
verum hẽdem, actio ex illa promiſſione competit vero hæredi
euincẽti,& ſic factũ hæredis putatiui valet, & hæredi legitimo
proficit. Ad idem tex. in l.ſi.ff.de eo qui pro tutor. vbi q̃ tutori
putatiuo competit iudicium pro tutelę aduerſus eum cuius bo
na adminiſtrauit. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium
1 puto de iure verius,q̃ immo tale inuentarium non teneat. †nã
ad inuentarium citari debent quorum intereſt nominatim quã-
do ſunt certi. Bar. & doc. in l.ſi.in priu. C.de iure deliberan. Bal.
in l.fin. in 4.q. C.de edicto diui Adri. tollen. Alex. in conſil. 5.
col. 1. lib. 2. Deci. in conſil. 551. colum. 3. in ſi. & in conſil. 633.
col. 3. circa med. dixi in conſi. 89. in fin. Immo etiam incerti
ſunt in ſpecie citandi quando de facili poteſt quis de eis certi-
ficari. Anch. in c. ſi. per illum tex. de elect. lib. 6. ſequitur Alexã.
in d. conſi. 5 col. 1. lib. 2. Deci. in d conſ. 551. col. 4. Ideo cum per
ſona domini Sinfredi eſſet certa, debuit nominatim citari vel
ipſe pupillus, vt legitime compareret & opponeret. Bart. in l.j.
§. ſufficit. ff. de admi. tuto cum ſimi. vt per Dec Neapoli. deciſ.
262. circa princ. Sed tamen dubitabile hoc videtur q̃ pupillus
citari poſſit, vt legitime compareat, vt Alex. ſcribit in l. neque
impuberes. ff. de in ius vocan. Dec. in conſil. 449. colum. 2. in
fin. ideo citandus erat tutor nomine pupilli, vt habetur in l. cõ
tra pupillum. ff. de re iudi. & in l. ſi ex legati cauſa. ff. de verbor.
oblig. Itaque aut tutor dñi Sinfredi erat certus & is citãdus erat
nominatim: aut incertus, & nunc citandi erant proximiores
agnati & cognati ipſius pupilli. l. hæc autem. §. non defendi.
ff. quib. ex cauſ. in poſſ. eatur. vbi Bart. Bald. in conſ. 340. Tria
ſunt. in ſi. li. 2. Alex. in d. l. neq; impuberes. ff. de in ius vocan. in
d. l. contra pupillum. ff. de re iudi. & in d. l. ſi ex legati cã. ff. de
verb. oblig. Simile videmus quando agitur vt curator detur bo-
nis abſentis, oã citandi ſunt proximiores abſentis ad quos perti
net proxima ſucceſſionis cauſa. Ale. in conſ. 107. col. 1. li. 5. qua-
re pondero q̃ tex in d. l. hæc aut. §. non defendi, dicit citãdos
eſſe tutores ſi habeat pupillos, aut cognatos ſi tutores nõ hẽat
2 in numero plurali, ob id nõ ſufficeret citatio vnius cognati aut
pximioris. † q̃a numerus pluralis non verificatur in vno. l. vbi
numerus ff. de teſtibus. l. ſi ff. ad Trebellia. l. Meuius. §. eum qui,
& ibi nota. ff. de leg. ſecũdo. regu. pluralis locutio, de reg. iuris,
lib. 6. Ideo ſi in reſcripto mandatur citationem fieri in locis vi-
cinis per edictum, non ſuffiett ſi fiat citatio in vno loco. Rota
deciſ. 79. Si committatur. in nouis. & dec. 522. nota. quòd ſi
committatur. in antiquis. Simile videmus in ſtatuto per quod
requiritur conſenſus conſanguineorum in contractu, quia plu-
res debent conſentire ſi plures ſunt, vt habetur in l. 1. C. vnde
vir & vxor. immo videtur q̃ omnes conſanguinei vocari de-
beant aut citari. Ang. in conſ. 289. Viſo facto & ſtatutis. vbi
quando ſtatutum mandat citari proximiores alicuius, omnes ci
tari debent, quia illa indiffinita Proximiores, æquipollet vni-
uerſali, & perinde eſt ac ſi ſtatutum mandaret citari omnes pro
ximiores. & iſtud ſine dubio videtur procedere in caſu noſtro,
in quo ratio quæ eſt in pluribus, non verificatur in vno: quia ſi
plures conſanguinei citentur, licèt vnus pupillum non defen-
dat, alij tamen veriſimiliter defenderent: quo caſu quando ra-
tio quæ eſt in pluribus, non militat in vno, nunquam numerus
pluralis verificatur in vno. Bar. in l. 1. ff de optio. lega. cum ſi-
mi. vt per Dec. in conſil. 471. colum. 2. ¶ Sed in caſu noſtro ne-
que dominus Sinfredi pupillus citatus eſt, vbi pupilli citatio
ſufficeret, neque proximiores conſanguinei citati ſunt ad in-
uentarium, ſed citatus fuit vnus affinis tantùm, & ſic peccat
citatio aut corruit in tribus. Primo, quia tutor verus citatus nõ
eſt. Secundo, quia vbi tutor verus non fuiſſet, citandi erãt con-
ſanguinei aut cognati proximiores non etiam affinis non con-
ſanguineus neq; cognatus. Tertio, quia vbi ſufficeret citatio af-
finis, quæ ipſa tamen minime ſufficit, adhuc plures citandi erãt
non vnus tantùm. ¶ Non obſtant modò allegata in contrarium,
q̃ iſte affinis haberetur pro tutore: quia reſpondeo multis mo-
3 dis. † Primo quòd non fuit probata fama aliqua quod haberet
pro tutore, iuxta no. in l. de minore §. pluriũ. ff. de quæſt. Nec
ſufficit q̃ teſtes dicant aliquem fuiſſe habitum & reputatũ pro
tali ſed requiritur q̃ ipſi viderint ita haberi & reputari. Cor. in
conſil. 87. in ſi. li. 3. Probandum etiam erat q̃ talis vt tutor tu-
telam ipſam adminiſtrabat: quia etiam verus tutor nihil poteſt
gerere ad præiuditium pupilli, niſi tutelam gerat, & admini-
ſtret. l. 3. §. ſed quod de tutore. ff. iudi. ſolui. vbi doct. l. & ſi plu-
ribus. ff. de authorita. tuto. Deci. in conſ. 479. col. 2. Cur. Iunioc
in conſil. 29. columna ſecunda poſt medium. ¶ Secundò reſpon
deo, quòd text. in d. l. hæc autem. §. defendi. mandat citari tuto-
res: & ſic inueſtigare debebat dominus agens, an eſſent alij tuto
res præter affinem aſſertum tutorem putatiuum. Nec releuat
quòd ignoraret dominus agens eſſe alium tutorem, niſi probet
quòd inueſtigauerit an alij eſſent tutores: quia per talem inue-
ſtigationem de facili fuiſſet certificatus an alij fuiſſent tutores,
ob id non excuſat incertitudo perſonæ nominatim citandæ quę
de facili potuiſſet certificari, vt per Anch. in d. c. ſi. de elect. li. 6.
Alex. in d. conſil. 5. colum. 1. lib. 2. Deci. in d. conſil. 551. col. 4.
4 †Et eſt generaliter verum, q̃ ignorantia in facto alieno non ex-
cuſat, vbi quis tenetur inueſtigare ſeu vbi quis de facili certior
fieri poteſt. l. regula. §. ſed & facti. in verſi. diligenter inquiren-
do. ff. de iuris & facti igno. no. in l. error. C. eo. tit. & in l. quãdiu.
5 C. qui admitti. nam † paria ſunt ſcire, vel ſcire debere. l. quod te.
ff. ſi cer. peta. ¶ Ideo cum tex. mandat tutores citari, in neceſſa-
rium antecedens præſupponit q̃ inueſtigare quis debeat de ip
ſis tutoribus. Simile videmus, mandat lex q̃ antequam mittatur
quis in poſſeſſionem, citetur poſſeſſor: nam inquiri & inueſtiga
ri debet quis poſſeſſor ſit, nec excuſatur miſſus q̃ ignoraret p-
ſonam poſſeſſoris. l. meminerit. C. vnde vi. Bald. in l. fin. in ter-
tia quæſtione. C. de edicto diui Adria. tollen. Alexan. in d. con-
ſilio 5. colum. prima. & in conſil. 83. colum. 4. lib. ſecundo.
¶ Tertiò reſpondeo, poſito, iſte affinis tutor putatiuus fuiſſet
aut ſe tutorem aſſeruiſſet, ob id citatio alia conſanguineorum
facta non eſſet, tamen factũ talis tutoris putatiui pupillo non
noceret. toto tit. ff. q̃ falſo tuto. auto. ¶ Quartò reſpondeo, poſi
to, affinis verus tutor fuiſſet, tamen cum alius etiam tutor fuiſ-
ſet, & ſic plures tutores pupillus haberet: citatio vnius tutoris
tantum non vr̃ ſufficiens, qñ ille citatus non comparuit, ſed tũc
inquirendũ erat an alios tutores pupillus haberet: qui citarent.
ſufficit enim citatio vnius ex pluribus tutoribus qñ citatus cõ-
paret & cauſam pupilli defendit: ſed quando tutor vnus cita-
tus non comparet, alij debent citari gl. in l. ſecũda. C. ſi ex plu-
6 ribus tutor, vel curator. † Amplius, quando ſunt plures tutores
& omnes citantur, ſi nullus comparet pro defenſione pupilli,
videntur tunc agnati vocandi. dicta l. hæc autem. § defendi. ff. q
bus ex cauſis in poſſ. eatur. arguendo ab identitate rationis: Nã
ibi vocantur cognati & affines quando pupillus tutores non
habet, qui ipſum defendant: ergo idem ſi habeat qui tamẽ non
defendant, quia eadem videtur ratio. Niſi dicas eſſe rationẽ di-
uerſitatis, quia vbi tutores habet, ipſi tenentur pupillo ſi nõ de-
fendãt. Sed ſatis eſt q̃ vbi tutores plures ſunt, omnes citari de-
bent ſi citati non comparent, neq; defendunt. neq; excuſari po
teſt pars q̃ ignoraret plures eſſe tutores, quia vt primùm vidit
quòd citatus non comparuit, debebat inquirere an alij eſſent tu
tores, maxime quia illud cogitare debebat q̃ pupillus tanti no-
minis & tantarum opum non legitimis tutoribus vacaret. ¶ Ex
præmiſſis diſſolutum habetur primum dubium, q̃ inuentariũ
domini agentis viribus non conſtat, quatenus agitur de præiu-
dicio ipſius domini Sinfredi non legitime citati: valere tamen
poteſt quo ad alios creditores aut legatarios legitime citatos,
& ſic valebit inuentarium quo ad citatos, & nullum erit quoad
non citatos. Ita Bar. in conſ. 194 Maritus fecit hæredem col. ſi.
Bald. in conſil. 267. Inuentarium hæredis. lib. 3. ¶ Venio nunc
ad ſecundum dubium, an reſtitui debeat agens in integrum ex
capite ignorantiæ, quia ignoraret alios eſſe tutores? Breuiter re-
ſpondeo q̃ non, ſequentibus fundamentis. & primo conſidero
7 quòd † reſtitutio in integrum non datur maiori niſi ex iuſta
cauſa, vt in verbis edicti prætoris, Si qua mihi iuſta cauſa eſſe
videbitur l. prima. §. finali. ff. ex quibus cau. maior. ideo non

datur reſtitutio negligentibus.l.non enim.ff.eo.tit. Bar. in l.ſer uo inuito.§.cum prætor.ff ad Trebellia.& in l.1.in fi. C.de ſen. aduer.fiſcum,lib.10.vbi loquitur Bart.in eo qui negligit appellare, quòd non reſtituitur in integrum,tradit Alex. in d.l.1.in prin. ff. ex quibus cau. maior. Sed nulla iuſta cauſa in domino actore eſt cur ad integrum reſtitui debeat,non enim allegat impedimentum aliquod, cur dominum Sinfredi legitimè citari facere non potuerit. Neque oſtendit quod fecerit citari eum qui pro tutore habebatur:quia ad iſtud abundè reſponſum fuit ſuprà in primo dubio. Rurſus non obſtat, quod ignoraret alios tutores eſſe ſeu qui alij tutores eſſent,quia non reſtituitur quis in integrum ex capite ignorantiæ,niſi ignorantia ſit iuſta & probabilis. Alex. in d.l.1.ff. ex qui.cau.maior. Idem ſi quis alleget ignorantiã eius
8 de quo publica eſſet fama, ex tali ignorantia non † conceditur reſtitutio. Roma.in conſi.127.Poſito quod dominum.in fine.Similiter non conceditur reſtitutio ex capite ignorantiæ in facto proprio Are.in conſi.15.in fine, licèt in caſu illo contra eccleſiam non audeat Aretin decidere. ¶ Sed in caſu ſimili contra cõmunitatem ita decidit Soci.in conſi.194.vbi quòd communitas non reſtituitur in integrum propter inſtrumenta de nouo reperta, quæ iuris præſumptione dicebantur eſſe apud ipſam cõmunitatem. Et quòd ex ignorantia iniuſta non detur reſtitutio in integrum,tradit Feli.in c.vigilãti,col.2.de præſcriptio.¶ Sed iſta ignorantia, quòd pupillus non haberet alios tutores, nõ eſt iuſta neque probabilis,quia remoueri poterat & debebat ignorantia inquirendo, & inueſtigando an alij eſſent tutores;de qua inquiſitione non modo non fides habita eſt, immo nec allegatur talis inquiſitio. Planè conſtat non excuſare impedimentum quod tolli. l poteſt.l.ſed & ſi per prætorem. § hæc clauſula.ff. ex quibus cau.maior.l. quibus diebus,in princ.vbi Soci. in tertio nota. ff.de condi. & demon. l. qui poteſt facere.ff.de regulis iuris.c.finali.de electio. ca. 2. vbi Deci.in quarto nota.de teſtibus.c.cum ſit Romana,de appellatio.cum ſimil. Et in terminis ignorantiæ,quod non excuſet quando inueſtigando & inquirendo illa tolli poteſt,vbi quis tenetur inueſtigare,eſt tex.l tertia.§.ſed ſi ſic.ff.de in rem verſo.l.qui hominem.§.ſi nullo. ff. de ſolutio. & ſupra dixi in primo dubio, immo ſic ignorans dicitur in lata culpa.Pau.de Caſt.in conſi.295.Viſo ſuprascripto puncto. colum. 1. poſt medium libro primo. & talis ignorantia quando quis tenetur inueſtigare,dicitur habere mixtam negligentiam non inueſtigando.Pau.de Caſt.in conſi.168.Viſo puncto ſuprascripto.circa fi.lib.ſecundo. Itaque dum allegat dominus agens ignorantiam circa tutores, magis allegat eius negligentiam in non inueſtigando de perſonis tutorum, quàm iuſtam ignorantię cauſam.Sed negligentibus iura non ſubueniunt.d.l.non poteſt.ff.ex quibus cauſis maior.l. ſi pupillus in fi. ff. de his quæ in frau credit. ob id proponere debebat dominus agens quòd fecerat quod in ſe erat, inquirendo & inueſtigando qui eſſent tutores. nam quando lex mandat citari perſonas aliquas,debet de eis inquiri & inueſtigari.d.l. meminerint. C.vnde vi. Bal.in d.l. fi.in tertia quęſtione.C de edicto diui Adria.tollen. Alexan.in d.conſ.5.col. 1.lib.2.Similiter tenetur quis inueſtigare quando id agit,vt ſibi ius acquirat.l.qui cum alio.ff.de reg. iuris. Pa.de Caſt.in conſ.199 licèt iſta ſit quæſtio.col.fi.lib.1. Addo tex. in l.qui in alterius.ff.de regulis iuris. vbi quod in hærede agente non toleratur ignorantia facti defuncti, quia anteq̃ ageret,debebat inueſtigare.tradit Anchara.in conſil. 170. Principaliter. col.fina. Sed dominus agens tanquam hæres nõ poteſt agere ad iſta bona,ob id venit ad inuentarium vt agere poſſit: ergo tenebatur inueſtigare de perſonis citandis. ¶ Secundo reſpondeo ad iſtam ignorantiam quod illa non excuſat in his quæ communiter eſſe conſueuerunt. puta,ſi ordinarius procedit contra religioſos qui communiter conſueuerunt eſſe exempti,non enim excuſatur ſi dicat ſe ignoraſſe eorum priuilegium. Pau. de Caſt. in conſilio 431.Videtur dicendum quod dicta condemnatio. colum. 3. lib.1. allegat no.per Bar.& doct.in l.1 C.de ſum.Tri. & fide cathol. vbi quod forenſis delinquens in loco,non excuſatur ſi dicat ſe ignoraſſe ſtatuta illius loci, ſeu illud prohibitum eſſe in loco per ſtatutum quando per ſtatuta aliorum locorum tale quid communiter prohibitum eſſe cõſueuit. ¶ Sed communiter tales pupilli ex nobili & magnifica familia in opibus ampliſsimis abundantes non conſueuerunt carere tutoribus pluribus,ob id non videtur excuſandus agens quod ignorauerit tales tutores. facit quod dicitur,non præſumi ignorantiam in facto notabili. Rom.in cõſ. 481.Præſentis.col. 1.poſt med.Sed tutela vnius pupilli magnifici & ampliſſimi dicitur factum notabile,ergo &c. ¶ Tertiò reſpondeo quod in dubio teſtator cenſetur prouidiſſe circa tutelam prout ius diſponit, quia voluntas teſtatoris præſumitur cõ-
9 formis † diſpoſitioni iuris.l.quarto.§.inter locatorem.ff.locati. l.Gallus.§.1 ff.de lib.& poſthu.l.ſi duo. ff de acquiren.hæredi. Bar.& doc.in l.hæredes mei §.cum ita.ff.ad Trebel. Ideo in dubio præſumendum erat quod pater pupilli prouidiſſet de tutoribus pupillo prout ius diſponit,id eſt de proximioribus,non de affine,non agnato neq; cognato, & qui ad ſucceſſionem pupilli venire non poterat, ob id non excuſatur dominus agens faciendo citari affinem tanquam tutorem,cum præſumptio iuris ſit contra eum. nam ignorantia eum non excuſat,contra quem iuris præſumptio eſt,l.inter omnes.§.rectè,vbi Bar.ff.de furtis. Soci. in d.conſi.194.colum. 2.lib. ſecundo. Felin.in cap.quoſdam,de pręſumptio. cum ſimil. ¶ Quartò reſpondeo, quòd dominus agens tractat de lucro, vt grangiam a fratre venditam,lucri titulo habeat: dominus autem Sinfredi tractat de damno,ne pretium & bona amittat. ſed vbi agitur de lucro, ex capite ignorantiæ non datur reſtitutio maiori, quia excuſat ignorantia in damno vitando,non etiam in lucro faciendo. glo. in l.in ſumma.§.ſi ſeruum.ff.de conditione indebiti,per tex.in §. res legata verſi.ſi verò,inſtitu.de leg.no. Alex.in conſi.7.in fi. lib.7. Deci. in reg. qui in alterius. ff.de reg.iur. Et in terminis reſtitutionis in integrum quod illa non detur ex capite ignorantiæ quando agitur de lucro cum iactura alterius,eſt tex.in l.ſciẽdum,vbi Bart. ff.ex quibus can. maior.not. Bar.in l.1.in prima quæſt. C.de annali excep. ſequitur Deci.in conſi.261. col.pe.in fi.verſi.poſtremò concluſioni ſupra factæ.Pro quo facit dictum Bart. in l.qui fundum.§.ſeruus meus. ff.pro emptore.vbi quod obliuio aut ignorantia allegari non poteſt ex lapſu longi temporis quando agitur de lucro:ſed ſolum vbi agitur de damno: quod dictum Bartol pro ſingulari & menti ſemper tenendo, ſequitur Alex.in §. ſi quis agens. col. 8. inſti. de actio. Curtius Iunior in conſilio. 120. colum. 4. circa med. Ad idem adduco quod ſcribit Curt. Senior in conſi. 59. colum. penul poſt med.vbi quod reſtitutio in integrum nõ datur aduerſus lapſum temporis ad recatandum, quando terminus recatandi fuerat conceſſus ex mera liberalitate,quia tunc non agitur de damno,ſed de lucro. ¶ Videmus nõ competere reſtitutionem in integrum domino agenti ex cauſa aſſertæ ignorantiæ facti quòd ignoraret factum,id eſt alios eſſe tutores qui citarentur ad inuentariũ.¶ Sed dicit dominus agẽs, quod reſtitui debet in integrum:quia errauit in iure non inquirendo & inueſtigando de perſonis tutorum, qui citarentur: error autem iuris excuſat a dolo.l. ſed & ſi lege.§.ſcire,vbi nota. ff.de peti. hæredita.¶ Ad iſtud reſpondeo,quòd error iuris licèt excuſet a dolo a quo excuſat cauſa quælibet etiam iniuſta, non tñ excuſat a culpa,immo errans in iure dr̃ in lata culpa. l. liberorum.§.notanter.ff de infam. l.latè. ff.de verborum ſignificatio. Barto.in l.non fatetur, colum. tertia ff.de confeſſ. Ratio huius eſt,quia leges ab omnibus ſciri debent l. leges ſacratiſsimæ. C. de legibus.l.conſtitutiones.C.de iuris & facti ignoran. Nunc dicitur quod error iuris dicitur cauſa iniuſta. gloſſ.in l. plagij. 2. C ad leg.Flauiam.de plagi. Ale. in conſil. 1 r 2 colum. fina. lib.1. ſi error iuris dicitur lata culpa & cauſa iniuſta, quomodo ob errorem iuris concedetur reſtitutio in integrum maiori,quæ non conceditur niſi ex cauſa iuſta?dicta l. prima in fine. ff.ex quibus cau.maiores,& ſupra latius dictum eſt. ¶ Secundò reſpondeo, quod ſi conceditur reſtitutio in integrum propter ignorantiam facti,quæ dicitur cauſa iuſta, quia factum etiam prudentiſſimos fallit.l 2.ff.de iuris & facti ignoran. & hoc quando agitur de lucro cum iactura alterius,vt ſupra viſum eſt: quantominus permiſſa erit reſtitutio ex ignorantia iuris, quę dicitur cauſa iniuſta & lata culpa,l.quanto magis,ff.de iureiuran. authen. multo magis. C. de ſacroſanct. eccleſ. ¶ Tertiò in terminis quod maior errans in iure,non reſtituatur in integrum, adduco Bartol.in l. cum fideicommiſſum,colum.ſecunda. verſicu.quarto ad aduerſus.ff.de confeſſ.& in l.1.§.edictum.ff.de ſepara.bono. Corn.in conſil. 244. colum. 4. lib.4 vbi tamen Cor. de Bar. memoriam non habet. maximè autem concedi non debet reſtitutio ob iuris errorem domino agenti viro iuriſconſulto & patrono ſeu aduocato non obſcuro illuſtriſſimi Caroli Ducis Sabaudiæ. in viro enim doctore iuris error minimè ſuſtinet, vt ei reſtitutio concedatur.glo.in l.profeſsio.C.de mune. patri.lib. 10. gl. Bar. & doct.in l. 1.C.qui.& aduc.quos Alex.in l.ciuitas.colum. 4.ff.ſi in cer. peta. Guido Papæ, quæſtio.88. ante finem. † Ideo error iuris

iuris in iuriſperito dolo aſcribitur. l.3. vbi declaratur per ſcriben.ff. quod quiſque iuris. Hinc videmus ꝙ licèt excuſet error iuris qñ peritiores quis conſuluit, doctor tamen errans in iure non excuſatur, licet conſuluerit peritiores, quia iura per ſe ſcire debet. Bar. in l. in bonorum. in fin. ff. de bon. poſſ. Salic. & Mod. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. Sed hoc ſanè intelligo in caſu noſtro in quo dominus agens tractat de lucro, dominus autē Sinfredi de damno. Planè vbi maior etiam doctor tractaret de
11 damno vitando, alius de lucro, aliud dicerem: quia † error iuris non nocet maioribus quoties agitur de vitando damno. l. iuris ignorantia. ſecunda, & l. ſequēti. ff. de iuris & facti ignor. quod procedit etiam in doctore tractante de damno. glo. pragma. in tit. de colla §. item. vt de cætero. in verbo ſciētia. char. 98. quod tamen intelligendum eſt probato errore: ꝙ non præſumitur error iuris, ſed probari is debet, vt habetur in d. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ff. de pet. hære. De qua materia an probari debeat error iuris & quomodo probetur, latiſſime aliàs ſcripſi, ſed hic tractare non expedit. ¶ Quòd autem dominus agēs tractet de lucro, patet, quia aſpirat ad hæreditatem: ſed hæreditas etiam aſcendentis dicitur haberi ex titulo lucratiuo niſi conſtaret ab initio hæreditatem ſoluendo non eſſe. Alex. in l. inter ſtipulantē. §. ſi rem. ff. de verb. obl. ampliando tex. in l. ſi emancipata, cum gloſ. C. de iuris & facti ignor. no. Dec. in l. in eo qđ vel. ff. de reg. iur. ¶ Ex præmiſſis abundè & clarè ſatis videtur explicatum ſecundum dubium. Reſtat vt videamus de tertio dubio. Poſito & nō conceſſo, inuentarium legitimè eſſe confectum, an illud releuet dominium agētem? Super quo dubio breuiter reſpōdeo ꝙ nō, niſi probet agens hæres fratris, ꝙ hæreditas fratris ſoluēdo nō
12 ſit: nam etiam † hæres cum beneficio inuentarij non poteſt cō trauenire facto defuncti quatenus hæreditas ſoluendo eſt. gl. & doct. in l. ſi. §. in computatione. C. de iure delibe. Rom. in conſ. 28. in fi. Pau. de Caſt. in conſ. 370. quia in ſupraſcripto conſil. col. 2. lib. 2. Alex. in conſ. 60. col. 2. lib. 3. Dec. in l. ex qua perſona. ff. de regu. iu. Sed hoc probatum non fuit ꝙ hæreditas fratris non ſit ſufficiens ad bona alienata, immo dicitur hæreditatem ſoluendo eſſe. ¶ Quod ipſum tamen probari videtur ex ſola inſpectione inuentarij, ſi legitimè factum eſſet: nā pōt hęres dicere, Nō ſunt plura bona in hæreditate, & qui contendit contrarium, tenetur probare. l. ſi. §. licentia. C. de iure delibe. glo. in l. cum de lege ff. de proba. Roma. in conſil. 252. Dubitatur, in fi. & in conſi. 271. Viſis, in fine. Pau. de Caſt. in conſil. 242. Supradicta omnia quæſita. col. 2. in ſecundo dubio. lib. 1. Alexan. in conſil. 41. in fi. li. 3. in conſ. 71. col. fi. lib. 4. & in conſ. 16. col. fi. li. 5. Cor. Senior in conſ. 27. col. 9. verſ. ſed contra præmiſſam concluſionem. vbi ꝙ iſta eſt cōis ſnīa. Idē tenet Iaſ. in l. cū ex cauſa. ff. de re iudica. & in l. ſi conſtante. col. 9. ff. ſol. matri. & in conſ. 34. col. 3. in fi. lib. 1. Guido Papæ q. 142. Cur. Iu. in cōſ. 150. col. 5. poſt medium. vbique gl. in d. l. cum de lege, eſt cōiter approbata. Illam ēt gl. ſequitur Goza. in conſi. 94. col. 7. poſt med. ¶ Itaque habita æſtimatione bonorum ad inuentarium deſcriptorum, facilè futurum ſit iudicium an hæreditas ſoluendo ſit, non præſtita alia probatione ꝙ plura ſint. ¶ Ex abundanti tamē diſcuſſum fuit tertium dubium ſtante nullitate inuentarij ex defectu citationis pupilli citra remedium reſtitutionis in integrum. vt in primo & ſecundo dubio latius viſum eſt.

¶ Taurini, ſexta Octobris 1534. Dicta fuit ſententia in fauorem magnifici domini Sinfredi per magnificum Senatum Ducalem Taurini ordinariè reſidentem. Aymo Crauetta à Sauiliano. Iuris Vtriuſque Doct.

S V M M A R I V M.

1 *Præſcriptio ſeruitutis viæ impletur annis x. inter præſentes xx. inter abſentes, etiam ſi non probetur titulus.*

2 *Seruitus probari debet tanquam ex titulo allegato & neceſſario debet concludere.*

3 *Cauſa ſeruitutis allegata debet eſſe certa, intelligibilis, apta, & cohærens.*

4 *Is cui ſeruitus debetur, non poteſt eam duriorem facere inuito eo, qui ſeruitutem debet.*

5 *Præſumitur quis poſſediſſe ex præcedenti titulo.*

6 *Reſeruatio præſupponit ius reſeruatum antecedere: quia quod non eſt, reſeruari non poteſt.*

7 *Ignorans defectū alicuius actus, non poteſt dici illū approbare.*

8 *Actor ſicut tenetur probare fundamentum ſuæ intentionis, ita tenetur reus probare fundamentum ſuæ exceptionis.*

9 *Præſentia ſola cum taciturnitate non inducit renunciationē iuris ſui, ſed requiritur conſenſus expreſſus.*

10 *Vbi agitur de graui præiudicio, præſens & tacens conſentire non cenſetur.*

11 *Creditur teſtibus deponentibus affirmatiuam potius quàm teſtibus deponentibus negatiuam.*

CONSILIVM. CCXXVI.

¶ De præſcriptione ſeruitutis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Licèt abundè ſcriptum videatur per eximium iuriſconſultum dominum Michaelem Biancheti veluti fratrē honorandum, tñ ne inertis opera videatur deſiderata, non nihil & nos ſcribere conſtituimus ad formandam concluſionē memorati dñi cōſulentis. ¶ Principiò igi
1 tur conſiderandū eſt, † p̄ſcriptionē ſeruitutis viæ licèt ſit diſcō tinua, impleri annis x. inter p̄ſentes & xx. inter abſentes, qñ allegatur titulus, ēt ſi ille nō probet, quia ex curriculo tanti tpis p̄ſumitur titulus allegatus, vt no. in l. ſeruitutes. la grand. ff. de ſerui. in l. qui in aliena. § j. ff. de acqui. hære. in l. ſi certis annis. C. de pac. in c. ſi diligenti, de præſcrip. & in c. de quarta, vbi Fe
2 li. eo. tit. Requiritur tñ † probatio ꝙ vſus quis fuerit tali ſeruitute tanquam ex titulo allegato: nam probatio debet de neceſſitate concludere. l. non hoc. C. vnde cogna. c. in præſentia, de proba. ideo non valeret conſequentia, Hodie allego talem titulum ſeruitutis, ergo in præteritum iſta ſeruitute vſus ſum ex titulo allegato, quia vti potuiſſem ex alia cauſa puta iure precarij vel familiaritatis, ita concludit Alex. in conſil. 108. ad finē lib. 5. in conſil. 113. lib. 1. & in conſ. 75. colum. fina. li. 4. Iaſo. in d. l. qui aliena. in prin. col. fin. verſ. eam etiam tenet. ff. de acquir. hęre. ¶ Confirmatur hoc optimè a ſimili argumento: probans conſuetudinem eſſe quòd maſculi excludant fœminas, non ſufficeret ſi probaret quòd fœminæ fuerūt excluſę per maſculos, niſi probet quòd excluſæ fuerunt ex cauſa conſuetudinis: quia nō ſequitur, Fœminæ fuerunt excluſæ, ergo inducta conſuetudine excludendi: nā excludi potuerunt ex alia cauſa, puta quia in teſtamentis fuerant exhæredatę, aut aliter maſculi fœminis prælati: ita notabiliter dicit Ancha. in conſ. 339. Pro maiori intelligentia. colum. 3. verſ. ad ſecundam rationem. ſimiliter ſtante ſtatuto ꝙ filius non obligetur niſi ſit artiſex vel mercator, licèt filius ſit artiſex vel mercator, hoc non ſufficeret ad validandum contractum, niſi contraheret ex cauſa illius artis vel mercantiæ. Bal. in l. ſi ita. §. ex hoc edicto. ff. nau. caup. ſtab. Alex. in conſ. 208. col. pen. verſ. hoc probo. lib. 2. Dec. in c. poſt ceſſionē, col. 7. de proba. Videmus etiam ꝙ ſi quis tenetur quid implere ex parte ſua, non ſufficeret illud de facto impleri, niſi illud fieret tanquam ex cauſa implementi. l. 2. ff. de condi. & demonſtr. l. cum ſeruus, & vbique Barto. ff. de conditio. & demonſtratio. ¶ Sed magis in terminis adduco Barto. in l. j. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuque priua. vbi ꝙ non ſufficit probare ꝙ quis cōmoditate aut iure aliquo vſus ſit, niſi probetur ꝙ iure ſeruitutis vſus ſit, cum pluribus & diuerſis cauſis quis vti poſſit. idem tradit Bal. in conſ. 352. Materia feudorum, col. 2. verſic. item quòd vtens. lib. 1. Pau. de Caſt. in conſil. 143. Videtur ꝙ non poſſit. lib. 2. vbi quòd in præſcribenda ſeruitute requiritur ꝙ quis vſus fuerit re tanquam ex iure aut ex cauſa ſeruitutis. idem tradit Calca. in conſil. 36. col. 6 ante med. verſic. ad hoc accedat. & in conſil. 53. col. 2. circa med. per tex. in l. fi. ff. quem ſerui. amit. &
3 in l. 1. §. Ariſto. ff. de aqua quoti. & æſti. ¶ Rurſus † cauſa ſeruitutis allegata debet eſſe certa, intelligibilis, apta, potens & cohærens, ex eo quod ſcribit Alex. in conſil. 80. col. fin. lib. 5. vbi cauſa quæ requiritur in obligatione, debet eſſe eiuſmodi: idem tradit Guido Papæ quæſtio. 408. vbi quòd in iure præſtationis annuę, debet allegari cauſa in ſpecie, quæ ſit idonea & ſufficiens, licèt neceſſe non ſit eam probari, ſed præſumatur ex lapſu temporis, niſi ſit tantum tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium, quia tunc non requiritur allegatio cauſæ. A fortiori idem dicendum eſt in cauſa quę ab initio ſeruitutis expreſſa non probatur, ſed præſumitur ex ſola allegatione iuncta antiquitate temporis, aliàs eſſent duæ ſpecialitates, prima ꝙ præſumatur cauſa ex ſola allegatione cum curſu tem-

poris licèt aliter veritas cauſæ non probetur. Secunda ſpeciali-
tas, quia ſufficeret cauſa quæuis non certa, non intelligibilis, nõ
apta, potens & cohærens: ſed plura ſpecialia cumulari non poſ-
ſunt. l. 5. C. de dot. promi. no. ea. & idem Iaſ. in l. quoniã in prio-
ribus, col. fi. C. de inoffi. teſta. Dec. in conſi. 458. col. fin. ¶ Sed hic
probata fuit poſſeſsio, ſeu quaſi, temporis longiſsimi ſaltem cõ-
putato tempore auctorum ipſius agentis, quæ tẽpora ſunt con-
iungenda ad implendum præſcriptionem. l. Pomponius. §. cum
quis, vbi doc. ff. de acqu. poſſ. Item probatum fuit, quod agens ſæ-
pius dixit ſe habere ſeruitutem, de qua agitur, cum ipſa vteretur
ob cauſam allegatam: ex quo facile arguitur, vſum ſeruitutis ex
cauſa ipſa allegata. Pro hoc quod ſcribit Pau. de Caſt. in conſi.
51. In cauſa ſpectabilium, col. 5. poſt med. verſ. nec etiam obſtat,
ſi dicatur lib. 2. vbi quod præſtatio annua præſumitur facta ex cau-
ſa donationis, licèt cauſa præcedẽs ſolum probetur relatiuè, aut
enumeratiuè. ¶ Præterea, ſatis dicitur probari, quòd quis vſus
fuerit via, tanquam ex iure ſeruitutis ex natura ipſorum actuũ,
quoniam ſunt tales actus, qui de facili non competunt niſi habenti ius
ſeruitutis, vel ei qui intendit iure ſuo vti. Cyn. in l. 1. q. pen. C.
de emancipa. lib. ſequitur Alex. in conſi. 68. col. fi. verſi. ſed cer-
tum eſt, lib. 2. Sed actus viæ, de quibus agitur facti, ſciente & pa-
tiente parte, abſque aliqua petitione licentiæ, facile & veriſimili-
ter non fiunt, niſi habeat quis ius ita faciendi, vel niſi ius ita fa-
ciendi habere intendat. Ergo ſi ius competit agenti ad ſerui-
tutem viæ, non licuit aduerſario ſeruitutis cauſam duriorẽ præ-
ſtare, neque eius vſum deteriorem facere. l. ſeruitutes. §. ſi ſerui-
tus. & § fin. ff. de ſer. vrba. prædio. l. ſi quando. §. 1. & l. loci cor-
pus. §. ſi quis mihi, verſ. nam & ſi arborem. ff. ſi ſer. vendice. l. fi.
ff. de vſu & habi. Pau. de Caſt. in conſi. 30. Vt plenè, col. fi. lib. 2.
Aret. inter conſi. Calc. in conſi. 45. col. 3. in 2. dubio. Calc. in cõſ.
90. col. 2. Alibi no. gl. & Bar. in l. ſi cui. ff. de ſeruit. in gl. fi. quod dñs
fundi debentis ſeruitutem in aliquo loco ipſius fundi, non po-
teſt ad alium locum eãdem mutare, quoniam mutatio damnum affert
ei, cui ſeruitus debetur: facit text. in l. 2. in § locum. de reli. &
ſump. fune. not. Iaſ. in l. 2. in §. 1. col. pe. ad fi. ff. ſi cer. pet. & in l.
1. §. fi. col. fi. ff. de ope. no. nun. tradunt doc. in l. 2. in prin. ff. ſol.
mat. vbi Alex. col. fi. circa illum articulum, an teneatur quis fa-
cere, quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt. Bal. nouel. in tracta.
de dote par. 8. priui. 27. ad fi. Amplius permittitur ei, cui ſerui-
tus debetur in alieno loco, ea agere & amouere, quæ ad ſeruitu-
tis vſum ſunt neceſſaria. l. ſeruitutes. § ſi domo. ff. de ſeruit. vrba.
prædio. l. ſi iter. ff. de ſeruit. l. refectionis. ff. cõmu. præd. & vbique
Bar. immo poteſt de facto reſiſti volenti aliũ turbare poſſeſsio-
ne, aut vſu ſeruitutis. Practi. Papien. in forma libelli, in actione
confeſſoria, in verſ. pleno iure, circa fi. verſi. ſexta vertitur vti-
litas. ſed teſtes in gratiam agentis examinati omnes loquuntur
ex illis impedimentis, factum eſſe deteriorem vſum ſeruitutis.
4 ¶ Sic etiam econtrà, non poteſt † is, cui ſeruitus debetur, durio-
rem eam facere inuito eo, qui ſeruitutem debet. l. ſi ſeruitutes.
§. ſi ſtillicidium. & l. cuius ædificiũ. ff. de ſeruit. vrba. præd. Cor.
in conſi. 84. col. 3. lib. 1. & in conſi. 90. col. 4. lib. 2. Iaſ. in l. quo-
minus, q. 59. ff. de flum. Soci. in conſi. 141. col. pen. lib. 1. ¶ Super-
eſt, vt reſpondeamus ad ea, quæ in contrarium opponuntur: &
primò non obſtat, quod dicitur illum vſum ſeruitutis fuiſſe ex iu-
re familiaritatis, quia illud non procedit, quando docetur ali-
qua cauſa, ſeu aliquis titulus ipſius ſeruitutis: quia tunc ceſſat
5 præſumptio familiaritatis, & † præſumitur quis poſſediſſe ex ti-
tulo præcedenti. l. quædam mulier. ff. de rei vend. l. 2. C. de acq.
poſſ. vbi Bar. Bal. Ang. Pau. de Caſt. in l. ſi ex ſtipulatione. ff. de
acq. poſſ. no. doc. in l. qui iure. ff. eo. tit. Bal. in conſi. 80. Domi-
nus Thomas Aſinarius, col. 1. poſt med. lib. 5. Anchar. in conſi.
252. col. 3. verſi. nec iuuat, in conſi. 342. Prius de viribus, col. 2.
& in conſi. 252. Frater chariſsime, col. fin. Soci. in conſi. 60. col.
3. ad fi. lib. 1. Sed hic fuit allegatus titulus acquiſitus ab illo Lau-
rentio Panteri, & probatũ, quod fuit vſus ſeruitute ex titulo: quæ
allegatio ſufficit. ¶ Secundò, fuit verè probatus ipſe titulus ex
reſeruatione ipſius ſeruitutis facta per illum Laurentium, quoniam rẽ
alienauit in Bernardum Bozolum: quo etiam caſu probata ve-
ritate tituli, non eſt neceſſe probare, quod fuerit quis vſus ſer-
uitute, tanquam ex eo titulo, quia præſumitur. d. l. quædam mu-
lier. Nam a primordio tituli poſterior formatur euentus. l. 1. in
fin. C. de impo. lucra. deſcr. lib. 10. & talia præſumũtur eſſe ſub-
iecta, qualia prædicata demõſtrantur. c. inter dilectos. §. cæterum,
de fide inſtr. l. qui vnum. ff. de vino, tri. ol. que lega. l. 3. vbi Bart.
ff. de fun. inſtru. l. ſi vno. ff. loca. ¶ Tertiò rñdetur, quod illa præſum-
ptio familiaritatis ceſſauit in perſona Ardizoni patris agentis,
& in ipſo agente, cum quibus nulla eſt probata amicitia, aut fa-
miliaritas: ergo ſatis eſt, quod ipſe agens, & eius pater vſi fuerint
dicta ſeruitute per longum tempus. ¶ Non obſtat, quod illa reſerua-
tio videatur continere ius perſonale, non autem reale: quia cõ-
ſiderandum eſt, quod ex illa reſeruatione non fuit ex tunc conſti-
tutum ius ſeruitutis, vt probari poſsit realis, vel perſonalis, ſed
6 ſeruitus iam conſtituta tantum reſeruatur. † Reſeruatio enim
præſupponit ius reſeruatum antecedere: quia quod non eſt, re-
ſeruari non poteſt. l. 5. ff. de vſufr. c. ſuper, de renuncia. l. adeò §.
quod ſi toto. ff. de acq. rer. domi. l. 4. fi. loca. Non negem tñ, quin
per viam reſeruationis poſsit quis de nouo ſeruitutem impone-
re, puta in diuiſione domus, aut prædiorum, vel ſi habens binas
ædes alteras, diſtrahit cũ reſeruatione ſeruitutis, quæ antea cõ-
ſiderari non poterat in re propria: cum ergo ſi fuerint illa ſer-
uitute reſeruata etiam hæredes & ſucceſſores eorum, quia pri-
mo loco vti cœperunt, iſta obſeruatio poſtea ſecuta declarat ip-
ſam ſeruitutem eſſe realem, non autẽ perſonalem: nam ex ſequẽ-
tibus præcedentia declarantur. l. ſed & Iulianus. §. proinde, & §.
interdũ, verſ. ab initio. ff. ad Macedonia. facit reg. in ſtipulatio-
nibus. ff. de reg. iur. & hoc modo ab obſeruatione ſecuta, decla-
rat diſpoſitionem præcedentẽ dubiam Soci. in conſ. 25. d. Fran-
ciſ. col. 9. ad fi. verſi. decimò probatur, lib. 1. in conſi. 145. col. 2.
eo. lib. in conſi. 66. col. 4. & in conſi. 68. col. pe. ad fi. lib. 3. Roma.
in conſi. 571. viſis, col. 2. verſi. 3. non eſt dubium. Item cum al-
legans ſeruitutem habeat prædia tam vrbana, quàm ruſtica, vi-
cina prædio debenti ſeruitutem, omnia conueniunt ad ſeruitu-
tem realem, ergo illa realis potius dicẽda eſt, iuxta no. per Bar.
& doc. in l. fi. ff. de ope. no. nun. Ancha. in conſi. 552. præmitten-
dum eſt, quod in traditione, circa fi. verſi. item per iſtud pactum la-
tè Deci. in conſi. 565. ſic etiam obligatio in dubio præſumitur
realis. Dec. in conſi. 153. in fi. Præterea ſatis eſt, quod agens habeat
intentionem fundatam ex præmiſsis, quæ non ſonant in aliquã
obligationem perſonalẽ, ſed in ius reale: igitur aduerſarius exci-
piens de iure perſonali, probare illud debebat: quod minimè fe-
cit, lege prima, & 5. ff. de except. ¶ Non obſtat, quod agens debebat
contradicere ante ipſa impedimenta perfecta. Quia reſpõdetur,
quod erat abſens & ignorans eiuſmodi ædificationis, & parti alle-
ganti eius tacitum conſenſum in non prohibendo ipſam ædifi-
cationem, incumbit onus probandi, quod agens ſciret ædificationẽ
fieri: quia ignorans non cenſetur conſentire. l. mater decedens.
ff. de inoffi. teſta. l. in repudianda. ff. de acquir. hæred. immo pro-
banda videtur ſcientia in renunciatione expreſſa, quod renuncians
ſciat ſe habere ius in re quam renunciat, & illã ſciat ab alio poſ-
ſideri. Alex. in conſi. 88. col. 1. poſt med. lib. 2. Quid dicemus in
renunciatione tacita, in qua animus renunciantis non æquè cla-
7 rè apparet, prout in renunciatione expreſſa? ſimiliter † igno-
rans defectum alicuius actus, non poteſt dici illum approbare.
Alex. in conſi. 135. col. 1. circa med. lib. 7. Item ignorans non po-
teſt dici, aut negligere, aut contemnere ius ſuum. c. quia diuer-
ſitatis, de conceſsio. præben. l. ſi quis in graui. § ſi ignorans. ff. ad
Sylla. l. generali. C. de tabul. lib. 10. l. genero. ff. de his, qui no. in-
fa. Oldrad. in conſil. 184. & ignorantia maximè præſumitur in
abſente. c. ſi qui matrimonium accuſare poſſunt. l. Titius. §. Lu-
cius. ff. de libe. & poſth. Bar. & Moder. in l. is poteſt. ff. de acquir.
hæred. Iaſ. in l. ſi is, qui pro emptore, col. 12. ad fin. ff. de vſucap.
& alibi ſæpe doct. Ad partem igitur excipientem, quod actor re-
nunciauit iuri ſuo patiendo eiuſmodi impedimenta fieri, per-
tinebat onus probandi ipſam renunciationem cõcludenter. Nã
8 † ſicut actor tenetur probare fundamentum ſuæ intentionis, ita
tenetur reus probare fundamentum ſuæ exceptionis. l. 1. ff. de
excep. l. quinquaginta. ff. de proba. Bal. in l. ſiniſtra, in 5. oppoſi.
C. de probat. ſed ad probandum tacitam renunciationem iuris
ſui, erat neceſſaria probatio ſcientiæ, & præſentiæ ipſius agen-
tis: quia abſens & ignorans nõ cenſetur renunciare, vt ſupra di-
xi. Et in terminis de taciturnitate abſentis, quod illa non præiudi-
cet, no. Soci. in conſi. 167. col. 4. verſi. præterea ex quo, lib. 2. ¶ Et
eſt verum generaliter, quod obijciens alicui culpam, quod aliquid nõ
fecerit, aut prohibuerit, tenetur probare ſcientiam, id eſt, quod ſci-
ret illud fieri. puta, obijcitur dño, quod paſſus eſt procuratorẽ ex-
cedere fines mandati, ob id, quod ſibi præiudicauit: nam debet pro-
bari, quòd ſciret de tali exceſſu. gl. & doct. in c. cum olim, in
verſic. protinus, de offic. delegat. Deci. in conſil. 437. Similiter
obijcitur culpa tutori, quòd non poſuerit aliquas res in inuen-
tario: nam debet probari, quòd ſciret de ipſis rebus. Bartol. in
conſi.

conſilio 149. Literas. colum. ſecuoda.& io conſ. 150. in tertio
dubio. itaq; cũ obijciatur agenti q̃ non prohibuerit ædificiũ
fieri in loco debente ſeruitutem, probandum erat q̃ ſciret tale
ædificium fieri. ¶ Amplius etiam, ſi præſens fuiſſet & impedimẽ
torum ædificationẽ intellexiſſet, adhuc agere poſſet ad eorum
9 amotionem. l. ſi eo loco. §. ſed ſi quidem. ff. ſi ſer. vend. † Nec eſt
verum q̃ ex ſola præſentia cum taciturnitate inducatur renun-
ciatio iuris ſui, ſed requiritur cõſenſus expreſſus, iuxta latè not.
in l. quæ dotis. ff. ſolu. matrim. facit Bal. in c. 2. de prohi. feu. ali.
per Lothar. q̃ præſens alienationi rei ſuæ & tacens, ſibi non pre
iudicat. refert & ſequitur Crot. in rep. l. filiusfamilias. §. diui. co.
36. ff. de leg. primo. nã hic agitur de graui præiudicio: quia ſine
vſu talis ſeruitutis prædia Ioan. Mariæ agentis eſſent modici
10 valoris cum aliunde ſeruitute habere non poſſit. † & vbi agi-
tur de graui præiudicio, præſens & tacens conſentire non cen-
ſentur, vt no. in d. l. quæ dotis, vbi Iaſ. colum. 13 Deci. in c. cæ-
terum. col. 5. de iudic. ¶ Sed tamen ſcientia præſuppoſita, vide-
retur hoc dubitabile, q̃ ſi dominus fundi ſeruientis in eo fundo
ædificauerit ſciente & patiente domino fundi cui ſeruitus debe
tur, cogatur ad tollendum ædificium: nam in contrarium vide-
tur tex. in l. prohibere. §. illud. & §. ſeq ff. quod vi aut clam. per
quem text. contrarium dicit Ang. in conſil. 1. Pau. etiã de Caſt.
in conſil. 317. Super primo quęſito reſpõdeo. col. 2. in 3. dubio.
lib 2. concludit, pręiudicium fieri ſcienti & patienti ædificari in
ſolo in quo ius prętendit. pro quo videtur tex. in l. Labeo, iun-
cta glo. ff. de aqua plu. ar. vbi q̃ tacens qñ fit ædificium præiudi
ciale, ſibi præiudicat, vt ne agat ad operis demolitionem, licèt
agat ad damnum, & ſic præiudicat taciturnitas quoties agitur
de deſtructione aut reuocatione actus: ideo tacens in vnione
eccleſiæ reuocare eam non poteſt, Oldra. in conſil. 257. Factum
tale eſt Dominus Nicolaus. in fin. ¶ Et tenendo hanc opinionẽ.
dicendum eſt, q̃ in caſu d. §. ſed ſi quidem, vicinus ignorauerat
ædificium fieri in loco ſeruiente: ſed tamen in caſu noſtro non
poteſt allegari aliqua ſcientia, neq; patientia, cum ipſe Ioan. Ma
ria eſſet abſens. ¶ Reperio tamen Bal. in conſ. 329. Factum tale
eſt, communitas Lucæ. lib. 2. vbi voluit non nocere patientiam
ſcientis ædificari, niſi concurrat lapſus ſaltem decennij, ita q̃
ædificium ita ſteterit per 2. annos, aliàs q̃ deſtrui debet quando
non iure factum eſt. Idem vult Bald. in cõſ. 478. Super hoc pun
cto. lib. 2. dummodo non fiat ædificium in re communi. ſed non
placet Bal. opinio. ¶ Non obſtat q̃ teſtes partis dicunt fuiſſe im
poſſibile, vt duci poſſent currus per eum locum pp illã foueã
& poſtem: quia non concludunt q̃ illa fouea eſſet in loco per
quem competit ſeruitus uiæ, & de quo lis exercetur. ¶ Secundò
reſpondeo, regulariter eſſe habendam fidem teſtibus agentis de
ponentibus affirmatiuam potius quàm teſtibus partis deponen
tibus negatiuam. gl. in l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de arb. Bar.
in l. 1. in prin. ff. de vent. inſpiciendo, & io l. hæredes palam, in
prin. ff. de teſta. Alex. in conſ. 169. ad fi. lib. 5. Areti. in conſ. 65.
col. 1. & col. 2. verſ. ergo data paritate. & in conſi. 7. col. 3. verſi.
& cum ea parte Naldoli. Soci. in conſi. 96. col. pe. lib. 1. & in con
ſil. 54. col 4. ad fi. lib 4 Dec. in conſ. 97. col. fina. Iaſ. in rub. ff. de
Iur. Curtius Iun. in conſil. 17. colũ. 2. maxime quia etiam teſtes
partis dicunt q̃ per ſedimen de quo agitur, viderunt exerceri
vſum viæ: quos teſtes reprobare non poteſt pars, quæ eos pro-
duxit. l. ſi quis teſtibus. C. de teſti. no. in l. 1. §. editiones. ff. de edẽ
do. ¶ Ex quibus concludo pronunciatum oportere in fauorem
agẽtis, ſaluo ſaniori iudicio. Taurini 10. Octobris 1534. Aymo
Crauetta a Sauiliano Iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

2 *Ceſſio extenditur etiam ad bona mobilia, quando eſt facta ge-
neraliter & vniuerſaliter.*
2 *Si cedens & ceſſionarius concurrunt contra tertium, præfertur
ceſſionarius habens ius utile: quoniam ceſſio fit ad commodũ
ipſius ceſſionarij.*
3 *Ratio generalis ampliat diſpoſitionẽ ad limitẽ ipſius rationis.*
4 *Ratio generalis facit dictum extendi ad caſum, ad quem aliàs
non adaptaretur, etiam in materia ſtricta.*
5 *Quando ratio eſt expreſſa in lege, vbicũque locum habet ratio,
æquè locum habet legis diſpoſitio, licèt ſit contra ius cõe.*
6 *Lex extenditur ad omnes cauſas, quibus adaptatur ratio legis,
licèt lex ſtrictius loquatur in parte diſpoſitiua.*
7 *Ratio finalis diſpoſitionis ſi ſuadet reſtrictionem ex ea, reſtrin-
gitur diſpoſitio generalis.*
8 *Ceſſante declaratione & reſtrictione per dictionem limitati-
uam, genus non reſtringitur propter ſpecies enumeratas &
ſequentes.*
9 *Quando circa eandem perſonam ponuntur genus & ſpecies, ſpe
cies videtur poſita gratia demonſtrationis, non limitationis.*
10 *Maximè, dictio, habet vim incluſiuam & implicatiuam, ſicut
dictio Tam, nam dicitur augmentatiua.*
11 *Generalis diſpoſitio non comprehendit maiora expreſſis.*
12 *Verba in odioſis debẽt intelligi latè, quatenus ipſorum proprie-
tas patitur.*
13 *Vniuerſalia verba ſimplicia omnia comprehendunt quæ exco-
gitari poſſunt.*
14 *Stantibus verbis vniuerſalibus, trahitur ceſſio ad iura ẽt inco-
gnita & incogitata, quia ſaltem dicitur cogitatũ in genere.*
15 *In materia diſpenſationis verba debent intelligi, vt aliquid
operentur.*

CONSILIVM. CCXXVII.

¶ In caſu ceſſionis. D. Iaffredi Regis & Ioannis Regis.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Iaffredus Re
gis ceſſit Ioanni Regis quæcunq; iura ſibi compe
tentia pro tertia parte in bonis Ludouici Regis
eius patrui, tã ex cã cõprehenſa ſub eius teſtamẽ-
to q̃ alia quauis de cauſa. deinde in ipſa ceſſione
ſpeciatim exprimunt aliqua bona immobilia ſuper quibus præten
debat ius obtinere, quorum bonorũ vſusfructus erat relictus Fe
licinæ vxori dicti Ludouici. Deinde poſt expreſſionẽ dictorum
bonorũ immobilium quondam Ludouici Regis, dicit q̃ ſpoliat
ſe dictis bonis & iuribus, ponendo ipſum ceſſionarium in locũ
ſuum, videlicet q̃ ad dictã tertiã partem dictorũ bonorũ & io-
rium eidẽ Felicinæ legatorum vnà cũ omnibus iuribus & pertĩ
nentijs ipſorum bonorum. Nunc Ioãnes Regis ceſsionarius ob
tinet quædã bona mobilia dicti quondam Ludouici Regis, quæ
Iaffredus cedens contendit ad ſe pertinere, non obſtante illa ge
nerali ceſsione, quia putat eã reſtringi ad bona ſpecificata tan-
1 tum: quæritur quid iuris? ¶ † Breuiter puto illam ceſſionem ex
tendi etiam ad bona mobilia: nam ceſſio fuit facta generaliter
& vniuerſaliter de oĩbus iuribus competentibus ex teſtamento
Ludouici Regis pro tertia parte: ſed iſta bona mobilia non poſ-
ſunt pertinere ad Iaffredum Regis niſi ex dicto teſtamento cui
renunciauit in fauorem Ioannis Regis. ſed poſt renunciationẽ
non datur regreſſus. l. quæritur. §. ſi vẽditor. ff. de ædil. edic. l. 1.
§. qui ſemel. ff. de ſuc. edic. l. non videtur. ff. ſi quid in frau. patr.
l. poſtquàm liti. C. de pac. & l. fi. C. de remiſ. pign. c. quam peri-
culoſum. 7. q. 1. bonus tex. in l. ſi maritus ſit. § ſe negauerit. ff. de
adul. latè Iaſ. in l. ſi quis ſuus. C. de iure deliber. ¶ Secundò ex il
la ceſſione iurium competentium ex dicto teſtamento directæ
actiones manſerunt apud Iaffredũ, vt viles translatę ſunt in ceſ
2 ſionarium, † ita q̃ ſi cedens & ceſſionarius concurrunt contra
tertiũ, præferretur ceſſionarius habens ius vtile: quoniã ceſſio
eſt facta ad commodum ipſius ceſſionarij. l. 3. C. de noua. not.
Bar. in l facta. §. ſi hæres. ff. ad Treb. no. in l. curatoris. C. de ne-
go. geſ. a fortiori Ioannes ceſſionarius põt vti iure exceptionis.
facit tex. in c. intelleximus. de iudicio c. cũ inter, de exceptioni.
¶ Tertiò, cauſa finalis quę mouit cedentẽ, fuit, quia vſusfructus
dictorũ bonorũ pertinebat ad Felicinã, & fieri poterat vt cedẽs
nihil commodi reciperet ex eis ſi præmoreretur: iõ maluit præ
ſens pretiũ conſequi ab ipſo ceſſionario: quæ cauſa finalis colli-
gitur ex præfatione inſti. l. fi. ff. de hæredi. inſt. l. 1. in prin. ff. ad
Macedo. & vbiq; Bart. nã contractus ceſſionis factus fuit ob cau
ſam illius vſusfructus, quo vſuſfructu ceſſante, ceſſio facta non
fuiſſet, vt colligitur ex narratiuis verbis contractus: quo caſu ta
lis cauſa dr̃ finalis, iuxta no. in l. 2. §. fi. ff. de dona. Cor. ĩ cõſ. 101.
col. fi. lib. 1. Soc. in conſi. 26. col. fin. lib. 3. Iſta ratio eſt genera-
lis ad omnia bona etiam mobilia: ergo ex ratione declaratur
voluntas cedentis, q̃ voluit cedere etiam iura competentia ad
3 bona mobilia, † qa rõ generalis ampliat diſpoſitionẽ ad limites

ipſius rönis.l. hæc actio.ff.de calum.l.regula.§.licèt.vbi Bartol.
& Bal.ff.de iuris & facti igno.l.nomen debitoris. §.fi. ff.de leg.
3.Bar.in l.pater filiũ.§.fundũ,in fi.ff. de leg.3. Cyn. in l.volun-
tas,& ibi Bal.C.de fideicom.Ale.in conſ.59.Attẽtis verbis.col.
4 2.li.3. ¶ †Et ratio generalis facit dictũ extendi ad caſum ad quẽ
aliàs non adaptantur verba, etiam in materia ſtricta. Corne. in
conſ.273 colum.2.ad fi. lib. 4. allegat glo. & d.aur.in cle.1.de
elect.Ad idem adduco Pau.de Caſt.in l.ſi verò. §. de viro.ff.ſol.
matr. vbi l quãdo ratio eſt expreſſa in l. vbicunq; locum habet
5 ratio, æquè locum habet legis diſpoſitio, licèt ſit contra ius cõ-
mune, & ſic fit extenſio de caſu ad caſum, & de perſona ad pſo-
nam propter rõnem expreſſam per glo. in d.cle.1. in ver.eliga-
tur,de electio.quod Paul.dictũ refert & ſequit Cur. Sen. in cõſ.
81.col. 3.ante med.verſ.& in propoſito noſtro. Ad idem addu-
6 co Gemin.in conſ.29.col.1. vbi † ꝙ lex extenditur ad oẽs ca-
ſus quibus adaptat ratio legis, licèt lex ſtrictius loquatur in par
te diſpoſitiua,per glo.in d.clem. 1.de electio.in c capiẽtes.§.de
niq; in verſi.inſtruatur,de elect.lib 6.& in c.quoniam ſreqnen-
ter.§.porrò,in verſi.elect. vt lite non conte.quod procedit etiã
in l. exorbitanti.Gemi.in conſ.40.co.2 poſt prin.Videmus etiã
ꝙ ſtatutũ ſiue correctoriũ, ſiue exorbitans extendit & ampliat
ad oẽs caſus qui ſub ratione expreſſa comprehẽdi poſſunt. Bal.
& Mod.in authen.quas actiones,in tertia quæſtione. C. de ſacr.
eccleſiæ.idem voluit Gemi.in d.conſ.60.col.2.poſt princip.Sic
econtra, ſi ratio finalis diſpoſitionis ſuadeat reſtrictionẽ , ex ea
7 † reſtringitur diſpoſitio generalis. Aret. in conſ. 143. Verum eſt,
ꝙ Comicus,col.4. & 5.allegat tex.in l.cum pater. § dulciſsimis.
ff de leg.2.refert ſequitur & confirmat Dec.in conſ.379. col.4.
verſ.& vlterius. Et ſi generalis diſpoſitio generaliter eſt intelli
genda,etiam ꝙ ſit maior ratio in vno caſu quàm in alio. l. 1. §.
& generaliter.ff.de leg.præſtan.l. 1.§.quod aũt. ff. de alea. Dec.
in rub.de iudi.col.7.ad fi.in c. 1.col. 3.poſt med.de prob.& ali-
bi ſæpe . a fortiori quando eadẽ eſt ratio in omni caſu;quia rõ
generalis facit diſpoſitionẽ generalẽ. Bar.in d.l.pater filium.§.
fundũ, in fi.ff.de leg.3.vbi prohibitio alienandi dicitur genera-
lis,quando ratio prohibitionis eſt generalis.l. 1.C.de interdict.
l.1.in prin.cũ ibi no.ff vti poſſide. quæ iura ad hoc citat Pa. de
Caſt. in conſ.251.Viſa quadã ſecuritate.col.1.poſt med.li. 1.no-
tat Dec.in conſ.308.col.2.circa fi.in conſ.291.col.3.poſt med.
& in conſ.422.col.2. ad fi. quinimmo quando ratio eſt genera-
lis operatur, vt diſpoſitio generaliter intelligatur , licèt loquat
in aliquo caſu ſpeciali . Bart. in l. reg. §. ſiquis.ff.de iur.& fact.
igno.Iaſ.in l.ſtipulatio hoc modo concepta , col.4. circa princ.
ff.de ver.obl.facit Alex.in conſi.32. col.penul. poſt med.lib.7.
Alibi ſcribit Bal.in c. 1. §. ſi decedenti , qui feud.dar. poſſ.quòd
ratio generalis diſponit d' lege,nõ lex.De ratione idẽ dicamus,
quòd iſta ratio diſponat de ceſſione eam declarando & extẽden
do, non autem ceſſio debet diſponere de ratione & eam reſtrin
gere ad bona illa ſpecificata . & de illo.dicto Bald. ſæpius feſtũ
Cor.facit conſulendo, licèt dicat ꝙ multi non habent illam le-
cturam Bal.ita dicit Cor.in conſ.287.ad fin. lib.2. in conſil. 90.
col. 5.in conſ 122.col.fi. & in conſ. 236.col. 2.lib. 3. & in conſil.
53.col.pen.lib. 4. ¶Quartò,licèt poſt generalem ceſſionem fue
rit ſpecificata aliqua bona , illa tamen ſpecierum enumeratio
non reſtringit ceſſionem generalem quominus ad omnia gene-
raliter pertineat: & cenſentur ſpecies enumeratæ gratia maio-
ris demonſtrationis.l.reg.§.& licèt.ff de iur.& fac.igno. l.ſtipu
lationes commodiſſimum,& l.doli clauſula. ff. de verb. obliga.
l.legata,in prin.ff. de ſuppelle. legat. Soci. in conſ. 300. col. 2.
lib. 2. quod ſine dubio obtinet quando illa ſpecierũ enumeratio
non fit per aliquam dictionẽ limitatam, puta,ſi poſt gñalẽ ceſ-
ſionẽ ſubijceretur dictio Videlicet , aut alia ſimilis,ex qua appa
reret de voluntate contrahentiũ,ꝙ voluerit reſtringere & de-
clarare illam generalitatem,iuxta l.legata.in princip. ff. de ſup-
pel.leg.Bar. in l.quæſitũ. §.ſi fundũ.ff.de fundo inſtr. Are.in cõ
8 ſil.163.Magnifici.col. 1.nã †ceſſante tali declaratione & reſtri-
ctione per dictionẽ limitatiuã, genus non reſtringit pp ſpecies
enunciatas & ſequentes.Bar.& doct.in l ſed & ſi quis. §.quæſi
tum.ff. ſi quis cau.Cor.in conſ.4.col. 1.li.2.Dec.in conſ.12. col.
fin.in cõſ.25.col. 5.in conſ.51.col.fi.ſed latius in conſ 69.col.4.
in conſ.115.col.fi.& in conſ.52.colum.2. Et facit ratio,quia illa
ſpecificatio facta eſt ad fauorẽ ceſſionarij: quia maior pars bo-
norũ erat circa immobilia,vt ſciret quæ & quanta forent,& in
quantũ poſſet agere de euictione: ergo non debet operari dimi
nutionẽ.l.qui homine.ff. de ſolutio.l.legata inutiliter. ff.de adi.
leg.c.cũ dilectus de ordi.cogni.& illa ſpecificatio facta ad cõcẽ
dẽdũ,non dẽt operari ad detrahendũ.l.cũ tale.§. fi. ff. de condi.
& dem.Soci.in conſ.38 col. 5 poſt med.lib. 1. Et ita in ſimili ca-
ſu ſpecierum enumerationũ reſpondet. Dec.in conſ.660.col.1.
poſt med.neq; probat neceſſario, Fuerunt declarata aliqua bo-
na ,ergo illa tantum veniunt : quia declaratio aliquorum tantũ
fieri poteſt ꝙ in eis eſſet maior ambiguitas:ergo ex ea declara-
tione fundamentũ fieri nõ põt.l. nõ hoc. C.vnde cogna.c.in pñ-
ſentia,de proba.Et cũ mẽs & intentio contrahentiũ fuerit vt ce
derent oĩa iura peruenientia ex dicto teſtamẽto, talis reſũ ge
neralis ſm eorũ intentionẽ eſt accipiẽda, nõ obſtãte dicta ſpeci
ficatione.l.in promittẽdo, in prin.ff de iure dotium.l.fi.C quæ
9 pig oblig.poſſ.latè Moder.in l.3 C.de lib. pter. ¶†Quintò,qñ
circa eandẽ perſonã ponunt genus & ſpecies , ſpecies vĩ poſita
gratia demõſtrationis,nõ limitationis.l.quæſitũ.§.itẽ ſi fundũ.
ff.de fund.Inſtru. Dec.in regula,in toto iure.col.4.verſ.s.dicta
regula procedit.ff de reg.iur.ſed hic & ceſſio generalis & ſpeci
ficatio bonorũ conferunt in perſonã ceſſionarij,ergo ſpecifica-
tio ſtabit demõſtratiuè, pſertim qa ſit ſpecificatio p dictionẽ ,
Maximè,cuius natura eſt includere vtrũq; caſum , & idẽ ius in
vtroq; caſu ſtatuere,licèt maior rõ ſit in vno.glo.in l Illud.ff.ad
leg. Aquil.l.1.§.vel maximè ff.de colla.bon.gl.in c. 1.in ver.ma
ximè.& ibi Gemi.de renũ.li. 6.Cor.in conſ.119.col. 5 & in cõſ.
136.col.1.lib. 2.Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus fuero. col.2. ff.de verb.
obl.no.per doct.in l.qui ſe patris . C.vnde lib. ꝙ verbũ videtur
tollere omnẽ difficultatẽ . Pro quo optimè facit & quaſi in ter-
minis quod ſcribit Ant.de But.in conſ. 19. quia hic agitur.col.
2.ad fi. vbi qñ poſt genus enumerãtur ſpecies per dictionẽ,Tã,
10 enumeratio ſpecierũ nõ reſtringit genus . idem videtur in l di
ctione Maximè, quæ ita habet vim inclusiuam & implicatiuam
ſicut dictio Tã , nam dictio Maximè, dicitur augmentatiua, nõ
diminutiua. Bald.in conſ.13. Statuto ciuitatis Aſt. col.2. lib.3.
& ſtat dictio Maximè , comparatiuè, includendo caſum magis
dubitabilẽ,ita ꝙ ſit idẽ ius in vtroq; caſu.Soci. in l.ſi inter viri,
in 4.no.& in l.ſed in illo.col.3.circa med.ff.de rebus dubijs.Sed
vltra Soci.addo Gemi.in conſ.6.vbi ꝙ dictio Maximè, ſtat com
paratiuè, non excluſiuè , i. demonſtrat maiorem rationem eſſe
in caſu expreſſo, & non excludat caſus nõ expreſſos . alleg. gl.
in c.ſponſam,de ſponſal & in c.1.in verbo Maximè, de renun-
cia.lib 6.& idẽ tradit Gemi.in conſ.142.col. penul.ante mr.vbi
ꝙ dictio Maximè , ſtat comparatiuè preſupponens poſitiuam.
11 ¶Sextò arguitur,† nam generalis diſpoſitio non comprehẽdit
maiora expreſsis.ca.ſedes,vbi latè Moder.de reſcrip. clem.non
poteſt,de procura. Roma.in conſil. 472. In eo quod quæritur.
colum.2.ergo ſi ſint minora,cõprehendũtur. ſed bona mobilia
ſunt viliora immobilibus.arg. tex.inſti. de vſucap.in prin. ergo
ſpecificatio eorũ quæ ſunt maiora,non excludit minora,ſed in-
cludit.¶Septimò facit,nam generalis diſpoſitio ad omnia indi-
ſtinctè extenditur, vt no.in l.age,& in l.ſi de certa. C.de trãſac.
& pactũ verbis gñalibus factũ, extenditur ad oĩa, etiã de quibus
nulla erat cõtrouerſia,niſi contrariũ agatur, vel niſi ſpecies præ
cedat ad quã reſtrictio fieri poſſit, ſalua ratione recti ſermonis.
l.emptor.§.Lucius.vbi gl.& doct.ff.de pact.Bal. & doc. in l.ſub
prætextu ſpecierũ. C.de tranſac.latè Alex.in cõſ.117.col. 5.lib.
2.in conſ.11.lib 2.in conſ.46.lib. 1. qđ eſt repetitũ in conſi. 48.
lib.6.Soc.in conſ.104.col.pen.lib.3.Aret.in conſ.60 ad fi. Cor.
in conſi.6.col. 2 & 3.& in conſ.178.col. fi.lib.1. & alibi ſæpe.&
hoc ne a verborum ſigni.recedatur, quorum ſignificatio eſt,vt
ſicut generaliter prolata ſunt,ita generaliter operẽtur : nam &
12 †in odioſis,verba debẽt intelligi latè,quatenus ipſorũ proprie-
tas patitur.l.cum lege,vbi Aret.ff.de teſta.c.ſi quã.de ſen.excõ.
c.fi.de tranſla.prælato. glo. in c.contra Chriſtianos . de hæreti.
li.6.Calde.in conſ.1.in tit.de conſangui. & affi. & in conſil.54.
in tit.de præben.Ale.in authẽ.ex teſtamẽto. C.de collatio. Dec.
in c.cũ acceſsiſſent,col.7.de cõſti.in c. cũ ordinẽ. col. 2. & in c.
ſedes,col.5. de reſcrip. & alibi ſępe . ſed verba ceſſionis de qua
agitur,ſunt vniuerſalia & pgnantia , quæ reſtringi nullo modo
poſſent ad bona immobilia tantum , ſalua ratione recti ſermo-
nis . Pau.de Caſt. In conſil.333.Dubium videtur prima facie.
col.1.lib.2. Cor. in d. conſi. 6. col.2.& 3.lib.1.Calca.in conſil.
17.col. 2.ideo vniuerſaliter intelligentur vt ſonant . ¶ Octauò
cõſidero,quòd in iſta ceſſione ſunt verba vniuerſalia geminata,
ibi:omnia iura,deinde ſubijcitur,aut aliqua quauis cauſa.modo
13 arguitur ſic†verba vniuerſalia ſimplicia omnia comprehendũt
quæ excogitari poſſunt.l.in fideicommiſſi. §. cum Pollidius. ff.
de

de vſuris.l. cum virum,C.de fideic.tradit Soci.in cõſi. 26, col. 2.
lib.3.ſed vltra Soci.allego gl.& fortè ſing in l.qui ſcit. §. præte-
rea.ff.de vſur.in ver.a quolibet. Nam tex.dicit, ꝙ fructus ad ſiu
ctuarium pertinent,a quolibet sati ſint, dicit glo & de cuiuslì-
bet frumento. quæ maxima eſt ſubauditio. Rurſus, qñ prohibe-
tur alienatio extra familiam ſimpliciter, non cenſetur prohibi-
ta ſucceſsio ab inteſtato, licèt ſuccedens non ſit de familia. l. cũ
pater.§.cum inter,ſecundum cõem intellectum. ff. de lega.2. &
tamen ſi fiat prohibitio verbis vniuerſalibus, cenſetur prohibi-
ta talis ſucceſsio.latè Soci.in conſi.251.col. 4. lib. 2.Dec.in con-
ſil. 366. Si verba ſimpliciter vniuerſalia omnia comprehẽdunt.
a fortiori,qñ ſunt geminantia, ex quibus contrahentium volun
tas exuberantius oſtditur .l.baliſta.ff.ad Trebel. l. 1. §.fi. ff quod
14 quiſque iur.vbi Alex.immo † ſtantibus talibus verbis vniuerſa-
libus trahitur ceſsio ad iura etiam incognita & incogitata, quia
ſaltem dicitur cogitata in genere, quæ cogitatio in genere ſuf-
ficit.l.qui iure ff de teſt.mili.Alex.in l.in repudianda. ff de acq.
hæred. & ꝙ ceſsio facta verbis vniuerſalibus trahatur ad iura
etiã incogitata & ignorata,eſt tex.in l.tres fratres. ff.de pactis.
vbi quietatio vniuerſalis trahitur etiam ad occulta , de quibus
cogitatum non eſt . Et licèt pactum ibi ſit inefficax per replica-
tionem doli,illud eſt,quia dolus interuenit paciſcentis: ſed do-
lo ceſſante,manet efficax pactũ. Ad idem text.in d.l.1. ſub præ-
textu ſpecierum. C.de tranſactio, vbi trãſactio facta verbis vni-
uerſalibus trahitur etiam ad inſtrumẽta de nouo reperta, & ſic
ad incogitata & ignorata,vt ibi tradunt Bal.& doc. Idem tradit
Bar.in d. l.ſi de certa, col. 2.verſi quarto vlterius. C.de tranſa-
ctio. Alex.in conſi 42.col.4. poſt med.lib.1. Cor.in conſil. 144.
col.3.poſt med.lib.3.Ergo multo magis verba ceſsionis ita am-
pla pertinebunt etiam ad bona mobilia nõ ignorata , & de qui-
bus fuit cogitatum, aut cogitari facilè potuit in ſpecie , nedum
in genere. Poſtremò , niſi verba ita generalia comprehendant
etiam bona non ſpecificata,nihil operabuntur: quod eſſe nõ de-
bet.l. ſi q.ſ. ff.de lega.1. immo verba generalia , quæ aliàs nihil
operantur,cõprehendunt etiam iura de futuro. Alex.in cõſ 68.
col.pen.circa fin.lib.5. Deci.in conſ.287.col.fi. in c.ſedes, col.6.
de reſcr. & alibi ſæpe. Nam etiam in materia ceſsionis & renũ-
ciationis, verba debent intelligi,vt aliquid operentur: ideo ge-
neralis renuntiatio trahitur etiam ad caſum fortuitum, qñ aliàs
eſſet ſuperflua,& nihil operaretur. Bar.in l.ſed & ſiquis.§. quæ-
ſitum,col. 2. ver. 3.fuit opinio ff.ſi quis cautio. ſequitur Aret. in
conſ. 104. Breuitas, col.3.in fi.verſ vlt.hoc clarè patet.Cor.Iun.
in tracta. feu.in 3.parte, q.21 Et in renunciatione, ꝙ verba de-
beant intelligi, vt aliquid operentur,tradit Cor.in conſ.51. col.3.
circa fin.lib.2.immo inducitur renũciatio , vbi aliàs verba nihil
operarentur.l.ſi ſtillicidij. ff.quem. ſerui. amit. Iaſ.in conſi. 98.
15 col.fi. lib. 1. Idem † in materia diſpenſationis, in qua verba de-
beat intelligi, vt aliquid operentur. Cald. in conſ.6.in fi. in tit.
qui filij ſint legitimi, & ſit extenſio de vna perſona ad aliam, q̃
aliàs non fieret, vt verba aliquid operentur.l. ſi ſtipulatus fuero
per te non fieri. ff.de verb.obl Rom.in conſ. 14.Idem de iure.&
ſumitur argumentum a contrario ſenſu,etiam ad correctionem
iuris cõis,qñ aliàs verba nihil operarentur . Autẽ ex teſtamẽto,
vbi Rom. & Mod .Imo.l. 1. C. de colla. Cor.in conſi. 91. col. 5.
lib. 1.no.in l. 1.ff.de offi.eius. ¶Quibus conſequens eſt cõclude-
re,non oportere Ioannẽ Regis inquietari ad illa bona mobilia.
Et ita reſcribendum cenſui,ſaluo ſaniore iudicio . Taurini.
22.Octobris. 1534. Aymo Crauetta a Sauiliano Iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum per cancellationem irritatur.*
2 *Quõ intelligi debent verba , Nolo valere iſtud teſtamentum .*
3 *Ex ſolo ingreſſu monaſterij rumpitur teſtamentum.*
4 *Notarius debet ſeruare teſtamentum cancellandum ad iuſ-*
ſum teſtatoris.

CONSILIVM CCXXVIII.

¶ Pro Magnifico domino Villæ Falletorum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.In propoſi-
to caſu dubia videtur concluſio firmata a Magni-
fico dño Collaterali Vicomercato , quia videtur
cõſtitutus caſus, extra terminos illius diſtinctio-
nis,qñ teſtator dicit ſimpliciter nolle primum te-
ſtamentum valere,nõ reddita cauſa,& qñ cauſa ſubijcitur, quia
vult inteſtatus mori: nam hic teſtator coram ſeptem teſtibus
mandauit teſtamentum aboleri,ſeu cancellari, ad cuius manda-
tum notarius idipſum impleuit inducendo cruces inſtrumẽto.
1 ſed in cancellatione doct.cõiter concludunt per eam † teſtamẽ-
tum irritari.l.cancellauerat.l.proximè, & l. fi. ff.de his, quæ in
teſta.delen.l. noſtram, vbi doc. C.de teſta. Bart.in l.in fraudem.
§. ſicut,col.1 . ff.de teſta.mili.in l. 1. §.fi.ff.de his,quę in teſta.de-
len.in l. 2. §.ſi plura.ff.quemadmo. teſta. aper. Anch.in cõſ.337.
De efficacia,col.3 . verſ.item præſuppoſito, ꝙ ipſe.Alex.in con-
ſil. 159.col. 1.lib. 7.Bal.in conſi.354. Ad euidentiam, col. 2.ver.
quoniam teſtator,lib. 5. vbi dicit, ꝙ tunc ita cancellato teſtamẽ-
to,deficit probatio.no. Alex in l.fi. col. 5. C.de leg. Deci.in re-
gula.qui cum alio.§ 1 ff.de reg.iur. In qua quidem cancellatio-
ne, illa diſtinctio an teſtator dixerit ſe cancellare , quia volebat
inteſtatus decedere, vel quia hæredes indignos haberet, ad hoc
tantũ fit,vt intelligamus,cui hæreditas applicetur.Nam ſi can-
cellatio fiat in hoc, vt inteſtatus decederet, ipſo iure teſtamen-
tum ſit irritum, & tranſit hæreditas ad hæredes ab inteſtato. Sĩ
verò,quia hęredes indignos habuit,trãsfertur in fiſcum.In du-
bio autem qñ cancellatio ſit ſimpliciter, non expreſſa cauſa , an
malit inteſtatus decedere, aut hæredes indignos putet, præſu-
mitur facta gratia hæredum venientium ab inteſtato. ita Bart.
& doct.in d.l.noſtram. pulchrè Oldr.in conſi. 144.Circa mate-
riam. vbi etiam ꝙ ſi teſtator ſolum cancellet in partem, puta no
men vnius hæredis, in alijs non cancellatis firmum manet te-
ſtamentum,& applicatur hæreditas alijs cohæredibus. Planè in
caſu noſtro teſtator non dixit ſe nolle , vt valeret primum te-
ſtamentum,at illud cancellari iuſsit , deinde ad eius votum fuit
cancellatum per notarium: ergo iſta cãcellatio facti videtur te-
ſtamentum omnino infirmare ſaltem ope exceptionis, quia illa
cancellatio facti agit potentius, quàm verbalis declaratio, qñ te
ſtator loquitur nolle valere teſtamentum. Et ratio videtur poſ-
2 ſe reddi, † nam qñ teſtator dicit, Nolo valere iſtud teſtamẽtum,
videtur innuere , ꝙ ad alium modum teſtari velit , & primum
teſtamentum mutare: ideo ſi aliud teſtamentum non faciat, lex
præſumit, ꝙ voluerit perſeuerare in priore volũtate, licèt quã-
doque dixerit illa verba, Nolo iſtud teſtamentum valere, prout
Alex.pulchrè declarat in conſi.30. in 2. dubio, lib.3. & in con-
ſil. 159 lib. 7.per totum.Sed qñ teſtator venit ad actum facti te-
ſtamentum cancellando, non præſumitur ꝙ ideo cancellaue-
rit,quia vellet aliud teſtamẽtum implere, ſed quia omnino de-
liberatum habebat, vt illud vacaret viribus,& potius fauore ve-
nientium ab inteſtato. Etenim ex illa declaratione facti inſtru-
mentum cancellando, efficacior oſtenditur teſtatoris voluntas,
vt noluerit in omnem euentum tale teſtamentum valere , ſiue
quia aliud conſtituiſſet ſcribere , ſiue quia inteſtatus maluiſſet
decedere . Etenim multo fortiſsima ſunt facta ad oſtendendam
voluntatem, atque ſint verba. Hinc videmus rumpi teſtamentũ
3 † ex ſolo ingreſſu monaſterij, de quo teſtator non cogitauerat,
quia actus ipſe ingreſſus monaſterij agit potentius verbali reuo
catione Bar.in authen.ſi qua mul.C.de ſacroſ.eccle. Dec.in c.in
præſentia,col.32 poſt med. verſi.non obſtat, ꝙ expreſſa diſpo-
ſitio eſſet.de probat. Plus enim eſt aliquid facere, quàm dicere.l.
ſi tamen.§.ei qui.ff.de edil.edic.c. dilecti,el 2 vbi Deci. in 2.no.
de appella.Iaſ. in l.de quibus,col. 9.ff.de legibus, & in l. non ſo-
lum.§. morte,col. 10 ff. de operis no.nunc.Et in terminis cãcel-
lationis quæ fit a notario ex teſtatoris iuſſu , vt per eam teſtm̃
reuocetur,decidit expreſsè Bar.in l. 1. §.ſi plura, in vltimis ver-
4 bis. ff. quemadmo.teſtam.aper. Nam dicit Bar.† ꝙ licèt reuoce-
tur teſtam.ex collatione notarij ad iuſſum teſtatoris, tñ nõ de-
bet notarius teſtm̃ declarare, ſed ita cancellatum ſeruare. & ſic
vult expreſsè Bar.infirmari teſtamen. ob eiuſmodi cancellatio-
nem,licèt declarari illud non oporteat. tradit Alex. in conſ.74.
col. 1.verſi. moueor etiam,lib 1.Addo etiam, ꝙ in dubio præſu-
mitur facta cancellatio de voluntate teſtatoris,niſi eſſet teſtam.
ad pias cauſas,iux.no.in l ſi vnus. C.de teſt. Alex.in conſi. 104.
col. 1.lib.7 & in conſ.14 col.3.ad fi.lib.6. ¶Quibus conſequens
eſt colligere , in ambiguo eſſe vires memorati teſta. quod ipſe
infirmum puto , potiuſquàm validum , ad correctionem tñ cu-
iuſuis efficacius conſulentis. Sed quia conſultor intellexit con-
ſilium pro eo facere,& ꝙ in ſententiam alterius dñi conſulen-
tis venire recuſaui, conſilium hoc pro derelicto habuit , cautos
igitur eſſe aduocatos oportet, vt ne impoſturas ferant. Taurini.
24.Octobris.1534.Aymo Crauetta a Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Legi probibitiuæ facta in odium probibiti, poteſt renũciari cum iuramento.*
2 *Donatio in concubinam cenſetur probibita, eadem ratione qua donatio inter virum & vxorem.*
3 *Clericus non poteſt donare concubinæ.*
4 *Non valet ſtatutum vel conſuetudo, per quam datur materia delinquendi.*
5 *Publicæ boneſtatis ratione impeditur matrimonium.*
6 *Clericus propter boneſtatem, non poteſt donare concubinæ.*
7 *Iuramentum nunquam operatur in præiudicium tertij, cuius fauore aliquid introducitur, ſed ſolius iurantis tantùm.*
8 *Relicta concubinæ, cũ qua matrimonium contrahi non poteſt, ad fiſcum videntur pertinere.*
9 *Iuramenti comes, eſt veritas, iuſtitia, & iudicium.*
10 *Iuramentum non ſeruatur niſi propter vinculum æquitatis.*
11 *Concubinatus eſt omnino de iure canonico probibitus.*
12 *Concubinarij dicuntur turpes perſonæ.*
13 *Indiffinita in materia legis, æquipollet vniuerſali.*
14 *Donatio permittitur ex cauſa alimentorũ in filios ſpurios de æquitate canonica.*
15 *Pars allegans exceptionem, tenetur illam probare.*
16 *Inboneſtum eſt, quòd concubina alatur de bonis eccleſiaſticis.*
17 *In donatione male arguitur de vxore ad concubinam.*

CONSILIVM. CCXXIX.

¶ Pro Auguſtino Mora ex Bolengbo.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quidam clericus a Bolengho diſtrictus Hyporrediæ, donauit quædam bona concubinæ ſuæ tam ex cauſa alimentorum, quàm propter copulam: illud ſcilicet cogitabat lõga Veneris obſequia ſoluere. clerico defuncto agit mulier contra Auguſt. Moram de Bolengho clerici hæredem, vt bona donata præſtet. Iudex ordinarius coram quo cœptum iudicium eſt, condemnauit rerum ad tradendum bona donata. ab ea ſententia fuit appellatum ad magnificum Senatum Thaurini. Quæritur modo de iuſtitia vel iniuſtitia illius ſententiæ. ¶ Aduocati concubinę dicunt valere donationẽ propter iuramentum qđ ſeruari poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ. c. cum contingat, de iure. & in terminis donationis factæ concubinæ ꝙ iuramento firmetur, allegant Roma. in conſi. 43. in 4. dubio. Roma. loquitur in donatione facta concubinæ per militem terreſtris militiæ, ergo idem videtur dicendum in milite cœleſtis militiæ, quia æquiparantur in hac materia. Sed
1 vltra Rom. poterant † allegare, ꝙ legi prohibitiuæ etiam factæ in odium prohibiti, poteſt renunciari cum iuramento, ut no. in d. c. cum contingant, tradit Ale. in l. ſi conſtante. §. quoties. col. 3. ff. ſolut. matr. Pau. de Caſt. in conſil. 188. Præfati promiſſores. ad fi. in conſi. 190. cum tempore contractus. col. 2. ad fi. lib. 1. & in conſi. 8. In cauſa quæ vertitur coram domino Vicario. col. 2. lib. 2. Soc. in conſil. 77. col. 7. lib. 1. Bald. Nouellus trac. de dote. e. ſexta parte priui. 51. in 12. limi. Dec. in conſil. 345. col. fi. Cor. in conſi. 260. col. pen. lib. 2. Fel. in c. ſi diligenti, col. 4. de for. compe. Iaſ. in l. de bis. col. pen. ff. de tranſa. ſimiliter po
2 terant alle. d. Bar. in conſi. 262. recolo. lib. 1. vbi ꝙ † donatio in cõcubinã cenſeť prohibita eadẽ rõne, qua donatio inter vi. & vxo. ideo alibi dicit idẽ Bald. in conſi. 267. Ad euidentiã ꝑmitto col. 2. lib. 1. ꝙ donatio facta cõcubinę morte cõfirmať, ſicut donatio inter coniuges, ſi donatio in concubina prohibeť eadẽ ratione qua prohibita eſt donatio inter coniuges, ſcilicet ne inducatur ſpoliatio & paupertas ob multum & ineffrænatũ amorẽ: ergo ſicut donatio inter coniuges firmať iuramento, ita firmari debet donatio facta concubinæ. ¶ Secundo dicunt, ꝙ ſaltẽ valere potuit ratione alimentorũ, ſicut videmus in ſpuriis, quibus parentes relinquere aliquid non poſſunt, & tamen alimenta eis non negantur. capitulo, cũ haberet, de eo qui dux. in matri. quam poll. per adul. no. in aut. ex cõpleau. C. de ince. nup. Bar. in l. fi. ff. de his quibus. vt indig. ¶ Quibus tamẽ non obſtantibus puto male iudicatum ꝑ iudicẽ a quo. & primo intẽtio ſeu exce
3 ptio Auguſtini Morę fundata uidetur de iure cõi, † quo iure clericus concubinę donare non poteſt. Bart. in l. affectionis. ff. de dona. & in l. miles, in prin. ff. de re iudi. Abb. in c. 1. de cler. ęgro. Ancha. in conſil. 247. Dubium facit. Ang. in conſil. 171. Dec. in conſil. 132. Deciſio Neapoli. dec. 102. vbi amplius ſubdunt, non valere donationem eiuſmodi, licèt dicat clericus donator ſe donare ob ſeruitia & merita ipſius donatariæ, niſi aliter probentur ſeruitia & merita: quia nõ ſtatur confeſſioni donatoris in actu prohibito, iuxta. l. donatione. C. de colla. Tota difficultas in eo cõſtat, vt reſpondeamus ad contraria. Ad primũ de iuramento reſpondeo, ꝙ immo iſtud iuramentũ ſeruari non põt ſine diſpendio ſalutis æternæ: nam doc. in hac materia conſiderant an iuramentũ ſit contra bonos mores canonicos: quia tũc dicitur ſeruari non poſſe citra periculum æternæ ſalutis; ideo nõ obligat, regula, nõ eſt obligatoriũ, de reg. iur. lib. 6. no. Dec. in l. pacta quæ cõtra. C. de pac. Dť autẽ iuramentũ cõtra bonos mores canonicos, quotiẽs ex eo peccatũ induciť, vt no. in dictis locis. iſtud intelligo ẽt ſi peccatũ ueniale tantum induceret aut nutriretur. glo. in c. ſi aliquid. 22. q. 4. Archidi. in c. 2. de pac. lib. 6. Bal. in c. 1. §. itẽ ſacramẽta, de pace iura. fir. Gemi. in conſ. 61. col. 2. circa med. Dec. in c. eccleſia ſanctæ Marię col. 10. de conſti. Iaſ. in §. item ſi quis, el. 2. col. 12. inſti. de actio. Roch. de Cur. in repe. c. fi. col. 7. de conſuetud. Tunc arguo ſic, dare mate
4 riã delinquendi dicitur peccatũ, ideo † non valet ſtatutũ, lex, vel conſuetudo, per quã materia datur delinquendi tanquam nutritiua peccati. l. ſi vnus. §. pacta. ff. de pactis. l. conuenire. ff. de pac. dotal. no. cano. in c. cognoſcentes, vbi Dec. col. 1. de conſti. Bar. Bal. & doct. in l. cũ lex. ff. de legib. Iaſ. in l. ſi vnus. ff. illud nulla. ff. de pac. in l. aut prætor. la 1. in prin. in quarto no. ff. de iureiur. & in l. admonendi. col. 15. verſ. limita dictũ ſtatutum. eo. tit. vbi ꝙ non ualet conſuetudo indiſcreta, quod credať omni ſcripturæ priuatę pro ſcribente, quia daret materiam delinquẽdi & falſum committendi. & de conſuetudine eſt tex. in d. c. fi. de cõſue. no. Roma. in conſi 90. ad fi. lã ſi lex occaſionẽ delicti daret ipſa delictũ feciſſe cenſeretur. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg. aqui. c. ſtudeat ſanctitas. l. di. cap. fin. de iniu. de quo late dixi in conſ. 137. per totum. Modo ſi permittitur clericis dare concubinis cum iuramento, cui dubium, materiam præberi facilius delinquendi? nonne clerici concubinas facilius inuenient, ſi donare eis poſſint ꝗ ſi donare non poſſunt? etenim ſolent turpiſſimæ & impudicæ mulierculæ cogitatione futuri quæſtus corpora prodücere. l. 4. §. ſed quod meretrici. ff. de condi. ob turp. cau. l. palam. ff. de ritu nup. Hoc docet ipſa rerũ experientia, nam munera ſi tollas, continuo iter ad venerem clauditur. & in terminis iuramenti dantis materiam delinquendi, quod non valeat, notat Bal. in d. c. 1. §. itẽ ſacramenta, col. fi. de pac. iura. fir. Rom. in cõſ. 466. Videtur prima fronte. col. 2. ¶ Quæ concluſio videretur omnino indubitabilis, tenẽdo opi. ꝙ iuramentũ non firmet donationẽ inter virũ & vxorẽ. & licet opi. cõis ſit in cõtrariũ. multi tñ tenetur cõtra cõmunẽ, etenim rõnes quę aſſignãtur inter coniuges multo fortius procedunt in donatione facta concubinæ: nã plures videmus ſpoliatos & paupertatẽ ad imam redactos ꝑꝑ iſtas cõcubinas ꝗ ꝑꝑ vxores. Sed quicquid ſit de donatione inter coniuges, quia non intendo a cõi opi. ſeiungi, circa concubinã clerici, res clara videtur ob nimiã turpitudinem & inhoneſtatẽ. nã ratio cur prohibeatur donare cõcubinę, duplex poteſt conſiderari. Primò quia talis donatio vť repugnare dignitati & honeſtati totius ordinis clericalis: nã turpe & indignũ videtur ꝙ bona clericorũ veniant ad eiuſmodi mulieres quæſtuarias, ideo nõ videtur poſſe clericũ renũtiare diſpoſitioni introductæ ob publicã cauſam dignitatis eccleſiaſticæ ẽe cũ iuramẽto. c. ſi diligenti, vbi no. de ſo. cõpe. Itẽ cũ verſeť rõ honeſtatis publicæ, ne materia deť clericis luxuriandi, iuſm cõtra publicã honeſtatẽ nõ valet. nã inter iuris ꝓcepta honeſtas numerať. l. iuſtitia eſt. §. iuris ꝓcepta. ff. de iuſti. & nõ ſolũ quod licet, attendiť,
5 ſed ẽt quod honeſtũ eſt. l. ſemp. ff. de ritu. nup. † Rurſus publicæ honeſtatis ratione impeditur matrimoniũ. c. iuuenis, & c. ad audientiam, de ſponſal. facit quod nota. in l. quod ex liberta. C. de oper. lib per illum tex. & poſſe non dicimur quod honeſte non poſſumus. 22. q. 2. c. faciat. Neq; valet conſuetudo contra honeſtatẽ. c. cũ decorẽ. & c. cũ ab oĩ, de vi. & hone. cleri. Dec. in c. cũ dilecta, col. 4. de cõfir. vti. vel inuti. & ratione honeſtatis cõſeruãdę recediť a proprietate verborũ. Iaſ. in l. qui ſe patris, colũ. 55. C. vnde lib. Alibi dicit idẽ Iaſ. in l. reprehẽdẽda, ꝑ illũ tex.
6 C. de inſti. & ſubſti. & † ꝙ honeſtas oĩ lucro ẽ anteponẽda. Si honeſtas ſcribiť inter iuris ꝓcepta: ergo facere cõtra honeſtatẽ, inducit delictũ, cõſequẽter nõ operabiť iuramẽtũ contrariũ publicæ honeſtati. & ſi dť fieri cõtra honeſtatẽ clericalẽ, ꝙ cõueniať clericus

ricus coram iudice ſæculari, & hoc eccleſia nullo modo tolerat
licèt clericus conſentiat cũ iuro: multò maximè aduerſatur de-
cori & honeſtati eccleſię ꝙ clericorũ bona tranſeant in concubi
nas. ¶ Secunda ro prohibitionis conſiderari poteſt, uidelicet in
odiũ tam ipſius clerici donantis quàm concubinæ cui donat,
& in fauorem eccleſiæ ſeu venientiũ ab inteſtato ad quos trãſfe
runtur bona ita donata, quo caſu nõ permittitur cuiuſmodi pro-
hibitioni renunciare etiam cum iuramento, quia non operatur
iuramentum in pręiudicium tertij. ca. 2. de pac. lib. 6. Bart. in l.
cum quis decedens. §. Titia. ver. & hoc eſt vide. ff. de leg 3. Bald.
in conſil. 22. Quædam domina Ioch olma. li. 5. vbi ꝙ renuncia-
ri non poteſt diſpoſitioni. l. hac edictali. C. de ſec. nup. quia con-
cernit odium prohibiti & fauorem tertij. ſ. filiorum primi ma-
trimonij, quibus præiudicari non poteſt: refert & ſequitur Dec.
7 in conſil. 246. col. 1. † & generaliter verum eſt, quod iuramen-
tum nunquam operatur in præiudicium tertij, cuius fauore ali
quid introducitur, ſed ſolius iurantis tantum. c. ſicut, & c. intelle
cto, de iureiur. Bar. in l. Titia §. imperator. ff. de leg. 2. Bal. in l. 1.
C. de inoſ. don. Illud tamen affirmare non auſim, inductam eſſe
prohibitionem fauore eccleſię, aut venientium ab inteſtato tan
quàm bona ad eos ventura ſint, quia ex hoc ſequeretur ꝙ vo-
luerit lex facultatẽ teſtandi clerico tollere aut reſtringere in bo
nis proprijs, contra. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb.
obl. Ideo dicendum eſt inductam prohibitionem ratione publi-
8 cæ honeſtatis & ordinis totius clericalis. † Præterea relicta con
cubinæ cum qua matrimonium contrahi non poterat, nemini
videntur pertinere, vt infra dicetur, in tertia reſpõſione ad ſecũ
dum argumentum. ¶ Amplius dico, poſito ꝙ iſta prohibitio
eſſet inducta fauore ipſius clerici donantis, prout non eſt, cum
odio, non fauore ſit dignus; adhuc non potuiſſet renunciare cũ
iuramento, quia daret materiam delinquendi & nutriret pecca
tũ non veniale, ſed lethaliſſimum, ſi permiſſum eſſet clericis do
nationes conferendi in concubinas, vt ſupra probauimus. & in
terminis concubinatus faciunt notabilia & pulcherrima verba
Pau. de Caſt. in conſil. 467. Viſo dicto puncto, occurrunt du-
9 bia. col. 1 & 2. lib. 2. ¶ † Præterea iuramentũ debet habere tres
comites, veritatẽ, iuſtitia, & iudicium. 22. q. 200. c. animaduertẽ
dum. & c. quanto, de iureiu. Sed quæſo, quæ iuſtitia, quæ veritas
quod iudiciũ, vt cõcubinæ odio & vltione digna meritis orne-
10 tur a clerico? † Ruſus, iuramentum non ſeruatur niſi propter
vinculum æquitatis, ſecus vbi eſſet vinculum iniquitatis. d. cap.
quanto. facit tex. in l. illicitas, in prin. ff. de offi. præſidis, quem
tex. ad hoc allegat Bald. in conſil. 213. lib. 1. ſed nulla æquitas
monet vt apud delinquentes pręmia reponantur, immo reipu-
blicæ intereſt vt male meriti egeſtate laborent. l. bona fides. ff.
depo. Reatus. n. omnem miſerationem excludit. l. 5. C. vbi ſena.
vel clar. l. relegatorum, in fi. ff. de interd. & relega. ¶ Secundò
principaliter reſpondeo ad conſilium Rom. retorquens eius ra-
tionem: nam dicit concubinam parum differre ab vxore, & ꝙ
donatio in concubinam debet confirmari iuramento, ſicut do-
11 natio in vxorem. † ſed de iure cano. concubinatus eſt omnino
prohibitus. c. nemo. & c. dicat aliquis. 32. q. 3. Bar. in l. 1. ff. de
12 concubi. † Imò dicuntur concubinarij turpes perſonæ, vt ſi fra-
ter inſtituat concubinarium, locum habeat quærela de qua in l.
fratris. C. de inoſ. teſta. Dec. in conſi. 530. Quod quidem ius ca-
nonicum debet ſeruari etiam in terris Imperij, cum peccatũ cõ-
cernat, iuxta no. per Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. per
canon. in c. 1. & 2. de oper. no. nunc & in terminis concubinatus
no. Alex. in conſi. 69. col. 3. lib. 3. Itaque cum inſpecto iure ca
nonico, differat omnino concubina ab vxore, diſpoſita in vxo-
re, non habebunt locum in concubina, & ſic in totum tollitur
fundamentum Roma. & miror quomodo potuerit arguere ex
ratione iuris ciuilis ſublati & correcti in hac parte per ius cano-
nicum: a lege autem correcta & abrogata non licet arguere. l. fi.
in prin. C. de edicto diui Adri. tollen. & ita in ſimili quando lex
canonica contradicit legi ciuili, arguit Ancha. in conſil. 411.
¶ Tertiò principaliter reſpondeo, ꝙ Rõ. loquitur in milite ter-
reſtris militiæ, in quo concubinatus non eſt adeò odioſus vt in
clerico: nam clericus priuatur beneficio propter cõcubinatum,
iuxta no. in c. ſicut, & in c. ſi autẽ, de cohabi. cler. & mulier. Dec.
in d. conſil. 132. quod in milite terreſtri non reperit. Item pro
hibetur in clerico non ſolum coitus cum concubina, ſed etiam
matrimonium quo matrimonio clericis interdictum eſt exce-
ptis Græcia, c. in cœna. 31. di. no. in c. oẽs, de pœni. & remiſ. ſe-
cus in milite. ideo non eſt bonum argumentum de vno ad alte-
rum, cum habent diuerſam rationem. l. fi. ff. de calumnia. l. Papi-
nia. exuli. ff. de minor. cum ſi. ¶ Quartò reſpondeo, quòd Ro. lo
quitur in concubina de iure ciuili, ſed iſta Ioanna ẽt inſpecto iu
re ciuili, concubina eſſe nõ poterat. nã cũ eſſet vidua, ſtuprũ cõ
mitit. l. nuptã. ff. de adul. quinimmo punit ẽt ducens viduã ſtu-
pratã in vxorẽ. l. mariti. §. quod ait lex. eo. tit. conſequenter tali
mulieri donari nihil põt, cũ eius coitus damnetur de iure ciuili,
vt in terminis tradit Bal. in conſil. 457. Ad euidentiã præmiſ-
ſo ꝙ concubinatus. lib 5. ex cuius dictis apparet deciſio præſen
tis dubitationis. & filij ẽt nati ex tali muliere vidua ſtuprata di-
cuntur ſpurij, & æquiparantur natis ex adulterio quãdo coitus
eſt accuſabilis & punibilis de iure. l. inter liberas. §. 1. ff. de adulc.
Bar. in l. ſi adulterium cũ inceſtu. in prin. ff. e. tit. Sed coitus cle-
rici cũ vidua eſt accuſabilis & punibilis, immo & cum ſimplici
concubina, vbi in laico non eſſet accuſabilis aut punibilis. pa-
tet, quia priuatur clericus beneficio ob ſimplicem cõcubinatũ:
& quòd natus ex coitu damnato & accuſabili dicatur ſpurius,
no. Soc. in l. Gallus. §. quid ſi is. col. 2. poſt med. ff. de lib. & poſt.
¶ Non obſtat quòd legi prohibitiuæ poteſt renuntiari cum iu-
ramento, quia illud procedit quando ſolum vertitur damnum
iurantis pecuniarium, non etiam animæ & ſalutis, vt hic, vbi da
tur materia delinquendi & luxuriandi. Ita declarat Bal. nouel.
in loco ſupra alle. id eſt in ſexta parte priuilegio. 21. in 12. limi.
¶ Secundo reſpondeo, quòd iſta prohibitio principaliter facta
eſt ob publicã honeſtatem conſeruandã & ad refrenandum vi-
tium libidinis, maxime in clericis: quo caſu dicitur lex introdu-
cta ob publicam vtilitatem principaliter. l. ita vulneratus. in fi.
ff. ad leg. Aqui. Bar. in l. quemadmodum. C. de agrico. & cenſi.
lib 11. Sed legi introductæ ob publicã vtilitatem principaliter
ad puniendum delicta, & vitia refrenandum, renuntiari non po
teſt, etiam cum iuramento. l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar, vbi Iaſ.
in vlt. no. ff. de pac. & idẽ Iaſ. in l. 1. col 10. verſ. 3. adde. ff. ſolut.
mat. Et hac ratione videmus, ꝙ non poſſunt parentes renuncia
re legibus de ſpurijs loquentibus, & ſpurijs relinquere, etiam cũ
iuramento: quia illa prohibitio indicta fuit ob vtilitatem publi
cam principaliter, vt eo modo vitia parentum refrenarentur &
cohiberentur. l. fi. C. de natura. lib
¶ Amplius, etiam ſoboles legitima conſentire non põt, ut quid
ſpurijs donetur aut relinquatur cõtra prohibitionẽ iuris. Ange.
in conſil. 253. col. 2. verſ. vnde conſenſus. Alex. in conſil. 129.
col. 3. lib. 6. Præterea, poſito & non conceſſo, talis prohibitio
donandi concubinæ clericorum non pertinere ad vtilitatẽ pu-
blicã prout certè ſpectare arbitror; illud tamẽ negari non põt,
inductã eſſe prohibitionẽ, qa maior caſtitas requiritur in cleri
cis & alijs dignioribus perſonis, quàm in alijs inferioribus, & ra
tione vitandæ turpitudinis in perſonis tam claris. arg. l. ſi qua il
luſtris. C. ad Orphici vbi mater illuſtris non ſuccedit ſpurio: qa
in ea maior requiritur caſtitas rõne qualitatis & excellentiæ ꝑ
ſonæ. & ita iſtã rõnẽ in milite ſæculari per illã. l. cõſiderat Iac.
de Puteo inter conſi. Calca. in conſi 62. col. 1. Idẽ in effectu vo-
luit Calca. in conſil. 59. col. 3. vbi ꝙ talis prohibitio donandi
concubinæ inducta eſt rationi vitandæ turpitudinis, ergo in ta-
li prohibitione iuramentum operari non debet tanquam cõtra
bonos mores canonicos & inductiuum peccati & turpidinis.
Et. n. ſi ſit prohibitio donationis vt fugiatur turpitudo, ergo ne
ceſſe eſt dicere ꝙ eius ꝑmiſſio ſit inductiua turpitudinis & pec
cati, arguendo a contrarijs vt cõtrariorũ eadẽ ſit diſciplina. l. 1.
ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. cũ ſuis ſimil. Et ſi iã ſpurijs ve
alieno vitio laborantibus, ſicq; miſeratione dignis. l. legẽ. C. de
natur. liber. ca. naſci. 56. di. parentes tñ relinquere non poſſunt,
multominus poterũt relinquere eorũ matribus ſeu talibus mu-
lierculis putidiſſimis, in quibus ipſis uitiũ arguit grauius & ꝑ
nicioſius, cũ potentior ſit actus in cã quàm in cauſato. Pa. de Ca.
in conſi. 129. Statuta Piſana. col. ſin. lib. 1. allegat text. in l. digna
vox. C. de legib. Iõ cã ſecunda tantũ operat quantũ ſibi a prima
imprimit. l. pero. § ꝓdiũ. ff. de leg. 2. Soc. in l. in teſtã. la 1. in 4.
no. ff. de cond. & dem. Cõfirmatur hoc ꝑ tex. in l. matre. C. de na
tu. li. vbi matri concubinæ plus relinqui nõ põt quàm filiis ſuis
naturalibus: ſi ergo filijs nihil relinqui poſſet, quia natis ex coi-
tu dãnato, multominus dicendũ eſt relinqui poſſe eorũ matri lõ
ge odioſiori. Et in terminis ita arguit Capra in conſil. 157. col.
3. in fi. ne delinquens ſit melioris cõditionis quàm nõ delinquẽs.
Iam ſi huic Ioannæ viduæ ẽt laicus relinquere nõ potuiſſet, etiã
inſpecto iure ciuili, quia cõcubina eſſe nõ poterat, ſm Bal. in d.
conſil. 457. lib. 5. quid dicemus de clerico? ¶ Tertiò reſpõdeo,
ꝙ cum

¶ cũ iſta bona donata tali mulieri pertineant ad hæredes legiti
mos, iuxta.l. 1.cũ ibi not. C.de natura. lib. iuramentũ clerici do-
natoris nõ potuit operari in ꝑiudiciũ ipſorum, vt ſupra probaui
mus. Planè ſi relictũ concubinæ ꝑ militẽ ad fiſcũ pertineat,qñ eſ
ſet talis mulier cũ qua matrimoniũ contrahi nõ poſſet, iuxta.l.
Claudius,& ſeq.ff.de his quibus vt indig.talis exceptio oppo.
ni poſſet ꝑ hæredes clerici.l.his cõſequenter. §. 1.ff.fami.erciſ.
Soci.in conſi. 78. col. 2. poſt med. lib. 4. Ad aliud fundamen.
tũ de alimẽtis,reſponden, ꝙ doc.indiſtinctè dicũt clericũ cõcu
binæ donare nõ poſſe.ergo nec nos diſtinguere debemus. l. de
13 ꝑto.ff.de publici.& † indiffinita in materia legis,æquipollet vni
uerſali,iuxta doct. Bar.in l.ſi pluribus. ff.de leg.ſecundo. & ſic ta
14 li cõcubinæ donari nihil poterit ex quauis cauſa. ¶ † Secundo
ſpecialiter ꝑmittitur donatio ex cauſa alimẽtorum in filios ſpu
rios de æquitate canonica,vt ſupra dictũ eſt : quæ æquitas ceſſat
in cõcubina,in qua nõ cadit ratio naturalis coniũctionis ſicut in
filijs,igiẽ cũ ſit diuerſa ratio,non ꝓcedit argumẽtũ de filijs ſpu-
rijs ad cõcubinã.l ſi.ff.de calũnia. l.naturaliter.§. nihil cõmune.
ff.de acq.poſſ.nã lex canonica reſpiciẽs ad ęquitate naturalẽ,pa
trẽ obligat ad alimẽta ſpurij in quo ceſſat vitiũ & culpa, ſed nõ
æquę reperiẽ cautũ in fauorẽ cõcubinę olẽtiſsimę & execrabi
lis,& quã egeſtate laborare pro tanta luxus nequitia reipub. in
tereſt.l. bona fides. ff.depoſiti. ¶ Tertio rñdeo, ꝙ reus conuentus
15 habet regulã pro ſe.l.clericũ cõcubinę donare non poſſe,† pars
igiẽ allegans exceptionẽ, teneẽ illã probare.l. 1.& 2.ff. de excep.
ſed nullã adducit lege neq; authoritatẽ ꝑ quã probeẽ exceptio.
igitur regulæ ſtãdũ eſt. glo.in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iuris.
Bar. in l.quoties.ff.ſi qs cauti. Et erubeſcimus cũ ſine lege loqui
mur.§.cõſideremus, in auc.de trien. & ſemiſ. ¶ Quarto rñdeo,
ꝙ rõ q̃ militat in proprietate ne deẽ materia delinquẽdi, & fiat
cõtra dignitatẽ & honeſtatẽ eccleſiaſticã, militat etiã in alimen
16 tis, † & inhoneſtũ foret ꝙ eiuſmodi cõcubinæ de bonis eccleſia
ſticis alerentur.¶ Nõ obſtat dictũ Baldi in conſilijs ſupra allega
tis,quia ad illud poſſunt accõmodari reſpõſiones traditæ ad di
ctũ Rom. Secũdo reſponden ꝙ ſi dictũ Baldi eſſet verũ.ſ.ꝙ pro
hibeaẽ donatio in cõcubina eadẽ ratione qua inter cõiuges , ſe-
quereẽ ꝙ prohibita eſſet donatio ad oẽs cõcubinas ſicut genera
liter prohibeẽ donatio inter cõiuges : & tñ videmus iſtã prohi-
bitionẽ ſolũ limitatã in iſtis militibus cęleſtis vel terreſtris mi-
litiæ. ideo rõ Baldi nõ cõcludit cũ nõ ſit generalis , ſed melio-
res videnẽ rationes ſupra allegatæ.¶ Tertiò rñden ꝙ tex.in d.l.
itẽ legato.§.parui referr. ff. de leg.3.volẽs ꝙ cõcubina parũ diſ
ſert ab vxore, reſtringiẽ ad terminos in quibus loquiẽ , valet in
legato.Dec.in l.1.col.2.poſt med.ver.& tex.C.vnde uir.& vxo.
17 ergo in donatione † male arguiẽ de vxore ad cõcubinã, ẽt eo ca-
ſu quo in vxorẽ permiſſa ſit donatio,multominus vbi probibe-
tur.Poſtremo, ne rationibus iã efficacibus autoritas deſit, ꝙ do
natio clerici cõcubinę iuramẽto nõ firmeẽ , cõtra Rom. voluit
Ripa in l.miles,in ſi. prin. ff de re iudi.¶ Ex qbus cõcludo male
fuiſſe pronunciatũ.& bñ appellatũ. Taurini. 15.Octobris.1534.

S V M M A R I V M.

1 *Promiſſio toties videtur neceſſaria defenſionis, quoties decretũ eſt neceſſarium.*
2 *In correſpectiuis ſi vnum ceſſat, ceſſat & alterum.*
3 *Sublata forma ceſſat formatum.*
4 *Tutor teſtamentarius etiam ſine promiſſione obligatur adulto, ſiquid male geſſerit.*

C O N S I L I V M. C C X X X.

¶ In caſu decreti cuiuſdam promiſsionis in tutela.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Tex. in l.
ſi. §.omnẽ.C. de admi.tuto.nõ videẽ habere locũ
in caſu nr̃o : nã mandat illã,defenſionẽ promitti
ante creationẽ tutoris,ergo debet intelligi aut in
tutore legitimo,qui ſalt ẽ in confirmatione largo
modo dr̃ creari, aut in tutore datiuo q̃ proprie dr̃ creari, aut in
teſtamentario qñ eget decreto aut cõfirmatione:nã in tutore te
ſtamentario cõfirmatione non egẽte, verba.tex.nõ conueniunt,
ſi quidẽ oporteret eã promiſſionẽ haberi ante mortẽ teſtatoris
& ſub ipſum teſtamẽti tẽpus,quod eſt,abſurdũ:quia teſtamentũ
demũ efficax eſt, mortuo teſtatore,quo ſuperſtite fruſtra fit pro
miſsio.c.cum Marthæ, de celebra.miſſ. ¶ Secundo ex tex. in §.
ſi. in auc. vt hi qui obli. ſe pcibi. &c.mandat eiuſmodi promiſ-
ſionẽ fieri de tempore decreti,qñ tutela ſeu eius adminiſtratio
1 decernitur. † itaq; toties videẽ neceſſaria promiſsio defenſionis,
quoties decretum eſt neceſſariũ: nã vbicunq; aliquid diſponitur
aliquo præſuppoſito , ceſſante pręſuppoſito , ceſſat diſpoſitio.
Iac. Bu. Sal. & Ful. in l. mancipia.C.de ſer.fug.Rom.ſin. 186.
Statutum puniens. Igitur lex præcepit de iſta promiſsione tem
pore decreti ꝑſupponendo neceſsitatẽ decreti , planè ſi decretũ
nullum requiritur aut ſuperuacuũ eſt, ipſa ꝓmiſsio conſidera-
ri non poterit, nã lex voluit ꝙ tutor promitteret apud acta ſeu
ipſi iudici.vt dicit tex.in d.§.omnẽ,ponderãdo verbum,Geſtis,
ſm explanationẽ glo . & magis ꝑſpicue tex. in d. §.ſi.in auc.vt
hi.qui obli. & ſic iſta promiſsio correſpectiuaẽ ad ipſum decre-
tũ,quia noluit lex decerni adminiſtrationẽ per iudicẽ niſi tutor
2 ad eum modum cautionẽ præſtaret.† in correſpectiuis autem ſi
vnũ ceſſat, ceſſat & alterũ. l. etiã.§.ex cauſa.ff.de minor.l.filio.
§.matr.l.alumnæ.§.ſeia.ff.de adi.lega.l.ſi.ff. de accepti. l. Cle.
ment. §.1.ff.de hære. inſtic. Alexã. in conſi.11.col.3.lib.3.Iaſ.
in l. Lucius, col.8.ff.de vulgar. & in l. teſtamento, co. pen.cir-
ca ſi.C.de teſta.mili.ergo ſublato decreto & ipſam auferri opor
tet promiſsionem ad decretum relatã & correſpectiuã . ¶ Ter-
tio lex voluit eiuſmodi promiſsionẽ, haberi dum celebratur de
cretum, vt d.§ ſi.& §.omnẽ.ergo.illud tẽpus cenſetur introdu-
ctũ pro forma : tẽpus enim quo quid impleri oportet,pertinet
ad formã, auc. quæ ſupp. C. de precib.Imp.offer.& ibi Iaſ.in 4.
not.idem.Iaſ. in l.pupillari.in 2. no. ff. de vulg. in l. qui Romæ.
§.Calimachus.in 5.no.ff.de ver. obli.& in l. 1.§.edi.col. 1.ff.de
eden. Dec. in c. de cauſis. col . 7.ante med.de offic. deleg. ergo
ſublato decreto tollitur & neceſsitas promiſsionis quæ impleri
3 nõ poteſt ad formã ſpecificam.† ſublata enim forma ceſſat for-
matũ.c.cũ ceſſante,de app.& ſublato antecedenti nulla ſunt cõ-
ſequẽtia.l.ſed & hæ.§ præter.ff. de procu.& ibi Bar. cũ ſimilib.
¶ Quarto,cũ lex ſolũ obliget tutorẽ ad eã promiſsionẽ quoties
decernitur adminiſtratio a iudice,non eſt extẽdenda ea obliga
tio legalis ſupra legis diſpoſitionẽ. argu. l. quicqud aſtringen-
dæ.ff.de ver. ob.& cũ lex hoc nõ dicat,nec nos dicere debemus.
l.ſi ſeruũ. §. non dixit prætor. ff. acq.hæredi. ſciuiſſet enim lex
hoc exprimere ſi voluiſſet.l.vnica.§.ſinaũt ad deficientis. C.de
cadu.toll.c.inter corporalia,de transla.præl. ¶ Quinto iſtud vi-
detur probari ex gl.in l.ſi §.& ſi quidẽ,in verſi.ad curationem,
C.de cura.fur.dũ tex.dicit ꝙ licet curator furioſi dato in teſta
mento remittaẽ ſatiſdatio,debet tñ curator apud acta promit-
tere defenſionem furioſi antequam accedat ad curationẽ . dicit
glo.Illud eſt,quia curator in teſtamento perfectè dari non põt,
ideo tunc requiritur decretum iudicis.ſentit ergo glo.ſecus eſſe
in tutore, q in teſtamento perfecte datur.¶ Sextò probari videẽ
iſta concluſio per tex. in l. teſtamento. ff. de teſt.l. 3. & l.ſi.ff.de
cõfir.tutore.d.l.ſi.§.cum antiquitas.C.de cura.furio & §. 1. in-
ſtit.de ſat.tu.vbi diciẽ ꝙ tutori teſtamentario remittitur onus
ſatiſdandi,quia eius fides a teſtatore probata eſt:ergo cẽſetur re
miſſa & illa promiſsio defendendi quia ſatiſdatio venit in con-
ſequentiam illius promiſsionis:& a quo remouetur conſequẽs,
cenſetur remotum & antecedens. Bal.in l. conuenticulam. col.
4.C.de epi.& cle.Septimo iſtud ſubtiliter intuenti videtur pro
bari in d.l. ſi.§.& ſiquidẽ.C.de cur.fur.& in l.de creatiõibus.C.
de epi.audiẽ. vbi tex.dicit ꝙ licet curatori furioſi teſtamẽtario
remiſſa ſit a lege ſatiſdatio,tñ tenetur promittere defenſionem
furioſi.vult ergo tex.ꝙ niſi hoc declaratum & expreſſum fuiſ-
ſet,ex ſola remiſsione ſatiſdationis remiſſa etiã cẽſeretur & pro
miſsio defenſionis.ideo tex.in d.l.teſtamento.ff. de teſta. tutel.
& in d. §.1.inſt.de ſatiſ.tu.in tutore teſtamentario ſimpliciter di
cit remiſſam eſſe ſatiſdationem,quaſi ex hoc ſatis dicatur remiſ
ſa promiſsio defenſionis . ¶ Octauo oſtendo,ꝙ iſta promiſsio
4 non videtur neceſſaria ex quo ſatiſdare non tenetur,† quia etiã
ſine promiſsione tutor teſtamentarius ſi quid male geſſerit,obli
gatur adulto.to.ti.ff. de tutel.& ratio diſtrahen.& to. ti. C. arb.
tutel.ff.& C.de admi.tutor.immo punitur tutor male adminiſ-
ſtrans extra ordinem.l.in cos ff. de tutel. Ancb. in conſil. 330.
col.ſi.nõ etiam intereſt promiſsionem fieri ratione hypothecæ
bonorum , quia bona tutorum ſunt ipſo iure obligata pro ad-
miniſtraris.l.pro officio. vbi Bar.C. de admi. tut. & ſtatim ſunt
obligata ab initio adminiſtrationis ſecundum Bar. Soci. in cõſi.
61.in ſecundo dub.lib.1 immo etiam bona ſecundi mariti ſunt
hypothecata pro mala adminiſtratione vxoris quæ tranſiuit ad
ſecunda vota, non reddita ratione tutelæ. l. 2. C. quando mul.
tute.offi.fung.po.Soci.in conſi.176.colum.2.lib.1. ¶ Nono põ-
dero

deto rationem, quare ſatiſdatio remittitur tutori teſtamẽtario, quia eius fides a teſtatore ꝓbata eſt. iſta ratio tã militat in promiſsione defenſionis, ſicut in ſatiſdationẽ, ergo idẽ ius in vtroq; caſu eſſe debet. l. illud. ff. ad leg. Aquil. l. a Titio ff. de verb. obli. Immo maior ratio vr̃ eſſe in remiſsione talis promiſsionis quã ſatiſdationis: quia remiſsio ſatiſdationis eſt magis præiudicialis, ꝙ remiſsio promiſsionis. Nã ſi remittitur promiſsio, adhuc tñ tutor cui remittitur, manet obligatus, & bona eius obligata pro adminiſtratione. ſecus in ſatiſdatione, quia nullus pro ſatiſdatione remiſſa obligatur: itaq; ſi remittitur, qđ eſt plus, multo magis remiſſum cenſeri debet, quod eſt minus. regula cui licet, de reg. iur. li. 6. l. nec in ea, verſ. ſed cui occidere, vbi Bar. ff de adul. cũ ſimi. quæ Iaſ. no. in l. in actionibus, col. 3. in 2. not. ff. de in lit. iurando. ❡ Decimò, iſta ratio remittendæ ſatiſdationis, eſt finalis, quia niſi eſſet præſumptio fidei a teſtatore probatæ, non remitteretur ſatiſdatio, iuxta not. in l. 2. §. fin. ff de dona. Cor. in conſi. 101. col. fin. lib. 2. Soc. in conſi. 26. col. fi. lib. 3. ſed qñ ratio eſt finalis, ipſa diſponit de lege eã extendendo ampliando & reſtringendo. Bal. in c, 1. §. ſi decedenti, qui ſi. dat. poſſ. Cor. in cõſ. 257 ad fi lib. 2. in conſ. 90. col. 5. lib. 3. in conſ. 121. col. fi. in cõſ. 236. col. 2. eo. lib. 3. & in conſi. 53. col. pe. lib. 4. Conſequenter iſta ratio finalis militans, & quidẽ multo magis in remiſsione promiſsionis de defendendo, legem extendet ex arbitrio ad iſtam promiſsionem diſponendo de lege. ❡ Præmiſſa liceat videantur efficacia & fortiter vrgere, tñ non auſim ita omnino rñdere, qa contrarium in terminis tenet Pau. de Caſt. in conſi. 391. Poſtq̃ iſte tutor. col. 2. verſ. licet igitur, lib. 1. Barth. inter conſilia Curtij Senioris in conſi. 67. col. 17. poſt med. per tex. in d. §. fi. vt hi qui obli. Sed tñ ceſſat præmiſſa difficultas in caſu nr̃o, in quo præmiſſa eſt poteſtas tutori adminiſtrandi citra omnem confirmationem & confectionem inuentarij, extra omnem actum iudicialem. Amplius data fuit libera, & plena poteſtas, ac baylia circa regimen. deniq; liberauit a redditione rationum, ita teſtator exhibuit eius affectum immodicũ erga tutorem in principio, medio, & fine: nam confirmatio & actus iudicialis pertinent ad initium, regimen ad medium, redditio rationum ad finem. Planè non ambigui iuris eſt, poſſe teſtatorem permittere tutori poteſtatem adminiſtrandi non accedente confirmatione, vel decreto, aut actu iudiciali. Bar. in l. legitimos, col. 1. verſ. quæro verũ, & ibi in addit. ff. de leg. tutor. Ang. in cõſi. 103. Cor. in conſ. 236. col. 1. lib. 3. ꝙ voluntas teſtatoris efficacior ꝓbatur ex illis verbis, nõ ſemel geminatis, Liberam, plenam poteſtatem bayliam, ſine confirmatione, ſine actu iudiciali. etenim non liberè adminiſtraret, ſi promiſsionem implere teneretur, ob ea quæ de efficacia dictionis Liberè ſcribũt Mod. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. Cur. Iunior in conſ. 210 3. concluſ. Cor. in cõſi. 267. col 5. circa med. verſ. confert ad præiudicia, lib. 4. vbi ꝙ cenſetur remiſſa cautio vſufructuario, qñ permittit, vt vſufructu liberè gaudere, ac frui poſsit, & alibi ſæpe doc. ❡ Ad hæc ſi aliud deſendamus, non plena eſſet poteſtas adminiſtrandi, ex his, quæ notantur per Bart. de plena adminiſtratione. l. inter bonorum. ff. de admini. tuto. in l. 1. col. fina. ff. de offi. procur. ceſſ. & in l. procurator cui libera. ff. de procura. Iam ſi decretum eſſet neceſſarium, non liber tutor fieret ab actu iudiciali, ad voluntatem teſtatoris, contra. §. diſponat, in auct. de nup. & l, 1. C. de ſacroſ. eccle. Pleraq; ſi vellem cumulare poſſem, quæ geminatorum verborum efficacia aget, ſed abundans putaui apud Senatum vndiq; conſultiſsimũ. ergo ſi teſtator condonauit neceſsitatẽ decreti, cẽſetur remiſiſſe omnia, quæ ea conſequuntur. l. ſi duo patroni. §. Iulianus, & l. ex duobus. §. ſiquis iurauerit. ff. de iureiur. Iaſ. in l. ſciendũ, col. 12. ad fi. ff. de verb. obl. ❡ Quibus conſequens videtur, text. in §. omnem. non obtinere, quotiens decretum, aut confirmatio tutelæ non deſiderantur. Ex præmiſsis concludo, nõ bene fuiſſe pronunciatum per iudicem, a quo, acta eſſe nulla ob defectum promiſsionis de defendendo. Taurini, 22. Octobris. 1534.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quo cauetur, vt ſoluatur certa quantitas rerum petitarum pro ſigillo, ſit cauſa, vel generalis, vel particularis, intelligi debet de rebus æſtimabilibus.*

2 *Redditio rationum duo continet, computum dare, & reliqua reſtituere.*

3 *Incertum & nullum æquiparantur.*

4 *Extenſio fit ſecundum qualitatem & naturam extenſi.*

5 *Decretum debet intelligi, prout poſsibile eſt, ipſum adaptari,*

6 *Agens ad redditionem rationum, agere debet ſecundum naturam illius actionis.*

7 *Sententia interpretatur ſecundum naturam actus, ſuper quo prolata eſt, etiam verba impropriando.*

8 *Ante factam liquidationem, nulla debetur gabella ſigilli.*

9 *Stante ſtatuto, vt contra inſtrumentum nulla exceptio opponi poſſit, opponi poteſt, quòd non eſt liquidum.*

10 *Clauſula appoſita ad vnum finẽ, non debet trahi ad aliũ finẽ.*

11 *Quando fit relatio vnius ad alterum, qualitates vtriuſque diſpoſitionis, æqualiter debent intelligi determinatè.*

12 *Vnus actus recipit interpretationẽ a verbis ꝓlatis ĩ alio actu.*

13 *Promiſſio facta ſine cauſa, præſumitur facta ex cauſa contractus præcedentis.*

14 *Quandò agitur ad redditionẽ rationũ, in proſecutione cauſæ debent deduci certæ res adminiſtratæ, vt ſententia fieri poſsit.*

15 *Verba generalia ſtatuti reſtringuntur, ne correctio inducatur iuris communis.*

16 *Quando aliquid fit contemplatione alterius, inſpicitur illud, cuius contemplatione fit actus.*

17 *Gabella eſt res odioſa.*

CONSILIVM CCXXXI.

❡ Pro nobili Ioanne Girandi Burgenſe Chamberiaci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Circa præſentem cõſultationẽ, in qua agitur de explicatione decreti Ducalis editi ſuper quantitate ſoluẽda pro iudicijs ſeu ſententijs diffinitiuis, quo cauet, vt ſoluatur certa quantitas rerum petitarũ pro ſigillo, ſiue acta fuerit cauſa particularis vel gñalis, aut vſis. videndum eſt, quia actor egit contra hæredes adminiſtratoris ad redditionem rationum, deinde in quadã parcella poſt libellum ſubiecta expreſsit multa bona in ſpecie, an obligetur lata ſententia abſolutoria contra eum ad ſolutionẽ ſigilli, conſiderato valore ipſorum bonorum; aut teneatur tñ, quaſi egiſſet ad aliquod incertum? ❡ Videretur dicendum prima fronte, ꝙ teneatur ſm valorem bonorum. Nam etiã is, qui petit rationes reddi adminiſtratorum, poteſt ſpecificè & expreſsè petere aliquas res certas, quas eſſe liquidas patet. l. 1. & ibi Bar. C. ſi adven. rẽ iud. Alex. in conſi. 570. col. 2. lib. 2. & in conſ. 80. col. 1. lib. 4. igitur cũ in cauſa fuerint expreſsè multæ res certæ, & particulariter, vt ſoluenda quantitas ſigilli, ſm æſtimationem talium rerum. Bal. in l. gñaliter. C. de Epiſ. & cler. Bar. & doc. in l. 4. §. prætor. ver. toties. ff. de dam. infer. Sed præmiſsis non obſtantibus, puto concludendum in fauorem actoris, ꝙ non obligetur conſidera-
1 to valore ipſorũ bonorum, ſequentibus fundamentis. ❡ † Primò, quia tale ſtatutum, ſeu decretũ dñi debet intelligi de rebus æſtimabilibus. Bar. in d. l. 4. in §. prætor ait, ad fi. ff. de dam. infect. & in l. ita autem, in prin ff. de admi. tut. Alex. in conſ. 57. col. 2. lib. 2. Sed qñ agitur, vt reddatur ratio adminiſtratorum, cauſa dicitur inæſtimabilis, nec æſtimari poteſt conſiderato principio, & fine cauſæ: nam a principio non petitur præciſè, vt detur vel reſtituatur certum quid, ſed tñ in genere, vt reddatur ratio. Similiter non condemnatur conuentus, ad dandum vel reſtituendum certum quid, ſed tantum, vt reddat rationem, qñ aliud certum non apparet, quod factum dr̃ eſſe incertum, cum per tempus li-
2 tis ignoretur quantum ſit, vel dandum, vel reddendum, † nam redditio rationum duo cõtinet, computum dare, & reliqua reſtituere. l. quamuis, & l. cum ſeruus. ff de cond. & demon. l. ſi ita fuerit. §. quarto. ff de manu. teſta. l. purè, in fi. ff. de fideic. libe, cũ ſimil. ideo hoc factum reddendæ rationis aliter æſtimari nõ poteſt, quantũ videlicet conuentus præſtare teneatur, aut actor petat, niſi computo dato, & ratione reddita: quæ ſi non reddatur, aut reddi non debeat, oĩs ceſſat certitudo & æſtimatio: ergo ſi æſtimatio eſt habenda propoſita neceſsitate reddendæ rationis, ceſſante illo præſuppoſito ceſſat æſtimatio. gl. in l. mancipia. C. de ſer. fugi. Rom. in ſing. 186. Statutũ puniens. Dec. in c. conſtitutus, col. 2. de reſcrip. in cõſ. 301. col. 1. circa med. & alibi ſæpe. & antecedẽti deſtructo, nullã eſt dare conſequentiã. l. 1. §. huius rei. ff. de offi. eius. l. ſed & hæ. § ꝓtor. ff. de ꝓcur. l. ꝙ & ꝓ manus. ff. de iure codicill. l. ſi homo mortuus, vbi Iaſ. ff. de verb. obli. l. apud antiquos, cum ibi not. C. de furtis. glo. c. Epheſis. 43. diſt.

igitur

2 igitur factũ ad quod actum eſt, vt ratio reddatur, dr̃ incertum,
quia omnino ignoratur quantum deberi poſsit ante redditã ra-
3 tionẽ. † ſed incertum & nullum a quiparantur. l. duo ſunt Ti-
tij. ff. de teſta, tute. conſequenter res incerta non recipit æſtima
tionẽ. ¶ Secundò, ꝙ decretũ dñi, loquẽs de iudicijs gñalibus ſeu
vñibus, debeat intelligi, qñ petuntur certæ res & æſtimabiles. ꝓ-
batur, quia loquitur extenſiuè attendendo dicta in iudicijs par-
4 ticularibus ad iudicia gñalia ſeu vñia: ſed † extenſio intelligitur
facta ſm qualitatem & naturã extenſi. l. cũ ſtipulatus ſim mihi
a Proculo. ff. de verb. obl l. legẽ. C. de loca. Bart. in l. 1. §. & poſt
operis. ff. de ope. no. nun. facit tex. in l. ſed ſi manente. ff. de præ-
ca. & in c. eccleſia, el 1. vt lite pendente. ſed decretũ in iudicijs
particularibus loquitur qñ petitur, certa quantitas vel res æſti-
mabilis, ad eundẽ modũ exaudienda ſunt verba decreti loquen-
5 ris de iudicijs gñalibus vel vñibus. ¶ † Rurſus, decretũ debet in-
telligi, prout poſsibile eſt ipſum adaptari Alex. in conſi. 81. col.
2. lib. 6. poſt Bar. in l. 1. § lex Falcidia. ff. ad leg. Falci. vbi ſtante
ſtatuto quòd litigantes teneantur cõpromittere in cões conſan
guineos, tale ſtatutũ non habet locũ in extraneis, quia nõ habet
cões conſanguineos, ſed ſolũ habet locum in coniunctis haben-
tibus cões conſanguineos, prout poſsibile eſt adaptari verba ſta-
tuti; igitur dũ ſtatutum ſeu decretum loquitur de iudicijs gña-
libus & vñibus, debet intelligi, qñ in eis conſtat de certis rebus,
aut quantitatibus facta probatione, aut liquidatione, prout poſ-
ſibile eſt, quæ liquidatio fieri non poteſt in redditione rationũ
ſublato antecedenti & ſentẽtia dicta abſolutoria, ꝙ quis ratio-
nes reddere non teneatur. ¶ Tertiò, qñ agitur ad redditionẽ ra-
tionũ, in ſuſpenſo & in dubio eſt, quantũ debeatur quo ad vſq;
reddita ſit ratio, & cõſtet quanta ſint reliqua: ergò emolumentũ
ſigilli non debetur ante liquidationẽ, & declaratione reliquorũ;
& ſi reliqua declarent, debebatur emolumentũ ſigilli ſm ipſã
declarationẽ ſecutã: ſi autẽ nulla fiat declaratio, nullũ debebit
emolumentũ. Soci. pulchrè in conſ. 76 Viſa facti contingentia
& ſtatutis, col. 4. ver. confirmatur, aũ gabella lib. 1. vbi late con-
firmat. & vltra Soci confirmo, nã præcedentia actus non debẽt
poſſe plus operari, q̃ ipſe actus ſi ſecutus eſſet. l. Iulianus verum
debitorẽ. ff. de cond. indeb. vbi Iaſ. in prin. no. Sed in caſu nr̃o ſe-
cuta ſñia abſolutoria, ꝙ reus non teneatur rationẽ reddere, ni-
hil ab eo peti põt; conſequenter ſigilli vtilitas nulla debet, ideo
videret abſurdum, ꝙ pendente hoc dubio euentu an teneat red
dere rationẽ vel non, debeat cõmodum ſigilli, quod non debe-
retur reo abſoluto: & ſic abſurdiſsimũ fieret, ꝙ plus operet pẽdẽ
6 tia actus, quàm ipſius actus certitudo & declaratio. ¶ † Quartò,
ille qui agit ad redditionẽ rationũ, agit ſm naturã illius actio-
nis. i. ꝙ ſi ipſe agens inuicẽ aliquid debeat adminiſtratori, com-
penſatio habeatur & reliqua tm̃ reſtituantur. l. cum ſeruus. ff. de
cond. & dem arg. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. nã omnis gñalitas in-
telligitur & reſtringit ſm naturã actus cui adijcit. l. ſi vno prin.
ff. loca. Bal. in l. non ambigitur in ſi. ff. de leg. in rub. C. de cõtrah.
emp. in 9. q. & in l. a procuratore. C. man. adducit dictũ Inno. in
c. ex literis, de iure patr. no. Alex. in conſ. 60. ad ſi. lib. 7. Iaſ. in l.
7 non oĩs, col. 2. ff. ſi cer. pet. † nã etiã ſñia ipſa interpretatur ſecũ
dum naturã actus, ſuper quo prolata eſt, etiã verba impropriã-
do. glo. in l. & puto. ff. famil erciſ. Bal. in l. ſi. C. cõi diui. Soci. in
conſi. 255 col. ſi. lib. 2. Cor. in cõſi. 33. col. pe. lib. 4. a fortiori idẽ
dicendum eſt in libello claro, in quo etiã ſi eſſet ambiguitas, ſta
retur declarationi ipſius libellantis, l. ſi quis intẽtione ambigua.
ff. de iudi. licèt ergo gñaliter actũ fuerit ad reddendũ rationẽ, tñ
reliqua tm̃ cenſentur petita ſecundũ naturã ipſius actionis, con
ſequenter decretũ dñi eſt interpretãdũ, ꝙ debeat quantitas pro
ſigillo. ſ. quatenus aſcendit quantitas reliquorũ ſecundũ naturã
petitionis. Bene faciunt not. per doc. in l. fructus. ff ſolu. matr. &
in l. non amplius. ff. de leg 1. vbi ſi de oĩ quantitate contenta in
contractu pſtanda ſit gabella, intelligitur de quantitate, q̃ ſupe-
reſt deductis oĩbus expenſis. Eodẽ modo intelligimus illud de-
cretũ, ꝙ fiat detractio eorũ, q̃ per adminiſtratorem non debe-
buntur habita ratione ad reliqua tm̃; & ſi reliqua nulla ſint, de-
beat ur deficiente ſubiecto, in quo fiat æſtimatio: quia non entis
nullæ ſunt qualitates. l. eius qui. ver. ꝙ ſi ſtipulatus. ff. ſi cer. per.
l. 1 ff. de vſufr. ¶ Quintò facit, quod ſcribit Bal. in conſi. 444. lib.
4. vbi ſtante ſtatuto, ꝙ de pretio ſoluatur gabella, ſi quis emit rẽ
pro pretio declarando per tertiũ. debet declarari tali pretiũ, vt
debeatur gabella, & ſi electi ad arbitrandũ pretiũ nolunt decla-
rare nulla debetur gabella, nec poteſt reſpub. cui debetur gabel
la, cogere arbitratores, vt pretium declarent, niſi talis cõtractus
8 eſſet factus in fraudẽ gabellæ. Eodẽ modo in caſu nr̃o † ante fa
ctã declarationẽ & liquidationẽ nulla debebitur gabella ſigilli,
maximè cum hic eeſſet oĩs fraudis ſuſpitio, cum actũ ſit ex na-
tura rei. Simile videmus ſi quis promittit aliquid ſoluere in cer
to termino, tñ ſi ante ſolutionem debeat fieri aliqua liquidatio,
non currit terminus ante factã liquidationem. Aret. in conſ. 94.
col. ſi. verſ. ſed terminus aſsignatus. Cor. in conſ. 244. col. 2. poſt
9 med. lib. 1. & adeo ante omnia requiritur liquidatio, † ꝙ ſtan-
te ſtatuto vt contra inſtrm̃ nulla exceptio opponi poſsit, poteſt
tñ opponi, ꝙ inſtrm̃ non eſt liquidum. Bal. in l. 2. C. de exec. rei
iudi. & in conſi. 61. In iſta quæſtione, col. 2. lib. 2. Soci. in conſi.
4. col. 1. in conſi. 51. col. 2. ad ſi. verſ. 3. confirmo. & in conſ. 150.
col. 6. ad ſi. verſ. 2. regula, lib. 1. Ideo abſurdum videretur, ꝙ rei
incertæ debeatur gabella iſta iudicialis ante liquidationẽ. ¶ Su-
pereſt rñdere ad contraria. valet ꝙ non fuerit actum ſimpliciter
ad redditionem rationum, ſed ad certas res & quantitates con-
ſideratis verbis rotuli, ſeu parcellæ in quibus perſpicuè petitur
certa bona: ergo a verbis non eſt recedendum. l. ille aut ille. §.
cum in verbis. & l. non aliter. ff. de lega. 3. cum ſimi. Sed ad iſta
rñdetur ꝙ principaliter debet conſiderari petitio, ſeu ſupplica-
tio, in qua actum fuit ad redditionẽ rationis. & licèt ſcripta fue-
rit parcella, in qua deſignantur & petuntur certa bona, illa fuit
edita principaliter ad oſtendendum, quæ bona fuerint adminiſtra-
ta, & ſic acceſſoriè ad ipſam petitionem: ergo nõ poteſt muta-
re, ſeu alterare naturam principalis diſpoſitionis, clem. 1. ad ſi.
de præb. per quem tex. dicit Ant. de Bu. in conſi. 29. Viſis pun-
cto, & quęſitis. ꝙ verba prolata ad executionẽ, non alterant vim
primariæ diſpoſitionis, ſed ſolum in ſuo primo intellectu con-
firmat, nihil addẽdo. quam regulam pulchrè exornat dñs Iaſ. in
l. ea pupillari. ff. de vulg. & pupil. & illam reg. dicit ſolennem &
ſingularem, & ad multa conſerre. idẽ Iaſ. in l. qui Romæ § duo
fratres, col. 15. verſ. adde pro iſta cõi. ff. de verb. obl. Eandem re-
gulam dicit notabilem idem Iaſ. in l. ius autẽ ciuile, col. 2. circa
med. ff de iuſti. & iure. Nec amplius poſſunt operari verba poſi-
ta ad executionem, ſeu acceſſoriè q̃ vt declarent mentem expo-
nẽtis: Cor. Inn. in conſi. 3 eiuſdem regulę tanquam ſingularis &
notabilis meminit etiam Deci. in c. relatum, col. 3. de offi. dele.
in conſi. 38. col. 5. circa ſi. in conſi. 90. col. 2. & alibi ſæpe. Si ergo
illa bona fuerunt ſpecificata in rotulo ad demonſtrandum, quæ
bona fuerint adminiſtrata, non debet illa demonſtratio agere di
uerſum effectum, & inducere nouã diſpoſitionem ſeu petitio-
nem, etiam ſi illam videantur includere. l. cum tale § legato ſal
ſam. ff. de condi. & dem. Alibi dicit Car. in clem. 1. §. ad hæc, in
10 3. oppo. de præb. ꝙ † clauſula appoſita ad vnum finem, nõ de-
bet trahi ad alium finem. facit tex. in c. ad noſtram, de appel. ꝙ
autem mens actoris fuerit ſubijcere illam parcellam, vt demon-
ſtraret, quæ bona fuerint adminiſtrata apparet ex poſitionibus
in quibus dr̃ fuiſſe adminiſtrata bona, & perueniſſe ad manus ad-
miniſtratoris, prout in rotulo ſua parcella: ergo parcella ſubie-
cta poſt poſitiones ſeu libellum, & in eis relata, debet intelligi
relata ſm naturã & qualitates diſpoſitionis, in qua ſit relatio l. ſi
iſta ſcriptero. & ibi Bar. ff. de cond. & dem. l. a filio § pater. ff. de
alim & ciba. leg. & relatum dr̃ eſſe in referente cũ omnibus ſuis
qualitatibus. Bar. in l. ſi quis ſeruum. §. ſi. ff. de leg. 2. & in l. 2. ad
ſi. ff ſi fami. fur. feciſſe dica. & in l. 1. in prin ff. de recepta. Illa er-
go parcella relata in poſitionibus, ſi debet intelligi ſecũdũ qua-
litates poſitionum referentium, non debet intelligi ꝙ actor om
nino & præciſè voluerit recuperare bona notata in parcella: ſed
ſolum ꝙ eorum nomine ratio redderet, ex quo in poſitionibus
nihil præciſè petitur: alioquin parcella relata in poſitionibus eſ
11 ſet diuerſæ naturæ a materia poſitionũ. † Rurſus, qñ ſit rela-
tio vnius ad alterum, qualitates vtriuſq; diſpoſitionis æqualiter
debẽt intelligi determinatè. Dec. in cõſ. 90. col. 1. poſt med. verſ.
r. quia clarum eſt. vt ergo ſeruetur æqualis determinatio in po
ſitionibus referentibus, & parcella relata, ita habenda eſt inter-
pretatio, vt ea quæ petuntur in parcella, cenſeant petita ad hoc,
vt eorũ nomine ratio reddatur. facit tex. in l. ſi. C. de ſenten. vbi
Bar. dicit illũ tex. eſſe ſingularẽ, ꝙ relatio quæ ſit ad aliqua de-
bet eſſe pariformis. Itẽ ſi relatio in dubio vera fieri debet, pro-
ut habenda eſt. l. Iulianus, vbi Bar. ff. de hære. inſti. neceſſariũ eſt
dicere, ꝙ relata in poſitionibus, fuerint relata ad finẽ in poſitio
nibus memoratũ. i. vt ꝓ ipſis relatis rõ reddat, alioquin nõ eſſet
vera relatio, ſi expreſſa in parcella in ea notata fuiſſent ad aliũ
finẽ, q̃ expreſſũ in põnibus. ¶ Tertiò. ꝓ rñſione facit regula, quæ
cauet, talia eſſe ſubiecta, qualia ꝑdicata demõſtrant. c. inter dile-
ctos,

ctos,ver. cæterum, de fide inſtru.l. 3.& ibi Bal.ff. de fun.inſtruc.
Soci. in conſi.53.col. 10. verſ.53.probatur, lib. 1. ſed in ſupplica
tione & poſitionibus prædicatur de ratione reddenda, ergo par
cella q̃ ſubijcitur, & in prædicato refertur, debet intelligi ſm ip
ſum prædicatum.i. ꝙ deſcripta in ſubiecto petantur ad hoc, vt
eorum reddatur ratio, maximè,quia natura verborum nihil re-
pugnat Et iſta ſubauditio.i. ꝙ ideo petantur illa bona, vt de eis
ratio reddatur, extranea videri non debet, qñ per eam ceſſat ab-
ſurditas,ne videatur quis in vna parcella ſubiecta ad demõſtra-
tionem & executionem ſuppoſitionis, & poſitionum, nouã mo
uere petitionẽ. & ratione vitandæ abſurditatis permittitur ſub-
auditio.c.ſuper quæſtionũ, in prin. & ibi Panor. in 2. no. de off.
deleg. gl.in c 1.in verbo defenſorem. & ibi Card. Alex.15.diſt.
Rurſus, iſta ſubauditio eſt ſm naturã materiæ deductæ , nempe
agebatur contra hæredes adminiſtratoris , pp adminiſtrationẽ
& in actis dr, ꝙ fuerunt adminiſtrata bona, de quibus in parcel
la ergo ſubaudire ad verba parcellæ , ꝙ ideo petantur bona, vt
eorũ reddatur ratio.Hoc arridet naturæ materiæ deductæ , quo
caſu ſubauditio ſuſtinetur.l.1 §.ſi autem.ff.de hæred.inſt. Dec.
in conſ 181.col.2. circa med. Quartò,pro rñſione facit regula.
12 † ꝙ vnus actus vel ſcriptura recipit interpretationem a verbis
prolatis in alio actu,ſeu ſcriptura. l.vxori §.fi.vbi Bar. ff.de leg.
3.Alex. in conſi. 69. col. 1.ad fin. lib. 6. Sed in ſupplicatione &
poſitionibus , immo etiã in ipſo rotulo & parcella 66. declarat
agens intentionem ſuam reſpicere ad redditionem rationis;aliæ
ergo parcellæ in quibus certa bona petuntur, ſm præmiſſa de-
bent intelligi . nã actus qui ſequitur etiam ex interuallo ſumit
interpretationem ab actu pcedenti , & ſ.n nũ declaratur. Barb.
inter cõſilia Alex.in conſ 94.col.1. lib.3. & in cõſ.52. Circa hãc
dubitationẽ,col.6.verſ.& ex iſto capite,lib.4. Alibi ſcribit Alex.
in conſi.69 col. 1.in fi.lib.6.ꝙ ex verbis prolatis in vna ſcriptu-
ra,ſumit interpretatio; quid ſenſerit idẽ diſponens in alio actu,
vel alia ſcriptura,per tex.in d.l.vxori.§.fi.Idẽ voluit Curtius Se
nior in conſi.49.col.4.circa med. vbi ꝙ voluntas declarat , non
tã ex eadem,q̃ ex diuerſa ſcriptura,per tex.in §. itẽ lapilli.inſti.
de rerũ diuiſ. vbi gl.ad idẽ adduco tex. in l.3.ff. de fundo inſtr.
vbi diſpoſitio facta in codicillis, ſumit interpretationẽ a legato
facto in teſtamento. nã in teſtamento teſtator legauit libertis
fundũ inſtructum; poſtea in codicillis mandauit fundũ, reſtitui
ſimpliciter, non exprimendo fundũ inſtructum: dr ibi, ꝙ intel-
ligitur grauamen de fundo inſtructo, de quo tñ tex. vide Alex.
in conſi. 204.col.3.poſt med.lib.6. Ad idẽ adduco Calc.in conſi
13 79.col. 2.poſt med.vbi ꝙ † promiſsio facta ſine cauſa, præſumi-
tur facta ex cauſa contractus præcedentis,etiã ex interuallo, per
gl.in l.triticum,in ver.cogitauerit. ff.de verb.ob. Non ab re igi-
tur fuerit interpretari parcellas ſequentes, ſm naturã ſuppoſ.&
poſitionum præcedentiũ. Quintò,cum in pcedentibus & ſeq.cõ
ſiderando ſupplicationem, poſitiones, & illã parcellã 66.perſpi-
cuè declaretur mẽs actoris, ꝙ reſpexerit ad redditionẽ rationis:
idem probandũ eſt, ꝙ ad alijs parcellis : nã talia probantur eſſe
media, qualia pcedentia & ſequentia demonſtrant. Soci.in cõſi.
71.col. pen. poſt med.lib. 2.& ſi aliter diceremus, ſequeretur, ꝙ
eiſdẽ bonis voluiſſet actor inferre duplex iudiciũ diuerſæ natu-
ræ & qualitatis,quod expreſsè non potuiſſet.l. 1.C.de fur.no.in
l.edita.C.de eden. quæ diuerſitas oñditur, nã agendo, vt reddat
ratio,non petit præcisè ipſa bona , ſed reliquorũ tñ reſtitutio-
nẽ conſentiendo ad actum cõpenſationis , ſi adminiſtratori ad
aliquid obligetur . Itẽ conſentiendo detrahi de bonis expreſsis
in parcella,ſi quæ forrè conſumpta aut alienata ſunt ex cauſa le
gitima, planè præcisè petendo ipſa bona, expreſsè remittit , &
reluctatur ad cõpenſationẽ,& omnẽ deductionẽ, ſeu detractio-
nem: idcirco non eſt pſumendũ voluiſſe actorem duo diuerſa &
contraria remedia proponere , quod iure prohibetur, & in quo
poteſtatẽ non habet.l.q̃q̃, de ritu nup.facit tex.in c.a nobis , de
ſenten.excom. Bar.in l.ſi quis ſub conditione , ad fi.ff. de condi.
inſti.facit idẽ Bar.in l.codicillis.§.inſtituto.ff. de leg. 2. Alex.in
conſi.95.lib.6.& in conſi. 50.ad fin.lib.7. cum ſimi.¶ Sextò,pro
14 rñſione conſideremus, ꝙ † qñ agitur ad redditionem rationum
in proſecutione cauſæ debent deduci , & probari certæ res &
quantitates adminiſtratæ,vt ſententia ferri poſsit, ſuper quibus
ſeu de quibus rebus ratio reddi debeat. Soci.in conſi. 24.col. 12.
verſ.quinimmo licèt procedat libellus,lib. 1. ergo illa petitio &
ſpecificatio facta in rotulo, debet cenſeri facta ad modum ne-
ceſſarium.i. vt in proſecutione iudicij generalis probatio requi
ſita & neceſſaria fieret : præſumitur. enim quis feciſſe illud eo
modo,quo tenebatur ex forma actionis,arg.l.fi.C.de all. pupil.
præſtan.Bar.in l.cum ſeruus.ff.de verb.obl. in l. triticum. ff. de
verb.obl.& in l.2.ff.de cond.& dem. Itẽ præſumitur quid factũ
ob eam cauſam,ob quã fieri debebat.l. ſi cum dote.§. ſi pater. ff.
ſolu.matr. Bal.in l fi.col. 1. verſ. ſed nunquid præſumitur. C.de
ſenten.quę ſine cer.quant.& in l.nulla. C. de iure dotium. Facit
tex.in l.cũ te,a contrario ſenſu.C.ne vxo.pro mari. & cũ eiuſmo
di ſpecificatio ſit de natura iudicij intentati, præſumendũ eſt eã
fuiſſe factam ſm illius naturã, non ad effectũ nouæ petitionis.
Bar.in l.cũ quid,in 3.no.ff.ſi cer.pet. & declaratur voluntas di-
ſponentis ex natura rei, vt id cenſeatur voluiſſe, qđ eſt de natu-
ra rei. Old.in conſi. 253. Factũ tale eſt, rectores.conſi. 186.col. 3.
poſt med.¶ Septimò cõſidero, ꝙ ſi intentio actoris fuiſſet, ſub-
ijcere illam ſpecificationem ad effectum nouæ petitionis , eius
iudiciũ fuiſſet imperfectum: quia reſpectu gñalis actionis nulla
reperiretur facta proſecutio certarũ quantitatũ , ſeu rerũ, ſi illa
parcella tñ pertineret ad nouã petitionem : nam ſolũ cenſeret
petita reſtitutio illarum rerum, non autẽ redditio aliqua ratio-
num; quæ redditio non præſupponit reſtitutionem omniũ rerũ
adminiſtratorum; ſed reliquorum tñ,quod in dubio præſumen
dum non eſt, quod voluerit recedere a iudicio intentato , pro-
pter illam parcellam productam ad effectum demonſtrationis,
& declarationis tñ. arg.l.nam ad ea.ff.de cond. & demon.immo
reſtringitur diſpoſitio generalis, ne aliàs correctio inducatur vo
luntatis. Alex.in conſi. 167.col. 4. verſ. non obſtat nouum argu-
15 mentum, lib.7. ¶ † Similiter reſtringũtur verba ſtatuti genera-
lia, ne correctio inducatur iuris communis. l. vt gradatim. §.ſed
ſi lege. ff.de muner. & hono.in l.fi. §.in computatione. C.de iu-
re delib. facit tex. in l.qui bis idem. ff. de verb.obl. & in l.fi. C.de
noua. ꝙ in dubio non præſumitur nouatio actus. ideo dicẽdum
eſt, ꝙ per illam ſpecificationem bonorum noluerit agẽs noua-
re iudicium, ſed potius continuare , quia facilius continuat res
eſſe ſuũ, q̃ vt de nouo fiat. l.ſi pluribus. verſ. ꝙ ſi vna. ff. de verb.
obl. quem tex. ad hoc propoſitum allegat. Bal in cõſi. 127. Dñs
Iordanus, col. 2. circa med.lib. 2. ¶ Octauò cõſidero, ꝙ illæ peti-
tiones factæ in rotulo debẽt iudicari & denominari ſm effectũ,
non autẽ ſecundũ formam verborũ. Bal. in l. 2. C.cõmoda. per l.
Lucius. ff. de dona. facit tex. in l. inſulam. ff. de præſcr. ver. & in l.
vbi ita donatur. ff.de dona. cauſa mortis. Iaſ. in l. 2. §. item ſi in
facto, col. 3. ff. de verb. obl. in auc. ex teſtamẽto, col. 3. C.de col-
la.& latius in l.non codicillum, C.de teſt. & alibi ſæpe doc. ergo
licèt verba parcellæ videantur ſonare in petitionem, tñ conſide
rato effectu redditionis rationum , & quia agitur contra hære-
des adminiſtratoris , debent intelligi , ꝙ petuntur talia bona.ſ.
vt pro eis ratio reddatur ad formã ſuppoſ. & poſitionum. ¶ No-
nò conſidero, ꝙ ex quo parcella fuit relata in poſſeſsionibus, p-
ſumitur ſubiecta contẽplatione ipſarum poſitionum, vt demon
16 ſtraretur veritas contentorum in ipſis poſitionibus . ¶ † Sed qñ
aliquid ſit contemplatione alterius, inſpicitur illud, cuius con-
templatione ſit actus. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. & ibi Bart. ff.
de leg 1. l. fideicommiſſa. §. interdum; & l. plerunq;. ff. de leg 3.
l 4. §. fi. ff. de libera. leg. & ſemper conſiderare debemus non ip-
ſum actum ſimpliciter, ſed in qua ſiat cõtemplatione. l. ſi pater.
§. qui duos, & ibi Bal. ff. de adoptio. cum alijs collectis per Dec.
in conſi. 283. col. 5. verſi. & hoc confirmatur. in conſi. 279. col. 2.
Decimò conſidero, ꝙ ſi in rotulo voluiſſet actor nouũ petitio-
nem proponere, debebat in expenſas condemnari propter ad-
ditionem ſeu cumulationem nouæ petitionis, iuxta no. in l edi
ta. C.de eden. Rurſus eiuſmodi noua petitio fuiſſet dãnoſa agẽ-
ti propter ineptitudinem. & malam concluſionem: quia admini
ſtrator cogi præcisè non poteſt, vt reſtituat bona adminiſtrata:
ſed tantum & eorum nomine rationem reddat, & reliqua reſti-
tuat, vt ſupra dictum eſt. quid enim ſi bona adminiſtrata perie-
rit ſine facto, ſeu culpa adminiſtratoris ? vel quid ſi rectè, riteq;
fuerint alienata ? ex qua ineptitudine damnum paſſurus erat ,
quia propter ineptitudinem actionis abſoluitur pars ab obſer-
uatione iudicij cum expenſis. c. examinata, de iudi. Bal. in conſ.
417. quid habet probare, colum. 1. lib. 3. qđ eſt repetitum in cõ-
ſil. 404. lib. 5. tradit idem Bald. in conſi. 338. premittendum eſt
ad euidentiam, ꝙ duplex, in fin. lib. 5. Sed in dubio non cenſe-
tur quis illud voluiſſe, per quod damnum pati poſſet : nam ſi in
dubio non cenſetur quis tertio præiudicare. l. 2. §. ſi quis a prin
cipe. ff. ne quid in loco publ. c. ſuper eo. de offic. delega. cum ſi-
mil multo minus cenſetur, quis ſibi ipſi damnum velle afferre,
argu. l præſes. C. de ſerui. ideo veriſimile non eſt, quòd volue-

rit recedere a petitione apta proponendo ineptam, ſed ratione veriſimilitudinis reſtringitur diſpoſitio generalis ad id tantùm quod veriſimile eſt intellectũ fuiſſe. Alex. in con. 76. col. 1. lib. 4. ¶ Vndecimo conſidero pro reſponſione ꝙ licèt vbi agitur de redditione rõnũ, poſsit fieri petitio certa, illud eſt neceſſe intelligere prout ſupra declaraui, videlicet vt ſuper certis reddatur ratio, non reſpectu executionis, ꝙ præciſe cogatur reus ad reſtitutionem talium rerum: ideo ſi ageretur via executiua, tunc ſani non poſſet petitio certarum rerum: ita declarat Alex. in cõſi. 191. lib. 7. Iſtud etiam eſt de mente Ancha. in conſi. 435. Prima facie dicitur. vbi etiam ſubdit, ꝙ conuentus ad reddendum rationem, non dicitur in mora non offerendo quod debet ante factam declarationem & liquidationem quid & quantum debeat. Itaq; dicamus actum fuiſſe prout agi omnino oportebat. ¶ Duodecimo, vbi res eſſet dubia, pronunciandum eſſet cõ-
17 tra petentes emolumentum ſigilli: nã in effectu dicitur † gabella, quæ eſt res odioſa, contra quam in dubio fit interpretatio & iudicatur. Bar. in l. pupillus. ff. ad leg. Falci. Anch. in conſ. 264. præmittendum eſt. Ang. in conſ. 9. Cor. in conſi. 199. col. 4. lib. 1. & in cõſ. 153. lib. 3. Iaſ. in l. 1. col. 1. poſt med. ff. ſi ex noxa. cauſa aga. Dec. in conſ. 48. col. fi. & in conſi. 462. col. 2. Quanquam cauſam hanc magis puto perſpicuam q̃ vt dubitare præterea oporteat, quæ omnia iuris rationibus puto conuenire ſub correctione tamen. &c. Thaurini, ſexta Nouembris. 1534.

S V M M A R I V M.

1 *Si plures deliquerunt, cauſa eorum poteſt ſeparari, & ſinguli puniuntur per diuerſos iudices.*
2 *In connexis prohibito vno prohibitum cenſetur & alterum.*
3 *Non eſt inconueniens contrarias ferri ſententias inter diuerſas perſonas.*
4 *Quando pater in teſtamẽto pupillariter ſubſtituit filio, inſpecta veritate cenſentur duo teſtamenta, propter pluralitatẽ perſonarum patris; & filij.*
5 *Perſonarum diuerſitas, diuerſam medelam deſiderat.*
6 *Vnuſquiſque apud ſuum ordinarium eſt conueniendus.*
7 *Ab eadem ſententia appellari poteſt ab vtraque parte ad diuerſos iudices, quando capitula ſententiæ ſunt ſeparata.*
8 *Quando quis ſit iudex in cauſa propria.*
9 *In cauſa criminali contra ſubditos agitur principaliter vt delictum puniatur.*

CONSILIVM CCXXXII.

¶ Pro magnificis dominis Bagnolij contra Fiſcum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dñs Neuizanus in ſua ſylua nuptiali cha. 147. nihil recedit ab opinione probantium toties laicum gaudere priuilegio clerici ſocij, quotiẽs cauſa eſt indiuidua. quam opinionem etiam Soci. amplectitur in conſ. 12. col. 7. verſ. & eſt adeo potens. lib. 1. & in conſ. 85. col. fi. verſ. nona concluſio. lib. 3. Are. in conſ. 25. colum. 2. ad fi. in 2. dub. Dec. in auc. caſſa. col. 2. in ſecundo no. C. de ſac. ſan. ecc. & in l. ſi emancipati. col. 4. ante med. C. de colla. Fel. in c. 1. col.
8 3. de præſcrip. Iaſ. in conſi. 238. in fi. lib. 2. ¶ † Sed cui dubium, quòd ſi plures deliquerunt, poſſe ſeparari eorũ cauſam & ſingulos puniri per diuerſos iudices? nã iſta cauſa non poteſt dici cõnexa aut indiuidua, etenim connexum id dicitur, quod alteri ita connectitur & adhęret, vt neceſſario ex eo ſequatur ſiue in antecedens ſiue in conſequens neceſſariũ. Are. in conſi. 129. col. 12. verſi. his breuiter præmiſsis. & vltra Areti. allego tex. in c. ſi quis obiecerit, & c. ſi quis præbendas. 1. q. 3. gl. in c. 1. in verſi. tale. ad fi. presbi. lib. 6. † vbi in connexis prohibito vno prohibitũ
2 cẽſetur & alterũ, nec vnũ ſine altero poteſt impleri. Suadetur hoc ratione naturali: nam ſi ex vno alterum neceſſario non infertur, quæ poteſt cõſiderari connexitas? & propterea anima dicitur connexa corpori, quia ab eo diuelli non poteſt remanente eodem indiuiduo, iuxta no. in l. executione. ff. de ver. ob. & eo. tit. in l. 4. §. Cato, vbi Iaſ. in euidentialibus. Ang. in conſil. 326. Ex themate. col. 3. in 4. dub. Vbi quando contrauentio vnius hæredis tñ facit reſcindi totũ cõtractũ, puta, ſi vnus heres dicat contractũ factũ ui aut dolo, illa cõtrauentio dr̃ indiuidua, q̃a non põt eſſe in parte vis aut metus, quin ſit in toto, q̃ñ ſumus ĩ vnico cõtractu. ſed in pluribus delinquentibus põt vnus puniri ſine altero, nõ alterãdo ſubiectũ, immo q̃ñ vnũ põt eſſe ſine altero, nõ daĩ connexitas nec idẽ cõſtituunt ius in vtroq;. Bar. & doc. in l. ſed ſi plures. §. 1. vbi Iaſ. in 2. no. verſ. 3. adde ff. de vulgar. ſanè nihil prohibet plures eiuſdẽ delicti reos accuſari corã diuerſis iudicibus, & alios q̃dẽ cõdẽnari vno modo, alios ad aliũ modum iudicari, quia diuerſa põt eẽ eorum cauſa & diſpar rõ defenſionis. pro quo adduco Bal. in conſ. 334. Præmit-
3 tendũ eſt, in fi. lib. vbi ꝙ † non eſt inconueniens contrarias ferri ſñias inter diuerſas perſonas, per tex. in l. denunciaſſe. § quæſit. ff. de adult. ¶ Neq; refert ꝙ cauſa iſtorũ naſci videaĩ ex eodẽ delicto, quia ꝑꝑ hoc nõ dr̃ indiuidua. l. pater. ff. de iniur. ubi pro iniuria illata filio pr̃ põt agere duobus iudicijs ſeparatim, vno nomine filij, & altero nomine proprio ipſius: nã licet agaĩ de vna iniuria & vno delicto, tñ quia ex iniuria filij fit iniuria etiã patri & iniuria vtriuſq; poteſt eſſe diuerſa ſm qualitatẽ pſonarũ, ſi pater ſit dignior vel econtra, permittiĩ agere duobus iudicijs ſeparatim. Ad idẽ vr̃ tex. in l. ſi quis ſeparatim. ff. de appell. vbi q̃ñ ſunt plures obligati pro eadẽ cauſa adminiſtrationis, ſeparatim tñ poſſunt cõueniri & ſeparatim cõdẽnari: & ſi vnus appellet, eius appellatio alij nõ prodeſt. & ſic licèt factũ idẽ videaĩ, plura tñ facta reputanĩ ꝑꝑ pluralitatẽ perſonarũ, quibus iniuria facta ẽ, & ꝑꝑ pluralitatẽ pſonarũ q̃ adminiſtrauerũt. ¶ Si-
4 militer † q̃ñ pater in teſtamento ſuo pupillariter ſubſtituit filio, inſpecta veritate cẽſentur duo teſtamenta ꝑꝑ pluralitatẽ perſonarũ p̃ris & filij. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. teſta. licèt ſm fictionẽ cenſeaĩ vnũ teſtamentũ tñ reſpectu ſolennitatis. l. p̃ris & filij. ff. de vulgari. Et in terminis delicti quòd plura dicanĩ delicta ex pluralitate delinquẽtiũ, licèt delinquãt circa eandẽ rẽ, ſunt multa iura. l. itẽ Mela. §. ſed & plures. ff. ad le. Aquil. l. ita vulneratus, in fi. eodẽ tit. cũ alijs adductis p Bar. in l. ſi nõ ſortẽ. §. libertus. ff. de condi. indeb. vbi quòd ex diuerſitate perſonarũ, arguiĩ diuerſitas factorũ, no. Alex. in conſi. 188. ad fi. lib. 8. Alibi ſcribit Specu. in titu. de loca. §. nunc. & §. ad
5 euidentiam, ꝙ † perſonarum diuerſitas diuerſam medelam deſiderat: nam idem factũ in perſona vnius erit grauius, in perſona alterius erit leuius, ideo pœna diuerſa cõſtituaĩ in eodẽ delicto ſm diuerſitatẽ perſonarũ. l. Pedius. ff. de incẽ. rui. naufr. Et iſtud patet a ſenſum naturalẽ, nã ſi quatuor percutiunt vnum hominem, aliud eſt vulnus vnius, alterius aliud, & ſic deinceps. facit quod ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 94. Poſito ꝙ iſta, in prin. lib. 2. vbi quando plures perſonæ appellant in eodẽ libello, dicuntur plures appellationes ob pluralitatẽ perſonarũ, allegat Bar. in l. libellorũ. §. Sed ſi aliud. ff. de accuſat. & quod habetur in l. etiam. ff. de minor. & in l. eo quod a multis. C. ſi cert. pet. Iſta ẽt diuerſitas delictorum arguitur quando cõtra diuerſas perſonas & res fuerunt admiſſa. l. eum. §. idem reſpon. vbi glo. & Bar. ff. de fur. in l. 1. §. ſi ad plures in fi. ff. de ſepul. viola. Bene faciũt no. per Ant. de Bu. & Imo. in c. cum inter. de re iud. ꝙ capitula nõ dicuntur connexa ob id ſolum ꝙ ſub vno generali iure comprehendantur, ſed quando ratio vnius ab altero diſcerni non poteſt. no. Dec. in conſil. 317. col. fin. & in conſil. 423. colum. 2. ad fi. Idem voluit Imo. in conſil. 134. in prin. vbi quòd capitula connexa dicuntur quæ ab eadem cauſa aut ratione procedunt. argu. l. cum eiuſdem. §. fi. ff. de edic. facit tex. in l. non idcirco. in prin. ff. de iud. vbi iudicium dicitur diuiduum ex diuerſitate perſonarum. no. Alex. in conſil. 44. col. pen. ad fin. lib. 7. licèt ergo videantur omnes conueniſſe in idem delictum generaliter, tamen ſingulorum ratio diſcerni poteſt, & vnuſquiſq; per ſe condemnari vel abſolui, ſi ita iuris feret ratio. Iam vbi plures rei deferuntur eiuſdem delicti, vix fit vt eadem pœna ſinguli puniantur, ſed alii alija, aut acerbius, aut mitius pro modo exceſſus, ergo ea diuerſitate pœnæ diuerſitas arguitur delictorum. Bal. in conſil. 48. Super vnitate. colum. 2. li. 3. Itaq; ſi ſunt plura delicta & ſeparata ex pluralitate perſonarum & plures ſeu diuerſi iudices competentes inueniantur ipſorum delinquentium, quid prohibet ipſos delinquentes puniri ſingulos per ſuos iudices? nam eccleſiæ ordo non ſolũ turbatur, ſed etiam confunditur, quum ſua vnicuiq; iuriſdictio non ſeruatur. ca. peruenit. 9. q. 2. Roma. in conſil. 380. Quæſtio eſt. Amplius, probandum eſt etiã ſi eadẽ eſſet cauſa defenſionis omnium, adhuc ſpectandum non eſſet fieri poſſe vt pro eodem facto contrariæ dicantur ſententię, quãdo ſunt plures ordinarij plurium circa eandem rem delinquentiũ, nec ſententia tunc vnius abſolutoria derogaret ſententiæ alterius cõdemnatoriæ, & econtra; neq; tunc obcinet
6 regula ꝙ continentia cauſę diuidi nõ debet: quia † vnuſquiſq; apud ſuũ ordinariũ eſt conueniendus. c. ſi. de iudic. Iaſ. in l. nulli,

li,col. 2. ad fi. in ſecunda limitatione. C. de iudi. Neq; mirũ hoc
videri debeat: nam finge plures creari in eadẽ ciuitate magiſtra
tus ſeparatã obtinentes iuriſdictionẽ, plures & delictũ idẽ admi
ſiſſe, & aliquos ex delinquentibus ſubditos eſſe vni magiſtratui,
alios aũt alijs: nõne quilibet magiſtratus cõtra ipſos delinquẽtes
ſeparatim procedet? puta, ſunt plures dñi vnius Caſtri, habẽt ſub-
ditos diuiſos, quo caſu quilibet põt deputare vnũ officialẽ pro
parte ſua. Brun. Aſten. in conſil. 93. col. 1. allegat Fel. in c. prudẽ
tiam, col. 2. de offi. delega. Vel finge, ſubditũ deliquiſſe extra ter
ritoriũ ſimul cũ alijs nõ ſubditis, nõne poterit iudex originis in
ſubditũ animaduertere, licèt iudex territorij poſſet in alios vin
dicare ad modũ diuerſum? iuxta not. in l. 1. C. de ſum. Tri. & fid.
catho. Soc. in conſi. 35. col. pen. circa med. lib. 1. latè Alexan. in
conſil. 3. lib. 1. & in conſi. 216. col. fin. lib. 6. & alibi ſæpe doc.
¶ Neq; iſto caſu procedit illa cõſideratio, quòd poſſint ferri contra
riæ ſententiæ. arg. not. in c. tuam, de ordi. cogni. & in c. lator, qui
fil. ſint legiti. facit tex. in l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. nam il
lud procedit qñ eſſet contrarietas circa idem ſubiectũ, quia duo
contraria eodem in ſubiecto eodẽ tẽpore ſimul ſtare nõ poſſunt:
ſed hic eſſet contrarietas circa diuerſa, quia in diuerſis perſonis,
ideo nihil repugnat. Neq; eſſet incõueniẽs, quòd ex diuerſitate per
ſonarum diuerſæ eſſent ſentẽtiæ, quia potuerunt aliqui grauius
alijs delinquere. ¶ Rurſus, illa ratio quòd dici poſſent cõtrariæ ſen
tentiæ, non videt̃ conſideranda: quia præſumendũ eſt iudicium
ſecuturũ ex iuris rationibus pro ſingulorũ vitijs. l. 1. C. de offi.
ciuili. iudic. l. merito. ff. pro ſocio. Neq; conſiderãdus eſt iniquus
euentus in odium dñi Bagnolij, vt eo modo ius ſuum amittat.
l. inter ſtipulantem. §. ſacrã ff. de verb. obl. Et ſatis eſt dediſſe in-
ſtantiam in qua iſta ratio nõ conſideratur. f. in pluribus ordina
rijs, item in iudice loci originis & commiſſi delicti. glo. in l. cre
ditori. ff. de ope. no. nun. in §. Pauonum, Inſti. de re. diui. ibi, nã
& apes idem faciunt. ¶ Nõ omitto quod Bal. pulchrè ſcribit in
conſi. 154. proponitur quòd quidam ſocij. lib. 1. vbi ſi tractatus deli
cti eſt factus in vno territorio, & conſumatum delictum in alio
territorio, vterque iudex põt punire delinquentem, videlicet
vnus pro tractatu, & alter pro cõſumatione delicti. Ecce quo lo
quitur Bal. in caſu magis dubitabili: nam in caſu Bal. agebatur
de puniendo eandẽ perſonã, & tñ quia delictũ poterat ſeparari
videlicet tractatus a conſumatione, vult Bal. quòd iudices plures
poſſint cognoſcere. Quanto magis idẽ dicẽdũ ſit in caſu noſtro
vbi agitur de puniendo plures perſonas? Secundò principaliter
in fauorem dñorum Bagnolij adduco tex. vbi Cano. in c. ſi duo
7 bus, de appella. † vbi ab eadẽ ſententia appellari poteſt ab vtraq;
parte ad diuerſos iudices, qñ capitula ſententiæ ſunt ſeparata, in
caſu noſtro cauſa videtur ſeparationẽ accipere, ut ex præmiſſis
apparet, ergo poterit quilibet delinquentiũ coram ſuo iudice
accuſari. ¶ Nõ obſt. quòd dñs Aymarius offenſam acceperit a ſub-
ditis aut alijs deliquẽtibus in ſuo Caſtro, & propterea iniquũ vi
deri eum in cauſa ppria ius ſibi reddere; quia iſtud nihil abhor-
ret a iure, qñ habet merum, & mixtum imperium, potiſſimũ qa
factũ notorium eſt. Alex. in conſi. 13. col. 3. lib. 6. ¶ Secundò re-
ſpondeo quòd ſunt alij condomini ipſius loci quorum iuriſdictio-
ni derogari nõ debet ob ſuſpicionẽ vnius. doc. in c. 1. ſuper glo.
ſecunda de iudi. Alex. in conſi. 40. col. 1. lib. 2. ¶ Tertiò reſpõdeo
quòd hodie ordinarius recuſari nõ poteſt, ſed datur adiunctus. auc.
ad hæc. C. de iudi. cum ſimil. Nec oĩno repellitur iudex in cauſa
propria, nã cognoſcit iudex de iniuria ſibi illata in officio ſuo.
l. ſi quis forte. §. ſi quos, vbi Barto. ff. de pœnis. li. 2. C. de ſporti.
Oldr. in conſil. 7. quædam maledicta mulier. Alex. in conſi. 35.
col. fi. lib. 2. Similiter videmus quòd prælatus poteſt punire mona-
chum pro delicto cõmiſſo cõtra eum, qñ nõ procedit pro intereſ
ſe ſuo priuato ſed publico vt delictũ puniat. Cald. in conſi. 10. in
8 tit. de regular. videmus & valere cõſuetudinẽ † quòd quis ſit iudex
in cauſa propria. Rom. in conſi. 334. in fi. optimè facit quod ſcri
bit Bal. in conſi. 192. Proponitur quòd in quadã ciuitate, col. 1. lib.
2. vbi ſi iudex in cauſa principali efficiatur. poſtea iudex appel-
lationis, pp hoc nõ debet cauſa ab eo remoueri, licèt ipſe iudex
ob ſuſpicionẽ debeat cauſam alij delegare. Idẽ dicamus in caſu
noſtro, quòd ob iſtam ſuſpicionẽ nõ debeat cauſa tolli a cognitio-
ne dñorum, ſed is qui ſuſpectus allegatur, partes ſuas alijs com-
mittat. ¶ Quartò rñdeo, quòd cauſa criminalis nõ agitur corã ipſo
dño Aymaro, ſed corãm Caſtellano dñorum oium Bagnolij, qui
Caſtellanus nõ videt̃ ſuſpectus ex quo deputatus eſt a pluribus
dominis: quia videmus quòd Caſtellanus aut officialis a pluribus do-
minis conſtitutus, procedit cõtra ſubditum in cauſa criminali.
Brun. Aſten. in conſi. 30. & in conſi. 31. & tamen commodum
talis cauſæ pertinet ad ipſos dominos, quibus debentur mulctæ
pecuniariæ: ſed ſuſpitio ceſſat pp pluralitatem ipſorum dñorũ,
pro hoc quòd dicimus ſuſpitionem teſtium purgari pp nume-
rum, ſeu teſtium defectum per numerũ ſuppleri, quia nõ ſit ve-
riſimile tot teſtes velle falſum deponere. l. 3. §. eiuſdẽ, in verbo
numerus, vbi glo. & Rayn. ff. de teſtibus. Iaſ. in l. prætor. §. cogẽ
9 tur, in ſecundo no. ff. de edendo cũ ſimil. ¶ Quintò rñdeo, quòd † in
cauſa criminali cõtra ſubditos dñorum, nõ agitur principaliter
de commodo ipſorum dñorum, quia principaliter agitur vt de
lictũ puniatur, & ſic principaliter agitur de cõmodo & fauore
reipub. ne delicta fiant impunita. l. ita vulneratus, in fi. ff. ad leg.
Aquil. Cõmodũ aũt quod applicatur dominis, venit in cõſequẽ
tiã: ſed de tali cõmodo quod in conſequentiã venit, curandũ nõ
eſt, ideo tutor autoratur pupillo in adeunda hæreditate, licèt ex
ea legatũ conſequatur. l. cũ quædã. C. de admi. tut. facit. tex. in l.
1. ff. de authori. tuto. ſimiliter valet vnio præpoſituræ facta cum
conſenſu capituli, licèt ex ea capitulũ cõmodũ ſentiat in conſe
quentiam. Rota deciſ. 859. præpoſituræ, in antiq. & quod dicũt
doc. in l. dictantibus, de teſta. cano. in c. inſuper. de teſtibus, de le
gatario teſte, licèt ex eius depoſitione cõmodum ſentiat, quod
qualiter procedat in d. locis habet̃. Et magis in terminis addu-
co qđ ſcribit Hoſt. in c. ex parte prima, de verb. ſign. & in c. præ
ſentium, de teſtibus. lib. 6. vbi quòd Epiſcopus poteſt eſſe iudex in
cauſa eccleſiæ ſuæ, licèt in ea habeat cõmodũ, quia habet victũ
& veſtitum in bonis eccleſiæ ſuæ: ſequitur Gemin. in conſil. 24.
col. 2. poſt med. quod ſaltem procedit qñ agitur de bonis mẽſæ
ſuæ. Io. And. in c. inſuper, de teſtibus. Geminia. in d. conſil. 114.
col. 3. Dec. in c. cum veniſſent, col. fi. de iudi. Sed quòd prælatus in-
diſtinctè poſſit eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ, not. Ant. de But.
Abb. & doc. in c. cum veniſſent, de iudi. Eſt verũ ſecũdum doc.
ibi quòd recuſari poteſt tanquam ſuſpectus, ſed tunc propter ſuſpi-
tionem dandus videtur adiunctus, vel propter ſuſpitionem cau
ſam alteri delegare poterit, ſecundum gl. in d. c. cum veniſſent,
quam ſequitur Corn. in conſi. 262. col. fi. poſt med. lib. 3. ad-
do Oldr. in conſil. 283. Circa præſens thema. col. 1. in ſecun-
do dubio. itaq; ratione ſuſpitionis non videtur abdicanda iuriſ
dictio a dominis Bagnolij. immo nec ab ipſo domino Ayma-
ro, ſed tñ cogi poſſet ipſe dominus Aymarus ad delegandum
alteri: ſed licet in domino Aymaro videat̃ ſuſpitio, illa tñ non
æque militat in alijs cõſortibus. Ad ſummum, iniquum videtur
priuari dominos Bagnolij iuriſdictione ipſorum, ceſſante eo-
rum culpa. ca. conquerente, de reſti. ſpol. ca. ſatis peruerſum. 56.
di. c. inuentum, 16 q. vlti. & ſupra dictum eſt in ſecunda reſpon
ſione. Infertur ex præmiſſis quòd cauſa dominorum Bagnolij in
tuto videtur etiam arguẽdo a ſufficienti partiũ enumeratione:
nam aut delicta perſonarũ quæ homicidio aut vulneribus inter
fuerunt, dicuntur diuerſa & ſeparabilia: & res videt̃ clara, quòd do
mini Bagnolij aut officiales eorum poſſunt cognoſcere & ani-
maduertere in eos in quos poteſtatẽ & iuriſdictionem habẽt.
Aut ſunt connexa, & aliqui ex delinquentibus dicuntur clerici,
& tunc fiſcus ſæcularis nihil habet quærere. Aut dicũtur laici, &
tũc fruſtra tractatur, quòd magis dignũ trahat ad ſe minus dignũ.
¶ Porrò in re dubia pronunciandum videtur in fauorem domi-
norum contra fiſcum. l. non puto. ff. de iur. fiſc. maximè, quia
tractant vt tueant̃ eorum iuriſdictionẽ. arg. l. per cetẽtionem.
C. de vſu. idcirco puto cauſam eſſe remittendam, ad correctionẽ
tamen magnifici Senatus, ſi efficacioribus rationibus contrariã
ſententiam perſequatur. 3. Decembris. 1534 Taurini. Et ita fuit
pronunciatum in fauorem dominorum Bagnolij, Aymo Cra-
uetta ex Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 *Arrha quando non perdantur.*
2 *Factum Principis, dicitur caſus fortuitus.*
3 *Qui non obedit Principi, dicitur violator legis.*
4 *Cauſa iuſta excuſat a mora, non etiam iniuſta.*
5 *Obligatus ad factum, non tenetur ad intereſſe, niſi finito tẽpore.*

CONSILIVM CCXXXIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In propoſi-
to caſu probatur mihi ſententia preſtantiſſimorum
patrum, quorum dictis licèt cumulari aliquid non
poſſe videatur, ita ad integrum ſcripſerunt, tamẽ ne
inertis aduocati opera deſiderata videatur, breuia quædã & nos

F aſſumemus. Principiò, qđ iſta videtur explicari per text. in l. 1.
C.de ſponſal. & ibi Bar. vbi ſi non impleatur contractus ob ca-
1 ſum, † arrhæ non perduntur, niſi culpa præcedat caſum. ſed hic
impeditur emptor contractum ſeruare ob caſum ſecutum, ideſt
inhibitionem ſuperioris ſine omni culpa ipſius emptoris, quæ
quidem inhibitio videtur caſus fortuitus cui per hominis conſi
lium occurri nõ poterat, iuxta l. ſecundam. §. ſi eo tempore. ff.
de admi.re.ad ciui.perti & l.quæ fortuitis.C.de pig.ac. ¶ Quod
autem prouideri non poſſet eiuſmodi inhibitioni, oſtenditur:
quia ea quæ pendent a poteſtate Principũ, cenſentur apud nos
impoſſibilia.l.apud Iulia.§.conſtat. ff. de lega.j. nec poteſt ſub-
ditus loqui ad Principem, Domine, cur ita facis. Oldr.in conſil.
330.col.2.in fi.Bal.in præ lud.feu.col.9.verſ.ſed pauca de Prin-
cipe dicamus. Iaſ.in l.1.col.5.ff.de conſtit.Princi.in l.reſcripta,
col. 2.C.de precip.impe offer.& in l ſi teſtamentum, col. 5.C.de
teſta. Dec.in conſi.191.col.3.& alibi ſæpe. Et in terminis de fa
cto Principis q dicatur caſus fortuitus, notat Pau. de Caſt.in cõ
ſil. 220 Proponitur in facto q quidam. col 2. lib. 1. per text. in
l.Lucius.ff.de euictio.Alex.in conſ.220.lib 2.Deciſ.Neapol.de-
ciſ.54.ſed latius ac pulchrius cæteris tradit Bald.in conſil. 195.
Pro domino Dynaldo, lib.2.vbi fortius voluit, non poſſe quem
ſe obligare ad talem caſum ex facto Principis prouenientem;
quia talis obligatio continet peccatum, & daret materiam delin
quendi q quis ſe obliget contra factum Principis, adeo q talis
2 obligatio non firmatur iuramento ſecundum eum. Et † q facto
Principis dicatur caſus fortuitus, tradit Iaſ.in conſ.26. col.pen.
in fi.li.3 Soc.in l.quidam relegatus, in 3.not. ff.de rebus dubijs;
quinimmo etiam factum iudicis dicitur caſus fortuitus. glo. &
Bar.in l. ſi per imprudentiam.ff.de euictio. ¶ Secundò principa
liter arguitur: nam de iure obligãtur ſubditi obedire præceptis
Regis, etiam ſi grauia aut intolerabilia videantur. c. in memo-
riam. 19.diſt.c.contra morem. 110.diſt Bellamera. in conſ.16.
col. 5.Gemin.in conſ 74. col.fin.Et qui Principi non obedierit,
morte moriatur.c.2. de maiori. & obe.Regum. c.3. Et qui non
obedierit decreto iudicis, morte moriatur Deute. c.17. & Pau.
ad Roma.c.21. Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdi-
ta ſit.c.2.extra, de cenſibus. graue enim peccatum dicitur ſupe
riori non obedire.c.ſi qui ſunt. 81. diſt.c.ſciẽdum.8.q.1.& quã-
do ſubditus non eſt de conſiliarijs Principis, non habet inqui-
rere de præcepto an ſit iuſtum, vel iniuſtum. Bar.in trac.repræ
3 ſa. in 5.q. 6. quæſtionis principalis † & Principi non obediens
dicitur violator legis, & capitaliter puniri debeat, ac reus ſacri
legij dicitur. Bald.in conſ.371.Quæritur verum hi.lib.2. Sed in
pœna rectius videtur locutus idem Bal.in conſil.367. Venera-
bilis col.1.lib.3. vbi q pœna eſt arbitraria, quando certa in præ
cepto conſtituta non eſt.tradit idem Bal.in conſ.376 col.5.poſt
med.li.3.multo magis tenebatur Ibertus de Maſſa obedire præ
cepto quod iuſtum apparet ob expreſſionem cauſæ, quia Ge-
nuenſes erant ei inuiſi & hoſtes acerrimi, talia enim aſſertio
Principis probat, in qua ipſius Principis fundatur intentio, etiã
q afferat de facto alieno, quia ſaltem transfert onus probandi
contrarium in aduerſarium glo penul.in c.nonnulli, de reſcri.
glo.in cle.literis, de proba.in verſi.feciſſe narramus. Roma.in
conſi.369 colum.8.in 9.dubio.Cor.in conſ.312.col.5.verſic.&
maximè cum Pontifex.lib.1.not. Moder. in c. quæ in eccleſia-
rum.de conſtit. & dicitur fundari intentio Principis ex verbis
narratiuis, quando aliquid afferit ſeu narrat per modum cauſæ:
Ang.in conſil.368. Sereniſsimus Princeps: immo etiam ſine ex
preſſione cauſæ, in dubio præſumitur iuſtum, quia in Principe
ſemper præſumitur cauſa modo nõ agatur de tollẽdo ius quæ-
ſitum de iure gen. vel diuino, aut naturali, prout hic non agitur;
quia ſolum prohibetur Ianuenſibus nec acquirant, neque trafi-
cent in Regno Franciæ cum noſtris. §.nos verò.de concel.præ-
ben.Cor.in conſ.312.col.1.ad fi.lib.1.Iaſ.in l. ſi teſtm, in princ.
not.C.de teſt & in l.quominus, in iij.not.ff.de flumi. Dec.in c.
quæ in eccleſiarum.col.15.de conſtitu.in conſ.292. col.3.& ali
bi ſæpe: Conſequenter de iure impoſſibile erat emptori imple-
re contractum emptionis, quia non poſſe dicuntur, quæ de iu-
re non poſſumus.22.q.2.c. faciat homo. 12.q.2.c. & ſi illi. 25.
q.2. ſi ea.c.cum teneantur, de præben.c.niſi cum, de renun.cle.
ſæpe, de verb. ſig. & l.nepos Proculo.ff.eo.tit.de verb. ſigni.Sed
impoſſibilitas excuſat, vt ne in pœnam quis cadat, regula im-
poſſibilium. ff.de reg.iur. & ibi latẽ Dec. maximè quando im-
poſſibilitatem culpa non præcedit, per ea, quæ not.Curt.Iunior
in trac.feudo.in quarta parte cap. 28.char. 25.Et profectò nimis

quam abſurdum fieret, emptorem arrhas perdere ob contractũ
non impletum, quando ex caſu ſuperueniente impoſſibile fuit
vt impleret.l.nam abſurdum.ff.de ope.libe.quælibet enim diſpo
ſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus, & modo cauſa iuſta de no-
uo non ſuperueniat, cur promiſſum ſeruari non poſſit. l. quod
Seruius.ff.de cond. ob. cau. l. quæro §.inter locatorem. ff.loca.
c.cum inter P.de renunci.c.ne quis.22.q.5 l.cum quis. ff.de ſo-
lut. Ideo conductor gabellæ, qui eam accipit cum commodis
& incommodis, & promiſit remiſſionem non petere, intelligit
ita promiſiſſe, rebus ſic ſtantibus, prout erant de tempore con-
tractus, puta de tpe contractus Princeps ſtabat in loco condu-
ctionis gabellæ, ex cuius reſidẽtia gabella erat bona, ſi Princeps
recedat, poterit conductor remiſſionẽ penſionis petere, nõ ob-
ſtantibus illis verbis, quæ debent intelligi rebus ſic ſtãtibus: ita
pulchrè Ancha. in conſ.402. Pluribus rationibus. nam quæ de
nouo emergunt, nouo egent remedio & auxilio.l.de ætate.§.ex
cauſa. ff.de inter.acti.& cautio remiſſa peti põt, ſi inopia ſuper-
ueniat inopinata.l.planè, in fi.ff.vt in poſ.leg. & pp ſuperueniẽ
tem paupertatẽ munera publica remittuntur.l.circa.§.deficien
tiũ.ff.de muner.& honor.cum alijs ſim. q Dec.not. in cõſ.335.
col.5.pulchrè Anch.in conſ.84. Prima facie. Soc. in conſ.315.
col.fi. lib. 2. Similiter iuramentum fidelitatis intelligitur rebus
& terminis ſic ſtantibus, quãdiu princeps aut dñs, cui fidelitas
iuratur, in dignitate aut ſtatu permanſerit, ideo Principe remo
to iuramentum fidelitatis non ligat Fede. de Senis. in cõſ. 281.
Caſus talis eſt, Statuto cauetur q ſi donationes, in prin. per tex.
in c.venerabilis, in fin.de electio.& in c.2.de oper.noui.nuncia.
qđ dictum videtur ſingulariſſimum. ¶ Tertiò arguitur nã qui
aliquid promittit, cenſetur in promiſſione excludere factũ eius
quem prohibere non poterat, iuxta not. in l ſtipulatio iſta ha-
bere, in prin.vbi Iaſ.col.5.ff.de verb.obl. Sed emptor non pote-
rat prohibere, vt ne Rex prohibitiones & interdicta faceret: er
go factum Regis cenſetur excluſum a promiſſione, vt ob illud
iacturã nõ patiatur arrharũ.facit tex.in l.fi.ff.ad municipia. vbi
in iure cenſetur excluſa noua cauſa & auctoritas ſuperioris latẽ
per Mod.in l.ſi ff.qui ſatiſ.cogan. ¶ Quartò arguo a fortiori nul
lus contractus, ſiue nominatus, ſiue innominatus reſcindit ex
capite implemẽti nõ ſecuti, niſi accedẽte mora, vel culpa deben
tis implere.l.pecuniã, vbi Bar. Bal. & doc. C.de cõd.ob cau.Bar.
Bal. & doc.in l.ſi pecuniã.in prin.ff.e.ti Corn in conſ.85.col 2.
lib. 1.& in conſ.105.lib.3.ſi ceſſante mora, vel culpa non implẽ-
tis, nõ reſcinditur contractus. a fortiori, ceſſante omni mora &
culpa, & notoriè probato impedimento tam iuſto, nõ cõmittit
pęna, cum facilius excuſet quis a pęna q ab obſeruatione con-
tractus, ſiquidẽ a pœna excuſat cauſa quælibet ẽt iniuſta & be-
ſtialis.l.igitur.§ illud.ff.de libe.cau.gl.in l.1.in fi.ff.de abig.not.
Moder. in l.ſi quis id quod.ff.de iuriſ om.iud. Non ſic excuſaret
ſi quis contractum nõ impleuiſſet. vt alter obſeruare teneatur,
quia tunc requiritur q cauſa ſit iuſta, vt not.in d.l pecuniam.&
4 in l.q re. ff.ſi cert. pet.vbi no.† q cauſa iuſta excuſat a mora, nõ
etiam iniuſta. Item qui agit vt pœnam non patiatur, tractat de
damno euitando, ſed qui agit vt contractus ſeruet, põt tractare
de lucro faciendo: ſed lucri & damni non eſt par ratio, l. Procu-
lus.ff.de dam.infec.l.ſi in cui.§ ſi. ff. de fur.l.ſi. §.licentiã.C.de
iure delib.l.ſi.C.de Codicil.itaq; ſi ceſſante mora & culpa, ſub-
uenit ei qui tractat, vel tractare põt de lucro quærendo, a for-
tiori ſubuenietur tractanti de dãno vitando. ¶ Quintò non põt
obligari emptor: qa merces venditas nõ accepit niſi tõne moræ
quia mora excluſa, ceſſat petitio intereſſe.l.lecta, verſi. ſed cum
ſortis. ff.ſi cert.pet. l.ratio §.per venditorem, & l. ſi ſterilia. §.
cum per venditorem.ff.de act.empt.gl.& doc.in l.& ſi poſt tres.
ff.ſi quis cautio.in l.ſi inſulã fieri, & l. ſtipulationes nõ diuidun
tur.§. Celſus.& §.ſi.ff.de verb.obli. Sed a mora excuſat quælibet
iuſta cauſa, vt not.in l.quod te, vbi Iaſ.col.12.ad fi. ff. ſi cer.pet.
Alexan.latẽ.in conſil.129.col.3.lib.5.in conſ.43.lib.6.fortius,
dicit idẽ Alex.in conſ.115.col.pen.ad fi.lib.4.cauſam iuſtam ex
cuſare, licèt plenè nõ pbet: planè cauſam interdicti Regij fuiſſe
iuſtam abunde ſupra notauimus, ergo ſi nulla actio ſublata mo-
ra competit venditoribus quõ poſſunt retinere arrhas? l.ſi pu pil
li §.videamus. ff.de neg geſt.atque ſi vrgeri non poteſt emptor
ad implendũ contractũ, ceſſare debet oĩs pœna perditionis ar-
rharum & oĩa acceſſoria ipſius contractus. regula cũ principa-
lis.ff.de reg.iur.& ſublata poteſtate principalis diſpoſitionis, ceſ
ſat oĩs pœnæ appoſitio Bald.in l.1.C.de indic.vidui.toll.vbi ſi
non valet ſtatutũ prohibitoriũ, nõ valet ẽt pœna in eo adiecta

cum

cum ſim. quæ not. Dec. in conſ. 231. col. 3. & in regula nuptias, de reg. iur. ſed venditores ptãtem non obtinent cõpellendi emptorem vt obſeruet contractum principalem ex cauſis præmiſſis, ergo nec arrhas retinere poterunt. ¶ Sextò pœna præſuppõ nit culpam. l. ſancimus. C. de pœn. c. quæ fuit, de his quæ fi. a ma io. par. cap. Bald in conſ. 550 In qõne, col. 3. ad fi. lib. 1. Deci. in conſ. 273. col. 2 ad fi. ſed iſti emptores nullam culpam admiſſerunt, vt amiſſionis arrharũ pœnã ſuſtineant, quia culpa imputari ei non poteſt, qui actum implere nequit. c. quia diuerſitatẽ, de conceſ. præben. l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de vſur. ſed iſti emptores non poſſunt contractum implere ob mandatum Regium, ergo &c. Bene facit tex. in l. miles. §. fin. ff. de adulter. vbi non poteſt imputari culpa dimittenti vxorem quã retinere prohibebatur. Similiter non eſt imputandum emptoribus recedentibus a contractu, quem prohibebantur obſeruare ex mandato. Regio. facit tex. in c. 1. §. ſolet, de reſti. ſpol. lib. 6. vbi gl. in verſ. potuerit. c. 1. de dolo & contu. eo. lib. & pœnam cõtumaciæ nõ ſuſtinet qui obedire non potuit. l. contumacia. §. pœnam. & §. fi. ff de re iudi. Rurſus obediẽdo Regi, fecit illud ad qđ obligabatur ipſe emptor, vt in principio notauimus. ſed culpa illi imputari non põt, qui fecit quod debuit. l. vtique. §. culpa. ff. de rei vendi. l. quemadmodum. §. ſi nauis. ff. ad legem Aquil. l. ſi vt certo. §. planè. ff. commod. l. arboribus. §. nauis. ff. de vſufr. quæ iura ad hoc propoſitum allegat Rom. in conſil. 395. Vt res clarior col. 2. ¶ Septimò, ꝙ iſte contractus non impleatur, id fit non vitio emptorum, ſed facto Regio, ergo emptoribus nihil vẽ imputandum c. 2. vbi glo. fi. de eo qui mitti. in poſ. cã. rei ſer. gl. fi. in c. ſi autem. de reſcrip. & glo. fi. in c. fin. de conceſ. præben. lib. 6. maximè, cum non appareat emptores ſe arctaſſe quominus poſſent implere: & ſic dici non poteſt ꝙ culpa caſum præceſſerit, iuxta tex. in l. 2. §. quod diximus, & ibi Iaſ. in 2. not. ff. ſi quis caue. Rom. in conſ. 60. quod pars, col. 1. Dec. in c. conſuluit. col. 9. in prin. de offi. delega. cũ ſim. quæ notab. ſunt. ¶ Octauò, optimè facit quod Romanus ſcribit in conſil. 409. col. 2. in tertio dubio, vbi ſi hæres iuſſus fuit ædificare capellam ſub pœna, ſi illam ędificare non potuit, quia licentiam ædificandi non potuit obtinere ab epiſcopo, non incurrit in pœnã, licèt epiſcopus cõſenſerit ꝙ ædificaret in alio loco q̃ in quo teſtator iuſſerat ædificari. Eodẽ modo non incident in pœnã Petr. Regnaldi & Ibertus de Maſſo eius ſocius, ex quo prohibiti fuerunt contractum implere de mandato ſuperioris. ¶ Nonò, non poſſunt vẽditores arrhas retinere etiam loco intereſſe tanquam obligatio facti ab emptoribus impleta non fuerit: quia obligatus ad factum ita demum ad intereſſe tenetur, ſi morã contraxerit. l. ſi quis ab alio. ff. de re iudi. & l. ſi ff. ſi quis in ius vocat. nõ ier. ſed hic nulla poteſt imputari mora, vt ſupra oſtendimus.

5 † Item obligatus ad factum, non tenetur ad intereſſe, niſi finito tẽpore intra quod factum erat explicãdum, vt not. in l. ſi ita ſtipulatus, in l. interdũ. & in l. ſtipulationes non diuiduntur. §. fi. ff. de verb. obliga. ſed emptori impedito facto Regis, non poteſt dici cucurriſſe tẽpus ad faciendum ſaltem cum effectu, vt not. Abb. in c. cum inter. & ibi Dec. col 7. ad fi. de excep. not. in c. ex rõne, de app. ¶ Decimò facit quod in fortiore caſu ſcribit Pau. de Caſt. in conſ 305. Viſis & ponderatis oĩbus. col. 2. lib. 1. vbi voluit nõ poſſe imputari culpam vendenti merces principi habita fide de pretio cũ timore reuerentiali reſiſtere non auderet: quanto minus non imputabitur culpa ei qui ob expreſſam principis inhibitionẽ aliquid facere non auſus eſt? ¶ Vndecimò facit, quia ẽt alij ſubditi Regię Maieſtatis, q de talibus mercibus ſimiles cõtractus fecerãt, non auſi fuerunt ipſos contractus implere, ideo culpa imputari non poteſt facienti, quod alij communiter ita faciunt. l. 3. ff. ad Maced. l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædil. edic. Bar. in l. ſi pignore. §. ſi per illum tea. ff. de pign. ac. l. 1. C. eo. tit. ob id non tenetur cuſtos equi, ſi illum dimiſit in paſcuis quẽ lupus comedit, qñ ita erat conſuetudo dimittendi, gl. in l. ſi negocia. in verbo ſit ſolitus. ff. de neg. geſt. Pet. & Cy. in l. 3. C de epiſco. audien. & quod pulchrè Ang. ſcribit in conſil. 312. colum. 1. in fi. vbi ꝙ culpa non imputatur conductori, qui debitores ante bellum non exegit, licèt dies ceſſiſſet exigendi, quãdo de cõſuetudine lapſo termino ſoluendi nõ ſtatim vrgebantur debitores ad ſoluendum. & quæ ſcribunt Moder. in l. domos, col. 2. in fi. ff. de leg. 1. & alibi ſæpe doc. Ex quibus concludo emptorem nihil perdidiſſe arrhas ob id ꝙ emptionis contractũ non obſeruarit, ſaluo ſaniore iudicio. Taurini 8. Decemb. 1534. Aymo Crauetta ex Sauilian. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Vtrum apotheca veniat ſub appellatione domus.*

2 *In generali donatione veniunt bona, quæ erant donantis ſimpliciter.*

3 *Argumentum a communiter accidentibus valet.*

4 *In caſu dubio ſtandum eſt declarationi concedentis.*

CONSILIVM CCXXXIIII.

¶ An apotheca ſit domus, aut domui coniuncta.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ex datione inſolutũ facta de domo, ꝙ nõ veniat apotheca in

1 caſu nr̃o, ꝓbari vr̃ ſequentibus fundamentis. † Et primò, q a iura & doc. qñ cõcludunt, apothecam contineri appellatione domus, loquunt̃ in materia in qua fit larga interpretatio, puta in donatione vel vltimis voluntatibus. ſed nos ſumus in materia ſtricta. ſ. in datione inſolutũ limitata ꝑ ſumma centũ ſcutorũ, in qua nõ debet cõprehẽdi pluſquã ſit ipſum debitũ, pro quo fit datio inſolutũ. l. ſi nõ ſortẽ. §. ſi centũ. ff. de cond indeb. facit l. in agris. ff. de acqui. rer. domi. Ideo cũ ipſa Franceſchina habeat titulũ ſpecialẽ & ea pſſum in apotheca, ſi aduerſaria intendit illã fuiſſe cõprehenſam ſub illa datione inſolutũ gñaliter facta de domo, dẽt hoc ꝓbare: nam iuris p̃ſumptio eſſe vr̃ contra eã: q a ſi inſolutũ tradens cogitaſſet de apotheca, eã alij vtiq; nõ alienaſſet. arg. l. meritò. ff. ꝓ ſocio. iuncta. l. duobus. ff. de fal. maximè, cũ iurauerit in datione inſolutũ: io non eſt veriſimile, ꝙ immemor fuerit ſalutis æternæ l. ſi. C. ad leg. Iul. repe. c. ſancimus. 1. q. 7. c. literas. de p̃ſump. c. ſignificauit. de homicidio. Et in iurõ, ꝙ p̃ſumptio ſit pro iurãte ꝙ illi nõ contrauenirat, eſt tex. in c. ad audiẽtiã, vbi gl. in verſ. iuratus. de p̃ſum. l. poſtliminij ius, ver. & ideo magis, vbi Bart. ff. de captiuis. not. Alber de Roſa. in l. 1. in prin. ff. de offi. eius & ibi Dec. col. 20. poſt med. facit quod ſcribit Corn. in conſil. 89. col. 5. ver. 7. mediod. lib. 3. vbi qñ quis donauit aliqua bona particulariter alicui, ſi poſtea faciat alij gñalem donationem, in generali donatione nõ veniunt bona particulariter alij donata, quia nõ ẽ veriſimile ꝙ voluerit donator fidẽ ſuã fallere erga primũ donatariũ. Alibi ſcribit idẽ Cor. in conſ. 306. col. 4. verſ. ex quib. oĩbus, lib. 3. ꝙ ſi quis in vltimis codicillis reuocet legata antea facta, non cenſet̃ reuocare ea quę donauerat in primis codicillis cum iurõ. q a nõ nſt veriſimile, quòd quis deieraret. Fortius ſcribit Aret. in conſ. 77. col. 8. in 4. dub. Cor. in conſ. 165. col. 3. poſt med. nu. 21. lib. 2. ꝙ gñalis inſtitutio hæredis, non trahitur ad bona quæ non erant duratura in hæreditate teſtatoris, licèt de eis diſponere potuiſſet, puta donata cauſa mortis, q a in dubio non eſt veriſimile ꝙ teſtator voluerit reuocare, quod alij conceſſerat, licèt reuocare potuiſſet. Fortius ſi mulier quæ legauerat fundũ vni, det bona ſua gñaliter in dotem, non cenſet̃ per talẽ dotis conſtitutionẽ reuocare legatũ, licèt illud facilè poſſet reuocari, ita Alex. in conſ. 31. col. fi. lib. 3. quod dictũ pro nouo refert, & ſequitur Iaſ. in l. q poſſ. col 3. verſ. iuxta p̃dicta occurrit pulchrũ dubiũ. C. de leg. Ad idẽ adduco Pau. de Ca. in conſ.

2 347. quia circa donationem. col. 2. poſt med. lib. 1. vbi ꝙ † in generali donatione ſolùm veniunt bona quæ donantis ſimpliciter erãt, non ẽt bona q̃ poſt mortẽ eius alij erant reſtituẽda. Eodẽ mõ dicendũ eſt, ꝙ in iſta datione inſolutũ gñali, non cenſeatur cogitatum de apotheca, alij poſtea ſpecialiter collata. & pars dicens contrariũ, tenetur ꝓbare, cũ habeat p̃ſumptionẽ iuris contra ſe. l. ſiue poſſideris. C. de prob. ¶ Secundò in caſo noſtro iſta apotheca, non vr̃ eſſe de pertinentijs domus: nam illa dñr eſſe de pertinentijs q̃ lege, ſtatuto, aut conſuetudine deputata ſunt, vt rei principali accedant. Inn. & doc. in c. cum ad ſedem, de reſtitu. ſpol. ſed lege cautum non videtur, apothecam eſſe acceſſoriam ad domum ſimpliciter niſi ex coniecturis, quando eodem p̃tio emptio habita eſſet, & qñ dñs domus acceſſoriè ipſa apotheca vteretur, & quando non eſſet aditus ad ipſam apothecã, niſi ex ipſa domo, iuxta not. per Ancha. relatum per Modern. in l. fi. ff. de conſtit. princ. latè Dec. in conſ. 109. per totum, licèt loquatur in horto. Sed iſtæ coniecturæ hic probatæ non fuerunt, immo fuit probatũ contrarium in memoriali ſub dñi nona Septembris, vbi fuit dictũ domũ & apothecã habere aditus diuerſos, ad quod pars aduerſa conticuit, conſequẽter videtur conſenſiſſe rei veritatẽ, ita habere, q a tacens in iudicio habetur ꝓ conſentiente. Bart. in l. vnica. C. de relatio traditur in l. quæ dotis. ff. ſol. mat. & per Iaſ. in l. fi. ff de feri. & in ſpecie qñ ad apothecã

datur'ditna aliunde quàm ex domo: ꝙ nō veniat appellatione
domus, tradunt Ang & Pau. de Caſt. in l. Olim piro. ff. de let. vr-
ba. præd. Dec. in d cōſi. 109. col 2. verſi 3 ſarii. Similiter ea cō-
ſuetudine non pōt dici apothecam eſſe de pertinentijs domus,
quia cōſuetudo eſt facti, ideirco probanda. l. in bello. §. factæ ff.
de capt. l. ſi mancipati. C. de colla. c. cum in iure, de offi. deleg.
& in ſpecie de cōſuetudine ꝙ pbari debeat, eſt tex. vbi gl in l. p
ſcriptione. C. ſi cōtra ius vel vtili. pub. Bar. in l. de quibus, in h.
ff de legi. & in l. oēs populi. circa fi. ff. de iuſti. & iu. Bal. in conſ.
169 Quidā nomine. col. 2. circa med. lib. 1. Immo conſiderata
cōſuetudine dñi ipſius domus, probare videſ ipſam apothecam
nō eſſe acceſſoriā ad ipſam domū: quia ea ſimul nō vtebaſ, ſed
difformiter & ſeparatim, domū quidē habitando, apothecā ve-
ro alijs locando, quō acta docent: q̄ vſus difformitas multū con-
ſideratur in propoſito p dñm Alex. in conſi. 222. col. 2. verſic.
pro hoc etiā videtur gl. lib. 2. Quinimmo arguitur ꝙ æque prin
cipaliter & ſeparatim ipſa apotheca vtebatur. Ruſius ꝙ illa nō
erat ad vſum domus, ſed ad diuerſum & ſeparatum. Ruſus ap-
pellatione pertinentiarū non veniunt ea q̄ ſunt diuerſæ qualita
tis a re cōceſſa. Ideo ſi quis cōcedit Caſtrū cū pertinētijs, nō ve-
niunt res ſpeciales ſitę in territorio Caſtri pertinētes ad cōcedē
tem. ſed iuriſdictio tm̄ cohærens territorio, ſm Imo. in l. 3. ad
fi. prin. ff. de acq. poſſ. quod dictū refert & ſequitur Alex. in cōſ.
14. colum. fin. li. 7. Sed iſta apotheca eſt diuerſæ qualitatis a do-
mo, quia domus facta ad habitandū, apotheca aūt ad negotia-
3 tionē, nec habet neceſſaria ad vſum habitationis. ¶ Tertio † va-
let argm̄ a cōiter accidentibus. gl. in l. neq; Natales. C. de prob.
no. in l. nō hoc. C. vnd. cogna. & in c. in præſentia. de proba. vbi
Dec. col. 10. ſed a cōiter accidentibus qñ quis vendit domū cui
cōiuncta eſt apotheca, cōſueuit eſt notari ad Inſtrm domū cum
apotheca. quo arguendi modo in propoſito noſtro vtitur Dec.
in d. conſi. 109. col. 2. poſt med. verſi. 6. etiam. ¶ Rurſus apotheca
dicit res notabilis, ideo ſi intentio partium fuiſſet ꝙ cōprehēſa
eſſet in datione inſolutū, veriſimiliter de ea expreſſum eſſet: nā
ea q̄ notabilia ſunt, niſi exprimanſ in ſpecie, cēſentur neglecta
& omiſſa. l. pretor ait. §. qđ aūt. ff. de iniur. l. cos. C. de aquæ duct.
li. 11. Old. in conſ. 185. Thema tale eſt, Titius canonicus. col. 1.
¶ Quartò, an aliquid dicatur eſſe de pertinentijs alicuius rei, ma
xime cōſideraſ quātitas ꝑtij & rei valor. Ale. in conſi. 222. ad fi.
lib. 6. & in d. conſi. 14. ad fi. lib. 7: ſed hic fuit deductū domum
cū apotheca multo ampliſsimè valere atq; ſit quātitas centū ſcu
torū, pro qua datio inſolutum habita eſt, ergo nō eſt veriſimile,
eū qui inſolutū dationē egit limitatā ad aureos cētū, voluiſſe in
ſolutū dare rē valoris multo ampliſsimi. arg. l. cū de indebito, §
fi. ff. de pba. & c. ſup hoc, de renun. cū ſm quā valoris amplitu-
dinē cenſetur pars cōceſsiſſe, & ſatis cōfeſſa eſt p ſuā taciturnita
tē iudicialem, vt ſupra notauimus allegādo Bar. in l. vnica. C. de
rela. Videmus ēt ꝙ ea quātitate pretij arguiſ an dictio Vſq; ſtet
incluſiuè vel excluſiuè Bar. in l. ſem p in ſtipulationib. ff. de reg.
iur. ſimiliter an aliquid includaſ in parte diuiſa, vel nō, hoc co-
gnoſciſ & iudicaſ ex quantitate pretij. Soc. in l. 1. in 4. not. ff. de
reb. dub. Cort. Iunior in conſi. 80. col. 1. Quintò, ſi verba inſtru
mēti accuratius animaduertamus, eſſe videtur res extra oēm dif
ficultatē: nā fuit data inſolutū domus in qua ipſe debitor mora
batur, & ſic reſtrictiue ob illud relatiuū ſine copula. l. ea tñ adie
ctio ff. de leg. 3. & illa adiectio, In qua morabatur, reſtringit ip
ſum actū: qa appoſitio loci in principali diſpoſitione reſtringit
ipſum actu. Bar. in l. inter ſtipulantē. §. ſacrā. col. 4. ff. de verb.
obl. Dec. in conſil. 324. & in conſil. 317. colum. 3 & ſequē. re-
ſtringēda eſt igitur datio inſolutū ad domū, in qua redens in ſo-
lutū morabatur, nō ad apothecā quā habitare nō cōſueuerat. Et
ſi velis dicere ꝙ relatiuū ſine copula qñq; ſtat demonſtratiue, vt
not. Bar. in d. l. eā tñ adiectio. Soc. in cōſil. 111. col. 5. lib. 3. adhuc
idē dico, qa dans inſolutū demonſtrauit rē quā includi volebat
ſub ipſa datione: ergo res inſolutū data non debet egredi termi
nos demōſtrationis. & in ſimili dationē inſolutū reſtringit An-
cha. in conſi 436. In his dubijs, colum. penult. ad fi. in 4. dubio.
¶ Sextò ipſa Franceſchina hēt verba inſtrumenti clara in eius fa
uorē qa loquiſ Inſtrm de apotheca, at aduerſaria vtiſ ex verbis
gñalibus obſcuris: qa nō eſt expeditū nec gñaliter verū domus
appellationē ad apothecā pertinere, ideo habēda eſt interpreta
tio cōtra aduerſariā, q̄ in verbis dicſ deriū fundat, & eidē imputā
dum cur legē apertius nō dixerit. l. veteribus. ff. de pac. vbi Bar.
c. in pñtia, de pba. Alex. in conſi. 113. col. fi. lib. 5. & verba pa-
cti aut cōtractus interpretanſ cōtra eum, q ex ipſo pacto aut cō

tractu vtilitatē percipit ſeu ad cuius vtilitatē pactū factū eſt. l. ſi
in emptione, in prin ff. de cōtrahen. emp. Alber. de Roſa. in d. l.
veteribus. Imo. in conſi. 21. col. 1. Iaſ. in cōſi. 39. colum. 2. lib. 1.
¶ Septimò cū prima cauſa pertineat ad donationē, licèt limita-
tam ad centū ſcutos, deinde data fuerit inſolutū ipſa domus, &
dubiteſ an appellatione domus, veniat apothecas admittēda eſt
4 declaratio ipſius donantis, qa † in rū dubio ſtandū eſt decla-
rationi cōcedētis. Pau. de Caſt in l. hæredes palā. §. ſi qd poſt. ff.
de teſta. cū ſim. q̄ Dec. cōgregat in conſ. 511. col. fi. & in cōſ. 262.
col. 2. Declaratio aūt cōcedentis ſumit ex diſpōne poſtea ſecuta
de ipſa apotheca in fauorē Franceſchinæ, ex quo facto voluntas
declaraſ ꝙ noluerit eam cōprehendi ſub datione inſolutum. l.
Paulus rñdet nō tm̄ verbis. ff. rem ratā habe. facit Alex. in conſ.
156. col. 5. lib. 5. vbi ꝙ mandatū dubiū declaraſ p alias ſcriptu-
ras mādantis etiā ex interuallo ſcriptas. facit tex. in l. ſi quis ex
argētarijs. §. ſi initiū, vbi Bal & alij. ff. de eden. potiſſimū admit
tenda eſt interpretatio ipſius cōcedentis, qa in manu & poteſta
te eius erat an vellet aliquid donare vltra quātitatē centū ſcuto
rū, & ſic an datio inſolutū pertinet ad apothecā. Facit ꝙ ſcribit
Bal. in conſ. 405. lib. 5. ꝙ in dubio actus debet intelligi eo mō
quo declaraſ p proteſtationem. eadē rōne dicemus declarari ex
diſpōne do. Franciſci Criuelli poſtea facta, eū nō intellexiſſe ꝙ
apotheca cōprehēderetſ ſub datione inſolutū facta de domo ma
xime, qa ita diſpoſuit in vltima volūtate, quo tpe ſalutis ſuę ve
riſimiliter rōnē habebat, iuxta no. in l. ſi quis moriēs ff. ad Sylla
nia. & ſi donataria vult dicere domū donatā ſine apotheca non
valere ſcutos centū, id ipſum pbare opus habet, qa eſt fundamē
tum ſuæ intētionis. l. actor. C. de pba l. ei qui dicit. ff. eo. ti. cū ſi-
bi nō cōpetat rei vēdicatio ad apothecā; & actio pſonalis nō cō
petit cōtra ſingularē ſucceſſorē. l. fi. § fi. ff. de cōtrahē. empt. im
mo ēt ſi pbiberet, adhuc nō videretur audiēda in apotheca, ſed
agi oportet cōtra hæredes donatoris actione pſonali, & in ſub-
ſidiū hypothecaria contra tertios poſſeſſores. ¶ Amplius eidem
poſſet imputari cur inſolutū accepit rē breuioris valoris: nā p
dationē inſolutū oīs tolliſ obligatio. Inſti. quib. mod. toll. ob. in
prin igiſ facta datione inſolutū, non pōt agere p debito princi-
pali cū nō alleget aliquā iuſtā cauſam, puta dolū aut læſionem
enormē: & datione inſolutum acceptata & re iam tradita nō vſ
dubitandū ꝙ aliud peti nō poſsit, ex his q̄ Dec. ſcribit in conſil.
12. faciunt q̄ ſcribunt Bart. & Ang. in l. qui ſibi. §. qui Stichū. ff.
de ſol. de locatore equi qui recipit eū deteriorarū ſciēter. faciūt
q̄ ſcribunt Mod. in l. cenſū Capuæ. & in l. fi. de eo quod cer. lo.
de recipiente ſortem ſimpliciter ꝙ ſibi præiudicat in acceſſorijs
no. Soc. in conſil. 18. col. 2. lib. 1. ¶ Et ſi dicas, non nocere acce-
ptationē domꝰ, qa putaret ſimul apothecā cōprehēdi: rñdeo, ꝙ
argm̄ pcederet ſi apothecā ēt habuiſſet aut in acceptatione do-
mus declaraſſet ꝙ intelligeret & ipſam ēt apothecam obtinere:
planè acceptatio domus ſimpliciter facta, & ipſa poſſeſsio ſolius
domus ſine apotheca, oīno vſ præiudicare. ¶ Octauò verba da-
tionis inſolutū debent intelligi vt minus obligeſ ipſe do. Frāci-
ſcus q̄ ſit poſsibile l. ſi quid vēditor. in fi ff de ædi. edic. Ang. in
conſi. 67. Ex themate pdicto, circa fi. ſed excludēdo apothecā,
minus obligabiſ debitor. ¶ Nonò iſta dubitatio vſ explicari ex
his q̄ Cor. elegantiſsime docet in conſi. 203 Quāuis in pñti cō-
ſultatione, lib. 1. vbi cōſuluit, in legato domus non venire apo-
thecam, quia domus regulariter intelligiſ de domo habitatio-
nis, ſed apotheca nō ædificatur ad habitationem. multo fortiſſi
me tantundē probandum eſt in caſu noſtro, vbi nō tractatur de
materia tā fauorabili qualis eſt vltima volūtas Secundò qa in
caſu Corn. legatū nō erat limitatū ad certā quātitatē, ſed ſimpli
citer legata domus: at hic limitata eſt datio inſolutū ad quanti-
tatē centū ſcutorū, ideo pſumendū nō eſt dicere voluiſſe debito
rem amplius inſolutū dare atq; eſſet quātitas debita. Tertiò, qa
hic debitor expreſſe declarauit ſe intellexiſſe de domo habita-
tionis, dum dixit. In qua moratur. Fortius ſcribit idē Cor. in cōſ.
206. col. 5. verſi. deueniendo. lib. 3. ꝙ licet apotheca habeat ſuos
parietes & tectum adeo ꝙ ſit apta ad habitandum, non tñ venit
appellatione domus, ſi illa nō habitatur, ſed ars tm̄ in ea exerce
tur: a fortiori, idē dicēdū eſt in caſu nřo, qa iſta apotheca nul-
lo modo apta eſt ad vſum habitationis, ſed mercātiæ tm̄, & quo
magis contemplor, eo gratius accidet iſta opinio iuris rōnibus
vndiq; inſtructa, nec minus ſenſu naturali firmata. ¶ Poſtremo,
ſaltem clare conſtat ꝙ dñs Franciſcus nō habuit animū dandi
inſolutū etiā apothecā de qua ſpecialiter diſpoſuit. Cōſequēter
cōſtitutū appoſitū i datione inſolutum nihil agit quò ad apothe
cam

tam quã non poſſidebat ẽt ab initio nomine aduerſariæ nec vr̃ extendendum conſtitutum vltra voluntatẽ conſtituentis.l.non omnis. ff. ſi cer. pet. ſaltem cum ſit dubium an apotheca veniat appellatione domus, ratione dubietatis cõſtitutum nõ videtur operari. arg l.3. §.incertam. ff.de acqui. poſſ. nam quõ põt dici poſſeſſam apothecã noĩe aduerſariæ, de qua quæſtio tractatur, an veniat appellatione domus? ¶ Nec præmiſſis obſtare videtur authoritas Alex.in conſ. 204. lib.6. vbi latè conſuluit, appellationem domus ad ipſam etiam apothecam pertinere: quia in caſu Alex. plurima concurrebant, quæ ita animum inducerẽt, quæ ipſa in caſu, de quo agitur, nõ modo non procedunt, verùm ẽt alia non parum vigentia cõſtant ad contrarium, iudicium animos conſulentium & iudicantium adducentia. & ita reſcribendũ puto ad correctionẽ tñ ſanius conſulentium. Taurini.6. Decembris.1534. Aymo Crauetta ex Saniliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Quando perdatur ciuilis poſſeſſio.*

2 *Iudex quando non poſſit priuare poſſeſſorem abſentem.*

CONSILIVM CCXXXV.

¶ In cauſa poſſeſſ.d. Antonij de Auenturina.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ad explicationem vniuerſæ dubitationis præſupponendum eſt, ꝙ vbi poſſidens nomine alterius in aliũ transfert poſſeſſionẽ, is cuius nomine poſſidebat, ꝑdit oẽ poſſeſſionẽ ẽt ciuilẽ.l.ſi.C.de acq.poſſ. vbi Bar. æquiparat illa duo qñ colonus expellitur, vel qñ poſſeſſionem
1 alij tradit: ſed qñ expellitur, † dñs perdit ẽt ciuilem.l.peregre.§. quibus explicitis.ff.de acq.poſſ l.1 §.non aũt. vbi Bar. ff.de vi & vi arm.c.ex parte.5. de reſcrip.glo. & doc. in c. olim.1.de reſtit. ſpol. Abb.in conſi. 100.in primo dubio.li.1.Soc.in conſ.18.col. 9.ver.nec obſt.ſi diceretur, li.1.Iaſ.in l.naturaliter.§ prin.col.1. ad ſi.ff.eo.ti. Facit, nã vbi poſſidens ciuiliter negligit recuperare poſſeſſionem naturalẽ, quã intelligit ab alio occupatam, perdit ciuilẽ ẽt ꝑ modicũ tp̃s, eo qa ſuſpicatur ſe poſſe repelli. l quis. & l.quod meo.§.ſi.ff.de acq.poſſ. Bar.& doc. in l.ſi de eo.§.ſi fortè.eo.tit. Alex.in conſ.94.col.3. verſic. nec ẽt obſtat ſi dicatur. lib 5.in repet.l.ſæpe.col.45.verſi.qđ tñ fallit. ff.de re iud. Soc. in d.conſ.18.col.9.verſi.nec obſt.ſi diceretur, lib.1.Dec.in conſ. 400.col.3.circa med. Et dr̃ negligere recuperationẽ, ſi differt ꝑ triduũ. gl.in l.3.§.cũ igitur.ff.de vi & vi arm. Alex.in conſ.201. col.4.in prin.lib.7. Secus ſi poſſeſſio ab alio occupata nõ ſit, vel occupatio ignoretur, quia tunc ex negligentia recuperandi nõ perditur in modico tpe, ſed requiritur longum tp̃s 2. annorũ. gl.Bar.& doc.in l.1. C.de ſeruis fugiti. Ergo poſito ꝙ Anto. de Auẽturina eſſet antiquior poſſeſſor prædij, cuius nomine agiť, non propterea circa executionem iudicati ſuper actione perſonali prolati tentanda erat executio in dicto prædio, cuius poſſeſſionem perdiderat, & quæ tranſlata erat in ipſum Stephanũ de Petolis, quam tranſlationem ſciebat ipſe Ant.de Auenturina vt acta probant: ſciebat.n.poſſideri & teneri iſtud prædium per
2 ipſum Stephanum. nam iudex ꝓ executione † ſniæ non poteſt priuare tertiũ poſſeſſorẽ abſentem neq; citatum: & ſi de facto inducit victorem in poſſeſſionem, tertius non priuatur ciuili poſſeſſione. Bal.in conſ. 149. proponitur ꝙ quædam tutela. in ſi.lib.3.per not.in l.ſciendũ.§.fundũ ff.qui ſat.cog. pulchrè Ancha.in conſ.292. Videretur prima facie dicendũ. Ale.in l.a diuo Pio.§ ſi poſt adiectũ, col.ſi.ff.de re iud. Soc. in conſ. 158 col.3. verſi.videamus ergo. & col.6. verſ & rõ prædictorum eſt, li.2. Iaſ.in l. iuſtè, col.3. ante med ff.de acq poſſ. ¶ Et hoc procedit ẽt ſi res fuiſſet alienata pendente iudicio per debitorem in fraudem creditoris: nam ſi poſtea feratur ſnia in fauorem creditoris ſuper actionẽ perſonali, non tñ mitteretur executioni cõtra tertium in quem res tranſlata eſt lite iam mota, ſed agendũ eſt contra tertiũ actione reuocatoria probando fraudẽ debitoris, ꝗ alienauit. Bar. in l.qui miſſum.§.iudex. ff.de dam.infec.in l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus. ff.de re iudi.& ibi Alexan. col.4.verſ. & iuxta hoc reprobando diſtinctionem Bal. in l.ob maritorum. C. ne vxo. pro mari. & opi. Bar.& Alex. ſequitur Soc. in conſil.13. col. 2.lib.4. Rom.in conſ.246.col.ſi. ¶ Igitur ſi ex actis oſtenditur quemadmodum tpe executionis Stephanus appellans poſſidebat, ſi ẽt docetur eũ non fuiſſe citatũ ad executionẽ ꝑ inſpectionem actorum, ad quem modum negatiua ꝓbatur. Bart.in l. Titiæ textores.ff.de leg.1.not.in l.in illa.ff.de verb. obl.Soci. in d.conſi.158.col.3. verſi.ſed ego etiam rñdeo clarius. vbi citatio ꝗ aliàs ꝓſumeretur cõtra condemnatũ, nunquã tñ ꝓſumitur cõtra tertiũ abſentẽ, qũn defendi põt nullitas aut ſaltem iniuſtitia illius executionis nimiũ ꝓcipitis, maximè qa hic res nõ erat litigioſa, cũ actum eſſet perſonali actione cõtra debitorẽ obligatũ. ¶ Et ſi dicatur licèt Ant.de Auentu. perdiderit poſſeſſionẽ ob factum conſtituentis, qui alienauit, tñ recuperare eam põt tanquam poſſeſſor antiquior ex remedio.l.ſi.C. de acq.poſſ. vel ex canone reintegranda, tanquã ceciderit a poſſeſſione ſine aliqua ſui culpa: immo cõpetit poſſeſſoriũ recuperandæ ẽt amittendo poſſeſſionem per culpã in omittendo, qñ quis neglexit recuperare poſſeſſionẽ ꝑ obliuionẽ, aut ex negligentia et longi tp̃is, Ale.in conſ.90.col.2. verſ præterea ex ſola obliuione.lib.5. iunctis his quæ dixerat in ꝓcedentibus. Idem vult Capella Toloſa. 4.q.487.vbi ꝙ poſſeſſoriũ ex canone reintegrãda, cõpetit etiã his qui ceciderunt a poſſeſſione ex eorũ culpa & negligentia: quod intelligo in culpa in omittendo, ꝗ tertio, lucro eſſe nõ debet: & ſic non ſequiť, Poſſeſſio perdita eſt, ergo recuperari non põt. ¶ Rñdeo, ꝙ iſtud procederet ſi fuiſſet actũ remedio poſſeſſorio contra ipſum Stephanum, ſed fuit actum iudicio ꝑſonali cõtra debitorẽ, & ad executionẽ iudicati petita executio in bonis cõdemnati, & facta eſt miſſio in poſſeſſionẽ iſtius ꝓdij tanquã de bonis debitoris condẽnati, nõ tanquã in re poſſeſſa per tertiũ: ſed apparet de falſitate cauſæ, qa iſtud ꝓdiũ nõ eſt de bonis condẽnati, qa tranſlatũ fuit dñium in ipſum Stephanum appellantẽ: qa ꝑ hypothecã in fauorẽ partis non amiſerat ipſum dñium. ſed falſitas cauſæ vitiat executionẽ qñ ꝓbatur rẽ eſſe alterius, vt habetur. & no.in d.§.ſi ſuꝑ reb. in l.1.C. de erro. calculi. nã iudex qñ facit executionẽ in aliqua re tanquã in re condẽnati, nõ habet animũ ꝓiudicare tertio; & ſi haberet, ꝓiudicare tñ nõ poſſet: ob id tertius, nõ priuatur ex actu iudicis ſua ciuili poſſeſſione, licèt ſecus eſſet ſi poſſeſſio occuparetur a priuato ſine auctoritate iudicis, vt no. Bal.in d.conſil.149.in ſi.lib.3. Ancha. in d.cõſ.292. Ale.in d.l.ſæpe.col.45. Soci.in d. conſ.158. & cũ actũ fuerit actione ꝑſonali cõtra debitorẽ condẽnatũ, nõ põt dici intentatũ remediũ.d.l.ſi.cõtra tertiũ. qa ꝑſona extranea nõ ſubintelligitur.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chriſogonus.in ſi.ff. de verb. obl. Rurſus, nõ vr̃ agi poſſe actione reuocatoria cõtra iſtũ tertiũ tanquã alienatio facta ſit in fraudẽ. nã fraus cõſiderari nõ põt, qa teſtes loquunť ꝙ debitor condẽnatus poſſidet bona ꝗ ſufficiũt ad ſolutionẽ iudicati. Et in oẽm euẽtũ ſatis vr̃ ꝙ hìc nõ agiť ea; cõſtituto ad recuperãdũ poſſeſſionẽ remedio d.l.ſi. ſed de executione ſniæ, quæ in bonis cõdẽnati facienda eſt, non ẽt tertij. Taurini. 8. Ianuarij. 1535. Aymo Crauetta ex Saniliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Quæ dicatur legitima.*
2 *Statutum poteſt tollere legitimam:*
3 *Dos congrua quomodo intelligatur.*
4 *Filia quando poſſit petere dotem.*
5 *Debitum dotis eſt fortius quàm debitum legitimum.*
6 *Verba generalia reſtringuntur ad cauſam, propter quam prolata ſunt.*
7 *Quando pater obligetur pro filio.*
8 *Inducta ad vnum effectum, non agunt contrarium.*
9 *Statutum recipit interpretationem paſſiuam a iure communi, licèt ſit contra ius commune.*
10 *Natura exceptionis eſt negare, ſi regula affirmat.*
11 *Ex ratione declaratur voluntas alicuius.*
12 *Forma argumenti a contrario ſenſu.*
13 *Argumentum a paritate rationis eſt fortius argumento a contrario ſenſu.*
14 *An in ſtatutis ſumatur argumentum a contrario ſenſu.*
15 *Abſurdum eſt quod plus ſit in referente quàm in relato.*

CONSILIVM CCXXXVI.

¶ Pro nobili Ioanne Familia ciue Thaurini.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Extat duplex ſtatutum Thaurini, vnum quòd filiæ fœminæ non ſuccedant in domibus, exiſtentibus filijs maſculis, & nullo facto ordinamento per patrem: alterũ quòd fœmina dotata, vel maritata, non ſuccedat ab inteſtato exiſten-

ipſius rõnis.l. hæc actio.ff.de calum.l.regula.§.licèt.vbi Bartol.
& Bal.ff.de iuris & facti igno.l.nomen debitoris. §.fi. ff.de leg.
3.Bar.in l.pater filiũ.§.fundũ,in fi.ff.de leg.3. Cyn. in l.volun-
tas,& ibi Bal.C.de fideicom.Alc.in conſ.59.Atteñtis verbis.col.
4 2.li.3. ¶ †Et ratio generalis facit dictũ extendi ad caſum ad quẽ
aliàs non adaptantur verba, etiam in materia ſtricta. Corne. in
conſ.273 colum.2.ad fi. lib. 4. allegat glo. & d.aut.in cle.1.de
elect.Ad idem adduco Pau.de Caſt.in l.ſi verò. §. de viru.ff.ſol.
matr. vbi † quãdo ratio eſt expreſſa in l. vbicunq; locum habet
5 ratio, æquè locum habet legis diſpoſitio, licèt ſit contra ius cõ-
mune, & ſic ſit extenſio de caſu ad caſum, & de perſona ad pſo-
nam propter rõnem expreſſam per glo. in d.cle.1. in ver.eliga-
tur, de electio.quod Paul.dictũ refert & ſequit Cur. Sen. in cõſ.
81.col. 3.ante med.verſ.& in propoſito noſtro. Ad idem addu-
6 co Gemin.in conſ.29.col.1. vbi † ꝙ lex extenditur ad oẽs ca-
ſus quibus adaptat ratio legis, licèt lex ſtrictius loquatur in par
te diſpoſitiua,per glo.in d.clem.1.de electio.in c capiẽtes.§.de
niq; in verſi.inſtruatur,de elect.lib 6.& in c.quoniam frequen-
ter.§.portò,in verſi.elect.vt lite non conte.quod procedit etiã
in l.exorbitanti.Gemi.in conſ.40.co.2 poſt prin.Videmus etiã
ꝙ ſtatutũ ſiue correctoriũ, ſiue exorbitans extendit & ampliat
ad oẽs caſus qui ſub ratione expreſſa comprehẽdi poſſunt. Bal.
& Mod.in authen.quas actiones,in tertia quæſtione. C. de ſacr.
eccleſiæ.idem voluit Gemi.in d.conſ.60.col. 2.poſt princip.Sic
econtra, ſi ratio finalis diſpoſitionis ſuadeat reſtrictionẽ , ex ea
7 † reſtringitur diſpoſitio generalis. Aret. in conſ.143. Verum eſt
ꝙ Comicus,col.4. & 5.allegat tex.in l.cum pater.§ dulciſsimis.
ff.de leg.2.refert ſequitur & confirmat Dec.in conſ.379. col.4.
verſ.& vlterius. Et ſi generalis diſpoſitio generaliter eſt intelli
genda,etiam ꝙ ſit maior ratio in vno caſu quàm in alio. l. 1. §.
& generaliter.ff.de leg.præſtan.l. 1.§.quod aũt. ff.de alea. Dec.
in rub.de iudi.col.7.ad fi.in c. 1.col. 3.poſt med.de prob.& ali-
bi ſæpe. a fortiori quando eadẽ eſt ratio in omni caſu;quia rõ
generalis facit diſpoſitionẽ generalẽ. Bar.in d.l.pater filium.§.
fundũ, in fi.ff.de leg.3.vbi prohibitio alienandi dicitur genera-
lis,quando ratio prohibitionis eſt generalis.l. 2.C.de interdict.
l.1.in prin.cũ ibi no.ff vti poſſide. quæ iura ad hoc citat Pa. de
Caſt. in conſ.251.Viſa quadã ſecuritate.col.1.poſt med.li. 1.no-
tat Dec.in conſ.308.col.2.circa fi.in conſ. 291.col.3. poſt med.
& in conſ.422.col.2. ad fi. quinimmo quando ratio eſt genera-
lis operatur, vt diſpoſitio generaliter intelligatur , licèt loquat
in aliquo caſu ſpeciali . Bart. in l. reg. §. ſiquis.ff.de iur.& fact.
igno. Iaſ.in l. ſtipulatio hoc modo concepta , col.4. circa princ.
ff.de ver.obl.facit Alex.in conſi.32. col. pennl. poſt med.lib. 7.
Alibi ſcribit Bal.in c. 1. §. ſi decedenti , qui feud.dar. poſſ.quòd
ratio generalis diſponit ď lege,nõ lex. De ratione idẽ dicamus,
quòd iſta ratio diſponat de ceſſione eam declarando & extẽden
do, non autem ceſſio debet diſponere de ratione & eam reſtrin
gere ad bona illa ſpecificata . & de illo dicto Bald. ſæpius ſeſtũ
Cor.facit conſulendo, licèt dicat ꝙ multi non habent illam le-
cturam Bal.ita dicit Cor.in conſ.227.ad fin. lib.2. in conſil.90.
col. 5.in conſ. 125.col.fi.& in conſ. 236.col. 2.lib. 3. & in conſil.
53.col.pen.lib. 4. ¶ Quartò, licèt poſt generalem ceſſionem fue
rit ſpecificata aliqua bona , illa tamen ſpecierum enumeratio
non reſtringit ceſſionem generalem quominus ad omnia gene-
raliter pertineat: & cenſentur ſpecies enumeratæ gratia maio-
ris demonſtrationis.l.reg.§.& licèt.ff de iur.& fac.igno. l.ſtipu
lationes commodiſſimum,& l.doli clauſula. ff. de verb. obliga,
l.legata,in prin.ff. de ſuppelle. legat. Soci. in conſ. 300. col. 2.
lib. 2. quod ſine dubio obtinet quando illa ſpecierũ enumeratio
non ſit per aliquam dictionẽ limitatam, puta,ſi poſt gñalẽ ceſ-
ſionẽ ſubijceretur dictio Videlicet , aut alia ſimilis,ex qua appa
reret de voluntate contrahentiũ,ꝙ voluerit reſtringere & de-
clarare illam generalitatem,iuxta l.legata.in princip. ff. de ſup-
pel.leg. Bar. in l.quæſitũ. §. ſi fundũ.ff.de ſundo inſtr. Are.in cõ
8 ſil. 163.Magnifici.col. 1.nã † ceſſante tali declaratione & reſtri-
ctione per dictionẽ limitatiuã, genus non reſtringit ꝑꝑ ſpecies
enumeratas & ſequentes.Bar.& doct.in l ſed & ſi quis.§.quæſi
tum.ff. ſi quis cau.Cor.in conſ.4.col. 1.li.2.Dec.in conſ.12. col.
fin.in cõſ.25.col. 5.in conſ.51.col.fi.ſed latius in conſ 69.col.4.
in conſ. 115.col.fi.& in conſ. 52.colum.2. Et facit ratio,quia illa
ſpecificatio facta eſt ad fauorẽ ceſſionarij: quia maior pars bo-
norũ erat circa immobilia,vt ſciret quæ & quanta forent, & in
quantũ poſſet agere de euictione: ergo non debet operari dimi
nutionẽ.l.qui homine.ff. de ſolutio.l.legata inutiliter. ff.de adi.
leg.c.cũ dilectus de ordi.cogni. & illa ſpecificatio facta ad cõce-
dẽdũ,non dẽt operari ad detrahendũ.l.cũ tale.§.fi. ff. de condi.
& dem.Soci.in conſ.38 col 2 poſt med.lib.1. Et ita in ſimili ca-
ſu ſpecierum enumerationũ reſpondet. Dec.in conſ.660. col.2.
poſt med.neq; probat neceſſario, Fuerunt declarata aliqua bo-
na,ergo illa tantum veniunt : quia declaratio aliquorum tantũ
fieri poteſt ꝙ in eis eſſet maior ambiguitas:ergo ex ea declara-
tione fundamentũ fieri nõ põt.l. nõ hoc. C.vnde cogna.c.in ꝓ-
ſentia,de proba.l.: cũ mẽs & intentio contrahentiũ fuerit vt ce
derent oia iura peruenientia ex dicto teſtamẽto, talis ceſsio ge
neralis ſm eorũ intentionẽ eſt accipiẽda, nõ obſtãte dicta ſpeci
ficatione.l.In promittẽdo, in prin.ff de iure dotium.l.fi. C q̃ res
9 pig oblig.poſſ latè Moder.in l. 3. C.de lib. ꝓter. ¶ †Quintò,qñ
circà eandẽ perſonã ponunt genus & ſpecies , ſpecies vi poſita
gratia demõſtrationis,nõ limitationis.l.quæſitũ.§.itẽ ſi fundũ .
ff.de fund.inſtru. Dec.in regula, in toto iure.col.4.verſ. 2.dicta
regula procedit.ff de reg.iur.ſed hic & ceſſio generalis & ſpeci
ficatio bonorũ conferunt in perſonã ceſſionarij,ergo ſpecifica-
tio ſtabit demõſtratiuè, ꝓſertim qa ſit ſpecificatio p dictionẽ ,
Maximè,cuius natura eſt includere vtrũq; caſum , & idẽ ius in
vtroq; caſu ſtatuere,licèt maior rõ ſit in vno.glo.in l illud.ff.ad
leg. Aquil.l.1.§.vel maximè ff.de colla.bon.gl.in c. 1.in ver.ma
ximè.& ibi Gemi.de renũ.li. 6.Cor.in conſ.119.col.5 & in cõſ.
136.col.1.lib. 2.Iaſ in l.ſi ita ſtipulatus fuero. col. 2. ff. de verb.
obl.no.per doct. in l.qui ſe patris . C.vnde lib. ꝙ verbũ videtur
tollere omnẽ difficultatẽ . Pro quo optimè facit & quaſi in ter-
minis quod ſcribit Ant. de Bur.in conſ. 19. quia hic agitur.col.
2.ad fi. vbi qñ poſt genus enumerãtur ſpecies per dictionẽ, Tã,
10 enumeratio ſpecierũ nõ reſtringit genus . idem videtur in † di
ctione Maximè, quæ ita habet vim incluſiuam & implicatiuam
ſicut dictio Tã , nam dictio Maximè, dicitur augmentatiua, nõ
diminutiua. Bald.in conſ.13. Statuto ciuitatis Aſt. col. 2. lib.3.
& ſtat dictio Maximè , comparatiuè, includendo caſum magis
dubitabilẽ,ita ꝙ ſit idẽ ius in vtroq; caſu.Soci. in l. ſi inter virũ,
in 4.no.& in l.ſed in illo.col.3.circa med.ff. de rebus dubijs. Sed
vltra Soci.addo Gemi.in conſ.6.vbi ꝙ dictio Maximè, ſtat com
paratiuè, non excluſiuè , i. demonſtrat maiorem rationem eſſe
in caſu expreſſo, & non excludat caſus nõ expreſſos. allegat gl.
in c.ſponſam,de ſponſal & in c. 1.in verbo Maximè, de renun-
cia.lib 6.& idẽ tradit Gemi.in conſ.142.col. pennl.ante me.vbi
ꝙ dictio Maximè , ſtat comparatiuè preſupponens poſitiuam.
11 ¶ Sextò arguitur, † nam generalis diſpoſitio non comprehẽdit
maiora expreſsis.ca.ſedes,vbi latè Moder.de reſcrip. clem.non
poteſt,de procura. Roma.in conſil. 472. In eo quod quæritur .
colum. 2.ergo ſi ſint minora,cõprehendũtur. ſed bona mobilia
ſunt viliora immobilibus.arg. tex.inſti. de vſucap.in prin. ergo
ſpecificatio eorũ quæ ſunt maiora,non excludit minora,ſed in-
cludit. ¶ Septimò facit,nam generalis diſpoſitio ad omnia indi-
ſtinctè extenditur, vt no.in l.age,& in l.ſi de certa. C.de trã ſac.
& pactũ verbis gñalibus factũ, extenditur ad oĩa, etiã de quibus
nulla erat cõtrouerſia,niſi contrariũ agatur, vel niſi ſpecies præ
cedat ad quã reſtrictio fieri poſſit, ſalua ratione recti ſermonis .
l.emptor.§.Lucius. vbi gl.& doct.ff.de pact. Bal. & doc. in l. ſub
prætextu ſpecierũ. C.de tranſac.latè Alex.in cõſ. 117.col. 2.lib.
1.in conſ. 11.lib 2.in conſ.46.lib. 1. qđ eſt repetitũ in conſi. 48.
lib.6.Soc.in conſ. 104.col. pen.lib.3. Aret. in conſ.60 ad fi. Cor.
in conſi.6.col. 2 & 3.& in conſ. 178.col. fi. lib. 1. & alibi ſæpe.&
hoc ne a verborum ſigni. recedatur, quorum ſignificatio eſt,vt
ſicut generaliter prolata ſunt,ita generaliter operẽtur : nam &
12 † in odioſis,verba debẽt intelligi latè,quatenus ipſorũ proprie-
tas patitur.l.cum lege, vbi Aret. ff.de teſta.c.ſi quã.de ſen.excõ.
c.fi.de tranſla.prælato. glo. in c.contra Chriſtianos . de hæreti.
li.6. Calde.in conſ. 1. in tit.de conſangui. & affi. & in conſil. 24.
in tit.de præben. Ale.in authẽ.ex teſtamẽto. C.de collatio. Dec.
in c.cũ acceſſiſſent,col.7.de cõſti.in c. cũ ordinẽ. col. 2. & in c.
ſedes,col.2. de reſcrip. & alibi ſępe . ſed verba ceſſionis de qua
agitur, ſunt vniuerſalia & ꝓgnantia , quæ reſtringi nullo modo
poſſent ad bona immobilia tantum , ſalua ratione recti ſermo-
nis. Pau.de Caſt. in conſil.333.Dubium videtur prima facie .
col. 1.lib.2. Cor. in d. conſi. 6. col. 2. & 3.lib. 1. Calca.in conſil.
17.col. 2.ideo vniuerſaliter intelligentur vt ſonant. ¶ Octauò
cõſidero,quòd in iſta ceſſione ſunt verba vniuerſalia geminata,
ibi: omnia iura,deinde ſubijcitur, aut aliqua quauis cauſa. modo
13 arguitur ſic † verba vniuerſalia ſimplicia omnia comprehendũt
quæ excogitari poſſunt.l.in fideicommiſſi. §. cum Pollidius. ff.
de

de vſuris.l. cum virum.C.de fideic.tradit Soci.in cõſi. 26, col. 2.
lib.3.ſed vltra Soci.allego gl.& fortè ſing.in l.qui ſcit. §. prætere.
rea.ff.de vſur.in ver.a quolibet. Nam lex.dicit, ꝙ fructus ad fru
ctuarium pertinent,a quolibet ſati ſint, dicit glo & de cuius li.
bet frumento. quæ maxima eſt ſubauditio Rurſus,qñ prohibe-
tur alienatio extra familiam ſimpliciter, non cenſetur prohibi.
ta ſucceſsio ab inteſtato, licèt ſuccedens non ſit de familia. l. cũ
pater.§.cum inter,ſecundum cõem intellectum. ff. de lega. 2. &
tamen ſi fiat prohibitio verbis vniuerſalibus, cenſetur prohibi.
ta talis ſucceſsio. latè Soci.in conſi. 251.col. 4. lib. 2.Dec.in con.
ſil. 366. Si verba ſimpliciter vniuerſalia omnia comprehẽdunt.
a fortiori,qñ ſunt geminantia, ex quibus contrahentium volun
tas exuberantius oſtẽditur .l.baliſta.ff.ad Trebel. l. 1. §.ſi. ff quod
14 quiſque iur.vbi Alex.immo † ſtatutibus talibus verbis vniuerſa-
libus trahitur ceſsio ad iura etiam incognita & incogitata, quia
ſaltem dicitur cogitata in genere, quæ cogitatio in genere ſuf-
ficit.l.qui iure ff de teſt.mili.Alex.in l.in repudianda. ff de acq.
hæred. & ꝙ ceſsio facta verbis vniuerſalibus trahatur ad iura
etiã incogitata & ignorata,eſt tex.in l.tres fratres. ff.de pactis.
vbi quietatio vniuerſalis trahitur etiam ad occulta, de quibus
cogitatum non eſt. Et licèt pactum ibi ſit inefficax per replica-
tionem doli,illud eſt,quia dolus interuenit paciſcentis: ſed do-
lo ceſſante,manet efficax pactũ. Ad idem tex.in d.l.1. ſub præ.
textu ſpecierum. C.de tranſactio, vbi trãſactio facta verbis vni-
uerſalibus trahitur etiam ad inſtrumẽta de nouo reperta, & ſic
ad incogitata & ignorata,vt ibi tradunt Bal.& doc. Idem tradit
Bar.in d. l.ſi de certa, col. 2.verſi quæro vlterius. C.de tranſa.
ctio. Alex.in conſi 42.col.4. poſt med.lib.5. Cor.in conſil. 144.
col.3.poſt med.lib.3.Ergo multo magis verba ceſsionis ita am-
pla pertinebunt etiam ad bona mobilia nõ ignorata, & de qui-
bus fuit cogitatum, aut cogitari facilè potuit in ſpecie, nedum
in genere. Poſtremò, niſi verba ita generalia comprehendant
etiam bona non ſpecificata,nihil operabuntur: quod eſſe nõ de-
bet.l. ſi q.ſ. ff.de lega. 1. immo verba generalia, quæ aliàs nihil
operantur,cõprehendunt etiam iura de futuro. Alex.in cõſ 68.
col.pen.circa fin.lib.5. Deci.in conſ.287 col.ſi. in c.ſedes, col.6.
de reſcr. & alibi ſæpe. Nam etiam in materia ceſsionis & renũ.
ciationis, verba debent intelligi,vt aliquid operentur: ideo ge.
neralis renunciatio trahitur etiam ad caſum fortuitum, qñ aliàs
eſſet ſuperflua,& nihil operaretur. Bar.in l.ſed & ſiquis.§. quæ-
ſitum,col.2. ver.3.fuit opinio ff.ſi quis cautio. ſequitur Aret.in
conſ.504. Breuitas, col.3.in ſi.verſ vlt.hoc clarè patet.Cor.Iun.
in tracta.feu.in 3.parte, q.22 Et in renunciatione, ꝙ verba de.
beant intelligi, vt aliquid operentur, tradit Cor.in conſ.51. col.3.
circa fin.lib.2.immo inducitur renũciatio, vbi aliàs verba nihil
operarentur.l.ſi ſtillicidij. ff.quem. ſerui. amit. Iaſ.in conſi. 98.
15 col.ſi. lib.1. Idem † in materia diſpenſationis, in qua verba de-
bent intelligi, vt aliquid operentur. Cald.in conſ.6.in ſi. in tit.
qui filij ſint legitimi, & ſit extenſio de vna perſona ad aliam, ꝗ
aliàs non fieret, vt verba aliquid operentur.l. ſi ſtipulatus fuero
per te non fieri. ff.de verb.obl Rom.in conſ. 14 Idem de iure.&
ſumitur argumentum a contrario ſenſu,etiam ad correctionem
iuris cõis,qñ aliàs verba nihil operarentur. Autẽ ea teſtamẽto,
vbi Rom. & Mod. Imo.l. 1. C. de colla. Cor.in conſi. 91. col. 5.
lib. 1.no.in l. 1.ff.de offi.eius. ¶Quibus conſequens eſt cõclude-
re,non oportere Ioannẽ Regis inquietari ad illa bona mobilia.
Et ita reſcribendum cenſui,ſaluo ſaniore iudicio. Taurini.
22.Octobris. 1534. Aymo Crauetta a Sauiliano Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtamentum per cancellationem irritatur.*
2 *Qũo intelligi debent verba, Nolo valere iſtud teſtamentum.*
3 *Ex ſolo ingreſſu monaſterij rumpitur teſtamentum.*
4 *Notarius debet ſeruare teſtamentum cancellandum ad iuſ-
ſum teſtatoris.*

CONSILIVM CCXXVIII.

¶Pro Magnifico domino Villæ Falletorum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato.In propoſi.
to caſu dubia videtur concluſio firmata a Magni.
fico dño Collaterali Vicomercato, quia videtur
cõſtitutus caſus, extra terminos illius diſtinctio-
nis,qñ teſtator dicit ſimpliciter nolle primum te-
ſtamentum valere,nõ reddita cauſa,& qñ cauſa ſubijcitur, quia
vult inteſtatus mori: nam hic teſtator coram ſeptem teſtibus
mandauit teſtamentum aboleri,ſeu cancellari, ad cuius manda-
tum notarius idipſum impleuit inducendo cruces inſtrumẽto.
1 ſed in cancellatione doct.cõiter concludunt per eam † teſtamẽ-
tum irritari.l.cancellauerat.l.proximè, & l. ſi. ff.de his, quæ in
teſta.delen.l.noſtram, vbi doc. C.de teſta. Bart.in l.in fraudem.
§. ſicut,col.1. ff.de teſta.mili.in l. 1.§.ſi.ff.de his,quę in teſta.de-
len.in l. 2.§.ſi plura.ff.quemadmo. teſta.aper. Anch.in cõſ.337.
De efficacia,col.3.verſ.item præſuppoſito, ꝙ ipſe.Alex.in con.
ſil. 159.col. 1.lib.7.Bal.in conſi.354. Ad euidentiam, col.2.ver.
quoniam teſtator,lib.5.vbi dicit, ꝙ tunc ita cancellato teſtamẽ-
to,deficit probatio.no. Alex in l.ſi. col.5. C.de leg. Deci.in re-
gula.qui cum alio.§ 1 ff.de reg.iur. In qua quidem cancellatio-
ne,illa diſtinctio an teſtator dixerit ſe cancellare, quia volebat
inteſtatus decedere, vel quia hæredes indignos haberet, ad hoc
tantũ ſit,vt intelligamus,cui hæreditas applicetur.Nam ſi can-
cellatio fiat in hoc,vt inteſtatus decederet, ipſo iure teſtamen.
tum ſit irritum, & tranſit hæreditas ad hæredes ab inteſtato. Si
verò,quia heredes indignos habuit,trãsfertur in fiſcum.In du-
bio autem qñ cancellatio fit ſimpliciter, non expreſſa cauſa, an
malit inteſtatus decedere, aut hæredes indignos putet, præſu.
mitur facta gratia hæredum venientium ab inteſtato. ita Bart.
& doct.in d.l.noſtram. pulchrè Oldr.in conſi. 144.Circa mate-
riam. vbi etiam ꝙ ſi teſtator ſolum cancellet in partem, puta no
men vnius hæredis, in alijs non cancellatis firmum manet te.
ſtamentum,& applicatur hæreditas alijs cohæredibus. Planè in
caſu noſtro teſtator non dixit ſe nolle, vt valeret primum te.
ſtamentum,at illud cancellari iuſsit, deinde ad eius votum fuit
cancellatum per notarium: ergo iſta cãcellatio facti videtur te-
ſtamentum omnino infirmare ſaltem ope exceptionis, quia illa
cancellatio facti agit potentius, quàm verbalis declaratio, qñ te
ſtator loquitur nolle valere teſtamentum. Et ratio videtur poſ-
2 ſe reddi, † nam qñ teſtator dicit, Nolo valere iſtud teſtamẽtum,
videtur innuere, ꝙ ad alium modum teſtari velit, & primum
teſtamentum mutare: ideo ſi aliud teſtamentum non faciat, lex
præſumit,ꝙ voluerit perſeuerare in priore volũtate, licèt quã.
doque dixerit illa verba,Nolo iſtud teſtamentum valere, prout
Alex.pulchrè declarat in conſi.30. in 2. dubio, lib.3. & in con.
ſil.159 lib.7.per totum.Sed qñ teſtator venit ad actum facti te-
ſtamentum cancellando, non præſumitur ꝙ ideo cancellaue-
rit, quia vellet aliud teſtamẽtum implere, ſed quia omnino de-
liberatum habebat, vt illud vacaret viribus,& potius fauore ve-
nientium ab inteſtato. Etenim ex illa declaratione facti inſtru-
mentum cancellando, efficacior oſtenditur teſtatoris voluntas,
vt noluerit in omnem euentum tale teſtamentum valere, ſiue
quia aliud conſtituiſſet ſcribere, ſiue quia inteſtatus maluiſſet
decedere. Etenim multo fortiſsima ſunt facta ad oſtendendam
voluntatem, atque ſint verba. Hinc videmus rumpi teſtamentũ
3 † ex ſolo ingreſſu monaſterij, de quo teſtator non cogitauerat,
quia actus ipſe ingreſſus monaſterij agit potentius verbali reuo
catione. Bar.in authen.ſi qua mul.C.de ſacroſ.eccle. Dec.in c.in
præſentia,col.32 poſt med. verſi.non obſtat, ꝙ expreſſa diſpo-
ſitio eſſet.de probat. Plus enim eſt aliquid facere,quàm dicere.l.
ſi tamen.§.ei qui.ff.de edil.edic.c. dilecti,el 2 vbi Deci. in 2.no.
de appella.Iaſ. in l.de quibus,col.9.ff.de legibus, & in l. non ſo-
lum.§.morte,col. 10.ff.de operis no.nunc.Et in terminis cãcel-
lationis quæ fit a notario ex teſtatoris iuſſu, vt per eam teſtm̃
reuocetur,decidit expreſsè Bar.in l. 5.§.ſi plura, in vltimis ver.
4 bis.ff.quemadmo.teſtam.aper.Nam dicit Bar.† ꝙ licèt reuoce.
tur teſtam.ex collatione notarij ad iuſſum teſtatoris, tñ nõ de-
bet notarius teſtm̃ declarare, ſed ita cancellatum ſeruare. & ſic
vult expreſsè Bar.infirmari teſtamen. ob eiuſmodi cancellatio-
nem,licèt declarari illud non oporteat. tradit Alex. in conſ.74.
col. 1.verſi.moueor etiam,lib 2.Addo etiam, ꝙ in dubio præſu-
mitur facta cancellatio de voluntate teſtatoris,niſi eſſet teſtam.
ad pias cauſas,iux.no.in l.ſi vnus. C.de teſt. Alex.in conſi. 104.
col. 5.lib.7 & in conſ.14 col.3.ad ſi.lib.6. ¶Quibus conſequens
eſt colligere, in ambiguo eſſe vires memorati teſta. quod ipſe
infirmum puto, potiuſquàm validum, ad correctionem tñ cu-
iuſuis efficacius conſulentis. Sed quia conſultor intellexit con-
ſilium pro eo facere, & ꝙ in ſententiam alterius dñi conſulen.
tis venire recuſaui, conſilium hoc pro derelicto habuit, cautos
igitur eſſe aduocatos oportet, vt ne impoſturas ferant. Taurini.
24.Octobris.1534.Aymo Crauetta a Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Legi prohibitiua facta in odium prohibiti, poteſt renũciari cum iuramento.*
2 *Donatio in concubinam cenſetur prohibita, eadem ratione qua donatio inter virum & vxorem.*
3 *Clericus non poteſt donare concubinæ.*
4 *Non valet ſtatutum vel conſuetudo, per quam datur materia delinquendi.*
5 *Publicæ honeſtatis ratione impeditur matrimonium.*
6 *Clericus propter honeſtatem, non poteſt donare concubinæ.*
7 *Iuramentum nunquam operatur in præiudicium tertij, cuius fauore aliquid introducitur, ſed ſolius iurantis tantùm.*
8 *Relicta concubinæ, cũ qua matrimonium contrahi non poteſt, ad fiſcum videntur pertinere.*
9 *Iuramenti comes, eſt veritas, iuſtitia, & iudicium.*
10 *Iuramentum non ſeruatur niſi propter vinculum æquitatis.*
11 *Concubinatus eſt omnino de iure canonico prohibitus.*
11 *Concubinarij dicuntur turpes perſonæ.*
13 *Indiffinita in materia legis, æquipollet vniuerſali.*
14 *Donatio permittitur ex cauſa alimentorũ in filios ſpurios de æquitate canonica.*
15 *Pars allegans exceptionem, tenetur illam probare.*
16 *Inhoneſtum eſt, quòd concubina aletur de bonis eccleſiaſticis.*
17 *In donatione male arguitur de vxore ad concubinam.*

CONSILIVM. CCXXIX.

¶ Pro Auguſtino Mora ex Bolengho.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quidam clericus a Bolengho diſtrictus Hyporrediæ, donauit quædam bona concubinæ ſuæ tam ex cauſa alimentorum, quàm propter copulam: illud ſcilicet cogitabat lõga Veneris obſequia ſoluere. clerico defuncto agit mulier contra Auguſt. Moram de Bolengho clerici hæredem, vt bona donata præſtet. Iudex ordinarius coram quo cœptum iudicium eſt, condemnauit reum ad tradendum bona donata, ab ea ſententia fuit appellatum ad magnificum Senatum Thaurini. Quæritur modo de iuſtitia vel iniuſtitia illius ſententiæ. ¶ Aduocati concubinę dicunt valere donationẽ propter iuramentum qđ ſeruari poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ. c. cum contingat, de iure. & in terminis donationis factæ concubinæ ꝙ iuramento firmetur, allegant Roma. in conſi. 43. in 4. dubio. Roma. loquitur in donatione facta concubinæ per militem terreſtris militiæ, ergo idem videtur dicendum in milite cœleſtis militiæ, quia æquiparantur in hac materia. Sed
1 vltra Rom. poterant † allegare, ꝙ legi prohibitiuæ etiam factæ
in odium prohibiti, poteſt renunciari cum iuramento, ut no. in d.c. cum contingant, tradit Ale. in l. ſi conſtante. §. quoties. col. 3. ff. ſolut. matr. Pau. de Caſt. in conſil. 188. Præfati promiſſores. ad fi. in conſi. 190. cum tempore contractus. col. 2. ad fi. lib. 1. & in conſi. 8. In cauſa quæ vertitur coram domino Vicario. col. 2. lib. 2. Soc. in conſil. 77. col. 7. lib. 1. Bald. Nouellus trac. de dote. e. ſexta parte priui. 21. in 12. limi. Dec. in conſil. 345. col fi. Cor. in conſi. 260. col. pen. lib. 5. Fel. in c. ſi diligenti, col. 4. de for. compe. Iaſ. in l. de his. col. pen. ff. de tranſa. ſimiliter po
2 terant alle. d. Bar. in conſi. 262. recolo. lib. 1. vbi ꝙ † donatio in
cõcubinã cenſeṫ prohibita eadẽ rõne, qua donatio inter vi. & vxo. ideo alibi dicit idẽ Bald. in conſi. 267. Ad euidentiã ꝑmitto col. 2. lib. 1. ꝙ donatio facta cõcubinę morte cõfirmaṫ, ſicut donatio inter coniuges, ſi donatio in concubina prohibeṫ eadẽ ratione qua prohibita eſt donatio inter coniuges, ſcilicet ne inducatur ſpoliatio & paupertas ob multum & ineffrænatũ amorẽ: ergo ſicut donatio inter coniuges firmaṫ iuramento, ita firmari debet donatio facta concubinæ. ¶ Secundo dicunt, ꝙ ſaltẽ valere potuit rationi alimentorũ, ſicut videmus in ſpuriis, quibus parentes relinquere aliquid non poſſunt, & tamen alimenta eis non negantur. capitulo, cũ haberet, de eo qui dux. in matri. quam poll. per adul. no. in aut. ex cõplexu. C. de ince. nup. Bar. in l. fi. ff. de his quibus. vt indig. ¶ Quibus tamẽ non obſtantibus puto male iudicatum ꝑ iudicẽ a quo. & primo intẽtio ſeu exce
3 ptio Auguſtini Morę fundata uidetur de iure cõi, † quo iure clericus concubinę donare non poteſt. Bart. in l. affectionis. ff. de dona. & in l. miles, in prin. ff. de re indi. Abb. in c. 1. de cler. ęgro.
Ancha. in conſil. 247. Dubium facit. Ang. in conſil. 172. Dec. in conſil. 132. Deciſio Neapoli. dec. 102. vbi amplius ſubdunt, non valere donationem eiuſmodi, licèt dicat clericus donator ſe donare ob ſeruitia & merita ipſius donatariæ, niſi aliter probentur ſeruitia & merita: quia nõ ſtatur confeſſioni donatoris in actu prohibito, iuxta. l. donatione C. de colla. Tota difficultas in eo cõſtat, vt reſpondeamus ad contraria. Ad primũ de iuramento reſpondeo, ꝙ immo iſtud iuramentũ ſeruari non põt ſine diſpendio ſalutis æternæ: nam doc. in hac materia conſiderant an iuramentũ ſit contra bonos mores canonicos: quia tũc dicitur ſeruari non poſſe citra periculum æternæ ſalutis; ideo nõ obligat, regula, nõ eſt obligatoriũ, de reg. iur. lib. 6. no. Dec. in l. pacta quæ cõtra. C. de pac. Dr̃ autẽ iuramentũ cõtra bonos mores canonicos, quotiẽs ex eo peccatũ induciṫ, vt no. in dictis locis. iſtud intelligo ẽt ſi peccatũ ueniale tantum induceret aũt nutriretur. glo. in c. ſi aliquid. 22. q. 4. Archidi. in c. 2. de pac. lib. 6. Bal. in c. 1. §. itẽ ſacramẽta, de pace iura. fir. Gemi. in conſ. 61. col. 2. circa med. Dec. in c. eccleſia ſanctæ Marię col. 10. de conſti. Iaſ. in §. item ſi quis, el. 2. col. 12. inſti. de actio. Roch. de Cur. in repe. c. fi. col. 7. de conſuetud. Tunc arguo ſic, dare mate
4 riã delinquendi dicitur peccatũ, ideo † non valet ſtatutũ, lex, vel
conſuetudo, per quã materia datur delinquendi tanquam nutritiua peccati. l. ſi vnus. §. pacta. ff. de pactis. l. conuenire. ff. de pac. dotal. no. cano. in c. cognoſcentes, vbi Dec. col. 1. de conſti. Bar. Bal. & doct. in l. cũ lex. ff. de legib. Iaſ. in l. ſi vnus. ff. illud nulla. ff. de pac. in l. aut prætor. la 1. in prin. in quarto no. ff. de iureiur. & in l. admonendi. col. 15. verſ. limita dictũ ſtatutum. eo. tit. vbi ꝙ non ualet conſuetudo indiſcreta, quod credatur omni ſcripturæ priuatę pro ſcribente, quia daret materiam delinquẽdi & falſum committendi. & de conſuetudine eſt tex. in d.c. fi. de cõſue. no. Roma. in conſi 90. ad fi. lã ſi lex occaſionẽ delicti daret ipſa delictũ feciſſe cenſeretur. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg. aqui. c. ſtudeat ſanctitas. l. di. cap. fin. de iniu. de quo late dixi in conſ. 537. per totum. Modo ſi permittitur clericis dare concubinis cum iuramento, cui dubium, materiam præberi facilius delinquendi? nonne clerici concubinas facilius inuenient, ſi donare eis poſſint q̃ ſi donare non poſſint? etenim ſolent turpes iſtæ & impudicæ mulierculæ cogitatione futuri quæſtus corpora producere. l. 4. §. ſed quod meretrici. ff. de condi. ob turp. cau l. palam. ff. de ritu nup. Hoc docet ipſa rerũ experientia, nam munera ſi tollas, continuo iter ad venerem clauditur. & in terminis iuramenti dantis materiam delinquendi, quod non valeat, notat Bal. in d.c. 1. §. itẽ ſacramenta, col. fi. da pac. iura. fir. Rom. in cõſ. 466. Videtur prima fronte. col. 2. ¶ Quæ concluſio videretur omnino indubitabilis, tenẽdo opi. ꝙ iuramentũ non firmet donationẽ inter virũ & vxorẽ. & licèt opi. cõis ſit in cõtrariũ, multi tñ tenetur cõtra cõmunẽ, etenim rõnes quę aſſignãtur inter coniuges multo fortius procedunt in donatione facta concubinæ: nã plures videmus ſpoliatos & paupertatẽ ad imam redactos ꝑꝑ iſtas cõcubinas q̃ ꝑꝑ vxores. Sed quicquid ſit de donatione inter coniuges, quia non intendo a cõi opi. ſeiungi, circa concubinã clerici, res clara videtur ob nimiã turpitudinem & inhoneſtatẽ. nã ratio cur prohibeatur donare cõcubinę, duplex poteſt conſiderari. Primò quia talis donatio vr̃ repugnare dignitati & honeſtati totius ordinis clericalis: nã turpe & indignũ uidetur ꝙ bona clericorũ veniant ad eiuſmodi mulieres quæſtuarias, ideo nõ videtur poſſe clericũ renũtiare diſpoſitioni introductæ ob publicã cauſam dignitatis eccleſiaſticæ ẽt cũ iuramẽto. c ſi diligenti, vbi no. de fo. cõpe. Itẽ cũ verſeṫ rõ honeſtatis publicæ, ne materia deṫ clericis luxuriandi, iur̃m cõtra publicã honeſtatẽ nõ valet. nã inter iuris ꝓcepta honeſtas numeraṫ. l. iuſtitia eſt. §. iuris ꝓcepta. ff. de iuſti. & nõ ſolũ quod licet, attendiṫ,
5 ſed ẽt quod honeſtũ eſt. l. ſemꝑ. ff. de ritu. nup. † Rurſus publicæ
honeſtatis ratione impeditur matrimoniũ. c. iuuenis, & c. ad audientiam, de ſponſal. facit quod nota. in l. quod ex liberta. C. de oper. lib per illum tex. & poſſe non dicimus quod honeſte non poſſumus. 22. q. 2. c. faciat. Neq; valet conſuetudo contra honeſtatẽ. c. cũ decorẽ. & c. cũ ab oĩ, de vi. & hone. cleri. Dec. in c. cũ dilecta, col. 4. de cõfir. vti. vel inuti. & ratione honeſtatis cõſeruãdę recediṫ a proprietate verborũ. Iaſ. in l. qui ſe patris, colũ. 25. C. vnde lib. Alibi dicit idẽ Iaſ. in l. reprehẽdẽda, ꝑ illũ tex.
6 C. de inſti. & ſubſti. & † ꝙ honeſtas oĩ lucro ẽ anteponẽda. Si ho
neſtas ſcribiṫ inter iuris ꝓcepta: ergo facere cõtra honeſtatẽ, inducit delictũ, cõſequẽter nõ operabiṫ iuramẽtũ contrariũ publicæ honeſtati. & ſi dr̃ fieri cõtra honeſtatẽ clericalẽ, ꝙ cõueniaṫ cle

ricus coram iudice ſeculari, & hoc eccleſia nullo modo tolerat
licèt clericus conſentiat cũ iuramẽto:multò maximè aduertatur de-
cori & honeſtati eccleſię q̃ clericorũ bona tranſeant in concubi
nas. ¶ Secunda rõ probibitionis conſiderari poteſt, uidelicet in
odiũ tam ipſius clerici donantis quàm concubinæ cui donat,
& in fauorem eccleſiæ ſeu venientiũ ab inteſtato ad quos trãſfe
runtur bona ita donata, quo caſu nõ permittitur eiuſmodi pro-
hibitioni renunciare etiam cum iuramento, quia non operatur
iuramentum in pręiudicium tertij. ca. 2. de pac. lib. 6. Bart. in l.
cum quis decedens. §. Titia. ver. & hoc eſt verle. ff. de leg 3. Bald.
in conſil. 22. Quædam domina Iocholma. li. 5. vbi q̃ renuncia-
ri non poteſt diſpoſitioni. l. hac edictali. C. de ſec. nup. quia con-
cernit odium prohibiti & fauorem tertij. ſ. filiorum primi ma-
trimonij, quibus præiudicari non poteſt: refert & ſequitur Dec.
7 in conſil. 246. col. 1. † & generaliter verum eſt, quod iuramen-
tum nunquam operatur in præiudicium tertij, cuius fauore ali
quid introducitur, ſed ſolius iurantis tantum. c. ſicut, & c. intelle
cto, de iureiur. Bar. in l. Titia §. imperator. ff. de leg. 2. Bal. in l. 1.
C. de inoſ. don. Illud tamen affirmare non auſim, inductam eſſe
prohibitionem fauore eccleſię, aut venientium ab inteſtato tan
quàm bona ad eos ventura ſint, quia ex hoc ſequeretur q̃ vo-
luerit lex facultatẽ teſtandi clerico tollere aut reſtringere in bo
nis proprijs, contra. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb.
obl. Ideo dicendum eſt inductam prohibitionem ratione publi-
8 cæ honeſtatis & ordinis totius clericalis. † Præterea relicta con
cubinæ cum qua matrimonium contrahi non poterat, nemini
videntur pertinere, vt infra dicetur, in tertia reſpõſione ad ſecũ
dum argumentum. ¶ Amplius dico, poſito q̃ iſta prohibitio
eſſet inducta fauore ipſius clerici donantis, prout non eſt, cum
odio, non fauore ſit dignus; adhuc non potuiſſet renunciare cũ
iuramento, quia daret materiam delinquendi & nutriret pecca
tũ non veniale, ſed lethaliſſimum, ſi permiſſum eſſet clericis do
nationes conferendi in concubinas, vt ſupra probauimus. & in
terminis concubinatus faciunt notabilia & pulcherrima verba
Pau. de Caſt. in conſil 467. Viſo dicto puncto, occurrunt du-
9 bia. col. 1 & 2. lib. 2. ¶ † Præterea iuramentũ debet habere tres
comites, veritatẽ, iuſtitia, & iudicium. 22. q. 200. c. animaduertẽ
dum. & c. quanto, de iureiu. Sed quæſo, quæ iuſtitia, quæ veritas
quod iudiciũ, vt cõcubina odio & vltione digna meritis orne-
10 tur a clerico? † Rurſus, iuramentum non ſeruatur niſi propter
vinculum æquitatis, ſecus vbi eſſet vinculum iniquitatis. d. cap.
quanto. facit tex. in l. illicitas, in prin. ff. de offi. præſidis, quem
tex. ad hoc allegat Bald. in conſil. 213. lib. 1. ſed nulla æquitas
monet vt apud delinquentes pręmia reponantur, immo reipu-
blicæ intereſt vt male meriti egeſtate laborent. l. bona fides. ff.
depo. Reatus. n. omnem miſerationem excludit l. 1. C. vbi ſena.
vel clar. l. relegatorum, in fi. ff. de interd. & relega. ¶ Secundò
principaliter reſpondeo ad conſiliũ Rom. retorquens eius ra-
tionem: nam dicit concubinam parum differre ab vxore, & q̃
donatio in concubinam debet confirmari iuramento, ſicut do-
11 natio in vxorem. † ſed de iure cano. concubinatus eſt omnino
prohibitus. c. nemo. & c. dicat aliquis. 32. q. 3. Bar. in l. 1 ff. de
12 concubi. † Imò dicuntur concubinarij turpes perſonæ, vt ſi fra-
ter inſtituat concubinarium, locum habeat querela de qua in l.
fratris. C. de inoſ. teſta. Dec. in conſi. 530. Quod quidem ius ca-
nonicum debet ſeruari etiam in terris Imperij, cum peccatũ cõ-
cernat, iuxta no. per Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. per
canon. in c. 1. & 2. de oper. no. nunt & in terminis concubinatus
no. Alex. in conſi. 69. col. 3. lib. 3. Itaque cum inſpecto iure ca
nonico, differat omnino concubina ab vxore, diſpoſita in vxo-
re, non habebunt locum in concubina, & ſic in totum tollitur
fundamentum Roma. & miror quomodo potuerit arguere ex
ratione iuris ciuilis ſublati & correcti in hac parte per ius cano-
nicum: a lege autem correcta & abrogata non licet arguere. l. fi.
in prin. C. de edicto diui Adri. tollen. & ita in ſimili quando lex
canonica contradicit legi ciuili, arguit Ancha. in conſil. 411.
¶ Tertiò principaliter reſpondeo, q̃ Rõ. loquitur in milite ter-
reſtria militiæ, in quo concubinatus non eſt adeò odioſus vt in
clerico: nam clericus priuatur beneficio propter cõcubinatum,
iuxta no. in c. ſicut, & in c. ſi autẽ, de cohabi. cler. & mulier. Dec.
in d. conſil. 132. quod in milite terreſtri non reperit. Item pro
hibetur in clerico non ſolum coitus cum concubina, ſed etiam
matrimonium quo matrimonio clericis interdictum eſt exce-
ptis Græcis, c. in cœna. 31. di. no. in c. oẽs, de pœni. & remiſ. ſe-
cus in milite. ideo non eſt bonum argumentum de vno ad alte-

rum, cum habent diuerſam rationem. l. fi. ff. de calumnia. l. Papi-
nia. cauſi. ff. de minor. cum ſi. ¶ Quartò reſpondeo, quòd Ro. lo
quitur in concubina de iure ciuili, ſed iſta Ioanna etiam inſpecto iu
re ciuili, concubina eſſe nõ poterat. nã cũ eſſet vidua, ſtuprũ cõ
miſit. l. nuptã. ff. de adul. quinimmo punit etiam ducens viduã ſtu-
pratã in vxorẽ. l. mariti. §. quod ait lex. eo. tit. conſequenter tali
mulieri donari nihil põt, cũ eius coitus damnetur de iure ciuili,
vt in terminis tradit Bal. in conſil. 457. Ad euidentiã præmit-
to q̃ concubinatus. lib 5. ex cuius dictis apparet deciſio præſen
tis dubitationis. & filij etiam nati ex tali muliere vidua ſtuprata di-
cuntur ſpurij, & æquiparantur natis ex adulterio quãdo coitus
eſt accuſabilis & punibilis de iure. l. inter liberas. §. 1. ff. de adult.
Bar. in l. ſi adulterium cũ inceſtu. in prin. ff. e. tit. Sed coitus cle-
rici cũ vidua eſt accuſabilis & punibilis, immo & cum ſimplici
concubina, vbi in laico non eſſet accuſabilis aut punibilis. pa-
tet, quia priuatur clericus beneficio ob ſimplicem concubinatũ:
& quòd natus ex coitu damnato & accuſabili dicatur ſpurius,
no. Soc. in l. Gallus. §. quid ſi is. col. 5. poſt med. ff. de lib. & poſt.
¶ Non obſtat quòd legi probibitiuæ poteſt renuntiari cum iu-
ramento, quia illud procedit quando ſolum vertitur damnum
iurantis pecuniarium, non etiam animæ & ſalutis, vt hic, vbi da
tur materia delinquendi & luxuriandi. Ita declarat Bal. nouel.
in loco ſupra alle. id eſt in ſexta parte priuilegio. 51. in 12. limi.
¶ Secundo reſpondeo, quòd iſta prohibitio principaliter facta
eſt ob publicã honeſtatem conſeruandã & ad refrenandum vi-
tium libidinis, maxime in clericis: quo caſu dicitur lex introdu-
cta ob publicam vtilitatem principaliter. l. ita vulneratus. in fi.
ff. ad leg. Aqui. Bar. in l. quemadmodum. C. de agrico. & cenſi.
lib 11. Sed legi introductæ ob publicã vtilitatem principaliter
ad puniendum delicta, & vitia refrenandum, renuntiari non po
teſt, etiam cum iuramento. l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar, vbi Iaſ.
in vlt. no. ff. de pac. & idẽ Iaſ. in l. 1. col 10. verſ. 3. adde. ff. ſolut.
mat. Et hac ratione videmus, q̃ non poſſunt parentes renuncia
re legibus de ſpurijs loquentibus, & ſpurijs relinquere, etiam cũ
iuramento: quia illa prohibitio indicta fuit ob vtilitatem publi
cam principaliter, vt eo modo vitia parentum refrenarentur &
cohiberentur. l. fi. C. de natura. lib
¶ Amplius, etiam ſoboles legitima conſentire non põt, ut quid
ſpurijs donetur aut relinquatur cõtra prohibitionẽ iuris. Ange.
in conſil. 223. col. 2. verſ. vnde conſenſus. Alex. in conſil. 129.
col. 3. lib. 6. Præterea, poſito & non conceſſo, talis prohibitio
donandi concubinæ clericorum non pertinere ad vtilitatẽ pu-
blicã prout certè ſpectare arbitror; illud tamẽ negari non põt,
inductã eſſe prohibitionẽ, quia maior caſtitas requiritur in cleri
cis & alijs dignoribus perſonis, quàm in alijs inferioribus, & ra
tione vitandæ turpidinis in perſonis tam claris. arg. l. ſi qua il
luſtris. C. ad Orphici vbi mater illuſtris non ſuccedit ſpurio: quia
in ea maior requiritur caſtitas rõne qualitatis & excellentiæ p
ſonæ. & ita iſtã rõnẽ in milite ſeculari per illã. l. cõſiderat Iac.
de Puteo inter conſi. Calca. in conſi. 65. col. 2. Idẽ in effectu vo-
luit Calca. in conſil. 59. col. 3. vbi q̃ talis prohibitio donandi
concubinæ inducta eſt rationi vitandæ turpitudinis, ergo in ta-
li prohibitione iuramentum operari non debet tanquam cõtra
bonos mores canonicos & inductiuum peccati & turpidinis.
Et. n. ſi ſit prohibitio donationis vt fugiatur turpitudo, ergo ne
ceſſe eſt dicere q̃ eius pmiſſio ſit inductiua turpitudinis & pec
cati, arguendo a contrarijs vt cõtrariorũ eadẽ ſit diſciplina. l. 1.
ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. cũ ſuis ſimil. Et ſi iã ſpurijs vt
alieno vitio laborantibus, ſicq; miſeratione dignis. l. legẽ. C. de
natur. liber. ca. naſci. 56. di. parentes tñ relinquere non poſſunt,
multominus poterũt relinquere eorũ matribus ſeu talibus mu-
lierculis putidiſſimis, in quibus ipſis uitiũ arguit grauius & p
niciosius, cũ potentior ſit actus in eã quàm in cauſato. Pa. de Ca.
in conſi. 129. Statuta Piſana. col. fin. lib. 1. allegat tex. in l. digna
vox. C. de legib. Iõ cũ ſecunda tantũ operat quantũ ſibi a prima
imprimit. l. pero. § pdiũ. ff. de leg. 2. Soc. in l. in teſtõ. la 1. in 4.
no. ff. de rond. & dem. Cõfirmatur hoc p tex. in l. matre. C. de na
tu. li. vbi matri concubinæ plus relinqui nõ põt quàm filiis ſuis
naturalibus: ſi ergo filijs nihil relinqui poſſet, quia natis ex coi-
tu dãnato, multominus dicendũ eſt relinqui poſſe eorũ matri lõ
ge odioſiori. Et in terminis ita arguit Capra in conſil. 127. col.
1. in fi. ne delinquens ſit melioris cõditionis quàm nõ delinquẽs.
Iam ſi huic Ioannæ viduæ et laicus relinquere nõ potuiſſet, etiã
inſpecto iure ciuili, quia cõcubina eſſe nõ poterat, ſm Bal. in d.
conſil. 457. lib. 5. quid dicemus de clerico? ¶ Tertiò reſpõdeo,
q̃ cum

¶ cū iſta bona donata tali mulieri pertineant ad hæredes legiti
mos, iuxta l. 1. cū ibi not. C. de natura. lib. iuramentū clerici do-
natoris nō potuit operari in p̄iudiciū ipſorum, vt ſupra probaui
mus. Planè ſi relictū concubinæ p̄ milite ad fiſcū pertineat, quã eſ
ſet talis mulier cū qua matrimoniū contrahi nō poſſet, iuxta. l.
Claudius, & ſeq. ff. de his quibus vt indig. talis exceptio oppo-
ni poſſet p̄ hæredes clerici. l. his cōſequenter. §. 1. ff. fami. ercīſ.
Soci. in conſi. 78. col. 2. poſt med. lib. 4. Ad aliud fundamen-
tū de alimētis, reſpondeo, q̄ doc. indiſtinctè dicūt clericū cōcu
binæ donare nō poſſe. ergo nec nos diſtinguere debemus. l. de
13 p̄to. ff. de publici. & † indiffinita in materia legis, æquipollet vni
uerſali, iuxta doct. Bar. in l. ſi pluribus. ff. de leg. ſecundo. & ſic ta
14 li cōcubinæ donari nihil poterit ea quauis cauſa. ¶ † Secundo
ſpecialiter p̄mittitur donatio ea cauſa alimētorum in filios ſpu
rios de æquitate canonica, vt ſupra dictū eſt: quæ æquitas ceſſat
in cōcubina, in qua nō cadit ratio naturalis coniūctionis ſicut in
filijs, igit̄ cū ſit diuerſa ratio, non p̄cedit argumētū de filijs ſpu-
rijs ad cōcubinā. l. ſi. ff. de calūnia. l. naturaliter. §. nihil cōmune.
ff. de acq. poſſ. nã lex canonica reſpiciēs ad ęquitate naturalē, pa
trē obligat ad alimēta ſpurij in quo ceſſat vitiū & culpa, ſed nō
æquę reperit̄ cautū in fauorē cōcubinę olentiſsimę & execrabi
lis, & quã egeſtate laborare pro tanta luxus nequitia reipub. to
terett. l. bona fides. ff. depoſiti. ¶ Tertio r̄ndeo, q̄ reus conuentus
15 habet regulã pro ſe. l. clericū cōcubinę donare non poſſe, † pars
igit̄ allegans exceptionē, tenet̄ illā probare. l. 1. & 2. ff. de excep.
ſed nullā adducit lege neq; authoritatē p̄ quã probet̄ exceptio.
igitur regulæ ſtãdū eſt. glo. in l. omnis diffinito. ff. de reg. iuris.
Bar. in l. quoties. ff. ſi q̄s cauti. Et erubeſcimus cū ſine lege loqui
mur. §. cōſideremus, in auc. de trien. & ſemiſ. ¶ Quarto r̄ndeo,
q̄ rõ q̄ militat in proprietate ne det̄ materia delinquēdi, & fiat
cōtra dignitatē & honeſtatē eccleſiaſticã, militat etiã in alimen
16 tis, † & inhoneſtū foret q̄ eiuſmodi cōcubinæ de bonis eccleſia
ſticis alerentur. ¶ Nō obſtat dictū Baldi in conſilijs ſupra allega
tis, quia ad illud poſſunt accōmodari reſpōſiones traditæ ad di
ctū Rom. Secūdo reſpondeo q̄ ſi dictū Baldi eſſet verū. ſ. q̄ pro
hibeat̄ donatio in cōcubina eadē ratione qua inter cōiuges, ſe-
queret̄ q̄ prohibita eſſet donatio ad oēs cōcubinas ſicut genera
liter prohibet̄ donatio inter cōiuges: & tñ videmus iſtã probi-
bitionē ſolū limitatã in iſtis militibus cęleſtis vel terreſtris mi-
litiæ. ideo rõ Baldi nō cōcludit cū nō ſit generalis, ſed melio-
res vident̄ rationes ſupra allegata. ¶ Tertiò r̄ndeo q̄ tex. in d. l.
ſi ē legato. §. parui refert. ff. de leg. 3. volēs q̄ cōcubina parū dif
fert ab vxore, reſtringit̄ ad terminos in quibus loquit̄, valet in
legato. Dec. in l. 1. col. 2. poſt med. ver. & tex. C. vnde uir. & vxo.
17 ergo in donatione † male arguit̄ de vxore ad cōcubinã, ẽt eo ca-
ſu quo in vxorē permiſſa ſit donatio, multominus vbi prohibe-
tur. Poſtremo, ne rationibus tã efficacibus autoritas deſit, q̄ do
natio clerici cōcubinę iuramēto nō firmet̄, cōtra Rom. voluit
Ripa in l. miles, in ſi. prin. ff. de re iudi. ¶ Ex q̄bus cōcludo male
fuiſſe pronunciatū. & bñ appellatū. Taurini. 15. Octobris. 1534.

S V M M A R I V M.

1 *Promiſſio toties videtur neceſſaria defenſionis, quoties decretū eſt neceſſarium.*
2 *In correſpectiuis ſi vnum ceſſat, ceſſat & alterum.*
3 *Sublata forma ceſſat formatum.*
4 *Tutor teſtamentarius etiam ſine promiſſione obligatur adulto, ſiquid male geſſerit.*

C O N S I L I V M. C C X X X.

¶ In caſu decreti cuiuſdam promiſsionis in tutela.

DIVTINO ſubſidio ex corde poſtulato. Tex. in l.
ſi. §. omnē. C. de admi. tuto. nō videt̄ habere locū
in caſu nr̄o: nã mandat illã, defenſionē promitti
ante creationē tutoris, ergo debet intelligi aut in
tutore legitimo, qui ſalt ē in confirmatione largo
modo dr̄ creari, aut in tutore datiuo q̄ propriè dr̄ creari, aut in
teſtamentario qñ eget decreto aut cōfirmatione: nã in tutore te
ſtamentario cōfirmatione non egēte, verba tex. nō conueniunt,
ſi quidē oporteret eã promiſſionē haberi ante mortē teſtatoris
& ſub ipſum teſtamēti tēpus, quod eſt, abſurdū: quia teſtamentū
demū efficax eſt, mortuo teſtatore, quo ſuperſtite fruſtra ſit pro
miſsio. c. cum Marthæ, de celebra. miſſ. ¶ Secundo ex tex. in §.
ſi. in auc. vt hi qui obli. ſe perhi. &c. mandat eiuſmodi promiſ-
ſionē fieri de tempore decreti, qñ tutela ſeu eius adminiſtratio
1 decernitur. † itaq; toties videt̄ neceſſaria promiſsio defenſionis,
quoties decretum eſt neceſſariū: nã vbicunq; aliquid diſponitur
aliquo præſuppoſito, ceſſante pręſuppoſito, ceſſat diſpoſitio.
Iac. Bu. Sal. & Ful. in l. mancipia. C. de ſer. fug. Rom. ſin. 586.
Statutum puniens. Igitur lex præcepit de iſta promiſsione tem
pore decreti p̄ſupponendo neceſsitatē decreti, planè ſi decretū
nullum requiritur aut ſuperuacuū eſt, ipſa p̄miſsio conſidera-
ri non poterit, nã lex voluit q̄ tutor promitteret apud acta ſeu
ipſi iudici. vt dicit tex. in d. §. omnē, ponderãdo verbum, Geſtis,
ſm̄ explanationē glo. & magis p̄ſpicue tex. in d. §. ſi. in auc. vt
hi qui obli. & ſic iſta promiſsio correſpectiuat̄ ad ipſum decre-
tū, quia noluit lex decerni adminiſtrationē per iudicē niſi tutor
2 ad eum modum cautionē præſtaret. † in correſpectiuis autem ſi
vnū ceſſat, ceſſat & alterū. l. etiã. §. ex cauſa. ff. de minor. l. filio.
§. matr. l. alumnæ. §. ſeia. ff. de adi. lega. l. ſi. ff. de acceptil. l. Cle-
mens. §. 1. ff. de hære. inſtit. Alexã. in conſi. 111. col. 3. lib. 3. Iaſ.
in l. Lucius, col. 8. ff. de vulgar. & in l. teſtamento, co. pen. cir-
ca ſi. C. de teſta. mili. ergo ſublato decreto & ipſam auferri opor
tet promiſsionem ad decretum relatã & correſpectiuã. ¶ Ter-
tio lex voluit eiuſmodi promiſsionē, haberi dum celebratur de
cretum, vt d. § ſi. & §. omnē. ergo. illud tēpus cenſetur introdu-
ctū pro forma: tēpus enim quo quid impleri oportet, pertinet
ad formã, auc. quæ ſupp. C. de precib. imp. offer. & ibi Iaſ. in 4.
not. idem. Iaſ. in l. pupillari. in 2. no. ff. de vulg. in l. qui Romæ.
§. Calimachus. in 5. no. ff. de ver. obli. & in l. 1. §. edit. col. 1. ff. de
eden. Dec. in c. de cauſis. col. 7. ante med. de offic. deleg. ergo
ſublato decreto tollitur & neceſsitas promiſsionis quæ impleri
3 nō poteſt ad formã ſpecificam. † ſublata enim forma ceſſat for-
matū. c. cū ceſſante, de app. & ſublato antecedenti nulla ſunt cō-
ſequētia. l. ſed & bæ. § præter. ff. de procu. & ibi Bar. cū ſimilib.
¶ Quarto, cū lex ſolū obliget tutorē ad eã promiſsionē quoties
decernitur adminiſtratio a iudice, non eſt extēdenda ea obliga
tio legalis ſupra legis diſpoſitionē. argu. l. quicquid aſtringen-
dæ. ff. de ver. ob. & cū lex hoc nō dicat, nec nos dicere debemus.
l. ſi ſeruū. §. non dixit prætor. ff. arg. hæredi. ſciuiſſet enim lex
hoc exprimere ſi voluiſſet. l. vnica. §. ſinaūt ad deficientis. C. de
cadu. toll. c. inter corporalia, de transla. præl. ¶ Quinto iſtud vi-
detur probari ex gl. in l. ſi §. & ſi quidē, in verſi. ad curationem.
C. de cura. fur. dū tex. dicit q̄ licet curator furioſi dato in teſta
mento remittat̄ ſatiſdatio, debet tñ curator apud acta promit-
tere defenſionem furioſi antequam accedat ad curationē. dicit
glo. Illud eſt, quia curator in teſtamento perfectè dari non pōt,
ideo tunc requiritur decretum iudicis. ſentit ergo glo. ſecus eſſe
in tutore, q̄ in teſtamento perfectè datur. ¶ Sextò probari videt̄
iſta concluſio per tex. in l. teſtamento. ff. de teſt. l. 3. & l. ſi. ff. de
cōfir. tutore. d. l. ſi. §. cum antiquitas C. de cura. furio. & §. 1. in-
ſtit. de ſat. tu. vbi dicit̄ q̄ tutori teſtamentario remittitur onus
ſatiſdandi, quia eius fides a teſtatore probata eſt: ergo cēſetur re
miſſa & illa promiſsio defendendi quia ſatiſdatio venit in con-
ſequentiam illius promiſsionis: & a quo remouetur conſequēs,
cenſetur remotum & antecedens. Bal. in l. conuenticulam. col.
4. C. de epi. & cle. Septimo iſtud ſubtiliter intuenti videtur pro
bari in d. l. ſi. §. & ſiquidē. C. de cur. fur. & in l. de creationibus. C.
de epi. audiē. vbi tex. dicit q̄ licet curatori furioſi teſtamētario
remiſſa ſit a lege ſatiſdatio, tñ tenetur promittere defenſionem
furioſi. vult ergo tex. q̄ niſi hoc declaratum & expreſſum fuiſ-
ſet, ex ſola remiſsione ſatiſdationis remiſſa etiã cēſeretur & pro
miſsio defenſionis, ideo tex. in d. l. teſtamento. ff. de teſta. tutel.
& in d. §. 1. inſt. de ſatiſ. tu. in tutore teſtamentario ſimpliciter di
cit remiſſam eſſe ſatiſdationem, quaſi ex hoc ſatis dicatur remiſ
ſa promiſsio defenſionis. ¶ Octauo oſtendo, q̄ iſta promiſsio
4 non videtur neceſſaria ex quo ſatiſdare non tenetur, † quia etiã
ſine promiſsione tutor teſtamentarius ſi quid male geſſerit, obli
gatur adulto. to. ti. ff. de tutel. & ratio diſtrahen. & to. ti. C. arb.
tutel. ff. & C. de admi. tutor. immo punitur tutor male admini-
ſtrans extra ordinem. l. iu eos ff. de tutel. Anch. in conſil. 330.
col. ſi. nō etiam intereſt promiſsionem fieri ratione hypothecæ
bonorum, quia bona tutorum ſunt ipſo iure obligata pro ad-
miniſtratis. l. pro officio. vbi Bar. C. de admi. tut. & ſtatim ſunt
obligata ab initio adminiſtrationis ſecundum Bar. Soci. in cōſi.
61. in ſecundo dub. lib. 1 immo etiam bona ſecundi mariti ſunt
hypothecata pro mala adminiſtratione vxoris quæ tranſiuit ad
ſecunda vota, non reddita ratione tutelæ. l. 2. C. quando mul.
tute. offi. fung. po. Soci. in conſi. 116. colum. 2. lib. 1. ¶ Nono pō-
dero

dero rationem, quare ſatiſdatio remittitur tutori teſtamẽtario,
quia eius fides a teſtatore ꝓbata eſt. iſta ratio ita militat in pro-
miſsione defenſionis, ſicut in ſatiſdationẽ, ergo idẽ ius in vtroq;
caſu eſſe debet. l. illud. ff. ad leg. Aquil. l. a Titio ff. de verb. obli.
Immo maior ratio vr̃ eſſe in remiſsione talis promiſsionis quã
ſatiſdationis: quia remiſsio ſatiſdationis eſt magis præiudicialis,
ꝙ remiſsio promiſsionis. Nã ſi remittitur promiſsio, adhuc tñ
tutor cui remittitur, manet obligatus, & bona eius obligata pro
adminiſtratione. ſecus in ſatiſdatione, quia nullus pro ſatiſdatio
ne remiſſa obligatur: itaq; ſi remittitur, qđ eſt plus, multo ma-
gis remiſſum cenſeri debet, quod eſt minus. regula cui licẽt, de
reg. iur. li. 6. l. nec in ea, verſ. ſed cui occidere, vbi Bar. ff de adul.
cũ ſimi. quæ Iaſ. no. in l. in actionibus, col. 3. in 2. not. ff. de in lit.
iurando. ¶ Decimò, iſta ratio remittendæ ſatiſdationis, eſt fina-
lis, quia niſi eſſet præſumptio fidei a teſtatore probatæ, non re-
mitteretur ſatiſdatio, iuxta not. in l. 2. §. fin. ff de dona. Cor. in
conſi. 101. col. fin. lib. 2. Soc. in conſi. 6. col. fi. lib. 3. ſed qñ ratio
eſt finalis, ipſa diſponit de lege eã extendendo ampliando & re-
ſtringendo. Bal. in c. 1. §. ſi decedenti, qui ſi. dar. poſſ. Cor. in cõſ.
217 ad fi lib. 2. in conſ. 90. col. 5. lib. 3. in conſ. 121. col. fi. in cõſ.
236. col. 2. eo. lib. 3. & in conſi. 53. col. pe. lib. 4. Conſequenter iſta
ratio finalis militans, & quidẽ multo magis in remiſsione pro-
miſsionis de defendendo, legem extendet ea arbitrio ad iſtam
promiſsionem diſponendo de lege. ¶ Præmiſſa licet videantur
efficacia & fortiter vrgere, tñ non auſim ita omnino ſẽdere: qa
contrarium in terminis tenet Pau. de Caſt. in conſi. 351. Poſtꝗ
iſte tutor. col. 1. verſ. licẽt igitur, lib. 1. Barb. inter conſilia Curtij
Senioris in conſi. 67. col. 17. poſt med. per tex. in d. §. ſi. vt hi qui
obli. Sed tñ ceſſat præmiſſa difficultas in caſu nr̃o, in quo præ-
miſſa eſt poteſtas tutori adminiſtrandi citra omnem confirma-
tionem & confectionem inuentarij, extra omnem actum iudi-
cialem. Amplius data fuit libera, & plena poteſtas, ac baylia cir
ca regimen. deniq; liberauit a redditione rationum, ita teſtator
exhibuit eius affectum immodicũ erga tutorem in principio,
medio, & fine: nam confirmatio & actus iudicialis pertinent ad
initium, regimen ad medium, redditio rationum ad finem. Pla-
nè non ambigui iuris eſt, poſſe teſtatorem permittere tutori po
teſtatem adminiſtrandi non accedente confirmatione, vel decre
to, aut actu iudiciali. Bar. in l. legitimos, col. 2. verſ. quæro verũ,
& ibi in addit. ff. de leg. tutor. Aug. in cõſi. 203. Cor. in conſ. 236.
col. 1. lib. 3. ꝙ voluntas teſtatoris efficacior ꝓditur ex illis ver-
bis, nõ ſemel geminatis, Liberam, plenam poteſtatem baylıam,
ſine confirmatione, ſine actu iudiciali. etenim non liberè admi-
niſtraret, ſi promiſsionem implere teneretur, ob ea quæ de effi-
cacia dictionis Liberè ſcribũt Mod. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. Cur.
Iunior in conſ. 2. in 3. concluſ. Cor. in cõſi. 267. col. 5. circa med.
verſ. confert ad præiudicia, lib. 4. vbi ꝙ cenſetur remiſſa cautio
vſufructuario, qñ permittiẽ, vt vſufructu liberè gaudere, ac frui
poſsit, & alibi ſæpe doc. ¶ Ad hæc ſi aliud defendamus, non ple-
na eſſet poteſtas adminiſtrandi, ea his, quæ notantur per Bart.
de plena adminiſtratione. l. inter bonorum. ff. de adminiſt. tuto.
in l. 1. col. fina. ff. de offi. procur. ceſſ. & in l. procurator cui libe-
ra. ff. de procura. Iam ſi decretum eſſet neceſſarium, non liber tu
tor fieret ab actu iudiciali, ad voluntatem teſtatoris, contra. §.
diſponat, in auct. de nup. & l. 1. C. de ſacroſ. eccle. Pleraq; ſi vel-
lem cumulare poſſem, quæ geminatorum verborum efficacia
aget, ſed abundans putaui apud Senatum vndiq; conſultiſsimũ.
ergo ſi teſtator condonauit neceſsitatẽ decreti, cẽſetur remiſiſ-
ſe omnia, quæ ex eo ſequuntur. l. ſi duo patroni. §. Iulianus, & l.
ea duobus. §. ſiquis iurauerit. ff. de iureiur. Iaſ. in l. ſciendũ, col.
12. ad fi. ff. de verb. obl. ¶ Quibus conſequens videtur, text. in §.
omnem. non obtinere, quotiens decretum, aut confirmatio iure
læ non deſiderantur. Ex præmiſsis concludo, nõ bene fuiſſe pro-
nunciatum per iudicem, a quo, acta eſſe nulla ob defectum pro-
miſsionis de defendendo. Taurini. 22. Octobris. 1534.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quo cauetur, vt ſoluatur certa quantitas rerum pe-*
titarum pro ſigillo, ſit cauſa, vel generalis, vel particularis,
intelligi debet de rebus æſtimabilibus.

2 *Redditio rationum duo continet, computum dare, & reliqua*
reſtituere.

3 *Incertum & nullum æquiparantur.*

4 *Extenſio fit ſecundum qualitatem & naturam extenſi.*

5 *Decretum debet intelligi, prout poſsibile eſt, ipſum adaptari.*

6 *Agens ad redditionem rationum, agere debet ſecundum natu-*
ram illius actionis.

7 *Sententia interpretatur ſecundum naturam actus, ſuper quo*
prolata eſt, etiam verba impropriando.

8 *Ante factam liquidationem, nulla debetur gabella ſigilli.*

9 *Stante ſtatuto, vt contra inſtrumentum nulla exceptio opponi*
poſſit, opponi poteſt, quòd non eſt liquidum.

10 *Clauſula appoſita ad vnum finẽ, non debet trahi ad aliũ finẽ.*

11 *Quando fit relatio vnius ad alterum, qualitates vtriuſque di-*
ſpoſitionis, æqualiter debent intelligi determinatè.

12 *Vnus actus recipit interpretationẽ a verbis ꝓlatis ĩ alio actu.*

13 *Promiſsio facta ſine cauſa, præſumitur facta ex cauſa contra-*
ctus præcedentis.

14 *Quando agitur ad redditionẽ rationũ, in proſecutione cauſæ de-*
bent deduci certæ res adminiſtratæ, vt ſententia fieri poſſit.

15 *Verba generalia ſtatuti reſtringuntur, ne correctio inducatur*
iuris communis.

16 *Quando aliquid fit contemplatione alterius, inſpicitur illud, cu-*
ius contemplatione fit actus.

17 *Gabella eſt res odioſa.*

CONSILIVM CCXXXI.

¶ Pro nobili Ioanne Girandi Burgenſe Chamberiaci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Circa præ-
ſentem cõſultationẽ, in qua agitur de explicatio-
ne decreti Ducalis editi ſuper quantitate ſoluẽda
pro iudicijs ſeu ſententijs diffinitiuis, quo cauẽ,
vt ſoluátur certa quantitas rerum petitarũ pro ſi-
gillo, ſiue acta fuerit cauſa particularis vel gñalis, aut vlis. vi-
dendum eſt, quia actor egit contra hæredes adminiſtratoris ad
redditionem rationum, deinde in quadã parcella poſt libellum
ſubiecta expreſsit multa bona in ſpecie, an obligetur lata ſen-
tentia abſolutoria contra eum ad ſolutionẽ ſigilli, conſiderato
valore ipſorum bonorum; aut teneatur tñ, quaſi egiſſet ad ali-
quod incertum? ¶ Videretur dicendum prima fronte, ꝙ teneatᷣ
ſm valorem bonorum. Nam etiã is, qui petit rationes reddi ad-
miniſtratorum, poteſt ſpecificè & expreſsè petere aliquas res
certas, quas eſſe liquidas patet. l. 2. & ibi Bar. C. ſi aduer. rẽ iud.
Alex. in conſi. 270. col. 2. lib. 2. & in conſ. 80. col. 1. lib. 4. igitur
cũ in cauſa fuerint expreſsè multæ res certæ, & particulariter,
vr̃ ſoluenda quantitas ſigilli, ſm æſtimationem talium rerum.
Bal. in l. gñaliter. C. de Epiſ. & cler. Bar. & doc. in l. 4. §. prætor.
ver. toties. ff. de dam. infec. Sed præmiſsis non obſtantibus, puto
concludendum in fauorem actoris, ꝙ non obligetur conſidera-
1 to valore ipſorũ bonorum, ſequentibus fundamentis. ¶ †Primò;
quia tale ſtatutum, ſeu decretũ dñi debet intelligi de rebus æſti-
mabilibus. Bar. in d. l. 4. in §. prætor ait, ad fi. ff. de dam. infect. &
in l. ita autem, in prin ff. de admi. tut. Alex. in conſ. 57. col. 2. lib.
2. Sed qñ agitur, vt reddatur ratio adminiſtratorum, cauſa dicitᷣ
inæſtimabilis, nec æſtimari poteſt conſiderato principio, & fine
cauſæ: nam a principio non petitur præciſè, vt detur vel reſti-
tuatur certum quid, ſed tñ in genere, vt reddatur ratio. Simili-
ter non condemnatur conuentus, ad dandum vel reſtituendum
certum quid, ſed tantum, vt reddat rationem, qñ aliud certum
non apparet, quod factum dr̃ eſſe incertum, cum per tempus li-
2 tis ignoretur quantum ſit, vel dandum, vel reddendum, † nam
redditio rationum duo cõtinet, computum dare, & reliqua re-
ſtituere. l. quamuis, & l. cum ſeruus. ff de cond. & demon. l. ſi ita
fuerit. §. quæro. ff de manu. teſta. l. purè, in ſi. ff. de fideic. libe. cũ
ſimil. ideo hoc factum reddendæ rationis aliter æſtimari nõ po
teſt, quantũ videlicet conuentus præſtare teneatur, aut actor pe
tat, niſi computo dato, & ratione reddita: quæ ſi non reddatur,
aut reddi non debeat, oĩs ceſſat certitudo & æſtimatio: ergo ſi
æſtimatio eſt habenda propoſita neceſsitate reddendæ rationis,
ceſſante illo præſuppoſito ceſſat æſtimatio. gl. in l. mancipia. C.
de ſer. fugi. Rom. in ſing. 186. Statutũ puniens. Dec. in c. conſti-
tutus, col. 2. de reſcrip. in cõſ. 501. col. 1. circa med. & alibi ſæpe.
& antecedẽti deſtructo, nullã eſt dare conſequentiã. l. 1. § huius
rei. ff. de offi. eius. l. ſed & hæ. §. ꝓcur. ff. de ꝓcur. l ꝙ & ꝓ manus.
ff. de iure codicill. l. ſi homo mortuus, vbi Iaſ. ff. de verb. obli. l.
apud antiquos, cum ibi not. C. de furtis. glo. c. Epheſis. 43. diſt.
igitur

2 Igitur factũ ad quod actum eſt, vt ratio reddatur, dr̃ incertum,
quia omnino ignoratur quantum deberi poſsit ante redditã ra-
3 tionẽ. † ſed incertum & nullum æquiparantur. l. duo ſunt Ti-
tij. ff. de teſta. tute. conſequenter res incerta non recipit æſtima
tionẽ. ¶ Secũdò, ꝙ decretũ dñi, loquẽs de iudicijs gñalibus ſeu
vſibus, debeat intelligi, qñ petuntur certæ res & æſtimabiles. ꝓ-
batur, quia loquitur extenſiuè extendendo dicta in iudicijs par-
4 ticularibus ad iudicia gñalia ſeu vſia: ſed † extenſio intelligitur
facta ſm qualitatem & naturã extenſi. l. cũ ſtipulatus ſim mihi
a Proculo. ff. de verb. obl. l. legẽ. C. de loca. Bart. in l. 1. §. & poſt
operis. ff. de ope. no. nun. facit tex. in l. ſed ſi manente. ff. de præ-
ca. & in c. eccleſia, el. 1. vt lite pẽdente. ſed decretũ in iudicijs
particularibus loquitur qñ petitur, certa quantitas vel res æſti-
mabilis, ad eundẽ modũ exaudienda ſunt verba decreti loquen-
5 tis de iudicijs gñalibus vel vſibus. ¶ † Rurſus, decretũ debet in-
telligi, prout poſsibile eſt ipſum adaptari Alex. in conſi. 81. col.
2. lib. 6. poſt Bar. in l. 1. § lex Falcidia. ff. ad leg. Falci. vbi ſtante
ſtatuto quòd litigantes teneantur cõpromittere in cões conſan
guineos, tale ſtatutũ non habet locũ in extraneis, quia nõ habet
cões conſanguineos, ſed ſolũ habet locum in coniunctis haben-
tibus cões conſanguineos, prout poſsibile eſt adaptari verba ſta-
tuti: igitur dũ ſtatutum ſeu decretum loquitur de iudicijs gña-
libus & vſibus, debet intelligi, qñ in eis conſtat de certis rebus,
aut quantitatibus facta probatione, aut liquidatione, prout poſ-
ſibile eſt, quæ liquidatio fieri non poteſt in redditione rationũ
ſublato antecedenti & ſententia dicta abſolutoria, ꝙ quis ratio-
nes reddere non teneatur. ¶ Tertiò, qñ agitur ad redditionẽ ra-
tionũ, in ſuſpenſo & in dubio eſt, quantũ debeatur quo ad vſq;
reddita ſit ratio, & cõſtet quanta ſint reliqua: ergo emolumentũ
ſigilli non debetur ante liquidationẽ, & declarationẽ reliquorũ:
& ſi reliqua declarentur, debebatur emolumentũ ſigilli ſm ipſã
declarationẽ ſecutã: ſi autẽ nulla fiat declaratio, nullũ debebitur
emolumentũ. Soci. pulchrè in conſ. 76. Viſa facti contingentia
& ſtantia, col. 4. ver. confirmatur, nã gabella lib. 1. vbi latè con-
firmat. & vltra Soci. confirmo, nã præcedentia actus non debẽt
poſſe plus operari, q̃ ipſe actus ſi ſecutus eſſet. l. Iulianus verum
debitorẽ. ff. de cond. indeb. vbi Iaſ. in prin. no. Sed in caſu nr̃o ſe-
cuta ſnia abſolutoria, ꝙ reus non teneatur rationẽ reddere, ni-
hil ab eo peti põt; conſequenter ſigilli vtilitas nulla debet, ideo
videretur abſurdum, ꝙ pendente hoc dubio euentu an teneatur red
dere rationẽ vel non, debeatur cõmodum ſigilli, quod non debe-
retur reo abſoluto: & ſic abſurdiſsimũ fieret, ꝙ plus operetur pẽdẽ
6 tia actus, quàm ipſius actus certitudo & declaratio. ¶ † Quartò,
ille qui agit ad redditionẽ rationũ, agit ſm naturã illius actio-
nis. i. ꝙ ſi ipſe agens inuicẽ aliquid debeat adminiſtratori, com-
penſatio habeatur & reliqua tm̃ reſtituantur. l. cum ſeruus. ff. de
cond. & dem. arg. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. nã omnis gñalitas in-
telligitur & reſtringitur ſm naturã actus cui adijcitur. l. ſi vno prin.
ff. loca. Bal. in l. non ambigitur in ſi. ff. de leg. in rub. C. de cõtrah.
emp. in 9. q. & in l. a procuratore. C. man. adducit dictũ Inno. in
c. ex literis, de iure patr. no. Alex. in conſ. 60. ad fi. lib. 7. Iaſ. in l.
7 non oĩs, col. 2. ff. ſi cer. pet. † nã etiã ſnia ipſa interpretatur ſecũ
dum naturã actus, ſuper quo prolata eſt, etiã verba impropriã-
do. glo. in l. & puto. ff. famil. ercif. Bal. in l. fi. C. cõi diui. Soci. in
conſi. 222. col. fi. lib. 2. Cor. in cõſi. 33. col. pe. lib. 4. a fortiori idẽ
dicendum eſt in libello claro, in quo etiã ſi eſſet ambiguitas, ſta
retur declarationi ipſius libellantis, l. ſi quis intẽtione ambigua.
ff. de iudi. licèt ergo gñaliter actũ fuerit ad reddendũ rationẽ, tñ
reliqua tm̃ cenſentur petita ſecundũ naturã ipſius actionis, con
ſequenter decretũ dñi eſt interpretãdũ, ꝙ debeatur quantitas pro
ſigillo. ſ. quatenus aſcendit quantitas reliquorũ ſecundũ naturã
petitionis. Bene faciunt not. per doc. in l. fructus. ff. ſolu. matr. &
in l. non amplius. ff. de leg. 1. vbi ſi de oĩ quantitate contenta in
contractu pſtanda ſit gabella, intelligitur de quantitate, q̃ ſupe-
reſt deductis oĩbus expenſis. Eodẽ modo intelligimus illud de-
cretũ, ꝙ fiat detractio eorũ, q̃ per adminiſtratorem non debe-
buntur habita ratione ad reliqua tm̃; & ſi reliqua nulla ſint, de-
beatur deficiente ſubiecto, in quo fiat æſtimatio: quia non entis
nullæ ſunt qualitates. l. eius qui. ver. ꝙ ſi ſtipulatus. ff. ſi cer. per.
l. 1. ff. de vſufr. ¶ Quintò facit, quod ſcribit Bal. in conſi. 444. lib.
4. vbi ſtante ſtatuto, ꝙ de pretio ſoluatur gabella, ſi quis emit rẽ
pro pretio declarando per tertiũ. debet declarari tali pretiũ, vt
debeatur gabella, & ſi electi ad arbitrandũ pretiũ nolunt decla-
rare nulla debetur gabella, nec poteſt reſpub. cui debetur gabel
la, cogere arbitratores, vt pretium declarent, niſi talis cõtractus

8 eſſet factus in fraudẽ gabellæ. Eodẽ modo in caſu nr̃o † ante fa-
ctã declarationẽ & liquidationẽ nulla debebitur gabella ſigilli,
maximè cum hic ceſſet oĩs fraudis ſuſpitio, cum actũ ſit ex na-
tura rei. Simile videmus ſi quis promittit aliquid ſoluere in cer
to termino, tñ ſi ante ſolutionem debeat fieri aliqua liquidatio,
non currit terminus ante factã liquidationem. Aret. in conſ. 94.
col. fi. verſ. ſed terminus aſsignatus. Cor. in conſ. 244. col. 2. poſt
9 med. lib. 1. & adeo ante omnia requiritur liquidatio, † ꝙ ſtan-
te ſtatuto vt contra inſtrũm nulla exceptio opponi poſsit, poteſt
tñ opponi, ꝙ inſtrũm non eſt liquidum. Bal. in l. 2. C. de exec. rei
iudi. & in conſi. 61. In iſta quæſtione, col. 2. lib. 2. Soci. in conſi.
4. col. 1. in conſi. 51. col. 2. ad fi. verſ. 3. confirmo. & in conſ. 110.
col. 6. ad fi. verſ. 2. regula, lib. 2. Ideo abſurdum videretur, ꝙ rei
incertæ debeatur gabella iſta iudicialis ante liquidationẽ. ¶ Su-
pereſt rñdere ad contraria. valet ꝙ non fuerit actum ſimpliciter
ad redditionem rationum, ſed ad certas res & quantitates con-
ſideratis verbis rotuli, ſeu parcellæ in quibus perſpicuè petitur
certa bona: ergo a verbis non eſt recedendum. l. ille aut ille. §.
cum in verbis. & l. non aliter. ff. de lega. 3. cum ſimi. Sed ad iſta
rñdetur ꝙ principaliter debet conſiderari petitio, ſeu ſupplica-
tio, in qua actum fuit ad redditionẽ rationis. & licèt ſcripta fue-
rit parcella, in qua deſignantur & petuntur certa bona, illa fuit
edita principaliter ad oſtendendum, quæ bona fuerint adminiſtra-
ta, & ſic acceſſoriè ad ipſam petitionem: ergo nõ poteſt inuita-
re, ſeu alterare naturam principalis diſpoſitionis, clem. 1. ad fi.
de præb. per quem tex. dicit Ant. de But. in conſi. 19. Viſis pun-
cto, & quæſitis. ꝙ verba prolata ad executionẽ, non alterant vim
primariæ diſpoſitionis, ſed ſolum in ſuo primo intellectu con-
firmat, nihil addẽdo. quam regulam pulchrè exornat dñs Iaſ. in
l. ex pupillari. ff. de vulg. & pupil. & illam reg. dicit ſolennem &
ſingularem, & ad multa conferre. idẽ Iaſ. in l. qui Romæ § duo
fratres, col. 15. verſ. adde pro iſta cõi. ff. de verb. obl. Eandem re-
gulam dicit notabilem idem Iaſ. in l. ius autẽ ciuile, col. 2. circa
med. ff. de iuſti. & iure. Nec amplius poſſunt operari verba poſi-
ta ad executionem, ſeu acceſſoriè q̃ vt declarent mentem expo-
nẽtis. Cur. Iun. in conſi. 3. eiuſdem regulę tanquam ſingularis &
notabilis meminit etiam Deci. in c. relatum, col. 3. de offi. dele.
in conſi. 38. col. 5. circa fi. in conſi. 90. col. 2. & alibi ſæpe. Si ergo
illa bona fuerunt ſpecificata in rotulo ad demonſtrandum, quæ
bona fuerint adminiſtrata, non debet illa demonſtratio agere di
uerſum effectum, & inducere nouã diſpoſitionem ſeu petitio-
nem, etiam ſi illam videantur includere. l. cum tale § legatu fal
ſam. ff. de condi. & dem. Alibi dicit Car. in clem. 1. §. ad hæc, in
10 3. oppo. de præb. ꝙ † clauſula appoſita ad vnum finem, nõ de-
bet trahi ad alium finem. facit tex. in c. ad noſtram, de appel. ꝙ
autem mens actoris fuerit ſubijcere illam parcellam, vt demon-
ſtrares, quæ bona fuerint adminiſtrata apparet ex poſitionibus
in quibus dr̃ fuiſſe adminiſtrata bona, & peruenisse ad manus ad-
miniſtratoris, prout in rotulo ſua parcella: ergo parcella ſubie-
cta poſt poſitiones ſeu libellum, & in eis relata, debet intelligi
relata ſm naturã & qualitates diſpoſitionis, in qua ſit relatio l. ſi
iſta ſcriptero. & ibi Bar. ff. de cond. & dem. l. a filio § pater. ff. de
alim. & ciba. leg. & relatum dr̃ eſſe in referente cũ omnibus ſuis
qualitatibus. Bar. in l. ſi quis ſeruum. §. fi. ff. de leg. 2. & in l. 2. ad
fi. ff ſi fami. fur. feciſſe dica. & in l. 1. in prin ff. de recepta. Illa er-
go parcella relata in poſitionibus, ſi debet intelligi ſecũdũ qua-
litates poſitionum referentium, non debet intelligi ꝙ actor om
nino & præcisè voluerit recuperare bona notata in parcella: ſed
ſolum ꝙ eorum nomine ratio redderetur, ex quo in poſitionibus
nihil præcisè petitur: alioquin parcella relata in poſitionibus eſ-
11 ſet diuerſæ naturæ a materia poſitionũ. † Rurſus, qñ ſit rela-
tio vnius ad alterum, qualitates vtriuſq; diſpoſitionis æqualiter
debẽt intelligi determinatè. Dec. in cõſ. 90. col. 1. poſt med. verſ.
2. quia clarum eſt. vt ergo ſeruetur æqualis determinatio in po
ſitionibus referentibus, & parcella relata, ita habenda eſt inter-
pretatio, vt ea quæ petuntur in parcella, cenſeantur petita ad hoc,
vt eorũ nomine ratio reddatur. facit tex. in l. fi. C. de ſenten. vbi
Bar. dicit illũ tex. eſſe ſingularẽ, ꝙ relatio quæ fit ad aliqua de-
bet eſſe pariformis. Itẽ ſi relatio in dubio vera fieri debet, pro-
ut habenda eſt. l. Iulianus, vbi Bar. ff. de hære. inſti. neceſſariũ eſt
dicere, ꝙ relata in poſitionibus, fuerint relata ad finẽ in poſitio
nibus memoratũ. i. vt ꝓ ipſis relatis rõ reddatur, alioquin nõ eſſet
vera relatio, ſi expreſſa in parcella in ea notata fuiſſent ad aliũ
finẽ, q̃ expreſſũ in põnibus. ¶ Tertiò, ꝓ rñſione facit regula, qua
cauetur, talia eſſe ſubiecta, qualia ꝑdicata demõſtrant. c. inter dile-
ctos,

ctos,ver. cæterum, de fide inſtru.l. 3.& ibi Bal.ff de fun.inſtruč.
Soci. In conſi. 23.col. 10. verſ. 23.probaret, lib. 2. ſed in ſupplica
tione & poſitionibus prædicatus de ratione reddenda, ergo par
cella q̃ ſubijcitur,& in prædicato refertur, debet intelligi ſm ip
ſum prædicatum.i. ꝙ deſcripta in ſubiecto petantur ad hoc, vt
eorum reddatur ratio,maximè,quia natura verborum nihil re-
pugnat Et iſta ſubauditio.i. ꝙ ideo petantur illa bona, vt de eis
ratio reddatur,extranea videri non debet,qñ per eam ceſſat ab-
ſurditas,ne videatur quis in vna parcella ſubiecta ad demõſtra-
tionem & executionem ſuppoſitionis,& poſitionum, nouã mo
uere petitionẽ. & ratione vitandæ abſurditatis permittitur ſub-
auditio.c.ſuper quæſtionũ, in prin.& ibi Panor. in 2. no. de off.
deleg. gl.in c 1.in verbo defenſorem. & ibi Card. Alex.15.diſt.
Rurſus, iſta ſubauditio eſt ſm naturã materiæ deductæ , nempe
agebatur contra hæredes adminiſtratoris , pp adminiſtrationẽ:
& in actis dr, ꝙ fuerunt adminiſtrata bona, de quibus in parcel
la.ergo ſubaudire ad verba parcellæ , ꝙ ideo petantur bona', vt
eorũ reddatur ratio.Hoc arridet naturæ materiæ deductæ , quo
caſu ſubauditio ſuſtinetur.l.1 §.ſin autem.ff.de hæred.inſt. Dec.
in conſ. 181.col.2. circa med. Quartò,pro rñſione facit regula.
12 † ꝙ vnus actus vel ſcriptura recipit interpretationem a verbis
prolatis in alio actu,ſeu ſcriptura. l.vxori §.fi.vbi Bar. ff.de leg.
3.Alex. in conſi. 69. col.1.ad fin. lib.6. Sed in ſupplicatione &
poſitionibus , immo etiã in ipſo rotulo & parcella 66.declarat
agens intentionem ſuam reſpicere ad redditionem rationis;aliq̃
ergo parcellæ in quibus certa bona petuntur, ſm præmiſſa de-
bent intelligi . nã actus qui ſequitur etiam ex interuallo ſumit
interpretationem ab actu pcedenti , & ſ.n eũ declaratur. Barb.
inter cõſilia Alex in conſ 94.col.1. lib.3. & in cõſ.52. Circa hãc
dubitationẽ,col.6.verſ.& ex iſto capite,lib.4. Alibi ſcribit Alex.
in conſi.69 col. 1.in fi.lib.6.ꝙ ex verbis prolatis in vna ſcriptu-
ra, ſumit interpretatio, quid ſenſerit idẽ diſponens in alio actu,
vel alia ſcriptura,per tex.in d.l.vxori.§.fi.Idẽ voluit Curtius Se
nior in conſi.49.col.1.circa med. vbi ꝙ voluntas declarat , non
tã ex eadem,q̃ ex diuerſa ſcriptura,per tex.in §.itẽ lapilli.inſti.
de rerũ diuiſ.vbi gl.ad idẽ adduco text.in l.3.ff..de fundo inſtr.
vbi diſpoſitio facta in codicillis, ſumit interpretationẽ a legato
facto in teſtamento. nã in teſtamento teſtator legauit libertis
fundũ inſtructum, poſtea in codicillis mandauit fundũ, reſtitui
ſimpliciter, non exprimendo fundũ inſtructum: dr ibi, ꝙ intel-
ligitur grauamen de fundo inſtructo, de quo iñ tex. vide Alex.
in conſi. 204.col.3. poſt med.lib.6. Ad idẽ adduco Calc.in conſ.
13 79.col. .poſt med.vbi ꝙ † promiſſio facta ſine cauſa, præſumi-
tur facta ex cauſa contractus præcedentis,etiã ex interuallo, per
gl.in l.triticum,in ver.cogitauerit. ff.de verb.ob.Non ab re igi-
tur fuerit interpretari parcellas ſequentes, ſm naturã ſuppoſ.&
poſitionum præcedentiũ.Quintò,cum in pcedentibus & ſeq.cõ
ſiderando ſupplicationem, poſitiones,& illã parcellã 66.perſpi-
cuè declaretur mẽs actoris,ꝙ reſpexerit ad redditionẽ rationis:
idem probandũ eſt, ꝙ ad alijs parcellis : oã talia probantur eſſe
media, qualia pcedentia & ſequentia demonſtrant. Soci.in cõſi.
73.col. pen.poſt med.lib. 2.& ſi aliter diceremus, ſequeretur, ꝙ
eiſdẽ bonis voluiſſet actor inferre duplex iudiciũ diuerſæ natu-
ræ & qualitatis,quod expreſſè non potuiſſet.l. 1.C.de ſur.no.in
l.edita.C.de eden. quæ diuerſitas oñditur, nã agendo, vt reddat
ratio,non petit præciſè ipſa bona , ſed reliquorũ tñ reſtitutio-
nẽ conſentiendo ad actum cõpenſationis , ſi adminiſtratori ad
aliquid obligetur . itẽ conſentiendo detrahi de bonis expreſſis
in parcella,ſi quæ forte conſumpta aut alienata ſunt ex cauſa le
gitima, planè præciſè petendo ipſa bona, expreſſè remittit , &
reluctatur ad cõpenſationẽ,& omnẽ deductionẽ, ſeu detractio-
nem: idcirco non eſt pſumendũ voluiſſe actorem duo diuerſa &
contraria remedia proponere , quod iure prohibetur, & in quo
poteſtatẽ non habet.l.q̃q̃, de ritu nup.facit tex. in c.a nobis , de
ſenten.excom. Bar. in l.ſi quis ſub conditione , ad fi.ff. de condi.
inſti.facit idẽ Bar.in l.codicillis.§.inſtituto.ff. de leg. 2. Alex.in
conſi.95.lib.6.& in conſi. .ad fin.lib.7. cum ſimi.¶ Sextò,pro
14 rñſione conſideretur, ꝙ † qñ agitur ad redditionem rationum
in proſecutione cauſæ debent deduci , & probari certæ res &
quantitates adminiſtratæ,vt ſententia ferri poſſit, ſuper quibus
ſeu de quibus rebus ratio reddi debeat. Soci.in conſi. 24.col. 1.
verſ.quinimmo licèt procedat libellus,lib. 1. ergo illa petitio &
ſpecificatio facta in rotulo, debet cenſeri facta ad modum ne-
ceſſarium.i. vt in proſecutione iudicij generalis probatio requi
ſita & neceſſaria fieret : præſumitur. enim quis feciſſe illud eo
modo,quo tenebatur ex forma actionis,arg.l.fi.C.de ali. pupil.
præſtan.Bar.in l.cum ſeruus.ff.de verb.obl. in l. triticum. ff. de
verb.obl.& in l.2.ff.de cond.& dem. Itẽ præſumitur quid factũ
ob eam cauſam,ob quã fieri debebat.l. ſi cum dotẽ.§. ſi pater. ff.
ſolu.matr. Bal.in l fi.col. 1. verſ. ſed quicquid præſumitur. C.de
ſenten.quę ſine cer.quant.& in l.nulla.C. de iure dotium. Facit
tex.in l.cũ te,a contrario ſenſu.C.ne vxo.pro mari. & cũ eiuſmo
di ſpecificatio ſit de natura iudicij intentati, præſumendũ eſt eã
fuiſſe factam ſm illius naturã, non ad effectũ nouæ petitionis.
Bar.in l.cũ quid,in 3.no.ff.ſi cer. pet. & declaratur voluntas di-
ſponentis ex natura rei,vt id cenſeatur voluiſſe, qđ eſt de natu-
ra rei.Old.in conſi.253.Factũ tale eſt, rectores.conſi. 186.col. 3.
poſt med.¶ Septimò cõſidero, ꝙ ſi intentio actoris fuiſſet, ſub-
ijcere illam ſpecificationem ad effectum nouæ petitionis , tota
iudiciũ fuiſſet imperfectum: quia reſpectu gñalis actionis nulla
reperiretur facta proſecutio certarũ quantitatũ , ſeu rerũ, ſi illa
parcella tñ pertineret ad nouã petitionem : nam ſolũ cenſeret
petita reſtitutio illarum rerum, non autẽ redditio aliqua ratio-
num; quæ redditio non præſupponit reſtitutionem omniũ rerũ
adminiſtratorum: ſed reliquorum tñ,quod in dubio præſumen
dum non eſt, quod voluerit recedere a iudicio intentato , pro-
pter illam parcellam productam ad effectum demonſtrationis,
& declarationis tñ. arg.l.nam ad ea.ff. de cond. & demon.immo
reſtringitur diſpoſitio generalis,ne aliàs correctio inducatur vo
luntatis. Alex.in conſi. 167.col. 4. verſ. non obſtat nouum argu-
15 mentum, lib.7. ¶ † Similiter reſtringũtur verba ſtatuti genera-
lia ,ne correctio inducatur iuris communis. l. vt gradatim. §.ſed
ſi lege. ff.de muner. & hono.in l.ſi §.in computatione. C.de iu-
re delib. facit tex. in l.qui bis idem.ff. de verb.obl.& in l.fi. C.de
noua. ꝙ in dubio non præſumitur nouatio actus. ideo dicẽdum
eſt, ꝙ per illam ſpecificationem bonorum noluerit agẽs noua-
re iudicium, ſed potius continuare , quia facilius continuat res
eſſe ſuũ, q̃ vt de nouo fiat. l.ſi pluribus. verſ. ꝙ ſi vna.ff. de verb.
obl. quem tex. ad hoc propoſitum allegat. Bal in cõſi. 127. Dñs
Iordanus,col. 1.circa med.lib. 2.¶ Octauò cõſidero, ꝙ illæ peti-
tiones factæ in rotulo debẽt iudicari & denominari ſm effectũ,
non autẽ ſecundũ formam verborũ.Bal.in l. 2. C.cõmoda.per l.
Lucius.ff. de dona.facit tex.in l.inſulam. ff.de præſcr.ver.& in l.
vbi ita donatur.ff.de dona. cauſa mortis. Iaſ. in l.2.§. item ſi in
facto,col.3.ff.de verb.obl.in auc.ex teſtamẽto, col.3. C.de col-
la.& latius in l.non codicillum, C.de teſt. & alibi ſæpe doc. ergo
licèt verba parcellæ videantur ſonare in petitionem,tñ conſide
rato effectu redditionis rationum , & quia agitur contra hære-
des adminiſtratoris , debẽt intelligi , ꝙ petuntur talia bona.ſ.
vt pro eis ratio reddatur ad formã ſuppoſ. & poſitionum.¶ No-
nò conſidero, ꝙ ex quo parcella fuit relata in poſſeſſionibus, p-
ſumitur ſubiecta contẽplatione ipſarum poſitionum, vt demon
16 ſtraretur veritas contentorum in ipſis poſitionibus . ¶ † Sed qñ
aliquid fit contemplatione alterius, inſpicitur illud, cuius con-
templatione fit actus.l.ſeruo legato. §.ſi teſtator. & ibi Bart. ff.
de leg 1. l.fideicommiſſa.§.interdum; & l. plerunq;. ff.de leg 3.
l 4.§.fi. ff.de libera.leg.& ſemper conſiderare debemus non ip-
ſum actum ſimpliciter, ſed in qua fiat cõtemplatione. l. ſi pater.
§.qui duos,& ibi Bal. ff.de adoptio. cum alijs collectis per Dec.
in conſi. 283.col.5.verſi.& hoc confirmatur.in conſi.279.col. 2.
Decimò conſidero, ꝙ ſi in rotulo voluiſſet actor nouã petitio-
nem proponere, debebat in expenſas condemnari propter ad-
ditionem ſeu cumulationem nouæ petitionis, iuxta no.in l edi
ta.C.de eden.Rurſus eiuſmodi noua petitio fuiſſet dãnoſa agẽ-
ti propter ineptitudinem.& malam concluſionem: quia admini
ſtrator cogi præciſè non poteſt, vt reſtituat bona adminiſtrata:
ſed tantum & eorum nomine rationem reddat, & reliqua reſti-
tuat, vt ſupra dictum eſt. quid enim ſi bona adminiſtrata perie-
rit ſine facto,ſeu culpa adminiſtratoris ? vel quid ſi rectè, riteq;
fuerint alienata ? ex qua ineptitudine damnum paſſurus erat ,
quia propter ineptitudinem actionis abſoluitur pars ab obſer-
uatione iudicij cum expenſis. c.examinata, de iudi. Bal. in conſ.
417.quid habet probare,colum. 1.lib.3. qđ eſt repetitum in cõ-
ſil.404.lib.5.tradit idem Bald. in conſi. 338. præmittendum eſt
ad euidentiam, ꝙ duplex, in fin lib.5. Sed in dubio non cenſe-
tur quis illud voluiſſe,per quod damnum pati poſſet : nam ſi in
dubio non cenſetur quis tertio præiudicare. l. 2.§.ſi quis a prin
cipe. ff.ne quid in loco publ.c. ſuper eo.de offic.delega. cum ſi-
mil. multo minus cenſetur, quis ſibi ipſi damnum velle afferre,
argu.l præſes. C.de ſerui.ideo veriſimile non eſt, quòd volue-
rit

rit recedere a petitione apta proponendo ineptam, ſed ratione
veriſimilitudinis reſtringitur diſpoſitio generalis ad id tantùm
quod veriſimile eſt intellectū fuiſſe. Alex. in con. 76. col. 1. lib. 4.
¶ Vndecimo conſidero pro reſponſione ꝙ licèt vbi agitur de
redditione rōnū, poſsit fieri petitio certa, illud eſt neceſſe intel
ligere prout ſupra declaraui, videlicet vt ſuper cetris reddatur
ratio, non reſpectu executionis, ꝙ præciſe cogatur reus ad reſti
tutionem talium rerum: ideo ſi ageretur via executiua, tunc fie
ri non poſſet petitio certarum rerum: ita declarat Alex. in cōſi.
192. lib. 7. Iſtud etiam eſt de mente Ancha. in conſi. 235. Pri-
ma facie dicitur. vbi etiam ſubdit, ꝙ conuentus ad redden-
dum rationem, non dicitur in mora non offerendo quod debet
ante factam declarationem & liquidationem quid & quantum
debeat. Itaqꝫ dicamus actum fuiſſe prout agi omnino oporte-
bat. ¶ Duodecimo, vbi res eſſet dubia, pronunciandum eſſet cō-
17 tra petentes emolumentum ſigilli: nā in effectu dicitur † gabel-
la, quæ eſt res odioſa, contra quam in dubio fit interpretatio &
iudicatur. Bar. in l. pupillus. ff. ad leg. Falci. Anch. in conſ. 264.
præmittendum eſt. Ang. in conſ. 9. Cor. in conſi. 199. col. 4. lib.
1. & in cōſ. 153. lib. 3. Iaſ. in l. 1. col. 1. poſt med. ff. ſi ex noxa cau
ſa aga. Dec. in conſ. 48. col. fi. & in conſi. 462. col. 2. Quanquam
cauſam hanc magis puto perſpicuam q̄ vt dubitare præterea
oporteat, quæ omnia iuris rationibus puto conuenire ſub corre
ctione tamen. &c. Thaurini, ſexta Nouembris. 1534.

S V M M A R I V M.

1 *Si plures deliquerunt, cauſa eorum poteſt ſeparari, & ſinguli pu*
niuntur per diuerſos iudices.
2 *In connexis prohibito vno prohibitum cenſetur & alterum.*
3 *Non eſt inconueniens contrarias ferri ſententias inter diuerſas*
perſonas.
4 *Quando pater in teſtamēto pupillariter ſubſtituit filio, inſpecta*
veritate cenſentur duo teſtamenta, propter pluralitatē per-
ſonarum patris, & filij.
5 *Perſonarum diuerſitas, diuerſam medelam deſiderat.*
6 *Vnuſquiſque apud ſuum ordinarium eſt conueniendus.*
7 *Ab eadem ſententia appellari poteſt ab vtraque parte ad di-*
uerſos iudices, quando capitula ſententiæ ſunt ſeparata.
8 *Quando quis ſit iudex in cauſa propria.*
9 *In cauſa criminali contra ſubditos agitur principaliter vt deli-*
ctum puniatur.

C O N S I L I V M CCXXXII.

¶ Pro magnificis dominis Bagnolij contra Fiſcum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dñs Neui-
zanus in ſua ſylua nuptiali cha. 247. nihil rece-
dit ab opinione probantium totties laicum gau-
dere priuilegio clerici ſocij, quotiēs cauſa eſt in-
diuidua. quam opinionem etiam Soci. amplectit
in conſ. 12. col. 7. verſ. & eſt adeo potens. lib. 1. & in conſ. 82. col.
fi. verſ. nona concluſio. lib. 3. Are. in conſ. 25. colum. 2. ad fi. in 2.
dub. Dec. in auc. caſſa. col. 2. in ſecundo no. C. de ſac. ſan. ecc.
& in l. ſi emancipati. col. 4. ante med. C de colla. Fel. in c. 1. col.
1 3. de præſcrip. Iaſ. in conſi. 238. in fi. lib. 2. ¶ † Sed cui dubium,
quòd ſi plures deliquerunt, poſſe ſeparari eorū cauſam & ſingu
los puniri per diuerſos iudices? nā iſta cauſa non poteſt dici cō-
nexa aut indiuidua, etenim connexum id dicitur, quod alteri
ita connectitur & adhæret, vt neceſſario ex eo ſequatur ſiue in
antecedens ſiue in conſequens neceſſariū. Are. in conſi. 129. col.
12. verſi. his breuiter præmiſsis. & vltra Areti. allego tex. in c. ſi
quis obiecerit, & c. ſi quis præbendas. 1. q. 3. gl. in c. 2. in verſi. ta
2 le. ad fi. presbi. lib. 6. † vbi in connexis prohibito vno prohibitū
cēſetur & alterū, nec vnū ſine altero poteſt impleri. Suadetur
hoc ratione naturali: nam ſi ex vno alterum neceſſario non inſe
ratur, quæ poteſt cōſiderari connexitas? & propterea anima di
citur connexa corpori, quia ab eo diuelli non poteſt remanente
eodem indiuiduo, iuxta no. in l. executione. ff. de ver. ob. & co.
rit. in l. 4. §. Cato, vbi Iaſ. in euidentialibus. Ang. in conſil. 326.
Ex themate. col. 3. in 4. dub. Vbi quando contrauentio vnius
hæredis non facit reſcindi totū cōtractū, puta, ſi vnus heres di-
cat contractū factū ui aut dolo, illa cōtrauentio dr̄ indiuidua,
q̄a non pōt eſſe in parte vis aut metus, quin ſit in toto, qñ ſu-
mus ī vnico cōtractu. ſed in pluribus delinquentibus pōt vnus
puniri ſine altero, nō alterādo ſubiectū, immo qñ vnū pōt eſſe
ſine altero, nō dr̄ connexitas nec idē cōſtituitur ius in vtroqꝫ.
Bar. & doc. in l. ſed ſi plures. §. 1. vbi Iaſ. in 2. no. verſ. 3. ad de. ff.
de vulgar. ſanè nihil prohibet plures eiuſdē delicti reos accuſa-
ri corā diuerſis iudicibus, & alios q̄dē cōdēnari vno modo, alios
ad aliū modum iudicari, quia diuerſa pōt eē eorum cauſa & di-
ſpar rō defenſionis. pro quo adduco Bal. in conſ. 334. Præmit-
3 tendū eſt, in fi. lib. vbi ꝙ † non eſt inconueniens contrarias ferri
ſnīas inter diuerſas perſonas, per tex. in l. denunciaſſe. § quæ-
ſiſ. ff. de adult. ¶ Neqꝫ refert ꝙ cauſa iſtorū naſci videat ex eodē
delicto, quia pp hoc nō dr̄ indiuidua. l. pater. ff. de iniur. vbi pro
iniuria illata filio pr̄ pōt agere duobus iudicijs ſeparatim, vno
nomine filij, & altero nomine proprio ipſius: nā licet agat de
vna iniuria & vno delicto, tñ quia ex iniuria filij fit iniuria etiā
patri & iniuria vtriuſqꝫ poteſt eſſe diuerſa ſm qualitatē pſona-
rū, ſi pater ſit dignior vel econtra, permittit agere duobus iudi-
cijs ſeparatim. Ad idē vr̄ tex. in l. ſi quis ſeparatim. ff. de appell.
vbi qñ ſunt plures obligari pro eadē cauſa adminiſtrationis, ſe
paratim tñ poſſunt cōueniri & ſeparatim cōdēnari: & ſi vnus ap
pellet, eius appellatio alij nō prodeſt. & ſic licèt factū idē vi-
deat, plura tñ facta reputanē pp pluralitatē perſonarū, quibus
iniuria facta ē, & pp pluralitatē pſonarū q̄ adminiſtrauerūt. ¶ Si
4 militer † qñ pater in teſtamento ſuo pupillariter ſubſtituit filio,
inſpecta veritate cēſentur duo teſtamenta pp pluralitatē perſo
narū pr̄is & filij. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. te
ſta. licèt ſm fictionē cenſeat vnū teſtamentū tñ reſpectu ſoleni
tatis. l. pr̄is & filij. ff. de vulgari. Et in terminis delicti quòd plu-
ra dicant delicta ex pluralitate delinquētiū, licèt delinquāt cir
ca eandē rē, ſunt multa iura. l. itē Mela. §. ſed & plures. ff. ad le.
Aquil. l. ita vulneratus, in fi. eodē tit. cū alijs adductis p Bal. in
l. ſi nō fortè. §. libertus. ff. de condi. indeb. vbi quòd ex diuerſita
te perſonarū, arguit diuerſitas factorū, no. Alex. in conſi. 188.
ad fi. lib. 8. Alibi ſcribit Specu. in titu. de loca. §. tertio. & §. ad
5 euidentiam, ꝙ † perſonarum diuerſitas diuerſam medelam deſi
derat: nam idem factū in perſona vnius erit grauius, in perſona
alterius erit leuius, ideo pœna diuerſa cōſtituat in eodē delicto
ſm diuerſitatē perſonarū. l. Pedius. ff. de incē. rui. naufr. Et iſtud
patet a ſenſum naturalē, nā ſi quatuor percutiunt vnum homi-
nem, aliud eſt vulnus vnius, alterius aliud, & ſic deinceps. facit
quod ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 94. Poſito ꝙ iſta, in prin. lib.
1. vbi quando plures perſonæ appellant in eodē libello, dicun-
tur plures appellationes ob pluralitatē perſonarū, allegat Bar.
in l. libellorū. §. Sed ſi aliud. ff. de accuſat. & quod habetur in l.
etiam. ff. de minor. & in l. eo quod a multis. C. ſi cert. pet. Iſta ēt
diuerſitas delictorum arguitur quando cōtra diuerſas perſonas
& res fuerunt admiſſa. l. enim. §. idem reſpon. vbi glo. & Bar. ff.
de fur. in l. 1. §. ſi ad plures in fi. ff. de ſepul. viola. Bene faciūt no.
per Ant. de Bu. & Imo. in c. cum inter. de re iud. ꝙ capitula nō
dicuntur connexa ob id ſolum ꝙ ſub vno generali iure compre
hendantur, ſed quando ratio vnius ab altero diſcerni non po-
teſt. no. Dec. in conſil. 317. col. fin. & in conſil. 423. colum. 2. ad
fi. Idem voluit Imo. in conſil. 134. in prin. vbi quòd capitula
connexa dicuntur quæ ab eadem cauſa aut ratione procedunt.
argu. l. cum eiuſdem. §. fi. ff. de edic. facit tex. in l. non idcirco. in
prin. ff. de iud. vbi iudicium dicitur diuiduum ex diuerſitate per
ſonarum. no. Alex. in conſil. 44. col. pen. ad fin. lib. 7. licèt ergo
videantur omnes conueniſſe in idem delictum generaliter, ta-
men ſingulorum ratio diſcerni poteſt, & vnuſquiſqꝫ per ſe con-
demnari vel abſolui, ſi ita iuris feret ratio. Iam vbi plures rei de
feruntur eiuſdem delicti, vix fit vt eadem pœna ſinguli punian-
tur, ſed alii alijs, aut acerbius, aut mitius pro modo exceſſus, er-
go ex diuerſitate pœnæ diuerſitas arguitur delictorum. Bal. in
conſil. 48. Super vnitate. colum. 2. li. 3. Itaqꝫ ſi ſunt plura deli-
cta & ſeparata ex pluralitate perſonarum & plures ſeu diuerſi
iudices competentes inueniantur ipſorum delinquentium, quid
prohibet ipſos delinquentes puniri ſingulos per ſuos iudices?
nam eccleſiæ ordo non ſolū turbatur, ſed etiam confunditur,
quum ſua vnicuiqꝫ iuriſdictio non ſeruatur. ca. peruenit. 9. q. 2.
Roma. in conſil. 380. Quæſtio eſt. Amplius, probandum eſt
etiā ſi eadē eſſet cauſa defenſionis omnium, adhuc ſpectandum
non eſſet fieri poſſe vt pro eodem facto contrariæ dicantur ſen
tentiæ, quādo ſunt plures ordinarij plurium circa eandem rem
delinquentiū, nec ſententia tunc vnius abſolutoria derogaret
ſententiæ alterius cōdemnatoriæ, & econtra; neqꝫ tunc obtinet
6 regula ꝙ continentia cauſæ diuidi nō debet: quia † vnuſquiſqꝫ
apud ſuū ordinariū eſt conueniendus. c. ſi. de iudic. Iaſ. in l. no-
li,

li,col. 1. ad fi. in ſecunda limitatione. C. de iudi. Neq; mirũ hoc
videri debeat: nam finge plures creari in eadẽ ciuitate magiſtra
tus ſeparatã obtinentes iuriſdictionẽ, plures ẽt delictũ idẽ admi
ſiſſe, & aliquos ex delinquentibus ſubditos eſſe vni magiſtratui,
alios aũt alij: nõne quilibet magiſtratus cõtra ipſos delinquẽtes
ſeparatim ꝓcedet? puta, ſunt plures dñi vnius Caſtri, habẽt ſub-
ditos diuiſos, quo caſu quilibet põt deputare vnũ officialẽ pro
parte ſua. Brun. Aſten. in conſil. 93. col. 1. allegat Fel. in c. prudẽ
tiam, col. 2. de offi. delega. Vel finge, ſubditũ deliquiſſe extra ter
ritoriũ ſimul cũ alijs nõ ſubditis, nõne poterit iudex originis in
ſubditũ animaduertere, licèt iudex territorij poſſet in alios vin
dicare ad modũ diuerſum? iuxta not. in l. 1. C. de ſum. Tri. & fid.
catho. Soc. in conſi. 35. col. pen. circa med. lib. 1. latè Alexan. in
conſil. 3. lib. 1. & in conſi. 116. col. fin. lib. 6. & alibi ſæpe doc.
¶ Neq; iſto caſu procedit illa cõſideratio, ꝙ poſsint ferri contra
riæ ſententiæ. arg. not. in c. tuam, de ordi. cogni. & in c. lator, ꝙ
fil. ſint legiti. facit tex. in l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. nam il
lud procedit qñ eſſet contrarietas circa idem ſubiectũ, quia duo
contraria eodem in ſubiecto eodẽ tẽpore ſimul ſtare nõ poſſunt:
ſed hic eſſet contrarietas circa diuerſa, quia in diuerſis perſonis,
ideo nihil repugnat. Neq; eſſet incõueniẽs, ꝙ ex diuerſitate per
ſonarum diuerſę eſſent ſentẽtiæ, quia potuerunt aliqui grauius
alijs delinquere. ¶ Rurſus, illa ratio ꝙ dici poſſent cõtrariæ ſen
tentiæ, non videt̃ conſideranda: quia præſumendũ eſt iudicium
ſecuturũ ex iuris rationibus pro ſingulorũ vitijs. l. 1. C. de offi.
ciuili. iudic. l. merito. ff. pro ſocio. Neq; conſiderãdus eſt iniquus
euentus in odium dñi Bagnolij, vt eo modo ius ſuum amittat.
l. inter ſtipulantem. §. ſacra ff. de verb. obl. Et ſatis eſt dediſſe in-
ſtantiam in qua iſta ratio nõ conſideratur. ſ. in pluribus ordina
rijs, item in iudice loci originis & commiſsi delicti. glo. in l. cre
ditori. ff. de ope. no. nun. in §. Pauonum, Inſti. de re. diui. ibi, nã
& apes idem faciunt. ¶ Nõ omitto quod Bal. pulchrè ſcribit in
conſi. 154. proponitur ꝙ quidam ſocij. lib. 1. vbi ſi tractatus deli
cti eſt factus in vno territorio, & conſumatum delictum in alio
territorio, vterque iudex põt punire delinquentem, videlicet
vnus pro tractatu, & alter pro cõſumatione delicti. Ecce quõ lo
quitur Bal. in caſu magis dubitabili: nam in caſu Bal. agebatur
de puniendo eandẽ perſonã, & tñ quia delictũ poterat ſeparari
videlicet tractatus a conſumatione, vult Bal. ꝙ iudices plures
poſsint cognoſcere. Quanto magis idẽ dicẽdũ ſit in caſu noſtro
vbi agitur de puniendo plures perſonas? Secundò principaliter
in fauorem dñorum Bagnolij adduco tex. vbi Cano. in c. ſi duo
7 bus, de appella. † vbi ab eadẽ ſententia appellari poteſt ab vtraq;
parte ad diuerſos iudices, qñ capitula ſententiæ ſunt ſeparata, in
caſu noſtro cauſa videtur ſeparationẽ accipere, ut ex præmiſsis
apparet, ergo poterit quilibet delinquentiũ coram ſuo iudice
accuſari. ¶ Nõ obſt. ꝙ dñs Aymarius offenſam acceperit a ſub-
ditis aut alijs deliquẽtibus in ſuo Caſtro, & propterea iniquũ vi
deri eum in cauſa ꝓpria ius ſibi reddere; quia iſtud nihil abhor-
ret a iure, qñ habet merum, & mixtum imperium, potiſsimũ qa
factũ notorium eſt. Alex. in conſi. 13. col. 3. lib. 6. ¶ Secundò re-
ſpondeo ꝙ ſunt alij condomini ipſius loci quorum iuriſdictio-
ni derogari nõ debet ob ſuſpicionẽ vnius. doc. in c. 1. ſuper glo.
ſecunda de iudi. Alex. in conſi. 40. col. 1. lib. 2. ¶ Tertiò reſpõdeo
ꝙ hodie ordinarius recuſari nõ poteſt, ſed datur adiunctus. auc.
ad hæc. C. de iudi. cum ſimil. Nec oĩno repellitur iudex in cauſa
propria, nã cognoſcit iudex de iniuria ſibi illata in officio ſuo.
l. ſi quis forte. §. ſi quos, vbi Barto. ff. de pœnis. li. 2. C. de ſportu.
Oldr. in conſil. 7. quædam maledicta mulier. Alex. in conſi. 35.
col. fi. lib. 2. Similiter videmus ꝙ prælatus poteſt punire mona-
chum pro delicto cõmiſſo cõtra eum, qñ nõ procedit ꝓ intereſ
ſe ſuo priuato ſed publico vt delictũ puniat. Cald. in conſi. 20. in
8 tit. de regular. videmus ẽt valere cõſuetudinẽ † ꝙ quis ſit iudex
in cauſa propria. Rom. in conſi. 334. in fi. optimè facit quod ſcri
bit Balan conſi. 192. Proponitur ꝙ in quadã ciuitate, col. 1. lib.
2. vbi ſi iudex in cauſa principali efficiatur. poſtea iudex appel-
lationis, ꝑ hoc nõ debet cauſa ab eo remoueri, licèt ipſe iudex
ob ſuſpicionẽ debeat cauſam alij delegare. Idẽ dicamus in caſu
noſtro, ꝙ ob iſtam ſuſpicionẽ nõ debeat cauſa tolli a cognitio-
ne dñorum, ſed is qui ſuſpectus allegatur, partes ſuas alijs com-
mittat. ¶ Quartò rñdeo, ꝙ cauſa criminalis nõ agitur corã ipſo
dño Aymaro, ſed coram Caſtellano dñorum oĩum Bagnolij, ꝙ
Caſtellanus nõ videt̃ ſuſpectus ex quo deputatus eſt a pluribus
dominis: quia videmus ꝙ Caſtellanus aut officialis a pluribus do-
minis conſtitutus, procedit cõtra ſubditum in cauſa criminali.

Brun. Aſten. in conſi. 30. & in conſi. 31. & tamen commodum
talis cauſæ pertinet ad ipſos dominos, quibus debentur mulctæ
pecuniariæ: ſed ſuſpitio ceſſat ꝑ pluralitatem ipſorum dñorũ,
pro hoc quod dicimus ſuſpitionem teſtium purgari ꝑ nume-
rum, ſeu teſtium defectum per numerũ ſuppleri, quia nõ ſit ve-
riſimile tot teſtes velle falſum deponere. l. 3. §. eiuſdẽ, in verbo
numerus, vbi glo. & Rayn. ff. de teſtibus. Iaſ. in l. prætor §. cogẽ
9 tur, in ſecundo no. ff. de edendo cũ ſimil. ¶ Quintò rñdeo, ꝙ † in
cauſa criminali cõtra ſubditos dñorum, nõ agitur principaliter
de commodo ipſorum dñorum, quia principaliter agitur vt de
lictũ puniatur, & ſic principaliter agitur de cõmodo & fauore
reipub. ne delicta fiant impunita. l. ita vulneratus, in fi. ff. ad leg.
Aquil. Cõmodũ aũt quod applicatur dominis, venit in cõſequẽ
tiã: ſed de tali cõmodo quod in conſequentiã venit, curandũ nõ
eſt, ideo tutor autoratur pupillo in adeunda hæreditate, licèt ex
ea legatũ conſequatur. l. cũ quædã. C. de admi. tut. facit. tex. in l.
1. ff. de authori. tuto. ſimiliter valet vnio præpoſituræ facta cum
conſenſu capituli, licèt ex ea capitulũ cõmodũ ſentiat in conſe
quentiam. Rota deciſ. 859. præpoſituræ, in antiq. & quod dicũt
doc. in l. dictantibus, de teſta. cano. in c. inſuper. de teſtibus, de le
gatario teſte, licèt ex eius depoſitione cõmodum ſentiat, quod
qualiter procedat in d. locis habet̃. Et magis in terminis addu-
co qđ ſcribit Hoſt. in c. ex parte prima, de verb. ſign. & in c. præ
ſentium, de teſtibus. lib. 6. vbi ꝙ Epiſcopus poteſt eſſe iudex in
cauſa eccleſiæ ſuę, licèt in ea habeat cõmodũ, quia habet victũ
& veſtitum in bonis eccleſię ſuæ: ſequitur Gemin. in conſil. 24.
col. 2. poſt med. quod ſaltem procedit qñ agitur de bonis mẽſæ
ſuę. Io. And. in c. inſuper, de teſtibus. Geminia. in d. conſil. 124.
col. 3. Dec. in c. cum veniſſent, col. fi. de iudi. Sed ꝙ prælatus in-
diſtinctè poſsit eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ, not. Ant. de But.
Abb. & doc. in c. cum veniſſent, de iudi. Eſt verũ ſecũdum doc.
ibi ꝙ recuſari poteſt tanquam ſuſpectus, ſed tunc propter ſuſpi-
tionem dandus videtur adiunctus, vel propter ſuſpitionem cau
ſam alteri delegare poterit, ſecundum gl. in d. c. cum veniſſent,
quam ſequitur Corn. in conſi. 162. col. fi. poſt med. lib. 3. ad-
do Oldr. in conſil. 283. Circa præſens thema. col. 1. in ſecun-
do dubio. itaq; ratione ſuſpitionis non videtur abdicanda iuriſ
dictio a dominis Bagnolij. immo nec ab ipſo domino Ayma-
ro, ſed tñ cogi poſſet ipſe dominus Aymarus ad delegandum
alteri: ſed licèt in domino Aymaro videat̃ ſuſpitio, illa tñ non
æque militat in alijs cõſortibus. Ad ſummum, iniquum videtur
priuari dominos Bagnolij iuriſdictione ipſorum, ceſſante eo-
rum culpa. ca. conquerente, de reſti. ſpol. ca. ſatis peruerſum. 56.
di. c. inuentum. 16 q. vlti. & ſupra dictum eſt in ſecunda reſpon
ſione. Infertur ex præmiſsis ꝙ cauſa dominorum Bagnolij in
tuto videtur etiam arguẽdo a ſufficienti partiũ enumeratione:
nam aut delicta perſonarũ quæ homicidio aut vulneribus inter
fuerunt, dicuntur diuerſa & ſeparabilia: & res videt̃ clara, ꝙ do
mini Bagnolij aut officiales eorum poſſunt cognoſcere & ani-
maduertere in eos in quos poteſtatẽ & iuriſdictionem habẽt.
Aut ſunt connexa, & aliqui ex delinquentibus dicuntur clerici,
& tunc fiſcus ſæcularis nihil habet quærere. Aut dicũtur laici, &
tũc fruſtrà tractatur ꝙ magis dignũ trahat ad ſe minus dignũ.
¶ Porrò in re dubia pronunciandum videtur in fauorem domi-
norum contra fiſcum. l. non puto. ff. de iur. fiſc. maximè, quia
tractant vt tueant̃ eorum iuriſdictionẽ. arg. l. per tertionem.
C. de vſu. idcirco puto cauſam eſſe remittendam, ad correctionẽ
tamen magnifici Senatus, ſi efficacioribus rationibus contrariã
ſententiam perſequatur. 3. Decembris, 1534 Taurini. Et ita fuit
pronunciatum in fauorem dominorum Bagnolij, Aymo Cra-
netta ex Sauiliano, I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 *Arrhæ quando non perdantur.*
2 *Factum Principis, dicitur caſus fortuitus.*
3 *Qui non obedit Principi, dicitur violator legis.*
4 *Cauſa iuſta excuſat a mora, non etiam iniuſta.*
5 *Obligatus ad factum, non tenetur ad intereſſe, niſi finito tẽpore.*

CONSILIVM CCXXXIIII.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In propoſi-
to caſu probatur mihi ſententia preſtantiſsimorum
patrum, quorum dictis licèt cumulari aliquid non
poſſe videatur, ita ad integrum ſcripſerunt, tamẽ ne
inertis aduocati opera deſiderata videatur, breuia quædã & nos

F aſſumemus. Principiò, qò iſta videtur explicari per text. in l. s.
C. de ſponſal. & ibi Bar. vbi ſi non impleatur contractus ob ca-
1 ſum, † arrhæ non perduntur, niſi culpa præcedat caſum. ſed hic
impeditus emptor contractum ſeruare ob caſum ſecutum, ideſt
inhibitionem ſuperioris ſine omni culpa ipſius emptoris, quæ
quidem inhibitio videtur caſus fortuitus cui per hominis conſi
lium occurri nõ poterat, iuxta l. ſecundam. §. ſi eo tempore. ff.
de admi. re. ad ciui. perti & l. quæ fortuitis. C. de pig. ac. ¶ Quod
autem prouideri non poſſet eiuſmodi inhibitioni, oſtenditur:
quia ea quæ pendent a poteſtate Principû, cenſentur apud nos
impoſſibilia. l. apud Iulia. §. conſtat. ff. de lega. j. nec poteſt ſub-
ditus loqui ad Principem, Domine, cur ita facis. Oldr. in conſil.
330. col. s. in fi. Bal. in præ lud. feu. col. 9. verſ. ſed pauca de Prin-
cipe dicamus. Iaſ. in l. 1. col. 1. ff. de conſtit. Princi. in l. reſcripta,
col. 2. C. de precip. impe offer. & in l ſi teſtamentum, col. s. C. de
teſta. Dec. in conſi. 191. col. 3. & alibi ſæpe. Et in terminis de fa
cto Principis φ dicatur caſus fortuitus, notat Pau. de Caſt. in cõ
ſil. 220 Proponitur in facto φ quidam. col 2. lib. 1. per text. in
l. Lucius. ff. de euictio. Alex. in conſ. 120. lib 2. Deciſ. Neapol. de-
ciſ. 54. ſed latius ac pulchrius cæteris tradit Bald. in conſil. 295.
Pro domino Dynaldo, lib. 2. vbi fortius voluit, non poſſe quem
ſe obligare ad talem caſum ex facto Principis prouenientem,
quia talis obligatio continet peccatum, & daret materiam delin
quendi φ quis ſe obliget contra factum Principis, adeo φ talis
2 obligatio non firmatur iuramento ſecundum eum. Et † φ factũ
Principis dicatur caſus fortuitus, tradit Iaſ. in conſ. 16. col. pen.
in fi. li. 3 Soc. in l. quidam relegatus, in 3. not. ff. de rebus dubijs;
quinimmo etiam factum iudicis dicitur caſus fortuitus. glo. &
Bar. in l. ſi per imprudentiam. ff. de euictio. ¶ Secundò principa
liter arguitur: nam de iure obligãtur ſubditi obedire præceptis
Regis, etiam ſi grauia aut intolerabilia videantur. c. in memo-
riam. 19. diſt. c. contra morem. 110. diſt Bellamera. in conſ. 16.
col. 1. Gemin. in conſ 74. col. fin. Et qui Principi non obedierit,
morte moriatur. c. 2. de maiori. & obe. Regum. c. 3. Et qui non
obedierit decreto iudicis, morte moriatur Deute. c. 17. & Pau.
ad Roma. c. 21. Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdi-
ta ſit. c. 2. extra, de cenſibus. graue enim peccatum dicitur ſupe
riori non obedire c. ſi qui ſunt. 81. diſt. c. ſciẽdum. 8. q. 1. & quã-
do ſubditus non eſt de conſiliarijs Principis, non habet inqui-
rere de præcepto an ſit iuſtum, vel iniuſtum. Bar. in trac. repre
3 ſa. in 2. q. 6. quæſtionis principalis † & Principi non obediens
dicitur violator legis, & capitaliter puniri debeat, ac reus ſacri
legij dicitur. Bald. in conſ. 271. Quæritur vtrum hi. lib. 2. Sed in
pœna rectius videtur locutus idem Bal. in conſil. 367. Venera-
bilis col. 1. lib. 3. vbi φ pœna eſt arbitraria, quando certa in præ
cepto conſtituta non eſt. tradit idem Bal. in conſ. 376 col. 2. poſt
med. li. 3. multo magis tenebatur Ibertus de Maſſa obedire præ
cepto quod iuſtum apparet ob expreſſionem cauſæ, quia Ge-
nuenſes erant ei inuiſi & hoſtes acerrimi. talis enim aſſertio
Principis probat, in qua ipſius Principis fundatur intentio, etiã
φ afferat de facto alieno, quia ſaltem transfert onus probandi
contrarium in aduerſarium glo penul. in c. nonnulli, de reſcri.
glo. in cle. literis, de proba. in verſi. feciſſe narramus. Roma. in
conſi. 369 colum. 6. in 9. dubio. Cor. in conſ. 312. col. 5. verſic. &
maximè cum Pontifex. lib. 1. not. Moder. in c. quæ in eccleſia-
rum. de conſtit. & dicitur fundari intentio Principis ex verbis
narratiuis, quando aliquid aſſerit ſeu narrat per modum cauſæ.
Ang. in conſil. 368. Sereniſſimus Princeps: immo etiam ſine ex
preſſione cauſæ, in dubio præſumitur iuſtum, quia in Principe
ſemper præſumitur cauſa modo nõ agatur de tollẽdo ius quæ-
ſitum de iure gen. vel diuino, aut naturali, prout hic non agitur,
quia ſolum prohibetur Ianuenſibus nec acquirant, neque traffi-
cent in Regno Franciæ cum noſtris. §. nos verò. de concel. præ-
ben. Cor. in conſ. 312. col. 1. ad fi. lib. 1. Iaſ. in l. ſi teſtm, in princ.
not. C. de teſt & in l. quominus, in iij. not. ff. de flumi. Dec. in c.
quæ in eccleſiarum. col. 12. de conſtitu. in conſ. 292. col. 3. & ali
bi ſæpe: Conſequenter de iure impoſſibile erat emptori imple-
re contractum emptionis, quia non poſſe dicuntur, quæ de iu-
re non poſſumus. 22. q. 2. c. faciat homo. 12. q. 2. c. & ſi illi. 25.
q. 2. ſi ea. c. cum teneantur, de præben. c. niſi cum, de renun. cle.
ſæpe, de verb. ſig. & l. nepos Proculo. ff. eo. tit. de verb. ſigni. Sed
impoſſibilitas excuſat, vt ne in pœnam quis cadat, regula im-
poſſibilium. ff. de reg. iur. & ibi latè Dec. maximè quando im-
poſſibilitatem culpa non præcedit, per ea, quæ not. Curt. Iunior
in trac. feudo. in quarta parte cap. 58. char. 25. Et profectò nimis

quam abſurdum fieret, emptorem arrhas perdere ob contractũ
non impletum, quando ex caſu ſuperueniente impoſſibile fuit
vt impleret. l. nam abſurdum. ff. de ope. libe. quælibet enim diſpo
ſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus, & modo cauſa iuſta de no-
uo non ſuperueniat, cur promiſſum ſeruari non poſſit. l. quod
Seruius. ff. de cond. ob. cau. l. quæro §. inter locatorem. ff. loca.
c. cum inter P. de renunci. c. ne quis. 22. q. 5 l. cum quis. ff. de ſo-
lut. Ideo conductor gabellæ, qui eam accipit cum commodis
& incommodis, & promiſit remiſſionem non petere, intelligit
ita promiſiſſe, rebus ſic ſtantibus, prout erant de tempore con-
tractus, puta de tpe contractus Princeps ſtabat in loco condu-
ctionis gabellæ, ex cuius reſidẽtia gabella erat bona, ſi Princeps
recedat, poterit conductor remiſſionẽ penſionis petere, nõ ob-
ſtantibus illis verbis, quæ debent intelligi rebus ſic ſtãtibus: ita
pulchrè Ancha. in conſ. 405. Pluribus rationibus. nam quæ de
nouo emergunt, nouo egent remedio & auxilio. l. de ętate. §. ex
cauſa. ff. de inter. acti. & cautio remiſſa peti põt, ſi inopia ſuper-
ueniat inopinata. l. planè, in fi. ff. vt in poſ. leg. & pp ſuperueniẽ
tem paupertatẽ munera publica remittuntur. l. circa. §. deficien
tiũ. ff. de muner. & honor. cum alijs ſim. q Dec. not. in cõſ. 335.
col. 2. pulchrè Anch. in conſ. 84. Prima facie. Soc. in conſ. 115.
col. fi. lib. 5. Similiter iuramentum fidelitatis intelligitur rebus
& terminis ſic ſtantibus, quãdiu princeps aut dñs, cui fidelitas
iuratur, in dignitate aut ſtatu permanſerit, ideo Principe remo
to iuramentum fidelitatis non ligat Fede. de Senis. in cõſ. 58 r.
Caſus talis eſt, Statuto cauetur φ ſi donationes, in prin. per tex.
in c. venerabilis, in fin. de electio. & in c. 1. de oper. noui. nuncia.
qđ dictum videtur ſingulariſſimum. ¶ Tertiò arguitur nã qui
aliquid promittit, cenſetur in promiſſione excludere factũ eius
quem prohibere non poterat, iuxta not. in l ſtipulatio iſta ha-
bere, in prin. vbi Iaſ. col. 5. ff. de verb. obl. Sed emptor non pote-
rat prohibere, vt ne Rex prohibitiones & interdicta faceret: er
go factum Regis cenſetur excluſum a promiſſione, vt ob illud
iacturã nõ patiatur arrharũ. facit tex. in l. fi. ff. ad municipia. vbi
in iuſto cenſetur excluſa noua cauſa & auctoritas ſuperioris latè
per Mod. in l. ſi ff. qui ſatiſ. cogan. ¶ Quartò arguo a fortiori nul
lus contractus, ſiue nominatus, ſiue innominatus reſcindit ex
capite implemẽti nõ ſecuti, niſi accedẽte mora, vel culpa deben
tis implere. l. pecuniã, vbi Bar. Bal. & doc. C. de cõd. ob cau. Bar.
Bal. & doc. in l. ſi pecuniã, in prin. ff. eo. Coro in conſ. 55. col. 2.
lib. 1. & in conſ. 102. lib. 3. ſi ceſſante mora, vel culpa non implẽ-
tit, nõ reſcinditur contractus. a fortiori, ceſſante omni mora &
culpa, & notoriè probato impedimento tam iuſto, nõ cõmittet
pęna, cum facilius excuſet quis a pęna q̃ ab obſeruatione con-
tractus, ſiquidẽ a pœna excuſat cauſa quælibet ẽt iniuſta & be-
ſtialis. l. igitur. §. illud. ff. de libe. cau. gl. in l. 1. in fi. ff. de abig. not.
Moder. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſ om. iud. Non ſic excuſaret
ſi quis contractum nõ impleuiſſet. vt alter obſeruare teneatur,
quia rõne ſequitur φ cauſa ſit iuſta, vt not. in d. l. pecuniam. &
4 in l. φ te. ff. ſi cert. pet. vbi no. † φ cauſa iuſta excuſat a mora, nõ
etiam iniuſta. Item qui agit vt pœnam non patiatur, tractat de
damno euitando, ſed qui agit vt contractus ſeruet, põt tractare
de lucro faciendo: ſed lucri & damni non eſt par ratio. l. Procu-
lus. ff. de dam infec. l. ſi in cui. § fi. ff. de ſus. l. fi. §. licentiã. C. de
iure delib. l. fi. C. de Codicil. itaq; ſi ceſſante mora & culpa, ſub-
uenit ei qui tractat, vel tractare põt de lucro quærendo, a for-
tiori ſubuenietur tractanti de dãno vitando. ¶ Quintò non põt
obligari emptor: qa merces venditas nõ accepit niſi rõne moræ
quia mora excluſa, ceſſat petitio intereſſe. l. lecta, verſi. ſed cum
fortis. ff. ſi cert. pet. l. ratio §. per venditorem, & l. ſi ſterilis. §.
cum per venditorem. ff. de act. empt. gl. & doc. in l. & ſi poſt tres.
ff. ſi quis cautio. in l. ſi inſulã fieri, & l. ſtipulationes nõ diuidun
tur. §. Celſus. & §. fi. ff. de verb. obli. Sed a mora excuſat quælibet
iuſta cauſa, vt not. in l. quod te, vbi Iaſ. col. 12. ad fi. ff. ſi cer. pet.
Alexan. latè. in conſil. 119. col. 3. lib. 2. in conſ. 43. lib. 6. fortius,
dicit idẽ Alex. in conſ. 115. col. pen. ad fi. lib. 4. cauſam iuſtam ex
cuſare, licèt plenè nõ ꝓbet: planè cauſam interdicti Regij fuiſſe
iuſtam abunde ſupra notauimus, ergo ſi nulla actio ſublata mo-
ra competit venditoribus quo poſſunt retinere arrhas? l. ſi pupil
li §. videamur. ff. de neg. geſt. æque ſi vrgeri non poteſt emptor
ad implendũ contractũ, ceſſare debet oĩs pœna perditionis ar-
rharum & oĩa acceſſoria ipſius contractus. regula cũ principa-
lis. ff. de reg. iur. & ſublata poteſtate principalis diſpoſitionis, ceſ
ſat oĩt pœnæ oppoſitio Bald. in l. 1. C. de indic. vidui. toll. vbi ſi
non valet ſtatutũ prohibitoriũ, nõ valet ẽt pœna in eo adiecta

cum

æqui ſim. quæ not. Dec. in conſ.131. col.3. & in regula nuptias,
de reg.iur. ſed venditores pštatem non obtinent cõpellendi em-
ptorem vt obſeruet contractum principalem ea cauſa præmiſ-
ſis, ergo nec arrhas retinere poterunt. ¶ Sextò pœna præſuppo
nit culpam. l.ſancimus. C.de pœn. c. quæ fuit, de his quæ fi.a ma
io.par.cap. Bald in conſ.350 In qõne, col.3. ad fi. lib. 1. Deci. in
conſ.273. col. 1 ad fi. ſed iſti emptores nullam culpam admiſſe-
runt, vt amiſſionis arrharũ pœnã ſuſtineant, quia culpa impu-
tari ei non poteſt, qui actum implere nequit. c. quia diuerſitatẽ,
de conceſ. præben. l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de vſur. ſed iſti
emptores non poſſunt contractum implere ob mandatum Re-
gium, ergo &c. Bene facit tex. in l. miles. §. fin. ff. de adulter. vbi
non poteſt imputari culpa dimittenti vxorem quã retinere pro
hibebatur. Similiter non eſt imputandum emptoribus receden-
tibus a contractu, quem prohibebantur obſeruare ex mandato
Regio. facit tex. in c. 1. §. ſoler, de reſti. ſpol. lib.6. vbi gl. in verſ.
potuerit. c. 1. de dolo & contu. eo. lib. & pœnam cõtumaciæ nõ
ſuſtinet qui obedire non potuit. l. contumacia. §. pœnam. & §.
fi. ff de re iudi. Rurſus obediẽdo Regi, fecit illud ad qđ obliga
batur ipſe emptor, vt in principio notauimus. ſed culpa illi im
putari non põt, qui fecit quod debuit. l. vtique. §. culpa. ff. de rei
vendi. l. quemadmodum. §. ſi nauis. ff. ad legem Aquil. l. ſi vt cer-
to. §. planè. ff. commod. l. arboribus. §. nauis. ff. de vſufr. quæ iura
ad hoc propoſitum allegat Rom. in conſil. 395. Vt res clarior
col. 1. ¶ Septimò, ꝙ iſte contractus non impleatur, id fit non vi-
tio emptorum, ſed facto Regio, ergo emptoribus nihil vr̃ im-
putandum c. 2. vbi glo. fi. de eo qui mitti. in poſ. cã. rei ſer. gl. fi.
in c. ſi nauem. de reſcrip. & glo. fi. in c. fin. de conceſ. præben. lib.
6. maximè, cum non appareat emptores ſe arctaſſe quominus
poſſent implere: & ſic dici non poteſt ꝙ culpa caſum præceſſe-
rit, iuxta tex. in l. 2. §. quod diximus, & ibi Iaſ. in 1. not. ff. ſi quis
caut. Rom. in conſ.60. quod pars, col. 1. Dec. in c. conſuluit. col.
5. in prin. de offi. delega. cũ ſim. quæ notab. ſunt. ¶ Octauò, opti-
mè facit quod Romanus ſcribit in conſil. 409. col. 2. in tertio du
bio, vbi ſi hæres iuſſus fuit ædificare capellam ſub pœna, ſi il-
lam ędificare non potuit, quia licentiam ædificandi non potuit
obtinere ab epiſcopo, non incurrit in pœnã, licèt epiſcopus cõ
ſenſerit ꝙ ædificaret in alio loco, q̃ in quo teſtator iuſſerat ædi
ficari. Eodẽ modo non incident in pœnã Petr. Regnaldi & Iber
tus de Maſſo eius locius, ex quo prohibiti fuerunt contractum
implere de mandato ſuperioris. ¶ Nonò, non poſſunt vẽditores
arrhas retinere etiam loco intereſſe tanquam obligatio facti ab
emptoribus impleta non fuerit: quia obligatus ad factum ita de
mum ad intereſſe tenetur, ſi morã contraxerit. l. ſi quis ab alio.
ff. de re iudi. & l. ſi ff. ſi quis in ius vocan. nõ ier. ſed hic nulla po
5 teſt imputari mora, vt ſupra oſtendimus. † Item obligatus ad fa
ctum, non tenetur ad intereſſe, niſi finito tẽpore intra quod fa-
ctum erat explicãdum, vt not. in l. ſi ita ſtipulatus, in l. interdũ.
& in l. ſtipulationes non diuiduntur. §. fi. ff. de verb obliga. ſed
emptori impedito facto Regis, non poteſt dici cucurriſſe tẽpus
ad faciendum ſaltem cum effectu, vt not. Abb. in c. cum inter. &
ibi Dec. col 7. ad fi. de excep. not. in c. ex rõne, de app. ¶ Decimò
facit quod in fortiore caſu ſcribit Pau. de Caſt. in conſ 305. Vi-
ſis & ponderatis oĩbus. col. 1. lib. 1. vbi voluit nõ poſſe imputari
culpam vendenti merces principi habita fide de pretio cũ timo
re reuerentiali reſiſtere non auderet: quanto minus non impu-
tabitur culpa ei qui ob expreſſam principis inhibitionẽ aliquid
facere non auſus eſt? ¶ Vndecimò facit, quia ẽt alij ſubditi Re-
gię Maieſtatis, q̃ de talibus mercibus ſimiles cõtractus fecerãt,
non auſi fuerunt ipſos contractus implere, ideo culpa imputari
non poteſt facientis, quod alij communiter ita faciunt. l. 3. ff. ad
Maced. l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædil. edic.
Bar. in l. ſi pignore. §. ſi per illum tex. ff. de pign. ac. l. 1. C. eo. tit.
ob id non tenetur cuſtos equi, ſi illum dimiſit in paſcuis quẽ lu-
pus comedit, qñ ita erat conſuetudo dimittendi, gl. in l. ſi nego-
cia. in verbo ſit ſolitus. ff. de neg. geſt. Pet. & Cy. in l. 3. C de epi
ſco. audien. & quod pulchrè Ang. ſcribit in conſil. 312. colum. 1.
in fi. vbi ꝙ culpa non imputatur conductori, qui debitores ante
bellum non exegit, licèt dies ceſſiſſet exigendi, quãdo de cõſue
tudine lapſo termino ſoluendi nõ ſtatim vrgebantur debitores
ad ſoluendum. & quæ ſcribunt Moder. in l. domos, col. 2. in fi.
ff. de leg. 1. & alibi ſæpe doc. Ex quibus concludo emptorem ni
hil perdidiſſe arrhas ob id ꝙ emptionis contractũ non obſerua
uerit, ſaluo ſaniore iudicio. Taurini 8. Decemb. 1534. Aymo
Crauetta ex Sauiliano, I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Vtrum apotheca veniat ſub appellatione domus.*

2 *In generali donatione veniunt bona, quæ erant donantis ſim-
pliciter.*

3 *Argumentum a communiter accidentibus valet.*

4 *In caſu dubio ſtandum eſt declarationi concedentis.*

CONSILIVM CCXXIIII.

¶ An apotheca ſit domus, aut domui coniuncta.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ex datione
inſolutũ facta de domo, ꝙ nõ veniat apotheca in
1 caſu nr̃o, ꝓbari vr̃ ſequentibus fundamentis. † Et
primò, q̃a iura & doc. qñ cõcludunt, apothecam
contineri appellatione domus, loquunt̃ in mate-
ria in qua fit larga interpretatio, puta in donatione vel vltimis
voluntatibus. ſed nos ſumus in materia ſtricta. ſ. in datione inſo
lutũ limitata ꝓ ſumma centũ ſcutorũ, in qua nõ debet cõprehẽ
di pluſquã ſit ipſum debitũ, pro quo fit datio inſolutũ. l. ſi nõ for
tẽ. §. ſi centũ. ff. de cond indeb. facit l. in agris. ff. de acqui. rer. do
mi. Ideo cũ ipſa Franceſchina habeat titulũ ſpecialẽ & exp̃ſſum
in apotheca, ſi aduerſaria intendit illã fuiſſe cõprehenſam ſub il
la datione inſolutũ gñaliter facta de domo, dẽt hoc ꝓbare: nam
iuris p̃ſumptio eſſe vr̃ contra eã: q̃a ſi inſolutũ tradens cogitaſ-
ſet de apotheca, eã alij vtiq; nõ alienaſſet. arg. l. meritò. ff. ꝓ ſo-
cio. iuncta. l. duobus. ff. de falſ. maximè, cũ iurauerit in datione
inſolutũ: & non eſt veriſimile, ꝙ immemor fuerit ſalutis æter-
næ. l. fi. C. ad leg. Iul. repe. c. ſancimus. 1. q. 7. c. literas. de p̃ſump.
c. ſignificauit. de homicidio. Et in iuro, ꝙ p̃ſumptio ſit pro iurã-
te ꝙ illi nõ contrauenerit, eſt tex. in c. ad audiẽtiã, vbi gl. in verſ.
iuratus. de p̃ſum. l. poſtliminij ius, ver. & ideo magis, vbi Bart.
ff. de captiuis. not. Alber de Roſa. in l. 1. in prin. ff. de offi. eius &
ibi Dec. col. 10. poſt med. facit quod ſcribit Corn. in conſil. 83.
col. 5. ver. 5. membro lib. 3. vbi qñ quis donauit aliqua bona parti-
culariter alicui, ſi poſtea faciat alij gñalem donationem, in gene
rali donatione nõ veniunt bona particulariter alij donata, quia
nõ ẽ veriſimile ꝙ voluerit donator fidẽ ſuã fallere erga primũ
donatariũ. Alibi ſcribit idẽ Cor. in conſ. 306. col. 4. verſ. ex quib.
oĩbus, lib. 3. ꝙ ſi quis in vltimis codicillis reuocet legata antea
facta, non cenſet̃ reuocare ea quę donauerat in primis codicillis
cum iuro: q̃a nõ eſt veriſimile, quòd quis deieraret. Fortius ſcri
bit Aret. in conſ. 77. col. 8. in 4. dub. Cur. in conſ. 165. col. 3. poſt
med. nu. 21. lib. 2. ꝙ gñalis inſtitutio hæredis, non trahitur ad
bona quæ non erant duratura in hæreditate teſtatoris, licèt de
eis diſponere potuiſſet, puta donata cauſa mortis, q̃a in dubio
non eſt veriſimile ꝙ teſtator voluerit reuocare, quod alij con-
ceſſerat, licèt reuocare potuiſſet. Fortius ſi mulier quæ legaue-
rat fundũ vni, det bona ſua gñaliter in dotem, non cenſet̃ per
talẽ dotis conſtitutionẽ reuocare legatũ, licèt illud facilẽ poſſet
reuocari, ita Alex. in conſ. 31. col. fi. lib. 3. quod dictũ pro nouo
refert, & ſequitur Iaſ. in l. q. poſt. col 3. verſ. iuxta p̃dicta occur-
rit pulchrũ dubiũ. C. de leg. Ad idẽ adduco Pau. de Ca. in conſ.
2 347. quia circa donationem. col. 2. poſt med. lib. 1. vbi ꝙ † in ge
nerali donatione ſolùm veniunt bona quæ donantis ſimpliciter
erãt, non ẽt bona q̃ poſt mortẽ eius alij erant reſtituẽda. Eodẽ
mõ dicendũ eſt, ꝙ in iſta datione inſolutũ gñali, non cenſeatur
cogitatum de apotheca, alij poſtea ſpecialiter collata. & pars di
cens contrariũ, tenetur ꝓbare, cũ habeat p̃ſumptionẽ iuris con-
tra ſe. l. ſiue poſſideris. C. de prob. ¶ Secundò in caſu noſtro iſta
apotheca, non vr̃ eſſe de pertinentijs domus: nam illa dñr eſſe
de pertinentijs q̃ lege, ſtatuto, aut conſuetudine deputata ſunt,
vt rei principali accedant. Inn. & doc. in c. cum ad ſedem, de re-
ſtitu. ſpol. ſed lege cautum non videtur, apothecam eſſe acceſſo
riam ad domum ſimpliciter niſi ex coniecturis, quando eodem
p̃tio emptio habita eſſet, & qñ dñs domus acceſſoriè ipſa apo-
theca vteretur, & quando non eſſet aditus ad ipſam apothecã,
niſi ex ipſa domo, iuxta not. per Ancha. relatum per Modern. in
l. fi. ff. de conſtit. princ. latè Dec. in conſ. 109. per totum, licèt lo
quatur in horto. Sed illæ coniecturæ hic probatæ non fuerunt,
immo fuit probatũ contrarium in memoriali ſub die nona Se-
ptembris, vbi fuit dictã domũ & apothecã habere aditus diuer
ſos, ad quod pars aduerſa conticuit, conſequẽter videtur confeſ
ſiſſe rei veritatẽ, ita habere, q̃a tacens in iudicio habetur ꝓ con
ſentiente. Bart. in l. vnica. C. de relatio traditur in l. quæ dotis.
ff. ſol. mat. & per Iaſ. in l fi. ff de feri. & in ſpecie qñ ad apothecã

dainr'aditus aliunde quàm ex domo: ꝙ nõ veniat appellatione
domus, tradunt Ang & Pau. de Caſt. in l. Olympico. ff de ſer. vr-
ba. prud. Dec. in d. cõſi. 109. col 2. verſi 3 facit. Similiter ea cõ-
ſuetudine non põt dici apothecam eſſe de pertinentijs domus,
quia cõſuetudo eſt facti, ideirco probanda. l. in bello. §. factæ ff.
de capt. l. ſi mancipati. C. de colla. c. cum in iure, de offi. deleg.
& in ſpecie de cõſuetudine ꝙ ꝓbari debeat, eſt tex. vbi gl in l. ꝓ
ſcriptione. C. ſi cõtra ius vel vtili. pub. Bar. in l. de quibus, in h.
ff de legi. & in l. oẽs populi. circa fi. ff. de iuſti. & iu. Bal. in conſ.
169 Quicũ nomine. col. 2. circa med. lib. 1. Immo conſiderata
cõſuetudine dñi ipſius domus, probari videt̃ ipſam apothecam
nõ eſſe acceſſoriã ad ipſam domũ: quia ea ſimul nõ utebat̃, ſed
difformiter & ſeparatim, domũ quidẽ habitando, apothecã ve-
ro alijs locando, quo acta docent: q̃ viſus difformitas multũ con-
ſideratur in propoſito ꝑ dñm Alex. in conſi. 552. col. 2. verſic.
pro hoc etiã videtur gl. lib. 2. Quinimmo arguitur ꝙ æque prin
cipaliter & ſeparatim ipſa apotheca vtebatur. Rurſus ꝙ illa nõ
erat ad vſum domus, ſed ad diuerſum & ſeparatum. Rurſus ap-
pellatione pertinentiarũ non veniunt ea q̃ ſunt diuerſæ qualita
tis a re cõceſſa. Ideo ſi quis cõcedit Caſtrũ cũ pertinẽtijs, nõ ve-
niunt res ſpeciales ſitę in territorio Caſtri pertinẽtes ad cõcedẽ
tem. ſed iuriſdictio tñ cohærens territorio, ſm Imo. in l. 3. ad
fi. prin. ff. de acq. poſſ. quod dictũ refert & ſequitur Alex. in cõſ.
14. colum. fin. li. 7. Sed iſta apotheca eſt diuerſæ qualitatis a do-
mo, quia domus facta ad habitandũ, apotheca aũt ad negotia-
3 tionẽ, nec habet neceſſaria ad vſum habitationis. ¶ Tertio † va-
let argm̃ a cõiter accidentibus. gl. in l. neq; Natales. C. de prob.
no. in l. nõ hoc. C. vnd. cogna. & in c. in præſentia. de proba. vbi
Dec. col. 10. ſed a cõiter accidentibus qñ quis vendit domũ cui
cõiuncta eſt apotheca, cõſuetũ eſt notari ad inſtrm̃ domũ cum
apotheca. quo argueodi modo in propoſito noſtro vtitur Dec.
in d. conſi. 109. col. 5. poſt med. verſi. 6. etiam. ¶ Rurſus apotheca
dicit̃ res notabilis, ideo ſi intentio partium fuiſſet ꝙ cõprehẽſa
eſſet in datione inſolutũ, veriſimiliter de ea expreſſum eſſet: nã
ea q̃ notabilia ſunt, niſi exprimant̃ in ſpecie, cẽſentur neglecta
& omiſſa. l. ꝑtor ait. §. qđ aũt. ff. de iniur. l. cos. C. de aquæ duct.
li. 11. Old. in conſ. 185. Thema tale eſt, Titius canonicus. col. 1.
¶ Quartò, an aliquid dicatur eſſe de pertinentijs alicuius rei, ma
xime cõſiderat̃ quãtitas ꝑtij & rei valor. Ale. in conſi. 522. ad fi.
lib. 6. & in d. conſi. 14. ad fi. lib. 7. ſed hic fuit deductũ domum
cũ apotheca multo ampliſsimè valere atq; ſit quãtitas centũ ſcu
torũ, pro qua datio inſolutum habita eſt, ergo nõ eſt veriſimile,
eũ qui inſolutũ dationẽ egit limitatã ad aureos cẽtũ, voluiſſe in-
ſolutũ dare rẽ valoris multo ampliſsimi. arg. l. cũ de indebito, ī
fi. ff. de ꝓba. & c. ſup hoc, de renun. cũ ſim. quã valoris amplitu-
dinẽ cenſetur pars cõceſsiſſe, & ſatis cõfeſſa eſt ꝑ ſuã taciturnita
tẽ iudicialem, vt ſupra notauimus allegãdo Bar. in l. vnica. C. de
rela. Videmus ẽt ꝙ ea quãtitate pretij arguit̃ an dictio Vſq; ſtet
incluſiuè vel excluſiuè Bar. in l. ſemꝑ in ſtipulationib. ff. de reg.
iur. ſimiliter an aliquid includat̃ in parte diuiſa, vel nõ, hoc co-
gnoſcit̃ & iudicat̃ ex quantitate pretij. Soc. in l. 1. in 4. not. ff. de
reb. dub. Curt. Iunior in conſi. 80. col. 1. Quintò, ſi verba inſtru
mẽti accuratius animaduertamus, eſſe videtur res extra oẽm diſ
ficultatẽ: nã ſuit data inſolutũ domus in qua ipſe debitor mora
batur, & ſic reſtrictiue ob illud relatiuũ ſine copula. l. ea tñ adie
ctio ff. de leg. 3. & illa adiectio, In qua morabatur, reſtringit ip
ſum actũ: qa appoſitio loci in principali diſpoſitione reſtringit
ipſum actu. Bar. in l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. col. 4. ff. de verb.
obl. Dec. in conſil. 324. & in conſil. 327. colum. 3 & ſequẽ. re-
ſtringẽda eſt igitur datio inſolutũ ad domũ, in qua cedens in ſo-
lutũ morabatur, nõ ad apothecã quã habitare nõ cõſueuerat. Et
ſi velis dicere ꝙ relatiuũ ſine copula qñq; ſtat demonſtratiue, vt
no. Bar. in d. l. ea tñ adiectio. Soc. in cõſil. 111. col. 5. lib. 3. adhuc
idẽ dico, qa dans inſolutũ demonſtrauit rẽ quã includi volebat
ſub ipſa datione: ergo res inſolutũ data non debet egredi termi
nos demõſtrationis. & in ſimili dationẽ inſolutũ reſtringit An-
cha. in conſi. 436. In his dubijs, colum. penult. ad fi. in 4. dubio.
¶ Sextò ipſa Franceſchina hẽt verba inſtrumenti clara in eius fa
uorẽ qa loquit̃ inſtrm̃ de apotheca, at aduerſaria vtit̃ ea verbis
gñalibus obſcuris: qa nõ eſt expeditũ nec gñaliter verũ domus
appellationẽ ad apothecã pertinere, ideo habẽda eſt interpreta
tio cõtra aduerſariã, q̃ in verbis deſ. derijs fundat, & eidẽ imputã
dum cur legẽ apertius nõ dixerit. l. veteribus. ff. de pac. vbi Bar.
c. in pñtia, de ꝓba. Alex. in conſi. 123. col. fi. lib. 5. & verba pa-
cti aut cõtractus interpretant̃ cõtra eum, q ex ipſo pacto aut cõ
tractu vtilitatẽ percipit ſeu ad cuius vtilitatẽ pactũ factũ eſt. l. ſi
in emptione, in prin ff. de cõtrahen. emp. Alber. de Roſa. in d. l.
veteribus. Imo. in conſi. 21. col. 1. Iaſ. in cõſi. 39. colum. 2. lib. 2.
¶ Septimò cũ prima cauſa pertineat ad donationẽ, licẽt limita-
tam ad centũ ſcutos, deinde data fuerit inſolutũ ipſa domus, &
dubitet̃ an appellatione domus, veniat apotheca; admittẽda eſt
4 declaratio ipſius donatoris, qa † in ca ubi dubio ſtandũ eſt decla-
rationi cõcedẽtis. Pau. de Caſt in l. hæredes palã. §. ſi qd poſt. ff.
de teſta. cũ ſim. q̃ Dec. cõgregat in conſ. 511. col. fi. & in cõſ. 262.
col. 2. Declaratio aũt cõcedentis ſumit̃ ex diſpõne poſtea ſecuta
de ipſa apotheca in fauorẽ Franceſchinæ, ex quo facto voluntas
declarat̃ ꝙ noluerit eam cõprehendi ſub datione inſolutum. l.
Paulus rñdet nõ tñ verbis. ff. rem ratã habe. facit Alex. in conſ.
156. col. 5. lib. 5. vbi ꝙ mandatũ dubiũ declarat̃ ꝑ alias ſcriptu-
ras mãdantis etiã ex interuallo ſcriptas. facit tex. in l. ſi quis ex
argẽtarijs. §. ſi initiũ, vbi Bal & alij. ff. de eden. potiſsimũ admit
tenda eſt interpretatio ipſius cõcedentis, qa in manu & poteſta
te eius erat an vellet aliquid donare vltra quãtitatẽ centũ ſcuto
rũ, & ſic an datio inſolutũ pertinet ad apothecã. Facit ꝙ ſcribit
Bal. in conſ. 405. lib. 5. ꝙ in dubio actus debet intelligi eo mõ
quo declarat̃ ꝑ proteſtationem. eadẽ rõne dicemus declarari ex
diſpõne do. Franciſci Cruuelli poſtea facta, eũ nõ intellexiſſe ꝙ
apotheca cõprehẽderet̃ ſub datione inſolutũ facta de domo ma
xime, qa ita diſpoſuit in vltima voluntate, quo tpe ſalutis ſuę ve
riſimiliter rõnẽ habebat, iuxta no. in l. ſi quis moriẽs ff. ad Sylla
nia. & ſi donataria vult dicere domũ donatã ſine apotheca non
valere ſcutos centũ, id ipſum ꝓbare opus habet, qa eſt fundamẽ
tum ſuæ intẽtionis. l. actor. C. de ꝓba l. ei qui dicit. ff. eo. ti. cũ ſi-
bi nõ cõpetat rei vẽdicatio ad apothecã; & actio pſonalis nõ cõ
petit cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ. l. fi. § fi. ff. de cõtrahẽ. empt. im
mo ẽt ſi ꝓhiberet, adhuc nõ videretur audiẽda in apotheca, ſed
agi oportet cõtra hæredes donatoris actione pſonali, & in ſub-
ſidiũ hypothecaria contra tertios poſſeſſores. ¶ Amplius eidem
poſſet imputari cur inſolutũ accepit rẽ breuioris valoris: nã ꝑ
dationẽ inſolutũ oĩs tollit̃ obligatio. Inſti. quib. mod. toll. ob. in
prin igit̃ facta datione inſolutũ, non põt agere ꝓ debito princi-
pali cũ nõ alleget aliquã iuſtã cauſam, puta dolũ aut læſionem
enormẽ: & datione inſolutum acceptata & re iam tradita nõ vr̃
dubitandũ ꝙ aliud peti nõ poſsit, ex his q̃ Dec. ſcribit in conſil.
12. faciunt q̃ ſcribunt Bart. & Ang. in l. qui ſibi. §. qui Stichũ. ff.
de ſol. de locatore equi qui recipit eũ deterioratũ ſciẽter. faciũt
q̃ ſcribunt Mod. in l. centũ Capuæ. & in l. fi. de eo quod cer. lo.
de recipiente ſortem ſimpliciter ꝙ ſibi præiudicat in acceſſorijs
no. Soc. in conſil. 18. col. 2. lib. 1. ¶ Et ſi dicas, non nocere acce-
ptationẽ dom⁹, qa putaret ſimul apothecã cõprehẽdi: rñdeo, ꝙ
argm̃ ꝓcederet ſi apothecã ẽt habuiſſet aut in acceptatione do-
mus declaraſſet ꝙ intelligeret & ipſam ẽt apothecam obtinere:
planè acceptatio domus ſimpliciter facta, & ipſa poſſeſsio ſolius
domus ſine apotheca, oĩno vr̃ præiudicare. ¶ Octauò verba da-
tionis inſolutũ debent intelligi vt minus obliget̃ ipſe do. Frãci-
ſcus q̃ ſit poſsibile l. ſi quid vẽditor. in fi ff de ædi. edic. Ang. in
conſi. 67. Ex themate ꝑdicto, circa fi. ſed excludẽdo apothecã,
minus obligabit̃ debitor. ¶ Nonò iſta dubitatio vr̃ explicari ex
his q̃ Cor. elegantiſsime docet in conſi. 103 Quãuis in pñti cõ-
ſultatione, lib. 1. vbi cõſuluit, in legato domus non venire apo-
thecam, quia domus regulariter intelligit̃ de domo habitatio-
nis, ſed apotheca nõ ædificatur ad habitationem. multo fortiſsi
me tantundẽ probandum eſt in caſu noſtro, vbi nõ tractatur de
materia tã fauorabili qualis eſt vltima voluntas Secundò qa in
caſu Corn. legatũ nõ erat limitatũ ad certã quãtitatẽ, ſed ſimpli
citer legata domus: at hic limitata eſt datio inſolutũ ad quanti-
tatẽ centũ ſcutorũ, ideo pſumendũ nõ eſt dicere voluiſſe debito
rem amplius inſolutũ dare atq; eſſet quãtitas debita. Tertiò, qa
hic debitor expreſſe declarauit ſe intellexiſſe de domo habita-
tionis, dum dixit, In qua moratur. Fortius ſcribit idẽ Cor. in cõſ.
206. col. 5. verſi. deueniendo. lib. 3. ꝙ licet apotheca habeat ſuos
parietes & tectum adeo ꝙ ſit apta ad habitandum, non tñ venit
appellatione domus, ſi illa nõ habitatur, ſed ars tñ in ea exerce
tur: a fortiori, idẽ dicẽdũ eſt in caſu nr̃o, qa iſta apotheca nul-
lo modo apta eſt ad vſum habitationis, ſed mercãtiæ tñ, & quo
magis contemplor, eo gratius accidet iſta opinio iuris rõnibus
vndiq; inſtructa, nec minus ſenſu naturali firmata. ¶ Poſtremo,
ſaltem clare conſtat ꝙ dñs Franciſcus nõ habuit animũ dandi
inſolutũ etiã apothecã de qua ſpecialiter diſpoſuit. Cõſequẽter
cõſtitutũ appoſitũ ī datione inſolutum nihil agit quò ad apothe
cam

tam quã non poſſidebat ẽt ab initio oomine aduerſariæ nec vr̃
extendendum conſtitutum vltra voluntatẽ conſtituentis.l.non
omnis. ff.ſi cer. pet, ſaltem cum ſit dubium an apotheca veniat
appellatione domus, ratione dubietatis cõſtitutum nõ videtur
operari. arg l.3. §.incertam. ff.de acqui. poſſ. nam quõ põt dici
poſſeſſam apothecã noĩe aduerſariæ, de qua quæſtio tractatur,
an veniat appellatione domus? ¶Nec præmiſſis obſtare videtur
authoritas Alex.in conſ. 204. lib.6. vbi latè conſuluit, appella-
tionem domus ad ipſam etiam apothecam pertinere: quia in ca
ſu Alex.plurima concurrebant, quæ ita animum inducerẽt, quæ
ipſa in caſu, de quo agitur, nõ modo non procedunt, verùm ẽt
alia non parum vrgentia cõſtant ad contrarium, iudicium ani-
mos conſulentium & iudicantium adducentia. & ita reſcriben-
dũ puto ad correctionẽ tñ ſanius conſulentium. Taurini.6.De-
cembris.1534. Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Quando perdatur ciuilis poſſeſſio.*
2 *Iudex quando non poſſit priuare poſſeſſorem abſentem.*

C O N S I L I V M CCXXXV.

¶In cauſa poſſeſſ.d. Antonij de Auenturina.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ad explica-
tionem vniuerſæ dubitationis præſupponendum
eſt, q̃ vbi poſſidens nomine alterius in aliũ tranſ-
fert poſſeſſionẽ, is cuius nomine poſſidebat, ꝑdit
oẽ poſſeſſionẽ ẽt ciuilẽ.l.ſi.C.de acq.poſſ. vbi Bar.
æquiparat illa duo qñ colonus expellitur, vel qñ poſſeſſionem
1 alij tradit: ſed qñ expellitur, † dñs perdit ẽt ciuilem.l.peregre.§.
quibus explicitis.ff.de acq.poſſ l.1 §.non aũt.vbi Bar. ff. de vi &
vi arm.c.ex parte.5. de reſcrip.glo. & doc. in c. olim.1.de reſtit.
ſpol. Abb.in conſi. 100.in primo dubio.li. 1.Soc.in conſ.18.col.
9.ver.nec obſt.ſi diceretur, li. 1. Iaſ.in l.naturaliter.ĩ prin.col. 1.
ad ſi.ff.eo.ti. Facit, nã vbi poſſidens ciuiliter negligit recuperare
poſſeſſionem naturalẽ, quã intelligit ab alio occupatam, perdit
ciuilẽ ẽt ꝑ modicũ tp̃s, eo q̃a ſuſpicatur ſe poſſe repelli. l q̃uia.
& l.quod meo.§ ſi.ff.de acq.poſſ.Bar.& doc. in l.ſi de eo.§.ſi ſor
te.eo.tit.Alex.in conſ.94.col.3. verſic. nec ẽt obſtat ſi dicatur.
lib 5.in repet.l.ſæpe.col. 45.verſi.qđ tñ fallit. ff.de re iud. Soc.
in d.conſ.18.col.9.verſi.nec obſt.ſi diceretur, lib.1.Dec.in conſ.
400.col.3.circa med. Et dr̃ negligere recuperationẽ, ſi differt ꝑ
triduũ.gl.in l.3.§.cũ igitur.ff.de vi & vi arm.Alex.in conſ.201.
col.4.in prin.lib.7. Secus ſi poſſeſſio ab alio occupata nõ ſit, vel
occupatio ignoretur, quia tunc ex negligentia recuperandi nõ
perditur in modico tp̃e, ſed requiritur longum tp̃s x. annorũ.
gl.Bar.& doc.in l. 1. C.de ſeruis fugiti.Ergo poſito q̃ Anto. de
Auẽturina eſſet antiquior poſſeſſor prædij, cuius nomine agiť,
non propterea circa executionem iudicati ſuper actione perſo-
nali prolati tentanda erat executio in dicto prædio, cuius poſ-
ſeſſionem perdiderat, & quæ tranſlata erat in ipſum Stephanũ
de Petolia, quam tranſlationem ſciebat ipſe Ant.de Auenturina
vt acta probant: ſciebat.n.poſſideri & teneri iſtud prædium per
2 ipſum Stephanum. nam iudex ꝓ executione † ſñiæ non poteſt
priuare tertiũ poſſeſſorẽ abſentem neq; citatum: & ſi de facto
inducit victorem in poſſeſſionem, tertius non priuatur ciuili
poſſeſſione. Bal.in conſ. 149. proponitur q̃ quædam tutela. in
ſi.lib.3.per not.in l.ſciendũ.§.fundũ ff. qui ſat.cog. pulchrè An
cha.in conſ.292.Videretur prima facie dicendũ. Ale.in l.a diuo
Pio.§ ſi poſt adiectũ, col.ſi.ff.de re iud. Soc. in conſ. 158 col.3.
verſi.videamus ergo.& col.6. verſ & rõ prædictorum eſt, li.2.
Iaſ.in l. iuſtè, col.3. ante med ff.de acq poſſ. ¶Et hoc procedit
ẽt ſi res fuiſſet alienata pendente iudicio per debitorem in frau
dem creditoris: nam ſi poſtea feratur ſñia in fauorem creditio-
ris ſuper actionẽ perſonali, non tñ mitteretur executioni cõtra
tertium in quem res tranſlata eſt lite iam mota, ſed agendũ eſt
contra tertiũ actione reuocatoria probando fraudẽ debitoris, q̃
alienauit. Bar. in l.qui miſſum.§.iudex. ff.de dam.infec.in l.a di-
uo Pio.§.ſi ſuper rebus. ff.de re iudi.& ibi Alexan. col.4.verſ. &
iuxta hoc reprobando diſtinctionem Bal. in l.ob maritorum. C.
ne vxo.pro mari.& opi.Bar.& Alex. ſequitur Soc. in conſil.13.
col. 2.lib.4. Rom.in conſ.246.col.ſi. ¶Igitur ſi ex actis oſtendi-
tur quemadmodum tp̃e executionis Stephanus appellans poſſi
debat, ſi ẽt docetur eũ non fuiſſe citatũ ad executionẽ ꝑ inſpe-
ctionem actorum, ad quem modum negatiua ꝓbatur. Bart.in l.
Titię textores.ff.de leg. 1.not.in l.in illa.ff.de verb. obl.Soci. in
d. conſi.158. col.3. verſi.ſed ego etiam rñdeo clarius. vbi cita-
tio q̃ aliàs ꝓſumeretur cõtra condemnatũ, nunquã tñ ꝓſumitur
cõtra tertiũ abſentẽ, quñ defendi põt nullitas aut ſaltẽ iniuſtitia
illius executionis nimiũ ꝓcipitis, maximè q̃a hic res nõ erat liti
gioſa, cũ actum eſſet perſonali actione cõtra debitorẽ obligatũ.
¶Et ſi dicatur licẽt Ant.de Auentu. perdiderit poſſeſſionẽ ob
factum conſtituentis, qui alienauit, tñ recuperare eam põt tan
quam poſſeſſor antiquior ex remedio.l.ſi.C. de acq.poſſ. vel ex
canone reintegranda, tanquã ceciderit a poſſeſſione ſine aliqua
ſui culpa: immo cõpetit poſſeſſoriũ recuperandæ ẽt amittendo
poſſeſſionem per culpã in omittendo, q̃ñ quia neglexit recupe-
rare poſſeſſionẽ ꝑ obliuionẽ, aut ex negligentia ẽt longi tp̃a,
Ale.in conſ.90.col.2. verſ præterea ea ſola obliuione.lib. 5. iun
ctis his quæ dixerat in ꝓcedentibus. Idem vult Capella Toloſa.
4.q.487.vbi q̃ poſſeſſoriũ ex canone reintegrãda, cõpetit etiã
his qui ceciderunt a poſſeſſione ex eorũ culpa & negligentia:
quod intelligo in culpa in omittendo, q̃ tertio, lucro eſſe nõ de
bet: & ſic non ſequiť, Poſſeſſio perdita eſt, ergo recuperari non
põt. ¶Rñdeo, q̃ iſtud procederet ſi fuiſſet actũ remedio poſſeſ-
ſorio contra ipſum Stephanum, ſed fuit actum iudicio ꝑſonali
cõtra debitorẽ, & ad executionẽ iudicati petita executio in bo-
nis cõdemnati, & facta eſt miſſio in poſſeſſionẽ iſtius ꝓdij tan-
quã de bonis debitoris condẽnati, nõ tanquã in re poſſeſſa per
tertiũ: ſed apparet de falſitate cauſæ, q̃a iſtud ꝓdiũ nõ eſt de bo-
nis cõndẽnati, q̃a tranſlatũ fuit dñium in ipſum Stephanum ap
pellantẽ: q̃a ꝑ hypothecã in fauorẽ partis non amiſerat ipſum
dñium. ſed falſitas cauſæ vitiat executionẽ qñ ꝓbatur rẽ eſſe al-
terius, vt habetur. & no.in d.§.ſi ſuꝑ reb. in l. 1. C. de erro. cal-
culi. nã iudex qñ facit executionẽ in aliqua re tanquã in re con-
dẽnati, nõ habet animũ ꝓiudicare tertio; & ſi haberet, ꝓindicare
tñ nõ poſſet ob id tertius, nõ priuatur ex actu iudicis ſua ciuili
poſſeſſione, licẽt ſecus eſſet ſi poſſeſſio occuparetur a priuato
ſine auctoritate iudicis. vt no. Bal.in d.conſil.149. in ſi.lib.3. An-
cha. in d.cõſ.292. Ale.in d.l.ſæpe.col.45. Soci.in d. conſ.158. &
cũ actũ fuerit actione ꝑſonali cõtra debitorẽ condẽnatũ, nõ põt
dici intentatũ remediũ.d.l.ſi.cõtra tertiũ. q̃a ꝑſona extranea nõ
ſubintelligitur.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chriſogonus.in ſi.ff. de verb.
obl. Ruſus, nõ vr̃ agi poſſe actione reuocatoria cõtra iſtũ tertiũ
tanquã alienatio facta ſit in fraudẽ. nã fraus cõſiderari nõ põt,
q̃a teſtes loquunť q̃ debitor condẽnatus poſſidet bona q̃ ſuffi-
ciũt ad ſolutionẽ iudicari. Et in oẽm euẽtũ ſatis vr̃ q̃ hic nõ agiť
ex cõſtituto ad recuperãdũ poſſeſſionẽ remedio d.l.ſi. ſed de exe
cutione ſñiæ, quæ in bonis cõdẽnati facienda eſt, non ẽt tertij.
Taurini. 8. Ianuarij. 1535. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Quæ dicatur legitima.*
2 *Statutum poteſt tollere legitimam.*
3 *Dos congrua quomodo intelligatur.*
4 *Filia quando poſſit petere dotem.*
5 *Debitum dotis eſt fortius quàm debitum legitimum.*
6 *Verba generalia reſtringuntur ad cauſam, propter quam pro-
lata ſunt.*
7 *Quando pater obligetur pro filio.*
8 *Inducta ad vnum effectum, non agunt contrarium.*
9 *Statutum recipit interpretationem paſſiuam a iure communi,
licèt ſit contra ius commune.*
10 *Natura exceptionis eſt negare, ſi regula affirmat.*
11 *Ex ratione declaratur voluntas alicuius.*
12 *Forma argumenti a contrario ſenſu.*
13 *Argumentum a paritate rationis eſt fortius argumento a con-
trario ſenſu.*
14 *An in ſtatutis ſumatur argumentum a contrario ſenſu.*
15 *Abſurdum eſt quod plus ſit in referente quàm in relato.*

C O N S I L I V M CCXXXVI.

¶Pro nobili Ioanne Familia ciue Thaurini.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Extat duplex
ſtatutum Thaurini, vnum quòd filiæ fœminæ non
ſuccedant in domibus, exiſtentibus filijs maſculis,
& nullo facto ordinamento per patrem: alterũ quòd
fœmina dotata, vel maritata, non ſuccedat ab inteſtato exiſten-

tibua filijs maſculis. Pater condidit teſtm̃, in quo filias particu-
lariter inſtituit in certis quantitatibus pro dotibus: quibus ſub-
ſtituit filiũ maſculum hæredẽ vniuerſalem. deceſſit altera filia
rũ ſine liberis, quę iura ſua ceſſit alteri ſorori. Iſta ſoror ceſſio-
naria expetitur aduerſus fratrem hr̃dem petendo legitimam, in
qua cedens ſoror grauari non poterit. Quæritur, ſi in computa-
tione legitimæ ſit computanda domus patria in qua fœminæ
non ſuccedunt ex forma ſtatuti? ¶ Anteq̃ veniã ad reſolutio-
nem huius difficultatis præmitto, q̃ hic non vr̃ tractandum de
legitima, q̃a filia excluſa ab inteſtato, legitimam petere nõ põt:
1 † nam legitima dr̃ tertia pars eius, quod ab inteſtato fuiſſet q̃s
habiturus. l. Papinianus. §. qm̃ aũt quarta. ff. de inoffi. teſta. l. nu-
per. C. eo. tit. c. Raynutius. extra de teſta. ſed cum filia ab inte-
ſtato non ſuccedat ꝓp ſtatutum, non poterit ẽt legitimã pete-
2 re, cũ poſſit † ſtatutũ legitimã in totum tollere, ſm̃ cõem opi. Dy.
in reg. indultum, de reg. iur. lib. 6. Fede. de Senis. in conſil. at
col. pen. circa med. & in conſ. 277. factum ex quo, col. 1. quod tñ
eſt conſi. Recuper. de Sancto Miniato. Oldr. in conſ. 107. Pa. de
Ca. in conſ. 175. Caſus præſens, ad fi. lib. 1. & in conſ. 348. Viſo
caſu & allegationibus. col. 1. lib. 2. Bal. Nouellus in trac. de dote
in 6. parte priuilegio. 17. Cor. in conſ. 205. col. 4. in conſ. 123.
col. 3. ad fi. lib. 3. & in conſ. 1. col. 4. lib. 4. Dec. in conſ. 19. col.
pe. & in l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. vbi dicit hoc procedere
ſaltem ex cauſa, & q̃ ex cauſa poſſit in totum tolli, no. Cor. Iu-
nior in conſil. 10. col. 3. in fi. vbi q̃ cauſa legitimã tollendi, eſt fa-
uor agnationis: quòd aũt poſſit minui, procedit ſine dubio. In ca
ſu aũt nr̃o non tollitur legitima in totum, quia non excluditur fi-
lia niſi dotata, quæ dos ſuccedit in locũ legitimæ. Bar. & doc. i l. Ti
tio centum §. Titio genero. ff. de conditio. & demon. Cor. in con
ſil. 162. col. 3. lib. 2. Dec. in conſ. 106. Et licèt circa hoc ſint du-
bitationes, an dos ſuccedat loco legitimæ ſimpliciter & ꝓprie,
ita q̃ tali doti onus aliquod apponi non poſſit, iuxta not. in d. §.
Titio genero. Corn. in conſ. 32. col 3. ad fi. lib. 4. in conſi. 5. col.
pen. lib. 2. & alibi ſæpe: tñ conueniunt doc. in hoc magis cõiter,
q̃ cum ſtatutum poſſit legitimã minuere ſine dubio: ſi filia do-
tata excluditur a ſtatuto, non põt filia petere ſupplementum le
gitimæ reprobata opi. Salı. in auct. nouiſſima. C. de inoffi. teſta.
vt not. in l. Gallus. §. & quid ſi tm̃. ff. de lib. & poſthu. vbi Alex.
tamen quia ſtatutum excludit filiam dotatam, intelligitur de cõ
3 gruè dotata. † congrua autem dos intelligitur vſq; ad legitimã
ſecundum doc. cõiter iuxta not. in d. auct. nouiſſima, vbi Iaſ. ad
fin. in auct. res quæ. vbi Iaſ. in 6. not. C. commu. deleg. Pa. de Ca.
in cõſ. 362. Si ſtatutum, lib. 1. Ang. in conſ. 357. Dominus Geor-
gius. in quarto dubio. Alex. in conſil. 69. in primo dubio. lib 1.
& in conſ. 7. col 2. lib. 2. quod eſt repetitum in conſ. 88. lib. 6. Idẽ
tenet Alexan. in conſ. 83 Viſo ſtatuto. col. 1. lib. 4. Curt. Senior
in conſ. 16. col. 7. poſt med & in conſil. 27. in quarto dubio. in
conſil. 38. & in conſil. 74. colum. 30. in fi verſi. 8. principaliter.
Soc. in conſil. 57. colum. 6. in fi. lib. 4. Corn. in conſil. 4 col. pen.
poſt med. verſi. & congrua dos. in conſi. 40. colum. penul. in fi.
in conſil. 85. colum. penul. in fi. verſi. inſuper circa hęreditatem.
in conſ. 100. colum. 2. verſi. & ſi his non obſtantibus. in conſ. 390.
colum. 12. verſic. circa ſecundum autem caput. lib. 3. & in conſ.
357 colum. pen. lib. 4. Dec. in conſ. 106. col. 2. poſt med. in con-
ſil. 165. colum. 1. in fi. in conſ. 181. colum. 1. circa med. & in con
ſil. 276. colum. 2. Iaſ. in l. voluntatis. C. de fideicommiſſ. & in cõ
ſil. 69. in fin. lib. 1. niſi aliter eſſet conſuetudo loci: quia dos eſſet
conſtituenda maior, vel minor legitima ſm̃ conſuetudinem lo-
ci, ſm̃ Cor. in conſil. 197. colum. 3. in conſil. 210. circa fi. in con-
ſil. 316. col 4. lib. 1. & alibi ſæpiſsimè. ſed latius Socin. in conſil.
288. colum. 7. in 2. q. lib. 2. Bald. Noue. in tracta. de dote, in ſexta
parte priuilegio 16 colum. 8. verſ. communiter tamen mos re-
gionis. quod tamen intelligo, q̃ñ probaretur de tali conſuetudi-
ne etiam mortuis parentibus, quibus viuis dotes minores poſ-
ſent conſtitui. Sed etiam ſtante conſuetudine, quę tñ non proba
tur, dubia videretur opi Cor. in caſu de quo agitur. nõ diſputo
tñ pro nunc, quia non expedit cum pars aduerſa de hoc non cõ-
4 tendat. Itaq; cum dos debeatur ad menſuram legitimæ, † ſi fi-
lia ſuit minus congruè dotata, poteſt petere ſupplementum cõ
gruæ dotis q̃ñ ſtatutum vlterius non procedit iubendo filiam
eſſe contentã dote data vel promiſſa [illegible] in l. fi. C. de dot. ꝓmiſ.
& in auc. res quæ. C. cõmu. de [illegible] in conſil. 362. ſi
ſtatutum lib. 1. Alexan. in [illegible] in conſ. 57. col. 6.
poſt med. lib 4. vbi loqu [illegible] dotata ſit. Bald.
Nouel. in trac. de dote [illegible] 17. Cor. in cõſ. 197.

col. 3. poſt med. verſ. quod maximè dicendum videtur. in conſ.
210. circa fi. in conſi. 306. col. 4. lib. 1. in conſil. 100. colum. 2.
verſ. & licèt Bal. in cõſ 115. col. fi. in cõſ. 123. ad fi & in cõſ. 249.
colum. 2. ad fi. & in conſ. 290. col. 13. verſic. item quod debeat,
lib. 3 Dec. in conſ. 276. col. pen. ¶ Quinimmo, quando ſtatutum
vlterius procedit, iubendo filiam eſſe tacitam & contentam do
te ſibi data vel promiſſa, adhuc iſta filia poteſt petere ſupple-
mentum congruæ dotis, quando a patre dos conſtituta nõ fuit,
ſed ab alio, de quo lex ſeu ſtatutum, non ita confidit ſicut de pa-
tre q̃ congrue dotet, ita dicit Soc. in conſ. 30. col. 2. in 3. q. lib. 1.
Amplius, licèt filia non poſſit iſto caſu petere ſupplementum
congruæ dotis, ſaltem quando a patre dotata eſt, tamẽ quia dos
iſto caſu ſuccedit in locum alimentorum. arg. l. pro oneribus.
C. de iure doti. & not. Bar. in l. cum de in rem verſo. ff. de vſur.
poterit filia petere q̃ ſuppleatur dos ſufficiens ad alimenta, vt
notabiliter Soc. conſiderat in conſil. 100. col. 4. circa med. lib. 3.
quod nota, quia alibi, puto, non facile inuenitur. Iſtud etiam vi-
detur velle Bal. Nouel. in trac. de dote in 6. parte priuilegio 17.
col. 4. verſ. & ex prædictis poteſt concludi. Idem voluit Ang. de
Vbal. de Peruſio inter conſi. Bal. in conſi. 445. Statuto ciuitatis
Mantuæ, in fi. lib. 3. ¶ Præſuppoſito igitur, q̃ petere poſſit ſupple-
mentum congruæ dotis vſq; ad legitimam, videndum eſt, an in
computatione iſtius legitimæ habenda ſit ratio iſtius domus.
¶ Videretur prima facie dicendum q̃ ſic, quia ſtatutum exclu-
dit fœminam a ſucceſſione domorum nullo facto ordinamento
per patrem: ſed hic pater teſtatus eſt. conſequenter videntur
ceſſare verba ſtatuti, ergo & diſpoſitio. l. 4. §. toties. ff. de dam.
infec. l. quod conſtitutum. ff. de teſta. mili. cum ſimi. ¶ Contra-
riam opinionem puto de iure veriorem, & pro fundamento
præſuppono, q̃ legitima non debetur in bonis in quibus prohi-
betur quis ſuccedere, puta non debetur legitima filiabus in bo-
nis feudalibus, in quibus filiæ non ſuccedunt. Pan. in conſ. 12. in
tertio dubio lib. 1. faciunt not. in auct. res quæ. C. com. de lega.
vbi Iaſ. col. 8. q̃ etiam ſi pater velit, non poteſt dotare filiam de
bonis feudalibus. Item ſtante ſtatuto q̃ maritus lucretur certam
partem dotis, non habet locum quũ res feudalis in dotem data
eſt, c. 1. §. fi. de Niue. de re alie. facit Iaſ. in l. 1. col. 6. ad fi. in 6. li-
mit. C. de ſumma Tri. & fide cath. Et tamen efficacius & fortius
5 eſt † debitum dotis q̃ legitimæ, quæ non debetur viuente patre
ſicut dos. l. 1. §. ſi impuberi. ff. de colla. bon. Item, ſi filia ſimpli-
citer excluditur a ſtatuto ꝓp maſculos, non poteſt legitimã pe-
tere, vt ſupra probauimus, & tñ dotem poteſt petere, ſm̃ Bald.
in d. l. fi. C. de dot. promiſ. Bald Nouel. in dicto tracta de dote in
6 parte priuilegio 16. colum. 3. primi. 17. colum. 4. Dec. in conſ.
276. colum. 2. ad fin. Sed iſta filia non poterat ſuccedere in iſta
domo, ergo nec legitimam petere. Iſtam etiam q̃õnem videt Soci.
decidere in terminis in conſ. 288. colum. 10. verſic. Confirmat
ratione clara. libr. 2. vbi ſi filia prohibetur ex ſtatuto ſuccedere
in certis bonis alicuius territorij, q̃ñ tractatur de legitima filiæ,
in eius computatione non habetur ratio bonorũ, in quibus ſuc-
cedere non poteſt ab inteſtato: nam ex quo ſucceſsio quæ debet
ab inteſtato, de iure communi eſt extincta quò ad illa bona, legi
tima quæ debetur per relationẽ habito reſpectu ad ſucceſſionẽ
ab inteſtato, erit etiam extincta in illis bonis. & vltra Soci. facit
q̃ in his quę ſunt inuicem correſpectiua, ſi vnũ ceſſat, ceſſat &
alterum l. ẽt. §. ex cauſa. ff. de minor. l. filio §. matri. l. alumnæ.
§. Seia ff. de adim. leg. l. Clemens. § 1. ff. de hęredi. inſti. l fi. ff. de
acceptila. ſed legitima correſpectiuatur ad ſucceſſionem ab inte
ſtato, & illius reſpectu debetur: ergo ceſſante ſucceſſione ab in-
teſtato in iſta domo, ceſſabit & legitima. Iſta ẽt concluſio latius in
fra probabitur. ¶ Vniuerſa difficultas videtur conſtare circa re
ſponſionem contrarij, quia hic videntur ceſſare verba ſtatuti. Ad
quod rñdeo, q̃ illa verba ſtatuti nullo facto ordinamento rerũ
6 ſuarũ, debent intelligi. ſ. circa ipſas domos, † quia verba genera-
lia debent reſtringi ad cauſam ꝓp quã prolata ſunt. Bald. in l. 3.
§. ex hoc edicto. ff nau. cap. ſtab. & in l. fi. vbi Salic. C. ad Ma-
7 ced. † vbi ſtante ſtatuto q̃ pater obligetur pro filio mercatore,
intelligitur quando filius contraheret ob cauſam mercãtiæ. no.
Alexan. in conſ. 113. col. 1 lib 7 Soc. in conſil. 31. colum. 7. poſt
med. lib. 1. tradunt Mode. in l. admonendi. ff. de iureiur. circa q.
an credatur libris mercatorũ. nam ſtante ſtatuto q̃ credatur, re-
ſtringitur ſtatutum in his quæ pertinent ad cauſam mercantiæ.
not. etiam Dec. in c. poſt ceſsionem, de proba. vbi q̃ fides ſigilli
reſtringitur ad ea quæ pertinent ad officium ſigillantis, per tex.
in c. ſignificauit, de appella. cum ergo ſtatutum a cõtrario ſenſu
velit

velle ꝙ facto ordinamento rerum ſuarum mulier ſuccedat, intelligitur quando fieret ordinamentum ſuper domibus. ¶ Rurſus, qñ diſpoſitio loquitur de aliquo caſu, verba debent reſtringi ad ipſum caſum. l. cancellauerat. ff. de his. quæ in teſta. delen. l. ita sũt. §. 1. ff. de admini. tuto. l. Lucius. ff. de fideiuſſo. igitur ſtatutum vocans filias ad domos facto ordinamẽto p patrẽ rerum ſuarum, interpretandum eſt & limitandũ ad ſuũ caſum. i. ſi fiat ordinamentum ẽt ſuper domibus, & ad eas vocentur filiæ ea teſtamento. ¶ Suadetur iſta interpretatio, quia verba vtcũq; generalia reſtringuntur, qñ aliàs induceretur abſurdum. l. nam abſurdum. ff. de bon. lib. Imol. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat. Socin. in conſ. 84. col. 3. verſ. 3. principaliter moueor. lib. 1. Sed fieret pluſquã abſurdum ꝙ ſi decederet parens ſine ordinamẽto, filia excludatur a domibus: ſi verò cum ordinamento, in quo filiabus relinquat certam quantitatẽ, in alijs aũt bonis inſtituat maſculum, ꝙ filia admittatur in alijs bonis contra expreſſam voluntatem teſtatoris, maximè, ſi iuſſit teſtator filias eſſe cõtẽtas &c. minor enim rõ eſt excludendi filias ab inteſtato, quia p̃ſumitur velle ꝙ admittantur oẽs liberi tam fœminæ, q̃ maſculi. l. conficiuntur. ff. de iur. codi. Innoc. l. maximũ vitiũ. C. de lib. præter. q̃ ea teſtamẽto, vbi voluntas teſtatoris perſpicua demõſtrat̃. Equidem veriſimile eſt, minimè voluiſſe ſtatuentes excludere filiam ab inteſtato, & eam voluiſſe ad ſucceſſionẽ domorũ admittere cõtra voluntatẽ teſtatoris: igitur rõne veriſimilitudinis reſtringendum eſt ſtatutũ qñ ſit ordinamentũ ſuper domibus, licèt loquantur gñaliter de rebus teſtatoris. l. ſi quis ita. § fi. ff. de teſta. tute. l. ſolutum. §. ſolutam. ff. de pig. actio. ibi, nõ enim credibile eſt &c. quem tex ad hoc pro optimo citat Alex. in conſ. 76. Viſo themate ſupra formato. col. 1. lib. 4. nam mentẽ ſtatuti priuſquam verba oportet ſpectare. l. ſcire leges. ff. de ll. cũ ſimil. quæ Iaſ congregat in l. non dubiũ. in 1. not. C. de ll. & alibi ſæpe. facit tex. in l. obligatione generali ff. de pig. ſed mens ſtatuentium fuit excludere filiã nullo facto ordinamento, qñ a patre ad domos non vocatur, ſed ſi pater vocet, ſtatutum explicare & declarare illam qõnem, an excluſio filiæ intelligatur ẽt ex teſtamento. in qua tñ cõcludunt doc. eam reſtringi ad ſucceſſionẽ inteſtati. Bal. & Moder. in l. fi. C de pac. idem Bal. in l. pactum quod dotali. C. de collat. & in l. 1. C. de legiti. hæred. Imol. in l. Gallus. §. & qd ſi tñ. ff. de lib. & poſth. Anch. in l. tres fratres. ff. de pac. Cum. in conſi. 219. Statutum Florentiæ. Soci. in l. cum auus. col. 64 in fi. ff de condit & demonſt. & in l. hæredes mei. §. cum ita, col. fi ff. ad Trebel. Iaſ. in l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto. col. pen. poſt med. C. de teſtamen. & in conſ. 127. col. 2. in fi. lib 1. vt videmus in ſimili in pluribus ſtatutis, quibus expreſſe cauetur, vt condito teſtamento ſeruetur voluntas teſtatoris.

8 ¶ Confirmantur præmiſſa ea regola † ꝙ inducta ad vnum effectum, non agunt contrarium: & diſpoſita in fauorem, ad odium non retorqueantur. l. nulla. ff. de legi. l. quod fauore. C. eodem, ſed illud ſtatutum editum eſt in fauorem teſtatorum, vt eorũ volũtates tenacius cuſtodiantur. planè ſi facto ordinamento p quod filiæ ad domos non vocentur, admitteretur filia; illud ageret in odium teſtatoris, & contra eius voluntatem, quod minimè probandum eſt. Simile videmus in filiis quæ renunciant etiam legitimæ, aut eius ſupplemẽto: nam intelligiẽ renunciaſſe ab inteſtato, quia ex teſtamẽto nihil prohibet capere, iuxta no. in d. l. pactum. C. de colla. finge patrem inſtituiſſe filiam, quæ renũciauit etiã legitimæ, in portione minore legitima, nunquid legitimæ ſupplementũ poterit petere, id profecto duriuſculum videret, ſed iſta filia per ſtatutũ eſt oĩno excluſa quò ad domũ, licèt ergo vocata fuerit per teſtm̃ tñ ex quo in domo vocata non fuit, eius reſpectu petere nihil poterit. ¶ Confirmatur hoc fundamentũ,

9 nam ſtatutum recipit interpretationem † paſsiuam a iure cõi, licèt ſit contra ius cõe cap cum dilectus. de conſuetudine. l. 2. C. de noxal. not. in l fi. §. in computatione. C. de iure delib. vbi latè Alex. & idem Alex. in l. ſi quis priore. ff. ad Trebel. & in l. inter cætera. col. pen. & fi. ff. de libe. & poſth Iaſ. in repe. l. oẽs populi, col. pe. poſt med. ff. de inſti. & iur. in auc. nouiſſima. col. 6. verſ. 4. fallit. C. de inoffi teſtamen. & in auct. præterea, col. 5. C. vnde vir & vxor. Dec. in c. cauſam quæ, col. fi. verſ. & prædicta, de teſcrip. ſed de iure communi, ſi filia prohibetur ſuccedere ab inteſtato, puta quia renunciauit ſucceſsioni ẽt reſpectu legitimæ, iuxta not. in l. fin. C. de pac. & in l. pactum. C. de collat. licèt poſtea fuerit aliquid relictum in teſtamento, illud quidẽ conſequi poterit, ſed vltra petere nõ poteſt. Eodem modo iſta filia ab inteſtato erat oĩno excluſa in iſta domo, licèt ergo pater fecerit teſtamentũ, tñ ex quo in domo filiam non vocauit, abſurdũ eſſet dicere quod reſpectu domus aliqd petere poſſit. ¶ Quinimmò licèt teneremus opin. Salic contra cõem, ꝙ filia põt petere ſupplementum legitimæ nõ obſtãte excluſione ſtatuti, adhuc idẽ videretur dicendũ, quia ſtatutum ſm cõiter doc. poteſt lrĩmam minuere: ideo cum in domibus Thaurini excludantur filiæ, in computatione legitimæ, non erit habenda ratio domorum, in quibus legitima filiarum apparet diminuta. ¶ Et cum mens ſtatuentium videatur fuiſſe eiuſmodi, cuiuſmodi ſupra oſtendimus, ad illam mentem ſunt reſtringenda generalia verba ſtatuti. Dec. in conſ. 384 col. 2. poſt med. verſic. & ad iſtam rationẽ. ¶ His accedat, ꝙ cum ſtatutum loquatur de domibus non tacidendo filias facto ordinamento, ſi referas verba ſtatuti, quando quis diſpoſuit de alijs rebus, non etiam de domibus in perſonas filiarum: quorſum attinebat tunc admittere filias, niſi intelligamus ꝙ in earũ fauorẽ & gratiam de domibus diſponatur? profectò ſi bene conſideremus inepta fuiſſet ſtatuentium reſeruatio, nam reſeruatio debet intelligi, vt aliud ſit in caſu reſeruato, & exceptuato quàm in regula: quia aliàs nõ eſſet exceptio, ſed idem cum regula, vt ſi dicam, Omnis homo currit, niſi Pe-

10 trus qui currit, † inepta eſſet exceptio cuius natura eſt negare ſi regula affirmat, & affirmare ſi regula negat, iuxta not. in l. cũ mota. circa dictionẽ niſi. C. de tranſac. ſed intelligendo ſtatutũ quòd filia non excludatur facto ordinamento de alijs rebus, ſed non de domo, iſta exceptio ſtatuti erit eadem cum regula: nã regula excludit non facto ordinamẽto de domibus, vt ergo exceptio ſtet proprie, debet intelligi ſtatutum hoc modo, ꝙ nõ facto ordinamento ſuper domo filia excludatur, facto autem ordinamento ſuper domo non excludatur, ſi vocetur filia ad domum ex ordinamento. ¶ Ad hæc dicat mihi aliquis, ob quam rationem excludit ſtatutum fœminas a domibus, exiſtentibus maſculis ab inteſtato, & nullo facto ordinamẽto, nempe vt domus perpetuo ſint apud agnatos, nam ea ſola conſiderari poteſt ſ.n Bal. in l. maximũ vitium. C. de lib. præter. Pau. de Caſt. in conſ. 175. Caſus præſens valde dubitabilis. col. 3. ad fin. verſic. præterea præſumendum. lib. 1 & in conſ. 409. Caſus iſte frequenter contingit. col. 2. lib 2. cum ſimilibus. quæ Dec. cumulat in conſ. 372. in conſil. 177. in conſil. 270 & in conſil. 422. col. fi. Iaſo. in l. 1. §. 1. col. 1. ff. de in ius vocando. ſed iſt aratio ſeruandæ agnationis fortius eſt conſideranda quando concurrit voluntas teſtatoris, qui filias a domibus excluſit. argumento auctẽn. itaque. C. commu de ſucceſſio. faciunt not. in l. filiusfamilias. §. Diui. ff. de lega. 1. quando res prohibita alienari per legem, prohibetur etiam per teſtatorem, per textũ in §. ſanctiſſimas, in auct. de alienatio & emphytec. ergo ex iſta ratione coniecturata, quę etiam in ſtatutis conſideranda eſt. Soci. in. conſ 35. col. 3. lib. 1. Dec. in conſil. 333. ad finem. reſtringenda ſunt verba ſtatuti, quando fieret ordinamentum ſuper domibus. nam ſicut ratio agnationis, quæ generaliter procedit, ſi expreſſa in ſtatuto fuiſſet, ampliaret diſpoſitionem ſpecialius loquẽtem, & faceret eam extendi, ad quod aliàs non extenderetur. Bart. in l. pater. §. fundum. ff de lega. 3. Bar. & Bal. in l. Regula. §. & licèt ff. de iur. & facti ignorant. per illum text. Corn. in conſil. 13. colum. 4. lib. 2. Iaſ. in l. 1. col. 2. ad fi. ff. in ius voca. vt eant. Soc. in cõſ. 149. col. 15. in tertia quæſtione lib. 1 eodem modo ſi ratio ſit ſpecialis, debet reſtringere diſpoſitionem vt idem operetur oppoſitũ in oppoſito, ꝙ propoſitum in propoſito. l. ſi ea toto, in [illegible] quod in rerum. §. ſi quid poſt. ff. de lega. 1. & l. fi. § fi. [illegible] l, & ſi contra. ff. de vulg. cum ſimil. ideo videmus [illegible] tum & omnem diſpoſitionem, ex ratione adiecta [illegible] §. dulciſſimis. ff. de leg. 2 l. 1. in fi cum gl. ff. de [illegible] ra ita dicit Alex. in conſ. 170. col. 3. ante [illegible] ¶ Si-

11 militer ex ratione † declaratur voluntas [illegible] ff. ſolut. matr. l. ſcire oportet. §. oportet [illegible] ſolum reſtringitur diſpoſitio ex ratione [illegible] ta Romanus in conſil. 100. & in conſ. [illegible] tuti cõiecturata arguit ad reſtrictionẽ [illegible] ſam, & Bal. in l. quamuis. C. de fid[illegible] agrum. in prin. ff. de re militari. ¶ [illegible] ſu ſi fiat ordinamentum, [illegible] debent intelligi eo reſpectu [illegible] ſi cum domos fiat ordinamentum. l. [illegible] domum. §. quid tamen. ff. [illegible] cum ſimilibus. quæ Dec[illegible] 5. ante med. de offic. [illegible]

dium. ❡ Deniq; iſtud videtur probari, nam argumentum a con-
trario ſenſu nõ ampliat diſpoſitionem, ſed reſtringitur ad limi-
tes diſpoſitionis & ſenſus directi. Anto. de But. in c. cum apoſto
licam, in vltimo not. de his quæ fiunt a præla. Dec. in l. 1. in vlti
mo not. ff. de officio eius. & in conſil. 386. colũ. 3. Itaque argu-
12 mentum a contrario ſenſu debet ſumi hoc modo, † Mulier ex-
cluditur nullo facto ordinamento rerum ſuarum, ergo facto or
dinamento non excluditur. Sed oportet videre pro intelligen-
tia ſenſus directi, qualiter intelligantur illa verba, de ordinamẽ
to. & certe oportet intelligere de ordinamento facto in fauorẽ
ipſarum filiarum, quia ſi fieret in fauorem aliorum, ineptum eſ
ſet conſiderare ordinamentum: quia intentio & volũtas expreſ
ſa ſtatuentium fuit non excludere filias, in quarum fauorem pa
rentes diſponerent: & ſic cum ſenſus directus excludat a domi-
bus qñ ordinamentum factum non eſſet, ſenſus contrarius de-
bet intelligi ſecũdum limites & qualitatem ſenſus directi, quã-
do. ſ. fieret ordinamẽtum ſuper domibus in fauorem filiarum.
Præterea, ſi iſtæ conſiderationes non placent, & argũ a contra
rio ſenſu malit quis accipere ad literam & Iudaice. i. ꝙ aliquo
facto ordinamento filiæ non excludantur a domibus, licèt or-
dinamentum in fauorem filiarum factum nõ ſit. Reſpondeo, &
dico ꝙ tale argumentum a contrario ſenſu ſumi non poteſt, ex
quo in contrario ſenſu eſt eadem ratio excluſionis, quæ eſt in di
recto Bal. in l. qui teſtamento. § mulier. ff. de teſtamen. Corn. in
conſil. 173. lib. 1. vbi Corn. videtur loqui in terminis noſtris:
nam loquitur in terminis ſtatuti loquentis ab inteſtato, & tamẽ
vult ꝙ locum habeat etiam ex teſtamento quando in cauſa te-
ſtati eſt eadem ratio, quia argumentum a paritate rationis eſt
13 † fortius argumento a contrario ſenſu. Imo. in l. ſi vero. § de vi
ro, prope. fi. ff. ſolut. mat. & idem dicit Corn. in conſi. 11. colum.
4. & in conſil. 80. in prin. lib. 2. Modo in propoſito, ſtatutum
voluit excludere filias ab inteſtato nullo facto ordinamento fa
uore agnationis, vt domus Thaurini conſeruarẽtur in agnatio-
ne, quia prouerbio cõmuni iactatur, Caſtrũ in patria Pedemon
tium poſſidere qui ipſe domũ Thaurini habeat: tamẽ noluerũt
excludere ſtatuentes filias qñ earum parẽtes eas vocarent, & ſic
contra voluntatem parentum. ſed iſta ratio excluſionis ita mili
tat immo fortius facta teſtamẽto, in quo tamẽ filiæ vocatæ nõ
ſunt quàm ab inteſtato, qa, vt ſupra dixi, quãdo fit teſtm̃ & filiæ
excluduntur expreſſe, tunc apparet de clara voluntate parentũ
ꝙ voluerint domos manere apud maſculos, quæ voluntas non
æque apparet qñ decedunt parentes ab inteſtato. Cum igitur in
ſenſu contrario ſit maior ratio ꝗ in directo, aut ſaltem eadem,
eſſet nimis quàm abſurdum ſumere argumẽtũ a cõtrario ſen-
ſu, quia tunc ſumereſ contra mentem & intentionẽ ſtatuentiũ,
14 quod eſſe non debet. iuxta not. in d. l. 1. de off. eius. † Rurſus, nõ
ſumitur argumentum a contrario ſenſu in ſtatutis, quando in-
ductum ad vnum effectum operaretur cõtrariũ in effectum. Bal.
in l. 1. C. de inuti. ſtipu. Alex. in conſi. 17. lib. 4. Dec. in conſil.
100. col. 1. ſed in caſu noſtro inſurgeret contrarius effectus, quia
ſtatutum voluit fauere ordinamento teſtatoris nõ reſtringendo
eius libertatem: ſanè dicimus filiam admitti, qñ teſtator diſpo-
ſuit quidem, ac nõ de domo, voluntatẽ teſtatoris oppugnamus,
quæ fuit vt haberent filiæ legata. reliqua autẽ hęreditas mane
ret apud maſculum de agnatione, ex quibus rõſionibus elariſſi-
ma facta videtur præſens difficultas. ❡ Sed ultra premiſſa pro
hoc videtur eſſe text. clarus in § quod autem, inſti. de leg. agna.
tutel. nam lex vocat agnatos ad tutelã nullo facto teſtamento
per patrem pupillorum. tex. ibi dicit ꝙ illa verba nullo facto te
ſtamento ſeu ab inteſtato, reſtringuntur ad tutelam, cuius reſpe
ctu prolata ſunt illa verba: ideo ſi pater teſtm̃ quidem fecerit, ſi
de tutela non prouiderit, dicitur ab inteſtato decedere: quẽ tex.
ad hoc propoſitum citat Soci. in conſi. 92. col. 10. ad fin. lib. 3.
❡ Poſtremo, ex alio non videtur habenda ratio domus in com-
putatione legitimæ, quia poſito ꝙ iſta filia poſſit petere ſupple
mentum congruæ dotis per ſupradicta, tamẽ illud nõ petijt, ſed
petijt ſupplementum legitimę, quod non debetur filiæ excluſæ
ab inteſtato, vt ſupra probaui: & iſtam eſſe magis cõem opi. atte
ſtantur doc. vt per Alex. in l. Gallus. § & quid ſi tñ. ff. de libe. &
poſthu. in conſil. 3. col pe. & in conſi. 168. lib. 7. Soc. in conſil.
146. col. 4. verſicu. ſecundo fundamento. lib. 2. quod reperitur
inſertum inter conſil Curtij ſenioris, in conſil. 18. tradit idem
Soc. in conſil. 89. colum. fi. circa med. & in conſi. 127. colum. 2.
circa med. lib. 4. vbi dicit ꝙ eſt cõmunis opi. ferè omniũ doct.
excepto dicto Bart. de Salic. hanc etiam opinionem dicit com-
munem Corn. in conſi. 316. lib. 1. in conſi. 1. col. pen. in conſil.
167. in conſi. 150. col. 3. lib. 2. in conſi. 290 lib. 3. & in conſil. 1.
col. 4. lib. 4. hanc etiam eſſe communem opin. firmat Deci. in
cõſ. 16. col. 2. poſt med. verſi. nec obſtat ꝙ dos. & cõſ. 295. col. 4.
verſi. ſimiliter. in conſi. 299. colum. 2. verſi. eſt ergo videndum.
in conſil. 303. circa finem. in conſil. 276. colum. 2. poſt med. &
in conſi. 505. colum. fi. hanc etiam opin. tenẽdam admonet Iaſ.
in l. ſi quando § & generaliter. col. fin. C. de inoffic. teſtamẽto.
hanc opin. poſt amplam diſputationem tandem probat Brun.
Aſten. de ſtat. exclu. fœm. articu. 9. q. 1. in primo caſu fol. 43. &
artic. 13. q. 3. col. 1. poſt med. fol. 73. igitur agendo ad ſupple-
mentum legitimæ, videtur egiſſe ſine actione, cum nõ debeaſ
iſto caſu, neq; ex diſpoſitione hominis neque legis, conſequẽter
videtur repellẽda a iudicio. l. ſi pupilli. § videamus. ff. de nego.
geſt. glo. Barto. & doct. in l. vbi pactum. C. de tranſac. not. in l. ſi
Titius. ff. de verb. obl. Supplementum autem congruæ dotis po-
ſito deberetur, tamen petitum nõ fuit, ergo ſuper nõ petitis ſen
tentia dici non poteſt. l. vt fundus. ff. comm. diuid. cap. licèt He-
ly. de ſimo. cum ſimi. etiam ꝙ procedatur ſola facti veritate in-
ſpecta. clem. ſæpe. de verb. ſign. l. ſi. C. de fid. lib. bal. in conſ. 159.
lib. 1. etenim id agit ea clauſula, vt ſi quid petam ex vna cauſa,
& probem aliam, hoc ſufficiat: ſed ꝙ obtineam ſuper non peti-
tis, hoc videtur durum. ❡ Tamen iſtud fundamentum ſimplici-
ter nõ placet, quia clauſula, Simpliciter, de plano, ſola facti veri
tate inſpecta, operatur ꝙ poteſt pronunciari non ſolum ſm̃ pe-
tita, ſed ẽt iuxta petita: & ſatis eſt quod ex narratione, aut con-
cluſione apud acta appareat de intẽtione agẽtis ita ꝙ iuxta pe
titionis formam ſnia dici poſſit. d. clem. ſæpe. § verũ. de verbo.
ſigni. Soc. in conſil. 39. col. pen. in prin. lib. 1. ſed licèt petitum
ſit ſupplementum legitimæ, tamẽ ſi pronuntietur in ſupplemẽ-
to congruæ dotis, ſententia erit iuxta petita, ex quo cõgrua dos
commenſuratur ad legitimam. Præterea narratio agentis apta
eſt etiam ad ſupplementum congrua dotis, ergo narratio atten
di debet, nõ concluſio, etiam propter ſolam clauſulam, ius & iu
ſtitiam miniſtrari, iuxta not. per doc. in c. 1. de ord. cog. & Mo-
der. in l. petẽs. C. de pac. ❡ Præterea, poſito ſine veri præiudicio, ꝙ
deberetur ſupplementum legitimę, adhuc pars obtinere nõ poſ
ſet, quia cum prohibeantur filiæ ſuccedere in domibus, ex ſtatu
to Thaurini ſpecialiter facto ſuper domibus, non debetur in eis
legitima, vt ſupra probaui, nec etiam debetur ſupplementũ con
gruæ dotis: nam congruitas dotis habet relationem ad legiti-
mam, & ad eam correſpectiuatur, vt ſupra declarauimus. ſed ab-
15 ſurdum † fieret ꝙ plus eſſet in re ſeſẽte ꝗ in re laſo. l. aſſe toto.
ff. de hæredibus inſtituendis. l. ſi ita ſcriptum. ff. de cond. & de-
mõſtra. Eſſet aũt plus: quia legitima, vbi deberetur, nõ tñ circa
eam computaretur domus, vt dictum eſt allegando. Socin. in
conſi. 188. colum. 10. lib. 1. qui Soc. allegat Ant. de But. in conſ.
15. Mulier quædam. & vltra Soc. allego Corn. in conſil. 127.
lib. 3. vbi idem decidit quod Ant. de Butr. licèt de eo mentionẽ
nõ faciat. ❡ Quibus conſequens videtur rectum fuiſſe iudiciũ
ampliſſimi Senatus eius, vt ſentẽtiam reuocatam minimè opor
tere, ad quem modum reſcribendum putaui ad expectationem
nobilis Ioannis Familiæ ciuis Thaurini acerbius perturbati. ſe-
cundum hanc opi. pronunciauit magnificus Senatus Thaurini
Præſide Purpurato excellentiſſimo: ſed ſententia fuit reuocata
in cauſa ſupplicationis per magnificum & Illuſtriſſ. Senatũ cũ
excellentia Ducali reſidẽtem, & forte bene, quicquid præcedẽ
tia ſcripta, aliter vigere videantur: nã ſi debetur ſupplementũ
congruæ dotis nõ obſtante excluſione ſtatuti a ſucceſſione in-
teſtati, & congrua dos dicitur vſq; ad valorem legitimæ, opor-
tet neceſſario dicere, ꝙ habeatur ratio legitimæ etiã reſpectu
domorum: nam ſi dicas, ꝙ nõ habeatur ratio domorũ in com-
putatione legitimæ, quia ab eis excluditur mulier, ſequereſ ꝙ
dos cõſtituta nõ deberet ad valorem legitimæ, cũ legitima non
debeatur. Et qua ratione in congrua dote in qua habetur ratio
legitimæ habetur reſpectus ad oĩa bona, licèt ab eis excluda-
tur filia ab inteſtato, eadẽ haberi debet ratio ad domos, licèt ab
earum ſucceſſione excludatur filia ab inteſtato, arguẽdo de to-
to ad partẽ, cũ nõ ſit diuerſa ratio. l. quæ de tota. ff. de rei vẽdic.
❡ Et tenendo hanc opi. quæ ipſa tutior & benignior vř, non ob-
ſtant allegata in contrarium, ꝙ legitima non debetur in bonis a
quibus excluditur quis ab inteſtato: qa procederet argũ quan-
do ſimpliciter, & omnino excluderetur qs ab inteſtato. ſed hic
filia nõ omnino, & in totum excluditur, quia reſeruatur dos, ꝙ
ipſa dos cõmenſurari dẽt ad legitimã, & ſic effectu conſideratio
non

non excluditur filia a legitima, ſed illæ reſeruatur ſub nomine dotis. Et niſi ita dicamus, ſequi poſſet abſurdum: finge ciuē Taurini ſolum reliquiſſe domos in hæreditate, ſequeretur φ in taxatione dotium nulla haberetur ratio legitimæ, quia a domibus filiæ excluduntur. non pudet lu melius ſententiam mutare, quia malo ipſum me corrigere, quàm ab alijs corrigi. & talis eſt humani iuris diſciplina, φ nulla in eo opinio diu in eodē ſtatu manere poteſt. l. 2. §. ſed quia diuinæ. C. de veteri iure enucleam. & probatur in l. diui. ff. de iure patr. Ideo Rota varia & contraria iudicia tulit diuerſis temporibus. & dicit Bal. in conſi. 477. Recolo. in fin. lib. 5. φ Iunior conſuluit vt iuuenis. Iudices tamen pleroſque vidi & ipſos ex maioribus, opinionem malam quam ſemel imbuiſſent, adeo obdurare, vt gloriæ cuiuſdam ſtultæ rationem haberēt potiuſquam ſalutis. Etenim ſi iudicium iniquū quis dixerit, an non fatius eſt mutationem illis quærere, potiuſquàm rationem illius apud ſummum & æternum omnium iudicem reddere? Illam autem varietatem in doctore non approbem, quæ ipſa ab æris cupiditate, non ab ingenij infirmitate procedat. Taurini, die 13. Ianuarij. 1535.

SVMMARIVM.

1 *Coniuncti ſciunt facta coniuncti,*

2 *Quando quis accipit bona ſibi per laudum adiudicata, cenſetur ipſum laudum ratificare.*

3 *Petens terminum ad ſoluendum, cenſetur ratificare & approbare contractum.*

CONSILIVM CCXXVII.

¶ An ſoror poſſit recuperare ab emptore prædium alienatum & commune.

Diuino ſubſidio eo corde poſtulato. Frater dum in cōmunione ageret cum ſorore, & penuria annonæ inſaniret, alienauit quoddā prædium cōe, deinde venit ad diuiſionem bonorum cōmunium cum ſorore, qua diuiſione abſoluta ſoror iudiciū intentauit aduerſus emptorem, vt conſequeretur dimidiam partē prædij alienati. quæritur, ſi id iure poſſit? puto concludendum non licere, ſequentibus fundamentis. ¶ Primò, ipſa ſoror præſu-
1 mitur intellexiſſe ipſam alienationem, & eius tractatum, † quia coniunctus præſumitē ſcire facta coniuncti. l. octaui. ff. vnde cogna. l. de tute. C. de in integr. reſti. mino. quod ſine dubio procedit in coniunctis ſimul habitantibus. Anch. in conſi. 170. principaliter contra iſtos legatarios, col. fin. Aret. in conſi. 29. col. 5. verſi. aliqñ tutor. allegat tex. in l. conſenſu. §. ſerui. C. de repud. & in l. ad inſtruenda. ff. de admin. tuto. Soci. in conſi. 264. col. 6. ad fi. verſi. confirmatur hoc idem. lib. 2. Sed qñ coniunctus patitur coniunctum alienare rem cōem, præſumitur conſentirē fauore coniunctionis l. ſi ſeruus cōis, in fi. ff. de dona. inter vir. & vxo. Bar. in l. quæ dotis, col. 5. ff. ſolu. mat. & ibi Iaſ. col. 12. verſic. tertius caſus, no. in l. cum proponas. la 1. C. de pact. ¶ Immo præſumitur conſenſus ratione ſolius amicitiæ, aut affectionis, vbi aliàs diſſenſus præſumeretur. Alex. in conſi. 1 col. 4. verſ. accedit, & alia cōiectura. lib. 3. Iaſ. in d. l. quæ dotis, col. 13. ¶ Et ad præſumendum conſenſum eiuſmodi non requiritur præſentia, ſed ſcientia ſola vř ſufficiens. Cor. in conſi. 41. col. 2. circa fi. li. 3. Sed φ ſcientia ſuperueniens non ſufficiat, vř verius. Bar. in d. l. quæ dotis, circa fi. verſ. quæro, quid ſi ſum præſens. Soct. in cōſil. 167. col. 4 circa fi. verſi. præterea, ex quo. lib. 2. poſt Bar. in d. l. quæ dotis, col. 4. poſt med. verſi. quæro, quid de ſcientia. tradit idem Bar. in l. quo enim. ff. rem ratam hab. Io. And. in c. 1. de deſpon. impub. lib. 6. Cur. Iun. in tract. feud. in 7. parte, q. 5. col. 2. in fi. char. 56. Sic etiam ex ſcientia ſuperuenienti puniri quis nō debet, puta Epiſcopus contulit beneficium indigno ignoranter, quem poſtea ſciuit indignum. gl. in clem. 1. verſi. ſcienter, de cōſang. & affi. Bal. in conſi. 410. In cauſa & quæſtione Anto. col. 2. circa med. & ad fi. conſ. lib. 2. Dec. in c. cum in cunctis. §. clerici. col. 1. in fi. de electio. Quod tñ non procederet qñ poſt ſcientiā ſuperuenientem interueniret factum prohibitum. puta contraxit quis matrimonium prohibitum ignoranter, deinde ſuperueniente ſcientia prohibitionis adhuc perſeuerat in eo, nam punitur ex quo poſt ſcientiam nō abſtinet. l. qui contra. C. de ince. nup. c. cum inhibitio, de clande. deſponſa. ¶ Secundò ex teſtimonio Georgij Laurentij de Saluçijs quarti teſtis, oſtenditur, quò ipſa incolina agens mādauit illi ſatisfieri per emptorē, & φ de emptoris pecunia fuit ſatisfactum, conſequenter ipſa incolina vř ipſum exegiſſe, & per eā exactionem contractum ratificaſſe. l. quidā ex parte, vbi gl. ff. de euictio. Bal. in conſi. 184. Ad intelligentiam, verſi. nunc venio ad propoſitum. lib. 2. nam mandando ſolui de pretio emptionis, ſe iuuat ex ipſo cōtractu emptionis, & illo vtitur, ideo cenſetur ipſam emptionem approbare. Bal. in conſi. 349. Statuto Placentiæ, col. 1. ad fi. lib. 1. ¶ Simi-
2 liter † qñ quis accipit bona ſibi per laudum adiudicata, cēſetur ipſum laudum ratificare. Pau. de Caſt. in conſi. 176. Viſo cōpromiſſo, col. pen. ad fi. lib. 1. ¶ Alibi ſcribit idem Pau. in conſi. 386. Factum ſic ſe habet, col. fi. lib. 2. φ recipiens penſionem pro cōtractu locationis, cēſetur ipſam locutionem approbare. per text. in l. 2. C. de iure emphy. Cy. & Bal. in l. 2. C. de dotis promiſ. ſed iſta mulier ſatis videtur accepiſſe pretium mandando illud ſolui nomine ſuo, quia actus attribuitur mandanti, non exequenti c. nouit. de appel. Bal. in conſi. 365. Nunc venio, col. 1 ad fi. li. 1. ¶ Sed magis in terminis facit tex. in l. ſi pars. §. illud. l. pe. §. fi. & l. ſi ff. de inoffi. teſt. Bar. in l. poſt legatum. ff. de his, quibus vt indig. gl. & doc. in l. alia. C. eo. titu. vbi quis petit vel retinet bona ſibi relicta in teſtamento, cēſetur ipſum teſtamentum approbare: ſed iſta incolina ſatis petijt & retinuit pretium iſtius contractus, mandando illud ſolui creditori. ſimile videmus in eo, qui contractum reſcindere poterat: nā ſi ex eo contractu pretiū recipiat cenſetur remittere ipſam reſciſſionem. l. poſt litē. ff. de leg. cōmiſ. l. Celſus, in prin. ff. de arb. faciunt not. in l. 2. C. de iure emphy. de dño recipiente penſionem ab emphyt. poſt commiſſionem rei, facit l. Pan. reſpondet, non tantum verbis. ff. rem ratam habe. & quæ Dec. colligit in c. dilecti, el 2. in 2. not. de appel. nam ſi mandauit ſolui pretium per emptorem creditori, ſiue emptor de volūtate mulieris creditori ſatisfecit, videtur primo loco numerata pecunia ipſi mulieri, & per mulierem breui manu creditori l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. facit dictum Ange. in l. cum te. C. quod met. cau. vbi φ petens terminū ad ſoluēdum, cenſetur ratificare & approbare contractum, per tex. in l. ad ſolutiodem. C. de re iudi. ¶ Alibi ſcribit Corn. in conſi. 347. col. 1. lib. 1 φ ſi communitas quæ conduxerat operas medici, finita cōductione mandet ſolui ſalarium medico pro alio tempore, ex hoc cenſetur expreſsè reconduxiſſe operas medici. ſed fortius facit quod no. gl. Inno. & doc. in c. cum ad ſedem, de reſt. ſpol. vbi qñ vtilitas delicti peruenit ad tertium per manus delinquētiū, cenſetur tertius illud delictū ratificare. ſequitur Are. in cōſ. 163. Sicut Ioannes, col. 10. in fi. verſi. 2. principaliter, & col. ſeq. Si in pœnalibus inducitur ratificatio ex ſola perceptione vtilitatis ex delicto & a perſonis delinquentibus, quid dicemus, vbi non agitur de pœna? Sed iſta ſoror accepit commodum ex iſto contractu, quia de pretio eius ſatisfactū eſt creditori, & habita eſt vtilitas per manus ipſius emptoris, qui de pretio ſorori numerauit aut alij eius nomine & mandato, vt creditori ſatisfieret, ergo &c. ¶ Probatur etiam ipſam ſororem pecunias recepiſſe ſeu
2 de pretio participaſſe, quia probatur φ tempore contractus ipſi frater & ſoror indigebant frumento ob penuriam, & φ frater qui vendidit prædium; frumentum comparauit ad communē vtilitatem: quod frumentum emptum præſumitur ex ipſo pretio. & ſic conuerſum ipſum pretium ad communem vtilitatem. nā ſi probetur eccleſia pecunia opus habuiſſe, pretium redactū ex alienatione rei eccleſiaſticæ præſumitur cōuerſum in vtilitatem eccleſiæ, vt no. in auct. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccle. & in c. 1. de pigno. Anch. in conſi. 55. col. 6. Alex. in conſi. 139. col. pe. circa fi. lib. 6. ¶ Rurſus, cū appareat fuiſſe emptum granum ad vſum domus, illud præſumitur comparatum ex pretio rei alienatæ. Bal. in conſi. 353. colum. 1. lib 3. Ergo ſi iuris præſumptione, immo verè ex ſupradictis, cum mādauerit emptori vt pretium ſolueret, ſciebat ſoror alienationē rei, & ex eius pretio emptum granum, & ſic in communem vtilitatem conuerſum, non poteſt dici non ratificaſſe contractum, & per malā fidem verſari eius irritationem captando, quinimmo ex eo ſolū φ vtilitas & commodum peruenit ad ipſam ſororem ex contractu fratris percipiendo alimenta ex grano empto de pretio prædij alienati, cēſetur alienationem ratificaſſe. nam ſi inducitur ratificatio ex perceptione vtilitatis in pœnalibus, Anto. de But. in d. c. cū ad ſedem, col. pe. de reſtit. ſpol. Are. in d. conſ. 163. Sicut Ioannes dicit, col. 11. A fortiori cenſebitur ratificare contractum, qui vtilitatem ex eo recipit, cum de pœna non agatur. ¶ Tertiò, ex quo tempore diuiſionis nihil reſeruauit ob cauſam

prædij

prædij alienati cenſetur omne ius ad illud prædium competens remiſiſſe: nam qñ cohæres alienat rem communem, poteſt alter vel partem vendicare a poſſeſſore, vel pretium ad ratam repetere. gl. in l. in familiæ C. fami. erciſ. cũ ergo illa actio de præſenti competeret, cenſetur per diuiſionem remiſſa, ſicut dr̃ de fidei commiſſo puro, aut purificato. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. Bal. in conſi. 46. Verba inſtitutionis, col. 2. lib. 1. Ioan. de Ana. in conſi. 29. in vlti. dubio. Deci. in l. cum proponas. 1. in fin. C. de pac. in conſ. 79. & in conſi. 267. Si cenſetur remiſiſſe ius aduerſus fratrem, cenſenda eſt etiam, illud remiſiſſe aduerſus poſſeſſorem, quia ſi ſuccumberet, pretium numeratum recuperaret a fratre venditore, & ſic illa remiſſio fieret inefficax, quod non eſt dicendum. l. quoties. ff. de verb. obli. & per indirectum inquietaretur frater, cõtra regu. cum quid vna via, de regu. iur. lib. 6. & quia ius ſuperueniens auctori, prodeſt ſingulari eius ſucceſſori. l. emptori. C. de euic. gl. in l. ſi quis alienam. ff. de actio. empt. doc. in l. proinde. ff. ſi cer. pet. quã l. Iaſ. legit ſimul cum l. omnia. & potiſſimũ iſtud obtinet, quia iſta renunciatio quæ inducitur tacitè ea diuiſione, vr̃ potentior renũciatione expreſſa. gl. Bar. & doc. in l. 1. C. qui admitti. no. in l. cũ
3 quid. ff. ſi cer. pet. vbi latè col. 2. ¶ † Quinimmo dici poteſt, ꝙ ſi qua actio competebat ipſi mulieri, illa competebat aduerſus fratrem tantum ad pretium, quia aduerſus poſſeſſorem agere non poterat, cum alienationem cenſeatur ratificaſſe, iuxta not. in l. ſi fundum, per fideicommiſſum. ff. de leg. 1. Bald. in l. mater. C. de rei vendi. Pau. de Caſt. in conſi. 77. Viſa facti narratione, col. 3. in 6. dubio, lib. 2. Cur. in conſi. 3. col. fi. in cõſi. 144. circa fi. lib. 3. & in conſi. 235. col. 2. lib. 4. Sed illud ius ad pretium cenſetur remiſſum in diuiſione verbis ampliſſimis facta, vt ſupra oſtendi. fruſtra igitur tentat agere ad ius remiſſum & renunciatum. l. quærimus. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic. l. non vr̃. ff. ſi quid in fraud. patro. l. ſi maritus fit. §. ſi negauerint ff. de adulter. l. poſtquam liti. C. de pac. & l. fin. C. de remiſſio. pig. c. quàm periculoſam, 7. quæſt. prima cum ſimili. Taurini. 10. Ianuarij. 1535.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitas circa adminiſtrationem rerum ſuarum, liberam habet poteſtatem.*
2 *Interuentus ſuperioris in actibus vniuerſitatum non videtur neceſſarius, niſi vbi agitur in magno præiudicio.*
3 *Reſtitutio in integrum peti non poteſt ſine ſpeciali mandato.*
4 *Syndicus poteſt tranſigere in cauſa dubia.*
5 *Inferior contra ius ſuperioris, venire non poteſt.*
6 *Eligibilis de iure communi fit ineligibilis de conſuetudine.*
7 *Conſuetudo eſt origo, forma, & principium omniũ iuriſdictionũ.*
8 *Conſuetudo æquiualet veritati.*
9 *Conſuetudo eſt quaſi ius alterum naturale.*
10 *Non ſeruans morem antiquorum, non ſeruat honorem eorum.*
11 *Princeps habet conſuetudinem ſub pedibus eius.*
12 *Suſpitio ratione adiuncta purgatur.*
13 *Cui competat ius viſitandi.*
14 *Nouitas in periculo ſemper eſt.*
15 *Cui fieri debet redditio rationum.*
16 *Imponens noua onera, tenetur lege Iulia, de vi publica.*
17 *Quando geſtor negociorum teneatur.*
18 *Pater debet theſaurizare filijs.*

CONSILIVM CCXXXVIII.

¶ Pro communitate Gruglaſchi contra Vicarium Taurini.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Vicarius Taurini vult viſitare homines Gruglaſchi, a quibus vult procurari per tẽpus viſitationis, dum libros rationum cõnatus viſitare erit, ipſis ſubditis inuitis. quæritur quid iuris. ¶ Videretur dicẽdum prima fronte locum eſſe viſitationi: nam officiarius aut defenſor loci habetur loco patris, l. 2. in fin. C. de debitor. ciuita. lib. 11. §. ſancimus enim, in auc. de armis §. eos autem qui ita, in auc. vt iud. ſine quoquo infra. §. deuotos autem, in auct. iuſiurandum quod præſtatur ab his. ergo ſicut pater curã filiorũ habet, quõ ſe habeant in eorũ negocijs, ita & officialis circa ſubditos, vt videat probè, vel improbè negocia publica adminiſtrẽt. ¶ Secundò, vt not. in l. 1. C. de iure fiſci, lib. 10. Vbi calculatio aut cõputatio facta per tabularios aut adminiſtratorẽ reipublicæ, effectũ executionis nõ habet, niſi fuerit a iudice, aut procuratore Cæſaris cõprobata. ¶ Ecce ꝙ procurator Cæſaris curã habet adminiſtratorũ, & circa redditionẽ rationum: alias vana & ſuperflua eſſet ipſius procuratoris ſententia. ¶ Tertiò ad officiũ Vicarij, aut Rectoris loci pertinet prouidere, vt ne debiliores a potentioribus opprimantur. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offi. præſi. & ad Rectorẽ loci ſpectat defenſio ſimpliciũ perſonarũ, cum per omnia pater eorũ, qui ſibi auxiliari nequeũt, patet eſſe velit ſuperior. in auc. vt ſi qui obli. in fi. Et ita per has rationes in terminis tradit Guido Papæ. q. 631. col. 7. in fi. in 4. dub. Poterat Papæ allegare Bal. in conſ. 386. ꝓponitur quod frater in fi. lib. 1. vbi quod obuiãdũ eſt fraudibus, ne vulpina ſimplicitas comedat pecus. ¶ Quartò vltra Guidonẽ Papæ adduci poteſt, ꝙ no. Bar. & Alex. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. vbi ꝙ iudex ſupplet ex officio in his, in quibus vertitur vtilitas publica: ſed reipublicæ intereſt, vt bene gubernetur, & vt adminiſtratores malè gubernantes puniantur. l. ita vulneratus. in fi. ff. ad legem Aquil. Et fraudibus obuiari publica ſimul & priuata vtilitas ſuadet. l. ſi libertus. ff. de iure patro. ob id interpretatio lata fieri debet, vbi agitur de obuiando fraudibus. l. 1. §. pecuniã. ff. de calũ. l. ſed Iulianus, in prin. & §. mutui datio. ff. ad Macedo. c. quanto, de priuileg. & c. ſi ciuitas. de ſenten excom. li. 6. Dec. in conſi. 196. col. 1. & alibi ſæpe. Ideo contra tales adminiſtratores, qui pecuniã publicã retinent, aut in vſus proprios cõuertũt ſeueriſſimè animaduertitur, per legẽ Iuliã peculatus, & de reſiduis, vt in titu. ff. ad l. Iul. peculatus, & in titu. C. de his, q ea publ. ratioci. lib. 10. not. Ang. in conſi. 290. Pro deciſ. col. 2. verſ. 2. præmitto. Cur. Iunior in cõſ. 19. col. 5. poſt med. verſ. circa vltimũ capitulũ. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus cõtrarium puto de iure verius, ꝙ immo aliis non factis aut non apparẽte, non poſſit Vicarius Taurini ſe intromittere in redditione ra-
1 tionũ hominũ Gruglaſchi. & pro fundamento conſidero, † ꝙ vnaquæq; vniuerſitas circa adminiſtrationẽ rerũ ſuarum liberã habet poteſtatẽ, licèt talis vniuerſitas iuriſdictionẽ nõ habeat: ideo videmus quòd poteſt vniuerſitas habens ſuperiorẽ facere ſtatuta ſuper rebus ſuis, aut ſuper adminiſtratione rerũ ſuarum, ſine licentia ſuperioris. Bar. in l. fi. ff. de colleg. illi. in l. fi. C. de iuriſd. om. iud. Bar. & doc. in l. omnes populi. vbi Iaſ. col. 7 verſ. qd tenendum. ff. de iuſti. & iur. ideo poteſt vniuerſitas ſtatuere, ne quis audeat venari in territorio ſuo, vel ſine licentia ipſius ſuperioris, vel ſine certa ſolutione. Dec. in conſi. 597. col. 2. nõ intelligo tñ, quòd tale ſtatutum liget ſuperiorem, ſed tñ ipſos de vniuerſitate, qui potuerunt ſeipſos ligare. ¶ Si licentia ſuperioris nõ eſt neceſſaria, qñ vult villa aut vniuerſitas quid ſtatuere ſuper rebus ſuis, & ſic in rebus ſuis habet vniuerſitas plenã poteſtatẽ; quãto minus poterit vnus Vicarius Taurini & officialis inferior prohibere vniuerſitati Gruglaſchi ne procedat ad redditionẽ rationũ per adminiſtratores, niſi vocato ipſo Vicario? vel ſi ſuperior non ſe intromittit circa adminiſtrationẽ bonorũ vniuerſitatum, aut redditionẽ rationũ, quanto minus inferior?
2 † Secundò, interuẽtus ſuperioris in actibus vniuerſitatũ non vr̃ neceſſarius, niſi vbi ageretur de magno præiudicio, puta de alienando bona vniuerſitatis, vel ſi aliquid teneretur, quod pertineant ad iuriſdictionẽ. Soci. in conſi. 95. col. 3. lib. 3. & in cõſ. 52. col. 1. lib. 4 Cor. in conſi. 148. col. 2. lib. 1. ſed redditio rationum non eſt eiuſmodi: ideo videmus, ꝙ eiuſmodi rationes cõiter redduntur coram Syndicis, aut alijs deputatis per vniuerſitatem. ¶ Tertiò, homines Gruglaſchi ſunt in conſuetudine antiquiſſima reddendi rationẽ adminiſtratorum ſine interuentu prætoris, ergo ſm talem conſuetudinẽ ratio reddi debet. l. minimè. ff. de legibus. quæ conſuetudo vr̃ iuri cõformis, nã ratio reddi debet his, ad quos ſpectaret bona adminiſtrata: redditio enim rationũ continet in ſe ſolutionẽ & reſtitutionẽ reliquorũ. l. non ſolũ. §. is qui rationes. ff. de lib. lega. l. quẽuis. & l. cũ ſeruus ff. de condi. & dem. ſed ſolutio non debet, nec poteſt fieri officiali loci, qui non habet aliquã poteſtatẽ in bonis ſubditorũ, ſed fit ſolutio Syndicis, qui dicuntur habere mandatũ generale cũ libera gl. in l. mandato generali, in gl. fi. ff. de procura. doc. in l. præſes, per illũ tex. C. de tranſac. Iaſ. in l. iuſiurandũ, quod ex conuẽtione. §. procu. col. 4. ff. de iureiu. in l. iuſiurandũ, & ad pecunias. §. defenſor, eo. tit. Deci. in conſil. 597. col. 5. circa med. verſic. & ſtante concluſione. ideo poteſt Syndicus ea in quibus requiritur ſpeciale mandatũ, puta poteſt petere reſtitutionẽ in integrum. Bal. poſt Iacō. de Arẽ. in l. vnica. C. etiã procurat. cau. reſti. in integ. agi poſſ. Iaſ. poſt alios in d. l. præſes, col. 3. & in conſi. 208.

col.

3 col. pen. lib. 1 † Et tñ reſtitutio in integrum peti non pôt ſine
ſpeciali mãdato. l. illud. §. 1. ff. de minor. Similiter pôt Syndicus
vniuerſitatis tranſigere qñ cauſa nõ eſt liquida, vt hr̃ in d. l. præ
ſes. & per Dec. in d. conſi. 297 col. fin. in 2. dubio. Similiter pôt
deferre iuramentum, d. l. iuſiurandum & ad pecunias. §. defen-
ſor. Et tñ in talibus requiritur mandatum ſpeciale, vt hr̃ in d. lo
4 cis. † Et qua ratione poteſt Syndicus tranſigere in cauſa dubia,
etiam poteſt compromittere. Soci. in conſi. 95. col. 2. poſt med.
lib 3. Similiter habet Syndicus vniuerſitatis poteſtatem circa
lites actiuè & paſſiuè. l. itẽ eorum. §. ſed ſi ita. verſi. ſed hodie. ff.
quod cuiuſq; vniuer. nomi. Et ꝙ Syndico vniuerſitatis ſolui poſ
ſit & debeat. nã vt dictum eſt, habet Syndicus poteſtatẽ in his,
in quibus requiritur ſpeciale mandatum, ſed in receptione ſolu
tionis non requiritur ſpeciale mandatũ, quia fieri poteſt procu-
ratori generali omnium bonorum. l. verò procuratori. ff. de ſo-
lutio. A fortiori igitur poterit Syndicus ſolutionẽ recipere, cũ
poſſit ea, in quibus mãdatũ ſpeciale eſt neceſſariũ. Et ita arguit
Alex. in l. reſcriptum. §. fin. ff. de pac. vbi ꝙ procuratori habenti
mãdatum cum libera, ſolui pôt, quia talis procurator pôt ea, in
quibus requiritur mandatum ſpeciale. Itaq; ſi ſolutio fieri de-
bet Syndicis, ergo & eis rõ reddi debet adminiſtratorũ, in qua
venit ſolutio & reſtitutio reliquorum, non etiã reddi debet rõ
officiario loci p̃tãtem nõ habenti in bonis ſubditorum. Et ſi de
iure & cõſuetudine redditur rõ adminiſtratorum Syndicis ſine
interuentu, & aſsiſtentia Vicarij, aut officialis, nõ pôt Vicarius
5 venire contra tale ius aut talẽ conſuetudinẽ, † quia inferior cõ-
tra ius ſuperioris venire non pôt. l. ſi. ff. de legibus. l. minor autẽ
magiſtratus. ff. de minor. l. eos. §. ne liceat. C. de vſuris. l. nam &
magiſtratus. ff. de arbitr. l. formã. C. de offi. præfec. prætor. c. cum
inferior, de maior. & obed. cum ſimi. Et qua ratione non poteſt
inferior iuri cõi derogare, eadẽ non pôt ius conſuetudinis tol-
lere aut illi præiudicare: quia dr̃ conſuetudo ius poſitiuum, li-
cèt nõ ſcriptum, differẽs a iure cõi ſolùm, prout tacitum ab ex-
preſſo §. ex non ſcripto. inſti. de iure natura gen. & ciuili. ideo
valet argũ de conſuetudine ad legẽ. l. 2. ff. de ſponſal. l. illud, vbi
Bar. ff. de execu. tuto. Curt. in trac. feud. in 1. parte, q. 4. Poteſt. n.
6 conſuetudo facere de prohibito permiſſum, & econtra, † ideo
eligibilis de iure cõi fit ineligibilis de cõſuetudine, c. cum olim,
& ibi no. de cleri. coniuga. Similiter habilis ad contrahendum
matrimoniũ de iure, fit inhabilis de cõſuetudine, c. super. eo. de
cogna. ſpiri. Old. in conſi. 105, Vr̃ dicendum. Hinc videmus da-
ri iuriſdictionẽ p conſuetudinẽ. l. 2. & l. ſi. C. de emanci. lib. l. per
C. de iure fiſci. lib. 10. l. neminẽ. C. de ſuſceptor. & Arch. eo. lib.
7 Oldr. in conſ. 9. Poſito, col. 2. in ſi. † nã dr̃ conſuetudo omnium
iuriſdictionũ origo, forma & principiũ. Bal. in conſi. 439. Am-
plius, col. 5. circa med lib 3. & habet conſuetudo vim derogati-
uam, interpretatiuã & limitatiuã. Abb. in conſ. 26. col. 2. in fin.
lib. 2. per gl. in d. §. ex non ſcripto. inſti. de iure natu. gen. & ci-
uil. Immo nulla lex poſitiua eſt, quæ per contrariã conſuetudi-
nem non tolli poſſit Bal. in c. imperialẽ. §. præterea Ducatus, de
prohi. feudi. alie per Feder. Abb. in conſi. 7. col. 5. in ſi. lib. 2. &
licèt legũ Romanorum non ſit vilis auctoritas, nõ adeo tñ vim
ſuam extendunt, vt vſum vincant aut mores. Bal. in conſ. 252.
Viſo quodã arbitramento, col. 2. lib. 2. per tex. in c. Vbertus. de
8 feudi cognitio. † Aequiualet enim conſuetudo veritati. Bald. in
conſi. 439. Amplius, col 4. lib. 3. & in conſ. 289. Quia conſuetu-
dò. lib. 4. & vim pacti habet conſuetudo. Bal. in cõſi. 275. Quod
pro regula, col. 1. & in conſi. 318. Quidam nobilis habens feu-
dum, col. 5. in ſi. lib. 2. & qñ ſumus in iure cõſuetudinario, quod
ſeruatum eſt præteritis temporibus, ita ſeruari debet. l. toties.
ff. de pollicita. non enim quæſtio eſſe noua poteſt, quæ antiqui-
tus per conſuetudinẽ eſt diffinita. capitulo certificari. de ſepul.
Ita Bal. in conſ. 132. Præſuppoſito, ꝙ mater, poſt med. lib. 1. Ali-
bi ſcribit idem Bal. in d. conſi. 439. Amplius, col. 4. in fin. lib. 3. ꝙ
9 ſeruanda eſt conſuetudo in cunctis peragendis. † Eſt enim con-
ſuetudo forma rei, & quaſi ius alterũ naturale: & conſueta trãſ-
mutari non poſſunt. ¶ Alibi ſcribit idẽ Bal. in d. conſi. 318. Qui-
dam nobilis, lib. 2. ꝙ non ſeruans morẽ antiquorum, non ſeruat
10 honorem eorum. † A quo maximi Principes ſucceſſores de-
bent cauere, & dico valde cauere: nam conſuetudini ſicut ipſi
matri debet reuerentia adhiberi. & ius omne, quo mundus regi-
tur, in duas partes diuiditur, maxima autẽ pars eſt conſuetudo,
adeo ꝙ æquiparatur iuri naturali, quod eſt immutabile. Alibi
ſcribit idem Bal. in conſi. 238. Factum ſuper quo, col. 2. lib. 4. ꝙ
non valet ſtatutum, vbi conſuetudo valere non poteſt, tã adeo
eſt potens & efficax conſuetudo, ꝙ punitur tranſgreſſor legis,
capitulo his. 10. diſt. Fede. de Senis in conſ. 151. col. 1. in ſi. Itaq;
Vicarius Taurini ſicut a legibus recedere non poteſt, ita nec ab
11 obſeruantia conſuetudinis, † Solus. n. Princeps habet conſuetu
dinem ſub pedibus eius: vt eam poſſit reuocare. Bal. in cõſi. 388.
Si Princeps. in conſi. 451. Super eo. 1. col. 1. circa ſi. lib. 4. & la-
tius in conſi. 439. Circa primum punctum, in ſi. eo. lib. 4. Quar-
tò, aut Vicarius Taurini vult interuenire in iſtis redditionibus
rationum hominum Gruglaſchi ex iure quod habet in rebus &
iuribus ipſius cõmunitatis, & nõ poteſt: quia ius nullum habet,
immo etiã Princeps ius non habet in bonis & rebus ſubditorũ
niſi reſpectu ſuperioritatis, & iuriſdictionis, vt hr̃ p doc. in l. ſi.
C. ſi contra ius vel vti. pub. & in capitulo quæ in eccleſiarũ, de
conſtitutio. Aut vult interuenire Vicarius Taurini, in iſtis red-
ditionibus rationum, ratione iuriſdictionis: vt animaduertat in
adminiſtratores reipublicę perperam, aut improbè adminiſtra-
tores: & hoc facere non poteſt, niſi per viam aut accuſationis,
aut inquiſitionis ex officio. Per modum accuſationis non poteſt
nullo conſtante accuſatore, ſine quo regulariter puniri nemo
debet. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem. ff. de muner. & honor.
vbi gl. citat verbum Dñi, Quis te accuſat? nemo Dñe, &c. hinc
cõiter dr̃, ſi legitimus non fuerit accuſator, non fatigatur accu-
ſatus. capitulo primo, de accuſatio. ¶ Similiter procedere nõ po-
teſt Vicarius Taurini per modum inquiſitionis non præcedente
aliqua diffamatione contra homines Gruglaſchi de mala admi-
niſtratione, contra quos ſine indicijs inquiri non poteſt. l. iuſtiſ-
ſimos. C. de offi. rector. prouin c. qualiter & qñ. 2. de accuſa. Bar.
in l. congruit. ff. de offi. præſi. cũ ſimil. vt per Alex. in conſi. 120.
in prin. lib. 7. Deci. in cõſi. 170. col. 2. in cõſi. 175. & in cõſi. 189.
immo procedi non poteſt ad inquiſitionem non præcedentibus
fama aut indicijs, etiam ſi vigore ſtatuti habeat poteſtas facul-
tatem liberè inquirendi. Bal. in c. 1. per illum tex. in verbo libe-
ram, cum gl. de offic. ordi. ſequitur Iaſ. in l. milites, in ſi. C. de te-
ſta. militis. Odioſum eſt. n. officiũ inquiſitionis, & contra ius ci-
uilium regularum. Bal. in conſi. 335. Statuto ciuitatis cauetur,
quòd nullus, col. 1. in ſi. lib. 3. quod eſt repetitũ in cõſi. 426 li. 5.
& ſi requiruntur indicia & diffamatio, qñ inquiritur contra pri
uatas perſonas, quanto magis qñ inquiritur contra publicos ad-
miniſtratores, pro quibus magis præſumitur ratione publici of-
ficij? l. 2. in verſi. quod non arbitramur. C. de offi. ciuil. iud. c. in
noſtra, de procura. c. in præſentia, de renuncia. Nec militat ſu-
12 ſpicio contra plures, quæ contra paucos: quia † ratione adiun-
cti purgatur ſuſpicio. auc. ſi verò contingerit. vbi latè Moder. in
2. no. C. de iudi. ¶ Et profectò ſi quid ſuſpitioſum eſſet contra
adminiſtratores cõitatis Gruglaſchi, pluſquàm veriſimile eſt,
ꝙ aliqua diffamatio & querela aliqua laboraret contra eos: q. a
non eſt veriſimile, quòd alij de loco velint facere iacturã rerum
ſuarum. l. cum de indebito. ff de proba. Sed occaſionem capeat
officialis de ſuſpitione, vt ꝑcuretur ab hominibus Gruglaſchi
cum quæſtu aliquo. Sed hic dicet aliquis Vicarius, Taurini non
vult procedere contra homines Gruglaſchi per viam accuſa-
tionis aut inquiſitionis, ſed per viam ſimplicis viſitationis, vt vi-
deat quõ tractentur negocia publica, ſi illa ex fide bona gerant.
qđ ius viſitãdi cõpetit ordinarijs. d. l. congruit. ff. de offi præſid.
c. decernimus epiſcopum, & c. placuit. 10. q. c. Roma. de cenſib.
lib. 6. immo vr̃ viſitatio de iure diuino, pſal. 58. Viſita oẽs gen-
tes, & non miſerearis omnibus operantibus iniquitatem. Oldr.
in conſil. 204. 1. q. col. 2. ¶ Ad iſtud reſpondeo duobus modis.
13 † Primò, quod ius viſitandi competit ordinario vt ius compe-
tit adminiſtrandi: & cui non cõpetit ius adminiſtrandi, non cõ-
petit ius viſitandi. Bal. in conſi. 157. proponitur, ꝙ quidam lo-
cus, lib. 3. Ideo epiſcopus viſitat eccleſias, quia adminiſtratio bo-
norum eccleſiarum pertinet ad eũ. c. ſic quidã. 10. q. & ſeq. & po
teſt epiſcopus ex cauſa rationali auferre vni eccleſiæ & dare al
teri. c. tua, & c. ſeq. a contrario ſenſu, de his, quæ fiunt a præla.
c. conſtitutus, de religio. domibus. c. 1. de rebus eccleſ. nõ alien.
lib. 2. in c. prohibemus, de cenſibus. Calde. in conſ. 3. in tit. de re-
bus eccleſ. non alien. ſed officiario loci nõ cõpetit ius admini-
ſtrandi bona & negocia reipublicæ, q̃ ad eũ non pertinẽt: ergo
nec ius viſitãdi. Hinc videmus, ꝙ de iſta viſitatione non loquun
tur iura inter laicos ſed circa eccleſias. ¶ Secundò reſpondeo, ꝙ
iſtud ius viſitandi ſubditos laicos per officiarios ſæculares, non
eſt in vſu, ideo talis nouitas introduci non debet per inferiorẽ,
quia nouitates ſunt fugiendæ. l. in rebus, & l. minimè. ff. de legi-
bus. c. cũ conſuetudinis, de cõſuetu. c. ꝙ dilectio. de conſangui.
& affi.

& affi. & reprehendendus eſt Vicarius Taurini talẽ nouitatẽ in
14 ducẽs, aut inducere captãs. c. ſi. 1 t. di. † Nouitas enĩ in pericu-
lo ſemper eſt. Ant. de Bu. in c. non debet, de conſang. & affi. Ve
ronenſ. in conſi. 34. col. 3. in fi. Immo arguitur fraus ex no-
uitate, qñ quid tentaſ contra antiquam conſuetudinẽ. Ant. de
Bu. in conſil. 52. Viſis puncto & quæſitis prædictis. col. 1. Itaque
ceſſante cauſa talis nouitatis nullis præcedentibus Indicijs, nul
la ſtante diffamatione contra homines Gruglaſchi, ſuſpici vi-
detur laborare contra Vicariũ Taurini quod captet talẽ nouita
tẽ non ex fide bona aut ad bonũ finẽ, ſed quæſtus ſui gratia. ſic
etiã noua ſeruitia a vaſallo ex actu. per vim præſumitur extor-
ta. Soc. in conſil. 257. colum. 4. verſi. præterea ad petẽdũ, lib. 2.
& maxime vitanda eſt nouitas per quam tertius incõmodatur.
Pau. de Caſt. in conſi. 30. Vt plene. col. 2. ſed hic cõmunitas Gru
glaſchi valde incõmodatur, & dãnũ ſuſtinet propter diſpendia
& ſumptus viſitationis. ¶ Tertiò reſpondeo, ꝙ Vicarius Tauri-
ni non inſtat ſuper viſitatione ſimplici, immo prohibet homini
bus Gruglaſchi vt ne procedant ad actũ redditionis rationũ ſi-
ne eius interuentu & aſſiſtentia: quæ ipſa res abhorret ab omni
15 iure & † conſuetudine, cũ redditio rationis officiali loci fieri
non debeat, ſed Syndicis, vt ſupra dictum eſt, & ita ab omni euo
dicitur obſeruatum: quam conſuetudinem & iuris diſpoſitionẽ
inferior violare non poteſt, vt iã dictum eſt. ¶ Quartò reſpon-
deo, ꝙ vbi inſtaret Vicarius Taurini ſuper viſitatione ſimplici,
& illa haberi poſſet, dico ꝙ fieri deberet expẽſis petentis ipſam
viſitationem donec exitus cauſæ aliud moueat: nam quotiens
quis fieri quid petit, id expenſis petentis factũ oportet l. qm̃ li-
beri. C. de teſtibus. Bar. l. 3. §. defendi. in fi. ff. ex quibus cau. in
poſſ. eatur. & in l. ſi poſtulauerit. in prin. ff. de adulter. Bal. in l.
generaliter. §. his de præſentibus. C. de rebus credi. & in l. ꝑtor
ait. §. fi. ff. de eden. Quod ipſum ſuadetur ratione naturali: nam
per viſitationem aut comperietur adminiſtratores verſatos ex
fide bona, & iniquum videretur expenſarum diſpendium rẽpu-
blicam Gruglaſchi ſine cauſa ſuſtinere. Aut arguentur admini-
ſtratos in fide mala, & tunc ab ipſis petẽdæ ſunt expenſæ tanq̃
victis. ¶ Cæterũ iniquũ videretur rempublicam grauari diſpen
dio expenſarum ex delicto adminiſtratorũ, quia pœna ſuos au-
ctores tenere debet. l. ſancimus. C. de pœnis. nec alteri per alterũ
conditio iniqua afferri debet. regu. non debet. ff. de reg. iur. &
In terminis adminiſtratoris, ꝙ eius delictum dño nõ noceat, tra
dit Pau. de Caſt. in conſil. 423. Quia neſcio. colũ. 5. lib. 1. per
tex. in l. ſed ex dolo. §. 1. in fi. ff. de dolo. Itaq; Vicarius Taurini
aut habet inſtigantẽ, qui inſtet viſitationẽ fieri, & habẽda eſt vi
ſitatio ſumptib⁹ inſtigãtis, q petit, d. l. qm̃ liberi. C. de teſtib⁹. aut
iudex a ſeipſo hoc deſiderat, & ſumptus index faciat vſq; ad exi-
tum cauſę. Aliàs permiſſum eſſet officiarijs inferioribus, noua
& inſolutis oneribus ſubditos per indirectum prægrauare, fingẽ
do ſuſpitionem malæ adminiſtrationis, ob id viſitationi locum
16 fore, quod ſuſtineri non debet: immo † impotens noua onera te
neſ lege Iulia de vi publica. l. ſi ff. ad leg. Iul. de vi publica. ¶ Im
mo etiam ſuperior non poteſt ſubditis onera imponere, niſi qua
tenus reperitur a iure permiſſum. Cald. in conſi. 3. in prin. in ti
tu. de cenſib. per tex. in c. conqueſtus. 9. q. 3. Ipſum hoc etiam in
terdicitur iure diuino. pſal. 13. & pſal. 52. Nonne cognoſcẽt om-
nes qui operãtur iniquitatem, qui deuorant plebem meam ſicut
eſcã panis? Et profecto ſi Vicarius Taurini viſitationẽ captet rei
publicæ amore & ſtudio pauperũ, nihil eſt ꝙ viſitationẽ inſolitã
quærat, ſatis ſit mandare vt mittant adminiſtratores libros ra-
tionum Taurinum locum proximum, vbi ſine diſpendio reipu-
blicę & ipſorum adminiſtratorum fieri negocium poterit. petẽ
do autem rem inſolitã non videtur ſuſpitione carere. gl. & Bal.
in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condi. inſtitutio. cum ſimilib. vt
per Dec. in c. 2. in 3. not. de reſcrip. per Iaſ. in l. teſtamentũ. col.
17 1. C. de teſtamen. Ideo † negociũ geſtor tenetur de caſu fortui-
to, qñ negocia inſolita aggreditur. l. ſi negocia. ff. de neg. ge. de
quo per Curtium Iuniorem in conſil. 19. ¶ Ex præmiſsis cauſa
communitatis Gruglaſchi ſatis videtur comprobata aduerſus
deſideriũ Vicarij Taurini, & argumenta in contrarium adducta
ſublata. Plane ad faciliorẽ explicationẽ reſpondeo ad ipſa in ſpe
cie. Itaq; non obſtat primũ argumentũ, ꝙ officiarius loci habe
tur loco patris, quia fateor: ſed retorqueo fundamentũ, ꝙ pater
nõ grauat filios oneribus inſolitis, immo laborat pater vt filius
acquirat, non eos ut ſpoliet. l. nihil. §. facilior. ff. de bonis liber. l.
de emancipatis. C. de legiti. hære. ideo pater debet theſaurizare
18 filiis. † Paulus ad Galathas. c. 2. & c. prædicator. 16. q. 1. & vo-
tũ parentis eſt ꝙ bona ſua veniant ad liberos, l. nã & ſi parenti
bus. in prin. ff. de inoffi. teſta. l. ſcripta. ff. vnde liberi. l. vnica. C.
de his qui ante aper. tab. gl. in l. Paulo Calimacho. §. fi. ff. de le.
3. ſed Vicarius Taurini non quærit paternè tractare homines
Gruglaſchi volendo intereſſe cõputis ipſorũ cũ magno eorũ di
ſpendio ſine cauſa, cũ poſſit vtilitati reipublicæ prouidere per
ſolã inſpectionẽ librorũ adminiſtrationũ in ciuitate Taurini ci
tra acceſſum ad locũ Gruglaſchi, vbi ſpendia maxima conſumi
oporteat. ¶ Secũdo rñdeo, ꝙ ſi pſnè vult tractare ſubditos Gru-
glaſchi, quęrere id nõ debet ſumptib⁹ reipublicę, ſed ſumptibus
aut inſtigantis, aut aliunde, ne incõmodũ ſuſtineat reſpublica ex
facto adminiſtratorũ. Affectus enim paternus in ſubditos conſi-
deratur, ne boni opprimantur, & mali impuniti fiant: ſed oppri
merentur boni, ſi inuicti cogerentur adminiſtrationẽ ſumptuũ
in iudicijs alienis: & ſicut inuita cõmunitas accuſare nõ cogitur
C. vt nemo inuitus, ita inuita cogi non poteſt vt in iudicijs alie-
nis expenſas miniſtret. Nec dicatur, Vicariũ Taurini vtiliter ge
rere negociũ cõmunitatis, ex quo non apparet de aliqua cauſa
ita viſitandi nullis conſtantibus indicijs, ita viſitandi aut inqui-
rendi. Præterea, non datur actio neg. geſtorũ contra eũ quo in
uito quid factũ eſt. l. ſi pro te. ff. manda. l. fi. C. de neg. ge. Ang.
in conſil. 255. col. 2. verſi. hinc etiã deſcendit. & in conſi. 255.
col. 5. uerſi. præterea impetrans prelaturam. Soci. in conſi. 236.
lib. 2. ¶ Non obſtat ſm argumentũ de l. 2. C. de iure fiſci. li. 10. qa
ille tex. nihil prorſus facit: nã loquitur de rationibus fiſci ſeu ad
fiſcũ pertinentibus, quarũ redditio cõprobari debet per procura
torẽ Cæſaris, ad cuius cognitionẽ pertinent iura fiſcalia: ſed nos
loquimur in rationibus vnius cõmunitatis, in cuius bonis & iu-
ribus fiſcus Ius non habet: ideo ille tex. loquens In caſu diuerſo
habente rationẽ diuerſam & ſeparatã allegari non debuit, quia
ex ſeparatis non infertur. l. fi. ff. de calũnia. l. Papinia. exuli. ff. de
minor. cũ ſimi. ¶ Non ob tertiũ argumentũ, quia procedit vel
quando iudex requiritur vt prouideat contra potentiores, vel
qñ iudici aliunde cõſtat. ſed hic nulla eſt querela humilium op
ꝑſſorũ, nulla eſt diffamatio contra adminiſtratores, imò tota rei
publica ſe opponit aduerſus tantã nouitatẽ. ¶ Secundo reſpon-
deo, ꝙ ſi Vicarius Taurini rationẽ habet miſerabiliũ perſonarũ,
non quęrat ipſas miſerabiles perſonas expenſis nouis & inſoli-
tis ꝑgrauare accedẽdo in magiſtratu ad locũ Gruglaſchi, ſed li
bros & rationes Taurini uiſitet ſine diſpendio reipublicæ. Nec
Guido Papæ in contrariũ allegatus aliquid dicit de nouo gra-
uamine ſubditorũ, immo loquitur in dño aut officiario loci qui
viſionẽ cõpotorũ implere poteſt ſine aliquo incõmodo ſubdi-
torũ. ¶ Non ob quartũ & vltimũ argumẽtũ, ꝙ iudex ſupplet ex
officio quoties verſatur utilitas publica, quia fateor in cauſis &
iudiciis quæ aguntur corã not. vel qñ præcedunt indicia aut diſ
famationes contra aliquos, per ſupradicta. ¶ Secundo reſpõdeo,
ꝙ ſub prætextu utilitatis publicæ non debet iudex nouis oneri
bus ſubditos prægrauare, uiſitationes inſolitas captãdo ſumpti
bus alienis, ſed fieri debet aut ſumptib. delinquẽtiũ, aut inſtigã
tiũ, aut aliàs ipſorũ officialiũ tale quid quærentium, qñ vniuerſi
tas ipſa aut particulares eiuſdem nihil conqueruntur per ſupra-
dicta. ¶ Ex quibus concludo uiſitationi requiſitæ locũ non eſſe
ad modum deſideratum, niſi ut ſupra dictum eſt, ad minus di-
ſpẽdium reipublicæ Gruglaſchi, ſaluo ſemper ſaniori iudicio. &
Ita fuit obtentum coram illuſtri Senatu ducali Cancellario Hye
ronimò Agacia. Taurini, die. 21. Ianuarij. 1535.

SVMMARIVM.

1 *Verbum Amittat, quando ſit priuatiuum.*
2 *De uerbo Carere, uide quid dicatur ibi.*
3 *A uerbis contractus non eſt recedendum.*
4 *Quoties uerba ſunt clara, non diſputatur.*
5 *Priuilegium perſonæ conceſſum dicitur indiuiduum.*
6 *Indiuiduum dicitur qđ non affert tantam utilitatem in parte re-*
ſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius.

CONSILIVM. CCXXXIX.

¶ Pro cõmunitate Auilianę contra nobilẽ Bernardũ Ghiſlãdi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ex verbis
ſtatuti Auilianiæ non puto licere nob. Bernardo
Ghiſlandi cõducere vinũ alibi emptũ a nobilibus
đ Abdua ĩ territoriũ Auilianię. Nã ſtatutũ deſide
rat duo copulatiue & cõiũctĩ, vt vinũ cõduci poſ
ſit in territoriũ Auilianię, Primò ꝙ vinũ ſit natũ ĩ ꝑdijs ꝓpriis
Burgenſium

Burgenſiũ vel incolarum Auilianię. Secundò, quòd ipſa prædia ſint Burgenſia: itaq; vtrunq; oportet concurrere l. ſi hæredi plures. ff. de cond. inſti. l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit decẽ. ff. de verb. obl. no. l. in bo. ſuis qui ducẽta. §. verũ. ff. de reb. dub. & in c. 2. de reſcrip. Sed iſtud ꝓdium aliàs erat extraneũ factum, ſeruet Burgenſe ratione nota. de Abdua receptorũ ad Burgenſiam Auilianiæ, qui deſierunt eſſe Burgenſes ob ſtatuta Auilianiæ non obſeruata circa Burgentiã diſponentia. Planè mutata perſona, extinguitur priuilegium. l. Paulus. §. 1. ff. de acq. hæred. & ibi Bart. ad fi. & Aret in 2. no. l. licitatio. §. pe. & fi. ff. de publica. c. 1. de iure patro. lib. 6. Soci. in cõſ. 116. col. 7. circa med. lib. 1. Iaſ. in l. qm̃ in prioribus, col. 1. C. de inoffi. teſta. in l. & ſi cõtra, col. pe. ff. de vulg. Nam ſtatim atq; deſierunt iſti de Abdua hæreditate in loco Auilianiæ, perdiderũt priuilegiũ ad formã capitulorum ipſo iure, ponderando verba Hr̃ pro non recepto: quæ licèt in futurum ſonare videantur, tñ cum habeant vim priuatã, ſignificant ipſo iure, ſicut dicitur de verbo Careat l. prouidẽdum. vbi gl. in verſi. foro C. de poſtul. Anch. inter conſi. Calde. in conſ. 6. in fi. in titu. de feudis. & in conſi. 10, in titu. de verb. ſign. Aug. in l. in criminali. in fi. C. de iuriſd. omn. iud Bar. in conſ. 246. col. 1. li. 3. ¶ Cõtrariũ tñ etiã in verbis priuatiuis tenet Mattha. ſi. not. 1 ca. quem ſequi vr̃ Iaſ. in l. rem quæ nobis, col 7. in fi. ff. de acq. poſſ. Pro quo vr̃ tex. cum gl. in l. ſi quis in tm̃, in verſ. amittat. C. vnde vi. vbi

1 † verbum Amittat, licèt ſit priuatiuũ, tñ intelligit per ſententiam, no Gemi. in conſi. 23. col. 1. Ad idem vr̃ text. in l. 2. §. ꝙ ſi actor, cum gl. in verſi. cadat, & in auct. principales. C. de iura. calum. gl. in c. ſi de iuram. calum. vbi verbum Cadat, intelligetur per ſentẽtiã. & in verbo Cadat, tradit Bellamera in cõſ. 9. col. 10. poſt med. Gemi. in d. conſi. 23. col. 1. Iaſ. in l. fin. col. 3. ſi. num. 104. C. de iure emphy: ¶ Ex quibus, quàm malè in hac materia conſentiant doc. putarem in tanta varietate conſiderandã eſſe diligenter verborum vim: nam ſunt aliqua verba quæ ſignificare videntur priuationem ſine facto hominis, prout in ver-

2 bo Careat, † poteſt enim quis re aliqua carere, licèt ab eo non auferatur, ideo dici quis poteſt carere pecunijs, quas nunquã habuit, nimirum ſi tale verbum ſignificat ipſo iure, ſine facto hominis. Aliqua ſunt verba priuatiua, quæ neceſſario requirunt factum hoĩs, prout in verbo Cadat. Nam factum cadentis cõſideratur. Similiter in verbo Amittat: amiſſio enim præſupponit factum, aut ipſius amittentis, aut tertij ſubtrahentis. Itaq; ſi debet quis cadere, requiritur caſus; ſi debet amittere, requiritur ablatio rei amiſſæ. & in iſtis verbis cadat, amittat, intelligatur per ſententiã & factũ iudicis Hoc ita declarato, vr̃ ꝙ illa verba, Habeatur pro nõ recepto, ſignificent quandã carentiã aut deficiẽtiã priuilegij Burgenſiæ, abſq; facto extrinſeco, ob id, ꝙ ſignificent ipſo iure. ¶ Hic tñ aduertendũ, ꝙ doctores dicũt iſta verba, careat, amittat, cadat, eſſe verba futuri tpis: nã videntur æquiuocare, quia immo dñr verba præſentis tpis ſubiunctiui modi, q̃ verba licèt dicantur præſentis tpis, tñ vñr habere tractum tpis in futurum. & in verbis præſentis tpis ſubiunctiui modi, ꝙ intelligantur per ſententiã, non ipſo iure, not. Anch. in conſ. 102. Contra dictã donationem, col. 2. verſi. Secundo etiam ſubtilius, vbi Anch ſtante ſtatuto, ꝙ bona acquiſita per maritũ aut vxorẽ conſtante matrimonio, ſint cõia mariti & vxoris, intelliguntur, ꝙ ſint cõia per ſententiã, & ſic cõicanda, non ꝙ ſtatim dñium acquiratur pro parte alteri coniugũ. ¶ Sed tñ in verbo, Sint, cõtra Anch ꝙ importet ipſo iure, adduco Bal. & Mod. in l. 1. C. de ſecun. nup. vbi ꝙ illa verba, Sit infamis, intelliguntur ipſo iure. ¶ Pro concordia Bal. & Anch. puto conſiderandum, quod ſupra dixi, quia aliud vr̃ dicere. Sint cõia, aliud, Sit infamis, qa verbũ, Sint cõia, deſiderat factũ hoĩs, qui vult poſſidere bona & partem in eis habere: ſecus in verbis, Sit infamis, quia nõ requiritur aliud factum hoĩs. & hæc ex doctri. Gemi. in c. Felicis. in princ. col. 2. de pœnis, lib 6. vbi qñ priuatio inducitur ipſo iure, nec requiritur aliqua executio, aut aliquod factum hoĩs, non requiritur aliqua ſententia declaratoria, puta, qñ ipſo iure ſit quis infamis, & priuatur bona fama, vel qñ ſit quis inteſtabilis, vel qñ annullatur actus ipſo iure: ſecus qñ priuatio requirit factum & executionẽ hoĩs, prout in confiſcatione bonorum, nam licèt bona ſint confiſcata ipſo iure, tñ neceſſaria eſt executio in bonis cõfiſcatis, vt apprehendatur poſſeſſio, ideo in tali priuatione requiritur ſnĩa declaratoria. quã Gemi. doct. ſequũtur Dec. & Iaſ. in l. ſi quis iniquum. §. quod autẽ. ff. quod quiſq; iuris. idẽ Deci. in c. 1. col. 4. in fi. de iudi. in conſi. 145. colum 3. circa med. & in cõſi. 347. col. 3. circa med. Iaſ. poſt Bal. Pau. de Caſt. Sal. & Alex. in l. ſi quis maior, col pen. circa med. C. de tranſa. Eſt verum, ꝙ circa illã doct. Gemi. Deci. & doc. variarunt, in qua re ego ſoleo conſiderare quatuor caſus pro declaratione, ſed hic tractare non expedit. Secundò, ꝙ priuilegiũ Burgenſiæ dicatur amiſſum ipſo iure, pondero verba illa ſtatuti, Eo caſu habeatur. quę etiam verba, Eo caſu, videntur ſignificare ipſo iure, ſicut dr̃ de verbis Eo ipſo, vel ipſo facto c. vbicunq; vbi gl. in verſ. innode tur. de hæreti. lib. 6 cum ſimi. quæ Corn. not. in cõſi. 165. col. 4. in prin. lib. 2. Dec. in c. cæterũ, col. 2. de reſcrip. Et illa verba, Eo caſu, idem vr̃ ſignificare, quod dictiones illico, ſtatim, tunc & incontinenti; quæ ſignificant ipſo iure, licèt adijciantur verbis futuri tpis. Bar. & Ang. in l pe. C. de poſ. Bart. in l. ſi quis maior. C. de trãſa. Aug. in auc. de nupt. §. ſi verò expectet, in verſ. max. in auc. de ince. nup. in prin. col. 1. & in §. omnem. in fi. in auc. de litigio. Anch in d. conſi. 10 in tit. de verb. ſigni. inter conſi. Cal. Pau de Caſt. in conſi. 68. In caſu præſenti, lib. 2. Iaſ. in l. poſthumo, col. 7. ad fi. C. de bo. poſſ. ſec. tab. Cor in conſ. 246. col. 1. li. 3. Deci. in d. c. cæterum, col. 2. de reſcrip. ¶ Tertiò, ꝙ ſtatutũ intelligatur ipſo iure, efficacius oſtenditur in illis verbis, Non poſſit, nec valeat Burgenſia gaudere. nã iſta verba geminata ſignificant ipſo iure, etiã ꝙ eſſent verba futuri tpis. Bal. in tit. de pace conſtan. col. 14. in verſic. & in irritum deducantur. Deci. in d. conſi. 327. col. 1. poſt med. Iaſ. in l. manifeſtæ. ad fi. ff. de iurei. in l. non dubium, col. 5. iuxt. no. poſt Bal. ibi. in 5. no. C. de legibus, & in l. cũ poſteaq̃, circa fi. C. de pac. ¶ Quartò etiã, ꝙ ceſſaret geminatio verborum, põdero illa verba, Non poſſit gaudere. q̃ ſunt verba denegatiua potentiæ, ob id ſignificare videntur ipſo iure. Bald. in conſi. 417. Primum dubium, col. 2. poſt med. lib. 2. ¶ Quintò res iſta vr̃ hic ſine dubio. quia iſti de Abdua tpe receptionis in Burgenſiam, expreſſè cauerunt, ꝙ niſi habitarent

3 Auilianiæ, ipſo iure & facto haberentur pro non receptis: † & a verbis cõtractus non eſt recedendũ l. fideiuſſores magiſtratuũ. §. ꝑ Aurelio. ff. de fideiuſſ. l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichũ aut Pãphilũ ff. de verb. obli. ibi, quæ rentibus reſpiciendus erit ſermo ſtipulationis. l. quicquid aſtringendæ. ff. eo. tit. l. ſemper. §. legẽ. ff. de iur. immunit. l. cum precibus. C. de proba & l. nõ aliter. ff. de

4 lega. 3. cũ ſimi. Et diſputandũ † non eſt quotiens verba ſunt clara. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ff. de leg. 3. l. continuus. § cum ita. de verb. obl. Igit̃ ſi ſtatim & ipſo iure priuati fuerũt Burgenſia, interijt; & ſtatim Burgenſia illius, alteri conceſſa contẽplatione perſonarũ in Burgentiã receptarum: qa non ſolet concedi Burgenſibus vel his, qui recepti ſunt Burgẽſiũ loco. Et iſto caſu nõ procedit, quod dr̃ priuilegium conceſſum rei tranſire in omnẽ poſſeſſorẽ rei, vt hĩ in l. forma. §. quanq̃. ff. de cenſi. l. actionũ genera. §. 1. ff. de act. & obli. no. in l. quia perſonale ff. ſolu. mat. cum ſimil. Nã illud procedit, niſi concedatur priuilegium rõne perſonarũ, vt hic: priuilegium. n. quod conceditur contẽplatione perſonæ, dr̃ merè perſonale. l. pater filiæ. in fi. ff de ſerui. leg. quẽ tex. ad hoc citat Iaſ. in conſi. 89. col 3. ante med. lib. 3. & qd̃ ſcribit Io. de Ana. in conſi. 20. vbi qñ nominentur perſonæ quibus quid conceditur, conceſſio dr̃ perſonalis. qd̃ procedit, licèt cõcedatur priuilegiũ etiã reſpectu bonorum. Alex. in conſi. 86. col. 1. lib. 2. ¶ Itẽ cum illud priuilegium fuit conceſſum ratione priuilegij perſonalis conceſſi iſtis de Abdua receptis in Burgenſea, ceſſante priuilegio perſonali, ceſſare oportet & priuilegiũ reale. l. Titio. §. vſuras. & ibi Bar. ff. de leg. 2. l. ex facto. ff. de vul. & pup. Bal. in l. 2. C. de epiſ. & cler. Soc. in cõſ. 150. col. 6. verſi. 6. confirmatur, lib. 2. Nam illud priuilegiũ fuit principaliter conceſſum perſonæ, quia præceſſit nomen proprium perſonæ, cui conceſſio facta eſt, quo caſu cenſetur priuilegium perſonale. c. qm̃ Abb. de offi. deleg. c. ſi gratioſe, de reſcr lib 6. Non dico, ꝙ eſſet priuilegiũ perſonale, ita ꝙ ad hæredes non tranſiret, quia aliter cautũ eſt in cõceſſione: ſed dico illud eſſe perſonale, quoad hoc, vt non duret priuilegiũ in rebus, qñ ceſſauit in perſonis. Eſſet. n. plus ſatis abſurdũ, ꝙ ſi extinctũ eſt priuilegiũ quoad perſonas, illud duraret reſpectu bonorũ, quia cũ bonis cõceſſum fuerit reſpectu perſonæ, ceſſante perſona, aut perſonali priuilegio, ceſſat quod contẽplatione perſonæ conceſſum eſt: quia in correſpectiuis ceſſante vno ceſſat & alterũ. l. etiã § ex cauſa. ff. de minor. l. ſi ff. de accep. l Clemens patronus. ff de hære. inſt. cũ ſimi. & quod multum in propoſito ſcribit Feder. de Senis, in conſi. 237. Factum eſt tale. Quidã noĩe Thomæus, col. 2. vbi qñ quis offert ſe & ſua monaſterio, ſi nõ tenet oblatio reſpectu perſonæ, nõ tenet ẽt reſpectu bonorum, quia oblatio bonorũ fit reſpectu perſonæ. ¶ Præterea cõceſſum fuit vnicũ priuilegiũ tantum,

tũ,quod diuidi non poteſt vt pro parte duret pro parte non, ſi-
cut dicitur de ſententia continente vnicũ capitulũ tantũ,gl.in l.
1.C.ſi aduer.rẽ.iud.l.in hoc iudicio.ff.fam.erciſ.Rom. in conſi.
450. ad fi. & in conſi. 454. Iure. col. 3.verſi. & huius ratio eſt,
5 Deci. Neapo. deci. 218. Et licèt res ſint† ſeparabiles a perſona,
ipſum tñ priuilegium perſonæ conceſſum & rebus ſimul dici-
tur indiuiduum licèt res hypotecatæ ſint diuiduę. l. quandiu.C.
de diſtra.pig ¶ Rurſus,diſpoſitio dicitur indiuidua qñ vltro ci-
troq; eſt obligatoria. Alex.in conſi.7.col.3. lib. 7. quia in actu
vltro citroq; obligatorio mens contrahentiũ non fuit ꝙ vnus
teneatur ad obſeruandũ, alter verò non.l.cũ proponas.ſ2. 2.C.
de pac.l. Iulianus.§ offerri.ff. de actio.em.& dicitur res indiui-
dua ea mente diſponentis. Bal. in conſi. 32. Præſupponitur in
facto. lib. 5. Itaq; cũ fuerit conceſſum priuilegiũ perſonæ & re
bus ſub illis qualitatibus & modis de quibus in ſtatuto,modis
non impletis,non debet priuilegiũ cõpetere. ¶ Ex quo infero, ꝙ
licèt iſtud priuilegiũ fuiſſet reale,tñ quia fuit conceſſum nõ ſim
pliciter,ſed ob cauſam,cauſa deficiente facto & culpa eius cui
cõceſſum eſt,ceſſare debet priuilegiũ,cũ illa cauſa fuerit finalis
concernens cõmodũ ipſius concedentis.l. Titio centũ. in princ.
ff. de condi. & demon. not. l. 2. §.ſi ff. de don. Ange.pulchrè in
conſi. 124. Iolus dñi Dalmacij. col. pe. verſi.circa quod conſi-
dero. Soci. in conſil. 26.col.fi.lib.3.Bal.nouel.in tracta.de do-
te. in 6. parte priuilegio.l.Cor. in con. 101.col.pe.ad fi.lib.1.De
6 ci. in conſi. 238 ad fi. Item illud dicitur indiuiduũ,† qđ non af-
fert tantũ vtilitatẽ in parte reſpectu partis quantã in toto reſpe
ctu totius.l.in executione.§. ſecunda ſpecies.ff.de verb.obl. Bar.
in l.ſtipulationes non diuiduntur,in 3.q.ff.eo.ti.& in d. §. Ca-
to.ſed intelligendo ꝙ res poſsint retinere priuilegiũ Burgenſi-
bus perſonis non implentibus,quæ promiſſerunt ad formã ſta-
tuti, nullã omnino vtilitatẽ conſequeretũ vniuerſitas Auilianæ,
& ſic contractus claudicaret, quod eſſe non debet.l. ſi id quod.§.
ſi. ff.de reſcin.ven.Ro. in conſi.295.Donatio patris.col.2.verſi.
quarto principaliter moueor. Cor. in conſi. 226. colum. 2.li.1.
Deci. in c.cũ inter,in 6. no.de exceptio. Immo reſtringitur di-
ſpoſitione indicatur claudicatio , & inæqualis fiat contrahentiũ
conditio argu.l.quæſitũ, verſi.ſed ipſe Papinianus,cũ gl. in verſ.
æſtimauit. ff.de fun.inſtr.l.ſi. C.cõmu. vtr.iud. Aret. in conſi. 6.
col pe. verſi.ſed tamen his. & in conſi. 152.col.2.verſ.confirmatur iſta concluſio. Soc. in conſil. 98. colũ.3. lib. 1. ¶ Rurſus con
ſiderandũ eſt,ꝙ vniuerſitas Auilianæ non fuiſſet conceſſura ta
le priuilegiũ rebus,niſi ob cauſam promiſsionis factę per ipſos
de Abdua: nã ſi ea quę incontinenti fiunt , cẽſentur correſpecti
ua,id eſt vnũ factũ reſpectu alterius,ſm Bal.in l.petens,co.2 C.
de pac.latè Cor.in conſi. vlti.lib.1.a fortiori ea quæ ſimul & cõ
iũctim fiunt.Sed in correſpectiuis vnũ non poteſt ſtare ſine alte
ro,& ſi vnũ ceſſat,ceſſat & alterũ.d.l.ét.§. ea cauſa. ff.de minor.
l.ſi. de acceptila.l.Clemẽs.§.1.ff.de hære. inſti.ideo ſi ceſſat pri
uilegiũ perſonale,ceſſare debet & reale cõceſſum reſpectu & cõ
tẽplatione perſonalis. Itaque concludẽdũ eſt ꝙ extincto princi
pali priuilegio perſonali,corruunt omnia cõſecutiue & acceſſo
rie conceſſa , quæ principaliter & per ſe conceſſa nõ fuiſſent.re
gula cũ principalis, vbi Deci. ff.de regu.iur. Dec.in c. præterea.
col, pe. & ſi. de offi. delega. no. in l. non dubiũ.C.de.ll.& alibi
ſępe.Et licet iſtud prędiũ ſit hominis Burgẽſis,tñ ipſum nõ eſt
Burgẽſe,quia intercedit illa qualitas ipſo iure, ſed ſtatutũ ꝑmit
tit conduci vinũ qñ prædiũ eſt burgenſe,& eſt dñi burgenſi vel
incolæ copulatiue,igitur concludo in fauorẽ cõmunitatis Aui-
lianiæ. Taurini. Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.Doc.

S V M M A R I V M.

1 *Literis publici officialis non creditur 2 niſi quatenus pertinet ad eius officium.*

2 *Officium notarij quale ſit.*

3 *Quilibet præſumitur diligens in officio ſuo.*

C O N S I L I V M. C C X L.

¶ De appellationibus.

D I v t u o ſubſidio ex corde poſtulato.Quãdo ap-
pellans nõ comparet ad diẽ audiendę reſpõſionis
ſup appellatione,fit appellatio deſerta,vlq; adeo
vt cõtrariũ probari non poſsit,niſi appellans fuiſ
ſet impeditus.Car.in cle. 2.de appel.ſequitur Bec
c hac.in 1.parte ſui reper.in verbo appellatio tollitur.verſ. 14.&
in verbo,appoſto.verſ. 1.& verſi. 20.Deci.in c. ꝑſonas.col.5.ver.
ſecũdus caſus,eo.tit. vbi pulchre docet, hoc obtinere etiã ſi iudex
in termino non cõparuerit, ſm Car. vbi ſupra: ergo oportebat
appellãtẽ in termino cõparere corã iudice a quo in loco vbi ius
redditur deinde poteſtati de abſentia. Et ꝙ peti debeãt apoſtoli in
loco vbi ius redditur , voluit Anch. in conſi. 234. Iſte dñs exe-
cutor.col. 5 per tex.in c.ab eo.in fi.de appell.li.6. Sed tñ Car. in
clẽ.2.§.ſimiliter.col. 2.de appel. videtur velle ꝙ etiã in alio lo
co peti poſsint, modo locus ſit congruus, & ꝙ alleganti locum
incongruũ incũbit onus probandi. ¶ Neq; reuelant atteſtat teſti
moniales. primo quia nihil probant parte non vocata.l. nam ita
1 diuus.ff.de adopt. ¶ Secundò, †quia literis etiam publici officia-
lis nõ creditur,niſi quatenus ꝑtinet ad eius officiũ. Bald. in rub.
C.de fide inſtr.col. pen Pau.de Ca. in conſi. 399. Priuſquã iura
fierent.col. 2. verſ.dicet aliqs.li. 1. Dec.in cõſ. 2.co. 1. poſt med.
2 & in conſ.70.colum. 2.not.in ca.poſt ceſsionẽ,de probat. Sed†of
ficiũ notarij eſt teſtari de his tantũ, quæ fiunt in eius præſentia
& teſtiũ, & quæ cadunt in eius ſenſum immediatè. §. ſi vero ab
ſunt in aucten.de hære.& fal.per quẽ tex.ita dicit Bal. in d.rub.
C.de fide inſtru.col 5. Plus voluit Ioan. At.d.in addi.Spec.in ti
tu.de inſtru.edi.§.reſtat.verſi. ſed quæro,ꝙ notarius non poteſt
facere fidẽ niſi de his q̃ percipit per ſenſum viſus vel auditus,
ideo non poſſet notarius teſtificari de ſenſu guſtus vel odoratus
& licet Bal. in hoc teneat contra,tñ requiritur ſm eum ꝙ nota
rius guſtet & odoret. ¶ Nec etiã poteſt notarius facere fidẽ niſi
de his quę geruntur inter partes de tpe inſtrumẽti,puta,ꝙ par-
tes ita dixerunt vel ita fecerunt: non aũt poſſet notarius idẽ fa
cere ꝙ ita ſit rei veritas prout partes dixerũt,niſi illa veritas ca
deret tũc in præſentia illius notarij,vt no. bal.& doc. in auctẽ.
ſi quis in aliquo documento.C.de eden.in l.ſciendũ.ff. de verb.
obli.in c.qm contra,de probat. Alc.in conſi. 119. lib. 1. qđ eſt re
petitũ in conſi. 20. lib.6.tradit idem Alex.in conſi. 206. lib. 2.in
conſil. 38. lib. 4. Cor. in conſi. 154. col. 3. lib. 3. & in conſil.
216. col. 2. lib. 3. At in præſentia notarij id ſolũ agebatur quòd
mulier ita poteſtaret , ſed ꝙ res ita haberet ꝙ officialis abeſſet,
hoc non cadebat tunc in eius ſenſum, cum poſſet adeſſe in loco
notario ignorante,nec poterat atteſtari de præterito tpe. Inno.
in c. 1. de fide inſtrum. in c. cum iure,de offi.deleg. & in c. qm
contra.de prob. Alex. in conſi. 506. col. 2 poſt med.lib. 2.& in
conſi 243.col. 2. in fi.lib.6. Cor.in conſi. 127. colum. 6. in prin.
verſi.inſuper non apparet.lib. 1 Deci. in conſi. 118. col. 2. circa
med.maxime,quia agebatur de probanda negatiua, cuius pro-
batio non fuit coarctata: nã fieri poterat vt in loco eſſet officia-
lis,licet non ibi,vbi conceſſæ ſunt teſtimoniales literæ. ¶ Ad
hæc nihil probant illę teſtimoniales quòd appellans compa-
ruerit in loco vbi ſolitum erat ius reddi: tantũ probant mulie-
rẽ ita proteſtatã in preſentia teſtiũ non iuratorũ, nihil etiã lo-
quentiũ aut deponentiũ,quod concluderet: ſed tantũ contentie
bant mulierẽ ita proteſtari maxime quia præſumptio facit con
tra mulierẽ,ſi quidẽ præſumẽdũ non erat officialẽ abfuiſſe eo
3 tpe,quia præſumeretur negligentia.Sed diligens † quilibet pre
ſumitur in officio ſuo, niſi ꝓbetur cõtrariũ. arg.c.ad audientiã
de ꝑſcrip.& c.niſi eſſent,de preb.ꝑ quæ iura ita dicit Dec.in cõ
ſil. 36. col. 5. verſi. tertio aduertendum.no. Pa.de Ca.in conſi.
337.Primo quæritur,col. 1. poſt med.lib. 1.ſed magis in termi-
nis adduco Oldr. in conſil. 198. Circa primum punctũ, col.fi.
circa med.verſi. & ſi habemus veritatem, vbi ꝙ in clerico qui te
netur reſidere in beneficio,abſentia non præſumitur, quia eſſet
præſumere delictũ. Idem dicendum in officiali, qui tenetur ius
reddere,quòd non præſumatur abeſſe,qñ ius reddi debet . ¶ Et
cũ ſe fundet pars ſup abſentia,tenebatur eã cõcludẽter probare
quia præſens quis præſumitur in loco vbi habitat. Bar.in l. is po
teſt.ff.de acq. hære.Soc.in conſi. 121.in prin.lib. 1. & quod ſcri-
bit Augu.in l.empto.C.de præſcr.long. tem. quẽ ſequitur Alc.
in conſi. 88. col. 2. verſic. fortius etiam voluit Ang. lib. 2. &
in conſi. 130.col. 1.lib 6. Ripa in l.rẽ.quę nobis.colum. 10.circa
med.ff.de acqui. poſ. vbi ꝙ in materia præſcriptionis quę inter
præſentes breuior ſit,præſens quis præſumitur: ſed tamẽ verius
videtur ꝙ alleganti & fundanti ſe in abſentia, incũbat onus pro
bãdi:& econtra,fundanti ſe in præſentiam etiã incũbat onus ꝓ
bandi præſentiã.Aug.in l. præſcriptione. C. quib. non ob. lõg.
tẽp.præſcrip.poſt Iac.But.in l.ſi.C. de long.tẽp. pręſcri. Cor. in
conſi. 46.colum. 4.& in conſi.1.col.fi.lib. 1 ¶ Deniq; qñ iudicis
a quo,non habetur copia,appellandũ eſt intra tẽpus ad iudicem
ad quẽ,ſi facile adiri poteſt anteq̃ veniatur ad honeſtas perſo-
nas

nãs. Deci.in c.fi.in 4 no. de app. ergo recurrendũ fuerat ad magnificum cõſiliũ Taurini, cuius copia ſemper hr̃. Poſtremo, aut iſtnoſficialis ſolitus erat ius reddere in tribunali ſolito, & erat in eo loco proteſtandũ: aut in alio loco, & ibi etiã requirendus erat. Ale. in l. de pupillo §. ſi quis ipſi ꝑtori.circa fi.ff. de ope.no. nun.Soc.in conſ. 39. col.6. lib.4. Sed non oñditur iudicẽ a quo, fuiſſe requiſitũ in aliquo loco, nec probatũ vbi conſueuiſſet iura miniſtrare: ergo nihil agunt aſſertæ teſtimoniales. ¶ Illud ſaltẽ facere debebat pars, vt ſi iudicẽ abſentẽ videbat, eo abſente appellaret, deinde ipſi reuerſo appellationẽ intimaret per ea, q̃ Deci.ſcribit in c. ſuggeſtũ, circa fi. de appel. licèt dicta Decij non tranſeant ſine dubio ex his, quæ ſcribit Soc. in d.conſ. 39. col.6. lib. 4. ¶ Ex quibus conſequens vr̃ appellationẽ omnino deſertã, licèt etiã in meritis cauſæ potius & iuſtius ſit ius appellantis, de quo tñ aliter non ſcribo. quia non expedit per ſupradicta. Taurini. 8 Martij. 1535. Aymo Crauetta ex Sauiliano Iuriſcon.

SVMMARIVM.

1 *Pater poteſt omnia bona ſua vendere, & pretium in mare proijcere, non obſtante præiudicio liberorum.*
2 *Princeps poteſt tollere priuilegia ſine cauſa.*
3 *Qui diſputat de ꝑtãte Principis, facit ſe ſuperiorẽ vel parẽ ipſi.*
4 *Princeps poteſt mutare quadrata rotundis.*
5 *Vaſallus de cõſuetudine põt alienare feudũ, irrequiſito domino.*
6 *Principi non licet vaſallos inuitos in alium transferre.*
7 *Ius domini, & vaſalli, a pari procedit.*
8 *Princeps debet tractare ſubditos, tanquam filios & nepotes.*
9 *Prĩceps alienãdo ſubditos inuitos, debet priuari eorũ ꝓprietate.*
10 *Priuilegium pecunia conceſſum, tranſit in contractum.*
11 *Fidei præſtatio, vim obtinet iuramenti.*
12 *Iuramentum eſt de iure diuino.*
13 *Princeps non poteſt tollere ea, quæ ſunt iuris ciuilis, quando in ſe habent naturalem æquitatem.*
14 *Viuere ſub Principe iuſto, ſumma libertas eſt.*
15 *Contractus feudi fuit incognitus populo Romano.*
16 *Quando quis poſſit rem propria auctoritate occupare.*
17 *Epiſcopus non tenetur habere Papam pro Papa, quando Papa non habet Epiſcopum pro Epiſcopo.*
18 *Non põt quis de rebus ſuis diſpõnere contra legis prohibitionẽ.*
19 *Maius peccat Princeps, frangendo fidem, quàm inferior.*
20 *Contra fallentem competit actio de dolo.*

CONSILIVM CCXLI.

¶ Pro communitate Brigæ, contra Magnificum Dominum Ioannem Georgium Maloperam Ducalem Senatorem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Princeps Illuſtriſsimus alienauit oppidum Brigæ, Magnifico Dño Georgio Maloperæ Collaterali, cum clauſulis, Motu proprio, ex certa ſciẽtia, de plenitudine poteſtatis, & alijs derogatorijs. vniuerſitas Brigæ noluit admittere emptorem in dñm, neq; ei iurm̃ fidelitatis pręſtare, ſed Principi ſupplicauit petendo irritari aſſertã alienationem, tanq̃ iure prohibitã. Princeps cauſam cognoſcendã mandauit ſupremo eius Senatui. q̃ritur quid iuris. Videbatur prima frõte dicendũ alienationẽ valere. Primò, quia Princeps eſt dñs directus & vtilis dicti loci, habens merũ & mixtum imperiũ, ac omnimodã iuriſdictionem notoriè: ſed in re ſua quilibet eſt moderator & arbiter. l. in re mãdata. C. mand. l. per prouincias. C. de ædifi.priua.c.de his, de ſepul. & in abutendu. l. ſed & ſi lege.
1 §. conſuluit.ff.de peti.hære. † Ideo pater põt oĩa bona ſua vendere, & pretiũ in mare proijcere, nõ obſtante ꝑiudicio liberorũ. glo in l. 1.C. de inoffi.don. & qñ aliquis turbatur in vſu rei ſuæ,
2 cõpetit actio iniuriarũ. l. iniuriarũ. §. fi.ff. de iniu. ¶ † Secundò, quia vbi vniuerſitas Brigæ haberet aliqua priuilegia a Principibus conceſſa, ne poſſit alienari, ea tñ Princeps tollere põt etiã ſine cauſa. gl. in c. decet. de reg iur. lib. 6. Ang. in l. Antiochẽſiũ. ff. de priu.cred. Alex. in conſ. 155. col. fi. lib. 6. Soci. in conſi. 87. col. 7. verſi. poſtremo iſta concluſio. lib. 3. quinimmo vr̃, q̃ poſſit Princeps tollere ius cõpetens ipſi vniuerſitati, etiã de iure gẽtium, de plenitudine poteſtatis, & ſine cauſa, & qui contrarium dicunt mentiuntur, ſm̃ Ang. in l. itẽ ſi verberatũ. §. 1. ff. de rei ven. & in l. fi. C. ſi cõtra ius vel vti. pub. Ang. opi. ſequit̃ Iaſ. in conſ. 227. col. 10. verſi. 12. facit. & col. 13. circa fi. in cõſ. 236. col. 7 lib. 1. & in conſi. 107. col. 2. in fi. lib. 4. Et diſputare de poteſtate Principis, eſt inſtar ſacrilegij. l. diſputare. C. de cri. ſacri. Principi enim dici nõ põt, Dñe cur ita facis: quia ſufficit pro ratione voluntas. Bald. in prælu. feu. col. 9. & in l. impetrata. C ſen.
3 reſcin. non poſ. † & qui diſputat de poteſtate Principis, facit ſe ſuperiorẽ ipſi Principi, & ponit ſedẽ ſuam ab Aquilone, tentando eſſe ſimilis Altiſsimo. Bald. in conſ. 359. proponitur q̃ inter agnatos, col. 1. lib. 1. quod maximè procedit, quia reuocari non põt, quod Princeps facit ex certa ſcientiã, ſed perpetuũ ſilentiũ imperialis clementiæ: aliàs in verſ. qñ vtit̃ plenitudine poteſtatis, Princeps eſt omnia, & ſuper omnia. Bal. in c. 1. quali. do. fue.
4 prop. priue. † & põt mutare quadrata rotundis. Cano. in c. cum veniſſent, de iudi. ¶ Accedit etiam clã, Nõ obſtantibus, multum ſpecialis, ex qua vr̃ apparere de mẽte ipſius Principis, q̃ voluit derogare oĩbus obſtantibus: & cum videatur cõſtare de eius voluntate, de poteſtate non vr̃ dubitandum per ſupradicta. Quibus concurrentibus vr̃ res ſine dubio, & omnino efficax, c. cum a nobis de ſent. excom. ¶ Secundò, vr̃ eſſe Princeps in conſuetudine alienandi, & infeudandi eiuſmodi loca, quæ conſuetudo ius facit, vbi aliàs de iure cõi alienare non potuiſſet. c. 1. §. ex eadẽ. de lege Corra. Abb. in c. auditis, col. 6. de præſcrip. Feli. in c. dilecti, col. 2. de maio. & obed. refert & ſequit̃ Rochus de Curte
5 in rep. c. fi. col. 74 & col. 85. de conſue. † nã etiã vaſallus de cõſuetudine poteſt alienare feudũ irrequiſito dño. Bal. in cõſ. 318. Quidam nobilis habens feudum, lib. 1. a fortiori idem permitti debet Principi. ¶ Tertiò, ſaltẽ iſtud videtur procedere, qñ alienatur locus cum vniuerſitate, cum qua multa tranſeunt, q̃ ſpecialiter alienari non poſt. l. quædam. ff. de acq. rer. dom. & in terminis ita cõcludit Alex. in conſ. 55. col. pe. lib. 5. vbi q̃ Princeps põt alienare vaſallos inuitos, ſimul cũ vniuerſitate. ¶ Quartò, iſtud maximè vr̃ procedere, quia Princeps dicit ſe alienaſſe ex cauſa neceſſaria quo caſu ſine dubio vr̃ permiſſa talis alienatio, vt no. Hoſti & Ioan. An. & Cano. in d. c. dilecti, de maio. & obe. in c. 1. de proba vbi Deci. col. 4. Alex in cõſ. 55. col. pe. lib. 5. & in l. 2. in prin. ff. ſolu. mat. Soci. in conſi. 39. lib. 3. Iaſ. in l. filiuſfamilias. §. diui. col. 4. & ibi Crot. col. 9. ff. de leg. 1. Iaſ. in l. debitorum, col. 5 C. de pac. Deci. in conſi. 689. ad fi. de qua neceſsitate credendum vr̃ aſſertioni ipſius Principis, de facto proprio atteſtantis, in quo fundatur intentio ſua, cle. 1. de probat. Ang. in conſi. 368. Aut ſaltẽ talis aſſertio facit ꝑſumptionem pro Principe & transfert onus probandi contrariũ in aduerſariũ Rom. in conſ. 369. in 9. dubio. Cor. in conſi. 312. col. 5. verſi. & maximè cum Pontiſea. lib. 2. ¶ Quintò, poſito, non fuiſſet permiſſa dicta alienatio Principi, tñ alienando vr̃ translatum dñiũ & ius in emptorẽ, quia prohibitio alienandi inter viuos non impedit translationẽ dñij, iuxta no. per Bar. & doc. in l. qui abſenti. §. 1. ff. de acq. poſſ. per Bar. in l. ea lege. C. de condi. ob cauſ. & p doc. in d. §. diui. ¶ Sextò videretur in omnẽ euentũ alienationẽ tenere ſaltẽ in vita ipſius Principis, q alienauit, & ſi futurus ſucceſſor vellet reuocare, niſi ꝑriũ emptori reſtitueret. Ale in cõſ. 26. lib. 5. Deci. in cõſ. 144 col. 2 Brun. Aſten. in cõſ. 1. col. 4. in cõſ 4. col. 1. in conſi. 40. col. 2. & in conſi. 80. col. 3 ¶ Quibus tñ non obſtantibus, quæ verè non obſtant, cõtrariam opi. arbitror de iure veriorẽ. Et pro fundamento ipſa vniuerſitas Brigæ, fundatã
6 habet intentionẽ ſuã ex regula iuris & cõi cõcluſione, q̃ † Principi non licet vaſallos inuitos in aliũ trãſferre. gl. in l. inuitus. ff. de fideic. liber. Bal. in cõſ. 324. Quæritur vtrũ Papa, col. 2. lib. 1. in conſ. 326. Rex Ro col. 2. poſt med. & conſ. ſequenti, eo. lib. 1. & in conſ. 97. Proponit̃, q̃ dñi vicarij, lib. 3. & in cõſ. 410. Quærit̃ vtrũ dñs, col. 3. lib. 5. Pau. de Ca. in conſ. 70. q a fruſtra, col. 3. poſt med. lib. 1. Cur. Senior, in conſ. 66. col. 13. Cano. in d. c. dilecti, de maio. & obed. Cor. in conſ. 321 col. 3. lib. 4. Iaſ. in l. ſi cõſortẽ. §. libertus, col. 10. ff. de cõdi. indebi. in l. debitorum, col. 2. poſt med. C. de pactis. in conſ. 56. lib. 1. & in conſ. 227. col. 1. li. 2. Deci. in c. 1. col. 4. de proba. & in conſ. 689. col. fi. poſt med. Cur. Senior. in conſi. 174. col. 4. latè Ripa lib. 2. reſponſo. de reſcrip. c. 25. & no. doc. ſupra alleg. in 4 argum. ex aduerſo facto. ¶ Quæ
7 concluſio probatur efficaci ratione: † nam ius dñi & vaſalli a pari procedet. c. 1. § ex eadem lege, in tit. de lege Corra. vbi Aluaro. adducit etiam text. in c. 1. in fi. no. Bald. in conſi. 188. Dicitur q̃ opus, col. 2. poſt med. verſ. & ad dñm pertinet, lib. 2. vbi q̃ ad Principem pertinet conſulere, non ſolum ſibi, ſed etiam ſubditis, quia connexus eſt ſtatus eorum. not. etiam Protor. in d. §. Diui. colum. 9. poſt med. Deci. Neapo. deciſi. 24. colum. 2. vbi hoc ampliat etiam reſpectu rerum, in quibus tenetur dominus

vaſallo auxiliari: notat etiam Brun. Aſten. in conſil. 109. col. 3.
Ideo ſicut vaſallus & ſubditus non poteſt feudum alienare, nec
ſeipſum in alium transferre in præiudicium dñi, ſine eius con-
ſenſu: Inno. in c. olim, el 2. de reſtit ſpol. in c. 2. de reſti. in integ.
Abb. in c. eum dilectus, de relig. domi. cum ſimil. quæ no. Soci.
in conſil. 39. col. 2. lib. 3. vbi etiam ꝙ vna ciuitas non poteſt ſe
ſubijcere alteri dño ſine conſenſu dñi, niſi eſſet deſtituta omni
auxilio ſui dñi, de quo etiam per Bal. in c. 1. col. 4. de iudi. in 2.
lectu. Brun. Aſten. in conſi. 86. col. 1. immo cōpetit actio dño ad
vendicandũ ſubditũ, ſi alteri ſe ſubijciat, aut obedientiã dño re-
cuſet. Ioan. Fabri in §. præiudiciales, col. 8. inſt. de actio. Abb. in
c. inter quatuor, col. fi. de maio. & obe. & in c. auditis, col. 5. de
præſcript. eodem modo non debet licere Principi vaſallos, aut
ſubditos in alium inuitos transferre, cum a pari procedãt. Ideo
8 † Princeps debet tractare ſubditos ſuos tanquam filios & nepo-
tes. l. ſi quis filium. vbi Iaſ. circa prin. C. de inoffi. teſta. Bal. in cō-
ſil. 460 Ioannes de Albingana, col. 1. lib. 1. vbi etiam qđ Prin-
ceps ſcribit ſubditis, ſcribit per verbum filijs. l. cum acutiſsimi.
C. de fideicom. & debet Princeps ſubditos ſuos fauoribus pro-
ſequi. l. 1. C. de vetera. li. 12. Ang. in conſi. 350. Sanctiſsima, col.
2. & debet Princeps in ſubditos bonos virga aut ſceptro vti di-
rectionis. iuxta illud Prophetæ, pſal. 44. Virga directionis, vir-
ga regni tui. In malos autem virga ferrea. pſal. 2. Reges eos vir-
ga ferrea. ¶ Sed alienare ſubditos a Principe in hominem priua
tum, non eſt, eos tractare inſtar filiorum & nepotum, ſed exem-
plo ſeruorum pretio redemptorum, & abeſt alienatio eiuſmodi
longe a fauoribus ¶ Ex quibus infertur prohibitam eſſe aliena-
tionem eiuſmodi de iure cōi, immo fortius voluit Curt. Iunior,
9 in d. conſi. 174. col. 4. & col. pen. in fin. ꝙ † Princeps alienando
ſubditos. debet priuari eorum proprietate. ¶ Secundò principa-
liter prohibetur iſta alienatio de iuregentium: nam quo tem-
pore homines Comitatus Niciæ, & Vicariatus Soſpelli, ſponte
ſe ſubiecerunt illuſtriſsimis Subaudiæ Principibus, conuenerunt
cum ipſis Principibus pacto expreſſo, & ſolenni ſtipulatione
vallato, ne poſſent alienari, neq; aliquo modo transferri in alios
dños inferiores ipſis Principibus. & ita promiſſum fuit ſolenni-
ter ſub hypotheca bonorum, & alijs clauſulis opportunis; qui-
bus pactis & conuentionibus gaudet ipſa communitas Brigæ,
quæ fuit vnita vicariatui Soſpelli, & comitatui Niciæ de con-
ſenſu ipſorum propter quam vnionem conuentiones factæ cũ
hominibus comitatus extenduntur ad homines Brigæ. §. illud
tñ, in auct. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. no. l. 1 ff. de leg. 1. Iaſ. in
§. in perſonam. in 1. col. inſti. de actio. ¶ Rurſus ipſa communi-
tas Brigæ ſpecialiter obtinuit priuilegium, mediante magna pe
cunia à retro principibus, & per modernũ Principem cōfirma-
tum, ne poſsit alienari in dominũ alium inferiorem: quod ſanè
10 † priuilegium pecunia conceſſum tranſit in contractum. Bal. in
l. qui ſe patris. C. vnde libe. Alex. in conſ. 201. col. 1. lib. 1. cano.
in c. nouit. de indi. Iaſ. in l. 1. col. 5. C. de iure emphyt. Deci. in
conſi. 192. col. 3. verſ. ſupereſt tertia concluſio. ¶ Tertiò, princi-
paliter non poteſt alienari locus ipſe Brigæ, de iure diuino. Nã
in conuentionibus & pactis, de quibus ſupra iurauit Princeps,
11 more Principis in bona fide ſua, quæ fidei præſtatio † vim ob-
tinet iuramenti. Paria enim ſunt promittere per fidem, vel per
Deum, aut per ſacra Euangelia, gl. in c. pe. de iureiur. & in c. ad
aures. quod met. cau. Iaſ. in l 3. §. iurari, col. 1. verſi. adde etiam
prædictis. ff. de iureiur. in l ſi quis maior, col. fi. C. de tranſac. &
12 in §. item ſi quis, l 2 col. 1. inſtitu. de actio. † Iuramentum au-
tem eſt de iure diuino, c. & ſi Chriſtus, de iureiur. dſ etiam iu-
ramentum eſſe de iure naturali. Arch. in c. auctoritate. 15. q. 6.
refert. & ſequitur Ancha. in conſ. 382. Retẽto ordine, col. 2. cir-
ca fi. quod iuramẽtum æquè obligat Principe atq; priuatos, im-
mo ſola promiſsio etiam Deum ipſum obligaret, vt no. Bal. in l.
3. ff. de pac. no. Cano. in c. 1. de proba. Ex quibus infertur interdi
ctam eſſe alienationem prædictam Iure omni, diuino, naturali,
gentium & ciuili. Sed Princeps etiam ſupremus non poteſt tol-
lere ius competens de iure naturali, vel gentium ſine cauſa etiã
de plenitudine poteſtatis: quia licèt Deus ſubiecerit leges prin
cipibus, non tñ ſubiecit contractus & conuentiones, quę ſunt de
iuregentium, quibus principes obligantur non minus ac priua-
ti Bal. in c. 1. de natu. feudo. & in l. 2. C. de ſeruitu. & aqua. Cy.
& doc. in l. fi. C. ſi cōtra ius. vel vtil. pub. Inn. & Cano. in c. quæ
in eccleſiarũ, de conſtitu. Pau. de Caſt. in conſi. 317. Viſo & exa-
minato puncto, col. pen. lib. 1. Soci. in conſ. 63. col. 6. in conſ. 82.
col. 7. verſi. ex quibus petet ſolutio. in conſi. 120. col. pe. verſ. ſed
præmiſsis. lib. 3. in conſ. 164. col. 6. verſi. quintus caſus. & in cō-
ſil. 266. col 6. verſ. ſextus & vlt. caſus, & col. 18. verſ. confirma-
tur præmiſſa, lib. 2. Quod maximè procedit, qñ tale ius fuit quæ-
ſitum ex conuentione facta cum ipſo principe, quo caſu non po
teſt Princeps ius tale auferre etiam cum cauſa. Deci. in cōſ. 286.
col. pen. & in conſi. 292. col. fi. Pau de Caſt. in d. cōſ. 317. col pe.
lib. 1. Hoc tamen dictum non firmarem, quia ex cauſa Principi
permittitur reuocare pacta cũ eo impleta. Soci. in conſ. 4. col. 3.
circa med. & in d. conſ. 87. col. 7. lib. 3 Iaſ. in l. Barbarius, col. 7.
verſ. 10. facit. ff. de offi. prætor. allegat. Bart. in l. fin. in prin. ff. de
ſen. Bal. in l. pe. C. de dona. inter vir. & vxo. & in hoc Decius vr̃
loqui contra doc. cōiter, qui dicunt Principem non poſſe tolle-
re ius quæſitum de iuregentium ſine cauſa, & ſic concedunt id
fieri poſſe ex cauſa. ¶ Aduertendum eſt autem, ꝙ Princeps non
ſolum non poteſt tollere ius quæſitum de iuregentium cũ ple-
nitudine poteſtatis ſine cauſa, ſed nec etiam poteſt tollere ius
quæſitum mediante iure ciuili, cuius tñ effectus eſt de iuregen-
tium. Puta, ſi agnato ſit quæſita hæreditas per aditionem hære-
ditatis, qui eſt actus iuris ciuilis, non poterit Princeps legitima-
re ſpurium in præiudiciũ agnati, etiam cum clauſula de plenitu
dine poteſtatis, ſine cauſa. Soci. inter conſi. Bruni Aſtenſis, in cō-
ſil. 10. col. 6. ad fi. verſ. tertia concluſio. in conſ. 120. col. 6. verſ.
aliqñ, & ſecũdo lib. vbi dicit hanc eſſe cōem opi. contra Pau. de
Caſt. Iaſ. in l. ſi is, qui pro emptore, col. 54. verſ. 4 facit, & col. 56.
& verſ. 4. principaliter. ff. de vſuca. in l. Gallus §. & quid ſi tm̃,
col. 20. verſ. iſtã limitationem. ff. de libe. & poſthu. & in l. fin. in
7. limitat. C. ſi contra ius, vel vtil. pub. vbi etiam reprobat Bal. in
l. fi. C. ſent. reſcin. non poſſe. vbi Bal. voluit poſſe Principem re-
ſcribere, non obſtante ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatã,
& ſic tollere ius & dñium quæſitum mediãte ſnĩa, qui eſt actus
iuris ciuilis: nam licèt dñium ſit quæſitum de iure ciuili, tñ eius
effectus eſt de iuregentium, proinde a Principe tolli non poteſt
ſine cauſa, etiã cum clauſula de plenitudine poteſtatis. Hãc etiã
opi. & cōem ſequitur. Deci. in conſi. 343. col. 3. verſ. & quia poſt
aditam. & in conſ. 183. col. 6. verſ. 3. cōis opi. ex quibus apparet
malè Decium locutũ fuiſſe ſibi cōtrariando in conſ. 198. col. 2.
in conſi. 269. col 4. circa med. in cōſ. 357. col. 1. ad fi. in cōſ. 352.
col. fi & in conſi. 390. col. 5. poſt med. Sed vltra mod. licèt alle-
getur Pau. de Caſt. contra hanc cōem opi. adduco eundẽ Pau.
ſibi contrarium in conſi. 34 Super primo dubio vr̃ dicendum,
ꝙ legitimatio, col. pen. lib. 1. vbi potius ſub dubio tenet pro cōi
opinione, de quo tñ latius ſcripſi in conſi. 135 col. 6. ¶ Fortius
voluit Aret. in c. canonicum, col. 2. de conſti. & poſt eũ Barb. in
conſ. 1. lib. 1. ꝙ Princeps non poteſt reuocare ſine cauſa priui-
legium ſuum conceſſum ex aliqua iuſta cauſa, quia tunc vr̃ trã-
ſire in contractum. alibi ſcribit Abb. in rep. c. per tuas, col. 11. de
13 arb. ꝙ † Princeps nō poteſt tollere ea, quæ ſunt iuris ciuilis, qñ
in ſe habent naturalẽ æquitatem: quod dictũ allegari non ſolet,
ſm Fely. in c. ad audientiam, el 2. col. 4. verſ. bene fateor, de reſc.
iſtud etiam dictum ſequitur Curt. Senior, in conſ. 49. in fi. Calc.
in conſi. 80. col. 3. poſt med. hoc etiam dictum pro ſolenni com-
mendat Hyppo. in pract. cau. crimina. §. ſequens, col. 10. ſm bre
uem impreſsionẽ. Sed vltra iſtos patres adduco Bal. in cōſ. 345.
Ad euidentiam præmittendum eſt, ꝙ Imperator, col. 2. lib. 5. ꝙ
plus poteſt ratio naturalis & ciuilis, quàm Princeps. & dr̃ Prin-
ceps animal rationale mortale, ſicut cæteri homines. Sed dicet
aliquis, ſi cum cauſa poteſt Princeps tollere ius quæſitũ de iure-
gentiũ, vel de iure quidem ciuili, cuius tñ effectus eſt de iuregẽ
tium, q̃ cauſa conſiderari poteſt, ex qua hoc permiſſum ſit? Rñ-
deo, ꝙ duplici ex cauſa: primo, qñ talis cauſa reſpicit vtil. pub.
principaliter. Bar. in l. quęcunq; in fi. C. de fide inſtr. lib. 10. Old.
in cōſ. 224. Iſtę ſunt allegationes, col. 7. Pau. de Caſt. in cōſ. 178.
Donatio prædicta, in conſi. 129. Viſis & ponderatis, col. 1. poſt
med. & in conſi. 287. primum dubiũ, col. 1. ad fin. lib. 1. Alex. in
conſi. 136 col. fi. lib. 1. Iaſ. in l. verba, col. 6. verſ. circa duas vlti-
mas. ff. de offi. prætor. & in conſ. 233. col. 7. in fin. lib. 2. Deci. in
cōſi. 361. col. pe. verſ. 2. rñdetur & in cōſ. 188. col. 3. circa med.
allegat Fely. in c. q̃ in eccleſiarũ, col. 10. de conſtit. ¶ Secũda cau-
ſa tollendi ius alterius, eſt. qñ in actu Principis interueniret vo-
luntas eius, qui in ipſa re ius aliqñ habuiſſet, putà, ſi Princeps
mortuo patre legitimaret ſpuriũ poſt aditã hæreditatẽ. per agna-
tũ de voluntate patris, quia appareret, ꝙ voluerit pater ſpuriũ
legitimari. Nã hoc caſu poterit Princeps auferre hæreditatem
agnato, & eã conferre in ſpuriũ. Soc. in cōſ. 120. col. 7. verſ. ali-
qñ & tertio, lib. 3. Pau. de Caſt. in d. cōſ. 277. lib. 1. ¶ Tertia cauſa
conſiderari

conſiderari poteſt, q̃ ſi princeps reſtitueret rebellẽ, qui ꝑꝑ metũ nõ auſus eſſet ſe defendere. nã ſi reſtituat aduerſus iniam, põt princeps tollere ius alijs quæſitũ mediãte ſuia, quia apparet iniuſta, & de turpi acquiſitione. Bologni. inter cõſi. Panor. in cõſ. vlt. col. 3. lib. 1. & ſic qñ modus acquirẽdi oñditur illicitus, corruit effect⁹ ſequutus ex tali modo tanq̃ ſublato fundamẽto. ſed hic ceſſat cauſa publicæ vtilitatis, immo iſta alienatio dr̃ contra publicã vtilitatẽ, quia daretur materia ſubditis diſcedẽdi ad extraneos, vbi viderẽt ſe redigi & reduci ad eiuſmodi ſubiectionẽ ne dicã ignominiã. pertinet enim ad deducus ſubditorũ & maximum eorũ incõmodũ vbi a principe transferunt in priuatũ:
14 † nam viuere ſub principe iuſto, ſumma libertas eſt ſecundum Senecam relatũ per Angelũ in. l. 1. ad fi. ff. de ſeruitn. vrba. pdio. per contrariũ ſumma ſeruitus & onus duriſſimum ſubiici nono dño multò infimo. & ſcribit Bal. in cõſi. 327. Pridie. n. conſulul: col. 3. circa fi. lib. 5. ꝙ nõ ſine magna indignatione alienant vaſalli inuiti, qui nouã ſeruitutẽ aſpernantur, & quod naturaliter ineſt hominibus libertatẽ ſuam non fieri deteriorẽ. Ideo ſcribit
15 Iaſ. in tract. feudo. col. 11. num. 33. † ꝙ cõtractus feudi fuit incognitus populo Romano. & ſi Romani ipſum præſciuiſſent, exoſum habuiſſent, quia cõtinet ſeruitutẽ perſonarum, & rerũ & iuriſdictionẽ tribuit ſingularibus perſonis, quæ nõ debet eſſe niſi penès principem vel magiſtratũ. l. nõ eſt ſingulis. ff. de reg. iuris. Iam ſi ſubditi videant ſe ad eum modũ alienatos, nunq̃ principẽ ex corde amabunt, principis aũt intereſt ſubditos fideles habere, a quib⁹ ex animo diligatur, quia vt legitur in teſtamẽto Xenophontis, ciuitates munitiſſimas princeps obtinet, quem ſubditi fide & amore perſequuntur. qđ ipſum cõpertum eſt in multis principibus ipſa rerũ experientia. Inferũ ex præmiſſis ꝙ homines Brigæ cogi nõ poſſunt, vt alij domino fidelitatẽ iurẽt. Cy. in. l. 1. C. de dona. Bal. & doc. in. l. 2. in prin. ff ſolu. mat. Soc. in conſ. 39. col. 3. lib 3. Iaſ. in l. ſi non fortẽ. §. libertus. ff. de cõdi. indeb. & in l. debitorum. col. 2. C. de pac. Ripa lib. 5. reſponſorũ de reſcrip. capite 55. col. 3. faciunt quæ pulchrè ſcribit Bal. in conſi. 327. col. 3. lib. 1. Quinimmo ex forma & tenore conuentionũ cũ ipſis principibus initarũ, permittitur hominibus Brigæ de facto, & manu armata reſiſtere ſi per alium in ſubiectionem
16 vocentur. † Videmus etiam, ꝙ vbi alienatur res prohibita alienari, poteſt is in cuius fauorem prohibitio facta eſt, rem ipſam occupare propria authoritate. gl. in § de cętero, in verbo licentiam damus, in auc. vt de cætero commuta. non fiant. quam gl. reputat ſing. Bal. in c. cæterùm, col. 4. de iudi. eandem glo. dicit ſolẽnem Iaſ. in l. filiusfamilias in § Diui. col. 6. verſic. adde etiã pro intellectu, & in repet. col. 9. verſic. aduerte diligenter. ff. de leg. 1. & in terminis noſtris ꝙ etiã ceſſantibus cõuentionibus liceat ſubditis ſic alienatis reſiſtere manu armata, voluit Bald. in conſi. 326 Rex Romanorũ. col. 2. ad fi. lib. 1. vbi ꝙ ex hac cauſa bellum geri poteſt. ¶ Facit quod ſcribit idem Bal. in conſi. 389. Cõſuetudo eſt, col. 2. poſt med. lib. 2. vbi ſi dominus non habet vaſallum pro vaſallo, non tenetur vaſallus habere dominũ pro
17 domino, ſicut † Epiſcopus non tenetur habere Papã pro Papa, quando Papa non habet Epiſcopum pro Epiſcopo. facit dictum Domicij oratoris de quo in ca. eſto ſubiectus 95. diſtinct. Cur ego te habeam in Principem, ſi tu non habeas me in Senatorẽ? Ad idem dictum Ezechielis prophetę. c. 12. & c. 14. Et ſint mihi in populum, & ego ſim eis in patrem. Ideo Imperator Antoninus a præfectis ſalutatus proceſſit & mutuã eis ſalutẽ reddidit. l. 1. iuncta gl. C. de ſen. pa. & dicit Bald. in conſil. 313. Iſta quæſtio. lib. 3. ꝙ vaſallus poteſt facere guerram contra dominum a quo male tractatur. ¶ Et præmiſſas conuentiones tenetur obſeruare Modernus princeps ſucceſſor eorum cum quibus factæ ſunt. c. 1. vbi latè Moder. de probatio. Cyn. Pau. de Caſt. & doc. in l. digna vox. C. de legibus Bald. in conſil. 271. Caſus conſilij talis eſt, Dominus Fertandus. lib. 5. & in conſi. 259. Super eo quod quæritur. col. 2. lib 3. Alex. in conſil. 16. col. pe. verſic. quia etiam quando lib. 5. latè cano. in c. 1. de proba. Roman. in conſi. 52 In quæſtione magnificorũ dominorũ. in 2. dub. & in conſi. 116. Viſis neceſſarijs, circa fin. quinimmo etiã ſucceſſor principis, qui venit ad principatum non per viam ſucceſſionis ſed electionis, prout eſt Papa & Imperator, tenetur obſeruare geſta prædeceſſoris quatenus pertinet ad officium & dignitatem ſuã. Bal. & Moder. in l. 1. ff. de conſti. princ. Bruo. Aſten. in conſi. 5. col. 4. poſt med. & ſi cupit princeps mandata ſua a ſucceſſoribus obſeruari, cõueniens eſt vt ſuorũ prædeceſſorũ mãdatis venerationem præſtet & cuſtodiã. c. iuſtitiæ. 25. q. 1. & nõ obſeruãdo, materiam præbet diſſoluẽdi eius geſta per ſucceſſores. c. inſtitutionis 25. q. 2. Aliàs dicit text. in c. ſi ea. 25. q. 2. Si ea deſtruerem quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non conſtructor, ſed euerſor iuſtè comprobarer quæ iura ſi videantur, generaliter loquũtur, non ſolũ qñ anteceſſor aliquid cõceſſit per viã pacti aut conuentionis, ſed etiam per viã meri priuilegij. Et dicit Bal. in conſil. 326. Rex Romanorum. col. 3. circa med. lib. 5. ꝙ vbi ſucceſſor principis contrauenit factis anteceſſoris, dicitur cõtrauenire ſibijpſi, quia ſemper eſt vnum imperium. ¶ Quartò principaliter etiã ſi eſſemus in terminis meri priuilegij, adhuc princeps tollere non poſſet, quia fuit cõceſſum nõ ſubditis, iuxta no. in. c. nouit, de iudi. vbi Dec. col. 7 & idem Deci. in c. quæ in eccleſia. ñ. col. 9. & in c. eccle. ſan. Mariæ. co. 23. de conſti. nec vti põt princeps plenitudine poteſtatis contra nõ ſubditũ. Anto. & Imo in clem. paſtoralis. de re iudi. Ant. in cle. ne Romani. de iureiur. Soci. in conſi. 164. col. 6. ver. quartus caſus. & in conſi. 166. co. 16. verſ. quartus caſus. lib. 2. in conſi. 57. col. 3. ad fi. & in conſi. 120. col. 8. ad fi. lib. 3. ſed iſtud priuilegium cõceſſum hominibus de comitatu Niciæ & vicariat⁹ Soſpelli tẽpore quo ſpõte ſe ſubmiſerunt imperio principum Sabaudiæ & ſic anteq̃ ſubditi eſſent. Immo vti nõ poteſt princeps plenitudine poteſtatis cõtra ſubditum accidentaliter tantũ, non naturaliter, puta, ſi agitus cauſa ſpiritualis inter laicos corã iudice eccleſiaſtico: nam laici non dicuntur ſubditi Papæ naturaliter quò ad bona temporalia, ſed tantum accidentaliter propter illam cauſam ſpiritualem. Vel ſi quis ſtat ſubditus rõne delicti, vt eſt tex. in dicta cle. paſtoralis. tradit Areti. in c. cum a nobis. de teſti. Curt. ſenior in conſi. 20. col. 7. & in conſ ſequenti. ¶ Rurſus, illa ſummiſſio & ſubiectio facta fuit cũ quibuſdã pactis & capitulis, ideo ſolũ dicũtur ſubditi reſpectu eorũ quæ in ipſis pactis & capitulis cõtinẽtur: quo ad alia verò cenſentur liberi. Bar. in conſi. 59. Cõmune Spoleti. verſ. cõcludẽdo ergo: & in l. nõ dubito, in prin. ff. de capti. Soci. in conſi. 74. col 3. lib. 1. Anch. in conſi. 437. Iſta ſententia. Dec. in conſi. 360. col. 4. verſic. & in ſimili caſu. & in c. nouit. col. 4. de iudi. Bruo. Aſten. in conſi. 53. ¶ Supereſt vt reſpondeamus ad contraria, ex quorum reſponſione prima difficultas clariſſima fiet. Non obſtat primum fundamentum, ꝙ in re ſua quilibet eſt moderator & arbiter, quia fateor in eo quod eſt liberè & omnino ſuũ alicuius, ſed locus Brigæ nõ dicitur eſſe principis liberè & omnino reſpectu alienationis per ſupradicta. ideo alienari nõ
18 poteſt cõtra interdicta legũ, quia † nõ poteſt quis de rebus ſuis diſponere contra legis prohibitionẽ. l. nemo põt ff. de leg. 1. & ita reſpõdet Cot. in dicto conſi. 321. lib. 4. ¶ Secũdo reſpõdeo ꝙ nõ poteſt quis de rebus ſuis diſponere veniendo cõtra pactũ cũ alio celebratũ. l. 1. ff. de pac. l. 1. §. ſi cõueniat ff. de po. l. fi. §. 1. C. de iure emph. nec etiã põt quis diſponere de rebus ſuis in præiudiciũ iuris tertij. Anch. in cõſi. 155. Optimis rationib⁹. col. 2. circa med. Areti. in l. ſi quis vi. §. differẽtia ff. de acquir. poſſ. vbi in diffinitione dominij addit, Saluo iure tertij. ¶ Tertio reſpondeo ꝙ reg. l. in re mandata. C. manda. procedit in diſpoſitione facti quatenus agitur de facto, ſecus in diſpoſitione iuris, quia homo non poteſt diſponere de iure ad arbitrium diſponẽdo de re ſua vltra permiſſionẽ iuris. d. l. nemo põt. ideo non põt quis facere ꝙ incapax ſibi ſuccedat ex teſtamẽto, aut ab inteſtato. l. 1. C. de hære. inſti. Pau. de Caſt. in conſi 344. Circa primum articulũ. col. 2. ante med. lib. 2. ¶ Ad ſecundũ reſpondeo ꝙ procedit in mero priuilegio cõceſſo ab ipſo principe, & in iure competenti ex mero & ſolo iure ciuili, quod tollere princeps poteſt etiã ſine cauſa de plenitudine poteſtatis, dũmodo nõ ſit cauſatus effectus iuriſgentiũ, ita loquuntur adducta in ſecundo fundamẽto. & no. ẽt in l. Gallus. §. quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. Soc. in d. cõſi. 120. col. pe. verſi. quintus caſus. lib. 3. ſecus eſt in iure q̃ſito de iure gentiũ pro vt hic ex cõuentione inita cũ principibus Sabaudiæ, quã obſeruari tenentur ipſi principes & eorũ ſucceſſores, nec reuocare poſſunt ſine cauſa etiã de plenitudine poteſtatis ꝑ ſupradicta: alias nullus inueniet qui vellet cũ ipſis principib⁹ cõtrahere, & ſic priuarẽtur principes cõmercio hominũ & facultate contrahẽdi per indirectũ. Rom. in cõſi. 357. Quæritur nunquid domini Auinionẽſes. col. fi. Iaſ. in l. 1. col. 1. ff. de pac. in l. ſi pecuniam. col. 6. ff. de condi ob cau. & in l. ex imperfecto. circa fi. C. de teſta. Dec. in c. 1. co. 3. de conſtit. in c. 1. in 1. co. de prob. in cõſ. 48. co. 3. & in conſ. 151. co 5. Nec debet pẽdere ex momẽtaneis motibus animi principis qđ certa & cõſtãti
19 natura formaĩ. † & altius peccat princeps frangẽdo fidẽ q̃ inferior. Bal. in conſi. 324. Quæritur vtrum Papa, ad fi. lib. 1. Albi

ſcribit idē Bal. in conſi. 343. Examinanda ſunt col. 1. ad fi. lib. 2. ꝙ
non dicitur bonus vir qui promiſſa non ſeruat, quinimmo fidē
fallere graue eſt grauibus, grauioribus grauius, grauiſſimis &
exemplaribus viris grauiſſimum. & ꝙ magis expedit vulgo bo-
nū exemplū quod a viris famoſis naſcitur, ꝗ bonæ rei ſubſtantia
a viris ignotis. & appellat ſubſtātiā bonæ rei, Quod tibi nō vis
fieri, alij ne feceris. ¶ Alibi ſcribit idem Bald. in conſi. 23. Ius
Abbatialis. lib. 2. ꝙ fidem contractus non ſeruare eſt mentiri. l.
dolus. ff. man. abhominabile autem & horribile eſt mendaciū &
ſtellionatus in ore principis. & ꝙ cōgruum eſſet dicere omnes
contractus principis eſſe bonæ fidei ſpeciali iure ſuæ dignitatis.
¶ Alibi ſcribit idem Bal. in conſi. 275. Quod pro regula, col. fi.
lib. 1. ꝙ ſic vt princeps non eſt dominus elementorū, ita nō eſt
10 dñs contractuū, qui inceperūt a prædeceſſore. † Et adeo graue
eſt fidē fallere ꝙ cōtra fallentem cōpetit actio de dolo. l. 1. C. de
dolo. ¶ Non obſtat dictū Ang. ꝙ mentiuntur qui dicunt nō poſ-
ſe principē ius alterius tollere ſine cauſa, quia nō vt Angelus lo
cutus eſt, ſed vt homo mendax: nam contra eū eſt cōmunis opi.
vt ſupra late defendimus ¶ Non obſtat ꝙ ſacrilegiū videatur di
ſputare de poteſtate principis, q̃a illud procedit in his quæ ſunt
iuris ciuilis & mere poſitiui, cui iuri princeps non ſubijcitur, li-
cet ſecūdū illud viuere debeat. l. princeps. C. de legi. ſecus in his
quæ ſunt de iure diuino, naturali & gentium, cui iuri princeps
ſubijcitur per ſupradicta, in quo iure nō ſufficit voluntas princi
pis pro ratione. ¶ Non obſtant illæ clauſulæ, Ex certa ſcientia &
de plenitudine poteſtatis, quæ inuicē æquiparātur. Bal. in l. eos,
in prin. C. de appel. Abb. in c. ad hæc. de reſcrip. & in c. cū inter.
col. 1. de excep. refert & ſequitur Dec. in conſ. 198. col. pe. ad fi.
in conſi. 271. col. 3. ad fi. & in conſ. 341. col. 2. quia abunde ſupra
reſponſum fuit, ꝙ non poteſt princeps vti plenitudine poteſta-
tis in his quæ ſunt quæſita de iure gentiū, nec cōtra eos qui ſunt
ſubditi non ſimpliciter & generaliter, ſed cū qualitate & cum
quibuſdam capitulis factis & cōuentionibus. Nec princeps egre
ferre debet, ꝙ ei non liceat hoc caſu vti plenitudine poteſtatis,
quia nō debet appetere & velle maiorē poteſtatē ipſo Deo. Im-
mo ne quidē parē, ſed Deus nihil poteſt quod ſit iniuſtū, q̃a poſ
ſe malū, non eſt poſſe, ſed infirmitas & impotentia, ob quā a ma
lo abſtinere non poſſumus. & omnipotētia in Deo cōſideratur
etiā circa hoc, ꝙ peccare nō poteſt: nos autē mortales miſeri q̃a
peccamus, dicimur infirmi & imbecilles. Ideo Dauid pſal. 6.
orat ad Deū cōfitendo hanc infirmitatē ac impotentiā dicens,
Miſerere mei Dñe, quoniam infirmus ſum. Rurſus dictum illud
Ioānis, Et ſine ipſo factū eſt nihil, exponitur pro peccato ſm ali
quos, quod ſine Deo factū eſt. Iam ipſi morū philoſophi & cen
ſores nō aſcribunt vitia potentiæ, ſed ipſam iuſtitiā præ omnib⁹
virtutibus extollunt, quam ceu genus dicunt tenere ſub ſe oēs
virtutes, conſequenter tenet magnitudinem, & fortitudinem,
per cōtrariū igitur iniuſtitia longe ab eſſe dicetur a fortitudine
& magnitudine: itaq; poſſe iniuſte agere, nō eſt potentia, ſed de
fectus potentiæ. facit tex. in c. facit homo 22. q. 2. & in l. nepos
Proculo. ff. de verb. ſig. ꝙ poſſe non dicimur quod honeſte non
poſſumus ſeu de iure: & poſſe malū, non eſt potētia, ſed deficien
tia quædā. ideo conditio turpis non dicitur poteſtatiua, ſed de-
fectiua & vitioſa quæ reijcitur, ita pulchre dicit Bal. in cōſ. 326.
Rex Romanorum. col. 2. cir. med. lib. 1. Ideo ſi princeps vtatur
clauſula De plenitudine poteſtatis, in re iniuſta, non dicitur ple
nitudo poteſtatis, ſed plenitudo tēpeſtatis, vt ait Cardin. Medio
la. in cle. paſtoralis, de re iudi. quem refert & ſequitur Soc. in
conſi. 164. col. pe. lib. 2. & in conſi. 120. col. pe. ad fi. lib. 3. & vl-
tra Soc. no. Fulgoſ. in conſil. 61. Domina Catherina. col. pen.
Franc. de Cur. in conſil. 73. col. 29. in fi. quos refert Neuiza. inter
conſil. Bruni in conſi. 11. col. 26. ſed vltra Neuizanū allego Bal.
in conſil. 345. Ad euidentiam præmittendum eſt ꝙ imperator.
col. 2. lib. 1. vbi ꝙ clauſula De plenitudine poteſtatis, intelligitur
de poteſtate bona & laudabili, non vituperabili vel tyrannica,
nam non dicitur imperator poſſe niſi quod de iure poteſt. & ꝙ
iſta temeraria & abuſiua cautela, qua hodie principes vtūtur in
ſuis reſcriptis, deberet in totum eradicari ab aula, nec ita in vſu
frequentari ſecundum eum. Alibi ſcribit idem Bald. in c. 1. de
feudo March. ꝙ princeps auferens ius alterius de poteſtate abſo
luta ſine culpa, dicitur tyrannus, quia plenitudo poteſtatis non
tribuit aliquid iniquum: quod dictū refert & ſequitur Curt. ſe-
nior in conſ. 16. col. 9. in fi. in conſi. 35. col. 9. in fi. & in conſi. 78.
in princ. nam intelligi debet plenitudo poteſtatis etiam Papæ
aut Imperatoris, claue diſcretionis non errante. gl. 1. in c. quāto,
de iureiu. & in c. non eſt. de voto. facit text. in c. manet. 23. q. 3.
refert Bal. in conſ. 233. col. 8. poſt med. lib. 2. Et quando princeps
iniuſte agit, ſemen eius nō durat ſuper terram, quinimmo pro-
pter iniuſtitias transferuntur regna de gente in gentem. Eccle-
ſia c. 10. Danielis c. 2. & c. Nabuchodonoſor. 23. q. 3. c. fin. de regi
bus. 23. q. fi. no. Old. in conſ. 69. col. 1. in fi. & de principibus ini
que agentibus loquitur propheta. pſal. 35. in fi. Ceciderunt qui
operantur iniquitatem. & pſal. 28. Vox domini confringentis
cedros. & pſal. 45. Inclinata ſunt regna. & alibi ſæpiſſime in ſa-
cra Scriptura. permittit tñ Deus iniuſtitias principum propter
ſcelera populorum. ideo Oſeas. c. 8. dicit Dabo regem in furore
meo. alibi ſcribit Cicero in primo officiorum ꝙ multi potentiā
leuem atque inopem arbitrantur ſine iniuria, vbi Cicero inſtar
veri theologi aperiſſime docet, non eſſe potentiam vbi iniuſte
ſe agitur. Ideo principes propheta admonet pſal. 2. Et nunc re-
ges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, apprehendite di
ſciplinam, ne quando iraſcatur dñs & pereatis de via iuſta, cum
exarſerit in breui ira ei⁹. & pſal. 104. Vt erudiret principes eius
ſicut ſemetipſum, & ſemen eius prudentiam doceret. ¶ Ad clau
ſulam, Nō obſtantib. rñdeo eodē modo quo reſponſum eſt circa
clauſulā, Ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis, nā etiā
clauſula de plenitudine poteſtatis habet vim clauſulæ nō obſtā
tibus. Bal. in l. fi. poſt prin. C. ſenten. reſcin. non poſ. arg. c. cum
acceſſiſſent, de conſti. Aret. in conſ. 15. col. pe. verſi. nō obſtat ꝙ
ſit clauſula. Soc. in d. conſi. 120. col. 6. lib. 3. & in conſ. 47. col. 4.
vbi etiam idē dicit de clauſula ex certa ſcientia. immo. clauſula
de plenitudine poteſtatis ſuperat clauſulas motu proprio, ex cer
ta ſcientia, & non obſtantibus, quia tanquam genus virtualiter
continet ſub ſe plenitud. poteſtatis oēs alias clauſulas. Curt. ſe-
nior in conſi. 66. col. 11. poſt med. vbi dicit ita colligi ex dictis
Bal. ī l. eos, in prin. C. de appel. & Panor. in c. ad hæc, de reſcrip.
Itaq; ſi clauſula de plenitudine poteſtatis quæ eſt fortior, nō ob
ſtat, quantominus nocebunt aliæ clauſulæ non æquē efficaces?
¶ Secundo poſſet reſpondere, ꝙ cum priuilegia & conceſſiones
hominū Brigæ habent clauſulam derogatoriam ad ſequentes
conceſſiones, non ſufficit clauſula non obſtantibus etiam ſpecia
lis, ſed neceſſaria videtur derogatio ſingularis ſecūdū meliorū
opinionem, quos Dec. refert. in cōſi. 165. col. fi. & in conſi. 163.
col. pe. ad fi. vbi teſtatur hanc eſſe magis cōem opi. Iſta tamē re
ſponſio non videtur tuta, quia opi. cōmunis eſt in cōtrarium ꝙ
ſufficiat derogatio ſpecialis, licet ſingulariter & in indiuiduo nō
fiat mentio de verbis derogatorijs, vt no. cano. in c. nonnulli. de
reſcript. & in c. 2. de dolo & contum. Bar. in conſ. 21. vt dicit &
aſſeruit Oldr. in conſi. 118. Bonæ memoriæ. & in conſ. 322. At-
tento themate. Pau. de Caſt. in conſ. 3. Quoniā additione, col. 2.
poſt med. vbi pulchrè loquitur in conſ. 206. In facto præſenti,
in conſ. 273. Paſſus iſte dubitabilis videtur. col. 1. in conſ. 284.
In facto præſenti ponam primo concluſionem. col. 1. lib. 1. in
conſ. 125. Dubitatur primo, col. 2. in 2. dubio, & in conſil. 408.
Dubitatur an per dicta verba, lib. 2. Bald. in conſil. 280. Quæ-
ſtio mouetur. lib. 4. Alexand. in conſ. 7. col. 2. lib. 4. in conſ. 187.
col. pe. & fi. lib. 5. in conſ. 111. col. pe. & in conſ. 155. col. 2. li. 6.
Soc. in conſ. 47. col. 6. & col. fi. lib. 4. vbi atteſtatur hanc eſſe cō-
munem opi. & idem Soc in l. ſi mihi. & tibi. §. in legatis col. 3.
in fi. verſi. ex quibus patet vera ſolutio. ff. de lega. 1. hāc etiā opi.
dicit eſſe magis communem Cor. in conſ. 185. col. 2. lib. 2. & in
conſ. 67. col. pe. lib. 3. Dec. ſibi contrarius in conſ. 10. col. 3. & in
conſ. 475. col. 2. poſt med. verſ. quarto reſpondetur. dixi late in
conſ. 126. Tertio igitur reſpondeo ꝙ vbi agitur de graui præiu
dicio non videtur ſufficere clauſula non obſtantibus ſpecialis,
ſed ſingularis requiratur, & hoc caſu procedat opinio quam
Dec. dicit eſſe magis communem: ita Ang. in conſ. 365. Quæ-
dam domina. col. 1. ad fi. verſ. credo autē. Alc. in cōſ. 134. col. 3.
verſi. pro hoc etiam, li. 1. in conſ. 187. col. pe. verſi. & ꝙ regulari-
ter lib. 5. & in conſ. 121. col. 3. verſ. & confirmo lib. 6. Dec. in
conſ. 55. col. 3. ſed certe licet agatur de graui præiudicio, ſatis
videtur ꝙ conſtet de mente derogantis, & operatur clauſula
non obſtantibus, etiam vbi agitur de notabili præiudicio tertij.
Ioan. Andr. & doct. in ca. 1. de excep. prael. lib. 6. Bart. & do-
cto. in l. fin. C. ſi contra ius vel vtil. publ. Curt. ſenior in d.
conſil. 66. colum. 9. in fin. ¶ Quarto reſpondeo, quòd ex quo
princeps non fuit informatus de præmiſſis conuentionibus &
toties confirmatis, non operatur talis clauſula non obſtanti-
bus quantumque prægnans. Archid. in cap. 1. de conſti. lib. 6.
per no. in c. ex parte 2. de offic. deleg. ſequitur Alexan. in conſil.

151. Viſo puncto.col.3.lib.4 Curt.ſenior in conſ.35.col.3.in fi. & col.10.in prin.verſ.octauo me mouet. Soc.in conſ.41. col. 3. lib. 3. quæ reſponſio referri etiam poteſt ad clauſulam ex certa ſcientia, quæ non operatur in his quæ ſunt facti, de quibus non apparet principem informatum fuiſſe. Bal.in d. l.fi.col pen. C. ſent.reſcin.non poſſ. Ale.in conſ.122. Viſo puncto col.fi. lib. 4. & in conſi. 54.col.pe.lib.5.hoc etiam caſu nõ operatur clauſula de plenitudine poteſtatis. Soc.in d.conſ.120. col.6.verſ.reſpondetur.etiam lib.3.Dec.in conſ.198.col.pe.ad fi. Brun. Aſten. in conſ.87.col.5. ¶ Præmiſſæ etiam clauſulæ non operantur quãdo princeps aliquid concedit ſine cauſæ cognitione parte non monita, & principe ipſo certiore non facto de omnibus. Barba. inter conſi.d.Ale.in conſ.123.Scripſis eccleſiaſticus col. 7.lib.4. vbi dicit ita fuiſſe obtentum in ciuitate Ferrariæ. not. etiã Soc. in d.cõſi.164.verſ.ſed ad iſta dicta lib. 2.allegat gl.& doc.in c. 1. de ætate & quali. Roc.deciſ.230.Papa confirmari. & alios doc.de quibus per eum ibi. ¶ Idem ſequitur Dec.in conſ.373. col. pe. ad fin conſ.528.col.fi.& in cõſ.544.col.pe & in cõſ.606. col.4 Curtius iunior in conſ.145 col.4.& in cõſ.170.col.7.poſt med. & profecto eſſet abſurdum ꝙ iſtæ clauſulæ ita leuiter operarentur in grauiſſimum alterius præiudicium matura deliberatione non habita, & vt dicitur, fuerunt appoſitæ ex conſilio domini emptoris, qui vt doctor eſt non obſcurus, ita rei ſuæ ſtudioſe & accurate cõſuluit. tamen ex hoc non arguitur principem intellexiſſe ad integrum totius rei veritatem. ¶ Quinto reſpondeo ꝙ clauſula Non obſtantibus, non derogat diſpoſitioni firmatæ cõſenſu partium.c.cæterum,in fin.de reſcrip.gl.in cle. dudũ. §. pe.in verbo pacta, de ſepul. Anch.in conſ.50. Viſo prædicto pũcto.col.2.verſ.& per hoc nõ obſtat.Dec.in conſ.198.col.2.poſt med.a fortiori igitur non derogabit diſpoſitioni confirmatæ cõſenſu ipſius principis & eius anteceſſorum cum quibus conuentiones initæ ſunt, maximè quia vt ſupra dixi, interuenit iuramẽtum ipſius principis, cui non nocet clauſula derogatoria, per q̃ derogatum non cenſetur actui iurato. capitulo cum aliquibus, de reſcrip.lib.6.gl.1.in capitulo cõſtitutus, de reſcrip. vbi Dec. col. 4.gl.in c.cum non deceat gl.fi. de elec.lib. 6. quam pro ſingul.no. Ang.l.5.§.quæ onerandi.ff.quare actio non da.no.Geminia.in conſi.65.col.fi. Iaſ.in l.ſi mihi & ibi.§.in legatis, in tertio no.ff.de leg.1.Quod tamen intellige vt per Geminianum in conſ.83.col. 2. vbi ꝙ hoc procedit quando quis ſeparatim iurat ſuper cõtentis in diſpoſitione, puta promitto ſoluere tale quid, & hoc iuro: ſecus quando iuratur ſimpliciter aliter non ſpecificando particularitates contentas in diſpoſitione, quia tunc remota diſpoſitione cenſetur remotum iuramentum. quæ tamen intelligentia videtur dura, cum ratio diuerſitatis reddi poſſe nõ videtur. ¶ Sexto reſpondeo ꝙ clauſula derogatoria non operatur contra pacta & priuilegia hominum Brigæ tam ſæpe confirmata gl.in d.clem.dudum & in d.c.cum non deceat.Ale. in cõſ. 155.col.pe. verſ.accedit in conſ.195.col.pe.lib.2. in conſ. 152. Viſo puncto.col. 2.lib.4.& in conſ.30.lib.5.¶ Septimo reſpondeo, ꝙ hic ſunt plura obſtantia, videlicet pacta, iuramenta, confirmationes, priuilegium clauſum in corpore iuris, per qđ ſubditi inuiti alienari non poſſunt, & alia priuilegia ipſorum principum: ideo clauſula derogatoria non operatur niſi derogetur in ſpecie omnibus obſtantibus.Bal.in l.1.col.pen. C.de furtis. & in l. 1.C.de ſeruitu.Pau.de Caſt.in l.humanum, in primo no. C.de legib.& in l. fin.C.ſi contra ius vel vtil.pub.Iaſ.in l.fi.col.7.ff.de conſti.prin. Dec.in conſ.605.col.5.in ſeptimo dubio, Curt.iunior in conſ. 1.col.pen.¶ Ad clauſulam Motu proprio, poſſunt accommodari omnes reſponſiones datæ ad alias clauſulas, nam ſi princeps de plenitudine poteſtatis non poteſt tollere ſine cauſa ius competens de iure gentium, fruſtra tractamus an aliquid agat motu proprio vel ad poſtulationẽ partis, quia ſublato antecedenti tolluntur conſequentia. l. ſed & hæ. §. præter. ff. de procur.l.ſi homo mortuus, vbi Iaſ.ff. de ver. obli. Bal. in l. conuenticulam, col.3.C.de Epi.& cle.& in c.cum ex officij, de præſcrip. ¶ Secundo reſpondeo, ꝙ in alienatione facta per principem ipſi domino Georgio de loco Brigæ etiam motu proprio, non cenſetur derogatum iuribus ipſorum hominum, ſed ſolum iuribus concedentis: quia clauſula motu proprio, non tollit ius alterius, vt no.in c.ſi motu proprio, de præben.lib.6.in c. 5. de filijs presby.eo.lib.glo.in clem. ſi Romanus, in verſi.validam, de præben. Hoſtien.& Ant.de But.in c.cauſam. el. 2. de teſti.Bal. in c.ad audientiam, de reſcript. Geminia. in conſ. 104. col. 2. poſt med.Iaſ.in l.ſi quis quemquam, in prin, col. 1.ff.ſi quis cautio.& in Auctén.quas actiones col.4.verſic. adde in materia.C. de ſacroſan.eccl. Dec.in c.fi.col.5.de cõſtitu.in c.ſuper eo.col. 1. de offic.deleg.in cõſi.33.col.fi.& in conſi.580.col.2. poſt med. ¶ Tertio reſpondeo, ꝙ non operatur clauſula motu proprio, quando reuocat princeps a ſe geſta: quia præſumitur circumuentus, adeo ꝙ contrarium probari non poteſt.l.prædia.C. de loca. prædi.ciuil. vel fiſcal.lib.11.aliàs eſt ſub rub.de diuer.prædi.vrba.& ruſt.vbi Bar. dicit not. ꝙ ſi princeps conceſſit rem primò vni, non poteſt alteri concedere etiam motu proprio, niſi dicat non obſtante conceſſione facta tali. tradit etiam Bal.in cõſ.327. Pridie enim cõſului.col.2.poſt prin.lib.1.per d.l. prædia. Idem no. Ale.in conſ.11.col.2.poſt med. verſic.5.accedat lib.6. Dec. in l.nemo poteſt mutare, circa fin.ff.de reg.iur. in conſ. 26. col. fi.in conſ.292.cir.fi.in conſ.580.col. 2. poſt med. in conſ. 588. col.pe.poſt med.& in conſ.689.col.fi. ſed hic reuocat princeps a ſe geſta ideſt conuentiones prædeceſſorum ab eo confirmatas mediante pecunia. ¶ Poſtremo ad multiplicationem iſtarum clauſularum reſponderi poteſt, ꝙ quo plures clauſulæ in reſcripto ponuntur contra iuſtitiam partis, eò ſunt expreſſiores maioris delicti, ita Bal.in d.conſil.345.col. 2. lib. 1. ¶ Ad tertium de conſuetudine reſpondeo, ꝙ conſuetudo eſt quid facti, ideo probari debet.l.in bello.§.factæ.ff. de capti.l.præſcriptione, vbi gl.C.ſi contra ius vel vtili.pub.Bar.in l.omnes populi, circa fi. ff.de iuſti.& iure & in l.de quibus, in fi. ff. de legi. Bal. in conſil.269. Quidam nomine.col. 2.circa med.lib. 1. ¶ Secundo reſpondeo, ꝙ adhuc non ſufficeret probare conſuetudinem generalem alienandi loca principatus, ſed eſſet neceſſe probare conſuetudinem ſpecialem & particularem, ideſt ꝙ eſt princeps in conſuetudine alienandi loca de dominio, non obſtãtibus quibuſcunque conuentionibus, confirmationibus, iuramẽtis & priuilegijs: quia nõ ſequitur, princeps conſueuit alienare multa loca de eius dominio, ergo hõmines illorum locorum habeant cõuentiones & pacta iurata & confirmata cum ipſo principe. l.nõ. hoc.C.vnde legi.& in terminis cõſuetudinis ita not.d. Baptiſta de ſancto Blaſio inter conſi.Bruni in conſi.66. col. 2. poſt med. facit quod ſcribit Anch. in conſ. 339. Pro maiori intelligentia col.5.verſ.ad ſecundam rationem. vbi ſi quis velit probare conſuetudinem eſſe ꝙ fœminæ excluduntur a maſculis a ſucceſſionibus, debet probari ꝙ fuerint excluſæ tanquam ex cauſa conſuetudinis: quia non ſequitur, fœminæ fuerunt excluſæ a ſucceſſionibus propter maſculos, ergo fuerint excluſæ ex cauſa conſuetudinis, cum excludi potuerint ob aliam cauſam puta excluſione teſtamentaria. Eodem modo potuit princeps alienaſſe aliqua loca ob aliam cauſam quàm conſuetudinis, quia forte ſubditi cõtradixerunt, vel quia non erat tanta ratio prohibitionis in alijs ſubditis quanta in hominibus Brigæ. ¶ Facit quod ſcribit Ale.in conſ.113.lib.1.in conſ. 108.ad fi.lib.2.& in conſ.75.col.4.lib.4. Iaſ.in l.qui in aliena.in prin.col.fi.ver.eam etiã tenet. ff. de acqui.hære. vbi ſi quis alleget aliquam cauſam præſtationis longi tẽporis, vt aliud cogat præſtandum in futurum, debet probare præſtationes factas fuiſſe tanquam ob cauſam allegatã, quia nõ ſequiť factæ præſtationes longo tẽpore, ergo factæ ſunt ob cauſam allegatã. ¶ Albi ſcribit Dec.Neapol.dec.246.ꝙ ſi mulier alleget ſe contraxiſſe ꝑ metũ mariti & probet ſe fuiſſe a marito verberatã, non ſufficit talis probatio niſi probet ꝙ fuit verberata ob eam cauſam illius cõtractus cũ potuerit verberari ob aliã cauſam: qđ dictum tñ mihi non placet. ¶ Tertio reſpondeo, ꝙ ad inducendũ conſuetudinẽ alienandi loca inuitis ſubditis, requiritur cõtradictio ſaltẽ extraiudicialis ipſorũ ſubditorũ, & ꝙ non obſtante tali contradictione fuerit deuentum ad alienationẽ, quia potuit fieri alienatio volentibus ſubditis, quo caſu non inducta eſſe conſuetudo alienandi ſubditis inuitis. Ita in ſimili conſuetudine arguit & tradit Cy.poſt Pet.in l. 2.C. quæ ſit lõga cõſuetu. ſequiť Ale.in conſ.173.col. 2.poſt med. ver.rurſus etiã non conſtat.lib.6.agitur.n.hic de conſuetudine negatiua ꝙ ſubditi non poſſint contradicere alienationi ipſorũ: ſed talis cõſuetudo negatiua induci non poteſt niſi fuerit obſeruatã contra eorũ contradictionem. ¶ ad idem. magis in terminis adduco quod ſcribit Old.in conſ.337. Perlectis, vbi ꝙ conſuetudo diuidendi feudũ comitatus inter vaſallos volentes & conſentientes non habet locum cum aliquibus ex eis contradicentibus. ſequitur Alex. in conſ.6. lib.5.eodem modo conſuetudo alienandi ſubditos non contradicẽtes extendi non debet ad caſum quo ſubditi contradicerẽt. ¶ Quarto reſpondeo, ꝙ iſta conſuetudo eſt odioſa & contra ius commune, ideo ſtricte debet interpretari & reſtringi ad ea

leea quę princeps cõſueuit alienare. l. r. §. ſi quis hoc interdicto, vbi Bar. ff. de itr. actuq; priua. Aret. in coſil. 44 colum. 2. & in conſi. 133. col. 3. Ale. in coſi. 6. lib. 5. Iaſ. in l. de quibus, col. 14. ff. de legib. Dec. in conſi. 389. col. pe. ad fi. & alibi ſæpe Doc. ¶ Ad quartum reſpondeo, quòd prohibita alienatione in ſpecie regulariter cēſetur prohibita ſub vniuerſitate. l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verb. ob l peto. § frater & l. codicil. §. matre. ff. de leg. 2. l. 1. vbi Alex. in 2. no. ff. de offi. eius. Rota deciſ. 849. Epiſcopus, in antiq. Fely. in c. ſi quis cõtra, col. fi. verſic. ſextò, de foro competē. facit reg. iur. q generalis diſpoſitio nō cõprehendit caſus prohibitos l. q̃q̃. ff. de lec. nup. Bar. in l. ſi quis ſub conditione, in fi. ff. de cond inſt. Bald. in l. fi. §. in cõputatione. C. de iure delibe. ¶ Non obſtat q multa poſſunt alienari cū vniuerſitate, quæ in ſpecie alienari non poſſunt: quia illud procedit in aliquibus caſibus ſpecialibus, vt ī d. l. quadā. ff. de acq. rer. dom. in c. 1. de iure patro. lib. 6. qui caſus ſpeciales ad conſequentiā trahi non debent. l. ius ſingulare, & l. quod verò cõtra. ff. de legi. reg. ea quæ, de reg. iur. lib. 6. ¶ Non obſtat authoritas Ale. in d. conſ. 25. lib. 5. quia regula iuris eſt contra eum. Et ſufficit habere regulam iuris pro ſe. Bar in l. quoties. ff. ſi quis cau. & in l. 2. in prin. col. 1. ff. ſi quis in ius voca. non ierit, cū ſimil. quæ Iaſ. no. in l. qui ſe patris, col. 16. C. vnd. lib. Dec. in c. cum ad ea, co. 1. de reſcrip. & in ſpecie d. Alex. reprobat Ripa lib. 2. reſpōſorū de reſcrip. c. 25. ¶ Secundò reſpondeo q deciſio domini Ale. poſſet procedere quando princeps alienaret vniuerſum principatum, nam tunc diceretur alienatio vniuerſalis ſecus: quando alienat vnum locum tantum, quia tunc vniuerſalis dici non poteſt. arg. tex. in c. ſicut nonnulli. 1 q 1. gl. in c. paſtoralis, de dona. Aret. in conſi. 54. Periculoſum. col. 7 verſ. ex præmiſsis apparet. & in conſi 55. in tertio dub. Iaſ. in l. 1. col. 21. verſi. in vltima parte gl. ff. de off. eius Et iſtud patet ad ſenſum, nam ſi princeps alienat aliquam villā tantùm, nulla ratione dici poteſt alienatio vniuerſalis, ſed particularis tātum illius villę: aliàs fieret abſurdum, q ſi quis vendicat vnam eius grangiam cū omnibus bonis quæ in ea ſunt, diceretur omnia eius bona vniuerſaliter alienaſſe, quo quid abſurdius? ¶ Iſta tamen reſponſio non videtur tuta, quia vbi venditur villa aut caſtrum, dicitur vendi vniuerſitas. Bal. in conſi. 97. Proponitur quòd domini Vicarij. col. 1. in fi lib. 3. ſimiliter dicit Oldr. in conſi. 252. Ad quæſtionem. col. 2. q villa & caſtrum ſunt quædā, nomina vniuerſitatem deſignantia. Abb. etiam in cōſi. 3. col 18. q. 22. dicit quòd vbi venditur ciuitas vel comitatus, dicitur vendi vniuerſitas. ¶ Tertiò igitur reſpōdeo q etiam reſpectu ipſius loci Brigę illa alienatio vniuerſalis dici nō poteſt, ex quo retinuit princeps dominiū directum, Bal. in conſi. 327. col. 4. lib. 1. vbi quòd requiritur vt vendatur proprietas iuriſdictionis, ad hoc vt alienatio vniuerſalis dici poſit. ¶ Quartò & vltimò reſpondeo, q argumentum non procedit, quādo promiſsio aut prohibitio de non alienando. facta eſſet verbis prægnantibus & vniuerſalibus, prout hic, nā tunc alienatio fieri nō poteſt etiam cū vniuerſitate: ita pulchrè & ſingulariter limitat & declarat Bal. in conſi. 49. Dña Dynus. lib. 3. & iſta reſponſio ponit ſalcē ad radicem. ¶ Ad quintum reſpondeo, nō eſſe veriſimile principem neceſsitate laborare cum præſumatur ſemper ſoluendo eſſe, ſicut dicitur in fiſco & republica. l. 2 ff. de fun. dota. Iaſ. in l. ſciēdum, in prin. col. 5. verſi. 3. limita. ff qui ſatiſ. cogan. nam princeps poteſt imponere collectas & ſubſidia ad auferendas neceſsitates. Bal. in l. cū multa, in fi. C. de bo. quæ lib. Etenim collectæ ſunt de regalibus principis. c. 1. in tit. quæ ſint regalia. nam ciuitates imponunt collectas ex cauſa neceſsitatis. l. 1. §. pe. cū glo. in verb. pconſul. ff. qđ cuiuſq; vniuer. no. tradit in l. 4. in §. actor. ff. de re iudi. per Bal. in l. ēt. C. de exe. rei iu. a fortiori iſtud pmitteret princip. & ī ſpecie de principe, no. Bald. in l. 1. in fi. p illū tex. C. de op. lib. q dictū pro pulchro ſequit Iaſ in rep. l. admonendi. col. 8 1. ad fi. verſi. & q pulchrè. ff. de iur. iu. Addo Cy. in l. neminē C. de ſac ſan. ecc. vbi q pōt princeps in defectū proprij, cogere ſubditos ad mutuādū p bello, ſequitur Guido Papæ. q. 55 1. Igitur imputādum eſt principi, q neceſſitatis cauſā pcidere poterat, reg q poteſt facere. ff. de re. iu. Ale. in cōſi. 72. col. 3. ad fi. lib. 3. in conſil. 62. colum. 2. etr. me. lib. 6 & in conſi. 68. col. fi. li. 7. & in terminis neceſsitatis tradit idem Ale. in conſi. 72. Viſo proceſſu & omnibus actis, co. pe. uerſ. ex quo ergo domina Ioan lib. 5. ¶ Secūdò reſpōdeo, q vbi aliquid pmittitur ob cauſam neceſsitatis, multa requiruntur anteq̃ fieri illud poſsit. Primò q neceſsitas ſit euidēs. Secūdo, diſponēti ſit in cū modū pmiſſa poteſtas. Tertiò q in cauſā neceſſariā non ſit ſuperflua quātitas. Quartò q reſpectu loci & tēporis immineat opportunitas. Quintò q ceſſet oīs fraus. Bal. in conſi. 330. Præmitien. eſt ad euidentiam, q ordo. col. 2. lib. 1. quæ requiſita non videntur hic cõcurrere. ¶ Ex quibus infertur q iſta cauſa neceſsitatis in principe nō eſt veriſimilis, quo caſu vbi agitur de tollendo ius quæſitū de iuregen. non præſumitur cauſa in principe, nec creditur eius aſſertioni. Imo. poſt Ant. de Bur. in c. nam concupiſcentiam, col. 2. de cōſti. Soc. in d. conſi. 266. col. 19. uerſi. aliquādo & ſecundo. lib. 2. & in d. conſil. 120. col. 7. uerſi. aliquādo & tertio. lib. 3. Iaſ. in l. ſi teſtamentū, col. 2. verſi. 2. intellige. C. de teſt. In quibus locis traditur cauſam in principe nō præſumi, vbi agitur de tollendo ius quęſitum de iuregentium, quando nulla veriſimilis poteſt imaginari. Quinimmo Iaſ. in d. l. teſta. & in l. quominus, in 3. not. ff. de flum. in cōſ. 233. col. fin. lib. 2. indiſtincte videtur uelle q cauſa in principe non præſumatur ubi agitur de tollendo ius quæſitum de iuregētiū, ſed q princeps teneat cauſā probare quę ſit veriſimilis. idē vult Dec. in d. c. quæ in eccleſiarum, col 12. ubi vult q qū princeps aliquid facit contra naturalē rationem ex cauſa, illa nō præſumat, ſed eius ueritas & iuſtitia probāda ſit: & hoc clarius noluit idē Dec. in cōſ. 602. col. 3. & 4. & in cōſ. 606. col. 3. Goza. in conſi. 26. col. 7. circa med. Et facit ratio, quia ſi tunc præſumeretur cauſa in principe, ſequeretur correctio cōis concluſionis, q ſemper poſsit princeps tollere ius quæſitū de iuregentiū præſumēdo in eo cauſam, cum ex cauſa illud tollere poſsit, vt ſupra probauimus. Idē etiam q Iaſ. & Dec. vult Soci. in l. Gallus. §. & quid ſi tm, col. 8. verſ. circa tertium. & de libe. & poſth. in conſi. 273. col. pe. lib. 2. & idē Soc. inter conſi. Curtij ſenioris in con. 20. col. 6. in fi. vbi vult q cauſa in principe non præſumatur, ſi agitur de derogando pactis & conuentionibus. Idem vltra Soc. vult Bald. in conſi. 336. Rex Romanorum. ad fi. lib. 2. Abb. in conſi. 3. col. pen. q. 27. lib. 2. Curt. ſenior in conſi. 50. col. 71. ver. 2. concluſio. & colum. 72. & in conſil. 74. colum. 27. circa med. verſ. ſubiiciens dominus Antonius, quicquid aliter tenuerit i. ē Cur. ſibi contrarius in conſi. 66. col. 10. poſt med. Iaſ. ſibi cõtrarius in conſi. 127. col. 11. cir. med. lib. 2. Goza. ſibi contrarius in conſi. 5. col 6. in fi. ¶ Secundò reſpondeo, q ſuper iſta cauſa neceſsitatis non creditur aſſertioni principis: quia agitur de caſu valde præiudiciali, vt locus Brigæ de libero ſeruus fiat. Dec. in conſi. 198. col. pen. ad fi. verſ. itē & tertio dici poteſt. in cōſ. 220. circa fi. verſi. & ad hoc ſpecialiter facit, & in d. c. quæ in eccleſiarum, col. 12. verſ. non obſtat cle. 1. allegat Pau. de Caſt. & Areti. Sed vltra Dec. allego Cor. in conſi. 22. col. 3. lib. 3. ¶ Tertiò reſpondeo, q vbi Princeps procedit ſine cauſæ cognitione & parte non vocata, non creditur eius aſſertioni, nec cauſa in eo præſumitur. Abb. in c. cum olim, de re iud. & in c. 1. de cauſa poſſeſſionis & proprie. Cur ſen in conſi. 50. col. 7. in fin. Soc. in d. cōſ. 264. col. 4. verſi. ſoluitur etiam alio modo, in conſil. 266. col. 19. verſi. quinimmo ex quo Princeps. lib. 2. & in conſi. 27. colum. 3. ad fin. lib. 3. & idem Socin. inter conſ. Cur. ſenioris in conſi. 20. col. 4. in fi. Dec. in d. c. quæ in eccleſiarū, col. 13. Nam in his quæ ſunt de iuregentium, non poteſt Princeps præiudicare parti nō citatę, vt no. in dictis locis, & in l. vt vim. ff. de iuſt. & in. p d. clr. paſtoralis, de re iudi. Soci. in conſi. 59. col. 6. lib. 3. Dec. in c. cauſam quæ, in 3. not. de reſcrip. ¶ Quartò reſpondeo, q non præſumitur cauſa in Principe, nec ſtatur eius aſſertioni, quando procedit contra non ſubditum. Alex. in conſ. 11. col. 4. lib. 7. Soc. in d. conſi. 27 col. 2. lib. 3. ſed vt ſuprà oſtendimus communitas Brigæ non eſt ſimpliciter ſubdita, ſed cum quibuſdam pactis & cōuentionibus, in alijs autem dicitur libera. ¶ Quintò reſpondeo, q Principi non creditur ſuper cauſa alienationis, quando ſine illa cauſa alienare non poteſt. Andr. de Iſer. in c. 1. in fi. prin. quo tempore miles. Geminia. in conſi. 53. col. 3. circa med. verſ. vel 3. poſſet dici Cald. in conſi. 128. in princ. Alexan. in conſi. 224. col. 2. verſi. nec prædictis obſtat lib. 1. Cur. ſenior. in conſil. 49. col. pen. poſt med. in conſi. 50. col 70. circa fin. & colum. 72. in princ & in fi. illius colum. 72. Dec. in conſi. 420. col. 2 in fin. in conſ. 445. col. 11. in conſi. 564. colum. 2. & in conſi. 606. colum. tertia. Iaſon. in conſil. 86. 5 colum. 5. libr. 3. ¶ Sextò reſpondeo, quòd etiam ſi cauſa neceſsitatis probaretur, adhuc non ſufficeret, ex quo Princeps habet alia bona non ita prohibita alienari, de quibus neceſsitatibus ſuis poſsit ſubuenire. l. pater filium in prin. ff. de leg. 3. Soc. in conſi. l. col. 2. ad fi lib. 3. hinc videmus, quòd filius non poteſt detrahere legitimam in rebus prohibitis alienari. Soc. in conſil. 65. col. 4. lib. & in conſil.

134.col.1.lib.3. Crot.in rep.d.§.diui, col 4. ¶Ex quibus infero vnum correlarium ꝙ in his quæ non ſubiacent liberæ poteſtati principis, prout eſt ius quæſitum de iuregẽtium, princeps illud tollere non poteſt ſine cauſa, quæ reſpiciat vtilitatẽ publicam principaliter, aut interueniente conſenſu dñi ſeu eius cuius intereſt. nec iſto caſu pſumitur cã in principe, aut aſſertioni eius ſtetur, ſaltẽ vbi cauſa veriſimilis nulla imaginari põt. ¶Ad ſextũ reſpondeo, ꝙ immo nõ põt dici translatũ dominium in emptorem: Nam locus Brigæ prohibetur alienari ex conuentionibus factis cum ipſis principibus & ab eis confirmatis: ſed prohibitio principis de non alienando, impedit translationem dominij, arguendo de prohibitione legis ad prohibitionem principis: nam prohibitio legis de non alienando impedit translationẽ dominij, aut res quę.C.cõia de leg.no.in l.filiusfamilias in §. Diui.ff. de leg.1. nam prohibitio legis reddit actũ nullum, licẽt non procedat vlterius annullando.l.non dubiũ, & ibi no.C.de leg.ergo idẽ in prohibitione principis, quia habet vim legis. l.Cęſar.ff. de publica.l.donationes, & ibi Bar. C.de do.int.vir.& vxo Rurſus ſi prohibitio iudicis de non alienando impedit translationẽ dominij, qñ quid prohibet ex cã rationabili.l. ſi ſciens, vbi Bar. ff de cõtrah.emp. & idẽ Bar.in l.filiusfam.in §. Diui.in 5.q.vbi ẽt Iaſ.col.14.ff.de leg 1. a fortiori impeditur dominij trãslatio ex prohibitione principis vnde pendet iudicis poteſtas.l.quãto magis.ff.de iureiu.auth.multò magis.C.de ſac.ſan. eccl facit ratio. Nam ideo impeditur translatio dominii ex prohibitione facta in vltima voluntate, quia transfertur dominium ſine traditione.l.a Titio.ff.de fur. no.in d.§.Diui a fortiori põt impediri ne trãsferatur.l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur. ¶Iſta ratio eodẽ modo concludit in prohibitione principis, qui põt dominium transferre ẽt ſine traditione. nec eſt neceſſaria poſſeſsio facti Bal.in c.1.in prin.in.tit.q̃d fit inueſtitura. Ang. in l.officiũ, ad fi ff.de rei vend. Alex.in conſi.187 col.fin.lib.2. Iaſ.in l.quoties, col.2. C.de rei vend. Dec.in conſil.341.col.7. efficatius ẽt impeditur translatio dominij, qñ cum prohibitione principis concurrit prohibitio legis: quia tũc prohibetur dominii trãslatio ẽt in caſu aliàs permiſſo.§.ſanctiſsimas, in auth.de aliena & emphy. gl.in l.fi.in gl. magna ad fi. C.de reb.alie.non alienan. doc in d §.Diui.vbi Iaſ.col.3.in 2.limi.vbi inferunt ad alienationem vaſalorum actiuẽ & paſsiuẽ. Are.in conſi.22.col. 2.Soc.in conſ.75.col.2.lib.1.& alibi ſępe doc.Sed hic vltra prohibitionem principis, concurrit etiã prohibitio legis, per quam ſubditi inuiti non poſſunt alienari, vt ſuprà oſtendimus. Præterea illa difficultas, an prohibitio alienationis impediat trãſlationem dominij, vel non, ceſſat in caſu noſtro, quia homines Brigæ ſunt in ſua poſſeſsione ſeu quaſi prioris ſtatus & libertatis: militaret autem difficultas, ſi locus prohibitus alienari eſſet occupatus ab alio, & is in cuius fauorem prohibitio facta eſt, vellet vendicare. ſed cõmunitas Brigæ non vendicat, immo excipit excluſo emptore quem nunquã voluit admittere cautius agendo, ꝙ excipiendi ius permittitur vbi alias actio denegatur cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ.l.in venditione, cũ gl.ff. de acti.emp. Bar.in l.ſi tertius.§.ſi quis poſt.ff.de aqua plu. ar. Iaſ.in l. 2. col. 51.C.de iure emph. ¶Ad ſeptimũ & vltimũ reſpondeo, ꝙ illud procederet reſpectu ſucceſſoris alienãtis in feudo ꝓhibito alienari per legẽ; qui ſi velit reuocare rẽ alienatam in vita alienãtis, tenetur ſoluere pretiũ. ſed hic nõ agitur de reuocatione rei: quia cõmunitas Brigæ nõ intendit nec intendere poteſt locum Brigæ ad ſe pertinere, ſed tantũ excipit & opponit, ꝙ ipſe locus Brigæ alienari nõ potuit in præiudiciũ libertatis ipſius cõmunitatis & iuria quæſita tam de iuregentiũ, q̃ de iure ciuili, ꝙ ius princeps tollere non potuit ſine cauſa aliquo tẽpore per ſuprà no.latiſsimẽ: ideo cum caſus ſint diuerſi & ratio diuerſa, arguinõ poteſt de vno ad alterum. l.ſi maritus.C.de dona.inter vir & vxo.l.fi.ff.de calumnia l.Papinianus exuli.ff. de minor. nam in ſucceſſore agitur de iure quærendo, cõmunitas autẽ tractat de iure quæſito, quod tollitur difficilius.l.qui aũt, in prin.ff. de his quę in frau.cred.l. ſi ſponſus.§. ſi maritus il 2.ff.de dona. inter vir.& vxo.l. filius. & l.ſeruus.C.de pac. ¶Secundò reſpõdeo, ꝙ etiã ſi ageretur de reuocanda re alienata, adhuc poſſet reuocari in vita alienãtis, qñ prohibitus alienare eam alienaſſet ex cauſa voluntaria, aut ſi eſt cauſa neceſſaria, tñ neceſsitati ſuę aliunde prouidere potuiſſet q̃ per eiuſmodi alienationẽ. Alexã.in conſ. 23.col.fi.lib.1.Soc.in conſi.43.col.fi. & in conſi.57.col.2.lib.3. ſed vt ſuprà demoſtrauimus non poteſt imaginari cauſa neceſſitatis, cui princeps alio modo prouidere nõ potuiſſet, maximẽ quia alienauit pretio exiguo: quod nihil eſt ad principis neceſſitatẽ. ¶ Vidimus alienationẽ eſſe nullã ex defectu poteſtatis, ſed dico eã etiã eſſe nullã ex defectu voluntatis. & conſidero ꝙ in principe cadit probabilis ignorãtia ẽt in facto proprio ob multitudinẽ negociorũ. Bar. in l.quod iuſſit, in vl.q.ff.de re iud.Alex. in conſ. 215.col fi.lib. 2.& in l.peregre.ff.de acq.poſ. Cor.in cõſil.156.col.fi.lib.3. Iaſ.in l.ſi res, col.6.ff de leg.1.& in.§. ſi quis agẽs, in vlt.no.inſti.de actio. & alibi ſæpe doc. in tñ ꝙ ſi princeps reuocet eius cõceſſionẽ ẽt motu proprio, præſumitur illud feciſſe tanq̃ circũuẽtus & ignorans cõceſſionis vt cõtrariũ probari nõ poſſit. Bal.ĩ cõſ.279. Pridie.n.cõſului.lib.3. Dec. in reg. nemo põt mutare.ff.de reg.iur.& in cõſ 292.ad fi.& in cõſ.588. col.pe.poſt med.& dictum eſt ſupra rñdendo ad clauſulã Motu proprio. facit tex.in cle. 1.de offi. ord. vbi facilius pſumitur deceptus princeps q̃ ordinarius. Dec.in conſ. 224.circa fi. qđ maximẽ obtinet ex lapſu lõgi tp̃is decẽ annorũ, ꝑ no.ĩ l 1.C.de ſer. fugi. quinimmo inducit obliuio ex lapſu breuioris tẽporis decẽ annorũ pro arbitrio iudicis.gl.in l.furtũ.§.fi.ff. de vſucap.q̃ pro notabili & cõiter approbata allegat Soc.in conſ. 2. col. 3. verſ. præterea inter primũ.lib. 3. vbi ſubdit iſtud maximẽ procedere ex qualitate perſonarũ, quia facilius præſumitur obliuio in muliere q̃ in maſculo, a fortiori præſumitur obliuio in principe negociorũ grauato, ſed princeps præſumit ignoraſſe iura tã efficacia, & adeò antiqua cõmunitatis Brigæ, ideo illis nõ cẽſetur voluiſſe derogare. Nec illo caſu operant illę clauſulæ Ex certa ſciẽtia, De plenitudine poteſtatis, Motu ꝓprio, & nõ obſtãtibus, vt ſuprà latẽ probauimus. ideo Bal. in c.ad aures, de reſc. dicit ꝙ licet princeps aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, intẽtio tñ ſua nõ videt fuiſſe vt tertius grauaret aut iniuriã acciperet. qđ dictũ refert & ſequit Iaſ in l.ex facto, col.2.ff.de vulg.nam volũtas principis talis fuiſſe præſumit, qualis de iure eſſe debet, & qualẽ eſſe præſcribit lex ſcripta, & tõ naturalis. Bal. ĩ c.5.col.2. apud quos cõtro.inue.ter.in c.licet, de offic.ordi.& in d.l.ex facto, per illũ tex.vbi etiã Iaſ.in 4.no. ¶ Et ſi dicas, hoc modo illæ clauſulæ ex certa ſciẽtia, de plenitudine poteſtatis & aliæ nihil operabunt. reſpondeo, ꝙ potius tollerat vt illæ clauſulæ nihil operentur, q̃ vt dicamus voluiſſe principẽ iuri tertij derogare. gl.Bar.& doc.in l.fi.§.in cõporatione, in gl.magna ad fi.C. de iure deli. Cor.in cõſ.175.col.2.poſt med.lib.3.Iaſ.in l.cauſas col. fi.C.de tranſac.& in l.properandũ.§.ſin autẽ alterutra.C.de iud. Dec. in conſ.37.col.3.verſ. præterea etiam ſi ſtatutũ. Alibi ſcribit Soc.in cõſ.51.col.4.ad fi.lib.3. ꝙ potius toleratur ſuperfluitas quàm vt ſequatur aliquod abſurdum. ſed quid abſurdius q̃ illud, præſumere voluiſſe principem ius tertij tollere & iniuriã ſeu iniuſtitiam facere, vnde iura naſci debent? l. meminerint. C. vnde vi. Nec in dubio præſumit princeps voluiſſe reuocare a ſe geſta, immo in dubio fit generaliter interpretatio ꝙ actus reuocatus non cenſeatur. Feder.de Senis in conſ. 233. Caſus talis, monaſterijs, col.fi. Alex.in conſ. 157.col.1.lib.7.Dec. in conſ. 168. col. 2. Deniq; in dubio videtur pronunciandum in fauorem cõmunitatis Brigæ quæ tractat de libertate tuenda, cuius cauſa eſt pluſquam fauorabilis.reg. libertas.ff.de re.iur. & ita de iure reſpondeo iuſſus conſilium præſtare ex mandato ipſius Illuſtriſſimi domini per literas ſigillo Cancellariæ ſignatas. in eadem cauſa conſuluit pro communitate Brigæ Magnificus vir Antonius de la Ripa ex Vigono, dominus Famulaſchi & condominus Fenilij doctor magnæ conſcientiæ & doctrinæ, deinde fuit cauſa publice diſputa coram illuſtri & ſupremo Senatu per nos aduocatos, tandem princeps illuſtriſsimus iuſtitiæ amans & ſtudioſos homines Brigæ eorũ libertati reſtituit præmiſſa alienatione ad irritum reuocata ad relationem illuſtris & magnifici viri domini Nicolai Balbi pſidis ingenio acerrimo & ſpiritu ſublimi. A quo ipſo doctoratus noſtri inſignia accepimus die 9. Septembris. 1528. in aula Archiepiſcopatus Taurini. In qua ipſa etiam ciuitate præſens conſilium redditum eſt die 14. Martij. 1535.

Aymo Crouetta a Sauiliano Iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Ceſsio non tenet contra formam ſtatuti: & ceſſante iuramento actus renunciari non poteſt iuri prohibitiuo & annullatiuo.*

2 *Forenſes dicuntur perſonæ odioſę.*

3 *Tantum operatur iuramentum, quantum habet de conſenſu, & non vltra.*

4 *Præteritio reddit teſtamentum nullũ, licẽt præteritus de nullita*

te nihil dicat.

5 *Quādo grauamen eſt purum in teſtamento, detrahitur legitima.*

6 *Renunciatio limitata ad vnam cauſam, ad aliā nō extenditur.*

7 *Renunciatio non nocet non exiſtente aut ſuccedente perſona cuius contemplatione facta eſt.*

8 *Renunciatio facta de bonis auiæ paternæ viuentis, ipſa auia abſente, non nocet.*

CONSILIVM CCXLII.

¶ Pro ſpect. Domino Ludouico Fiora ex Sauiliano. I. V. Doctore contra Franciſcum Graſſi de eodem loco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Duo videnda ſunt pricipaliter ī cauſa Spec. domini Ludouici Fiora. I. V. doc. ex Sauiliano affinis mei, & rei conuenti contra Franciſcum Graſſi agentem ceſſionario nomine Gulielmi Fabri de Racouiſio.
¶ Primò, quia dictus Fabri tanq̄ hæres inſtitutus ab Anna Garrete eiꝰ vxore habēte liberos, ſeu nepotē & neptes ex primo matrimonio, & ex Antonio filio præmortuo, ceſſit iura ſibi cōpetētia ī hæreditate dictæ Antoniæ ipſi Frāciſco Graſſi actori, ī qua hæreditate reperitur nomē debitoris ipſius dn̄i Ludouici Fioræ cōuenti, an ceſſio eiuſmodi teneat ſtāte ſtatuto Sauiliani p̄ qđ prohibētur forēſes cedere eorū iura alicui de Sauiliano contra hoīes ipſius loci cū clauſula decreti irritatiua aliorū ceſſionū.
¶ Secūdò principaliter videodū eſt, an teneat inſtitutio facta de dicto Fabri cedēte & ſecūdo marito ipſius Annæ teſtatricis, prę teritis Carolo nepote, Anna & Ioanna neptibus ex dicto Antonio filio p̄defuncto: cōſequēter ao dictus Fabri cedere, & trāsferre potuerit dicta iura hæreditaria ī ipſū Graſſi. Circa primū dubiū, videreẗ dicēdū prima frōte, ceſſionē prædictā tenere, nō obſtāte ſtatuto Sauiliani, q̄a illud ſtatutū vr̄ editū in fauorē Sauilianēſium principaliter, ne moleſtari poſſint p̄ ceſſiones forēſiū, ideo cū principalis cauſa ſtatuti fuerit fauor Sauilianēſiū ſtatutū ipſum diciẗ fauorabile. l. qui exceptionē, in princ. ff. de cōd. indebi. Rurſus, q̄ſi p̄ſona cōtra quā quid ſtatuitur, non videẗ digna aliquo odio, nec aliquid admiſit cur in eius odiū ſtatui q̄d debeat, ſtatutū illud odioſum dici nō debet ceſſante cauſa odij. dicta. l. qui exceptionem, & l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pet. ita Bal. in conſ. 474. Circa. q. col. 2. cir. med. lib. 5. Paul. de Caſtr. in conſ. 11 1. Viſis & ponderatis. col. 2. cir. med. lib. 1. Alex. in conſil. 41. col. fin. lib. 5. quod eſt repetitum in conſ. 1 16. lib. 6. Sed forenſes nihil dicuntur indignum admiſiſſe aut deliquiſſe, cur aduerſus eos ſtatui quid deberet, ideo tali ſtatutum Sauiliani prohibens vt ne forenſis actionem cedat contra Sauilianenſem, nō videtur factum in odiū forēſium, ſed principaliter in fauorē & cōmodum Sauilianenſium, ob id tali ſtatuto potuit renūciari p̄ ipſum dominū Ludouicum Fioram debitorem ceſſum in laudo inter ipſas partes prolato. l. pe. C. de pactis cum ſimi. Quod ſine dubio videtur procedere ſtante iuramento ipſius Fioræ: quia cū iuramento poteſt renunciari iuri prohibitiuo, c. quamuis, de pactis lib. 6. vbi pactum de non ſuccedendo firmatur iuramēto, & tamen illud de iure prohibetur. l. pactū quod dotali. C. de colla. ſimiliter donatio inter coniuges prohibita eſt, toto titu. ff. & C. de donat. inter virū & vxorem, & tamen firmatur iuramento, vt habetur per doct. in c. cùm contingat, de iureiur. & per Moder. in l. pacta quæ contra. C. de pactis. Similiter pactū. l. cōmiſſoriæ reprobatur in pignoribus, vt habetur in l. quamuis, aliàs in l. Callipodius. ff. de ſolutio. & tamen illud firmatur iuramēto, ca. ſignificāte, de pignor. Et q̄ iuri prohibitiuo & annullatiuo actꝰ poſſit renunciari cum iuramento, tradit Alex. in l. ſi cōſtante. §. quoties. ff. ſolut. matrim. Aret. in conſ. 52. Diligenter, in ſecundo dub. Cor. in conſ. 287. lib. 4. late Soc. in cōſ. 77. lib. 1. vbi Soc. fortius probat renunciari poſſe iuri prohibitiuo, licèt talis prohibitio fiat in odium committentiū fraudem, modò de tali fraude non appareat, prout in donatione excedente aureos quingentos, quæ fieri non poteſt citra ſolemnitatem inſinuationis. l. ſancimus. C. de dona. tamen renunciari poteſt illi legi prohibitiuæ cum iuramento. Similiter pactum. l. commiſſoriæ reprobatur in pignoribus odio fœneratorum & fraudes committentium, & tamen tale pactum firmatur iuramento, dicto ca. ſignificante, de pignor. & ita etiam conſiderat Ale. in d. l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſolu. matrim. ſimiliter prohibitio. l. de his. ff. de tranſac. facta videtur in odium committentium fraudes & inducentium hæredes aut legatarios inſcios iurium ſuorum ad tranſigendum non viſis & cognitis verbis teſtamenti, & tamen tali prohibitioni renunciari poteſt cum iuramento, vt per Mod. in d. l. de his, col. pe. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium
3 puto de iure verius, q̄ immo illa † ceſſio non teneat contra formā ſtatuti. l. non dubiū. C. de legibus. nam ceſſante iuramēto clarū eſt q̄ iuri prohibitiuo & annullatiuo actus renunciari nō pōt licèt reſpiciat prohibitio cōmodum renunciantis, gl. in l. 1. in fi. gl. magnę. C. ne fideiu. do. dētur. Cyn. Iac. But. & Bar. in aut. ſi qua mulier. C. ad Vellei. Bald. in l. antiq. §. ſi. C. eo. tit. & in cōſil. 382. Pro parte, circa ſi. lib. 3 & in conſ. 233. Renūciatio lib. 4 Ale. in conſ. 41. col. ſi. cir. med. lib. 5. repeti. in conſ. 116 lib. 6. in quo conſ. 41. Ale. loquitur multum in terminis noſtris quando prohibetur ciuis fideiubere pro forenſi: & ſic loquitur in ſtatuto contra forenſes contra quos etiam loquitur ſtatutum Sauiliani. & in tali ſtatuto quòd ciuis non poſſit fideiubere pro forenſi q̄ ei renunciari non poſſit, tradit Paul. de Caſtr. in conſ. 424. Ad primum quæſitum reſpondetur. in fine. lib. 2. ſimiliter renunciari non poteſt ſtatuto prohibenti aſſecurationes fieri in commodum forenſium. Paul. de Caſtr. in conſ. 251. Viſa quadā ſecuritate. col. 1. lib. 1. Sic etiā renunciari non poteſt ſtatuto prohibenti fieri compromiſſum in forenſem. Bal. in conſ. 288. Pone ſtatutum. lib. 5. Similiter renunciari nō poteſt ſtatuto q̄ mulier aut minor non poſſit ſe obligare ſine præſentia propinquorum. Paul. de Caſtr. in conſ. 301. Ad bene examinandum, in 2. dubio. lib. 1. & tamen tale ſtatutum videtur reſpicere merum fauorem minorum & mulierum. Et alia id genus exempla infinita referri poſſent. Tota difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria. Itaq; non obſtat primum argumentum quod ſtatutum Sauiliani prohibens & annullans ceſſionem forenſis factā videtur ad commodum Sauilianenſium, cui commodo & fauori licitum eſt vnicuiq; renunciare, quia reſpondeo duobus modis. Primò q̄ immo tale ſtatutum videtur editum in odium foren-
5 ſium, † quia forenſes dicuntur perſonæ odioſæ, ſtatutum autē quod fit contra perſonam odioſam, dicitur odioſum. ita in ſtatuto contra forenſem loquitur Alex. in dicto conſ. 41. col. ſi. lib. 5. repeti. in d. conſ. 113. lib. 6. Ideo in ſacra Scriptura aduena & forenſis accipitur pro peccatore Deo odioſo, vt pſal. 38. Ne ſileas quoniam aduena ego ſum apud te & peregrinus ſicut omnes patres mei. & Apoſtolos. 2. Corinth. c. 5. Quandiu enim ſumus in corpore, a Domino peregrinamur. Et alibi, Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei. hoc ita præſuppoſito q̄ ſtatutum Sauiliani editum dicatur in odium forenſium, clarum eſt, q̄ tali ſtatuto in odium alterius, renunciari non poteſt. l. tam & lib. ff ad Macedo. gl. & doc. in d. l. pe. C. de pactis Bal. in d. conſ. 288. pone ſtatutum in ſi. lib. 5. Imo. in conſ. 35. col. 2. Dec. in l. principalibus. col. 2. n ſi cer. per. Iaſ. in conſ. 168. col. 6. poſt med. lib. 2 ¶ Secundò reſpondeo, poſito, citra præiudicium veritatis, q̄ tale ſtatutum Sauiliani concerneret fauorem Sauilianenſium, tamen adhuc tali ſtatuto prohibitiuo & annullatiuo actus ceſſionis renunciari non poteſt ſine iuramento, vt patet ex latè ſuprà adductis, & ſic regula. d. l. pen. C. de pact. non procedit in ſtatuto prohibitiuo & annullatiuo, maximè quando non fit ſtatutum ob merum fauorem alterius, ſed ob varias cauſas ſubditorum prout in ſimilibus ſtatutis. Non obſtat q̄ tali ſtatuto prohibitiuo & annullatiuo renunciari poteſt cum iuramento licèt fiat prohibitio in odium alterius: quia reſpondeo q̄ ſi legatur totum laudum, nulla renunciatio expreſſa facta legitur ſtatuto Sauiliani, nec vllus conſenſus expreſſus circa ceſſionem: ſed pars vult arguere tacitum conſenſum ex eo q̄ laudum prolatum eſſet etiam contra ipſum d. Ludouicum Fioram inter ipſos Fabri & Graſſi dicitur ratificatum per ipſum d. Ludouicum Fioram licet in laudo nominatus non fuerit, quaſi talis ratificatio trahatur ad omnia contenta in laudo in quo fit mentio de ceſſione. l. ſed & ſi per prætorem. §. deinde. ff. ex quibus cau. maior. l. doli. clauſula. ff. de verb. oblig. l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulg. cum ſimilib. ¶ Ad iſtud reſpondeo quòd ratificatio domini Ludouici Fioræ fuit limitata quò ad mutuam quitationem inter ipſum Fiorā & Guilielmū Fabri cedentē, quia ipſi duo inuicē ſe quitauerunt cū iuramentos in ipſa autē ratificatione nihil promiſit dominus Ludouicus Franciſco Graſſi ceſſionario, nec iurauit dn̄s Ludouicus obſeruare ceſſionem factā ipſi Graſſi, immo limitatū fuit iuramentum ad quitationē reciprocā inter ipſum Fiorā & Fabri cedētē, ideo

Ideo iuramentum,limitatum debet producere effectum.c.quē-
admodū,& c.ad noſtram, de iureiur. Iuramentum.n. non am-
pliat neq; extendit actum,ſed tantùm illum confirmat & effica
ciorem præſtat.c.veniens.vbi glo.1 de iureiur. Feder. de Senis
in cōſ.72.verius,col.1 poſt med.bar.& doc.in l.ſed & ſi quis.§.
quæſitum,in fi.ff.ſi quis cautio.Pau.de Caſt in cōſ.342. conſide
rādum eſt primò,col.3.in conſ.385.ſiue dicamus,circa fi.lib.1.
&in conſ 377. Primum videtur dicendum diſpoſitionem he-
braicam.circa fi.lib.2.in quibus locis habetur ꝙ iuramētum in-
telligitur ſecundū intentionem iurātis, nec extenditur ad id de
quo veriſimile non eſt fuiſſe cogitatum actū,ſi expreſſum illud
fuiſſet.Alibi ſcribit Feder.de Senis in conſ. 210. Caſus talis eſt.
Quidam Epiſcopus,circa med.ꝙ iuramentū dicitur ſtricti iuris
& ſtrictè interpretatur propter periculū periurij, per tex. in c.
3 pe.de iureiu.& in c.clerici,de verb.ſig.† tantū.n. operatur iura
mentū quantū habet de cōſenſu & nō vltra.d c.quēadmodū, &
c.ad noſtrā.de iureiur nec trahitur iuramētū niſi ad ea quæ tra
heret actus ſuper quo interponitur,ſi iuratū non eſſet.l.fi. ff. q
ſatiſ.cog.l.fi.ff.ad municipa.l.fi C.de nō num.pec.Ale.i cōſ.28.
col.pe.poſt med.lib.1.¶Sed tamen aduerte,ꝙ illa quietatio mu
tua facta eſt quia Fabri ceſſerat iura ſua Franciſco Graſſi,nec.n.
quietaſſet Fabri dñm Ludouicū Fiorā,niſi quia ceſſerat iura ſua
Graſſi vt ipſe Fiora ſolueret ipſi Graſſi: proinde retorqueri pōt
fundamentū,ꝙ immo intētio iurantis fuit vt valida eſſet ceſſio
facta Graſſi,ex quo ſine tali ceſſione non erat Fabri quitaturus
ipſum d.Ludouicū Fiorā. Itaq; cum illa mutua quitatio fuerit
correſpectiua ad ipſam ceſſionem,i.facta reſpectu & contēpla-
tione ipſius ceſſionis,dicendū eſt ꝙ ad ipſum actū ceſſionis tra-
hatur iuramētū,quia ſi ceſſio nō valet,etiā non valeret illa qui-
tatio facta vno reſpectu ipſi' ceſſionis:nā in correſpectiuis vno
viciato aut ſublato,viciat & tollit alterū, cum vnū non fiat ſine
altero.l.etiā.§.ex cauſa.ff.de minor.l fi.ff.de acceptila.l.Clemes
§.1.ff.de hæred.inſti.l.filio.§.matri,& l.alumnæ. §. Seia. ff. de
adim.lega. Ruſus cauſa finalis illius mutuæ quitationis fuit ceſ
ſio,ergo ceſſante cauſa,ceſſat effectus.l.adigere.§.quāuis. ff. de
iure patro.c.cū ceſſante, de appell.itaq; ſi vult dominus Ludo-
uicus quietationē tenere,ergo neceſſariè cogitur approbare va-
lidicatem ceſſionis. Proinde circa iſtud 1.dub.concludendū po-
tius videtur cōtra ipſum d.Ludoui.Venio igitur ad 2.dub.circa
validitatem inſtitutionis factæ de Gulielmo Fabri ſecundo ma-
rito ipſius Annæ.Super quo dubio breuiter cōcludo,inſtitutio-
nē non tenere duobus fundamētis.primo ratione neptū præteri
tionis Caroli nepotis Annæ & Ioannæ neptū teſtatricis ex An-
tonio filio præmortuo.ſimiliter ex præteritione triū filiarū. §.
aliud quoq; capitulū,in aut.vt cū de appell.cogn.no.in aut. no
uiſſima C.de inoffi.teſt. Iaſ.in l.ſi mater, in princ. col. fi. ff. de
vulg.ne dicat iſtud procedere ſi liberi præteriti dicāt teſtamē-
tū nullū, per no.in l. filio præterito.ff.de iniuſto teſta.& in l.po
4 ſthumo.C de bo.poſſ.cōtra tab.quia immo præteritio reddit te
ſtamētū nullū,licèt præteriens de nullitate nihil dicat.l.3.§.ex his,
in verſi.ſed ꝙ ff.de inoffi.teſt.inſti.de hæredib.i prin.ibi,quia initio
nō cōſtituerit teſta.l ſi filius qui in poteſtate.ff.de lib.& poſth.
Ita Iaſ.i cōſ.103.col.pe.lib.4. Addo tex.in l. ſi a primo,vbi Soc.
in 2.no.ff.de lib.& poſth.tradit idē Soc.in d.l.ſi filius qui in po-
teſtatē,in 4.nō.Ruſus,ceſſat iſta difficultas quia liberi præteriti ex
preſſe cōparuerūt in iudicio & de nullitate dixerūt. ¶ Eſt verū
ꝙ licèt teſtamentum ſit nullum ratione præteritionis, tñ liberi
præteriti virtute clauſulæ codicillaris cenſentur rogati reſtitue
re hæreditatē Guilielmo Fabri ſcripto hæredi. l.ex ea. § ex his
verbis, vbi Bar.ff de teſt.gl.& doc.in l.ex teſtamēto.C.de fidei-
cō.Bar.in l.1.q.5.7.9.& 11.ff.de iure codicil.Alex.in cōſ.9. col.
pe.lib.1.in conſ.12.lib.2.& alibi ſæpiſſimè doc.¶ Sed tamen de
tali reſtitutione detrahitur legitima , non etiam trebellianica
ex quo grauamen eſt purum , non conditionale.Bar. in.l. Papi-
nian.§.meminiſſe,in fi.ff.de inoffi.teſtam.in conſ.6.Viſo teſta-
mento dominæ Ciæ in fi.in conſ.12.Si quis inſtituitur,in fin.in
conſ.20.Factum ſic ſe habet,Quidam dominus Iacobus, in fi.&
conſil.64.Super prædictis,in 1.dub.Bal.in l.filium quem habē-
tem,col.10.C.famil.erciſ. vbi declarat & idem Bal.in conſ. 36.
Proponitur,ꝙ d. Antonius in fi.in conſ.431.glo.lib.3. Pau. de
Caſt.in conſ.19.circa primum quæſitum dicendum eſt teſtamē
tum prædictum,col.1.in 3.dub.in conſ.375. Ne ſub æquiuoco,
col.2.in fi.& in cōſ.411. Viſo facto & dubijs mihi traditis in 1.
dub. lib. 1. quicquid aliter & ſatis inaduertenter dixerit idem
Pau. de Caſt.in conſil.274.Præſuppoſita validitate, in fi. lib. 2.

5 & † ꝙ ſolum detrahatur legitima quando grauamen eſt purū,
tradit Ale.in conſ.17.circa fi.lib.3.in cōſ.l.col.5.in 1 dub. lib.6
& alibi ſæpiſſimè doc.ſatis tamen eſt,ꝙ ante reſtitutionem fi-
deicommiſſi non competit ius fideicommiſſario,qui agere non
poteſt ante reſtitutionem verbalem aut realem,ſed ante reſtitu
tionem ſolùm competit actio ex teſtamento contra hæredem
vt reſtituat hæreditatem.l.1.C.commu.de leg.gl.in l. ſi fine.C.
ad trebellia. ¶ Secundò principaliter redditur teſtamentū aut
inſtitutio ineſſicax propter diſpoſitionē.l.hac edictali.C.de ſe-
cun.nup.ideo de bonis Annæ teſtatricis liberi primi matrimo-
nij primò detrahunt legitimam, & in reliquis fiunt æquales cū
ſecūdo marito,vt ibi no.per doc.maximè Mod. ob id nō potuit
Gulielmus Fabri ſecundus maritus plus iuris transferre in Frā
ciſcū Graſſi ceſſionarium ꝙ ipſe cedens haberet.l.traditio. ff.de
acqui.rer.dom.reg.nemo plus.ff.de reg.iur. Et cum relicta ſecū
do marito vltra formam d.l.hac edictali, habeantur pro nō ſcri
ptis,& deuoluantur ipſo iure ad liberos primi matrimonij,po-
tuit & poteſt dominus Ludouicus excipere de iure tertij cū ſit
excluſiuū iuris agētis ipſo iure, iuxta doctri.Bar.in l.2.ff. de ex-
ceptio rei iudi.ꝑ quo gl.in l.2.ff.ſi pars hæred.peta. vbi qñ ſunt
plures hæredes,ſi vnus agit inſolidū, poteſt opponi de iure alio
rū cohæredum.tradit Pau.de Caſt.in conſ.454.Viſo & examina
to proceſſu,col.2.verſ.2.principaliter,lib.1.& in conſ. 77. Viſa
facti narratione,ad fi.7.dubij.lib.2. Calc.in conſ.77.col.4.circa
prin.& in conſ.92.col.3.circa med.Præterea ceſſat hic difficul-
tas,an dominus Ludouicus poſſit opponere de iure liberorum
primi matrimonij,quia ipſi liberi comparuerunt in iudicio &
proteſtati ſunt de iuribus ipſorum. ¶ Nec obſtat ꝙ Anna & Io-
anna neptes Annæ teſtatricis renunciauerint iura earum & bo-
na materna mobilia Michaeli Graſſi,quia reſpōdeo multis mo-
dis. Primò, ꝙ illa renunciatio facta eſt in fauorem ipſius Mi-
chaelis Graſſi,qui emit grangiam ab ipſis Guiliel. Fabri & An-
na eius vxore ad effectum,ne ipſe Graſſi emptor moleſtari poſ-
ſet in ipſis bonis emptis per ipſas Annam & Ioannam & ſic re-
nunciatio reſtricta eſt ad ipſam grangiam, quia promiſſerunt
non moleſtare ipſum Graſſi in dicta grangia occaſione iurium
6 competentium ipſis Ioannæ & Annæ †. Renunciatio igitur li-
mitata ad vnā cauſam,ad alia non extenditur.l.cancellauerat.ff.
de his quæ in teſta delen.nam renunciatio eſt ſtricti iuris.l.em-
ptor.§.Lucius.l.tres fratres.ff.de pactis.l.ſi ex pluribus.ff.de ſo-
lutio.Bal.in conſ.437.Quædā puella,col.2.circa fi.lib.1. Cald.
in conſil.5. An habens,circa fi. in tit.de præben. Soci. in con-
ſil.96.in fi.lib.1.Dec.in l. poſtquam liti,col.3.verſic.& in illud
ſaltem.C.de pactis & in conſil.130.in fi. Itàque licèt renuncia-
uerint iſtæ ſorores iuri legitimæ & eius ſupplemento, talis ta-
men renunciatio intelligitur reſpectu grangiæ, ob quam fiebat
renunciatio, ideſt vt ratione legitimæ inquietari non poſſet Mi
chael Graſſi in grāgia empta: ideo conſenſus aut renunciatio ſo
rorum circa vnam perſonam,ad aliam nō extenditur. l. ſi vnus.
§.ante omnia.ff.de pactis.& in renunciatione ꝙ reſtringatur ad
perſonam cui ſit, no. in l.actione. C. de pactis. Et quod ſcribit
Rom.in l.damni.§ ſi is qui vicinus.ff.dam. infec. vbi conſtituto
procuratore contra Titium & generaliter ad omnes caſus, in-
telligitur ad omnes, ſcilicet contra Titium.ſimiliter renuncia-
tio facta ob aliquam cauſam,ad illā reſtringitur, quia quælibet
diſpoſitio ſiue legalis ſiue hominis ad ſuam cauſam reſtringi de-
bet, vt Ang.pulchrè no.in conſil.346.in princ.ſed vt dixi, iſta
renunciatio facta eſt ob cauſam ſecuritatis emptoris pro bonis
ab eo emptis,ergo ad alia bona extendi non debet. l. ſi domus,
vbi Bart.ff.de ſerui.vrba.præd.not.in l.ſuum.C.de iure deliber.
Similiter videmus, ꝙ ſi vxor conſentit marito alienanti aliqua
bona obligata pro cauſa dotis, non præiudicat conſenſus in
alijs bonis non alienatis.l.iubemus.C.ad velleia. Rom.in con-
ſil.132. vt retulit,in fi.Alex.in conſ.4.col.5.poſt med. lib. 2. in
conſil.118.col.3.verſic.& poſito lib.5.Iaſ.in d.l.ſi vnius.§. ante
7 omnia, col.2.ff.de pactis. ¶ † Secundò reſpondeo, quòd re-
nunciatio non nocet non exiſtente aut ſuccedente perſona,cu-
ius contemplatione facta eſt. Bald.in l. pactum quod dotali, in
4. q. vbi Paul. de Caſtr. & Salic.C.de collatio.Ideo ſi pater,cui
filia renunciauit, inſtituat filios & extraneos ſimul, quò ad ex-
traneos renunciatio non operatur,quia non facta eſt renuncia-
tio propter extraneos. Ange.in l.auus.in fin.C.de pactis.quod
Angel. dictum pro notabili refert & ſequitur Areti.in l qui ſu-
perſtitis,col.6. ff. de acqui. hæred Dec. in conſil. 31.col. 1.in
conſil. 71.col. 1. in conſil. 309.col. 3. in conſil. 370.col. pen.

in fi. & in conſi. 432. & in d. l. pactum. col.4. C. de colla. Addo
Bal. in d. conſi. 437. quædam puella. lib. 1. Corn. in conſi. 291.
lib. 4. Itaq; cū renunciatio facta fuerit Michaeli Graſsi, & ip-
ſe non ſuccedat Annæ teſtatrici, ergo non obſtat renunciatio
ſororibus, nec illa operatur alio inſtituto hærede, videlicet ſe-
cundo marito. ¶ Tertiò reſpondeo, quòd renunciatio noceret quādo
Ioanna & Anna venirent ad hæreditatem auiæ paternæ iure ſan
guinis, & ſucceſsionis: ſed ipſæ veniunt ex diſpoſitione legis in
odium auiæ inſtituentis ſecundum maritum contra prohibitio
nem legis: ideo non nocat renunciatio, cùm veniant ſorores ad
bona ea alio nouo iure. & ita in terminis not. Alex. in l. ſtipula-
tio hoc modo concepta. col. 6. ff. de verb. obl. & in conſil. 155.
col. fi. lib. 7. Soc. in conſi. 73. col. 22. lib. 3. Deci. in d. l. pactum
quod dotali in 6. limitatione. C. de colla. Calca. in conſi. 33. col.
pe. poſt med. vbi fortius voluit Calca. quòd requiritur cōſenſus
expreſſus illius, de cuius hæreditate agitur. ¶ Contrarium tamē
quòd valeat pactum de ſuccedendo non conſentiente eo de cuius
hæreditate agitur, tenet Imo. coſi. 1. col. 3. in prin. Capella Tolo
ſana. q. 458. Item ſimiliter, vbi Aufrerius dicit vidiſſe opi. Ca-
pellæ ſepenumero obſeruari: ſed præcedens opinio videtur tu-
tior & communior. ¶ Ex præmiſsis concludo, ipſum dominum
Ludouicum non poſſe moleſtari niſi pro ea parte quæ relinqui
potuit ipſi Guilielmo Fabri ſecundo marito per Annā eius vxo
rē, ſaluo ſaniori iudicio. Taurini die. 20. Martii. 1535. Aymo Cra
uetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Bona alienata contra prohibitionem teſtatoris, poſſunt vendica*
ri: prohibitio enim impedit tranſlationem dominij.
2 *Filij filiorum ſubſtituti veniunt ex iudicio teſtatoris.*
3 *Cauſa reſpiciens commodum teſtatoris, præſumitur finalis.*
4 *Voluntas declaratur ex ratione adiecta diſpoſitioni.*
5 *Verba ſtatuti debent intelligi, vt aliquid operetur.*
6 *Nepos non debet eſſe melioris conditionis quàm filius.*

CONSILIVM. CCXLIII.

¶ Pro D. Petro de Bugella in caſu teſtamenti.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Deceſsit d.
Petrus de Bugella, relictis Ioāne & Bartholomęo
fratribus, & filijs ipſius Petri, quos hæredes inſti-
tuit & eis ſubſtituit, prout in teſtamento cauet: eiſ
dē et reliquit prælegata, quibus ſimiliter ſubſtituit,
deinde prohibuit alienationē bonorū prælegatorū, quæ voluit in
agnatione manere. ¶ Rurſus deceſsit Bartholomæus relictis
Ioā. Petro ac Viſolina & Catherina liberis ſuis. Amplius deceſ-
ſit Ioānes relicto Gerardo eius filio. deinceps proponitur me-
moratū Ioan. alienaſſe ferè bona prælegata extra familiam. De
quibus omnibus dubitaſ, primò circa bona alienata an poſsint
vēdicari. Deinde an filiæ Bartholomæi excludantur ab hæredi-
tate Ioā. Petri earum fratris per Gerardum filium Ioannis ea-
rum fratrem patruelem ex ſtatuto Bugellæ in quo maſculi fe-
minis auferuntur. ¶ Circa primam difficultatem videtur cōclu
1 dendū bona † alienata contra prohibitionem teſtatoris poſſe vē
dicari per Gerardum. nam licèt prohibitio reſpiciat ad Bartholo-
męum & Ioan. hæredes, tamē extēditur etiā ad Io. Petrum filiū
Bartholomæi tanquā hæredem hæredis, quoniā facta eſt ſub no-
mine appellatiuo. Bart in l. filiusfamilias in §. diui. col. pe. ad fi.
verſi. quæro vtrum. ff. de leg. 1. Rom. in conſil. 457. circa propo
ſitā concluſionem, primo dub. Dec. in reg. qui per ſucceſsionem
ad fi. ff. de reg. iur. Igitur dominiū bonorum ita alienatorum
non fuit tranſlatum per Ioa. Petrum in extraneos poſſeſſores,
ſed licet Gerardo agnato proximiori ipſa bona reuocare per rei
vendicationem, quia prohibitio teſtatoris æquiparatur prohibi-
tioni legis & impedit tranſlationem dominij, ex no. in d. §. diui.
& in auth. res quæ. C. cōmunia de leg. nam voluit teſtator bona
alienata extra familiam applicari cohæredibus, inter quos nu-
merandus eſt ipſe Gerardus tanquam hæres hæredes. ¶ Et licèt
teſtator prohibuit alienationē fieri per hæredes eius infraſcri-
ptos, quo caſu hæres hęredis non videtur comprehendi. l. qui li
beris. §. hac verba. ff. de vul. vbi doc. & in l. fi. C. de hæredi. inſt.
tamē ex quo filii filiorum etiam fuerūt vocati in teſtamento per
ſubſtitutionem, ipſi etiam cōprehenduntur appellatione hære-
dum infraſcriptorum, quia verum eſt eos ſcriptos fuiſſe hęre-
des, licèt in ſecundo gradu, vt pulchrè declarat Corn. in conſil.
279. lib. 3. Et eſt tex. in d. §. hæc verba, vbi admittūtur hæredes
2 qui veniunt ex iudicio teſtatoris: † ſed filijs filiorum ſubſtituti
veniunt ex iudicio teſtatoris. ¶ Confirmatur iſta concluſio ex ra
tione teſtatoris expreſſa in prohibitione: quia voluit bona pro
hibita alienari manere in familia & agnatione teſtatoris. quæ ra
tio eſt finalis cùm reſpiciat commodum nō ſolum prohibito-
rū, ſed aliorum agnatorum. iuxta no. in l. 2. §. fi. ff. de dona. pul
chrè Angel. in conſi. 124. Iolus domini Dalmatij. col. pe. verſi.
3 circa quod conſidero. vbi quòd † cauſa reſpiciens cōmodum vel in
tereſſe teſtatoris aut alicuius tertii, præſumitur finalis. not. Cor.
in conſi. 101. col. pen. ad fi. lib. 1. Soci. in conſil. 26. colum. fi. cir-
ca med. lib. 3. Deci. in conſil. 238. ad fi. item dicitur finalis iſta
ratio, quæ eſt generalis & generaliter procedit in omni caſu quo
fieret alienatio, quia ſemper militat fauor agnationis, quo ca-
ſu quando ratio ita generaliter militat, dicitur finalis. Bald. in l.
generaliter. col. 3. C. de epi. & cler. & in l. 1. col. 7. ff. ſolu. mat.
Corn. in conſil. 88. colum. 3. ad fi. lib. 1. in conſil. 35. col. 2. lib.
3. in conſil. 13. col. 2. circa fi. & in conſil. 53. col. fi. lib. 4. Iaſ.
in authent. quas actiones, colum. 3. C. de ſacro ſan. eccleſ. Sed quan-
do ratio eſt generalis & finalis, ſi dictum eſt ſpeciale, illud am-
pliatur à ratione finali & extenditur ad omnem caſum in quo
militat eadem ratio. l. pater filium. §. fundum, & ibi Bar. in fin.
ff. de leg. 3. leg. non ſolùm. §. qui primipilum. ff. de excuſ. tut.
Bald. in l. voluntas. col. fi. C. de fideicom. Soci. in cōſi. 249. in
3. q. lib. 2. Iaſ. in l. 1. colum. 2. ff. de in ius voc. vt eant. & in l. ſti-
pulatio hoc modo concepta. colum. 4. ff. de verb. oblig. Deci.
in conſil. 38. colum. 2. in conſi. 291. col. 3. nam tūc ratio dicitur
diſponere de dicto, & non dictum de ratione, ſecundum Bal.
in c. 1. §. ſi decedenti, qui feud. dar. poſ. licèt multi non habeāt
illam lec. Bal. ſecundum Corn. qui de illo Bal. dicto ſæpius feſtum
facit conſulendo. ſic patet in conſil. 117. ad fin. lib. 2. in
conſi. 90. col. 5. in fin. conſil. 121. col. fin. in conſil. 236. col. 2.
lib. 3. & in conſil. 53. colum. penul. lib. 4. Addo Oldr. in conſil.
9. Poſito. vbi quòd ratio legis generalis ampliat legē etiā in ma
teria exorbitanti aut limitatoria. ¶ Fortius extendi debet lex
ad rationem ipſius legis, etiam contra verba ipſius legis. Abb. in
conſil. 93. col. 3. lib. 1. Itaque iſta ratio generālis & finalis cum
ita militet in alienatione facta ab hærede hæredis, ſicut in alie-
natione facta ab hærede immediato, dicendum eſt ex iſta ratio-
ne extendi prohibitionem etiam ad hæredem hæredis, in quo
4 eſt eadem voluntas teſtatoris, declarata per rationem. nam † de-
claratur voluntas ex ratione adiecta diſpoſitioni l. cum mulier.
ff. ſol. mat. l. ſcire oportet. ff. de exca. tut. l. cum pater §. dulciſſi-
mis. ff. de lega. 2. Bal. in conſi. 2. Verba ſtatuti. col. 2. lib. 1. ſimi-
liter cauſa adiecta legato, voluntatem legantis declarat. l. vxo-
rem, in princ. vbi Barto. ff. de legat. 3. ¶ Circa ſecundam diffi-
cultatem puto Gerardum eſſe anteferēdum ſororibus Ioan. Pe
tri conſiderando verba & mentem ſtatuti Bugellæ, per quod ſo
ror excluditur ab hæreditate patris & matris, aui, auiæ, patrui,
auunculi, & fratrum exiſtentibus maſculis ex parte aui, auiæ, pa
tris, matris & fratrum. cuius ſtatuti mens fuit vt bona integra
maneant inter maſculos: quam rationem ſtatutum ipſum ex-
preſsè conſiderat. quæ ratio æquè militat in perſona Gerardi,
atque militaret in perſona eius patris, ſi viueret: ergo idē ius vt
conſtituendum. l. illud ff. ad leg. Aquil. l. a Titio. ff. de verb. obli.
cum ſimilibus. verba etiam ipſius ſtatuti expreſsè videntur vo-
care ipſum Gerardum: quia excludunt ſororem ab hæreditate
fratris exiſtente maſculo ex parte ipſius fratris. ſed Gerardus di
citur extare ex parte fratris de cuius hæreditate tractatur, quia
erat nepos Ioā. Petri ex Ioan. fratre. Nam verba ex parte fratrū
poſſunt dupliciter intelligi prout de verbis ex linea fratrum, di
cit Anchar. in conſi. 290. In quæſtione quæ vertitur in ciuitate.
colum. 2. Socin. in conſi. 33. colum. 2. lib. 3. & in conſi. 81. col. 2.
lib. 3. Deci. in conſi. 379. colum. 2. ad fin. verſic. & dato. primò
intelligi de illis qui ſunt ex parte ex qua erat ipſe frater, &
hoc modo Gerardus dicitur ex parte Ioan. Petri, quia omnes
continentur ſub eadem parte & ſub eodem ſtipite, nam proue-
nerunt à Petro de Capris. Secundò modo intelligi poſſunt ef-
fectiuè & naturaliter de maſculis qui prouenerunt ab ipſo
fratre. & hoc modo Gerar. non poteſt dici de parte Ioan. Pe-
tri à quo non deſcendit. ¶ Planè intelligendo illa verba Ex
parte fratrum, materialiter & effectiuè, verba ſtatuti fierent
ſuperflua & nullius efficaciæ: nam ex conſtitutione iuris com-
munis

munis citra omnem diſpoſitionem ſtatutariam, deſcendentes
præferuntur tranſuerſalibus.§.ſi quis igitur, in aut.de hæred.ab
inteſta. veni. & aut.ib.in ſucceſsione. C.de ſu.& leg. Igitur poſito
ꝙ illa verba, Ex parte fratrũ. alias de iure cõi deberẽt intelligi in
deſcendentibus, tñ quia hoc modo ſtatutum nihil operatur, de-
bent intelligi conſentiuè, ſeu cõprehenſiuè, quia verba ſtatuti
debent intelligi vt aliquid operetur, etiam ad correctionẽ iuris
cõis: ideo ſumitur argum̃ à contrario ſenſu in ſtatutis, vt aliqd
operentur ad correctionẽ iuris cõis qñ in ſenſu directo ſtatuti
non operantur vltra ius cõe. auth. ex teſtamento. iuncta. l. 1. C.
de colla vbi Ro.Fulg & Mod.Corn.in conſi.11 t.col. 1.lib. 1.
Dec.in conſi.606.col. 2.poſt med.no. in l. 1.ff.de off.eius & alibi
ſæpe. ¶ Et ſi dicas, nonne poteſt ſtatutum operari intelligendo
5 illa † verba de deſcendẽtibus, quia vbi eſſent deſcendentes ma-
ſculi & fœminæ ex parte fratrũ, maſculi fœminis præferrẽtur?
Reſpondeo ꝙ vbi omnes ſunt de deſcendentibus, tunc non agi
tur de ſuccedẽdo tranſuerſalibus, ſed aſcẽdentibus, quia deſcen
dentes correſpectiuantur & referuntur ad aſcendentes & ſunt
inuicem correlatiua, & ſic iſto caſu non militat ſtatutũ inquan
tum loquitur de ſucceſsione tranſuerſaliũ, ſed tunc ſumus in ca
ſu quo loquitur ſtatutum de ſucceſsione patris, matris, aui, vel
auię. Itaq; inquantũ ſtatutum in ſucceſsione tranſuerſalium prę
fert maſculos qui ſunt ex parte ipſorũ trãſuerſalium, neceſſe eſt
intelligere verba ex parte contentiuè & comprehenſiuè, quia
aliter intelligendo nunꝗ ex ſtatuto maſculi præferuntur fœmi
nis in ſucceſsione tranſuerſali, quia vt dixi, intelligendo illa ver
ba pro deſcendentibus, ſolũ præferentur maſculi in ſucceſsione
aſcendentiũ contra verba clariſsima ipſius ſtatuti. quod quidẽ
ſtatutum excludens fœminas propter maſculos videtur confor
me iuri diuino. Numeri. c. 37. & c. fin. vbi ex ore Dei Moyſes re-
ſponſum accepit in fauorem maſculorũ. eſt etiam conforme iu
ri antiquo 12. tab. ꝑ quod ſoli agnati admittebantur. §. item ve-
tuſtas, inſti. de hæred. quæ ab inte. defer. & §. cæterũ, inſti. de le
gi. agna. ſucc. inſti. de ſena Tertul. in prin. Item prętor cuius ius
totum in æquitate fundatũ erat, licet introduxerit bonorũ poſ-
ſeſsio. in fauorem cognatorũ, tamen ordinem agnatorũ cogna-
tis præpoſuit. l. 1. §. 1. ff. ſi tab. teſta. null. extab. de media etiã iu-
ris prudentia agnati cognatis pręponebantur. §. media autẽ, in-
ſtitu de leg. agn. ſucce. Ideo ius tale ſtatutariũ per quod reduci-
tur res ad primæuũ ius diuinum, 12. tab. mediæ iuris prudentię
& prætorũ, iniquum videri non debet, vt Ang. ſcribit in conſi.
389. Totũ. Cor. in conſi. 137. col. fi. lib. 1. in conſil. 115. col. 2. &
in conſi. 150. col. 2. lib. 2. & licet ſit dubium in ſtatuto per quod
deſcendens excluditur ab hæreditate aſcendentis, an dicatur
odioſum vel fauorabile, in quo doct. diſcordãt, tñ in ſtatuto ex-
cluſiuo fęminarũ tranſuerſalium doc. videntur conuenire, vt di
catur fauorabile. Alex. in conſi. 16. lib. 1. in conſi. 144. col. 2. lib.
6. & in conſi. 161. col. 3. lib. 7. ¶ Suadetur iſta interpretatio, quia
per ſtatutũ excluduntur fœminæ etiam a ſucceſsione aſcenden
tium, quandiu extant maſculi ex parte ipſorum aſcendentium
quantumuis remoti aut in remoto gradu exiſtentes: à fortiori
eas excludi oportet ab hæreditate fratris, quæ æquè debita non
probatur l. fratris. C. de inoffic. teſtam. & l. cum ratio. ff. de bon.
damna. Et eſſet abſurdũ, ꝙ ſi proximior & cui hæreditas magis
debetur, excluditur, remotior cui hæreditas nõ æquè debita eſt,
admitteretur. glo. in l. 1. in verſ. fiſco. ff. ſi quis aliũ teſta. prohib.
facit tex. in l. Publius. §. ſi ff. de condit. & dem. & regula legis de
acceſsionibus. ff. de diuer. & temp. præſcrip. ꝙ ſi vinco vincentẽ
te, multò magis te vincere debeo. facit tex. in l. ſi viua matre, ver
6 ſi. nam licet. C. de bon. mater. vbi dicit tex. ꝙ † nepos vel neptis
nõ debet eſſe melioris cõditionis ꝗ filius vel filia. Ad idem text.
in l. 1. C. de cõd. inſer. Faciunt quæ Iaſ. ſcribit in l. 2. col. pen. poſt
med. C. de ſucceſ. edic. & in l. Gallus. §. nũc. de lege Velleya col.
pen. ff. de libe. & poſthu. bene faciunt quæ ſcribit Alex. in conſi.
36. in 2. dubio. lib. 5. quod eſt repetitũ in cõſil. 230. lib. 7. vbi de-
ciſiuè conſoluit, ſtatutum excludens ſororẽ propter fratrem,
extendi etiã ad fratrem patruelem ob identitatẽ vel maiorẽ ra
tionis. a fortiori idẽ defenditur in caſu noſtro. vbi non ſimplici
ter excluditur ſoror propter fratrem, ſed ꝑ exiſtentiã maſculo-
rum ex parte fratris. ¶ Quod tamen dictũ eſt, ſtatutum loquens
de fratre vt excludat ſororem, pertinere ad fratrẽ patruelẽ, vt
excludat ſororem patrueſem, quod etiam voluit Alex. in conſi.
89. col. 4. in 2. dubio. lib. 6. Cur. Iun. in conſi. 5. col. 18. non vide-
tur ſine dubio, & cõtrarium voluit Alex. ſibi contrarius in l. 1.
C. de ſucceſ. edicti. & in conſil. 97. lib. 2. Cõtrarium etiam voluit
Pau. de Caſt. in conſi. 117. ſtatutum iſtud. lib. 2. Cur. Sen. in cõ
ſil. 9. col. 4. circa med. Soc. in conſi 9. col. 2. verſi. & in primis re
ſpondeo. lib. 3. Dec. in conſi. 460. in prin. & in conſi. 411. col. fi.
Quæ op. videtur confirmari, quia ſtatuta ſępius maiorem habẽt
rationẽ proximiorum maſculorũ ꝗ remotiorum ob id non ſe-
qui, Præfert ſtatutum fratrẽ, ergo etiam fratrem patruelẽ. Sed
cũ iſta diſputatio non videtur hic neceſſaria, nam licet in ſtatu-
to excluſiuo fęminarũ non fiat interpretatio ꝙ agnatus remo-
tior excludat cognatus proximiores. Bal. in l quod vero, col. fi.
ff. de legibus. Ale. in d. conſi. 97 lib. 2. Iaſ. in conſ. 255. col. 8. poſt
med. lib. 2. tñ nos ſumus extra illam difficultatem, quia verba
ſtatuti ſunt clara pertinẽtia ad oẽs maſculos, vtcunque remotos
ſiue ſint ex parte aſcendentium ſiue tranſuerſalium. Quibus cõ
ſequens videtur nobilem Gerardum eſſe anteferendum. Laus
Deo. Taurini. 28. Martij. 1535. Aymo Crauetta a Sauiliano
Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Non ſufficit probare delictum per coniecturas.*
2 *Eſt neceſſaria probatio identitatis ad probationem delicti.*
3 *In criminalibus non ſufficit præſumptio ad arguendum identitatem, niſi aliter probetur.*
4 *Expendens falſam monetam nõ tenetur crimine falſi, niſi ſciuerit eam fuiſſe falſam.*
5 *In delictis ſemper præſumitur pro eo quod excuſat.*
6 *Conditio & bona fama multum agit ad excludendam preſumptionem delicti.*
7 *Error iuris dicitur ignorantia iniuſta.*
8 *Vnicum indicium non ſatisfacit, quando agitur contra perſonam honeſtam.*
9 *In criminalibus in dubio pronunciare debemus in fauorem rei.*

CONSILIVM CCLXIIII.

¶ Pro Ghiono Becchi à Carmagnolia contra Fiſcum Marchionalem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa in-
quiſitionis formatæ contra Ghionũ Becchi in Cu
ria Carmagnoliæ, in qua fuit pronunciatũ ipſum
Ghionum eſſe torquendũ, puto non rectè admo-
dum dictũ iudiciũ, ſequentibus fundamentis. Pri-
mò anteꝗ procedatur cõtra aliquẽ criminaliter, ſiue accuſando,
ſiue inquirẽdo, oportet cõſtare delictũ eſſe cõmiſſum & quidẽ
plenè l. ſi qñ, in verb. patefacta. C. vn. vi. vbi Bal. & Iaſ. in 4. not.
Ang. in l. certũ. ff. de confeſ. Alex. in conſ. 33. col. 1. lib. 1. in conſ.
19. lib. 7. Dec. in conſi. 410. col. 2. Iaſ. in l. iuſiur. quod ex conuen
1 tione. §. fi. col. 2. ff. de iurei. † nec ſufficeret probari delictũ per
cõiecturas. Pan. in c. 1. & ibi Dec. col. fi. ff. de off. dele. cũ ſi. ſed ex
actis nihil probatur delictũ furti de quo agitur, eſſe cõmiſſum,
cur inquiſitus torqueri debeat vt indicet ꝗlitatẽ pecuniarum?
etenim ad probandũ furtũ requiritur inter cætera, vt oſtendat
pecunias ꝑtinere ad Michaelẽ Boſſi iure dñij vel quaſi, nec ſuf-
ficeret ſimpliciter dicere ꝙ pecuniæ pertinent ad talẽ. Soc. in cõ
ſil 8. col. 2. verſ. 2. principaliter lib. 1. Iaſ. in §. ex maleficijs, col.
11. inſti. de actio. Marſi. ſign. 275. Statui. in conſi. 40. nu. 24. & in
conſi 59. nu. 7. Planè non oſtenditur ex actis ꝙ pecuniæ remiſ-
ſę inquiſito ab Auguſtina eius ſorore, eſſent ipſius Michaelis, neq;
probatur identitas ꝙ pecuniæ illius Antonij Boſſi quæ fuerant
remiſſæ dictæ Auguſtinæ & pecuniæ quas remiſſit Auguſtina
ipſi inquiſito ſint exdẽmet pecuniæ: etenim nõ ſequit, vxor An-
tonij Boſſi dimiſit pecunias Auguſtinæ, ergo pecuniæ quas Au-
guſtina remiſſit inquiſito, ſint illæmet. nã potuit fieri vt illæ pe-
cuniæ Antonij Boſſi eſſent vel reſtitutæ, vel cõſumptæ. & ꝙ pe-
cuniæ traditæ inquiſito, eſſent Auguſtinæ, vel Io. Thomæ, vel al
terius perſonæ: ideo probatio nõ concludit de neceſsitate. l. non
hoc. C. vnde legi. † & in ſpecie ꝙ ſit neceſſaria probatio identi-
2 tatis ad probationem delicti, tradit Abb. in c. cum Ioannes, col.
fina. de fide inſtrum. refert & ſequitur Dec. in conſil. 101. col. 2.
verſ. benefacit ꝙ dominus Cardinalis. quinimmo vbi aliàs prę-
ſumeretur identitas, tamen vbi ſumus in criminalibus, illa non
præſumitur: ita notabiliter & fortè ſingulariter vult Corn. in
conſil. 233. col. 2. & col. fi. & in conſi. 277. colum. 2. circa med.
lib. 3. ¶ Et ſi dicatur, præſumendum eſt ꝙ Io. Thomas & Augu
ſtina pecunias alienas non cõſumpſerint, quia in dubio quilibet
præſu-

præſumitur bonus,l. merito. ff. pro ſocio. Reſpődeo, q illa præ-
ſumptio ceſſat, quando per eã grauaretur fama alterius, ſeu qñ
agi vt alter condemnetur: nam ſolum operatur talis præſum-
ptio, qñ agitur vt quis abſoluatur. gl. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater.
ff. de iureiur. vbi Bar. Bal. & Iaſ. quam gl. pro no. refert & ſequi-
tur Soci in conſi. 57. col. 5. lib. 4. Rom. in conſi. 304. plura ſunt
col. 1 verſi. nec refragatur. Anch. in conſ. 415. Primum dubium
eſt tale, col 2 verſi. ad hoc aduertendũ. Cor. in conſ. 61. col 5. in
fi. lib 1. Dec. in c. ſuper literis, col. 5. circa med. de reſcr. in c. cau
ſam quæ, ad fin. de offi deleg. in c. prudentiã, col. 7. ad fin. eo. tit.
to c. Oſius, col. 2. circa med. de electio. in l. non hoc, col. fin. C.
vnde legiti. & in l. ſi emancipati, col 3. ante med. C. de collat.
Gozad. in conſi 66. col. 2. vbi tamen Deci. & Goza. de præmiſ-
ſis conſi. mentionem non faciunt. ¶ Præterea dico, q vbi ſumus
3 † in criminalibus, non ſufficit præſumptio ad arguendũ identi-
tatẽ, niſi aliter probetur, vt ſtatim proximè oſtendimus: nec ſuf
ficit q iſtæ pecuniæ in veritate fuiſſent illius Antonij Boſsi, ni-
ſi ipſe inquiſitus illud intellexerit, Bal. in c. a nobis, de excep. gl.
in l. 1. ff. de recepta. vbi receptans bannitum non punitur, niſi
4 ſciuerit eum eſſe bannitũ. Similiter † expendens falſam mone-
tã non tenetur crimine falſi, niſi ſciuerit eã fuiſſe falſam, l. quĩ
ignorans. ff. de falſ cũ infinitis ſimilibus, quæ colligit Marſil. ibi
& in l. qui falſam. eo. tit. & in l. nihil intereſt ff. ad leg. Cor. de
ſicar. quæ ignorãtia præſumitur, in l. verius. ff. de proba. reg. præ
ſumitur ignorantia, de reg. iur. lib. 6. aut falſum iuramento pro
batur. c. ſignificaſti, vbi gl. in verſi. ita eſt de homicid. c. vt circa,
iuxta fin. de elec. lib. 6. Rom. in conſi. 54. col. 2. verſi. 3. iſta pars.
Corn. in conſi. 168. col. 5. lib. 3. ¶ Iam ſi præſumitur ignorantia
qñ agitur de vitando damno pecuniario. Soc. in conſ. 159. col.
pe. verſi. reſpondetur, lib. 2. a fortiori quando agitur de vitãdo
damno corporali, quod maximè obtinet, quia iſte inquiſitus nõ
erat præſens qñ vxor Boſsi cõmiſit pecunias dictæ Auguſtinæ:
ex præſentia potuiſſet intelligere identitatem vel diuerſitatem
pecuniarũ, ergo ſi erat abſens facillimè præſumitur ignoraſſe
pecunias dimiſſas ipſi inquiſito per dictã Auguſtinã fuiſſe alie
nas, & illius Antonij Boſsi, etiã q eſſet coniuncta perſona, c. ſi.
qui matrimo. accuſ. poſſ. l. Titius. §. Lucius. ff de lib. & poſth. cũ
ſim. quæ Iaſ. cumulat, in l. is poteſt, col. 10. ad fi. & ſeq. ff. de ac-
quir. hæred. & in l. ſi is, qui pro emptore, col. 12. ad fi. ff. de vſu-
cap. Dec. in c. cognoſcentes, ad fi. de conſt, in c. ſuper literis, col.
4. de reſcript. & alibi ſæpiſsimè, maxime autẽ præſumetur iſta
ignorantia, quia per eã excluditur delictum, argu. gl. in l. iuriſ-
gen. §. quod ſere. ff. de pac. in verſi. approbetur. Alex. in conſil.
70. col. 2. circa med. lib. 1. in conſi. 127. lib. 4. facit tex. in l. meri-
to. ff. pro ſocio. l. quoties. § . qui dolum. ff. de proba. l. Titium &
Mæuium. §. præfectus. ff de admini. tuto. l. ſi quis ſeruum. ff. de
ſeruo corrup. l. item apud Labeonem. §. ſi cõem. ff. de iniur. in c.
eſtote miſericordes, extra de reg. iur. Et ideo dixit ibi Abb. q
ſi religioſus eſt viſus amplecti mulierem, debet intelligi vt eam
benedicat: per quẽ intellectum excluditur præſumptio delicti,
allegat tex. in c. in ſcripturis, 96. di. quod Abb. dictum ſequitur
Alex. in d. conſi. 127. col. 3. lib. 4. licèt Bal. in l. neque natales. C.
de probat. dicat, q qñ ſcholaris alloquitur puellam, non debet
credi, q dicat Pater noſter: delictum enim nunquã includitur
in actu, qui fieri poteſt ſine delicto. Bal. in l. 1. in 5. oppo. in fin.
5 C. de condit. ob cau. & in delictis ſemper † præſumitur pro eo,
quod excuſat. Bal. in l. precibus, col. 7. C. de impu. Alibi ſcribit
idem Bal. in l. moneor. ff. de ſeruis expor. q intellectus hoĩs de-
bet eſſe benignus, vt bonũ præſumat, non malũ, refert Iaſ. in l.
in illa, col. 5. in fin. verſi. 3. fallit. ff. de verb. oblig. ¶ Alibi ſcribit
Abb. in c. cũ contingat, in gl. 1. de offic. dele. & in c. cũ tn. de teſt.
q vbi aliàs de iure præſumitur pluralitas, illa tñ præſumitur, vt
eo modo ceſſet præſumptio delicti: quod maximè vř procede-
re, conſiderata qualitate perſonæ ipſius inquiſiti viri bonæ vo-
6 cis, † conditionis & famæ, quæ multũ agit ad excludendã præ-
ſumptionẽ delicti. Bald. in l. 2. C. de falſ. & in l. quoties. §. ſed ſi
non, in corpore. ff. de hæred. inſti. Ideo dicunt doc. in c. finẽ liti-
bus, de dolo & contu. & in l. properandũ. §. ſi autẽ, alterutra,
vbi Alex. C. de iud. q propter qualitatẽ perſonæ ceſſat præſum-
ptio calumniæ. not. Iaſ. in autheo. iubemus, col. fi. verſi. 5. facit
C. de iudi. ¶ Immo qñ probatur bona fama inquiſiti, per eã cor-
ruit inquiſitio, & indicia, quæ aliàs erant legitima, non ſufficiũt
ad torturã. Bar. in l. 1. §. pen. per illũ tex. ff. de re mili. Bal. in l. ſi.
col fi. C. de proba. quod dictum pro ſingulari refert, & ſequitur
Iaſ. in l. 1. in fin. C. com. dele. not. Dec. in conſi. 175. col. pen. ad
fi. in conſi. 189. col. pen. poſt med. & in conſi. 256. col. pen. poſt
med. ſed vltra Iaſ. & Deci. addo Bald. in conſi. 410. In cauſa &
quæſt. Antonij, col. 2. poſt med. verſ. & multũ prodeſt lib. 2. Pau.
de Caſt. in conſ. 284. Viſo quodam tali quali proceſſu, ad fin. lib.
2. Cor. in conſi. 134. col. fi. poſt med. lib. 4. ob id præſumendum
eſt inquiſitum ideo pecunias non reſtituiſſe Michaeli Boſsio,
quia putauerit & putet non eſſe ipſius Michaelis, quãdo de eius
iure concludenter non probatur. Etenim præſumitur q pecu-
niæ fuerint ipſius Auguſtinæ tradentis, non etiam ad aliũ per-
tinerent, l. & magis, ff. de ſolutio. Bar. in l. Titiũ & Mæuium. §. al
tero, col. 2. ff. de admini. tuto. quod procedit etiã ſi quis admini-
ſtrauerit bona alterius, gl. & doct. in l. cum oportet, in prin. C.
de bo. quæ lib. Alex. in conſ. 82. col. fi. verſi. & regulariter, lib. 2.
maximè ad fugiendum delictum. Nam ſicut mulier præſumitur
acquiſiuiſſe de bonis mariti ad vitandũ ſuſpitionem adulterij.
l. Quintus. ff. de dona inter vir. & vxor. eo modo vt ceſſet deli-
ctum, præſumendũ eſt pecunias fuiſſe proprias, l. ſi defunctus.
C. arbitr. tute. & vt contrariorũ eadem ſit diſciplina. l. & ſi con-
tra. ff. de vulg. l. fi. ff. de leg. 3. & in terminis, q an quis præſuma-
tur aliquid feciſſe de pecunia propria vel aliena, ſemper capia-
tur illa præſumptio per quã delictũ euitatur, tradit Are. in cõſi.
31. col. 2. verſi. præterea ille tex. Cor. in conſ 103. col. 2. ad fi. lib.
2. in conſi. 98. col. 4. lib. 4. Soci. in conſ. 149. ad fi. lib. 2. nam vbi
quis acquirẽdo de pecunia propria præſumitur delinquere, præ
ſumptio eſt, quòd acquiſierit de aliena, ſi autem acquirendo de
pecunia aliena eſſet præſumptio delicti, tunc præſumitur, quòd
acquiſierit de propria, vt in dictis locis not. ¶ Qñ autẽ probetur
quẽ acquiſiuiſſe de pecunia aliena, licèt ex hoc arguat delictũ,
an ſufficiant coniecturæ, puta in vxore qñ maritus non eſt in-
duſtrioſus, nec habet facultates, an præſumatur vxor acquiſiuiſ-
ſe de bonis proprijs, licèt reſultet ſuſpitio turpis quæſtus: Puto
coniecturas ſufficere, vt per Bal. in conſ. 70. Appareat, col. 2. cir
ca med. verſi. & ſi dicatur lib. 1. ¶ Ad idẽ adduco Ang. in conſi.
241. Super primo puncto, col. 2. vbi q vidua præſumitur acqui-
ſiuiſſe de bonis filiorũ ant mariti defuncti, qñ probatur q non
habebat aliunde bona ex quibus poſſet acquirere, & tñ hoc mo
do arguitur delictũ in vidua conuertente pecunias filiorum ad
propriam vtilitatẽ. ¶ Ad idẽ adduco Ro. in conſ. 346. col. 3. in fi.
verſi. quo ad tertium. Vbi qñ ſocius nihil habebat proprium an-
te ſocietatẽ, nec vllam negociationẽ exercebat præter cauſam
ſocietatis, præſumitur q acquiſierit de bonis ſocietatis, & ibi re
ſpondit Rom. ad l. ſi defunctus. C arb. tut. & tñ delinquit ſocius
emendo nomine proprio de bonis ſocietatis. ¶ Ad idem adduco
Alex. in conſi. 133. col. 2. in fi. verſi. & in dubio attento, quòd fi-
lius lib. 7. vbi q filius emens noĩe proprio præſumitur acquiſi-
uiſſe de bonis patris, quando filius erat pauper, & adminiſtra-
bat bona patris, & tamen delinquit adminiſtrator emendo no-
mine proprio de pecunijs eius, cuius bona adminiſtrat: ex qui-
bus apparet ſufficere probationem per coniecturas, vt quis præ
ſumatur emiſſe de pecunijs alienis, licèt ita præſumendo infera
tur ad delictũ, quicquid aliter voluerit Cor. in conſ. 104. col. 2.
verſi. ſi autem non apparet, lib. 1. & in conſi. 98. col. 4. lib 4. vbi
Cor voluit ſufficere coniecturas præmiſſas quando infertur ex
eis ad delictum ementis. ¶ Amplius vbi iſta ignorantia inquiſiti
non eſſet omnino probabilis, adhuc tamen excuſaretur a dolo
7 & delicto furti, a quo excuſat ignorantia etiam iniuſta: nam Ier
ror iuris, dicitur ignorantia iniuſta, quia nemini licet ignorare
iura, l. leges. C. de legib. & tamen error iuris excuſat a dolo. Bar.
& Ange. in l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ff. de pet. hæred. Cor. in conſ.
281. col. 3. lib. 3. no. mod. in l. ſi quis id quod. de iuriſd. om. iud.
Amplius etiam in his quæ ſunt de genere prohibitorum, excu-
ſat ignorantia colpoſa a tanto, licèt non a toto, puta cognoſcit
quis carnaliter eam cuius ſororem antea cognouerat, quã tamẽ
ſororem eſſe ignorabat, nam excuſatur ab inceſtu, licèt nõ à for
nicatione. Fed. de Senis. in conſi. 167. Mulier accuſata, allegat.
24 q. 2. in tribus. c. vltimis. ¶ Immo excuſat ignorantia iniuſta
non ſolum a delicto, ſed etiam a damno, ne quis damnum pecu
niarum patiatur. Ideo vbi agitur de damno vitando, error iuris
excuſat etiam maſculos & maiores. l. error, in fin. & l. regula, in
prin. ff. de iur. & fact. ign. latè doct & l. iuris ignorantia. C. qui
admitt. ſed iſta ignorantia non videtur iniuſta, immo iuſta ex
his quæ ſupra dixi. Et poſito, ſciuiſſet iſte inquiſitus pecunias
fuiſſe Antonij Boſsij, tamen ex quo illas accepit ab Auguſtina
ſorore, Antonio peſte defuncto aut morti proximo, potuit pro-
babiliter cogitare, quòd Antonius carens liberis eas donauerit
ipſi

ipſi Auguſtinæ, quæ eũ in morbo peſtifero non relinquebat, ex
quo Auguſtina ſoror, quando illas pecunias remiſit dolore tam
Antonij, q̃ ſuo commercia aliud non ſignificauit, ſed ſimpliciter
pecunias fratri cõmiſit cuſtodiendas. Secundò principaliter, vt
8 quis torqueaẽ deſiderãẽ indicia q̃ oportet eſſe plura: nec † vni-
cũ ſatisfaceret, qñ agitur cõtra honeſtã perſonã, qñ tale iudiciũ
eſſet remotũ non tangens immediatè, aut directè negociũ, de
quo quæritur. Bar. in l. ſi. ad fi. ff. de quæſt. vbi Marſi. Alex. in cõſ.
77. in fi. lib. 1. Cor. in conſi. 1. col. 3 lib. 2. Et qñ petuntur iodicia a
remotis, requiritur teſtimoniũ duorũ, l. fi. C. fam erciſ. no. in d. l.
fi. Bal. in conſ 419. an mandatarius, in fin. lib. 3. Cor. in d. conſil.
101. & in conſ. 107. col. pen. ad fi. & col. ſeq. lib. 4. Fortius & no-
tabilius ſcripſit idem Cor. in conſ. 260. col. 3. lib. 3. q vnus teſtis
deponens de confeſsione inquiſiti facta præſente parte, non fa-
cit indiciũ, ſed debet probare confeſsio per duos teſtes, quod ta
men Cor. dictũ ad præſens non approbo, neq; reprobo. Si verò
agitur de probando iudiciũ propinquũ ſeu ipſum delictũ imme
diatè per vnũ teſtẽ, illũ eſſe oportet oĩ exceptione maiorẽ. Bal.
in c. 1. §. ſacramentũ, col. 2. de conſuetu. rec. feud. Alex. in conſi.
224. col. 2. ad fin. lib 6. Soc. in conſ. 54. col. 2. lib. 3. Iaſ. in repet. l.
admonendi, col. 9. verſ. bene facit. ff. de iureiur. Dec. in c. 3. loco
col. pen. de prob. in conſi. 37. col. 4. & in conſ. 363 col. fi. & alibi
ſæpe doc. Sed hic non poteſt probari indiciũ directè & imme-
diatè circa actũ traditionis pecuniarũ nõ pertinentẽ ad aliquod
delictũ, immo non poteſt tractari de aliquo indicio, niſi imple-
ta probatione, q illæ pecuniæ eſſent alienæ, & q eas inuito dño
contractauerit per ſupra dicta. Ita probatio delicti, & probatio
indicij in caſu illo videntur confusè ſimul aut mixtè, & quodã-
modo indiuiduè quia non põt tractari de indicio, niſi præceden
te probatione delicti ad plenũ conſequenter delicto non proba
to, fruſtrà quæritur an conſtent indicia ad torturã, planè ſi fuiſ-
ſet probatũ pecunias fuiſſe Antonij Boſsij, & inquiſitũ illud ſci
uiſſe, & eas inuito dño contractaſſe: tunc demũ tractaretur de
indicio, quia probata maiori quantitate pecuniarũ illius Anto-
nij Boſsij, per teſtes quã cõſignauerit inquiſitus, locus eſſet quę
ſtioni, vt manifeſtetur numerus pecuniarum. ¶ Quinimmo for-
tius dico, q adhuc iſto caſu ex ſcientia ſuperueniẽti, ideſt quia
poſtea ſciuerit pecunias eſſe alienas, & eas retinuerit inuito
dño, furtũ tñ nõ cõmittitur, quia cõſiderandũ eſt in initio rece-
ptionis pecuniarũ, quod fuit licitũ, & ſine vitio, & quia obliga-
tus eſt ex cõtractu ad reſtituendũ pecunias deponenti, ſeu eius
hæredib. quę obligatio excuſat a crimine furti. Ita in terminis &
notabiliter tradit Bal. in cõſi. 410. In cauſa & qõne Antonij, col.
2. circa med. verũ. rurſus ille Antonius, lib. 2. ex cuius dictis cla-
riſsimè vĩ ſolui præſens difficultas, & maximè ex verbis in fine
illius conſilij. Bene fateor, q ſi poſt ſcientiã habitã de re aliena,
illam ſciens detineret inuito dño, furtũ tunc cõmitteretur: ſicut
dicitur de contrahente matrimoniũ prohibitũ ignorantet, q
ſuperueniente ſcientia prohibitionis debet abſtinere, l. qui con-
tra. C. de inceſt. nup. c. cũ inhibitio. de clande. deſpon. Anch. in
conſ. 401. Scipoũns, col. 1. circa med. ¶ Poſtremo conſidero in fa
uorẽ inquiſiti vnũ, ex quo clariſsima reddi videtur pręſens dif-
ficultas, nam ſi iſta pecunia fuit tradita inquiſito numerata, do-
miniũ fuit in eũ tranſlatũ, & ipſe tenebatur tãtundẽ reſtituere,
iux. doc. Bar. in l eius qui. verſi. quas verò, vbi latè Iaſ. col. pen.
poſt Alex. ff. ſi cert. pet. ergo nõ potuit cõmittere furtũ rei ſuę,
& ideo doc. in d. verſi. quas verò inferunt, quendã iuuenẽ malè
& iniuſtè fuiſſe ſuſpenſum, quia non portaſſet pecunias ſibi tra-
ditas a mercatore in numerato ad eũ ad quẽ mercator deferri
iuſſerat: tradit Paul. de Caſt. in conſ. 141. Viſa quadam inquiſi-
tione, col. 2. poſt med. in 4. dubio, lib. 1. quã opi. ego teneo, qñ tra
ditur pecunia numerata nuntio diuiti, quia tradens tunc non vi
detur curare, an tradat in genere, vel in ſpecie, ex quo nuncius
habet in bonis: qđ ipſum tñ adhuc intelligerẽ niſi ex verbis cõ-
mittentis pecunias appareret, q eas in ſpecie cõmiſit, vt quia di-
ctum ſit, Iſtas pecunias tali inferes, vel numero tibi. c. aureos, vt
eos ipſos ad talẽ referas, vel talẽ meam pecuniã tali reddes. Se-
cus ſi dictũ ſit, Accipe talẽ pecuniã, vt tali ſoluas pro me, nã hic,
ſolum fuit dictum de effectu ſolutionis, nõ de qua pecunia. Aut
ſaltem fiſcus debebat probare, q pecunia fuerat remiſſa inquiſi
to tanquã ſpecies, quia id erat fundamentũ ſuæ intentionis. Et
quia vbi aliquid aliquo caſu poteſt eſſe delictũ, alio caſu non, in
dubio præſumitur factum eo caſu quo delictum ceſſat, iuxta do
ctr. Bar. in l. non ſolũ. §. ſed vt probari, vbi Alex. & Mod. ff. de op.
no. nũ. alias eſt in §. ſciendũ, facit tex. in c. iuuenis, de ſponſal. &
cle. exiui. de verb. ſig. vbi in dubio ſit interpretatio, per quã pec
catũ euitatur. ¶ Alibi ſcribit Alex. in cõſ. 188. col. 3. lib. 7. q vbi
verba teſtis poſſunt intelligi modo licito & illicito, debent in-
telligi modo licito. Ideo ſi teſtis deponit, q Titius dixit, ego vl
ciſcar de tali, iſta verba debent intelligi de vindicta licita & per
miſſa, ideſt vlciſcar per viã iuris. Idẽ tradit Bal. in conſ. 98. Be-
thonus de Couo, col. 2. ad fi. lib. 1. vbi ſi probetur quẽ ſe iactaſſe
de expellẽdo aliquẽ de poſſeſsione, iſta iactatio debet intelligi
modo licito, & per viã iuris, non de facto. & ſubdit idẽ Bal. col.
ſeq q verba teſtis debent interpretari in bonã partẽ, ſi fieri poſ
ſit, vt delictũ fugiatur. Et vbi aliquid poteſt ſe habere ad falſum
& non falſum, ſit interpretatio, vt falſitas ceſſet. gl. in l. iuriſgen.
§. quod ferè. ff. de pac. Alex. in conſ. 70. col. 2. lib. 5. Alibi ſcri-
bit Alex. in conſ. 233. col. 2. lib. 6. q ſi in aliquo libro Iudæorum
ſint aliqua verba quę poſſent trahi ad opprobriũ & blaſphemiã
Ieſu Chriſti Redẽptoris noſtri Crucifixi, ſi non appareat quo tẽ-
pore editus ſit talis liber, an ante aduentũ Chriſti, vel poſt, præ-
ſumitur editus ante aduentũ Chriſti, quo ad euadẽdum pœnã,
per doctrinã Bar. in d. §. ſed vt probari. & conſidero q Alex. lo-
quitur in caſu admodũ dubio in fauorẽ Iudæorum, pro quibus
quidẽ non debemus ita præſumere, ſicut pro vno Chriſtiano,
& maximè quia ex conſuetudine, & ſecundũ cõiter accidentia
Iudæi maledicunt Chriſto: a fortiori igitur præſumemus inqui
ſitũ contractaſſe pecunias in caſu licito. ſ quia fuerant numera-
tæ, licet etiã non appareat eum habuiſſe plures pecunias, quàm
conſignauerit. ¶ Ex quibus concludo, inquiſitũ non eſſe torquẽ-
dũ. Primò, quia nõ conſtat fuiſſe cõmiſſum furtũ. Secundò, quia
ſi conſtaret, excuſaretur inquiſitus per iuſtã ignorantiã, tum ẽt
quia iniuſta excuſat. Tertiò, quia vbi res eſſet dubia, fieret inter
9 pretatio per quã excludiẽ præſumptio delicti. Quartò, † quia in
dubio debet pronunciari in fauorẽ rei, maximè in criminalibus,
l. ſi præſes, & l ſi de interpretatione. ff. de pœnis. & curia conſe-
quitur maiorẽ honorẽ abſoluẽdo q̃ condemnãdo. Pau. de Caſt.
in conſ. 299. Viſa inquiſitione. ad fi. lib. 2. In fauorem etiam in-
quiſiti conſuluit Purpura, præſes & ſocer meus. Taurini. 19. Iu-
nij. 1535. Aymo Crauetta a Sauiliano Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Qui facit mentionem de aliquo inſtrumento prȩſumitur habuiſ-ſe notitiam illius inſtrumenti, & contentorum in eo.*
2 *Vbi dubitatur de intentione diſponẽtis ſemper recurritur ad cauſam finalẽ, ex qua mentẽ eius colligimus et interpretamur.*
3 *Vbi cauſa appoſita in donatione reſpicit vtilitatẽ ipſius donantis, illa præſumitur finalis, ſine qua donatio facta non eſſet.*
4 *Commodum regulatur ab onere.*
5 *In ſocietate veniunt debita & credita, commoda & incõmoda æqualiter, in tantum quod pactum in contrarium non valet.*
6 *Verba aliquando impropriantur, vt intelligantur ſecundùm naturam actus.*
7 *Iudicium pro ſocio dicitur generale.*
8 *Propter affectionem lata ſit interpretatio.*
9 *Interpretatio contractus ita habenda eſt, vt ne in damno fiat alterius contrahentium.*
10 *Natura clauſulæ generalis eſt quod generaliter intelligatur, nec reſtringatur a ſpecificatis.*
11 *Donatio inter virum & vxorem ſine iuramento non valet, niſi ſit reciproca & viciſſitudinaria.*
12 *In dubio non præſumitur quis facere velle, quod eſt prohibitum & impoſſibile de iure.*
13 *Quid importent verba, Dedit & Tradidit.*

C O N S I L I V M. CCXLV.

¶ In cauſa Dominici Violi contra Petrinam Bergadani.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Stephanus Bergadani iniuit ſocietatem pannorum cum Andrea filio Dominici Violi, qua durante, contracta fuerũt multa debita, & facti ſunt debitores ipſi ſocij Ioannis Dorigni, & Stephani Senatõ mercatorum Lugdun. ex apochis ipſius Stephani Bergadani, deinde memoratus Stephanus Bergadani recognouit ſe debitorẽ dictorũ mercatorum abſentium, vt apparet in duobus inſtrumẽtis. Po-

ſtea

ſtea moritur Steph. Bergadani relicta Petrina, eius matre & hę-
rede, quæ ſecundo loco nupſit ante relato Dominico Violi, cui
donauit eius bona & iura ad eã pertinẽtia ea cauſa dictæ ſocie-
tatis. Et inuicẽ ipſe maritus donatarius promiſit releuare indẽ-
nẽ ipſam Petrinã a dictis mercatoribus Seneton & Dorigni, cre
ditoribus dicti quondã Stephani Bergadani, de quorũ credito-
rũ iure dr̃ conſtare duobus publicis inſtrumentis recognitionũ.
Modò Ioãnes Dorigni petit a Petrina, ſiue habente ab ea cau-
ſam, quod ſibi debet ea tenore ipſarũ apocharũ, nihil curãdo de
inſtrumento recognitionis ſupraſcriptæ. Quæritur an Domini
cus Violi, aut eius hæredes teneãtur releuare hæredes ipſius Pe
trinæ, ſeu habentes cauſam ab ea aduerſus dictos mercatores?
Difficultas fit, quia in promiſſione releuationis fit mẽtio duorũ
inſtrumentorũ, quibus oñduntur credita dictorũ mercatorũ, &
ſic limitata vr̃ eſſe promiſſio, quó ad illa inſtrumẽta. ſed hic ni-
hil petitur ex aliquo ipſorũ inſtrumentorũ, ſed ea apochis: er-
go promiſſio limitata ad inſtrumẽta, limitatũ vr̃ effectũ produ-
cere, l. in agris ff. de acq. rer. dom. l. age, vbi Mod. C. de tranſact.
cũ ſimil. ¶ Quibus non obſtantibus cõtraria ſentẽtia iuſtior vr̃,
& pro fundamento præſuppono, quòd cauſa debiti, de qua in
recognitionũ inſtrumentis in fauorẽ mercatorũ abſentium, nõ
eſt diuerſa a cauſa expreſſa in apochis: ſed quia debitũ chirogra
pharũ eſt difficilioris probationis, Stephanus Bergadani debi-
tor bonæ conſcientiæ ad cautionẽ creditorũ recognouit ſe de-
bitorẽ in publicis inſtrumentis, animaduertens ſe valetudina-
riũ: nã & paulò poſteà viuis deceſſit. ¶ Secundò præſuppono,
quod licèt ſummæ contentæ in apochis, & inſtrumentis videan
tur diuerſæ, tñ dicitur idẽ debitũ, conſiderata identitate cauſæ,
& perſonarum, l. libertis quos, in prin. ff. de ali. & cib. leg. Bal. in
cõſi. 344. Ad euidentiam, lib. 2. Alex. in conſ. 84. col. fi. verſ. quia
1 reſpondeo, lib. 7. ¶ Tertiò præſuppono ꝙ ille, † qui facit mentio
nẽ de aliquo inſtrumẽto, præſumitur habuiſſe notitiam illius in
ſtrumenti, & cõtentorũ in eo. Bar. & alij, in l. qui Romæ. §. duo
fratres. ff. de verb. obl. Alex. in conſ. 39. col. 2. ad fi. lib. 2. & in cõ
ſi. 318. col. 2. ad fi. lib. 7. Soc. in conſ. 73. col. 4. ad fi. lib. 3. ¶ Quar-
tò præſuppono, ꝙ illa recognitio facta in fauorẽ Dorigni, lo-
quitur pro pannis habitis, vſq; in diẽ recognitionis. Iſtis ita præ
ſuppoſitis infero, ꝙ intentio Petrinæ, & Dominici ſecundi ma-
riti fuit, ꝙ releuaretur ab omnibus debitis contractis cauſa pan-
norũ cum Ioanne Dorigni vſq; in diẽ recognitionis: quia non
putabat ipſa Petrina, ꝙ Stephanus Bergadani eius filius obliga
tus eſſet ea cauſa pannorũ ad ampliorem quantitatem, inſpe-
ctis illis verbis recognitionis, vſq; in hodiernum diẽ: quæ mens
etiã colligitur ex cauſa factæ donationis, vt per eã releuaretur
donatrix a creditoribus, l. fin ff. de hæredibus inſti. l. adigere. §.
quãuis. ff. de iure patro l. conuenticulã C. de epiſ. & cler. c. intel-
ligentia, de verb. ſig. gl. in l. ſi in venditione, in fi. in glo. no. cau
ſam verborum ff. cõm. prǽd vbi ꝙ ex ratione, ſeu cauſa dicendi,
colligitur mens contrahentium. & per dicta iura dicit Alex. in
conſi 41. col. 3. in princ. lib. 1 quod eſt repetitũ in conſi. 48. lib.
2 6. ꝙ † vbi dubitatur de intentione diſponentis, ſemper recurri-
tur ad cauſam finalẽ, ea qua mentẽ eius colligimus, & interpre
tamur. Adde tex. in l. cũ mulier. 1 ff ſolu. mat. in l. ſcire oportet.
§. oportet. ff. de excu. tut. l. cũ pater. §. dulciſsimis. ff. de leg. 2. tra
dit Bal. in conſ. 2. verba ſtatuti, col 2. lib. 1. Mens enim, & ratio
idẽ ſunt. Dy. in c. vlt. de reg. iur. lib. 6. Bal. in conſi. 500. In cauſa
iſta, col. 5 lib 3. Alex. in cõſ. 52. col. 2. lib. 1. Fortius ſcribit Bal. in
conſ. 321. a capi. col. 3. verſ. Sed hic eſt aduertendũ, lib. 3. ꝙ vo-
luntas magis colligitur ex ratione q̃ ex verbis, per l. iuriſgen. §.
3 pactorũ ff. de pactis. Sed † iſta donatio fuit facta ob promiſsio-
nẽ releuationis, vt per eam donatarius releuaret donatricẽ, quę
cauſa fuit finalis in donante: nam vbi cauſa appoſita in donatio
ne reſpicit vtilitatẽ ipſius donantis, illa præſumitur finalis, ſine
qua donatio aliqua facta non eſſet, iuxta no. in l. 5. §. fi. ff. de don.
pulchrè. Ang. in cõſi. 154. Iolus dñi Dalmacij, col. pen. cir. med.
verſ. circa quod conſidero. Soc. in conſ. 56. col. fi. cir. med. lib. 3.
Cor. in cõſi. 101. col. pe. ad fi lib. 5. Dec. in cõſi. 238. in fi. ¶ Rur-
ſus vterq; actus donationis, & promiſsionis de releuãdo facta
eſt eodem tempore, & coram eiſdẽ teſtibus, ideo cẽſentur actus
correſpectiui, id eſt alter alterius reſpectu, & non aliter factus.
Bald. in l. petens. C. de pact. Soci. in conſi. 156. col. 4. lib. 5. latè, &
pulchrè. Cor. in conſ. vlt. lib. 1. in conſ. 10. col. 3. & in conſi. 36.
col. 2. lib. 5. quod procedit etiã ſi non in continenti fiat vterque
actus vnus poſt alterum, ſed breui tempore pòſt. Anch. in conſ.
434. Ex narratis ſuperius, col. 2. verſ. prǽterea aduertendum. no.
etiam Dec. in conſi. 245. col. 3. in conſi. 265. col. 2. verſ. 3. aduer-
tendum eſt, & in conſi. 279. col. fin. & alibi ſæpe. Sed in correſpe
ctiuis ſi vnum ceſſat, ceſſat & alterum, l. etiam. §. ea cauſa. ff. de
mino. l. ſi. ff de accept. l. Clemens. §. 1. ff. de hære. inſti. l. filio. §. ma
tri. l. alumnæ. §. Seia. ff. de adi. lega. Alex. in conſi. 111. col. 3. ante
med. lib. 3 Soc. in conſ. 150. col. 18. verſi. ſed contra hanc reſpon
ſionem lib. 1. & in conſi. 27. col. 5. lib. 4. In correſpectiuis enim
quando vnum fit reſpectu alterius, militat regula, quod ceſſante
cauſa, ceſſat effectus. d. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c.
cum ceſſante, de appellatio. ita Feder. de Sen. in conſi. 237. Fa-
ctum eſt tale, quidã nomine Thomeus, col. 2. vbi ſi non tenet
oblatio in monaſterio reſpectu perſonæ, nõ tenet etiã reſpectu
bonorum, quando quis offert ſe & ſua monaſterio: quia oblatio
bonorũ fit reſpectu perſonæ, ideo ceſſante cauſa oblationis bo-
norũ, ceſſat effectus: ergo niſi releuetur donatrix ab omnibus de
bitis contractis, vſque in diẽ recognitionis, ceſſare debet titulus
donationis ob eam cauſam factæ: nam cum iſta fuerit cauſa fina
lis donationis, vt ſuprà probaui, ea deficiente ſeu non impleta,
reuocantur contractus etiam nominati, l. cum te. C. de pac. inter
emp. & vend. no. doc. in l. fi. ff. de condi. ob cau. Soc. in conſi. 26.
col. fi. lib. 3. Bald. nouel. in trac. de dote. in ſexta parte priuilegio.
1. Corn. in conſ. 121. col. 5. lib. 1. & in conſi. 102. col. 5. lib. 2. ¶ Et
ꝙ iſta fuerit mens partium, aliter etiam colligitur: quia fit do-
natio de omni iure competenti ex cauſa ſocietatis prædictæ, cõ
ſequẽter mens fuit partiũ, quòd Petrina ſicut ſpoliabatur omni
iure vtili ex dicta ſocietate, ita incõmodum & oẽ pertineret ad
donatariũ, vt ſicut priuatio erat vniuerſalis, vniuerſalis fieret re
ceptio onerũ, & æqualis fieret determinatio commodi & incõ-
modi. gl. fin. in c. ſi epiſcopus, de offi. ord. lib. 6 Dec. in cõſi. 190.
col. 2. poſt med. & in reg. ſecundum naturam. ff. de regu. iur. ſic
4 etiam teſtator præſumitur velle onus eſſe apud eũ, apud † quem
eſt commodum, l. quoties. ff. ad Trebel. ſimiliter videmus, ꝙ di-
minuto commodo, minuitur onus, econtrà aucto cõmodo auge
tur & onus, l. Plautius. ff. ad l. Falci. Et quidem plus ſatis iniquũ
fieret, donatarium inſolidum commoda accipere, incommoda
verò ex parte eum agnoſcere: nam cõmodum regulatur ab one
re, & econtrà l. Seio. in prin. ff. de annu. leg d. l quoties, in prin.
ff. ad Trebel. Qui etiã probari poteſt, obligari donatarium ad
præſtandũ indemnitatẽ, licèt promiſſa non eſſet, nẽpe acceptãs
iura ſocietatis cenſetur acceptaſſe & onera ſimul inhærentia,
quia ius aliquod ſeu emolumentũ acceptans, cenſetur ſe obliga
re ad onus illi iuri annexum, l. decẽ, l. ſi debitor. §. 1 ff. de fideic.
lib. l. ſi cum legatũ. ff. de condi. & demon. ideo qui legatũ acce-
ptat, cenſet ſe obligare ad onus appoſitũ ipſi legato, l. vnica. §.
pro ſecondo. C. de cadu. tollen. l. ſi legatario, & l. gñaliter. §. ſi qs
alienũ. ff. de fideic. lib. l. cum ab vno. ff. de leg. 2. l. ſed ſi nõ ſeruus
in prin. ff. ad l. Falc. gl. in l. Titia, cũ teſtamento §. qui inuita, in
verſi. portione. ff. de leg. 2 facit tex. in l. ſi. ff. de inoſſi. teſtamen.
tradit Anch. in conſ. 180. col. 1. ad fi. Ale. in conſ. 102. col. 2. poſt
med. lib. 1 pulchrè. Pau de Caſt. in conſ. 193. Super iſto puncto
occurrunt, in 3. dub. & in cõſ. 415. Viſo & examinato dicto pun
cto, col. 5. lib. 2. & in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. & ibidem Alex.
col. 2. verſic. ſed ꝙ ſi pater. ff. ſolu. matr. vbi dicit, ꝙ hoc proce-
dit, licèt onus excedat cõmodũ legati, per tex. in l. imperator. §.
ſi centũ, verſ. enimuerò. ff. de lega. 2. l. planè. 2. §. ſi cui Stichus.
ff. de leg. 1. ſed iſtud vltimũ ſimpliciter non placet, immo eget
longiori diſcuſsione, de quo alibi ad integrũ dicã, Deo auſpice.
¶ Rurſus acceptatio cenſetur facta cum omnibus ſuis qualitati-
bus, l. 2. ff. de reb. cor. l. Gaius. ff. de manum. cum ſimil. quæ Iaſ.
colligit in l. ſi autem, quam legit cum l. contra. §. ſi filius in 5.
nota. ff. de pac. Soc. in conſ. 125. col. 2. lib. 3. Addo Paul. de Caſt.
in conſi. 237. primo videndum eſt, co. 1. lib. 1. vbi dicit, ꝙ mo-
naſterium tenetur acceptare contrarium ſyndici cum omnibus
ſuis qualitatibus, tradit idẽ Pau. de Caſt. in conſ. 318. Conſide-
randum eſt, col. 5. poſt med. lib. 1. ¶ Prǽterea, cum natura ſocie-
5 tatis ſit, vt in ea veniant debita & credita, † ita etiam commo-
da & incommoda æqualiter, in tantum ꝙ pactum in contra-
rium non valet, quia diceretur alias ſocietas leonina, l. ſi non
fuerint, §. 1. ff. pro ſocio. no. in l. ſi paſcenda. C. de pact. not. Abb.
in conſil. 77. lib. 1. Corn. in conſi. 139. colum. 1. in conſil. 243.
colum. 2. lib. 5. in conſ. 233. col. 2. lib. 2. in conſi. 152. col. penul.
lib. 3. vbi dicit hanc eſſe communem opin. & idem tradit ipſe
Cor. in conſi. 311. col. 2. eo. lib. 3. in conſi. 58. colum. 2. in conſi.
98. in conſi. 312. colum. 2. in conſi. 516. colum. 3. in conſi. 214.
colum. 2. poſt med. lib. 4. Quod tamẽ qualiter procedat, dixi in
conſi.

conſi. 17. Ergo conceſsio iſtorum iurium ſocietatis debet interpre
tari ſecundum naturam ipſius contractus ſocietatis.l.ſi ſtipula
tus. ff.de vſur.l.ſi vno, in prin.ff.loca. Immo verba generalia li-
cet intelligi debeāt gñaliter vt aliquid operentur, tñ reſtringun
tur ad ea q̃ ſunt de natura cõtractus. Bal. in l. à procuratore.C.
mand.& in rubr.C. de contrah.emp.in 9.q. allegat dictū Inn. in
c.ex literis, de iure pat. refert & ſequit Alex in conſi.60.ad fin.
lib.7. Soc in cõſi.47.col.3.verſi præterea magis.li.1. Iaſ.in l.nõ
oīs, col.2.cir.med.ff.ſi cer.pet. Dec.c.cū venerabilis.col.4 de ex
6 cep. † Immo impropriantur verba vt intelligantur ſecundū na
turā actus.d.l.ſi vno, in princ ff loca.l.ſi ſtipulatus.ff. de vſur.l.
eas cauſas.ff.de cond & dem. qđ procedit ēt φ iuratū ſit. Cor.in
cõſ. 220.col. 2.in fi.lib.3 p tex.in l.fi.ff.qui ſatiſd.cogan. & non
ſolū reſtringunt & intelligunt verba generalia ſecūdū naturam
actus, immo ēt verba vniuerſalia. Bal. in cõſ.67.q͂a ex facto, col.
1.poſt med lib.3. Calca.in conſ.1.col.1½.poſt med. Abbi & pul-
chrè dicit Bal.in cõſi.357. Interpoſito.col.1.poſt med.lib.3.qđ
potius impropriari debet natura verborū q̃ natura rerū. Idē vi-
demus in eo qui emit iura hæreditatis, quia tenet ſatiſfacere cre
ditoribus, alias tenet ad intereſſe, quia illud eſt de natura actus
7 l.2.C.de hæred. vel ac. ven.l. 2.C.de lega.cū ſimil. † Hinc vide-
mus, φ iudiciū pro ſocio dr̃ generale plus in ſe continens iudi̇cio
no in l.1.in prin ff de eden.no. Soc.in conſ.53.li.1. Ex qualitate
ēt rei donatæ & iurium ſocietatis declaratur mens ipſarum par
tiū. glo. & Bart.in l. ſemp in ſtipulationibus, vbi Dec.nu.7 ff.de
reg.iur. ¶ Rurſus, cū in veriſimile ſit ita partes ſenſiſſe, iſta veri-
ſimilis ſequenda eſt, quia cenſet quis voluiſſe qđ veriſimile ſit.l.
Titius §. Lucius ff.de lib.& poſth.l. Barbarius, vbi Iaſ.col. 1.in
fin ff de off.pro l.cū ex pluribus, in prin.ibi qđ veriſimile vr̃. &
ibi Bal.ff.de ſol.l.cū res, verſ.1.vbi Iaſ.col.3 ff.de leg 1.l.mulier.
in prin ff.ad treb l ſi C.de poſth.hæred.inſt.gl.in l.tale pactū.
§.ſi ff de pact. Immo verba generalia reſtringunt ad id quod ve
riſimile ſit.l.ſolutū §.ſolutū ff.de pig.actio.l.ſi quis ita §.fi.ff.de
ſe ſta.tute.quæ duo iura ad hoc citat Alex.in cõſi 26.col.2.verſ.
ſed his non obſtātibus.lib.4.vbi inquit φ ille tex.in d.§.ſolutū,
eſt optimus ad hoc. Si verba generalia reſtringunt ad veriſimi-
le, quāto magis generaliter & ꝓpriè intelligentur ſcđm veriſi-
mile? ¶ Ad hæc facit φ voluntas contrahentiū cenſet eſſe cõfor
mis diſpoſitioni iuris cõis. Bar.in l.hæredes mei.§ cum ita. ff. ad
treb.l.ſi duo, vbi Bal.ff de acq.hær.cū ſim. Sed de iure cõi cauſa
ſocietatis verſatur in æqualitate, vt omnia p æqualitatē proce-
dant.d.§.illud.inſt. pro ſocio.l.ſi paſcenda, vbi not.C de pac.nã
obtinet ſocietas inſtar fraternitatis.l.verū, in princ ff.pro ſocio.
ergo ſicut donatio iuriū ſocietatis fuit vniuerſalis, ita præſumē
dū eſt fuiſſe actū de receptione onerum & ſolutione debitorū:
alias enim eſſet neceſſe impropriare verba conuentionis, quia
non cõtererent cõceſſa generaliter ſeu trāſlata iura ſocietatis, ſed
pars tm̃, cõtra l.non aliter.ff.de leg 3. Similiter videmus an ali
qđ veniat in legato vel nõ, ſumitur declaratio ab æqualitate ſer
uanda.l.q̃ſitū.§ ſed & ipſe Papinianus ff.de ſun.inſtr.cū ſimi.q̃
ſcribit Soc in cõſi.98.col 3.lib.1. Dec.in conſi.41.col.2.in con-
ſil.43.ad fi.& in cõſi.122.circa fi alias.n.argueretur mala fides
donatarij ex inæqualitate pactorū. Hoſt. in ſumma de vſur.cum
ſimil.collectis p Bar. Vero in tracta.ſimula.in 14.pſumptione.
Sic è cõtrario arguit bona fides ex æqualitate pactorū. Iaſ. in l.
ſi col 28.in fi.num 99. C.de iure emphy.arg.l.non ſolum.§.de
vno ff.de ritu nup.l.ſed & milites, poſt prin. ff de excu.tuto ſed
credendū non eſt voluiſſe donatariū in fide mala verſari.l.me-
ritò. ff.pro ſocio, ob id habenda eſt in dubio interpretatio talis
qualis ſit contrahentiū cõditio.l.ſi id qđ.§.ſi.ff.de reſci. vend.q̃
æqualitas ſeruāda eſt ēt in iudicijs.l.fi.C.de fruc. & litiū expen.
reg.in iudicijs, de reg.iur.lib.6.c.cū inter, vbi Dec.in 6. not. de
excep, æqualitatis.n.& iuſtitiæ ſumus amatores dicit tex.in §.fi.
in auth.de nõ eli.ſecun. nub. ¶ Præterea iſtā fuiſſe voluntatē par
tiū, arguitur, quia agebatur inter virum & vxo.ex quorum affe-
ctione voluntas declarat, φ ſicut donatio fuit plena, eodē modo
intelligat receptio onerū, ne alias videat maritus doloſè circa
8 vxorē egiſſe.l. tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excu.tu. & † propter
affectionē lata ſit interpretatio.l. Aurelius.§.Titius teſtamento.
ff.de li.leg.facit.l.Procula.ff.de proba.& l. Neſennius.ff.de neg.
geſt.& in terminis de affectione erga vxorē eſt tex.no.in l.vnū
ex familia.§.pe.ff.de leg. 2.tradit Bal.in conſil.49.quidam inſti
tuto.lib.1. ¶ Iā qñ agitur de interpretatione voluntatis alicuius,
illa habēda eſt ex bono & æquo l.in his, vbi gl Bart.& doc.ff.de
cõdi.& demon.Soc.in cõſi.37.in fi.li.3. ¶ Eſſet aūt iniquitas, niſi

donatrix inſolidum degrauaretur ab oneribus cõtractis ex cau
ſa ſocietatis, cū iura ſocietatis inſolidū trāſtulerit. ¶ Declaratur
ēt voluntas hominis ex arbitrio & opinione aliorum viuētium,
vt præſumatur quis illud voluiſſe qđ alij in rectitudine & iuſti
tia viuentes veriſimiliter arbitrarentur fieri debere.l.qm̃. C.de
natur.lib. Anch.in cõſi.237.q͂a in primo q̃ſito, col. 2. ante med.
& in cõſi.362. De viribus additionis.col.fi. Io. de Anania in cõſi.
28.col.3.illū ēt tex.in d.l.qm̃ pro ſingulari ad hoc citat Calc.in
cõſi.106.col. 2.ante med. ¶ Sed quis iuſtus & rectus vir nõ id di
cet æquiſſimū eſſe, mulierē & vxorem quæ iuribus ſocietatis ſe
ſpoliat, a marito degrauatam fieri oportere? ¶ Poſtremò niſi ita
dicamus, mulier paciſcens & cedēs iura ſocietatis, remaneret in
damno, maritus aūt in lucro: † ſed interpretatio contractus ita
habēda eſt, vt ne in damno fiat alter contrahentium.l.ſi idē cū
eodē verſic.ne in poteſtate. ff de iuriſdi.om.iudicū.l.3.§.1.ff.de
arb.l.ſed ſi pupillis.§.ſed ſi alias. ff.de inſtito. cum ſimil. vt per
Pau.de Caſt.in conſil. 205. Ego Pau.in fi. in conſil. 285. Viſis &
ponderatis oībus ſupraſcriptis, col.3.cir.med.& in conſil. 317.
Viſo & examinato puncto, col.pe.poſt med.in primo. Et fugien
da eſt interpretatio per quam altera pars remaneret in damno,
licet verba repugnare videātur. Cald.in pulchro caſu in cõſ.vlt.
col.1.poſt med.verſi.itē quia ſi teneremus, in titulo de donatio.
facit optimē tex.in l.pe.ff.ad exhiben.vbi φ lex captioſe inter-
pretari nõ debet.i.vt p eā fraudare, decipi, aut damnificari quis
poſsit no. Ant.de But.in conſ.9.in fi. Immo amplius fugiēda eſt
interpretatio per quā vnus contrahentiū frequenter lucrū non
perciperet, dānum aūt ſuſtineret Aret in conſ. 111.col.3. verſ.
ſed tñ hoc nõ obſtante ¶ Quæ oīa ſaltem ſimul iuncta ſatis vñr
confirmare concluſionē noſtrā.l. 1. ff.de excuſa.tuto.l.inſtrā. C.
de proba glo.& doc.in c.cū cauſam, de proba. ¶ Tm̃ ſupereſt vt
reſpondeamus ad contraria, ad q̃ rñdeo, φ illa verba, Cõſtanti-
bus inſtrumentis, non cenſentur appoſita limitatiuè, ſed demõ
ſtratiuè, vt appareret de debitis cõtentis in illis inſtrīs.l.fi.§. Ti-
tia.ff.de libera.leg. Bar.in l.Cēturio, col.1 1.ver.ſed quid ſi dixi.
ff.de vulg.& in l.cùm pater.§.mēſe, verſ.quæro quid ſi teſtator.
ff.de leg. 2. Rom.in conſi.343.col.3. Ang.in l.ſi fideicõmiſſum.
§ tractatū.ff.de iudi. ¶ Secundò reſpondeo, φ illa verba genera
lia, Promiſit releuare à manibus & à debitis mercatorum, non
debent reſtringi propter illa verba, Conſtantibus inſtrumentis,
inferius prolata, quæ nõ cõueniunt generali promiſsioni inde-
mnitatis.l.regula §.& licet ff.de iur.& fac.igno.per quē tex.in
ſimili arguit Imo.in l.ſi ita quis.§.ea.l. ff.de verb.obliga. Dec.in
conſi.12.col.3.circa fi.in conſi.35.col.6.in conſi.51.col.fi.& in
conſi. 299.col.pe circa med Qñ enim præcedit genus & ſequit
enumeratio ſpecierū, genus non reſtringitur ad ſpecies enume-
ratas, ſed generaliter intelligitur, & ſpecies cenſentur enumera
tæ gratia demõſtrationis, niſi enumeratio ſpecierū fieret per di
ctiones aliquas limitatiuas aut taxatiuas.l. legata, in princ.ff.de
ſupell.leg. Bar.in l.quæſitum.§.ſi fundū.ff.de fund.inſtr. & Dy.
in regula generi.lib.6.dicit φ ſpecies cenſentur enumeratæ ex
abundanti.no.in l.ſed & ſi quis.§.quæſitū.ff.ſi q́s cau. vbi φ ſpe
cies cenſentur ſubiectæ ad maiorē expreſsionem, & φ ex eis nõ
debet reſtringi diſpoſitio generalis præcedens, quia hoc modo
inducta ad vnū effectum operarentur contrarium. Alibi ſcribit
10 Soci.in conſil.300.col.2.lib.1 φ † natura clauſulæ generalis eſt
φ generaliter intelligatur, nec reſtringatur à ſpecificatis, p tex.
in l.ſtipulationes cõmodiſsimum. & l.doli clauſula.ff.de verbo.
obl. ¶ Rurſus nunquā reſtringitur generalis diſpoſitio per ſpe-
cialem, qñ ex tali reſtrictione fieret contra mentē diſponentis,
vt no. Dec. in conſi.660.col. 2.ad fi. Hic aūt apparet de mente di
ſponentis ex verbis geminatis, & amplīs, quia promiſit donata-
rius releuare donatricem à manibus & à debitis mercatorum.
quæ verba geminata exuberantius demonſtrant voluntatem &
intentionē donatricis φ omnino vellet liberari ab illis merca-
toribus. Reſtringendo aūt φ ſolùm liberaretur & releuaretur re
ſpectu contentorū in duobus illis inſtrumentis, expreſsè fieret
contra mentē diſponentium: quod eſſe non debet. ¶ Tertiò rñ-
deo, φ generalia verba generaliter debent intelligi, neq; ſunt
11 reſtringenda ex illis verbis, Cõſtantibus inſtrumētis, ceſſante ra
tione reſtringendi, immo vrgente ratione in contrarium vt ge
neraliter intelligātur. Alc.in conſi 101.col.pe. circa med.lib.3.
at hic omnis ratio monet vt generaliter intelligamus promiſ-
ſionem per ſupraſcripta. ¶ Quartò reſpondeo, generalia verba
debent reſtringi vt conformentur iuri & æquitati, licēt non pa
tiatur eorū natura, gl.in cap.paratus. 23.q.1.quam pro no. re-
fert

ſert & ſequitur Dec. in c. ex parte, ſecundo. col. 1. de offi. delega.
Iaſ. in l. quanquam. col. 2. C. de teſta. mili. a fortiori generaliter
debent intelligi & ſecundum eorum naturam vt æquitas ſeruet
quæ donatrici fauet. ¶ Quinto reſpondeo quòd ſumus in mate-
ria in qua lata habēda eſt interpretatio, vt cōmodum & onus ex
pari procedant per ſcripta ſupra Ergo illa verba conſtātibus in
ſtrumentis, nō debent referri ad generalitatē præcedētem quia
reſtringeretur materia late intelligenda. c. cum dilecti, ſecundū
vnū intellectū, de dona. Ale. in col. 4. lib. 1. Dec. in conſ. 92. col. 1.
circa med Iaſ. in l. fi. col. 6. ad fi. ff. de conſti. prin. & in l. talis ſcri
ptura. col. fi. ff. de leg. 1. ¶ Sexto reſpondeo ſi illa verba conſtan.
inſtrumentis, referrentur ad præcedentia reſtrictiuè, reſultaret
abſurdum: quia donatio eſſet larga, & remuneratio tenuis, ergo
talis relatio habenda non eſt. Abb. in c. ecc. veſtra. 2. in 6. no. de
elec. Dec. in c. 2. requiris, col. 2. de app. & in conſi. 99. col. 4. in
conſ. 333. col. 2. ad fi. ¶ Septimo reſpondeo, quod in promiſſio
ne exprimitur cauſa debitorum in genere & ſine aliqua reſtri-
ctione ſcilicet pro pannis, ergo debet conſiderari iſta generali-
tas cauſæ potius quàm reſtrictio facti id eſt inſtrumēti, quia ſem
per inſpicitur cauſa facti potius quā ipſum factū. l. verū. 2. ff. de
furtis gl. in c. vniuerſitatis, in ver. ſubeſſet. de ſent. excōmu. in c.
& ſi Chriſtus, in ver. ex cauſa, de iureiur. cū ſimil. ¶ Octauo re-
ſpōdeo, ꝙ iſta etiā appoſitio cauſæ ampliat dictū ſeu promiſſio-
nē vt extēdatur ad omnia debita ex cauſa pannorū, ex quo iſta
cauſa fuit fin. ſine qua donatio facta non fuiſſet vt ſupra oſtēdi.
Bar. in l. pater filiū. §. fundū. ff. de leg. 3. pulchrè Soc. in cōſ. 249.
col. 20. in 3. q. lib. 2. & in conſ. 43. col. 3. lib. 3. Dec. in conſ. 291.
11 col. 3. poſt med. ¶ Poſtremo cōſidero, ꝙ † donatio inter virum
& vxorē ſine iuramēto nō valet niſi ſit reciproca & vicíſſitudi-
naria: immo illa reciprocatio ſeu vicíſſitudo debet eſſe æqualis,
quia in eo, ꝙ eſt inæqualis, nō dicitur reciproca, propterea nō
valet. Salic. in l. 1. C. de dona. an. nup. Soc. in conſil. 215. col. 2.
12 lib. 2. ¶ Deinde conſidero † ꝙ in dubio non præſumitur quis fa
cere velle quod eſt prohibitū & impoſſibile de iure. l. quāquā.
ff. de rit. nup. Bar. in l. ſi quis ſub conditione, in ff. de condi. inſtit.
Bal. in l. fin. §. in cōputatione. C. de iur. delib. facit tex. in ca. a no
bis, de ſent. excom. Ale. in conſ. 95. lib. 6. Pau. de Caſt. in cōſ. 316.
lib. 1. Iaſ. in l. filius a patre. §. fi. in 2. no. ff. de libe. & poſth. Sed re
ſtringendo promiſſionē de releuando ad quantitatē inſtrumēti
recognitionis, donatio nō eſſet æqualis, immo inæqualis valde:
ergo vt fiat reductio ad æqualitatem quatenus fieri poteſt & vt
donatio fiat reciproca, probandū eſt voluiſſe donatariū releuare
vxorē donātē etiā vltra illam quantitatē ſi amplior debeatur,
quia iura donata vt mihi narratur, erāt ampliora: aliàs oportet
dicere voluiſſe coniuges facere actū prohibitū & ipſis impoſſi-
bilē de iure. ¶ Quinimmo poſſunt hæredes Petrinæ irritare do-
nationē, ſi hæres donatarij noluit ſatisfacere omnibus creditori
bus, quatenus iura donata excedūt remunerationē per ſupra di
cta. ¶ Nec dicatur ꝙ donatio fuit confirmata morte, quia aut ma-
ritus præmortuus eſt, & reuocatus etiā ſi iuramēto eſſet firma-
ta. Dec. in conſ. 302. col. 4. verſ. 3. etiā fundamento, in conſ. 340.
col. 2. vbi clarius explicat in conſ. 536. col. 2. circa med. & in cōſ.
659. ad fi. licet illud dictū Dec. vbi eſt iuramētū, in præſentiarū
nō firmetur, quia aliàs vidi in dubiū reuocari per dominum Pur
pura. per Antonium de la Ripa. Pro Decio tamen allego Bald.
in terminis in conſ. 352. Donatio cauſa mortis. lib. 2. licet reſpō
deri poſſit ꝙ iſtud procedit retēta opinione ꝙ donatio inter vi
rum & vxorem non firmetur iuramento. ſed retenta opinione
cōmuni ꝙ firmetur, neſcio videre cur ad hæredes donatarij trāſ
mitti nō debeat. l. ſi pactū. ff. de prob. & ego contra Decium con
ſului vt patet in conſ. meo. 102. & ita ſecundum conſ. meum cō
tra Deciū iudicauit curia parlamēti Gratianopolis die 14. Au-
guſti. 1543. ¶ Aut maritus donatarius ſuperuixit & idem probā
dum eſt, quia vt morte confirmetur, neceſſaria eſt traditio vera
vel ficta. l. Papinian⁹. ff. de dona. inter vir & vxo. Dec. in cōſ. 308
col. 4. ante med. & in cōſ. 296. col. Iaſ. in l. ſi diuortio col. 3. ff. de
verb. obl. At hic nulla interuenit traditio ſaltē reſpectu bonorū
mobiliū aut immobiliū ſocietatis vera vel ficta, ergo &c. ¶ Neq;
13 obſtant verba † inſtrumenti dedit & tradidit, quia nō agunt tra-
ditionē quando res in conſpectu non erat, ſed tantum operetur
ꝙ liceat ingredi poſſeſſionē propria authoritate. Bart. in l. præ-
dia, in fi. ff. de acqui. poſ. & in l. 2. C. eo. tit. Bal. in rub. C. de con-
trahen. emp. in 19. q. cum ſim. vt tradit Ale in d. l. prædia. col. fi.
& in conſ. 10. lib. 4. Soc. in conſ. 205. col. fi. lib. 2. ¶ Quibus con-
ſequens eſt dicere, obligari hæredes donatarij ad releuandū hæ-
redes donantis indemnes ſaltem vſq; ad concurrentem quanti-
tatem iurium donatorum, aliàs donationem, quantenus excedit
releuationem, irritam fieri. Taurini 29. Iunij. 1535. ¶ Aymo
Crauetta ex Sauiliano. I. V. Doct. ſub correctione &c.

SVMMARIVM.

1 *Mora contrahitur ex implemento alterius partis, quādo agitur de intereſſe, non vbi agitur de pœna.*

2 *Contractus nominatus reſcinditur agendo ex capite implementi non ſecuti, quoties illud quod erat implendum, fuit cauſa finalis ipſius contractus.*

3 *Non tenetur contrahens ſtare contractui, niſi ſibi impleatur integraliter.*

4 *In correſpectiuis ſi vnum ceſſat, ceſſat & alterum.*

5 *Mora ſemel commiſſa nō purgatur quādo res deſiit eſſe integra.*

CONSILIVM. CCXLVI.

¶ Pro domino Iacobo Perroto.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iacobus Per-
roti iniurioſe videtur inquietari, nam agentem im-
plere oportebat prius ab eo promiſſa. l. Iulianus. §. of
ferri. ff. de act. emp. cum ſim. Planè promiſit diuide-
re ſeu diuidi facere bona, quæ Iacobus communia obtinebat cū
Andrea Gayda, ſumptibus domini agentis, & ſic fuit cōtractus,
do vt facias, & etiā do vt tradas & reddas, ſi tenor inſtrumenti
animaduertatur: ſed dominus agens ad eum modum obligatus
ſine temporis præfinitione obligabatur ſtatim implere, etiā ſine
interpellatione. Bal. in c. 1. §. ad hæc, verſic. & nota ꝙ ſi quis, in
titulo hic finitur lex Fed. in vſib. feu. Ale. in cōſ. 857. col. 2. lib. 6.
& in conſ. 148 Aret. in cōſ. 142. Ex facto, col. 4. circa med. verſ.
venio igitur ad primum. Curt. iunior in conſ. 74. col. 4. Ripa in
l. 4. §. Cato, col. 23. nu. 59. ff. de verb. obl. vbi atteſtatur hanc eſſe
communem opi. eandem opi. dicit communem eſſe Gozadinus
in conſ. 27. col. 3. circa med. no. doc. in l. quod te, vbi Iaſ. col. 8.
verſi. 2. adduco. ff. ſi cer. pet. Ad idem adduco Cor. in conſ. 207.
col. 1. lib. 4. vbi dicit ꝙ in obligationibus facti, mora cōmittitur
ſtatim atq; fieri potuit, & factum non eſt, per l. ſi ita ſtipulatus
eſſem abs te. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obli. ¶ Et licet
Dec. in d. l. quod te, teneat contrariū, tamen opi. contra Dec. vi-
detur communior & verior, quam opi. contra Decium ego te-
neo & puto procedere quoties non agitur de pœna ſed de inte-
reſſe tantum. ex eo quod Soc. ſcribit in conſ. 133. col. 1. lib. 1. vbi
1 dicit ꝙ † mora contrahitur ex implemento alterius partis quan
do agitur de intereſſe, nō vbi agitur de pęna. & hanc diſtinctio-
nem circa dictum Bal. in d. §. ad hæc, reperi poſtea tenere Goza
dinum in d. conſ. 27. col. 3. circa med. ſed in caſu noſtro agitur
de intereſſe & ne reus conuentus damnum ferat: itaq; parti agē
ti obligatæ ad faciendum, ſolum intelligitur cōceſſum tempus
quo actus poſſet explicari. d. l. cōtinuus. §. cum ita. ff. de ver. obl.
l. hæc conditio. ff. de condi. & demon. & l. eum qui calendis. §.
fi. ff. de verb. obl. late Dec. in regu. in omnibus obligationibus.
ff. de reg. iur. Et quod notabiliter ſcribit Anch. in conſil. 331. Vi
ſis diligenter col. 2. verſ. 3. aduertendum. vbi ſi aliquis promiſit
vendere aliquam rem Titio quandocūq; Titius ſolueret vel mu
tuaret ipſi promiſſori ducatos quinquaginta, non tenebitur ven
dere ſi Titius quam primum potuit non ſoluit, vel mutuauit il-
los ducatos quinquaginta: quæ deciſio videtur mirabilis, quum
fuerit promiſſum de vendendo quandocunq; ſoluerentur duca
ti quinquaginta, & ſic tempus videbatur remiſſum arbitrio par
tis, & ob id dictum Ancha. non videtur iniuſtum. Sed iſte actus pe
tendi diuiſionem ſtatim poterat inchoari & breui ſpatio tem-
poris impleri, nec probatur aliquod impedimētum ex aduerſo,
igitur eo non implente potuit conuentus non implere, & aduer
ſus agentē exceptionem opponere, Tu nō impleuiſti pro parte
tua. l. cum proponas, la. 2. C. de pac. maximè quando agitur de
contractu innominato iuxta no. in l. ſi pecuniam. ff. de cond. ob
cau. immo etiam in contractibus nominatis datur exceptio, Tu
non impleuiſti ad reſciſſionē contractus. Corn. in conſ. 121. ꝗꝗ
videatur. ad fi. lib. 1. in conſ. 290. ad fi. lib. 3. quinimmo etiā † cō-
2 tractus nominatus reſcinditur agendo ex capite implementi
nō ſecuti, quoties illud quod erat implendum, fuit cauſa finalis

ipſius

ipſius cõtractus.l.cũ te fundum.vbi do.C.de pact.inter emp.&
vend.& no.in l.ſi.ff.de condi.ob cau.Cor.in conſ.101.col.2.in
conſ.121.col.1.lib.1.& in cõſ.102.col.4.poſt med.lib.2.Bal.no
uell in tract.de dote.in 6.parte priuilegio.1.Soc.in cõſ. 26.col.
ſi.lib.3.quod procedit etiã in cõtractu,in quo agitur de plurib⁹
3 rebus ſeparatim:quia† nõ tenetur cõtrahens ſtare cõtractui ni-
ſi ſibi impleatur integraliter,qñ vno pretio res oẽs emptæ ſunt,
nec vnã ſine alijs empturus quis ſuiſſet.Imo.in cõſ.33. per tex.
in l.ſi duos.ff.de cõtrahen.emp.Sed iſta promiſſio trecentũ flo-
renorũ nõ fuit facta ob aliã cauſam niſi ob diuiſionẽ ſeruandã
dictorũ bonorũ,ſi videatur inſtrumentũ obligationis, ergo fuit
cauſa finalis,quia reſpicit cõmodũ & vtilitatẽ ipſius promiſſoris,
ex doct.Bar.in l.2.§.ſi.ff.de dona.pulchre Ang. in conſ.134.Io-
lus domini Dalmatij.col.pen.verſ.circa quo 1 conſidero.Soc.in
dicto conſ.26.col.fin.lib.3.Cor.in cõſ.c.col.pe.ad ſi.lib.1.Dec.
in conſ.238. ad ſi. Itẽ cũ iſta conuentio de diuidendo aut diuidi
faciendo facta fuerit incõtinenti & eodẽ cõtextu,cenſetur cor-
reſpectiua ad promiſſionẽ trecentũ florenorũ & vna facta pro-
pter alterã. Soc.in conſ.214.col pe.ver.3.reſpondeo,lib.2.poſt
Bal.in l.petens.C de pact.vbi dicit q̃ ea quæ ſunt incontinẽti,
cenſent correſpectiua.i.vnũ reſpectu alterius, in tantũ q̃ exclu
ſo illo reſpectu,factũ ſecutũ nõ fuiſſe.no.Cor.latè in conſ.vlti-
mo.lib 1.in conſ 10 col.3.poſt med.& in conſ.330.col.2. circa
med.lib.5. Dec.in conſ.245 col.3.in conſ.145.col.2. ver. tertio
4 aduertendũ,& in conſ.279.col. ſi. Sed † in correſpectiuis ſi vnũ
ceſſat,ceſſat & alterum.l.ſi filio.§ matri.l alumnæ. §. Seia. ff. de
adi.leg quæ iura ad hoc propoſitũ allegat Iaſ.in l.Lucius,col.7.
verſ.octauo facit.ff.de vulg.& in l.in teſtamẽto,col.pe. circa ſi.
C.de teſta.mili.tradit Ale.in cõſ. 101.col 3.ante med.lib.3.So-
ci.in conſ.150.col.18. verſ.ſed contra hanc reſponſionẽ lib.1.&
in conſ.27.col 5.lib.4.¶ Et ſi dicatur, agens paratus eſt imple-
re,ſed impeditur facto cõuenti,qui renũciauit,ergo imputandũ
videtur conuento.arg.l.iure ciuili. ff. de condi. & demon.cũ ſi-
mil.reſpondeo,etiã ſi conuentus liti nõ renunciaſſe, poſſet op-
ponere Tu non impleuiſti q̃ primũ potuiſti, neq; admitteretur
agens ad purgationem moræ primo propter iuramentũ. l. ſi quis
maior.C.de tranſac.vbi Dec. q̃ procedit etiam de æquitate ca-
nonica.Cor.in conſ.123.col.pe.lib.1.& in conſ.40.col.ſi. lib.4.
reprobando Bal.qui aliud voluit in l.qui crimen.C.qui accu.nõ
poſ licet Iaſ.in d.l ſi quis maior.col.pe.verſ.limita prædicta, ſi-
militer referat & ſequatur illud dictũ Bal.& idem Iaſ.in.§.item
ſi quis,il. 2.col 2.ad ſi inſtitu. de actio.& poſito q̃ dictũ Bal. eſ-
ſet verũ,illud procederet reſpectu pœnæ extrinſecæ ne quis pœ-
nã incurrat:nõ aũt procederet vt moroſo cõperat facultas im-
plendi ad effectũ vt iuuetur ex contractu cũ non tractet de fu-
giẽdo pœnã. Ita notabiliter declarat Dec. in conſ. 151. col. pe.
Immo propter periuriũ ſit indignus omni cõtractus cõpendio
d.l.ſi quis maior.Illud etiã dictũ Bal. ſolũ videtur procedere in
terris eccleſiæ.Ale.in cõſ.106.col.3.lib.3.Iaſ.in conſ. 10. col.3.
& in conſ.82.col.2.lib.1.Immo Gozadi.in cõſ.57.col.5. voluit
illud dictũ Bal.ſolũ procedere in foro pœnitẽtiali, & inter per-
5 ſonas eccleſiaſticas.¶ Secundo,† mora ſemel commiſſa nõ pur-
gatur qñ res deſijt eſſe integra.Ale.in conſ. 131. in cauſa & lite
vertente inter vniuerſitatẽ,col. 1.lib.4. hic autẽ res nõ eſt inte-
gra ob renunciationẽ litis.¶ Tertio,mora purgari nõ põt qñ ſe-
mel fuit oppoſitũ in iudicio de implemẽto nõ facto ſi quis velit
implere poſt oppoſitionẽ factã lite inchoata.Ale. in conſ. 537.
ad ſi.lib.6.Pau.de Caſt.in conſ 70.quia fruſtra col. 5. ad ſi. verſ.
nam ſufficit Regi Poloniæ.lib. 1. & in conſ. 337. Si prima duo
ſtatuta col. 2.circa med.verſi. ſed aduertẽdũ eſt diligeter, lib. 2.
Corn.in cõſ. 251.col.5. lib. 1.& in cõſ.99.col.2.poſt med. lib.4.
Bolognious addi.ad conſ.Io.de Ana. in conſ.l. col. 5. poſt med.
& hoc ſine dubio procedit ſtante iuramẽto quo ipſum impe-
dit purgationẽ moræ, vt habetur in d.l.ſi quis maior.C.de tran
ſactio. vnde cũ renunciatio litis facta fuerit poſt inchoatũ iudi-
ciũ, & eo tẽpore quo agens implere non poterat, agentis nihil
intereſt fuiſſe renunciatũ liti per conuentũ in fauorẽ illius An-
dreę Gaydæ,conſequenter culpa renũcianti imputari nõ poteſt
arg.tex.optim.in l.& in totũ, verſic.ita ſi ob id.ff.rer. amo. per
quẽ tex.dicit Pau.de Caſt.in l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir.ff.ſol. mat.
quod marito culpa imputari non poteſt cur vxori infirmæ me-
dicũ non adhibuit,qñ ſi adhibuiſſet, vxori tamen profuturũ nõ
erat,quia morbus erat incurabilis.facit tex.in l.ſi alius, in verſi.
æquè perituris ædib⁹.ff.qđ vi aut clam.gl.in l.ſi ideo.ff. de euic.
quæ iura adducit Soci.in conſ.170.col.pe.ver.accedit in propo
ſito lib.1. alia ẽt ad cõfirmationẽ adducit idẽ Soc. in conſ. 178.
col.2.in conſ.283.col.pe.verſ.ſin præſupponit lib. 1. & in conſ.
305.col.ſi.lib.3.itaq; audiri non debet actor replicans de renũ-
ciatione litis,cũ ſua non interſit.lege 1.in prin.ff. quor. appell.
non recip.l.ille a quo.§.ſi de teſtamẽto,vbi Ale.ff. ad trebellia
nũ.capitulo cum inter 2.p.de electio. capitulo cl 2. de teſtibus
no.in c.his,de accuſatio. Rom.in conſ.347.& in cõſ.499.& ali-
bi ſæpe doc. Proinde imputandum eſt domino agenti,quare nõ
ſtatim fidem impleuerit promiſſorom.rurſus ipſe tractat de lu-
cro, at conuentus de damno, ergo potior eſt conuenti cauſa.l.
fin.§.licẽtiã.C.de iure delibera.l.fin.C.de codicil. l.Proculus.ff.
de dam.inſe.cum ſimil.facit regula fauorabiliores.ff.de regu.iu.
Taurini,die vltima Iunij.M.D.XXXV.

SVMMARIVM.

1 *In mandato non procedit argumentum a maioritate rationis.*
2 *Damnum & periculum ad eum pertinet, cuius principaliter & ordinarie ſit lucrum.*
3 *Obligatus ad factum non tenetur niſi poſt moram.*
4 *Sufficit mandatum impleri prout poſſibile eſt.*
5 *In mandato magis attenditur mens quàm verba.*
6 *Tempus adiectum in mandato dicitur de forma mandati.*
7 *Culpa dicitur ordinata ad caſum, quando principaliter reſpicit illum caſum.*

CONSILIVM. CCXLVII.

¶ In cauſa Antonij Sburlati cum Franciſco de Abiate.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Antonius Sbur
latus bancherius Taurini erat debitor Franciſci de
Abiate in ſcutis triginta. Deinde memoratus Fran-
ciſcus de Abiate creditor mandauit eidem Sburlato
debitori per literas aut epiſtolam, vt ſcutos exigeret.70.ab alio
mandantis debitore,quos mitteret Chamberiacum ad quoſdam
mercatores certa die.idem Sburlatus exigere non potuit dictos
ſcutos 70.niſi ea die qua erant conſignandi mercatoribus. Ob
id pecuniam omnẽ tam exactam quàm debitã per ipſum Sbur-
latum nuncio certo & fido cõmiſſit creditori ipſi de Abiate nu-
merandam in vrbe Mediolani. Ideo autem Chamberiacum nõ
miſit ad formam mãdati literarum quia mercatores quibus ſol-
uendum eſſet,longè aberant Chamberiaco vbi non fuerant niſi
per tempus habendæ ſolutionis. Nuncius craſſatoram paſſus
eſt de itinere pecunijs omnibus etiam proprijs ſpoliatus.Quæ-
ritur cuius damno aut periculo ea res ceſſura ſit. ¶ Videretur
dicendum prima fronte periculum omne ad Sburlatum perti-
nere,nam fuit in culpa mittendo pecunias Mediolanum contra
formam mandati,per quod Chamberiacũ mitti oportebat: cul-
pa enim imputatur,non ſolum non implenti mandatũ,ſed etiã
illud excedenti.l.diligenter.ff. mandati.c.cũ dilecta. de reſcrip.
2 & † adeò obſeruari videntur fines mandati, q̃ in eo procedere
non videtur argumentum a maioritate rationis.c.cui. §. fin. de
præben. lib. 6. vbi mandatarius ad prouidendum de beneficio
certi valoris, nõ poteſt prouidere de beneficio minoris valoris,
licèt in minori valore maior videatur ratio prouidendi. itaq;
data culpa in mãdatario,teneri videtur de caſu fortuito, quem
culpa præceſſit,vt in verſi.præceſſit.l.5.§.ſi quis tamẽ.ff.ſi quis
cautio.l.ſi vendita,a contrario ſenſu. ff. de periculo & com. rei
vendi.l.ſi vehenda.§.idem iuris,in fin.ff.ad legem rhodiam de
iactu.¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure
verius, q̃ immo non teneatur Antonius Sburlatus de caſu for-
tuito pro dictis ſcutis 70. exactis ſequentibus fundamentis. &
primo conſidero q̃ ipſe Sburlatus exigendo illos ſcutos 70. no
mine ipſius Franciſci de Abiate acquiſiuit poſſeſſionem & do-
minium ipſius pecuniæ dominò etiam ignoranti.l. ſi procura-
tor.1.ff.de acqui.rerum domi.l.1 §.item acquirimus &.§. p pro
curatorem,vbi glo.& doct.ff.de acqui.poſſeſ.Bart.in l. qui mihi
donatum,in ſi.ff. de donatio. & in terminis videtur text.in l. ſi
mandauero.§.ſi tibi centum.vbi Bart.ff.mandati. vbi mandata-
rius tenetur furti nomine,ſi acceptam pecuniam vt alteri daret,
non reſtituerit: ergo oſtenditur pecuniã fuiſſe mandantis, quia
alias in re propria mandatarij furtum cõmitti non poſſet,iuxta
not.per Bart.Alex.& Moder.in l.eius qui.verſic. quas vero. ff. ſi
cert.petat. de quo alias dixi in cauſa Ghioris Becchi de Carma-
gnolia

gnolia contra Fiſcum Marchionalem, licet ſecus in actione per-
ſonali quæ acquiritur domino ꝑ procuratorem ſine ceſſione l.
poſſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. Barto. in d. l. qui mihi donatum.
¶ Tenetur tamen procurator actionem perſonalem quam acqui
ſiuit nomine domini ipſi domino cedere. leg. procuratorem. §.
fin. ff. mandati. Hoc ita præſuppoſito quòd dominium pecuniæ
exactæ eſſet ipſius de Abiate mandãtis, dico quòd periculum ca
ſus fortuiti ad ipſum de Abiate dominum pertinet, quia res pe-
rit domino. l. maritus. vbi Bart. ff. locati. l. pignus. C. de pignor.
actio. not. Iaſ. in l. huiuſmodi. §. ſi cui homo. ff. de leg. 1. & io pul
chro caſu tradit Deci. in conſi. 3 1 2. col. 2. ¶ Secundo conſidero,
quòd iſta pecunia 70. ſcutorum exacta fuit ad vtilitatem ipſius
de Abiate mandantis, non ipſius Sburlati exigentis, & ob id pe-
riculum & damnum pertinere ad ipſum de Abiate debet, cuius
eſt commodum, vt lucri & damni par ſit ratio. l. idemq́; §. ſi mã
dauero. ff. mandati. l. cũ duobus. §. quidam ſagariam. & l. ſi vnus
ex socijs. §. 1. ff. pro ſocio. tradit Roman. in conſil 475. in ſecun-
do dubio. Amplius dico, ꝙ ſufficit maiorem lucri partem ad ali-
quem pertinere vt eius ſit damnum, licet non in totum com-
modum ferat. puta dedi pecuniam in qua negociareris, ex qua
negociatione præcipuam lucri partem ego facerem, nam per-
tinet periculum ad me dantem, cuius gratia principaliter ſit
contractus, non ad recipientem. tex. ea not. in l. Titius, verſic.
ſed nec ipſius. vbi Pau. de Caſt. & Iaſ in ſecundo no. ff. de præ-
ſcript. verbis. Addo Bald. vltra eos in conſil. 356. Committe-
re pecuniam lib. 5. ſed iſtud non videtur ſine dubio ꝙ periculũ
ſit ſolius dantis, immo videtur commune pro ea parte pro qua
commune erat & lucrum, iuxta not l. 1. C. pro ſocio late Alex.
in conſi. 13 1. lib. 5. Addo Bald in conſil 65. Videamus, in conſil.
514. vt apparet, & Iaſ. in conſil. 493. multiloquium, col. 1.
& circa fin. conſi. lib. 4 In quibus locis volunt Bald. & Alex. ꝙ
vbi vnus ſocius ponit capitale, alter operam tantum, periculum
capitalis ſit commune. Sed tamen quod periculum capitalis ſit
ſocij tantum immittentis, voluit Abb. in conſil. 77. col. 2. ver-
ſic. nam de iure lib. 1. voluerunt etiam alij doct. in d. l. 1. C. pro
ſocio. Iaſ. autem in § ſequens, col. pen. in fi. inſti. de actio. in
tanta difficultate ſimpliciter ſe remittit ad glo. in d. l. 1. §. pro
ſocio. ſed in hoc articulo melius videtur locutus Cor. diſtin-
guendo in l. ſi paſcenda C. de pactis. quam diſtinctionem ſe-
quitur Soci. in conſil. 165. in primo dubio lib. 2. Sed tamẽ quic-
quid ſit de capitali ſocietatis quod dicunt Pau. de Caſt. & Iaſ.
in d. l. Titius. ff de præſcript. verbis, de iure procedat, quia pro-
batur in d. l. Titius, ꝙ vbi contractus ſit principaliter gratia
vnius tantum, & lucrum principale ad eum pertinet, damnum
& periculum ſit ipſius, licet fieri poſſit quod etiam alter lucrũ
aliquod poſſit facere, ſed quia tale lucrum alterius non poni-
tur pro certo & principaliter in omni caſu quo lucrum fieri cõ-
tingat ſed ſolum in aliquo caſu qui nunquam forte aut perraro
ſoleat accidere, tale lucrum poſitum contingenter in caſum tã-
tum cuiuſdam lucri exceſſiui, non habetur in conſideratione.
& ſic quod dicitur lucri & damni parem habendam eſſe ratio-
nem intelligit quando lucrum ſemper & ordinarie communi-
catur, quoties lucrum fieri contingit: ſecus vbi lucrum princi-
paliter ad vnum pertinet quando ſit vſq; ad certam ſummam &
ſolum alteri communicatur quando ſummam illam excederet.
† nam tunc damnum & periculum ad eum pertinet, cuius prin-
cipaliter & ordinarie ſit lucrum. iſte eſt caſus in d. l. Titius,
nã ibi Titius dedit triginta Sempronio, in quibus Sempronius
negociaretur mutuando ſub vſuris, ita quod lucrum quod fieret
ex illis 30. vſq; ad vſuras ſemiſſes eſſet ipſius Titij, & ex eo ſol-
uerentur tributa ad Titium ſpectantia: & ſi quid reſtaret de il-
lis ſemiſſibus vſuris tributis ſolutis, illud reſiduum Titio reſti-
tueretur: Sempronius autem commodum ex eo contractu non
perciperet niſi vltra ſemiſſes vſuras aliquid conſequi poſſet. di-
citur ibi, ꝙ damnum illius ſortis inſolidum ad Titium pertinet.
¶ Sed in caſu noſtro tota vtilitas pecuniæ pertinebat ad Fran-
ciſcum de Abiate mandantem, ad ipſum autem Sburlatum ni-
hil erat peruenturum neq; principaliter neq; contingenter in
aliquo caſu, ideo ad ipſum de Abiate ſine dubio pertinere debet
periculum pecuniæ. ¶ Tertio dico ꝙ mãdatarius ſolũ tenetur
de dolo, lata culpa & leui, ex quo res mandata non requirebat
exactiſſimã diligentiam. Barto. in l. quod Nerua. col. 10. verſic.
nono quæro. ff. depoſiti. Pau. de Caſt. in l. in rebus. ff. commoda.
Deci. in l. contractus num. 21. ff. de regu. iuris. Ideo non teneri
debet Antonius Sburlatus mandatarius ob caſum fortuitũ, nam
aggreſſura latronum caſus dicitur fortuitus. l. cum dubium. §.
damna. & ibi gl. in verſi. ſubreptum. ff. pro ſocio. tex. clarus in l.
quæ fortuitis. C. de pig. actio. l. 1. C. depoſiti. ¶ Quarto cõſidero
ꝙ ipſe Sburlatus mandatarius dicitur obligatus ad factum, non
etiam debitor dicitur pecuniæ, etenim vt primum mandatum
accepit, obligatum ſe eſſe voluit exigendum pecunias & conſe-
quenter ad factum, & eas ipſas tranſmittendum Chamberiacũ
ad mercatores, & conſequenter obligauit ſe ad factum exigendi
& exactum tranſmittendi. Bal. in d. conſil. 396. Cõmittere lib. 5.
Dec. in conſil. 473. col. 2. in fi. quicquid aliter ſcripſerit idem
Dec. in conſil 6. col. 2. verſi. ſecundo iſta cõcluſio probatur. Sed
3 impedimentum caſus fortuiti ſuperueniens liberat † atque excu-
ſat ab obligatione. facit, quia obligatus ad factum non tenetur
niſi poſt moram. l. ſtipulationes non diuiduntur, verſi. Celſus. &
leg. exiſtimo. §. ſi ff. de verb. obli. cum ſimil. ſed impedito mora
imputari non poteſt. l. quod te. vbi late doct. ff ſi cer. pet. l. ſi q́s
ſolutioni. ff. de vſuris. immo etiam cauſa iniuſta excuſat a mora.
Iaſ. in conſi. 34. in fi. lib. 3. de quo tamen Iaſ. dicto dubitarẽ, quia
cauſa excuſat a dolo, ne puniatur quis: ſecus videtur ne quis te-
neatur ad effectus qui inducuntur ex mora. Cauſa ipſius Sbur-
lati ipſa comprobata, illud tantum ſupereſt, vt reſpondeamus
ad contraria, ex quorum diſſolutione res ipſa ſplendidior fiat.
Itaq; non obſtat ꝙ ipſe Sburlatus videatur in culpa excedendo
formam mandati, quia reſpondeo ꝙ fines mandati excedi poſ-
ſunt propter impedimentum. puta, mandatur alicui ꝙ de cauſa
cognoſcat in certo loco, ſed propter bellum aut peſtem non po
teſt delegatus in eo loco tribunal habere, certe poterit in alio lo
co cognoſcere. c. ſtatuimus, de offi. delega. lib. 6. Rom. in conſil.
433. in princ. ſed Sburlatus non potuit pecunias mittere Cham
beriacum ad illos mercatores in tempore cõſtituto propter im-
pedimentum debitoris mandantis, a quo in tẽpore exigi non po
tuit, ergo potuit mandatarius ad ipſum mandantem pecunias
4 exactas tranſmittere. ¶ † Secundo reſpondeo ꝙ ſufficit manda-
tum impleri prout poſſibile eſt, quando aliter impleri non po-
teſt. l. Celſus. ff de arbitr. l. Stichum aut Pamphilum. ff. de ver.
obl. c cum dilecti, de dolo & contu c. Piſanis de reſti. ſpolia. gl.
in c. conſtitutus, de reſcript. Abb. in conſ. 65. in ſecundo dubio
lib. 2. Ad idem tex. in l. quidam cum filium. verſ. fi. ff. de verbo.
obl. quem tex. ad hoc citat Iaſ. in l. ſi pater. C. de collatio. ſed il-
lud de quo agitur non poterat impleri ad formam expreſſam,
non exactis pecunijs ſuo tempore, ergo excuſandus videtur mã
datarius ſi pecunias ad mandantem deſtinauit. ¶ Tertio reſpon
deo ꝙ iſte caſus quando pecunia in tempore expreſſo exigi non
poteſt nec Chamberiacum mitti, fuit omiſſus in mandato, ſed
in caſu omiſſo poteſt mandatarius agere quod mandans veriſi-
militer facturus fuiſſet, ſi de caſu omiſſo fuiſſet interrogatus.
Petr. de Bella Perti. in l. maritus. C. de procur. quem refert & ſe
quitur Barba. in c. veniens, col. 9 de accuſa. Marſi. in l. ſed ſcien-
dum. num. 5. ff. ad legem pomp. de parricid. Addo Alex. in conſ.
34. ante fin. lib. 2 & in conſil 84. col fi. verſ. præterea in actibus
5 lib. 7. vbi † quod in mandato magis attenditur mens quàm ver-
ba, & ꝙ ſit extenſio de caſu ad caſum ex identitate rationis per
tex. in l fi. §. fi. ff. mandati & quod mandatum extendatur ad ca-
ſus ſimiles, tradit Dec. in conſil. 393. col 1. circa med. ¶ Sed mẽs
Franciſci de Abiate mandãtis fuit ꝙ pecunia exacta mitteretur
ad mercatores illos Chamberiacum tali tempore, quia eo tem-
pore futuri ibi erant iuxta conuenta inter eos ad recipiendum
ſolutionem. ¶ Plane ſi per illud tempus pecunia non exigi po-
teſt, ſed longe poſt, in tantum ꝙ Chamberiacum fruſtra tranſ-
miſſa eſſet, non tandiu expectantibus mercatoribus ad hoſpi-
cium, intentio ipſius mandantis veriſimilis erat ꝙ tunc ipſe pe
cunias exactas haberet. & ſi fuiſſet interrogatus, quid ſi non exi
gi poſſit pecunia intra tempus? an eam reſtitui tibi deſideras, &
eandem per nuncium fidum ad te tranſmitti? veriſimiliter re-
ſpondiſſet ꝙ ſic, ergo iſte caſus omiſſus pro expreſſo haberi de-
bet ad modum prædictum. l. Titius §. Lucius. ff. de lib. & poſth.
gl in l. tale pactum. §. ſi ff. de pactis cum ſimil. ¶ Quarto reſpon
deo, ꝙ mandatarius non potuiſſet ſeruando formam mandati
pecunias mittere Chamberiacum, ex quo tempus mandati erat
6 tranſactum, † tempus autem adiectum in mandato dicitur de
forma mandati, auc. quæ ſupplicatio, vbi late Moder. C. de pre-
cibus imper. offer. not. Dec. in c. de cauſis, col. 7. de offi. de lega.
ergo non videtur mandatarius in culpa, mandando pecunias
ad mandantem, ex quo ad illos mercatores mittere non pote-
rat ſeruando formam mandati. Nec dicatur ꝙ mandatarius de-

buiſſet

buiſſet ipſe pecuniã cuſtodire quaſi uideatur electa induſtria perſonæ, ex eo quod Ang. ſcribit in l. argenti. ff. commo. Vbi ſi nuncius aut curſor qui pecuniã defert pro dño, eam tradit alij nuncio aut curſori, vt domino reddat, tenetur tradens de periculo contingente in perſona nuncij aut curſoris ſubſtituti, quia dicitur electa induſtria perſonæ: quia hic apparet non fuiſſe electã induſtriã perſonę, q̃a voluit mandans q̃ mitteretur pecunia per ipſum Chamberiacũ. Itaq; ſicut poterat mãdatarius pecuniã alij cõmittere deferendam Chamberiacũ, eadem rõne poterat cõmittere vt deferretur Mediolanũ ad dñm poſtq̃ Chamberiacũ amplius mitti non poterat abſentibus mercatoribus, quibus eſſet numeranda. ¶ Quintò rñdeo, q̃ culpa imputari non poteſt mandatario facienti de re aliena, qđ fecit de ſua propria l. hæredes. §. non tantũ. ff. fam. erciſ. cum ſimi. vt per Roma. in conſ. 413. col. 3. circa med. verſi. Secundò, quia, cũ Dec. in conſ. 430. col. 1. poſt med. quod eſt repetitũ in conſ. 632. ¶ Sed ipſe Sburlatus cum pecunijs exactis, & ſic alienis, miſit etiam pecunias proprias, ſ. ſcutos 30. quorum periculum ad ipſum mandatarium pertinet, ergo &c. Pro hoc quod ſcribit Deci. in conſi. 473. colum. fina. vbi q̃ culpa nõ imputatur ei, in cuius archa ſubtractæ ſunt pecuniæ alienæ, quas cuſtodiebat, quando in eadem archa erãt etiam pecuniæ propriæ argum. l. ſi conſtante. § ſi maritus. ff. ſo. lut. matri. vbi q̃ non imputatur marito, q̃ ſit crudelis in ſeruos vxoris quando etiam in proprijs crudelis eſt, niſi tanta ſit ſæuitia, quod etiam in ſeruis proprijs culpanda ſit: fortius voluit Ang. in l. ſed ſi damnũ. §. 1. ff. de pecul. quod præſumitur quis feciſſe in rebus alienis quod in ſuis ſolitus eſt facere, vt fugiatur culpæ præſumptio. Quid hic dicemus, vbi verè apparet mãdatarium feciſſe in pecunijs alienis, quod & in ſuis? ¶ Sextò rñdeo q̃ ad hoc, vt teneatur quis de caſu fortuito p̃p culpã, requiritur quòd illa culpa fuerit ordinata ad caſum, l. ſi vt cert. ff. de actio. & obliga. l. verum. ff. de furtis. Bar. in l. 5. §. fi. ff. ſi quis cautio. cum ſimi. vt per Dec. in d. l. contractus. col. fi. ff. de regu. iur. Iaſ. in l. non amplius. §. nun 3. noi ff. de leg. 1. & in Authen. res quæ, col. 6. C. cõmu. de lega. Sed iſtæ pecuniæ nõ fuerunt cõmiſſę nuncio certiſſimo & probatæ fidei, vt ſubtractæ fierent de itinere, ſed vt mãdanti reſtitutæ eſſent. ¶ Sed dicet aliquis Culpa dicitur ordinata ad caſum, qñ cogitare quis potuit de facili caſum illũ euenturum ita faciendo, vt per Cor. in conſi. 2. col. fi. verſic. cũ itaq; guerra. lib. 4. Rñdeo q̃ immo cogitari nõ poterat talis caſus: q̃a per idem tẽpus nullus prorſus diuulgatus erat rumor alicuius latrocinij aut craſſaturæ latronum. ¶ Quinimmo ex ciuitate Taurini ab vrbem Mediolani, & econtra, iter paſſim habebatur & pedib. & equis et cum pecuniæ ãportatione: ob id in culpa dici mandatarius nõ põt, ſi id egit qđ alij facere conſueuerãt, l. q̃a ſi fugitiuus. § apud Labeonem. ff. de ædil. edicto. l. 3. ff. ad Macedonia. l. 1. C. de pigno actio. l. ſi pignore. § fina. vbi Bart. ff. de pigno. actio. Bald. in d. l. quæ fortuitis. C. de pigno. actio. Aret. in conſ. 31, col. fi. verſ præterea, vt in facto. & alibi ſæpe doctin.

7 ¶ Secũdò reſpondeo † q̃ culpa dicitur ordinata ad caſum quãdo principaliter reſpicit illum caſum, l. pen. in fi. ff de iure dotium. l. fi. §. fi. de his quæ in frau. credi. l. et. §. 1. ff. ſolu. matri. quæ iura ad hoc citat Dec. in c. quæ in eccleſiarũ, col. pen. poſt med. de conſti. ¶ Sed iſte actus mittendi pecunias ad dominum mandatorem & creditorem, non reſpiciebat aliquem caſum, immo pertinebat ad fidem bonam & probitatem mandatarij illud curantis vt pecuniæ domino reſtitutæ eſſet, vt debitũ exolutũ fieret. ¶ Tertiò, reſpondeo q̃ culpa dicitur ordinata ad caſum, qñ illa culpa fuit cauſa proxima ipſius caſus, ſecus ſi remota: ita ſentit Bellamera in conſ. 22. col. 2. circa med. verſicu. & quia mandatum: ſed deſtinatio iſtius nuncij non fuit cauſa proxima caſus fortuiti, nam cauſa proxima fuit occurſus latronum. ¶ Quartò reſpondeo ad iſtam culpam, licèt ex præmiſſis ſatis appareat mandatarium, culpa vacare, tamen vbi res dubia eſſet, quæ ipſa tamen ſplendidiſſima videtur, in caſu dubio interpretatio ita habenda eſt, vt culpa ceſſet, vt ne culpæ nomine quis teneatur, l. exceptione, vbi Bar. ff. de fideiuſ. glo. & doct. in l. ſi quis ex argentarijs. §. fin. ff. de edendo gl. Bar. & doct. in l. ſi creditor. C. de pigno. actio. Alexan. in conſil. 183. colum. fin. lib. 7 Thaurini, 3. Iulij. 1535.

S V M M A R I V M.

1 *Factum iudicis habetur pro facto partis.*
2 *Reus nihil excipiens de ferijs, cenſetur illis renunciare.*
3 *Parte non opponente admittitur probatio contra præſumptionẽ iuris & de iure.*
4 *Sententia valeret ſi pronunciaretur ſuper petitorio vbi fuit cognitum de poſſeſſorio & petitorio.*
5 *Vbi liquidata ſunt iura petitorij, nõ eſt ferenda ſententia ſuper poſſeſſorio.*

CONSILIVM CCXLVIII.

¶ In cauſa Michaelis Dulcis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iniuſtitia & nullitas aſſertæ ſententiæ videt oſtendi ſequentibus fundamentis nam Michael Dulcis aliàs egit ad iſta bona contra mulieres appellatas, & ſententiam obtinuit in ſui fauorem. deinde in executione iudicati fuit inductus in poſſeſſionẽ iſtorum bonorum, & defenſus ſiue manutẽtus in poſſeſſorio: conſequenter dominiũ bonorum fuit ĩeũ trãſlatum iudicis authoritate. § fi. vbi gl. Inſti. de offic. iudi. Bar. in l. ex hoc iure. col. 3 ff. de iuſti. & iure. Alex. in conſi. 1. col. 2. lib. 5. & in conſi. 90. col. pen. ad fin. lib. 2. ¶ Amplius, ſi nõ eſſet actum ad ipſa bona, ſed actione perſonali cõtra debitorẽ, deinde in executionẽ iudicati bona fuiſſent actori cõſignata, dominium eiuſmodi bonorũ trãſlatum fuiſſet in ipſum
1 agentem l. a diuo Pio. §. ſi pignora. ff. de re iudi. Soc. in conſi. 60. col. 2. poſt med lib. 1. Probatur hoc ratione. † factũ iudicis habetur pro facto partis l. ſi ob cauſam. vbi Bal. C. de euic. l. 2. C. ſi in cau. iud. pign. Bar. in l. ſi plus. § nota ff de euic. Alex. in conſil. 122. col. 2. lib. 6. Iaſ. in l. iuſtè. col. 5. ff. de acquir. poſſ. & in l. a diuo Pio. §. ſed ſi emptor. l. 2. nota. ff. de re iudic. Dec. in cõſi 357. col. 1. ad fi. Idẽ eſt in facto arbitratoris. Anch. in conſi. 207. in quæſtione ſupradicta hunc ordinẽ. col. 1. Idem in facto arbitri. Soc. in conſi. 124. col. 3. lib. 1. Planè ſi pars dediſſet in ſolutum bona aliqua, vtiq; eorum dominium tranſtuliſſet in accipiẽtem l. 1. ff. pro ſolu. cum ſim. eodẽ modo trãſfertur a Iudice ſuſtinente vices partis ex diſpoſitione legis. Modò ſi dominiũ fuit tranſlatum in Michaelem iſtorũ bonorum, licèt iſtæ mulieres allegauerint poſſeſſorium, tamen potior cauſa erat Michaelis, qui probauerat dominium: ſiquidẽ proprietatis cauſa ebſorbet poſſeſſorium c. cum dilectus. & c. cum eccleſia Sutrina. in fi. de cauſ. poſſeſſo. & propriet. ¶ Nec ſi dicas, mulieribus agentibus poſſeſſorio exceptio dominij obijci non potuit. gl. & docto. in c. 1. de reſtitutio. ſpoliato gl. & docto. in l. ſi de vi. ff. de iud. not. in l. 2. C. de edic. diui Adria. tollen. Reſpondeo, q̃ poſtquam fuit cognitum de petitorio parte non opponente, immo & ipſa de eo tractante, erat etiam de petitorio pronunciandũ. C. de qua re. ff. de iudi. nam multa facta tenent, quæ fieri prohibẽtur l. patre furioſo. vbi Iaſ. ff. de his qui ſunt ſui vel alienis iuris. nempe qui excipiendi ius habet, ſi illud prætereat, cenſetur renunciare. argumẽtum. l. ſi ea. C. q̃ accuſa. non poſſ. l. Pomponius. § rati. ff. de procura. l. licet. C. eo. tu §. temporales. & §. hodie. inſtitut. de excep
2 tio. ¶ † Ideo reus nihil excipiens de ferijs, cenſetur illis renunciare. Alex. in cõſil. 211. col. 2. lib. 2. Similiter probatione prohibita p̃ teſtes, valet tamen probatio ſi non excipiatur. Bald. in l. certi condictio §. quoniã, in fi. & ibi Iaſ. col. 5. ad fin. verſicu. principaliter. ff. ſi cer. pet. & idem Iaſ. in reperi. l. admonendi. col.
3 8. ad fin. & ſeq. ff. de iureiur. † Parte etiam non opponente admittitur probatio cõtra præſumptionẽ iuris & de iure. Innoc. in c. cum dilecta. de reſcript. in c. cum Bertoldus. de re iudic. refert & ſequitur. Roma. in conſ. 350. colũ. pen. verſic. 2. fallit. ¶ Similiter valet probatio facta poſt publicatas atteſtationes, parte non opponente. Imo. in clemẽ. teſtibus de teſti. Corn. in conſil. 27. colum. 3. poſt med. lib. 3. Item actiones quę ſimul proponi non poſſunt, cumulantur tamen parte non opponẽte. Areti. in conſi. 103. col. 4. in 3. dubio. immo debet opponi ante li. conteſta, ſecundum Areti. ibi. & facit idem Areti. in conſil. 139. ad fin. quæ deciſio maximẽ videtur facere ad propoſitũ noſtrum. ¶ Et in ſpecie quãdo agitur poſſeſſorio, vt exceptio dominij admittatur parte non opponente, eſt text. in d. c. 1. de reſtitut. ſpol. tradit Alex in l. naturaliter. §. nihil. cõmune. in 14. fall. ff. de acquiren. poſſeſſio. & in conſil. 89. colũ. 2. verſicu. immo dato, & conſi. 130. lib. 5. Dec. Neapol. deciſio. 103. Hoc etiam in fortiori caſu voluit Ancha. in conſil. 146. In prædicta quęſtione reperio. colum. 1. ad fi. verſicu. & ſi dicatur. & col. ſeq: vbi q̃ debet pronunciari etiam ſuper petitorio, quando de vtroq; cognitum eſt, non obſtante ſtatuto, q̃ vbi agitur poſſeſſorio, quæſtio peti

4 nens ad petitorium in alio iudicio reſeruari. ¶ † Amplius dico,
ꝙ non ſuffeceret fuiſſe oppoſitum vt ne procederetur ſuper peti
torio, niſi pars opponens appellet ab admiſſione petitorij. Aret.
in l. naturaliter § nil cõmune. ff. de acquiren. poſſeſſ. ſequitur Fe
li. in c. inter monaſterium, col. 14. poſt med. verſi. ſorte tamen
eſt neceſſaria, de re iud. ¶ Et iſto caſu quãdo de vtroq; cognitũ
eſt, licèt pronũciari debeat ſuper vtroq;, tamen mandatur exe-
cutioni ſolũ ſententia in petitorio lata, d. c. cum dilectus & c. cũ
eccleſia Sutrina. in fin. de cau. poſſ. & propr. Cor. in conſil. 312.
col. 1. ad fi. lib. 1. Plus voluit Brun. Aſten. in conſil. 31. colum. 3.
poſt med. verſic. 8. ex quo fuit, quòd obtinens in petitorio de-
bet obtinere etiam quo ad expenſas litis: allegat tex. in d. c. 1. &
ibi Bald. de reſtitu. ſpol. in quo tamen contrarium videtur velle
Alexan. in d. conſi. 130. lib. 5. vbi quod ſolum pronunciatur ſu-
per poſſeſſorio ad effectum vt ſciatur quis teneatur ad expenſas
litis reſpectu poſſeſſorij & idem tradit Alex. in conſil. 76. colũ.
2. lib. 2 ¶ Amplius dico, ꝙ vbi fuit cognitum de poſſeſſorio &
petitorio ſimul, licèt ſuper vtroq; pronunciari debeat, tamen ſi
pronunciaretur ſuper petitorio tantùm, valeret ſentẽtia. Soc. in
conſil. 98. colum. 1. lib. 4. Corn. in conſi. 10. col. 3. lib. 4. Addo
Pau. de Ca. in conſi. 132. In cauſa quæ vertitur Piſis inter do-
minam Bicẽ. col. 1. circa med. lib. 1. vbi etiam voluit Pau. vale-
re ſententiam quando primò pronunciatur ſuper petitorio, de-
5 inde ſuper poſſeſſorio. ¶ Amplius videtur quòd † vbi liquidata
ſunt iura petitorij non ſit ferenda ſentẽtia ſuper poſſeſſorio. An
cha. in d. conſi. 146. col. 2 poſt med. verſi. & ſi dicatur, per text.
not. in c. paſtoralis, de cau. poſſ. & propri. ex quo dicto videtur
inferri ad confirmationem eius quod voluit Brunus in d. conſi.
31. quòd obtinens in petitorio debeat obtinere etiam quo ad
commodum expenſarum: ſuper quo tamen dubito. ¶ Secundò
reſpondeo, quòd probatio dominij erat notoria per actorum
inſpectionem quæ inducunt notorium, ex. ex inſinuatione, vbi
doc. de app. quod procedit, licèt in cauſa cõclusum ſit ſecũdum
magis communem opinionem: Soc. in conſil. 96. colum pe. lib.
4 igitur etiam ſi oppoſitum fuiſſet, erat admittenda exceptio
dominij c. ad decimas, de reſti. ſpolia. & no. in d. §. nihil cõmu-
ne, vbi Iaſ. col. 8. ad fi. & 3. ſeq. col. & Alex. col. 10. ad fin. In de-
cima fall. Soc. in conſil. 87. colum. fin. lib. 3. Dec. in conſil. 191.
col. 4. ad fi. & alibi ſæpiſsime doc. ¶ Secundò principaliter con-
ſidero, ꝙ poſſeſſorium partis aut fuit ante ſententias latas in fa-
uorem Michaelis, aut poſt. ſi ante ſententias, probatio poſſeſſo-
rij erat ſuperflua, quia mulieres fuerunt ſpoliatæ autoritate iudi
cis, & ob id non licebat eas reſtituere. glo. fin. in c. præſentium.
6 quæſtione 1. Arch. in c. quorundam. 74. diſt. not. in l. iuſti.
ff. de acquiren. poſſeſſ. Bald. in conſil. 147. lib. 3. Soc. in conſi. 12.
col. 3. & conſ. 18. colum. 14. lib. 1. maximè, quia iudices citra in
iuriam pronunciauerint iure rectèq;, et his quæ ſcribit Bal. in cõ
ſil. 457. Iniuſtiſsima, lib. 1. Rom. in conſi. 157. colum. 2. Dec. in
conſil 201. col. 1. in conſi. 125. colum. 3. ad fin. in regula, nõ vidẽ
tur data. § qui iuſſu. ff. de reg. iur. & in conſi. 449. colum. 3. poſt
med. Aut allegabant poſſeſſorium inchoatum poſt ſententias,
& tunc notoriè oſtenditur de ſpoliatione Michaelis, & de atten
tatis contra formam ſentẽtiarum & executionis, conſequenter
probatur poſſeſſorium partis vitioſum, quo vti non licet. l. 1. §.
Ariſt. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. quia autẽ, arguendo a ſpecia
li. ff. de cloacis. l. 1. § fina. ff. vti poſſi. vbi text. clarus. Ancha. in
conſi. 274. Ad declarationem, in fin. & dicit Bal. in conſil. 33. in
Statuto cauetur ꝙ conductor, ad fin. lib. 1. quòd poſſeſsiones
illicitæ non ſunt fouendæ ne detur materia delinquendi per l.
6 illicitas, in prin. ff. de offi. præſid. & quòd † vbi poſſeſsio eſt vi-
tioſa, reintegrari quis ad eam non debeat, voluit Pau. de Caſt.
in conſil. 401. Viſo proceſſu vnà cum ſentẽtia, colũ. 3. In fi. lib.
1. Ancha. in conſi. 310. Tres domini magnifici, col. 5. poſt med.
verſi. his præmiſsis. ¶ Nec obſtat quod dicitur, etiam prædonem
ſpoliatum reſtitui debere l. colonus & l. cum fundus. ff. de vi &
vi arma. l. ſi quis a ſe fandum. C. ad leg. Iul. de vi. c. in literis, de
reſti ſpolia. quia iſtud non procedit quando in proceſſu conſta
ret prædonem quem eſſe. Innoc. & Abb. in c. cum eccleſia Sutri
na, de cau. & poſſe proprie. ſequitur Rubeus Alexandri. in con-
ſil. 167. colũ. 4 ¶ Rurſus oſtenditur eo caſu poſſeſsio Michae-
lis antiquior, adeo præferendus. Bar. in l. ſi duo, in princ. colũ. 1.
ff. vti poſſ. & conſil. 112. Quidam accuſatus. ¶ Alexan. in conſil.
66. colum. 1. lib. 2. in conſi. 45. & in conſil. 81. lib. 3. & in con-
ſi. 130. lib. 5. vt no. in c. licet cauſam, de proba. potiſsimum quia
oſtenditur titulus ſententiæ ab ipſo Michaele, per quem poſſeſ-

ſionis cauſa ſit iuſtior. Alex. in d. conſi. 76. col. 1. ad fin. lib. 2. not.
in d. c. licèt cauſam. vbi Dec. col. 8. & idem Dec. in d. conſil. 56.
colum fina. in conſil. 109. col. 1. & in conſ. 209. col. fin. circa me
dium: immo ſine titulo ſententia vſ ſufficiens ad excludendum
agentem poſſeſſorio, quia exceptio rei iudicatæ obſtat agenti
poſſeſſorio, quia res iudicata inducit notorium & per eã noto-
riè apparet de non iure agentis. Oldra. in conſi. 311. Allegatio-
nes. col. 3. poſt med. per text. in c. cauſam numeri. de offi. deleg.
allegat etiam Innoc. in c. ex cõrqueſtione, de reſtitu. ſpolia. igi-
tur ſiue reſpiciamus ad petitorium, potior erat cõditio Michae
lis, qui in eo iam obtinuerat in tot iudicijs: ſiue conſideramus ad
poſſeſſoriũ partis erat omnino inutile, per conſequentiam pro-
bationes eius admittendæ non erant. l. ſi duo. §. idem Iulianus,
vbi Bart. in princ. ff. de iureiur. l. ad probationem, la 1. vbi Bald.
in 2. not. C. de probatio. & l. ſi defenſori §. qui interrogatus, in
verſi. ſummarium. ff. de interro. ac. & quod ibi Bal. per illũ tex.
c. cũ dilectus, vltra med. de electio. c. cũ contingat, de offi. deleg.
facit tex. in l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt leg. not. cau. cum ſim-
aliàs tot iudicum ſententiæ inutiles & eluſoriæ bererent, quod di
cendum non eſt, l. ſi quis rem, vbi glo ff. de arb. l. ſi prætor. ff. de
iud. & l. fi. ff. ne quid in loco pub. vbi ad eum modum arguit iu-
riſconſultus. Soc. in conſi. 279. col. 2. ante med. lib. 2. & in conſ.
47. ad fi. lib. 3. Iaſ. in l. ſtipulatio non valet. & in l. decem, col. 2.
circa fi. ff. de verb. obli. Immo procedit argumentum hoc etiam
in materia pœnali, in qua ſit extẽſio de caſu ad caſum, ne diſpo-
ſitio ipſa pœnalis fiat eluſoria. c. ſi ciuitas, vbi Gemina. in 2. no-
ta. de ſent. excom. lib. 6. l. 1. in fi. ff. de calum. Iaſ. in l. talis ſcriptu
ra, col. 4 ff. de leg 1. Dec. in regula, factum ſuum §. fi. in 3. limi-
tatione. ff. de regu. iuris Crotus in rep. l. ſi conſtante. col. 12. ff.
ſol. matr. ¶ Non obſtat ꝙ opponitur in dubio magnifici Senatus
ſupremi, ꝙ omnes ſententiæ nonatæ ſunt in tranſactione ſubſe-
cuta: quia reſpondeo, ꝙ illa tranſactio non fuit impleta a parte,
ideo nihil agit, l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. l. cum propo
nas, la 2. C. de pactis. de quo non implemento fuit oppoſitum,
quæ exceptio implementi non facti dr exceptio litis finitæ, & li
tis ingreſſum impedit, ſm Pau. in d. §. offerri. Iaſ. in §. actionum,
col. 18. nu. 139. Inſti. de actio. onus aũt probandi tranſactionẽ
eſſe impletam, ad partem ſpectabat, quæ nititur ex ea, iuxta no.
in l. 2. C. de iure emphy. Bar. in l. in illa ſtipulatione ſi Calẽdis.
ff. de verb. obl. Alex. in conſ. 1. ante fi. lib. 2. in conſ. 42. colum. 2.
lib. 3. in conſ. 201. lib. 4. & in conſil. 52. col. 2. lib 6. Cor. in conſ.
301. col. 2. in conſ. 152. col. 3. in conſ. 101. col. 2 lib. 1. & in conſ.
11. col. pe. lib. 2. & alibi ſæpiſſime. Et poſito quod vellet nũc im-
plere, non admitteretur poſt litem inchoatam & factam oppoſi
tionem. Alex. in conſil. 137. ad fi. lib 6. Cor. in conſil. 121. col. 2.
lib. 1. & in conſ. 99. col. 2. poſt med lib. 4. Rurſus cum tranſactio
ſit iurata, non admittitur purgatio moræ, vt habetur in l. ſi quis
maior. C. de tranſact. Non obſtat aliud dubium traditum a ma-
gnifico & ſupremo Senatu ꝙ poſſeſſio transfertur, etiam ex
actu nullo, l. 1. §. ſi vir vxori. ff. de acquiren. poſſeſſio. nam reſpõ
deo, quòd licèt transferatur poſſeſſio ex contractu inutili, ta-
men eiuſmodi tranſlatio ſit indebite & ſine cauſa, & ob id com-
petit condictio ſine cauſa vel triticaria, vel indebiti ad recuperã
dum poſſeſſionem. Bar. in l. ſi alienam, col. fin. verſic. & per hoc
dicebam. ff. ſolu. mat. Alex. in conſi. 1. circa fin. lib. 4. Iaſo. in §.
ſic itaq;, col. pen. nu. 38. Inſti. de actio. Rurſus, ſi contractus eſt
nullus, dicor cecidiſſe a poſſeſſione ſine iuſta cauſa & ſine fa-
cto meo, ergo competit remedium reintegranda, vt per Alex.
in d. conſi. 1. facit quod not. Bar. in l. iuſtè poſſidet, ad fi. ff. de ac-
quiren. poſſeſſ. ꝙ ingrediens poſſeſſionem alterius ex decreto
iudicis inualido, non euadit pœnam ſtatuti contra turbãtes poſ
ſeſſionem, quod dictum ſequuntur doct. cõmuniter, vt per Iaſ.
ibi col. fi. ad fin. ita actus nullus nihil proficit ad poſſeſſionis de-
fenſionem: licèt ex eo transferri poſſit. ¶ Amplius, æquitas man
dat non remanere poſſeſſionem apud alium ex contractu inuti-
li, quem quis nõ implet, ergo recuperari poteſt ex æquitate. l. ſi
me. & Titium ff. ſi cert. pet. 2. ſecundum Bart. in l. ſi colonus. C. de
agr. & cenſ. lib. 11. not. Iaſ. in d. l. ſi me. & Titium, col. 2. poſt me-
dium verſi. item per iſtam l. dicit not. Barto. Alex. in conſi. 1. 95.
col. 2. poſt med. verſicu. competunt etiam. & in conſi. 92. col. 2.
circa med. lib. 5. Neq; ſequitur, poſſeſſio transfertur ex contra-
ctu inutili, ergo recuperari nõ poteſt, ſed manere eam oportet
apud eum in quem tranſlata eſt. etenim remedia condictionum
ſine cauſa indebiti & cætera id genus in hoc ſunt prodita, ut re-
cuperentur, quæ in alios transferuntur indebite & ſine cauſa, &

in

in terminis qđ recuperari debeat poſſeſsio ex eo ꝙ per aduerſarium impletum non fuit tradit Bald. in conſil. 371. Si elapſum eſt. lib. 2. ¶ Quorum omnium habenda ratio videbatur per magnificum Senatum Taurini, a quo fuit appellatum aut ſupplicatum quando petita fuerat cauſa ſummariè finiri viſis & intellectis iuribus partium ad formam principalium decretorum, per quam clauſulam Summariè, ſimpliciter, de plano, ſola facti veritate inſpecta pôt iudex dicere ſententiã etiã ex cauſa non allegata. Alex. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. col. 10. ff. de verbo. oblig. & in conſi. 114. col. 2. lib. 6. Soc. in conſi. 146. colum. 8. lib. 1. in conſil. 160. col. 8. circa med. lib. 2. & in conſil. 11. ad fin. lib. 3. Corn. in conſil. 80. col. 2. lib. 3. not. in c. dilecti filij, vbi Dec. colum. 3. extra de iudicijs. ¶ Quibus conſequens videtur fuiſſe malè pronunciatum, & bene appellatum, ſaluo ſaniori iudicio, maximè quia aduerſum iudicata nihi productũ eſt noui, excepta illa tranſactione inefficaci. Taurini 5. Iulij. 1535. Aymo Crauetta a Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio oppoſita probari debet in ſua forma et ſpecie, ita quòd concludat effectum exceptionis oppoſitæ.*

2 *Teſtis productus ad probatione fraternitatis, debet rationẽ reddere, etiam nõ interrogatus: quia fraternitas nõ cadit in ſenſum teſtis.*

3 *Tractatus cum alijs adminiculis ſuffitit in deciſorijs.*

4 *Quomodo teſtis deſtruat dictum ſuum.*

5 *Forẽſis præſumitur ſcire ſtatutum loci, in quo contrahit, ex lõga conuerſatione.*

6 *Præſumitur dolus cõtra eũ, qui id aſſerit aut affirmat qđ ignorat.*

7 *Ratio incredibilis teſtimonium ſuſpectum præſtat.*

8 *Iuramentum ſeruari non debet, quãdo continet non veriſimilia.*

9 *Sola ſuſpitio ſufficit ad auferendam fidem probationis.*

10 *Pater et filius reputãtur ꝓ vno capite quoad æſtimũ cõmunis.*

11 *Pauper aliqđ poſsidẽs in cauſa magna nõ videtur ĩteger teſtis.*

12 *Plures ſuſpitiones multum operantur.*

13 *Teſtes diuites præferuntur teſtibus pauperibus.*

14 *In caſibus in quibus ſufficit probatio fama, teſtes productos ad eius probationem oportet eſſe omni exceptione maiores.*

CONSILIVM CCXLIX.

¶ Pro nobili Magdalena Crauetta a Sauiliano.

Diuino ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa nobilis Magdalenę Crauettę a Sauiliano amitę meę, aduerſus Conſtãtium Borgarelli de Raconixio, puto eſſe pronũtiãdum in fauorem ipſius Magdalenæ agẽtis tãnam ex teſtamento eg. Conſtantij Borgarelli ſenioris vocantur ad ſubſtitutionem proximiores teſtatoris: ſed ipſa agens ꝓbauit ſe neptem ipſius Conſtantij ex Gulielmina eius ſorore, cuius teſtes probant coniunctioné concludenter incipiendo a ſtipite, id eſt a Ioanne & Bartholomæa iugalibus de Borgarellis, a quibus deſcenderunt Cõſtãtius & Guilielmina: quæ Guilielmina nupſit quondã nota. Gandulpho Gallaterio a Sauiliano, ex qua Guilielmina nata eſt Magdalena agens. ita probant teſtes agentis ſi diligenter cõſiderentur. Id ipſum ẽt probat Clareta teſtis partis quarto loco examinata. Iſtud fatetur pars in productione inſtrumenti dotis dictæ Guilielminæ: nam cenſetur fateri omnia notata ad inſtrumentũ productum. Bal. in l. cũ precum. ver. extra quæro. C. de liber. cau. & in l. ſcripturæ. col. fin. verſi. reuoco in dubiũ C. de fi. inſtrum. Ale. in conſi. 66. col. fina. lib. 5. doct. in c. cũ venerabilis. de exceptio. vbi Dec. col. 16. verſi. quarta cõcluſio. Imò ſi negaret pars contenta in ipſo inſtrumento, ex eo ſe iuuare non poſſet. Bal. in conſi. 15. col. 1. verſicu. 2. patet, lib. 2. quod ſine dubio obtinet, cum non allegetur error aliquis cõtẽtorũ in ipſo inſtrumento: quo caſu errore probato, peti poſſet quòd corrigatur, non obſtante productione. Bal. in cõſ. 307. Proponitur ꝙ notarius. lib. 5. Immo probato errore producentis, vt quia contineat inſtrumentum factum alienũ, poſſet illud redargui de falſo. Bald. in l. alia. C. de his quibus vt indig. Guido Papæ. quæſt. 131. contra Innoc. in c. cum olim. in fin. de cenſibus. ¶ Quæ probatio conſanguinitatis ſufficit vt dicatur proximior, niſi probetur contrarium. Alexan. in l. his poteſt. col. 4. ad fin. ff. de acquiren. hæred & eo. tit. in l. ſed & ſi de ſua. ad fin. in conſil. 124. & in conſil. 179. ad fin. lib. 7. Corn. in conſil. 95. colum. 2. verſicu. ſufficit enim. & in conſil. 197. lib. 4. Soci. in conſil. 90. colum. 4. verſicu. quia ad hoc reſpondeo. lib. 1. & in l. Gallus in fin. princ. ff. de liber. & poſthu. ¶ Igitur videndum eſt, an Cõſtantius Borgarellus iunior aduerſarius probauerit ſuam exceptionem & proximioritatẽ: quæ

1 † exceptio oppoſita probari debet in ſua forma & ſpecie, ita ꝙ concludat effectum exceptionis oppoſitæ. l. 1. ff de exceptio. l. in exceptionibus. ff. de probatio. clem. vlt. de appella. Bart. in l. ſi prius. ff. de ope. noui nun. Bald. in l. 1. C. de condi. ob turp. cau. Ange. in conſil. 61. Quæritur. colũ. ſecunda circa med. Corn. in conſil. 46. colum. 4. verſic. ſecundò eſt aduertendum, lib. 2. Dec. in conſil. 534. colum. 3. ante med. & dicit Ioan. de Ana. inter conſilia Pau. de Caſt. in conſil. 261. Viſis & cõſideratis. col. 2. li. 2. ꝙ probari debet exceptio plenè & perfectè, ita ꝙ neceſſariò cõcludat. Planè ſi curioſius ſpectentur teſtimonia partis, illa nihil probant etiã præſumptiuè. Primò ex his quæ ſcribit Petr. de Anch. in conſil. 52. Pro clariori deciſione dubitorum præmitto, col. 2. ad fi. verſic. vlterius quæritur. vbi vult ꝙ ad probandum fraternitatem, non ſufficit tractatus ſeu quaſi poſſeſsio fraternitatis, id eſt, ꝙ aliqui ſe haberẽt & tractarent tanquam fratres: quia multi ſe tractãt ad inſtar fratrum, & eo ſe nomine vocãt, qui fratres non ſunt: ideo

2 ſubdit ꝙ † teſtis productus ad probationem fraternitatis, debet rationem reddere etiam non interrogatus, quia fraternitas non cadit in ſenſum teſtis. Et illud dictum Anch. refert & ſequitur Dec. in conſi. 321. colũ. 6. verſicu. 3. etiam reſpondetur. in conſil. 424. in conſil. 531. colum. 2. in quibus etiam locis vult quòd vbi ſumus in deciſorio, quia agitur petitorio, non ſufficit tunc probari quaſi poſſeſsionem conſanguinitatis. allegat Bald. in conſil. 180. Mortuo filio, lib. 3. & in c. per tuas, de proba. quod dictum Iaſ. etiam ſequitur, licèt Bald. non alleg. etiam conſil. 102. colum. 3 lib. 4. & in l. neque profeſsio, col. 1. C. de teſtam. Sed vltra Deci. & Iaſ. allego Paul. de Caſt. in conſil. 434 Reſpondeo per ordinem, in princ. lib. 5. vbi quando agitur de magno præiudicio, puta de hæreditate, non ſufficit quaſi poſſeſsio filiationis, licet omnino firmare non audeat. ¶ Reperio tamẽ, quòd idem Dec. impugnat illud dictum Bald. in conſil. 54. colum. 2. poſt med. dicens ſufficere quaſi poſſeſsionem, & ꝙ opinio communis eſt contra Bald. Corn. etiam in conſil. 1. col. 10. ad fi. verſ. nec obſtat ꝙ Rayn. lib. 3. refert Fulgo. in l. non epiſtolis, & in l. non nudis. C. de proba. dicere ꝙ communis opinio eſt, ſufficere quaſi poſſeſsionem in deciſorijs. Idẽ voluit Pau. de Caſt. in conſil. 291. In cauſa quę vertitur in ciuitate Maſſæ. colum. fina. lib. 2. Alex. in conſi. 51. lib. 1. Calca. in conſi. 8. colum. 3. & in conſ. 9. col. 1. in fi. Curt. Iunior in conſi. 52. col. 1. in fi. Iaſ. ſibi contrarius in conſi. 114. col. pen. poſt med. lib. 1. Sed tamen Dec. in d. conſil. 54. loquitur in filiatione. Fulgo etiam & Corn. de quo Dec. mentionẽ non facit, loquuntur in filiatione, in qua eſt dare quaſi poſſeſsionem. nos loquimur in fraternitate in qua non ita conſideratur quaſi poſſeſsio ſecundum Cyn. in d. l. non epiſtolis, relatum per Dec. in d. conſi 321. colum. pen. quia iſtud poſſeſſorium, ſecũdum eum ſolùm reperitur in patre, & filio, marito & vxore. ¶ Secundum quod Cyni dictũ poſſet diſtingui in hac materia, ꝙ vbi agitur de probatione filiationis, ſufficiat quaſi poſſeſsio in deciſorijs, quæ onus probandi contrarium in aduerſarium transferat: & iſto caſu dictum Bal. non ſit verum. Si autẽ agitur de probatione fraternitatis aut alterius coniunctionis remotioris, non ſufficiat quaſi poſſeſsio. Et iſto caſu procedat doctrina. Bal. & ſequacium: quo etiam caſu loquitur Anchar. in d. conſil. 52. Ratio autẽ diuerſitatis colligi poteſt ex dictis Anch. in d. conſil. quia ſępius contingit plures etiam extraneos ſe inuicem habere & tractare vti fratres, qđ non ita accidit in tractatu filiationis. Alia etiam ratio diuerſitatis poteſt conſiderari ſecundum Cyn. quia bene reperiũtur prodita remedia poſſeſſoria ſeu quaſi inter patrem & filium, maritum, & vxorem: quę non reperiuntur inter fratres, vt patet in titu. ff. de lib. exhi. vbi datur interdictum pro recuperando filio & vxore. ¶ Sed tamen aduertendum, quòd iſta quaſi poſſeſsio quæ inducitur ex tractatu, videtur conſiderabilis & ſufficiens, non ſolum in filiatione, ſed etiam in fraternitate & in alia cõſanguinitate, ex eo quòd aliqui ſe tractauerunt & habuerunt pro fratribus aut cõſanguineis. ita Pau. de Caſt. in conſil. 151. Viſo puncto in facto Franciſci. col. 2. in princ. lib. 5. & generaliter hoc videtur procedere in qualibet materia, vt ex tractatu inducatur quaſi poſſeſsio iuris circa id in quo quis pro tali fuit tractatus. Oldr. in conſil. 244. Ad obiectus. & col. 3. cir. med. verſi. ſextò opponebatur & in conſi. 254.

Quia tota.col. 2.circa med.verſicu.tertiò opponitur. Nec obſt.
Cyn.in d.l non Epiſtolis,quem Deci. allegat pro ſe in d.conſil.
351.quia Cy.non ita loquitur, immo Pau. de Caſt.in d.conſil.
151. lib.1.allegat Cyn.pro ſe & declarat. ¶ Poſſet etiam dici in
hac difficultate ꝙ iſta quaſi poſſeſſio talis cõiunctionis non in-
ducatur ex ſolo & ſimplici tractatu filiationis vel fraternitatis,
niſi concurrat aliud adminiculum, puta nominatio & fama: &
iſto caſu quãdo probaretur quaſi poſſeſſio per tractatum, & alia
adminicula,ſufficit quaſi poſſeſſio etiam in deciſorijs, licèt con-
iunctio directò non probetur,putà incipiẽdo à ſtipite, vel a gra
dibus & probando matrimonia ex qbus deſcendit coniunctio.
3 ¶ Et ꝙ † tractatus cum alijs adminiculis ſufficiat in deciſorijs,
voluit Alex.in d conſ.51.lib.1.Calca.in d. conſ.8. col.2.ſed ta-
men doc. magis communiter tenet ſufficere tractatum, modò
tractatus legitimè probetur. ¶ Vtcunq; tamẽ ſit,in caſu noſtro
res videtur ſine dubio, quia hic non probatur tractatus niſi ꝑ
vnicum tantum teſtem,videlicet primum Iaffredum, rõni cu-
ius fides habenda non eſt. Primò,quia ſingularis circa tracta-
tum.l.iuriſiuran.C.de teſtib.cap.licèt cautam.vbi latè Mod.ex-
tra de probatio. Secundò, quia ẽt ex eius teſtimonio non con-
cluditur tractatus ſufficienter & legitimè:nam dicit ꝙ ſimul &
communiter viuebãt in eadem domo: ſed multi ſimul agunt &
cõmuniter nulla iuncti neceſſitudine. Et in ſpecie eiuſmodi ra-
tionem teſtis reprobat Dec. in d. conſ.514. Viſis his quæ plenè
& accuratè ſcripta ſunt. colum. 1. ad fi. verſic. & in caſu iſto.
¶ Tertiò iſte teſtis videtur periurus, nam primo loco examina-
4 tus † audacter contendit ꝙ Conſtantius & Dominicus commu
niter viuebant:deinde repetitus timidius loquitur, deponendo
de credulitate: quo caſu non probat, quia quando teſtis primo
loco vnũ affirmauit, deinde ſuper eo deponit de credulitate, de
ſtruit dictũ ſuum, qñ primo loco ſpecificè interrogatus nõ fuit
de eo ſuper quo depoſuit, ſed ſimpliciter & abſolutè ita depo-
ſuit:ita notabiliter declarat Aret.in conſil. 44. colum.2. ad fin.
verſic.6.autem teſtis. Sed iſte teſtis ſine alia ſpecifica interroga-
tione ſuper cõmuni victu & habitatione ita à ſeipſo depoſuit.
¶ Rurſus, quãdo teſtis qui primo loco aliquid depoſuit affirma
tiuè,ſecũdo loco deponit ꝑ verbum Credit, ita ꝙ apparet ex ſe
cunda diſpoſitione ꝙ factum plenè non ſciebat,tunc teſtis non
probat, ſecundum eundem Areti.notabiliter in conſ.64. Dili-
genter.col. 5.ad fi.verſi.nec obſtat præmiſſis.quibus locis limi-
tat dictum Ant.de But.in c.quoties.de teſtib. Sed hic euidenter
apparet ꝙ teſtis facti veritatem ignorabat. ¶ Tertiò non obſtat
dictum Ant. de But.quia loquitur, quãdo teſtis in eadem diſpo
ſitione primò aliqd dixit affirmatiuè, poſtea deponit ꝑ verbũ,
Credit: qa non videtur velle ſe incontinẽti corrigere ſed hic ſu
mus in caſu multum diuerſo: nam primo teſtis fuit examina-
tus ſine adiuncto, deinde repetitus ex interuallo cum adiuncto,
ideo timens falſitatem detegi: quia bene ſciebat ꝙ falſum depo
ſuerat, humilius & modeſtius locutus eſt vtẽdo verbo Credit,
& ſic ceſſat rõ ꝙ noluerit ſe incontinenti corrigere,cũ depoſue
rit ex interuallo magis timidè & deliberatè. ¶ Saltem negari nõ
poteſt quin depoſuerit nimis animosè circa id quod certo ne-
ſciebat,ideo ſuſpectus.Alex.in conſ.15.Viſo proceſſu cauſæ in-
quiſitionis.col. 1.verſicu.& tanto magis. lib.3. Ancha.in conſ.
257. Ad corroborationem. col.3. verſ. arctius etiam Corn. in
conſ.342.colum.pen.poſt med.lib. 1. Dec.in conſil. 100. col. 4.
verſ.4.huic ſecũdo teſti. & huiuſmodi teſtem deponentẽ quod
ignorat,licèt deponat veritatem,appellat temerarium & nimis
credulum Ancha.in conſ.24. Viſa inquiſitione formata. col. 2.
ſequitur Soci.in l.ſi is qui.ſuo.§ verum,col.pen.in fi. ff.de reb.
dub.& talem teſtem ita animosè deponentem dicit ſuſpectiſſi-
mum Iaſ.in conſ.177.col pen. lib.4. ¶ Quartò iſte teſtis loqui-
tur non veriſimilia, nam dicit ꝙ Conſtantius & Dominicus re
putabantur pro fratribus apud omnes eum cognoſcentes. dein
de interrogatus de eorũ nominibus & cognominibus reſpon-
dit ſe neſcire & ꝙ mortui ſunt. Ecce ſi neſcit pſonas,quomodo
poteſt intelligere earum mortem?arg.l.5.ff.de vſufru.immo ve
ro loquitur repugnantia & contraria, videlicet ſcientiã & igno
rantiam in eodem ſubiecto, quòd ſciat mortem cognitorum &
eos ignoret, quod eſſe non poteſt.l.vbi repugnãtia.ff. de reg.iu.
& ab iſta cõtrarietate nullus excuſatur,ne quidem ruſticus.Bal.
in l. ſcripturæ.circa fi. C.de fi. inſtr.cuius dictum per no.refert
Dec.in c.ſup literis. col.7.ante med.de reſcr.in c.ex parte.lo 2.
col.6.circa med.de offi.dele. Iaſo.in l. ſi quis id quod.colum.8.
de iuriſd.omn.iu.& in l.fi.ad fi.C.de iuris & fac.ignor. ¶ Quin-
tò non probat iſte teſtis, quia videtur ſuſpectus dũ ita temere
riè mentit,oẽs cognoſcentes Conſtantiũ & Domiciliũ & Bor.
gar. habuiſſe eos pro fratribus:nam Franciſcus Riconelli teſtis
a parte productus ſecũdo loco,melius nouit ipſos Conſtantiũ
& Dominicum atq; alius quiſq̃, quippè qui vſus fuit eorum cõ
ſuetudine & conuerſatione ſimul comedẽdo,bibendo,dormiẽ-
do,itẽ & alia faciendo, & tamen eos pro fratribus minimè cre-
didit.eſt ne veriſimile ꝙ ſi fratres fuiſſent, nõ hoc ſciuiſſet ꝑ tẽ
pus tam longũ teſtis iſte cũ eis conuerſatus? Profectò ſi in ma-
teria probatoria licitum eſt arguere a cõmuniter accidẽtibus,
ſi pro quis,iuxta gl.in l.neq; Natales.C.de proba.& not. in c.in
præſentia,de proba.hoc non communiter accidit ꝙ conuerſans
longo tempore cum aliquibus ſimul comedendo,bibendo,dor-
miendo, & ad plurima loca accedẽdo, non intelligat an illi ſint
fratres vel non:ſed ſemper hoc accidit, cũ res tam notoria igno
rari non poſſit.c.illud, de clerici excom. c.euidentia,de accuſa.
l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere.ff.de Inſtit.nec inter ſimul co-
habitantes præſumi poteſt ignorantia. Auch.in conſ. 170.prin-
cipaliter contra iſtos legatarios,col.fi. Aret. in conſ. 19. col.5.
verſ.aliquãdo tutor.Soc.in conſ.. 64.col 6.ad fi. verſi.confirma-
tur hoc idem,lib.5.Immo ratione ſolius conuerſationis præſu-
mitur ſciẽtia. Ideo forenſis præſumitur ſcire ſtatuta loci, in quo
diu conuerſatus eſt.l.5.in verſi.degit,cũ gl.in tertio intellectu.
C.vbi de crim.agi opor.quem text.ad hoc citat Bart. in l. 1. in
q.priu.C.de ſum.Trin.& fide catho.vbi Iaſo.col.15.in 2. lectu
ra.not.Pau.de Caſt.in conſ.424. Ad primum quæſitum reſpo-
detur,ꝙ ſtatutum.colum. 2.ante med.lib. 2.vbi Pau. † ꝙ foren- 5
ſis præſumitur ſcire ſtatutũ loci in quo cõtrahit ex longa con-
uerſatione,ꝑ tex.in l.ſi.cum ibi no.ff.de decre. ab ordi. fac. tra-
dit etiã Alex.in conſ.165.col. 1. lib.6. & profectò eſt pluſquam
veriſimile ꝙ ſi fratres fuiſſent,hoc tanto tpe teſtis percepiſſet,
& audiuiſſet,vti fratres ſe inuicẽ nominantes,aut aliquid faciẽ-
tes ꝙ in fratres demum competit. ¶ Facit qđ fortiori caſu ſcribit
Anch.in conſ.310.Tres dñi Magnifici.col.5.verſ.vlterius.ad ꝓ-
ſumendũ. vbi Auch.probat, Caſtrum non eſſe ſubiectum alicui
Principi, qñ dñs illius Caſtri non viſitat legatos ipſius Princi-
pis nec eos recognoſcit tanq̃ legatos ſui Principis, quia veriſi-
mile eſt ꝙ ſi Caſtrũ fuiſſet ſubditũ illi Principi, legatos eius vt
decet,viſitaſſet & recognouiſſet.Eodẽ mõ dicamus,iſtos nõ fuiſ
ſe fratres, quia ſi fratres fuiſſent in tpe tam longo quo teſtis cũ
eis fuit,actum aliquẽ fraternum feciſſent. ¶ Sextò arguitur periu-
rium in iſto teſte,nam primò examinatus ſine adiuncto animo-
ſe depoſuit Conſtantiũ & Dominicum fuiſſe fratres, poſtea exa
minatus cum adiuncto de hoc dubitauit loquendo per verbum
Credit: ſed quãdo teſtis affirmat qđ pro certo non intelligit,di
citur periurus.Soc.in conſ.56.col.3. verſi. 2. ꝙ videtur obſtare
lib.4.Cor.in conſ. 105. col.3.verſ.conſtat enim. lib.3.vbi ſi teſtis
aliquid audacter affirmet ꝙ ſenſus corporis veriſimiliter perci-
pi non põt, dicitur ſuſpectus & periurus. tradit idem Corn. in
6 conſ.157.col.5.circa med.lib.4.Pro quo facit, nam † præſumi-
tur dolus cõtra eum, qui id aſſerit aut affirmat,qđ ignorat,l.Iu
lianus. ff.de actio. empti. ibi. ſed nõ debuit falsè quæ ignorabat
aſſerere. Ad idem text.in l.ſi quis affirmauerit. ff.de dolo.tradit
Pau.de Caſt.in conſ.419.In quadam informatione col.fin.circa
princ. lib. 1. Ideo punitur quis ex temeraria aſſertione ac ſi in
dolo eſſet.gl.& doc.in l.2.in verſ. tacita aſſeueratio. ff. qđ quiſq;
iuris.Calca.in conſ. 25. col. 3. in fi. ¶ Rurſus fuerunt examinati
teſtes ad inſtantiam nobiles Magdalenæ agẽtis, qui memoratos
Conſtantium & Dominicũ cognouerunt: amplius qui loquun-
tur de primo ſtipite,id eſt Ioanne & Bartolomæa,& tamen non
habuerunt Dominicũ pro eorum filio & fratre Conſtantij.Im-
mo ſeptimus & decimus teſtes ipſius Magdalenæ interrogati
fuerunt ab adiũcto partis quot liberos mares,& fœminas ꝓcreaſ
ſent dicti Ioannes & Bartholomæa de Borgarellis, qui teſtes re
ſponderunt de Conſtantio & Gulielmina tantum,ergo non ha
buerunt loco fratrum Conſtantiũ & Dominicum,quia ſi ita ha-
buiſſent veriſimiliter indicaſſent,aliàs tacẽdo veritatẽ, admiſiſ
ſent ſcelus periurij & peccatũ mortale.c.quiſquis. 11. q. 2.Dec.
in c.cõſtitutus.col. 1.in c.ſuper literis.col. 2. de reſcrip.& in c. ſi
duobus. col.3. de appellat. Maximè quia ambo agebant in eo-
dem loco,videlicet teſtis,& ipſe Dñicus, ideo præſumitur ꝙ te
ſtes cognouerunt ipſum Dñicum, quemadmodum & Conſtan-
tium.c.cũ in tua,vbi Abb.4.not.qui matr.accu.poſſ. Bart.in l.ſi
cui.§.iiſdem.ff.de accuſa.not.in l.is poteſt. ff.de acquir. hæred.
vbi Iaſ.col. 10.& idẽ Iaſ.in l. 1.ad fi.ff.de in ius voc. & in l.Titius.
§. Lucius,

§.Lucius.in 2.not.ff.de libe. & poſthu.Alex.in conſi.94.colum.
6.poſt med.lib.5. Dec.in conſil.8 .colū. 2. circa med. nam ſi
cognouerunt ſtipitem antiquiorem,id eſt Ioannem & Bartho-
lomæam,vtiq; & deſcendentes omnes cognouiſſet, & facilius
meminiſſent deſcendētium q̄ aſcendentium ob temporis bre-
uitatem,quæ memoriam præſtat promptiorem & tenaciorem.
l.peregre.ff.de acquir.rer.domi.Soc.in conſi. 2 col.3.lib. 3. nam
8 in materia probationum procedit argumentū, ſi tale nequid fa-
ctum fuiſſet,illud teſtes veriſimiliter intellexiſſent: ſufficit enī
probationem concludere ſecundum cōmuniter accidentia. Bal.
in l.non hoc.col.fi.C.vnde leg.facit tex.in l.ob carmen.§.fi.ff.
de teſti. Et hoc modo in ſimili argumentaē Dec.in conſil. 175.
col.3.verſi. octaus falſitas. Et hoc maximè obtinet ex qualita-
te loci Rachonixij oppidi optimi quidē & pulcherrimi, ſed nō
ita magni: ex qualitate familiæ de Borgarellis non humilis aut
obſcuræ pro loci qualitate: quibus concurrentibus facilè inter
ſeſe cognoſcunt homines.arg ſumpto ab oppoſitis per tex.in c.
vt antem.& c.pleroſq;.de reſcrip not.Bar.& doc.in l. quod iuſ-
ſi,in rlt.q.ff.de re iud.Alc.in conſ. 215.Viſis probationibus.co.
fi.lib. 2.vbi ex multitudine rerum præſumitur ignorātia,igitur
ex breuitate ſeu modicitate præſumitur ſcientia, vt idem opere
tur oppoſitum in oppoſito,q̄ propoſitū in propoſito,l.& ſi con
tra.ff de vulgari. l.fi.§.fi.de leg.3.& vt contrariorū ſit eadē di-
ſciplina.in ſtitu.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.§.1.¶ Ex quib.
oſtēditur temeritas & periurium iſtius teſtis,dum loquitur,Cō
ſtantium & Dominicū fuiſſe reputatos pro fratribus apud om
nes eos cognoſcētes,quaſi ipſe teſtis cognouerit omnes q ipſos
Conſtantium & Dominicum cognoſcebant, quod uidetur im-
poſſibile.Item quia dicit omnes cognoſcētes reputaſſe eos pro
fratribus,& tamen contrarium apertè oſtenditur. Item quia de
poſuit circa id quod ignorabat.Etenim ſecundus teſtis partis &
alij pleriq; examinati in fauorem Magdalenæ agentis,cognoue
runt ipſos Conſtantium & Dominicum,quos tamen pro fratri
bus nō habuerunt.Planè teſtis loquens de eo qđ ignorat,periu
rij reus probatur, vt ſupra oſtendimus.Nec cadit in iſto teſte ex
culatio periurij & falſitatis de qua p Ang.in l.inter omnes, p il
lum tex.ff.q ſat.cog.vbi ſi teſtis dicit audiuiſſe ab omnibus ho
minibus ciuitatis, intelligūtur illa verba vniuerſalia Ab omni-
bus,ſcilicet loquentibus de materia,q̄ etiam voluit Pau. de Ca.
in conſil. 371. Præmittendum eſt. col.3.in fi.lib. 1.quia iſte te-
ſtis loquutus eſt de oībus cognoſcentibus,& tamen alij teſtes q
cognouerūt,dicūt aliquid. ¶ Septimò iſta ratio teſtis quòd ideo
exiſtimet Conſtantium & Dominicum fuiſſe fratres,quia ita re
putabantur ab omnibus eos cognoſcentibus, ſaltem videtur in-
credibilis: nempe quis credere poſſit teſtem omnes cognouiſſe
q Conſtātium & Dominicum cognoſcerint? ſed enim ratio in-
7 credibilis teſtimoniū ſuſpectum præſtat. Bald.in l.actor.colum.
3.ad fi. verſi. ex prædictis enim apparet. C. de prob. hoc tamen
fundamento non vterer ſi non aliæ ſuſpitiones adeſſent,quia te
ſtis ita generaliter deponens poſſet ſaluari intelligendo ab om
nibus eos cognoſcentibus, qui tamē de ipſis loquerentur corā
ipſo teſte. Ang.& Mode.in d.l.inter omnes. ff. qui ſat.cog. Pau.
de Caſt.in d.conſil.361.Præmittendum eſt.col. 3. ad fin. lib. 1.
Sed concurrentibus alijs præſumptionibus tam multis,apparet
q̄ etiam in hoc animoſius & temerariè nimis depoſuit.¶ Octa-
uò probatur Bartholomæam matrem Conſtantij ſuperuixiſſe
Ioanni eius marito & habitaſſe ī loco Rachonixij poſt mortem
mariti ſimul cū Ioanne & Ioannina eius nepotibus ex Conſtan
tio filio præmortuo: & tamen interrogatus primus teſtis a qui
bus parentibus nati fuerunt Conſtantius & Dominicus,reſpon
dit ſe neſcire. ſi Conſtantius & Dominicus fratres fuiſſent præ-
ſumptum, & veriſimile eſt dicere q̄ & parētes cognouiſſent:igi
tur deponens non veriſimilia,nihil probat,immo teſtis loquens
contra veriſimilitudinem arguitur ſuſpectus falſitatis. Abba. in
c. quia veriſimile per illum tex. ad fi.de præſump. Iaſ.in l. ſi ex-
traneus,in 4.no.ff. de condi. ob cau. Dec. in c. licèt caſum, col.
7.poſt med.de proba. vbi pulchrè loquitur, in conſi.94. colum.
2.in conſi. 190.col.5.in conſil. 164 colū. 10.& in conſ. 172.col.
fina. ¶ Idem in inſtrumento,quod non probat tanquam ſuſpe-
ctum de falſo quando continet non veriſimilia. Bal.in l. ſcriptu-
ræ.circa med.C.de fide inſtrumen. Abb.in conſil. 99.in fi. lib. 1.
Curt. Iunior. in conſil.74.col.fin.in princ.Dec.in conſil. 11.col.
4.in fi.in conſil.93.colū. 2 poſt med.Cur.Iunior in conſil. 17.
col. 2. poſt med. & in conſil. 178 col. 2. Idem in ſcriptura pri-
uata,quæ dicitur ſuſpecta de falſo quando continet non veriſi-
milia. Alex.in conſ.84.col.1.poſt med.verſi. præterea,dicta ſcri
ptura. lib.7 per no.in l.ob carmen.§.fin.ff.de teſtibus. & in d.c.
quia veriſimile,de præſumptio. Similiter confeſſio non nocet,
quando non eſt veriſimilis. bal.in l.ſi quis in hoc genus, verſi.
deinde not.C.de epiſ & cleri. Anto.de But.in c.fi.col.v.de con-
feſſ.eum ſimi.vt per Dec.in l.cū te. 2.col. 2.ante med.C. de tran
ſact.ſimiliter iuramentum ſeruari non debet, quando continet
8 † non veriſimilia.gl.in c.nulli.in verſi. veriſimiliter. de electio.
lib.6.Soc.in conſi. 193.col.1.verſi.3.ratio eſt,lib.2. ſimiliter ar-
ticuli admitti non debent continentes non veriſimilia. Rota
Deciſ.630.Articuli. in Antiquis. ¶ Nonò non probatur fama p
iſtum teſtem,quia interrogatus a quibus audiuit q̄ Conſtantius
& Dominicus crediti & reputati fuerint fratres. reſpondit ſe
nō recordari,idō nō probat licèt prius dixerit, q̄ ab omnib. eos
cognoſcētibus. Bar.in l.de Minore §. plurīū, col 6. verſ.quæro
ſi teſtis interrogatur. ff.de quæſtio.tradit Alex. in conſ.70. col.
2.verſi.3.teſtis.lib. 3. vbi loquitur in fortiori caſu quando teſtis
temperatius loquitur ſe audiuiſſe a ſcientibus. nihilominus pro-
babit iſte primus teſtis adeo temerarius loquens de omnibus
cognoſcentibus,quaſi omnes cognouerit, & cum omnibus lo-
quutus fuerit,tradit Dec.in conſ.210. col fi. & in conſ.429. ad
fi.verſi.quia dicit q̄ non recordatur. ¶ Decimò clare oſtēditur
ſuſpitio falſitatis,nam inſtrumentum dicitur ſuſpectū falſitatis,
in quo ſcribuntur teſtes,qui omnes ſunt mortui. Cur. Senior in
conſil.56.Super proceſſu,circa fi. Cor.in cōſi. 126.colum.fi.lib.
3.& in conſi 70. col.2. lib.4. Idem videtur in iſto teſte qui in-
terrogatus a quibus reputati fuerint pro fratribus,reſpondit q̄
eos cognoſcentes erant mortui,timens falſitatem probari ſi vi-
uentes aliquot nominaſſet, qui aliud loquuti fuiſſent prout &
dixerunt,licèt nominauerit. ¶ Amplius ſi noīaſſet duos a qui-
bus audiuiſſet reputari,deinde dixiſſet ſe nō recordari de alijs,
adhuc non probaretur fama.Bald.in conſ.467.lib.5. Iaſ.in l. li-
cèt Imperator. col. 4. ff. de leg. 1. vbi commendat & dicit bene
notandum. Igitur iſte primus teſtis ſuſpectus de falſo nihil oī-
no probat, quia ſola ſuſpitio ſufficit ad auferendam fidem pro-
bationis. Soc. in conſi. 194.col.6.verſic.præterea dico, lib.2. in
conſi. 28. colum.2.poſt med.in conſ.92. col.2. circa med. & in
conſi.98.col. 2.poſt principium.lib 3. not. Dec. in c. porrecta,
de confir.vti. vel inutili.quam falſitatis ſuſpitionem planius in-
fra oſtendimus. ¶ Secundus teſtis Antonius Mathalea laborat
eiſdem morbis,quibus primus teſtis,ſi eius teſtimonium accu-
ratius ſpectetur. Præterea affectionate depoſuit; dicēdo ſe cre-
dere Conſtantiū Borgarelli conuentum eſſe proximiorē in gra-
du ſuccedēdi Conſtātio Borgarello ſeniori: licèt interrogatus
de cauſa ſcientiæ ſeu credulitatis,dixerit ſe neſcire:nam ſatis eſt
teſtem de facto loqui,nō etiam de iuris diſpoſitione, quia ad iu
dicem pertinet determinare ad quem ſucceſſio pertineat.l.q te
ſtamento.§.fi ff.de teſta. no.in l.teſtium.C.de teſta.Alex.in con
ſil. 113.In cauſa & lite vertente inter filios.col.4 ad fi.verſi.ca-
pio Franciſcum Ioannis.lib.4.& in conſi. 222.col.6 verſi.præ-
terea deficit dictum eius,lib. 5. Iaſ. in l.ſi quis cum aliter. col.7.
ff.de verb.obli.Dec.in conſ.110.col.4. in princ. & in conſ.189.
colum.4. ante fi. Ideo iudicando hæreditatem pertinere ad ca-
pitulantem,non poteſt non indicare affectionē eius: immo dicā,
quòd vellet capitulantem obtinet hæreditatem ad iudicium ip
ſius teſtis,ideo repellitur ob eius affectionē. Abb.in c.videtur.
in fi.qui matri.accuſa.poſſ. ſim de videmus in aduocato. l. fin.ff.
de teſt idem in procuratore,vt per Rotam deciſ.11. de teſti. in
antiquis. Idē in ſolicitatore. Rota deciſio. 12. in antiquis. Alex.
in conſi.78.col.2.verſi.præterea,vt dicunt,lib.1.& in conſ. 154.
col.1.lib.5.& ſcripſi de ſolicitatore in conſil. 2. colum. 3. poſt
med.qui omnes repelluntur propter affectionē, & de affectio-
ne teſtium ad infirmandum teſtimonia, tradit Alexan. in conſ.
141.col.6.verſic.& vbicunq; apparet.lib.5.& in conſ. 152. col.
3.poſt med.lib.7.Iaſo. in l. dictantibus col.fin.C.de teſta.Deci.
in conſ.133 col.2.circa fin.in conſil. 256. colum.2 & in conſil.
310. col.2. Immo repellitur teſtis affectionatus etiam in crimi-
nibus,exceptis in quibus admittunt teſtes aliàs inhabiles put in
crimine læſæ maieſt.diuinæ vel humanæ.Old.in conſ.210. Re-
gularis, col. 2. ¶ Rurſus,cum neſciat reddere aliquam cauſam
ſcientiæ de ea interrogatus,teſtimonium eius ſit nullū, nec ali-
quid probat.glo. Bar. & doc.in l.ſolam. C.de teſt.glo. & doc. in
c.cum cauſam,de teſt.immo talis deponens ſine ratione,dicitur
deponere,vt pecus. Bald.in l.edita. colum.3 2. C.de eden.quod
Bald.dictū refert & ſequitur Alex.in conſ.150.col.fi.circa me-

dinm. lib. 6. Et profectò iniquum fuit iudiciũ ipſius teſtis, ſi qui
dem pertinet hæreditas ad Magdalenam agẽtẽ tanq̃ proximio-
rem, immo adeo etiam ex teſtimonio ipſius teſtis admittenda eſ
ſet ad dimidiam. ¶ Adhuc ex teſtimonio eius videt probari in-
tentio agentis: nam dicit cognouiſſe vnũ tantùm Dominicum
de Borgarellis, & tamẽ oſtẽditur ex actis Ioannem Borgarelli,
patrem Conſtantij & maritum Bartholomeæ regiſtraſſe ſimul
cum Dominico Borgarelli eorũ bona diuiſa & ſeparata. equi-
dem ſi Dominicus fuiſſet filius illius Ioannis, nõ regiſtraſſet bo
10 na ſeorſum a patre, † quia pater & filius reputantur pro vno ca
pite quò ad æſtimum communis. Bar. in l. 1. §. domini. el. 2 ff. ad
Syllania. Bal. in l. etiam. col. pen. C. de execu. rei iudi. not. Iaſ. in
l. filius paciſcendo. col. 1. C. de pact. Rurſus, veriſimiliter in regi
ſtro habita eſſet memoria filiationis, quia a cõmuniter acciden
tibus quoties pater & filius aliquid agunt, ipſius filiationis fit
mentio. ¶ Quarta teſtis contradicit, primò circa cõmunionem
victus, quia non vidit Conſtantium & Dominicum communi
ter habitare. Rurſus eſt ſingularis, quia ſola deponit audiuiſſe a
Conſtantio & Dominico q erant fratres. Itẽ non concludit eius
teſtimonium, quia potuit alteri dicere ſe eſſe fratrem alterius
altero abſente & ignorante, quo caſu nihil agit eiuſmodi aſſer-
tio. l. omnibus. C. de teſt. Et quia doc. cõſiderant mutuam nomi-
nationem. vt in l. non nudis. & l. nõ epiſtolis. C. de probatio. vbi
Pau. de Caſt. not eiuſmodi nominationem non inducere etiam
præſumptionem, quæ onus probandi trãsferat in aduerſarium.
not. Corn. in conſil. 78. col. fi. lib. 3. Dec. in c. per tuas. colum.
4. de proba. in conſ. 331. colum. pen. verſicu. & minus probat no
minatio. in d. conſi. 524. colum. 2. & in conſi. 462. Rurſus, vt o-
peretur nominatio ad inducendum præſumptionem, quę onus
probandi transferat in aduerſarium, illa non debet eſſe perfun-
ctoria, ſed cum aliqua ſolennitate, ita q appareat factum ex
aliquo miniſterio. Innoc. in c. tranſmiſſæ. qui filij ſint legitimi.
Bal. in l. non nudis. in 5. q. C. de probatio. ſequitur Iaſ. in conſi.
115. col. 2. circa med. lib. 4. ſed ex dicto iſtius teſtis apparet eam
loqui de certa nominatione plus aqua frigida, in qua nomina-
tione ita frigida & cruda, quę potius dicitur fieri ex cauſa, aut lo
ci, aut familiaritatis, ſine dubio putarem eam non inducere prę
ſumptionem tranſlatiuam oneris probandi in aduerſarium. In
alia autem nominatione latius eſſet cogitandum, quia doct. va-
rie loquuntur. Amplius iſta teſtis reddit ſe ſuſpectã, etenim lo-
quitur ſolitam ſe conuerſari cum Bartholomæa quam dixit ma
trem Cõſtantij & Dominici: deinde interrogata p Dominicum
commiſſarium ſi audierit aliquando Dominicum nominari p
filio ab ipſa Bartholomęa; reſpondit ſe non recordari, & neſci-
re. Obſecro, Bartholomæa & Dominicus agebant in eodem lo-
co, an nõ? eſt pluſq̃ veriſimile matrem ſæpiſsimè filios in ore
habere, & iſtam teſtẽ ob frequentem conſuetudinem aliquãdo
intellexiſſe a Bartholomæa ſi Dominicus erat filius, ex his quæ
ſupra dixi contra primum teſtem in quinto argumento. Et con
tra iſtam teſtem adduco quod Cor. ſcribit in conſi. 56. col. fina.
lib. 5. vbi q teſtis redditur ſuſpectus quando dicit, ſe nõ recorda
ri de eo quo de veriſimiliter debet: ob id ſuſpectiſsima videt iſta
teſtis dicens ſe nõ recordari an Bartholomæa nominauerit Do
minicum pro filio, cũ viteretur cõſuetudine ipſius Bartholomeæ
ita frequenti. Rurſus quare magis recordaẽ dici audiuiſſe a Do
minico & Conſtantio q erant fratres, q̃ a Bartholomæa an Do-
minicus eſſet filius? Præterea iſta teſtis ſuſtinet vitia aliorum te-
ſtium diffuſius explicata contra primum teſtem. ¶ Et eſt etiam
iſta teſtis nulla tenenſis, nihil omnino poſsidens, ergo ſuſpecta,
cum agatur de cauſa magna vnius hæreditatis. Iacob. But. in l.
3. in princ. ff. de teſt. ſequitur Alex. in conſi. 131. in fi. in conſil.
11 537. colum. 5. lib. 7. Immo etiam † pauper aliquid poſsidens, in
cauſa magna non videtur integer teſtis & omni exceptione ma
ior. Anch. in conſil. 194. In cauſa & quæſtione Ioannis, colum.
fin. circa med. Alex. in conſi. 93. colum. 3. verſi. præterea iſte te-
ſtis. lib. 6. Dec. in conſi. 310. col. fina. circa med. quod ſine dubio
videtur hic procedere duobus fundamentis. primò quia non
probatur hic de bona fama iſtius teſtis, per doct. Bald. in d. c. ſi
qui teſtium. de teſtibus. vbi quando teſtis eſt nullius famæ, neq;
bonæ, neq; malæ, licèt omnino non repellatur a teſtimonio, mi
nus tamen ei creditur: ſi verò eſſet bonæ famæ, creditur ei, ſed
hic de bona fama nõ apparet. Secũdò, quia licet ſola paupertas
non repellat teſtem aliàs vitę honeſtæ & bonæ conuerſationis,
vt per gl. & doct. in d. c. ſi qui teſtium. de teſtibus. §. ſancimus, in
auth. eod. titu. Specula. in titu. de teſte. §. 1. verſic. item q eſt pau
per. Alexan. in conſ. 65. in fi. lib. 1. & in conſ. 149. colum. 2. in fi.
lib. 5. Aret. in conſi. 13. colum. 7. verſ. ad ſecundum, de pauperta
te. Dec. in conſi. 163. colum. 4. Iaſ. in l. ſi fideiuſſor. in princi. col.
1. ff. qui ſatiſd. cog. & in authẽ. præterea. colũ. 12. C. vnde vir &
vx. licèt aduocatis & procuratoribus pleriq; aliud in ore uidea-
tur: qui putant pauperes ſtatim repelli: tamen iſtud procedit
quando cum paupertate concurrit alius defectus, etiam per ſe
non alius ſufficiens. Pro quo adduco Barto. in conſi. 171. Quæri
tur. col. 5. in fi. vbi q repellitur pauper & famulus partis a teſti
monio: & ſi paupertas iuncta cum famulatu teſtem repellit. Ad
idem adduco Roma. in conſ. 382 vbi quòd repellitur pauper
ſubditus producentis, licèt ſubiectio ſola non abſolutè repelle-
ret. Ad idem adduco Ancha. in conſil 64. colum. pen. circa med.
vbi q paupertas & affinitas teſtem repellũt. modò vltra cauſam
paupertatis iſta teſtis eſt ſuſpecta ex cauſis ſupra memoratis. iũ
cta autem cauſa ſummæ paupertatis res videtur ſine dubio, vt
12 ſic operentur plures ſuſpitiones, † q vnica operari non poteſt.
l. inſtrumenta. l. rationes. l. non nudis. & l. non epiſtolis. C. de p
batio. glo. in l. 2. in princip. ff. de execu. tuto. c. illo vos, de pigno.
c. ad noſtram de emptio. & venditio. cum ſimilib. Et vltra defe-
ctus iſtorum teſtium ſupra commemoratos, accedit etiam vili
tas conditionis & perſonarum ipſorũ teſtium deſcendens a ma
la eorum vita & conuerſatione, quæ vilitas iuncta paupertati ſi
ne dubio teſtes repellit. Bal. in d. c. ſi qui teſtium. de teſtibus. An
cha. in d. conſi. 64. col pen. & in conſi. 557. Ad corroboratio-
nem, colum. 3. Alexan. in conſi. 531. & in conſil. 237. lib. 6. quę
paupertas æquè nocet aliorum teſtimonio. Et poſito, iſtud
committeretur iudicantis arbitrio, quis iudex æquitatis & iu-
ſtitiæ ſtudioſus iſtos Suſannę teſtibus non deteriores credide-
rit? Accedit hic etiam q ſecundus teſtis not. Magdalenæ agẽtis
deponit ſe audiuiſſe ab iſta teſte q Conſtantius & Dominicus
non erãt fratres: & licèt ſit vnicus, facit tamẽ præſumptionem
ex his quæ dixi in conſil. 73. immo videtur plenè probare cõ-
currentibus tot alijs præſumptionibus & adminiculis, iuxta no.
in l. prætor. § cogentur. vbi Iaſ. in 2. notabi. ff. de eden. Alex. in
conſil. 93 colum. 3. lib. 6. Corn. in conſil. 333. colum. 6. lib. 1.
Dec. in c. tertio loco. col. 5. & in c. licèt cauſam. colũ. 7. de pro-
batio. cum ſimil. ¶ Sextus teſtis oſtendit periurium aliorum te-
ſtium: nam dicit ſe cognouiſſe Conſtantium & Dominicum, &
tamen nihil loquitur, ipſos fuiſſe fratres, immo pręſupponit cõ
trarium, dum loquitur ſe audiuiſſe q Dominicus fratrem obti-
nebat Cõſtantium nomine: & ſic videtur intelligere de alio Cõ
ſtantio: nam ſi intellexiſſet de eodem Conſtantio, facilè illud
explicaſſet, l. vnica. §. ſin autem ad deficientis. C. de cad. tol. c. in-
ter corporalia, de transla præl. Præterea, ſi ipſe teſtis cognouit
Cõſtantium & Dominicum, & nihil dicit eos pro fratribus ha-
buiſſe, licèt fuerit declarati articuli iſtud ſonãtes, ergo fuit ſplẽ
dida iniquitas teſtium qui dixerũt per nimiam iniquitatem Cõ
ſtantium & Dominicum fuiſſe habitos pro fratribus ab omni-
bus eos cognoſcẽtibus. Itaq; cum fuerint examinati ſex teſtes
ad inſtantiam partis, quintus nihil dicit; ſecũdus & vltimus cor
rumpunt aliorum teſtimonia, qui alij ſuſtinẽt vitia & ad perſo-
nas & ad dicta, qualia ſupra probauimus. ¶ Secundò principali
ter non probatur fraternitas inter Conſtantium & Dominicũ,
ad cuius probationem teſtes debent incipere dinumerationem
graduum a primo ſtipite, vnde fratres deſcenderunt. c. tua nos.
vbi Abb. in 2. nota. de conſang. & affinit. & ibi Car. in 2. nota.
Dec. in d. conſil. 524. colum. 1. Sed teſtes partis interrogati a
quibus nati fuerint Conſtantius & Dominicus, dicunt ſe neſci-
re, excepta quarta teſte, quę loquitur de Bartholomęa: & in caſi
bus in quibus poteſt probari fraternitas non incipiendo a pri-
mo gradu, plura deſiderantur, de quibus. in c. licet ex quadam,
extra de teſtib. Alexan. in conſ. 82. In cauſa vertente inter Pe-
trum. col. 2. verſi. præterea dictus teſtis. lib. 1. Soci. in conſ. 47.
col. 3. ad. fi. verſicu. poſtremo non omitto. lib. 4. Corn. in conſ.
78. colum. 3. & in conſ. 546. lib. 3. quorum ne minimum qui-
dem hic reperitur. Ideo teſtes Magdalenæ agentis qui incipiunt
a ſtipite & referunt eius deſcendentiam in qua nõ includũt Do
minicum Borgarelli, licèt interrogati fuerũt ab adiuncto partis
vt ad integrum numerent deſcendentiam ſtipitis; videntur prę
ferendi, quia loquũtur magis ſpecificè & diſtinctè. c. pręterea et
c in noſtra extra de teſt. 4. q. 3. c. ſi teſtes. Alexan. in conſi. 88.
circa fi. & in conſil. 150. col. 5. lib. 5. Soc. in conſi. 96. col. pe. verſ.
3. quia teſtes. lib. 1. Aret. in conſi. 83. colũ. pen verſicu. aduertat
etiam iudex. ad vnum. & alibi ſæpe doc. ¶ Pręferri etiam debẽt
teſtes

teſtes nobilis Magdalenæ tanq̃ ditiores teſtibus partis: nã licèt nõnulli doct. ad pauca reſpicientes non ſatis explicent an teſtes pauperes repellantur, illud tamen eſt indubitatũ ꝙ data cõtra-
13 rietate teſtium, præferunt † teſtes diuites teſtibus pauperibus, quia pauperes facilius corrumpuntur.gl.in d.l.3. ff.de teſtibus. Bar.in l.illicitus.§ fi.ff.de offi.præſid Anch.in conſ.157. Summæ prudentiæ.col.x.in fin.Aret.in d.conſil.13. col.7. Calca.in conſil.9.col.3.circa medium. Dec.in d.conſ.163.colum.4.poſt med.¶ Rurſus ſunt præferendi teſtes Magdalenæ: quia loquunt veriſimiliora,etiam ſi eſſent pauciores, qui tamen plures ſunt Bald.in l.qui accuſare. C.de eden. cuius dictum pro not. refert Alex. in conſ. 27. & in cauſa & lite dominæ Bartholomæę, ad fi.lib.2. Cor.in conſ. 123. nunc videtur prima facie dicendum col.2.verſ.& vbi teſtes diſcordant.lib.4. Dec.in c. licèt cauſam. col. 7. verſic. & notandũ eſt. de probat. Certe ſi Conſtantius & Dominicus fratres fuiſſent,veriſimile eſt Conſtantium conuentũ facile reperire potuiſſe ſcripturas aliquas iſtud enunciantes, maximè inſtrumentum diuiſionis,de qua meminit quarta teſtis partis in hoc vnica & ſingularis.& hoc argumentandi modo in ſimili cauſa vtitur Soc. in conſ.187.col.4.verſi.non omitto.li.2. Ad hæc, quia inter viuos alios agebãt teſtes, qui ſtipitem cognouerunt,maximè Bartholomęam,qui examinati non fuerũt. Item non eſt veriſimile teſtes partis non meminiſſe de aliquibus perſonis, a quibus dici audiuiſſent ipſos Conſtãtium & Dominicum fuiſſe fratres. Ad hæc inſuper:nam teſtes multò iuniores primo teſte partis,dicunt cognouiſſe Bartholomæã matrem Conſtantij. ſi illa fuiſſet mater etiam Dominici quomodo potuerunt primus & tertius teſtes partis dicere non cognouiſſe parentes ipſorum Conſtantij & Dominici?ſed Bartholomęam prudẽtes ſiluerunt verentes, vt ne eorum falſitas palàm fieret, vt in eius commemoratione. Præterea ex teſtibus agentis oſtenditur in loco Rachonixij fuiſſe domos duas Borgarellis principaliter, in quarum altera morabatur. Dominicus, in altera antè dicta Bartholomæa,quæ reputabatur affinis d. Dominici.Cæterum,ſi mater fuiſſet,affines,ne creditur,fuiſſent?Tertiò principaliter conſidero, famam negatiuam æque facilè poſſe probari atq; affirmatiuam. Bar.in l.de minore.in §.plurimũ. col.6. verſicu.quæro vtrum.ff.de quæſtio Alex.in conſil. 143. lib. 5. & in conſ.184.ad fin.lib. 7. nec tunc dicitur probari negatiua,ſed affirmatiua: quia non intendo probare ipſos non fuiſſe fratres, ſed famam, ꝙ fratres non fuerint. ſed teſtes Magdalenę videntur probare famam negatiuam.& ſi dicatur, Non loquuntur ea quæ deſiderantur ad probationem famæ. reſpondeo eodem vitio teneri etiam teſtes partis. quæ probatio famæ negatiuæ non partim iuuatur ex teſtamento Ioannis Borgarelli vbi dicti Dominici nulla habetur memoria, quem veriſimiliter inſtituiſſet teſtator,ſi filius fuiſſet, & æqualitatem ſeruaſſet. l. cum pater. §.dulciſſimis.ff.de leg.2.l.vt liberis. C. de colla.l.cum oportet. in prin. C. de bon. quæ libe. maximè quia Dominicus erat in humanis tempore teſtamenti Ioannis, quemadmodum probatur ex regrauatis productis. Et ſi dicatur, Potuerunt eſſe plures Dominici: reſpondeo ꝙ tertius teſtis partis dixit ſe non cognouiſſe niſi vnum Dominicum a Borgarellis. ¶ Secundò reſpondeo,onus probandi fuiſſe alium eiuſdem nominis, pertinere ad eius aduerſarium. Bar.in l.ſi in rem.§.1.ff.de rei vendi. & in l.ſi quis ſeruum,§ ſi inter duos,in fi.ff.de leg. 2. Socin.in conſil.28. col.4.verſ.non obſtat,quod non videtur eſſe probatum. lib. 3. Non omitto, ꝙ licèt teſtes partis probaſſent famam,quòd minimè impletum fuit,illud tamen non ſatisfaceret niſi alijs cõcurrentibus. Bart.in l.non nudis. C.de proba. vbi notat requiri famam & tractatum, ſeu quaſi poſſeſſionem.Sal.Alex.& doc.relati per Dec. in c.per tuas.col.v.verſi.& ad ſuperius dicta. de proba.& idem Dec.in conſ.351.col.penul. Iaſ.in d.l.neque profeſſio.C.de teſta.in prin.¶ Item ex alio non poteſt dici probata fa-
14 ma,quia † in caſibus in quibus ſufficit probatio famæ,teſtes ꝓductos ad eius probationẽ oportet eſſe omni exceptione maiores.Iaſ.in rep.l.admonendi,col.108.verſ. confirmo, quia quotieſcunq;.ff.de iureiur. tradit Dec.in conſ.105.col.1.circa med. ꝙ dictũ puto ſtupendũ: ſed teſtes examinati patiunt plura vitia in perſonas & dicta.¶ Item ad probationem famæ teſtes reddere oportet rationem & non interrogatos. Inno.in c.cum oporteat.de accuſa.cum alijs adductis ꝑ Dec.in c. 1. col.4. de appel. in conſil.37.colum.3.ad fi & in conſil.57. colum.3. circa med. ſed teſtes partis etiam interrogati nullam adducunt rationem, vel certè ineptam, vt ſupra oſtẽdimus. ¶ Item in caſibus in quibus ſola fama probat,debẽt teſtes deponere eam habuiſſe originem a perſonis honeſtis & fide dignis: quæ quantitas debet articulari & probari Anch.in conſi. 253. In quæſtione presbyteri. verſic.preterea aduertendum. Dec.in conſi.575.col. 2.verſi. & cum prędictis. aliàs eſſet nimis periculoſum, ita leuiter teſtibus credere. & conſidero ꝙ in d.conſil. 575.Dec. loquitur in caſu multominùs damnoſo q̃ hic. ¶ Poſtremò non prætereo facilem eſſe ſuſpitionẽ falſitatis contra partẽ quæ in alio falſitatem non obſcurè dixit, dum primo loco negauit conſanguinitatem agentis ꝑ iuramẽtum quã poſtea cõfeſſa eſt ex productione inſtrumẽti dotis Gulierminę matris.reg.ſemel malus, de regu. iur. lib. 6.& in periuro no.doct. in l.admonẽdi.vbi Iaſ.col. 109.verſi.38 ff.de iureiur.& in falſitate no. Alex.in cõſi.55.col. pen.verſi.ſ.poteſt iuuari. lib.1.¶ Quibus conſequens videt, non probatum eſſe exceptionẽ partis: & vbi aliquid probatum dici poſſet,id expugnatũ fuit fortiſsimè & omnino ex probationibus agentis,in cuius fauorẽ poteſt non dici ſententia. Taurini. 26. Iulij.1535.Et ita poſtea iudicatum fuit per Magnificum conſilium Taurini,& condemnatus reus ad omnia petita. vnde cum pars appellaſſet ad ſupremum Senatum,amita mea tranſegit,remittendo parti fructus tantum perceptos.Et ſi fiſcus voluiſſet, potuiſſet in teſtes animaduertere, quorũ falſitas clariſsimè fuit denudata. Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione ſtatuti.*
2 *Vna præſumptio tollit alteram.*
3 *Fœminę non poſſunt attollere faydam domus.*
4 *In vocatis ad ſucceſsionem propinqui, non conſideratur ratio agnationis.*
5 *Verba, Ex linea patris, sũt ĩterꝑtãda materialiter et effectiuè.*

CONSILIVM CCL.

¶ Pro nobili Magdalena Crauetta a Sauiliano.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iam reuocatur in dubitationẽ cauſa nobilis Magdalenę Crauettæ ob ſtatutum loci Rachonixij excludentis fœminas propter maſculos,ob id ſubſtitutio facta per Conſtantium Borgarellum de proximioribus videtur exaudienda & intelligenda ad formam ſtatuti, idest ꝙ illa verba ſubſtitutionis pertineant ad proximiores maſculos,
1 non etiam fœminas,† quia teſtator cenſetur conformare voluntatem ſuam cum diſpoſitione ſtatuti,& illos pręferre qui a ſtatuto pręferuntur.l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca. l. ſi duo.& ibi Bald.ff.de acquiren. hæredi.Bar.in l.hæredes mei.§.cum ita. ff.ad Trebellia.in l.vt iuriſiurandi §.ſi liberi.col. 2. §.de ope. li. Ancha.in conſil.125.Viſis & diligenter ruminatis.colum.3. ad fin.verſicu. 2.principaliter moueor. Aret.in conſi.145. Reſpondeo,circa fin. Soc. in conſil. 54.colum.6. verſicu. 17. Probatur. lib. 1.in conſil.288.colum.5.ad fin.verſicu. 5.quia magiſter.lib. 2.vbi ampliat hoc procedere etiam quo ad bona ſita extra territorium ſtatuti.latiſsimè idẽ Soc.in cõſ.51.col.11. & tribus col. ſeq.lib.4. Dec.in conſil. 224.colum.2.& in conſi.257.colum.2. in conſil.278.colum.4.in conſil.199.in conſil.382.colum.4. ad fi.in conſil.517.colum.5.ante fi.in conſi.416.colum.penult. ad fi. Iaſ. in repe.in l.omnes populi.colum.5.circa med.ff.de iuſt.& iure.in l.ſi quis id qđ col.4. poſt med.ff.de iuriſd.om.iud. & in l.3.col.3.ad fi.ff. de leg. 1.cum ſim. ¶ Ad iſtud reſpondeo duobus modis principaliter, primò ꝙ ab iſta præſumptione facilli-
5 mè receditur, quia † vna præſumptio tollit alteram .l.diuus. ff.de reſti.in integra.c.literas.vbi Abb.in 4. not. de præſumpt. & vehemens præſumptio naturalis tollit quamlibet opinionem contrariam l.cum qui probabilem.vbi Bald.C.de epiſco. & cleri. & præſumptio ſpecialis præfertur generali.Dec.in c.quoniam Abbas.colũ.4.ante me. de offi. dele.& in ſpecie ac indiuiduo illius pręſumptionis ꝙ teſtator cẽſeatur ſe conformare cũ diſpoſitione ſtatuti, ꝙ talis præſumptio facillimè tollat, tradit Cor.in conſil.83.colum. 5 ad fin.in conſi.9.col. 2.in conſi. 197.col.penult. in conſil.295.colum.3.lib.1.in conſi. 72. colũ.2. in conſil.138. ad fin.lib. 2.in conſil. 95.col.fina.in conſi.131.colum. 2. ad fin. latius ac pulchrius in cõſ. 202.colum.4.ad fin.& col. ſeq.in conſi. 229.col.pen.& in conſi.167 ad fin. lib.4.in quibus locis concludit ꝙ doctri. Barto. in d.§. cum ita. non ſit vera: vel ſi vera eſt, de facili ab ea coniectura receditur. non tamen admitto il-

lam patrem alternatiuè Corn. ꝙ doc. Bar. vera non ſit. ¶ Euidens
autem cõiectura, cur noluerit teſtator applicare voluntatẽ ſuã
diſpoſitioni ſtatuti & ſic habere agnationis rationem, oſtendi-
tur: quia filio ſuo decedẽti ſubſtituit Ioãninam filiam, ſed ratio
agnationis nunq̃ videtur conſiderata in teſtatore aut ſtatuto,
quoties mulier ad ſucceſsionem admittitur. Alex. in cõſ. 5. colũ.
3 poſt med. verſi. nec obſtat ꝙ ſtatutum. & in conſ. 79. colum. fi.
verſi. 3. poteſt reſponderi. lib. 6. vbi loquitur etiam in mulieri-
bus agnatis, & ſolùm conſiderat an cõſeruetur agnatio, nõ etiã
ſi talis mulier ſit agnata. clarius Soc. in conſil. 1. col. pe. verſi. prę
terea dictum ſtatutum. lib. 1. vbi ꝙ ratio agnationis nõ conſide
ratur in ſtatuto, ꝑ quod ſoror vocatẽ ad ſucceſsionem, licèt ſit a-
gnata, quia per eam agnatio nõ ſeruatur: etenim ſi ſtatutum aut
teſtator ad agnationẽ reſpexiſſet, vtiq; pſonas vocaſſet in qui-
bus ſeruatur agnatio, non etiam eas in q̃bus euaneſcit. tradit idẽ
Soc. in conſi. 9. ad fin. lib. 3. vbi etiã loquitur in ſororibus agna-
tis, & idẽ Soc. in conſi. 18. colum. fi. verſi. præterea licèt dicatur.
lib. 4 Dec. in conſil. 466. colum. 3. ad fin. ergo licèt Ioannina
vocata eſſet agnata, tamẽ quia agnatio ſimul cũ ea extinguieba-
tur, non eſt motus ob nomen ſeu cauſam agnationis, quã ſi con
ſideraſſet, maſculos de Borgarellis veriſimiliter inuitaſſet, per
quos familię cognomentum ſit perpetuum. potiſsimũ, quia non
ignorabat filiam ſuam aliquãdo nupturã, & viri familiam mu-
tuaturã. 34 q. 5. c. hæc imago. l. quicunque. C. de re mil. lib. 12.
l. fœminæ ff. de ſena cum ſimi. ¶ Similiter dicimus rationem a-
gnationis non eſſe habitã in ſtatuto, quoties agitur de hæredita
te mulieris. Alex. in conſil. 85. Animaduerſis optimè. colum. fin.
lib 4. & in conſi. 234. colum. 7. poſt principium. lib. 6. Dec. in
conſi. 589. colum. 1. poſt med. Iaſ. in l. 2. §. 1. colum. 2. poſt me.
ff. de in ius voc. Brun. de ſta. exclu. fœmi. artic. 12. q. 16. in 3. ca-
ſu colum. 2. circa med. ca. 63 ¶ Ideo videmus, verba ſtatuti vo-
cantis agnatos ad ſucceſſionẽ non pertinere ad fœminas agna-
tas ꝑ quas non cuſtoditur agnatio, at intercidit ſimul cum eis.
Bald. in conſ. 473. Circa q. colum. 2. verſi. ſed quorum agnato
rum. lib. 5. Ioan. de Ana. in conſil. 4. in 2. dubio. Alex. in conſil.
188. colum. 2. in fi. lib. 6. Aret. in conſi. 143. Viſa conſultatio-
ne, in fi. Soc. in conſil. 227. colum. 9 verſic. 6. & vlt. lib. 2. Corn.
in conſil. 55. col. 4. lib. 1. in conſil. 254. col. 3. verſic. & per prædi
cta. lib. 2. in conſil 229. colũ. fi. lib. 3. & in conſil. 41. col. 3. & ſeq.
3 lib. 4. vbi etiam allegat dictũ gl. in c. 3. qui ſen. dar. poſſ. ꝙ † fœ-
minę non poſſunt attollere faydã domus, ſeu caſatæ. & idẽ Cor.
in conſil. 26. & in conſil. 81. colum. 3. eod. lib. 4. Dec. in rub. C.
vnde legi. in l. 2. nu. 95. ff. de reg iur. in conſi. 13. colum. 2. in con
ſil. 563. colum. fin. & in conſil. 589. ad fin. ¶ Quod videtur pro
cedere etiam ſtante ſtatuto, ꝙ maſculinũ concipiat fœmininũ,
quia adhuc fœminæ agnatæ non excludent cognatos, quia ta
le ſtatutum intelligitur in materia quæ adaptari põt, & quãdo
eſt eadẽ ratio in maſculis, q̃ eſt in fœminis. Dec. in cõſ. 53. co. 2.
poſt med. Cor. in cõſi. 97. colum. 7. verſi. & idẽ conſulendo vo-
luit, lib. 3. ſed nõ eſt eadẽ ratio in fœminis agnatis vt cognatos
excludant, quia ꝑ fœminas agnatio non conſeruatur. ¶ Fortius
dicendum videtur ſtãte tali ſtatuto, ꝙ agnati cognatis præferan
tur ꝙ non ſolũ excludãtur fœminę cognatæ, ſed, & agnatæ, q͞a
licèt fœmina nõ ſit cognata, eſt tñ principiũ cognationis: & idẽ
iudicamus de prĩcipio, ꝙ de his quæ ſequunẽ ex ipſo principio.
Pau. de Caſt. in l. maritus. C. de procur. & in conſil. 190. Nouiter
reuocatur in dubiũ. col. 1. verſi. ſed aduertẽdum eſt. lib. 2. Soc. in
l. Gallus. §. nunc de lege. verſi. & adde prędictis. ff. de li. & poſt-
hu. Cur. Iunior. in conſi. 153. colum. pen. & in conſi. 172. col. 2.
poſt med ¶ Similiter qñ vocanẽ ad ſucceſsionẽ propinqui, non
4 videẽ cõſiderata ratio agnationis: q͞a appellatione † propinquo-
rũ veniũt etiã fœminę. Dec. in conſ. 476. colum. 3. ad fi ¶ Aequè
non conſideraẽ ratio agnationis, qñ tractatur quæſtio de fratre
vterino. Soc. conſ. 84. Viſa prædicta facti narratione colum. 3.
verſic 8. moneor. lib. 1. Alibi ſcribit Aret. in conſ. 141. Viſo ſtatu
to cõis Aretij. ꝙ ratio agnationis, cõſiderari non põt in fauorẽ
mulieris. Igiẽ probari non poteſt habuiſſe teſtatorẽ affectionẽ
ad agnatos, qñ vocauit mulierẽ ad hæreditatẽ, ſubſtituendo filiã
quã dotauerat. ¶ Secũdò principaliter reſpõdeo, teſtator cenſeẽ
ſe cõformare cũ diſpoſitione ſtatuti & ſic excludere fœminas q̃
ab inteſtato excluduneẽ ex ſtatuto: ſed vbi ſtatutum non exclude
ret aliq̃ fœminã ab inteſtato, etiã teſtator nõ cenſetur excludere,
ſiquidẽ voluntas nõ eſſet tunc cõformis ad ſtatutũ, ſed oĩno diſ
formis & contraria excludẽdo eo caſu quo ſtatutũ non repellit.
Ita declarat Alex. in conſi. 15. lib. 4. allegat Anch. in l. tres fra-
tres ff. de pac. ſequitur Cur. Sen. in conſ. 63. col. 14. in fi. ver. 4.
reſpondemus. Soc. in conſ. 55. lib. 3. & in conſ. 4. col. 2. ad fi. verſ.
ſuccedebat & tertiò alia dubitatio. lib. 4. idem voluit Bald. in
conſ. 265. Vt creditores. lib. 3. vbi ꝙ ſubmittens ſe ſtatuto intel-
ligitur ſe ſubmittere in caſu incluſo in ſtatuto, non in alio caſu,
per tex. in l. Aurelius. §. teſtamẽto. ff. de lib. leg. ſed poſthabito
teſtamento illius Conſtãtij, ſi agereẽ cauſa inteſtati, Magdalena
Crauetta non excludereẽ ab hr̃ditate Ioanninæ, quia ageretur
de hæreditate mulieris, ꝑ ea quæ ſupra abũdè notauimus. æquè
non repellereẽ ab hr̃ditate Conſtantij eius auunculi pp Conſtã
tiũ reũ conuentũ, ad quem verba ſtatuti nihil pertinent. nempe
totiens priuantur mulieres, quoties ſuperſunt maſculi deſcendẽ
tes ex linea patris, vel matris aut fratrũ ſuorũ, ita loquuntur ver
ba ſtatuti. Sed Conſtãtius Borgarellus reus nõ probauit ſe eſſe
deſcendentẽ ex linea patris vel matris, aut fratrũ Conſtãtij Bor
garelli defuncti, ergo ſtatutũ ad eũ non pertinet, l. ꝙ cõſtitutũ.
ff. de reſt. mi. l. ſi ſeruũ. §. non dixit prætor. ff. de acqui. hær. ideo
Bar. in l. 3. ff. ad leg. Iul. rep. dixit ꝙ neq; Iuriſconſultus neq; Im
perator facere põt, vt aliquid ſub lege contineatur, de quo lex
nõ loquitur. qđ dictũ ꝑ ſingulari refert Soc. in conſ. 30 Quãuis
col. 2. verſ. itẽ patet, lib. 2. ¶ Quod aũt Conſtantius reus conuen
tus non cõprehendatur a ſtatuto, oſtenditur: nã illa verba, Ex li
nea patris, &c. pñt intelligi duobus modis. Primò modo mate-
rialiter & effectiuè pro oĩbus qui habuerunt materiã & effectũ
a patre, & hoc modo veniunt ſolũ deſcendentes a patre: quia in
tranſuerſalibus patris nõ eſt aliqua materia, aut effectus patris,
q eos nõ genuit. Secũdò modo intelliguntur illa verba, Ex linea
patris, ſubiectiuè, aut contẽtiuè, ſeu cõprehenſiuè pro oĩbus qui
continentur ſub linea & ſubijciuntur lineæ, in qua pater cõtine
tur. & hoc mõ coniuncti patri in tranſuerſum, dicũtur ex linea
patris & ẽt ipſi tranſuerſales continentur ſub eadem linea. ita
Anch. licèt non ita clarè explicet in conſ. 95. In q. q̃ vertitur in
ciuitate. col. 2. poſt med. Soc. in conſ. 33. col. 3. verſ. confirmãtur
prędicta. lib. 3. & in conſ. 81. col. 2. lib. 4. Dec. in conſ. 379. col. 2.
ad fi. verſi. & dato. & in conſ. 532. col. 53. verſi. 4. contra nñam
5 Iuliam. † ſed verba, Ex linea patris ſunt interpretanda ad pri-
mũ modũ, idem materialiter & effectiuè ſm Ancha. Soc. & Dec.
in conſilijs memoratis, vbi latè probant. tradit ẽs Bal. in conſil.
321. Statuto cauetur ꝙ hæres. lib. 1. Cor. in conſ. 22. col. fi. & in
conſ. 198. col. fi lib. 3. & in conſ. 113. col. 1. ad fi lib. 4. Iaſ. in rub.
ff. de ope. no. nun. col. 2. poſt med. & verſ. itẽ genitiuus. & in l. 2.
col. 72. verſ. item aduerte ꝙ primum fundamentum. C. de iure
emph. Bru de ſtatu. exclu. fęmi. arti. 2a. q. 19. col. 2. cir. med. ver
ſic. q dicantur. & clarius ac mag is in terminis noſtris ea. q. 19.
col. 3. poſt med. verſ. itẽ ex his quæ dixi, char. 70. nam ſtatutum
ſolũ cogitauit fauere agnationi circa eos qui ſunt deſcendentes
ex linea patris, non ẽt circa tranſuerſales. Immo adeò ẽt ſi illa
verba, Ex linea patris &c. de iure cõi non acciperentur pro de-
ſcendentibus a patre, tñ in caſu noſtro ad eum modum oportet
exaudire, ſi quidẽ ſtatutũ expreſsè meminit de deſcendẽtib. ex
linea. Sed recedendũ nõ eſt a verbis ſtatuti. Bar. in d. l. ꝙ cõſtitu
tũ. ff de teſt. mil. in prin. Bal in c. ſignificãte. col 2. verſ. ſed qđ ſi
ſtatutũ. de appel. cũ ſim. ſed iſte Cõſtantius nõ eſt eiuſmodi, er-
go &c. Ex q̃bus cõſequẽs vr̃ ſublata eẽt ad integrũ oĩa dubia &
ita ꝓnunciatũ fuit ĩ grãm nobilis Magdalenæ Crauettæ, patri
mei vxoris. Taurini. Aymo Crauetta ex Saniliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *In conſuetudine iuri contraria, ſcientia ſuperioris non videtur neceſſaria.*

2 *Statutum laicorum valet in præiudicium eccleſiæ, quando tractatur de iure quærendo.*

3 *Statuti appellatione venit conſuetudo.*

4 *Appellatione ſucceſſorum veniũt hæredes ſanguinis ſecundum materiam ſubiectum.*

CONSILIVM CCLI.

¶ Pro quadam filia Viti Saloti de Iaueno, contra fiſcum Illuſtriſſimi & Reuerendiſsimi Domini Cardinalis Hypporrediæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In propo-
ſito caſu videtur prius cõſiderandum, an ſit aliqua
conſuetudo in loco Iaueni circa materiam ſucceſ-
ſionis in bonis emphyteoticis ꝑ tempus cuius ini
tij memoria in contrarium non ſit: quia illa vide-
tur obſeruanda, quia vſus tanti temporis vim obtinet cõceſſio-
nis

nū & priuilegij, c.ſuper quibuſdam.§. præterea. extra de verb.
ſig. l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& æſti.qđ tempus
ſufficit, vt inducat̃ conſuetudo infeudandi bona eccleſiæ. glo.in
c.1.in tit.qui feu.dar.poſ.in verbo, ſi antiquitus. Cald.in cõſ.vlt.
in tit.de conſue.qui tñ Cald.fuit ſibi contrarius in conſi. 3.in ſi.
in tit.de his, quæ fiunt a præl.Sed vide latè per Curt. Iuniorē in
trac.feu.in 2 parte,q.3.nã valet conſuetudo tāti temporis, licèt
ſit multū oneroſa eccleſiæ. Rota decil.841.Verum valeat, in an-
tiq.Dec.in c.1.col.2.de conſue. nec in tali conſuetudine imme-
morata requirit̃ ſcientia ſummi Pontificis, aut alterius ſuperio-
ris.Bal.in c.1.q̃ 'int reg.Alex.in conſi.6.col.2.lib 1. Iaſ.in l.im-
periū,col.9. verſ.circa præcedentē materiam.ff.de iu. om. iudi.
Dec.in conſi.34.col.pen.in conſi.85.col.2.& in cõſi.496. col. 2.
Et hoc gñaliter verū eſt, vt in conſuetudine etiā breuioris tem
poris non requiratur ſcientia ſuperioris.c. 1.de conſti.lib.6. vbi
præſumitur Papa ignorare conſuetudines locorum, & tñ præ-
ſupponitur eas valere.no gl.& doc.in c.ſi.de conſue.gl.in §. le-
ges.quarta diſt.Aret. in cõſi. 153.col.3.& in cõſi. 159. in 8.dub.
1 ¶ Quod vr̄ procedere etiam in conſuetudine iuri contraria, l.in
qua ſciētia ſuperioris nõ vr̄ neceſſaria.Bar. in l.de quibus,co.pe.
ff.de legibus. vbi ꝙ valet cõſuetudo derogans iuri cõi circa ſo-
lennitatē teſtamenti:ſequitur Curt. Iunior in conſ. 162. col.3.in
ſi.& in conſuetudine iuri contraria loquuntur doc. ſuprà alleg.
licèt Old. & pleriq; alij teneāt contrariū, prout latius ſcripſi in
trac.meo De antiquitate tpis, in 4.parte. vbi etiā teneo requiri
ſcientiā ſuperioris in conſuetudine, in qua agit̃ de præiudicio
ipſius ſuperioris, putà in feudis: allegādo Bal.in conſi.401. Ca-
ſus talis aſſerit̃,lib 5.Cur.Iun.in trac. feu. in 4 parte.q.30.col.2.
poſt med. vbi Curtius, ꝙ cõſuetudo diuidēdi feuda de ſui natu-
ra indiuidua, requirit ſcientiam ſuperioris. Quod tñ non puto
procedere in conſuetudine tēporis antiquiſſimi, cuius initij me
moria nõ extat in contrariū. ¶ Sed licèt non requirat̃ conſuetu-
do ſcientiā Principis, de cuius ꝑiudicio non agit̃, ſcientia tñ re-
quirit̃ conſiliariorū, aut Regentiū ciuitatē, licèt non ſcientia to
tius populi minorū, aut mulierū, ſed eorum tñ qui poſſunt ſta-
tuere. gl.& doc.in d.c.ſi.de cõſue. Bal.in conſi. 401.lib.5.Cor.in
conſi.268.col 3.in ſi.lib.4.Caſtrum tñ ſubditū ciuitati non poſ-
ſet inducere cõſuetudinē ſine ſciētia eorū de ciuitate, ſine quo-
rū conſenſu Caſtrum ſtatuere non poſſet.gl. & doc. in d.c. ſi.de
conſue. Cor. in conſi. 293. col. pen. lib.3. Quod notent Sauilia-
nenſes ad locum Leuardiaij ſubditum iuriſdictioni Sauiliani.
¶ Maximè autē efficax erit eiuſmodi cõſuetudo circa ſucceſſio-
nē, quia in ea tractatur de iure quærendo, quod facilius tollitur.
l.ſi.C.de acq. poſſ. glo.& doc. in l. ſeruus. C.de pac. facit tex. in
l. qui autem, in prin.ff. de his, quæ in frau.credi. Ideo prælatus
poteſt præiudicare eccleſiæ in quærendis.gl. ſi.in c.ſi.16.q. 6.cū
2 ſimi.quæ not. Alex.& Iaſ.in l.legatū.ff.de leg.1. † ideo valet ſta
tutum laicorū in præiudiciū eccleſiæ, qñ tractatur de iure quæ-
rendo, Bar.in l.reſcripto.in §.ſi. ff.de mune. & hono. cum ſimi.
vt per Decium in c. eccleſia Sanctæ Mariæ, col. 24. verſi 3. con-
cluſio ſupra facta, de conſti. in conſi. 269.col. 4. verſi. & hoc eſt
præſertim dicendum, in conſi.271.col.4 in ſi. verſi.nõ obſt,alia
ratio.& in conſi. 191.col.pe.in ſi.Iaſ.in l.filiuſfa. §. diui, col.11.
verſi.tu vltra alios.ff. de lega.1. in conſil.236. col. 3. libr. 2.& in
conſi.39. in ſi.lib.3.de quo tñ quia doc. variè loquuntur, latiſ-
ſimè ſcribo in trac. meo de antiquitate tēporis, in 4. parte. Et ſi
valet ſtatutum, pariter debet valere cõſuetudo:quia nõ differūt
ſtatutū & conſuetudo, niſi ꝙ vnū eſt ius ſcriptū. l.de quibus. vbi
latè doc.ff.de legi.immo fortior eſt cõſuetudo q̃ ſtatutum . nam
clerici nõ poſſunt ſtatuere cõtra ius canonicū.c. ꝙ ſuper his. de
maio.& obe. & tñ pñt inducere cõſuetudinē cõtra ius canoni-
cū.c.ſi. de conſue.Et ita arguit Dec.in c. q̃ in eccleſiarū, col.4.de
conſti. Econtrà autē, non valet ſtatutū vbi cõſuetudo valere nõ
pōt.Bal.in conſi.238.Factū ſuper quo, col.2.lib.3. ¶ Et in termi
nis qñ agitur de ꝑiudicio eccleſiæ, ita arguit de vno ad alterū
Ancha.in conſi.258. Super dictū ſtatutū. quinimmo ēt ſtatuti
3 † appellatione venit conſuetudo. Alex.in cõſi.190.col. 2 lib. 2.
Iaſ.in l.ꝓſcriptione,col.4.C.ſi cõtra ius vel vti.pub.& in l. ſed &
ſi poſſeſſori §.itē ſi iurauero,col. 2.ff.de iurei. & in emphyteoſi
eccleſiæ ꝙ ſeruanda ſit cõſuetudo. no.Pau.de Caſt. in cõſi. 237.
Primò vidēdū eſt verū dominiū, col.2. lib.1.& idē Pau. in l.etiā
ff.ſolu. mat. vbi circa illū articulū an emphyteoſis eccleſiaſtica
tranſeat ad extraneos hæredes, ꝙ inſpici debet conſuetudo. Idē
tenet Dec.in c.at ſi clerici, in prin. col.13. verſi. & idē in ſimili
caſu de iud. ¶ In tali autē conſuetudine vr̄ ſufficere tp̄s quadra-

ginta annorū, quod ſufficit etiā in conſuetudine contra iure ca-
nonicum.c.ſi. vbi glo.& doc. de conſue. Aret.in conſi.43.col.2.
verſi. 2.concluſio. Nā ſi ſufficit ꝓ ꝑſcriptio quadragenaria aduer
ſus eccleſiā, c.de.4.& c.ad audientiā, de præſcrip.no.in l.ſi. C.de
ſacroſ.eccle.eodem modo debet ſufficere cõſuetudo. Immo re-
gulariter minus tp̄s ſufficit in conſuetudine, in qua non requirit̃
ꝙ ſit ꝓſcripta, ſed ſufficit lōgū tp̄s decē annorū.Cor.in cõſ. 293.
col.4.lib. 1.no.in d.l.de quibus. fortius voluit Cor.in conſ. 250.
col.1.lib.3.ꝙ conſuetudo vt eccleſia teneat̃ refirmare, ſeu reno-
uare emphyteoſim, inducit̃ 10.annis.Stante igit̃ conſuetudine,
non eſt ab ea recedendū ēt per Principes, aut eorū ſucceſſores,
quia cõſuetudini ſicut matri debet̃ reuerentia.& ius oē quo mū
dus regit̃, in duas partes diuidit̃, & maxima pars eſt cõſuetudo,
q̃ æquiparat̃ iuri naturali qđ eſt immutabile. Bal.in conſi. 318.
Quidā nobilis habens feudū, lib. 2. Alibi ſcribit idē Bal. in con-
ſil.252.Viſo quodā arbitramento, col.2. lib.2. legū Romanorū
non eſt vilis auctoritas, ſed non adeò vim ſuā extendunt, vt vſū
vincant aut mores.alleg. text. in c. Vbertus, de Feudi cognitio.
¶ Sed etiam oī conſuetudine poſthabita, de iure cõi vr̄ filiā ſuc-
cedere in iſtis bonis emphyteoticis excluſa eccleſia, quia trāſit
emphyteoſis eccleſiaſtica ad filias & neptes vtriuſq; ſexus, etiā
ſi de eis nihil dicat̃ in conceſſione.§. emphyteoſim, in authen.
de nõ alien.aut perm.no, in l.etiā ff.ſolu.mat.& in l.qđ dr̄.ff.de
verb.obl. Anch. in conſi.44.Primò de viribus, col.1. Dec.in c.in
pñtia, col.19.& ſeq. extra de prob. igit̃ iſta filia vr̄ admittēda in
emphyteoſim eccleſiaſticā de iure cõi. ¶ Quinimmo plures te-
nēt, ꝙ emphyteoſis eccleſiæ tranſeat ēt ad hæredes extraneos
de iure cõi, qñ conceditur pro ſe & hæredibus. Cor.in cõſ.173.
col.3. lib. 1. vbi atteſtatur hanc eſſe cõem opin.& in conſil. 13.
col.3.lib.3.de quo tñ per Dec.in c. in præſentia, col.17. de pro-
bat.quia non expedit nec hìc dicere, ſed alibi latius dico cõſu-
lendo. ¶ Secundò vr̄ admittenda ex forma inueſtituræ obtentæ
4 pro ſe & ſucceſſoribus, quorum appellatione † veniūt hæredes
ſanguinis, ſecundū materiam ſubiectā. Bal.in l. 1.q. 115. verſi.&
nota.ff.de re. diui.Soc. in conſi.19.col. 4.verſic. qm̃ licet. lib.1.
Deci.in conſi. 171.col. ſi.& in conſi. 445.col.3.verſi. & quod di
ctum eſt, ſed iſta filia eſt capax emphyteoſis eccleſiaſticę, igitur
verba cõceſſionis ad eam pertinent. l.ille aut ille.§.cum in ver-
bis.& l.aliter.ff. de leg.3. ¶ Tertiò, cum iſte filia ſit comprehen-
ſa in ipſa inueſtitura & recognitione, omnino vr̄ admittenda,
quia in contractu emphyteotico illud primò quæritur quid cõ-
uentum ſit.l.ſi.§. 1.C. de iure emphyteo. facit tex.in l. 1.§. ſi cõ-
uenit.ff.depo. itaq; cum fuerit conuentum & pactum factum,
ꝙ tranſiret emphyteoſis ad ſucceſſores, pactum illud eſt omni-
no ſeruandū. ideo dicimus ſpectandum eſſe tenorē inueſtituræ.
c. 1. in ſi.de duob.frat.a ca.inue.vbi Bal.cum ſimi.quæ no. Iaſ.in
trac.feu.col. 19. Dec.in conſi. 78. col.3. & emphyteoſi verba &
tenorē ſtipulationis, ſeu cõceſſionis cõſiderat Cor.in conſ.165.
lib. 2.& alibi ſæpiſſimè. Simile videmus in priuilegijs, ꝙ atten-
ditur eius tenor, c. portò.de priui. Bal.in conſ.345. Præmitten-
dū eſt, lib. 1. ¶ Fortius voluit Bal.in l.cū antiquioribus verſ.10.
C.de iure delib.ꝙ filius viuo patre cenſetur inueſtitus & poſſi-
dere, adeo ꝙ poſſeſſio in eum continuat̃ mortuo patre. cuius di
ctum pro ſingulari refert Iaſ. in l.quoties, col.7.ad fin. C.de rei
vend.ſed vltra Iaſ.allego eundem Bal.in conſi. 301. Proponitur
ꝙ Petrus, col. 1.verſi.ſed modo dubitatur, lib. 1.vbi planius ex-
plicat. ¶ Quod dictū magis obtinet in emphyteoſi, quia renoua
tio emphyteoſis neceſſaria non eſt in his, qui comprehendunt̃
ſub inueſtitura, quantumuis remotiores ſint.Sal.in l.ſi. col.7. &
ibi Iaſ.col. 10.verſ.ſecundò iuxta proximā quæſtionem quæro.
C.de iure emphy. vltra quos allego Pau. de Caſt. in conſ. 189.
Viſo inſtrumento cuiuſdā inueſtituræ, col. 2. lib. 2. amplius qñ
ſit alienatio in eos, qui ſunt de cõprehēſis in inueſtitura, neceſ-
ſarius non eſt cõſenſus dñi, nec laudemiū ſolui debet, vt no. Iaſ.
in d.l.ſi Bru.Aſten.in conſi.43.col.3.in 3.dubio. & in conſi.44.
circa ſi. Ripa in l.q Romæ.§.duo fratres, col.20.in ſi.ff.de verb.
obl.igitur donec ſuperſunt perſonæ, quibus conceſſa eſt emphy
teoſis, dñs directus non admittitur: aliàs veniret contra pacta,
& conuentiones conceſſionis, contra l.1.ff.de pac. not.in c. 1.de
prob. ¶ Nõ obſtat renūciatio ipſius filiæ, quia ſi dñs directus ve
lit ea vti, tenet̃ acceptare cū oībus ſuis qualitatibus. Bal.& Sali.
in l.ſeruus.C.de pac. vbi dñs non poteſt acceptare contractum
ſerui, niſi cum omnibus ſuis modis & conditionibus. no. Soc.in
conſi. 135.col. 2.lib.3.Iaſ.in l.de quibus, col.3.poſt med.ff de le
gi.in l.ſi autem, quā legit cū l.contra. §.ſi filius. in 5.not. ſi. de
pact.

pac.& in l.Pomponius.§.cum quis.in 1.no.ff.de acquir. poſſ.Et generaliter verum eſt,vt quoties quis vtitur iure quæſito ex perſona alterius, vt vti oporteat cum oĩbus ſuis qualitatibus. Dec. in conſi.532.col 3.ſed in renuntiatione eſt pactum reſolutiuum renunciationis,quòd illa non valeat decedente fratre ſine filijs, igitur &c. ¶ Secundò etiam ſi non eſſet illud pactum reſolutiuũ,adhuc renunciatio nihil noceret extincta perſona cuius contemplatione facta eſt.Bald.in l.pactũ qđ dotali, in 4. q.C.de colla.& ibi Mod. Dec.in conſi.309.colum.3. in conſil. 270.colum. pe.ad fi.in conſi. 432. & alibi ſæpe. ¶ Rurſus eccleſiæ nullum ius competit ex ea renuntiatione facta ea abſente,pro qua nullus fuit ſtipulatus. §.alteri.inſti. de inut.ſtip & in renũtiatione no.doc. in l.ſi actionem.C.de pac.Pau de Caſt.in conſil.252. Viſo puncto,ſubſtituto & narratis in eo,col.pen.circa med. lib. 1. Cano. in c. veniens.de renuncia Et renũciatio facta cum vna perſona ad aliam non extenditur l.ſi vnus.§.ante oĩa. ff. de pac. Renuntiatio igitur facta in fauorẽ fratris,alij prodeſſe non debet,quia actus noſtri voluntarij non extenduntur vltra q̃ gerantur.l.1.§.Iulianus.ff.de iti.actuq; priua.l.volũtariè.C. de excu.tu.l.ſi.C.ne vxo.pro mari.l.tutori.C.de neg.geſt. l.tutores qui.C.de admi.tuto. c.manifeſta.12.q.1.bonus tex.in l.operis non poſitis.ff.de oper.lib. Renunciatio enim eſt ſtricti iuris.vt no.in l.emptor.§.Lucius.ff.de pac.in l.ſi ex pluribus.ff.de ſolutio.bonus text.in l.iubemus.C.ad Velle.& in renunciatione no. Pau. de Caſt.in conſil. 86.Dubitatio vertitur. colum.2 poſt med.lib. 2.Aret.in conſi.161.verũ eſt qđ.col.pen.verſic.;& hoc maximè videtur dicendũ.Soc.in conſil. 196.ad fi.lib. 2. immo dicuntur odioſæ renunciationes eiuſmodi. Bal.in conſil. 437. Quædam puella.col. 2. poſt med.lib. 1. Et in terminis noſtris tradit idem Bald.in conſi.181.Ad euidentiam.col. 2.poſt med. lib. 3. vbi ꝙ renunciatio facta circa emphyteoſim eccleſiæ ꝑ vnum emphyteotã fratri ſuo,eccleſiæ non prodeſt.allegat tex.in c fi.ſi de feu. defun. fue. contro. Idem voluit Fed. de Senis in conſil. 77. Factum ſic ſe habet.Quidã Abb.Bar.in conſ.58. Ex themate prædicto.in 3.dubio.Ripa in d.l. qui Romæ. §. duo fratres.col. 21. verſi.3.concluſio ff.de verb.obl.¶Neq; obſtat ſi dicatur, emphyteoſis eccleſiaſtica non tranſire in tranſuerſales, ſed in deſcendentes tantum : quia reſpondetur,ꝙ iſta filia non conſequitur bona tanq̃ comprehenſa in cõceſsione & inueſtitura, ſublata perſona fratris ex iure accreſcendi ſine repetitæ conceſsionis cõſiderata ſtipulatione patris.Bart.& doct.in l.ſi mihi.& Titio. ff.de verb. obl.& idẽ Bart.in conſil.58. Ex themate prędicto,eũ ſimi.quę Dec.colligit in conſil.263.colũ. 2.circa med.quinimmo cũ iſta emphyteoſis ſit paterna,in ea videtur eſſe locus iuri accreſcendi indiſtinctè etiam poſt ius quæſitum, ex his quæ Corn. latè ſcribit in conſi. 285. lib. 3. quod ius accreſcendi alteratũ non fuit ex illa renuntiatione ꝑ ſupradicta.¶Portò in caſu dubio habenda eſt interpretatio, ꝙ emphyteoſis duret,nõ etiã finita cenſeat arg.notatorũ per Alex.in conſil.157.col.1.lib.7.Dec in conſil. 168.col. 2.verſicu.& ex his cõcluſio ſuprafacta.Itẽ qa agit materia beneficij cõceſsi ab eccleſia citra pręiudiciũ tertij, qđ latè ẽ interpretandũ l.ſi ff.de conſti.princip.cum ibi not. per Mo dec. Dec.in c. ſuper eo.col. 4. circa med. de offi. deleg.Et ita de iure ſcribendum puto,ſaluo ſaniori iudicio. Taurini. quinta Augusti. 1535.Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Ex contractu negotiorum geſtoris,non quæritur ius domino ante ratificationem.*

2 *Dominus nõ poteſt ratificare appellationẽ interpoſitam a procuratore exacto & finito tempore appellandi.*

3 *In actibus inter viuos non cenſetur cogitatum de futuris.*

4 *Vna & eadem res non debet duplici iure cenſeri.*

CONSILIVM CCLII.

¶In cauſa D.Io.Antonij de Montiſmali.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponitur ꝙ Magnificus dominus Io.Antonius ex dñis Mõtiſmali Marchionatus Saluciarum, emit quædam prædia nomine dominæ Mentiæ eius matris, quæ ante dictã emptionẽ donauit certã quantitatẽ pecuniarum dñæ Iſabellæ eius nurui, vxori ipſius domini Io. Antonij ſuper eius bonis capiendã. Deinde ipſe dominus Io. Antonius emptor eadẽ bona alienauit Petro Rocapiliæ,qui ceſsit iura ſua nob.Ioanni Venæ Modo filij dñi Ioan.Antonij & Iſabellæ,eiuſdemq; Iſabellę hæredes iactant ius ſe obtinere in dictis bonis tanq̃ hæredes matris ex titu.donationis factæ per memoratã dñam Mẽtiam in dñam Iſabellam eorũ matrem, & volunt capere pecuniã donatam eorum matri ſuper iſtis bonis tanq̃ de bonis donatricis:quia dictũ fuit in donatione ꝙ caperetur pecunia ſuper bonis donatricis. Quærit quid iuris ? Breuiter, ſi domina Mentia,cuius nomine comparata fuerunt prædia,illã emptionem non ratificauit , nullũ fuit quæſitum ius in ipſis bonis ex quo nullũ præceſsit mandatum ad emendũ generale nec ſpe-
1 ciale , † quia ex contractu negotiorum geſtoris non quærit ius dño ante ratificationẽ gl & doc.in l ſi ego. ff.de neg.geſt.Bart. in cõſ. 306.Inter procuratorẽ.in prin.Sed ceſſante ratificatione quæ ſitũ fuit ius ex eo contractu ipſi dño Io. Anto. l. ſi abſentis.C. ſi cert.pet.Bar.in l.fundũ.ff.de act.emp. Alex. in cõſi. 24. col.3.verſ.& ipſemet Bar.li.5.Cor.in conſi.5n.col.3.lib. 1. Ideo poſt habita & ceſſante ratificatione matris, licuit domino Ioan. Antonio eadem bona alienare tanq̃ ſua propria . Et circa ratificationem aduertendũ eſt , ꝙ illa erat neceſſaria antequã fieret alienatio ꝑ ipſum dominum Ioan. Antonium. & ſic re integra adhuc exiſtente,quia poſt alienationẽ factam ꝑ dominum Ioã. Antonium fruſtra ſit ratificatio, quæ impeditur ex actu alienationis intermedio.l.bonorum.ff.rem ratã habe.l.neceſſaria.§.ꝙ
2 ſi pendente.ff.de peri.& cõmo.rei vend.Ideo dicimus ꝙ† dominus non poteſt ratificare appellationẽ interpoſitã a procuratore exacto & finito tẽpore appellandi.Cor.in conſi.292. colũ.2. lib.3.not.in l.ſi is qui pro emptore ff. de vſucap.Anch.in conſi. 409. Viſo.col. 1.Dec.in reg.ſemper ꝙ non prohibet. & in reg. contractus. ff. de reg. iur. & in conſil. 247. colũ.3.& alibi ſæpe doc.¶Aduertendum tamẽ videt ꝙ ſi notarius ſtipulatus eſt nomine ipſius dñę Mentię,tunc non videtur neceſſaria alia ratificatio ipſius dñæ Mentiæ,ſed ſine alia ratificatione videtur quęſitum ius irreuocabile eidem dominę Mẽtiæ ex ſola ſtipulatione notarij,quod tolli nõ potuit per ipſum do. Ioan. Antonium. Bal. in l.eum a ſocero.col.pen. in fi.verſi.& ideo in q. Bar. C de iure dotium.refert,ſequitur & cõprobat Alex. in conſi. 27. lib. 3.Areti.in conſil.84.colum.4.in 3.dubio.verſicu. ſed tamen his non obſtantibus.Idem clariſsimè voluit Soc.in conſi.137.colũ. pen.circa fi.verſic. 2.& vlti.loco.lib. 1.in conſi. 137. col. 12.verſ. 3. nam ex quo,lib.3. & idem voluit Soci. arguendo a contrario ſenſu.in conſil. 175.col.3.poſt med.verſic.præterea videmus.li. 4.Corn.in conſil.68.lib.3. Idem ſentit Corn. in cõſi. 2. colum.2. poſt med.lib. 4.dum dicit ꝙ ex ſtipulatione notarij ſtatim quæritur ius ſine ratificatione. Idem voluit Dec.in conſi 68.colum. 2.poſt med.in conſil. 239. colum. 4. in conſil. 292. colu. 2. poſt med.& in conſil. 507.colum. 4.circa.med.licèt idẽ Dec.in hoc paſſu variauerit in l.certi conditio, §. ſi nummos. col. 2.& in fi. §.fi.ff.ſi cert.pet.in l.contractus.& in l.quo tutela.§.fi.ff.de reg. iur.in l. 1.col.6 num.22. C.de pac.in conſi . 226. colum. 2.circa fi.in conſi.247. colum.3.in conſi.531.ad fin.in conſi. 598 circa fi & in conſil.661. colum.2.in fin.in quibus locis tenet Dec. ſtipulationem notarij ſolam non ſuſtinere vt quæratur ius irreuocabiliter , ſed neceſſariam eſſe ratificationem , ſequendo Paul.de Caſt. in conſil. 195. Viſis his quæ narrantur. colum.3. lib. 2.ſed de Decij auctoritate curandũ hic non eſt ob ſui cõtrarietatẽ. De Pau.etiã curandũ nõ eſt,quia cõtra eum eſt cõis opinio.& contra Pau.facit ratio,nam notarius poteſt alteri ſtipulari tanquam ſeruus publicus. c. q̃q̃, de uſur. lib.6.& dicit ꝑſona publica.c.ſi inſtrumẽta.ibi, ꝑ ꝑſonã publicã. de fide inſtr nota. Card.in cle.1.§.1.in 12.no. de excep.pręl.aliàs nulla differẽtia eſſet inter notariũ & aliũ priuatũ ſtipulantem noĩe alterius, qa ẽt ex ſtipulatione priuati quęrit ius ei ꝑ quo ſtipulat ſecuta ratihabitione. glo. & doc. in l. ſi ego. ff.de neg.geſt. Barto.in d.l. qui mihi donatũ. ff de donat. ¶Sed tamen in caſu noſtro etiam præſuppoſita ſtipulatione notarij , vel ratificatione ipſius dñæ Mentiæ intra debitũ tempus citra veritatis præiudiciũ,dña Ioã. Antonius præſumitur emiſſe illa bona de proprijs pecunijs.l.cũ proponas.& ibi Bal.C.pro ſocio idem Bal.in l. penul. C. ſi quis alte. vel ſibi. & in conſil. 416. Præmittendum eſt ad euidentiam.colum. 2.lib.2. Barto.in l.ſi patruus.C.cõmu.vtriuſq; iudi. Anch.in conſil.149.Plura dubia,ad fi. Alex.in conſil. 82. colũ. fi.verſi.& regulariter.lib.2.Cor.in conſil.98. colum. 4. verſicu. cenſetur enim.l.4.Dec.in conſi.21.col.fi.in conſil. 59. col. 1.in conſi.132.colum. fi. & in conſi.238.colum.fi.cir.med.Igit ſi hęredes

redes donatricis cogitãt recuperare ipſa bona, obligãtur ad reſtitutionẽ pretij quo fuerunt cõparata: quia filius emens vel cõtrahens noĩe mřis, & pecuniã ſoluens, nõ cẽſetur contraxiſſe & prciũ ſoluiſſe aĩo donãdi, ſed repetẽdi: qa titulus donationis ſolũ pſumitur, quoties aſcẽdẽs contrahit noĩe deſcẽdentis, non ẽt econtra. Bar. in l. quæ dotis. col. 3. verſi. quæro vlterius. ff. ſolu. mat. & ibi Ale. col. 6. & Iaſ. col. 5. poſt med. Et idẽ Iaſ. in l. frater. a fratre. col. 13. in princ. ff. de condi. indeb. Cor. in conſi. 144. in conſ. 185. col. 3. lib. 2. & in conſ. 199. col. fi. in 2. dub. lib. 3. Dec. in conſ. 21. col. fi. ante med. ❡ Simile videmus in fratribus cõiter viuentibus, vel in pluribus socijs ſi vnus eorum aliquid acquirit qđ veniat cõicandum, non aliter obligatur cõicare atq; reſtituto pretio ea parte fratris vel ſocij, quia præſumitur acquiſiuiſſe de pecunia propria. Alex. in conſ. 78. lib. 2. Soc. in conſ. 162. col. pen. & in conſ. 192. col. 5. lib. 2. Dec. in conſ. 628. col. 1. & in conſ. 651. & alibi ſæpe doct. ❡ Tertiò ex alio videntur excludi filij dñæ Iſabellæ, quia illa donatio certæ quantitatis facta in bonis donatricis non vř pertinere ad bona futura: quia in actibus inter viuos non cẽſetur cogitatũ de futuris. l. ſi mandauero. §. ſi cuius. ff. manda. & dicit Ale. in conſ. 170. col. 1. lib. 5. ꝙ diſpoſitio quæ põt verificari in tpe de præſenti: non refertur ad futura, ſiue ſit facta per tpſ præſens, ſiue ſine præfinitione tpis, dũmodò nõ vitietur ſi ad præſens tñ ipſ referatur. Ideo vidimus ꝙ donatio oĩum bonorũ nõ extenditur ad bona futura. Bart. & doc. in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta, vbi Ale. col. 5. ff. de verb. obl. not. in l. fi. C. de pact. faciunt not. in l. cum ſtipulamus. ff. de verb. obl. facit quod pulchrè Ang. ſcribit in conſ. 261. De cõtracte Piſarũ, quæ promiſit Ianuenſibus non receptare aliquos rebelles ipſorũ Ianuenſiũ duraturis annis quindecim: decidit ibi Ang. ꝙ reſtringitur illa promiſſio ad eos qui erant rebelles tpe promiſſionis, nec cõprehẽduntur facti rebelles poſt ꝓmiſſionẽ. ❡ Alibi ſcribit mirabilius Cor. in conſ. 293. ad fi. lib. 3. ꝙ laudum ꝑ qđ pronunciatur, vt habitantes, & incolæ talis loci poſſint lignare & paſturare in tali prædio, reſtringitur ad eos qui erant habitantes tẽpore laudi: cuius deciſio mirabilis eſt, ſi vera eſt, quam tñ non firmo hic, immo reprobo, quia in his quæ reſpiciunt vniuerſitatẽ, veniunt ẽt habitantes de nouo, quia ſemper dř eadem vniuerſitas. Ideo interdicto populo, cẽſent interdicti illi qui poſtea de illo populo facti ſunt, vel ꝑ natiuitatẽ, vel per tranſlationẽ domicilij: ideo ſi qui naſcãtur inde ad mille annos in populo illo, interdicto nõ ſublato, eſſent interdicti, vt not. ꝑ Io. And. in c. ſi ſnia, de ſent. excom. lib. 6. ꝑ Ioã. And. in nouella. Fed. de Senis in conſ. 32. col. 3. ante me. ver. & ſecus eſt qñ populus. & col. 4. circa me. vbi ẽt Fed. aſſignat rõnem: quia † vna & eadem res non debet duplici iure cenſeri. c. quia circa, de primle. & ibidem ꝙ hoc procedit licẽt oẽs ciues eſſent diſperſi ꝑꝑ perſecutionẽ, & ea ceſſante redirent ad habitandũ, quia rediret interdictũ in eos ẽt ſi redeuntes eſſent extranei, per l. grege. ff. de pign. Secus tñ vbi agitur de pluribus vniuerſitatibus, aut pluribus & diuerſis terris: quia diſpoſitio odioſa loquens de terris alicuius, non comprehendit terras futuras: puta interdictis terris alicuius dñi, nõ cẽſentur interdictæ terræ poſtea quæſitæ. Io. And. in d. ca. ſi ſnia, de ſent. excõ. lib. 6. Fede. in d. conſ. 32. col. 3. circa prin. Volui tñ allegare illud dictum Corn. in d. conſi. 293. in fi. lib. 3. vt ſupra reprobatũ, vt cognoſcatur qualis extẽdatur ad futura hoĩs diſpoſitio. ❡ Præterea, poſito ꝙ iſta bona poſſint dici comprehenſa in donatione, illud procederet contra ipſam donatricem, ſi ipſa poſſideret: ſed hic poſſidentur per tertium poſſeſſorem, contra quẽ agi nõ põt actione perſonali deſcendẽte ex donatione, qa obligatio perſonalis non ſequitur fundum l. quædã. §. is aũt. ff. de eden. l. ſi. §. fi. ff. de cõtrahen. empt. l. 1. §. ſi hæres. ff. ad Treb. ❡ Amplius, ẽt ſi filijs dñi Io. Antonij actio realis cõpeteret ad iſta bona, qđ oĩno negatur, cũ eorũ dñium nullo modo in eos tranſlatũ dici poſſit ceſſante ſtipulatione notarij, aut ratificatione ipſius dñæ Mentiæ, tñ viuente adhuc eorũ patre venditore, vendicare illa non poſſunt l. quæcunq;. §. fi. C. de bo. quæ lib. Autẽ. niſi, vbi gl. C. de bo. mater. Patre aũt defuncto non eſt veriſimile ꝙ velint repudiare hrẽditatẽ eius non macrã pro iſtis bonis nõ ita magnis. tũ tanq̃ hæredes obligabunt ſeruare alienationẽ parentis, l. cũ a matre. C. de rei vend. regula ex qua perſona ff. de reg. iur. cũ ſim. & no. expreſſè gloſ. Bart. & doc. in l. fin. §. in cõputatione. C. de iure delib. & glo. in d. l. cũ a matre. ob id donatrix non cenſetur cogitaſſe de iſtis bonis quæ fuerunt quæſita poſt donationem. Et ita reſpondeo. Taurini. 7. Auguſti. 1535. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Iuris ambigui non eſt, matrimonium contractum metu, nullum fieri ipſo iure.*

2 *Factum conſiderari non debet, ſed cauſa facti.*

3 *In cauſa dotis tam principaliter, quàm incidenter iudex ſecularis eſt competens.*

4 *Ceſſat præſumptio metus ex ſola præſentia iudicis.*

5 *In impedito non videtur neceſſaria proteſtatio, dummodo conſtet de impedimento.*

6 *Ex metu commiſſo per tertium, diſpendium pati non debet is, in cuius fauorem actus eſt habitus, niſi metum intellexerit.*

7 *Vbi infertur metus per alium, reſcindi debet contractus.*

8 *Quando Princeps aliquid facit, ſemper præſumitur facere ex iuſta cauſa.*

9 *Præſentia Principis facit ceſſare omnem præſumptionem fraudis, aut deceptionis.*

10 *Maritus expellens vxorem, obligatur dotes reſtituere.*

C O N S I L I V M   C C L I I I.

❡ Diſſolutiones dubiorum pro Magnifica dña Anna de Ayans, contra Magnificum dominum Bonifacium de Salucijs.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Reſponſiones ad dubia propoſita per Magnificũ virũ dominum Albertum Gattũ Vicarium generalem Marchionatus Saluciarum in cauſa Magnificæ dominæ Annæ de Ayans cõtra Magnificum dominum Bonifacium de Salucijs. Duo principaliter videnda ſunt in cauſa prædicta. primò an quæſtio matrimonij quæ dř incidenter oppoſita, ſit remittẽda ad iudicẽ eccleſiaſticũ? Secũdò, an cauſa dotis ſit differenda ꝑꝑ cãm matrimonij, vt de cauſa dotis ſententia non dicaẽ ante impletã & finitam cãm matrimonij? ❡ Circa primũ dicendum vř, cauſam matrimonij non eſſe remittendã, qa non tractatur articulus iuris, an mřimonium metu contractũ efficax ſit, aut nõ: neq; tractatur quæſtio an matrimoniũ probet ex verbis dictis & prolatis inter partes circa dictũ matrimoniũ, qa fatetur cõuentus & ẽt teſtes examinati in eius fauorẽ ꝓbant contractũ fuiſſe matrimoniũ: tñ diſputatur, an adhibitus fuerit metus circa matrimoniũ: ita nulla agitur quæſtio iuris an
1 mřimoniũ contractũ metu conſtet nec ne. † Etenim iuris ambigui non eſt, matrimoniũ contractum metu, nullũ fieri ipſo iure. c. cũ locũ, de ſpõſa. l. ſi mulier. §. ſi duos metu. ff. qđ met. cau. cũ ſim. quæ Iaſ. no. in l. interpoſitas, in j. no. C. de tranſ. Ergo cũ diſputetẽ ſolũ an interuenerit metus, dř tractari quæſtio facti: nam metus eſt quædam paſſio cõſtans in animo: quæ aũt in aĩo verſantur, facti eſſe dñr, l. bonæ fidei. ff. de acqui. rer. domi. ibi, illud ad factũ pertinere. Iaſ. in l. 1. in princ. col. 7. verſic. ſecundo principaliter. ff. de acqui. poſſ. Ideo an quis ſuſtinuerit paſſionem metus, ꝓbatur ꝑ exteriora, & ex coniecturis, qa aĩus aliter colligi nõ põt: ita de probatione metus. no. in d. l. interpoſitas, in c. ſi iuſtus, de appell. vbi Deci. latẽ. & idẽ Dec. i reg. in oĩbus cauſis. ff. de reg. iu. & ſic metus dř eſſe quid facti duplici reſpectu. Primò ex parte patiẽtis metũ. Secũdò ex parte inferẽtis. Bene fateor ꝙ vbi metus probatus eſt, dř habere qõnem iuris, qa ius diſponit an ſit metus iuſtus, ex quo actus debeat irritari. Sed iſta quæſtio iuris non verſatur hic reſpectu mřimonij, ſed tñ reſpectu confeſſionis de dote recepta, an illa debeat reſcindi ꝑꝑ metũ, vt infra oſtendã. Planẽ cõſtat iudicẽ ſecularẽ poſſe cognoſcere ẽt de cauſa ſpirituali incidẽter, quoties facti agitur qõ. Bar. in l. 3. col. 2. verſ. iuxta prædicta, quæro. ff. de iuriſd. omn. iud. Idem Bart. & Alex. in l. Titia. ff. ſolu. mat. not. in l. quoties. C. de iudi. & nouiſſimè per Dec. in c. decernimus. colum. 18. extra de iud. In quibus locis ſi ꝑaccuratẽ conſiderentur dicta Doc. facilẽ oſtenditur qõnem matrimonij, de qua agitur, ad factum pertinere: qa vt diximus, non agitur hic de iure, ideſt an matrimonium valeat initũ metu, ſed de facto, ideſt an metus interuenerit: immo non ſolum incidenter, ſed etiam principaliter poteſt iudex ſecularis cognoſcere ſuper cauſa ſpirituali, quãdo facti vertitur quæſtio, putã ſi cõuentus ad decimas, opponat exceptionem ſolutionis, ita quòd non ſit quæſtio de iure decimarum. Federi. de Senis in conſil. 96. Apparet, circa fin. & in conſil. 245. Dño Andreæ. ❡ Confirmatur iſta ratio, quia iſta exceptio meticuloſi matrimonij nõ fuit oppoſita, vt ꝓnunciaretur ſuper nullitate matrimonij, ſed in hoc tantum, vt argueretur metus in cõfeſſione receptæ

ceptæ dotis, quaſi metus adhibitus circa contractũ matrimonij præſumatur durare etiam in confeſsione dotis facta non multo tempore poſt ea actuum vicinitate. Cald. in conſi. 2. in titu. extra quod met. cau. Iaſ. in l. ſi ob turpẽ. col. fin. ff. de condi. ob turpem cau. Et eſt generaliter verũ, vt durãte eadem cauſa metus, ſemper dicatur metus durare. c. 1. quod metus cau. vbi Inno. & doct. Cyn. Bar Bal. & doct. in l. 2. C. eod. tit. Bar. & doct. in d. l. ſi ob turpem. ff. de condi. ob cau. Soci. in conſi. 263. col. 5. verſi. ex quibus patet reſponſio. lib. 2. & plurima congerit Deci. in conſil. 219. col pen. in conſ. 468. col. 4. in conſ. 498 col. 3. poſt med. & in l. in omnibus cauſis, col. fin. ff. de reg. iur. Igitur ſi exceptio meticuloſi matrimonij oppoſita fuit ad hoc ſolum, vt probaretur metus in confeſsione receptæ dotis, nihil vr̃ dubitandum, iudicem laicum poſſe cognoſcere de iſto metu propter cauſam confeſsionis receptæ dotis. nec eſt attendenda cauſa matrimonij, ſed ipſa dotis confeſsio, propter quam opponitur metus matrimonij: ſemper enim ſpectãdum eſt, qua contẽplatione actus fiat, vt not. Bal per illum text. in l. ſi pater. §. qui duos. ff. de adoptio. cum ſimil. quæ ſcribit Deci. in cõſi. 283. col. 5. verſi. & hoc confirmatur. Ideo non inſpicimus ad quem verba dirigantur., ſed cuius contemplatione aliquid fiat. l. ſi cui. §. ſi Titio, & ibi Iaſ col. 2. ff. eod. titu Soc. in conſi. 85 col. 4. verſi. circa ſecundã difficultatem, lib. 1. Deci. in conſi. 279. col. 2. Non etiam debemus conſiderare verba ad corticem, ſed effectum propter quem prolata ſunt. l. 3. C. de inſtit. & ſubſt. l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quiſque iur. l. ſi filiusfamilias. §. 1. ff. quod cum eo. c. relatum, de cler. non reſid. Similiter factum conſiderari non debet,
a ſed cauſa facti. l. verum, la 2. ff. de furt. glo. in c. & ſi Chriſtus. in verſi. ex cauſa. de iureiu. & in c. intelligentia, in verſi. ex cauſis. de verb. ſign. cum ſimil. Et cum ſolum agatur an dñs conuentus habuerit pecunias, quas confeſſus eſt, & de validitate ipſius cõfeſsionis, non debet alterari iudicium ob qualitatem matrimonij, quod quidem matrimonium hic non conſideratur, nec de eo in cauſa iſta curatur, ex his quæ ſcribit Bal. in c. 1. in fi. de grad. ſucceſſ. in feu. vbi quod in ſucceſsione feudi frater cõſanguineus admittitur ſimul cum fratre vtrinq; coniuncto, nec attenditur duplex vinculum in altero fratre, quia qualitas ſeu vinculum cognationis non curatur, nec conſideratur in feudis. quod dictũ refert & ſequitur Crotus. in rep. l. filiusfamilias. §. diui. col. 2. ad fi. & col. 39. in 5. q. ff. de leg. 1. & in rep. l. re cõiuncti. in 3. not. ff. de leg 3. ſed vltra Crotum allego eundem Bal. in conſi. 170. col. 2. & in cõſ. 304. Donatio. in fi. lib. 2. Et profectò ſi ageretur cauſa matrimonij incidenter ob id tantum vt pronunciaretur de eius efficacia, fortè non iniurioſè peteretur remiſsio ad eccleſiam Cæterùm neutra partium deſiderat, vt dicatur iudiciũ de viribus matrimonij, tantum quærit Magnificus dña conuentus, vt probet adhibitum fuiſſe metum in confeſsione receptæ dotis, allegando metum matrimonij, qui in facto dr̃ conſiſtere, cuius facti quæſtio ad iudicem laicum ſine controuerſia pertinet. Et cum ſit capax iuriſdictionis circa eiuſmodi factum, incidens, an interuenerit metus in cõfeſsione receptæ dotis, vel nõ, poterit incidenter de hoc facto incidenti cognoſcere: licèt ſi opponens exceptionẽ metus in tali confeſsione principaliter ageret, quod matrimonium declaretur nullũ propter metũ, vt cõfeſsio etiam reſcindatur tanquam metu extorta, non poſſet iudex ſecularis cognoſcere Ange. in conſil. 260 Punctus eſt, col. fina.

¶ Sed dicet aliquis, Si iudex ſecularis poſſet de hac quæſtione incidẽter cognoſcere, fiet præiudicium in cauſa matrimonij, nã ſi pronuncietur cõfeſsionem validã non obſtante metu allegato, vr̃ inferri, quod matrimonium contractum ſit liberè, ſine metu: & econtra ſi pronuncietur cõfeſsionẽ meticuloſam, & etiã matrimonium contractũ ſit metu: ideo ratione præiudicij vr̃, quòd iudex ſecularis non poſsit cognoſcere, quia cauſa matrimonij eſt grauior. l. per minorẽ. ff. de iud. & l. ſi quis libertate. ff. de pet. hęred. & quia ſnĩa lata in vna cauſa poſſet in alia p̃iudicare. l. fundũ. & l. fundi. ff. de except. no. in l. edita. C. de eden. pulchrè Cor. in conſi. 30. col. 4. poſt med. lib. 3. Immo vbi cauſæ præiudiciali alia admiſcetur, dr̃ procedi contra iuris ordinẽ, & ſit intricatio proceſſuum, ob id poteſt appellari. Fed. de Senis in conſi. 71 ſatis vr̃. Rñdeo, quod immo iſta duo ſunt diuidua, ſcilicet matrimonium & confeſsio. nã potuiſſet interuenire metus in confeſsione, & non in matrimonio. & ecõtra potuiſſet confeſsio receptę dotis ſine metu fieri, quia pro veritate pecunia dotalis fuiſſet numerata, & tñ matrimoniũ metu fieri. Nonne videmus, quod interdũ cõtrahit, quis matrimoniũ per metũ, & tñ ſi pecunia pro dote numeratr̃ realiter, dotis confeſsio nõ erit meticuloſa, immo legitima? cũ teneatur quis fateri pecuniã quam recepit, immo & de recepto inſtrũm facere. l. diſſolutæ. C. de cõdi. ſine cauſa, l. ſi ſacut data. C. de li. cau. l. plures apochis C. de fid. inſtr. l. chirographis. ff. de admi. tut. quæ iura ad hoc propoſitum citat Bald. in conſ. 230. Quidã nobilis de Aſt. lib. 2. Idẽ ẽ not. gl. in l. 2. in prin. in verſi. ſuſpectũ. & ibi Iaſ. col. fi. ff. ſolu. mat. Soci. in conſi. 169. col. fi. verſ. confirmatur iſta concluſio. lib. 2. Itaq; cũ ſint ſeparata, non põt vnũ p̃iudicare alteri, quia ex ſeparatis argui nõ põt l. fi. ff. de calum. l. Papinianus exul. ff. de mino. l. naturaliter. § nihil cõe. ff de acqui. poſſ ¶ Secundò rñdeo, quod illud fortè procedere poſſet, ſi cauſa nullitatis matrimonij eſſet inſtãtata corã iudice eccleſiaſtico, nã tũc iudex ſecularis cognoſcere nõ poſſet, etiã ſine inhibitione iudicis eccleſiaſtici, ſed ſufficit ſola intimatio litis præiudicialis. Fed. de Senis in conſi. 126. in q. dñi Campioli, & in conſi. 135. Factum tale eſt, quidã exbannitus, col. 2. & vbi iudex eccleſiaſticus inhiberet cauſa præiudiciali pẽdente corã eo, non eſſet neceſſaria partis citatio. Lapus allega. 63. Ant. & doct. in c. tuam, de ordi. cogniti. Alex. in conſi. 75. col. 3. poſt med. verſi. Secundò ẽt non valuit ſententia. Secus vbi non penderet cauſa præiudicialis corã epiſcopo aut eccleſiaſtico, quia non poſſet inhibere parte nõ vocata Fed. de Senis in cõſi. 300. Anch. in conſi. 234. Caſus talis eſt, poſt præceptum. Alex. in conſi. 91. col. 3. verſi. tertiò moueor, lib. 2. & hoc niſi iudex eccleſiaſticus procederet ex officio ꝓꝑ periculũ animarũ, quia tũc poſſet inhibere parte nõ vocata, et non pendente cauſa corã eo, vt p Alex. in d. conſi. 91. col. 3. lib. 2. Sed hic ſuper metu & nullitate matrimonij nulla eſt propoſita lis, ideo cauſæ matrimonij non propoſitæ præiudiciũ inferri non poteſt: quia non entis nullæ ſunt qualitates. l. adeo. § quod ſi toto. ff. de acquir. rer domi. in l. 2 ff. de vſufru. l eius qui, verſi. quas verò ff. ſi cert. pet. ¶ Fortius voluit Bal. in l. 1. in fi. C. quomo. & quã. iudi. quod vbi accuſatur clericus corã epiſcopo, quod produxit falſos teſtes corã iudice ſeculari, nõ põt epiſcopus inhibere iudici ſeculari, ne ꝓcedat in cauſa, licèt quæſtio falſi pendens corã epiſcopo ſit præiudicialis ad cauſam pendentẽ corã iudice ſeculari, quia iuriſdictiones ſunt diſtinctæ, & non recognoſcit iudex ſecularis iuriſdictionẽ ab epo, ideo dici põt, Diuiſum Imperiũ cum Ioue Cæſar habet, & refert Bald. Fed. Senis ita conſuluiſſe, qđ Bal. dictũ refert, & ſequitur Soci. in conſi. 237. lib. 2. & in conſi. 99. circa fi. lib. 3. Sed aduerte, quia non reperi iſtud dictũ inter conſi. Fed. impreſſa, quæ ipſa tñ ad integrũ legi & notaui, niſi tñ dictũ obliuioni, aut incuriæ traditum ſit. ſed fieri poteſt, quod Bal. haberet conſi. aliqua Fed quæ nõ habentur inter impreſſa. Plane ſi verũ ſit dictum hoc, ſequi vr̃ deſtructio illius cõis concluſionis, quod iudex eccleſiaſticus corã quo pendet quæſtio præiudicialis, põt inhibere iudici ſeculari, ne interim procedat in cauſa. ¶ Ideo ꝓ reſolutione iſtius difficultatis puto conſiderandum, quod aut quæſtio præiudicialis pendens corã eccleſiaſtico eſt ſpiritualis, ita quod corã laico tractari non põt principaliter, nec incidenter ad effectum, de quo agitur, & iſto caſu procedat cõis opi. quod fieri poſsit inhibitio: nã ſola ratio naturalis hoc dictat, ex quo quæſtio eſt p̃iudicialis & de ea laicus cognoſcere non põt. Aut laicus eſt capax cognitionis illius cauſæ præiudicialis, puta quãdo clericus produxit falſos teſtes corã nõ ſeculari, nã põt iudex ſecularis punire, extraordinariè clericũ falſum corã eo committentẽ, ita tñ, quod ſi executio habenda ſit in perſonam, illa reſeruetur epiſcopo: ſi verò ſit realis in bonis, illã faciet iudex ſecularis, vel deſtringendo eius fideiuſſores quos dedit. Cyn. in l. nullum. C. de teſtibus. ſequitur Fed. de Senis in conſi. 93. Factum quod proponitur, col. 3. circa med. vbi etiã allegat Arch. in c. presbyteri. 5. q. 6. & quod iudex ſecularis puniat clericũ, coram eo delinquentem tradit Imo. in conſ. 139. col. 3. ante med. Sed poſito, quod poſsit laicus punire clericũ de falſo, poteſt tñ cognoſcere, an teſtes falſũ depoſuerint, vt ſciat an fides habẽda ſit talibus teſtibus. Et iſto caſu cũ poſsit quæſtio præiudicialis tractari corã laico, nõ poſsit iudex eccleſiaſticus inhibere: quã declarationẽ puto veritati, & rationi amicã, licèt alibi ita declaratũ nõ inueniã ¶ Ex qua declaratione infertur, quod non bene vr̃ locutus Cor. in conſi. 31. in fi. lib. 3. vbi voluit, quod pendente cauſa abſolutionis a iure corã iudice eccleſiaſtico, non poſsit iudex eccleſiaſticus inhibere iudici ſeculari, ne procedat in cauſa, ſuper qua petitur abſolutio: nã immo vr̃ inhiberi poſſe, ex quo cauſa abſolutionis eſt p̃iudicialis, & de ea laicus cognoſcere non põt. ¶ Infertur etiã ex pręmiſſa declaratione quòd in caſu nr̃o põt ſine dubio, iudex laicus cognoſcere,

ſuper

3 ſuper iſta confeſsione dotis, quæ dr̃ meticuloſa, quia † in caſu
dotis tam principaliter q̃ incidenter iudex ſecularis eſt compe-
tens. Anch. in conſ. 21. col. fi. in 6. dubio. Facit ad præmiſſa, quod
in fortioribus terminis ſcribit Rom. in cõſ. 369. col. 7. in 10. du-
bio. vbi ſi clericus agat cõtra clericũ coram iudice ſeculari, licèt
iudex ſecularis ſit omnino incompetens, poteſt tñ declarare cle
ricum ita agentẽ eſſe priuatũ iure ſuo. ❡ Nũc videndũ eſt ante-
quã veniamus ad ſm dubiũ, an dicatur probatus iſte metus op-
poſitus. In quo cõcludendũ vr̃, nihil probatum fuiſſe, nã metus,
vt ſupra oſtendimus, probatur ex coniecturis & præſumptioni-
bus, putà per minas, armorũ terrorẽ. & de contrahẽte matrimo
nium per metũ qualiter probetur, ſcribit Alex. in conſ. 99. lib. 3.
Cor. in conſ. 41. vr̃ in hac conſultatione dicendũ, lib. 2. Sed n. ne
minimum quidẽ probatum fuit, egiſſe Illuſt. Margaritã de Fu-
xo, Saluciarũ Marchioniſſam quod metũ oñdat: tñ allegat me-
tus reuerentialis ob præſentiã Illuſtr. Marchioniſſæ: qui metus
ceſſare vr̃, quia non probatur quod dñs Boniſacius contraxerit
matrimoniũ ad preces Illuſt. Marchioniſſæ, ex his, quæ no. Inn.
in c. petitio. extra de iureiu. Iaſ. in d. §. quadrupli. col. 7. verſ. qũo
autẽ reſcindatur. inſtitu. de actio. Immo non ſufficeret probare
preces, neq; pręceptũ ſuperioris, niſi probaretur quod ſuperior
tyrannicè ageret contra inobediẽtes. Io. And. & doc. in c. inſi-
nuatè. cũ gl. in verbo. metu regio. qui clerici vel vouentes. Alex.
in conſ. 16. col. 3. poſt med. lib. 3. Soc. in conſi. 27 col. 4. verſ. nec
vr̃ obſtare, lib. 3. Deci. in d. reg. in omnibus cauſis, col. 2. verſ. &
ex prædictis infertur. ff. de reg. iu. nẽpe, oportet pceptũ ſuperio
ris eſſe pœnale, vt metũ iuſtũ inducat. l. fi. §. 1. ff. q met. cau. per
quẽ tex. ita dicit Bar. in l. creditor, in fi. ff. de ſolu. tradit Deci. in
conſ. 25. col. 3. in conſil. 42. col 4. in conſi. 468. & in conſi. 498.
❡ Neq; mutat pręſentia Illuſtriſ. Marchioniſſæ ipſam confeſsio-
nẽ, ſiue contractum matrimonij. quia ſolus metus reuerentialis
ſatis non eſt ad infirmationẽ actus, niſi alia cõcurrãt, putà minæ
vel verbera. Bart. in l. 1 §. q̃ onerandæ, ad fi. ff. qua. re. actio non
datur no. in l. ad inuidiã, & in l. ſi per impreſsionẽ. C. quod met.
cau. cũ ſimi. quæ Soc. ſcribit in conſ. 263 col. 4. lib. 2. Iaſ. in d. §.
quadrupli. col. 7. verſi. & circa proximè d. inſtit. de actio. Ripa
lib. 3. reſponſo. de dona. reuo. c. 15. nu. 8. not. in l. pactũ qđ do-
tali. C. de colla. ❡ In ſuperiore tñ non requirente minas vel ver-
bera, qñ præcederet rogatio, aut præceptũ, deinde ipſe præſens
adeſſet: ſed ex ſola pñtia Principis induci nõ vr̃ ſuſpitio metus,
immo excludi & tolli. nã † ceſſat pſumptio metus ex ſola præ-
ſentia iudicis. arg. l. tranſactionẽ, vbi not. C. de trãſa. l. 1. vbi Bar.
de prædijs decurio. lib. 10. cum ſimi. vt per Soci. in conſi. 59. in
prin. lib. 3. Iaſ. in l. pacta nouiſsima, in tertio not. C. de pac. & in
d. l. tranſactionem, in princ. Ergo a fortiori ceſſabit præſumptio
metus ex præſentia Principis: pro quo maior eſt præſumptio,
quàm pro vno iudice, quia dr̃ Princeps iudex iudicũ, vt nota. in
l. nemo iudex. C. de decurio. lib. 10 & dicit Princeps ordinarius
omniũ & legatus dei. Bal. in tit. de pace conſtan. circa prin. arg.
l. pen. ff. de offic. eius. refert & ſequitur Barba. in conſi. 34. lib. 2.
Curt. Senior in conſ. 50. col. 21. circa prin. & in conſ. 66. col. 7.
ante fin. & in Principe q tollatur oĩs metus, & ſuſpitio ex eius
præſentia, eſt tex. in l. 1. C. de his, qui pp metũ iudi. non appel.
vbi Bal. dicit, q vbi Princeps, ibi ſecuritas. Ad idẽ tex. in l. fi. ff.
quod metus cau. & in §. patrocinia, in authen. de man. princ. no.
Oldr. in conſ. 251. Nos regimus, col. 1. poſt med. Iaſ. in cõſ. 72.
col. 1. in fi. lib. 1. Nec eſt veriſimile quem pati violẽtiam in terra
iuſtitiæ. Inno. in c. 2. circa fi. de alien. iud. Iaſ in cõſi. 227. col. pe.
lib. 2. ❡ Rurſus non poteſt præſumi metus in dño Boniſacio, qui
nihil proteſtatus fuit de metu. Bald. in conſi. ſchiſmatis, poſito
ſub rub. C. ſi quis aliq. teſta. prohi. col. 12. verſ. ſed in contrariũ.
Alex. in conſi. 114. col. 2. poſt med. in cõſi. 146. col. pen. verſ. ac-
cedit ad confirmationem prædictorũ, lib. 5. & conſi. 69. col. pe.
in fin. & ſequen. lib. 7. Soci. in conſi. 45. col. 1. lib. 1. & hanc par-
tem, quòd proteſtatio ſit neceſſaria, dicit tutiorem in practica
Iaſ. in l. de pupillo. § ſi quis ipſi prætori, col. 4. ff. de operis noui
nuncia. Iaſ. in l. qui in aliena. §. Celſus, col. 5. verſi. adde ad iſtam
concluſionem. ff. de acquir. hæred. Quinimmo non ſufficeret ſi
clandeſtinè fuiſſet proteſtatus, niſi perueniſſet ꝓteſtatio in no-
titiam ipſius dominæ Annæ. Bart. & doct. in l. qui in aliena. §. fi.
ff. de acquir. hæred. Bald. in l. clari. in fi. C. de fideicom. Ange. in
conſi. 218. Viſa narratione, col. 3. verſi. tertiò, quia tempore cõ-
promiſsi. Alex. in conſi. 16. lib. 3. Deci. in l. omnibus cauſis. ff. de
regu. iur ❡ Sed ſuper hoc de proteſtatione non facio fundamen
tum, quia videtur neceſſaria proteſtatio, dummodò aliàs pro-
betur de metu. Alex. in d. l. qui in aliena. § fin. ff. de acquir. hære-
dita. Deci. in d. l. omnibus, num. 10. ff. de regulis iuris, in c. ſioz.
5 col. 3. de appella. & in conſi. 356. col. 2. in fi. Sic etiam † in im-
pedito non videtur neceſſaria proteſtatio, dummodò cõſtet de
impedimento. Alexan. in conſi. 92. col. penult. lib. 1. Iaſ. in l. 2.
§. quod diximus, colum. 3. de operis noui nuncia. in l. ad diem,
colum. 1. in fin. ff. de verbo. obligat. & in l. properandum. § fin
autem vtraque. C. de iudic. Gozadi. in conſil. 66. col. 3. & hanc
opin. ego ſoleo ſequi. & in caſibus in quibus doct. videntur re-
quirere proteſtationem, illud videtur procedere, vel qñ agitur
de probando impedimentum per ſolam proteſtationem, putà
quòd actor fuerit impeditus cauſam proſequi infra terminum,
cum aliter non probetur de impedimento iudicis. putà, q fue-
rit abſens aut infirmus: nam dici non poteſt, q ſteterit per iudi-
cem, & q actor fuerit impeditus facto iudicis, niſi probetur di-
ligentia in actore ſæpius inſtando & proteſtando apud iudicẽ:
vel quando agitur de probando metum ex ſola proteſtatione,
putà, quia proteſtatur quis in præſentia eius cum quo debet cõ-
trahere, q metu contracturus ſit. vel quando agitur de proban-
do, quòd ceſſante impedimento feciſſet quis quod ſibi incum-
bebat, putà iudice abſente abſuit & actor, nõ enim ſufficere vi-
detur abſentia iudicis data etiam actoris abſentia. quid enim ſi
iudex pſens eſſet, & actor abſens? ideo iſto caſu debet actor pro-
teſtari, aut declarare animum ſuum, quod ipſe non abeſſet, ſed
cauſam proſequeretur, ſi iudicis copiam haberet. ❡ Dici etiam
poſſet contra iſtum metum reuerentialem, quod videtur pur-
gatus ex iuramento præſtito per dñm Boniſacium. gl. in §. ſed
quod ſancitum, in verbo, neq; ſcriptum. in authen. de nuptijs.
quam gl. multum commendat Ang. ibi col. vlt. pro extenſione
authen. ſacramenta pub. C. ſi aduer. vend. Sed iſtud non placet,
immo metus vr̃ inficere & annullare ipſum iuramentum ſaltem
officio iudicis: non etiam videtur purgari metus, per iuramen-
tum. d. authen. ſacramenta puberum. vbi Iaſ. col. 17. poſt mediũ
verſic. item illud de metu C. ſi aduer. vend. Amplius, ſi iurans
in contractu implet promiſſa per plura tẽpora poſt, ex tali im-
plemento non videtur purgatus metus, immo ſecutum præſu-
mitur implementum metu periurij. Bar. & Bal. in l. 2. C. quod
metus cau. Aret. in conſi. 14. col 9. in 4. dubio. ❡ Deniq; etiam ſi
probatus eſſet iuſtus metus adhibitus per Illuſt. Marchioniſsã.
illæ dominæ Annæ agenti & metum ignoranti nihil nocere,
6 † quia ex metu commiſſo per tertium, diſpendium pati non de-
bet is, in cuius fauorem actus eſt habitus, niſi metum intellexe-
rit. l. non intereſt. C. quod met. cau. cum ſimi. quæ Iaſ. colligit in
l. 1. col. 2. verſic. prædicta etiam procedunt. C. ſi quis aliq. teſt.
prohib. vel niſi ex metu commodum acceperit. Ange. in l. me-
tum autem. §. fi. ff. q met. cau. Deci. Neapol. deciſ. 263 quod hic
non probatur. ideo inferendum eſſet iudicium ad intereſſe cõ-
tra metum inferentem. ❡ Sed aduertendum circa dictum Iaſ. in
d. l. 1. C. ſi quis aliq. teſt. prohi. quia illud non videtur verum. &
glo. in l. 2. C. eodem titulo ſuper qua Iaſ. ſe fundat, reprobatur
per Bart. & docto. in rubr. ff. eodem titu. ſi quis aliq. teſta. prohi.
poſt glo. ibi & contra glo. in d. l. 1. tenet. Corn. in conſi. 250. co-
lum. fina. lib. 2. nam actio quod metus cauſa, dicitur in rem ſcri-
pta, & competit contra tertium poſſeſſorem etiam ignorantem
& habentem cauſam oneroſam in ſubſidium, qñ metum inferẽs
ſoluendo non eſſet d. l. ſi cum exceptione. §. in hac. vbi gloſſ. in
verſi. lucrum. ff. quod metus cau. Itaq; quod dr̃, tertium igno-
rantem non teneri ex metu alterius, poſſet procedere, qñ metũ
patienti, & cum tertio contrahenti imputare poſſet, cur nihil
dixerit, aut proteſtatus fuerit de metu, qñ ceſſabat metus pro-
teſtandi. ❡ Hic tñ aduerte, quia Alex. in d. conſi. 16. lib. 3. voluit.
quòd etiam dato metu in proteſtatione, non tñ releuat proteſta
tio clandeſtina contra tertium. Puto dicendum, quòd aut quæri-
tur an competat actio, quòd metus cauſa, contra tertiũ, qui ha-
buit cauſam in re, ſuper qua metus cõmiſſus eſt poſt ipſum me-
tum illatum: & tunc dicerẽ, quòd ſic in ſubſidiũ. Aut quæritur,
an obſtet metus alterius tertio cõtrahenti cum metum paſſo &
ignorãti de metu, & dicendũ quòd non. Ratio diuerſitatis, quia
habens cauſam a metum inferente, habet rem a vitioſo, ſecus in
contrahente cum metũ paſſo ab alio. ❡ Sed hic etiam conſiderã-
7 dum † quòd vbi infertur metus per aliũ, reſcindi tñ debet con-
tractus. Pau. de Caſt. & Alex. in l. pe. C. quod metus cau. Deci. in
conſi. 41. col. 5. Ideo dicendũ eſt, qđ dictum Alex. in d. conſi. 21.
ſolum procedat, quando ageretur de præiudicio tertij, quia ipſe
eſſet in damno: ſecus ſi ſolum non ſentiat cõmodum cõtractus.

¶ Ex alio metus allegari non pôt, quia nô ſufficit probare metû
niſi probetur ꝙ peruenit vtilitas ad inferêtem metû. Bar. in l. ſi
cum exceptione. §. in hac, per illû tex. ff. qđ met. cau. vbi actorê
inſtruit ad libelli côceptionê. Sed iſtud dictû Bart. ꝓcedere qñ
nec ad inferentê, nec ad aliû priuatû vtilitas ea maiu peruenit,
ſecus ſi metû quis inferat ad vtilitatê priuati, qa reſcindit actus
metu geſtus. d. l. ſi C quod metus cauſa. Pau. & Alex. in d. l. pen.
C. eod. tit. vt ſupra proximê dictû eſt. Ex quibus apparet diffe-
rentiã eê, an vere probet illatus metus, qa tunc nocet metus êt
tertio, quò ad reſciſſionem côtractus: an verò ſolum probetur
metus ex proteſtatione clandeſtina, & illa tertio nô præiudicat
vt per Ale. in d. conſ. 16. lib. 3. ¶ Ex præmiſſis infertur exceptio-
nem matrimonij, meticuloſi calûnioſe oppoſitã fuiſſe, etenim
qui non probat, quod deducit etiam excipiendo, calumniari vi-
detur. c. calumniam. de pœnis. c. qui nô probauerit. 3. q. 4. l. 1. C.
de aduo. diuer. iud. latiſſimè & pulcherrimè. Soci. in conſ. 118.
col. 4. circa med. verſic. aut eſt dubium. & quatuor col. ſeq. lib. 1.
& in conſ 146. col. 6. verſic. præterea poſito, eod. lib. Propterea
iudex ſecularis non debet cauſam metus circa confeſſionem do-
tis remittere ad iudicem eccleſiaſticum, ex quo calumnioſe op
ponitur. Alex. in l. Titia, col. 3. ad ſi. verſic. 4. fallit. ff. ſolu. matri.
Dec. in d. c. decernimus, colum. 17. ad ſi. de iud. & regulariter
hoc iure vtitur, vt exceptio omnis calumnioſa ſit repellenda
vtcunq; agatur de præiudicio irreparabili. Feli. in c. de cætero,
col. 4. de re iudicata, cum infinitis ſimili. quæ ad materiam in ca
lumnioſæ exceptionis congerit Marſi. in pract. cau. crimi. §. op-
portunè. num. 85. cum plurib. ſequen. & quando iudex reijcit
exceptiones, præſumitur pro eo quod iuſtè faciat. Ant. de But.
in c. poſt electionem, de conceſ. præben. ſequitur Alex. in conſi.
41. col. 4. lib. 2. ¶ Rurſus iſta exceptio meticuloſi matrimonij vt
detur ratione carere, ꝙ Illuſtr. Marchioniſſa iuſtitiæ ſtudioſa, cu
ius animus conſtantior erat, q̃ vt forte aliqua corrumpi poſſet,
metum incuſſerit ad contrahandum matrimonium, aut dotes
agnoſcendum: etenim iuris præſumptio omnis irridet princip
bus. Cyn. in l. ſi. C. ſi contra ius, vel vtili. pub. Abb. in c. in cauſis,
in 2. not. extra de regu. iuris. not. Dec. in conſil. 125. col. 2. poſt
8 medium. verſi. & hoc præſertim. Ideo † quando Princeps aliqd
facit, ſemper præſumitur facere ex iuſta cauſa. Bald. in l. ſi teſta-
mentum. C. de teſtamen. Deci. in conſ. 592. colum. 3. in conſil.
307. colum. 3. in conſ. 39. in col. fin. in conſi. 341. colum. 2. & in
c. quæ in eccleſiarum, col. 13. de conſti. quod tamen non puta-
rem procedere, quando ageretur de auferendo dominium, aut
ius quæſitum de iure gêtium, licèt in hoc Doct. variauerint: ſed
hic locus ſuus non eſt. Ergo iſta exceptio contra Principem, &
quæ nihil probata fuit, abijcienda eſt tanquam vacans omni ra-
tione. c. ex parte, ij & ibi Dec. in 5. not. extra de offi. de leg. Neq;
enim veriſimile eſt, ꝙ iniuria & metus inde proceſſerit, vnde
iura naſci debent. l. meminerint. C. vnde vi. & ſi in priuato ꝓſu-
mitur in bonam partê l. merito. ff. pro ſocio. a fortiori in Princi-
pe. l. quantò magis. ff. de iureiu. facit dictum Inno. in c. 1. de cle
ri. peregr. de quo per Abb. in c. niſi eſſent. de præben. arguêdo a
fortiori. Quinimmo Archidiac. & Ioan. And. in c. 1. de pact. lib.
6. voluerunt quòd vbi interuenit autoritas Principis, nô poteſt
allegari, læſio nec peti reſtitutio in integrum. refert Ale. in côſ.
140. ad ſi. lib. 6. Et dicit Bal. in conſ. 395. pro domino Dinaldo
col. 1. ad fin. lib. 2. quòd præſumitur Princeps iuſtitiæ plenus.
Ad idem quod ſcribit Abb. in conſil. 36. colum. 2. circa mediû
9 lib. 2. † præſentia Principis facit ceſſare omnem præſumptio-
nem fraudis, aut deceptionis, & ob id quòd non requiritur inſi-
nuatio in donatione, quæ fit coram Principe. Ad idem adduco
Bal. in l. reſcripta, col. 2. C. de precibus imper. offer. vbi quod do
lus cômitti non pôt, vbi eſt Princeps. quod Bald. dictû refert &
ſequitur Iaſ. in conſil. 72. col. 1. in ſi. lib. 1. Ad idem adduco Soc.
in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis, col. pen. in fine verſic. 7. ſolet in-
ferri. ff. de leg. 1. vbi quòd coram Principe præſumitur ceſſare
oîs ſuſpicio, & machinatio, alibi ſcribit Calca. in conſi. 2. col. ſi.
ꝙ ad comparendum coram Principe metus allegari non poteſt
niſi in loco eſſet forſan exercitus, aut furor populi. ¶ Venio ad
ſecundum dubium, in quo videtur concludendum oportere ma
gnificum, Senatum Marchionalem pronunciare ſuper reſtitu-
tione dotium, etiam ſi exceptio matrimonij meticuloſi eſſet
remittêda citra veritatis præiudicium: quia ꝓpter cauſam per-
tinentê ad iuriſdictionem eccleſiaſticam non eſt impedienda iu
riſdictio iudicis laici. nam Diuiſum Imperium cum Ioue Cæſar
habet. facit tex. in l. fina. cum ibi plenè notatis. ff. de iuriſdictio-
ne omnium iudicum. Secundò faciunt no. per Soc. in conſi. 12.
colû. 6. lib. 1. vbi ſi clericus & laicus ſint duo correi debendi, &
cauſa ſit diuidua & ſeparabilis, vnuſquiſq; conuenitur corã ſuo
iudice, videlicet laicus coram iudice laico, & clericus coram iu
dice eccleſiaſtico, vt tradit idem Soc. in conſi. 82. colum. ſi. ver-
ſic. noua concluſio. lib. 3. poſt Barto. in l. præcipimus. §. pen. C.
de appellationibus. Iaſ. in l. imperium, col. 3. poſt med. ff. de iu-
riſdictione omnium iudicum, & in l. ſi emancipati, colum. 4. C.
de collatio. Sed licèt dos eſſe nô poſsit ſine matrimonio, tamen
cognitio cauſæ dotis an fuerit numerata vel non, poteſt ſepara-
ri a cauſa matrimonij, nempe recuperari poteſt dos ſoluta côdi
tione ſine cauſa, licet matrimonium fuerit nullum propter me-
tum. Rurſus, ſi ꝓnuncietur matrimoniû conſtare ꝑ iudicê eccle
ſiaſticum, licebit iudici ſeculari vrgere maritum, vt reſtituat do
tes, & donationê ꝑꝑ nuptias, quoties vxorê affectu maritali nô
tractat, neque ad conſortium recipit, ex late notatis per dominû
conſultorem. Et vltra eum ꝙ vxor dicatur expulſa ex eo quòd
non admittitur, allego Cardinalem in clementina. 1. quæſtione
23. de foro compe. poſt glô. ibi in verb. expulſores. Ancha. in
conſil 127. Ad dubia elicita, ad ſi. Corn. in conſi. 203. colum. ſi.
lib. 2. & vltra allegata per dominum conſultorem circa articu-
10 lum ꝙ † maritus expellens vxorem obligetur dotes reſtituere,
addo Alexan. in conſil. 78. lib. 5. & in conſil. 59. lib. 6. Soci. in
conſil. 64. lib. 4. & dixi in conſi. 21. colum. 2. circa fin. ¶ Secundo
quòd iudex ſecularis poſsit cognoſcere & pronunciare de re-
ſtitutione dotium, probatur ex iuribus ex aduerſo allegatis, quę
retorquentur: in quibus clare oſtenditur iudicem prophanum
toties ceſſare oportere a cognitione cauſæ, quoties exceptio
pertinens ad forum eccleſiaſticum eſt præiudicialis ad cauſam
principalem. verbi gratia, ſi ago petitione hæreditatis tanquam
filius, & opponitur exceptio quòd nô ſum filius legitimus, quia
inter parentes meos matrimonium contrahi non poterat: iſta
exceptio matrimonij eſt præiudicialis ad petitionem hęredita-
tis, nam ſi iudex eccleſiaſticus pronûciet matrimonium non te
nuiſſe, ceſſat ius petitionis hæreditatis. ideo iudex laicus inter-
mittit iudicium petitionis hæreditatis quando finiatur quæſtio
matrimonij, & quia ſequi poſſet confuſio, & abſurdum ex con-
trarietate ſententiarum. Etenim finge iudicem ſecularem pro-
nunciare me eſſe hęredem tanquam filium, & iudicem eccleſia-
ſticum pronunciare matrimonium nô valuiſſe, impoſsibile red
ditur iudicium iudicis laici. l. vbi repugnantia, ff. de reg. iur. &
vbi ſunt duo côtraria, inuicem ſibi derogant, & neutri ſtandum
eſt. oppoſita enim inuicem ſe confundunt, nec alterum præpon
derat alteri, vt per Iaſ. in l. is poteſt. col. 7. verſic. item dum Bar.
tener. ff. de acquiren. hæred. facit Alex. in conſi. 590. colum. 3. li.
6. Dec. in regu. ſecundum naturam, num. 2. ff. de regulis iuris. &
latius in d. reg. vbi repugnantia. Et iſta eſt ratio confuſionis id
eſt peremptiones, reddita a ſummo Pontifice in c. tuam, de or-
din. cogni. & in c. lator, q filij ſint legit. Similiter ſi creditor agit
contra debitorem apud iudicem laicum & opponitur exceptio
vſurarum pertinês ad iudicem eccleſiaſticum, iudex laicus ideo
abſtinet a cognitione cauſæ principalis: quia exceptio vſurarum
eſt præiudicialis, & quia alias ſequi poſſet confuſio ſentêtiarum
ſupra conſiderata: nam ſi iudex eccleſiaſticus declararet contra
ctum vſurarium, ſtatim probatur debitorem non obligari no-
mine vſurarum: ideo ſi iudex laicus condemnaret debitorem ad
ſoluendum, fierent duo iudicia contraria, ꝙ debitor eſſet obli-
gatus ex ſententia, & quòd non eſſet obligatus. ¶ Quæ rationes
præiudicialitatis & côfuſionis hic omnino ceſſant, qa ſi magni
ficus Senatus Marchionalis côdemnet dominum Bonifacium
ad reſtitutionem dotium & donationis propter nuptias, & iu-
dex eccleſiaſticus declaret matrimonium nullum, non ſequitur
aliqua repugnantia, ſi quidê fieri poteſt vt matrimonium ſit nul
lum, & obligetur maritus ad reſtitutionem dotium côdictione
ſine cauſa. l. auunculo. & ibi no. ff. de cond. ſine cau. aut côditio-
ne ob cauſam l. dotis fructus. §. ſi. l. ſi ego. ff. de iniu. dot. l. quod
Seruius. ff. de cond. ob cau. vel ſi iudex eccleſiaſticus pronunciet
matrimoniû firmitate côſtare, æque erit côſonans & côcordans
iudicium Magnifici Senatus, quoniã tenetur maritus ad reſtitu-
tionem dotium ob vxoris expulſionem. Conſequêter argumen-
tatio magnifici Senatus in redditione dubiorû quæ ſumitur ab
illis iuribus in c. tuam, & c. lator, fit inefficax: quia rationes côſi
deratæ in illis capitulis non procedit in caſu noſtro, ſed impe-
ditur argumentum ob diuerſitatis rationê: quia ex diuerſa non
infertur. l. Papinianus exuli. ff. de minor. l. ſi. ff. de calum. tota eſt

materia

materia arguēdi de vno caſu ad alium, & extendi vnum caſum ad alterum, pendet ab idētitate rationis: quia ēt in materia fauorabili non fit extenſio de caſu, in quo militat maior ratio ad caſum, in quo militat minor ratio. l. cui pacto. ff. de ſer. expor. l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de rit. nup. cum ſimi. quæ tradit Soc. in conſi. 8. col. 2. ad fi. lib. 3. Alex. in conſi. 29. col. 1. ante med. lib. 6. Deci. in conſi. 261. col. 5. circa fi. Itē quia ceſſante ratione legis, ceſſat diſpoſitio, & pariter extenſio, q ſolum conſideratur ſubſtātiæ eadem ratione, gl. in c. fi. de elec. lib. 6. Dec. in conſi 514. col. 4. verſi. 2. q talis extenſio. Amplius correcta ratione legis, cenſet correcta & ipſa lex. gl. in l. 1. in prin. in verſ. prouidentia, & ibi Bart. ff. de legit. tut. quā gl. dicit ſingularem & cōiter approbatā Iaſ. in l. ſi conuenerit, col. 3. circa med. ff. de re iud. ¶ Poſtremò non omitto circa exceptionē nō numeratæ dotis, illam nihil nocere dñæ Agnæ, quia maritus ſiue dñs Bonifacius vſ confeſſus receptionem dotis ſub ſpe promiſsionis Illuſt. Marchioniſſæ, & accepiſſe inſolutū illā promiſsionē, ex doctr. Bart. in l. pen. §. ſi vir. ff. ſolu. matr. Panor. in conſ. 71. col. 2. lib. 1. Soci. in conſ. 64. col. pen. ad fi. lib. 3. & in conſi. 27. col. 5. lib. 4. Corn. in conſ. 52. lib. 1. Statim. n. atq; dñs Bonifacius confeſſus eſt recepiſſe dotes ab Illuſt. Marchioniſſa fuit quæſitum ius mulieri, q a Illuſt. Marchioniſſa cēſetur donaſſe. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio. not. per Bal. nouel. in tract. de dote in 6. parte priuilegio. 3. & priuilegio. 191. & alibi ſæpe doct. quòd ius quæſitum tolli non potuit ex recognitione dotis: poſtea ſecuta citra conſenſum dñę Annæ. l. ſi. ff. de pact. reg. ius verū. ff. de reg. iu. Quibus conſequens vſ pronūciatum oportere in gratiā dñę Annæ diſſolutis dubijs nō inſubtiliter redditis. Taurin. 7. Aug. 1535.

S V M M A R I V M.

1 *Quis non habetur pro confeſſo, niſi contumaciam admiſerit.*
2 *Trina citatio conuenit contumaci.*
3 *Vt contumax habeatur pro confeſſo, oportet eum perſonaliter moneri, nec ſatisfacit monitio in perſonam procuratoris.*
4 *Interpretantur ſtatutā ad modum, quo interpretatur voluntas teſtatoris.*
5 *Cauſa iniuſta excuſat a dolo, licèt plenè non probetur.*
6 *Quando agitur de interpretatione ſtatuti, illa habenda eſt ex bono & æquo.*

CONSILIVM CCLIIII.

¶ In materia contumaciæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Decreto principali cautum eſt, vt rñdeatur ad poſitiones ſaltem ad tertiam dilationē, alioquin pro confeſſis habeantur. Fuit rñſum cum iuro in tertia dilatione, prout continebatur in pede poſitionum. ve... poſitionum rñſiones notaræ non fuerunt, niſi per dtem ſequentē, ob id petitū fuit pronunciari poſitiones pro cōfeſſis. Duo iudices eiuſmodi rñſiones admiſerunt. Fuit appellatum ad Magnificum Senatum Ciſmontanum, apud quē in dubium reuocantur pronunciationes priorū iudicum. Sed. n. iuſtè vſ pronunciatum ſequentibus fundamentis. ¶ Primò, cōſtitutio dñi circa pronunciationē poſitionum pro confeſsis, vſ intelligenda ſm ius cōe, quia leges cōes ſe extendunt ad ſtatuta. l. n. §. lex Falcidia, vbi Bar. & Alex. ff. ad legem Falc. l. 1. C. de noxa. c. cum dilectus, de conſue. no. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. ſexta. q. principali. ff. de iuſti. & iure. no. in l. fin. §. in cōputatione. C. de iure delibe. Et illud quod eſt iure cōi, dr de mente ſtatuti, quod a iure cōi recipit robur. Pau. de Caſt. in conſi. 452. Viſo puncto ſuprascripto, ſuper primo quæſito, col. 2. lib. 2.
1 ¶ † Sed de iure cōi pro confeſſo quis non hr, niſi contumaciam admiſerit. l. de ætate. §. qui tacuit. ff de interrogā. actio. l. locum. §. condemnatio. ff de tab. exhi. l. generaliter. §. eiſdem præſentibus. C. de rebus cred. c. 1. de poſtula. præla. vbi Dec. in 10. not. in verſi poſt præſtitum, de confeſſ. lib. 6. Non intelligo, quòd regulariter de iure cōi contumax habeatur pro confeſſo, quia regula eſt in contrarium, q contumax non hr pro confeſſo de iure communi, ideo ſtatutum q contumax habeatur pro confeſſo dr cōtra ius commune, Bal. in c. nullus, de præſumpt. Deci. in c. conſuluit, col. 8. poſt med. verſi. quartus caſus, de offi. deleg. vbi etiā allegat Ang. in conſi. 186. vbi Ange. hoc non dicit, ſed adduco vltra Dect. Pau. de Caſt. in conſi. 467. Super hoc puncto, col. 2. libi 1. vbi Pau. allegat tex. in l. diuus. ff. de cuſt. reo. & l. inter. accuſatorem. ff. de pub. iudi. Sed tunc hr contumax pro confeſſo, qñ eſt contumax in non reſpondendo. vt in d. §. qui tacuit, cum alijs ſupra allega. & contumax in non comparendo, non hr pro confeſſo: ſecus in contumace qui iudici nō paret, poſtquàm cōparuit, vt per Dec. poſt Aret. in c. 1. in 7. no. de iud. in 1. lectura, & in 2. lectura, in 10. not. Conſequenter decretum dñi cogitauit
2 punire mendaces mandatis iudicum non obtemperantes: quinimmo trinam deſiderat contumaciam, in quo iuri cōi etiam conſentit. Etenim ſtatutum q contumax habeatur pro confeſſo,
3 † intelligitur, ſi præcedat trina citatio, nec ſatisfaceret vna pro omnibus. Bal. in l. receptitia, col. fi. verſ. Sed pone, ſtatuto cauetur. C. de conſti. pec. Alex. in l. abſentem. ff. de pœn. in add. incipi. habeatur, ad fi. quod dictum dicit perpetuo notandum. Cataldi. in tract. Syndic. relatus p Marſi. in prac. cau. crimi. §. poſtquàm, dum. 66. Idem tradit Dec. in d. c. conſuluit, col. 8. verſi. quartus caſus eſt, de offi. deleg. Planè contumax non dr, quis niſi accuſetur eius contumacia, l. properandum. §. & ſi quidem, vbi Iaſ. in quinto no. C. de iud. pulchrè Anch. in conſi. 97. in quæſtione, q vertitur inter fratrem. Alex. in l. ſi finita. §. Iulianus, col. 7. verſi. Item inquantum. Bar. ff. de dam. infec. Sed in ſecūda aſsignatione ad reſpondendum non fuit accuſata contumacia non reſpondentis: ergo non probatur niſi duplex contumacia, conſequenter ceſſant verba decreti, atq; adeo diſpoſitio. l. ſi ſeruum. §. nō dixit prætor. ff. de acqu. hæred. l. hos accuſare. §. omnibus. ff de accu. ideo dixit Bar. in l. 3. ff. ad leg. Iul. repet. quod nec Iuriſconſultus, nec Imperator poteſt facere, q illud intelligatur contineri in l. quod lex non loquitur: cuius dictum pro ſingulari refert Soci. in conſi. 30. Quamuis, col. 11. verſic. item pater, lib. 1. ¶ Secundò, qñ iuramentum fuit præſtitum in termino, licet reſponſiones fuerint ſcriptæ poſt terminum, ſatis videntur redditæ intra tempus, quia relatio fit ad tempus iuramenti, iuxta nota. in l. ſi qñ. C. de teſti. in l. damni. §. Sabinus. ff. de dam. infec. & in l. fin. ff de ferijs. Circa depoſitionem teſtis poſt terminum, quæ trahitur ad tempus iuramenti: Illud ſi fundamentum vſ dubium ex his, quæ Iaſ. ſcribit in l. Titiæ textores, in princ. col. 2. verſi. pro iſto notabili. ff. de leg. 1. vbi quod intra terminū proponendi exceptiones non ſufficit proponere exceptiones in genere, niſi in termino ſpecificentur. ¶ Tertiò, vt contumacia alicuius puniatur, debet eſſe inexcuſabilis. Iaſ. in l. 1. §. 1. col. 2. poſt prin. ff. ſi quis ius dicen. non obtempera. Ideo dixit Bal. in l. de liberi. C. de fideicom. liber. q leuis occaſio excuſat citatum dicentem nolle venire, a vera contumacia: Simpliciter metus etiam leuis excuſat a contumacia. Bal. in l. ea quæ. C. quō. & qñ iudex, quem ſequitur Bertach. in 2. parte repertorij in verbo Metus, verſi. 4. nota. Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 5. verſ. ſubdit etiam Rom. ff. de verb. oblig. Rom. in conſi. 124. Iſta capiunta, col. 1. vbi quòd cauſa etiā iniuſta excuſat a contumacia, quicquid aliter voluerit Præpoſ. in c. cum parati, col. 3. de appella. vbi quòd cauſa leuis non excuſat a contumacia. Similiter deciſio Neapoli. deciſio. 31. in fin. voluit cauſam iniuſtam non excuſare a pœna contumaciæ, per not. in l. qui ſolidum. §. 1. ff. de leg. 1. & in l. properandum. §. ſin autem. C. de iud. Sed aduertendum, quia aut loquimur de pœna contumaciæ circa expenſas litis, aut aliud intereſſe ſupportatum ob contumaciam: & tunc fateor cauſam leuem, aut iniuſtam non excuſare, & ita procedūt contraria. aut de mera pœna, & tunc ſecus ex his, quæ ſcribit Soci. in conſil. 133. col. 1. lib. 1. & quæ dixi in conſi. 191. col. 7. circa med. Certè iuſtiſsima videtur cauſa excuſationis compa-rere ad terminum conſtitutum, ſubire ſacramentum calumniæ, & actorum notarium requirere ad exhibitionem proceſſus, vbi reſponſiones deſcriberentur. ¶ Quartò, decretum domini loquitur indiffinitè in materia legis, quæ æquipollet vniuerſali, iuxta doct. Barto. in l. ſi pluribus. ff. de lega. 2. nota in c. vt circa,
1 de elect. lib. 6. Et ſic intelligitur decretum de eo, qui nihil omnino reſpondit intra tempus ad poſitiones. Sed not. Franciſcus de Ponte aliquid reſpondit, quia iuramentum præſtitit in tertia dilatione, & ſi tunc proceſſus in promptu fuiſſet, etiam realiter reſponſiones accommodaſſet, ideo non poteſt dici contumax, quia intra tēpus iurauit. Ideo videmus, quod obligatus implere conditionem intra certū terminum, ſi in termino conditionem pro parte impleuit, poterit poſt terminum purgare morā, & eo tum implere, etiā quo ad actionem conſeruandam. Iaſ. in l. ſi ita quis

quis. §. Seia cauit. col. 1. & col. fi. ff. de verbo. oblig. facilius enim quid ſuppletur, quàm de nouo fiat. Dec. in conſ. 36. col. 4. ad fi. verſi. & ꝑ antiquitatē. & in conſil. 146. col. 5. ad fi. verſi. & hoc in propoſito allegat Ray. de Forliuio in l. 1. ff. de in litē iuran. ſimiliter, licet aliquid principaliter fieri non poſsit, coadiuuari tñ poteſt. Bar. & doc. in l. ſi C. de edendo. Dec. in l. certi cōditio, §. quoniam, col. pen. ante med. ff. ſi cert. pet. & tale ſupplemētū reſponſionis poſitionum poſt terminum rēfertur factum in ipſo termino ad reſpōdendū, ſicut dicimus illud qđ ſuppletur per legem nouā dicitur eſſe de l. antiqua, l. ideo, & ibi Bar. ff. de legib.

5 Quintò ſi vt cōtumax habeatur pro confeſſo, quia nō reſpondit ad poſitiones, oportet eū ꝑſonaliter moneri, nec ſatisfacit monitio in perſonā procuratoris, iuxta not. in c. fi. de confeſſ. lib. 6. Alexan. in conſil. 188. colum. 1. lib. 2. Iaſ. in auth. hoc amplius, col. 1. ad fi. C. de fideicō. At hic iuſſus fuit reſpōdere poſitionib. egregius, qualis procurator, nō etiā principalis: ergo, &c. Iſtud tamen fundamentū non videtur tutum, quia etiam procurator contumax in reſpondendo habetur pro cōfeſſo in præiudicium dñi. d. c. 2. de confeſſ. lib. 6. Dec. poſt Abb. in c. 1. decimo not. de poſtul. prçla. ¶ Sextò, reſpondens cum iuramento intra terminum retulit ſe ad reſponſiones notatas in pede poſitionū: ob id conſiderandū eſt tempus relati, quia a referēte ſumitur effectus & eſſentia. l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de cond. & demon. Ancha. in conſil. 28. Reſponſiones inductæ, colū. 1. ad fi. verſi. nam in duabus. Rurſus, illa deſcriptio reſponſionū ad pedes poſitionum fit reſpectu iuramēti præſtiti intra tempus: ergo conſiderandū eſt tempus iuramenti: nā quoties vnum fit propter aliud, conſideramus illud propter qđ fit aliud, & ab eo ſumitur denominatio. l. ſi ita fuero ſtipulatus. & l. cū enim. ff. de noua. Similiter, cū deſcriptio reſponſionū veniat ad executionē prioris actus, non videtur ſpectandū tempus executionis, ſed principalis diſpoſitionis. arg. eius qđ no. Bar. in l. vnū ex familia. §. ſi de Falcidia. ff. de leg. 2. Dec. in conſil. 492. col. 3. ad fi. optimè facit dictū Bald. in c. 1. de fide inſtr. vbi ſi infra probādi terminū producatur exēplū inſtrumenti non probās, & poſt terminū producit originale, imperfecta probatio exēpli cōfirmat & virtualiter probatio reputatur facta in termino: qđ dictū ꝓ ſingulari refert & ſequit Dec. in conſil. 539. In inclita ciuitate Ianuæ, colum. 3. vbi latè confirmat. ex cuius dictis videt colligi deciſio præſentis dubitationis. ¶ Septimò, cū iſta notatio ſeu deſcriptio reſpōſionū facta fuerit incōtinēti poſt terminū, id eſt in mane ſequētis diei, ſatis videt præſtita intra terminū. gl. in l. Pomponius. in §. rati. ff. de procu. cū ſim. quæ Iaſ. abundè collegit in l. edita, col. 5. verſi. tertia cōcluſio. C. de edē. in l. ita demū, col. 2. C. de procu. in rep. l. admonendi, colum. 82. ff. de iureiu. & in l. non ſolū in §. morte, col. 6. ff. de ope. no. nun. Nec iſto caſu tractat de purgatione moræ, ſed dicit actus fact⁹ intra ipſum terminū, propterea ꝙ impletur ita incōtinenti & virtute relationis & retrotrahitionis. Octauò arguo ſic: Hęres nō implens volūtatē teſtatoris, priuat ipſo iure hæreditate. auc. hoc amplius. C. de fideico. vbi Bald. col. 1. & Iaſ. col. 3. ad fi. in 2. not. Pau. de Caſt. in conſi. 219. Omnis difficultas. col. 1. circa med. lib. 1. & tamen non committitur pœna quando ea cōtrauentione hæredis in effectu non lædit volūtas teſtatoris, quicqđ loquant ipſius teſtatoris verba, hærede poſtea implente. Ang. in conſi. 169. Sup pūcto ſupradicto, col. 2. Dec. in conſil. 182. in prin. in conſi. 184. ad fi. quod eſt repetitum in conſil. 630. Similiter non committitur pœna teſtatoria quando ex cōtrauētione hęredis nullū ſequitur intereſſe, nec impeditur executio volūtatis teſtatoris, & ceſſat cā ſi ꝑꝑ quā appoſita fuit pęna a teſtatore. Anch. in conſi. 47. ꝓ clariori deciſ. dubij. arguēdo de vltimis volūtatibus ad ſtatuta qđ permittit: etenim
4 interpretamur ſtatuta ad modū quo interpretatur voluntas teſtatoris. Bar. in l. 1. C. de his quib. vt indig. & in l. in cognitione ff. ad Syl. cū ſim. ut Dec. tradit in conſi. 90. col. 2. circa me. Iaſ. in l. fi. col. 9. ff. de conſti. princ. in l. non ſolū § morte. col. 24. ff. de ope. no. nū. & in l. ita ſtipulatus. col. 2. poſt prin. ff. de verb. obli. ex cōtrauētione eius qui rñſiones non deſcribit in pede poſitionū eadē die, nihil offendit voluntas ſtatuti, quę fuit vt lites coarctarent ſeu abbreuiarent, & in contumaces redderet pęna, ſiquidē ea mora deſcriptionis reſponſionū, proceſſus nihil tardabat neqꝫ extēdebatur in longius in aliquo ne quidē minimo. Rurſus cōtumacia argui non pōt: quia præſupponit dolū præſumptum Bar. in l. minor. la 1. ff. de min. regula non pōt dolo carere. ff. de reg. iur. ideo quælibet cauſa etiā iniuſta excuſat a cōtumacia, ut ſupra probauimus. Et ſi dicat, cauſa iniuſta licet excuſet a dolo, probari tñ oportebat dñm Franciſcū fuiſſe motū ex ea cauſa, vt ſtatim nō reſponderet. Ale. in cōſi. 103. col. 6. ad fi. lib. 1. Curt. Senior in cōſi. 56. col. 6. Cor. in conſil. 35. colum. 12. cir. med. lib. 4. in conſi. 180. colum. 2. ad fi. eo. 53. Et dicit Aret. in conſil. 80. ſicut decet, col. 3. ꝙ nō pſumit talis cauſa iniuſta, ſed potius dolus aut cōcedi animus, niſi ꝑ probabiles & vehementes cōiecturas aliud præſumatur. Rñdeo, ex actis oſtēdi & probari hāc cauſam, quoniā fuerit requiſitus proceſſus, ſed q2 tūc haberi nō potuit, reſpōſum nō fuit: ergo ſi dolus nō probatur, ceſſat vitium
5 cōtumaciæ, cōſequēter pœna ſtatuti. Præterea ſi cauſa iniuſta excuſat a dolo, licèt plenè nō ꝓbetur. Cur. Iunior in cōſil. 19. col. 2. in conſi. 28. colum. 3. poſt med. & in conſi. 34. colum. fi. alleg. Alex. in conſi. 115. col. pe. & fi. lib. 4. hic tamē plenè videtur ꝓbari cauſa & ipſa iuſta. ¶ Et ſi dicas, videt imputādū nob. Franciſco cur nimiū ſe arctauerit circa reſpōſiōes. l. 2. §. qđ diximus. ff. ſi qs cau. c. cū in veteri, vbi Abb. in vlt. nota. de elec. Are. in cōſ. 42. ad fi. quarta dubij. Rñdeo, ꝙ ſi dicitꝰ ſe arctare, qui tem differt in id tēpus, quo pōt cogitare actum expediri nō poſſe, puta ſi quis in vlt. de termini putet ſe vſurū ſcilicet diplomate & excedere metā ordinariè deputatā ad iter faciēdū c. cōmiſſa. §. 1. de electio. li. 6. gl. in c. cupiētes. §. cæterū; in verſi. ꝓcto dies, eo. ti. & lib. Pau. de Caſt. in cōſi. 147. Poſt poſitis autoritatibus, col. 2. lib. 1. ſed iſte actus rñſionis non ſolū poterat expediri ꝑ totū diem, ſed intra dimidiā horam, ſi proceſſus fuiſſet ī promptu: ideo actiatio imputari non pōt. Benefateor ꝙ ſi non fuiſſet illud impedimentū proceſſus non exhibiti, in quo poſitiones cōtinebātur & nō iuuaret alia ratione nobilis Frāciſcus ꝗ ex præſtatione iuramenti intra terminū, hoc forte non ſufficeret, ex his ꝗ Iaſ. ſcribit in l. Titio textores. in prin. col. 2. verſic. pro iſto notabili ff. de lega. 1. Et ſi princeps de caſu eiuſmodi fuiſſet interrogatus verisimiliter ita rōſtituiſſet, ob id habendum eſt pro diſpoſito. Bal. & docto. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. Mode. in l. Titius § Lucius. ff. de libe. & poſt hu. Alex. in conſi. 24. colum. 8. verſic. inſuper reſpondeo. lib. 1. Iaſ. in l. Barbarius. col. 1. ad fi. & col. 3. ante mediū. ff. de offi. prætor. & in l. cum aſs. ff. de lega. 1. col. 3. ¶ Item ad iudicē pertinet interpretari ſtatuta etiā in præiudiciū partium. Feli. in c. inter alia, de ſent. excom. Dec. in regula in ambiguis orationibus. ff. de regu. iur. Porrò habenda eſt interpretatio in partē humaniorem, quæ naturali rationi cōuenit, etiā ſi interpretatio rigoroſa videat fortior, vt not. c. 2. de cog. ſpir. Soci. pulchrè in conſil. 23. col. 8. ad fi. & prin. col. ſeq. lib.
6 j. & qñ agitur de interꝑtatione ſtatuti, illa habēda eſt ex bono & æquo. Soci. in conſil. 37. ad fi. lib. 3. & largior permittitur interpretatio circa legē vel ſtatutū, ꝗ circa contractus. Iaſ. in l. diē functo. col. 9. verſi. 3. pro iſta parte. ff. de offi. aſſeſſ. & verba ſtatuti debēt conformari iuri & æquitati, licet eorū natura nō patiatur. gl. in c. paratus. 23. q. 1. in verſi. ſi vera. Dec. i c. ex parte 1o 2. col. 1. de offi. deleg. Iaſ. in l. quāꝗ. col. 2. ante med. C. de teſta. milita. ¶ Nonò & vlt. vbi res dubitationē haberet, quæ ipſa iā ex præmiſsis clariſsima facta videt, oportet in dubio iudicē eligere hāc partem tanquam minus præiudicialem vtriqꝫ partis ideo in dubio pronunciat appellationē non eſſe deſertā, & articulos eſſe admittendos Pau. de Caſt. in l. 1. ff. ſi quia cautio. vbi Iaſ. col. 3. poſt med. Bald. in conſ. 192. proponitur ꝙ in quadā ciuitate. col. fi. lib. 2. Dec. in cōſi. 162. co. 1. Alibi dixit inde Dec. in conſi. 448. col. 8. ante med. In dubio pronunciandum eſſe non obſtare exceptionē rei iudicatæ, ex dicto. Pau. de Caſt. ſupra relato. Conſulo tamē dño Franciſco de Ponte clienti meo reſcriptum vt obtineat a principe. ꝑ qđ mandet magnifico Senatui, vt ꝓcedat in cauſa nō obſtante illa cōtumacia ad tollendā omnem dubitationē: qđ reſcriptū de facili princeps cōcedere pōt, & eo impetrato ceſſabit oīs cōfeſsio proueniēs ex cōtumacia nō rñdētis: ita in terminis no. Bal. in cōſ. 121. ꝓponit ꝙ ex forma ſtatuti lib. 1. Taurini. 1. Sep. 1595. Aymo Craue. ex Sauiliano. I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Subſtitutus impugnans teſtamentum reſpectu inſtitutionis, pōt ex eo ſe fundare reſpectu ſubſtitutionis.*
2 *Negans ſolennitatem actus, non poteſt ex facto ſe iuuare.*
3 *Poſſeſſio præſumitur habita ex titulo præcedenti.*
4 *Qui tenet bona rōne fideicōmiſſi, hēt notitiā de ipſo fideicōmiſſo.*
5 *Qui cōtendit ſe negaſſe per errorē, tenetur ipſum errorē probare.*
6 *Qui ſimel negauit ſe appellaſſe, non poteſt appellationem fateri & eam proſequi.*

CONSILIVM CCLV.

¶ In cauſa Petri Cochi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quia Pe-
trus Cochi pũctualiter & limitatè, ſeu ĩ ſpecie ne-
gauit fideicõmiſſum ſibi relictũ, & ex eo ꝓpterea
iuuari non poteſt. Bar. in l. poſt legatũ, col. 4. verſ.
õro qđ ſi nõ impugnauit. ff. de his quib. vt indig.
Iaſ. in l. naturaliter. §. nihil cõe. col. 16. verſi. Itẽ dũ Bar. mouet.
ff. de acqu. poſſ. nã ſi negaſſet ſimpliciter teſtm̃ Andreæ Cochi,
poſſet iuuari ex fideicommiſſo relicto in teſtamẽto, quia in ſpe
cie non negauit fideicommiſſum, & illa impugnatio teſtamẽti
poteſt intelligi reſpectu iſtitutionis, ob id nõ trahitur ad ſubſti
1 tutionem. † Ideo ſubſtitutus impugnans teſtm̃ reſpectu inſtitu-
tionis poteſt ex eo ſe fundare reſpectu ſubſtitutionis. Bal. in l. ſi
filius, per illũ text. ff. de hære. inſtituen. Alex. in l. inter cætera. ff.
de libe. poſthu. & in l. ex facto. §. Lucius. ff. de vulg. Deci. in l. 1.
col. pe. in fi. ff. ſi cert. pet. in l. cum proponas. 2. col. fi. C. de pac.
in l. 2. colum. 2. in 3. not. C. de inſtitutio. & ſubſtitu. & in conſ.
337. in fi. At hic punctualiter & in ſpecie negauit Petrus Co-
chi fideicommiſſum, ergo ex eo iuuari nõ poteſt. ¶ Illud tamen
non omitto dum Iaſ. in d. §. nihil cõe. colũ. 16. allegat Bar. con-
2 tra præmiſſa, in l. decem, in fi. ff. de verb. obl. vbi † quod negans
ſolennitatem actus, non poteſt ex facto ſe iuuare, nec aliter Iaſ.
diſſoluit more ſuo: nam iſtud eſt, quia negans ſolennitatẽ actus
negat ipſum actum cũ oĩbus ſuis qualitatibus, ex quo defectus
ſolennitatis ad omnia pertinet & omnia omnino vitiat, & an-
nullat, & ſic perinde eſt ac ſi in ſpecie negaret omnia & ſingula.
¶ Secundò ex negatione fideicommiſſi cenſetur repudiatum fi-
deicommiſſum præcedentibus tot dilationibus ad reſpondẽdũ
& deliberandum, ex quibus arguitur quòd non per errorem ita
fuit reſponſum: ita not. in l. qui ſe patris. vbi Dec. colum. 5. poſt
med. verſic. pro opinione tamen Ang. C. vnde lib. pulchrè. Soci.
in conſil. 4. In cauſa agitata inter Hieronymum. lib. 4. Etenim
quoties datur alicui tempus intra quod aliquid obligatur per-
quirere, præſumitur in eo ſcientia, & quòd ſcienter ita reſpõde
rit. Soci. in conſi. 194. colum. 2. ad fi. verſic. quarta reſpon. lib. 2.
¶ Secundò ſtantibus tot dilationibus ad reſpondendum, teneba-
tur inquirere & diligenter perſcrutari an eſſet relictum fideicõ
miſſum vel non: quod ſi nõ fecit, poteſt allegare ignorãtiam fi-
deicommiſſi. c. pe. vbi Abb. de reg. iur. gl. in c. innotuit, in verſi.
ignorantia, de electio. cum ſimi. quę Dec. ſcribit in cõſ. 160. co.
fi. & idem Dec. in conſil. 135. ad fin. in reg. qui cum alio, ꝑ illũ
tex. ff. de reg. iur. Iaſ. in l. error. col. 7. verſi. limita tribus modis
C. de iuris & facti ignorã. clarius in l. qui in aliena. §. 1. colũ. 3.
verſi. Ite m cum hic. ff. de acqui. hæred. in l. quãdiu. col. 2. verſic.
ſtat ergo ex prædictis. C. qui admitti. & in l. 3. col. fi. verſ. ſed pri
cipalem. ff. de condit. indebi. Ripa. lib. 2. de reſcript. c. 12. col. 2.
ante med. ¶ Hic tamen aduertendum, quòd non obſtantibus di-
lationibus ad reſpondendum, ſi quis allegaret per errorẽ reſpõ-
diſſe, audiretur probato errore. Rom. in conſil. 391. Vt propo-
ſita. col. 2. quicquid aliter voluerit, idem Roma. ſibi contrarius
in conſil. 346. colum. 2. Debet tamen probari error in ſpecie ſpe
cificando cauſam erroneam. Cur. Senior. in conſil. 56. colũ. 6. in
fi. allegat Bal. in l. error. col. pen. C. de iuris & facti igno. ¶ Ter-
tiò cum bona Andreæ Cochi non pertinerent ad Petrum con-
3 uentum ex alia cauſa q̃ ex titulo † fideicommiſſi, præſumitur
quòd poſſideret ex ea cauſa, quia poſſeſſio præſumitur habita
ex titulo præcedenti. l. 2. C. de acqui. poſſ. l. quædam mulier. ff.
de rei vendi. Bald. in conſil. 89. Dominus Thomas Aſmarius
col. 1. poſt med. lib. 1. & in conſi. 161. Proponitur quòd per cõe
col. 2. poſt med. lib. 3. pulchrè Socin. in conſil. 15. col. fi. lib. 4.
Corn. in conſi. 56. col. 2. ad fin. & in conſil. 221. col. 2. circa princ.
lib. 3. Dec. in conſil. 179. ad fin. cum ſimi. Igitur præſumptio
eſt, ꝙ ſciuerit cauſam ſuæ poſſeſſionis & ſic titulum fideicõmiſ
ſi, aliàs præſumeretur delictũ. i. ꝙ poſſeſſionem illorum bono-
rum iniurioſe occupauerit, contra. l. merito. ff. pro Soci. nempe
ſpeciale eſt in minore vt præſumatur ignorare ius ſibi cõpetẽs
l. regula, in prin. ff. de iur. & facti igno. ergo in maiore ſecus prę
ſumendum eſt. l. ius ſingulare, & l. quod vero. ff. de legib. l. 1. in
fi. ff. ad municip. ¶ Quartò, omiſſo titulo fideicommiſſi ſciebat
hæreditatem pertinere ad filiã Andreæ falſè iuris præſumptio-
ne, ideo niſi ſciuiſſet ius fideicommiſſi prę ſumeretur poſſediſſe
malæ fide. l. fin. C. vnde vi. & ibi Bar. circa fi. & idem Bar. in l. il-
lud. ff. de pete. hæred. cum ſim. quæ Dec. no. in conſ. 272. col. 3.
ad fi. facit. quod ſcribit Cor. in conſi. 22. col. 5. ad fi. lib. 1. vbi quũ
quia aliquid ſoluit, quod ſoluere nõ tenebatur niſi rõne certi con-
tractus præſumitur habuiſſe notitiam de illo contractu. eodem
modo cum iſte Petrus non poſſet tenere iſta bona niſi ratione
fideicommiſſi prędicti, dicendum eſt notitiam eum habuiſſe de
4 ipſo fideicommiſſo. ¶ † Quintò præſumitur ſcientia fideicom-
miſſi in iſto Petro: nã accepit poſſeſſionem iſtorũ bonorũ tan-
quã hæres teſtamentarius: quia ab inteſtato excludebatur a filia:
ſed hæres poſt aditam hæreditatem ꝓſumitur habuiſſe notitiã
teſtamenti Bar. & doc. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb.
obl. no. in l. ius qui, verſi. quod ſi ſtipulatus, vbi Mod. ff. ſi cert.
pet. igitur præſumitur, quod ſciret an eẽt hęres directus, vel ꝑ
fideicõmiſſum, maximè cum ſit extraneus, licèt ẽt in ſuis idem
velit Bald. in conſ. 295. Petrus Lombardi. colum. 1. lib. 3. Pau. de
Caſt. in conſi. 94. Clarũ eſt in iure, col. 1. lib. 2. Dec. in d. verſi. ꝙ
5 ſi ſtipulatus: in regula, qui in alterius. ff. de reg. iur. & in conſil.
287. colum. 6. ad fi. Soc. in conſ. 75. col. pen. ad fi. & colum. ſeq.
lib. 1. ¶ Sextò arguitur ſcientia, quia nũc producit ipſum teſtm̃:
ideo cum haberet apud ſe, illud vtiq; præſumitur ſciuiſſe. An-
cha. in conſil. 370. Principaliter contra iſtos legatarios. col. 2.
Aret. in conſi. 15. ad fi. ¶ Septimò etiam ſcientia fideicommiſſi.
nimiſque ſplendide probatur ex aſſertione & cõfeſſione ipſius
Petri nunc illud allegantis; ſiquidẽ ex ꝓſenti præſumitur in prę
teritum l. non eſt neceſſe. ff. de prob. l. quicunq;. C. de apo. pub.
lib. 10. cum ſimil. Maximè, quia qualitas ſcientiæ concordat cũ
primo ſtatu præteriti temporis: nam ſine titulo fideicommiſſi
aduerſarius obtinere non poterat iſta bona, ob id præſumit, ꝙ
6 tempore quo cœpit poſſidere, ſciuerit cauſam fideicommiſſi,
ex his quæ ſcribit Alex. in conſ. 16. col. 1. in conſi. 75. colum. fi.
& in conſi. 92. col. 5. lib. 5. & in conſ. 196. col. 1. lib. 7. ¶ Iſta autẽ
fideicommiſſi negatio præſumitur doloſa ex longo interuallo
temporis conceſſo ad reſpondendum, per quod certum eſſe
oportebat aduerſarium de fideicommiſſo. l. ſi quis affirmauerit.
ff. de dolo. Dec. in conſil. 143. colum. pen. in fi. Et quia negauit il-
lud quod erat concedendum. Alexan. in conſil. 131. col. 3. poſt
med. verſicul. probatur etiam de iniquitate. lib. 2. nam ratione
mendacij ſemper præſumitur dolus. Bartol. in l. dolum. C. de do
lo. per d. l. ſi quis affirmauerit. Alex. in conſ. 41. col. 3. ad fi. lib. 3.
in conſ. 52. col. fi. lib. 6. Soc. in conſil. 20. colum. 4. lib. 3. in conſ.
46. col. 4. lib. 1. & in conſ. 246. col. 6. circa med. lib. 2. qui dolus
omnino præſumitur data ſcientia fideicommiſſi, quod pars con
feſſa eſt. Alex. in conſ. 91. col. 2. ad fi. lib. 6. ergo ratione menda-
cij & negationis circa fideicommiſſum, videtur priuandus com
modo fideicommiſſi, ſicut dicitur de eo, qui negat ſe appellaſſe,
nam appellationem proſequi non poteſt. Prępoſi. in c. ex ratio-
ne, col. 7. de appel. Poſſem cumulare infinita ſimilia quibus ad
notantur pœnæ negãtibus iniunctæ de quibus per. Iaſ. in l. ſciẽ
dum, col. 8. ff. de verb. obl. in l. 1. col. 2. C. de erro tal. in l. quæ-
ſtionem. C. de fideicommiſſis. latiſſimè in l. ſicut autẽ. §. 1. ff. de
re iudi. & alibi ſæpe. Poſtremò † ſi velit contendere ſe ita ne-
gaſſe per errorem, tenetur ipſum errorem probare, vt ſupra di-
ctum eſt, & tradit Bar. in l. non fatetur. col. vltima. ff. de cõfeſſ.
Cor. in conſi. 250. col. fi. lib. 4. Et non ſolum debet probari er-
ror in facto; ſed etiam error iuris. Bar. & Ang. in l. ſed & ſi lege.
§. ſcire. ff. de peti. hæredi. Corn. in conſ. 17. colum. 3. circa fi. in
conſ. 226. col. pen ad fin. lib. 1. & in conſ. 33. col. 10. ad fi. lib 4.
Ad cuius erroris probationem neceſſe eſſet eum oſtendere rem
aliter habere, id eſt ꝙ poſſedit iſta bona ex alio titulo, quàm ex
cauſa fideicommiſſi. Bartol. in l. ſed ſi me putem. ff. de condit.
indeb. Bald. in conſil. 99. in cauſa nobilium, lib. 1. Iaſ. in l. ſi poſt
diuiſionem, in ſecundo not. C. de iur. & facti ignor. Item eſſet
probandum, ꝙ nunc demum habuit notitiam illius teſtamenti a
& licèt probari ſoleat iuramento allegantis, nunc tantum ha-
buiſſe notitiam de aliquo inſtrumento, iuxta not. in c. paſtora-
lis. de excep. & in l. admonendi. ff. de iureiur. tamen in caſu iſto
non videtur ſtandum tali iuramento: quia pars aduerſa habet
præſumptionem iuris contra ſe, ex his quæ ſupra oſtendimus.
Alex. in l. inter omnes §. rectè. ff. de furtis. Iaſ. in §. ſed iſtæ. col.
28. ad fi. inſtit. de actio. in l. pro hærede. in prin. col. pen. ad fi. de
acq. hære. cum ſim. ¶ Et ſi dicatur, Licèt primo negauerit teſtm̃
& fideicommiſſum, tñ illud poſtea producendo cenſetur reuo-
care illam negationem; quod permiſſum eſt, ſm̃ Bartol. in d. l.
poſt legatum. col. fin. ff. de his quib. vt indig. Alexan. in cõſ. 22. 2.

lib. 5. & in conſi. 91. col. 2. ad fi. lib. 6. Soc. in conſi. 158. colum. 2. ad fi. verſi. nec obſt. ſi dicatur, lib. 2. Corn. in conſi. 229. poſt redditum conſilium. col. 2. lib. 2. Rñdeo dupliciter. primo ꝙ iſtud procedit qñ quis negaſſet ſeu impugnaſſet aliquid per errorem: patet, quia doc. dicunt ꝙ poteſt negationem reuocare & dicere quod negauit per errorem. ſed iſte Petrus Cocht negauit doloſe & ſcienter, vt ſupra probauimus, ideo non põt reuocare quod ſemel doloſe fecit, quia poſt delictum cõſum atũ non admittitur pœnitentia. l. q ea. ff. de iuſtis. not. in l. quamuis. ff. de in ius vocan. alias enim daretur materia delinquẽdi & fraudes ac dolos cõmittendi, quod eſſe nõ debet. l. in feudo. ff. de rei vend. Secundò rñdeo, poſito ꝙ ſcienter negans poſsit negationẽ reuocare, dico ꝙ iſta pœnitentia & reuocatio negationis nõ debet admitti, quia agens acceptauit talem rñſionem negatiuam ex qua acceptilatione fuit ei ius quæſitũ: ita in terminis rñdet Cor. in cõſ. 275. circa fi. lib. 4. allegat Roma. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, colum. 4. ff. de verb. obl. ¶ Tertiò rñdeo, ꝙ iſta reuocatio debebat fieri incontinenti aut ſaltẽ intra modicũ tẽpus. Bal. in conſi. 34. Statuto ſeu c. colum. 3. verſi. nunc veniendũ eſt ad deciſionẽ, li. 5. Rom. in conſil. 59. circa fi. & in conſil. 70. col. pe. verſ. ſecũdo principaliter. & iſtud modicũ tẽpus debet intelligi ante litẽ cõteſtatã. l. electio. §. neq; ff. de noxal. gl. in §. itẽ mixta. inſtit. de act. cũ ſim. q̃ Iaſ. cõgerit in l. eũ qui in prin. col. 3. ff. de iureiurã. ſed iſte negans obdurauit eius negationẽ ꝑpe tẽpus ſniæ donec vidit ſe litẽ oĩno perditurum. optimè facit quod ſcribit Præpoſitus in c. ex rõne. col. 7. in prin. de appel. vbi q ſemel negauit ſe appellaſſe, nõ põt appellationem fateri, & eam proſequi, immo negans ſimilis eſt fraudatori: ideo paria ſunt negare bona eſſe hæreditaria, & ea ſubtrahere. l. hæreditatum. §. fi. ff. ad legẽ Falcid. Bal. in conſi. 34. Statuto ſeu c. col. 2. poſt med. lib. 5. Taurini. 9. Septembris. 1534.

SVMMARIVM.

1 *Patri permittitur diſponere pro arbitrio de bonis ſuis, modò relinquat legitimam filijs.*

2 *Hæreditas pacto non datur in totum nec in partem.*

3 *Diſpoſitio de primogenitis videtur fauorabilis edita principaliter ad ſeruandas familias & earum dignitatem.*

4 *Legitima non debetur tranſuerſali niſi inſtituta turpi perſona.*

5 *Feudũ nõ venit in generali diſpoſitione qa prohibetur alienari.*

6 *Feudum non comprehenditur in generali diſpoſitione.*

7 *Diſpoſitio vniuerſalis affirmatiua reſtringitur ad caſus habentes eandem rationem, & non diuerſas.*

8 *Dictio, Quoquomodo, licèt ſit vniuerſalis, tamẽ reſtringitur ad modos proportionabiles materiæ idonea in qua exprimitur.*

CONSILIVM CCLVI.

¶ In cauſa teſtamenti d. Ludouici Montaphia.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In caſu trãſmiſſo agã breuibus, & deciſiue loquar, qm̃ agitur inter fratres amicos veritatẽ dũtaxat quærẽtes. &
1 præſuppono ꝙ permittitur patri diſponere pro arbitrio de bonis ſuis, modò relinquat legitimã filijs. l. parentib. vbi Bal. C. de inoſ. teſta. l. hac edictali. §. 1. C. de ſecũ. nup. §. fi. in Auth. de nup. quẽ tex. ad hoc citat Bal. in cõſi. 334. Punctus, pater diligens filium. lib. 3. quod maxime obtinet qñ ex cauſa pater ita agit, cum etiam diſpoſitio teſtatoris efficax fiat ſine cauſa, etiam ſi per iracundiam quid diſponat. l. in ipſius. vbi Bald. C. fam. ercíſ. Planè mag. do. Ludouicus Montaphia ad eum modũ teſtatus eſt rõne primogenituræ, animaduertens familiarum ſplendorem ſordeſcere in tot diuiſionibus: nihil enim tã magnum quod per diuiſionẽ nõ efficiatur paruũ, in auc. de trien. & ſemiſ. poſt principium. c. maioribus. & c. dilecto, de præb. nihil eſt adeo magnum quod ſi in plures diuidaẽ, non fiat quaſi nihil. gl. in auc. ut indi. ſine quoquo ſuffra. §. 1. in verbo ſufficere. Ad idẽ tex. in c. 1. de feudo mar. vbi ꝙ dignitas & dominium per diuiſionem ad nihilum reducitur. nam virtus vnita fortius eſt ſm̃ philoſophum. Qua rõne feuda dignitatũ non diuiduntur, cuiuſmodi ſunt Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, niſi aliter habeat cõſuetudo. c. imperialem. §. prætereà. de proh. ali. feud. ꝑ Fed. immo adeo ad alia feuda dignitatẽ in ſe nõ habentia ſoli primogeniti inuitantur apud Frãcos. Iaſ. in trac. feud. col. 29. ad fin. verſi. circa quintam diuiſionem, allegat Iaco. de Belui. & Aluaro. ¶ Similiter, licèt pactum de ſuccedendo nihil valeat tanquã inimicum bonis moribus, ꝑ quod datur materia delinquendi. l. fi. C. de pac. & l. ſtipulatio hoc modo concepta, vbi no. ff. de verb. obli. tñ valet eiuſmodi pactum fauore primogenituræ, ob id permittitur cõtrahentibus matrimoniũ paciſci, vt primogenitus ſuccedat in talibus bonis. Guido Pa. in q. 257. Pactum factum eſt. Dec. in conſ. 216. col. 2. ver. ſed videndum eſt. de ſecundo pacto. ¶ Sed certe non vr̃ ꝙ fauor primogenituræ, aut matrimonij operetur in hoc pacto de ſuccedendo. Aut enim fit pactum ſuper tota hęreditate, & ſine dubio nõ valet tanquã cõtra bonos mores & auferens liberã facultatẽ teſtãdi. ¶ Aut fit tale pactum ſuper certis bonis particularibus, & tunc vr̃ valere ẽt ceſſante fauore matrimonij & primogenituræ. Dec. in l. pactum ꝙ dotali. col. fi. in 2. limitatione. C. de colla. in conſ. 225. col. pen. poſt med. in conſil. 578. colum. 3. & in conſ. 613. colum. 2. poſt med. Gozad. in conſ. 87. colum. 4. poſt med. Poſſet forte dici, ꝙ operetur fauor matrimonij, & primogenituræ qñ fieret pactum ſuper certa parte hæreditatis aut
2 eius quota, quod pactũ regulariter nõ valet, qa hæreditas pacto nõ daẽ in totũ nec in partẽ. l. pactũ quod dotali. C. de pactis. Bar. in conſ. 212. ꝓmitto tibi. ſequiẽ Dec. in d. l. pactũ quod dotali, col. fi. ver. 1. limita. C. de colla. in conſ. 184. colum. pe. in fi. in conſi. 300. col. 2. & in conſ. 613. colũ. 2. poſt med. ¶ Rurſus ius iſtud primogenituræ æquiparaẽ dignitatibus regalibus quę ad primogenitos tm̃ ſpectãt; Soc. in conſ. 47. col. 3. lib. 3. ſimiliter qũo ꝓhibetur pr̃ præiudicare filijs feudo antiquo & paterno c. 1. de ſucceſ. feu. latè Curt. in trac. feud. in quarta parte. q. pen. col. 5. verſ. ex ꝑdicta regula: eodẽ modo interdicitur patri diſpoſitione primogenituræ in perniciẽ & damnũ primogeniti, vt no in c. licèt, de voto. Soc. in d. conſ. 47. lib. 3. Alex. in conſ. 87.
3 col. 1. lib. 5. Iaſ. in l. nemo põt, in prin. ff. de leg. 1. † Et diſpoſitio de primogenitis vr̃ fauorabilis edita principaliter ad ſeruandas familias & earũ dignitatem. Soc. in conſ. 67. col. 2. ad fi. præſertim, quoties primogenitus non vocatur ad totũ, ſed in aliquas partes, vt hic. Alex. in conſ. 128. col. 4. verſ. & ſimiliter ſtatuti. li. 1. Soc. in conſ. 252. col. 16. poſt med. verſi. ad ſeptimam rõnẽ. lib. 2. Amplius, vſq; adeo ius primogenituræ diciẽ fauorabile, vt permittatur patri relinquere feudũ primogenito, licèt regulariter de feudo nihil liceat diſponere. Pau. de Caſt. in conſ. 179. In cauſa quã magnificus. lib. 1. refert & ſequitur Feli. in c. prudentiam, in prin. col. 3. verſ. & vide etiam extra de offi. delega. vbi ẽt quòd nõ debetur legitima de bonis primogenituræ. iſtud ẽt voluit Bal. in conſ. 198. quod conſentiente dño. lib. 3. qñ conſiliũ refert licèt ſub alio numero & lib. Campegius inter cõſilia Bruni in conſil. 11. col. 7. in quarto dubio. ¶ Et licèt iſtud dictũ ita indiſtinctè intellectũ nõ videaẽ tutũ, quare cõtrariũ voluit idẽ Bal. ſibi cõtrarius in c. 1. col. 4. verſi. quæro vtrũ pater de prohibi. alie. feu. ꝑ Fed. in rub. ff. de rer. diui. q. 8. in Auth. ſi quas ruinas. C. de ſacroſ. eccle. in l. itẽ idẽ. §. fi. ff. de peti. hæred. in l. ſi inſula. §. ſine pater ff. de leg. 1. C. ꝑ quas perſo. nob. acq. refert & ſequitur Cor. in conſ. 309. col. 4. & ſeq. lib. 1. vbi dicit ſe nõ videre quõ poſſit ꝓcedere opin. Pau. de Caſt. in d. conſ. 179. & idem Cor. in conſ. 199. col. 17. & ſeq. in ſecũdo dubio lib. 2. & in conſ. 282. col. 3. li. 3. Alex. in conſ. 28. col. fi. lib. 5. Dec. in conſ. 359. col. 2. vbi tñ allegat pro ſe Pau. de Caſt. in d. conſ. 179. vbi Pau. determinat contrariũ licèt primo arguat pro contraria opi. tñ in caſu noſtro opi. Pau. de Ca. ſine dubio vr̃ procedere, quia feuda de qbus agitur, ſunt hæreditaria, vt infra videbimus, ad quæ admitti quis nõ põt, niſi ſit hęres: ſed tanquã hæres nõ põt contrauenire facto defuncti ꝓ parte, ꝓ qua ẽ hæres, ẽt ſi faciat inuẽtariũ, quod nõ prodeſt in feudo hæreditario. Alex. in conſ. 13. col. 3. in conſ. 17. col. pen. in conſi. 19. col. 4. & in conſ. 28. col. fi. lib. 5. & hoc ſine dubio dicit ꝓcedere Campegius in d. conſi. 11. in quarto dubio inter cõſilia Bruni. hoc ẽt ꝓ indubitato habet Iaſ. 2. col. pe. ad fi. C. de iure emphy. ¶ Ex quibus apparet minus bene dixiſſe Dec. in conſ. 208. col. pe. ad fi. verſi. non obſtat ſucceſſiuè. vbi dicit quod d. Ale. loquitur in feudo hæreditario quod ad extraneos trãſit: nã ſi videatur Alex. in dictis cõſilijs, licèt Dec. ſolum alleget in d. conſ. 28. loquitur expreſsè Alexã. in feudo hęreditario, quod conceditur ꝓ ſe, & filijs hæredibus, ſeu ꝓ ſe, & hæredibus, quod ad extraneos nõ tranſit. Ale. in cõſ. 10. li. 3. in d. cõſ. 19. in conſ. 16. & in d. conſ. 28. lib. 1. Dec. in conſil. 208. colum. 2. poſt med. & col. 3. ad fi. in conſil. 390. colum. 3. ad fi. & in conſ. 345. col. 2. circa med. vbi dicit ita eſſe communem doctrinam. poterat Dec. allegare pro ſua opin. Corn. in conſi. 196. in ſecundo dubio, lib. 2. nam ibi erat feudum hæreditarium,

ditarium, vt ipſe aperit, & tamen vult Corn. ꝙ pater non poſsit præiudicare filio. Sed ex præmiſsis apparet illud non eſſe verũ, & confunditur ratione in conuincibili, ſuper qua fundatur contraria & verior opinio: nam licèt feudum eiuſmodi nõ tranſeat ad hæredes extraneos, eſt tñ hæreditarium quò ad hoc vt volẽs in feudo ſuccedere debeat eſſe hæres: ſi hæres, ergo factũ defuncti impugnare non poteſt, in qua ratione ſola fundatur hoc dictum, ideo melius ſenſit Dec. in conſil. 390. col. fi. vbi ſequitur ſimpliciter opi. d. Alex. itaq; &c ¶ Si licuit do Lud. Montaphię ad eum modum diſponere in præiudicium aliorum filiorum in feudo hæreditario, multo maxime permiſſum id erat magnifico dn Anto. eius fratri in præiudicium tranſuerſalium, quibus bona non ita debentur. patet, †quia non debetur legitimam trãſ
4 uerſali, niſi inſtitua turpi perſona. l. fratris, cum ibi no. C. de inoffi. teſta. ¶ Quibus ita præſuppoſitis, & plenè vt puto cõprobatis, videndum eſt quantum lauri ſint ex teſtamentis dominorũ Ludouici & Antonij magnifici dñi Georgius & Philibertus, q ſoli inter viuos agunt, alijs iam defunctis. Principiò dñs Georgius obtinebit oĩa bona quæ ſunt ad fines Carignani videlicet allodialia iure prælegati ex teſtamento patris, in quibus allodialibus non eſt difficultas, ſecundum Pau. de Caſt. in d. conſil. 179. & Dec. in d. conſil. 389. Alia autem bona allodialia alibi ſita ex æquo pertinent ad ambos fratres ſuperſtites i. Georgiũ & Philibertum. ita de bonis patris. ſ. dñi Ludouici dominus Georgius non conſequitur amplius altero fratre niſi bona allodialia Carignani pp codicillos quibus fuit diminutũ prælegatum in teſtamento pinguius derelictum. Portiones aũt fratrũ præmortuorum ex æquo etiam fuerunt delatæ ad fratres ſuperſtites, ſiquidem vt proponitur ita cauerunt in eorũ teſtamentis q̃ approbauerunt expreſsim ipſi dñi Georgius & Philibertus vt dicitur. ¶ Secundò dñs Georgius vendicat dimidiam partẽ bonorum quæ pertinebãt ad dñm Antonium patruum in finibus Carignagni, quorũ & eſt vſuſructuarius magnificus dñs Præpoſitus frater teſtatoris: reſidua aũt pars dimidiæ partis bonorum dñi Antonij æqualiter diuiditur inter ipſos dominos Georgiũ & Philibertum. ¶ Sed hic dubitatur, an teſtamenta magnificorum dñorum Ludouici & Antonij pertineant etiam ad bona feudalia, ꝙ illa comprehendant. Breuiter puto concluden ꝙ ſic quia feuda de quibus agitur, ſunt vere hæreditaria: nam vt colligere licuit, fuerunt cõceſſa accipienti pro ſe, & ſucceſſoribus ad faciendum & diſponẽdum proue eis placuerit, & ſucceſſoribus ſuis: quæ verba videntur intelligẽda etiam de hæredibus extraneis: nam licèt verba, Pro ſe & ſucceſſoribus, intelligãtur ſm naturam actus. l. frudi, de hæredibus ſanguinis, & ſuis. Bal. in l. 1. q. 65. verſi. & no ff de rerum diui. Dec. in conſil. 171. col. fin. vbi deridet Soc qui contrarium voluit. & idẽ Dec. in conſil. 558. col. 5. poſt med. & col. 4. allegat Barb. in conſi. pen. colũ. 11. lib. 1. & idem Dec. in conſi. 330. col. 3. ad fi. & in conſi. 445. colum. 3. ante med. Curt. in conſil. pe. col. pen Ripa in l. quęſitum. §. ſi quis curam tutor. col. 2 ff de priuileg. credi. tamen qñ apponunt illa verba, Ad faciendum diſponendũ. &c. feudum amplius non retinet naturam ſuam, quia poteſt feudum eo caſu transferri in extraneos ſine conſenſu domini. c. 1. de feu. non hab. prop. natu. feu. Alexa. in conſil. 129. colum. fin. lib. 7. ergo non poteſt dici quod intelligantur ſm naturam feudi, quæ non conſideratur in illa conceſſione, ſed intelligẽtur propriè ſm naturam ipſorum verborum, per quam appellatione hæredum ſeu ſucceſſorum includentur oẽs etiã extranei. l. quędam. §. is aũt. ff de edẽ. glo. in l. ſtipulatio illa, in princ. in verbo cæterorum. ff. de verb. obl. Ita in terminis declarat Soc. in conſil. 152. col. pe. in 3. q. & col. ſeq. lib. 1. & in conſi. 166. colum. 17. & col. ſeq. lib. 1. Dec. in conſil. 371. col. 2. circa med. Cur. Iunior in conſil. 4 vbi latiſsime no. Ad idẽ vltra memoratos patres adduco Bal. in conſil. 70. Punctus, teſtator. col 1 circa med. lib 2 vbi ꝙ illa verba & quibus dederit, late patent, & oẽm titulum comprehẽdunt, ergo etiam titulum hæreditarium & ſucceſsionis, quicquid aliter voluerit Dec. ſibi contrarius in conſi. 193. col. 5. verſi. non obſtat fundamentum ſupra factum. non tñ operatur talis clauſula vt ſpurius poſsit ſuccedere, cum ſit perſona a iure prohibita, ita Bal. in cõſ. 106. Quęſtio eſt, ſpurius. lib. 2 ſed qñ feudum eſt tranſitoriũ ad hæredes etiã extraneos ſimpliciter & vere dicetur hæreditariũ, Alex in conſi. 19. col. 4 lib. 5. cum ſimi quæ Dec. ſcribit in conſ. 78. colum. 3. in conſi. 185. colũ. 2. ad fi. & in conſi. 390. colum. 3. ad fin. & in conſi. 405. col 2. circa med. & idem iudicamus de feudo ciuili non quod de alijs bonis hæreditarijs. Bal. in l. cũ virum. col. fi. C. de fideicom. dicens quòd venit in reſtitutione fideicommiſſi feudum hæreditariũ, prout alia bona, & pôt alienari tale feudum in præiudicium aliorum. Alexan. in conſ. 18. col. 1. lib. . cum ſim. quæ Dec. not. in conſ. 390. colum. fin. circa med. & in conſ 395. col. 2. ante med. Per conſequentiam licèt generalis diſpoſitio regulariter non comprehẽdat feuda. c. 1. §. in generali. ſi de frud. fuerit controuer. inter do. Barro. & doc. in l. ſi conſtante. ff. ſolut. mat. vbi Alex. col. 9. ad fi. verſic. item in quantum Bar. & in conſ. 56. col. 2. poſt med. lib. 2. Dec. in conſil. 61. col. 2. circa med. & alibi ſæpe, tamen cõprehendet feudũ hæ
5 reditarium, ꝙ propriè non dicitur feudum. & ratio eſt nã †feudum ideo nõ venit in generali diſpoſitione: quia prohibet alienari, & d̃ eo diſponi ſine cõſenſu dñi: ob id quotiẽs diſponit qs de bonis ſuis gñaliter, nõ cenſet intelligere de bonis prohibitis: quis gñalis diſpoſitio nõ extendit ad prohibita & illicita. l. ſi ꝑcur. vbi Mod. ff. de condi. indeb. l. quanquã. ff. de ritu nup. Alex. in conſ. 95. lib. 6. & in conſ. 10. ad fi. lib. 7. Pau. de Caſt. in conſil. 396. lib. 1. ſm nouiſſimã impreſſionẽ. Dec. in c. ex literis. col. fi. circa med. de conſti. & in conſi. 184. col. 4. Iaſ. in l. filius a patre. §. ſi. in 5. not. ff. de lib. & poſth. Rurſus diſponens de bonis ſuis, non cenſetur intelligere de his, per quæ ſi includerentur, graue inferretur præiudicium. arg. no. per Bald. in l. cũ Aquiliana ff. de tranſac. vbi arbitri ex generali poteſtate non pñt iniungere partibus, vt faciant gñalem quitationem, veluti nimis præiudicialem: ob id ſi diſponens generaliter de bonis, intelligeret de feudalibus, inferretur graue præiudicium: quia ſine cõſenſu dñi diſponens poſſet amittere feudũ, & fieret actus oĩno ꝓhibitus, & illicitus, quod in dubio credendum nõ eſt voluiſſe diſponentem. Planè ceſſant iſtæ rationes quando feudum eſt verè & propriè hæreditarium. Etenim ſi permittitur de eo diſponere ex arbitrio ſine conſenſu dñi, nihil mali, aut incommodi præſumitur ſi de eo cenſeatur cogitatum in generali diſpoſitione: & ceſſante rõne, ceſſat diſpoſitio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. cum ceſſante, & ibi Mod. de appell. & ꝙ feudũ veniat in generali diſpoſitione quoties alienatio eius permittitur, fronſic Bal. in d. §. in generali. & Alex. in d conſ. 16. col. 2. poſt med. lib. 2. Corn. in conſ. 321. ad fin. lib 4. vbi clarè hoc dicit. Idem firmat Curt. Iunior, licèt de memoratis partibus mentionẽ non faciat, in conſi. 26. col. 4. in conſi. 109. col. 4. ver. ſed quantum ad alia feuda. in conſil. 110. col. 10. ad fi. verſ. ſed quid fortius:
6 vbi quòd ita demũ † feudum non comprehenditur in generali diſpoſitione, qñ ſi comprehenderetur, diſponens incideret in aliquam pœnam ſeu aliquod præiudicium: pœna aũt, aut præiudicio ceſſantibus cõprehenditur. Et aduertendum: quia Corn. in d. conſi. 321. ad fi. voluit ẽt feudum cõprehendi ſub diſpoſitione facta verbis vniuerſalibus: quod tñ dubiũ puto. Idem ꝙ feudum veniat in gñali diſpoſitione quando de eo diſponi poteſt ad arbitriũ, voluit Ripa in l. obligatione generali, col. 9. ff. de pigno. vbi quòd in caſibus, in quibus feudum poteſt obligari, in illis comprehenditur ſub generali hypotheca. Ideo in Francia, quia feuda ſunt reducta ad inſtar patrimoniorum & allodialiũ, & poſſunt alienari, naturales legitimati ſuccedunt in feudo. Guido Papæ q. 59. ſimiliter in Francia appellatione hæredum in materia feudali veniunt extranei. Guido Papæ. q. 250. ſimiliter in Francia fœmina ſuccedit in feudo. Guido Papæ. q. 297. ¶ In qua re peſſimè Iaſ. locutus eſt in conſ. 6. col. pen. lib. 3. vbi voluit non cõprehendi feudum in gñali diſpoſitione, ẽt eo caſu, quo impune poteſt alienari. allegat Io. Fabr. in §. itẽ Seruiana, col. 15. inſtit. de actio. vbi Io. Fabri dicit totum contrarium: num. j. dicit Io. Fabr. quòd feudũ obligari nõ pôt, ſicut alienari, deinde dicit ꝙ fallit in Francia de cõſuetudine: & ſic aperte pręſupponit ꝙ veniat in generali obligatione, vbi ſpecialiter pôt obligari. & vbi Io. Fabri aliud diceret, male & ipſe loqueretur. Cõprobatur iſta opi. quia loquitur lex de feudo, ꝙ generalis diſpoſitio ad illud nõ pertineat, & ſic de feudo ꝓprie: quia verba ſunt intelligẽda ꝓprie & ſimpliciter, nõ ſm quid, l. hoc legatũ. ff. de leg. 3. l. Titio textores, & ibi Bal. ff. de leg. 1. Soci. in conſil. 151. col. 7. poſt med. lib. 4. cum ſimi. ſed feudũ hæreditariũ non dicitur feudum propriè & ſimpliciter, ſed cũ illo additamento Hæreditarium: ergo ad eiuſmodi feudum extẽdenda nõ eſt lex. Præterea, licèt feudum nõ includat in gñali diſpoſitione, ſecus vr in vniuerſali quæ ampliora cõplectitur, puta res venales, ad quas ſola gñalitas non extenditur. Bar. in l generali. §. vxori. ff. de vſufr. leg. cum ſim. vt no. Dec. in c. ſedes, col. 2 & col. 5 poſt med. de reſcri. i cõſ. 55 col. fi. & i cõſ. 30. cõſ 3. & alibi ſæpiſsimè

& in ſpecie, ꝙ feudum includatur ad vniuerſalē diſpoſitionem. tradit Corn. in d. conſ. 321. in fi. lib. 4. Iaſ. in conſil. 224. col. 2. in fi. verſi. tertio iſtud ſtatutū lib. 2. Cur. Iunior in conſ. 26. col. 4. Dec. in conſ. 76. & in conſ. 389. col. fi. ante med. Immo feudum hæreditariū non ſolū includitur ſub diſpōne vniuerſali, ſed etiā generali & diffinita: patet ex his quæ ſupra dixi, ꝗa venit in fideicōmiſſo & petitione hæreditatis, ſicut cæteræ res hæreditariæ, quod non eſſet ſi feudū hæreditariū non eſſet: & hoc puto ꝓcedere citra oēm dubitationem in feudo hæreditario, in quo nulla cadit pœna, & nullū damnū diſponētis ꝑ talē incluſionē: nā in vero & recto feudo in quo damnū fieret ex incluſione, ſi includat in verbis vniuerſalibus, aliud vr̄ dicendū. † ꝗa diſpoſi-
7 tio & vniuerſalis affirmatiua reſtringitur ad caſus habētes eādē rōnē, & nō extēditur ad caſus habētes diuerſam rōnem. Calc. in cōſ. 1. col. 19 circa fi. ꝑ tex. in l. creditor. §. datur. in fi. ff. de bonis autor. iud. poſ. Addo Rotā deciſ. 288. maior pars, in nouis. vbi ꝙ in materia odioſa diſpoſitio vniuerſalis nō comprehendit caſus in quibus nō eſt eadē, aut tanta rō: ſed non eſt tanta rō includendi feudū per quā incluſionē pœna cōmittitur, quāta in alijs bonis, in quibus ceſſat pœna. ¶ Ad idem contra Corn. Dec. Iaſ. & Curtiū Iuniorē adduco tex. in l. ſi pf. ff. de his quę in frau. cred. vbi licèt cōcedatur libera peculij adminiſtratio, non tñ vr̄ cōceſſum, vt quid fiat in fraudē aut damnū creditorū: & ſic verbū illud, Libera, licèt alioqn ſit multū vniuerſale, nō tñ includit rē prohibitā, modo cū ꝓhibitū ſit feudū alienari ſine cōſenſu dñi, non vr̄ cōprehendi in alienatione vniuerſali. ¶ Secūdò ad idem adduco Ang. in conſ. 6. Lata eſt. circa fi. vbi ꝙ verba in oībus, & ꝑ oīa, & ſic vniuerſalia geminata, recipiunt interpretationē, ne ad intellectū iniquiſſimū perducant, ſed adaptant iuri, quantū fieri pōt: ſequunt̄ Ale. & Mod. in l. 1. ff. de leg. 1. ſed eſſet intellectus iniquiſſimus dicere, ꝙ intellexerit quis alienare feudū, ꝑ quā alienationē incideret in pœnā, & priuaretur iure ſuo. ¶ Tertiò adduco Pau. de Caſt. in conſ. 417. ꝙ dicti redditus. col. 1. ante med. lib. 1. vbi ꝙ legatū vniuerſale oium rerū, quas quis habet in tali loco, reſtringitur ad res in ꝗbus teſtator habebat plenum ius, nō ſemiplenum. per tex. in l. qui habebat. in prin. ff. de leg. 3. & in l. legato. §. fi. ff. de ſuppel. lega. Eodē modo vr̄ dicendum ꝙ alienatio facta verbis vniuerſalibus reſtringatur ad bona allodialia, de quibus poterat alienans ad plenum & libere diſponere, non ēt cōprehendat bona, q̄ in ſpecie non poterat alienare ſine conſenſu dñi. ¶ Quartò dico ꝙ verba vniuerſalia reſtringi debent ſm materiā, vt ꝓbatur in ſacra ſcriptura. pſal. 58. Et tu Dñe liberabis eos, ad nihilū deduces oēs gentes: ¦nā dictio vniuerſalis, Oēs, reſtringitur ſm ſubiectā materiā ad gentes malas: quia boni non deducuntur ad nihilū. Similiter pſal. 64. dum dr̄, Ad te oīs caro veniet. nā reſtringit̄ dicto, Oīs, ad ſaluos: ꝗa damnati non venient ad Dñm. ¶ Similiter pſal. 63. Et timuit oīs homo: nā reſtringit̄ ad hi ſ qui talia viderunt. Eodem modo dicendum vr̄, qñ alienat quis oīa bona ſua, ꝙ reſtringatur alienatio ad bona quæ pōt impune alienari. Pro quo adduco Gemi.
8 in conſ. 29. circa fi. vbi ꝙ dictio Quoquomodo, licèt ſit vniuerſalis, tñ reſtringitur ad modos ꝓportionabiles materiæ idoneæ, in qua exprimitur per gl. not. in c. maximū. 2. q. 1. ſed magis in terminis adduco gl. in c. 1. de conſtit. vbi tex. dicit, ꝙ canones ab oībus ſeruādi ſunt. dicit gl. ab oībus. ſ. in caſibus Papæ ſubiectis. idem no. gl. in c. dilecto, de ſenten. excom. lib. 6. ſequitur Gemi. in conſ. 96 col. 2. in fi. Idem dicendum eſt qñ alienat quis oīa bona ſua, ꝙ reſtringatur alienatio ad bona ſubiecta poteſtati alienantis, & quæ alienās liberè & impunè poteſt alienare. ¶ Quintò adduco quod ſcribit Dec. in conſ. 361. col. 3. in fi. vbi quod verba vniuerſalia non comprehendunt odioſa, per tex. in l. Lucius §. Titius. 1. ff. de lega. 2. ¶ Addo tex. in l. idem. §. ſi tibi. verſ. ſed ſi ipſe. ff. de condi. ob tur. cau. & in c. alma. de ſenten. excom. lib. 6. quæ iura ad hoc citat Cald. in conſ. 8. col. 2. circa med. in tit. de ſent. & in eu. idē tradit Soc. in conſ. 37. col. 2. lib. 3. Sed priuatio iuris ſui dr̄ pluſquam odioſa, ergo alienatio vniuerſaliter facta non includet feudū, ex qua incluſione priuaretur alienans iure ſuo. Sed iſtud inconueniens priuationis iuris ſui non cadit in caſu iſto, in quo feudum poteſt alienari ſine conſenſu dñi, vt abunde ſupra probauimus: igitur magnifici do. Lud. & Ant. qui diſpoſuerunt de eorū bonis vniuerſaliter, cenſentur intellexiſſe ēt de feudalibus, cum non caderet aliqua prohibitio, neq; aliqđ illicitū, ꝙ accidit in feudo recto & ſimplici: conſequenter inſtitutio vniuerſalis dñorum teſtatorum extendi videtur etiam ad bona feudalia. ¶ Hic tñ uidendū eſt, quia feuda hæreditaria probantur duplicis naturæ ſeu qualitatis: quoddam dicitur hæreditarium propriè & ſimpliciter, quod tranſit ad quoſcunq; hæredes ēt extraneos, qñ recipitur pro ſe & hæredibus quibuſcunq; ſm bal. in l. 2. q. 34. de rerum diui. in c. Imperialem, in prin. col. 4. de alie. feu. per Fed. & in c. in præſentia, de probat. Ro. & Ale. in l. ēt. ff. ſolu. matr. in l. Gallus. §. ēt. vbi Ioan. in l. quædam. §. nihil intereſt. ff. de eden. & in l. quod dicimus. ff. de ver. obl. Ale. in l. patroni, col. pe. ff. ad Trebel. & in conſ. 7. col. 2. lib. 7. Iaſ. in l. 2. §. prætor ait. ff. qui ſatiſda. cog. in l. 2. q. 14. extra glo. C. de iure emphy. & in prælud. feud. col. 15. cum alijs quæ Deci. ſcribit in c. præſentia, de probat. licèt in ſpecie teneat contra cōem. Sed cōem ſequitur Cur. Iunior in tertia parte trac. feud. q. vltima. & in conſ. 1. col. 1. & 2. vbi dicit ita eſſe cōem opin. quam ēt opin. ſequitur Cor. in conſ. 16. col. 4. lib. 1. Dec. ſibi contrarius in conſil. 68. col. pen. & vltra adducta pro hac cōi opin. cōſidero ꝙ vbi agit̄ de interpretatione beneficij in præiudicium concedentis, laxiſſima fieri debet interpretatio. l. fin. ff. de conſti. prin. vbi latè Mod. ergo nō debemus reſtringere verba ita vniuerſalia ad hæredes habiles tm̄ in feudo, nec pōt conſiderari præiudiciū ſucceſſorum vaſalli in feudo, quibus qñ feudum conceditur, nullum ius prorſus quæſitum dici poteſt, ex quo vniuerſaliter conceditur pro hæredibus quibuſcunq;. Dr̄ ēt feudū hæreditarium propriè qñ ſubijcitur pactū quod liceat diſponere de feudo ad arbitriū, vel qñ eſt clauſula. Pro ſe, & quib. dederit, vt ſupra dixi. ¶ Quoddam dr̄ feudū hæreditarium magis ſtrictè, nec ita propriè, qđ tranſit in deſcendentes tm̄, quoties conceditur feudū pro ſe & hæredibus: nam verbum Hæredibus, quod ſui natura pertinet ad oēs hæredes ēt extraneos, vt ſupra diximus, & eſt tex. in l. Licet. & l. hæredis appellatio. ff. de verb. ſig. & l. in annalibus. C. de leg. ex materia ſubiecta, & feudi natura, quod extraneis non competit, reſtringit̄ ad hæredes ſanguinis. i. deſcendentes, licèt requiratur ꝙ tales deſcendentes ſint hæredes, iuxta not. in l. Gallus. §. etiam ſi parente. ff. de libe. & poſth. in c. in præſentia de ꝓba. vbi Dec. col. 19 & idem Dec. in conſil. 185. col. 3. ante med. in conſ. 208. col. 4. ante med. & in conſ. 396. col. 3. ante med. Et ſi dicatur, quō licèt dicere eiuſmodi feudum eſſe hæreditarium, ſi deſcendentibus tm̄ deferē? vr̄ enim aduerſari naturæ dictionis Hæreditariū, quæ ad oēs hæredes pertinet. Reſpondeo ꝙ nō dr̄ hæreditariū, quia tranſeat in oēs hæredes, ſed quia oportet deſcendentes qui inuitantur ad eiuſmodi feudum, eſſe hęredes defuncti. Itaq; primo modo terminus hæreditariū, reſpicit ipſam rem. i. ipſum feudum, quod venit ad oēs hæredes ēt extraneos: ſecundo modo ſolū reſpicit ad perſonas deſcendētes, quas oportet eſſe hēdes. In caſo nr̄o conſideratur iſta qualitas Hæreditariū, primo mō. i. verè & propriè: ꝗa oēs hēdes ēt ext̄nei vocātur ad eiuſmodi feudū ob illa verba, ad faciendū, diſponendū, &c. fortius vr̄ dicendū iſto caſu ꝙ hæredes extranei admittant̄ ad feudū ēt ab inteſtato, ꝑ illa verba Ad faciendū, diſponendum &c. prout voluit Soci. in d. conſ. 251. col. pen. in 3. q. & col. ſeq. li. 1. & in d. conſ. 266. col. 17. & ſeq. lib. 2. Dec. in d. conſ. 171. col. 2. circa med. latè Cur. Iunior in d. conſ. 4. quibus addo Bald. in d. cōſ. 70. Punctus, teſtator. col. 2. circa med. lib. 5. a fortiori admittentur, qñ teſtator diſponit: quia tunc demū vr̄ vaſallus feciſſe & diſpoſuiſſe: ſed ab inteſtato res vr̄ magis dubia ex his q̄ Soc. ſcribit in conſ. 19. col. 4. lib. 1. condito aūt teſtō res carere vr̄ oī difficultate, ꝙ inſtitutiones dñorum Ludouici & Antonij referantur ad bona feudalia. Taurini. 20. Septembris. 1535.

SVMMARIVM.

1 *Filij qui approbant teſtamentum patris, totum non partem approbare videntur.*

2 *Ignorantia excludit conſenſum, vt iuramentum ne quidem tunc operetur.*

3 *Approbatio generalis teſtamenti non videtur extendi ad legata in codicillis ſpecialiter detracta.*

4 *Natura approbationis eſt confirmare & laudare quæ acta ſunt, non etiam vt de nouo aliquid concedatur.*

5 *Nunquam cenſetur derogatum aut renūciatum alicui iuri, niſi expreſſe actum ſit.*

6 *Expreſſum dicitur illud quod ſequitur ex eo, quod expreſſum reperitur.*

7 *Quando aliquid pro forma non requiritur, ſufficit quo quomodo colligatur.*

CON.

CONSILIVM CCLVII.

¶ In cauſa approbationis cuiuſdam teſtamenti.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Teſtator
habens plures filios, inſtituit primogenitum hęre
dem vniuerſalem, alios autē particulariter: & pri-
mogenito fecit etiam quoddam prælegatum ſatis
pingue, deinde ī codicillis illud legatū diminuit.
filij poſtea geniti fecerunt ſinguli teſtm̄, in quo patris volunta-
tē approbauerunt, dicēdo ꝙ approbabāt teſtm̄ eorū patris. Quæ
ritur an illa approbatio extēdatur etiam ad codicillos, ita ꝙ pri
mogenitus non habeat prælegatum niſi prout diminutū fuit in
codicillis; an vero ſolum referatur ad teſtm̄, ita ꝙ primogeni-
tus habeat prælegatum ſine diminutione prout relictū fuit in
1 ſtamento? † Videtur dicendum ꝙ nō extendatur ad codicillos:
nam filij qui approbauerunt teſtm̄ patris, non poterant impu-
gnare teſtm̄, neq; codicillos, ſed obſeruare obligabant, vt oſteo-
dimus in alijs prioribus ſcriptis: ergo, vt approbatio aliq̄d ope
retur, videtur reſtringēda ad teſtm̄, in quo pinguius diſponitur
in ſauorem primogeniti. arg. c. ſi. Papa, de priuileg. lib. 6. l. ſi qñ
in princ. ff. de leg. 1. cum ſim. ¶ Rurſus, iſta approbatio limitata
ad teſtm̄, limitatū effectum debet præſtare. l. in agris. ff. de acq.
rer. domi. l. age. vbi Mod. C. de trāſac. & approbatio in vna par
te non extenditur ad aliam partem ſeparatam: ideo ſi approbo
librum rationum in vna parte, non cenſeor approbare in alia.
Bar. in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Bal. in l. 1. col. fin.
C. eo. tit. & idem Bal. in conſ. 156. Cum duæ. col. 2. lib. 3. Aleſā.
in conſi. 186. colum. 3. verſi. nec etiam habet obſtare quod di-
citur. lib. 2. Dec. in conſil. 317. col. fi. & ſi voluiſſent teſtatores
approbare etiam codicillos, facile erat id ipſum loqui. l. vni. §.
ſin autem ad deficientis. C. de cadu. tollē. c. inter corporalia, de
tranſla. prælato. ¶ Sed puto aduertendum, ꝙ aut approbantes
teſtm̄ habebant notitiam de codicillis, aut non: ſi non habebant
notitiam codicillorum, res videtur clara ꝙ ea illa approbatio-
ne teſtamenti non cenſetur renunciatū ius competens ex codi
2 cillis. l. mater decedens. ff. de inoffi. teſta. nam ignorātia † ex-
cludit conſenſum vſq; adeo vt ne iuramentum quidē tunc ope
retur. l. fi. C. de non numera. pecu. Bal. in l. 3. q. 2. C. cōmo. Aret.
in conſi. 24. Quatuor dubia. col. 4. In dubio autem filius præ-
ſumitur ignorare codicillos, iuxta not. in l. non eſt ferendus. ff.
de tranſac. Paul. de Caſt. in conſil. 259. omnis difficultas. col.
pe. circa med. verſi. & maxime quia non apparet. lib. 1. & in cōſ.
388. Quia dubia. colum. 2. lib. 2. Soc. in conſi. 49. col. pen. ante
med. lib. 2. Corn. in conſil. 254. colum. 2. lib. 4. eſt verum quòd
multi contradicunt data immiatione. Si vero ſciebant tenorem
3 codicillorum, res videtur ſatis ambigua, † quia approbatio ge-
neralis teſtamenti non videtur extendi ad legata in codicillis
ſpecialiter detracta. Anch. in conſil. 2. vt tactum eſt ſupra ad fin.
per regulam, generi. de reg. iur. lib. 6. ¶ Secūdò, quia ſicut rupto
teſtamento rumpuntur & codicilli. l. ſi quis cum nullum. §. ſi. &
l. ab inteſtato. ff. de iure codicillo. eodem modo approbato te-
ſtamento cenſentur approbati & codicilli, vt contrariorum ea-
dem ſit diſciplina. l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. l. q̄
in rerum. §. ſi quid poſt. ff. de leg. j. 32. diſt. c. hoſpitiolum. &
vt idem operetur oppoſitum in oppoſito, quod propoſitum in
propoſito. l. ſi. §. ſi. ff. de leg. 3. ¶ Tertiò codicilli dicuntur pars
teſtamenti. l. ante tabulas. ff. de iure codicil. Aret. in l. 2. §. prius.
col. 2. ante med. ff. de vulg. ergo approbans teſtamentum cenſe
tur approbare omnem eius partem. glo. & Bar. in l. ſi in rem. ff.
de rei vendi. cum ſim. quæ Dec. not. in conſil. 146. colū. 6. ante
med. verſic. 2. hoc deducitur. ¶ Quartò codicilli dicuntur teſta-
mentum ſaltem large. glo. in l. 2. in verſi. perſonales. C. commu.
de leg. & glo. inſtitu. de teſta. in princ. no. in l. 2. ff. de leg. 1. ſed
extēſio fit de propria ſignificatione ad latam quoties militat ea
dem ratio. l. filium habeo. ff. ad macedo. quod procedit etiam
in materia ſtricta & correctoria. glo. in cleme. 1. de electio. & in
auc. minoris debitor. C. qui da. tutor. poſ. not. in l. ſi conſtante.
ff. ſolut. mat. not. Roma. in conſi. 129. licèt magna. & in conſil.
250. col. 2. circa fi. verſ. tertio quia. Dec. in c. 1. col. 2. & in capitu
lo, tranſlato, in prin. de conſtit. ergo approbato teſtamento vi-
dentur approbati & codicilli ex identitate rationis. Immo vide
tur maior ratio circa approbationem codicillorum: nam teſta-
mentum habet in ſe odium approbantium, codicilli autem fa-
uorem, quia in eis minuit legatum, quod amplius erat in teſta-
mento in fauorem primogeniti, & odium aut præiudicium alio
rum fratrum, & veriſimile eſt, ſi voluerunt approbare teſtamen
tum eis magis damnoſum, ꝙ voluerint etiam approbare codi-
cillos in quibus tractatur fauor approbantium. l. quanto magis
ff. de iureiuran. aut. multo magis. C. de ſacroſan. eccle. nam ea-
tēſio fit ex maioritate rationis etiam in odioſis. l. qui indignus.
ff. de iena. l. cui pactum. ff. de ſer. expor. l. relegatorum. §. poteſt.
ff. de interdic. & relega. l. nec in ea. vbi Bart. ff. de adul. c. illorum
de ſenten. excommu. not. in l. ſi vero §. de viro. ff. ſolut. mat. vbi
Bal. & idem Bal. in l. venia in ſi. C. de in ius voc. declarat Dec.
in c. conſtitutus. col. 2. de reſcrip. ¶ Quintò principalis intentio
approbantium fuit, vt voluntates anteceſſorum ſuorum imple
retur rurſus vt ne fierent diſcordiæ inter poſteros de teſtamen-
tis eorum: certè ſi illa approbatio ſimplex pertineret ad tenorē
teſtamenti ſolum, non ſeruaretur voluntas patris in codicillis,
& ita illa approbatio teſtamēti inducta ad vnum effectum, age-
ret effectum diuerſum, contra l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. ubi
Iaſ. in 4. not. Ange. in conſil. 351. Generoſus, colū. fi. pulchrè
Soci. in conſil. 38. colum. 2. prius me, verſi. cæterum. lib. 1. ¶ Se-
4 xtò † natura approbationis eſt confirmare & laudare quæ acta
ſunt, non etiam vt de nouo aliquid concedatur. l. & quia. ff. de
iuriſd. omn. iudi. & ibi doc. gl. in c. perceptis. 12. diſtin. in verſic.
nouum. ¶ Rurſus approbatio actus non ampliat naturam ap-
probati vltra quam cōtineret, nec aliquid addit approbato, ſed
tantùm dat robur. l. Aurelius. §. 1. ff. de libe. lega. Bald. in l. 3 in
fi. C. ſi aduer. rem ind. Pau. de Caſt. in conſil. 187. Notandum
eſt ꝙ iſta imperialis, in prin. li. 2. Alexan. in conſi. 122. colum. 4.
ad fin. & ſequ. lib. 4. Igitur approbatio teſtamenti non agit vt
ex teſtamento debeantur legata in codicillis adempta: aliàs per
approbationem fieret noua conceſſio contra naturā ſuā, quan-
do ea teſtamento amplius non debeantur, niſi quatenus codicil
lis ſcriptum erat. Immo videntur omnino diuerſæ approbatio
& noua conceſſio. c. 1. vbi Bal. in tit. qui ſucc. ten. ibi facere vel
conſumare. Dec. in rub. de confir. vtil. vel inutil. col. 1. ad fi. ¶ Se
ptimò approbatio alicuius actus in dubio intelligitur facta ſine
præiudicio iurium approbantis. Bal. in c. venientes, col. pen. de
iureiuran. Felin. in c. 2. col. 16. de reſcrip. facit tex. in l. ſi peculiū.
§. ſicut autem. ff. de pecul. ergo approbatio teſtamenti intelligē
da eſt ſine diſpendio iurium competentium ea forma codicillo
rum, aliàs eiuſmodi approbatio noceret approbātibus. ¶ Octa-
uò, ſi dicimus approbationem teſtamenti referri etiam ad codi
cillos, neceſſario infertur ꝙ approbans renunciauerit iura com
petentia ex tenore codicillorum: ſed renunciatio iurium in du
bio non intelligitur, niſi de neceſſitate inferatur. Anch. in conſ.
206. Dubitatur. vbi ſi pater conſentit filio donanti bona aduen
titia, non cenſetur remittere vſumfructū patri debitū, quia ta-
lis remiſſio neceſſario nō infert, ſi quidē poteſt intelligi datus
cōſenſus reſpectu vſusfructus debiti patri. ¶ Similiter videmus
ꝙ renūcians inſtrumēto nō cenſetur remittere debitū, ſed renū
ciare tm̄ probationi quæ fit per inſtrumentū. Bal. in l. Labeo. §.
1. verſi. quid ſi quis. ff de pac. Dec. in conſi. 17. col. fi. & in conſi.
169. col. 2. ante med. Ratio eſt: q2 neceſſario nō infertur, Renū
ciato inſtrumēto, ergo libero te a debito. quia pōt intelligi renū
ciatū inſtrumēto ad hoc vt ne fiat probatio p ipſum inſtrm̄. In
propoſito licèt approbem teſtm̄, neceſſario nō ſequitur, ergo re
nuncio codicillis, nam poteſt intelligi approbatum teſtm̄ cum
omnibus ſuis qualitatibus, cōſtante, & durante efficacia codicil
lorum: item vt voluntas teſtatoris ſine cōtrouerſia obſeruetur,
q̄ voluntas intelligenda eſt habita rōne codicillorū, quia aliàs
voluntas teſtatoris non impleretur, ſi teſtm̄ conſtaret, & codicil
5 li non ſeruarentur. ¶ Nonò † nunquam cenſetur derogatum aut
renunciatum alicui iuri, niſi expreſſe actum ſit. Bar. in conſi. 72.
Ex facto, col. 5. per tex. in l. præcipimus, in fi. C. de appel. Deci. in
c. 1. col. 4. ad fin. de conſti. in conſil. 44. colū. 2. circa med. in cōſ.
47. colum 2. circa fi. in conſil. 97. col. 1. circa med. & alibi ſæpe,
vel niſi actus qui fit, eſſet aperte repugnās actui iam facto, quia
ratione repugnantis per actum ſequentem tolleretur actus præ
cedens. Alex. in conſi. 122. col. 1. poſt med. lib. 4. not. in l. pacta
nouiſſima. C. de pactis. Sed in iſta approbatione teſtamētorum
nihil fuit expreſſum de codicillis, nec ſequitur aliqua repugnā
tia inter ſimplicem approbationē, & codicillos, igitur nō cenſe
bitur renunciatum iuri codicillorum. ¶ Ex quibus infertur ꝙ li
cèt approbantes teſtamētum ignorauerint codicillos, quod præ
ſumitur vt ſupra dixi, tamen talis approbatio teſtamenti exten-
di debet ad codicillos. ¶ Aut dicendum eſt, quòd approbando

teſtamentũ ſimpliciter nõ cenſeant voluiſſe renunciare iuri codicillorũ, quos ignorarent factos in eorũ fauorẽ. & ſi ſciebant adhuc idẽ: q̃a talis approbatio neceſſario nõ infert renunciationẽ diſpoſitorũ in codicillis, q̃ dñr pars teſtamẽti, & veniũt eius appellatione ſaltẽ largo ſumpto vocabulo, vt ſupra dictũ eſt. ¶Poſtremò conſidero, q ad hoc vt approbatio alicui noceat, illã debet eſſe plena. Ang in conſ. 324. Dariſi pannorũ. col. ſi. allegat glo. in l. quod aut. ff. de in diem adiect. ideo opus erat q illi fratres approbantes teſtm̃ pr̃is, illud approbaſſent in oĩbus & p oĩa, nõ obſtãtibus codicillis, in quibus diminutũ erat legatũ factũ in teſtõ: q̃a aliàs neceſſario nõ inferẽ q voluerint diſcedere a diſpoſitione codicillorũ: & ſi illos ſciuiſſent & eis renũciare voluiſſent, facile fuerat exprimere ſicut expreſſerũt de teſtõ vt ſupra dixi. Ideo volũtas limitata circa teſtm̃, limitatũ dẽt producere effectũ, nec dẽt extẽdi ad renunciationẽ iuris ex codicillis cõpetentis. l. 1. §. Iulianus ff. de itin. actuq; pri. l. ſi. C. ne vxo. p vi. l. tutores qui. C. de admi. tutor. l. tutori. C. de neg. geſt. bonua tea. in l. operis nõ poſitis. ff. de oper. libe. facit tex. in c. auditia. & c. cũ olim. de p̃ſcrip. & in c. manifeſta. 2 2. q. 1. & quod no. Inn. in c. dilectus, de capel. monac ¶ Ad cõtraria rñdeo ĩ forma, licèt ex p̃miſſis ſatis appareat rñſum: & ad primũ rñdeo, ſatis eſſe q approbatio operetẽ ſm naturã ſuã. ſ. addẽdo robur rei approbatæ citra aliã ampliationẽ aut additionẽ. ¶ Secũdò rñdeo q ſatis operatẽ approbatio: q̃a vbi teſtm̃ in dubio vocari potuiſſet, ſtãte approbatione ceſſat oĩs difficultas: q̃a ſemel approbatũ amplius reprobari non põt. c. accepimus, de ætate & quali. glo. in c. cum ſm, in verſi. liceat, de præb. & regula quod ſemel placuit, de reg. iur. lib. 6. cum ſimi. ¶ Ad ſm rñdeo, q non dẽ extendi approbatio ad aliam rem, ex quo codicilli veniũt appellatione teſtamẽti ſaltẽ large, & pars dñr teſtamenti: rurſus ob rõnis identitatẽ immo maioritatẽ permittitur eiuſmodi extenſio, vt ſupra oſten

6 dimus. ¶ Ad tertium & vltimum reſpondeo, † quòd expreſſum dicitur illud quod ſequitur ex eo quod expreſſum reperitur. l. iã hoc iure. ff. de vulga. Bal. in l. 1. col. fin. C. de his qui an. aper. tabu. iõ approbatio codicillorũ, qui dñr pars teſtamenti & veniunt eius appellatione, ſatis vẽ expreſſa. ¶ Rurſus regula. l. vni. §. ſnaũt ad deficientia C. de cad. tol. p̃cedit quoties aliquid eſt oĩno omiſſum: ſed hic approbatio non dẽ oĩno omiſſa reſpectu codicillorũ: quia ſaltẽ dñr approbati ex tacita mente diſponentium. l. bolis & rei §. 1 ff. de verb. ſign. Iaſ. in l. p̃tor, in prin. in 2. no. ff. de ope. no. nun. no. in l. 1. ff. de vulg. & pup. Similiter: quia militat eadẽ immo maior rõ in approbatione codicillorũ, illa dẽ ſatis exp̃ſſa l. his ſolis C. de reuo. don. cum ſim. vt Ale. ſcribit in conſ. 75. col. 1. ad ſi. li. 5. Iaſ. in l. a Titio, in 3. no. ff. de ver. obl. & in l. cũ quidã; col. ſi ff. de libe. & poſth. & alibi ſæpe doct. & ſatis dẽ expreſſa codicillorũ approbatio, quæ ex narratis colli-

7 gitẽ iuris p̃ſumptione. Soc. in conſ. 187. ad ſi. lib. 2. & † cũ aliquid p forma non requiritẽ, ſufficit quo quõ colligaẽ. l. certũ. ff. ſi cer. pet. l. hac conſultiſſima. C. qui teſta. fa. poſ. l. Imperator. ff. de lega. j. cũ ſim. Quæ rñſiones p̃cedunt præſuppoſito quod filij approbantes haberẽt notitiã codicillorum: ſi verò ignorabant, res vẽ ſine dubio. quia non cenſetur q̃s renunciare iuri quod ignorat, vt ſupra oſtendimus ¶ Itẽ potuerũt approbare teſtm̃ patris, quia illud obſeruare oĩno tenebantur, ſi aũt ſciuiſſent poſſe in aliquo cõtrauenire teſtõ ex licẽtia data in codicillis, in quibus legatũ fratris primogeniti diminutũ eſt, forte nõ ita ſimpliciter approbaſſent. Quibus cõſequens vẽ approbationẽ teſti referri ad codicillos aut p approbationẽ teſti non fuiſſe derogatũ iuri cõpetẽti ex forma codicillorũ. & ita reſcribẽdũ cogitaui ad correctionẽ tñ cuiuſuis rectius cõſulentia. Taurini. 22. Sept. 1535.

S V M M A R I V M.

1 *Cauſa decimarum licèt ſit ſpiritualis, tamẽ poſſeſſio non eſt ſpiritualis: aliud enim eſt res, aliud eſt poſſeſſio rei.*
2 *Cauſa poſſeſſoria & ſummaria eſt modici præiudicij.*
3 *Poſſeſſio quandoque trahit ad ſe proprietatem.*
4 *Cauſa poſſeſſoria poteſt dici ſummaria, in qua laicus videtur capax, etiam cauſæ ſpiritualis, quando pars confitetur.*
5 *Verba generalia reſtringuntur ex natura actus.*
6 *Actus quaſi poſſeſſionis eligẽdi vel præſentandi videri poſſunt, ipſum autem ius proprietatis videri non põt.*
7 *Quæſtio facti nõ dicitur ſpiritualis, licèt ipſum ius poſſit eẽ ſpiritualis.*
8 *Iudex ſecularis non videtur cõpetens, vt clericum inuitũ citare poſſit, licèt poſſeſſorio agatur.*
9 *Quoties agitur poſſeſſorio, cauſa ſpiritualis ſemper probandus eſt titulus ſaltem coloratus.*
10 *Vnio beneficiorum eſt ſtricti iuris & odioſa, quia qualibet eccleſia debet habere ſuum rectorem.*
11 *Vnio eccleſiarũ dicitur alienatio: & ad probationem vnionis requiritur ſcriptura.*
12 *Falſitas cauſæ, vitiat omnem diſpoſitionem.*
13 *Poſſeſſor beneficij eccleſiaſtici non tenetur oſtendere titulũ ſui beneficij, niſi ad requiſitionem ſui ordinarij.*
14 *In re magni præiudicij requiritur tempus. l. annorum.*
15 *Inſtitutio conditionalis non tranſmittitur ad hæredes, moriente inſtituto ante impletam conditionem.*
16 *Poſſeſſio vnius actus, vel in vna re, non poteſt extendi ad aliũ actum, aut ad aliam rem, alio exiſtente in poſſeſſione.*
17 *Plura ĩſtrumẽta antiqua p̃bãt famã ſeu vĩ habẽt p̃bationis.*
18 *Liber rõnũ probat in fauorẽ ſcribẽtis ĩ his quæ ſunt veriſimilia.*
19 *Sufficiunt probationes leuiores circa ea quæ ſunt veriſimilia coram arbitratore.*
20 *Quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.*
21 *Præſumptio ſpecialis tollit generalem.*
22 *Poſſeſſio iunior licèt titulata, & præſumpta vitioſa, an procedat quando titulus eſſet palam.*
23 *Bona fides licèt præſumatur, debet tamen allegari.*

C O N S I L I V M   C C L V I I I.

¶In cauſa monialium Riuifrigidi.

Diuino ſubſidio ex corde poſtulato. Efficaciora viſa ſunt dubia magnifici Senatus Marchionalis Saluciarũ quàm, vt rñderi poſſe videatur. Plaoẽ curioſius ſpectãti placuit opinio arridẽs reuerendis monialibus Riuifrigidi, & in primis inchoando ab autoritate doc. probantiũ licere iudici prophano, aut laico cognoſcere de poſſeſſorio cãæ ſpiritualis, qñ tractatur merum poſſeſſoriũ. hanc opinionẽ approbant doc. allegati per ipſum magnificũ Senatũ Marchionalẽ. ſ. Vincent. c. ſi. de iudi. Guido Papæ. q. 1. q. 85 q. 207. & q. 557. in ſi. eandem opi. videntẽ amplecti Archi. & Io. And. in c. frequens, de reſti. ſpol. lib. 6. & vltra doc. allegatos p magnificũ Senatũ Marchionalẽ, eandem opi. ſequitẽ Pan. in c. literas; col. 2. & duabus ſequentibus, de iura. calum. Dec. in l. ſi. col. 1. verſ. eſt ẽt notandum C. de edic. diui Adria tollen. & in cõſ. 250. In primis verbis. & idẽ p̃ſupponit. col. 2. circa med. verſi. & iſta cõcluſio: eandẽ opi. tenet Rip. in l. naturaliter. §. nihil cõe. col. 3. verſ. 5. inferẽ. ff. de acq. poſ. & lib. 2. reſpon. de reſcrip. & prælatũ ac principum gratijs c. ſin. Ioan. Sylua. in trac. beneſi. 47. nu. 12. in 1. parte. Auferius in deciſ. Toloſanis. q. 470 Boerius in deciſ. Burdegaleſibus. q. 69. col. 8. circa med. vbi allegat Bald. in l. ſi de proprietate. col. 3. C. ſi a non compe. iudi. & in c. 1. apud quẽ vel quos cõtro. ab iſta opi. non vẽ abeſſe Cardi. Zabarel. in clem. 2 q. 10. de iudi. dum contendit cauſam poſſeſſoriã rei ſpiritualis nõ eſſe ſpiritualẽ, a quo fundamẽto pendet vniuerſa qõ. Cõprobatur iſta opinio rõnib. & fundamentis firmioribus Primo: quoties incidit qõ ſpiritualis in modũ facti, iudex laicus vẽ competens, licèt ex facto inferri poſſit deciſio iuris ſpiritualis, de quo non contenditur. Bal. in auct. ei qui iurat. col. 9. verſ. quæro qualiter. C. de bon. auct. iud. poſſi. not in l. 2. vbi Bart. col. 2. verſic. iuxta prædicta quæro. ff. de iuriſdi. omn. iudic. in l. Titia. ff. ſolut. matri. & in l. 3. C. de iudic. Simile videmus in ſeruis qui ſunt incapaces iuris. l. in perſonam. & l. quod attinet ff. de regulis iuris. ex autem quæ pertinent ad factum, in ſeruos competunt. §. ſed cum factum, Inſtit. de ſtipul. ſeruo. l. conditionis pupillus, ad fin. de condit. & demonſt. Iaſ. in l. cum proponas. colum. 9. verſi. ſed aduerte quia C. de hæred. inſtit. certè cognoſcere vtra partium poſſideat, vel defendenda ſit aut reſtituenda, ad poſſeſſoriũ, & ad merũ factũ

1 pertinet. ¶ Secundò † licèt cauſa decimarum ſit ſpiritualis, tamen poſſeſſorium non videtur eſſe ſpirituale: aliud enim ẽ res, aliud poſſeſſio rei. l. ſi duo. in fin. ff. vti poſſi. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poſſ. ff. Card. in d. cle. 2. quæſtio. 10. de iudi. Panor. in d. c. literas. igitur ſi poſſeſſio conſtat in facto, nec

dicitur

dicitur ius ſpiritualia, laicus videtur cõpetẽs: etenim videt exe-
cutionem quandã implere potiuſq; aliquid ſtatuere in perſonas
2 eccleſiaſticas. † Tertiò cauſa poſſeſſoria videtur eſſe ſummaria
& modici præiudicij. Bar. in l. admonẽdi, col. 13. verſi. aduertere
hic q licèt: & ibi Iaſ. col. 98. ff. de iureiu. Soc. in conſil. 6. verſi.
poſtremo præmiſſa confirmantur. & in conſi. 266. col. 9. verſi.
ſecundo accipitur damnum. lib. 2. Dec. in l. 2. col. 1. C. de carbo.
edic. in l. fi. colum. 4. in 5. not. & col. 8. circa med. C. de edic. di-
ui Adria. tollen. in c. 1. col. 3. ſeptimus caſus, de appel. in conſil.
28. colum. 2. poſt med. in conſil. 56. colum. j. ante fi. in conſ. 131.
col. 3. ad fin. in conſi. 252. col. 2. poſt med. verſ. reſtat duntaxat.
& in conſi. 663. Addo Rotam deciſ. 1. Archidiaconia in ti. de
offi. Archid. poſt deciſ. antiquas. Et licèt cõtrariũ velit Alexan.
in conſi. 139. col. fin. lib. 6. & in conſil. 137. Dec. ſibi contrarius
in c. edoceri, colum. pen. ad fin. de reſcrip. & in c. cauſam quæ,
col. 2. ad fi. de iudi. vbi tamen do. Alex. mentionẽ non facit, ſed
3 allegat Fran de Curte in rep. d. l. admonẽdi. char. 29. vbi † cau-
ſa poſſeſſorij videtur magni præiudicij, quia poſſeſſio quãdoq;
trahit ad ſe proprietatem. c. ſi a ſede. de præben. lib. 6. & q a ma-
ximum eſt commodum poſſeſſionis. §. retinendæ, inſti. de inter
dic. Idem quòd cauſa poſſeſſoris dicatur magni præiudicij tenet
Bellamera in conſil. 29. col. fin. per text. in d. §. commodũ, inſti.
de interdic. Idem tenet deciſio Neapoli. deciſ. 364. colum. 2. vbi
quòd nõ ſufficit probatio ſemiplena per vnum teſtem, maximè
quando agitur poſſeſſorio recuperandæ. Idem uoluit Ripa. in
l. ſi conſtante, col. 5. in fi. ff. ſolut. mat. Iaſ. etiã in conſi. 81. colũ.
fi. lib. 3. quod cauſa poſſeſſorij poteſt dici magna ſm qualitatẽ
perſonarũ, vt ſi agatur contra vniuerſitatem ad onera. ¶ Sed li-
cèt dicatur magni præiudicij, tamen negari non poteſt quin ſit
leuioris præiudicij q̃ cauſa petitorij, & magni præiudicij reſpe
ctu proprietatis, cũ ſuccumbẽs in poſſeſſorio poſſit recuperare
poſſeſſionem ſi obtineat in petitorio. c. cum dilectus, & c. cum
eccleſia Sutrina, in fi. de cau. poſ. & prop. ſecus eſt in petitorio.
¶ Vel melius dici poteſt q cauſa poſſeſſorij nõ eſt magni præiu-
dicij qñ agitur de reſtituendo poſſeſſorem ad priſtinum ſtatũ,
ſecus ſi agitur de auferendo poſſeſſionem alicui indebitè. Bar.
in l. 2. ff. de appel. recip. refert & ſequitur Abb. in conſi. 55. co. j.
lib. 1. ſed hic non agitur de auferendo poſſeſſionẽ indebito par-
ti aduerſæ, immo de defendendo monaſteriũ Riuiſugidi in ſuo
legitimo titulato poſſeſſorio. ¶ Rurſus, licèt cauſa poſſeſſoria
ſit magni præiudicij, ſummaria tñ dici poteſt, vt not. Ale. in d.
4 conſi. 189. col. fi. lib. 6. † Sed vbi tractatur de ſummaria cogni-
tione, laicus videtur capax etiã cauſæ ſpiritualia ſm Alex. in
d. l. Titia. in 5. fallentia. ff. ſolut. mat. & licèt iſtam opi. putet du-
bitabilem Dec in c decernimus. col. 18. verſic. tertio fallit, de
iud. tñ videtur oĩno obtinere qñ tractatur quæſtio facti, ex nota
tis ſupra ¶ Quarto, maxime videtur procedere iſta opinio in
caſu noſtro: quia nihil fuit oppoſitum cõtra magnificum Sena-
tum q eſſet incompetens iudex, quæ oppoſitio videtur neceſſa
ria ſecundum Ancha. in conſi. 98. Iſtam quæſtionem dubiam
facit. col. 1. ¶ Conformatur iſta ratio, nam laicus eſt capax circa
ſpiritualia, qñ pars confitetur. Bald. & doc. in d. l. 3. C. de iudi.
Dec. in d. c. decernimus, col. 18. in 2. fallen. vbi alio arefere: er-
go ſi poteſt laicus procedere in cauſis ſpirituali contra confiten
tem, licèt opponat, a fortiori idem permittetur ceſſante oppoſi
tione: immo non opponens ius quod ſibi quis prætendit com-
petere. ſatis dicitur confiteri & approbare ex his quæ latè Alex.
ſcribit in conſil. 185. ad fin. lib. 6. facit quod ſcribit Aret. in con
ſil. 58. col. 4. verſic. 2. modo reſpondetur. vbi quòd quando in-
habilitas reſpiciens perſonam iudicis eſt de iure poſitio vel de
iure gentium, valet ſententia iudicis ſi nõ opponatur, puta ſi re
ligioſus ferat ſententiam ſanguinis: ſed iſta inhabilitas iudicis
laici videtur introducta de iu. poſitiuo, ergo. ¶ Et ſi dicatur nõ
licèt clerico prorogare iuriſdictionem iudicis laici neq; expreſ-
ſè neq; tacitè per no. in c. ſi diligenti, de foro compet. reſpon-
deo q non ſequitur, Clericus tali priuilegio renunciare nõ po-
teſt tacite neq; expreſſe, ergo ſententia contra eum lata non te
net. & ita no. gio. in d. c. ſi diligenti, in verſi. pro eis. Secundò re
ſpondeo q in iudicio poſſeſſorio iudex videtur agere executo-
rem potiuſquam iuriſdictione vti: quid enim prohibet laicũ in-
ducere moniales in poſſeſſionẽ & defendere vt ne patiant violẽ
tiam aduerſus alios clericos? ¶ Non obſtant modo fundamẽta
Barb. in c. fi. de iudi. nã ad primũ quòd cauſa ſpiritualis cõtinet
proprietatẽ & poſſeſſionẽ, ergo vtrũq; continet eodẽ modo &
ꝓprie, ſm Bar. in l. cui corum. §. affinitates. ff. de poſtulan. Re-

ſpõdeo q iſtud nõ ſemper obtinet: & in cõtrariũ facit tex. in l.
actionis verb. ff. de actio. & obl. dum dicit Cõtinetur. & gl. ſub-
audit Largiſsimè. Ad idem eſt tex. in l. libertorum. ff. de ver. ſig.
vbi appellatione filiorũ nepotes continentur, ſed improprie ſm
Barb. colum. 8. in contrarium etiã iura non parum multa citat
Iaſ. in l. emancipata, col. 4. C. qui admi. verſi. caue tamẽ. no. idẽ
Iaſ. in l. ſerui electione. §. Labeo, col. 5. circa med. ff. de leg. j. & l.
l. 1. §. bonorum, col. j. circa med. ff. ad Treb. ¶ Secundò tollit fun
damentũ Bar. nam proprietas & poſſeſſio ſunt penitus diuerſa
& ſeparata, ergo videt impoſsibile q ambo contineant eodem
5 modo & ꝓprie, ſed vnũ quodq; cõtinet ſm naturã ſuã. † etenim
verba vtcũq; generalia reſtringuntur ex natura actus. l. ſi vno.
ff. loca. Bal. in l. a ꝓcuratore. C. mãda. & in rub. C. de contrahẽ.
empt. in 9. q. allegat dictũ Inn. in c. ex literis, de iure patr. tradit
Alex. in conſil. 60. ad fi. lib. 7. Soc. in conſil. 47. colum. 4. lib. 1. &
quoties vnum & idem uerbum ponitur circa duo diuerſa & ſe
parata, nõ eſt inconueniens quod intelligatur proprie reſpectu
vnius, & improprie reſpectu alterius. c. damnamus. §. cum ergo,
de ſumma Trini. Soc. in conſil. 49. col. 6. verſi. nec eſt inconue-
niẽs aliquãdo, lib. 1. igitur verbũ Cõtinet, interpretãdũ eſt hoc
modo. i. q cõtinet ꝓprietatẽ ſm naturam poſſeſsionis & ſic poſ
ſeſsionẽ prout eſt quid facti abſtracti a ꝓprietate & ſpiritualita
te. ¶ Tertiò iſta ratio Barb. habet in ſe abſurditatẽ: nã animal, tã
quã genus cõtinet in ſe hoĩem & aſinũ, certe fieret pluſquã abſur
dum ſi ꝓprie cõtineret & ad eũdẽ modũ, ita q homo & aſinus
ad paria iudicent. ¶ Quartò arguitur cõtra Barb. ius in corpo-
rale cõtinet ꝓprietatẽ & poſſeſsionẽ ſeu quaſi, & tñ ipſum poſ
ſidere ſeu quaſi nõ videt incorporale, quia videri põt, puta in iu
re pſentãdi, vel eligendi in quo cõſideratur quaſi poſſeſsio, quæ
acquiritur vnico actu gl. in c. cũ eccleſia Sutrina, in verſ. triũ. &
gl. pe. vbi etiam doc. de cau. poſ. & prop. not. Bar. in l. 1. §. ſi quis
6 hoc interdicto. ff. de iti. act. priua. † nã iſti actus quaſi poſſeſsio-
nis eligendi vel pſentandi, videri poſſunt: ipſum aũt ius ꝓprieta
tis videri nõ poteſt. ¶ Nõ obſt. ſm fundamẽtum Barb. q ſi cauſa
ſpiritualis cõtineret ꝓprietatẽ & poſſeſsionẽ diuerſo modo, eſ-
ſet dare duo diuerſa & repugnãtia in eodẽ ſubiecto: quia iſta cõ
trarietas nõ eſt circa idẽ ſubiectũ, ſed diuerſa, nẽpe eſſet diuerſi
tas in eodẽ ſubiecto, ſi diceremus decimas eſſe ius ſpirituale &
non eſſe ius ſpirituale, vel ſi diceremur petitorium decimarum
eſſe ius ſpirituale & non eſſe ius ſpirituale: vel ſi diceremus poſ
ſeſſorium decimarum eſſe ius ſpirituale & non eſſe ius ſpiritua-
le. ſed iſta ratio cõtrarietatis ĩ caſu noſtro cõſideratur reſpectu
diuerſorum iurium. i. petitorij, & poſſeſſorij: conſtat aũt ſuſtine
ri contrarietatem circa diuerſa. l. ancillam. C. pro ſuo. ¶ Secun-
dò iſta ratio Barb. eſt contra tex. in d. §. nihil cõmune. nam peti
torium & poſſeſſorium veniunt ab eadẽ re ſeu ex eadẽ cauſa, tñ
dicit tex. illa eſſe cõtraria & diuerſa: ita ipſa rea nõ habet in ſe
cõtrarietatẽ, ſed parit effectus diuerſæ naturæ, quod ꝑmittit, mo
do nõ ſint incõpatibiles. 57. diſt. c. ſi quis in ægritudine. c. maio
res. §. ſed adhuc, vbi gl. in verſi. incompaſsibilia, extra de baptiſ.
petitoriũ autẽ & poſſeſſoriũ licèt ſint ſeparata, inuicẽ tñ com-
patiunt & magnã habent cõformitatẽ: immo petitoriũ in actio
ne reali eſſe nõ põt ſine poſſeſſorio. i. niſi agenti fuerit aliquãdo
tradita res & eius poſſeſſio. l. traditionibus. C. de pac. & poſſunt
ſimul cumulari petitorium & poſſeſſorium adipiſcendæ & recu
perandæ iuxta no. in d. §. nihil cõmune. Ex quibus accipitur no
tabilis declaratio ad reg. l. vbi repugnãtia. ff de reg. iur. vt intel
ligatur de cõtrariis quæ inuicem ſibi derogant nec vnũ alterũ
admittit. Ea enim quæ ſunt cõtraria, inuicem ſe cõfundũtur &
extingunt, veluti videmus in aqua & igni: ſed enim einſmodi cõ
trarietas conſiderari non poteſt in petitorio & poſſeſſorio, ſed
diuerſitas tñ effectus. Simile videmus in parentibus procrean
tibus filios, mares & fœminas, & ſic etiã circa aliquã diuerſitatẽ
& productionẽ actionũ: nam ex teſtamento cõpetunt tres actio
nes, rei vẽdicatio, hypothecaria & pſonalis. §. noſtra, inſt. de le.
l. cũ filius. § varijs. ff. de leg. 2. quod fieri nõ poſſet conſiderata
rõne Barb. ¶ Nõ obſt. tertium fundamentũ Barb. q poſſeſſoriũ
cauſæ ſpiritualis ſit conſequens & acceſſorium petitorij ipſius
cauſæ ſpiritualis, exemplificando in dote, quia retorquetur iſta
ratio aduerſus Barb. ſiquidem attenta iſta ratione cõſequens eſ-
ſet dicere, iudicem prophanum non eſſe cõpetentẽ de cognitio
ne dotis, cõtra not. in c. prudentia, de donat. inter virum & vxo
rem. Aeth. in conſi. 21. Pro ſolutione dubiorũ & q̃õnis col. 3.
in 6. dub. Iaſ. in suc. q locũ, col. 6 circa med. C. de colla. Itẽ ſi
uera eſſet ratio Barb. falſa eſſet cõmunis doctrina [illegible]

licere iudici laico cognoſcere incidēter de cauſa ſpirituali, quā-
do agitur quæſtio facti, vt ſupra oſtendimus, ſi quidem factū &
ius, inuicem ſunt conneaa, & alterum venit ab altero: quia ex
facto ius oritur. l. ſi ea plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. & tamē
7 † quæſtio facti non dicitur ſpiritualis, licèt ipſum ius poſſit eſſe
ſpirituale. ¶ Non obſt. quartum fundamentum Barb. ꝙ diuidi
non oporteat cauſę continentiam, & ꝙ iudex cauſæ præparan-
tis fiat iudex cauſæ pręparatæ: nam illa regula procedit quoties
vnus & idem iudex eſt competens ad vtramq; cauſam. Felin. in
c. fi. col. 3. ad fi. verſ. tertia concluſio, extra de iudi. Iaſ. in l. nul-
li, in 4. limita. C. eo. tit. ſed iudex laicus in cauſa ſpirituali nō eſt.
eſt competens in vtroq; iudicio petitorij & poſſeſſorij, ideo nō
inconuenit ꝙ cognoſcat de poſſeſſorio in quo ſolum cōpetens
eſt, & iudex ſpiritualis de petitorio. ¶ Præterea iſta exceptio ꝙ
continentia cauſæ diuidi nō debet, fruſtra conſideratur in caſu
iſto, vbi nihil fuit oppoſitum: deſideratur autem oppoſitio ante
litem conteſtatam. Iaſ. in d. l. nulli. col. 2. verſ. ſed pulchrum du-
bium. ob id non videtur curanda opinio eorum qui Barba. ſim-
pliciter ſequūtur, quē ſecutus eſt ſimpliciter per eius fundamē
ta Curt. Iunior in 7. parte. trac. feud. q. 6. col. 2. poſt med. verſ.
quæ cōis opin. ¶ Poſſet tñ procedere opin. Barb. qñ clericus ab
8 initio ſe opponeret cōtra iudicem ſecularem: quia † iudex ſecu-
laris nō videtur competens, vt clericum inuitum citare poſſit,
licèt poſſeſſorio agatur. c. qualiter & d. c. fi. de iud. Soc. in conſ.
13. col. 3. ad fi. verſ. 4. reſpondetur. lib. 4. tñ iſto caſu adhuc idem
cōcluderem: quia Marchionatus Saluciarum ſubijcitur Regno
Sereniſſimi Francorum Regis, qui tam ex conſuetudine quàm
ex priuilegijs, vt audio, poteſtatem obtinet cognoſcendi ꝑ eius
parlamenta de poſſeſſorio cauſarum ſpiritualium, quæ conſue-
tudo generalis in toto Regno, videtur ſeruanda etiam in iſto
Marchionatu. arg. glo. in l. ea ex de poſtula. Deci. in conſil. 389.
colum. 3. ¶ Rurſus vbi agitur de interpretatione actus, ſtatur
conſuetudini vicinorū Deci. Neapoli. deciſ. 248. col. 4. itaque
cum ſint opin. an iudex laicus cognoſcat de poſſeſſorio benefi-
cij eccleſiaſtici, vt apparet ex præmiſſis, circa interpretationem
dubij huius iuris videtur ſtandum conſuetudini vicinorum. Sed
Taurini qui eſt locus vicinus, & valde proximus Marchionatui
Saluciarum, vterq; Senatus cognoſcit & pronūciat de beneficio
eccleſiaſtico reſpectu poſſeſſorij. Itē in patria Delphinatus quę
etiam confinis & contermina eſt ipſi Marchionatui, idē obſer-
uatur. quę cōſuetudo eſt optima legum interpres, qñ in legibus
ambiguitas aliqua conſiderari poteſt. l. ſi de interpretatione. ff.
de legibus. Quibus conſequens videtur diſſolutā abunde fuiſ-
ſe primam dubitationem. ¶ Videamus nunc de ſecunda dubita-
tione, ne quidem tenui: ꝙ Canonicorū cauſa circa poſſeſſorium
videatur præferenda, qui probaſſe dicuntur de antiquiori poſ-
ſeſſione, ſaltem coniungendo poſſeſſorium auctorum a quibus
habuerunt cauſam, quod permittitur. Ale. in conſ. 592. col. 2. &
in conſi. 200. col. 2. circa med. lib. 2. Sed in poſſeſſorio retinen-
dæ conſideratur poſſeſſio antiquior ad ſententiam obtinendam
c. licèt cauſam de proba. cum ſim. collectis per Magnificū dñm
Albertū Catiū Vicariū gñalem Illuſtriſſimi Marchionis Salu-
ciarum in redditione dubiorum. Sed enim puto cauſam monia-
lium eſſe oībus modis anteferendam, nō impediente antiquiore
poſſeſſorio Canonicorū Reuelli ſequentibus fundamētis. ¶ Pri
9 mò, † quoties agitur poſſeſſorio, cauſæ ſpiritualis ſiue adipiſcē
dæ ſiue retinendæ ſiue recuperandæ, ſemper probandus eſt titu
lus ſaltem coloratus. Guido Papæ q. 85. Dec. in l. fin. col. 5. in
nouo no. C. de edicto. diui Adria. tollen. & in conſil. 520. & ra-
tio eſt: quia iſti prælati ſiue beneficiati non dñr dñi bonorū ſpi-
ritualium ſed habentur loco adminiſtratorū & procuratorum,
qui prius oībus obligant oñdere mandatum. l. ſi quis inficiatus.
ff. depo. & ſine titulo pſumit intruſio. c. 1. de reg. lib. 6. c. vnico,
de eo qui mitt. in poſ. eo. lib. pulchrē Pan. de Caſt. in conſi. 253.
Ad cōfirmationē, col. 5. poſt med. in tertio dubio, & in conſil.
401. Viſo proceſſu vnà cum ſententia. col. fi. lib. 1. Rom. in cōſi.
499. col. 1. verſicu. & ſi dicatur. vbi ꝙ opponi pōt contra ſpo-
liatum poſſeſsione beneficij, ꝙ illa erat vitioſa accepta ſub præ
textu prouiſionis Papæ nullius & inualidæ, quia facta infra tem
pus datum capitulo ad eligendum, & ſic cōtra decretū concilij
Baſilienſis: quo caſu poſſeſsio apparet oīno & notorie diſcolo-
rata. ¶ Similiter opponi pōt cōtra ſpoliatū beneficio exceptio
extrauag. execrabilis, cōtra tenentē duo benefica incōpatibilia.
Rota. deci. 371. not. ꝙ vbi alias, in antiquis. ſequitur Roma. in
d. cōſil. 499. col. 1. verſi. 3. ad idem. Aduerte tñ, quia Rom. in d.
conſi. 499. vult ꝙ obſtet exceptio ꝙ quis tenuit duo beneficia
incompatibilia: ſed contrarium in hoc tenet additio ad Rotam
deci. 26. ſi contra, in nouis. ideo vr̄ dicendū quod non obſtet te
nura duorum incompatibiliū in præteritū, ſed tñ de p̄ſenti, qñ
ad p̄ſens teneret quis plura incōpatibilia. ¶ Similiter cōtra ſpo-
liatū beneficio opponi pōt exceptio ſuppreſſi valoris: quia per
eā redditur titulus incoloratus. Dec. in c. ad aures, de reſcrip. Ri
pa. lib. 2. reſpon. c. vlt. ¶ Similiter agenti poſſeſſorio ad benefi-
cium eccleſiaſticū obſtat exceptio ꝙ eius prouiſio fuit vitioſa,
quia de beneficio ſpecialiter reſeruato ꝑ Papā, ſecus in reſerua-
tione generali niſi eſſet notoria, & facta cum decreto. Rota de-
ci. 16. Si cōtra, col. 3. in nouis. ¶ Et maximè p̄miſſa procedunt in
caſu iſto, in quo petunt decimæ ab eccleſia nō parochiali: quia
nō docent canonici ꝙ prædia in quibus decimas deſiderāt, ſint
de eorū parochia, quo caſu nō pōt quis vti tali poſſeſſorio ſine
ꝓbatione tituli, cū habent iuris p̄ſumptionē cōtra ſe. c. 2. de re
ſti. ſpol. lib. 6. Fede. de Senis in conſ. 134. col. 2. circa med. Pan.
in c. nuper, de decimis Anch. in conſ. 300. Tres domini magni-
fici. col. fi. verſ. præterea, vt ſuperius. & iſto caſu qñ præſumptio
iuris eſt cōtra poſſidentē, dr̄ poſſidens in malafide, niſi doceat
de titulo. Ale. in conſ. 75. Viſis. col. pen. verſic. præterea vr̄ indu
bitanter. lib. 4. Sed iſti canonici Reuelli nullum oſtendunt titu-
lum, ſed allegant quandā vnionem eccleſiæ ſancti Ioan. Bapti-
ſtæ ſuper finibus Reuelli, vbi agebat quidam epiſcopus nulla te
nenſis: cui eccleſiæ contēdunt canonici debitas fuiſſe decimas.
ſed enim probatio vnionis impleta nō fuit. Et cōſidero pro fun
damento, ꝙ vnio eccleſiarū eſt odioſa cōpetens iure quodā ſin-
gulari abhorrens a iure cōmuni, quo ſingula beneficia ſingulis
perſonis conferri oportet. c. cum ſingula, de præben. li. 6. c. cum
non ignores. eo. tit. in antiq. per quæ iura ita not. Anch. in cōſ.
114. pro impetrante, col. 2. verſ. item vniones. & dicit Cald. in
10 conſi. 13. in titu. de rebus eccleſ. nō alie. ꝙ † vnio beneficiorum
eſt ſtricti iuris & odioſa: quia quælibet eccleſia debet habere ſuū
rectorē. c. ſanctorū. Ioan. di. & c. præcipimus. 16. q. 1. Alibi ſcri-
bit Fede. de Senis in conſi. 29. in fin. ꝙ vnio parit difficultates
inextricabiles nō ſolū Theologis, ſed etiam iuriſtis. & ꝙ diſſol-
ui debet, vbi eſt ſcandaloſa. Alibi ſcribit Bellamera in conſ. 3.
col. 14. ꝙ talis vnio eſt ſpecies cuiuſdam ſeruitutis, & graue af-
fert præiudiciū eccleſię vnitę: quia priuat eam rectore ꝓprio.
tradit etiā Deci. in conſi. 233. col. 5. ¶ Rurſus conſidero ꝙ vnio-
nes eccleſiarum dicuntur alienationes, per quas transfertur ius
proprietatis vnius eccleſiæ in alterā, & ob id requiritur cōſen-
ſus ſuperioris ad validitatem vnionum. c. ſicut vnire, de exceſ.
præla. c. paſtoralis, de priui. Card. in clem. 2. q. 2. de ſupplen. ne-
gli. prela. Ale. in conſ. 519. col. 1. lib. 6. Immo nec quidem abba-
tis ſatis eſſet conſenſus. Card. in cle. ſi. de reb. eccle. non alienan.
Amplius etiam epiſcopi conſenſus non ſufficeret ſine cap. Abb.
in conſ. 156. col. fi. lib. 2. per tex. in clem. ſi vna. de rebus eccleſ.
non alien. Idem tradit bal. in conſ. 1. Quædā eccleſia. lib. 1 ꝗ-
quid aliter ſub dubio tamen Forte, dixerit Oldra. in conſ. 257.
Factum tale eſt, dominus Nicolaus. col. 4. canonici autem Re-
uelli non probauerunt cōſenſum alicuius ſuperioris neq; eiuſ-
dem vel ſcientiam, patientiam, proinde aſſerta vnio eſt omnino
11 inualida vbi de ea appareret. Similiter † quia vnio eccleſiarum
dicitur alienatio & ad probationem vnionis requirit, ſcriptura.
12. q. 2. c. ſine exceptione. c. 1. de rebus eccle. non alie. lib. 6. glo.
in c. 1. §. poſtquā, in verbo in ſcriptis in 9. caſu de cenſib. lib. 6.
Ale. in d. conſ. 519. col. 9. lib. 6. ergo probatio vnionis per teſtes
nihil proficit. ¶ Et ex hoc tollitur vnum fundamentū quod fie-
ri poſſet, videlicet ꝙ p̄ſumatur cōſenſus ſuperioris ex lapſu lon
gi tpis. Archid. in c. nemo: el 1. de conſecra. diſtin. 5. Roma. in
l. ſciēdū. col. 25. ff. de verb. obl. Iaſ. in l. qui in aliena. in prin. col.
pen. ff. de acq. hæred. Dec. in conſ. 135. col. 1. in conſ. 152. col.
pe. in conſ. 174 col. fi. & in conſ. 185. col. pen. nam iſtud poſſet
procedere ſi cōſtaret de ipſa vnione ſeu probaret legitimè per
ſcripturam: qua aūt nō probata, fruſtra quæritur an præſumat
interueniſſe cōſenſus ſuperioris in actu, qui nō eſt: nā paria ſunt
nō eſſe, vel eſſe, & nō apparere. l. in l. ff. de cōtrahen. emp. l. duo
ſunt Titij. ff. de teſta. tutel. l. cū res. §. itaq; ff. de lega. 1. l. ſi fuerit.
ff. de reb. dub. non entis aūt nullæ ſunt qualitates. l. 2. ff. de vſuf.
l. adeo. §. ſi toto. ff. de acqui. rer. domi. cum ſimi. ¶ Non proba-
tur etiam allegatio vnionis ex aliqua præſcriptione quia requi-
ritur præſcriptio tanti tpis cuius initij memoria non extet in
contrarium, quando tractatur de vnione vnius eccleſiæ curatæ
ad alteram etiam curatam. Io. And. in regula, qui cōtra, in mer-
curia-

nerialibus.Card.in cle.1.§.ad hæc,de ſtatu mona. Abb. in con-
ſil.38.col.2. & in d.conſi. 206. circa fi.lib.2.late Alex.in cōſi.70.
col.1. verſi. Fortius dixit Io.And.lib.3. vbi ſubijcit, poſſeſsionē
breuioris temporis non facere præſumptionem,quæ onus pro-
bandi transferat in aduerſariū,propterea, ius commune reſi-
ſtit eiuſmodi poſſeſſorio.faciūt not.per Bar.& doc.in l.ſi prius.
ff.de ope.no.nun. vbi Iaſ.col. 7. verſi. ſed certè aſſumptum Bar.
& col. 22.poſt med. Curt.Iunior in conſil.90. col.2. circa med.
Planè non fuit probata poſſeſsio tanti temporis , ergo in nulla
ratione probatur ius vnionis allegatæ: per conſequentiam non
probatur aliquis titulus coloratus,ſed penitus incoloratus.Co-
loratus.n.titulus dici non pōt, qui nullus ſit,Hoſtien.in c.olim,
de exceptio. ideo poſſeſsio tradita per ordinarium eo caſu, quo
deficit poteſtas conferendi, non tribuit coloratam poſſeſsionē,
puta qñ manus ordinarij ſunt ligatæ per reſeruationem aut in-
hibitionem ſuperioris.Lapus alleg. 15.& allega. 103. Geminia.
in conſ.61.col.3.ante med. Nam color poſſeſsionis imprimitur
auctoritate iudicis habentis poteſtatem: & coloratus titulus di-
citur collatus ab eo,qui habet poteſtatem conferendi. Innoc.in
c.literas,& c.cū noſtris, de conceſ.præben. Gemin. in conſi. 33.
col. 2.circa med.in conſi.107 col.3. ante med. & in conſil. 147.
col. 2. circa med. Sed hic de aliqua vnione non apparet, neque
ordinarij ſuperioris,ſed tantum allegatur per ipſos dominos ca-
nonicos:conſequenter probatur intruſio ipſorum canonicorum
ad iura dictæ eccleſiæ ſancti Ioannis ex his , quæ ſcripſimus de
intruſione ſupra. & ſi perceperunt emolumenta dictæ eccleſiæ
15 ex cauſa vnionis,illa cauſa probatur falſa: † falſitas autem cau-
ſæ vitiat omnem diſpoſitionē, vt pulchrè Anch. no.in cōſ. 208.
Iudex de iure iudicaturus. col.3.verſi.item lata fuit. & in vnio-
ne quòd vicietur ex falſa cauſa, no. Cardi. in conſi. 96, videtur,
quòd vnio præmiſſa,in princ.Deci.in conſi. 233. colum. 2.circa
med. per conſequentiam nihil proficit aſſerta poſſeſſio occupa-
ta ex falſa cauſa quæ dicitur intruſio. & fieret pluſquam abſur-
dum poſſeſſionem vitioſam alicui prodeſſe.l.1.in fi. ff. vti poſſi.
nec iniuſtam poſſeſſionem prætor defendit.l.cum ſponſus. §. ſi
res.ff.de publici.Bar.in l.filiam fratribus.ff.ad Trebel. vbi fidei-
commiſſarius qui poſſeſſionem hæreditatis vitioſæ occupauit
non dicitur legitimus contradictor. Rurſus,fieret pluſquam ini
quum canonicos Reuelli conſequi beneficium ex poſſeſſione vi
tioſa.l.relegatorum §.fi.& l.ſeq.ff.de inter. & releg.l.ſiue hære-
ditaria,& ibi gl.ff.de nego.geſt.cum ſimi. ¶ Item iſti canonici
occupantes decimas ſine titulo, dicuntur eſſe in mala fide: nam
ſicut ex titulo inducitur bona fides, iuxta no.in l.Celſus, vbi Bar.
col.4.verſic.dic ergo.ff.de vſuca. Abb.in conſi.22. Quidā Ioan
nes,& in conſi.55.in fi. lib.2.Alex.in conſ.75.colum.pen,lib.4.
cum alijs adductis per Deci. in conſ. 266. col.fi. poſt med.& in
conſi.ſeq.col.3.circa med.eodem modo probatur mala fides,vbi
deficit titulus, vt contrariorum eadem ſit diſciplina.Bart.in l.fi.
colum.fi.verſ. ſed contra. C. vnde vi. quod ſine dubio procedit
in poſſeſſore contra quem iuris præſumptio laborat,prout hic,
nam tunc dicitur talis poſſeſſor in mala fide. Alex. in d. conſil.
75.Viſis & ponderatis narratis in themate. col.5.verſic. præte-
rea videtur indubitanter.lib.4.Aret.in conſi. 133. In cauſa quæ
vertitur inter homines colum.3.ante med. & dixi in conſi.134.
colum.5.¶ Ex alio etiam oſtenditur mala fides,quia ſemper oc-
cupauerunt poſſeſſionem ex titulo aſſerta vnionis , non adhi-
bitis ſolennitatibus iuris ad vnionem requiſitis.gl.in l.1.in ver-
ſic.mala fide.C.de fidu inſtr.& iure haſtæ.fiſca.lib.10.quam ſin-
gularem putat Iaſ.in §.item ſi quis,el 1.col.7.ver.& circa hoc,
inſti.de actio.no. Soc.in conſi.22.colum.5. ad fi. & in conſi. 39.
col.9.lib.1.facit regula,qui contra iura,de reg.iur.lib.6.Bart.in
l.quemadmodum,colum.2.C.de agri. & cenſi. lib.11.cum ſimi.
¶ Ex quibus oſtenditur, canonicos Reuelli nullam obtinere poſ
ſeſſionem legitimam , neq; coloratam ex eorum perſona, nec
poſſunt iuuari ex poſſeſſorio illius epiſcopi,neque ſucceſſorum
eius: quia non probauerunt habuiſſe ab eis cauſam legitimam
aut titulū aliquē: etenim in poſſeſſorio retinendæ permittitur
coniungere poſſeſsionem auctorum,a quibus coniungens cau-
ſam accipit legitimam, vt ſupra oſtendimus.cæterùm non per-
mittitur alicui allegare poſſeſſorium tertij a quo cauſam non
obtinet , quia iſtud ius tertij non eſt excluſiuum iuris agentis,
iuxta no.per Bar.in l.2.ff.de excep.rei iudi.pulchrè Soci.in con-
ſil.78.col.3. poſt med.lib.4.& in terminis non liceat allegare
poſſeſsionem tertij, a quo cauſam non habet etiam antiquiorē,
tradit Soc.in conſ.59. circa fi. verſic.3. & vlti. lib.4. Ex quibus

indicatur notabilis declaratio in iſta materia. ¶ Sed dicet ali-
quis,Tu vis canonici Reuelli debeant ſuccumbere, quia non
oſtendunt titulum vnionis per eos allegatæ in ſcriptis , & non
docent de aliquo titulo colorato: ſed illud non videtur obſta-
13 re, † quia poſſeſſor beneficij eccleſiaſtici non tenetur oſtende-
re titulum ſui beneficij,niſi ad requiſitionē ſui ordinarij, vt per
gl.in rub.de reg.iur.lib.6. Anch.in conſi. 388.In caſu permiſſo,
col.fi.verſi.non obſtat, vltimo allegatur.item qñ quis diu fuit
in poſſeſsione ſui beneficij ſciente diœceſano, non poteſt ſuper
titulo moleſtari, quia præſumitur inſtitutus: nam præſumitur,
 ſuperiores viſitauerint,& titulum viderint nec intruſum tan
to tēpore tolerаſſent,ſm doc.in c.illud,de præſump. Bal.in l.ſi-
ue poſsidetis,in 4.oppo.C.de proba.Anch.in c.1.in 8.q. de reg.
iur.lib.6.refert & ſequitur Deci.in conſi.181.Reſpondeo, p̄-
miſſa procederent, vbi alius non doceret de meliori iure ſuo,
& titulo iuſtiore, prout faciunt dñæ moniales , vt infra oſten-
dam:nam tunc præſumptio quæ videbatur eſſe pro dñis cano-
nicis, tollitur ex probationibus monialium , quia fortius eſt ius
monialium ,quod apparet ex veris probationibus iure canoni-
corum,quod ſolum iuuatur præſumptione, quia p̄ſumptio vin-
citur probationibus.l.fi.in prin.ff.quod met.cau. l.nuptura, in
fi.ff.de iure doti.l. ſi chirographū,& l.cum de indebito. §.1.ff.de
proba.cedit enim veritati præſumptio.c.quicunque. 80. diſtin.
c.is qui fidem.de ſponſal. Anch.in conſi. 255. In cauſa & quæ-
ſtione quæ vertitur inter nobilem virum, col.fi. Pau.de Caſt.in
conſi.81.In cauſa quæ vertitur inter Reueren.patrem. col. 3.ad
fi.lib.2.Soci.in conſi.164. col.4. lib. 2. Rurſus non procedit ar-
gumētum, qñ clericus ageret ad beneficium petitorio vel poſ-
ſeſſorio, quia tunc tenetur docere de titulo ſaltem colorato per
ſupradicta ¶ Secundò principaliter arguitur in fauorem mona-
ſterij Riuiſfrigidi: decimæ debentur eccleſiæ parochiali.c. cum
contingat.c. Apoſtolicæ, extra de deci. c.ex tranſmiſſa , de præ-
ſcrip. Abb. in c.ad audientiam,el 1.de eccleſ.ædifi.ideo proban-
dum a dñis canonicis prædia quorum nomine poſtulantur de-
cimę,eſſe de eorum parochia.Cardi.in cle. 2.col.7. verſ.quo an-
tem ad id.de iudic. quod probatū non fuit, quinetiā probatum
non fuit ipſa prædia eſſe de parochia illius eccleſiæ Sancti Io.
Bapt. nec etiam eccleſia S.Io. Bapt. eſſet, nec ſit parochialis
nam ad conſtituendum eccleſiā parochialem neceſſarius eſt cō-
ſenſus ſuperioris,c.nullus omnino, 16 q.7.Alex.in conſi.74 Vi-
ſo puncto,& diligēter examinato,col.1.lib.4. Neque præſumi-
tur conſenſus ex tēporis antiquitate , quia neceſſarium videtur
tempus annorum centum.Inn.in c.veniens, & in c.quid per no
uale,de verb.ſig.cum ſim.quæ no. Alex.in conſi. 18.ad fi. Iaſ.in
l.cum aliquis,col.fi.verſi.ſed circa iſta. C.de iure delib. Deci.in
conſ.48.col.2. & in c.dilecti,el 1.col. 4. de appel. Iaſ.in rep.l.ad-
monendi,col.87.ad fi.ff.de iureiur.& alibi ſæpe doc. ¶ Sed iſtud
procedit in materia probationis,vt ſufficiant probationes leuio
res propter antiquitatem temporis: nam tēpus requiritur cen-
tum annorum , puta vt fama vel verba enunciatiua plenè pro-
bent,vt admittantur teſtes de auditu in antiquis: ſed in materia
præſumendæ ſolennitatis extrinſecę propter antiquitatem tem
poris,tempus tam longum non requiritur,immo ſufficiunt de-
cem anni ſi coadiuuetur lapſus temporis ex poſſeſſorio, vt quia
res ſit poſſeſſa ab eo, qui allegat ſolennitatem extrinſecā,c.per-
uenit,de empt.& vendi.vbi no.tradit Pau.de Caſt.in conſi. 302.
In cauſa confiniū,col.2.& in conſ.375.Ne ſub æquiuoco, col.2.
circa med. verſi.dicet aliquis, lib.1.ceſſante autem tali poſſeſſo-
rio,ſi quidem agitur de modico præiudicio, adhuc tempus ſuf-
ficit 10.annorum ad præſumendam talem ſolennitatem l. ſi fi-
lius.C.de hæred. quem tex.ita intelligit Bar. in q.incip. Mulier
habens magnum patrimonium. in fi. Alex.in l.qui in aliena , in
14 prin.col.3.ff.de acquir. hæred. † aut agitur de magno præiudi-
cio, & tūc tempus requiritur triginta annorum . Alex.in d.l. qui
aliena,& in conſi.179.col.3.verſi.nec obſtat longitudo tempo-
ris,lib.7.de quo latius dixi in trac.de antiq. tempor. Sed poſito,
 ſufficeret breuius tempus , iſtud procederet ſi fuiſſet proba-
tum illam eccleſiam eſſe parochialem,& in ea exerceri actus cu
ræ conuenientes eccleſiæ parochiali: ſed non probato, eccle-
ſia ſit parochialis aut pro tali habeatur,fruſtra quæritur, an prę
ſumatur interueniſſe conſenſus ſuperioris in conſtitutione pa-
rochiæ,de qua non apparet, vt ſupra dixi circa pręſumptionem
conſenſus in vnione eccleſiarum : igitur ſi etiam ageretur pro
eccleſia Sancti Ioan. Bapt. non etiam proprio nomine canoni-
corum omiſſa cauſa vnionis , adhuc cauſa monialium videtur
præferenda

præferenda, quia non oſtenditur aliquis titulus dictæ eccleſiæ,
q am parochialem eſſe probatum non fuit. & poſito quòd eſ-
ſet parochialis, non fuit monſtratum prædia, de quibus petun-
tur decimæ, ſubiecta eſſe illi parochiæ. ¶Iſta tñ dicta ſunt, ex
abundanti, quia actum fuit nomine propriè ipſorum canonico-
rum, & ea cauſa aſſertæ vnionis, qua vnione conſiderata eccle-
ſia ſan. Ioan. Bapt. amplius non habet in conſideratione, ſed per
vnionē extinguitur nomen rei vnitæ. l. in rem. §. ſi quis rei ſuæ.
ff. de rei vend. §. illud iñ in auc. vt iudices ſine quoquo ſuffragio.
traditur per Fel. in c. in noſtra, colum. 33. de reſcript. Et natura
vnionis eſt, vt vnita reducat, ad vnam eſſentiam. l. in rem. §. itē
quæcūq; ff. de rei vend. vbi Bal. l. ſed ſi plures. §. filio. & ibi Ang.
& Imo. ff. de vulg & pup. c. ſuper eo. vbi Geminia. poſt alios de
præben. lib. 6. & qñ vnum vnitur alteri acceſſoriè, aſſumit natu-
ram principalis cui annectitur. l. etiam vbi Cyn. Bal. & Sal. C. de
iure do. l. quoties. § ſi. ff. de admin. tut. l. inter ſocerum. §. cū in-
ter. ff. de pac. dot. cum ſim. collectis per Fel. in c. tranſlato, col. 5.
de conſtitu. & per Iaſ. in §. in perſonam, col. 3. inſti. de actionib.
Ideo videmus, q licèt ſubſtitutio ante euentum conditionis pu
pil. non tranſmittat ad hæredem moriente ſubſtituto, ante euē-
tum conditionis. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pupil.
Alex. in conſi. 36. col. 5. poſt med. lib. 3. tamen ſi fuerit vnita cū
iure accreſcendi, tranſmittitur ad hæredem. text. eſt reputatus
15 ſingularis, in l. qui patri. ff. de acq. hæred. Similiter † inſtitutio
conditionalis non tranſmittitur ad hæredes moriente inſtituto
ante impletam cōditionalem. l. vnica. §. ſi autem ſub conditio-
ne. C. de cadu. tol gloſſ. communiter approbata in l. vnica. C. de
his, qui ante aper. tab. iñ ſi inſtitutio conditionalis vniatur cum
iure accreſcendi, tranſmittitur. l. qui ex duabus in prin. cum gl.
ſm intellectum Bar. ff. de acq. hæred. Nimirum ſi iſta ſunt, quia
res vnita amittit ſuam naturam, & aſſumit naturam rei, ad quā
vnitur, conſequenter ſm intentionem canonicorum, vnionem
allegantium, illa non dr̄ amplius eccleſia ſancti Io. Bapti. ſed ha-
betur pro extincta, & tantum habetur ratio eccleſiæ ipſorum ca
nonicorum: igitur non licèt dicere, fuiſſe actum nomine dictæ
eccleſiæ, nuç non eſt ſm opinionē canonicorum. l. 5. ff. de vſufr.
l. eius qui. § q ſi ſtipulatus. ff. ſi cer. pet. no. Ang. per illum text.
in l. nec vllam §. ſi abſentis. ff. de peti. hæred. ſed vt dixi, proprio
nomine expreſſè egerunt canonici, tanquam pro eorum eccle-
ſia, licèt ea cauſa vnionis non probata vnione, quç etiam ſi pro-
bata fuiſſet, non fuit probatum de iure illius eccleſiæ, quā vni-
tam non aſſerunt. ¶Tertiò principaliter, arguitur in fauorem
monialium: canonici confeſſi fuerunt in poſitionibus, q multa
prædia ſita in regione, de qua agitur, erāt inculta ſed reducta ad
nouam culturam: ergo illa antiquior poſſeſſio non poteſt extē-
di ad iſta noualia. Inn. in c. tua. extra de deci. vbi ſi quis probaue
rit percepiſſe decimas in tota parochia, excepto vno prædio,
non obtinebit in illo prædio excepto. quod maxime obtinet, qa
ſtatim atq; redacta fuerunt ad nouam culturam moniales cçpe-
rūt exequi actus poſſeſſorios perceptionis decimarum, ideo re-
ſpectu iſtorum noualium fruſtra allegatur poſſeſſio antiquior.
16 etenim, † poſſeſſio vnius actus, vel in vna re, non poteſt extēdi
ad alium actum, aut ad aliam rem, alio exiſtente in poſſeſſione.
Inn. in c. dilecto, de offi. Archidia. Abb. in c. 1. per illū tex. col. 5.
verſi. vlti. tene menti. de relig. domi. Dec. in conſil. 271. col 2. &
col. 6. cir. med. Iaſ. in l. 3. in prin. col. 6. poſt med. ff. de acq. poſſ.
ob id in poſſeſſorio decimarum reſpectu noualium, ſplendida
videtur cauſa monaſterij, ob tituli eius veri & legitimi proba-
tionem. & quia teſtes examinati in fauorem monaſterij loquun
tur magis clarè & diſtinctè de regione, q̄ teſtes partis, qui gñra-
liter loquuntur de aſſerta identitate, ideo magis credendum eſt
teſtibus monaſterij. c. præterea, & c. in noſtra, extra de teſtibus.
4. q. 3. c. ſi teſtes. Alex. in conſi. 68. circa fi. & in conſ. 150. col. 5.
lib. 5. Aret. in conſi. 83. col. pen. verſic. aduertat etiam iudex ad
vnum. Soc. in conſi. 96. col. pen. verſi. 3. quia teſtes. lib. 2. & ſem-
per præferuntur teſtes deponētes in ſpecie teſtibus generaliter
loquentibus. Innoc. in c. auditis, de præſcrip. Alex. in conſil. 88.
col. 6. circa fi. lib. 5. Deci. in conſi. 302. col. 5. poſt prin. cum ſimi-
libus. Nam qñ teſtes melius narrant factum, ſeu magis ſpecifi-
cè, dicuntur deponere veriſimiliora. Bald. in l. teſtium, col. pen.
C. de teſti. Curt. in trac. de teſtibus, concluſ. 19 Gozad. in cōſ. 13.
col. 11. in fi. Ideo tales teſtes præferri debent, tanquàm deponē
tes veriſimiliora, & licèt pauciores ſint numero. l. ob carmen.
§. fi. ff. de teſtibus. c. in noſtra. eo. tit. ibi, quia non ad multitudi-
nem &c. ¶Quartò principaliter, non videtur verum, q Cano-
nici Reuelli probauerint antiquius poſſeſſorium, nam primus
teſtis examinatus in fauorem canonicorum præſupponit, q mo-
niales antea poſſiderent loquendo de impedimento illius Epi-
ſcopi, circa poſſeſſorium monialium: ergo præſupponit, q mo-
niales poſſiderent, aliàs impediri non potuiſſet, quia quod non
eſt, impediri non poteſt: & qualitas turbationis p̄ſupponit ſub-
ſtantiam poſſeſſionis. Bal. in cōſi. 131. Viſis dictis, lib. 2. ¶Simi-
liter ſeptimus teſtis partis loquens de poſſeſſorio ſexaginta an-
norum, videtur fateri poſſeſſorium monialium de eodem tem-
pore, dicēdo, quod erat rumor circa decimas inter ipſas partes.
¶Rurſus, vigeſimus teſtis idem præſupponit, allegando ludum
ſeu rixam ad Robacaſtellum, circa ipſas decimas, quas percipie-
bat pars, quæ potētior eſſet. Amplius ſuper generalibus interro
gatus fatetur ſe fuiſſe ſubornatum a patre, quæ ſubornatio cir-
ca ipſum teſtem videtur extendi ad alios teſtes, quia malus in
vno præſumitur malus in alijs eiuſdem generis: regula, ſemel
malus. de regulis iuris. lib. 6. Iaſo. in l. 1. ff. qui ſatiſda. cogantur.
¶Rurſus, inſtrumenta acquiſitionum in numero tam multo vi-
dentur probare antiquiſſimum poſſeſſorium auctorum ipſarū
monialium, qñ ſunt ita antiqua. Pau. de Caſt. in conſi. 81. In cau-
ſa quæ vertitur inter Reuerendū patrem, col. 3. ad fin. verſi. pa-
tet etiam ex inſtrumento, lib. 2. Deci. in conſi. 36. col. 4. verſi. 1.
Igitur non obſtat. Curt. Iunior in conſi. 110. col. fin. verſi. ſuper
hoc laborat Panor. Et ſi dicatur, illa inſtrumenta fuerunt facta
inter aliàs perſonas, Canonicis, ſiue eorum auctoribus abſenti-
bus: Reſpondeo, quod res inter alios acta facit aliqualem fidem
in recentibus, in antiquis vero videtur plenè probare. Corn. in
conſi. 147. col. 11. ad fin. verſi. & licèt poſſet dici, lib. 5. q ipſum
tamen non videtur ita ſimpliciter verum, ſed latè dixi in trac.
de antiq. temp. ſed ſaltem induci videtur probatio ſemiplena ex
re inter alios acta in tam antiquis. Aret. in conſi. 15. col. 2. Curt.
Senior in conſi. 53. col. 2. in fin. Iaſ. In l. ſi duo patroni. in prin.
17 col. 2. ff. de iureiur. ¶Et cum appareant hic producta † plura
inſtrumēta antiqua, illa probant famam, ſeu vim habent proba-
tionibus famæ. Alex. in conſi. 90. col. 2. lib 6. Soci. in conſi. 86.
col. 1. poſt med. lib. 1. & in conſi. 89. col. 2. poſt med. verſi. præ-
terea iſta concluſio. eodem lib. quod tamen qualiter intelligatur
vide Soci. in conſi. 194. col. 5. in fin. lib. 2. & dixi in d. tract. de
antiq. tempo. vbi an requirantur plura inſtrumenta quàm duo.
Sed ad probationem poſſeſſorij ſufficit ſola fama etiam in non
antiquis, quia dicitur tractari de modico præiudicio: dictum eſt
vulgatum Inno. in c. veniens, de verbo. ſigni. cum ſimi. not. per
Deci. in c. 1. col 3. ad fi. verſi. ſeptimus caſus. de appella. in con-
ſil. 56. col. 1. ad fi. in conſi. 252. col. 5. verſ. reſtat duntaxat reſpon
dere, & in conſi. 663. col. 1. Iaſ. in rep. l. admonendi, col. 98. ver-
ſic. ſubdit ſingulariter Bar. ff. de iureiur. ¶Hoc tamen dictum ita
generaliter non auſim affirmare, quia contrarium vult Alex. in
conſi. 139. col. fin. lib. 6. Deci. in c. edoceri, col. pen. ad fin. de re-
ſcrip. & in c. cauſam quæ, col. 2. ad fin. de iudi. vbi etiam allegat
Fran. de Curt. in rep. d. l. admonendi, char. 39 & dictum eſt ſu-
pra in primo dubio circa illum articulum, an cauſa poſſeſſorij
dicatur grauis præiudicij. tamen in caſu noſtro procedit illud
dictum: nam cum illa inſtrumenta ſint antiquiſſima ſupra an-
nos centum, fama indiſtinctè probat, etiam ſi tractaretur de gra
ui præiudicio, iuxta no. in l. cum aliquis, vbi Iaſ. col. fi. verſ. con-
firmo & tertio. C. de iure delib. & idem Iaſ. in rep. d. l. admonen
di, col. 77. verſic. limita tamen ſingulariter. Deci. in c. cum cau-
ſam, in 2. not. de proba. in conſ. 126. colum. 2 circa med. in con-
ſil. 146. col. 6. poſt med. & in conſil. 174. colum. 2. circa fin. Nec
eſt veriſimile habitas fuiſſe alienationes decimarum a tot per-
ſonis, ſi non alienandi obtinuiſſent poteſtatem, & in poſſeſſio-
ne fuiſſent percipiendi decimas: quam veriſimilitudinem in rē
inter alios acta conſiderat Soci. in conſi. 187. colum. 6. ad fin.
verſi. confirmantur præmiſſa, lib. 2. & ratione veriſimilitudinis
datur fides & plena probatio libro rationum, qui aliàs non pro-
baret, puta ſi in aliquibus particellis continet veritatem, præ-
ſumitur, q ſit verus etiam in alijs. Pau. de Caſt. in conſi. 301. Ad
bene examinandum dubia, col. 2. ad fi. lib. 2. Iaſ. in d. l. admonen-
di, col. 17. verſi. adde, quod tertio fallit. quod tamen dictum nō
ita ſimpliciter verum eſt, ideo pro eius declaratione vide, quæ
18 latius dixi in d. tracta. de antiqui. temporis ¶† Rurſus, liber ra-
tionem probat in fauorem ſcribentis in his, quæ ſunt veriſimi-
lia. Bald. in rubr. C. de fid. inſtrumen. refert & ſequitur Corn. in
conſi. 319. in verſic. & hinc, lib. 3. q ſaltem procedit cum iura-
mento ſcribentis. Deci. in conſi. 510. col. 1. circa med. & in cōſi.

595.col.2.poſt med.nu.9. In hoc etiam ne decipiaris, vide quæ
ſcripſi in d.trac.de antiq.temporis ¶ Alibi ſcribit Ang. in con-
ſil.367.col.fi.verſi.& ſm ea quæ vidi. ꝙ teſti non idoneo vide-
tur credendum, qñ deponit verſimilia. Alibi ſcribit Ancha. in
conſ.277.ex prædicta facti narratione, col.fin qđ eſt repetitum
in conſil. 439. ꝙ ſtatur aſſertioni iudicis, qñ eſt veriſimilis, vbi
aliàs non ſtaretur.facit idem Ancha.in conſi. 436.in his dubijs,
colum. 2.verſi.quorum dicto.& in conſi. vlti. col. 5. facit Aret.
19 in conſi.160.col.3.verſi.intentio tamē Bal.Et generaliter † ve-
rum eſt ſufficere probationes leuiores circa ea, quæ ſunt veri-
ſimilia.Deci. in conſi.596.col.2.num.7. & vnum veriſimile ad-
dictum pluribus veriſimilibus, inducit plenam probationem.So-
ci.in conſi. 149.col.7.lib.1.Planè hic ſunt plura veriſimilia, ma-
ximè quæ veniunt a teſtimonijs partis in fauorem monialium
de ludo ad Robacaſtellū. Item circa quærelā impedimenti poſ-
ſeſsionis monialium. Accedant tituli tam multi, ſubornatio te-
ſtium partis: equidem quorſum attinebat ſubornare teſtes, ſi mo
niales poſsidere non vidiſſent? ¶ Iam cum Senatus Marchiona-
lis procedat in hac cauſa ſola facti veritate inſpecta ea manda-
to Illuſtriſsimi Marchionis, ſufficere videntur probationes ve-
riſimiles, licèt non plenæ. Aret.in conſi.84.colum.4.& in con-
ſil.127.col.2.verſi.nam probatio.ideo videmus, quod coram ar
bitratore qui procedit ſola facti veritate inſpecta, ſufficiunt le-
uiores probationes. Areti.in conſi.61.colum.fin.verſi præterea
dato, quinimmo Rom.in rep.rub.de arbitr. voluit, ꝙ arbitrator
poſſit dare plenam fidem ſcripturæ priuatæ, refert & ſequitur
Cor. in conſi. 221.circa fi.lib.2. quod tamen dictum ſimpliciter
non admitterem ex his, quæ ſcribit idem Corn. in conſil. 170.
col.fi.lib. 3. quem articulum an probet ſcriptura priuata coram
arbitratore, latè examinaui in d.trac.de antiq.temporis.Hic ta-
20 men admitterem, quia tot alia concurrunt adminicula, † quæ
enim non proſunt ſingula, multa iuuant.l.rationes.§.inſtrumen
ta.l.non nudis, & l.non epiſtolis. C. de probat. quæ iura ad hoc
propoſitum allegat gl.in l.2. in prin. ff.de excuſa.tutor. ¶ Præ-
terea, conſtant etiam teſtimonia ipſarum monialium efficacius
& ſplendidius probantia: porrò etiam ſi non eſſemus in anti-
quis, & non ageretur de leui præiudicio, adhuc tituli monialiū,
licèt facti inter alias perſonas, inducerent præſumptionem, quæ
ſufficeret ad ſemiplenam probationem. Anch.in conſi.276.Vi-
ſa diligenter narratione & concluſione, col 1.verſi. nam & ſi ſo
la. Rom.in conſi.353.circa fi. Cor.in conſi.319. col.pen. lib.3.
Alex.in rep.l. ſæpe, col. 19.verſ.item procedit hæc regula. ff.de
re iud. Deci.in conſi.42.col.fi.poſt prin.in conſi. 272.col.3.& in
conſi.566. col.2.& vltra Deci.allego eundem Alex.in cōſ.156.
col.1.circa fi.lib.2 Soci. in conſi. 149. col.6. verſi. confirmantur
prædicta, lib.1. quod tamen dictum in non antiquis non ita ad-
mitterem per ea, quæ ſupra dixi, in quo me remitto ad dicta in
trac.de antiq.temporis. Niſi dicas, ꝙ multitudo titulorum hoc
videatur operari.argu.l.Baliſta.ff.ad Trebel. & quod dicimus de
verbis enunciatiuis geminatis, quod plenè probant, vt habetur
in c.ſi cautio, de fide inſtrum.cum ſimilibus.Quintò, principa-
liter, poſito ſine veritatis præiudicio, poſſeſſorium canonicorū
eſſet antiquius, cuius contrarium ſupra oſtendimus, inferendo
poſſeſſorium ex inſtrumentis pluſquam antiquis, tamen poſ-
ſeſsio monialium videtur præferenda, tanquàm magis iuſtifica-
ta per titulos. Bar.in l.ſi duo, col.pe.ff. vti poſsi. Bal.in l. qui ac-
cuſare, in fi.C.de eden.cū ſim. quę Dec.ſcribit in conſi.56.col.fi.
in conſi.109.col.1.& in conſi.209.col.fi. pulchrè Iaſ.in l. natu-
raliter.§.nihil commune, col.8.verſ.ſubdit. Bar.ff.de acq. poſſ.
cui poſſeſsioni titulatæ nihil videtur obſtare poſſeſſorium an-
tiquius aduerſariorum. etenim dicunt doc. poſſeſsionem iunio-
rem præſumi clandeſtinam & vitioſam, quoties aliquis oſtendit
poſſeſſorium antiquius: ſed iſta præſumptio non eſt probatio,
c.fores.§.argumentū.de ver.ſig.& no.in rub.ff.de proba & præ
ſumpt.pōderantes copulam, Et quæ ponitur inter diuerſa. gl.in
rub.ff.de iur.& fac. ignor. Et ꝙ præſumptio non dicatur proba-
tio, tradit Dec.in c.poſt ceſsionem, in 3. no.de prob.Iaſ.in l.cer
ti conditio, in prin.col. 8.ff.ſi cert.peta.& in l. ſciendum, col.9.
ad fi.ff.de verb. obl.ideo tollitur præſumptio per cōtrarias pro-
bationes. Pau.de Caſt. in conſi. 81. in cauſa quæ vertitur inter
reuerendum patrem, col.3.ad fi verſi.& ſi dicatur, lib.2.& latè
ſupra dixi. item præſumptio fortior tollit infirmiorem, c.lite-
ras, vbi Abb.in 4.no.de præſump.Bar.in l.diuus.ff.de reſti. in in-
21 teg.& † præſumptio ſpecialis tollit generalem. Bart. in l.cum
de indebito, in prin.ff.de proba. Bald.in l.ſiue poſsidetis, col.3.

verſi.vlti.opponitur.C.de proba. In propoſito illa præſumptio,
quæ arguitur contra poſſeſſorem recentiorem, ꝙ præſumatur
clandeſtina & vitioſa; videtur ceſſare ex contraria probatione
quæ ſumitur a titulis: ſiquidem ex titulis præſumitur bona fides
Bar.in l.Celſus.ff.de vſucapio. & ſupra oſtēdimus ad aliud pro-
poſitum. Vel certè negari non poteſt, quin præſumptio bonæ fi-
dei cauſata ex titulis præualeat præſumptioni malæ fidei cauſa-
tæ a iuniori poſſeſsione ob antiquiorem poſſeſsionem alterius,
qm̄ in materia probationum & præſumptionū, illa præſumptio
ſeu probatio ex qua iudicatur bonum, præfertur probationi vel
præſumptioni per quam arguitur malum: quia bonitas magis
conuenit naturæ & iuri communi, quo quilibet præſumitur bo
nus: ideo teſtes deponentes aliquem eſſe bonæ vocis, conditio-
nis, & famę, præferuntur teſtibus deponentibus malam famam.
Bal.in c.in noſtra, in prin.de teſti. Anch.in cōſi.553.in q.p̄sby-
teri, circa fi. Cor.in cōſ.219.col.fi.lib. 1.Deci.in conſi.163.col.8.
verſic.& ex prædictis reſponderi poteſt. & col. ſeq.ad fin. & in
conſ.448.col.5.poſt med. Marſili.in l.de minore, in §. plurium,
num.99. ff.de quæſtio.Et in terminis, ꝙ poſſeſsio recentior cū
titulo non præſumatur clandeſtina, ſed anteferatur poſſeſsio-
ni antiquiori ſine titulo, voluit Ant. de Butr. relatus per Alex.
qui eum ſequitur.in conſi. 72. In cauſa & lite vertente inter ma
gnificum, col. 2.ad fi.verſi.fortius etiam dicit lib. 2. idem voluit
Alex. in conſi.6. col. 3. circa med. verſic. quia reſpondeo, quod
poſſet dici, lib.3. Ideo dicta doc. ꝙ poſſeſsio iunior præſumatur
vitioſa, ita ad ſuperficiem non ſunt exaudiēda, ſed quoties poſ-
ſeſsio iunior non iuſtificatur ea aliqua cauſa: ita pulchrè decla-
rat Corn.in conſi. 312. In conſultatione videtur prima facie di-
cendum, quod communitas, col. 7. verſ.& tollitur illud motiuū,
lib. 1. Iſta tamen reſponſio non videtur tuta. ¶ Secundò igitur
reſpondeo, ꝙ illa regula quòd poſſeſsio iunior etiam titulata
præſumitur vitioſa & clandeſtina, procedit quoties ille titulus
eſſet habitus poſt ipſam poſſeſsionem, propter ſuſpitionē frau-
dis: quia facile poſſet ſupponi alius, a quo emeret res ad exclu-
dendum antiquiorem poſſeſſorē: ſed qñ titulus priore loco eſ-
ſet habitus, deinde ſecuta poſſeſsio, eiuſmodi poſſeſsio ita titu-
lata vtcunq; recentior, præfertur poſſeſsioni antiquiori ſine ti-
tulo, quia propter titulum ceſſat omne vitium; & propter titu-
li prioritatem antequā haberetur poſſeſsio, ſilet omnis ſuſpitio
fraudis. ita Bal.licèt non ita clarè in q. diſputata incipiente, Ac-
cuſatus de vi turbatiua. refert & ſequitur Curti. Iunior in con-
ſil.108.col.7.verſi.attento maximè. ¶ Tertiò reſpōdeo, ꝙ dicta
22 regula † quod poſſeſsio iunior licèt titulata præſumitur vitio-
ſa & clandeſtina, non procedit qñ titulus iunioris poſſeſsionis
habitus eſſet palā & publicè, ita ꝙ acquirens poſſeſsionem vir-
tute illius tituli, non ſuſpicaretur ſe poſſe repelli.ita Soci.in cō-
ſil.266. col.6.in fin verſic.ſed ad hoc fundamentum. Sed agitur
hic de plurimis titulis palā & publicè habitis, in quibus ſuſpitio
aliqua non eſt alicuius clandeſtinitatis aut vitij, in qua etiā mul
titudine titulorum per interualla habitorū ceſſare videtur om-
nis mala ſuſpitio. facit quod ſcribit Cor.in conſ. 130.col.3. ad fi.
lib.1. vbi ꝙ poſſeſsio antiquior non præualet, qñ habens poſſeſ-
ſionem recentiorē non poſsidet vi, vel clam, ab antiquiore poſ-
ſeſſore. ſed dñæ moniales non poſsident vi, vel clam, antiquio-
re poſſeſſore, cū habeant veros ac legitimos titulos. ¶ Aduertē-
dum tamen circa dictum illud Curtij Iunioris in d. conſil.108.
col.7.ꝙ nō p̄fertur poſſeſsio iunior titulata, qñ habitus eſſet ti-
tulus ante poſſeſsionem: nam iſtud dictū videtur periculoſum,
& contra doc. communiter, qui præſupponunt ſm communiter
accidentia, ꝙ titulus præcedat poſſeſsionem, tanquam cauſa
ſuum cauſatum, aut effectum: & ratio præſumptæ clandeſtinita-
tis, quæ conſideratur in iuniore poſſeſsione, ita militat in titulo
nam præcedente, ſicut in ipſa poſſeſsione. nam lex pręſumit, ꝙ
nō poſsit quis in fide bona emere, aut aliter acquirere rem illā,
quam ab alio tertio prius poſſeſſam ſciret, aut veriſimiliter ſcire
poſſet: ideo melius videtur intelligenda & declaranda illa deci-
ſio doc. volētium, ꝙ poſſeſsio iunior etiam titulata præſumitur
vitioſa & clādeſtina, reſpectu antiquioris poſſeſsionis alterius,
qñ antiquior poſſeſſor id allegat, niſi probetur de bona fide iu-
nioris poſſeſſoris, allegādo & probando cauſas iuſtas, & veriſi-
miles ignorantiæ, ꝙ ignoraret de tempore acquiſitionis, aliū ter
tium antiquius poſſediſſe, quæ ignorantia tunc videtur proban
da cū præſumptio iuris ſit contra eū, nec ſtaretur tūc iuramen-
to dicentis ſe ignoraſſe. glo.in c. propoſuiſti. 82.diſt. Innoc &
doc.in c.2.de conſtit. Abb.& doct. in c.paſtoralis. de exceptio.

Rom. in conſi. 481. in fi. nam ignorantia debet eſſe probabilis, & veriſimilis. Rota deciſ. 444. Eatra rotam. col. 3. in nouis. Quæ declaratio & limitatio optimè cadit in caſu noſtro, quia monaſterium Riuifrigidi ſemper fuit in fide bona, nec de tp̃e titulorum notitiam habebat de poſſeſſorio aliquo antiquiore dñorũ canonicorum. ¶ Sextò arguitur in fauorem monialium fundamento efficaciſſimo, quod nulla ratione euitari licet: nam quoties lex aliquid pręſumit, illud debet allegari, aliàs nihil releuat eiuſmodi præſumptio. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de adulte. quod procedit ẽt ſi illud quod præſumitur, eſſet notorium. latè Felyn. in ca. cum ordinem. col. 8. & ibi Dec. col. 5. ad fi. extra de reſcrip. & idem Dec. in c. ex inſinuatione, circa fi. & in c. vt debitos, in 3. no. de appel. Iaſ. in l. ex quacunq;. col. 8. poſt med. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. & in l. vero. §. qui
23 pro rei, colũ. 2. poſt med. ff qui ſat. cog. † Ideo bona fides licèt præſumatur, debet tamen allegari. Alexã. in conſ. 94. col. 3. & in conſ. 136 col. pe. lib. 2. & in conſ. 69. col. 3. lib. 3. Ergo poſito q̃ poſſeſſio iunior & titulata præſumeretur clandeſtina & vitioſa reſpectu antiquioris poſſeſſionis, tamen oportebat canonicos allegare iſtam qualitatem clandeſtinitatis, aliàs poſſeſſio antiquior nihil oĩno proficit. ſm Bar. in l. ſi de eo, in §. fi. ff. de acq. poſ. & eſt cõis doc. opin. nemine reluctante circa neceſſitatem iſtius allegationis. Alex. in conſ. 45. col. fi. verſic. fateor tamen. li. 3. qđ eſt repertum in conſ. 130. li. 5. tradit idem Ale. in conſ. 80. col. 4. poſt med. verſic. vnde dato q̃ diceremus. lib. 3. & in conſi. 88. col. 4. lib. 5. Fely. in c. licèt cauſam. col. 7. circa med. verſic. aduerte etiam circa hanc prioritatem. & ibi Dec. col. 8. verſ. & ſupradicta, de proba. Soci. in cõſi. 266. col. 8. li. 2. Cur. Iunior in conſi. 17. col. pe ad fi. & in conſi. 168. col. 10. ante med. certè nihil reperitur allegatum in actis de iſta clandeſtinatione, ex quo ſolo fundamento cauſa monialium probatur omnino efficacior: multo maximè dicendum eſt iudicium in earum fauorẽ concurrentibus alijs etiam multis. Laus Deo, Virgini, & diuo Ioã. Euangeliſtæ. Taurini. 24. Septembris. 1535. Aymo Crauetta ex Saniliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *An officialis finito officio alterius officialis, ad idem officium admitti poſſit amplius ex interuallo.*

2 *Statutum recipit interpretationem paſſiuam a iure communi.*

3 *Qui officium aliquod ſemel impleuit, ad idem admitti poteſt, niſi in eo officio male verſatus fuerit.*

4 *Verbum, Stare, quid præſupponat.*

5 *Statutum vtcunque generale debet reſtringi & limitari, non ſolum ob cauſam, & rationem, & expreſſam, ſed etiam præſumptam & coniecturatam.*

6 *Statutum interpretari debet, ne videatur ſine ratione, licèt verba aliud videantur importare.*

7 *Verba generalia debent intelligi ciuiliter, non etiam ruditer.*

8 *Materia excluſionis dicitur odioſa, & ſtricti iuris tanquam ius commune.*

9 *Verba generalia debent intelligi ſecundum caſum proximum, & propinquum, non etiam remotum.*

10 *Diſpoſitio generalis debet intelligi de tempore continuo, non autem interpellato.*

11 *Interpretatio franchiſiæ pertinet ad Principem concedentem.*

CONSILIVM CCLIX.

¶ In cauſa Franchiſiæ Cigliani.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba Franchiſię Cigliani ita habent: Et primo q̃ pręfatus Illuſtriſſimus dñs dignetur, & debeat eiſdem hominibus & comunitati Cigliani de quadriennio in quadriennium vnum conſtituere poteſtatem idoneum, qui quidem poteſtas finitis dictis quatuor annis debeat auferri, & alius in eodem officio per dñm conſtitui lapſo ipſo quadriennio, nec amplius poſſit idem poteſtas in dicto loco ſtare poteſtas vel iuriſdictionem aliquam exercere ipſo quadrien-
1 nio finito. quæritur † an officialis finito alterius officio, ad idẽ officium admitti amplius poſſit ex interuallo? ¶ Breuiter puto concludendum, q̃ ſic, ſequentibus fundamentis. primo, ſi dica-
2 mus, præmiſſa verba ſonare in diſpoſitionem ſtatuti, † ſtatutũ recipit interpretationem paſſiuam a iure communi, quia leges communes ſe extendunt ad ſtatuta l. 2. C. de noxal. l. 1. §. lex Falcidia, vbi Bar & Alex. ff. ad l. Falc. c. cũ dilectus, de conſuet. c. ad audientiam, vbi Abb. & doc. de cler. non reſiden. Bart. & doc. in l. omnes populi. in 3. q. ſextæ. q. prin. ff. de iuſti. & iur. & qñ ſtatutum eſt correctorium iuris communis debet intelligi, vt minus corrigat ius commune quàm ſit poſſibile, iuxta not. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. nec ſtatutum generaliter debet intelligi, qñ eſt correctorium iuris cõmunis, ſed reſtringitur ad terminos iuris. Soc. in conſi. 36. col. 4. verſi. præterea poſito. li. 1. vbi amplius dicit, correctionem iuris non induci ex ſtatuto generali per tacitos intellectus, etiam ſi ſtatutum nihil operaretur, conſequenter opus eſt correctionem expreſſe fieri. idem dicit Alex. in conſ. 33. col. 2. poſt med. verſi. item reſpondeo. lib. 1. allegat Gemi. in c. ſi Papa, de priuil. lib. 6. per text. in c. cauſam quæ. de reſc. tradit idem Soci. in conſ. 89. col. 2. ad fi. verſic. ad primum reſpondeo. lib. 4. ¶ Aduertendum tamen circa præmiſſa, dum dictum eſt tollerari q̃ ſtatutum nihil operetur potius quàm correctio inducatur iuris communis, quia iſtud videtur procedere, qñ agitur de graui alterius præiudicio, ſeu qñ quis indebite damnum pateretur. gl & doc. in d. l. fi. §. in cõputatione C. de iure deliber. Imo. & doc. in l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infect. pro quo text. in c. cum dilectus. in c. audientiam, vbi Ant. & Imo. de cler. non reſi. in c. ex parte vltima. de verbo. ſig. Dec. in c. ſuper eo. col. 1. poſt med. de offi. delega. Iaſ. in cõſ. 239. col. pe. circa med. lib. 2. & in conſi. 12. col. 2. poſt med. lib. 3. vbi autem ageretur ſolũ de modico præiudicij tertij, ſtatutum debet intelligi, vt corrigat ius commune potius q̃ ſit ſuperfluũ, aut nihil operetur, vt not. in d. locis. Siue dicamus iſtud eſſe priuilegium a Principe conceſſum, nam etiam priuilegium ita debet interpretari, vt ſit conforme iuri communi. Abb. in c. certificari, de ſepul. Domi. in c. eos. §. 1. de tempo. ord. lib. 6. vbi q̃ hoc procedit etiam verba impropriando, refert & ſequitur Soc. in conſ. 266. col. 19. verſ. præterea facilius. lib. 2. Deci. in c. cauſam quæ, col. 2. & col. 3. ad fi. de reſcri. Addo Pau. de Ca. in conſil. 458. Viſo caſu propoſito, & pluribus dubijs. colum. 2. poſt med. lib. 2. vbi q̃ in priuilegijs verba nõ debent intelligi, vt aliquid operentur contra ius commune, qñ non habent clauſulã
3 derogatoriam. ¶ † Planè de iure communi, qui officium aliquod ſemel impleuit ad idem admitti poteſt, niſi in eo officio malè verſatus fuerit. l. ſi aliquid. C. de ſuſcepto. præpo. & arca. lib. 10. vbi gl. allegat concor. quinimmo a munere ad idem minus non datur vacatio, niſi quinquenij ad plus. l. 2. C. de hono. & muner. non conti. lib. 10. ſed Franchiſia Cigliani ſi generaliter intelligeretur, induceretur correctio iuris communis, quod præſumendum non eſt, maximè quia multum operari poteſt citra correctionem iuris: nam vbi Princeps officialẽ conſtituere potuiſſet in perpetuum, id facere non licet ob priuilegiũ ab eo cõceſſum mediante pecunia, iuxta no. in c. 1. de proba. & in l. qui ſe pris. C. vnde liberi. & vbi conceſſiſſet ſine pecunia, nõ poſſet reuocare ſine cauſa de poteſtate ordinaria, iuxta no. in c. quæ in eccleſiarum. de conſt. Secundo operabitur: nã de iure communi officialis poteſt exercere iuriſditionem etiam finito officio, vſque in aduentum ſucceſſoris. l. meminiſſe, in princip. ff. de offi. proconſ. no. in l. cũ qui. ff. de iur. om. iud ſed ex verbis Franchiſiæ finito quadriennio, nihil põt cognoſcere: & ſatis eſt q̃ iſta Franchiſia aliquid etiam minimum operetur contra ius commune potius q̃ illud corrigatur. Cor. in cõ. 275. col 2. poſt med. lib. 3. immo potius toleratur, q̃ diſpoſitio nihil operetur & ſit nulla, quàm vt fiat contra voluntatem & intentionem diſponentis a ideo ſubſtitutio directa potius ſit nulla, q̃ vt trahatur ad fideicõmiſſum contra mentem teſtatoris. l. verbis ciuilibus. vbi Ale. in 2. no. ff. de vulg. Areti. in l. a Titio. col. fi. ff. de verb. obl. Deci. in conſi. 362. in fi. dixi in conſil. 70. circa fi. ¶ Sed eſſet cõtra mentem Principis concedentis intelligere, quòd qui ſemel fuit poteſtas, in perpetuum eſſe prohibeatur in loco Cigliani: nam voluntas Principis, talis eſſe præſumitur, qualis de iure eſſe debet, & qualis eſt rationis naturalis. & æquitatis. Bal. in l. ex facto, per illum tex. & ibi Iaſ. in 4. no. ff. de vulg. ſed vltra Iaſ. adduco Bald. in conſ. 111. proponitur, q̃ ex forma ſtatuti. col. 2. lib. 1. vbi q̃ Princeps non intelligitur ſentire, nec velle illud, qđ non põt de iure aut ſcripta æquitate. allegat tex. in c. audita, de reſti. ſpol. ſed a iure & ratione omni abhorreret, q̃ voluntas Principis fuerit, vt ſi quis vir probus, ac in gerendis officijs probatus bene ſe geſſerit in loco Cigliani, q̃ ibi in perpetuum officium illud agere prohibitus ſit: nã hoc eſſet damnoſum & Principi, & Reipubli

cæ

eç. Cigliani. ¶ Secundo verba Franchiſiæ videntur pertinere ad
continuationem officij, dum dicitur, finito quadriennio non
4 officialem ſtare nec iuriſdictionem exercere. † illud verbum Sta
re, præſupponit exiſtentiam officialis in loco, alias non dicere-
tur ſtare ſed de nouo venire, ergo illa verba ſtare nec iuriſdictio
aliquam exercere, debent reſtringi & limitari ad eum qui vult
continuare officium & ſtare in loco Cigliani poteſtas continua
tiue poſt officium finitum, non etiam debent extendi ad eũ qui
de nouo venire vult poſt finitum officium. arg. eorum quæ ſcri
bit Alex. in conſi. 510. ad fi. lib. 7. vbi prohibitio ne quid noui
fiat, non extenditur ad iam inchoata. eodem modo prohibitio
ne quis ſtet in officio ſeu illud continuet, non extenditur ad eũ
qui agit nouum officium ſeu ad illud de nouo vocatur, vt con-
trariorum eadem ſit diſciplina. inſti. de his qui ſunt ſui vel alie.
iur. §. 1. l. & ſi contra. ff. de vulg. & pupil. & vt idem operetur op
poſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſito. l. fin. ff. de
lega. 3. nam continuatio præſupponit identitatem officij. l. pro
ponebatur. ff. de iudi. ita franchiſia Cigliani ſolũ intendit prohi
beri identitatem ſeu continuationem officij per longius tẽpus,
non etiam excludere a nouo officio: conſequenter reſtringenda
eſt prohibitio franchiſiæ ad caſum de quo loquitur, id eſt, ad
actum continuationis, l. cancellauerat. ff. de his quæ in teſtamen
to delentur. l. ita autem. §. 1. ff. de adminiſtratione tutorum. & l.
Lucius. ff. de fideiuſſo. pro quo optimè facit quod ſcribit Bald.
in conſi. 137. Dominus Iordanus. col. 2. circa med. lib. 2. vbi ꝙ
verba debent intelligi de actu continuationis potiuſquam de
nouo facto, per tex. in l. ſi pluribus, verſi. ꝙ ſi vna. ff. de verb. ob.
ideo verba Franchiſiæ intelligi debent de continuatione officij.
5 potiuſquam de nouo officio. ¶ Tertio † ſtatutum vtcunq; gene
rale debet reſtringi & limitari non ſolũ ob cauſam & rationem
expreſſam. ſed etiam ſumptam & coniecturatã. l. milites agrũ.
in prin. ff. de re militari. gl. & Bal. in l. quamuis. C. de fideicom.
Roma. in conſi. 100. & in conſi. 104. ad idem tex. in c. ſuggeſtũ,
vbi Deci. in 2. no. de appella. facit Iaſ. in l. nõ dubium. colum 8.
verſi. adde etiam. C. de legi. ſed ratio prohibitionis franchiſię
fuit ut ne fiant audaciores poteſtates ob perpetuitatẽ officij ſeu
longiorem eius vitam ad oppreſſionem ſubditorum, quæ ratio
ceſſat quoties interdicitur continuatio officij potiſsimum, quia
impetratio eiuſdem officij videtur impoſsibilis, aut ſaltem dif-
ficilis tanq̃ pendens a volũtate principis. l. apud Iulianum. §. cõ
ſtat. ff. de leg. 1. immo cenſetur impoſsibile etiam illud quod de
pendet a voluntate alicuius collegij ſeu conſilij ciuitatis. l. j. §. fi.
vbi gl. ff. de acq. poſſ. l. 1. vbi gl. ff. de libro vniuer. Soc. in l. ſi Ti-
tius, in 1. no. ff. de condi. & demon. in l. quidam relegatus. col. 3.
poſt med. verſic. vlti. iſta lex. ff. de rebus dubijs & in conſi. 62. co.
3. poſt princ. lib. 4. Deci. in c. ad hæc in beato. col. 1. verſi. & pro
pter difficultatem, de poſtu. præla. ¶ Quarto ſtatutũ quantũuis
generale debet reſtrigi ad veriſimilia. l. ſi qs ita. §. fi. ff. de teſt. tu.
l. ſolutã. §. ſolutã. ff. de pign. acti quẽ tex. ad hoc ꝑpoſito ꝑ opti
mè citat Ale. in conſ. 76. Viſo themate ſupra formato. col. 1. cir-
ca med. l. 4. ſed veriſimile non eſt voluiſſe homines Cigliani eũ
qui officium poteſtatis ſemel tractauit, ad idem amplius reuer-
ti nõ poſſe: nam finge, aliquem poteſtatem de republica Ciglia-
norum optime eſſe meritũ per tempus ſui officij, ſi dicimus co-
gitaſſe homines Cigliani de perpetua excluſione, arguentur in-
gratitudinis rei: ſed generali ſtatuto vel franchiſia nunq̃ cõpre-
hẽditur illud per quod argueretur quis ingratus. Bar. in l. 1. ff. de
his q̃ ſunt ſui vel alie. iur. Ang. & Fulg. in l. milites. C. de teſt. mi
li. vbi conceſsio generalis arbitrij nõ extenditur ad ea quæ ſunt
inhoneſta. ſimiliter generalis diſpoſitio nihil pertinet ad ea q̃
ſunt illicita. l. ſi pater. ff. de his quę in frau. credi. l. 4. in princ. ff.
ad Macedo. l. 3. §. ſi procurator. ff. quod quiſq; iur. l. ſi procura-
tor. vbi latè Moder. ff. de condi. indeb. Aret. in cõſi. 114. col. fi.
cum ſimi. ſed frãchiſia Cigliani fieret inhoneſta, iniqua & illici
ta, ſi ita generaliter intelligatur, ergo reſtringere eã oportet ad
6 honeſtatem. † Rurſus, ſtatutum ita debet interpretari vt nõ vi-
deatur ſine ratione, licèt verba aliud videantur importare. Cur.
Iunior in conſ. 5. col. 1. 2 ad fi. facit Alex. in conſil. 203. col. fi. li.
7. ſed eſſet iſta franchiſia ſine ratione quod poteſtas bene meri
tus officio ſuo ſemel finito & lapſo quadriennio, ad illud nunq̃
7 redire poſſet. ¶ † Quinto verba generalia debent intelligi ciuili
ter, nõ etiam rudites. l. ſi cui. ff. de ſeruitu. & dura interpretatio
non eſt admittenda. l. filio pater. ff. de lega. 1. vbi Iaſ. in 1. not.
Illud exornate. & ſtatuta ſunt benigne non rigide interpretan-
da, maximè qñ nullius verſatur præiudicium. l. 2. §. item Varus.
ff. de aqua plu. arcen. Bal. in conſi. 183. Statuto ciuitatis Vero-
næ. lib. 2. & habenda eſt interpretatio in partem humaniorem
quæ rationi naturali conueniat, licèt interpretatio rigoroſa vi-
deatur fortior. Rom. in conſi. 26. Viſo themate conſultationis.
colũ. 1. ad fi. Soc. in conſi. 23. colũ. 8. ad fi. lib. 2. ꝙ interpretatio
humanior admitti debeat, adducitur tex. in l. maiorem. ff. de pa
ctis. in l. cum apud, vbi Bal. C. de com. ſeruo. manu. l. ſi fuerit. §.
plane, vbi Soci. & in l. cum in teſtamento. ff. de rebus dubijs. ſed
ſtatutũ Cigliani ſi ita generaliter intelligitur, redditur inciuile,
inhumanum & contra omnem æquitatem ac naturalem ratio-
nem, ergo intelligendum videtur admodum ſupra ſcriptũ, præ
ſertim, quia nihil lęditur ius communitatis Cigliani per intelle
ctum eiuſmodi. ¶ Alibi ſcribit Roma. in conſi. 500. colum. 8. ꝙ
interpretatio ita fieri debet vt verba, amarè nõ intelligãtur, ſed
cum temperamento quodam. Itaq; temperemus verba Franchi
ſiæ ad continuationem officij, non etiam amarè intelligamus
& referamus ad perpetuam excluſionem. facit ad hoc regula iu
ris ꝙ verba in dubio debent referri ad mediocritatem. l. ſi quid
venditor. ff. de ædil. edic. l. legato generaliter. ff. de leg. 1. l. fin. §.
ſed & ſi quis C. commu. de lega. l. ſi quis argentũ. §. ſimili quoq;
modo. C. de donatio. gl. in c. literas, in gl. fin. de filiis ꝑbyter. fa-
cit tex. in l. ſuus quoq; §. puto generaliter, in fi. ff. de hæred. inſti
tuen. in l. itẽ apud §. item ait, in fi. ff. de iniurijs. ſed mediocri-
tas ſeruabitur interpretando franchiſiam de tempore continua
to vt ſupra. ſi autem intelligamus ꝙ qui ſemel poteſtas fuit, ad il
lud officium nunquam amplius admitti poſsit, erit quædam in-
terpretatio nõ mediocritatis, ſed vnius (vt dixerim) extremita
8 tis. ¶ Sexto † materia excluſionis dicitur odioſa & ſtricti iuris
tanq̃ contra ius commune, ideo excluſus ab vno iure, non vide-
tur excludi ab alio. Bar. in l. ſi domus, per illum text. ff. de ſerui.
vrba. prædi. cum ſimi. quę Deci. ſcribit in ca. paſtoralis. colũ. 7.
poſt med. de excep. ideo ſtricte eſt interpretãda eiuſmodi exclu
ſio etiam in materia fauorabili, qñ eſt contra ius cõmune. Ale.
in conſi. 107. colum. 4. ad fi. verſi. ad allegata. & col. 6. verſi. nã
illa dicitur eſſe. lib. 6. ergo excluſus a continuatione officij non
cenſebitur excluſus ab alio iure. i. quominus ad nouum officiũ
vocari non poſsit. ¶ Et propoſito verba Franchiſiæ hãc interpre
tatione nõ admitterent, quam tamen facile admittunt, tamen
adhuc idem probandum eſſet, qm̃ memorata interpretatio ſit
conformis iuri & ęquitati. gl. in c. paratus. 23. q. 1. in verſi. ſi ve
ra. Deci in c. ex parte. lo 2. col. 1. circa med. de offi. deleg. Iaſ. in
l. quanq̃. col. 2. ante med. C. de teſta. mili. igitur verba franchiſię
ſunt reſtringenda & limitanda maxime propter ſubiectam ma
teriam, c. vt animarum, de cõſti. lib. 6. no. in l. ſi duo. ff. de con
ſti. pec. Ancha. in conſi. 163. Viſis & diligenter inſpectis ſubtili
bus conſilijs. col. fi. verſ. pręterea ita. ſed materia ſubiecta exclu
ſionis ab officio pertineret ad actum continuationis, ergo &c.
¶ Quinimmo vbi verba franchiſiæ ad continuationem officij
proprij referri nõ poſſent, tamen impropriari deberent & intel
ligi de cõtinuatione, ne alias ſequatur iniquitas & abſurdum ꝙ
qui in officio bene ſe geſsit, ad illud amplius admitti nõ poſsit.
Alex. in conſi. 52. col. 2. lib. 1. & in conſi. 85. colum. 2. lib. 4. De-
ci. in c. cum inter, col. 2. de exce. Amplius, ſi ex ſtatutis Cigliani
prohiberetur ſtatuta ſeu franchiſias Cigliani interpretari, nõ ta
men excluſa cenſeretur eiuſmodi interpretatio per quam abſur
dum euitatur. Soc. in conſi. 84. colum. 3. verſi. 2. principaliter
moueor. lib. 1. vbi etiam ꝙ ratione abſurditatis euitandę reſtrin
gitur diſpoſitio generalis: immo ſi ſtatutum prohibeat ſubaudi
tionem & interpretationem, & mandet verba intelligi prout ia
cent, non tamen cenſetur prohibita interpretatio per quam eui
tamus abſurditatem & iniuſtitiam. Anch. in rep. c. 1. in fi. de cõ
ſti. Soci. in l. Iulianus, col. 2. verſi. ſed tu. circa primum. ff. de con
di. & dem. ¶ Septimo franchiſia Cigliani ſi ita generaliter intel
ligatur, torquebitur ad ꝑiudicium ipſius communitatis. finge in
officiũ poteſtatis elegiſſe virum aliquem exercitatũ & integri
nominis aptum ad caſtigandos nocentes: vtiq; damnoſum erit
reipublicę, ſi ad idem officium non præterea admitti poſsit: ſed
recipienda non eſt interpretatio in præiudicium republicę. Bal.
in l. 2. C. an ſeruus ex ſuo facto. Alexan. conſi. 32. lib 5. Iaſ. in l.
intra dies. in 2. no. ff. de re iudic. Dec. in conſi. 10. col. 3. ad fi. idẽ
ſcribit Alex. in conſi. 86. ad fi. lib. 1. ꝙ priuilegium debet in-
terpretari ut minus deroget iuri fiſci, q̃ ſit poſsibile: eſt aũt prę
iudicium fiſci reſtringere facultatem, deputando officiales per
9 quos fiſci negocia procurantur. ¶ Octauo, † verba generalia de
bent intelligi ſm̃ caſum proximum & propinquum, non etiã
remotum.

remotum.l.ſocium qui in eo. ff.pro ſocio.l. ſi mulier. ff.rer.amo. ergo franchiſia Cigliani cenſetur excludere officialem tempore proximo & immediato, quod ſtatim ſequitur poſt finitum offi-
10 cium, non autem ab officio temporis remotioris. ¶ Nono, † diſpoſitio generalis debet intelligi de tempore continuo, non autem interpollato, iuxta no. per doc. in l. 1. ſi idem in prin. ff.de iuriſdi.om.iud. Ang in l.interdum. §.quoties. ff.de publica. Iaſ.in repe.l.admonendi, col 95. verſic. Item ad iſtam materiam. ff.de iureiur. Soci.in conſi. 118.col. 2.circa med.lib. 4. vbi pulchrè loquitur. ergo verba franchiſiæ Cigliani ſunt exaudiéda de eo, qui officium quærit exercere per tempus continuatum, non etiam ex interuallo, maximè quia agitur de materia ſtricta & odioſa: & quia magna eſt ratio diuerſitatis an officium exerceatur per tempus continuatum aut interpollatum, vt ſupra dixi in tertio
11 fundamento. ¶ Decimò, † interpretatio memoratæ franchiſiæ pertinet ad Principem concedentem. Alex.in l.quia tale. ff.ſolu. mat. Deci.in conſi. 51.circa fi. & in côſ. 222.col. 2.poſt prin. Sed Princeps conſtituendo poteſtatem ex interuallo eum, qui poteſtatem antea egerat, facto ipſo Fráchiſiam interpretatur, & declarat quomodo intellexerit illius conceſſionem. l. Paulus reſ. det non tm verbis. ff.rem rat.hab. & in declaratione no. Soci. in conſi. 263.col. 5.verſ.non obſtat, q requiritur, lib. 2. & in côſ. 4. col. 6.circa med lib. 3. ergo Principis interpretatione tenacitér hærêdum eſt, præſertim quia præiudicium tertij non tractatur per ea quæ Deci.ſcribit in c. ſuper eo. col. 4. circa med. de offic. delega. ¶ Poſtremò, vbi verba Franchiſiæ eſſent obſcura, habenda eſt interpretatio contra impetrantes, quare ſplendidius aut apertius locuti non fuerunt. l.veteribus. ff de pac. hinc dicimus, q ſtatutum obſcurum in cauſis allegari non poteſt. Bal.in c. fin. col.fi.verſ. vlterius not.per illum tex.de côſti. Deci. in conſ. 540. ad fi. Et ita de iure reſpondendum videtur ad correctionem tamen cuiuſuis rectius conſulentis. Taurini. 14. Ianuarij. 1536.
Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Nô licet aliquê torquere, niſi probetur delictum eſſe cômiſſum.*
2 *Diſpoſitio loquens ſuper facto notorio, intelligitur conſtante facto notorio.*
3 *Non creditur aſſerenti ſe eſſe procuratorem alicuius, niſi mandato doceatur.*
4 *In cauſa merè criminali ad torturam non deſcenditur, niſi delictum plenè conſtet.*
5 *Ad concordiam reduci debent dicta teſtium, vt falſum vitetur.*
6 *Variatio quando conſideretur.*
7 *Oportet famam oriri ex cauſis probabilibus & veriſimilibus.*
8 *Ad probationem famæ non defertur iuramentum ſuppletiuum.*

CONSILIVM CCLX.

¶ Conſilium vltimo loco redditum per authorem in vrbe Taurini ante bellum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ad dubia ſubtilia ſpectabilis dñi Ioannis Galicij iudicis appellationum Marchionatus Saluciarum, ſatis videtur réſum ex allegationibus abundè & acutiſſimè editis per Illuſtrem doctorem & Præſidem Purpuratum, & his, quæ poſtea nos ſcripſimus attñ ad planiorê explicationem dubiorum, aliqua ex integro notabimus. Igitur
1 conſiderandum eſt, non licere † aliquem torquere & nimis condemnare, niſi probetur delictum eſſe cômiſſum. Bar.in l. 1. §.itê illud. ff.ad Silla. Bal. in c. at ſi clerici, in prin. col. 3. de iudi. & l. 1. circa fi C.ne fil.pro Pa. Ang. in l.certû, in prin. ff.de confeſ. Iaſ. in l.iuſiurandum quod ex côuentione. §. fi. col. 7. poſt med. ff.de iureiur. Deci.in c.cum ſpeciali. §.porro, col. 2. de appella. ¶ Similiter ſi agitur contra aliquem pro damno dato, debet prius conſtare illud damnum eſſe datum in veritate, antequam procedi poſſit. Bar.in l.diuus, per illum tex. ff.de teſta.mili. Deci.in conſil 410.col. 2. vbi etiam loquitur in crimine læſæ maieſtatis, q debet prius conſtare illud crimen eſſe cômiſſum, antequâ procedatur contra aliquem q crimen illud commiſerit. ¶ Similiter ſtante ſtatuto, q credatur iuramento derobatis ſuper quantitate damni, debet prius conſtare commiſſam eſſe derobariam. Ang. in d. l. diuus. ff.de teſta.mili. Et qñ agitur de interponêdo ſm decretum contra contumacem, conſtare prius debet de ipſa contumacia. Ang.in l.ſi finita. §. ſi plures. ff.de dâno infec. Dec.in c.
2 qm contra, col. 10. verſ. 3. ſm Abb.de proba. ¶ Similiter † diſpoſitio loquens ſuper facto notorio, intelligitur dummodo prius conſtet illud factum notorium. c.conſuluit.el 1. vbi Bal. in auc. ſed nouo iure. verſ.pune. q quis confitetur. C.de ſer. fug. Alex. in conſ. 19.col. 1.lib. 7. Cor. in conſ. 134. col. fi. lib. 4. Sed crimen furti probari non poteſt, niſi contractæ fuerint pecuniæ alienæ inuito dño, vt patet ex furti diffinitione, quæ diffinitio non côpetit contra inquiſitum: nam oportebat probari, q contractaſſet pecunias hæredum Antonij Boaij contra eorum voluntatê. Rurſus, q ipſe inquiſitus ſciret & intelligeret pecunias fuiſſe alienas: alias ignorans crimen non committit. l. generali. C. de tab. lib. 10. l. fin. ff de decre. ab ordi. faci. l. Methodum. ff. de pœnis. l. 1. circa fin. C.de ſal.mune. & l communitatem. §.dñs. ff.de pub. ideo verba ſtatuti vtcunq, generalia, ſunt reſtringéda, vt ne ignorans puniatur Aret.in conſ. 57.col 3. verſi. nec etiam dicere poſſumus. Soci.in conſ. 122.col. 2. lib. 1 quæ ignorantia regulariter præſumitur, niſi probetur ſcientia. l. verius. ff.de probat. regula, præſumitur ignorâtia, de reg. iur. lib. 6. Aut ſaltem iuramento probatur. c ſignificaſti, vbi gl. in ver. ſi ita eſt, de homicida. vt circa. iuxta fi.de elec. lib. 6. c. paſtoralis, de excep. Roma. in conſ. 54. col. 2. verſi. contrarium puto verius. Iaſ. in l. 3. §. iurari, in 3. no. ff.de iureiur. & in rep. l. admonendi, col. 1 tu. verſ. inter cæteros caſus. ff.eo. titu. maximè in facto alieno: nam inquiſitus ſcire non poterat pecunias acceptas ab Auguſtina ſorore, pertinere ad hęredes Antonij Boaij, niſi Auguſtina illud locuta fuiſſet: quia pecunia in dubio pſumitur dantis. l. & magis. ff.de ſolutio. Bar. in l. Titium & Mæuium altero. ff.de admini. tut. & in l. ſi patruus. C.commu. vtr. iud. aliàs fieri non poteſt, vt dicatur inquiſitus pecunias alienas contractaſſe, niſi ſciret eſſe alienas: nam poſt habita ſcientia, non poteſt conſiderari animus furâdi, quod eſt neceſſarium, vt furtum committatur. ¶ Amplius dico, q ſi inquiſitus ſimpliciter confeſſus eſſet ſe furtum commiſiſſe iſtius pecuniæ, adhuc talis confeſſio non noceret ſed primo probandum eſſet furtum in veritate commiſſum fuiſſe côtra hæredes Antonij Boaij. puta probandu, q iſta pecunia fuerat relicta in bonis & hæreditate dicti Antonij, & q ipſe inquiſitus eã côtractauit inuitis hæredibus ipſius Antonij. Bal. in d. auc. ſed nouo iure, col. 3. C.de ſer.fugi. Alex. in d.conſ. 19. col. 7. lib. 7. vbi dicit Alex. q nemo eſt dñs membrorum ſuorum. l.liber homo. ff.ad leg. Aquil. & propterea non eſt in facultate confitentis facere, q ſit delictum furti vbi non eſt. Tradit Rom. in conſi. 115. Pro deciſione, col. 2. verſi. quinimmo idem euidenter. pulchrè Ang in conſi. 22. de pœna, col. fin. vbi q ſicut non poteſt iudex per ſuam ſententiam facere delictum eſſe, vbi non eſt, ita et nô poteſt hoc pars per ſuam confeſſionem. tradit idem Ang in côſil. 403. Formata fuit ¶ Igitur ad probationem delicti oſtendendum erat & articulandum. q ipſe inquiſitus ſciebat maiorê pecuniarum numerû fuiſſe Antonij Boaij: puta, vel quia illud didicerat, ſeu intellexerat ab eius ſorore, vel præſens fuerat. qñ ſorori cômiſſa fuerat ea pecunia: nã arguitur reus, q pecunias nô reſtituerit hæredibus Antonij Boaij, tanq ad eos pertinêtes: ergo probandum erat prius, q ſciret pecunias eſſe ipſorum hæredum, quia non incurritur pœna ex facto negatiua, q quid quis non fecerit, niſi probetur ſciêtia: puta accuſator villæ, q malefactorem nô ceperit, prout tenebatur ex forma ſtatuti, debet deduci & articulari, q ſciens nô ceperit, & ſic q ſciret maleficiû eſſe commiſſum & etiam ipſum malefactorê intelligeret. Bal. in l. 1. col. 10. verſi. ſuper ſecundo puncto quę crimina. C.qui accu. non poſ. ſequitur Io.de Ana. in rub. de accu. in fi. tradit Deci. in c. 2 de exceptio & in conſi 328. col. 1. in fi. Iaſ. in côſi 46. col. 3. lib. 3 per gl. in l.ex maleficij. §. longe minus. ff. de actio. & oblig. quam dicit auream Bald. in d. l. 1. C qui accu non poſſ. ¶ Simile videmus, q ſi agitur contra emphyteotam ad priuationem iuris ſui ob alienationem rei ſine conſenſu domini, nam probari debet ſcientia, q ſciret rem eſſe emphyteoticam. Bal. in c. 1 §. ſi vaſallus feudum, in fin. titu. ſi de feu. fuer. contro inter domi. & agna. Dec. in d. conſ. 328. colum fin. ¶ Quinimmo ſi ab alia perſona intellexiſſet reus pecunias eſſe Antonij Boaij, aut eius hæredum, illud ſatis non erat, vt obligaretur pecunias reſtituere non probato iure hæredum Antonij Boaij. arg. l. qui accuſare. C.de eden. etenim præſuppoſito, q Auguſtina ſoror nô mandaſſet, vt pecunia reſtitueretur, illa pertinebat ad ipſum inquiſitum poſt mortem ſororis, veluti eius hæredem: vel ſi liberos hęredes reliquit, reſtituenda erat ipſis liberis hæredibus, neq; fidem habenda

habenda erit dicentibus pecuniam alienam eſſe citra probationem. gl. in l. 1. ff. ſi quadru. paupe. feci. dica. Et ſi ipſimet hæredes Antonij Boxij hoc dixiſſent, eis in cauſa propria credendũ non erat, niſi aliter probaſſent. l. omnibus. C. de teſtib. c. in omni negotio, extra eo. tit. aliàs imputari poterat ipſi inquiſito, cur pecunias temerè reſtituiſſet iniuſſu, & citra mandatum hæredũ ipſius Auguſtinæ, conſequenter eandem pecuniam bis reſtituere fuiſſet compulſus, contra regulam, bona fides non patitur. ff. de reg. iur. Facit quod dicimus,
3 † non eſſe credendum aſſerenti ſe procuratorem alicuius, niſi mãdatum doceatur. Bal. in l. qui abſentem. in 3. no. ff. de procu. & in l. de pupillo. §. qui procuratorio, col. 2. ff. de oper. no. nun. allegat. l. ſi quis inficiatus. ff. depoſiti. ſimmo credens aſſertioni eius, qui dicit ſe procuratorẽ veri, & propterea contrahens cũ eo tanquã cum procuratore; mandato aliter non probato, dr̃ eſſe in mala fide & dolo. l. fin. ff. pro empt. per quem tex. ita dicit Bart. in l. cũ vir, circa fi. ff. de vſucap. Alex. in conſi. 35. col. 2. verſi. alia ratione, lib. 7. Corn. in conſ. 266. col. 2. lib. 1. & 10 conſi. 275. col. 1. lib. 3. ¶ Facit, qđ ſcribit Pau. de Caſt. in conſi. 248. Viſis & ponderatis oĩbus, col. 2. lib. 2. q emens a prodigo non dr̃ in mala fide, eo, q fuerit dictũ fuiſſe ei interdictum adminiſtratione bonorum, niſi talis denunciatio facta ſit legitimè, puta per iudicẽ, aut oſtenſis actis. ¶ Fortius voluit Bald. in conſi. 295. Fama viciniæ, col. 1. lib. 1. q fama ſeu rumor viciniæ non inducit malam fidẽ, tenetur contrahens credere tali famæ aut rumori: quanto minus dr̃ inquiſitus in mala fide, cui denunciatũ non reperitur, & minus probatum q iſtæ pecuniæ eſſent alienæ? ¶ Amplius etiam Principi non vr̃ credẽdum in facto ſuo proprio, & ad eius vtilitatẽ, puta ſi dicat Caſtrũ ad ſe pertinere, niſi aliter doceatur. Oldra. in conſi. 270. in quæſt. propoſita, in 2. dubio, de quo latiſsimè dixi in conſi. 135. col. pen. poſt med. & col. fi. & in cõſ. 371. col. 3. verſi. poſtremò. ¶ Amplius ſola ſcientia, q illa pecunia fuiſſet remiſſa per Boxiũ Auguſtinæ, non vr̃ ſatisfacere, vt inquiſitus dicatur furtum cõtraxiſſe, nã illa pecunia fuerat ſine vitio apud Auguſtinam ex mandato Boxij eam cuſtodientẽ, vt dicit pars: ergo ſi Auguſtina eandẽ pecuniã remiſsit ipſi inquiſito; illa remittenti vel remittentis hæredibus erat reſtituenda: nec permittitur referre quæſtionem dñij etiã ſi deponens furto eandẽ ſubtraxiſſet. Bar. Bald. & Saly. in l. ſi quis. C. depo. Bertachi. in 1. parte reperto, in verbo Depoſitarius, verſi. 34. niſi & ſi Auguſtina mandaſſet pecuniã reſtitui hæredibus Boxij, conſequenter vltra probationẽ ſcientiæ, neceſſaria erat probatio mandati, id eſt, q Auguſtina mandaſſet ipſi inquiſito, vt reſtitueret pecuniam hæredibus Boxij, alioquin fieret abſurdũ, q ſi habeo rẽ alienam titulo cõmodati vel depoſiti a nõ dño, q ſtatim teneat eam reſtituere vero dño, aliàs furti reus efficiat. Planè, qñ cõmodans vel deponens rẽ alienam habet ex voluntate dñi, & eã bona fide alteri cõmittit, ceſſare vr̃ omnis furti ſuſpitio: nec ſecundus depoſitarius furti vr̃ obligari, niſi contra formã mandati ſi probetur, rem alienam apud ſe tenere præter voluntatẽ dñi, qm̃ tenetur reſtituere deponenti vel cõmodanti, niſi aliter a iudice præcipiatur, puta impleta probatione, q pecunia ſit alterius q̃ deponentis. iuxta no. in l. bona fides. ff. depo. & in auc. ſed iã cautum. & l. pe. C de po. maximè, quia licèt ſciam pecuniam eſſe alienam & deponenti ab alio commiſſam, tñ contingere multa potuerunt inter primum & ſm̃ deponentem, cur primo deponenti reſtitui eam nõ oporteat, ob id agendum videbatur ad reſtitutionem depoſiti, vel contra hæredes Auguſtinæ depoſitariæ, aut certè agendum ciuiliter tm̃ contra inquiſitum, & probandum quod pecuniæ remiſſæ ab Auguſtina ipſi inquiſito erant illæmet, quæ fuerant cõmiſſæ ad cuſtodiam ipſius Auguſtinæ per Boxium, vt latè probauimus in prioribus ſcriptis. cauſa autem criminalis omnis ſilere oportebat, ſi quidem furtum conſiderari non poteſt in ipſo inquiſito, in quẽ verba diffinitionis furti omnino nõ cõueniunt, ſed conſtat liberum hominem nõ torqueri de cauſa ciuili; quẽadmodum in conſilijs redditis latè notatũ fuit. ¶ Ex quibus conſequens vr̃ declarationem ad c. 1. extra de depoſ. eſſe omnino veram & neceſſariam, vt liber homo demum torqueatur in cauſa ciuili, cui incidit crimen, ſi probetur prius delicti ſubſtantia, nã
4 ſi † in cauſa merè criminali ad torturam non deſcenditur, niſi delictũ plenè conſtet ſupra notauimus, & tradit in terminis torturæ Marſi. in l. 1. in prin. nu. 5. & in l. ſi quis ne q̃ſtio. nu. 189. ff. de quæſtio. multo maximè idem probandũ eſt in cauſa ciuili, qñ crimen incidenter proponitur. Confirmatur hoc ratione naturali, nã quorſum attinet quærere per tormenta quantam pecuniam per furtum retineas, niſi probetur ante oĩa furtum eſſe cõmiſſum, tanquã fundamentũ & ſubſtantia totius cauſæ? Amplius dico, q confeſsio ſpõtanea ſuper delicto non noceret, niſi prius conſtet delictũ eſſe cõmiſſum, ideo nõ nocet cõfeſsio rei, q homicidiũ cõmiſerit, niſi cõſtet de ipſo homicidio, & de corpore occiſi: ſimiliter non nocet confeſsio ſuper furto, niſi prius conſtet furtũ eſſe cõmiſſum. Bald. in auct. ſed nouo iure, col. 2. verſi. ſed pone q quis confitetur. C. de ſeruis fugi. Ang. in l. certũ, in prin. ff. de confe. Alex. in cõſi. 19. col. 1. lib. 7. Marſ. in practi. conſ. crimi. §. principiũ, nu. 6. Furti aut nomine agi poſſet, & inquiſitus torqueri, vt pandat quantitatem pecuniarũ, ſi exercetetur iudicium accuſationis ab hæredibus Auguſtinæ deponentis contra inquiſitũ, ſiquidẽ verba diffinitionis furti cõpetere, tunc demũ viderentur: vel ſaltẽ ſi hæredes Auguſtinæ mandarent inquiſito, vt pecunias reſtitueret hæredibus Boxij, conſitendo ad eos illas pertinere, tunc demũ hæredes Boxij iudiciũ criminale furti nomine exequi poſſent, aliàs iuſta vr̃ excuſatio negantis reſtituere depoſitũ alteri, q̃ deponenti per ſupradicta. & prius omnibus declarandũ erat a iudice pecunias eſſe hæredũ Antonij Boxij, & ad eos pertinere & obligari inquiſitũ ad reſtituendum ipſius hæredibus. nã habita eiuſmodi declaratione tũc demũ vitioſa vr̃ retentio alienæ pecuniæ. ſed enim ante eiuſmodi declarationẽ, furti vitium non argui põt, arg. eorum q̃ ſcribit Cor. in cõſi. 296. col. 6. verſi. 2. rñderi poteſt, lib. 3. vbi iuſſus reſpondere poſitionibus, ſi dicat non eſſe reſpondendũ: ita demũ ſit contumax, & poſitiones pro confeſsis pronunciantur, ſi declaratum fuerit a iudice eſſe poſitionibus rñdendum, quia oportet prius conſtare ipſum fundamentũ, & antecedens neceſſariũ ſine quo conſequens aliquod eſſe non poteſt. Bald. in l. conuenticulam, col. 3. C. de epiſ. & cler. c. cum ea officij, de præſcrip. l. ſi homo mortuus. & ibi Iaſ. ff. de verb. obl. ¶ Amplius, licèt pœna cõmittatur ipſo iure propter delictum ſine alia ſententia declaratoria, requiritur tñ ſententia declaratoria ſuper ipſo delicto, per quam conſtet delictum eſſe cõmiſſum parte citata & cauſa cognita, clem. 1. iuncta gl. pe. de pœnis, cũ ſim. vt per Soc. inter conſi. Curtij Senioris in conſi. 20. col. 11. in fi. & col. 14. in prin. vbi etiam allegat bonum tex. in c. parrochianos, vbi Abb. de ſenten. excom. ¶ In propoſito inquiſitus cum dixerit pecunias Boxij non habere niſi ad modicam quantitatem, alias autem pecunias accepiſſe, tanq̃ proprias Auguſtinæ vel eius mariti, probandũ erat, q & aliæ pecuniæ omnes ad Boxium pertinebant, & ita a iudice declarandum & mandandum vt reſtituerentur: alias impoſsibile eſt ex regulis & rationibus iuris furtum committi. ſed nullus teſtium hoc dicit, nec iudex idem declarauit, qño nec declarare poterat citra præſtationem probationum: ergo furti cauſam omnino tacere oportet. ¶ Et præmiſſæ conſiderationes referri poſſunt ad ſingulas dubitationes, quia ſublato principali, id eſt, q furtum admitti non potuerit, nec illud conſiderari poſſit, ſequelæ omnes & omnia neceſſaria labeſcunt. regula, cum principalis. ff. de reg. iur. tñ in ſpecie ad ſingulas reſpondemus. Et primo ad teſtimonium Sebaſtiani Charanigli reſpondendo, dico q non eſt omni exceptione maior, quia eſt pauper, vilem artem exercens, quæ vilitas repellit a teſtimonio. l. ob carmen. §. 1. ff. de teſti. §. ſi verò ignoti, in auc. de hæredi. & falci. Fede. de Senis in cõſi. 220. Veritatis, col. 2. verſi. item Bartholomæus. Bar. in l. ex libero. ff de quæſt. Anch. in conſi. 64. in cauſa q̃ vertitur inter Philippũ, col. 3. circa med. in conſi. 227. Ad corroborationem, col. 3. ante med. Aret. in conſi. 71. ad fi. Deci. in conſil. 133. col. 3. ad fi. vel ſaltem detrahit vilitas perſonæ de fide teſtis, licèt omnino non repellat. Bal. in c. ſi qui teſtiũ, de teſtibus: vbi q non dr̃ teſtis omnino integer. ſequitur Alex. in conſi. 131. in conſi. 137. & in conſi. 176. col. 2. poſt med. lib 6. & hoc niſi vilitas procedat ex malis moribus, aut ex mala fama, quia tunc ſimpliciter vr̃ repelli. Bald. & Alex. in d. locis Anch. in d. conſi. 64. in d. conſi. 227 col. 3. Alex. in conſi 101. col. 3. verſi. nunc diſcutiendum, lib. 5. Deci. in conſi. 133. col. 3. in fi. Soci. in conſi. 17. col. pen. in fi. & licèt non procedat vilitas ex mala fama, minus tñ probaret teſtis vilis in cauſa criminali, aut ciuili ardua, quàm in alia. ¶ Paupertas etiam fidẽ diminuit, quia propter inopiam multi delinquerunt ſm̃ Eccleſiaſticũ, quem refert Anch. in cõſ. 137. Summæ prudentiæ, col. 2. ad fi. q maximè obtinet in cauſa ardua & criminali. Ancha. in conſi. 194. In cauſa & quæſtione Ioannis, col. fi. circa med. immo teſti pauperi non vr̃ credendũ in cauſa criminali, niſi cum tormentis, qñ paupertas eſt magna. Iaco. Butri. in l. 3. in prin. ff. de teſti. Alex. in cõſi. 131. in fi. & in conſi.

conſi.133.col.1. circa med. lib. 6, ſed hoc de tormentis non ad-
mitterē, niſi in paupere malæ famæ. & in teſtimonio valde pau-
peris rei perſonam inſpicerem, cuius ſit famæ & conditionis: nā
contra reum diffamatum pauperis teſtimonium alias. vitæ ho-
neſtioris admitterē: quæ ipſa res iudicis rectiſſimi arbitrio ferè
committitur. ¶ Tertiò iſte teſtis deponit alternatiue, ex quo teſti
monium eius ſit obſcurum & nullum. l. prætor edixit. §. quo au-
tem. ff. de iniur. c. in præſentia, de proba. Areti. in conſi. 122. In
præſenti conſultatione, col. 2. poſt med. verſi. Item quia alterna-
tiua. nam oportet teſtes firmiter & conſtanter deponere. Alex.
in conſi. 82. In cauſa & lite vertente inter prouidum mercato-
rem, col. 1. poſt med. lib. 4. ¶ Quartò teſtimonium eius delictum
aliquod non concludit, etenim non ſequitur, Inquiſitus accepit
maiorem pecuniaꝝ quātitatem ab Auguſtina ſorore: ergo ſcie-
bat omnes pecunias pertinere ad Boxium, quia nihil dicit mo-
nitum fuiſſe & certioratum inquiſitum, ꝙ pecuniæ eſſent alie-
næ, vel mandatum fuiſſe eas vt reſtitueret, qđ eſt neceſſariū furti
vt ſupra oſtendimus. ¶ Circa indicium variationis ſeu mendacij
ipſius inquiſiti, dupliciter fuit rñſum in alio conſi. ꝙ confeſſio-
nes ſeu reſponſiones ipſius inquiſiti non ſunt contrariæ, ſi ad re
5 ctum intelligantur & ad concordiā reduci poſſunt, † quod fieri
debet ſaltem, vt falſum vitetur. Iac. But. in l. cū de ætate. ff. de pro
ba. & in l. optimā. C. de cōtra. & cōmi. ſtipu. cum ſimi. quæ Alex.
ſcribit in conſi. 190 col. 1. lib. 7. quinimmo dictū vnius reducit
ad concordiam etiam vt probet, ſi contrarietas non ſit manife-
ſta. Alex. conſi. 133. viſo proceſſu, col. 2. verſi. quinimmo viden-
tur, lib. 1. ſed in dicto vnius teſtis, ꝙ non reducatur ad cōcordiā,
vt probet, licèt contrarietas nō ſit manifeſta, voluit idem Alex.
ſibi contrarius in conſi. 80. col. 3. ante med. verſi. nec reducitur
lib. 2. in conſi. 80. col. 1. poſt med. in conſil. 43. col. 4. lib. 4. & in
conſi. 29. col. 3. ante med. lib. 7. ¶ Secundò rñſum fuit, eiuſmodi
variationē non eſſe circa ſubſtantialia, ideo non nocere. Alex. in
conſi. 105. col. fi. verſic. item non obſtat ſi dicatur, lib. 2. Aret. in
conſ. 60. Excellentiſſime doctor, col. fi. Deci. in c. licèt cauſam,
col. 15. de proba. Iaſ. in l. ſi quis nec cauſam, col. 4. ff. ſi cer. pet. &
alibi ſæpiſſimè doct. Aduerte tñ, quia teſtibus variantibus circa
accidentalia aut nō ſubſtātialia, minus creditur. Bal. in l. ſi ex fal
ſis, col. fi. C. de tranſactio. Deci. in conſi. 105. col. pen. & hoc niſi
eſſet variatio circa verba, quia ſi tendant teſtes ad eundē finem
magis probant, q̄ ſi deponerēt per eadē verba. Alex. in cōſ. 105.
col. pen. in fi. lib. 4. Iaſ. in l. 2. col. 5. in fi. C. de bon. poſ. ſecun. tab.
6 ¶ Tertiò pōt rñderi, † ꝙ variatio conſideratur qñ eſt doloſa, nō
ēt ſi ſit erronea, pulchrè Anch. in cōſ. 361. Viſa plenè facti nar-
ratione, col. 2. ad fi. ſed pſumitur error etiā in facto proprio ob
tēporis diuturnitatē. l. peregrè. ff. de acq. poſſ. gl. in l. furtū. §. fin.
ff. de vſuca. vbi ꝙ index arbitrari poteſt inductā eſſe obliuionē
ēt ex minori tpe decē annorum. & illā gl. dicit cōmuniter approba-
ri Alber. de Roſa. in l. 1. C. de ſer. fug. Soci. in conſi. 3. ante med.
lib. 3. porrò inquiſitus interrogabatur de facto longioris tpis.
¶ Præterea iuuenis ipſe integri nominis, cauſarū criminaliū ne-
ſcius, horrore quodam ſtupebat, vt non mirū ſi variare dicat cir
ca aliquas circunſtantias. ¶ Quartò etiā rñſum fuit non fieri in-
diciū ad torturā ex ſola variatione. ¶ Quintò rñdeo, ex variatio-
ne indiciū ad torturā fieri nō poſſe, niſi prius conſtet cōmiſſum
eſſe flagitium furti, vt ſup. oſtendimus. ¶ Circa indicium famæ,
7 rñdeo primo, ꝙ probatio famæ non vr̄ impleta: primò † oportet
famam oriri ex cauſis probabilibus & veriſimilibus. Bal. in l. pro
prietatis. C. de proba. no. in c. veniens, el 1. de teſti. Aret. in cō-
ſil. 65. col. 4. ad fi. verſ. nec fama. ideo teſtis deponens ſuper fa-
ma, debet deponere de ipſis cauſis veriſimilibus, ex quibus fama
ortū habuit, aliàs non probat: nā debet fama ſubnixa eſſe aliqua
coniectura idonea, non leui & nuda. Bal. in conſi. 122. Vtrum di-
ctus proceſſus, col. 2. lib. 3. Iaſ. in conſi. 167. col. fi. lib. 4. fama. n.
probata ex ſola voce populi ſine aliqua præſumptione legitima,
ex qua originē traxerit, dr̄ vana vox populi, q̄ audienda non eſt.
l. decurionū. C. de pœnis. Bar. in l. de minore. §. plurium, col. fi.
ff. de quæſtio. Iaſ. in conſi. 2. col. 10. in fi. lib. 3. & ibidem Iaſ. ꝙ fa
ma ſola eſt quoddā ſomnium, & quidā rumor, qui ſæpe a veri-
tate diſcordat, ſm Bal. in c. vigilanti, col. 2. de præſcrip. & tradit
idem Iaſ. in conſi. 78. col. 4. lib. 3. planè orta eſt fama, propterea,
ꝙ fratres de Bechis erexerunt apothecas: quæ cauſa nō eſt pro-
babilis, qm̄ lucrari quilibet præſumitur de proprio, non etiā de
alieno. l. ſi defunctus. C. arbi. tule. & abunde notatū fuit alio cō-
ſilio. ¶ Rurſus ipſa fama dr̄ irrationabilis orta ex cauſa a iure im
probata. Aret. in conſi. 44. col. 2. verſic. eſt enim iſta conſuetudo

Secundò probādū erat iſtam famā originē habuiſſe a perſonis
fide dignis, & probanda qualitas fidei, id eſt, ꝙ tales perſonæ eſ-
ſent fide dignæ. Anch. in conſi. 253. In quæſt. presbyteri, col. 2.
Deci. in conſi. 575. col. 2. circa med. Alibi ſcribit Bal. in cōſ. 394.
In cauſa Ludouici Maſci, col. 2. lib. 2. ꝙ ſtante ſtatuto, probatio
per famā, vel vbi fama eſt, multum piudicialis, debet conſtare,
ꝙ originē habuerit a perſonis diſcretis, & non ſuſpectis ex cau
ſis veris & probabilibus. ¶ Tertiò rñdetur, neceſſarium eſſe ad
probationē famæ noiare perſonas, à quibus fama originē habue
rit, licèt teſtes interrogati non fuerint. Ang. in l. ſolā. C. de teſti-
bus. & in l. ea quidem, col. 3. C. qui accu. Deci. in conſ. 37. col. 3.
& in conſi. 57. circa med. & in conſ. 575. Quinimmo ſi teſtis in-
terrogatus a quibus dici audierit, nominet duas perſonas, dein-
de ſubdat, ꝙ dici audiuit a multis alijs, non probatur fama: quia
iſtud verbū, Multis alijs, verificari poteſt in duobus. Bal. in cō-
ſil. 447. Ad euidentiā pmittendū eſt, quis dicatur vſurarius ma-
nifeſtus, col. pen. lib. 5. qđ dictū pro notabili refert & ſequit Iaſ.
in l. licèt Imperator, col. 4. verſi. item adde in practica. de leg. 1.
Idem voluit Cor. in conſi. 127. col. fi. & in conſi. 176. col. 3. ad fi.
lib. 4. ¶ Quartò rñdeo, ꝙ erat probandum tp̄s famæ. i. quòd iſta
fama fuiſſet orta ante litē inchoatā, quia potuit ſtatim naſci iſta
fama poſt capturā ipſius inquiſiti ea eo, ꝙ fuit dictū & diuulga
tū, ꝙ fuerat captus pp pecunias Antonij Boxij; quo caſu facilè
eſt naſci rumorē in loco apud oēs quærentes de cauſa capturæ,
ita in materia delicti ad probationē famæ reſpondet Ancha. in
d. conſi. 253. col. 1. Alex. in conſi. 200. col. 2. ante med. verſ. & da
to quod aliquis, lib. 2. Aret. in conſi. 182. col. 1. Cor. in conſ. 198.
col. 5. lib. 2. in conſi. 175. col. 4. & in conſi. 315. col. fi. lib. 4. Ve-
8 ron. in conſi. 2. in fi. & in conſi. 31. col. 4. in fi. ¶ Nec ad proba-
tionē famæ deferri poteſt iuſm ſuppletiuū. Bar. in l. admonendi.
ff. de iureiu. Aret. in conſi. 82. col. 3. circa med & in conſi. 132.
col. 2. Deci. in conſi. 37. ad fi. ¶ Quintò rñdeo, famā non ſufficere
ſe ad torturā, veluti probatū fuit in conſilijs. Aret. in conſi. 13.
col. 7. ¶ Sextò rñdetur, ex iſta fama nihil inferri poſſe ad crimen
furti, quia nō ſequitur, Fratres de Bechia apothecas inſtruxerūt
de pecunijs Boxij, ergo furtū cōmiſerunt: quia deficiūt extrema
neceſſaria ad probationē furti, nā poſſunt diuites fieri per alie-
nā pecuniā, citra tñ vitiū furti, puta ſi ex fide bona ad me peruc-
nerit, & ceſſet furandi animus, vt hic oñdimus; cōcluderet aūt
fama furti flagitiū ſi fama eſſet Auguſtinā ſororē mandaſſe in-
quiſito pecunias, vt reſtitueret hæredibus Antonij Boxij, & ipſe
negaret ¶ Septimò rñdetur fruſtra tractari, an ea fama fiat in-
diciū ad torturā in crimine furti, niſi prius doceatur furti crimē
eſſe contractū ſeu cōmiſſum vt ſup. docuimus. ¶ Octauo rñde-
tur, licèt fama eſſet pecunias eſſe Antonij Boxij, non ob id cre-
dere oportebat eiuſmodi famæ, & ad eius rumorē pecunias reſti
tuere, niſi aliud probaretur ab hæredibus Boxij, vel niſi hæredes
Auguſtinæ, aut ipſa Auguſtina reſtitutionē fieri mandaſſet, ex
his, quæ ſupraſcripſimus. Et pro hac octaua rñſione faciūt, quæ
in propoſito famæ ſcribit Cor. in conſi. 35. col pen. & fi. lib. 1. &
in conſi. 50. circa fi. li. 2. Deci. Neapo. deciſ. 128. in 8. dub. quòd
non ſequitur, Fama eſt rē ad talē pertinere: ergo aē emendo vel
poſſidendo dicor eſſe in mala fide. puta ſi emo ab eo, qui habet
titulū. Et qa verbū Pertinere pōt intelligi diuerſis modis, vt ibi
no. in propoſito cū inquiſitus accepiſſet pecunias a ſorore, non
ita de facili debebat credere famæ, vt poneret ſe in diſcrimē bis
ſoluendi vel litigandi. ¶ Ad argumentum quod fit ex cōiter ac-
cidētibus, rñdeo, ꝙ Auguſtina confuſa perturbatione peſtis, nō
potuit ad plenū omnia explicare, arg. text. in l. hac conſultiſſi-
ma. §. at cum humana fragilitas. C. qui teſt. fac. poſſ. ¶ Secundò
rñdeo, ꝙ aſſignando ſeu dimittendo pecunias fratri ſimpliciter
citra expreſſionē cauſæ, ſatis vr̄ indicaſſe, quid de ea fieri vellet,
quia cenſetur tradita ex cauſa depoſiti non facta numeratione.
glo. Bart. & doct. in l. cum quid. ff. ſi cert. pet. Alex. in conſi. 28.
col. 1 verſi. tertio rñdeo, lib. 7. Deci. in l. 2. in prin. col. pen. ff. ſi
cert. pet ¶ Tertiò rñdeo, ꝙ Auguſtina mādauit ſaltē tacitè quid
fieri vellet de pecunia Antonij Boxij: nam loquendo & monen-
do illam partem pecuniæ fuiſſe Antonij Boxij, in diſcrimine
mortis ſatis videtur mādaſſe pecunias domino reſtitui. ¶ Quar
tò torquetur argumentum, nam ſi tradens pecunias a commu-
niter accidentibus conſueuit dicere, quid fieri de eis vellet: er-
go nihil aperiendo, ꝙ omnes pertinerent ad Antonium Boxij
vel eius hæredes, tacitè videtur intellexiſſe, ꝙ eſſent ipſius Au-
guſtinæ: nam ſi omnes fuiſſent Antonij Boxij, vtiq; de omnibus
dixiſſet, veluti dixit de parte earum. l. vni. §. ſin autem ad defi-
cientis.

cientis. C. de cadu.tollen.præſertim cum eſſet in diſcrimine vi
tæ, veriſimiliter memor ſalutis eternę, iuxta not.in l.ſi quis in
graui.§.ſi quis moriens.ff.ad Syllania.facit tex.in l.ſi.C. ad leg.
iul.repe.& l.merito.ff.pro ſocio. ſed nullus teſtium dicit Augu
ſtinam dixiſſe ꝙ pecuniæ eſſent alienæ vel ꝙ reſtituerentur alij
perſonæ: ergo arguendo ex communi cõſuetudine chriſtiana-
rum mortis periculo laborantium, præſumendum eſt memora
tas pecunias non fuiſſe omnes Antonij Boxij. ¶ Non obſtat ꝙ
fieri videtur indicium ſaltem ex omnibus ſimul iunctis, quæ cõ
iunctio fit etiam in criminalibus quò ad indicium ad torturã:
quia plures probationes ſemiplenæ etiam diuerſi generis cõiu
guntur vt fiat indicium ad torturam. Salic.in l.ea quidem, col.
pen.verſi. ſed fune.C.de accuſa. Soci.in conſil.54.colum.2.verſ.
tertio & vltimo.lib.3.Iaſ.in repe.l.admonendi.num.257.ff.de
iureiur quod etiam voluit Bar. in l.ſi. ff. de quæſtio.vbi Barto.
quòd in materia indiciorum vna præſumptio iuuat aliã. quod
Bar. dictũ ſequitur Alex.in conſil. 76.colum.ſi.li.1. Quia reſpõ
deo.ꝙ illud ꝓcederet qñ ſingula indicia eſſent perfecta in gene
re ſuo,& ſingula ad plenum probarentur.Bal.in l.ſi quis ex ar-
gentarijs.§.1.ff.de eden.Bar.& doc.in l.admonẽdi. ff.de iureiu.
Alex. in conſi.180.colum.3. lib. 2.Hippol.in prac.cau.crimina.
§.diligenter.nu.12.& §.qm̃, nu.31.ſed ſingula indicia ſi curio-
ſius animaduertauit & ſcripta in cauſa accuratè conſiderentur
nullum in genere ſuo eſt plenè probatum. ¶ Præterea a ſufficiẽ
ti partium enumeratione arguitur nõ eſſe locũ torturæ. Etenim
aut vis torquere vt manifeſtetur numerus pecuniarum: & iſtud
nihil releuat, quia nõ ſequitur, Accepit ampliorem pecuniã ab
Auguſtina ſorore, ergo furtum commiſit, cum eas acceperit
vt proprias ipſius Auguſtinæ: nec probetur ſcientia inquiſiti ꝙ
ſciret eſſe alienas, ex his quæ ſupra abunde notauimus, ergo ꝓ-
batio irreleuatoria per torturam quæri non debet. l.ad proba-
tionem. C.de proba. vbi probatio quæ non releuat, non admit-
titur. A fortiori qñ tractatur de ꝓbatione per tormẽta ad quæ
difficilius deſcenditur aut deſideras quæſtionem haberi vt intel
ligatur an pecuniæ acceptæ eſſent alienæ: & nihilo magis profu
tura ſunt aut releuatura tormenta, qm̃ de hoc an ſciret inquiſi-
tus pecunias eſſe alienas nulla omnino ſunt indicia, quinimmo
non iuſtificaretur tortura ex indicijs ſuperuenientibus. Bald.in
l.ſi. C. de accuſa.Bar.& doc.in l.maritus.ff. de quæſt. Alexan. in
conſil.52.col.2.poſt med lib.3.Hippol.in prac.cau.crimi.§.ſe-
cunda quęſtio. nu. 5. & 3. & in l. pen.nu.31.¶ Poſtremò in fa-
uorem inquiſiti non mediocriter facit, nam ſi velis affirmare
fuiſſe probatam famam ante tempus capturæ & inquiſitionis,
dico ꝙ fuit conuerſatus in loco Carmagnoliæ & in Marchio-
natu Saluciarum nihil obſtante aſſerto rumore circa pecunias
a ſorore acceptas, & ꝙ factus eſſet locupletior in pecunijs alie-
nis: & ſicut fuga præſumptionẽ aliquam fecit contra fugientẽ
ita per contrarium inducitur præſumptio excluſiua delicti qñ
quis non fugit, vt cõtrariorum eadem ſit diſciplina. inſti. de his
qui ſunt ſui vel alie.iur.l.quod in rerum §.ſi quid poſt. ff.de le-
ga. 1.c.hoſpitiolum. 32. di.l.& ſi contra. ff.de vulg. & vt idem
operetur oppoſitum in oppoſito, quod propoſitũ in propoſito,
l.ſi.10 princ.ff.de lega.3.Immo facilius debet induci p̃ſumptio
in fauorẽ inquiſiti ex eo ꝙ non fuit ꝙ inducatur p̃ſumptio deli
cti propter fugam, cũ præualeant probationes ꝑ quas euitat̃ de
lictum & delicti ſuſpitio ceſſat: ideo teſtes deponẽtes de bonita
te alicuius, præferuntur teſtibus deponentibus contrariũ. Abb.
in c.cum. P. col. ſi. de accuſa.facit Bal.in c.io noſtra.in prin.de
teſtibus.not.Anch. in conſi.253.In qõne p̃sbyteri. circa ſi. Cor,
in conſi.279.col. ſi.lib.1.facit doc.Bar.in l.nõ ſolũ. §. ſed vt ꝓ-
bari.vbi Alexã.& Mod.ff.de ope.no.nuncia.cũ ſimi. ¶ Quibus
conſequens videtur nulla ratione habendã eſſe quæſtionẽ cõtra
inquiſitũ, cuius liberatio maiori ornamento futura eſt iudici q̃
condemnatio. Pau. de Caſt. in conſil. 399. Viſa inquiſitione.
ad ſi.li.2.niſi iudex eum ſe præſtet, in quem Anch. inuehitur in
conſil.24. Viſa inquiſitione.col.2.ante med. quod ipſum mini-
mè arbitramur. ¶ Ex quibus rõnibus & fundamentis abunde
opinor ſatiſum videt̃ ad ſubtilia dubia cõtra inquiſitũ proximè
reddita. Taurini.8. Februarij. 1536. ¶ Tortus tñ reus fuit ex
conſi. Rotæ Bononienſis, & purgata indicia omnia per torturã.
¶ Hic finiuntur reſponſa ꝑ clariſſimum & veridicum iuriſcon-
ſultum. d. Aymonem Crauettã a Sauiliano Taurini reddita, vbi
accedente inſanienteq; bello cum formidine militum prolixio-
re & lacrymoſo, nõ diutius agere licuit, ſed in arce delituit ſu-
pra biẽniũ. Illuſtriſsimi dñi Cardeti a Librie, a ſuis abſens ꝑ gra
uiſsimam temporis iacturam. ¶ Deinde cum res Pedemontiũ
diſperatas videret, in vrbem Grationopolis tranſmigrauit ſub
anno.1538. menſe Aprilis vbi annos ſeptem & dimidium egit
vſq; in tempus publicationis pacis: quæ ipſa tamen pondus nec
habuit. Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.doc.

SVMMARIVM.

1 *Non ſolum curator ſed etiã extraneus poteſt acceptare ꝓ adul*
to: in extraneo aũt ꝓ abſẽte requiritur expreſſa acceptatio.
2 *Vbi eſt mandatum, ratificatio neceſſaria non eſt.*
3 *Efficacior eſt acceptatio curatoris quàm procuratoris.*
4 *Ratificatio delicti non inducitur ex eo quod occupata ad alium*
perueniat.
5 *Ex ſola ſcientia fit acceptatio donationis.*
6 *Qui emit a donatore poſt factam probibitionem ad mandatum*
principis, præſumitur in mala fide.

CONSILIVM CCLXI.

¶ Pro nobili domino Iaffredo Armitani Burgenſe Villæfran-
chæ artium & medicinæ ſcholari.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Probatur
mihi ſnĩa dñi Nicolai Gamberiæ collegę honorã
1 di, ad cuꝰ cõfirmationẽ ſubijcimus † nõ ſolũ cura-
torem poſſe acceptare pro adulto, verumetiã ex-
traneum: ideo confeſsio facta, abſente parte, cẽſet̃
facta ea p̃ſente, qñ tertius ꝓ ea acceptauit, dummodo ſequatur
ratificatio.Io. And. in addi.Spec.in tit.de confeſsio.§.nunc vi-
dendum.ver.quid ſi confiteor tuam eſſe.Ant.de But.in c.ſi cau-
tio, de fide inſtru.ſequitur Aret.in conſil.64. Diligenter, circa
prin. & in conſi. 83.quia multa, colum.6.verſi.quinimmo dixit
Ioan.And.Dec.in c.a1 ſi clerici, in prin.col.11.ante med. de iu-
di.licèt, Dec.Aret.non alleget.Idem tenet Iaſ.in l.idem in duo-
bus, quam legit ſimul cum l.ſi tibi.§.perſonale.col.2. poſt med.
verſi.tenendo communem.ff de pac.Addo Pau. de Caſt.in cõſi.
458. Quando creditor.colum.2.lib.1.vbi ꝙ liberatio debitoris
facta eo abſente, & alio ꝓ eo recipiẽte, prodeſt debitori poſtea
ratificanti. Ad idem adduco Abb.in conſi.55.col.ſi. verſi. itẽ &
ſecundo præſuppoſito, li.1. vbi ꝙ dominium acquiritur abſen
ti, tertio pro eo acceptãte ſecuta ratificatione ipſius abſentis,
licèt acceptans ſit oĩno extraneus, per tex.in l.ſi ego, & in l.pe.
ff de neg.geſt.allegat etiam Bart. in l. qui mihi donatum. ff. de
donatio. Requiritur tñ acceptio extranei pro abſente expreſ-
ſa: quia tacita acceptatio non ſufficeret, puta ex ſola præſentia,
etiam ꝙ talis tertius eſſet frater abſentis. ita Pau.de Caſt.in cõſ.
70. quia fruſtra, col. 3 circa med.lib.1. Itaq; ſi extraneus oĩno
poteſt acceptare pro abſente, & acceptãdo ei acquirit ſi cum ra
tificatione, ergo multo fortius idem probandum eſt in curato-
re qui acquirit adulto, etiam ſine ceſsione. iuxta no. in l.ſi pecu-
niam. ff.ſi cer.pet.quam d.conſulens allegauit.& in l.ſtipulatio.
§.ſi ſtipuler.ff de verb.ob.nam curator cenſetur habere manda
tum plenum & liberum. Bar.in l.neq; ad ſi. C. de procura. not.
in l.pactum curatoris.C.de pac.vbi Iaſ. ergo adultus ipſe cenſe
tur acceptaſſe quod curator acceptauerit vigore mandati. l.ita
autem.§.geſsiſſe.ff.de admi. tutor.cum ſimi. Et ſic acceptatio fa
cta per curatorem hoc amplius prodeſt q̃ acceptatio extranei:
quia qñ extraneus acceptat pro alio, neceſſaria videtur ratifica-
tio abſentis vt ius quæratur, vt ſupra dictũ eſt. Secus in accepta-
tione curatoris, ex quo vt dixi, cenſet̃ habere mandatum ple-
2 num & liberum, † vbi aũt eſt mandatum, ratificatio neceſſaria
non eſt, immo mandatum ſuperueniens inducit ratificationem
retro geſtorum. l.Iulianus, vbi doc.ff.qui ſatiſ.cogan. Alexã.in
3 conſi. 12. ad fin.lib.5. Rurſus † efficacior eſt acceptatio cura-
toris q̃ procuratoris habentis mandatum ab homine: quia cura
tor quærit minori ſine ceſsione, vt ſupra dictum eſt, procurator
autem mediãte ceſsione tantũ, vbi agitur de acquiſitione actio-
nis aut obligationis perſonalis.l.poſſeſsio.§.& ſi poſſeſsio.ff de
acqui.poſſ.ſed tenetur procurator cedere actiones dño.l. procu
ratorem.§.ſi.ff. manda.& hoc niſi acquiratur actio perſonalis
ex re domini, puta quia vendat procurator rem domini: nã ac-
quiretur actio dño ſine ceſsione.l.quod procurator ex re. ff. de
procura.l.Iulianus.§. ſi procurator.ff. de acti.empt.¶ Secundò
addo ꝙ iſta acceptatio fieri potuit non ſolum verbis, ſed etiam
facto ipſo deſcribendo bona donata ad inuentarium mino-
rum l.Paulus reſpondet non tantum verbis.ff. de rem rat. hab.

c. dilecti,el ſ. vbi Deci. in 2.not.de appel. ideo diſponens de re-
legata, cenſet legatum agnoſcere. l. ſi auia. C.de iure delib. Dec.
in conſi. 45. col. 3. ante med. Similiter ſi debitor hypothecauit
creditori rem alienam, deinde dñs rei fideiubeat pro debitore
apud illum creditorem, cenſetur hypothecam approbare. l. Pō-
ponius. §. fi. ff. in quib. cau. pig. vel hyp. taci. contraha. & petens
terminum ad ſoluendum, videtur approbare cōtractū præcedē
tem. Ang in l. eum te. C. quor met. cau. ſimiliter petens dilatio-
nē ad ſoluendum id in quo fuit condēnatus, cenſetur approba-
re ſententiam, vt amplius appellare nō poſſit. l. ad ſolutionem.
C. de re iudi. facit tex. in c. quò ad conſultationem, extra eo. tit.
talis enim præſumitur voluntas hominum, qualis ex factis col-
ligi poteſt. l. duo fratres. ff. de acqui. hæred. l. reprehendenda. C.
de inſti. & ſubſti. vbi gl. dicit q facto datur voluntas intelligi ēt
in animalibus brutis. §. ceruos. inſtit. de rerum diui. Alibi ſcribit
Inn. in c. bonæ. el 2 de poſtula. præla. quòd animus præſumitur
& iudicatur ex actuum qualitate. & magis in terminis facit tex.
in l. fi. C. arb. tu. vbi ſi tutor ponat in pupilli inuentario aliquam
rem, ex hoc arguitur dominiū pupilli in ea re in odium & dam
num ipſius tutoris, adeo q probatio in contrariū nō admittit
nnt. Soc. in conſ. 61. lib. 1. & in conſi. 190. in pri. li 2 Cor. in cōſ.
60. col. 2. circa fi. & in conſi 63. col. 2. li. 3. Simile videmus in eo
qui rem ſuam deſcribit in æſtimo alterius, quod in præiudiciū
deſcribentis probatur dominium in fauorem alterius. l. rura.
& ibi Bart. C. de omn. agro deſer. lib. 11. & idem Bart. in l. quæ
quiſquam. ff. de acq. rer. domi. Bal. in l. cenſualis. C. de do. ¶ Am-
plius in pœnalibus cēſetur quis ratificare delictum, ex eo quod
commodum ad eum peruenit ex tali delicto. Bar. in l. aut facta.
§. fi. ff de pœnis. Ant. de But. in c. cum ad ſedem. col. pe. de reſti.
ſpol. Pau. de Caſt. in conſ. 423. quia ſcio. col. 3. ante med. lib. 1.
Aret. in conſ. 163. colum. 11. Deciſio Neapo. deci. 82. nu. 6. ver-
ſic. item datur alia regula. qđ tñ intelligitur qñ vtilitas delicti
ad alium perueniret immediatè ab ipſo delinquente, ſecus ſi
per aliam manum, vt per Aret in d. conſ. 163. & ita intelligen-
do ceſſat quod in contrariū dicit Iaſ. in l. 1. §. item acquirimus,
col. 9. verſ. præterea nō eſt verum. ff. de acq. poſſ. vbi Iaſ. quòd
4 † ratificatio delicti nō inducitur ex eo q res occupata ad alium
perueniat, p tex. in l. ſi vi me. ff. de vi arma. ſed doc. ſupra alleg.
intelligunt illam. l. qñ res occupata immediatè non peruenit a
delinquente, aut ſpoliante: ergo a fortiori, cenſebitur ratificata
donatio ex tali deſcriptione per quā donatarius vtilitatē conſe
quitur. Ideo iſta bona deſcribi nō poterāt ad inuētariū minorū
tanquā eorum bona, niſi ex cauſa donationis, ergo ex illa cauſa
præſumuntur deſcripta. l. ſi cum dotē. §. ſi pater. ff. ſolu. ma. l. cū
te, a cōtrario ſenſu. C. ne vxo. p mari. facit quod vult Bald. in l.
fi. col. 1. verſ. ſed nunquid pſumetur. C. de ſen. quæ ſine cer. quā-
5 ti. & in l. nulla. C. de iur. dotium. Quinimmo † ſit acceptio do-
nationis ex ſola ſcientia, ex eo q quis ſcit bona ſibi donata, nec
contradicit. Bar. in l. quo enim § 1. ff. rem rat. habe. Dec. in cōſ.
58. col. 2. circa med. & in regula, ſemper qui nō prohiber. ff. de
reg. iur. per quā acceptationem quæſitū fuit ius donatarijs. Iaſ.
in l. eum qui. in prin. col 4. ante med. verſi. per hanc glo. ff. de iu
reiur. quod ius tolli poſtea nō potuit. reg. iur. l. fi. ff. de pac. cum
ſimi. ¶ Tertiò addo quòd poſt donationem & ius ac dominium
translatum in donatarios, non licuit donatori in alium transfer
re etiam ex pacto de retrouendendo: quia tēpore retrouēditio-
nis nihil iuris erat apud vendētem. regula, nemo plus. ff. de reg.
iur. nec pactum de retrouēdendo afficit tertium poſſeſſorē. Pa.
de Caſt. in conſ. 306 Quāquam longa ad fi. lib. 2. Ale. in cōſ. 10.
lib. 1. & in conſ. 222. col. fi poſt med. lib. 6. aliàs tñ conſului agi
poſſe ex pacto de reuendendo contra tertiū, ſed nō ſimpliciter
ex tali pacto ſolum, ſed ratione hypothecæ, quæ tribuit ius in
6 re. ¶ Quartò addo † q ille qui emit a donatore poſt factā pro-
hibitionem ad mandatum Principis, præſumitur in mala fide.
l. ſi fundum. C. de rei vendi. arguendo a fortiori. l. ait prætor. §.
ſi quis particeps, vbi Bar. & Ale. ff. de his quæ in frau. credi. fa-
cit regula, eum qui contra, de reg. iur. lib. 6. ¶ Confirmatur iſtud
fundamentum: nā tranſgreſſor legis dicitur in dolo. Bal. in cōſ.
35. Quæritur verū pactum. colum. 1. in fi. lib. 3. ergo multo ma-
gis arguitur dolus contra eum qui Principis mandatū trāſgre-
ditur: quia maior eſt inobedientia iudicis q̄ canonis. i. grauius
peccat nō obediens iudici q̄ legi. gl. in c. dolētes, de celebra. miſ.
Dec. in c. 1. col. 3. circa fi. in 19. nota. de poſtu. prælato. & iſtud
eſt quod dicitur mitius agi cum lege q̄ cum homine. l. Celſus, cū
gl. ff. de arbi. ob id ſtante malae fide fructuum habenda vr̄ ratio
ſm doc. Bar. in l. ex diuerſo. ff de rei vend. ergo eſt dicenda ſen
tentia in fauorē agentis aduerſus iſtos poſſeſſores bonorū, quæ
adulto. i. nobili Iaffredo Armitani donata fuerunt. Taurini. 9.
Februarij. 1536. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doc.

S V M M A R I V M.

1 *Veniri non poteſt ad inquiſitionem, niſi præcedant indicia.*
2 *Oppoſitiones debent eſſe clara, certa, & ſpecifica.*
3 *Probatio generalis non releuat tanquam dubia & etiam in ci-
uilibus.*
4 *Confeſſio non poteſt facere delictum.*
5 *Ex nomine ſolo nō fit quis hæreticus, ſed ex operibus cōtra fidē.*
6 *Inquiſitio dicitur de iure ſpeciali.*
7 *Dolus & calumnia præſumitur in eo, qui propoſita & obiecta
non probat.*

CONSILIVM CCLXIII.

¶ Pro Oberto Raymondetto inquiſito.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proteſtor
nolle cauſam agere alicuius hæretici, vbi crimen
intellexero. planè facultate cōceſſa & venia per-
miſſa, vt ſcribamus in defenſionē inquiſiti, probā
dū videtur proceſſū inquiſitionis fieri nullū cōtra
1 Obertū Raymondetti: nā veniri nō poteſt ad inquiſitionē † niſi
pcedant iudicia. c. qualiter & quando, el 2. de accuſa. l. iuſtiſſi-
mos. C. de off. recto. prouin. ſed aſſerti teſtes infames nō probāt
indicium, quia loquuntur generaliter non ſpecificando & non
exprimendo quomodo & qualiter credat ad eam ſectā, & quos
errores in ſpecie admiſerit circa eam ſectam: ſed crimē probari
oportet clarè, purè & ſpecificè certo & limitato modo, non etiā
in genere. & ratio eſt, quia aliàs poteſtas defendendi auferretur
reo inquiſito aut accuſato: etenim ſi teſtes dicant quē hæreticū,
nec reddant cauſas in ſpecie, non licet accuſato defendere inno
centiam. Planè, ſi dicant quia male dixit de eccleſiā, quia manda
ta pōtificum deſpexit, quia præcepta Quadrageſimæ nō imple
uit & cætera, poteſt reus probare contrarium, ideſt q viſus fue
rit obſeruare quadrageſimam, & auditus bene de eccleſia loqui.
Similiter ſi dicāt teſtes, Vidimus eum irridere talem barbā, ſeu
talem prædicaturem & tali tempore, poteſt probare q tempo-
re quo talis barba prædicabat, aberat longius & coarctare nega
tiuam: qua ratione voluerunt leges libellum in criminalibus cō
tinere locum & diem, ideſt, vt det facultas reo ſe defendēdi, quę
tollitur ſi libellus generalis admittitur. l. libellorum. ff. de accu
2 ſationibus. ¶ Similiter quando † opponitur cōtra teſtes q ſunt
criminoſi, non ſufficit opponere in genere eos eſſe criminoſos
vel infames, ſed oportet exprimi in quibus cauſis ſunt infames
quæ crimina in ſpecie contraxerint ſeu admiſerunt. c. præſen-
tium. §. teſtes de teſtibus. lib. 5. & 6. Roma. in conſil. 290. In ca-
ſu propoſitæ conſultationis breuiter dicendum dictum Franci
ſcum. col. 1. verſ. nec refragatur. Card. in cle. conſtitutione. §. cę
terum. de electio. Iaſ. in l. 1. col. 4. poſt med. C. de teſta. ſimiliter
teſtis deponens aliquem eſſe malæ famæ ſimpliciter & in gene
re, non probat, niſi in ſpecie dicat cauſas ex quibus ſit malæ fa-
mæ. Bal. in conſi. 77. colum. 2. & in conſi. 76. tex. colum. 5. poſt
3 med. lib. 3. ¶ Amplius † etiam in ciuilibus probatio generalis
non releuat tanquam dubia & obſcura. l. certum, in princ. ff. de
confeſ. c. in præſentia, de proba. nam generalitas parit obſcuri-
tatem. l. ita fidei, in prin. ff. de iure fiſci. l. prætor edixit, in princ.
ff. de iniur. & in probatione generali not. Gemin. in conſil. 48.
col. 5. poſt princ. Dec. in conſi. 20. col. 2 circa med. confirman-
tur præmiſſa: quando agitur de probatione culpæ, illa proban-
da eſt clarè, purè & in ſpecie certo & limitato modo. Bart. in
conſil. 193. Commune Lucignani. col. 2. verſi. ſuper tertio. Ale.
in conſil. 100. col. 2. ante med. li. 1. Iaſ. in l. domos. col. fi. ff. de le.
3. a fortiori limitata & certa debet eſſe probatio delicti in quo
agitur de maiori præiudicio. ¶ Quinimmo ſi Obertus inquiſi-
tus dixiſſet, Sum hæreticus, nō exprimēdo cauſas hęreſis, nō cō-
demnari poſſet ex confeſſione, ſicut pbatur in eo qui fatetur ho
micidium commiſiſſe niſi cōſtet de delicto. i. de corpore occiſi;
& ī eo q fatetur furtū, niſi probetur furtū eſſe cōmiſſum. An-
ge. in l. certū, in prin. ff. de cōſeſ. Bal. in auc. ſed nouo iure. co. 2.
verſi. ſed pone q quia confitetur. C. de ſeru. fugi. Marſil. in prac.
cauſ. crimi. §. principium. nu. 6. aliàs ſequeretur quem fieri dñm
membrorum ſuorum, contra. l. liber homo. ff. ad legem Aquil.

Ex alio non præiudicaret talis confeſsio, Sum hæreticus: quia di
citur incerta & obſcura tanquam nimium generalis ignoratis
cauſis ex quibus confitens hæreticus dicatur. ita Bal. in conſil.
98. Bethonus de Couo. lib. 1. quod eſt repetitum in conſi. 383.
lib. 5. vbi quòd non præiudicat confeſsio, Sum vſurarius, tan-
quam nimium generalis, incerta & obſcura. Rurſus, an quis ſit
hæreticus vel non aliquibus eius opinionibus, dictis, aut factis,
hoc in iure cóſiſtit. ſ. an tales opiniones, talia dicta aut facta ſa-
piant hæreſim ſuper quibus iura diſponunt: ſed in hijs quę ſunt
iuris, confeſsio non præiudicat. l. ornamentorum. ff. de auro &
argento lega. Ideo ſi aliquis fatetur ſe furtum commiſiſſe, & res
in qua dicit ſe furtum feciſſe, ſit propria ipſius confitentis, talis
4 confeſsio nó præiudicat: quia non poteſt † confeſsio facere de-
lictum, vbi de iure delictum ceſſat. Roma. in cóſi. 113. pro deciſ.
col. 2. verſi. quinimmo idem euidenter. Amplius etiá ſi nó appa
reret ꝙ talis res eſſet propria confitentis, adhuc confeſsio non
præiudicaret, quia debet prius apparere furtum in veritate eſſe
commiſſum. puta mittendo exploratores qui de eo inquirant.
Bal. in d. auc. ſed nouo iure. C. de ſeruis fugi. Alex. in conſil. 19.
lib. 7. ¶ Similiter ſi quis fatetur oía cóienta in inquiſitione có-
tra eum formata eſſe vera, non nocet talis confeſsio, ſi aliter ita
eſſe delictum non conſtet, quia ſicut iudex non poteſt per ſenté
tiam ſuam iuris diſpoſitionem immutare, ita nec pars per ſuam
confeſsionem inducere delictum homicidij aut auxilij aut má
dati ad delictum, vbi vere nó eſt. pulchre Ang. in conſi. 25. De
pœna. col. ſi. ſimiliter ſiquis fatetur ſe publicum aut famoſum la
tronem aut ſtratarum aggreſſorem, talis confeſsio ſibi non præ
iudicat, quia in iure conſiſtit qñ quis dicatur publicus aut famo
ſus latro, vel ſtratarum aggreſſor, ſolum preiudicat cóſeſsio qñ
quis fatetur factum, puta feci tale & tale latrocinium aut talem
aggreſſuram. ita Ang. in conſi. 403. Formata fuit. eodé modo
ſi quis fateatur ſe hæreticum, nó nocet cóſeſsio, ſed neceſſe eſt
aliter apparere de hæreſi, puta, Ita dixi contra fidem, ita feci, ita
credidi, confitendo factum ex quo de iure arguitur hæreſis. & ſi
propria confeſsio non nocet, multo minus teſtes qui tm̃ debét
ſuper facto deponere in his quę percipiunt ſenſu corporeo,
iuxta not. in l. teſtium. C. de teſti. nec ad teſtes pertinet iudicare
quem eſſe hæreticum, ſed ad iudicem hoc ſpectat: teſtis auté iu
dicans videtur ſuſpectus. Bar. in l. qui teſtamento §. ſi. ff. de teſt.
Bal. in l. iuliam. col. 1. C. de teſti. & eſt dictum Inn. in c. cum cau
ſam. vbi Bal. col. 2. extra de teſtibus. tradit Bal. in l. 1. in ſi. C. de
vſuris. Alex. in conſ. 114. colum. 4. lib. 4 & in conſi. 132. colum.
6. lib. 5. Aret. in conſil. 38. colum. 2. verſi. nec obſtat præmiſsis,
cum ſimi. & in terminis de teſtibus iudicantibus in crimine hæ
reſis ꝙ repellantur tanquam ſuſpecti, tradit Oldr. in conſ. 210.
Regularis. col. 2. vbi fortius loquitur in teſtibus religioſis, & di
xi in conſi. 41. colú. 5. ¶ Neq; refert ꝙ dicunt aſſerti teſtes ſe pro
5 talib. nominaſſe & reputaſſe, † ná ex nominatione ſola nó ſit qs
hæreticus, ſed ex operibus contra fidem: nam quoties cóſitetur
quis aliquid quod a poteſtate eius non pendet, non præiudicat
confeſsio, vt ſupra dixi allegando Rom. in d. conſil. 113. Pro de-
ciſione. col. 2. verſi. quinimmo idem euidenter. facit idé Roma.
in conſil. 240. In propoſito caſu breuiter dicendum, do. Ioánem
verſi. nec præmiſsis refragatur: nam fieri poteſt vt quis hæreti-
cus ſit, qué putet ob aliquam cauſam ad hęreſim nó pertinenté.
& alias memini legiſſe confeſsioné vnius dicentis ſe hæreticum
ob aliqua quæ audierat & crediderat, quæ ipſa tñ ad hęreſim mi
nime pertinebant. ¶ Præterea aſſerti teſtes dum loquútur de re
putatione ꝙ Obertus Raimóderti ꝓ tali fuerit reputatus, nihil
oíno probant famam, ex notatis per Bar. & Mod. in l. de mino-
re. §. plurium. ff. de quæſtio. immo non probaretur fama etiam
ſi teſtes dicerét ꝙ ita fuerunt habiti & reputati publice, quia po
tuiſſet ita publice ab vno reputari, ſm Bar. in l. 3. §. eius quoq;.
in ſi. ff. de teſti. in d. l. de minore. §. pluriũ. col. 5. de quæſt. Ange.
in l. 3. ff. ad maced. Imo. in l. hæredes palam. in prin. ff. de teſta.
vbi atteſtatur hanc cóem opinioné Alex in conſil. 30. col. 6. li.
4. Cor. in conſil. 84. colum. ſi. lib. 1. in conſil. 48. colum. 1. & 2. li.
2. & in conſil. 304. colum. 6. circa med. lib. 3. vbi dicit ita ſe obti
nuiſſe cótra Capram in facto eius proprio: idé atteſtat ipſe Cor.
in conſil. 122. col. fin. lib. 4. vbi ampliat licet teſtis nominet vnũ
a quo publicè dici audiuit, & dicat, Et pluribus alijs, quia debet
dicere a maiori parte, & idem Corn. in conſil. 176. col. 3. ad ſi.
lib. 4. ꝙ non probatur fama qñ teſtis dicit publicè dici audiuiſ-
ſe. licèt dicat ꝙ a multis audiuit: hác etiá opi. ſequitur Roſellus
inter cóſilia Bal. in conſil. 455. Super ꝑdictis. colum. 1. ad ſi. li. 2.
Curt. Senior in cóſi. pe. in ſi. Aret. in conſ. 103. col. 5 in ſi in cóſ.
510. in quarto dubio. & in conſ. 122. col. 1. in ſi. verſ. eſt tñ altei-
catio. fortius voluit Bal in conſi. 447. Ad euidentiam præmittẽ
dum eſt, quis dicatur vſurarius manifeſtus. col. 3 in ſi. lib. 5. ꝙ nó
probatur fama per teſtem dicẽtem ꝙ audiuit dici a maiori par
te hominum habentium notitiam de eo: hanc etiam opi. ſequit
Dec. in c. 1. col. pen. de appel. & in conſi. 210. col. ſi. licèt idem
Dec. fuerit ſibi contrarius in conſi. 272. col. 3. dicens aliam opi-
nionem eſſe veriorem. Iaſ. aũt in l. non hoc, col. 3. C. vnde legi.
refert opiniones, nec decidit. ergo ſi indicia non fiunt ex teſti-
monijs aſſertorum teſtium, corruit inquiſitio iuris, ordine non
ſeruato: & de inquiſitione tradit Dec. in conſ. 170. col. 5. in con
ſil. 17. col. 2. in conſ. 189. col. ſi. Et generaliter verum eſt, omiſ-
ſionem ordinis iuris actum vitiare. iuxta not. in l. a diuo Pio. §.
in venditione, vbi Iaſ col. ſi. ff. de re iudi. & no. in d. c. qualiter,
& quando. el 2. de accuſa. ¶ Et præmiſſa vſque adeo procedunt
vt non liceat iudici inquirere ſine indicijs vtcunq; liberũ obti-
neat arbitriũ inquirendi in criminalibus. Bal. in c. 1. de offi. or-
di. per illum tex. Iaſ. in l. milites, ad ſi. C. de teſta. mili. In qua ip
6 ſa re aduertendum, ꝙ † inquiſitio dicitur deinde ſpecialis, ideo
facilius excluditur q̃ ius accuſandi. Bal. in conſ. 415. ꝙ procedit.
lib. 4. per gl. quam dicit not. in §. ſi. inſti. ſi quadru. pauper. ſe. di
ca. hinc videmus quod vbi prohibetur accuſatio, a fortiori pro-
hibita cenſetur inquiſitio. Bart. in conſil. 100. a dño Cyn col. 2.
verſ. preterea ex hoc arguitur ſic. Similiter ſublata accuſatione
per lapſum tpis, cenſet ſublata & inquiſitio. gl. & doc. in l. que-
rela. C. de falſis. Ale. in l. ita demum. col. ſi. & ibi Iaſ. col. 2. in 13.
limitatione. C. de procu. & oés exceptiones quæ pñt opponi có
tra accuſationé, opponi ét poſſunt contra iudicé inquirentem.
Ale. in conſ. 64. col. 5. lib. 1. quæ oía maximè procedũt, quia ab
ipſo litis exordio fuit oppoſitum contra inquiſitioné ex eo, qđ
ſcribit Bar. in extrauag. ad reprimen. in verb. per inquiſitioné,
quòd debet opponi defectus inquiſitionis ab initio: qa ſi poſtea
ꝓcederetur ſuper ea, & delictum probaretur, ſequi deberet con
demnatio, per text. in c. 1. de accuſa. lib. 6. not Cor. in conſ. 33. in
princ. lib. 4 ¶ Sed eſto proceſſum fuerit ad vlteriora non obſtá-
te oppoſitione, hoc non nocet: quia licèt procurator fiſci multa
in ſpecie propoſuerit & in articulis deduxerit, ea tñ non proba-
uit. ergo abſolui oportet inquiſitum. l. qui accuſare. C. de eden.
cum ſi. maxime in criminalibus, vbi oportet eſſe probationes lu
7 ce meridiana clariores. l. fin. C. de proba. quinimmo † dolus &
calumnia ꝑſumit in eo qui propoſita & obiecta nó ꝓbat. l. non
ꝓbaſſe. C. de calum. plenè no. í l. 1. ff. ad Turpil. Soc. in cóſ. 117.
col. 4. lib. 5. ¶ Poſtremò in re dubia promptiores eſſe oportet
ad liberationé. regula fauorabiliores. ff. de re. iu. & inuehit in iu
dices maleficiorũ auidos ad códénationé Fede de Sen. in conſil.
550. Veritatis. in ſi. inuehit ét Anch. in conſ. 54 Viſa inquiſitione.
col. 2. ante med. ergo inquiſitus, vel abſoluẽdus vr̃, vel admittẽ-
dus ad purgationem canonicam alio non probato. Taurini die
25. Februarij. 1536. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio diſcuſſionis dicitur de apicibus iuris.*
2 *Opponens excuſſionem ſimpliciter, cenſetur eam opponere omni modo & via ſibi vtiliori.*
3 *Excuſſio non cenſetur reiecta in cauſis, in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta, quando agitur hypothecaria contra tertium poſſeſſorem.*
4 *Exceptio diſcuſſionis licèt inuẽta a iure ciuili, tolli non põt, quia fundatur in iure naturali.*
5 *Exceptio poteſt opponi in vim dilatoriæ ante litem conteſtatã.*
6 *Exceptio iſta dicitur de natura actus aut iudicij.*
7 *Fiſcus tenetur creditoribus tanquam hæres.*

CONSILIVM CCLXIII.

¶ Pro vniuerſitate Caſtiglioliarum Marchionatus Saluciarum
contra Magnificum dominum Iacobum de Sancto Iuliano.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Agit Ma-
gnificus dñs Iacobus de Sancto Iuliano cótra vni
uerſitaté Caſtiglioliarum, aut particulares ab ea,
cám habentes tacita & legali hypothecaria ad có
ſecutioné legati ſcutorum bis mille derelictis ab
Illuſ. quondá Michaele Antonio Marchione Saluciarum, q bo-
na de quibus agitur, dicitur poſſediſſe ex cauſa & titulo dona-

tionis. Eacipitur, ꝙ prius cõueniri debet Illu. & modernus Mar
chio tãquam hæres ſui fratris teſtatoris. Quæritur quid iuris?
Et an cẽſeatur reiecta talis exceptio per reſcriptũ moderni Mar
chionis, quo mandatur cauſam diffiniri ſola facti veritate inſpe
cta? In propoſito caſu conſuluit ſocer quondam meus Purpu-
ratus, & deinde poſt eum dñs Baptiſta Cacia doctor Nonarieñſis
ac dñs Auguſtinus Molignatus doc. Verſellenſis, & in effectu cõ
1 cludunt ꝙ ſic tota diſſicultas conſiſtit in hoc, quia † exceptio
diſcuſsionis dicitur de apicibus iuris, vt per gl. in l. ſi mancipiũ
§. 1. ff. de euictio. ſed ea quæ dicuntur de apicibus iuris, cẽſentur
ſublata per clauſulam, Sola facti veritate inſpecta, vt ĩ terminis
excuſsionis tenet Alex. in conſ. 114. colum. fi. lib. 6. Soci. in conſ.
24. colũ. fi. lib. 1. Aret in conſi. 117. In cauſa dominæ Antoniæ,
in ſecundo dubio. ¶ Ad hanc difficultatem reſpondẽt memora-
ti patres & dñi, ꝙ ꝓcedunt præmiſſa reſpectu ordinis aut eius
præpoſterationis vt dicatur excuſsio de iuris apicibus: ſed qua-
tenus reſpicit diſcuſsio intereſſe partis aut tertij poſſeſſoris nõ
dicitur de apicibus iuris, ſed de æquitate, per text. in l. Mo-
ſchis. ff. de iure fiſci. ibi, ęquũ putauit. quem tex. ante eos ad hoc
citauit Crotus in repe. l. ſi cõſtante, col. 44. ff ſolut. mat. idẽ ꝙ
diſcuſsio dicat̃ introducta eſt ęquitate, volunt Corn. in conſil.
218. in princ. lib. 3. Paul. de Caſt. in conſil. 327. Clarum eſt &
dictus Iacob. col. 1. in fi. lib. 2. immo adeo fundatur in æquitate
iſta exceptio diſcuſsionis, ꝙ ea gaudet ẽt poſſeſſor fraudulẽtus.
Calc. in conſil. 29. col. 6. circa med. & pro hac diſtinctione alle-
gat Cor. in conſi. 55. col. 9. verſi. nec ẽt obſtat, lib. 4. ob id dñs
Cacia admonet aduocatũ partis reæ vt opponat exceptionem
diſcuſsionis ꝑ viam & modũ intereſſe, nõ ꝑ modũ præpoſtera-
tionis ordinis. ¶ Aliam ſolutionem tradit dñs Mollignatus ꝙ
clauſula, Sola facti veritate inſpecta, operet̃ vt ĩ cognitione di
ſcuſsionis procedat̃ ſola facti veritate inſpecta, & ſic tollant̃ ſo-
lẽnia diſcuſsionis, nõ ẽt ꝙ ipſa excuſsio cẽſeat̃ ſublata. Nec cre
dendũ eſt (dicit ipſe) ꝙ doc aliter intellexerint. ¶ Sed præmiſſa
dubita. viſa prima facie, & in primis illa diſtinctio ꝙ excuſ-
ſio dicat̃ ſublata ꝑ clauſulã, Sola facti veritate inſpecta, ſolũ qua
tenus reſpicit ordinẽ, nõ quatenus ꝑtinet ad intereſſe tertij poſ
ſeſſoris, eſt cauſa cur nõ cẽſeat̃ reiecta: ergo ordo iuris qd̃ prius
cõueniatur principalis, dicetur introductus rõne iſtius intereſſe
& ęquitatis, nõ rõne ſimplicis ſolẽnitatis, & conſequenter iſta
ſolennitas ordinis dicẽda eſt fundari in æquitate & ĩtereſſe ter-
tij nõ ſine cauſa, vt ſimpliciter citẽt aliam cauſã introducta fue
rit iſta ſolennitas ordinis: non enim inſpici debet iſte ordo di-
ſcuſsionis, ſed cauſa ipſius ordinis ſpectanda eſt, l. verum. 2. ff. de
furtis. l. eũ tale. §. fi. ff. de cond. & demon. glo. in c. intelligentia, ĩ
verſ. ea cauſa, de verb. ſignifi. Itaq; ſi cauſa iſtius ordinis eſt in-
tereſſe & æquitas, impoſsibilis videtur prẽmiſſa diſtinctio, quia
per eam ſeparatur factum ordinis a ſua cauſa, quod fieri nõ põt
cum ſtare nõ poſsit effectus ſine cauſa, immo ceſſante cauſa ceſ
ſat effectus. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patro. c. cũ ceſſante de
appella. cũ ſimi. Ideo attẽdenda nõ videtur præmiſſa diſtinctio
& interpretatio fundata in cortice verborũ potiuſquã in ratio-
ne Bal. in conſi. 77. Dominus Papa. col. 2. lib. 2. ꝑ l. ita autem, in
prin. ff. de admi. tuto. l. cũ pater. §. dulciſsimis. ff. de leg. 2. l. mili-
tes agrum. ff. de re mili. & no. in l. ſi is qui animo. ff. de acq. poſſ.
¶ Secundò quòd iſta diſtinctio nõ videat̃ procedere, oſtenditur:
quia ſi verũ ſit ꝙ excuſsio ſapiat æquitatẽ quatenus reſpicit in
tereſſe opponentis, & ꝙ tunc reiecta nõ cenſeatur, ergo nunquã
cenſebitur reiecta etiã ꝙ ſimpliciter opponat quis de diſcuſsio
2 ne, † qa opponens excuſsionẽ ſimpliciter, cenſetur eam oppo
nere omni modo & via ſibi vtiliori, nõ eo modo ꝑ quem diſcuſ
ſio cotrueret l. miles qui deſtinauerat. ff. de teſt. mili. facit text.
in l. quoties. ff. de verb. oblig. & in l. quoties. ff. de rebus dubijs.
¶ Similiter non videtur procedere reſponſio dñi Mollignati ꝙ
clauſula, Sola facti veritate inſpecta, ſolum tollat ſolẽnia diſcuſ-
ſionis, non eius ſubſtantiam, & ꝙ credendum non eſt doc. aliter
ſenſiſſe. nam parcat reuerentia ſua, quia deſtruit dictũ doc. nõ
autem interpretatur. doc. enim in contrarium alleg. clare loquũ-
tur, & dicunt excuſsionem non obſtare, & ꝙ opponi nõ poteſt.
ſed ſecundum interpretationem domini Mollignati obſtat &
opponi poteſt exceptio diſcuſsionis licẽt in eius probatione ad
veritatem tñ procedatur, itaq; dictum doc. clarum talem inter
pretationem admittere non poteſt. l. continuus. §. cum ita. ff. de
verb. obl. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. ¶ Quid tenẽ-
3 dum, placet mihi & ſemper placuit opinio ꝙ † reiecta non cen
ſeatur excuſsio etiam in cauſis in quibus proceditur ſola facti
veritate inſpecta quando agitur hypothecaria contra tertium
poſſeſſorem non obligatum, & qui ius hypothecæ ignorabat.
nam tunc negari non põt quin in tali poſſeſſore ignorante ſum
ma verſetur æquitas vt prius diſcutiatur principalis. Stante igi-
tur tãta æquitate, abſurdum eſſet dicere ꝙ clauſula, Sola facti ve
ritate inſpecta, tollat exceptionem in ſumma æquitate fundatã,
cum princeps legiſlator debeat æquitatis fautor eſſe. l. hac lege.
C. de pactis conuen. immo impropriantur verba, vt æquum ini
quo præferatur. l. ſcire oportet. §. aliud aũt, vbi Bar. & doc. ff. de
excuſa. tuto. Calca. in conſi. 120. col. 3. poſt med. & diſpoſitio
generalis reſtringitur, ne quid fiat contra æquitatẽ. Bal. in conſ.
434. Pactum inter locatorem. lib. 1. ¶ Soci. in conſil. 44. co-
lum. 4 in fin. verſi. & dicta verba lib. 1. Iaſ. in l. a diuo Pio. §. in vẽ
ditione. col. 3. ff de re iudi. & in l. ſi ſeruum Stichum. §. ſequitur
in ſecundo not. per illum tex. ff. de verb. obl. Amplius vbi libe-
rum arbitrium alicui conceditur, intelligitur æquitate tñ ſerua
ta. Bal. in conſil. 177. In eccleſia Regina. colũ. 2. poſt med. lib. 1.
¶ Secundò iſtam opi. ꝙ excuſsio in tertio poſſeſſore ſapiat æq-
tatem, & ꝙ reijci nõ debeat, etiã qñ proceditur ſola facti verita
te inſpecta, tenet Bal. in l. fi. §. ſed & quis. C. com. de lega. vbi ꝙ
arbitrator talem exceptionem diſcuſsionis reijcere non poteſt,
ſequitur Alex. in d. l. ſi conſtante, in prin. in vltima char. ff. ſolo.
mat. Dec. in d. l. fi. col. 4. ff. ſi cert. pet. in c. ex parte. 2. colum. 2.
verſi. quartus effectus, de offi. deleg. Et tamẽ conſtat ꝙ arbitra
tor procedit ex bono & æquo ſola facti veritate inſpecta, vt per
Bar. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum colũ. 5. ff. pro ſocio, immo
arbitrator ſequi veritatem debet vndecunq; eam habere poſsit,
etiam per garritum auium. Hoſt. in c. quintauallis. de iureiurã.
Bal. in l. fi. C. de contrahen. emp. quod dictum refert & ſequitur
Iaſ. in conſi. 88. colum. 2. poſt med. lib. 1. Eandem opin. ꝙ clau
ſula, Sola facti veritate inſpecta, nõ tollat exceptionem diſcuſsio
nis fundatã in æquitate, tenet Crotus in d. l. conſtante. col. 44.
Dec. in d. l. fin. colum. 4. ff. ſi cert. pet. & in d. c. ex parte. de offi. de
leg. Cor. in d. conſil. 55. col fi. lib. 3. Feli. in c. 1. col. 18. verſi. & di
citur. de conſti. Geor. Nata. in repe. cle. ſæpe. de verb. ſignifi. quæ
Dec. allegat in d. c. ex parte. licẽt in hoc articulo Deci. variaue-
rit, & contrariũ tenuerit in conſi. 27. col. fi. verſi. 2. reſpondet̃.
hanc etiã opi. dicit cõem licẽt arguat in cõtrariũ Bal. nouel. in
trac. dotis, parte. 8. priuilegio penulti. vbi ꝙ in iudicio actio-
nis hypothecariæ circa dotem requirit̃ diſcuſsio, ſm doc. com-
muniter, cũ iudicium dotis ſit ſummarium & in eo procedatur
ex bono & æquo. & dicit Bal. nouel. ꝙ in deciſiuis nõ eſt recedẽ
dum ab hac cõi opi. & licẽt loquatur ſub dubio forte, tñ talis di
ctio nõ inducit dubitationem in d. doc. gl. in l. ſi duo. ff. de arb.
Imo. in conſil. 116. col. 3. ante med. Tertiò conſidero vltra alios
vnũ fundamentũ iudicio meo efficaciſsimũ. ſupra probatũ fuit
iſtã exceptionẽ diſcuſsionis fundatã eſſe in æquitate naturali re
ſpectu tertij poſſeſſoris hypothecã ignorãtis de tẽpore acquiſi
4 tionis rei. hoc ita ꝓpoſito dico † ꝙ licẽt exceptio diſcuſsionis
inuenta fuerit a iure ciuili, tñ quia fundatur iure naturali ſeu in
naturali æquitate, a principe tolli nõ poteſt. Abb. in c. q̃ in eccle
ſiarum, de conſti. & in c. per tuas. col. 10. de arbit. Calca. in conſ.
80. colum. 2. poſt med. Ripa in l. quominus. col. 3. ff. de flumini.
Si princeps talem exceptionẽ expreſſe tollere nõ poteſt, multo
minus dicendũ eſt, ꝙ tacite cenſeatur ſublata per clauſulam, So-
la facti veritate inſpecta l. qui ad certum. ff. loca. neq; generalis
diſpoſitio comprehendit quod impoſsibile eſt diſponenti. l. qa
nõ præſumitur quis in genere voluiſſe quod in ſpecie facere ꝓ
hibetur. l. quanquam. ff. de ritu nup. l. ſi pater. ff. de his q̃ in frau.
credi. l. Lucius. §. pen. ff ad municipa. c. a nobis, vbi Abb. in 3.
no. de ſenten. excom. c. tua. de decim. Bar. in l. ſi quia ſub condi-
5 tione, in fi. ff. de condit. inſti. ¶ Quartò † conſidero ꝙ iſta exce-
ptio diſcuſsionis poteſt opponi in vim dilatoriæ ante litem cõ-
teſtatam, poteſt etiam opponi poſt litem conteſtatam in vim
peremptoriæ. Signorol. de Homod. inter conſilia Bal. in conſi.
150. Caſus actualiter emergens. col. 1. lib. 5. Calca. in conſi. 29.
colum. 6. circa med. Guido Papæ q. 432. colum. 3. verſi. an hæc
exceptio. ſi poteſt opponi poſt litem conteſt. in vim perempto
riæ, ergo patet quòd nõ dicit̃ de apicibus iuris: quod ꝓbat̃, qa ſi
princeps, aut ſtatutũ tollat exceptiones, nõ tñ cẽſent̃ ſublatæ ex
ceptiones peremptoriæ, vt late ꝑ mod. in d. c. ex parte 2. de offi.
deleg. ſi ꝑ clauſulã Nõ obſtãte quacũq; exceptione, nõ cẽſet̃ ſub
lata exceptio perẽptoria, multo minus ꝑ clauſulã, ſola facti veri
tate iſpecta, q̃ nõ ita clare venit derogatiue ad exceptiões. ¶ Quin
6 tò conſidero † ꝙ exceptio diſcuſsionis dicitur de natura actio-

ſale

aut iudicij, ideo ſi fideiuſſor renunciat beneficio de fideiuſſori-
bus, opponere adhuc poterit exceptionē diſcuſſionis, quia ge-
neralis renunciatio nō trahitur ad ea quæ ſunt de naturā actus,
ita in excuſsione tradit Bar in l. 1. C. de côueni. fiſci debi. lib. 10.
Rom. in conſil. 24. Spectabilis col. 2. Idem in ſtatuto prohiben-
te aliquā exceptionem opponi, quod non cenſeatur tollere ex-
ceptionem diſcuſſionis, ea ratione ꝙ ſit natura actus, tenet Pa.
de Caſt. in conſil. 327. Clarū eſt col. 1. poſt med. lib. 2. Simili-
ter ſi promittit quis libere ſoluere & ſine aliqua exceptione, ad-
huc opponere poterit exceptionē diſcuſsionis eadem ratione:
quia eſt de natura actus, & quia talis exceptio friuola non dicit,
ita Rom. in conſi. 221. Allegationes. col. 2. verſi. ſed pro clariori,
ſequitur Feli. in c. cauſam q̃. verſi. nō obſtante. de reſcrip. ſi pars
renuncians exceptionibus & promittens libere ſoluere, nō cen-
ſetur renunciare excuſsioni: quia dicitur exceptio iuſta & rōna-
bilis ac de natura actus: ergo patet quòd nō dicitur de apicibus
iuris. Et ſi pars ita renunciando ſibi non pīudicat, multo minus
præiudicabit princeps, quia maiorē poteſtatē habet pars ī dero-
gando iuri ſuo quā princeps aut ſtatutū, nā poteſt quis donare
bona ſua & iuribus ſuis ad libitū renūciare, nō ſic pōt princeps
iura ſuū alij auferre, vt habetur in l. fi. C. ſi côtra ius vel vtil. pub.
& in c. q̃ in eccleſiarū, de côſt. ¶ Secūdò conſidero quod princeps
qui in reſcripto vſus ē clauſula, Sola facti veritate īſpecta, is eſt
qui tenetur ad legatū tanquā hæres (vt dicitur) legitimus, ideo
ſi intentio reſcribentis fuiſſet velle tollere diſcuſsionē, ſequeret
ꝙ voluerit recuſare ſolutionem debiti, & tertios poſſeſſores nō
obnoxios obligare. quod eſſet iniquum & ab omni rōne natu-
rali alienū. ſed nō eſt veriſimile quod princeps voluerit aliquid
iniquum, cum eius actus debeat eſſe ab oī malitia & diminu-
tione alienus. §. illud. in auc. conſti. q̃ de digni. Bal. in conſi. 24.
Ius abbatialis. lib. 2. & iniuria a principe maxime debet eſſe re-
mota. arg. l. ea facto ff. de vul. l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quot.
& æſti. l. meminerint. C. vnde vi. Iaſ. in côſil. 2. col. 7. poſt med.
lib. 2. & dicit Paulus Apoſt. ad Coloſſ. c. 4. principes quod iu-
ſtū eſt & æquū ſeruis præſtate, ſcientes ꝙ & vos Dn̄m habetis
in cœlis. Pīceps enim qui tenet ſupremā poteſtatē, debet ſerua-
re ſummā honeſtatē & ſummā æquitatem tanquā regulā, nā rō-
edi debet a capite Bal. in conſi. 19. Factū ſic proponitur. col. 3.
poſt med. lib. 4. ¶ Ex præmiſsis ſatis fundata probatur intētio
hominū Caſtiglioliarū, & ex eis côtraria ſublata. Ad q̃ tn̄ ſpecia-
lius reſpondeo quo fiat res clarior. Ad primū igitur quòd exce-
ptio diſcuſſionis bonorū dicitur de apicibus iuris & ꝙ ſublata
cenſetur ꝑ clauſulā, Sola facti ueritate inſpecta: rn̄deo, negando
quod dicatur de iuris apicibus, ſed de æquitate naturali vt ſupra
abunde probatū eſt. ¶ Secundò rn̄deo, quod poſset dici de apici-
bus iuris, qn̄ agitur côtra fideiuſſorē cui imputatur cur ſe obli-
gauerit pro alio, ſecus vbi agitur côtra tertiū poſſeſſorē ignorā-
tem ius hypothecæ & qui nullo modo ſe obligauit. argu. l. ſi fi-
deiuſſor. §. qui neceſſaria. ff. qui ſat. cog. ¶ Tertiò rn̄deo, quod
côtrariū nullo modo pōt procedere in caſu iſto, in quo apparet
ꝙ principalis eſt ſoluendo. apparet aūt ꝑ iuris ꝓſumptionē q̃ di-
citur probatio liquidiſsima. l. licet imperator. ff. de lega. 1. cū ibi
no. ius enim ꝓſumit quod princeps ſemper ſit ſoluendo. Bal. in
conſi. 363. Quæritur an ſi ꝑ officiales. col. 1. lib. 2. Iaſ. in l. ſcien-
dum, in prin. col. 5. ff. qui ſatiſd. cog ¶ Nō obſt authoritas Aret.
& Soc. ſupra in côtrariū alleg. quia de eis curandū nō eſt poſt-
quā rōnibus efficaciſsimis côuincunt. Præterea in caſu eorū plu-
ra côcurrebant ex quibus de excuſsione curandū nō erat, vt ēt
oſtendit Purpura. Similiter nō eſt curādū de authoritate Alex.
in d. conſil. 214. col. fi. lib. 6. quia arguitur ſibi contrarius ex his
q̃ ſcribit idē Alex. in d. l. côſtante. ¶ Neque curandū non eſt de
authoritate Rom. in conſil. 430. quem citat Dec. in d. l. fi. ff. ſi
cer. pet. addo eundē Roma. in conſil. 416. Pro dilucidatione,
in primo dubio. fundat ſe Roma. ꝙ exceptio diſcuſsionis dicit
de apicibus iuris & friuola: ſed idē Rom. in d conſil. 221, tenet
côtrariū, quod immo dicitur exceptio iuſta & rōnabilis de natu-
ra actus: & propterea quod nō includitur in generali renuncia-
tione exceptionū ēt quòd vltra renunciationē promittat quis
libere ſoluere. ¶ Iam côtra authoritatē doc. in côtrariū loquen-
tium: alij côſtāt doc. plures numero, pondere & arte pares, me-
lioribus efficacioribusq; rōnibus vtentes. ¶ Tangit etiā dn̄s Ca-
cia difficultatē, an diſcuſsio ſit neceſſaria qn̄ agitur hypotheca-
ria tacita legali pro legato: & concludit ꝙ ſic, poſt Bar. & doc.
in d. l. ſi conſtante, in ſecunda q. tertiæ q. princ. ff. ſolut. mat. Ad-
do Roma. in terminis legati in conſi. 189. Stante primo quæ-
ſito. ante fi. Sed vereor ne pars aduerſa alleget diſcuſſionem ne-
ceſſariam nō videri côtra fiſcū aut Principem, quam opi. videt
tenuiſſe Anch. in conſ. 294. Sed replicatur, ante fi. quod eſt repe-
titum in conſi. 317. Soc. in conſil. 46. col. 5. in fi. lib. 4. ¶ Sed præ-
miſsis nō obſtātibus contrariū puto de iure verius, quod immo
fiſcus diſcuti debeat, quia ēt quod fiſcus ſuccedat vniuerſaliter
7 alio titulo q̃ hæreditario, puta ex confiſcatione bonorū, ī tene-
tur tn̄ creditoribus: quia quaſi hæredes & hæredis loco hr̄. gl.
in l. non intelligit. §. cū ea cauſa, in verſi. pertinent. ff. de iure fi-
ſci. quā ꝑ ſingulari côme ndat Rom. in conſ. 73. Circa primum.
& in conſil. 93 Viſis. in quo conſi. 93. latè tenet diſcuſſionē con-
tra fiſcū eſſe neceſſariam. Idē tenet Bal. in conſil. 359. Quēad-
modum Imperator. col. 2. lib. 3. Pau. de Caſt. in d. conſi. 327. Cla-
rum eſt. col. 1. poſt med. lib. 1. Idē Pau. Rom. Ale. & Mod. in d. l.
fi. vbi Dec. col. 3. poſt med. ff. ſi cer. pet. Calca. in conſi. 68. col. 2.
ante med. ex quibus patet hanc opi. eſſe côem. ¶ Nec obſt. opi.
Anch. in d. conſi. 294. & in d. conſi. 317. quia Ancha. loquit con-
tra côem opi. præterea Anch. mutauit opin. & contrariū tenuit
in conſi. 322. Viſa dicti facti narratione. col. 2. poſt med. vbi di-
cit ſe mutare conſiliū exēplo beati Auguſtini in c. certe. 12. q. 1.
Eodem modo rn̄detur ad authoritatē Soc. in d. conſi. 46. col 5.
in fi. lib. 4. Aliter ēt rn̄deo ꝙ Anch. & Soc. loquuntur qn̄ fiſcus
non eſt hæres, ſed tn̄ poſſeſſor bonorū condemnati ex confi-
ſcatione bonorum. Sed quæſtio noſtra loquitur in alijs termi-
nis. i. in Principe hærede ſui prædeceſſoris, & ſic habente patri-
monium ſeparatū ab ærario fiſcali. Princeps enim habet duplex
patrimonium, priuatum, & fiſcale, iuxta no. in l. 1. & 2. C. ſi ad-
uer. fiſcum tradit Imol. in conſi. 35. col 6. circa fi. & col. 8. in fi.
Ale. in conſi. 6. col. 2. lib. 4. ¶ Ex alio etiam capite moleſtati non
poſſunt homines Caſtiglioliarum actione hypothecaria, qui tu-
ti ſunt præſcriptione decem annorum, & vltra, quæ ſufficit in
actione hypothecaria, vt latè per dn̄m Caciā. idem tenet Iaſ. in
§. item Seruiana. col. 20. in fi. nu. 1. 123. inſtit. de actio. Nec vr̄ cu-
randum de opin. Ale. in conſ. 55. col. fi. li. 5. vbi quod non currit
præſcriptio in hypothecaria ante factā diſcuſſionē, quia miran-
dum eſt qūo tantus doc. ita auſus ſit loqui, motus falſo funda-
mento, ꝙ ante diſcuſſionem agi non pōt hypothecaria, & ꝙ nō
valenti agere, non currit præſcriptio: nam argm̄ procederet ſi
ēt creditor non poſſet excuſſionē facere: ſed cū facere poſſit ex-
cuſſionē, & ea facta hypothecaria agere, non procedit dicta re-
gu. pro quo adduco Fel. in terminis. in c. ex tranſmiſſa, col. 1. de
præſcrib. vbi ꝙ reg. l. fin. C. de anna. excep. ꝙ non valenti agere,
non currit præſcriptio, non procedit in eo qui poterat impedi-
mentum amouere, & non amouit, ſed impedimentum excuſ-
ſionis non factæ amoueri poterat faciendo excuſſione, ergo &c.
Ideo Ale. rectè fecit mutando opi. ꝙ immo currat præſcriptio
hypothecaria ante factam diſcuſſionē. ita tenet Ale. in conſil.
220. in fin. lib. 6. ¶ Quinimmo cum homines Caſtiglioliarū cām
habeant a Principe, ſufficere vr̄ præſcriptio quatuor annorum,
iuxta l. bene a Zenone. C. de præſcrip. quæ lex locum habet etiā
in Ducibus, & Marchionibus. vt ꝑ Bal. in conſi. 359. Quemad-
modum Imperator. lib. 3. Rom. conſil. 59. ſequitur Iaſ. in conſil.
227. col. 10. lib. 2 addo Feli. in c. cū nobis. col. 2. verſi. tertia de-
claratio. de præſcrip. vbi ſequitur Rom. in d. conſil. 59. Addo ēt
Corn. in conſi. 219. col. pe. li. 1. & in conſi. 127. col. 1. in fi. verſi.
ꝙ & 2. vr̄ ex alio probari. lib. 2. vbi loquitur. Cor. in terminis.
d. l. bene a Zenone. & ſequitur Bal. & Rom. in d. conſ. Marchio
enim idem poteſt in ſuo Marchionatu, quod Imperator in ſuo
Imperio. vt dicit d. Cacia allegando Pau. de Caſt. Alexand. &
Decium. & ego aliās dixi in conſi. 135. col. 2. Addo Feli. in d. c.
cum nobis, col. 3. verſi. 3. declaratio. de ꝑſcrip. Curt. Iuniorē in
ſecunda parte trac. feud. char. 17. in 2. q. prin. Brunum Aſten. in
conſi. 45 col. pe. poſt med. Purpura. in rub. ff. de iuriſd. omn. iud.
col. 3. & in l. Imperium. nu. 151. & ſeq. eo. tit. & quod d. l. bene
a Zenone locū habeat in Marchione adduco Calc. in conſil. 26.
col. 4. in fi. vbi ꝙ ſicut inſtantiæ tp̄s non currit coram Papa, aut
Imperatore, ita nec corā alio Principe habente iura regalia ex
priuilegio aut conſuetudine, tanti temporis, cuius initij memo-
ria nō extat in côtrariū. & ſic vult ꝙ diſpoſita in Papa, aut Im-
peratore locum habeant etiam in alio inferiore habente iura re-
galia, ergo diſpoſitio. d. l. bene a Zenone, locum habebit etiā in
Marchione habente iura regalia. Quod maximè obtinet: quia,
quicquid ſit de iure, nō permittūt tales Principes inferiores di-
ſputari de poteſtate eorum: & ſi quis vellet diſputare eſſet renā-
gare mundum. ita Bald. in conſi. 262. Recolo. colum. 2. lib. 1, qd̄,

eſt repetitum in conſi. 456. lib. 5. ſatis eſt igitur ꝙ ita de facto
obſeruetur,& talis obſeruantia facti pro iure habetur. gl.fi.in l.
qui habebat.ff.de mann.teſta.cũ ſim.vt ꝑ Ale. in conſi. 107.col.
6.verſi.bene facit, li. 1. Dec.in l.1.in prin. col.4. ff.quod quiſq;
iuris.Curt.Iunior in conſi. 173.col.1.Ideo Bartol. in conſil.81.
Martinus Forniconis. col.1. dicit ſe nolle ſcribere de poteſtate
ſtatuenriũ:quia facti obſeruantia ſe habet, vt quod ciuitates faciunt,obſeruetur. Nec puto iudices ſaplẽriſſimos, qui huic ipſi
qõni præſunt,aliter iudiciũ dicturos,cũ in re etiam dubia poteſtatẽ Principis ampliatã eſſe oporteat, iuxta l. fi. ff. de conſtitu.
prin.cũ materia. ¶ Nõ ignoro quòd Iaſ.in hoc articulo fuit ſibi
cõtrarius:nã ꝙ d.l.bene a Zenone, ſolũ habeat locũ in Imperatore,voluit idẽ Iaſ. in conſil.167. col.2. lib.2.ſequendo Abb. in
conſi.3.q.17.li.1.vbi Abb.voluit nõ procedere illam l. in Rege
Franciæ. Abbatem ẽt ſequitur Dec in conſil. 357. col.pen.ad fi.
Cur.Iunior in conſi.142 col.fi.in conſil.174.col.pe.& in conſi.
vltimo.col.pe. Idem tenet Cur.Senior in conſ.51.col.pe. qđ eſt
conſi.Collegij.doc. Bononiæ. ſed magis placet præcedens opi.
¶Infertur ex præmiſſis, aſſertis poſitionibus reſpondendũ non
eſſe:quia obſtant duæ exceptiones impediẽtes litis ingreſſum.i.
diſcuſſionis,& ꝓſcriptionis,cuius probatio in promptu ſit & offerri poterit,iuxta not.per doc.in l.fratres. C.de tranſac.in l.fi.
vbi Dec in decimo no.C.de edic.diui Adri.tolleo.maximẽ,quia
hic duplex currit præſcriptio communis.ſ.annorum decem; &
ſpecialis altera, de qua i d.l.bene a Zenone,ob id geminata pręſcriptio fortius debet operari. l. Baliſta. ff. ad Trebel. cum ſim.
Sauiliani 6. Octob. 1545. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D

S V M M A R I V M.

1 *Diuiſio bonorum communium quare ſit introducta,*

2 *Læſio corporis præfertur læſioni pecuniarum.*

3 *Cauſa proxima & immediata magis influit, quàm remota, & mediata.*

4 *Qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.*

5 *In rebus nouis nouum eſt remedium & conſiliũ adhibendum.*

6 *Promiſſio de non offendendo aliquem,intelligitur niſi fiat offenſio ex cauſa de nouo ſuperuenienti.*

7 *Pro bono pacis licita eſt diuiſio iam facta retentari, & aliã de nouo haberi.*

8 *Diuiſio dicitur alienatio,licèt neceſſaria.*

9 *Decretum iudicis reſpiciens perſonam pupilli extenditur in conſequentiam ad bona ſita extra territorium.*

10 *Pro bono pacis, & ob publicam vtilitatem poteſt Princeps res priuatorum auferre.*

CONSILIVM CCLXIIII.

¶Pro quibuſdã magnificis dominis Marchionis Saluciarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quidam
fratres magnifici diuiſerunt bona feudalia cõia;
deinde ea ſic diuiſæ diutius tenuerunt ac in ꝑſentiarũ tenent eorũ hẽdes: planè,quia ſingula caſtra
ſingulis fratribus adiudicata nõ ſunt, ſed ſingulis
caſtris ſinguli portionẽ habent, officialeſq; cões habent,& iuriſditionis vſus cõis eſt, licèt cõmoditas inter eos diſtribuatur;
odia & contentiones inter ipſos conſortes ferè conſtant,ob quã
ipſam rẽ ſubditorum res peſſimè agi dr ſimul cũ negocijs ipſorũ dñorũ.quæ cũ ita ſint,quæritur, an audiatur aliquis condominorũ deſiderans diuiſionẽ ex integro fieri ꝑ quã odij,& rixæ
oĩs ceſſet occaſio, petendo ſingula caſtra ſingulis adiudicari.
¶In præmiſſa cõnſultatione videretur prima fronte dicendũ;
diuiſionẽ ſemel factã reuocari non debere: quia contractus ab
initio ſunt voluntarij,ex pòſt neceſſarij,l.incõmodato. §. ſicut.
C.de actio.& oblig.& in l.diuiſionis.ff. de pactis,arguendo a cõtrarijs.Immo reiterari non debet diſpoſitio hominis,quę ſemel
validè facta eſt,ẽt ꝙ effectũ ſortita nõ ſit.Bal.in l.vnica in quarta.q.C.de his quæ pœnæ nomi.quod dictũ pro not.refert & ſequitur Soc.in l.hæc cõditio.j.in vlt.no.ff. de condi.& demõ.habetur in l.q per ſalutẽ.ff.de iurein. multo minus vr retractanda
diuiſio quæ nõ ſolũ validè & efficaciter habita eſt,ſed effectum
ẽt ſortita ſit & longo tpe obſeruata, ob quã obſeruantiã tanti
tpis difficilius debet reuocari.c.cõtingit, extra de tranſactio.facit reg.iur.li.6.¶Sed præmiſſis non obſtantibus, contrariũ puto de iure verius & æquius, ſi vera ſunt quæ in facto proponuntur,quòd ex tali diuiſione naſcantur per ſingulos dies odia, diſ-
ſenſiones, incommoda & pericula, tàm dominorum, ꝙ ſubdi-
1 torum. † nam diuiſio bonorum communium ad hoc inuenta
eſt,vt per eam ceſſent odia & diſcordiæ; quæ generari ſolẽt ex
communione.l.in re cõi.ff.de ſerui. vrba.præd.l.com pr. §.dulciſſimis.ff.de leg.2.l.ſancimus.§.ſin autem. ff.de dona. & qđ no.
in c.qui. de vita & hone.cler.ideo ſi ex diuiſione non modo nõ
ceſſent inuidiæ & diſcordiæ,ſed ex ea generentur, illa rata haberi non debet, vt idẽ operetur oppoſitum in oppoſito, quòd
propoſitũ in propoſito. l.fi. §.fi. ff.de lega.3. l.& ſi contra.ff.de
vulg.cum ſim. ¶ Secundò non eſt dubiũ quod ſi talis diuiſio cõtineret enormẽ læſionẽ vltra dimidiam iuſti pretij quod reuocari poſſet remedio.l.2.C.de reſcin.vend. maximẽ qñ læſio vltra dimidiam valde eſſet exceſſiua: quãto fortius reſcindi debet
talis diuiſio,qñ continet læſionẽ in anima & corpore ꝑꝑ odia;
diſcordias & rixas,quæ animas æque & corpora lædunt? de aĩa
quod lædatur ex odio, habetur Matthæi. c. 5. Audiſtis qꝛ dictũ
eſt antiquis, Non occides,qui autem occiderit,reus erit iudicio:
ego aũt dico vobis: qꝛ oĩs qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. & pſal 43. Saluaſti enim nos de affligẽtibus nos,& odientes nos cõfudiſti. De corpore quod lædatur ex diſcordijs clarius
patet experimento rerũ ꝙ vt probare oporteat: iã & bona ipſa
per diſcordiã decedũt, iuxta illud: Cõcordia paruæ res creſcũt,
diſcordia maximæ dilabuntur. Si ꝑꝑ læſionem in pecunia tãtũ
contractus reſcinditur,quanto fortius; vbi læſio accedat in anima,corpore,& bonis? Anima enim corpori præfertur & rebus
cunctis. l.fi.C.de ſacroſ. eccl.c.Matthæus,de ſimonia.c.niſi.in fi.
de renũcia.c.cũ infirmitas, de pœniten.& remiſ.c.præcipimus.
2 12.q.1. † ſimiliter ꝑfert læſio corporis læſioni pecuniariæ. l.in
ſeruorũ ff.de pęnis.¶Sed dicet aliquis,Iſta lęſio debet adeſſe de
tpe contractus, vt contractus reſcindatur ex capite læſionis. l.ſi
volũtate.C.de reſcin.vend.l.2.§.diui.ff.de iure fiſci. c.ad aures l.
vbi gl.fi.de rebus eccle.nõ alie.c.cũ dilecti, vbi gl. 2. de empt.&
vend.¶Rñdeo,quòd iſta læſio fuit cauſata tempore diuiſionis:
quia ille modus diuidendi fuit cauſa talis læſionis: ſi enim facta
eſſet diuiſio per adiudicationẽ ſingulorum caſtrorum ſingulis
dominis,læſio oĩs ceſſaret,ob id cum proceſſerit, & procedat læſio ex cauſa illius diuiſionis, cauſata dr læſio ex ipſa diuiſione
inſpiciendo cãm primam,prout inſpici debet: quia oĩs proceſſio eſt ex prima cauſa, & prima cauſa magis influit in cauſatum
ꝙ ſecunda: qꝛ ſecũdæ cauſæ ſubalternant primæ. Philoſo.5.metaphyſi.c. ſi cui,de præben.lib.6.c.& hic diximus. 16.q.7.c.ſic
itaq; de pœniten.diſtin.4.Cald.in conſil. 4. in tit. de locato.Iaſ.
in l.clam.poſſidere,in prin.in 5.no.ff.de acqui.poſ. ¶Et ſi dicatur,illa diuiſio non fuit cauſa læſionis, ſed occaſio, & ſic cauſa
remota: cauſa enim prima læſionis fuit diſcordia fratrũ & dñorũ, & ſic animorũ intemperies,quæ occaſio aut cauſa remota attendi non debet.l.ſociũ qui.in eo.ff.pro ſocio. l. pe.ff.de condit.
ob turpem cau.l.cũ de hoc.ff.de except.rei iudic. l. ſi mulier.ff.
3 rerũ amo Bar.in l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff de vulg. †Cauſa
enim proxima & immediata magis influit ꝙ remota, & immediata.l.qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg ideo potẽtior dicitur
cauſa immediata.Old.in conſ.25.Anch in cõſi.3 ... ¶Ad iſtud
reſpondeo, quod inſpicitur cauſa proxima tanquam dignior &
potentior,vt ab ea fiat denominatio, & vt actus attribuatur cauſæ proximæ, non tñ excluditur cauſa remota in materia damni
& læſionis, quin habeatur rõ læſionis prouenientis & ex cauſa
remota,vt probatur in l.qui domũ.ff.locati. in l.1.§.ex incẽdio.
ff.de incen.rui. nauſr. & in c. de cætero. de homicidio. & iſtud
4 eſt quod dr, ꝙ † qui occaſionẽ damni dat, damnum dediſſe vr.
l.qui occidit.§.pe. ff.ad legẽ Aqui.Nõ dico ꝙ diuidẽtes haberẽt
propoſitũ maliuolũ,cũ operã darent rei licitę, nec putarent futuros inter ſucceſſores odia & diſcordias exerceri.Dico tñ ex tali diuiſione re ipſa inductã læſionẽ ceſſante dolo; quæ læſio re
ipſa ęquiparatur lęſioni quę inducit ex ꝓpoſito, vt habet in l.
ſi quis cũ aliter.ff.de verb.obl. ¶Secundo tñ deo, ꝙ licèt talis læſio nõ ſubeſſet tpe diuiſionis, ſatis tñ vr ꝙ ſuperuenit ex poſt:
& regula ꝙ conſideratur tempus contractus,videtur procedere
in læſione pecuniaria tñ, & ipſorum contrahentium: ſecus in
lęſione quę pertinet non ſolum ad pecuniæ diſpendiũ,ſed animę & corporis periculũ reſpicit: nã tunc militat alia & fortior
5 regula,ꝙ ea ꝙ de nouo emergunt,nouo indigẽt auxilio. & † in
rebus nouis nouũ eſt remediũ & cõſiliũ adhibẽdũ. l.de ætate.§.
ex cauſa.ff. de interro.actio.cũ ſim. ibi in gl.alleg.facit text. in l.
planè,in fi.ff.vt in poſ.leg. vbi ſuperueniente inopia inopinata,
cautio quę remiſſa erat ꝑſtari debet. Ad idẽ tex.in l.contra.§.de ſi
cientium.

ciētium.ff. de munet.& hon.vbi pp paupertatē ſuperueniētem
muneta publica remittuntur. Similiter ex cauſa de nouo ſuper-
uenienti receditur a priuilegio licèt diutius obſeruato.c.ſugge
ſtum de decimis. Ex cauſa ēt de nouo ſuperuenienti receditur a
lege aut cōſtitutione q̄ tendit ad noxam.c.nō debet, de cōſang.
& afū.c.ſtatutū,de reſcr.lib.6. Recedit etiā a diſpoſitione teſta
toris ex cauſa de nouo ſuperuenienti, ſi cōtingat mutatio mo-
rum in deterius.l.in cōfirmando,cum l.ſeq.ff.de admi.tuto. l. ſi
plures.§.quāuis.ff.de admi. tuto. ¶Nec dicat, præmiſſa nō pce
dere in cōtractibus maximè iuratis, a quibus nō videt̄ recedēdū
ex cauſa de nouo ſuperuenienti, quaſi ius quæſitū ex contractu
videat̄ fortius,quod ēt a principe tolli non pōt, vt habet̄ in l.ſi.
C.ſi contra ius vel vtil.pub.& in ca. q̄ in eccleſiarū,de cōſti.quia
rūdeo idē eſſe in cōtractibus ēt iuratis,in quibus cauſa de nouo
ſuperueniens videt̄ excepta.l.ſi.ff.qui ſatiſ.cog.l.ſi.C.de ſpōſal.
c.breui,& c.quēadmodū,de iureiu.& in pac.& conuentionibus
eſt text.in l.tale pactū.§. ſi.ff.de pac.l.ſi cū Corn. ff.de ſolutio.l.
q ſeruū.ff.de verb. obl. q̄ iura ad hoc citat Anch. in conſi. 84.
Dn̄a Azolina. col. 2. Tradunt Alex. & Mod. in d. l. qui ſeruum,
6 vbi ‖ pmiſſio de non offendēdo aliquē, intelligit̄ niſi fiat offen-
ſio ex cauſa de nouo ſuperuenienti, puta ſi banniat̄ is cui pmiſ-
ſum ſit ſtante ſtatuto q̄ bannitus impune offendi poſſit. Ad idē
& magis in terminis adduco quod pulchrè ſcribit Anch. in con.
402. Pluribus rōnibus. vbi ſi quis conduxit gabellam cum ſuis
cōmodis & incommodis, & promiſit remiſſonē mercedis non
petere rōne alicuius damni emergentis, dicit Anch. q̄ ſi contin
gat damnū enorme, peti poterit remiſſio nō obſtante tali pro
miſſione, in qua non cenſet̄ cogitatū de dāno tam enormi. &
loquit̄ Anch. qn̄ Papa agebat in loco contractus, deinde ab eo
receſſit, ob cuius receſſum cōmodū gabellæ maxime fuit dimi-
nutū. Et q̄ contrauenire quis poſſit eius pmiſſioni ex cauſa iu-
ſta de nouo ſuperuenienti, tradit Soc. in conſi. 215. col. ſi. lib. 2.
Dec. in conſil. 335. colum. 2. circa primū. hoc ita præſuppoſito
quòd licitū ſit cōtrauenire pmiſſioni iuratæ ex cauſa de nouo
ſuperueniēti, & q̄ iuſta cauſa cōtraueniendi ſit damnū enorme
emergens ea mutatione tēporis, pſonarū vel rerū: cui dubiū q̄
in caſu iſta cauſa contraueniendi diuiſioni iam habitæ pluſquā
iuſta ſuperuenit, videlicet non ob damnū pecuniariū tm̄ fugien
dum, quod p'upponit̄ nō mediocre, verū vt animarū & corpo-
rū ſalus in diſcrimē nō vocetur, & ſubditorū quies in periculo
non fiat. Illud arbitror. ſi caſus iſte Anchara. aut doctori alicui
propoſitus eſſet, audacius & facilius cōſiliū dediſſet q̄ in caſu d.
conſi. 402. In qua te conſidero q̄ hic agitur de fauore pacis &
quietis tā ipſorū dn̄orū, quā ſubditorū, cuius pacis commodo
multū aduerſatur pluralitas dn̄orū in eiſdē caſtris. Immo mon-
ſtrū videtur q̄ in eodē caſtro plura ſint capita, ſicut videmus in
corpore humano. l. non ſunt liberi. ff. de ſtat. homi. vnde Dn̄s p
Ezechie. dicit, Seruus meus Danid rex ſup eos erit, & paſtor vn'
erit oīum illorū. Ponderandum eſt, paſtor vnus. & q̄ pluralitas
dn̄orū ſit pernicioſa in eodē caſtro aut in eadē adminiſtratione,
probatur in l. 2. §. deinde, quia difficile. ff. de orig. iur. & in l. 4.
§. apparet. ff. de ami. tut. pulchrè tradit Old. in conſi. 94. colū.
3. ſed videmus q̄ vbi agitur de fauore pacis receditur a reg. iu-
ris cōis. c. 2. de deſpon. impub. vbi quòd valet matrimoniū nō
obſtante impedimento ætatis fauore pacis, & multos caſus in
quibus relaxantur pcepta iuris fauore pacis, enumerat Rom. in
conſi. 335. in vltimo dubio. uidemus etiā q̄ fauore pacis, mi-
nor etiā læſus non reſtituitur in integrū aduerſus contractū pa
cis. Bal. in l. 1. ff. de integ. reſti. ſequitur Dec. in l. pactū curato-
ris, in ſi. C de pac. ergo vbi fauor pacis deſiderat reſtitutionem
aut reſciſſionē contractus concedi, illa concedi debet vbi alias
non concederet̄, vt contrariorū eadē ſit diſciplina. l. 1. ff. de his
qui ſunt ſui vel alie. iur. Et pfecto ſi receditur a pactis & conuē
tionibus ea cauſa iuſta de nouo ſuperuenienti, vt ſupra probatū
eſt; neſcio videre q̄ cauſa iuſtior ſit recedendi quàm fauor pacis.
¶Tertiò rn̄deo ad d. l. ſi voluntate. C. de reſcin. vend. & alia iu-
ra ſupra alleg. q̄ in eis ceſſat iuſta cauſa & æquitas reſcindendi
cōtractū ex læſione pecuniaria ſuperueniēti, qa poſt pfectū cō
tractū emptionis & venditionis aut aliū ſimilē, omne periculū
ſpectare debet ad emptorē, qa etiā cōmodū ad eū pertinet. §. cū
aūt. inſti. de emp. & ven. Quæ rō cōmodi & incommodi hic ceſ
ſat, quia agitur hic de cōmodo pacis animæ & corporis, in qua
re de cōmodo tm̄ diſputare nō licet, qa animæ & corporis ſalus
deſideranda eſt, nō ēt pernicies. Amplius in caſu Anch. in d. cōſ.
402. cōmodū gabellæ ſpectabat ad conductorē, & non incom-
modū illud tā enorme, qa de tali enormitate nō cenſetur cogi-
tatū: a fortiori in caſu noſtro nō vr̄ obſtare rō cōmodi: qa de in-
cōmodo loqui nō licet, cū (vt dictū eſt) nō agat̄ de re pecunia-
ria tm̄. ¶Quartò rn̄deo, q̄ dicta iura procedūt, qn̄ dominiū, aut
ius alicuius rei totaliter transfertur in aliū, & ob id periculum
omne ēt cenſetur tranſlatū: ſed hic iuriſdictio nō fuit in alium
trāſlata p diuiſionē, immo remanſit cōis & eius exercitium cōe
remanſit: qa officialis ius reddit nomine oīum, licèt cōmoditas
inde pueniēs diuidatur, & ea hac cōione iuriſditionis ſeu eius
exercitij, incōmoda & mala ſequuntur plurima, qbus non aliter
aut nō æquè cōmodè puideri & occurri pōt atq; facta diuiſio-
ne, p quā ſingula caſtra ſingulis adiudicent̄ cū eorū territorio
& iuriſditione. Quæ diuiſio ita ab initio habēda erat, vt in iure
pbatū eſt p Magnificū præſidē Ducalē dn̄m Nicolaum Balbū,
p tex. in §. familiæ. inſti. de offi. iu. ibi ſingulas res ſingulis hære
dibus adiudicare debet. & per tex. in l. 2. C. quan. & quib. quar.
pars. li. 10. vbi Bar. Io. de Pla. & Lucas de Penna. addo Alexan. in
conſ. 55. col. pe. verſ. pterea, in caſu. lib. 5. vbi qū ſunt plura ca-
ſtra cōia plurium dn̄orū, diuiſio iuriſditionis fieri debet, vt ſingu-
la caſtra ſingulis dn̄is adiudicentur cum ſua iuriſditione ſepa-
rata, nec tunc debent cogi, vt vtant̄ iuriſditione alternis annis.
7 ¶ †Ex pmiſſis plenè ſatis (opinor) fundata eſt intētio & conclu-
ſio, q̄ pro bono pacis licitū ſit diuiſionē iam factā retractari, &
aliā de nouo haberi. Solū reſtat ad cōtraria rn̄dere, ad quæ ſatis
ex pmiſſis tn̄ ſum apparet, tn̄ ad maiorē declarationē reſpōdeo
in ſpecie. Et ad primum, q̄ contractus diuiſionis ab initio ſit vo
luntarius ex poſt neceſſarius, & q̄ reuocari non pōt: fateor re-
bus & terminis ſtantibus prout erat de tpe diuiſionis, ita q̄ ma
lū nullū inde ſequatur: nā quęlibet diſpoſitio recipit tacitā īter-
pretationē rebus & terminis ita ſtantibus: ſecus ſi cōtingat mu-
tatio aliqua, p quā a tali diſpōne recedi oporteat. l. qđ Seruius.
ff. de cōdi. ob cau. l. quæro. §. inter locatorē. ff. locati. d. c. quead-
modum. de iureiu. cū ſim. vt p Mod. in d. l. quod Seruius. ſed hic
mutatio maxima ſecuta eſt. ſ. odia, inimicitiæ, & riæ inter ſo-
cios & cōſortes iuriſditionis, ex qbus & ipſorū cōſortū, & ſubdi
torū, quies nō mediocriter cōturbatur, & ſcādala iam interſue-
rint de qbus ēt grauioribus dubitet̄. Cōſtat aūt quòd vbi ſuſpi-
cio eſt ſcādali, recedit̄ a reg. iur. cōis. c. qm̄, de iure patr. Et rōne
ſcandali vitandi debet, quis abſolui a iuſo ēt licito. Old. in conſ.
95. col. pe. in ſi. p tex. in c. authoritate. 15. q. 6. Immo mala tole-
rant̄, vt ſcādala grauiora fugiant̄ hinc tolerant̄ meretrices. glo.
in c. inter opera, in gl. 1. de ſpōſ. Iaſ in l. 1. col. 12. C. de ſum. Tri.
& fide catholi. Et in terminis diuiſionis, q̄ permittat̄ rōne vitā-
di ſcandali, vbi aliàs nō permitteretur, tradit Alex. in d. conſ. 7.
col. 2. in ſi. verſ. 6. probatur, lib. 5. ¶Aliter ēt rn̄deo ad pmiſſa, &
dico q̄ per inſtra mihi exhibita non vidi habitā fuiſſe diuiſio-
nē aliquā circa iuriſditionē, ſed circa caſtra tm̄ reſpectu ædifi-
8 ciorū & aliorū corporaliū, † quæ diuiſio circa corporalia ad iu
riſditionē extendi nō pōt: qa diuiſio dr̄ alienatio, licèt neceſſa-
ria. l. Iulianus. §. idem Celſus. ff. de act. emp. l. ſi pupillorum. in
prin. ff. de rebus eorū. l. cū hi. §. ſed ſi pluribus. ff. de tranſa. Bart.
in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obl. ſed in generali alie-
natione non venit iuriſditio, niſi dicatur. Bal. in conſ. 238. Factū
ſuper quo. lib. 4. & in conſ. ſeq. ſimiliter non venit iuriſditio in
gn̄ali conceſſione. Bar. in conſ. 59. Cōe Spoleti. col. 1. nec venit
iuriſditio appellatione bonorū rerū vel ſubſtantiæ. Bald. in l. da
ta opera. col. 17. C. qui accu. non poſ. quod Bal. dictum refert &
ſequitur Iaſ. in conſ. 146. col. 5. poſt med. lib. 2. & licèt videan-
tur diuiſi ſubditi p diuiſionem locorū ſeu contratarū, vt dici-
tur, in qbus habitant ſubditi, tū nō legitur diuiſum totū territo
rium ipſorū caſtrorū: iuriſditio aūt dicitur cohærere in toto ter-
ritorio nō in aliquibus locis particularibus tm̄, aut ī territorio
particulari. Iaſ. in conſil. 57. col. pen. lib. 3. ¶Hoc ita pſuppoſi-
to q̄ iuriſditio ſi dicat̄ adhuc indiuiſa, & cōis reſpectu vniuerſa
lis territorij, nō eſt dubiū quin peti poſſit illius diuiſio, quia ēt
iuriſditio eſt diuiſibilis reſpectu pprietatis in feudis inferiorib.
vt per Ale. latè in d. conſ. 55. lib. 5. ob id ſi iudex adhibitus ſuper
diuiſione nō videat cōmodè eā diuidi poſſe ad vtilitatē & quie
tē dn̄orum & ſubditorum, niſi ſinguli domini ſeparatim iuriſdi
tionem exerceant ſingulis caſtris, vr̄ quòd ipſa caſtra ad eū mo-
dū iure & æquitate magis approbatū, vt ſupra viſum eſt, poſſit
diuidere. ¶ Nec eo mō dr̄ principaliter contrauenire diuiſioni
iā factæ, ſed in cōſequētia diuiſionis iuriſditionis. multa aūt p-
mittunt̄ in ɔ̄ńam, q̄ principaliter & de p ſe fieri phibent̄. l. 1. ff.
de auto. tuto l. 1. §. illud. ff. de vi & vi arm. hinc videmus q̄ va-

let pactum iuratum de non ſuccedendo, licèt in conſequentiam
contineat pactum de ſuccedendo quo ad alios non renuncian-
tes, vt habetur in c. quamuis de pac. lib. 6. Deci. in conſil. 31.
9 col. 5 circa med ¶ Similiter decretum iudicis reſpiciens perſo
nam pupilli extenditur in cõſequentiam ad bona ſita extra ter-
ritorium. l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorũ. l. propter litẽ. §.
licèt. ff. de excuſ. tut. Barto. in l. pupillo. ff. de tuto. & cura. da. ab
his. Roma. in conſi. 39. colũ. 2. Similiter Papa diſpenſando ſuꝑ
voto, in conſequentiam præiudicat tertio vbi principaliter præ
iudicare nõ poſſet. gl. Inn. & doc. in c. 2. per illum tex. de voto.
Dec. in c. quæ in eccleſiarũ. col. 12. verſ. præterea ſecundo, de cõ-
ſtit. Iaſ. in conſi. 93. in fin. lib. 1. Similiter videmus ꝙ inducta ad
vnũ effectum, operanẽ alium effectum venientem in cõſequẽtiã.
Imo. in conſil. 35. colũ. pen. circa med. ideo licèt fiat diuiſio ad
effectum iuriſdictionis tm̃, illa tñ operari poterit alium effectũ
diuiſionis caſtrorũ venientẽ in ꝯñam diuiſionis iuriſdictionis ſi
aliter cõmode iuriſdictio diuidi nõ poſsit. ¶ Nec dicaẽ diuiſam
videri iuriſdictionem ſaltẽ ex ꝑſcriptione longiſsimi tẽporis ꝑ
quod ipſi dñi iuriſdictione ſeparatim vſi ſunt, cõſtituẽdo officia
les ſeparatim alternis annis & percipiendo ſeparatas portiones
cõmodorũ peruenientium ex ipſa iuriſdictione: quia dico ꝙ ex
talibus actibus nõ inferẽ ad diuiſionẽ iuriſdictionis reſpectu ꝓ-
prietatis. patet, quia officiarij cõſtituti ꝑ alterũ ĩ ea dñis, iuriſ-
dictionẽ ſemper exercuerunt cõi nomine oium dñorũ qui vſus
nomine cõi aperte repugnat diuiſioni. ¶ Secundò rñdeo, ꝙ talis
diuiſio iuriſdictionis, ſi diuiſio dici poſsit ſolũ reſpicit vſum &
cõmoditatẽ iuriſdictionis, nõ eius ꝓprietatẽ, poſtquã alternis an
nis cõſtituerunt officiales: nã ſtante diuiſione in proprietate, nõ
poſſet vnus officiales coſtituere pro oibus caſtris, & in toto ter-
ritorio, ſed in parte tm̃ & licèt conſtituat quis officiales alternis
tm̃ annis, ſatis tñ eſt ꝙ eo anno quo cõſtituit, in ſolidum & quò
ad oĩa caſtra & territoria conſtituit. q̃ ipſa res apertiſsimè repu
gnat diuiſioni. Cõſuetudo igitur aut præſcriptio circa vſum, ad
proprietatẽ extendi non põt, cũ dicatur ꝑſcriptio ſtrictiſsimi iu
ris. l. j. §. Iulianus. vbi Bar. ff. de itin. actuq; priua. c. cum olim, de
præſ. c. cũ cõtingat, de decimis cũ ſim. Videmus in ſim. quòd vbi
plures fratres ſimul habitant & viuunt, licèt videanẽ cõmunica
re fructus bonorũ, non tñ eorũ proprietatẽ. l. cũ duobus. §. ſi fra
tres, vbi Sali. ff ꝓ ſocio. Salic. in l. ſi patruus, col. 7. C. com. vtr.
iud. Bar. in conſi. 22. col ſi. lib. 1. Præterea eſt impoſsibile ꝙ di-
catur præſcriptũ circa proprietatẽ, immo nec circa vſum iuriſ-
dictionis, quia vſus nõ fuit diuiſus, ſeu nõ fuit vſus in iuriſdictio-
ne diuiſa, ſed in tota iuriſdictione, licèt alternis annis. ¶ Et cũ ap
pareat iuriſdictionẽ cõem remãſiſſe, nõ ẽ dubiũ quin diuiſio pe
ti poſsit, cũ iure petendi diuiſionẽ ꝑſcribi nõ poſsit etiã ꝑ tẽpus
antiquiſsimũ. Bar & doc. in l. 1. §. ad hæc, reprobata gl. ibi. C. de
annali excep. Ang. in conſi. 55 in ſi. Iaſ. in l. ſi nõ fortẽ. §. ſi centũ
in 2. not. ff. de cõdi. indebi. & in §. quædã, nu. 31. inſti. de actio.
¶ Aduertendũ tñ ꝙ licèt ꝓprietas iuriſdictionis diuiſa nõ ſit, tñ
qñ diuiſio ꝓprietatis eſſet difficilis, modus aptior & laudabilior
diuidendi iuriſdictionẽ eſt ꝑ viã diuiſionis adminiſtrationis al-
ternis annis, q̃ diuiſio tenet ꝑinde ac ſi ꝓprietas ipſa diuiſa eẽt.
Abb. & doc. in c. prudentiã in priu. de offi. deleg. Ang. & doc. ĩ
l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl. Alex. in conſi. 7. col. pen. verſi. confir
mo prædicta. lib. 5. Curt. Senior in conſi. 69. col. 5. quæ difficul
tas diuidendæ proprietatis hic quidem militat ſtante diuiſione
iam facta, ex qua argui videtur ꝙ voluerint dñi iuriſdictionem
diuidere reſpectu adminiſtrationis tm̃ alternis annis. Plane, ſi
fiat diuiſio ex integro ꝑ adiudicationẽ ſingulorũ caſtrorũ, com
modior erit diuiſio iuriſdictionis reſpectu ꝓprietatis. ¶ Modus
aũt deducẽdi rẽ ad iudicium is cõmodus viſus eſt, ſi inter dños
conſortes aliquis ſit vir mitis & mãſuetus, cuius culpa aut vitio
odia, rixæ aut ſcãdala nunquã cępta fuerint, is vt preces ad prin
cipem offerat & diuiſionẽ ex integro dicat ꝙ fieri deſiderat ob
cauſas memoratas. Rurſus iuriſdictionis adhuc non diuiſæ diui
ſionẽ vt poſtulet, quã ita fieri petat, vt ne ĩter eos tẽpus ciaę aut
ſcandali occaſio permiſſa ſit. Quod ipſum impleri ita demum
poſſe viſum fuerit, ſi in conſequentiã diuiſionis iuriſdictionis &
ipſa quoq; caſtra in diuiſionẽ legitimã veniant ſingula ſingulis
adiudicando. In qua ipſa re plurimũ poterit auctoritas eorum
qui iudicio diuiſorio eiuſmodi viri ſanè nõ vulgares ꝑfecti fue-
rint. ¶ Poſſent etiã in iudicio idẽ hoc deſiderare ſubditi ipſorũ
conſortũ, quorũ per maxime intereſt inter dños eorũ vt amice
cõueniãt. Quòd ſubditi poſtulare id poſsint, ĩ terminis hoc tra
dit Alex. in d. conſi. 7. col. pen. verſic. cõfirmo prædicta. & in d.
conſi. 25. colum. 2. verſi. vnde in propoſito dicit Ang. lib. 5. poſt
Ang. in l. 2. §. ex his. ff. de ver. obl ¶ Illud ẽs iure quæriẽ: finge, ꝙ
nõ poſsit vnus ex dominis deſiderare vt fiat ex integro diuiſio,
an ſaltem poterit princeps de plenitudine poteſtatis dños ipſos
& vaſallos cogere ad nouam diuiſionem ꝑ quam ſingula caſtra
ſingulis cõferãtur pro bono pacis & cõmodo vniuerſę reipub.
dñorum, & ſubditorũ? in qua ſanè qõne non arguendo ad par-
10 tes, quia rem clariſsimam puto, concludo breuiter ꝙ ſic. Nam
pro bono pacis & ob publicam vtilitatẽ poteſt princeps rẽ pri-
uatorum in totum auferre. l. Lucius. ff. de euictio. Bal. & Ang. in
l. bene a Zenone. C. de quadr. præſcri. vbi idem dicunt in ciuita-
te. & in ciuitate idem tradit Dec. in conſi. 169. col. 3. in conſil.
271. col. 2. in ſi. & in conſil. 286. colu. 3. in princ. & in termi-
nis pacis idẽ tradit Dec. in conſil. 352. col. 1. Alexan. in conſ. 94.
viſis. col. pen. verſi. ſed præmiſsis nõ obſtantibus. lib. 5. ſi ciuitas
hoc põt, quid in principe dicemus? ſimiliter videmus ꝙ ꝓ pace
habenda poteſt princeps remittere iniurias & damna illata ſub
ditis. c. in noſtra, de iniur. Bal. Ange. & Mod. in l. conuentionũ.
ff. de pac. Dec. conſi 620. colum. 1. ſimiliter licèt reſtitutio ban-
niti nõ trahaẽ ad bona alienata in tertiũ durante banno, vt ha-
betur in l. Gallus. §. & quid ſi tm̃. ꝑ Bar & doc. ff. de li. & poſth.
hoc tñ nõ ꝓcedit qñ fieret reſtitutio ex cauſa pacis: quia tũc cẽ
ſentur reſtituta etiã bona alienata. Bal. in tit. de pace cõſtan. col.
12. in verſi. priuilegia. Iaſ. poſt Aret. in d. §. & quid ſi tm̃. col. 53.
verſi. 2. limita, in ſecũda lectura. vbi tñ Iaſ. ꝙ hoc ꝓcedit qñ ali-
ter pax haberi nõ poſſet. ſequẽdo Anch. in reg. peccatũ, de regu.
ior. lib. 6. & idem dicit Soc in d. §. & quid ſi tm̃. colũ. 6. verſi. 3.
adde. Si princeps, aut ciuitas vices principis gerens, põt auferre
bona ſubditorũ, quanto fortius poterit princeps ꝓ bono pacis
diuiſionẽ iam factã retractare & aliã ex integro fieri mandare?
Ad quã rõnẽ non videtur quis priuari dominio rei ſuæ, nec res
auferri, qa loco vnius alia ſubrogabiẽ, q̃ cenſeẽ eadẽ res cũ pri
ma. l. ſi donare. § 1. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. filia. §. Titia. ff.
de cõdi. & demõ. l. imperator. §. ſi. cũ l. ſeq. ff. de leg. 2. Ideo ſi vi
deat princeps nõ aliter poſſe inter eius vaſallos conuenire, atq;
habita diuiſione noua: nõ dubito quin ꝓ bono pacis de plenitu
dine poteſtatis & ex certa ſcientia cogere partes poſsit ad nouã
diuiſionẽ, ꝑ quã ſingula caſtra ſingulis aſsignentur habita rõne
eorũ in qbus reperieẽ maior valor, vt in pecunia aut aliter cõpẽ
ſentur. & ita de iure rñdeo, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliano. 20.
Octobris. 1545. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 *Indefenſus quis dicitur, quando per perſonam minus legitimam defenſus eſt.*
2 *Nulla maior nullitas quàm ea quæ prouenit ex defectu legitimationis perſonarum.*
3 *Aſſertio iudicis, factum partium non probat.*
4 *In caſibus ĩ quibus iudex poteſt procedere ſine ſcriptis, creditur iudici de actis ordinarijs, non de probationibus quæ ſunt maioris præiudicij.*
5 *Probatio mandati ſpecialis debet eſſe clara, certa & neceſſario concludens.*
6 *Quando probatio ponitur in conditione, non eſt locus iuramẽto ſuppletiuo.*

CONSILIVM CCLXV.

¶ Pro vniuerſitatibus Brozaſchi, Venaſchæ, Melli, Fraxini cõtra vniuerſitatẽ & homines Sancti Petri Marchionatus Saluciarũ.

Diuino ſubſidio ex corde poſtulato. Illu. Marchio Saluciarũ commiſit nobilibus Antonio Durãdi, & Antonio Boccaceti auditoribus cameræ cõputorum, quatenus conſtito ſummarie de ſupplicatis hominũ & vniuerſitatis Sancti Petri dicẽtis ſe grauatã plus æquo in oneribus quæ ſuſtinet cũ vniuerſitatibus Brozaſchi, Venaſchę, Melli, & Fraxinię ſi informatio & retractatio taxationis onerũ habenda eſſet. illam facerent prout iuſtitię cõuenit ſummariè, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola facti veritate inſpecta & abſque inuolutione ſcripturarũ participato cõſilio magnifici ſui pręſidis. deinde ipſi domini delegati per ſententiã diffinitiuã detraxerunt libras ſeptẽ regiſtri de cõpartito aut regiſtro dictę vniuerſitatis S. Petri, quas ipſas ſeptẽ libras additas eſſe voluerũt regiſtro & compartito vniuerſitatũ memoratorũ Brozaſchi, Venaſchę, Melli, & Fraxini. aſſerẽdo ĩ narratiuis dictę ſnię ſe reuidiſſe aut reuiſitaſſe

loca

loca omnia, & ꝙ ea reuiſione ſingulæ partes contentæ fuerunt,
& ꝙ in ea remiſſione adhibitæ fuerant certæ ꝑſonæ in ea noia-
tæ de conſenſu ipſarum partium, participato conſilio verbali
memorati dñi præſidis. A qua ſententia fuit appellatum & de
nullitate dictum ad excellentiam marchionalem. Quæritur de
duobus, primo an dicta ſententia dicatur nulla. Secundo, an ſal-
tem dicatur iniuſta, vt reuocari debeat ex actis eiſdem, alio non
probato ex parte hominum S. Petri. Circa primum dubium vi-
deretur dicendū prima fronte ſniam ꝑdictam nullā nō eſſe, nā
viderentur adhibita ſolennia iudiciorū, libellus agentium, conte-
ſtatio litis ex parte reorū negantiū, citationes multiplices, & ꝓ-
batio læſionis regiſtri prædicti. Quinimmo ēt nullis factis pro-
bationibus adhuc nulla ſententia dicenda non vř: quia proba-
tiones non dicuntur de ſubſtantia iudicij. Bar. in l. prolatam, cir-
ca fi. C. de ſenten. Bal. in l. a. C. de edēdo. & in l. ab eo. C. quomo.
& quan. iudex Ale. in conſ. 105. col. 1. lib. 5. Dec. in rub. extra de
iudi. col. 3. poſt med. in noua lectura. in conſi. 233. col. pen. in
conſi. 275. col. pe. & in conſi. 295. col. 1. Iaſ. in rep. l. admonendi.
col. 34. ff. de iureiu. & in l. properandum. §. & ſi quidē in nota.
C. de iud. facit Pa. de Ca. in conſ. 19. Supraſcriptæ exceptiones
facit cauilloſæ. lib. 1. vbi quod captura debitoris conceſſa non fa
cta fide debiti ſeu non viſo debiti inſtrumento, nulla non dicitē.
Similiter cum pars fuerit citata, dici non poteſt pronunciatum
eſſe ſniam ſine cauſæ cognitione, quę ipſa cauſæ cognitio in par.
tis citatione conſiſtit. l. in cauſæ. §. cauſa cognita. ff. de mino. &
cum fuerit rñſum per reos petitioni partis agentis, & actus alij
complures interuenerint, non videtur dici poſſe non adhibitam
eſſe cauſæ cognitionē, vt per Bar. in d. l. prolatam. col. fi. verſic.
quæro iuxta prædicta, Dec. in d. conſi. 295. col. 1. Et vbi aliquis
defectus conſiderari poſſet in ſolennibus iudiciorum, ille vř ſu-
blatus per clauſulas reſcripti principis, Summariè, ſimpliciter
& de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola facti veritate in-
ſpecta, & ſine inuolutione ſcripturarū: per ea quæ habentur in
clem. ſæpe, de verb. ſig. in c. dilecti filij, de iud. & vbi eſt clauſu-
la, Sola facti veritate inſpecta, poteſt iudex iudicare omiſſo ſty-
lo. Corn. in conſi. 181. col. 3. circa med. verſ. Immo fortius. li. 3.
Et iudicat iudex tanquam Deus, vbi eſt clauſula iſta, Sola facti
veritate inſpecta. Bal. in l. ſcimus. col. 3. C. de iure delib. & in c.
inueſtituram. de noua forma fidel. quod Bal. dictū refert & ſequiť
Iaſ. in conſ. 105. col. fi. li. 1. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus quæ
verè nō obſtant, cōtrariū puto de iure verius, ꝙ immo talis ſnia
dicať oīno & euidenter nulla, quā nullitatē ea pluribus colligo.
Et primo reperio ꝙ lata fuit ſnia cōtra memoratas vniuerſita-
tes indefenſas, pro quibus procurator aut defenſor legitimus nō
1 interuenit: † indefenſus enim quis dicitur, qñ ꝑ perſonā minus
legitima defenſus eſt. Soc. in conſ. 59. col. 5. poſt med. verſ. 2. q̃a
licèt haberēt. li. 3. Quòd aūt Syndici aut ꝓcuratores ad iudicia
cōſtituti ꝑ vniuerſitates reas nō dicanť ꝑſonę legitimæ habētes
ſufficiēs mandatū ab ipſis vniuerſitatibus, probatur: quia nō ap-
paret ꝙ in creatione aut cōſtitutione ipſorū ꝓcuratorū inter-
uenerint duæ partes ex tribus, qđ tñ eſt neceſſariū, vt mandatū
Syndicatus dicať lītimū & validū. Bart. in l. fi. C. de prædijs cu-
ria. li. 10. per tex. in l. nulli. ff. qđ cuiuſq; vniuer. nomi. & in l. no
minationū. C. de decurio. li. 10. tradit Ang. in §. præterea. 2. col.
a 2. verſ. tranſitū faciamus. nu. 37. inſti. de excep. & in conſ. 45.
Vocante. Ale. in conſ. 112. ante fi. lib. 7. Cor. in conſ. 148. col. 2.
verſ. item in iuſto Syndicatus. li. 1. in conſ. 177. col. 3. verſ. item
nō apparet ꝙ cōſiliū. li. 1. & in conſi. 189. col. 3. in fi. verſi. ani-
maduerte ēt. lib. 3. pulchrius Soc. in conſ. 95. col. 2. lib. 3. vbi for
tius voluit nō ſufficere ſi notarius atteſtetur ꝙ interuenerunt
duæ partes ex tribus prout ipſi cōſiliarij aſſeruerunt, ſed requiř
ꝙ notari⁹ atteſteť ſimpliciter & a ſeipſo de interuētu duarū par
tiū ex trib. pro quo facit idē Soc. in cōſ. 52. col. 1. poſt med. li. 4.
2 † Nulla aūt maior nullitas ꝗ̃ ea quæ prouenit ex defectu legiti-
mationis perſonarum, vt hř in l. licèt. C. de procur. Quod proce
dit ēt ſi pronuncietur iudiciū eſſe legitimū, quia talis pronūcia-
tio abſentib. nō nocet. Ale. in cōſ. 202. col. fi. ver. nec eis obeſſet.
lib. 2. ¶ Onus aūt probandi ꝙ Syndicatus legitimè conſtitutus
ſit, ſpectat ad partē contra quā eſt iuris præſumptio: quia ſolen-
nitas extrinſeca nō præſumiť niſi probetur. ita in terminis Syn-
dicatus tradit. Soc. in d. cōſ. 95. col. 3. circa prin. lib. 3. Ale. in cōſ.
205. col. 2. ver. nec talis ſolennis oīum coadunatio. lib. 2. & in
conſ. 191. col. 2. circa med. ver. præterea cū in cōſtituendo. li. 6.
in quo cōſ. 191. fortius voluit Ale. ꝙ nō credať notario aſſerenti
Syndicatū legitimè factū: qđ tñ dictū non placeret, qñ in ſpecie
exprimeret ipſas ſolennitates ſaltē inter ipſas partes. Sed hic in
aliquibus mādatis neq; in genere neq; in ſpecie dictū eſt, quòd
Syndicatus legitimè factus fuerit a tota vniuerſitate aut a maio
re eius parte. & licèt in aliquibus dicatur ꝙ in pleno cōſilio mā
datū factū ſit, tñ iſta verba videntur ambigua & obſcura, q̃a ſm
cōem vſum loquendi, aliquid dř factū in pleno cōſilio, id eſt, pu
blicè & corā multitudine, non ꝙ denoteť aut inferatur neceſſa
rio cōſilium legitime cōgregatū. Et ꝙ non præſumatur iſta ſo-
lennitas congregationis collegij aut vniuerſitatis, ꝙ duæ partes
interuenerint, tradit Aret in cōſ. 64. Diligenter. in fi. ¶ Secūdò,
colligitur nullitas, quia in aſſerta ſnia dř ꝙ electæ fuerunt cer-
tæ perſonæ per ipſas vniuerſitates ad faciendū reuiſionē loco-
rū: ſuper qua reuiſione fundabatur intentio hominū S. Petri, vt
ſciretur, an eſſet detrahendū de eorū cōpartito aut regiſtro ob
aſſertā infertilitatē; de qua tñ electione nullo modo apparet, niſi
per relationē & aſſertionē ipſorū delegatorum, quorū aſſertio-
ni non vř credendū, niſi aliter conſtet ex actis. c. qm̄ contra fal-
3 ſam. de proba. † Aſſertio. n. iudicis, factū partiū non probat, pu
ta ſi aſſerat ſibi conſtare de pace antiqua, aut alia ſe. Bal. in con-
ſil. 402. lib. 1. Et magis in terminis tradit Soc. in conſi. 47. col. 3.
poſt med. lib. 4. vbi ꝙ non creditur aſſertioni iudicis, per quā iu-
ſtificetur eius ſnia: puta ſi dicat, ſe aliquid feciſſe de cōſenſu par-
tium, prout hic, vbi aſſeritur factam reuiſionē de conſenſu par-
tiū, eſto ꝙ partes contentæ fuerunt de tali reuiſione, a quo aſſer
to conſenſu ſententia ipſa duntaxat pendere poteſt, & tñ de tali
conſenſu nullo modo apparet, prout nec apparere (vt arbitror)
poterit. ¶ Sed dicet aliquis, immo vř credendū aſſertioni delega
torū ꝓꝑ clauſulā reſcripti delegatorij, ꝙ procedať ſine inuolu-
tione ſcripturarū. Ad iſtud rñdeo, ꝙ talis cl̃a debet intelligi de
ſcripturis friuolis & leuibus, in quibus non conſiſtit defenſio
partis, ſicut dř de cl̃a remouente omnes exceptiones, quòd ſo-
lum cenſeť tollere exceptiones friuolas, non rationabiles. gl. &
Mod. in c. ex parte. 2. de offi. deleg. vbi idē dicit Decius in pacto
contrahentiū & promittentiū quid facere, exceptione quacūq;
non obſtante. Idem etiā dicit in ſtatuto remouente aut prohi-
bente omnē interpretationē, ꝙ nō cenſeť tollere interpretatio-
nē legitimā & rationabilē, ſed tm̄ friuolā, vt per Bart. & doc. in
l. oēs populi. ff. de iuſti. & iur. Idē videmus in cl̃a, Nō obſtante
conceſſione alteri facta: quia intelligitur de conceſſione ſi nō
la & inualida, ne alteri præiudiciū inferatur. Cōpo. & doc. in c.
cauſam, quæ. de reſcrip. Alex. in cōſ. 125. viſo titu. Quæſtionis,
col. 2. lib. 2. & in conſi. 23. lib. 5. Dec. in c. 1. col. 5. de reſcrip. Iaſ.
in l. fi. col. 5. ff. de conſt. prin. Idē in cl̃a, Nō obſtante priuilegio
alteri cōceſſo: quia intelligitur de priuilegio friuolo & inualido
Iaſ. in cōſ. 233. col. 7. lib. 2. & iſta interpretatio ſatis colligiť hic
ex verbo illo, Inuolutione ſcripturarū. Mēs enim Principis fuit
tollere inuolutionē ſcripturarū, & ſic intricationē & volumen
ſcripturarū, quæ ſæpiſſimè fiunt ſine cauſa friuolè & inutiliter
circa nō neceſſaria. Secus vř in electione viſitatorū, aut reuiſita
torū, & an partes cōſenſerint tali reuiſitationi, quia in hoc con-
ſiſtit totius rei pondus & ſumma. & maximè ꝙ ipſi ſic electi cō
ſenſerint tali reuiſioni, qui conſenſus maximè eſt præiudicialis
tot vniuerſitatibus. ob id abſurdū vř ꝙ mens Principis fuerit,
ꝙ in talibus actibus ponderoſis & grauibus credatur ſimplici aſ
ſertioni delegatorū, & ꝙ in eis ſcriptura nō eſſet neceſſaria, aut
ſaltē probatio alia per teſtes ¶ Secūdò rñdeo ꝙ iſta cl̃a, Sine in-
uolutione ſcriptorarum, debet intelligi de ſcripturis, quæ fiunt
circa ordinē aut ſolennia iudiciorū tm̄, nō circa probatoria aut
ea quæ reſpiciunt deciſionē cauſæ. ita Ant. de But. in c. quinta-
uallis, de iureiur. ſic declarans dicta Bart. in auc. niſi breuiores.
4 C. de ſen. ex peri. reci. vbi voluit. Anto. ꝙ † in caſibus, in quibus
iudex pōt procedere ſine ſcriptis, creditur iudici de actis ordi-
natorijs, non de probatorijs quæ ſunt maioris præiudicij. quòd
dictū refert & ſequitur Aret. in conſ. 163. Sicut Ioannes dicit,
col. 6. verſ. vnde etiā alibi dř. Sed cauſa reuiſionis eſt maximi ꝑ-
iudicij reſpiciēs probatoria & in qua totius rei & cauſę ſumma
cōſiſtit, ergo &c. Et ꝑfectò nō potui nō plurimū admirari, qñ le
gi talē ſententiā ſic fundatā in ſimplici aſſertioni iudicū, quòd
ipſum ſi permiſſum ſit, Princeps a quo iura prodeūt, occaſionē
præberet iniuriæ & delinquendi. ¶ Tertiò rñdeo, ꝙ ex alio non
probat talis aſſertio tanquā nimium generalis. genus enim in-
ducit obſcuritatē & incertitudinem. l. in tradentis. ff. com. præd.
l. cū Stichus. ff. de ſolutio. l. ita fidei, in prin. ff. de iniur. cū ſim. ſed
probatio obſcura nō releuat. l. neq; natales. l. ad probationem. 2.
C. de proba. l. certū. ff. de cōfeſſ. c. in præſentia, de proba. cū ſim.

& in

& in terminis aſſertionis iudicis, ꝙ nõ ꝓbet ſi eſt generalis; vbi
aliàs probaret, tradit Aret. in conſil. 68. Excellen. dñe, col. pen.
poſt med. verſi. præterea poſito, ꝙ de actis. Si enim admitteret
talis probatio generalis, eſſet tollere defenſionem parti. ideo de
bebant delegati in ſpecie narrare de ipſa reuiſione exprimendo
omnia loca & membra ipſarum vniuerſitatum, & dicendo cau-
ſas ex quibus alia alijs loca meliora eſſent; nõ ſic in genere dice-
re loca fuiſſe reuiſa, & ꝙ ex reuiſione apparuit de cauſa retra-
ctationis. Et hac ratione videmus ꝙ libellus debet eſſe ſpecialis
non generalis, quia aliàs nõ poteſt reus deliberare an debeat ce-
dere vel contendere, vt hr̃ in l. 1. ff. de edendo. Prætèrea vbi ta-
lis aſſertio probaret (quod minimè conceditur) iſtud vr̃ intel-
ligendum coram ipſis delegatis qui reuiſionẽ fecerunt, ſecus co
ram iudice appellationis, qui præſens non fuit. ſicut dr̃ de ſtatu-
to quod produci non debet coram iudice loci ſtatuti, ſecus co-
ram alio qui præſumitur illud ignorare. Bar. in l. præſcriptione,
circa fi. C. ſi contra ius vel vti. pub. Alex. in conſi. 37. in 3. dubio,
lib. 2. & profectò eſſet plusꝗ̃ abſurdũ ꝙ iudex appellationis re-
neatur ſtare ſimplici aſſertioni primi iudicis, licèt de omnibus
exactis appareat, quia potuit primus iudex moueri ex probatio-
nibus minus integris, non concludentibus, aut eliſis contrarijs
probationibus: quantominus fidem habebit iudex appellationis
ſimplici aſſertioni primi iudicis, cũ ſi aſſerta per eũ in ſcriptis
redacta eſſent, fortè non probarent? ¶ Quartò ſ rñdeo, & dico, ꝙ
vbi præmiſſa ceſſarent, quæ fortiſſimè tñ vrgent, ex alio nõ ob-
ſtat aſſerta electio reuiſorum aut reuiſioni aſsiſtentium, quia in
tali electione requiritur mandatum ſpeciale. l. ſi is qui Stichũ.
ff. de procura. vbi quòd valet electio procuratoris ſi dñs ratam
eam habet: ergo probatur ꝙ procurator generalis eligere nõ po
teſt; q2 ſi poſſet, ratificatio non eſſet neceſſaria, & ita tradit Bar.
in l. ſi ſtipulatus fuerim illud aut illud, in ſi. prin. ff. de verb. obli.
De quo mandato ſpeciali non apparet etiam per aliquam aſſer-
tionem ipſorum delegatorũ: nec ꝓſumitur mandatũ niſi probe-
tur. c. cũ in iure, de offi. deleg. Solũ enim aſſerũt delegati, ꝙ par
tes dederant poteſtatem aſsiſtendi reuiſioni talibus & talibus &
ſic intelligit de partibus præſentibus in iudicio, puta de Syndi-
cis ſollicitantibus. nec poteſt intelligi aſſertio delegatorum de
alijs perſonis extrinſecus. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff. de
5 verb. obli. † Iã probatio mandati ſpecialis debet eſſe clara certa,
& neceſſario concludens. l. non hoc. C. vnde legi. c. in præſentia.
de probat. Sed neceſſario non infertur ex illa aſſertione delega-
torũ; partes dederunt poteſtatẽ talibus, ergo interuenit mãdatũ
ſpeciale: immo veriſimilius eſt, ꝙ non præceſſerit mandatum
ſpeciale, ſed ꝙ Syndici ſollicitatores cauſæ ſolũ conſenſerint in
aliquos, vt reuiſioni aſsiſterent. & præmiſſa dicta ſint ex abundã
ti, quia (vt dictũ eſt) nulla ꝓbatur electio etiã per Syndicos tñ
ſine ſpeciali mandato per aſſertionẽ eiuſmodi delegatorũ, qui-
bus fidẽ adhiberi non oportet in re iã grãdi. Ex quibus apparet
ipſas vniuerſitates indefenſas fuiſſe, nõ ſolùm ab initio, ſed etiã
in medio cauſæ circa aſſertã locorũ reuiſionẽ. ¶ Tertiò principa
liter colligitur nullitas aſſertæ ſniæ: quia fuit lata ex falſis cau-
ſis, id eſt, ꝓp reuiſionẽ locorũ, ex qua dr̃ apparuiſſe de cauſa re-
tractandi antiquã taxationẽ & cõpartitũ antiquum hominum
S. Petri, & quod tali reuiſioni conſenſerunt ipſæ partes, de eaq;
contentæ fuerunt: & tñ de talibus enarratis nullo modo appa-
ret, neq; per ſcripturã neq; per teſtes. paria enim ſunt, ꝙ cauſæ
enunciatæ in ſententia ſint falſæ, vel quod de eis non appareat.
l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tutel. ideo tenuta dr̃ concedi ex falſa
cauſa, qñ conceditur ex debito falſo ſeu de quo nõ apparet. l. 1.
§. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. Pau. de Caſt in conſ. 294. in cauſis
& quæſtionibus vertentibus olim, col. 2. circa med. lib. 1. Con-
ſtat autẽ viciari ſententiã ex falſa cauſa, gl. in l. 2. C. quan. ꝓuo.
non eſt neceſſe. Bar. & alij, in l. Seię. ff. de tuto. & cura. da. ab his,
quod procedit etiam in ſnĩa Principis, ꝗ̃ viciatur ob falſam cau-
ſam. clem. paſtoralis. vbi Cardi. & Io. de Imo. de re iu. Hierony.
Tortus in conſ. ſuo poſito, poſt conſilia Anto. de But. col. 7. in fi.
Immo nullitate ſublata per ſtatutũ, non tñ cenſetur ſublata nul
litas proueniens ex falſa cauſa. Anch. in conſi. 207. In quæſtione
ſupra dicta hunc ordinem, col. 3. poſt med. verſic. reſtat rñdere
ad ſtatutum, & in conſi. 211. De iure cõi, col. 2. Cal. in conſi. 16.
col. 8. ¶ Reſtat nunc ad contraria rñdere, ad quæ ſatis vr̃ rñſum
ex præmiſsis. Reſpondeo tñ in ſpecie ad maiorẽ declarationem.
& ad primũ quòd interuenerit cauſæ cognitio, negatur, ex quo
vniuerſitates appellantes nõ fuerunt defenſæ per legitimas per-
ſonas. In cauſæ enim cognitione requirit præſentia partis. quia

cauſarum merita partium aſſertione panduntur. l. fin. C. ſi per
vim vel alio modo. c. cũ ex literis, de in integ. reſti. ita per ſilla ſu
ra in cauſæ cognitione arguit Abb. in conſi. 3. col. 8. in 8. q. li. 2.
Sed hic proceſſum fuit tot, vniuerſitatibus abſentibus, pro qui-
bus nemo legitimè comparuit. Secundò rñdeo, ꝙ non ſufficit
vniuerſitates fuiſſe citatas, vt dicatur impleta cauſæ cognitio,
ſed alia requiruntur de quibus ſupra, id eſt, ꝙ intentio actoris
iuſtificetur, ꝙ non pronuncietur ex falſis cauſis, ꝙ de probatio-
ne agentis ex actis conſtet, quæ hic minimè interuenerunt. Ci-
tatio enim dr̃ principium cognitionis cauſæ, ſed non per eam ſo
lam impletur cauſæ cognitio. §. fi. inſti. de pœna teme. litig. Ol-
dr. in conſi. 127. De toto themate, col. 1. ¶ Non obſtat, ꝙ proba-
tiones non dicuntur de ſubſtantia iudicij. quia in primis negare
iſtud poſſem, cũ Doc. plurimi teneant cõtrariũ, vt per gl. in c. ec
cleſia ſanctæ Mariæ, de conſti. Bal. in l. 2. C. de iudi. in conſ. 404.
Statuto Papiæ, col. 2. in conſi. 463. ꝙ ſententia, lib. 1. in cõſ. 298.
lib. 3. & in conſi. 313. in fi. lib. 5. Roma. in conſi. 321. verſic. cæ-
terum aduertendum. Abb. in conſi. 406. lib. 2. Anch. in cõſ. 208.
Index de iure, col. 3. verſicu. pro Sempronio. Calde. in conſi. 8.
col. 1. in tit. de ſent. & re iudica. Calca. in conſi. 36. col. fin. circa
med. in conſi. 88. col. 1. poſt med. & in conſi. 115. colum. 2. ante
med. Sed quia iſta opi. videtur periculoſa, & fortè contraria vr̃
magis cõis, aliter & ſecundò rñdeo, ꝙ argumentum nõ vr̃ pro-
cedere in caſu noſtro, in quo probandi neceſsitas ponitur in cõ-
ditione, quia Princeps mandauit ſupplicata fieri, cõſtito de eis.
qui ablatiuus abſolutus, Cõſtito, reſoluitur in conditionem. l. ab
emptione. ff. de pactis. l. euictis agris. ff. de euic. cum ſimi. Condi-
tio autẽ importat formã. Bal. in aut. ben. matri, & auiæ. C. quan.
mul. tute. offi. fungi. po. forma autẽ reſcripti non ſeruata, actus
fit nullus. l. diligenter. 2. manda. c. cũ dilecta, de reſcrip. Pro hoc
qđ tradunt ſcriben. in repe. l. admonendi. ff. de iureiur. vbi Iaſ.
6 col. 16. verſi. vigeſimusnonus caſus eſt. vbi † qñ probatio poni-
tur in conditione, non eſt locus iuramento ſuppletiuo. ¶ Tertiò
vbi hæc. 2. reſponſio difficultatem pateretur ex his, quæ haben-
tur in d. l. admonendi. reſpondeo aliter, ꝙ cõcluſio illa, ꝙ pro-
bationes nõ dicũtur de ſubſtantia iudicij, & quòd ſententia latã
ſine probationibus non dicitur nulla, non procedit, qñ ſentẽtia
expreſsè ſe referret ad ipſas probationes, & in eis fundaret, de
quibus non appareret, quia tunc ſnĩa dr̃ nulla tanꝗ̃ lata ex falſa
cauſa, per ſupra dicta in tertio fundamẽto. ita declarat Cur. Iun.
in conſ. 117. col. fi. Ripa in l. 4. §. ſi index, col. 2. ff. de re iudi. Ad-
do Aret. in conſ. 70. col. 3. & in conſ. 130. col. pe. in fi. Sed hic to
ta ſola delegatorum fundatur ſuper aſſerta reuiſione locorũ, &
ſuper aſſerto conſenſu partiũ, non ſpecificando qũo & qualiter
ad talẽ reuiſionẽ proceſſum fuerit cum tñ de talibus enunciatis
nullo modo appareat: ergo &c ¶ Nõ obſt. clauſula, Sola facti ve
ritate inſpecta: q2 per eam ſolũ tolluntur ea quæ ſunt ordinis iu
diciarij, non defenſionis naturalis, vt hr̃ in d. clem. ſæpe, de verb.
ſign. & in extrauag. ad reprimẽdũ. per Bar. & Anch. in cõſ. 383.
Primò & ante omnia, col. 2. verſ. non obſt. ſtatutũ, vbi ꝓpterea,
ꝙ non admittitur libellus ineptus vel repugnãs nec cumulatio
perſonalis actionis cũ officio iudicis. & licèt de ineptitudine li-
belli multa dici poſſent ſtante tali clauſula, tñ doc. concludunt,
quòd clauſula, Sola facti veritate inſpecta nõ tollit defenſiones
& exceptiones legitimas & rationabiles, vt p Dec. in d. c. ex par
te, col. 2. de offi. delegat. Sed iſta exceptio ꝙ nulla reuiſio facta
eſt, vel ꝙ de ea non apparet aliquo modo eſt plusꝗ̃ iuſta & ra-
tionabilis, quia aliàs eſſet denegare parti defenſionẽ naturalẽ.
Qũo. n. iſtæ vniuerſitates cõdemnatæ poterãt, aut poſſunt cau-
ſas earũ defendere & opponere contra aſſertã reuiſionẽ locorũ,
ſi non eã videant? Quis aduocatus adeo ſapiẽs erit, vt rñdeat ſu
per iuſtitia vel iniuſtitia reuiſionis, de qua nõ appareat? Dij im
mortales, ſimul atq; vidi aſſertã ſentẽtiã in verbis reuiſionis fun
datã duntaxat, illud ſtatim in mentẽ venit, nũ cogitauerunt de- 2
legati manꝰ vniuerſitatũ ſic obſtringere, ne aduerſus inſultũ ad-
uerſantiũ tueri ſe poſſent? Equidẽ quo magis conſidero, eo am-
plius in admirationẽ venio. Cur enim factũ & conſtitutũ eſt, vt
eorũ quæ producũtur in iudicio, copia edatur parti, nec habeã-
tur pro productis, ſi copia denegetur. l. ſi. vbi Sal. C. de fide in-
ſtru. Bal. in cõſ. 110. Decreto dñi. circa fi. lib. 1. Rom. in cõſ. 539.
Ripa in l. qđ te, col. 20. circa med. ff. ſi cer. pet. ſanè ratio nõ alia
eſt, niſi ꝙ denegatio copię, denegatio eſt defenſionis. Qũo enim
fiet, vt defendat ſe quis aduerſus inſtrumentũ, ſi nõ illius copiã
obtineat, & videat eius vitia & tenorẽ? Simili modo impoſsibile
erat & eſt vniuerſitatibus & cõdẽnatis aſſertã reuiſionẽ impu-
gnare,

gnarè, quam eius aduocati & procuratores nunq̃ legiſſent aut vidiſſent. Iſte modus procedendi & pronunciandi non tã ad nouitatẽ vr̃ pertinere q̃ ad iniuriã quandã ſolennẽ. Concludo ex præmiſsis, aſſertã ſententiam nullitate laborare pluſq̃ inſigni, & ſic appellantes qui de nullitate apponunt, vti dñt defenſione naturali. Bald. in l. 1. C. de iuris & fact. igno. Calca. in conſil. 16. col. 9. circa fi. ¶ Venio ad ſm dubium, an ſaltem dicatur iniuſta & iniqua aſſerta ſentẽtia. Et quidem res vr̃ ſine dubitatione: nã ſi nulla eſt, ſi pro quia: ergo & iniuſta, quia omne nullũ iniquũ eſt. But. in c. dilecto, col. 6. de exceptio. quod dictũ refert & ſequitur Cor. in conſ. 315. col. fi. lib. 3. immo licet cõtendant doc. an ſnia lata ſine probationibus dicatur nulla, nullus tñ dubitat, quin dicatur iniqua & iniuſta, cum actore non probante abſolui reus debeat. l. qui accuſare. C. de eden. ob id excuſari non poteſt aſſerta ſnia ab iniquitate & iniuſta intentione hominum S. Petri nullo modo iuſtificata, vt ſupra dictum eſt. Quod maximè obtinet in caſu iſto, in quo agitur de ꝓbatione valoris bonorũ: an loca S. Petri valeant plus vel minus q̃ loca vniuerſitatum appellantiũ, cuius valoris probatio difficilis eſt ꝑꝑ multas circunſtantias ex quibus rei valor augetur vel diminuitur: & quia valor rei non percipitur immediatè per ſenſum corporis, ob id teſtis deponens ſuper valore rei, nõ probat, niſi rationẽ reddat ẽt non interrogatus. Bar. in trac. de teſt. col. 2. Ale in l. pretia rerũ, col. fi. ff. ad l. Falci. Deci. in cõſ. 322. in fi. ob id oĩs æquitas & oĩs ratio naturalis id edictã habebant, vt probatio talis valoris in actis redacta eſſet, cuius copiam haberet pars, qua ſe defendere poſſet. ¶ Secundò colligitur iniquitas, & iniuſtitia, quia fuit oppoſitũ de præſcriptione antiquiſsima, cuius initij memoria non extat in contrariũ & qđ ab omni tpe vniuerſitas S. Petri legit̃ deſcripta in cõpartito ſeu regiſtro eo modo quo ipſa narrauit: q̃ præſcriptio ſatis verificatur ex lectura ipſius cõpartiti: ob id mirandũ eſt q̃ñ audita fuerit petens retractationẽ talis cõpartiti cũ tali iuri petendæ retractationis ꝑſcribatur ſpacio ſaltem 40. anno. l. ſicut. & l. oẽs. C. de præſcrip. 30. ann. vbi ꝙ tanto tpe ꝑſcribitur contra oĩa iura. Amplius dicendum eſt, ꝙ vbi fuiſſet enormiter læſa vniuerſitas S. Petri ex tali cõpartito vltra dimidiũ, adhuc videret̃ ꝑſcriptũ iure petendi retractationẽ talis læſionis, per ea q̃ habentur in l. 2. C. de reſcin. ven. vbi ꝙ remedio illius l. præſcribitur. 30. annis tradit Imo. in conſ. 99. in fi. Cor. in conſi. 17. col. 5. in fi. in 6. dubio, lib. 4. & licet contra vniuerſitatem requirant̃ anni 40. tñ hic eſt lapſus tpis non paulò antiquior, immo per lapſum tpis tã antiqui cuius initij memoria nõ extat in contrariũ, ꝑſcriptũ dr̃ etiã contra Principem & iura regalia, vt hr̃ in l. imperiũ. ff. de iuriſd. om. iud. Nec cauſa ſuberat diminuendi regiſtri, niſi diminutio facultatũ agentiũ de nouo ſuperueniſſet, quod minimè tñ probatum dr̃, immo nequidem fuit allegatũ: vt mirandũ ſit q̃ñ, an ſi fuerint delegati, tẽ tã antiquitus obſeruatũ reuocare potuerint, contra tex. in l. minimè. ff. de legibus. c. contingit, de tranſac. c. audita. de reſti. ſpolia. lapſus enim tpis tã antiqui vim tituli habet. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æſti. c. ſuper quibuſdã. §. pterea; de verbo. ſigni. c. 1. de præſcrip. lib. 6. cuius tituli reuocatione in ipſius quidẽ Principis poteſtate eſt ſine cauſa legitima, vt hr̃ in c. 1. de probat. ¶ Tertiò colligitur iniquitas, quia fuit oppoſitum, ꝙ vniuerſitas S. Petri poſsidet alia bona vltra regiſtrata: ob id ſi delegati volebant ſic procedere ſine ſcriptis ad verbales informationes & viſiones quaſdam a longe, ſaltẽ equalitatem ſeruare debebant, & ſe informare de bonis non regiſtratis, per l. fi. C. de fruc. & lit. expen. immo reis fauendũ magis erat, & conſiderandum ꝙ anteceſſores hominum S. Petri non ita regiſtraſſent, nec tam diu tacuiſſent, ſi ſe plus æquo onuſtos vidiſſent. argu. l. cũ de indebito. ff. de proba. ¶ Concludo ex præmiſsis male, nulliter & inique iudicatum, & bene appellatũ, & de nullitate dictum, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani. die 14. Octobris. 1545.

S V M M A R I V M.

1 *Princeps autem dicitur ſupra ius ciuile, & pleniſſimam in eo poteſtatem habet.*

2 *Licèt poſſit Princeps iuri ciuili derogare ſine cauſa, id tamen de honeſtate facere non debet, niſi ex cauſa.*

3 *Qui vult cõſequẽs, cẽſetur velle oẽ neceſſariũ antecedẽs ad illud.*

4 *Priuati non poſſunt tribuere iuriſdictionem.*

5 *Non poſſunt partes iuri publico derogare, ſed tamen operatur renunciatio & conſenſus partis in vim pacti.*

6 *Sententia lata a iudice delegato, de cuius delegatione non conſtat, dicitur nulla.*

7 *Quando opponitur de nullitate per modum exceptionis, prout in caſu iſto, non obſtat temporis præſcriptio: quia quæ ſunt temporalia ad agendum, perpetua ſunt ad excipiendum.*

8 *In cauſa nullitatis fatalia non habentur in conſideratione.*

9 *Mandatum non præſumitur ex temporis antiquitate, quia mandatum non ſit coram iudice.*

CONSILIVM CCLXVI.

¶ Pro hominibus & communitate Montis Oroxij contra communitatem & homines Montiſmali Marchionatus Saluciarum.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. In cauſa cõmunitatis & hominũ Montis Oroxij contra cõitatẽ & homines Montiſmali Marchionatus Saluciarũ, illud primo q̃rit̃ an potuerit & poſsit Marchio reſtituere ipſam cõitatẽ Montis Oroxij appellantẽ aduerſus lapſum fataliũ. in quo dubio breuiter cõcludo ꝙ ſic. nã inſtantia fuit introducta de mero iure ciuili. 1 Princeps autẽ dr̃ ſupra ius ciuile, & pleniſsimam in eo poteſtatẽ habet. l. Princeps. ff. de legi. l. digna vox. C. eo. tit. c. ꝓpoſuit, de cõceſſ. præb. & quod Princeps poſsit tollere ius poſitiuum, hr̃ in c. 1. de tranſact. in c. 1. de conſtit. lib. 6. in c. ſtatutum, & in c. fi. de reſcrip. lib. 6. & iſtud difficultate caret, qñ mediante tali iure ciuili non eſſet acquiſitũ dñiũ aliquod alicuius rei, puta ex ſnia facta, eius executione, vel ex præſcriptione, per ea q̃ habentur in l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. pub. & in c. quæ in eccleſiarum, de conſtit. Sed hic non agitur de iure alicuius dñij, nec de aliquo iure gentiũ, ſed tñ de iure mere ciuili & poſitiuo, in quo tantũ poteſtatẽ Princeps habet, quòd eius conſtitutionẽ factã habere poteſt pro infecta quo ad iuris effectũ. clem. 1. iuncta gl. in verbo, Pro infectis. de immunita. eccle. Abba. in conſ. 99. col. 2. circa med. & in conſi. 83. col. 2. poſt med. lib. 1. & mutat Princeps rerũ naturã in his, quæ ſunt iuris poſitiui. §. fuerat. de actio. & de nihilo, aliquid facit. c. cũ apoſtolica. de his quæ fi. a præla. ſine conſenſu cap. §. fi. 16. q. 1. Oldr. in conſi. 257. Factũ tale eſt, Dñs Nicolaus, col. 6. iam qui diſputat de poteſtate Principis facit ſe ſuperiorẽ vel parẽ Principi, & ponit ſedem ſuã in aquilone tentando ſimilis eſſe Altiſsimo. Bald. in conſ. 359. Proponitur quòd inter agnatos, col. 1. circa med. lib. 1. Fortius, ſi Princeps in reſcripto ſuo dicat ſe aliquid facere quatenus de iure põt, cẽſetur iuri ciuili derogare & illud tollere, quia de iure ita facere põt: ſecus ſi dicat, Si ita fieri debeat: quia 2 licèt poſsit Princeps iuri ciuili derogare ſine cauſa, id tñ de honeſtate facere non debet, niſi ex cauſa. ita Imo. in conſi. 146. col. 1 ideo Principi dici non poteſt, Dñe cur ita facis? Specula. in tit. de loca. §. nunc oſtendendum, verſi. 89. Oldr. in conſi. 330. Ad idem vr̃, col. 2. in fi. alleg. tex. in §. ex perſona, de pe. diſtin. 2. & omnia poteſt Princeps ex certa ſcientia ſupra ius, extra ius, & contra ius. Bal. in c. ſuper, col. 1. de cauſa poſſ. & ꝓprie. Alia id genus ſimilia infinita poſſem cumulare, ſed opus eſſet laborioſum potiuſquàm ſubtile. Si poteſt Princeps diſpẽſare in his quæ ſunt iuris poſitiui ſine cauſa, quantò fortius cum cauſa, id eſt, ob impedimenta belli notoria? Nam ex cauſa impedimenti poteſt iudex reſtituere aduerſus lapſum fatalium. Bar. in authen. ei qui. col. 2. C. de tempo. appella. Alex. in conſi. 72. col. pe. lib. 3. quod eſt repetitum in conſil. 71. lib. 5. Deci. in conſi. 436. col. fi. Si poteſt vnus iudex reſtituere ex cauſa, quanto fortius Princeps, qui dicitur iudex iudicum? vt no. in l. nemo iudex. C. de decurio. lib. 10. quod ſcribit Oldr. in conſil. 109. Nicolaus. vbi ſi iuſtè poſsidet qui auctore prætore poſsidet, quantò magis auctoritate Principis? & in terminis quod Princeps reſtituere aduerſus lapſum fataliũ, tradit Guido Papæ. q. 185. per tex. in l. 2. §. ꝙ ſi ita contigeris, ibi, a noſtro numine reparationem peti præcipimus. C. de tempor. appell. Sed ponamus citra præiudicium veritatis, quod nulla eſſet conceſſa reſtitutio a Principe aduerſus lapſum fatalium, adhuc non poteſt communitas Montiſmali ſe iuuare ex lapſu fatalium & deſertione appellationis: quia tali aſſertæ deſertioni legit̃ renunciatũ in memoriali ſub die decima mẽſis Septembris. 1545. in quo petijs pronunciari bene iudicatũ & male appellatũ, & in cauſa ius dici. non enim poteſt iudex appellationis pronunciare ſuper negocio principali deſerta iã appellatione, quin prius renunciatũ ſit ipſi deſertioni: quia ſi ferat̃ ſententia poſt lapſa fatalia,

talia, illa dr̃ nulla. Io. And. in clem. pe. in gl. fi. de appella. Alex. in
conſi. 33. col. 3. lib. 1. Guido Papæ. q. 11. ante fin. petendo igitur
pronunciari ſuper negocio principali in neceſſarium antecedês
3 cenſetur renunciari deſertioni. † qui enim vult conſequens cen
ſetur velle omne neceſſariũ antecedens ad illud. l. ad rem mobi-
lẽ. l. ad legatum. ff. de procura. l. illud. ff. de acq. hære. & in termi-
nis renunciationis tradunt Alex. & Areti. in l. 1. ff. de acq. hære.
Sed dicet aliquis, vbi appellatio eſt deſerta, iudex appellationis
nullã habet iuriſdictionẽ, & perinde eſt ac ſi appellatũ non eſ-
4 ſet, ob id conſenſus partium nihil vr̃ facere, quia † priuati non
poſſunt tribuere iuriſdictionẽ. l. priuatorũ. C. de iuriſ. om. iud. &
in terminis deſertionis appellationis eſt tex. in cle. ſi appellatio-
nẽ, vbi gl. & doc. de appella. Alex. in conſ. 59. Viſo titulo quæ-
ſtionis, col. 2. poſt med. verſic. nec iſta particula ſtatuti, lib. 4. in
conſi. 104. col. 2. & in conſi. 114. col. 2. lib. 5. ¶ Rñdeo, ꝙ pmiſſa
procedunt quò ad hoc, vt valeat ſententia nulla tanquam ſñia,
5 quia † non poſſunt partes iuri publico derogare, ſed tñ opera-
tur renũciatio & cõſenſus partis in vim pacti. gl. in l. 2. C. com.
vtr. iud. Soc. in conſ. 18. col. pe. lib. 1. Cur. Iun. in conſi. 60. col. 7.
Iſta tñ dicta ſint ex abundanti, quia (vt dictũ eſt) appellatio nõ
eſt deſerta, cũ fuerint appellantes reſtituti ex cauſa pluſquàm
iuſta, licèt potuiſſet Princeps reſtituere etiam ſine cauſa, cũ aga
tur de iure merè poſitiuo. ¶ Venio igr̃ ad merita negocij prin-
cipalis, an bene fuerit iudicatũ per primos iudices, qui pronun-
ciauerunt cõitatem Montiſmelli non teneri ad contribuendum
in oneribus vniuerſitatis Montis Oroxij, niſi pro quinta parte
ad formã alterius cuiuſdã ſententiæ latæ per quoſdam iudices
delegatos, de quorũ tñ delegatione non conſtitit, nec conſtat.
¶ Breuiter puto, quod male & nulliter fuerit pronũciatũ. nã aſ-
ſerta ſñia prima, quæ legitur cõfirmata, lata aſſeritur per quoſ-
dã iudices delegatos, de quorũ poteſtate & legatione non con-
ſtat, & conſtat ꝙ non credit iudici aſſerenti ſe delegatũ, nec de-
legationis mandatũ præſumitur, niſi de eo doceatur. c. cũ in iure
de offi. delega. immo neceſſaria vr̃ ſcriptura ad probandũ dele-
gationem Principis cui annexa ſit iuriſdictio. l. 1. C. de manda.
princ. l. prohibitũ. C. de iure fiſci. lib. 10. Rota. deciſ. 297. Si epi-
ſcopus. in nouis. latè Alex. in conſ. 107. lib. 7. nec ſufficit cõſtare
de tali delegatione per copiã aut exemplũ, ſed ipſum originale
delegationis eſt exhibendũ. l. ſancimus. C. de diuer. reſcrip. cum
ſimi. vt Roma. tradit in conſi. 336. circa propoſitã cõſultationẽ,
in 2. dubio. & adeo delegationis facienda eſt fides, ꝙ tenor de-
legationis in citatione eſt inſerendus, aliàs non tenetur citatus
cõparere. authen. qui ſemel, verſi. aduerſario cognitis. C. quom.
& quan. iud. vbi Bar. col. 3. c. prudentiam, de offi. deleg. c. præte-
rea, in prin. de dilatio. Areti. in conſ. 64. Diligenter, col. pe. in fi.
6 verſi. venio ad tertium, in quibus locis hr̃ ꝙ † ſententia lata a
iudice delegato de cuius delegatione non cõſtat, dr̃ nulla. & tra
dit Alex. in conſi. 200. col. pen. in fi. verſi. præterea dicta ſenten-
tia, lib. 2. & in hoc non vr̃ dubitandum. Tota difficultas cõſiſtit
in reſpondendo ad motiua allegata in ſecunda ſententia confir-
matoria primæ, in qua dr̃ ꝙ præſumitur delegatio propter an-
tiquitatẽ temporis. gl. & doc. in c. peruenit, de emptio. & vendi.
Alex. in conſi. 79. lib. 1. cum ſimil. Secũdò, dr̃ in 2. ſñia, qd̃ tran
ſiuit in rem iudicatam, quia homines de Monte Oroxio illi ac-
quieuerunt non proſequẽdo eorũ appellationẽ, & ob id habẽ-
tur pro non appellantibus. authen. ei qui. l. fi. §. illud. C. de tem-
por. appel. Alex. in conſ. 136. col. 2. lib. 2. & ꝙ vbi ſententia tran
ſiuit in rẽ iudi. præſumitur pro omnibus enunciatis in ipſa ſen-
tentia. Bar. in l. 1. C. de relatio. hr̃ in c. qm̃ contra, de probatio. &
per Alex. in d. conſ. 136. col. 5. lib. 2. ¶ Sed ad pmiſſa reſpondeo,
& ad primũ ꝙ propter antiquitatẽ tpis omnia præſumuntur ſo
lenniter acta, conſiderandũ eſt quòd dñs conſulens de cuius con
ſilio lata dr̃ prima illa ſententia, dũ allegat no. in d. c. peruenit,
de emptio. & vendi. materiã hanc cõfundere viſus eſt, quia doc.
ibi loquuntur in ſolennitate extrinſeca actuũ extraiudicialium,
puta in alienatione rei eccleſiaſticæ, vel minoris: nos autem lo-
quimur in ſolennitate intrinſeca actuũ iudicialiũ, inter quæ eſt
differentia, quia actus extraiudiciales fiunt inter volentes & cõ
ſentientes, iudicia autem redduntur contra inuitos. l. inter ſtipu
lantem. §. 1. ff. de verb. obli. ob id ſolum inſiſtã circa ea, quæ ne-
gociũ tangunt; & quæ ad ſolennitatẽ ſententiæ pertinent. Ad
illud igitur motiuum ꝙ homines Montis Oroxij acquieuerunt
ſententiæ, & ꝙ ſententia trãſiuit in rẽ iudicatam, negatur iſtud
præſuppoſitum, quòd acquieuerint: quia ex lectura actorũ ſen-
tentiæ apparet, ꝙ expreſsè contradixerunt, & de nullitate pro-
teſtati ſunt, quo caſu verba narratiuæ ſententiæ non probant,
vt hr̃ in authen. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. & in d.
c. qm̃ cõtra de probat. Alex. in d. cõſ. 200. col. pe. in fi. verſ. quin-
immo, nec etiã præſumitur. lib. 2. ¶ Non obſtat, ꝙ videantur ac-
quieuiſſe homines Montis Oroxij ſententiæ non proſequendo
appellationẽ, & quod ex hoc ſententia prima tranſiuit in rẽ iu-
dicatam. quia iſtud procederet, vbi ſententia eſſet valida, licèt cõ
tineret iniuſtitiã aut iniquitatẽ: ſecus vbi ſñia eſt nulla, quia illa
nunquam tranſit in rem iudicatam, vt hr̃ in l. ſi expreſſim. ff. de
appel. & in c. dilecto, de appella. de qua nullitate perpetuo dici
poteſt agendo, id eſt vſq; ad triginta vel 40. annos. gl. in c. vnde
quæritur, in fi. ff. gl. magnæ. 35. q. 9. Ange. in l. ſicut, per not. per
glo. ibi. C. de præſcrip. 30. vel 40 anno. cum ſimi. vt per Alex. in
conſi. 62. col. 4. lib. 4. Soci. in conſi. 10. col. fi. circa med. lib. 4. Iaſ.
in conſi. 21. col. 2. circa fi. lib. 1. Addo Bald. in l. poſt mortem, in
prin. ff. de adop. vbi quod ius agendi de nullitate eſt perpetuum,
excepto in cauſa ſtatus, in qua durat annis decem tm̃. quod Bal.
dictũ refert & ſequitur Deci. in conſi. 367. col. 1. verſic. & dicit
7 Bal. immo † qñ opponitur de nullitate per modũ exceptionis,
prout in caſu iſto, non obſtat tẽporis præſcriptio, quia quæ ſunt
tẽporalia ad agendũ, perpetua ſunt ad excipiendũ. l. penè, in fin.
ff. de doli exceptione. & in terminis nullitatis tradit Ang. in cõ-
ſil. 260. Dicta interlocutoria, col. 2. poſt med. verſi. ſi igitur nul-
lius momẽti. quod Ang. dictum refert & ſequitur Dec. in cõſ. 8.
col. pe. poſt med. verſi. & retenta concluſione prædicta, & vltra
Deci. addo Car. in cle. 1. q. 14. de iud. Cor. in conſi. 302. col. 2. cir
ca med. verſi. prȩterea, licèt ſtatutum, lib. 1. Ita in caſu noſtro cũ
homines Montis Oroxij ſint rei, & contra eos producatur aſ-
ſerta ſententia, & ipſi excipiũt de eius nullitate, dico, ꝙ ſemper
audiri debent nõ habita ratione tpis. ¶ Ex qua declaratione in-
fertur, quod vtraq; pars in hoc proceſſu æquiuocauit circa hãc
materiam præſumendæ ſolennitatis in ſñia: nam dñs Bonifacius
Gaſtandi de cuius conſilio dicta & pronunciata eſt ſñia, voluit,
quòd dicatur ſñia lata de antiquo ex eo, quod tranſiuit in rẽ iu-
dicatam: & in hoc nõ male vr̃ ſenſiſſe, ſed æquiuocauit dum in-
diſtincte præſuppoſuit, quòd trãſeat in rem iudicatam ex eo, ꝙ
appellans non proſequitur appellationẽ intra tpſ legitimũ. In
qua re apertè æquiuocauit, quia ita demũ tranſit ſñia in rem iu-
dic. ob lapſum tpis ad proſequendũ, ſi aliunde ſit valida: ſecus, ſi
nulla, prout hic, ex defectu poteſtatis & iuriſdictionis, quæ nul-
litas omnẽ aliam nullitatem excedit. gl. in clem. 1. de ſequeſtra.
poſ. & fruc. cũ ſimi. vt per Mod. in rub. de foro compet. quȩ nul-
litas nunquam tranſit in rẽ iudi. vt ſupra dictũ eſt. Et cum præ-
ſuppoſitũ dñi Gaſtandi fundatur ſuper tranſitu in rẽ iudicatam,
ſit falſum, etiã eius dictũ eſt falſum, quia ſublato fundamẽto oĩa
corruunt. l. lex vectigali. ff. de pigno. l. hactenus in fi. cum l. ſeq.
ff. de aqua plu. arc. l. nã origo. ff. quod vi aut clã. l. legi. ff. de ex-
cep. rei iudi. l. ſi fundus ſub conditione. l. qui fundus. ff. de leg. 1.
c. Principatus, c. vulnerato. c. cũ Paulus. 1. q. 1. & c. miramur. 61.
diſt. & ita a præſuppoſito falſo arguunt Iaco. But. Sal. & Fulgo.
in l. mancipia. C. de ſeruis fugi. Roma. in ſingu. 186. Statutũ pu
niens. Deci. in c. conſtitutus, col. 2. de reſcript. & alibi ſæpe. &
profecto ſi fundamentũ dñi Gaſtandi eſſet verũ, ſequeretur cor
rectio iuris cõis, quod nunquam dici poſſet de nullitate poſt la-
pſum fataliũ, & quòd ſententia nulla tranſiret in rem iudi. ſem-
per enim dici poſſet omnia ſolennia præſumuntur præceſsiſſe,
quæ requiruntur ad validitatẽ ſñiæ, quod eſt pluſquàm falſum.
In duobus enim caſibus ſtatur verbis enunciatiuis ſñiæ in qui-
bus exprimuntur neceſſaria ad validitatẽ. Primus caſus eſt, qñ
fertur ſententia contra partẽ præſentẽ & non cõtradicentẽ: nã
iſto caſu prȩſumitur pro delegatione & legitimatione perſona-
rũ, quia pars præſens & tacens qñ fit mentio de legitimatione
aut mandato, cẽſetur fateri ita eſſe. Bar. in l. 1. C. de rela. moder.
in l. quȩ dotis. ff. de ſolu. matri. & alibi ſæpe. ¶ Secundus caſus eſt
qñ pars præſens ſententiæ appellauit quidẽ & contradixit, ſed
appellationẽ proſecuta non eſt. & iſto caſu dico, ꝙ ita demum
præſumitur pro ſñia ſi valida ſit, & habeat eius ſubſtãtialia. ra-
tio, quia per contradictionẽ translatum eſt onus probandi ſolẽ-
nia ſententiæ in partem, quæ obtinuit, quæ cum fundet ſe ſuper
ſententia, tenetur de ea fidem facere in forma legitima: & licèt
pars non proſequatur appellationem, ex hoc non cenſetur ſub-
lata nullitas. Patet, quia vbi appellat quis a ſentẽtia nulla, & nul
litatem æque principaliter proponit, licèt inſtantia fatalĩ peri
matur, non tamen impeditur nullitatẽ proſequi: & ſi nullitatẽ
incidenter deducit cum appellatione, deſerta appellatione licèt
nullitatem

nullitatem ex eadem inſtantia proſequi non poſſit, poteſt tamẽ
alio iudicio, & in alia inſtantia nullitatem principaliter propo-
nere, & proſequi, vt per Bal. in conſ. 492. In cauſa vertente in-
ter Blaſium. col. 3. poſt med. verſ. eſt videndum vlti. lib. 5. Pau.
de Caſt. in conſ. 288. Ad primum reſpondetur, in 2. dubio. lib. 1.
Cardi. in clemen. ſi appellationem, in 5. q. de appellatio. Soci. in
conſi. 10. colum. fin. lib. 4. Cor. in conſ. 323. in fi. lib. 4. Dec. in c.
cum Romana, col. 7. in fin. verſ. ſed tamen his non obſtantibus,
de appella. vbi Dec. pro hoc allegat tex. in c. licèt, de ſenten. ex-
com. lib. 6. tradit etiam Iaſ. in l. 1. in fi. prin. ff. de ferijs. ſi deſer-
ta appellatione non deſeritur cauſa nullitatis, ergo eſt falſum
omnino fundamentum. d. Gaſtandi. quòd vbi appellatio eſt de-
ſerta, præſumatur ſubſtantialia requiſita ad validitatem ſenten-
tiæ: ſi enim præſumerentur & ſententia omnino tranſiret in rẽ
iud. nunquam poſſet dici de nullitate. Dicendũ eſt igitur, quòd
præſumatur pro ſententia poſt lapſa fatalia reſpectu rectitudi-
nis iuſtitiæ, non reſpectu ſolennitatis rectitudinis & ſubſtan-
tialium ad validitatem ipſius ſententiæ. facilius enim pręſumi-
tur pro ſententia in his quæ reſpiciunt iuſtitiam cauſæ, prout
ſunt teſtes, inſtrumenta, & aliæ probationes, q̃ in his quæ reſpi
ciunt ſolennitatem ipſius ſententiæ. Bald. in conſ. 492. In cauſa
vertente inter Blaſiũ, col. 2. in fi. verſ. modo reſtat rñdere. lib. 3.
Soc. in conſ. 158. col. 3. in fi. verſ. ſed ego etiam reſpondeo cla-
rius. lib. 2. Dec. in c. ſuper eo. col. 1. in fi. verſ. quartus & vltimus
caſus eſt. de appella. & in c. conſuluit. j. ante fi. eodem titu. &
pro hac concluſione, quòd non præſumatur pro ſententia lapſis
fatalibus in his quæ reſpiciunt ſolennitatem, & quorũ defectus
vitiat ſententiam, facit ratio naturalis & fundamentalis iudicio
8 meo. † nam in cauſa nullitatis fatalia non habentur in conſide
ratione, ſed tm̃ in cauſa iuſtitiæ vel iniuſtitiæ, ergo lapſus fata-
lium non debet conſiderari quòad cauſam nullitatis, ſed tantum
quòad cauſam iuſtitiæ vel iniuſtitiæ. ſimul in ſimili dicimus, ꝙ
duplicitas vinculi non conſideratur in quibus alterum tm̃ vin-
culũ operat̃, puta in ſucceſſione feudi frater vtrinq; coniunctus
non excludit cõſanguineum tm̃: quia in ſucceſſione feudi con-
iunctio ex parte matris in his facit. Bal. in c. 1. de grad. ſucceſ. in
feu. in conſi. 170. col. 2. in conſi. 204. in fi. lib. 2. in conſ. 54. Pro-
ponitur ꝙ quidam nobilis. & in conſ. 122. li. 3. & profecto eſſet
quædam repugnantia quòd poſt lapſum fatalium, ſententiæ ſo-
lennia & ſubſtantialia præſumãtur, & ꝙ non obſtante tali lapſu
de nullitate dici poſſit: ſolũ igitur præſumentur talia ſolennia
& ſubſtantialia qñ pars fuit pręſens qñ enunciabantur in ſenten-
tia, & non contradixit nec appellauit: ſecus ſi cõtradixit, & ap-
pellauit, licèt appellationem proſecuta non fuerit. ¶ Similiter
æquiuocauit in hac cauſa dominus Bernardinus Corui aduoca-
tus hominum Montis Orixij, dum dixit, præſumi pro ſententia
in antiquis, quando eſt lapſum tempus centum annorum, dicen
do communem opi. ita eſſe: nam iſtud procedit in materia pro-
batoria, quando agitur, vt probationes leniores ſufficiant, puta
ꝙ admittantur teſtes de auditu, ꝙ fama plenè ꝓbet, & ſimilia,
vt habetur in l. cum aliquid. C. de iure delib. & in c. cũ cauſam,
de probatio. ſecus quando agitur an præſumatur pro ſententia:
quia tunc non requiritur illud tempus, ſed inſpicitur ſolum an
pars fuerit præſens ſententiæ, & non contradixerit, nec appel-
lauerit, vel ſi appellauit non fuerit proſecuta, ſm ea quæ ſupra
diximus, quatenus attinet ad ea quæ reſpiciunt iuſtitiã, vel iniu
ſtitiã. De quibus omnibus latius ſcribo in quodã tractatu meo.
Poſſet tamen ſuſtineri dictum Corui, reſpectu oneris probãdi,
vt negatiua ꝙ ſolennitates aut ſubſtantialia iudicij non inter-
uenerint: probari debeat per allegantem nullitatem, quando ſu
mus in antiquis centum annorum, quaſi tunc ſit præſumptio
vehemens pro ſententia, niſi de contrario doceatur. modus au
tem probandi talem negatiuam eſſet productio actorum, ſuper
quibus fuit pronunciatum poſſet etiam procedere dictum do-
mini Corui, quando agimr contra tertium abſentem nec cita-
tum. ¶ Aliter etiam reſpondeo ad motiuum domini Gaſtandi
in ſuo conſilio deciſiuo, ꝙ regula quæ habet ꝙ præſumatur pro
ſententia in antiquis, videtur procedere in his, quæ fiunt aut ge
9 runtur coram iudice, ſecus in alijs: ideo † mandatum nõ præſu-
mitur ex temporis antiquitate: quia mandatum non fit coram
iudice. Bal. in l. 2. C. ſi ex falſis inſtrum. & in l. 1. C. de rebus non
alien. Alex. in l. ſciendum. ff. de verbo. obli. in l. qui in aliena, in
prin. ff. de acqui. here. Fely. in c. ſicut, col. 17. verſ. 6. aduerte de
re iudi. Dec. in conſil. 215. col. 2. ver. vlterius in tali inſtrumen
to. Cur. Iun. in j. parte trac. feud. q. 1. col. 2. Soci. in conſil. 254.

col. 2. poſt med. verſ. præterea non ſumus in caſu certo, lib. 2.
in qua re tamen doc. valde variarunt. ¶ Sed delegatio iudicis
non fit coram iudice, immo ante initium litis, ergo &c. ¶ Reſpõ
deo etiam aliter ad aſſertum motiuum dñi Gaſtandi, ꝙ vna prę
ſumptio tollit alteram, & fortior tollit debiliorem. l. diuus. ff. de
reſti. in integ. l. non ſolũ. ff. de ritu nuptiarum. l. eacipiũtur. §. ad
ſolẽnia. l. qui duos. §. ſi Lucius. vbi Soci. in 4. no. ff. de reb. dub.
c. tranſiuiſſe, qui filij ſint leg. c. literas. de præſumptio. ſed licèt
præſumatur pro ſolennibus ſententiæ in antiquis, iſta tamẽ præ
ſumptio vr̃ eli di ex eo ꝙ nunquam fuit obſeruatum ſm formã
& tenorem ipſius ſententiæ, immo ſm deſiderium hominum
Montis Oroxij. Pro hoc ꝙ ſcribit Bal. in conſ. 37. Quidam ta-
bellio. lib. 1. ꝙ præſumptio falſi ceſſat contra inſtrumentum ven
ditionis qñ emptor fuit in poſſeſſione rei venditæ longo tem-
pore, & obſeruantia ſubſecuta multum confirmat fidem inſtru-
menti, qñ ſm eius tenorem diu fuit obſeruatum. Bal. in conſil.
402. Quæritur an per ſolam diffamationem. in fin. lib. 5. ergo
eodem modo per contrariam obſeruationẽ multũ diminuetur
de fide & validitate ſententiæ, vt contrariorum eadem ſit diſci-
plina. l. 1. ff. de his q ſunt ſui vel alie. iur. cũ ſim. ¶ Poſtremò, vbi
valida eſſet aſſerta ſententia citra veritatis præiudicium, cõtra
eam præſcriptum videtur per contrarium vſum ſpacio tanti tẽ
poris. nec dicatur, homines Montis Oroxij fuiſſe in malafide
cum ipſi ſemper contradixerint & contradicant tali ſententiæ,
nec ex ea ſentiant ſe grauatos in conſcientia. Infertur ex pręmiſ
ſis, ꝙ ſicut prima ſententia fuit, & eſt nulla, ita & ſententia eam
confirmãs lata in cã appellationis ex conſilio periti, dicitur nul
la: quia error, qui fuit in prima ſententia, fuit & in ſecunda eam
confirmante, vt per Ale. in conſil. 79. col. 2 verſi. bene fateor.
lib 2. Areti. in conſil. 75. Diligenter & maturè. col. 3. verſi. ſe-
cundo præmitto. vbi allegat Inno. & doc. in c. 1. de confir. vtili
vel inutil. vbi Deci. col. 6. poſt med. verſ. & iſta cõcluſio limitat̃.
in quibus locis habetur, ꝙ vbi ſecunda ſententia confirmãs pri-
mam laborat eodem morbo, quo prima, & cauſa nullitatis quæ
eſt in prima militat etiam in ſecũda: tunc ſecunda ſnia etiã nul-
la dicitur. ſed hic prima ſententia dicitur nulla ex defectu iu-
riſditionis: rurſus ex defectu legitimationis perſonarũ. quia non
apparet de mandato hominum Montis Oroxij, non apparet ẽt
de ordine aliquo iudiciario adhibito in prima ſententia, nec de
aliquibus probationibus partis, ergo etiam ſententia confirma-
toria primæ nulla dici debet: quia laborat eiſdem cauſis nulli-
tatis, præſupponendo ꝙ omnia ſolennia & neceſſaria ad ſenten
tiã interuenerint. ¶ Ex qua nullitate etiã infertur ad reſolutio-
nem primi dubij circa deſertionem appellationis: quia ſtante
nullitate ſecundæ ſententiæ non obſtat deſertio, vbi deſertio cõ
ſiderari poſſet ex ſupradictis. & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſa-
niori iudicio. Sauiliani die 22. Octobris 1545. Aymo Crauetta
ex Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta, præſente parte, plenè probat.*
2 *Tantum valet teſtimonium quatuor clericorum, quantum teſti monium ſex laicorum.*
3 *Quatuplex dicatur ſingularitas teſtium.*
4 *Vbi teſtes ſunt ſingulares, minus probant mille, quàm vnus, quia alij alios elidunt & debilitant.*
5 *Teſtes ſingulares coniungi debent, vt plenè probent quando ten dunt ad eundem finem rei, licèt per diuerſa media.*
6 *Sufficit teſtes eſſe concordes in facto principali, licèt diſcordent in aliquibus circumſtantijs.*

CONSILIVM CCLXVII.

¶ Pro Dominico Maſſerani de Sauiliano contra hæredes Fran-
ciſci Maſſerani ex eodem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dominicus
Maſſerani petijt ab hędibus Franciſci Maſſerani
florenos tercentũ & quinquaginta, ſibi remiſſos ĩ
cuſtodiã, & quos idẽ Frãciſcus ꝓmiſit reſtituere.
Examinati ſunt qnq; teſtes, quorũ quatuor depo
ſuerũt de cõfeſſione extraiudiciali dicti Dñici. Quærit̃ an dicat̃ ꝓ
bata ipſius Dñici auctoris ĩtẽtio? ¶ Videret̃ dicẽdũ ꝙ nõ: qa iſti
q̃tuor teſtes vñr ſignlares, loquẽtes de cõfeſſione facta diuerſis
temporibus & locis, ita ꝙ in confeſſione vnius & eiuſdem tẽ-
poris

poris ac loci nulli videntur conteſtes, ideo teſtes varij in loco &
tempore dicuntur ſingulares deponentes de diuerſo facto in di
uerſitate temporis, tradit Cy. in l. teſtiũ, col. 6. & ibi Bal. col. 5.
C. de teſti. Ant. de But. & doc. in c. cũ cauſam quæ inter Archie-
piſcopum, col. 10. eo. tit. Bal. in conſi. 39. proponitur, ꝙ celebra
tus, col. 2. circa med. lib. 3. & cõſ. 459. Viſa dicta petitione, col. 3.
poſt med. verſi. reducendo ergo omnia prædicta. lib. 4. Alex. in
conſ. 116. lib. 10. Aret. in conſ. 71. Diligẽter, col. 3. in fi. verſi. in-
terrogatio igitur. Quando autem teſtes loquuntur de diuerſis actibus,
probatio videtur dubia & incerta, quia neſcitur qui ſit actus de
quo agitur, ex quo teſtes de pluribus loquuntur ex ipſis diuer-
ſis factis diuerſis loco & tempore, ita incertitudinem & dubie-
tatem ex teſtium ſingularitate arguit Alex. in conſ. 94. col. 2. cir
ca med. lib. 6. poſt Sal. in l. teſtium, in 9. q. C. de teſt. vbi propte-
rea, ꝙ tales teſtes ſingulares non coniunguntur etiam vt ſemi-
plenè probent. & ꝙ non coniungantur, tradit idem Alex. in cõ-
ſil. 35. in fin. lib. 1. & in conſ. 19. circa fi. in conſ. 21. col. 2. circa
med. lib. 4. & iſtud eſt quod dicitur, ꝙ vbi teſtes ſunt ſingulares,
minus probant mille, quàm vnus. Bal. in l. de quibus, col. antepe.
poſt med. verſ. ſed nunquid ſi teſtes. ff. de leg. & in l. iuriſiur. col. 3.
C. de teſt. Alex. in conſ. 34. col. 2. in fin. lib. 3. Deci. in conſil. 159.
col. 4. circa fi. & in conſ. 189. col. 4. circa med. Et ꝙ minus pro-
bent, apparet: quia vnus teſtis probat ſemiplenè qñ eſt integer,
vt habetur in l. admonendi. ff. de iureiuran. & tamen qñ ſunt plu
res teſtes ſingulares, non probant etiam ſemiplenè. Ratio, quia
per concurſum inuicem ſe impediunt & alij alios elidunt: & ſin
gularitas teſtium diuidit teſtimonia & lacerat ea, quia omne di-
uiſum laceratum eſt, ideo non probant aliquid: ita Bal. in cõſ. 25.
Punctus infraſcripti conſilij, col. 1. in fi. lib. 3. ¶ Sed præmiſsis ac
alijs ſimilibus quæ adduci poſſent non obſtantibus contrarium
puto de iure verius, ꝙ immo legitimè & ſufficienter dicat pro-
bata intentio actoris. Et primò legitimè probatur per duos pri-
mos teſtes Vincẽtium Soldani, & Ioan. Bartholomæum Cigla-
ni, qui depoſuerunt de confeſsione dicti quondã Franciſci Maſ-
ſerani debitoris præſente ipſo actore, ꝙ habebat pecunias agen-
1 tis apud ſe. quæ confeſsio facta † præſente parte. non eſt dubiũ
quin plenè probet. l. cum te. 2. C. de tranſac. l. generaliter. C. de
non num. pec. l. fi. C. de fideicom. c. per tuas, de probat. Imola in
conſ. 138. col. 1. poſt med. Alex. in conſi. 53. col. 1. in fi. verſic. &
idem in effectu, lib. 1. & in conſ. 76. in 2. dubio, lib. 6. ¶ Secundò,
vltra iſtos duos teſtes, adeſt teſtimoniũ venerandi fratris Geor
gij Bottæ ordinis Minorum obſeruantię cõfeſſoris dicti quon-
dam debitoris, qui depoſuit, ꝙ ſtatim audita cõfeſsione debito-
ris, interrogauit eum, ſi quid alicui deberet: qui reſpondit, ꝙ ſic
videlicet cuidam ſuo nepoti florenos terrẽtum & quinquagin-
ta. cuius religioſi teſtimonium non mediocriter eſt efficax exce-
dens teſtimonium laici. gloſſ. in c. monachus, in verſi. quorum,
2 77. diſt. vbi ꝙ † tantum valet teſtimonium quatuor clericorum,
quantum teſtimonium ſex laicorum. ſequitur Soci. in conſi. 28.
col. 3. ante med. verſ. ꝙ autẽ ſuper abſentia, lib. 3. Iaſ. in cõſi. 13.
col. 1. in fi. lib. 3. ¶ Nec obſt. ꝙ debitor huic teſti non expreſſerit
nomen illius nepotis. Quia reſpondeo; ꝙ die ſequenti ſacerdos
oſtendit infirmo actorem, dicendo, Ecce nepos veſter, cui infir-
mus rñdit ꝙ ſic. & ſic ex præcedentibus & ſequentibus videtur
declaratum ꝙ actor eſſet is nepos, cuius infirmus eſſet debitor,
iuxta l. ſi ſeruus plurium, in fi. ff. de leg. 1. ¶ Secundò reſpondeo,
ꝙ confeſsio infirmi citra nomẽ nepotis latis declaratur ex alijs
confeſsionibus eiuſdem debitoris, de quibus depoſuerant pri-
mus & ſecundus teſtes, coram quibus dixit ſe teneri erga ipſum
actorem: poteſt. n. vna confeſsio dubia per aliam declarari, etiã
factam ex interuallo, ſicut dicitur de ſcriptura dubia, ꝙ decla-
ratur per aliam etiam factam ex interuallo. l. vxori. §. fin. ff. de
leg. Pau. de Caſt. in conſi. 344. quia ex allegationibus, in fi. lib. 1.
Soci. in conſ. 126. col. 2. & circa med. lib. 3. & maximè declarari
debet iſta confeſsio infirmi coram ſacerdote ex confeſsione fa-
cta coram ſecundo teſte, qui deponit de eadem quantitate flo-
renorum. 350. ¶ Tertiò reſpondeo, ꝙ cõſtat iſtum actorem eſſe
nepotem debitoris, ꝙ probatur etiam ex teſtibus partis: ideo ſi
pars aduerſa velit dicere iſtum non eſſe nepotẽ, de quo debitor
confitendo ſenſit, tenetur probare eſſe aliũ nepotẽ, quia non pſu
mitur pluralitas nepotũ, ſicut nec proprij nominis. Bart. in l. ſi
ſeruum. §. ſi inter duos, poſt med. ff. de leg. 2. vbi ſi teſtator legat
quid Clarutię talis parochię & veniat vna Clarutia illius pa-
rochiæ, ſi hæres dicat teſtatorẽ ſenſiſſe de alia, tenetur probare
tradit Ant. adit But. in c. 2. col. 2. de libell. obla. Iaſ. in conſi. 114.
col. 5. circa med. li. 1. Sed de alio nepote nihil probatũ eſt: & vbi
probatũ eſſet de alio, nõ obſtaret, quia ex teſtimonijs primi & ſe
cundi teſtiũ apparet actorẽ eũ eſſe cui defunctus deberet flore-
nos 350. ¶ Tertio coadiuuat intentio actoris ex teſtimonio quar
ti teſtis. Io. Antonij Capellani, apud quẽ debitor dimiſit actorẽ
eius nepotẽ in diſciplinã cũ pacto ꝙ durante tẽpore diſciplinæ
dictus Capellanus frueretur pecunijs ipſius agentis exiſtentibus
apud ipſum debitorem, quas reſtitueret idẽ teſtis finita diſcipli-
na. & licèt talis confeſsio dicatur facta abſente parte, facit tamẽ
adminiculũ. licèt probetur per vnũ teſtẽ tñ. Alex. in conſi. 46.
col. fi. verſ. de mala fide etiam, lib. 3 ¶ Tota difficultas conſiſtit in
3 reſpondendo ad contraria. Pro quorũ reſolutione cõſidero † ꝙ
triplex eſt ſingularitas teſtium. vna dr̃ obſtatiua, qñ ponitur de
vnico actu tantũ in quo teſtes variant circa locũ aut tẽpus, pro-
ut in teſtibus Suſannæ: nã agebatur de vnico crimine adulterij,
quia illi ſenes non dicebant Suſannã pluries vidiſſe in adulte-
rio, & tamen variabant, quia vnus dixit ſub pinu, alter ſub ficu,
ex qua loci variatione inducitur obſtantia & contrarietas. Et in
iſta ſingularitate obſtatiua fateor, ꝙ teſtes ſingulares nihil om-
nino probant: immo neceſſe eſt ꝙ ſint falſi. & de illa ſingularita
te obſtatiua loquitur Bal. in l. de quibus, col. antepe. ff. de legib.
& in rub. de controuer. inueſti. col. 1. Veron. in cõſ. 3. col. pe. cir-
ca med. & alibi ſæpe doc. ¶ Secunda dr̃ ſingularitas diuerſifica-
tiua, quæ cõſideratur in actu reiterabili ex qua ſingularitate in-
ducitur neceſſario diuerſitas factorũ: verbi gratia, actor propo-
nit mutuũ de decẽ, vnus teſtis dicit, ꝙ vidit mutuari decẽ in pla
tea Sauiliani, alter ꝙ in vico plebis, alius ꝙ in vico marenarum:
vel vnus dicit, ꝙ vidit mutuari reo decẽ de menſe Maij, alter, ꝙ
de menſe Auguſti, alter de menſe Nouẽbris, iſti teſtes ſunt ſingu
lares in loco & in tpe, non tñ dñr contrarij, quia cũ agatur de
mutuo reiterabili, poterunt fieri plura mutua diuerſis locis &
tẽporib. & ſic ex tali ſingularitate diuerſificatiua neceſſario in-
ducit nouũ factũ, quia mutuũ factũ vno tpe & loco eſt mutuũ
diuerſum ab eo quod fit alio tpe & loco. & in tali ſingularitate
diuerſificatiua ſi quæras an teſtes ſingulares coniungantur, vt
probent plenè vel ſemiplenè, rñdeo ꝙ non. & ratio eſt euidens
& naturalis, nã cũ actor ſolũ petierit vnũ debitũ ex cauſa mu-
tui, & teſtes loquantur de pluribus & diuerſis mutuis, ignorat
iudex quod & quale ſit mutuũ petitum, & ſic ex tali diuerſitate
mutuorũ de quibus teſtes loquuntur, probatio actoris remanet
dubia & incerta, ideo non releuat. l. non hoc. C. vnde legiti. c. in
pñria, de proba. & ita incertitudinẽ ex tali ſingularitate teſtium
arguit Sal. in d. l. teſtiũ, in 9. q. C. de teſtibus, quẽ refert & ſeqtĩ
Alex. in d. conſ. 94. col. 2. lib. 6. & in iſta ſingularitate diuerſifica
tiua propriè procedunt quæ ſupra allegaui pro parte contraria,
4 † ꝙ vbi teſtes ſunt ſingulares, minus pbant mille quàm vnus, &
alij alios elidunt & debilitant. Ideo in talibus teſtibus nulla om
nino fit coniunctio ad plenã aut ſemiplenã probationẽ. & iſtę
duæ ſingularitates teſtiũ nullo modo pertinẽt ad caſum noſtrũ,
vt infra videbimus. ¶ Tertia & vltima eſt ſingularitas cumula-
tiua probationũ ſeu adminiculatiua, qñ ex teſtibus ſingularibus
nulla reſultat obſtantia aut repugnantia, nulla etiã reſultat di-
uerſitas factorũ, ſed immo talibus teſtibus coadiuuatur & com-
probatur intentio actoris, & omnes teſtes tendunt ad eundẽ rei
finẽ, id eſt ad probationẽ eius, quod petitur, licèt veniãt teſtes p
diuerſa media, verbi gratia, in caſu noſtro actor petit florenos
tercentũ & quinquaginta remiſſos quondã Franciſco Macera-
ni ex cauſa cuſtodiæ: teſtes dicunt audiuiſſe ab ipſo defuncto, ꝙ
habebat penes ſe pecunias actoris, & aliqui exprimunt ſummã,
aliqui nõ, licèt iſti teſtes ſint ſingulares in loco & tpe, omnes tñ
concordant in eadẽ facto idest in debito principali: nec ex diuer
ſitate loci aut tpis inducit diuerſitas facti principalis, immo il-
lud probatur, cum. n. dicant eũ confeſſum habere penes ſe pecu
niã actoris ad florenos. 350. non præſumuntur loqui de diuerſo
debito, cũ pluralitas debitorũ non præſumatur, vt hr̃ per gl. &
doc. in l. triticum. ff. de verb. obli. non loquuntur teſtes de pluri-
bus debitis & pecunijs, ſed de pluribus confeſsionibus vnius &
eiuſdẽ debiti, cũ poſsit quis idẽ debitũ pluries fateri coram di-
uerſis perſonis in diuerſis locis & tpibus: ſed vnũ debitũ non po
teſt contrahi in pluribus locis & tpibus, & ſic diuerſitas & plu
ralitas confeſsionũ non inducit pluralitatẽ debitorũ, nec ex di-
uerſitate & pluralitate confeſsionum inducitur aliqua dubietas
aut incertitudo circa probationẽ debiti petiti, immo ex tali plu
ralitate confeſsionũ probatio debiti fit clarior & certior. & ſic
vides ꝙ teſtes ſingulares in cõfeſsionibus dicuntur adminicula-
tiui

tlui & tendunt ad eundem finem. ¶ Idem qñ agitur de probando quid in genere, putà poſſeſsionẽ, & vnus teſtis dicit, ꝙ vidit arari, alter ꝙ vidit ſeminari, alius ꝙ vidit meſſes colligi, alius arbores putari: iſti teſtes ſunt ſingulares in actibus poſſeſsionis, tñ ex tali diuerſitate actuum poſſeſsionalium, non inducitur diuerſitas poſſeſsionis, immo tendunt omnes teſtes ad probationem vnius poſſeſsionis: cum enim poſſeſsio dicatur quid in genere & conſiſtat ex pluribus actibus in arando, ſeminando, mutendo, putando &c. deponendo teſtes ſuper ſpeciebus dicuntur deponere ſuper eodem genere, quod repræſentatur in qualiber ſui ſpecie, vt per Bal. in d. l. de quibus, col. pe. in fi. ff. de legibus, & dixit latè in conſi. 73. col. 8. poſt med. & col. ſeq. & licèt Mod. ibi relati voluerint contrarium, freti auctoritate Alex. in duobus aut tribus conſilijs: dico ꝙ auctoritas Alex. retorquetur contra eos. & contrarium, ꝙ immo admittantur teſtes ſingulares ad probandum quid in genere, tenuit idem Alex. in duodecim aut tredecim conſilijs, videlicet in conſil. 141. col. 2. poſt med. lib. 5. qđ eſt reperitum in conſi. 10. lib. 6. & idem tenet Alex. in conſi. 85. col. fi. verſ. præterea teſtes ſingulares. in cõſi. 86. col. 3. verſi. nec haberet obſtare. in conſi. 117. col. 2. verſi. item probatur per plures teſtes, in conſi. 172. col. 2. in fi. verſ. opponitur etiam contra dictos teſtes, lib. 2. in conſil. 41. Viſis & optimè diſcuſsis, col. 3. verſic. opponitur etiam contra dictos teſtes. in conſi. 112. In cauſa & lite, ante fi. lib. 4. in conſi. 92. col. 4. verſic. nec obſt. ſi dicatur, lib. 5. in conſi. 13. col. fi. & in conſi. 117. col. pen. in fi. lib. 7. in quibus locis teſtatur Alex. hanc opi. eſſe veriorem & magis communem. ¶ In iſta igitur ſingularitate adminiculatiua & cumulatiua quæ probationem probationi cu-
5 mulat, dico † ꝙ teſtes ſingulares coniungi debent vt plenè probent. & in terminis teſtium ſingularium deponentium de pluribus & diuerſis confeſsionibus ꝙ probent, adduco Pau. de Ca. in conſi. 380. Iudex, in fi. lib. 1. & in conſi. 159. Viſa petitione, col. 2. circa med. & in cõſi. 144. Viſo proceſſu & atteſtationibus, col. fi. lib. 2. Ioan. de Ana. in conſi. 55. in 2. dubio. Alex. in cõſ. 53. col. 2 circa med. verſi. ergo etiam præſuppoſito, lib. 1. Calca in conſi. 9. col. 5. poſt med. Deci. in conſi. 650. col. 2. poſt med. vbi refert & ſequitur illud cõſi. Pau. de Caſt. in cõſ. 380. Iudex, in fi. lib. 1. Idẽ tenet Curt. Iunior in cõſi. 168. col. 7. vbi Curtius voluit coniungi teſtes ſingulares ad probandum confeſsionem abſente parte: quod tamen dubium viſum eſt, qñ eſſent duo tantùm teſtes deponentes de duabus diuerſis confeſsionibus abſente parte cum vnaquæq; probatio ſit omnino imperfecta. ¶ Ad idem adduco Areti. in conſi. 65. In præſenti conſultatione, col. 2. poſt med. in ſecundo dubio. vbi ꝙ confeſsio abſente parte probata per duos teſtes, quæ inducit ſemiplenam probationem, coniungitur cum probatione famæ ad plenam probationem. ſi confeſsio coniungitur cum probatione famæ quæ eſt diuerſæ ſpeciei, a fortiori coniungi debet cum alia confeſsione eiuſdem ſpeciei, per ea quæ habentur in l. admonendi. ff. de iureiur. ¶ Et ꝙ coniungantur teſtes ſingulares, vt plenè probent, quando tendunt ad eundem rei finem, licet per diuerſa media, adduco Abb. & doc. in c. fi. de ſucceſ. ab inteſt. vbi qñ vnus teſtis deponit de veritate facti, alter de confeſsione, coniunguntur vt plenè probẽt. Idem voluit Alex. in conſ. 76. in 2. dubio. lib. 6. qđ dictum refert & ſequitur Ripa. in l. admonendi, col. 38. ff. de iureiu. addo Ancha. in conſi. 276. Viſa diligenter, col. 2. verſi. & ideo vnus teſtis. Corn. in conſi. 13. in prin. lib. 2. Idem voluit nouiſsime Gozadi. in conſi. 79. col. 3. vbi fortius voluit vnum, quod puto falſum, ꝙ vnus teſtis deponens de confeſsione abſente parte, coniungitur cum teſte de veritate facti, cum vnus teſtis deponens de confeſsione abſente parte ſemiplenè non probet. Item quòd teſtis deponens de veritate facti & alter de confeſsione cõiungantur ad plenam probationem, voluit Deci. in c. cum cauſam, col. fi. de proba. vbi quòd excepta cauſa mutui, & in alijs cõtractibus teſtis deponens de confeſsione coniungitur cum teſte de veritate facti. & in mutuo rationem diuerſitatis adducit, quia confeſsio non probat veram numerationem. Sed iſtud dictum intelligo qñ actum & capitulatum eſſet de numeratione de qua deponeret vnus teſtis, & alter de confeſsione: tunc non fieret coniunctio, quia teſtis deponẽs de confeſsione deponit extra articulũ: ſed vbi actum eſſet ex mutuo ſimpliciter & ſuper eo deponeret vnus teſtis de numeratione, alter de confeſsione, ſine dubio videntur teſtes probare, vt declarat Alex. in conſi. 25. col. 2. poſt med. lib. 2. ſi teſtes ſingulares coniunguntur qñ vnus deponit de veritate facti, alter de confeſsione, a fortiori coniungi debẽt teſtes ſingulares deponentes de diuerſis cõfeſsionibus: quia maior ſingularitas videtur qñ vnus deponit de facto alter de confeſsione, q̃ qñ vterq; de confeſsione. Et quod fieri debeat iſta cõiunctio, adduco Areti. in conſi. 65. In præſenti conſultatione, in 1. dubio. vbi ꝙ confeſsio abſente parte quæ inducit ſemiplenã probationem, ſi probatur per duos teſtes, coniũgitur cum probatione famæ ad plenam probationem. Soci. etiam in l. Gallus, §. ille caſus, col. fin. ff. de lib. & poſth. ꝙ vbi vnus teſtis deponit de veritate facti, alter de confeſsione, probant pluſquàm ſemiplenè, licèt nolit Soc. ꝙ perfectè probent. Fortius voluit Calca. in conſi. 110. ꝙ fiat iſta coniunctio etiã in criminalibus, ſi vnus teſtis deponat de delicto, alter de confeſsione delinquentis ad plenam probationem. ſed ſubſiſto circa dictum Calca. ¶ Confirmatur iſta concluſio, quia vbi debitor fatetur debitum, non eſt vis in loco aut tẽpore, & ſic tp̃s nõ eſt de ſubſtantia cõfeſsionis. quocunq; enim tempore aut loco confiteatur, probari vr̃ debitum: ſed vbi tempus aut locus non eſt de ſubſtantia, non nocet ſingularitas teſtium, quæ inducitur ex diuerſitate loci aut temporis. Bar. poſt gl. in l. ob carmen. §. fin. ff. de teſti. Roma. in conſi. 30. Viſo. Imo. in conſi. 102. col. 2. Cor. in conſi. 247. col. 9. verſi. dato autem ſine præiudicio, lib. 2 Guido Papæ. q. 544. vbi ꝙ ita pluries vidit determinari in curia Parlamenti. ¶ Præterea non video rationem diuerſitatis, quare magis credatur duobus teſtibus deponentibus de vna confeſsione coram eiſdem facta eiſdem loco & tempore q̃ ſi deponant de diuerſis confeſsionibus, modò ex tali diuerſitate nulla reſultet contrarietas aut diuerſitas facti, ſed idem ſemper reſultet effectus: & vr̃ abſurdum ꝙ ſola identitas loci aut tẽporis augeat fidem teſtiũ: data enim paritate legalitatis teſtium, æque eis vr̃ credendum ſiue ambo ſimul fuerint præſentes ſiue ſeparatim quid viderint aut audi-
6 uerint. ¶ Iam nos habemus, ꝙ † ſufficit teſtes eſſe concordes in facto principali, licèt diſcordent in aliquibus circunſtantijs. gl. in c. dudum, in verſi. ſubſtantia, de conuerſio. coniug. & in c. cũ eccleſia Sutrina, de cauſ. poſ. & proprie. plenè Io. An. in c. nihil obſtat. de verb ſign. Alex. in conſi. 24. col. pe. in fi. lib. 2. & in cõſil. 156. col. 3. lib. 5. a fortiori probare debent iſti teſtes, qui concordant in facto principali, nec diſcordant in aliquibus. & licèt loquantur de confeſsionibus factis diuerſis loco & tempore, nõ per hoc dñr ſibi contrariari, aut factũ principale diuerſificare. ¶ Poſtremò conſidero, quòd poteſt iudex, ſi ei videatur, plenam fidẽ adhibere teſtibus ſingularibus, vbi aliàs non probarent, ſi ex eis inducitur ad credulitatem, vt voluit Pau. de Caſt. in l. Lucius. ff. de in fam. & in l. admonendi, col. 7. ff. de iureiur. quod dictum pro elegãti refert & ſequitur Soci. in conſ. 262. col. 5 in fi. verſi. & pro certo, lib. 2. Vero. in conſi. 8. in fi. Curt. Iun. in conſil. 106. col. 1. poſt med. & col. 3. ante med. Hippol. in conſi. 39. col. 3. in fi. & in conſ. 73. col. 3. circa med. Et iuſta cauſa credendi eſt integritas & legalitas perſonæ, vt dicit Hippo. in d. conſi. & quòd iuſta cauſa credendi teſtibus qui aliàs non probarent, dicatur legalitas perſonæ, tradit Deci. in conſi. 463. in fin. Sed hic adeſt legalitas perſonarũ & maximè illius religioſi Ordinis Mẽdicantium Sancti Franciſci, eſt etiam legalitas in alijs teſtibus integris omni exceptione maioribus. Alia etiã cauſa iuſta credendi talibus teſtibus arguitur: quia dr̃ quòd in libro defuncti, vbi erat ſcripta ratio illius actoris nepotis defuncti, apparet de laceratione certi folij, ea qua laceratione dolus arguitur contra partem, in tñ quòd de contentis in inſtrumento lacerato ſtatur iuramento aduerſarij. Bal. in l. 1. verſi. ſed hic dubitatur. C. de fide inſtr. per l. ſi de poſſeſsione. C. de prob. etiam Bal. in l. qui accuſare, verſ. item dico. C. de eden. ſequitur Abb. in c. accepimus, de fide inſtr. Dec. in conſi. 521. col. fi. Ex quibus concludo in fauorem agentis. Saltẽ negari non poteſt, quin ſit locus iuramento ſuppletiuo. & ſi qua dubia oriantur, illis redditis clarè (vt arbitror) reſpondebimus, ſaluo ſaniori iudicio. Sauil. 21. Nouembris. 1545. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Non poſſe quis dicitur, quod honeſtè non poteſt.*
2 *Quod operatur exiſtentia actus, idem agit ſola eiuſdem actus ſuſpitio.*
3 *Vidua poteſt a priuignis recedere cauſa conſeruandi honeſtatẽ.*
4 *In pluribus adminiſtratoribus ſtatur maiori parti.*
5 *Quando hæredes lucrari debent fructus vxoris viduæ, & quomodo hoc fiat.*

CONSILIVM CCLXVIII.

¶ Pro nobili Maria relicta no. Catalini Gaſtandi ciuis Saluciarũ contra ven. dominũ Bartholomæum Gaſtandi eius priuignum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nob. Catalinus Gaſtãdi ciuis Saluciarũ de ann. 1545. & die ſexta mẽſis Septẽbris legauit no. Mariæ eius vxori caſu quo nõ poſſet ſtare & habitari cũ ſuis hæredibus vſumfructũ decẽ iornatarũ cãpi, & habitationẽ in domo ipſius teſtatoris cum vſufructu apothecæ ipſius domus eius vita durãte viuẽdo vidualiter & honeſtè. Mortuo viro dicta Maria ſe retraxit in domum ſui fratris grauida & cũ vno filio iã nato annorum duorum, idq; egit ea conſenſu tutorum liberorum teſtatoris ea 1. & 2. matrimonio, conſentiente etiam vno filio maiore annis 14. ea 1. matrimonio. Modò dominus Bartholomæus Gaſtandi filius dicti Catalini ex prima vxore, qui de tempore teſtamenti Romæ agebat, in patriam rediit, vult domum tenere cum familia & alimenta nouercæ præſtare in domo nec vult legatum vſusfructus extra domum præſtare. Quæritur quid iuris? ¶ Videretur dicendum prima fronte ꝙ à verbis legati recedi nõ debeat, & ꝙ legatũ vſusfructus extra domum præſtari non debeat, quia teſtator legatũ illud fecit caſu quo in domo vxor cum hæredibus habitare nõ poſſet quæ verba, Caſu quo, important conditionem perinde eſt ac ſi dixiſſet teſtator, Si habitare non poſſet: ea quo illa verba reſpiciũt futurum euentum, iuxta l. reſpiciendum, cum l. ſeq. ff. ſi cer. pet. Et in terminis de illis verbis tradunt Bal. in conſ. 241. Caſus talis eſt, videlicet. in lib. 3. Cor. in conſi. 14. col. 1. in conſi. 96. co. 2. in fi. lib. 1. in conſil. 187. col. 2. poſt med. verſic. iſta. n. verba, lib. 2. & in conſil. 143. col. 1. li. 3. Guido Papæ. q. 15. colũ. 1. Ideo anteq̃ legatũ vſusfructus debeatur extra domum, debet purificari & impleri conditio, ꝙ vxor legataria cum hæredibus ſtare & habitare non poſſit. l. cedere diem. ff. de verb. ſigni. cum ſimi. Teſtator. n. cenſetur minus grauare hæredem q̃ ſit poſſibile. l. vnũ ex familia. §. ſi rẽ. l. titia. §. qui inuita. ff. de leg. 2. l. nummis. ff. de leg. 3. cum ſimi. ſed minus oneroſum eſt hæredi præſtari alimenta in domo q̃ extra domum: ideo qñ teſtator mandat vxorem alimentari in domo, cenſetur id facere fauore hæredis, nec tenetur hæres extra domum illa præſtare, niſi ſtet per eum quo minus legatarius in domo cum eo poſſit habitare l. Caio. §. fi. vbi Bar. ff. de alim. lega. & idem Bar. in conſi. 211. in 3. dubio. Bald. in conſil. 484. Caſus talis eſt. quidam Simon. lib. 4. Paul. de Caſt. in conſil. 167. conſiderandum eſt, lib. 1. Alex. in conſil. 190. lib. 1. & in conſil. 3. lib. 4. Cor. in conſil. 318. in fi. lib. 3. Et onus probandi ꝙ legatarius in domo cum hæredibus habitare non poſſit, incumbit ipſi legatario vt in terminis tradit Anchara. in conſi. 254. Super 1. q̃ſtio non multum inſiſtendum vr: vbi conſulit mulieri ꝙ ſit bene præparata anteq̃ litiget cum hæredibus ne deficiat in probationibus, quia difficile eſt probare culpam hæredum. & illud conſi. Ancha. refert & ſequitur Iaſ. in l. diuortio. in prin. col. 7. ff. ſolut. matri. Et ꝙ onus probandi incumbat mulieri, tradit Alex. in d. conſi. c. lib. 1. Sed iſta vidua nõ videtur poſſe allegare aliquam cauſam cur cum hæredibus mariti ſtare non poſſit, cũ nunc tantũ cœperit domum erigere præfatus dñs Bartholomæus cum quo minimè habitauit, ideo non entis nullæ ſunt qualitates. l. ter. ff. de vſufruc. cum ſimi. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus, quæ verè non obſtant, contrariũ puto de iure verius, ꝙ immo debeatur legatũ vſusfructus huic viduę. & præmitto vnum quod in facto præſupponitur, ꝙ iſta vidua eſt mulier uirenti ac dulci ætate, forma conſpicua & facile, quę ipſa ad ſui ſpectationem iuuenes facilè attrahat. ¶ Rurſus ponitur in facto dominum Bartholomæum Gaſtandi in ætate calida & feruẽti eſſe. ¶ Quo præſuppoſito, dico ꝙ agere nouerca in domo priuigni non poſſet citra ſuſpitionem honeſtatis,
t quo caſu dicitur cum priuigno habitare non poſſe, quia † non poſſe quis dicitur, quod honeſtè non poteſt l. vulgò. ff. de ſtatu homi. l. ſi cũ dies. §. compromitto. ff. de arbitr. c. vt inata, de offi. ordi c. indecorũ, de æta. & quali. c. contingit, de arbitr. c. deniq;, in fi. 4. diſt. ¶ Secundo conſidero, ꝙ licèt culpa aliqua priuigno imputari non poſſit, cur nouerca cum eo non agere poſſit, licèt etiam probari non poſſit ꝙ ad veneris locos appellata non fuerit a priuigno, ſola tamẽ ſuſpitio ꝙ id fieri de facili poſſet ob teneram vtriuſq; ætatem in laſciuiam procliuiorem, vr
a ſufficere: nam † qđ operatur exiſtentia actus, idẽ agit ſola eiuſdẽ actus ſuſpitio, iuxta illud Horatij epiſt. 7. Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti Mecænas veniam. ſimile videmus circa amiſſionem poſſeſſionis ciuilis ꝙ amittitur ex ſola ſuſpitione, ex eo ſolum ꝙ ſuſpicatur quis ſe poſſe repelli & priuari. l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. l. ſi id qđ. §. fi. ff. de acq. poſ. videmus etiam ꝙ ſi vicinus videns ortum incendium vicinas ædes interciderit, veritus, vt ne ædes ignis intercidens perderet, non tenetur lege Aquilia. licèt ignis antea fuerit extinctus quã perueniret ad ædes intercidentis: quia ſufficit ſola ſuſpitio ꝙ peruenire poſſet. l. ſi quis fumo. §. fi. ff. ad legem Aqui. qui text. vr decidere caſum noſtrum: nam vidua hæc metuẽs priuigni amoris incendio, vult habitationem communem intercidere. ¶ Ad idem text. in l. habitatores. §. fin. ff. locati. vbi ſi conductor domus aliò migrauerit propter aliquam ſuſpitionem iuſtam, remittitur merces, licèt periculum quod ſuſpicaretur, non euenerit: quia ſufficit iuſta ſuſpitionis cauſa. Vellem ꝙ diceret quis in ratione ſola naturali, ſi nouerca iuuenis & cupidinis apta blanditijs, cum priuigno, non ideo velit agere in domo eadem, ꝙ ſuſpicetur, ne quid turpius accidat pudicitiæ ſplendorem lędens, an non iuſtiſſima ſit eiuſmodi ſuſpitionis cauſa? Simile videmus paria eſſe ꝙ ſit bellum actualiter, vel ſola belli ſuſpitio, vt fiat remiſſio penſionis ob cauſam belli. Ancha. in conſi. 88. Præmiſſa facti ſerie. vbi refert dictum illud Senecæ in tragedijs. Peior eſt bello timor ipſe belli. refert & ſequitur Ale. in l. diuortio. in prin. col. 3. ff. ſolut. matri. Idem voluit Imo. in conſ. 7. col. 2. Deci. in l. 1. in prin. col. 20. nume. 67. ff. de offic. eius. Iaſ. in d. l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas, in 8. no. ff. de acqui. poſſ. & in l. cùm te proponas, col. 2. & ſeq. C. de tranſa. ¶ Tertiò dico non eſſe expectãdum, vt debeatur legatum vſusfructus extra domũ, ſi nouerca interpelletur de pudicitia a priuigno: ſed immo obuiandum eſt, vt ne ipſa expectatio periculum adducat: interim enim lædi poſſet caſtitatis ornamentum. melius eſt enim intactam cauſam ſeruare, q̃ poſt illatum vulnus remedium quærere. l. fi. C. in quibus cau. in integ. reſti. non eſt neceſ. l. 1. C. quan. lice. vnicui. ſine iud. ſe vẽn. Et ꝙ Terẽtius conſulit, Malo nos ante pſpicere, q̃ vlciſci accepta iniuria. Et qđ dicit Ouidius, Principijs obſta, ſerò medicina paratur, Cũ mala per longas conualuere moras. gl. in c. ad hæc, de reſcri. facit tex. in l. 2. C. de iuris & facti ignor. ibi, ſerè prece ſubueniri tibi deſideras. & qđ ſcribit beatus Hiero. Dũ paruus eſt hoſtis, cũ interfice. quẽ citat Bellamera in conſ. 40. col. 8. poſt med. ¶ Quartò, ꝙ vbi maritus legat alimenta ſiue vſumfructum extra domũ caſu quo mulier in domo ſtare non poſſit, ꝙ debeatur legatum ſi in domo honeſtè ſiue citra honeſtatis ſiniſtram ſuſpitionem ſtare nõ poſſit, adduco Bar. in d. l. diuortio, in princ. col. 2. ſolu. matr. & in d. l. Caio §. fi. ff. de alim leg. Bald. in conſ. 58. & in conſil. 92. lib. 2. Pau. de Caſt. in conſi. 428. in quinto dubio, lib. 2. Ange. in l. Titia. ff. de ſolutio. & in l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxor. actio. Ang. Aret. in §. fuerat, nu. 16. Inſti. de actio. ¶ Sextò in terminis terminantibus in ſpecie & indiuiduo: quando ſit legatum nouercæ in domo teſtatoris, ꝙ illud debeatur extra domum, vbi adeſt priuignus iuuenis propter ſuſpitionem pudicitiæ, adduco Bald. in l. ſi ea. C. de condi. inſer. vbi Bal. fortius voluit, ꝙ ſi fiat legatum nouercæ ſub conditione ſi à priuignis non diſceſſerit, adhuc poteſt nouerca à priuignis recedere propter ſiniſtram ſuſpitionẽ euitandam, & nihilominus conſequitur legatum. & tamen in caſu noſtro teſtator non appoſuit iſtam conditionem, Si à priuignis non diſceſſerit: ſed ſolum caſu quo in domo cum hæredibus ſtare non poſſet. & ſic in caſu noſtro verba legati ſonant in libertatem recedendi à priuignis, in caſu ſũt Bal. ſonãt in vinculũ & obligationẽ ſtandi cum priuignis: ſi ſtante vinculo põt nouerca diſcedere, quantò fortius, vbi verba ſonãt in libertatẽ? Idẽ voluit Bal. in Auth. quod locũ, ante fi. C. ſi ſecun. nup. mulier. vbi ꝙ nouerca nõ cogitur manere cũ priuignis ob id ꝙ debentur ei alimenta extra domum, etiam alia rõne quàm timoris pudicitiæ, id eſt, quia ſit odium naturale inter nouercã & priuignos. allegat Iac. de Are. in l. pe. ff. vbi pup. edu. deb. vbi ẽt not. Bar. & Bal. refert & ſequitur Iaſ. in d. l. diuortio. in princ. col. 7.
3 ff. ſol. matri. ¶ † Septimò ex alio dico, ꝙ vidua hæc habet iuſtam cauſam recedendi a domo mariti, licèt fuerit legatũ caſu quo in domo habitare nõ poſſit: ꝙ vult ſeorſum habitare cũ filijs ſuis priuignis relictis, ex eo qđ ſcribit Io. de Ana. in cõſ. 54. vbi ꝙ iuſta cauſa nõ ſtãdi in domo mariti, eſt qñ maritus inſtituit extraneos

tiens & mulier vult ſeorsũ habitare cũ filijs: ſed priuigni dicunt
extranei reſpectu nouercæ, ergo &c. ¶ Octauò ꝓ hac opi. addu-
co Spec. in ti. qui filij ſint legit. num. 30. vbi ꝙ vxor cogitur per
cipere alimenta in domo mariti, qñ filius ẽ hrs. poſtea ſubdit ꝙ
ſiue filius ſiue alius ſit hæres, nõ cogitur in domo percipere qñ
honeſtè aut ſine cõtentione percipere nõ poteſt. Pondero ꝙ pri
mo loco ſolùm dicit eam cogendã in domo percipere, quando
filius eſt hęres: ergo videtur velle ꝙ vbi extraneus eſt hæres, nõ
cogatur in domo percipere, aliàs nulla eſſet differentia an filius
ſit hæres vel extraneus, quia etiã vbi filius eſt hæres nõ cogitur
cum eo in domo ſtare qñ ex cauſa non poſſet, putà propter con
tentionem & rixas: vt ergo ſit alia differentia quãdo filius eſt hę
res & quãdo extraneus, quam differentiã voluit Spec. conſtitue
re, dicendũ eſt, ꝙ vbi extraneus eſt hæres, domũ mariti habitãs,
indiſtinctè nõ cogatur vidua cum extraneo agere, quaſi cũ ex-
traneo non cõmode aut honeſte poſsit habitare. ¶ Nonò con-
ſidero ꝙ oẽs doc. in hac materia cõueniunt ꝙ ſola ſiniſtra ſuſpi
tio honeſtatis dicitur cauſa ſufficiens cur dicatur mulierem nõ
poſſe in domo mariti manere. iſtam ſolam ſuſpicionem adducit
Bal in l. 1. col. 5. circa med. verſi. ſed dubitatur quid ſi neuter. C.
de lega. in d. l. ſi ex. C. de conditio. inſer. Ang. in d. §. fuerat. in 6.
inſti. de actio. Modò iſta ſuſpitio conſiſtit in animo: timor enim
& ſuſpitio paſsiones ſunt animi: ſed ea quæ in animo cõſiſtunt,
videntur probari per iuramentum, iuxta gl. & doc. in §. ſed iſtæ.
inſti. de actio. vbi latè Moder. ob id ſtandũ videretur iuramẽto
ipſius nouercæ ꝙ vitricũ ſuſpectum habeat. quod maxime ob-
tinet, quia ſuſpitio eiuſmodi oriri ſolet ex varijs cauſis, quæ nec
in publico cõmitti ſolent nec explicari honeſte poſſunt. ¶ Deci
mo facit in fauorẽ viduæ, ꝙ mortuo viro ſtatim a domo receſ-
ſit ex cõſilio & conſenſu tutorum, & duorũ liberorum defuncti
mariti ex prima vxore, qui ipſi eidẽ viduæ conſtituerũt certũ
redditũ in alimenta loco derelicti vſusfructus. & licèt nunc dñs
Bartholomæus contradicat, non videtur de eo curandũ poſtq̃
4 maior pars in vnũ conſenſit, quia etiam † in pluribus admini-
ſtratoribus ſtatur maiori parti, vt habetur in l. 3. §. fi. ff. de admi.
tut. & declarat Bar. in l. quod maior. ff. ad munici. Quod maxi-
me procedit, quia ita dicit expedire liberis minoribus vtriuſq;
matrimonij, licèt domino Bartholomæo aliud viſum ſit: plu-
rium enim ſentẽtia debet pręualere. c. ſi tranſitus. 79. di. quod
aũt ſemel placuit, amplius diſplicere nõ debet, reg. qđ ſemel. li. 6.
¶ Ex præmiſsis apparent ſublata quæ ſupra in contrarium ad-
ducta ſunt: nam fateor ꝙ legatum vſusfructus non debet extra
domum, vbi vxor cum hæredibus mariti ſtare poteſt: ſed dico ꝙ
in caſu iſto ſtare non poteſt, quia honeſte ſtare nõ poſſet & ſine
ſiniſtra ſuſpicione pudicitiæ. Et in quantum dicitur ꝙ onus pro
bandi negatiuam incumbit vxori, ꝙ honeſte ſtare non poſsit
fateor, ſed dico ꝙ probatio vxoris eſt euidens per iuris pręſum
ptionem ex eo ꝙ ipſa vidua ſit formæ laudatiſsimæ, & amabili
in virenti ætate, & hæres priuignus in calida ac feruẽti iuuẽta,
adeo ꝙ iuris præſumptione non tuto ſimul poſſent cohabitare
& ſine ſiniſtra hominum ſuſpitione, vt ſupra oſtendimus per ra
tiones naturales & efficaces, ac per deciſionẽ in terminis. & ſic
probat vidua eius negatiuã ꝙ agere non poſsit in domo hære-
dum per iuris pręſumptionẽ, quæ dicitẽ probatio liquidiſsima.
l. licet imperator, cum ibi late no. ff. de leg. 1. late Moder. in rub.
5 extra, de prob. ¶ † Secundò principaliter dubitatur, quia mari-
tus deceſsit de menſe Septẽbris collecto iam grano & vinis pen
dentibus: an hæredes mariti lucrari debeant fructus bonorũ do
talium conſiſtentium in prædijs? Ad iſtud reſpondeo ꝙ inſpici
debet tempus contracti matrimonij & traditionis ipſorum bo-
norum, quia hæredes mariti lucrãtur fructus pro rata anni quo
durauit matrimonium & ſubſtinuit maritus onera matrimonij.
verbi gratia: contractũ eſt matrimoniũ & tradita dos de menſe
Maij, & ſic onera matrimonij ſubſtinuit maritus pro tertia parte
vltimi anni, & diuidi debẽt fructus vltimi anni in tres partes, &
tertiam partẽ percipiant hæredes. l. de diuiſione, vbi late ſcribẽ.
ff. ſol. mat. ideo videndũ eſt de tempore cõtracti matrimonij &
traditionis bonorum dotaliũ, & præmiſſa procedunt tam in fru
ctibus perceptis q̃ pendentibus de tempore ſoluti matrimonij.
¶ Et hic aduertendum, ꝙ ſi mulier feciſſet aliquas expenſas in
bonis iſtis dotalibus in primo anno cõtracti matrimonij, tales
expenſæ detrahi poſſunt de fructibus vltimi anni. iuxta. l. fru-
ctus, cum ibi no. ff. ſol. matri. ¶ Tertio dubitatur, an pro liberis
pupillis dictæ viduæ peti poſsit diuiſio bonorum cõmunium
cum liberis prioris matrimonij? Breuiter, ſi verũ ſit qđ ponitur
in facto. i. ꝙ iſta diuiſio ſit futura vtilis ipſis pupillis, & doceat
de tali vtilitate, puto diuiſionẽ peti poſſe: nam licèt minor pro
uocare non poſsit ad diuiſionem regulariter. l. ſi pupillorum. ff.
de rebus eorum. hoc tamen non procedit quando expedit pu-
pillo diuiſionẽ fieri gl. & Bart. in l. iubemus nulli. C. de ſacroſã.
eccle. cum ſimil. vt per Alex. in conſi. 7. in fi. lib. 5. vtilitas autẽ
non breuis proponitur, quia dominus Bartholomæus vult do-
mum tenere cum ſumptu non modico viuendo de bonis com-
munibus. Plane ſi pupilli eorum redditus ſeparatò habeant, ve-
ctigal magnum in parſimonia conſequentur. Laus Deo, Virgi-
ni, ac diuo Ioanni Euangeliſtæ, ac vniuerſæ cæleſtium curiæ.
Sauiliani, die 26. Nouembris. 1545.

¶ Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. Doc.

SVMMARIVM.

1 *Dominium pecuniæ numeratæ non eſt difficilis probationis.*
2 *Deferens pecunias, pſumitur dominus earum ex ſola delatione & poſſeſſione.*
3 *Identitas perſonæ facilius probatur quàm identitas rerum.*
4 *Veriſimilitudo dicitur cognata naturæ.*
5 *Falſa demonſtratio non vitiat, ſi aliæ plures veræ ſint.*
6 *In caſibus in quibus agens tenetur probare de dominio, et in quibus dominium eſt difficilis probationis, ſatis eſt actori ſi ꝓbet qualitatem rei.*
7 *Cautio debet præſtari per eum, qui tenetur ad aliquid ſoluendũ vel reſtituendum.*
8 *De futura petitione tertij ratio haberi non debet.*

CONSILIVM CCLXIX.

¶ Pro cõmẽdabili Philippo Solegli mercatore Leualdixij diſtri-
ctus Saluiani cõtra Iioardum Helenę, & Ioannã vxorẽ Poncij
Borrelli ex loco Cõueyraſij patrię Brianzoneſij in Delphinatu.

DIVTNO ſubſidio ex corde poſtulato. Cõmenda-
bilis mercator Philippus de Soleglis loci Leual-
diaij diſtrictus & mãdamenti Saluiani, amiſit ſac
culũ pecunię, in quo erãt ſcuti centũ quadragin-
ta & ſeptẽ cũ dimidio, ſolis & Italiæ, prope locũ
Cheyraſij, accedẽdo ad nundinas Brianzoni. deinde cõtinuo vt
amiſsionẽ cognitã habuit cõqueſtus eſt apud plurimos particu
lares quærens inuentorẽ, cui præmium aureorũ 50. donare vo-
lebat, querelam etiã obtulit ad caſtellanũ dicti loci Cheyraſij.
Rurſus obtinuit monitorias a iudice eccleſiaſtico, duæ perſonæ
declarauerunt inueniſſe ſacculũ vnum pecuniarũ in quo eſſent
ſcuti 125. tam ſolis q̃ Italiæ. Propoſita eſt actio cõtra inuento-
res in curia bailiuatus Brianzoni. Quærit, an probata dicat in-
tentio ipſius Philippi, vt ei pecunię inuẽtæ reſtitui debeãt: & an
teneatur ad cautionẽ aliquam de reſtituendo, ſi quis alius appa
reat dominus pecuniarũ. ¶ Breuiter, non arguendo ad partes,
dico pecunias eſſe reſtituẽdas ipſi Philippo. & cõſidero pro fun
1 damento † ꝙ dominiũ pecuniæ numeratę non vr̃ difficilis pro-
bationis, immo facilis: quia probatur dominiũ pecuniæ ex ſola
eius poſſeſsione, in tantum ꝙ dominium pecuniæ a poſſeſsione
eius ſeparari nõ poteſt, ideo accipiens pecuniã alienã mutuo a
non dño, fit dominus illius pecuniæ ex ſola cõmixtione illius
pecuniæ cũ ſuis proprijs. l. ſi alieni. ff. de ſolutio. ita tradit Card.
in cle. exiui de Paradiſo. §. quia propter, de verb. ſig. Videmus ẽt
ꝙ licèt ex ſimplici traditione alicuius rei ſine cauſa nõ transfe-
ratur dominiũ. l. nunq̃ nuda. ff. de acq. rer. dom. ſecus tamen in
ſimplici traditione pecuniæ ad numerũ, quia ex ea transfert do
minium. l. in naue Saufeii, verſi. idẽ iuris. ff. locati. Bar. & doct.
in l. eius qui, verſi. quas vero, vbi Iaſ. col. 4. ff. ſi cert. pet. habetur
in l. 2. §. mutui datio. eo. tit. His ita præſuppoſitis & cõſideratis;
2 dico ꝙ † deferrens pecunias præſumit dñs earum ex ſola dela-
tione & poſſeſsione, cum dominiũ pecuniæ ab eius poſſeſsione
ſeparari nõ poſsit vt ſupra dictũ eſt. Itẽ in dubio lex præſumit ꝙ
pecunia ſit propria deferẽtis aut poſsidentis eam, nõ aliena. l. 2.
C. pro ſocio. vbi Bar. per illũ tex. quòd hoc procedit, licèt emat
quis rem ſuo & alterius nomine, adhuc pręſumitur emere de pe
cunijs proprijs. tradit idem Bar. in l. ſi patruus. C. com. vtr. iud.
Bald. in l. pe. C. ſi quis alteri vel ſibi. Abb. in conſi. 46. in tertio
dubio. lib. 1. Itaq; ſi probari poſsit ꝙ iſte Philippus agena ſit il-
lemet qui pecunias illas deferebat, dico ꝙ abundè & legitimè
probatum dicitur pecunias fuiſſe ſuas & ad eum pertinuiſſe.

¶ Quòd autē agens ille dicatur, qui pecunias inuentas deferret,
3 Probatur ea multis; in qua re cóſidero, ꝙ † idētitas perſonæ fa
cilius probatur ꝗ identitas rerum, ex eo, quod Bar. ſcribit in l. ſi
quis ſeruum. §. ſi inter duos. ff. de leg. 2. vbi ſi teſtator qđ legat
Clarutiæ talis parochiæ, ſi veniat aliqua mulier illius parochiæ
noīe Clarutię, illi debetur legatū, nec auditur hæres ſi dicat, Tu
non es illa Clarutia, probes te eſſe illā: ſequitur Iaſ. in conſi. 94.
col. 5, circa med lib. 1. Et tamen vbi agitur de identita rerū, illa
probanda eſt ſaltem per duas demonſtrationes, vt habetur in l.
demonſtra. ff. de condi. & dem. in c. auditis, de pſcrip. Et iſtud eſt
quod voluit Bald. in conſi. 70. Cùm appareat. lib. 4. vbi quòd nō
præſumitur pluralitas nominum ob id ꝙ præſumitur identi-
tas corporis probata identitate nominis. dico igitur cùm pro-
batum ſit & appareat iſtum actorem illum eſſe, qui querelā pro
poſuit amiſſæ pecunię, nec pars doceat de alio querelante, is eē
præſumitur, qui pecunias amiſit, non alius. Quòd aūt actor quę
relam propoſuerit, apparet ex denunciatione euangelica ſeu ex
monitorijs. ¶ Secundo quòd agens is ſit q pecunias deferret, &
amiſit, probatur agendo a veriſimili, quæ probatio dicitur for-
4 tiſſima & naturalis: quia † veriſimilitudo dicitur cognata natu-
ræ. Bal. in conſi. 158. Mortuo filio. lib. 3. & habetur veriſimilitu-
do pro lege. Oldr. in conſi. 13. Cùm quæſtio, in fi. nec dubia di-
citur res de qua conſtat per veriſimilitudinem. l. vbi eſt verbo-
rum, vbi Soc. in tertio not. ff. de reb. dub. hinc videmus ꝙ ſtatur
teſtibus paucioribus numero quando deponunt veriſimiliora.
l. ob carmen. §. fi. ff. de teſti. ca. in noſtra. extra eod. tit. Bald. in l.
teſtium. colum. pen. C. de teſtib. cum ſimil. Sed pluſquam veriſi-
mile eſt ꝙ iſte agens & non alius pecunias amiſerit: quia ſolus
ipſe de perditione querimoniam inſtituit. obſecro ſi quis alius
tantam quantitatem amiſſam haberet, an non querelā inſtituiſ-
ſet? an non aliquis ſaltem rumor de alio qui amiſiſſet, diuerſus
haberetur? ¶ Tertiò arguo fortiſsimè, nos habemus, quòd ſi dñs
rei commodatæ, aut mutuatæ, nuncium deſtinet ad commoda-
tarium, qui nuncius ſigna idonea & ſufficientia reddat, ex qui-
bus probetur & arguatur eum verè eſſe nunciū domini rei cō-
modatæ: ſi tali nuncio credat cōmodatarius, & ei reſtituat rem,
excuſatur commodatarius. Pa. de Caſt in conſ. 179. Conſiderā-
dum eſt. & in conſi. ſeq. lib. 2. tradit Bertachi. in 3. parte reper-
to. in verbo, Cōmodatarius, verſ. 1. Sed iſte agens abundè ſigni
ficauit indicia & interſignia denotantia pecunias inuentas ad
eum pertinere. Primò quia dixit illas amiſiſſe in quoddam ſac-
culo telæ nouæ. Secundò quia expreſſit locum amiſſionis. Ter-
tiò quia declarauit qualitatem pecunię amiſſæ ꝙ eſſet in aureis
ſolis, Italiæ, & alijs. Quartò quia declarauit tempus amiſsionis.
In quibus ſignis & indicijs conueniunt reſponſiones & reuela-
tiones ipſorum reorum, qui pecunias inuenerunt: cui dubium
ꝙ quatuor iſtæ demonſtrationes ſint pluſquàm ſufficientes, cū
duæ ſufficerent? l. forma. ff. de cenſibus. Bart. in l. demonſtratio
falſa. ff. de conditio. & demonſtratio. & ſi danda eſt fides nūcio
ob eius interſignia, quantò fortius vero domino fides habenda
eſt? nā in nuncio fraus & falſitas committi pōt, ex parte com-
modatarij, ſi nunciū ipſe ſupponat cū inſtructione interſignio-
rū: quæ falſitas aut fraus in caſu iſto committi non pōt. Quod
fundamentū iudicio meo videtur inexpugnabile. ¶ Nec obſtat
ꝙ non videtur datum interſignium quantitatis pecuniarū, cùm
dicat agens de ſcutis 147. cum dimidio, & fateantur rei de cen-
tum & quindecim: quia reſpondeo, ꝙ præſumptio iuris eſt con
tra reos: nam inuenta pecunia ſi ignorabant amiſſorem, conſi-
gnare eam debebant Epiſcopo loci, aut eius Vicario. Bal. in l. 1.
colum. 1. ff. de rer. diuiſ. cum ſimil. vt per Iaſ. poſt Alex. in l. rem
quæ nobis, columna ſexta poſt med verſic. circa primum mem-
brum. ff de acquir poſſ. Retinendo igitur eam pecuniam, & in
vſus ſuos conuertendo, furtum commiſerunt, cap. ſi quid in-
ueniſti, 14. quæſtione quinta. Itaque non eſt credendum aſſer-
tioni ipſorum inuentorum in dolo exiſtentium, immo iuramē-
to potius ipſius actoris, per ea quæ habentur in l. in actionis. ff.
de in litem iurando. ¶ Si enim ſtatur iuramento in litem: a for
tiori, iuramēto veritatis. Et maximè, cū ipſe agens det quatuor
inſignia verificata ex confeſſione reorum: ipſi autem rei ſolùm
dant vnam difformitatem in quantitate pecuniæ. ¶ Ex alio ar-
guitur dolus contra reos: quia variant in modo diſtributionis
pecuniarum: quia mulier dicit dediſſe dimidiam ſociæ itineris,
quę negat de dimidia. ¶ Aliter etiam & ſecundò reſpondeo ad
argumentum, ꝙ ex quo conueniunt quatuor demonſtrationes
& indicia, iſtud videt̄ ſufficere, licèt non conueniat interſigniū

quantitatis. Bar. in l. demonſtratio, in 6. quæſtione. ff. de condi.
5 & demon. Soc. in l. in teſtamento. 1. col. 2. ff. eod. tit. † vbi ꝙ falſa
demōſtratio non viciat, ſi aliæ plures veræ ſint. ¶ Tertiò reſpon
deo ꝙ argumentum poſſet colorem habere, ſi rei ſponte decla-
raſſent habere pecunias aut eas inueniſſe, & proclama fieri feciſ
ſent de reſtituendo danti interſignia: quia tunc præſumptio eſ-
ſet pro eis, ꝙ nollēt aliena retinere: ſed iſti diu tacuerūt nec ſpō
te declarauerunt pecunias inueniſſe, immo coactè metu cēſura-
rum, ob id nullo modo eſt ſtandum eorum aſſertioni ꝙ ſcutos
centum & quindecim tantùm inuenerint, ſed potius credendū
eſt aſſertioni actoris veriſimili ob tot ſigna ab eo expreſſa & ve
rificata: videmus in ſimili ꝙ ſtatur aſſertioni iudicis, vbi aliàs
non ſtaretur, quando illa eſt veriſimilis. Anchar. in conſil. 377.
Ex pdicta facti narratione. col. fi qđ eſt repetitum in conſ. 439.
¶ Videmus ēt ꝙ liber rationum probat in fauorem ſcribentis,
vbi aliàs non probaret, quando continet veriſimilia ſaltem cum
iuramento ipſius ſcribentis. Bal. in rub. C. de fide inſtrum. Corn.
in conſi. 219. col. 10. verſ. & hic eſt. lib. 3. Dec. in l. 1. col. 1. in fi.
C. de eden. in c. 2. col. 5. de fide inſtrum. in conſ. 410. col. 1. circa
med. & in conſ. 596. col. 2. poſt med. ¶ Et ſi dicas poſtq̄ declara-
uerunt metu cenſurarum, veriſimile eſt ꝙ ad veritatem decla-
rauerint, aliàs omnino tacuiſſent. Reſpōdeo ꝙ declarauerunt
veriti ab alijs manifeſtari & furti accuſari, quia veriſimile eſt
ꝙ aliquibus reuelaſſent de pecunijs inuentis, vel ꝙ aliqui cōtra
eos ſuſpicarentur, videntes eos pecunias habere contra ſolitum
in tanta quantitate. Et ꝙ declarauerint per metum iudicij tem-
poralis nō ſpiritualis, arguitur: quia in eorum declarationibus
ſibi ipſis contrariantur: nam Ioanna vxor Pontij Borreli dicit
diſtribuiſſe dimidiā pecuniam Iſoardo Helenæ, filio germani, &
tamen Iſoardus negat de dimidia, & ex hoc alteruter ipſorum
declarantiū neceſſariò mentit̄: apparet igitur ꝙ non ex fide ita
declarauerunt. ¶ Quartò reſideo ꝙ ſtandū eſt dicto ipſius actoris
verificantis pecunias ad ſe pertinere per quatuor interſignia, ex
quo nullus alius apparuit, neque apparet qui de ipſis pecunijs
quæſtionē mouerit: probatio enim ſufficiens habetur, quæ aliàs
non ſufficeret, qñ non apparet de iure alterius, c. 1. de religio.
domi. Ideo licèt non probetur de tpe neceſſario ad præſcriben
dum, hoc tñ non nocet actori vel reo, quando non apparet de
aliqua poſſeſſione alterius: quia tunc præſumitur pro eo, qui p
bat de poſſeſſione alicuius temporis. Abb. in conſ. 52. col. fi. li. 2.
per tex. in d. c. 1. vbi Inno. de relig. dom. tradit idem Abb. in cōſ.
54. col. 2. in fi. verſ. a. ad idē optimè facit. & in conſ. 82. col. 3. in
fin. verſ. ad prædicta. lib. 1. In propoſito noſtro, rei non præten
dunt ius in dictis pecunijs: tertius nunquam apparuit qui de per-
ditione pecuniarū verbū fecerit, qui tñ veriſimiliter feciſſet, ſi
perdidiſſet. arg. l. cùm de indebito, ff. de pbatio. Quis igitur in
naturali rōne viuens, nō credet pecunias ad actorem pertinere,
qui ipſe ſolus conqueſtus eſt & lamētatur, q ipſe tot probatio-
nes præſtitit per tot argumēta ſupra cōmemorata? ¶ Quintò re
ſpondeo ꝙ niſi credat̄ actori, qui docuit de tot interſignijs pp
declarationes reorū, qui ſolum dixerunt de ſcutis 115. ſemper
eſſet in poteſtate inuenientiū res alienas, defraudandi dños re-
bus pditis dicētes plus vel minus inueniſſe, vel aliter diuerſifi-
cando qualitatē aut quantitatē rerum inuentarū. Sed fugienda
eſt interpretatio p quā eſſet in poteſtate partis aliū eludere aut
iure ſuo defraudare, vel per quā altera pars remaneret in dāno
aut decepta. l. 1. §. 1. ff. de arb. l. ſed ſi pupillus. ff ſed & alias. ff. de
inſtito. l. 1. §. magiſtrū ff. de exercito. l. ſi idē. cū eod. verſi. ne in
poteſtate. ff. de iuriſdi. om. iud. l. ſi quis in cōſcribēdo. circa med.
C. de pactis. quæ iura ad hoc propoſitū citat Pa. de Ca, in conſi.
205. Ego Paulus, in fi. in conſi. 285. Viſis & ponderatis omni-
bus ſupraſcriptis. colum. 3. circa med. & in conſil. 317. Viſo &
examinato. col. pe. poſt me. li. 1. & in pulchro caſu tradit Calde.
in conſ. vlt. col. 1. poſt med. verſi. item, quia ſi teneremus. in tit.
6 de donatio. ¶ Sextò & vltimo ac peremptoriè † ꝙ in caſibus in
quibus agens tenetur probare de dominio, & in quibus domi-
nium eſt difficilis probationis, ſatis tamen eſt actori ſi probet
qualitatem rei & eam demonſtret per duas demonſtrationes. l.
ſi in rem. ff. de rei vend. l. forma. iuncta gl. in verſic. vicinos ff. de
cenſibus. quāto magis in caſu iſto ſufficiēt quatuor demonſtra-
tiones in quo probatio dñij eſt facillima, vt ſupra oſtendimus?
¶ Circa cautionem an cogatur agens cauere de reſtituendo ſi
alius apparet dominus pecuniarum: breuiter concludo ꝙ non,
ſequentibus fundamentis. Primo, quia cautio petitur quando
aliàs quis fieret in damno, puta quia cōueniatur duplici iudicio

l. is a quo. ff. de rei vendica. ſed hic nullum verſatur periculum reorum nec in præſenti nec in futurum, qa a nemioe moleſtantur nec moleſtari potuerũt ſi pecunias reſtituãt tradenti interſignia iuris ſui, per ea quę ſuprà diximus de commodatario re-
7 ſtituenti tem nuntio portanti interſignia. ¶ Secundò † cautio debet præſtari per eum qui tenetur ad aliquid ſoluẽdum vel reſtituendum. l. in omnibus. ff. de iudic. & in titu. ff. vt leg. ſeu fid. ſer. cau. ſed agens ſi recuperet pecunias ſuas, non tenetur eas reſtituere. & quòd ad eum pertineant, apparet ex præmiſsis. Aliàs ſequeretur ꝙ omnis qui agit ad rei perſecutionem actione reali vel perſonali aut alia, quę ex delicto deſcendit, ſi obtineat, tenet cauere ꝙ ſi alius ſuperueniat ius prętendens, de ei reſtituendo: quod eſt abſurdum, poſtquam docuit de iure ſuo. ¶ Tertiò dicere ꝙ actor teneatur cauere, eſt opponere de iure tertij, de quo nullo modo apparet, nec aliqua veriſimilitudo dictat ꝙ apparere poſsit. modò dico ꝙ etiam ſi appareret de iure tertij, illud opponi non poſſet quando non eſt excluſiuum iuris agentis ipſo iure, vt per Bart. in l. 2. ff. de exce. rei iudic. Bald. in l. cum ſeruum. C. de ſeruis fugi. cum ſimi. quantò minus opponi hic poterit de iure tertij de quo nullo modo apparet nec ſpes eſt ꝙ apparere poſsit? ¶ Quartò iſta cautio peti non poteſt niſi in euentum ꝙ in futurum appatere poſſet ius prętendens: ſed iudex nõ habet quærere de tractu futuri temporis, ſed rebus ſic ſtantibus iudicandum eſt, l. non quemadmodum. ff. de iudic. ¶ Quintò ꝙ cautio præſtari nõ debeat, adduco Rotam deci. 310. Si reus, in nouis. vbi ꝙ inſpicitur quod euenire poteſt quando illud non habet ſpem in aliquo vero de præſenti in iure fundato, p l. ſciẽdum. § pe. ff. qui ſat. cog. l. 1. ff. de litem iur. l. Iulianus. ff. ex quib. cau. maio. c. in noſtra, de iniur. ſed ꝙ tertius poſsit ſuperuenire qui ius prætẽdat in iſtis pecunijs, non habet aliquam ſpem fundatam in pſenti ſtatu, immo præſens ſtatus omnino repugnat, quia vt ſuprà dictũ eſt, ſi tertius alius pecunias perdidiſſet, pluſquam veriſimile eſt ꝙ de hoc querimonia aliqua habita eſſet. Ad idem adduco quod ſcribit Pau. de Caſt. in conſil. 182. In cauſa quæ vertitur Lucæ. in fi. lib. 1. vbi ꝙ nõ inſpicit quod euenire poteſt quando adhuc non ſunt aliquę coniecturæ ꝙ eueniat, per l. Iulianus. ff. qui & a quibus. ſed hic nullæ omnino ſunt coniecturæ, ꝙ tertio alij poſsit ius competere, vel ꝙ alius tertius ſit
8 deſideraturus iſtas pecunias, † ergo de futura petitione tertij ratio haberi non debet. Et poſito, citra præiudiciũ veritatis ꝙ aliqnia tertius poſſet agentem excludere, talis tamen futuræ excluſionis de qua dubium ſit, ratio haberi non debet, vt per Pau. de Caſt. in dicto conſil. 182. allegat Bart. in repet. l. Iulianus. in fi. ff. de condit. indebiti. ¶ Sextò conſidero, ꝙ tertius nullus venire poteſt, qui poſsit ius prætẽdere in iſtis pecunijs, nam actor abũdè & legitimè pbauit de iure ſuo per vera interſignia, in quibus dolus aut malitia conſiderari non poteſt. ¶ Pone ꝙ ſurgat tertius aliquis, quæſo, quę ſigna oſtendere poſsit ea quibus pecunię ſibi debeantur poſtquam agens prior ſigna dedit? ¶ Profectò re manifeſtata per actorem, & deinde reos, quorum demonſtrationes conueniunt demonſtrationibus actoris præcedentibus, ridiculũ eſſet dicere ꝙ fides habeatur alij tertio in ſignis manifeſtis & notorijs: equidem, ſi id fieri poſſet, q̃ non pauci inuenirentur ad pecunias inuentas concurrentes? ¶ Poſtremò conſidero ꝙ in omnem euentum vbi iudex vellet actorem cogere ad cauendum, ſtandum eſſet iuratoriæ eius cautioni, cum ſit foreſis nec fideiuſſorem valeat inuenire, ſuper quo ſtandum videtur eius iuramento, vel ſaltem remittendus eſſet ad cauẽdũ in loco domicilij, vt per ſcriben. in l. 1. ff. qui ſatiſd. cog. vbi Iaſ. col. pen. Simile videmus in terminis auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. impera. offer. ꝙ ſtatur iuratoriæ cautioni quando non reperitur cautio. Guido Papæ quæſtione 50. circa fi. & quæſtio. 289. ¶ Ex quibus concludo in fauorem actoris ꝙ pecuniæ reſtitui debent ſine cautione, vel certè ſtari debet cautioni eius iuratoriæ, aut ad locum domicilij remittenda eſt cautio, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani die penul. Nouembris. 1545.

¶ Aymo Crauetta ex Sauiliano I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Inſtantia currit etiam in cauſis ſummarijs.*
2 *Impedimentum probari debet per eum, qui illud allegat.*
3 *Culpa imputatur ei, qui potuit impedimentum amouere, & illud non amouit.*
4 *Non datur reſtitutio aduerſus lapſum primæ inſtantiæ ex cauſa impedimenti.*
5 *Inſtantia dicitur perire culpa partis, non iudicis.*
6 *Argumentum valet a communiter accidentibus.*
7 *Sententia lata poſt inſtantiam peremptam, nulla eſt, nec reformari, nec confirmari poteſt.*

CONSILIVM CCLXX.

¶ Pro Vniuerſitate Vallis Macræ contra communitatem & homines Villarij Sancti Conſtantij Marchionatus Saluciarum.

DIVRNO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa cõmunitatis & hominũ Villarij ſancti Conſtãtij, dubitatur de pluribus. & primò, an currat inſtãtia ĩ ipſa cauſa ĩ qua procedit ſummariè & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij? Secundò ſi currat, an inſtãtia dicatur perempta culpa partis agentis vel iudicis? Tertiò, ſi culpa iudicis, an ſententia lata poſt peremptã inſtantiam dicatur nulla? Quartò, an talis ſententia ſaltem poſsit re-
1 formari? ¶ † Circa primum dubiũ breuiter concludo, currere inſtantiam etiã in cauſis ſummarijs, quã opi. tenet Abb. in c. pe. col. fi. de iud. Ale. in conſi. 50. col. 3. circa med. verſi. præterea, & fortius d. li. a ſequitur Iaſ. in l. properandum. in prin. colum. 3. circa med. verſi. 2. quæritur. C. de iud. Addo Rom. in conſ. 174. Amplıſsime doc. in prin. Feli. in c. venerabilis, col. pen. in fin. de iudi. Natta in cle. ſæpe. §. quæ omnia. col. 31. cum tribus. col. ſeq. de verb. ſig. ¶ Circa ſecũdũ dubium, reſpondeo, ꝙ iſta inſtantia perijt culpa partis agentis, non iudicis: ſi. n. dicat pars ſe impeditam fuiſſe per iudicẽ quo minus cauſa finiretur intra ſuũ tempus, tenetur probare impedimentum. quia illud conſiſtit in facto, quod non præſumitur niſi probetur. l. quæcunq; § j. ff. de publi. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtli. reuerſ. cum ſimil. & cũ fundamentum partis ſit ſuper impedimento iudicis, illud probandum eſt, l. ei qui. ff. de probat. l. qui accuſare. C. de eden.
2 l. actor. C. de proba. cum ſimil. † & in terminis impedimenti, ꝙ probari debeat per eũ qui illud allegat, tradit Inno. in c. ea tranſmiſſa, de præſcri. quem refert & ſequitur Dec. in c. ſi pro debilitate, col. 4. poſt med. verſi. ad prædicta quærunt Mod. de offi. delega. ſed ꝙ impedita fuerit pars agẽs per iudicem, nihil pbat. ¶ Nec obſtat ꝙ cauſa eſſet inſtructa ad ius dicendũ, & ſic ꝙ non videatur ſtetiſſe per partem, ſed per iudicem: quia reſpõdeo nõ ſatis eſſe ꝙ cauſa inſtruatur ad ius, niſi proceſſus ad iudicem deferatur pro dicenda ſententia: nec dicitur ſtetiſſe per iudicẽ antequam proceſſus habeat ſuper quibus ius reddat. culpa igitur imputanda eſt parti agenti quæ non curauit vt acta ad iudicem portarentur: ita enim conſuetudo habet vt curent partes acta ad iudices deferri. nõ facere igitur qđ fieri conſuetum eſt, culpa dicitur, immo ſpecies latæ culpæ. Bald. in conſil. 463. Statuto communis Papiæ. colum. 1. lib. 3. quod eſt repetitum in conſ. 436. lib. 5. vbi ꝙ ſpecies latę culpæ dicitur, non inquirere de eo quod inquiri conſueuit, per tex. in l. doli mali. §. fi. ff. de nouatio. Immo ſi iudex ſpõte peteret acta ad eum ferri, diceretur ſuſpectus. l. quæ omnia. ff. de procura. Ideo dicitur ꝙ iudex non debet vltrò iudicare, ſed demum partibus inſtantibus & requirentibus, aliàs ſententia dicitur nulla. Bart. & doct. in l. vni. C. vt quæ deſunt aduo. cum ſimil. vt per Iaſ. in l. properandum. §. & ſi quidem. colum. 1. poſt med. verſic. 2. infertur. C. de iudi.
¶ Secundò ꝙ inſtantia dicatur perijſſe culpa partis agentis, pro-
3 batur. nam culpa † imputatur ei, qui potuit impedimentum amouere, & illud non amouit. l. ſed & ſi per prætorem. §. 1. vbi. Bald. ff. ex quibus cau. maio l. quibus diebus, in princ. vbi Bald. ff. de conditio. & demonſtratio. c. fin. vbi tex. not. de electi. quæ iura ad hoc citat Deci. in l. 1. colum. 3. poſt med. C. de bon. poſ. ſecund. tab. Sed pars agens potuit amouere impedimentum faciendo deferri acta iudici & illa diffiniri: ergo illud non faciendo, dici non poteſt in culpa non fuiſſe.
¶ Tertiò dico non poſſe partem agentem, culpam in iudicem transferre, & dicere ꝙ fuit impedita facto iudicis quominus cauſam diffiniri faceret intra tempus inſtantiæ: quia impedimẽtũ non excuſat niſi probet impeditus ꝙ fecit omnem diligentiam & omnem conatum vt impedimentum ceſſaret: & iſtud eſt generale in omni impedimento. Innoc. & doct. in c. ex tranſmiſſa. de præſcrip. vbi quòd non ſufficit allegare impedimentum niſi doceatur de diligentia adhibita vt impedimentum non eueniret: aliàs volens dicitur quis impedimentum pati, per tex.

tex. in l. s.C. ne ſacrum baptiſ. idem dicit Bal. in l. fi. in fi. per il-
lum tex. C. de adulter. ideo videmus ꝙ lapſo termino ad proban
dum, non excuſatur quis tanq̃ impeditus ea eo ꝙ teſtes citari
fecerit, ſed illi noluerunt comparere, niſi inſteterit ꝙ cogerent
comparere mulcta indicta & captis pignoribus, & ſi fecerit oẽm
conatum vt impedimentum ceſſaret. ita Bal. Pau. de Caſt. Imo.
& Soc. in d. l. quibus diebus. in princ. ff. de condi. & demon. & ꝙ
impedimentum non excuſet, niſi doceat impeditus ſe feciſſe om
nem conatum, vt ipſum impedimentum ceſſaret, tradit Felin. in
d. c. venerabilis. col. 3. ver. tertio limita, de indicijs. Sed pars agẽs
non docet de aliqua eius diligentia & conatu, ꝙ curauerit acta
ad iudicem deferri, & eis delatis ꝙ fecerit omnem conatum, vt
cauſa intra tempus expediretur. ¶ Quartò, in terminis primæ in
ſtantiæ ꝙ non excuſetur actor a lapſu inſtantiæ niſi ſi fecerit
omnem conatum, vt cauſa expediretur intra tempus ipſius in-
ſtantiæ, etiam proteſtando contra ipſum iudicem nolentem aut
differentem expedire, tradunt Bal. Alex. & Iaſ. in d. l. properan-
dum. §. ſin autem vtraque. C. de iudi. vbi Iaſ. ꝙ durum & diffici-
le eſſet in practica aliter obtinere. Et aduertendum quia licèt
Iaſ. ibi arguat contra, argumenta eius ſolum reſpiciunt neceſ-
ſitatem proteſtandi, ꝙ non ſit neceſſe proteſtari ꝙ non ſtet per
ipſum actorem, quando conſtat ꝙ ſtat per iudicem: ſed non ne-
gat Iaſ. quin ſit neceſſe apparere ꝙ ſtet per iudicem, & ꝙ actor
debeat facere omnẽ diligentiam, & præſtare omnem conatum,
vt cauſa expediatur intra tẽpus. & ſi Iaſ. aliter diceret, peſsimè
& contra omnes loqueretur. ſed ſolum vult Iaſ ꝙ præſuppoſita
diligentia actoris, & præſuppoſito omni eius conatu in expedi-
ri faciendo, ad quem modum probatur impedimentum, non ſit
neceſſaria alia proteſtatio impedimenti. Aliud eſt enim quære-
re, an impedimẽtum debeat probari, aliud an impeditus debeat
proteſtari ꝙ per eum nõ ſtat ſed per iudicem. Iaſ. autem fatetur
neceſſariam eſſe probationem impedimenti: ſed impedimentũ
probari non poteſt niſi doceat impeditus ſe feciſſe quicquid po
tuit, vt illud ceſſaret: & in hoc doct. omnes conueniunt nemine
diſcrepante, Nec diſcrepare quis poſſet, quia iura de hoc ſunt ex
preſſa allegata ſupra ſecundo & tertio fundamentis: & ad idem
eſt regula iuris, qui poteſt facere. ff. de reg. iur. vbi latè Dec. Fel.
in c. 1. col. 5. ver. dum dicit Abb. de præſcriptio. Cor. in conſ. 55.
col fi. circa med. ver. nec obſtat ſupradictis. lib. 3. Soc. in conſil.
321. col 6. ante med. lib. 4. Dec. in c. cum inter. colum. 8. verſic.
prædicta concluſio limitatur. de exceptio. ¶ Quintò nos vide-
mus in inſtantia cauſæ appellationis ꝙ non excuſatur appellans
aduerſus lapſum fatalium, niſi adhibuerit omnem diligentiam,
vt cauſa expediretur intra tempus fatalium, vt probatur in l. fi.
§. illud. C. de tẽpo. appel. c. cũ ſit Romana. in prin. de appel. cum
ſimi. vt per Ale. in conſ. 19. col. 2. lib. 1. Dec. in conſ 678. col. 2.
circa medium. Si iſtud eſt in cauſa appellationis, a fortiori in pri
ma inſtãtia: quia difficilius ſuccurritur aduerſus lapſum primæ
5 inſtantiæ q̃ ſecundæ. patet: quia † non datur reſtitutio aduerſus
lapſum primæ inſtantiæ ea cauſa impedimenti, vt habetur in l.
arbitrio. §. dolo. ff. de dolo. & in autenti. item ſi appellatione. C.
de temp. appel. & dicam infra in tertio dubio. Itaque ſi appellãs
cui facilius ſuccurritur, tenetur tamen ad omnem diligentiam,
quanto fortius tenebitur actor in prima inſtantia? ¶ Præterea
ꝙ idem videatur in prima inſtantia quod in ſecunda, probatur
ex iuribus alleg. per docto. in hac materia. nam ſi videatur Dec.
in c. cum ſit Romana. in 3. not. de appel. & in dicto conſi. 677.
col. 2. allegat iura & doctrinas Docto. quæ loquuntur etiam in
alia materia q̃ in cauſa appellationis: iam maioritas rationis
hoc dictat, vbi ceſſarent iura & authoritates doc. ꝙ idem eſſe de
beat in prima inſtantia. quia lapſus primæ inſtantiæ eſt modici
præiudicij, cum poſſit noua inſtantia inchoari: ſecus in lapſu
fatalium: quia perempta inſtantia appellationis, perit ius par-
tis, vt dicemus in tertio dubio. itaq; ſi in fatalibus cauſæ appel-
lationis requiritur tanta & tam extrema appellantis diligentia
vt ei ſubueniatur, quanto fortius eadem erit diligentia neceſ-
ſaria in prima inſtantia vbi de modico præiudicio tractatur, vt
actori ſubueniatur? vellem ꝙ reſponderet aliquis ad iſtud argu-
mentum iudicio meo efficaciſſimum & naturale. licèt Bart. &
aliqui alij doct. velint ſufficere vnicam interpellationem, vt in-
fra dicam in octauo fundamento. niſi dicas ꝙ in primæ inſtan-
tia lex noluit actorem grauare ad tantam diligẽtiam ex quo ipſi
profutura non eſt, vt reſtituatur aduerſus lapſum inſtantię: &
ſolum quęritur in prima inſtantia, an lapſa ſit culpa partis vel
iudicis ad ſciendum an agi poſſit ad intereſſe contra eum cuius

culpa lapſa ſit: & in hoc vt dicatur perempta, culpa iudicis, non
videntur neceſſariæ tot interpellationes, ſed vnica vt ſuffice-
re: quæ rõ ceſſat in ſecunda inſtantia in qua datur reſtitutio.
¶ Sextò in terminis ꝙ inſtantia dicat̃ perire culpa partis non iu
dicis, adduco Feli. in d. c. venerabilis, col. 6. circa med. verſic. &
not ꝙ iudex non interpellatus, de iud. vbi ꝙ iudex non incurrit
pœnam impoſitam iudici non expedienti cauſam intra certum
tempus, niſi fuerit interpellatus a parte, vt cauſam expediret: al
legat oẽs doc. in d. c. venerabilis. & in alijs locis, vt ibi per eum.
Idẽ voluit Alex. in conſ. 59 col. 2. circa med. ver. accedat quod
no. Car. lib. 4. Ecce ꝙ eſt neceſſarium, vt iudex interpellet̃ pro
expeditione cauſæ ſaltem vnica interpellatione. itaq; non ſuffi-
cit inſtructa cauſa ad ius dicendum niſi interpelletur iudex, vt
cauſam ita inſtructã expediat. & doct. dicentes, iudicẽ interpel-
lari debere ad cauſam expediendam, præſupponunt eam ita in-
ſtructam eſſe vt expediri poſſit, aliàs fruſtra tractaret̃ de inter-
pellatione ad expediendũ. Quoties enim diſputatur de aliquo
præſupponitur habilitas ex alio capite, Ideo qñ quæritur an le-
gatarius poſſit eſſe teſtis in teſtamẽto, præſupponitur ꝙ aliũde
ſit habilis extra cauſam legati: aliàs ſi ceſſante cõmodo legati eſ
ſet inhabilis, fruſtra tractaretur an repellatur ob cauſam legati.
iſte eſt tex. in l. qui teſtamento. ff. de teſt. Ad idem tex. in c. 1. de
æta. & quali. ibi, ſi aliud nõ obſtat. in c. q̃ diligẽtia, de electio.
l. furioſum. in fi. C. q. teſta. fac. poſ. De qua reg. feſtum ſæpe facit
Dec. in c. cũ oẽs, col. 1. de cõſti. in ſecunda lectu. in c. quæ in ec-
cleſiarũ, in prin. eo. ti. in c. 1. col. 9. de iud. & alibi ſæpiſſimè. ¶ Se
6 primò † valet argumentũ a cõiter accidentibus. glo. & doc in
l. neq; Natales. C. de probatio. no. in c. 1. de cler. non reſiden. qđ
pcedit ẽt qñ agitur de crimine ciuiliter. Abb. in conſ. 113. col. 1.
lib. 2. Sed a cõiter accidentibus in curia marchionali qñ cauſa in
ſtructa eſt ad ius dicendum, & eius expeditio procuratur per
alterutrã partiũ, non conſueuit differri expeditio ipſa in tẽpus
tã longũ: itaq; veriſimile eſt ꝙ ita diu in ſuſpenſo cauſa fuerit
ob deſidiã & negligentiã partis agẽtis, maximè quia maior præ
ſumptio eſt pro diligentia vnius iudicis q̃ priuatarũ perſonarũ.
l. 2. C. de offi. ciui iud. c. iã noſtræ, de procura. c. in præſentia, de
renuncia. c. accepimus, vbi Io. And. de ætate & qualita. Rurſus,
pſumptio iuris eſt ꝙ diligens ſit quilibet in officio ſuo. c. niſi, de
præben. c. ad audientiã, de pſcrip. c. deputati. de appel. ideo præ
ſumptio eſt ꝙ ſi iudex fuiſſet requiſitus ad cauſæ expeditionem
& fuiſſent acta ad eũ delata, cauſam ipſam expediuiſſet. Et in cõ
munitate præſumit̃ negligentia, iuxta illud, Quod cõe eſt, negli
gitur. l. 2. C. qñ & quibus quar. pars. lib. 10. licèt Ale. in conſ. 42.
col. 3. in fi. lib. 3. voluerit ꝙ præſumat̃ perire inſtantia culpa iu-
dicis. ¶ Octauò iſta quæſtio videtur decidi ex dictis Ant. de Bu.
in c. 1. per illum tex. de ſupplen. negl. præla. vbi ad hoc vt infe-
rior cõſtituat ſuperiorẽ ĩ mora, requirit̃ trina interpellatio. tra
dit idẽ Anto. in c. ex literis, de conſtitu. & in c. cum cauſam, de
offi. dele. cum alijs, vt per Feli in d. c. ex literis, col. 5. in j. fallen-
tia. & licèt Feli. multos referat tenentes contrariũ, ꝙ vnica ſuf-
ficiat interpellatio, tñ non audet firmare, ſed relinquit cogitan-
dum. in hac etiam opin. videtur inclinare Berta. in verbo, Prote
ſtatio. verſi. 37. Sed ponamus ꝙ vnica ſufficiat interpellatio cõ-
tra iudicem, vt cauſam expediat, quam opin. tanq̃ vnicam tenet
Dec. in c. cũ cauſa, in fi. de offi. deleg. dico ꝙ non apparet de ali-
qua interpellatione contra iudicem. Præterea talis interpella-
tio videtur facienda iudice ſedente pro tribunali. Roma. in con
ſil. 48. in fin. ¶ Ex præmiſſis abunde ſatis probatũ apparet perem-
ptam eſſe inſtantiam culpa partis agentis, quæ non curauit acta
deferri ad iudicem, nec eum interpellauit cauſam vt expediret.
illud ſaltem negari non poteſt, quin fuerit in culpa pars agens
non obtinendo literas a principe prorogationis inſtantiæ, quas
literas conſueuit princeps de facili concedere, & quotidie cõce-
dit. ita culpam arguit Rom. in conſi. 335. Quoad primum. col. 2.
per tex. in l. 1. §. penul. ff. de aqua quoti. & æſti. in l. 3. §. quid er-
go. ff. de contra. iudi. tute. tradunt Ale. Aret. & Moder. in l. apud
Iulianum. §. fi. ff. de leg. 1. Dec. in c. 1. in j. not. de poſtu. præla.
¶ Deſcendendum eſt nunc ad tertiũ dubium. finge, citra præiudi
cium veritatis, perempta ſit inſtantia culpa iudicis, an tempus
inſtantiæ dicatur curriſſe parti agenti, quæ in culpa nõ fuit; ſed
iudex? Breuiter omiſſis multis quę adduci poſſent, communis
doct. reſolutio eſt, ꝙ ſic. glo. in §. hoc quoque. in Authen. vt
ſponſ. larg. Cyn. Ray. Iacob. But. Sali. Raph. Alexand & Moder.
in d. l. properandum. § ſin autem vtraq;, vbi Iaſ. in ſecundo not.
C. de iudic. Addo Bald. in conſilio 291. In primis eſt viden-
dum

dum, lib. 4. vbi ꝙ currit tempus inſtantiæ etiam impedito facto iudicis, nec datur reſtitutio in integrum, quod eſt remediũ extraordinarium, cum ſit conſultum remedio extraordinario per inchoationẽ nouæ inſtãtiæ, per tex. in d. l. arbitrio. §. dolo. ff. de dolo. & gl. in d. authẽ. item ſi appellatione, in verſ. immo. C. de tempo. appel. & dicit Bal. in d. conſil. 291. ꝙ ſi feratur ſententia poſt lapſam inſtantiam, eſt ipſo iure nulla, non obſtante tali impedimento. idem voluit Pan. de Caſt. in conſil. 91. In cauſa appellationis col. 2. in princ. verſi. ſed in tempore primæ inſtantiæ. lib. 1. Roma. in d. conſil. 174. Ampliſſime doctor. col. 5. circa med. verſi. ex quibus omnibus. Feli. in d. c. venerabilis. col. 2. verſi. 2. concluſio. de iudi. vbi idem videtur Fel. velle licèt impedimẽtum iudicis eſſet iuſtum: quia impeditus multitudine cauſarum. licèt relinquat cogitandum. Sed iſta diſputatio hic non eſt neceſſaria, cum non appareat de aliquo impedimento iudicis iuſto vel iniuſto. ¶ Præterea, fruſtrà hic tractatur de reſtitutione in integrum aduerſus lapſum inſtantiæ ob iuſtum iudicis impedimentum, cùm iam ſit lata ſententia poſt inſtan-
7 tiam peremptam. ¶ Itaque concludo in hoc tertio dubio † ſententiam latam poſt inſtantiam peremptam, nullam eſſe ipſo iure, licèt periJſſet inſtantia iudicis culpa, quę ipſa tamen omnino ceſſat. & perempta inſtantia, partes iudicis ſunt pronunciare ſuper eius peremptione, & partem in expenſis condemnare. l. j. & 2. C. vt infra certum tempus. cum ſimi. vt per Alexan. in conſi. 136. colum. 1. lib. 1. ¶ Venio nunc ad quartum & vltimum dubium, an talis ſententia nulla, lata poſt peremptã inſtantiã, poſſit reformari? Videretur prima fronte dicendum quòd ſic, etiã per primum iudicem qui pronunciauit nulliter poſt litem mortuam aut inſtantiam peremptam: quia per ſententiam nullã nõ expirat officium & poteſtas iudicis quo minus ex integro poſſit pronunciari. l. iudex poſteaquam. ff. de re iudi. ſiue loquamur in iudice appellationis, ſiue non: nam etiam nullitas deuoluit totam cauſam ad iudicem appellationis, & facit quòd iudex appellationis videns ſententiam eſſe nullam, poteſt cognoſcere & pronunciare ſuper meritis cauſæ ſeu ſuper negocio principali ſententiam confirmando aut reformando. dictum eſt Innocen. in c. cum contingat, de offic. delega. quod dictum pro notabili & menti tenendo refert & ſequitur Bar. in l. ſi vt proponis. 1. C. quomod. & quand. iud. dicens nunquam audiuiſti a me tale verbum. tradit idem Bar. in l. 1. col. fin. verſi. quæro quid ſi datur libellus. C. quan. prouo. non eſt neceſſ. Alex. in l. finita. in princ. col. fin. ff. de dam. inſe. & in l. iudex. col. 5. ff. de re iudi. Corn. in conſil. 323. colum. fin. lib. 1. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus, quæ verè non obſtant, contrarium puto de iure verius, quòd immo talis ſententia lata poſt inſtantiam peremptam neq; confirmari poſſit, neque reformari ex eiſdem actis: nam lite mortua aut inſtantia perempta acta iudicij corruunt. l. 2. ff. iudic. ſolui. Bart. & doct. in l. 2. C. de eden. Itaque ſi acta ſiunt nulla, perempta inſtantia, impoſſibile eſt quòd confirmetur aut reformetur ſententia ex eiſdem actis, quia ſic reperietur iudicatum ſine actis, contra l. prolatam. C. de ſenten. & pro hoc adduco doctri. Bart. in l. cum quærebatur. ff. de re iud. & in d. l. ſi vt proponis. 1. C. quomodo, & quando iudex. in quibus locis concludit Bart. ꝙ vbi nullitas ſentẽtiæ reſpicit omnia acta vniformiter, putà quia lata contra maiorem indefenſum, aut lite non conteſtata, non poteſt reformari talis ſententia nulla ex eiſdem actis inualidis, quia ſic reperiretur lata ſine actis. ſi verò nullitas non reſpiciat omnia acta, quia acta quidem ſint valida, ſed ſolùm reſpiciat actum ipſum ſententiæ, vt quia ſit lata die feriata vel contra dominum, cum ferri deberet contra procuratorem, ita quòd ſolus actus ſententiæ ſit nullus, & tunc poteſt ſentẽtia nulla reformari ex eiſdem actis. idem uoluit Bald. in conſil. 298. Præmittendum eſt ad euidentiã, in ſi. lib. 3. Alex. in conſil. 79. lib. 2. Cor. in conſil. 324. col. ſi. lib. 1. Sed nullitas reſultans ex peremptione inſtantiæ reſpicit omnia acta vniformiter, quia vt dictum eſt, perempta inſtantia, corruunt acta omnia nedum actus ſententiæ, ergo impoſſibile eſt reformari ſententia ſuper eiſdem actis inualidis. ¶ Secundò ſententia nulla reformari nõ poteſt, quando nullitas, quæ erat in prima inſtantia non ceſſat in ſecunda. Alex. in d. conſil. 79. colum. 2. in conſi. 122. circa fin. lib. 2. & in conſi. 53. colũ. 3. poſt med. lib. 5. ſed nullitas quę erat in prima inſtantia propter eius peremptionem, durat ſemper, adeò vt neceſſe ſit aliam inſtantiam de nouo inchoari, ergo &c. ¶ Tertiò ꝙ talis ſententia nulla propter peremptionem inſtantiæ reformari non poſſit, probatur ex no. per Bar. & docto. in d. l. properandum, in prin. col. 2. C. de iudi. & per Feli. in d. c. venerabilis, col. 4. verſicu. 4. declaratio. de iudi. vbi quando inſtantia eſt perempta, debent omnia acta de nouo repeti, aliàs ſententia ferri non poteſt: ſi repetitio actorum eſt neceſſaria, ergo apparet ꝙ ex eiſdem actis reformari non poteſt ſententia lata poſt inſtantiam peremptam, ſed opus eſt vt acta repetantur. ¶ Quartò in terminis & in indiuiduo ꝙ ſententia lata poſt inſtantiam peremptam confirmari aut reformari non poſſit, tradit Bal. in dicto conſi. 298. Præmittendum eſt ad euidentiam, in fin. lib. 3. vbi Bald. rationem aſſignat quia poſt lapſum tempus inſtantiæ iudex in ea cauſa iuriſdictionem non habet, ſed habetur vt priuatus: conſtat autem confirmari non poſſe ſententiam priuati hominis. Pro hoc adduco Roma. in conſil. 308. colum. 2. circa med. verſi. ſoli enim principi. vbi Roma. concludit, ſententiam nullam ex defectu iuriſdictionis quia lata a iudice nõ ſuo, a ſolo principe poſſe confirmari: ſed ſententia lata poſt inſtantiam peremptam eſt huiuſmodi, ergo &c. Ad idem in terminis quòd ſententia lata poſt peremptam inſtantiam confirmari aut reformari non poſſit ex eiſdem actis aut antiquis, adduco Alex. expreſſè iſtud firmantem poſt Sali. & Imo. in d. l. iudex, colũ. .. verſi. ex quo infert no. ff. de re iud. Itaque dubitandum non eſt de hac concluſione fundata ſuper fundamentis æneis & ſolidiſſimis ac deciſionibus doc. in terminis. Ex præmiſſis patet, quòd aut malè, aut nimium generaliter locutus eſt Alexan. in conſil. 73. colum. fin. verſicul. 2. reſpondeo, lib. 6. vbi ſimpliciter voluit confirmari poſſe ſententiam nullam tanquam latam poſt tẽpus decreti: nam aut intelligi debet poſſe confirmari ex nouis actis ſeu facta repetitione antiquorum actorum, aut peſſimè locutus eſt ſi aliud ſenſit. ¶ Quintò, poſito & non conceſſo, quòd reformari poſſet ſententia lata poſt inſtantiam peremptã ex actis antiquis, quod eſt impoſſibile: dico tamen ꝙ ante omnia pronunciari debet ſuper nullitate quando hoc principaliter petitur. Barto. in d. l. cum quęrebatur, in ſi. ff. de re iudic. & in dicta. l. ſi vt proponis. i. in fin. C. quomo. & quan. iudex. Per hæc abundè videtur reſponſum ad omnia dubia, ad laudem omnipotentis Dei ac totius curiæ triumphantis. Sauiliani. 8. Decembris. 1545. Aymo Crauetta a Sauiliano Iuriſc.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum loquens in perſonam, nõ comprehendit forenſem, etiã pro bonis ſitis in territorio ſtatuentium.*
2 *Ratione bonorum, forenſis non efficitur ſubditus ſtatuentium.*
3 *In ſtatutis verba proprie intelligi debent.*
4 *In reſpicientibus formam aut ſolennitatẽ actus, inſpicitur locus vbi fit actus, non locus ſtatuti, originis, aut domicilij.*
5 *Omne tempus præſcriptionis introductæ per ſtatutũ aut ius ciuile, dicitur eſſe continuum, niſi in caſibus, in quibus contrarium expreſſe deciditur.*
6 *Iudex ſuper non petitis iudicare non poteſt.*
7 *In odioſis non datur reſtitutio in integrum.*
8 *Actori ſubueniri non debet ex capite ignorantiæ.*

CONSILIVM CCLXXI.

¶ Pro nob. Antonio Lenini Burgenſi Sauiliani, contra nobilem Andream Gaurene ex eodem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba ſtatuti Sauiliani ita habẽt: Itẽ ſtatuerunt & ordinauerũt ꝙ quilibet de Sauiliano vel diſtrictu volẽs vẽdere aliquã rẽ immobilem exiſtentem in dicta iuriſdictione loco & finibus Sauiliani, teneatur ipſam proferre proximioribus parẽtibus, & ipſis nolentibus emere, teneatur ipſam offerre propinquiori conſortio pro pretio quo re vera aliquis alius proferret ſe daturum, & mediante eius iuramento, aliàs contractus ſit ipſo iure nullus, & poſſit propinquior attinens illam redimere infra ſex menſes: & caſu quo propinquior attinens non redimeret, poſſit conſors hoc facere infra dictum terminum ſex menſiũ, verbis ſtatuti ita poſitis. Spectab. domina Bona Gaurene, vxor Magnifici domini Hieronymi Coſtæ condomini Arignani & Polungheriæ ac filia quondam ſpec. domini Manuelis Gaurene, artium & medicinæ doctoris non obſcuri, à Sauiliano, vendidit vnam domũ ſitam Sauiliani quõdam no. Ioanni Ferrarij ex loco Caburri, deinde eo mortuo eius hæredes eandẽ domum vendiderunt do. Antonio

Lenini burgenſi Sauillani. poſtea do. Ioannes Iacobus Gaurena
perijt dictam domum à dicto Lenini vigore ſtatuti memorati
oblato & depoſito pretio ſcutorum ducentum ſolis, lapſo iam
termino ſtatuti per multos menſes, allegando ignorantiam di-
ctarum venditionum: ſed liti, cauſæ & inſtantiæ poſtea ceſſit.
demum do. Andreas Gaurena eius frater videns ceſſionem &
remiſſionem prædictam, cauſam ipſam ad ſe recepit, repetendo
depoſitum ſui fratris, & nouum faciendo, dicendo geſta ſui fra-
tris eidem prodeſſe cum viuant cõmuniter & indiuiſi. quæritur
quid iuris? Videretur dicendum prima fronte actorem iuſtitiã
præ ſe ferre: nam licèt præfata domina Bona venditrix non ſit
de Sauiliano tanquam ibi non nata, tamen ſatis videtur ꝙ pa-
ter eius eſſet oriundus Sauiliani, cuius originem filia ſequitur.
l. aſſumptio. §. ſi filius, vbi Bar. ff. ad munici. Nec videtur obſta-
re ꝙ iſta filia alibi nupſerit, quo caſu ſequitur domicilium ma-
riti & perdit originem propriam, vt habetur in l. penul. ff. de iu
riſd. omn. iud. quia iſtud procedit in his quæ retrahi poſſet a ſer
uitijs mariti, ſi propriam originem retineat, in alijs verò non
perdit originem. Bar. in l. fi. §. item reſcripſerunt. ff. ad munici.
ſequitur Alex. in d. l. pen col. 2. & in cõſi. 100. col. 1. verſi. bene-
facit. lib. 3. Cor. in conſi. 201. col. 2. in cõſi. 541. col. 2. circa me.
lib. 2. & in conſi. 177. in fi. lib. 4. Dec. in conſ. 253. colum. 2. verſ.
3. non obſtat. Curtius Iunior in conſi. 5. col. pe. poſt med. verſi.
2. reſpondetur. Ideo cùm per vinculum talis ſtatuti non retra-
hatur mulier a viri obſequijs, dicendum videtur eam includi
ſub ſtatuto. ¶ Secundò, poſito ꝙ talis mulier alibi nupta dica-
tur forenſis, adhuc forenſes videntur includi ſub ſtatuto quò ad
bona quæ ſunt in territorio ſtatuentiũ, prout eſt domus de qua
agitur: nam videmus ꝙ iudex dat curatorem non ſubdito pro
bonis quæ ſunt in iuriſdictione ipſius iudicis. l. 1. vbi Bal. C. vbi
tut. vel cura. pet. tradit Bar. in l. pupillo. ff. de tuto. & cura. da. ab
his. Simile videmus ꝙ ratione rei ſitæ in territorio, habet iuriſ-
dictionem in forenſem dominum illius rei, & forenſis ratione
ipſius rei cogitur reſpondere in alieno territorio. l. fi. C. vbi in
rem actio. c. lanè. & c. fin. de foro compe. quoties enim eſt quæ-
ſtio de aliqua re, attendi debet ſtatutum loci vbi ſita eſt res. arg.
l. an in totum. C. de ædifi. priua. Bar. in l. 1. in 4. q. C. de ſum. Tri.
& fide catho. Similiter videmus ꝙ in alienatione rei immobilis
minoris, iudex loci vbi ſita eſt res, interponit decretum, licèt
minor oriundus ſit alibi. l. prædium. C. de præd. mio. Idem in
alienatione rei immobilis eccleſiæ in qua interponitur decretũ
per epiſcopum in cuius diœceſi eſt res. glo. ord. in c. hoc ius por
rectum. 12. q. 2. tradit Ro. in conſi. 450. Horum bonorum. vide-
mus etiam valere ſtatutum ne alienentur bona in forenſes: quia
ſit ſtatutum ſuper bonis quæ ſunt in territorio ſtatuentium. Pa.
de Caſt. in conſil. 89. Poſſet quis dicere. lib. 2. Corn. in conſi. 78.
lib. 1. Similiter valet ſtatutum per quod forenſibus imponũtur
collecta pro bonis ſitis in territorio ſtatuentium. Bald. in l. 1.
col. 7. C. de ſenten. quæ pro eo quod inter. in conſi. 228. in cauſa
iſta in fi. lib. 5. Pau. de Caſt. in l. inter debitorem. ff. de pact. & in
conſi. 329 Viſis & conſideratis omnibus. col. 3. circa med. verſi.
& poſito. & colum. ſequen. poſt med. verſic. item poſito. lib. 1.
Alexan. in conſi. 68. colum. 5. lib. 2. & in conſil. 148. in prin. li. 6.
& alibi ſæpe doct. ¶ Similitèr non videtur actori nocere ꝙ la-
pſum ſit tempus ad redimendum rem venditam contra formã
ſtatuti: quia allegat actor ꝙ ignorauit ipſam venditionem, quæ
etiam ignorantia in dubio præſumitur in facto alieno. l. fi. in fi.
ff. pro ſuo. l. verius. ff. de proba. reg. præſumitur, lib. 6. præſup-
poſita igitur ignorantia, non videtur currere tempus ſtatuti cõ
tra ignorantem. l. quãdiu C. qui admitti. §. qui autem, inſtit. de
execu. tut. l. quinquaginta. ff. eod. tit. Qui enim allegat ignoran-
tiam, allegat impedimentum cùm ignorans redimere non poſ-
ſit. l. quarto. ff. de eo. qui pro tut. ſed impedito tempus non con-
currit. l. 1. in fi. & l. vt perfectius. C. de anna. exceptio. cũ ſimil.
vt per Ro. in conſi. 218. Pro plena. colum. 1. ¶ Nec videtur ob-
ſtare renunciatio litis facta per Ioan. Iacobum fratrem dicti An
dreæ: quia factum vnius, alteri præiudicare non debet. l. non de-
bet alteri. ff. de reg. iu. nec poteſt frater iuri alterius fratris præ-
iudicare. l. 3. §. ſed & ſi fortè, vbi Bar. ff. iudi. ſolui. l. 1. C. quibus
res iud. non nocet. Rota deciſ. 142. in addit. in fi. in nouis. ¶ Sed
præmiſſis non obſtantibus, quæ verè non obſtant, contrarium
puto de iure verius, ꝙ agens obtinere nullo modo poſſit, ſequẽ-
tibus fundamentis 1 & primò conſidero quòd iſta domina Bo-
na alibi nupta perdidit forum originis paternæ, & ſecuta eſt fo
rum viri. l. fi. §. item reſcripſerunt. ff. de muner. & honor. d. l. pe.
ff. de iuriſd. omn. iu. gl. in l. pe. C. de munic. & orig. lib. 10. hoc
1 præſuppoſito, ꝙ dicatur forenſis, dico ꝙ ſtatutum loquens † in
perſonam, non cõprehendit forenſem, & pro bonis ſitis in terri
torio ſtatuentium. Bar. in l. 1. col. 16. verſ. ſed poſſet dubitari.
C. de ſum. Tri. & fide cath. pro quo facit tex. in l. reſcripto. §. fi.
ff. de mun. & hono. & in l. 1. C. de mune. & in quo loco. quæ iura
ad hoc citat Alex. in conſi. 16. col. 1. lib. 1. tradit idem Alexan. in
conſi. 44. col. 4. lib. 5. Soc. in conſi. 288. col. 1. verſi. iſta concluſio
eſt manifeſtè de mente Bart. in conſi. 292. col. 2. verſ. iſta conclu
ſio. lib. 2. in conſi. 71. nu. 11. & in conſi. 128. colum. 1. poſt med.
verſ. 2. reſpondeo, lib. 4 Cor. in conſil. 152. col. 2. circa med. ver
ſic confert etiam. lib. 1. & in conſ. 99 col. 2. poſt med. verſicul.
ſed ꝙ inhabitatio perſonæ, lib. 2. tradit Innoc. in c. poſtulaſti, de
foro compet. quem refert & ſequitur Ang. in l. hæres abſens.
§. 1. col. pen. in fi. verſi. circa iſtum articulũ. ff. de iud. Bertachi.
in tertia parte ſui Repertorij in verbo ſtatutorum effectus, ver
ſic. 91. ſed ſtatutum Sauiliani loquit in perſonã, Quòd quilibet
de Sauiliano &c. ¶ Secundò dico ꝙ doct. multi tenent ꝙ etiam
ſi ſtatutum loquatur in rem, adhuc non ligetur forenſis pro
2 re, quam poſſidet in territorio ſtatuentium: † quia ratione bo-
norum forenſis non efficitur ſubditus ſtatuentium. l. libertus.
§. ſola ff. ad munic. l. reſcripto. §. fi. ff. de muner. & hono. & doc.
Ita tenentes refert Brunus in trac. de ſtatu. exclu. fœm. art. ſexto
in primo caſu. col. 4. in fi. verſic. ſed pro opinione ꝙ forenſes,
char. 12. ¶ Tertiò dico ꝙ etiam tenendo opi. eorum qui volunt
forenſem comprehẽdi ſub ſtatuto loquente in perſonã quò ad
bona ſita in territorio ſtatuentium, quam opi. tenet Brunus vbi
ſuprà & quã opi. dicit magis cõem Alex. in conſi. 19. col. 2. li. 6.
& quam opi. ſolitus ſum firmare rationibus & authoritatibus:
adhuc in caſu noſtro forenſis ligari non videtur: quia in caſi-
bus in quibus ſtatutum loquens in perſonã, includit forenſem,
non tamen includit, vt perſonam forenſis afficiat, ſed ſolùm af-
ficiuntur ipſa bona, putà ſi fiat ſtatutum ꝙ forenſis teneatur ad
collectas pro bonis, quæ poſſidet in territorio ſtatuentium, non
enim per tale ſtatutum obligatur forẽſis vt perſona eius diſtrin
gi poſſit, ſed afficiuntur bona: quia nolente forenſe ſoluere, bo-
na capiuntur: ita declarat Pau. de Caſt. in l. inter debitorem. ff.
de pact. & in d. conſi. 359. col. 4. poſt med. verſi. item poſito. li. 1.
& ꝙ perſona diſtringi non poſſit tali aut ſimili ſtatuto, tradit
Soc. in conſi. 71. in fi. lib. 4. Sed in caſu iſto ſtatutũ aſtringit per-
ſonã forenſis, & annullat contractum non ſeruata forma ſtatu-
ti, quod eſt impoſſibile ſtatuentibus annullare contractus foren
ſium. ¶ Quartò dico, ꝙ nos ſumus extra difficultatem doc. an
ſtatutũ loquens in rem, vel in perſonã cõprehendat perſonam
forenſis pro bonis ſitis in territorio ſtatuentium: quia verba cla
ra ſtatuti tollunt hãc dubitationem, cùm ſtatutum ſolùm liget
& includat perſonas de Sauiliano aut de diſtrictu, quæ verba ſi-
gnificant originẽ & ſolũ cõprehendunt oriundos Sauiliani, aut
in eius diſtrictu. Bar. in l. 1. col. fi. ff. ad municip. & in l. prouin-
ciales. ff. de verb. ſig. no. ſcrib. in rub. ff. ſolu. matr. Alex. in conſil.
41. col. fi. lib. 5. quod eſt repetitum in conſi. 116. lib. 6. Ideo ſta-
tutũ iſtud nõ videtur cõprehendere ſubditos ratione domicilij
3 † cùm in ſtatutis verba propriè intelligi debeant. Bart. & doct.
in l. oẽs populi, in 6. q. prin. ff. de iuſt. & iu. Et in materia ſtricta
verba intelligi debent in caſu magis proprio. c. Rodulphus, de
reſcrip. Soc. in l. non ſolùm, col. 2. in fi. ff. ſolu. matri. ſuper quo
tamẽ ſi caſus occurreret, latius vellẽ cogitare: ſed diſputare hic
non expedit: quia memorata domina Bona nunquam fuit nec
domiciliata Sauiliani. ¶ Non obſtat modò argu. ſuprà adductũ
in contrarium, ꝙ domina Bona non perdidit aut mutauit ori-
ginem paternam in totum, ſed ſolùm quatenus per ſtatuta Sa-
uiliani retrahi poſſet ab obſequijs viri: quia reſpondeo, ꝙ iſtud
fuit introductum in fauorem ipſius mulieris nuptę, ne priuetur
beneficijs ſtatutorũ originis: ideo dicit Bart. in d. l. fin. §. item re
ſcripſerunt. ff. ad munic. ꝙ mulier alibi nupta poterit acquirere
in loco originis, non obſtante ſtatuto ꝙ forenſis non poſſit ac-
quirere: & ob id introductũ in eius fauorẽ nõ debet retorqueri
in eius odium. l. nulla. ff. de legibus. l. quod fauore. C. de legibus.
Pro hoc adduco Bald. in conſi. 408. Super primo puncto ſcien-
dum eſt, lib. 4. vbi quòd mulier alibi nupta non comprehen-
ditur ſub ſtatuto inhabilitante perſonã, tanquam forenſis, & ta
men per talem inhabilitationem non retrahitur a ſeruitijs viri.
Ad idẽ adduco Pau. de Caſt. in conſil. 89. Poſſet quis dicere, col.
2. verſic. 3. poſſet dici. lib. 2. Dec. in conſi. 276. colum. 3. poſt
med. verſi. 1. ad dictum ſtatutum. vbi Dec. quòd filia alibi nupta
non

non excluditur a ſucceſsione propter maſculos vigore ſtatuti
excluſiui fœminarum, tanq̃ forenſis quæ ſtatuto nõ ligatur. Sed
tamen firmare nõ audeo, ꝙ filia alibi nupta non ligetur ſtatutis
loci originis, ex quibus non retrahitur a viri obſequijs, maximè
pro bonis ſitis in territorio ſtatuentium: ſed alia conſtant funda
menta hic abunde ſufficientia ad victoriã. ¶ Quintò igitur vbi
præmiſſa ceſſarent circa præiudiciũ veritatis, ex alio nõ poteſt
actor obtinere, quia omnes venditiones prædictæ factæ fuerunt
per tempus belli extra locum & territorium Sauiliani. in qua re
conſidero ꝙ ſtatutũ Sauiliani non inhabilitat ſimpliciter & ab
ſolutè perſonam venditoris prohibendo venditionem aut alie-
nationem, ſed ſolũ dat certam formam aut qualitatem ipſi con-
tractui ꝙ volens vendere rem, prius offerat proximioribus pa-
rẽtibus, & eis emere recuſantibus, propinquioribus cõſortibus,
quos teneatur expectare per ſex menſes, quo caſu q̃ñ ſtatutum
nõ purè, ſimpliciter aut abſolutè prohibet actum fieri, aut inha
bilitat perſonã, ſed ſolùm introducit certũ modũ aut certã for-
mam ſub quibus fieri actus debeat, nõ trahitur ſtatutũ ad actum
4 qui fieret extra territorium ſtatuentium: quia† in reſpiciẽtibus
formam aut ſolẽnitatem actus, inſpicitur locus vbi fit actus, nõ
locus ſtatuti originis aut domicilij. l. ſi fundus. ff. de euictio. l. ſi
non ſpeciali, & l. fi. C. de teſt. l. 1. C. de emãcipa. libe. Bar. in d. l. 1.
in 6. q. prin. C. de ſum. Tri. & fide catho. Ang. in conſi. 133. Pun
ctus eſt, quædam domina Margarita. colum. 2. poſt med. verſic. &
capio primum ſtatutum. Aret. in conſil. 54. col. 2. poſt med. verſ.
tertia ratio principalis. & in conſi. 73. colum. 4. verſi. his ergo
præmiſsis. Capra in conſi. 144. colum. 2. poſt med. Soc. in conſi.
176. colum. 4. verſ. adhuc etiã magis ſtringo. li. 2. qđ eſt repetitũ
in conſil. 103. lib. 4. & tradit idem Soc. in conſil. 239. colum. 2.
verſi. ſecundum probatur. lib. 2. & in conſi. 131. col. 2. ante med.
verſi. ſecundum probatur. lib. 4. Corn. in conſi. 141. col. 2. verſi.
his tamen non obſtantibus. lib. 2. ¶ Et in terminis ac in indiui-
duo talis ſtatuti, per quod venditor cogitur alijs prius offerre,
ꝙ non trahatur ad venditionẽ, quæ fieret extra territoriũ, tradit
Iaſ. in conſi. 194. col. 1. lib. 2. vbi Iaſ. ꝙ tale ſtatutum dicit odio-
ſum & cõtra ius cõmune, ob id ꝙ non ligat forenſes nec exten-
ditur ad bona ſita extra territoriũ ſtatuentium, nec ad contractũ
qui fieret extra territorium: ex quo Iaſ. conſilio habetur deciſio
in terminis ad caſum noſtrũ, & maximè q̃a hic cõcurrunt duo,
quorum alterũ per ſe ſufficeret. i. ꝙ perſona venditrix eſt foren
ſis: ſecundũ, ꝙ contractus eſt celebratus extra territoriũ ſtatuẽ-
tium: ideo iſta duplicitas vinculi fortius debet operari, authen.
ceſſante. C. de legiti. here. authẽ. itaq;. C. com. de ſucceſſ. l. cũ in
adoptiuis, in prin. vbi Bal. C. de adoptio. c. ex tuarũ, de autor. &
vſu pallij. cũ ſimilibus. Secus eſſet vbi ſtatutũ ſimpliciter loquit̃
aut diſponit reſpectu rei, prohibendo ſimpliciter rem alienare,
quia tunc afficit rem vbicunq; fiat contractus aut alienatio et
extra territoriũ ſtatuentium. Bart. in d. l. 1. in ſexta. q. prin. C. de
ſum. Tri. & fide catho. Soc. in conſil. 176. colum. 4. verſi. ſed di-
cet quiſpiam, lib. 2. quod eſt repetitũ in conſil. 103, lib. 4. Cor. in
conſi. 241. colũ. 1. lib. 2. Capra in conſi. 144. colum. fi. circa med.
¶ Sextò vbi præmiſſa ceſſarent, quæ fortiſsimè tamẽ vrgent, ex
alio admitti agens non poteſt ad iſtud ius retractus ſeu accurri
menti: quia lapſum eſt tẽpus retrahẽdi, aut accurrendi, quod eſt
ſex mẽſium per ſtatutũ limitatum, quod tempus appoſitum in
5 ſtatuto intelligitur eſſe continuũ, † cùm omne tempus præſcri-
ptionis introductæ per ſtatutũ aut ius ciuile, dicatur eſſe conti-
nuum, niſi in caſibus in quibus contrarium expreſſe deciditur.
gl. & Bar. in rub. ff. de diuer. & temp. præſcrip. gloſſ. in l. 1. in fi.
ff. eod. tit. pro quo tex. in l. nunq̃. §. in vſucapionibus. ff. de vſuc.
vbi Bart. ad idem tex. in l. ſi patrem. §. fi. ff. quemad. ſeruit. amit.
l. fin. vbi latè Alex. C. de dolo. l. fi. C. de præſcr. longi tẽpor. Pau.
de Caſt. in conſi. 220. Ego Paulus, col. 1. in fi. li. 2. Soc. in conſi.
118. col. 3. ante med. verſic. 9. reperio, lib. 4. & in tempore ſta-
tuti tradit Calc. in conſil. 63. colum. 4. in fi. ¶ Itaq; cũ iſtud tem-
pus ſtatuti dicatur continuum, illud currit etiam ignoranti aut
aliter impedito. l. generaliter, vbi Bart. in 1. no. & Bald. in 2. no. ff. de
infamibus. dicta l. fi. vbi Ale. C. de dolo. & d. l. fi. C. de præſcrip.
longi tpis. Pau. de Caſt. in d. conſi. 220. col. 2. in prin. lib. 2. ad-
ditio ad Rotam deciſ. 240. Pro iniurijs, in nouis. ¶ Sed dicet ali
quis, Licèt tempus a ſtatuto præfixum in dubio continuum eſſe
intelligatur, & currat ignoranti, tamen concedi debet reſtitutio
in integrum aduerſus lapſum temporis ob talem ignorantiam.
Bar. & doct. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. obl. latè Moder.
in c. vigilanti, de præſcrip. ¶ Ad iſtud reſpondeo ꝙ talis reſtitu
6 tio in integrum petita non fuit, ideo† ſuper non petitis iudicare
iudex non poteſt. l. fin. C. de fideicõ. liber. vbi ꝙ fatuus eſt iudex
ſuper non petitis ius reddẽs. nec iudex ſupplere poteſt ſuper ta
li reſtitutione non petita, vt in terminis reſtitutionis in integrũ
ꝙ ſuper ea iudex non ſuppleat, eſt tex. in l. fi. §. fi. vbi Iaſ. in ſecũ
do no. ff. de condi. indeb. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ iſtud ſtatutũ
eſt odioſum & contra ius cõmune, vt latè per Iaſ. in dicto cõſi.
7 194. colum. 1. lib. 2. Sed in † iſtis odioſis non datur reſtitutio in
integrum. Ang. in l. fi. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſſus fuer. vbi ꝙ poſt
lapſum tempus ad accuſandum vel inquirendum, non datur
reſtitutio in integrum, quia illud eſt odioſum & pœnale. ſequit̃
Ale. in d. l. fin. colum. 2. C. de dolo. Soci. in d. conſil. 108. colum.
tertia circa med. lib. 4. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ reſtitutio in in-
tegrum non datur, ceſſante æquitate cur concedi debeat. Bar. in
l. ciendum. ff. ex quibus cau. maio. & ibidem Bartol. ꝙ non da-
tur reſtitutio ad lucrum cum iactura alterius, ſequitur Deci. in
conſil. 161. colum. pen. in fi. verſic. poſtremò concluſioni ſupra
factæ. ſed hic ceſſat æquitas omnis reſtitutionis, & tractat agens
de lucro cum damno rei, qui domum emit per tẽpus belli, quo
tempore de pretio domus potuiſſet emere prædia egregiæ quã
titatis & lõgè maioris redditus. Ad hęc in diſcrimine ſe poſuit
emptor deferendo pecunias pretij extra locum Sauiliani mi-
litibus inſanientibus vſquequaq;, a quibus ſi interceptus fuiſſet
non obſcurum eſt dãna quanta ſuſtinuiſſet. Ex alio ceſſat æqui
tas reſtitutionis, & adeſt iniquitas ſumma ſi concederetur: nam
egens propoſuit in libello ꝙ eſt frater indiuiſus dicti Ioãnis Ia
cobi dicti primi actoris, ob id pluſquã veriſimile eſt ꝙ notitiã
habuerit de renunciatione litis facta per eius fratrẽ & ꝙ reperit
cõmodũ ex pecunijs acceptis per dictum eius fratrem. Rurſus
ꝙ nõ ceſſerit frater litis ſine cõſenſu ſui fratris, q̃ nũc agit, adeò
ꝙ non vacat ſuſpicione colluſionis præſens iudiciũ. ¶ Quartò
8 reſpondeo, † ꝙ ſubueni actioni non debet ex capite ignorãtiæ,
cum tractet de lucro, ita Alex. in conſi. 7. ante fi. verſi. præterea
dictus Bonutius. lib. 7. per tex. in l. ſi quis in graui. §. verũ. ff. ad
Sylla. & no. per Bar. in d. l. generaliter. ff. de infa. Ad idẽ adduco qđ
ſcribit Ang. Areti. in §. ſi quis agens, col. 8. verſi. aduertas tamẽ,
inſtit. de actio. vbi ꝙ illud quod dicitur cauſari, aut induci obli-
uionem vel ignorantiã ex lapſu longi temporis, procedit quan
do agitur de vitando damno, ſecus ſi agatur de lucro captãdo.
allegat Bar. in l. qui fundum. §. ſeruus meus. ff. pro emptore. qđ
dictum commendat Ange. prin. ſin. admonens ne vnquam exeat
mentem tuam. ſequitur Curtius Iunior in conſil. 120. colum. 4.
circa med. ¶ Quintò reſpondeo, vbi reſtitutio in integrum pe-
tita eſſet, adhuc concedi non deberet, niſi probata læſione: ita in
terminis eſt text. in c. conſtitutus, extra de reſti. in integ. ſed hic
læſio nulla allegata eſt neq; probata, nec illa probari poſſet. nã
conſiderandum eſt ꝙ in caſu dicto cap. conſtitutus, petens reſti
tutionem erat minor, quo caſu poſſet prætendere læſionem re-
ſpectu lucri, quia domus plus valeret, cum minoribus ſuccurra-
tur etiã in lucro. l. quamuis. C. de iuris & facti ignor. ſed maior
læſionem pretendere non poteſt reſpectu lucri, cùm non ſubue
niatur maioribus in lucro. l. iuris ignorantia. 2. l. regula, in prin.
ff. de iuris & facti igno. & l. 2. C. eodem titu. Nam poſito & non
cõceſſo ꝙ maioribus in lucro ſubueniretur, læſio ratione lucri
conſiderari deberet de tempore contractus. l. ſi venditione. C.
de reſcin. vend. l. & ſi ſine. §. quæſitum. ff. de minor. quod proce
dit etiam in eccleſia dicente ſe læſam in contractu. c. ad aures,
vbi gloſſ. fi. de rebus eccle. non alie. ſed de tempore contractus
domus non plus valebat propter bellum, immo nec emptor in-
ueniebatur. ¶ Sextò reſpondeo ꝙ de conſuetudine Franciæ in
terminis dicti c. conſtitutus, de reſti. in integ. non datur reſtitu
tio in integrum aduerſus lapſum temporis ad retrahendũ con-
ſtituti, quam conſuetudinem atteſtatur Boerius in ſuis deciſio-
nibus Burdegalenſibus. q. 140. colum. 1. non dico ꝙ conſuetudo
Franciæ hic locum habeat, ſed conſidero ꝙ durum & iniquum
Gallis viſum eſt concedi reſtitutionem in caſu odioſo, vbi de
damno non agitur. nec puto ꝙ ille tex. loquens in minore ex-
tendatur ad maiorem, quia (vt dixi) vult text. læſionem proba-
ri, quæ læſio non videtur conſiderabilis niſi reſpectu lucri i quo
maioribus minimè ſuccurritur. ¶ Septimò reſpondeo, poſito
& non conceſſo, quòd concedendo eſſet maiori reſtitutio in in-
tegrum ex capite ignorantiæ aduerſus lapſum temporis ad re-
trahendum conſtituti, dico ꝙ ceſſat hic cauſa ignorantiæ, quia
dictus Andreas ſciuit iuris præſumptione venditionem factam
per dominam Bonam dicto quondã Ioanni Ferrerij. nam pro-

batur ſcientia ex conuerſatione in loco: ideo forenſis ſolitus in loco diu conuerſari, non poteſt prætendere ignorantiam ſtatutorum aut conſuetudinis loci in quo conuerſatur. Bar. & doct. in l. 1. in ſecunda q. prin. C. de ſum. Trin. & fide catho. Alex. in conſ. 165. col. 1. lib. 6. latè Iaſ. in conſ. 83. col. 1. & 2. lib. 1. vbi ꝙ ſufficit mora vnius anni. & de frequentatione locũ ꝙ præſumatur ſcire, quæ fiunt in ipſo loco, tradit Alex. in conſi. 81. col. 2. poſt med. lib. 4. Sed probatum fuit de longa & ſolita conuerſatione partis in loco Sauiliani, ergo &c. ¶ Secundò, arguitur ſciẽtia ex vicinitate loci, quia pars aduerſa rus colit proximum Sauiliano, ex qua vicinitate ſcientia arguitur in his, quæ fiunt in loco vicino. l. dñi horreorum. ff. locati. c. quoſdam, de præſumptio. Bart. & doct. in l. 1. ff. ſi cer. pet. Bal. in conſ. 295. Petrus Lombardi, col. 1. poſt med. lib. 3. Rom. in conſi. 59. in 3. dubio, verſ. 4. quia. ¶ Tertiò, arguitur ſcientia ratione coniunctionis ſanguinis, quia coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti. l. octaui. ff. vn de cog. l. de tutela. C. de in inte. reſtit. mino. Bar. & doct. in d. l. 1. ff. ſi cert. pet. Bal. in d. cõſi. 295. col. 1. lib. 3. & profectò ſi videmus ipſa rerum experientia ꝙ vbi coniunctus vendit aliqua bona immobilia notabilis valoris, quod non ſolum coniuncti id ſciunt, ſed etiam amici & alij de loco. ¶ Quartò, arguitur ſcientia ex qualitate facti, quãdo ex ea tale factum ſolet in notitiam deuenire. c. quanto, de transla. præla. c. illud, de cleri. excõ. Cor. in conſ. 268. col. 2. ad fin. lib. 4. ſed actus venditionis vnius domus boni pretij ſicæ in loco inſigni in vico non obſcuro, venire ſolet ad notitiam omnium de loco, nedum ad notitiam coniunctorum, maximè qñ videtur habitari domũ per extraneum emptorem. Hinc videmus, ꝙ licèt in facto proprio toleret̃ ignorantia propter diuturnitatẽ aut longinquitatem temporis. Bar. in l. non fatetur. ff. de confeſſ. & in l. ſi res obligata. ff. de leg. 1. iſtud tñ non procedit, qñ factum eſt notabile, quod ſolet in notitiã deuenire: quia in eo non præſumitur ignorantia aut obliuio ex lapſu tẽporis. c. non eſt nobis, de ſponſal. c. cùm illorũ, in fi. de ſenten. excom. vbi Ant. & plenius in c. ab excõ. de reſcript. Rom. in conſi. 481. col. 1. in fin. ¶ Quintò, præſumitur ſcientia, quia ſecunda venditio facta fuit publicè præcedentibus proclamationibus & ſubhaſtationibus: ſed in his, ꝗ publicè fiunt, ignorantia allegari non poteſt. l. 1. C. qui aduer. quos. c. 1. de poſtula. præla. c. quod dicit, vbi glo. no. in verſ. regionibus. 16. diſt. hr̃ in clem. 1. de iudi. Rom. in conſi. 59. in 3. dubio. Immo quilibet de prouincia præſumitur ſcire illud, quod publicè factũ eſt in parte prouinciæ. Abb. in d. c. 1. per illũ tex. iuncta glo. 3. de poſtula. præla. ſequitur Iaſ. in conſi. 150. col. pen. circa med. lib. 2. ¶ Sextò, qñ requiritur ſcientia alicuius, ſufficit ꝙ illud ſit notum in loco, puta Epiſcopo non currit tempus ad conferendum beneficia antequam ſciat de vacatione eorum. c. licèt, de ſupplen. negli. præla. certè ſufficit ꝙ ſit notũ in loco beneficia vacare. cle. 1. in fi. de conceſſ. præb. Anto. de Butr. in d. c. licèt, in prima oppo. Dec. in conſi. 135. in fi. Iaſ. in l. is poteſt, col. 11. verſi. extra iſtas fallentias. ff. de acq. hær. ¶ Septimò, egens reaſſumpſit cauſam & acta Iacobi eius fratris, illa producendo contra ipſum Leulni reum: ergo præſumitur, ꝙ de eis notitiã habuerit: immo ex eo ſolum ꝙ mentionẽ quis facit de aliquo inſtrumento, præſumitur illius notitiam habuiſſe. Bal. in c. 1. col. pen. in titu. Impera. Lotharius. Ang. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in ſecũda q. ff. de verb. obl. ſequitur Alex. in conſi. 39. col. 2. in fi. lib. 2. in cõſ. 113. col. 3. poſt med. lib. 6. & in conſ. 118. col. 2. in fi. lib. 7. Soci. in cõſil. 63. col. 4. in fi. lib. 3. Similiter quando maritus facit mentionẽ de dote vxoris, ꝓſumitur ꝙ ſciret conditionẽ adiectã legato ipſius dotis. Pau. de Caſt. in conſ. 59. Pro pleniori tñſione, col. 2. in 3. dub. lib. 1. Itaq; cum ſciret litigari ſuper iure retractus, & paſſus fuerit labi tp̃s non põt aliquo modo ſe tueri ab aſſerta ignorantia venditionis. ¶ Octauò, ipſi fratres ſunt indiuiſi cõitet & ſimul habitantes, ideo non põt agens prætendere ignorantiam litigij, quod alter eius frater ageret & tractaret: nã præſumitur ſcientia ratione ſolius conuerſationis ex eo, ꝙ aliqui inuicẽ & ſimul conuerſantur, vt no. in c. poſquã, de electio. Bal. in d. cõſil. 295. Petrus Lombardi, col. 1. poſt med. lib. 3. Pau. de Caſt. in conſ. 424. Ad primum quæſitũ rñdetur, ꝙ ſtatutum, col. 2. ante med. lib. 2. vbi pro hoc allegat tex. in l. fi. ff. de decre. ab ordi. fac. idem tradit Cor. in conſ. 311. col. pe. lib. 1. quantò fortius præſumetur ſciẽtia ratione cõionis victus & ſimultaneæ habitationis? Pro hoc tex. in l. cõſenſu. § ſerui. C. de repud. ideo vxor cohabitans cum marito ꝓſumitur ſcire qualitatem bonorũ mariti, ꝙ ſint emphyteotica, quando maritus canonem pro eis ſoluit, vt

emphyteoticia, adeò ꝙ nõ excuſatur vxor hæres mariti à pœna commiſſi in non ſoluendo canonẽ ex capite ignorantiæ. Cor. in conſi. 165. col. 5. in fi. lib. 2. ſi ex cohabitatione præſumitur ſcientia in muliere vt bonis priuetur, quantò fortius ꝓſumetur in maſculo vt lucrum non faciat? & ꝙ præſumat̃ ſcientia inter cohabitantes tradit Bald. in d. conſi. 295. col. 1. lib. 3. Ancharan. in conſi. 170. Principaliter contra iſtos legatarios, col. fi. Aret. in conſi. 29. col. 4. verſ. aliquando tutor conuenitur. Soc. in conſil. 264. col. 6. lib. 2. ¶ Nonò, præſumitur ſcientia ex his quæ cõmuniter fieri ſolent. Soc. in conſi. 76. col 6. lib. 1. quod eſt generale in qualibet præſumptione, vt colligatur præſumptio ab his quæ cõiter fieri ſolent. efficax. n. eſt arg. a communiter accidentibus. gl. & doc. in l. neq; Natales. C. de prob. not. in c. in præſentia, de proba. Sed obſecro, dicat mihi aliquis ad rationem naturalem viuens, quando ſunt duo fratres indiuiſi, ſimul habitãtes, ſi vnus moueat litem altero ignorante, & ſi moueat, an litem proſequatur altero inſcio? Ruſus dicat mihi aliquis, quando coniunctus vendit vnam domum magni valoris, an coniuncti in loco quotidie conuerſantes & vicini ipſum hoc ſoleant ignorare? Ex ꝓmiſſis infert̃ ꝙ ſuper aſſerta ignorãtia allegata iuſiurandum deferri non debet actori, contra quem tot & tantæ laborant iuria præſumptiones & ipſæ efficaciſſimæ: quia probabilis aut veriſimilis eſſe debet ignorantiã, vt probetur iuramento. Bart. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis. Ancha. in d. conſi. 170. col. fi. Rom. in d. conſi. 481. præſentis. col. fina. Rota deciſ. 444. extra rotam, col. 3. in nouis. Dec. in c. paſtoralis, col. 3. de except. & alibi ſæpe doct. Infertur etiã ex præmiſſis, ꝙ vbi ipſi Andreæ agenti competijſſet aliquod ius retrahendi aut accurendi, quod ipſum tamen minimè conceditur; a tali tamen iure excluſus eſt patiendo illud ius peti per eius fratrem inſolidum & ſuo nõie: poterat. n. prohibere ne frater eius ius illud inſolidum perſequeretur, cùm ipſe Andreas eſſet in pari gradu, & poſſet prohibere ne frater eius de iure ipſius experiretur: ſocius enim patiẽdo quid fieri in re communi, ſibi præiudicat. Veronen. in conſi. 31. col. 5. per l. Sabinus. ff. com. diuid. Rurſus preiudicat patientia quando habens ius in re patitur rem ipſam pleno iure alienari, putà qñ dñs directus videt rem alienari per emphyteotã pleno iure, ið neceſſe habet dñs proteſtari de iure ſuo. Pet. Cy. Alber. Ang. & doct. in l. fi. C. de iure emph. vbi Iaſ. col. pe. q. 23. per l. ſi fideiuſſor. §. pater. ff. de pigno. Itaq; cũ ꝓtenderet agens ius in cauſa retractus aut accurrimẽti & paſſus fuerit ius illud pleno iure deduci in iudiciũ, ſine dubio ſibi ꝓiudicauit. Ad idẽ regu. l. ſæpe. ff. de re iud. ꝙ res inter alios acta alij ſcienti & patiẽti ꝓiudicat, q alium agentẽ ꝓhibere poterat: ſed agens poterat agentẽ fratrẽ ꝓhibere reſpectu dimidiæ, ergo ſibi ꝓiudicauit. Ex qb. concludo in fauorẽ rei ꝙ abſolui debeat cũ victoria expenſarum, ſaluo ſaniori iudicio: in qua re & iuris & æquitatis rõnes rei ipſius conuenti cãm fortiſſimè defendunt. Ad allegata in contrarium patet reſponſio ex præmiſſis. Sauiliani die 12. Decembris. 1545. Aymo Crauetta a Sauiliano. Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Licèt cautio de iudicatum ſoluendo contineat cauſam defenſionis quod fideiuſſor teneatur defendere reum, tamen nõ poteſt conueniri antequam reus conueniatur.*

2 *Fideiuſſor quando ſimpliciter ſe obligat aut fideiubet, cẽſetur ſe obligare ĩ oẽm caſum et cãm, quæ ex natura negocij ꝓcedit.*

3 *Fideiuſſor eſt in loco ſui principalis, ideo tenetur.*

4 *Actus in dubio intelligitur factus ob cauſam neceſſariam.*

5 *Fideiuſſor cẽſet̃ ſe obligare ĩ oẽm caſũ ĩ quo prĩcipalis tenetur.*

6 *Per rei ſequeſtratæ exhibitionem aut præſentationem cõſulitur indemnitati creditoris.*

7 *Qualibet diſpoſitio quantũuis ſtricti iuris ita ĩterpretari debet, vt aliquid operetur, & ne ſuperfluo facta cenſeatur.*

8 *In taxatione expenſarum non requiritur citatio fideiuſſoris de iudicatum ſoluendo.*

9 *Multa facta tenent, quæ fieri prohibentur.*

10 *Non ꝓſumitur impedimentũ niſi probetur, cũ in facto cõſiſtat.*

11 *Obligatio defuncti tranſit ad hæredes actiuè & paßiuè.*

12 *Promittens factum alienum, excuſatur, ſi fecit quicquid potuit vt illud fieret.*

Promiſſio

13 *Promiſſio facti alieni omnino obligat.*
14 *Sequeſtra regulariter ſunt de iure prohibita.*
15 *Actus cautionis non recipit diem neque conditionem.*
16 *Confeſſio facta coram negotiorum geſtore, dicitur facta præſen te parte.*
17 *In caſibus in quibus traditio requiritur, ſufficit ꝙ interueniat traditio vera vel ficta.*
18 *Vbi confeſſio eſt geminata, ceſſat exceptio rei non traditæ.*
19 *Pretio nõ probato infertur nullitas aut inualiditas cõtractus venditionis, quia ſine pretio venditio conſtare non poteſt.*
20 *De contentis in teſtamento tranſactio fieri non poteſt, niſi viſis verbis teſtamenti.*

CONSILIVM CCLXXII.

¶ Pro nobili Federico Vacha ciue Saluciarum contra Bernardinum Ghiezium Mercatorem & ciuem etiam Saluciarum conſilium legentibus commodiſſimum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis Bernardinus Ghiezius ciuis Saluciarũ fideiuſsit pro mag. d. Ioanne Iacobo Barba ciue Nouatienſi, in cuius odium ſequeſtrum factum erat ad inſtantiã no domini Federici Vachæ: in qua fideiuſſione ꝓmiſit ſe facturum & curaturum ꝙ præfatus dominus Ioan. Iacobus Barba iuri ſtabit & iudicatum omne ſoluet prætextu omnium & quorumcunq; pro quibus ſequeſtrum factũ eſt, ſe principalem conſtituendo, cum renunciatione legis de principali prius conueniendo, & beneficij nouæ conſtitutionis de fideiuſſoribus cum iuramento &c. Deinde memoratus dominus Federicus iudicium propoſuit aduerſus fideiuſſorem prædictum coram magnifico Conſilio Excellentiæ Marchionalis, concludendo ad ſatisfactionẽ ſaccorũ quingentorum grani ſiue frumenti quos memorato d. Ioan. Iacobo Barbæ remiſiſſet cum pacto ꝙ idẽ dñs Barba, vel dictum granum reſtitueret in termino cõuento, vel eius valorem ſolueret. Modo excipit fideiuſſor conuentus ꝙ agi debebat vt principalem debitorem in iudicio ſiſteret, aut ꝙ iuri ſtaret & ꝙ principali condemnato cogi poſſet ad ſolutionẽ iudicati ſed non antea. Quæritur quid iuris? In fauorẽ fideiuſſoris ſcripſerunt in iure ſpectabiles domini Nicolaus Gãboria & Dauid Sani, cõcludentes non potuiſſe ita agi aduerſus fideiuſſorẽ, quia non cauit fideiuſſor pro aliqua ſumma certa, ſed ſolum ꝙ debitor principalis iuri ſtabit. quę fideiuſsio de iuri ſtãdo extinguiť per mortẽ ipſius principalis, per tex. in l. ſi deceſſerit. ff. qui ſatiſd. cogã. ſimiliter non tenetur fideiuſſor ex clauſula De iudicatum ſoluendo: quia illa cautio nõ cõmittiť anteq̃ fuerit iudicatũ cõtra principalẽ, & ſecuto iudicato adhuc datur fideiuſſori terminus ad ſoluẽdũ, qui cõperit cõdemnato. l. 1. & l.
a cũ apud. ff. de iud. ſolui. ¶ Similiter licèt cautio de iudicatũ ſoluendo cõtineat cauſam defenſionis, ꝙ fideiuſſor teneatur defendere reum & ꝙ ab eo dolus malus abſit. l. iudicatũ ſolui. ff. eod. titu. tamen ex tali capite fideiuſſor cõueniri non poteſt anteq̃ reus conueniať, quia ceſſante cõuẽtione defendi nõ poteſt, cum nõ entis nullæ ſint qualitates. l. ſi ſeruum. §. ſi modus. ff. de actio. empt. ¶ Rurſus, vbi fideiuſſor conueniri potuiſſet, nõ poterat teneri niſi de faciendo quatenus in ſe eſt, cũ promiſerit factũ alienũ, vt per Bar. in conſi. 236 Anto. de But. & docto. in c. Gemma, de ſponſa. col. 3. Aret. in conſil. 143. col. 4. Dec. in reg. impoſsibilium. ff. de reg. iuris ob id mortuo reo principali extincta videtur cautio, cũ ſit impoſsibile mortuũ ſiſtere & defendere. ¶ Ad clauſulam fideiuſsionis, qua fideiuſſor cõſtituit ſe principalem, reſpõdent, ꝙ intelligi debet ſecundum naturam fideiuſsionis de iudicatum ſoluendo, id eſt ꝙ ſecuta condemnatione iudicatum ſoluet tanq̃ principalis, iuxta not. in rub. ff. de verbo. obliga. & in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. & maximè ne aliàs inducatur contrarietas, cum ſolum voluerit ſe obligare ad faciendum & curandum &c. ¶ Circa merita negocij principalis, poſito ꝙ fideiuſſor prius conueniri poſſet, etiam arguunt, ipſum non teneri, vtendo exceptione competenti ipſi principali, q̃ & ipſe non teneretur, quia non conſtat de aliqua traditione & mẽſuratione grani: ſiue ſimus in mutuo ſiue in vẽditione, in qua ẽt nõ conſtat de aliquo certo pretio, ſiue ſimus in contractu innominato do vt des, vel facio vt facias, non reperitur probatum ꝙ ipſe agens impleuerit ex parte ſua, & ꝙ granum tradiderit, nã dicit cõueniſſe cũ debitore aut reo principali ꝙ ei remittebat il-
los 400. ſaccos grani exiſtẽtes in turre Sancti Georgij, ſeu quantitatẽ grani ibi exiſtentẽ pro tãta quãta erat periculo ipſius rei cũ pacto reddẽdi tantundem grani de menſe Aprilis proximo aut eius valorẽ. Iſta ſunt in effectu argumenta ſubſtantialia quibus mouebantur præfati dñi aduocati in fauorẽ fideiuſſoris. Alia ẽt dubia reperio tradita ꝙ fideiuſſor cauit vbi ita cauendũ eſſet, aliàs ꝙ haberetur cautio ꝓ nõ tradita, & ꝙ nõ apparet de cauſis ſequeſtri cur ita cautũ oportuerit. Sed præmiſsis non obſtantibus quæ vere obſtare non arbitror, contrariũ puto de iure veriùs, ꝙ immo agi potuerit aduerſus fideiuſſorẽ prout actũ legitur, & ꝙ probata videať intentio dñi actoris ſequentibus fundamentis. ¶ Et primo conſidero ꝙ iſte fideiuſſor conſtituit ſe debitorẽ principalẽ generaliter pro omnibus quorũ cauſa ſequeſtrũ proceſſerat, ergo generaliter debet intelligi eiꝰ fideiuſsio. vulg. l. de pretio ff. de public. l. in vẽditione. §. de tẽpore. ff. de bonis auto. iud. poſſ. cũ ſimil. itaq; ſicut reus principalis conueniri poterat ad ſatisfactionẽ grani, quod in termino non reſtituiſſet, pariter dicendum videtur potuiſſe conueniri ipſum fideiuſſorem
a ita generaliter promittentẽ. ¶ Secũdò † qñ fideiuſſor ſimpliciter ſe obligat aut fideiubet, cenſeť ſe obligare in omnẽ caſu & cauſam, quæ ex natura negocij procedit. l. ſi ſeruũ §. nũc videamus. & l. mora rei ff. de verb. obli. ideo fideiuſſor dotis ſoluendæ, cuius declaratio commiſſa eſt arbitrio tertij, tenet qñ receditur a perſona tertij & recurritur ad iudicẽ pro quãtitate a iudice poſtea declarata. Pau. de Caſt. in conſil. 13. Solet aromaium, col. 3. in fi. lib. 1. ſed debitor principalis tenebať ex pacto vel granũ reddere in termino, vel pretium eius ſoluere, & ob eã cauſam ſequeſtrũ factũ eſt, ergo in eam cauſam cenſetur fideiuſſor ſe obli-
3 gaſſe vbi de pacto apparet. ¶ Tertiò † verba conditionis ſunt clara ꝙ fideiuſſor conſtituit ſe principalẽ & renunciauit beneficio de conueniendo prius principalẽ: ergo cũ ſe poſuerit in locũ principalis, videť teneri in omni caſu in quo principalis teneť, vt ſubrogatũ ſapiat naturã eius in cuius locũ ſubrogať. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff ſi quis cau. cum ibi plene not. ¶ Quartò, iſta renunciatio beneficij de conueniendo prius principalem eſt generalis ad oẽm cõuentionẽ & ad oẽ tẽpus, nec limitatur tempus poſt condemnationem, ergo de omni tempore debet intelligi, ſiue ante condemnationem ſiue poſt. d. l. in vẽditione. §. de tempore. ff. de bonis autor. iud. poſsi. nec reſtringi debent verba generalia non interueniẽte ratione reſtringẽdi. l. emptor §. Lucius. C. de pactis. l. Aurelius. §. Titius teſtamento. ff. de libe. leg. l. ſi actione. C. de tranſac. ita Bal. per illa iura in conſi. 48. quia verba lib. 4. ¶ Quintò prius q̃ cõdemnetur quis, oportet ꝙ citetur & conueniať, & ꝙ cauſa cognita cõtra eũ procedať. l. prolatam. C. de ſentẽ. l. ſecũda. & l. fi. C de ſentẽ. ex peri. reci. l 4. C. de accuſa l. meminerint C. vnde vi. l. fi. C. ſi per vim uel alio modo. ergo illa renunciatio de principali prius cõueniendo, debet referri ad conuentionẽ quæ primo loco fit ante condemnationẽ, nõ quæ poſt: quia verba debent intelligi per prius, & non ꝑ poſterius. Ideo verba, Quiſqs mihi hæres erit, intelliguť de filijs aut ſeruis ſcriptis hæredibus, non de patre aut dño, qui ſiũt hæredes ꝑ filiũ aut ſeruũ: quia intelligi debent verba, de ipſis hẽdibus ꝑ prius. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. ſimiliter conditio de dando hæredi, non verificatur nec impletur dando dño, cuius ſeruus ſit hæres: quia dare debet ſeruo tanq̃ hæredi ꝑ prius, dominus autem dicitur hæres per poſterius. l. qui hæred. in prin. vbi Soc. in 4. not. ff. de cond & demon. tradit Bald. in l. ſi aniç. C. de ſucceſſ. edic. ¶ Sextò cum ſit neceſſe reum conueniri, citari facere, & cauſa cognita cõtra eũ procedere antequã conuenietur, vt ſupra dictum eſt, illa renunciatio de principali prius conueniendo, debet intelligi de conuentione magis neceſſaria. l. 1. §. quid ergo. ff. de vẽtre inſpi. l quod Labeo ff. de carb. edic. per quæ iura ita arguit Bald. in conſi. 3 : Pater filio. co-
4 lum. 1. lib. 2. † Eſt enim generaliter verũ ꝙ actus in dubio intelligitur factus ob cauſam neceſſariã. l. fina. C. de alimen. pup. pſt: glo. 1. in l. ſed ſi vir. ff. de dona. int. vir. & vxo. Bar. & doct. in l. cum ſeruus, & in l. triticum. ff. de uerb. obliga. Abb. in conſ. 1. 16. in fi. lib. 2. ¶ Septimò fideiuſſor promiſit ſe facturum & curaturum ꝙ reus ſtabit iuri & ꝙ iudicatũ ſoluet: deinde conſtituit ſe principalem debitorem & renunciauit beneficio de principali prius conueniendo. iſta conſtitutio principalis & renunciatio de principali prius conueniendo, referrur ad omnia promiſſa ꝑ ipſum fideiuſſorẽ. i. tam reſpectu ſtandi iuri aut in iudicio q̃ iudicati ſoluendi. & ſic res videtur pluſq̃ clara ꝙ teneať fideiuſſor ſtare iuri tãq̃ principalis, nec reſtringi debet renũciatio de prin-

cipali

cipali prius cõueniendo, ad cauſam iudicati ſoluendi, cum non
ſit dare rationẽ diuerſitatis, cur fieri debeat relatio ad vnũ ma-
gis q̃ ad alterũ. Nã iſta cõſtitutio principalis debitoris & renũ-
ciatio de principali prius cõueniẽdo, ponitur in oratione prin-
cipali & ꝑ ſe, nec venit ad qualificationẽ alicuius capituli præce
dentis, ideo talis renunciatio referri debet ad omnia præceden-
tia. l. fi. ff. de reb. dub. l. 1. C. de lib. præteri. Præterea, non eſt du-
biũ, quin reus principalis teneretur ſtare iuri, & ſic ꝙ fideiuſſio
ſimpliciter facta non intelligatur de ſtando iuri, & vt dixi ſupra
5 in ſecundo fundamento. † fideiuſſor cẽſetur ſe obligare in oẽm
caſum in quo principalis tenetur renunciando: igitur beneficio
de principali prius conueniendo, cenſetur renunciare pro omni
& toto eo quod promiſit, & ad quod principalis tenet, & ſic ꝙ
poſſet primo loco cõueniri, & ꝙ teneretur ſtare iuri prout prin
cipalis tenebatur. ¶ Octauò, poſito & non conceſſo, ꝙ non pro-
miſiſſet fideiuſſor de ſtando iuri, nec ſe principalem debitorem
conſtituiſſet de iuri ſtando, ſed tñ de iudicatũ ſoluendo; adhuc
potuiſſet primo loco conueniri tanquàm debitor principalis ad
ſatisfactionẽ grani: quia clã de iudicatũ ſoluendo, continet cau-
ſam defenſionis, ꝙ fideiuſſor teneatur reũ defendere. d. l. iudi-
catum ſolui. ff. iudic. ſolui. modo cũ fideiuſſor cõſtituerit ſe prin
cipalem de iudicatum ſoluendo, renunciando beneficio de prin
cipali prius cõueniendo, non vr̃ dubium ꝙ tanquã principalis
teneat cauſam defendere, & ꝙ prius potuerit conueniri quàm
principalis. & vellem ꝙ dñi aduocati partis aduerſæ, qui ſuper
clã, Iudicatum ſolui, m̃ ſe fundant, reſponderent ad iſtud argu-
mentum. Sed vide quomodo ęquiuocauerunt dicentes quòd clã
Cõſtituendo ſe principalẽ debitorẽ & renunciando legi de prin
cipali prius conueniendo; ſolũ refertur ad promiſsionem de iu-
dicatum ſoluendo poſt condemnationẽ, ita ꝙ condemnato reo
principali teneatur fideiuſſor ad ſolutionem iudicati. & qñ dr̃
ꝙ clauſula de iudicatum ſoluendo continet defenſionem, dicũt
ꝙ intelligitur de defendendo reum, & ꝙ reus defendi non po-
teſt, niſi ipſe prius citetur & cõueniatur: nam iſtud procederet
ſi quia ſimpliciter fideiuberet de iudicatum ſoluendo, non con-
ſtituendo ſe principalem debitorem, & non renunciãdo legi de
principali prius conueniendo. ſed vbi promittens pro alio de iu
dicatum ſoluendo, aut de eum defendendo, conſtituit ſe princi-
palem debitorẽ & renunciat legi de principali prius conueniẽ-
do, dico ꝙ verba ſunt clara ꝙ ipſe promittens tenet principali-
ter cauſam defendere, quia in defenſione conſtituit ſe principa-
lem & voluit poſſe prius cõueniri. finge ꝙ principalis ipſe pro-
miſiſſet de iudicatũ ſoluendo, nullo dato fideiuſſore, nemo ne-
gabit quin teneatur promittẽs ſeipſum defendere: cur nõ æque
tenebitur fideiuſſor qui in defenſione conſtituit ſe principalem
& renunciauit legi de principali prius conueniendo? Profectò
qui aliter interpretari ſtudent, mihi vr̃r in re clara interpreta-
tionem adhibere. Immo dñi aduocati partis ſibi ipſis apertè cõ
trariantur, nam primo dicunt ꝙ clã de iudicatũ ſoluendo, im-
portat cauſam defenſionis, & ob id quod primo vocandus erat
ad iudicium debitor principalis quẽ fideiuſſor tenebatur defen-
dere. poſtea dum dr̃ ꝙ fideiuſſor conſtituit ſe principalẽ, dicunt
ꝙ iſtud refertur ad ſolutionẽ iudicati condemnato reo & debi-
tore principali: & ſic ita rñdendo volunt ſcindere clauſulam iu-
dicatum ſoluendo, & ꝙ in ea parte non importet cauſam defen
ſionis. ¶ Nonò, dñi aduocati partis concedunt, ꝙ reo principa-
li condemnato teneatur fideiuſſor ſoluere iudicatum, tanquàm
principalis & prius ipſe exigi poſsit: modò dico, ꝙ qua ratione
prius exigi fideiuſſor põt in præſtatione iudicati, eadẽ prius cõ-
ueniri poteſt, vt cauſam defendat tanquam principalis, cũ clau-
ſula de iudicatum ſoluendo illud importet, ꝙ teneatur fideiuſ-
ſor defendere. Itaq; infertur, ꝙ aut fideiubens de iudicatũ ſoluẽ
do non renũciat iuri de principali prius cõueniendo, & tunc fa-
teor ꝙ prius conueniri debet principalis, quẽ poſtea fideiuſſor
tenetur defendere. Aut fideiubens de iudicatũ ſoluendo, conſti-
tuit ſe principalẽ & renunciat iuri de principali prius cõueniẽ-
do; & tũc prius conueniri poteſt fideiuſſor, vt cauſam defendat
tanquã principalis. & iſta vr̃ mihi pura veritas in hac materia.
¶ Decimò, vbi verba cautionis dubia eſſent, quæ tñ clariſsima
ſunt, in dubio interpretari debet cautio ſm eius naturam etiam
verba impropriando. l. ſi tibi pecuniam. ff. ſi cer. pet. l. ſi vno. in
prin. ff. loca. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. l. eas cauſas. ff. de condi. &
demõ. l. dãni. verſ. & quod in ſtipulatione. ff. de damno infecto.
ſed natura cautionis q̃ pſtat ob ſequeſtrũ tollendũ, eſt vt per eã
cautũ ſit creditori ad cuius inſtãtiã ſit ſequeſtrũ, ita ꝙ ſequeſtro
ſublato, cauſa ipſius creditoris in tuto ſit, nõ minus atq; ſi cõſta-
6 ret ſequeſtrũ. † ideo fideiuſſor rei ſequeſtratæ duo tenet ꝓmit-
tere, rei ſequeſtratę repręſentationẽ, & de re non baratanda. gl.
in l. fideiuſſor. §. fin ff. qui ſatiſd. cog. Imo in conſ. 50. col. 1 per
rei enim ſequeſtratæ exhibitionem aut præſentationẽ conſulit
indemnitati creditoris. Modo ſi cautio præſtita interpretetur
ad modum cogitatum per dominos aduocatos fideiuſſoris, ap-
paret non eſſe conſultum creditoris indemnitati: nã factum eſt
ſequeſtrum contra eum veluti fugitiuũ & valde ſuſpectũ, ob id
noluit creditor cogi cauſam contra eũ inſtituere, ſed cõtra fide-
iuſſorẽ tãq̃ pricipalẽ: ideo illa verba, Cõſtituẽdo ſe principalẽ,
nõ interpretari debent, vt per ea nõ plenè dicat cõſultũ & cau-
tũ indẽnitati ipſius creditoris. ¶ Vndecimò quælibet diſpoſitio
7 quantumuis † ſtricti iuris ita interpretari debet vt aliquid ope-
retur, & ne ſuperfluo facta cenſeat. l. ſtillicidij. ff. quẽadmo. ſer.
amit. quẽ tex. ad hoc in materia renũciationis citat Iaſ. in conſi.
98. col. fi. lib. 1. & in materia renunciationis tradit Corn. in cõſ.
51. col. 3. circa fi. li. 2. idẽ in materia diſpenſationis tradit Cald.
in conſ. 6. in fi. in tit. qui filij ſint legiti. Alibi ſcribit idẽ Cald. in
conſ. 1. col. 2. circa med. ver. nõ obſtat quia diſpenſationes, in ti.
de cler. nõ reſiden. ꝙ ẽt in materia odioſa verba aliquid debent
operari. Hinc videmus ꝙ ſumit argumentum a contrario ſenſu
ẽt ad correctionẽ iuris cõis, vt verba aliquid operentur. Auth.
ex teſtamẽto, vbi Rom. Fulgo. & Mod. C. de colla. iuncta l. 2. C.
eo. tit. Cur. in conſil. 91. col. 5. lib. 2. Dec. in conſi. 626. col. 2. poſt
med. Hoc ita pręſuppoſito, dico ꝙ niſi fideiuſſor cõueniri prius
poſſit tanq̃ principalis, vt cauſam ipſe defendat aut debitum
ſoluat, illa verba, Cõſtituẽdo ſe principalẽ & renunciando legi
de principali prius cõueniẽdo, de nihilo operabunt: quia reſpe-
ctu ſolutionis iudicati poſt condẽnatũ principalẽ ſtatim cõue-
niri poteſt fideiuſſor de iudicatũ ſoluendo, contra quẽ ſtatim fit
executio ſine alio proceſſu, & ſine alia diſcuſſione principalis
debitoris condemnati. l. fi. C. de vſur. rei iud. Bartol. in l. 1. ff. iud.
8 ſolui. idem in taxatione expenſarũ † nõ requirit citatio fideiuſ-
ſoris de iudicatum ſoluendo. Bal. in conſ. 46. Notandũ, lib. 3. &
ꝙ beneficiũ excuſſionis nõ cõpetat fideiuſſori de iudicatum ſol
uendo, tradit Benedic. de Bara. in tract. guarenti. q. 24. in 2. par-
te. Dicemus ne igit ſine cauſa & ſine miniſterio voluiſſe credi-
torẽ ꝙ fideiuſſor cõſtitueret ſe principalẽ debitorẽ, & renũcia-
ret iuri de principali prius conueniendo, cũ talis conſtitutio &
renũciatio ſint de principalioribus & magis ſubſtãtialibus, quæ
deſiderari ſoleãt in cautionib. & fideiuſſoribus? ¶ Duodecimò,
poſito & nõ conceſſo, ꝙ fideiuſſor non cõſtituiſſet ſe principa-
lẽ debitorẽ nec renũciaſſet beneficio aut iuri de pricipali prius
conueniendo, adhuc dico, non poſſet fideiuſſor ſe tueri ꝙ prius
agendũ erat contra debitorẽ & ꝙ ipſe ſolũ tenebatur debitorẽ
defendere: q̃a licèt fideiuſſor de iudicatũ ſoluẽdo, non teneatur
cãm principaliter defendere & litem ſuſcipere, poteſt tñ defen
dere ſi velit, & iudicium ſolus ſuſcipere. l. iã tamen. §. 1. & ipſe
§. ſi ea fideiuſſoribus. ff. iudica. ſolui. ſed iſte fideiuſſor litẽ ſuſce-
pit & cãm ipſe defendit, paſſus eſt teſtes examinari, dici igitur
9 põt contra eum, ꝙ † multa facta tenent, quæ fieri prohibent. l.
pře furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris, videmus. n. ꝙ li-
cèt tpe feriarũ in cauſa procedi non poſſit, valet tamen proceſ-
ſus factus tempore feriato parte non opponente. l. 2. §. 1. ff. de
ferijs. Imol. in conſil. 85. ſimiliter parte non opponente admit-
titur accuſatio poſt lapſum temporis ad accuſandũ conſtituti. l.
ſi maritus. §. præſcriptione. ff. de adulter. Bart. in l. abſentem, in
fi. ff. de pœnis. Soc. in l. 1. § ſublato. col. 2. cir. med. ff. ad Trebell.
¶ Itaq; fideiuſſor paſſus eſt procedi contra eũ, ſuccedit diſpoſi-
tio l. de qua re. ff. de iudi. ꝙ iudex debet pronunciare ſuper eo
de quo cognouit: ſed cognouit iudex contra fideiuſſorem de
meritis cauſæ, ergo ſuper eis debet pronunciare. ¶ Decimoter-
tio, poſito & non conceſſo, ꝙ iſte fideiuſſor nõ cõſtituiſſet ſe de
bitorẽ principalẽ, nec renunciaſſet iuri de principali prius cõue
niendo, adhuc non poſſet obijcere ꝙ agendum prius eſſet con-
tra principalem debitorem, quẽ ſolũ tenebatur defendere, niſi
doceat ꝙ ſi principalis fuiſſet prior vocatus in iudicium, ipſum
defendiſſet & oſtendiſſet cauſas cur principalis condẽnari non
deberet, & conſequenter nec ipſe fideiuſſor teneret ad iudicatũ
ſoluendũ: aliàs. n. niſi ita doceat & oſtendat, ſua non intereſt ita
opponere, ex quo debitor principalis omnino erat condẽnan-
dus, & cogendus fideiuſſor iudicatũ vt ſolueret. qđ probat ex
d. Ale. in l. nõ ſolũ. §. morte, col. fi. ff. de oper no. nuncia. vbi qđ
contra fideiuſſorem opponentem de diſcuſſione nõ facta, repli-
cari

cati pôt, ꝙ ſua nõ intereſt ita opponere, ex quo debitor non eſt
ſoluẽdo. qđ dictũ perpetuo notãdũ dicit Iaſ. in l. ſi tibi. §. in his,
ad fi. ff. de pactis. ¶ Addo eundẽ Alex. in conſi. 138. col. 2. lib. 2.
& quod ſcribunt Soci. & Ripa in l. 2. §. voluntatẽ. ff. ſol. mat. cir-
ca illũ articulũ, an emptor qui non denũciauit, agat de euictio-
ne ſi venditor non doceat ꝙ cauſam defendiſſet ſi lis fuiſſet de-
nunciata. ¶ Eodẽ modo replicari pôt contra iſtũ fideiuſſorẽ, Tua
non intereſt opponere, ꝙ debitor principalis prius vocandus
erat, quia ſi vocatus eſſet, nihil validi potuiſſet excipere quomi
nus condemnaref ſtantibus probationibus factis cõtra eũ in ne-
gocio principali, de quibus infra dicetur. ¶ Decimoquartò, dñi
aduocati fideiuſſoris concedunt & fatentur, ꝙ ſi fideiuſſor fuiſ-
ſet in mora faciendi & curandi, quòd debitor principalis iuri ſta
ret, teneref fideiuſſor ex eo, ꝙ illud nõ fecerit nec curauerit, &
ꝙ ſtante mora agi potuiſſet cõtra eũ ad intereſſe: itaq; ſi oſtẽde-
rimus moram cõmiſſam eſſe per fideiuſſorem, res clara vr̃ etiam
ex confeſsione partis: ſed ꝙ fideiuſſor fuerit in mora probatur:
nam obligatus erat ad factum. i. ad faciendũ & curandum ꝙ de-
bitor principalis iuri ſtaret: obligatus autem ad factũ, morã cõ-
mittit ſtatim atq; facere quid potuit & non fecit. l. ſi ita ſtipula
tus eſſem abs te, & l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. oblig. Bar. in
l. ſtipulationes nõ diuiduntur, in prin. in 5. q. ff. de verb. obl. Cor. in
conſi. 207. col. 1. lib. 4. Sed nõ apparet de aliquo impedimẽto fi-
deiuſſoris, quominus poſt eius promiſsionẽ facere potuerit, vt
10 iuri ſtaret debitor principalis. † nec præſumif impedimentũ ni-
ſi probetur, cũ in facto cõſiſtat. l. quęcunq;. §. 1. ff. de pub. l. in bello.
§. factæ. ff. de capt. l. 1. C. de manda. princi. c. cũ in iure peritus,
de offi. deleg. cum ſimi. Et qñ quis promittit ſe facturum & cu-
raturum aliquid, nõ eſt neceſſaria interpellatio, vt in mora con
ſtituatur, immo tenetur facere & curare ſine alia interpellatio-
ne. Bal. in c. dño guerrã. §. ad hæc, in tit. hic finitur lex Corrad.
quod dictũ pro notabili refert & ſequitur Ale. in cõſ. 157. circa
prin. lib. 6. & in conſ. 148. lib. 7. Aret. in cõſ. 142. Ex facto, col. 4.
verſ. venio igitur ad primum. Iaſ. in l. quod te, col. 8. verſ. 2. ad-
duco. ff. ſi cer. pet. Cur. Iun. in conſi. 74. col. 4. Alex. in conſ. 152.
in fi. Et hanc opin. dicit cõem Ripa in l. 4. §. Cato, col. 13. nu. 59.
ff. de verb. obl. Gozadinus in conſi. 27. col. 3. circa med. Itaq; fal-
ſum eſt præſuppoſitum dominorum Conſulentium, ꝙ fideiuſ-
ſor non fuerit, nec ſit in mora. Nec obſtat ꝙ debitor principalis
mortuus ſit, & ꝙ per eius mortem extincta ſit fideiuſsio de iu-
dicio ſiſti. quia rñdetur multipliciter. Primò, ꝙ iſtud procedit
ante moram fideiuſſoris, vt hr̃ in d. l. ſi deceſſerit. ſed hic appa-
ret de mora fideiuſſoris, qui non docet de aliqua diligentia in fa
ciendo & curando, ꝙ debitor principalis iuri ſtaret, nec de ali-
quo impedimento cur facere non potuerit, q̃ omnia cum ſint fa
cti non præſumuntur. ¶ Secundò rñdeo, ꝙ tex. in d. l. ſi deceſſe-
rit, loquitur in fideiuſſore de iudicio ſiſti, qui promiſit aliquem
in iudicio repræſentare ꝙ liberatur mortuo eo, qui repræſenta-
ri debeat, ne teneaf ad impoſsibile ceſſante mora: ſed nos loqui-
mur in eo qui promiſit ꝙ alius iuri ſtaret, qui licèt iuri ſtare nõ
11 poſsit, eius tñ hæres ſtare poterit: † uã obligatio defuncti tran-
ſit ad hæredes actiuè & paſsiuè. C. vt actio ab hære. & cõtra hę-
red. Ideo fideiuſsio cenſetur præſtita ſecundũ naturam actus ſu-
per quo interpoſita eſt, vt ſupra dictũ eſt. & ſicut hæres debito-
ris tenebatur pro obligatione defuncti, pariter fideiuſſor cenſe-
tur promiſiſſe de perſona hæredis ſm naturã obligationis: & cẽ
ſetur fideiuſſor promiſiſſe in oẽm cauſam ꝓ qua debitor & eius
hæres erãt obligati. arguere igitur de fideiuſſore de iudicio ſiſti
ad fideiuſſorẽ de ſtando iuri, eſſet arguere a diuerſis habentibus
rationẽ diuerſam & ſeparatã, contra l. ſi. ff. de calũ. l. Papinianus
exuli. ff. de minor. l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acq. poſſ. cum
ſimil. ¶ Tertiò rñdeo ꝙ non conſtat ex actis de morte debitoris
nec intellexi eum adhuc mortuum. ¶ Quartò rñdeo, ꝙ tex. in d.
l. ſi deceſſerit, non loquif in fideiuſſore de iudicatum ſoluendo
qui tenetur reum pro quo fideiuſsit defendere, in quo ceſſat ra-
tio impoſsibilitas, quia poterit defendere hæredẽ debitoris aut
curatorem datum bonis vel hæreditati iacenti. ¶ Non obſtat, ꝙ
iſte fideiuſſor promiſit factum alienũ, & ꝙ promiſsio facti alie-
ni non obligat data impoſsibilitate faciẽdi. & impoſsibilitas hic
arguitur mortuo debitore, cuius factũ promiſſum erat: quia re-
ſpondeo, ꝙ illud procedere poſſet eueniẽte impoſsibilitate an-
te morã promiſſoris, ſed hic apparet de mora vt ſupra probatũ
12 fuit. † excuſatur. n. promittens factũ alienũ ſi fecit quicquid po
tuit, vt illud fieret vt hr̃ per doc. in d. c. Gẽma, de ſponſ. & tra-
dit Dec. in conſi. 330. col. 2. ſed iſte fideiuſſor nõ fecit quicquid
potuit, immo nihil fecit oĩnò negligens & morã cõmiſit. Et ꝙ
teneaf promiſſor facti alieni data mora ipſius promittentis, tra
dit Dec. in conſ. 313. col. 1. in verſ. Sed iſti prædictis non obſtanti
13 bus. ¶ Secundò rñdeo, ꝙ † promiſsio facti alieni oĩnò obligat:
nec excuſaf promiſſor, licèt fecerit quicquid potuerit, qñ vlte-
rius promiſit de ſuo ſoluere, ſi illud non fieret. Aret. in l. ſi ita ſti
pulatus. §. poſſum. ff. de verb. obl. Soc. in conſi. 388. in 5. q. lib. 2.
Dec. in conſi. 325. in conſi. 345. in fi. & in conſi. 459. in fin & in
conſi. 688. in 4. dub. Sed iſte fideiuſſor promiſit de ſuo ſoluere
iudicatũ, conſtituendo ſe principalẽ & renunciando iuri de prin
cipali prius conueniendo. ¶ Tertiò rñdeo, ꝙ hic non ſumus in
promiſsione facti alieni, immo in promiſsione facti proprij, ex
quo promittẽs fecit caſum ſuum propriũ, conſtituendo ſe prin-
cipalẽ debitorẽ, & renunciando iuri de principali prius coone-
niendo, & ſic voluit poſſe primo loco conueniri & condemna-
ri, & ꝙ poſſet cogi ad iudicatũ ſoluendũ: quo caſu perinde eſt,
ac ſi ipſe ſolus principalis eſſet. ¶ Nõ obſtat modo vnũ motiuũ
aut dubiũ datiuũ in cauſa, ꝙ iſte fideiuſſor cauit ſub conditione
caſu quo teneref cauere, & ꝙ cautio haberef pro non data, vbi
cauendũ non eſſet q̃ cõditio vr̃ impleta, quia nõ apparet de cau
ſa aliqua ſequeſtri, cũ ſint ſequeſtra regulariter de iure ꝓhibita.
Et de fideiuſsione ſic cõditionaliter p̃ſtita, ꝙ nõ arcet vbi p̃ſtãda
nõ erat, in terminis tradit Alex. in conſ. 37. col. 3. poſt med. li. 2.
14 † Ad iſtud rñdeo, ꝙ immo cautio fuit purè & ſimpliciter præ-
ſtita & illa conditio fuit q̃dã proteſtatio partis facta in tractatu
ipſius cautionis, q̃ proteſtatio nõ reperitur admiſſa per iudicẽ:
ideo non releuat. Guido Papæ. q. 364. ¶ Secundò rñdeo, ꝙ non
releuat proteſtatio in his, quæ a poteſtate proteſtantis non de-
pendent. l. alimenta. C. de neg. geſt. Bald. in conſi. 326. Actutus,
col. 5. lib. 2. Pau. de Caſt. in conſ. 247. In cauſa quę vertitur ſanè,
col. 3. ante med. lib. 1. Sed cautio nõ pẽdebat a poteſtate partis,
immo ſi volebat ſequeſtrum tolli, tenebatur cauere, & ſi præ-
tendebat ſequeſtrum nullum, poterat experiri iudicio nullita-
15 tis. ¶ Tertiò rñdeo, † ꝙ actus cautionis non recipit diem neq;
conditionem. l. actus legitimi. ff. de reg. iur. & maximè quia (vt
dictũ eſt) in ipſa præſtatione cautionis nulla fuit appoſita dies
neq; conditio, ſed tñ legitur proteſtatum per cauentẽ. ¶ Quar-
tò rñdeo, ꝙ immo cauſæ ſequeſtrandi iuſtiſsimæ erant propter
fugam notoriam debitoris principalis bona non poſsidentis in
Marchionatu Saluciarũ, & cum timor eſſet dilapidationis aut
tranſmutationis bonorum ſequeſtratorum. l. Imperatores, in fi.
ff. de appella. l. ſi cum dotem. §. ſin autem, cum gl. in verſ. ſeque-
ſtrari. ff. ſol. mat. Rom. in conſi. 241. Spectab. dñi, col. 3. verſi. 3.
principaliter. ¶ Non obſtat etiam aliud motiuum ꝙ mandatum
ad cauendum erat limitatum apud ordinariũ ciuitatis Salucia-
rũ, & ꝙ præſtita eſt cautio corã magnifico conſilio. quia breui-
ter rñdetur, omiſsis multis quę dici poſſent, ꝙ iſtud poſſet con-
ſiderari qñ fideiuſſor ageret contra principalẽ actione mandati
ad repetitionẽ ſoluti, qui exciperet principalis Tu exceſsiſti fi-
nes mandati: ſed ad creditorẽ nihil pertinet iſta obiectio, cui ſa-
tis eſt ꝙ fideiuſſor efficaciter ſe obligauerit. ¶ Ex quibus appa-
ret cauſam creditoris clariſsimã factã eſſe per fundamenta plu
rima, q̃ ipſa non iuris tantum poſitiui ꝗ naturalis & æquitatis
rationibus confirmantur, ad integrum & radicitus ſublatis om-
nibus quæ in contrarium adducerentur. ¶ Venio nũc ad merita
cauſæ, an probata dicaf intentio dñi actoris. In qua difficultate
videretur prima fronte dicendũ ꝙ non: oã actor in eius ſuppli-
catione narrat ſe dediſſe & remiſiſſe granũ reſtituendum certo
termino, aliàs ꝙ fieret ſolutio ad verum eius valorẽ. ſed nullus
teſtiũ depoſuit de tali pacto alternatiuo, tñ loquuntur teſtes de
venditione ipſius grani. ob id cum actũ fuerit ex vna cauſa, non
vr̃ ꝙ obtinere actor poſsit cauſa illa non probata, licèt probet
de alia. l. nõ poſſumus. ff ſi pars hære. peta. l. habebat. ff. de inſti-
toria. l. Beblius. ff. de pactis dota. cã. Abbate, de re iud. lib. 6. Bar.
& doc. in l. 1. in prin. ff. de edendo. Alex. in conſi. 121. col. 2. ver-
ſic. inſuper comprobatur, lib. 1. & in conſi. 56. in prin. lib. 2. Alia
etiam argumenta adducunt aduocati partis aduerſæ, de quibus
ſupra dictum eſt. ¶ Quibus tamen non obſtantibus puto inten-
tionem actoris legitimè eſſe iuſtificatam. & in primis pro eo de-
poſuerunt clarè & concludenter duo teſtes conteſtes deponen-
tes de confeſsione debitoris principalis, videlicet Vincentius Iu
riani & Baptiſta de Petra, qui ambo deponunt ꝙ præſentatis li-
teris miſsiuis ipſi debitori ex parte actoris, reſpondit actor ꝙ
acceptauerat ipſum granum ſuo periculo, & ꝙ illud ſibi perdi-
tum eſſet, & cauerat actor, vt ne aliter diſponeret de ipſo gra-
no.

no.quæ confeſsio dr̃ facta præſente parte; quia facta coram nun
cio.i.coram dicto Vincentio Iuriano nuncio deſtinato per acto
rem ad ipſum debitorem cum literis miſsiuis. Nam confeſsio dr̃
facta præſente parte, qñ fit coram eo, per quem parti acquiri po
teſt actio aut exceptio: ideo cōfeſsio facta coram fideiuſſore, dr̃
facta præſente parte, quia per fideiuſſorem acquiritur exceptio
doli principali.l.idem in duobus. §.fina.ff.de pactis.ita Bald. in
conſil. 395. In primis videndum eſt in ſecundo puncto: libr. 3.
16 † Similiter confeſsio facta coram neg. geſtore dr̃ facta præſen-
te parte, quia per neg.geſtorem acquiritur dño ratum habenti,
cum neg. geſtor teneatur actiones cedere. l.huiuſmodi, in prin.
ff.de leg. 1. Bar.in l.ſtipulatio iſta.§. ſi ſtipuler.ff.de verb.obl. Ita
in confeſsione facta corā neg.geſt.tradit Aret. in conſ.64. col. 1.
verſi.ſecundum pater. Et ſi confeſsio facta coram neg.geſt.dr̃ fa
cta præſente parte, a fortiori, qñ fit confeſsio coram nuncio ex-
preſsè deſtinato: quia per nuncium immediatè quæritur vtilis
actio, ſed in neg. geſt.requirit̃ ceſsio. Immo magis vr̃ facta præ-
ſente parte confeſsio, quæ fit coram nuncio, quàm quæ fit corā
procuratore: nam videmus ꝙ confeſsio procuratoris in vno iu-
dicio, dño non nocet in alio iudicio: & tñ ſecus in confeſsione
nuncij, quia factum a nuncio vr̃ propriè factum a dño. ita Deci.
in l.à.col.ſi C.de eden.quis autem dubitat, ꝙ ſi fieret confeſsio
coram procuratore, illa facta diceretur præſente parte? Conſtat
autem ꝙ confeſsio facta præſente parte plenè probat, ſi probe-
tur per duos teſtes aut per inſtrumentum.l.cū de indebito, in fi.
ff.de probat.l.cum teſt. 2. C.de tranſac. Imo.in conſi. 138. col. 1.
poſt med. Alex.in conſi.53.col. 1.in fin. verſ.& idem in effectu,
lib. 1. Hinc videmus ꝙ confeſsio facta parte præſente & proba-
ta per vnum teſtem, ſemiplene probat. Pa. de Caſt. in conſ. 143.
Viſo proceſſu & atteſtationibus, col. 5. poſt med. verſi. modo hic
adſunt vehementiſsimæ coniecturæ. lib. 2. Et maximè iſtud pro-
cedit, quia talis confeſsio fuit acceptata per partem, quæ acce-
ptatio inducitur ex eo, ꝙ ad eius petitionē aut inſtantiam facta
eſt, mittendo literas & nuncium. Sal.in l.generaliter, in ſexta q.
C.de non nu.pec.& in l.iubemus.C.de lib.cau. Alex.in cōſ.1 ta.
col. 4.verſ.præterea iſta confeſsio. lib. 3. licèt ego teneā, ꝙ præ-
iudicet confeſsio facta præſente parte, licèt expreſsè non acce-
ptetur: ſed iſta diſputatio hic nō cadit, cum dicatur acceptata ad
modum memoratum. ¶ Secundò probatur intentio actoris ex
teſtimonio Illuſt. Marchionis, quòd ſanè teſtimonium plus va-
let ꝗ teſtimonium vnius notarij in ſuo inſtrumento. Andr. de
Yſer. in c.ſancimus, ad fi.princip. quo temp. miles. Immo verbū
Principis hr̃ pro lege. Bal.in c.cęterum, col. 6. de iud. Refert iſta
duo dicta, & ſequitur Iaſ.in conſi. 65. col. pe. circa med. & ad fi.
col. lib. 3. Depoſuit.n. Marchio, ꝙ acceptauit debitor principa-
lis ſuo periculo & onere titulo venditionis quantitatem grano-
rum, quam agēs haberet in loco Turris Sancti Georgij: & ꝙ niſi
ita acceptaſſet, volebat agens conduci facere ad locum Muretæ,
ideo ſolius Principis teſtimonium ſatis eſſet ad victoriam cau-
ſæ. ¶ Tertiò, probatur intentio actoris teſtimonio Reuerendiſ-
ſimi domini Iacobi de Sancto Iuliano, Epiſcopi Erieñſis, qui de-
ponit debitorem confeſſum eſſe in præſentia partis inſtantis fa
ctam eſſe venditionem granorum & ſe acceptaſſe ſuo onere ſac-
cos grani quingentos. Amplius ſubdit dñs Epiſcopus, ꝙ credit
fuiſſe præſentem ipſi venditioni. Circa hoc teſtimonium conſi-
dero dictum glo. in c. Monachus, in verſic. quorum. 92. diſt. vbi
ꝙ tantum valet dictum aut teſtimonium quatuor clericorum
quantum valet teſtimonium ſex laicorum. ſequitur Soci. in cō-
ſil. 58. col. 3. ante med. verſi. ꝙ autem ſuper abſentia, lib. 3. Iaſ.in
cōſi. 13. col. 1. in fi. lib. 3. Quid dicemus in teſtimonio vnius Epi-
ſcopi qui ſuſtinet vices Apoſtolorum? c. in nouo. 21. diſt. c. quo-
rum vices. 63. diſtinct. c. vnico, de ſacra vnctio. gl. in c. legimus,
in verſic. poſtea. 93. diſtinct. Et hic conſidero in his duobus te-
ſtibus, ꝙ vnus deponit de facto principali, videlicet Marchio,
alter Epiſcopus deponit de confeſsione præſente parte, quo ca-
ſu coniungi debent ad plenam probationem. c.fin. de ſucceſſ. ab
inteſt. Bald.in conſil. 240. Donatio lib. 1. Ancha.in conſil. 276.
Viſa diligenter narratione, col. 2. verſ.& ideo vnus teſtis. Areti.
in conſi. 65. col. 2. poſt med. in 2. dub. Alex.in conſ. 76. in 2. dub.
lib. 6. Ripa in l.admonendi, col. 38. ff. de iureiur. vbi tamen Ri-
pa ſolum allegat illud conſi. Alex. 76. Immo nonnulli ſunt qui
eiuſmodi coniunctionem fieri voluerunt etiam quando vnus te
ſtis deponit de confeſsione abſente parte, alter de facto princi-
pali, vt Curt. Iunior in conſi. 68. colum. 7. Gozad.in conſil. 79.
colum. 3. Curtius tamen loquitur quando duo teſtes deponunt
de confeſſione abſente parte: Gozadin. verò ſatis temerè quan-
do vnus tantum, & dubito de vtriuſque dicto & Cur. & Gozadi
ni, & dictum quidem Gozad. puto falſiſsimum. ¶ Conſtāt etiam
alia teſtimonia, ex quibus intentio actoris pluſꝗ abunde proba-
ta legitur. Tota difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contra-
ria, ad quæ reſpondeo. Et ad primum, ꝙ non conſtat de tradi-
tione grani: Rñdeo ꝙ immo dicitur traditum granum, ex eo ꝙ
emptor illud acceptauit ſuo periculo tanquam eſſet apud eum.
l.quædam mulier. ff.de rei vend. l.qua ratione. §.interdum, in ſt.
17 de rerum diui. † In caſibus enim in quibus traditio requiritur,
ſufficit quòd interueniat traditio vera vel ficta. l. 2. C. de dote
cau.non nu.l.quiſquis.C.de dona.c.2.de conſue. Soc. in conſ. 6.
col. 3. circa med. lib. 4. Pro hoc multum in terminis quod ſcribit
Pau.de Caſt.in conſi. 378. Primo videndum eſt, vtrum recogni
tio. col. 1. lib. 1. vbi quando maritus recognoſcit ſe habuiſſe ab
vxore dimidiam partem bonorum ſuorum ex cauſa dotis, talis
recognitio habet vim traditionis: quia primo cenſetur maritus
bona vxori tradidiſſe, & ab ea breui manu recepiſſe, & ſic con-
firmatur donatio morte mariti. ¶ Secundò reſpondeo quòd hic
apparet de vera traditione grani ex confeſſione ipſius debito-
ris, qui confeſſus eſt ipſum actorem granum illud ſibi remiſiſſe
& ſe illud acceptaſſe: ex qua confeſſione traditio probatur. Bar.
in l.Papinianus.ff.de don. inter vir. & vxor. & ibi latè in apoſtil.
¶ Non ob. ꝙ non videatur conſtare de aliqua menſuratione il-
lius grani: quia dico ꝙ immo probatur menſura per confeſſio-
nem ipſius debitoris, qui confeſſus eſt ſe acceptaſſe ſuo onere
ſaccos grani quingentos, vt deponit dñs Epiſcopus Erienſis, &
de quantitate grani deponūt teſtes alij plures. ¶ Secundò reſpō
deo, ꝙ aut opponitur de menſura ex eo ꝙ ante menſuram gra-
num non dicatur traditum, nec contractus perfectus. iuxta l.qđ
ſæpe. §.in his.ff.de contrahen.emp.l. ſi venditione. §. 1. ff.de pe-
ri.& cōm.rei vend.& non obſt. oppoſitio: quia apparet ex con-
feſſione partis ꝙ cōtractus fuit perfectus, & ꝙ ipſe d.guberna-
tor debitor illum habuit pro perfecto, & pariter grani traditio-
nem confeſſus eſt. Aut opponitur de menſura, quia ante menſu
rationem periculum ſit venditoris. d.l. ſi in venditione. & non
ob. oppoſitio, quia pars granum acceptauit periculo ſuo ſimpli-
citer & indiſtinctè. Præterea nō docetur hic de aliqua perditio-
ne grani. Aut opponitur de menſura ex eo ꝙ aliquid defuerit
aut deſit de quantitate ſaccorum quingentorum: & de hoc ſimi
liter non docetur. Iam de menſura ſolum opponitur ad effectū
demonſtrandi ꝙ granum nunꝗ fuerit traditum: quia non appa-
ret de eius menſuratione, ſed (vt dictum eſt) de traditione pro-
batum eſt legitimè. Et ſi velit pars dicere, granum non fuiſſe tradi-
tūm, non tenetur probare negatiuam, cū lapſum ſit tempus op-
ponendi exceptionem rei non traditæ, iuxta not. per glo. & do.
in l.in contractibus.in princ.C.de non num.pec. Iaſ.in l.3.§.iu-
rari, col. 2. in fi. ver. dicunt tamen. & in rep. l. admonēdi. colum.
183. ver. tu diligentius aduerte. & in l.manifeſtę, colum. 4. in fi.
ver. hinc ſumpta occaſione. ff.de iurein. Amplius dico, ꝙ nō au-
diretur pars opponens exceptionem grani non traditi, cum ſæ-
pius fuerit cōfeſſa illud ſibi remiſſum eſſe, & ſe illud acceptaſ-
18 ſe ad eius onus: vbi.n. confeſſio eſt geminata, † ceſſat exceptio
rei non traditæ, vt habetur in l.cum fidem. C.de non num. pec.
Fel.in c. ſi cautio, de fide inſtru. ¶ Non ob. ꝙ teſtes oēs videātur
deponere, ipſum reum principalem confeſſum eſſe granū acce-
ptaſſe ſuo onere titulo venditionis, ſed ꝙ venditio non videtur
probata, nō conſtito de pretio ipſius venditionis. §.pretiū, inſt.
de emp. & ven. Ale.in d. l. quod ſæpe. §. 1. ff.de contrahen. emp.
in addi. ad Bar.in conſi. 18. colum. 1. lib. 1. in conſi. 58. colum. 2.
verſi.& ad hoc ēt facit lib. 2. Dec.in conſi. 57. col. 3. in fi. verſ.&
19 ad hoc facit. Ad iſtud reſpondeo, ꝙ † pretio non probato infert̃
nullitas aut inualiditas contractus venditionis. quia ſine pretio
vēditio conſtare aut valere non poteſt: & ob id cogi non poſſet
debitor ad ſolutionē pretij, ſed tñ nō infertur quin ſaltē teneat̃
ad reſtitutionē grani, quod dixit ſe acceptaſſe periculo ſuo, & il-
lud ſibi remiſſum fuiſſe ꝑ actorem: eſſet.n. iniquū ꝙ ſi res mea
ſit apud te ſine cauſa, non tenearis ad eius reſtitutionē, ne aliàs
fias locupletior cum iactura mea. hic enim militat æquitas illa
non tā naturalis, ꝗ diuina, de qua in l. ſi & me & Titiū. ff. ſi cert.
peta. videmus.n. ꝙ vbi contractus annullatur, puta, quia forma
aut ſolennitas iuris non fuerit ſeruata in re fortè eccleſiæ vel mi
noris, emptori tñ qui ꝓtiū ſoluit, illud reſtitui debet ſaltē ab ip
ſo prælato, qui minus ſolenniter contraxit, licèt eccleſia ipſa nō
teneatur, niſi quatenus in eius vtilitatē cōuerſa ſit, vt hr̃ in l. iu-
bemus.

bemus. 2.§.ſinè.C.de ſacroſãc. eccle. Alex.in conſi.4.col.1.in fi. lib.3. Feli.latè in c.cum cauſæ, de re iud. vbi amplius q tenetur venditor ad reſtitutionem pretij, licèt emptor fuerit in malæ fide non fauore emptoris, ſed odio alienantis. in alio autem non priuilegiato nulla videtur dubiratio quin teneatur ad reſtitutionẽ eius, quod accepit ex contractu, quem petit annullari. Videmus etiam q vbi reſcinditur contractus remedio reſtitutionis in integrum reſtitui omnia debent, quæ quis percepit ex cõtractu. l. q ſi minor.§. reſtitutio.l.mera vtile. ff.de mino.l. cũ te fundũ. C.de pactis inter emp.& vend.l.1. C.de reſcin. ven. & maximè hoc obtinet quia reus principalis, habitis & lectis literis miſsiuis ipſius actoris ab illo Vincentio Iuriani nuncio expreſsè deſtinato, dixit q caueret agens, vt ne duplicem contractum de grano illo haberet, & q illud dimitteret periculo ipſius debitoris, & q ſibi perditum eſſet, vbi periret. Quibus verbis ceſſantibus, actor ipſe granum illud conductum curaſſet ad locum Moretæ, vt apparet ex teſtimonio Illuſt. Marchionis. An nõ iniquũ eſſet, q me prohibeas, vt ne de grano diſponam tanq̃ a te empto, & q non tenearis vel ad grani aut ad pretij reſtitutionem ſeu ſolutionem? Aliter etiam rñdeo ad argũ, q licèt agens non probauerit de certo pretio, ſuper eo tñ, aut ſuper æſtimatione & valore grani põt & debet iudex ſe informare ex officio. Bar. in l.ſi quod ex Pamphila. ff.de leg. 2. Alex. in l.4.§. hoc autem iudicium, col.5.verſi.item ſupplet iudex æſtimando. ff.de damno infecto. ¶ Non obſt. q actor egerit ex vna cauſa, ideſt pacto illo alternatiuo de reſtituendo granum, vel ſoluendo pretium, & q tale pactum alternatiuum non probauerit, ſed ſimpliciter probauerit venditionem aut acceptationem grani & titulo venditionis ſine alia declaratione pretij: quia rñdeo duobus modis. Primò, q hic non fuit probata cauſa diuerſa, immo eadem: nam fuit propoſita cauſa venditionis lapſo mẽſo Aprilis anno 1539. quia reus tenebatur reſtituere granum intra illum menſem, eo autem lapſo tenebatur pretiũ eius ſoluere: & ſic propoſita fuit venditio conditionalis grani, ſi non illud reſtitutum eſſet per totum menſem Aprilis. actor autem ſimpliciter probauit venditionem ſine illa conditione & ſine declaratione pretij & ſic minus probauit q̃ deduxerit, nihil tamen diuerſum probauit ſicut actor peteret ducentum & ſolum probaret de centum: nam obtinere debet in centum, quia non probatur diuerſitas cauſæ. ita in terminis declarat & reſpondet Ang.in conſi.123. Viſo libello. ¶ Secundò rñdeo, q illa regula iuris, quòd agens ex vna cauſa ſuccumbit ſi probet de alia, non procedit quando proceditur ſola facti veritate inſpecta, ꝑut hic ex forma reſcripti Marchionalis. Alex.in l.ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus. ff de verb. oblig. & in conſi. 114.col. 2.verſi. præterea ſumus in cauſa.lib. 6.Soci. in conſi.146.col.6. poſt med.verſ.ſed quid plura, lib. 1. & in cõſil.160.col.pe.in fi.verſ.quarto & vltimo hoc idem probo, li. 2. Dec. in c.dilecti filij, col.3. de iud. Satis eſt igitur in veritate & æquitate probatum eſſe, q agẽs granum remiſerit reo, & q reus illud periculo ſuo acceptauerit, nec voluerit agentẽ de illo amplius poſſe diſponere. ¶ Ex præmiſsis puto actoris cauſam abũdè & legitimè eſſe iuſtificatam, quatenus ex actis colligere licèt. Reliqua quæ ad conſcientiam pertinent, partium iudicio relinquemus. & ita de iure reſcribendum putaui ſecundum ea, quæ proponuntur ſaluo ſaniori iudicio Sauiliani.14. Nouembris.1545. ¶ Poſt ſcripta, pars aduerſa produxit vnum ſtatutum ciuitatis Saluciarum, per quod prohibetur fideiuſſor renunciare beneficio de fideiuſſoribus, & q non obſtante tali renunciatione cõueniri prius debeat principalis. & ſuper hoc (vt audio) ſit maximum fundamentum. ſed ad illud ſtatutum rñdeo clariſſimè duobus modis. Primò, q non habet locum in renunciatione iurata, prout hic: nam videmus q lex Iulia prohibet alienationem fundi dotalis, toto tit.ff.& C. de fundo do. Inſtit. quibus alie.lib.vel non. & tamen valet alienatio ſi fiat cum iuramẽto.c.cum contingat, de iureiur. c.2. eod.tit. lib.6. ſimiliter mulier prohibetur pro alio intercedere aut fideiubere, & tñ valet fideiuſsio cum iuramento.c. ex reſcripto. de iureiur. ¶ Idem in minore, qui prohibetur alienare immobilia ſine certis ſolennitatibus, toto tit.ff.de rebus eorũ, maximè in l.magis puto. §. nõ paſsim. ff.de rebus eor. & to.tit. C.de præd. mino. & tamen valet alienatio cũ iuramento ſine illis ſolennitatibus. authen. ſa-
20 cramenta puberum.C.ſi aduer. vend. & † Similiter de contentis in teſtamento tranſactio fieri non poteſt, niſi viſis verbis teſtamenti.l.de his.ff.de tranſactione. & tamen iſtud nõ procedit in tranſactione iurata, vt ibi per Iaſ.col. pen. tradit Alex. in l.ſi conſtante.§. quoties.ff.ſol.mat. Cor.in conſi.140.col.pen. poſt med.lib. 2. ¶ Amplius prohibitio legis aut ſtatuti non extenditur ad actum iuratum, licèt ſit prohibitio in odium prohibiti, vt probatur in c.ſignificante, de pigno.tradit Alex. in d.l.ſi conſtante.§.quoties, col.3 Soc.in conſi.77.col.7. lib.1. quanto magis idem erit, vbi tendet prohibitio in fauorem prohibiti prout hic, cui fauori licitum eſt vnicuique renunciare? l.pen. C.de pactis cum ſimil. ¶ Fortius reſpondendo dico, q ſi ſtatutum Saluciarum expreſſè prohiberet talẽ renunciationem etiam iuratam, adhuc non valeret ſtatutum, & eo non obſtante, teneret renunciatio iurata: quia non poteſt ſtatutum laicorum tollere aut reprobare vires iuramenti Bar.in l. omnes populi, in 3 q. prin. col.8.in fi.verſi.ecce alia ff.de iuſti. & iure. Imo.in d.c. cum contingat, in tertio membro.de iureiur. cum ſimil. vt per Alex. in conſi.27.col.pen.in fi.verſ.10.probatur in conſi.59.col 3. circa med. verſi.iſtam opin.lib.1.in conſi.37.col.7.lib. 2.in conſi.38. col.4.in fi.verſ. fortius dicendũ videtur in conſi.53.col.5. verſ. aut non interuenit, lib.3.in conſi.39. Viſo ſtatuto, col. 2. verſ. 2. moneor, in conſi.102.Cum ſtatutum, col. 2.lib.4 & in conſi.18. col. 2.lib.6. Aret.in conſi.8.in prin.in conſi.22. Diligẽter, col. 2. in fi.in 2.dub.latè Calca in conſil.80. Deci in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, col.16.in fi. verſ. limitatur tamen iſta concluſio. de conſtitu.& in cõſi.352.col.fi. circa med. Iaſ.poſt Pau.de Caſt. in l. fi. col.fi.ff.qui ſatiſd.cog.& in dicta authen. ſacramenta puberum, col.19.& ſeq.C.ſi aduer.vend. ¶ Secundò principaliter reſpondeo, q dictum ſtatutum debet intelligi ſecundum ius commune, vt illud minus corrigat, quàm ſit poſsibile. l. 2. C de noxal. c.cum dilectus, de conſue.gl. & doc. in l.fi. § in computatione. C.de iure delib. & ſic intelligi debet ſtatutum, q fideiuſſor non poſsit cõueniri ante principalem, licèt renunciauerit beneficio de fideiuſſoribus eo caſu, quo ceſſante renunciatione prius conueniri fideiuſſor non potuiſſet: intentio enim ſtatuti fuit, q non noceat renunciatio, ſed q excuſsio principalis fieri debet, prout ius diſponit: & ſic voluit ſtatutum reducere rem ad merum ius commune tollendo obſtaculum renunciationis. Sed dico, q etiam ſi fideiuſſor hic non conſtituiſſet ſe principalem debitorem, nec renunciaſſet beneficio fideiuſſoris, adhuc excuſsio aliæ non eſſet neceſſaria, attenta fuga & abſentia notoria principalis debitoris: nam ſequeſtrum factum eſt ob ipſam abſentiam & fugam. de abſentia etiam apparet ex mandato in quo procurator conſtitutus eſt ad cauendum. conſtat autem q ex ſola abſentia debitoris principalis a territorio, non eſt neceſſaria aliæ excuſsio, vt no.in authen.hoc ſi debitor. C.de pigno. Bal.in conſ. 160. Libellus, col. 2.lib. 2.Abb.in conſi.29. col.2. poſt med.verſic.3. poteſt adduci, lib. 2. Bellameta in conſi.39. col.7. circa fin. Deciua in l.ſi.in princip.col.4.ff.ſi cert.petat. Impleta eſt additio. Sauiliani, die 21.Decembris.1545. Aymo Crauetta a Sauiliano. Iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Poſt latam ſententiam diffinitiuam, non requiritur alia cauſæ cognitio.*
2 *Interlocutoria mixta, quomodo iudicari debet.*
3 *In diffinitiua procedi debet, cauſa cognita.*
4 *Interlocutoria vim habens diffinitiuæ, tunc iudicatur, vt diffinitiua.*
5 *Iudex appellationis non poteſt incidenter cognoſcere ſuper nullitate interlocutoriæ.*
6 *Appellans teneatur fidem facere de grauamine.*
7 *In cauſa appellationis libellus mutari, aut emendari nõ poteſt.*
8 *In verbis Franchiſiæ claris, ceſſare debent cauillationes aduocatorum.*
9 *Natura conditionis eſt, vt actum ſuſpendat, & ſtet actus in pendenti, antequam conditio eueniat.*
10 *Videbitur, ideſt, videri debuerit.*
11 *Verba Franchiſiæ conditionaliter, nihil operantur.*
12 *Beneficium Principis latiſſimè eſt interpretandum.*
13 *Non eſt quis pro parte filius familias, et ꝑ parte emãcipatus.*
14 *Ab interlocutoria de exequendo non poteſt appellari.*

CONSILIVM CCLXXIII.

¶ Cõſilium deciſiuum in cauſa communitatis & hominum Raconixij contra hoſpites eiuſdem loci.

Diuino

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis dñe Cõmiſſarie, vidi acta cauſæ appellationis hoſpitã Raconixij nominatorũ in conſtitutione per eos facta, die 17. Februarij. 1545. appellantium a pronũcia de exequendo quoddã ordinamentũ facta per Caſtellanum loci Raconixij die 28. Septemb. 1542. contra Syndicos & homines Raconixij, in qua cauſa appellationis de pluribus contingit dubitari. Primò, an appellatio dicatur deſerta, ſuper qua deſertione fuit petitũ pronunciari? Secundò, an pars appellans dicatur feciſſe fidem legitimè de grauamine, quia die 26. Ianuarij. 1545. pars appellata petijt partẽ appellantẽ pro nõ appellante pronunciari, quia non conſtat de grauamine? Tertiò, an recipi debeat petitio partis appellatæ facta in cauſa iſta app. die 15. Maij. 1545. Cõcludendo in poſſeſſorio retinendæ ſuper impoſitione aut taxatione gabellæ? Quartò, an cõitas Raconixij appellata dicatur probaſſe eius intentionẽ. Quintò, an examinatio Philippi Ferrerij requiſita per appellantes, fieri debeat? ¶ Circa primum, quoad appellationẽ, puto quòd ſit deſerta, quia fuit appellatũ die 28. Septẽbris. 1542. quo tempore incipit currere tp̃s proſequendæ appellationis. clem. ſicut, de re iud. Bar. in l. fi. §. illud. in vltimo no. C de tempo app. & ſolùm facta eſt proſecutio vſq; ad vltimũ diẽ Octobris incluſiue: deinde reaſſumpta fuit cauſa per cõitatẽ appellatã die 12. Ianuarij. 1545. Et ſic lapſum eſt bienniũ integrũ, quo lapſo, de iure cõi notoriè dr̃ apparere de deſertione appellationis. Bart. in l. 1. in fin. ff. nil nou. app. pen. Bal. in l. eos, col. 2. C. de appel. Rota deciſ. 98. licèt appellatio, in addi. in fi. in nouis. Fel. in c. ex parte. 5. col. 5. poſt med. verſ. & ideo Pet. de Anch. & col. 6. in fi. de reſcr. Appellatione autẽ deſerta non põt procedi in cauſa ſuper negocio principali, quia expirat iuriſdictio iudicis appellationis. cle. ſi appellationẽ, de appel. vbi hr̃, ꝙ hoc procedit etiã ſi appellatus proſequaẽ cauſam poſt lapſa fatalia, tradit Alex. in conſ. 59 Viſo titulo qõnis, col. 2. poſt med. verſ. nec iſta particula ſtatuti, lib. 4. in conſ. 104 col. 1. & in cõſ. 114. col. 2. lib. 5. Et licet Abb. in c. ex parte 5. de reſcr. in c. perſonas, & in c. ſæpe, de appel. velit, ꝙ appellatus poſſit proſequi, & ꝙ eius diligentia proſit appellanti, & in hoc ſint opi. qa Imo. cõtradicit in d. c. ex parte 5. tñ opin. Abb. & ſequaciũ ſolũ procedit, qñ appellatus fuiſſet diligens in termino fataliũ aut ſaltẽ appropinquante termino fataliũ, vt p Abb. in d. locis. & per Fel. in d. c. ex parte 5. col. 4. circa prin. verſic. & dr̃ ꝙ nõ ſufficit. & eadẽ col. poſt med. verſ. conſidera bene tria, & col. 5. in prin. verſ. p̃terea pro cõi. Sed hic durante biennio vterq; fuit negligẽs & appellãs & appellat⁹: nec appellatus aliquid egit ante lapſum biẽnij. Itaq; deſerta appellatione partes iudicis appellationis videnẽ in pronũciãdo appellationẽ deſertã abſoluẽdo partẽ appellatã ab obſeruatione iudicij cũ victoria expẽſarũ. Bar. in l. eos, col fi. C. de app. Fel. in d. c. ex par. 5. col. 5. circa med. verſ. limitaẽ ẽt. & col. 6. circa med. verſ. nec prædictis obſtat, & ibi Dec. col. pe. poſt med. de reſcr. Immo ex eo ſolũ ꝙ pronũciaẽ appellatio deſerta, cẽſeẽ appellatus abſolutus ab obſeruatione iudicij in effectu. Corn. in conſ. 38. col. 2. lib. 4. Eſt tñ dubiũ apud doc. an delegatus cui eſt cõmiſſa cauſa appellationis, poſſit pronũciare ſuper eius deſertione. & licèt Feli. in d. c. ex par. 5. col. 5. poſt me. ver. & ideo Pet. de Anc. & ver. addatis multa vtilia. & col. 6. ante med. verſ. 2. declara. & col. 7. ante med. verſ. & dicit Rota ibidẽ. teneat ꝙ ſic & referat Anch. in d. c. ex parte 5. dicentẽ ſe ita in facto obtinuiſſe: in contrariũ tñ ꝙ iudex delegatus hoc facere nõ poſſit adduco Frãn. de Rãpo. inter cõſilia Cald. in conſ. 9. in tit. de appel. Idẽ vr̃ velle Rota deciſ. 599. licèt index. & deci. 818. in antiq. vbi Rota ꝙ auditor datus in cauſa appellationis non iudicat ſuper deſertione ſine ſpeciali cõmiſſione. iſtud tractare volui de iudice delegato, qa vertiẽ hic cauſa appellationis corã iudice delegato. ¶ Sed dicet aliquis, Inſtantia cauſæ appellationis vr̃ deſerta, tñ fuit ẽt propoſita nullitas in ſupplicatione appellantiũ: ſimiliter in actu appellationis habita eſt proteſtatio de nullitate, & in reſcripto delegationis cauſæ fuit ẽt cõmiſſa cauſa nullitatis, ſuper qua nullitate fuit petitum pronũciari in cauſa appellationis die vltima Octobris 1542. modò deſerta appellatione non vr̃ deſerta nullitas, quominus poſſit pronunciari ſuper nullitate principaliter intẽtata, ẽt reſpectu inſtãtiæ ipſius nullitatis. Inn. in c. ſæpe, de app. Bal. in l. tale pactũ. § qui prouocauit, col. 7. q. 13 ff. de pactis. In l. qui teſtamẽto, ante fi. ff. de excuſ. tut. in l. 1. col. 3. in fin. q. 3. C. quan. prouoc non eſt neceſſ. & in conſi. 492. In cauſa vertente inter Blaſiũ, col. fi. lib. 3. Soc. in cõſ. 10. col. fin. lib. 4. Deci. in c. cũ ſit Romana. col. 7. in fi. de appel. Et licèt Inno. & Bal. velint, ꝙ vbi appellatio & nullitas ſimul cumulanẽ, deſerta appellatione, dicatur deſerta nullitas reſpectu inſtantiæ, licèt nõ reſpectu cauſæ aut litis, quominus in alia inſtantia de nullitate dici poſſit aut principaliter aut incidenter. quod ẽc voluit Pau. de Ca. in conſ. 288. Ad primum rñdetur in 2. dub. lib. 1. tñ mouentur Inn. & ſequaces malo fundamento: qa nullitas deducta ſimul cũ appellatione dicaẽ venire incidẽter & non principaliter: quia eo caſu quo principaliter venit, fatenẽ oẽs ꝙ deſerta appellatione non cenſetur deſerta nullitas, ẽt quo ad inſtantiã: & ſic diſcordãt doct. ſolũ reſpectu modi, nõ effectus. nã oẽs cõueniũt ꝙ eo caſu quo venit nullitas principaliter, non deſeraẽ eius inſtantia pp deſertionẽ appellationis diſcordantẽ in mõ, qñ dicaẽ venire nullitas principaliter vel incidenter. ¶ Sed circa modum dico ꝙ magis cõis opinio eſt & verior quã tenent Bart. & Imo. in l. ſi expreſſim. ff. de appel. ꝙ vbi nullitas expreſsè deduciẽ, licèt ſimul cũ appellatione, dicatur principaliter venire: quam opin. defendit & dicit veriorẽ & magis cõem. Ale. in conſ. 2. col. 3. in fi. & ſeq. lib. 3. quem refert, & ſequitur Dec. in c. dilecto. circa fi. de appe. Sed vltra Dec. addo Ale. in conſ. 225. colum. pen. circa med. lib. 6. Aret. in conſ. 75. col. 4. in fin. Soc. in d. conſi. 10. in fi. lib. 4. Ial. in l. 1. col. 4. circa med. ver. vltimo circa iſtam copulã. ff. de iuſti. & iure, & in l. 1. col. 3. verſ. 3. & vltimo limita. C. de bo. poſ. ſec. tab. Hoc ita præſuppoſito ꝙ nullitas de qua ſit mentio expreſſe, dicatur principaliter intentata, dico ꝙ deſerta appellatione nõ cenſetur deſerta nullitas, nec reſpectu cauſæ nec reſpectu inſtantiæ: immo reſpectu cauſæ aut litis non cenſetur deſerta nullitas etiam incidenter aut tacite propoſita, vt per Inno. & Bal. in d. locis. Card. in clem. ſi appellationem, in fi. de appe. Ale. in d. conſi. 225. col. pen. in fi. lib. 6. Ex quibus videtur ꝙ iudex appellationis deſerte poſſit adhuc pronunciare ſuper nullitate ſententiæ principaliter deducta. ¶ Nec præmiſſis vr̃ obſtare ꝙ dicta ſententia de exequendo dicatur interlocutoria, vt per Rom. & Aret. in l. 5. in prin. ff. de verbor. obliga. Aretin. in conſi. 75. col. 4. poſt med. verſ. quinimmo etiam ex alio capite, latè Feli. in c. quod ad conſultationem. col. 8. in fi. de re iudic. Sed de nullitate interlocutoriæ non cognoſcit ſuperior, ſed tñ iudex primus qui iudicauit, Inn. & Doct. in c. dilecto, de appel. Bal. in l. 3. in princ. C. ſi aduer. rem iud. Alex. in l. iudex poſteaquam, col 4. verſi. ſed ſi interlocutoria. ff. de re iudic. Feli. in ca. in literis, col. pen. poſt med. ver. & tamen. de offi. delega. Dec. in conſi. 125. in vltimis verbis. ¶ Quia ad iſtud poteſt reſponderi, quòd non videtur procedere in interlocutoria habente vim diffinitiuæ, quæ regulatur ad inſtar diffinitiuę, & ẽm iura loquẽtia de diffinitiua. Bal. & Doc. in l. minoribus. C. de his quibus. vt indigna. Ioan. And. & doct. in c. peruenit. 2. de appell. Sed de nullitate diffinitiuæ agi poteſt coram ſuperiore, vt habetur per Bar. & doc. in d. l. ſi expreſsim. ff de appellat. Bald. in d. l. 3. C. ſi aduerſus rem iud. doc. in d. c. dilecta. de appel. Alexan. in d. l. iudex. ff. de re iud. ¶ Quòd autem ſententia de exequendo a qua fuit appellatum, videatur nulla, apparet: quia lata fuit ex abrupto ſine cauſæ cognitione & ſtatim in prima comparitione nullis præcedentibus aſſignationibus ad opponendum. Conſtat autem requiri cauſæ cognitionem, etiam in interlocutoria. l. a pcedente. C. de dilatio. Bartol. in l. nec quicquam. §. vbi decretũ. ff. de offi. procon. & in l. quod iuſsit. colum. penul. ff. de re iud. Alexand. in conſi. 33 col. fi lib. 1. Calca. in conſi. 125. colum. 1. in fi. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, quòd immo iudex appellationis non poſſit hic pronunciare ſuper nullitate ſequentibus fundamentis. & primo, quia ſententia de qua agitur, non videtur nulla. & conſidero ꝙ ordinamentum aut ſtatutum ciuitatis vel oppidi præſuppoſita eius validitate, dicitur habere vim ſententiæ diffinitiuæ. l. cum quaſi. § fina. cum glo ff. de fideicom. liber. Bald. in l. programma. in prin. C. commina. vel epiſ. Brun. in tract. de ſtatu. excluden. fœmi. articu. 8. q. 25. col. 3. ante fi. car. 41. Itaq; † poſt latam ſententiam diffinitiuam non requiritur alia cauſæ cognitio: quia ſufficit ſemel fuiſſe cognitum & pronunciatum. toto titu. C. de executione rei iudi. ¶ Secũdò ꝙ in tali pronuncia de exequendo non videatur neceſſaria cauſæ cognitio probatur, quia per talem pronunciam pars aduerſa non fuit grauata: ſed grauamẽ omne ſi quod ſit, dependet ab ordinamento aut ſtatuto ſuper cuius executione fuit pronũciatum. tex. eſt in c. literis. de reſcr. & iſta eſt ratio cur ab executore non appellatur, niſi modum excedat, quia executor ipſe non grauat, ſed attribuitur grauamen

primò iodici, qui pronũciauit. c. nouit. de appel. Bal. in cõſ. 368.
Nunc venio, col. 1. in fi. lib. 1 Aut. de But. in conſ. 74. Viſis ſta-
tutis, col. 2 in fi. Ideo ſi pars prætendebat ſe grauari ex illo ordi
namento tanquam facto in præiudicium reipublicæ, aut aliquo-
rum particularium, ab eo debebat appellare, vel querelã pro-
ponere, vel doli exceptionem opponere, iuxta no. per Barto. &
doct. in l. oẽs populi, in 5. q. ff. de iuſtit. & iure. Abb. & Mod. in c.
conſuluit. 3. de appel. Iaſ. in l. 1. ff. de legi. & in l. ciuitas, col. 4.
ff. ſi cer. pet. ¶ Tertiò, poſito & non conceſſo, ꝙ talis pronuncia
de exequendo, nulla eſſet, adhuc dico non poſſe iudicem appel
lationis desertæ cognoſcere de nullitate. & quidem res clara eſ-
ſet, tenẽdo opi. Inn. in d. c. ſæpe, de appel. & Bal. Pau. de Caſt. &
ſequacium volentiũ ꝙ deſerta appellatione dicat̃ deſerta nulli-
tas reſpectu inſtantię, qñ appellatio & nullitas ſimul cumulant̃,
quia ſemper nullitas vr̃ incidenter deducta. ſed quia ſupra tenui
contrariũ, & allegaui cõem opi. eſſe in contrariũ, ꝙ immo deſer
ta appellatione non dicat̃ deſerta inſtantia nullitatis principali-
ter intentatæ; dico, ꝙ hic iudex ex alio de tali nullitate, vbi nul
litas eſſet, cognoſcere non põt, quia hic agit̃ de mera interlocu
toria, cuius nullitas ad ſuperiorem principaliter deuolui nõ po
teſt, vt ſupra oſtendimus. ¶ Nec obſtat ꝙ talis interlocutoria vi-
deatur mixta vim habens ſniæ diffinitiuæ, cum aliam ſententiã
poſt ſe non expectet, & præiudicium irreparabile contineat: qa
dico, ꝙ immo vr̃ mera interlocutoria, cum nullum paret præiu-
dicium: nam (vt dixi) ex iſta pronuncia ſnię aut ſententia de
exequendo pars non grauatur, ſed grauamen omne (ſi quod ſit)
ordinamento prædicto attribuitur tanquam primæ cauſæ, qua
ratione introductum eſt, vt non appelletur ab executore. Pro-
fectò ſi talis ſententia grauaret irreparabiliter, non remedium
appellãdi iura denegarent, nec defenſionem tollerent naturalẽ.
Et in terminis ꝙ talis ſnĩa de exequendo dicatur mera interlo-
cutoria, tradit Aret. in d. l. 5. in prio ff. de verb. obl. & in d. con-
ſil. 75. col. 4. poſt med. verſ. quinimmo etiã ex alio capite ſequi-
tur Fel. in d. c. quòd ad conſultationem, col. 12. verſ. & iſta oia be
ne no. de re iud. ¶ Quartò, poſito & non conceſſo, ꝙ talis ſnĩa
de exequendo diceret̃ interlocutoria mixta & vim habere diſ-
2 finitiuæ, non tñ regularetur vt diffinitiua, † ſed in iſta miſtura
debet iudicari ſm naturã interlocutoriæ vel diffinitiuæ, de qua
magis participat: ita in terminis interlocutoriæ mixtæ tradit
Alex. in d. l. 5. in prin col. 2. ff. de verb. obl. per l. quæritur. ff. de
ſtatu hom. ſequitur Dec. in d c. peruenit. 2. de appell. col. fi. Sed
iſta pronuncia de exequendo magis participat de mera interlo
cutoria, q̃ de diffinitiua. quod patet, qa natura diffinitiuæ eſt, ꝙ
diffiniat negocium, & faciat præiudicium irreparabile. ſed iſta
ſnĩa de exequendo ipſa non diffinit negocium, nec patat graua-
men aliquod, immo fit diffinitio & præiudicium per ordinamẽ
tum aut ſtatutum, de cuius executione agitur, vt ſupra dictum
3 eſt. † Rurſus in diffinitiua procedi debet cauſa cognita, ſecus in
iſta de exequendo, cum ordinamentum aut ſtatutũ oppidi vim
habeat diffinitiuæ ſententiæ, vt ſola executione ſit opus, vt ſu-
pra dictum eſt. & maximè quia agitur de exactione gabellæ, &
ſic oneris publici; in quo onere publico aut eius exactione exe-
cutioẽ proceditur. §. coges. in authen. de manda. princ. Itaque
cũ iſta ſententia de exequendo magis participet de natura me-
ræ interlocutoriæ quàm mixtæ, de ea iudicandum vr̃ prout de
mera interlocutoria, & conſequenter ꝙ de eius nullitate ſupe-
rior non cognoſcat, ſed primus iudex tantum, per ſupradicta.
4 ¶ Quintò, pro reſponſione conſidero, † ꝙ interlocutoria vim
habens diffinitiuę, tunc iudicatur vt diffinitiua, qñ eſt talis inter
locutoria quæ de ſui natura requirit ſolennitatem, aut cauſæ co
gnitionem: aliàs ſecus. Ideo licèt præceptum de ſoluendo vim
habeat diffinitiuæ, reuocari tñ poteſt contra naturam diffiniti-
uæ, qñ ſit tale præceptum, & fieri poteſt citra aliam ſolennita-
tem. Ang. in l. ſi debitori. ff. de iud. Dec. in c. cum ceſſante, col. 3.
de appel. ſed iſta ſententia de exequẽdo vr̃ eiuſmodi, quia in ea
non vr̃ neceſſaria alia ſolẽnitas aut cauſæ cognitio, vt ſupra ꝓ-
batum eſt. ¶ Ex præmiſsis inferuntur duo correlaria. Primum, ꝙ
dicta ſententia de exequendo non vr̃ nulla: ſed poſito & non cõ
ceſſo, quòd nulla eſſet, tñ de tali nullitate principaliter agi non
potuit coram ſuperiore aut iudice appellationis: incidenter au-
5 tem cognoſcere non poteſt † iudex appellationis ſuper nullita
te interlocutoriæ deſerta appellatione, cuius deſertio afficit ẽt
inſtantiam nullitatis incidenter venientis, ſm doc. cõiter vt ſu-
pra probatum eſt. ¶ Venio nunc ad ſm dubium, an pars appel-
lans de grauamine, fidem legitimè fecerit. In qua re illud præ-
mittendum eſt, teneri appellantem ad probationem grauami-
nis. Cy. in l. per hanc, in 2. q. in fi. C. de temp. appel. Ang. in con-
ſil. 294. in 3. dub. Alex. in conſ. 101. col. 1. poſt med. verſ. quarta
ratione, lib. 2. Dec. in c. cum in eccleſia, in 5. not. de appella. & in
conſi. 296. col. 1. poſt med. idem tenet Veronenſis in conſi. 35.
col. 3. verſ. 2. principaliter. vbi Veron. rationem aſsignat, quia
aliàs diceret̃ iudex appellationis pronunciare ſine actis. ſed aliã
rationem ego colligo ex dictis Bar. in l. ſi appellationem. C. de
appel. nam appellans petit reuocari aut reſcindi grauamen: ſed
quomodo reuocabitur grauamen de quo non apparet? & cum 8
grauamen ſit fundamentũ ſuæ intentionis vt reuocetur, ergo il-
lud ab eo probari debet. l. ei qui dicit. ff. de proba. l. actor. C. eod.
tit. Et ꝙ appellans teneat̃ fidem facere de grauamine, tenet Gui.
Papæ. q. 20. quicquid aliter voluerit diſtinguere idẽ Gui. Papæ.
q. 439. col. 2. in 1. q. & quicquid aliter dixerit Aufrer. in deciſi.
Tho. q. 341. §. 3. vbi voluit ſatis eſſe appellanti, ꝙ fidem faciat
de ſententia, licèt acta non producat: nam talis probatio graua
minis vr̃ imperfecta: & qñ poterit iudex appellationis cogno-
ſcere an grauatus fuerit appellans non viſis actis ſuper quibus
fuit iudicatum? Nec obſtat motiuum Aufre. quòd vr̃ probatum
grauamen ex ſola ſententia, cum nõ præſumatur pro iudice re-
ſpectu auctorũ & proceſſus: quia illud procedit, qñ victor qui
obtinuit ſententiam, fundaret ſe ſuper ea agendo contra condẽ-
natum, nam poſſet condemnatus opponere contra ſententiam
de iniuſtitia aut nullitate, niſi victor illam iuſtificet per acta: ſe-
cus qñ victus appellauit & vult eam reſcindi facere tanq̃ ini-
quam, quia non poteſt reſcindi tanq̃ iniqua niſi de tali iniqui-
6 tate apparet ex actis. ¶ His ita præmiſsis † ꝙ teneatur appellans
fidem facere de grauamine, dico quòd non vr̃ facta fides legiti-
mè de ipſo grauamine: nam ſententia a qua fuit appellatũ, fun-
datur ſuper ordinamento producto & ad illud refertur: itaque
non ſatis erat fidem facere de ſententia & actis niſi productum
eſſet & illud ordinamentum relatum in ſententia, quia ipſum
ordinamentum relatum dr̃ pars ipſius ſententiæ referentis, im-
mo eatenus diſponit ſententia referens, quatenus in ordinamen
to relato continetur. argu. l. ſi teſtamento. 5. ff. de cond. & de-
mon. Deci. in rub. de conſti. col. fi. verſ. confirmatur hoc, in pri-
ma lectura, ergo ſi ordinamentum relatum in ſentẽtia non ap-
paret, impoſsibile eſt apparere de aliquo grauamine, quia vt di- 9
ctum eſt, ſententia de exequendo non grauat, ſed ipſum ordina
mentum, quod exequendum eſſe pronunciatur. Pro quo in ter-
minis adduco Rom. in conſ. 105. Quoad ſeptimum, in vltimo
dubio, vbi quòd non ſufficit producere ſcripturam quæ ad aliã
ſcripturam ſe refert, niſi etiam producatur ſcriptura relata, quia
ſine ea ſcriptura referens nihil probat, ſed dr̃ productio imper-
fecta. idem voluit Aret. in conſi. 68. col. 1. & 2. Non igitur ſatis
eſt producere ſententiam ſe referentem ad ordinamentum, niſi
& ipſius ordinamenti fides fiat, ſine cuius ordinamenti produ-
ctione de grauamine aliquo apparere non poteſt. ¶ Ex premiſsis
infertur, quòd pars appellans non videtur iuſtificaſſe aliquod
grauamen, quo caſu habenda videtur pro non appellante, & ab-
ſoluenda pars appellata ab obſeruatione iudicij, per ea, quæ de
actore non probante habentur in l. admonendi. ff. de iureiuran-
do. ¶ Circa tertium dubium, an recipi debeat petitio partis ap-
pellatæ in cauſa appellationis ſuper poſſeſſorio retinendæ? bre-
7 uiter puto quòd non, duplici ratione. Prima, † quia in cauſa ap-
pellationis libellus mutari aut emendari non poteſt, vt latè Ro-
ma. tradit in conſil. 381. quem refert & ſequitur Iaſ. in l. edita,
col. 9. in fi. verſi. item adde. C. de edendo. ſi libellus datus in pri-
ma inſtantia emendari aut mutari non poteſt in cauſa appella-
tionis, multominus dari poterit nouus libellus; cum facilius
quid reficiatur, quàm de nouo fiat. Deci. in c. cum acceſsiſſent.
circa fin. de conſtitu. ſimiliter renouatur quid facilius q̃ de no-
uo inducatur. Alexan. in conſi. 128. in fi. lib. 6. ¶ Secunda ratio,
quia iudex appellationis ſolum habet iuriſdictionem circa ea,
quæ in prima inſtantia vertuntur, & non in alijs. Bald. in l. per
hanc, col. 6. C. de tempo. appel. Sed in prima inſtantia non fuit
aliquid dictum, neq; tractatum de interdicto retinendę: ergo de
eo agi non poteſt in cauſa appellationis. Et pro hoc in termi-
nis adduco deciſ. Neapol. deciſ. 155. vbi ꝙ in cauſa appellatio-
nis non poſſunt cumulari remedia, quæ in prima inſtantia po- 10
terant cumulari. Sed pars appellata hic vult cumulare in cauſa
iſta appellationis remedium retinendæ, quod in prima inſtan-
tiam propoſitum non fuerat, ergo &c. Circa quartum dubium,
an cõmunitas Raconixij probauerit eius intentionem. breuiter
puto

puto concludendũ ꝙ ſic, ex verbis franchixiæ conceſſæ cõitati
Raconixij ſuper facto gabellæ eã augẽdo, diminuendo, ſubtra-
hendo & in totũ tollendo, prout ei videbitur, tã in gabellis im
poſitis q̃ imponendis, quæ verba ſunt clara ideo non eſt dubi-
tandũ. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ff. de leg. 3. l. continua. §. cũ
ita. ff. de verb. obli. & dici põt de hoc caſu franchiaiæ, ſicut dici-
tur de caſu legis. l. ancillæ. C. de furtis. & quando diſpoſitio eſt
clara, dici põt ꝙ nõ indigemus gl. q̃a ea. habemus. ita Old. in
conſi. 258. Inno. colũ. 2. Bald. in conſil. 343. Examinanda ſunt.
8 col. 2. circa fin. lib. 1. ¶ †Et in verbis franchiaiæ claris ceſſare de
bent cauillationes aduocatorũ. Bald. in conſi. 174. Caſus eſt talis
quoddam ſenile. in fi. lib. 2. ¶ Nec obſtant verba, ſequentia fran
chiaiæ, Videlicet ꝙ ſi & prout & inquãtum nobis tanquã ſupe
riori dño & ſucceſſoribus noſtris in eodẽ videbitur & placuerit
& nõ aliter. ſuper quibus verbis pars aduerſa facit totum funda
mentum, dicens ꝙ iſta verba faciunt cõditionem ſi dño placue
rit, ita ꝙ non poſsit augeri gabella niſi prius obtineatur licẽtia
a principe. Nec obſtat ſm eã, ꝙ aliàs franchiaia de nihilo opera
bitur: quia reſpondetur ꝙ immo operabitur, quia poterit quidẽ
augeri gabella impune, ſed tamen opus erit confirmatione, ſed
ceſſante tali franchiaia non poſſet impune augeri. ¶ Sed puto
ꝙ iſta interpretatio nullo modo ſit admittenda tanquam inimi
ca & verbis & menti franchiaiæ; & conſidero pro fundamento
ꝙ natura conditionis eſt, ꝙ prius verificetur conditio q̃ diſpoſi
tio locũ habeat. l. qui hæredi. in fi. l. quæ legata. ff. de condi. & de
mõ. l. cedere diẽ. ff. de verb. ſig. ideo verba importantia modũ,
reſoluunt in cõditionẽ, qñ actũ fuit, ꝙ ille modus prius ĩplere
tur. l. Thays. §. Stichus ff. de fideicõ. libe. l. in conditionibus. §. j.
& l. quæſitũ. §. 1. ff. de cond. & dem. Bar. in l. quibus dieb. §. Ter
milius verſ. quid ſi teſtator expreſſe voluit ante impleri. ff. de cõ
di. & dem. Bald. in conſ. 219. lib. 2. Alex. in conſi. 119. col. 1. poſt
med. lib. 1. & alibi ſæpe. Sed in caſu iſto daẽ poteſtas amplisſima
hominibus Raconixij capitulandi circa factũ gabellæ, nec ei in
iungiẽ vt aliquid petant a principe concedẽte aut aliud quid an
tea impleant, licẽt poſsit prĩceps, ſi velit, talẽ poteſtatẽ reuoca
re aut moderari prout ei placuerit: ergo illa verba, Videlicet ꝙ
ſi &c. conditionẽ importare nullo modo poſſunt. ¶ Secundò ꝙ
illa verba conditionem aliquam non importent, arguitur: quia
9 natura †conditionis eſt, vt actũ ſuſpendat, & ſtet actus in pẽdẽti
antequã cõditio eueniat. l. reſpiciẽdũ. & l. cũ ad præſens. ff. ſi cer.
pe. ſed iſta verba franchiaiæ, Videlicet &c. nõ ſunt aliquo mo-
do ſuſpenſiua, ſed modificatiua & reſtrictiua. & in primis de illa
dictione, Videlicet, quod ſit limitatiua aut reſtrictiua, ẽ tex. ĩ l.
videlicet. ff. de pactis. l. ſi. in ſi C. in quib. cau. in inte. reſti. nõ eſt
neceſſ Bar. in l. 5. ff. ad leg. Aquil. & in l. quæ ſitũ. §. ſi quis fundũ.
col. antepe. ff. de fundo inſtru. vbi loquitur de eo qui legat ſupel
lectilia, videlicet lectum &c. tradit Bal. in l. cũ mulier. ff. ſol. mat.
Iaſ. in l. ſi plurib. ff. de leg. 1. ſimiliter illa dictio, Prout, eſt limi-
tatiua & reſtrictiua. Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verſi.
prout. & in l. edita. co. pe. C. de edẽ. Limitatur enim & reſtringi
tur iſta poteſtas augendi gabellam ad beneplacitum principis
concedentis prout ipſi placuerit. ſimiliter illa dictio, Inquantũ,
eſt apertẽ reſtrictiua & limitatiua, quia prĩceps noluit ꝙ liberũ
eſſet communitati Raconiaij augere gabellam ad liberam vo-
luntatem citra reſecationem eius, ſed inquãtum principi viſum
fuerit: & ſic voluit princeps tale augmentũ gabellæ poſſe refræ
nare. ex quibus apparet ſenſum illorũ verborum eſſe ꝙ noluit
princeps ſuſpendere poteſtatem conceſſam in aliquem euentũ
nec cogere homines Raconiaij ad petendum confirmationem
eius, quod eſſet conſtitutum circa factũ & augmẽtum gabellæ,
ſed verba & mens principis ſonant ꝙ ſi forte augmẽtum gabel-
læ eſſet exceſsiuum, voluit princeps illud poſſe reſtringere, limi
tare & moderare & gabellam taxare inquantum ei placuerit &
viſum fuerit. ¶ Tertiò ꝙ iſte ſit verus ſenſus illorũ verborũ, et ꝙ
intentio principis fuerit vt poſſet gabellã moderare & refræna
re, nõ eius impoſitionem ſuſpendere, probatur: quia cõceſſa fuit
poteſtas augendi & minuendi per verba, importãtia arbitrium
boni viri, prout eis videbiẽ, q̃ verba ſignificãt arbitriũ viri. Ol.
in conſi. 323. circa primum in 2. dubio. Bar. in l. creditor. §. Lu-
cius. ff. man. & in l. ſi ſit. in prin. ff. de le. 1. exponitur enim verbũ
10 †Videbitur, ideſt videri debuerit, ſm Oldra. in d. conſi. 323. &
ſic apparet ꝙ illa verba, Videlicet ꝙ ſi &c. ſtare debeñt limitati
uẽ & reſtrictiuẽ, vt princeps poſſet gabellã moderari caſo quo
impoſita aut aucta eſſet exceſsiuẽ, non ex arbitrio boni viri, per
præcedentia enim ſequentia declarantur. l. ſi ſeruus plurium. §.
ſin. ff. de leg. l. peo. C. de inſt. & ſubſti. cum ſimi. ¶ Quartò cum
noluerit princeps imponi aut augeri gabellã poſſe, niſi arbitrio
boni viri, non eſt veriſimile ꝙ voluerit licentiam ipſius princi-
pis in tali impoſitione aut augmento eſſe neceſſariam, ſed inten
tio principis fuit ꝙ vbi aliqui lamentarentur de exceſſu liberũ,
eſſet ipſi principi tale augmentũ moderare: iſta igitur interpre
tatio tanquam veriſimilis admitti debet l. ſemper. in ſtipulatio-
11 nibus. ff. de reg. iu. ¶ Quintò dico † quod ſi illa verba frãchixiæ
ſtent conditionaliter, nihil operabuntur, contra l. ſi quando. in
prin. ff. de leg. 1. c. ſi Papa. de priui. lib. 6. Nec obſtat ꝙ ſatis ope-
rabuntur ſi poſſit augeri gabella, licẽt neceſſe ſit confirmationẽ
petere: quia aliàs ſine tali conceſſione augeri non poterat im-
pune: quia dico ꝙ ſi petitio confirmationis ſit neceſſaria, de ni-
hilo ſeruiet franchiaia, ex quo talis impoſitio effectum non ha
bet, ſed inutilis ſit ſine cõfirmatione: nihil enim, & inutile, æqui
parantur. l. quoties. ff. qui ſat. cog. l. 1. §. pen. ff. quod cuiuſq; vni.
no. l. elegãter. §. qui reprobos. ff. de pig. act. l. Paulus. ff. de verb.
ſig. c. extirpandæ. de p̃b. c. 2. de transla. præl. latẽ Iaſ. in l. manda-
tam. ff de offi. eius in l. more. col. 12. circa me. ff. de iuriſdi. omn.
iud. & in l. 1. §. ſed & ſi mihi. in 3. no. ff. de verb. obligatio. con-
ceſſio igitur franchiaiæ circa gabellam debet intelligi, vt ſit ef-
fectualis. l. tertia. § 1. ff. quod quiſq; iuris. l. pen. §. docere. ff. ne
quis eũ qui. l. 3. ff. de teſta. milit. l. 2. in ſi. C. commu. de leg. ¶ Nec
ob. ꝙ immo operabitur, quia licẽt confirmatio ſit neceſſaria, tñ
poterit augeri gabella impune, vbi aliàs non potuiſſet: quia di-
co ꝙ ẽt ſine tali conceſſione poterit impune augeri ſub condi-
tione, ſi dño placuerit & non aliter, ſicut dicitur de vaſallo aut
emphyteuta alienante rem feudalem, aut emphyteoticam ſine
conſenſu dñi ſub conditione, ſi dño placuerit, & non aliter, ꝙ
pœnam non incurrit, Bal. in c. 1 §. 1. ĩ ſi. quæ fuer. pri. cau. bene-
amit. doc. in c. ſi extra, de feudis. Ale. in conſ. 111. in ſi. li. 6. Cur-
tius Senior in conſ. 8. Deci. in conſ. 18. colum. 3. poſt med. ver-
nam in caſu iſto ſtatutum, & in conſ. 61. col 2. poſt med. verſi.
& illa clauſula non aliter. & alibi ſæpe Doc. ¶ Secundo reſpon-
deo ꝙ in conceſſione franchiaiæ non agebatur de priuilegio in
vitanda pœna, ſed priuilegio effectuali augendæ & imponendæ
gabellæ. ¶ Tertiò dico ꝙ iſta interpretatio eſt contra naturam
12 beneficij † principis, quod latiſſimẽ eſt interpretandum. l. fina.
ff. de conſtitutionibus prin. per talem autem interpretationem
illud reſtringitur contra verba & mentem ipſius principis con-
cedentis. ¶ Quartò dico ꝙ illa conceſsio imponendi & augendi
gabellam facta fuit pro commodo & vtilitate ipſius loci Raco-
niaij: ita cantant verba conceſſionis: ſed in his quæ ſunt intro-
ducta pro communi vtilitate, verba late debent intelligi ſine re
ſtrictione aliqua. vt not. in l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure.
Veronenſis in con. 48. colum. 2. circa medium. Itaque illa verba,
Videlicet ꝙ ſi &c. intelligi debẽt, vt minus reſtringant conceſ
ſionem q̃ ſit poſſibile. ¶ Quintò dico ꝙ iſta conceſſio principis
ita intelligi debet, ne contineat aliquam impoſſibilitatem. l. im-
poſſibilium. ff de reg. iur. ca. ſciſcitatus. de reſcrip. Sed concede-
re facultatem imponendi & augendi gabellam, ita ꝙ eius con-
firmatio a principe obtineatur, in effectu eſt concedere rem im
poſſibilem, cum impoſſibile reputetur quod a principis arbi-
trio dependet. l. apud Iulianum. §. conſtat. ff. de legatis primo.
vbi latẽ Doctores. Immo paria ſunt non poſſe rem habere, vel
habere quidem, ſed cum magna difficultate. l. naturalem. ff. de
acquiren. rerum domi. §. 1. in autbẽti. de fideiuſſor. Et profecto
nihil opus erat talem facultatem obtinere, ſi principis cõfirma-
tio fuiſſet neceſſaria. ¶ Sextò, dicere ꝙ facultas imponendi aut
augendi gabellam ſit pura, & fieri id poſſit ſine licentia princi-
pis ſed ſit conditionalis reſpectu confirmationis, ſi confirmatio
a principe obtineaẽ, nihil aliud eſt q̃ vnum & eundem actũ di-
uerſificare, contra reg. l. eũ qui ædes. ff. de vſucapio. vbi vnus &
idem actus diuerſo iure cenſeri nõ debet: pro quo etiam eſt tex.
in l. ſi ſine. ff. de condi. & demon. c. cum in tua de decimis. c. co-
gnouimus. 12. q. 2. clem. 1. de elect. Et abſurdũ videretur ꝙ vnus
& idem actus pro parte ſit purus, & pro parte conditionalis, ſi-
cut non poteſt quis pro parte eſſe liber, & pro parte ſeruus. l. ſi
pariter. in ſi. ff. de lib. cau. l. 1. § 1. C. de lati. liber. tol. Sicut etiam
nõ poteſt, quis ꝓ parte eſſe legitimus, & pro parte illegitimus.
13 glo. ſi. in c. ſi. de clan. de. deſpon. ſic † etiam non poteſt quis pro
parte eſſe filiusfamiliàs, & pro parte emãcipatus. Soci. in l. 1. §.
cũ filij. in 3. not. ff. ad Treb. ¶ Septimò pro reſponſione dico &
conſidero ꝙ illa verba, Videlicet ꝙ ſi & prout & inquantũ no-
bis tanquam ſuperiori domino & ſucceſſoribus nñis in eodem
vide-

videbitur & placuerit & non aliter: idem videntur ſignificare
quod illa verba, Ad beneplacitum noſtrum: quæ tamē verba, Ad
beneplacitum, conditionem non importāt, ita quod diſpoſitio
ſtatim ſit pura, licèt aliter voluntas diſponentis non declaretur,
licèt reſoluatur diſpoſitio voluntate ceſſante: ideo quando iu-
dex ponit aliquem ad confinia ad eius beneplacitum, ille ſtatim
dicitur confinatus licèt aliter non declaret iudex ſe id velle. Ra
pha. Imo. Alex. & Mod. in l. centeſimis. §. fi. ff. de ver. ob. Dec. in
conſi. 108. col. 2. circa med. & dicit Iaſ. in d. §. fi. col. 6. verſi. ſecū
do limita. q̄ eſſet abſurdus & contrarius ſenſus, pono te ad con
finia de præſenti, ſi voluero de futuro. ſic etiā videtur abſurdus
& contrarius ſenſus, do tibi facultatem gabellas nouas leuandi,
imponendi, & impoſitas augendi, tollendi & ſubtrahendi, ſi vo
luero in futurum & ſi huiuſce rei confirmationem obtinueris.
immo pluſquam abſurdus videtur ille intellectus. non ſonās in
auribus vulgi. ¶ Itaq; verus ſenſus & intellectus illorum verbo-
rū, videlicet q̄ ſi & prout &c. videtur q̄ illa verba, referantur,
vel ad durationem conceſſionis vel ad eius limitationem aut
moderationem, i. q̄ tandiu cōitas Raconixij habeat facultatem
ita faciendi, quandiu principi placitū erit, vel quod poſsit prin
ceps gabellæ impoſitionem aut augmentum limitare aut mode
rare vbi exceſſus cōmiſſus ſit. ¶ Poſtremò vbi ambiguitas aliqua
eſſe poſſet circa iſta verba, licèt rē clariſsimā arbitrer, talis ta-
men ambiguitas eſſet declarata per obſeruantiā ſubſecutā & ſe
cūdū id quod obſeruatum reperitur. l. minimè. l. ſi de interpreta
tione. ff. de legib. c. cum dilectus, de conſuet. ſcientia enim & pa
tientia eius qui ſcit & patitur ita obſeruari maximè longo tēpo
re, declarationem tacitè præcedentis voluntatis inducit. l. cum
poſt. ff. de iure doti. l. qui in aliena. verſ. ſed ſi non adierit. ff. de ac
q. hære. l. ſi filius. C. de peti. hæred. & ita ab obſeruātia ſubſecu-
ta, arguit Ro. in conſi. 271. Vis tota. col. 2. ver. 3. non eſt dubiū.
quin immo non requiritur obſeruātia lōgi tēporis quia nō re-
quiritur q̄ ſit p̄ſcripta talis obſeruantia interpretatiua. Pau. de
Ca. in cōſi. 347. quia circa donationem. col. fi. lib. 1. Are. in conſ.
31. col. 3. verſ. ſed tū ex ſuperabundāti. Soc. in cōſ. 111. col. fi. ver.
ſed certe poſſumus dicere, lib. 1. Cor. in cōſ. 188. col. fi. lib. 4. De-
ci. poſt Are. in c. cū M. col. 2. poſt med. ver. & ex ſupra dictis in-
fertur, de cōſti. & in conſ. 356. col. fi. ſed ex teſtibus examinatis
ēt ad inſtantiā. partis appellantis apparet ſemꝑ obſeruatū fuiſ-
ſe vt cōitas augeret gabellam ad libitum. ¶ Circa quintum du-
bium an fieri debeat examinatio Philippi Ferrerij, breuiter pu-
to q̄ non, quia etiam ſi examinatus deponeret pro hoſpitibus
appellantibus, eius tamen teſtimonium nō poſſet elidere tot te
ſtimonia ipſius communitatis in cuius etiam fauorem dixerūt
teſtes appellantium, ob id admitti non debet teſtimonium di-
cti Ferrerij, quod futurum ſit omnino irreuelatorium. l. ad pro-
bationem. 1. C. de probatio. c. cum contingat. de offi. deleg. cum
ſim. Ex præmiſsis apparet q̄ arguēdo a ſufficienti partium enu
meratione, omnino pronunciandum eſt in fauorem communi-
tatis appellatæ. Primò, quia pars appellans non videtur feciſſe
fidem de grauamine ſufficienter non producto ordinamēto re-
lato in ſententia a qua fuit appellatū. Secundò quia vbi de gra-
uamine fides facta eſſet, tamen appellatio eſt deſerta. Tertiò vbi
appellatio deſerta non eſſet. adhuc in meritis iuſtificata abunde
videtur intentio cōmunitatis tam per inſtrumentum frāchiziæ
q̄ per eius teſtes, immo & per teſtes appellātium: ideo puto pro
nunciandum appellationem eſſe deſertam, & communitatē ap
pellatam abſoluendam ab obſeruatione iudicij cauſæ huius ap-
pellationis, & cauſam remittendam ad iudicem a quo pro exe-
14 cutione facienda. ¶ Omitto illum articulum q̄ † ab interlocuto
ria de exequendo non poteſt appellari, ſecundum magis cōmu-
nem opi. vt per Alex. in conſi. 95. Viſis proceſſibus. lib. 2. Fel. in
d. c. quod ad conſultationem. col. 9. de re iud. Dec. in d. ca. no-
uit, in 4. no. de appellatio. quia de hoc non fuit oppoſitū, parte
enim non opponente tenet appellatio aliàs de iure prohibita,
puta ſi appelletur a ſententia poſſeſſorij. Ale. in conſi. 2. col. pe.
lib. 3. Deci. in l. 1. col. 2. circa fi. C. de bon. poſſeſſ. ſecun. tab. ſimi-
liter parte nō opponēte appellari poteſt ad ſuperiorem omiſſo
medio. cap. dilecti. 31. vbi Præpoſi. in 3. notab. de appellatio,
Calder. in conſ. 5. in ti. de appellatio. & ita conſulo ſaluo ſanio-
ri iudicio. Sauiliani, die 27. Decēbris 1545. Qua die feſtum co-
litur ſancti Ioannis Euangeliſtæ patroni mei. Quem ipſum hu-
militer obſecro pro ipſo me vt preces dignetur offerre ad Chri-
ſtum crucifixum ac Trinitatem indiuiduam, Chriſtique matrē
Virginem vt ſimul intercedant.

Sequitur tenor ſententiæ.

Quia comperimus lapſam inſtantiam appellationis, ideo pro-
nunciamus appellationem deſertam, cauſam remittentes iudi
ci a quo. Communitatem Raconixij appellatam abſoluimus ab
obſeruatione iudicij cauſę huius appellationis. Expenſis com-
penſatis ex cauſis nos mouētibus. Nullas alias eſſe partes no-
ſtras in reliquas requiſitis extra fatalium tempora declaran-
tes, ſaluo iure appellantibus ſibi prouidēdi prout iuris eſt, ſi ſua
intereſſe putauerint. In triplici caſu victorię electa fuit cauſa de
ſertionis tanquam præiudicialis. compenſatæ ſunt expenſæ q̄a
pars appellata fruſtra ingreſſa eſt merita deſerta appellatione &
ex cauſis alijs quæ ex præmiſsis colligi poſſunt.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Mortuo delegante antequam delegatus partes citauerit, expi-
rat delegati iuriſdictio.*
2 *Partes conſentire non poſſunt quòd procedat delegatus mortuo
delegante re integra.*
3 *Cauſa iuris videtur deleganti reſeruata.*
4 *Inſtrumenta defectuoſa mortuis notarijs a quibus recepta ſunt,
probant ſemiplene.*
5 *Longitudo dierum præſtat fidem inſtrumentis.*
6 *Scriptura priuata inuenta in Archiuio antiquiſſimo videtur
probare.*
7 *Defectus ſcripturæ ſuppletur per obſeruantiam ſubſecutam.*
8 *Inſtrumentum aliquando facit plenā fidem non obſtante omiſ-
ſione menſis & diei.*
9 *In mandato mens magis diſponentis inſpici debet quàm verba.*
10 *In mandato valet argumentum a maioritate rationis.*
11 *In ſtatutis potius attenditur mens ſtatuentium quàm verba.*
12 *In fauorabilibus cenſetur quis loqui de ſeipſo potiuſquā de alio.*
13 *Inſtrumentū debet ſcribi & ſubſcribi per eundem notarium.*
14 *Notariatus præſumitur p ropter antiquitatē tēporis vltra an-
nos centum.*

CONSILIVM CCLXXIIII.

¶ Pro monaſterio Riuifrigidi contra dominos Canonicos Re-
uelli Marchionatus Saluciarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In hac cauſa
monaſterii Riuifrigidi cōtra dños Canonicos Re
uelli primo quæritur, an delegatio facta ꝑ reuerē
dum dñm Ioannē Mohedoni Epiſcopū Reuellen
ſem & Auditorē cauſarū ſacri palatii apoſtolici
reuerēdo dño Guidio Florētino archipresbytero Tuſculano &
Vicario generali epiſcopatus Saluciarū dicatur finita ꝑ aſſeriū
1 obitū dñi delegantis? † Breuiter ſi verū ſit q̄ pars aduerſa oppo-
ſuit, i. mortuum eſſe delegantē re integra antequam dñs Vicari⁹
& idē delegatus partes citauerit, puto q̄ expirauerit ei⁹ iuriſdi
ctio. l. & quia. vbi Bar. & doct. ff. de iuriſd. om. iud. quod proce-
dit, licèt delegatus ignoret mortem delegantis ſm Bar. & doct.
2 ibi. Abb. & Mod. in c. gratū. de off. dele. nec poſſunt † partes con
ſentire quòd procedat delegatus mortuo delegante re integra.
glo in c. cum veniſſent. in ver. egerit, de teſtibus. Dec. in d. c. gra
tum. col. 3. ſuper glo. 2. Iaſ. in d. l. more. in quarto not. ideo vi-
dendum eſt ſi vera ſit oppoſitio de morte delegantis antequam
delegatus cœperit vti iurſdictione ſibi commiſſa, ne fiant acta
nulla. ¶ Secundo quæritur, an iudex delegatus poſsit pronun-
ciare inſtrumenta ſolennia & authentica quæ ipſa careant men-
ſe & die? Iſta qō habet duo dubia, primum, an talis pronuncia-
tio fieri poſsit per ipſum delegatum, ſecundum an talia inſtru-
menta ſint ſollennia aut fidem faciant. Circa primum videndā
eſſet forma delegationis quam reperire non potui in actis. Sed
non puto in dubio q̄ delegatus facere poſsit talem pronuncia-
tionem quæ videtur habere efficaciam ſententiæ diffinitiuę, cū
ipſi delegato illud tātum commiſſum putē, vt deſcribat ſtatum
iurium & inſtrumentorū. an habeant ſolennia requiſita a iure
vel de conſuetudine patriæ, & ſic facti potius cauſa videtur cō
miſſa qūo & qualiter illa iura ſe habeant q̄ iuris vt iudicet an ꝓ
3 bent vel non, † cauſa enim iuris videtur deleganti reſeruata, qui
ipſe viſis actis viſitationis inſtrumentorū, iudicium facturus ſit
de fide eorum. & ſi delegatus vltra formam mādati procede &
ac pronunciatione iurū pro publicis & authenticis, redderet ſe

ſuſpectū ſicut dicitur de teſte aſſumente partes iudicis, ꝙ reddi
tur ſuſpectus cum teſtificare factum debeat, non iudicare. Bart.
in l. qui teſtamento §. ſi ff. de teſta. Bal. in l. ſolam. col. 1. C. de te
ſtibus. in conſ. 81. In cauſa iſta lib. 3. Inn. & doct. in c. cum cau-
ſam. de teſtib. cum ſimi. Itaq; niſi poteſtas ita pronunciandi da
ta ſit, non conſulere aliter pronunciari. Bene eſſem opinionis ꝙ
reciperentur teſtes notarij & periti, immo iuriſcōſulti ſi fieri poſ-
ſit, qui teſtentur de ſtatu inſtrumentorum, & quod illa videntur
ſolennia, tā de iure q̄ de conſuetudine antiquiſſima totius pa-
triæ, ſuper quibus teſtimonijs iudex cauſæ principalis fundamē
tum poſtea faciet. Circa ſecundum an talia inſtrumenta dicant
4 ſolennia & fidem facere. Breuiter inſtrumenta † defectuoſa mor
tuis notarijs a quibus recepta ſunt probant ſemiplenè. Barto. &
doct. in l. admonendi. col. 8. poſt med. ver. quæro quid ſi in in-
ſtrumento. ff. de iureiur. Alex. in l. de pupillo. §. qui nunciat. col.
2. ff. de ope. no. nun. in conſ. 59. lib. 2. & in conſi. 187. li. 7. Cor.
in conſi. 22. col. 3. li. 3. ſimile videmus in ſcriptura priuata quā-
do fortius probat mortuo ſcribente. Bar. in d. l. admonendi. col.
7. ver. circa ſecundum Bal. in l. comparationes. col. 7. ver. Cyn.
firmat. C. de fide inſtr. & in l. inter chartulas. C. de conuen. fiſci
debi. lib. 10. Soc. in conſ. 161. col. 2. ver. nec obſtat ſi dicatur. &
in conſ. 295. col. 2. poſt med. ver. 3. principaliter. li. 2. Iam vide-
mus quòd mors vim obtinet iuramenti. Ideo vbi ad ſupplendā
fidem ſcripturæ neceſſarium eſt iuramentū ſcribentis: illud tn̄
neceſſarium non eſt mortuo ſcribente. Pau. de Ca. in conſ. 301.
Ad bene examinandū, in tertio dubio. li. 1. Dec. in l. 1. in 2. not.
C. de eden. & in c. 2. col. 5. circa med. ver. eo. modo de fide inſtr.
5 ¶ Sed † hic vltra mortē notarij cōcurrit & aliud adiuuandam fi-
dem inſtrumenti, i. antiquitas temporis annorū quaſi tercētū,
ex qua temporis antiquitate fides plena videtur dāda tali inſtru
mēto: nā videmus quòd ſcriptura omnino priuata probat ſemi
plenè in antiquis. Spec. in tit. de inſtr. editio. §. nūc dicendū. col.
pen. ver. regulariter ergo. ſequitur Ant. de But. in c. 2. col. 3. ver.
tertius caſus. & ibi Fel. col. 3. in tertia limitatione de fide inſtru.
Soc. in conſ. 186. col. 5. in fi. ver. multū etiam operatur antiqui-
tas. lib. 1. Dec. in c. cum cauſam, col. 2. poſt med. ver. ſecundo li-
mitatur. de prob. Iaſ. in repe. d. l. admonendi. col. 86. verſ. confir-
mo vtrunque dictum. & ibi Ripa col. pen. & idem Iaſ. in l. cum
aliquis. col. fi. C. de iure delib. & maximè debet probare tale in-
ſtrumentū antiquum, q̄a non eſt defectuoſum in ſubſcriptione
aut ſigno notarij, ſed tm̄ in t̄pe, de quo t̄pe quæſtio non eſt. Pro
hoc quod dicitur non eſſe curandū de ſingularitate teſtium cir
ca tempus quando tempus non eſt de ſubſtantia. Barto. in l. ob
carmen. §. fi. ff. de teſtibus. Ro. in conſi. 30. Imo. in conſ. 102. col.
1. Cor. in conſ. 247. col. 9. ver. dato aūt ſine præiudicio veritatis.
lib. 2. Guid. Papæ q. 544. Immo non eſt totalis defectus in tēpo-
re: quia appoſitus eſt annus, appoſita etiam eſt indictio, tantum
deficit menſis & dies, de quo tempore quæſtio hic non eſt. Non
dico ꝙ tempus non ſit de ſubſtantia inſtrumenti, tantum dico
quòd hic non eſt vis in tempore, quia nō agitur de aliqua prio-
ritate, aut poſterioritate tēporis. ¶ Tertium hic concurrit vltra
mortem notarij & antiquitatem temporis, quia iſtæ ſcripturæ
6 repertæ ſunt in archiuio publico ipſius monaſterij, † quo caſu
ſcriptura etiam omnino priuata inuenta in tali archiuio videt̄
omnino probare. l. cenſus. ff. de probationib. authen. ad hæc. C.
de fide inſtr. c. ad audientiam. vbi latè ſcriben. de præſcrip. Et li-
cèt ſcriptura archiuij non videatur probare extra territoriū in
quo archiuium ſit, tamen negari non poteſt quin ipſum archi-
uiū multū operetur. Ideo eſſet bonū deducere & probare ꝙ ta-
les ſcripturæ fuerunt inuētæ in archiuio publico & ꝙ monaſte
rium ab omni tēpore habet illud archiuium, cuius claues teneri
ſolent per talē: & ſi poſſit probari cōſuetudo ꝙ talibus ſcriptu-
ris ſemper habita fuit fides etiam extra territorium. ¶ Quartò
videndū eſſet in facto, ſi contēta in tali inſtrumento defectuoſo
fuerunt obſeruata, & deducere in facto talem obſeruantiā: quia
7 defectus † ſcripturæ ſupplet̄ per obſeruantiam ſubſecutam. l. 1.
l. 2. & l. veritas. C. de fideicō. Cy. in allegationibus ſuis inter con
ſilia Bald. poſt conſi. 400. Super primo pūcto. col. 1. lib. 4. Bald.
in conſi. 402. Quæritur an per ſolā diffamationē. in fi. li. 5. Ro-
ma. in conſ. 425. dubitat̄ Iaſ. in cōſi. 161. col. 4. in princip. li. 2. vbi
tamen nihil præmiſſorum allegat. & ſoleo dicere in quodā tra-
cta. meo. & in conſ. 110. circa fi. facit quod dicimus, ambiguita-
tē ſcripturę declarari per obſeruantiā ſubſecutam. l. minimè. &
l. ſi de interpretatione. ff. de legib. cū ſimil. vt per Ro. in conſil.
271. vis tota. col. 2. ver. tertio nō ē dubiū. Quod ꝓcedit licèt mo

dico t̄pe ita ſit obſeruatū: quia in tali obſeruantia declaratiua
nō requiritur præſcriptio t̄pis. Pau. de Caſt. in conſi. 347. Quia
circa donationem. col. fi. lib. 1. Are. in c. cū M. & ibi Dec. col. 2.
poſt med. ver. & ex ſupradictis infertur. de conſti. & idē Dec. in
8 conſ. 156 col. fi. & alibi ſæpe doct. ¶ † Ex præmiſſis puto dictum
inſtr̄m plenā fidē facere non obſtante omiſſione mēſis & diei.
Tertiò principaliter dubitat̄, an delegatus habeat p̄tātem ex-
trahendi dictas ſcripturas ab archiuio memorato. Dn̄i aduoca-
ti partis aduerſæ animoſe contēdunt nō poſſe: quia mandatum
dn̄i Auditoris loq̄ v̄r de ſcripturis exiſtētibus apud tertios, vt co
gant̄ ad exhibitionē: ideo tale mandatū non v̄r extendi ad ſcri-
pturas q̄ eſſent penes partē impetrantē, cū mandatū dicat̄ ſtricti
iuris. l. diligenter. ff. manda. c. cū dilecta. de reſer. Pro quo facere
v̄r, quia in generali impetratione cōmiſſionis nō v̄r cōprehendi
perſona impetrātis. arg. l. qui inſulā. §. fi. cū gl. ff. locati. l. ſi mer-
cedē. §. fi. vbi glo. Bar. & Bal. ff. de actio. empti. l. inquiſitio. C. de
ſolu. ¶ Sed præmiſſis nō obſtātibus, quę verè nō obſtant, contra-
riū puto de iure verius, ꝙ imo fieri poſſit & debeat talis extra-
ctus virtute delegationis prædictæ, quam tn̄ nō vidi niſi ꝑ nar-
rationē patrū aut aduocatorū: & ꝓ fundamēto cōſidero, ꝙ li-
cèt mandatū dicat̄ ſtricti iuris & fines eius dilīgēter cuſtodiri
9 oporteat, † nō ēt in mādato mēs magis diſponētis inſpici debet
quàm verba: ideo ad caſus ſimiles & eiuſdē rōnis extendi māda-
tū debet l. fi. §. fi. ff. manda. Ale. in conſ. 34. col. fi. lib. 2. & in conſ.
84. col. fi. ver. p̄terea in actibus. lib. 7. Dec. in conſil. 493. col. 1.
circa med. & extendi debet mandatum ad caſum omiſſum in
quo mandans idem veriſimiliter dixiſſet ſi de eo fuiſſet inter-
rogatus. Pet. de Bellaper. in l. maritus. C. de procu. Ant. de Bu. in
c. trāslato. de cōſti. & in c. nōne. de præſum. quod Pet. & Anto.
dictum ſequitur Barb. in c. veniens. col. 9. de accuſ. ſed erit dubiū
quod mens diſponentis & delegantis erat taliter prouidere par-
ti impetrāti ꝙ inſtrumenta & iura faciētia ad cauſam, conſequi
poſſet vbicunq; & apud quaſcunq; perſonas illa eſſent? non. n.
erat, nec eſt q̄ō de modo apud quos eſſent inſtrumenta, ſed q̄ō
erat & eſt de effectu ꝙ haberet impetrās inſtra intentionē eius
iuſtificantia: quo caſu qn̄ agit̄ de effectu, ſufficit quocunq; mo-
do effectus ille ſequatur. l. ſi mulier. ff. ad Trebellia. l. ſi mr. C. de
10 inſti. & ſubſti. ¶ † Secūdo cōſidero quod ēt in mādato valet ar-
gumentū a maioritate rationis. Abb. in c. ſignificante, de reſcri.
poſt Ro. per eū alleg. & iſtud ſine dubio procedit qn̄ cōcurrit
mens & voluntas deponentis, vt Dec. in c. conſtitutus. colum. 2.
de reſcrip. Modo ſi delegatus voluit cogi tertios poſſe ad exhi-
bitionem inſtr̄orum, quanto fortius ꝙ extrahi & authenticari
poſſent inſtrumēta exiſtentia penes partē impetrantē, & ꝓ tan
to talis caſus omiſſus fuit? quia in parte impetrāte tali coactio-
ne nō opus erat, & habitus fuit iſte caſus pro indubitato. ¶ Non
obſtāt mō allegata in contrariū: quia licèt ſatis reſponſum appa
reat ex p̄miſſis, in ſpecie tn̄ reſpondeo. & ad primū, ꝙ mandatū
eſt ſtricti iuris & fines eius diligēter cuſtodiri oportet, fateor,
ſed dico q̄d in caſu iſto nō excedit delegatus fines mādati faciē-
do id quod eſt ſm̄ mentē & intētionē mandātis: quia illud ēt in
mandato includit̄, cum ēt in materia ſtrictiſſima inſpici debeat
mens & voluntas diſponētis: nā ſtatutū eſt ſtricti iuris. l. 1. §. ſi is
qui nauem. ff. de exercito. l. conſtitutionibus. ff. ad municipa. l.
patronus. §. ſi quis cū eſſet. ff. de bonis liber. quæ iura ad hoc ci-
tat Oldr. in conſ. 150. In eccleſia Valētina. col. 2. poſt med. tradit
Bar. in l. oēs populi. col. 22. in 4. q. ff. de inſti. & iure in l. 1. col. 2.
verſ. quæro vtrum. & in l. Labeo. §. contractū. ff. de verb. ſignifi.
11 cum ſimi. & tn̄ † in ſtatutis potius attenditur mens ſtatuentiū
quàm verba. l. benignius. ff. de legib. l. non dubium. C. eodem ti-
tu. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excu. tu. Bar. in l. contra legē.
ff. de legibus. ſimiliter reſcripta dicuntur ſtricti iuris. Bald. in l.
vxori. C. qui accu. non poſſ. Calca. in conſ. 58. in princip. immo
reſcriptum interpretatur magis ſtrictè q̄ ſtatutum. Dec. in rubr.
de reſcrip. col. 2. & tamen in reſcriptis magis attenditur mens
q̄ verba. glo. in c. ſi propter tua debita. de reſcrip. lib. 6. quam
pro not. ad hoc citat Iaſ. in l. iuriſgentium. §. prætor, in 6. not. ff.
de pactis. & in mandato ꝙ magis inſpiciatur mens mandantis
q̄ verba, tradit Alexan. in d. conſi. 84. colum. fi. lib. 7. ¶ Secun-
do reſpondeo ad argumen. quod cum eadem immo maior ſit
ratio in caſu omiſſo in delegatione q̄ in expreſſo, non dicitur
extendi reſcriptum ad alium caſum, immo vna & eadem ratio
dicitur cōprehēdere & decidere omnes caſus eiuſdē rationis ci-
tra extenſionē, ſicut genus comprehendit omnes ſuas ſpecies: &
expreſſo vno caſu, veniunt omnes, in quibus viget eadem ratio.

Bald.

Bal. in l. de quibus. ff. de legibus. quod dictum pro eleganti re-
fert & ſequitur Pau. de Caſt. in conſi. 441. pro declaratione. col.
pen. in fi. lib. 1. & dicit Oldr. in conſi. 185. Thema tale eſt, Ti-
tius canonicus. in fi. quod vbi eſt eadem vel maior ratio, non dici-
tur lex extendi, ſed enucleari. ¶ Alibi ſcribit Cald. in conſ. 1. in ti-
tu. vt lite penden. quod vbi eſt eadē ratio, non dicitur quis extendē-
do nouum caſum addere, ſed quod in primo caſu in ratione inclu-
debatur ſecundum æquitatem detegere ſeu declarare. ¶ Non ob-
ſtat, quod in generali delegatione non videtur comprehendi perſo-
na impetrantis, quia hic non agitur de comprehendendo perſo-
nam mandantis aut ſubdelegantis, quo caſu loquuntur contra-
ria. ¶ Secundò reſpondeo quod contrarium procedit in odioſis quia
in dubio non cenſetur quis velle ſeipſum ligare aut ſibi præiudi-
care. ſecus in fauorabilibus, quia tunc comprehenditur perſona
loquentis in generali diſpoſitionem. cum prima charitas inci-
12 piat a ſeipſo. l. ſi præſes. C. de ſerui. & aqua. † immo in fauo-
rabilibus cenſetur quis loqui de ſeipſo potiuſquam de alio. So-
ci. in conſi. 149. col. 5. verſic. Immo potius præſumi debet. lib. 1.
ſed actus de quo agitur, eſt fauorabilis impetranti, ergo &c. Ter-
tio reſpondeo quod immo in generali diſpoſitione includitur per-
ſona loquentis ſecundum ſubiectam materiā. Cyn. in d. l. inquiſitio. C.
de ſolutio. quē refert & ſequitur Corn. in cōſi. 14 col. 4. verſic.
nec ſimiliter obſtat. li. 3. ſed hic ſubiecta materia ſuadet quod in ſub-
delegatione cōprehēdatur perſona impetrātis, quia agitur de iuſtifican-
do eius intētionē per extractū ſcripturarū, qui extractus ita conue-
nit ſcripturis exiſtentibus, penes impetrātē ſicut penes tertios,
ergo &c. Quarto quæritur, an tranſumpta aut exēpla dictorū in-
ſtrumentorū debeant ſubſcribi per notarios, qui illa exēplauerunt,
13 aut per alios notarios. Breuiter de iure † iſta dēt ſcribi & ſubſcri-
bi per eundē notariū, iuxta nota. in §. nos autē, in authen. de ta-
bellio. tradit Bal. in cōſi. 317. Proponitur quod notarius. col. 2. lib. 5.
Ang. in conſi. 400 col. 2. Pau. de Caſt. in conſi. 209. Viſo quodam
inſtrumento. col. 2. lib. 1. ideo nō conſulerem ſubſcribi inſtrumē-
ta exemplata niſi per illoſmet, qui exēplaſſent, ſaluo niſi doce-
retur de impedimēto ipſorum, quo caſu neceſſe eſſet de tali im-
pedimento apparere, puta propter abſentiā vel infirmitatē, &
quod fiat ſubſcriptio per alios de mādato dñi ſubdelegati qui atteſtetur
in ſuo mandato de impedimēto, per ea quæ de notario impedito
tradit Dec. in l. 1. col. 7. in quarto nota. ff. de off. eius & iſto caſu
neceſſe erit quod in ſubſcriptione atteſtarentur notarij ſe vidiſſe
originalia talis tenoris in nihilo differentia ab ipſis tranſumptis
facta debita lectura & collatione: & quod trāſumptis factis per ta-
les cauſante eorū impedimēto ſe ſubſcripſerūt de mādato domi-
ni ſubdelegati. bonū ēt erit quod fiat ſubſcripto per notariū actorū
ſeu cauſæ ſecretariū. ¶ Quintò quæritur, an ſit probādus notariatus
eorū qui inſtrumēta ſcripſerunt, cum pars negauerit ipſum nota-
14 riatū. Breuiter reſpondeo quod non: quia præſumitur † notariatus
propter antiquitatem temporis vltra annoꝝ centū. Inno. in c. veniēs.
de verb. ſig. Bal. in auth. quas actiones, circa fi. C. de ſacroſan. ec-
cle. & in l. comparationes. C. de fide inſtru. Anch. in conſi. 213.
col. 1. Alex. in conſi. 101. col. 3. lib. 7. Soc. in conſi. 187. colum.
4. verſi. ad ſecundum reſpondeo. lib. 2. Cor. in conſi. 35. colum.
6. in conſi. 171. colum. 1. in fi. lib. 1. & in conſi. 247. col. 10. li. 2.
Dec. in c. 1. col. 6. in fi. verſi. quicquid tamen ſit de fide inſtru. in
conſ. 36. colum. 2. poſt med. & in conſi. 42. col. 2. Iaſ. in l. Barba-
rius. col. 11. verſ. tertio notabiliter limita. ff. de offi. præto. Gui.
Papæ. q. 357. & in commento ſtatuti ſi quis per literas, in verſi.
propria manu ſignatas, ver. ſed an in literis antiquis. Deci. Nea.
deciſione. 245. col. 3. & deci. 251. in fin. Aufrer. in deciſ. Tholo.
q. 330. in fi. ¶ Ex præmiſsis abunde (arbitror) videri ſatisfactum
ad omnia dubia, ſub correctione, &c. Sauiliani, die tertia Ianua-
rij. 1546. Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Circa fidem ſcripturæ, inſpicitur locus vbi facta eſt ſcriptura, vbicunque illa producatur.*
2 *Pars poteſt approbare ſcripturam priuatam vt fidem faciat.*
3 *Actus productionis librorum non attribuitur producenti, ſed petenti & mandanti exhibitionem fieri.*
4 *Data & recepta in libro rationum, dicuntur connexa.*
5 *Connexorum idem eſt iudicium.*
6 *Mors addit non parum fidei ſcripturis mortuorum.*
7 *Mors vim obtinet iuramenti.*
8 *Libri, in quibus continentur veriſimilia, probant.*
9 *Teſti aliàs non idoneo creditur, quando deponit veriſimilia.*
10 *Veriſimilitudo poteſt haberi per relationem peritorū in arte adminiſtrandi & negociandi.*
11 *Ex pluribus præſumptionibus & indicijs fit plena probatio.*
12 *Quando probantur duæ famæ cōtrariæ, ſtatur teſtibus deponētibus de bona fama.*
13 *Quoties ſunt alia indicia animi, ceſſant ea, quæ crimē inducūt.*
14 *Inciuile eſt iudicare niſi tota lege proſpecta.*

C O N S I L I V M   C C L X X V.

¶ Pro nobili Ioanne Baptiſta Dade ciue Mediolanenſi contra nobilem Paganinum Dade ciuem etiam Mediolanenſem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quæritur
in hac cauſa nobilis Ioannis Baptiſtæ Dade ci-
uis Mediolanenſis, an fides habenda ſit libris ra-
tionū quondā no. Cōſtantij Dade cuius eſt hæres pro
quota ipſe Ioānes Baptiſta. In quo dubio breuiter
concludo quòd ſic ſequentibus fundamentis. ¶ Et primo res
clara videtur ſi in ciuitate Vercellarum vbi dicitur adminiſtra-
ta tutela & factus liber rationum, vigeat conſuetudo quod de-
tur fides libris tutorum aut adminiſtratorum: nam de validita-
te talis conſuetudinis nullum eſt dubium. ca. cum dilectus. de
fide inſtr. Inno. & doc. in c. cū p. tabellio. eo. ti. Dec. in cap. 2. co-
lum. 6. de prob. in c. veniens. colū. fi. de teſtib. & in c. 1. col. 3. de
fide inſtr. Iaſ. in repe. l. admonēdi. col. 41 verſ. ſeptimus caſus eſt
ff. de iureiu. Quæ conſuetudo efficaciā habet ēt in ciuitate Tau-
1 rini & alibi vbicunque producuntur tales libri, † quia circa fidem
ſcripturæ inſpicitur locus vbi facta eſt, vbicunque illa producatur.
l. ſi fundus. ff. de euict. tradit Bar. in l. 1. in 7. q. prin. C. de ſum.
Tri. & fi. cath. Bal. in conſi. 179. Inſtrumentum. lib. 3. in l. exem-
plo. C. de prob. & in l. ſi nō ſpeciali, per illum tex. & ibi Iaſ. in 2.
no. C. de teſta. Anto. de Bu. & doc. in d. c. 2. de fide inſtr. Dec. in
c. 1. col. 117. in fi. verſ. 3. quod dicit Io. Andr. de prob. Iaſ. in l. ſi
arrogator. colum. 16. ff. de adoptio. vbi Iaſ. quod nunquam inuenit
cōtradicentem, licèt deciſio iſta videatur ſibi dura & mirabilis.
eandem opi. ſequitur idem Iaſ. in l. quædam. §. nummularios,
in 2 no. ff. de eden. vbi reputat hoc valde notabile. & idem Iaſ.
in l. ius autem ciuile, col. fi. ff. de iuſti. & iu. in d. l. admonēdi. col.
107. verſ. vltimus caſus eſt, in d. l. 1. col. 5. verſi. 1. ex hoc mēbro.
C. de ſum. Tri. & fi. ca. & in conſi. 133. colum. 9. lib. 4. Guid. Pap.
q. 562. ¶ Secundò ceſſante cōſuetudine adhuc idē videtur dicē-
dū, dādā eſſe fidē talibus libris, quia pars aduerſa petijt illos exhi-
2 beri. in quare cōſidero † quòd poteſt pars approbare ſcripturam
priuatā vt fidē faciat. Bal. in l. de quibus. col. 2. in fi. verſi. itē per
pactū. ff. de legib. & in conſi. 275. Factū tale eſt, quidā cāpſor. col.
2. verſ. ad primū. lib. 3. Alex. in l. 1. §. fi. ff. de verb. obli. & in conſ.
123. col. 3. lib. 4. Dec. in d. c. 2. col. 7. ver. ſimiliter valet cōuen-
tio. de prob. in d. c. veniēs. in fi. de teſtib. & in d. c. 2. col. 3. verſi.
notandum tamē eſt, de fide inſtr. Corn. in conſi. 174 col. fin. lib. 3.
Fel. in d. c. 2. col. 3. poſt med. in 6. fallentia. de fide inſtru. Iaſ. in
repe. d. l. admonēdi, col. 62. verſi. nunquid autē partes. ex quibus
patet hanc eſſe cōem opi. cōtra Inno. in d. c. cū p. tabellio, de fi-
de inſtru. ¶ Hoc ita præſuppoſito quod approbari poſsit ſcriptura pri-
uata, dico quod hic approbati fuerūt iſti libri tutoris ex quo pars
aduerſa petijt illorū exhibitionē. l. ad ſolutionē. C. de re iud. vbi
qui petit terminū ad ſoluēdū iudicatū, cenſetur illud approbare:
eodē modo qui petit libros exhiberi, neceſſario cenſetur illos appro-
bare, ſi n. vellet impugnare, nō peteret exhiberi. Pro hoc quod ſcribit
Ang. in l. cū & C. quod metus cauſa. vbi qui petit terminū ad ſoluen-
dū, cenſetur approbare contractū præcedentē. Rurſus nos videmus
quòd producēs ſcripturam priuatā, cenſetur illam approbare. An-
ge. in conſi. 135. Quidā Nicolaus, col. 2. idē in producentē inſtru-
mentū minus ſolēne quod cenſetur illud approbare. Bal. in l. alia.
col. 2. verſ. ſed pone quod quis cōfitetur. C. de his quib. vt indig.
Alexan. in conſi. 184. col. 2. verſi. & poſito quod etiam aliquo mo-
do. lib. 7. Fel. in c. cū venerabilis, col. 7. in ſecunda limitatio-
ne, & ibi Dec. col. 6. verſi. 5. concluſio. de exceptio. Iaſ in conſi.
161. col. 3. poſt med. lib. 2. ſed eadem ratio approbationis vide-
tur in petente ſcripturam exhiberi, quæ in producēte: ſatis enim
3 producit, qui produci quid petit. † & actus productionis libro-
rum non attribuitur producenti, ſed petenti & mandanti exhi-
bitionem fieri. l. Item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſque
vniuer. nota. Bart. in l. vnum ex familia. §. ſi de falcidia. ff.

de leg. ſ. vbi ſi conſiliũ generale dat poteſtatem prioribus nomi
nandi poteſtatem, videtur poteſtas nominatus a conſilio man-
dante, non a prioribus exequentibus. Pro hoc tex. in ca. literis,
de reſcr. & in c. nouit, de appel. c. mulieres, de ſentẽ. excom. idem
cum productio facta fuerit per partem ream de præcepto curiæ
parlamenti & ad petitionem partis, producens dicitur merus
executor, & actus productionis attribui debet petenti non exe-
quenti ipſam productionem, ſicut etiam actus grauaminis attri
buitur iudici pronuncianti non executori ſentẽtiæ. & iſta eſt ra-
tio cur ab executione non appellatur, quia executor non dici-
tur grauare. Bald. in conſi. 368. Nunc venio. colũ. 1. in ſ fin. lib. 1.
Antonius de But. in conſi. 74. Viſis ſtatutis. colum. 2. in fi. ¶ Et
ꝙ petens exhiberi aliquam ſcripturam cenſeatur eam approba
re, probatur arguendo a fortiori. nam ſcriptura priuata dicitur
approbari ex eo ſolum ꝙ non opponitur contra eam. Alex. in
conſi. 185. in fin. lib. 6. allega. Anto. de But. poſt Hoſtien. in c.
quoniam contra. de probatio. Idem tenet Bertachi. in 3. parte
ſui repertorij. in verbo ſcriptura. 1. verſi. 137. Quam opin. latè
defendendo comprobo in quodam tract. meo. ſi ex ſola tacitur-
nitate non opponentis inducitur approbatio ſcripturæ, quanto
fortius ex facto ipſo quando quis petit ſcripturam exhiberi. l.
Paulus reſpondet non tantum verbis. ff. rem ratam hab. iunctis
no. in l. quæ dotis. ff. ſolu. ma. in quibus locis habetur ꝙ fortius
eſt factum ad approbandum q̃ taciturnitas. ¶ Tertio principa-
liter danda videtur fides libris prædictis, quia ponitur in facto
ꝙ pars eos approbauit & eis vſa eſt & vtitur in aliquibus parti
bus, ergo in totum tenetur approbare, quia quicquid ſit in alijs
libris aut ſcripturis, iſtud eſt certum in libro rationum admini-
ſtratoris ꝙ approbans aut acceptans illum in parte tenetur ap-
probare & in alijs partibus & capitulis etiam ſeparatis propter
vnitatem officij. Ang. in l. ſumptus. C. de admi. tuto. quem refert
& ſequitur Corn. in conſi. 82. colum. pen. ver. & ſaltem videtur
ſtandum, lib. 4. ¶ Quartò ponitur in facto ꝙ iſti libri producti
ad inſtantiam partis, continent data & recepta, quo caſu iſta om
nia capitula dicuntur connexa, quia proficiſcuntur ab eodem
negocio eademq; cauſa. glo. in l. etiam. §. ea cauſa. ff. de mino.
Curtius Senior in cõſ. 20. Sępenumero, col. 10. & in terminis ꝙ
4 data & † recepta in libro rationum dicantur connexa, tradit Ri
pa in d. l. admonendi. col. 24. in fin nu. 124. ff. de iureiurã. hac
ita præſuppoſitio ẽt iſta capitula dicantur connexa, dico ꝙ etiã
ſi ageretur de alia ſcriptura priuata, q̃ vnius adminiſtratoris, illa
non poteſt approbari in parte quin approbetur in totum. l. Pu
blia. in fi. ff. depoſ. Bart. in l. quędã. §. nummularios, ver. vnde pu
to. ff. de eden. cum ſimi. vt p Dec. in l. 1. in vltimo no. C. de edẽ.
5 † connexorum enim idem eſt iudicium, nec poteſt fieri de vno
quin fiat et de reliquo. c. ſi quis obiecerit. c. ſi quis præbendas. j.
q. 3. c. quando, vbi Deci. in 3. no. de iudi. ideo quando duæ hæ-
reditates reperiuntur ſimul connexæ, non poteſt vna acceptari
& altera repudiari. l. ſed ſi plures. §. 1. vbi Iaſ. in 2. not. ff. de vul.
connexa enim pro vno reputantur, ſicut eadem coniunctio con
iungit diuerſa & facit vnum cenſeri. l. quod conclaue. ff. de dam.
infect. & continentia ædificia vnum cenſentur cum eo cui cohę
rent aut connexa ſunt. l. 2. & l. ædificia. ff. de ver. ſig. c. ſi ciuitas,
de ſententia excom. lib. 6. ita in connexis arguit Anch. in conſi.
360. Præſupponitur in themate, col. 2. ¶ Quinto confirmatur fi
des iſtorum librorum, quia in pluribus apparet de veritate con
tentorum in ipſis libris vel per inſtrumenta vel per confeſſionẽ
partis aliqua acceptantis, ideo veriſimile eſt ꝙ etiam in alijs cõ
tineant veritatem, ita Paulus de Caſt. in conſi. 301. Ad bene exa
minandum. col. 1. in fi. lib. 1. refert & ſequitur Iaſ. in repe. d. l. ad
monendi. colum. 48. in 5. limitatione. ad idem facit quod Soci.
ſcribit in conſi. 82. colum. 2. in princ. li. 3. vbi ꝙ confeſſio mari-
ti conſtante matrimonio, ſi in parte probetur vera, in totum p̃-
ſumitur vera, iuxta no. per glo. & doc. in l. 2. C. de non nu. pecu.
arguendo ab oppoſitis. Ad idem facit quod ſcribit Anchar. in
conſi. 436. In his dubijs. col. 2. poſt med. verſic. prætetea præſu-
mendum, vbi arguit ſummã centum librarum fideliter fuiſſe
erogatam prout debebat, quando cõſtat, reliqua, quę etiam ero
gari debebant, fideliter fuiſſe erogata. Ad idem facit regu. ſe-
mel malus, lib. 6. arguendo a contrarijs, immo arguendo a for-
tiori, ſi enim ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodẽ ge
nere mali, a fortiori ſemel ſemper bonus præſumi debeat in eo
dẽ genere bonitatis & veritatis. argu. l. merito. ff. pro ſocio. & li
cẽt nõnulli moderni impugnẽt hoc dictum Pau. de Ca. in d. cõſ.
301. tamen illud videtur procedere concurrentibus etiam alijs
coniecturis. & ita dato concurſu aliarum coniecturarum, dictũ
illud ſecutus ſum in conſi. meo. 158. vbi plurimæ erant conie-
cturæ confirmantes librum monaſterij: ſed in caſu iſto conie-
cturę cõcurrunt non parum multæ iuuantes fidem librorum tã
ſupra commemoratæ q̃ alię infra explicandæ. ¶ Sextò fortiter
iuuatur fides iſtorũ librorum, quia Conſtantius ſcribens, & ad-
miniſtrator mortuus eſt, quæ mors fidei non parum addit ſcri-
pturis mortuorum. Bar. in l. admonendi. col. 7. verſic. circa fin.
ff. de iureiur. & in libro mortui ꝙ maiorẽ fidẽ faciat tradit Bald.
in l. comparationes. col. 7. verſi. Cy. format. C. de fide inſtrumẽ.
& in l. inter chartulas. C. de cõuenię. fiſci. debi. lib. 10. Soci. in cõ.
161. col. 2. verſi. nec obſtat ſi dicatur. lib. 2. & in cõſi. 295. col. 2.
poſt med. verſi. tertio principaliter, eo. li. 2. ſimiliter inſtrumẽtũ
minus ſolenne aut defectuoſum probat ſemiplene mortuo nota
rio. Bar. in d. l. admonendi. col. 8. poſt med. verſi. quæro quid ſi
in inſtrumento. vbi ẽt doc. Alex. in l. de pupillo. §. qui nunciat.
col. 2. ff. de ope. no. nun. in conſil. 59. lib. 2. & in conſil. 189. lib.
7. Corn. in conſi. 4. colum. 3. lib. 22. hinc videmus ꝙ vbi ad ſup-
plendam fidem libri rationum requiritur iuramentum ſcriben-
6 tis, illud tamen neceſſarium nõ eſt mortuo ſcribente, † qa mors
vim obtinet iuramenti. Pau. de Caſt. in d. conſi. 301. in 3. dub.
lib. 1. ſequitur Dec. in l. 1. in 2. no. C. de edẽ. & in c. 2. col. 5. circa
med. verſ. eo. modo. de fide inſtr. Et profecto nõ eſt veriſimile ꝙ
ille Conſtãtius moriẽs tales libros ſic ſcriptos voluerit dimitte
re ſi falſi qd cõtinerent, cum nemo immemor ſalutis pręſumat.
l. ſi. C. ad leg. Iul repe. c. literas. de præſum. cap. ſancimus. 1. q. 7.
7 ¶ † Septimò habenda videtur fides libris memoratis pp difficul
tatem probationis cum agatur contra hæredes hæredum admi
niſtratoris, quibus ipſis impoſſibile vr̃ rationes aliter reddere
atq; per tenorem dictorum librorum attenta multitudine pro-
cellarum, conſideratis etiam temporum incommodis & procel
lis fluctuoſiſſimis tum peſtis, tum bellĩ. ita in libro rationũ dif-
ficultatẽ probandi conſiderat Bal. in l. 1. ante fi. C. de edendo. p
l. rationes. C. de proba. Alex. in conſi. vlti. col. 3. lib. 7. Iaſ. in re-
peti. d. l. admonendi. col. 46. verſi. 4. principaliter. Hinc vide-
mus ꝙ ſcriptura priuata in antiquis probat ſemiplene ẽt contra
tertium propter difficultatem probationis. Spec. in tit. de inſtr.
editio. §. nunc dicendum. col. pen. ver. regulariter ergo: ſequitur
Anto. de But. in d. c. 2. col. 4. verſi. tertius caſus, & ibi Fel. colum.
3. in 3. limitatione de fide inſtru. Soc. in conſil. 186. colum. 5. in
fi. verſi. multum etiã operatur antiquitas. lib. 2. Dec. in c. cũ cau-
ſam. col. 2 poſt med. verſi. ſecundo limitatur, de probatio. Iaſ. in
repeti. d. l. admonendi. colũ. 86. verſic. confirmo vtrunque di-
ctũ, & ibi Ripa col. pe. & idem Iaſ. in l. cum aliquis, col. fi. C. de
8 iure deliberan. ¶ † Octauò probare videntur iſti libri, quia dici-
tur, contenta in eis omnia eſſe veriſimilia. l. ſancimus. & authen.
ibi poſita. C. de iud. vbi ſtatur dicto alicuius de expenſis quãdo
ſunt veriſimiles. quæ iura ad hoc citat Aret. in conſi. 159. Lon-
ga, col. 2. circa med. ver. intentio tamen Bal. & ita in libro ratio-
num veriſimilitudinem conſiderat Pau. de Caſt. in conſi. 114. In
cauſa quæ vertitur coram domino Vicario, in 5. dubio. lib. 2.
Dec. in conſi. 51. colum. 1. circa med. & in conſi. 596. colum. 2.
poſt med. Iaſ. d. l. admonendi. colum. 17. verſi. 4. fallit, in prima
lectura. ¶ Pro hoc, quod ſcribit Angel. in conſil. 367. columna
9 fina. verſicu. & ſecundum ea quę vidi. vbi quòd † teſti alias non
idoneo creditur quando deponit veriſimilia. ſimiliter ſtatur
aſſertioni iudicis, vbi aliàs non ſtaretur, quãdo illa eſt veriſimi-
lis. Anchara. in conſil. 257. Ex prædicta facti narratione. co-
lumna fina. quod eſt repetitum in conſil. 439. Similiter ſtatur
confeſſioni alterius etiam in pręiudicium tertij, quando illa eſt
veriſimilis, puta ſi confitetur maritus ſe emiſſe bona de pecu-
nia vxoris, nam ſtatur tali confeſſioni etiam in præiudicium
creditorum, quãdo eſt veriſimilis, quia vxor bona haberet aliũ-
de. Salic. in l. ſi mater. C. de contrahen. emptio. Idem in patre
confitente ſe habuiſſe pecũnias a filio, nam ſtatur tali confeſ-
ſioni licẽt alioquin multum ſuſpectæ, quando eſt veriſimilis
quis filius ſit in aliquo exercitio. Ang. in conſi. 153. Pater emit
fundum. ſequitur Alex. in conſi. 18. lib. 3. Deci. in conſil. 76.
col. 2. verſic. nec obſtat ꝙ talis confeſſio. ¶ Similiter ſtatur ſim-
plici aſſertioni prælati ſuper benemeritis, quando vult aliquem
remunerare tanquam benemeritum de eccleſia, ſi talis aſſertio
ſit veriſimilis ex coniecturis, vbi aliàs non ſtaretur. Bal. in l. iu-
bemus. 2. in fine princi. C. de ſacroſanct. eccle. quem refert & ſe-
quitur. Deci. in c. qm̃. col. 21. in fi. verſi. ſed reſponderi poteſt. de
proba. ¶ Coniecturæ autem plurimæ, ex quibus ſcripta in libris
di-

dicantur veriſimilia, hic concurrunt, puta qualitas perſonæ ip-
ſius adminiſtratoris mercatoris nominis non obſcuri, vitæ in-
culpatæ, qualitas perſonarum, quarum bona adminiſtrata dicū
tur, quæ tot expenſas ferre poterant: qualitas perſonæ patris mi
norum, qui tot debita pro ſuis negocijs contrahere veriſimili-
ter poterat, præſertim qui nō ſolus proprio ære ita negociare-
tur: facultates bonorum veriſimiles, conſuetudo loci & familiæ:
ex quibus appareat tantum expendi potuiſſe, & debuiſſe: adeo
quod in alijs perſonis ſimilis conditionis tantumdem obſeruari
10 videmus. † Veriſimilitudo etiam haberi per relationē experto-
rum aut peritorum in arte negociandi & adminiſtrandi, ita
Pau. de Caſt. in d. conſi. 114. in 5. dubio lib. 2. ¶ Rurſus, ſi in li-
bris continentur aliqua quæ fieri deberent ſecundum qualita-
tes perſonarum & earum facultates, illa dicuntur veriſimilia tā
quam conſona iuri. Bald. in cap. 1. de controuer. inueſt. Imo. &
doc. in c. auditis, de præſcriptio. vbi quòd teſtes dicuntur depo
nere veriſimiliora, quorum dicta conſonāt diſpoſitioni iuris.
¶ Similiter ſi in libris plenè omnia & in ſpecie narrātur, ex hoc
dicūtur continere veriſimila, ſicut dicitur de teſtibus plene nar
rantibus factum. Bal. in l. teſtium, col. pe. C. de teſtibus. Curtius
in tracta. de teſtibus concluſio. 19. Gozad. in conſi. 13. col. 11. in
fin. valet enim argumentum de teſtibus ad ſcripturas. l. in exer-
cendis. C. de fide inſtrumen. ¶ Ex quibus puto ꝙ libris memo-
ratis fides haberi debeat concurrentibus tot rationibus & con-
11 iecturis, cum † ex pluribus præſumptionibus & indiciis fiat ple
na probatio. glo. in l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſtibus. in l. 2. §. 1. ff. de
excuſa. tuto. & in l. inſtrumenta. C. de proba. Rom. in conſi. 7.
& conſilio ſequen. Imo. in conſi. 138. colum. 1. circa medium.
Calca. in conſi. 77. colum. 1. in fi. & ſeq. Barbatia in conſil. 59.
col. 6. lib. 3. ¶ Secundò principaliter quæritur, an probetur do-
lus tutoris ex eo ꝙ non deſcripſit in inuentario omnia bona pu
pillorum, contra doctri. Bar. in l. tutor qui repertorium. ff. de
adminiſtratio. tuto. Breuiter puto ꝙ non, quia iſte dolus in o-
mittendo dicitur dolus præſumptus. Alexan. in conſi. 104. col.
6. lib. 1. ſed vna præſumptio tollit aliam, & fortior tollit debi-
liorem. l. fi. ff. de in integ. reſtitu. modo tollitur præſumptio do-
li, quia tutor deſcripſit in libris rationum quæ omiſſa ſunt in in
uentario: ergo apparet ꝙ animum non habuit defraudandi pu-
pillos & quòd bona eorum noluit occultare. & cum duæ con-
currant præſumptiones contrariæ vna doli in omittendo, alte-
ra bonæfidei in deſcribendo omiſſa in inuentario in libris ratio
num, fortior dicitur præſumptio bonæfidei tanquā magis ami-
ca naturæ & iuri, ſicut dicimus in teſtibus quia præferuntur illi
qui deponunt de bonitate alicuius. Inno. & doc. in ca. eccleſia
Vulterana, de elect. & in c. auditis, de præſcri. Bal. in c. in noſtra,
in prin. de teſtibus. Abb. in c. cum pen. col. fina. de accuſ. Cor. in
12 conſi. 219. col. fi. lib. 1. ſic etiam † quando probantur duæ famæ
contrariæ, ſtatur teſtibus deponentibus de bona fama. Bald. in
conſi. 166. Proponitur ꝙ ex quodam inſtrumento, in fin. lib. 2.
& in conſi. 77. colum. 2. lib. 3. Card. Zabarel. in ca. cum in tua.
in gloſ. fin. de ſponſal. Cor. in conſi. 261. col. 9. lib. 4 hinc etiam
quia in duabus literis epiſcopi contrariis, ſtatur illis ex quibus
probatur bona fama. Oldr. in conſi. 183. colum. 4. ¶ Et in ter-
minis ꝙ purgetur iſte dolus præſumptus per libros rationum
in quibus deſcripta ſunt quæ dicuntur omiſſa in inuentario, ad
duco Ioan. de Pratis inter conſilia Calca. in conſil. 93. Iaco. de
Gliochis etiam inter conſilia Calca. in conſil. 95. vbi voluot
ꝙ dolus præſumptus ex eo ꝙ tutor inuentarium non fecit, pur
gatur quando probatur quantitas bonorum pupilli quæ ad ma-
nus tutoris peruenerūt. ſi dolus præſumptus ex totali omiſſio-
ne inuentarij purgatur ad modum ſupradictum, quanto fortius
purgabitur dolus qui præſumiť ex omiſſione particulari. ¶ Se-
cunda præſumptio purgatiua doli arguitur, quia dicitur proceſ
ſiſſe de induſtria talem omiſſionem ad commodum pupillorū
13 propter eorum creditores, & † quoties ſunt alia indicia animi,
ceſſant ea quæ crimen inducunt. Bald. in conſil. 425. Statuto
cauetur ꝙ nullus. lib. 5. & nunquam includitur delictum in actu
qui ſine delicto fieri poteſt. Bal. in l. 1. in quinta oppo. in fi. C. de
condi. ob cau. Alibi ſcribit idem Bal. in l. præcibus. col. 7. C. de
impub. ꝙ in delictis ſemper præſumitur pro eo quod excuſat.
quod dictum refert & ſequitur Iaſo. in conſi. 167. colum. 4. in fi.
lib. 4. & quæ latè ſcribunt Bar. & doc. in l. non ſolum. §. ſed vt
probari. ff. de operis noui nuncia. ¶ Tertiò principaliter dubita-
tur, an tutor conuentus ad redditionem rationum poſſit con-
demnari ad aliquam certam ſummam in qua appareat debito-
rem eum eſſe antequam reddita ſit ratio ad integrum. breuiter
puto ꝙ non, quia adminiſtrator non tenetur aliquid reddere
niſi prius omnibus liquidatis & acceptis & ſoluta ei debito ſuo.
Anchara. in conſil. 235. Prima facie. col. fi. 1. verſi. præterea pro-
pter incertum. Alex. in conſi. 192. lib. 7. & maximè iſtud pro-
cedit quando ſolum actum eſſet ad redditionem rationum: tūc
enim ſi condemnetur adminiſtrator ad aliquod certum ante li-
quidatas rationes, ſententia non erit conformis libello, in quo
ſolum concluditur ad reliquorum præſtationem redditis ratio
nibus, & ſic ſententia nulla. l. vt fundus. ff. com. diuid. Rurſus, ta
lia ſententia continet repugnantia: nam condemnando ad red-
ditionem rationum, intelligitur quod reputentur data & ſolu-
ta pro pupillo. l. 1. §. præterea. ff. de contra. actio. tute quæ repu-
tatio videtur denegari condemnando ad certū quid. quid enim
ſi adminiſtrator appareat creditor rōnibus redditis, certe coge
tur repetere quod retinere poterat. & inuenietur creditor cōdē
natus ad ſoluendum debitori, quo quid abſurdius? & maximè
procedere pręmiſſa debent in adminiſtratore neceſſario, cuius
officium damnoſum ſibi eſſe non debet. l. ſi quis ea ſignatorib.
ff. quemadmo. teſta. aperian. l. poſt legatum. §. aduocatum. & l.
tutorem. ff. de his quib. vt in indig. l. eū quædam. C. de admi. tu.
ſed eſſet officium tutelæ damnoſum ſi cogatur tutor quid ſolue
re antequam appareat debitorem eum eſſe, non redditis rationi
bus. nec ſequiť, probatur tale quid perueniſſe ad manus tutoris,
ergo continuo damnandus eſt illud vt reſtituat, ſed expectādus
eſt exitus redditæ rationis, per quem forte apparebit non eū te-
neri vt reſtituat, & cōtra ſentientem teneri tutorem ad ſolutio
nem certæ ſummæ aut reſtitutionem certæ rei ante redditā ra
tionem, allegari poteſt dictum. l. in ciuile. ff. de legibus: nam ſi-
14 cut † inciuile eſt iudicare niſi lege tota pſpecta, ſic inciuile eſt
tutorem illico condemnare ante totam redditam rationē, quia
finis rationis forte a procemio abhorrebit. & ita de iure reſpon
deo, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani, die 29. Decembris. 1545.
Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *In antiquis creditur aſſertioni principis, etiam ad eius cōmodū & in præiudicium tertij.*
2 *Quæ ſint quæ probent feudum.*
3 *Nō valet tranſactio ſuper re clara, ratione ſuſpitionis calūniæ.*
4 *Probatio incerta & dubia non releuat.*
5 *Qui ſoluit debitum ex inſtrumento, non poteſt ignorantiam inſtrumenti allegare.*
6 *Quomodo ratificetur contractus.*
7 *Priuilegiū poteſt a principe reuocari de plenitudine poteſtatis etiam ſine cauſa.*
8 *Generalis caſſatio ſtatutorum facta per principem, non trahitur ad ſtatuta iurata.*

CONSILIVM CCLXXVI.

¶ Pro illuſtri domino Philippo de Sabaudia; dominos Raconixij
contra homines & vniuerſitatem Caballarij maioris.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Subtilius &
copioſius adeo allegatum eſt in gratiā Illuſt. dñi
Raconixij per magnificū iuriſconſultū dominū
Io. Fran. Nucetū ex dominis Caballarij Leonis cō
tra vniuerſitatē Caballarij maioris, vt quidē ad-
iūgi aliquid poſſe, nō videať: ſed ne cauſa tā pulchra breui nobis
curæ dicať fuiſſe, aliqua & nos in mediū proferemus in eādē ſen
tētiā. ¶ Primo poſita videtur cauſa extra omnem controuerſiā,
ſi verum ſit quod in facto dicitur, probatū bona caſtri Motiro-
ni feudalia eſſe, vt latè probatum tam de iure ꝗ de cōſuetudine.
& ad probationem feudi, fuit adductum ꝙ in regiſtro principis
apparet, iſta bona fuiſſe recognita tanquam feudalia, ex quibus
recognitionibus ſine dubio probari dicitur feudum. Zenze. &
Imo. in cle. 1. de iureiur. Alex. in conſi. 59. col. pen. lib. 5. Iaſ. in l.
2. col. 62. q. 16. num. 214. C. de iure emphy. Curtius Iunior in
conſi. 140. ¶ Secundò probari videtur feudum ſi in inſtrumentis
productis parte domini Raconixij ſint verba enunciatiua prin
cipis aſſerentis ipſa bona eſſe feudalia, quia ſtandū videť talibus
verbis ſaltem quoad præſumptionem per quā transferatur onus
probandi in aduerſarium, vt per Alex. in conſi. 15. colum. 2. li. 5.
ſequitur Iaſ. in l. ſi prius, col. 14. in fine. verſi. ſecundo limita. ff.

de oper.noui nuncia. & in conſ.535.col. 2. poſt med.lib. 2. Go-
1 zadi.in conſi.50.col 6.circa medium.¶†Quod maximè procedere vř in antiquis, in quibus creditur aſſertioni Principis etiã ad eius cõmodum & in præiudicium tertij. Soci.in conſil.266. col.11. verſ.ad ſecundum rñdetur,lib. 2. Cor.in cõſ.312.col.5. lib. 1.Nam videmus, ꝙ ſcriptura priuata in antiquis probat ſemiplenè.Specu.in tit de inſtru.edi. §.nunc dicendum,col.pen. verſ.regulariter ergo. Ant.de But.in c.2.col.4. verſi. tertius caſus,de fide inſtru.Mod.in l.admonendi.ff.de iureiu.ergo aſſertio Principis in antiquis plus operari debet, q̃ ſcriptura vnius priuati hoĩs. Immo plus valet teſtimonium vnius Principis,quàm vnius notarij in publico inſtrumento. Andr. de Iſer.in c.ſanctimus,in fi.prin.quo tpe miles. quod dictum refert & ſequit̃ Iaſ. in conſ.66 col.pen circa med.lib.3. & in finali col.dicit Iaſ. ꝙ verbum regis hř pro lege,allegat Bald.in c. cæterum, col. 6.de iudi. ¶Tertiò probari vř feudũ per inueſtituras. Oldr. in conſil.222 Reuerende Pater,col.1.circa finẽ. verſi. præterea feudũ acquiritur.¶Quartò,probatur feudũ ex eo,ꝙ dñi Motironi tenuerint bona illa per triginta annos tanquam feudalia petendo inueſtituras & præſtando ſeruitia princ.c.ſi quis per triginta, ſi de feudo fuer.cõtrouer.inter domi.& agna. Oldr.in d.cõſ.272. col.2.in prin.Alex.in d conſi.15.col.3.lib.5. Immo ſola poſſeſſio licèt non tanti temporis vř operari probationẽ feudi præſumptiuè,vt onus probandi contrarium in aduerſarium transferat.
2 Bal.in conſi.352. In bonis feudalibus,col.1.lib.1.¶†Quintò, multum conferr ad probationem feudi, ꝙ iſta bona ſemper dicuntur poſſeſſa per nobiles & vaſallos, ex eo ꝙ ſcribũt Iacob. de But.& Nico.de Neapo.in c. vaſallus,ſi de feudo fuerit cõtro. inter domi.& agna. vbi ꝙ vaſallus qui longo tempore præſtitit ſeruitia, ſi litiget contra dñm,tenetur oſtẽdere bona pro quibus ſeruitium præſtitit, aliàs præſumitur præſtitiſſe pro toto patrimonio.arg.l.fideicõmiſſum.§.1.ff.de iudic. ſequitur Curtius Iunior in conſ.41.col 2.poſt med.in cõſ. 140.col. 2. in fi.& in cõſil. 184.col.2. ideo cum conſtet dños Motironi fuiſſe & eſſe vaſallos,in dubio præſumendum eſt, ꝙ ſeruitia præſtiterint etiam pro bonis Motironi.¶Sextò, iuuatur non mediocriter probatio feudi,quia dř in iuris allegationibus in bonis Motironi eſſe caſtellum , ſed in hac patria Pedemontium caſtella ferè dicuntur feudalia a cõiter accidentibus. valet autem argumentum in materia probationis & præſumptionis a cõiter accidentibus, gl. & doc. in l.neq; natales C.de proba.no. in c. 1. de cleri. non reſiden.Bal.in conſ.70. Apparent, col. 2. lib. 1. & dicit Bal. in d.cõſil.350.In bonis feudalib.in fi.lib. 1. quod ex frequentia & generalitate præſumitur veritas niſi probetur cõſuetudo difformis. Alibi ſcribit ibidem Bal.in conſ.390.Tam profundæ.col. 1.in fi. lib.2. ꝙ locus a communiter accidentibus in dubijs cauſis præſumptiuè concludit. Alibi ſcribit idem Bal.in conſi. 351. Ioannes & Federicus,col.2.ante med.lib.5. ꝙ præſumptio inducitur ex cõi curſu: ſed communis curſus habet,ꝙ caſtra dicantur feudalia. & in pulchro caſu a communiter accidẽtibus arguit Abb. in conſ. 18.col. 4.in fi.verſ. 3.dixi,lib. 1.Immo procedit iſtud argumentum a cõiter accidentibus,etiam qñ agitur de crimine ciuiliter. Abb.in conſ. 113.col.3.lib.2. ¶Septimò, res etiam videt̃ clara ſi probata ſit fama, vt dř ꝙ iſta bona Motironi ſint feudalia,vt per Alexan.in dicto conſi. 15. lib. 5. plenè dictum eſt per D.Conſulentem ideo non repetam, & cum agatur de præiudicio & intereſſe Principis tanquam domini directi, cõmunicanda videbatur cauſa Domino Procuratori generali , qui & ipſe cauſam ageret domini directi,prout ſemper obſeruatum vidi in patria Delphinatus , quotiens tractatur cauſa aliqua in qua de intereſſe Principis agitur. ¶Sed contra præmiſſa dicet aliquis. Præmiſsis argumẽtis vř obſtare , ꝙ iſta bona Motironi dicuntur regiſtrata in quodam antiquo regiſtro vniuerſitatis Caballarij maioris . Rurſus tranſactio habita inter dominos Bennarum & ipſam vniuerſitatem Caballarij maioris,per quam domini Bennarum & Caſtri Motironi ſe obligauerunt ad annuam penſionem quinq; florenorum Sabaudiæ pro oneribus bonorũ Motironi: equidem ſi bona verè fuiſſent feudalia , non eſt veriſimile, ꝙ ad eum modum tranſactum fuiſſet.arg.l.cum de indebito.ff.de probatio. Nec etiam veriſimile eſt,ꝙ ipſi dñi Motironi voluiſſent ſe obligare duplici vinculo pro eiuſdem bonis,i. vinculo vaſallagij erga dñm directum, & onere pecuniario annuo erga cõitatem Caballarij maioris . ¶Ad iſtud argumentum reſpondeo multis modis, & primò ꝙ ſi probatum ſit ad modos memoratos bona iſta Motironi fuiſſe & eſſe feudalia,talis tranſactio ex parte cõitatis Caballarij maioris videntur calumnio-
3 ſa & per calumniã extorta: & hac ratione introductũ eſt 1 non valere tranſactionem ſuper declaratione ſuſpitionis calumniæ. d. l. 1. ff.de tranſactio.l.in ſumma. & l. eleganter. ff.de cond. indebiti.l.ſub prætextu.C.de tranſac.c. 1.& c. ſuper eo.extra de trãſ. Abb.in conſi 85.circa finem, lib. 2. Roma.in conſ. 516. in 3.dubio. Et cũ tranſactũ fuerit pro ſumma quinq; florenorũ in ſingulos annos ſatis modica,præſumendũ eſt, ꝙ domini & poſſeſſores Motironi ita tranſegerint gratia redimendæ vexationis,quã redimere licitum eſt etiam in beneficialibus , cap.niſi eſſent.de præben.c.dilectus filius,de ſimonia.c.quæſitũ. 1.q. 3. declarãdo in beneficialibus,vt per Inno.& doc.in c.Matthęus de ſimonia. ¶Secundò,rñdeo ad argumentum illud retorquendo, ꝙ ſi cõitas Caballarij maioris vidiſſet, aut probare potuiſſet bona Motironi fuiſſe allodialia, elidẽdo ꝓbationes feudi factas per dños & poſſeſſores Motironi, non veriſimiliter ad eã tranſactionem deſcendiſſet pro ſumma tã breui cum talea vna etiã mediocris penſionẽ illam plurimorũ annorum eſſet exceſſura. arg. d.l cũ de indebito . ergo eſt ob id præſumendũ ꝙ ideo ita tranſegerit cõitas,quia videret ſe perditurã litem,& ꝙ melior eſſet ſumma illa annua,q̃ ſi nihil omnino perciperet. immo & litis diſpẽdia ſuſtineret,iuxta l. 5.ff.de minor. ¶Tertiò reſpondeo, ꝙ ex præmiſsis probationibus qualitatis feudalis & oppoſitionibus factis per cõitatẽ Caballarij maioris ſaltẽ negari non poteſt, quin dubium ſit an bona Motironi dicantur feudalia vel allodialia, quæ etiã dubietas magis declaratur ex tranſactione ſecuta, quæ fit ſuper dubio & incerto, non ſuper claro vt ſupra dictum eſt; ideo cũ res dubia videatur , ſuccumbere debet cõitas,tanquam
4 eius probatio dicatur incerta . † probatio autẽ incerta & dubia non releuat.l.certũ. ff. de confeſsio.l. duo ſunt Titij. ff. de teſtatute.l.ſi fuerit.ff.de rebus dubijs.l.neq; natales.l.nõ omnis.l.neq; epiſtolis.l.ad probationẽ.a C.de probat.c. in præſentia , eo. tit. Bar.& doc.in l. inter ſtipulantẽ. § 1.ff.de verb. obl.in re.n. dubia iudiciũ abſolutũ eſſe non debet ne veritas offendatur. c.fin. 33.diſt.& grauè ſatis eſt & indecens, vt in re dubia, certa detur ſententia.c.grauẽ. 11.q.3.ideo reo ſatis eſt, quod actoris intentionẽ dubiã reddat. c.inter dilectos,in fi.de fide inſtru. c.cũ ſint partium,de reg. iuris lib.6. Bal.in conſ.79. Dauanti,col. 2. lib. 2. Ancb.in conſi. 267.pro parte. ¶Quod procedit etiam in materia fauorabili in qua probatio dubia nihil releuat, puta in cauſa matrimoniali.Alex.in conſ.252.col.1. verſic. nec dicatur.lib.5. multominus admittetur probatio dubia in cauſa talearũ odioſa, vt tetigit d.conſulens & inferius dicetur . Quod fundamentum iudicio meo vř efficax & naturale. ¶Quartò reſpondeo,cum negari non poſsit rem dubiã videri an feudalia vel allodialia dicant̃ bona Motironi , in dubio ſumi debet interpretatio per quã dñi & poſſeſſores Motironi minus obligent̃ quàm ſit poſsibile. l.quicquid aſtringendę.ff.de verb. obl.l.ſemper in ſtipulationib. & l.ſem ꝑ in obſcuris.ff.de reg. iur. facit tex.in l.tutor qui repertoriũ. §.ex cæteris.ff.de admi.tut. vbi qñ cõſuetudo circa quãtitatẽ vſurarũ vario modo ſe habet , attendit̃ illa ex qua minores vſuræ debent̃. In propoſito illa qualitas bonorũ attendi debet ꝑ quã onera breuiora debeant̃ ¶Quintò dico, ꝙ quoad impediendũ deſideriũ cõitatis Caballarij maioris,idem iudicari debet de caſu dubio,quod de caſu certo.l.ſufficit. ff.de condi. indebi. vbi debitũ ſub conditione ſi ea pẽdente ſoluit̃ , repeti põt tanquam indebitũ. & ſic in caſu dubio an ſit debitũ vel nõ , ſit interpretatio quòd nõ ſit debitũ ad impediẽdũ eius petitionẽ. Ad idẽ text. in l. 1.§.ſi pendeat. ff. ad Macedo. vbi pendẽte dubio an filius ſit in poteſtate vel nõ, parte exiſtẽte apud hoſtes, denegatur actio creditori & obſtat exceptio Macedoniani. Ad idẽ tex.in l.pecuniã quã.ff.ſi cer.pe.ſimiliter quoad impediendũ actũ,idẽ operat̃ pẽdẽtia litis,quod ipſa ſentẽtia.l.Iul.in 2. reſpon. ff. de cõdi.indeb.Imo.in conſ.112.col.3.in prin.Ideo cũ ſit dubiũ an iſta bona dicant̃ allodialia vel nõ, dico quòd iudicari debent tanquam nõ allodialia ad impediendũ petitionẽ talearũ. Immo ꝓmiſſa iura decidunt hanc dubitationẽ a maiori ratione. nã in dictis iuribus illud dubiũ poterat euenire in fauorẽ agentis eueniẽte pro ea conditione aut lata pro eo ſententia , & tñ impedit̃ interim actio.Sed hic euentus ſequi non poteſt in fauorẽ cõitatis Caballarij maioris cum fuerit tranſactũ. Et ſic in caſu iſto dñs Raconixij nititur duplici iure,primo quod ſit dubiũ an bona ſint allodialia vel non, in qua dubietate teneri nõ debet ꝑ dicta infra. Secũdò quod fuit tranſactũ ſuper tali dubio , ob id vltra modũ trãſactionis teneri aut aſtringi nullo mõ debet: qđ ipſum fundamentum

mentum videtur efficaciſſimum. ¶ Sextò, poſito & non conceſ-
ſo, quod bona iſta dicerent allodialia, adhuc impediri debet intētio
communitatis agentis propter tranſactionē habitā inter partes
de anno 1432.& die 28.menſis Octobris: quæ tranſactio omni-
no videtur obſeruanda, nec videtur audienda communitas con
tra eam inſiſtens. Aut enim vult eam reſcindi ex capite læſionis,
& non poteſt per rationes & fundamenta domini conſulentis.
ſed ex alio dicto reſcindi non poteſt, quia illi remedio reſciſ-
ſorio fuit præſcriptum ſpacio 40. annorum contra ipſam com-
munitatem. Imola in conſ.99. in fi. Corn. in conſi.17.colum.5.in
ſexto dubio lib.4. Immo hic lapſum eſt tēpus centum annorum,
quod tempus ſufficeret etiam contra eccleſiā Romanam. in Au
then. vt eccleſ. Roma. cen. an. gau. pri. ¶ Aut vult communitas
cōtra tranſactionē diſcedere per viā reſtitutionis in integrū, &
ſimiliter non poteſt lapſo quadriennio, etiā computando à die
ſcientiæ: nam ignorantia allegari nō pōt cū perceperit cōmuni-
5 tas annuā penſionē debitā virtute ipſius tranſactionis. ¶ † Qui
enim ſoluit vel recipit debitū ex inſtrumento aliquo, nō pōt ta-
lis inſtrumēti ignorantiam allegare. Bart. in l. qui Romæ. §. duo
fratres. q.3. verſ. pone ex alio. ff. de verb. obl. Alex. in conſ.4. col.
pen. lib.2. Deci. in conſ.267. colum. 1. circa med. & in conſ.287.
col. fi. ¶ Aut vult vniuerſitas tranſactionē impugnare ex capite
nullitatis, & nō pōt: quia iuri agendi de nullitate præſcribitur
triginta annis cōtra priuatū & cōtra cōitatem annis 40. glo. in
c. vnde quærit. in fi. glo. magnæ. 35. q.9. Ange. in l. ſicut. per not.
per gl. ibi. C. de præſcrip. trig. vel quadrag. an. Bal. in l. ſcire opor
tet. §. fi. ff. de excu. tu. & in l. data opera, col. 26. C. qui accu. non
poſſ. Sali. in l. ſi præſes. C. quomo. & quan. iud. Cardi. in clem. 1.
q.14. de re iudi. Alex. in conſi.59. col.4. lib.4. Socin. in conſi. 10.
col. fin. circa med. lib.4. Cor. in conſi. 302. colum. 2. circa med.
ver. præterea licèt ſtatutum. lib.1. Deci. in conſ.8. col. pen. poſt
med. ver. & retenta concluſione prædicta. ¶ Rurſus de nullita-
te agi non pōt: quia vbi nullitas aliqua conſiderari poſſet, illa
reiecta & ſublata eſt per infinitas ratificationes ſecutas ipſius
6 cōitatis: nam † ratificatur cōtractus recipiēdo ſolutiones factas
virtute ipſius contractus, ſeu quod debetur ex ipſo contractu.
Pa. de Ca. in conſi.116. Viſo compromiſſo. col. pe. ad fi. li.1. & in
conſi 386 factū ſic ſe habet. col. fi. li.2. Veronenſis in conſi. 30.
circa fi. & dicit Calderi. in conſ.7. in tit. de cenſibus, quod ſi epi
ſcopus cōceſſit eccleſiā ſub ſolutione annui cenſus, & ſucceſſor
epiſcopi recipiat talē cēſum, ex tali receptione cenſet ſucceſſor
ipſam conceſſionē approbare. Alibi ſcribit Bal. in conſ.184. Ad
intelligentiā quæſitorū, lib.2. quòd ſi pupillus factus maior, aut
heres pupilli recipiat cēſum debitū ex alienatione rei ipſius pu
pilli nulliter facta, cenſet ipſam alienationē ratificare. argu. l. ſi
proponas. §.1. ff. de inoffi. teſta. l. ſi præteritus. ff. de bon. poſ con
tra tab. §. fi. inſti. de rerū diuiſio. tradit Alex. in conſ.117. lib.5.
Deci. in conſi.254. col.3. in fi. verſi. præterea in caſu noſtro. ¶ Et
magis in terminis facit dictum Specu. in titu. de ſyndico. §.1.
verſi. ſed pone quod vniuerſitas. vbi ſi vniuerſitas ſoluit expēſas
occaſione geſtorū ab eo, quod ſe geſſerat, vt ſyndicus vniuerſitatis,
cenſetur ipſa geſta ratificare, & ſic actus nullus geſtus nomine
vniuerſitatis cenſet tacitè ratificatus per ipſam vniuerſitatē. quod
dictū Specu. refert & ſequitur Alex. in cōſ.127. Viſo inſtro. col.3.
& in conſi.175. in fi. lib.5. Deci. in conſi.162. in fi. verſi. accedit
vlterius. in conſi.297. col.2. circa med. & in conſ.336. colum.2.
circa fi. verſi. & vlterius talis legitimatio. Alibi ſcribit Calca. in
conſ.101. col.2. in fi. quod communitas ſoluens aliquid virtute
alicuius trāſactionis cenſet ipſam tranſactionē approbare. Ergo
nō vr dubitandū ratificatā eſſe tranſactionē de qua agit per tot
receptiones pēſionis annuæ debitæ ex ipſa tranſactione. ¶ For-
tius voluit Abb. in cōſ.18 col.3. circa med. libr.2. quod cōitas re
cipiendo laudū ſeu inſtrm laudi, in quo ſyndici interuenerunt
& tacendo, cenſetur laudum ipſum approbare. ſi ex ſola rece-
ptione vnius inſtr laudi cū taciturnitate laudi inducitur ratifi-
catio, quanto fortius per implementū eius quod in laudo cōtinetur?
Immo ex facto vniuerſitatis inducit ratificatio ēt quando agitur de
pœna. ideo ſi cōitas retinet & poſſidet rē inuaſam per eius admi-
niſtratorē, cenſet ipſam inuaſionē ratificare. Cal. in cōſ. [illegible] 5. col.
2. ante med. Itaque fruſtrà allegat nullitas trāſactionis totiēs & tā
ſæpe ratificatæ. ¶ Immo cōtractus ſemel approbatus non videt
amplius reſcindendus. Bartol. in l. Iulianus. §. ſi quis. ff. de actio.
emp. ſimile videmus quod poſt approbationē laudi expreſſam vel
tacitā reſultan. è ea aliquo facto purà ſoluēdo aliqd de cōtentis
in laudo, reductio ad arbitriū boni viri peti nō pōt. Ang. in cōſ.
[illegible]
315. Veronenſis in conſ.29. col.6. ver. ſed quartò principaliter.
Cor in conſ.82. col.2. lib.1. ¶ Ex quib. infertur, quòd arguendo
a ſufficienti partiū enumeratione, nō pōt cōitas Caballarij ma
ioris tranſactioni prædictæ cōtrauenire. ¶ Sed dicet aliquis vr quod
tranſactio non habeat locū in iſtis onerib. adeò inſolitis propter bel
lū, maximè ſtante edicto regio, quod tn̄ non vidi. Ad iſtud re-
ſponſum eſt per D. cōſulentē quod procederet i priuilegio exēptionis
gratuito. ſed hic ſumus in exēptione cōceſſa per pactū. cōſiderat
ēt quod hic nulla eſt exēptio: Immo grauameo in dn̄is Motironi
qui ſe obligauit ad onus annuū cū in nihilo teneret. Cōſiderat
ēt quod in tranſactione ſunt verba prægnantia quæ ad caſum iſtum
belli extendi poſſint. ¶ Pro cōfirmatione cōſidero, quòd vbi agit
7 de priuilegio, † illud a principe reuocari pōt de plenitudine po
teſtatis ēt ſine cā. l. qui fundus. C. de omni agro deſerto. li. 11.
glo. in capitulo decet. de regul. iuris lib.6 Bald. in conſ.439. Am
plius. col.3. circa med. lib.3 & in cōſ.300. Ad euidētiā præmitto,
col.1. li.5. Ang. in l. Antiochenſium. ff. de priuil. credi. Alex. in
conſ.155. col. fi. lib.6. Secus in iure quæſito ex cōtractu, cui iuri nō
pōt princeps derogare ēt de plenitudine poteſtatis ſine cā. c.1.
de probatio. vbi latè Moder. hr in l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. pub.
& in c. quæ in eccleſiarū, de conſtitu. cauſam aūt derogandi iuri
quæſito ex contractu aut aliter de iure gētium oportet quod reſpi
ciat vtilitatē publicā principaliter. Bar. in l. quæcunque, in fi. C. de
fide inſtr. li.10. Pa. de Ca. in conſi.178. Donatio prædicta. in conſi.
229. Viſis & ponderatis. col.2. poſt mediū. & in conſ. 287. Pri-
mū dubiū. col.1. in fi. lib.1. Deci. in conſi.361 col. pen. verſi. ſe-
cūdò videtur, & alibi ſæpe doc. ¶ Et ſi dicatur, Iſta cauſa reſpi-
cit vtilitatē publicā propter onera armigerorū. Reſpondeo quod vtili-
tati publicæ prouideri nō debet cū iactura alterius, ideo quando prin-
ceps ex cauſa publicæ vtilitatis auſert rē alterius, tenet pretium
ſoluere illius rei, aut aliter cōpenſare. l.2. vbi Bald. C. quibus ex
cau. ſer. pro premio lib. acci. Bar. & doc. in l. fi. §.3. ff. de pig. actio.
Alex. in conſ.151. in ſecūdo dubio lib.6. Iaſ. in l. Barbarius, col.8.
verſ. inuenio tn̄ de offi. præto. in conſ.1. col.6 poſt medium. lib.1.
in conſ.233. col.8. circa mediū lib.2. in conſ.16. col.4. lib.4. De-
ciſio Neapoli. deci.320. col. pen. nu.16. in quibus locis idem
voluerunt Iaſ. & Dec. Neapoli. ēt quando auferatur dn̄ium per viā le
gis gn̄alis, licèt hoc vltimū difficultate nō careat. Itaque cum do-
mini Motironi nō prætendant ſe obligatos ad olera talearū, & tā-
dē in caſu valde dubio deuentū fuerit ad tranſactionē, nō eſt ve
riſimile quod princeps in ſuo edicto gn̄ali intēderit voluiſſe proui-
dere vtilitati publicæ Caballarij maioris cum incommodo &
præiudicio tertij, & quod voluerit derogare iuri tertio cōpetenti ex
tranſactione. Hinc videmus quod diſpoſitio cōcernēs vtilitatē pu-
blicā reſtringitur quando agitur de præiudicio tertij. Soc. in conſil.
275. col.5. verſ. nā licèt aliàs, li.2. per tex. in l.2. in fine. ff. ad mu-
nicip. iuncta l. Lucius. ff. de admi. tuto. ¶ Secundò rñdeo quod tunc
demum pōt princeps ius alterius auferre ex cauſa publicæ vtili
tatis, quando ipſi vtilitati publicæ aliter prouideri non pōt. Inno. &
doc. in c. in noſtra. de iniurijs. vbi quod princeps in capitulis pacis
non pōt remittere bona & iura priuatorū, & tamē pertinet pax
ad publicā vtilitatē quod dicūt procedere quando aliter pax haberi
pōt: ſecus vbi ſine tali remiſſione haberi pax nō poſſet. quia tunc
licita eſt remiſſio. Ancha. in reg. peccatū, de reg. iur. li 6. ſequit
Soc. in l. Gallus. §. & quid ſi tantū, col 6. & ibi Iaſ. col.103. verſ.
3. limita. in 2. lectu. ff. de li. & po. ſed dubitandū nō eſt potuiſſe
& poſſe vniuerſitatē Caballarij maioris vtilitati publicæ proui
dere ſine incommodo & derogatione iurium Illu. domini Raco-
nixij dn̄i Motironi, ergo &c. ¶ Quartò reſpondeo quod edictū ge-
nerale principis pertinere nō poteſt ad cauſam huius trāſactio-
nis iuratæ, quod voluerit derogare iuri cōpetenti ex tranſactione
iurata. gl. in c. cum non deceat. de electio. lib.5. per hoc text. in c.
8 cōſtitutus. de reſcrip. Ideo † gn̄alis caſſatio ſtatutorū facta per
principē non trahitur ad ſtatuta iurata. Ang. in l.3. §. quæ one-
randæ. ff. quarum rerum actio non da. ſequitur Alex. in conſ.27.
col. fin. in cōſ.35. col pen. in fi. lib.3. & in conſ.102. col.2. lib.4.
In qua re conſidero quod ſtatuta habent robur à principe qui po-
teſtatem dedit populis ſtatuendi ob id appellantur ſtatuta ius
ciuile. l. oēs populi. ff. de iuſti. & iure. ideo poteſt princeps dero-
gare ſtatutis municipalibus ad libitū & ſine cauſa de plenitudi-
ne poteſtatis: quia princeps eſt ſupra ius ciuile. ita Bal. in conſ.
163. In cauſa præſenti, col.2. poſt med. verſ. ſed quid ponamus,
lib.2. tamen generalis caſſatio aut derogatio ſtatutorum nō tra
hitur ad ſtatuta iurata, licèt poſſit princeps qui ipſe nō iurauit,
derogare, quātò minus gn̄alis caſſatio aut ſuſpenſio exemptio-

num & immunitatũ facta per edictũ gñale, trahi debet ad exẽptioẽ competentẽ ex tranſactione iurata: & ſic ex cõtractu de iure gentiũ, quod ius non põt princeps tollere ſine cauſa vt ſupra probatum eſt. & p̃miſſa ſp intelligo præſuppoſito q verba tranſactionis ſint adeo ampla, vt pertineãt ad caſum iſtius belli. An aũt verba tranſactionis ſint ita ampla nou poſſum ſcribere: quia inſtrũm tranſactionis minimè vidi neq; legi. ¶Quintò reſpondeo q edictum principis, vt audio, ſolum locũ habet in bonis allodialibus, & ſic quæ verè & ſine dubio aliquo conſtat eſſe allodialia: ſed bona de quibus agitur videntur mixtæ cuiuſdam naturæ: nã quatenus ſoluiẽ annuum onus quinq; florenorũ participant da natura allodialiũ: ſed quatenus illa nõ regiſtrantur inter allodialia, quatenus non grauantur alijs oneribus ruſticalibus, quatenus dñr recognita inter bona feudalia, quatenus poſſeſſa fuerunt & poſſidentur vt feudalia, quatenus inueſtituræ p̃ eis dñr obtentæ, participant de feudalibus. in hac igiẽ mixtura iudicari debet de his ſm̃ qualitatem potẽtiorẽ. l. quæritur. ff. de ſtatu homi. tradit Geminia. in c. ſi duo. per illum tex. de offi. deleg. lib. 6. facit tex. in c. quod in dubijs. vbi Abb. in 2. no. de conſecra. eccl. vel altar. Hinc videmus, q vbi ẽ ius patronatus clerici & laici, iudicatur vt clericale in totũ: q̃a qualitas clericalis eſt dignior & potẽtior. Rota deciſ. 232. Noia q Papa. in antiq. ſed qualitas feudalis eſt potentior & dignior qualitate allodiali: q̃a feudum ſine dubio, allodio dignius eſt. Rurſus ſunt plures qualitates arguentes feudum q̃ allodium, ergo debẽt vincere. ſicut dicitur q cæteris paribus ſtatur teſtibus pluribus numero. c. cũ nobis. c. licẽt ex quadam. & c. licẽt vniuerſis, de teſtibus. Specu. in titu. de teſte. §. poſtq̃, verſi. fina. & plura vincula ſunt fortiora vno. § ſi verò pater. inſti. de adoptio. authen. ceſſante. & authen. itaq;. C. cõmu. de ſucceſ. ſemper enim quod plus eſt vincere cõſueuit. Bal. in conſi. 360. Tres ſunt caſus. col. 2. circa med. lib. 3. ¶Rurſus in hac mixtura bonorum participantium de feudo & de allodio, illud attendi debet quod domino ipſorum bonorum fauorabilius eſt. Oldr. in conſi. 265. Orta materia. colum. 5. in fi. per tex. in l. qui habet. §. 1. ff. de tutelis. & not. in l. non rectè. ff. ex quibus cau. maio. ſed dño Raconixij proculdubio fauorabilius, eſt q iſta bona dicantur feudalia, cum etiã ceſſantibus ipſis bonis, aliunde ſit vaſallus. ¶Iã cauſa collectarum dicitur odioſa. Abb. in conſi. 220. col. 5. lib. 2. Cor. in conſil. 181. col. 4. lib. 1. & in conſil. 264. ſed in odioſis diſpoſitio loquens in caſu ſimplici, non trahitur ad caſum mixtum l. vim paſſam. §. præſcriptione. ff de adult. Bald. & doct. in l. 2. in princ. ff. de verbo. oblig. Rom. in conſil. 264. hæc confeſſio. col. 2. poſt med. Imo. in conſ. 305. col. 3. ante med. & in conſil. 165. col. 3. ante med. Alexan. in conſ. 67. col. 3. lib. 5. Dec. in conſ. 213. col. 1. in fi. verſ. 2. quia iſte eſt caſus mixtus. Iaſ. in conſil. 64. in prin. lib. 3. Ideo edictum regiũ loquens in bonis allodialibus, trahi non debet ad bona quæ negantur allodialia: ſed dicuntur feudalia, aut ſaltem mixtæ ſunt naturæ. Et ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio: quia acta non vidi. Saulliani 2. Februarij. 1546.

S V M M A R I V M.

1 *Literæ priuilegij principis debent eſſe ſubſcriptæ manu ipſius principis.*

2 *Ex obſeruãtia ſubſecuta iuuatur donatio, vbi plenè p̃bata nõ ẽ.*

CONSILIVM CCLXXVII.

¶Pro filijs & hæredibus. no. Ioannis Caſanoti ciuis Saluciarum, & Theſaurarij Marchionalis, dum viueret, contra nobilem Catherinam Cauaciæ ex Carmagnolia.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In hac cauſa hæredum no. quõdam Ioannis Caſanoti ciuis Saluciarum, & Theſaurarij Marchionalis, conuentorum cõtra nob. Catherinam Cauaciæ agentem corã Magnifico conſilio Marchionali, duo principaliter videnda ſunt. Primum, an ipſa Catherina agens probauerit eius intentionẽ? Secundũ, an vbi probaſſe, illa dicaẽ eliſa p̃ exceptiones reorũ? ¶Circa primum ipſa agit tanq̃ hæres quondã ſpec. domini Pauli de Claris ciuis Papiẽſis, ſed cum ſit ſpuria, patri eius ab inteſtato non ſuccedit, nec ex teſtamẽto. Auth. licẽt, in fi. C. de natu. liber. Authen. ex complexu. C. de ince. nup. & poſito q eſſet naturalis, non poſſet ſuccedere ab inteſtato niſi in duabus vncijs nõ extãte ſobole legitima. dicta authẽ. licẽt. ſed ipſa agens poſſidet totam hæreditatem paternam, vt teſtes eius dixerunt; & ſic longe vltra duas vncias. Rurſus contra reos vbi duas vncias cõſecuta non eſſet, ſolũ poſſet agere pro duab. vncijs de duodecim & non ad totam vineam & nemus, ergo &c. ¶Nec obſt. q dicatur legitimata ad inſtantiam patris: quia non apparet de poteſtate aſſerti Comitis palatini, qui legitimauit in forma fidem faciente: nam literæ priuilegij principis debẽt eſſe ſubſcriptæ manu ipſius principis l. ſacri, vbi Bal. & Sal. C. de diuer. reſcript. ¶Secundò in priuilegio principis Cæſarei requiriẽ ſignum inſcriptum literis aureis. Ang. in l. bene a Zenone. col. 2. circa prin. C. de quadrien. præſcrip. & dicit Bal. in l. 3. C. de diuer. reſcrip. quod in priuilegio principis requiriẽ Bulla, ſine qua originale priuilegij cõſiderari non põt, quæ Bald. & Ang. dicta refert & ſequitur Alex. in cõſ. 150. col. 1. ver. hoc præſuppoſito, li. 6. ſed in aſſerto priuilegio inſerto in aſſerta lẽtimatione, nihil apparet de aliqua bulla, neq; de aliquo ſigno legitimo, ſed tantũ dicitur mandatum illud muniri appenſione ſigilli Regalis maieſtatis; ſed non ſequitur, ergo poſtea appenſum fuit Regale ſigillũ. Tertiò non fuit productũ aliquod priuilegium originale poteſtatis legitimandi, ſed tñ in aſſerta legitimatione reperitur inſerta quædam copia ipſius aſſerti priuilegij, quæ copia fidem non facit. Auth. ſi quis in aliquo documento. vbi latè ſcribẽ. C. de edendo. Nec releuat q inſerta ſit copia in ipſa lẽtimatione, etiã q ipſum originale priuilegium eſſet deperditum, niſi facta ſit in ſeruitio de conſenſu reorum, aut eis vocatis, de quorum præiudicio agiẽ: vt habetur in c. venerabilis, vbi Dec. col. fi. de confir. vtili vel inutili. ideo probare non videtur aſſertum priuilegiũ, contra qđ merito oppoſitũ fuit de ſcriptura priuata incedula incipiẽte, Ex teſtibus examinatis &c. ¶Quartò, poſito & non conceſſo, q aſſertum priuilegium fidẽ faceret, ex alio non obſtet aſſerta legitimatio tanquam facta per Comitem palatinum creatum a rege Romanorũ, quæ legitimatio effectum operari non poteſt extra territorium & iuriſdictionẽ Romani Imperij. cap. per venerabilem, qui filij ſint legit. Bar. in l. 1. col. 55. verſic. ſed inſurgit forte dubium. C. de ſum. Trin. & fi. cath. & in Authen. ex complexu, in fi. C. de inceſtis nup. ſequitur Ancha. in conſi. 320. Primum dubium, col. 2. poſt med. verſic. poſtremò in caſu econuerſo. Paulus de Caſtro in conſil. 34. Super primo dubio videtur dicendum q legitimatio. colum. 1. circa med. & in conſi. penul. colum. 4. circa med. verſicu. vnde dicebat Innocen. & colum. 8. in fin. verſicu. his ſic pro vtraque parte allegatis. lib. 1. Soc. in conſi. 65. colum. 2. ante medium lib. 3. Corn. in conſi. 9. colum. fina. lib. 4. ſed bona de quibus agitur, ſunt in Marchionatu Saluciarum, qui non ſubijciẽ Imperio, &c. ¶Ex præmiſſis remanet abſolutum primum dubium, quòd non probauit agens ad integrum intentionem ſuam. Et conſequenter ſuperfluum videtur ſecundum dubium, an intentio agentis dicatur eliſa per exceptiones reorum: tamen ad maiorem declarationem quo ſplẽdidior fiat reorum cauſa: dico q vbi agentis intentio plenè eſſet iuſtificata, illa omnino probatur eliſa per exceptiones reorum. & pro fundamento conſidero, quòd agens intentauit poſſeſſorium adipiſcendæ tanquã hæres ſui patris qđ remediũ dicitur interdictum quorum bo quia non habet hæres aliud poſſeſſorium adipiſcendæ q̃ interdictum quorum bonorum. tex. eſt clarus in §. adipiſcendæ, inſtit. de interdictis. to. tit. ff. & C. quorũ bonorũ. hoc ita præſuppoſito q intentatum fuerit interdictũ quorũ bonorum, dico illud non competere ex pluribus. ¶Primò; quia remediũ poſſeſſorium adipiſcendæ nõ poteſt amplius durare quàm petitoriũ, vt in terminis iſtius interdicti quorũ bonorum tradit Bar. in l. 1. in princ. col. 1. verſic. tenẽdo illam ſolutionem ff. quorum bonorũ. per tex. in l. hæreditatis. C. de peti. hæredi. ſed in caſibus in quibus competit petitio hæreditatis contra titulo poſſidentem ſufficit præſcriptio lõgi tp̃is 10. annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes. gloſſ. in l. hæreditatem. C. in quibus cau. ceſ. longi temp. præ. Bart. in l. Iulianus. ff. de quibus cau. maio. in l. 1. ff. quorum bon. vbi quia titulus qui inducitur ex iuſto errore, nõ excludit petitionem hæreditatis, operatur circa præſcriptionem; vt ſufficiat p̃ſc riptio longi temporis. ſimiliter, quia titulus habitus poſt mortem defuncti de cuius hæreditate agitur, non excludit petitionẽ hæreditatis. Bald. in l. edicto. in noua, decima & vndecima oppoſitio. C. de edi. diui Adria. tollen. operatur q poſsidens cum tali titulo præſcribit longo tempore. ita Pau. de Caſtro in conſil. 324. Quæritur primò in vltimo dubio. & in conſil. 393. Pro euidentia dicendorum, columna ſecunda circa med. lib. 2.

ſi enim

ſi enim titulus excluderet petitionẽ hæreditatis fruſtrà tractaretur de eius pręſcriptione. & iſta eſt ratio quare in pręſcriptione petitionis hæreditatis requiratur tẽpus longiſsimũ triginta annorum: quia non daẽ contra titulo poſsidentẽ: ſine titulo autem præſcribi non pôt niſi tẽpore longiſsimo, cum præſcriptio longi tẽporis requirat titulum & bonã fidem. l. diutina. C. de pſcri. longi tẽpo. Ita gl. declarat in l hæreditatis. C. de peti. hæredita. ¶ His ita declaratis dico, ꝙ cum rei & eorum pater poſſederint ex iuſto titulo donationis, aut ille titulus habitus a defuncto eſt validus, & habeo intentũ. quia excludit petitionẽ hæreditatis aut nõ eſt potẽs iſte titulus ad excludendũ petionẽ hęreditatis: & interdictũ quorum bonorũ, & hinc ex quo agi pôt contra titulo poſsidẽtẽ, dico ꝙ ſufficit præſcriptio longi tẽporis, id eſt 10. annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes: ſed probatũ fuit ꝙ pr̃ reorũ ſtati cępit poſsidere vineã & nemus poſt mortẽ donatoris dñi Petri de Cella, & ſic poſsiderũt vltra 20. annos ante litem motã: quia deceſsit donator de anno. 1523. vt deponit octauus teſtis partis agẽtis, no. Ant. Bazanẽ, de quo etiã poſſeſſorio 20. annorum deponunt teſtes reorũ videlicet primus teſtis. Rurſus ſecũdus, tertius, quartus, quintus, &, ſextus teſtes reorum deponũt ꝙ mortuo domino Petro de Cella donatore no. quondam D. Ioãnetus Caſanoti ſtatim cœpit poſsideri ipſa bona & ſucceſsiue rei eius filij, & ſic iſti teſtes optimè cõcludũt de poſſeſſorio vltra annos 20. iuncto teſtimonio octaui teſtis partis agẽtis, qui deponit de morte ipſius de Cella ſub anno 1523. de qua etiam morte deponit Rolandus de Vexino ſeptimus teſtis reorum. Iam de tempore mortis apparere poterit per librũ fratrum diui Auguſtini ciuitatis Saluciarum, in quorũ templo ſepultum dicitur cadauer donatoris Sed hic ſufficere debet præſcriptio 10. annorum: quia pars dicit quòd dominus Thomas de Cella fuit hęres domini Petri, q dominus Thomas habitabat Salucijs: & ſic agitur de præſcriptione decennaria inter præſentes. ¶ Quòd aũt iſte titulus donationis dicaẽ ſufficiens ad præſcribendum contra petitionem hæreditatis, poſito ꝙ illam non excluderet prout excludit, & etiam interdictũ quorum bonorũ, vt infra oſtẽdemus; apparet, qa ſolus iuſtus error inducit titulũ ad præſcribendum cõtra petitionẽ hæreditaria vt ſupradictum eſt ſed hic error plusq̃ iuſtus reorum & quõdam eorum patris cur putarent iſta bona petita ad eos pertinere, inducit ex donatione D. Petri de Cella, de qua teſtes deponũt vt infra dicam. nã error iuſtus & cauſa iuſta credendi inducit ex aſſertione vnius viri notabilis. gl. in l. Titio fundus. ff. de cond. & demon. Bald. in l. iudicia. in 4. q. de rei vendi Feli. in c. de quanta, colum. 7. poſt med. de præſcrip. immo ex aſſertione alterius in facto alieno inducitur error iuſtiſsimus ad præſcribendũ. l. quod vulgo. ff. pro empto. l. fin. ff. pro ſuo. Bar. in l. Celſus. col. 1. ff. de vſucapio. vbi fortius hoc voluit Bar. etiam ſi aſſerens ſit pater aut auus qui aſſerat & teſtificetur in facto proprio, & ad propriam vtilitatẽ: licèt enim talis aſſertio patris ipſi non proſit, quia eſſet error ĩ facto proprio, in filijs tamen dicitur error iuſtiſsimus. & Bar. ſequitur Bald. in d. l iudicia. in 4. q. Itaq; ſi error inducit iuſtum titulum ad præſcribẽdum, quantò fortius veritas facti id eſt donationis verè factæ? de qua donatione deponunt duo teſtes inſtrumentarij magiſter Auguſtinus de Panchalerio, & Rolandus de Vexino. cuius etiam probatio confirmatur per teſtes deponentes de auditu, de quo auditu deponũt primus, tertius, & quintus teſtes reorum, qui teſtes de auditu alieno inducunt pręſumptionem & probant cum alijs adminiculis. Arch. in c. hoc videtur 22. q. 5. per text. in c. præterea. de teſtibus & in c. cum dilectus. de ſucceſſ. ab inteſta not. docto. in c. tam literis, de teſtibus Alexand. in conſi. 136 in fin. lib. 6. & tanta inducitur præſumptio ex teſtimonio de auditu, vt transferat onus probandi contrarium in aduerſarium. Bald. in conſi. 219. Teſtes. col. 2. verſic. præterea ſaltem tale dictum. lib. 4. Archid. in d. c. hoc videtur. quod Archid. dictum pro mirabili refert & ſequitur Rom. ſing. 341. Teſtimonium de auditu. Soci. in conſi. 295. colum. 2. circa med. verſi. Secundò principaliter. lib. 2. Dec. in conſi. 272. col. 2. circa med. & in conſil. 595. colum. 1. in fin. vbi tamen Rom. Soc. & Dec. de Bal. conſilio mentionem non faciunt. Si teſtimonium de auditu inducit præſumptionem, & iunctum cum alijs adminiculis, plenè probat, quantò fortius inducetur plena pbatio in caſu noſtro, vbi teſtimonium de auditu iungitur cum teſtibus duobus deponentibus de veritate facti? ¶ Cõfirmatur etiã probatio iſtius donationis: quia teſtes inſtrumentarij examinati conuenerunt in perſona notarij, qui dicitur rogatus de inſtrumento donationis, id eſt, not. Franciſci Arnandi. ſimiliter primus teſtis reorum deponit dici audiuiſſe a memorato Arnandi eius patre quod receperat ipſum inſtrumentũ donationis Rurſus dominus Antonius Durandi dicit extraxiſſe ipſum inſtrumentum donationis. ¶ Tertius etiam teſtis reorum Gulielmus Murator alias de puteo dicit audiuiſſe ꝙ dictus Arnandi receperat ipſum inſtrumẽtum donationis. ¶ Ex quibus infero ꝙ etiam ceſſantibus teſtibus inſtrumentarijs examinatis plenè videtur probata intentio reorum: nam teſtes eorum de auditu inducunt præſumptionem, quę probat plenè iuncta cum alijs adminiculis: ſed hic efficaciſsima ſunt adminicula ſurgentia ex teſtimonijs domini Durãdi, qui atteſtatur de facto proprio ſine eius intereſſe, id eſt ꝙ ipſe extraxit inſtrumentum donationis, quo caſu fortius probat. Inno. in c. inquiſitione, de accuſa. Ant. de But. in c. cum cauſam. de teſtibus. Pau. Caſt. in conſil. 186. In cauſa quæ vertitur Piſis. col. 3. & in conſi. 331. In cauſa Syluestri. colum. 3. circa fi. lib. 1. Aret. in conſi. 71. Diligenter & maturè. col. 2. verſi. ſecundò conuincitur. Similiter adeſt teſtimonium filij notarij, ꝙ audiuit a patre de donatione: adeſt etiam teſtimonium tertij teſtis circa perſonam notarij q donationem recipit. Quibus omnibus ſimul iunctis negari non pôt plenè eſſe probatam intẽtionẽ reorum, etiã ceſſantibus teſtibus inſtrumentarijs. & ex pluribus indicijs & pręſumptionibus plena fit probatio l. indicia l. ſuper. C. de rei vend. c. ad noſtrã, de emp. & vend. c. illo vos. de pigno. c. in diœceſi. de vſuris. gl. in l. 3. §. einſdem. ff. de teſtibus. in l. 2. §. 1. ff. de excuſat. tut. in l. inſtrumenta. C. de probat in c. accedens, vt lite non conteſt. in c. cũ cauſam, de proba. in c. cum dilectus, de ſucceſ. ab inteſt. Roman. in conſil. 7. & 8. Imo. in conſil. 138 colum. 1. circa med. Calc. in conſil. 77 colum. 1. in fin. & col. ſeq. Barba. in conſil. 59. col 6. verſicu. nec obſt. lib. 3. ſtãtibus autem illis teſtibus duob. inſtrumẽtarijs, poſita videtur res extra omnem cõtrouerſiam. ¶ Vltra teſtes inſtrumentarios, vltra teſtes de auditu ipſius donationis, vltra teſtes deponentes de notario, qui inſtrumẽtum recepit, vltra teſtimonium D. Durandi, q ipſe inſtrumentum extraxit, cõcurrit & aliud fortiſsimum ad implendã probationem ipſius donationis, id eſt obſeruãtia ſubſecuta ad formã donationis: nam teſtes dicunt de donatione vineæ cũ nemore facta patri reorum p tempus infirmitatis donatoris. Deinde probaẽ ꝙ mortuo donatore, illico donatarius cœpit bona donata poſsidere: in qua poſſeſsione ſemper continuatũ eſt vltra annos 20. & continuatur p ipſos reos. quæ poſſeſsio præſumitur ſubſecuta ex titulo donationis præcedentis. l. quædam mulier. ff. de rei vend. l. 2. C. de acquir. poſſ. a primordio enim tituli poſterior formatur euẽtus l. vni. cir fi. C. de impo. lucra. deſcri. lib. 10. quæ præſumptio ideo fit qa aliàs præſumereẽ delictũ in poſsidente ꝙ malafide & ſine iure rem alienã poſſederit: delictum aũt præſumi non debet l. meritò. ff. pro ſoc. Bar & doc. in l. non ſolũ §. ſed vt probari. ff. de ope no. nũ. & profectò veriſimile non eſt, ꝙ vnus Theſaurarius Marchionalis vir nominis integerrimi auſus fuerit occupare de facto unam uineam cum nemore in loco iam publico & proximo ciuitati, immo & uineæ Illuſt. Dñi Marchionis. ¶ Et ꝙ ex obſeruantia ſubſecuta, id eſt ex poſſeſsione bonorum donatorũ ad formam donationis, ſuppleatur probatio donationis ubi, aliàs ad integrũ & plenè probata nõ eſſet, prout eſt, probatur p tex. in l. j. 2. & l. ſi ueritas. C. de fideicom. ubi ſi hæres obſeruat relicta in uoluntate minus ſolenni, præſtando legata aut relicta, ex tali obſeruantia approbatur uoluntas minus ſolẽnis, nec repeti poteſt quod præſtitũ ſit. eodem modo cũ probatum ſit, donatariũ & eius hæredes tanto tẽpore poſſediſſe bona quæ dicuntur donata & paſſus fuerit. D. Thomas de Cella hæres donatoris bona poſsideri: ex tali obſeruantia approbata cenſetur ipſa donatio. Et maximè iſtud pcedit, quia allegari nõ poteſt ꝙ ignoraret hæres bona donata pertinuiſſe ad donatorẽ, cum eſſent fratres ſimul habitãtes & bona donata ſint propè ciuitatem vt depoſuerunt teſtes agentis. Plusq̃ igitur uериſimile eſt ꝙ ideo d. Thomas de Cella hęres paſſus fuerit poſsideri bona p donatarium & eius hæredes, quia ſciret de ipſa donatione, de qua etiã ſcientia deponit quintus teſtis reorũ
a ¶ † Pro hoc ꝙ ex obſeruantia ſubſecuta iuuetur probatio donationis ubi plenè probata non eſſet, prout eſt, adduco dictũ Cy. in allegationibus ſuis inter cõſilia Bal. poſt conſ. 400. Super primo puncto. col. 1. lib. 4. ubi ꝙ inſtrumentum minus ſolenne probat quãdo ſecundum illius tenorem fuit obſeruatum. Idem uoluit Bar. in conſ. 402. Quæritur an per ſolam diffamationem, in fin. lib. 5. Iaſ. in conſi. 162. colum. 4. in princi. lib. 2. ubi tamen

Iaſ.

Iaſ.præmiſſa non adducit. nec requiritur obſeruãtia præſcripta lõgi aut lõgiſsimi tẽporis: Immo ſufficit aliquãdo ita fuiſſe obſeruatum, vt dixi in conſi.c.colum.fi. Quid hic dicemus, vbi reperitur obſeruantia præſcripta vltra annos viginti? ¶ Ex præmiſsis infertur ꝙ probatus fuit titulus donationis nõ ſolũ ſufficiens ad præſcribendũ longo tempore cõtra petitionẽ hæreditatis, ſed etiã ad excludendũ ipſam petitionẽ hæreditatis, quę nõ cõpetit contra poſsidentẽ titulo habito ante mortẽ defuncti. d. l. regulariter. ff. de peti. hære. & d. l. hæreditatis, vbi glo. C. eodẽ titu. & ſi titulꝰ habitus à tertio nõ domino ante mortẽ defuncti excludit petitionẽ hæreditatis, quãto fortius titulꝰ habitus à defuncto prout hic? quia defunctus donauit per quam donationẽ bona donata nõ poſſunt dici hæreditaria, cũ exierint patrimonium defuncti per eius donationẽ: ergo nullo modo competere poteſt hæreditatis petitio, in qua oportet probare bona fuiſſe hæreditaria aut inuẽta in hæreditate. l. nõ tantũ, in princ. vbi gl. & doc. ff. de peti. hære. ¶ Sed dicet aliquis, tu loqueris in petitione hęreditatis, ſed hic actũ fuit interdicto quorũ bonorũ. Reſpõdeo ꝙ etiam interdictũ quorũ bonorũ, non datur contra titulo poſsidentem. l. 1. in prin. vbi gloſ. & Barto. ff. quorũ bonorum. Ang. de Arc. in §. quadrupli. col. 10. in fi. verſi. & datur iſtud remediũ. inſti. de actio. Rurſus, etiã in interdicto quorũ bonorũ, neceſſe eſt ꝓbari rẽ fuiſſe in bonis defuncti, licẽt ſufficiat ſummaria ꝓbatio. d. l. 1. in prin. ff. quorũ bonorũ. Bar. in l. 1. circa fi. C. eo. titu. Ange. in d. §. quadrupli. col. 2. poſt mediũ. verſi. quæro ꝓ quibus rebus. inſti. de actio. Sed facta donatione ꝑ defunctum, dici non poteſt res petitas fuiſſe in eius bonis tempore mortis. Itaq; concluditur nullo modo agi potuiſſe neq; petitione hęreditatis, neq; interdicto quorum bonorum. ¶ Nõ ob. modò vnũ motiuum ex aduerſo oppoſito, ꝙ ex quo duo teſtes inſtrumẽtarij dicunt factam eſſe donationẽ ab infirmo, præſumit̃ donatio cauſa mortis, q̃ requirit quinq; teſtes: quia reſpõdeo multis modis. Et primò ꝙ facta eſt donatio ꝑ iuriſconſultũ q nõ ignorabat ꝙ teſtes eſſent neceſſarij in donatione cã mortis, ob id veriſimile ẽ ꝙ plures teſtes adhibuiſſet, ſi donare voluiſſet cauſa mortis, cũ nõ ꝑſumit̃ quis actũ velle inualidũ facere. l. 3. ff. de teſt. mili. ¶ Secundò reſpõdeo ꝙ etiã ſi facta eſſet donatio à ruſtico corã tribus teſtibus, in dubio præſumi debet inter viuos ad quẽ modum valere poteſt, nõ cauſa mortis ꝑ quẽ modũ nõ valeret: & idẽ ecõtra: quia iudicat̃ potius cã mortis q̃ñ valere non poteſt vt inter viuos. Bal. in conſi. 108. Domina Ioanna. colũ. fina. poſt medium, verſiculo. item vt ſuperius dixi. lib. 3. Paulus de Caſt. in conſi. 75. Notandum ꝙ præfatum ſtatutũ. lib. 2. Soc. in conſil. 130. col. penult. & in conſi. 137. colũ. 2. lib. 1. Cor. in conſ. 259. colũ. 3. lib. 4. & ſic ſemper fit interpretatio ꝙ valeat donatio ꝓut melius de iure valere poteſt ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ ex quo ſolũ interuenerunt tres teſtes, in dubio pręſumendum eſt ꝙ fuerit donatio inter viuos, quia qualitas & numerus teſtium cõſideratur in cognoſcẽdo qualitatẽ donationis. Socin. in d. conſilio. 137. colum. 2. li. 1. qđ eſt repetitum in conſil. 232. libro ſecundo. Corn. in conſil. 126. colum. 1. in fi. verſi. tertiò quia fuerunt adhibiti quinq; teſtes. lib. 1. & in conſi. 154. colum 1. circa med. lib. 4. Deci. in conſi. 305. in fi. Iaſ. in conſi. 6. colum. 4. circa fi. & in conſil. 60. colũ. 4 poſt med lib. 3 & põdero ꝙ Iaſ. in d. ꝯſi. 6. voluit hoc ꝓcedere, licẽt fiat mẽtio donationis inter viuos: q̃a ſi ſit numerus quinq; teſtiũ, dicit̃ cauſæ mortis. ¶ Nec obſtat ꝙ donator eſſet infirmus & ob id videat̃ donatio cã mortis: quia ſola ratio infirmitatis nõ facit ꝑſumi donationẽ cã mortis, etiã ꝙ in extremis cõſtitutus quis donet: quia non cã mortis cauſa quã moriẽs dr̃ donare, niſi aliud dicat̃. tex. eſt clarus in l. Seia. §. fi. ff. de dona. cau. mortis, vbi Bart. in ſummario. Iaſ. in l. quæ dotis col. ſexta circa med. verſi. amplia iſtã concluſionẽ ff. ſolu. matr. ¶ Secũdò reſpõdeo arguẽdo à fortiori: donatio in dubio iudicat̃ cauſa mortis, quãdo ẽ ca. fit mẽtio mortis. d. l. Seia. in fi. ff. de dona cau. mor l. Seia, cũ glo. ff. de dote prælega. glo. in l. mortis cauſa capimus. § Titia. ff. de dona. cau. mor. Bar. & doc. in l. quæ dotis. ff. ſolu. matr. Rom. in conſi. 229. Pro declaratione, in primo dubio. Alex. in conſi. 14. lib. 1. & tamẽ iſtud nõ ꝓcedit q̃ñ iudicãdo eã cauſam mortis donatio nõ valeret. vt quia facta corã minus legitimo numero teſtiũ. Ita Petr. & Cy. in l. licẽt inter priuatos. C. de pactis, ſequit̃ Soc. in d. conſi. 137. col. 1. poſt med. lib. 1. Corn in conſi. 124. col. 1. circa med. & in conſi. 259 col. 4. verſic. aduertẽdũ tamẽ eſt, lib. 4. Iaſ. poſt Alex. in d. l. quæ dotis col. 9. verſ. ſeptimò limitat. ff. ſolu. matr. Quintò fortius iudicabit̃ inter viuos donatio, de qua agit̃, facta ab infirmo quæ de ſui natura in dubio ꝑſumitur inter viuos, & quæ niſi inter viuos iudicetur, inualida remaneret: nam vt valeat donatio illa pręſumitur inter viuos quę in dubio pręſumitur cauſa mortis: a fortiori vt valeat donatio illa, intelligitur vt inter viuos ſecundum naturam ſuam. Sauiliani. 14. Februarij. 1546.

S V M M A R I V M.

1 *Pater poteſt appellare pro filio.*

2 *Acceptatio debet fieri cum omnibus ſuis qualitatibus.*

C O N S I L I V M CCLXXVIII.

¶ Pro vniuerſitatibus Venaſchę, Broaaſchi, Melli, & Fraaini cõtra homines & cõmunitatẽ Sãcti Petri Marchionatus Saluciarũ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dubium oritur in cauſa communitatũ Broaaſchæ, Venaſchi, Melli, & Fraaini appellantium contra communitatem & homines Sancti Petri marchionatus Saluciarum: quia dicitur appellatum per non habentes poteſtatem appellandi, ob id nulla videtur appellatio, cũ nõ fuerit ratificata intra decẽ dies. Oldr. in conſil. 329. Has allegationes. col fi. ver. præterea ratihabitio. Spec. in tit. de appella. §. 1. verſ. potiò. Bar. poſt Dy. in l. 1. ff. de appella. recipien. Alex. in cõſi. 135. col. 2 poſt med. verſi & eò magis. lib. 2. Soci. in conſi. 45. col. 4. circa med. verſi. quinimmo probatur. lib. 1. Nec obſtat quòd ſententia dicat̃ nulla, quia cauſa appellationis ita demũ deuoluit nullitatẽ corã iudice appellationis, quando legitimè fuit appellatũ, aliàs ſecus. Bal. in l. 1. circa prin. C. de ſententia ex peri. reci. Inno. & doc. in c. dilecto. per illũ tex. de appell. quod dictũ ꝓ notabili refert & ſequit̃. Areti. in conſi. 65. colũ. 4. in fi. verſi. ergo à commiſsione. Sed præmiſsis nõ obſtantibus puto appellationẽ legitimè eſſe interpoſitã & eã virtutibus omnino cõſtare, & cõſequẽter deuolutã eſſe cauſam iniquitatis & nullitatis ad iudicẽ appellationis ſequẽtibus fundamentis. ¶ Et primò incõtinẽti poſt latã ſententiã appellatũ fuit per agẽtes ꝓ ipſis communitatibus Venaſchi, Broaaſchi, Melli & Fraaini, & dicitur ꝙ interuenientes ꝓ cõmunitatibus Brozaſchi & Fraaini erãt ſyndici & cõſiliarij & ꝙ apparet ex ſyndicatu eorũ, quo caſu nõ eſt dubiũ quin ſyndicus cõmunitatis habeat poteſtatẽ appellãdi: nã ſyndicus vniuerſitatis creatꝰ ab ipſa vniuerſitate habet maiorẽ poteſtatẽ q̃ vnus procurator priuatę perſonę. patet, q̃a talis ſyndicus cenſet̃ habere mãdatũ cũ libera. glo. in l. mãdato generali. in glo. fi. ff. de ꝓcura. ideo talis ꝓcurator poteſt omnia in q̃bus requirit̃ ſpeciale mãdatũ: nã poteſt deferre iuramẽtũ. l. iuſiurandũ & ad pecunias. §. defenſor. ff. de iureiurã. rurſus poteſt tranſigere de re dubia. l. præſes. C. de tranſactio. ſimiliter poteſt petere reſtitutionẽ ĩ integrũ. Bal. poſt Iacob. de Are. in l. vni. C. etiã ꝑ ꝓcu. cau. reſt. in integ. agi poſſe. & tamẽ in deferẽdo iuramentũ, in trãſigẽdo, & ĩ petẽdo reſtitutionẽ in integrũ, mandatũ ſpeciale requirit̃, vt habet̃ in d. locis & no. Iaſ. in d. l. pręſes. col. 3. Ita quòd cũ officiũ ſyndici ſit publicũ, & dicatur ſyndicus legitimus adminiſtrator habẽs mandatũ cũ libera, nõ eſt dubiũ quin poſsit & debeat appellare ꝓ vniuerſitate, cũ iſtud ꝑmiſſum ſit ſimplici ꝓcuratori tantã poteſtatẽ non obtinenti: et teneat̃ ꝓcurator appellare, licet nõ ꝓſequi, vt habet̃ in l. inuitus. C. de ꝓcura. immo põt ꝓcurator vnicus q litẽ conteſtatus eſt, aliũ procuratorẽ cõſtituere ad appellãdũ. l. ab executore. § fi. ff. de appella ¶ Iam ſyndicus æquiparatur patri legitimo adminiſtratori & tutori aut curatori, vt habet̃ in d. l. præſes, no. Deci. 1 in conſi. 297. poſt prin. † ſed nõ eſt dubiũ quin pater poſsit appellare pro filio, & tutor ꝓ pupillo, nã filius poteſt appellare ꝓ patre. l. ex cõſenſu. §. filiuſfamilias. ff. de appella. à fortiori poterit pater ꝓ filio, cũ maiorẽ poteſtatẽ habeat pater in perſona & bonis filij, quã econtrà. & in pr̃ qđ poſsit appellare ꝓ filio, non videt̃ dubiũ cum omnes actiones filij actiuè & paſsiuè ad patrẽ pertineãt, vt habet̃ in l. fi. C. de bonis quæ lib. l. 1. C. de bonis mater. in tutore ꝙ appellet, habet̃ in l. negociorũ, in prin. & in l. tutor. ff. de appella l ſecunda. l. ſi tutor. vel cura. appella. Itaque nullo modo videtur dubitandum ſyndicum adminiſtratorẽ legitimũ & mandatũ generale habentẽ cũ libera appellare poſſe. Immo teneri ad appellandũ & ꝓſequendũ, ſicut dicit̃ de tutore & curatore, l. tutor. ff. de appel Spec. in titu. de appel. §. primo verſi. tutores quoque. Iaſ. in l. inuitus, colũ. prima verſic. 3. fallit. C. de procura. Sed dicet aliquis, Vniuerſitas Brozaſchi & Fraxini habebat ſuum procuratorẽ aut ſyndicum ad iudicia: ergo

videtur

videtur q ius appellandi, pertineret ad ipſum procuratorē: reſpondeo q poteſtas non competit procuratori ad appellandū priuatiuè ad dominū ſed cumulatiuè, ideo ſi procurator nō appellet, poteſt dominus appellare. l. ab executore. §. 1. ff. de appel. Spec. in tit. de appell. §. 1. verſ. item ſi procurator victus non appellat. pro hoc etiam tex. in c. nō iniuſtè, in fi. de procur. Ale. in conſi. 95. col. 3. poſt med. verſ. præterea reperio. lib. 2. no. in l. 1. §. ſi procurator. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. ſed ſyndicus habetur ꝓ domino in cauſis vniuerſitatis. ſicut dicitur de tutore. l. interdum. §. qui tutelā. ff. de furtis. nec alios dominos habere dicitur vniuerſitas qui cauſas & negocia eius agunt, q̄ ſyndicos: ergo &c. Hoc ita præſuppoſito quod ſyndicus vniuerſitatis pro ea appellare potuerit & debuerit, dico q talis appellatio ꝓdeſt alijs vniuerſitatibus ēt quæ nullo modo appellaſſent, ea quo omnes cōitates cauſam ſimul defenderunt, & eadē eſt cauſa defenſionis omnium & idem negocium. text. eſt clarus in l. ſi qui ſeparatim. §. fi. ff. de appell. in l. 1. C. ſi vnus ex pluribus appell. & in c. pe. extra, de appell. Fortius dico, quod ēt ſi tertius qui non interueniſſet in cauſa, appellaſſet, adhuc eius appellatio prodeſſet victo nō appellāti qñ eadem eſſet cauſa defenſionis vtriuſq; Bart. in l. a ſnia, in prin. col. 1. poſt med. ver. ſi verò victus. ff. de appel. pro quo vltra Bar. addo tex. in d. l. ab executore. §. 1. ff. de appel. vbi emptore condēnato & non appellāte, autor eius pōt appellare & prodeſt eius appellatio emptori, licèt autor in cā nō interuenerit. ratio, quia eſt idē negociū & eadē eſt cauſa defenſionis vtriuſq;. Secundò principaliter dico qđ ea alio ēt ceſſante ſyndicatu ꝑdicto, appellatio prędicta eſt valida & ſolēnis: nam appellare pōt quilibet tertius cuius intereſt ēt ratione qualiſqualis ꝑiudicij d. l. a ſnia in prin. ff. de appel. vbi Bart. & doc. ſed ſingulorū particulariū dictarū vniuerſitatū, qui appellauerunt intererat & intereſt ita iudicatū non fuiſſe, q͠a ſi vniuerſitates cogant id præſtare in quo fuerunt condēnatæ, hoc damno cedit ipſorū particularium propter taleas, quas maiores imponi cōtinget, ergo dici nō pōt interpoſitā appellationē per non habentes ptātem, quia immo ptātem habebant ita appellandi cū ipſorū intereſſet & interſit. itaq; cōſiderato tali intereſſe, qđ eſt fortius illo intereſſe qđ cōſideratur in tertio rōne qualiſqualis ꝑiudicij, non eſt dubiū tenere & viribus cōſtare appellationem interpoſitā noīe vniuerſitatū: quia intererat & intereſt ipſorū appellantium ipſas cōitates non eſſe ad eū modū condemnatas. & ſi appellatio vnius tertij interpoſita nomini ipſius tertij prodeſt victo non appellanti neq; appellationem proſequenti qñ eadē eſt cauſa defenſionis vtriuſq; quantò fortius proderit ipſis vniuerſitatib. appellatio interpoſita earū noīe per particulares quorum etiam particulariter intererat & intereſt. Tertiò, q teneat dicta appellatio, adduco text. in d. l. ex conſenſu. §. filiusfamilias. ff. de appel. vbi filius poteſt appellare pro patre. & dicit Guido Papæ q. 23. q ſicut poteſt filius appellare, ita & appellationē introducere: nam ſi coniunctus poteſt agere & proſequi pro coniuncto. l. exigēdi. C. de procur. pariter videt quod poſsit appellare & cauſam appellationis proſequi ex generalitate illius. l. & identitate rationis: ergo idem videtur in ſubdito q poſſit appellare pro ſua vniuerſitate. argu. l. veluti. ff de inſti. & iure. l. de iure. ff. ad municipa. l. 1. §. & generaliter. ff. de ventre in poſ. mitten. ¶ Quartò dico, poſito & non cōceſſo, quod appellatum fuiſſet per tertiū aut extraneum cuius non intereſſet ſine aliquo mādato, adhuc valida eſſet appellatio etiā quod ratificata non fuerit intra decem dies: quia iſtud tēpus ratificādi appellationē non currit niſi a die ſcientiæ ex quo dominus ſciuit appellationē interpoſitā vel grauamē illatū, ita notabiliter tradit Oldr. in conſi. 130. Omiſſa prolixitate. col. fina. in tertio dubio: nam ſicut tempus appellandi nō currit niſi a die ſciētiæ ita, nec tempus ratificandi appellationē interpoſitam per alium debet currere niſi a die ſciētiæ. quod ipſum dicit Oldr. tenere Cōpo. in c. ſtatuimus. de elect. in gl. qualiter probationes &c. Idē etiā dicit probari ex coniunctione duarum legū. l. ſi quis alicui, in fi. ff. de acq. hæred. & in l. ſi §. tali. C. de cura. furio. idē qđ Oldradus tenet Spec. in tit. de appell. §. 1. verſi. porrò, vbi aliano noīe: ſed ſcientia debet probari per aduerſarios, cū ignorantia præſumatur. l. verius. ff. de probat. reg. præſumitur. lib. 6. ¶ Quintò dico quod vbi probaretur ſcientia ipſarū vniuerſitatum, adhuc dicitur ratificata appellatio intra decem dies: nam ſententia fuit pronunciata die quarta menſis Iulij 1541. Die aūt decima eiuſdem menſis procurator ipſarū cōmunitatū cum ſyndicis, nuncijs & cōſiliarijs earum cōparuit coram dominis iudicibus petendo reſpōderi ſuper appellatione interpoſita: per quam petitionem apoſtolorū ſine dubio procurator & ſyndici cenſentur ratificaſſe ipſam appellationē in neceſſarium antecedens: ſicut qui petit terminū ad ſoluendum iudicatum in neceſſarium antecedens cenſetur approbare ſententia. l. ad ſolutionem. C. de re iudic. ſimiliter qui petit terminum ad ſoluendū promiſſa in cōtractu, cenſetur ipſum contractū præcedētem approbare Ang. in l. cūm te, in princ. C. quod metus cauſa. ſimiliter qui aliquid petit vigore alicuius teſtamēti, cenſet ipſum teſtamentū approbare l. ſi pars. §. illud. l. pe. §. fi & l. fi. ff. de inoffi teſta gl. & doct. in l. alia. C. de his quibus vt indign. ſed hic petitū quid fuit vigore appellationis interpoſitæ. i. q illa admitteretur ſiue q ei deferretur & ſic in effectu petiti fuerūt apoſtoli virtute ipſius appellationis, ergo dici nō poteſt non approbata ipſa appellatio.

¶ Sed dicet aliquis, fuit facta ratificatio ꝑ procuratorē, non per ipſas vniuerſitates: reſpōdeo q immo interuenerūt ſyndici Prozaichi & cōſiliarius Fraxini, in quo loco Fraxini dicitur cōſiliarios ſuſtinere vicē ſyndicorum nec alios ſyndicos ibi eſſe quàm conſiliarios: ſyndicus aūt tanquam legitimus adminiſtrator & mādatum habens cū libera, ſicut poteſt & tenetur appellare vt ſupra probatū eſt, ita & appellationem interpoſitā ratificare: q enim pōt actum facere, poteſt & ratificare, ſicut econtrà qui nō pōt actum gerere non pōt ratificare. Bar. in l. ſi tutor. ante fin. C. in quibus cau. in inte. reſt. nō eſt neceſ. Pau. de Caſt. in conſil. 117. videtur dicendū q dictus Luiſius, col. 2. li. 1. & profectò neſcio videre rōnē diuerſitatis, quare no. Tyberga non ita potuerit ratificare appellationē interpoſitā noīe cōitatum pro quibus interueniebat ſicut poterat & appellare pro ipſis communitatibus. ¶ Sed iterū dicet aliquis, Tu videris cōtrarius in hoc quinto fundamēto iunctis ſcriptis in prioribus allegationibus: nam in prioribus allegationibus dictū eſt q not. Tiberga non erat procurator rite & legitimè cōſtitutus, & modò vis qđ potuerit ratificare appellationē interpoſitā. Rñdeo, q nulla eſt cōtrarietas, ſed dico q geſta per procuratorem minus legitimum proſunt quidē vniuerſitati ad cuius vtilitatē pertinent, ſed nocere non pñt, & ſic iſto caſu iudiciū claudicat nec ſeruaē æqualitas. l. non eo minus. C. de proc. & licèt ille tex. loquatur in minore, idē tamen in alijs gaudentibus priuilegio minori prout in eccleſia, vt ibi per Iaſ. ſed vniuerſitas gaudet iure minoris & minori ęquiparatur. l. nihil. ff. ad municipa. l. reſpublica, vbi glo & doc C. ex quibus cau. maio. l. rempublicam. C. de iure reipub. li. 10. ca. 1. de reſt. in integ. li. 6. Bar. in l. nulli. ff. qđ cuiuſq; vniuerſi. ſed magis in terminis adduco gl. in l. fi. in gl. fi. C. de tuto. vel cura. qui nō ſatiſde. vbi licèt tutor ante ſatiſdationē adminiſtrare tutelam non poſſit, hoc tñ nō procedit in his quæ eſſent vtilia pupillo idē tradit Soc. in conſi. 153. col. 2. poſt med. verſ. & ſi dicatur Bar. lib. 2. vbi allegat Cy. in l. 2. C. de eo qui ꝓ tuto. ſed vltra Soc. addo etiam gl. in l. pe. in gl. 2. C. in quibus cau. in integ. reſt. nō eſt neceſſ. vbi doc. idē tenet Guido Papæ. q. 330. vel ſi aduertendū. tamen malè allegat Bar. & tex. in l. tutor. qui repertorium. Sed ſyndicus æquiparatē tutori vt ſupra dictū eſt, ergo &c. ¶ Sed adhuc inſtari poteſt, ſi vis q geſta per ſyndicum minus legitimè cōſtitutum valeant in fauorē ipſius cōmunitatis, ergo talia geſta in totū debent acceptari, nō pro parte tantū: a quia † acceptatio debet in totū fieri cū omnibus ſuis qualitatibus. l. ſi nauicē. ff de pactis. l. Publia, in fi. ff. depoſiti. l. Pōponius. §. cūm quid. ff. de acqui. poſ. l. cūm quæritur. ff. de admini. tuto. Reſpōdeo, argumentum procedere in indiuiduis aut connexis, ſecus in omnino ſeparatis: quia in ſeparatis poteſt vnū acceptari et aliud impugnari: ideo liber rationum pōt in parte acceptari, & in parte nō, in capitulis ſeparatis. Bar. in l. quędā. §. nūmularios. verſ. vnde puto. ff. de edendo. Abb. in conſi. 36. col. fi. li. 2. & in c. 2 de fide inſtru. Rom. in conſi. 346. col. 1. ſed actus appellationis interponendæ aut interpoſitæ ratificādæ nihil cōmune habet cū actis primę inſtātię, ergo &c. Et in terminis qđ poſsit fieri iſta acceptatio in parte quando capitula ſunt diuiſa & ſeparata, tradit Iaſ. poſt Alberi. in d. l. non eo minus, colū. 1. verſic. tertiò extende. C. de procu. ¶ Sextò q teneat iſta appellatio interpoſita etiam per ſolos particulares ipſarum vniuerſitatum, adduco quod ſcribit Rota deci. prima citatis, in titu. de dolo & contuma. poſt deciſ. antiquas, vbi q procurator vniuerſitatis poteſt appellare pro ſingularibus de vniuerſitate qui fuerūt grauati ex facto aut occaſione ipſius vniuerſitatis, Si vniuerſitas aut eius procurator poteſt appellare pro particularibus ipſius vniuerſitatis, grauatis occaſione ipſius vniuerſitatis, a fortiori

tiori poterunt appellare particulares pro ipſa vniuerſitate: q̄a ſi vniuerſitas ſuccumbit, damnū recidit ad ipſos particulares; q̄a ipſi grauabuntur plus ſolito in oneribus ſuſtinendis, ſecus econtra, quia ſi grauētur aliqui particulares ea hoc nihil infertur ad vniuerſum. Itaq; magis intereſt particularū appellare pro vniuerſitate, quàm vniuerſitatis appellare pro aliquibus particularibus. Cōſequenter ſi permittitur vniuerſitati aut eius ꝓcuratori appellare pro particularibus grauatis ex facto aut occaſione ipſius vniuerſitatis, a fortiori permitti debet particularibus appellare pro vniuerſitate, q̄ñ aliàs recideret damnū ad ipſos particulares & ex facto aut occaſione ipſius vniuerſitatis cōdēnatę ipſi particulares damnū ſuſtinerēt. Nec iſto caſu, q̄ñ vniuerſitas appellat pro particularibus aut particulares ꝓ vniuerſitate, requiritur ratificatio eorū pro quibus appellatur infra terminum appellādi, qui aliàs nulla eſſet ſpecialitas. & illa ratificatio intra terminū appellandi ſolùm vr̄ neceſſaria, q̄ñ extraneus appellaret pro extraneo ſine mandato. & in caſibus in quibus dr̄ vnum poſſe appellare pro alio, dicēdum vr̄ quod etiam proſequi poſſit ſaltē, q̄ñ etiam ipſius appellantis intereſt cum etiam appellatio tertij ꝓ intereſſe ſuo proſit victo nō appellanti, q̄ñ vtriuſq; eadē eſt cauſa defenſionis, vt ſuprà dictū eſt. ¶ Septimò, vbi res dubia eſſet, quā ex præmiſsis clariſsimam arbitramus, in dubio iudicandū eſt appellationem eſſe validā. l. quoties. ff. de verbo. oblig. l. quoties. ff. de rebus dub. iſta.n. interpretatio vt actus valeat, benigna eſt. l. cū in teſtamento, iuncta gl. & ibi Soc. in ſecūdo no. ff. de rebus dub. Ideo vt actus valeat præſumitur præceſſiſſe, quod in ordine literæ poſterius reperitur, putà ſi in inſtrumento dr̄ quod pater donauit filio, & q̄ eū emancipauit: nam præſumitur prius facta emancipatio, vt valeat donatio. Bald. in l. cum in teſtamento. §. hæc verba. ff. de hæred. inſti. Alex. in l. 2. §. ſi prius. ff. de vulg. Dec. in l. ſi donatione, col. 3. C. de colla. & impropriantur verba, vt actus valeat. l. ſi olei. vbi Bart. C. loca. c. conſtitutus, vbi gl. in verſi. rata. de religio. dom. cap. ſi ſententia, de ſent. excommu. lib. 5. Immo intelliguntur verba, Fictè vt actus valeat. l. filiofamilias, vbi Soc. in primo no. ff. de condi. & demon. Et fit interpretatio pro validitate actus licèt verba, Multùm videantur repugnare. Rota deciſ. 316. ſi poſſeſſor, in nouis, interpretationes.n. ad hoc inuentæ ſunt, vt actus roboretur & valeat, non vt perimatur. Bal. in conſil. 46. Verba inſtitutionis, col. 5. in ſi. lib. 1. per text. in l. ſi. ff. de manumiſ. teſta. & crudelis dr̄ interpretatio per quā actus corruit & ſubuertitur. Bal. in cōſil. 129. Domina Franciſca, col. 2. poſt med. lib. 1. & adeò fauorabilis eſt interpretatio validitatis actus, vt præferatur fauori dotis. Bal. in conſi. 179. Ad euidentiam eſt præmittendum q̄ extraneus, lib. 2. vbi extraneus dotans mulierem & ſtipulans dotē ſibi reddi, præſumitur incontinenti ſtipulatus, vt valeat ſtipulatio. Similiter admittitur interpretatio etiam cōtra pauperes & piā cauſam: ideo, vt actus valeat, cenſetur reuocata mortis cauſa capio facta in fauorē pauperū, q̄ñ ſine tali reuocatione actus non valeret. Bald. in conſi. 377. Quædam mulier, lib. 5. & iſta interpretatio q̄ actus valeat, fit etiam in pœnalibus. Bart. in l. 1. exercitum. ff. de infamibus. ſequitur Soc. in l. cùm ſenatus, col. 2. in princ. ff. de rebus dubijs. Cætera id genus infinita colligere poſſem quæ omitto. ¶ Octauò in caſu dubio (qui ipſe tamen clariſsimus eſt) eligere debet iudex partē quæ minus præiudicialis aut oneroſa ſit vtriq; litiganti. Pau. de Caſt. in l. 1. in fin. ff. ſi quis cautio. Bal. in conſi. 192. Proponitur, quod in quadam ciuitate, col. fin. lib. 2. Ideo iudex in dubio pronunciat appellationē eſſe admittendam. Inn. in c. dilectus, 2. de reſcrip. cum ſimil. vt per Deci. in c. de priore, col. 1. & in c. vt debitus, col. 7. de appel. Similiter in dubio pronunciat iudex appellationem non eſſe deſertam. Pau. de Caſt. in d. l. 1. ff. ſi quis cau. Deci. in locis ſtatim alleg. ergo in dubio pronunciari debet appellationem interpoſitam per ſyndicos & conſiliarios ipſarum vniuerſitatum & ratificatam per ipſum procuratorem eſſe legitimam & validam. Nonò & vltimò proponitur, q̄ procurator ipſarum vniuerſitatum, id eſt no. Tiberga, erat præſens prolationi ſententiæ & appellationi ab ea interpoſitæ, quod etiā eſt pluſquam veriſimile, licèt notarius actorū omiſerit id ſcribere. quo ꝓſuppoſito etiam videtur res ſine dubio, nam cum teneatur procurator appellationem interponere, licèt non proſequi, eius præſentia & taciturnitas habetur perinde ac ſi ipſe appellaſſet. l. ſi a te. ff. ſi ſerui. vendi. Iaſ. in l. quæ dotis, col. 13. in ſi. verſ. octauus caſus. ff. ſolu. mat. potuit aūt appellare, licèt eius mandatū non eſſet legitimū cum iſtud pertineat ad vtilitatem ipſarū vniuerſitatū. d. l. nō eo minus. C. de proc. & ſupra dictū eſt. ¶ Ex ꝓmiſſis abundè arbitror iuſtificatā & cōfirmatam cauſam validitatis appellationis interpoſitæ quicquid ex diuerſo conet pars vt eam infirmet: & aliàs obtinui in ſimili caſu apud curiā Parlamenti Grationopolis in cauſa vniuerſitatis & hominū S. Andreæ Vallis Benchanę contra dominos eiuſdem loci: nam facta erat quædam executio in fauorem dn̄orum contra ſubditos pro certis tachijs, cenſibus & ſeruitijs, a qua executione multi particulares appellauerunt ad curiā Parlamēti: deinde introducta fuit appellatio ex parte cōitatis, dn̄s Carolus Chamoſſi aduocatus cōſiſtorialis dictæ curiæ opponebat de nullitate appellationis prout modò audio opponi, ſed curia parlamenti proceſſit in cauſa reijciendo dictā oppoſitionē in qua cauſa allegauit dicta iura, id eſt l. ſi qui ſeparatim. § ſi. ff. de appel. l. 1. C. ſi vnus ex pluri. appel. & c. pe. de appell. Sed finge citra præiudicium veritatis, q̄ non eſſet appellatum, aut nulliter. Adhuc dico poſſe iudicem appellationis pronunciare ſuper nullitate, & præſuppono q̄ nullitas ſn̄iæ diffinitiuæ proponi poteſt corā ſuperiore. vt habet̄ in c. dilecto. de appel. Bal. in l. aduerſus, in prin. C. ſi aduer. rem iudi. conſidero ēt q̄ de nullitate cenſet̄ principaliter actū quoties de ea fit mentio in cauſa appellationis. Bar. ī l. ſi expreſſim, col. 3. ff. de appell. cuius opin. latè defendit, & dicit veriorem & magis cōem Ale. in conſi. 2. col. 3. in ſi. & ſeq. lib. 3. & in conſi. 225. col. penul. circa med. lib. 6. Aret. in conſi. 75. colum. 4. in fin. Soc. in conſi. 10. in ſi. lib. 4. Dec. in d. c. dilecto, circa ſi. de appel. Iaſ. in l. 1. col. 4. verſ. vlt. circa iſtam copulā. ff. de iuſt. & iure. & in l. 1. col. 3. ver. tertiò & vltimò limita. C. de bon. poſ. ſecun. tab. ¶ Hoc ita præſuppoſito, dico q̄ iudex appellationis poteſt & debet cognoſcere de nullitate corā eo oppoſita, licèt appellatio eſſet nulla: quia nullitas appellationis non conſideratur nec impedit deuolui nullitatē principaliter propoſitā ſimul cū appellatione: ita Are. in d. conſ. 75. col. 4. in ſi. verſ. & illa cōcluſio procederet. & licèt Aret. ibi loquatur quando quis dicit ſn̄iam nullā, & ſi qua ſit appella. idem tamen quoties fit mentio de nullitate, vt dicat̄ tunc nullitas principaliter intentata: & ſatis eſt q̄ in cauſa appellationis nullitatem quia proſequatur. Bar. in d. l. ſi expreſſim. col. 2. in ſi. verſi. videndū eſt in caſibus. ff. de appell. Ale. in d. conſi. 2. colum. 3. in ſi. & ſeq. lib. 3. & in d. conſi. 225. col. pe. circa med. lib. 5. ſed de nullitate principaliter actū eſt in cauſa appellationis & in cedula incipiente aſſerta ſententia producta die 22. Auguſt. 1545. vbi q̄ ſententia a qua eſt appellatum, dicitur nulla ipſo iure, & ī ſpecie deducunt̄ cauſæ nullitatis nō pactū multæ. ¶ Et ſi dicatur, in dicta cedula nō concluſum fuit ſuper nullitate neq; ſuper ea pronunciari, ſed tātùm petitū fuit pronunciari bene appellatū & malè iudicatum. Reſponden, cùm cauſa appellationis deuoluat etiā nullitatem de qua nihil dictū ſit. l. quędam mulier. ff. famil. erciſ. l. ſi. ff. de iure patro. no. in l. 1. C. quādo prouo. non eſt neceſ. petēdo pronunciari bene appellatum, cenſetur etiā petitum pronunciari ſuper nullitate de qua dictū fuerat. ſi.n. non facta mentione nullitatis petendo pronunciari ſuper appellatione, cenſetur etiam petitum pronūciari ſuꝑ nullitate incidēter, a fortiori q̄ñ propoſita fuit nullitas & adductę cauſæ nullitatis petendo pronunciari bene appellatum, cēſetur petitum pronūciari ēt ſuꝑ nullitate principaliter de qua in ſpecie dictū fuerat. ¶ Secundò reſpondeo, poſito & nō conceſſo, q̄ cauſa appellationis includeret cauſam nullitatis, tñ ex quo narrata fuit nullitas euidēs ipſo iure, deinde in fine cedulæ eſt adiecta clauſula, ius & iuſtitiā miniſtrari, virtute illius clauſulæ pōt & debet iudex pronūciare ēt ſuper narratis tantū, ſuper quibus concluſum in ſpecie non eſſet, quia per iſtā clauſulā intelligitur agens deduxiſſe & intentaſſe oē ius ſibi competens qđ ex narratis colligi poſſit licèt ſuper alio iure non cōpetenti cōcluſum fuerit. c. 2. vbi Ioan. Calder. Abb. & doc. & de ordi. cogni. Ange. de Aret. in §. omniū, col. 7. in prin. & ibi Iaſ. colū. 20. in num. 147. inſti. de acti. Alex. in conſi. 38. colum. 2. lib. 3. vbi Alexan. quod virtute iſtius clauſulæ intelligitur concluſum ſuper quolibet narratorum & in petitione deductorū. Et dicit idem Alex. in conſil. 43. col. 1. lib. 4. & q̄ intelligatur eſſe concluſum ſuper omnibus narratis qualiſcunq; ſit cōcluſio ſpecialis, tradit etiam Soc. in conſi. 109. col. pen. poſt med. verſi. tertiò hoc idē probat. lib. 2. Immo ſtante iſta clauſula, Satis eſt quod probetur actio apta deſcendens ex narratis licèt concluſio ſit inepta: q̄a tollit iſta clauſula, Omnē ineptitudinem concluſionis dummodò ex narratis eliciatur ius libellantis, vt habetur in d. c. 2. de ordi. cogni. Soc. in conſi. 146. col. 2. in fin. verſ. ad idem etiam ſatis eſt

lib.

lib. 1. Iaſ. in d. §. omnium, col. 51. inſti. de acti. & in l. petēs, col. 3. C. de pactis. Itaq; cùm narrata fuerit nullitas & ea probata per plores cauſas & rationes, & ſubiecta cſt Ius & iuſtitiā miniſtrari, ſine dubio cenſetur concluſum etiā ſuper nullitate expreſsè narrata, & eo magis ius dici debet ſuper nullitate, quia cōcluſio non repugnat nullitati, immo illi adaptaſ nec ineptitudo aliqua in concluſione deprehenditur cùm etiā ſtante ineptitudine & diſconuenientia cōcluſionis ius reddi debeat ſuper narratorum aptitudine per ſupradicta. & aliud etiā hic concurrit, ꝙ in appellatione includitur nullitas, vt ſuprà dictum eſt. ¶ Ex quibus apparet, ꝙ arguendo a ſufficienti partium enumeratione nō poteſt non ius reddi ſuper nullitate & iniquitate euidenti aſſertæ ſententiæ. Sed pone citra præiudicium veritatis, quod nullitas proponi hic non poſſet per actores, dico, ꝙ taltē iudex ea officio deberet ſuper ea ſupplere, nec exequi debet iudex ſententiā nullā. Bal. in conſ. 21. Proceſſus. lib. 5. Ancha. in conſi. 108. Iudex de iure, col. 3. circa prin. verſ. ſtatutum autem. Alex. in conſil. 77. col. 4. poſt med. verſi. Secundò, reſpondeo, lib. 3. Et ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani die 19. Februarij. 1546. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Quando conſiderari poſſit vitium litigioſi ſuper poſſeſſorio.*
2 *Error iuris dubij æquiparatur errori facti & cauſat bonam fidem quo ad præſcribendum.*
3 *Quando contrauenitur iuri merè poſitiuo, contrauenien non incidit in pœnam ſi actus palam fit.*
4 *Quibus competat probatio dominij.*
5 *Cum eſt concluſum in poſſeſſorio, non poteſt haberi ratio alicuius petitorij.*

CONSILIVM CCLXXIX.

¶ Pro Nicolao Lerde notario & cauſidico Coſtigloliarum contra fiſcum dicti loci.

Divino ſubſidio ex corde poſtulato. Scripſi aliàs pro Nicolao Lerde cauſidico Coſtigloliarum ꝙ vitiū litigioſi non cōmiſit permutando bona cum Maria vxore Antonij Martinæ: ſed poſtea ſcriptū fuit in fauorē fiſci per alios dominos aduocatos, quorū ſcripta tñ nihil me retrahunt a priore ſententia. & primò conſidero, ꝙ dicta Maria primò propoſuit interdictū adipiſcendæ, poſtea obtinuit reſcriptum tendens ad actionem perſonalem, quā etiam actionem perſonalem neceſſario præſupponunt interrogatoria agentis contra conuentos an ſint hæredes dicti Antonij Martinæ. quæ interrogatoria ſunt inepta in poſſeſſorio, & ſolùm poſſunt referri ad actionē perſonalem, vt ſoluere teneantur dotes, tanquam hæredes. Hoc ita præſuppoſito,
1 ꝙ ſit receſſum a poſſeſſorio & actio perſonalis † intentata, non poteſt conſiderari vitium litigioſi ſuper poſſeſſorio extincto a quo receſſum fuit, ideo litigioſa res dici non poteſt, qñ ſuit renunciatum cauſæ liti & inſtantiæ. Bar. & doc. in l. cum muta. C. de tranſac. Dec. in l. 2. col. 11. C. de eden. Eadem ratione ceſſat vitium litigioſi lata ſententia, quia per eam extinguitur lis. Bald. in conſ. 391. Apparet, in fi. lib. 3. quod procedit, licèt adhuc contendatur ſuper executione, modò a ſententia non ſit appellatū. Alberi. de Roſa in l. 1. col. 3. verſi. remaneat ergo ſolutum dubiū, C. ne liceat poten. Ideo extincto & ſopito iudicio poſſeſſorio per receſſum ab eo factum, abſurdum eſſet dicere, litigioſū eſſe poſſeſſorium. Amplius dico, quod perempta ſola inſtantia, perimitur etiam vitium litigioſi quatenus attinet ad ipſam rē, vt alienari poſsit. Bar. in l. 1. §. fi. ff. de litigio. & in l. fin. vbi Sali. C. eod. tit. ſequitur Iaſ. in l. 2. col. pen. C. de eden. Guido Papæ, q. 337. multò magis perimetur vitium litigioſi vbi receditur ab actione intentata. ¶ Non obſtat modo fundamentum partis, ꝙ licèt fuerit propoſita actio perſonalis, tñ res ipſa efficitur litigioſa. vt per Iaſ. in conſ. 43. in ſecundo dubio, lib. 1. Nam miror de Iaſ. ꝙ auſus fuerit illud loqui contra cōem in fauorem fiſci, cū potius inſurgere doctores oporteat contra fiſcum vbi non agitur de naturaliter prohibitis, & vbi reſpublica non læditur in his, quæ ſunt de genere prohibitorum, iuxta l. non puto. ff. de iure fiſci. Et profectò plurima Iaſ. perperā ſcripſit in ſuis conſilijs contra cōmunes veras & æquiſsimas ſententias, vt planius aliquando oſtendemus. Quod autē in actione perſonali res ipſa litigioſa non fiat, ſed ſolum ipſa actio lite conteſta. in iudicijs particularibus, adducitur text. in l. 1. ff. de litigio. l. 2. C. eod. tit. l. 1. vbi Bal. C. communi diuidun. l. 1. C. de præſcript. longi tempo. Inno. in cap. cum. n. de conſt. & in c. dilectæ, de except. Bart. in conſil. 40. Maritus, col. 2. lib. 1. & in conſi. 332. Statuto ciuitatis Vincentiæ, in fi. lib. 3. Rom. in conſ. 270. Pro decitione, in ſecundo dubio. Bertachi. in prima parte ſui repertorij, in verbo Alienatio, verſic. 199. & ſeq gl. pragmaticæ in tit. de pacifi. poſſ. §. lis autem in verbo, Hoc caſu, char. 137. Fortius voluit Guido Papæ. q. 479. ꝙ in actione perſonali nec res nec actio vtilis ſit litigioſa, ſed tantum actio directa. & hanc opi. quod in actione perſonali non efficiatur res litigioſa dicit communem Feli. in dicto cap. dilectæ, col. pen. in fi. de except. & licèt videatur Feli. tenere contrarium, tñ propter eum a communi opin. non videtur recedendum. Et vbi quis vellet tenere contra communē, illud poſſet procedere quo ad alios effectus reſultantes ex vitio litigioſi, non reſpectu pœnæ. ¶ Sed poſito citra præiudicium veritatis, ꝙ ſuſtineri poſſet opinio, ꝙ in actione perſonali res fiat litigioſa, tamen negari non poteſt, quin articulus iuris ſit du-
2 bius, quo caſu † error iuris dubij dicitur probabilis & æquiparatur errori facti & cauſat bonam fidem etiam quo ad præſcribēdum. l. Celſus. ff. de vſucapio. cap. cum dilectus, ſecundum vnam lecturam, de conſuetudi. Imo. in conſi. 98. circa fi. Soc. in rubr. ff. de rebus dub. in fi. ſi error iuris dubij aut obſcuri prodeſt ad præſcribendum & acquirendum, multo magis prodeſſe debet, vt excuſetur quis a pœna. ¶ Conſidero etiam, ꝙ contrahere ſuper re litigioſa non eſt prohibitum de iure diuino, naturali, aut gentium, ſed tantum de iure Cæſareo, & merè poſitiuo, quo ca-
3 ſu † quando contrauenitur iuri merè poſitiuo, contrauenien non incidit in pœnam ſi actus palam fiat. l. fin. ff. de ritu nupt. per quem tex. ita decidit Bart. in l. ſi adulterium cum inceſtu, col. pen. in fin. verſicu. aut dubitatur verum ſcinerit. ff. de adulte. & in l. auunculo. ff. de condi. ſine cau. Bald. in conſ. 119. Verba matrimonij, lib. 1. Bal. nouel. in trac. dotis in 11. parte, col. 14. verſi. ſed poteſt dici, ꝙ licèt ignorantia, ſed iſte contractus permutationis celebratus fuit palam & publicè & bona fide, ergo pœnæ locus eſſe non debet. ¶ Præſuppoſito etiam ſine præiudicio veritatis, ꝙ non eſſet receſſum a primo iudicio poſſeſſorio, ſcripſi, ꝙ propter litem in poſſeſſorio res non efficitur litigioſa ſed poſſeſsio tantum, vt habetur in c. 1. de confir. vtili vel inutili. ¶ Sed obijcitur ex aduerſo quod iſtud poſſeſſoriū adipiſcendæ habet admixtam naturam proprietatis propter productionem tituli. l. 2. §. quædam. ff. de interdi. vbi poſſeſſorium in quo requiritur probatio dominij, dicitur habere mixtā cauſam proprietatis. ¶ Sed reſpondeo ad obiectum negando, ꝙ ad probationem poſſeſſorij intentati requiratur probatio dominij: nec ſequitur, agens producit titulum, ergo tenetur probare dominium, immo ſatis videtur probare de poſſeſsione auctoris, qui dedit inſolutum ex quo nihil opponitur de potiori iure rei: ſucceſſor enim particularis in re pōt ſe fundare in poſſeſſorio ſui auctoris, prout videmus in ſaluiano interdicto quod cōpetit ad auncandum poſſeſsionem pignoris, & dicitur poſſeſſorium adi-
4 piſcēdæ. d. l. 2. §. ſaluianum. ff. de interdictis. ¶ † Probatio autem dominij requiritur in his, in quibus ſola poſſeſsio tribuere ius non poteſt, prout videmus in beneficio eccleſiaſtico, in quo ius competere non poteſt ex ſola poſſeſsione ſine titulo. c. ex frequentibus, de teſti. ſpol. c. 1. de reg. iuris. lib. 6. Idem in locis ſacris & religioſis. d. l. 2. §. quædam. ff. de interdic. ſed bona petita. & data in ſolutum poſſunt obtineri in ſolo poſſeſſorio ſine probatione dominij cum non ſint bona publica, ſacra aut religioſa. & ſic vr̄ D. aduocatus æquiuocaſſe in hac materia dum arguit poſſeſſorium habere mixtam cauſam proprietatis ex eo, ꝙ producitur tituli productio, nam nihil facit, ſed natura rei an talis ſit res in qua poſſeſsionis ius competere & conſiderari poſsit ſeorſum a proprietate. Itaq; cum in bonis inſolutum datis conſiderari poſsit poſſeſsio ſeparatim a proprietate & ſine proprietatis probatione, nullo modo dici poteſt tale poſſeſſoriū mixtam habere cauſam proprietatis. ¶ Iam poſito & non conceſſo, ꝙ petitorium deductum dici poſſet, tamen ſuper eo concluſum non fuit, ſed ſuper poſſeſſorio tantum: quæ concluſio attendi debet. c. ex parte ſecũda. de foro competen. Barto. & Modern. in l. certi conditio, in princ. ff. ſi cert. pet. Deci. in c. ex parte quinta, colum. 1. de reſcrip. & alibi ſæpiſsimè, † ideo cum ſolum cō-
5 cluſum fuerit in poſſeſſorio, non poteſt haberi ratio alicuius petitorij.

petitorij.quod maximè obtinet,vt ceſſet delictū.l.meritò.ff.pro
ſocio.Bar.& doc.in l.nō ſolūm.§.ſed vt ꝓbari. ff.de ope. no.nū.
Hinc videmus,ꝙ ſit cōpenſatio ipſo iure,vt ceſſet pęna. l.ſi cō-
ſtat.C.de cōpenſa. Similiter in dubio contractus præſumitur cē
ſualis nō emphyteoticus, vt ceſſet pœna caducitatis ob ceſſa-
tionē ſolutionis. gl.& doc.in c. conſtitutus, de relig.domi. pro
quo facit tex.in l.non dubito. ff.de iure fiſci. ¶Ex quibus cōclu-
do, prout in prioribus ſcripſi,ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani.
30.Martij. 1546. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Quando vna cauſa dicatur præiudicialis ad alteram.*
2 *Cauſa dominij præiudicialis ad cauſam plagij.*
3 *Quando tractatur de cauſa criminali & ciuili, ſi vna eſt præ-
iudicialis, præponitur cum diſtinctione.*

CONSILIVM CCLXXX.

¶Pro hominibus Arpeaſchi Marchionatus Saluciarum contra
fiſcum Marchionalem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Inquietātur
plures particulares Arpeaſchi Marchionatus Sa-
luciarū per dñm procuratorem fiſcalē Marchio-
nalem, ꝙ decimas non ſoluerint dño præpoſito
ipſius loci Arpeaſchi ad rationē trigeſimæ partis,
in quibus ipſis decimis ius obtinet etiā excellentia Marchiona-
lis. Ipſi particulares opponunt non eſſe procedendū contra eos
criminaliter, quia ipſi nunq̄ recuſauerūt, neq; recuſant decimas
ipſas ſoluere, immo ſemper ſoluunt, ſed non ad eam quotam: pe
tunt ſe admitti ad cauſam ciuilem, in qua ſunt parati docere de
eorū conſuetudine præſtandi decimas ad minorem quotā. quæ-
ritur quid iuris? ¶Breuiter non arguendo ad partes, puto non
poſſe procedi criminaliter, ſed ciuiliter prius agendum eſſe tā-
1 quàm ciuilis cauſa præiudicialis ſit ad criminalē. † & conſidero
pro fundamento, quòd vna cauſa dr̄ præiudicialis ad alterā ra-
tione excluſionis, quia vna ſit excluſiua alterius, & ſententia la-
ta in vna pariat præiudiciū in altera: puta agit quis tanq̄ hæres
petitione hæreditatis, opponitur ei, ꝙ prohibuit defunctū teſta
ri & ob id quod priuandus venit hæreditate: certè prius cogno
ſci debet de iſta prohibitione teſtādi & interim ſilere debet cau
ſa petitionis hæreditatis ratione præiudicialitatis: quia ſi probe
tur prohibitio teſtandi, fruſtrà tractatur de petitione hæredita-
tis. l.1.C.ſi quis ali.teſt.prohi. Similiter ſi agēti petitione hære-
ditatis moueaẽ quęſtio libertatis, prius tractatur cauſa libertatis
& interim ſuperſedeẽ in petitione hæreditatis: ratio, quia ſnīa
lata ſuper libertate parit præiudicium in cauſa hæreditatis. l.ſi
quis libertatē.ff.de petitio. hæred. Similiter ſi accuſatus de ho-
micidio cōtra quē teſtes depoſuerunt, velit arguere teſtes de fal
ſo, quæſtio falſi facit ſilere cauſam homicidij, quia ſi pronuncie
tur teſtes falſum depoſuiſſe, in conſequens neceſſarium pronū-
ciatur accuſatū reum homicidij non eſſe. & idē in alia cauſa, qū
in ea incipit quæſtio falſi. l.ſi.C.de fide inſtru.vbi Bal.Cy.in l.1.
C.qui accuſa.nō poſſ. Deciſ. Neapo.deciſ.103. Similiter ſi vxor
agit ad alimenta cōtra virum corā iudice ſeculari, & vir agat cō
tra vxorē ad ſeparationem thori coram iudice eccleſiaſtico, iſta
quæſtio ſeparationis thori facit ſuperſederi in cauſa alimento-
rum ratione excluſionis & præiudicialitatis, quia ſi pronuncie-
tur ſuper ſeparatione thorum eſſe ſeparandū, fruſtrà quæritur
de alimētis.c.ruā, de ordin.cognitio. Rurſus, ſi agaẽ de crimine
contra aliquē, de cuius ſtatu dubiteẽ, an ſit liber vel ſeruus, prius
cognoſcitur de cauſa ſtatus tanquā præiudiciali ad cauſam cri-
minalem, cùm aliter puniatur liber, aliter ſeruus. l.ſi crimen, &
l.cùm ſtatus.C. de ord.cogni. Simili modo ſi accuſatur quis per
maritū de adulterio cōmiſſo cū vxore ipſius mariti, & accuſa-
tus excipiat de lenocinio accuſatoris quòd maritus habitauit
cū vxore poſt cōmiſſum adulteriū, & maritus replicet, ꝙ accu-
ſatus eſt ſeruus ob id, ꝙ exceptionē lenocinij obijcere nō pōt,
prius cognoſcendū eſt de cauſa ciuili ſtatus incidenter mota ꝑ
replicationē ratione præiudicialitatis, quia ſi pronūcietur accu-
ſatum ſeruū eſſe, fruſtrà diſputaẽ de lenocinio, quod ſeruus op
ponere nō pōt. l.qm̄ Alexandrū. C.de adulter. Aequè ſi agat q̄s
contra aliquem tanquā plagiarium ꝙ ſeruū agentis ſubtraxerit
vel corruperit, & reus accuſatus dicat ſeruū eſſe ipſius accuſati,
prius cognoſcendum eſt de dominio ſerui, q̄ de crimine plagij
2 †quia cauſa dominij eſt pręiudicialis ad cauſam plagij criminis,
quod ceſſat in re propria. l.præſes. C ad legē flauiā. de plagia.
¶Ex quibus iuribus probatur ꝙ ſi cauſa criminalis ſit præiudi-
cialis ad ciuilem, prius cognoſciẽ de cauſa criminali & interim
ſuperſedeẽ in ciuili. econtra ſi cauſa ciuilis eſt præiudicialis ad
criminalē, prius tractanda eſt cauſa ciuilis, & interea ſuperſeden
dum in criminali. ¶Idē ſi vtraq; cauſa ſit ciuilis aut criminalis:
quia de præiudiciali prius ſemper cognoſcitur & illa prius ab-
ſolui debet, & in cauſa ciuili præiudiciali ad criminalē qđ ſilere
faciat ipſam cauſam criminalē loquunẽ dicta duo iura in l.præ-
ſes.C. de plagia. & in l.quoniam Alexandrum. C. de adulter. Et
quod cauſa ꝑiudicialis ante oīa diſcuti debeat, tradit Anchara.
in conſi.62.duplici reſpectu. ¶Et adeò prius cognoſci debet de
cauſa præiudiciali ſiue illa principaliter moueatur, ſiue per mo
dum incidentis aut emergentis: quod ſi aliter fiat ſnīa, redditur
nulla. Bal.in conſi.275. Præmiſſo ſtatuto cōis Veronæ.li.5. Pau.
de Caſt.in conſil.281. In cauſa iſta quinq; col.5. lib.1. Et his ita
præmiſſis & præſuppoſitis, dico, ꝙ exceptio oppoſita per iſtos
particulares Arpeaſchi contra inciuiliſſimum fiſci deſiderium,
dicitur omnino præiudicialis ad cauſam criminalem & eā ex-
cludit neceſſariò. etenim ſi pronunciẽ non deberi decimas ad
rationē trigeſimæ ſed ad quotā allegatā ꝑ inquiſitos aut reos,
fruſtrà quæritur de crimine obiecto ꝙ non ſoluerint decimas
ad quotā trigeſimæ, ex quo ad illā quotā non tenentur. Itaque
cum exceptio oppoſita ciuiliter contra fiſci querelam, notoriè
ſit præiudicialis ad ipſam querelam. vtiq; talem querelam ſile-
re omnino oportet, & in ea debet ſuperſederi donec cognita &
diffinita ſit quæſtio ciuilis, ad quā quotam decimæ debeantur.
3 Et iſta quęſtio † & difficultas apertè decidi videtur per text. in
d.l.præſes.C. de plagia. & in d.l qm̄ Alexandrum. C.de adulte.
nam in d. l. præſes, quæſtio ciuilis præiudicialis ad criminalem
opponebatur per viam exceptionis, in d. verò. l. quoniam Ale-
xandrum, per modū replicationis: & tamen ſemper ſilere facit
cauſam criminalem. ¶Facit ad præmiſſa quod Bald. ſcribit in cō
ſil.177. Ad euidentiā eſt præmittendum, ꝙ quando iudex. poſt
princ.lib.3. vbi antequam emphyteota qui cecidit a iure ſuo, ex-
pellatur de poſſeſſione, conſtare debeat ꝙ res ſit emphyteotica
& ꝙ agens ſit dominus. In propoſito noſtro, antequam agi poſ-
ſit criminaliter contra aliquos ꝙ decimas non ſoluerint ad cer
tam quotam, conſtare prius debet de cauſa ciuili.i. ꝙ debeantur
decimæ ad eam quotā, interim igitur ſilere oportet moleſtiam
criminalem, & citationes perſonales concedi non debent. ¶Ad
idem adduco quod ſcribit Bar.in conſ.113. proceſſum eſt. vbi
quia actio rerum amotarū non datur niſi contra illam quę vxor
fuit, conſtare prius debet ꝙ eſſet vxor, per l.concubinā, in prin.
ff.rerum amo. Eodē modo cùm delictum conſiderari non poſſit
in particularibus Arpeaſchi ob decimas non ſolutas ad rationē
trigeſimæ partis, niſi debeantur ad eam quotam, conſtare prius
debet ꝙ debeātur ad eam rationem: iſta autem quæſtio ad quā
rationem aut quotam debeantur non pertinet ad cauſam crimi
nalem, ſed ciuilem, ob id ciuiliter prius omnibus agendum eſt.
¶Ad idem adduco quod tradit idē Bart. in conſi.185. Deo Da-
uid, in ſi. vbi quando quis conuenitur in aliquo loco ratione cō-
tractus ita ꝙ ſortiatur ibi forum ratione illius contractus, con-
ſtare prius debet de ipſo contractu in illo loco, aliàs reſponde-
re non cogere, in cap. Romana. §.quod ſi verò, de foro compe.
lib.6. Eodem modo non tenentur particulares Arpeaſchi reſpō
dere in cauſa criminali ꝙ decimas non ſoluerint ad quotam de-
ſideratam per fiſcum, niſi conſtet prius ciuiliter deberi decimas
ad eam quotam. Et iſtud vnicum fundamentum videtur po-
nere falcem ad radicē, & ſolum per ſe ſufficere. Ad idē adduco
qđ ſcribit Bal.in conſ.104. Longum thema. colum.2. circa ſi.li.
3. vbi quando agitur de pœna contractus, requiritur prius de-
claratio an illud quod petitur ex contractu, ſit debitum vel nō:
eodem modo antequā agatur ad pęnam ob decimas non ſolu-
tas, declarari prius debet an decimæ debeantur ad quotā prætē
ſam vel nō, quæ declaratio eſt omnino diuerſa & ſeparata a cau
ſa criminali. ¶Ex quibus fundamētis ſæpiſſime aliàs de iure re-
ſpondi in fauorē accuſatorum de turbata poſſeſſione, ꝙ accuſa-
ti non poſſunt nec criminaliter moleſtari, quādo dicunt ſe eſſe
in poſſeſſione ita faciendi & iure id facere: nam tunc ciuiliter
inter partes agendū eſt de cauſa poſſeſſoria. Ideo puto ſine du-
bio ꝙ fiſcus audiri non debet allegantibus particularibus Ar-
peaſchi ſe eſſe in poſſeſſione & conſuetudine antiquiſſima ſol-
uēdi decimas vini aliter atq; petitū fuerit: nā tali caſu agi prius
debet

debet inter partes ſuper tali poſſeſsione & cõſuetudine: etenim cauſa mixta merè ciuilis eſt ad partes ſpectãs, nec paſsim indulgendum eſt fiſcalium procuratorũ audita, qui ipſi omnia ſibi licere exiſtimant. Sed finge, citra præiudiciũ veritatis, q̃ præmiſſa ceſſarent, quæ iudicio meo fortiſsimè vrgent; ex alio dico nõ poſſe procedi criminaliter contra non ſoluentes decimas: quia delictũ cõſiderari poſſet, qñ quis negaret decimas eſſe ſoluẽdas ſimpliciter & abſolutè propter malã vitam clericorum: nã talis negatio ad hæreſim pertinet. Io. de Ana. in c. præterea, col. fi. de hæreti. ſequit̃ Dec. in c. 1. col. 11. verſ. in quarto caſu principali. de offi. deleg. Sed qñ quis non negat ſoluendas eſſe decimas, immo eas ſoluit, ſed ad certã quotam ad quã prætendit ſe teneri & non vltra, recuſando amplius ſoluere, talis recuſatio ad crimen omnino non pertinet, cũ valeat cõſuetudo ſuper quota decimarũ, vt h̃r in c. in aliquibus, de decimis. & in c. ſtatuimus. de tranſac. Cardi. in conſi. 146 Motum Feli. in c. cum ex officij, col. 5. in prima limitatione, de preſcrip. Similiter valet conſuetudo circa res de quibus ſolui decima debeat, ita q̃ non ſoluatur de omnibus, de quibus ſolui debet de iure cõi. Pau. de Caſt. in cõſi. 17. In cauſa decimali, col. 5. lib. 2. Itaq; ſi valet conſuetudo circa quotam decimarum, non poſſunt non excuſari ſoluẽtes ad formã ipſius conſuetudinis. cùm etiam conſuetudo iniqua & inualida excuſet a pœna, gl. & doc. in c. cùm venerabilis. de conſuetu. glo. in c. deniq;. in verſi. conſuetudine, 4. diſt. ¶ Immo non ſolùm conſuetudo antiqua aut præſcripta excuſat a pœna, ſed etiam ſola poſſeſsio ſeu quaſi excuſat a crimine accedente bonafide: puta inquiritur contra aliquẽ q̃ exercet iura regalia ſine titulo colligendo pedagiũ vel paſſagiũ, ſi inquiſitus ſit in quaſi poſſeſsione ita exercendi cum bona fide, quia ſucceſsit in locum alterius qui exercebat, puniri non debet, ſed illud ſolùm per iudicẽ cognoſci debet an ei cõperat tale ius colligendi pedagium aut paſſagium vel non. Bal. in conſi. 289. quia conſuetudo, col. 2 lib. 3. Sed iſti particulares Arpeaſchi ſunt in quaſi poſſeſsione ſoluendi decimas vini, prout ipſi contendunt, in qua ipſa etiam quaſi poſſeſsione authores eorum inuenerunt, & ſic cum bona fide: ergo criminaliter contra eos procedi non debet nec poteſt, ſed illud tantùm ciuiliter videndum eſt, an releuet eos talis poſſeſsio, ſeu quaſi: quòd ipſum vltra iuris rationes ab ipſa etiam naturali æquitate abhorrere non v̄r. ¶ Poſtremò conſidero, & in omnem euentum quòd licèt dñs præpoſitus Arpeaſchi eſſet in poſſeſsione ſeu quaſi percipiendi decimas ad votũ eius, nõ propterea criminaliter inquietari debent nõ ſoluentes decimas ad quotã petitam, ſed ciuiliter contra eos agendum, eſt vt ſoluant, nã actio criminalis ceſſat quoties actione ex contractu aut aliàs ciuili agi poteſt. Bal. in conſ. 15. Ad euidentiã, lib. 1. vbi q̃ actio de dolo ceſſat vbicunq; purgari dolus poteſt actione ex contractu per l. eleganter. in prin. ff. de dolo. idem tradit Pau. de Caſt. in conſ. 431. Viſo facto & dubijs, col. 2 circa med. lib. 1. Sed dolus non ſoluentium decimas ad quotã petitã aliter purgari poteſt, q̃ per actionẽ criminalem, quia cogi poſſunt parochiani ad ſolutionẽ decimarum per viam excõicationis. c. tua. 2. de decimis. Rurſus pro decimis cõpetit rei vẽdicatio ſaltẽ ſeparatis fructib⁹ a fundo, aut ſeparata decima de alijs fructibus, gl. in c. moderamine, 16. q. 5. & in c. tua. 2. de decimis. vbi Ioan. Andr. poſt Hoſt. Et no. Inn. in c. parochianos. eo. tit. ſequit̃ Gemin. in conſil. 72 col. 5. poſt med. ergo ceſſare debet proceſſus criminalis. ¶ Pro quo melius facit quod Abb. ſcribit in conſ. 68. ante fi. li. 1. vbi q̃ puniri non põt quis ex eo, q̃ aliquid non fecerit, qñ cogi poteſt, vt illud faciat: quia tunc cogi debet, vt faciat, nõ etiã puniri ſi non fecerit; ſed parochiani cogi poſſunt vt decimas ſoluant, ergo per viã coactionis procedi contra eos debet, non etiã criminaliter inquietari debent ſi nõ ſoluerint, modò non negẽt ſolui eas debere: aliàs ſequeretur, q̃ pro oĩbus cenſibus aut tributis eccleſiæ debitis, procedi poſſet criminaliter contra nõ ſoluentes, quo quid abſurdius? defectus. n. ſoluẽdo potius reſpicit delictum & peccatum in conſcientia q̃ crimen tẽporale, non. n. voluit lex pro omni deficientia delictum inducere, ſed demum in his, quæ per ſe ſimpliciter & abſolutè ſunt prohibita omni iure, prout eſt occidere, furari, fornicari &c. id genus, in quibus nulla cadit excuſatio: ſecus in his, quæ de ſui natura non ſonant in malum aut prohibitionem prout eſt dicere, ſe non teneri ad quotam decimarũ petitã, ſed ad aliam, hoc. n. non eſt de genere prohibitorũ immo permiſſorum. ¶ Conſidero etiã, q̃ pœna imponi non debet niſi lex expreſsè dicat. §. cùm igitur. in auct. de non elign. ſecun. nub. gl. in c. fi. vbi Abb. de iure patro. cũ ſimil. vt per Moder. in l. 1. col. pe. C. de tranſac. facit tex. in l. illã. C. de colla. q̃ erubeſcimus ſine lege loqui. & quod nõ eſt expreſsè ſanctũ, ſuperſtitioſis non eſt inuentionibus fiſcaliũ præſumendum c. conſuluiſti. 2. q. 5. & contra cõmiſſarium fiſcalẽ dici poteſt, Legẽ pone mihi dñe, vt in ſimili dicit Bal. in cõſ. 340. & præmitto, in fi. lib. 3. Et quod lege non cauet̃, in practica iudicando non ſeruatur. Bal. in c. nihil, col. fi. de elect. & paria ſunt quid fieri ſine lege & contra legẽ. Bal. iuxta in Gene. fi. col. fin. de electio refert Iaſ. in conſ. 36. col. 3. poſt med. lib. 3. Idem alibi iraſcitur Bal contra loquentẽ ſine lege, in conſ. 184. Municipali lege, col. 1. lib. 5. vbi clamat non eſſe legẽ ſub cęlo q̃ hoc dicat: alibi ſcribit idem Bal. in conſ 341. lib. 3. & in conſ. 440. Secundũ ea, col. 1. lib. 5. q̃ qui legẽ allegat, tenet̃ probare ſiue ſe fundet in affirmatiua ſiue negatiua. Ideo vellem oſtendi legẽ ciuilẽ aut canonicã, qua ipſa cautum ſit procedi poſſe criminaliter contra non negantes decimas, neq; earũ ſolutionem recuſantes, ſed tñ contendentes ſe non teneri ad quotã petitã & volentes probare de contrario in iudicio ciuili. Et aduertere debet Princeps ad dictum illius Imperatoris optimi dicentis, q̃ fiſcus ſimilis eſt lieni: fiſco. n. tumeſcente, neceſſe eſt, vt reliqua reipublicæ membra ſicut corporis humani marceſcãt & putreſcãt & cõtabeſcant: ob id dicere ſolebat, qđ iuuat cernere ærariũ ſilẽs & quietũ. quod dictũ refert & cõmendat Plinius in ſuo panegyrico, & aliqua ſcripſi in conſil. meo. 6. in fi. Ex quib⁹ cõcludo nõ eẽ locũ iudicio criminali in hac cauſa, ſaluo ſaniori iudicio. Gemi. tñ in d. cõſ. 52. col. 2. in fi. vult delictũ cõmitti ex non ſolutione decimarum, & ob id non ſoluentes puniri poſſe, quia veniunt contra præceptum diuinũ cùm dicantur decimę de iure diuino: quod dictum videtur procedere, qñ quis recuſat ſoluere nulla allegata excuſatione non ſoluendi. Aymo Cranetta ex Sauiliano. I. V. D.

S V M M A R I V M.

1 *Cauſa matrimonij dicitur fauorabilis.*
2 *Dos eſt medium perueniendi ad matrimonium.*
3 *In cauſa ſpirituali confeſsio abſentis, eſt vti præſentis.*
4 *Ratione affectionis teſtis eſt ſuſpectus & repellitur.*
5 *Solicitator cauſarum repellitur propter affectionem.*
6 *Dictum non veriſimile non attenditur.*

CONSILIVM CCLXXXI.

¶ Pro Thoma Griglati de Villafrancha contra Bertulinam Bayone de eodem loco. Conſilium in cauſa matrimoniali legentibus commodiſsimum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In hac cauſa matrimoniali Thomę Griglati de Villafrãcha rei conuenti, cõtra Bertulinam Bayone agentem, videretur dicendum prima fronte intentione dictæ Bertulinæ iuſtificatã eſſe ſaltem pluſquã ſemiplenè. Primò, ex teſtimonio Antonij Melicę deponentis de confeſſione ipſius Bertulinæ ſuper contractu & veritate matrimonij ipſo Thoma præſente & audire valente nec contradicente. quo
1 caſu ex tali taciturnitate v̄r conſentire fauore matrimonij. † nã cauſa matrimonij dr̃ fauorabilis. c. fin. de re iudic. c. videtur, in fi. qui matr. accu. poſſ. c. directæ, de appel. cum ſimil. Sed in cauſis fauorabilibus tacens v̄r conſentire, licèt agatur de præiudicio ipſius tacentis, Ideo in fauorem pupilli tacens videtur conſentire l. cùm oſtendimus. §. fin. ff. de fideiuſſ. tuto. Similiter tacens v̄r conſentire fauore reipub. l. 5. ff. ad munici pa. l. honores. §. fin. ff. de decurio. Similiter tacens cenſetur conſentire fauore piæ cauſæ. auc. ſi ſeruus ſciente. vbi Bal. C. de epiſ. & cleri. c. ſi ſeruus ſciente. 54. diſt. Roma. in conſ. 311. col. 2. Soc. in conſ. 291. col. 8. lib. 2. Ratio præmiſſorum eſt, quia cauſæ reipublicæ, piæ cauſæ, pupilli, & ſimiles dõr fauorabiles: ergo idẽ in cauſa matrimonij, quæ magis v̄r fauorabilis. Nam in cauſa matrimonij præfertur opinio vnius doct. licèt multi doct. teneant contrarium Hoſt. in cap. ſuper eo. de cogna. ſpiri. Abb. in conſi. 74. colum. 3. lib. 2. Iam fauore dotis tacens videtur conſentire. Bart. in l quæ dotis, col. 3. ff. ſol. matr. Soci. in d. conſi. 291 col. 8. lib. 2. Dec. in conſi. 66. col. pen. poſt med. Ergo multò magis cenſebitur conſentire tacens fauore matrimonij, cum fauor dotis conſideretur pp ipſum matrimonium quo facilius mulieres contrahant ma-
2 trimonia l. 1. & ibi no. ff. ſolu. matr. ¶ † Dos. n. dicitur quoddam mediũ perueniendi ad matrimoniũ, & ſic matrimonium conſi-

deatur

deratur vt finis, dos vt mediū perueniendi ad ipſum finem. Sed abſurdum eſſet plus fauorabilis tribui medio q̃ fini, cùm finis ſit dignior eo, quod ordinatur ad ipſum finem. l. & ſi nō ſint. §. perueniſmus. ff de auro & arg. lega. & in matrimonio q tacens cenſeatur conſentire, vt̄ tea. in c. 1. §. porrò, de deſpon. impub. lib. 6. quē ad hoc citat Alex. in l. liberta, col. 2. ff. ſolu. matr. Itaq; præſuppoſito cōſenſu ipſius Griglati tali cōfeſſione Bertulinæ, perinde vt̄ ac ſi ipſe Griglati ita cōfeſſus eſſet, ſed ſi ipſe Griglati confeſſus eſſet præſente parte & coram vno teſte, non eſt dubium, quod talis confeſſio præſente parte & probata per vnum teſtem, inducit ſemiplenam probationem. Pau. de Caſt. in conſil. 109. Viſa petitione, col. 2. circa med. in conſ. 143. Viſo proceſſu & atteſtationibus, col. 5. poſt med. verſ. modò hic adſunt vehementiſſimæ coniecturæ. lib. 5. Alex. in conſil. 76. in 2. dub. lib. 6. Cor. in conſi. 288. col. 5. verſ. & propterea. Io. de Imo. li. 3. Ripa in l. admonendi, col. 38. ff. de iureiur. ¶ Secundò, vltra confeſſionem præſente parte probatam per vnum teſtem, adeſt cōfeſſio eiuſdem Griglati abſente parte probata per Antoniū Rebuſi, quæ confeſſio abſente parte probata per vnum teſtem ſaltem inducit præſumptionem ant iudicium. Alex. in conſil. 46.
3 col. fi. verſi. de malafide etiā, lib. 3. † Immo in cauſa matrimoniali & ſpirituali ita vt̄ probare confeſſio abſente parte, ſicut parte præſente. Feli. in c. ſi cautio, col. 7. ſecunda fallentia, de fide inſtru. ſequitur Dec. in conſ. 163 col. 2. Cur. Iunior in conſil. 168. col. 4. Et ſic vt̄ probatum matrimonium per duas probationes ſemiplenas, quæ videntur coniungendæ ad faciendū vnā plenā probationem iuxta no. per Bart. & doc. in l. admonendi, col. 12. verſic. his præmiſsis quæro. ff. de iureiur. ſaltem negari non poſſe vt̄ quin probatū ſit matrimoniū pluſquā ſemiplenè, quo caſu vt̄ locus iuramento ſuppletiuo non obſtante grauitate cauſæ. vt h̄r in c. multi. de iureiur. Alex. & Iaſ. in l. 3. in prin. ff. de iureiur. & idem Iaſ. in repe. d. l. admonendi, col. 101. Bal. in conſil. 125. & in conſil. ſeq. lib. v. ¶ Sed præmiſsis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, q immo nō dicatur probatum matrimonium ſemiplenè & minus pluſquàm ſemiplenè. & pro fundamento conſidero, q ad hoc vt vnus teſtis inducat ſemiplenā probationē, oportet quòd ſit omni exceptione maior. Bar. in d. l. admonendi, col. 9. verſi. venio ad tertium. & ibi Iaſ. col. 21. in prima lectura, & in ſecunda lectu. col 69. nume. 146. Immo modicus defectus impedit ſemiplenam probationem vnius teſtis. Bal. in c. ſacramentum, de conſue. recti feudi. ſequitur Alex. in conſi. 32. col. 1. verſ. bene facit, lib. 1. Sed Ant. Melica primus teſtis nō eſt omni exceptione maior, cui nulla macula imputari poſsit, immo multùm maculatus & ſuſpectus redditur ex eius depoſitione in qua demonſtrat magnam eius affectionem erga ipſam Bertulinā: quia ipſe teſtis quærebat modum quo tale matrimonium contrahi poſſet, dicendo in domo Mauritij Rebuſi q vocaretur ipſa Bertulina, vt veniret in dictam domū vbi erat ipſe Griglati. Rurſus ducendo ipſam Bertulinā ad domum Guliermi Cerruti, vbi erat ipſe Cerruti ad finem contrahendi matrimoniū. Amplius ipſe teſtis redarguit ipſam Bertulinam cur non ſecum tuliſſet anulū pro deſponſatione, quem anulum ipſe teſtis ſecum portabat & dedit eidem Bertulinæ. ¶ Similiter rediit ipſe teſtis ad domū dicti Cerruti interrogando ipſam Bertulinam ſi quid egiſſet adhuc: qua r̄ndente q non receſsit, deinde iterum rediit, eandem Bertulinā vocando & interrogando ſi quid adhuc actū eſſet, & audita r̄nſione ipſius Bertulinæ q habita eſſet deſponſatio, ſtatim acceſsit ad matrē ipſius Bertulinæ eidē dicendo, Nuncio vobis bona noua. Ex quibus actibus & verbis non obſcurè probatur q̃ vehementer affectaret & deſideraret iſte teſtis matrimoniū illud vt contraheretur. Ex alio arguit maxima iſtius teſtis affectio, nam cū audiuiſſet a Mauricio Rebuſi q Michael Bellina auunculus dicti Griglati eſſet in via & ludū feciſſet, r̄ndit ipſe Melica, Dimitte ſibi facere quid voluerit, ipſam deſpōſauit. Et deinde adhuc reuerſus eſt ipſe teſtis cū dicto Mauritio ad domū dicti Cerruti vocādo ipſos Griglati & Bertulinā & quos cooperiri p̄miſit Clamide aut mātello ipſius teſtis admonēdo ipſos ne cui releuarēt etiā ſi interrogati eſſent. Deinde in mane diei ſequentis interrogauit idem teſtis eandem Bertulinā ſi matrimonium cōſummaſſet, quæ omnia affectionē non modicā arguunt ipſius teſtis ad dictum matrimonium. Iſta etiam affectio eiuſdem Melicæ arguitur ex teſtimonio Mauricij Rebuſi dum deponit ipſum Melicā dixiſſe Dicat Michael Bellina quid velit, res acta eſt. † Sed ratione affectionis teſtis nō dicitur omni exceptione maior, immo eſt adeò ſuſpectus q repel-
6 litur in totū. l. fi. ff. de teſtibus. Abb. in c. videtur. in fi. qui matri. accu. poſ. Idē voluit Bar. in d. l. admonendi. col. 9. verſic. venio ad tertiū. vbi q vnus teſtis conſanguineus aut multùm amicus repellitur, vt ſemiplenè nō p̄bet, quod ex alio non ſit niſi rōne affectionis p̄ſumptæ. ſi affectio præſumpta teſtē repellit, multò magis affectio vera & exp̄ſſa, de qua verè cōſtat ex depoſitione ipſiuſmet teſtis, cùm veritas ſit fortior p̄ſumptione. l. nuptura, in fi. ff. de iure dotium. l. fi. ff. quod metus cau. c. is qui fidē. de ſponſal. c. quicūq;. 80. di. Et q teſtis affectus parti pro qua deponit, repellatur, voluit Anch. in conſ. 227. Ad corroborationem. col. fi. ſequitur Ale. in conſi. 146. col. pen. poſt med. verſi. & vbicunque apparet lib. 5. & in conſi. 152. colum. 3. verſi. diminuit ēt, li. 7. Ideo ratione affectionis repelluntur a teſtimonio aduocatus & procurator licèt cauſa principalis ad eos nō pertineat nec cōmodum ſperent. gl. & Bar. in l. deferre. §. idē decreuerūt. ff. de iure fiſci. Bar. in l. omnibus. C. de teſtibus. īmo qui fuit procurator in cauſa principali, nō poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis ratione præſumptæ affectionis. c. Romana. de teſtib. li. 6. Inn. & doc. in c. inſuper. de teſtibus. & de aduocato q repellat̄, no. gl. in c. ſtatuendum, in verſic. cognitor. 2. q. ſimiliter ratione affectionis repellitur proxeneta ēt ſi nullum ſalarium ſit percepturus. Inn. & doc. in c. dilectorum. de teſti. cog. Ale. in conſ. 13. li. 1. Nec dicatur admitti teſtem affectionatū in cauſa matrimoniali fauore matrimonij, quia repellit affectio teſtem etiā in criminalibus exceptis prout in cauſa læſæ maieſtatis. Old. in conſ. 210. Regularis, col. 2. vbi loquitur in crimine hæreſis in quo teſtis repellitur propter affectionē. Et in cauſa matrimoniali tradit Abb. in d. c. videtur, in fi. qui matri. accu. poſ. Alex. in conſil. 153. col. 2. in fi. ver. alia ratione ēt lib. 5. ſequitur Dec. in conſil. 133. col. 3. in fi. verſ. confirmatur hoc quia patet & in conſ. 310. col. 2. in prin. Addo Aret. in conſi. 13. col. 3. verſi. his præmiſsis. ¶ Sed ultra affectionē probatam ex teſtimonio ipſiuſmet teſtis ex dicto illius Mauritij Rebuſi, probatur etiam clariſsimè & magis efficaciter affectio iſtius teſtis, quia fuit & eſt ſolicitator huius cauſæ prout teſtes ipſius Griglati clariſſimè depoſuerūt,
5 qui ſolicitator etiam repellitur propter affectionem. Imola in conſ. 135. col. 2. vbi loquitur etiam in non ſalariato. tradit Rota deciſ. 154. in nouis. & in cauſa matrimoniali q ſolicitator repellatur, tradit Ale. in dicto conſil. 153. col. 2. in fi. & in conſi. 154. col. 1. eo. li. 5. Deci. in d. conſi. 133. colum. 3. in fi. & in dicto conſi. 310. colum. 2. Ex quibus apparet dictum iſtius teſtis nihil oīno probare ratione ſuſpitionis ex eius affectione procedētis. ¶ Non ēt probat Mauritius Rebuſi, quia laborat eodem morbo affectionis, tam ex ſolicitatione cauſæ q̃ ex verbis per eū prolatis, de quibus loquuntur teſtes ipſius Griglati plures numero. Præterea iſte teſtis in pluribus variat his quæ depoſuit Anton. Melica prout pōderatū fuit per dominos patronos cauſę Aymonem Marinum & Aymarium de Bagnolio. ¶ Secundò r̄ndeo ad iſtos teſtes q̄d nō deponunt de aliqua cōfeſsione ipſius Griglati, ſed ipſius Bertolinæ, cui in cauſa propria credendū nō eſt. l. omnibus. C. de teſtibus. Nec obſtat q Griglati eſſet p̄ſens, q̄a teſtes nō dicūt q eſſet pręſens, ſed q prope erat: & pōt quis eſſe prope aliū & tñ nō intelligere aut aduertere q̄d ille alius dicat. quinimmo etiā ſi teſtis ſimpliciter dicat de aliquo præſēte & aſſiſtente aliquibus verbis, non tñ intelligitur de præſentia cū intellectu, quia pōt quis adeſſe & tñ nō intelligere vel aduertere. l. 1. §. fi. vbi Bar. ff. de autori. tu. gl. Bal. & doc. in l. 2. §. fi. ff. ſol. mat. & probat̄ in l. hæredes palàm. in princ. ff. de teſtam. vbi Bal. & Ang. tradit Alex. in conſ. 180. col. 2. in prin. verſi. & licet ipſe teſtis lib. 2. & in conſi. 112. col. 3. in fi. verſ. præterea nō apparet, li. 3. & maximè hoc procedit in caſu noſtro in quo Anto. Melica dicit ſe ignorare an Griglati audierit talia verba vel nō, licèt audire potuerit. Mauritiꝰ aūt Rebuſi dicit ſe audiuiſſe talia verba Bertulina in exitu ab angulo quo tunc Griglati erat caligis diſſolutis: & ſic ex facto illo inuerecundo ſatis veriſimile eſt q non aduerteret ipſe Griglati ad illa verba. Tertiò reſpondeo q in hoc iſti teſtes deponunt nō veriſimilia: nam Mauritius Rebuſi deponit de cōfeſſione Bertulinæ facta ī p̄ſentia ipſius Melicæ de qua Melica nō deponit, & tñ pluſquā veriſimile eſt q Melica tātopere affectionatus de illa cōfeſſione depoſuiſſet vt eam geminatā redderet. ſimiliter nō ē veriſimile dictū iſtorū teſtiū, quia ſi Bertulina ita dixiſſet intelligente ipſo Griglati, pluſquā veriſimile eſt q ipſi teſtes adeo affecti in gratiā ipſius Bertulinæ ipſum Griglati interrogaſſent de veritate ipſius matrimonij
6 aut cū eo congratulati fuiſſent. † Dictum igitur iſtorū teſtium

non

non veriſimilia loquentiũ attendi non dẽt tanquam ſuſpectũ de falſo. Abb. in c. quia veriſimile. circa fin. verſi. no. ꝙ ↄtra teſte. de præſumpt. Imo. in conſ. 134. in fin. Dec. in c. licet cauſam, col. 7. in 21. no. de probat. & conſ. 94. col. 5. Iaſ. in l. ſi extraneus, in quarto not. ff. de condi. ob cauſ. ¶ Quarto rñdeo, poſito & non conceſſo, ꝙ Griglati præſens eſſet tali confeſſioni Bertulinæ & eam intelligeret, non tñ ſequitur, ergo perinde eſt ac ſi ipſe Griglati ita confeſſus eſſet, quia aliud eſt confiteri aliud confitenti conſentire. l. aliud eſt vendere. ff. de ver. ſig. poterat n. conſentire tali cõfeſſioni ad effectũ vt cũ amica facilius veneris ſolennia celebraret. & ſic iſta probatio non concludit, conſenſi vt aliquis ita confiteretur, ergo ego confeſſus ſum vel veritas ita ſe habet. ¶ Similiter non ob. teſtimoniũ Antonii Rebuſi quia loquitur de quadam cõfeſſione extraiudiciali, quæ non probat ẽt in cã matrimoniali, vt per Alex. in d. conſ. 154. col. pen. lib. 5. idem tenet Pau. de Caſt. in conſ. 155. lo cã quæ vertitur coram dño Vicario. col. j. in fi. ver. 2. non proficiunt. lib. 2. ¶ Nec obſt. quod probat confeſſio de æquitate canonica abſente parte, quia in contrarium dicit eſſe cõem opin. Alex. in conſ. 180. col. 3. lib. 2. vbi ẽt dicit ꝙ contrarium poſſet procedere in foro pœnitentiali aut ſpirituali puta qñ ageret per viam denunciationis euangelicæ. ¶ Secundò rñdeo & hic diligenter aduertatur ꝙ iſte Griglati matrimoniũ cũ alia contraxit & ſic agitur de infringendo matrimonium aliud, quo caſu cã matrimonialis æquiparatur cauſæ criminali, nec iſto caſu admittuntur teſtes coniuncti ad probationẽ matrimonii, qui alias admitterentur data paritate viri & mulieris. c. j. ubi Ant. de Butr. de conſang. & affi. Alex. in conſ. 143. col. 2. verſ. præterea ẽt. li. 5. Soc. in conſ. 17. col. 4. verſ. quinimmo vult Bar. de Sali. lib. j. Dec. in cõſi. 133. col. 2. & iſto caſu procedit dictũ Veron. in conſ. 5. col. j. & col. 6. verſi 4. præſumptio, vbi ꝙ teſtes in probando matrimonio debent eſſe omni exceptione maiores. hoc ita præſuppoſito ꝙ iſta cauſa matrimonialis æquiparetur criminali, dico ꝙ in cauſa criminali confeſſio extraiudicialis abſente parte non probat, ẽt de æquitate canonica. c. q̃ ſit graue. vbi not. de exceſ. prælat. Alex. in d. conſ. 180. col. 3. ver. item dato. lib. 2. Similiter in cauſa criminali iſte teſtis Ant. Rebuſi non eſt idoneus, quia minor annũ 25. ẽs 25. vt ipſe aſſeruit. ff. de teſtib. Old. in conſ. 192. col. 2. circa med. Alex. in conſ. 64. lib. j. quod eſt repetitum in conſ. 176. lib. 5. ¶ Nec dicatur iſtos teſtes coniungi debere & defectus ipſorum inuicẽ per alios ſuppleri, quia ea quo oẽs ſunt defectuoſi, non põt vnus defectuoſus aliũ ẽt defectuoſum iuuare, quia cæcus cæco ducatũ nõ præſtat: & impoſſibile videtur ꝙ teſtis vnus inhabilis aliũ idoneum & habilẽ faciat. l. traditio. ff. de acq. rerum domi. l. nemo plus. ff. de reg. iur. & qđ requiratur vt vnus teſtis ſit oĩno idoneus, vt ſuppleat defectum alterius, voluit Bal. in conſ. 151. Plura tanguntur. lib. j. & in conſ. 10. In q̃one quæ vertitur inter Philippum. col. j. lib. 5. Alex. in conſ. 93. col. 3. verſ. nec põt dici. li. 6. Cor. in conſ. 172. col. pen. num. 20. lib. 2. Dec. in c. cauſam quæ, col. j. de offi. deleg. & in conſ. 133. col. 3. ante med. verſ. nec prædictę concluſioni obſtat. Et ꝙ teſtium defectus non ſuppleatur per numerum qñ oĩno repelluntur, tradit Alex. in conſ. 57. col. pe. in conſ. 177. col. fi. & in conſ. 185. col. pen. lib. 7. Cor. in conſ. 333. col. 7. in fi. verſ. item ſunt multi ibi non aũt dico. li. j. quod ſine dubio procedit in cauſa graui & ardua, in qua numerus teſtiũ non ſupplet, licet teſtes non oĩno repellantur. Bal. in c. ad noſtrã. de teſti. Iaſ. in l. prætor. §. cogetur, col. 2. ff. de eden. ¶ Secũdo rñdeo ꝙ hic tractari non põt de fide ſupplenda cum iſti teſtes non deponant de eodẽ actu, ſed diuerſis, ideo q̃uo poteſt vnus teſtis ſupplere fidẽ alterius teſtis circa confeſſionem de qua teſtis ipſe ſupplẽs nihil loquitur? iſto. n. caſu vbi teſtes diuerſa dicunt, tractatur de cõiunctione probationum an coniungi debeant potius quam de ſuppletione. ¶ Similiter non poſſunt coniungi teſtimonia iſtorũ triũ ex quo ſingula de per ſe ſunt oĩno imperfecta & vnumquodque per ſe nihil põt operari. l. ſpadonem. §. qui iura multa. ff. de excuſa. tut. l. j. cum gl. C. qui numero tut. Bal. in l. ſi quis ea argẽtarius. §. j. ff. de eden. Plura enim imperfecta vnum perfectum conſtituere non poſſunt, ſicut plures cæci unũ videntem non conſtituunt, nec plures claudi vnum rectum. c. tam literis, in prin. c. de teſti. c. inter dilectos. de fide inſtru. c. dum ſanctum, de pœniten. di. 1. 1. quæ iura ad hoc citat Cald. in conſ. 5. in fi. in tit. de regular. & in probationibus ita imperfectis q̃ non coniungantur, tradit Bald. in l. ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. vbi qñ fama nõ eſt bene probata nunquam coniungitur cum vno teſte deponente de veritate. tradunt doct. in d. l. admonendi, vbi Iaſ. colum. 89. Dec. in conſ. 57. col. 3. in fin. verſ. nec obſt. quòd vnus teſtis. ¶ Non obſt. quòd hic agitur de matrimonio clandeſtino, in quo probationes leuiores videntur ſufficere. l. conſenſu. C. de repud. Bartol. in l. ſi quis ea argentarius. §. pe. ff. de eden. Cald. in conſi. 4. titu. de probat. cum ſimil. quia iſtud procedit in his quæ de ſui natura ſunt difficilis probationis, ſecus quando difficultas probationis procedit facto & culpa partis quæ poterat teſtes adhibere, prout in matrimonio quod publice contrahi poteſt & debet. ita in terminis matrimonii clandeſtini reſpondet Alex. in d. conſi. 155. col. 3. poſt med. verſi. non obſt. etiam ſi dicatur. lib. 5. Soc. in d. conſilio 17. col. 2. verſi. nec obſt. l. conſenſu. lib. 1. Dec. in d. conſi. 133. col. fi. verſi. vltimo non obſt. & in d. conſi. 310. col. 2. verſi. & in iſto caſu. Non obſt. quòd intentio Bertulinæ ſaltẽ videtur probata pluſquam ſemiplene ob id ꝙ locus videtur iuramento ſuppletiuo etiã in cauſa matrimoniali, vt per Alex. & Moder. in l. 3. in princ. ff. de iureiuran. Bald. in conſi. 252. & in conſil. ſequ. lib. 2. Quia reſpondeo ꝙ non fuit probatum pluſquam ſemiplene immo ne quidẽ ſemiplene per aſſertos teſtes ſingulares & affectionatos, teſtes enim ſingulares non coniunguntur vt ſemiplene probent. Alex. in conſi. 128. column. 2. verſi. & dicti duo teſtes. lib. 2. Deci. in d. conſilio 133. colum. 3. circa med. Et iſtud eſt quod dicitur plures teſtes ſingulares minus probare quàm vnum. Bal. in l. de quibus, col. antepenult. ff. de legib. & in l. iuſiurandi, col. 3. C. de teſtibus. Deci. in conſil. 159. colum. 4. circa fin & in conſi. 189. col. 4. Et licet iſtud dictum non ſoleam ita paſſim approbare in qualibet teſtium ſingularitate de qua Deo duce latius ac clarius quandoq; dicemus nodos ſingularitatis teſtium diſſoluendo & ad veram claramque doctrinam reducendo, tamen ſequor in caſu iſto ſtante tanta iſtorum teſtium affectione & non veriſimilitudine dictorum eorum. ¶ Sed finge probatam eſſe pluſquam ſemiplene citra præiudicium veritatis, dico nullo modo locum eſſe iuramẽto ſuppletiuo, immo ꝙ etiam ſi Griglati reus ſponte confiteretur ſe contraxiſſe primum matrimonium clandeſtinum, adhuc non ſtaretur tali confeſſioni, ideo fruſtra quæritur de iuramento ſuppletiuo, quod etiam ſi præſtitum ſit nihilo minus proficeret, etiam accedente confeſſione ſpõtanea ipſius Griglati, quod probatur ex no. per cano. in c. 2. de clande. deſpon. vbi ſi probetur primum matrimonium clandeſtinum per vnum teſtem & famam & confeſſionem coniugum, ſecundum vero matrimonium probatur publice contractum in faciem ſanctæ matris Eccleſię per veras probationes puta per duos teſtes, præualet probatio ſecundi matrimonii in odium clandeſtine contrahentium. ſequitur Soci. in conſi. 570. col. 2. in fi. verſi. iſta concluſio probatur. lib. n. & in conſi. 119. circa med. lib. 3. Capel. Toloſa. q. 172. Gozadi. in conſi. 77. col. 2. in fin. Ideo Paul. de Caſtr. in conſi. 45. licet per ſuprascriptum eximium conſultorem, col. fin. lib. j. ſimpliciter & indiſtincte uoluit non eſſe locum iuramento ſuppletiuo quando agitur de infringendo aliud ſecundum matrimonium. idem voluit Alexand. in d. conſi. 143. col. 2. lib. 2. Ita enim cauſa matrimonii dicitur capitalis quãdo agitur de duplici matrimonio ſi probetur ipſum Griglati matrimonium duplex contraxiſſe. l. eum qui duas. C. de adult. in cauſa autem capitali ſine dubio ceſſat iuramentum ſuppletiuum. ita arguit Soc. in d. conſ. 17. col. 4. verſ. quinimmo uult Bartholomæus de Sali. lib. j. Et miror ꝙ non fuerit deductum & probatum de ſecundo matrimonio publice contracto per iſtum Griglati in faciem ſanctæ matris Eccleſiæ, quam probationem omnibus modis fieri conſulo ad tollendum omnem ſuſpitionem & dubitationem.

¶ Addo etiã ultra præmiſſa quæ pulchre & copioſe tradit Geminia. in conſi. 27. Super dubijs. ubi quando eſt quæſtio de diuerſis matrimoniis, illud præualet quod plenius & fortius probatur, per tex. in c. iuraui. ſecundum ultimam lecturam glo. de probatio. per tex. in ca. ſicut. & c. præterea. de teſtibus. in c. lator. ubi glo. in uerſi. ſuberraſſe. & in c. conſanguinei. de re iud. & no. per doct. in c. illud. de præſump. ubi non attẽditur probatio præſumptiua aut minus plena matrimonii in præiudicium alterius matrimonii, quod plene probatur. Sed in caſu noſtro ſecundum matrimonium plenè probatur, ergo &c.

¶ Ex præmiſſis cõcludo male & peſſime iudicatũ per d. iudicem aut Vicarium Caburri, ſanctiſſimeq; appellatum ad curiã metropolitanã Taurini. Sed partes primi iudicis erant in tradendis dubiis & motiuis, ex quorũ diſſolutione & explicatione ſatiſfactum fuiſſet iuſtitia cum honore ipſius iudicantis. Planè non parũ multi hodie iudices aut aſſeſſores agũt, qui ipſi iura omnia putant habere in ſcrinio pectoris, etiam ſi puram ignorantiam teneant ſed & illud maximi eſſe ducunt ſi contra peritiorũ opi-

nlones aut ſententias ipſis abſentibus & inanditis ſententias iaculentur, illud veriti ne inſcitia eorum palam fiat dubiis redditis aut ipſis auditis. Non itidem præſtitit dominus Clemens Boglanus officialis Taurini apud quē ipſum cauſa hæc agitur, etenim illud maluit vt dubia traderet, licet pro eius prudentia longe maiora per ſeipſum eſſet præſtaturus. Cui ipſi cauſa commēdo pro veritate & iuſtitia, non omittendo rationem habendam eſſe iuramenti deciſiui præſtiti per ipsū Griglati ſuper altare & reliquiis ſancti Antonii, nemo enim immemor præſumitur ſalutis æternę. l.fi.C.ad legem Iul.rep.c.ſancimus.j.q.7.cum ſim. Sauiliani, die 18.Maii 1546. Ad formam cōſilii fuit pronunciatum per memoratum dominum Clementem Boglanum Iuriſconſultum minime obſcurum & olim diſcipulum meum perſpicacisſimum.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Propter diuerſitatem ſummarum, diuerſitas præſumitur obligationis, & ambæ ſummæ dicantur debitæ cum ſint diuerſæ.*

2 *Ex diuerſitate perſonarum diuerſitas præſumitur obligationum.*

3 *Ex diuerſitate ſcripturarum arguitur diuerſitas voluntatū.*

4 *Tertij abſentis conditionem meliorem facere poſſumus, deteriorem uero minime.*

5 *In generali diſpoſitione non ueniunt ea per quæ animæ periculum incurritur.*

6 *Vna præſumptio tollit alteram, & fortior uincit debiliorem.*

7 *An quitatio reſcindi debeat ex capite læſionis & doli.*

8 *Dolus arguitur non ſolum ex taciturnitate, ſed etiam ex falſa expresſione.*

9 *Doli præſumptio ceſſat ex præſentia propinquorum & amicorum.*

CONSILIVM CCLXXXII.

¶Pro nobili Magdalena vxore Nobilis Laurentii Canzoni de Sauiliano contra nobilem Siruphinum Monforti de Raconiſio.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De tribus videndum eſt in hac cauſa nobilis Magdalenæ relictæ quondam no. Lazari Monforti contra no. Siruphinum Monforti de Raconiſio. Primò an p ſecundum inſtrumentum conſtitutionis dotium factæ per dominum Baſilium Abbatem Caramaniæ de anno 1531. & die 15. Octobris dicatur receſſum a priore conſtitutione dotium facta de anno 1528. & die 15. Februarii, ita q quitatio producta per dictum Monforti de contentis in poſteriore inſtrumento extendatur etiam ad contenta in primo? ¶Secundo uidendum eſt an dicta quitatio reuocari aut reſcindi debeat ex cā doli & læſionis, attenta maximè ætate ipſius Magdalenæ? ¶Tertio an obſtet exceptio dotis non numeratæ oppoſita contra primum inſtrumentum dotis? ¶Aggredior primum dubium. In quo dicendum videretur per ſecundam dotis recognitionem receſſum videri a prima. quia poſterior conuentio derogat priori. l. pacta nouisſima. cum ibi no. C. de pact. Secūdò, quia nō videtur veriſimile quòd memoratus dominus Baſilius voluerit duplici onere conſtitutionis dotium ſe grauare. l. nauis. §. cū autem. ff. ad legem Rho. de iactu. l. incola. & l. fi. §. item reſcripſerunt. ff. ad municipa. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſolut. matr. l. Titia. §. qui inuita. ff. de lega. 2. l. qui dotem. ff. de dote prælega. Ideo in dubio fit interpretatio vt minus quis obligetur quàm ſit poſſibile. l. quicquid aſtringendę. ff. de verb. obl. l. ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. cum ſim. Accedit qualitas meriti dictæ Magdalenæ non digni tāta dote ſi dotem multiplicatam dicimus, cuius qualitatis ratio videtur habenda. l. quæro. ff. de iure dotium. ¶Concurrit etiam communis curſus & obſeruantia quia non ſolēt homines dotes bis conſtituere. valet autem argumentum a cōmuniter accidentibus. gl. & doct. in l. neque natales. C. de probat. & ex communi curſu inducitur præſumptio. Bal. in conſ. 352. Ioannes & Federicus. col. 2. ante med. li. 5. Immo valet argumentum a communiter accidentibus etiam quando de crimine ciuiliter agitur. Abb. in conſ. 113. col. 3. lib. 2. ¶Rurſus videtur res clara ex declaratione ipſius domini Baſilii, qui atteſtatus eſt de vna tantum dote cogitatum fuiſſe, cuius declarationi videtur ſtandum, ſicut dicitur de confitente quòd poteſt confesſionem ſuam dubiam declarare. l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudi. c. cum dilecti. de accuſa. Bal. in conſ. 247. Ad euidentiam. col. 2. libr. 5. Ant. de But. in c. ex literis. el j. in fi. de ſponſal. Alex. in conſ. 183. col. 2. lib. 5. cum ſi. Poſtremo agitur de conſtitutione dotium facta per clericos & prælatos, quorum genus dicitur auarisſimum. glo. in c. ſi pluribus. in verſ. m[...]ori, de præb. & in c. nonnulli. de cle. non reſid. Ideo vbi agitur de ſolutione temporalium fit interpretatio contra clericos, vt in eis ſolutum præſumatur, quia non eſt veriſimile pro magna eorum auaritia, quod negligentiam in exigendo commiſerint. Abb. in c. j. de decimis. & de auaritia clericorū tradit Soc. in conſ. 15. col. 6. lib. j. quòd auaritia maxime pręſumitur in clericis: ideo propter auaritiā clericorum periit lex de ſacerdote, & viſio de propheta. c. diaconi ſunt. §. nunc autē 93. diſt. Quomodo igitur veriſimile eſt quod clericus ſtrictisſimi iuris duplici dotis onere grauatum ſe eſſe voluerit, arg. l. cum de indebito. ff. de probat.

¶Sed præmisſis non obſtantibus, contrarium puto de iure verius, q immo duplex dos dicatur conſtituta & recognita proba-
1 tur iſta concluſio ex regula iuris, quæ habet, † q propter diuerſitatem ſummarum diuerſitas præſumitur obligationis, & ambæ ſummæ dicuntur debitæ cum ſint diuerſæ. l. ſi ita qui ducenta. in princ. vbi glo. ff. de rebus dubiis. Bart. in l. cum centum. in princ. ff. de verb. obl. Alex. in conſ. 4. col. j. in verſ. ſed præmisſis non obſtantibus. lib. j. Iaſ. in conſ. 87. col. j. lib. 3. in l. ſcire debemus. in fi. prin. ff. de verb. obli. Sed iſta duo inſtrumenta continent diuerſas ſummas, nam primum loquitur de ſcutis mille recognitis p dote, & ſcutis centum ex cauſa donationis propter nuptias, ſecundum vero loquitur de ſcutis ducentum ſupra mille ex cauſa dotis, & de ſcutis tercentum ex cauſa donationis propter nuptias. ſtante igitur tanta ſummarum diſparitate, identitas obligationis præſumi non poteſt.

¶Secundò, amplius conſidero q licet ambo inſtrumenta continerent eandem ſummam & ex eadem cauſa, adhuc cenſeri deberent diuerſæ obligationes vt ambæ ſummæ debeantur. l. quinquaginta. cum gl. ff. de proba. Bar. in l. triticū. ff. de ver. obli. Alex. in l. qui bis idem, in fi. ff. eod. tit. & in d. conſ. 4. col. 2. verſi. accedit deciſio. lib. j. Iaſ. in d. conſ. 87. col. j. lib. 2.

¶Tertio iſta duo inſtrumenta vltra diuerſitatem quantitatum continent etiam diuerſitatem perſonarum, quia in primo inſtrumento no. Michael Monforti confitetur habuiſſe dotes a dominis Clemente & Baſilio. in ſecundo vero inſtrumento a Baſilio
2 tantum, ideo † ex diuerſitate perſonarum diuerſitas etiam præſumitur obligationum. Bar. in l. ſi Stichum. §. fi. ff. de ſolutio. ſequitur Iaſ. in d. conſ. 87. col. j. poſt med. lib. 3.

¶Quartò cōcurrit diuerſitas temporum, quia primum inſtrumentum rogatum eſt de anno 1528. ſecundū vero de anno 1531. ex qua temporum diuerſitate diuerſitas etiam præſumitur obligationum, licet ſit identitas rei. Bald. in l. ſeruo. §. ſi a primo. ff. de leg. j. in l. Sempronius, in ſecundo not. ff. de lega. 2. & in l. ne caſu. C. de diſcuſ. lib. 10. ſequitur Alex. in d. conſ. 4. col. j. in fi. uerſic. ſed præmisſis non obſtantibus. lib. j. Iaſ. in d. conſ. 87. col. j. in fi. li. 3. & in l. planè. j. §. j. col. 4. ſuper gl. in verbo oſtendatur. ff. de lega. j. Addo Soc. in l. j. in prin. col. 5. poſt medium. ff. de vulga. vbi quòd ex diuerſitate loci temporis inducitur diuerſitas facti. allegat no. in l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. Addo etiam Alex. in conſ. 3. col. 2. in fi. verſ. aliud etiam vehementer obſtat. lib. 2. in conſ. 188. in fi. lib. 7. ſed hic plura concurrunt, quia vltra diuerſitatem loci & temporis concurrit etiam diuerſitas perſonæ & ſummarum, ergo &c.

¶Quinto vltra Alex. & Modern. iſtam quæſtionem in terminis decidit Bal. in conſ. 218. Viſo inſtrumento. lib. 5. vbi ſi maritus in vno inſtrumento confitetur habuiſſe ducentum pro dotibus, in alio vero inſtrumento confitetur habuiſſe [...], dos erit quingentorum & ſic vtraque dos vxori reſtitui debet. Idem in effectu voluit Bar. in d. l. Sempronius Proculo. ff. de leg. 2. in prima
3 oppo. vbi quòd † ex diuerſitate ſcripturarum arguitur diuerſitas voluntatum, per d. l. quinquaginta. ff. de probatio. alia igitur fuit voluntas diſponentium in primo inſtrumento alia in ſecundo, & ſic ex vtroque inſtrumento agi poteſt. ¶Sextò confirmantur præmiſſa, nam prima dos conſtituta fuit a duobus Clemente & Baſilio, ſecunda a Baſilio ſi dicimus ſecundam conſtitutionem primam includere aut ſub ſecunda includi primam, ſequitur

neceſſario

neceſſario nouatio quæ in dubio non præſumitur niſi expreſſe agatur.l.fi.C.de nouatio.not.in l.ſingularis.ff.ſi cert.peta. & in l.qui vſumfructum.ff.de verb.obl.

¶Septimò ex alio dico priorem dotis recognitionem nouatā dici non poſſe, nam ex prima recognitione erat quæſitū ius Magdalenæ, quia ſocer promiſerat eidem reſtituere dotes notario pro ea ſtipulante, ex qua promiſſione de reſtituendo ſocer erat obligatus licèt re vera dotes non recepiſſet, & poterat ſocer agere cōtra promiſſores ad ſolutionem non obſtante q; poſt ſoceri confeſſionem illi domini Clemens & Baſilius promiſiſſent dotes illas ſoluere, non obſtante illa ſoceri confeſſione quia ſocer videtur acceptaſſe talem promiſſionem loco ſolutionis & illa promiſſio eſt periculo ipſius ſoceri confitentis, vxori autem quæſitū eſt ius ex promiſſione de reſtituendo. ita Bar. & Pau. de Caſt. in l.pe. §.pen.ff.ſolut.mat. ſequitur Alex.in conſ.36.col.j.lib.2.& in conſi.148.col.j.lib.5.Soc.in conſ.179.col.4.ver. confirmantur poſtremo præmiſſa.lib.2.& in conſi.88.col.penul.in fin.lib.4.Corne.in conſ.151.in 2.dubio.lib.j.in conſ.209.col.fi.lib.3.& in conſ.109.lib.4.Bald.nouel.in trac.de dote in 8.parte priuilegio.24. & ſeq. Neuiza.in ſylua nuptiali.char.43. col.fin.ſecundum paruam impreſſionem, vbi quòd ita obtinuit coram regio Senatu Mediolani.Addo Bal.in conſ.324.Vir fuit confeſſus.lib.5. licet contrariū iſte teneat Curt.ſenior in conſ.55.poſt Roman.in conſ.445. hoc ita præſuppoſito quòd do.Magdalenæ eſſet quæſitum ius in reſtitutione totius dotis licet non ſolutæ contra ſocerum aut eius hæredes, dico quòd prima dotis recognitio etiam ſi partes voluiſſent, & ita intellexiſſent, nouari non potuit in præiudicium ipſius Magdalenæ quia in poſteriori recognitione aut in promiſſione incontinenti facta per dominum Baſilium conuentum fuit quòd ſocer non tenetur ad reſtitutionem dotium niſi quatenus ſolutæ eſſent, quod pactum valde erat & eſt damnoſum ipſi Magdalenæ, quæ agere poterat ex primo inſtrumento etiam non facta ſolutione dotium, ſed non potuerūt dominus Baſilius & ſocer nouare priorem dotis contractum in præiudicium ipſius Magdalenæ abſentis & non conſentientis & eidem auferre ius quæſitū. l.fi.de pactis.l.ſi defenſor, in princ.ff.de interroga.actio.l.non debet.ff.de reg.iur.c.non debet, eo.tit.lib.6,

5 ¶ † Tertij enim abſentis conditionem meliorem facere poſſumus, deteriorem vero minime.l.ſoluendo.ff.de neg.geſt. Poſito igitur quòd voluntas contrahentium in poſteriore inſtrumento talis fuerit, qualis per partem prætenditur, quid prodeſt talis voluntas ſine poteſtate.l.nolle.vbi Bar.ff.de acqui.hæred.l.cum te. vbi Bar.C.de donatio.ante nuptias.c.cum ſuper abbatia, de offi.deleg.Bal.in conſ.326.Rex Romanorum, col.5.ante med.lib.j.& in conſ.300.Ad euidentiam præmitto.col.2.lib.5.

¶Octauo conſidero q; ex primo inſtrumento duo erant obligati, Clemens & Baſilius, ſi dicimus per ſecundam conuentionē factam eſſe nouationē Clemens reperietur liberatus, & totum onus ſoluendo pertinebit ad Baſilium, ſed iſtud non videtur veriſimile q; Baſilius voluerit nouationem facere in fauorē alterius, & alterum eximere a vinculo obligationis, vt ipſe nouans inſolidum obligetur, in dubio enim non cenſetur quis velle ſeipſum ligare pro alio.l.ſi peculium.§.ſicut autem.ff.de pecul.lega.l.qui inſulam.§.fin.ff.locati.l.ſi miles.ff.de teſtam.mili.Oldr.in conſi.244.Factum tale eſt rectores.col.2. ¶Non per primam recognitionem dotis ſocer ſimpliciter ſe obligauit ad reſtituendum dotem Magdalenæ non diſtinguendo an eſſet ſoluta vel non, quia ſi ſoluta nō eſſet, poterat agere cōtra promiſſores, vt ā dictum eſt in 7.fundamēto. modo ſi per ſecundam recognitionem dotiū dicimus fuiſſe a prima receſſum, ſocer incidit in periurium, quia per ſecundam recognitionem aut pactū incontinenti appoſitum in alio inſtrō, ſolum voluit obligari ſocer ad reſtituendum quatenus recepiſſet & ſic per ſm inſtrm reuocaſſet ſocer promiſſionē factam in primo inſtrumento ſimpliciter, quæ reuocatio fieri non poterat citra periurij reatum: ſed in dubio non eſt præſumēdum quòd voluerit quis illud facere per quod in periurium incideret, nec cenſetur quis velle derogare diſpoſitioni iuratæ. gl.in c.cum non deceat.de electio.lib.6.cum ſim. vt per Felin. in c.conſtitutus.col.3.de reſcrip.Ieſ.in conſ.239.col.2.poſt med. libr.2. † nec in generali diſpoſitione veniunt ea per quæ animæ periculum incurritur, ideo quitatio generalis ad vſuras non extenditur. Abb. in conſ.314.col.3.in tertio dubio.lib. 2. Iam non poterant contrahentes per ſecundā conuentionē derogare iuri quæſito Magdalenæ ex prima, ſi in ſpecie talis derogatio fieri non poterat, multo minus dicendū eſt q; per ſecundā conuentionem generalem de prima nihil loquentem voluerint primæ derogare, cum non cenſeatur quis velle in genere, quod in ſpecie prohibetur.l.quamquā.ff.de ritu nup.l.ſi pater.ff.de his quæ in frau.credi.l.Lucius.§.pe.ff.ad municip.c.a nobis, vbi Abb.in 3.no.de ſent.ex co. cum ſimi. ¶ Decimò per diſpoſitionem ſecundo loco factā cenſetur priori derogatum niſi quatenus reperitur repugnans a prima, ita q; ambæ diſpoſitiones ſimul ſtare aut cōpati nō poſſint, etiā q; ſecunda diſpoſitio ſit derogatoria generalis.Bar.in extrauag. ad reprimendum.in verſi.non obſtantibus.Rom.in cōſ.58. Alex.in conſ.122.col.j.lib.4.& & in conſi.193.lib.6.cum ſim.ſed ſecunda recognitio dotium non aduerſatur aut repugnat primę cum ambę ſimul ſtare poſſint, ergo &c. Ex præmiſſis abunde (vt arbitror) comprobata videtur intentio ipſius Magdalenæ. ¶ Illud ſupereſt vt reſpondeamus ad cōtraria, ex quorū cōfutatione ſplēdidior fiat res. Itaq; non obſt. primū argumentū, quod poſterior cōuentio derogat priori.l.pacta nouiſſima. C.de pac. quia illud procedit qñ poſterior conuentio eſt contraria primæ & illi repugnat vt inuicem compati non poſſint, vt per Decium in d.l.pacta nouiſſima, col.j.in fi. & dictū ſupra in decimo fundamento facto ipſius Magdalenæ. ¶ Non obſt. ſm argumentū, q; non eſt veriſimile q; dñs Baſilius voluerit ſe grauare duplici onere pręſtationis dotium: quia reſpōdetur, q; immo eſt veriſimile ex quo ſecundā dotiū cōſtitutionē fecit diſparis quantitatis in diuerſis tempore & loco. ſi enim duplicē dotē conſtituere noluiſſet, non ſecundā cōſtitutionē feciſſet, ſed ſolum donaſſet ipſi Magdalenæ ſcutos ducētū, faciendo aūt duplicē conſtitutionē dotium, iura præſumunt q; onere duplici grauare ſe voluerit, maxime ſtante diſparitate ſummarum, diuerſitate perſonæ, loci & tēporis, per latè ſupra adducta. ¶ Secundò reſpōdeo q; hic concurrūt ratio coniunctionis ſanguinis & fauor dotis, ex quibus de facili donatio præſumitur, vt per Bar. & doc.in l.quæ dotis.ff.ſolut.mat. ¶ Tertiò reſpondeo q; attento iſto argumento loqueretur correctio iuriū & concluſionis doc. q; vbi bis promittitur eadē ſumma vel diuerſa in diuerſis ſcripturis, diuerſis tēpore & loco, vtrunq; debetur, q2 nūquā vtrunq; deberetur. ſequeretur etiā correctio iuris q; nouatio nō præſumitur niſi expreſſe agatur, nā immo pręſumeretur nouatio ne onere duplici aliquis pgrauetur. & cū in terminis habeamus claras iuriū & doctorū deciſiones, non eſt curandū de alijs coniecturis.l.ille aut ille.§.cum in verbis.ff de lega.3.l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de verb.obl.nec curamus de gloſſis & interpretationibus quando textus habemus & veras ac cōmunes doc.cōcluſiones.Bal.in conſi.343.Examinda ſunt, col.2.circa fi.lib.j. ¶ Quar-

6 tò reſpondeo † q; vna præſumptio tollit alteram, & fortior vincit debiliorem. l. non ſolum.ff.de ritu nup.l. diuus.ff.de in integ.reſti.l. qui duos. §.ſi Lucius. vbi Socin. in quarto not.ff.de rebus dubijs.c.tranſmiſſæ, qui filij ſunt legi.c.literas, de præſumptio. cum ſimil. Sed hic in terminis noſtris habemus plures & fortiores præſumptiones iuris ex quibus moti ſunt legiſlatores ad ſanciendum & conſtituendum ex pluralitate promiſſionum pluralitatem induci obligationum vt ex vtraque promiſſione agi poſſit, & alias etiam coniecturas & præſumptiones ipſi addidimus ergo &c. Rurſus præſumptio de qua in argumento contrario eſt vnica tantum, ſed hic plures concurrunt, ſed plures pręſumptiones numero vnicam debent vincere, l.3. §. eiuſdem.ff. de teſta.cap.cum nobis.c.licet ex quadam.& cap.licèt vniuerſis. extra eodem titu.plura enim vincula fortius ligant. §.ſi vero pater.inſtitu.de adoptio.l.re coniuncti.ff.de leg.3.cum ſimi. ¶ Non obſtat tertium argumentum de qualitate mariti, quod dote tam grandi non dignus eſſet, quia procederet argumentum ante factum, id eſt ante conſtitutionem dotium ſi ageretur de dote arbitranda aut taxanda, ſed poſtquam placuit dotem promiſſam conſtituere, illi ſtandum eſt l.ſicut.C.de actio.& oblig. Secundò reſpondeo quod immo perſona mariti dote tam magna digna erat conſiderato quod duxit vxorem puellam extraneam & incognitam ſine acceſſione affinitatis mortuis conſtituentibus clericis & prælatis. & dici poteſt iſto caſu contractū fuiſſe matrimoniū ſub nomine dotis, in qua ipſa re ſatis ſit cum viris prudētiſſimis verba facere, quorū acerrimum iudicium non prolixiore ſuaſione opus habeat, ¶ Tertiò reſpondeo q; iſta ſecunda promiſſio aut conſtitutio dotium facta eſt ex interuallo & poſt cōtractum matrimonium per virum eccleſiaſticum tunc opulentum qui vnam ipſam Magdalenā in patria coniūctam haberet, quid mirum videri debet ſi liberalitatis titulum in eam conferre voluerit. hic enim non mariti qualitas conſideranda, ſed dantis & eius cui datur. Datur ab eccleſiaſtico ditiſſimo non ſuſtinente

onera laicorum datur mulieri coniunctæ pro dotibus, non datur marito. Immo fit datio per modum non grauē permittendo fructus percipi vnius membri tantum abbatiæ alijs exuberantibus redditibus. Quartò reſpōdeo ꝙ iſta præſumptio ſumpta ex qualitate mariti nihil agit, poſtquam bis dos conſtituta eſt diſparia quantitatis, diuerſis tempore & loco, adiecta diuerſitate perſonæ quo caſu iura conſtituunt duplicem dotē promiſſam cenſeri nulla habita ratione perſonæ mariti in cuius gratiam dos non datur ſed mulieris, & ſatis præſupponunt iura mulierem in paupertate eſſe. Non obſt. quartum argumentū a cōmuni curſu aut a cōiter accidentibus, quia illud procedit in re dubia, ſed hic ſumus in caſu claro in quo ius clare determinat dotē duplicē cēſeri conſtitutā & vtranque deberi per ſupradicta. ¶ Secūdò reſpōdeo retorquēdo fundamentū qđ à cōiter accidentibus & ſecundū cōmunē curſum qui ſcđo loco quid promittunt, ſi ſemel tantū aut ad vnum tm̄ volunt obligari, illud exprimunt, vel qñ quis dotem tm̄ augere intendit non de nouo conſtituere, illud declarat. Itaque ſi intentio partiū erat dotem tm̄ augere non nouā conſtituere, loqui id eas oportebat, alias imputatur eis cur legē apertius non dixerint. l. veteribus. ff. de pact. & ſatis eſt Magdalenæ quod habeat regulam iuris pro ſe, probet reus ſuam exceptionem a regula, & tea. aut cōem aliquam concluſionem adducat ad probādum eius exceptionem gl. in l. oīs diffinitio. ff. de regu. iur. Bar. in l. quoties. ff. ſi quis cautio. & in l. 2. in prin. col. j. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. ¶ Non ob. quintum argm̄ ꝙ dn̄s Baſilius ita declarauerit eius intentionē, quia rñdeo ꝙ ſtari non debet tali declarationi in cā ſua propria & ad eius vtilitatem. trac. n. dn̄s Baſilius de ſe exonerando ne teneatur ad duplicem dotem. l. oībus. C. de teſti. Bar. in l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iure fiſci. ¶ Scđo rñdeo qđ non admittitur talis declaratio ex interuallo poſt ius quæſitū ipſi Magdalenæ. Ang. in conſ. 209. vbi ꝙ pater qui dotem pro filia promiſit, non pōt ex interuallo declarare ſe illā promiſiſſe de bonis maternis in præiudicium filiæ cui ius quæſitum eſt ex ſimplici dotis promiſſione. quæ Ang. deciſio non propius ad caſum noſtrum poſſet pertingere. nec valet proteſtatio facta interuallo poſt ius quæſitum. l. ex morte. in fin. C. de pactis conuen. Bal. in conſ. 20. Decreto. lib. j. Corn. in conſ. 165. col. penult. circa med. lib. j. ¶ Tertio rñdeo ꝙ hic non agitur de aliqua declaratione ſed de noua diſpoſitione, declaratio. n. conſideratur qñ verba eſſent ambigua, ſecus vbi verba ſunt clara, licet agatur de interpretatione voluntatis, quia vbi verba ſunt clara non ſtatur declarationi alterius etiam principis in ꝑiudicium tertii. Pau. de Caſt. in l. hæredes palam. §. j. ff. de teſta. Aneba. in conſ. 398. præmitto, col. 2. verſ. ſed videndum eſt. Soc. in conſ. 260. col. 10. verſ. ex quibus infero. lib. 2. Corne. in conſ. 67. col. 2. circa med. libr. 3. Dec. in conſ. 114. col. fi. & in conſ. 299. Itaque cum verba iſtius ſecundæ conſtitutionis dotium ſint clara, nō videtur ſtandum declarationi domini Baſilii, maximè quia non obſcura eſt viri conſtantia.

¶ Non ob. ſextum & vltimum argm̄ de auaritia clericorum, quia ceſſat hic præſumptio auaritiæ vbi conſtat de liberalitate. ¶ Secūdo rñdeo quod non præſumuntur clerici auari circa nepotes & nepotes, iuxta illud pontificis, Cupiunt ſummi grādireq; nepotes. & ipſum hoc videmus ipſa rerum experientia quæ dicitur veritatis lumen. l. per hanc. in fi. vbi Sal. C. de tempor. appell. & dicitur experientia rerum magiſtra. §. fi. inſti. de ſatiſda. c. quàm ſit. de electio. lib. 6. & valet argm̄ ab experientia. l. ſi chorus. §. his verbis. ff. de lega. 3. ¶ Tertio reſpondeo quod præſumptio auaritiæ ceſſat in domino Baſilio notorie pluſquam liberali. vt aiunt. ¶ Ex præmiſſis abunde & efficaciter explicatum habemus primum conſultationis articulum, in quo ipſo prolixior fui atque arbitrarer, ob rei magnitudinem & articuli nodum ac difficultatē, ſed

7 breuior in ſequentibus fiam. ¶ Capio ſecundum dubiū, † an quitatio reſcindi debeat ex capite læſionis & doli? In quo dubio breuiter puto concludendum quod ſic & ꝙ in tali quitatione dolus vterque interuenerit. i. ex propoſito & re ipſa. Dolus ex propoſito arguitur quia inducta fuit ipſa Magdalena tenellam ætatem a . ens ad quitandum iura ſibi competentia ex ſecunda conſtitutione dotium nulla facta lectura inſtrumenti ipſius ſecundæ recognitionis nec primæ, nec fuit ſibi declaratum ius ſuum facto & in iure, quod ex prima recognitione competeret ſibi ius ad teſtitutionem dotium licet ſolutæ non eſſent, iuxta doctr. Bart. in d. l. pe. §. ſi vir. ff. ſolut. mat. cum aliis ſupra adductis in ſeptimo fundamento. Sed ſimpliciter narratum fuit quòd dos recognita per ſocerum conſtante inſtrumento recepto per eg. Iacobū de Merma, in totum ſoluta non fuerat ipſi ſocero, & ob id inducta fuit ipſa Magdalena ad quitandum quaſi teneretur quitare quatenus dos ſoluta non eſſet. Profecto ſi narratum & expreſſum fuiſſet quod erat alia & prior recognitio dotis ex qua ius quæſitum erat ipſi Magdalenæ etiam ſi dos ſoluta non eſſet, non eſt veriſimile quòd ipſa Magdalena ius ſuum remittere voluiſſet. l. cum de indebito. ff. de proba. quæ lex maximè procedit in mulieribus quarum genus dicitur auariſſimum, & facit mulier contra naturam quoties donat. l. ſi ego. cum gloſſ. ff. ad velleia. l. ſi ſtipulata. §. j. ff. de donat. inter vir. & vxor. & raro accidit quòd mulier remittat ius ſuum. l. ſi a ſponſo. §. quòd ſi ſponſa. C. de dona. ante nuptias. Solum enim fuit narratum inſtrumentum Mermæ & allegatum quòd dos tota ſoluta non eſſet, quia virtute illius inſtrumenti ſeu alterius per eundem Mermam incontinenti recepti coram eiſdem teſtibus ſolum tenebatur ſocer dotem reſtituere quatenus ſoluta eſſet, ideo ex taciturnitate alterius prioris inſtrumenti & ſuppreſſione iuris competentis ipſi Magdalenæ virtute prioris recognitionis dolus ex propoſito arguitur in ipſo ſocero tacente. ita ex taciturnitate dolum arguit t. a. in l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic. Tradit Paul. de Caſtr. in conſ. 411. Viſo facto, col. j. in fi. lib. j. vbi quòd præſumitur dolus in tacente veritatem vt aliquid extorqueat. quod dictum non poſſet magis propriua accedere ad terminos noſtros, nam tacuit ſocer iura ſuæ nurus quò facilius quitationem extorqueret & ibidem dicit Pau. quòd præſumitur dolus contra eum qui non certiorat alium de beneficio ſibi competenti prout hic, vbi ſocer non certiorauit nurum tenellæ ætatis de iuribus ſibi competentibus ex prima recognitione. Alibi ſcribit idem Pau. in conſ. 465. Viſo compromiſſo. col. pen. poſt med. lib. j. quòd præſumitur dolus in arbitris qui faciūt ratificari laudum antequam illud legatur, & ſic tacito eius renore. alibi ſcribunt Inn. & doct. in c. cum dilecta, de præſcrip. quòd in dolo dicuntur qui generalibus verbis vtuntur apud principē, ipſum in ſpecie non certiorando de omnibus. Similiter tacens veritatē facti in reſcripti impetratione præſumitur in dolo. Bal. in conſ. 335. Statuto cauetur quòd nullus. colum. j. in fin. libr. 3. quod eſt repetitum in conſil. 426. libr. 5. Idem dicit Bald. in conſil. 306. Proponitur quòd quidam Antoniolus. ante fin. libr. 5. Abb. in conſil. 109. in ſecundo dubio. libro ſecundo. Alibi ſcribit idem Abb. in conſil. 68. col. j. libr. j. quòd præſumitur fraus in tacente verum ad ſui commodum & deceptionem alterius. Dolū etiam ex taciturnitate arguit Alex. in conſ. 14. col. fin. & in conſil. 95. libr. 5. Cor. in conſ. 190. col. 6. ver. tamen in caſu noſtro. libr. 2. & in conſ. 12. colum. fin. & in conſil. 81. lib. 3. Iaſ. in l. paciſc. ff. de pactis.

¶ Et pro hoc facit nam ita peccat qui verū tacet, ſicut qui falſum loquitur. c. quiſquis. 11. q. 3. c. j. vbi Abb. de crimin. falſi. Bal. in l. præsbyteri. C. de epiſcop. & cler. ſed in committento aut loquente falſum, non eſt dubium quod euidens & verus arguitur dolus. l. ſi quis affirmauerit. ff. de dolo. auth. item poſſeſſor. C. qui potio. in pig. ha. Bar. in l. procurator qui pro euictione. circa fi. ff. de procura. omne enim male factum prauè & doloſe præſumitur actum. l. diuus. ff. de ſicar. l. ſi non conuicii. C. de iniur. c. j. de

8 præſumpt. cum ſimil. ¶ Secundò † arguitur dolus non ſolum ex taciturnitate veri ſed etiam ex falſa expreſſione, quia veritas eſt quòd ſoluta fuit dos, & illud negari non poteſt quin ſocer perceperit fructus illius membri Abbatiæ Caramaniæ quod dicitur ſancti Georgii per annos duodecim, qui redditus aſcendunt ad ſcutos centum & quinquaginta in ſingulos annos, ita retulit mihi Magdalena agens a qua facti veritatem in conſcientia volui intelligere, & affirmauit quòd in foro animę tenebatur in ſcutis ter mille, quia ſocer adminiſtrauerat integros redditus totius abbatiæ per triennium, deinde percepit fructus illius membri ſancti Georgii annis duodecim vt ſupra. & amplius quòd receperat in pecunia præſenti ſcutos quingentos, & de perceptione fructuum membri ſancti Georgii per annos duodecim, quod eſt ſatis notorium & faciliime probabitur. quod ipſum cum ita ſit, non obſcure apparet de falſa expreſſione ſoceri aſſerentis dotes totas ſolutas non eſſe, ex mendacio autem & falſa aſſertione nō eſt dubium dolum præſumi. d. l. ſi quis affirmauerit. ff. de dolo. d. authen. item poſſeſſor. C. qui potio. in pig. hab. Anchar. in conſilio 226. Legitur in canone. col. 2. verſicu. & bene aduertendum. Paul. de Caſtr. in conſil. 136. Viſis & conſideratis omnibus ſuperius enarratis. circa fin. libr. j. Alexand. in conſil. 41. col. 3. in fi. libr. 3. & alibi ſæpe. ¶ Tertio arguitur dolus in ſocero ex malo effectu ſecuto quia dixit ſe dare inſolutum certas tornatas quas ipſe & eius hæredes ſemper poſſederunt, intantum ꝙ ipſa Mag-

dal.na

d alens facta eſt vidua indotata ſine adiutorio, ex effectu autem malo ſubſecuto arguitur dolus, q. a cuius effectus malus eſt, quoque intentio mala præſumitur. Bald. in l.j. circa fi. C. ſi quis omiſſa cau. teſta. & dici poteſt de Magdalena agente quod ſcribitur Pſal. 77. Et viduæ eorum non plorabantur. ſed Deus ipſe omnipotens iudex eſt viduarum iniurias earum vleiſcens. Pſal. 67. Turbabuntur a facie eius patris orphanorum & iudicis viduarum.

¶ Quarto arguitur dolus in ſocero, quia extorſit iſtam quitationem mediante quadam ſolutione verbali in tot mobilibus & iocalibus, de quibus nunquã apparuit neque apparere poteſt, q fuerit, & nouit Deus quæ mobilia & qualia iocalia inſolutũ fuerint data, ita ex verbali ſolutione dolum arguit Paul. de Caſtr. in conſ. 342. Conſiderandum eſt primo. col. 2. ante med. Iſtius col. fi. circa med. & in conſ. 385. Siue dicamus. col. 2. lib. j. quòd præſumitur dolus in tutore extorquente quitationem ab olim pupillo aſſerendo ſe computum reddidiſſe & reliqua ſoluiſſe. Idem tradit Anch. in cõſ. 330. Viſis facti narratione, & copiis. Soc. in conſ. 259. col. 3. lib. 2. & in conſ. 92. col. 4. circa med. lib. 4. Iaſ. in conſil. 219. col. 2. poſt med. lib. 2. & in conſ. 14. col. 3. lib. 3. Addo Bald. in conſ. 78. Conſiderandum eſt. lib. 5. vbi quòd iuramentum minoris ſuper liberatione tutoris qui reliqua non reſtituit, debet relaxari tanquàm captioſum. Quinto arguitur dolus verus & ex propoſito ex læſione non enormi ipſius Magdalenæ ſed enormiſſima, quia ex tali quitatione facta eſt & remanet in dotata cum ex dote egregia parum aut nihil reperiatur habere, & ſic videtur læſio non vltra dimidiam ſed in toto. quo caſu ex læſione tam exceſſiua dolus arguitur ex propoſito nedum reipſa, quia nõ ſit veriſimile quòd paſſus quis fuerit tantam læſionem ſine minis, perſuaſionibus aut aliis inſidiis ad dolum paratis, ita dolum ex propoſito ex tanta læſione tanquam exceſſiua arguit Bal. in l.j. §. itẽ ſacramenta. de pace iura. fir. vbi quòd ex enormitate facti præſumitur malum conſilium. quod Bar. dictum refert & ſequitur Barba. inter conſ. Calca. in conſ. 28. col. 6. Addo Bal. in conſ. 213. Punctus talis eſt, a, b, c, & libr. j. vbi quando enormitas læſionis eſt in propatulo, ibi præſumitur dolus. Idem tradit Ant. de But. in conſil. 45. Domina Orabilis, col. 2. poſt med. vbi quòd de facili præſumitur contra immoderata geſta, etiam quòd de valore certificatus quis fuerit, quid hic dicemus vbi iſta puella non fuit certificata de iuribus ſuis? & quòd arguatur dolus verus & ex propoſito ex læſione adeo enormi & exceſſiua, late deduxi in conſ. 142. col. 5. poſt med. verſ. 11. arguitur fraus, & col. ſeq.

¶ Sextò arguitur dolus, nam dolo fieri dicitur quicquid fit cõtra bonam fidem. l. dolo. C. de reſcin. vend. quem tex. ad hoc citat Pau. de Caſt. in con. 311. Viſo facto & dubiis. col. j. in fi. libr. j. Sed huic quæſito conuenit ne fidei bonæ nurum minorem induceret ad quitandum dotem egregiam pro ſolutione quadam verbali, illi ipſi perſuadendo quòd dos tota ſoluta non eſſet & iura ipſi puellæ competentia reticendo.

¶ Septimo ad probationem doli adduco dictum Bal. in conſi. 312. Si ita eſt. lib. 2. vbi quod ſagacitas quæ contra minorem committitur fragilis ætatis & conſilii, ſpecies eſt doli mali: ſed quis illud negabit inductam fuiſſe puellam ad ita quitandum per ſoceri ſagacitatem euidentem? immo per caliditatem notorium, ſi enim prætendebat ſocer dotem totam ſolutam non eſſe, cur non egit contra promiſſores vt ſoluerẽt quòd honeſtiſſimum fuerat potiuſquam nurum minorem induceret ad ita quitãdum? planè adeo contra promiſſores litem non intulit aut inferre nõ maluit, quòd ſolutionem dotis non ignoraret.

¶ Octanò arguitur dolus ex qualitate perſonę renũciantis aut quitantis, quia minor ſuppoſita multis captionibus. ita dolum arguit Anch. in conſ. 375. In ſupradicta quitatione, col. j. poſt med. Pau. de Caſt. in conſ. 174. contra ſuperius cõſulta. col. j. poſt med. verſ. qualitas etiam perſonæ. libr. j. minor enim ætas multis inſidiis & captionibus expoſita eſt, & infirmum eius cõſilium, ideo naturalis æquitas ſuadet talibus ſubueniri. l. i. ff. de minor. Accedit hic qualitas ſexus fœminini, quam conſiderat Pau. de Caſtr. in d. conſ. 174. per l. 2. §. verba. ff. ad velleia. ¶ Nonò dolus in eo arguitur, quia id facit quod de iure non licet. Bart. in l. propter veneni. §. nepotis. ff. ad Sylla. refert & ſequitur Dec. in l. ſi idem cum eodem. §. j. in fin. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Proh Deum immortalem iure ne permittitur quitationem eiuſmodi a puello minore indefenſa & extranea, coniunctorum fiducia orbata, extortã habere? ¶ Decimò ad probationem doli arguitur ſic, doli præ-
9 ſumptio † ceſſat ex præſentia propinquorum & amicorum. gloſſ. Bal. & doc. in l. Polla. C. de his quibus vt indign. Bart. & doct. in l. tranſactionem, C. de tranſactio. ergo ceſſante præſentia propinquorum & amicorum arguitur dolus & fraus, vt contrariorum eadem ſit diſciplina. l. j. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. l. & ſi contra. ff. de vulga. cum ſimi. Et hac ratione videmus, quòd in pluribus locis ſunt ſtatuta quòd non valeant contractus minorum & mulierum ſine præſentia propinquorum aut conſanguineorum. quæ ſtatuta ſolum fiunt propter dolos & fraudes contrahentium cum ipſis minoribus & mulieribus. Conſiderandũ eſt etiam quòd ceſſat hic authoritas iudicis cuius præſentia ſi adhibita eſſet, non talem quitationem veriſimiliter approbaſſet. Et dicere poteſt iſta mulier qđ habetur pſal. 37. & dolos tota die meditabantur. & pſal 51. Tota die in iuſtitiam cogitauit lingua tua ſicut nouacula acuta feciſti dolum. & Pſalm. 49. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. ¶ Stante dolo ex propoſito multipliciter comprobato, infertur quòd iſta quitatio nulla eſt nec viribus conſtat. l. eleganter. ff. de dolo. cũ ſimi. vt dixi in d. conſi. 142. colum. penulti. Quod ſine dubio procedit in minore, quia iuramentum minoris dolo extortum eſt ipſo iure nullum. glo. not. quam ibi multum commendat Bal. in l. j. C. ſi aduer. vend. Iaſ. in cõſilio 160. col. fi. lib. 2. Et præmiſſa circa quitationẽ ſcripta ſunt, præſuppoſito citra præiudicium veritatis quòd vnica tantum dos conſtituta ſit, & quòd per ſecundam recognitionem dotium prima fuerit nouata, quia adhuc non nocet quitatio tanquam doloſa. præſuppoſito autem quòd duplex dos dicatur conſtituta, & vtraq; debeatur, videtur res extra omnem dubitationem, quia quitatio facta pro contentis in ſecunda recognitione extendi non poteſt ad primam recognitionem. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. l. quicquid aſtringendæ. ff. de verbor. obliga. Renunciatio enim eſt ſtricti iuris etiam quòd fiat verbis generalibus. Bald. in conſilio 437. Quædam puella. colum. 2. circa fin. lib. j. Angel. in conſilio 52. dominus Gilius. Aret. in l. Paulus. in princi. ff. de acqui. hæred. & in conſilio 161. Verum eſt quòd Comicus. colũ. pen. circa med. & alibi ſæpe doc. & q renuncians vni iuri, non cenſeatur renunciare alteri, eſt tex. in l. ſi domus. vbi Bart. ff. de ſerui. vrba. prædio. not. in l. quoties duplici iure. ff. de reg. iur. & in l. ſuum. C. de iure delib. tradit Anch. in conſi. 291. ſuper pluribus articulis. col. 2. circa med. verſi. infertur etiam q reciproca donatio. Ad idem eſt tex. in l. necis. § j. vbi. Iaſ. in j. no. cõcor. allegat. ff. de acqui. hæredi. ¶ Ideo cauſa ipſius Magdalenæ videtur in tuto ſiue dicamus duplicem dotem conſtitutam eſſe, ſiue vnicam tantum: & q iſta quitatio non nocet arguendo a ſufficienti partium enumeratione. ¶ Secundò principaliter ex alio præiudicare non debet iſta quitatio ratione metus reuerentialis, qui præſumitur in nuru reſpectu ſoceri, cum eadem ſit reuerẽtia in ſocero quæ in marito. l. rei iudicatæ. §. ſi. cum l. ſequen. ff. ſolu. mat. per quæ iura ita dicit Aret. in conſi. 14. col. 2. in ſecundo dubio. ſtante autem metu reuerentiali cum læſione enormi, immo enormiſſima de qua ſupra, quitatio reſcindi debet, etiam q non præceſſerint minæ vel verbera. Pau. de Caſt. in conſi. 174. Contra ſuperius conſulta. colum. 2. circa med. lib. j. Soci. in conſilio 263. colum. 3. & ſeq. lib. 2. Aret. in d. conſi. 24. colum. 2. poſt med. verſicu. contrarium vltra allegata. Corn. in conſilio. 140. in fin. lib. 3. Deci. in l. pactum quod dotali. colum. 3. in fi. C. de colla. & in c. cauſam matrimonij, colum. 3. verſi. & concluſio ſupra facta de offic. delega. Curt. Iunior in conſi. 141. col. 2. in fin. Ripa lib. 3. reſpon. de dona. reuocan. rñ. 15. nu. 8. Quod vnicum fundamẽtum videtur ſufficere ad retractationem dictæ quitationis, etiam præſuppoſito quòd quitatio extenderetur ad primam recognitionẽ dotis citra præiudicium veritatis, quia contrarium ſupra abunde probatum eſt. Ex præmiſſis abſolutum & explicatum habemus ſecundum dubium, quod ipſum etiam clarius fiet ex videndis in tertio dubio, quia ſi exceptio dotis non numeratæ opponi non poteſt neque poterat de tempore quitationis, clariſſime probatur de læſione Magdalenæ, quitauit enim quaſi dos ſoluta tota non eſſet, & ſic quaſi exceptio non numeratæ dotis opponi poſſet. ¶ Videndum eſt igitur de tertio dubio, an opponi poſſit exceptio dotis non ſolutæ? ſuper quo dubio breuiter concludendum videtur, opponi non poſſe, cum lapſa ſint tempora opponendi, nã vbi matrimonium durat vltra bienniũ vſque ad decẽnium debet opponi exceptio intra tres mẽſes a morte mulieris vel mariti, vbi vero durat matrimoniũ vltra decennium omnino denegatur exceptio. auc. quod locum. C. de dote cau. non numer. Secundò opponi non poteſt talis exceptio, quia renũciauit ſocer cum iuramẽto tali exceptione in prima recognitione ex qua agitur nã tenet talis renunciatio iurata licet incontinenti fiat renun

ciatio.Bar.& Ang.in l.fi.C.de non num.pec.Bal.nouel.io trac.de dote in 10.parte.col.3.poſt med.verſ.& hoc niſi cum dicto iuramento.Soc.in conſ.80.col.9. uerſ.nec obſtat quartum argumentum.lib.j.& in conſ.27.col.5.in fi.lib.4. Iaſ.in §.fuerat,col.16.nu. 82.inſtit.de actio.Capella Tholoſa. q.374. Et licet ſocer ſit mortuus,effectus tamen iuramenti tranſit ad hæredes,licet non uinculum periurii,ut habetur in c.ueritatis,de iureiur.Bal.in conſi. 398.quæſtio talis uertitur.& in conſ.444.Quędam ſcriptura.col. a.circa med.lib.i.Cald.in conſ.j.io fi.in tit. de donatio. Veron.in conſ.8.col.4.in coo(.338.col.3.in fi.& in conſ.ultimo.col.6. in fi. Iaſ.io conſ.86.col.j.lib.j.Curt.Iun.in conſ.110 col 8. circa med. ¶ Tertio,poſito & non conceſſo q opponi poſſet exceptio dotis non ſolutæ,iſtud procederet contra dominos Clementem & Baſilium dotis promiſſores , ſecus contra ipſam Magdalenam cui jus quæſitum eſt,iuxta doctri.Bar.in d.l.pen.§.pen.ff.ſolut. matr. de qua ſupra abunde uidimus in primo dubio,in ſeptimo fundamēto. ¶Quarto dico q ubi eſſemus in caſu in quo talis exceptio dotis non ſolutæ opponi poſſet,prout minime ſumus,adhuc nō audiretur ipſe reus opponens niſi probaret negatiuam , quòd ſoluta dos non fuit, & hoc in odium mendacii quia auſus fuit ſocer inficiari primam dotis recognitionem & inſtrumentum de ea receptum,deinde conuictus fuit apertiſſimis argumentis , q per mendacium & calumnioſe id negauit quod a facto ſuo proprio dependebat:ſed vbi quis conuictus eſt de mendacio ſuper uno negato,præſumitur contra eum ſuper alio negato niſi probet de contrario,& ſic ratione mendacii pars contra quam commiſſum illud eſt,releuatur ab onere probandi.l.cum de indebito,poſt prin.ff.de prob.Per quem tex.ita tradit Pau.de Caſt.in cōſi.331.In cauſa Syluestri.col.2.in fi. lib.j.in conſ.87. quantum ad contenta.col.2.& in conſ.302.Ego Pau.libr.2.pro quo facit reg. ſemel malus.lib.6.¶ Quintò de calumnia partis opponentis exceptionem dotis non ſolutę apparet ex tranſactione producta & recepta de anno 1531.& die 4.Maii. per quam apparet de ſolutione ducatorum 250. reſtantem uero ſummam promiſerunt ſoluere per ſolutiones annuas . & non ignorat pars quòd perceperit redditus illius membri. ſ. Georgii excedentes illam ſummā, de qua remiſſione redditũum dicti membri apparet ex inſtrumētis receptis per quondam Mermam & ex confeſſione ipſius ſoceri in allerto inſtrumento quitationis,ut mirandum ſit oppoſitam fuiſſe talem exceptionem. Profecto cū dominus Baſilius adhuc teneat illud membrum.ſ.Georgii,ſi ſocer nō percepiſſet eius redditus uſque ad complementum dotis , uerisimiliter egiſſet contra ipſum Baſilium ex inſtrumento publico, & contra quem agēdum erat,non etiam contra ipſam Magdalenā oppoſita excep. dotis nō numeratæ ut ſupra dictum eſt in primo dubio in 7.fundamento.& iſtud eſt quod ſcribit Abb.in conſ.73.col.3.libr.2. q ubi præcedit confeſſio receptæ dotis , deinde ſequitur promiſſio,prout hic,non opponitur exceptio dotis non ſolutæ.Ex præmiſſis apparet abunde & clare reſponſum ad omnia dubia,& q intentio ipſius Magdalenæ efficaciter uidetur fundata ſaltē quo ad contenta in prima recognitione , pro qua etiam in dubio uidetur pronunciandum fauore dotis ne remaneat indotata. l.in ambiguis.ff.de regu. iur. late ſcriben.in l.j.ff.ſolut.matr.& Moder.in tract.de dote per totum.Et ita de iure reſpondeo ſaluo ſaniori iudicio reſpectu primi inſtrumenti recognitionis dotis & quo ad forum animæ.quo uero ad ſecundum iura quidem & docto.ita uidentur loqui , conſcientia autem ſecūdum iura uidetur conſideranda,ſed partis eſt ſuæ ipſius ſaluti proſpicere quomodo habeat ueritas , quia apud Deum manifeſta ſunt omnia Hebræorum quarto.Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius.& Pſal. 18.Delicta quis intelligit.q.d.Deo illa ſunt clara.& Pſal.68.Deus tu ſcis inſipientiam meam,& delicta mea a te non ſunt abſcondita.Deus enim ſcrutabatur corda & renes.Pſal.7.& Pſal.37.dicitur Domine ante te omne deſiderium meum.& Pſal.43. Nonne Deus requiret iſta,ipſe enim nouit abſcondita cordis.licèt aliter exiſtiment ſtulti,ut Pſal.63.Dixerunt quis uidebit eos. & Pſal. 58.Quoniam quis audiuit.Quam ob rem ipſam Magdalenam interrogatam eſſe uolui quid ſciret de duplici dotis recognitione, quæ ipſa reſpondit ſe non compungi & peccatum contra eam non eſſe,& optimum habere teſtimonium cōſcientię ſuæ. uideat igitur ſi dicere poſſit cum Propheta.Pſal.88.Beatus populus qui ſcit iubilationem ideſt qui in candida conſcientia gaudet. Sauiliani 24.Maii 1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *An compendioſa ſubſtitutio contineat uulgarem.*

CONSILIVM CCLXXXIII.

¶ In cauſa Ioannis Ruferii a Pinarolio.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De anno 1498.& die 6. Septembris Ioanninus Ruferii a Pinarolio inſtituit hæredem Luciam eius neptē ex fratre Mauritio præmortuo & uxorem Iacobi Sabaudi,& ea quandocunque decedente ſeu deficiente ſubſtituit filios maſculos ipſius Luciæ,tam natos q naſcituros,& filios maſculos ipſorū filiorum,& ipſis deficientibus ſuperſtitibus filiabus dictæ Luciæ eaſdē filias ſubſtituit in dimidia parte bonorū ſuorum,& in alia dimidia dictum Iacobum Sabaudi.& ipſo Iacobo quandocunq; decedente ſeu deficiente ſine liberis maſculis , uoluit ſuam hæreditatem peruenire Franciſco de Alaxio alias de Iacobineta cōſanguineo ipſius teſtatoris, & ipſo Franciſco deficiente ad filios maſculos ipſius Franciſci. Mortuo teſtatore deceſſerunt memorati Iacob' Sabaudi relicto unò filio Mathæo profeſſo religionem fratrum minorum conuentualium , poſtea defuncto dicto Franciſco de Alaxia relictis filiis maſculis poſtea defunctis excepto Ioanne. Deinde moritur d.Lucia hæres inſtituta relicta Gulielmina eius filia ac etiam relicto dicto Ioanne de Alaxia filio dicti Franciſci. qui Ioannes agit ad fideicommiſſum dicti Ioannini teſtatoris p dimidia corā ordinario Pinarolij.Quæritur quid iuris ? ¶ In hac difficultate uidi conſilia doctorū inuicem contendentiū,ſed pro maiori declaratione arguemus ad partes uiam ferro aperiendo, & aromatum naturam ſectando, quæ dulcius & efficacius odoreſcunt quo fortius contenduntur. Videretur itaque dicendū prima fronte non eſſe locū ſubſtitutioni in fauorem dicti Ioānis de Alaxia filij Franciſci,quia Franciſcus & deinde eius liberi fuerūt uocati caſu quo Iacobus Sabaudi decederet ſine liberis maſculis, ſed deceſſit Iacobus relicto uno filio Mathæo , ideo defecit conditio.l.non eſt ſine liberis.ff.de uerb.ſign.l.pater Seuerinam. §.ita fideicommiſſo.ff.de condi.& dem.l.j. C.de cond.inſer.l.iubemus §.ſin autem. C.ad Trebell. in quibus iuribus probatur q diſpoſitio facta de filiis in numero plurali uerificatur,in uno quotiens agitur de eorum fauore & commodo;tradit Alex.in conſi. 21.in princ.lib.3. Dec.in l.j.col.3.C.de pactis.in conſ.50.& alibi ſæpiſſime.cū igitur defecerit conditio per exiſtentiam dicti filii, illa non uidetur reuiuiſcere mortuo poſtea ipſo Mathæo ſine liberis.l.hæredibus.ff.ad Trebell.l.cum uxori. C.quando dies leg. ce.Oldr.in conſ.21.Thema tale eſt.Pau.de Caſt.in conſ.324.Super 2.puncto.col.2.poſt med.lib.j.& in conſ. 92. Ne in propriis. lib.2.late mod.in l.in ſubſtitutione.ff.de uul. & in l. cum quis.C. de inſtit.& ſubſti.Soc.in conſ.250.col.4. lib.2. Dec.in conſ.63.in primo dubio.& alibi ſæpiſſime. ¶ Neque uidetur obſtare , q ubi teſtator facit plures gradus ſubſtitutionum fideicommiſſariarū, primis gradibus deficientibus uidetur locus ultimo. Barto.in l. quamdiu,ultima.in fi.ff.de acqui.hæred.quem ibi doct. communiter ſequuntur.tradit Soc.in conſ.55.col.pen.lib.j.& idem Soci. inter conſilia Corn.in conſ.398.libr.2. cui conſ.ſe ſubſcripſerunt Caecialup.& Corn.ut ibi patet.tradit Dec.in conſ.398. in primo dubio.in conſ.318.col.2.poſt med.& in conſ. 427. ¶ Quia præmiſſa uidentur procedere dummodo purificetur conditio, ſub qua uocatus eſt ultimo ſubſtitutus,per tex.in l.pen.ff.de uul. Oldra.in conſ.177.teſtator.Alex.in conſ.j.col.5.uer.3.probatur.lib. j.Corn.in conſ.299.col.2.uerſ.ſed licet prædicta uera ſint. libr.3. Pro quo facit,nam licet rupto teſtamento ex cauſa præteritionis aut exhæredationis conſeruetur fideicommiſſum uniuerſale, ut habetur in authen.ex cauſa.C.de libe.præteri. Iſtud tamen intelligitur ſub eadem qualitate & conditione ſub qua relictum erat fideicommiſſum, ideo ſi hæres grauatus erat ſub cōditione ſi deceſſerit ſine liberis,filius præteritus,aut exhæredatus non tenetur ad fideicommiſſum , niſi hæres inſtitutus decedat ſine liberis, & ſic remanet fideicommiſſum apud filium præteritum aut exhæredatum cum ſuo onere & cum ſua conditione. Bar.in l.periculum.§.fi.in l.cū pater.§.ab inſtituto.in fin.ff.de leg.2.& in d. auth.ex cā,col.antep.ver.ſed circa hoc dubitatur. C.de lib.præt. ubi doc.ſequunt.Eodē mō deficiētibus primis gradib' ſubſtitutionū licet fideicōmiſſum remaneat apud hæredē cū onere reſti

uendi vltimo ſubſtituto, remanet tamen cum ſua conditione & qualitate ſub qua vltimo ſubſtitutus vocatus eſt. Et iſtud fundamentum inclinauit in hanc partem duos dominos aduocatos Taurini agentes licet non explicent, & vnus ex eis ſatis obſcure & confuſe loquatur. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contraria opinio vr̃ de iure verior. Et conſidero ꝙ gradus ſubſtitutionũ de quibus agitur omnes vñr compẽdioſi: teſtator.n. ſimpliciter ſubſtituit in caſum mortis inſtitutæ & ſubſtitutorum, quo caſu ſubſtitutio dr̃ compendioſa. Bar. & docto. in l. Centurio. col. 12. ff. de vul. in l. precibus. vbi Dec. col. 8. C. de impub. & alibi ſæpe doct.
3 ¶ Compendioſa aũt ſubſtitutio, non eſt dubium, ꝙ ooo continet vulgarem ſubſtitutionem. Cy. & doc. in d. l. precibus. Bart. in cõſ. 5. Viſa quadam petitione. col. 2. & in conſ. 40. ſuper eodem teſtamento. Bal. in conſ. 428. quia in ſubſtitutione. lib. 4. Quod procedit licèt fiat ſubſtitutio compẽdioſa per verba cõia. Pau. de Caſt. in conſ. 152. Præſens dubium. col. 2 in fi. lib. j. Et qñ ſubſtitutio cõpẽdioſa reſoluta eſt in vulgarem, quia caſus vulgaris euenit, idẽ de ea iudicatur ꝙ de vulgari. Bart. in l. hæredes mei. §. cũ ita. col. fi. ff. ad Trebel. Alex. in conſ. j. col. pen. poſt med. lib. j. Hoc ita præſuppoſito ꝙ oẽs iſtæ ſubſtitutiones dicantur compendioſæ & ꝙ euenerit caſus vulgaris, dico ꝙ vbi ſiunt plures gradus ſubſtitutionum compendioſarum, aut vulgariũ, deficiẽtibus primis gradibus ſit locus vltimo, & iſte caſus minorem habet dubitationẽ ꝙ vbi ſit multiplex gradus ſubſtitutionum fideicommiſſariarum & de hoc eſt tex. in l. ſi Titius. & in l. cohæredi. in prin. ff. de vulg. tradit Bal. in conſ. 162. Quidam fuit ſubſtitutus. li. j. & in d. conſ. 428. Quia in ſubſtitutione. li. 4. Soc. in l. j. col. 67. ver. circa primã q. Bar. ff. de vulg. & in d. conſ. 52. col. pen. li. j. ¶ Sed in caſu noſtro iſtæ ſubſtitutiones compendioſæ reſpectu ſubſtitutorum reſolutæ ſunt in vulgarem per mortem ſubſtitutorum ante hæredẽ inſtitutam, nõ dico ꝙ ſint vulgares reſpectu inſtitutæ, quia quò ad eam ſubſtitutio vulgaris defecit adita hęreditate. l. poſt aditam. C. de impu. ſed eſt locus vulgari reſpectu ſubſtitutorum præcedentium, qui hæredes eſſe non potuerunt pp mortem ante hęredẽ, & ita ſubſtitutionẽ vulgarem reſpectu ſubſtitutorum conſiderat Bar. in d. l. quandiu. ult. ff. de acq. hære. ideo mortuis præcedẽtibus ſubſtitutis locus vr̃ ſubſtitutis vltimo loco. quæ concluſio videtur ſine dubio procedere, niſi eſſent ꝯria ſupra adducta, ex quorum ſolutione & confutatione clariſſima fiet difficultas. Ita que non vr̃ obſtare ꝙ vltimo ſubſtituti fuerint vocati ſi Iacobus Sabaudi decederet ſine liberis maſculis, & quòd illa conditio defecit mortuo Iacobo relicto Matheo filio. quia reſpõdetur, ꝙ virtute ſubſtitutionis vulgaris quæ cõſideratur inter ipſos ſubſtitutos, filii Franciſci de Alaxia ſubrogantur in locum ipſius Iacobi Sabaudi, & perinde eſt, ac ſi loco ipſius Iacobi vocati fuiſſent in gradu ipſius Iacobi, qui ſimpliciter fuit ſubſtitutus ſine illa cõditione ſi ſine liberis. cum enim defecerit gradus ſubſtitutionis in quo Iacobus vocatus fuerat, non videtur conſideranda conditio appoſita ſequenti gradui ſi Iacobus deceſſerit ſine liberis maſculis, quia talis conditio fuit appoſita prę ſuppoſito caſu ꝙ Iacobus ſuccederet & admitteretur ad ſubſtitutionẽ, eo aũt non admiſſo admitti uidetur ſequens gradus in locum eius non habito reſpectu ꝙ Iacobus maſculum reliquerit. Ita in terminis reſpondet Pau. de Caſt. in conſ. 152. Præſens dubium. col. 2. in fin. & ſeq. lib. j. Idem ſentit Dec. in conſ. 416. col. pen. in fin. verſ. vltimo non obſtat. ¶ Sed dicet aliquis, quæ eſt ratio diuerſitatis quòd vbi vltimo ſubſtitutus admittitur per fideicommiſſariam deficientibus prioribus gradibus, inſpicitur conditio adiecta, vltimo ſubſtituta, ſecus vbi admittitur ea vulgari. reſpondeo quod in fideicommiſſaria non intẽdit teſtator vocare vltimo ſubſtitutum niſi ſub conditione ipſa appoſita, quia cogitauit teſtator ꝙ præcedẽs gradus admitteretur nec voluit præcedenti gradui grauamen imponere niſi ſubſtitutus in eo decederet ſine liberis, ſed in vulgari cogitauit teſtator quòd præcedentes gradus poſſent deficere ex capite voluntatis aut impotentiæ ideo in vulgari dicitur teſtator ſubrogare vltimo ſubſtitutum loco præcedentis ſubſtituti, conſequenter ſolum inſpicitur conditio appoſita ipſi ſubſtituto præcedẽti. ¶ Sed pro maiori declaratione adhuc inſtatur, quia videtur quòd etiam in vulgari attendi debeat conditio appoſita in ipſa vulgari vt non ſufficiat hæredem inſtitutum non adire ex capite voluntatis aut impotentiæ niſi etiam verificetur conditio ipſi ſubſtitutioni vulgari appoſita puta quandocunq; hæres inſtitutus deceſſerit ſine liberis, ſubſtituto Titium. pone ꝙ decedat hæres viuo teſtatore relictis liberis, certe nõ erit locus vulgari licèt euenerit caſus impotẽtiæ mortuo hærede in vita teſtatoris, ex quo reliqt hæres liberos, & ſic cõditio defecit. Ita Old. in conſ. 141. Thema tale eſt dñs G. cuius verba tacito autore transplantauit Io. And. in addi. Spec. in tit. de teſta. §. j. in vltima addi. Sequitur Soci. in l. j. col. 13. verſ. & per prædicta his diebus cõſului. ff. de uulg. & ita conſuluit in conſ. 76. col. fi. lib. 3. tradit idem Soci. in l. cum auus. col. 8. ff. de condi. & dem. Cur. Iunior in cõſi. 33. col. 2. verſ. ſtantibus præmiſſis. Rubeus Alex. in conſ. 26. ¶ Reſpondeo ꝙ intelliguntur præmiſſa in conditione appoſita in eo gradu, ex quo ſubſtitutus vulgaris admittitur, ideo ſi in caſu noſtro facta eſſet ſubſtitutio Luciæ hæredi inſtitutæ ſi deceſſerit ſine liberis, & ipſa reliquiſſet liberos, nõ eſſet locus vulgari. ſed in caſu noſtro ſubſtitutus vltimus non admittitur ex vltimo gradu cui conditio appoſita eſt, ſed admittitur ex præcedenti in quo Iacobus Subaudi vocatus erat virtute ſubrogationis, quia ſubrogatur in gradum in quo Iacobus fuerat vocatus, in quo gradu ceſſat talis cõditio, quæ ſubrogatio intelligitur facta ſub eiſdẽ qualitatibus ſub qbus ipſe Iacobus vocatus erat. Secundò principaliter reſpõdeo ad argumentũ ꝙ immo Iacobus Sabaudi videtur deceſſiſſe ſine liberis maſculis ex quo Mathæus erat profeſſus religionem Fratrum minorum, qui habentur pro omnino mortuis & extinctis, nec faciunt deficere fideicommiſſum. Bar. in l. ſi bus ſa. §. cum quis, in fi. ff. de leg. j Bal. in l. cum accutiſſimi, col. fi. ver. item nunquid frater minor. C. de fideicõ. Deci. in c. in præſentia. col. 30. verſ. 7. iuxta ordinem & de proba. niſi dicamus iſtud non procedere in fratribus minoribus conuentualibus, qui ſaltem in cõmuni ſunt capaces bonorũ ex priuilegio. ¶ Ex præmiſſis apparet q̃ ſit difficilis iſta materia, in qua in iudicando magis eligerẽ iſtam partẽ in fauorem ſubſtituti tanquam magis conſonã volũtati teſtatoris, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani. 12. Iunii. 1546.

¶ Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. Doc.

SVMMARIVM.

1 *Cui pertineat ius commendandi.*
2 *Quis intelligatur commendator.*
3 *Extenſio non ſit ad caſum in quo non militat eadem ratio.*
4 *Verbum prouidemus, quomodo poteſt intelligi.*
5 *Commendæ quando impropriari debent.*
6 *Actus qui ſequitur, præſumitur fieri ex titulo & cauſa præcedenti.*

CONSILIVM CCLXXXIIII.

¶ Pro domino Eme ex Brianzono contra magiſtrum Thomam Molaris præsbyterum ſecularem Gratianopolis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In hac cauſa beneficiali inter dñm Franciſcũ Eme & venerabilem dñm Thomã Molaris tria dubia diſcutienda ſunt. Primũ, an Vicarius domini præpoſiti & capituli Vlciẽſis potuerit prioratũ de quo agitur cõmendare præd cto Molaris ad ſex menſes. Secundũ, an dicatur idẽ Vicarius cõmendaſſe per verba illa, tibi authoritate apoſtolica legitime diſpenſato conferimus & prouidemus. Tertiũ, an talis cõmẽda dicatur ſublata ꝑ ipſum dñm prępoſitũ cũ capitulo in collatione facta ꝑdicto dño Eme poſt ꝓuiſionẽ Vicarii, & an talis ꝓuiſio Vicarii tolli potuerit ꝑ ipſũ dñm prępoſitũ cũ capitulo. ¶ Circa primũ dubiũ non arguẽdo ad partes videtur breuiter cõcludendũ talem cõmendã per Vicarium
1 fieri non potuiſſe duplici fundamento. † Primò, quia ius cõmendandi ad eum tñ pertinet qui conferre poteſt de iure cõmuni, ſecus ſi conferendi ius cõpetat de iure ſpeciali, ideo capitulum licèt epiſcopo negligente conferre poſſit beneficia. c. 2. de conceſ. præben. cõmendare tamen nõ põt. Gemi. in c. nemo deinceps. in fin. de electio. lib 6. ſequitur Feli. in c. cum olim. col. pen. verſi. ad 21. q. de maiori. & obedien. & in c. auditis, col. 6. verſi. ſimiliter vidimus. de præſcrip. Sed Vicarius epiſcopi aut alterius prælati de iure cõi beneficia conferre non põt, niſi ei ſpecialiter cõcedatur. c. fi. de offi. vica. lib. 6. ergo licèt in mandato vicariatus concedaẽ poteſtas conferendi, nõ tamen videtur cõprehendi poteſtas cõmendandi niſi ſpecialiter hoc exprimatur, cũ mãdatum dicatur ſtricti iuris. l. diligenter. ff. man. c. cũ dilecta. de reſcri. cum ſim. ¶ Secundò conſidero ꝙ ius commendandi dicitur odioſum propter incommoda maxima ex tali commendatione prouenien-

gla, experientia.n.docuit occaſione commendatum diuinũ cul-
tum plurimum minui, animarũ curam eis, quibus imminet, ne-
gligi, hoſpitalitatem conſuetam & debitam non ſeruari, ruinis
ædificia ſupponi, ipſorumq; iura in ſpiritualibus & temporalib⁹
labefactari &c. vt habetur in extrauag. Inno. ſexti, vbi tale genus
prouidendi per viam commendæ ppea reprobatur: eadem ẽt &
alia peiora incommoda commendarum refert Clemẽs quintus
in extrauag. ex ſuperne, poſita in tit. de præb. hoc ita præſuppoſi
to ꝙ prouiſio p viam commendæ dicatur odioſa, dico ꝙ in gene
rali poteſtate conferendi beneficia conceſſa Vicario non cenſet
comprehenſa poteſtas commendandi, cum in generali diſpoſi-
tione odioſa non veniant. l. Lucius. §. Lucius Titius. ff. de leg. 2. l.
idem. §. ſi tibi. verſ. ſed ſi ipſe. ff. de condi. ob turpem cau. c. alma.
de ſent. excom. lib. 6. quæ iura ad hoc citat Anch. in conſ. 211. de
iure cõi. col. 2. poſt prin. Cal. in conſ. 8. col. 2. circa med. in titu. de
ſent. & re iudi. vbi facit mentionem de d. conſ. Ancha. tradit Soc.
in conſ. 37. col. 2. li. 3. Dec. in conſ. 286. col. 2. & in conſ. 361. col. 3.
in fi. Rurſus in generali mandaro Vicarii non poteſt dici venire
ius commendandi temporaliter per quod eccleſię præiudicium
tam graue infertur, iuxta no. per Bar. & doct. in l. cum aquiliana.
ff. de tranſactio. vbi ꝙ in generali & ampla poteſtate conceſſa ar
bitris non venit ius cogendi partes ad faciendum generalẽ qui-
tationem, quia per eam præiudicium nimis graue inferretur par
tibus, quanto magis iſtud conſiderandum eſt in caſu noſtro, vbi
agitur de præiudicio eccleſiæ & cultus diuini. ¶ Tertiò iſta cõclu
ſio videtur probari ex eo quod nouiſſime ſcribit Gomeſius in re
gula cancella. de triennali poſſeſſore. q. 5. vbi late diſputat an cõ
menda dicatur verus & legitimus titulus & an diſpoſita in mate
ria collationis locum habeant in commenda. & tandem conclu
dit ꝙ vbi datur commenda in perpetuum & cum plena poteſta-
te dicitur commenda verus & legitimus titulus, & tunc diſpoſi-
ta in prælaro habente ius collationis, locum habent in tali com
mendatario perpetuo. & ibi reſpondet Gomeſ. ad ea quæ in con
trarium adducebantur ꝙ procedunt in commeoda temporali,
quia illa non dicitur verus nec proprius titulus, & talis commẽ-
2 datarius temporalis ſolum videtur † quidam cuſtos ſeu admini
ſtrator habens legitimam adminiſtrationem. de quo late p Ro-
ma. in conſ. 350. & ſic clare vult Gomeſ. ꝙ appellatione collatio
nis non veniat commenda temporalis, & ꝙ diſpoſita in habentẽ
titulum collationis locum non habeant in commendatario tem
porali. Idẽ clariſſime voluit Rom. in d. conſ. 350. col. 2. poſt med.
Itaq; licet in mandaro Vicarii detur poteſtas conferendi benefi
cia quæcunq; ſecularia & regularia, non tñ venit poteſtas com-
mendandi, quia aliud eſt conferre, aliud commendare. ¶ Et ſi di
catur, commenda temporalis videtur minus odioſa q̃ perpetua.
d. c. nemo. de electio. li. 6. reſpondeo ꝙ argũ procedit in cõmen
da proprie per quam plenè non prouidetur beneficio, & qua ſtã
te beneficium ſemper dicitur vacare, ſecus in commenda perpe
tua habente vim tituli & collationis, quia illa eſt fauorabilior tẽ
porali, cum per eam ceſſat vacatio. ¶ Amplius dico, ſi in manda-
to Vicariatus data eſſet poteſtas prouidendi & diſponẽdi de be
neficiis, adhuc non veniret ius commendandi, quia intelligi de-
bent illa verba de prouiſione & diſpuratione plenaria, nõ de cõ-
menda per quam temporaliter tñ prouidetur, ita Rom. in d. cõ
ſi. 350. col. 2. poſt med. ¶ Itaq; aut vult iſte Vicarius potuiſſe com
mendare prioratum de quo agitur ex diſpoſitione iuris commu
nis, & non poteſt, quia de iure communi diſpoſitio beneficiorũ
voluntaria ad eum nullo modo pertinet. d. c. ſi. de offic. Vica. lib.
6. Aut prætendit id ſibi licere ex forma mandati Vicariatus, &
non poteſt commendare niſi de commendando expreſſe dictũ
ſit, quia diuerſa ſunt conferre & commendare. Aut prætenditur
ius commendandi per modum extenſionis quaſi ius conferen-
di extendatur ad ius commendandi, & ſimiliter non poteſt, quia
3 † extenſio non fit ad caſum in quo non militat eadẽ ratio. l. illud.
ff. ad legem aquil. l. a Titio. ff. de verb. obl. l. Iulia. §. hoc capite. ff.
de ritu nup. c. ſi. de tranſla. præla. cum ſi. ſed non eſt eadem ratio
in commendando quæ eſt in conferendo, quia ius commendãdi
dicitur odioſum & præiudiciale eccleſiæ vt ſupra probauimus,
ius vero conferendi dicitur fauorabile ne vacẽt eccleſiæ. c. q̃ ſit,
de electio. li. 6. ſed de fauore ad odium non valet argũ nec fieri
extenſio poteſt. l. cum quidam. ff. de lib. & poſth. reg. odioſa. li. 6.
& ibi reperitur extenſionem fieri de collatione ad commẽdam,
illud eſt in commenda perpetua & plenaria, per quam idem ef-
fectus reſultat atque ex collatione, ſecus in commenda tempora
li, vbi cauſatur pernicio eccleſiis vt ſupra viſum eſt. ¶ Infertur ex
præmiſſis quòd Floriti nullum iũs habuit uirtute aſſertę commẽ
dæ ob id ex iure Floriti Molaris venire non poteſt. ¶ Videamus
modo de ſecundo dubio, poſito & non conceſſo commenda Flo
riti per ſex menſes teneret, an teneat prouiſio facta Molaris per
reſignationem ipſius Floriti per illa verba, conferimus & proui-
demus. Breuiter puto ꝙ ſic, quia Molaris erat diſpenſatus ad cõ
mendas perpetuas in beneficiis regularibus, ſed vbi agitur de
commenda perpetua, appellatione prouiſionis venit commẽda,
quia appellatione prouiſionis venit oĩs modus per quem de iu-
re prouiſio eccleſiæ fieri poteſt. gl. in cle. conceſſa, in verbo proui
ſioni, de electio. ſed per commendam prouidetur eccleſiæ, er-
go &c. Sed dicet aliquis, vbi fit mẽtio de prouiſione debet intelli
gi de prouiſione plena, ſed per commendam non plenè prouide
tur eccleſiæ, ergo &c. Et ita arguit Rom. in d. conſ. 350. col. 2. poſt
med. & licèt Rom. nihil alleget, bene facit text. in l. ſi te ſolum. ff.
de hæred. inſti. vbi ꝙ præualet diſpoſitio quæ plenior eſt. Ad idẽ
facit tex. in §. ſed quoties. inſti. de iure natu. gen. & ciui. vbi quòd
verba debent intelligi de potentiori, verbum igitur prouidem⁹,
videtur intelligendum de prouiſione pleniori & potentiori, nõ
in commenda. ¶ Ad iſtud reſpondeo multis modis. Primo, quòd
4 immo verbum † prouidemus, debet intelligi de prouiſione mi-
nus plena per viam commendæ vt aliquid operetur, quia de ple
na prouiſione iam dictum fuerat in verbo conferimus. argu. l. ſi
qñ. ff. de leg. j. & qđ not. Bal. in rub. C. de contrah. emp. in noua. q.
¶ Secundò rñdeo ꝙ argũ procederet in commenda tpali p quã
beneficio non plenè prouidetur, ſecus in ppetua per quã fit ple-
na prouiſio. & ita voluit Gomeſ. in d. reg. cancell. de triennali. in
5. q. pag. 690. & pag. 695. in fi. poſt Mod. in tracta. reſeruationis in
3. q. prin. ¶ Tertiò rñdeo ꝙ in iſta collatione refertur diſpenſatio
ipſius Molaris, & ſic collatio & prouiſio ipſi Molaris authorita-
te apoſtolica diſpenſato, ergo intelligitur facta collatio & proui
ſio ſecundum naturam ipſius diſpenſationis. l. ſi vno, in prin. ff. lo
cati. l. ſi olei. C. eo. tit. cum ſi. ſimiliter cum in collatione & proui
ſione fiat mentio diſpenſationis cenſetur facta collatio & proui
ſio ſm formam ipſius diſpenſationis & ſic in commendam. l. pe.
vbi Bar. C. de iure deliber. vbi qñ in diſpoſitione fit mentio alicu
ius qualitatis, cenſetur actus factus tanquam ex illa qualitate &
illius contemplatione puta, ſi in relicto filii fit mentio patrię po-
teſtatis, cenſetur relictum contemplatione patris ſimiliter ſi actũ
faciens faciat mentionẽ ꝙ eſt hæres, cenſetur facere tanquã hæ-
res, ita Abb. in conſ. 125. col. 2. li. 2. ſimiliter qui ꝯtrahit cum hære
de, vr̃ contrahere eo reſpectu & ea contemplatione ꝙ ſit hæres.
l. ſi proponas. §. j. ff. de inoff. teſta. ¶ Quartò reſpondeo, poſito ci-
tra præiudicium veritatis, illa verba conferimus & prouidemus
5 de propria ſignificatione † non conuenirent commendæ perpe-
tuæ tñ improptiari debent vt actus ſubſtineatur. d. l. ſi vno, in prin.
ff. loca. d. l. ſi olei. C. eo. tit. l. ſi ſtipulatus. in prin. ff. de vſuris. l. inſu
lam. ff. de præſcrip. verbis. c. conſtitutus, vbi gl. in ver. rata. de reli
gio. domib. Alex. in conſ. 42. Viſis & ponderatis, col. 5. verſi. item
dato. ꝙ inſtrumentum. lib. 4. & in conſ. 53. col. 2. verſ. & plus eſt,
quia etiam verba. lib. 7. Soc. in l. 2. col. 8. verſ. 2. concluſio. ff. de vul
ga. Dec. in rub. extra de probatio. col. 2. in fi. Quod procedit etiã
in materia odioſa & ſtricti iuris in qua toleratur impropriatio-
ne actus corruat. l. ſi ſtipulatus fuero per te. ff. de verb. oblig. c. ſi
ſententia. de ſenten. excom. lib. 6. Abb. in conſ. 86. col. 5. li. 2. ideo
fit impropriatio in verbis ſententiæ ne illa corruat. gl. in l. & pu-
to. §. j. ff. fam. erciſ. quam dicit ſing. Bal. in c. cum contingit, de do
lo & contu. in c. licèt, de tranſla. præla. & in conſ. 516. Caſus talis
eſt, cum quidam Lanfranchus. in fi. lib. 5. Soc. in l. quoties. 2. ff. de
rebus dubiis. immo intelligi debent verba largiſſimo modo &
omni meliori modo quo fieri poteſt vt actus valeat. Abb. in con-
ſil. 63. col. 6. libr. 2. & infinita id genus ſimilia cumulare poſſem,
ſed non expedit, ideo deberent verba illa conferimus & prouide
mus, intelligi. ſ. per viam commendæ vt actus ſubſtineatur, nec
dicendum eſt ꝙ intentio prouidentis fuerit conferre & prouide
re per viam alterius tituli ex quo actus vitiaretur. l. miles qui de-
ſtinauerat. ff. de teſta. mil.

¶ Quintò rñdeo, negari nõ põt quin multi ſint modi per quos
prouideri põt de beneficio puta uiã collationis, inſtitutionis, ele
ctionis, cõmẽdationis &c. mõ qñ actus q geritur põt plurib. mo-
dis conuenire, ſubſtinet ea eo capite ex quo ſubſtineri põt. qñ. n.
ſimpliciter quid agitur, nec reſtringit quis ſe ad certum modum
aut caput, valet actus prout valere põt, qa nemo cẽſ. ẽ eligere viã
ad impugnandum eius iudicium. ita Bald. in conſ. 284. Dominus Raynutius. circa fin. lib. 3. Corn. in conſ. 202. col. 1. poſt med.

lib.

lib.4.dummodo enim non reſtringat ſe quis ad certam cauſam ſubſtinetur actus ex cauſa ex qua ſubſtineri poteſt. Pau. de Caſt. in conſi.84. Viſa dicti facti narratione, & his quæ copioſè.colu. 3.circa med. verſi. aduertendum tamen eſt. & in conſi. 93. Viſo dicto teſtamento.colum.3. verſi.ſed in caſu noſtro.li.j.Sed in caſu noſtro vicarius non ſe reſtrinait ad certum modum prouidendi,immo ſimpliciter dixit, côferimus,& prouidemus,ergo intelligi debent nerba de illa prouiſione ex qua actus ſubſtineri poſſit, & ſine dubio iſtud videtur procedere faciendo mentionem de diſpenſatione,quia videtur voluiſſe prouidere ſecundum formam ipſius diſpenſationis per ſupra dicta:aliàs quorſum attine
2 bat de tali diſpenſatione mentionem habere? ¶† Sextò reſpondeo ꝙ actus qui ſequitur,præſumitur fieri ex titulo & cauſa præcedenti.l.quædã mulier.ff.de rei vendica. l.2. C.de ac.poſ.à primordio enim tituli poſterior formatur euentus l.j.circa fi. C. de impo.lucra.deſcrip.lib.10.Et iſtud eſt ꝙ dicitur talia eſſe ſubiecta qualia prædicata demonſtrant.l.ſi defenſor. ff. de interroga. actio.l.3. vbi Bar.ff.de fundo inſtr.c.inter dilectos,verſi. cæterũ, de fide inſtrumen.modo cum Molaris capax non eſſet beneficij regularis,cum ob id diſpenſationem obtinuerit per viam commendæ,& de ea mentio habita ſit in eius prouiſione, præſumitur facta prouiſio ex cauſa ipſius diſpenſationis præcedentis, &, ſic ex cauſa commendæ,non ex alia.Aliis etiam rationibus,& argumentis côprobari poſſet iſta concluſio,ſed non expedit.¶ Venio ad tertium dubium,an talis commenda potuerit reuocari p prælatum & capitulum.videretur dicẽdum prima fronte ꝙ ſic. nam commendatarius debet curare diligenter, vt monaſterium legitimum ſibi prælatum eligat ꝙ ſi per annum in commenda perſauerans hoc non egerit,iure commendæ priuatur c.conſtitutiſ.7.q.j.c.obitum.& c.Cathanienſis.61.diſt. profectò ſi commendatarius reuocari non poſſet,fruſtra ageretur de electione facienda per prælatum,ſatis.n.eſſet de prælato commẽdatario. ¶Secundò ꝙ commendatarius reuocari poſſit etiam inuitus, & non vocatus,tradit Lapus in c.nemo deinceps.de elect.lib.6.ubi ſi capitulum ſede vacante deputet commendatariũ,poterit nouus epiſcopus talem commendatarium reuocare eo inuito, & non uocato.ſequitur Fely.in c.cum olim.col. pe.& de maiori. & obedien.¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure uerius,& quidem in caſu noſtro in quo agitur de commendatario perpetuo res uidetur ſine dubio, quia talis commendatarius perpetuus dicitur verus prælatus habens titulum, & in eo habent locum diſpoſita in uero prælato: ergo ſicut prælatus uerus reuocari non poteſt ſine cauſa ſaltem per inferiorem a Papa ut habetur in c.quæ in eccleſiam,de conſtitu.ita nec talis commendatarius. ¶Secundò etiam ꝙ ageretur de commendatario temporali,adhuc idem videtur ꝙ reuocari non poſſit. glo. in d. c.nemo.de electio.lib.6.Gemin.in conſi.8.col. 3. ¶Solum ſupereſt ad contraria,ut reſpondeamus,ex quorum côfutatione clariſſima fiat quęſtio.Itaq; non obſtat primum argumẽtum ꝙ durante commenda prælatus eligi poteſt,& debet, & ꝙ talem electionem commendatarius ipſe debet diligenter procurare,quia reſpondeo,ꝙ procedit argumentum in commendatario qui deputatur ſolum ad utilitatem eccleſię pro eius cuſtodia, & cura quandiu prouideatur de vero & titularo prælato,& qui cômendatarius non facit fructus ſuos, ſed dicitur ſimplex cuſtos, & depoſitarius,ut habetur per Ioan.in c.ſi côſtiterit.de accuſa. Roma.latè in d.conſi.350.nimirum ſi ad libitum commẽdanti poteſt reuocari ad inſtar depoſiti,& cuſtodiæ: ſecus in commendatario deputato etiam ad vtilitatem ipſius commendatarij,ut faciat fructus ſuos,uel ut inde uiuat,quia talis reuocari nó poteſt. Ita declarat Roma.in d.conſi.350.col.j.in fi.Cor.in conſi.66. colum.fi.lib.3.ſed iſte Molaris fuit prouiſus de commenda ad utilitatem ipſius Molaris,ergo &c. Amplius gl.in d.c.nemo, de ele. lib.6.loquitur in commendatario qui non facit fructus ſuos, & tamen uult ꝙ reuocari non poſſit.¶Non obſtat ꝙ commendatarius deputatus per capitulum ſede uacante poteſt reuocare p nouum epiſcopum,quia reſpondeo eodem modo ꝙ illa commẽda fit per capitulum per modum prouiſionis quandiu ſedes uacat,& citra præiudicium iuriũ futuri epiſcopi, ideo creato epiſcopo poteſt per ipſum epiſcopum reuocari,cuius iuribus capitulum derogare noluit neque potuit.Ita loquitur Lapus in d. c. nemo.& Fely.in d.c.cum olim.col.pe.de maior.& obed.Sed nõ ſumus in caſu diuerſo habẽte rationem diuerſam, quia facta eſt commenda non per modum prouiſionis nec ſolum ad utilitatẽ & prouiſionem eccleſiæ,ſed etiam ob cauſam ipſius commendatarii.¶Ex præmiſſis apparet cauſam domini Emæ ſolũ defendi,& fundari ex dictis in primo dubio.& ita de iure reſpondeo ſaluo ſaniori iudicio.Sauiliani.27.Iunii.1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Bona alienata vendicari nõ poſſunt viuẽte matre quæ alienauit.*
2 *Euentus ſuperueniens infirmare non debet actum, qui effectum ſortitus ſit.*
3 *Verba legis permittentis uẽdicationinem bonorum liberis primi matrimonij debent intelligi de uendicatione perpetua & effectuali, quæ reuocari non poſſit.*

CONSILIVM CCLXXXV.

¶Pro ſpec.artium & medicinæ doctore domino Dominico Bucij Carmagnolia contra Spec.domin.Margaritam de Bondonis vxorem Spec.domini Aymonis Marini iuriſconſulti ex loco Villæ franchæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Scripſi ante bellum pro ſpec. d.Dominico Bucij a Carmagnolia artium & medicinæ doctore contra ſpec. dominam Margaritam de Bondonis ſuper materia l.fœminæ.C.de ſecun.nup. an dicta domina Margarita filia not. dñę Annæ de Buneis ex primo matrimonio,potuerit vendicare bona relicta eidem. dñæ Annæ per no.dñm Ioannem de Bondonis eius primũ maritum contra memoratum dñm Dominicum Bucium emptorem dictorum bonorum viuente adhuc ipſa dña Anna.Quę ipſa etiam cã fuit publicè acta,& diſputata coram magnifico quondam præſide Purpurato per cauſæ patronos, ideſt per magnificum quondam dñm Ludouicum Vicomeratum, & me pro parte dicti domini Dominici, & per magnificum quondam dñm Bernardinũ Coruum vicariũ Marchionalem ſecum aſſiſtente ſpec.dño Aymone Marino viro dictæ dñæ Margaritę,& tandem pronunciata fuit ſententia abſolutoria in fauorem ante relati dñi Dominici. Planè dicit in dubium reuocari iuſtitiam dictæ ſententię.Conſultus igitur ut animi iudicium ſcriptis commẽdem, nihil diſcedo a priori ſnia ſed.n. quò clarior & ſplendidior fiat res, arguemus ad patres.Diſputando.n.& opponendo veritas clarius oſtenditur.l.fi.§.mita.ff.de mune.& hon.l.2.§.ex legibus.ff.de ori. iuris. l.diui.ff.de iure patro.l.Oſilius.ff.de leg.3. & veritas ſæpius excogitata magis ſplẽdeſcit.c.fi.35.q.9.c.inter dilectos,de fide inſtru.argumentis.n.& collationibus frequenter latens veritas aperitur in eatraua.Ioan.22.quia nonnunquam,& ferro viam aperit qui per contraria tranſit.Bal.in l.precibus.col.6. verſic.veniamus modo per contraria.C.de impub.Sal.in l.ſi pecuniam.colu. 2.C. de cond. ob cau. ¶Iam ſicut aromata magis redolent quo fortius conteruntur,ſic ueritas quantò magis cõteritur, & oppugnatur,tãto clarior expulſis nebulis in lucem progreditur.Paul. de Caſt.in conſi.23. Solet armorum.in princ.libr.j. ſic oppoſita iuxta ſe poſita clarius eluceſcunt ſm philoſophum.Pau. de Caſ. in conſi.444.In cauſa quę vertitur inter communitatem. colum. 2.l.j. Corn.in conſi.5.in prin.lib. 3. ¶Videretur igitur dicendum prima fronte locum eſſe vendicationi bonorũ etiam ante mortem matris quæ ad ſecunda vota tranſiuit,prout in terminis voluit Bal.in d.l.fœminæ,in prin.col.j.in fi.& in l. generaliter. §. in his.C.de ſecund.nup.mouetur Bald.quia hodie de iure authenticorũ mulier de proprietaria efficitur vſufructuaria, & dñium talium bonorũ transfertur in liberos primi matrimonij, ergo ſi mulier vſufructuaria alienet vſumfructũ finitur ius vſusfructus, & conſolidatur cum proprietate.§.finitur, inſti. de vſufru. & cũ dominiũ ſit apud liberos primi matrimonii,ſtatim poterunt vẽdicare.quod Bal.dictum ſimpliciter refert & ſequitur Capra in conſi.27.in fi.latius idem Capra.in conſi.46.col.2.poſt med. verſi.& cum poſtea ipſe Venantius.vbi ꝙ hoc maximè procedit qñ alienans ſoluendo nõ eſſet,quia tunc agitur contra poſſeſſorem bonorum.Illud etiam dictum Bal.ſequitur idem Capra in conſilio 93.col.2.in fi. ¶Sed pręmiſſis nõ obſtantibus quę verè obſtare non arbitror.contrarium puto de iure verius, ꝙ immo talia
1 †bona alienata vendicari non poſſint viuente matre quæ alienauit.& iſta concluſio clariſſime probatur per tex in d.l.generaliter.

ter. §.itaque defuncto.C.de ſecund. nup. vbi Bal. & cum de hoc
ſit caſus.l.non eſt dubitandum l.ancillæ.C.de furtis.& ceſſare de
bent gloſſationes Bal.vbi tex.habemos in contrarium. l. conti-
nuus.§.cum ita.ff.de verb. obli.l.ille aut ille.§. cum in uerbis ff.
de leg.3.gl.in l.ſed licet.ff.de offi.præſi. Bal.in conſi.345.Dicebã
lib.3. ¶Vniuerſa difficultas conſiſtit in reſpondendo ad argu-
mentum Bal. ꝙ ille tex.in d.l generaliter.§.itaque defuncto,pro
cedit de iure codicis,ſecus hodie de iure authenticorum. Quia
reſpondeo , ꝙ argumentum poſſet procedere quando de iure
authenticorum dñium talium bonorum purè,& ſimpliciter trãſ
feratur in liberos primi matrimonij ſolo vſufructu remanente
apud vxorem tranſeuntem ad ſecunda vota,ſed ita non eſt quia
dñium non omnino & ſimpliciter transfertur ad liberos primi
matrimonii,ſed conditionaliter ſi ipſi ſuperuiuant matri,quia ip
ſis præmorientibus mater remanet proprietaria.§.qm̃ infirmás.
in Auth. de nup. Itaq; cum liberi primi matrimonij nõ habeant
dominiũ taliũ bonorũ niſi ſub cõditione ſi mater præmoriatur,
ſine dubio ante euentum conditionis matre adhuc viuente age-
re non poſſunt, l.cedere diem.ff. de verb. ſigni.l.hæc venditio.in
prin.ff.de contra.emp.l.legata.& l.qui hæredi.in fi.de condi. &
demon.¶Quod autem tale dñium liberorum primi matrimonii
ſit conditionale,probatur,quia non ſit ipſorum liberorũ niſi præ
moriatur parens tranſiens ad ſecunda uota.d.§. qm̃ infirmans,
ſed tempus mortis importat conditionem qñ aliquid debetur
alicui,vel ad eum pertinet in tempus mortis alterius:quia intel-
ligitur deberi,uel pertinere ſi ille moriatur.l.heres meus.ff.de cõ
di.& demon.l.quocunq; non ſolum,vbi Iaſ.in j.no.ff. de verbo.
obli.l.cum hæres.ff.quã. dies leg.ced.¶Secundo contra Bal. ad-
duco,nam prohibitio legis & teſtatoris æquiparantur.§. diſpo-
nat.in Authen.de nup.latè ſcriben.in l.filiusfamilias.§.diui.ff.de
lega.j.ſed in diſpoſitione teſtatoris quando prohibitio alienan-
di eſt conditionalis,ſi fiat alienatio pendente conditione, tenet
alienatio nec bona poſſunt vendicari pendente conditione.l.j.§.
ſin autem ſub conditione.C.com.de leg.ergo idem in prohibitio
ne legis. ¶Tertiò contra Bal.adduco tex.in §. ſi vero expectet. in
Authen.de nup. vbi ꝙ pœnæ tranſeuntium ad ſecunda uota ceſ
ſant non extantibus liberis primi matrimonii.quod procedit ſi-
ue non extent liberi de tempore ſecundi matrimonij, ſiue poſt
deſinant eſſe. auth. ſed & ſi quis.C.de ſecun.nup.In quo tex.dici
tur ꝙ liberis præmorientibus confirmatur alienatio: ſi alienatio
confirmatur,ergo præſupponitur ꝙ alienatio reuocari non de-
bet quando uiuit parens tranſiens ad ſecũda uota & alienans,
quia ſi reuocari poſſet,iam non confirmaretur alienatio quæ re
uocata ſit,ſed magis diceret tex.ꝙ reuocatio facta retractari de-
bet.¶Quarto contra Bal.adduco argm̃ ab abſurdo,ſi uera ſit opi
nio Bal.oportet neceſſariò dicere ꝙ præmortuis liberis ante ma
trem tranſeuntem ad ſecunda uota, neceſſe ſit matri agere ad
retractationem uendicaturum per filios, ex quo mortuis liberis
confirmatur alienatio,ſed hoc videtur abſurdum ꝙ lex voluerit
permittere filiis primi matrimonii uendicationem bonorum re
tractabilem ipſis filijs præmortuis,cũ reuocari nõ debeat quod
2 ab initio legitimè geſtum eſt † Euentus.n.ſuperueniens infirma
re non debet actum qui effectum ſortitus ſit l.nec.n.ff.de iti.actu
que pri.l.ſancimus.C.de admi.tuto.l.donationes.C.de dona.in-
ter uirũ & uxo.l.qui furere, ubi Barto.ff.de ſtatu homi.l.qui in po
teſtate.§.fi.ff.de teſta.cum ſimi. Immo magis honeſtium & iuri-
dicum eſt,ꝙ ſtet in ſuſpenſo alienatio quam ꝙ ſtatim retractetur
& deinde poſt retractationem ad firmitatem iterum redeat.
¶Quintò cõtra Bal.pondero iterum tex.in d.aucten.ſed & ſi qs,
dum dicit ꝙ liberis præmortuis confirmatur alienatio. qui tex.
loquitur per uerba præſentis temporis:ergo ipſo iure firma ſit
alienatio , uerba enim præſentis temporis important ipſo iure.
gl.in l.in criminale.C.de iuriſd.om.iu.Bar.in l. iubemus. §. ſanè.
C.de ſacroſan.eccl.Iaſ.in l.manifeſte.col.fi.ff.de iureiuran. ſed ſi
alienatio poſſet reuocari in uita alienantis , liberis præmortuis
non fieret confirmatio ipſo iure in mo neceſſe eſſet agere con-
tra liberos primi matrimonij aut habentes cauſam ab eis,& ne-
ceſſaria eſſet ſententia,itaque dum confirmat lex talem aliena-
tionem,neceſſariò præſupponit ꝙ interim reuocari non poſſit
alienatio.¶Sexto cõtra Bal.tertio locũ pondero illud uerbum cõ
firmatur.ſi.n.in uita parentis alienatio reuocari poſſet per libe-
ros primi matrimonij,eis mortuis ante parẽtẽ alienantem,iã nõ
confirmaretur alienatio,ſed de nouo alienata transferrentur in
parentem aut habentes cauſam ab eo.diuerſa enim ſunt confir-
mare,& de nouo dare,vt habetur l.& quia.ff.de iuriſdi.omn. iu

di.natura enim confirmationis non eſt aliquid de nouo dare.ca.
inter dilectos§.porro.de fide inſtru.Old.in conſi.54. Viſo priui-
legio.in fi.¶Septimò ſub authoritate legis decipi nemo debet.l.
fi.C.de his qui veniã ætã.impe.ſed ſi vendicari poſſent bona in
vita parentis alienantis,emptores qui illa emiſſent a liberis pri-
mi matrimonij,eis præmortuis remanerent decepti, & cogeren
3 tur bona reſtituere.¶†Octauò verba legis permittentis vendica-
tionem talium bonorum liberis primi matrimonij debent intel
ligi de vendicatione perpetua,& effectuali quæ reuocari nõ poſ
ſit. Abba.in conſi.69.col.j.poſt med.lib.j.vbi ꝙ diſpoſitio legis,
vel ſtatuti intelligi debet,vt habeat effectum permanentem, per
tex.in l.j.§.2.vbi Dec.ff.quod quiſque iuris c.Melchion.j.q.j.hæc
autem verba.de pœnité.diſt.j.ſed intelligendo ꝙ vendicari poſ-
ſit bona in vita parentis alienantis,talis vendicatio non erit per
petua nec effectum habebit permanentem cũ reuocari poſſit fi-
lijs præmortuis.itaq; vt intelligatur tex. de vendicatione effectua
li perpetua,& permanente,neceſſario dicendum eſt ꝙ vendica-
ri poſſint bona poſt mortem alienantis,& non ante.quod ipſum
vnicum fundamentum videtur mihi naturale , reale, & plenum
æquitatis ſolum ſufficiens ad victoriam cauſæ . ¶Nonò contra
Bal.qui ſe fundat ſuper iure authen.ꝙ ius codicis videatur corre
ctum per ius authenticorum,dico ꝙ correctio induci non de-
bet niſi expreſſe dicatur.l.ſancimus.C.de teſta.l. præcipimus. in
fi.C.de appe.vbi Bar.§.tribus.in Auth.quibus mo. natu. effi. ſui.
nec induci debet correctio per ſubauditos intellectus.glo.in ca.
cupientes.§.ꝙ ſi per viginti,de elect.in.lib.6.ſed nullus tex. inue-
nitur in authenticis dicens expreſſe ꝙ vendicari poſſint talia bo
na in vita parentis alienantis,ergo &c.¶Decimò hic agitur ma-
teria pœnalis & priuationis ꝙ mulier priuetur iuribus ſuis ſeu
iure ꝙ habet in bonis relictis a primo viro,omnis. n. priuatio di
citur pœna.l.j.C.de his quæ pœnæ nomi.Iaſ.in l.ſi inſulam , col.
11.ff.de verbo.obli.& in l.venia.col.4.C.de in ius vocan.ſed pœ
na priuationis imponi non debet niſi lex expreſſe dicat. §. cũ igi
tur.in Authen. de nõ elig. ſecun.nup.gl.in c.fi.de iure patro.cum
ſimi.vt per Mod.in l.j.col.pe.C.de tranſac.& alibi ſæpiſſime do-
cto.ſed nulla lex inuenitur aut allegatur per Bal.etiam iuris no-
uiſſimi, quæ dicat reuocari poſſe talem alienationem etiam in
vita parentis alienantis,ergo &c.¶Vndecimò contra Bal. vide-
tur tex.clariſſimus authenticorum in d.§.qm̃ infirmas. in Auth.
de nup.qui tex.uenit ad declarationem præcedentium & ſic de-
clarat tex.in d.§.ſi vero expectet,& diſtinguit ꝙ aut liberi ſuper
ſunt prioris matrimonii,& tunc infirma omnino manet alienatio,
aut præmoritur & rata ſit. Poſtea in fi.ſubdit tex ꝙ alienatio
manet in ſuſpenſo ſequentibus committenda fortunis aut perfe
cte ab initio infirmanda alienatione aut perfecte valente.Quæ ip
ſa verba iudicio meo eſſe clariora non poſſent,& vellem ꝙ Bal.
qui ex capite ſuo multas,& ipſas ſubitas deciſiones audacter ni-
mium affirmauit, reſpondiſſet ad illum tex. non etiam in re tam
graui ita leuiter decidere auſus ſit,arguendo ex generalibus , o-
miſſis particularibus, immo & ipſa generalia non ad integrum
conſiderando.¶Et hic proprie verificatur dictum Ant. de But.in
c.conſultationibus.col.11.de iure patro.vbi ꝙ Bal.aliqñ locutus
eſt ex ſuo capite ſine intellectu ſic etiam Cur.Iunior in conſi. 72.
2.col 2.circa med.referendo illud dictum Anto. de But. dicit ꝙ
Bal. ſæpe numero loquitur ex ſuo capite ſine iure.Idem dicit De
ci.in conſi 610.col.3.poſt med. Vincent.Paliotus inter conſ. Cur
tij ſenioris in conſi.17.col.3.ante med.Cerebrum enim Bal.con-
tinue voluebatur ſicut auis in aere, ſm Pau.de Caſt.ſocium Bal.
quem refert & ſequitur Alex.in conſi.133.Vere crudebs. colu.2.
in fi.lib.4.ideo in quocunque difficili articulo ſolet Bal.varius re
periri.Iaſ.in l.fi. col.16. nu 40. C. de iure emphy. ¶Duodecimò
vbi quiſpiam authoritate mouetur magis q̃ ratione,ne ſolũ Bal-
dum reprobare videar,eandem opi. contra Bal.tenet Soc.in con
ſi.34.col.8.in fi.in 6.q.lib.j.poſt Sal.in l.ſi quis prioris.§.nullo.C.
de ſecun.nup. Idem tenet Ripa in d.l fœminæ. nu.fi.C.de ſecun.
nup.per tex.in §. ſed ꝙ ſancitum.& in Authen.de nup.ponderan
do verba uendicabunt,& tale erit &c. quæ ſunt futuri tẽporis ,
quaſi dicat non ſtatim vendicabunt,ſed demum præmortuo pa
rente.Eandem opi.ſenſit Cor.in conſi.319.col.fi.lib.3. dum di-
cit ꝙ ſi mulier det in dotem talia bona,alienatio eſt nulla reſpe-
ctu ꝓprietatis,ergo ſentit reſpectu vſusfructus,& ſic uult & ſen-
tit Cor.ꝙ viuente vxore filij agere non poſſint.Immo fortius vo
lunt Rom.in conſi. 182. ꝙ adeo valet talis alienatio, vt emptor
moleſtari non poſſit etiam mortua vxore aut matre , ſed emen-
dari debeat damnum filiis alienantis ex ſubſtantia eiuſdem alie
nantis,

nantis.quod tamen Roma.dictum non indiſtinctè placet immo vĩ ꝙ bona immobilia uendicari poſſint mortuo alienante. ¶ Ex præmiſſis apparet hanc partem contra Bal. firmatam eſſe,& cõprobatam optimis efficaciſſimiſque rationibus, & authoritatibus,& ita iudicarem ſi cauſa mihi decidenda eſſet:eſt. n. humanior, & æquior opinio. ¶ Poſtremo conſidero ꝙ hic ſumus extra terminos d.l.fœminæ.quæ non procedit in his quæ habuiſſet cõiunx titulo oneroſo. Bal.in auth.in donatione, in fi.C. de ſecun. nup. & in l.hac edictali.§. his illud.in verſicu.deuolutas, eo. tit. ſequitur Roma.in conſi. 219.col. 2.verſi.ultimo pars iſta. Dec.in l.j.colu.6.in 12.not.C.de ſecun.nup. ſed iſtam grangiam habuit uxor ex cauſa oneroſa,& pro dotibus ſuis ſcutorum ſexcentum & pro omnibus alijs iuribus quæ petere poterat a marito aut eius hæredibus.¶ Nec ob. ꝙ ſolum ſoluti fuerint ſcuti tercentũ, & ꝙ pater uxoris recognouerit ſe debitorem de ſcutis tercentũ, quia talis recognitio non nocet vxori cui ius quæſitum eſt ex cõfeſſione mariti,& prouiſione de reſtituendo.Bar. & Pau.de Caſtro in l.penul.§.ſi uir.ff.ſolut. matr.Alex.in conſi.36.col.j. lib. 2. & in conſi.148.col.j.lib.5.Soc.in conſi.179.col.4.verſi.confirmatur poſtremo præmiſſa.lib.2.& in conſi.88.col.pe.in fi.lib.4.Cor. in conſi.151.in 2.dubio lib.j.in conſilio 209.colum.fi.lib.3. & in conſi.160.lib.4.Bal.nouellus in tract. dotis in 8. parte priuileg. 24.& ſequitur Neuiza.in ſylua nuptia.char.43.col. fi. ſecundum paruam impreſſionem. ubi ꝙ ita obtinuit coram regio Senatu Mediolani.addo Bald.in conſi. 224. uir. lib. 5.Nec ob. reſponſio partis ꝙ doctr. Barto. in d.l.penul.§.ſi uir.non procedit in dote profectitia cuius actio eſt communis patris & filiæ, & in qua nõ poteſt filia agere ſine conſenſu patris. Quia iſtud non procedit quando promiſſio de reſtituendo eſt facta ipſi filiæ, quia tunc actio eſt ſolius filiæ.Bar.& doc.in l.poſt dotem.col.6.uerſi.4. quæro.ff.ſolu.matr.Cur.iuni. in conſi.152.col.2.ubi ꝙ doctri. Barto. communiter approbatur,ideo cum maritus promiſerit dotem uxori reſtituere, illa recognitio patris filiæ non nocet conſequenter dicitur uxor habere iſtud legatum ex cauſa dotis oneroſa.

¶ Similiter curandum non eſt ꝙ dicat pars,uxoré non feciſſe fructus ſuos propter cautionem non præſtitã de utendo & fruendo arbitrio boni uiri,,& ꝙ petitio cautionis non eſſet neceſſaria quia mater tutrix tenebatur a ſeipſa petere quia non puto ꝙ mater ſecundo nubens eſſet tutrix.¶ Secundo reſpondeo ꝙ iſta cautio nõ uidetur neceſſaria in uſufructu iſto legali, & improprio. quod patet quia præmorientibus liberis remanent bona apud matrẽ pleno iure,quod non accidit in uero & proprio uſufructu, ideo dicta in uſufructu de cautione præſtanda,extendi non debẽt ad uſumfructum improprium.l.ſi uero.§.de uiro.ff.ſolo.matri.maxime in hac materia pœnali,& odioſa.l.cum quidam. ubi late Mod.ff.de libe.& poſt.¶ Tertiò ꝙ talis cautio non ſit neceſſaria, probatur,quia talia bona alienari poſſunt nec reuocatur alienatio in uita ui alienantis,ut ſupra abunde probauimus , quod nõ eſſet ſimplex uſusfructus. & præterea abſurdũ eſſet dicere ꝙ emptores talium bonorum tenerentur cauere. Quarto dico ꝙ ex iſto capite agi debebat contra dominam Annam matrem, non contra dominum Dominicum tertium poſſeſſorem.l.j.§.ſi hæres. ff. ad trebel.vbi late ſcriben.¶ Quinto dico ꝙ in omnẽ euentum ẽt ſi ageretur contra ipſam dominam Annam, eidem ſuccurreretur erranti in iure,ut in terminis tradit Pau.de Caſtr. in conſilio 353. Ad primum dicendum ꝙ eum frequenter.circa fi.lib.2.ubi ꝙ mulier uſufructuaria quæ cautionem omiſit per errorem iuris,non ſolum lucratur fructus perceptos,ſed etiam poteſt petere fructus quos percepit proprietarius. ¶ Reliqua, quæ opponuntur,uidentur mera ſomnia,ideo concludo in fauorem ipſius domini Dominici rei conuenti,pro quo etiam in dubio iudicandũ. reg.fauorabiliores.ff.de reg.iur.licèt careat res omni dubitatione.Sauiliani 16. Iulij 1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.doc.Sub correctione.

S V M M A R I V M.

1 *Patruus negotiatus de pecunijs communibus,tutor nepotum tenetur cõmunicare lucra ex tali negociatione.*

2 *Poſſunt pupilli poſt finitam ætatẽ pupillarẽ ſocietatẽ ratificare.*

CONSILIVM CCLXXXVI.

¶ Pro filijs & heredibus Ludouici de Papia ex Pinerolio contra Marchiotum de Papia eorum patruum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulatõ. Ludouicus & Marchiotus de Papia fratres ex Pinerolio ſimul habitabant,& communiter negociabantur omnia cõmunicando ex negociatione prouenientia,deinde mortuo Ludouico. Marchiotus tutor filiorum eiuſdem Ludouici in pecunijs,& mercibus cõmunibus negociatus eſt,& communiter vixit cum eis uſque in tempus præſens.modo volunt partes venire ad diuiſionẽ bonorum communium,in qua diuiſione de pluribus dubitatur.

¶ Et primo,an dictus Marchiotus teneatur communicare lucra obuenta ex negociatione prædicta mortuo Ludouico filiis ipſius Ludouici.In quo dubio videretur dicẽdum prima fronte ꝙ non,quia inter dictos filios, & Marchiotum eorũ patruum nulla proponitur ſocietas in ipſa negociatione quia non apparet ꝙ dictus Marchiotus fuerit negociatus cõi noĩe.In dubio aũt præſumitur ꝙ proprio nomine fuerit negociatus.l.& magis.ff. de ſoluti.l.titium & Mæuium.§.perfectus. ubi Bart.ff.de admi.tut.ubi probatur hoc procedere etiam ſi negocians eſſet tutor pupilli. tradit Bar.in d.l.Titium & Meuium.§. altero, & in l.ſi patruus. C.com.vtr.iudi. Alex.in conſi.132.col.3.in prin.verſi.quinimmo præſupponi poteſt.lib.5. Dec.in conſi.21.ante fi. ſecundo licèt Marchiotus negociatus eſſet communi nomine,adhuc nõ videretur ſocietas contracta inter eum & nepotes pupillos,quia pupillus ſocietatem expreſſe contrahere non poteſt ſine autoritate tutoris.l.vt in conductionibus.ff.pro ſocio . ergo multominus tacite ne plus operetur tacitum quàm expreſſum.l.qui ad centum. ff.locati.& in terminis tradit Bar.in d.l.Titium & Mæuium.§.altero. & in d.l.ſi patruus.Alex.in conſi. 149.col.j.lib.j. Itaque ceſſante ſocietate tacita,vel expreſſa,non videtur tractandum de aliqua cõicatione lucrorum.¶ Nec ob. ꝙ dictus Marchiotus eſſet tutor nepotum, quia non potuit ualidare contractum tacitæ ſocietatis præſtando autoritatem in facto proprio.l.j.in prin.ff.de auto. tutor.& in terminis tradit Petr.de Vbal.in ſocie. in 3.parte colu. 3. quem refert & ſequitur Dec.in conſil.341. col.2.poſt med. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ immo dictus Marchiotus teneatur ad communitatẽ talium lucrorum.Primo,quia dicta negociatio poſt mortem Ludouici videtur continuata communi nomine ipſius Marchioti,& eius nepotum ſicut fuerat communiter inchoata,ex quo mortuo Ludouico communiter & ſimul habitauerunt,& bona communia indiuiſa poſſederunt prout in uita ipſius Ludouici,ita Bal.in d.l.ſi patruus,colum.3.C.com.ver.iud.arg.l.nam & ſeruius.§.ſi viuo. ff.de nego.ge.& quia a primordio tituli poſterior formatur euẽtus.l.j.circa fi.C.de impo.lucra.deſcrip. lib. 10.ſequitur Alexan. in d.conſi. 132.col.4.lib.5.¶ Secundò dico ꝙ ex quo iſte Marchio-

1 tus † patruus negociatus eſt de pecuniis communibus,& erat tutor nepotum ſine dolo tenetur communicare lucra ex tali negociatione prouenientia.l.2.ff.quan.ex facto tutor.l.curator.C. arb. tute.Bar.& Bal.in d.l.ſi patruus.col.2.C.communia vtri. iud. Deci.in l.ſi pecuniam.in 2.no.ff.ſi cer.pe.& in conſi. 21. ante fi.

¶ Tertiò niſi dicamus Marchiotum negociatum communi nomine etiam ad utilitatem minorum , argueretur in eo delictum ꝙ voluerit negociari de pecuniis alienis, & pecunias alienas in vſus ſuos conuertere,nam committitur furtum etiam iuri communi.l.rei communis.l.merito.ff.pro ſocio.l. ſi ſocius. ff. de furtis.ideo ne præſumatur ſocium voluiſſe delinquere, pecuniam communem inſolidum ſibi appropriando,& traficando,dicendum eſt ꝙ intellexerit negociari communi nomine, & iſtud voluit Alex.in d.cõſi.132.col.3.in prin.lib.5.vbi ꝙ præſumitur quis negociari proprio nomine non communi quando nomine ſuo legitime actum facere poteſt & ſic ſine ſuſpitione delicti , ſecus ergo vult quando negociari legitime non poſſet ſuo nomine prout in caſu noſtro facit tex.in l.5.ff.de dona.inter vir.& vxo.vbi vxor præſumitur acquirere de pecunia mariti quando alias legitime & ſine ſuſpitione adulterii præſumi non poteſt ꝙ acquiſierit de pecunia propria. ¶ Quartò iſta quæſtio eſſet extra omnem dubitationem ſi apparere poſſet de aliquibus ſcripturis ipſius Marchioti circa cauſam negociationis in quibus appareret ꝙ ẽt nepotum nomine negociaretur.l.Neſennius.ff.de neg.geſt.Bar.in d.l.ſi patruus. col.2.¶ Ex quibus apparet intentionem nepotum abunde eſſe iuſtificatam:ſolum ſupereſt ad contraria reſpondere.Ad quæ ſatis quidem ex præmiſſis reſponſum apparet , ſed tamen reſpondeo in ſpecie.Et ad primum ꝙ Marchiotus præſumatur negociatus nomine proprio nõ communi,Reſpondeo ꝙ argumentum procederet quando cœpiſſet Marchiotus negotiari mortuo Ludouico

fratre

fratre & ſgeretur de præſumenda noua ſocietate, ſed in caſu noſtro agitur de continuatione aut renouatione ſocietatis iam contracta viuo Ludouico communi nomine, ideo mortuo Ludouico præſumitur ſocietas cõtinuata aut renouata eo nomine quo fuerit contracta. quia renouatio præſumitur facta cum eiſdem qualitatibus. l. item queritur. §. qui impleto. ff. locati. & in renouatione ſocietatis tradit Bal. in d. l. ſi patruus, col. 1. in d. l. mãdatum in tertia oppo. C. manda. Abb. in conſi. 87. lib. 2. Iaſ. in conſi. 3. col. 11. lib. 3. & iſtud eſt quod dictum fuit ſupra in primo fundamento pro parte nepotum q præſumitur continuata ſocietas iuxta eius primordium. ¶ Secundò reſpondeo, q argumentum procederet, qñ præſumẽdo factam negociationem nomine proprio ipſius Marchioti, ceſſaret præſumptio delicti, hic argueretur delictum in Marchioto ſi pecunias communes dicatur exercuiſſe ad commodum proprium & maximè arguitur delictum cum eſſet Marchiotus tutor nepotum quia prædo dicitur pecunias pupillares in proprios vſus conuertendo. Ang. Imo. & doc. in l. Pomponius. §. ex facto, per illum tex. ff. de acq. poſſ. Roma. in d. l. Pomponius. §. ſed ſi legatario. Alex. in l. ſi ex ſtipulatione. ff. eod. titu. de acq. poſ. ad idẽ tex. in l. qui fundum. §. ſi tutor. ff. pro emptore. l. qui fine. ff. de neg. geſt. l. tutor qui repertorium. §. qui autem. & l. non exiſtimo. ff. de admi. tutor. l. j. C. de vſur. pupilla. tradit Ang. in conſi. 90. Pro deciſione, col. j. in fi. verſi. 2. præmitto. vbi q omni iure prohibitum eſt adminiſtratoribus in eorum vſus conuertere pecunias dominorum, & ideo conuertentes puniuntur, ſunt. n. neceſſario in dolo aut culpa. tradit etiam Soci. in conſi. 159. col. 2. & 3. ver. 4. deprehenditur. & in conſi. 190. colum. 5. verſi. 4. quia ex ſimatione. lib. 5. Deci. in conſi. 195. in fi. Immo talis adminiſtrator conuertens pecunias domini ad vſus proprios tenetur in duplum actione de rationibus diſtrahendis. l. actione. §. fi. ff. de tute. & ratio. diſtrahen. per quẽ tex. ita dicit Cor. in conſi. j. col. 2. in fi. lib. j. Itaque ſi dicat Marchiotus ſe negociatum de pecuniis pupillaribus nomine proprio. & ad eius vtilitatem tenebatur in duplum minoribus & vlterius puniri poterit extraordinarie per fiſcum ratione doli & fraudis. ¶ Tertiò reſpondeo, poſito & nõ conceſſo, q nomine proprio negociatus eſſet, & de hoc verè appareret, adhuc iſtud non noceret quominus teneatur communicare facta de pecuniis, & bonis communibus, ex quo erat tutor aut adminiſtrator ipſorum nepotum d. l. 2. ff. quan. ex facto tuto & dictum eſt ſupra in ſecundo fundamento facto in fauorem nepotum. ¶ Non obſtat argumentum q nõ potuit Marchiotus negociari communi nomine ſuo & nepotum, ex quo nepotes erant pupilli cum quibus ſocietas contrahi non poterat expreſſè nec tacitè, quia reſpondeo multis modis, & pri-
1 mo q potuerunt † & poſſunt ipſi pupilli poſt finitam ætatem pupillarem talem ſocietatem ratificare. Bal. in additio. ad Barto. in trac. de duobus fratri. per tex. in l. ſi pupilli. ff. de nona. ſequitur Alex. in conſi. 49. col. 2. verſi. ſed præmiſſis non obſtantibus, & colum. 3. in fi. verſicu. & per prædicta. lib. j. ¶ Secundò reſpondeo q talis defectus ætatis in contrahenda ſocietate expreſſa, uel tacita ſolum allegari poſſet per ipſos nepotes minores non etiam per ipſum Marchiotum, quia poteſt pupillus dicere, volo tenere contractum licèt minus legitimè geſtum in mei fauorem, & ſic contractus iſto caſu claudicare poteſt. l. Iulianus. §. ſi quis a pupillo. ff. de actio. empti. Ita in terminis reſpondet Soc. in conſi. 87. colum. 6. uerſi. nec videtur conſiderabilis ætas. lib. j. ¶ Tertiò reſpondeo q licèt contractus tacitæ ſocietatis non teneret, tamen ſatis eſt q Marchiotus eſſet tutor aut curator, vel adminiſtrator nepotum, & lucratus fuerit de pecuniis communibus, quo caſu talia lucra debent communicari, vt no. in terminis Bar. & Bald. in d. l. ſi patruus. col. 5. & dictum eſt ſupra in ſecundo fundamento facto in fauorem nepotum. ¶ Quartò reſpondeo q ſi neget Marchiotus ſe negociatum communi nomine, & dicat contractum ſocietatis cum pupillis non tenere, allegat turpitudinem ſuam, & puniri debet tam publicè erga fiſcum quàm priuatim in duplum actione de rationibus diſtrahendis ut ſupra dictum eſt. Ex quibus apparet diſſolutum primum dubium. ¶ Secundò dubitatur de bonis acquiſitis per Marchiotum ſuo nomine, an debeãt communicari. breuiter iſta quæſtio plus facti habet quàm iuris, ſi enim dicatur & probetur Marchiotum acquiſiuiſſe de pecuniis communibus tenebit communicare nepotibus ex quo erat eorum tutor aut adminiſtrator. d. l. 2. ff. quan. ex fac. tut. l. curator. C. arb. tut. Bar. & Bal. in d. l. ſi patruus. C. com. vtr. iud. & idẽ Bar. in l. ſi vt proponis. C. de rei uendica. Abb in conſi. 94. col. j. ſi uero dictum palatium. lib. 2. Cor. in conſi. 213. col. 2. circa med. verſi. nec empta ea pecunia pupilli. lib. 3. Deci. in l. ſi pecuniam. in 5. no. ff. ſi cer. pet. & in conſi. 92. circa fi. ¶ Tertiò dubitatur de melioramẽtis factis in domo acquiſita per ipſum Marchiotum. Iſtud dubium dependet a ſecundo, & venit acceſſorie ex eo, ſi. n. domus dicatur acquiſita & meliorata de pecuniis communibus pertinet cum ſuis melioramentis ad nepotes pro dimidia: ſi vero dicatur acquiſita, & meliorata de pecuniis propriis ipſius Marchioti, inſolidum pertinet ad ipſum Marchiotum cum non proponatur ſocietas tacita vniuerſalis omnium bonorum, ſed in bonis communibus & negociatione illa tantum. ¶ Quartò dubitatur de bonis mobilibus deſcriptis in inuentario dicti Marchioti quæ ipſe Marchiotus allegat periiſſe & fuiſſe combuſta. Reſpõdeo q ipſe Marchiotus tenetur pro eis rationem reddere. l. j. §. officio. ff. de tute. & ratio. diſtrahen. & ſi alleget combuſtionem aut incendium ipſorum bonorum, tenetur probare, q illa bona eſſent in domo combuſta. probatio enim debet concludere de neceſſitate. l. non hoc. C. unde leg. cum ſimi. ſed non ſequitur; tàlis domus fuit incendio cunſumpta, ergo bona mobilia deſcripta in inuentario erant in ipſa domo. Præterea dicitur q probabitur de facili per ipſos nepotes q talia mobilia non erant in ipſa domo. ¶ Quintò dubitatur de quadam petia alienata per ipſũ Marchiotum. Breuiter tenetur de ea rationem reddere, & docere de neceſſitate alienandi, & quid egerit de eius precio, alias poſſet iurari in litem contra eum, iuxta no. in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. immo puniri poteſt extraordinarie tutor alienans bona pupillaria ſine cauſa. l. in ea. ff. de tut. Anch. in conſil. 330. col. fi. circa med. Iaſ. in conſi. 54. col. 4. poſt med. lib. 3. Sauiliani 5. Auguſti 1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor non poteſt condẽnari de iudicatum ſoluendo ubi principalis condemnari non poteſt.*
2 *Non uenitur ad torturam ubi ſunt aliæ probationes delicti.*
3 *Quando tortura ſit locus.*
4 *Tortura purgat non ſolum indicia ſed etiam probationes.*
5 *Sine probatione furti ſtare non poteſt iuramentum in litem.*
6 *Tortura adhiberi debet cum moderamine.*
7 *Semel tortus repeti ad torturã nõ debet, niſi ex nouis indiciis.*

CONSILIVM CCLXXXVII.

¶ Pro fideiuſſoribus quondam Ghigloni Becchi ex Carmagnolia contra Michaelem Bozii ea eodem loco conſilium optatiſſimum in materia iuramenti in litem, & torturæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Nobilis Nicola Ternanaarij, egregij Dominicus Texij, Petrus Becchi, & Antonius de Barra Burgẽſes Carmagnolię cauerunt pro Ghiglono Becchi detẽto in arce Carmagnolię pro aſſerto crimine furti de iuri ſtando, iudicio ſiſti, & omne iudicatũ ſoluendo quotieſcunque, ſicunque qualitercunque, & qñcunq; fuerit iudicatum tam per ipſum no. Ioannẽ de Cuneo Marchionalem commiſſarium q per alium iudicem etiam appellationis, & ipſum Ghiglonum repræſentare totiens quotiens &c. Deinde proceſſum fuit ad torturam contra dictum Ghiglonum Becchi qui eam conſtanter ſubſtinuit. Qua tortura ita illata inſtetit reus accuſatus ſe abſolui cum reſtitutione expenſarum, damnorum & intereſſe, & fuit commiſſa cauſa per Excellentiam marchionalem domino Antonio Durandi. Deinde moritur Ghiglonus, quo mortuo Michael Bozij pars ciuilis cauſam renouat per ſupplicationem oblatam Illu. marchioni petendo iuramentum in litem ſibi deferri contra fideiuſſores aut eorum hæredes. Quæritur quid iuris. ſ. an ſit locus iuramento in litem deſiderãto? ¶ Io præmiſſa conſultatione non arguendo ad partes, ſed facti, & iuris veritatem realiter attingendo puto non eſſe locum tali iuramen-
1 to, & pro fundamento conſidero, non eſſe dubium † nõ poſſe cõdemnari fideiuſſorem iudicatum ſoluendo ubi reus principalis condemnari non poſſet. l. vir bonus. ff. iudi. ſolui. ubi qñ reus nõ cogitur iudicium ſuſcipere, fideiuſſor etiam non tenetur. Et hoc probatur neceſſario nam clauſula iudicatum ſolui continet triplicem

obligationem

obligationem defendendi, ſolutionem indicari, & dolum malũ
abeſſe. l. iudicatum ſolui. i. ff. eo. tit. & ſic virtute huius fideiuſſio-
nis tenetur fideiuſſor reum defendere ſine aliquo dolo, ergo ſi
reum defendat, & oſtendat eum non teneri, non tenebitur fide-
iuſſor. Quorſum. n. attinet reum defendere, ſi defenſio profutu-
ra non ſit, lex enim & natura nihil fruſtra operantur. l. non cogé
dum. §. Sabinus. ff. de procurator. l. qui his idem. ff. de verb. obl.
l. hęc ſtipulatio. §. dinus. ff. vt leg. not. canea. glo. not. in clemen. c.
in verbo vnigenitũ. de ſum. Tri. & fide catho. Hinc videmus ꝙ
lata abſolutoria pro reo principali, non tenetur fideiuſſor de iu
dicatum ſoluendo. l. pe. & ibi Ang. ff. iudi. ſolui. Soc. in conſ. 91. in
prin. lib. 4. ¶ Iam aut vult pars agens experiri contra fideiuſſorea
de iudicatum ſoluendo ex capite defenſionis, & ſumus extra dif
ficultatem, quia fideiuſſores aut hæredes eorũ cauſam defende-
runt, & defendunt, dicentes, & probantes non eſſe locum iura-
mento in litem, de quo infra latius dicemus. Aut vult experiri cõ
tra fideiuſſores ex capite ſolutionis iudicati, & hic expectandũ
eſt tempus ipſius futuri iudicati, & ſic neceſſario videndũ eſt an
reus condemnari debeat, vel non l. iudicatum ſolui. 2. ff. iudic.
ſolui. & profecto abſurdum eſſet dicere exceptiones competen-
tes principali non prodeſſe fideiuſſori, & poſſe cõdemnari fide-
iuſſorem ubi principalis condemnari non poſſet. l. omnes. ff. de
exceptio. l. conſtitutionibus. C. de vſuris cum ſimi. immo fideiuſ
ſori repetenti qđ ſoluit pro reo, imputatur, ſi nõ ſe defendit nec
oppoſuit exceptiones reo competentes. l. ſi fideiuſſor. ff. manda.
Bar. in l. at qui natura. §. cum me abſente. ff. de neg. geſt. ¶ Hoc ita
præſuppoſito ꝙ exceptiones competentes reo competant, & fi-
deiuſſori. Dico ꝙ ſi Ghiglonus Becchi reus principalis iter viuos
ageret, non eſſet locus iuramento in litem contra eum. Quod ip
ſum ita probatur. nam iuramentũ non defertur contra aliquem
vt delinquentem, niſi prius conſtet de delicto. tex. eſt in terminis
iuramenti in litem in l. ſi qñ, in verbo patefacta. vbi Ial. in 4. not.
C. vnde vi. & in c. ſi. extra ꝙ metus cau. modo aut vis dicere pro-
batum eſſe furtum contra ipſum reum aut non: ſi dicis probatũ
eſſe furtum aut furti ſubſtantiam, ſed quia plene non probatur
quantitas pecuniæ ſubtractæ, ſuper ea ſtari debeat iuramẽto par
tis ciuilis iuxta d. l. ſi qñ. & d. c. ſi. quod metus cau. & duo ſunt ꝗ
apertisſime confundunt partis deſiderium. Primum ꝙ ſententia
torturę lata contra reum & confirmata per Collegium Rotæ Bo
noniensis fuit & eſt iniuſtisſima. Etenim ſi probatum erat reum
furtũ cõmiſiſſe, ſed ignorabatur quantitas pecuniæ ſubtractæ
non erat procedendum ad torturam pro quantitate pecuniæ iu-
dicanda, ſed præſtandum erat iuramentum in litem ſuper tali
quantitate, per tex. in d. l. ſi qñ. & d. c. ſi. quod metus cau. Conſtat
enim ꝙ vbi alio remedio ſubueniri alicui poteſt contra reum, nõ
venitur contra eum ad torturam, quæ dicitur remedium ſubſi-
diarium, † nec uenitur ad torturam ubi ſunt alię probationes de
2 licti l. diuus Pius. & l. edictum. ff. de quæſtio. & l. quoties. C. eo. tit.
Cy. in l. 2. C. quor. appellation. recip. Ang. in l. & ſi certus. ff. ad
ſylla. cum ſimi. ¶ Sed dicet aliquis illud ꝙ primum conſideras,
videtur contra tex. in c. j. extra depoſi. vbi ſm intellectum Purpu
ræ, quem dedit in hac cauſa, conſtabat de delicto; quia proba-
tur depoſitum licèt reus negaret, & tamen torquetur reus, vt in-
dicet quantitatem pecuniarum, & ſic non ceſſat tortura licèt iu-
ramento in litem locus eſſe poſſit, ſed ſalua reuerẽtia ſoceri mei
Purpuræ iſte intellectus videtur contra iura quæ volunt, non ve-
niri ad torturam niſi in ſubſidium, ſed vbi reus negat depoſitum
& conuincitur per teſtes, vr̃ eſſe locus iuramento in litem, non
torturæ ſuper quantitate pecuniæ depoſitæ in odiũ doloſi, & ne
gantis, negando. n. depoſitum committit furtum, negans. n. ſimi
lis eſt fraudatori & furtum cõmittit. l. hæreditatem. §. ſi. ff. ad le-
gem falci. vbi paria ſunt negare bona eſſe hæreditaria, & ſubtra
here, tradit Bal. in conſi. 33. Statuto ſeu c. col. 2. poſt med. lib. 5. ne
gans. n. rem depoſitam retinet, & contractat rem alienã inuito
dño, ergo furtum committit. § j. inſt. de obli. quæ ex delic. na. &
in negante depoſitum animo occultandi, & lucrandi ꝙ furtum
cõmittat, eſt tex. in l. j. §. ſola. et in l. inficiando. ff. de furtis. per de
negationẽ. n. depoſiti iuncta retentione aut contractatione illius
non eſt dubium furtum committi, ut per glo. & doc. in l. rem quę
nobis. ff. de acq. poſſ. ad idem tex. in l. ſi is cui. & in l. ſi ſeruum. C.
de iu. ſtante igitur probatione furti, non eſt dubium locum eſ-
ſe iuramento in litem ſuper probatione quãtitatis rerum ſubtra
ctarũ, quia diſpoſitio d. l. ſi qñ. C. vnde vi. d. c. ſi. quod metus cau.
loquens in violentia, locum habet & in furto. Bal. in l. hac edicta
§. ſi iniuria, de pace iura. ſir. quod dictum pro eleganti refert, &
ſequitur Io. de Ana. in conſi. 55. quia dubia. in vltimo dubio. Ita-
que iſte intellectus ad d. c. j. extra depoſiti, ꝙ ibi plene conſtaret
de delicto furti, per negationem & retentionem depoſiti, & ꝙ p
mittatur tortura ad indicationem quantitatis pecuniarum non
videtur de iure procedere quia probata furti ſubſtantia ſup quã
titate rerũ ſubtractarum, ſtandum vr̃ iuramento in litem ceſſan-
te tortura ſubſidiaria. Sed dicet aliquis, ergo tu vis ꝙ in d. c. j. ex-
tra depoſiti. non conſtaret de delicto, ſed vbi delictum non con
ſtat, impoſſibile videtur ꝙ veniatur ad torturam. quia anteqͣ̃
procedatur contra aliquem criminaliter, etiam ad ſolam captu-
ram, neceſſarium vr̃ ꝙ conſtet de delicto, puto homicidium aut
furtum eſſe commiſſum. l. j. §. item illud & l. neceſſarios. §. non
alias. ff. ad ſylla. l. ſi is qui. §. ſi Titiũ. ff. de fur. Bar. in l. ſi. col. j ff. de
quęſtio. Bal. & Pau. de Caſt. in authen. ſed nouo iure. C. de fur-
tis. Ang. Imo. & Alex. in l. qui bona. ff. de damno infec. ¶ Iſtud ar
gumentum valde turbauit ſpiritus dñorum auditorum Rotæ Bo
noniensis in hac cauſa, & mihi videtur ſalua eorum pace & re-
uerentia ꝙ ad iuris veritatem non attingent. Reſpondeo igitur
ad tex. in d. c. j. de depoſito. altero de duobus modis. Primo ꝙ ó
ibi non fuit locus iuramento in litem præſuppoſito ꝙ conſtaret
de delicto, quia non erat perſona certa de facto, cui tale iuramẽ-
tum deferri poſſet, vel quia reus ſoluendo non erat, quo caſu fru
ſtra agitur de præſtando iuramentum in litem. l. nam is. ff. de do
lo. & ſic ſm hanc primam reſponſionem etiam tenendo intelle
ctum Purpuræ ꝙ in d. c. j. conſtaret de delicto, non tamen eius in
tellectus procedit in ſua illatione, ꝙ conſtito de delicto ſit locus
torturæ ſimpliciter & indiſtincte, immo regulariter nõ ſit locus,
ſed hoc fallat qñ reus alias ſoluendo non ſit vel actor non ſit cer
tus de facto, quia tunc ne remaneat actor in damno ex dolo rei,
3 permittatur tortura, vt indicet reus quid actũ ſit de pecuniis † ſi
forte eas occultas teneat aut alii remiſerit. plane vbi reus ſoluen
do ſit & actor de facto informatus non videtur torturæ locus,
& ſic remedio ſubſidiario, ſed iuramento in litẽ introducto ꝯ do
loſos. ¶ Secundo rñdeo tenẽdo ꝙ immo in d. c. j. de depoſito ple
ne non conſtaret de delicto, ſed ſolum per indicia aut præſum-
ptiones, ꝙ quædam ſunt delicta conſiderabilia de per ſe ſeorſũ
à perſona delinquẽtis etiam ꝙ ignoretur perſona ipſius delin-
quentis puta homicidium quãdo reperitur homo occiſus con-
ſtat. n. de homicidio licèt neſciatur quis occiderit. idem in furto
qñ reperitur domus fracta, & archa fracta in qua erant pecuniæ
conſtat. n. de fractura domus & archæ licèt ignoretur quis id fe
cerit. Idem ſi reperiatur vinea de nocte vindemiata licèt ignore-
tur per quos. Et in iſtis delictis quę de per ſe conſtare poſſunt li-
cèt ignoretur perſona delinquentis, fateor ꝙ ante omnia con-
ſtare debet de delicto. Etenim iniquum & abſurdum eſſet cape
re aliquem tanquam homicidam non apparẽte de corpore oc
ciſi: capere aliquem tanq̃ fractorẽ domus, & archæ non conſtito
de tali fractura: capere aliquem tanquam vindemiatorẽ vineæ
alienę non apparente de tali uindemiatione. Quędã vero ſunt
delicta quæ de per ſe conſiderari non poſſunt ſtante incertitudi
ne perſonæ delinquentis, puta, ſi dico me depoſuiſſe pecuniam
apud Titium, quam modo negat reſtituere, non enim conſtare
poteſt de furto ex negatione Titij niſi probetur fuiſſe apud eum
pecuniam depoſitam, & in iſtis delictis ſatis videtur ꝙ de eis cõ
ſtet per indicia aut coniecturas, vt procedi poſſit contra aliquẽ
ad capturam & torturam. Alias ſequeretur ꝙ nunquam in tali-
bus delictis torturæ locus eſſe poſſet, quia ſi plene conſtaret de
delicto fruſtra tractaretur de tortura cũ aliter cõſtare nõ poſſit
niſi conſtito de perſona delinquentis & qua rõne in delictis cõ-
ſiderabilius de per ſe non obſtante incertitudine perſonæ circa
certificationem perſonæ uenitur ad torturam ex indiciis, & con
iecturis, eadem rõne ad verificandũ delictũ per ſe non conſide-
rabile ſine certitudine perſonæ delinquentis vr̃ ꝙ procedi poſſit
ad capturam, & torturam ex indicijs & pręſumptionibus, & iſtã
declarationem arbitror eſſe puram ueritatem ſi diligenter con-
ſideretur. & ſm eam intellectus. d. c. j. de depoſito, vr̃ planus, ꝙ
ibi non conſtaret de delicto depoſitarij niſi per indicia, & idcir-
co permittitur tortura ex indiciis ad manifeſtandum pecunias
depoſitas, & ipſum depoſitum. ſi. n. conſtitiſſet de depoſito, &
reus ſoluendo eſſet, & actor talis cui iuramentũ in litem deferre
poſſet, fruſtra tractaretur de tortura cum eſſet locus iuramento
in litem circa indicationem & verificationem quantitatis pecu-
niarum. ¶ Ex præmiſſis infertur ad probationem eius quod pri-
mo loco cõſideraui, ꝙ ſi in cauſa iſta contra Ghiglonum Becchi
ante torturam plene conſtitiſſet de delicto furti licèt neſciretur

quantitas

quantitas pecuniæ ſubtractæ, peſſime fuiſſet ordinatum ipſum
reum torquendum eſſe & peſſime confirmata ordinatio per Col
legium Rotæ Bononienſis, quia iſto caſu probata ſubſtantia fur-
ti, circa quantitatẽ pecuniæ ſtandũ erat iuramento in litem. ¶Se
cundũ quod conſidero in hoc caſu, ideſt, ſi velis dicere locum eſ
ſe iuramento in litem, quia plenè conſtet de crimine furti cõtra
Ghiglonũ Becchi ad verificationem quantitatis pecuniæ furto
ſubtractæ iuxta diſpoſitionem d. l. ſi qñ. C. vnde vi. & d. c. ſi. quod
metus cau. quæ iura procedunt etiam in ſimplici furto ſine uiolẽ
tia, vt ſupra dictũ eſt. nam iſto caſu tali iuramento in litem locus
eſſe non poteſt, quia etiam ſi probatum eſſet crimen furti pleniſ-
ſimè per teſtes, ſine qua probatione iuramento in litẽ locus eſſe
non põt. d. l. ſi qñ. & d. c. ſi. talis tamen probationis efficacia, &
vis ſublata eſſet per torturam rei quia tortura purgat non ſolum
4 indicia, ſed etiam probationes.† quia uirtus probationum præ-
cedentium debilitatur per torturam rei, & eius perſeuerantiam
ut ex eis amplius condemnari non poſſit. Albe. de Roſa. in l. edi
ctum. per gl. ibi. ff. de quæſtio. ſequitur Veronẽſis in conſi. 35. Qui
dam ruſtici. col. pe. Deci. in conſi. 343. in vltimis uerbis. Marſi. in
pract. cauſarum crimi. §. qñ. nu. 41. & in §. nunc videndum. num.
26. & in d. l. edictum. nu. 3. ff. de quæſtionibus. idem nouiſſime te
net Boeri. in ſuis deciſionibus burdegalenſibus quæſtio. 163. co-
lum. 4. & 5. & aduertendum eſt quia Boerius fuit conſiliarius in
magno conſilio regio, & deinde præſes in curia parlamenti Bur
degalen. & ſemper ita uidit obſeruari, ꝙ non poteſt reus con-
demnari ex probationibus plenis præcedentibus debilitatis per
torturam. & ibidem Boeri. col. 5. in ſi. reſpondet ad dictum Alex.
in l. vnius. §. j. ff. de quęſtio. in addi. ad Bar. quia Alex. ſe refert ad
dicta per eum in l. qui ſententiam. C. de pœnis. in addi. ad Bald.
vbi Alex. nihil dicit. Præterea Alex. mouetur per tex. nihil omni-
no facit cum aliquid non dicat de tortura criminoſi, & vltra Boe
rium conſidero ꝙ dũ Alex. in d. l. vnius. § j. ſe remittit ad dicta ꝑ
eum in d. l. qui ſententiam. uerisimile eſt quod ibi ſcripta reuo-
cauerit, uidens ꝙ male loquebatur, & ꝙ ille tex. nihil faciebat ꝓ
eo. ¶ Ex præmiſſis duo inferuntur. Primum, ꝙ ſi uelis dicere fur-
ti crimen probatum eſſe licèt ignoretur quantitas pecuniæ ſub-
tractę, quam modo pars quærit probare per iuramentũ in litẽ,
ſequitur ꝙ iudices qui pronunciauerũt ſuper tortura, in iure no
torio errauerint mandando torqueri reum in plena probatione
delicti, & ubi iuramento in litem locus eſſe poterat, ſed pars ad-
uerſa non audebit allegare turpitudinem ſuam ꝙ primi iudices
uiri non obſcuri, & deinde Collegium Rotæ Bononienſis erraue
rint ita ſupine. Secundum infertur correlarium, quia poſt torturã
illatã tales probationes plenæ ſic fuerunt debilitatæ, ut reus ex
eis condemnari non poſſit de furto aliquo magno, vel paruo. ceſ
ſante autem probatione furtis ceſſat & neceſſario iuramẽtum in
litem contra furem,† cum ſine probatione furti ſtare non poſſit
5 iuramentũ in litem, ut ſupra dictum eſt, per d. l. ſi qñ. C. vnde vi.
& d. c. ſi. quod metus cau. Et ſi non poteſt reus de furto condem
nari & ſic debilitatur probatio ſubſtantiæ furti, impoſſibile eſt
ſtare poſſe qualitatem ſine ſubiecto. i. ꝙ præſtetur iuramentum
in litem fundatum ſuper furti ſubſtantia, fundamento. n. ſubla-
to omnia corruunt. l. hactenus. in ſi. cum l. ſeq. ff. de aqua plu. ar.
l. nam origo. ff. ꝙ vi aut clam. l. eg. ff. de exceptio. rei iudicatæ. c.
cum Paulus. j. q. j. cum ſimi. ¶ Aut volumus dicere probationes
furti obiecti ad plenũ factas non eſſe, ſed ſolum per indicia, &
præſumptiones: quod ipſum conceduut & præſupponunt tã Ro
ta Bononienſis ꝗ omnes doc. qui ſcripſerunt pro parte aduerſa,
& iudices qui pronunciauerunt quæſtioni locum eſſe. Et iſto ca-
ſu res eſt vndequaque clariſſima uenitue diſcrepante ꝙ per tortu-
ram rei ſuſtinentis negatiuam purgantur omnia indicia præce-
dentia utcunque vehementia & efficacia, & hoc concedit etiam
Alex. in d. l. unius. §. j. ff. de quæſtio. in addi. ad Bar. Itaque ſi pur-
gantur indicia vehementia, immo etiam probationes pręceden
tes per torturam rei, quomodo fieri poteſt, ut deferatur iuramẽ-
tum in litem contra aliquem ut furem cum tale iuramentum nõ
deferatur niſi furto probato ad plenum. ¶ Ex pręmiſſis apparet
non eſſe locum iuramento in litem, arguendo a ſufficienti par-
tium enumeratione: ſiue dicamus probatum eſſe furtum plenę
ſiue per indicia tantum, quia tortura ſubſecuta omnia purgat tã
probationes quam indicia, dico tñ probationes aliquas factas
non eſſe per aſſerta teſtimonia partis aduerſæ. Ad quæ ſingula-
tim reſponſum fuit per do. Purpura. in ſuis copioſis allegationi-
bus, idẽ hoc confeſſi, & iudices & docti, qui cõſuluerũt pro par
te aduerſa torturę locum eſſe, maxime Rota Bononiẽſis, qui oẽs
ſi vidiſſent plene probatum eſſe crimen furti, ſuper torturã non
verisimiliter conſuluiſſent ſtante remedio ordinario iuramenti
in litem introducto contra violentos fures, & doloſos, & ſi pars
capitoſius inſtaret allegando turpitudinem, & iudicum patrono
rum cauſæ quod pronunciauerint ſuper tortura in crimine claro
& probato teſtibus, dico quod tenerentur iudices in ſyndicatu
pro iniuria, & intereſſe rei, ut per Marſi. in d. pract. cau. crimi. §
nunc videndum. & §. qñ. in l. j. nu. 10. ff. de quæſtio. & in d. l. edi-
ctum. eo. ti. Similiter pro tortura iniuſta tenetur pars denuncians
actione iniuriarum, in qua venit omne damnum, & intereſſe to
ti. l. item apud. §. ſi quis libello. & l. iniuriarum actio. §. ſi quis per
iniuriam. ff. de iniur. Alex. in conſi. 11. col. j. in 2. dubio. lib. j. videa
mus mõ iniuria, & damnum perſonale indebite torti æquipollet
aſſerto damno pecuniario partis cum pœna quælibet corpora-
lis etiam minima damnum pecuniarium excedat. l. in ſeruorum,
in ſi. ff. de pœnis, vbi tex. dicit ꝙ ſolus ictus fuſtium grauior eſt
damnatione pecuniaria, quanto magis idem dicẽdum eſt in tor
tura, quæ dicitur grauior abſciſſione vtriuſque manus. §. pe. in au
then. vt nulli iudi. Dec. in l. imperium. col. 8. in ſi. ff. de iuriſd. om.
iud. De qua iniuria proteſtatus eſt reus poſt torturam, & in cau-
ſa commiſſa memorato domino Durandi, coram quo etiam pe-
titio facta eſt damnorum & intereſſe ipſius Becchi. ¶ Secundo
principaliter cõſidero ꝙ Ghiglonus Becchi fuit tortus ſuper ma
iori quantitate pecuniarum ꝗ ipſe fuerit confeſſus, non enim ſu
per omnibus torqueri poterat, quia partem fuerat confeſſus ha-
buiſſe, licèt tñ & publice, citra omne vitium furti, ſed pars prætẽ
dens maiorem quantitatem ad eum perueniſſe, torqueri eum fe
cit, ipſe autem tormenta vtcunque acerrima paſſus eſt conſtan-
tiſſime, per quam tormentorum patiẽtiam purgauit omnia in-
dicia, & omnes probationes pręcedentes ꝙ ampliores pecu-
niæ ad eum non perueniſſent. Itaque per torturæ tolerantiam pro
bauit exceptionem innocentiæ. quod ipſum cum ita ſit, quomo
do fieri poteſt ut ſit locus iuramento in litem ad probãdum ma
iorem pecuniæ quantitatem ad eum perueniſſe, cum probaue-
rit nihil amplius ad eum perueniſſe? Ad qđ ipſum fundamentũ,
ſummopere aduertendum puto. ¶ Sed dicet aliquis, illud quod
dicitur purgari indicia, & probationes per torturam, videtur ꝓce-
dere qñ ſufficienter quis tortus eſt, ſecus ubi minus competen
ter aut ſufficiẽter, quia iſto caſu permittitur torturę repetitio ubi
indicia ſunt vrgentia & crimen atrox. Bal. in l. j. col. 6. C. de con-
feſ. & in l. 2. col. 2. circa med. C. quorum appella. non recip. ſequi
tur Marſi. in l. repeti. col. 2. & 3. de quæſtio. Si permittitur repeti-
tio torturæ minus ſufficienter allatæ, ergo apparet ꝙ ex prima
tortura non purgantur indicia, ſi enim purgarentur non permit-
teretur repetitio, immo purgatis indicijs abſolui reus debet tan
quam probatum. Bar. in l. ſi. col. j. ff. de quæſtio, Rom. in cõſi. 45 t.
in ſi. quod tamen eſt conſi. Bal. vt patet inter conſi. Bal. in conſil.
27. lib. 5. ꝙ etiam probatur ex qualitate ſtyli. Sed in caſu iſto dici
tur reum minus ſufficienter fuiſſe tortum, ob id petita eſt tortu-
ræ repetitio, ergo &c. ¶ Ad iſtud argumentũ reſpondeo ꝙ immo
6 ſupra modum tortus fuit reus.† In qua re conſideru ꝙ tortura
adhiberi debet cum moderamine. l. de minore. §. tormenta. ff. de
quæſtio. ne alias feruor iudicis conuertatur in fauorem. Bal. in d.
conſi. 457. col. ſi. lib. 5. quod refertur inter conſi. Roma. in conſil.
451. Illud autem moderamen torturæ relinquitur arbitrio iudi-
cis. l. quæſtionis modum. ff. de quæſtio. In quo arbitrio iudex con
ſiderare debet complexionem & qualitatem rei accuſati, an ſit
debilis, vel robuſtus, aut ferox, nobilis, vel plebeius, ciuis vel ru-
ſticus. rurſus conſiderare debet qualitatem criminis, an ſit leue,
aut graue, vel atrox: Ita Dyn. in trac. de quæſt. ver. ſi. qualiter dẽat.
ſequitur Ang. de maleſi. in verſi. ꝙ fama publica præcedente. q.
7. & ibi in addi. Marſi. in prac. cau. cri. §. expedita. nu. 85. ubi etiã
Marſi. ꝙ in tali arbitrio iudex debet vti benignitate potius quam
atrocitate. Sed quis iudex ita durus, ferus, ſeuerus, immitis, bar-
barus, toruus, iniquus, violentus, immanis, inclemens, ſanguina
rius, aut plagoſus non arbitrabitur crudeliſſime cũ reo actũ in
mõ quæſtionis habita ratione complexionis corporis non ita for
tis, qualitatis perſonæ quia mercator, ciuiliter non ruſtice educa
tus, ſimiliter conſiderando qualitatem criminis furti, quæ nõ dẽ
de atrocibus, criminis. n. grauitas cognoſcitur ex grauitate pœ-
næ. quia pœna, & delictum ſibi inuicem correſpondẽt, & pœna
delicto commenſurari debet l. ſi re. vbi Bar. C. de infami. & deli-
ctum illud dr̃ maius ꝙ grauius reperitur vindicatum. c. non afſe
ramus. 23. q. j. c. quia tua. l. di. gl. 2. i c. ſi. de ſtatu monacho. no. Bal.
& Alex. in l. j. ff. ne quis eum qui. Cur. ſen. in conſi. 59. col. 19. in ſi.

Deci.in authen.caſſa.col.3.poſt med.C.de ſacroſan. eccleſ. & alibi ſæpe.¶Sed pro furto de iure communi non imponitur pœna mortis auth.ſed nouo iure.C.de ſeruis fug.ergo apparet ꝙ delictum furti non dicitur de atrocibus licèt graue & magnum ſit. ¶Sed pone ꝙ ageretur de crimine aliquo atrociſſimo puta homicidio doloſe commiſſo, & de tempore nocturno, adhuc Ghiglonus Becchi diceretur ſufficienter tortus, quia ſuſtinuit primũ dictum cordæ aut torturæ eleuatus vſque ad tagliolam cum magno clamore, & dolore ac ſudore in facie. Deinde ſecundo loco fuit eleuatus prope tagliolam cum pondere vnius bombardellę ferreæ librarum triginta ad pedes, licèt paulatim demiſſus fuerit ſine quaſſatione. ¶Poſtea ſuſtinuit tertium ictum violentũ eleuatus uſque ad tagliolam cum quaſſatione, quæ omnia iudex cõſiderans arbitratus eſt reum ſufficienter tortum, quem diſſolui iuſſit, & ad ignem adduci ubi remedia oportuna adhiberentur & membra enodata ad ſua loca reſtituerentur. Ecce, ſi tortura fuit ſufficiens membris enodatis & diſſolutis. ¶Iam illud quod dicitur reum non ſufficienter tortum ex integro torqueri poſſe, procedit quando prima tortura fuit leuis, quia leuis tortura, tortura non dicitur, Bal.in d.l.2.C.quorum appella.non recip. Marſi. in d.l.repeti.col.2.& 3.ff.de quæſtio.ſed leuis tortura dici non poteſt ad modum memoratum. ¶Præterea Bal.in d.conſi.515.in fi. lib.5.dicit ſufficienter tortum eum, qui ſemel tortus ſit etiam in crimine atrociſſimo homicidij nocturni, quod hic dicemus ubi ſolum agitur de furto pro quo pœna mortis non imponitur.

¶Et ꝙ ſufficienter tortus quis dicatur licèt ſemel tortus fuerit in quocunq; crimine vtcunque atrociſſimo, probatur: nam iura &
7 doc.† dicunt quod ſemel tortus repeti ad torturam nõ debet nisi ex nouis indicijs de nouo ſuperuenientibus.d.l.repeti. ff.de quæſt.Bar.in l.vnius.ff.eo.tit.no.in l.ſi.C.eod.tit. Alex. in conſilio 80.col.3.in fi.lib.2.immo non ſufficerent noua indicia niſi illa ſint fortiora primis indicijs, & diuerſis generis. Baldus in conſilio 77.tex.ante fin.lib.3.Fran.Brunus in trac. de indi. & tortura in materia torturæ.col.26.verſi.ſed ponamus ꝙ tortus neget. Sequitur Marſi.in ſua practi.§.quoniam.nu.9.& in d.l.repeti.nu. 10.ff. de quæſtio.& ibidem nu.5.dicit ꝙ iſta opinio eſt æquior ſuſtentabilior, & magis conſona iuri, & quod ſeruatur in practica. Addo vltra eum quod idem tenet Car.ſen.conſi.60. col.8.poſt med.Ita quod tortura repeti non poteſt ſine nouis indiciis, & ipſis fortioribus primis, ergo neceſſario ſequitur, ꝙ ſufficit quem ſemel torqueri in quocunque crimine dummodo competenter torqueatur, ſed neſcio quomodo acrius aut durius agi potuiſſet cũ Ghiglono Becchi circa modum torquendi, quam actum fuerit conſiderata qualitate eius perſonæ, & criminis, nam iudex delegatus aſſumptus ad inſtantiam partis maiorem ſæuitiam in torquẽdo ſuſtinere non potuit. ¶Poſtremò cum modus, & moderamen quæſtioni relinquatur arbitrio iudicis, & iudex expreſſe ita fuerit arbitratus, animaduertens ad clamorem, ſudorem & dolorẽ accerimum ipſius torti, vlterius dubitandum non videtur an fuerit reus ſufficienter tortus, quia iudex in arbitrarijs de eo ꝙ fecit redargui non poteſt. ita in terminis torturæ tenet Pau.de Caſtro in conſi.599.Viſa inquiſitione.col.fi.lib.2. ¶Secundo reſpondeo ad argumẽtũ, millies ſine præiudicio veritatis ꝙ reus minus ſufficienter tortus fuiſſet, adhuc tamen non eſſet locus iuramento in litem deſiderato: quia poſtquam petitum fuit torturam repeti, ergo in neceſſarium antecedens præſupponitur quod non eſſet nec ſint plenæ probationes contra reum, quia ſtãtibus plenis probationibus non eſt tractandum de tortura quę non infertur niſi in ſubſidium vt ſupra dictum eſt, ceſſantibus autem plenis probationibus ceſſare oportet & iuramentum in litem, quod non defertur niſi conſtito plene de delicto d.l.ſi quando. C. vnde vi. & d.c.ſi.ꝙ metus cau. Et ſi non erãt plenę probationes ante torturam multò minus poſt eam illatam, quia illa patientia torturæ debilitauit, & ſuſtulit pręſumptiones laborantes contra reũ immo & probationes per ſupradicta. ¶Et licèt tortura minus ſufficiens nõ purget omnino indicia, negari tamen non poteſt quin ex ea fiat aliqua præſumptio pro reo torto contra partem, quæ præſumptio impedit delationẽ iuramenti. gl.in l.j.C.qui & aduerſ.quos.vbi quod non eſt locus iuramento ſuppletiuo ex probatione ſemiplena quando contra talem probationem militat aliqua præſumptio.ſequitur Bald.in conſi.j.ante fi.lib.4. Roma. in conſi.91.col.pe. ¶Tertiò reſpondeo, poſito & non conceſſo, ꝙ tortus fuiſſet reus minus ſufficienter adhuc tamen purgata eſſent omnia indicia exiſtentia contra eum immo & probationes, quia ipſe reus mortuus eſt in illa negatiua ꝙ ad eum plures pecuniæ non peruenerunt, nam veriſimile eſt ꝙ ſi plures pecunię alienę ad eum perueniſſent, illas manifeſtaſſet in tempore mortis cum non præſumatur quis immemor ſalutis æternæ.l.ſi.C. ad legem iul.repe.c.ſancimus.j.q.7.c.literas, de præſumptio.c ſignificauit, de homicidio.nemo enim pręſumitur mori cũ mẽdacio, & peccato. Bal. in conſi.476.Teſtamenta.lib.5.vbi ex hac ratione concludit ꝙ confeſſio damnati ad mortem ſuper extorſione vſurarum fiſco præiudicat. Similiter dicit Calderi.in conſi. 25.in titu. de teſtam. ꝙ creditur confeſſioni rogati de reſtituendo incapaci, quando ita confitetur in ultima voluntate, quia non præſumitur quis mentiri in vltima voluntate. Alibi ſcribit idem Calder. in conſil. 15.in ti.de vſur.ꝙ non eſt præſumendum quem mentiri in articulo mortis. Eadem ratione videmus ꝙ ſcriptura mortui probat vbi viuentis non probaret, quia non eſt ueriſimile ꝙ moriens talem ſcripturam dimiſiſſet, ſi non vera eſſet. Bar. in l. admonendi. col.7.ver. circa fin.ff.de iureiuran. Bal.in l.comparationes. col. 7.verſi.Cinus firmat.C.de fide inſtr.& in l.inter chartulas. C. de conue.fiſci debi.li.10.Deciſio Neapoli.deciſ.40.in fi. Et adeo maior fides habetur ſcripturæ mortui ꝙ eo caſu in quo iuramentũ requiritur ad fidem ſcripturæ, illud tamen neceſſarium non ſit mortuo ſcribente quia mors vim habet iuramenti. Pau.de Caſt. in conſi.301.col.j.in 3.dubio lib.j.Dec.in l.j.col.2.C.de edẽ.& in c.2.col.5.circa med.verſi.eodem modo, de fide inſtru. Similiter videmus ꝙ inſtrumentum notarii defuncti carens aliquibus ſolennitatibus, ſemiplene probat, quod viuente notario nihil omnino probaret. Bar.in d.l.admonendi.col.6. verſi. quæro, quid ſi in inſtrumento reperitur defectus.& ibi Iaſ.col.19.verſi.quartus & vltimus caſus.& in repe.col.63.verſi. 4.& vlti. quęrit Barto. tradit Alex.in conſi.59.col.2.in fi.verſi.nec prædictis etiam obſtat.lib.2. & in conſi.187.lib.7.Cor.in conſi.22.col.3.lib.3. in fi. Eodem modo dicamus ꝙ licèt illa tortura de per ſe indicia præcedentia omnino non purgaret tanquam minus ſufficienter illata, cuius contrarium tamen ſupra abunde probauimus, tamen ea quo reus tortus mortuus eſt in illa negatiua quã in tortura ſuſtinuit, probatio negatiuæ omnino ſuppleatur ea morte, quia veriſimile non ſit reum cum peccato furti mori voluiſſe. ¶Ex præmiſſis ad mortem rei torti reſpicientibus infertur etiam probationem acerbitatis torturæ ꝙ non ſolum ſufficienter tortus fuerit reus immo pluſquam ſufficienter & durius ac acerbius, quia poſt illatam torturam dicitur quod nunquam potuit conualeſcere, ſed languit ſemper vſque ad mortem, euentus.n.ſecutę mortis declarat qualis fuerit tortura pręcedens, quia exitus acta probat.l.qui res.primo ſecundo & tertio reſpon.ff. de ſolutio. l. aut facta.§.euentus.ff.de ſolutio.l.quædã.ff.de rebus dub.l.rem non nouam.§.fi.C.de iud.l.e.iure noſtro.§.fi.ff.de teſta. tute. & prima conſtitutio.Digeſtorum.in fi.Sic ab euentu ſecundo arguit Rota deciſ.1na.fatalia.in fi.& deciſio.446 ſi lata.in nouis.Alex. in conſi.68.nu.3.lib.7.Iam in re dubia, quæ hic clariſſima eſt, quod pluſquam ſufficienter tortus reus fuerit, interpretatio fieri debet in partem humaniorem ꝙ ſatis fuerit tortus reus l.maiorem.ff. de pactis.l.ſi fuerit.§.plane.ff.de rebus dub.l.cum apud, vbi Bal. C. de com.ſeruo.manumi.l.cum in teſtamento.ff.de rebus dub.tradit Soc.in d.l.ſi fuerit.§.plane. Et in terminis torturæ tradit Marſi.in ſua practi.§.expedita.nu.85.vbi ꝙ iudex circa arbitrium torturæ debet uti benignitate potiuſquam atrocitate. Cũ enim tortura res ſit ualde periculoſa.l.j.§.quæſtioni.ff.de quæſtio. ubi quod alij tanta ſunt impatientia, vt in quouis mentiri quàm pati tormenta velint.& ita fit ut etiã vario modo fateãtur, vt non tantũ ſe, verũ etiam alios criminentur, quod ipſum maxime procedit in iuuene haud ita robuſto, ciuiliter non ruſtice educato. ideo in dubio iudicandum eſt quod plenè, & ſufficienter fuerit tormentis effectus, & quia melius eſt nocentem abſoluere quàm innocẽtem medio torturæ acerbioris condemnare.l.abſentem.ff.de pœnis. Plane non hic in dubio ſumus vbi tormenta accerrima data ſunt pro qualitate perſonæ & criminis obiecti, vt ſupra dictum eſt. ¶Similiter in re dubia præſumendum eſt pro iudice torquente quod ſufficienter torſerit.l.Herennius.§.Caia.ff.de euictio.l.2.verſicu. quod non arbitramur.C.de offi.ciui.iud.c.in noſtra, de procura. c.in præſentia.de renuncia.c.accepimus, in verbo nõ credimus, ubi Ioan.And.de æta.& qua. Et magis pręſumendum eſt pro iudice aſſiſtente torturæ qui expreſſe arbitratus eſt reum ſufficienter tortum quàm pro aduocato partis petente repetitionem, iuxta illud, Tu magis ſcire potes, de quo in l.3.ff.de teſtibus. quem tex. ad terminos torturæ applicat Bal.in d.conſi.427.li.5. inſerto inter conſi.Roma.in conſi.451.col.fi.nam iudex conſiderauit qualitatem

ſitatem perſonæ torti, conſiderauit vehementiam doloris, & clamores eius, debilitationem membrorum, ſudorem & alia ex quibus motus fuit ad ita arbitrandum, vt mirandum ſit de Bruno Aſtenſi uiro alioquin laudatiſſimo qũn auſus fuerit in materia aſſerti furti petere torturæ repetitionem, & contendere nõ fuiſſe eum competenter tortum. ¶ Ex præmiſſis plura correlaria inferuntur. Primum quod fuit reus ſufficienter tortus. ſm quod attenta ſufficientia torturę purgata fuerunt omnia indicia, immo & oẽs probationes ſi quæ fuiſſent, quæ ipſæ tamẽ minime erãt. Tertium ꝙ etiam data; ſed non conceſſa tortura minus ſufficienti, talis tñ inſufficientia ſuppleta eſſet per mortem ipſius torti, q mortuus eſt in eadem uoluntate, & perſeuerãtia negatiuę. Quartum correlarium quod ea quo reus tortus eſt, & deinde petita torturæ repetitio, in antecedens neceſſarium præſupponitur nõ eſſe probatum aſſertum crimen furti contra reum, quia data probatione plena ceſſat tortura ſubſidiaria. ¶ Quintum correlarium ꝙ ceſſante probatione aſſerti furti, impoſſibile eſt venire ad iuramẽtum in litẽ, quod ipſum requirit probationem criminis ad plenum. ¶ Præterea conſidero ꝙ ſi procedunt præmiſſa in fauorem rei principalis, vt contra eum iuramentum in litẽ non locus ſit, a fortiori procedere debent in fauorem fideiuſſorum, qui cõueniuntur pro facto alieno. arg. no. per Bar. in l. ſemper. §. fin. ff. ꝙ vi aut clam. in l. j. ff. quan. ea fac. tuto. & in d. l. ſi qñ. C. vnde vi. Deci. in rub. extra de probatio. col. 15. poſt med. ver. prædicta cõcluſio. ¶ Poſtremo dico nullo modo poſſe tractari de iuramento in litem, nam licèt illud deferatur ea diſpoſitione legis ob id facultas iurandi tranſeat ad hæredes, ſm Pau. de Caſt. Rom. Alex. & Moder. in l. pe. §. fi. ff. ne quis eum qui Roma. in conſi. 590. col. j. circa med. Soci. in conſi. 89. col. fi. lib. 3. Deci. in l. ed. tu, colu. 10. in fi. C. de eden. Iſtud tamen procedit qñ eſſet talis hæres qui iurare poſſit, quia ſit informatus de ueritate facti, quia alias eſſet abſurdum, immo nimis periculoſum deferre iuramentum ei q factum neſcit, aperiendo uiam periurijs. ita Bal. in c. j. per illum tex. ſi de inueſti. inter do. & vaſal. oria. ſequitur Iaſ. in d. l. pe. §. fi. ante fi. ff. ne quis eum qui. in repe. l. admonendi. col. 12. poſt medium. nu. 167. de iureiuran. & in l. ſi qñ, col. pe. poſt med. C. vnde vi. Tradit Bar. in l. admonendi. col. pe. ff. de iureiur. vbi Bar. rationem aſſignat. nam pars cui defertur iuramentum habetur loco teſtis in caſu proprio, ſed teſtis non admittitur niſi ſuper his quæ ſcit per veram ſcientiam. refert, & ſequitur Gemin. in conſi. 167. in fi. tradit Alexan. in conſi. 71. col. fi. lib. 3. Felyn. in c. in omni. ante fi. de teſtib. Sed Michael Boaij eſt omnino ignarus facti de quo agitur quia de tẽpore mortis eius patris erat impubes qui ignorat quicquid videt. l. j. C. de falſa mone. c. ſunt qui opes decimæ ſe prima quæſtione quarta. c. eos, de conſecra. diſt. 4. Ad hoc enim vt hæres dicatur ſcire factum defuncti oportet quod ſe immiſceret negocijs ipſius defuncti, uel ꝙ defunctus facta ſua hęredi cõmunicaret, vt per Iaſ. in d. l. ſi quando, col. pen. poſt med. ſed impuberibus non communicantur negocia. ergo &c. ¶ Secũdo nõ poteſt Michael Bozij ſcire factum de quo agitur, quia ut pars fatetur in prima eius ſupplicatione, mortuo Antonio Bozio eius patre pecunię peruenerunt ad manus Ioan. Thomæ Coſtæ, & ſic non poteſt dici ꝙ Michael Boaij poſſit ſcire præſumptiue quantas pecunias relinquerit dictus Coſta, quia cum eo nõ ſtetit nec habitauit nec fuit pręſens quando mortuo Coſta pecuniæ fuerunt remiſſę per Auguſtinam eius vxorem. ¶ Tertiò non videtur diſputandum de ſcientia, vel ignorantia partis, quia in eius ſupplicatione oblata ab initio cauſa ſub data vndecimo Maij 1534. confeſſa eſt quod ignoratur quantitas pecuniæ dicti ſui patris, quomodo igitur poterit iurare ſuper quantitate quam ignorat. ¶ Ex quibus puto & concludo cauſam fideiuſſorum aut eius hæredum in tuto eſſe, nec iuramentum in litem deferri poſſe, pro quibus etiam in dubio eſt pronunciandum reg. fauorabiliores. ff. de reg. iur. ubi latè mod. Et ita de iure reſpondeo ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani 28. Auguſti 1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I. V. D.

SVMMARIVM.

1. *An filij ſuccedant in bonis, quorum pater fecit quitationem & quo caſu.*
2. *Ius repudiatum cui accreſcat.*
3. *Abſentis ius non quæritur non interueniente nuncio uel epiſtola.*
4. *Duplex reſtrictio tollerari non debet.*
5. *Quæ differentia ſit inter contractus & ultimas uoluntates.*

CONSILIVM CCLXXXVIII.

Pro Iacobina vxore Ioannis Mariæ Rauari contra hęredes Ludouici Innocentij alias Leuini de Sauiliano.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Margarita Luine quitauit eius patri Ludouico omnia eius bona paterna, & materna, ea tamen lege, ꝙ ſi contingat filios maſculos ipſius Ludouici, tam natos q̃ nam ſcituros, ſeu ipſorum filiorum filios decedere abſque liberis maſculis legitimis, & naturalibus, ꝙ eo caſu ipſo Margarita ſuccedere debeat in bonis ipſius Ludouici ac parte dimidia dotium quondam Ioannæ matris acſi ipſa quitatio facta non eſſet. Deinde deceſſit dictus Ludouicus Leuini relictis Philippo & Antonio eius filijs ac Iacobina, & dicta Margarita filiabus ab inteſtato. Quæritur ad quot pertineat portio dictæ Margaritæ quæ quitauit, & an in dicta portione Margaritę ſic quitata ſuccedere debeat dicta Iacobina ſimul cum dictis Philippo & Antonio fratribus? Videretur dicendum prima fronte ꝙ iura quitata per ipſam Margaritã inſolidum pertineant ad ipſos Philippum & Antoniũ liberos maſculos excluſa Iacobina. nam Margarita quitauit contemplatione maſculorum, quia eis deficientibus actum fuit quod quitantia nulla eſſet, ſed qñ auferuntur bona alicui contemplatione alterius, applicari debent ei cuius contemplatione auferuntur. l. legatum. §. amittere. ff. de his quibus vt indig. l. 2. §. fi. vbi Barto. ff. de colla. bon. C. de leg. Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad tertulia. Iaſ. in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. col. 2. verſi. pro iſta deciſione Bart. ff. de leg. j. Addo tex. in l. illam, C. de collatio. & in l. ſi defunctus. C. de ſuis, & legi. ubi Bal. & Pau. de Caſt. quæ duo iura ad hoc citat Calca. in cõſi. 83. col. 2. ante med. ¶ Nec obſtare videtur quod Margarita quitauerit Ludouico patri, & non fratribus, & conſequenter ꝙ iura bona quitata pertinerent ad patrem, & ꝙ in eis videtur admittenda Iacobina æqualiter cum fratribus ſicut, & in alijs bonis. quia reſpondeo quod non videtur inſpicienda perſona patris cui quitatio facta ſit, ſed filiorum quorum cõtemplatione facta eſt, non enim inſpicitur ad quem verba dirigãtur, ſed quorum contemplatione dirigãtur. l. j. §. nunc de effectu. l. ſi quis reũ. §. j. ff. de lib. & poſt. l. iſti quidẽ. §. fi. ff. qđ metus cau. l. ſi cui. §. ſi Titio. ff. de leg. j. l. fideicommiſſa. §. interdum. & l. plerunque. ff. de leg. 3. & d. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. vbi Bar. ff. de leg. j.

¶ Præterea videtur abſurdum quod dicta Iacobina ſuccedat in bonis, & iuribus quitatis contra intentionem Margaritæ quitãtis quæ noluit fœminas eſſe melioris conditionis ipſa Margarita cum deficientibus maſculis noluerit quitationem effectum ob-
1 tinere. ¶ † Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ immo in bonis, & iuribus quitatis æqualiter ſuccedat Iacobina cum fratribus. Et primo iſta res videtur clara reſpectu bonorum, & hæreditatis patris viuentis de tempore quitationis in quibus bonis filij maſculi poſſunt dicere ſibi quæſitũ ius ex illa quitatione: nam talis quitatio reſpectu bonorum patris viuentis non poteſt dici quitatio aut renunciatio proprie ex quo filia nihil poterat cedere aut remittere cum nihil iuris haberet in hæreditate patris viuentis etiam reſpectu legitimæ. l. j. §. ſi impuberi. ff de collatio. bon. igitur non potuit cedere aut remittere quod non habebat. l. traditio. ff. de acq. rerum dom. reg. nemo plus. ff. de reg. iuris. cum ſimi. fuit igitur tale pactum de nõ
2 ſuccedendo & ſic repudiatio. † Sed ius repudiatum accreſcit omnibus hæredibus, etiam quod fiat repudiatio in fauorem vnius hæredis tantum aut eius contemplatione, quia in iure accreſcẽdi portio accreſcit portioni non habita ratione perſonarum l. ſi totam. ff. de acqui. hære. l. ſi Titio in fi. ff. de vſufr. l. interdum. ff. de vſufr. accre. l. hæc ſcriptura. §. fi. ff. de conditio. & demon. Et ita in terminis repudiationis determinat Bal. in l. ſi actionem, vbi Dec. in 3. no. poſt Pau. de Caſt. & Alex. C. de pactis. idẽ tradit Paulus de Caſt. in conſi. 135. Dubium facit. col. 2. verſi. & ſi dicatur. & in conſi. 252. Viſo puncto ſupraſcripto. col. j. & colum. 3. circa med. lib. j. ¶ Quod tamen non procederet quando repudiaretur hæreditas mortui, quia tunc ſi fiat repudiatio contemplatione vnius alteri nihil accreſcit. quia ſic repudiãs tacite videtur prius adire & deinde renunciare. Pau. de Caſt. in l. pactum. C. de collati. ſequitur Alex. in d. conſi. 149. col. 2. poſt med. lib. 7. Addo eundem Pau. in d. conſi. 255. col. 3. circa med. ubi etiam Pau. ꝙ talis aditio tacita ſolum operatur validitatem donationis, vt ei acquiratur, cui ſit renunciatio aut repudiatio, non ut renuncians

obligetur

obligetur oneribus hæreditariis. ¶ Maior difficultas eſt circa bona materna in quibus tamen adhucidem videtur concludendum, quia talis quitatio facta fuit Ludouico patri acceptanti ꝑ ſe, & hæredibus, & ſic pro omnibus hæredibus, quia definita æquipollet vniuerſali. l. ſi pluribus ubi Bar. ff. de lega. 2. ideo cum verba acceptationis videantur clara, non videtur dubitandum. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de lega. 3. cum ſimi. ¶ Secūdò aut filij maſculi ſoli volunt uenire ad portionem Margaritæ bonorū maternorum tanquam hæredes patris ab inteſtato, aut virtute dictæ donationis, ſi tanquam hæredes patris, & tanquam illa bona materna eſſent effecta patris per illam renunciationem, & ſoli uenire non poſſunt, quia adeſt cohæres pro tertia parte dicta Iacobina. Si volunt venire virtute dictæ renunciationis non poſſunt, quia pro eis tanquam filiis maſculis nullus fuit
3 ſtipulatus nec acceptauit. † Conſtat autem quod abſenti ius non quæritur non interueniente nuncio, vel epiſtola. l. conſenſu. ff. de actio. & oblig. l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. Ancha. in conſi. 127. col. 2. verſi. item probabiliter dici poteſt. Immo etiam diſpoſitio liberatoria abſenti non prodeſt niſi aliquis recipiat nomine abſentis. l. idem in duobus. §. ſi. ubi Mod. ff. de pactis. Alex. in conſi. 131. col. 2. lib. 4. & ita in terminis noſtris arguit Alex. in d. conſi. 143. col. 2. poſt medium ver. ꝙ autem dictæ filiæ. lib. 7. Et in hoc conſidero ꝙ nos ſumus in fortiori caſu, nā præmiſſa procedunt quādo actus fit in fauorem abſentis expreſſe ꝙ ei ius non acquiritur nullo pro eo recipiente, multo minus dici poteſt fuiſſe quæſitum ius iſtis filiis maſculis quibus quitatio facta non eſt, immo facta fuit patri pro ſe, & hæredibus. ¶ Tertiò conſidero quod filii maſculi ipſius Ludouici ſolum fuerunt poſiti in conditione, vt patet ex verbis contractus, quo caſu non poſſunt dicere ſe uocatos, iuxta glo. cōiter approbatam in l. Lucius. ff. de hæred. inſti. & licèt ſit magna contentio inter doc. an dicantur vocati quando ponuntur in cōditione ſub qualitate maſculinitatis, iſta tamen difficultas videtur ceſſare in caſu noſtro in quo apparet ꝙ contrahentes noluerunt ipſos maſculos vocare dum facta fuit quitatio Ludouico acceptanti pro ſe & hæredibus: appellatione enim hæredum veniūt oēs etiam extranei. l. ſciendum. l. hæredis appellatione. ff. de verb. ſign. l. ſi pactū. ff. de probatio. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita, in ſi. ff. de verb. obl. l. in annalibus. C. de leg. l. viam veritatis. C. loca. l. ſi. C. de hæredi. inſti. Itaque cum clare & expreſſe fuerit pater ſtipulatus pro hæredibus non eſt dicendum quod ſolos filios maſculos voluerit uocare per verba conditionalia, quia eſſet contrarietas manifeſta qđ veniant hæredes, & ꝙ veniant ſoli filii maſculi. rurſus oporteret impropriare verbum hæredes, pro ſolis filiis in materia tranſitoria ad hæredes extraneos. ſimiliter oporteret reſtringere illud verbum hæredes, ad ſolos maſculos. talis autem impropriatio admitti non debet aliter non apparente de voluntate diſponentis, quia in re dubia melius eſt proprietati verborum deſeruire. l. j. §. ſi is qui nauem. ff. de exercito. l. non aliter. ff. de lega. 3. Immo qñ verba ſunt certa & clara, non receditur a proprietate verborum licèt actus non valeat. l. vbi eſt uerborum, ubi Soci. in quinto no. ff. de condi. & demon. tradit idem Soc. poſt Bar. in l. cum ſenatus, col. 2. verſi. 3. infertur. ff. eo. tit. de condi. & demon. Similiter reſtringere illud uerbum hæredes, ad maſculos, deuiat a regu. iur. quia omnis reſtrictio eſt contra literalem ſermonem. Bal. in conſi. 371. 1. vol. col. 2. circa medium lib. 5. nec reſtringi dēnt verba generalia non interueniēte ratione reſtringēdi. l. emptor. §. Lucius. ff. de pactis. l. Aurelius. §. Titius teſtamēto. ff. de lib. leg. l. actione. C. de tranſac. quę iura ad hoc citat Bal. in cōſi. 48. quia verba. lib. 4. Et ſi dicatur, videtur apparere de mente contrahentium quod voluerint intelligere de ſolis filiis maſculis ex quo illos poſuerunt in conditione reſpondeo, quòd immo fortius apparet de mente ipſorum quòd intellexerint de omnibus hęredibus etiam extraneis, quia ubi ageretur de ipſa ſubſtantia diſpoſitionis, & de uocatione expreſſa, facta eſt ſtipulatio & acceptatio pro hæredibus, filii autem maſculi ſolum fuerūt poſiti in cōditione. cui autem dubium quòd debilior eſt conditio quàm diſpoſitio, cum conditio nihil ponat in eſſe. l. ſi quis ſub conditione. ff. de conditio. inſti. Rurſus, ſi dicimus patrem ſtipulātem ſenſiſſe de ſolis maſculis inducitur reſtrictio facultatis teſtandi reſpectu portionis paternę quitatę per Margaritam, de qua non potuiſſet diſponere, ſed coactus fuiſſet relinquere liberis maſculis, ſed non eſt uerisimile quòd pater quæſierit habere quitationem Margaritæ per quam cogeretur portionem quitatam maſculis relinquere reſtringendo facultatē teſtandi. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. facultas enim teſtandi nō ſolum tolli non poteſt, ſed nec reſtringi. l. cum duobus. §. idem reſpondit primo. ff. pro ſocio. ibi, nec libertatem de ſupremis iudiciis conſtringere quis poterit. l. pactum quod dotali. C. de colla. Deci. in conſi. 475. col. 3. circa med. ¶ Præterea ſi voluntas contrahētium fuiſſet uocare filios maſculos Ludouici, & eis acquirere, veriſimile eſt quod de eis mentio habita fuiſſet, facile. n. fuiſſet dicere pro ſe, & filiis ſuis maſculis, prout dictum fuit pro ſe, & hæredibus. l. vnica. §. ſin autem ad deficientis. C. de cadu. tollen. l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. j. l. j. ff. ſi menſor falſum mo. dix. c. inter corporalia, de tranſlatio. præla. c. maiores, de baptiſ. c. ad audientiam, de decimis. ¶ Conſidero ēt ꝙ intelligendo patrem fuiſſe ſtipulatum pro filiis maſculis tm̄, eſſet duplex reſtrictio prima, qa verbū hędibus, reſtringeretur ad filios contra eius ſignifi
4 cationem, ſcđa, quia reſtringitur ad maſculos tm̄. ¶ † Duplex autē reſtrictio tolerari non debet. arg. l. j. C. de dotis prom. ¶ Et ſi dicatur, ad quid filii maſculi fuerunt poſiti in conditione? & ad quod factum eſt illud pactum, quod eis deficientibus voluit Margarita ius ſucceſſionis ſaluum eſſe, niſi ut ad eos pertinerēt bona? rn̄deo quod attēta iſta rōne ſequeretur quod ſemper filij poſiti in conditione dicerentur vocati, cuius tamen cōtrariū doct. cōiter tenent. ¶ Secundò rn̄deo, quod ideo poſiti fuerunt in conditione, & eis carētibus quitauit Margarita bona auia cogitabat quod pater eos vocaret non quod intenderet patrē grauari ad eos ſolos vocādū. ¶ Tertiò rn̄deo quod argū procederet ſi ageretur de excludendo ipſos filios maſculos, ſed hic admittuntur. & licèt ēt Iacobina ſuccedat ſimul cū eis, hoc non videtur inconueniens, quia tale ius ſuccedendi conſequitur Iacobina ex patris ſtipulatione expreſſa qui ſtipulatus fuit ꝓ ſe, & hæredib. ¶ Quartò rn̄deo quod licèt pater non fuiſſet ita ſtipulatus ꝓ hæredibus, adhucidem vr̄, quia licèt quitatio facta eſſet cōtemplatione maſculorum, tn̄ ex quo expreſſe vocati non ſunt, conſequeretur Iacobina, ius ſuccedendi ex perſona maſculorum quod ex ſua conſequi non poſſet, nam videmus quod filius inſtitutus poteſt contratabulare teſtm̄ patris beneficio filii præteriti, & tamen ex perſona ſua cōtratabulare nō poſſet. l. ſi poſt mortē. §. ſi. ff. de bon. poſſ. contra tab. gl. & doc. in l. poſthumo. C. eo. tit. Et pro hac rn̄ſione multum in terminis adduco Soc. in l. 5. col. ſi. ff. de vulgar. ubi qñ excluditur ſubſtitutus ex tacita pupillari, matre, & fratre pupilli in medio exiſtentibus, licèt ſolus frater non excluderet, ſed ſit excluſio contēplatione matris, tn̄ hæreditas pupilli æqualiter vtrique applicatur matri & fratri. ¶ Ad idē adduco qđ pulchre ſcribit idē Soc. in l. cum auus, col. 6. verſi. Sed hic cadit pulchra, & apud me noua inueſtigatio. ff. de condi. & demonſt. vbi quando filiæ grauati non faciunt deficere fideicommiſſum qa facta fit ſubſtitutio ſi grauatus deceſſerit ſine liberis maſculis, ſi decedit grauatus relictis liberis maſculis, & fœminis, fideicommiſſum deficiens applicatur maſculis & fœminis ęqualiter licèt deficiat ſolum contemplatione maſculorū, quibus deficientibus fœminæ nihil conſequerentur, ſed illud pertineret ad ſubſtitutū. & ſic dicit Soci. conſequuntur fœminæ ea perſonis maſculorum quod ex propriis perſonis cōſequi nō poſſent, & licèt relinquat Soc. cogitandum, tamen ſi memorię tunc habuiſſet illud quod dixerat in d. l. 2. col. ſi. ff. de vulga. dubitationem aliquam (arbitror) non reliquiſſet. Paſſus tamen ſubtilis eſt, & pulcher in quo ipſo alta ingenia depaſci poſſint. ¶ Quartò principaliter conſi
5 dero, † quod vr̄ differentia in hac materia inter contractus, & vltimas voluntates, in contractibus. n. ſi quid cui promittur contēplatione alterius nō competit actio ei cuius contēplatione actus fit: puta, promittit pater dotem marito pro filia, nō poteſt filia agere ex tali promiſſione licèt promittatur dos contemplatione filiæ. l. ſi pro te. vbi glo. C. de dotis promiſ. gl. & doc. in d. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ff. de lega. j. Alex. in conſi. 68. Stantibus. colu. pe. in ſi. lib. 4. Sed hic ſumus in contractu, ergo non videtur quæſitum ius filiis maſculis etiam ꝙ eorum contemplatione quitatio facta eſſet. Vniuerſa difficultas conſiſtit in reſpondēdo ad cōtraria, ad quæ licèt ex præmiſſis reſponſum appareat, tamen in ſpecie reſpondeo. & ad primum quod quitatio facta fuit contēplatione maſculorū, & quod eis applicari debent bona quitata, reſpondeo ꝙ reſpectu bonorum & hęreditatis patris uiuentis non poteſt dici quitatio, ſed repudiatio, bona aūt repudiata accreſcunt portionibus, & nō perſonis ideo cum portio hæreditaria reperiatur apud Iacobinā, tali portioni accreſcere debet portio repudiata p Margaritā ꝓ rata p ſupradicta. quod ſine dubio ꝓcedit in repudiatione hæreditatis viuentis vt ſupra dictum eſt.

¶Quintò verò quo ad bona materna ceſſa & remiſſa patri, dico quod licèt Margarita quitauerit contemplatione maſculorum, eis tamen præciſe acquirere noluit pater, quia maſculos in conditione tantum poſuit. nec poteſt dici quod cenſeantur maſculi vocati ſecundum aliquorum opin. quia illud eſſet ex coniectura rara mente diſponentis, ſed hic ceſſare debet coniectura, ꝙ ſumus in caſu claro, in quo pater noluit acquirere maſculis, ſed generaliter pro hęredibus, quorum appellatione veniunt omnes hæredes maſculi, & fœminæ, & etiam extranei, & hic pro reſponſione repeti poſſunt omnia argumenta ſupra facta de hac re. ¶Secundò reſpondeo quod licèt facta eſſet quitatio contemplatione maſculorum, tamen etiam pater ſtipulatus fuit pro hæredibus, & ſic voluit pater poſſe diſponere ad arbitrium maſculis extillentibus, & cum non poſſint maſculi prætēdere ius quæſitum ex dicta quitatione cum pro eis ſtipulatio facta non fuerit, ſed tantum venire poſſint ab inteſtato, dico quod ab inteſtato faciunt viam etiam ſorori Iacobinæ quæ parem cauſam ſucceſſionis obtinet, & ſic mediantibus perſonis maſculorum venit Iacobina ad iſta bona, ad quæ ſola venire non poſſet ceſſantibus maſculis per ſupradicta. quæ deciſio videtur in terminis probari per dictum Soc. in d. l. 2. col. fin. ff. de vulga. & d. l. cum auus. colum. 65. vt ſupra dictum eſt. nam ibi exiſtentia matris facit ceſſare ſucceſſionem teſtamentariam, & vocationem ſubſtituti, & reducit rem ad cauſam inteſtati, & tamen licèt ſola mater iſtud agat, & eius contemplatione iſtud fiat, quia in cauſa inteſtati reperitur frater pupilli in pari cauſa cum matre, etiam ipſe frater pupilli ſuccedit ſimul cum matre ſimiliter illa deficientia fideicommiſſi inducitur propter maſculos, & eorum contemplatione, & tamen applicatur fideicommiſſum etiam fœminis, quod dictum uidetur ponere falcem ad radicem. Vel dici poteſt quod intentio Margaritæ quitantis fuit ſolum vt ſibi prouideret nullis extantibus maſculis, ipſis autem exiſtentibus ꝙ remanerent bona quitata in libera diſpoſitione patris. Paſſus tamen ſubtilis eſt in quo ingenia acerrima fortiſſime poſſint contendere intētione conſiderata Margaritæ quitantis. ideo iudicio melius aut rectius ſentientis non inuitus me ſubijcio, faciliorem certe aditum aliis paratum putem ad quæſtionis examinationem. Sauiliani 8. Auguſti 1546. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 *Filia non dicitur hæres extraneus.*
2 *Quando argumentum a contrario ſenſu nihil operetur.*
3 *Actus reſeruationis iuris ſuccedendi quid poſſit operari.*
4 *Non fit repetitio in orationibus diuerſis & ſeparatis.*

CONSILIVM CCLXXXIX.

¶Pro eadem Iacobina Leuine conſilium ſubtiliſſimum.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Reuocatur in dubium ſcripta mea in fauorem Iacobinæ filię quōdam Ludouici Leuini dum concluſimus ipſam Iacobinam admitti ad bona materna quitata per Margaritam ſororem ſimul cum fratribus maſculis, & contra ſcripta mea adducitur fundamentum, ꝙ ex quo Margarita quitauit contemplatione fratrum quibus deficientibus voluit poſſe ſuccedere, illa bona debent applicari ipſis fratribus, & ſtipulatio patris acceptantis quitationem pro ſe & hæredibus debet reſtringi ad hęredes maſculos. ¶Et pro iſta opinione cōtra ſcripta mea adducitur primo dictum Sal. in l. pactum quod dotali. C. de pactis. vbi ꝙ filia quæ dote contenta renunciauit bonis paternis, non prohibetur ſuccedere patri ab inteſtato niſi extarēt fratres, vel alii liberi quorum contemplatione facta eſſet, quia uerba generalia quitationis debent reſtringi ne uideatur extraneos ſuæ poſteritati anteponere. ſequitur Alex. in conſi. 29. lib. 3. Sed ſi verba quitationis factæ patri acceptanti pro ſe & hęredibus intelligerentur generaliter ēt pro hæredibus extraneis, extranei hæredes excluderēt filiam renunciantē a ſucceſſione patris, & ſic dictum Salic. eſſet falſum. ¶Sed illud argumentum ex dicto Sali. retorquetur contra partem, nam Salic. vult quod quitatio filię ipſi noceat patre
1 decedente ab inteſtato, etiam relicta filia quę nō quitauit, †quia filia non dr̃ hęres extraneus, & ſic vr̃ ęquiuocare pars dum dicit ꝙ verbum hæredibus debet reſtringi ad maſculos ſecūdum Salic. & Alex. cum ſequentem, qui hoc non dicunt, immo volunt filiam quitantem excludi per alterā filiā quæ non quitauit, licèt mihi non placeat dictū Sal. ꝙ filia quitās excludatur per alteram filiā non quitantē, vt dixi in conſi. 42. ¶Scdò retorqueo dictū Sali. & Alex. contra partē, nā illud procedit ab inteſtato ꝙ filia quitans non excluditur per hæredes extraneos ob præſumptam voluntatem parentis cui quitatio facta eſt, qui non cenſetur voluiſſe alienam poſteritatem ſuæ anteponere, & ſic procedit dictum Sali. & Alex. in caſu dubio, ſecus volunt ex teſtamento qñ pater teſtaretur & inſtitueret hęredē extraneum, quia tunc filia quæ quitauit non excluderet extraneum inſtitutum, ex quo enim quitauit filia potuit pater de bonis quitatis diſponere ad arbitrium, quia tunc clare apparet de voluntate patris ꝙ voluit alienam poſteritatem ſuæ præferre, & ſic ex dictis Sali. & Alex. non infertur aliquo modo ꝙ vbi pater acceptat quitationem pro ſe, & hæredibus, ꝙ verbū, hæredibus, reſtringatur ad maſculos immo nec ad deſcēdētes, ſed gñaliter illud intelligi debet ēt pro extraneis. Et ſic non eſt verum ꝙ dictum Sal. redderetur falſum intelligendo verbum hæredibus generaliter, etiā pro extraneis, quia illud intelligitur facto teſtamento aut aliter facta diſpoſitione bonorum inter viuos, quam diſpoſitionem teſtamentariam aut inter viuos non negant Sali. & ſequaces, immo eam expreſſe volūt nā ſi videant doc. loquentes de hac materia ꝙ renūciatio filię nō nocet nō exiſtentibus pſonis quarū contēplatione facta eſt, loquuntur ab inteſtato, & nulla facta diſpoſitione per patrē, ſecus vbi pater expreſſe diſpoſuit. ¶Ex præmiſſis infertur clara reſolutio q̃ſtionis noſtræ ꝙ ex quo pater cui renunciatio facta eſt poteſt ad libitum diſponere, ꝙ ipſis filiis maſculis quorum contemplatione quitatio facta eſt, nullum ius quæritur quod ab eis auferri nō poſſit, ſi nullum ius quæritur ex tali renunciatione, ergo non poſſunt venire ad bona quitata ex aliqua ſtipulatione aut renunciatione, ſed ſolum tanquā hæredes patris ab inteſtato, in qua inteſtati ſucceſſione ēt Iacobina debet ſuccedere ſimul cum eis, vt late diximus in prioribus ſcriptis. ¶Non obſt. ꝙ ex aduerſo allegatur ꝙ ex quo Margarita expreſſe quitauit contemplatione fratrum maſculorū licèt in manibus patris, quod ipſis fratribus videtur quęſitū ius, & ſic ꝙ bona quitata ad eos pertineant virtute ipſius renunciationis, & nō tanquā ad hæredes patris quia reſpondeo, ꝙ doc. in hac materia loquuntur ſiue quitet filia contēplatione fratrum expreſſe ſiue tacite, & tamen ſolum volunt ꝙ non noceat renunciatio non extantibus maſculis ab inteſtato, ſecus facto teſtamento in quo vocentur extranei, vel aliter facta diſpoſitione de bonis quitatis inter viuos nā Bal. in l. pactū qđ dotali, in quarta quæſt. C. de colla. loquit̃ qñ filia expreſſe q̃tauit cōtemplatione fratrū, & tñ in præcedentibus clare præſupponit ꝙ illa quitatio p̃iudicat ab inteſtato tm̃, ſed non ex teſtō qū inſtituerentur aut vocarentur. Et ſic ſecus præſupponit qñ pater teſtatus decederet aut aliter diſponeret de bonis quitatis. ¶Sed adhuc inſtatur ex aduerſo ꝙ ex quo quitatio facta eſt patri contēplatione maſculorū, ipſis maſculis cenſetur quæſitū ius, quia non inſpicitur tenor verborum ad quē verba dirigantur, ſed cuius cōtemplatione actus fiat, vt illi acquiratur. l. ſeruo lega. § ſi teſtator. ff. de lega. 2. cum ſi. vt dixi in prioribus ſcriptis. ¶Ad illud reſpondeo ꝙ procederet qñ verba diſpoſitiua conferrentur in Ludouicum patrem contemplatione maſculorum, ſed iſta donatio ſeu quitatio collata fuit in patrem contemplatione ſui, & hæredum ſuorū generaliter, de maſculis aūt mentio eſt in reſeruatione, quia reſeruauit Margarita ius ſuccedendi deficientibus maſculis. ex quibus verbis bene ſequitur a contrario ſenſu ꝙ maſculis extātibus non reſeruat ſibi ius ſuccedēdi, ſed non ſequitur, ergo maſculos vocat, quia hoc modo argm̃ a contrario ſenſu extenderetur vltra limites ſenſus directi cū tñ reſtringi debeat ad ipſos limites ſenſus directi, puta, ſtatutum dicit ꝙ minor 27. annis non poſſit ſe obligare niſi certa forma ſeruata, a cōtrario ſenſu ſequitur ꝙ poſt illam ætatem 27. anno. non teneatur ſeruare illam formam, ſed non ſequitur ꝙ cēſeatur habilitatus, ut poſſit cōtrahere ſine aliqua ſolennitate iuris, quia hoc mō excederent limites ſenſus directi in quo ſenſu directo nihil dicitur de ſolennitatibus iuris cōis. ita Bal. in l. j. C. de inuti. ſtipula. pulchre Pau. de Caſt. in conſi. 106. Incipiendo a ſecundo. lib. 2. ſequitur Dec. in l. j. in prin. colum. 25. ff. de offi. eius. in conſi. 110. col. 2. in conſi. 216. col. fi. & in conſi. 283. col. 4. Itaque cum ſenſus directus reſeruationis iuris ſuccedēdi nihil loquatur de vocatione aut nō vocatione maſculorū, ſed tm̃ de reſeruatione iuris ſuccedendi, non eſt dicendū ꝙ

argu-

argumentum a contrario ſenſu trahatur ad vocationem ipſorum. a † & ſic bene fateor quòd quitatio facta eſt contemplatione maſculorum in hoc quòd eis extantibus noluit poſſe ſuccedere Margarita, ſed non quòd eis extãtibus, ipſis expreſſe & principaliter voluerit donare eum expreſſe donauerit patri pro ſe & hæredibus. ¶ Comprobatur iſta reſponſio & declaratio, nam iſta Margarita ſolum ſibi reſeruauit ius ſuccedendi ab inteſtato, deficientibus maſculis. cum enim voluerit poſſe ſuccedere, iſtud nõ poteſt intelligi ex teſtamẽto, ita ꝙ cogatur pater eam inſtituere, quia tale pactum de inſtituendo non valet tanquàm auferens liberam facultatem teſtandi. Bar. & doct. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. in l. 3. col. j. in fi. ff. de teſt. & in conſ. 112. Promitto. ſi autem dicas quòd reſeruatum fuerit ius ſuccedendi ex teſtamento voluntarie ſi forte inſtitueretur a patre, iſta reſeruatio fuit inutilis, quia nemini dubium quòd pater non obſtante renunciatione poteſt filiam inſtituere, itaque illa reſeruatio iuris ſuccedendi neceſſario intelligitur ab inteſtato, ergo ad cauſam inteſtati reſtringi debet. l. cancellauerat. ff. de his quæ in teſta. delen. Itaque ſi reſeruatio reſtringitur ad cauſam inteſtati quomodo poſſumus dicere quod verba reſeruationis operentur vocationem maſculorum aut diſpoſitionem in eorum fauorem vt ipſis dicatur ius quæſitum? Nam uidemus quòd licet ſtatutum excludat fœminas extantibus maſculis ab inteſtato, non tamen cẽſentur vocati maſculi ex alio iure quàm ab inteſtato, neque prohibetur pater ſtante tali ſtatuto diſponere de bonis ad arbitriũ. eodẽ modo dicamus quod licet Margarita reſeruauerit ſibi ius ſuccedendi ab inteſtato deficientibus maſculis, non tamen ſequitur quòd eis extantibus cenſeantur omnino vocati ex ipſa reſeruatione, ita vt bona quitata dicãtur ad eos pertinere virtute quitationis. ¶ Secundò reſpondeo quòd argumentum procedit quãdo actus ſtatim & immediate fit contemplatione alterius principaliter ut nunc illi acquiratur cuius contemplatione fit, ſed hic ſtatim & immediate & principaliter fit actus in fauorem patris & patri acquiruntur bona dotata aut quitata, filiis autem maſculis non acquiruntur in vita patris ſed demum eo mortuo quatenus ſunt hæredes cum fuerit pater ſtipulatus pro ſe & hæredibus. & cum per prius facta fuerit quitatio patri & ipſius patris contemplatione, dicendum eſt quòd pater fuerit magis dilectus quàm filii maſculi l. Lucius, ultima. ff. de hæred. inſti. l. Publius. §. fin. ff. de conditio. & demonſtra. l. cum ita. §. fin. ff. de leg. 2. l. fina. C. de verbos. obligat. Angel. & Imol. in l. qui ſoluendo. ff. de hæred. inſtit. Iaſ. in l. qui duos. colum. 2. ff. de legat. j. non eſt igitur mirum ſi pater magis dilectus potuiſſet de bonis quitatis ad libitũ diſponere, immo maſculi non leguntur vocati nec primo nec ſecundo loco, ſed tantum poſiti in conditione. & quòd iſta reſponſio de iure procedat, ideſt, quòd pater potuiſſet diſponere ad arbitrium de bonis quitatis, demonſtro efficaciſſime hoc modo. Pone quòd pater deceſſiſſet ſine liberis maſculis & bona alienaſſet. quæro, ſi Margarita poſſet reuocare talem alienationem virtute reſeruationis per eam factæ equidem neminem puto dicturum quòd ſic. nam reſeruatio in caſum deficientium maſculorum fuit limitata ad ius ſuccedendi, ergo extendi nõ poteſt ad ius reuocandi alienata. l. in agris. ff. de acq. rerum dom. cum ſi. & ſi potuiſſet pater diſponere de bonis deficientibus maſculis quo caſu Margarita reſeruauit ſibi ius ſuccedendi, a fortiori dicendũ videtur quòd potuiſſet diſponere extantibus maſculis quo caſu reſeruatio nulla facta eſt.

¶ Sed dicet aliquis, ſi bona quitata non pertinent ad maſculos virtute quitationis, ſaltem debent pertinere ab inteſtato excluſa Iacobina ſorore, quia ea quo Margarita reſeruauit ſibi ius ſuccedendi ab inteſtato deficientibus maſculis, videtur ꝙ eis extantibus ad ipſos maſculos ſolos ius inteſtatę ſucceſſionis pertineat. ¶ Ad iſtud argumentum reſpondeo multis modis. ¶ Et primo vt ſupra dictum eſt ꝙ non debet ſumi argumẽtum a contrario ſenſu excedens limites ſenſus directi, ſed ſenſus directus ſolũ reſeruat ius ſuccedendi ab inteſtato deficientibus maſculis, ergo eis extantibus non reſeruat, ſed remanet quitatio in ſuo robore, ſed non ſequitur, ergo extantibus maſculis bona ad eos pertinẽt, immo eis extantibus ſtat quitatio in ſuo robore prout facta eſt quia pertinent bona ad patrem & eius hæredes iuxta formam ſtipulationis & acceptationis. ¶ b † Secundo reſpondeo quòd actus reſeruationis iuris ſuccedendi ab inteſtato deficientibus maſculis, non poteſt operari ius nouæ conceſſionis ut eis extantibus bona quitata cenſeantur conceſſa & collata ipſis maſculis, ſunt n. diuerſa reſeruare & conferre, quia reſeruatio nihil de nouo tribuit. Ang. in l. omnes, per illum tex. C. de præſcrip. 30. ann. & in l. fin. in princ. per illum tex. C. de tempo. appell. Bal. in l. fi. C. de legi. tuto. ſequitur Iaſ. in l. ſi quis legauerit. in prin. ff. de lega. j. & in conſ. 166. col. 4. circa medium. lib. 4. Ideo actus reſeruationis nõ debet operari actum nouæ conceſſionis contra naturam ipſius reſeruationis, immo reſtringi debet diſpoſitio ad ea quæ ſunt de natura actus. Inn. in c. ex literis, de iure patro. Bal. in l. a procuratore. C. mand. & in pulchro caſu tradit idem Bal. in conſ. 434. Pactum inter locatorem. lib. j.

¶ Tertio nos uidemus a communiter accidentibus & ſecundum communem curſum quòd vbi parentes faciunt renunciare filias id agunt ut ſint ipſi parentes in libertate diſponendi de bonis quitatis ſiue in ultima uoluntate ſiue inter uiuos, & ita uidemus obſeruari ipſa rerum experientia, quòd ubi filiæ ſemel quitarunt, diſponunt parentes ad arbitrium nec poſſunt filię impugnare teſtamentum patris licet prętereantur, quia excluſus ab inteſtato per quitationem aut aliter non poteſt teſtamentum impugnare, ut habetur per Bar. & doct. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſth. & ſecundum iſtum communem curſum pater uoluit ſibi prouidere acceptando quitationem pro ſe & hęredibus ſuis. modo ſi dicimus, actum reſeruationis operari nouam conceſſionem in fauorem maſculorum, acceptatio generalis præcedens reſtringeretur contra ſolitum & communem curſum cum tamen interpretatio ita fieri debeat, ut cenſeatur quis voluiſſe diſponere ſecundum ſolitum & cõmunem curſum optima eſt enim præſumptio interpretatiua quæ ſumitur a communiter accidentibus & communi curſu. Bal. in conſ. 70. Apparent. col. 2. in conſ. 351. In bonis feudalibus. in fin. l. b. j. in conſ. 390. Tã profunde. col. j. in fin. lib. 2. & in conſ. 351. Ioannes & Federicus. col. 2. ante medium. lib. 5.

¶ Quarto reſpondeo ꝙ ſecũdum intelligentiam partis aduerſæ intelligendo quòd actus reſeruationis operetur cõceſſionem in fauorem maſculorum, reſultabit duplex impropriatio illius verbi hæredibus. primo, quia reſtringetur ad deſcendentes contra naturam ſuam in materia tranſitoria ad hæredes eſtraneos l. ſciendum. & l. hæredis appellatione. ff. de uerb. ſign. ſate docto. in l. Gallus. §. etiam. ff. de liber. & poſthu. Secundo quia non ſolum reſtringetur ad deſcendentes contra naturam ſuam, ſed etiã ad maſculos, ſed duplex impropriatio tolerari non debet. l. j. C. de dotis promiſ. immo ne quidem vna impropriatio admitti debet, ſed debent verba proprie intelligi. l. j. §. ſi is, qui nauem. C. de exerc. l. non aliter. ff. de lega. 3. cum ſim.

¶ Nec obſtat quod immo recedit a proprietate verborum ex mente diſponentis. d. l. non aliter. quia dico ꝙ de mente diſponẽtis in contrarium non apparet immo veriſimilis mens diſponentis fuit ꝙ poſſet de bonis quitatis ad arbitrium diſponere. & ſi intentio diſponẽrium fuiſſet ꝙ bona quitata ſolum & omnino pertinerent ad maſculos, fuiſſet quitatio principaliter facta ipſis maſculis, non autem principaliter fundata in perſona patris pro ſe & hæredibus. argu. l. prætor ait. §. ꝙ autem. ff. de iniur. & l. eos. C. de aquęductu. lib. 11. Rurſus intentio diſponentis præſumitur eſſe talis qualis demonſtratur ex communi curſu & ſecundum cõmuniter accidentia vt ſupra dictum eſt. ſed ſecundum communiter accidentia parentes quærunt eiuſmodi quitationes, & renunciationes vt ſint in libertate diſponendi, & ne eorum iudicia per filias impugnentur, ergo &c.

¶ Quintò reſpondeo ꝙ ſecundum hanc interpretationem partis verba principalia, & præcedentia quitationis factæ patri pro ſe & hæredibus reſtringentur & determinabuntur per illam reſeruationem ſubſequentem cum potius ſequentia intelligi & determinari debeant ſecundum præcedentia. gloſſ. in l. quiſquis ff. de lega. 3. & dicit Bald. in l. quoties, 2. in fi. C. de fideicom. quod antecedens non ſapit naturam ſequentis, ſed bene econtra ſequens ſapit naturam antecedentis tradit Iaſ. in l. prætor ait §. ſi initium, in primo not. ff. de eden. & alibi ſæpe. Itaque pactum reſeruationis potius intelligi debet ſecundum præcedentia, ideſt, ꝙ filia renuncians poſſit ſuccedere ab inteſtato deficientibus maſculis, remanente tamen quitatione in ſuo robore, & ꝙ dicatur facta pro patre & hæredibus ita ꝙ ſi non decedat pater inteſtatus ſed aliter diſpoſuerit de bonis quitatis, teneat diſpoſitio.

¶ Sextò reſpondeo ꝙ ſecundum interpretationem partis illud verbum hæredibus, reſtringetur per verba illa liberis maſculis, appoſita in reſeruatione, quia vult pars in ſuis ſcriptis quod verbum hæredibus, recipiat declarationẽ ab illis verbis liberis maſculis. ſed iſta interpretatio nullo modo poteſt procedere.

¶ Aut enim vult pars q́ qualitas maſculis cenſeatur repetita in
4 verbo hæredibus,& hoc dici non poteſt, † quia non fit repetitio in orationibus diuerſis & ſeparatis.l. qui fundum. ff.de côtrahẽ. emptio.Bar.in l.in repetendis.ff.de leg.3.& in l.Seiæ.§.caio.ff.de fundo inſtr.& in conſ.27.V ſa ſacti narratione.& alibi ſæpe doc. nec dici poteſt quod fiat repetitio in diuerſa oratiôe ea veriſimili mente diſponentis quia de tali mente non apparet,immo mẽs patris acceptantis quitationem contraria arguitur, vt ſupra dictum eſt. Aut vult pars quod verbum hæredibus intelligatur de maſculis,non virtute repetitionis ſed virtute declarationis,quaſi vna pars diſpoſitionis intelligatur ſecundum aliam.l. verum.ff. de peti.hæredi.& iſtud etiam procedere non poteſt , quia argumentum procedit in verbo dubio, quod ſecundum eius naturam ad plura referri poteſt , ſecus vbi verbum eſt clarum , quia tunc declaratione opus non eſt in claris.puta quando in vna parte diſpoſitionis fiat mentio de filiis ſimpliciter,in alia de filiis maſculis: ſed verbum hæredibus, videtur clarum comprehendens extraneos in materia tranſitoria ad extraneos , ergo nihil opus eſt vt declaretur per verbum liberos maſculos. Præterea iſta verba ſunt diuerſa (hæredibus & liberis) in materia tranſitoria ad extraneos,ideo non videtur dicendum quod vnum verbum recipiat declarationem ab alio verbo omnino diuerſo Pau.tamen de Caſt.in conſil. 410. Viſo facto & dubiis. colum. 2. in 3.dubio. lib.j.voluit quòd vbi teſtator in vna parte teſtamenti vocat liberos,in alia hæredes,quòd verbum hæredes intelligatur pro filijs licet hæredes non ſint,ſed dici poteſt quod in vltima voluntate verbum hæredes magis capitur pro filijs quam inter viuos.Rurſus inquitur Pau.quando teſtator expreſſe vocauit liberos,quod hic factum non eſt . Præterea in teſtamento non cenſetur quis prouidere extraneis ſicut inter viuos.¶ Iam etiam in verbo liberis aut filius non eſt ita ſimpliciter verum quòd ſimpliciter poſitum in vna parte intelligatur ſecundum qualitatem maſculinitatis appoſitum in alia parte. Immo articulus eſt difficilimus plenus diuerſis doct.ſententiis,immo etiam iidem doc. ſibiipſis cõtrariantur turpiter uariando. & quòd uerbum filiis ſimpliciter prolatum.non intelligatur de maſculis , licet in alia parte fecerit teſtator mentionem de filiis maſculis uoluit Anchara.in conſ. 210.Ioan.de Anan.in conſi.22.Alex.in conſi.55. col.1.poſt med. uerſi.non obſtat quod tacite,li.3.& in conſi.38.lib.6. Soc.in conſil.227.in fi.lib.2.& in conſi.116.col.pen.poſt medi. uerſic.& ad hoc bene deſeruit.lib.3.Curt.ſenior.in conſi.64.colum.2 & ſequ. Deci.in conſi.339.colum.5.in fi.in conſil.416.colum. penul.circa med.uerſi.non obſtat q́ Alexan. in conſi.442.colum.2.in fi.in conſi.514.ante fin.in conſi.567. & in conſi.499. col.2.uerſi.ulterius etiam prædicta concluſio,& in fin.colum. Cur.in conſi.230. colum.4 in fi.uerſi.ubi autem uoluit ſe reſtringere.lib.3. & in cõſi..2/3 col.4 uerſicu. poſſet etiam forte quis dicere. lib.4. Bologni.inter conſi Alexand.in conſi.53.col.4.in fi.uerſi.nunc autem operæ precium eſt ut oſtendam.lib.4.Iaſ.in conſi.142.col.5.in fi. uerſi.5.fac.t.& col.7.in princ.uerſi.8.in fauorem.lib.2. & in conſi.10 39.col.9. lib.3. Curtius Iun.in conſi.40.col.3. in fi. in conſi. 163.colum.4.& 5.& in conſilio 167.colum.5.in fi. & colum.ſeq. Ecce quanta doctor. copia hanc opi. tenaciter teneat. mouentur doc.quia ubi uoluit teſtator exprimere de maſculis.expreſſit,ergo ubi non expreſſit,non cenſetur uoluiſſe,quia ita ſciuiſſet exprimere in una parte ſicut in alia ſi uoluiſſet licet ego iſtam opi. non ſimpliciter ſequi velim ſed plures caſus ſoleo diſtinguere, ſed hic diſputare non expedit,quia diſpoſitio renunciationis diuerſo modo & aliter loquitur:nam in acceptatione renunciatione fit mentio de liberis maſculis,inter quos longa eſt differentia in materia tranſitoria ad hæredes extraneos , ergo non uidetur
1 dicendum q́ uerbum hæredibus intelligatur de filiis maſculis uerbum ipſum dupliciter impropriando ut ſupra dictũ eſt.Et ſi
2 intentio diſponentis fuiſſet ſolum acquirere aut acceptare pro liberis maſculis,ut ſimiliter facta eſſet acceptatio pro ſe & filiis
3 aut liberis,non pro ſe & hæredibus.¶ Septimo q́ intentio diſponentium non fuerit in illis uerbis pro ſe & hæredibus,intellige-
4 re de liberis maſculis,oſtendo fortisſime:nam hoc modo renun-
5 ciatio facta eſſet in fauorẽ maſculorũ ſimpliciter,adeo quod pater in præiudiciũ maſculorum nihil diſponere potuiſſet neque
6 inter uiuos,neque in ultima uolunt. te.Iſta in effectu eſt intentio & opinio partis aduerſæ, ſed dico quod etiam intelligendo uerbum hæredibus pro liberis maſculis,adhuc ſequi non poteſt effe-
7 ctus,quem pars intendit,nam licet verbum hæredibus capiatur pro deſcẽdentibus maſculis,requiritur tamẽ q́ deſcẽdẽtes ſint hæredes.Bar.in l.ex facto.§.fi.ff.ad trebellian,Alex. in conſil.10. col.3.poſt.med.uerſi.item reſpondeo.lib.4.in conſ.19.col.3.in fi. in conſ.26.col.2.circa med. uerſi. ſi ergo feudum prædictũ & in conſ.28.col.fi.uerſ.confirmari poſſunt prædicta.lib.5.Cor.in cõſ. 309.col.4.lib.3.& in conſ.199.col.14.in. fi.verſ. & propterea non ob.lib.2.Dec.in conſi.208.col.4.in conſi.390.col.3.in fi.verſi.Secundo in dicta prima inueſtitura,& in conſi.445.col.2. circa medi.verſi.ſecundum præſuppoſitum. Idem tenet Collegium Doc. Bononienſium inter conſi.Curtii ſenioris in conſi.51.col.8.Curtii.ſenioris in conſil.74.col.4.circa med.verſi.licet enim.& in conſ. penult.col.4.in fin.Iaſ.in conſi.170.colum.5.lib.2.hoc ita præſuppoſito q́ requiratur filios eſſe hæredes,dico q́ intentio partis locum habere non poteſt quod filii maſculi omnino conſequi debeant iſta bona virtute quitationis aut donationis ita q́ alienari non poſſint in eorum præiudicium neque inter viuos neque in vltima voluntate , quia cum filii habere non poſſint bona quitata niſi ſint hęredes patris illa potuerunt alienari,nec filii tales alienationes reuocare poterint, ſed tanquam hæredes patris tenentur approbare alienationes ab eo factas. l.ex qua perſona. ff. de reg.iuris.l.cum a matre.C.de.rei vendica.ergo apparet q́ intentio diſponentium non fuit ſub illo verbo hæredibus intelligere de filiis maſculis, ita q́ pertinerent omnino bona ad ipſos maſculos , quia ſi oportet maſculos eſſe hæredes, poterunt bona alienari.& ſi intentio diſponentium fuiſſet vocare ſolos maſculos non fuiſſent vocati per illud verbum hæredibus omnino cõtrariũ tali intentioni . Quod ipſum fundamentum ſi diligenter conſideretur, non mediocriter videtur ſtringere. ¶ Octauo pro reſponſione conſidero quod vbi res dubia eſſet, quæ ipſa tamen videtur clara,in dubio melius eſt proprietati verborum deſeruire.d.l.3.§.ſi is qui nauem.ff.de exerci. Sed verbum hæredibus,de ſui natura & proprietate omnes comprehendit etiam extraneos ergo &c. ¶ Allegatur etiam per partem aduerſam dictum Ang. in l.auus,in fi.ff.de pactis.quem ſequitur Aretinus in l.qui ſuperſtites,col.ſexta.ff.de a.q.hære.Decius in conſ 31.col.3.poſt medi, vbi quod quitatio facta contemplatione aliquorum,aliis prodeſſe non debet.Sed iſtud dictum Ange. non meruit allegari , quia Ange. loquitur quando ſoror quitat ipſis fratribus hæreditatẽ paternã,nam dicit Ang.quod ſi contingat naſci alios fratres, ad eos ſeu quatenus portionem eorum reſpicit,quitatio non extenditur. Sed in caſu noſtro Margarita non quitauit ipſis fratribus ſed patri acceptanti pro ſe & hæredibus,ob id cum Iacobina ſit de hæredibus eidem etiam quitatio prodeſſe debet. ¶ Male etiã allegauit pars pro opi.ſua Saly.in d.l.pactum & Alexan.in dicto conſi.29.lib.3. In quibus locis volunt q́ renunciatio filiæ proſit non ſolum maſculis ſed etiam aliis ſororibus aut deſcendentibus fœminis.& ſic illud dictum facit pro Iacobina,licet ego illud dictum non ſequar,quando fœminæ extarent vt ſcripſi in d. conſil.42. ¶ Infertur ex præmisſis quod maſculi non admittuntur ad iſta bona quitata niſi vt hęredes patris ab inteſtato in qua ſucceſſione concurrit & Iacobina vt concluſum eſt in priore cõſilio & ab initio antequam conſulerem diu anceps fui.ſed tandem non potui adduci in fauorem maſculorum quod ipſis quæſitum eſſet ius virtute quitationis ad excluſionem Iacobinæ ſecundum iuris regulas . Ideo perſiſto in priori ſententia donec rationes magis efficaces videam in contrarium & ſaluo ſemper ſaniori iudicio.Sauiliani.12.Octobris.1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Sublato fundamento exemptionis,neceſſe eſt vt exemptio corruat.*

2 *Quando iuratur ſuper aliquo facto tollitur omnis actio,quæ ex illo facto poterat oriri.*

3 *Facta renunciatione iurium trãſactionis dicimus ceſſare priui legium & cauſam exemptionis.*

4 *Verba vniuerſalia ſunt maioris potentia quam generalia.*

5 *Renuncians omni legum & iuris auxilio cenſetur renunciare de beneficio inuentary.*

6 *Cum uerba renunciationis ſunt clara ad omnia pertinentia non eſt vlterius dubitandum.*

7 *Citra præſumptionem quæ inſurgit ex antiquitate temporis admittitur probatio in contrarium.*

CON-

CONSILIVM CCXC

¶ Pro commuoitate Bradiæ comitatus Aſtenſis contra particulares loci Sinfredi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Egregii Franciſcus Craueti, Sebaſtianus Maſoni. Dominicus Racca. Ioannes antonius de Prato & alii particulares ac litis conſortes loci Sinfredi tranſegerunt cum vniuerſitate loci Braidæ ratione bonorũ quæ poſſident io territorio ipſius loci Braidæ. & inter cætera ipſi particulares renunciauerũt cuidã antiquiori tranſactioni ac omnibus in ea contentis in omnibus & per omnia, quam voluerunt eſſe nullius roboris & mométi, quã ipſam etiam antiquiorem tranſactionem ipſi particulares Sinfredi impugnauerant, In ipſa autem antiqua tranſactione inter alia cantum erat, quod liceret ipſis particularibus adducere eorum meſſes & fructus a finibus & territorio Braidæ abſque ſolutione alicuius pedagii, ad quod tenentur omnes abduceotes fructus ab ipſis finibus & territorio etiam Burgenſes ipſius loci Braidæ. facto ita præpoſito & præſuppoſito, quia tranſactiones non legi. Quæritur, an ipſi particulares teneantur ad ſolutionem dicti pedagij, quod ipſum in præteritum dicuntur non ſoluiſſe ex titulo dictæ tranſactionis antiquioris? ¶ Videtur dicendum prima fronte non teneri particulares Sinfredi ad ſolutiouem alicuius pedagij. Primò, quia renunciatio facta circa innſtrumentũ tranſactionis non videtur trahi ad exemptionem ſeu libertatem, qua ipſi particulares vſi ſunt per tempus antiquiſſimũ cuius initij memoria non extat in contrarinm, quia vbi alicui competunt duo iura renunciatio facta vni non trahitur ad alterũ. l. ſi domus. vbi. Bar. ff. de ſeruituti. vrbanorum prædi. l. ſi mihi. in princ. ff. de ſeruitut. ruſtic. prædior. l. nec eis. §. j. vbi Iaſ. in j. not. ff. de acquit. hæredi. l. hæres meus. ff. de condit. & demonſtra.

¶ Similiter licèt bomines Sinfredi non poſſunt peobare eorũ libertatem per viam inſtrumenti tranſactionis, tamen videtur quod probare eam poſſint per viam teſtium, quia vbi alicui competunt plura remedia excluſus ab vno non cenſetur excluſus ab altero. l. quoties duplici. ff. de reg. iur. l. & an eadem. cum ibi no. ff. de excepti. rei iudic. l. ſi ſeruo meo. ff. de lega. j. l. Aurelius. §. fi. ff. de auro & argen. lega. Anchara. in conſi. 391. Super pluribus articulis. colum. 3. circa medium ver. Infertur etiam qđ eſt reciproca donatio. hinc videmus quod renuncians inſtrumento intelligatur ſolum renuociare probationi faciendæ per inſtrumentum, non etiam debito aut iuri in eo contento. Bald. in l. Labeo. §. j. ff. de pactis. per tex. in l 3. C. de fide inſtrumen. ſequitur Deci. in conſilio 17. colum. 5. circa medium & in conſi. 169. colum. 2. ante medium. ¶ Secundò in fauorem ipſorum particularium facit, quia ſublata illa tranſactione antiquiori, manet res in ſtatu primæuo ante ipſam tranſactionem & ſic in diſpoſitione iuris communis, ſicut dicimus ꝙ ſublata conſuetudine recurritur ad ius commune. Bart. & doct. in l. 5. in princ. ff. ſolut. mat. Bald. in l. non ſolum, in lectura antiqua. ff. ad muni. non videtur ꝙ communitas Braidæ poſſit aliquid ſtatuere contra homines Sinfredi forenſes & non ſubditos iuriſdictioni Braidæ. l. fina. ff. de iuriſdi. om. iud. forenſis enim non ligatur ſtatutis loci, cui non ſubiicitur. l. j. in fin. ff. de tuto. & cura. datis ab his. l. cum vnus. §. penulti. ff. de bonis autho. iudi. poſſ. l. neque. C. qui da. tuto. poſſ. cap. vt animarum. de conſtitutio. libr. 6. cap. quo iure. 8. diſtinct. habetur in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. & in l. j. C. de ſumma Trinita. & fide catholica. ¶ Tertiò renunciatio debet interpretari ſecundum intentionem ipſius renunciantis nec debet operari vltra eius intentionem. l. non omnis, in princip. ff. ſi cert. pet. Ita in renunciatione tradit Aret. in conſilio 56. Poſt abſolutum. colum. 2. a circa medium verſi. hanc concluſionem maxime adiuuat æquitas. &c. Similiter non præſumitur renunciatio quæ veriſimilis nõ ſit. Deci. in conſi. 495. col. 5. Sed non videtur aliquo modo veriſimile bomines Sinfredi voluiſſe renunciare priuilegio exemptionis ab omni æuo obſeruatæ & in caſu dubio interpretari debet renunciatio in eam partem quæ renuncianti minus præiudicat. Calde. in conſi. 5. circa fi. in titu. de præben. Deci. in l. poſtquam liti. col. 3. circa medium. C. de pactis.

¶ Quartò non præſumitur renunciatio etiam ex actu aut facto proximo niſi expreſſe agatur. c. ſanè, de renuncia. Card. in conſi. 30. colum. pen. Deci. in l. ſi quis iniquum. §. ſi is pro quo. col. 2. in fin. ff. quod quiſque iuris. in conſilio 352. col. penult. in d. conſilio 95. col. 5. ante medium & in conſi. 655. col. 2. ſed expreſſe dictũ aut actum non fuit quod cenſeretur renunciatum illi priuilegio exemptionis & libertatis, ergo &c.

¶ Quintò, licèt iſtud factum renunciationis videatur cõtrariari exemptioni, tamen ea tali facto non cenſetur quis renunciare eius priuilegio quotiens alia coniectura capi poteſt. Innoc. Ant. de But. & doct. in c. accedentibus. de priuileg. Alex. in conſil. 27. Attentis narratis. lib. 3. & in conſ. 33. ponderatis. lib. 5. late Mod. in c. cum acceſſiſſent. de conſtitu.

¶ Sed in tali renunciatione tranſactionis videtur alia cõiectura capi poſſe q̃. ꝙ cenſeatur renunciatum tali exemptioni, cum plura alia continerentur in ipſa tranſactione in quibus renunciatio ipſa poſſit operari. ¶ Sed p̃miſſis non obſtantibus contrariũ puto de iure verius, quod immo præiudicet renunciatio quò ad cauſam exẽptionis abſolutione pedagij ſequentibus fundamentis. Et primo, quia fundamentum ipſius exemptionis conſiſtebat 1 in dicta tranſactione antiqua & eius virtute competebat, † ſed ſublato fundaméto ipſius exemptionis & ipſam exceptionem corruere neceſſe eſt. l. lex vectigal. l. ſi ſuperatus. ff. de pignor. l. hactenus, in fi. cum l. ſequen. ff. de aqua plu. arg. l. nam origo. ff. quod vi aut clam. l. egi. ff. de exceptio. rei iudica. l. nam & ſi ſub conditione. §. rumpendo. ff. de iniuſto teſtamen. l. ſi fundo ſub conditione. §. qui fundus. ff. de leg. j. l. 2. ff. de admi. tuto. c. cum Paulus. j. q. j. ¶ Secundò nos habemus concluſionem iuris ꝙ renuncians alicui facto excluditur ab omni re quod ex illo facto poterat ſibi competere. Barto. in conſi. 90. Dilecto domino Franciſco. col. j. in fi. ſequitur Iaſ. in l. ſciendum, column. 12. in fi. verſicu. contrariam opi. ff. de verbo. obliga. pro quo facit glo. in l. j. §. ſed videndum, in verbo ſuccedat. ff. de ſucceſſ. edic. vbi quando filius repudiat hæreditatem patris cenſetur renunciare omnibus remediis quibus venire poterat ad ſucceſſionem, & ſic ea capite vnde liberi, vñ agnati & vñ cognati, quia repudiatio aut renũciatio ſimpliciter aut generaliter facta p̃iudicat in oĩbus, & ſic indiffinita in materia renunciationis æquipollet vniuerſali. & illam gloſſ. dicunt ſing. Pau. de Caſ. & Modern. in l. j. col. 5. C. qui admitti. Idem Pau. de Caſt. in l. 3. in fi. C. de iuris & facti ignor. vbi Iaſ. col. fi. & idem Iaſ. in l. nec is. §. j. col. 3. ff. de acquirẽ. hæredi. in d. l. j. col. 3. & col. 8. nume. 26. C. qui admitti. in l. licèt, colũ. fina. C. de iure delibe. & in conſilio 84. column. 2. lib. j. pari modo cum iſti particulares Sinfredi ſimpliciter & regulariter renunciauerint tranſactioni prædictæ, cenſeri debent excluſi ab omnibus remediis aut iuribus competentibus ex ipſa tranſactione. ¶ Ad idem facit text. in l. ſi creditori. vbi Iaſ. in ſecũdo not. ff. de leg. j. vbi quando debitor habens plures exceptiones legat ſimpliciter quod debet creditori cenſetur remittere omnes exceptiones, ita vt hæres debitoris omnino teneatur ſoluere creditori nec iuuare ſe poſſit aliqua exceptione, eodem modo videtur dicendum quod iſta renunciatio tranſactionis trahatur ad omnia iura ex ipſa tranſactione competẽtia & omnes exceptiones competentes ipſis renunciantibus virtute illius tranſactionis dicatur remiſiſſe. ¶ Tertio pro hac parte adduco quod ſcribit Paul. de Caſtr. in conſilio 387. Super ſuprascriptum dominum. in fin. libr. 5. vbi quod promittens non cõtrauenire contractui ſed quod habebit eum ratum & gratum, cenſetur renunciare remedio l. 2. C. de reſcind. vendit. & tamen illud remedium videtur admodum fauorabile inductum contra doloſos emptores cum arguatur dolus ex læſione enormi. l. ſi ſuperſtite. C. de dolo. Bar. in l. ſi. ff. de præto. ſtipu. late ſcriben. in l. ſi quis cum aliter ff. de verb. obl. Itaque ſi ille dolus re ipſa & de præterito cenſetur remiſſus per dictam renunciationem generalem, a fortiori cenſeri debet remiſſa exemptio ceſſante dolo communitatis Braidæ.

¶ Quartò magis in terminis pro hac parte adduco tex. in l. ſi a duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. vbi quando † iuratur ſuper aliquo facto tollitur omnis actio quæ ex illo facto poterat oriri, & ſic remota cauſa remouẽtur omnes effectus, qui inde ſequuntur, ad idem tex. in l. duobus. §. exceptionib. & §. colonus. ff. eo. titu. de iureiu. remota igitur per renunciationẽ tranſactione, quę erat cauſa exẽptionis & libertatis, cẽſetur remotus & ſublatus omnis effectus deſcendens ex ipſa cauſa. Ad idem text. in l. fina. in fin. C. de nuptiis, vbi radice ſublata tolluntur omnes effectus ab ea prouenientes. & quod ſcribit Pau. de Caſtr. in conſilio 366. Super primo puncto. col. j. vbi quòd ſublata prohibitione legis ciuilis nubendi infra annum luctus, cenſentur etiam ſublatæ omnes pœnæ ex tali prohibitione prouenientes tanquã ſublata radice. ſimiliter annullato proceſſu corruunt omnes effectus

qui ſequuntur ex eo.c.auditis.de procura.clem.j.de immuni.ec-
cle.ſimiliter crimine abolito cēſentur ſublati omnes effectus ꝓ-
uenientes ex eo,ideo prælatus poſt abiurationem ſciſmatis eligi
& confirmari poteſt.c.quia diligentia. de electio. Similiter lege
aut conſtitutione aliqua reuocata,cenſentur reuocati omnes ef-
fectus fundati ſuper ea. Gemi.in conſ.93.col.pe.poſt med.

¶Quinto conſidero quod valet argumētum a cauſa finali ceſ-
ſante etiam in materia priuationis,etiam culpa ceſſante in priua
to.puta,ſi vaſallus fiat mutus, priuatur conceſſione feudi, quia
ceſſat cauſa finalis conceſſionis cum amplius domino ſeruire
non poſſit,& tamen nulla arguitur in vaſallo culpa.c.j.§.mutus.
in titu.Epiſ.vel Abb.eodem modo ceſſante cauſa finali & origi-
naria exemptionis per renunciationem tranſactionis, ceſſare de
bet ipſa tranſactio, & quidem a fortiori quia renunciantibus im
putari poteſt cur ipſi tranſactioni renunciauerint, & ſic cōcludit
iſtud argumentum a maioritate rationis quod eſt in iure fortiſſi
mum.l.quanto magis.ff.de iureiur.auth. multo magis. C. de ſa-
croſ.eccl.& procedit iſtud argumentum etiam in materia odio-
ſa & ſtricta.l,qui indignus.ff.de ſenato.l.cui pacto. ff.de ſeruis ex
por.l relegatorum.§.poteſt.ff.de interdi.& releg.l.nec in ea. vbi
Bar.ff.de adult.c.illorum.de ſenten. excom. Ideo arguitur a ma-
ioritate rationis etiam in ſtatuto contra ius commune. Bald.in l.
quod vero,col.j.poſt medium.verſic.ſed pone quod ſtatutum.ff.
de legibus.& in l.ſi vero.§.de viro.ff.ſoluto matr.cum ſim.

¶Sexto adduco quod ſcribit Pan.de Caſt.in conſ. 38. Dico. li.
j.vbi quod eccleſia dirupta & ceſſantibus rectoribus in ea mini
ſtrare,non debentur eccleſiæ decimæ, eodem modo dicamus,
quòd dirupta tranſactione non debeatur priuilegium exem-
ptionis pedagii quod ipſum competebat propter ipſam tranſa-
ctionem.

¶Septimò nos habemus quod ſi dominus renunciet ius pro-
pter quod procuratorem conſtituerat,ex tali renunciatione iuris
ceſſat & finitur mandatum procuratoris. c.ſi pauper clericus,in
3 fin.de præben.lib.6.Roma.in conſ.374. Præſens eſt quæſtio. † Eo
dem modo dicamus ceſſare & finiri priuilegium & cauſam exē
ptionis facta renunciatione iurium tranſactionis ex qua ipſa exē
ptio conceſſa erat.¶Octauo conſidero quòd in caſu noſtro,vt in
facto narratur,facta eſt renunciatio non generaliter aut indiffi-
nitiue ſed per verba vniuerſalia,quia dicitur renunciatum tran-
ſactioni & omnibus in ea contentis in omnibus & per omnia.
4 ¶ † Quæ ipſa verba vniuerſalia ſunt maioris potentiæ quàm ge-
neralia l.3.§ j.iuncta l.coiri.ff.pro ſocio. vbi patet plus eſſe con-
trahere ſocietatem omnium bonorum vniuerſaliter,quàm ſim-
pliciter aut generaliter ſocietatem contrahere ad idem tex. in c.
ſunt nonnulli.j.q.j.vbi plus eſt dicere,abſtinendum eſſe ab omni
munere quàm a munere.tradit glo.in c.paſtoralis.in verſ.tempo
raliter.de noua. vbi quòd plus eſt concedere eccleſiam cum om
ni iure ſuo & ſic vniuerſaliter,quàm eccleſiam ſimpliciter aut ge
neraliter concedere. Oratio enim generalis aut indiffinita non
ſemper æquipollet vniuerſali,puta, quando non eſt eadem ratio
in omnibus,vt per Dyn.in rubr.extra de reg.iur. Bar.in l. ſi pluri
bus.ff.de lega. 2.ſed ratio vniuerſalis omnia comprehendit,quia
qui totum dicit,nihil excludit.l.Iulianus.ff.de lega.3.l.a Procura
tore.C. manda.l.omnes. C.ſine cenſu.vel reli.c.ſi Romanorum.
19.diſtin.cap.ſolitæ,de maior.& obedi. cap.s. de obſerua.iein-
nii.Ideo licet fideicommiſſum generale non comprehendat præ
legata ſimpliciter ſed fiat diſtinctio de qua per Barto.& doc.in l.
Marcellus.§. quidam liberis.ff. ad Trebellia.talis tamen diſtin-
ctio non fit in fideicommiſſo vniuerſali quando grauatur quis
de reſtituendo omnem aut totam hæreditatem vel quicquid ad
eum peruenerit,immo tunc indiſtincte veniunt prælegata.l.cum
virum.vbi Barto.Bald.& doc. C.de fideicommiſſ. Old.in conſil.
300.Factum tale eſt magiſtro militi.col.s. poſt medium. Dec.in
conſilio 69.colum.3.circa med.Similiter licet in legato generali
bonorum mobilium non veniant uenalia. l. generali. §. uxori.
ff.de uſufruct. leg. ſecus tamen eſt in legato uniuerſali omnium
bonorum mobilium.Barto. in d.§.uxori. ſequitur Deci. in l.om-
nia.in princ.ff.ſi cert.peta.in c.ſi.in princ.de conſtitu.in conſ.26.
col.2.ante fin.& alibi ſæpe.& adeo omnia comprehendunt uer-
ba uniuerſalia,ut ueniant etiam exempti.gloſſ. in clem.ſi bnefi-
ciorum de præb.lib 6.quam ad hoc citat Cur.Iunior in conſi.40.
col.6. facit ꝙ ſcribit Bald.in conſ. 166. Statuto ciuitatis Triden-
ti.lib.5. ubi ſtatutum quod debitor ſuſpectus de fuga capi poſ-
ſit nullis obſtantibus ferijs,comprehendit etiam ferias in hono-
rem Dei. & infinita id genus exempla commemorare poſſem

ad oſtendendum potentiam & efficaciam verborum vniuerſa-
lium,ſed laborioſum opus eſſet potius quam ſubtile. Itaque ſtan
te tali renunciatione tranſactionis per verba vniuerſalia, non vi
detur dubitandum quin omnia comprehendantur iura virtute
talis tranſactionis competentia, quia natura verborum vniuerſa
lium ea eſt vt nihil cenſeatur excluſum, ſed omnia comprehen-
duntur,quæ excogitari poſſunt, ita quod nulla perſona & locus
nullus excipi poſſint.Bald.in conſ.316. Rex Romanorum. col.3.
circa fin.lib.j.

Nonò conſidero quòd hic præſupponitur in facto factam eſſe
renunciationem per verba vniuerſalia geminata, quia dicitur re
nunciatum tranſactioni & omnibus in ea contentis in omnibus
& per omnia.Quæ verba vniuerſalia geminata adhuc fortius o-
perantur,vt reſtringi non poſſint vbi alias reſtringi poſſent.Cor.
in conſ.324.col.6.libr.j. Ideo verba vniuerſalia geminata non re
ſtringuntur ad habiles.Iaſ.in l.j.§.nunciatio. col.5. ff. de operis
noui nunciat.fortius ſcribit Alex.in conſ.30.col.pen.libr.5.quòd
priuilegium immunitatis conceſſum per verba vniuerſalia ge-
minata comprehendit etiam onera inſolita.Iſta enim verba vni-
uerſalia geminata comprehendunt etiam diſſimilia & maiora
expreſſis.Soc.in conſ.47.col.6.in fi.lib.4.Iaſ.in conſ.96.col.2. cir
ca prin.lib.4 Curtius ſen.in conſ.30.col.2.

¶Decimò in terminis renunciationis factæ per verba vniuer-
ſalia quod trahatur ad omnia etiam valde grauia & præiudicia
lia,adduco Albert.de Roſat.in l.item quæritur.§.exercitu.ff.loca
ti. vbi quando conductor renūciat omni legum & iuris auxilio,
cenſetur renunciare iuri petendi remiſſionem mercedis ob cau
ſam ſterilitatis aut aliam, & tamen per talem renunciationem
agitur de graui præiudicio,ſequitur Iaſ.in l.j.col. pen. C.de iure
emphyt.Gozad.in conſ.53.col.3.ante medium & in cōſ.69.col.
3.in fin. Addo Cald.in conſi.24.col.3.circa medium.ver.accedat
pro iſta concluſione.& dicit Gozad.in dict.conſ.53.& 69.quòd
5 † renuncians omni legum & iuris auxilio cenſetur renunciare
beneficio inuentarii, beneficio ne teneatur niſi quatenus facere
poteſt,beneficio l.de his.ff.de tranſac. & omni beneficio tam iu
ris communis quàm municipalis. Addo Alex. in conſ.11.col.4.
lib.2.vbi quòd talis renunciatio omni legum & iuris auxilio,ha-
bet vim ſpecialis renunciationis, maxime quando in ſpecie fue-
rat renunciatum aliquibus iuribus.Ideo dicit Alex.quòd per ta-
lem renunciationem cenſetur renunciatum etiam iuri prohibi-
tiuo quando interuenit iuramentum. Quid hic dicemus ubi
in ſpecie renunciatum fuit ipſi tranſactioni & omnibus con-
tentis in ea in omnibus & per omnia, & ſic renunciatio eſt cla-
rior & magis ſpecifica,quàm vbi renunciat quis omni legum &
iuris auxilio?

¶Vndecimo conſidero quòd hic in ſpecie & expreſſe renun-
ciatum fuit cauſæ exemptionis pedagii, nam expreſſum quid di
citur per relationem ad aliud.l.ait prætor.§.ſi iudex. vbi late Mo
der.ff.de re iudica.l.in ſumma. §.j.ff.eod.titu.l.pen.C.de ſenten.
quæ ſine certa quantitate profer. quod procedit etiam in mate-
ria teſtium quando vnus teſtis ſe refert ad aliud dictum ſuum
non ſolenne,nam valet tale teſtimonium.doct.in l.legata inutili-
ter,per illum tex.ff.de leg.j.Bar.in l.eos.in prin.col.2. ff.de falſis.
Iaſ.in conſ.88.col.pen. lib.3. ſed iſta renunciatio eſt relatiua ad
ipſam exemptionem dum particulares Sinfredi ſe referunt ad
contenta in ipſa tranſactione,& in tranſactione continetur exem
ptio,ergo perinde eſt ac ſi in ſpecie & ſingulariter dictum eſſet,
quod renunciabant cauſæ exemptionis.

¶Duodecimo quòd iſta renūciatio dicatur ſpecialis & expreſ
ſa demōſtratur,nam expreſſum quid dicitur verbis generalibus.
Barto.& docto.in l.prætor ait.in princ.per illum text.ff.de operis
no.nunc.& in l.j.ff.de vulg.not.in l.ſi. C. quod cum eo.a fortiori
expreſſum quid dicetur per verba vniuerſalia longe potentio-
ra verbis generalibus vt ſupra dictū eſt.& quòd expreſſum quid
dicatur verbis vniuerſalibus,probatur ex d. Barto. in l. ſecunda.
ff.de noua.vbi ſi quis promittit centum ex tali cauſa,computato
omni alio inſtrumento,dicitur facta nouatio, & tamen nouatio
non inducitur niſi ſpecialiter & expreſſe agatur.l.fin. in verſ.niſi
ſpecialiter.C.de nouatio.Ad idem adduco Barto.in l.j.in fin. ff.ſi
quis in ius uoca. non ier. vbi quando renunciat quis omni pri-
uilegio.perinde eſt ac ſi ſingulis priuilegiis in ſpecie & expreſſe
renunciatum eſſet.& ita per iſta duo dicta.Bar.arguit & conclu-
dit Iaſ.in conſ.45.colum.penul.poſt medium lib.j. vbi Iaſ.quòd
quando conceditur caſtrum integre nihilo retento, perinde eſt
ac ſi regalia in ſpecie conceſſa eſſent. Itaque cum renūciauerint

hominés Sinfredi dictæ tranſactioni per verba vniuerſalia, perinde eſt ac ſi in ſpecie dictum eſſet quod renunciabat exemptioni in ea contentę: & maxime hoc procedit in caſu iſto vbi facta eſt tranſactio per verba vniuerſalia geminata, per ſupradicta. Decimotertio nos habemus quòd æqualitas ſeruanda eſt in contractibus nec toleratur claudicatio. l. ſi id quod, in fi. ff. de reſcin. vend. l. pen. in fin. C. communi diuid. § illud, inſtit. pro ſocio. ſed renunciatio dictæ tranſactionis dicitur mutua & reciproca, quia etiam vniuerſitas Braidę renunciauit ipſi tranſactioni vt dicitur. Itaque ſicut ex parte Braidæ renunciatio trahitur ad omnia, idē dicendum eſt ex parte particularium Sinfredi, vt æqualis omniū contrahentium ſit conditio.

¶Decimoquarto ponitur in facto quòd particulares Sinfredi etiam ante dictam renunciationem tranſactionis ipſam tranſactionem impugnauerant, ergo ex ea ſe iuuare non poſſunt. l. poſt legatum. vbi Bar. ff. de his quib. vt indig. reg. ex eo, de reg. iur. Alia fundamenta plura forte facere potuiſſem ſi ipſum inſtrumentū vidiſſem in quo renunciatio facta ſit, ſed interim ſecundum ea, quæ proponuntur his contentus ero. Ex quibus conclusionē noſtram legitime & efficaciter fundatam puto. Vniuerſa difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria, ad quæ ſatis quidem ex præmiſſis reſponſum apparet, ſed enim ad faciliorem explicationem reſpondeo in ſpecie & ſingulariter. ¶Itaque non obſtat primum argumentum, quòd vbi alicui competunt duo iura, renunciatio facta vni non trahitur ad alterum, quia illud non procedit quando vnum ius dependeret ab altero & in altero fundaretur, quia tunc ſublato fundamento omnia corruunt vt ſupra dictum eſt in primo fundamento facto pro parte communitatis Braidæ: ſed iſta exemptio ſolum fundabatur ſuper dicta tranſactione & ab ea dependebat, ergo ea ſublata tollitur & trāſactio ab ea dependens. ¶Secundò reſpondeo quòd argumentum procedit in renunciatione limitata ad vnum ius tantum ex pluribus vt ad alia non trahatur, ſed hic iſta renunciatio fuit vniuerſalia quo ad omnia contenta in ipſa tranſactione & ſic nihil contentorum in ea excipi aut excludi poteſt a verbis renunciationis vni-
6 uerſalibus, vt ſupra ſæpe dictum eſt. Vnde † cum verba renunciationis ſint clara, ad omnia pertinentia, non eſt vlterius dubitandum. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. cum ſim.

¶Non obſtat dictum Bal. in d. l. Labeo. ff. de pactis. quòd renuncians inſtrumento non cenſetur renunciare debito contento in ipſo inſtrumento. quia Bald. in hoc male loquitur, & contrarium tenet idem Bal. in l. vnica. §. ille autem. in fi. C. de lat. liber. tol. & contrarium etiam tenet Mart. Laud. & Iaſ. eum referens in d. l. Labeo. nec obſtat tex. in d. l. 3. C. de fide inſtru. allegatus per Bal. in d. l. Labeo. quia reſpōdet Iaſ. poſt Mart. Lauden. in d. l. Labeo, quòd ille tex. ſolum loquitur in renunciante vſui inſtrumēti, ſed aliud eſt renunciare inſtrumento, aliud vſui inſtrumenti, nā poſſum non vti inſtrumento & petere debitū ac illud per teſtes probare, ſecus vbi renunciat quis inſtrumento, quia talis renunciatio tanquam magis generalis generaliua operatur & præiudicat. contra Bal. etiam in d. l. Labeo. adduco Socin. in conſ. 20. col. 3. circa medium. lib. 3. vbi quòd renuncians inſtrumento cēſetur fateri illud verum non eſſe, ideo pro contentis in eo agere non poteſt. ¶Non obſtat quòd particulares Sinfredi poterunt probare eorum exemptionem pedagii per teſtes omiſſo inſtrumento tranſactionis, quia etiam ſi millies probarent per teſtes, non eis tamen prodeſſe poſſet, quia fuit renunciatum tali tranſactioni, & omnibus in ea contentis vniuerſaliter & per verba vniuerſalia geminata, ideo poſt renunciationem ad eam redire nō poſſunt. l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic. l. non videtur. ff. ſi quid in frau. patro. l. ſi maritus. §. ſi negauerint. ff. de adult. l. Herennius. ff. de euictio. l. poſtquam liti. C. de pactis. l. fi. C. de remiſ. pignor. c. ex tranſmiſſa. de renuncia. c. ex ore. de priuileg. Etenim poſt amiſſum ius ſera eſt pœnitentia. Bald. in c. j. quid iuris ſi poſt alie. feu. vaſal. id recuper. quod Bald. dictum refert Curtius ſenior in conſ. 26. in fin. ¶Secundò reſpondeo quòd etiam ceſſante renunciatione, quæ ipſa tamen fortiſſime vrget, adhuc nō poſſent ipſi particulares Sinfredi ſe iuuare exemptione prædicta nec antiquiſſimo eorum poſſeſſorio, quia talis poſſeſſio dicitur habita ex titulo erroneo & reprobato, id eſt ex dicta tranſactione, quam ipſimet particulares Sinfredi impugnauerunt & reprobauerunt. Quo caſu non procedit quod dicitur poſſeſſionem temporis antiquiſſimi cuius initii memoria non extat in contrarium, habere vim tituli & conceſſionis. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana & æſti. c. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verb. ſign. c. j. de præſcrip. libr. 6. quia talis titulus dicitur præſumptus quē ius præſumit ob tantam antiquitatem temporis, ſed talis præſumptio ceſſat vbi de veritate in contrarium apparet quòd quis poſſedit ex alio titulo expreſſo erroneo & reprobato, in claris enim ceſſant coniecturæ. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. & in terminis pro hac reſponſione adduco Paul. de Caſtr. in conſil. 423. Ex puncto tranſmiſſo. col. 2. circa fin. libr. 2. vbi quòd non iuuat præſcriptio temporis cuius initii memoria non extat in contrarium quando producitur titulus vitioſus & inualidus ſeu quando aliter apparet de initio vitioſo. Idem voluit Bellamera in conſil. 10. colum. 10. in princ. verſi. item & aliter reſpondeo. & col. 13. verſic. plus dico. Ad idem adduco Alex. in conſ. 113. colum. j. & 2. lib. j. vbi quando ex inſtrumento apparet non debuiſſe quid ſolui prout ſolutum eſt tempore longiſſimo, apparet quod ſolutum eſt per errorem & falſa cauſa, nec prodeſt tunc curſus temporis.

¶Similiter videmus quòd licet præſumatur pro ſententia antiqua quòd omnia ſolennia & neceſſaria præſumantur interueniſſe, vt habetur in auth. ſi quis in aliquo documento. C. de edendo. in c. bonæ. j. de elect. & in c. cum inter. de re iud. & alibi ſæpe, iſtud tamen non procedit quando producuntur acta ſententiæ ex quorum productione apparet de eius nullitate aut iniuſtitia, tūc enim non præſumitur pro ſententia ex quo vere & clare probatur contra eam de nullitate & iniuſtitia. Bart. in l. j. ff. ſi tutor. vel cura. appel. in l. qui ad ciuilia. C. de appel. & in conſ. 98. Apparet ſententia. in fin. Aret. in conſ. 62. ex facto, ante fin. Soc. in conſ. 46. col. 9. circa medium. verſ. ſed clare etiam reſpondetur. lib. 4. Fel. in c. quoniam contra. col. 55. in fi. ver. Secundo declara. de proba. Iaſ. in l. 4. §. condemnatum. col. 2. in fin. ver. ſecundo contra Bart. facit ff. de re iudic.

¶Videmus etiam quòd licet in actibus extraiudicialibus præſumatur ſolennitas extrinſeca ex antiquitate temporis, puta in alienatione rei eccleſiaſticæ, vt habetur in c. peruenit. de empt. & vend. late ſcriben. in l. ſciendum. ff. de verb. obligat. iſtud tamen non procedit quando produceretur ſcriptura talis alienationis aut contractus per cuius inſpectionem probaretur de cōtrario, puta quia enuncient ſolennitates adhibitæ quæ dicantur minus legitimæ. ita Pau. de Caſtr. in conſil. 81. In cauſa quæ vertitur inter reuerendum patrem. colum. 3. in fin. lib. 2. ſequitur Felin. in c. ſicut. col. 15. verſic. 7. & vltimo declara, de re iudic. Dec. in conſil. 53. col. j. in conſi. 36. colum. 3. in fin. verſi. ſecundo reſponderi poteſt. & in d. c. quoniam contra. colum. 2. verſicu. ſucceſſiuè. Abb. de proba. Iaſ. in l. j. col. 5. in quinta limitatione. C. qui admitti. & in conſi. 176. col. fin. libr. 2. Curtius iunior in conſi. 130. colum. 2. in fin. Gozad. in conſ. 73. colum. 5. in fin. Addo Abb. in conſ. 61. colum. fin. verſic. item antiquitas. libr. j. Veronen. in conſil. 25. ad fi.
7 primi dubii. vbi † quòd contra præſumptionem quæ inſurgit ex antiquitate temporis admittitur probatio in contrarium. Ex quibus apparet non poſſe particulares Sinfredi ſe fundare ſuper aliquo titulo præſumpto ex antiquitate temporis, ex quo ſumus in caſu claro, in quo vere apparet de titulo nullo & vitioſo impugnato per ipſoſmet particulares. Quæ cum ita ſint, apparet quòd eorum poſſeſſio ſeu quaſi fuit vitioſa, quæ non prodeſt. l. 2. & l. ſi duo. Bar. ff. vti poſſid. l. j. commu. diuid. §. inter prædones. ff. commu. diuid. cum ſim.

¶Non obſtat aliud argumentum quod ſublata tranſactione per renunciationem, remanet cauſa in diſpoſitione iuris communis, quo iure forenſes non ligantur ſtatutis loci cui non ſubiiciuntur. Quia argumentum non procedit in forenſibus poſſidentibus bona in alieno territorio, nam ratione talium bonorum ligantur forenſes ſtatutis illius loci in reſpicientibus ipſa bona. forenſis enim cenſetur ſubiectus in concernentibus rem ſubiectam ſtatuentibus & ſitam in eorum territorio. cap. cum capella. capi. ex ore. de priuileg. capi. primo de priuileg. lib. 6. cap. poſtulaſti. & quod ibi not. & cap. fi. de foro competen. c. j. de raptor. cap. 2. & c. tuę. de cle. non reſid. c. Romana. §. contrahentes. de foro competen. lib. 6. c. j. de priuil. lib. 6. per quæ iura ita concludit Geminia. in conſi. 8. column. j. vbi propterea concludit quòd ſuperior poteſt priuare clericos ſibi non ſubditos beneficiis ſitis in eius territorio. Probat text. in l. ſi prædium. C. de prædi. minor. vbi iudex loci, vbi ſita eſt res pupillaris immobilis, interponit decretū in eius alienatione licèt pupillus ſit forēſis. Ad idem text. in l. j. C. vbi per tut. vbi iudex loci, vbi ſunt ſita bona immobilia pupilli forenſis, decernit tutorem pupillo non ſubdito quo ad illa bona. Similiter in alienatione rei immobilis eccle

ſiæ, Epiſcopus loci vbi ſita ſunt bona decretũ interponit. gl. ord. in c. hoc ius porrectum. 15. q. 5. Ita Rom. in conſ. 450. Horum bonorum. & latius cõfirmare poſſem ſi opus eſſet, ſed ſatis præmiſſa videntur ſufficere. ¶ Itaque cum poſſideãt bona homines Sinfredi in territorio Braidæ, non poſſunt effugere quin ligentur ſtatutis ipſius loci in concernentibus ipſa bona. ¶ Non obſt. argumẽtum quòd interpretari debet renunciatio in fauorem renunciantis, vt minus ei præiudicetur, quia procedit argum. in caſu dubio, ſed hic ſumus in caſu clariſſimo, vbi i ſpecie & expreſſe fuit renunciatum trãſactioni per verba vniuerſalia, immo & ipſi exẽptioni per relationem dum habita eſt relatio ad contẽta omnia in ipſa tranſactione, & quia ſi renunciatur fundamento, cenſetur renunciatum & omnibus ab eo dependentibus per ſupradicta. ¶ Non obſtat ꝙ renunciatio non præſumitur etiam ex actu proximo quoties alia coniectura capi poteſt, quia illud procedit in caſu dubio, de præſumptione enim tractatur in caſu dubio, ſed hic ſumus in caſu claro, vt ſupra dictum eſt. Nec eſt tractandum quod alia coniectura capi poſſit ea quo renunciatũ expreſſe fuit tranſactioni & omnibus contentis in ea in omnibus & per omnia. Non obſtat quod non ſit veriſimile homines Sinfredi voluiſſe renũciare tali exceptioni, quia immo eſt veriſimile poſtquam illi renunciauerunt per verba clara, veriſimilitudo. n. ceſſat, vbi de veritate in contrarium apparet. l. ſi. in prin. ff. quod met. cau. l. nuptura. in fi. ff. de iure dot. c. is qui fidem, de ſponſal. cum ſimil. ¶ Secundò reſpondeo quod verba vniuerſalia non reſtringuntur propter aliquam veriſimilitudinem. ideo tea, in l. obligatione generali. ff. de pig. non habet locum in obligatione omnium bonorum vniuerſali. Dec. in l. omnia. in prin. ff. ſi cer. pe. in c. ſedes. col. 5. circa med. de reſcrip. & in conſ. 389. col. fi. circa med. Addo vltra Decium Corn. in conſ. 128. col. pen. poſt med. verſ. nec obſtat ꝙ non veniunt. libr. 3. vbi allegat no. per Bart. in l. ſi pluribus. poſt med. ff. de leg. 2. Sed tamen contra Decium adduco Soci. in l. ſi ia qui decem. § verum. col. pen. verſ. de ſecunda limitatione. ff. de rebus dubiis. ¶ Tertio reſpondeo quòd veriſimilitudo & voluntas diſponentis colligitur ex proprietate verborum, quia nemo præſumitur dicere quod mente non cogitauerit. l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de ſupel. lega. l. proſpexit. ff. qui & a quibus. c. a. tequiris. de appel. c. fi. de verb. ſign. in ore enim & mente præſumitur eſſe vnum. & idem Bal. in conſ. 472. In cauſa prioris. col. j. circa med. lib. 1. & voluntas hominis conſiſtit in verbis ſicut facies in ſpeculo. Bal. in conſ. 202. Omnis poteſtas. col. 4. poſt med. lib. 4. ſed verba renunciationis ſunt clara, prægnantia & ampla, ideo late intelligi debent, etiam in materia odioſa quatenus eorum proprietas patitur. l. cum lege. vbi Aret. ff. de teſta. gloſſ. in c. contra Chriſtianos. de hæret. lib. 6. Gald. in conſ. 24. in tit. de præb. Alexan. in authen. ex teſtamento. C. de collatio. Dec. in c. non liceat. col. 2. in fi. de præb. ¶ Ex quibus cõcludo in fauorem communitatis Braidę ſecundum ea quæ proponuntur, quia inſtrumenta non vidi. & ita reſpõdeo, ſaluo ſaniori iudicio Sauiliani 19. Auguſti 1546.

Aymo Cranetta ex Sauiliano. I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *An dos augeri poſſit de bonis fideicommiſſi.*
2 *Plus eſt de nouo facere quam augere.*
3 *Vbi agitur de vtilitate publica fit extenſio, etiam in materia pœnali & prohibitiua.*
4 *Ius correctorium dicitur quando in totũ corrigitur et tollitur.*
5 *A pari procedunt interpretatio voluntatis teſtatoris & legis.*

CONSILIVM CCXCI.

¶ In cauſa Io. Curtini de Carmagnolia.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato: Io. Curtini de Carmagnolia de anno 1516. & die 26. menſis Martii inſtituit Mathæum Curtini eius filiũ hæredem, cui ſubſtitui filias ipſius teſtatoris, mandando filias ipſius Mathæi dotari & eis dari pro dotibus quantũ reliquerat filiabus ipſius teſtatoris. Mortuus eſt d. Mathæus relicta Lucia eius filia & Margarita vxore, & Margarita deceſſit relicta d. Lucia. Dubitatur modo ꝗ Mathæus hæres grauatus maritauit eius filiã Luciã cũ ampliore dote atq; relicta eſſet ab auo paterno, an illud plus augeri potuerit in præiudiciũ fideicommiſſi? Secundo dubitatur, an d. Lucia hæres Margaritæ matris poſſit detrahere dotes maternas de memoratis bonis ſubiectis fideicommiſſo? ¶ Circa primum dubiũ
1 breuiter & reſolutiue procedendo, † dico potuiſſe augeri dotes
Luciæ de bonis fideicommiſſi. Etenim non eſt dubium ꝙ ſi Ioannes teſtator nihil diſpoſuiſſet de dotatione filiæ hæredis grauati, ꝙ hæres grauatus potuiſſet dotare filiam de bonis fideicõmiſſi ſi legitima & Trebellianica ſatis non erat. auth. res quæ, vbi Bar. & doc. in j. q. C. commu. de leg. Ergo a fortiori dotem iam conſti
2 tutam augere potuit, † quia plus eſt de nouo facere ꝙ augere.
reg. cui licet quod eſt plus, de regu. iur. lib. 6. Ideo licèt inferior non poſſit ſtatuere contra legem ſuperioris, poteſt tamen diſpoſitionem ſuperioris augere addendo pœnam eius prohibitioni. gl. in clem. ne Romani. in verſi. tolli in 3. q. de elec. Card. in clem. fi. verſi. ꝙ ſi, in prin. de pœnis cum ſimi. vt per Feli. in c. quod ſuper his, de maiori. & obed. ¶ Secundo nos habemus ꝙ principalis & argumenti idem eſt iudicium, & diſpoſitum in vno locum habet & in altero. l. inter ſocerum §. cum inter. ff. de pactis dota. l. fi. C. de donatio. ante nup. l. etiam. C. de iure dotium. cum ſimil. ergo diſpoſitio. d. auth. res quæ, loquens in principali conſtitutione dotium locum habebit & in eius augumento ſi dos principalis non ſufficiat. ¶ Tertiò diſpoſitio d. auth. res quæ, dicitur fauorabilis introducta propter vtilitatem publicam vt mulieres dotatæ congrue viuant. vt expreſſe loquitur ille tex. ſed † vbi agitur
3 de vtilitate publica §. fit extenſio etiã in materia pœnali & prohibitiua. l. cætera. §. hoc ſenatuſconſultum, vbi Iaſ. in quinto not. ff. de leg. j. Bar. in l. 2. §. exercitum. ff. de infam. & l. quemadmodũ. C. de agric. & cenſi. li. 11. Diſpoſitio enim concernens vtilitatem publicam dicitur fauorabilis, licèt ſi contra ius aut exorbitans. Feli. in c. nonnulli. col. 21. de reſcrip. ergo diſpoſitio d. auth. res quæ, loquens in noua conſtitutione dotis locum habebit in eius augumento vt augeri poſſit, ſicut de nouo conſtitui quando dos conſtituta in teſtamento non erat ſufficiens ad inueniendum maritũ condignũ pro qualitate perſonæ & familiæ. ¶ Quartò diſpoſitio d. auth. res quæ, non dicitur correctoria, quia ius antiquum non prohibebat in ſpecie dotes cõſtitui de bonis fideicommiſſi: ſed dicitur diſpoſitio illius auth. exorbitãs quaſi deuians a gene
4 rali diſpoſitione iuris antiqui in cauſa & fauore dotis. † Ius enim
correctorium dicitur quando in totum corrigitur & tollitur, ſed exorbitans quando in aliquo derogatur. l. derogatur. ff. de verb. ſig. Cor. in conſilio 174. columna 2. lib. 4. Crotus in l. omnes populi. column. 39. verſicu. complemento. ff. de iuſti. & iure. Modo ego habeo ꝙ extenſio fit etiam in correctorijs quando materia eſt fauorabilis ex identitate rationis. glo. in c. generali. de elect. lib. 6. Bart. & doc. in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendi. Soc in l. j. colum. 55. in princi. verſi. vel ſecundò dicamus. ff. de vulg. ſi fit extenſio in correctoriis, ergo a fortiori in materia exorbitanti quæ facilius extenditur quam correctoria. Corn. in conſilio 82. colum. 3. verſi. conſtat autem. & in conſilio 188. colum. 5. lib. 2. ſed cauſa dotis dicitur fauorabilis vt ſupra dictum eſt, ergo &c. ¶ Quintò nos habemus quòd diſpoſitio d. authen. res quæ procedit licèt teſtator de dote conſtituenda nihil dixerit vt ibi patet, quanto fortius procedet in caſu noſtro in quo cõcurrit voluntas teſtatoris expreſſa, qui neptes dotari mandauit? Et ſi dicatur, ergo videtur ſtandum taxationi & limitationi ipſius teſtatoris. Reſpondeo, quòd illa taxatio & limitatio debet intelligi rebus & terminis ſic ſtantibus prout erant de tempore ipſius teſtamenti. l. quod ſeruus. ff. de condic. ob cau. l. in confirmando. & l. vtilitatem. ff. de confir. tuto. ſed mutata fuerunt tempora, & dotium conſtitutiones excreuerunt, ideo ex cauſa de nouo ſuperuenienti recedi potuit a diſpoſitione teſtatoris: teſtator enim ita limitauit & taxauit credens ꝙ illa dos eſſet ſufficiẽs prout videbatur de tempore teſtamenti. Planè ſi cogitaſſet ad mutationem temporis, veriſimiliter dotes ampliores cõſtituiſſet, ergo id pro diſpoſito haberi debet. l. Titius. §. Lucius. ff. de libe. & poſthu. l. cum ex pluribus. in prin. ibi, quod veriſimile videtur. ff. de ſolutio. l. cum res. verſ. j. ff. de lega. j. l. fi. C. de poſth. hæred. inſtit. glo. & doct. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact.
¶ Sextò nos habemus quòd diſpoſitio d. auth. res, quæ procedit licèt teſtator prohibuerit bona expreſſe alienari, vt ibi per doct. Iaſ. in conſ. 157. col. 2. in 2. dubio. li. 2. quanto fortius augeri poterit dos minus ſufficiens quũ teſtator non ſolũ non prohibuit alienationem, ſed etiam expreſſe dotes conſtituit, quæ tamen la
5 tis nõ erant. ¶ Septimo † a pari procedunt interpretatio volunta
tis teſtatoris & legis quia eo modo interpretatur voluntas teſtato-

ris

tis quo diſpoſitio legis. Bar.in l.j. C. de bis quibus vt indign. &
in l.in cognitione.C.ad Syllania.Alex.in l.ea demum.C.de colla
tio.ſed tex.in d.auth.res quæ procedit licèt hæres grauatus ha-
beat legitimam & trebellianicã,quæ tamen non ſufficiat pro do
te filiæ ſm eius qualitaté,vt ibi per Bal. Pau.de Caſt. & modern.
ergo idem in dote iam conſtituta a teſtatore vt ſi illa non ſuffi-
ciat ſecundum qualitatem filiæ, poſsit hæres eam augere de bo-
nis fideicõmiſsi quãdo legitima & trebellianica non ſufficiunt.
Venio ad ſecundũ dubiũ, in quo etiã breuiter & reſolutiuè con
cludo poſſe dotes filiæ grauati conſtitui,& etiam poteſt acceptás
pro vxore grauati reſtitui de bonis ſubiectis fideicommiſſo licet
ab initio legitima & trebellianica ſufficerent quæ poſtea con-
ſumptæ ſint.Paul.de Caſt.in conſi. 15. Circa ea quæ ſuperius ple-
niſsime.& in conſi.110.Viſis & conſideratis quæ ſupra narrãtur.
col.2.lib.j.facit idem Pau.de Caſt.in conſi 80.Quia per ſupraſcri
ptum eximium conſultorem. col.2.in 2. dubio.lib.j.vbi quando
mulier grauata dedit dotem marito, licèt conſumat mulier legi
timam & trebellianicam,non debet culpa mulieris conſumen-
tis marito præiudicare quominus dotes conſequi poſsit in alijs
bonis fideicommiſsi.& q̃ reſtitui debeant dotes de bonis fidei-
commiſsi etiam conſumptis legitima & trebellianica quæ ab ini
tio ſufficiebant,tradit Deci.in conſi.376.in fi.& in conſi.619.Iaſ.
in conſi.157.in 3.dubio.lib.2.Curt.iunior in conſi.59.col.j.Et di-
cit Iaſ.in d.conſi.157. quod nemo in hoc diſcrepat. Et priuilegiũ
competens vxori circa diſpoſitionem dictæ authen.res quæ,trãſ
mittitur ad Luciam eius filiam ſecundum Bald. & Pau. de Caſt.
ibi,vbi etiam Iaſ.col.9.verſic. Et adde quòd ſtatim. Et ita de iure
reſpondeo,ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani.die.6. Septẽbris.1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Actus noſtri voluntarij non extendũtur vltra quã gerantur.*
2 *Facilius conſeruatur aliquid quam acquiratur de nouo.*
3 *Cauſa conſeruationis libertatis eſt fauorabilis.*
4 *Qui tenetur ad ſeruitium nihil poteſt facere, per quod impe-
diatur ius ſeruitutis.*

CONSILIVM. CCXCII.

¶ Pro Communitate Murelli contra homines & Communitaté
Polungheriæ.Conſilium ſubtile æque & vtile.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa
Cõmunitatis Murelli contra Cõmunitaté Polun
gheriæ dubitatur, an ex lõgiſsimo poſſeſſorio ip
ſius communitatis Polũgheriæ in depaſcẽdo be
ſtias & animalia hominum ipſius loci ſuper pa-
ſcuis Murelli dicatur acquiſita ſeruitus depaſcẽ-
dã non obſtante cõtradictione cuſtodum animalium hominum
ipſius loci Murelli,qui cuſtodes contẽdebant aduerſus cuſtodes
animalium hominum Polungheriæ vt ne depaſcerentur eorum
beſtias, in tantũ quod proponitur ſæpius rixatũ & pugnatum vſ
que ad vlnera. ¶ Videretur dicendum prima fronte acquiſitum
ius ſeruitutis depaſcendi.& non diſputando de tempore requiſi-
to de quo ſcripſi in conſ.4.quia præſupponitur longiſsimo & an
tiquiſsimo tempore ita actum:tota difficultas videtur quia poſ-
ſeſsio ſeu quaſi in talibus iuribus incorporalibus non acquiritur
ſine ſcientia & patientia partis contra quam præſcribitur & de
cuius præiudicio agitur l.quoties. ff. de ſeruit.l. ratio. §.ſi iter.ff.
de actio.emp.l.3.§.dare.ff.de vſufruct.c.cum eccleſia.de cau.poſ
ſeſ.& propr.Bart.in l.ſi.ff.vti poſ.Bal.in l.2.C.de ſerui.cũ ſimi.hic
autem dicitur contradictum verbis & factis per cuſtodes anima
lium hominum Murelli,quæ contradictio aperte repugnat actui
patientiæ.immo vbi ab initio quis paſſus eſſet talem poſſeſsioné
ſeu quaſi,tamen ex contradictione ſuperueniẽti interrumpere-
tur præſciptio.Bal.in d.l.2.col.j.in 4.not.C.de ſerui.Alex.in conſ.
208.col.2.poſt.med.li.2.Ideo dicimus quod actus turbatiui diffi
cilem reddunt probationem poſſeſsionis. gloſſ.in l.extat.in glo.
mag.ff.quod metus cau.ſequitur Bal.in c.j. col.j. apud quem vel
quos controuer.feu.diffi.non enim releuat poſſeſsio quæ fit ad-
uerſario contra dicente.l.j.§.j.ff. quod vi aut clam. Pau de.Caſt.
in conſ.65.In q.aquę.ad ſi.lib.2.Nam ad iſtud videtur reſponderi
quod talis contradictio debet fieri per eos de quorum præiudi-
cio agitur,& ad quos cauſa aut negocium pertinet:ſed hic dici
tur contradictum per cuſtodes animalium quorum non videba
tur intereſſe, igitur attendi non debet contradictio eorũ quorũ
non intereſt l.j.in prin.ff.quorum appe. non recip.l. prętoris.§.ſi.
& l.qui bona.§.dãni.ff.de dam.infe. l. fideicõmiſſa.§. interdũ.ff.
de leg.3.c.cũ cõtingat. de offi.deleg.c.qua fronte. de appel.c.nõ
ſolent.2.q.6.cum ſimi.¶ Rurſus,cum agitur de præſcribendo cõ
tra vniuerſitatem, neceſſaria videtur contradictio Syndicorum
aut conſulum ipſius vniuerſitatis, nec videtur contradictio parti
cularium:quia ex facto ſingulorum aut particulariũ de vniuerſi
tate nihil videtur acquiri ipſi vniuerſitati.l.j.§.ſi. cum l. ſeq.ff.de
acq.poſ.¶ Sed præmiſsis non obſtantibus, quæ vere non obſtãt,
contrariũ puto de iure verius quod immo nõ dicatur quæſita ali
qua poſſeſsio ſeu quaſi ſeruitutis, & cõſequenter præſcriptio ali
qua introducta in fauoré cõmunitatis & hominũ Polũgheriæ du
plici fundamẽto. & primò,quia ex actibus depaſcendi particu-
larium Polũgheriæ ſuper paſcuis Murelli non videtur quęſita ali
qua poſſeſsio ſeu quaſi in fauoré ipſius cõmunitatis Polũgheriæ
tũ quia non apparet q̃ depaſcentes animalia hoc facerent nomi
ne ipſius cõmunitatis,ſed nomine & ad vtilitatem ipſorũ parti-
culariũ depaſcentium, ergo ex actibus qui fiunt nomine depa-
1 ſcentiũ,alijs non videtur acquiri,† quia actus noſtri volũtarij nõ
extenduntur,vltra q̃ gerantur. l.j.§.Iulianus,vbi Bar.ff.de itinere
actuq; priua.l.voluntariæ.C.de excu.tut.l.ſi. C.ne vxor.pro mari
to.cũ ſim.& q̃ actus factus nomine alicuius ad alios non exten-
datur,eſt tex.in l.ſi vt proponis,arguendo à ſpeciali.C.de rei ven
di.Immo etiam ex contractu ſocij nomine ſuo proprio ſocietati
non acquiritur.etiam qđ acquirit ſocius de pecunia communi ni
ſi eſſet ſocietas vniuerſalis omnium bonorum.l. ſi patruus. vbi
Bar.& Bal. C.commu.vtr. iudi. cum ſimi. vt per Alex.in conſ.78.
lib.2.Cor.in conſi.267.lib.j.Moder.in l.ſi ſocius. ff.ſi cer.pet.tum
etiam quia per liberam perſonam alter non acquiritur non præ
cedente mandato.l.ſi ego.ff.de neg.geſt.l.j.§. per procuratorem.
& l.poſſeſsio.ff.de acq.poſ.& quod ex poſſeſsione particularium
non acquiratur vniuerſitati,tradit Bald.in conſi.438. Præmitten-
dum eſt ad euidentiam quod quandoque.lib.j. Soci.in conſil.65.
colum.pen.verſi.quod autem poſſeſsio.li.3.Cor.in conſi.130.col.
fin.in conſi.148.circa fin.in conſi.299.col.3.lib.j.in conſi. 46.col.
3.lib.3.& in conſilio 64.lib.4.Deci.in conſi.215.col.fin.& in con
ſilio 221.colum.3.verſic.ſimiliter non probatur.Alex.in conſi.4.
in fin.opporteret igitur probare quod Syndici Polungheriæ mã
daſſent cuſtodibus animalium vt illa depaſcerentur in territo-
rio & paſcuis Murelli,vel ſaltem oporteret probare quod ipſi de
paſcentes vel domini animalium illa immiſiſſent in paſcua Mu-
relli nomine ipſius communitatis Polungheriæ & deinde quod
communitas Polungeriæ talem immiſsionem & depaſtum rati-
ficaſſet tempore debito id eſt ante contradictionem communita
tis & hominum Murelli.per l.bonorum.ff.rem ratam hab.de qui
bus nullo modo apparet,ergo &c.¶ Secundo,poſito & non cõ-
ceſſo,q̃ domini animalium aut cuſtodes eorum immiſiſſent be-
ſtias vel depaſti eſſent nomine ipſius communitatis Polũgheriæ
aut de eius mandato, adhuc non videtur releuare talis poſſeſsio
propter contradictionem particularium Murelli ex qua contra
dictione non ſolũ impeditur poſſeſsio ſeu quaſi immo poſſeſsio
iam inchoata interrũpitur vt ſupra dictũ eſt. ¶ Nec obſtat quod
non videatur ſufficere contradictio ipſorum particularium, ſed
neceſſaria videtur cõtradictio ipſius vniuerſitatis,quia argumen
tum procederet vbi agitur de acquirendo de nouo, quæ acquiſi
tio non fit p ipſos particulares ſine mandato ipſius vniuerſitatis
aut eius ratificatione tempore debito quando nomine ipſius vni
uerſitatis quid actum eſſet. ſecus in caſu noſtro vbi non agitur
2 de acquirendo ſed tantum de conſeruando ius libertatis ipſius
cõmunitatis.† facilius enim conſeruatur aliquid q̃ acquiratur
de nouo l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iuris.l.j.§.ca
ſum.ff.de poſtul.quæ iura ad hoc citat Dec.in l.ſi conuenerit.col.
7.ante med.ff.de iuriſdic.om.iud.tradit Soc.in rub.ff. ſolut.mat.
colum.4.circa med.verſ.non.omitto quod lex illa loquitur.Hinc
videmus quod ius collegij conſeruatur in vno licèt in vno ab ini
tio conſtitui nõ poſsit.l.ſicut.§.ſi.ff.quod cuiuſque vniuer.nomi.
Videmus etiam quòd ius ſocietatis vniuerſalis conſeruatur ex
aliquibus actibus factis communi nomine licet ex eis ab initio
conſtitui non poſsit, ſed oporteat actus omnes fieri communi
nomine:Roma.in conſi.295. Cum iſti fratres. colum.3. Similiter
licèt Iudæi nouas Synagogas erigere non poſsint,veteres tamen
poſſunt conſeruare, retinere & reficere. c. Iudæi. & c.conſulum.

extra de Iudæis.Similiter licèt prohibeatur quis quid petere,nõ
tamen prohibetur illud conſeruare & retinere.Capra in conſ.19.
quem refrt & ſequitur Dec.io conſi.331.col.2.in fi. Addo Bald.in
conſ.455.Quæritur an filiafamilias.col.2.lib.2.Rotam deciſ.160.
in nouis.Cor.in conſi.282.col.pe.in fi.lib.4.& in terminis non cũ
do per mendicata ſuffragia & per generalia ſed per ſpecialia &
indiuidua,ꝙ retineatur ius & illud conſeruetur,etiam per extra
neos,& eos per quos acquiri non poteſt, adduco tex.in l.vſu reti
netur.ff.quemadmo. ſerui.amitt.vbi ꝙ ius ſeruitutis retinetur nõ
ſolum per eum cui debetur ſeruitus,ſed etiã per eos qui eius no-
mine in poſſesſione eius ſunt.Item per mercenarium,aut hoſpi-
tem, aut medicum, aut eum qui venit ad viſitandum dominum
vel colonum aut fructuarium . Qui tex.decidit hanc difficultatẽ
arguendo a fortiori . nam ſi per tales perſonas retinetur & con-
ſeruatur ſeruitus quæ dicitur res odioſa , a fortiori conſeruabi-
tur libertas,quæ eſt adeo fauorabilis.& illum tex.didici ab Old.
in conſi.172.quia omnes.col.fina.non eſt igitur dubitandum ius
libertatis hominum Murelli conſeruatum fuiſſe pe particulares
perſonas ipſius loci Murelli . & ſi perſonæ omnino extraneæ &
quarum non intereſt retinent & conſeruant ius & poſſesſionem
ſeruitutis alterius, quantò magis particulares vnius vniuerſitatis
conſeruabunt & retinebunt iura libertatis ipſius vniuerſitatis,
in quibus iuribus ipſi particulares participiũ obtinent & intereſ
ſe prætendunt? ¶ Secundò principaliter reſpondeo ad argumen-
tum, illud retorquendo , nam ſi communitas Polungheriæ nolit
impeditam fuiſſe quaſi poſſesſionem ſeruitutis depaſcendi
ex contradictionibus particularium Murelli ad conſeruationem
libertatis,ergo a fortiori ratione homines particulares Polũghe
riæ non potuerunt acquirere ius ſeruitutis,quia duo concurrunt
3 ad impediendum ius ſeruitutis . ¶ † Primo , quia fauorabilior
eſt cauſa conſeruationis libertatis.Secundò quia acquiſitio ſerui
tutis dicitur res odioſa tanquam contraria libertati.¶ Concludo
ex præmisſis circa hoc primum dubium ꝙ nullum ꝗſitũ fuit ius
ſeruitutis in fauorem hominum & communitatis Polungheriæ
contra quam etiam communitatem in dubio eſt pronuncian-
dum & in fauorem communitatis Murelli , quæ agit de tuenda
libertate omnino fauorabili.l.libertas.ff. de regul.iur.ideo teſtes
deponentes de libertate præferuntur teſtibus deponentibus con
tra eam.Iaſ.in conſilio 81.colum.5. poſt med.libr.3. ¶ Secundò
dubitatur poſito & non conceſſo,communitas Polungherię prę
ſcripſiſſet ius ſeruitutis depaſcendi in finibus & territorio Mu-
relli aut in paſcuis Murelli,an prohibeantur communitas Murel
li aut habentes cauſam ab ea talia paſcua ad culturam reduce-
re in præiudicium talis ſeruitutis depaſcendi.¶ Videretur dicen
dum talem culturam prohiberi poſſe cum per eam impediatur
ius & commoditas ſeruitutis.¶ † Etenim, qui tenetur ad ſeruitu
4 tem nihil poteſt facere per quod impediatur ius ſeruitutis.l.ſer-
uitute.§.ſi ſeruitus.§.fi.l ſi domus.ver.quod ad ſtillicidium. ff.de
ſeruit.vrba.prædio.l.ſi eo loco ff.ſi ſerui.vendi.late Soc. in conſi.
505.& in conſilio 241.lib.j.¶ Sed præmisſia non obſtantibus cõ
trarium puto de iure verius , quod immo ſit permiſſa redoctio
ad culturam.& primo poſſet non improbabiliter dici quod talis
præſcriptio ſeruitutis intelligatur rebus & terminis ſic ſtantibus
prout erant de tempore præſcriptionis.l. quæro.§. inter locato-
rem.ff.locati.l.quod Seruis.ff.de condi.ob cau.cum ſimi.& ſic in
telligenda videtur præſcriptio ſtantibus ſic paſcuis,ſecus ſi redu
cantur ad culturã.¶ Secundo pro hoc facit.nam præſcriptio di-
citur ſtricti iuris , & tantum pręſcriptum quantum poſſeſſum.
Io.And.in c.cum ex iniuncto, ſuper gl.ff.de hæret. Inno.in c.tua.
de decimis.& in c.dilectus.de capel.mona.Bar.in l.cum de in rẽ
verſo.in fi ff.de vſur.Pau.de Caſt.in conſi.412. quia breue ſpaciũ.
in fi.lib.j.pulchre Bal.in conſi.257. Quæſtio vertens. lib.2.vbi ꝙ
conſuetudo & præſcriptio cum ſint facti,non recipiunt extenſio
nem perſonarum nec actuum.modo licet communitas Polun-
gheriæ præſcripſerit ius depaſcendi ſtantibus paſcuis incultis,
non videtur extendenda talis pręſcriptio vt etiam prohibere poſ
ſit homines Murelli a coltura paſcuorum. Alia enim videtur prę
ſcriptio iuris affirmatiui depaſcendi, alia videtur præſcriptio iu-
ris negatiui ne paſcuum colere liceat. Aliqua enim requiruntur
in præſcriptione iuris negatiui , quæ non ſunt neceſſaria in iure
affirmatiuo.nam vt præſcribatur ius negatiuum, puta ꝙ paſcua
colere non liceat , neceſſaria videtur prohibitio ne colantur aut
laborentur , & ꝙ tali prohibitioni aduerſarius conſenſerit aut
acquieuerit per tempus ſufficiens ad præſcribendum.l. qui lumi
nibus.ff.de ſerui.Cy.in l.j.in 6.q.C. de ſeruitu.Bar.in l.ſi.prius in
7.oppo.ff.de ope.nou.nun. Alex.in conſi.174. col.3.in fi.lib.2.ſed
non proponitur iſtud requiſitum præceſſiſſe.& profectò nõ puto
ꝙ ſi homines Murelli voluiſſent aliquã colere paſcua ipſorum &
prohibiti fuiſſent ab hominibus Polũgheriæ ꝙ tali prohibitioni
acquieuiſſent. Tertio patientia hominum Murelli circa depaſtũ
animalium Polungheriæ, vbi de tali patientia cõſtare poſſit, iure
limitata ad cauſam ipſius depaſtus , ergo extendi non debet ad
cauſam prohibitionis culturæ ꝙ voluerunt etiam ſe ipſos ſubii-
cere vt ne reducere poſſent eorum paſcua ad culturam , quia li-
mitata patientia limitatum debet effectum producere,nec exten
ditur vltra actũ in quo patientia præſtita ſit. Alex. in conſi.3.col.
11.verſi.præterea etiam poſito lib.5.per l.j.§.ſi quis hoc interdi-
cto,vbi Bar.ff.de itinere actuque priua. ¶ Quarto , vbi præmiſſa
ceſſarent,quæ ceſſare non videtur, ex alio res videtur clarisſima
quia proponitur in facto ꝙ homines & cõmunitas Murelli ſem-
per processit ad culturam taliũ paſcuorum pro temporis quali-
tate & necesſitate,quo facto ita præſuppoſito non poteſt cõmu-
nitas Polungheriæ prætendere ius prohibendi culturã huiuſmo-
di quia in tali prohibitione nullus adeſt conſenſus & nulla patiẽ
tia cõmunitatis Murelli, immmo expreſſa contradictio & facta
contraria.Ideo poſito quod eſſet acquiſita ſeruitus depaſcẽdi in
paſcuo alieno , talis tamen acquiſitio neceſſario reſtringi debet
quandiu manet res in eodẽ ſtatu , & paſcuum incultũ manet.nõ
etiam extendi poteſt ſeruitus vt prohiberi poſſit cõmunitas Mu
relli ab inceptione nouæ culturæ, nec poteſt cõmunitas Polungheriæ
prætendere ampliorem ſeruitutem,quam vſa fuerit, ſed nunquã
fuit vſa ſeruitute prohibendi culturam licèt coleretur paſcuum;
ergo &c. Non obſtant modo allegata in contrarium ꝙ debens
ſeruitutem nihil poteſt agere per quod impediatur vſus ipſius
ſeruitutis,quia iſtud procederet quã quis vellet impedire ſeruitu-
tẽ re ſeruiente in eodẽ ſtatu manente, puta, ſi quisincluderet iter
ad paſcuũ ſeruiens, ſecus quando mutaretur ſtatus rei. ¶ Vel &
melius ſecundo reſpondeo ꝙ argumentum procedit in ſeruitu-
te expreſſe conſtituta , ſecus in præſcripta.ratio diuerſitatis eſt,
quia ſeruitus præſcripta dicitur tacite conſtituta ex patiẽtia par
tis,ſed tacitum non ita extenditur ſicut expreſſum.gl.in clem.ſæ
pe.in verbo partibus,de verb.ſig.Abb.in c.quoniã contra. colſi.
de prob.Pau.de Caſt.in conſi.334.Viſa appellatione.col.3.circa
med.lib.j.Alex.& Mod.in l.j.§.j.ſuper gl.in verbo ſi quis.ff.quod
quiſque iuris.Itaque ſi quis expreſſe conſtituat ſeruitutẽ depaſcẽ
di in paſcuo ſuo, fateor ꝙ illud ad culturam reducere nõ poteſt
in præiudicium iuris ſeruientis, ſecus videtur in tacita conſtitu-
tione ſeruitutis,quæ colligitur ex patientia depaſcendi,quia talis
patientia reſtringi debet ad ſuos limites ſtante paſcuo inculto:
non autem videtur extendi vt etiam nõ poſſit quis paſcua ad cul
turam reducere.bene fateor ꝙ etiam in caſu præſcriptionis non
poſſet is contra quem præſcribitur impedire vſum ſeruitutis re
ipſa in ſtatu ſuo manente, puta claudendo ianuam, aut interclu-
dendo iter,ſed ꝙ rei ſtatum pro necesſitate ſua mutare non poſ-
ſit,hoc nõ videtur prohibitũ.& iſta declaratio videtur mihi rea-
lis & naturalis, licet ab alio ita explicatum non inueniam.¶ Ter
tiò reſpondeo,ꝙ nos ſumus extra difficultatem , ex quo præſup-
ponitur talem reſtrictionem aut limitationẽ patientię fuiſſe & eſ
ſe expreſſa , quia ſolum depaſti fuerunt homines Polungheriæ
animalia,licèt & in hoc ipſo fuerit contradictum,ſed circa cul-
turam ꝙ prohiberi poſſet, nulla patientia præſtita eſt,immo ho-
mines Murelli ſemper colluerunt paſcuũ & illud,colendũ loca-
uerunt ad arbitrium.¶ Ex præmiſsis abunde diſſolutum apparet
ſecundum dubium.¶ Tertia dubitatio proponitur, an cõmuni-
tas Murelli poſſit in futurum prohibere homines Polungheriæ
ab vſu depaſcendi in paſcuo Murelli? Breuiter ſolutio pendet a
præmisſis.Etenim ſi nulla ſeruitus acquiſita dici poteſt præſcri-
ptione nec aliter, certũ eſt prohiberi poſſent . Planè , vbi de iure
ſeruitutis conſtare poſſet , prohiberi non poſſent. Sed enim nec
eo caſu prohiberi poſſent homines Murelli a cultura paſcui per
ſupradicta . & præmiſſa quidem ſcripſi citra omnem viſionem
actorum ad ſimplicem propoſitionem dubiorum , ob id ſi acta
forte aliter loquantur, viderit pars. Saulliani.4. Octobris.1546.

Aymo Crauetta ex Saulliano.I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Bona ante occupationem præſumuntur fuiſſe in nullius bonis.*
2 *Cũ princeps donat rẽ tertio opportet, ꝗd tertius ꝓbet rẽ eſſe ſuã.*

3 Non

3 *Non vult ius diuinum credi confeſsioni alicuius in facto proprio*
4 *Priuatio feudi ſine cauſa fieri non poteſt.*
5 *Verbum pertinentibus quomodo reſoluatur.*
6 *Quando vſus communis loquendi inſpici debet.*
7 *Expreſsio confinium fit ad expreſsionem rei,*
8 *Princeps præſumitur plenus iuſtitia.*
9 *Feudum quando dicatur.*
10 *Sublato ſchiſmate per abiurationem eligi quis poteſt ac ſi nunquam ſchiſmaticus eſſet.*
11 *In eadem perſona non poteſt conſiderari dominium vtile ſeparatum a directo.*
12 *Alteri per alterum iniqua conditio afferri non debet.*

CONSILIVM CCXCIII.

¶ Conſilium redditum ad requiſitionem Magnificorũ dominorum Liagnaſchi, qui ipſi a me petierunt vt votum meum ſcriptis commendarem, etiam ſi non eorum expectationi ſatisfaceret.

DIVINO ſubſidio eſt corde poſtulato. Ardua admodum offertur quæſtio, an bona quæ poſſidẽt magnifici domini Liagnaſchi præſumant feudalia aut allodialia ex inſtrumẽtis productis? Quã ipſam quæſtionem nitar pro ingenii viribus ad ſplendorẽ veritatis explicare, quia male iudicio meo per ſcribentes declaratur. Et primo capio inſtrumẽta acquiſitionis caſtri ab Illuſt. Marchione Saluciarũ de anno 1341. & die 4. maij. Ex iſto iſtrumento non uidetur probari aliqua qualitas feudi immo totum contrarium: quia fuit venditum iure allodii, & ſic verba ſont clara vt dubitationi locus non ſit l. cõtinuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. ¶ Secundo venditũ fuit caſtrum nihilo reſeruato, ex quo etiam arguitur allodium: quia in feudo retinetur dominiũ directum: ita ius allodii conſiderat Bal. in conſi. 351. In bonis feudalibus. colum. 2. verſ. ſecunda rerum qualitas. lib. j. quod videtur repetitum in conſi. 318. lib. 3. ſequitur Dec. in conſilio 468. colum. 3. ¶ Tertiò venditum fuit caſtrum de quo poſſent domini emptores ad libitum diſponere, etiam quod res repugnat feudo, de quo non poteſt vaſallus ad libitum diſponere. vt in titu. de probi. alie. feu. ¶ Quartò, cum iſtud caſtrũ pecunia acquiſitum fuerit, feudale dici non poteſt ex tali acquiſitione, dicitur enim venditio, non feudum. Bald. in l. qui ſe patris. colum. pen. C. vnde legit. & in l. ſi quam. C. de op. lib. Dec. in conſil. 390. colum. 4. poſt med. licèt ſuper hoc multa dici poſſint, vt per Iaſ. in conſil. 117. colum. 5. in fi. lib. 4. ¶ Quintò per iſtam acquiſitionem domini emptores non tenentur ad aliquod ſeruitium feudale, ergo feudum dici non poteſt. Cy. in authen. ingreſſi. q. antepenult. C. de ſacroſan. eccleſi. Bald. in d. l. qui ſe patris. & in d. l. ſi quam. ¶ Sed obſtare videtur unum fundamentum quod ex aduerſo adducitur, quod omnia bona acquiſita ab Illuſt. tunc Marchione facta fuerunt feudalia, & tanquam feudalia recognita per ipſos emptores, qui ipſa bona potuerunt feudalia facere & ſeruitutem ad libitum imponere. l. in re mandata. C. manda. & rei ſuæ poteſt quis apponere legem quam vult. l. in traditionibus. ff. de pactis. l. j. §. ſi cõuenerit. ff. depoſiti. l. ſeruus. §. ea le e. ff. de ſeruis expor. l. cum eſſet. §. fi. ff. de ſerui. ruſti. præd. l. ob res. ff. de pactis dotal. l. legem. C. de pactis. authen. excipitur. C. de. bonis mate. c. verum. de condi. appo. c. de monachis. de præben. c. cum Bertoldus. de re iud. & in terminis de recognoſcente rem allodialẽ tanquam feudalem ſcienter, quod ſibi præiudicet, tradunt ſcriben. in l. ſi rem aliquam. ff. de acq. poſ. Sed acquiſitio loquitur de toto territorio & ẽt de terris cultis & incultis pratis nemoribus &c. ergo cum domini emptores acquiſierint in totum territorium Liagnaſchi cum terris cultis & incultis, pratis & nemoribus. & omnia ipſa bona fecerint feudalia, fundata videtur intentio dominorum aduerſus ſubditos quod omnia bona exiſtentia in territorio Liagnaſchi ſint feudalia. & hoc maxime dicitur procedere quia bona fuerunt ſpecificata & deſignata per cõfines, dicendo, cui caſtro & villæ & poſſeſſionibus ad ipſum caſtrum vel villam modo aliquo pertinenentibus cohærent fines Sauiliani, fines Villę fines Mantæ. &c. Ideo ſtante deſignatione bonorum per cõfines, quicquid eſt intra confines, includitur ſub venditione. l. j. & 2. & l. obſeruare. ff. de offi. præfecti verbis. l. æde ſacra. §. fi. ff. de contra. emp. l. quæro. & l. Titius. ff. de actio. empt. l. qui fundum. ff. de euict. l. ſi fines. C. eo. ti. l. inter eos. ff. de acqui. rerum domi. & l. patronos. §. Sempronin. ff. de leg. 3. ¶ Ad iſtud argumentum reſpõdeo multis modis, & primo præſuppono quod princeps non habet intentionem fundatã quo ad bona poſſeſſa per ſubditos reſpectu alicuius dominii directi vel vtilis, ſed ſolũ reſpectu iuriſdictionis de iure cõmuni. l. deprecatio. ff. ad legem Rhod. de iactu.
1 nam quando bona aliqua reperiũtur occupata per tertios † quia ante occupationem præſumuntur fuiſſe in nullius bonis. Bar. in l. ſi duo. in fi. ff. vti poſſi. præſumitur quod pertineant ad ipſos poſſeſſores. & ita tradit Aret. in conſi. 15. col. 2. Cur. iunior in trac. feud. in 2. parte. q. 6. char. 19. ¶ Hoc ita præſuppoſito quod princeps non habeat intentionem fundatam de iure communi reſpectu dominii bonorum particularium. Dico quod licet princeps vendat aut
2 † concedat aliquam rem in ſpecie tamen ſi talis res poſſideatur per tertium, tenetur habens cauſam a principe probare de iure ſui auctoris. quia non ſequitur, talis vendidit aut donauit mihi rem, ergo erat res ipſius vendentis aut donantis. cum vendi, aut donari poſſit res aliena. l. quæ nondum. §. quod dicitur. ff. de pig. l. cum res. C. quæ res pign. obli. poſ. Pau. de Caſt. in conſ. 406. Satisfaciendo. col. 2. poſt. medi. lib. j. & in conſ. 330. Libellus iſtorũ agentium. col. 2. circa medi. lib. 2. & iſtud eſt quod dicitur ex titulo ſolo ius non conferri nec probari ius concedentis, cum ſolum dicatur titulus modificatio poſſeſſionis. l. nec vllam. ff. de peti. hære. l. caſus. ff. de vſuc. l. nemo. C. de rei vendic. Old. in conſi. 217. Super eo quod quæritur. Etenim ſi titulus ſolus iura conferret, fruſtra tractaretur materia præſcriptionis cum titulo, quia ſolus titulus ſatis eſſet ſine alia præſcriptione. ¶ Sed hic dicet aliquis, præmiſſa nõ vidẽtur procedere in principe in quo ſolus videtur ſufficere, nam quando princeps quid vendit aut donat tanquam ſuum, ſtandum videtur aſſertioni principis, quod illud eſſet ſuũ, nec vidẽtur ſubditi audiendi ſi redarguere velint principem de mendacio, per tex. in clem. j. de prob. vbi habetur quod adeo creditur aſſertioni principis, vt probatio in contrarium non admittatur. Tradit Soc. in conſi. 87. col. 8. ante medi. verſi. præterea cum princeps. lib. 3. Ad iſtud reſpondeo, & primo quod d. clem. j. non videtur procedere in principe laico, ſed ſolũ in Papa. cum ſit exorbitans, immo contraria iuri diuino, quo iure habetur, vt in ore duorum vel trium ſtet omne verbum: nec ſtabit vnus teſtis contra aliquem. Deuteron. c. 19. & Mathæi. c. 18. c. in omni negocio.
3 de teſtib. & ſic non vult † ius diuinum credi confeſsioni alicuius in facto proprio, nec reperitur in iure diuino excepta perſona principis. Itaque d. cle. j. ita exorbitãs loquens in Papa nõ videtur extendenda ẽt ad Imperatorẽ. vt in terminis voluit Gemin. in cõſilio 96. col. 3. poſt med. Fel. in c. cum a nobis. col. 2. in 3. not. de teſtib. Dec. in conſi. 410. colũ. 2. in fin. verſi. 3. principaliter. Curtius iunior in conſilio 61. colum. 5. poſt med. allegant etiam Deci. & Curt. Pau. de Caſt. & Soci. in quibuſdam conſil. vbi de hoc nihil dicitur nec allegant Gemin. vbi ſupra hoc expreſſe affirmantẽ. ¶ Secundo reſpondeo, poſito quod d. cle. j. procederet in principe ſeculari, quod voluit Pau. de Caſt. in conſilio 125. Dubitatur primo an Comes. col. 3. in 5. dub. lib. 2. vbi fortius voluit quod procedat etiam in locum tenente principis aut ab eo poteſtatem habente prout in Comite palatino. idem voluit Card. in conſi. 128. vbi quod procedit d. clem. j. in quolibet habente iura imperii in ſuo territorio prout in Comite virtutum. & quòd procedat in principe ſeculari voluit Soci. in conſil. 4. colum. 3. in fi. & in conſi. 87. colum. 8. ante med. verſi. præterea cum princeps. lib. 3. Dec. in conſilio 128. columm. 3. poſt med. verſic. & ad hoc facit declaratio in conſi. 198. in princ. Tamen iſtud intelligitur in his in quibus princeps habet poteſtatem, in his autem quæ a principis poteſtate nõ dependent, non videtur credendum eius aſſertioni, puta, ſi priuet quem feudo aſſerendo eum rebellem, † cum enim priuatio
4 feudi ſine cauſa fieri non poſſit, ſuper tali cauſa non creditur aſſertioni principis. And. de Iſernia in c. j. in fi. quo tempo. miles. Card. in d. conſi. 128. Alexan. in conſil. 124. col. 2. verſi. nec prædictus obſtat. lib. j. Curtius ſenior in conſi. 49. col. pen. poſt medi. & in conſi. 50. col. 70. & conſi. 72. in prin. & in fi. col. Deci. in conſi. 410. col. 2. in fi. in conſil. 445. col 2. in conſi. 544. column. 2. & in 2
conſilio 606. col. 3. Iaſ. in conſi. 86. col. 5. lib. 3. ſed vltra moder. addo Old. in conſi. 270. In q. propoſita, in ſecundo dubio. vbi quod non tenetur quis credere aſſertioni principis quod caſtrum ad eum pertineat, niſi aliter doceatur. Ad idẽ adduco Gemin. in conſ. 54. col. 3. circa med. verſi. vel tertio dici poteſt. vbi quod non creditur narrationi Papæ in actus qui non dependent ab eius poteſtate, ſed dominium bonorum particularium etiam ſubditorum non dependet

pendet a poteſtate principis etiam abſoluta & plenaria, quia nõ poteſt princeps quem priuare dominio rei ſuæ ſine cauſa cũ dominium ſit de iure gentium. l. ea hoc iure. ff. de iuſti. & iur. In his autem quę ſunt iuriſgentium non vtitur princeps plenitudine poteſtatis ſine cauſa. Cyn. Bar. & doc. in l. fin. C. ſi contra ius vel vtil. pub. Inn. & doc. in c. quæ in eccleſiarum. de conſti. Pau. d Caſtr. in conſ. 317. Viſo & examinato puncto. col. pen. lib. j. cum ſim. Itaque cum ius dominii non dependeat a libera principis poteſtate, non videtur ſtãdum aſſertioni principis quòd aliqua res ſit ſua in præiudicium tertii poſſeſſoris, niſi aliter doceatur de tali dominio principis aſſerentis. Poſito igitur quòd Illuſtr. Marchio venditor aſſeruiſſet bona & prædia exiſtentia in territorio Liagnaſchi ad eum pertinere, tali tamen aſſertioni non tenẽtur poſſeſſores etiam tunc ſubditi ſtare. quod in terminis voluit Old. in d. conſ. 270. in 2. dub. Talis autem aſſertio probaret in odiũ emptorum, & qui bona empta feudalia poſtea efficere voluerunt, libertatem ſeruituti poſtponendo. & ſimiliter probaret talis aſſertio in odium hæredum & aliorum ſucceſſorum, etiam ſingularium ipſorum emptorum vbi ita clare & in ſpecie narratum eſſet ipſa bona ad venditorem Marchionem ſpectare.

¶ Sed aliter & tertio reſpondeo ad argumentum, poſito & nõ conceſſo q aſſertioni principis credendum eſſet in præiudicium tertii, dum dicitur quòd in acquiſitione bona fuerunt ſpecificata & deſignata per confines, ergo omnia bona quæ ſunt intra illos confines cenſentur incluſa in venditione, & conſequenter in inueſtitura poſtea obtenta, quia omnia bona acquiſita fuerunt feudalia & vt talia recognita & acceptata. Iſtud argumentum procederet quando uerba venditionis eſſent apta comprehendere omnia incluſa intra limites, puta, quia venditum eſſet caſtrum & territorium Liagnaſchi cum omnibus prædiis cultis & incultis exiſtentibus intra ipſum territorium, ſed venditio nõ legitur facta ad eum modum, nam Marchio vendidit caſtrum & territorium Liagnaſchi cum omnibus terris cultis & incultis pertinentibus ad ipſum caſtrum. & ſic venditio fuit limitata ad illas ter-
5 ras & poſſesſiones quæ eſſent de pertinentiis ipſius caſtri. † Illud enim participium pertinentibus, reſoluitur in relatiuum, ideſt q̃ pertinent. gl. in clem. j. in verbo dignitatibus. in fi. de præb. Alex. in conſ. 119. col. 4. lib. j. Relatiuum autem ſine copula ſtat reſtrictiue & limitatiue ad eàs terras tantum quæ pertinent ad caſtrũ, vt habetur in l. ea tamen adiectio. ff. de leg. 3. Bar. & doc. in l. omnes populi. ff. de iuſti & iure. & in l. j. C. de ſumma Tri. & fide catho. Itaque probari debet quæ quot & quãta eſſent illa bona ad caſtrum pertinentia, ſicut quando conceditur ius, quod quis habet in tali fundo aut loco, nam probari debet de tali iure alias conceſſio nihil operatur tanquam incerta & obſcura Dy. & Barto. & doc. in l. ſi ſic. §. fi. ff. de leg. j. late Alex. in l. locus. ff. de acqui. poſſ. & in terminis conceſſionis caſtri cum omnibus iuribus ad ipſum caſtrum pertinẽtibus, q probari debeat de ipſis iuribus, tradit Oldr. in conſ. 164. Viſo priuilegio. ſequuntur Moder. in d. l. ſi ſic. Alex. in d. l. locus. & in conſ. 187. col. 2. ver. circa primũ. lib. 2. Dec. in conſ. 305. col. 4. in fi. vbi Alex. & Dec. q iſtud procedit licet bona ſpecificentur etiam per confines. nam quando quis concedit ius quod habet in tali fundo. fundus exprimitur & deſignatur, & tamen totus fundus non includitur niſi appareat, q concedens ius haberet in tali fundo inſolitum, quando alius & tertius reperitur in poſſesſione ipſius fundi. & multum in terminis adduco Aret. in conſ. 164. Magnifici. col. j. ver. primum probatur. vbi q talis deſignatio vniuerſalis aut generalis non releuat quãdo conceſſio non eſt vniuerſalis ſed limitata ad intra concedentium. Eodem modo licet expresſi fuerint confines caſtri & territorii Liagnaſchi & etiam poſſesſionum in eo exiſtentium, talis tamen expresſio & appoſitio confiniũ nihil fuit, ex quo non conceduntur aut venduntur omnia bona exiſtentia intra ipſos cõfines, ſed tantum illa quæ ad caſtrum pertinerent: itaq; vbi bona exiſtentia in territorio Liagnaſchi reperiuntur poſſeſſa p tertios, illa non præſumuntur pertinere ad caſtrum niſi aliter probetur. Et maxime præmiſſa procedunt quia quæ dicantur ad caſtrum
6 pertinere ſeu de pertinentiis eius eſſe, † vſus communis loquendi inſpici debet. Bald. in conſ. 245. Villa. in fin. Paul. de Caſtr. in conſ. 143. Viſis & ponderatis omnibus ſupra narratis. in fi. libr. j. Soc. in conſ. 47. col. 2. poſt med. lib. j. Sed ſecundum communem vſum loquendi prædia & domus priuatorum quæ a ſubditis poſſidentur, non dicuntur de pertinentiis caſtri, ergo &c. Et in terminis q bona ſpecialia poſſeſſa a particularibus & ſita in territorio caſtri non dicantur de eius pertinentiis, adduco Imol. in l. 2. in prin. ff. de acq. poſ. quem refert & ſequitur Alex. in conſ. 14. col. fi. lib. 7.

¶ Quarto reſpondeo ad argumentum quòd bona fuerũt deſignata & ſpecificata per confines. q illi confines non fuerũt appoſiti ad finem includendi omnia bona exiſtentia in territorio Liagnaſchi ſed ſolum ad demonſtrandos limites & territorium
7 ipſius caſtri Liagnaſchi. quod probatur, nam expresſio † cõfiniũ fit ad demonſtrationem rei. l. forma. ff. de cenſibus. late Bart. in l. demonſtratio. ff. de condi. & demon. ſed per ipſos confines ſolũ declarantur limites territorii ipſius caſtri Liagnaſchi, prædia autem particularia non demonſtrantur ex illis confinibus, ſed ſolum demonſtratur vniuerſalitas ipſorum prædiorum prout comprehenditur ſub toto territorio. Etenim cum venditor non intenderet vẽdere omnia prædia exiſtentia intra territorium Liagnaſchi, ſed illa tantum quæ ad caſtrum pertinerent, non poſſunt dici deſignata aliqua prædia pertinentiarum tali deſignationi ex qua demõſtratio certa aut clara fiat, cum bona particularia comprehenſa ſub uno vniuerſali non fiant certa ex deſignatione ipſius vniuerſalis, ſpecialia. n. ſpecialiter ſunt demõſtranda: demõſtratio autem generalis non reddit rem claram & certam, cum generalitas pariat obſcuritatem. l. in tradendis. ff. com. præd. l. ita
8 fidei. ff. de iure fiſci. cum ſim. ¶ Quinto reſpondeo † q princeps præſumitur iuſtitiæ plenus & nemini intendit iniuriam inferre. l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco pub. l. ex facto. in prin. ff de vulgar. & vult princeps quod ſua iura uolunt. §. omnes. in Auth. de iud. ideo non videtur dubitandum quòd Marchio Saluciarum intenderet uendere bona particularia ſubditorum ſed ea tãtum quæ ipſius Marchionis venditoris eſſent & ad eum pertinerent tanq̃ de pertinentiis aut acceſſoriis ipſius caſtri venditi. ¶ Infertur ex præmisſis q bona particularia ſubditorũ exiſtentis intra fines & territorium Liagnaſchi nõ dicuntur cõprehenſa in venditione tam ex defectu poteſtatis vendentis, quã ex defectu voluntatis. Infertur etiam q cum bona particularia a ſubditis poſſeſſa non dicantur comprehenſa in tali venditione, non potuerunt emptores qui ab ipſo Marchione cauſam habuerunt, talibus bonis alienis ſeruitutem aliquam feudi imponere. l. rem alienam. ff. de pign. actio. Immo nec cenſentur uoluiſſe ipſi emptores talia bona feudalia efficere, ſed ſolũ bona propria per eos acquiſita, & in ipſa venditione comprehenſa: ob id in talibus bonis ſubditorum aut a ſubditis poſſesſis ſeruitus feudi allegari aut prætendi non poteſt tam ex defectu poteſtatis recognoſcentium ſut inueſtituram recipientium q̃ ex defectu uolũtatis. ¶ Infertur etiam q ſi domini Liagnaſchi poſſideant aliqua bona, quæ prius fuerint ipſorum ſubditorum, in eis ius ſeruitutis feudi prætendere non poſſunt, nec ſuperior ipſorum dominorum, quia ex quo prouenerunt bona a ſubditis, non præſumuntur fuiſſe Marchionis venditoris ſi non aliter id probetur. ¶ Secundo principaliter ad probationem feudi adducitur franchiſia per quam uidetur probari q omnia bona ſubditorum Liagnaſchi exiſtentia in finibus & territorio ipſius loci mouerentur de directo dominio Illuſt. Marchionis venditoris & eius prædeceſſorum, quia apparet q ipſa bona obnoxia erant ipſi domino in tredecim caſibus, & licet ſubditi ab illis oneribus ſeu tredecim caſibus fuerint liberati & exempti tamen non videtur renunciatum directum dominium quia loco talium onerum facta eſt promisſio 90. librarum aſtenſium in ſingulos annos pręterea ipſi domini retinuerunt merum & mixtum imperium, iuriſdictionem & ſignoriam pacem & guerram & quodlibet aliud ius excepto iure illorum 13. caſuum. ¶ Sed ex iſta franchiſia nul-
9 lum feudum videtur probari immo potius contrarium, † nam feudum dicitur pro quo debetur ſeruitium perſonale non reale. ideo quando conceditur feudum pro aliquo ſeruitio reali aut annuo cenſu vel redditu, iſtud nõ dicitur proprie feudum etiam q conceſſio ſunet in feudum. Cy. in auth. ingresſi. q. antepe. C. de ſacroſan eccle. Bar. in conſi. 161. proponitur q Syndicus. Bal. in l. liberti. libertæque. ff. de oper. liber. Cor. in conſi. 16. colum. 3. in fi. lib. j. Iaſ. in conſi. 64. col. 2. in fi. lib. j. vbi q potius dicitur emphytheoſis aut contractus innominatus modo illa ſeruitia enumerata in illis 13. caſibus reſpiciunt ſeruitium reale & pecuniarium, ergo feudum dici non poteſt. ¶ Secundo non ſequitur bona ſubditorũ ſunt obnoxia multis oneribꝰ erga dominos, ergo mouentur de directo dominio ipſorum dominorum, quia in dubio fieri debet interpretatio q bona ſint cenſualia potiuſq̃ feudalia aut emphyteotica. gl. Innoc. & doc in c. conſtitutus. de religio. domibus. Iaſ. in l. 2. colum. 11. in 3. q. C. de iure emphy. ra

tio quia in contractu cenſuali bona non cadunt in commiſſum
ob canonem aut cenſum nō ſolutum, ſecus in feudo aut emphy
teuſi ob id ſit interpretatio in mitiorem partem, ut ceſſet pœna,
ſed in contractu cēſuali omne dominium transfertur in cenſua-
rium, nec manet directum dominium apud eum cui cenſus de-
betur, ut habetur in d.c. conſtitutus. Soci. in conſi. 167. col. 2. ver-
ſi. ſecundo etiam loco lib. 2. ¶ Tertiò retorquetur illa franchiaia
contra dominos quia in ea ſit ſpecialis prouiſio quo ad certos de
Monte malo, qui tenebant feuda ab ipſis dominis, profectò ſi a-
lii homines Liagnaſchi etiam feuda tenuiſſent, veriſimiliter de
eis dictum fuiſſet, ſicut dictum fuit de illis de Monte malo. argu.
l. vnica. §. ſin autem ad deficientis. C. de caduc. tollen. c. ad aud:ē
tiam. de decimis. cum ſimi. & ea quo generaliter dictum fuit de
hominibus Liagnaſchi & oneribus per ipſos debitis nulla facta
mentione feudi, deinde in ſpecie dicitur de feudo illorū de Mō
te malo, clare videtur apparere ꝙ generalitas hominum Liagna
ſchi non eſſe in qualitate feudi. ſi enim bona hominum Liagna-
ſchi fuiſſent feudalia generaliter, non erat opus illa ſpeciali pro-
uiſione quo ad illos de Monte malo, ſed fuiſſent incluſi ſub gene
ralitate. l. de precio. ff. de publicia. l. j. §. & generaliter. ff. de lega.
præſtan. cum ſimi. ¶ Quartò etiam retorquetur franchiaia, quia
vbi ſit conuentio de extinctione iuris feudi, dicitur de tenenti-
bus bona feudalia, & ſic de illis qui tenent ergo patet quòd non
omnes tenebāt bona feudalia, quod ipſum clarius etiam demō
ſtratur, quia dicitur quod poſt mortem eorum talia bona habeā
tur quemadmodum erant poſſeſſiones non feudales, ergo clariſ
ſime dicitur quod erant in territorio Liagnaſchi bona non feu-
dalia, & cum verba ſint clara non uidetur diſceptandum. l. ille
aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. cum ſimi. ¶ Quintò retorque
tur franchixia, poſito citra præiudiciū veritatis quod bona fuiſ-
ſent feudalia, illa qualitas feudi fuit extincta per illam franchi-
xiam, ſublata igitur qualitate feudi, de feudo amplius non uide
tur tractandum: paria enim ſunt aliquid nunquam fuiſſe, vel ex
10 tinctum, aut ſublatum eſſe: ideo † ſublato ſchiſmate per abiu-
rationem, eligi quis poteſt ac ſi nunquam ſchiſmaticus fuiſſet. c.
quia diligentia. de elect. Similiter reſcriptū non redditur ſubre-
ptitium in quo non ſit mentio de prouiſione alterius extincta,
quia quod extinctum eſt, eſſe non dicitur. ita Gemin. in conſil. 8.
col. 2. ante med. Similiter lis non dicitur quæ finita ſit, ob id de
tali lite mentio in reſcripto fieri non debet. Gemin. in conſi. 120.
colum. j. in fi. Anch. in conſi. 16. Viſo proceſſu. col. j. Nec obſtare
videtur huic fundamento ꝙ dicitur non nocere extinctionē quā
do bona reuertuntur ad dominum directum, quia tunc uiden-
tur reincidere in qualitatem feudalem, quia mutatione perſonę
mutatur qualitas rei. l. Paulus. ff. de acqui. hære. l. licitatio. §. pe. &
ff. de public. c. j. de iure patrona. lib. 6. mutata. n. perſona poſſeſſo
ris mutatur rei ſtatus. Pau. de Caſt. in conſi. 8. Iſta bona paterna.
colum. in. lib. j. ¶ Quia reſpondeo, quòd immo extincto iure feu
di, illud amplius reuiuiſcere non poteſt. l. qui res. §. aream. ff. de
ſolutio. l. cum ex cauſa in fi. & l. fi. C. de remiſ. pign. Contraria
autem non loquuntur in re extincta, quia quod extinctum eſt ad
alium tranſire non poteſt. c. cum acceſſiſſent. de conſti. c. ad diſ-
ſoluendum. de deſponſ. impub. nec poteſt conſiderari mutatio
qualitatis in re extincta, quia nō entis nullæ ſunt qualitatis. l. 2. ff.
de uſufr. l. 4. ff. loca. l. ſi ſeruum. §. ſi modus. ff. de actio. empt. cum
ſimi. fruſtra igitur tractatur an mutetur qualitas feudi, quod ex-
tinctum ſit. ¶ Secundo reſpondeo, quòd licèt mutatione perſonæ
mutetur qualitas rei, non tamen aſſumit res qualitatem quę ſe-
mel extincta ſit, quia quod ſemel extinctum eſt, amplius reuiui-
ſcere non poteſt. ¶ Tertiò reſpondeo ꝙ mutatione perſonæ mu-
tatur qualitas rei, & aſſumitur noua qualitas inhærens perſonæ
ad quam tranſit res, puta ſi res caſtrenſis tranſit de patre in filiū
cui qualitas caſtrenſis non conuenit, nam perditur priuilegium
caſtrenſe, vt in d. l. Paulus, alias par procuratorem. ff. de acq. hær.
Item econtra, ſi res pro qua onus ſoluitur tranſeat ad priuilegia
tum. nam aſſumitur qualitas illius priuilegiati, ut non debeatur
illud ōnus, ut no. in d. l. Paulus. not. Abb. in conſi. 13. col. 2. lib. 2.
ſed tenendo opi. quod dominus caſtri teneatur ad taleas pro bo
nis allodialibus, ceſſat argumentum quòd mutatione perſonæ
mutatur qualitas rei, quia reſpectu onerum pro bonis allodiali-
bus non habetur in conſideratione quòd quis ſit nobilis aut do-
minus Caſtri. Rurſus nihil prohibet quominus dominus caſtri
poſſideat bona allodialia, ideo non ſequitur, bona tranſeunt ad
dominum caſtri, ergo fiunt feudalia. ¶ Quartò reſpondeo quòd
ad hoc ut bona allodialia quæ tranſeunt ad dominum caſtri, fiāt

feudalia, oportet quòd dominium directum ſit penes dominū,
11 et vtile penes vaſallum, quia † in eadem perſona non poteſt conſi
derari dominium vtile ſeparatum a directo dominium. n. vtile
in feudo recognoſcit directum, & illi ſeruit, ſed res ſua nemini
ſeruire poteſt ſeruitute formali. l. uti frui. in prin. ff. ſi vſufr. peta.
& dicere quòd ubi bona tranſeunt ad dominum caſtri, illa fiant
feudalia eo quòd dominus caſtri eſſet dominus directus, ſequo-
retur ꝙ quis eſſet feudatarius ſui ipſius, ideo videretur dicendū
totum contrarium quòd ubi bona feudalia tranſeunt ad domi-
num directum, deſinant eſſe feudalia, & fiant libera, ut ita no. per
gl. & Bar. in l. quod dicitur. ff. de impen. Bal. in l. j. q. 15. ff. de re-
rum diui. Iaſ. in conſi. 64. col. 3. lib. 3. ¶ Quintò reſpondeo quòd
ſi velimus dicere bona fieri feudalia reſpectu principis, non re-
ſpectu domini caſtri, id eſt ꝙ dominus caſtri dicatur illa tenere
in feudum a principe & quòd princeps dicatur dominus dire-
ctus, oportet neceſſario dicere quòd illa fuerint recognita ipſi
principi aut ꝙ illa princeps aliquando infeudauerit, ſed illud di
ci non poteſt. nam primus dominus fuit Marchio Saluciarum,
qui non erat dominus directus bonorum particularium ſubdi-
torum, ut ſupra oſtendimus, quod ipſum etiam clarius probatur
ex illa franchixia in qua probatur ꝙ tantum aliqua bona eſſent
feudalia, & illa exempta a tali onere feudi. ¶ Et ſi dicas, poſtquā
illa bona tranſiuerunt ad dominos Liagnaſchi, fuerunt recogni
ta principi tanquam feudalia. Reſpondeo ꝙ oporteret probari
de tali recognitione in ſpecie, nec ſufficeret generalis, quia illa
intelligeretur ſecundum antiquas recognitiones, & iuxta ſol tū.
l. vel uniuerſorum. ff. de pign. act. l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua.
ff. de ædil. edic. ¶ Secundo reſpondeo, quod præſuppoſito allo-
dio, & ꝙ bona ſint obnuxia communitati Liagnaſchi pro oneri-
bus, non poſſent domini illa feudalia facere in præiudicium ip-
ſius communitatis quominus teneantur ad onera, quia factum
vnius alij nocere non debet ſine eius mandato aut conſenſu. l. ſer
uus furioſi. ff. de manumiſſio. l. ab agnato ff. de cura. furio. l. fi. ff.
qui & a quibus. ideo diuiſio rei communis facta cum proprie-
tario non præiudicat vſufructuario non uocato. l. is qui feudum
in fi. ff. de vſufr. leg. nec patris factum filię nocet. l. 2. §. j. ff. ſolut.
matr. facit to. ti. C. res inter alios acta. nec poteſt quis imponere
ſeruitutem rei in præiudicium alterius, ideo vaſallus non poteſt
imponere ſeruitutem feudo in præiudiciū domini directi aut
agnatorum. l. fi. C. de rebus alie. non alie. gl. in c. j. in verbo aliena
tiones. de capi. Corra. late Alex. in conſi. 18. lib. 5. quod eſt repe-
titum in conſi. 118. lib. 6. Itaque vbi dominus caſtri recognoſce-
ret in feudum rem allodialem obnoxiam oneribus uillæ aut ca-
ſtri, talis recognitio ſolū noceret ipſi domino, qui teneretur one-
re duplici, id eſt pro feudo erga dominum directum & pro alijs
oneribus erga uillam. ¶ Non obſtat quod res de facili reuerti-
tur ad naturam ſuam. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. vbi
late Mod. quia reſpondeo quod natura iſtorum bonorum nun-
quam fuit feudalis, ut ſupra abunde probauimus. ¶ Secundò di
co ꝙ ubi fuiſſent bona feudalia tamen feudo ſemel extincto nō
potuiſſet reuerti ad naturam feudalem ſine conſenſu eorum de
12 quorum præiudicio tractatur, quia † alteri per alterum iniqua
conditio afferri non debet. reg. non debet. ff. de reg. iur. & in ter-
minis quod ubi antiquus ſtatus rei ſemel ſublatus eſt, non reuer-
tatur amplius re ad naturam ſuam, tradit Iaſ. poſt alios in auth.
quas actiones. col. 8. uerſi. tertia ratio. C. de ſacroſan. eccleſ.
¶ Tertio reſpondeo quod iſta reuerſio ad naturam feudalem cō
ſiſtit in facto, quod non præſumitur niſi probetur. l. in libello. §.
facto. ff. de capti. c. cum in iure. de offi. deleg. ſed non probatur
de tali facto quod illa bona fuerint in ſpecie recognita tanquā
feudalia. ¶ Quartò reſpondeo, etiam ſi conſtaret de tali facto, &
recognitione, tamen alias reſtitutio ad naturam ſuam fieri non
potuit in præiudicium iuris tertij. l. ſi pater filium. ff. de adoptio.
Iaſ. in l. filio quem pater. col. 2. in fi. in 3. no. ff. de lib. & poſthu. ſed
in rebus allodialibus quæſitum eſt ius communitati circa one-
ra ergo illud tolli non potuit facto tertij ipſa communitate inui
ta. l. 6. ff. de pact. cum ſimi. ¶ Quintò reſpondeo ꝙ prima natura
bonorum erat libertas, & allodium, ergo ad talem antiquam na
turam facilius reuerti debent, & ſic retorquetur argumentum.
¶ Non ob. ꝙ per inſtrumentum franchixię fuerit reſeruatum di-
rectum dominium in bonis & prædijs ſubditorum, quia reſerua
tio ſolum facta eſt de iuriſdictione, & ſignoria, & alijs iuribus cō
petentibus vltra iura remiſſa, & quitata, ſed nō apparet quòd do-
mini caſtri haberent aliquod ius directi dominij in bonis ſubdi-
torum, ergo reſeruatio non poteſt operari in directa dominia. l.
ſi quis

ſi quis legaue:it. vbi late Moder.ff de leg.j.Oldr.in conſi.514.Factum tale eſt in inſtrumento.Et quòd non competeret directum dominium,probatur ea verbis franchixiæ ubi ſolum ponuntur illi de Monte malo habentes bona feudalia: deinde ponitur in conditione quòd ſi qui alij haberent bona feudalia illa redigantur ad inſtar aliorum non feudalium.¶ Tertiò reſpondetur, poſito, & non conceſſo,quòd reſeruatio loqueretur de directo dominio,non ſequitur,ergo bona erant feudalia,quia ponit competere directum dominiũ ratione emphyteuſis,& ſic probatio non concludit neceſſario.l.nõ hoc.C.unde legiti.l. neque natales. C. de proba. ¶ Quartò reſpondeo,quòd dici non poteſt aliquo modo reſeruatum fuiſſe directum dominium , quia ex tali reſeruatione reſultaret contrarietas. nam per franchixiam abolita fuit qualitas feudi illis de Monte malo,& aliis hominibus Liagnaſchi ſi qui tenerent bona feudalia,& bona illa reducta fuerunt ad inſtar aliorum bonorum non feudalium,ſed retentio directi dominij aperte repugnat tali abolitioni,ſi enim remittitur ius feudi per dominum directum , in neceſſarium antecedens remitti oportet directum dominium,cum feudum arguat dominium directum apud concedentem c.domino,ſi de feudo fuer.contr.Gemin.in conſi.65.col.j.in fi.Remiſſio igitur feudi nihil aliud eſt q̃ remiſſio directi dominij,itaque dici non poteſt reſeruatum fuiſſe directum dominium , ea qua reſeruatione contrarietas reſultaret manifeſta.c.inter dilectos.§.cæterum.de fide inſtr.Barto.& doc.in l.2.§.creditum.ff.ſi cer. pe.& in l.ſi §. idem quæſit. ff. de condi.inde.& hæc ſcripta ſufficiant quoad inſtrumentum franchixiæ.¶ Videndum eſt modo de inſtrumento recognitionis , qđ ego non vidi,tamen aduertendum eſt,quia ſi recognitio præcedit franchixiam ſuper tali recognitione fundamentum fieri non poteſt cum per franchixiam bona feudalia fuerint redacta ad inſtar aliorum non feudalium.¶ Secundò eſt aduertendum poſito quòd recognitio ſit poſterior an per eam neceſſario receſſum fuerit ab ipſa franchixia, quia ſi expreſſe aut alias neceſſario ab ipſa franchixia receſſum non eſt,illi derogatum non cenſetur. l. ſancimus.C.de teſta.l.præcipimus.in fi.C.de appella. Ad hoc.n. vt per actum ſequentem cenſeatur derogatum actui præcedenti,oportet,vel quòd expreſſe id agatur, vel neceſſario inferatur, quia detur incompatibilitas aut repugnantia inter ipſos actus: tunc enim ſtante incompatibilitate aut repugnantia procedit regula q nouiſſima derogant prioribus.l. pacta nouiſſima. C. de pactis.vbi Moder.& tradit Old.in conſi.90.Thema tale eſt fratres Eremitæ.Ancha.in conſi.241.Ex tenore,in fi.itaque ſi franchixia,& recognitio ſimul ſtare poſſint ſine aliqua repugnãtia, alteri per alteram non cenſetur derogatum. ¶ Tertiò conſidero aduertendum eſſe circa formam recognitionis an homines Liagnaſchi recognoſcant ſe tenere eorum bona de feudo,& dominio directu ipſorum dominorum aut ſimpliciter de eorum dominio quia ſi ſimpliciter non uidetur probari feudum quia potuerunt recognoſci in emphyteuſim.¶ Quartò conſidero q niſi expreſſe dictum ſit q recognoſcantur bona de directo dominio, ſed ſimpliciter ea teneri pro iuribus,cenſibus aut ſeruitiis dominorum.ex hoc nõ dicuntur bona neque feudalia neque emphyteutica,ſed ſimpliciter cenſualia,quia cenſus in dubio præſumitur potiuſquam feudum aut emphyteuſis,ut ſupra dictum eſt. ¶ Quintò conſidero q licèt aliquis recognoſcat bona, & præſtet iuramentum fidelitatis , non tamen videtur induci aut probari feudum niſi recognoſcantur bona tanquam feudalia,& præſtetur iuramentum fidelitatis ratione feudi,nam bona poſſunt recognoſci ab alio alia ratione quàm feudi,puta ratione emphyteuſis,aut aliter poteſt quis recognoſcere bona tanquam obnoxia aliquibus cenſibus aut præſtationibus. ſimiliter poteſt præſtari iuramentum fidelitatis ex alia cauſa quàm ratione feudi , puta ratione ſubiectionis:ex eo enim q quis alteri eſt ſubditus , tenetur ad iuramentum fidelitatis,vt in c.j.de noua forma fidel. non igitur valet conſequentia , iurat quis fidelitatem,ergo eſt feudatarius,ergo eius bona dicuntur feudalia.Itaque volens contendere bona eſſe feudalia ratione iuramenti fidelitatis tenetur probare quod præſtita ſit fidelitas tanquam ob eam cauſam feudi. pro hoc quod ſcribit Alex.in conſi.102.in fi.lib. 2. & in conſi. 75. col.4.lib.4.ubi q in caſibus in quibus ſufficit poſſeſſio longi tẽporis cum allegatione tituli ad inducẽdum præſumptionẽ, iſtud intelligitur dummodo probetur quod illi actus poſſeſſorij facti fuerint tanquam ex cauſa illius tituli.Simile videmus in probatione conſuetudinis quia oportet probare quod actus facti fuerint ex cauſa illius conſuetudinis,puta vult quis probare conſuetudinem q maſculi excludunt fœminas in ſucceſſione inteſtati nam oportet probare fœminas fuiſſe excluſas vigore talis conſuetudinis ab inteſtato,non etiam ſufficeret probare ſimpliciter fœminas fuiſſe excluſas propter maſculos: quia potuiſſent excludi ex alia cã q̃ conſuetudinis,puta ex teſtamẽtis in quibus maſculi fuiſſent prædilecti excluſis fœminis.Ita Anch.in conſi.339. Pro maiori intelligentia.col.5.verſi. ad ſecundam rationẽ. Cor. in conſi.125.col.2.in fi.lib.4.Ad idem q ſcribit deciſio Neapol. deci.246.vbi mulier volens probare metum mariti in contractu non ſufficit ſi probet verbera mariti,niſi probet quod fuit verberata ob cauſam illius contractus,ut conſentiret.tamen iſta deciſio videtur periculoſa quia etiam quod fuerit uerberata ob aliã cauſam,tamen ſi maritus ſit ſolitus uerberare præcedentia vidẽtur ſufficere ad actus ſequentes cum uideatur durare eadem cã metus.Sed ſatis eſt,q in aliis caſibus in quibus non militat iſta ratio durationis, & in quibus multiplex cauſa conſiderari põt probandum eſt ex qua cauſa actus fuerit in ſpecie. Alias ſtante pluralitate cauſarum actus dicitur dubius ex qua cauſa factus fuerit cum ex alia cauſa fieri potuerit , ideo probatio dubia nõ releuat.c.in præſentia.de probatio. cum ſimi. & in terminis iuramenti fidelitatis quod ex eo non arguatur ad feudum quando ſunt aliæ coniecturæ contrariantes feudo , tradit Deci.in conſilio 413. colum.fin. ¶ Sextò conſidero circa iſtas recognitiones, poſito quòd bona de quibus agitur, recognita fuerint tanquam feudalia expreſſe, talis tamen recognitio non uidetur prodeſſe dominis Liagnaſchi quominus pro talibus bonis ad eos pertinentis teneantur ad taleas , quia tale feudum non dicitur feudum proprie cum pro eo non præſtentur ſeruicia perſonalia, ſed realia,& burſalia,ſed natura feudi eſt quòd gratis,& libere concedatur pro ſeruiciis perſonalibus , alias non dicitur proprie feudum,ſed emphyteuſis aut cenſus. Speculator in titulo de loca. §.nunc aliqua.uerſi.4.in fi.Iaſ. in l.j.col.10.in fi.verſi.5. & vltimo quæro. C. de iure emphyteu. Idem tradit Socin. in l. Gallus. §. etiam ſi parente.colum.2.poſt med.ff.de liber.& poſthumis. vbi quòd dicitur potius emphyteuſis aut libellus , & ſic tranſit ad hæredes extraneos,& profecto abſurdũ uideretur dicere q ſubditi dominorum dicantur uere vaſalli, & feudatarij. Ideo quod dicitur non teneri quem ad collectas pro bonis feudalibus, videtur intelligendum pro feudo proprio , non improprio.l.j.§.ſi is qui nauem. ff. de exercito.l. non aliter. ff. de lega.3. Dictum enim generale doc. q vaſallus non tenetur ad collectas pro bonis feudalibus,debet intelligi de bonis feudalibus ſecundũ proprium ſignificatum.Ioan.Mona.in c.cum in illis. de præben.lib. 6. Gemin. in conſil.in fi.n.In feudo enim improprio ceſſat ratio q quis non debet grauari onere perſonali & reali.cum perſonale excedat reale,vt per And. de Iſer. in c.j.in verb. & plauſtrorũ. col.5. in fi.in titu.quæ ſint regal.¶ Septimò conſidero circa iſtas recognitiones , poſito citra præiudicium veritatis , q bona iſta ſubditorum Liagnaſchi feudalia propria eſſent,tamen adhuc vidẽtur teneri domini ad collectas pro talibus bonis habitis a ſubditis.Ratio enim cur dominus non teneatur ad collectas pro feudo,aſſignatur,ne duplici onere prægrauetur,quod a iure abhorret l.maius.§.cum autem.ff.ad legem Rhodiam de iactu.l.ancola.& l.finali.§.item reſcri.ſeruat. ff.ad municip.l.ſi cum dotẽ. §.ſi pater.ff.ſolut.matrim.l.Titia §.qui vila. ff.de lega.2.& in terminis collectæ tradit Bartol.in conſilio 196. Ciuitati Camerinæ colum. 2.poſt med.verſi.nec ob.quod not. Hinc videmus q Papa per ſuum reſcriptum nõ intendit grauare ordinarium in duobus aut duplici onere.c.mandatum,de reſcript.ibi cum ſuper receptione duorum &c. Imo.in c. capitulum, col.2. eodem titulo. Doct.in cap.penulti.de reſcrip.lib.6.ob id cum teneatur vaſallus ad onera plurima ratione feudi,iniquum videtur eum teneri ad collectas. ſed iſta ratio duplicis oneris videtur ceſſare quando quis ad onus duplex ſe obligat,& ad iſtud conſentit cum poſſit quilibet fauori ſuo renunciare l. pen. C. de pactis, vbi late Mod. modo ſubditi Liagnaſchi ſe obligauerunt ad onera collectarum bona ipſa regiſtrando & pro eis ſoluendo taleas,& collectas, ideo non videntur immunes domini ab ipſis collectis pro talibus bonis ſic regiſtratis , & in quibus habent cautam a ſubditis. Immo magis videntur teneri domini q̃ ſubditi , quia ſubditi pro ipſis bonis ſuſtinebant plurima onera ad quæ poſt tranſlationem ipſorum bonorum in dominos non obligantur ipſi domini cum deberentur ipſis dominis , nec ratione talium bonorum videntur domini teneri erga principem cũ mouerentur de feudo ipſorum dominorum & poſt tranſlationem in eos fa-

ctam

ctam videntur libera vt ſupra diximus. ¶Octauo cõſidero, poſito ꝙ multa dici poſſent diſputando an iſta bona ſubditorum Liagnaſchi dicantur feudalia vel nõ, tamen omnis dubietas (ſi qua eſſet) vr̃ ſublata ex obſeruantia ſubſecuta ſeu ex eo quod poſtea obſeruatũ eſt. optima.n. rerum interpres in cauſis dubijs eſt conſuetudo l. minime. & l. ſi de interpretatione. ff. de legibus. c. dilectus, de cõſuetu. Ex his.n. quæ poſtea ſiunt pcedẽtia declarantur. l. ſed & Iulianus. §. proinde. ff. ad macedo. l. ſi ſeruus plurium. §. ſi. ff. de leg. 1. intellectus enim aſſumi debet quẽ effectus & rerũ exitus verum eſſe demonſtrat. Iaſo. in conſ. 128. col. pe. lib. 1. & profecto nulla melior videtur probatio quã ea quæ venit ab effectu ſeu ab eo quod ſecutum eſt. §. pe. in proœ. ff. Bal. in conſi. 136. Proponitur ꝙ Titius, col. 1. lib. 2. ſed effectus ſecuti circa iſta bona ſonant in allodium non in feudum, nam fuerunt regiſtrata per ſubditos tanq̃ allodialia, profecto nõ eſt veriſimile ꝙ ſubditi voluiſſent ea regiſtrare & ſe adſtringere ad ſolut onem onerum pro bonis feudalibus non ſubiectis talibus oneribus. l. cũ de indebito. ff. de proba. c. ſuper hoc, de renuncia. cum ſimi. Similiter ſi bona fuiſſent aut eſſent feudalia, ergo ſubditi eſſent vaſalli dominorum & præſtitiſſent ſeruicia perſonalia debita per vaſallos, quod factum non dicitur. Similiter pro ipſis bonis petitæ fuiſſent inueſtituræ in omni caſu mutationis dominij per mortem aut alienationem, & ſimiliter in caſu mortis domini directi, vt in ca. j. quæ fuer. prima cau. beneſi. amit. & in titu. de cap. Corra. quod ipſum obſeruatum non putem. Similiter vaſallus pro feudo tenetur iurare fidelitatem tanquàm vaſallus & ex cauſa feudi, ut in tit. quali. iurare debet uaſallus dom. fideli. ſed non puto ꝙ iurata ſit fidelitas ad eũ modũ & ſub nomine uaſallorum ſed ſub nomine ſubditorum & tanq̃ ſubditi rõne iuriſdictionis. & licet ſubditi in iuramento fidelitatis quandoque excedant formam iuris cõis per errorem aut aliter, hoc tñ rei ueritatem non immutat dummodo non iurent tanq̃ uaſalli: poteſt.n. quis iurare & promittere ad ea quæ uaſallus tenetur & tñ non erit uaſallus. Repugnat ẽt naturæ feudi in iſtis bonis quia fœminæ ſuccedunt, & illa alienantur tam inter uiuos quam in ultima uoluntate ad libitum. ¶Infertur ex præmiſſis ꝙ cum effectus ſecuti repugnent naturæ feudi, ſundum dici non debet, etiam ꝙ bona expreſſe in feudum conceſſa eſſent, quia ſtante repugnantia inter nomen & effectum, denominatio ſit ab effectu, nõ a nomine. l. inſulam. ff de præſcrip. uerbis. l. Lucius. j. ubi doct. ff. depoſiti. l. ſi alienam. in ſi. & l. ubi ita donatur. ff. de dona. cau. mor. Bar. in l. cotem. §. qui maximos. ff. de publi. Et in terminis feudi tradit Specu. in d. titu. de loca. §. nunc aliqua. uerſ. 4. in ſi. Bal. in d. l. liberti libertæque. C. de oper. liber. Soci. in d. l. Gallus. §. etiam ſi a parente, col. 2. poſt med. Iaſ. in d. l. 1. col. 10. poſt med. C. de iure emphy. & alibi ſæpe doct. ¶Nono cõſidero ꝙ non ſolum ſubditi regiſtrarunt iſta bona, ſed etiam domini: e a qua regiſtratione facto ipſo confeſſi ſunt bona eſſe allodialia. l. Paulus reſpondet non tantum verbis. ff. rem ra. habe. & licet ſit dubium an regiſtratio afficiat bona onere reali, in quo articulo doc. uariant, tamen non uidetur dubium quin præiudicet regiſtrum contra regiſtrantem & omnes habentes cauſam ab eo, ut per Brunum Aſtenſem in conſ. 94. & in conſ. 103. col. 2. in ſi. Immo amplius non ſolum præiudicat regiſtrum regiſtranti, uerum etiam ſola patientia actus regiſtrationis præiudicat: ideo ſi exemptus a taleis patitur bona ſua deſcribi in regiſtro aut æſtimo, ſibi præiudicat niſi appellet infra decem dies a tali deſcriptione. Ang. in l. j. §. ſi quis tutor. ff. quando appell. ſit. quod dictũ pro multum ſingulari refert & ſequitur Alex. in conſ. 101. col. pe. uerſ. 3. principaliter. lib. j. & in conſ. 136. col. 3. poſt med. uer. præterea etiam poſito. lib. 2. Dec. in conſ. 638. col. 2. circa med. Corſetus in ſing. 269. Ianuenſes. Ideo cum domini ipſi regiſtrauerint & aduerſus regiſtrationem non reclamauerint ſine dubio uidentur ſibi præiudicaſſe. ¶Nec obſt. ꝙ per errorem uidẽtur regiſtraſſe, quia error non præſumitur niſi probetur. Bar. & doct. in l. non fatetur. ff. de confeſſ. ſed ex præmiſſis apparet quòd non per errorem regiſtratio facta ſit. Excluditur etiam præſumptio erroris per tranſactionem in qua dicitur actum de regiſtrando, & licet dicatur contenta in tranſactione non fuiſſe impleta, tamen negari non poteſt quin ex tali tranſactione ſumatur coniectura ꝙ bona eſſent allodialia & regiſtrãda, quia alias non eſt ueriſimile ꝙ domini ſe obligaſſent ad regiſtrandum. argu. d. l. cum de indebito. maxime quia non poſſunt domini allegare ꝙ inducti fuerint timore aliquo ad iſta regiſtrandum, quia metus non præſumitur in ſubditis contra dominos ſed potius econtra. Spec. in tit. de reſti. ſpol. §. nunc dicamus, verſ. ſed ſi quis, & uerſic. pone ruſticus. Inn. in c. bonæ. 2. de poſtu. præl. ſequitur Io. Fabri. in §. quæ. inſti. de actio. Idem tradit Inn. in c. ſi diligenti, de præſcrip. Guid. Papæ q. 308. Addo Ang. in conſ. 377. col. j. Poſito igitur ꝙ tranſactio eſſet nulla ex cauſa implementi non ſecuti tamen ẽt ex actu nullo argui poteſt ad declarationem actus. l. ſi. ff. de rebus eorũ, vbi Bar. l. filii. & l. ſi. C. fami. erc. l. qui a patre, vbi Bal. ff de confir. tuto. Bar. in l. in teſtamento. ff. de fideicom. liber. in l. 2. §. teſtamentum. ff. quem teſta. aper. & in l. gerit, col. 4. ff. de acqui. hære. Abb. in conſ. 98. circa ſi. lib. j. videmus etiam quòd ex actibus nullis inducitur conſuetudo. Ang. in §. ex non ſcripto, inſtit. de iure natu. gen. & ciuili. ſequitur Dec. in c. ex tenore, col. 2. in ſi. verſ. & quãtum ad propoſitum, de reſcrip. & in c. at ſi clerici, in princ. col. 9. ver. ſed breuiter reſpondetur, de iud. Confirmatur argumentum, quia pro bonis quæ vere ſunt feudalia & de quorum feudo vere conſtat, domini non conſenſerunt alicui regiſtrationi, ergo probari videt quòd alia bona regiſtrata eſſent allodialia, quia vnius excluſio alterius eſt incluſio. l. cum prætor. ff. de iud. l. maritus. C. de procu. cum ſi. & ꝙ magis in terminis not. Bart. in l. ſi publicanus. §. in vectigalib. in ſin. ff. de publica. vbi quando exactum eſt vectigal pro certis rebus pro aliis non, non poteſt in futurũ exigi pro aliis rebus, pro quibus ſolutum non fuit. eodem modo arguendo a contrariis, cum aliqua bona dominorum legantur regiſtrata, aliqua non, præſumptio iuris eſt immo vera & euidens probatio ꝙ regiſtrata eſſent & ſint allodialia. Et ſine omni dubio præmiſſa procederent ſi reperirentur bona regiſtrata ante talem tranſactionem. ¶Ex præmiſſis infertur ꝙ cauſa dominorum videtur dubia quatenus pertinet ad iura producta & in facto commemorata, nam in caſu dubio fieri debet interpretatio pro allodio contra feudum. l. ſi alius. de ſerui. doc. in c. nimis, de iureiur. cum ſi. ¶Circa præſcriptionem libertatis contra collectas uidendas eſt an olim euenerit ſimilis caſus ita inſolitus circa iſta onera, nam tunc videtur præſcriptum concurrenti tempore ſufficienti ad præſcribendum niſi communitas quid probet ſufficiens ad impedimentum aut interruptionem præſcriptionis, in quo articulo me remitto ad ea quæ latius ſcripſi in conſil. 141. Sauiliani 25. Nouembris 1546.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Verba uniuerſalia includunt quæ dici vel excogitari poſſunt.*
2 *Verba uniuerſalia trahuntur etiam ad caſum improprium.*
3 *Nullum uerbum debet eſſe ſuperfluum ſi alius intellectus ſanus dari poteſt.*
4 *Significatio dictionis uniuerſalis ſic eſt lata quod etiam refertur ad impropria, etiam in materia ſtricta & odioſa.*
5 *Dictio uniuerſalis negatiua, omnia excludit etiam minima.*
6 *Quando præcedũt ſpecies, deinde ſequitur genus diſpoſitio ampliatur.*
7 *Diſpoſitio facta ad obuiandum ſcandalis dicitur fauorabilis*
8 *Omnis caſus fortuitus dicitur inſolitus.*

CONSILIVM CCXCIIII.

¶Conſilium pingue pro particularibus Somani contra homines & communitatem Ruddini marchionatus Saluciarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba trãſactionis hominum particularium Somani cum hominibus vniuerſitate Ruddini ita habent: ꝙ ipſa bona & prædia non poſſint de cætero & in perpetuum grauari quandocunq; & qualitercunque nec aliquo quouis modo collectari pro aliquo onere reali, perſonali, mixto, ordinario, vel extraordinario indicto aut ſuperindicto impoſito aut in futuro qualitercunque imponendo bonis & prædiis prædictis, & tam per ipſam cõmunitatem & homines Ruddini quàm per quoſcunque ſuperiores mediatos & immediatos & quomodocunque & qualitercunq; tam in præſenti quàm in futurum debito & debendo, etiam ſi tale foret de quo non fuiſſet cogitatum, ad ſoluendum ipſi communitati & hominibus Ruddini aut ad contribuendum pro fodro annuo debito aut debendo magnificis dominis Ruddini ac grano comparii, quod ipſi poſſidentes de Somano ſoluebant in

ſcſto S. Laurētii, & ꝓ aliqbus feſtibos, collectis, muris, refectionibus, nouis ædificationibus, reparamentis fortiliciis, pōtibus vijs publicis, eccleſijs, eapēſis armigerorū, aliqua caualcata, vel ſubſidiis, aut aliis impoſitionibus quibuſcūq;, ēt ſi de iure cōi cōpelli poſſent, & hoc ꝑ & mediantibus quartis qnq; monetæ Sauonę pro ſingula iornata, ita ꝙ in plus nō teneant nec arctari poſſint, & omnis alia impoſitio, & grauatio eiſdē de Sauono impoſita, & imponēda vltra prædictos quartus quinque ſit ipſo iure nulla & oullius valoris, ſaluis tamen decimis debitis eccleſiæ, & magnificis dominis ipſius loci, & pro premiſſis, & quibuſcunq; muneribus, & oneribus ſupra ſpecificatis, & alio quocunque & qualitercunque ac quomodocūque imponēdo onere, & ab exemptione, & liberatione ulterius regiſtrationis, allibrationis, & æſtimationis de qua ſupra, teneantur & debeant ipſi homines & communitas Ruddini perpetuo tempore ipſos poſſidentes de Somano, & qui in futurum tenebunt, & poſſidebunt modis, & formis de quibus ſupra releuare, & indemnes conſeruare ab omni perſona, & perſonis, communi collegio, & vniuerſitate, & etiam ab omnibus ſuis ſuperioribus tam mediatis quàm immediatis, præſentibus & futuris. Modo dubitatur, an particulares Somani poſſidentes prædia ſuper finibus Ruddini teneantur ad onera impoſita & imponenda ratione huius belli adeo calamitoſi & prolixi? Super qua difficultate reſponſa data fuerunt per iuriſcōſultos minime obſcuros in fauorem Somanenſium.

¶ Quibus tamen non obſtantibus iam bis aut ter fuit iudicatum contra Somanos, primo per ordinarium Ruddini, ſecundo in cauſa appellationis, & poſtremo per magnificum Conſilium marchionale. Videretur dicendum prima fronte tranſactionem prædictam non extendi ad onera prædicta, nam illa immunitas conceſſa Somanenſibus de ſui natura non trahitur ad onera quę imponuntur ea cauſa vrgentis neceſſitatis, puta belli aut famis, ut plene per ſcriben. in l. ſi ex toto, in prin. ff. de leg. j. Iaſ. in l. principalibus, col. 3. ff. ſi certum peta. & in §. item ſeruiana, col. 18. inſtit. de actio, Nec videtur obſtare quòd in tranſactione ſit facta mētio de expenſis armigerorum & caualcatis, quia talis expreſſio non videtur intelligenda de bello iſto ita inſolito & inopinato. l. fiſtulas. § fin. ff. de contrahen. empt. l. Sæin. §. medico. ff. de annuis lega. vbi Bart. In quibus locis habetur quòd licet ſuſcipiat quis in ſe caſum fortuitum, non tamen tenetur de caſu fortuito inſolito, tradunt doc. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cautio. Bal. in l. falſus, col. pen. C. de furtis, in conſ. 119. Verba dicunt. lib. j. & in conſilio 236. Viſo teſtamento, in fin. libr. 5. Alexand. in conſil. 28. col. penul. lib. j. & in conſ. 107. Perſpectis, colum. pen. in fin. lib. 4 Soc. in conſi. 123. col. fin. libr. 4. Corne. in conſil. 182. colum. 5. lib. 4. Dec. in l. ſi conuenerit. in fi. ff. de iuriſd. om. iudi. in conſi. 74. col. 4. in conſi. 528. colum. 5. verſic. 3. facit & in conſilio. 430. colum. 2. circa princ. ¶ Nec obſtat ſi dicatur quòd in tranſactione fuit dictum de omni onere ordinario & extraordinario etiam ſi tale foret. de quo non fuiſſet cogitatum. & ſic videatur comprehendi caſus belli etiam inſoliti: quia illa verba videntur intelligenda de caſibus aut oneribus quæ communiter cogitari non potuiſſent in ſpecie, in genere tamen cogitari poterant ſaltem a viris diligentiſſimis, ſecus in iſtis oneribus quæ nullo modo cogitati poterant a uiro utcunque diligentiſſimo & prudentiſſimo in ſpecie nec in genere, ſed præter omniū ſpem omnino eueniret, quia ad talem caſum aut ad tale onus contingens præter omnium ſpem & cogitatum non videtur trahenda conuentio aut tranſactio. Ita Cor. in conſi. 23. col. pe. in fi. lib. 2. & in conſilio 12. colum. 2. lib. 4. Sed quis vir vtcunque prudentiſſimus aut diligentiſſimus cogitare aliquando potuiſſet futurum bellum tam lacrymoſum, ſanguineum, funebre, exitiale, aſperum, pernicioſum, trepidum, longum, lætale, & triſte inter principes Chriſtianos & ipſos coniunctos & affines? ¶ Secundo in fuoré communitatis Ruddini uidetur facere, nam iſta immunitas cōceſſa Somanenſibus habet cauſam ſucceſſiuam propter onera futura, ſed in ſucceſſiuis non videtur continuandum priuilegiū quando inciperet continere enorme detrimētum. e. ſuggeſtum. c. dilecti filii, de decimis. c. quid nouale, de verb. ſig. gl. in ca. j. de cenſibus. Sed ſtante tali immunitate per tempora iſta adeo aſpera communitas Ruddini detrimentum immodicum videtur ſuſtinere, ergo &c. Pro quo facit tex. in c. quanto, de cenſibus, vbi ſi multum augetur numerus fratrum quibus annuatim debebatur procuratio, officio iudicis fit reductio ad primam mēſuram. per quem tex. dicūt ibi doc. quòd ſi quis promiſit molere gratis alicui, & familiæ, ſi familia valde augeatur, ſuccurri debet officio iudicis ex æquitate, vt fiat reductio ad primum numerum: quicquid aliter videatur de iure ſtricto. tradunt Mod. In l. quominus. q. 22. de fluminibus. Dec. in conſi. 335. colum. 2. poſt. medi. Idem dicendum videtur in caſu iſto ꝙ auctis oneribus ſupra modum ſuccurri debeat communitati Ruddini contra Somanēſes: Imò ſi ſuccurritur homini priuato a fortiori ſuccurri debet vni vniuerſitati quæ fungitur vice minorum & gaudet eorum priuilegio. l. nihil. ff. ad municip. l. reſpublica, vbi gl. & doc. C. ex quibus cau. maio. l. rempublicam. C. de iure reipu. lib. 10. c. j. de reſtit. in integ. lib. 6. ¶ Iſta in effectu ſunt vrgentiora fundamenta quæ adduci poſſe videātur in fauorem partis. ¶ Quibus ipſis tamen nō obſtantibus quæ vere obſtare non arbitror, contrarium puto de iure verius, quòd immo procedit tranſactio in iſtis oneribus, ſequentibus fundamentis. ¶ Et primo conſidero ꝙ iſta tranſactio

1 circa cauſam onerum facta eſt per † verba vniuerſalia repetita vltra decies ſi bene ponderentur, quorum verborum vniuerſaliū vis ea eſt, vt omnia includant quæ dici vel excogitari poſſunt, quia qui totum dicit, nihil excludit. l. Iulianus. ff. de leg. 3. l. 2 pro curatore. C. mandati. l. omnes. C. ſine cenſu vel reliq. c. ſolitæ, de maiori. & obe. c. 2. de obſer. ieiun. cap. ſi Romanorum. 10. diſtin. Ideo quando contrahitur ſocietas omnium bonorum vniuerſaliter, omnia veniunt quæ excogitari poſſunt licet ſecus in ſocietate ſimpliciter aut generaliter tantum contracta. l. 3. §. j. iuncta l. coiri. ff. pro ſocio. not. glo. in c. paſtoralis, de dona. in verbō temporaliter. ¶ Similiter quando relinquitur fideicommiſſum per verba vniuerſalia, quia grauetur hæres reſtituere omnia bona aut quicquid ad eum peruenit, indiſtincte veniunt prælegata in fideicommiſſo. l. virum, vbi Bart. & docto. C. de fideicom. nec tunc fit diſtinctio de qua per Bart. in l. Marcellus. §. quidā liberis. ff. ad trebe. nam vbi verba deicommiſſi ſunt vniuerſalia, illa ſunt clara ꝙ omnia veniunt, nec diſtinctione eſt opus. ¶ Similiter videmus ꝙ licet maritus promittens reſtituere dotem ſimpliciter nō cenſeatur renonciare lucro ſibi debito ex forma ſtatuti, iſtud tamen non procedit quādo fit promiſſio verbis vniuerſalibus quia promittat maritus reſtituere totam dotem Bald. in l. quod nomine, circa fi. ff. de condi. indeb. & in l. fi. C. ad l. falcid. Ange. Imo. & Roma. in l. damni infect. vlt. § cum parietem, in princ. ff. de dam. infec. Alex. in l. poſt dotem. ff. ſolu. mat. in conſi. 5. in fi. lib. 3. & in conſ. 133. colum. 3. lib. 5. Deci. in conſi. 195. col. 2. poſt med. ¶ Videmus etiam ꝙ licet lex aut ſtatutum generaliter loquēs non cōprehendat cauſam dotis. Sali. in l. fi. in prin. C. de iure do. Bal. nouel. in tract. dotis. in 6. parte priuil. 47. in fi. Iaſ. in l. j. in 3. not. ff. ſolut. mat. Iſtud tamē non procedit quādo ſtatutū loquitur per verba vniuerſalia. Dec. in conſi. 301. col. 2 facit gl. in cle. ſi beneficiorū, de preben. vbi ꝙ verba vniuerſalia cōprehendunt etiā emptores. quā gl. ad hoc citat Curt. Iunior in conſ. 60. col. 6. facit Bald. in conſi. 326. Rex Romanorum. col. 3. circa fi. li. j. ꝙ verba vniuerſalia omnia comprehendunt, ita ꝙ nulla perſona & locus nullus excipitur. ¶ Alibi ſcribit Bal. in conſi. 166. Statuto ciuitatis Tridēti. libr. 3. quod ſtante ſtatuto vt debitor ſuſpectus de fuga capi poſſit nullis obſtantibus feriis, comprehenduntur etiam feriæ in honorem Dei. Alibi no. glo. in clem. j. in glo. 4. de iudic. quòd verba vniuerſalia (cuiuſcunque gradus & conditionis exiſtant) omnes perſonas comprehendunt vtcunque magnas & excelſas ut puta Reges & principes. ſequitur Gemi. in cōſi. 60. col. 3. circa prin. ¶ Iam adeo lata eſt ſignificatio uerborū uniuerſaliū omnia comprehendens, † ꝙ trahuntur uerba uniuerſalia etiā ad ca-

a ſum impropriū. glo. in l. 5. in uerbo alias. C. de quadri. præſcript. ubi ꝙ illa uerba, & quælibet alia actio, comprehendunt etiā officiū iudicis, licet illud improprie dicatur actio. quā gl. ad hoc citat & ponderat Ale. in conſi. 155. col. 2. uerſi. accedunt illa uerba, lib. 2. & in conſi. 17. lib. 6. & poſſem hoc comprobare aliis pluribus & pulcherrimis deciſionibus. ¶ Amplius operantur uerba uniuerſalia etiam in pœnalibus & ubi agitur de uita hominis: ideo ſtatutū puniēs homicidiū qualitercunque cōmiſſum, intelligitur etiā ſi dolus adſit, ſed culpa tantū Saly. in l. 2. C. de noxali. qđ dictum refert & ſequitur Alex. in cōſi. 35. col. pen. lib. 6. & in conſil. 201. colum. 4. lib. 7. Dec. in c. ſedes, col. pe. in fi. de reſcrip. & in rub. de probati. colū. 15. uerſi. 2. limitatur. Iaſ. in l. j. col. pe. verſ. limita prædicta omnia. ff. de legibus. in l. j. §. nunciatio, col. 5. poſt med. ff. de ope. no. nun. in conſi. 124. colum. fin. & in conſi. 147. colum. 2. libr. 4. ubi Iaſ. ꝙ uerba uniuerſalia qualitercunque aut quouis modo, importent ꝙ nulla diſtinctio, nulla reſtrictio aut nulla limitatio fieri poteſt. Illud etiā dictū Sali. ſequitur Goradi. in cōl. 5. colu. 3. ante med. ego tamē in iudicādo neſcio ſi in

damnando

damnādū ad mortem, quod ipſum minimè adhuc feci, dictum illud Saly. admitterē. Et contra Sal. tenet Dec. ſibi cōtrarius in l. in act omib. col. 7. ff. de in litē iuran. Illud tamen ſic approbatum retuliſſe volui ad demonſtrandum efficaciam verborum vniuerſalium. Infinitas id genus deciſiones adducere poſſem ſed volumen implerent. ¶ Itaqꝫ vbi in tranſactione de qua agitur ſolum eſſent uerba vniuerſalia ſemel emiſſa cauſa Somanenſium clara videretur ꝙ illa omnes caſus & omnia onera comprehenderēt, quæ dici uel excogitari poſſent ſine aliqua limitatione, diſtinctione, & reſtrictione an ſint caſus inſoliti vel inopinati. quid hic dicemus vbi ſunt verba vniuerſalia toties & tam ſæpe reiterata ſufficientia ad mortem hominis vbi toties expreſſa eſſent in lege aut ſtatuto data tamen ſtatuendi poteſtate? ¶ Sed magis in terminis noſtris dico ꝙ licèt neceſſaria eſſet mentio ſpecialis iſtorum onerum inſolitorum, adhuc verba iſta ita prægnantia & vniuerſalia ſufficiunt, & ipſa vim habet ſpecialis expreſſionis. Bar. in l. j. in ſi. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. ubi qñ renunciatur omni priuilegio, perinde eſt ac ſi omnibus & ſingulis priuilegijs in ſpecie eſſet renunciatum. Ad idem adduco Bar. in l. 2. ff. de nouatio. ubi ſi quis promittit cētum cōputato omni alio inſtrumēto, intelligitur facta nouatio, & tamen nouatio non inducitur niſi ſpecialiter & expreſſe agatur. l. ſi. C. de noua. Et per iſta duo dicta Bar. decidit Iaſ. in conſi. 45. col. pe. poſt med. lib. j. ꝙ ſi conceditur caſtrum integrè nihilo retento, veniunt etiam iura regalia in quibus expreſſio ſpecialis eſt neceſſaria. Sed vltra Iaſ. adduco Pau. de Caſt. in l. 3. C. de inoffi. dot. ubi ſtante ſtatuto ꝙ muliere præcedente lucretur maritus totam dotem etiam extantibus liberis primi matrimonii, dicuntur priuati filij etiam legitima. ſuquitur Dec. in conſi. 19. col. pe. & tamen in priuatione legitimæ mentio ſpecialis eſt neceſſaria. l. ſi quando. §. generaliter. C. de inoffi. teſta. Ad idem adduco ꝙ ſcribit Soc. in l. Gallus. §. forſitan, col. ſi. ff. de lib. & poſth. & in l. quidam relegatus, col. 3. ff. de reb. dub. ubi licèt Comes habens poteſtatem legitimandi generaliter, non poſſit legitimare infantes, illud tamen non procedit quando poteſtas legitimandi cōceſſa eſſet uerbis uniuerſalibus ꝙ poſſit omnes legitimare ſpurios, adulterinos & alios quoſcūque. Idem uoluit Dec. in cōſi. 316. col. 2. uerſi. 2. non obſtat & in conſi. 367. col. pe. in ſi. verſi. & ꝙ uerba priuilegij ubi tamen de Soc. mentionem non facit ſed ſolum de quodam conſi. Soc. cui ſe ſubſcripſit Cor. in conſi. 175. colu. 5. poſt med. lib. 4. Curt. iunior in conſi. 32. col. 4. ¶ Sed adhuc magis in terminis ꝙ iſta uerba uniuerſalia trahantur ad illos caſus vtcunqꝫ inſolitos & prorſus incogitatos, adduco tex. in l. tres fratres. ff. de pactis, ubi quitatio facta uerbis uniuerſalibus, trahitur etiam ad bona ignorata & occulta. & licèt ibi contra tale pactum quitationis detur replicatio doli, illud eſt quia dolus interuenit in celando aut occultando, ſed dolo ceſſante operatur pactum aut quitatio etiam quo ad incogitata & ignorata. Ad idem adduco tex. in l. ſub prætextu ſpecierum, ubi latè Bald. & doc. C. de tranſac. cōcepta uerbis uniuerſalibus operatur & præiudicat licèt reperiantur inſtrumenta de nouo ex quibus arguatur iniquitas ipſi tranſactionis. Et ratio premiſſorum eſt, quia licèt in ſpecie non fuerit cogitatū de talibus occultis & ignoratis in genere, tamen dicitur cogitatum paciſcendo aut tranſigendo per uerba uniuerſalia, quę omnia comprehendunt quæ excogitari poſſunt & talis cogitatio in genere ſufficit. l. qui iure militari. ff. de teſta. mili. ubi Ange. & dicit Bald. in d. l. ſub prætextu ſpecierum, ꝙ paciſcens ſub termino uniuerſali intelligitur cogitare generaliter de his quæ ſub uerborum uniuerſalitate comprehenduntur, uel ſaltem debet cogitare uenire omnia quę ſub tali uniuerſalitate comprehendūtur, & ſibi imputet ſi non cogitauit, quia non debet ſtultitia ſua aduerſario nociua eſſe refert & ſequitur Alex. in conſi. 42. colu. 4. poſt med. lib. j. Cor. in conſi. 144. col. 3. poſt med. lib. 3. Addo Barto. in l. ſi certa, col. 2. uerſi. quæro ulterius. C. de tranſac. ¶ Si uerba uniuerſalia etiam ſimplicia trahuntur ad caſum inſolitū ignoratum aut incogitatum, quid hic dicemus ubi ſunt tot uerba uniuerſalia toties & tam ſæpe reiterata, cogitet iudex rectus & æquus ad quem finem toties fuerint interpetita uerba uniuerſalia. equidem non aliam rationem inuenio ſi quòd noluerunt partes enixiſſimè demonſtrare uoluntatem ſuam quòd uolebat ꝙ trahatur tranſactio ad omnes caſus etiam inſolitiſſimos. iſta .n. eſt natura repetitionis aut geminationis uerborum ut demonſtret enixiorem diſponentium aut contrahentium uoluntatem uerba ſuperfluò cenſeantur appoſita. Pau. de Caſtr. in conſi. 115. Super primo uidetur dicēdum ꝙ dictus Simon. col. 2. circa med. lib. j. & ſignificant uerba geminata præciſam intentionem diſponentis. Bal. in c. cam te, col. 2. de reſcri. Cur. ſenior in conſi. 30. col. 2. Iaſ. in conſi. 6. col. 4. lib. 3. ¶ Et ubi talia uerba uniuerſalia ſemel aut bis reiterata reſtrictionem aliquam pati poſſent, ut nō trahantur ad multum inſolita, per ea quæ ſcribit Soc. in d. l. quidam relegatus, col. 2. poſt med. uerſi. ſecunda concluſio. ff. de rebus dub. allegando Ang. in conſi. 174. Prætermittendum eſt. tamen cum toties fuerint repetita & reiterata vltra decies, impoſſibile eſt talia uerba reſtringere, & aliter intelligere ſalua ratione recti ſermonis, niſi velimus dicere ꝙ talia uerba ſuperfluò cēſeantur appoſita & nihil operentur, cum tamen nullum uerbum debet eſſe ſuperfluum ſi alius intellectus ſanus dari poſſit. l. j. in prin. & ibi no. ff. quod metus cau. l. j. in ſi. cum ibi not. ff. ad municip. l. tertia. §. j. ff. de iureiur. Immo nulla ſyllaba debet intelligi ſuperfluò appoſita. Bald. in rub. C. de contrahen. emp. q. 9. Et debent intelligi uerba ut aliquid operentur, etiam in materia odioſa & ſtricti iuris. Cald. in conſi. 6. in ſi. in titu. qui filii ſint legitimi vbi loquitur in materia diſpenſationis. Et idem Cald. in conſil. 13. in princi. in titu. de præben. ubi licèt in odioſis fiat reſtrictio quantum fieri poteſt, hoc tamen intelligitur dummodò diſpoſitio aliquid operetur. idem in materia renunciationis in qua verba debent intelligi ut aliquid operentur. Cor. in conſi. 51. col. 3. circa fin. libro 2. Immo inducitur renunciatio iuris ſui ubi alias verba non operarentur. l. ſi ſtillicidii. ff. quem ſerui. ami. Iaſ. in cōſi. 98. colum. ſi. lib. primo. Amplius etiam in materia pœnali intelligi debent verba ut aliquid operentur. l. j. §. pecuniam, cum l. ſeq. ff. de calumnia. cum ſimilibus, ut per Iaſ. in conſilio primo colum fin. lib. tertio. Sed niſi tot uerba uniuerſalia & toties repetita trahantur ad onera de quibus agitur, illa nihil operabuntur, quia quò ad alia non adeo inſolita, ſufficiebant uerba uniuerſalia etiam non geminata, ut ſupra dictum eſt, ideo cum operari non poſſint tot verba uniuerſalia ſæpiſſime repetita niſi trahantur ad caſum de quo agitur, perinde eſt ac ſi iſte caſus in indiuiduo eſſet cogitatus & expreſſe, quia diſpoſitio generalis quæ in vno tantum poteſt verificari, habetur pro ſpeciali ac ſi ille caſus expreſſus eſſet. l. ſecunda. ff. de liber. & poſthu. l. fundus qui locatus. ff. de fundo inſtru. Et quod ſcribit Oldrad. in cōſilio 300. Factum tale eſt magiſtro, colum. fin. ubi ut diſpoſitio aliquid operetur multa in ea ueniunt quæ alias non venirent, puta ueniunt debita in legato quando alias non venirent. Et priuilegium datum ſtudenti ſuper fructibus percipiendis, extenditur ad diſtributiones quotidianas quando nulli alii ſunt fructus. Immo intelligi debent uerba impropriè & contra eorum naturam potiusquam nihil operentur. c. ſi ciuitas, de ſent. excom. lib. ſexto. Abb. in cap. ſi. in ſi. de præben. & in conſilio 32. columna prima poſt medium libro ſecundo. Bald. in capitulo primo de cap. qui curiam vend. Dec. in conſi. 48. columna ſecunda poſt medium & in conſilio 69. columna tertia in ſi. Quātò fortius verba uniuerſalia intelligentur hic propriè & ſecundum naturam ipſorum ut aliquid operentur. uerba enim generalia generaliter debent intelligi etiam in materia odioſa quatenus eorū proprietas patitur. l. cum lege. vbi Areti. ff. de teſta. capitulo ſi quā, de ſenten. excommunic. glo. in capitu. contra Chriſtianos, de hæreti. lib. 6. Calder. in conſilio. j. in titu. de conſang. & affi. & in conſi. 24. in titu. de præben. vbi ꝙ etiam in materia odioſa uerba nō debent reſtringi contra propriam ſignificationem, ſed debent intelligi ad literam per tex. in capitu. fin. de tranſla. prælato. Si uerba generalia debent intelligi generaliter etiam in materia odioſa quatenus eorum proprietas patitur, quantò fortius idem erit in uerbis uniuerſalibus quæ difficilius reſtringuntur quàm generalia, cum generalis ſermo non ſemper æquipolleat uniuerſali, iuxta not. per Barto. in l. ſi pluribus. ff. de lega. ſecundo. ¶ Et multum in terminis adduco Corne. in conſilio 128. colum. 3. poſt medium lib. ſecundo. ubi ꝙ ſuſcipiens in ſe omne periculum & omnem fortunam tenetur de omni caſu fortuito, ut verbum fortunam aliquid operetur, quid hic dicemus ubi ſunt tot uerba prægnantia, pręciſa, & uniuerſalia, quæ ipſa toties repetita nihil operabuntur niſi trahantur ad caſum de quo agitur. Ad idem adduco quod Dec. ſcripſit in d. c. ſedes, colum. 5. de reſcri. ubi ꝙ illa uerba, aut alio quouis modo, intelliguntur etiam de diſſimilibus aut maioribus expreſſis quando alias nihil operarentur. allegat Aret. in conſilio. 104 Addo Socin. in conſi. 242. col. 2. poſt med. uerſi. confirmatur hoc idem libro 2. Alex. in conſi. 7. colum. 3. verſi. benefacit quod no. glo. lib. 6. Cur. ſen. in conſilio 40. colum. 7. in fin. Corne. in conſilio 167.

col.2.in conſi.509.col.6.in fi.verſi. nec obſt. verbum aliis. lib. 2. & in conſi.128.col.3.circa med.verſi. & verbum alii lib.3.Poſito igitur ꝙ caſus de quo agitur ſit diſſimilis & maior caſibus eſpreſſis,ad eum tamen trahi debet tranſactio propter tot verba vniuerſalia totiens reiterata & quæ alias nihil oporterentur. Sed magis in terminis adduco Alex. in conſi.30.col.pen. in 6. dubio lib.5.vbi ꝙ immunitas conceſſa per uerba uniuerſalia geminata trahitur ad omnia onera etiam inſolita,& tamen in caſu Alexan.verba uniuerſalia non erant tam ſępe geminata prout in caſu noſtro. Et inter verba uniuerſalia tranſactionis pondero illa aliquo quouis modo, pro aliquo onere, pro aliquibus expenſis armigerorum,aliqua caualcata.nam dictio aliquis eſt uniuerſalis omnia cõprehendens.Io.And.in c.quiſquis, de electio. Hoſti. in c.cũ ſatis,de offi. Archid.Gemin.in cõſi. 29.col.j.poſt med. 4 & in conſi.65.col.3.circa med.¶ Et adeò vniuerſale eſt† uerbum aliquod, ꝙ refertur etiam ad ea quæ ſunt in ſuperlatiuo gradu. ideo vbi fit mentio de aliqua re intelligitur de qualibet re ēt maxima aut minima.l. ſi ſeruum.§.prætor ait,vbi Bar. ff. de acqui. hæredi.ubi in edicto prætoris fit mentio quando aliquid amouetur ex hæredirate,dicit Bar.ꝙ intelligitur ēt ſi quid minimum amoueatur.Ad idem tex.in l.mulier.§.fin.ff.de condi.inſti. ubi gl. nam illa conditio ſi quid leganeris teſtatori verificatur etiam in minimo.¶ Similiter, appellatione partis intelligatur de dimidia tamen vbi fit mentio de parte aliqua,intelligitur etiam de minima parte in ſuperlatiuo gradu.glo.in c.j.de conten. inter me & domi.de portio.fra.mei defunct.glo.in clem.j. in uerbo aut earum parte,de foro compet.¶ Similiter, ſi quis promittat damnum ab aliquo non inferri intelligitur promiſſio a quocunq; inferatur damnũ,ēt a principe,& ſic in ſuperlatiuo gradu.Goz ad. in conſi.27.col.5.poſt me. vbi.n.eſt dictio aliqua,omnia ueniunt ſine aliqua diſtinctione, reſtrictione, aut limitatione. Ideo prohibitione quis admittatur ad ſucceſſionem aliquam, latiſſimè intelligitur neq; ex teſtamento,neq; ab inteſtato,neq; de iure ciuili neque prætorio,neq; directo,neq; per fideicom.Soc.in conſi.175.colum. 5.verſi. & ad illam vniuerſale in.lib.5.¶ Et adeò lata eſt † & præciſa ſignificatio dictionis vniuerſalis aliqua, ꝙ refertur etiam ad impropria etiam in materia ſtricta & odioſa. Iō 5 vbi fit mẽtio de circunſcriptione aliqua,intelligitur de omni circunſcriptione etiam non doloſa. Imo.in l.filio præterito,col.17. ff.de iniuſto teſta.ſequitur Cor.in conſi.158.col.6.poſt med. lib. 2.Similiter prohibitio ſtatuti ꝙ contractus aliquis fieri nõ poſſit,intelligitur etiam de donatione,licèt donatio contractus propriè non dicatur Cor.in conſi.41.col. 2.lib.j.Iaſ.in conſi.59.col. 2.circa med.lib.j.fortius voluit Cur.iun.in conſi.151.colum.2.in fi.ꝙ prohibitio ſtatuti ne contractus aliquis fiat, trahitur etiam ad hæredis inſtitutionem.de quo tamen dicto Curtii dubitarem cum hæredis inſtitutio etiã largè aut impropriè contractus non dicatur.Si dictio aliquis, ſemel tantum emiſſa ad oĩa pertinet, ad oĩa trahitur ēt valde impropria in materia probibitoria & omnino odioſa,quanto fortius ſæpiſſimè repetita ad omnia trahi debet quæ propriè ueniunt & includuntur, & ad quæ ſi non referatur & rõ recti ſermonis ſalua fieri non poteſt.¶ Ex præmiſſis infertur ꝙ intentio & deſiderium Somanenſium iuſtificatur ex uerbis vniuerſalibus tranſactionis & ipſis tam ſępe repetitus, quæ ipſa vim babent ſingularis & indiuiduæ expreſſionis, & quæ ſi non referantur ad caſum de quo agitur,ſuperfluò & fruſtratoriè apparebunt appoſita & eluſoria fient,contra.l.ſi prætor. ff.de iudi.l.6.ff.ne quid in loco pub.l.j.§.exceptiones.ff.quar.re.actio. non da.in l.fi.in prin.ff.ſi cer. pet.l.hanc legem.ff. de contrahen. emp. cap.commiſſa.§.porro.de elect.lib.6. cum ſimi.¶ Secundò principaliter conſidero ꝙ procedunt præmiſſa licèt proferantur uerba vniuerſal.a affirmatiuè,a fortiori idem erit in caſu noſtro ubi prolata ſunt verba uniuerſalia negatiuè, ꝙ Somanenſes grauari nõ poſſent ultra præmiſſa per eos aliquo quouis onere, quomodocunque & qualitercunq; imponendo, verbis ipſis vniuerſalibus negatiuis ſæpius repetitis.nam clarum eſt ꝙ verba uniuerſalia negatiuè prolata fortius operantur q̃ verba vniuerſalia affirmatiua,quia negatiua potentius negat q̃ affirmatiua affirmet.gl.in l.hoc genus.ff.de cond.& demon.glo.in c. cum dilectus,de conſuetu.Ideo dictio vniuerſalis negatiua puta nullum, 6 † aut nulla,oĩa excludi etiam minima.glo.in c.ſtatutum, in verbo nullum de reſcri.lib.6.glo.in c.nemo poteſt in glo.2. de reg. iur.libr.6.Gemin.in conſ.35.colum.j.in fin.Hinc videmus ꝙ ubi ſunt duæ regulæ contrariæ, vna affirmatiua, altera negatiua, pręualet negatiua.l.3.§.liberti & quod ibi Bartol. ff. de ſuſpec. tutor.Similiter,vbi ſunt duo priuilegia vnum affirmatiuum, alterum negatiuum,præualet negatiuum probibitiuũ.l.j.& l.ſi Ruſfinus,vbi Bal.C.de teſta.mili.Dec.in conſi.147.colu.fin. ſimiliter vbi ſunt duo ſtatuta vnum affirmatiuũ,alter ſit negatiuum, præualet negatiuum.Pau.de Caſt.in l.non eſt nouum.ff.de legibus ſequitur Deci.in conſi.44.col.fi.S d in terminis noſtris terminantibus adduco Pau.de Caſt.in conſi.170.Viſo puncto contra ſcripto.col.fin.lib.j.vbi Pau.expreſſe voluit ꝙ dictũ Bar. in d. l. Seio. §.j.ff.de annulis lega.ubi voluit caſum inſolitum & extraordinarium non comprehendi in diſpoſitione,ſolum procedere in diſpoſitione affirmatiua,non etiã in negatiua,quia negatiua diſpoſitio fortius operatur nec ita reſtringi poteſt ſicut affirmatiua. Adidem in terminis vltra Pau.de Caſt.adduco Bald. in conſilio. 406.Lata fuit ſententia.li.5.vbi verba immunitatis ab omnibus impoſitionibus, collectis,angariis realibus & perſonalibus ſiue ruſticis, ordinariis ſiue extraordinariis,& quibuſcunq; aliis quę dici uel cogitari poſſint,trahuntur ad onera etiam armigerorũ propter generalitatẽ uerborum.ita concludit Bald.in fi.dicti cõſi.in cuius principio poſuerat uerba ipſius franchixiæ & immunitatis.& quod immunitas conceſſa per uerba vniuerſalia trahatur etiam ad onera ex cauſa belli,uoluit Ripa in l.j.in princi. colum.6.verſi.& iſta concluſio facit ad quæſtionem an immunitas. ff.de uulg.& pup. quem alleg.d.meus Balbus in ſuo conſil. licèt neque Ripa neq; Balbus adducant illa conſi. Bal. & Pau. de Caſ. fortiter vrgentia. ¶ Inferrur ex præmiſſis cauſam Somanenſium claram omnino uideri per tot uerba uniuerſalia negatiuè concepta & totiens reiterata, quæ reſtringi aut limitari nullo modo poſſint niſi uiolentiam euidentiſſimam facias proprietati uerborum contra intentionem partium ut infra uidebimus. A qua tamen uerborum proprietate recedi non debet, etiam in materia ſtricta & odioſa,in qua verba latè debent intelligi quatenus eorum proprietas patitur ut ſupra dictum eſt:immo non receditur á proprietate uerborum licèt actus remaneat iniuſtus, prout in ſententia.l.j. C.ſi plures una ſent.foer. conde.Socin.l.ſi mihi & tibi.§.j.circa fi.ff.de leg.primo. ¶ Tertiò principaliter in fauorem Somanenſium adduco, nam ultra tot uerba uniuerſalia etiam negatiue cõcepta & ipſa totiens repetita, expreſſe ſibi prouiderunt nu tenerentur pro aliquibus expenſis armigerorum nec aliqua caualcata. quæ verba ſunt clara ut ne dubitationi alicui locus uideatur.l. continuus.§.cum ita.ff.de uerborum obliga.l. ille aut ille. §. cum in uerbis.ff. de legat.3.cap.ſecundo de reg.iuris.nec indigemus gloſſ. ubi textum tranſactionis babemus.Oldra.in conſi.258. Innocentius, columna ſecunda.Baldus in conſilio 243. Examinanda ſunt, columna ſecunda circa fin.libro primo. Et omnis interpretatio in caſu claro dicitur calumnioſa. Curtius ſenior in conſi. 59. columna 3. ante medium allegat glo.& doc.in l.quicquid aſtringendæ. ff.de uerb.obliga. Et hic conſidero ꝙ caſus belli iam comprehendebatur ſub tot & tantis uerbis uniuerſalibus, cum autem in ſpecie poſtea de armigeris & caualcatis dictum ſit,intelligi debent uerba de bello utcunque inſolito & inopinato, ne alias ſuperflue & eluſorie de bello dictum videatur per ſupradicta.¶ Quartò conſidero ꝙ vltra tot uerba uniuerſalia apta comprehendere omnes caſus, qui dici uel excogitari poſſint, & ultra expreſſionem armigerorum & caualcatæ, in ſpecie etiam dictum eſt de onere ordinario aut extraordinario,indicto & ſuperindicto. nam ſuperindictum dicitur ꝙ propter neceſſitatem publicã extra ordinem imponitur.glo.in rub.C.de ſuperindic.in vltimis verbis lib. 10. Et ſic noluerunt teneri Somanenſes etiam propter urgentem neceſſitatem ſuperuenientem,& licèt iſte caſus neceſſitatis ſatis eſſet expreſſus per tot & tanta uerba uniuerſalia toties reiterata,tamẽ in ſpecie expreſſerunt de ſuperindicto, quæ ipſa expreſſio de nihilo ſeruiet neq; operabitur niſi trahatur ad caſum de quo agitur.nam uerba illa uniuerſalia præcedentia & ſequentia cauſam belli ſine dubio comprehendebant,& maxime cum illo uerbo extraordinario, quid igitur operabitur expreſſio ſuperindicti.

¶ Quintò pondero ꝙ dictum fuit ipſos Somanenſes nõ teneri pro aliquibus ſubſidijs.verbum ſubſidium præſupponit euidentẽ neceſſitatem ubi aliter ſuccurri aut prouideri nõ poteſt, ideo alimenta debita parentibus per deſcendentes in caſum neceſſitatis qñ aliter parentibus ſuccuri nõ poteſt,appellantur ſubſidiũ uitę.l.alia. C. de patria pote.Ad idẽ tex.in c. 2. primi. ubi dicitur ſubſidiũ coercere uiolentiam.& ſic ubi quis per violentiã opprimitur & urgenti neceſſitate cogitur,tũc ſubſidio opus eſt. ſic ēt uidemus in ſubſidio charitatiuo qđ conſideraĩ & debeĩ quotiẽs

vertitur vtilitas publica ut agit de honore domini, ut per Oldr. in conſi. 104. cir. propoſitã quæſtionẽ. nec debetur ſubſidium niſi tempore neceſsitatis. Ang. in cõſi. 392. Peritus, cir. med. hinc dicantur milites ſubſidiarii qui accedunt in auxilium per tempus maximè neceſsitatis &, ſine quibus periturus alias dicatur exercitus, ut apud ſcriptores hiſtoriarum eſt uidere. Et hic ponderandum eſt ꝙ Somanenſes non ſolùm noluerunt teneri ad ſubſidia ſimpliciter, ſed vniuerſaliter pro aliquibus ſubſidijs & ſic ſiue per tempus modicæ, magnę, aut maximæ neceſsitatis: cũ dictio aliquibus, adeo ſit uniuerſalis ut ad omnia etiam maxima trahatur in ſuperlatiuo gradu ut ſupra dictum eſt. Rurſus conſiderandum hic eſt ꝙ licèt ſuperindictum idem importet ꝙ neceſſarium ſubſidiũ. Guido Papæ. q. 371. tamen ut demonſtrarent partes enixiſsimam earum voluntatem ꝙ nollent Somanẽſes vlterius grauari non poſſet etiam in tẽpore vrgentiſsimæ neceſsitatis, addiderunt illa verba, pro aliquibus ſubſidijs. quæ ipſa cluſoria & ſuperflua planè fient ſi non trahentur ad caſum urgentiſsimæ neceſsitatis, cum neceſsitatis caſus ſatis explicatus videretur dum facta eſt mentio de onere extraordinario, ſuperindicto ac de aliis oneribus per tot tantaque uerba uniuerſalia totiẽs repetita. ¶ Sextò cõſidero ꝙ non cõtentę partes de illis uerbis vniuerſalibus negatiuis excluſionis omnium onerum, nõ contentæ etiam de expreſsione ſpeciali oneris extraordinarii, ſuperindicti & ſubſidij cuiuſuis, poſt iſta omnia addiderũt adhuc alia uerba vlterius extenſiua, dicendo, aut aliis impoſitionibus quibuſcunque quaſi dicat, ſi uideantur onera magis inopinata aut inſolita, quę non dicantur contineri ſub illis verbis adeò uniuerſalibus ſub appellatione oneris ordinarii & extraordinarij, indicti & ſuperindicti & ſubſidii cuiuſcunq; adhuc pro talibus alijs oneribus noluerunt Somanenſes teneri, nec illo caſu illa verba aut aliis impoſitionibus quibuſcunq; videntur aliquo modo reſtringi poſſe aut limitari ſine euidentiſsima moleſtia & improbatione. nam quando procedunt ſpecies, deinde ſequitur genus, diſpoſitio ampliatur. l. item legato. §. itẽ intereſt. ff. de leg. 3. l. fi. §. cui dulcia. ff. de tri. vino oleoq; leg. Soc. in l. ſi is q ducenta. §. vltrum, col. penul. in prin. ff. de rebus dub. quid hic dicemus vbi præcedunt uerba vniuerſalia totiens repetita, ubi præcedũt uerba ſpeciali pertinentia ad caſum cuiuſcunq; neceſsitatis, etiã vrgentiſsimæ, vt ſupra viſum eſt, & adhuc addiderũt partes poſt tantas expreſsiones aut aliis impoſitionibus quibuſcunque, quę ſo, ſi dicamus appoſita fuiſſe talia verba cum miniſterio alicuius operationis in qua ne operari poſſent, niſi dicamus intelligi illa debere de omni impoſitione ex quocunq; caſu ẽt nullo modo conſiderabili in genere nec in ſpecie, nam quando opponuntur talia uerba vniuerſalia geminata ueniunt oĩa etiã diſsimilia & maiora expreſsis. Soc. in conſi. 42. col. 6. in fi. lib. 4. Iaſ. in l. 3. §. nunciatio, col. 5. circa med. uer. ego limito alio modo. ff. de operis no. nuncia. vbi ꝙ uerba uniuerſalia geminata non patiuntur reſtrictionẽ. & tradit idẽ Iaſ. in conſi. 86. col. 2. circa princi. lib. 4. Calc. in conſi. 17. col. 2. ¶ Septimò pondero ꝙ ultra tantas expreſſiones in uniuerſo & in ſpecie & ultra uniuerſalitatem ſequentẽ dictũ fuit ampliatiue ꝙ noluerunt Somanẽſes teneri etiam ſi de iure compelli poſſent. Dictio etiam eſt ampliatiua implicans maiora expreſsis. clem. vni cum glo. de ſequi. poſ. & fruc. clemen. 2. de ſen. excom. Io. And. in c. unico de commoda. Gemi. in conſi. 65. col. 3. ante med. natura. n. iſtius dictionis etiam, eſt augere diſpoſitionem ad qualitatem cui adijcitur. c. tanta, de ſimo, c. 2. de procu. lib. 6. Io. Andr. in c. cum multis, de præben. lib. 6. refert & ſequitur Gemi. in conſ. 132. in prin. Ideo ſenſus eſt, ꝙ ubi non obſt. tot tantiſque verbis uniuerſalibus tanta expreſsione caſuũ in quibus noluerunt Somanẽſes teneri & tãta vniuerſalitate ſubſequenti, adhuc uiderentur aut acciderent aliqui caſus in quib. Somanenſes tenentur ad onera, etiam pro illis caſibus noluerũt teneri aut obligari. Pro quo facit quia dictio etiam implicat, et includit diuerſas ſpecies ab expreſsis. Io. Andr. in c. Romana. §. contrahentes, de foro compe. lib. 6. Gemi. in d. conſi. 65. col. 3. in prin. & ſic ubi accidere poſſent alij caſus diuerſi ab expreſsis, & ſic magis neceſſarii aut inſoliti, licèt omnes in præcedẽtibus incluſi eſſent, quicunque eſſent tales caſus etiam ꝙ alias de iure cogi poſſent teneri tamen noluerunt Somanenſes. ¶ Octauò conſidero ꝙ hic expreſsi & ſpecificati fuerint caſus in quibus etiam exempti tenentur prout ſunt caſus reparationis aut refectionis murorum, pontiũ, uiarum & c. iuxta not. in l. ad inſtructionẽ C. de ſacr. ſan. ecc. & in c. non minus, de immu. eccle. deinde poſt tantas expreſsiones ſubijcitur illa iam põderata clauſula uniuerſalis, aut pro aliis impoſitionibus quibuſcũque, quo caſu veniũt onera quantumuis inſolitiſsima de quibus mentio ſingulariter aut indiuiduo facienda eſſet, & talia onera habentur pro ſpecialiter expreſsis. c. qui. ad agendum. §. 1. de procu. lib. 6. Io. Andr. & doc. in c. conſuluit, ſecundo de appell. not. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. §. ſi quis caut. Dec. in conſi. 76. col. fi. verſi. 8. etiam dici poteſt. Addo Soci. in conſi. 200. col. pen. verſi. item vbicunque lib. 2. vbi quando præmittuntur aliqua in ſpecie & demum ſubijcitur clauſula generalis, illa clauſula generalis trahitur ad omnia quæ quoquomodo ſub uerbis generalibus includi poſſunt, per tex. in d. §. quæſitum, cum ibi not. & in c. 1. extra cõmoda. Idẽ vltra Socin. voluit Feder. de Senis in conſi. 40. Super eo, in fi. per glo. vlti. cap. 3. de offi. vicar. lib. 6. vbi ꝙ in mandato vicarii ueniunt caſus exigentes mandatum ſpeciale quando fuerunt ſpecificati aliqui caſus requirentes mandatum ſpeciale, deinde ſubijcitur clauſula generalis. ¶ Nonò arguitur in fauorem Somanenſium, nam poſt tantas expreſsiones uniuerſales & particulares cum tanta repetitione ipſorum verborum vniuerſalium & ampliatiuorũ facta fuit reſeruatio aut exceptio de caſu decimarum quæ eccleſiæ & dominis loci Ruddini debiti eſſent. Quo caſu ſequitur regula & concluſio iuris, ꝙ vbi de generalitate diſpoſitionis excipitur aliquis caſus in quo mentio ſpecialis requiritur, prout in cauſa decimarum, tunc diſpoſitio generalis trahitur ad omnes alios caſus in quibus expreſsio ſpecialis eſt neceſſaria, & ſic per talem expreſsionem ampliatur regula aut diſpoſitio generalis ut omnia alia comprehendat, de quibus mentio ſpecialis habenda erat. Ita concludunt Lap. & Gemin. in d. c. qui ad agendum. §. 1. de procu. lib. 6. Alex. & Moder. in l. fi. ff. quod quiſque iuris. Ad idem tex. in c. conſultationibus, ubi Moder. de offi. delega. Deci. in c. dilecta, col. 2. in fin. de confir. util. uel inutili. & in conſi. 97. colum. 2. cir. fi. Iaſ. in l. nummis, col. pe. ff. de in litem iuran. & in l. properandum, in prin. colum. 3. poſt med. verſic. a. ſobtilius pondero. C. de iud. & multum in propoſito facit quod dicit Ripa in l. 2. §. ꝙ ſi in patris, colum. 3. poſt med. ff. ſolu. mat. vbi ꝙ exceptio unius caſus priuilegiati ampliat diſpoſitionem generalem ut ſub ea includantur cæteri caſus etiam priuilegiati, qui alias continebantur, modo cum diſpoſitione immunitatis uniuerſali excipiatur caſus decimarum priuilegiatus, dicendum eſt incluſos cenſeri omnes alios caſus quantumcunque priuilegiatos. & quidem procedunt præmiſſa in caſu noſtro per rationẽ longè fortiſsimam, quia concluſio prædicta ſolum loquitur in diſpoſitione generali a qua excipitur vnus caſus requirens ſpecialẽ expreſsionem, quid hic dicemus in diſpoſitione tã uniuerſali & adeò prægnanti comprehendente de ſui natura & abſque illa reſeruatione omnes caſus, qui dici aut excogitari poſsũt ut ſupra abunde dictũ eſt? ¶ Decimò cũ tranſactio ſuper immunitate concepta fuit per uerba ampliſsima, uniuerſaliſsima & adeo prægnãtia etiam expreſsis caſibus ſingularibus importantibus oĩa onera, quæ hominis intellectus conſiderari poſſit, deinde ſolum fuerit reſeruata cauſa decimarum, ex tali reſeruatione cõfirmatur regula in omnibus aliis caſibus non reſeruatis. l. quæſitũ. §. denique & ibi Bar. ff. de fundo inſtru. l. nam quod liquidæ, in fi. ff. de pen. legat. cum ſim. Et ſic ex reſeruatione ſatis clarè demonſtratur uoluntas tranſigentium ꝙ voluerint pertinere tranſactionem ad omnes caſus quantumuis inſolitos. ¶ Vndecimò licèt illa tranſactio concepta pro tot tantaq; uerba adeo ampla, prægnantia & vniuerſalia cum tanta expreſsione caſuum ſingularium trahatur ad omnia onera etiam inſolita & incogitata ut ſupra dictum eſt per l. tres fratres. ff. de pactis, & l. ſub prætextu ſpecierum, ubi Bal. & doc. C. de tranſac. & alios doc. ſupra alleg. in primo principali fundamento facto in fauorem Somanenſium, tamen non contentæ partes de tali expreſsione tam clara & ampla, vlterius progreſſæ ſunt, dicentes, ꝙ noluerunt teneri Somanenſes ad aliquod onus etiam ſi tale eſſet de quo cogitatũ non eſſet. quæ conuentio ſine dubio ualet ut per Angel. in d. l. qui iure militari. ff. de teſtam. militis. Bart. in l. Aurelio. §. cuius. ff. de libe. lega. Bal. & doc. in d. l. ſub prætextu ſpecierum. C. de tranſactio. Alex. in d. conſi. 42. col. 4. in fi. uerſi. 5. pondero. lib. 1. hic quæſo aduertatur, tranſactio iam trahebatur ad onera inſolita & nõ cogitata propter uerba ampliſsima & uniuerſaliſsima ſæpius repetita, quæ de ſui natura trahuntur ad omnia quæ in hominis cogitationem poſſunt aſcendere. quid igitur operabitur illa conuentio ſpecialis ꝙ trahatur tranſactio ad omnia etiam de quibus cogitatum non eſſet, niſi plane referatur ad onera omnino inſolita & nõ cogitata, maximè cum illa dictio etiam ſi tale

foret &c. ſit ampliatiua includens ſpecies omnino diuerſas vt ſupra dictũ eſt? ¶ Duodecimò cõſidero ꝙ poſt tantas & toties repetitas expreſſiones in ſpecie & in uniuerſo de omnibus oneribus quę accidere poſſent ubi conuentio facta eſt de ſoluendo certum quid annuum in ſingulos annos, & pro ſingulis iugeribus vt demonſtrarent partes quòd amplius non tenerentur Somanenſes pro aliquibus oneribus quæcunque illa eſſent, ſubiecerunt adhuc uerba ampla & prægnantia, ita ꝙ in plus non teneantur nec arctari poſſint, & omnis alia impoſitio & grauatio vltra prædictos quartos quinque ſit nullius valoris & nulla ipſo iure. hic primò pondero illa verba, ita ꝙ in plus non teneantur. quæ ſunt verba limitatiua & taxatiua immo illa verba ita ꝙ ſola vim habent limitationis & taxationis. l. qui aliena. §. libero. ff. de neg. geſt. l. Lucius. §. quæ habeat. ff. ad treb. iunctis aũt illis verbis ita ꝙ in plus non teneantur, res eſt pluſquam clara quæ ſunt verba euidenter taxatiua, ꝙ ſolum teneantur ad illos quartos quinque pro ſingula iornata & non vltra: ſed verba taxatiua extenſionis ſunt excluſiua. l. qui ſella. §. qui actũ. l. inter actum. l. certo genere, & l. Lucius, in verbo digitũ vnũ. ff. de ſeruis ruſt. prædior. cum ſimilib. Sed dicere quòd teneantur Somanenſes ad illa onera, eſſet extendere illa verba taxatiua contra eorum naturã & proprietatem. ¶ Secundò conſidero tranſigentes non contenti de illis dictionibus taxatiuis & de taxatiuis & de tot tantisq; expreſſionibus ſpecialibus & vniuerſalibus aptis onera omnia comprehẽdere utcunque inſolitiſſima ut ſupra dictũ eſt, adhuc vlterius progreſſi ſunt dicentes, & omnis alia impoſitio & grauatio vltra prædictos quartos quinque ſit nulla ipſo iure, & ſic verbis ſpecialibus vniuerſalibus ſæpius repetitis & aliis taxatiuis & limitatiuis, adhuc addita fuerunt alia verba prægnantia & vniuerſalia quæ nullo modo reſtringi poſſunt ſalua ratione recti ſermonibus nec etiam ſalua mente contrahentium, quæ mẽs colligitur ea proprietate uerborum, & talis præſumitur animus qualia verba ſonant, nec præſumitur quis dicere ꝙ mente non cogitauerit. l. Laben. §. idem Tubero. ff. de ſuppel. leg. l. proſpexit. ff. qui & a quibus. c. a. requiris, de appel. c. ſi. de verbo. ſig. ca. is autem. 22. quæſtio. 2. In ore enim & mente præſumitur eſſe vnum & idem Bald. in conſi. 471. In cauſ prioris. colum. j. circa med. lib. 2. Et id quod verbum non ſonat, certè nec ſentit qa virtus ſermonis non porrigit ſe ad illud. Bald. in conſil. 490. Ponit quòd quidam Nicodemus. col. 2. lib. j. Et conſiſtit voluntas hominis in uerbis ſicut faciens in ſpeculo. Bald. in conſilio 102. Omnis poteſtas, colum. 2. poſt med. lib. 3. Cor. enim datum eſt homini ad ſignificandum Deo, labia autem ad ſignificandum hominibus, unde vox eſt inſtrumentum voluntatis & intellectus rationabilis. Bal. in c. ea tranſmiſſa, de reſt. ſpol. Alibi ſcribit idẽ Bal. in conſi. 140. Facta fuit lib. j. ꝙ tuba cordis eſt lingua loquẽtis, & nullum maius eſt mẽtis teſtimonium quam qualitas inſpecta uerborum. Alibi ſcribit idem Bald. in l. voluntatis, in ſi. C. de fideicom. ꝙ non credimus hominem velle niſi illud quod dicit. Ideo adagium illud circunfertur, loquere & cognoſcam te. Bal. in rub. extra de teſtibus. Et Matthæi. c. 12. Ex abundantia. n. cordis os loquitur. & Matthæi. c. 26. Nam & loquela tua manifeſtum te facit & uelle arguere uoluntatem diſponentis contra proprietatem verborum, eſt potius dicere quòd aliter diſponi debuerit quàm factum ſit. Pau. de Caſt. in conſi. 185. Supraſcriptus egregius. colum. ſi. poſt med. lib. 2. Amplius colligitur uoluntas diſponentis ex proprietate verborum etiam contra piam cauſam, quia proprietas verborũ communis eſt tam piæ cauſæ quàm non piæ. Pau. de Caſt. in conſi. 321. Viſis & ponderatis. colum. j. in ſin. lib. j. Et adeò præmiſſa procedunt ꝙ potius toleratur nullitas actus quàm vt recedatur a proprietate uerborum. l. verbis ciuilibus, ubi Pau. de Caſt. & Alexan. in ſecunda not. ff. de vulg. not. Aret. in l. a Titio, colum. ſi. ff. de uerborum oblig. per tex. in l. tutores. §. j. ff. de admi. tut. Deci. in conſi. 362. in fine, quod tamen vltimum intelligerem quando uerba etiam largè aliquid importare non poſſent. ¶ Et præmiſſa ſine omni dubio uidentur hic procedere ubi ſunt tot uerba uniuerſalia prægnantia, ſpecialia & taxatiua, ex quibus uoluntas plena, exuberans & præciſa colligitur diſponentium. Dec. in conſi. 137. colum. 2. in prin. Et adeo præciſa eſt natura verborum uniuerſalium ꝙ admittatur probatio quoquomodo facta, intelligitur etiam per teſtes crimininoſos & viles. glo. in c. ad noſtram, in ver. quoquomodo. de prob. Deci. in conſi. 301. colum. 2. & in conſi. 452. colum. 6. ante med. Quod procedit etiam in materia odioſiſſima, ideò ſi permittitur furem nocturnum quoquomodo occidere, intelligitur etiam ſi telo non ſe defendit. c. ſi perfodiens, de homicl. Et in terminis exemptionis conceſſæ uerbis uniuerſalibus, ꝙ præciſe intelligatur ut uerba ſonant, tradit Ang. in l. ſi. col. ſin. verſi. 3. quæritur. ff. de conſtitu. prin. Anto. de But. in c. olim, de verb. ſignific. ſequitur Deci. in conſi. 118. colum. 2. circa medium, & & in conſi. 155. colum. 2. in princip. Maximè etiã præmiſſa procedunt in caſu noſtro, in quo iſta uerba nihil operarentur ſi reſtringantur aut limitentur non procedere in iſtis oneribus quo caſu ſine dubio intelliguntur etiam de diſſimilibus & maioribus expreſſis quando alias non operarentur. Aret. in conſi. 504. Breuitas, colum. 3. in fine verſiculo vltimo hoc clarè patet. Mod. in cap. ſedes de reſcri. Et hoc pondero ꝙ in materia etiam ſtricta verba impropriantur & intelliguntur contra ipſorum naturam quando alias nihil operantur, etiam in materia ſtricta ꝓut in ſententia. glo. in l. & puto. ff. famil. erciſ. Romanus in conſi. 14. Idem de iure. Ideo renuncians priuilegio ſuo cenſetur renunciare iuri communi quando alias renunciatio nihil operaretur, quia priuilegium nullum habeat. l. prima in fine. ff. ſi quis in ius voca. non ier. Deci. in capitu. primo in principio colum. 2. de iudi. quantò fortius talia uerba intelligi debent propriè ut operentur circa onera de quibus agitur, cũ alias niſi ita propriè intelligantur, maneant ſuperflua & inutilia.

¶ Decimotertiò conſidero ꝙ res ipſa uidetur clariſſima ex uerbis poſitis in ultima parte exemptionis. nam poſtquam tranſigẽtes expreſſerunt omnia onera uerbis ſpecialibus & aliis uniuerſalibus & prægnantibus, non rarò repetitis, ac aliis taxatiuis, quæ nullo modo reſtringi poſſunt, uolentes pinguius prouidere & voluntatem eorum præciſe magis oſtendere, conuenerunt homines Ruddini tenerentur præſtare indemnes Somanenſes pro præmiſſis & quibuſcunque muneribus & oneribus ſupra ſpecificatis, & alio quocunque qualitercunque & quomodocũque imponendo onere. hic neſcio quid aliud cogitem niſi ꝙ uoluerunt tranſigentes inuenire gradum ſupra ſuperlatiuum prout fecit Ouidius in Ibin, Qui mala cum toleris plurima plura feras. quaſi dicat licèt uerba pręcedentia ad omnia onera trahantur etiam maxima inſolitiſſima, tamen ſi maximo maius inueniatur etiam ad illud tranſactionem nolumus pertinere. & hic pondero ꝙ in hac vltima clauſula ſępius fuerunt repetita uerba uniuerſalia, operantur enim verba geminata licè t unico contextu ſine aliquo interuallo proferantur. Iaſ. in l. prima colum. octaua in princ. uerſi. tamen iſtis non obſtantibus. ff. de offic. eius. Et dicit Curtius ſenior in conſi. 60. colum. ſexta poſt medium quòd verba geminata oſtendunt magnam deliberationem & præciſam intentionem diſponentis. & dicit Barbari. inter conſilia Curtij ſenioris in conſilio 67. columna 19. ante medium ꝙ verba geminata tollunt omnem dubitationem, & ſi iſtud procedit in uerbis ſimplicibus geminatis, quid dicemus in uerbis uniuerſalibus non geminatis tantum, ſed ultra decies repetitis, Profectò neſcio quomodo potuiſſent contrahentes explicare mentis conceptum uerbis ſplendidioribus aut clarioribus.

¶ Decimoquartò pondero quòd communitas Ruddini tenetur præſtare indemnes Somanenſes pro omnibus oneribus ab omnibus perſonis, collegio, vniuerſitate, & ab omnibus ſuperioribus mediatis & immediatis. & antea dictum fuerat de omnibus oneribus imponendis per quoſcunque ſuperiores mediatos & immediatos, & ſic bis ſit mentio de facto cuiuslibet ſuperioris. In quare conſidero quòd factum ſuperioris dicitur caſus fortuitus. l. Lucius. ff. de euictio. Barto. in l. exceptione, circa medium ff. de fideiuſſor. Bald. in l. falſus, colum. penult. C. de furtis, & in l. pignus. C. de pignorat. actio. Pau. de Caſt. in conſi. 220. Proponitur in facto ꝙ quidam, colum. ſecunda lib. j. Alexan. in conſ. 220. li. 2. Soc. in dicta l. quidam relegatus, in tertio not. ff. de reb. du. Et ſic uoluerunt Somanenſes ſibi cautum eſſe etiam in euentum caſus fortuiti quomodocunque & qualitercunque talis caſus accideret, qui etiam caſus fortuitus fuit expreſſus dum facta eſt mentio de bello ſeu armigeris, nam bellum dicitur caſus fortuitus. l. j. C. depo. doc. in c. primo de commoda. Calder. in conſi. quarto in titu. de loc. Quartò facta eſt mentio de caſibus fortuitis dum actum eſt pertinere tranſactionem ad non cogitata.

¶ Quintò loco venit caſus fortuitus in tranſactione propter tot & tanta uerba, quæ operari non poſſunt, niſi includantur caſus fortuiti. Bar. in d. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum, col. 2. verſi. quarta ipſe opin. ff. ſi quis cautio. Aret. in d. conſi. 504. Breuitas. col. 3. in ſi. uerſicu. vltimo hoc clarè patet. Curtius iunior in tracta. feu. in quarta parte. quæſtio. 22. Sexto loco ſatis ſit mentio de caſibus

bus fortuitis dũ dicitur de oneribus extraordinariis, ſuperindictis & ſubſidiis, quæ propriè imponuntur pro caſibus fortuitis & inſolitis. Infertur ꝙ cùm toties facta ſit mentio caſuum fortuitorum non ſine cauſa dicendum eſt voluiſſe partes caſus fortuitos totiens repetere cum nullum verbum etiam minimum cẽſeatur appoſitum ſine miniſterio alicuius operationis. gloſſ. in c. ſolitę, in verſi. tanquam, de maiori. & obe. Bald. in l. ne quicquã §. de plano, colum. fin. ff. de offi. procon. & lega. Immo ne quidem ſyllaba cenſeri debet appoſita ſine virtute alicuius operationi. glo. & Bald. in l. j. ff. quod metus cau. Dec. in conſi. 48. colum. 2. poſt medium & in conſil. 626. colum. 2. poſt med. Quorſum tamen repetitionem factam dicimus niſi ad oſtendendum præciſam mentem diſponentium ꝙ voluerunt omnes caſus includi, qui excogitati aut accidere poſſent ſub cœlo quantumuis inſolitiſſimi eſſent, alias non vna ſyllaba, non unũ verbum, immo plurima uerba & ſpecialia & uniuerſalia ſuperflua fierent ſine aliqua efficacia & operatione. Et pro his optimè facit quod multum in propoſito ſcribit Dec. in conſi. 27. colum. 2. vbi licèt aliquid nominatim aut indiuiduo exprimi debeat, tamen ubi ſunt uerba quæ nihil operarentur niſi trahantur ad illud, perinde eſt ac ſi nominatim & in ſpecie illud expreſſum eſſet. Quod procedit etiam in materia odioſa, puta exhæredationis, nam ſi pater exhęredat filium cum unicum tantum habeat, perinde eſt ac ſi nominatim filius exhæredatus eſſet cum in alio operari non poſſit exhęredatio. l. 2. ff. de liberis & poſthum.

¶ Et hic quæſo aduertatur ad uouum, ut uerba operentur multa includuntur in diſpoſitione, quę aliàs non venirent, ideo appellatione hæredis venit legatarius. Bald. in l. j. q. 34. ff. de rerum diui. & in c. j. in prin. colum. pen. de prohi. alie. feud. per Feder. Sequitur Deci. in d. conſi. 48. colum. 2. in fi. quanto fortius in caſu noſtro ut tot tantaque verba cum tanto miniſterio prolata operentur, dicemus venire caſus omnes utcũq; inſolitiſſimos, quos uerba ipſa uniuerſalia etiam abſque tanta repetitione de natura ipſorum ſunt apta comprehendere & de propria ſignificatione ut ſupra viſum eſt. ¶ Decimoquintò conſidero ꝙ hic nõ agitur de aliquo priuilegio aut ſimplici conceſſione immunitatis, ſed agitur de tranſactione facta ſuper dubio, quia ante trãſactionem latum erat laudum per ꝙ Somanenſes tenebantur in minori quantitate ꝗ promiſerint per tranſactionem, ideo per annos triginta ſolùm ſoluerant groſſos 48. in ſingulos annos, per tranſactionẽ autem ſoluunt ſcutos circa tres. & cum ante tranſactionem quærerent Ruddinenſes onera imponere Somanenſibus ipſi ſe opponebant & deducta erat res ad iudicium quæ ipſa omnia probantur ex lectura tranſactionis, ob id cum ſimus in tranſactione propria, & iurata, illa reſeruari debet, nõ ẽt reſcindi ẽt ea cauſa læſionis vltra dimidium, iuxta latè not. in l. ſi qui. cum alter. ff. de verb. obl. & licèt Moder. uelint eam reſcindi quando læſio ultra dimidiũ ualde eſſet exceſſiua, tamen talis læſio probata nõ eſt neq; probari poſſet, quia difficillimum eſſet probare dubiũ illũ litis euentũ iuxta ea quæ ſcripſi in conſil. 151. Immo læſio nullo modo uidetur conſiderabilis, etiam ſi eſſemus in ſimplici conuentione aut pacto non etiam tranſactione, quia talis conuentio hẽt ſe ad commodum & incõmodum, iuxta l. de fideicõmiſſo. C. de tranſac. ut deductũ eſt p D. meum Balbum. in qua re adducto pulcherrimũ dictũ Iacobi de Chiochis inter cõſilia Calca. in conſi. 66. ubi ſi tutor pupillæ grauatæ fideicõmiſſo de pecuniam ſubſtituto ut renunciet fideicõmiſſo, deinde contra hac pupillo matrimonium facta maior non poterit repetere a ſubſtitutio pecuniam datam per tutorem dicẽdo ſe læſam qa euaneſcebat ſubſtitutio ſuſceptis liberis, cum hoc dependeret a caſu & dubio euentum, nam præmori poterat ſine liberis. Sed magis in terminis noſtris adduco Soc. ponentẽ ſalcẽ ad radicẽ in conſi. 200. col. pen. in fi. verſi. & ad ſupradictorum confirmationem. lib. 2. ubi quando aliquid pendet a caſu & poteſt ſe habere ad commodum & incommodum, diſpoſitio generalis omnem caſum comprehendit, nec dici tunc poteſt non uenire illũ caſum quia ſi expreſſus fuiſſet uериſimiliter comprehenſus non fuiſſet aut conceſſio in caſum illum uериſimiliter facta nõ eſſet. quod Soc. dictũ non poſſet clarius accommodari ad quæſtionẽ noſtrã. ¶ Decimoſextò conſidero ꝙ iſta tranſactio uidetur fauorabilis facta non ſolum ad lites dirimendas, ſed etiam ad obuiandũ ſcãdalis ut partes in ea fatentur. ꝙ autẽ diſpoſitio facta ad
2 obuiandum ſcandalis dicatur fauorabilis, patet, quia ratione uitandi ſcãndali receditur a iure. c. quoniam, de iure pat. Et ſcandali uitandi ratione abſoluitur quis a iuramento licito. Oldr. in cõſi. 95. col. pe. in fi. per tex. in c. authoritate. 15. q. 6. quantò fortius obſeruari debet tranſactio aut iuramentum ut ſcandalis obuietur præſtitũ. l. patre furioſo. ff. de his qui ſũt ſui vel alie. iur. Et cũ talis tranſactio facta ad obuiandum ſcandalis, dicatur fauorabilis, latè debet interpretari, quia fauores ampliari, odia autem reſtringi debẽt. leg odia. lib. 6. cum ſim. Et ſi diſpoſitio odioſa latè dẽt intelligi quatenus verborum proprietas patitur ut ſupra oſtendimus, quantò fortius latè erit interpretanda tranſactio facta ad obuiandũ ſcandalis & pro bono pacis. Similiter dicatur tranſactio fauorabilis facta ad lites dirimendas, quas uiri boni execrantur. c. cõſtitutionẽ. §. ſtatutũ, de verb. ſig. lib. 6. Geminia. in conſi. 129. col. 2. ante med. vbi etiam ꝙ magnum commodum conſequitẽ qui a lite recedit. fauorabilis. n. dicitur diſpoſitio quæ principaliter fit in fauorẽ alicuius. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pet. l. qui exceptionẽ. ff. de condi. inde. ſed iſta tranſactio facta eſt in fauorẽ partiũ ut recederet a lite ut ceſſarent ſcandala, ergo &c. Ideo ſtatutum imponens finem inſtãtiæ dr̃ fauorabile, & latè interpretandũ. Abb. in conſi. 5. col. fi. in ſecundo dub. verſi. ẽt & 2. lib. 2. & generaliter omne ſtatutum factum odio litiũ, vt a litibus diſcedatur, dicitur fauorabile. Cor. in cõſi. 114. in fi. lib. 2. ar. l. fi. ff. familiæ erciſ. Ex alio dicitur fauorabilis iſta tranſactio, quia poteſt ſe habere ad commodum & incommodũ trãſigentium, & ſic in ea ſeruatur æqualitas. ita fauorem diſpoſitionis conſiderat Dec. in c. eccleſia S. Mariæ. col. 12. ver. tertia concluſio, de cõſti. Itaq; cũ dicatur fauorabilis ex tam multiplici capite, latè vr̃ intelligenda: immo in fauorabilibus fit extenſio ad caſum ẽt impropriũ, ẽt in ſtatutis, ideo ſtatutum cogens cognatos ad cõpromittendũ quia dicitur fauorabile factum odio dirimendarum litium, cõprehendit etiam agnatos improprię. Bald. in l. qui ſe patris. col. fi. vbi alii ſcriben. C. vnde liber. Iaſ. in conſi. 76. col. 2. lib. 3. quanto fortius ſine aliqua extenſione intelligi debet tranſactio iſta adeo fauorabilis vt comprehendat caſus, qui neceſſario intelliguntur de proprietate uerborum per ſupradicta. ¶ Decimoſeptimò cõſidero ꝙ in iſta tranſactione & eius prę ludijs narratur cauſa finalis tranſigendi, ideſt pro perpetuo bono, utili & cõmodo totius reipublicæ, & ꝙ remoueatur occaſio ſtandi quotidie in litigiis, expenſis & fatigationibus. & ꝙ eſt incommodum euidentiſſimũ ipſi communitati Ruddini ita manere in litigiis, & ꝙ mediante illa ſumma conuenta redditus & intrata Ruddini augetur ſingulo anno in bona ſumma. & in ueritate nouiſſimè mihi narratum fuit ꝙ ceſſantibus oneribus militaribus contributio annua Somanenſium aſcendit ad tertiam partem omnium onerum Ruddinenſium. hoc ita pręſuppoſito duo conſidero. Primum, ꝙ iſta tranſactio facta eſt ob utilitatem publicam totius reipublicæ Ruddinenſis, ergo dicitur fauorabilis & late interpretanda. l. huc, in fi. ff. de condi. & demon. l. 2. §. exercitum, vbi Bar. ff. de inſam. l. ita vulneratus, in fin. ff. ad lega. aquil. l. quemadmodum, ubi Bar. C. de agricolis & cẽſitis lib. 2. ¶ Secundum quod conſidero eſt, quia læſio in tali tranſactione allegari non poteſt cum redditus annuus fuerit auctus in bona ſumma ut ipſi Ruddinenſes teſtantur, quorum cõfeſſioni ſtãdum eſt l. generaliter. C. de non nume. pecunia. capitu. per tuas, de probatio. cum ſimilibus. Ideo dicendum videtur cum Bald. in conſilio 343. Examinanda ſunt, colum. j. lib. j. quòd optima pactorum interpres eſt utilitas & cauſa finalis contrahentium, ob id cum cauſa finalis tranſigendi fuerit utilitas tam pecuniaria aucto redditu quàm receſſus a lite, tranſactio quæ ampliari aut extendi debet, nullo modo reſtringenda uidetur contra vim & proprietatem uerborum & contra mentem contrahentium quæ talis fuit ut ne amplius ad iudicium ueniri oporteret. ¶ Decimooctauo deſiderium Ruddinenſium videtur contra ius naturale, nam ceſſante bello præſtatio annua Somanenſium commodo eſt Ruddinenſibus pro modo prædiorum Somanẽſium, quę modicæ dicũtur æſtimationis prout in facto probabitur. in tantum ꝙ magis compẽdium accipiunt Ruddinenſes ex annuo illo cenſu quam ſi tales incertas ſoluerent Somanenſes. itaque vellent Ruddinenſes commodum illius præſtationis annuæ, plane caſu aduerſo cedente quo taleæ excedant annuam ipſam collationem, incommodum illud uollent ſubterfugere contra ius naturale. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. l. vnica. §. pro ſecunda. C. de cadu. tol. cum ſimilibus. ¶ Decimonono de una & eadem re diuerſo iure cenſeri non debet. l. cum qui ædes. ff. de vſucap. l. ſi ſine. ff. de condi. & demonſtratio. l. in quartam. §. j. ff. ad legẽ falci. cap. cum tua, de decimis. clemen. j. de elect. ca. cognouimus. 22. quæſ. 2. ideo tranſactio iſta non debet pro parte temporis eſ-

ſe valida & pro parte non qđ etiã partes expreſſe declarauerũt, dum voluerunt perpetuo tempore eam obſeruari, ſed perpetuo non obſeruabitur ſi per tẽpus belli eius obſeruantia interrupta ſit. ¶ Vigeſimò admitti non debet interpretatio Ruddinenſium per quam Somanenſes remanerent decepti & in damno. l. ſi idẽ cum eodem. ver. ne in poteſtate. ff. de iuriſd. omn. iud l. 3. §. j. ff. de arb. cum ſimil. vt per Pau. de Caſt. in conſi. 205. Ego Paulus, in fin. in conſil. 285. Viſis & ponderatis. & in conſil. 317. Viſo & examinato. col. pen. poſt med. lib. j. Sed hoc modo ſi teneantur Somanenſes ad iſta onera militaria, ipſi remanebant decepti & in damno, quia ſi de hoc dictum fuiſſet, ipſi nõ tranſegiſſent ad eum modum nec ſe veriſimiliter obligaſſet ad annuam illã præſtationem. quod apparet, quia ea tot tantisque verbis vniuerſalibus ampliſſimis & prægnantibus ac aliis ſpecialibus & taxatiuis. apparet de præciſa & enixiſſima eorum voluntate ꝙ teneri noluerunt ad alia onera. ¶ Vigeſimo primò, vbi in tranſactione dubium aliquod conſiderari poſſet, licèt ipſa clariſſima & ſplẽdidiſſima ſit, tale dubium videtur ſublatũ ex obſeruantia ſubſecuta, nam alias caſus armigerorũ non ſemel acciderunt nec minus inſoliti, nam ſine bello milites Cæſari patriam Pedemontanam totam implebant vitam agendo ad arbitrium ſumptibus alienis non extra depopulationem & direptionem plurium locorum, quod ipſum nemo cogitaſſet cum princeps patriæ neque patria ipſa quicquam admiſiſſet cur ad eum modũ tractãda eſſet. Tum ẽt ob coniunctionẽ ſanguinis & affinitatis inter ipſos ſuperiores immo adeo & inter fratres Marchiones bellum aſperum gerebatur nec grauati vnquã fuerunt Somanenſes per Ruddinos de talibus oneribus. Talis itaque ſecuta obſeruantia declarat ꝙ ideo Somani grauati non ſunt per tranſactionem grauari non poterant l. minimè, & l. ſi de interpretatione. ff. de legibus. c. cũ dilectus, de conſue. Intellectus. n. ſumi debet quẽ effectus & rerũ exitus verũ eſſe demõſtrat. Iaſ. in conſi. 128. col. pe. in prin. lib. j. Ad idem tex. in c. cum ueniſſent, de inſtitu. vbi ꝙ conceſſio præſumitur realis, quia pro reali fuit obſeruata. Similiter in venditione caſtri an veniat iuriſdictio inſpicitur quid poſtea fuerit obſeruatum quia ſi emptor vſus fuerit iuriſdictione, præſumitur ꝙ ab initio talis fuerit intentio contrahẽtium ꝙ veniret, quia poſterius factum declarat prius actum. ita Bald. in conſi. 245. Villa lib. 3. Similiter ſi apparet locatio ſine penſione, præſumitur in dubio facta ſub ea penſione quæ poſtea ſoluta ſit quia talis præſumitur cauſa, qualis per effectum ſolutionis demonſtratur. Bal. in l. ſi certis annis, col. 3. ver. aut non conſtat de origine cauſæ. C. de pactis. quod Bal. dictum ſequitur Alex. in conſi. 107. col. 1. lib. j. Amplius dico ꝙ licèt talis obſeruantia non eſſet bona, ſed contra verum intellectũ, tranſactionis, prout tamen non eſt adhuc ex tali obſeruantia intelligi deberet ipſa tranſactio. Soci. in conſi. 145. col. 2. lib. j. per tex. in d. c. cum dilectus, de conſuetu. Nec dicatur in tali obſeruantia ꝙ requiritur ita fuiſſe obſeruatũ tempore longiſſimo ſufficienti ad præſcriptionem, quia tale tẽpus non requiritur in obſeruantia declaratiua aut interpretatiua actus præcedentis. Pau. de Caſt. in conſi. 347. quia circa donationem. col. fi. lib. j. Are. in conſi. 11. col. 3. uerſ. ſed tñ ea ſuperabundanti. Soc. in conſi. 111. co. fi. verſicu. Sed certè poſſumus dicere. lib. j. Cor. in conſi. 188. col. fi. lib. 4. Dec. in c. cum M. colum. 2. poſt med. verſicu. & ex ſupradictis infertur. de conſti. in conſilio 48. col. 2. in conſi. 156. circa fi. in conſi. 441. colum. penul. circa fi. itaque ſufficit aliquo tempore vtcunque breui ita fuiſſe obſeruatum. ¶ Infertur ex præmiſſis cauſam Somanorum abundè iuſtificatam eſſe contra Ruddinos. Et ex præmiſſis etiam diſſoluta apparent argumenta ſupra in contrarium adducta in fauorem Ruddinorum. Sed enim quo clarior fiat ſpecialius reſpondeo ad argumenta. Et ad primũ ꝙ renunciatio caſuum fortuitorum non trahitur ad caſus inſolitos, reſpondeo multis modis. Primò ꝙ iſtud non uidetur ſine dubio, quia contra Barto. in d. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cautio. tenent ibi Bald. Fulgo. Pau. de Caſt. Ro. & Alex. Sali. in l. licèt, in vltima. q. C. loca. Imo. in c. j. extra commodati. Alex. in l. precia rerum, in fi. ff. ad legem falci. & in conſi. 97. in fi. lib. 3. Dec. in conſi. 7. col. fi. verſicu. 4. illa opi. Et licèt Iaſ. in d. §. quæſitum. colum. 8. ſequatur opi. Bartol. tamen idem Iaſ. in conſi. 107. colum. 3. lib. j. tenet contra Bart. ꝙ immo ſuſcipiens in ſe caſum fortuitum tenetur etiam de inſolito. Et hanc dicit communem opin. Ex quibus vides in hac materia quanta inconſtantia laborauerint docto. antiqui & moderni inſtar arundinis vento pecuniæ agitatæ. mutant enim hoc docto. opinionem conſulendo auiditate æris quandoque potiuſquam rationum efficatia adducti. ¶ Sed non diſputando pro nũc de veritate iſtius dicti Barto. quia ſatis ſua mole grauatur conſilium, quod ipſum in volumen exiret, dico quod dictum Bartol. non procedit in caſu noſtro. nam ſecundũ Iaſ. in d. §. quæſitum, col. 7. dictum Barto. probatur per tex. in d. l. fiſtula. §. frumento. ff. de contra. hen. emp. arguendo a ſpeciali. nã ibi venit caſus fortuitus inſolitus propter ſubiectam materiam quia alias verba ꝓmiſſionis nihil operarẽtur, niſi intelligatur de caſu fortuito inſolito: ergo uolunt Bar. & ſequaces ꝙ vbi verba poſſunt operari, non veniant caſus inſolitus. Sed tunc ego retorqueo opi. Bar. & ſequacium contra partẽ, quia in caſu noſtro infinita penè verba prægnantia vniuerſalia & particularia ac ſpecialia ſtabunt ſuperflua niſi includantur caſus omnes vtcunque inſolitiſſimi ut ſupra latiſſimè viſum eſt. ¶ Tertiò reſpõdeo ꝙ Ruddini in iſta trãſactione ſuſceperunt in ſe omnia alia onera caſuum fortuitorũ quos caſus fortuitos ſæpius expreſſerunt vt ſupra conſideraui in decimoquarto fundamento: ideo ut tanta repetitio caſuum fortuitorum aliquid operetur, intelligi debet tranſactio de omnibus caſibus fortuitis vtcunque inſolitiſſimis, nam per ſimplicem ſuſceptionem caſuum fortuitorum veniũt omnes caſus fortuiti. l. quæ fortuitis, in fi. C. de pig. actu. Barto. in d. §. quæſitum, colum. 5. poſt med. & ibi Iaſ. col. 7. Cor. in conſi. 128. colum. 3. circa med. lib. 2. Itaque ut tanta repetitio caſuum fortuitorum aliquid operetur neceſſe eſt dicere intelligi debere tranſactionem etiam de caſibus omnino inſolitis. Quod ipſum ſine dubio uidetur procedere ſtante ſpeciali expreſſione caſuum fortuitorum totiens reiterata & aliis expreſſionibus vniuerſalibus, quæ ſpecialibus æquipolent vt ſupra oſtendimus. ¶ Quartò reſpondeo ꝙ omnis caſus fortuitus dr̃ inſolutus. Cor. in d. conſi. 23. col. penul. in fi. lib. 2. & in d. conſi. 12. colum. 2. poſt med. lib. 4. itaque cũ de caſibus fortuitis totiens dictũ fuerit, neceſſariò uidetur intelligendum etiam de inſolitiſſimis. ¶ Quintò reſpondeo ꝙ dictũ Barto. non uidetur procedere in caſu noſtro in quo dictum fuit etiam de caſibus non cogitatis. Et hic pondero ꝙ ad caſus non cogitatos trahebatur tranſactio propter uerba uniuerſalia, & prægnantia. d. l. tres fratres. ff. de pac. & dicta l. ſub prætextu ſpecierum. C. de tranſ. & ſupra abunde dictum eſt, ergo cum in ſpecie dictum ſit etiam de caſibus non cogitatis, neceſſario oportet intelligere de caſibus omnino inſolitis & non cogitatis in genere nec in ſpecie, alias illa expreſſio caſuum non cogitatorum cum magno miniſterio appoſita, de nihilo operabitur. ¶ Sextò reſpondeo ꝙ dictum Barto. in dicto §. quæſitum, & in dicta l. Seio. §. j. ff. de annuis lega. non procedit in verbis vniuerſalibus negatiuis quæ fortius negant quàm affirmatiua affirment, vt ſupra dixi allegando in terminis Pau. de Caſt. in dicto conſi. 170. colu. fi. lib. 1. Et ſic aliud eſt ſuſcipere in ſe omnes caſus, aliud nolle teneri pro aliquibus caſibus. ¶ Septimò pro reſponſione repeti poſſunt omnia fundamenta ſupra facta in fauorem Somanorũ, ad quæ me remitto. ¶ Non obſtat dictum Cor. in dicto conſilio 53. libro ſecundo. & in dicto conſilio 15. lib. quarto. quòd ſuſcipiens in ſe caſus non præuiſos non uidetur teneri de caſibus inſolitis ſuperlatiuo gradu. quia Cor. non loquitur quando quis ſuſciperet in ſe omnes caſus fortuitos vniuerſaliter ſed indiffinite. & longa eſt differentia inter indiffinitam & uniuerſalem, cum indiffinita non ſemper æquipolleat vniuerſali ut ſupra dictum eſt, & ſi Corn. idem uellet in uerbis uniuerſalibus, male loqueretur & contrariaretur dictis per eum in pluribus locis ubi ſequẽdo communia uoluit quòd uerba uniuerſalia trahantur etiam ad non cogitata.

¶ Secundò non poteſt procedere dictum Cor. in caſu noſtro in quo caſu incogitati iam erant incluſi ſub tot uerbis tam prægnantibus & præciſis ut ſupra dictum eſt, ideo illa expreſſio caſuum non cogitatorum neceſſario referenda eſt ad caſus omnino inſolitos, alias de nihilo ſeruiret aut nihil operaretur. Et pro hoc quod ſcribit Bartol. quem doc. ſequuntur in dicto. §. quæſitum, colum. ſecunda in fi. ubi licet appellatione periculi non ueniat caſus fortuitus, tamen ſi ſuſceptio alias nihil operaretur quia ſuſcipiens teneretur de culpa leuiſſima uel quia periculum ante contractum ad eum pertineret, tunc ueoit caſus fortuitus.

¶ Tertiò Cor. dicit ꝙ expreſſio caſuum non præuiſorum aut non cogitatum, non trahitur ad caſus non præmiſſos in ſuperlatiuo gradu in genere nec in ſpecie a uiro etiam diligentiſſimo, ſed iſtud non poteſt procedere ubi ſunt uerba uniuerſalia etiam ſimplicia, quę omnia comprehendunt utcunque maxima, ut ſupra ꝓbatum eſt, multo fortius hic ubi ſũt uerba uniuerſalia ſępiſſime

me repetita. ¶Quartò ꝙ dictum Cor. non poſſit procedere vbi ſunt verba vniuerſalia, probatur. nam in obligatione bonorum generali non ueniunt ea quæ quis in ſpecie obligaturus nó eſſet. l. obligatione generali. ff. de pign. Et tamen iſtud non procedit in obligatione bonorum per verba vniuerſalia, quia túc oia veniunt. Dec. in l. omnia. in prin. ff. ſi cer. pet. in c. ſedes. col. 5. circa med. de reſcr. & in conſi. 389. col. fi. circa med. Cor. in conſi. 128. col. pe. poſt med. verſi. nec ob. ꝙ non veniunt lib. 3. vbi Cor. alleg. no. per Bart. in l. ſi pluribus. poſt med. ff. de leg. 2. Et ſic ubi verba ſunt ampla & prægnantia non attenditur veriſimilitudo an in ſpecie vel in genere de aliquo fuerit cogitatum. nam veriſimilitudo conſideratur in re dubia, ſed vbi verba ſunt vniuerſalia omnia comprehendentia, res dicitur clara ꝙ omnia veniút, ideo in claris ceſſant coniecturæ. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. c. is qui fidem, de ſponſ. cum ſimilibus.

¶Quintò reſpondeo ꝙ iſtud argumentum ꝙ non dicatur cogitatum in genere nec in ſpecie de iſtis caſibus; nunc occurrentibus non procedit in tranſactione de qua agitur dependente a dubio euentu fortunæ & quæ pertinere poteſt ad commodum Ruddinorum ſicut & ad incommodum ut ſupra oſtendimus allegando in terminis Soc. in conſi. 200. pen. in fin. lib. 2. nam ante bellum códitio Ruddinorum ſine dubio melior erat per iſtam tranſactionem. & licèt inſanierit bellum aliquo tempore & núc per indicias onera videantur grauiſſima, tamen aduerſitas belli perpetua eſſe non poteſt, teſtante Propheta Pſal. 67. Diſſipa gétes quæ bella uolunt. & Pſal. 54. Et non dabit in æternum fluctuationé iuſto. & Pſal. 109. De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput. & Pſal. 33. Iſte pauper clamauit & dominus exaudiuit eum & ex omnibus tribulationibus eius ſaluabit eú. Ideo tráſacto bello fiet compenſatio, quæ etiam compenſatio fieri debet habito reſpectu ad commoda percepta ex tráſactione ante bellum. ſicut dicitur de conductore petente remiſſioné penſionis ꝙ debet compenſare vbertatem vnius anni cum ſterilitate alterius anni vt habetur in c. ſi propter. extra locati.

¶Sextò reſpondeo ꝙ cú facta fuerit mentio de ſuperindicto, & ſubſidiis, ſatis dicitur facta métio de oneribus inſolitiſſimis, quia ſuperindictum & ſubſidium conſideratur in caſu extremæ neceſſitatis quando aliter ſuccurri non poteſt ut ſupra oſtendimus. Subſidium enim importat idem ꝙ vltimum & extremum auxilium. l. properandum. §. ſi. cum gl. C. de iud. vbi ꝙ minor nó reſtituitur aduerſus lapſum inſtantiæ niſi in ſubſidium quando tutor vel curator cuius culpa periit, ſoluendo non eſt. Similiter ex dolo tertii actus annullatur in ſubſidium. i. quando tertius ſoluendo non eſt, iuxta no. in l. eleganter. in princip. ff. de dolo. Pau. de Caſt. in conſi. 385. Siue dicamus. col. 2. lib. 1. Similiter in ſubſidium inhabiles admittuntur in defectú habilium. l. eos. ff. de decurio. l. vt gradatim. ff. de muner. & honor. Ex infinita id genus ſimilia referre poſſem. Ex quibus apparet ꝙ uerbum ſubſidiú refertur ad ultimam & extremam neceſſitatem quádo aliter ſuccurri non poteſt, & ſic voluerunt Somani ipſis ſibi cautum & ꝓuiſum eſſe in caſum ſubſidij & extremæ neceſſitatis Ruddinorum, ergo cogitatum fuit non ſolú in genere, ſed etiam in ſpecie de caſu inſolitiſſimo in quo neceſſitas extrema incumberet.

¶Septimò nego ꝙ caſus belli de quo agitur, dicatur inſolitiſſimus cú belli flagellatum ſit ſolitum ad vindictá populum, quia propter peccata ueniunt aduerſa. vt Pſal. 380. Propter iniquitatē corripuiſti hominem & Pſal. 118. Priuſquá humiliarer, ergo deliqui. & de belli flagello plena ſunt dicta Prophetę, vt pſal. 45. Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna. & pſal. 2. Quare fremuerunt gentes. pſal. 59. Commouiſti terram & conturbaſti eam. pſal. 79. Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtra. pſal. 82. Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt. & pſal. 106. Effuſa eſt contentio ſuper principes. & alibi ſæpe.

¶Iam bellum iſtud prædictum fuerat per contionatores, & alios reſpicientes ad ſcelera hominum, nec eſt nouum quod ſæuiat bellum inter coniunctos, iuxta illud, Fratrú quoque gratia rara eſt. ideo & de bello in ſpecie expreſſum eſt in tranſactione. & dum ſubiicitur de caſibus non cogitatis, neceſſario intelligéda ſunt verba etiam de bello, nullo modo cogitato & omnino inſolito. nam primò ſunt verba vniuerſalia toties repetita quæ ſemel emiſſa trahútur ad incogitata & ignorata. deinde exprimitur in ſpecie de armigeris & caualcatis, poſtea fit mentio de caſibus incogitatis & amplius ſunt verba illa de ſuperindicto, & ſubſidijs ſignificantia caſum extremæ neceſſitatis. Denique ſunt verba taxatiua & adhuc alia vniuerſalia repetita, quæ omnia ſatis eſſent ad includendum caſum deſolationis aut totalis ruinæ loci Ruddini. ¶Ideo velle reſtringere verba tranſactionis vt ne includant caſum de quo agitur, non aliud videtur quàm & verbis & menti contrahentium vim non modo priuatam, ſed & publicam facere. ¶Octauò dico ꝙ illa diſtinctio Corn. inter caſus non præuiſos in ſuperlatiuo gradu aut aliis gradibus inferioribus, uidetur ſolitaria deſcendens a capite ſuo & contra dictum Angel. in d. l. qui iure militari. ff. de teſtam. milit. vbi quando dicitur in quitatione quod trahatur etiam ad non cogitata, fit debitor ſecurus perpetuò. ſequitur Alex. in dicto conſil. 42. colum. 4. in fi. lib. 1. nec diſtinguunt doc. prout Cor. facit. Immo doc. noſtrorum multi volunt quod vbi fit mentio de caſibus fortuitis ſimpliciter, ueniunt etiam inſoliti. vbi autem fit mentio de inſolitis aut non cogitatis, res videtur ſine dubio. & vbi opinio Cor. poſſet procedere, illud eſſet quádo ſimpliciter diceretur de caſibus non præuiſis, ſecus in caſu noſtro concurrentibus tot & tantis verbis vniuerſalibus & ſpecialibus etiam taxatiuis, & præciſis quæ alias non operarentur. ¶ Non obſt. vltimum argumentum ꝙ priuilegium perditur propter detrimentum enorme ſuperueniens d. c. ſuggeſtum. de decimis, quia diuerſa eſt ratio priuilegii & tranſactionis. nam princeps poteſt reuocare priuilegium de plenitudine poteſtatis ſine cauſa. glo. in capitu. decet. de reg. iuris lib. 6. Bald. in conſi. 439. Amplius colum. tertia circa medium. lib. 3. & in conſilio 300. Ad euidentiam præmitto. colum. 5. lib. 5. Angel. in l. Antiochenſium. ff. de priuileg. credit. cum ſimilibus ſecus in contractu, capitu. 3. vbi latè ſcriben. de proba. ideo contractus ab initio legitimè factus ex caſu ſuperuenienti irritari non debet. l. gaudentius. C. de contra. emptio. l. nec. n. ff. de iti. actuque priua. l. ſancimus. C. de admi. tu. Hinc vidimus quod in contractibus non fit reſciſio ex læſione ſuperuenienti, ſed oportet eſſe læſionem de tempore ipſius contractus. l. ſi voluntate, in fi. C. de reſcinden. vendi. Barto. & doc. in l. ſecunda. C. eod. titu. quod procedit etiam in eccleſia. cap. ad aures. vbi gloſſ. fin. de rebus eccleſia. non alie. Calder. in conſilio 5. in titulo de rerum permuta. cum ſimilibus. ¶ Non obſtant not. per Moder. in l. quominus, quæſtione 22. ff. de flumi. quia loquuntur doctores in terminis longè diuerſis & diuerſam rationem habentib. videlicet quando fit promiſſio ex cauſa lucratiua. Si enim fiat ex cauſa oneroſa, volunt doc. promiſſorem teneri etiam familia valde aucta. Ancbar. & doc. in d. capitulo quarto. de cenſibus cum ſimilibus vt per Iaſ. in d. l. quominus, quæſtione 25. & in l. fin. colum. 5. C. de uerborum ſignifi. & ſic retorquetur argumentum quia hic agitur de cauſa oneroſa. ¶Secundò retorqueo argumétum quia illa deciſio non procedit quando fit promiſſio verbis vniuerſalibus, puta ſi quis promittit molere aut coquere alicui & pro omnibus eius liberis, quia tunc tenetur pro aucta familia licèt promittens remaneat valde læſus. ita Cæpola in trac. de ſeruit. præd. capitu. 1. quæſtione 5. ſequitur Iacobinus in tracta. de feudis in verbo & cum molendinis quæſtione vlti. Et nouiſſimè Boerius in deciſ. Burdegalenſibus quæſtione 553. col. 7. vbi fortius voluit Boer. idem eſſe ſi indeterminatè fiat promiſſio, quia illa æquippollet vniuerſali, ſed non placet in hoc dictum Boerij quia non ſemper indefinita ęquipollet vniuerſali. vbi autem fit promiſſio uniuerſaliter docto. conueniunt quia uerba ſunt clara, & imputandum eſt promiſſori cur ita vniuerſaliter ſe obligauerit; & tunc procedit conſilium Bald. in l. pactum quod dotali, quæſtio 16. C. de colla. quod cauere debent contrahentes ab effuſo ſermone quia in promptum incidunt periculum, per tex. in l. fin. C. de dotis promiſ. Et idem admonet Bald. in cóſi. 66. Verba inſtitutionis, colum. ſecunda poſt med. lib. 1. Et pondero ꝙ doct. in prædicta quęſtio. loquuntur in verbis vniuerſalibus ſemel tantú emiſſis, quid hic dicemus in caſu noſtro vbi ſunt verba vniuerſalia & prægnantia tam ſæpe repetita & præciſa, vbi ſunt verba plura ſpecialia idem in ſpecie & ſingulariter ſignificantia? vbi etiam ſunt uerba limitatiua & taxatiua, quæ ipſa omnia nó magis reſtrictionem aut limitationem aliquam pati poſſunt atque ſi corpus humanum partiri uelis? Et ubi in hac quæſtio. non haberemus aliam deciſ. quam illam docto. in dicto cap. 4. de cenſibus cum declaratione Cępollæ. in dicto trac. de ſeruit. tit. de ſeruit. urba. præd. c. 5n. quęſtio. 5. quam doc. ſequuntur res ipſa clariſſima uidetur.

¶Plura alia ſcriptis commendare poſſem, ſed nimium ſuffarcinatum eſt onus, nec tantum me ſcripturum exiſtimabam, uoce ſupplebimus ſi opus fuerit. Claudite iam riuos pueri ſat prata biberunt. Saul. 24. Decembris 1546.

SVMMARIVM.

1 *Omnes gradus ſubſtitutionum ſunt fideicommiſſarij.*
2 *Teſtamentum dicitur nullum prætermiſſo filio.*
3 *Onus taltarum pendente conditione fideicommiſſi pertinet ad hæredem grauatum percipientem fructus.*
4 *Hæredes grauati alienata bona fideicommiſſi precium earum venit in reſtitutionem.*

CONSILIVM CCXCV.

¶Conſilium deciſiuum inter hæredes grauatos & ſubſtitutos loci Scarnafixij.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Requiſitus de conſilio deciſiuo in cauſa ſubſtitutorum per Laurentium Carignani de Scarnafixio & hæredes grauatorum reſpondeo ad ſingula dubia propoſita prout infra. ¶Primũ dubium eſt, quia teſtator inſtituit duos filios Simondum & Manuelem quos inuicem ſubſtituit. & ipſis ambobus decedẽtibus ſubſtituit Agneſinam eius vxorem matrem ipſorum hæredum & eidem Agneſinæ decedenti ſubſtituit in dimidia parte filios maſculos naſcituros ex filiabus ipſius teſtatoris, in alia vero dimidia ſubſtituit proximiores de linea maſculina ipſius teſtatoris. Defecit ſecundus gradus ſubſtitutionis quia Agneſina mater prædeceſſit filijs. Quæritur, an ſit locus ſequenti gradui ſubſti-
1 tutionis? Breuiter non diſputando † quia omnes gradus ſubſtitutionũ ſunt fideicommiſſarii, dico eſſe locum vltimo gradui licèt ſecundus defecerit, conſequenter ꝙ admitti debent filii maſculi filiarum & proximiores de linea maſculina teſtatoris. Iſta eſt doctri. Bar. communiter approbata in l. quandiu, vltima in fi. ff. de acquir. hęredi. Tradit Pau. de Caſtr. in conſi. 52. Præſens dubium, col. j. in fi. lib. j. & in cõſi. 422. Videtur quod filij. colum. 2. lib. 2. Socin. in conſi. 52. col. fin. lib. j. & idem Soci. inter cõſi. Cor. in conſi, 298. lib. 3. & ibidem Cacialupus in ſubſcriptione ad illud conſi. Idem tenet Dec. in conſi. 238. in primo dubio. in conſi. 318. colum. 2. poſt medium, & in conſi. 427.
2 ¶ † Secundum dubium eſt, quia Laurentius Carignani in ſuo teſtamento præterinit Guilielminam filiam, an teſtamentũ dicatur nullum, & an ſuſtineatur per clauſulam codicillarem? Breuiter licèt tale teſtamentum dicatur nullũ, tamen Guilielmina pp clauſulam codicillarem tenetur reſtituere eius partem hæreditatis hæredibus ſcriptis in teſtamento. Barto. in l. j. quæſt. quinta, ſeptima, vndecima, & duodecima. ff. de iure codic. & in l. ex ea. §. ex his verbis, per illum textum. ff. de teſtamen. Alexan. in cõſi. 9. colum. penul. lib. j. Deci. in l. poſthumo. col. 7. poſt med. C. de bono poſſeſ. contra tab. & alibi ſæpe doct. ¶Tertium dubiũ eſt, quantum poſſit detrahere iſta Guilielmina grauata virtute clauſulæ codicillaris? Breuiter, licèt viderim reſponſum vnius doc. non obſcuri ꝙ potuit detrahere legitimã & trebellianicam, veritas eſt ꝙ legitimam tantùm poteſt detrahere cum grauamen ſit purum: ita Barto. in l. Papinianus. §. meminiſſe. in fi. ff. de inof fi. teſta. in conſi. 6. Viſo teſtamento dominæ Ciæ. in fi. in conſilio 12. Si quis inſtituitur. in fi. in conſi. 20. in fi. & in conſi. 44. Super prædictis, in primo dubio. Bald. in l. filium quem, col. 10. & ibi Iaſ. col. 5. C. famil. erciſ. in conſi. 36. Proponitur quod dominus Antonius, in fi. & in conſi. 431. glo. lib. 3. Alex. in conſi. 17. circa fin. lib. 3. & in conſi. 50. in 2. dubio. lib. 6. & alibi ſæpe doc. ¶Quartum dubiũ eſt, an in reſtitutione fideicommiſſi veniat quod Simondus cohæres grauatus habuit ex ſubſtitutione fideicommiſſaria facta Emanueli? Breuiter puto ꝙ ſic, ex quo Simondus primò fuit ſubſtitutus fratri, & deinde grauatus. Barto. & doc. in l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad trebellia. cum ſimi. vt per Decium in conſi. 81. in tertio dubio. & ſic dimidia pars Emanuelis habita a patre ſpectat ad eius hæredes, altera dimidia debetur ſubſtitutis. & idẽ in parte Simoni habita a patre. ¶Quintum dubium oritur circa alienata per Simondum grauatum pro ſolutione talcarũ & alimentis Emanuelis eius fratris. Breuiter puto ꝙ alienata imputantur in legitimam & trebellianicam vt habetur in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad trebel. & in auth. res quæ. C.
3 cõm. de leg. † & onus talcarũ pendente conditione fideicommiſſi videtur pertinere ad hæredẽ grauatũ percipientem fructus. l. apud Iulianum. §. hæres. ff. de leg. Similiter videmus ꝙ onus legati ſpectat ad hæredem grauatum pro tẽpore quo hæreditas fuit apud eũ, quia ſolui debet de fructibus. Pau. de Caſt. in conſi. 16. Viſo dicto puncto. col. 2. in fi. in 3. dubio. lib. 2. per tex. in l. liberto. §. j. ff. de omiſ. lega. iuncta l. apud Iulianum. §. hær. ff. de leg. j. idem tenet Iaſ. in conſi. 95. col. 2. lib. j. ¶Sextum dubiũ, quia Laurentius teſtator promiſerat dotes Bernardinę, & Meniæ ſeu Dominicæ eius filiarũ & illas aſſecurauerat, quas ipſas dotes ſoluerunt hæredes grauati ſeu eorum tutores ac dicta Agneſina mater in tot bonis acquiſitia mortuo Laurentio. an talia ſoluta detrahi poſſint per hæredes grauatos? Breuiter, licèt plurima dici poſſent, veritas videtur ꝙ ſolutio iſtarum dotium aſſecuratarũ ꝑ teſtatorem pertinent ad ſubſtitutos, & ſi hæredes grauati ſoluerunt, ante reſtitutionem fideicõmiſſi poſſint talia ſoluta detrahere: immo ſi ſoluiſſent non facta detractione poſſent repetere actionem negotiorum geſtorum, nec tenetur hæres cõpenſare talia ſoluta cum fructibus. Alex. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebellia. & in l. deducta. §. qui poſt. cod. ti. Pau. de Caſt. in conſi. 19. Vltra ea. in quarto dubio. & in conſi. 185. Dubiũ facit. col. 2. circa prin. lib. 2. Calca. in conſi. 37. col. 4. ¶Septimũ dubium ponitur, an acquiſita poſt mortem Laurentij teſtatoris per hęredes grauatos aut eorũ matrem veniant reſtituenda ſubſtitu-
4 to. Breuiter † reſpondeo ꝙ ſi hæredes grauati aut mater alienaſſent bona hæreditaria ſubiecta fideicommiſſo & ex precio eorum alia bona acquiſiuiſſent, talia acquiſita venirent in reſtitutionem fideicommiſſi tanquam ſubrogata in locum bonorum fideicõmiſſi. l. imperator. §. fin. cũ duabus ll. ſequen. ff. de lega. 2. Iaſ. in conſi. 231. colum. 5. lib. 2. ſi verò acquiſita eſſent bona ex fructibus bonorum hæreditariorum perceptis poſt mortem teſtatoris, talia acquiſita non pertinent ad ſubſtitutos, ſed ad hæredes grauatos, quia in fideicommiſſo ſolum veniunt acquiſita ex teſtamento non aliunde. l. hæredi. §. cum filiæ. ff. de uulga. l. poſtulante. circa fin. l. debitor. §. fi. ff. ad trebellia. & ſicut lucratur hæres fructus perceptos mortuo teſtatore pendente conditione fideicommiſſi. l. in fideicõmiſſario. ff. ad trebel. pariter acquiſita ex talibus fructibus cedere debent lucro hæredis, quia aliàs non eſſet verum dicere lucrari hæredem tales fructus & in terminis acquiſitorum ꝙ non veniant in fideicommiſſo, tradit Cor. in cõſi. 180. col. 8. in nono dubio lib. 4. Immo amplius non tenetur hæres grauatus reſtituere quod acquirit tanquam hęres & occaſione hæreditatis modo illud non eſſet hæreditariũ. putà ſi quid legatur tertio ſi decem hæredi dederit, non enim tenetur hæres reſtituere illa decem fideicommiſſario. l. qui hæredi. §. cũ hęreditas. ff. de conditio. & demonſtrat. & ſi ſeruus hęreditarius q̃d acquirit poſt aditam hæreditatem, ut quia inſtituatur hæres ab extraneo, illud non debetur fideicõmiſſario. l. ita tamen. §. j. ff. ad trebellia. & multò magis promiſſa procedunt in acquiſitis aliunde q̃ ex fructibus putà ex operis & laboribus acquirentium vt in puncto narratur. ¶Octauum dubium proponitur circa æs alienum hæredis grauati tam in curanda eius infirmitate quàm in funeralibus. Breuiter reſpondeo ꝙ fideicommiſſarij non tenẽtur ad æs alienũ hæredis grauati, ſed illud ſpectat ad eius hęredes etiam ꝙ contracta eſſent debita occaſione hæreditatis. l. cũ hæreditas. ff. ad trebellia. Cor. in conſi. 146. in fi. lib. 2. ¶Nonò dubitatur, quia teſtator, ut dicitur, reliquit in ſua hæreditate multa animalia, mobilia & fructus, an illa veniant in reſtitutione fideicommiſſi. Breuiter puto ꝙ ſic, quia hæres tenetur reddere rationem fideicommiſſario de omnibus rebus inuentis in hæreditate ac de adminiſtratis & dilapidatis. l. cũ tale. §. Titius, vbi glo. & doct. ff. de condi. & demonſtr. l. mulier. j. §. ſi hæres, & §. ſeq. ff. ad trebell. & tenetur hæres grauatus ad conficiendum inuentariũ. Bald. & Pau. de Caſt. in d. l. cũ tale. §. Titius. ff. de condi. & dem. Cor. in conſi. 309. col. penul. in ſeptimo dubio lib. 1. Iaſ. in l. Marcellus in prin. col. penul. circa mediũ. ff. ad trebillia. ſimiliter tenetur ſi res factæ ſint deteriores culpa ſui. Bald in l. filium quem. in fi. C. famil. erciſ. Sauiliani ſeptima Ianuarij 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V. doct.

SVMMARIVM.

1 *An valeat commutatio alicuius reſtitutionis in caſu teſtamẽti.*
2 *Poteſtas commutandi relicta teſtatori ad vnum vſum, in alium dicitur contraria iuris poſitiuo.*
3 *Clauſula non obſtantibus, non tollit vitium ſubreptionis & reſtringitur ad expreſſa.*

CONSI-

CONSILIVM CCXCVI.

¶Conſilium pro cruciata Saluciarum contra nobiles Fedeticũ & Io. Baptiſtam da Vacchis fratres ciues etiam Saluciarũ, in quo ſubtiliter & late explicatur materia cle. quia cõtingit, de religio. domib. Quæ ipſa etiam materia quòd cauſa poblice diſputata eſt coram Illuſtriſſimo Marchione Gabriele, cuius Excellentiæ cauſa pauperum curæ fuit non mediocri.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quęritur ſuper teſtamento no. domini Stephani Vacchæ ciuis Saluciarum, an valeat commutatio inſtitutionis factæ in fauorem cruciatæ dictæ ciuitatis aut pauperum, facta per dominos commiſſarios fabricæ baſilicæ ſancti Petri, quæ deinde confirmata eſt per ſummũ Pontificem. ¶Videretur prima fronte dicendum quod ſic, nam de Papa non videtur dubium quin poſſit talem commutationem facere. clem. quia cootingit, de religio. domib. ergo videtur quod talem poteſtatem potuerit committere & delegare collegio fabricæ. pro hoc quod ſcribit Bal. in cooſ. 457. col. j. in fi. lib. 5. vbi quod ſicut princeps poteſt vti clauſula poteſtatis per ſeipſum, ita alii concedere poteſt facultatem illa vtenti. ¶Secũdò res videtur ſine dubitatione, nam vbi collegium fabricæ talem commutationem facere oon potuiſſet, adeſt confirmatio ſummi Pontificis in ampla forma cum clauſula non obſtantibus, multũ pingui, quæ clauſula æquipollet clauſulæ, ex certa ſcientia, quia vtraque clauſula operatur plenitudinem poteſtatis, vt per Curtiũ Seniorem io conſ. 66. col. 10. Dec. in l. in teſtamento. col. 6. C. de teſta. milit. Immo plus operatur, clauſula non obſtantibus, quàm clauſula, ex certa ſcientia. Dec. in conſ. 361. col. 4. poſt mediũ ſed confirmatio ſuperioris uel iuris poſitiui puta ſi Papa confirmet alienationem bonorum eccleſiæ minus legitime factam. c. quotiens. de pac. c. j. cum ibi no. de tranſac. c. 1. & 2. de confirma. utili. vel inut. c. hoc quippe. 3. quæſtione 6. immo ultra confirmationẽ adeſt noua conceſſio Pontificia quatenus illa ſit neceſſaria. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus, quæ vere obſtare non arbitror, contrarium puto de iure verius, quod talis commutatio non valeat. † Et

1 primo quoad commutationem factam per collegiũ fabricæ res videtur dubia, quia ante talem cõmotationem ſummus Pontifex iam confirmauerat teſtamentum & diſpoſitionem dicti Stephani Vacchæ in fauorem pauperum, & ſic ſuper tali diſpoſitione teſtamentaria ſuperior iam manum appoſuerat, ob id inferior non potuit ſe intromittere, eſſet enim abſurdum quòd inferior poſſet reſcindere factum ſuperioris. l. nam & magiſtratus. ff. de arbitr. l. minor autem magiſtratus. ff. de minor. l. ille a quo. §. intempeſtiuum. ff. ad trebel. l. eos. §. ne liceat. C. de vſur. clem. ne Romani. de electio. c. cum inferior, de maior. & obed. ¶Ideo legatus de latere oon poteſt reuocare id quod fecit ex ſpeciali mandato Papæ. Calder. in conſ. 5. io ti. de offi. legat. nec poteſt legatus de latere contra contractum ſuperioris oec illum diſponere. Cor. in conſ. 211. col. 3. lib. 4. immo non poteſt inferior ſe intromittere ſuper facto ſuperioris etiam nullo. Inno. in c. inter dilectos, de exceſ. prælato. cum ſim. ut per Moder. in c. vt noſtrum. de appellat. Addo Rotam deciſ. 410. oot. quod beneficia, in antiq. ubi quod ioferior non poteſt ſe intromittere ſuper facto ſuperioris, licèt illud effectum ſortitũ noo ſit, dicitur enim de ſuperiore quod ubi leo figit pedes, cætera animalia conquieſcunt. ¶Tota difficultas conſiſtit circa confirmationem ſummi Pontificis. Quam ipſam etiam puto non oalere tã ex defectu uoluntatis quàm poteſtatis per ea, quæ docto. tradunt in hac materia, ſalua ſemper determinatione ſedis Apoſtolicæ, quia a me ipſo oihil intendo diſputare de poteſtate Pontificis circa hãc materiam commutationis, ſed eam ſcribam quæ ab aliis doct. prius memoriæ aut ſcriptis commẽdata inuenio. ¶Primũ, ideſt defectus voluntatis Pontificis confirmantis & de nouo con

2 cedentis, probatur ſequentibus fundamentis. ¶Et † primo conſidero quòd iſta poteſtas commutandi relicta per teſtatorem ad vnum vſum in alium, dicitur contraria iuri poſitiuo. l. legatum, in prin. ff. de admi. rer. ad ciui. perti. ubi Bar. d. clem. quia contingit. de religioſis domibus. tradit Bar. in l. legatum. ff. de uſufruc. lega. Et non ſolum contrariatur talis commutatio iuri poſitiuo, ſed ẽt æquitati, cum oalde iniquum ſit ea quæ collata ſunt pro remedio peccatorum venerabilibus eccleſiis, vel relictis aut eis iuſtis modis aliis acquiſita, aliis vſibus applicari. ita text. in c. conqueſtus. de foro competenti. ob id talem commutatiooem tanquam iniquam & contrariam iuri & æqoitati naturali execratur. Bald. in conſilio 82. Factum proponitur quòd quidam. columna ſecunda. ante medium. libr. primo. vbi quod deputatum eſt pro remedio animæ teſtatoris contrahentis vel tertii in alios vſus authoritate principis conuerti non debet, quia loquendo de rationabili potentia non poteſt apoſtolicus vel Imperator reſcindere teſtamentum vel contractum vel aliam piam diſpoſitionem. & quòd talis alteratio voluntatis eſt contraria naturali rationi & æquitati, alibi ſcribit Ancb. in conſi. 283. Pro deciſione, columoa 2. quòd damnificare & lædere pauperes in talibus relictis videtur impium & abſurdum, quia non minus fauendum eſt pauperibus quàm miniſtris eccleſiæ. argumen. text. in c. gloria epiſcopi, & in c. autum, duodecima quæſtione ſecunda. ſubdit Ancha. quòd eſſet nimis magnum grauamen abſorbere noluntatem unius teſtatoris in totum circa annuam diſtributionẽ inter pauperes ſi egenas perſonas ac argentum & poſſeſſiones ad hnc deputatas aliis vſibus & eccleſiis applicaret. ¶Talem etiam alternationem & cõmutatiooem voluntatis teſtatoris valde execratur. Gemi. in conſil. 64. obi quòd eſt contra publicam utilitatem conuertere relicta pauperibus ad vſus priuatarum perſonarum. Hoc ita præſuppoſito quòd talis commutatio dicatur iniqua contra ius & æquitatem, dico quòd illa non cenſetur confirmata per ſummum Põtificem propter clauſulam adiectam in confirmatione licita tamen & honeſta, cum talis commutatio non ſit neque licita neque honeſta, immo iniqua & contraria naturali æquitati ut ſupra dictum eſt. & ſic habemus expreſſam uoluntatem ſummi Põtificis quòd vbi talis commutatio non eſſet licita & honeſta, non intendit eam approbare, maximè quia plus important illa verba licita & honeſta, quàm iuſta, vt habetur in c. magno. de uoto. ¶Nec obſtat quòd talis clauſula, licita tamẽ & honeſta, non videtur referri ad confirmationem commutationis expreſſe factam ſed ad alia non expreſſa, quia in oon expreſſis non intendit Papa cõfirmare niſi ſint licita & hooeſta, ſed quod ad cõfirmationem commutationis habemus expreſſam voluntatem Papæ quòd omnino voluit confirmare, & ita habet ſtylus Cancellariæ circa intelligentiam illius clauſulæ. Quia reſpondeo quod circunſcripto ſtylo cuius ipſius rudem me eſſe profiteor, de iure reſpondendo, videtur quòd illa clauſula referatur ad omnia, cum nulla ratio diuerſitatis reddi poſſit cur ad vnum referatur magis quàm ad aliud. l. 3. §. filius autem inter medias. ff. de libe. & poſthu. l. talis ſcriptura. §. fi. ff. de leg. j. l. quiſquis, vbi Bal. in j. not. C. ſi cert. peta. l. j. in fi. C. de liber. præter. l. fi. ff. de rebus dub. c. inquiſitione, de appellat. quod procedit etiam in materia odioſa ut probatur in d. §. filius autem inter medias, & in d. l. j. C. de lib. præter. quæ iura loquuntur in exhæredatione. Et tradit Alex. in conſ. 101. col. 3. uer. oſtenſio igitur. lib. 3. a fortiori fiet relatio ad omnia in materia fauorabili prout materia de qua agitur ne inducatur alteratio voluntatis teſtatoris contra omnem æquitatem & honeſtatem, & quam alterationem docto. tantopere abominantur. ¶Secundo ex alio relatio fieri debet ad omnia, quia illa clauſula in fine poſita, licita tamen & honeſta, eſt imperfecta ſeu non pooitur in oratione perfecta, quo caſu facilius fit relatio ad omnia præcedẽtia quàm ſi poneretur clauſula in oratione perfecta. d. l. fi. ff. de rebos dub. vbi Socin. col. 2. ¶Tertio licèt ſecundum regulam iuris, relatio fiat ad omnia præcedentia, iſtud tamen non procedit quando ex tali relatione reſultaret aliquod abſurdum. c. eccleſia noſtra. 2. vbi Abb. in 6. not. de electio. vbi Abb. dicit quòd neſcit ſimilem tex. ſed eſt tex. ſimilis in clemen. ne in agro. §. cæterum, iuncta gl. de ſtatu regular. quem text. ad hoc citat Abb. in ca. 2. requirimus, de appellatio. tradit Alexan. in cooſ. 17. libr. 7. Felin. io c. cauſam quæ. col. 5. in 5. limita. de reſcrip. Iaſ. in conſ. 84. columna fin. lib. 3. ergo a fortiori fieri debet relatio ad omnia præcedentia quando ea noo facta abſurdum reſultaret. modo ſi dicamus iſtã clauſulam, licita tamen & honeſta, oon referri ad omnia præcedentia, reſultaret abſurdum quòd voluerit ſummus Pontifex confirmare alterationem uoluntatis teſtatoris etiam quòd talis alteratio non eſſet licita aut honeſta, quod ipſum dicendum non eſt, quia præſumitur princeps iuſtitiæ plenus. l. 2. §. merito. ff. ne quid io loco public. l. ex facto, in princip. ff. de uulg. Bald. in cooſil. 395. Pro domioo Dinaldo. colum. j. in fin. lib. 2. Et uult princeps quod ſua iura uolont. §. omnes, io Authen. de iudic. l. ſi quando. C. de inoffi. teſta. §. fin. Inſtit. quib. mod. teſta. infir. c. cauſam, de reſcr. c. iuſtum. 9. diſtinc. Immo toleratur impropriatio uerborum potiuſquam præſumatur princeps quid velle contra ius. capit. ſuper eo. de offic. delega. Et ſi iſtud procedit in Principe ſeculari, quanto

to fortius in Papa Chriſti Vicario? Hinc videmus quod etiam ceſ
ſante tali clauſula, licita tamen & honeſta, generalis confirma
tio Papæ non trahitur ad illicita aut inhoneſta. l. 3. vbi Iaco. de
Ra. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. c. 1. de iureiuran. lib. 6. cap.
omne quod 25. q. 3. vbi ꝙ Papa non cenſetur approbare ea quæ
ſunt reprehenſibilia. ¶ Quarto niſi illa clauſula, licita tamen &
honeſta, referatur ad omnia, reſultabit contrarietas in ſummo
Pontifice ꝙ voluit confirmare talem commutationem nullo mo
do licitam neque honeſtam ſed iniquam & contra omnem æqui
tatem, & quòd licita tantum & honeſta voluerit confirmare, ſed
relatio fit vel non fit quando alias reſultaret contrarietas. gloſſ.
& docto. in l. ſi idem cum eodem. §. fi. ff. de iuriſdic. om. iud. Bal.
in conſi. 357. Clauſula. lib. 4. Alexan. in conſi. 48. colum. 4. lib. 3. &
in conſilio 213. lib. 2. itaque dicendum eſt ꝙ talis clauſula ad om
nia referatur ne inducatur contrarietas. ¶ Quinto conſidero ꝙ
illa clauſula, licita tamen & honeſta, non poteſt referri niſi ad
illam alternationem aut commutationem voluntatis teſtatoris
quia de alio non erat quæſtio nec in alio poterat operari, ergo
perinde eſt ac ſi in ſpecie dictum eſſet, ꝙ ita demum intende-
bat ſummus Pontifex confirmare illam commutationem ſi lici
ta eſſet & honeſta, quia clauſula generalis quæ ad unum tantũ
referri poteſt, habetur pro ſpeciali & perinde eſt ac ſi illud in
ſpecie expreſſum eſſet. l. 2. ff. de liber. & poſthu. l. fundus qui lo-
catus. ff. de fundo inſtruc. bona gl. in l. ſi quis in fundi uocabulo,
in verbo omnium. ff. de leg. 3. no. Soci. in d. l. 2. in 2. nota. Deci. in
conſi. 389. ante fi. Et hic conſidero ꝙ iſtud procedit etiam in ma
teria odioſa, puta exhæredationis, nam quando exhæredat quis
filium cum unicum tantum habeat ille dicitur ſpecialiter & no
minatim exhæredatus d. l. 2. ff. de liber. & poſthu. quanto fortius
idem dicendum in materia noſtra fauorabili in qua illud agi-
tur ne operetur confirmatio in re tam illicita & peſſimi exem-
pli retractiua a bono opere, quia hoc modo retrahentur & laici
& eccleſiaſtici ab eleemoſynis pauperum & pijs operibus. Plu-
rimis fundamentis alijs comprobare poſſem illam clauſulam li
cita tamen & honeſta, ad omnia eſſe referendam, ſed præmiſſis
contentus ero. ¶ Sed dicet aliquis, ergo illa confirmatio ſum-
mi Pontificis fiet nulla, cum tamen non ignoraret Papa an illa
eſſet licita vel non. Reſpondeo quòd potius toleratur nullitas
actus quàm quòd fiat aliquid in præiudicium tertii. glo. & doc.
in l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. late Mod. in cap. 3. de re
ſcriptis. Deci. in conſi. 37. colum. 4. poſt prin. Sed ſtante ualidita-
te confirmationis pauperes non mediocriter læduntur & dam-
num indebite patiuntur defraudanturque iure eorum ſine ali-
qua ipſorum culpa. ¶ Secundo reſpondeo ꝙ potius toleratur ſu
perfluitas diſpoſitionis quàm abſurdum aliquod inducatur. Bal.
in l. terminato, circa fi. C. de fruct. & litium expen. Cur. Senior in
conſi. 79. colum. 6. in prin. Sed cõmutatio de qua agitur non ſo-
lum abſurda reputatur ſed impia & iniqua, auferens iura paupe
rum & priuatam vtilitatem publicè anteferens, quo quid abſur
dius? ¶ Tertiò potius toleratur nullitas actus quam vt inducatur
donatio, ideo ſtipulatio ſine cauſa non valet nec præſumitur cã
donationis ad eius validitatem. l. 2. §. circa. ff. de exceptio. doli.
Socin. in conſi. 74. colum. 5. nume. 15. lib. 3. quanto magis tolera-
bitur nullitas confirmationis potiuſquam inducatur iniquitas,
& iniuria tam grauis contra pauperes cum difficilius deroge-
tur iuri tertii quam proprio. ¶ Quarto per illam clauſulam, lici-
ta tamen & honeſta, Papa declarat eius intentionem ꝙ non intẽ
dit aliquid confirmare quod non ſit licitum & honeſtum, ergo
potius debet tolerari quod eius confirmatio ſit nulla quàm ut
aliquid fiat contra eius voluntatem. ideo ſubſtitutio directa po-
tius ſit nulla quàm trahatur ad fideicommiſſum contra volunta
tem & verba teſtatoris. l. verbis ciuilibus vbi Alex. in 2. not. ff. de
vulga. tradit Aret. in l. a Titio. col. fi. ff. de verb. obli. Deci. in con-
ſi. 326. in fi. Cur. Iunior in conſi. 70. col. 3. circa med. Immo atten
ditur mens etiam contra proprietatem verborum. licèt ſequa-
tur ãnullatio totius actus. l. Labeo. ff. de ſupel. l. & l. in ambiguo,
vbi Socin. in 4. not. ff. de rebus dubiis. ¶ Ex præmiſſis infertur
ꝙ deficit voluntas Papæ in tali confirmatione cõmutationis, quæ
non ſolum non eſt licita & honeſta, immo valde ſcandaloſa,
exempli peſſimi ac contra publicam vtilitatem. ¶ Secundo prin
cipaliter deficit voluntas Papæ in tali confirmatione, quia dici-
tur impetrata per obreptionem expreſſo falſo vt in puncto nar-
ratur, id eſt ꝙ teſtator eſſet patruus impetrantium & ꝙ ipſi im-
petrantes eſſent proximiores teſtatori, ſed in facto proponitur
quòd teſtator erat cõſanguineus & quòd alii ſunt proximiores,

obreptio autem vitiat gratiam ipſo iure. c. ad audientiam. 2. c. ſi
propon. nte, de reſcrip. Innoc. in c. cum dilecta. eodem tit. Et hic
pondero quòd iſta obreptio non videtur modica, nam cui du-
bium quòd facilius monebitur princeps ad applicandum bona
defuncti proximioribus quàm remotioribus? ¶ Conſidero etiam
quòd grauius eſt vitium obreptionis in exprimẽdo falſum quàm
ſubreptionis in tacendo verum. Innoc. in d. c. cum dilecta. de re-
ſcript. Ant. de But. in c. ex parte, de capel. monaſter. Geminia. in
conſ. 110. col. 3. circa medium & in conſ. 127. in fi. Alexan. in conſi.
60. in fi. lib. 2. Vernnen. in conſ. vltimo colum. 11. in 5. dubio. Addo
Bal. in conſ. 252. Querulę preces, col. 2. lib. 3. vbi quod maius vitiũ
eſt vitioſe quid exprimere quam omnino tacere, per l. vbi exigi-
tur, in ſecundo reſpon. ff. de edendo. ¶ Secundo talis confirmatio
legitur ſubreptitia, quia tacita fuerunt multa, quæ ſi expreſſa fuiſ
ſent aut non conceſſa eſſet confirmatio aut ſaltem non ita facile.
quibus duobus caſibus ſubreptio committi dicitur. de primo
quando ſuperior nullo modo conceſſiſſet ſed denegaſſet eſt tex.
in c. dudum. 2. verſic. inſuper, de electio. cap. ſuper literis, verſicu.
ſi vero, de reſcrip. De ſecundo quod inducatur ſubreptio licèt ſu
perior conceſſurus fuiſſet ſed non ita de leui. eſt tex. in c. poſtula-
ſti. de reſcrip. ¶ Tertio etiam modo conſideratur ſubreptio quan
do id tacetur quo expreſſo ſuperior veriſimiliter conceſſurus nõ
eſſet. c. 2. in fi. de filiis presby. lib. 6. Iſtos tres modos inducendæ
ſubreptionis explicat Geminia. in conſi. 63. col. 2. in princip. & in
conſ. 65. col. 5. ante fin. tradunt Moder. in d. c. ſuper literis. & in d.
c. poſtulaſti, de reſcrip. ¶ Et primo tacitum fuit quòd cruciata hæ
res inſtituta hæreditatem adiuiſſet ex qua aditione ius & domi-
nium quæſitum erat in bonis hæreditariis. l. pretia rerum. ff. ad
legem Falci. l. eam quam, cum ibi not. C. de fideicom. quæ aditio
ſi expreſſa fuiſſet veriſimiliter gratia aut confirmatio fuiſſet dene
gata, cum non præſumatur princeps tertio velle præiudicare. d.
l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco public. c. ſu-
per eo. de offic. delega. cum ſim. quod procedit etiam in differen
do quando ageretur de præiudicio tertii reſpectu ſolius dilatio-
nis temporis, quia non præſumitur ſuperior velle differre ius ter
tii. c. ſi ſuper gratia, & c. ſtatuimus, de offic. delega. libr. 6. Corn. in
conſ. 67. col. 3. libr. Amplius non cenſetur ſuperior iuri tertii vel-
le præiudicare etiam per clauſulas ex certa ſcientia & de pleni- s
tudine poteſtatis, quia tales clauſulæ non intelliguntur in præiu
dicium tertii. Dec. in conſ. 198. colum. penult. Iaſ. in conſ. 213. in fi.
libr. 2. Similiter vbi agitur de præiudicio vel autoritate iuris ter-
tii. cap. quamuis, vbi Lapus & Gemin. de reſcript. lib. 6. facit tex.
in c. penult. de præben. lib. 6. & in c. penul. de conceſ. præben. vbi
ponitur de clauſula anteferri. Idem probat tex. in c. ſi propter tua
debita, de reſcrip. lib. 6. refert Curt. ſenior in conſil. 50. col. 11. cir
ca med. & colum. 74. circa med. verſic. & iſtud etiam eſt. Addo
Gemin. in conſil. 12. in fin. ¶ Secundo etiam tacitum fuit quòd
cruciata Saluciarum poſſediſſet iſta bona hæreditaria vltra trien
nium ex qua poſſeſſione etiam ius plenius quæſitum erat per re-
gulam Cãcellariæ, & ſic quæſitum erat ius duplici vinculo, quod
difficilius tollitur. authen. ceſſante. C. de legit. hæred. authen ita-
que. C. comm. de ſucceſſ. cum ſimil. ¶ Tertio tacitum ſuit quòd
cruciata pro iſtis bonis labores non modicos pertuliſſet litigan-
do & defendendo bona hæreditaria cum ſumptibus immodi-
cis, quod ipſum etiam ſi expreſſum fuiſſet, non veriſimiliter talis
confirmatio impetrata fuiſſet, aut non ita facile, quia labores no
ſtri commodo alius eſſe non debent, dolet enim quis videns labo
res ſuos ad alium peruenire. l. fin. C. de alluuio. & palud. & dici
poteſt contra ſic impetrantes, Nos militamus & uos ſtipendia a
nobis uultis auferre. §. quia vero. 14. quæſtio. c. quem text. ad hoc
in ſimili citat Calderin. in conſi. 6. in titu. de religio. domibus. nec
fraudari quis debet laboribus ſuis niſi ex graui delicto, iuxta di-
ctum Prophetæ Pſal. 1. Et diripiant alieni labores eius. & alibi
dicitur quòd labores impiorum iuſti edunt. c. quicunque. & cap.
quemadmodum. 33. quæſtio. 7. & hic pondero quod pauci laici
ederent labores plurimorum pauperum, quos homines crucia-
tæ pro Chriſti pauperibus diu paſſi ſunt & ſuſtinent in dies gra-
uiores ob litem hanc moleſtiſſimam, & iniquiſſimam, de qua
mirantur populi ad ſcandalum, iuxta illud Prophetæ pſal. 72.
Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei. nã
homines cruciatæ pro tot laboribus mercede digni eſſent, quia
fraudari labor mercede non debet. l. pen. §. illo. C. de neceſ. ſer-
uis hæred. inſti. ſed hic loco mercedis damno afficerentur & bo-
nis hæreditariis ſpoliati fierent. Inſere nunc Melibœe pyros pone
ordine vites. ¶ Quarto conſidero quòd tale reſcriptum confir-
matiuum

nationis cum ſit iuri contrarium, in dubio præſumitur ſubreptitium impetratum ex taciturnitate veri.l.nec damnoſa, ibi,nec iuri contraria.C.de precib.imper.offer.quid hic dicemus vbi iſtud reſcriptum non ſolum contrariatur iuri ſed etiam naturali æquitati?¶ His ita præſuppoſitis quòd reſcriptum iſtud dicitur obreptitium & ſubreptitium, infertur quòd in eo deficit voluntas cõcedentis quia reſcriptum principis non extenditur ad defectus tacitos & ſupreſſos.l.cum vero. §.ſubuentum. ff.de fideicom.liber.l.j.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.l.quidam conſulebat. ff. de re iudi.l.cum dominus in prin.ff.de pecul.lega.nec trahi poteſt voluntas hominis ad tacita incognita & ignorata.l.mater decedẽs. ff.de inoffi.teſta.l.ſi ad dominum.ff.de furtis. cum ſimil. & multo fortius deficit voluntas ſuperioris in reſcripto obreptitio impetrato ad falſas preces vt ſupra oſtendimus. ¶ Et hic conſidero circa vitium ſubreptionis quòd cum iſtud reſcriptum dicatur cõtrarium iuri & æquitati naturali de facili proſterni debet ex quocunque vitio ſubreptionis etiam leui.arg.l.eius militis. §.militia miſſus.ff.de teſt.militis.& quod ſcribit Cuma.in conſ.77. Viſis li bello.col.2.ver.ad quartum vbi ꝙ teſtimonium de auditu de facili proſternitur quia fundatur in iure ſpeciali. ſequitur Curt.iunior in conſ.17.in prin.¶ Nec obſtat præmiſſis ꝙ vitiũ ſubreptionis videtur tolli ex clauſula pro expreſſis habentes,in forma val de ſmpla.Geminia.in conſ.150.col.2.Dec.in conſ.142. col.2.ante med.quia iſtud non procedit quando ſuperior aliquid concedit ad petitionem partis ſine cauſæ cognitione,tunc enim non tollitur ſubreptio per talem clauſulam pro expreſſis habentes. Ang. in l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.in fi.ff.ſi quis cautio. Rom. in conſ. 327.iſtæ ſunt rationes.col.pen.Dec.in conſ.165.col.pen.& in conſil.541.circa finem. Simile videmus in clauſula ex certa ſcientia, ꝙ licèt tollat vitium ſubreptionis,gl.in c.3.de filiis presby.Ioan. And.in c.olim,de verb.ſignifi.iſtud tamen non procedit quando non interuenit cauſæ cognitio.Soc.in conſ.164.col.4.verſi. ſed ad iſta dicta reſpondeo libr.2. ¶ Secundo reſpondeo ꝙ clauſula pro expreſſis habentes.non tollit vitium ſubreptionis quando agitur de præiudicio tertii,vt per Soc.in conſ.115.col.j.lib.3.ſed hic agitur de præiudicio pauperũ,ergo &c.Simile videmus in clauſula motu proprio, ꝙ licet tollat vitium ſubreptionis. c. ſi motu proprio.de præbend.libr.6.cle.ſi Rom.eo.tit. doc.in c.pe.de confir.vtil.vel inutil.& alibi ſæpe.Iſtud tamen non procedit quando agitur de præiudicio tertii,vt no.in d.locis.Abb.in c.ad aures,de reſcrip.Rota deciſ.112.Dicebant,in nouis.Alex.in conſ. 215.libr. 7.Soc.in conſ.120.col.5.poſt med.lib.3.¶ Tertio reſpondeo quòd clauſula pro expreſſis habentes & ſimiles licèt tollent vitiũ ſubreptionis, non tamen tollunt vitium obreptionis quando exprimitur falſitas,quia omnes clauſulæ reſcripti recipiunt conditionem ſi preces veritate nitantur.Soc.in d.conſ.164.col. 5.verſ. poſtremo reſpondeo,lib.2.Dec.in c.ſi quando.col.5.ver.ſucceſſiuè. Abb.quærit,de reſcrip.& in conſ.198.col.pen.in fi. Ideo clauſula motu proprio,non tollit falſitatem cauſæ expreſſæ ſummo Pontifici.Anch.in conſ.188.Viſis conſiliis.col.fin.ſequitur Dec.in cõſil.407.col. fi. ſimiliter clauſula ex certa ſcientia non purgat falſitatem narratorum,vt per Dec.in c.j.col.5.& in c.venerabilis.col. j.de confir.vtil.vel inutil.¶ Non obſtat etiam clauſula non obſtã
3 tibus,quia non tollit vitium ſubreptionis, ſed reſtringitur ad expreſſa.Bal.in conſ.490.Ponitur quòd quidam Nicodemus.col.2. circa med.lib.j.Cor.in conſ.245.col.2.in fi.libr.j.& multominus tollit vitium obreptionis cum ſemper intelligatur cõditio,ſi preces veritate nitatur,vt ſupra dictum eſt. ¶ Tertio principaliter arguitur defectus voluntatis principis Romani in dicta confirmatione quia ante eam confirmationem domus cruciatæ obtinuit confirmationem diſpoſitionis teſtamentariæ dicti Stephani Vacchæ quæ prior confirmatio attendi debet, non ſecunda facta in fauorem nobilium Federici & Ioan. Baptiſtæ de Vacchis fratrũ impetrantium aſſertam confirmationem poſteriorem. In ſecunda enim præſumitur Papa circumuentus aut eam feciſſe ex obliuione prioris confirmationis factæ in fauorem pauperum. c. cũ olim.de re iudi.c.Abba.ſanè verſic.pro parte autem altera. de re iudi.lib.6.a contrario ſenſu.quæ iura ad hoc citat Rom. in conſi. 298.ſequitur Dec in conſ.191.col.2.circa med.in conſ.271.col.2, circa med.& ad finem conſilii in conſ.596.col.fin.in conſ.295. in 2.dub.in conſi.305.col.4. in fin. verſ. Immo quòd plus,vbi etiam Dec.allegat Pau.de Caſtr.& Alexan. Idem tenet & ſequitur Cur. Iun.in conſ.142.Addo Alex.in conſ.203.col.fin.lib. 6.quod in ſecunda conceſſione principis ſemper intelligitur reſeruatum ius primæ conceſſionis, & quòd ſecunda conceſſio dicitur ſubreptitia non facta mentione de prima.Ex quo dicto videtur poſita ſecuris ad radicem, quia in iſta ſecunda confirmatione partis non eſt habitã mentio de prima in fauorem pauperum, de qua ſi expreſſam eſſet,nullo modo ſummus Pontifex priori ſuæ confirmationi derogaſſet.nec Papæ cœleſtino voluiſſet æmulari, q̃ de ſero reuocabat quod de mane concedebat.Bald.in ca.j.in princip. de natu. feud. Ad idem in terminis confirmationis adduco Bal.in l.j col.fi.ff.de conſti.princ.vbi quando princeps aliquid dat vel confirmat, ſemper intelligitur ſaluo iure alterius, tradit Bal.in l.omnes.col.2.C.de quadr.præſcript. Alibi multum in propoſito ſcribit idem Bal.in l.2.in 3.not.C.de legibus,quòd ſi princeps donat caſtrum alicui benemerito ſi illud caſtrũ ab alio impetretur,talis impetratio eſt ipſo iure nulla, & præſumitur ſubreptitia per illum tex.cum glo.& dicit eſſe glo.ordin.in l. ſi qua loca.C.de fund.& ſal.rei domi.libr.11. ſequuntur Paulus de Caſtr. & Fulg.in d.l.2.ſequitur Iaſ.in l.fi.col.3.ver.6.facit.ff.de pactis.& in l.quoties,col.2.verſ.4.facit.C.de rei vendica. Quod procedit licet is cui princeps ſecundo loco quid concedit aut confirmat prius adipiſcatur poſſeſſionem rei, quia adhuc primus præfertur.c.capitulum Sanctæ Crucis.de reſcript.ca.tibi qui.c.duobus. de reſcr.libr.6.c.eum qui.de præben.lib.6. Roma.in d.conſ.298. col.j.in fin.Iaſ.in conſ.27.lib.j. Amplius iſtud procedit licèt princeps aliquid ſecundo loco concedat aut cõfirmet motu proprio, quia adhuc præfertur prior conceſſio & ſecunda præſumitur facta per importunitatem & in ea præſumitur princeps circumuẽtus adeo quòd contrarium probari non poteſt.l.prædia, vbi Bar. C.de loca.prædi.ciuil.lib.11.alias eſt ſuper rubr.de diuer. prædi. vrba.& rub.per quem tex.ita dicit Bal.in conſ. 367. Pridie. col.2. poſt princ. libr. j. quòd dictum refert & ſequitur Dec. in l. nemo pt̃ mutare,circa fi.ff.de reg.iur.in d.conſi.286.col.fi. in conſ.292. circa fin.& in conſi.580.col.2.poſt med.in conſ.588.col. pe.poſt med.& in conſ.689.col.fin.Addo Aleſand.in conſ.11. col.2. poſt med.verſi.quinto accedat.lib.6.Quid hic dicemus vbi iſta ſecũda confirmatio obtenta eſt ad poſtulationem partis & cum tanta importunitate?Et ſi procedunt præmiſſa in materia beneficiorum vt præferatur prior conceſſio aut confirmatio,in qua beneficiorum materia habet Papa pleniſſimam poteſtatem. c. præpoſuit,de conceſ.præben.c.2.de præben.lib.6.clemen j.ut lite penden. quid hic dicemus in bonis vnius laici conceſſis ad vtilitatẽ pauperum?& hoc arguendi modo vtitur Rom.in d.conſ. 298.

¶ Quarto principaliter arguitur defectus volũtatis principis Romani,(ita Papam appellat Feder.de Senis in conſ.4.col.penul.in princ.)quia illa poſterior confirmatio facta in fauorem partis nõ videtur comprehendere factum ipſius confirmantis derogando geſtis ab ipſo confirmante,cum generalis ſermo non comprehẽdat perſonam loquentis.l.ſi mercedem.§.fi.vbi glo.Bar.& Bal.ff. de act.empt.l.qui inſulã.§.fi.cũ gl.ff.loca.l.inquiſitio.C.de ſolut. Itaque cum ſummus Pontifex iam ante confirmaſſet diſpoſitionem teſtamentariam factam in fauorem pauperum, non eſt veriſimile quòd poſtea confirmando illam commutationem factam per collegium fabricæ,uoluerit derogare facto proprio ipſius cõfirmantis.¶ Venio nunc ad defectum poteſtatis, & licet temerarium immo ſacrilegii inſtar videatur diſputare de poteſtate ſummi Pontificis.l.2.C.de crimi.ſacrile.& dicit Bald.in conſilio 319. Proponitur quod inter agnatos.col.j.circa med.lib.j.quod diſputans de poteſtate principis facit ſe ſuperiorem uel parem principi,& ponit ſedem ſuam ab Aquilone tentando eſſe ſimilis altiſſimo,tamen iſtud uidetur procedere quando ex nimia audacia aut ex contemptu id fieret, ſecus quando ad tutelam & conſeruationem iuris tertii & ob cauſam neceſſariam, maxime in auxilium pauperum,ea tantum adducendo quæ a maioribus noſtris communiter recepta ſunt,ideo in nouiſſimis ordinationibus regiis adeſt conſtitutio quod liceat partibus aut earum aduocatis impugnare reſcripta principis de inciuilitate. uix enim fieri poteſt quin non exeant reſcripta inciuilia ob aſſiduam impetrantiũ importunitatem & breuem quandoque curam eorum per quorum manus reſcripta ipſa excurrunt præter ipſius principis intentionem.uenia igitur petita genibuſque flexis loquar.Et pro fundamento conſidero quòd nullus princeps Chriſtianus immo nequidem paganus patrem cum Deo poteſtatem audet affectare, tantum abeſt ut maiorem deſideret.ſed Deus ipſe optimus nihil poteſt quod ſit malum aut iniuſtum, quia poſſe malum non eſt poſſe,ſed deficere a potentia.c.fi.uer.charitas,de pœniten.diſ.2. ubi allegatur diuus Auguſt.ad hoc.refert Fulgoſ.in conſ.61. Domina Catherina.col.pe.Soc.in conſi.164.col. pe.lib.2.& in conſ.

120 .col.pen.in fi.lib.3.Ideo dicitur quod vbi princeps vtitur plenitudine poteſtatis ad malum, dicitur plenitudo tẽpeſtatis. Cardi. Medio.in clem.paſtoralis,de re iud.Soc.in d.conſ.164.col.pe. & in d.conſ.120.col.pen.in fi. Addo Bald. pulcherrime in conſil. 345. Ad euidentiam præmittendum eſt quòd Imperator. col. 2. lib.j.vbi quòd clauſula de plenitudine poteſtatis intelligitur de poteſtate bona & laudabili,non vituperabili vel tyrannica. nam nõ dicitur Imperator poſſe niſi quòd de iure poteſt. & quod iſta temeraria & abuſiua cautela,qua hodie principes vtuntur in ſuis reſcriptis,deberet in totum radicari ab aula nec ita in vſu freqũtari. Alibi propterea dicitur quod Papa habet poteſtatem ligandi non peccandi.c.j.40.diſt.c.ſunt quidam.25.q.j. Panor. in c.cũ teneamur.de præben.hinc etiam dicitur quod omnis indecentia in principe dicitur impoſſibilis,ſaltem ſecundum mores. Archi. in c.ſuper eo.de hæret.lib.6.Henricus Boic.in c.nulla. de conceſ. præbend.¶Conſidero etiam in caſu noſtro quod iſta poteſtas cõmutandi aut alterandi voluntatem teſtatoris ad alium vſum non competit de poteſtate ordinariæ, ſed de abſoluta aut ſuper inordinata ita in terminis tradunt Bal.& Ang.in l.ſi teſtamentum.C. de teſta.per illũ text.Et idem Bal.in d.conſ.82. Factum proponitur quòd quidam.col.2 libr.j.& in conſ.297. Teſtator.in fi.libr.2. Guido Papæ.q.556.Calc.in conſ.8.col.8.circa med.Bolog.in addi.ad conſ.Io.de Anan.in conſ.77.Aufrer.in deciſ. Toloſ.q.26. Et ratio eſt,quia teſtamentum inuentione dicitur de iure gentium licèt ſolennitas teſtandi dicatur de iure ciuili.Bar.& docto. in l. ex hoc iure.ff.de iuſti.& iure.in l.interdum. ff.de condit.indebit. Abb.in conſ.1.col.2.in fi.lib.2. Iaſ.in l.nemo poteſt,col.14. verſ.tu aduer.ff.de leg.j. ſed ea quæ ſunt iuriſgentium non ſubiiciuntur voluntati & poteſtati principis ordinariæ vt habetur per docto. in l.fi.C.ſi contra ius vel vtil.publ.& in c. quæ in eccleſiarum, de conſti.& alibi ſæpiſſime.Hoc ita præſuppoſito quòd poteſtas cõmutandi relicta vnum vſum in alium non competat iure ordinario ſed de poteſtate abſoluta & plenaria,& quod ius quæſitum ex teſtamento dicatur de iure gentium, infertur quod tali plenitudine poteſtatis vti princeps non poteſt ſine cauſa quia non poteſt princeps auferre ius quæſitum de iure gentium ſine cauſa. Cyn. & doct.in d.l.fi.C.ſi contra ius vel vtil.pub.Inn.& Cano.in c.quę in eccleſiarum,de conſt.Pau.de Caſt.in conſ.317. viſo & examinato puncto,col.pen.lib.j.Soc.in d.conſ.164.col.6.verſi. quintus caſus.in conſ. 266.col.16.ver.ſextus & vltimus caſus.& col. 18. ver.confirmantur pręmiſſa.lib.2.in conſ.63.col.7.in conſ.87.col. 7.ver.ex quibus patet ſolutio.& in d.conſ.120.col.pen. ver.ſed p̃miſſis,lib.3.& dicit Collegium doct.Florentinorum inter conſilia Curtii ſenioris in conſ.21.col.10.circa prin.verſi. ad ſecundam limitationem quòd princeps non vtitur plenitudine poteſtatis in his quæ ſunt iuris naturalis aut gentium, quia princeps non eſt ſupra ius naturale aut ius gentium.§.fin.inſti. de iure natura.& ſi princeps auferret alicuius ſuum ſine cauſa diceretur tyrannus quia plenitudo poteſtatis non tribuit aliquid iniquum.Bal.in c.j. de feudo Marchiæ. quod Bal. dictum refert & ſequitur Cur. ſen. in conſi.16.col.9.in fi.in conſ.35.col.9.in fin. verſi. cum ergo iſta legitimatio.& in conſ.74.colu. 28.in prin.Ideo dicitur quòd plenitudo poteſtatis Papæ aut Imperatoris intelligitur claue diſcretionis præcedente.glo.2.in c.4.de iureiur. & in c.non eſt,de voto,quas glo.ad hoc citat Iaſ.in conſ.233.col.8.poſt med.lib.2. & in iſta cauſa auferẽdi ius alterius de plenitudine poteſtatis volunt doc.quòd ſit cauſa reſpiciens ad vtilitatem publicam. Bart. in l.quæcunque,in fi.C.de fide inſtru.libr.10.Pau.de Caſt. in conſil.198.Donatio prædicta,in conſi.229. Viſis & ponderatis.col. 2.poſt med.& in conſ.287.primum dubium.col.5.in fi.lib.1. Fel. in d.c.quæ in eccleſiarum,col.10.Dec.in conſ.361.col.pen. uerſi. ſecundo r̃ndetur.Iaſ.in l.Barbarius col.6.ver.circa duas vltimas. ff.de offi.prætoris.& in d.conſ.233. col.7.in fi.li.2.ſed hic nulla videtur cauſa auferendi pauperibus vt detur duobus laicis contra voluntatem teſtatoris,qui ipſos impetrantes non incognitos haberet,& cum eſſet coniuncti & agnati, vtique ſciuiſſet eos vocare ad bona ſi voluiſſet,ob id duriſſimum videtur teſtatoris volũtatem violari,quam religioſiſſime cuſtodiri iura voluerunt, in tãtum quòd non poteſt quis ſibi auferre neque reſtringere liberam teſtandi facultatem.l.cum duobus.§.idem reſpondet. ff. pro ſoc. l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obli. l.pactum quod dotali.C.de pac.In quibus locis not.ſcribentes hoc procedere ẽt non obſtante iuramento & quòd non valet conſuetudo aut ſtatutum in contrarium tanquàm contra bonos mores,ſi ipſemet diſponens non poteſt ſibi auferre nec reſtringere liberam teſtandi facultatem quantominus talem facultatem aut diſpoſitionẽ tollere aut commutare ſuperior poterit cum partes habeant maiorem poteſtatem in rebus ſuis quàm ſuperior aut lex, nam partes poſſunt renonciare appellationi ad earum præiudicium.l.fin a.§. pen.C.de tempor. appella.& tamen tolli non poteſt appellatio p̃ ſtatutum etiam iuratum.c.venientes,de iureiur. ſimiliter tranſactio tolli poteſt per conſenſum partium.l.ſi diuerſa.C.de tranſactio. & tamen tolli non poteſt tranſactio per reſcriptum principis.l.cauſas vel lites.C.de tranſactio. ſimiliter partes poſſunt renunciare exceptioni peremptoriæ expreſsè vel tacitè non opponendo. l.peremptoris. C.ſenten.reſcindi non poſſ.& tamen tolli non poteſt exceptio peremptoria per reſcriptum principis quia eſſet tollere defenſionem.c.ex parte6.de foro compe. vbi d. Ant. & doct.Similiter poteſt quis ſeipſum priuare rebus ſuis vendendo,donando aut aliter transferendo.l.in re mandata. §.per traditionem,Inſti.de rerum diuiſ.to.ti.ff.& C.de donatio.de contrah. emp.& vendi.& tamen non poteſt princeps rem alterius auferre ſine cauſa vt ſupra dictum eſt,itaque ſi pars non poteſt ſibi auferre neque reſtringere facultatem teſtandi,multominus ſuperior. Stringo fortius argumentum, facilius impeditur quid fieri quàm factum tollatur.l.patre furioſo. ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.modo ſi impediri non poteſt facultas teſtandi, a fortiori teſtamentum iam conditum infringi aut violari non poterit. facit qđ habetur Pſal.54. Contaminauerunt teſtamentũ eius. Rurſus,cũ cauſa ex qua alii aufertur ius ſuum, debeat pertinere ad publicã vtilitatem vt ſupra dictum eſt, hic totum contrarium videtur accidere, quia poſtponitur vtilitas publica commodo priuatorũ, auferendo vniuerſitati pauperum vt erogetur duobus priuatis laicis contra uotum teſtatoris,iam cauſa pauperum dicitur cauſa pia.l.ſi quis ad declinandum, maximè circa fi. C.de Epiſco. & cler.c.non ſatis.& c.ſeq.86.diſt.cum ſim.ut per Alexan. in conſi. 125.in prin.& in conſ.ſeq.col.2.lib.4.Cauſæ autem piæ magis fauendum eſt quàm liberis excepta legitima.Anto.de But.in conſi. 25.col.2.prope fi. Aret.in conſ.12. Alex.in l.pactum quòd dotali, col.4.C.de pactis.Fel.in c.in præſentia,col.21. de probatio. Dec. in conſ.504.in fi.& in conſ.409.col.5. in fin. Iaſ. in authen. ſi qua mulier.col.2.C.de ſacroſan.eccle. Curt. Iun.in conſ.35.col.pen. in fin. ſed hic per talem commutationem coniuncti remotiores præferuntur piæ cauſæ,quod ipſum uidetur pluſquam durum.

¶ Et cum iſta commutatio aut alteratio dicatur cõtra ius & æquitatem naturalem & ſic mala,ut ſupra dictum eſt, indecens uidetur ad eam uti plenitudine poteſtatis quæ ad bonum tantum inuenta eſt.¶Secundo principaliter conſidero quòd iſtis pauperibus uidetur ius quæſitum non ſolum ex teſtamẽto, quod dicitur de iure gentium,ſed etiam per aditionem hæreditatis, quo caſu licèt adita eſſet hæreditas ab inteſtato, quæ inteſtati ſucceſſio dicitur de iure ciuili,ideo appellatur legitima hæreditas quia a lege defertur.l.3.§.de illo.ff.pro ſocio.l.legitimam,cum gloſſ.ff.de pen.hæred. tamen ius & dominium acquiſitum ex tali ſucceſſione dicitur de iure gentium, ob id tolli non poteſt a principe ſine cauſa licet acquiſitum fuerit tale dominium ex cauſa quæ eſt de iure ciuili,ut per Moder.in d.l.fin.C.ſi contra ius uel util.publ.& in d.c.quæ in eccleſiarum,de conſti.& latè dixi in conſ.135.col.5. uer.ſecundo probari uidetur iſta concluſio. Quid hic dicemus ubi & dominium acquiſitum & cauſa ex qua acquiſitum eſt, dicuntur eſſe de iure gentium. ¶Tertio concurrit confirmatio ſummi Pontificis prior in tempore in fauorem pauperum, & ſic acquiſitum eſt ius pauperibus ex triplici iure aut uinculo,quod ipſum difficilius tollitur ut ſupra dictum eſt. ¶Quarto ubi res dubia eſſet,quæ ipſa uidetur clariſſima, in dubio habendæ uidetur interpretatio contra iſtam plenitudinem poteſtatis, quia dicitur odioſa.& l.in honorariis.§.ſed cum reſciſſa.ff.de actio.& oblig.l. nec damnoſa & l.reſcripta.C.de precibus impera.offer. per quæ iura ita dicit Cur.ſen.in conſ.9.col.penul.circa fin. Addo Rotam dec.331.Suppoſito facto.col.2.uer. modo hic uidentur,in nouis. Ideo populus Romanus nunquam fuit uſus plenitudine poteſtatis ante translatum in Cæſarem imperium, nec inuenitur iſta plenitudo poteſtatis iure ciuili expreſſa niſi ſub illis uerbis, quicquid principi placuit legis habet uigorem.ita Bald.in tit.de pace Conſtan.in uer.libellarium.quod dictum pro pulchro refert & ſequitur Curt.ſen.in conſ.27.col.15.in fin.l.in conſil.j.col.31.in fi. & in conſ.66.col.14.in fi.Iaſ.in conſ.145.col.3.in fi.& in conſ.233.col. 8.poſt med.lib.2.Ideo Gemin.in cõſ.99.col.2.poſt med. appellat hanc plenitudinem poteſtatis poteſtatem ſuperinordinatam.

¶Quinto conſidero quòd procedunt præmiſſa in principe temporali,

poralí, à fortiori in Papa Chriſti Vicario, a quo ea quæ procedũt,
dicuntur procedere de ore Dei. c. ſic omnes. 19. diſt. ideo ſtudere
debet eſſe ſimilis Deo. Bal. in conſ. 24. Ius abbatialis. lib. 2. & ibi
dem quòd bonitas Papæ eſt ſalus omnium, & econtra. & compa
ratur Papa ſoli, qui maior eſt luna quantitate, dignitate, officio,
& ſublimitate. Bald. in conſ. 333. Ad intelligentiam. col. j. libr. j. &
ſicut ſe habet ſol in planetis, ita Papa in eccleſiis. Bal. in c. bonæ.
2. col. 4. de poſtula. præla. ideo lucere debet ad omnis bonis ope
ribus & exemplis. & profecto nunquam putato intentionis ſuæ
fuiſſe, voluiſſe violare teſtamentum conditum ad pias cauſas a
ſe confirmatum, de qua confirmatione, ſi mentio habita eſſet
vtique repulſam impetrantibus dediſſet. ¶ Ex præmiſsis abunde
ſans comprobata appaet intentio cruciatæ & pauperum. Solũ
ſupereſt ad contraria reſpondere, ad quæ ſatis videtur ea præmiſ
ſis reſponſum, tamen ad maiorem explicationem in ſpecie re-
ſpondeo. Ad primum quòd Papa poteſt commutare, fateor de
plenitudine poteſtatis tantum, qua vti non poteſt ſine cauſa in
his quæ ſunt de iure gentium prout hic, ſed cauſa commutandi
hic ceſſat vt s. abũde dictũ eſt. Et licet potuiſſet hic Papa cõmuta
re, tamen ipſum hoc facere noluit, qui voluntatis defectus abun
de ſupra fuit explicatus. ¶ Non obſtat quòd Papa videatur confir
maſſe cum clauſula non obſtantibus, multum pingui, & ſic de
plenitudine poteſtatis. quia reſpondeo quòd iſta clauſula nõ ob-
ſtantibus, non operatur vbi reſcriptum eſt obreptitium & ſubre
ptitium prout in caſu noſtro vt in præcedentibus demõſtratum
eſt. ¶ Secundo reſpondeo, quòd iſta clauſula non obſtantibus, nõ
trahitur ad obſtaculum procedens a priori confirmatione ſum-
mi Pontificis, quia generalis ſermo non comprehendit factum
ipſius loquentis, ita in terminis iſtius clauſulæ tradit Geminia. in
conſ. 36. col. 2. ¶ Tertio reſpondeo quòd cum prior confirmatio
concernat vtilitatem publicam & fauorem pauperum, clauſula
illa non obſtantibus, non ſufficit ad derogandum tali publicæ
vtilitati. Rom. in conſ. 436. quòd indultum. col. 2. ſequitur Dec. in
conſ. 10. col. 3. in ſi. ver. tertio quia. ¶ Quarto reſpondeo, quòd
etiam ſi expreſſe derogatum eſſet priori confirmationi, talis ta-
men derogatio videtur nulla cum agatur de tollendo ius quæſi-
tum de iure gentium ex multiplici funiculo, nec ſubſit cauſa tol-
lendi per late ſupra deducta. ¶ Et præmiſſa cum humilitate dicta
ſint ad pauperum compendium ſub correctione & iudicio ſa-
niori ſanctiſsimæ Sedis Apoſtolicæ & reuerendiſsimi ac ſapien-
tiſsimi eius Rotæ Senatus a cuius vnius ſententia diſcedere non
intendo. Sauiliani 15. Ianuarii 1547.

SVMMARIVM.

1 *An ueniat domus ædificata extra muros ciuitatis cum dici-
tur in legato, domus meas.*
2 *Aequalis coniunctio præſumptionem excludit.*
3 *In quo caſu ualet argumentum ab eo, quod communiter fieri
conſueuit.*
4 *In qualibet materia uerba debent intelligi, ut aliquid operen
tur.*
5 *Vna pars teſtamenti per aliam declaratur, & præcedentia per
ſequentia.*
6 *Voluntas teſtatoris declaratur ex ueriſimili.*
7 *Verba uniuerſalia ad plura referuntur.*

CONSILIVM CCXCVII.

¶ Conſilium non vulgare pro Spe. dominis Thoma & Bernardi-
no de Canariis fratribus & ciuibus Saluciarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba le-
gati ita habent, Item legauit dominis Thomæ
& Bernardino de Canariis fratribus eius con-
ſanguineis ſiue eorum filiis in ſtirpem & non in
capita omnes domos ipſius teſtatoris vbicun-
que ſitæ ſint ſub ſuis cohærentiis ædificatas vel
non ædificatas in ciuitate Saluciarum, nec non & domum cum
viridario quam habet in loco Carmagnoliæ & extra ipſum lo-
cum, ac etiam omnes vineas quas habet Salutiis ſub earum co-
hærentiis. Quæritur modo an comprehendatur ſub tali legato
domus ſita extra muros ciuitatis Saluciarum quæ erat ipſius do
minii Hieronymi Canariæ teſtatoris. ¶ Videretur prima fronte
dicendum quòd non. primo ex doctr. Bar. in l. 2. ff. de verbo. ſign.
vbi Bart. facit differentiam an dictum ſit lego bona exiſtentia in
ciuitate Saluciarum, præmittendo verbum ciuitate, an vero dica
tur de bonis exiſtentibus in Saluciarum ciuitate, præmittendo 1
nomen loci. quia primo caſu quando præmittitur ciuitas, non ve
niunt bona exiſtentia extra muros ciuitatis, quia ciuitas muris
cingitur & finitur. Secundo vero caſu quando præponitur nomẽ
loci, veniunt bona exiſtentia in ſuburbiis & extra muros. ſequun
tur Cano. in c. Rodulphus, de reſcri. ¶ Secundo iſtud videtur pro
bari, quia circa domos Carmagnoliæ, teſtator expreſsit etiã de
domo extra locum ipſum Carmagnoliæ, ergo ſi intellexiſſet de
domo ſita extra muros Saluciarum, ita ſciuiſſet exprimere ſicut
expreſsit de domo Carmagnoliæ. vnica §. ſin autem ad deficien-
tis. C. de caduc. tollen. l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. j. c. ad
audientiam, de decimis, cum ſimil. Itaque cum non expreſſerit
teſtator de domo extra ciuitatem Saluciarum dicẽdum videtur
quòd de illa non intellexit, quia non credimus hominem velle
niſi quod dicit. Bal. in l. voluntatis, in fin. C. de fideicom. ¶ Tertio
videtur facere illud generale, quòd teſtator in dubio videtur mi
nus grauare hæredem quàm ſit poſsibile. l. vnum ex familia. §. ſi
rem. ff. de lega. 2. l. apud Iulianum. §. ſcio. ff. de lega. j. l. qui concu-
binam. §. qui ita & l. minoris. ff. de lega. 3. cum ſimil. ¶ † Sed præ-
8 miſsis non obſtantibus contrarium puto de iure † verius, quòd
immo veniat domus extra ciuitatem ſequentibus fundamentis.
Et primo conſidero pro fundamento quòd in materia fauorabi
li & large interpretanda appellatione ciuitatis veniũt ſuburbia.
l. j. §. cum vrbem. ff. de offic. præfec. vrb. l. ſi quando. C. de bonis
vacan. lib. 10. Bar. & Alex. in d. l. 2. ff. de verb. ſig. Abb. & Fely. in d.
c. Rodulphus, de reſcrip. ſed legatum de quo agitur, dicitur fauo
rabile & large interpretandum. In qua re omitto cõtrarietatem
& inconſtantiam doct. qui pro caſus occurrentia dicũt legatum
generaliter large interpretandum, aliquando ſimpliciter dicunt
ſtricte illud intelligendum. nam etiam faciendo concluſionem
& regulam quòd legatum ſtricte debeat interpretari, iſtud non
procedit in legato facto coniunctæ perſonæ, quod ratione con-
iunctionis ſanguinis late debet interpretari. l. ſi ſeruus plurium.
§. ſi. ff. de leg. j. l. Aurelius. §. Titius teſtamento, vbi Bar. ff. de liber.
lega. l. ſi cognatis, vbi Bar. ff. de rebus dubiis. Soc. in l. j. col. 3. ver.
ſecundus caſus. ff. eo. ti. de reb. dub. Corn. in conſ. 3. col. 2. verſ. itẽ
neceſsitudo. in conſ. 244. col. 6. poſt med. lib. 2. & in conſ. 103. col.
2. verſ. item quia legataria. lib. 4. Dec. in conſ. 92. col. j. & alibi ſæ-
pe. Quod procedit etiam in legato facto vxori, quod ſimiliter la
te debet interpretari. l. vnum ex familia. §. pen. ff. de lega. 2. Bald.
in conſ. 459. Quidã inſtituto. lib. j. & in conſ. 209. Illa verba, in fi.
lib. 3. Itaque cum legatum ſit factum coniunctis, illud dicitur fa
uorabile & late interpretandum, conſequenter appellatione ci-
uitatis in iſta materia lata & fauorabili veniet etiam domus ſita
extra muros & in ſuburbiis. ¶ Nec obſtat huic fundamẽto quòd
etiam aduerſarii ſunt coniuncti, & quòd par videatur ratio affe-
2 ctionis erga omnes, † ideo quòd æqualis coniũctio præſumptio
nem excludit. l. non ſolum. ff. de ritu nuptiarum, quia reſpondeo ꝙ
hic non videtur par ratio affectionis erga omnes, immo affectio
nem longe maiorem habuit teſtator ad ipſos legatarios. primo
ex priori nominatione, quia prius fuerunt vocati ad inſtitutionẽ,
ex qua priori nominatione maior arguitur dilectio. l. Lucius, vlti
ma. ff. de hæredi. inſti. l. Publius. §. ſi. ff. de condi. & demon. l. cum
ita. §. ſi. ff. de lega. 2. l. ſi. C. de verbo. ſignifi ſacit tex. in l. quoties. ff.
de vſufr. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebellia. & in l. cum pa-
ter. §. a te peto. ff. de leg. 2. Ad idem tex. in l. ſi ita legatũ, in princ.
ff. de lega. j. vbi quando legatur duobus, primo nominatus eligit.
Tradunt Ang. Imo. & ſcriben. in l. qui ſoluendo non erat ſeruum,
per illum tex. ff. de hæred. inſti. vbi ꝙ ordo prioris denominatio-
nis demonſtrat ordinem charitatis & maioris dilectionis. idem
dicit Bal. in l. pen. in 3. oppo. C. de verbo. ſignifi. & in l. j. C. de edi-
cto diui Adria. tollen. Tradit Pau. de Caſt. & in conſ. 121. Viſa qua
dam petitione. col. 2. in ſi. lib. j. & in conſ. 64. In præſenti cauſa.
col. 2. in ſi. lib. 2. Corn. in conſ. 200. col. 3. poſt med. & in conſ. 210.
col. 2. circa med. lib. 2. Iaſ. in l. qui duos, col. 2. ff. de leg. j. Secundò
maiorem affectionẽ habuit teſtator ad legatarios quia eos plus
honorauit in tot prælegatis domorum & vinearum. Ita maiorem
affectionem arguit Cor. in conſ. 304. col. 3. circa med. lib. j. in con
ſil. 161. col. 2. circa ſi. lib. 2. & in conſ. 167. col. j. lib. 4. argu. d. l. Pu-
blius. §. ſi. de condit. & demon. & authen. hoc amplius. C. de fi-
deicom. ¶ Tertio arguitur maior affectio erga legatarios propter
agnationem,

agnatinnem,quia ipſi fuerunt cognomen & arma teſtatoris, cuius ipſius agnationis rationem teſtator haboit dum eos vocauit in domibus & vineis. & communiter videmus quòd teſtatores es nobili & antiqua ſamilia ipſius agnationis rationem babent
3 etiam eacludendi proprias filias. † & valet argumentum ab eo quod communiter fieri conſueuit in materia præſumptionis & probationis. & glo. & doct. in l. neque natales. C. de proba. Bald. in conſ. 70. Appareat. col. 1. lib. 3. no. in c. j. de cler. nõ reſiden. Nec alia ratio aſsignari poteſt cur teſtator plus honorauerit legatarios quam agnatos, quia reſpectu coniunctionis ſanguinis illi de Scarampis oepotes ex ſorore erant proaimiores, ergo iſta ratio agnationis habetur pro expreſſa, iuxta dictum Bal. in l. quãuis. C. de fideicommiſſ. & in l. in aaimum vitium. C. de liber. præter. cum ſimil. Stante igitur & præſuppoſita maiori dilectione & affectione erga legatarios, ceſſat argumentum l. non ſolum. ff. de ritu nup. ꝙ par ratio affectinnis præſumptionem eacludit, quia datur diſparitas affectionis, ob quam diſparitatem affectionis ceſſat diſpoſitio. d. l. non ſolum. c. accedens, ſecunda, vt lite non conteſta. Dec. in l. qui iuriſdictioni. col. 4. ff. de iuriſdic. omn. iudi. Ea præmiſsis ſtat ſolidum ſundamentum quòd iſtud legatum late debet interpretari, & dicitur fauorabile ratione coniunctionis, agnationis, & maioris affectionis, conſequenter quòd in tali legato ſauorabili appellatione ciuitatis etiam ſuburbia continẽtur. ¶ Secundo principaliter latè interpretari debet legatum de quo agitur, quia factum eſt verbis vniuerſalibus geminatis, nam verba vniuerſalia etiam ſemel tantum prolata latiſsime interpretantur, & omnia comprehendant, quæ dici aut eacogitari poſſunt, quia qui totum dicit nihil excludit. l. Iulianus ff. de leg. 3. l. a procuratore. C. manda. l. omnes. C. ſine cenſu vel reliqui. c. ſolitæ. de maiorit. & obedien. c. 1. de obſerua. ieiun. c. ſi Romanorum. 19. diſtin. Et dicit Bal. in conſ. 326. Rex Romanorum. col. 3. circa fin. lib. j. quòd verba vniuerſalia adeo omnia comprehendunt vt nulla perſona & locus nullus eacipiatur. Et dicit Dec. in conſ. 59. col. 1. in fin. ꝙ comprehendunt verba vniuerſalia omnia quæ eacogitari poſſunt, per l. in fideicommiſſi. §. cum Pollidius. ff. de vſuris. l. cum virum. C. de fideicom. Quod dicemus vbi ſunt verba vniuerſalia geminata. l. Baliſta. ff. ad trebellia. Exiret conſilium in volumen ſi de efficacia verborum vniuerſalium tam ſimplicium quàm geminatorum ſcribere & cumulare vellem, ſed non eapedit, quia ſatis eſt id tangere, quod ipſum neminem arbitror negaturum, verba vniuerſalia large & latè intelligi debere & multomagis ſtante geminatione. Hoc ita præſuppoſito ꝙ iſtud legatum domorum late debeat intelligi propter verba vniuerſalia geminata, dico quòd ſumus in illa communi regula & concluſione, quòd in materia large & late interpretanda, appellatione ciuitatis veniunt ſuburbia & continentia ædificia. ¶ Tertio in terminis ꝙ vbi concurrit ſauor coniunctionis & eapreſsio verborum vniuerſalium, appellatione ciuitatis veniãt ſuburbia, immo & totum territorium, voluit Bald. in conſ. 357. Nota pro duce Turoniæ. lib. 5. ¶ Ex præmiſsis tollitur argumentum ꝙ effectus verborum vniuerſalium reſtringitur per verba ſequentia in ciuitate Saluciarum, quia dico quòd ſi ciuitas in materia latè interpretanda non reſtringitur ad ambitum murorum, ſed comprehendit etiam ſuburbia & territorium, ergo dici non poteſt ꝙ verba vniuerſalia legati maaime geminata reſtringantur ad domos ſitas intra muros ciuitatis immo veniunt domus etiam extra muros & in ſuburbiis ſitæ ex quo verbum ciuitatis, ſuburbia continet. Et ſic argumentum & obiectio procederet quando ſequeretur terminus omnino reſtrictiuus præcedentium, ſed terminus ciuitas, non eſt huiuſmodi, ea quo ſuburbia etiam comprehendit in materia lata aut ſauorabili prout hic. ¶ Quarto ꝙ legatum reſtringi non debeat ad domos quæ eſſent intra muros ciuitatis Saluciarum, arguitur, quia ſi fiat reſtrictio, illa uerba uniuerſalia ubicunque ſitæ ſint, fient ſuperflua & ſine aliqua operatione, quia domus intra muros omnino veniebant ſub aliis verbis uniuerſalibus omnes domos. Ideo ne uerba illa uniuerſalia ubicunque ſitæ ſint, nihil operentur, dicendum eſt ꝙ uerbum ciuitas, trahatur etiam ad ſuburbia, quia in legatis uerba intelligi debent ut aliquid operentur. l. ſi quando, in prin. ff. de lega. j. ubi legatum factum uxori de rebus inter uiuos donatis refertur ad donationem inualidam, quia referendo ad ualidam, nihil operatur. ad idem tex. in l. qui concubinam. §. qui hortos. ff. de leg. 3.
4 Immo † in qualibet materia uerba debẽt intelligi ut aliquid operentur, adeo quòd nullum uerbum debet eſſe ſuperfluũ ſi alius intellectus ſanus poſsit accommodari. l. 1. in prin. & ibi no. ff. qđ metus cau. l. j. in fin. cum ibi nota. ff. ad municipa. l. 3. §. j. qui incipit non fruſtra intelligi debet ſine affecto aliquid operandi. Bal. in l. nec quicquam. §. de plano. col. fi. ff. de offi. procon. & in rub. C. de contrah. emp. in 9. q. & ante Bal. glo. in c. ſolitæ. in verbo tanquam, de maiori. & obedien. Amplius etiam ſyllaba intelligi nõ debet ſine effectu aliquid operandi. gl. & Bal. in d. l. j. ff quod metus cau. quam glo. pro notabili ad hoc citat Dec. in conſ. 48. col. 2. poſt med. & in conſ. 626. col. 2. poſt med. Ideo videmus quòd multa veniunt in diſpoſitione etiam contra naturam verbi, quãdo alias verba nihil operarentur. ob id legatarius venit appellatione hæredis quando alias verba eſſent ſuperflua. Bald. in l. j. q. 34. ff. de rerum diuiſione. in c. j. in princ. de probib. alie. feudi per Feder. ſequitur Dec. in d. conſ. 158. col. 1. in fi. Et generaliter verũ eſt, quòd verba potius impropriantur ſeu proprie intelliguntur quam vt nihil operentur. l. ſi vno in princ. ff. locati. l. ſi olei. C. locati. l. quibus diebus. §. dominus. & quòd ibi Bar. ff. de condi. & demon. Ideo renuncians priuilegio intelligitur renonciare iuri communi quando priuilegium nullum habet, & ſic verba alias nihil operentur. l. j. in fi. ff. ſi quis in ius vocan. non ier. Dec. in c. j. in prin. col. ſn. de iud. & tamen appellatione priuilegii nullo modo venit ius cõmune & tolleratur iſta impropriatio potiuſquã uerborum ſuperfluitas etiam in materia ſtricta prout in ſentẽtia. gl. in l. & puto. ff. ſamil. ercіſ. Rom. in conſ. 14. Idem de iure & patet in renunciatione quæ licèt ſit ſtricti iuris, tamen uerba in ea impropriantur quando alias nihil operarentur ut ſupra dictum eſt in eo qui renunciat priuilegio. & in renunciatione tradit Bar. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum, col. 7. uerſi. quarta fuit opinio. ff. ſi quis cautio. ubi quòd uerba renunciationis trahuntur ad caſum fortuitum quando alias nihil operarentur. ſequitur Aret. in conſ. 104. Breuitas. col. 3. in fi. uer. ultimo hoc clare patet. Rurſus hoc uidemus in legatis ꝙ in eis uerba intelliguntur ut operentur, & tamen dictum eſt ſupra quòd legata dicuntur ſtricti iuris. ſi uerba trahuntur ad caſum omnino improprium contra eorum naturam ut aliquid operẽtur, quid dicemus in uerbo ciuitas, quod non uidetur, impropriari ſi comprehendat ſuburbia tanquam eius acceſſoria? Et quod uerbum ciuitas, in materia lata aut indifferenti, quæ poteſt ſe habere ad fauorem & odiũ ſeu in qua nulla ratio diuerſitatis reddi poteſt cur ſuburbia nõ ueniant, illa cõprehendit, uoluit Fel. in d. c. Rodulphus, poſt Abb. & alios de reſcrip. Rurſus ſi procedunt præmiſſa in ſimplici uerbo ut intelligi debeat cum effectu alicuius operationis immo idem in ſyllaba, quid hic dicemus ubi ſunt uerba uniuerſalia geminata quæ enixiorem & magis deliberatam oſtendunt mentem diſponentis? c. & ſi Chriſtus, de iureiu. gl. fi. in c. ſi quis iratus. 2. q. 3. ſi enim teſtator tantum legaſſet domos ædificatas & non ædificatas in ciuitate Saluciarum, omittendo illa uerba uniuerſalia omnes domos ubicunque ſitæ ſint, cui dubium quòd ueniſſent omnes domus intra muros. Itaque apponendo illa uerba uniuerſalia geminata omnes & ubicunque ſitas, aut illa nihil prorſus operabũtur contra intentionem & deliberatam mentem diſponentis & contra omnes iuris regulas, aut ſi uelimus operari, neceſſario fateri oportet intellexiſſet teſtatorem etiam de domibus extra muros, & quòd appellatione ciuitatis ſuburbia intelligerentur tanquam acceſſoria ad ipſam ciuitatem. ¶ Quinto conſidero quòd hic ſumus in materia indifferenti. in qua ratio diuerſitatis reddi non poteſt cur teſtator magis uoluerit legare domos intra muros ciuitatis Saluciarum, quàm extra, quia quando locutus eſt de domibus Carmagnoliæ, expreſſit etiam domum ſitam extra ipſum locum. quæro quare magis uoluerit teſtator legare domum extra locum Carmagnoliæ quam extra muros ciuitatis Saluciarum? iden cum ſimus in materia indifferenti dicẽdum eſt appellatione ciuitatis etiã ſuburbia contineri per ſupradicta. Amplius dico ꝙ maior ratio erat legandi domum extra muros Saluciarũ quia legatarii habitabant prout habitant Saluciis, non Carmagnolię, ob id domus illa extra muros magis arridebat & arridet eorum uotis & delectationi quam domus ſita extra locum Carmagnoliæ. Et ſi dicas, quare non expreſſit teſtator etiam de domo ſita extra muros Saluciarum ſicut eapreſſit de domo extra locum Carmagnoliæ, dicam infra reſpondendo ad contraria.
¶ Sexto conſidero quod neceſſario oportet intelligere iſtud legatum etiam de domo extra muros Saluciarum, quia domos quæ ſunt intra muros ſitæ, ſunt in eodem loco ſola uia publica intermedia, & una domus conſueuit ſeruire alteri. Ideo ſi teſtator ſolum intellexiſſet de domibus intra muros, non uerſimiliter dixiſſet omnes domos ubicunque ſitæ ſint, quia dictio ubicunque,

denotat

denotat multitudinem locorũ. Idem enim eſt dicere vbicunq; quòd in quolibet loco. c. ſi. vbi Archi. de priuil. lib. 6. cum ſimi. vt per Soc. in conſ. 209. col. 3. lib. 2. Ideo non videtur bona nec congrua locutio intelligere dictionem vbicunque, de domibus ſitis in eodem loco ſola via intermedia. & poſito ſitę eſſent domus in duobus locis, adhuc non videretur congrua locutio, dicere domos vbicunque ſitas, ſed tunc conuenirent verba in vtroque loco vel in duobus locis ſitas & tanto minus eſſet congrua locutio geminando verba vniuerſalia omnes domos & vbicunq; ſitas, quæ geminatio videtur pluſquam inepta & nullus ſenſus ſi referatur ad duas tantum domos ſeu ad ædificia ſita in duobus locis tantum. Pro quo in terminis adduco Bald. in l. in teſtamento. q. 7. C. de teſt. milit. vbi quòd dictio omnes, refertur ad plura quàm duo ſecundum artem grammaticę, quę attẽdi debet. quid hic dicemus vbi teſtator legauit non ſolum omnes domos, ſed etiam vbicunque ſitas ædificatas ergo niſi velimus omnino violare rectam locutionem, neceſſario oportet dicere ꝙ intellexerit etiam de domo extra muros. quod ipſum fundamentum videtur efficaciſſimum, nihil enim opus erat his verbis vniuerſalib' ſi nõ de pluribus domibus intelligebat q̃ de illis ſitis in duobus locis. ¶ Septimo conſidero ꝙ intra muros, ni fallor, Saluciarũ ſolum conſtat vna domus ædificata, altera autem domus non videtur ædificiis perfecta, quod ipſum ſi ita verum ſit in facto, res videtur ſine dubio, quia dum dixit teſtator omnes domos ædificatas aliter uerificari non poteſt legatum in plurali, niſi intelligendo de domo extra muros quia numerus pluralis vno contentus non eſt. l. vbi numerus. ff. de teſtib. l. ſi. ff. ad trebell. reg. pluralis locutio. lib. 6. conſequenter dicendum eſt appellatione ciuita-
5 sis etiam ſuburbia contineri. ¶ Octauo † vna pars teſtamẽti per aliam declaratur, & præcedentia per ſequentia declarantur. l. ſi ſeruus plurium. §. ſi. & l. qui filiabus. ff. de lega. j. l. ſi cui dulcia. ff. de tri. vino oleoque lega. cum ſimilib. ſed vbi teſtator locutus eſt domibus Carmagnoliæ quia ibi duas tantum habebat de vtraque mentionem fecit, Salutii verò quia plures habebat q̃ Carmagnoliæ, magis vniuerſaliter locutus eſt dicendo omnes domos & vbicunque ſitas. ſi enim voluiſſet teſtator ſe reſtringere ad domos intra muros, veriſimiliter locutus non eſſet per tot verba vniuerſalia ſed in ſpecie expreſſiſſet domos quæ eſſent intra muros, ſicut expreſſit in ſpecie de domib' Carmagnoliæ quia duas tantum haberet. ¶ Nono nos habemus ꝙ in vltimis voluntatibus attenditur voluntas teſtatoris etiam contra proprietatem verborum. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & demon. cum infinitis ſimilib. vt per Moder. in l. 3. C. de libe. præter. & alibi ſæpe, ſed voluntas teſtatoris non clare magis aut euiae apparere poſſet q̃ ex verbis vniuerſalibus geminatis quæ præciſam vim habent & deliberatiſſimam mentẽ diſponentis oſtendunt vt ſupra dictum eſt. ¶ Decimo diſpoſitio teſtatoris ita intelligi debet ne reſultet contrarietas. l. nam ad ea. ff. de condi. & demon l. ſancimus. C. de teſtamen. immo receditur a proprietate verborum vt contrarietas fugiatur. Gemi. in cõ ſ. 122. circa med. Soc. l. j. col. 3. circa prin. ver. vnde habeamus dicere. ff. de leg. j. cum infinitis quæ cumulare poſſem, ſed laborioſum eſſet potiuſquam ſubtile apud viros doctos. Sed niſi verbũ ciuitas comprehendat ſuburbia, videtur in teſtatore contrarietas ꝙ voluerit legare omnes domos vbicunque ſitas ædificatas & non ædificatas & ꝙ ſtatim voluerit legatum reſtringere ad domos intra muros ſitas. talis enim reſtrictio aperte repugnat & contrariatur illis verbis vniuerſalibus geminatis. quod enim magis contrarium & repugnans q̃ legare omnes domos & vbicunque ſitas, deinde dicere ꝙ ſolũ voluerit legare domos intra mu-
6 ros? ¶ Vndecimo † voluntas teſtatoris declaratur ex ueriſimili quia præſumitur teſtatorem id voluiſſe quod veriſsime ſit. l. Titius. §. Lucius, vbi Alex. & Mod. ff. de libe. & poſthum. l. eum res, ver. j. ff. leg. j. l. mulier. j. in prin. ff. ad trebell. l. 3. C. de inſtit. & ſubſtit. l. ſi. C. de poſthu. hære. inſti. & qui arguit a veriſimili, arguit a ratione naturali, quia veriſimilitudo dicitur cognata naturæ. Bal. in conſ. 180. Mortuo filio. li. 3. & habetur veriſimilitudo pro lege. Oldr. in conſ. 13. Cum quæſtio, in ſi. & ſic allegans veriſimilitudinem dicitur habere textum legis pro ſe ex quo lex mãdat veriſimilitudinem obſeruari debere. l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. Sed quæſo reſpondeat mihi qui in ſola naturali ratione delectatur, quando intentio diſponentis eſt aliquid excipere aut reſeruare de eius diſpoſitione an is conſueuit verbis vti prægnantibus & vniuerſalibus omnino contrariis & repugnantibus tali exceptioni aut reſeruationi? Profecto neminem id arbitror auſum dicere. Et enim qui aliquid reſeruare aut detrahere de ſua diſpoſitione intendit, is aut verbis reſtrictis vtitur aut ſaltem ſimplicibus, non vniuerſalibus & adeo prægnantibus, itaq; nullo modo eſt veriſimile ꝙ teſtator voluerit reſtringere Legatum ad domos intra muros ex quo verbis vſus eſt adeo amplis & prægnantibus, ſi enim intendiſſet reſeruare domum extra muros & in ſuburbiis ſitas, non veriſimiliter dixiſſet omnes domos ædificatas & non ædificatas vbicunque ſitas, ſed ſimpliciter dixiſſet domos ſitas in ciuitate Saluciarum. ¶ Duodecimo domus ſitas extra muros Saluciarũ in ſuburbiis dicitur domus ſplendida nec parui pretii, itaque ſi intendiſſet teſtator domum tam nobilem excipere de legato veriſimiliter talem exceptionem in ſpecie feciſſet, ne alias rem magnam & grandem neglectui dicatur habuiſſe, cum magna & notabilia ſoleant in ſpecie declarari & exprimi. l. prætor ait. §. quod autem. ff. de iniuriis. l. eos. C. de aquæductu. lib. 11. ideo in generali mandato non veniunt ea quę ſunt de maioribus. Cald. in conſ. 3. in tit. de offi. vica. Similiter in generali impetratione de perſonatu, dignitate, vel officio non venit eccleſia cathedralis. Oldr. in conſ. 185. Thema tale eſt, Titius canonicus. col. j. itaque cum domum tam amplam in ſpecie non reſeruauerit, immo legando domos vſus fuerit verbis ampliſſimis & prægnantibus, dicendum eſt ꝙ intellexerit domum ipſam comprehendi. ¶ Decimotertio ſi dicimus domũ extra muros ſub legato contineri, tunc verbum ciuitas, large intelligitur ut comprehendat ſuburbia & eius acceſſoria quod de facili ſit in materia fauorabili vel indifferenti aut alias large interpretanda, vt ſupra dictum eſt. ſi autem dicimus domũ ipſam extra muros in legato non venire, violamus verba vniuerſalia geminata, illa reſtringendo contra eorum ſignificationem & naturam. ſed minus inconueniens eſt intelligere verbum vnum large ut comprehendat ſua acceſſoria q̃ pluribus uerbis geminatis tantam uim facere & illa uiolare per uiam reſtrictionis, quia inter plura mala aut inconuenientia illud toleratur quod minus eſt ut maius euitetur. c. ueniens, qui cler. uel uouen. c. denique. 4. diſt. c. hi qui. 26. quia. q. 2. c. ſi quod verius. 33. q. 2. & facit quod dicimus, ſtatutum ita intelligi debere ut minus corrigat ius commune q̃ ſit poſſibile. l. ſi quando, in prin. C. de inoff. teſta. ſic etiam uoluntas aut diſpoſitio teſtatoris ita intelligi debet ut minus lædatur proprietas uerborum q̃ ſit poſſibile, ſed minus malum eſt unum uerbum ſimplex large intelligere ut comprehendat ſua acceſſoria, q̃ uerba plura uniuerſalia & prægnantia uiolare & reſtringere. ¶ Ex præmiſſis abunde (ut arbitror) firmata eſt concluſio in fauorem legatariorum ꝙ ueniat domus extra muros. ſolum ſupereſt ad contraria reſpondere, quæ ipſa ſatis quidem ea præmiſſis diſſoluta appareret, ſed enim ad maiorẽ declarationẽ rñdeo in ſpecie ad ſingula. Itaque non obſtat primũ argumentũ ꝙ uerbũ ciuitas muris terminatur, & ꝙ ubi uerbũ ciuitas prępponitur nomini loci, reſtringitur diſpoſitio aut legatum ad ea quæ ſunt intra muros, quia illud procedit in odioſis & in materia ſtricte interpretanda, ſecus in materia fauorabili aut late interpretanda, quia tunc ueniunt ſuburbia, ſed hic ſumus in materia latè interpretanda cum ratione maioris affectionis erga legatarios cõiunctos prius uocatos & magis honeſtos & in quibus cognomẽ & agnatio teſtatoris conſeruatum, tum ratione uerborum uniuerſalium & quidem geminatorum, per late ſupra adducta.

¶ Secundo reſpondeo ꝙ ea quo legauit teſtator etiam domum extra locũ Carmagnoliæ, pluſquàm ueriſimile eſt ꝙ uoluerit legare ẽt domum extra muros Saluciarum, immo maior ratio legandi militat in domo extra muros Saluciarum ubi habitant legatarii. ¶ Tertio pro reſponſione ad argumentum repeti poſſunt omnia fundamenta ſupra facta pro hac parte in fauorem legatariorum, quæ ipſa repetita tædio eſſet ad laborem inutilẽ duntaxat pertinens. ¶ Non obſtat ſecundum argumentũ ꝙ ſicut expreſſit teſtator de domo extra locum Carmagnoliæ, ita expreſſiſſet de domo extra muros Saluciarum, ſi illam legare intendiſſet, quia reſpondeo ꝙ ſatis expreſſit domum extra muros Saluciarum utendo uerbis uniuerſalibus & ipſis geminatis, quæ ipſa niſi referantur ad domum extra muros nihil prorſus operantur. quod non eſt dicendum cum nulla ſyllaba intelligi debet appoſita ſine aliquo miniſterio. & plusq̃ abſurdum eſſet dicere ꝙ teſtator ſuperfluo & ſine aliquo effectu locutus fuerit per uerba adeo ampla & prægnantia, quæ ipſa præciſam & omnino deliberatam oſtendunt mentem diſponentis, ut ſupra dictum eſt. ¶ Secundo reſpondeo ꝙ expreſſum quid dicitur per uerba uniuerſalia, nã dicitur quid expreſſum verbis generalibus. Bart. & doc.

in l.

in l.prætor ait,in prin.per illum text.ff. de operis noui nuncia. & in l.j.col.ſ.ff.de vulga.no.in l.fi.C.quod cum eo. quanto fortius dicetur quid expreſſum p verba vniuerſalia longe maioris efficaciæ q̃ ſint generalia.l.3.§.iuncta.l.coiti.ff.pro ſoc. vbi qđ plus eſt coire ſocietatẽ vniuerſalẽ omniũ bonorũ quá generaliter ↄ̃ctum ſocietatis inire.ſimiliter plus eſt dicere ab oĩ munere q̃ a munere ſimpliciter.c.ſunt nonnulli.j.q.j.gl.in c.paſtoralis.in verbo tẽporaliter.de donat. & infinita referre poſſem de virtute verborũ vniuerſaliũ,ſed hic operũ non impendo cumulationi,quá ipſam tritici venenditoribus relinquo. Et in terminis ꝙ verba vniuerſalia vim habeãt ſpecialis expreſſionis adduco Bar. in l.ſ. ff.de nouatio.vbi ſi quis promittit centũ cõputato omni alio inſtrõ,dr̃ ſacta nouatio per illa verba vniuerſalia, & tñ nouatio non inducitur niſi expreſſe & ſpecialiter agat.l.ſi.C.de nouatio. Ad idẽ adduco Bar.in l.j.in fi.ff.ſi quis in ius vocat.non ierit, vbi qđ paria ſunt renunciare oĩ priuilegio vniuerſaliter,& renunciare priuilegiis in ſpecie. Ad idẽ Soc.in l. Gallus.§.forſitan.coſi.ff.de lib.& poſthu. vbi li. ẽt in ptãte legitimandi conceſſa cõmitti requirat ſpecialis expreſſio circa infantes vt eos legitime poſſit,dr̃ tñ in ſpecie data ptãs p verba vniuerſalia & prægnantia qñ dr̃ qđ poſſit legitimare ſpurios,adulterinos & alios quoſcunq;. Et idẽ tenet Soc.in l.quidã relegatus,col.3.ff.de rebus dub.Dec.in cõſ.316.col.2.nõ obſtat.& in conſ.367.col.pen.in fin.ver.& qđ verba priuilegii. Et profecto qſio clare magis potuiſſet teſtator exprimere & declarare qđ intendebat legare domũ extra muros q̃ dicendo & oẽs domos vbicunq; ſitas & ædificatas? Et licẽt dixerit in ciuitate Saluciarũ.illud nõ dixit reſtrictiue ſed demõſtratiue ad demõſtrandũ loca in quibus domos hr̃et,quia in dubio verba intelliguntur demõſtratiue potius q̃ reſtrictiue aut limitatiue.l.ſi.§. Titia. ff. de li.le.Bar.in l.Centurio.col.11.ver.ſed qđ ſi dixi.ff.de vulga.& in l.cũ pr̃.§.meoſe.ver.q̃ro quid ſi teſtator.ff.de leg.2. Ideo ſi fiat legatũ annuũ alicui pro ſuis neceſſitatibus, peti põt legatũ pro tẽpore p̃terito in quo ceſſauit neceſſitas,quia verbũ neceſſitatibus ſtat demõſtratiue nõ reſtrictiue. Cal.in conſ.51.col.2. in tit.de teſta. & tantò magis iſtud hic procedit quia intelligendo verbũ ciuitate reſtrictiue verba vniuerſalia p̃cedentia & ipſa geminata fierent ſuperflua & pro nihilo appoſita dicerentur, immo videretur reſultare ↄ̃rietas & repugnantia in diſpoſitione teſtatoris qđ voluerit legare oẽs domos vbicunq; ſitas in ciuitate Saluciarum & qđ noluerit cõprehendi domũ in acceſſoriis ipſis ciuitatis ſitã. ¶Tertiò rñdeo retorquendo fundamentũ qđ in domibus Carmagnoliæ ideo expreſſit domũ extra locũ , quia ibi non habeat tot ædificia,ſed duas tm̃ domos, vnã intus & foris , alterã ob id facilis fuit expreſſio,ſed Saluciis plures habebat, ideo vſus fuit

7 uerbis uniuerſalibus † quorũ natura eſt ut ad plura duobus referãtur,ut ſupra dictũ eſt.inepta uerò fuiſſet locutio vti uerbis uniuerſalibus circa duas tm̃ domos loci Carmagnoliæ. ¶Quartò reſponden ꝙ uerbũ ciuitas cõprehendit ẽt ſuburbia in materia fauorabili aut latè interpretanda uel indifferenti vt ſupra totiẽs dictũ eſt,ideo cũ agat hic materia fauorabilis,& latè interpretanda,dicẽdo de domib⁹ ciuitatis,ſatis expreſſit de domo in ſuburbiis. ¶Quintò rñden qđ ideo expreſſit teſtator de domo extra locũ Carmagnoliæ quia locutus fuerat p uerbũ ſingularis numeri de domo Carmagnoliæ, ob id niſi expreſſiſſet de domo extra locũ , illa non ueniſſet in legato quia numerus ſingularis ad plura nõ refert ut ſupra dictũ eſt: ſed ubi locutus eſt teſtator de domibus Saluciarũ locutus eſt p uerba pluralis numeri immo & per uerba uniuerſalia & ipſa geminata, ideo non opus erat ulteriori expreſſione, quia ſatis ſuperq; putauit teſtator expreſſum ex tot uerbis uniuerſalibus & p̃gnantibus . & pro hac rñſione adduco Cot.in conſ.244.circa fi.lib.2. ubi qđ teſtator de aliquo qñq; nõ exprimit gratia breuitatis , putans illud tacitè & ſatis contineri per repetitionẽ aut coniecturas. Quid hic dicemus ubi non tacitè p coniecturas tm̃ aut repetitionẽ cõtinet domus extra muros Saluciarũ ſed ex ui & natura uerborũ uniuerſaliũ,quæ oĩa comprehendunt & trahunt ẽt ad caſus improprios? Rurſus uis & natura uerbi ciuitas trahitur ẽt ad ſuburbia in materia fauorabili aut late interpretanda uel indifferenti, ut ſæpe dictũ eſt . ¶Sexto pro rñſione ad argumẽtũ adduco gl.in c.ſi forte,in uerbo dignitate.de electio.li.6.ubi gl.dicit qđ diſpoſitio illius textus nõ eſt trahenda ad beneficia ſimplicia,quia ſi de eis intelligi uoluiſſet, uel expreſſiſſet,uel gñaliter locutus eſſet. & ſic uult glo. ꝙ ubi ſunt uerba gñalia,non procedit argumentũ.d.l.unicæ.§. finaũt ad deficientis.C.de cadu.tollen.quia ſatis dr̃ quid expreſſum p uerba generalia apta illud cõprehendere. Quid hic dicemus ubi ſunt uerba nõ generalia ſed uniuerſalia & ipſa geminata , q̃ ipſa uim habent ſpecialis expreſſionis ut ſ dictũ eſt? ¶Septimò rñdeo ꝙ argũ non procedit qñ rõ diſpõnis eſt generalis apta oĩa cõprehendere,quia tunc fit extẽſio ad oĩa in quibus militat ipſa rõ.ita rñdet gl.in c.ea eo.in uerbo Epi de electio. li.6. Sed ut ſ dictum eſt,rõ illius p̃legati domorũ alia conſiderari non põt niſi conſeruationis agnationis & armorũ teſtatoris cuius agnationis rõnẽ magis habuit teſtator in domib⁹ q̃ in aliis ,quia domus cõtinue habitant & in eis frequentior continua magis eſt memoria agnationis. Idõ in pleriſq; locis ſunt ſtatuta p̃ferẽtia agnatos cognatis in domibus,prout Thaurini.& profectò ſi argũ illius.§. finaũt ad deficientis,paſſim admitteret, In totũ corrueret materia extẽſionis & nunq̃ fieret extenſio , ſed ſemp dici poſſet extenſio fieri non debet, quia ſi uoluiſſet diſponẽs intelligere de alio caſu aut in alia re,utiq; ſciuiſſet exprimere ſicut expreſſit in alio caſu aut in alia re.non dico tñ ꝙ hic fiat extenſio ad domũ ex̃ muros ,ſed dico ꝙ domus ex̃ muros comprehendit ſub uerbis legati tã amplis & p̃gnantibus,& ꝙ uerbũ ciuitas in caſu de quo agitur, ad ſuburbia ẽt ptinet. ¶Octauo rñdeo ꝙ illa expreſſio domus extra locũ Carmagnoliæ facta eſt ampliatiue in fauorẽ legatariorũ,nõ reſtrictiue ut p eã reſtringeret legatũ de domib⁹ Saluciarũ , ideo ex illa expreſſione argui non dẽt in odium legatariorũ.ita Iaſ.in conſ.202.in fi.li.2.ubi ꝙ incluſio unius non eſt excluſio alterius qñ inducta ad unũ effectũ operarentur ↄ̃rium. Et ultra Iaſ.adduco Bal.in conſ.208.Qõ eſt.col.2.circa med.li.4.ubi ꝙ incluſio unius nõ eſt excluſio alterius,qñ aliqd includit nõ rõne reſtringẽdi ſed ne illud uideat neglectũ cũ incluſio ſpecialiter eſſet prouidẽdũ. mõ incluſio domus ex̃ locũ Carmagnoliæ nõ eſt facta aut expreſſa gratia reſtringendi legatũ de domibus Saluciarũ ſed gr̃a ampliandi,ergo ex tali incluſione aut expreſſione non debemus arguere ad excluſionẽ domus ex̃ muros Saluciarum ut illa non veniat ſub legato . ¶Nõ obſtat tertiũ & ultimum argũ ꝙ in dubio teſtator cenſet minus grauare hæredẽ q̃ ſit poſſibile , & ꝙ fit interpretatio legati ſtricte ↄ̃ legatariũ in fauorẽ heredis,quia illud non procedit qñ ſit legatũ coniunctæ pſonæ uel ei ad quẽ teſtator magnã habeat affectionẽ,quia tunc fit interpretatio ↄ̃ hæredẽ ut ſ probatũ eſt,ſed hic concurrit cõiunctio ſanguinis, agnationis fauor, & magna affectio ut ſ abunde dictũ eſt . ¶Secundo rñden ꝙ argũ procedit quia hæres cenſet magis dilectus q̃ legatarius,ideo fit interpretatio pro pſona magis dilecta. ſed hi legatarii ẽt ipſi æqualiter ſunt hæredes & ultra titulũ inſtitutionis fuerunt ẽt p̃dilecti in tot p̃legatis nõ tenuis precii, ideo tale p̃legatũ interpretari dẽt in fauorẽ ipſorũ legatariorũ ↄ̃ alios cohæredes ẽt ceſſante rõne cõiunctionis ſanguinis & agnationis. ¶Poſtremo cõſidero in fauorẽ legatariorũ ꝙ ipſi magis indigebãt & indigent domo illa ex̃ muros quã domibus intra muros Saluciarũ,quia intra muros domũ habẽt omniũ celeberrimã & ampliſſimã,ꝙ ipſe teſtator ↄ̃iunctus & cõcius minime ignorabat, itaque dicendum eſt ꝙ intẽtio teſtatoris fuerit domũ illã extra muros,cuius magis indigerent legatarii ſub legato cõprehendi, quia diſpõ teſtatoris ita intelligendi debet ut cenſeat prouiſum in caſu magis neceſſario.Bal.in conſ.35.Pr̃ filio.col.2.li.2. p text.in l.j.§.quid ergo.ff.de uentre inſpi.& in l.qđ Labeo.ff.de carb.edi. & profectò non ſine cã & miniſterio locutus fuit teſtator per uerba tã ampla & p̃gnantia circa legatũ domorũ. ¶Ex p̃miſſis ſplẽdidiſſima facta vr̃ cã legatariorũ, in quorũ fauorẽ de iure reſpõdeo,ſaluo ſaniori iudicio.Sauiliani 7. Februarii 1547.quo tempore niues immodicæ ceciderunt per dies duos continuos & vltra ſ uiuentium memoriam,eadem ipſa die mulier quædam Sauiliani peperit infantẽ habentẽ duo capita & brachia tria , duo uidelicet a lateribus, tertiũ rectũ inter duo capita digitos habẽs duplicatos, baptiſma collatũ eſt ambobus capitibus, & Ioannis nomẽ impoſitum utrique. Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo ius offerendi competat ratione hypotheca.*
2 *Hypotheca contrahitur eo reſpectu quo reuocari poteſt.*
3 *In re legata competit legatario hypotheca quatenus &c.*
4 *Ceſſante pignore,ceſſat eius confirmatio.*
5 *Res aliena hypothecari non poteſt.*
6 *Generalis hypotheca non cõprehẽdit impoſſibilia hypothecãri.*
7 *Actiones perſonales non tranſeunt in ſingularem ſucceſſorẽ.*
8 *Ius offerendi dicitur ius reale competẽs ratione hypotheca quo iure agitur hypothecaria.*

9 *He-*

9 *Hæres hæredis dicitur hæres primi teſtatoris.*
10 *Contractus ab initio ſunt uoluntarij, ex poſt facto neceſſarij.*
11 *Res ſemel extincta amplius non reuiuiſcit.*
12 *Facilius quid conſeruatur in eſſe quam amiſſum aut extinctũ recuperetur.*
13 *Duo contractus incontinenti facti unus poſt alium dicuntur correſpectiui.*
14 *Vbi inquietatur emptor per actionem hypothecariam, nõ agit emptor de euictione, ſed auocatur poſſeſſio.*
15 *Fortius declaratur uoluntas factis quam uerbis.*
16 *In qualibet materia attendi debet ueriſimilitudo.*
17 *Dolus arguitur ex ſilentio.*

CONSILIVM CCXCVIII.

¶Conſilium vt vberrimum, ita vtiliſſimum in materia iuris offerendi pro Magdalena Pia ex Sauiliano contra Ferminũ Didoli.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Ferminus
Didoli ex Sauiliano emit quædam prædia a Frã
ciſco Pia de eodẽ loco quæ ipſa poſtea vendidit
Ioanni Baptiſtæ & aliis de Molineriis fratribus,
mortuo dicto Franciſco Pia, Magdalena eius v-
xor egit hypothecaria ↄtra dictos de Molineriis
tanquam poſſeſſores bonorũ hypothecatorum. fertur ſñia in fa
uorem ipſius Magdalenæ agentis, qua lata rei condemnati trãſi
gunt cum ipſa Magdalena & eidem cedunt & remittunt ipſa bo
na pleno iure, ipſi aũt poſſeſſores condemnati indemnes fiunt p
dictum Didoli authorem eorum. Quibus oĩbus ita geſtis & im-
pletis dictus Didoli ad iudiciũ prouocauit memoratam Magda
lenam vtendo iure offerendi, petendo bona ei remiſſa p empto-
res oblatis dotibus. Quæritur quid iuris? ¶Videreť dicendũ pri
ma fronte eſſe locũ iuri offerendi. & conſidero ꝙ duplex in hac
materia vř ius offerendi, vnum quod competit poſſeſſori conuẽ-
to hypothecaria & iſtud cõpetit cuilibet poſſeſſori ẽt malæfidei
& iniuſto. l. Paulus. §. j. ff. quibus modis pignus vel hypo. ſol. glo.
in l. mulier, in verbo iuſtus. ff. qui potior. in pig. hab. Ange. in §. itẽ
ſi quis in fraudem, col. pe. ante med. inſti. de actio. deciſio. Neap.
deciſ. 159. io fi. & ratio eſt quia creditor agens hypothecaria non
concludit ad rem præciſe, ſed quouſque ſoluatur debitum, itaq;
ſi poſſeſſor ẽt iniuſtus offert debitum, id facit ex voluntate credi-
toris, & iſtud ius offerendi competens poſſeſſori ſolum durat vſ-
que ad litis conteſtatioñẽ in cã executionis iudicati. Bart. in l. ſti-
pulationes non diuiduntur, col. penul. ſed iuxta prædicta moueo
vnũ dubiũ ff. de ver. obl. & in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in
melle, in fi. ff. de ſolutio. tradit Bal. in conſ. 109. quilibet. col. 2. li. 3.
deciſio. Neap. deciſ. 187. vbi tñ voluit Afflictus admitti purgatio-
nem moræ. Alterum eſt ius offerendi competens creditori nõ ra
tione poſſeſſionis ſed rõne hypothecæ, puta ſi debitor priori cre
ditori pignus vendiderit aut inſolutũ dederit, nam põt ſecũdus
creditor pignus auocare a priori creditore offerendo debitum,
vt hř in l. j. C. ſi antiq. cred. pig. vendi. Poteſt. n. ſecundus creditor
liberare pignus a primo credito & confirmare ſuam hypothecã
vt hř in l. potior. §. fi. ff. qui potio. in pig. hab. & l. j. C. eo. ti. & iſtud
ius offerendi cõpetens creditori hypothecario vř introductũ ra
tione æquitatis, vt ſi pignus plus valeat quã ſit creditum aut ius
prioris creditoris, pertineat illud plus ad poſteriorem credito-
rem, ſatis. n. viſum eſt ſi creditor prius ius ſuum cõſequatur. ¶His
ita præmiſſis & conſideratis dicendum vř ꝙ licet non competat
Fermino agenti ius offerendi rõne poſſeſſionis, facta iam ad in-
tegrũ executione iudicati ceſſisq; & remiſſis bonis p emptores
1 condemnatos ipſi Magdalenæ. † Competere tñ vř ex altero capi-
te. i. rõne hypothecæ cũ ſit creditor hypothecarius habẽs ius of
ferendi ↄtra ipſam Magdalenam priorem creditricẽ per d. l. po-
tior. §. fi. ff. qui potio. in pig. hab. l. j. C. eo. tit. Immo competeret ta
le ius Fermino, ẽtſi Franciſcus Pia debitor talia bona inſolutum
dediſſet ipſi Magdalenæ. d. l. j. C. ſi anti. credi. a fortiori vř compe
tere nulla facta ceſſione aut remiſſione p ipſum debitorẽ. ¶Nec
dicatur ꝙ hypotheca non videatur contracta in bonis venditis
ipſi Fermino p dictũ debitorem Franciſcum Piam, quaſi nõ cõſ
ſtat pignus in re propria ipſius Fermini in quem dñium transfe-
rebatur ipſorũ bonorum. l. neq; pignus. ff. de regu. iur. quia iſtud
2 non procedit qñ res non ſit propria irreuocabiliter, † nam eo re
ſpectu quo reuocari põt, contrahitur hypotheca. l. ex ſeſtante. §.
Latinus. vbi Bar. ff. de excep. rei iudi. no. idem Bar. in l. ſi finita. §.
Iulianus. col. pen. circa med. ff. de dam. infec. Soc. in l. j. col. fin. ff.
de leg. j. Ideo vř ꝙ ẽt in ipſis bonis emptis conſtat hypotheca, &
ꝙ obligatio bonorum Franciſci Pia venditoris generaliter fa-
cta trahitur ẽt ad ipſa bona vendita quatenus reuocari poterant
ab ipſo Fermino emptore p Magdalenam priorem creditricem.
videmus ẽt quod licet dñium rei legatæ tranſeat in legatariũ re-
3 cta via a morte teſtatoris. l. a Titio. ff. de furtis. † tñ in re legata cõ
petit legatario hypotheca quatenus non ſit res legatarii irreuo-
cabiliter, & quatenus poteſt ab reo reuocari, vt habetur per ſcri
ben. in d. l. j. vbi Soc. col. fi. ff. de leg. j. ¶Neque non videtur obſta
re deſiderio ipſius Fermini quod emptores dictor bonorũ ha-
bentes cãm ab ipſo Fermino bona ipſa ceſſerint & remiſerint di
ctæ Magdalenæ priori creditrici, quia talis ceſſio aut remiſſio no
cere non debet ipſi Fermino venditori. reg. non debet. ff. de reg.
iur. l. ſi defenſor, in prin. l. ſi ſine, in fin. ff. de interro. actio. l. ſi quis
in ſuo. §. legis. C. de inoffic. teſta. c. non debet, de reg. iur. libr. 6. cũ
ſim. itaque non videtur fuiſſe in facultate ipſorum de Molineriis
derogari hypothecæ ipſius Fermini & iuri offerendi eidem Fer-
mino competenti virtute talis hypothecæ. quod maxime vidť
procedere quia coactus fuit Ferminus emptores indemnes præ-
ſtare ob cauſam euictionis, ideo cũ vniuerſum onus illius actio-
nis hypothecariæ ad perſonam ipſius Fermini reciderit, in hoc
ipſo ſaltem vř releuandus vt facultate iuris offerendi nõ defrau-
detur. l. cum qui, in prin. ff. de iureiur. Alias addi videtur afflictio
afflicto contra. l. diuus. ff. de offic. præſidis. l. tam dementis. C. de
naufra. lib. 11. cum ſi. iſta ſunt quæ adduci poſſe videntur in fauo
rem dicti Fermini. ¶Sed præmiſſis & aliis ſimilibus quæ adduci
poſſent, non obſtantibus, contrarium puto de iure verius, ꝙ im-
mo ius offerendi nullo modo competat dicto Fermino agenti.
Et pro fundamento conſidero ꝙ ius offerendi competẽs nõ poſ-
ſeſſori cõuento actione hypothecaria ſed creditori poſteriori, ſo
lum datur creditori hypothecario. l. cum tibi, vbi Salic. ita ſum-
mat. C. qui potio. in pign. hab. l. nulla. C. de ſolutio. Feder. de Se-
nis in conſ. 126. Quæſtio uidetur. Bal. in conſ. 84. Præmittendum
eſt ad euidentiam ꝙ quando conſ[tante] matrimonio. col. j. poſt
med. uerſic. reſtat ergo uidere libr. 3. ubi ꝙ naſcitur ius offerendi
pp hypothecam & ei deſeruit, & durat tanto tempore quantum
durat hypotheca. Idem probatur in d. l. j. C. ſi antiq. credit. ubi ꝙ
competit ius offerendi ſecundo creditori ad confirmandũ eius
4 pignus, ergo † ceſſante pignore ceſſat confirmatio eius. c. cũ ceſ
ſante. de appell. & ceſſante præſuppoſito ceſſat diſpoſitio loquẽs
de ipſo præſuppoſito. gl. in l. mancipia, in uer. aduocandum. C. de
ſeruis fugi. ubi Iac. But. Sal. & Fulg. quam gl. pro not. ad hoc citat
Soc. in l. j. §. ſi is qui cccc. col. 2. ff. ad Trebel. Dec. in c. conſtitutus.
col. 2. de reſcrip. & in conſ. 201. col. 5. & alibi ſæpiſſime. Sed ius
offerendi datur præſuppoſito pignore quod confirmetur per ip-
ſum ius offerendi, ergo ceſſante præſuppoſito ceſſabit ius offerẽ-
di. Iam datur ius offerendi reſpectu pignoris ut illud confirmeť
ſublato credito antiquiori per ius offerendi, ergo ceſſante pigno
re ceſſabit & ius offerendi neceſſario, quia in correſpectiuis ſi v-
num ceſſat, ceſſat & alterum. l. etiam. §. ex cauſa. ff. de minor. l. ſi.
ff. de acceptila. l. Clemens. §. j. ff. de hæredib. inſtit. l. filio. §. matri.
& l. alumnæ. §. Seia. ff. de adim. lega. Poſtremo, materia iuris offe-
rendi tractatur in titulis in quibus de pignoribus agitur, ergo da
tur intelligi ꝙ non competat niſi creditori hypothecario. l. impe
ratores. ff. de in diẽ adiectio. Sic in ſimili arguit glo. in c. j. in prin.
in gl. 2. de offi. deleg. li. 6. ubi ꝙ conſeruatores dicuntur hřeiuriſ-
dictionem delegatam quia eorum materia ponitur in ti. de offic.
deleg. ſequitur Gemi. in conſ. 75. col. j. Alibi ẽt in ſimili a titulis &
rubrica arguit idem Gemi. in conſ. 87. poſt princ. ꝙ unio eccleſia
rum dicitur alienatio, quia ponitur materia unionis in titulo de
rebus eccle. non alie. ¶Hoc ita præſuppoſito ꝙ non competat ius
offerendi per uiam agendi creditori non hypothecario, dico ꝙ 6
non poteſt competere huic Fermino, in quo non reperitur hypo
theca in bonis in quorum nomine agitur: & quidẽ clariſſima res
eſt quo ad bona alienata per Franciſcum Pia ante venditionem
factam ipſi Fermino. quæ ipſa bona antea alienata nullo modo
potuerunt hypothecari eidem Fermino tanquam aliena & tran
5 ſlata in priores. † res enim aliena hypothecari non poteſt. l. alie-
na res, & l. rem alienam. ff. de pigno. actio. l. qui filios. C. quæ res
pigno. obl. poſ. toto titu. C. ſi aliena res pigno. data ſit. Hinc uide-
mus quòd agens hypothecaria tenetur probare rem hypotheca
tam fuiſſe in dominio debitoris hypothecantis de tẽpore hypo-

thecæ.l.cum res.C.ſi aliena res pign.data ſit.Bar.in d.l.rem alie-
nam.ff.de pig.actio.Bal.in conſ.255.in cauſa ſuper bonis.libr.4.
quod declarat idē Bal.in conſ.ſeq.266. & poſito q ſufficeret pro-
bari de poſſeſſione debitoris hypothecantis (quia ad pñs tra-
ctare non intendo) adhuc ſuccūberet Ferminus quò ad iſta bo-
na antea alienata quia de tpe ſuæ hypothecæ Franciſcus Pia nō
poſſidebat iſta bona antea alienata, ſed illæ poſſidebantur per
antiquiores emptores & q res prius alienata hypothecari non
poſſit.tex.eſt in l.q prædium.C.ſi aliena res pign.data ſit. ſi talis
res in ſpecie hypothecari non pōt, multominus ueniet in gene-
6 rali hypotheca † quia generalis hypotheca non cōprehendit im
poſſibilia hypothecanti vt in terminis hypothecæ eſt text. in l.
ſpem.C.quæ res pig.obli. poſ. Quod eſt generale in qualibet di-
ſpoſitione vt in ea non cenſeātur cōprehenſa, quæ ſunt impoſſi-
bilia diſponenti.l.quamquam.ff.de ritu nuptiarū.l.ſi pater. ff.de
his quæ in fraud.cred.l.Lucius.§.pen.ff.ad muni. c.tua, de deci-
cimis.c.a nobis.vbi Abb.in tertio not.de ſent.excom. Bart. in l.ſi
quis ſub conditione, in fi.ff.de condi.& dem.& alibi ſępe doc. Ex
alio clariſſime ſuccūbere dēt Ferminus quo ad iſta bona quia cre-
ditor agens hypothecaria debet probare rem fuiſſe prius hypo
thecatam q tertio poſſeſſori conuento alienatam.l.de rebus, vbi
Cin.& Bal.C.de dona.ante nup. ſed iſtud non ſolum probari nō
poteſt, ſed ēt apparet de contrario, itaq; neſcio quo ore aut quo
ſpiritu potuerit Ferminus experiri ad iſta bona antea alienata p
ius offerendi. Sed dñs aduocatus partis illud fortiter ſuſtinere tē-
tauit cōpetere ius offerendi creditori ēt chirographario, allegā-
do Pau.de Caſt.in d.l.ſi res, col.pe.uerſ.pone.ff.de leg.j. vbi Pau.
de Caſt.dicit totū contrarium bene dicit Pau. poſſe creditorem
chirographariū pignus redimere offerendo debitū, ſed tñ talis
luitio pignoris non proderit offerenti vt illud conſequatur, ſed
proderit vel debitori vel alii creditori poſteriori hypothecario.
& quod poterit creditor chirographarius agere nego.geſt.con-
tra debitorē cuius negociū vtiliter geſſit pignus liberando & p
eo ſoluendo, iuxta l.ſoluendo.ff.de neg.geſt.¶ Videndū eſt modo
de aliis bonis, in quibus idē puto non competere ius offerendi.
Et conſidero q licèt creditor uendens rem ſibi hypothecatā nō
tanquam creditor aut iure creditoris, iuxta text.in l.ſi cōuenerit.
ff.de pig.act.in §.j.inſti.quibus alie.licet uel non.& in l.fin. C.de
iure dot.impetr.non transferat ius hypothecæ in emptorem. l.ſi
cū uenditor.in fi.prin.ff.de euic.ubi quod emens a creditore qui
non vendidit iure creditoris, ius pignoris non conſequiř nec ſer-
uianā habet iſtud tñ non procedit qñ creditor uendit rē cū om-
nibus iuribus ſibi cōpetentibus in ipſa re, quia tunc trāſit ius pi-
gnoris, qđ alias non transiret.ita in terminis tradit Pau.de Caſtr.
in conſ.332. Viſa ſupra ſcripta facti narratione.col.2.poſt med.
lib.2.per text.in l.ſi res quam a Titio.ff.de euictio. Comprobatur
7 iſtud, † nam actiones perſonales non tranſeunt in ſingularē ſuc
ceſſorem.l.quædam.§.is autem.ff.de edendo.l.3.in fi. ff. uſufruc.
quemadm.cauet.l.eum, in prin.ff.de furtis.Bart.in l.ſi tertius.§.ſi
quis prius.ff.de aqua plu.ar. Et iſtud tñ non procedit ſi cedantur
iura emptori aut ſingulari ſucceſſori in ſpecie aut in genere ce-
dendo rē cū oībus iuribus uenditori aut cedenti cōpetētibus in
re aut pp rē. Bar.in l.3.circa med.C.quod met.cau.Paul.de Caſt.
in conſ.270. Viſo puncto.col.fi.circa med.& in conſ.332. Viſa ſu-
praſcripta facti narratione.col.2.poſt med.Addo Bar. in l.Iulia-
nus, in fi.ff.de uerb.obl.& in l.ſi pro re.§.j.ff.de euictio. Et quod
ſcribit Bal.in conſ.287. Dicta mulier.col.2.li.4. ubi ſucceſſor ſin-
gularis pōt agere pro ſpolio commiſſo contra eius authorē qñ
ipſi ſucceſſori generaliter ſunt ceſſa iura authoris, per text.in l.q
ſi in diē.§.Iulianus.ff.de pet.hęre. Si in generali ceſſione ueniunt
ceſſiones pſonales multo magis uenient iura realia, q de ſui na-
tura tranſeunt in ſingularē ſucceſſorē, licèt expreſsè non cedan-
tur in ſpecie nec in gñe.l.ſi.ff.de ope.no.nun.ubi Bar.facit tex. in
l.3.§.opus.in fin.ff. de ſuperficieb.tradit Bart.in d.l.ſi tertius.§.ſi
8 quis prius, ubi ēt qđ tranſeunt iura in rē ſcripta. † Sed ius offeren
di dř ius reale cōpetens rōne hypothecæ quo iure agitur hypo-
thecaria.d.l.j.C.ſi antiq.cred. Seu Ferminus Didoli in uēditione
facta ipſis de Molineriis ceſſit eis oīa iura ſua conſequenter ius
hypothecæ & ius offerendi translatū fuit in ipſos de Molineriis,
ergo poſt tranſlationē ipſorū, amplius experiri pro eis non pōt,
ſed opponi pōt exceptio ceſſiſti iura tua alteri, ex quo facta eſt
ceſſio ad cōmodum ipſorū ceſſionariorū aut emptorū haben-
tium cauſam ab ipſo Fermino. Bar.in l.ſi cū emptorē, in fin.ff.de
pac.& in l.factā.§.ſi hæres.ff.ad Trebell. Guido Papæ q.530.& q.
966. & ſic apparet q poſt ceſſionē poſſet opponi de iure tertii
tanquam excluſio iuris agentis ipſo iure.l.ſi.C.de rei uendi.Bart.
in l.2.ff.de exc.rei iudi. Amplius dico ex quo Magdalena cauſam
habet ab ipſis emptoribus pōt ſe tueri & excipere de iure ipſorū
emptorū licet illud nō eſſet excluſiuū iuris fœminini agentis ip-
ſo iure. Dy. Bar.& Bal in l.2.ff.de excep.rei iudic. Pau.de Caſtr.in
conſ.369. Viſo & examinato diligenter.col.2.circa med.li.2. Ne
ſcio igitur quō uidere potuerit Ferminus experiri ad ius offeren
di tranſlatis iuribus in alios. ¶ Secundò principaliter conſidero
q Magdalena Pia dř hře cauſam ab ipſo Fermino mediantibus
perſonis ipſorū de Molineriis ſucceſſorū particulariū ipſius Fer
9 mini, † ſicut dř de hærede hæredis, q dř hæres primi teſtatoris.
l.ſi.C.de hæred.inſti.& iſtud ſine dubio procedit, qa iſti empto-
res ceſſerunt oīa iura eius cōpetentia ipſi Magdalenæ quo caſu
adeo dř Magdalena cām hře ab ipſo Fermino, q ſi ab alio con-
trouerſiā pateretur, poſſet ſtatim & immediate litem denuncia-
re ipſi Fermino authori authorū ſuorū & eū cogere ad defenſio
nē litis. Bar.in l.ſi pro re.§.j.in fin.ff.de euictio. & in d.l.Iulianus,
in fi.ff.de verb.obl. per tex.in d.l.ſi res.ff.de euictio. hoc ita pſup-
poſito q ipſa Magdalena dicatur hře cauſam ab ipſo Fermino,
dico nullo mō audiendū eū eſſe in iure offerendi qđ non cōpetit
ei, qui rē alii ceſſit aut remiſit, ob id ſi debitor rem hypothecatā
vendit aut inſolutū dat creditori, non audiretur debitor volens
10 offerre creditori & recuperare rē.d.l.j.C.ſi antiq.credi. † Cōtra-
ctus.n.ab initio ſunt voluntarii, ex poſtfacto neceſſitatis. l.ſicut. C.
de actio.& obl. cum ſi. Itaque nihil refert an Ferminus res ipſas
immediate ceſſerit ipſi Magdalenæ aut mediate mediātibus pri-
mis emptoribus & ſi ſtante ceſſione facta per ipſos de Moline-
riis ipſi Magdalenæ, poſſet ipſa Magdalena agere ꝯ ipſum Fermi-
num de ipſa euictione, a fortiori eundem Ferminū agentem pōt
repellere.l.uendicantem.ff.de euictio. ¶ Tertiò conſidero q ratio
cur in venditione facta per creditorem ſimpliciter non iure cre-
ditoris, non veniat ius hypothecæ competens creditori vendīti,
non eſt quia iura realia non tranſeant ad ſingularem ſucceſſorē
ſine ceſſione expreſſa, nam immo tranſeunt licèt expreſſè nō ce-
dantur.d.l.ſi tertius.§.ſi prius.ff.de aqua plu.arcen.vbi Bar.hř in
d.l.ſi.ff.de ope.noui nunc.& tradit Pau.de Caſt.in conſ.439. Ad
euidentiā quæritur.col.2.li.2. Amplius non ſolum tranſit ius rea-
le ſed ēt pactū factum occaſione rei tranſit ad ſingularē ſucceſ-
ſorem quo ad ius excipiendi.l.ſi poſt.ff.de conſti.pec.Bar.in l.ſi ti-
bi.§.cū poſſeſſor.ff.de pact.Pau.de Caſt.in conſ.328. Viſis & con
ſideratis omnibus.col.2.poſt med.li.j. immo cogi pōt author ſin
gularis ſucceſſoris ad cedendum ius competēs ex tali pacto ipſi
ſingulari ſucceſſori ad effectū agendi.gloſ.in fi. in l. ſi ſub vna.ff.
de verb.obl. Ratio igitur cur non tranſeat hypotheca in emptō-
rem ementē a creditore uendente non iure pignoris, eſt quia
p talem venditionem pignus diſſoluitur ex quo creditor vendēs
accepit pretiū iſta ōi rationem aſſignat text.in d.l.ſi cū venditor,
in prin.ff.de euictio. itaq; ſi per alienationem factam per Fermi-
num diſſoluta eſt hypotheca eius in bonis venditis, quō pōt ex-
periri ad ius offerendi qđ competit ratione hypothecæ & q ſine
hypotheca conſiderari non poteſt? Arguam igitur in hoc tertio
fundamēto a ſufficienti partium enumeratione, Aut per uēditio
nem Fermino hypotheca ſoluta non eſt in bonis ab eo vēditis,
& habeo intentum, quia tunc ius reale hypothecæ tranſiuit in
emptores etiam ſi iura competentia ratione bonorum ceſſa ex-
preſſa non fuiſſent vt ſ viſum eſt, multo fortius facta expreſſa ta
li ceſſione ꝯñr ius offerendi ab hypotheca deſcendēs in ipſos ēt
emptores tranſlatū eſt vt ad illud venditor experiri amplius non
poſſit. Aut ſoluta eſt hypotheca p talē venditionē & æque inten
tū habeo, quia ſublata hypotheca neceſſario tolliř & ius offeren
di. ¶ Nec dicatur q licet extincta ſit hypotheca per venditionē
rei ſimpliciter factam non iure creditoris, d.l.ſi cum venditor. ff.
de euictio. illa tamē reuiuiſcat auocatis bonis per Magdalenam
11 in iudicio hypothecario, quia reſpondeo quod † res ſemel extin
cta, amplius non reuiuiſcit.l.qui res.§.aream.ff.de ſolu.nec obſt.
quod ſupra dictum eſt, non extingui hypothecam ex dominio
ſuperuenienti quando non fit res creditoris irreuocabiliter, quia
aliud eſt hypothecam non extingui, aliud q extincta reuiuiſcat,
12 † facilius enim quid cōſeruatur in eſſe q amiſſum aut extinctum
recuperetur.l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui uel alieni iuris,
l.j.§.cauſam.ff.de poſtulan.l.vſu retinetur.ff.quemadmodum ſer
ui.amitta.l.ſicut.§.final.ff.quod cuiuſque uniuer.nomi. Et in
terminis hypothecæ quòd ſemel extincta amplius nō reuiuiſcat
eſt text.in l.fina.vbi Bald.C.de remiſ.pign. vbi iure pignoris ſe-
mel ſoluto, quia conſenſerit creditor eius alienationi, illud non

reuixiſſet licet redimat debitori pignus alienatum.¶Secundò re
ſpondeo,quòd ubi in p. çiudicium ueritatis pignus ſolutū poſſet
reuiuiſcere,talis pignoris reſurrectio cede et ad utilitaté empto
rum,nō uenditoris,quia (ut dictum eſt) tranſeunt iura realia in
emptores.¶Quartò conſidero in fauorem Magdalenę fundamē
tū vnū iudicio meo efficaciſſimum,& ineuitabile lata ſnia in a-
ctione hypothecaria in fauoré ipſius Magdalenæ cōtra ipſos de
Molineriis,Ferminus uēditor,& ipſi de Molineriis emptores in-
ter ſe tranſegerūt,quia Ferminus indemnes eos præſtitit.dein-
de inuicem ſe quitauerunt occaſione ipſorum bonorū ſuper qui
bus in hypothecario iudicio fuerat pronunciatum. Quia quita-
tione ſtante , nemo dixerit , ipſos de Molineriis non ſecuros fa-
ctos, & ꝙ aduerſus eos ius offerendi proponi non potuiſſet ſi bo
na retinuiſſent , & Magdalenæ creditrici ſoluere æſtimationem
bonorum maluiſſent . Modo dico,quòd pactum factum cū ipſis
de Molineriis occaſione iſtorū bonorum trāſit ad ipſam Magda
lenā habenté cauſam & titulū ſingularem ab eis quò ad ius ex-
cipiēdi & ꝙ ipſa ita pōt excipere ↄtra ipſum Ferminū, & ſe iuua
re illo pacto:ſicut poterant ipſi de Molineriis cedentes quia ut ſ
dictū eſt,pactum factū occaſione rei tranſit ad ſingularé ſucceſ-
ſoré quo ad ius excipiendi.d.l.ſi poſt.ff.de conſti.pecu. Bar.in d.
l.ſi tibi.§.cum poſſeſſor.ff.de pactis. Pau.de Caſt. in d.conſ.329.
col.2.poſt med.li.j. Et in hoc quarto fundamēto aduertatur ob-
ſecro ad calumniā ſeu duriciē iſtius Fermini agentis. Si ipſi de
Molineriis emptores non remiſiſſent iſta bona ipſi Magdalenæ,
ſed retinuiſſent ſoluta eorū æſtimatione iuxta naturam hypothe
cæ,non eſt dubium,ꝙ eos moleſtare nō poſſet nec uti contra eos
iure offerendi.qua igitur conſcientia aut qua æquitate tantope-
re contēdit inquietare ipſam Magdalenam quæ ipſa ſucceſſit in
locum ipſorū de Molineriis? Quotiens conſidero ad illud fun-
damentum,qui aliud ſentiunt, eos ipſos per tenebras duci exiſti
mē,ſi non aliter lucis ſuæ rōnem reddant. ¶Quintò cōſidero qđ
Ferminus uēditor trāſegit cum ipſis de Molineriis emptoribus:
illico & incontinenti ipſi de Molineriis corā eiſdem teſtibus ceſ
13 ſerunt & remiſerunt ipſa bona eidē Magdalenæ quo caſu † cōſi
dero ꝙ iſti duo contractus incontinenti facti unus poſt aliū dōr
correſpectiui.i.unus factus cōtemplatione, & reſpectu alterius,
& habent relationem ad inuicem, ita ꝙ unus non eſſet factus ſi-
ne altero.Bal.in l.petens.col.pen.C.de pactis.Ideo ſi mulier do-
nat aliquid hoſpitali , & incontinenti hoſpitale obligat ad dan-
dum aliquid mulieri ſingulis annis, cenſetur hoſpitale hoc feciſ
ſe reſpectu præcedentis donationis , ideo non dr̄ donatio pura
ſed ob cauſam.Similiter ſi maritus confitetur habuiſſe dotes, &
ſequitur incontinenti promiſſio ipſarum dotium, cenſetur facta
confeſſio reſpectu illius promiſſionis.tradit Socin. in conſ. 156.
col.4.uer.iſta.n.ſimul,& latius in conſ.274.uer.confirmatur hoc
quia ex quo.lib.2.Actus.n.qui incontinēti ſequitur declarat qua
lis fuerit uoluntas in præcedentibus.l.ſi uentri. §.ſi.ff.de priuileg
credi. & contractus ſequens incontinenti præſumitur factus oc-
caſione eorum quæ immediate præceſſerunt. Alex.in conſ.43. li.
j.cum ſi.ut per Dec.in conſ.545.col.3.in conſ.265.col.2. uerſi.3.
aduertendum,& in conſ.579.col.ſi. Ideo uidetur quod illa con-
uentio facta inter uenditorem Ferminum & emptores facta fue
rit contemplatione remiſſionis poſtea & incontinenti per ipſos
emptores dictæ Magdalenæ factæ, & ꝙ ideo conuenerit Fermi-
nus cum ipſis emptoribus,ut ipſi emptores libere poſſent conue
nire & concordare cum ipſa Magdalena, & ei remittere bona
hypothecata. Immo iſti duo actus incontinenti celebrati unus
poſt alium non ſolum cenſentur correſpectiui, & celebrati unus
reſpectu alterius , adeo ꝙ unus ſine altero factus non eſſet , ſed
amplius reputentur pro uno actu, & perinde eſt ac ſi in uno &
eodem contractu omnia geſta eſſent.l.hæredes palam.§.uno cō
textu.ff.de teſta.l.cum antiquitas.C.eo.tit.Iaſ.in conſ.230. col.2.
lib.2. & incontinenti in materia iſta factum quid dr̄ quod fit ea-
dem die,ut per Cor.in conſ.ult.in prin.lib.j.& in conſ.36. col.2.
circa med.li.2.fortius uoluit Aneh.in conſ.434.Ex narratis ſupe-
rius,col.2.uer.præterea aduertendum.quod ēt incōtinenti factū
dr̄ in hac materia correſpectiuationis quod fit die ſequenti , ſed
hic nullum habitū eſt interuallum . Infertur ex præmiſſis quod
remiſſio facta p ipſos emptores Magdalenæ incontinenti poſt
conuentioné factam cum ipſo Fermino, dr̄ facta de uoluntate &
conſenſu expreſſo ipſius Fermini & cōſenſus Fermini expreſſus
in prima conuentione cenſetur ineſſe in remiſſione bonorū in-
continenti ſecuta,quia q̄ incontinenti fiunt,cenſentur ineſſe. l.iu
rigentium.§.quinimmo.ff.de pact.l.lecta.uer.dicebam. ff.ſi cer.

pet. & profecto ipſi de Molineriis emptores nunquā feciſſent ta
lē remiſſionē bonorū ſine uoluntate & conſenſu ipſius Fermini
qđ ēt de iure præſumitur,quia ut dictū eſt,quæ incontinenti fiūt,
cenſentur correſpectiua adeo quod unum non fieret ſine altero.
¶Stante igitur voluntate & cōſenſu ipſius Fermini in tali remiſ-
ſione,non eſt dubiū, hypothecā oēm (ſi qua adhuc cōpetiuiſſet)
fuiſſe ſublatam , q2 tollitur hypotheca qñ alinaẗ res hypotheca
ta de cōſenſu creditoris.l.4.§.j l.ſicut.§.ſi voluntate.l Lucius.& l.
ſeq.ff.quib.mod.pig.vel hypo.ſolui.cū ſimi.ſublata igitur hypo-
theca tollitẗ oīs effectus, qui ab ea pduci ſolet , & ſic ius offerēdi
qđ naſcitur & pcedit ab hypotheca,q2 ſublata cauſa tollitur &
cauſatū.l.nam origo.ff. qđ vi aut clam.l. ſi dno.§. idē Iulianus.ff.
de iureiu.l.ſi.C.de oup.cū ſumi.¶Omitto quod probatur Fermi-
nū eum fuiſſe,q'dictā cōuentionē factā inter emptores & Magda
leoā fieri procurauit,cum moleſtaretẗ ab ipſis emptoribus vt eos
indemnes pſtaret & bona hypothecata liberaret. ¶Seºtò quod
Fermino agenti non cōpetat ius aliqđ offerendi , adduco duos
tex.in terminis in l.qm̄ liberū.C.de cōpenſa.& in l.cū tibi. C.de
euictionib. Pro quorū iurū faciliori intelligentia & inductione
14 † conſidero qđ ubi inquietatur emptor p actionē hypothecariā
a creditore,non agit emptor de euictione cōtra uenditoré quaſi
res euincatẗ,quia reipſa p hypothecariam uere nō euincitur,ſed
tm̄ auocatur poſſeſſio ab emptore donec creditori agenti ſolua
tur debitū petitū aut litis æſtimatio. d. l. ſi cū uenditor ff.de eui-
ctio.Ita gl.no.l.qui rē & in l.ex his pdiis.C.de euictio.Et niſi uen
ditor liberet rē uenditā ab onere hypothecæ , teneẗ emptori ad
intereſſe.Ang.& doc.in l j.§.ſi hæres.ff.ad Trebel. Alex.in conſil.
63.col.pe.in ſi.lib.6.¶ Hoc ita præſuppoſito quod venditor tene
tur liberare rē ab onere hypothecæ,dico quod talis liberatio fie
ri debet ad vtilitaté emptoris,nō ipſius venditoris,non.n.liberat
venditor rem ab hypotheca, vt ipſe eam habeat, ſed vt emptori
hr̄e liceat ſm naturam contractus.¶Ideo ſi venditor velit libera
re rem ab hypotheca prout tenetur , oportet ꝙ offerat creditori
agenti hypothecaria debitū petitū vel litis æſtimationē. i.valo-
rem rei hypothecatæ.Et ſic vides qđ iſta oblatio quæ fit credito
ri agenti hypothecaria p venditorē ad effectū tollendi oneris hy
pothecæ,non fit pro ipſo uenditore aut ad eius vtilitatē, ſed ad
vtilitatem emptoris vt habeat emptor rē liberā ab onere hypo-
thecæ . ¶His ita declaratis vide modo quid dicant illa iura in d.
l.qm̄ liberū C.de cōpēſa.& in d.l.cū tibi. C.de euictio pro amplia
tione ſ dictorū.Deciditur in d.iuribus quod non ſolum pōt em-
ptor agere contra venditoré, vt liberet rē ab onere hypothecæ,
ſed ēt pōt emptor hypothecā liberare aut tollere offerendo litis
æſtimationē aut valorē rei creditori agenti hypothecaria.Et de-
inde pōt emptor ita ſoluēs repetere qđ ſoluit ab ipſo venditore,
nec pōt imputari emptori ſoluenti cur ita ſoluerit, cur non deoū
ciauerit litē venditori , quia tenetur venditor actione ex ēpto ad
tradendū rē liberā, & cum vere appareret de hypotheca, potuit
emptor hypothecā tollere ſoluendo æſtimationē litis . & quod
omiſſio denunciationis iſto caſu non noceat,tradit gl. in d.l.qui
rem.C.de euictio.Alex.in d.conſ.63.col.ſi.libr.6 ¶Soluendo igi-
tur emptor litis æſtimationem creditori,fecit id, ad quod uendi
tor omnino tenebatur & negocium eius vtiliter geſſit:ob id cul-
pa emptori ſoluenti imputari non pōt . Conſideremus mō æ rea
ceruice demiſſa,ſi ius offerendi vēditori pōt cōpetere ad eius vti
litaté,eſto millies hypothecā habeat uenditor, nā ſi non obdure
mus in opinione,ex dictis iuribus res vẗ ſole meridiano ſplēdi-
dior nullo mō cōpetere venditori ēt hypothecario ius offerendi
pro eo & ad eius cōpendium.¶Et enim nemo dixerit nō obliga-
ri venditorē ad liberandū rē ab onere hypothecæ in fauorē &
ad vtilitatem emptoris ex lege contractus,quia vendidit rem li-
berā,ergo tenetur liberā defendere,& vbi liberam expreſſe non
vendidiſſet,liberam tñ præſumitur alienaſſe. d. l. ex his prædiis,
vbi gl.C.de euictio.¶Si tenetur uenditor ad liberandū ab onere
hypothecæ in fauorem emptoris , ipſum hoc non aliter præſtarẽ
poteſt atq; ſoluto debito uel ſoluta litis æſtimatione creditori,
& ſic tale ius offerendi conceditur venditori non pro ſeipſo ſed
in gratiam emptoris. Et in tm̄ hoc procedit,ꝙ pōt ipſe emptor
offerre creditori, uenditore aliter nō monito, & deinde ab ipſo
uenditore repetere.d.l.qm̄ liberum.& d.l.cum tibi. Et quo ma-
gis hypothecam uenditor habet,eo facilius pōt rem venditā li-
berare ab onere hypothecę offerendo creditori eo caſu quo ſim
plex poſſeſſor offerre nō poſſet . Quam ipſam oblationē tamen
tenetur vēditor facere ad vtilitatē emptoris . ſi tenetur uenditor
offerre ad utilitaté emptoris ut eo modo rē liberet ab hypothe-

eã, q̃uo tentare nunc audeat tale ius offerendi ad vtilitatẽ ipſius
venditoris? videtur. o. agere ludum pnerorũ, qui ſẽ ad alios tran
ſlatã, niſi recuperent, defleant. ¶ Sed dicet aliquis, p̃miſſa proce-
derent qñ emptores de Molinerijs voluiſſent bona retinere pro
ſeipſis, ſed ipſi non curauerunt illa hr̃e aut retinere pro ſe ipſis,
ſed concordauerunt cũ ipſo Fermino & contenti fuerunt pecu-
nia: bona aũt remiſerunt ipſi Magdalenæ creditrici agenti, ob id
æquius & iuſtius vr̃ q̃ Ferminus habeat ius offerendi ad eius vti
litatẽ ex quo ipſe grauatus eſt in ſatisfaciendo ipſis emptoribus.
Ad illud rñdeo retorquendo fundamentũ, & dico q̃ per illã tran
ſactionẽ apparet q̃ noluit Ferminus vti aliquo iure offerendi ad
eius vtilitatẽ, quia ſi voluiſſet pro eo vti, de voluntate ipſorũ em-
ptorũ vtique ſoluiſſet æſtimationẽ bonorũ hypothecatorũ ipſi
Magdalenæ, non ẽt permiſiſſet q̃ emptores bona ipſa remitte-
rent. ¶ Secundo rñdeo q̃ tali iure offerendi uti Ferminus non po
terat niſi de conſenſu & voluntate ipſorũ emptorũ, quia vt ſ̃ di-
ctum eſt, cum moleſtarentur emptores ratione hypothecæ, tene
batur Ferminus venditor ad liberandũ bona ab ipſa hypotheca
pro ipſis emptoribus & ad vtilitatem ipſorum, qđ ius ipſis com
petens auferre Ferminus non poterat ipſis inuitis. l. ſi. ff. de pact.
l. id quod noſtrum. ff. de reg. iur. Sed emptores non ſolum nõ cõ-
ſenſerunt quod Ferminus hr̃et ipſa bona aut iure offerendi pro
eo vteretur, immo expreſſe contradixerunt facto ipſo cedendo
& remittendo ipſa bona dictæ Magdalenæ creditrici, ex quo fa-
cto animus ipſorum emptorum declaratur. l. Paulus reſpondet
15 non tm̃ verbis. ff. rem ratam haberi. † immo fortius declaratur
voluntas factis q̃ verbis. l. ſi tm̃. §. et qui dicit. ff. de ædil. edic ver-
bis. n. ſæpius quid dicitur contra intentionẽ, quod ſecus eſt in fa
ctis ceſſante metu aut violentia. ¶ Et ſi dicas, non vr̃ q̃ talis ceſ-
ſio aut remiſſio fieri potuerit p emptores in p̃iudicium Fermini
cauſatũ eſt facto ipſius qñ emit a marito Magdalenæ bona hy-
pothecata, ab ipſis aũt de Molinerijs emptoribus cauſam habẽ
tibus ab ipſo Fermino præiudiciũ nullum paſſus eſt neq; patiẽ
quod ceſſerunt bona Magdalenæ, nam ut dictũ eſt tenebatur Fer
minus ad manutenendum bona vendita & ea liberare ab hypo
theca ad vtilitatem ipſorũ emptorum, ipſi aũt emptores potue-
runt & poterant de bonis ſic liberatis diſponere ad arbitrium. l.
in re manda. C. mand. & ſic potuiſſent pro ſe retinere, potuerunt
ẽt illa cedere & remittere potuiſſent ẽt eiſdem abuti. l. ſed & ſi
lege. §. conſuluit. ff. de pet. hære. ¶ Et quæſo, qui ꝯtrariam opin. rigi-
dius defendunt, rñdeant ad hoc fundamentum. Poſtquã Fermi
nus concordauit cum emptoribus ratione illius oneris hypothe
cæ & eis ſoluit pecuniam conuentam, de qua fuerunt emptores
contenti pro liberatione hypothecæ aut pro intereſſe, ſi empto-
res ſoluiſſent debitum aut æſtimationem litis Magdalenæ credi-
trici agenti hypothecaria, & bona retinuiſſent pro ſeipſis, poſ-
ſet ne Ferminus agere contra eos & auferre ab eis bona & dice
re, Ego ſatisfeci vobis in pecunia, volo bona? Profecto neminem
arbitror auſum ita dicere, nam ſatisfecit Ferminus pecuniã quia
tenebatur pro liberatione hipothecæ pro qua contenti fuerunt
emptores pecunia illa, ſed talis ſatisfactio facta fuit & fieri de-
buit ad effectũ liberandi bona hypothecata & vt liceret empto
ribus hr̃e bona vendita libera ab omni hypotheca, vel facta fuit
ſatisfactio pro eorũ intereſſe, ergo non debet operari talis ſatiſ-
factio contrarium effectum vt per eam priuentur emptores bo-
nis emptis. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. l. cum tale. §. legato fal-
ſam. ff. de condi. & demon. Si emptores ſine omni dubio potuiſ
ſent bona pro ſe retinere poſt habitam concordiam cum Fermi
no, ſoluendo eſtimationem litis Magdalenæ, quam ipſam etiam
ſolutionem facere potuiſſent ante ſententiam inſcio ipſo Fermi
no & deinde eum cogere ad reſtituẽdum d. l. qm̃ liberum. C. de
compenſa. l. cum tibi. C. de euictio. & ſ̃ abunde viſum eſt, quare
non potuerunt eadem bona ad libitum trãsferre & alienare aut
illa cedere & remittere ipſi Magdalenæ. ¶ Tertiò reſpõdeo quòd
vbi præmiſſa ceſſarent (quæ ipſa tñ fortiſſime vrgent) adhuc non
poteſt Ferminus aliquo modo vti iure offerendi contra Magda-
lenam, quia hypothecam Ferminus non obtinet immo vel illa
diſſoluta eſt vendendo ipſis de Molinerijs d. l. cum venditor, in
prin. ff. de euict. aut ſi ſoluta non eſt, illa tranſiuit ad emptores tã
quam ius reale ut in præcedentibus abunde probatum eſt, ſine
hypotheca aũt ius offerendi competere nõ poteſt poſteriori cre
16 ditori per uiam agendi vt ſupra viſum eſt. ¶ † Quartò reſpondeo
q̃ in qualibet materia attendi debet veriſimilitudo. l. ob carmẽ.
§. fin. ff. de teſtibus. c. in noſtra, eod. tit. Dicitur enim veriſimilitu-
do cognata naturæ. Bal. in conſ. 180. Mortuo filio, lib. 3. Et habetur
veriſimilitudo pro lege. Oldr. in conſ. 13. Cum quæſtio. in fi. cum
infinitis ſimil. quæ adduci poſſent. Sed dico nullo modo veriſimi
le eſſe q̃ in illa tranſactione facta inter Ferminum & emptores,
intentio ipſorum tranſigentium fuerit, neque alterius ipſorum,
q̃ ex ea tranſactione acquireretur ius aliquod ipſi Fermino cir-
ca ius offerendi ipſi Magdalenæ creditrici, nam vt dictum eſt ſu-
pra incontinenti poſt illam tranſactionem ipſi emptores remi-
ſerunt ipſa bona eidem Magdalenæ pleno iure. Profecto ſi inten
tio Fermini fuiſſet recuperare illa bona, vtiq; procuraſſet ne fie-
ret illa ceſſio & remiſſio & ipſi emptores veriſimiliter potiꝰ ceſ-
ſiſſent eorũ iura ipſi Fermino authori q̃ Magdalenæ aduerſariæ,
ſed ideo neq; emptores retinere voluerunt neq; Ferminus cura
uit recuperare ſoluendo litis æſtimationem quò ad æſtimatio &
valor p̃diorum per id belli tp̃s omnino iaceret. ¶ Nec obſt. rñſio
dñi aduocati partis q̃ ideo Ferminus tunc non vſus fuerit iure
offerẽdi, quia offerri oportebat integras dotes, nec coacta fuiſſet
Magdalena accipere particularem ſolutionem ſi Ferminus vo-
luiſſet offerre valorem tm̃ bonorum quæ ipſi de Molinerijs em-
ptores poſſiderent. Quia rñdeo duobus modis. ¶ Primò q̃ ẽt ſol
uendo integras dotes cõſultum erat Fermino per exceptionem
cedendarum petendo ſibi cedi iura & hypothecam ipſius Ma-
gdalenæ ꝯ alios poſſeſſores bonorum hypothecatorum contra
quos iam ipſa Magdalena experiebatur. l. Modeſtinus, vbi latè
Bart. ff. de ſolutio. l. mulier. ff. qui potio. in pig. hab. l. Paulus. §. j. ff.
quibus mo. pig. vel hypo. ſolu. & nihil opus erat q̃ dubitaret Fer
minus dotes integras offerre & ſoluere. ¶ Secundò reſpõdeo, q̃
ſi non curabat Ferminus ceſſionem ſibi fieri ꝯ alios poſſeſſores
bonorum hypothecatorum, quia litibus implicari nollet, non te
nebatur offerre integras dotes ipſi Magdalenæ, ſed ſatis erat of-
ferre valorem bonorum poſſeſſorum per ipſos de Molinerijs ha
bentes cauſam ab eo. Pone enim q̃ creditor ſcutorum centum
agat hypothecaria ꝯ poſſeſſorem rei quæ decem tm̃ valet, nun- 17
quid cogetur poſſeſſor offerre centum ſi velit rem ab hypotheca
liberare? certè neminem id puto dicturum alias eſſet auferre eo
aut tertio poſſeſſori facultatem iuris offerendi. & clariſſime hoc
voluit Bar. in l. in bis. C. de prædijs & omnibus rebus nauicula.
lib. 11. vbi ſi emptor conuentus hypothecaria meliorauit rẽ, ſuffi
cit ſi offerat creditori pretium ſecundum antiquam æſtimatio-
nem ante facta melioramenta, ergo apparet non obſcure ex d.
Bar. q̃ non tenetur conuentus hypothecaria offerre aut ſoluere
vltra pretium rei, quia ſi vlterius teneretur, fruſtra quæreretur de
expenſis melioramentorum an deduci debeant. quod Bar. dictũ
ſequitur Alexan. in l. ſi fundus. §. ſi res. ff. de pign. Et profecto vbi
lex circa hoc deficeret, ſola ratio naturalis ſufficeret ad deciſio-
nem. Etení quando creditor magnæ quantitatis agit hypotheca
ria contra poſſeſſorem rei valoris longe minoris atque colligit cre
ditum, non intendit creditor ſatisfactum ſibi eſſe in ea re pro to-
to credito ſed tm̃ quatenus res valet. ergo audiri debet poſſeſſor
pignoris ſi tm̃ offerat quantum valet res alias ſequeretur abſur-
dũ q̃ magis faueret lex actori q̃ reo, & q̃ poſſet actor hr̃e rem pi
gnoratã pro decẽ tm̃ ſaluo iure conſequendi reſiduũ, & q̃ no lic
eret reo & poſſeſſori pignoris illud pro eo pretio retinere, con
tra reg. l. Arrianus. ff. de actio. & obliga. l. fauorabiliores. ff. de re-
gu. iur. ¶ Rurſus, fauorabilior eſſet cauſa petitionis creditoris q̃
retentionis rei, contra tex. in l. per retentionem. C. de vſur. in l. 4.
vbi Bal. C. de fideicom. cum infinitis ſimil. ſed non ſtudeo hic cu
mulationi. Et quæ crudelitas eſſet illa q̃ liceret creditori petere
rem hypothecatam & illam retinere ſolum pro ea quantitate q̃
valet ſaluo ſibi iure reſidui, & q̃ denegaretur reo & poſſeſſori co
pento pro illa quantitate & iuſta æſtimatione retinere. ¶ Non
obſt. q̃ creditor inuitus non cogitur ſolutionem particularẽ ac-
cipere. l. quidã æſtimauerunt. ff. ſi cert. pe. quia argũ procedit qñ
agitur ꝯ perſonaliter obligatum ad debitum, qui ſolutionẽ diui-
dere non poteſt, ſecus qñ agitur contra poſſeſſorem hypotheca
ria, quia non tenetur plus ſoluere q̃ valeat res quæ petitur, cũ ſo-
lum teneatur ratione ipſius rei & quatenus res valet. ¶ Secundo
reſpondeo quod regula procedit in creditore inuito, quia volẽs
bene põt recipere particularem ſolutionem, ſed qñ creditor ma
gnæ ſummæ agit hypothecaria ad rem minoris valoris, non in-
tendit agere ad totũ creditũ, quia ſi poſſeſſor dimittat rẽ credi-
tori, nõ intẽdit creditor ſibi ſatisfactũ eſſe quo minꝰ poſſit agere
pro reſiduo. ¶ Patet igitur q̃ intentio creditoris ita agentis non
extẽditur vltra valorem rei, ergo ſi poſſeſſor offerat quatenus res
valet, dicitur offerre & ſoluere ex voluntate ipſius creditoris q̃
in effectu ſolũ dicitur petere ſolutionẽ particularem, quatenus
valet

valet res. ¶Tertiò rñdeo q procedit regula in creditore poſsidête pignus quia ſi debitor aut alius velit illud repetere & liberare, non cogitur creditor illud reſtituere niſi ſoluatur totum debitum. l. bis conſequenter. §. ſi Celſus. l. hæredes. §. idem iuris in fi. ff. fa. erc. l. ſi neceſſarias. §. ſi vnus. & l. ſi rem. §. omnis. ff. de pign. actio. ſecus qñ creditor agit contra poſſeſſorem pignoris, quia latis videtur ſi valor pignoris offeratur. Nec ob. tex. in l. a. C. ſi vnus ex pluribus hæredi. credi. quia loquitur tex. qñ vnus hæredũ debitoris ſolum offert pro portione hæreditaria, quam habet in re hypothecata & ab eo poſſeſſa, qñ offert totum valorẽ ipſius rei. & licèt gl. in d. l. a. dicat quod hæredes tenentur inſolidum non pro portionibus hæreditarijs, iſtud videtur intelligendũ quãdo pignus tantũ valet non tamen videtur negare quin offerri poſsit ad valorẽ pignoris. Aliter etiam reſpõdetur ad d. l. a. quod loquitur in hæredibus, qui requiruntur perſonaliter obligati, ideo concurrẽte obligatione perſonali nimirum ſi totum tenẽtur offerre ſi velint pignora liberare, ſecus in extraneo poſſeſſore nullo mõ obligato, alias ſequerentur abſurda de quibus ſupra. ¶ Ex præmiſsis comprobata & confirmata ſatis videtur cauſa Magdalenæ Piæ p tex. iuris, per rõnes efficaciſsimas & argumenta fortiſsime vrgentia. Cõſidero nũc aliud & ſeptimũ fundamentũ cõſiſtẽs in æquitatẽ de tẽpore dictarũ cõuentionũ inter ipſum Ferminũ & eius emptores inteſus inter emptores & ipſam Magdalenã, nunquam curauit Ferminus iure aliquo offerendi vti eo q iacerẽt & viliſſima eſsẽt (vt dia) rerũ pretia ob tẽporis & belli inſaniã. Similiter ſemper Ferminus tacuit quãdiu rerũ pretia gn immo erãt & ipſa exilia & perpuſilla. Planè vt primũ in pretio eſſe cæperunt bona, tũc verò iudiciũ ꝓpoſuit aduerſus viduã mulierẽ. In qua ipſa re pondero quod dolus arguitur contra ipſum Ferminũ ex longo ſilentio quandiu rerũ pretia in contẽptu omnibus erãt & minimi

17 ducebãtur.† Ita dolũ ex ſilẽtio arguit tex. in l. ſi quis forte. §. j. ff. de pœnis. Et quod p illũ tex. in pulchro caſu arguit Old. in conſ. 283. Factũ tale eſt, vacãte eccleſia. col. 2. in fi. vbi quod ſuſpitio eſt contra ſniam quã quis diu tacuit & occultã tenuit . Sic etiã ex ſilẽtio & tarditate ſuſpitionẽ & dolũ arguit Fed. de Senis in cõſ. 23. col. 2. in princ. & col. 3. in princ. vbi q ſuſpicio eſt contra parrochianũ accuſantem prælatũ de crimine & petentẽ eum remoueri a dignitate & officio quando non ſe oppoſuit ſtatim cũ potuit ob id quod talis parrochianus admitti non debet ad accuſandũ. Sic etiã ſuſpitionẽ cõtra eum qui diſtulit falſi accuſationẽ proponere, arguit Bal. in conſ. 37. Quidam tabellio. in fi. lib. j. Eodem modo ſuſpitionem & dolũ contra eum qui tardat exceptiones proponere, arguit Aneh. in conſ. 234. Caſus talis eſt poſt præceptum, col. j. Pau. de Caſt. in conſ. 281. In cauſa iſta quinque. col. j. poſt med. & in cõſ. 282. col. 3. ante med. lib. j. Et profectò ſi quis interrogaret Ferminum, cur tacuiſti tanto tẽpore, cur non ab initio curaſti offerre æſtimationem litis Magdalenæ, antequã fieret ei ceſsio & remiſsio per emptores, nihil aliud q̃ vtilitatẽ & cõtemptũ bonorũ ſeu prædiorũ per id temporis excuſaret. Neque applicuiſſet animũ ad ipſum iſtud ius offerẽdi & recuperationẽ bonorũ eodẽ conſtante tẽpore & perſeuerãte tenuitate pretij ac æſtimationis bonorũ, itaque deſideriũ ipſius Fermini aduerſatur omni æquitati naturali petẽdo nunc bona per ius offerẽdi aucto pretio bonorũ, quę ipſa nõ vtique deſiderat pretio extenuato aut diminuto. l. ætas. C. de reſcin. ven. l. pe. C. de ſolutio. ¶ Nec obſt. reſſio aduocati partis q ab initio non poterat Ferminus vti iure offerẽdi quia opportuiſſet eũ offerre integras dotes, cũ non ceſſet creditor recipere particularem ſolutionẽ, quia ſupra rñſum eſt duobus modis. Et quo magis excuſatiões ad hoc Ferminus quęrit, eo ſplendidior cõtra eũ laborat ſuſpitio. ¶ Ex quibus apparet non obſcure cãm memoratæ viduæ Magdalenæ nõ mõ legibus, iuriſque rõnibus & authoritatibus cõfirmari, verũ ẽt ab ipſa illa naturali æquitate adminiculũ non breue ſuſcipere. ¶ Solũ ſupereſt ad cõtraria rñdere, quæ ipſa licèt ea præmiſsis abũde ſatis diſſoluta ꝓbenẽ, tñ vt ſplendidior fiat res rñdeo ad ea in ſpecie. Et quidẽ ad primũ argm̃ q ius offerendi cõpetit poſteriori creditori hypothecario, & q Ferminus habet hypothecam in iſtis bonis, negat q habet hypothecã, immo illã amiſit cedẽdo & vendẽdo bona ipſis de Molineris. tex. eſt clarus in d. l. ſi cum venditor. ff. de euictio. & cũ ſemel fuerit a miſſa, illa amplius reuiuiſcere nõ poteſt ex aliquo caſu ſuperuenienti. d. l. fi. C. de remiſsio. pignorum. facit tex. in l. nouatione. ff. de nouatio. & declarat Bart. in l. ſicut §. ſuperuacuum, col. 2. verſi. venio ad ſecundũ. ff. quibus modis pign. vel. hipo. ſol. & latius in d. l. fi. C. de remiſsio. pign. ¶ Secũdò rñdeo quod vbi ius hypothecę extinctum non eſſet per illam venditionẽ, adhuc reperiretur Ferminus ſine hypotheca q illa trãſiuiſſet ad emptores ẽt ſine ſpeciali ceſsione, quia vt ſ dictũ eſt, iura realia tranſeunt in ſingularem ſucceſſorem licèt expreſſe dictum non ſit, multo fortius in caſu iſto vbi venditio ample facta eſt cum ceſsione iurium. ¶ Nõ ob. quod ceſsio aut remiſsio facta per emptores Magdalenæ Piæ nocere Fermino nõ debet in iure offerendi quo minus vti poſsit iure offerendi ꝯtra ipſam Magdalenam, quia rñdetur qđ Ferminus non poteſt prætendere pretiũ aliquod in amiſsione aut priuatione iuris offerendi ex facto emptorum, ſed illud amiſsit ex facto ſuo proprio alienando bona, p quam alienationẽ aut ſoluta fuit hypotheca aut illa tranſlata in emptores, & ſic illa ceſsio ſolũ præiudicat emptoribus cedentibus quibus ipſis competebat ius offerendi, nõ Fermino vt ſ abũde probauimus. ¶ Nõ ob. qđ onus euictionis totum ceſſerit periculo & damno ipſius Fermini, ob id qđ æquum videretur eum in alio releuari vt bona conſequi poſsit p ius offerendi, & in hoc totum (vt audio) vr̃ conſiſtere fundamentum partis aduerſę, ſed miror de tali argõ tam tenui tamque infimo. ¶ Quia, vt in præcedentibus viſum eſt, qñ creditor obtinet in hypothecaria, res nõ dr̃ euincei, quia non auocatur proprietas rei, ſed ſola poſſeſsio vt ſolũ poſsideat creditor iure pignoris donec fuerit ſatisfactũ. d. l. ſi cũ venditor. ff. de euictio. ideo iſto caſu emptor condemnatus in hypothecaria ſolũ agit vt res liberetur, aut intereſſe ſoluatur, & iſta liberatio ab onere hypothecæ fieri debet p emptorem rei hypothecatæ & ad eius vtilitatem, non ad vtilitatem venditoris, quia tenetur venditor tradere rẽ liberam emptori ſed hic Ferminus vellet q iſta liberatio ab hypotheca cederet ad eius vtilitatẽ, non ad vtilitatẽ emptorũ, quid abſurdius? Pro iſta. n. liberatione rerum hypothecatarũ concordauit Ferminus cũ emptoribꝰ ſoluendo eis pmias quibus ſolutis nõ erat dubiũ quin potuiſſent emptores liberare res ab hypotheca offerendo earũ æſtimationẽ Magdalenæ, & ſicut potuiſſent liberare pro ſe ipſis & ad eorũ vtilitatẽ, ita potuerunt ipſas cedere & remittere Magdalenæ creditrici d. l. in re mandata. C. manda. ¶ Rurſus ſi emptores ſoluiſſent æſtimationẽ bonorũ Magdalenę poſt illã cõcordiã & bona liberaſſent, ſolo an non poſt talẽ liberationẽ potuiſſent de ipſis bonis ad arbitriũ diſponere, cũ ẽt non potuerunt ipſa bona non liberare, ſed illa remittere Magdalenæ ſicut potuiſſent alii prorſus extraneo. vellẽ hic q ad fundamentũ hoc rñſum aliquod redderetur, & ſanè quo magis conſidero, eo magis admiror quo modo potuerit pars illud ius offerendi in iudicio proponere. Itaque totum pıudicium qđ ſuſtinet Ferminus, illud ſuſtinet non ex facto emptorũ, ſed ex facto proprio, emendo temere bona obligata a marito Magdalenæ, debebat. n. perquirere vendentis facultates. l. qui cũ alio. ff. de reg. iur. ¶ Rurſus illud pıudicium patitur vendendo bona hypothecata q̃ ſi retinuiſſet, non fuiſſet obligatus ꝑ liberatione hypothecæ in fauorẽ & ad vtilitatẽ emptorũ, ſed illa potuiſſet liberare ꝑ ſeipſo & ad eius vtilitatẽ . ¶ Tertiò patitur intereſſe aut pıudiciũ ex facto ſuo proprio, nõ emptorũ, quia qñ cõcordauit cũ emptoribus ſi volebat recuperare bona ꝑ ſeipſo, debebat cõuenire cũ emptoribus & curare q ſibi cederentur iura emptorũ in ipſis bonis, q̃ ceſsio facile obtenta fuiſſet, & facilius ceſsiſſent emptores iura ipſi Fermino q̃ dictæ Magdalenæ, ſed non curauit Ferminus talẽ ceſsionẽ hr̃e nec bona tunc recuperare quia in pretio non eſſent, ſed parui tũc fierent. Enimuero aĩum applicauit ad recuperandũ vt primũ vidit reſtituta eſſe bona ad priſtinã æſtimationẽ, ob id viduã Magdalenã prole orbatã tãtopere tãq; diu fatigare & inquietare lite iniquiſsima nõ erubuit. Cui ipſi Magdalenæ ſi de tpe illius cõcordiæ pecunias ſuas obtuliſſet, nõ grauate illas accepiſſet eaſq; in cõparatione pdiorũ expoſuiſſet cũ meliori ẽt conditione ſua q̃ fecerit p illã ceſsionẽ & remiſsionẽ. Ex quibus apparet nõ ſolũ nõ militare iudiciũ aliqđ æquitatis pro ipſo Fermino, ſed oẽm rõnem iuris tum ciuilis tũ naturalis fortiſsime latrare aduerſus ipſum Ferminũ. ¶ Aliter ẽt rñdeo ad argm̃, q ceſsio & remiſsio facta p illos de Molineriis emptores Magdalenæ Piæ, facta eſt de voluntate expreſſa ipſius Fermini, quia vt ſ dictum eſt, remiſsio incontinenti fuit facta poſt habitã cõcordiã inter Ferminũ & ipſos emptores, quo caſu talis concordia cenſetur correſpectiua ad ipſam remiſsionem bonorum & ecõtra nec vnus actus fuiſſet ſine altero. immo actus concordiæ inter Ferminum venditorẽ & emptores cenſet̃ ineſſe ipſi remiſsioni incontinenti ſecutæ, per dicta ſ in quinto fundamento. Stante igitur voluntate ipſius Fermini, fruſtra quæritur de iure offerendi, cũ ſublata dicatur oĩs hypotheca & conſequenter ius offerendi deſcendens ab ea, vt ibidem dictum eſt.

Quod ipſum fundamẽtum vnicum ſolum videtur ad victoriam ſufficere. ¶ Ex quibus concludo bene, ſancte & religioſe iudicatum per ordinarium Sauiliani, male autem pronunciatum in ſecunda inſtantia, & ſententiam primi iudicis confirmandam eſſe, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani 10. Februarii. 1547. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Vbi deficit cauſa finalis contractus, ſine qua quis alter contracturus non fuiſſet, contractus nominatus reſoluitur.*
2 *Conditio ſine cauſa competit etiã ad recuperandã poſſeſſionẽ.*
3 *Quando in aliquo caſu contractus principalis reſoluitur, etiã conſtitutum reſoluitur.*
4 *Reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptoris.*
5 *Poſſeſſio iniuſta nemini prodeſſe debet.*
6 *Conditio dicitur actio perſonalis, nec datur contra tertium poſſeſſorem.*
7 *Dominium probatum obſtat in poſſeſſorio, ſed non probãdum.*
8 *Notorius defectus proprietatis dicitur, de quo conſtat ex actis.*

CONSILIVM CCXCIX.

¶ Pro Antonio & Catherina de Milocanis iugalibus ex Monaſteriolo contra Catherinam Tibaudi a Caſali graſſo.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Antonius & Catherina de Milocanis ea Monaſteriolo vendiderunt certa prædia quondam Reuerendo domino Michaeli de Solario ex dominis dicti loci & canonico Taurinenſi cum conſtituto & cũ pacto extra inſtrumentum appoſito, ꝙ idem dominus emptor faceret retrouendi & remitti eiſdem venditoribus certa prædia per hæredes quondam Spec. domini Briancii Tapparelli. ¶ Deinde dominus emptor eadem prædia dedit in dotẽ cuidam puellæ, modo oritur quæſtio inter venditores & dictam mulierem ſuper poſſeſſorio dictorum bonorum in interdicto retinendæ & reintegrandæ. Quæritur vtra partiũ iura potiora obtineat? Breuiter non arguendo ad partes, quia litis qualitas non deſiderat, videtur cauſam Milocanorum iuſtiorem eſſe, nam aut pars ſe fundat ſuper conſtituto venditorum in fauorem domini emptoris, aut ſuper poſſeſſorio eiuſdem domini emptoris, aut poſſeſſorio ipſius partis aduerſæ, & oſtendam nullum iſtorũ parti prodeſſe. ¶ Ad cuius rei euidentiam præmitto ꝙ illud pactum appoſitum in fauorem venditorum de faciendo eis remitti certa prædia per hæredes domini Briancii Tapparelli probatur nõ ſolum per teſtes Milocanorum ſed etiam ex confeſſione domini emptoris in teſtimonialibus rogatis de anno 1531. die 13. Auguſti. hoc ita præſuppoſito, dico ꝙ licèt illud pactum non redderet contractum venditionis conditionalem ſed modalem, tamen ille modus erat cauſa finalis ipſius contractus quia reſpiciebat fauorem ipſorum venditorum vt eis remitterentur prædia per hæredes domini Briancii, iuxta not. in l. 2. §. fin. ff. de do. no. Aoge. in conſ. 134. Iolus domini Dalmatii. col. pen. circa med. verſ. Circa ꝙ conſidero ꝙ cauſa quæ reſpicit commodum venditoris ꝙ dicit
1 finalis. tradit Soc. in conſ. 26. col. fi. circa med. lib. 3. ¶ † Planè vbi deficit cauſa finalis contractus ſine qua quis aliter contracturus non fuiſſet, contractus etiam nominatus reſoluitur & poſſunt vẽditores ab eo recedere. l. cum te. C. de pactis inter empt. & vendi. vbi doct. maximè Sal. Soc. in d. conſ. 26. col. fi. circa med. lib. 3. Corn. in conſ. 101. col. fi. verſ. nec obſtant adducta in cõtrarium. lib. 1. in conſ. 102. col. 5. poſt med. verſ. inhærendo autem veritati. lib. 2. Ideo cum dominus emptor nõ impleuerit ex parte ſua, nec implere potuerit, vt ipſe dixit in illis teſtimonialibus, licitè potuerunt venditores a contractu recedere etiam ſine alia declaratione domini canonici emptoris ꝙ ipſos venditores reſtituebat in priſtinum ſtatum. Et cum poſſeſſio ipſorum bonorum eſſet apud dominum emptorem ſine cauſa, implemento nõ ſecuto, potuerunt & poſſunt illam poſſeſſionem repetere per condictionẽ
2 ſine cauſa, nam † competit condictio ſine cauſa etiam ad recuperandum poſſeſſionem. l. 2. in fi. ff. de triti. Alex. in conſ. 1. col. 6. in 2. dub. li. 4. Iaſ. in §. ſic itaque, col. pen. inſtit. de actionib. Quod remedium poſſeſſionis recuperandæ per condictionem ſine cauſa ſatis dicitur intẽtatũ in cedula incipiente Illuſtres partes &c. producta ſub die 25. Maii 1542. vbi fit mentio defectus cauſæ finalis & petitur recuperatio poſſeſſionis, iuncta maximè clauſula ius & iuſtitiam miniſtrari, ꝑ quam cenſetur intentatũ omne remedium qđ ex narratis colligi põt licèt cõcluſio aliter ſonet, puta ſi quis narret poſſeſſoriũ & concludat in petitorio tñ, nã fertur ſñia poſſeſſorio narrato ſi illud probetur, non habita ratione concluſionis in petitorio. c. 2. vbi Cal. Ant. & doc. de ordi. cognit. Ant. in c. 1. de iudi. cum ſi. vt per Moder. in §. omniũ, col. 20. inſtit. de actio. & alibi ſæpiſſime doc. multo fortius operabitur hic iſta clauſula ius & iuſtitiã miniſtrari, vbi & narratio in dicta cedula & concluſio optimò conueniũt. ¶ His ita præmiſſis, dico nõ poſſe partem ſe iuuare ex conſtituto appoſito in inſtrumento venditionis, quia conſtitutum tanquam acceſſorium ad contractũ vẽditionis recipit omnes condictiones & modos ſub quibus con-
3 tractus factus eſt, † & vbi ꝯctus principalis reſoluitur ẽt conſtitutum reſoluitur. Bal. & doc. in l. ex teſtõ. in fi. C. de fideicom. Alex. & Moder. in l. 1. §. ſi vir. ff. de acq. poſſ. Soc. in conſ. 78. col. 1. lib. 3. Ideo fateor ꝙ ꝑ conſtitutũ fuerit tranſlata poſſeſſio in emptorem, ſed dico qđ ex quo emptor non impleuit ea parte ſua, ſicut reſoluitur ꝯctus principalis & ab eo receditur, ita reſoluitur cõſtitutum & poſſeſſio tranſlata virtute ipſius conſtituti cõdici poteſt condictione ſine cauſa vt ſ̃ dictũ eſt, & ſi ipſis Milocanis venditoribus competit actio. i. condictio ſine cauſa ad repetendum poſſeſſionem, a fortiori ipſis conuẽtis & reis concedi & permitti debet exceptio. l. inuitus. §. cui domus. ff. de reg. iur. l. 1. §. ꝙ ait. ff. de ſuperficiebus. l. 3. C. de condi. indeb. cum ſi. & ſi reſolutum fuit conſtitutum reſpectu domini emptoris ergo ẽt reſpectu ipſius Catherinæ Tibaudæ cauſam habentis ab ipſo emptore, quia
4 † reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptoris. l. lex vectigali. ff. de pig. l. ſi quis domũ. ff. locati. l. ſi ex duobus. §. fi. vbi Bar. ff. de in diẽ adiec. l. ſi res. ff. quibus mo. pign. vel hypo. ſol. l. Statius florus. §. Cornelio. ff. de iure fiſci. cum ſi. quod procedit quocũque reſoluatur ius datoris ſiue ꝑ cauſam ſiue per eius culpam. Bald. in c. 1. §. ruſus, quib. mo. feu. amitta. Calc. in conſ. 102. col. 2. circa med. ¶ Similiter non põt pars ſe iuuare ex poſſeſſorio dñi canonici emptoris, quia licèt dominus canonicus hẽret poſſeſſionem, illa tñ erat affecta dũmodò ipſe emptor impleret promiſſa & eo non implente veniebat reſtituenda poſſeſſio per condictionem ſine cauſa vt ã dictum eſt. ¶ Similiter non prodeſt parti aduerſæ quod dicat ſe poſſediſſe aut poſſidere, quia talis poſſeſſio fuit reſoluta reſpectu iuris, quia reſoluto iure datoria reſoluitur ius acceptoria vt dictum eſt. Conſequẽter ubi aliqua poſſeſſio ſit apud partem, talis poſſeſſio reperitur vitioſa aut iniuſta poſt reſolutio-
5 nem † ꝯctus, poſſeſſio autem iniuſta nemini prodeſſe debet. l. cũ ſponſus. §. ſi res. ff. de publicia. l. cõi diuidũdo. §. inter prædones. ff. cõi diuid. l. ſi duo. vbi Bar. ff. vti poſſid. Bart. in l. filiã fructibus. ff. ad Trebel. vbi Bar. ꝙ fideicommiſſarius non dicitur legitimatus ꝯdictor qñ eius poſſeſſio eſt vitioſa. & dicit Bal. in conſ. 230. Statuto cauetur ꝙ conductor, in fi. lib. 1. ꝙ poſſeſſiones illicitæ fouendæ non ſunt ne detur materia delinquendi. Alibi ſcribit Oldra. in conſ. 219. In cauſa hoſpitalis. col. 2. in fi. verſ. ex quibus relinquitur. ꝙ vbi poſſeſſio eſt nulla vel vitioſa, reſtitui quis ad eã non debet. & magis in terminis tradit Cald. in conſ. 3. circa prin. titulo de cau. poſ. & propr. ꝙ ſi præſentatus tenet eccleſiam poſt caſſatam & reſolutam eius præſentationem in cauſa appellationis, talis poſſeſſio dr̃ vitioſa & de facto, nec ea ea acquiritur poſtremo quaſi poſſeſſio iuris patronatus. eodem modo dicamus ꝙ reſoluto iure datoris poſſeſſio partis dicatur iniuſta & uitioſa. ¶ Sed dicet aliquis, tu vis ꝙ poſſeſſio poſſit repeti per condictionem ſine cauſa, ſed iſtud non videtur procedere in iſtis Milo-
6 canis, † quia condictio dr̃ actio perſonalis nec datur contra tertium poſſeſſorem. l. bis ſolis. ff. de condi. indeb. §. ſic itaque. inſti. de actio. Feder. de Senis in conſ. 81. Laicus, col. 2. cir. med. Paul. de Caſt. in conſ. 468. Ad primum quo quæritur an dictæ filiæ. in fi. lib. 1. Ad iſtud reſpondeo ꝙ Milocani opponunt de implemento non ſecuto & de defectu cauſæ finalis per modum excipiendi ad iudicium prouocati, ius autem excipiendi competit contra tertium poſſeſſorem. l. in venditione, vbi glo. ff. de actio. em p. l. ſi ſuperatus. §. fi. ff. de pig. Bar. in l. ſi tertius. ff. ſi quis poſt. ff. de aqua pluuia arcen. Paul. de Caſt. in conſ. 330. Libellus iſtorum agentium. col. 2. in fi. lib. 2. Itaque licet condictio ſine cauſa ad repetitionem poſſeſſionis ſolum poſſet intentari contra dominum canonicum emptorem aut eius hæredes, ius tamen excipiendi qđ poſſeſſio ſine cauſa fuerit apud canonicum & ſucceſſorem eius ſingu-

ſingularem, poteſt opponi contra ipſum ſucceſſorem agentem remedio poſſeſſorio. ¶ Secūdò reſpondeo, quòd ipſis Milocanis competit etiam per viam agendi remedium canonis reintegranda. 3. q. 1. rurſus condictio triticaria, & remedium l. ſi me & Titium. ff. ſi cert. pet. vt inferius videbimus. ¶ Sed iterum dicet aliquis, non videtur φ contra partem ſupplicantem opponi poſſit iſta exceptio defectus cauſæ finalis tanquam reſpiciat petitoriū. l. ſi de vi. ff. de iudic. cum ſi. vt per ſcriben. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſ. Ad iſtud reſpondeo tribus modis. Primò φ ſicut contra ipſum dominum emptorem agi poſſet condictione ſine cauſa ad recuperandum poſſeſſionem: & multo magis excipi contra eum de impleméto nō ſecuto, & defectu cauſæ finalis, ita videtur competere ius iſtud excipiendi cōtra ſingularem ſucceſſorem per ſupradicta. ¶ Secundò reſpondeo, φ admittitur exceptio rei conuenti ſuper poſſeſſo, quando cōcluditur ad defectum aut deſtructionem ipſius poſſeſſionis, puta, ſi reus excipiat φ ſpoliauit actorem incontinenti defendendo poſſeſſionem ſuam, vel quod actor poſſidebat ſub cōditione, quæ defecit, vel φ actor renunciauit poſſeſſioni. Ita Gemin. in conſil. 24. col. 3. in fi. per tex. c. ex parte, & in c. ex tráſmiſſa, de reſti. ſpol. vbi contra agentem poſſeſſorio in cauſa matrimoniali admittitur exceptio minoris ætatis aut impotentiæ ad coitum, quia talis impotentia deſtruit poſſeſſorium, cum ſine potentia renunciandi quaſi poſſeſſio matrimonii acquiri non poſſit. & in exceptione renunciationis φ opponi poſſit contra agentem poſſeſſorio, quādo quis renūciat ante ſpoliationem vel poſt ceſſante metu, tradunt Abb. & ſcriben. in c. ſollicite. de reſti. ſpol. Alex. in conſil. 93. col. 2. lib. 5. Addo Gemin. in conſ. 18. col. 3. poſt med. ver. restat reſpondere ad obiecta. Fed. de Senis in conſ. 90. Caſus talis eſt, quidam clericus. col. 2. poſt medium. modo dico φ iſta exceptio. Tu non impleuiſti pro parte tua id quod erat cauſa finalis cōtractus, & ſine quo alias contracturus non eram. deſtruit poſſeſſionem agentis, quia illa poſſeſſio habita fuit ex tali cōtractu reciproco vltro citroque obligatorio, & ſic cum pacto implēdi. Conſtante autem impleméto dicitur poſſeſſio eſſe apud emptorem ſine cauſa, in tantum φ condici ab eo poſſet, ergo videtur quòd ius excipiendi de tali implemento non ſecuto, & de defectu cauſæ finalis competat contra tertium poſſeſſorem, quia tendit ad demonſtrandum iniuſtitiam poſſeſſionis ſuæ & eius autoris, & quod ſine cauſa priuaretur excipiens poſſeſſione rei. ¶ Tertiò reſpondeo, poſito (& nō conceſſo) φ talis exceptio admitti non debeat contra agentem poſſeſſorio, tamen poſtquam admiſſa fuit, & ſuper ea teſtes examinati & productæ teſtimoniales, ſuper ea debet pronunciari. l. de qua te. ff. de iudi. quorſū enim attinebat admittere capitula concernentia remiſſionē aut renunciationem poſſeſſionis ex defectu & non impleméto cauſæ finalis, ſi non ſuper eis pronuncietur. & in terminis eſt text. in c. 3. de reſtit. ſpolia. vbi ſi agens poſſeſſorio recuperandæ conſentiat probationes fieri ſuper petitorio, debet ſuper eo pronunciari in fauorem rei probantis de dominio. Nec iſto caſu liquidata cauſa in petitorio, ferri debet ſententia in poſſeſſorio tanquā fruſtratoria. Oldr. in conſ. 326. Quidam epiſcopus. in fi. vbi φ manuter diſputatur de poſſeſſorio etiam recuperandæ, quando cōſtat de petitorio. Idem voluit Ancha. in conſ. 146. In prędicta quęſtione reperio. col. 1. verſ. & ſi dicatur, per tex. not. in c. paſtoralis, de cau. poſſ. & proprie. & ſic vbi exceptio probanda concernēs petitorium non admittetur in poſſeſſorio, probata tamen admittitur. Oldr. in conſ. 226. De toto themate. col. 1. verſ. ſecundo obiicit. vbi φ dominium probatum obſtat in poſſeſſorio ſed nō probandum. Idem voluit Ino. in c. conſtitutus, de filiis presby. & ratio huius, quia vbi facta eſt probatio ſuper petitorio, dicitur notorio conſtare de non iure agentis poſſeſſorio, quia acta inducūt notorium. l. diuut. ff. de offi. præſidis. l. qui ſententiam. C. de pœnis. c. cum olim, vbi Abb. de verb. ſign. Inno. in c. per tuas, de teſtibus. & in c. ex inſinuatione, vbi Moder. de appell. Ideo quicquid in iudicio probatum eſt, dicitur notorium. Anto. de Butr. in c. fin. in 6. no. per illum tex. de tempo. ordi. Soc. in conſ. 96. col. 4. lib. 4. Sed agenti poſſeſſorio etiam recuperandæ obſtat exceptio defectus & notorii proprietatis. c. ad decimas. de reſti. ſpol. Innoc. in d. c. conſtitutus, de filiis presbyt. Anto. de Butr. in c. in literis, column. 10. de reſti. ſpol. cum ſim. vt per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune, col. 16. in decima fallentia. ff. de acquir. poſſ. Socin. in conſ. 87. col. 5. lib. 3. Dec. in conſ. 191. col. 4. in fin. vbi Dec. † quòd notorius defectus proprietatis dicitur, de quo conſtat ex actis. ſpitius dicit Soc. in d. conſ. 87. col. 5. quòd notorie dicitur conſtare de non iure ſpoliari per inſtrumenta. quod Socin. dictum ſine dubio admitterem, quando contra inſtrumenta nihil validū opponeretur. Itaque cum notorie conſtet ex actis de reſolutione cōtractus ex implemento nō ſecuto, & defectu cauſæ finalis ipſius contractus, ſine dubio videtur pronunciandum ſuper tali exceptione: & ſi noleba t pars agens poſſeſſorio recuperandæ quod pronūciaretur ſuper tali exceptione debebat ſe opponere ab initio aduerſus admiſſionem capitulorum partis Milocanæ, immo appellare ab admiſſione, quia non appellando cenſetur admiſſioni cōſenſiſſe, vt in terminis tradit Aret. in l. naturaliter. §. nihil commune. col. 7. ff. de acq. poſſ. quem refert & ſequitur Feli. in c. inter monaſterium, co. 14 poſt medium, verſ. forte tamen eſt neceſſaria, de re iudi. Quid dicemus vbi pars non modo nō appellauit, ſed etiam expreſſe conſenſit admiſſioni? ¶ Quartò reſpondeo, quòd ex forma decretorum patriæ proceditur in cauſis ſola facti veritate inſpecta, quo caſu agenti poſſeſſorio etiam recuperādæ obſtat exceptio dominii & proprietatis, vel alia concernens petitorium, cuius probatio incontinenti offeratur. Dec. in conſ. 449. col. 3. circa fi. ſequitur Rubeus Alex. andrinus in conſil. 4. col. pen. poſt medium. ¶ Sed dicet aliquis, præmiſſa procederent ſi pars Milocana concluſum habuiſſet in petitorio, vt ſuper eo poſſit pronunciari, ſed ipſa concluſionem dedit in poſſeſſorio tantum, in poſſeſſorio autem potior videtur cauſa partis aduerſæ. Ad iſtud argumentum reſpondeo multis modis: & primo quòd etiam in poſſeſſorio iuſtior videtur cauſa Milocanorum, quia non eſt dubium φ ipſi antiquitus poſſidetunt: nec id negat pars cum ſe fundet ex alienationibus ipſorum Milocanorum & conſtitutis in eis appoſitis, quæ antiquior poſſeſſio præualet in cauſa poſſeſſoria. c. licet cauſam, de proba. Nec obſtat quod ipſi Milocani ceciderint a poſſeſſorio ex cauſa & facto ipſorum per alienationes ab eis factas, quia dico quod iſto caſu reducta eſt ad non cauſam, ex quo dominus emptor non impleuit id, quod fuit cauſa finalis ipſius cōtractus, quo caſu paria ſunt quod quis ceciderit a poſſeſſione ſine aliqua eius cauſa, vel quod illa cauſa redacta fuerit ad non cauſam. l. 1. & l. pen. ff. de condi. ſine cau. ideo potuerunt & poſſunt excipere, quòd ſine cauſa ceciderunt ab eorum poſſeſſorio, & conſequenter quod ideo debent manu teneri. ¶ Secundò reſpondeo quod etiam per viam agendi potuiſſent & poſſent experiri iudicio poſſeſſorio ex remedio c. reintegranda, 3. q. 1. quod remedium competit cuilibet cadenti a poſſeſſione ſua ſine cauſa, vt ibi habetur per Inn. & doct. in c. querelam, de elect. in c. ſæpe. de reſtit. ſpol. cum ſi. vt per Alex. in conſil. 90. in princ. lib. 1. ſed ipſi homines de Milocanis dicuntur cecidiſſe a poſſeſſione ſine cauſa iuſta, ex quo cauſa illa redacta eſt ad non cauſam per ſupradicta. & ex hoc tollitur etiam argumentum ſupra factum, quòd condictio ſine cauſa non competit contra tertium poſſeſſorem. ¶ Tertiò reſpondeo quòd etiam Milocanis videtur competere contra tertium & bonæ fidei poſſeſſorem condictio triticaria, & remedium l. ſi me & Titium. ff. ſi cer. pet. ad recuperandum poſſeſſionem, quando æquitas non patitur vt poſſeſſio ſit apud tertium cum damno agentium. Bart. in l. ſi coloni. C. de agri. & cenſ. lib. 11. Alex. in conſ. 91. col. 2. poſt medium. & in conſ. 92. col. 2. circa medium. li. 5. ſed hic æquitas non videtur ſuſtinere vt ſit poſſeſſio apud partem, & quod Milocani illa defraudētur, cum poſſeſſionem tranſtuliſſent ob cauſam finalem, quæ ſecuta non eſt, & qua ceſſante ad talem contractum minime deſcendiſſent. ¶ Quartò reſpondeo, poſito citra præiudicium veritatis, quod ipſis Milocanis remedium poſſeſſoriū nullū competeret, tamen ex quo ipſi fuerunt prouocati ad iudicium, & ſuſtinent etiam vices reorum inſtantibus iuribus in petitorio, ſuper quibus probationes receptæ ſunt, quæ rem notoriam faciunt vt ſupra dictum eſt, licet in petitorio concluſionem non feciſſent, tamen ſatis eſt quod tanquam rei abſoluentur a concluſis & petitis a parte in ſuo poſſeſſorio, quod nihil operatur, vbi adeſt petitorium probatum vt ſupra dictum eſt. ¶ Quintò reſpōdeo, φ ex quo Milocani in ſuis oppoſitionibus narrauerunt petitorium & ſuper eo probationem præſtiterunt, licet concluſum habuiſſent in poſſeſſorio tantum, tamen ſententia dicenda eſſet in petitorio ſecūdum narrata, ſtante clauſula, ius & iuſtitiam miniſtrari. d. c. 2. de ord. cogni. vbi Oldr. & doc. & ſupradictum eſt, & maxime iſtud debet procedere, quoties in cauſis proceditur ſola facti veritate inſpecta vt hic. ¶ Ex quibus concludo male iudicatū, & bene appellatum ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani, 10. Februarii. 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D. ſub correctione.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius doloſo uerſando circa uſumfructum perdit ius ſuum.*
2 *Vſufructuarius cadit a iure ſuo quoties malo uerſatur in rebus, nec illis utitur arbitrio boni uiri.*
3 *Grauius eſt delictum facientis quam omittentis.*
4 *Vſusfructus amittitur propter occultationem bonorum.*
5 *In legato uſusfructus ueniunt etiam ea, quæ uſu conſumuntur.*
6 *Quod teſtator non loquitur, uelle non præſumitur.*
7 *Per aditionem hæreditatis actiones confunduntur.*
8 *Legata diminui non debent ob æs alienum hæredis quando remanent bona ad illud ſufficientia, & etiam ad Falcidiam.*

CONSILIVM CCC.

¶ Pro nobili Iacobino Garneii ex Caballario maiori contra nobilē Lucretiam relictam quondam nobilis Dominici Garnerii.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In facto
propoſito per nobilem Iacobum Garnerii con-
tra no. Lucretiam eius cognatam, dubitatur pri-
mo an dicta Lucretia ceciderit a iure vſusfruct⁹
ſibi relicti per quondam no. d. Dominicum Gar
nerii eius virum eo ꝙ ex fide non conſignauerit
omnia bona mobilia ſibi relicta quò ad vſumfructum. Breuiter
1 puto ꝙ ſic, † quia vſufructuarius doloſe verſando circa vſumfru
ctum, perdit ius ſuum, puta ſi deterioret res in quibus hēt vſum
fructum. Pau. de Caſt. in auth. qui rem. & ibi Iaſ. in ſcđn no. C. de
ſacroſ. eccl. & idem Iaſ. in repe. l. nemo poteſt. in vltimis verbis.
ff. de leg. j. ſed occultando bona in ꝑiudicium hæredis proprieta
rii, ſine dubio cōmittit vſufructuarius dolū. Bal. in l. fraus. ff. de le
gib. Iaſ. in l. ſub prætextu. 2. col. 2. C. de tranſac. & in l. non dubiū.
col. 10. C. de legib. Dec. in conſ. 399. in fi. Pro quo tex. optimus. in
l. hæreditatem. §. fi. ff. ad legem Falc. vbi quod hæres occultās res
hæreditarias dr̄ illas ſubtrahere, & ſic occultans dr̄ furari. & per
illum text. ad hoc citat Iaſ. in l. 3. §. ſi rem, col. 2. ff. de acq. poſſ. &
inſtit. de actio. & in vltimis. ¶ Secundò, ſi vſufructuarius cadit a
iure ſuo pro ſimplici deterioratione ut no. Pau. & Iaſ. in d. auth.
qui rem. C. de ſacroſ. eccl. quanto fortius debet cadere ob dolū
tam manifeſtum in occultando & ſubtrahendo ipſa bona cum
ſit dolus longe maior rem in totum ſubtrahere, quam diminue
re aut deteriorare. Ideo ſi punitur vſufructuarius in amiſſione iu
ris ſui pro delicto leuiori, a fortiori pro grauiori. l. qui indignos.
ff. de ſenator. l. relegatorū. §. poteſt. ff. de interdic. & relega. l. nec
ea vbi Bar. ff. de adulter. l. cui pacto. ff. de ſerui. expor. c. ultrū, de
ſen. excom. ¶ Tertiò in hac materia datur concluſio generalis, ꝙ
2 † vſufructuarius cadit a iure ſuo quoties male verſat̃ in reb⁹ nec
illis vtitur & fruitur arbitrio boni viri, vt hr̄ per Iaſ. in l. nemo po
teſt, in vltimis verbis in 2. lectura. & ſic ſolum conſiderat̃ dolus.
Itaq; non refert qūo dolus committatur, mō commiſſus ſit, quia
non curamus de modo dūmodo habeamus effectū. l. fi. ff. mand.
l. mulier. ff. ad Trebell. l. ſi mater. C. de inſtit. & ſubſtit. c. in his, de
verb. ſig. ¶ Quartò nos habemus qđ ſi vſufructuarius nolit caue-
re de vtendo & fruendo arbitrio boni viri non facit fruct⁹ ſuos
immo illos tenet̃ reſtituere, quia non dr̄ bona fide eos percipere
non pſtando cautionē qñ fuit requiſitus. Bar. in l. vſufructu, circa
fi. C. de vſufr. Bal. in l. 2. C. eo. tit. cum ſim. vt per Dec. in conſ. 607.
col. 2. poſt med. & in conſ. ſeq. ſed iſta ratio malæfidei magis vr-
get qñ vſufructuarius occultat bona ne deſcribantur qua quan
do recuſat cauere quia recuſando cauere ſolū delinquit in omit
tendo, ſed occultationis delictum conſiſtit in faciendo. ¶ † Gra-
3 uius autem eſt delictum faciētis quam omittentis. gl. in l. ſi mo-
ra. ff. ſolut. matr. l. licèt. §. filius. vbi Bart. ff. de pœn. l. 2. ff. ad Sylla.
cum ſi. Rurſus cautio præſtatur & requiritur ad finem vt vſufru-
ctuarius bona fide vtatur & arbitrio boni viri, mō ſi amittit vſu-
fructuarius ius ſuum non cauendo poſt requiſitionem, & ſic non
faciendo id quod ordinatur ad finem vtendi & fruendi arbitrio
boni uiri, a fortiori debet priuari iure ſuo quando male verſatur
circa ipſum finem, quia finis eſt nobilior omni eo quod ordinat̃
ad ipſum finem. l. & ſi non ſint. §. perueniamus. ff. de auro & ar-
4 gen. lega. ¶ † Concludo igitur in hoc primo dubio eſſe locū amiſ
ſioni vſufructus ob occultationem bonorum quando requiſita
vſufructuaria de conſignando & deſcribēdo bona mobilia om-
nia, recuſat profiteri, ſed aliqua occulta tenet, quorum nomine
poſtea conuincitur. & hoc dummodo talia occultata ſint nota-
bilis æſtimationis, quia in modicis ceſſaret ſuſpitio doli aut frau
dis. c. & ſi quæſtiones, de ſimonia, & tradit Iaſ. in d. auth. qui rē,
col. 3. C. de ſacroſ. eccl. ¶ Secundò dubitatur, teſtator de tempo-
re mortis reliquit multos fructus iam perceptos & domi recon-
ditos, an illos lucretur vxor vſufructuaria? Breuiter concludo ꝙ
5 tales fructus veniant in legato, quia † in legato vſusfructus ve-
niunt etiam ea quæ vſu conſumuntur. l. j. C. de vſufructu. not. in l.
omnium. 5. ff. eo. tit. & in l. vxori vlt. ff. de vſufr. lega. Alex. in conſ.
55. col. 2. circa fi. verſ. in legato enim generali. lib. 3. Ideo in tali-
bus perceptis de tempore mortis teſtatoris & ante aditam hęre
ditatem habet vſufructuaria ius vſufructus, non tamen tales fru
ctus omnino ſuos facit, ſed pro eis tenetur cauere de reſtituēdo
finito vſufructu, aut tandem eorum æſtimationem prout in reb⁹
quæ vſu conſumuntur. Ita Bal. in conſ. 337. Paſtucius libr. 5. ꝙ eſt
repetitum in conſ. 451. eo. lib. 5. tradit Cor. in conſ. 187. colum. 2.
lib. 2. ¶ Tertiò dubitatur, quia vxori relictus eſt vſufructus donec
caſte & vidualiter vixerit, ſi vxor ſecundo nubat an lucretur fru-
ctus perceptos ante ſecundum matrimonium. Breuiter reſpon-
deo ꝙ ſic, quia tot ſunt legata quot ſunt anni & dicuntur legata
conditionalia, ideo pro annis præteritis pro quibus cōditio im-
pleta eſt lucrari debet fructus. Ita Bald. & Imol. in l. cum filius. §.
qui mutianam. ff. de lega. 2. ſequitur Iaſ. in l. ſi fundum ſub condi
tione. §. ſi paterfamilias. col. 3. circa med. ff. de leg. j. & multominus
ſi viduitatem ſeruet, hæres ipſius Lucretię tenebitur fructus
perceptos in vita vſufructuariæ reſtituere. ¶ Nec obſt. præmiſſis
quod teſtator voluerit vxore ſecundo nubēte bona reuerti ad hę
redem, quia fateor ꝙ reuertuntur bona quia amplius non perci
pietur vſusfructus, ſed non dicit teſtator quod eo caſu teneatur
vxor reſtituere fructus antea perceptos durante viduitate, itaque
6 † quod teſtator non loquitur, velle non præſumitur. l. ſi ſeruum.
§. non dixit prætor. ff. de acqui. hære. l. vnica. §. ſin autem ad defi-
cientis. C. de caduc. tollend. & verba teſtatoris mandantis bona
reuerti, debent intelligi ſecundum diſpoſitionem iuris. l. Gallus.
§. quidam recte. ff. de libe. & poſthu. l. ſi duo. ff. de acqui. hæredi.
Bar. & doct. in l. hæredes mei. §. cum ita. §. ad Trebell. conſequen
ter debent intelligi illa verba ſecundum quod ius diſponit. i. ꝙ
poſt ſecundas nuptias amplius non percipiet vxor fructus, non
ēt ꝙ ante perceptos teneatur reſtituere. ¶ Quarto dubitatur, pau
lo ante mortem teſtatoris, ipſe teſtator & hæres fratris venerant
ad diuiſionem domorū, ſed quia portio teſtatoris amplior erat,
conuentum fuit de ſoluendo hæredi ſcutos centum & quadra-
ginta, an vxor vſufructuaria grauata de ſoluendo æs alienum ex
fructibus teneatur ad illos ſcutos 140. Breuiter ſi quærimus an hę
7 res poſſit agere contra vſufructuariam videtur quod non, † quia
per aditionem hæreditatis actiones ſunt confuſæ. l. debitori. C.
de pactis. aut quærimus an Iacobinus hæres poſſit ſibi retinere
& reducere de bonis in quibus vſusfructus legatus eſt quod ipſi
hæredi debetur, & ſimiliter dicendum videtur ꝙ nullo facto in-
uentario, quia legatum factum vxori non eſt vniuerſale, omnium
bonorum, ſed particulare reſtrictum ad bona mobilia & immo-
bilia, ſed contra legatarios ſingulares aut particulares nulla ho
die fit detractio aut deductio eius quod hæredi debetur nullo fa
cto inuentario, quia tenetur hæres vltra vires hæreditarias, ideo
confectione inuentarii opus eſt ſi hæres vult retinere debitum ſi
bi, licet ſecus in fideicommiſſo vniuerſali. Ita Pau. de Caſtr. & A-
lex. in l. ita tamen. §. ex Trebelliano. ff. ad Trebellia. Idem Pau. de
Caſt. in conſ. 19. Vltra ea q̇ tanguntur, in ſcđo & tertio dubio in
conſ. 77. Viſa facti narratione ſatis Ion. in conſ. 186. Dubiū facit
in omnibus prędictis. & in conſ. 188. quia dubia. col. 2. poſt med.
li. 2. Alex. in conſ. 124. in fi. li. 6. Soc. in cōſ. 44. lib. 3. ¶ Sed dubium
eſt ſi hæres faciat inuentarium an poſſit deducere illos ſcutos
140. ex præmiſſis videretur quod ſic. Sed caſu iſto puto contra-
rium, quia præmiſſa procedunt quando ſine deductione hæres
defraudaret credito ſuo, ſecus ſi habeat adhuc alia bona hære-
8 ditaria ex quibus ſibi ſatisfactū dicatur, † non. n. diminui debent
legata ob æs alienū hæredis qñ remanent bona ad illud ſufficiē-
tia & ēt ad Falcidiam. Sed in caſu noſtro apud hæredē remanet
proprietas bonorū quæ ipſa valet lōge vltra illos ſcutos 140. Im
mo remanet etiā apud hæredem area una cum ſuis pertinentiis 8
pleno iure tam reſpectu vſusfructus quā proprietatis, remanent
etiam nomina debitorum vt infra dicimus in quinto dubio.

¶ Ex

¶ Ex quibus cócludo in hoc quarto dubio non eſſe locũ actioni
neq; deductioni aut retentioni ob cauſam dictorum ſcutorum
540. ¶ Quinto dubitatur, an uxor debeat habere vſumfructum
aut vſum in nominibus debitorum? Breuiter puto quod non,
quia relictus fuit vſusfructus bonorum mobilium & immobiliũ,
quorum appellatione non veniunt nomina debitorum, quæ di-
cuntur tertia ſpecies. l. quam Tuberonis. §. pe. ff. de pecul. l. a di-
uo pio. §. in venditione. vbi Iaſ. in quarto not. ff. de re iudica. Ale
xan. in conſi. 9. col. fi. in conſi. 45. col. 4. in conſi. 52. col. 2. circa me
dium lib. j. & alibi ſæpe. Et in terminis noſtris quando relinqui
tur vſusfructus bonorum mobilium & immobilium quod non
ueniat vſus nominum debitorum, voluit Barto. in conſi. 50. Gi-
lius Petri. ſequitur Iaſ. in d. l. a diuo Pio. §. in vẽditione. adde Bal.
in conſi. 413. Andreas lib. 3. Suiliani. de penul. Februarii. 1547.
Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doct. Sub correctione.

SVMMARIVM.

1 *Donatio quando uere dicatur ob cauſam*
2 *Verba procemij deno tant cauſam finalem.*
3 *Vbi effectus repugnat uerbis magis attenditur effectus quam ſo-
nus uerborum, & tunc denominatio contractus fit ad effectu
potiuſquam a uerbis.*
4 *In dubio fieri debet interpretatio per quam ſatis fit utrique caſui
quando inter aliquos caſus diuerſitas reperitur.*
5 *Verba in dubio cenſentur prolato demonſtratiue non reſtrictiue.*
6 *Diſponens cenſetur uelle prouidere in cauſa magis neceſſaria.*

CONSILIVM CCCI.

¶ Pro nobilibus Ioanne Laurentio Io. Bartbolomæo de Grionis
fratribus ac nobili Ioanne Garroni ex loco Brayde contra nobi-
lem Cbriſtopborum Fixoris.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De anno
1543. & die 20. Maij reuerẽdus dominus. Petrus
Fixorius prior eccleſiæ S. Andreę loci Braydæ di-
cens ſe alienaſſe q̃ plurima bona no. Chriſtopho
ri Fixoris cum uoluntate tamen ipſius Chriſto-
phori & promiſſione de ipſum remunerando &
recompenſando, & vlterius conſideratis q̃ plurimis beneficijs,
ſeruitijs & obſequijs acceptis ab ipſo Chriſtophoro ad ſugien-
dum ingratitudinem omni meliori modo, &c. gratisque & ob
immenſum amorem erga ipſum Chriſtopborum, & quia ſic ſibi
facere placuit liberaliter ex ſua ſpontanea uoluntate ac mera li-
beralitate dedit, &c. ¶ Quęritur modo an talis donatio dicatur
facta animo compenſandi cũ bonis alienatis per ipſum donato-
rem. ¶ Pro parte dicti Chriſtophori donatarij dr̃ quod non pri-
mo, quia in donatione dr̃ ꝙ fit ex mera liberalitate, ſed non vide
tur mera liberalitas ſi dicatur facta donatio animo compenſan-
di. iſta enim eſt ratio cur donatio aut legatum non dicantur fie-
ri animo compenſandi quia non eſſet donatio aut legatum. ita
Alex. in conſi. 12. col. 2 di. 2. & conſ. 7. col. pe. in vltimo dubio. li. 6.

¶ Secundo allegatur pro parte donatarij, poſito quod dicere-
tur facta donatio animo compenſandi, talis tamen compenſatio
reſtringeretur ad prædicta alienata de voluntate ipſius donata-
rij pp verba donationis, & ſic ad prædia quorum alienationi do
natarius conſenſit nõ ẽt extẽderetur ad alia prædia quorum alie
nationi donatarius conſenſit, quia vnius incluſio, alterius eſt ex-
cluſio. l. cum prætor. ff. de iudi. cum ſimi. ¶ Sed præmiſſis nõ ob-
ſtantibus contrariũ puto de iure uerius, quod immo talis dona-
tio dicatur donatio remuneratoria & facta ob cauſam compen
1 ſandi. ¶ † Primo, quia fuit deuentum ad benemeritorum expreſ
ſionem in ſpecie ſeu ad expreſſionem cauſæ in ſpecie, quo caſu
dr̃ donatio ob cauſam non obſtantibus illis verbis pure, libere,
ſimpliciter & liberaliter. Old. in conſi. 5. Titius dedit. in fi. ſequi
tur Alex. in conſi. 40. in 3. dubio. lib. 4. Soc. in conſi. 53. col. 2. lib.
j. Dec. in l. ſi donatione, col. 5. ante med. C. de collatio. & colla-
tio. & licẽt loquantur doct. quod cauſa in ſpecie expreſſa reſpi-
cit commodũ donantis, tñ cauſa hic expreſſa ẽt reſpicit commo
dum donantis ut liberetur donator ab onere & promiſſione re
munerandi, ꝙ ſe facturum promiſerat. ſimiliter reſpicit eius cõ
modum quod donatarius cõſenſerit alienationibus factis de bo
nis ipſius donatarij quia per talem conſenſum non poteſt alie-
nans aut habentes cauſam ab eo moleſtari. ¶ Secũdo principali
ter dicitur donatio iſta facta animo compenſandi propter ver-
ba expreſſa in procemio ipſius donationis, in quo narratur de
iſtis alienationibus factis de bonis donatarii & ꝙ donator pro-
miſerat ipſum donatarium recompenſare. ex quo procemio o-
ſtenditur cauſa finalis ipſius donationis ꝙ motus fuerit donator
ad donandum principaliter ut recõpenſaret † quia uerba procee-
2 mij denotant cauſam finalem. l. fi. vbi Bart. & Bal. ff. de hære. in-
sti. gl. in l. j. ff. de iud. Bal. in l. pacta nouiſſima. C. de pactis. ¶ Rur-
ſus ex procemio declaratur voluntas diſponentis. l. item quia. ff.
de pactis, ergo apparet quod cauſa donandi finalis fuit propter
cõpenſationẽ, & quod in donante omnino fuerit voluntas recõ
penſandi, ſed ubi apparet de volũtate donatoris quod uoluit do
nare animo compenſandi, ſine dubio ſtamus tali uoluntati. l. cre
ditorem. ff. de leg. 2. l. ſi compenſandi. C. de hære. inſti. Alex. in cõ
ſi. 19. in 5. dubio. lib. 6. cũ ſi. & iſta uoluntas hic apparet per uer-
ba expreſſa & clara, quia teſtator donauit propter cauſam remu
nerandi & recompenſandi quo ſe facturum promiſerat. ¶ Tertiò
iſtam quæſtionem uidetur in terminis magis dubitabilibus de-
cidere Cor. in conſi. 115. lib. 4. vbi Corne. quod teſtator cenſetur
legare animo compenſandi quando in præfatione legati dicit ſe
illud facere ad obuiandum diſcordiis & moleſtiis inter legata-
rium & hæredẽ, quanto fortius dicendũ eſt donationem iſtam
cenſeri factam animo compenſandi in qua donator in eius præ-
fatione aſſerit ꝙ alienauit bona quamplurima donatarii, & ꝙ eũ
recompenſare promiſit, & ſic in caſu iſto donator in ſpecie ex-
primit cauſam recompenſandi nec ita generaliter loquitur pro-
ut in caſu Cornei. ¶ Quartò niſi dicamus compenſationem fa-
ctã eſſe per uerba illa ſpecialia poſita in procemio donationis
nihil operabuntur ac de nihilo deſeruient, ſed non eſt dicendũ
uoluiſſe donatorem ad talem expreſſionem deſcendere ſine ali-
quo effectu & miniſterio. l. ſi quando. ff. de leg. j. c. ſi Papa. de pri-
uil. lib. 6. cũ ſuis ſimili. quæ hic cumulare non intendo. ¶ Ex quib9
puto hanc partem abunde ſatis firmatam eſſe. Reſtat reſponde-
re ad contraria, ad quæ ex præmiſſis ſatis reſponſum apparet.

¶ Sed tamen ad maiorem declarationem reſpondeo in ſpecie.
& ad primum quod non uidetur facta donatio animo compen-
3 ſandi propter illa uerba ex mera liberalitate, &c. reſpondeo † ꝙ
ubi effectus repugnat uerbis, magis attenditur effectus quam ſo
nus uerborum, & tunc denominatio contractus fit ab effectu po-
tiuſquam a uerbis. l. ſi uno, in prin. ff. loca. l. inſulam. ff. de præſcri-
ptis uerbis. l. Lucius, primo ubi doc. ff. depoſiti. l. ſi alienam in fi.
& l. vbi donatur. ff. de dona. cau. mor. Bal. in l. cotem. §. qui maxi-
mos. ff. de publica. & in diſpu. incip. Publicanus. cum ſi. ſed hic
effectus donationis factæ ob cauſam & animo compenſandi ac
remunerandi donatarium iuxta promiſſa, repugnat uerbis ſonã-
tibus in meram liberalitatem, ergo dici debet donatio ob cau-
ſam & facta animo compenſandi conſiderato effectu, & non at-
tento ſono verborum & in terminis quod ubi in ſpecie exprimi-
tur cauſa donationis, illa dicitur facta ob cauſam non attentis il-
lis uerbis pure, mere, ſimpliciter & ex mera liberalitate tradit
Old. in d. conſi. 5. in fi. Alex. in d. conſi. 4. lib. 4. Soci. in d. conſi.
54. lib. j. Dec. in d. l. ſi donatione. col. 5. C. de collatio. ¶ Secundo
reſpondeo, quod bona donata excedunt ualorem bonorum alie-
natorum, ideo quatenus datus exceſſus dici poteſt donatio ſim-
plex & facta ex mera liberalitate, nec repugnat quod cõtractus
dicatur maximus, ſicut uidemus quando fit donatio propter me-
rita quæ non aſcendunt ad ualorem donationis nam quatenus
donatio excedit merita, dicitur donatio ſimplex ideo talis dona
tio non ualet in perſonis ꝓhibitis quatenus fit ultra merita. Bar.
in l. ſi quis pro eo. §. j. in fi. ff. de fideiuſ. Dec. in l. petens. col. 7. C.
de pactis, & in d. l. ſi donatione. col. 3. in fi. C. de collatio. & alibi
ſępe doct. Similiter quatenus donatio remuneratoria excedit me
rita, dr̃ propria donatio, ideo debet inſinuari. Ange. & Imo. in l.
Aquilius. ff. de dona. Soc. in conſi. 22. col. 2. lib. 4. Ex quibus patet
quod eadẽ donatio reſpectu diuerſarum quantitatum poteſt di-
uerſo iure cenſeri, quia quatenus adeſt cauſa, dr̃ ob cauſam, &
quatenus cauſa ceſſat, dr̃ ſimplex & propria. & ſic in caſu iſto
quatenus ceſſat cauſa recompenſandi. & quatenus bona donata
plus ualent quàm bona alienata, dicitur propria & ſimplex do-
natio procedens ex mera liberalitate, & iſta reſponſio optime
4 quadrat & conuenit rationibus iuris, quia † in dubio fieri debet
interpretatio per quam ſatis fit utrique caſui qñ inter aliquos ca
ſus diuerſitas reperitur l. adoptiuus. §. j. in fi. ibi, ſed in re dubia.
ff. de ritu nuptiarum. Bal. in l. bonorum. in tertia quæſtione. C. qui
admitti

admitti. Pau. de Caſt. in conſi. 179. In cauſa quam magnificus. co
lum. 5. circa med. lib. j. Sed per talem interpretationem ſatiſfit
vtriq; calui, quæ uere erit donatio ob cauſam recompẽſandi qua
tenus illa militat, vere etiam erit donatio propria ex mera libera
litate, quatenus bona donata plus valent q̃ bona alienata p do-
natorem. ¶ Non obſtat ſecundum argumentũ, ꝙ talis compenſa
tio debet reſtringi ad bona alienata de voluntate & conſenſu ip
ſius donatarij, quia reſpondeo duobus modis. primo ꝙ illa uer-
ba de voluntate, &c. non ponuntur limitatiue, aut reſtrictiue, ſed
enunciatiue & demonſtratiue, quia donator uoluit demonſtrare
ſe non alienaſſe inuito donatario, ſed volente ad demonſtrandũ
beneficia ipſius donatarij, qui permiſit bona ſua alienari pro
ſubueniendo ipſi donatori, quæ beneficia voluit alienans per il-
5 lam donationem recompenſare, in dubio enim † verba cenſen-
tur prolata demonſtratiue, non reſtrictiue. l. fi. §. Titia. ff. de liber.
lega. Bar. in l. cum pater. §. menſe, verſi. quæro quid ſi teſtator. ff.
de leg. 2. & in l. Centurio, col. 11. verſi. ſed quid ſi dixi. ff. de vul-
gar. Pau. de Caſt. in conſi. 519. In cauſa quæ uertitur coram do-
mino poteſtate meſta. col. 2. poſt med. lib. 5. cum. n. aſſeruerit do
nator uelle recompenſare beneficia, & dixerit alienaſſe quãplu
rima bona donatarii de eius uoluntate, illa uerba, de eius volon
tate, cenſentur appoſita ad probandum ipſa beneficia, vt talia
ſint ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant. l. 3. vbi Bar. ff. de ſun
do inſtru. l. ſi vno. ff. loca. l. qui vinum. ff. de triti. uino oleoq; lega.
l. defenſor. ff. de interro. actio. c. inter dilectos. verſi. cæterum, de
fide inſtru. Bal. in c. j. de natu. ſucceſ. feud. Pau. de Caſt. in conſi.
321. Viſa quadam petitione. col. 2. circa fi. lib. j. ¶ Secundo reſpon
deo, poſito & nõ conceſſo, ꝙ uerba illa de uoluntate, & c. poſita
eſſent reſtrictiue, tamen dico ꝙ donator aſſeruit ſe alienaſſe quã
plurima bona cum uoluntate tamen ipſius donatarii. illa dictio
tamen, eſt limitatiua præcedentium. l. ita tamen. ff. ad Trebellia.
& reſtringit dictio tamen ſeu limitat omnia præcedentia. Bal. in
conſi. 195. Laudare. col. pe. ante med. uerſi. 3. etiam ex natura ter
mini. lib. 2. & ſic aſſeruit teſtator nihil ſe alienaſſe niſi cum uolu
tate ipſius donatarii, ergo cum acceſſerit uoluntas donatarii in
omnibus alienatis, omnia pertinẽt cauſa & animo compẽſandi.
¶ Nec obſtat ꝙ omnibus inſtrumentis alienationum forte non ex
primatur de uoluntate & conſenſu ipſius donatarij, quia nõ ſe-
quitur, donatarius non interuenit in ſcriptura inſtrumentorum,
ergo nolente eo habitę ſunt alienationes, nam potuit haberi vo
luntas eius extra ipſa inſtrumenta ante ea uel poſt. & cum dona
tor aſſeruerit de uoluntate ipſius donatarii in omnibus aliena-
tionibus, & utatur donatarius inſtrumento donationis, nõ põt
contrauenire aſſertioni in eo factæ. reg. ex qua perſona. ff. de reg.
iur. & quia producens inſtrumentum cenſetur fateri omnia in
eo contẽta uera eſſe. c. cum olim, de cenſ. c. cum uenerabilis. obi
late ſcriben. de exceptio. ¶ Preterea, poſito & non conceſſo, quod
donatarius non conſenſiſſet omnibus alienationibus, tamen ad-
hoc dici debet facta donatio animo compẽſandi cum omnibus
alienatis, quia ſi donator voluit recompenſare donatarium pro
alienatis de eius uoluntate, a fortiori pro alienatis citra eius uo-
luntatem, quia maior ratio & maior neceſſitas cõpenſandi erat
circa alienata ſine conſenſu donatarij quàm circa alia, quia niſi
facta eſſet recompenſatio pro alienatis ſine conſenſu donatarii,
potuiſſet donatarius vendicare bona ſua ab emptoribus, & em-
tores habuiſſent regreſſum de euictione contra ipſum donato-
rem eorum autorem, aut eius hæredes: nõ ita fieri poterat in a-
lienatis de uoluntate donatarii, ergo dicendum eſt quod dona-
tor voluerit recompenſare donatarium in illis etiam bonis, in q
6 bus militabat maior neceſſitas recompenſandi, quia † cenſetur
diſponens uelle prouidere in caſu magis neceſſario. Bal. in conſ.
35. Pater filio. col. 2. lib. 2. & in conſi. 113. Proponitur ꝙ quidam,
col. j. poſt med. verſi. contrarium eſt modo. li. 5. ¶ Poſtremo quã-
do dubitatur an aliquid includatur in diſpoſitione, optimus in-
terpres ad iudicandum eſt ualor rei, ex quantitate enim precij
pręſumitur quid & quantum ueniat in contractu. gl. no. in l. ſem-
per in ſtipulationibus, in gl. magna circa med. ff. de regu. iuris,
Alex. in conſi. 26. lib. 4. modo conſidero quod bona donata non
ſolum ſufficiunt pro recompẽſatione omnium alienatorum, ſed
etiam ualorem alienatorum excedunt in magna quantitate, ita-
que dicendum eſt, quod uoluerit donator recompẽſationem fie
ri quoad omnia. & poſtquã fecit donator mentionem de recom
penſatione generaliter illam non reſtringendo, generaliter intel
ligi debet facta recompenſatio. l. de precio. ff. de publicia. cum
ſimi. maxime, quia (vt dictum eſt) maior eſt ratio & neceſſitas re
compenſandi in bonis alienatis ſine conſenſu donatarii, ubi nõ
in omnibus conſenſiſſet, ſed fruſtra de hoc diſputatur, poſtquam
aſſeruit & teſtificatus eſt donator, quod omnia alienauit cũ vo-
luntate ipſius donatarii. ¶ Ex quibus concludo contentum eſſe
oportere donatarium bonis donatis, nec aliquid poſſe petere no
mine alienatorum, & ita de iure & æquitate reſpondeo, ſaluo
ſaniori iudicio. Sauiliani. 4. Martij 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus de poſſeſſione ſine ordine & probatione reſtitui debet.*
2 *Quando ſpoliatus non reſtituatur.*
3 *Quæ differentia inter ſpoliatum a priuato, & ſpoliatum autho-
ritate iudicis.*
4 *Iudex dicitur priuatus, quando procedit ſine cauſæ cognitione.*
5 *Executio facta uirtute ordinationis inualida dicitur nulla.*
6 *Spoliatus nõ reſtituitur, quãdo notorie conſtat de nõ iure ipſius.*

CONSILIVM CCCII.

¶ Pro Maria relicta quondam Thomæ Gingoli ex Sauiliano con-
tra Franciſcum Variri ab eodem loco.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In hac cau
ſa Mariæ Gingolæ contra Franciſcum Variri, de
duobus quæritur. Primo, an dicto Franciſco Va-
riri competat poſſeſſorium recuperandæ? ¶ Secũ
do, an ſi competat, obſtet exceptio proprietatis?
1 ¶ 1 Circa primum dubium puto breuiter conclu
dendum competere remedium poſſeſſorium, licèt ſpoliatus fue
rit agens authoritate iudicis, ex quo iudex proceſſit non ſeruato
iuris ordine, immo ordinatio de mittendo dominum directum
in poſſeſſionem lata eſt parte non uocata: conſtat autem com-
petere remedium poſſeſſorium ad recuperandam poſſeſſionem,
licèt a iudice ſpoliatus quis fuerit quando proceſſit iudex non
ſeruato iuris ordine, c. cauſam matrimonii. & c. cum cauſam, vbi
Abb. in 4. no. de offi. deleg. c. ex inſinuatione, de procura. c. con-
querente, de reſtitu. ſpo. c. referente, ubi Dec. in 2. no. de præben.
l. meminerint. C. unde vi. gl. 3. q. j. in ſumma. Bal. in conſi. 134. Co
pioſe. in fi. l. 3. ubi quod ſpoliatus ſine ordine & probatione re-
ſtitui debet. tradit idem Bal. in conſi. 147. Spoliatus. lib. 3. An. de
Butr. in conſi. 12. in 2. quęſtione. & in conſi. 18. col. 10. verſic. nec
obſtat quod Chinus. lib. j. Amplius datur reſtitutio poſſeſſionis
non ſolũ, qñ procedit iudex contra citatum, ſed etiã ſi contra ci-
tatum, ad locum tñ non tutum. Bal. in conſi. 327. Iniuſtiſſima. li.
2. Idem ſi iudex procederet ſeruato iuris ordine, ſi tamen non
eſſet iudex competens, nam ſine dubio competeret remedium
poſſeſſorium. Anch. in conſi. 548. Ad prædicta dubia, in primo
dubio. Soc. in conſi. 15. col. 4. verſi. facit etiam ad prædicta. lib. j.
Dec. in conſi. 125. Quod procedit, quando iudex nulliter proce-
deret per errorem iuris, ſecus ſi per errorem facti ductus aliquo
probabili errore facti, quia tunc non competeret remedium poſ
ſeſſorium, ſed aliter agendum eſſet officio iudicis, aut uia nulli-
tatis. Abb. in d. c. ex inſinuatione, in tertio nota. de procura. ſequi
tur Dec. in d. conſi. 125. col. 3. in fi. ¶ Similiter procedunt præmiſ
ſa, quando ſententia iudicis ſpoliatiua alterius eſſet nulla, ſecus
2 ſi ualida † mero iure, licèt iniuſta, quia tunc ſpoliatus authorita
te talis ſententiæ non reſtituitur. Abb. in d. c. cũ cauſa, de offi. de
leg. Fely. in d. c. dilectus. j col. j. poſt med. in tertia fallentia. de re
ſcriptis. ¶ Hoc tamen non procederet, quando iniuſtitia ſenten-
tiæ eſſet notoria, quia illa æquiparatur nullitati, ideo competit
tunc remedium poſſeſſorium, ut per Fely. in d. c. dilectus, de re-
ſcript. ¶ Venio nunc ad ſecundum dubium, an contra agentem
poſſeſſorio obſtet exceptio proprietatis concernens petitorium.
videretur prima fronte dicendum ꝙ non, per glo. 3. q. 1. in ſum-
ma. ubi ꝙ contra ſpoliatum a iudice ordine iuris non ſeruato nõ
admittitur exceptio criminis, aut minus canonicæ inſtitutionis
ſequitur Soc. in d. conſi. 12. in 2. quæſtio. lib. j. ubi Socin. loquitur.
quando proceſſit iudex parte non citata. Idem etiam & magis
generaliter uoluit Bald. in d. conſi. 147. Spoliatus. lib. 3. ubi quòd
contra ſpoliatum per ſententiam nullam non admittitur exce-
ptio concernens iuſtitiam poſſeſſoris. Idem tenet Hoſtien. in ti-
tu. de reſtitutio. ſpolio. §. quando facienda, in prin. ubi quod ſpo-

liatus

ſpoliatus nō ſeruato iuris ordine incontinenti reſtituitur, ſi uero ſpoliatur ſeruato iuris ordine non reſtituitur ante cauſæ cognitionem. an iuſte fuerit ſpoliatus vel non ſequitur Fely. in d.c. dilectus, de reſcri. ſed hic iudex proceſſit non ſeruato iuris ordine, & parte non uocata, ergo &c. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius ꝙ immo admitti debeat exceptio concernēs petitorium. & pro fundamento cōſidero ꝙ doc.
3 faciunt † differentiam inter ſpoliatum a priuato & ſpoliatum authoritate iudicis. quia ſpoliatus a priuato incontinenti reſtituitur, ſed ſpoliatus authoritate iudicis non reſtituitur niſi cauſa cognita an iuſte fuerit ſpoliatus vel non propter præſumptionē quam iudex pro ſe habet. Oldr. in conſi. 224. Iſtæ ſunt allegationes. col. 5. verſi. in contrarium. Gemin. in conſi. 141. Dominus Burgenſis. col. 3. Calca. in conſi. 126. col. 2. ante med. Dec. in conſi. 449. colum. pe. poſt med. Iaſ. in l. 3. §. ſi. in fi. ff. de acqui. poſſ. & in conſi. 38. colum. 3. in fi. lib. 3. ¶Hoc ita præſuppoſito neceſſe eſt dicere ꝙ iſtud procedat quando ſententia iudicis per quam quis ſpoliatur, eſt nulla, quia ſi eſſet valida licèt iniuſta, non competit remedium poſſeſſorium, conſequenter fruſtra tunc diſputatur an contra petentem reſtitutionem opponi poſſit exceptio. ¶Sed dicet aliquis, quid reſpondes ad contraria? Ego pro declaratione & intelligentia iſtius difficultatis puto diſtinguendū, qđ aut iudex procedit omnino ut priuatus & extraiudicialiter, ut potè parte non uocata, & tunc idem iudicetur de eo ſpoliante ut de priuato ex quo ut priuatus omnino procedit, & ſic iſto caſu non obſtat exceptio. & idem ſi partem quidem uocaret, ſed eam non audiret in ſuis defenſionibus & exceptionibus, & iſto caſu procedat dictū Card. in cle. 1. §. fi. in fin. de celebra. miſſ. ubi † quòd iudex dicitur procedere, ut priuatus quando procedit
4 ſine cauſę cognitione. quod dictum refert & ſequitur Felyn. in d.c. dilectus, de reſcrip. Dec. in l. factum a iudice. ff. de regu. iuris. non enim dicitur procedere iudex ſine cauſæ cognitione quando citat partes. §. fi. inſtitu. de pœna temere litigan. l. in cauſæ. §. cognita. ff. de minor. l. 3. §. cauſa cognita, ubi glo. & Bart. ff. de bon. poſſ. c. fi. de ſupplen. negli. præla. & ꝙ allegari non poſſe cauſæ cognitionem non interueniſſe ubi citatio adhibita eſt, tradit Gemin. in conſi. 122. poſt princi. per tex. in c. inter quatuor, de maiori. & obedien. Poſſet etiam dici procedere iudicem ut priuatum quando eſſet iudex incompetens, quo caſu etiam datur reſtitutio. Anch. in d. conſi. 148. in 3. dubio. Socin. in d. conſi. 14. colum. 4. verſi. facit etiam ad prædicta. lib. 3. Dec. in d. conſil. 525. ſimiliter diceretur iudex procedere vt priuatus quando eſſet iudex delegatus qui procederet non ſeruata forma ſuæ commiſſionis, quia non dicitur iudex in eo in quo excedit formam ſui mandati. Oldr. in conſi. 527. De toto themate. colum. 3. in fine Aut procedit iudex parte uocata, ſed omittit aliquas alias ſolennitates iudicii ex quibus ſententia reddit̄ nulla, puta litis conteſtationem aut aliā, & iſto caſu procedat opi. ꝙ ſpoliatus authoritate iudicis non reſtituitur niſi cauſa cognita an iuſte, vel iniuſte fuerit ſpoliatus. Ratio eſt, quia licèt ſententia dicatur nulla ex omiſſione alicuius ordinis ſuæ ſolennitatis, tamen iudex non dicitur proceſſiſſe vt priuatus & extraiudicialiter, ex quo partem uocauit, niſi partem uocatam & comparentem audire noluiſſet. & niſi ita dicamus & diſtinguamus, neſcio uidere quomodo procedat differentia doct. inter ſpoliationem iudicis & priuati. in qua differentia uoluerunt doc. plures tribuere ſpoliationem iudicis q̄ priuati. In propoſito igitur cum proceſſerit iudex ad executionem parte vocata, non poteſt dici ꝙ proceſſerit ut priuatus & extraiudicialiter. ¶Nec obſtat ꝙ nō fuerit citata pars in ordinatione demittendo in poſſeſſionem, quia fateor, & ob id dico quòd talis ordinatio dicitur nulla, ſed dico ꝙ ex quo fuit citata pars ad actum executionis & miſſionis in poſſeſſionem, & ſic ad actum ſpoliationis, quòd talis ſpoliatio non poteſt dici facta extraiudicialiter & ut a priuato, quia ſi comparuiſſet pars in actu executionis & defenſiones aut exceptiones validas propoſuiſſet, ueriſimiliter fuiſſet audita, maxime cum illa ordinatio de mittendo nulla, tranſire non potuiſſet in rem iudicatam, ſpoliatio enim immediate facta eſt per miſſionem in poſſeſſionem, non per ordinationem de mittendo. ¶Actus autem immediatus debet attendi non mediatus. l. ſocium qui in eo. ff. pro ſocio. l. pe. ff. de condi. ob turpem cau. l. cum de hoc. ff. excep. rei iudi. l. ſi mulier. ff. rerum amo. glo. in l. 1. in gl. 3. ff. de edendo. Barto. in l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ff. de uulga. cum ſimi. ſatis igitur videtur adhibitam eſſe citationem ad actum ſpoliationis immediatum quo ad hoc ne iudicatur iudex ſpoliaſſe tanquam priua-
5 tus omnino & extraiudicialiter. † & licèt executio facta virtute ordinationis inualidæ dicatur nulla, tanquam proueniens ex radice infecta l. fi. C. de natu. libe. tamen dici non poteſt, ꝙ proceſſerit iudex ad talem executionem tanquam priuatus poſtquam partem citauit. ¶Sed poſito & nō cōceſſo, ꝙ exceptio concernēs petitorium admitti non deberet in tali ſpoliatione facta a iudice quia iudex proceſſiſſet omnino ut priuatus & extraiudicialiter tamen dico ꝙ ex quo talis exceptio fuit admiſſa & ſuper ea receptæ probationes debet iudex ſuper petitorio de quo cognouit pronunciare. l. de qua re. ff. de iudi. & in terminis exceptionis petitorii aut proprietatis contra poſſeſſorium quod ſuper ea debeat pronunciari quando ſuper ea fuerunt probationes receptę, eſt tex. in c. 1. de reſtitu. ſpolia. tradit Inno. in c. conſtitutus. de filijs presbyter. cum ſimi. ut per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. 16. in decima fallentia. ff. de acquir. poſſ. Iaſ. in l. 1. in princi. col. 2. poſt med. ff. de ope. no. nun. & in l. patre furioſo. colum. 5. verſic. 15. facit. ff. de his qui ſunt ſui uel alieni iuris. Ratio huius eſt, quia factis probationibus ſuper proprietate, dicitur notorie conſtare de non iure ſpoliati agentis cum acta indicant notorium c. cum olim, vbi Abb. de verb. ſign. Inn. & doc. in c. ex inſi-
6 nuatione, de appellatio. ¶Sed ſpoliatus non reſtituitur † quando notorie conſtat de non iure ipſius. Inno. in d.c. conſtitutus. de filiis pręsbyter. Alex. in d. §. nihil commune. in decima fallentia. Soci. in conſi. 87. col. fi. lib. 3. Dec. in conſi. 4. in fi. uerſi. quarto facit. Addo Oldr. in conſi. 224. Iſtæ ſunt allegationes. col. 5. verſic. ſoluebat & aliter. & col. fi. ver. nec obſtat quod de poſſeſſorio debeat. Ideo dominiū probatū ex actis obſtat agēti poſſeſſorio, licèt non dominium probandum, quia vbi eſt probatum, notorie conſtat de non iure ſpoliati. Old. in conſi. 227. De toto themate, col. 2. verſi. ſecundo obiicit. & in conſi. 274. In cauſa quæ vertitur ſuper diœceſano. col. 3. hinc videmus ꝙ regula iuris quod ſpoliatus etiam prædo ante omnia reſtitui debet, non procedit quando ex actis conſtaret ipſum eſſe prædonem, quia tunc notorie conſtaret de non iure ipſius. Ita Inno. & Abb. in c. cum eccleſia ſutrina, de cau. poſſ. & proprie. ſequitur Rubeus Alex. in conſi. 167. colum. 4. In propoſito noſtro cum admiſſa fuerit exceptio proprietatis & ſuper ea factæ probationes per teſtes & inſtrumētum albergamenti, dico quod ſuper tali exceptione debet iudex pronunciare d. l. de qua re. & quia factis probationibus notorie conſtat de non iure agentis poſſeſſorio. Immo notorie dicitur conſtare de non iure agentis ex ſolo inſtrumento albergamenti. Socin. in d. conſi. 87. col. fi. lib. 3. Ex quo Socin. dicto infertur quòd admitti debet exceptio proprietatis quādo eius probatio impletur per ſolam productionem inſtrumenti. ¶Quod ipſum tamen putarem procedere quando contra tale inſtrumentum validi nihil opponeretur, ſed hic contra inſtrumentum nihil fuit oppoſitum, neq; opponitur, immo pars illi inhæret, ſed tantum inſtat ſuper poſſeſſorio. Amplius dico ꝙ admiſſa exceptione proprietatis & ſuper ea factis probationibus, ex quibus cauſa ipſius proprietatis liquidata ſit, ꝙ non debet iudex pronunciare ſuper poſſeſſorio ſed ſuper petitorio tantum quod abſorbet cauſā poſſeſſorij. Ita in terminis tradit Ancha. in conſi. 145. In prædicta quæſtione reperio. col. 2. poſt med. verſi. & ſi dicatur. per tex. no. in c. paſtoralis. de cau. poſſ. & proprie. Idem voluit Oldr. in conſi. 226. Quidam Epiſcopus, in fi. vbi quod inaniter diſputatur de poſſeſſorio, quando conſtet de petitorio. ¶Sed dicet aliquis, pręmiſſa forte procederent quando ſpoliatus conſenſiſſet admiſſioni exceptionis proprietatis, ſed hic expreſſe contradixit. Reſpondeo quod non ſufficit ſimplex contradictio ſed requiritur appellatio, debebat enim appellare quando vidit exceptionem proprietatis admiſſam, quia non appellando cenſetur admiſſioni conſenſiſſe. Ita in terminis tradit Areti. in d. l. naturaliter. §. nihil commune, col. 7. ff. de acqui. poſ. quem refert & ſequitur Fely. in c. inter monaſterium, col. 14. poſt med. verſi. forte tamen eſt neceſſaria, de re iud. quicquid aliter & nimium generaliter ſcripſerit Dec. in conſi. 84. col. 2. verſi. 3. & vltimo. ubi tamen de Areti. & Fely. mentionem non facit. Similiter nimiū generaliter videtur locutus Alex. in conſi. 6. colum. 5. uerſi. nec obſtat ſi dicatur. lib. 5. fortius dico ꝙ licèt exceptio proprietatis admiſſa non eſſet & pars admiſſioni contradiceret parata appellare, adhuc admitti deberet, quia regula quod ſpoliatus reſtitui ante omnia debet, non procedit quando poteſt quis ingredi poſſeſſionem propria authoritate, & illam apprehendit ſine uitio, quia ſic apprehendens non cogitur poſſeſſionem reſtituere. Veronenſis in conſ. 40. Omiſſa tactu ferie, colum. pe. in 5. dubio. ſequitur

quitur

quitur Deci. in d.conſi.191.colum.penul.verſic. 7.quod ſupradictum eſt confirmatur. ſed dominus directus finita emphytheuſi poteſt emphyteutam propria authoritate expellere ubi non inuenit reſiſtentiam, & quando non negatur rem eſſe emphyteuticam, ut habetur per ſcriben.in l.2.C.de iure emphy. tradit Socin.in conſi.167.col.5.lib.2.Cor.in conſi.93.& in conſi. 271. lib. 3.ſed in caſu noſtro pars fateturbona eſſe emphyteutica & per inſtrumentum albergamenti conſtat emphytheuſim finitã quoad portionem Marchioti.Similiter per teſtes agentis conſtat ꝙ Bernardus Variri donauit aliqua bona patri agentis nec conſtat de conſenſu domini.potuit igitur dominus directus apprehendere poſſesſionem bonorum propria authoritate ſine licentia iudicis,ergo nõ tenetur poſſesſionem reſtituere,& quidem multominus tenetur quia poſſesſionẽ apprehendit authore prætore, quam iure proprio poterat accipere & quia ipſam poſſesſionem accepit ſine vitio cum neminem inuenerit reſiſtentem nec verbis nec facto, quo caſu ſuccedit dictum Socin.in d. conſilio 87.colum.fi.poſt med.verſi.tertio & vltimo.lib.3. vt quando poſſesſio ad aliquem iuſte peruenit & ſine vitio,non tenetur poſſidens illam reſtituere, ſed hic poſſesſio iuſte peruenit ad dominum directum emphyteuſi finita, peruenit etiam ſine vitio nemine reſiſtente ergo &c. ¶Secundo principaliter conſidero ꝙ agens propoſuit poſſeſſorium recuperãdæ pro omnibus bonis: ſed remedium non videtur competere reſpectu portionis Marchioti defuncti, quia non probatur quod mortuo Marchioto apprehendit poſſesſionem reſpectu portionis ipſius Marchioti, immo conſtat de contrario quia mortuo Marchioto continuo dominus directus poſſesſionem accepit portionis ad Marchiotum pertinentis, nec poteſt agens dicere quòd poſſesſio Marchioti fratris continuetur in hæredem.l.cum hæredes.ff. de acqui.poſſ.quomodo igitur poteſt agens reſtitui ad poſſesſionem quam nunquam habuit. ¶Itaque non poteſt agens obtinere in poſſeſſorio qđ nũquam habuit, & ubi habuiſſet obſtat exceptio proprietatis in qua per inſtrumentum albergamenti & emphyteuſis apparet quod in emphyteuſi de qua agitur, non eſt locus iuri accreſcendi,ſed quod portio Marchioti variri defuncti ſine liberis reuerſa eſt ad dominum directum. ¶Laus Deo Virgini ac diuo Ioanni Euangeliſtæ,totique curiæ cœleſti. Amen. Sauiliani.10.Martij 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.doct.Sub correctione.

SVMMARIVM.

1 *Animiles Hieroſolymitanus ſuccedat in feudo.*
2 *In feudo vero & proprio an cenſeatur electa induſtria perſona.*
3 *Induſtria perſona eſt electa, quando negocium non habet certã et demonſtratam formam.*
4 *Prohibitio alinationis feudi quando non habet locum.*
5 *In Francia appellatione heredũ veniunt etiam extranei.*
6 *Pia cauſa non fauemus in præiudicium tertij.*
7 *Princeps non poteſt tollere ius gentium.*
8 *Eſt regula quod is in feudo non ſuccedat, qui feudo ſeruire non poteſt.*
9 *Matrimonium, & beneficium eccleſiaſticum inuicem non compatiuntur.*
10 *Conuerſi non admittuntur ad feudum.*

CONSILIVM CCCIII.

¶Pro magnifico domino Claudio ex Comitibus Ploaaſchi,& dominis Nomi contra magnificum & reuerendum dominum Philibertum eius fratrem & militem Hieroſolymitanum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quæritur an Magnificus & reuerendus dominus Philibertus miles Hieroſolymitanus admitti debeat ad ſucceſſionem feudi Comitatus Plozaſchi. videretur dicendum prima facie quod ſic, nam ita decidit Barba.in rubr.de feudis colum. 4. quem ſequi videtur Curtius Iunior in tracta.feu.in 3. parte. in ſecunda regula.q.10.in ſeptima limitatione char.29. Iſti enim milites pugnantes pro fide contra infideles non depoſuerunt arma bellica ſed in melius commutauerunt ideo intelliguntur ſeruire domino & feudum retinere debent.quam rationem conſiderat Baldus in conſi. 170. Ad euidentiam præmittendum eſt quod de rebus.lib.2. Sed vltra Curtium addo Alua.in c.3.col.penul.de milite vaſal.qui arma bell.depoſuit vbi quod iſti milites non immutant ſed augent,ob id non perdunt feudum ſed poſſunt honeſte ſeruire per ſubſtitutum.idẽ tenet Præpoſ.in d.c.3.in fi. ¶Sed præ-
5 miſſis non obſtãtibus contrarium puto de iure verius,† ꝙ miles Hieroſolymitanus non ſuccedat in feudo de quo agitur, quia feudum de quo agitur,dicitur feudum proprium,& verũ,in quo inhabiles non admittuntur nec illud tranſit ad fœminas nec ad hęredes extraneos,quo caſu in tali feudo cenſetur electa induſtria perſonæ vaſalli ut oporteat vaſallum ſeruire domino per ſe ipſum,non per ſubſtitutum, ut per Alex.in conſi. 10.lib.5. & in l. ſi finita.§.ſi de vectigalibus, colum. 7. Imo.in d.l. eorum. ff. de dam.infec. Curt.Sen. in conſi.62.& in conſi.63. Dec. poſt alios in c.in præſentia.col.antepe.q.10.de proba.in quibus locis traditur regula quod clericus aut monaſterium non ſuccedit in feudo,a qua regula excipiuntur plures caſus puta quando monaſterium poteſt ſeruire domino per ſubſtitutum,uel quando eſt tale ſeruitium quod ab eccleſia honeſte præſtari poteſt,ut quia conſiſtat in pecunia aut in alia re. Ergo volunt doc. ꝙ regulariter in feudo cenſeatur electa induſtria perſonæ,quia alias non eſſet tractandum in quibus caſibus poſſet ſuccedere clericus aut monaſterium in feudo quia ſemper & indiſtincte ſuccederet cum poſſit ſeruire per ſubſtitutum. & iſtud ꝙ in feudo regulariter monaſterium aut clericus non ſuccedat,ſed cenſeatur electa induſtria perſonæ latiſſime diſputat & concludit Curt.Iu.in tracta.feu.in
2 3.parte in x.q.prin.¶†Secundo ꝙ in feudo vero & proprio cẽſeatur electa induſtria perſonæ probatur.nam induſtria perſonæ dicitur electa.quando quid committitur alicui ratione confidentię quam committens de eo habet.Anto.de Butri. in conſil. 48. Abſque diſtinctione.circa fi.per l.unicam.§.ſi autem.C. de cadu. tollen.ſed feudum datur vaſallo ratione confidentię quia dominus confidit de eo & de eius deſcendentibus & domo hinc feudum dicitur a fidelitate.cap. nulla,per quos fiat inueſti. & feudatarius fidelis dicitur.c.j.§.item ſi fidelis,quibus mo.feu.amit. & ſic cum dominus cõfidat de vaſallo cui feudum concedit, & vaſallus fidelitatem promittat,in dubio videtur electa induſtria perſonę. ¶ Tertio induſtria in dubio uidetur electa in vaſallo, quia † induſtria perſonæ dicitur electa quando negocium non
3 habet certam & determinatam formam.Barto.in l.fi.ff.de diuer. & tem.præſcrip. Panor. in c.fi.de offic. delega. Bald. in conſilio 128.Cum quidam vſurarius.colum.j.poſt med.lib.3.Cor.in conſi. 243.colum.6.poſt med.lib. 3. Iaſ.in l. quod quis,colum. 2. in 2.limitatione.C.de procura.ſed ſeruitia perſonalia debita domino per vaſallum non habent certam & determinatam formam cum debeantur vario modo ſecundum qualitatem temporis & exigentiam caſuum,ergo &c.¶Quarto in rebus & negociis arduis dicitur electa induſtria perſonæ. Imo. & Florent. in d. ca. fi.de offic.deleg. Cor. in d.conſi.243.colum.6.lib.3.& in conſil. 257.colum.2.io fi.lib.4.Dec.in l.j.col.6.circa med.ff.de offi.eius. Iaſ.in l. a iudice,colum.fi.in 58.limitatione.C.de iudi.ſed cum dubium ſeruitia debita domino per uaſallum ardua & grauia eſſe, ſi ea conſiderentur quæ in fidelitate uaſalli continentur ergo dicendum eſt induſtriam perſonæ uaſalli in dubio electam eſſe.

¶Quintò pro hac concluſione adduco Bald.in conſi.291. Ad euidentiam præmittendum eſt quod io decima.in fi.lib.2.vbi qđ cõtra naturam feudi videtur eſſe ut trãſeat in eccleſiam aut monaſterium, niſi quando ſeruiri poteſt per ſubſtitutum. vult ergo aperte Bald.ꝙ in dubio per ſubſtitutũ ſeruiri non poſſit, ſed induſtria perſonæ vaſalli cenſeatur electa alias non eſſet cõtra naturam feudi quod tranſeat in eccleſiam. Idem clariſſime uoluit Bellamera in conſi.48.col.2.circa med.verſi.circa quartum dubium,vbi quod Epiſcopus aut ſacerdos non poteſt ſuccedere in feudo Comitatus,quia eo ipſo ꝙ incipit eſſe miles Dei, inhabilis fit ad beneficia ſecularia nec poteſt deſeruire per ſubſtiturũ. ergo vult Bellamera ꝙ induſtria perſonæ cenſeatur electa. licèt Bellamera poſtea variauerit in eodem conſi.colum.7.in fi. & eo tum.ſeq.& col.13. Eãdem opi.ꝙ ſeruiri non poſſit feudo per ſubſtitutum latiſſime tenet Cur. Iun.in d.tracta.feud.in 3. parte in 10.q.prin.ut ſupra allegaui.¶Hoc ita præſuppoſito,quòd in feudo comitatus Plozaſchi dicatur electa induſtria perſonæ,& ita eo ſeruiri non poſſit domino per ſubſtitutum:dico quòd miles Hieroſolymitanus neceſſariò in tali feudo reputatur inhabilis,quia

ex quo

ex quo neceſſe habet vacare militiæ fidei contra infideles, non
poteſt uacare militiæ ſeculari pro domino directo, ſed quoties p
ſona quæ vult ſuccedere in feudo, non poteſt ſeruire domino, il
la excluditur a ſucceſſione, prout videmus in clerico, monacho,
muto, ſurdo, fœmina, & ſimilibus ineptis ad ſeruitia. & hac ra-
tione in terminis quod miles Hieroſolymitanus in feudo ſuccedere
non poſſit, tenet Bald. in d. conſi. 170. Ad euidentiam præmitten
dum eſt quod de rebus feudalibus. lib. 2. quem refert & ſequitur
Brunus Aſtenſis in conſi. 17. Eandem opi. tenet Barba. in trac. de
præſtantia Car. in 5. q. primæ partis colum. 3. verſi. poſſet etiam
quiſquam dubitare. vbi tamen non allegat illud conſi. Bal. Im-
mo allegat Bald. contrarium tenere in c. j. de milite vaſallo qui
arma bell. depoſ. ¶ Nec dicendum eſt illo caſu quòd miles Hie-
roſolymitanus percipiat commoditatem feudi in uita ſua, quia
illud procedit quando admittitur ad ſeruiendum dominum per
ſubſtitutum, ſecus in feudo in quo ſeruiri domino non poteſt
per ſubſtitutum, quia abſurdum eſſet quod perciperet commo-
ditatem ſine onere. reg. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. & ſi ui
deantur doc. dicentes eccleſiam aut clericum percipere com-
moditates feudi in uita ipſius clerici, expreſſe loquuntur in eo
caſu quo deſeruiri feudo poteſt per ſubſtitutum. & clare hoc vo
luit Bal. in conſi. 291. Ad euidentiam præmittendum eſt quod
in decima. in fi. lib. 2. uel poteſt clericus aut monaſterium perci
pere commoditates feudi in uita ingreſſi quando pro feudo nul
lum debetur ſeruitium perſonale ſed reale, vel tale quod a cle-
rico aut ab eccleſia honeſte præſtari poteſt. Veronenſis in conſi.
22. & in conſi. 36. ¶ Secundò principaliter dico excludi dominū Phy
libertum a ſucceſſione feudi quia narratur in facto, licet inſtru-
mentum nullum uiderim, quod quitauit omnia bona ſua Magnifi-
4 co domino Claudio eius fratri ſine vlla reſeruatione. † In qua re
conſidera quod prohibitio alienationis feudi nō habet locum quā-
do fieret alienatio in fratrem aut alium agnatum habilē ad ſuc-
ceſſionem feudi in quem poteſt fieri alienatio ſine conſenſu do-
mini c. j. de alien. feu. pater. Alber. Bal. Rau. de Caſt. & mod. in l.
voluntas, per illum tex. C. de fideicom. Bald. in conſi. 98. De de-
tractione. in fi. lib. j. hoc ita præſuppoſito quod quitatio aut alie
natio feudi non ſit prohibita in agnatum, & maxime æque pro
ximum, dico quod generalis quitatio bonorum traditur etiam
ad bona feudalia quando in feudo nulla cadit prohibitio. Illud
enim quod dicitur in generali diſpoſitione aut alienatione non
uenire feudū. c. in generali, ſi de feudo fuerit contro. inter domi.
& agn. c. j. in prin. de cap. qui cur. ven. procedit quando feudum
prohibetur alienari, nam ſi includeretur in diſpoſitione gene-
rali, diſponens incideret in pœnam amiſſionis feudi, ideo non
eſt uerisimile quod in diſpoſitione generali fuerit cogitatum de
eo per quod in pœnam quis incideret l. ſi procuratorem. ff. de con-
dic. indeb. ſed ubi ceſſat iſta ratio quia feudum poſſit alienari, im
puta ſine conſenſu domini, ut hic, tunc in generali diſpoſitione
includitur feudum. Ita Cor. in conſi. 325. in fi. lib. 4. Cur. Iun. in
conſi. 10 26. colum. 4. & in conſi. 109. col. 4. verſi. ſed quantum ad
alia feuda. & in conſi. 110. colum. 10. in fi. verſi. ſed quid fortius.
Ripa in l. obligatione generali. col. 9. ff. de pign. hinc videmus quod
in Francia vbi feuda redacta ſunt ad inſtar patrimoniorum natu
rales legitimati ſuccedunt in feudo licèt ſecus in feudo quod a-
lienari non poteſt, & quod non habet inſtar patrimonii. Ita Gui
5 do Papæ. q. 59. Similiter † in Francia appellatione hæredum ue-
niūt etiam extranei licèt ſecus vbi feudum retinet naturam ſuā,
quia ſolum ueniunt deſcendentes. Guido Papæ quæſtione 230.
Similiter in Francia fœmina ſuccedit in feudo, Guido Papę quę
ſtione 297. Ex quibus apparet quod ubi in feudo non cadit prohi-
bitio alienationis in eo ceſſant iura loquentia de feudo, ſed tunc
idem iudicatur de feudo quod de aliis bonis patrimonialibus, ſed
ut dixi, prohibitio alienandi feudum ſine conſenſu domini non
habet locum quoties frater alienat fratri, ergo quitatio bonorū
facta a fratre fratri extenderetur etiam ad bona feudalia. Quod
maxime procedet ſi in quitatione ſint uerba prægnantia & vni-
uerſalia. ¶ Ex præmiſſis apparet intentionem domini Claudii a-
bunde eſſe firmatam. ſolū ſupereſt ad contraria reſpōdere. Ad
quæ ex præmiſſis ſatis quidem reſpōſum apparet, ſed enim quo
ſplendidior fiat res reſpondeo in ſpecie. Itaque non obſtat quod
miles Hieroſolymitanus non perdit ſtatutum, ſed illum in me-
lius commutat, nam fateor, tamen poſt talem commutationem
efficitur inhabilis quia non poteſt ſeruire domino, & cum non
poſſit ſuſtinere onera feudi, iniquum eſſet quod admitteretur ad
eius commoda. d. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. & propter
hanc inhabilitatem & impotentiam ſeruiendi domino ita deci-
dit Bald. in d. conſi. 170. lib. 2. quem ſequitur Brunus in d. conſilio
17. ¶ Secundo reſpondeo quod iſta commutatio ſtatus in me-
lius non debet prodeſſe ipſi commutanti in præiudicium tertij,
6 idest domini directi cui debentur ſeruitia, quia † etiam piæ cau-
ſæ non fauemus in præiudicium tertii. Socin. in conſi. 116. colu.
j. lib. j. ¶ Tertio reſpondeo retorquendo rationem doc. tenentiū
contrarium, nam dicūt quod amittitur miles Hieroſolymitanus
quia poterit ſeruire per ſubſtitutum, ſed iſta ratio non procedit
in feudo proprio & vero, in quo cenſetur electa induſtria perſo-
næ ut ſupra abunde uiſum eſt. Ideo cum hic agatur de feudo co
mitatus uero & proprio in quo ceſſat ratio ſeruiendi per ſubſti-
tutum, ceſſebit etiā dictum doc. fundatum in tali ratione. l. adi-
gere. §. quamuis. ff. de iure patro. cap. cum ceſſante, de appella.
cum ſimilibus. ¶ Aduertendum tamen quod ſi princeps & do-
minus directus uellet admittere dominum Phylibertum ad ſer-
uiendum per ſubſtitutum & eum inueſtire de feudo non obſtan
te militia ſua, admitteretur tunc ad feudum ſi aliud non obſta-
ret, quia quod miles Hieroſolymitanus, clericus aut monaſteriū
non admittatur ad feudum, illud ſolum fuit introductum in fa-
uorem domini directi ne ei ſeruiatur per extraneum ſubſtitutū,
de quo veriſimiliter non ita confidit ſicut de vaſallo, ſed poteſt
dominus huic eius fauori renunciare. l. pe. C. de pactis. cum ſim.
& in terminis quod poſſit dominus directus admittere clericū
ad ſucceſſionem feudi, tradit Alex. in d. conſi. 10. col. 4. circa fi. li
bro 5. poſt And. de Iſer. per eum allegatum. Cur. Iun. in tracta. feu.
in 3. parte. in 10. q. prin. col. 5. in fi. uerſi. uel aliter & tertio char.
29. Brunus Aſtenſis in d. conſi. 16. in fin. Rubeus tamen Alex. in
conſi. 80. voluit quòd miles Hieroſolymitanus ita demū in feu-
do ſuccedat volente domino quando non eſt electa induſtria p-
ſonæ, ergo vult quod vbi induſtria perſonæ eſt electa, nō poſſit ſuc-
cedere etiam uolente domino. ſed non placet illud dictum, quia
poteſt dominus (ut dictum eſt) renunciare fauori ſuo. quod ip-
ſum tamen intelligerem niſi tenor inueſtituræ aliud loqueretur
excludendo clericos aut alios inhabiles in fauorem agnatorum
quorum iuri conſenſus domini directi præiudicare non poſſet,
ideo non poteſt dominus directus conſentire alienationi feudi
in præiudicium agnatorum. cap. j. de aliena. feu. pater Bald. in ca.
j. §. hoc quoque, col. pe. verſi. ſexta concluſio. de ſucc. ff. feud. Ale
xan. in conſi. 15. col. fi. lib. 5. ¶ Quarto reſpondeo quòd ceſſat
argumentum in caſu noſtro in quo dominus Phylibertus quita-
uit eius partes bonorum domino Claudio, quæ quitatio perti-
net etiam ad bona feudalia ut ſupra dictum eſt, & ſtante iſta qui
tatione nullo modo admitti poteſt dominus Phylibertus ad feu
dum etiam volente domino directo, quia non poteſt dominus
directus præiudicare iuri domini Claudij quæſito ex quitatio-
7 ne ipſius domini Phyliberti. & ſic hēt dominus Claudius † ius
quæſitum de iure gentium, quod princeps tollere non poteſt. c.
j. de proba. ubi late mod. no. ſcribens in l. fi. C. ſi contra ius, vel u-
til. pub. & in c. quæ in eccleſiarum, de conſti. & ſic ſtante quita-
tione cauſa domini Claudij videtur in tuto ſi aliud non obſtat
quia quitationem non uidi, ¶ Secundo principaliter quæritur,
an dominus Balthaſar filius quondam Magnifici domini Flori-
mondi ex eiſdem comitibus clericus primæ tonſuræ beneficia-
tus tamen ſit admittendus ad ſucceſſionem feudi prædicti cū
aliis ſuis fratribus? videtur dicendum quod ſic, quia prohibitio cle
rici ne ſuccedat in feudo, nō uidetur procedere in clerici ne ſuc-
cedat in feudo, non uidetur procedere in clerico primæ tonſu-
ræ cū ipſe poſſit ſeruire domino perſonaliter & in terminis cle-
rici primæ tonſuræ quod ſuccedat in feudo, uoluit Bald. in d. cap. j.
de benefi. fœm. alias ſub. rub. de fid. fœmi. poſt glo. ibi Feli. in
d. c. in præſentia, col. 21. in 2. fallentia de proba. Cur. Iun. in tra-
cta. feud. in tertia regula. q. 10. char. 26. Addo Barb. in tract. de
præſtan. Card. in 5. quæſtione primæ partis col. 5. ubi quod iſta ope-
nio tenetur in practica iudicando & conſulendo. quod uidetur
procedere etiam in clerico beneficiato ex eo quod ſcribunt Bal.
& Felin. in c. inter dilectos. per illum tex. de fide inſtrum. ubi quod
vaſallus factus epiſcopus non perdit feudum comitatus. refert
& ſequitur Iaſ. in conſi. 157. col. 3. in fi. lib. 4. ¶ Sed præmiſſis nō
obſtantibus contrarium puto de iure uerius, quod immo clericus
primæ tonſuræ beneficiatus non ſuccedat in feudo, quia ut ſu-
pra dictum eſt in primo dubio in iſta materia feudi datur regu-
8 la, quod † iſto feudo non ſuccedat, qui feudo ſeruire nō poteſt,
c. j. ſi mutus uel ſurdus. tradit Aucha. in conſi. 420. Quidam ſer
Antonius, colum. 2. ubi quod natura feudi eſt, ut deueniat ad talem
ſucceſſorem,

ſucceſſorem, qui feudo ſeruire poſſit, ob id quod monaſtrium in feudo non ſuccedit. idem tradit Iaſ. in l. 1. col. 1 1. verſi. aliã differentiam. C. de iure emphy. & in vſibus feudorum. col. 36. num. 1 17. ſed clericus beneficiatus non poteſt feudo ſeruire quia tenetur reſidere beneficio & illi ſeruire licèt illud ſit minimum. c. quia nonnulli. c. quia in tantum. & quaſi per totum de cler. non reſiden. c. patre, de officio vicar. c. peruenit, de appella. c. ſanctorum. 70. diſt. no. duc. in fi. de cler. non reſiden. Panor. in c. extirpãdæ. §. qui vero, de præben. in quibus locis habetur iſtud procedere etiam in beneficiis non curatis. ¶ Etenim licèt beneficiatus in minoribus conſtitutus miſſas non celebret, ſed per vicarium id agat, alia tamen ſunt reſidentiam deſiderantia, quæ pertinent ad ſtatutum & defenſionem aut cultum beneficii, ut pote circa diſtributionem redditũum in pauperes & fabricam eccleſiæ, circa ſeruitium ipſius eccleſię ot ſubditi bene gubernentur & alia id genus: & ſi tenet̃ clericus ſeru re beneficio, ergo domino feudi ſeruire non poterit, quia duobus dominis ſeruire nemo poteſt l. fi. C. de offi. aſſeſſo. c. quia in tantum, & c. de multa, de præben. quã rationẽ in materia ſucceſſionis feudi conſiderat Alexã. in d. conſi. 10 col. j. lib. 5. ¶ Secundo pro hac concluſione adduco Bal. in conſi. 141. Thema huiuſmodi ſubijcitur. col. j. lib. 2 ubi quando feudum eſt tale quod clericus neceſſe haberet ceſſare a diuinis, nõ poteſt in eo clericus ſuccedere, ſed feudum commitatus de quo agitur, requirit ſeruitia perſonalia vaſalli, quę ſi clericus beneficiatus præſtare teneatur, neceſſario a cultu diuino & ſeruitio beneficii ceſſare enim oportet, ergo in feudo ſuccedere clericus beneficiatus non poterit. ¶ Tertio pro hac opi. adduco Rotã Dec. 26. impetratur, in nouis. ubi ſi clericus beneficiatus in minoribus conſtitutus contrahit matrimonium, beneficium ſtatim
9 vacat, † quia matrimonium & beneficium eccleſiaſticum inuicem non compatiuntur, ideo per actum ſequentem incompatibilem cum beneficio cenſetur ipſi beneficio renunciatum. ergo idem in vaſallo quod ſi obtineat beneficium eccleſiaſticum cenſeatur feudo renunciare, a fortiori propter beneficium prohiberi debet in feudo ſuccedere. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. & ſi clericus primæ tonſuræ vellet in feudo ſuccedere & dominus eum reciperet, cogeretur beneficio renunciare, niſi Papa ſecum diſpenſaret ſuper reſidentia. ſed puto ꝙ talis diſpenſatio ſimpliciter facta non ſufficeret, niſi in ſpecie detur licentia ſeruiendi domino eo ꝙ honeſtum nõ videtur nec dignũ clerico beneficiato vt videatur in ſeruitiis domini ſecularis maxime circa rem bellicam, & quia licèt diſpenſetur clericus ſuper reſidentia, non tamen diſpenſatur ab officio quia clericus tenetur ad officium propter beneficium licèt ſit in minoribus. Panor. in c. j. col. 3. in fi. de celebra. miſſ. Dec. in c. ad audientiam, col. fi. ante med. de reſcri. & in c. apoſtolicæ. col. fi. de exceptio. Sed iſta videntur incompatibilia, uacare armis & officio. ſtante igitur cõtrarietate, & incompatibilitate inter iſta duo ſeruitium feudi, & officium eccleſiaſticum alterutrum ceſſare neceſſe eſt, quia duo contraria ſimul ſtare non poſſunt. & pro hoc in fortioribus terminis adduco Præpoſi. in c. j. §. & quia uidimus, col. 14. circa me. qui feu. dare poſſ. vbi loquitur in clerico cõſtituto in minoribus quod licèt ſuccedat in feudo, tamẽ neceſſe habet poſtponere habitum clericatus & clericatum dimitte e. a fortiori idem erit in clerico beneficiato cũ beneficiõ eccleſiaſticum magis repugnet feudo quam ſimplex clericatus in minoribus. Quarto pro hac opi. adduco Bal. in c. j. §. qui clericus, in titu. ſi de feu. fuer. controuer. inter domi. & agn. alias eſt ſub rubricella propter clericatum feudum amitti. ubi Bal. expreſſe voluit quod clericus nõ habens ordinem ſacrum ſi habet beneficium, feudum amittit ꝓpter incompatibilitatem beneficij & feudi allegat tex. in clemẽ. gratiæ, de reſcri. vbi quod per ſecundam impetrationem beneficii incompatibilis cum primo cenſetur primo. renunciatum quod Bald. dictũ refert & ſequitur Barb. in d. tracta. de præſtan. Card. in quinta quæſtione primæ partis col. 2. ¶ Quinto pro iſta
10 opi. adduco text. in c. j. de feudo fœmi. vbi † ꝙ etiam conuerſi non admittuntur ad feudum. & tamen conuerſi non habent ſacros ordines nec etiam neceſſario profitentur vota religionis. c. duo ſunt genera. cum ibi no. 12. q. j. Immo dicitur conuerſus per ſona laica. c. cum ex eo. in fi. de electio. lib. 6 Calde. in conſi. 7. in titu. de iudi. & in conſi. 4. in titu. de regula. Gemin. in conſi. 41. colum. 2. Cur. Iun. in trac. feu. in 5. parte. in 10. q. prin. colum. 4. in fi. char. 28. ubi tamen de Calderi. & Gemin. nulla mentionem non facit. & loquitur Cur. in terminis noſtris feudalibus. Ratio igitur cur conuerſus non ſuccedat in feudo, non eſt propter ordines ſacros aut propter profeſſionem, ſed quia cum habitet in monaſterio & illi ſeruiat, non poteſt feudo ſeruire. iſta ratio magis militat in clerico beneficiato, qui magis aſtringitur ad ſeruitium eccleſiæ ſuæ quam ſimplex conuerſus ad ſeruitium monaſterij. ¶ Sexto pro hac opi. adducitur dictum Bar. in l. concubinatu. colum. j. in fi. ff. de concubi. ubi filij nati ex concubina clerici beneficiati non legitimantur per ſequens matrimonium, ſecus in natis ex cõcubina clerici non beneficiati. ratio diuerſitatis eſt quia ſtante bñficio concubina nõ poterat eſſe vxor. & ſi maius impedimẽtũ matrimonij eſt ĩ clerico beneficiato, q̃ nõ bñficiato, licèt vterq; in minoribus ſit cõſtitutus, eadẽ rõne dicẽdum eſt quod maius impedimentum habendi feudum ſit in clerico beneficiato quam non beneficiato, quia beneficium eccleſiaſticum & feodum inuicem non compatiuntur per ſupradicta. quod dictũ Barto. ad hoc propoſitum citat Præpoſi. in d. c. j. §. & quia vidimus, col. 14. in fi qui feu. dare poſſunt. Barba. in d. tracta. de præſtan. Cardi. 5. quæſtio. partis. colu. 2. ubi fortius voluit Barba. excludi clericum in minoribus conſtitutum a ſucceſſione feudi licèt beneficiatus non ſit, ſed hoc non placet. ¶ Ex præmiſſis clara facta videtur intentio fratrum memorati domini Balthaſiris. Solum ſupereſt ad contraria reſpondere, quæ ipſa ſatis diſſoluta videntur ex prædictis, ſed enim ad maiorem declarationem reſpõdeo in ſpecie. & ad primum quod clericus primæ tonſuræ nõ ꝓhibetur in feudo ſuccedere. reſpondeo quod illud procedit in clerico non beneficiato, qui non prohibetur ſuccedere feudo & & domino ſeruire, quia prima tonſura non aſtringit ad ſeruitiũ aut officium eccleſiæ, ſecus videtur in clerico beneficiato qui tenetur ad reſidentiam & officium, & in quo militat ratio incompatibilitatis cum ſeruitio feudi, ut ſupra late viſum eſt. ¶ Nõ obſtat dictum Bal. & Fel. in d. c. inter dilectos. col. 2. de fide inſtru. vbi quod vaſallus factus epiſcopus non perdit comitatum, quia reſpondeo quod ille tex. non videtur probare dictum iſtud, quia ibi non declaratur ꝙ ille comitatus eſſet feudum, & ita reſpondet Præpoſi. alias Card. Mediola. in d. c. j. §. & quia vidimus. colum. 12. poſt med. verſic. & pro hac parte facit tex. qui feud. dare poſ. ¶ Secundo reſpondeo, ꝙ dictũ illud procederet quando in feudo ſeruire poteſt per ſubſtitutum, uel quia dominus velit, vel quia pro eo debeatur tale ſeruitium quod per alium poteſt explicari, alias eſſet contra communem concluſionem quod clericus in feudo non ſuccedit, immo propter clericatum feudũ amittitur. & ſic patet quod Bald. & Fely. nimium generaliter loquuti ſunt, & quod ita intelligi debeat dictum Bald. & Fely. probatur ex ratione eorum dum dicunt quod vna dignitas non tollitur ꝑ aliam compatibilem, ergo loquuntur neceſſario quando feudũ compatitur cum epiſcopatu, quæ compatibilitas conſiderari nõ poteſt niſi feudo ſeruiri poſſit per ſubſtitutum. in alio etiam nimium generaliter loquitur Fely. quia uoluit quod factus profeſſus perdat feudum, & tamen illud nõ procedit in feudo quo ſeruiri poteſt per ſubſtitutum; quia illud non perditur ſed tranſit in eccleſiam aut monaſterium, vt per Alex. in d. conſi. 10. lib. 5. & ſupra abunde viſum eſt. Tertio principaliter quæritur an filii domini Hectoris, & domini Florimondi qui dicũtur in quinto gradu, cum dominus Hector & Florimondus eſſent fratres patrueles in quarto gradu, ſuccedant in bonis feudalibus quondam domini Petri in ſtirpes, vel in capita. Breuiter ultra fratres patrueles videtur ꝙ ſucceſſio fiat in capita §. ſi vero neq; fratres, ĩ Authen. de here. ab inte. venien. Bal. in conſi. 199. Ad euidentiam eſt præmittendum in 3. q. lib. 3. Alex. in conſi. 55. Proſpectis his, col. 3. in prin. verſi. & idem probatur. lib. 4. & in conſi. 29. col. 3. circa med. verſi. dum autem quæritur. lib. 5. in quibus locis loquuntur Bald. & Alex. etiam in bonis feudalibus ex quo in eis non reperitur aliter deciſum. Ideo ſi dominus Petrus & agnati, qui volũt ſuccedere ei ſi domino Petro, erãt vltra quartum gradum, videtur ꝙ ſucceſſio fiat in capita. & ita de iure reſpondeo ad omnia ſupraſcripta dubia ſaluo ſaniori iudicio. Saoiliani die 13. Martij. 1547. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doct. Sub correctione.

S V M M A R I V M.

1 *Quoties in actu ſit mentio alterius ad quem negocium pertinet. cenſetur actus celebratus nomine illius.*

2 *Effectus ratificationis eſt quod mandato æquiparatur & trahitur retro ad tempus actus celebrati.*

3 *Cauſa facti cur aliquid fiat ſemper inſpici debet.*

Debitor

4 *Debitor ſoluens vni non creditori pro creditore, non ſoluit ad vtilitatem recipientis ſed viri creditoris.*

5 *Actus ita interpretari debet ut trahatur ad caſum magis neceſſarium.*

6 *Vna & eadem res diuerſo iure cenſeri non debet.*

7 *Actus agentium non debet operari ultra communem intentionẽ primariam uel ſecundariam.*

CONSILIVM CCCIIII.

¶Pro Maria relicta quondam Philippi Iaconi de Marenis mãdamenti Sauiliani contra Emanuelem Iaconi eius filium & hæredem dicti Philippi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In diuiſione bonorum Frãciſci Philippi, Nicolai, Andreæ & Matthæi de Iacobinis fratrum ex loco Marenarū mandamenti Sauiliani aſſignatæ fuerunt octo iornatę terræ prati dicto Philippo pro dotibus Marię eius vxoris. & promiſit dictus Philippus de ratificari faciendo per dictam Mariam eius uxorem. Quęritur nunc an dicta Maria quæ pecunias in dotẽ dedit, poſſit petere dictas iornatas octo pro dotibus ſuis ſoluto matrimonio per mortem dicti Philippi. ¶Videretur prima fronte dicendum qđ non per tex. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſolut. matrimo. vbi ſi pater promittit dotem genero pro filia, filiæ non competit actio, ſed marito aduerſus hæredes promittentis, filia autem poteſt agere contra maritum, ut dotem exactam reſtituat, vel vt actiones vxori cedat contra promittentem aut eius hæredes. idem habetur in l. ſi pro te. C. de dotis promiſſ. Eodem modo videtur ꝙ vxori Philippi non competat actio ad iſtas octo iornatas. & facit regula generaliter ꝙ alteri per alterum actio non quæritur. §. alteri, inſt. tit. de inutil. ſtipu. cum. ſi. ¶Secundo filiæ cõpetit ius virtute ſui inſtrumenti dotalis ad pecuniam a quo inſtrumento nõ videtur receſſum per dictam aſſignationem, quia nouatio contractus non inducitur niſi expreſſe agatur, l. ſi. C. de nouatio.

¶Nec videtur obſtare quod maritus promiſerit de ratificari faciendo per eius vxorem, & ſic quod illa aſſignatio octo iornatarum uideatur facta nomine vxoris & ad eius vtilitatem, quia illa promiſſio de ratificari faciendo videtur facta ad ſecuritatem & vtilitatem fratrum aſſignantium ne in futurum moleſtari poſſent per ipſam Mariam ſi forte dotes ab eis peteret tanquã obligatis virtute inſtrumenti dotalis. Ideo illa promiſſio de ratificari faciendo inducta ad effectum ſecuritatis aliorum fratrum, nõ debet operari alium & diuerſum effectum vt cogi poſſit Philippus cui aſſignatio facta eſt ad reſtituendum dotes in bonis aſſignatis. l. legata inutiliter. ff. de leg. j. cum ſi. ¶Rurſus, cum intentio fratrum contrahentium in illa aſſignatione eſſet, vt promiſſum eſſet in idẽnitati ipſorum fratrum ne amplius inquietari poſſent per dictam Mariam, talis aſſignatio non debet operari vltra intentionem ipſorum fratrum ut cedat aſſignatio ad utilitatem ipſius Mariæ. l. non omnis, in prin. ff. ſi cer. pe. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure ucrius, ꝙ immo agere poſſit ipſa Maria ad dictas octo iornatas, & pro fundamẽto conſidero ꝙ aſſignatio & acceptatio iſtarum octo iornatarũ
5 facta eſt nomine uxoris Philippi. nam † quotiens in actis fit mentio alterius ad quem negocium pertinet, cenſetur actus celebratus nomine illius. puta ſi quis vẽdat rem Titii vel rem communẽ cum alio, nã cenſetur vendere nomine Titii aut nomine ſocij. l. ab vno, vbi Alex. C. de nego. geſt. Bar. & doc. in l. ſi fundum per fideicommiſſum. ff. de lega. j. ſed in aſſignatione bonorum de quibus agitur facta eſt mentio vxoris Philippi, & facta eſt aſſignatio pro dotibus ipſius uxoris, quæ cauſa dotium ſine dubio pertinet ad ipſam vxorem, ergo videtur facta aſſignatio nomine ipſius vxoris, & ad eius vtilitatem.

¶Secũdo dr̃ facta aſſignatio nomine vxoris ex illa promiſſione ratificari faciendo per ipſam vxorẽ, quæ de ratificatiõ tunc proprie competit quando fit actus nomine illius qui debet ratificare l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego, vbi Bar. ff. de nego. geſt. l. ſi ſeruus. ff. de precar. c. cum quis, de ſenten. excommu. in quibus iuribus habetur non poſſe quem ratificare ꝙ ſuo nomine geſtum non ſit, & licèt ratificari poſſit actus in præiudicium ratificantis, licèt eius nomine geſtus non ſit l. ſi fundus. §. j. ubi Barto. ff. de pigno. l. mater tua. C. de rei vendica. tamen ſatis eſt ꝙ ratificatio proprie, & vere conſideratur in actu qui fit nomine ratificantis.

¶Hoc ita præſuppoſito ꝙ iſta aſſignatio octo iornatarum facta fuerit & acceptata nomine ipſius Mariæ, dico ꝙ per ratificationem ipſius Mariæ acquiſitum fuit ei dominium in ipſis octo
a iornatis, quia † effectus ratificationis eſt quod mandato æquiparatur & trahitur retro ad tempus actus celebrati l. licèt. ff. de iudi. l. ſi pecuniam. C. de nego. geſt. c. penũl. de ſenten. excommu. lib. 6. c. fin. de iureiuran. lib. 6. reg. ratihabitionem, de reg. iur. in eodem lib. & ſic perinde eſt ac ſi Maria mandaſſet Philippo, ut acceptaret illas octo iornatas nomine ipſius Mariæ, & operatur ratificatio quod facit negotium dici proprium ipſius ratificantis. l. ſi pupilli. §. item quæritur. ff. de nego. geſt. & d. l. pecuniam. C. eod. titu. Ideo ratum habens dicitur auctor facti. l. ſupra iter. §. Caſſius, in ſi. ff. de aqua plu. arcen. ubi Bald. ad hoc no. & dicit ꝙ non reperitur in pluribus locis. & illum tex. ad hoc citat Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri, col. 4. in ſi. ff. de verbo. obliga. Ideo perinde eſt ac ſi ipſa Maria acceptaſſet illas octo iornatas pro dotibus ſuis & illi aſſignationi præſens fuiſſet, quæ præſentia fingitur ex ratificatione. l. cum decem. §. j. in verbo ſi præſenti, & ibi Bal. ad hoc no. ff. de ſolutio. Iaſ. in d. §. alteri, colum. 4. in fin.

¶Et quòd ex ratificatione illius aſſignationis dominiũ acquiratur ipſi ratificanti facta traditione ei qui acceptauit nomine ratificantis, voluit Specu. in titu. de loca. §. nũc aliqua, verſi. 547. vbi ſi maritus accipit emphyteuſim pro ſe & vxore vtrique acquiritur ius pro dimidia. Idem voluit Barto. in l. patrous, colum. 2. C. commu. vtri. iudic. vbi ſi frater emit rem pro ſe & fratre vtrique acquiritur ius pro dimidia, refert & ſequitur Dec. in conſil. 58. colum. 2. & quòd ratificanti acquiratur ius quando eius nomine actus eſt celebratus, voluit Abb. in conſi. 86. Viſis lib. 2. quem refert & ſequitur Dec. in l. quo tute. §. ſi. ff. de reg. iur. Addo Curtiũ Iuniorem in conſi. 49 colum. 15. circa med. Iaſ. in l. huiuſmodi, in prin. colum. 4. in ſi. ff. de lega. j. ¶Nec dicatur quòd ea ſola ratificatione non acquiratur ius perfecte niſi ratificanti cedantur actiones per eum qui nomine ratificantis ſtipulatus eſt l. poſſeſſio quoque. §. fin. ff. de acqui. poſſ. l. penul. cum ibi no. C. de neg. geſt. glo. in d. §. alteri, in glo. 2. in ſi. inſtit. de inutili ſtipu. & in l. quecũque gerimus. ff. de actio. & obliga. cum ſimi. & quia iſtud procederet ſi maritus Mariæ, qui ſtipulatus fuit nomine ipſius Mariæ, non poſſideret ita quòd agendum eſſet contra eius fratres aſſignantes, ſed vbi maritus poſſidet aut eius hæredes fruſtra tractatur de ceſſione, cum tantum opus ſit ut bona ipſe tradat. Si enim tenetur ſtipulans nomine alterius ad cedendum actionẽ contra tertium ei cuius nomine ſtipulatus eſt, a fortiori poſſideat rem, quam ſtipulatus ſit nomine alterius illam tenebitur reſtituere cum ceſſio actionis ut res recuperetur, & propter vnũ quodque tale & illud magis. l. quanto magis. ff. de iureiu. auth. multomagis. C. de ſacroſan. eccl. ¶Secundo reſpondeo ꝙ etiam ſi fratres Philippi qui aſſignauerunt iſta bona pro dotibus illa poſſiderent, adhuc non eſſet neceſſaria ceſſio actionum contra eos propter iuramentum quod præſtiterunt ex quo iuramento actio utilis quæritur abſenti ſine ceſſione, ut per Alex. in conſi. 217. colum. 2. lib. 7. ¶Ex præmiſſis intentio Mariæ abunde & efficaciter videtur comprobata. ¶Solum ſupereſt ad contraria reſpondere, ex quorum ſolutione res ipſa ſplendidior fiat. Itaq; non ob. tex. in d. l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſolut. mat. & in l. ſi pro te. C. de do. promiſſ. quia retorqueo fundamentum & ipſa iura, nã licèt filia pro qua pater dotem marito promiſit, non agat ad dotem contra patrem promittentem, agit tamen contra maritum, qui ſtipulatus eſt dotem nomine filiæ vt exactam dotẽ reſtituat, vel vt actiones cedat contra promittentem aut eius hæredes. ſed hic non agit Maria contra fratres Philippi qui bona pro dotib. aſſignauerunt, ſed agit contra Philippum cui aſſignatio facta eſt nomine ipſius Mariæ contra quem Philippum poteſt agere, ut probatur in d. §. Lucius. & ſic ille tex. videtur decidere caſum iſtum. & quòd agi poſſit contra maritum cui promiſſio facta eſt pro vxore, tradit Cor. in conſi. 285. col. j. lib. 4. per tex. in l. j. C. de rei vxor. actio. ¶Non ob. ſecundum argumentum ꝙ per illam aſſignationem non videtur receſſum a contractu dotis præcedenti cum nouatio non fiat niſi expreſſe agatur, quia fateor ꝙ inuita Maria non potuiſſet fieri nouatio ad eius præiudicium l. ſi. ff. de pac. l. id quod noſtrum. ff. de regu. iur. Similiter non dicitur facta nouatio quominus dos ipſius Marię ſit tanta prout cõtinetur in eius inſtrumento dotali & quominus poſſit agere cõtra ipſos fratres Philippi ſi velit, ſed dico loco pecuniæ dotalis facta fuit datio inſolutum in prædiis aſſignatis pro dotibus nomine ipſius Mariæ ex qua aſſignatione ipſi Mariæ ratificanti quę-

ritur

ritur ins ī ipſis bonis,& ſic nulla ſit nouatio reſpectu principalis
cótractus ſed ſolū reſpectu modi ſoluendi. ¶ Secundo reſpódeo
ꝙ reſpectu modi reſtitutionis dotium expreſſe actū eſt ꝙ fieret
nouatio: nā cum dos eſſet in pecunia,& loco pecuniæ factā fue
rit aſsignatio in prædiis, neceſſario actum eſt ꝙ non tenerentur
amplius ipſi fratres ad dotem in pecunia,per actum .n.ſequentē
incompatibilem cum primo dicitur a prima receſſum l. pacta
nouiſsima,vbi ſcirben.C.de pactis, vbi Dec.in prin. no.Bal.in
d.l.ſi.C. de nouatio. Duo enim contraria ſimul ſtare non poſ-
ſunt l.vbi repugnantia.ff.de regu.iuris.Ideo cum Maria ratifica-
uerit illam aſsignationem factā pro dotibus ſuis , reſtitui debet
dos in prędiis aſsignatis,non in pecunia ſecundum formam in-
ſtrumenti dotalis a quo neceſſario receſſum fuit per illam aſsi-
gnationem circa modum ſolutionis & reſtitutionis dotium.
¶Nec obſtat tertium argumentum ꝙ illa promisſio de ratifica-
ri faciendo per ipſam Mariam facta fuerit principaliter in fauo-
rem ipſorum fratrum aſsignantium ne amplius inquietari poſ-
ſent,quia fateor. Sed conſiderandum eſt cauſa propter quam
noluerunt poſſe moleſtari,quia videlicet pro dotibus Mariæ aſ-
ſignauerunt certa prædia nomine & ad vtilitatem ipſius Mariæ
3 ✝nam cauſa facti cur aliquid fiat ſemper inſpici debet l. verum ,
ſecunda.ff.de furtis.l.cum tale.§.fin.ff.de condi. & demon. glo.
in l.legata inutiliter.ff.de adim.legat.c.intelligentia. vbi gloſſ.in
verbo ex cauſis, de verbo.ſigni.c.& ſi Chriſtus. §. quædam , ubi
glo.in verbo ea cauſa ſecunda. de iureiurádo.cum ſimilibus. có
ſiderata igitur cauſa illius promisſionis de ratificari faciendo
per ipſam Mariam, dicendum eſt quòd nomine ipſius Mariæ ,
& ad eius vtilitatem facta ſit aſsignatio dotium prædijs. ¶ Secū
dò reſpondeo ad argumentum , illud retorquendo , nam ſicut
illa promisſio de ratificari faciendo per Mariam facta eſt ad uti
litatem ipſorum fratrum aſsignantium ne moleſtari poſſent per
ipſam Mariam,ita dicendum eſt quòd voluerint aſsignationem
facere pro ipſa Maria & ad eius vtilitatem ut mediante illa aſsi
gnatione contenta eſſet, nec cauſam haberet moleſtandi ipſos
fratres aſsignantes,ſi enim uoluerunt ꝙ Maria ratificando renū
ciaret iuri ſuo contra ipſos fratres,ergo illud etiam cēſentur vo
luiſſe quod commoditas,& vtilitas bonorum aſsignatorum ad
ipſam renunciantem pertineret.reg.ſecundum naturam.ff.de re
gu.iuris.¶Tertio reſpondeo ꝙ fratres aſsignantes erant obligati
pro dotibus erga Mariam , non erga Philippum eius virum tan
quam heredem patris qui dotes receperat , ideo cum ipſi fra-
tres debitores fecerint illam aſsignationem aut dationem inſo-
lutum, dicendum eſt quòd illam fecerint in fauorem & ad utili
tatem ipſius Mariæ creditoris,non ad vtilitatem Philippi , qui ip
4 ſe creditor non erat. ✝ debitor enim ſoluens uni non creditori
pro creditore,non ſoluit ad vtilitatem recipientis, ſed veri credi
toris,& cum ipſa Maria eſſet creditria fratrum aſsignantium nó
ipſe Philippus, illa aſsignatio aut datio inſolutum cenſetur fa-
cta ad utilitatem ipſius Marię creditricis, cuius intererat , & ad
quam negotium pertinebat,quia in dubio cenſetur prouiſum il
li cuius intereſt illi actio acquiritur licèt alius in actu nomine-
tur l.fideicommiſſa.§.interdum,ubi Barto.ff.de lega.3. & licèt il
le tex.loquatur in vltima voluntate,tamen idem eſt in contracti
bus.Barto.in l.ſi ita ſtipulatus.§.poſſum.ff.de verb.obli. quem re
fert & ſequitur Deci. in conſi.407.colum.3.in ſi.uerſi. 4. ad idem
bene facit . Itaque non eſt inſpiciendum quòd aſsignatio facta
fuerit Philippo ſed inſpicienda eſt perſona Mariæ creditricis, cu
ius contemplatione aſsignatio facta eſt,& ad quam uti creditri
cem negotium pertinebat & pertinet.Ad idem facit tex. in l. cū
ſeruus, cum ibi no.ff.de uerbo.obliga.ubi quòd actus præſumi-
tur factus ab eo qui illum tenebatur facere,eadem ratione dien-
dum eſt quod actus cenſeatur actus ei cui erat faciendus & cui
5 faciens erat obligatus . ✝ Actus enim ita interpretari debet , ut
trahatur ad caſum magis neceſſarium.Bald.in conſi.35. Pater ſi
lio.col.2.li.2.& in conſ.113. col.3.poſt med. lib. 5. Sed aſsignatio
dotium Mariæ non erat neceſſaria propter Philippum cui fratres
non erant obligati, ſed propter Mariam cui dos ueniebat reſti-
tuenda,ergo ipſi Mariæ cenſetur facta aſsignatio non Philippo.
¶Quartò reſpondeo quòd illa aſsignatio prædiorum facta fuit,
ut per eam liberarentur aſsignantes ab obligatione qua teneban
tur ipſi Mariæ,quod patet quia fecerunt ſibi promitti per Philip
pum de ratificari faciendo per ipſam Mariā,modo liberatio non
inducitur niſi ſoluatur ei cui ſolui debet.l.filiæ.ff.de ſolutio. ergo
fratres aſsignantes aut dantes inſolutum cenſentur aſsignaſſe
bona , aut illa inſolutum dediſſe ad utilitatem ipſius Ma-
riæ cui ſoluendum erat,& ſine qua ſolutione ipſi Mariæ facta li-
berari non poterant . ¶Quinto reſpondeo quòd niſi intentio fra
trum aſsignantium fuiſſet aſsignationem illam facere nomine,
& ad vtilitatem ipſius Mariæ,non feciſſent ſibi promitti de rati-
ficari faciendo per ipſam Mariam,ſed aſsignaſſent illa bona Phi
lippo fratri, qua aſsignatione mediante ipſe aſſumpſiſſet in ſe
onus ſatisfaciendi ipſi Mariæ & promiſiſſet de præſtando indē-
nes ipſos fratres aſsignantes erga ipſam Mariam . Ideo autem
non aſſumpſit in ſe onus ſatisfaciendi Mariæ nec indemnitatem
promiſit quia acceptabat illam aſsignationem aut iſolutum do
nationem nomine eiuſdem Mariæ qua ratificante illi ſatis erat.
¶Sexto reſpondeo quòd illa promisſio de ratificari faciédo fuit
generalis non limitata ad aliquid particulare , ergo generaliter
debet intelligi reſpectu totius aſsignationis & cū omnibus ſuis
qualitatibus.vulg.l.precio.ff.de publicis.Cōſequentèr debet in-
telligi promisſiu quòd vxor ratificaret illam aſsignationem tan-
quam factam pro dotibus ſuis , & ſic quòd illa bona aſsignata
ſint loco dotis . ¶ Septimò in iſta aſsignatione concurrit etiam
perſona ipſius Philippi pariter obligati pro ſua virili ad reſtitu-
tionem dotium & pro hæreditaria portione , & qui Philippus
partem ſuam habebat in ipſis bonis aſsignatis. & [illegible] ipſe
Philippus dicitur aſsignationem feciſſe pro parte [illegible], ſed ipſe
maritus dici non poteſt ꝙ ſibi ipſi aſsignauerit , quia nemo ſibi
ipſi poteſt ſoluere,aſsignationem igitur fecit Philippus pro vxo
re ſua & eius nomine, ergo aſsignatio aliorum fratrum cenſeri
debet facta etiam nomine uxoris vt æqualis ſit determinatio. l.
6 iam hoc iure.ff.de vulgar. & ne ✝ vna & eadem res diuerſo iure
cenſeatur.l.eum qui ædes.ff.de vſuca. ¶Octauo conſidero quòd
iſte maritus videtur acquiſiuiſſe iſtas octo iornatas ex dote ip-
ſius Mariæ,ſed in dote ſpeciale eſt ꝙ acquiſitum ex pecunia do-
tali acquiritur mulieri licèt fiat acquirentis. l. vxor marito. ff. de
dona.inter vir.& vxor.Dec.in l.ſi pecuniam,in ſ.no.ff.ſi cer.peta.
Quid hic dicemus vbi acquiſiuit maritus ea dote vxoris & nomi
ne ipſius vxoris,nam generale eſt in omnibus quòd res empta
nomine alterius & de eius pecunia acquiritur ei cuius nomine
comparatur.l.ſi ex ea pecunia.C.de rei vendi.gl.ſi.in c.cū tu, de
vſur. immo ſufficit acquiri nomine alterius licèt non ea eius pe
cunia ut alij acquiratur per ſupra adducta.¶Nono cóſidero ul-
tra fundamentum iuris unum fundamentum conſiſtens in æqui
tate , nam æquitas a iure comprobata uult ꝙ ubi lucrum aliquis
facit occaſione rei meæ, illud mihi reſtitui debeat. Abb.in conſi.
6.in §. dubio.lib.2.per tex.in l.ſi me & Titium. ff. ſi cer. pet. Sed
philippus maritus habuit iſta bona propter dotem vxoris qua
dote ceſſante non illa habuiſſet,ergo teneri videtur ex æquita-
te ad reſtituendum illa bona ipſi vxori,cum tale lucrum non cō
ſiſtat in fructu, ſed in ipſa ſubſtantia rei dotalis. ¶ Non ob. quòd
actus aſsignationis illarum iornatarum non debet operari ultra
intentionem fratrum aſsignantium, quia fateor, ſed dico quòd
intentio aſsignantium fuit,vt bona aſsignata eſſent in ſolutum,
quę ſolutio pertinet ad uxorem creditricem.Ea aliis etiam pluri
mis arguitur intentio ipſorum fratrum per late ſupra adducta.
7 ¶Secundo reſpondeo ✝ ꝙ actus agentium non debet operari vl
tra eorum intentionem primariam uel ſecundariam , ideo licèt
deficiat voluntas primitiua,ſatis eſt ꝙ non deficiat ſecunda.Bal.
in l.ſi abſentis, per illum tex.in 2.oppoſi.C.ſi cer.peta. Iaſ. in l.3.
in prin. col.5.ver.ſed ad hoc reſpóde dupliciter.ff.de acq. poſſ.
& in conſi.32.colu.4.circa med.li.3.Ideo plerunque extra id ꝙ
agitur,tacita naſcitur obligatio l.ſi is qui in ſi.ff.commoda.ob id
licèt primaria intentio fratrum aſsignantium fuerit prouidere
& conſulere eorum indemnitati,ſecundaria tamen intentio fuit
tradere inſolutum iſta bona Mariæ creditrici ad quam negociū
pertinebat,ut mediante tali ſolutione liberi fierent ab obligatio
ne. ¶Tertiò reſpondeo ꝙ iſta donatio inſolutum aut aſsignatio
bonorum dicatur facta nomine & ad vtilitatem ipſius Mariæ ,
hoc uenit in conſequentiam neceſſariam ipſius aſsignationis ,
nam cum aſsignantes voluerint liberari ab obligatione dotis, fe
cerunt illam aſsignationem pro dotibus & uoluerunt ꝙ ratifica
retur per ipſam Mariam , ergo in conſequentiā neceſſariam dūr
voluiſſe ꝙ bona eſſent ipſius Mariæ cui ſoluendū erat, & ad quā
pertinebat liberatio. Iſtam reſponſionē ad reg.d.l.nō oīs,in prin
ci.ff.ſi cer.pe.tradit Imo.In conſi.35.col.pen. circa med. Si.n. vo
luerunt ꝙ Maria ratificaret aſsignationem bonorū factam pro
dotibus,ergo neceſſariò voluerunt ꝙ poſſet habere bona illa ꝑ
dotibus. Poſtremo in terminis & in indiuiduo pro hac opi.adau
co Soc. in conſi.22.col.2.poſt med,ver.nec ob.ꝙ præfatus.lib. 3.
vbi

vbi Soc. voluit q ex tali adiudicatione bonorum facta inſtrumento diuiſionis bonorũ pro dotibus vxoris alterius fratris res adiudicata non fuit fundus dotalis quando tali adiudicationi mulier non conſenſit, ergo vbi interuenit cõſenſus mulieris fundus ſit dotalis. Nec obſtat dictum Bar. in conſ. 123. Titius. quia Bart. dicit q mulier non cogitur acceptare in dotẽ talia bona aſſignata, ſed non dicit quin nõ poſſit acceptare ſi velit. ¶Sed opponit Mariæ agenti q͛d perdidit dotes pp ſtuprum. Pau. de Caſt. in cõſi. 147. Reuocatur tñ dubiũ li. 2. rñdeo primo q ſtuprum non videtur probatum. Secundo dico ẽt ſtuprum probatum eſſet, non tñ videtur locus amiſſioni dotium. Alex. in l. ſororem. C. de his quib. ut indig. Dec in l. cũ quædam puella. col. 2 in fi. ff. de iuriſd. omn. iud. & in c. paſtoralis. col. ſi de iud. vbi dicit opi. Alex. eſſe æquiorem, pro qua allegat tex. in l. ſi vxor. §. j. ff. de adult. Eandem opi. tenet Ial. in l. fideicommiſſum. C. de fideicommiſſ. vbi dicit opi. Pau. de Caſt. eſſe falſam & q ↄtra eum conſultaret. eandem opi. ↄtra Pau. tenet Crotus in l. 4. §. Cato. col 40. ver. pro quo ẽt adducitur. ff. de ver. obl. in prima lectura & in 2. lectu. col. pe. ver. 6. quærit Bar. vbi confirmat hanc opin. quia leuius eſt crimen ſtupri q̃ adulterii cum leuius puniatur ſtuprum. §. item l. Iulia. inſtitu. de pub. iudi. iuncto c. non afferamus. 24 q. j. vbi q crimẽ dicitur grauius, quod grauius reperitur vindicatum, quia minor eſt iniuria quæ ſit defuncto q̃ illa quæ ſit viuenti, iuxta not. per Bar. in d. l. fideicommiſſum. C. de fideicommiſſ. Sed vltra ſcriben. io hac materia dico q iſta opi. ineuitabiliter probatur per tex. in §. fi. in Auth. de reſtit. & ea quæ parit vbi q vidua luxurioſe viuens patitur pœnas, quas patitur mulier ſecundo nubens infra annum luctus iure ciuili. no. Dec. in l. j. col. 2. in fin. C. de ſec. nup. pœnę aũt mulieris nubentis infra annum luctus enumerantur in d. l. j. ſed inter illas pœnas non enumeratur amiſſio dotis, ergo dicẽdum eſt dotem amiſſam non eſſe. & hoc arguendi modo utitur iuriſconſultus in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alieni iur. ſ. mulier. n. ſecundo nubens infra annum luctus ſolum perdit ea, q̃ habuit a marito titulo lucratiuo, ut in d. l. j. C. de ſec. nup. ſed dotem a marito non habuit ex cã lucratiua. Ergo ẽt uidua luxurioſe uiuens ea ſolum perdet quæ a marito habuit ex titulo lucratiuo cum par ſicetur mulieri ſecundo nubenti infra annum luctus & uiduæ ſtuprum committenti. Pro eadem opi. adduco in fortioribus terminis Fedc. de Senis in conſ. 167. Mulier accuſata. ubi ſi uxor habeat copulam carnalem cum alio eo tempore quo erat communis opinio & fama probabilis de morte mariti, non incurrit pœnas legales impoſitas pro crimine adulterii, qu a illa fama & communis opinio excuſat mulierem a dolo. ſi uiuente marito mulier excuſatur a pœnis legalibus adulterii propter famam de morte mariti, quid dicemus in uidua mortuo uere marito. Eandem opin. ſoleo aliter comprobare reſpondendo ad argumenta Pau. de Caſt. in d. conſ. 147. ſed hic paucis iſtis contentus ero quia ſatis aliunde omiſſum eſt conſilium, & quia ſatis uidetur habere tex. pro hac opi. Sauiliani 19. Martii 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *An ſubſtitutio facta uulgariter & pupillariter continere poſſit fideicommiſſariam.*
2 *Magis attenditur effectus ſubſtitutionum quam ſonus uerborum.*
3 *Quo caſu uerbum uulgariter, cenſeatur abuſiue poſitum.*
4 *Verba ſubſtitutionis habent tractum temporis.*

CONSILIVM CCCV.

¶Conſilium ut ſubtile ita admodum utile in materia ſubſtitutionis directæ quando obliquetur, pro Iacobina vxore Ioannis Mariæ Raneti contra hæredes Ludouici & Innocentii Lenini de Sauiliano.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba teſtamenti aut ſubſtitutionis Antonii Lenini quondam Innocẽtii ita ſe habẽt: poſt inſtitutos Innocentium & Ludouicum eius filios & altero ipſorum decedente ſine liberis a ſe legitime deſcendentibus alium ſuperuiuentem ſubſtituit & eius hæredes uulgariter, & pupillariter, & ipſis duobꝰ ut decedentibus ſine liberis a ſeipſis deſcendentibus ſubſtituit prædictam Iacobinam eius filiam in florenis mille in reliquis aliis bonis ſubſtituit Franciſchinum Ioan. & Emanuelem eius fratres, nec non Sebaſtianum Petrum & Bernardinum eius nepotes ex Bertino fratre & quemlibet ipſorum pro quarta parte, videlicet fratres ſuos prædictos pro tribus partibus, & dictos nepotes pro alia quarta parte. Quæritur modo an ſubſtitutio facta filiis teſtatoris vulgariter & pupillariter contineat fideicommiſſariam?

¶Videtur dicendum prima fronte quòd non, quia verba ſubſtitutionis videntur clara, ſolum enim ſubſtituit teſtator vulgariter & pupillariter, vulgaris autem & pupillaris non continent fideicommiſſariam cum directa & obliqua inuicem contrarientur. Bal. in conſ. 272. Caſus talis eſt, quidam teſtator. col. 2. li. 2. contrarium autem alterum contrarium continere non poteſt, cum duo contraria ſimul ſtare non poſſint. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur.

¶Secundo pro hac opinio. videtur facere, nam licet ſubſtitutio facta verbis directis obliquetur quando ab initio valere nõ potuit iure directo. glo. & doct. in l. verbis ciuilibus. ff. de uulga. Pau. de Caſt. in conſ. 12. Præſens conſultatio. col. 2. lib. 2. Iſtud tamen non procedit quando teſtator ſubſtitueret pupillariter expreſſe, puta ſi filius deceſſerit in pupillari ætate, quia tunc nõ valet ſubſtitutio vt fideicommiſſaria ſecundum Bart. & doct. in d. l. verbis ciuilibus. ſed hic teſtator ſubſtituit pupillariter expreſſe, ergo. &c. Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, 1 † q immo valeat ſubſtitutio in vim fideicommiſſi ſequentibus fundamentis. Primo conſidero quòd ſubſtitutio fideicommiſſaria dicitur quando habet tractum temporis in futurũ & ſic poſt aditam hæreditatem. l. generaliter. in prin. ubi Aret. not. C. de inſti. & ſubſti. Bar. & doct. in l. Centurio. col. 11. uerſi. 2. opponitur ad prędicta. ff. de uulga. ubi Soc. col. antepen. in ſi. uer. quarto inducitur. Sed hic facta eſt ſubſtitutio per tractum temporis caſu quo alter hæredum moreretur ſine liberis & ſic trahitur ſubſtitutio ad tempus mortis. Secundo ex alio efficacius probatur, q uoluit teſtator facere ſubſtitutionem fideicommiſſariã quia mortuis ambobus hr̃dibus ſine liberis ſubſtituit Iacobinã. quæ ſubſtitutio neceſſario importat fideicommiſſum, quia fit ultimo ipſorum hæredum decedenti & grauatur ultimo moriens de reſtituendo Iacobinæ ſorori. l. Titia Seio. §. Seia. ff. de lega. 2. l. codicillis. ff. de uſuf. lega. per quæ iura ita dicit Pau. de Caſt. in cõſi. 194. Videndum eſt utrum fides. col. 2. in 2. dubio. lib. j. Talis. n. ſubſtitutio uulgaris dici non poteſt quia in uulgari non requiritur mors amborum hæredum, ſed ſufficit quomodocunque hæreditas non adeatur ex capite uoluntatis, aut impotentiæ. Itaque cum noluerit teſtator ſubſtitutionem hr̃e locũ niſi mortuis ambobus hæredibus conſiderauit caſum aditionis hæreditatis & uoluit q altero defuncto ẽt poſt aditã hæreditatẽ alter ſuccederet. Similiter talis ſubſtõ facta de Iacobina poſt mortem amborũ hęredũ pupillaris dici non poteſt, quia pupillaris ſolum durat uſq; ad pupillarem ætatem, non autem extenditur ad tempus mortis amborum hæredum indiſtincte Similiter illa uerba ſine liberis aperte repugnant pupillari, quia conſiderauit teſtator tempuſ quo liberi poſſent procreari, quæ procreatio ceſſat in pupillari ætate. Hoc ita præſuppoſito q effectus ſubſtitutionum ſonet 2 in fideicommiſſarias, dico quòd † magis debet attendi effectus ſubſtitutionũ quales ſint ſecundũ rem & effectum q̃ ſonus verborum quãdo effectus repugnat verbis. l. ſi vno. in princip. ff. locati. l. Lucius. 1. ff. depoſi. l. inſulam. ff. de præſcript. verbis. Barto. in l. eotem. §. qui maximos. ff. de publica. & in diſpu. inci. Publicanus. Alex. in conſ. 108. col. j. verſ. non obſtat etiam ſi diceretur. li. 3. Soci. in l. Gallus. §. etiam ſi parente. col. 5. poſt med. ff. de. lib. & poſthu. in conſ. 88. in primo dubio li. j. & in conſ. 156. in princ. li. 2. de re enim & effectu curandum eſt, non de verbis. c. putant. & cap. plerique. 14. quæſtio. j. Ideo quando nomen non conſonat rei, tale quid dici nõ poteſt quale denominatur. puta cella patẽs quæ ab omnibus videri poteſt, cella dici non poteſt cum dicatur cella a celebrando. Ita Feder. de Senis in conſil 72. Benedictus. In propoſito effectus ſubſtitutionum ſonat in fideicommiſſarias rationibus prædictis nec conuenit pupillaribus, ergo fideicommiſſariæ iudicari debent conſiderato effectu, non ſono verborum. Secundo pro hac concluſione adduco Oldra. in conſilio 45. Cum in narratione. vbi teſtator, ſi contingeret filium ſuum hæredem vniuerſalem decedere ſine liberis, ſubſtituit Titium vulgariter, dicit Oldr. quòd erit ſubſtitutio fideicommiſſaria ex

quo effectus conuenit fideicommiſſariæ quia teſtator conſidera-
uit quòd filius ſuus eſſet hæres & ſic ſubſtituit poſt aditam hære
ditatem. nec attenditur enunciatio ꝙ vulgariter ſubſtituerit, q̃a
3 talis enunciatio rei veritatem non immutat, & verbũ † illud vul
gariter, cenſetur abuſiue poſitum, maxime a literarum ignaro.
quod ipſum Oldr. dictum videtur quæſtionem hanc in terminis
decidere, nam hic conſiderauit teſtator tractum temporis vſque
ad mortem filiorum, conſiderauit etiam tempus pubertatis pro
pter illa verba ſine liberis, quæ omnia conueniunt fideicommiſ-
ſariæ ſubſtitutioni. Immo illa verba ſine liberis, ſola videntur ſuf
ficere ad obliquandum ſubſtitutionem directam, vt per Anch. in
d. conſ. 57. col. j. in 2. dubio. Pau. de Caſt. in conſ. 410. Viſo facto &
dubiis. col. 2. in prin. lib. j. ergo ſubſtitutio fideicommiſſaria iudi
cari debet, non pupillaris cum filii eſſent maiores annis 25. qui-
bus pupillariter ſubſtitui non poterat. Tertio pro hac concluſio-
ne adduco not. per gl. & Doct. in d. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga.
vbi cõmuniter hr̃ ꝙ ſubſtitutio directa quæ ab initio valere non
poteſt iure directo, obliquatur vt valeat in vim fideicommiſſi, p
tex. in l. filiusfamilias. §. vt quis hæredem. ff. de leg. j. in l. ex facto,
in prin. & in l. Scæuola. ff. ad trebell. tradit Pau. de Caſt. in conſil.
410. Viſo facto & dubiis. col. j. in fi. lib. j. & in conſ. 15. Præſens cõ
ſultatio, col. 2. li. 2. Alex. in conſ. 32. in prin. lib. 2. & alibi ſæpe Do-
cto. ſed iſta ſubſtitutio facta vulgariter & pupillariter ab initio
valere non potuit vt pupillaris, quia filii erant puberes & coniu-
gati maiores annis 25. ergo in vim fideicommiſſi valere debet.
¶Nec obſtat dictum Bar. & Paul. de Caſtr. in d. l. verbis ciuilibus.
ꝙ iſtud non procedit quando apparet de voluntate teſtatoris, ꝙ
voluit pupillariter ſubſtituere, quia reſpondeo ꝙ Bar. & Pau. non
loquuntur quando ſubſtitutio haberet tractum in futurum, &
quando effectus ſonaret in fideicommiſſariam prout hic, ſed lo-
quuntur quando appareret de voluntate teſtatoris, ꝙ noluit in
omne tempus ſubſtituere ſed ſolum in pupillari ætate licet filii
eſſent maiores, puta quia teſtator dicat, Si deceſſerit in pupillari
ætate filius meis pupillariter ſubſtituo, nam tali caſu apparet, ꝙ
teſtator noluit in omne tempus ſubſtituere, ſed ſolum ad certum
tempus, ideo ſi filii ſint maiores, non valet ſubſtitutio vt fideicõ-
miſſaria, quæ fieret contra voluntatem teſtatoris, qui noluit poſt
pubertatem ſubſtituere. ¶Sed in caſu noſtro apparet de volunta
4 te teſtatoris ꝙ voluit in omne tempus ſubſtituere, quia † verba
ſubſtitutionis habent tractum temporis, & conſiderauit teſtator
tempus pubertatis quo liberi procreari poſſunt. quo caſu fieret
contra volũtatem teſtatoris niſi valeat ſubſtitutio iure fideicom-
miſſi. ¶Ideo ut uoluntati teſtatoris ſeruiamus recedere debem⁹
a proprietate verborum. l. non aliter. ff. de legat. 3. l. pediculis. §.
Labeo. ff. de auro & argen. leg. l. Publius. §. j. ff. de conditio. & de
monſt. l. hæredes mei. §. cum ita. ubi Barto. ff. ad trebel. l. ſi is qui.
cc. §. item ſi pater. ubi etiam Bar. ff. de reb. dub. & iſto caſu dicen
dum eſt cum Oldr. in d. conſ. 45. ꝙ uerbum pupillariter, cẽſetur
abuſiue poſitum. & iſta reſponſio videtur realis & fundamenta-
lis. ¶Secundo reſpondeo ꝙ dictum Bar. & Pau. de Caſt. non pro-
cedit quando teſtator ſubſtituit pupillariter filio maiori quẽ ſcie
bat eſſe maiorem, quia tunc videtur facta ſubſtitutio ſub condi-
tione impoſſibili ſi deceſſerit filius in pupillari ætate, quæ condi
tio impoſſibilis requiritur in ultima uoluntate ſeu uitiatur & nõ
uitiat. l. j. ff. de condi. inſtit. l. 3. ff. de conditio. & demonſtra. & ſic
dictum Bar. & Pau. de Caſt. procederet quando teſtator putabat
filium eſſe impuberẽ, qui pubes ſit. Ita Imo. & Moder. in d. l. ver-
bis ciuilibus. ¶Sed in caſu noſtro pater ſciebat filios pupillos nõ
eſſe, cum eſſent coniungati maiores annis 25. ergo &c. ¶Nec ob
ſtat opinioni Imolæ & ſequacium conſideratio Soci. in d. l. Cen-
turio. col. fi. ff. de vulga. ubi ꝙ conditio impoſſibilis non uidetur
reiicienda de ſubſtitutione ut ualeat quando non ualet ſubſtitu-
tio in eadem ſpecie ſed diuerſa, nam teſtator ſubſtituit pupillari
ter, ſi reiiciatur conditio, valebit ut fideicommiſſaria. quia reſpõ
deo ꝙ immo non fit tranſitus ad ſpeciem diuerſam, quia licet
ſubſtituerit teſtator pupillariter, tamen lex præſumit quòd uo-
luerit facere actum ualidum, & ſic ſubſtituere iure fideicõmiſſi
ex quo aliter ſubſtituere non poterat, conſequenter ꝙ de pupilla
ri per errorem aut abuſiue mẽtio habita fuerit. quod ſine dubio
procedit quando effectus ſubſtitutionis ſonat in fideicommiſſa
riam per ſupradicta. ¶Tertio reſpondeo, & iſta reſponſio e. it u-
num & quartum principale fundamentum huius concluſionis,
ꝙ ubi præmiſſa ceſſarent, quæ ipſa tamen fortiſſime urgent, ex
alio procedit concluſio illa ut ualeat ſubſtitutio in uim fideicõ-
miſſi: quia appoſuit teſtator clauſulam codicillarem, cuius uir-
tus eſt, ut ſubſtitutio directa obliquetur etiam quòd ab initio ua
lere potuerit iure directo, ideo ſubſtitutio directa facta impube
ri quæ ualere potuit iure directo, ideo ſubſtitutio directa facta
impuberi quæ ualere potuit iure directo, durante pupillari æta-
te, poſt pubertatem ualet iure fideicommiſſi. Bal. & Moder. in d.
l. uerbis ciuilibus. Anch. in conſ. 57. Non ſeruato ordine. col. j. in
ſecundo dubio. Alex. in d. conſ. 82. col. 2. uerſ. & multo magis. lib.
5. Soc. in l. j. col. j. verſ. poſtremo ſubdebam. ff. de uulga. & in con
ſil. 94. col. j. lib. 4. Corn. in conſ. 307. circa fin. lib. j. Curtius Iunior
in conſ. 139. col. fin. circa med. ſi ſubſtitutio directa quæ ab ini-
tio ualere potuit iure directo obliquatur propter clauſulam co-
dicillarem, a fortiori obliquabitur iſta ſubſtitutio facta pupilla-
riter maioribus, quæ nunquam ualere potuit iure directo, quo ca
ſu facilius fit obliquatio, ut d. l. uerbis ciuilibus. iuncta d. l. Scæ-
uola. ff. ad trebell. & ſic ſtante clauſula codicillari, non poteſt di
ci quòd teſtator ſolum uoluerit ſubſtituere uulgariter & pupilla
riter, quia immo uoluit ſubſtituere etiam iure fideicommiſſi cũ
in codicillis per obliquum tantum poſſit ſubſtitui.

¶Quarto reſpondeo quòd in teſtamento eſt etiam clauſula
omni meliori modo &c. qua ſtante dici non poteſt quòd teſta-
tor uoluerit ſe reſtringere ad uulgarem & pupillarem tantum,
quia teſtator uoluit quòd diſpoſita per eum ualerent non ſolum
prout locutus eſt teſtator ſed omni meliori modo quo fieri pote
rit, & ſic ſi ſubſtitutio pupillariter facta ut pupillaris ualere non
poſſit quòd ualeat ut ualere poterit. Bal. & Imol. in l. cum pater.
§. filius matrem. ff. de lega. 2. Bal. in l. quoties. col. fi. C. de hæred.
inſti. Card. & Imo. in c. ex literis. de offic. deleg. Dec. poſt Feli. in
c. cum ſuper. col. fi. de offi. deleg. nam iſta clauſula omni meliori
modo &c. æquipollet clauſulæ ſi non ualet quod ago ut ago ua-
leat ut ualere poteſt Iaco. de Puteo inter conſilia Calca. in conſi.
62. col. 4. circa med. per tex. in c. j. de poſtula. præla. lib. 6. ideo ſtã
te iſta clauſula res poſita uidetur extra omnem difficultatem.

¶Ex præmiſſis abunde comprobata & confirmata legitur iſta
concluſio quòd ſubſtitutio, de qua agitur ſit fideicõmiſſaria con
ſiderato effectu, non ſono uerborum, immo etiam ſecundum ſo
num uerborum propter clauſulam codicillarem & illam clauſu
lam omni meliori modo &c. In quibus clauſulis teſtator per ver
ba clara declarauit uoluntatem ſuam quòd nollet ſe reſtringere
ad ſubſtitutiones expreſſas, ſed quod ualerent omni meliori mo
do &c. & prout in codicillis ſubſtitui poteſt in quibus directo
non ſubſtituitur.

¶Non obſtant modo allegata in contrarium, quia ex præmiſ-
ſis diſſoluta apparent, tamen ut clarior fiat res, reſpondeo in ſpe
cie. Itaque non obſtat primum argumẽtum quòd teſtator ſolum
ſubſtituerit uulgariter & pupillariter, quia dico quòd talis enun
ciatio aut ſonus uerborum attendi non debet ſed effectus, effe-
ctus autem conuenit fideicommiſſariæ non pupillari ut ſupra
abunde dictum eſt.

¶Secundo reſpondeo quòd argumentum procederet quando
ualere poſſet ſubſtitutio ut directa ſaltem aliquo tempore, ſed
hic ut directa pupillaris ualere nunquam potuit ob maiorẽ æta
tem, ergo ad obliquam ſubſtitutionem uenire neceſſe eſt per ſu-
pradicta, maxime quia apparet expreſſe de uoluntate teſtatoris,
quòd uoluit ſubſtituere iure fideicommiſſi.

¶Tertio reſpondeo quòd etiam conſiderato ſono uerborum
uoluit teſtator ſubſtituere iure fideicommiſſi propter clauſulã
codicillarem & aliam clauſulam omni meliori modo &c. qua-
rum clauſularum quælibet de per ſe ſufficiens erat per ſupradi-
cta. ¶Ad ſecundum argumentum fuit ſupra in ſpecie abunde re-
ſponſum in tertio fundamento facto pro parte affirmatiua, ideo
non repeto. Sauliani 23. Martii 1546.

¶Aymo Crauetta ex Sauliano. I. V. Doc.

SVMMARIVM.

1 *Argumentũ a ſufficiẽti partiũ enumeratione de iure procedit.*
2 *Vt ſubſtitutio reciproca tacita inter aliquos inducatur, duo copulatiue requiruntur.*
3 *Fideicommiſſum conditionale non tranſmittitur ad hæredes.*
4 *Fideicommiſſum ad quod uocantur ſuperſtites tranſmittitur ad hæredes ex coniectura ta mente defuncti.*
5 *Vbi habetur ratio agnationis, filia non uocantur.*
6 *Prohibitio alienãdi facta filius, nõ porrigitur ad nepotẽ ex alio.*

Conſilium

CONSILIVM CCCVI.

¶ In materia teſtamenti Simeonis Turleti ea Summa Ripa.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba inſtitutionis & ſubſtitutionis Simeonis Turleti ex loco Summæ ripæ de boſco ita habent, In omnibus antem alijs bonis & rebus ſuis hæredes vniuerſales inſtituit Facinum & Antonium, ita quòd vno decedente abſque hæredibus legitimis & naturalibus ex ipſo procreatis quòd alter ſuperuiuens ſuccedere debeat illi ſic decedenti in dictis bonis & hæreditate ſuis. ſi vero prædicti ſui filij ambo decederent vt ſupra, eiſdem ſubſtituit prædictam Belietam & Linorē eius filias, & quòd vna alteri vt ſupra decedenti ſuccedat, & ſi a caſu prædicti filij & filiæ eiuſdem teſtatoris omnes decederent abſque hæredibus legitimis & naturalibus ea ipſis procreatis, eiſdem omnibus ſic vt ſupra decedentibus ſubſtituit proximiores parentes eiuſdem teſtatoris de eius agnatione in gradu ſuccedendi per capita diuidendo. & ita eos eas & eorum quemlibet inſtituit & ſubſtituit pupillariter, vulgariter & per fideicommiſſum. Deinde mortuo teſtatore moritur facinus relictis duobus liberis, poſtea mortuus eſt Antonius relicta filia quæ deceſſit in pupillari ætate, ſuperſtite matre. Oritur quæſtio circa ſucceſſionem filiæ Antonij inter liberos Facini & matrem ipſius filiæ. Quæritur quid iuris? ¶ Videretur dicendum liberos Facini admitti non poſſe, arguendo
1 † a ſufficienti partium enumeratione, quod argumentum de iure procedit. l. patre furioſo. ff. de his, q ſunt ſui vel alieni iuris, cũ ſimi. Aut enim liberi Facini volunt venire ab inteſtato, & non poſſunt, quia mater præfertur in ſucceſſione filij fratribus patruelibus. authen. defuncto. C. ad Tertul. Aut volunt venire liberi Facini ea teſtamento & virtute ſubſtitutionis prædictæ, & ſimiliter non videntur admittendi, nam aut liberi hæredum ſolum poſiti in conditione prætendunt ſe vocatos ex aliqua coniectura, & tunc ſolum cenſerentur vocati in portione patris cuius reſpectu poſiti fuerunt in conditione, non reſpectũ portionis patrui quia non cenſentur ſubſtituti cohæredi dato patri vel matri cuius reſpectu poſiti non ſunt in conditione. Pau. de Caſt. in l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de lega. primo. Soc. in l. hæredes mei. §. cum ita. colum. j. ff. ad trebellia. Cur. Iunior in conſilio 96. colum. penul. poſt med. & in conſilio 135. col. penul. verſi. poſtremo aduertendum. Galtaul. in reper. l. Centurio. colum. 24. verſic. tertia vtilitas. ff. de vulga. Ripa in l. j. colum. 4. circa med. C. de pactis. ob id non poſſent liberi Facin. ſuccedere Antonio patruo ſi defunctus eſſet ſine liberis cum ſolum dicerentur vocati ad portionem patris, ergo multominus poterunt ſuccedere liberis Antonij remotioribus & quibus nullum omnino grauamen videtur impoſitum. Aut volumus dicere ꝙ illa ſubſtitutio facta Antonio ſi decederet ſine filijs cenſeatur facta etiam filijs decedentibus ſine filijs, ex aliquibus coniecturis quas poſui in conſilio 98. colum. 5. limitando dictum Old. in conſilio 21. & adhuc non videntur admittendi liberi Facini, quia quòd grauamen iniunctum Antonio decedenti ſine filijs extendatur ad filios Antonij decedentis ſine filiis, hoc videtur intelligendum in fauorem ſubſtitutorum ipſi Antonio & qui fuerunt vocati ad bona & hæreditatem ipſius Antonii, ſed liberi Facini non fuerunt ſubſtituti Antonio, nõ expreſſ. quia de eorum vocatione expreſſa verbum nullum, non tacite, quia vbi tacite vocati eſſent talis vocatio tacita reſtringitur ad portionem Facini patris vt proxime dictum eſt. ¶ Aut volunt venire liberi Facini ad bona filiæ Antonij ex ſubſtitutione reciproca tacita quaſi liberi Facini & Antonij hæredum vniuerſalium tacite cenſeantur inuicem ſubſtituti, & ſimiliter non videntur admittendi ex hoc capite, quia vt ſubſtitu-
2 tio † reciproca tacita inter aliquos inducatur, duo copulatiue requiruntur. Primum, quòd fiat ſubſtitutio vltimo morienti. Secundum quòd fiat in tota hæreditate vt habetur in l. poteſt. ff. de vulga. & in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. Curtius Senior in conſilio 43. colum. 12. in fine, & alibi ſæpe docto. ſed hic neutrum iſtorum videtur interueniſſe. Præterea de ſubſtitutione tacita reciproca tractatur quando fit ſubſtitutio poſt mortem aliquorum, ſed hic non fit ſubſtitutio poſt mortem liberorum poſitorum in conditione decedentibus ipſis liberis, quia de morte liberorum nihil dicitur, vt eis decedentibus alij ſubſtituantur cum liberi ſolum fuerunt poſiti in conditione. & ſi dicantur vocati, id fuit tacite & ex coniecturis nec vocati ſimpliciter alij ad bona aliorum liberororum, ſed tantum reſpectu parentum ſuorum vt ſupra dictum eſt. ¶ Aut volunt venire liberos Facini virtute transmiſſionis quaſi Facinus eſſet ſubſtitutus non ſolum Antonio ſed etiam eius liberi, ita quòd liberi Antonij dicantur grauati in fauorem patrui ea coniecturis de quibus in dicto meo conſilio 68. col. 2. & conſequenter quòd ipſe Facinus præmortuus filiæ Antonij trãſmiſerit ius fideicommiſſi ad eius liberos, & ſimiliter non videntur admittendi ex capite transmiſſio-
3 nis, quia † fideicommiſſum conditionale non tranſmittitur ad hæredes. glo. communiter approbata in l. vnica. C. de his qui ante aper. tabu. ¶ Quod ſine dubio videtur hic procedere vbi ſubſtitutio facta eſt de altero ſuperuiuenti. verbum enim ſuperuiuenti, non videtur conuenire filijs hæredis. ideo impediri videtur ius tranſmiſſionis etiam vbi alias ea coniecturis locus eſſet tranſmiſſioni, ita in terminis tradit Curtius Iunior in conſilio 69. Sed fortius videtur impediri tranſmiſſio, quia dictum eſt in ſubſtitutione quòd alter ſuperuiuens ſuccedat: ex quo verbo alter, magis enixe videtur apparere de voluntate teſtatoris quòd intelligere deberet de tantum ſuperuiuẽti, non de eius filiis, quia dictio alter, non dicitur proprie niſi de duobus. l. ſed interpellatur. §. ſi ea altera. ff. de arb. not. Paul. de Caſt. in conſilio 264. videtur dicendum pro matre. lib. 2. Ideo verba illa alter ſuperueniens, non videntur verificari in filijs hæredis quia hoc modo dictio alter referretur ad plures quam duos. ¶ Sed in contrarium quòd immo liberi Facini admittantur ad bona filiæ Antonij iure tranſmiſſionis conſidero ꝙ non ſolum Antonius videtur grauatus ſi decederet ſine liberis, ſed etiam filia Antonii quæ poſtea deceſſit ſine liberis ea veriſimili mente teſtatoris. nam teſtator prędilexit maſculos fœminis quia maſculos inſtituit hæredes vniuerſales. ¶ Itaque ſi maſculos grauauit contemplatione maſculorum, a fortiori dicendũ eſt ꝙ voluerit grauare filias deſcendentes ex maſculis in fauorem ipſorum maſculorum ne remotiores & minus dilectæ ſint melioris conditionis proximioribus & magis dilectis. l. ſi viua mater. C. de bonis mater. cum ſimi. ¶ Secundo quia teſtator fecit plures gradus ſubſtitutionum & in ſecũdo gradu vocauit filias proprias quas inuicem ſubſtituit: & ipſis filiabus decedentibus ſine liberis ſubſtituit proximiores agnatos, ſi filias proprias grauauit in fauorem agnatorum, quanto fortius dicendum quòd voluerit grauare nepotes ea filijs remotiores. dicta l. ſi viua mater. ¶ Hoc ita præſuppoſito quòd Facinus eſſet vocatus mortua filia Antonij, & quòd filia Antonii eſſet grauata reſtituere Facino videtur quòd Facinus tranſmiſerit ius fideicõmiſſi ad eius liberos quia ius fideicommiſſi conditionalis tranſmittitur ad liberos ex coniecturis. vt per Bald. in dicta l. vnica. C. de his qui ante aper. tabu. in l. vnica. C. vt actio. ab hæred. & contra hære. Socin. in dicta l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. in l. in conditionibus primum locum. §. j. poſt I mo. ibi. ff. de conditio & demonſt. Coniectura autem tranſmittendi videtur quia teſtator fecit mentionem de hæredibus filiorum, dicendo & reſtituendo ſi ſine hæredibus legitimis & naturalibus decederẽt. quo caſu videtur de hæredibus cogitaſſe & ad eos affectionẽ habuiſſe. Iſtam coniecturam in terminis tradit Bald. in l. ſi pater. in 4. quæſtion. C. de inſtit. & ſubſti. ſequitur Iaſ. in conſilio 531. colum. 3. in fin. libro 2. vbi etiam Iaſ. quòd fit tranſmiſſio quando apparet quòd teſtator habuit rationem agnationis prout hic vbi vltimo loco ſubſtituti fuerũt proximiores agnati. ¶ Nec ob. iuri tranſmittendi quòd teſtator ſubſtituerit alterum ſuperuiuentem, quia non ſequitur, vocatur ſuperuiuens, ergo impeditur tranſmiſſio, nam hoc modo ſemper impediretur tranſmiſſio cũ nullus poſſit admitti niſi ſuperuiuat. Ideo enim vocauit teſtator alterum ſuperuiuentem quia cogitabat de ſuperuiuentia alterius, ſed non ſequitur quin non voluerit ad liberos præmortui ius fideicõmiſſi tranſmitti. Et in terminis contra Curtium Iuniorem in d. conſi. 69. adduco Cuma. in conſi. 13. Titius inſtituit Seiũ. vbi q̃ etiam fideicommiſſum, ad quod vocantur ſuperſtites trãſ-
4 mittitur ad hæredes ea coniecturata mente defuncti. ſequitur Deci. in conſi. 369. col. 2. circa med. ¶ Sed tenendo primã opi. videtur ceſſare ius tranſmiſſionis, quia non videtur ꝙ filia Antonii dicatur grauata in fauorem Facini patrui. & ꝙ grauamẽ impoſitum heredibus extendatur ad filios eorum decedentes ſine filiis hæredibus. l. ex facto. §. pen. ff. ad Trebellia. l. ſi quis hæredem. C. de inſti. & ſubſti. l. cũ vxori. C. quan. dies lega. ce. Old. in d. cõſ. 21. cum ſimil. ¶ Nec ob. ꝙ dictum Ol. non videtur procedere quãdo teſtator habuit rationem agnationis quia tunc vt agnatio cõſeruetur, oportet extendi grauamen ad filios hæredũ vt dixi in d.

conſili. 98.colum.2.quia nego φ teſtator hic habuerit rationem
agnationis.nam morientibus eius filiis & hæredibus ſine liberis
ſubſtituit eius filias,quarum altera,id eſt Belieta iam erat nupta.
profectò † vbi habetur ratio agnationis, filiæ non vocantur cum
in eis finiatur agnatio & initium ſumatur cognationis.§.cæterũ,
& §.media.inſti.de legiti.agna.ſucceſſ.vbi media iuris prudẽtia
quæ agnatos vocabat, non admittebat filias, quia licèt eſſent a-
gnatæ non tamen erant aptæ ad conſeruationẽ agnationis quos
tex.ad hoc pro optimis citat Soc.in conſ.63.col.8.ante med. lib.
3.& quòd filiæ agnatæ non admittantur vbi ratio habetur agna-
tionis,voluit Ioan. de Anan.in conſil.4. in ſecundo dubio. Bald.
in conſil. 473. Circa quæſtionem.colum.2. verſicu.ſed quorum
agnatorum.libr.5.Pau.de Caſt.in conſil.190. Nouiter. colum.1.
verſicu.ſed aduertendum eſt.libr.2.Alexand.in conſil.188.col.2.
in fin.libr.6.Dec.in rubric.C.vnde legiti.in fin.in l.2.nume.95.ff.
de regu.iur.& alibi ſæpe docto. Amplius liberi filiarum non po-
terant dici agnati teſtatoris & tamen per eos excludebãtur agna
ti in ſubſtitutione prædicta.Itaque quod dicitur grauamen extẽ-
di ad filios hæredum propter cauſam agnationis, illud procede
ret quando teſtator omnino habuiſſet rationem agnationis,quę
aliter conſeruari non poteſt niſi extendatur grauamen ad filios
hæredum,quæ ratio hic ceſſat per ſupradicta. Ex alio etiam non
fuit habita ratio agnationis,quia in ſubſtitutione facta filiis hæ-
redibus non fuit dictum ſi decederent ſine liberis maſculis,ideo
filiæ hæredum excluſiſſent ſubſtitutos,quod ſine dubio procedit
quia filiis ſubſtitutæ fuerunt filiæ teſtatoris , ob id dicendum nõ
eſt quòd teſtator voluerit filias hæredum excludi propter alias
fœminas,vt voluit Pau.de Caſt.in conſ.409. Caſus iſte frequẽter
contingit.libr.2.& magis clarè Socin.in conſil.227. colum. final.
verſicu.ſed fundamentum non obſt.libr.2.Dec.in conſ.370.& in
conſil.568.Itaque ſi ſacinus non dicitur ſubſtitutus liberis Anto
nii fruſtra tractatur an tranſmiſerit ius ſubſtitutionis,quæ nõ eſt.
l.traditio.ff.de acquir.rer.domi.reg.nemo plus.ff.de reg. iur.

¶ Poſtremò, in dubio videtur pronunciandum pro matre ne
excludatur a luctuoſa hæreditate filiæ.l.final.C.de inſtitu.& ſub-
ſtitu.Bald.in conſil.258.Appellatione patrui.colum.2.lib.3. Dec.
in conſil.314.colum.2.ante med.& in conſil.315. col.2. in prin-
cip.ideo numerus pluralis nõ reſoluitur in ſingularitates ne ma-
ter priuetur luctuoſa hæreditate filii.Oldr.in conſ. 142. Factum
tale eſt.Similiter tacita pupillaris non admittitur contra matrẽ.
l.precibus.vbi gloſſ.& Docto.C.de impube. Barto.& Docto.in l.
2.ff. de vulgari . & efficaces debent eſſe coniecturæ vt mater ex-
cludatur per tacitam pupillarem.Dec.in d.conſil.315.col.j. in fi.
& dicit Bal.in d.conſ.258.col.2.libr.3. quòd ſucceſſio matris eſt
extendenda non reſtringenda.

¶ Nec obſtat præmiſſis quòd hoc modo filia Antonii grauati
erit melioris conditionis quam ipſe Antonius proximior ſi dica-
mus filium grauatum & neptem ex eo non , quia non eſt abſur-
dum,φ neptis ueniens ex perſona patris proximioris ſit melio-
ris conditionis.Alex.in conſ.37.col.fi.li.6. ¶ Secundò reſpondeo
φ tollitur argumentum & abſurdum , quia teſtator habebat fi-
lios proximiores magis charos & dilectos , ideo voluit grauare
eos inuicem unum in fauorem alterius, ut inter eos bona conſer
uarentur,quod grauamen pp reciprocationem non vr̃ odioſum.
l.de fideicommiſſo.C.de tranſactio.De nepotibus autẽ aut nepti
bus remotioribus nõ adeo curauit teſtator quòd inuicem ſucce-
derent,ideo ſolum inuicem ſubſtituit filios & filias caſu quo fi-
liæ admitterentur ad ſubſtitutionem,liberis autem filiorum & fi
liarum nullum grauamen impoſuit.ſimiliter quãdo filiabus ſub
ſtituit proximiores agnatos,inter ipſos agnatos nullam fecit ſub
ſtitutionem.¶ Tertiò reſpondeo, φ argumentum & abſurdũ de
quo ſupra procedit negatiuè & priuatiuè, putà proximior non
admittitur, ergo multò minus remotior, vel proximior excludi-
tur,ergo multò magis remotior ex his quæ not. Iaſ. in l. Gallus.
§.nunc de lege,colum.penul.ff.de libe. & poſthu. ſed non pro-
cedit argumentum affirmatiuè aut paſſiuè, puta teſtator graua-
uit proximiorem , ergo etiam remotiorem quod probatur in iu
ribus, & autoribus ſupra adductis,in quibus apparet quòd gra
uamen iniunctum hæredi non extenditur ad eius filios.Simplici
6 ter uidemus † quòd prohibitio alienandi facta filiis non porrigi
tur ad nepotes ex eis glo.in §.nos igitur.in Authen. de reſtitu. fi-
deicommiſſ. Barto. & Docto.in l. filiusfamilias. §. diui. colum.
fi.ua.ff.de lega. j. & Iaſ.colum.15.in 10.quæſt. Barto. & in repe.
col.21.& niſi ita dicamus , ſequeretur quòd oẽs ſubſtitutiones
traherẽtur ad infinitũ,φ omnes remotiores ſuccedentes hæredi
grauato cenſerentur & ipſi grauati & quo magis in remotiori
gradu quis ſit, eò amplius dicatur grauatus:ideo dicamus,nõ ſe
quitur , voluit teſtator conſeruari bona in proximioribus quos
inuicem ſubſtituit & grauauit, ergo idem voluit & in alijs remo
tioribus.¶ Ex quibus videtur filiam Antonij grauatam non cen-
ſeri & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. iſtæ quæſtio-
nes videntur difficiles quia agitur de interpretanda voluntate
teſtatoris , quam imperiti notarij neſciunt explicare, homo au-
tem cor hominis intueri non poteſt ſed conſuluit aut iudicat ſe-
cundum quod iura interpretantur.Sauiliani,vltima Martij.1547.

¶ Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.Doc.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis generaliter loquens,generaliter intelli gi debet.*
2 *Quoties tractatur de aliquo præſupponitur habilitas ex alio capite.*
3 *Interpretatio ſtatuti non debet eſſe grauato contraria.*
4 *Correctio facilius fit in his quæ ſequuntur ex interuallo quam in his quæ fiunt incontinenti.*
5 *Appellatione teſtamenti non venit contractus.*

CONSILIVM CCCVII.

¶ Pro Iacobo Garriboſij de Foſſano contra Margaritam vxorẽ
Antonini Maglani.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Statutum
Foſſani ſub rubrica de teſtando,legando,& ſuc-
cedendo,dicit φ mulier habens maritum & nõ
liberos ex eo marito,non poſſit facere,ſiue fece
rit ordinamentũ ſiue non , quin maritus habeat
medietatem dotis liberam & quietam & expedi
tam ſine aliquo onere funerali , & propinqui mulieris habeant
aliam medietatem . ſequitur in eodemmet ſtatuto modico dato
interuallo,& mulier habens filium vel filios nõ poſſit facere nec
modo aliquo ordinare cũ teſtamento vel codicillo quin eius filij
ſuccedant in totũ.modo deceſſit Catherina relicta quondã Mac
chiori de Richa ex Foſſano primi mariti relicta Margarita filia &
hærede relicto etiam Lazaro Gariboxij eius ſecũdo marito.Quę
ritur, an dictus Lazarus lucratus fuerit dimidiam dotium dictæ
Catherinæ ex ſtatuto prædicto?¶ Breuiter non arguendo ad par-
tes puto eſſe locum lucro ſtatuti de dimidia parte dotis. & pro
2 fundamento conſidero † φ ſtatutũ,de lucro dotis generaliter lo
quens generaliter debet intelligi ſiue extent liberi ex primo ma
trimonio ſiue non quò ad hoc vt in totum non ceſſet ipſum ſtatu
tum.Eſt verum φ extãtibus liberis primi matrimonij deſalcatur
lucrum ſtatuti & reducitur ad terminos l.hac edictali. C.de ſe-
cund.nup.ſecundum Bar.& doct.ibi tradit idem Bart.in q.7.Mu
lier habens amplum patrimonium.colum.3. ante medi. Bald.in
conſil.495.Quædam domina Helena, col.penulti. lib.5.Paul.de
Caſtr. in conſi.339.Ad primum Quæſitum reſpondetur φ dicta
emancipatio.in 3.dubio lib.2.Cur.ſenior in conſi.79. Deci.in au
then. præterea.in 4.nota. C.vnde vir & vxor. fortius voluit Bald.
in d.conſilio 495.col.penulti.quòd vbi ſtatutum defert lucrum
marito non extantibus liberis ex eo,non fiat tunc aliqua deſalca
tio lucri propter liberos primi matrimonij,ſed in totũ cenſeatur
correcta d.l.hac edictali. Idem vult Dec. licèt Bald. non alleget
in conſi.283.colum.j.& 2.ſed iſtud dictum Bald. pro nunc affir-
mare non audeo,quia non expedit.¶ Hoc ita præſuppoſito φ ta-
le ſtatutum de lucro dotis locum habeat non obſtantibus libe-
ris primi matrimonij,ſaltem ſecundum terminos d.l.hac edicta
li,dico φ ex quo non extat niſi vnica filia ex primo matrimonio,
locus eſt ſtatuto vt loquatur , ideſt φ ſecundus maritus habeat
dimidiam dotium & reducatur ad æqualitatem cum filia primi
matrimonij vt voluit Pau.de Caſt.in conſilio 348.Viſo caſu & al
legationibus.col.2.circa med.lib.2.In vno tantum fieret deſalca
tio lucri iſto caſu per filiam primi matrimonij quia ſtatutum vult
quòd maritus habeat dimidiam liberã ab omni onere funerali,
ſed propter diſpoſitionẽ d.l.hac edictali, reducẽdo rem ad æqua
litatẽ,teneretur maritus ad illud onus pro rata in 2.¶ Non obſtat
modo cõcluſioni ſupra firmatæ diſpoſitio ſequẽs eiuſdẽ ſtatuti
φ mulier habens filios non poſſit facere,quin eius filij ſuccedãt
in totum

in totum. quia reſpondeo, q iſtud ſtatutum in hac parte debet
intelligi quando ceſſante ordinamento mulieris filij erant in to
2 tum ſucceſſuri, quia † quoties tractatur de aliquo, præſupponi-
tur habilitas ex alio capite, puta, quæritur an legatarius poſſit eſ-
ſe teſtis in teſtamento, præſupponitur q aliunde teſtis ſit habilis
& idoneus ceſſante cauſa & commodo legati. l. qui teſtamento.
in prin. ff. de teſtam. Ad idem text. in c. j. de æta. & quali. lib. 6. c. j.
de filijs presby. lib. 6. Dec. in c. j. eum omnes. col. j. circa med. de
conſti. in 2. lectu. & alibi ſæpe. ſtatutum igitur admittens liberos
ad totalem ſucceſſionem matris non obſtante eius ordinamen-
to intelligitur eo caſu quo ceſſante ordinamento liberi erant in
totum ſucceſſuri & ſic eo caſu quo ceſſat lucrum ſtatuti, puta
ſtantibus filijs ex ſecundo matrimonio qui filij ſuccedant non
obſtante ſtatuto. Sed in caſu noſtro etiam ceſſante ordinamento
filij primi matrimonij non erant in totum ſucceſſuri propter lu-
3 crum dotis ſecundi mariti. ¶ † Secundò reſpondeo quòd inter-
pretatio ſtatuti ita fieri debet ne inducatur contrarietas in eo-
dem ſtatuto & ne ſtatuentes cenſeantur in continenti velle ſeip-
ſos corrigere. l. nam ad ea. ff. de condi. & demon. quæ lex proce
dit etiam in ſtatutis. Roma. in conſ. 104. Pater reuerende. col. 2.
circa med. & in contrarietate ſtatutorum tradit Ioan. And. poſt
Ioan. Monachi in c. j. de conſti. lib. 6. & in c. j. de iureiu. lib. 6. quē
refert & ſequitur Gemin. in conſi. 72. col. 2. in fi. vbi quando repe-
riuntur duo ſtatuta, quæ videntur inuicem contrariari debent re
duci ad concordiam ſi fieri poſſit per diſtinctionem. modo dic
q diſpoſitio ſtatuti ſequens debet intelligi ne contrarietur præ-
cedenti per diſtinctionem, id eſt q filij ſuccedant in totum quan
do non eſt locus lucro ſtatutario, vt quando decedit mater reli-
ctis liberis ex ſecundo matrimonio quando ſecundo nupſit, vel
ex primo quando ſemel tantum nupſit, alias enim eſſet euidens
contrarietas quia per diſpoſitionem præcedentem maritus lucra
tur partem dotis quando liberi ex eo non extant licèt exiſtant ex
primo matrimonio ſecundum terminos tamen. d. l. hac edictali.
Nec dicatur nullam eſſe contrarietatem quaſi ſtatutum præce-
dens deferens lucrum dotis locum non habeat ſtantibus liberis
primi matrimonij, quia verba ſtatuti aperte repugnant deferen
do lucrum dotis non extantibus liberis ex eo matrimonio, ergo
non ceſſat lucrum licèt extēt liberi ex alio matrimonio licèt eo
caſu videatur reducenda res ad æqualitatem vt ſeruetur æquali
tas inter ſecundum maritum & liberos primi matrimonij ſecun
dum Pau. de Caſt. in d. conſi. 348. lib. 2. Roma. in con. 44. vbi Ro-
ma. voluit ſeruari æqualitatem ceſſantibus illis verbis vniuerſa-
4 libus in omni caſu. ¶ † Tertio pro reſponſione conſidero quòd
correctio facilius fit in his quæ ſequuntur ex interuallo quàm in
his quæ fiunt incontinēti, ideo propter interuallum temporis par
tes cenſentur receſſiſſe à præcedenti proteſtatione. l. per inten-
tionem. C. de vſuris. Actus enim qui fit ex interuallo, dicitur ma-
gis liberatus. Dec. in l. legem, col. 3. ante med. C. de pactis, itaque
ſi in ſtatutis factis ex interuallo interpretatio ita fieri debet vt cō
trarietas fugiatur, quanto fortius in verbis eiuſdem ſtatuti talis in
terpretatio habenda eſt. Quartò dico q verba generalia ſequen
tia q filij ſuccedant in totum non ſunt ſufficientia ad inducendū
correctionem præcedentiū niſi ſpecialiter dicatur. Bar. in l. præ-
cipimus, in fi. per illum tex. C. de appella. Iaſ. in conſi. 164. col. j.
in fi. lib. 2. per hoc tex. in §. tribus. in Auth. quibus modis natu. ef
fi. ſui. quem tex. ad hoc citat deciſio Neapoli. deciſi. 351. numero.
6. itaque ad derogatum verbis præcedentibus delatiuis lucri ne
ceſſe erat dicere q filij ſuccederent in totum, nec tunc extanti-
bus aliquibus liberis locus eſſet alicui lucro dotium in fauorem
mariti, & verba generalia ſequentia potius debent intelligi ſecū
dum præcedentia quàm vt inducatur correctio. l. quoties. C. fa
mil. ercíſ. & lex ſequens generalis reſtringitur per præcedentem
vt correctio euitetur. Roma. in conſ. 49. Vt præſens, colum. 3. poſt
medium. ¶ Quintò reſpondeo q diſpoſitio ſtatuti ſequens nullo
modo derogat præcedentibus nec in genere nec in ſpecie, etiam
citra auxilium diſtinctionis, quia ſtatutum in illa parte qua dicit
filios in totum ſuccedere, ſolum loquitur reſpectu matris vt ma-
ter nihil poſſit diſponere teſtando vel codicillando in præiudi-
cium filiorum quin filij in totum ſuccedant, & ſic quatenus atti-
net ad factum matris, illud filijs non nocet quominus inſolidum
ſuccedant, ſed reſpectu lucri ſtatutarij ſtatutum in ea parte nihil
dicit quod illud impediatur, verba igitur ſequentia prolata re-
ſpectu matris debent intelligi & reſtringi ſecundum illum re-
ſpectum quo fuerunt prolata. l. ſi quis dominum. §. quid autem.
ff. locati. l. profectitia. §. fi. ff. de iure dotium. l. debitor. §. fi. ff. ad
trebellia. quæ iura ad hoc citat Dec. in c. ſi pro debilitate col. 9.
de offi. deleg. & in conſi. 283. col. 1. ¶ Sexto reſpondeo q ea ver-
bis illis ſequentibus non cenſentur ex alio præcedentibus dero-
gatum in genere nec in ſpecie, quia maritus non conſequitur il-
lud lucrum tanquam hæres, ſed aliud habet ex diſpoſitione ſta-
tuti citra titulum hæredis. quod patet, quia ſtatutum non vult te
neri maritum ad impenſam funeris, ſed vult q portio mariti ſit
libera, itaque non ſequitur filij ſuccedunt in totum, ergo mari-
tus non conſequitur lucrum ſuum. quia licèt maritus percipiat
lucrum ſuum, filij tamen ſuccedunt in totum, id eſt in tota hære-
ditate, quæ hæreditas conſideratur & tota dici poteſt non obſtan
te illa perceptione lucri quod detrahitur tanquam æs alienum
cum hæreditas contineat omnia iura actiue & paſſiue, l. nihil a-
liud eſt hæreditas. ff. de verbo. ſignifi. & quòd detrahatur tale lu
crum tanquam æs alienum no. Ancha. in conſil. 101. Ex themate
5 prædicto, in quarto dubio ¶ † Septimo reſpondeo quòd per ſta
tutum mater non poteſt præiudicare ſucceſſioni filiorum te-
ſtando aut codicillādo, & ſic per viam vltimæ voluntatis ſed per
viam contractus aut donationis inter viuos, non prohibetur ma
ter diſponere & filijs præiudicare, quia prohibitio alienandi per
viam vltimæ voluntatis non extenditur ad alienationem inter vi
6 uos, † quia appellatione teſtamenti non venit contractus nec ecō
tra. l. verba geſſerunt. ff. de verbo. ſignific. l. teſtamentū non ideo.
C. de teſtamen. vbi Bal. & doct. not. quòd ſtatutum loquens de te
ſtamento non habet locum in contractu & econtra. tradit Iaſ.
in l. quæ de delegato. col. 4. ff. de leg. j. & in d. l. teſtamentum. in j.
not. ſed iſtud lucrum dotis nō prouenit ex vltima voluntate vxo
ris teſtamento aut codicillo ſed ex contractu inter viuos & con-
ſtitutione dotis, per quem contractum non prohibetur mulier
præiudicare filijs, & ſic ſtatutum Foſſani admittens filios ad to-
talem ſucceſſionem non derogat contractibus & donationibus
præcedentibus, ſolum igitur prohibetur mulier relinquere mari-
to in præiudicium liberorum per viam vltimæ voluntatis non
per viam contractus. Ideo ſicut per viam contractus poſſit mu-
lier expreſſe marito futuro donare ex pacto appoſito in contra-
ctu dotis & matrimonij vel etiam contracto matrimonio cum
iuramento, ita potuit præbere cauſam lucro ſtatutario conſtituē
do dotem. l. cum quid. ff. ſi certum petatur, cum ſimi. Ex quibus
concludo eſſe locum ſtatuto circa lucrum dotis, ſaltem vt æqua
lis fiat conditio mariti ſecundi & Margaritæ filiæ primi matrimo
nij. & ita de iure reſpōdeo ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani. 4. Apri
lis. 1547. Die 1. Aprilis. 1547. viſa ſunt ſigna in cœlo circa horam
prandij, id eſt, quatuor arcus, tres igniti circa ſolem & ſimul per
tranſuerſum colligati, quorum vnus amplior erat alijs duobus
amplitudine & longitudine. quartus autem arcus erat albus e re
gione ſolis diſtans ab ipſo ſole & valde longus & latus cœlo ſe-
reno. deinde die 6. Aprilis & ſummo mane nuncium allatum eſt
de morte Franciſci Chriſtianiſſimi Francorum regis.

¶ Aymo Cranetta ex Sauiliano. I. V. Doc.

SVMMARIVM.

1. *Princeps nō poteſt tollere aut auferre iura priuatorū ſine cā.*
2. *Collecta aut ſubſidium quo caſu imponatur.*
3. *Verba generalia generaliter intelligi debent, etiam in odioſis.*
4. *Vbi ſit mentio de parte aliqua, intelligitur de qualibet particu la etiam minima.*
5. *Donatio cauſa mortis impropriè dicitur vltima voluntas.*
6. *Verba vniuerſalia negatiue concepta omnia comprehendunt etiam inſolita.*
7. *Verba debent intelligi ſecundum qualitatem perſonarum inter quas proferuntur.*

CONSILIVM CCCVIII.

¶ Pro omnibus & communitate Renelli contra excellentiam marchionalem.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In franchiaia hominum Renelli inter cætera habentur verba ſequentia. Et ita & taliter quòd aliqua perſona de Renello vel ibi habitans vel habitatura a modo in antea non poſ-
ſit nec debeat inquietari & requiri vel exigi ſeu

moleſtari per dictum dominum marchionem vel hæredes ſeu
ſucceſſores eius, nec per aliquem caſtellanum, nuncium, rectorē
clauarium vel officialem ipſius vel eorum, occaſione alicuius fi
cti, quinti, diuti foreſtariæ, iuuatici, calmagij, fogayroni ſeu za-
bottariæ tertij acconaamenti, ſucceſsionis pro rebus bonis ſeu
poſſeſsionibus ſeu iuribus, quę ſunt vel erant in territorio & fi-
nibus Renelli. Nec aliqua alia perſona vndecunque ſit, pro dictis
rebus, bonis poſſeſsionibus ſeu iuribus quas vel quæ haberent
in Renello vel poſſe, quæ teneantur ab ipſo domino Marhio-
ne. & ꝙ ipſę res iura & bona & poſſeſsiones ſint liberę & libera
& francha a dictis fictis ſeu debitis foreſtaria, drictis, quintis, &
vaytis, roxijs, tertiis ſucceſsionibus, acconzamentis, inueſtituris
iuuaticis, fogayronis colmagiis & zabottariis, & tali itaque mo
do ꝙ prædictæ res & bona vbicunqe fuerint princeps in Renel
lo ſeu eius territorio vel poſſe, & etiam bona eorum mobilia
vbicumq; fuerint deinceps non poſsint capi vel peti vel commiſ
ſæ vel commiſſa dici propter aliqua ficta præterita non ſoluta
vel futura, nec propter aliquem vel alicuius perſonæ ſucceſsio
nem, nec propter aliquod tertium vel acconaamentum alicuius
conditionis eſſeut dictæ res feudales ſeu vſuales vel alterius con
ditionis, ſed ſint prædictæ res poſſeſsiones & bona & iura mobi
lia liberæ & libera, franchæ & francha. immunes & immunia,
abſolutæ & abſoluta ab omnibus fictis, quintis, drictis. vaytis,
foreſtariis, tertijs ſucceſsionibus, accōzamentis iuuaticis, fugay
ronis, culmagis, & zabotariis & ab omnibus & ſingulis ſeruitu
tibus ſupranominatis. Quæritur modo an homines Renelli te-
neantur ad onus hoſpitandi aulicos aut curiales, Illu. d. Mar-
chionis? Breuiter non arguendo ad partes, puto non teneri, ſe-
quentibus fundamentis. Et primo ſine alia franchixia intentio
communitatis Renelli videtur fundata de iure communi, nam
1 de iure communi † princeps non poteſt tollere aut auferre iura
priuatorum ſine cauſa. Barto. & doc. in l. fi. C. ſi contra ius vel vti.
pub. Cano. in c. quæ in eccleſiarum, de conſtitu. & in caſibus in
quibus poteſt princeps auferre ius tertij aut illud tollere, intelli
gitur dummodo reſtituat pretium. Bartol. Bal. & doct. in l. fi. §. j.
ff. de pigno. act. o. Alexand. in conſi. 151. in 2. dubio. lib. 6. Iaſ. in l.
Barbarius. colum. 8. verſi. inuenio tamen. ff. de offici. prætoris. in
conſil. j. colum. 9. poſt med. lib. j. in conſilio 233. colum. 8. circa
medi. lib. 2. & in conſilio 46. colum. 4. lib. 3. deciſio Neapoli. deci.
321 colum. pen. num. 16. ſed ſi princeps continue reſidens in ali-
quo loco cogeret ſubditos ad onus hoſpitandi, in effectu priua-
ret eos iuribus ipſorum, id eſt penſionibus debitis pro conditio
ne & hoſpitio. ſi cogantur locare gratis vel forte ſubditi agentes
illis membris cogentur ipſi alibi conducere, vel cogentur abſti-
nere ab aliquibus traficis aut negociationibus ſolitis aut quas de
nouo inchoarent. Et ſi dicatur, Marchio habet ius imponendi
collectas aut ſubſidia in ſuo marchionatu, pari ratione videtur
ꝙ ſubditos Renelli poſsit cogere ad onera hoſpitorum. reſpon-
deo, non diſputando de poteſtate ſua, ꝙ diuerſa eſt ratio colle-
2 ctæ & hoſpitij, quia collecta aut ſubſidium non † imponitur niſi
in caſum neceſsitatis quando aliter ſuccurri non poteſt. Bal. in l.
j. in fi. C. de oper. libe. quod dictum pro pulchro refert & ſequi
tur Iaſ. in repeti. l. admonendi. col. 81. in fi. ver. & quod pulchre
nota. Bal. ff. de iureiur. Ideo collecta continue non imponitur &
ſingulis diebus ſed per temporum interualla ſecundum vrgen-
tiam neceſsitatis, ſed talis neceſsitas non conſideratur in ho-
ſpitijs, nam licèt egeant curiales hoſpitijs, non ſequitur quin
habeat pecunias pro coditione ipſorum aut quin princeps
pro eis poſsit ſoluere, alioquin ſequeretur quòd tenerentur
ſubditi ad omnia alimenta principis, & profecto ſicut ſol-
uunt pro alijs alimentis curiales, quare non idem præſtare
debent. & circa ius habitandi? ¶ Secundo reſpondeo quòd in
collecta aut ſubſidio ſeruatur æqualitas & imponitur toti pa-
triæ marchionali pro qualitate locorum, ſed iſtud ius hoſpitan-
di particulariter deſideratur ab hominibus Renelli & ſic fieret
inæqualitas quòd ipſi ſoli grauarentur ad onus hoſpitandi quæ
inæqualitas in oneribus fugienda eſt. l. 2. & l. in fraudem. C. de
anno. & trib. lib. 10. Bart. in l. j. C. de munc. & in quo loco & alibi
ſæpe doct. Ex quibus infertur ꝙ de iure communi bene poſſet
dominus cogere ſubditos ad locandum hoſpitia pro neceſsita-
te ſua vbi aliter hoſpitari curiales non poſſent, in qua re pri-
mum diſcuti oporteret domos ſolitas locari. Sed non poſſent co
gi ad hoſpitandum gratis, & ſi neceſsitas tanta eſſet ꝙ non poſ-
ſet ſuperior mercedes ſoluere, teneretur aut deberet collectam
imponere toti patriæ pro tali ſolutione ſeruando æqualitatem.
& præmiſſa loquor quando ſuperior ordinarie reſidet in aliquo
loco, ſecus in tranſitu ſeu quando per modum tranſitus. Non
etiam intendo hic loqui de hoſpitiis militum ex cauſa belli, quę
ipſa aliam requirunt indaginem.

¶ Secundò principaliter dico quòd ceſſante diſpoſitione iuris
communis adhuc uidentur nō teneri homines Renelli ad iſtud
onus hoſpitādi neque cum pecunia neque ſine pecunia propter
verba franchixiæ, quibus liberantur ab onere foreſtariæ. in qua
3 re conſidero quòd † uerba generalia generaliter debent intelli-
gi etiam in materia odioſa quatenus eorum proprietas patitur.
l. cum lege, vbi Aret. ff. de teſtamen. glo. in c. contra Chriſtianos.
de hæretic. libr. 6. Calder. in conſi. j. in titu. de conſanguini. & af-
finita. & in conſ. 24. in titu. de præben. Alex. in auth. ex teſtamen-
to. C. de collatio. bonus tex. in c. ſi quam. de ſenten. excommuni.
quem ad hoc citat Dec. in c. non liceat. col. 2. in fin. in tit. de præ
ben. ſed verbum foreſtaria, eſt generale aptum comprehendere
omne onus forenſium ſiue ſit in hoſpitando ſiue alimentando
ſiue aliter. foreſtaria. n. dicitur habito reſpectu ad forenſe nego-
cium, ideo onus foreſtariæ dicitur ꝙ ad forenſes pertinet. hinc
videmus quòd in monaſteriis religioſorum communiter eſſe ſo
lent certa membra quæ appellantur foreſtariæ deputata ad ho-
ſpitium forenſium religioſorum & etiam quandoque ſecularium,
in tantum quòd ſecundum communem vſum loquendi foreſta
riæ appellantur loca ordinata ad hoſpitationem forenſium, ſe-
cundum quem vſum loquendi communiter verba franchixię de
bent intelligi & interpretari. l. librorum. §. quod tamen Caſſius.
ff. de leg. 3. l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de ſuppel. lega. Quod pro
cedit in qualibet materia etiam pœnali & odioſa, in qua intelli-
gi debent verba ſecundum communem vſum loquendi. Abb. in
c. 2. in princip. de arbi. in cap. j. col. fina. de iudic. & in c. per tuas.
col. 2. ubi Aret. col. 4. de proba. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quo-
que. in fi. ff. de verbo. obliga. in l. fi. C. de ſucceſſ. edic. & in conſil.
51. col. 3. in fi. lib. 3. multo magis intelligenda erunt verba ſecun
dum communem vſum loquendi in materia franchixiæ in odiū
ipſius ſuperioris & ad fauorem ſubditorum. l. fina. ff. de inſtitu.
prin. & quia agitur de fauore libertatis contra onera citra præ-
iudicium tertii. l. libertatis. ff. de regu. iur.

¶ Sed dicet aliquis, iſte communis vſus loquendi probari de-
bet de tempore franchixiæ quòd tunc onus foreſtariæ intellige-
retur de onere hoſpitandi forenſes, & quòd foreſtariæ tunc dice
rentur loca aut membra deputata ad hoſpitium forenſium. A-
lex. in l. 5. in princip. col. 3. ff. de verbo. oblig. Fulgoſ. in conſ. 163.
In quæſtione propoſita. col. penul. quem refert & ſequitur Dec.
in c. præſentia. col. 10. verſ. 5. fallit. de probat. tradit etiam Curt.
Iunior in conſ. 5. col. 6. & in conſ. 166. col. 3. ſed iſta probatio vi-
detur impoſsibilis cum franchixia facta fuerit de anno 1327. &
die 25. menſis Septembris. ¶ Ad iſtud reſponde quòd ſufficit pro
bare communem uſum loquendi per tempus, cuius initii memo
ria non extat in cōtrarium, quia hoc probato præſumitur quòd
fuerit talis uſus de tempore conceſsionis franchixiæ. Ita in ſpe-
cie declarat Soc. in l. Gallus. §. ſi eius. col. fi. ff. de liber. & poſthu.
ubi refert Cuma. ita conſuluiſſe. Sed vltra Soc. adduco doct. in c.
cum apoſtolica: de his q̃ fiunt a prę la. ſine con. cap. vbi laicus nō
poteſt retinere decimas niſi conceſſas ante concilium Latera-
nenſe, quærunt docto. quomodo probabit laicus conceſsionem
ſibi factam ante illud concilium Lateranenſe, nam iſta proba-
tio videtur impoſsibilis cum homo uiuens non poſsit de hoc
teſtificari, reſpondent docto. quòd ſufficit probare laicum poſ-
ſediſſe decimas per tempus cuius initii memoria non extat in
contrarium, quia hoc probato, præſumitur conceſsionem deci-
marum factam eſſe ante Concilium Lateranenſe alias eſſet gra
uare ad probationem impoſsibilem. ſequitur Iaſ. in conſil. 156.
col. j. li. 2. tertio principaliter arguitur, & poſito (& non conceſ-
ſo) ꝙ uerbū illud foreſtariæ aliam ſignificationē habere poſſet,
tamen cum ad præmiſſam ſignificationem referri poſsit, dico ꝙ
latiſsime interpretari debet ut omnia comprehendat cum aga-
tur de conceſsione principis de cuius ſolius præiudicio tractat.
d. l. fi. ff. de conſtit. princ. & quia agitur de fauore libertatis citra
præiudicium tertii cuius libertatis fauore latiſsima ēt hrī debet
interpretatio. d. l. libertas. ff. de reg. iur. immo ēt ſi ageret de ma-
teria ſtricta, adhuc idē dicendū eſſet, quia facta eſt cōceſsio uer
bis uniuerſalibus, nā in primis verbis franchixiæ quę ſūt in thema
te relata ſunt dī de omnibus & ſingulis tertiis ſucceſſoribus ac-
conaamentis, inueſtituris, iuuaticis, fogayronis, culmagiis. zabo
tariis, foreſtariis &c. quę uerba oībus & ſingulis, ſunt uniuerſa-
lia.

tia.l.j.vbi late docto. ff.de lega.j. Similiter in verbis ſequentibus
ſupra relatis in themate dictum eſt φ homines Renelli moleſta
ri non poſſunt ratione aut occaſione, alicuius foreſtariæ. quæ di-
ctio alicuius, eſt etiam vniuerſalis omnia comprehẽdens.l.ſi ſer-
uum.§ prætor ait, vbi Bar.ff.de acqui.hæred.vbi in edicto præto
ris ſit mentio quando quid ſeu aliquid ex hæreditate amouetur.
dicit Bart. quòd illa dictio quid ſeu aliquid, verificatur in quali-
bet particula rei. Ad idem text.in l.mulier.§.fin.ff.de condi.inſti.
iuncta gloſſ. vbi conditio. ſi quid legaueris teſtatori verificatur
etiam ſi quid modicum legatum ſit. Similiter licet appellatione
4 partis intelligatur de dimidia. tamen † vbi ſit mentio de parte
aliqua, intelligitur de qualibet particula etiam minima. gloſſ. in
clemen.j.in verbo aut earum parte, de foro compe. glo.in c.aua
ritiæ, in verbo parte, de elect.lib.6. Geminia.in conſ.6.poſt med.
& quòd dictio aliquis ſit vniuerſalis omnia comprehendens, tra
dit Gemin.in conſ.29.col.j.poſt med.& in conſ.65.colum.3.cir-
ca med. Ideo ſi quis promittat quòd damnum ab aliquo non in-
feratur, intelligitur promiſſio etiam ſi inferatur damnum a ſupe
riore. Gozad.in conſ.27.col.5.poſt medium.& ſic vides quòd di
ctio aliquis, omnia comprehendit maxima & minima. Similiter
illa verba modo aliquo vel ingenio, idem ſignificant quod nullo
modo. Goza.in conſil.31.col.3.ante medium.verba autem nullo
modo, ſunt vniuerſalia negatiua quæ omnia excludunt & ne-
gant. gloſſ.in c.ſtatutum, in verbo nullum.de reſcript.libr.6.cum
ſimil.vt per Geminia.in conſ.72.colum.j. poſt med. Ideo Fran-
chixia loquens de omnibus foreſtariis & quòd Renellentes non
teneantur ad onus alicuius foreſtariæ debent intelligi vniuerſa-
liter ſecundum eorum naturam & proprietatẽ de omni & qua-
libet foreſtaria quæ dici vel excogitari poſſit, quia verba vniuer
ſalia omnia comprehendunt, quæ dici aut excogitari poſſunt.l.
in fideicommiſſi.§.cum Pollidius.ff.de vſuris.l.cum virum.C.de
fideicom.vbi Bald.in 2. oppo. quæ duo iura ad hoc citat Dec.in
conſil.29.colum.2.in fin.not.Socin.in conſil.26.columna 2.circa
princ.lib.3.alibi ſcribit Bald. in conſ.326. Rex Romanorum.co-
lum.3.circa fin.libr.j.quòd verba vniuerſalia omnia comprebẽ-
dunt.ita quòd nulla perſona & locus nullus excipitur. Alibi ſcri
bit Fede.de Senis in conſil.74.in puncto, quòd ſermo vniuerſalis
omnia comprehendit nullo excepto. Alibi ſcribit Gemi.in c.de-
cet.in prin.col.3.de immunita.eccle.libr.6. φ vbi lex aut ſtatutũ
dat poteſtatem cognoſcendi de omnibus cauſis, nulla cenſetur
excluſa aut excepta.quod Gemi. dictum refert & ſequitur Iaſ.in
conſ.13.colum.3.li.3. Itaque nullum onus foreſtariæ cenſetur ex
cluſum aut exceptum in verbis Franchixiæ vniuerſalibus quod-
cunque onus illud ſit ſiue maximum ſiue minimum. ¶ Amplius
dico poſito & non conceſſo, φ verbum foreſtariæ impropriè cõ
prehenderet onus illud hoſpitandi, φ ipſum tamẽ propriiſſime
comprehendit ex verbis & mente contrahentium, adhuc tamẽ
verba franchixiæ vniuerſalia ad tale onus hoſpitandi pertinerẽt
quia iſta eſt natura dictionis aliquis vniuerſalis, vt omnia cõpre-
hendat etiam quæ impropriè ueniunt.gloſſ.in l.2.in verbo alias.
C.de quadr.præſcript.vbi licèt appellatione actionis propriè nõ
veniat officium iudicis, iſtud tamen fallit quando ſit mentio de
actione verbis vniuerſalibus puta ſi dicatur, quælibet alia actio,
nam tunc venit officium iudicis licet illud impropriè dicatur a-
ctio.quam gloſſ.ad hoc propoſitum citat Alexand. in conſ.155.
col.2.ver.accedunt illa verba.lib.2.illam etiam glo.pro ſingula-
ri ad hoc citat idem Alexand.in conſi.17.libr.6.Iaſ.in conſil.55.
col.2.poſt med.in conſil.63.col.3.ante med.lib.3.& in conſ.115.
colum.8.lib.4.Addo glo.in clemen.2.in verbo quocunque, de vi
ta & honeſta.cler.ubi licet appellatione beneficii nõ veniat pen
ſio. c.quamuis.de præben.libr.6.iſtud tamen fallit ſi fiat mentio
de beneficiis per verba uniuerſalia puta de quocunque alio be-
neficio, nam tunc uenit penſio.ſequitur Felin. in c.poſtulaſti.col.
25.uer.4.declaratio.de reſcript.& in c.de 4.col.5.ou.15. de præ-
ſcrip.& in terminis dictionis aliquis, quòd comprehẽdat etiam
impropria, tradit Cor.in conſ.41.col.2.lib.3. vbi licet in ſtatuto
appellatione cõtus nõ veniat donatio, quia impropriè dr̃ cõtractus
iſtud tñ fallit ſi ſtatutũ loquat̃ uniuerſaliter φ cõtractus aliqs fie-
ri non poſſit, quia tunc comprehenditur etiam donatio. Idem
uoluit Cur.Iunior.in conſi.122.colum.2.in fin.ubi fortius uoluit
ſtante tali ſtatuto quòd contractus aliquis fieri non poſſit, prohi
bitam cenſeri etiam hæredis inſtitutionem. de quo tamen dubi-
tarem, quia hæredis inſtitutio etiam impropriè non uidetur ue-
nire appellatione contractus. Alibi ſcribit Corne.in conſil.16.co
lum.pen.lib.3. quod ubi Papa reſeruat omnia beneficia in curia

uacantia ueniunt omnia beneficia etiam impropria puta com-
5 mendæ & præceptoriæ. Similiter licet † donatio cauſa mortis im
propriè dicatur ultima uoluntas, tamen ubi clauſula codicilla-
ria concipitur uerbis uniuerſalibus, puta, uoluit ualere omni me
liori modo &c. tunc uenit etiam donatio cauſa mortis. Corne.in
conſil.237.libr.4. Similiter, licet titulus pro hærede in filio pro-
priè non cadit, iſtud tamen fallit quando ſit mẽtio de titulo per
uerba uniuerſalia, puta de omni aut quocunque titulo. Dec. in
conſ.222.colum.2.uer.ſecundo reſponderi poteſt. fortius adeo
ſunt efficacia uerba uniuerſalia ut comprehendant etiam friuo
la & fruſtratoria. puta ſi lex uel ſtatutum dicat quòd omnis aut
quælibet appellatio admittatur, nam intelligitur de omni appel
latione etiam friuola & fruſtratoria.c.quamuis. ubi gl.in uerſic.
quaslibet, de electio.lib.6.& ibi Gemi.in 2.no.quod dictum re-
fert & ſequitur Iaſ.in d.conſ.56.colum.2.poſt med. in d. conſil.
63.col.3.ante med.lib.3.& in d.conſ.116.colum.8. libr.4. Sic in
materia etiam ſtricta & odioſa puta in ſtatuto prohibitorio &
contra ius commune, in reſeruatione beneficiorum per quã de-
rogatur iuriſdictioni ordinariæ, uerba uniuerſalia latiſſime intel
liguntur ut comprehendant etiam caſus improprios, quid hic
dicemus in materia undique fauorabili ubi agitur de contractu
cum principe celebrato, in quo de ſolius principis præiudicio
agitur ubi etiam agitur de fauore libertatis citra tertii præiudi-
cium? ¶ Rurſus, ſi uerba uniuerſalia adeo ſunt efficacia ut com-
prehendant etiam caſus improprios, quid hic dicemus in onere
hoſpitandi curiales, quod ipſum propriiſſime & appoſitiſſime
uidetur uenire ſub uerbo foreſtariæ. Et ſi procedunt præmiſſa in
uerbis uniuerſalibus ſimplicibus aut ſemel tantum prolatis, quid
hic dicemus ubi uerba uniuerſalia ſæpius fuerunt reiterata, &
quidem quatuor fuerunt repetita uerba uniuerſalia ſi bene le-
gantur, quæ ipſa uerba uniuerſalia geminata comprehendunt
diſſimilia & maiora expreſſis, ut per Socin.in conſil.67.col.6.in
fin.libr.4.Iaſ.in conſi.96.colum.2.circa prin.lib.4.nec patiuntur
reſtrictionem uerba uniuerſalia geminata.Iaſ.in l.j.§.nunciatio,
colum.5.circa med.uerſic.ego limito alio modo. ff.de ope.nou.
nuncia. Alibi ſcribit Curt.Iunior in conſ.177.col.3.circa fi.quòd
uerba uniuerſalia geminata comprehendunt etiam ius decimã
di.¶ Quarto conſidero uerba franchixiæ poſita in principio, li-
cet ſupra in themate ſcripta non ſunt, in quibus poſt expreſſa o-
nera ad quæ Renellenſes teneri noluerunt, ſubiicitur, in quibuſ-
cunque conſiſtant ſiue in denariis ſiue in grano, blaua, uino, ca-
ſtaneis, ouis, pullis, gallinis, ſpalis porcinis ſeu ouibus, ſeu in o-
peribus perſonarum ſiue in quibuſcunque aliis iuribus conſiſtãt
& quocunque nomine appellentur, & tam pro perſonis quam
pro rebus & bonis eorum exiſtẽtibus in poſſe ſeu finibus Renel-
li. poſtea ſubiiciuntur illa uerba poſita in themate, ita & taliter
quòd aliqua perſona &c. Ecce quam clariſſima uidentur uerba
franchixiæ φ noluerunt teneri Renellẽſes ad aliqua onera realia
neq; perſonalia neq; mixta dum ſibi cautũ & prouiſum eſſe no-
luerũt per tot uerba uniuerſalia & pregnantia & ampliſſima ſæpius
repetita in tantum φ licèt in ſpecie dictum non eſſet de onere fo
reſtariæ & hoſpitandi tamen illud onus ſatis ſuperque incluſum
legitur ſub illis verbis vniuerſalibus & ampliſſimis. nam poſt
ſpecificata onera in ſpecie ſubiicitur clauſula vniuerſalis, ſiue in
quibuſcunque aliis iuribus conſiſtens & quocunque nomine ap
pellentur, & tam pro perſonis quam rebus & bonis eorum. quæ
verba reſtringi non poſſunt ad onera ſpecificata, ſalua ratione
recti ſermonis. Ideo videmus φ licèt verba generalia reſtringan
tur ad ſpecificata.l.ſi de certa.C. de tranſact.l.ſi ex maiore. C.de
excep.ſecus tamen eſt in verbis vniuerſalibus.l.emptor. §. Lu-
cius, vbi gl.& doct.ff.de pactis.Bar.& doc.in l.ſi de certa Cyn.
in d.l.ſi ex maiore.Paul.de Caſtr.in conſilio 333. Dubium vide-
tur prima facie columna.j.lib.2.Calca.in con.17.colum.2.& alibi
ſæpe doct. Amplius verba vniuerſalia trahuntur etiam ad non
cogitata, quia licèt dicantur non cogitata in ſpecie in genere ta-
men dicuntur cogitata.l. tres fratres. ff. de pactis vbi quitatio
vniuerſalis trahitur etiam ad occultata de quibus cogitatum nõ
eſt.& licèt ibi pactum ſit inefficax quo ad occultata per replica-
tionem doli illud eſt quia dolus interuenit, ſed dolo ceſſante ma
net efficax pactum. Ad idem text.in l. ſub prætextu ſpecierum.
C.de tranſa.vbi trãſactio facta verbis vniuerſalibus trahitur etiã
ad inſtrumenta de nouo reperta, & ſic ad incogitata & ignorata
& ibi tradunt Bald.& doct.tradit Alex.in conſ.42.col.4.poſt me.
6 lib.j.Corn.in conſil.6.col.2. & 3. lib.j ¶ Fortius dico φ † verba
vniuerſalia negatiue concepta omnia cõprehendunt etiã inſoli-

ta, & ſtantibus talibus verbis vniuerſalibus negatiuis non proce
dit tex.in l Seio.§.j.ff.de annuis legat.de quo per Bartol. & doct.
in l.ſed ſi quis.§.quæſitum.ff.ſi quis cautio. ita pulchre & ſingula
riter tradit Pau.de Caſt.in conſ. 170.Viſo puncto contra ſcripto.
col.fin.lib.j.Quid hic dicemus in onere hoſpitandi minime inco
gitato & ignorato & minus inſolito, vbi etiam ſunt verba vni-
uerſalia negatiue concepta & ipſa ſæpius reiterata? ¶ Quinto cõ
ſidero ꝙ licèt in ſpecie dictum non eſſet de onere hoſpitandi,
prout tamen dictũ eſt, vt ex præmiſsis apparet, adhuc dico ꝙ ſtan
tibus illis verbis vniuerſalius in ſpecie dicitur prouiſum & cau-
tum de iſto onere hoſpitandi, quia verba vniuerſalia vim habẽt
ſpecialis expreſsionis.Bar.in l.2.ff.de noua.& in l.j. in fi ff.ſi quis
in ius voca.non ierit.refert & ſequitur Iaſ.in conſ.45.col.pe.poſt
med.lib.j.tradit etiam Soc.in l.Gallus.§.forſitan, col.fi.ff.de lib.
& poſthu.& in l.quidã relegatus, col.3.ff.de reb.dubijs & alibi
ſæpe docto. quomodo enim ſpecialibus exprimi potuiſſet caſus
hoſpitandi q̃ poſt expreſſa tot onera & in ſpecie ſubijciendo illa
verba ampliſsima & prægnantia ſiue quibuſcũque alijs iuribus
conſiſtaut & quocunque nomine appellentur, & tã pro perſonis
quàm pro rebus & bonis eorum &c. In quibus verbis conſidero
illam dictionẽ ſiue cuius natura eſt ampliare nõ reſtringere.Bar.
in l.cum quis decedens.§.fi.ff.de leg.3.& in l.ſi quis ita.ff.de auro
& arg.lega.pondero etiam copulam & reiteratam cuius natura
ſimiliter eſt ampliatiua.l.ea.tamen adiectio, vbi Bar.ff.de legat.
3.cum ſimil.& ſic pondero ꝙ ponũtur verba vniuerſalia ſæpius
reiterata cum dictionibus ampliatiuis.¶ Sextò conſidero ꝙ in di
ctis pactis & cõuẽtionibus ſpecificata fuerunt ea in quibus tene
rẽtur ſubditi Renelli.i. cẽſus annuus in pecunia & ille equus de
tempore belli cum reſeruatione iuriſdictionis & ſuperioritatis,
ex quibus reſeruationibus clare datur intelligi ꝙ nõ tenerentur
Renellenſes pro alijs oneribus non reſeruatis quia exceptio fir-
mat regulam in non exceptuatis.l.legata inutiliter, in prin.& ibi
Bar. in fin.ff.de leg.j.l.quæſitum. §. deniq̃.& ibi Bar. ff.de fundo
inſtru.cum ſimil.Aliquorum enim incluſio, cæterorum eſt exclu-
7 ſio.l.cum prętor.ff.de iud.l.maritus.C.de procur.¶ Septimò † ver
ba debent intelligi ſecũdum qualitatem perſonarum inter quas
proferuntur.l.plenum.§.æquitij.ff.de uſu & habita.l.ex militari.
de teſt.milit.l.quibus diebus.§.dominus vbi Socin.in 2.not.ff.de
condi.& demon. verba enim debent conuenire rebus & perſo-
nis.c.ſi pater, de teſta. lib.6. ſed illa pacta & conuentiones fiebãt
inter dominũ & ſubditos & ſuper liberatione ab oneribus, ideo
cum ſuperiores ſoleant grauare ſubditos oneribus hoſpitandi,
paciſcendo ꝙ non teneantur ad onus foreſtariæ, veriſimile eſt ꝙ
ſenſerint contrahentes de onere hoſpitandi ſecundum qualitatẽ
domini & ſubditorum.¶ Octauo verba referri debent ad ipſum
diſponẽtem, nõ ad aliũ, puta ſi teſtator prohibeat alienari bona
extra familiam, debet intelligi prohibitio de familia teſtatoris
prohibentis non alterius.Dyn.Pet.Bar.& doc.in l.peto.§.fratre.
ff.de leg.2.per tex.in l.cum acutiſſimi, in fi.C.de fideicom.Idem
tradit Bar.in l.filiusfa.§.cum pater.ff.de lega.j.& in l.ſi cognatis.
ff.de reb.dub. Ideo illa conuentio quòd Renellenſes non tenean
tur ad onus foreſtariæ, debet intelligi de foreſtaria ipſius Mar-
chionis & ſic de hoſpitatione curialium ipſius, non de foreſtaria
alterius.¶ Nonò diſpoſitio contrahẽtium intelligi debet ꝙ volue
rint prouidere caſui magis neceſſario.Bal.in conſ.35. Pater filio,
col.2.lib.2.& in conſi.113.col.j.poſt med.lib.5. ſed caſus proui-
dendi ne tenerentur Renellenſes ad hoſpitandum curiales domi
ni erat & eſt magis neceſſarius quam aliorum foreſium, ideo ad
illum caſum trahi debent verba pacti & conuentionis.Ex quibus
concludo ad fauorem hominum Renelli plura ſcripturus adhuc
ſi opus fuerit.Sauiliani die 14.Aprilis. 1547.
Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

S V M M A R I V M.

1 *Prohibitio generalis de non receptando bannitos, non comprehen dit perſonam patris.*
2 *Vxor non prohibetur communicare cum viro bannito.*
3 *Sic puniuntur receptatores bannitorum vt delinquentes.*
4 *Bannitus æquiparatur excommunicato.*
5 *Prohibitio inter patrem & filium dicitur contra ius naturale.*
6 *Auxiliũ ad homicidiũ cõſiderari nõ poteſt ſine animo occidẽdi.*
7 *Circa ignorata animus trahi non poteſt.*

CONSILIVM CCCIX.
¶ Pro Iacobino Bruneto.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Fiſcus Ca
ramaniç inquietat Iacobinum Bruneti ꝙ recepta
uerit eius filios bannitos contra formam prohi-
bitionum ſuper tali receptatione ſacturum.Quæ
ritur an teneatur pater ad talem pœnam? Breui-
1 ter puto ꝙ non, † quia prohibitio generalis de
non receptando bannitos non videtur comprehendere perſo-
nam patris, nam videmus quòd iuramentum vaſalli erga domi-
num de ipſum defendendo contra omnem perſonam, non com
prehendit perſonam filij, vt pater vaſallus teneatur iuuare domi
num contra filium ipſius vaſalli. Bald.in l.j.q.24.ff.de rerum di-
uiſ.in l.vnica.§.ne autem.C.de cadu.tollen.& in c.j.de noua for-
ma fidel. quod dictum refert & ſequitur Felin. in c.afferte mihi
gladium, col.j.poſt medi.de præſumpt. ſi iuramentum non ligat
patrem contra filium, multominus ſimplex prohitio cum in iu-
ramento fiat extenſio fauore animæ vt habetur in Authenti. ſa-
cramenta puberum.C.ſi aduer.vendi.¶ Secundò iſta quæſtio vi-
detur decidi ex dicto Spec. in titul. de dote poſt diuor.reſtitu.§.
2 formatis, verſicu.quid ſi vir.vbi † vxor non prohibetur commu-
nicare cum viro bannito, nec bannum priuat maritum alimen-
tis in bonis dotalibus. ſic vult. Specu. quòd pœna receptationis
bannitorum non afficiat vxorem receptantem maritum ban-
nitum.quod ipſum etiam voluit Alexand. in l.2. ff. de recepta.in
addit.ad Bartol.Felin.in cap.cum quidam.column.penult.de iu
reiurand.in quibus tamen locis Alexand. & Felin.corruptè alle-
gant Specul.in titul.de donatio.inter virum & vxorem §.fina.Ea-
dem ratio videtur militare in patre & filio, quia dicuntur vna ca
ro.capitu.contradicimus.§.hac.autoritate 35. quæſt. 3.l. fina.C.
de impub. vbi Modern. confirmatur iſtud per text. in l.penulti.
C.communia vtri.iud. vbi ita prohibetur ſeparatio liberorum a
parentibus ſicut coniugis a viro.Quis enim ferat, dicit tex. libe-
ros a parentibus, vel fratribus ſorores, a viris coniuges ſegrega-
ri? ¶ Tertiò conſidero quòd ratio puniendi receptatores delin-
quentium eſt, quia ſine tali receptatione diu latere non poſſunt.
3 l.j.in princip. ff.de receptator. † & ſic puniuntur receptatores vt
delinquentes facilius apprehendantur & puniantur. Sed iſta
ratio ceſſat in patre qui filium accuſare aut iuſtitiæ præſentare
non poteſt vt puniatur. Immo ſi pater filium accuſet aut præ-
ſentet iudici vel principi puniendum ex hoc debet filius libera-
ri.l.milites agrum.§.deſertorem.ff.de re milit. & quod per illum
text. dicit Paul. de Caſtr. in l.propter inſidias. C. qui accuſ. non
poſſ.vbi ſi pater accuſet aut præſentet filium tanquam reum læ-
ſç maieſtatis, non debet filius puniri. & dicit Paul.quòd impera-
tor viſo dicto.§. deſertore filio pepercit in tanto crimine & eum
in exilium ſolum miſit. Quod Paul.de Caſtr. dictum refert & ſe
quitur Felin.in cap.accuſaſti, colum.2.de accuſat.Auguſti.in ad-
di.ad Ange.maleſi. in verbo & ad querelam, quæſt.21. nume.23.
chart.32. ſecundm paruam impreſſionem. Mar.in l.j.§. ad quæ-
ſtionem, nume.31.ff.de quæſtio.& alibi ſæpe. itaque ſi non puni-
retur filius bãnitus præſentatus iuſtitiæ per patrem, & ſic in re-
ceptatione patris ceſſat ratio ob quam puniuntur receptatores,
ergo etiam ceſſare debet legis diſpoſitio.l. adigere. §. quamuis.
ff.de iure patron.capi.cum ceſſante, de appellat.Simile videmus
ꝙ ceſſante cauſa interdicti eccleſiaſtici ceſſat ipſum interdictũ,
iuxta not.in clement.j.§.terra de pœnis.Hiero. Tortus in conſi-
lio ſuo quod eſt poſt conſi.Anto.de But. col.5. & in prohibitio-
ne tradit Oldr.in conſ. 108. Titius veniens ad mortem, col.2.cir.
med.vbi ꝙ ceſſante effectu prohibitionis ceſſat prohibitio. Ita-
que cum ceſſet hic effectus prohibitionis receptandi bannitos
in patre qui filios bannitos accuſare aut iuſtitiæ præſentare non
poteſt, ceſſare debet & prohibitionis pœna.
4 ¶ † Quarto bannitus æquiparatur excommunicato cap. primo
in princip.in titu.hic finitur lex deinde conſue.regni incipien.gl.
in cap.paſtoralis, in gloſſ.fina.de appellat.Iaſ.in conſilio 168.co-
lum.2.in fi.li.2.ſed pater non prohibetur communicare & parti
cipare cum filio excommunicato.capitul. quoniam multos.11.
quæſtio.3.cap.inter alia, de ſenten.excommuni.ergo eadem ra-
tione non debet prohiberi pater quominus participet & com-
municet cum filijs bannitis.
5 ¶ Quinto † prohibitio tollens communicationem & participa
tionem inter patrem & filium dicitur contra ius naturale.l.ami

ciſſimos,

ciſsimos, in fi.ff.de excut.tuto.l.qui cum vno.§. fin. ff.de re milit. ſed non valet, lex contra rationem naturalem.§.pen.inſti.de iure natu.gen.& ciuili.c. erit autem lex.4. di.ergo non eſt dicendum ꝙ ſub illa prohibitione generali de non receptando bannitos comprehēdatur perſona patris.l.qui ad certum. ff.locati, cum infinitis ſimilibus.¶ Sextò pœna receptationis non ligat receptantem coactè.Bal.in l.in delictis.ff.de noxa.Soci.in conſ.262. col.fi. verſi.prætereà & tertia, lib.2.ſed pater debilior non poteſt prohibere filios plures numero & robuſtiores quominus in domo bibant & commedant, ergo &c. ¶Circa aſsiſtentiam & auxilium ex teſtibus partis fiſcalis probatur quòd Iacobinus auxilium nullum præſtitit cum eſſet inerminis cum ſols veſte aut cappa clamans aggredientibus ne ad rixam accederent: nam † auxilium ad homicidium conſiderari non poteſt ſine animo occidendi.l. fin.ff.de ſiccar.Pau.de Caſt.in conſi.277.In cauſa incarceratorū, colum.3.in fin.& in conſilio 335. Viſa & ponderata ſupraſcripta accuſatione.libr.2.Anchara.in conſ.206.in fi.Corn.in conſ. 198. colum.penult.circa.med.lib.ſecundo.ſed quomodo poteſt conſiderari animus occidendi in Iacobino, qui arma nō habebat?¶Secundò etiam in armato non ſemper præſumitur animus occidendi, immo ex genere armorum poteſt cognoſci ꝙ animum occidendi non habuerit, puta ſi quis percuſſerit haſta, cum ferro poſſet percutere.l.j. §.diuus, vbi gloſſ.in verbo. percuſſerit. ff.de ſiccar.cap.ſignificaſti.2.in fin.de homicid.Bald.in l. ſed ſi quæcūque.§. ſi magiſter.ff.ad legem aquil.& in conſilio 492. Dicitur ꝙ certi.circa fi.lib.j.Pau.de.Caſt.in conſilio 277.In cauſa incarceratorum.column.3.ante med.lib. ſecundo. ſi in armato etiam percutiente poteſt ceſſare animus occidendi, quid dicemus in iſto Iacobino omnino inermi, & qui nihil pecuſsit neque manibus neque pedibus?¶ Tertiò ex alio ceſſat animus delinquendi in Iacobino, quia non venit ad rixam deliberatè animo alicui nocendi ſed in præmediato impetu quodam audiens rumorum & rixam cum eius liberis, quo caſu auxilium cōſiderari non poteſt, quia requiritur vt quis teneatur de auxilio quòd principaliter venerit ad rixam animo percutiendi. Anchara. in dicto conſilio 216.in.fin.Paul. de Caſtr.in conſi.335.lib.2.¶ Quartò ceſſat omnis malus animus in Iacobino quia ſe oppoſuit contra aggreſſores filiorum ne in eos irruerent, dicendo & clamando, ſtate retro aut fortius. in qua re conſidero primum quòd aduerſarij erant aggreſſores & inſultantes cum armis, quo caſu quod fit per inſultatos dicitur fieri ad defenſionem. Bartol. in d.l. ſed & ſi quemcunque, in pricip.ff.ad legem aquil.cum ſimil.vt per Alexand.in conſilio 109.colum.2.in fi.lib.j.Deci.in conſil.459.& alibi ſæpe doc.Secundò conſidero quòd licitum eſt alium occidere pro defenſione filij.Bartol.in l.vt vim.colum. penul.ff.de iuſti.& iure Deci.in d.conſil.459.in d.conſilio 678. Modò dico quòd ſi eſt licitum inſultantes occidere pro defenſione filiorum, quantò magis licitum fuit huic Iacobino clamare contra inſultantes ne irruerent contra filios? Quod ipſum quò magis conſidero, eò amplius admiror quomodo auſus fuerit fiſcus reum inquietare de aſſerto auxilio.¶ Quintò conſidero quòd ipſe Iacobinus Bineti non erat in loco homicidij, immo adeo longe ꝙ neque ipſe Iacobinus neque teſtes fiſci potuerunt videre Dominicum qui dicitur ocidiſſe neque occiſum. Itaque dici non poteſt ꝙ voluerit Iacobinus auxiliari Dominico quem non videbat nec ſciebat
7 vbi eſſet, quia † circa ignorata animus trahi non poteſt.l.mater decedens. ff.de inoffici.teſtam. cum ſimili. & in terminis ad hoc adduco.Bal.in l.ob hæc verba, ante fin.ff.de infamibus. vbi ꝙ opem ferre dicitur qui ſtat armatus cum alio ita prope quòd poteſt ſibi auxiliari, ſecus ſi remotius. allegat Innoc.in c.continentiam, de cleri.percuſſ. ꝙ eſt in c.ſi.quod dictum refert & ſequitur Iaſ.in conſi.137.col.fi.lib.j.¶Sextò vbi res dubia eſſet, quā ipſam ex premiſsis clariſsimam putamus, in dubio pronunciandū eſt contra fiſcum.l.non puto.ff.de iure fiſci in reg.fauorabiliores.ff.de reg.iuris.Sauiliani.22.Aprilis.1547.

Aymo Crauetta a Sauiliano Iuriſconſultus

¶ Circa ortum ſolis diei memoratæ 22.Aprilis.1547.viſus eſt ſol maior ſolito tremere aut aſsiduè moueri ſine ſplendore habens barras tres tranſuerſas & ipſas nigras cuius radij terram veluti ſanguineam reddebant in locis qui per radios ipſos tangebantur.Similiter die 18.eiuſdem Aprilis viſus eſt ſol in ortu ſuo in forma ampliſsima & valde rubra inſtar flammæ.Prodigia etiam ſol dedit die 23.eiuſdem menſis Aprilis & ſequenti, nam videbatur emittere quoſdam orbiculos diuerſorum. colorum & ſanguineos in quibus videbatur certare & illos iaculari inſtar bombardæ bellicæ.Similes orbiculi apparebant circum circa montes ab omnibus lateribus.

S V M M A R I V M.

1 *Seipſum nemo recompenſare poteſt.*
2 *Dictio videlicet, eſt declaratiua præcedentium.*
3 *Ex quantitate pretij arguitur an aliquid veniat in venditione vel non.*

CONSILIVM CCCX.

¶ Pro nobili Bernardino de Brayda ex loco Cumen contra nobiles Antonium & Franciſcum eius fratres.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verba pacti diuiſionis bonorum communium inter Antonium Franciſcum, & Benardinum Braydæ fratres, ita ſe habēt: & cōuenerunt ipſi fratres quòd de pluri & maiori ſumma prædiorum quàm erunt prædia alterius ipſorum fratrum Antonii & Franciſci, idem Bernardinus Brayda habeat iornatas decem terræ videlicet quinque pro quolibet ex alijs prædijs. Modò quæritur an iſtas decē iornatas de pluri habere debeat ipſe Bernardinus ſuper portionibus proprijs ipſorum Antonij & Franciſci, an verò etiam computato iure ipſius Bernardini. Verbi gratia, quòd habeat illas 10. iornatas de pluri ſuper bonis communibus, an verò ſuper portionibus iam diuiſis, puta ſingulis fratribus faciendo partes æquales debent adiudicari iornatę 40. an ſuper ſingulis 40. aliorum fratrum debeat habere Bernardinus iornatas quinque ita vt ipſe habeat iornatas quinquaginta, & alij trigintaquinque tantùm, an verò, vt ipſi Antonius & Franciſcus habeant quadraginta iornatas pro quolibet & ipſe Bernardinus quinquaginta? ¶ Breuiter negari non poteſt quin verba ſint dubia & trahibilia ad vtrunque ſenſum, quia alij fratres habuerunt aquam non modici reditus in finibus Curnei. rurſus habuerunt ædificia grangiæ: ipſe autem Bernardinus accepit in eius portionem prædia ſine ædificijs & aqua, & ipſa in diuerſis diſtantibus locis ſita, ob id pro ædificis & aqua voluerunt recōpenſare ipſum Bernardinum in decem iornatis de pluri. Ideo videbatur dicendum ꝙ iſta recompenſatio fieri debeat de portionibus propriis ipſorum fratrum non de communibus, quia quatenus in communibus partem habet ipſe Beroardinus nulla
1 videtur recompenſatio † cùm ſeipſum recompenſare nemo poſſit de ſuo proprio, ſicut dicimus quòd filia dotata a patre dici non poteſt quando dotatur de bonis proprijs ipſius filiæ.gloſſ. in l.3.§.ſed virum.ff. de minor. Bald.in l.ſcimus, in princip.in 4. quæſtio. C. de inoffici. teſtament. ſic videmus non poſſe legari rem propriam ipſius legatarij. §. ſed ſi rem, inſtitu. deg.ſic res ſua nemini ſeruit. l. vtifrui in princip. ff.ſi vſufruct. præſta. ¶ Secundò fortius videtur facere pro ipſo Bernardino, quia declaratum fuit quomodo & qualiter haberet illas decem iornatas
2 de pluri videlicet quinque pro quolibet. nam † dictio, videlicet, eſt declaratiua præcedētium.c.ex literis, vbi Deci. poſt Aret. in ſexto nota.de probatio.gloſſ. in clementi.cauſam, in verbo videlicet, de electio declarauerunt igitur fratres diuidentes quòd velent capi illas decem iornatas ſuper portionibus Antonij & Franciſci, non ſuper bonis communibus. dum dictum fuit quòd ipſi fratres Antonius & Franciſcus darent quinque iornatas pro quolibet, ſi enim illę decem iornatę caperentur ſuper bonis communibus, falſum eſſet dicere ꝙ darent Antonius & Franciſcus quinque iornatas pro quolibet, & maximè quia illud verbū quolibet ſignificat inſolidum.l.hoc articulo, vbi Bartol.ff.de hæredi. inſt.l. ſi pluribus, in princip.ff.de leg 2. itaque ex illis verbis non obſcurè videtur declaratum ꝙ ipſi Anto. & Franc. debeant dare ſinguli inſolidum quinque iornatas, ergo de portionibus eorum proprijs, non de communibus bonis, quia ſi darent de bonis cōmunibus, inſolidum non darent ſed pro parte tantum cum ipſe Bernardinus etiam partem habeat. ¶ Tertiò ſi velimus dicere ꝙ dictio videlicet, in caſu iſto non ſtet declaratiue ſed limitatiue aut reſtrictiue prout etiam videtur eſſe de natura iſtius dictionis videlicet.l. videlicet. ff. de pactis. l. fi. in fin. C. in quibus cauſ.in integ.reſtit.non eſt neceſſ. Bart.in l. quæſitum.§. ſi quis fundum, col. antepenult. ff. de fundo inſtr. adhuc idem & multo fortius

nam

nam quia potuiſſet intelligi ꝙ decem iornatæ traderentur ſuper
bonis communibus ad tollendum iſtud dubium partes limitauerunt
& reſtrixerunt illud pactum ꝙ non intelligeretur ſuper bonis
communibus, ſed ꝙ quilibet ipſorum fratum Antonij & Frãciſci
inſolidum daret quinque iornatas. ¶ Et licèt iſta fundamenta
videantur vrgentia, mihi tamen non adeo placét fundamenta
iuris ſimpliciter, quin magis arrideant fundamenta æquitatis &
in naturali ratione conſiſtentia. In hac igitur quæſtione puto habendam
eſſe rationem valoris bonorum & portionum adiudicatarum
ſecundum quem valorem verba pacti intelligi debent altero
ex illis modis. puta ſi portiones adiudicatæ Antonio & Franciſco
ſint tanti valoris vt dãdo Bernardino ſuo fratri quinque iornatas
pro quolibet de bonis aut portionibus proprijs, in nullo
remanent læſi, immo æquales fiant, tunc intelligatur pactum ad
præmiſſum modum, id eſt quòd teneantur dare quinque iornatas
pro quolibet de bonis & portionibus proprijs. Per cõtrariũ
ſi ita intelligendo alij fratres remanerent læſi & in damno ita
quòd inſurgeret inæqualitas, tunc intelligatur pactum quod habeat
Bernardinus iornatas decem de pluri ſuper bonis communibus.
In materia enim diuiſionis ad ſciendum aliquid includatur
in aliqua parte vel non, attenditur æſtimatio, quia ſi facta æſtimatione
apparet quòd pars vnius cum illa incluſione non excedit
partem alterius, intelligitur incluſa. Similiter attenditur inter fratres
honeſtas & æqualitas; ideo cenſetur quid incluſum in parte
vnius vel non prout honeſtas vel æqualitas ſuadet. Ita Socin. in
l. j. per illum tex. in quarto no. de rebus dubijs. quod dictum refert
& ſequitur Curt. iun. in conſ. 80. col. 2. Itaque in iſtis decem
iornatis includi debet etiam ius ipſius Bernardini vel nõ, prout
æſtimatio & valor portionum ſingulorum & qualitas vel hone-
3 ſtas ſuadet. ¶ Simile videmus in materia emptionis, nam † ex
quantitate pretij arguitur an aliquid veniat in venditione vel nõ.
gloſſ. not. in l. ſemper in ſtipulationibus, in gloſſ. magna circa
med. ff. de regu. iuris. Alexand. in conſ. 26. lib. 4. ¶ Cõcludo igitur
habendam eſſe rationem æſtimationis bonorum & æqualitatem
ſeruandam inter fratres, & quòd illæ iornatæ decem præſtari
debent ſuper maſſa aut ſubſtantia communi vel de proprijs
portionibus prout dictabit & ſuadebit ratio æqualitatis. ¶ Sed
dicet aliquis, Antonius & Franciſcus ſunt contenti quòd Bernardinus
habeat portionem alterius ipſorum & amplius ſoluere
ſcutos viginti remittente ipſo Bernardino portionem ſuam, nec
vult Bernardinus talem conditionem acceptare. Reſpondeo, ꝙ
non vult acceptare quia non poteſt alienatis bonis pro magna
parte quod ipſum videntes alij fratres obtulerunt eam conditionem
non veriſimiliter oblaturi ſi eius implemẽtum apud ipſum
Bernardinum poſſibile eſſet. Itaque non videtur curandum de
tali oblatione cuius implementum a poteſtate ipſius Bernardini
non dependet. Immo ſi facta æſtimatione portionum appareat
portiones ipſorum Antonij & Franciſci tantum valere vt præſtitis
illis decem iornatis de proprijs portionibus inſolidum, fiat
æqualitas, quod ipſum proponitur in facto, immo amplius quòd
adhuc longè melior erit conditio ipſorum fratrum, ex hoc argui
videtur ſuſpitio contra ipſos fratres facientes oblationem eiuſmodi
quam impoſſibile aut difficile ſit ipſi Bernardino implere.
arg. l. penulti. ff. de iure dotium. vbi quod arguitur dolus contra
eum qui aliquid promittit ſciens ſe ſoluendo non eſſe. Eadem ratione
videtur in dolo eſſe qui ab alio id petit quod fieri aut impoſſibile
aut difficile ſit. Iam magis videtur credendum pluribus
æſtimatoribus expertis in facto alieno q̃ iſtis fratribus in facto
proprio. l. omnibus. ff. de teſtibus. Itaque nõ ſequitur, iſti fratres
faciunt talem oblationem, ergo portiones eorum minus valent.
Sunt enim ſuſpecti poſtquam frater cui fit oblatio, illam implere
non poteſt. Saviliani. 26. Aprilis. 1547.

¶ Aymo Crauetta ex Saviliano. I. V. Doc.

SVMMARIVM.

1 *In legatis fieri poteſt ſubſtitutio vulgaris.*
2 *Ceſſat pœna vbi delictum non eſt.*

CONSILIVM CCCXI.

¶ Pro Antonio Palanchi de Arpeaſco contra Conſtantinum filium
Magdalenæ Palanchæ.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magdalena
filia quondam Nicolai palanchi de Arpeaſco
marchionatus Saluciarum legauit Bertramo Berteti
eius marito petiam vnam alieni pro faciendis
exequijs, & recordatijs ipſius teſtatricis. & caſu
quo dictus Bertramus non faceret dictas eius
exequias infra ſex menſes poſt deceſſum ipſius teſtatricis, dictũ
legatum reuocauit, illud relinquendo Antonio Palanchi eius cõ
ſanguineo aut fratri patrueli mortuꝰ eſt dictus Bertramus Berteti
in vita teſtatricis, quæritur cui legatum debeatur? ¶ Breuiter puto
ꝙ debeatur legatũ dicto Antonio Palãchi ſubſt tuto caſu quo
Bertramus non faceret exequias, quia legatum relictum Bertramo
factum eſt caducum eo mortuo, viuente teſtatrice, nec tranſmittitur
ad hæredes legatarij: immo debetur ſubſtituto in legato.
l. vnica. §. pro ſecundo, & §. ſin autem aliquid ſub conditione.
C. de cadu. tollen. Pau. de Caſtr. in conſil. 402. Viſis his quæ ſupe-
1 rius. colum. j. lib. 2. nam etiam † in legatis fieri poteſt ſubſtitutio
vulgaris. l. vt hæredibus. ff. de leg. 2. Quæ ſubſtitutio vulgaris facta
in caſum voluntatis vt hic ſi legatarius non faceret exequias
comprehendit caſum impotentiæ caſu quo exequias facere non
poſſet, vt habetur per Bar. & doc. in l. j. ff. de vulg. & in l. cum proponas.
C. de hæredi. inſtitu. ¶ Sed dicet aliquis, præmiſſa concluſio
quòd ſubſtitutio vulgaris facta in legato in caſum voluntatis
comprehendit caſum impotentiæ, non videtur procedere in
tranſlatione legati facta in pœnam quando legatum auſertur
ab vno legatario in eius pœnam, quia aliquid non fecerit, &
transfertur in alium, quia tranſlatio pœnalis ſtrictè videtur interpretanda
vt ſolum procedat in caſu in quo facta eſt: ideo facta
in caſum voluntatis non extenditur ad caſum impotentiæ. text.
eſt in l. pater Seuerinã. ff. de condi. & demon. vbi Bart. no. Bartol.
& doct. in d. l. j. ff. de vulga. Bald. & docto. in d. l. cum proponas,
colum. fina. C. de hæredib. inſtitu. ſed hic legatum al cui ablatum
eſt a Bertramo marito & illud tranſlatuum in Antonium Palanchi
in pœnam ipſius Bertrami non implentis exequias, ergo non
videtur habenda extenſio de caſu voluntatis ad caſum impotentiæ.
¶ Ad iſtud reſpondeo, quòd argumentum procederet
quando legatum poſſet acquiri ipſi legatario & apud eum remanere,
& ageretur de auferendo ab eo & donando alij in pœnam
2 ipſius legatarij non implentis voluntatem teſtatoris 1 † ceſſat
enim pœna vbi delictum non eſt. l. aliud eſt fraus. ff. de verbo. ſignifica.
ſed ceſſat delictum in legatario data impotentia implendi
vt per Bart. in d. l. pater Seuerinam, per Bald. in d. l. cum proponas,
col. ſi. Sed hic non agitur de aliqua tranſlatione pœnali
ex quo legatum acquiri non poteſt legatario propter eius caducitatem
mortuo legatario in vita teſtatricis, ideo agitur & quæritur
cui debeatur, an hæredi, an ei cui relictum eſt caſo quo Bertramus
exequias non faceret. In qua re conſidero, quòd ratio longè
diuerſa eſt an agatur inter ipſos legatarios vtri eorum debeatur,
an vero agatur inter ſecundum legatarium & hæredem poſtquam
primo legatario acquiri non poteſt. nam quando agitur inter
ipſos legatarios non debet auferri vni vt detur alteri ceſſante
delicto & culpa illius a quo aufertur, ſed quando agitur inter legatarium
ſecundum & hæredem potior videtur cauſa ſecundi
legatarij quem teſtator magis voluit habere quàm hæredem,
cum hæredem non vocauerit ad legatum caſu quo primus legatarius
non impleret. iſte enim ſecundus legatarius in effectu dicitur
ſubſtitutus in legato licèt fuerit ſubſtitutus in pœnã primi legatarij.
licèt Ial. in d. l. prima nume. 13. ff. de vulg. & d. l. cum proponas.
col. 3. C. de hæred. inſtit. dicat in d. l. pater Seuerinam, non
agitur de ſubſtitutione ſed de tranſlatione legati facta in pœnam,
tamen Barto. in d. l. pater Seuerinam, dicit ꝙ ibi ſubſtitutio
facta fuit in pœnam. Conſtat autem ꝙ ſubſtituto applicari debet
legatũ quod venit in cauſam caduci quia ſubſtitutus habet pro
ſe voluntatem teſtatoris certam & claram. d. l. vnica. §. pro ſecundo
& §. ſin autem aliquid ſub conditione. C. de cadu. tollen. &
pro hoc quod not. Bartol. in l. vxorem. §. hæres. ff. de legat. 3. vbi
quando teſtator priuat hæredem hæreditate ſi moleſtet vxorem
in legatis ſibi factis, nec dicit cui applicari debeat hæreditas dicit
Barto. ꝙ applicari debet ſubſtituto ſi habet, aut cohæredi. ſequitur
Alexand. in conſi. 138. column. fin. lib. 3. ¶ Sed dicet aliquis,
præmiſſa procederent ſi Antonius Palanchi eſſet ſubſtitutus
in iſtum caſum impotentiæ, reſpondeo, ꝙ ſi Antonius Palanchi
expreſſe fuiſſet ſubſtitutus in caſum impotentiæ, non eſſet
opus aliqua determinatione cum res clara per ſe fiat. nam etiam
in caſu Bart. in d. l. vxorem. §. hæres. ff. de leg. tertio, ſubſtitutus

non

non fuerat facta caſu quo hæres moleſtaret vxorem, quia tunc fruſtrà fuiſſet dubitatum cui applicanda eſſet hæreditas, & tamẽ Bart. & doc. dicũt ꝙ applicari debet hæreditas ſubſtituto ſi ſit, & ſic generaliter loquuntur in omni ſubſtituto quomodocunq; ſubſtitutio facta ſit: ratio, quia in ſubſtituto adeſt voluntas teſtatoris magis clara & expreſſa ex quo ſubſtitutus expreſſe vocatus eſt, & eo ceſſante cohæres, quæ ratio cohæredis etiam videtur facere pro ſecundo legatario. Ex quibus concludo in fauorem Antonij Palanchi ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani die 2. Maij. 1547.

Aymo Cranetta a Sauiliano Iuriſconſultus.

S V M M A R I V M.

1 *Patientia de alterius poſſeſſione quando præiudicet.*
2 *Qui poſſidet 30. annos non tenetur reſtituere fructus perceptos quia triennio præſcribuntur.*
3 *Inuentarium factum reſpectu vnius perſonæ non trahitur ad aliam perſonam ſeparatam.*
4 *Additio hæreditatis debet eſſe pura.*
5 *Ius legitimæ tranſmittitur etiam ad hæredes extraneos.*

CONSILIVM CCCXII.

¶ Pro magnificis dominis Aymone & Bonifacio ex Comitibus Plozaſchi & dominis Scalengiarum & Caſtagnoliarum contra magnificum Comitem Fruzaſchi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. De pluribus quæritur in hac cauſa magnificorũ dñorũ Aymonis & Bonifacij ex Comitib' Plozaſchi & dominis Scalengiarũ & Caſtagnoliarũ cõtra magnific. Comitẽ Fruzaſchi. & primò quia magnificus dominus Antonius Champtonis cãcellarius Subauiæ deceſſit relictis quatuor liberis Ionane, Franciſco, Bernardina & Yolãt, cuius cancellarij hæreditatem ſolus Ioãnes ſenior poſſedit longo tempore ſcientibus & patiẽtibus ipſis Ioan. Franciſco, Bernardina, Yolant, quandiu vixerunt. deceſſit etiã dictus Ioãnes ſenior relicto dño Antonio eius filio & hærede inſtituto eidemq; ſubſtituto ipſo domino Comite Fruzaſchi. Similiter deceſſit dict' dominus Antonius iunior inſtituto eodẽ domino Fruzaſchi qui adiuit hæreditatẽ ipſius domini Antonij cũ beneficio inuentarij. hæreditatẽ autem domini Ioannis ſimpliciter adiuit ex ſubſtitutione fideicõmiſſaria eiuſdẽ domini Ioan. ¶ Modò mater dicti domini Antonij iunioris aut eius hæredes petunt legitimam debitam in bonis filij. opponitur per dominũ Fruzaſchi ꝙ ipſe eſt filius & hæres dictæ dominæ Bernardinæ filiæ domini Antonij Championis cancellarij & ſororis dicti domini Ioannis, & ꝙ Ioannes eius frater inſolidum tenuit bona pertinentia pro parte ad ipſam dominã Bernardinam, quæ tenetur reſtituere & etiam fructus aſcendentes vltra valorẽ proprietatis, quę bona cum fructibus poteſt retinere & ſibi ſatisfacere idẽ dominus Fruzaſchi tanquam hæres cum beneficio inuentarij. Quęritur igitur primò an procedat talis oppoſitio, nam pro domino Fruzaſchi ꝙ ſatisfacere ſibi poſſit multa adducuntur. ¶ † Breui-
1 ter conſidero ꝙ ſi dominus Ioannes & eo mortuo dominus Antonius eius filius poſſederunt bona hæreditaria dicti domini Antonij cancellarij per tempus ſufficiẽs ad præſcribendũ iuri adeũdi idest 30. annorũ ſcientibus & patientibus fratre & ſororibus, talis patientia præiudicat ipſi dominæ Bernardinæ & ſororibus. l. licèt, cum ibi no. per glo. & doc. C. de iure delibe. & præiudicat patientia tanti temporis tam in iure adeundi quàm in iure agendi petitione hæreditatis. Alex. in conſ. 73. col. j. in fin. lib. 5. ¶ Nec obſtat ſi dicatur ꝙ dominus Ioannes nõ potuit præſcribere cum mala fide, quia mala fides non poteſt conſiderari ſi non probetur aditam fuiſſe hæreditatem per fratrem & ſororem patientes bona poſſideri per fratrem. Ita in terminis no. Soci. in conſ. 63. in cauſa vertente inter dominam Catherinam. colum. 4. verſicu. & ſi tunc dicatur. lib. j. vbi rationem aſſignat quia ante aditionem aut immixtionem non poteſt dici ꝙ poſſidens ſciat bona eſſe aliena cum pertineant ad hæredem ante aditam hæreditatem. & idem probat Socin. duabus alijs rationibus de quibus per eũ ibi, vbi etiam pro hoc in terminis adducit authoritatem Anchar. in capi. ſine poſſeſſione, column. 18. de regulis iuris libr. ſexto. ¶ Secundò conſidero ꝙ ſi ſoror Ioannis habuiſſet aliquod negocium cum fratre puta rationes aliquas ſæpius calculaſſent ex cauſa dotium ipſius ſororis aut aliter, in qua calculatione nihil vnquam dictum eſſet de iuribus ſororis in hæreditate paterna: ex hoc cenſeretur ſoror remiſiſſe iura ſibi competentia in hæreditate patris. l. Procula. ff. de probat. vbi Bar. no. gl. & Bart. in l. liberis quos. §. j. ff. de alimen. lega. Rom. in conſi. 517. colum. 4. ante medium verſi. præterea dum quæritur. Alex. in conſil. 56. in fi. lib. 4. ¶ Tertiò conſidero ꝙ præmiſſis ceſſantibus, id eſt quòd dominus
2 † Ioannes non poſſediſſet totam hæreditatem domini Antonij cancellarij per 30. annos & ſic per tempus ſufficiens ad præſcribendum iuri adeundi aut immiſcendi tamen fructus perceptos non teneretur reſtituere, quia fructus præſcribuntur triennio. l. ſequitur. §. fructus, vbi Bar. ff. de vſuc. Bal. in l. j. colum. 2. C. de vſur. & fru. lega. Curt. ſen. in conſi. 72. colum. 4. circa medium, & col. 10. circa med. Ia. in l. ſi me & Titium, colu. 2. ante med. ff. ſi cert. pet. in l. 3. §. Neratius, in 3. nota. ff de acquir. poſſeſſ. & in conſilio 84. colum. 2. poſt med. lib. j. ¶ Nec obſtat ꝙ fructus non potuerunt præſcribi cum mala fide domini Ioannis, quia dico quòd ante aditam hæreditatem per ſororem non poteſt conſiderari mala fides cum bona ad ſororem non pertinerent ante aditionem vt ſupra probatum eſt. Amplius dico ꝙ ſi ſoror adiuiſſet hæreditatem patris & fructus fuiſſent communiter conſumpti ad communem victum illi repeti non poſſent, etiam ꝙ expenſa domini Ioannis eſſet maior quam expenſa ſororis, vt quia dominus Ioãnes haberet maiorem familiam. Bald. & doct. in l. fin. C. de coll. Angel. in l. duobus. §. Titium. ff. de. neg. geſt. Anchara. in conſilio 302. Materia de qua quæritur, in fin. Roman. in conſilio 172. in vlt. dubio. Alexand. in conſilio 49. colum. 5. verſic. 2. probatur. li. j. Socin. in conſil. 4. Deci. in conſil. 66. colum. penult. in 4. dubio & alibi. ſæpe doct. ¶ Et poſito conſumpti non eſſent fructus ad communem victum, tamen ſi ſoror adiuiſſet hæreditatem inſcio fratre, non diceretur frater illos percepiſſe in mala fide, quia ſcire non poterat fructus pertinere ad ſororem antequam ſciret de aditione, ſine qua aditione ad eam fructus pertinere non poterant per ſupradicta. ¶ Quartò principaliter conſidero quòd dominus Fruzaſchi in ſuis poſitionibus poſitione 315. fecit ſe hæredem domini Ioannis Championis eius auunculi ſimpliciter & ſine aliquo beneficio inuentarij virtute ſubſtitutionis fideicommiſſariæ adiectæ in teſtamento eiuſdem domini Ioannis, ideo tanquàm hęres non poteſt allegare turpitudinem defuncti quòd indebitè occupauerit bona aliena & illa detinuerit. l. venditrici. C. de rebus alienis non alienan. l. filios. C. de his quæ in fraudem credi. immo etiam ſucceſſor ſingularis cauſam habens lucratiuam non poteſt allegare turpitudinem ſui autoris. Bald. in conſi. 258. Viſo puncto prædicto. lib. 4. per tex. in l. ſi igitur. ff. pro ſocio. & in l. ſi ſeruus plurium. §. j. ff. de lega. j. ¶ Nec obſtat quòd fecerit dominus Fruzaſchi inuentarium de bonis domini Antonij iunioris filij domini Ioannis quia tale inuentarium prodeſſet quando dominus Fruzaſchi ſolum eſſet hæres domini Ioannis mediate & mediante perſona ipſius domini Antonij tanquam hæres hæredis, iuxta l. fi. C. de hæred. inſti. tunc enim ſicut prodeſt inuentarium reſpectu perſonæ & hæreditatis domini Antonij iunioris ita & reſpectu perſonæ & hæreditatis domini Ioannis, & ita poſſet detrahere debitum a domino Ioanne ſicut ab ipſo domino Antonio. Sed hic dominus Fruzaſchi non dixit ſe hæredem domini Ioannis mediatè, mediante perſona domini Antonij, ſed immediatè virtute ſubſtitutionis fideicommiſſariæ per quam ſuccedit teſtatori nõ hæredi grauato. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. Itaque † inuentarium factum reſpectu vnius
3 perſonæ non trahitur ad aliam perſonã ſeparatam cuius quis eſt hæres immediate & de per ſe, quia actus noſtri voluntarij non extenduntur vltra quàm gerantur. l. j. §. Iulianus. ff. de itinere actuq; priua. Ideo ſi debitor latitet propter vim creditorum tantùm, omnes creditores bona latitantis poſsidere aut ea vendi facere nõ poſſunt, ſed is tantum creditor, cuius cauſa debitor latitat, licèt verũ ſit debitorẽ latitare, quia animus latitantis inſpicitur: & cùm ſolũ latitet reſpectu vnius creditoris, eius voluntas ad alios creditores trahi non debet. l. Fulcinius. §. ꝙ ſi aduerſus, & §. denique. ff. quibus ex cau. in poſſ. eatur. Similiter ſi quis adeat hæreditatẽ ab inteſtato, cum eſſet hæres ex teſtamẽto, non ſit ex tali aditione qa voluntas eius fuit limitata ad cauſam inteſtati, ideo nõ trahitur ad aliã cauſam. & econtra ſi quis adeat ex teſtamẽto cũ ſit hæres ab inteſtato quia voluntas adeuntis inſpicitur & reſtrin-

gitur

gitur ad cauſam ex qua adit. l. ſi. is ad quem. ff. de acq. hæred. Ad idem quod voluntas limitata non extendatur vltra ſuos limites, eſt text. in l. fina. C. ne vxor. pro mari. in. l. voluntarie. C. de execu. tutor. in l. tutori. C. de negoc. geſt. in l. tutores. C. de admi. tuto. & in l. operis non poſitis. ff. de oper. liber. Itaque cum ſeparauerit dominus Fruzaſchi hæreditatem filij ab hæreditate patris & filij quidem adierit hæreditatem cum beneficio inuentarij, hæreditatem autem Ioannis patris ſimpliciter adierit ea alia cauſa quam ex teſtamento non tanquam hæres hæredis, talis voluntas inſpici debet, nec animus facientis inuentarium de hæreditate vnius extendi debet ad hæreditatem alterius, quæ venit diuerſo & ſeparato iure, quia ſeparatorum ſeparata eſt ratio. l. ſi. ff. de calumnia. l. Papinianus exuli. ff. de minor. l. qui fundum. §. ſi fundus. ff. pro emptore. ibi, propriam & ſeparatam conditionem habent. l. inter ſtipulantem. §. ſacram ibi, ſed hæc diſſimilia. ff. de verb. obli. c. cum in illis. §. cum autem. de præben. lib. 6. cum ſimilib. Iſta eſt conſideratio noua in hac materia quod ad me, ideo eam ſubijcio iudicio & determinationi melius ſentientis. ¶ Quintò conſidero quòd dominus Fruzaſchi prætendit dominam Bernardinam eius matrem ſucceſſiſſe fratri eius domino Ioann. Franciſco ac ſorori Volant, ſed non probatur quòd domina Bernardina adierit hæreditatem tranſuerſalium: aditio enim cum ſit quid facti non præſumitur niſi probetur. l. quæcunque. ff. de publicia. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. l. j. C. de mand. princ. cum ſimil. & in terminis aditionis quòd probari debeat, eſt tex. in l. 2. & 3. ff. de interro. actio. in qua. l. tertia dicitur probationem aditionis plerunque difficilem eſſe. tradit Bartol. in l. is poteſt. ff. de acqui. hæred. Bald. in conſilio 272. Factum dicit eſſe tale. colum. fin. & lib. j. & alibi ſæpe. non probata igitur aditione clarum eſt quòd hæreditas tranſuerſalium non adita non tranſmittitur. l. quoniam ſororem. C. de iure delibe. ¶ Nec dicatur quod ſaltem tranſmiſſum fuit ius petendæ reſtitutionis in integrum ex capite ignorantiæ. l. Pãton us ff. de acquir. hæredi. Barto. & Mod. in l. qui duos. ff. de reb. dubi. Alexand. in conſi. 168. colum. fin. lib. 2. quia abunde reſponſum fuit in allegationibus ſuper hoc redditis per alios dominos conſulentes quòd hic nulla prorſus cadit iuſta cauſa ignorantiæ cum ratione coniunctionis ſanguinis tum ex diuturnitate temporis, tum propter præſentiam perſonę, ideo non repeto. Prętereà petenda erat reſtitutio intra quadriennium. l. fin. C. de tempo. in integr. reſti. per Bald. in conſi. 395. Super eo quod quęritur ſi hęditas, ante ſi. l. 5. vbi Bald. quòd peti debet talis reſtitutio licèt hęres poſſideat bona illius hęreditatis non aditę per defunctum. Sed dicet aliquis, immo probatur aditio in domina Bernardina pe quaſdam teſtimoniales, quas non legi, in quibus dicitur contineri quòd ipſa dixit eius viro ſe velle petere bona ad ſe pertinentia. Breuiter videnda eſſent verba teſtimonialium, ſi enim in genere dictum eſſet quòd volebat petere iura ad ſe pertinentia, talia verba tanquam incerta & obſcura nihil probarent. l. non hoc. C. vnde leg. c. in pręſentia, de proba. probatio enim debet eſſe ſpecialis non generalis, quia generalitas parit obſcuritatem ita Gemi. in conſi. 48. col. 5. poſt prin. ¶ Sed poſito verba teſtimonialium eſſent ſpecialia, quia diſiſſet, volo petere bona & iura ad me pertinentia in bonis & hęreditate patris, fratris, & ſororis: adhuc iſta verba non videntur ſufficere ad inducendam aditionem. glo. Bart. & doct. in l. ſerui electione, in prin. ff. de lega. j. Iaſ. in l. j. col. 4. verſi. item aduerte. C. de ſumma Trini. & fide catho. Quod maxime procederet, ſi dixiſſet ſoror, volo & intendo habere bona & hęreditatem talium aut iura ſi qua mihi ſpectãt
4 aut ad me pertinent, quia † aditio debet eſſe pura, non per verba ſuſpenſiua, conditionalia & incerta, cum ſit actus legitimus. l. quod ſi dubitet. ff. de acqui. hęredi. l. actus legitimi. ff. de regul. iur. Ita Ancharan. in conſil. 440. In quęſtione quę vertitur inter egregiam. colum. 2. poſt. med. verſi. item dictam dominam. ¶ Videndum eſt etiam circa iſtas teſtimoniales an fidẽ faciant, an teſtes iurauerint parte vocata & ſeruatis ſeruandis. Secundo principaliter dubitatur an pro legitima aut eius ſupplemento agi potuerit contra dominum Fruzaſchi inſolidum tanquam hæredem domini Antonij in cuius bonis legitima debetur? in hoc dubio pro hac parte domini Fruzaſchi allegatur agi non potuiſſe contra eum inſolidum cum non poſſideat omnia bona hęreditaria, & legitima dicatur quota bonorum. ¶ Sed pręmiſſis non obſtantibus contrarium ſine dubio aliquo eſt de iure verius, quod immo agi poſſit ad legitimam contra ſolum hęredem licèt bona poſſideantur etiam per alios puta legatarios: nam pro legitima aut eius ſupplemento cõpetunt tres actiones condictio ex lege, actio ex teſtamento, & petitio hæreditatis, quòd competat condictio ex lege, eſt tex. in l. ſcimus. & in l. omni modo. C. de inoffi. teſtam. tradit Bald. in repetitio. l. pater filium. colum. 6. ff. eodem titul. & iſta conditio ſolum competit contra hæredem, quia dicitur actio perſonalis: ita in terminis not. Pan. de Caſt in conſ. 204. Super primo dubio. libr. 2. Corne. in conſil. 148. lib. 4.

¶ Quod cõpetat actio ex teſtamento pro legitima aut eius ſupplemento tradit Bald. in l. ſi quis in ſuo verſicu. quæro ergo. C. de inoffi. teſtam. clarum eſt autem quòd actio ex teſtamento dicitur perſonalis & competit contra ſolum hæredem ex teſtamento obligatum. ¶ Quod competat petitio hæreditatis pro legitima aut eius ſupplemento, not. Bald. in d. l. ſi quis in ſuo, verſic. quæro ergo. in l. ſi quis filium. circa med. verſicu. 3. quia ſecundum alios. C. de inoffic. teſtamen. Curt. ſenior in conſ. 13. col. 4. in ſi. Corn. in conſ. 264. col. j. in ſi. lib. j. in conſ. 190. in ſi. ſecundi dubii. li. 2. in cõſi. 148. & in conſ. 579. col. 5. in 2. dub. libr. 4. & iſto caſu adhuc agi poteſt contra ſolum hæredem, immo ſi filius ageret contra legatarios aut tertios poſſeſſores ad legitimam, repelli poſſet, quia legitima capi aut eligi non poteſt in bonis poſſeſſis per tertios niſi loca poſſeſſa per tertios eſſent de melioribus, ut per Dec. in cõſi. 81. in 7. dubio. poſt Alex. & alios in l. in quartam. ff. ad leg. falc. tradit Imo. in conſ. 112. Alex. in conſ. 12. li. 5. Cor. in conſ. 106. col. ſi. lib. 2. & in conſ. 180. in 4. dubio. lib. 4. Crotus in l. filiusfamilias. §. diui. col. 4. ff. de lega. j.

¶ Ex quibus apparet apertiſſime actum eſſe contra ſolum hæredem de quo non eſt dubium quin agi poſſit contra eum ad legitimam: immo dubium eſſet ſi actum eſſet contra tertios, ut ex præmiſſis apparet, & ubi contra tertios ageretur, ipſi haberent regreſſum contra hæredem.

¶ Tertiò principaliter quæritur, an potuerit agi ad legitimam generaliter? & quidem contendit dominus aduocatus partis quod non, ſed quòd agi debuit ad ſupplementum, allegando Iaſ. in d. l. omnimodo. col. 2. uerſic. 3. extende. C. de inoff. teſta. ubi Iaſ. hoc non dicit, & ſi diceret peſſimè loqueretur, tunc enim agendũ eſt ad ſupplementum quàndo quis partem habuit, ſed ubi nihil acceptum eſt nomine legitimæ, neceſſariò agendum eſt ad totã & integram legitimam niſi uelit partem remittere & quitare. & quod dicit Iaſ. ad ſupplementum legitimæ loquitur quando aliquid relictum eſt præſupponendo quod filius aut aſcendens tale relictũ habuerit; tunc. n. ad integram legitimam non poteſt, & quod procedit libellus aut petitio generalis in legitima petendo legitimam ſimpliciter & generaliter, not. Bald. in c. conquerente. col. ſi. poſt Inn. ibi de offi. ordi. quod dictum pro ſingulari refert & ſequitur Iaſ. in rub. ff. ſolu. mat. col. ſi. circa med. verſ. & ultra ſcripta omnium. tradit idem Bal. in l. ſi quis in ſuo. per illum text. ubi Iaſ. in 4. not. C. de inoffic. teſtamen.

¶ Quartò dubitatur an domina Bernardina mater domini Antonii tranſmiſerit ius legitimæ aut eius ſupplementi poſito quod ipſa mater illud nõ agnouerit. Pro parte domini Fruzaſchi dicitur quod non. Sed contrarium ſine dubio eſt de iure uerius ut in termi-
5 nis not. Sal. in l. ſcimus, in prin. in 2. q. C. de inoff. teſta. † ubi quòd tranſmittitur etiam ad hæredes extraneos ſequitur Alex. in conſi. 56. col. 3. & in conſ. 150. col. fin. lib. 2. Dec. in conſ. 81. col. j. circa med. in conſ. 303. in prin. & alibi ſæpe doct.

¶ Quintò quæritur an magnifica domina Barbara agere potuerit ad iſtam legitimam tanquàm hæres ſororis ab inteſtato cum ipſa domina Bernardina fecerit teſtamentum, in quo inſtituit hæredes filios ipſius dominæ Barbaræ? Breuiter partis non intereſt iſtud opponere, quia opponit de iure tertii quod non eſt excluſiuum iuris agentis ipſo iure, ex quo tertius inſtitutus hæres declarauit ſe nolle proſequi ius teſtamenti. Dici enim poteſt contra opponentem Amice quo ad te liberas ædes habeo. l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſerui. uendi. Rurſus, quando ius tertii nõ habet effectum de illo opponi non poteſt. ideo opponi non poteſt emphyteotæ agenti quòd ceciderit a iure ſuo ob canonem non ſolutum niſi dominus declarauerit ſe uelle ius emphyteotæ commiſſum eſſe ſine qua declaratione ius caducitatis effectum non habet. l. 2. cum gl. ff. ſi ager uectig. uel emphyt. pet. Socin. in conſil. 78. col. 2. poſt med. libr. 4. Quid hic dicemus ubi hæres teſtamentarius expreſſe repudiauit? Nec poteſt pars opponere in fraudem id factum eſſe aut quod talis repudiatio fieri non potuerit, quia partis non intereſt, ſed iſtud poſſent opponere legatarii aut alii ius prætendentes ex teſtamento aditam eſſe hæreditatem aut ab inteſtato. ¶ Audiri igitur pars non debet cuius non intereſt. l. prætoris. §. final. l. qui bona. §. qui damni. ff. de damn. infect. l. j. in princ.

princ.ff.quorum appell.non recip.e cum inter prima.de electio. cum ſimilib. immo exceptio, tua non intereſt, impedit litis ingreſſum Bartol.& Alexand.in l.poſthumus.§. ſi quis ea his.ff.de inoffic.teſtam.¶ Sextò dubitatur, nam pars opponit quòd domina Bernardina mater domini Antonij approbauit teſtamentum filij, an ea tali approbatione vbi de ea conſtare poſſet, ipſa mater ſibi præiudicauerit in iure legitimæ? Pars contendit quòd ſic: ſed contrarium videtur de iure verius, quia vt præiudicium fiat in legitima, requiritur expreſſa & ſpecialis renunciatio, quòd promittat quis non petere etiam ratione legimæ: generalis autem approbatio teſtamẽti non trahitur ad ius legitimæ.l.ſi quando.§.& generaliter.C.de inoffic.teſtam.& in terminis approbationis teſtamenti φ non nocet in legitima, tradit Ancha. in conſ. 152.plura ſunt dubia.col.3.verſic.ergo dico.Deci.in conſilio 81. colum.j.in conſi.218.colum.2. & alibi ſæpe. ¶ Non loquor de 7. dubio, an aſcendentes ſuccedant in bonis feudalibus in patria Sabaudiæ, quia conſuetudo eſt generalis. ¶ Ex præmiſſis puto diſſolutas difficultates quæ in medium afferuntur aduerſus intentionem dominorum agentium, in quorum fauorem ita de iure reſcribendum putaui ſaluo ſemper ſaniori iudicio. Sauiliani.13. Maij.1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Allegans ſolutionem tenetur eam probare.*
2 *Qualitas adiecta verbo debet adeſſe ſecundum tempus verbi.*
3 *In tacitis & præſumptis non fit extenſio ſicut in expreſſis.*
4 *Ex actibus difformibus & varijs non poteſt cõſuetudo induci.*
5 *Conditio debet impleri in forma ſpecifica.*

CONSILIVM CCCXIII.

¶ Pro communitate Caballarij maioris contra Illuſtriſſ. dominum Philippum de Sabaodia dominum & Comitem Raconixij conſilium ſubtile & vtiliſſimum ſuper intellectu l.quicunque.C. de apochis pub.lib.10.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Debitor cẽus annoi interpellatur ad ſolutiones præteriti tẽporis: ſic fides de ſolutionibus plurium annorũ, & ibi reperiuntur ſolutiones trium annorum cõtinuorum. Sed de qua debitor interpellatur medio tempore, in vltimo verò tẽpore quo iudiciũ cœptum eſt, non probantur ſolutiones integri triennij, quæritur an debitor præſumatur retro aut in p̃teritũ ſoluiſſe & tempore illius duplicis triennij, & ſic an diſpoſitio l.quicunq;. C.de apoch. pub.li.10.procedat quomodocumque reperiantur ſolutiones factæ per trienniũ cõtinuum ſiue illud trienniũ ſit vltimum aut proximum.de tempore iudicij ſiue intermedium, vt ex tempore illius triennij retro præſumatur ſolutum.¶ Iſte caſus videtur difficilis & ſubtilis, ſuper quo ipſo diutius mecum cogitaui, maxime quia doctores duo non obſcuri dicuntur reſpondiſſe locum eſſe diſpoſitioni d.l.quicunque, quæ generaliter loquitur ſecundum eos, ergo generaliter debet intelligi.vulg.l.de pretio.ff.de publicia.cum ſimil.& quia eadem videtur ratio in ſolutionibus triennalibus intermedij reſpectu præteriti temporis quæ in ſolutionibus vltimi triennij, ergo idem videtur in l.illud. ff.ad legem acquil. cum ſimil. Iam ponamus φ de tempore primi aut ſecundi triennij creditor petijſſet cenſum præteritorum annorum, nonne debitor probando de ſolutionibus vltimi tunc triennij, præſumetur retro ſoluiſſe prout præſumeret nunc ſi probaret ſe ſoluiſſe tribus vltimis annis proximis & continuis? certè ſic, ergo talis præſumptio debet durare ad præſens nec illa videtur extincta aut ſublata per tempus ſubſecutum: immo potius confirmata ex plurimis ſecutis ſolutis ſolutionibus. Iſta ſunt quæ animum meũ in ambiguo & incerto diu tenuerunt, ſed tandem latius conſideranti contrarium verius viſum eſt de iure & æquitate ſequentibus fundamentis.¶ Et primò conſidero φ diſpoſitio. d.l.quicunque, videtur exorbitans a diſpoſitione iuris communis: nam de iure communi l.allegans ſolutionẽ tenetur eam probare.l.quin-
1 quaginta. ff.de prob. Bald.in conſilio 508. Tenor.column.j. poſt med. lib.5. probatio autem debet eſſe clara, certa & neceſſariò concludens.l.hoc.C.vnde legiti.c.in præſentia, vbi latè docto.de probat. ſed non ſequitur, ſoluit quis tribus annis proximis, & cõtinuis, ergo ſemper ſoluit in præteritum. & in terminis ſolutionis φ debeat clarè & concludenter probari, tradit Bald.in conſ. 220.Proponitur φ A.lib.j.vbi ſi teſtes deponant φ creditor dixit debitori.ſum contentus, ex his verbis non probatur de neceſſitate ſolutio, quia iſta verba poſſunt referri ad animum id eſt animo quieſco, aut contentus ſum. ſimiliter ſi creditor in ducentum dicat debitori, debeo a te centum habere, non arguitur ex hoc quòd alia centum fuerint ſoluta, & φ ſit creditor in centum tantum, niſi vtatur creditor verbis taxatiuis quòd centum tantum ſibi debeantur. Bart.in l.ſi cum dos.ff.rerum amota.& in l.ſi quidẽ. C.de tranſact.Alexan.in conſi.14.colum.2. poſt med. lib.2.Hoc ita præſuppoſito, quòd diſpoſitio d.l.quicunque, dicatur exorbitans & multum priuilegiatiua, dico quòd verificari debet qualitas requiſita per ipſam legem, quia qui ſe fundat in iure exorbitanti debet probare omnia quæ continentur in ipſo iure.glo.in clementi.ſi.de reſcript.do.in l.ſi quis maior.C.de tranſac. Corn. in conſ.165.col.j.circa med.lib.3.in conſi.50.colum.j.in con.65. colum.j.in ſi & in conſi.323, col.2.lib.4. & dicit Bald.in conſilio 403. Quòd non ſit ſufficienter.ante fin.lib.5. quòd quotieſcunque receditur a iure communi per ſtatutum in alicuius caſus exiſtentia, ad hoc vt ſtatutum deroget iuri communi, requiritur exiſtentia illius caſus, nec talis exiſtẽtia præſumitur. Ideo ſcribit Romanus in conſi. 163.Conſtitutio. quòd volens gaudere beneficio authen.hoc niſi.C.de ſolutio.tenetur probare omnia in ea requiſita, quia illa diſpoſitio eſt exorbitans extra regulas iuris communis. Immo etiam ceſſante exorbitantia, regula eſt quòd fundans ſe in aliqua lege aut ſtatuto debet probare omnes eius qualitates.l.j.§.ait prætor.ff.ne quid in flum.pub. Ideo fundans ſe in iure nouo tenetur probare qualitates ipſius iuris noui. Cor. in conſilio 175.colum. fina.lib.3. Similiter fundans ſe ſuper cõſuetudine debet probare omnes eius qualitates. Socy.in conſi.111.lib.4. modo illa l.quicunque, requirit quòd quis proferat apochas de ſolutionibus trium annorum cohærentium ſibi.glo.in verbo ſibi exponit id eſt præſenti coniunctioni. & ſic vult text. iuncta glo. φ illa coniunctio ſeu cohærentia trium annorum ſit de præſenti, ergo non ſufficit cohærentia aut coniunctio trium annorum in præteritum. & hoc legendo gloſſ. in verbo ſibi, prout habeo in libro meo, ſed legendo prout legit Lucas de Penna & quidem melius & conſonantius, res videtur non paulò clarior. nam Lucas de Penna legit ſibi, id eſt præſenti cõuentioni, ſecundum quę verba requirit text. φ illi tres anni cohæreant & coniungantur præſenti conuentioni, id eſt præſenti tempori, quo reus conuenitur: quaſi dicat, non ſatis eſſet ſi probaret reus de tribus annis cõiunctis aut cohærentibus in medio tempore aut ante, ſed oportet talem cohærentiam trium annorum eſſe de tempore conuentionis in iudicium. Sed iſtud clarius voluit glo.in d.l.quicunque. in verbo annorum, dum exponit proximorum, ergo excludũtur triennia præcedentia vtcunque cõtinua, coniuncta, aut cohærentia, quia proximi tres anni dicuntur quos alij nulli antecedunt.l. proximus.ff.de verborum ſignific.idem enim eſt dicere trium annorum proximorum φ vltimorum. Ideo Lucas de Penna in d.l. quicunque, ſuper glo.in verſi. annorum. dum gl.dicit proximorum, ipſe Lucas dicit & vltimorum. Itaque licèt in medio inueniantur ſolutiones trium annorum cohærentium, continuorum, & coniunctorum, tales tamen ſolutiones non habent illam efficatiam vt ex eis præſumatur retro ſolutum, quia iſta efficacia tribuitur ſolutionibus trium annorum vltimorum & cohærentium, non qui in medio ſunt. Iſtud idem φ intelligatur tex. de tribus annis vltimis, voluit Alex.in conſi.105.col.j.in fin.lib.3. Cremenſis not.78.Tu ſcis.Ial.in l.ſi certis annis.col.2. verſic. adde ſi-
militer.C.de pactis.& pro hoc facit regula iuris, φ qualitas adie- 2
cta verbo debet adeſſe ſecundum tempus verbi.l. in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxa.cum ſimi. itaque dum tex.in d.l.quicunque. facit mentionem de tribus annis cohærentibus, debet intelligi de cohærentia, quæ ſit ſecundum tempus verbi, id eſt de tempore quo diſputari cœptum eſt de ſolutionibus. & cum verba text. glo. & docto. ſint clara, non vlterius videtur dubitandum. l.ille aut ille.§.cum in verbis.ff.de lega.3.cum ſimilib.¶ Vniuerſa difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria: ex quorum confutatione res ipſa clariſſima ni fallor, eluceat. itaque non obſtat quòd diſpoſitio d.l.quicunque, generaliter loquitur, quia negatur, immo loquitur ſpecialiter & conditionaliter, ſi proferantur quitationes aut apochæ trium annorum cohærentium ſibi: quę verba intelliguntur de tribus annis proximis & vltimis, & cohærentibus

rentibus de tempore conuentionis quo res in iudicium aut in diſceptatione deducitur, ſecundum gl. & doc. ubi ſupra. ¶ Non obſtat quòd eadē videtur ratio in tribus annis inter medijs vt abinde retro præſumatur ſolutum quæ in tribus annis vltimis & immediate præcedentibus quis negatur, immo diuerſa eſt ratio.

¶ Primo quia in vltimis annis eſt maior difficultas probandi ſolutiones totius præteriti temporis propter longitudinem antiquitatem & maiorem temporis curſum quam in annis intermedijs. Ideo non ſequitur. voluit lex ſubuenire debitoribus in caſu maioris difficultatis & neceſſitatis, ergo etiam in caſu facilioris probationis & in quo neceſſitas tanta non conſtat.

¶ Secundo diuerſitas rationis ſumitur arguendo a communiter accidentibus. nam in iſtis debitis annuis non ſolent creditores experiri in iudicio niſi poſt longam ceſſationem debitorum in ſoluendo. & in patria Delphinatus vbi frequētiſſimus eſt mos annuorum cenſuum, fere petunt creditores præteriti temporis ſolutiones, quæ ipſa vocant arreragia, per tempus annorum 29. ob id viſum fuit legiſlatori quòd ſi de tempore iudicij oſtendantur ſolutiones trium annorum cohærentium & immediatē præcedentium præſumptio fit pro debitore quòd retro ſemper ſoluerit, niſi probet creditor negatiuam quòd ſolutum non fuerit. ſed ratio iſta ſic præſumendi non militat in tribus annis intermedijs ante petitionem iudicialem cum ſoleant creditores diu tacere in eiuſmodi iuribus annuis maxime valoris non ita magni. Itaque non ſequitur, præſumit lex pro debitore quòd retro ſoluerit probando ſolutionem trium annorum vltimorum, quando creditor cenſum annuum petit, ergo etiam præſumi debet in tribus annis intermedijs antequam creditor peteret, cum ſit maior ratio præſumendi tempore quo creditor petit quam in tempore, quo nihil petitum eſt per ſupradicta. ¶ Alia & tertia diuerſitas rationis, nam quando creditor petit in iudicio & debitor fidem facit de tribus ſolutionibus cōtinuis vltimorum annorum apparet de diligentia & vigilantia, immo (penè dixerim) impatientia creditoris, qui in vno termino peti noluit ceſſationē ſolutionis. ob id lex præſumit quòd ſi noluit creditor expectare ceſſationem duarum ſolutionum ſtatim vocando debitorem ad iudiciū poſt lapſum vnius termini multominus expectaſſet in tot terminis præteritis arguendo de præſenti ad præteritum. l. non eſt neceſſe. ff. de probat. ſed iſta ratio ceſſat in ſolutionibus intermedijs, continuis & cohærentibus quando non apparet quòd creditor debitorem in ius vocauerit: qua vocatione ad iudicium ceſſante non militat ratio præſumptæ diligentiæ creditoris, & paſſus non eſſet ceſſationem in præteritis annis. & ex iſta tertia ratione diuerſitatis puto medullitus declaratam diſpoſitionem d. l. quicunq. & rationem eius finalem explicatam iudicio meo.

¶ Secundo principaliter reſpondeo, poſito & non conceſſo, conſiderari poſſet identitas rationis in triennio intermedio, quæ eſt in triennio vltimo, tamen cum materia ſit exorbitans non fit extenſio. l. ius ſingolare. & l. quod vero contra. ff. de legib. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut. matr. Bar. & docto. in l. omnes populi. in 5. q. prin. ff. de iuſti. & iur. Socin l. j. §. bonorum. ff. ad Trebell.

¶ Tertio tex. in d. l. quicūque. fundatur in tacito & præſumpto, quia præſumit ſolutiones præteriti temporis ex ſolutionibus triū annorum cohærentium, ſed † in tacitis & præſumptis nō fit ex-
3 tenſio ſicut in expreſſis. gl. in clem. ſæpe, in verbo partibus. circa fi. de verb. ſign. Pau. de Call. in l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdic. omn. iudic. & in conſ. 334. Viſa appellatione, col. 3. circa med. libr. j. cum ſimil.

¶ Quarto tex. in d. l. quicunque, vt ſtatim dictum eſt, fundatur in præſumptione præſumendo ſolutum in præteritum quando probatur ſolutum in tribus annis cohærentibus & proximis, ſed vna præſumptio alteram tollit. l. non ſolum. ff. de ritu nuptiarum. l. diuus. ff. de in integ. reſtitu. l. j. in fi. C. qui & aduer. quos. l. cum de ætate. ff. de probatio. l. ſi is qui. C. de adulter. c. literas. de præſcrip. c. accedens. de falſis. modo ſi ex ſolutionibus trium annorum intermediorum velis præſumere ad ſolutiones præteriti temporis. reſpondetur quòd ex poſtea ceſſauit debitor a ſoluendo, ita potuit ceſſare in præteritum ante ſolutiones illorum triū annorum, quia ex præſenti arguitur in præteritum. l. non eſt neceſſe. ff. de probatio. & d. l. quicunque. C. de apochis pub. lib. 10. Itaque ſicut ex præſenti arguitur ſolutum in præteritum quando de præſenti reperiuntur ſolutiones ultimi triennij & continui. d. l. quicunque. ita per contrarium quando non reperitur ſolutum in vltimo triennio & continuo, præſumi debet retro aut in præteritum ſemper ſolutum non fuiſſe, licet medio reperiantur ſolutiones trium annorum cohærentium. Illæ enim ſolutiones non operantur ad inducendum præſumptionem pro debitore, poſtquam apparet de alia præſumptione cōtraria ex eo quòd poſtea non ſemper ſoluit, nam ſicut defecit debitor in multis ſolutionibus poſt illas ſolutiones trium annorum, ita potuit defeciſſe etiā ante ipſas ſolutiones. l. nō omnes. §. a Barbaris. ff. de re militari.

4 ¶ Quinto difformitas actuum impedit effectum iuris, † Ideo ex actibus difformibus & varijs non poteſt conſuetudo induci. Bar. in l. 2. circa fin. princ. ff. ſolut. matri. & in l. ſolent. § non uero. col. j. ff. de offi. procon. Floria. in l. quod autem. ff. de ſeruit. urba. prædio. Dec. in l. ſi certis annis. col. fi. C. de pactis. & in conſ. 215. col. 5. uer. 2. hoc idem probatur. modo cum appareat debitorem aliquando ſolui ſſe, & aliquando non, dici non poteſt ꝙ ſit locus diſpoſitioni. d. l. quicunque. C. de apochis pub. lib. 10. quòd ex ſolutionibus unius triennij præſumatur ſemper ſolutum in præteritū ex tempore illius triennij, nam cum vere appareat quòd poſt illud triennium ſemper non ſoluit, datur difformitas temporis & actuum, quia aliquando ſolutum, aliquando non. ſtante autem difformitate, ceſſat præſumptio iuris. & in terminis præſumptionis iuris quòd non cadat in actibus difformibus, notant Iacob. de Are. Cyn. Bal. & doct. in l. j. C. de probatio. glo. 3. in c. per tuas. de condi. appoſi. Calca. conſ. 121. col. pen. in fin.

¶ Sexto conſidero vnum fundamentum iudicio meo efficaciſſimum fundatum in ratione iuris & æquitate, nam vt ſupra dictum eſt, tex. d. l. quicunque. C. de apo. pub. continet ius exorbitans & probari debent omnes qualitates in eo requiſitæ. modo ille tex. loquitur conditionaliter ſi debitor producat aut proferat apochas aut ſecuritates trium annorum cohærentium, ſed debitor hic non profert aliquas apochas aut ſecuritates creditoris trium annorum cohærentium ſed depoſita recuſante creditore pecunias oblatas recipere, ideo ille tex. loquens in apochis, aut ſecuritatibus non debet extendi ad depoſita, etiam quòd eſſet identitas rationis in depoſitis quæ eſt in apochis, quia (vt dixi) in iure exorbitanti & odioſo vbi agitur de præiudicio tertij, non fit extenſio ex identitate rationis. Sed enim dico non eſſe eandem rationem in depoſitis quæ eſt in apochis aut quitationibus creditoris: quod ipſum oſtenditur ratione euidentiſſima. nam apochæ, aut quitationes creditoris habent eius cōſenſum, & voluntatē, & præſumit lex quòd ex quo creditor fecit tres quitationes debitori pro tribus annis cohærentibus & continuis, illas veriſimiliter non feciſſet niſi pro toto exacto aut ante acto tempore ſatisfactum eſſet. argum. l. cum de indebito. ff. de probat. Sed iſta ratio ceſſat in depoſitis in quibus non ſolum non adeſt conſenſus creditoris, immo diſſenſus expreſſus, ſiunt enim depoſita in caſum recuſationis creditoris. Itaque recuſante creditore accipere pecuniam oblatam & depoſitam, non poteſt argui aliquis eius conſenſus in præteritum quòd tacite videatur confeſſus in præteritum quid ſolutum fuiſſe.

¶ Infertur quòd extendere d. l. quicunque, loquentem in apochis ad depoſita, nihil aliud eſt quam arguere in caſibus omnino diuerſis in facto & ratione, ſunt enim contraria conſenſus & diſſenſus, quitatio ſeu receptio ſolutionis & recuſatio pecuniæ oblatæ. ¶ Septimo d. l. quicunque. loquitur conditionaliter ſi apo-
5 chæ aut ſecuritates proferantur. conditio † autem debet impleri in forma ſpecifica. l. qui hæredi. & l. Meuius. ff. de condi. & dem. ſed depoſitum non dicitur apocha aut ſecuritas, ideo qui deponit, ſoluere non dicitur. Bar. in l. item. §. qui paratus. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Iaſ. in conſ. 216. col. 5. in fi. lib. 2. nec admittitur depoſitum vbi pecuniæ ſolutio eſt in conditione. Goazd. in conſil. 100. col. pen. poſt med.

¶ Octauo illa l. quicunque. non procedit quando creditor reciperet ſolutiones illorum trium annorum tantum, quia tunc ceſſat præſumptio iuris quòd cenſeatur tacite confiteri ſolutū fuiſſe in præteritum, non enim tacite confitetur ſolutum quando expreſſe declarat quòd recipit pecuniam pro illis tribus annis tantum, quia ita dicendo tacite videtur negare de alijs annis. & iſtud voluit gl. in d. l. quicunque. in verbo cautionem. in fi. & ibi Lucas de Penna col. 2. poſt prin.

¶ Quid hic dicemus vbi creditor non ſolum non quitauit pro ſolutionibus trium annorum, ſed etiam expreſſe pecunias accipere recuſauit, nonne hic ſumus in caſu clariſſimo quòd creditor nihil confeſſus eſt expreſſe nec tacite, immo expreſſe negauit omnia recuſando ſolutionem? ¶ Nono d. l. quicunque. procedit in caſu dubio, ſecus in caſu claro quando apparet de negatiua, quòd ſolutiones præteriti temporis habitæ non eſſent, ita cōſtat

ille

ille text.in fi. ſed hic apertiſſime probatur negatiua, quia pars aduerſa produxit ſcripturas ſolutionum aut diſpoſitorum præteriti temporis, in quibus non apparet ſolutum fuiſſe pro omnibus annis, ergo apparet q̃ non pro omnibus annis ſolutum ſit, quia nulla melior probatio negatiuæ quàm per inſpectionem actorum. l. fina. C. de rebus credi. l. Titiæ textores, vbi Iaſ. in 3. not. ff. de leg. j. l. iuſtum. vbi Dec. in 3. not. C. de edendo. ¶ Itaque tex. in d. l. quicunque, procedere poſſet quando ſolum producerẽtur tres ſolutiones medii temporis cohærentes & continuæ, ſed quando plures aliæ ſolutiones præteriti temporis producuntur non cohærentes, tunc dicitur apparere de veritate q̃ non ſemper ſolutum fuerit in præteritum. & pro hoc q̃ ſcribit Paul. de Caſtr. in conſi. 81. In cauſa quæ vertitur inter reuerendum patrem. colum. 3. in fi. lib. 2. vbi licèt præſumatur ſolennitas extrinſeca inſtrumẽti propter antiquitatem temporis, iſtud tamen non procedit quando in inſtrumento enunciantur ſolennitates quæ dicuntur adhibitæ, ex qua enunciatione apparet q̃ non omnes ſolennitates fuerunt obſeruatæ, & ſic magis nocet exprimere ſolennitates adhibitas quàm illas omnino tacere. l. expreſſa. ff. de reg. iuris. nam vbi tacentur, illę præſumuntur propter antiquitatem temporis, ſed vbi exprimuntur, ceſſat præſumptio quia in claris ceſſant coniecturæ. & illud dictum Pau. de Caſt. refert & ſequitur Felin. in c. ſicut, col. 15. verſi. ſeptimo & vltimo declara, de re iud. Deci. in conſi. 13. col. j. in conſi. 31. col. 3. in fi. verſi. ſecundo reſponderi poteſt. & in cap. quoniam contra, col. 20. verſi. ſucceſſiue. Abb. de proba. Iaſ. in l. j. col. 5. in quinta limita. C. qui admitti. & in conſi. 176. col. fin. lib. 2. Curtius Iunior in conſi. 130. colum. fi. in fi. Addo Abb. in conſ. 61. colum. fi. verſi. item antiquitas. lib. j. Veronenſem in conſi. 25. ad finem primi dubii. Alibi ſcribit Bellamera in conſ. 20. col. 10. in princ. q̃ licèt præſumatur titulus ex tempore cuius initii memoria non extat in contrarium, iſtud tamen non procedit quando expreſſe producitur titulus nullus & inualidus. Eodem modo in caſu noſtro ſi ſolum producerentur tres ſolutiones continuæ medii temporis tunc forte poſſet procedere opin. contraria quòd etiam in ſolutionibus medii temporis procedat dicta l. quicunque. quæ tamen opinio mihi non placet. ¶ Sed vbi cum illis tribus ſolutionibus medii temporis producuntur etiam aliæ ſolutiones vlterioris temporis, ex quibus apparet q̃ non pro omnibus annis ſolutum ſit, tunc ceſſarę debet præſumptio. d. l. quicunque, quia ſi in præteritum ad integrum ſolutum eſſet, ita veriſimiliter inuentę eſſent ſolutiones aliorum annorum ſicut eorum de quibus fides facta eſt. Itaque cautius fuiſſet parti ſi ſolum produxiſſet tres ſolutiones continuas medii temporis aliis tacitis & retentis. & dici poteſt parti producta & expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocerent. d. l. expreſſa. quod ipſum vnicum fundamentum videtur reale, ęquum & ſufficiens ad victoriam cauſæ. ¶ Decimo ex præcedentibus & ſequentibus ſumitur declaratio. l. ſi ſeruus plurimum. §. fin. l. qui filiabus. ff. de lega. j. l. penulti. C. de inſtitu. & ſubſtitu. Sumitur enim declaratio a prioribus & a poſterioribus. Bald. in l. domum. colum. j. in fi. C. de rei vendica. Iaſ. in conſilio 315. colum. 3. circa med. libr. 2. & in conſilio 5. colum. 3. in fin. libr. 3. modo arguendo ex præcedentibus, ante illas tres aut quatuor ſolutiones medii temporis continuas plurimæ apparent ſolutiones non cohærentes neque continuæ. Similiter arguendo a ſequentibus poſt illas ſolutiones triũ aut quatuor annorum multæ etiam apparent ſolutiones non continuæ neque cohęrentes, ergo dicendum eſt quòd pro illis tantum annis continue ſolutum fuerit, pro quibus leguntur productæ ſcipturæ ſolutionum aut depoſitorum. ¶ Vndecimo in materia præſumptionum ſemper præſumptio fortior vincit & tollit debiliorem. l. qui autem. §. non ſimpliciter, vbi Ange. ff. ſi quis omiſſa cau. teſtamen. Bald. in l. j. ſiue poſſidetis. circa fi. C. de proba. modo pars aduerſa allegat duas ſolutiones triennales continuas & cohærentes, ſed contra partem adducuntur ſolutiones multo plures non continuæ neque cohærentes, ergo magis capienda eſt præſumptio a maiori numero ſolutionum non cohærentium quàm a modico numero cohærentium ſolutionum: ſicut videmus in vera probatione teſtium q̃ cæteris paribus præferuntur teſtes numero plures. l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſtibus. c. cũ nobis. c. licèt ex quadam, & c. licèt vniuerſis, extra eod. titu. ſemper enim quod plus eſt vincere conſueuit. Bal. in conſi. 380. Tres ſunt caſus. col. 2. circa med. lib. 5. & duo teſtes præferuntur vni cuiuſcunque fuerit dignitatis. Deci. in conſi. 284. col. 3. poſt princi. per tex. in d. c. cum nobis. in d. c. licèt ex quadã. & in d. c. licèt vniuerſis. Quid igitur ſe fundat pars in duobus trienniis continuis quibus ſemper ſolutum ſit, quando oſtenduntur tot aliæ ſolutiones aut tot alia depoſita habentia non modica interualla, quibus ſolutum nihil probatur, & ſemper militat contra partem reg. d. l. expreſſa. Sauiliani. 3. Iunij. 1547. ¶ Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. D. ſub correctione, &c.

SVMMARIVM.

1 *Qui habet ius perpetuum poteſt imponere leges ſubditis.*
2 *Dominus inferior poteſt facere ſtatutum in auxilium prohibitionis ſuperioris.*
3 *Portans arma præſumitur habere malum animum.*
4 *Defenſio non excuſat niſi ſit neceſſaria.*
5 *Antiquitas temporis non minuit peccatum, ſed auget.*

CONSILIVM CCCXIIII.

¶ Pro Magnificis dominis Monaſterolii contra eorum ſubditos an poſſint domini prohibere delationem armorum.

DIVINO ſubſidio ex coi de poſtulato. Illud quęritur, an dominus caſtellanus Monaſterolii potuerit inhibere delationem armorum ſubditis ipſius loci ſub pœnis de quibus in ipſa inhibitione ratione vitandi ſcandali ob homicidium admiſſum in perſonã Iacobi de Palatio die præcedenti: videretur dicendum prima fronte quòd non, iuriſdictio enim caſtellani tota dependet a poteſtate dominorum ipſius loci, quia non poſſunt domini concedere maiorem poteſtatem eorum officiariis quã ipſi habeant. l. traditio. ff. de acqui. rerum domi. regu. nemo plus. ff. de reg. iur. ſed non videtur q̃ domini alicuius loci habeant poteſtatem faciẽdi eiuſmodi inhibitiones aut proclamata inhibitoria, ideo non poteſt dominus alicuius caſtri aut loci inhibere ſubditis ius piſcandi aut venandi. Ioann. Fabri. in §. flumina autem. inſtitu. de rerum diuiſ. Guido Papæ. q. 414. Vtrum barones. refert & ſequitur Deci. in conſilio 271. in princip. & in conſilio 302. colum. 6. nume. 9. Addo Bald. in conſ. 410. Quæritur vtrum dominus. colum. 2. circa fin. lib. 5. ¶ Secundo dicunt ſubditi ſe arma deferre ob cauſam defenſionis & ob militũ incurſiones, quæ defenſio dicĩ de iure naturali nec a ſupremo principe tolli poteſt, vt habetur in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. & licitum eſt homicidium ex cauſa defenſionis etiam de iure diuino. ſecundo Regum. c. 2. Bald. in conſilio 312. Viſis actis. colum. 2. poſt med. lib. 4. ergo iniuſta videtur prohibitio vnius inferioris per quam defenſionis facultas aufertur. ¶ Tertio allegant ſubditi conſuetudinem antiquiſſimi temporis circa ius deferendi arma per locum Monaſterolii & eius diſtrictum, ideo talis conſuetudo ab inferiore tolli non poteſt. nam conſuetudo dicitur ius ciuile tantum ſeu non ſcriptum, a principe approbatum. §. ex non ſcripto. inſtitu. de iure natu. gen. & ciuili ſed inferior a principe ius ciuile tollere aut ei derogare non poteſt. l. minor autem magiſtratus. ff. de minor. capi. cum inferior. de maior. & obedi. cum ſimilibus. ſolus enim princeps dicitur ſupra ius poſitiuum. & contra illud poteſt diſpenſare de plenitudine poteſtatis. l. princeps. ff. de legibus. l. digna vox. C. eodem titu. cap. ſignificaſti. de electio. cap. j. de tranſacti. cap. propoſuit. de conceſſi. præben. cum ſi. Solus igitur princeps habet poteſtatem tollendi conſuetudinem vel alius habens poteſtatem ſtatuendi contra ius commune, iuxta nota. in l. omnes. populi. ff. de iuſti. & iure. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, quòd immo potuerint domini Monaſterolii aut eorum caſtellanus facere eiuſmodi proclama inhibitorium delationis
1 armorum ſequentibus fundamentis. Et primo, † quia poteſt dominus loci habens ius perpetuum non temporale ſtatuere & ordinare contra eius ſubditos imponendo legem quam vult dummodo nihil faciat ad æmulationem ſuperioris. Bald. in conſilio 359. Veriſſimus eſt. in fi. lib. 2. & poteſt dominus loci ſtatuta condere, dummodo illa non fiant ad priuatam vtilitatem ipſius domini, puta quòd ſubditi vadant ad molendum ad eius molendina aut coquendum ad eius furnum, vel dummodo talia ſtatuta non contineant dolum aut iniquitatem. late Bald. in conſilio 410. Quæritur vtrum dominus. libr. 4. & poteſt dominus alicuius loci etiam ſuperiorem recognoſcens ſtatuta condere præter ius dum-

dummodo illa ſint honeſta & iuſta. Bald. & Seueri. in d.l.omnes Populi.ff.de iuſtit. & iure.Alexand. in l.nemo poteſt,columna j. in fin.ff.de lega.j.Socin. in conſilio 272. colum.5. verſicu.quinto principaliter.lib.2. Ideo poteſt dominus loci ſtatuere circa cauſam damnorum deputando camparios & multa imponendo contra damnum dantes. Deci.in conſi.199. colum.2. poſt medi. Brunus Aſten.in conſilio 101. Similiter poteſt dominus loci ſuperiorem recognoſcens facere ſtatutum ſuper ordine & modo procedendi in cauſis eius curiæ. Ange.in conſilio 316. Ex themate & actis.colum.fi.circa med.Similiter poteſt dominus ex cauſa ſi timeat proditionem inhibere ſubditis ne accedant ad territorium hoſtis ipſius domini. Bald. in conſilio 483. Magnificus dominus.colum.j. Modo prohibitio armorum videtur ſancta iuſta & honeſta, conformis iuri communi vt infra dicemus in ſequenti fundamento. nec pertinet talis prohibitio ad vtilitatem dominorum priuatam ſed publicam vt omnia in quiete & ocio fiant, ergo valida videtur ordinatio vt ne arma circumferantur.

2 ¶ † Secundo, licet inferior dominus nihil poſſit ſtatuere aut ordinare contra ius commune.l formam.C.de offici.præfect.l.nam & magiſtratus.ff.de arbitr.Alexand.in d.l.nemo poteſt,colum.j. ff.de leg.j. in princ.colum.4. ff. quòd quiſque iuris, poteſt tamen dominus loci inferior facere ſtatutum in auxilium prohibitionis ſuperioris apponendo pœnam aut mulctam prohibitioni ſuperioris.gloſſ.in clementi.ne Romani.in verbo tolli.& ibi Cardi.q. 3.de electio.Mod.in c.quod ſuper his, de maior. & obe. Deci.in d.conſil.199.colum.3.in princ.Addo Feder.de Senis in conſi.182. ſtatuto epiſcopi. in fi. vbi quòd epiſcopus conſtitutionibus ſuis pœnalibus poteſt ius commune iuuare pœna etiam in iure non expreſſa, allegat Hoſt. in cap. fin. de offi. archipresby. & tamen non poteſt epiſcopus ſtatuere contra ius commune. Ex qua concluſione in terminis videtur decidi tota difficultas præſentis cõſultationis, nam vſus armorum de iure communi prohibetur. C. vt armorum vſus. in rubro & nigro. lib.11.in Auc.de armis. Bart. in l.j.ff.ad legem Iul. de vi pub. quod maxime procedit in ruſticis.c.j. §.ſi quis ruſticus. de pace tenent.in vſibus fe. vbi ruſticus arma ferens, vel arma perdit, vel ſolidos viginti ſoluit nomine pœnæ ad iudicis electionem. Itaque domini Monaſterolii interdicendo delationem armorum nihil ipſi videntur de nouo feciſſe, ſed tantum legis præceptum exequi. Actus enim non attribuitur exequenti, ſed mandanti aut conſtituenti.l.item eorum. §. ſi decuriones.ff.quod cuiuſque vniuer.nomin. Bart.in l.vnum ex familia. §.ſi de falcidia. ff. de leg.2. vbi ſi conſilium generale dat poteſtatem prioribus nominandi aut eligendi poteſtatem, dicitur poteſtas electus a conſilio mandante non a prioribus mandatum exequentibus. qui enim factum alterius exequitur aut declarat, nihil dicitur noui facere c.literis.de reſcrip.c.nouit, de appella. Ideo ſi hæres vendit rem ex mandato teſtatoris, dicitur emptor rem habere ex vltima voluntate & ab ipſo teſtatore: non ex venditione hæredis.l.ſi hæres.ff.de actio.emptio. Itaque ſubditi cõquerentes aduerſus dominos interdicentes armorum vſum magis videntur lamentari de lege prohibente quam de ipſis dominis legis inhibitionem exequentibus. ¶ Tertio cõſidero quod non ſolum potuerunt domini Monaſterolii eiuſmodi inhibitionem pœnalem facere per ſupradicta, ſed etiam ad eam faciendum tenebantur, nam tenentur domini ſubditis vt iuſtitiam faciant. Bal.in d. conſi.483. Magnificus dominus, col.2.lib.j. argu. text. in c.j.de forma fideli. dicitur enim dominus pater ſubditorum.l.ſi in fi C.de debito. ciui.lib.11. Guido Papæ quæſtio.641. colum.8. verſi. quinimmo homines. pater autem tenetur ad inſtructionem & caſtigationem liberorum. Regum.c.3. In die illa ſuſcitabo aduerſum Heli omnia quæ locutus ſum ſuper domum eius, incipiam & complebo. prædixi enim ei quod iudicaturus eſſem domum eius in æternum propter iniquitatem, eo quod nouerat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos &c. ſequẽ. exponitur plaga magna, qua Heli correptus a domino. Idem in principe qui debet ſubditos corrigere, alias ſanguis eorum de manu eius requiritur.c. irrefragabili. de offic. ordi. nec excuſatur paſtor ſi lupus oues comedit ipſo paſtore neſcio. Ezechiel.c. 34.cap. quamuis de regu.iuris. Ideo negligens in puniendo delinquentem quem corrigere poteſt, dicitur fautor eius & particeps criminis.c.quanto.de ſent.excom.c. nec regiminis.j. quæſt. 7.c.negligere.2. quæſtio.7.& c. error. 23. diſt.cap. ſicut dignum de homicid.c.dilecto, de ſenten.excom.lib.6.reg. culpa caret.ff. de regu.iur.a contrario ſenſu. ¶ Et in domino loci videmus ꝙ tenetur deputare cuſtodes ne damna dentur in bonis ſubditorum. Ange.in l.ne quid.ff.de incen.rui. nau.per tex.in l.j.C.de litto.& itinerum cuſto.lib.12.ſequitur Alexand.in conſilio 88. columna fina.lib.5. ſi dominus caſtri tenetur cauere ne dentur damna in prædiis, quanto magis teneri debet vt curet ne offendantur perſonæ, per viam prohibitionis armorum. Etenim ratio prohibendi arma non alia fuit, niſi vt malo obuiam eatur. Ideo dicunt do-

3 cto.† quòd portans arma præſumitur habere malum animum. gloſſ. in c.j.§. ſi quis ruſticus, in verbo mercator.de pace tenen. Alex.in d.l.j.ff.ad legem Iul.de vi pub. in addi.ad Bar. & in conſ. 103.colum.3.ante med.verſicu.pro eo facit.lib.3. Veronen.in cõſil.2.col.2.verſi.quinta coniectura.Iaſ.§.ex maleficiis,col.13.nu. 81.inſtitu.de actio.itaque male videntur ſubditi conqueri in dominos illud facientes ad quod ipſum iure tenentur. Amplius dico quod dominus negligens in puniendo ſubditum priuatur iure ſuo & dominio directo, quod habet in bonis ſubditi.c.ad abolendum.de hæret.Ioan.Fabri. in aue. bona damnatorum.q.pen. C.de bonis.damnato.Feli.in c.excommunicamus. col.2. verſic. nos.ibi, ſaluo.iure, &c. de hæreti. & maxime prohibenda erat delatio armorum ſtante homicidio admiſſo in die præcedenti iuxta illud, præteriti ratio ſcire futura facit. Ideo enim dat natura prudentiam hominibus vt futura proſpiciant.Bal. in conſi. 182. Locata fuit.col.2. in fi.lib.j. per text.in l.ſi quis domum. §.pen.ff. locati. Debuerunt enim domini Monaſterolii proſpicere ꝙ alia etiam homicidia ſequi poſtent aut vulnera & rixæ, ſi armorum vſus prætetea toleratus fieret, quia ex præterito præſumitur de futurum.c.mandata.& c.ſcribam.de præſumptio.& pro dominis tex.ille diuinus in l.æquiſſimum.ff.de vſufruct.cur enim (inquit Iulianus) ad arma & rixam procedere patiatur prętor, quos poteſt iuriſdictione ſua compeſcere? Amplius ratione vitandę diſcordiæ non ſolum poſſet iudex prohibere delationem armorum, ſed etiam poſſet præcipere & prohibere partibus ſe inuicem perſequentibus ne vna tranſeat ante domum aut portam alterius. Bart. & doc.in l. quod iuſſit. ſuper glo.prima vbi Iaſ.col. 4.circa medium.ff.de re iudica. Ex præmiſſis abunde ſatis videtur iuſtificata intentio dominorum Monaſterolii. ſolum supereſt ad contraria reſpondere, ex quorum diſſolutione quæſtio ipſa ſplendidior fiat. Itaque non obſtat primum argumentum ꝙ dominus loci aut caſtri non poteſt prohibere ius piſcandi aut venandi, quia ius piſcandi in mari aut in fluminibus cuilibet liberum eſt de iure gentium.l.nemo igitur.ff.de rerum diuiſ.§.flumina autem, inſtit. eod.titu. & iure naturali piſces efficiuntur capientium.l.j.§.fi.ff. de acqui.rerum domi. idem in iure venandi, quod cuilibet liberum eſt de iure gentium.l.j.2. & 3.ff.de acquiren.rerum domi.& æquiparantur ius piſcandi & venandi.l.item ſi fundi.§.aucupiorum quoque.ff.de vſufruct.nimirum ſi dominus vnius loci aut caſtri tale ius piſcandi & venandi prohibere non poteſt, quia etiam princeps non poteſt tollere aut prohibere ea quæ competunt de iure gentium.Bar. & docto.in l.fina.C. ſi contra ius vel vtilita. publi. ¶ Et in terminis quod non poſſit princeps prohibere ius piſcationis aut venationis, tradit Dec.in conſi.197.colum.2.Iaſ.in conſi.119.libr.4 poſt Doct. canoniſtas in cap.non eſt, de decimis. Bene fateor, quod ſi qui redditus ex iure piſcandi aut venandi percipiantur puta ex præſcriptione temporis antiquiſſimi aut aliter, tales redditus annumerantur inter regalia & principi ſoli competunt aut alij domino habenti iura regalia. Aluaro. in cap.j. colum.4.in titu. quæ ſint regal. Deci.in conſi.197.column.fina.poſt princip. Secus autem eſt in iure portationis armorum, quod ipſum ius non dicitur de iure gentium nec cuilibet liberum eſt, immo expreſſe prohibitum de iure ciuili vt ſupra viſum eſt: Immo etiam iure diuino prohibita arma videntur Pſal.67. Diſſipa gentes quæ bella volunt. Ideo cum vſus armorum prohibitus ſit de iure, potuerunt & poſſunt domini Monaſterolii talem iuris prohibitionem exequi etiam pœnas apponendo vbi a iure appoſitæ non eſſent vt ſupra oſtendimus. Itaque non valet argumentum da iure piſcandi & venandi ad ius ferendi arma, quia eſſet arguere a caſibus omnino diuerſis habentibus rationem omnino diuerſam & ſeparatam contra l. ſi.ff.de calumnia.l.Papinianus cauſ.ff.de minor.l.naturaliter.§. nihil commune.ff. de acquiren. poſſeſſ.cum ſimilib. ¶ Secundo reſpondeo, poſito & non conceſſo, vſus armorum permiſſus dici poſſet de iure aut conſuetudine, tamen etiam inferior ex cauſa poteſt ſtatuere contra ius.l.ſi hominem.ff.mandati.vbi Bar.& idem Bartol.in l.ambitioſa.column.2. in fin.ff.de decre.ab ordi. facien.Alexand.in dicta l.nemo poteſt.colum. ſecunda.ff.de leg. primo. Iaſ.in dicta l. omnes populi.in fin. & in repe. columna 2.

in l.j.colum.j.C.de precibus imper.offer.Similiter ex cauſa valet ſtatutum in præiudicium ſingularium perſonarum,vt per Iaſ. in l.j.col.2.ff.de legibus.Cauſa autem euidens,& neceſſaria fuit ad vitandum ſcandalum ob homicidium admiſſum die præcedenti.Conſtat autem recedi a diſpoſitione iuris ratione vitandi ſcandali.c.quoniam.de iure patro.glo.penul.ca.2. de ope.noui nuo.& ratione vitandi ſcandali abſoluitur quis a iuramento & licito.Oldra.io conſi.95.col.pen.in fi.per tex.in ca. authoritate. 25.quæſt.6.¶Negatur tamen ius eſſe deferendi arma ex conſuetudine,quia talis conſuetudo ſæpius interrupta eſt & interrumpitur per principem armorum vſum pro temporum qualitate prohibentem,ideo de tali conſuetudine interrupta curandum non eſt glo.in l.nemo.§.temporalis ff.de reg.iur. cum ſim.ut per Alexan.in conſi.173.col.fi.lib.6.¶Non obſtat ſecundum argumentum,quod licita ſit delatio armorum ex cauſa defenſionis, quia iſtud procederet probata cauſa defenſionis puta ſi probetur inimicitia capitalis cum aliquibus perſequentibus, nam allegans defenſionem tenetur eam probare,vt late habetur in d.l. vt vim ff.de iuſt.& iure.¶Secundò reſpondeo,quod ratio defenſionis allegari non poteſt reſpectu hominum & habitantium in loco Monaſterolij quia prohibitio ferendi eſt generalis omnes reſpiciẽs, ideo ceſſantibus armis nihil eſt quod alter ab altero metuat.nã ſublatis armis tollitur cauſa offendendi,& in cõſequentiam ceſſat neceſſitas defendendi,radice enim præciſa,omnia corruunt, & omnes effectus ab ea prouenientes.l.ſi duo.§.idem Iulianus. ff.de iureiurã.l.nam origo.ff.quod vi aut clam.l.fi.C.de nuptiis. cum ſimil.Ea qua reſponſione retorquetur argumentum contra partem cum talis prohibitio delationis armorum fiat in odium impiorum & perſequentium alios ut cautum & proſpectum ſit bonis ocium deſiderantibus,vt ne eos oporteat arma capere ob cauſam defenſionis.¶Infertur etiam ex hac reſponſione ſuſpitionem eſſe contra partem ſe opponentem aduerſus talem prohibitionem delationis armorum,quia vt ſupra dictum eſt, præſumitur malus animus contra arma deferentem,ergo multo fortius contra ſe opponentes ne ceſſet armorum delatio.¶Tertiò reſpondeo,poſito & non conceſſo,conſiderari poſſet aliqua cauſa defenſionis,illa pertineret ad aliquos particulares tantum odia capitalia exercentes aut ſuſtinentes,in quibus defendendi neceſſitas conſiderari poſſit.¶Sed hic non particulares ſe oppoſuerunt,ſed ipſa communitas in qua ipſa ius defenſionis conſiderari non poteſt ob odium particularium,immo potius damnũ offenſionis totius reipublicæ, ſi armorum vſus paſſim permiſſus ſit,ex quo quies publica perturbetur.Itaque ad officium cõmunitatis pertinebat viſo homicidio,& odiis cœptis ad dominos adire & eos ipſos rogare,armorum vſum vt inter dicerent, non etiam aduerſus tale interdictum ſe opponere.neque videbatur recipienda appellatio communitatis cuius intereſſe nõ uidebatur.l.j.in fi.ff.quorum appel.non recip. Communitatis enim intereſſe non videtur circa armorum delationem niſi incumbat hoſtis publicus totius loci iacturam & interitum captãs:quo ipſo tamen caſu non quæuis loca ſe defendunt,ſed quæ munita ſũt & fortia ad hoſtem propulſandum,cęterum locus Monaſterolij non is eſt,qui ad defenſionem irruentis inimici audeat cogitare.¶Argui igitur poteſt a ſufficienti partiũ enumeratione, Aut vult communitas Monaſterolij ſe opponere prohibitioni armorum ex cauſa tangente publicam vtilitatem,& oppoſitio eſt euidẽter friuola,& patiens retorcutionem,immo plena admirationis ſi audeat communitas adeo tenuis publice bellum agere aut ſuſtinere.Aut ſe opponit ob cauſam aliquorum particulariũ, & ſua non intereſt,ſed cauſam agant ipſi particulares qui ſua intereſſe putant,immo cõmunitatis tunc magis intereſt armorum vſum interdictum eſſe,ad quem modum occaſio ceſſat diſcordiæ,& rixę.Bene poſſet intereſſe communitatis quando dominis ius non eſſet ita prohibendi,& vellent eos ad ſubiectionem aſtringere contra ius.Non obſtat cauſa incurſionis militũ, quia talis cauſa potius cederet damno ipſius communitatis, arguendo a communiter accidentibus,iuxta glo.in l.neque natales.C.de probatio. Etenim ſi armorum delatio permiſſa ſit ob militum incurſiones,nihil aliud quam loci totius pernicies deſideratur. Siquidem non ſuſtinet ſuperior ius aliquod ſibi dicere propria authoritate,& quid futurum cenſet communitas Monaſterolii,ſi pro damno aliquo militum aut famulantium eiſdem mors aut vulnera inferantur,an non totus locus in diſcrimẽ adducitur,quod ipſum ſatis probatum ſit ſolo experimento,& effectu. Ruſſus per tempus induciarum aut pacis,& ſub principe iuſtitiæ ſtudioſiſſimo cum ceſſent querelæ militum,& inſolentium,ceſſare oportet & cauſa defenſionis. Iam cum cauſam defenſionis probare appellantes oporteat per ſupradicta,probãdę erant inſolentiæ militum aut eorum ĩcurſiones ex quibus geſtatio armorum neceſſaria comprobetur,non etiam ſufficit allegare cauſam defenſionis,alioquin nunquam prohiberi poſſet armorum vſus ſi quidem nunquam non allegaretur eorum neceſſitas.¶Non obſt.quod dicitur de inſolentia familiarum familiæ dominorum, quia adeundus eſt ſuperior dominos caſtigans ſi ſubditos male tractent aut inquietari permittant ab eorum familia.Præterea talis inſolentia non pertinet ad totam communitatem.Recurrant particulares quorum intereſt ad ſuperiorẽ,cũ non de futura ſit prouiſio aut per viam cautionis de nõ offendẽdo aut p viã licentiæ deferendi arma ob cauſam defenſionis.Cæterum non debebat tota uniuerſitas ſe opponere,quaſi odiũ capitale exerceatur cõtra oẽs,& ſingulos de vniuerſitate, & quaſi eo modo bellũ in loco cõmoueri oporteat. In qua re conſidero ꝙ defenſio non excuſat niſi ſit neceſſaria.Bal.in l.data opera.C. qui accu.non poſſ.late ſcriben.in d.l.ut vim.ff.de iuſti.& iure, ſed non ſequitur,aliqui ſubditi alias fuerunt inſultati,ergo eos oportet omni tempore arma ferre,vt ſe defendant,quia,vt dixi, poſt inſultum potuerunt,& poſſunt ſibi prouidere alia via quàm armorum.i.per viam cautionis de non offendendo,aut aliter adeundo ſuperiorem,quo ipſo remedio cum uſi non fuerint,ſed elegerint,& eligant arma circum ferre in dolo arguuntur,nam præſumitur dolus cõtra eos qui non utuntur iuris remediis opportunis.l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.ff.mandati.l.fi.§.illud ſũma ope.C.de temp.appe.quæ iura ad hoc citat Bal.in conſi.395. Pro domino Dinaldo.col.2.lib.2.& maximè hic cadit ſuſpitio doli quia vt dictum eſt animus malus præſumitur in deferente arma,& ſi iſta excuſatio ſubditorum admittatur,ſequeretur ꝙ armorũ delatio nunquam poſſet prohiberi,nam ſemper dicitur conſtare odia capitalia,ſi alias inſultatio facta eſt,immo factum inſultationis cauſa præſtat ita prohibendi ne veniatur ad arma, & præmiſſa reſpõſio vrgentiſſime cõprobatur p tex.in d.l.æquiſſimum.ff.de vſuſru.¶Non obſt tertium argumentum fundatum ſuper aſſerta cõſuetudine armis deferendi,quia rñdeo qđ prohibetur armorũ vſus ob cauſam publicæ vtilitatis,vt ne quies publica perturbetur,neve cædes ſequantur & vulnera,ſed diſſidia ceſſent,& rixæ,quo caſu non valet conſuetudo contra talem prohibitionem tanquam præſtans materiam delinquendi.l.conuenire.ff.de pactis dotal.c.ex parte,& c.fi.de conſuetu.c.nos cõſuetudinem.12.diſt.c.flagitia.32.q.7. Calde.in conſi.j.in titu.de regular. Bellamera in c.Romana.in prin.col.4.poſt med.& col.6. circa fi.de foro compe.lib.6.Roma.in conſi.90.in fi.nec dicitur iſta cõſuetudo,ſed corruptela perniciosa c.mala.8.diſt.Idem in lege aut ſtatuto dante materiam delinquendi quod non valet l.cum lex,ubi Bar.& Bald.ff.de legib.cum ſi.ut p Iaſ.in l.ait prætor.la j.in prin.in 3.no.ff.de iureiu.in l.ſi vnus.§.illud nulla.ff.de pac.nec poteſt ſtatutum delinquentibus fauorabile a principe confirmari tanquam odioſum legi,& naturæ & ſacris moribus Bal.in c.ad noſtrã,de pbatio.quod Bal.dictum pro egregio cõmendat Iaſ.in l.centeſimis.§.j.col.pen.circa fi ff.de verb.obl.& iniuria id genus cumulari poſſent ad tædium.¶Nec iuuari põt conſuetudo nutritiua peccati ex lapſu tẽporis antiquiſſimꝰ, cu-
5 ius initij memoria non extat in contrarium,† quia antiquitas tẽporis peccatum nõ minuit,ſed auget.c.cum tanto,in prin.de cõſuetu.ad idem tex.in c.j.de conſuetu.lib.6. quem tex. ita declarat Cur.Iunior in conſi.48.col.5.verſi.eſt verum quod reperitur. & quod mala conſuetudo tempore non firmetur, eſt tex.in §.j. Authen.vt nulli iudi.ſimile videmus in lege iniuſta,quæ nõ præſcribitur aliquo tpe,quia lapſus temporis legẽ iniuſtam non validat.glo.in c.inter cætera.16.q.3.videmus ẽt quod antiqua poſſeſſio non iuuat poſſeſſorem beneficij ſine titulo valido ne detur occaſio intruſionis.c.dilecto.de præbeo.c.3.de inſtituto.c.j. de reg.iur.lib.6.Cald.in conſi.9.in tit.de rerum permuta.Iã nemo negabit non valere ſtatutũ aut conſuetudinem quod delicta non puniant,ideo nõ valet ſtatutũ ꝙ calumniator non puniatur. Bal.in l.q crimẽ.C.qui accu.non poſſ.Immo nõ valet ſtatutũ minuens pœnã,puta qđ pro homicidio puniaẽ quis pecuniariter. doc.in c.fi.de conſue.Dec.in c.cognoſcentes.de cõſtitu.Ergo ẽt valere non poteſt cõſuetudo impunitiua eius p quod ad delictũ peruenitur,& ſic qua ratione delictum homicidij, & vulnerum permitti impune non poteſt,eadem ratione permitti non poteſt delatio armorum,per quæ ad homicidia & vulnera peruenitur.

l.oratio.ff. de ſponſal. Ideo ſicut non valet ſtatutum aut conſue-
tudo quod calumniator non puniatur, ita non ualet conſuetu-
do ꝙ aduocatus non teneatur iurare de calumnia, quia per talē
conſuetudinem daretur occaſio delinquendi, & calumniādi. ita
Bellamera in d.c. Romana, in prin. colum. 4 poſt medium de fo
ro competen. lib. 6. Nec dicatur, quòd talis conſuetudo ſiue bo-
na ſiue mala, ſatis eſt quòd a principe toleratur ob id ab infe-
riore tolli non poteſt, quia dico, prout iam dixi, quod immo ſæ-
pius interrupta eſt, & interrumpitur talis conſuetu. a principe ſe
cundum temporis conditionem. Secundò reſpondeo ꝙ conſue
tudo dicitur ſtricti iuris, & reſtringitur ad ſuos terminos. l. j. §. Iu
lianus ubi Barto. ff. de itinere actuq; priua. Moder. in l. de quibus,
ff. de legibus. Ideo conſuetudo deferendi arma. vbi efficax dici
poſſet, reſtringi deberet ad limites patientiæ dominorum, non
ſubſiſtente aliquo timore ſcandali, non etiam extendi debet ad
caſum quo domini ea cauſa vitandi ſcandali propter homicidiū
recens armorum delationem prohiberent. ¶ Non obſtant, & ꝙ
domini Monaſterolij olim tollerauerint delationem armorum
in ſubditis, quia talis tollerantia nō prodeſt qñ per eā occaſio pſ-
ſtatur delinquendi: nam quando docto. dicunt non ualere cōſue
tudinem per quam datur materia delinquendi, neceſſariò præ-
ſupponunt tolerantiam eorum ſine quibus cōſuetudo induci nō
poteſt, & tamen concludunt conſuetudinē non valere, & ſi prin
ceps non poteſt expreſſe condere legem iniquam per quam oc-
caſio datur delinquendi, multo minus dominus caſtri inferior
poterit conſentire conſuetudini nutritiuæ peccati & iniuſtitiæ.

¶ Secundò reſpondeo quod multa per patientiam tollerantur
quę ſi deducta fuerint in iudicium iuſtitia exiſtente tollerari non
debent. c. cum iam dudum de præben. Oldra. in conſil. 14. Cum
quæritur. colum. fin. Rota deciſ. 840. Vtrum valeat conſuetudo,
in antiquis.

¶ Poſtremò conſidero quòd ſi non poſſit dominus inhibere
ſubditis delationem armorum, ligari quodammodo uidentur
manus ſuperioris ne iuſtitiam reddat, ius enim conſiſtit in prohi
bendo. l. legis virtus. ff. de legibus, ſed non ualet conſuetudo p
quam ligantur manus ſuperioris. Rota deciſ. 113. Nota quòd
non valet. in antiq.

¶ Sed dicet aliquis, ergo ſubditi Monaſterolij armis perpetuo
abſtinebunt, quæ ipſa tollerat ſuperior. reſpondeo ꝙ ceſſante ti-
more ſcandali pace compoſita inter rixantes, vel cautione præ-
ſtita de non offendendo ab utraque parte, inſtare poterant ſub-
diti apud dominos circa ſublationem prohibitionis, aut alias ad
ſuperiorem adire, ceterū talis appellatio ita ſimplex iuriſdictio-
nem dominorum nimium uiſa eſt lædere.

¶ Circa aſſertum grauamen, quod iudex non poterit neque de
buerit declarare pœnam 20. ſolidorum de qua in d. § ſi quis ru-
ſticus, de pace tenen. intelligi de 20. aureis, & quod id lege ali-
qua cautū non reperitur, non vř laborandū, quia immo videtur
cautum per tex. in §. fi. inſtit. de pœna temere litigan. iuncto text.
in l. ſi libertus & in l. fi. ff. de in ius vocan. Ex quibus iuribus ſimul
iunctis probatur ꝙ ſolidus & aureus in iure pro eodem accipiū
tur, ut declarat glo. in d. §. fi. & glo. in l. quicunque, in glo. 2. C. de
ſeruis fugiti. cum ſim. vt per Iaſ. in d. l. fi. ff. de in ius vocan. & di-
cit Barto. in l. quotieſcunque. C. de ſulceptor. & archa. lib. 10. ꝙ
ibi dictio ſolidus profertur a iure, intelligitur de aureo ſolido,
ſed vbi profertur ab homine intelligitur ſecundum conſuetudi-
nem regionis de ſolido minuto paruæ monetę. Sauiliani 13. Iu-
nij 1547. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doc. Sub correctione.

SVMMARIVM.

1 *Deſiſtens ab vſu inſtrumenti falſi poſt productionē nō tenetur.*
2 *Incertitudo rei quid aliquando poſſit operari.*
3 *In re non deciſa a legibus ciuilibus creditur iuri canonico.*

CONSILIVM CCCXV.

¶ Pro Franciſco Hoſpitalerii de Caſtiglolis contra procuratorē
curię eiuſdem loci.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Frāciſcus
Hoſpitalarij de Caſtiglolis Marchionatus Salu-
ciarum produxit inſtrumentum quoddam qui-
tationis in iudicio contra quoſdam de Roſana
creditores Blaſij Hoſpitalerii fratris ipſius Fran
ciſci. quoſtquam productio venit ad notitiam
ipſius producentis illud inſtrumentum eſſe falſum, ob id ab vſu
eius abſtinuit. Quęritur, an de falſo teneatur poſtquam abſti-
nuit ab vſu?

¶ Videretur dicendum quòd ſic, quia ubi opponitur utēti fal
ſo inſtrumento quòd ipſe vtens illud fabricauit aut fabricari fe
cit, non euitat pœnam falſi abſtinendo ab vſu. l. ſi falſos. C. de fal
ſis. modo nos habemus, vt quòd vtēns falſo inſtrumento præſu-
mitur illud fieri feciſſe niſi nominet aut oſtendat autorem. Iaco.
Butr. & Bald. in l. maiorem C. de falſis. per tex. in l. iubemus. C. de
proba. quod dictum pro notando refert, & ſequitur. Alexan. in
conſi. 77. colum. 2. verſicu. ſextum iudicium. lib. 3. Iaſ. in conſil.
168. colum. 2. poſt medium lib. 4. Itaque ſi præſumitur producēs
inſtrumentum illud fieri feciſſe, ergo abſtinentia ab vſu non ex-
cuſat per d. l. ſi falſos.

¶ Sed præmiſſis non obſtantibus, quę verè non obſtant, contra
1 rium † puto de iure verius, ꝙ deſiſtendo ab vſu puniri non de-
beat niſi probetur quòd producens inſtrumentum falſo fabrica
uerit aut fabricari fecerit, per tex. in c. inter dilectos, verſi. ue. ū
nos attendentes, de exceſ. pręla. vbi producēs literas falſas aut
clauſulam falſum habens fuit abſolutus quia non fuit probatū
quòd producens clauſulam illam falſam appoſuerit aut apponi
fecerit, vel quòd ſcienter literis illis falſis vſus fuerit, & ideo di-
cit Abb. in quinto not. ꝙ vtens inſtrumento falſo in iudicio puni
ri non poteſt pœna falſi niſi probetur ꝙ ipſe falſauerit, vel ſcien
ter uſus fuerit, & ꝙ præſumitur ignorantia ſi poſt obiectionem
falſi deſiſtit ab vſu eius. ¶ Secundò cōſidero ꝙ Blaſius frater pro
ducentis debitor erat & inſtrumentum quitationis loquitur in
fauorem Blaſij defuncti cuius eſt hæres ipſe Franciſcus produ
cens qui ipſum inſtrumentum reperit inter ſcripturas domus
poſt mortem ipſius Blaſij, ſuper qua inuentione dicti inſtrumen
ti eſt paratus iurare, iuramentum autem in tali caſu videtur ſuffi
cere, ſicut dicitur de eo qui iurat ſe inueniſſe inſtrumentum de
nouo ad retractandum ſententiam. Bar. l. admonendi, colum. 2.
circa medium verſi. ꝙ autem iſta inſtrumenta. ff. de iureiurā. p
tex. in c. paſtoralis, de exceptio. Ad idem tex. in l. fi. C. de fide in-
ſtrumen. in c. nulli, & in c. vt circa, de electio. lib. 6. quę tria iura
ad hoc citat Soci. in conſi. 194. in prin. lib. 2. ſed ante eum illa ad
duxit Roma. in d. l. admonendi, ubi Iaſ. in rep. colum. 25. verſic.
qualiter autem probabitur & ſi ſufficit iuramentum ad retractā
dum ſententiam in præiudicium tertij a fortiori ad uitandum
pœnam. hoc ita præſuppoſito quòd ipſe Frāciſcus inuenerit iſtā
ſcripturam quitationis poſt mortem fratris in ſaculo ſcriptura-
rum. dico ceſſare præſumptionem contra ipſum Franciſcum cū
potuerit reponi talis quitatio per Blaſium defunctum, & ratio
ne incertitudinis ipſe Franciſcus puniri non poſſet in aliquo l. ab
ſentem. ff. de pœnis. Roma. in conſilio 401. eodem præſuppoſi-
to. Salice. in l. fi. C. de quæſtio. vbi fortius uoluit Salic. quòd quā
2 do plures fuerunt in rixa & mortuus non habet † niſi unicum
uulnus, nec ſcitur a quo fuerit illatum, nullus poteſt torqueri ra
tione incertitudinis, & tamen in caſu Salice. apparet quòd om-
nes fuerunt in rixa. quid dicemus ubi non apparet quòd vterq;
frater immiſerit talem quitationem in ſacculum, ¶ Non ob-
ſtant modo adducta in contrarium quòd utens falſo inſtrumen
to præſumitur illud feciſſe aut fabricari feciſſe niſi nominet, vel
oſtendat autorem, quia illud dictum ſalua reuerentia tantorum
patrum non uidetur uerū, immo contra tex. in d. c. inter dilectos.
de exceſ. prę la. ut ſupra deduximus. ¶ Non obſtat tex. in d. l. iube-
mus. C. de proba. quia loquitur contra eum qui ſcripturam ſuſpe
ctam comminiſcitur, & ſic præſupponit tex. quòd illud appareat
& probetur quòd quis cōuentus fuerit ſcripturam ſuſpectam. i.
illam fecerit aut fieri fecerit, ꝙ tunc niſi probet eam eſſe ueram
ex quo ſuſpecta eſt, habetur vt ſuſpectus de falſo, non autem di-
cit tex. quòd producens ſcripturam ſuſpectam præſumatur illā
feciſſe, aut fieri feciſſe. ¶ Non obſt. tex. in d. l. maiorem. C. de fal-
ſis. quia retorqueo illum tex. nam tex. iuncta glo. facit differētiam
inter utentem falſo inſtrumento, & falſo reſcripto, quia in falſo
reſcripto adhibetur maior aſperitas. quam etiam differentiam
expreſſe voluit glo. in d. c. inter dilectos, de exceſ. præla. itaq; cū
d. l. maiores, ſolum procedat in utente falſo reſcripto, non de-
bet extendi ad utentem falſo inſtrumento, quia eſſet agere a ca
ſibus omnino diuerſis, & ſeparatis habentibus diuerſam ratio-
nem inter quos lex expreſſe cōſtituit differētiam. l. naturaliter. §.
nihil commune. ff. de acqui. poſſ. cum ſimi. neſcio igitur quō mo-
do doc. legem loquentem in reſcripto voluerint trahere ad in-
ſtrumentum, in quo ipſo lex ipſa expreſſe voluit aliud eſſe.

¶ Po-

1 ¶ † Poſtremò caſus de quo agitur, expreſſe reperitur deciſus per ius canonicum in d. cap. inter dilectos. In iure autem ciuili negari non poteſt quin res ſit dubia cum nullus tex. ita clare & expreſſe loquatur, ergo ſtatutum erit diſpoſitioni iuris canonici, iuxta not. cap. j. & 2. de operis noui nuncia. per Alex. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. in addi. ad Barto. & contrarium poſset procedere ubi ageretur de facto proprio, ſecus ubi de alieno p out hic.

¶Sed finge citra præiudicium ueritatis, dictum Iacob. Bartq. Bald. Alexan. & Iaſ. procedere (quod mihi nequaquam placet) dico quod ſecundum eos ſatis eſt nominare autorem, ſed hic reus nominat autorem, ideſt ꝙ reperit quitationē in ſacculo ubi etiam frater defunctus tenebat ſcripturas, & ipſum hoc probare paratus eſt per iuramentum, nec habet præſumptionem iuris contra ſe, quin frater defunctus ad quem negocium pertinebat, ipſum illud facere potuerit, ergo melius eſt nocentem abſoluere q̄ innocentem condemnare. d. l. abſentem. Amplius probabit reus per teſtes, ſi opus fuerit, ueritatem facti, ideſt quòd defunctus frater debitum omne diſſoluit, quo ſtante res videtur clara, etiam quòd illa quitatio eſſet omnino falſa quia nulli præiudicialis. l. damus. C. de falſis. ſed ſuper hoc latius non inſiſto quia ad præſens non expedit.

¶Ex quibus videtur concludendum procedi non poſſe criminaliter contra ipſum hoſpitalerii niſi probetur quòd ipſe fabricauerit aut fabricari fecerit inſtrumentum productum cum deſiſtat ab vſu eius, audito ꝙ intendit fiſcus ipſam quitationem impugnare de falſo, per tex. in d. c. inter dilectos. & ibi procedi poſſit contra eum tamen ex tali præſumptione condemnari nō poteſt neque torqueri, ſed tantum ad capturam procedi, quia text. in d. l. iubemus, dicit quaſi falſarios eſſe detinendos, non etiam dicit puniendos aut torquendos. vel procedit ille text. in ciuilibus, non in criminalibus, ut in ciuilibus quando ciuiliter agitur ſola ſuſpicio falſitatis habeatur pro falſitate, ut inſtrumentū ſuſpectum non probet, ſed vbi agitur criminaliter non operatur ſola ſuſpicio niſi reſpectu capturæ, ita declarat Deci. in cap. porrecta, de confir. vtili vel inutili. in conſil. 175. colum. 5. in conſi. 189. colum. 2. in conſi. 602. colum. 2. in fi. & in conſi. 615. colu. fi. Idem videtur ſequi Cur. Iunior in conſi. 64. colum. 3. in conſil. 332. col. fi. in conſi. 156. colum. 3. & in conſi. 178. colum. 3. circa med. Sauiliani. 15. Iunii 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Quod bona alienata imputentur in legitimā & trebellianicā oportet quod fiat alienatio ex cauſa voluntaria.*
2 *Fructus in quo caſu non veniant in reſtitutionem.*
3 *Credita teſtatoris dicuntur bona hæreditaria.*
4 *Fideicommiſſum reſtitui debet deducto ære alieno.*
5 *Fideicommiſſum conditionale non tranſmittitur.*

CONSILIVM CCCXVI.

¶Pro Anna & Petrina filiabus quondam Matthæi Bricii de Carmagnolia contra Sebaſtianum Bricij.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Matthæus Bricij de Carmagnolia inſtituit Ioan. Amadeum, Manfrinum & Bartholomæum eius filios, quos inuicem ſubſtituit, & ipſis omnibus decedentibus ſine filiis ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum Sebaſtianum & Clementē nepotes ſuos, & Auguſtinam ſororem ſuam, nec non filios Petrinæ etiam ſororis ſuæ æquis portionibus in ſtirpes, & non in capita. Deceſſerunt filii, & hæredes teſtatoris omnes ſine liberis ſuperſtitibus Sebaſtiano & liberis Petrinæ, Auguſtina autem ſoror teſtatoris præmortua, & Manfrino fratre qui ultimo loco deceſſit ſine liberis. ſimiliter prædeceſſit Clemens ſuper quo themate oriuntur dubia ſequentia. ¶Et primo quam partem petere poſſit dictus Sebaſtianus virtute dicti fideicommiſſi. Breuiter puto ꝙ portio ſubſtitutorum qui deceſſerunt ante diem fideicōmiſſi. i. Clemētis & Auguſtinę accreuerit Sebaſtiano & filiis Petrinæ ſubſtitutis ſuperuiuentibus, quia ius accreſcendi locum habet etiā in fideicommiſſis vniuerſalibus. l. vnica. §. in primo itaque, ibi, vel coniunctus fuerat. & §. his itaque. C. de cadu. tollen. Barto. in conſi. 53. Picaredus. Guido Papæ. q. 325. Cur. Iunior in conſi. 83. col. 7. Cōſequenter portio Auguſtinæ accreuit filiis Petrinæ eius ſororis, & portio Clementis accreuit Sebaſtiano fratri, quia in iure accreſcendi ſeruatur ordo iuris ut præferantur coniunctione legali, & qui ab inteſtato alios excludunt. Bal. in conſi. 37. proponitur quod domina Margarita. & in conſi. 116. Conſiderato, libro 4. & poſito citra præiudicium veritatis, omnibus ſuperſtitibus accreſceret ſine aliqua prælatione, adhuc idem iuris, quia ex æquo omnibus accreſceret. itaque concludo in hoc primo dubio quod Sebaſtianus ſolum poteſt agere pro dimidia, nec pōt aliquid petere pro portione ſpectante ad alios ſubſtitutos, ideſt ad filios Petrinæ, quia in ea portione ius nullum habet, ſine iure autem & actione experiri nemo poteſt. l. ſi pupill. §. videamus ff. de nego. geſt. ¶Secundò dubitatur, quia Manfrinus hæres teſtatoris grauatus & vltimo loco defunctus alienauit aliqua bona hæreditaria pro ſolutionibus talearum & onerū quibus fructus bonorum minime ſuppetebant, an talia alienata imputari debeant in legitimam & Trebellianicam ipſius Manfrini?

1 ¶Breuiter puto quod non, quia ut † bona alienata imputentur in legitimam & Trebellianicam, oportet quod fiat alienatio ex cauſa voluntaria, vel ſi ex cauſa neceſſaria quod cedat in utilitatem hæredis grauati. Barto. & docto. in l. Marcellus. §. res quæ, poſt glo. ibi. ff. ad Trebellia. Soci. in conſi. 114. colum. j. in fi. & colum. ſequen. lib. 3. Ideo ſi hæres alienat res hæreditarias ſteriles, aut res quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, talia alienata non imputantur in Trebellianicam, ſed tantum imputatur precium qđ ex tali alienatione hæres accepit. gl. & docto. in d. §. res quæ. ſed iſtę alienationes factæ ſunt ex cauſa neceſſaria pro diſſoluendis oneribus publicis, nec ex talibus alienationibus hæres quicquā percepit aut in eius vtilitatem conuerſum eſt, quia dici non poteſt quod per eas fructus ſeruauerit cum fructus non ſupereſſent. ¶Tertiò dubitatur de fructibus perceptis per Manfrinum ex bonis hæreditariis an debeant reſtitui ſubſtitutis. Breuiter dico ꝙ non, ſed cedunt fructus iam percepti per hæredem grauatum antequam eueniret dies fideicōmiſſi lucro ipſius hæredis.
2 † Immo etiam percepti poſtquam ceſſit dies fideicommiſſi ante moram hæredis propter negligentiam fideicommiſſarii non petentis non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi. l. fideicommiſſaria. in prin. vbi late doct. ff. ad Trebellia. fructus vero pendētes de tempore mortis Manfrini in bonis fideicommiſſi debent reſtitui ſubſtitutis niſi negligentes in non petendo & percepti fuerint tales fructus ante aliquam interpellationem & ceſſante mora hæredis grauati. d. l. in fideicōmiſſaria. & l. mulier. §. ſi hæres, eod. titu. tradit Ange. in conſilio 331. An in reſtitutione, colum. 2. in fi. verſi. quintumo. Cor. in conſi. 168. circa fi. lib. 3.

3 ¶ † Quartò dubitatur circa credita teſtatoris exacta per hæredem grauatum, an ueniant in reſtitutione fideicommiſſi? Breuiter reſpondeo quod ſic, cum dicātur bona hæreditaria teſtatoris. l. deducta, in prin. & §. j. ff. ad Trebellia. ſi vero iſta exacta cōuerſa fuerint in ſolutionem onerum, ex qua ſolutione nihil conuerſum fuerit in vtilitatem hæredis, quia non ſoluerit pro debitis propriis, ſed publicis cum fructus non ſuppeterent, idem videtur dicendum in iſtis creditis quod ſupra diximus in alienatis in ſecundo dubio.

¶Quintò dubitatur, an in reſtitutione fideicommiſſi veniunt bona obuenta Manfrino ex ſucceſſione Ioannis Curtini auunculi dicti Manfrini poſt mortem teſtatoris, & alia acquiſita per ipſum Manfrinum? Super quo dubio breuiter reſpondeo ꝙ non, quia ſolum veniunt bona hæreditaria quæſita iudicio teſtatoris qui fideicommiſſum reliquit, non aliunde obuenta d. l. fideicommiſſaria. §. j. & 2. ff. ad Trebellia. ubi ꝙ non veniunt fructus percepti poſt mortem teſtatoris, & poſt hæreditatem, quia nunquam fuerunt hæreditarij. ſimiliter ibi habetur ꝙ non uenit prælegatum quatenus illud percipitur a cohærede, ſed tantum quatenus percipitur a ſeipſo iure hæreditario. Ad idem tex. in l. poſtulante. in fi. l. ita tamen. §. j. eodem titu. in quibus iuribus probatur quod in reſtitutione fideicommiſſi non veniunt non hęreditaria licèt occaſione hęreditatis obuenerint, quanto minus venient nō hęreditaria non obuenta occaſione ipſius hæreditatis, & cum iſta bona obuenta aliunde quam a patre dicantur bona propria ipſius Manfrini, non veniunt in reſtitutione quia fideicōmiſſo bona propria non teneotur. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. tradit Deci. in conſi. 55. col. 5. in ſecundo dubio & alibi ſæpe. 1

¶ Sextò quæritur, an de tali fideicōmiſſo ante omnia detrahi

debeat dotes Catherinæ vxoris teſtatoris? Breuiter reſpondeo
4 q ſic tanquam æs alienum, † qui fideicommiſſum reſtitui debet deducto ære alieno. l. æris alieni. & l. ſucceſſores, vbi Bald. C. ad legem Falci. immo deducitur æs alienum etiam debitum hæredi a teſtatore. l. ab omnibus. §. fin. ff. de leg. j. quod procedit licèt hæres non fecerit inuentarium. Pau. de Caſt. in conſi. 19. Vltra ea quæ tanguntur. in 2. & 3. dubio. lib. 2. eum ſimi. vt dixi in conſil. 194. colum. 2. in quibus dotibus habenda eſt ratio bonitatis monetæ a tempore contractus iuxta doctri. Barto. in l. Paulus. ff. de ſolutio. ¶ Septimò quæritur an detrahi debeant de fideicommiſſo legata ſoluta filiabus teſtatoris pro earũ dotibus, & legitima Breuiter etiam concludo quòd ſic, quia hæres non tenetur ſoluere legata de ſuo proprio. Barto. in l. Marcellus. §. idem Pomponius. col. j. verſi. quæro quid ſi teſtator. ff. ad Trebel. immo ſi hæres grauatus reſtituere fideicommiſſum non detractis legatis pœum ſolutis, poſſet illa repetere a fideicommiſſario. Roma. in cõſi. 276. in ſeptimo dubio Calc. in conſilio 37. colum. 4. ¶ Octauò quæritur an Auguſtina ſoror teſtatoris ſubſtituta nepotibus pro vna parte quæ deceſſit ante Manfrinum nepotem, tranſmiſerit ius fideicõmiſſi ad eius hæredes? Breuiter dico quod non, quia
5 † fideicommiſſum conditionale non tranſmittitur. l. unica. §. ſin autem ſub conditione. C. de cadu. tollen. quod procedit etiam in aſcendente qui non tranſmittit fideicommiſſum conditionale ad hæredes. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. glo. communiter approbata in l. unica. C. de his qui ante aper. tabu. Soci. in l. Paulus. 2. in prin. ff. de rebus dubiis & alibi ſæpiſſime doc. ¶ Nonò dubitatur de capitali, & mercibus relictis in hæreditate Mathæi, an veniant in reſtitutione fideicommiſſi? ſuper quo dubio dicendum eſt quòd hæres grauatus tenetur reddere rationem fideicommiſſario aut ſubſtituto de omnibus mobilibus inuentis in hæreditate teſtatoris ac de adminiſtratis & conſumptis. l. cum tale. §. Titius, ubi glo. & docto. ff. de condi. & demon. l. mulier. in §. ſi hæres. & §. ſequen. ff. ad Trebel. cum ſimi. ut per Alexan. in conſi. 82. colum. fi. lib. 2. quod eſt repetitum in conſi. 40. libro 3. tenetur tamen fideicommiſſarius probare talia mobilia relicta fuiſſe per teſtatorem & perueniſſe ad manus hæredis grauati, ut per Alexand. in d. conſi. 82. col. fi. lib. 2. vbi fortius voluit q tenetur probare fideicommiſſarius de dominio teſtatoris in talibus bonis. quod idem voluit Alexan. in conſi. 139. colum. 3. circa medium lib. 6. Bal. in conſi. 64. Res prohibitę, circa fin. & in conſi. 89. Dominus Thomas Aſinarius. lib. j. Pau. de Caſt. in cõſi. 94. Clarum eſt in iure, in vltimo dubio lib. 2. Aret. in conſi. 90. col. pen. poſt medium verſi. ſed dato q probaretur. Sed iſtud de probatione dominij videtur intelligendum quando ageret ſubſtitutus contra extraneum poſſeſſorem, ſecus ubi ageretur contra hæredem grauatum qui non poteſt allegare turpitudinem ſui autoris & dicere q defunctus poſſedit bona aliena. Bald. in conſi. 4. In cauſa Baſilij. lib. 4. Ideo ſaltem teneretur Sebaſtianus ſubſtitutus probare de plena poſſeſſione defuncti de tempore eius mortis q teneret, & poſſideret talia mobilia. Bal. in conſil. 352. Materia feudorum, in fi. lib. j. Si autem dicantur conſumpta talia bona pro oneribus publicis, recurrendum eſt ad ſcripta ſupra in ſecundo dubio. ¶ Decimò quæritur, deceſſit Ioannes Amedeus Bricij filius Mathæi teſtatoris relictis Catherina matre, Manfrino & Bartholomæo fratribus ac duabus ſororibus Viuentia, & Petrina, qui ſucceſſerint ipſi Ioan. Amedeo ab inteſtato. Dico quòd ſucceſſerunt mater fratres, & ſorores æqualiter auth. defuncto. C. ad Trebel. ¶ Duodecimò & vltimo quęritur, deceſſit Viuentia relictis duobus fratribus Manfrinu & Bartholomæo ac duobus ſororibus quarum una quitauerat, qui ſucceſſerint dictæ Viuentiæ. ¶ Reſpondeo q ſucceſſerunt fratres & ſoror quæ non quitauit. Circa ſororem quę quitauit, videndum eſt, an quitauerit etiam bona fraterna cum iuramẽto per ea quæ habentur in l. pactum quod dotali. C. de collatio. ideo non poſſum tute reſpondere niſi viſis verbis quitationis, & an renunciauerit iura ſua fratribus tantum aut etiam ſorori. ¶ Ex quibus puto ſatisfactum ad omnia dubia. Saviliani, die 27. Iunij 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Vbi eſt caſus inſtrumenti, non eſt dubitandum, ſicut dicitur de caſu legis.*
2 *Ex antiquitate temporis præſumitur ſolennitas extrinſeca tam in iudicialibus quam in extraiudicialibus.*
3 *Ex titulo præcedenti præſumitur ſecuta poſſeſſio.*
4 *Ex poſſeſſione particularium ius non acquiritur vniuerſiti.*
5 *Actus noſtri Volũtarij non extenduntur Vltra quam gerãtur.*

CONSILIVM CCCXVII.

¶ Pro Magnificis dominis Monaſterolii contra eorum ſubditos.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa prohibitionis venandi inter magnificos dominos Monaſterolii & eorum ſubditos, uideretur prima fronte dicendum intentionem dominorum non eſſe iuſtificatam per laudum prodoctum ſtante oppoſitione ſubditorum q non apparet de mandato compromittentium & tranſigentium, quia mandatum non videtur præſumi ex antiquitate temporis etiam mille annorum. Bald. in l. 2. C. ſi ex falſis inſtru. & in l. j. C. de rebus alie. non alie. ſequitur Alexan. in l. ſciendum. ff. de verbo. ob. in l. qui in alienam. in prin. ff. de acqui. hære. in conſi. j. colum. penul. lib. 4. & in conſi. 91. colum. 2. poſt medium verſi. nec obſtat longitudo temporis. lib. 6. Veronen. in conſi. 26. col. 6. circa medium Socin. in conſi. 254. colum. 2. poſt medium uerſi. Pręterea non ſumus in caſu certo. lib. 2. Deci. in conſi. 205. colum. 2. verſi. vlterius in tali inſtrumento. Cur. iunior in prima parte tracta. feud. q. j. colum. 2. Deciſio. Neapo. deciſ. 345. col. 3. & deciſ. 348. colum. 4. verſicu. item allegabatur. Ceſſante autem mãdato cõmunitatis, clarum eſt q non potuerunt aliqui particulares totã communitatem obligare, quia non poteſt quis compromittere de re alterius eo inuito. cap. per tuas. de arbitr. Geminia. in cõſilio 69. colum. j. quod generaliter procedit in qualibet materia, vt vnus alium obligare non poſſit. l. inter ſtipulantem. in prima ſecunda, & tertia reſpon. ff. de verbo. oblig. auth. ſi quando. verſicu. cum autem. C. de conſtituta pecu. alteri enim per alterum iniqua conditio afferri non poteſt. l. non debet. ff. de regu. iur. c. non debet. eodem titulo lib. 6. Amplius, licèt coniunctus agat pro cõiuncto ſine mandato, ei tamen præiudicare non poteſt niſi coniunctus ratificet. l. 3. §. ſed & ſi forte. ubi Barto. ff. iudic. ſolu. l. j. C. quibus res iudic. non nocet. Paulus de Caſtro in conſil. 310. In cauſa mihi commiſſa. in fi. lib. j. & in terminis vniuerſitatis eſt glo. in l. item magiſtri. ff. de pactis. ubi q priores ciuitatis non obligant vniuerſitatem niſi ſit eis ſpecialiter aut libere commiſſum. tradit Alexan. in conſilio 135. in princi. libro 7. ſi hi quos conſtat eſſe priores ciuitatis uniuerſitatem non obligant, quanto minus aliqui particulares de quorum officio publico non conſtat.

¶ Sublata autem efficacia dicti laudi reducitur res ad terminos iuris communis, ſed de iure communi venandi ius unicuiq; liberum eſt de iure gentium. l. j. 2. & 3. ff. de acquiren. rerum domin. §. ferè igitur. inſtit. de rerum diui. ſed ius gentium tolli non poteſt etiam a principe, ut per Bar. & doc. in l. fi. C. ſi contra ius, vel vtili. publi. per cano. in c. quæ in eccleſiarum, de conſtit. & in terminis q ius venandi a ſuperiore tolli non poſſit, tradunt canon. in cap. non eſt, de decimis. Iaſ. in conſi. 119. lib. 4. ſi princeps ius venandi tollere non poteſt, multo minus inferior.

¶ Sed præmiſſis non obſtantibus, quæ verè non obſtant, cõtrarium puto de iure verius, quod potuerint domini inhibere ſubditis ius venandi vltra & pręter formam laudi & tranſactionis. nam intentio dominorum fundatur per inſtrumentum publicũ,
1 † Ideo dici poteſt ubi eſt caſus inſtrumenti, non eſt dubitandũ, ſicut dicitur de caſu legis. ita Bald. in conſi. 215. Proponitur q inueſtituræ. colum. 2. circa fin. lib. 2. & habet inſtrumentum publicum vim diffinitionis cauſæ. Bal. in conſi. 233. Si per inſtrũ a li. j. dici põt de inſtrumento publico, noli me tangere. Bal. in conſil. 249. Super libris. in fi. li. j. quod eſt repetitum in conſi. 400. li. 5. dicitur inſtrumentum probatio probata. clemen. ſæpe, de verbo. ſigni. Bal. in conſi. 33. Statuto cauetur. colum. 2. in fin. li. 5.

¶ Vniuerſa difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria, quibus ſublatis res ipſa clariſſima fiat. itaq; non obſt. q nõ appareat de mandato compromittentium, quia dico q illud præſumitur ex lapſu tanti temporis vltra centum annos. Ita in mandato tenet Bald. ſibi contrarius in conſi. 337. in primis. colum. fi. lib. j. Cur. ſenior in conſi. 76. vbi quòd Bald. in d. l. 2. C. ſi ex falſis inſtrumen. loquitur ex capite ſuo ſine lege. Idem quod pręſumatur

ſumatur mandatum ex antiquitate temporis, tenet Dec. ſibi con
trarius in conſi. 199. circa fin. verſi. præterea etiam in mandato.
in conſi. 297. col. 2. in fi. verſicu. nec obſtat quod iſta. firmius idē
tenet Deci. in conſi. 456. col. fi. ubi pro hoc alleg. text. in l. fi. ff. de
vſucap. pro emptore. & idem Deci. in conſilio 638. colum. 2. Iaſ.
in d. l. ſciendum. colum. 8. verſicu. limitat do. Alexan. ff. de verb.
obliga. & in l. j. colum. 5. in ſecunda limitatione. C. qui admitti.
Boer. in ſuis deciſi. Burdegalenſibus q. 124. colum. 5. in fin. & q.
281. colum. 12. in fi. Sed ultra mod. adduco Pau. de Caſtr. in con-
ſi. 84. Viſa dicta facti narratione & his quæ copioſe. circa fin. li.
primo. Ad idem facit quod Soci. ſcribit in conſi. 153. col. j. verſi.
ſecundum quod videbatur obſtare. lib. 2. vbi quòd ex antiquita-
te temporis præſumitur pro ſolennitate tutelæ, & tamen tutela
idem uidetur quod mandatum quod refertur per teſtatorem aut
legem. ¶ Et iſta opi. uidetur de iure uerior, nam docto. conue-
2 niunt † quòd ex antiquitate temporis præſumitur ſolennitas ex
trinſeca tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus, ut per
docto. in d. l. ſciendum. ff. de uerbo. obliga. in d. l. qui in aliena,
in princi. ff. de acquir. hæredi. & in d. l. j. C. qui admit. In qua re
conſidero quòd ſufficit lapſus 30. annorum etiam in præiudiciū
tertii ad præſumendum talem ſolennitatem extrinſecam. c. per
uenit. de emptio. & vendi. Alexan. in conſi. 179. colum. 3. lib. 7. So
cin. in conſilio 254. colum. 2. verſicu. ſed contra præmiſſa vide-
batur obſtare, & in conſilio 270. colum. 3. verſi. confirmatur.
quia ex quo longiſſimo tempor. lib. 2. Cor. in conſi. 180. colum.
6. verſicu. ſed ſolum dubitatur. lib. 2. Deci. in conſi. 442. colum.
5. in princi. verſicu. tertio illa præſumptio. & in conſi. 638. col.
2. verſicu. & contra Bald. eſt regula. Iaſ. in conſi. 54. colum. 5. lib.
j. Gozadi. in conſi. 73. colum. 3. poſt medium. uerſicu. ſecundo
& fortius. Ideo neſcio videre rationem diuerſitatis inter ſolen-
nitatem mandati & alias ſolennitates. & ſi in ſolennitate extrin-
ſeca præſumenda ſufficit tempus 30. annorum, etiam in præiu-
dicium tertij, quid hic dicemus in tempore ultra annos centū?
¶ Secundò reſpondeo, poſito & non conceſſo, opinio contraria
procederet, ut non præſumatur mandatum ex antiquitate tem-
poris, illa tamen non procedit quando in tranſactione, laudo,
aut alio inſtrumento fit mentio de mandato, quia tunc ſtatur ver
bis enunciatiuis mandati propter antiquitatem temporis. Dec.
in conſilio 36. colum. 6. verſicu. non obſtat quòd mandatum. ſe
quitur Gozadi. in conſilio 11. colum. 4. Socer meus Purpuratus
in authen. ſi quis in aliquo documento. in fi. C. de edendo. Boer.
in ſuis deciſio. Burdegalen. quæſt. 281. colum. 12. in fi. Addo ul-
tra eos Bald. in conſi. 112. Quæritur qui intelligantur. colum. 2.
poſt medium verſicu. quæritur ulterius. lib. j. Veronen. in d. con-
ſilio 26. in ſecundo dubio. & eſt generaliter uerum quod ſtatur
verbis enunciatiuis in antiquis. gloſſ. & docto. in c. cum olim. in
gloſſ. j. de cenſibus. Anto. de Butr. & docto. in c. ii. de ſucceſſ. ab
inteſt. Bald. & docto. in l. cum aliquis. C. de iure delib. ſed in caſu
noſtro de mandato fit mentio in laudo & tranſactione, immo
enunciatur tempus ipſius mandati per annum & diem cū ex-
preſſione nominis notarij, ergo &c. ¶ Tertiò reſpondeo, poſito
citra præiudicium veritatis, procederet opi. contraria quod nō
præſumatur mandatum ex antiquitate temporis, illa tamen nō
procedit concurrente quaſi poſſeſſione & diuturna patientia,
quia tunc præſumitur mandatum ex lapſu 30 annorum. Alexā.
in conſilio j. colum. penul. lib. 4. Brun. Aſten. in conſilio 96. col. j.
poſt medium, ſed hic domini Monaſterolij ſemper fuerunt, &
ſunt in poſſeſſione percipiēdi linguas bouum & vitulorum quæ
3 mactantur ad macellum ex titulo dictæ tranſactionis † quia præ
ſumitur ſecuta poſſeſſio ex titulo præcedenti. l. quædam mulier.
ff. de rei vendica. l. 4. C. de acquir. poſſeſ. a primordio. n. tituli po
ſterior formatur euentus. l. j. circa fin. C. de impo. lucra. deſcrip.
lib. 10. in qua perceptione linguarum communitas Monaſtero-
lij nunquam ſe oppoſuit. Immo nouiſſime domini Monaſtero
lij obtinuerunt ſententiam ſuper dictis linguis apud magnifi-
cos dominos iudices appellationum contra duos lanistas aut
macellarios, nec tamen comparuit communitas in eo iudicio
aduerſus ipſos dominos, & ſic conſtat de patientia communita
tis in iudicio & extra. ¶ Non obſtat aſſertum poſſeſſorium uenā
di contra formam dictæ tranſactionis, quia reſpondeo quod cū
ius venationis competat ſolis dominis priuatiue ad ſubditos
quatenus prohibentur ſubditi venari per ipſam tranſactionem,
& ius uenandi habeat cauſam diſcontinuam, non potuerūt ſub-
diti præſcribere contra ipſam tranſactionem niſi per tempus
cuius initij memoria non extat in contrarium. l. j. §. denique. ff.
de aqua pluuia arcen. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo
tidiana & æſti. not. in l. ſeruitutes, la grand. ff. de ſerui. Alexan. in
conſi. 108. colum. 2. circa medium. lib. 1. ſed de tali tempore te-
ſtes non deponunt. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ talis poſſeſſio vide-
tur vitioſa, & cum mala fide, cum non ignorarent ſubditi talem
tranſactionem, ſed poſſeſſio vitioſa, & cum mala fide non rele-
uat. l. communi diuidundo. §. inter prędones. ff. com. diuid. l. 2. &
l. ſi duo. vbi Barto. ff. uti poſſid. l. filiam fratribus. ff. ad Trebell.
Oldra. in conſi. 209. In cauſa hoſpitalis, colum. 2. in fin. verſicu.
ex quibus relinquitur. & in conſi. 226. Quidam Epiſcopus, circa
fin. Feder. de Senis in conſi. 148. Quidam de ciuitate Tuderti. co
lum. 2. poſt medium. Bal. in conſi. 330. Statuto cauetur quod cō
ductor, in fi. lib. j. & in conſi. 137. Statutū, lib. 5. cum ſimi. ¶ Tertiò
reſpondeo, poſito & non cōceſſo probatum eſſet de poſſeſſorio
temporis antiquiſſimi, cuius initij memoria non extat in con-
trarium, iuxta not. in c. j. de præſcrip. lib. 6. & ꝙ talis poſſeſſio
venandi contra formam tranſactionis vitioſa non eſſet, tamen
talis poſſeſſio non prodeſſet communitati Monaſterolij, ſed tan
4 tū particularibus qui ita uenati eſſent, † quia ex poſſeſſione par-
ticularium ius non acquiritur vniuerſitati, niſi fiant actus poſſeſ
ſorij nomine ipſius vniuerſitatis, vel de eius mandato, per liberā
enim perſonam alteri non acquiritur non præcedente eius man
dato. l. ſi ego. ff. de nego. geſto. l. j. §. per procuratorem. & l. poſſeſ
ſio. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acquiren. poſſeſ. & in terminis quod ex
poſſeſſione particularium non acquiratur vniuerſitati, tradit
Bald. in conſi. 438. Præmittendum eſt ad euidentiam quòd quā-
doque. lib. j. Soci. in conſi. 95. colum. penul. verſicu. ꝙ autē poſ-
ſeſſio. lib. 3. Cor. in conſi. 130. colum. fin. in conſi. 148. circa fin. in
conſilio 299. colum. 3. lib. j. in conſi. 46. colum. 3. lib. 3. & in con
ſilio 68. lib. 4. Deci. in conſi. 5cc. colum. fin. & in conſi. 221. co-
lum. 3. verſicu. ſimiliter non probatur. Ioan. Anto. Rubeus Ale-
xandrinus in conſilio 4. in fi. oportebat igitur probare ꝙ com-
munitas Monaſterolij mandaſſet talibus particularibus ut uena
rentur nomine ipſius communitatis, puta pro offerendo aliquo
munere ſuperiori aut alijs bene merentibus, vel quod tales par
ticulares ita venati eſſent nomine ipſius vniuerſitatis. Si. n.
particulares uenati ſunt pro eis & ad eorum utilitatem, ex tali-
5 bus actibus nihil uidetur quæſitum vniuerſitati, quia actus no-
ſtri voluntarij non extenduntur vltra quàm geruntur. l. prima. §.
Iulianus. ubi Barto. ff. de itinere actuque priua. l. voluntarie. C. de
excu. tu. l. fin. C. ne vxor pro mari. cum ſimilibus. & quòd actus
factus nomine vnius non extendatur ad alios, eſt tex. in l. ſi ue
proponas, arguendo a ſpeciali. C. de rei vendica. Immo etiam 1
ex contractu ſocij nomine ſuo proprio ſocio non acquiritur,
etiam quòd acquirat ſocius de pecunia communi niſi eſſet ſo-
cietas omnium bonorum. l. ſi patruus, vbi Barto. & Bald. C. cō-
mu. utr. iudi. cum ſimilibus, ut per Alexand. in conſilio 78. lib.
2. Corn. in conſilio 167. lib. primo. Moder. in l. ſi ſocius. ff. ſi
cert. peta.

¶ Rurſus patientia dominorum qui dicuntur paſſi aliquos
particulares ſubditos venari vltra, aut contra formam tranſa-
ctioni, non debet trahi aut extendi extra limites ſuos ipſius pa
tientiæ ad totam uniuerſitatem aut ad omnes de uniuerſitate,
quia patientia limitata ad aliquos ad alios extendi non debet. l.
iubemus. C. ad velleia. c. Titius cum Sempronio. ſi de feu. fuer. cō
tro. inter domi. & agna. Alexan. in conſi. j. col. 11. lib. 5. Iaſ. in con
ſi. 107. col. 4. poſt med. lib. 4. Etenim potuerunt domini tolerare
aliquos ſubditos amicos venari, non æque toleraturi omnes de
vniuerſitate. Sauiliani 21. Iunij 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I. V. doct. Sub correctione.

SVMMARIVM.

1 *Res ſemel diuiſa amplius diuidi non poteſt, non exiſtente cauſa diuiſionis.*
2 *Actus conſtituendi officiarios ſeparatim fieri non poſſunt citra diuiſionem iuriſdictionis.*
3 *Quando aliquid factum damnoſum alicui eſſe poteſt, ex facto partis arguitur ad factum totius.*
4 *In materia præſumptionis magis præſumitur pro plus operante.*
5 *Diuiſio ſubditorum ipſis inuitis fieri non poteſt.*
6 *Innocentia principum eſt nemini iniuriam inferre.*

CONSILIVM. CCCXVIII.

¶Pro Illuſtr. domino Ioan. Antonio de Saluciꝭ domino Prati de leues, & condomino Montis Orozij contra illuſtrem dominum Ioan. Federicum de Saluciis dominum Montis mali, & cõdominum dicti loci Montis Orozij, cõſilium non vulgare in materia diuiſionis iuriſdictionis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. In cauſa Illuſtr. domini Ioannis Antonij de Saluciis domini Prati de leues, & condomini Montis Orozij contra Illuſtr. d. Ioan. Federicum de Saluciis dñm Montis mali, & cõdominum Montis Orozij Marchionatus Saluciarum, in qua quæritur de diuiſione iuriſdictionis dicti loci Montis Orozii videretur prima fronte dicendum iuriſdictionem diuidi poſſe per diuiſionẽ ſubditorum vt vnuſquiſque habeat ſuos ſubditos ſeparatos quã do agitur de feudo inferiori non habente dignitatem annexam, quæ dignitas conſideratur in feudo ducatus, Marchionatus, & comitatus. Ita in feudo inferiori tradit And. de Iſer. in c. imperialem. §. præterea ducatus, de prohi. alie. feu. per Fede. cum simili. vt per Alexan. in conſi. 25. colum. 4. verſi. non obſt. ꝙ alia feuda. libro 5. Soc. in conſi. 67. Viſis inueſtituris col. 12. lib. j. & in conſil. 288. col. 2. in 2. q. lib. 2. Dec. in c. prudentiam. in prin. col. 5. verſi. vltimo notandum, de offi. deleg. Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur, col. 20. ver. ſed aduerte pro magna limitatione. ff. de verbo. obl. & iſta diuiſio fieri poteſt altero de tribus modis. Primò diuidendo adminiſtrationem aut exercitium alternis annis ꝙ unus adminiſtret uno anno & alter alio. Secundò diuidendo territorium quòd unus exerceat iuriſdictionem vſque ad talem locum & alter in reliquo. Tertiò ſi ſint plura caſtra aut loca ſingula ſingulis adiudicando. Ita Soci. in d. conſi. 67. col. 13. lib. j. Itaque audiendus videtur dominus Montis mali ſi feudum aut iuriſdictionem uelit diuidere per territorium adiudicando partẽ territorii uni & partem alteri, & cum talis diuiſio magis pertineat ad euitandas lites, illa uidetur tenenda, & recipiẽda. arg. l. æquiſſimum. ff. de vſufru. Etenim cauſa diuiſionis non alia fuit quam ut diſcordiis obuiam eatur in l. in re communi. ff. de ſerui. vrba. præd. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. l. ſancimus. §. ſin autem. C. de donat. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure & æquitate verius ſequentibus fundamentis. & primo

1 conſidero † ꝙ res ſemel diuiſa amplius diuidi non debet non exiſtente cauſa cur diuiſio facta retractari debeat. l. ſi maior, quæ eſt l. pen. C. commu. diui. l. ſi inter. C. commu. vtr. iudi. facit text. in l. ſicut. C. de actio. & oblig. Quod autem iuriſdictio diuiſa ſemel fuerit, probatur iuris præſumptione, nam pars fatetur diuiſionem caſtri Montis Orozij, molendinorum, & omnium excepta iuriſdictione, quam modo uult diuidere. Sed dico ꝙ etiam iuriſdictio diuiſa eſt per uiam diuiſionis exercitii aut adminiſtrationis, nam modus diuidendi iuriſdictionem feudi inferioris cæteris laudabilior eſt per diuiſionem exercitii aut adminiſtrationis ut ſupra dictum eſt, & adeo commendatur talis modus diuidendi ꝙ ſecundum Abb. in d. c. prudentiam. in prin. de offi. delega. & in conſi. 71. lib. j. niſi in feudo ſint plura caſtra quæ diuiſionem commodam recipiunt feudum diuidi non poſſit niſi reſpectu commoditatis utendo iuriſdictione alternis annis. idem uoluit Ange. in l. 2. §. ex his. ff. de verb. obli. Alexan. in conſi. 7. col. penul. verſi. confirmo prædicta. lib. 5. Cur. ſenior in conſi. 69. col. 5. in prin. Sed ultra tantos patres adduco tex. in l. & puto. § 2. ff. fami. erci. & in l. ſi quis putans. §. officio. ff. com. diui. & ubi in iudicio diuiſorio iudex poteſt adiudicare uni fundum & alteri uſũfructum ipſius fundi quando commoditas diuidendi ita præſcribit & monet. Ecce ꝙ ualet diuiſio per quam in eadẽ re unuſquiſque ſociorum ius habet uidelicet unus proprietatem, & aliter uſumfructum, quanto laudabilior uidetur diuiſio de qua agitur, & licèt contra opinionem Abb. doc. aliqui teneant, non tamen negant quin ad eum modũ diuiſio iuriſdictionis fieri poſſit, & debeat licèt dicant ꝙ etiam alio modo fieri poſſit. Itaque cum iſte modus diuidendi iuriſdictionem per uiam exercitii & adminiſtrationis cæteris videatur potior, æquior & honeſtior, & ipſi domini conſortes & eius prædeceſſores poſt diuiſionem caſtri, molẽdinorum & aliorum ſemper exercuerint iuriſdictionem alternatim deputando & conſtituendo caſtellanos alternis annis, dicendum eſt ꝙ ad eum modũ iuriſdictionem diuiſam eſſe voluerint, ſicut dicitur de pluribus fratribus aut ſociis poſſidentibus longo tempore bona diuiſim, & ſeparatim ꝙ præſumitur inter eos facta diuiſio. glo. & doc. in l. pen. in gl. j. C. commu. diuid. Barto. & doc. in l. qui in aliena. in fi. prin. ff. de acq. hæred. Bald. in conſi. 437. Quædam puella. in fi. lib. j. Alex. in conſi. 92. colum. 1. lib. 2. Feli. in c. ſicut, col. 14. in tertia fallentia. de re iudic. Dec. in conſi. 89. in tertio dub. Iaſ. in l. ſi certis annis. col. pen. C. de pact. & in §. quædam. col. 6. poſt med. inſti. de act. ¶Secundò ꝙ præſumi debeat diuiſionem eſſe factam iuriſdictionis ex illo uſu antiquiſſimo conſtitutionis officiorum alternis annis, apparet quia niſi intendiſſent prædeceſſores litigantium ad eũ modum iuriſdictionem diuidere, vtique non alternis annis ita uſi eſſent, ſed communiter ſemper & ſimul officiarios conſtituiſſent ſeparatim, igitur conſtituendo alternis annis non obſcure arguitur voluntas utentium ꝙ ad eum modum iuriſdictionem diuidere uoluerint. l. Paulus reſpondet non tantum verbis. ff. rem ratam haberi.

2 Iſti enim † actus conſtituendi officiarios ſeparatim & diuiſim fieri non poſſunt citra diuiſionem iuriſdictionis, ergo ex eis diuiſionem factam eſſe dicendum eſt ſicut dicitur de aditione hæreditatis ꝙ inducitur ex actibus qui fieri non poſſunt citra ius & nomen hæredis. l. pro hærede. in prin. §. Papinianus. & l. ſi quis mihi bona. §. quid ſi mandaui. & l. gerit. ff. de acq. hæred. Similiter renunciatio iuris ſui inducitur ex actibus qui fieri non poſſunt citra ipſam renunciationem. l. Titius. ff. quib. mo. pign. vel hypo. ſol. l. fin. C. de pactis dotal. c. literas. de præben. c. j. de conſuetu. lib. 6. cum ſimi. ¶Sed dicet aliquis, iſti actus conſtituendi officiarios ſeparatim alternis annis non inferunt neceſſario diuiſionem iuriſdictionis quò ad proprietatem, ſed ſolum reſpectu adminiſtrationis, ergo de adminiſtratione ad proprietatem non videtur arguendũ tanquã ex ſeparatis. l. fi. ff. de calumnia. l. Papinianus exuli. ff. de minor. cũ ſimi. Rñdeo ꝙ argumentum forte procederet quando caſtrum & alia bona diuiſa non eſſent, ſed ex quo omnia diuiſa ſunt, & ſolum prætendit pars iuriſdictionem diuiſam non eſſe, dicendum eſt ꝙ etiã iuriſdictionẽ ad eum modũ diuidere voluerint, cũ ille ſit potior, honeſtior, & & laudabilior modus diuidendi iuriſdictionẽ, qui inueniri poſſit quando in feudo caſtrum vnũ tm̃ conſtat, ne alias vnus & idẽ locus diuerſo iure cenſeatur ideſt pro parte diuiſus & pro parte indiuiſus. l. eum qui ædes. ff. de vſuca. c. quia circa. de priui. & c. cum in tua, de decimis. ¶Secundò reſpondeo ꝙ ex quo prædeceſſores litigantium venerũt ad diuiſionem caſtri, molendinorũ & aliorum, dicendũ eſt ꝙ ideo venerint ad diuiſionem quia in communione ſtare nollent aut non poſſent tanquam nutritiua diſcordiarum, ex diuiſione igitur aliarũ partium dicẽdũ eſt præſumi factam eſſe diuiſionem iuriſdictionis reſpectu proprietatis,

3 ne alias communio iuriſdictionis diſcordias pareret. nã † qũ aliquod factum damnoſum alicui eſſe poſſet, ex facto partis arguitur ad factum totius. Bar. in l. ex duobus. & in l. ſi is cui res. ff. de leg. 2. deciſ. Neap. deci. 13. nu. 2. ſtringo fortius iſtud argumẽtum, nam ſi ex facto partis tantum non apparente de altera parte in aliquo arguitur ad factum totius, quid hic dicemus ubi apparet de facto totius? nã apparet de vera & certa diuiſione ædificij caſtri ꝙ vni inſolidum fuit aſſignatum aut adiudicatum, apparet de diuiſione molendinorum & aliorum, apparet etiã de iuriſdictione ꝙ circa eius exercitium conſtituuntur caſtellani ſeparatim ſingulis annis tm̃ dubitatur an iſta conſtitutio caſtellanorum facta fuerit ex titulo diuiſionis omnimodæ. facilius igitur præſumi debet circa declarationem aut qualitatem actus ꝙ circa ſubſtantiã. gl. in l. talis ſcriptura. §. fi. in fi. ff. de lega. j. & in l. cum quis. §. ſi quis ꝓ co. ff. de ſolu. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. col. 6. ff. de verb. oblig. & in l. Gallus. §. forſitan. col. 5. ff. de liber. & poſthumis. ¶Tertio reſpondeo, ꝙ † in materia præſumptionis

4 magis præſumitur pro plus operante, ob id, quia cã naturalis eſt fortior accidentali, magis præſumitur pro cauſa naturali. l. qui habet. ff. de tute. c. 2. de conuerſ. infid. Itaque ille vſus iuriſdictionis antiquiſſimus per alternos annos præſumi debet factus ex cauſa diuiſionis omnimodæ & magis operantis, non etiam ex cã diuiſionis (vt ita dixerim) per modum prouiſionis. ſemper enim præſumitur pro eo quod multum poteſt. Bald. in capitu. primo. in titu. de contro. inter maſcu. & fœmi. argumen. l. domus. ff. de contrahen. empt. & idem Bald. in cap. quia veriſimile, de præſumpt. quod Bal. dictum refert & ſequitur Calca in conſi. 1 t. columna. 3. circa mediũ. ad idem adduco Alex. in l. ſi ſeruus. §. ſi numerus. columna 2. in fi. ff. de legat. primo. ubi quòd in dubio cẽſetur quis actum facere eo modo quo efficacius poteſt, ideo

In dubio cenſetur quis pronunciare ut arbiter, non ut arbitrator
quia ſententia arbitri dicitur efficacior. Dicendum eſt igitur di-
uiſam fuiſſe iuriſdictionem prout efficacius potuit. ¶Quartò re
ſpondeo, ubi illa deputatio caſtellanorum ſeparatim per annos
alternos duobus modis fieri potuerit, uno modo per uiam pro-
uiſionis, altero per viam plenæ diuiſionis, in dubio dicendum eſt
eam factam fuiſſe prout vtrique parti vtilius erat. Alexan. in con-
ſi. 55. col. 2. ante medium & col. 3. poſt medium verſi. quartò re-
ſpondeo, lib. 5. Sed diuiſio iuriſdictionis per viam exercitij aut
adminiſtrationis alternis annis ſuper alios modos diuidendi cō
mendatur tanquam utilior, honeſtior, nobilibus dignior, & mi
nus habens odij & inuidiæ ubi unum tantum conſtat caſtrum.
¶Quintò reſpondeo, poſito quod talis diuiſio dicatur facta ſolum
reſpectu exercitij & adminiſtrationis iuriſdictionis, nō reſpectu
proprietatis, tamen dominus Io. Antonius adhuc habet intentū
ſuum, quod diuiſio iuriſdictionis facta reſpectu exercitij & ad-
miniſtrationis reuocari non debeat, & altera de nouo fieri reſpe
ctu proprietatis, quia ut dictum eſt ſupra circa diuiſionem iu-
riſdictionis, docto. dant tres modos diuidendi, unum inter cæte
ros reſpectu exercitij & adminiſtrationis ſeu reſpectu commo-
ditatis ipſius iuriſdictionis. Itaque cum iſte modus diuidendi a
doctoribus recipiatur & a conſortibus unius caſtri electus fue-
rit, quod ſemel placuit, amplius diſplicere non debet. reg. qđ ſe
mel. de reg. iur. li. 6. & ſufficit quē ſemel voluiſſe. l. ſi dic. ff. de aqua
pluuia arcen. & via quam elegiſti, hæc tibi pateat. l. ſi mulier.
in fi. ff. quod metus cau. c. ut quis duas, de elect. cap. vnico. de po
ſtula. præla. lib. 6. & maxime hoc procedit cum electa fuerit via
per antiquos & candidos prædeceſſores quæ inter dominos, &
nobiles ex ſanguine principali tantopere a docto. commēdatur
cuius ipſius uiæ variatio ad indignationem, odium & inuidiam
pertinet potiuſquam ad amicam coniunctionem & gratiam, nā
diuiſio ad modum deſideratum indignationis eſt plena Itaque
non ſequitur, diuiſio iuriſdictionis facta & probata ex lapſu tē-
poris antiquiſſimi ſolum reſpicit adminiſtrationem & exercitiū
ergo ex integro fieri debet, quia (vt dixi) fieri poteſt talis diuiſio
etiam reſpectu ſolius exercitij, & adminiſtrationis, nec ſemel fa
cta ad vnum modum amplius debet rectari. ¶Sextò reſpondeo
& dico quòd intentio prædeceſſorum qui venerunt ad diuiſio-
nem caſtri, molendinorum & aliorum, fuit quod etiam iuriſdictio
eſſet diuiſa ad modum prædictum per uiam exercitij aut admi-
niſtrationis, & quod talis diuiſio rata eſſet. nam inter conſor-
tes illius temporis qui venerunt ad diuiſionē erat ſinceritas quę
dam & fides antiqua circa modum diuidendi, quia noluerūt ve-
nire ad incommodam diuiſionē. quod ipſum probatur quia ædi
ficium caſtri non fuit ſeparatum per diuiſionem, ſed inſolidum
adiudicatum prędeceſſoribus domini Ioan. Antonij, igitur qua
ratione voluerunt euitare incommoditatem diuiſionis in ædifi-
cio caſtri, eadem dicendum eſt quod talem incommoditatē fu-
gere voluerint in diuiſione iuriſdictionis, & ob id quod eam di-
uidere voluerint reſpectu vſus, adminiſtrationis, & exercitij. Im-
mo maior incommoditas verſatur circa diuiſionem iuriſdictio
nis quàm circa diuiſionem vnius caſtri: quod patet, quia in ædifi
cio caſtri non conſiderant doct. illum modum diuidendi per u-
ſum, exercitium, aut adminiſtrationem alternis annis, quem mo
dum conſiderant in diuiſione iuriſdictionis, Itaque quod voluerint
& intēderint conſortes diuidere iuriſdictionem ad eum modū,
probatur per argumentum a maioritate rationis, quod argumē
tum procedit etiam in materia odioſa. l. qui indignus. ff. de ſena
tor. l. cui pacto. ff. de ſeruis expor. l. nec in ea. ubi Bar. ff. de adul.
l. relegatorum. §. poteſt. ff. de interdic. & relega. c. illorum. de ſen
ten. excommuni. ¶Tertiò principaliter, poſito & non conceſſo,
iuriſdictio diuiſa nunquam eſſet neque in proprietate neque re-
ſpectu exercitij aut adminiſtrationis, adhuc illa diuidi non poſ-
ſet ad modum deſideratum per D. Ioan. Federicum, ideſt vt di-
uidantur ſubditi ſimul cum territorio Montis Oroaij, ita quod unus
habeat ſubditos in tali parte territorij, & alter in alia parte, quia
dicitur quod ſubditi proteſtati ſunt coram Excellentiam Marchio-
nali quod non intendunt habere duplicem caſtellanum neque du-
plicem vniuerſitatem. ¶Quæ ipſa proteſtatio iuri videtur cōfor-
mis arguendo a maioritate rationis hoc modo, nam dominus
non poteſt facere conditionem ſubditorum deteriorem alienan
do eos inuitos. c. j. §. prętereà ducatus, de prohi. alie. feudi per
Feder. glo. ſing. in l. inuitus. ff. de fideicommiſ. liber. Specu. in ti
tu. de feud. §. quoniam. ver. 29. Bal. in c. j. §. ſi quis miles. in primo
nota. quo temp. miles in c. j. circa fi. de reſtit. ſpol. in l. in teſtamē
to. C. ad legem Falcid. in conſi. 324. Quæritur verum Papa. colū.
2. in conſi. 326. Rex Romanorum. col. 2. lib. j. & in cōſi. 410. Quę
ritur vtrum dominus. col. 3. circa prin. lib. 5. Hoſt. Abb. & Fel. in
c. dilecti. de maio. & obedien. Pau. de Caſt. in conſi. 70. quia fru-
ſtra, col. 3. poſt med. lib. j. Cur. ſenior in conſi. 65. col. 13. in prin
ci. Soci. in conſi. 39. col. 3. lib. 3. Dec. in c. j. col. 4. de proba. & in cō
ſi. 689. col. fin. poſt med. Iaſ. in l. debitorum. col. 2. poſt medium.
C. de pactis. in conſi. 56 lib. j. & in conſi. 227. col. j. lib. 2. Cur. iu-
nior in conſi. 174. col. 4. late Ripa lib. 2. reſponſ. de reſcrip. capit.
25. Immo dominus alienans ſubditos inuitos priuari debet pro-
prietate eorum. Cur. iunior in d. conſi. 174. col. penul. in fi. ſi non
poteſt dominus in totum alienare omnes ſubditos inuitos, mul-
tominus poterit eos ab inuicem ſeparare, & diuidere, ut habeāt
dominos & iudices ſeparatos, vt habeant uniuerſitates ſepara-
tas, per quam ſeparationem conditio ipſorum non paulo fit de-
terior atque per ſimplicem alienationem. nam duplicitas caſtel
lanorum & officiariorum non poteſt damnum non inuehere, iu
xta illud uulgatum, Solus cor ſolo, quid erit ſi creuerit alter.
Quod maximè procedit in villa breui & modica, in qua pro mō
ſtro videtur quòd habeat duo capita ſeparata ius reddētia. Ideo
videmus quòd eadem diœceſis non debet habere duos præla-
tos aut duos epiſcopos c. quoniam in pleriſque. de offi. ord. Ge
min. in conſi. 88. col. 2. circa med. & ſola experientia docet quòd
maiora grauamina ſuſtinerent ſubditi etiam in re pecuniaria a
duobus officiariis quàm ab vno non modicum etiam ſuſtinerēt
incommodum ex ſeparatione conſilij aut vniuerſitatis tam in ſē
tentiis reddendis per conſilium publicum. quàm ex multiplici-
tate ſyndicorum & aliorum officiariorum quibus ſalaria conſti
tuuntur. ¶Et pro hac opi. quod ſubditi inuiti diuidi non poſſint in
vno caſtro, adduco Alex. in conſi. 25. col. pen. ver. prætereà in ca
ſu in quo loquitur Ang. lib. 5. ubi Alex. poſt Ang. voluit quod diuiſio
ſubditorum videtur contra bonum publicum quando agitur de
diuiſione vnius caſtri tantum: ob id recipienda non videtur di-
uiſio dominorum contra bonum publicum. l. ius publicum. ff. de
pactis. l. ſi quis. §. hi quoque, ubi docto. ff. ad Syllania. cum ſimi.
5 ¶† Ad idem quòd diuiſio ſubditorum ipſis inuitis fieri non
poſſit, adduco glo. Abb. & doc. in c. ad audientiam. de eccleſ.
ædifican. vbi quod epiſcopus ſine conſenſu capituli non poteſt diui
dere vnam parochiam in duas, & per hoc dictum in terminis no
ſtris quod ſubditi inuiti diuidi non poſſint, ita tenet Ripa in d. li
bro 2. Reſponſ. de reſcrip. cap. 25. colum. 3. verſi. nonò facit. ¶Et
iſtud ſemper dicitur obſeruatum in Marchionatu Saluciarum.
Plus narratur quòd ſemel deuentum fuit ad diuiſionem ſubdito
rum Coſtigloliarum inter dominos, ſed poſtea reclamantibus
ſubditis ad veterem ſtatum vnionis redacti ſunt per viam ſentē
tiæ. Similiter ante annos lea ſubditi dominorum Montanhiæ, Te
gholarum, Ronati, & Melleti litigarunt contra ipſos dños uolē
tes eos diuidere, & tandem iudicatum fuit contra ipſos dños in
curia epiſcopali Papiæ, & conſuluit pro ſubditis d. Albertus Bru
nus Aſtenſis ob id ſubditi remanſerunt indiuiſi. ¶De qua ipſa re
Illuſtriſſimus Marchio apud quem cauſa tractatur, poteſt, & de
bet ſe informare, quia princeps non iudicat ſm acta, allegata,
& probata, ſed ſm veritatem vt Deus. gl. in Auth. de hære. & fal.
ci. in prin. & decidit, aut iudicat princeps ſola facti veritate in-
ſpecta. Bal. in c. j. §. j. de noua forma fidel. Etenim omnia iura po
ſitiua degenerant in actu & ſententia principis. c. in noſtra, de ſe
pultu. Soci. in conſi. 39. col. pen. poſt med. verſi. & probatur opti
mè. lib. j. ob id valet ſententia principis ſuper non petitis. Bal. in
l. eos. in prin. C. de appel. & in d. c. j. §. j. de noua forma fidel. Cur.
ſenior in conſi. 66. colum. 5. in fi. ¶Iam ſi in toto Marchionatu Sa
luciarum ſubditi vnius caſtri tantum nūquam fuerunt diuiſi, im
mo ſemel diuiſi redacti ad vnionem per uiam ſententiæ, non de
bet princeps deſiderium implere dñi Io. Fede. talem ſubditorū
diuiſionem expectantis, etenim fugiendæ ſunt nouitates. ca. cum
conſuetudinis. de conſuet. c. quod dilectio. de conſang. & affin.
nouitas. n. in periculo ſemper eſt. Ant. de But. in c. non debet. de
conſang. & affi. Ideo reprehenditur qui nouitates inducit. c. fi.
11. diſt. immo ex nouitate arguitur fraus quia quid ſtatuitur con-
tra antiquam conſuetudinem. Anto. de But. in conſi. 42. viſis pū
cto & quæſitis prædictis. col. j. ¶Sed dicet aliquis, dñs Ioan. Fe-
dericus non id quærit, vt ex diuiſione fiat deterior conditio ſub-
ditorum, quia non intēdit, vt augeatur numerus caſtellanorum,
ſyndicorū & aliorum officiorū, neq; vt fiant duæ vniuerſitates;
immo intendit quod vnus tantum caſtellanus utatur iuriſdictio
ne, ius reddat & adminiſtret, & vna tantum maneat vniuerſitas.

¶Reſpondeo q̧ ſi eius intentio talis ſit, ergo petit rem impoſſibilem, nam ſi idem caſtellanus ab utriſque dominis conſtitutus ſubditis omnib⁹ imperet, ergo iuriſdictio neceſſario remanebit indiuiſa, duplici reſpectu. Primò ſi ſimul cõſtituatur caſtellanus ab vtroque domino ſimultanea cõſtitutio eiuſdem caſtellani repugnat diuiſioni, quia non poteſt ſciri nec videri pro qua parte diuiſa ſit meus caſtellanus & pro qua tuus, immo in qualibet minima parte unuſquiſq; partẽ habet pro indiuiſo. l. Meuius. §. duobus. vbi glo. ff. de lega. 2. Secundò quia ſi caſtellanus conſtitutus ab utroque domino imperat ſubditis vnius, neceſſario imperat etiam ratione poteſtatis ipſi caſtellano attributæ per alterum dominum cũ eius iuriſdictio & poteſtas indiuidua. ¶Sed dicet aliquis ego non intendendo q̧ iſte caſtellanus ſimul & communiter conſtituatur ab utroque domino cõtra omnes ſubditos, ſed ſeparatim hoc modo, quia vnus dominus cõſtituet eum caſtellanum contra eos ſubditos, & alter contra ſuos & ſic iſte caſtellanus ſuſtinebit vices duorum caſtellanorum. Reſpondeo, quòd iſtud repugnat naturæ diuiſionis, quæ eſt vt fiat diuiſio per partes certas aut limitatas aut per adiudicationẽm inſolidum. §. ſi familiæ. inſtitu. de offic. iudic. Itaq; ſecundum naturam diuiſionis debet vnuſquiſque aut ſuum caſtellanum conſtituere diuerſum & ſeparatum, aut eius conſtitutio alteri inſolidum tribui p alterationes annorum quo caſu non poſſunt ſubditi diuidi quia facta diuiſione non poſſet caſtellanus ab vno tantum domino conſtitutus ſubditis alterius domini imperare in quos ius nõ haberet. C. ſi a non compe. iud. per totum. ¶Secundò reſpondeo q̧ ſi permiſſa ſit diuiſio ſubditorum ea lege quod unus, & idem caſtellanus omnibus ius dicat, incidit res in maius diſcrimen diſcordiæ atque antea eſſet, quia nunquam aut difficillime concordabunt domini in conſtitutione caſtellani. Immo alter ſuſpectũ habebit nominatũ ab altero & fiet quod uulgo dicitur, Dum uitant ſtulti uitia, in contraria currunt, & ſi pars audet allegare cauſam diſcordiæ ſubditis unitis, quibus imperat unus caſtellanus per annos alternos conſtitutus, quid fiet ſeparatis & diuiſis ſubditis, quia dicet alter dominus, nolo q̧ caſtellanus nominatus ab altero ſubditis meis aliquid mandet. ¶Tertiò reſpondeo q̧ iſte modus diuidendi conſideratus a parte reprobatur per doc. hoc modo, conſiderando doctores circa modum diuidendi conſiderant tres modos ſupra memoratos, inter quos nõ reperitur iſte modus, ut fiat diuiſio ſubditorum quibus imperetur & ius dicatur per unum caſtellanum, ergo iſte modus admitti non debet. Ita in ſimili arguit iuriſconſultus in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui, uel alieni iuris ubi q̧ furor ſuperueniens nõ liberat a patria poteſtate, quia iſte modus liberandi non reperitur in ti. quibus modis ius patriæ pote. ſolui. & profectò ſi iſte modus diuidendi probabilis aut rationabilis uiſus eſſet, ueriſimiliter fuiſſet a docto. conſideratus. Ideo autem cõſideratus nõ eſt, quia noxius & inductiuus maioris diſcordiæ q̃ ipſa communio. ¶Ex præmiſſis clare explicata uidetur præſens difficultas. Solum ſupereſt ad contraria reſpondere, quæ ipſa licèt ſatis uideantur per ſupradicta diſſoluta Reſpondeo tamen in ſpecie ad maiorem declarationem, uerũ eſſe q̧ feuda inferiora & iuriſdictiones diuidi poſſunt, ſed dico q̧ hic diuiſio ſemel facta eſt, ut ſupra abunde probauimus, ob id amplius fieri non debet. Secũdo reſpondeo q̧ ubi iuriſdictio diuiſa non eſſet citra præiudiciũ ueritatis, tamen ex quo agitur de iuriſdictione unius caſtri tãtũ, non poteſt fieri diuiſio per ſeparationem ſubditorum ipſis inuitis. Inuiti autem apparẽt, dum non conſentiunt duplicitati caſtellanorum, & uniuerſitatum, ut ſupra probauimus. Ideo ſupereſt unus tantum modus diuidendi per diuiſionem vſus, exercitij, aut adminiſtrationis, qui ipſe modus comprobetur & cõmẽdetur a doc. ſuper alios modos vt ſupra oſtendimus, a principe ipſo non debet omitti. nam debet princeps ſeruare ſummam honeſtatem & ſummam æquitatem tanquam regula, quia ratio a capite edi debet. Bal. in conſi. 19. Factũ ſic proponitur. col. 3. poſt medium lib. 4. & debet princeps clementia & benignitate ſplendere. l. imperialis. C. de nuptiis. l. ij. C de dona. inter uir. & uxor. ſed nulla clementia aut benignitas, ſi admittatur diuiſio ad uotum partis inductiua admirationis & nouitatis contra morem antiquiſſimum, nutritiua maioris diſcordiæ, odij ac inimicitiæ ampliatiua. cum oporteat actum principis ab omni malitia & diminutione alienum eſſe & extraneum. §. illud. in Auth. conſti. quæ de dignita. Bal. in conſi. 24. Ius abbatialis. li. 2. & iniuria a principe maxime debet eſſe remota. l. ex facto. ff. de uulga. l. j. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & æſtiua. l. meminerint. C. unde vi.

6 ¶† Innocentia n. principum eſt neminl iniuriam inferre. c. ſapiens. 6. q. j. & ineſt Chriſtianę religioni lenitas & manſuetudo cui eſt contraria crudelitas. c. unum ſolum. 23. q. 5. Gem. in cõſi. 96. col. 4. circa medium ſed ante Gem. illa retulit. Oldra. in conſi. 226. ¶Poſtremo in re dubia quæ ipſa tamen clariſſima videtur in fauorẽ domini Io. Antonij eligi via debet quæ vtriq; parti minus ſit prẹiudicialis. Pau. de Caſt. in l. j. in ſi. ff. ſi quis cautio. & ibi Iaſ. col. 3. poſt medium. Dec. in conſi. 192. col. 2. Addo Bal. in cõſi. 192. Proponitur q̧ in quadam ciuitate. col. ſi. lib. 2. ſed iſta diuiſio iuriſdictionis per uiam exercitij aut adminiſtrationis deputando caſtellanos alternis annis, minus grauis & oneroſa dicitur utrique parti, & eam pro tali doc. recipiunt & cõmendant, quicquid alter dicat pars fingendo occaſionem diſcordiæ, & nihil tale in præteritum accidiſſe probando, prout nec poteſt uccidere ex facto ipſius diuiſionis nam circa conſtitutionem caſtellanorũ nulla occaſio rixæ aut diſcordię eſſe potuit, quia vnuſquiſq; inſolidũ conſtituit ad arbitriũ & libere alternis annis. Rurſus circa perceptionem emolumẽtorum nulla prorſus occaſio diſcordiæ, quia emolumenta ipſo iure diuiſa ſunt cum percipiat unuſquiſque partem ſuam diuiſim, & ſeparatim. l. ea quæ. C. famil. erciſ. Similiter ex communione ſubditorum nulla omnino occaſio diſcordiæ, immo unio ſubditorum ipſa eſt quæ dominos amplificat. Etenim non poteſt unio utilitatem afferre ſubditis quin illa ad dominos defluat tanquam a membris, nam ornatus mẽbrorum ſpectat ad ornatum capitis. l. qui ex vico. ff. ad municip. Iaſ. in l. prætor ait. §. deinde, col. 2. nu. 3. ff. de ope. noui. nun. Ideo cõmodum ſubditorum reputatur commodum domini. l. unica circa ſi. C. de caduc. tollen. & theſaurus principis dicitur ſubditi bene ſe habentes. §. cogitatio, in Authen. vt ind. ſine quoquo ſuffra. & ſubditi pingues, netui dicuntur principis. l. 2. C. de omni agro. deſer. lib. 11. Bal. in conſi. 410. Quæritur utrum dominus. col. 3. lib. 5. & uidemus ipſo rerum experimento quod domini excellẽtiores habentur, qui caſtra & ſubditos poſſident maioris amplitudinis & opulentiæ. Reſpiciat etiam princeps ad cauſam iudicii huius, unde originem ducat Sauiliani. 12. Iulu. 1547.

Aymo Cranetta ex Sauiliano I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *In dubio dolus non præſumitur.*

2 *Caret dolo qui accipit vt domino reſtituat.*

3 *Qui aufert feudum a vaſallo tanquam a rebelle, ſatis dicitur declaratum eſſe rebellem.*

4 *An rumor & fama excuſet a dolo.*

5 *Idem operatur metus & ſuſpitio periculi ad excuſandũ quod ipſum periculum.*

6 *Præſumptio doli ceſſat ratione ſanguinis, & coniunctionis.*

7 *Cauſa facti inſpici debet, non ipſum factum.*

8 *Ex publica proteſtatione in aliquo quis non dicitur doli reus*

9 *Dubitans & ignorans æquiparantur.*

10 *Poteſt vnus ſociorum inſolidum diſponere de re communi.*

11 *Talis præſumitur voluntas præcedens, qualis colligitur ex facto quod ſequitur.*

12 *Ceſſat delictum in acceſſorio vbi principalis non deliquit.*

13 *Appellare dicitur qui ad principem iter arripuit.*

14 *Qui credit hominibus fide dignis, excuſatur ſi deliquit.*

15 *Ceſſante dolo de pœna aliqua tractare non oportet.*

16 *Facienti quod debet, culpa aſcribi non poteſt.*

17 *Culpa qualibet etiam leuiſſima abeſſe præſumitur ab his, qui operam dant rei licitæ.*

18 *Vbi actum dupliciter poſſet intelligi, eo modo intelligitur, quid declaratur per proteſtationem.*

19 *Quoties agitur de vitanda pœna, ſufficit error quicunque.*

20 *Contumax in non faciendo non punitur quãdo fuit probabilis cauſa aut impedimentum ita non faciendi.*

21 *Prohibitus damnum dare, tenetur curare ne damnum detur.*

CONSILIVM CCCXIX.

¶Pro Magnifico dño Sebaſtiano Penſa ciue Montiſregalis Marſaliæ condomino contra fiſcum Marchionatus Saluciarum.

DIVI-

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Proponitur in facto quòd caſtrum Marſaliæ in Marchionatu Salúciarum, quod primo inſolidum acquiſitum fuit per Magnificum dominum Sebaſtianũ Penſam, poſtea per modum prouiſionis ſuæ ſummariæ conuentionis commune factum eſt Illuſtr. Marchionis Gabrielis & ipſius Penſæ, donec aliter iudicio deciſum ſit. Deinde accedente, & augeſcente rumore & fama quòd Marchio ipſe ab humanis receſſiſſet & quòd Illuſtr. D. Ferdinandus Gonzaga Cæſaris vices ſuſtinens Pedemontium aduentaret, & iam eſſet in loco Clataſch, metuẽs dominus Sebaſtianus vt ne caſtrum Marſaliæ de improuiſo inuaderetur in quo ipſo neque milites neque annona eſſet, moræ periculo incumbente, milites quoſdam non obſcuros, viles aut pauperes, immo honeſtorum morum & bona poſſidentes elegit, & in dicto caſtro dimiſit cum mandato tenendi caſtrum ipſum communi nomine id eſt Illuſt. Marchionis ſi ageret inter viuos, aut eo defuncto nomine ſucceſſorum. qui ipſi milites ob moræ periculum dicuntur annonam in caſtrum contuliſſe, quam a ſubditis Marſaliæ etiam inuitis acceperunt. Quam ipſam rem Marchio audiens continuo cauſam reſtitutionis caſtri domino Rufinetæ Marchionali commiſſario delegauit, qui præceptis pœnalibus inſtetit cõtra cuſtodes & milites caſtri ad eius reſtitutionem, quam facere noluerunt niſi ad mandatum ipſius domini Sebaſtiani, qui audita voluntate domini illico reſtitutionem fieri procurauit, & ſtatim habita fuiſſet reſtitutio niſi dominus Rufineta cuſtodes caſtri captiuos ad arbitrium voluiſſet. Cuius deſiderio ipſi milites indulgere noluerũt, ſed ad ipſum Marchionem reſcribendum duxerunt vt intelligerent an ex voluntate ſua fieret deſideriũ eiuſmodi. Interea autem dum expectatur iuſſio domini caſtrum remittitur domino Rufinetæ commiſſario militibus ſaluis. Ex præmiſſo themate illud quæritur, an memoratus dominus Sebaſtianus crimen illud admiſerit læſæ maieſtatis, aut aliud ex quo pœnam eum ſuſtinere oporteat ſaltem pecuniariam? ¶ Videretur dicendum prima fronte crimen commiſſum eſſe læſæ maieſtatis, nam tale crimen committitur etiam contra principes inferiores puta Duces, Comites, Marchiones. Archid. & doc. in c. fœlicis, in verbo læſæ maieſtatis, de pœnis. lib. 6. Pao. de Elea. & doc. in clem. paſtoralis, in prin. de re iudi. ſequitur Alex. in conſ. 13. col. j. lib. 6. Calcan. in conſ. 2. col. 8. Quod ſaltem procedit reſpectu amiſſionis bonorum. Barba. in conſ. 70. lib. 4. Brunus Aſtenſis in conſ. 38. & dicit Guido Papæ q. 343. quòd licet non committatur crimẽ læſæ maieſtatis niſi contra non recognoſcentes Cæſarem, tamen de conſuetudine cõmittitur etiam contra magnos barones. ¶ Hoc ita præſuppoſito videtur commiſſum crimen læſæ maieſtatis ex illa contumacia in non remittendo caſtrum. l. 3. §. j. vbi gl. in verbo tenuerit. ff. ad legem Iul. maieſta. vbi quòd cuſtos arcis recuſans illam domino tradere, incidit in crimen læſę maieſtatis: ſed dominus Sebaſtianus reſpectu partis caſtri pertinentis ad Marchionem ſolũ erat nudus cuſtos, ergo &c.

¶ Secundo dominus dicitur vaſallus Illuſt. Marchionis cui iurauit fidelitatem, in quo iuramento promittitur ne vaſallus ſit in aliquo damno domino ſuo neque in perſona neque in bonis, in c. j. de forma fidel. in vſib. feud. ſed tali fidelitati videtur contrauẽtum occupãdo caſtrum inſolidum in quo dominus ius haberet. Conſtat autem contrauenientem iuramento fidelitatis in crimẽ incidere læſæ maieſtatis & proditionis, ut per Alex. in d. conſ. 13. col. 2. in fi. & ſeq. libr. 6. Brunum Aſtenſem in d. conſ. 38. & talis vaſallus contrauenienѕ fidelitati feudum amittit. Bald. in conſ. 327. Pridie, col. 3. lib. j. Nec eſſe peccatum contra principem videtur excuſabile, quia faciens aliquid contra principem dicitur facere contra ius naturale, quia princeps dicitur pater omnium. Calca. in d. conſ. 2. col. 14. poſt prin. allegat Alber. in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui uel alieni iuris.

¶ Tertio videtur dominus Sebaſtianus commiſiſſe crimen violentiæ cõtra dominum, nam recuſando admittere dominum ad poſſeſſorium rei communis videtur dominum ſpoliaſſe & illi violentiam intuliſſe cum armis vt ſit locus pœnæ. l. ſi quis in tantã. C. unde vi. Ita Anch. in conſ. 128. Ad dubia licita, in fi. per text. in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. poſſeſſ. allegat etiam Specu. in titu. de petito. & poſſeſſor. Idem voluit Corne. in conſ. 207. col. fi. lib. 2. allegat Bal. in l. ſi quis in tantam, uerſi. 10. dicitur. Conſtat autem crimen uiolentiæ cum armis non modicum eſſe. §. item lex Iu. 2. de ui. inſtit. de publi. iudi. toto titu. ff. & C. ad legem Iul. de vi publi. Quod ipſum crimen ſi graue eſt contra priuatum, quid dicemus contra Marchionem & dominum? & contra d. Sebaſtianum videtur adduci poſſe dictum Senecæ relatum per Bal. in conſ. 218. Petita venia. col. 2. lib. 3. Cum pari contendere anceps eſt cum ſuperiore ſeu principe furioſum, cum inferiore ſordidum. ex quibus videtur ipſum D. Sebaſtianum effugere non poſſe quin pœnas ſuſtineat aut criminis læſæ maieſtatis aut ſaltem publicæ uiolentiæ & raptus bonorum. quia dicitur rapta etiam farina domini a molendinis communibus ¶ Neque excuſandus videtur reus ex communione dominorum quod caſtrum Marſaliæ commune eſſet, iuxta l. merito. ff. pro ſoc. quia ille tex. non procedit quando ſocius in re communi aliquid facit vltra quam facere liceat iure communionis, & ſe interponit vltra quam exigat ratio partis ſuæ, quia tunc nõ præſumitur facere pro iure ſuo ſeu iure communionis. l. duo fratres, in fi. ff. de acq. hære. Ita in terminis no. Alex. in conſ. 103. col. 4. verſ. nunc reſtat reſpondere, libr. 3. Sed dominus Sebaſtianus pro iure ſuo aut iure cõmunionis non poterat denegare aditum domino commiſſario Rufinetæ & aliis militibus Excellentiæ Marchionalis, ergo &c. ¶ Sed pręmiſſis nõ obſtantibus, quæ uere non obſtant, contrarium puto de iure & æquitate uerius, quòd immo puniri non debeat ipſe d. Sebaſtianus aliqua pœna ſed præmio potius dignus ſit, & quòd excuſetur ab omni dolo & culpa ſequentibus fundamentis. ¶ Et primo ipſe d. Sebaſtianus habet præſumptionem iuris pro ſe, 1 quod in dubio dolus non præſumitur. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probatio. c. 2. de renuncia. libr. 6. & potius præſumitur culpa quàm dolus. l. quoties. §. j. vbi Bar. ff. de hære. inſtit. cum ſi. n. vt per Alex. in conſi. 40. col. fi. libr. 2. Quæ iuris regula maxime procedit in ipſo domino Sebaſtiano uiro notorie probatiſſimo & laudatiſſimo nominis, & famæ integerrimæ. Etenim non tenuis eſt uirtus bonæ famę, quæ ipſa uires debilitat iudiciorum. Bar. in l. j. §. pe. per illum tex. ff. de re milita. Bal. in l. fi. col. fi. C. de proba. & in conſ. 410. In cauſa & quæſtione Antonii. col. 2. poſt med. uerſ. & multum prodeſt. lib. 2. Pau. de Caſt. in conſ. 284. Viſo quodam tali quali proceſſu, in fi. li. 2. Dec. in l. qui accuſare, col. j. poſt med. C. de eden. & alibi ſæpiſſime doc. facit dictum Hoſtien. in c. finem litibus, col. pe. de dolo & contu. ubi quòd qualitas perſonæ magnæ & approbatę fidei excuſat a condemnatione expenſarum, quia nõ eſt veriſimile quòd talis perſona calumnioſe litigauerit. ſequitur Alex. in l. properandum. §. ſin autem alterutra, col. 4. C. de iudi. Iaſ. in conſi. 170. col. 6. lib. 2. Similiter propter qualitatem & honeſtatem perſonæ admittitur probatio contra præſumptionem iuris & de iure. Anto. de But. in c. uidua, in fi. de regular. Dec. in c. poſtremo, de appell. & in conſ. 571. col. 5. in princ. Itaque non eſt ueriſimile quod dominus Sebaſtianus uir fidei probatiſſimæ dolum uoluerit cõmittere contra eius dominum & marchionem. ¶ Secundo ceſſat præſumptio & ſuſpitio doli contra ipſum d. Sebaſtianum ex eius proteſtatione aut ſuo nomine facta coram dom. Ioanne Baptiſta Marraboti poteſtate Ciliarii quòd non intendebat mittere cuſtodes aut milites ad caſtrum Marſaliæ in odium aut damnum ipſius marchionis, immo ad eius commodum & eius etiam nomine ſi uiueret, aut eo defuncto nomine ſuorum ſucceſſorum, & ſic communi nomine propter ſocietatem quam haberent in caſtro. 2 quo caſu dolus omnino ceſſat. 2 nam dolo caret qui accipit rem ut domino reſtituat. l. 3. §. non tantum, uerſ. ſed etenim additum eſt. ff. de incen. ruina naufra. quem tex. ad hoc citat Federicus de Senis conſ. 107. Dominę Franciſcæ. in prin. quem tex. ſtringo fortius in caſu noſtro, nam ibi excuſatur a dolo qui rem rapuit prorſus alienam ut domino ſaluam faceret ex naufragio, quid hic dicemus in domino Sebaſtiano qui rem alienam non accepit ſed communem, quam ſaluam faceret utrique domino? Immo fortius ſtringo quia dominus Sebaſtianus prætendit caſtrum Marſaliæ inſolidum ad ſe pertinere quicquid aliter conuenerit per modum prouiſionis ante rem plenarie tranſactam, ob id iuſtiſſima fuit cauſa cuſtodiendi caſtrum cuius pars dimidia ſine controuerſia eſſet ipſius domini Sebaſtiani in altera autem dimidia ſpẽ obtineret & habeat non uanam, ſiquidem narratur quòd de tempore alienationis factæ per Illuſtr. tunc marchionem Franciſcũ, illa dimidia uendita poſſidebatur per cameram marchionalem ob delictum uaſalli in maledicendo de eius principe cuius maledictionis pœna remittitur arbitrio ipſius principis ut in tit. C. ſi quis impera. maledix. Itaque tenendo & poſſidendo eius bona, non obſcure declarabat princeps eius uoluntatem circa pœnã quòd dimidiam illius caſtri confiſcatam eſſe uolebat cameræ marchionali, quia facto datur uoluntas intelligi. l. Paulus reſpondet non tantum uerbis. ff. rem rat. habe. l. duo fratres. ff. de acqui. hære.

hæred.l.reprehendenda.C.de inſti.& ſubſtit. vbi gl.dicit φ facto datur voluntas intelligi etiam in animalibus brutis.§.ceruns,inſti.de rerum diuiſ. ¶Cæterum non eundo per generalia & ſimilia in terminis adduco Soc.in conſ.244 col.5.verſ.non obſtat, φ ſequitur.libr.2. vbi quòd facto ipſo inducitur ſententia iudicis declaratoria vel interlocutoria puta vt examinentur teſtes ad æternam rei memoriam,requiritur interlocutoria φ primo iudex pronunciet teſtes eſſe valitudinarios vel de proximo abfuturos,dicit Soc. φ ſatis dicitur iudex hoc declarare examen committendo. eodem modo ſatis dicitur princeps declarare pœnam publicationis bonorum,illa accipiendo. Sed magis in terminis adduco
3 eundem Socin. in conſi.4.col.6.circa med.lib.3. † vbi ſi princeps auſert feudum a vaſallo tanquam a rebelle, ſatis dicitur declarare rebellem eum eſſe. ¶Quo ipſo ita præſuppoſito conſideret iudicium facturus ſi ſpes domini Sebaſtiani circa recuperationem ipſius caſtri inſolidum, fuerit & ſit vana aut probabilis.Conſideret etiam quòd a primordio tituli poſterior formatur euentus. l. j.circa ſi.C.de impo.lucra.deſcrip.libr. 10.nec falſum dicitur, φ primordium aliquod habuit veritatis. l cum filius. §. hære.. ff. de lega.1.Itaque reſpiciendo ad primordium & initium rei , cũ pertineret & pertineat caſtrum Marſaliæ ad ipſum dominum Sebaſtianum inſolidum , quod ſubſecutum eſt ad cuſtodiam & incolumitatem ipſius caſtri,ſtante rumore mortis Illu. Marchionis, de aduentu Illuſtr. procæſaris conſtante odio ſubditorum Marſaliæ,ad vitium aut crimen aliquod referri nullo modo põt.

¶Tertiò ſi Marchio de tempore miſſionis militum vere fuiſſet mortuus quemadmodum rumor diſperſus erat, ſtante etiam rumore aduentus procæſaris & Illuſtr. Io. Ludouici fratris ipſius Marchionis,nullus(arbitror) diceret rem male actam per dominum Sebaſtianum conſortem & ſociũ caſtri, ſi illud interim ſaluum eſſe curaſſet ab inſidiis aduerſariorum:ergo idem dicendũ eſt & ipſo marchione ſuperſtite, quia rumor mortis excuſat ipſum dominum Sebaſtianum a dolo & a pœna.l.ſi.ff.de hæred.inſti.vbi quòd ſubueniri debet erranti ex rumore populi. Idem mulier ſecundo nubens propter rumorem mortis mariti longo tranſacto tempore,non patitur pœnas adulterii.l.miles. §.mulier.ff. de adul.Bal.in conſ.488. Sequens quæſtio,in tertio dubio.libr.1.
4 & φ rumor † aut fama excuſet a dolo.tradit Bar.in l.cum quidã. § quod dicitur,col.2.verſ.& ſic facit.ff.de acquir. hæred.& in l.5. col.2.ff.ad turpilia.Idem voluit Oldr.in conſ.304.Infraſcriptæ allegationes.col.2.poſt med.ubi quòd excuſatur impetrans beneficium viuentis quando rumor erat quod eſſet mortuus. & quòd fama excuſet a dolo,voluit Guido Papæ.q.301.in quarto effectu. & idem Papæ q. 44 . vbi loquitur de quodam caſtellano qui fecerat viſitari puellã de qua rumor erat quòd partum enixa erat & occultauerat,licet ita non eſſet,quòd non tenetur iniuriarum, ſed excuſatur a dolo propter illum rumorem. Alibi ſcribit Calca.in conſ.100.col.3.in fi.quòd incidens ligna tanquam in nemore talis , cum non eſſet , excuſatur ſi ea fama aut vulgi opinione tanquam illius appellabatur.& magis in terminis circa principẽ tradit Bald.in conſ.289. Quia conſuetudo.lib.4.vbi quòd fama excuſat primatum vtentem iuribus regalibus quando fama erat quòd talia regalia pertinebant ad anteceſſores ipſius vtentis.fama autem de morte Marchionis iam inualuerat nec modico tẽpore durauerat in tota patria Pedemontium,immo & in ipſo Marchionatu Saluciarum, & in ciuitate Montiſgregalis , & quòd fama talis eſſet,teſtimonia plurima docent:immo ipſi mihi ſcienti Marchionem ſuperſtitem multi volebant perſuadere mortuũ eum eſſe per dies plurimos.

¶Quarto ſi illuſtriſsimus Cæſaris locum tenẽs vere iter inſtruxiſſet cum militibus armatis verſus Marſaliam , & dominus Sebaſtianus Penſa id egiſſet,quod præſtitit & fecit,nemo eum doli,ſi non inſaniat,audeat accuſare.tantum dicendum eſt ſtante ſu-
5 ſpitione ne accederet , † quia idem operatur metus & ſuſpitio periculi ad excuſandum,quod ipſum periculum. & idem operatur ſuſpicio belli quod ipſum bellum . nam ſufficit iuſtus timor quamuis malum aut periculum non contingat. l.habitatores. §. ſi.ff.locati.l in hac ſtipulatione.ff.de damno infecto.quæ duo iura ad hoc allegat Imol.in conſ.7.col.2.not.Soc.poſt Alex.in l.diuortio,in prin.col.4.in 3.not.ff.ſolut.matr. Dec.in l j. col.2. n.67. ff.de offic.eius & in conſ.297.col.2.circa med. Iaſ.in l.clam poſſidere § qui ad nundinas,in octauo not.ff.de acqui.poſſ.immo peior eſt in bello timor ipſo bello. Seneca in tragediis quem refert Ancha.in conſ.88.[illegible] col.2.

¶Quinto magis in terminis adduco tex.in l.3.§.hac actione. ff.de neg. geſt. vbi in materia actionis negociorum geſtorũ æquiparantur neceſsitas gerendi & ſuſpicio neceſsitatis , & ſic paria ſunt quòd quis gerat negotium alterius neceſſario vel quòd ſuſpicetur ſe teneri.modo dominus Sebaſtianus erat & eſt vaſallus domini Marchionis videbat periculum incumbere , probabiliter dubitare poterat de duobus , primo ne iacturam faceret in perditione caſtri in quo ipſo ius inſolidum prætenderet.

¶Secundo ne dominus obijceret inueniens tempus , cur non proſpectum eſſe curaſſet incolumitati caſtri ipſe proximior , aduerſariis appropinquantibus,cum teneatur vaſallus ex forma fidelitatis curare ut ne in damno fiat dominus,ſtante tanta ſuſpitione & metu ob aduentum hoſtium apud omnes regię maieſtati ſubiectos vt eo nomine auctæ fuerint vigiliæ & cuſtodiæ in locis munitis . nam Sauiliani etiam cataphracti equites in vigiliis & excubiis aſsidui erant,& in ciuitate Montiſgregalis equites leuis armaturæ qui foris agerent , intus cuſtodiae agere iuſſi ſunt, & ciues ipſi ad cuſtodiam videbantur vt loquuntur teſtes.

¶Nec extra metum marchionatus ipſe erat præceteris timens notorie.¶Sexto ceſſet doli præſumptio in domino Sebaſtiano,ar-
guendo a fortiori hoc modo : † nam ceſſat doli præſumptio ratione coniunctionis ſanguinis quòd doloſe quis agere quid noluerit aduerſus coniunctum ſanguine l.ſi vxor.§.ſi.vbi gloſ. ff.de adulte.vbi non probans accuſationem propoſitam aduerſus cõiunctum excuſatur a calumnia ratione coniunctionis ſanguinis, quia non eſt veriſimile quòd per calumniam coniunctum voluerit accuſare.Ad idem tex.in l.in ſenatuſcõſultum. §.co..ff.ad turpilia. quantominus præſumi debet dolus contra principem in vaſallo quòd voluerit vaſallus doloſe aut improbe quid agere aduerſus dominum poteſtatem habentem vlciſcendi,cum fatuũ ſit latrare contra eos qui poſſunt mordere.Iaſ.in conſ.167.col.5. ante med.lib.4.& tantominus præſumi debet talis dolus contra vaſallum opulentiſsimum,qui non ignoraret iacturam maxim. & corporis & æris ſi dominum offenderet.

¶Septimo quod egit dominus Sebaſtianus,id fecit cauſa iuris ſui conſeruandi,non etiam vt domino noceret,ergo in dolo dici non poteſt:nam ſi quis ædificium uicini deſtruat orto incendio, ædificii ſui defendendi cauſa,dolo caret, nec tenetur criminaliter neque ciuiliter ad ſatisfactionem damni.l.3. §. quòd ait prætor.ff.de incen.rui.naufra.ubi gl.concord.allegat.

7 ¶Nono † cauſa facti inſpici debet non ipſum factum : ideo ſi quis rapiat ancillam alienam cauſa libidinoſa, non tenetur de furto,quia non ſurripuit cauſa furandi,ſed ob cauſam veniens. l.verum.s. ff.de furtis. & hoc generale eſt in qualibet materia vt inſpici debeat cauſa facti potius quam ipſum factum.c.ſi. de tranſact.c.cum dilecti.el j.vbi glo.in verbo ea cauſa,de accuſa.c.intelligentia,de uerbo.ſignifi. c.& ſi Chriſtus.§.quædam,vbi gloſſ.in verſ.ex cauſa.2.de iureiuran.& dicit gl.in l.legata inutiliter. ff.de adim.lega. quòd ſemper ſpectandum eſt quare aliquid fiat , per tex.in l.cum tale.§.ſi.ff de condit. & demon. & quod in pulchro caſu ſcribit Calde.in conſi.4.in titu.de hære.ubi φ ſi infirmus petat hoſtiam non conſecratam,non quia de fide male ſentiat , ſed ut dici poſsit eum ſumpſiſſe corpus Chriſti reputans ſe indignũ corpus Chriſti aſſumere vñ,licet peccet ita faciẽdo & petẽdo hoſtiam non conſecratam,non tamen iudicatur hæreticus,quia cã petendi non fuit φ de fide male ſentiret , ſed quia indignum ſe crederet.modo in propoſito noſtro conſideremus cauſam cũr miſerit dominus Sebaſtianus milites ad caſtrũ Marſaliæ , an eos miſerit in odium domini ut domino noceret,an uero ut ius ſuũ immo & domini ſaluum faceret ? itaque cum cauſa mittẽdi fuerit bona & laudabilis , effectus inde ſecutus non poteſt non bonus dici:ſemper enim effectus iudicatur & regulatur a ſua cauſa l.3.ff.de pecul.Iaſ.in l.diuortio,in prin.in primo not.ff. ſolut. matri.ideo dicitur qualis mater,talis filia. Ezechiel cap. 16. & pſal. 44.Pro patribus tuis nati filii.

8 ¶†Decimo dominus Sebaſtianus nihil occulte egit ſed palam & publice declarãdo cauſam cur ita ageret per proteſtationes, ex quo actu ita publice facto dolus argui non poteſt. l.ſi.ff.donatio. inter uirum & uxor. l.non exiſtimo.ff.de adminiſtratio.tuto.l.non intelligitur.ff.de iure fiſci.

¶Vndecimo nihil repente aut ſubito & temerarie egit dominus Sebaſtianus ſed prius anceps fuit quid ageret & conſilium petiit a coniunctis & amicis , qui ita faciendum eſſe in conſilio fuerunt.Quo conſilio habito,non ſtatim milites aut cuſtodes delegauit,ſed prius omnibus uoluit proteſtationem haberi coram officiario Cilarii ſuper cauſa mittendi, quam ipſam etiam proteſtationem

ſtationem repeti voluit in ipſo loco Marſaliæ coram Claudio de Bona locum tenente licet ipſe proteſtationem noluerit recipere. his non contentus nuncium deſtinauit ad dominum, qui nuncius fuit frater Emanuel Iacomellus prior in conuentu fratrum minorum obſeruantiæ Foſſani. Ex quibus tot actibus multiplicatis aperte tollitur omnis ſuſpitio doli in ipſo domino Sebaſtiano argu. l. ſi mulier. C. ad Velleia. & quod dicitur de confeſſione geminata in l. in contractibus. §. illo. C. de non nume. pecu. & in l. cum ſcimus, vbi Bar. C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Etenim ſi animum habuiſſet dominum offendendi non vtique tot proteſtationibus opus erat, non nuncii tranſmiſſione ad dominum.

9 ¶ † Duodecimo dubitans & ignorans æquiparantur. l. manifeſtisſimi. §. ſi autem neſcius. C. de furtis. ideo ita parcitur dubitanti ſicut ignoranti. Bal. in l. leges ſacratiſſimæ. C. de legib. Iaſ. in l. ſi per errorem. col. 2. in princ. ff. de iuriſdic. om. iudic. & dicitur dubitans in bona fide. Corn. in conſ. 130. col. 2. lib. 4. & condictio indebiti ita competit dubitanti an ſolutum eſſet debitum vel non, ſicut ignoranti indebitum eſſe. l. ſi. C. de condi. indebi. Iaſ. in conſil. 160. col. 3. in fin. lib. 4. modo per teſtes apparet quòd dominus Sebaſtianus audito rumore & ipſo perſeuerante de morte marchionis & de aduentu Procæſaris appropinquãtis, in dubio erat quid ageret circa caſtrum Marſaliæ, iuxta illud comicum: Dum in dubio eſt animus facile huc atque illuc impellitur. ob id conſilium quærebat quid facto opus eſſet, Conſilium autem redditũ eſt ita agendi quomodo actum eſt. Quo dubio ſtante neſcio videre in quo deliquerit, nam ſi æquiparantur dubitans & ignorãs perinde eſt ac ſi talis cuſtodia ad caſtrum Marſaliæ miſſa eſſet ipſo domino Sebaſtiano ignorante. Ignorantia autem ſine dubio non punitur nec poteſt ignoranti fraus aut dolus imputari. l. ex maleficiis. §. longe minus. ff. de actio. & oblig. l. genero. ff. de inſa. l. cum ancillis. C. de inceſt. nup. l. generali. C. de tabular. li. 10. l. Iulianus. §. ſi tamen ignarus. ff. ad exhiben. c. pen. de clerr. ex commu. miniſtran. c. ſacro. de ſenten. excommu.

¶ Decimotertio innocentia domini Sebaſtiani non obſcurè oſtenditur, nam poſito & non conceſſo, caſtrum Marſaliæ inſolidum ad eum non pertineret ſed pro parte tantum, tamen ratione partis ſuæ conſeruandę potuit in tanto metu & diſcrimine caſtrum munire militibus & annona cum eſſet & ſit res quæ pro parte explicari non poteſt, eſt enim defenſionis factum indiuiduum. l. in executione. §. inſolidum. ff. de verbo. obl. ſed in indiuiduis poteſt vnus ſociorum inſolidum agere. l. hæredes. §. an ea. ff. famil. ercíſc. ſi vnus ſociorum in indiuiduis poteſt inſolidũ agere, quanto magis poterit inſolidum rem defendere cum fauorabilior ſit cauſa defenſionis quam actionis. reg. fauorabiliores. ff. de regu. iur. Itaque ſi licuit domino Sebaſtiano caſtrum commune inſolidum cuſtodire ab inſidiis aduerſariorum, in caſu permiſſo fraus aut dolus conſiderari non poteſt. l. j. §. non fuit. ff. de dolo. l. nemo damnum. ff. de regu. iur. l. ſancimus. C. de adminiſt. tut. l. Gracchus. C. de adulter. nemini enim iniuriam facit qui vtitur iure ſuo. l. iniuriarum. §. j. ff. de iniur. l. nullus videtur. ff. de regu. iur. lib. j. C. de delator. lib. 10. c. cum eccleſia vulterana, de electio. c. dilectus, vbi Cardin. de offic. deleg. Ideo in actu permiſſo ſimulatio contractus allegari non poteſt. Pau. de Caſtr. in conſil.
10 388. Plus, in fi. li. j. Decimoquarto † poteſt vnus ſociorum inſolidum diſponere de re communi ad eum vſum ad quem eſt deſtinata. Ideo quando domus communis locari conſueuit. poteſt vnus tantum ſociorum totam domum locare. Bart. in l. & hæc diſtinctio. §. cum fundum ff. loca. Alex. in l. ſerui electione. §. Labeo. ff. de leg. Dec. in conſ. 282. ſed natura caſtri exiſtentis in partibus limitrophis de tempore ſuſpecto eſt vt muniatur militibus & annona, nec aliter fieri poteſt: itaque dominus Sebaſtianus in tali actu munitionis fines communionis non exceſſit, immo re communi vſus eſt ſecundum eius naturam & vſum communem. ¶ Decimoquinto ceſſat dolus in domino Sebaſtiano, quia ſtatim atque curauit caſtrum muniri militibus & annona nuncium tranſmitti ſtuduit ad ipſum dominum marchionem vt ueritas haberetur vitæ vel mortis, quòd ſi inter viuos eſſet, mandaret eius Excellentia quid vellet circa factum ipſius caſtri quia ab eius mandato & iuſſu recedere non intendebat. ea quia ipſa re ſignificãdo illico domino rem omnẽ vt acta eſſet, non poteſt doli ſuſpitio non omnino ceſſare. Pro quo adduco in fortiori quod Bal. ſcribit in conſ. 250. In quæſtione, col. 3. in fi. lib. j. quod eſt repetitum in conſ. 382. lib. 5. vbi quòd dolus non præſumitur in receptante perſonã aut bona, quãdo receptator intra paucos dies illud propalauit: quid hic dicemus vbi dominus Sebaſtianus factum monitionis caſtri Marſaliæ propalauit domino non intra paucos dies ſed continuo & ex templo quo ad eum licet nũcius id eſt frater Emanuel aliquantulum diſtulerit, ſed ſatis eſt quoad ipſum d. Sebaſtianum ꝙ incontinenti dominum certiorem fieri de omnibus curam egerit, hic quæſo reſpondeat qui domino Sebaſtiano crimen imponit, ſi dolus in eo fuiſſet an nuncium eiuſmodi ad dominum delegandum curaſſet cum mandato memorato obediendi præceptis eius. ¶ Ex his enim quæ poſtea incontinenti fiunt, declaratur qualis fuerit animus in præcedentibus. l. ſi ventri, in fi. ff. de priuil. cred. c. officii. de electio. lib. 6. ideo cum incontinenti miſſus fuerit nuncius ad dominum, non obſcure arguitur de bono animo ipſius domini Sebaſtiani erga ipſum dominum quòd eum nullo modo vellet offendere. ¶ Decimoſexto ceſſat dolus in domino Sebaſtiano, quia cum primum intellexit voluntatem domini eſſe vt reſtitueretur caſtrum in manibus domini Ruſinetæ commiſſarii marchionalis, continuò nuncium delegauit ad milites caſtri pro eius relaxatione. Qui ipſi milites caſtrum reſtituere voluerunt, ſed dominus commiſſarius ſine alio mandato domini captiuos eos volebat, ideo quatenus attinet ad ipſum d. Sebaſtianum, ipſe citra omnem moram reſtitutionem caſtri fieri mandauit obediendo præcepto domini, & ꝙ caſtrum poſtea & breui tempore reſtitutum eſt vbi militibus incolumis reditus permiſſus eſt a domino commiſſario. Ex quo ipſo facto reſtitutionis ſubſecuto & mandati d. Sebaſtiani ad milites de reſtituendo citra moram, fides bona arguitur ipſius domini Sebaſtiani ab initio deſtinationis militum quod domino ſuo nocere
11 in aliquo non intenderet. † talis enim præſumitur voluntas præcedẽs qualis colligitur ex facto quod ſequitur. l. ſed & Iulianus. §. proinde. ff. ad macedonia. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de lega. j. l. poſt contractum, vbi Bat. ff. de donatio. l. cum quis, ante fin. C. de natural. libe. & mora omnis reſtitutionis imputanda eſt ipſi domino commiſſario qui citra mandatum domini militum captiuitatem deſiderabat & cum milites acceſſiſſent in caſtrũ de mãdato domini Sebaſtiani ius in caſtro notorie habentis, nulla erit ratio eos captiuandi. Bal. & docto. in l. in rem. §. tignum. ff. de rei vendi. vbi ꝙ laborans in re aliena de mandato alterius non tenetur. Quod procedit etiam ſi fiant proteſtationes poſt locationẽ operarum quia talibus proteſtationibus credendum non eſt niſi fiant ante actum ab initio. Alex. in l. de pupillo. §. nunciationem. col. 3. uerſ. tamen aduerte. ff. de ope. nou. nunc. Socin. in conſi. 54. col. fi. poſt med. lib. 4. & ſi iſtud procedit in operariis laborantibus in re aliena quid hic dicemus in iſtis militibus cuſtodientibus caſtrum qđ ſine dubio pro dimidia erat mandatoris, immo & inſolidum ut ſupra dictum eſt? ¶ Amplius dico cum dominus commiſſarius nullam oſtenderet commiſſionem aut poteſtatẽ captiuandi ipſos milites, non tenebantur ei credere l. j. C. de mãda. prin. c. cum in iure, de offi. delega. Immo licitum fuiſſet tali commiſſario fidem non facienti de poteſtate ſua ad hoc de facto reſiſtere. l. prohibitum, vbi Bar. C. de iure fiſci. lib. 10. l. defenſionis facultas. C. eodem titu. Bar. in l. contra. C. de exact. & execut. lib. 12. & re vera exceſſit dominus commiſſarius in hoc fines mandati, quia vbi frater Emanuel primo loco renunciauit Illuſt. Marchioni ſeriem & cauſam rei geſtæ, illud ſolum mãdauit Marchio vt caſtrum remiſſum eſſet, non etiam vt captiui cuſtodes fierent, quam ipſam etiam captiuationem de iure mandare nõ potuiſſet, cum in eis delictum non caderet, ſed excuſarentur ob mãdatum domini Sebaſtiani ius in caſtro notorie habentis ut ſupra dictum eſt. Potuit igitur & debuit dominus Sebaſtianus nõ obedire d. Ruſinetæ formam ſuæ poteſtatis excedenti, immo etiam ſuperiori ipſi parendum non eſt quando officium ſuum egreditur & poteſtatem ſuam excedit. glo. in l. non uidetur. §. qui iuſſu. ff. de regul. iuris. Innocen. in c. ad aures, de tempor. ordi. ſequitur Dec in conſ. 72. col. 2. poſt med. & col. 4. ante fin. Rurſus, ſi in domino Sebaſtiano mandante delictum non cadit per ſupradicta & alia infra dicenda, multominus dici poterant deliquiſſe ipſi
12 mandatarii, quia † ceſſat neceſſario delictum in acceſſorio ubi principalis non deliquit. l. ſi mulier. §. j. ff. rerum amota. Barto. in conſ. 299. Tudertinus, in princ. Bal. in conſ. 497. De acceſſorio. li. j. in conſ. 410. In cauſa & quæſtione Antonii. col. 2. lib. 2. in conſi. 9. in fi. & in conſ. 16. in fi. lib. 3. Ideo cum dominus commiſſarius nullam oſtenderet poteſtatem cuſtodes captiuandi ad arbitriũ, potuerunt & debuerunt ipſi cuſtodes præcepto domini Ruſſinetæ non obedire. Contumacia enim aut inobedientia non dicitur coram eo de cuius iuriſdictione non conſtat l. non videtur. ff. de iudi. l. eo tempore. ff. de peculio. l. contumacia. §. contumaces.

ff. de

ff.de re iudic.Oldr.in conſ.301.Breues allegationes,in prin. Bellamera in c.Rumana.§.contrahentes,col.1.ante med.de foro cō peten.lib.6.de qua latius ſcribo infra in reſponſionibus ad contraria & in reſponſione ad primum argumentum.

¶Decimoſeptimo ceſſat ſuſpitio doli,quia vt primū vidit dominus Sebaſtianus quòd dominus Rufineta noluit acceptare remiſſionem caſtri ſine captiuatione militum & cuſtodum ad arbitrium, licet ad ipſum Rufinetam onus probandi voluntatē domini Marchionis talem fuiſſe circa captiuationem pertineret, cum (vt dixi) nemini credatur aſſerenti ſe habere poteſtatem a principe,niſi de ea per literas fidem faciat: tamen ipſe dominus Sebaſtianus veritus vt ne domino quoquomodo diſpliceret, ex integro ad eum nuncium delegauit, id eſt memoratum fratrem Emanuelem Iacomelli vt intelligeret voluntatem domini circa ipſam captiuationem, quam ipſam voluntatem aliter dominus declarauit ſecundum teſtimonium ipſius Iacomelli quia ſolum intendebat quòd milites interrogarentur,& deinde inermes dimiſſi fierent.In qua re duo conſidero, primum quòd non ſolum imputandum eſt domino Rufinetæ non oſtendenti de poteſtate ſua,ſed etiam quòd eius petitio circa captiuationem aperte repugnabat voluntati domini & ſic excedebat fines mandati.l.diligenter.ff.mandati.

¶Secundum quod conſidero eſt ſincera & recta bona fides ipſius domini Sebaſtiani, qui ſtatim ad dominum miſit ad explorandum eius intentionem licet ipſi d.Sebaſtiano ſatis eſſet quòd dominus Rufineta fidem non faceret de eius poteſtate, ob id dici poteſt in domino Sebaſtiano quòd non fugiebat nec contumacem agebat ad principem recurrendo.c.cum olim, circa fin.
13 de dolo & contuma.c.dilecti, de appella.† vbi ꝙ appellare dicitur qui ad principem iter arripit: immo quod plus eſt ad principem iter arripere quàm appellare.

¶Decimooctauo dolus conſiderari non poteſt ceſſante commodo quando ex dolo commodum quis non conſequitur: nam commodum & vtilitas dicitur cauſa doli,ergo ceſſante cauſa doli & ipſum etiam dolum ceſſare neceſſe eſt.ita Feder.de Senis in conſ.125.Super eo quod quæritur.circa fi.vbi quòd ſententia iudicis aut arbitratoris licet ſit iniuſta , non tamen dicitur doloſa, ex quo vtilitas ſententiæ ad iudicem aut arbitratorem non pertinet.Alibi ſcribit Iaſ.in conſ.167.col.2.poſt med.lib.4.quòd nō eſt veriſimile quem voluiſſe excitare ſeditionem ex qua commodū non percipiat.Alibi ſcribit Bal.in conſ. 250. In quæſtione, col.3. lib.1.quod eſt repetitum in conſ.382.lib.5. quod dolus non præſumitur ex receptatione alicuius perſonæ vel rei , quando ex tali receptatione commodum ad receptantem non peruenit . Alibi ſcribit Alex.in conſ.127.col.3. lib.4.ꝙ nunquam præſumitur qs delinquere ex actu quem facit,niſi quando delictum eſſet ei fauorabile,per gl.ſing.in l.qui iuraſſe.§.ſi pater.ff.de iureiuran. Alibi & fortius ſcribit Imo.in conſ.129.in fin.quòd non præſumitur quis dolo feciſſe quod non cedit ad ſui commodum uel incommodum. Modo cōſideret qui in ratione naturali iudicium facit, ſi dicimus dominum Sebaſtianum muniuiſſe caſtrum Marſaliæ perſonis & victu in odium domini ſeu vt domino in aliquo noceret,quam vtilitatem conſequi ex tali facto aduerſus dominū poterat,nunquid demens adeo putandus eſt quòd crederet bellum cum domino ſe conſequi poſſe habere & gerere?nunquid ad eū modum putaret ſe conſequi poſſe ius alterius dimidiæ quam in caſtro ipſo non fruſtra prætendit?

¶Decimonono præſumptio ſumitur ex his quæ apparent,non ex his de quibus non conſtat.ideo poſſeſſio præſumitur ſubſecuta ex titulo de quo apparet , non ex titulo de quo non conſtat.l. quædam mulier.ff.de rei vendicatio.l.2.C.de acquirenda poſſeſſione.cum ſimilib.& dicit Anchara.in conſ. 302. Materia de qua quæritur.col.fi.poſt med. quòd ea quæ non apparent non præſumuntur,ſed rebus ſic ſe habentibus iudicandum eſt, per text.in l.in lege.ff.de contrah.empt.& in l.quod Seruius. ff. de condi.ob cau.modo in proceſſu ex teſtibus apparet de odio capitali hominum Marſaliæ cōtra ipſum d.Sebaſtianum, de quo odio loquūtur quartus,nonus,vndecimus,& decimuſquintus teſtes ipſius d. Sebaſtiani.Rurſus apparet de aduentu Illuſtr. Procæſaris , de fama vehementi mortis Illu. Marchionis,ob id verſimiliter timere poterat d.Sebaſtianus ab inſidiis aduerſariorum & ēt hominū Marſaliæ qui dixerant ſe malle filios proprios,comedere ꝙ̄ impetū ipſius domini Sebaſtiani ſuſtinere . Itaque dicamus rem omnem geſtam fuiſſe,vt eſt, ex cauſis apparētibus,non etiam ex alia cauſa de qua nullo modo appareat. ¶Vigeſimo ceſſat ſuſpitio doli: nam dominus Sebaſtianus ante deſtinationem militum ad caſtrum Marſaliæ multos interrogauit & ipſos viros fide dignos quid ipſis agendum videretur in caſu tam ſubito & improuiſo ac diſcriminis pleno , qui ipſi interrogati ſuaſerunt & conſuluerunt caſtrum muniendum eſſe ad ſaluum ius habentis.Credidit conſilio eiuſmodi ipſe dominus Sebaſtianus & rem egit ex eo conſilio hominum non contemnendæ fidei & authoritatis.quæſo in quo deliquit dominus Sebaſtianus,an non excuſatur ſi ho-
14 minibus credidit fide dignis? † iuxta glo.in l. Titio fundus.ff.de condi.& demon.vbi ꝙ dictum notabilis viri excuſat.Immo amplius ex tali dicto viri notabilis titulus ſufficiens inducitur ad præſcribendum ſi quis audierit ab aliquo viro notabili quòd res quam poſſidebat,erat ipſius poſſidentis, & ꝙ prædeceſſores ſui eandem quoque rem poſſiderant.Ita Bart. & doct.in l.Celſus.ff. de vſuca.Bal.in l.iudicia.C.de rei vendica.Abb.in conſi.102.col. j.lib.j.Ange.in l.j.in princi & ibi Iaſ.col.3.ff.de eo per quem factum erit.Alex.in conſi.28.colum 3.lib.j. Curt. ſenior in conſilio 72.colum.8.circa medi. & in terminis conſilij quod ex eo tollatur ſuſpitio doli,not.Bal.& doct.in l.2.C.de his quibus vt indign. vbi ꝙ tutor non præſumitur dolo verſatus quando aliquid egit ex conſilio coniunctorum pupilli . ſequitur Iaſ.in l.j.in fin. C.de tranſactio. Conſuluit autem. d. Sebaſtianus eos quos conſulere potuit in caſu tam repentino: iden generaliter dicimus ꝙ habēs probabilem credulitatem aliquid faciendi , non dicitur eſſe in dolo.Dec.in conſilio 188. colum.3. ante med. Sed quis illud loqui audeat non habuiſſe dominum Sebaſtianum probabilem credulitatem ita agēdi ex tot cauſis ſupra commemoratis? ¶ Vigeſimo primo cauſa qualibet etiam iniuſta & beſtialis a dolo excuſat & a pœna.l.igitur.ff.de lib.cau. gl.fi.in l.plagii criminis. C.ad leg.flauiam de plagiar.cum ſim.vt per Alexan. in conſi.75. col.3. verſic. & non eſt dubium. lib.5. quid hic dicemus vbi tot cauſæ concurrunt & ipſæ iuſtiſſimæ? Similiter cauſa colorata excuſat a pœna.glo.in l.3.§.in hac.ff.de critica.Inno.in c.pen.de rebus eccleſi. non alie. Soci.inter conſi. Curtii ſenioris in conſil. 20.colum.21.circa med. Sed quæſo,ſi cauſæ quibus motus eſt dominus Sebaſtianus ad ita agendum coloratæ dici poſſunt? ¶ Vigeſimoſecundo dici non poteſt taliter deliquiſſe qui aliquo modo a pœna poteſt excuſari. Bald.in l. vt vim, in 7.q. ff.de iuſti. & iure.Bal.& Sal.in l.Gracchus,per illum tex.C.de adulter. Collegium doct.Florentinorum inter.conſi. Curtii ſenioris in conſilio 21.colum.6. circa med.ſed dicat mihi contrarium contendens, ſi dominus Sebaſtianus aliquo modo a pœna excuſari poſſit? & pondero quòd Soc. & collegium Florentinum conſuluerunt in caſu attrociſſimo ad excuſandum occiſores vnius Cardinalis Legati , ſuper quo facto etiam conſuluit Hieronymus Tortus poſt conſi. Anto. de Butr. ¶ Vidimus caſus duos ſupra 20. ex quibus
15 a dolo excuſetur d.Sebaſtianus. Infertur quòd † ceſſante dolo,de pœna aliqua tractari nos oportet . Barto. in l.3.§.non autem.ff.ſi quis teſta.lib. eſſe iuſ.fuerit Alexand. in conſi.177. col.2.verſic.& per hoc patet.lib.5.Cor.in conſi.205.colum.2.lib.2.Dec.in c.cognoſcentes,col.5.verſi.& ad ſuperius dicta , de conſtitutio.Ideo ſtatutum pœnale non habet locum ceſſante dolo licèt loquatur ſtatutum ſimpliciter. Bald.in l.fi.per gl.ibi.ff. quod quiſque iuris. Deci.in conſilio 83.colum.2. poſt med. verſic.3.reſpondetur.vbi Deci. quòd ſtatutum puniēs damnum dantem aliqua magna pœna,intelligitur accedente dolo quia non eſt veriſimile ꝙ ſtatuentes voluerint quem punire magna pœna ſine dolo. ¶ Sed enim ad maiorem & ſplendidiorem demonſtrationem innocentiæ ipſius domini Sebaſtiani, non, contentus ero doli ſuſpitiones amouiſſe,ſed & culpæ quoque omnis præſumptiones tollemus.

¶ Primo igitur ceſſat culpa in domino Sebaſtiano , quia culpa in dubio non præſumitur , ſed probanda eſt.l. exceptione & ibi Bart.ff.de fideiuſſor.gl.& doct. in l.ſi quis ex argentariis. §.h. ff.de edendo.glo.Barto.& doc.in l.ſi creditor.C.de pigno.actio. Ideo vt culpa ceſſet , præſumitur quis feciſſe in rebus alieni ꝙ in ſuis ſolitus eſt facere. Ang.in l ſed ſi damnum.§.j. per illum text. ff.de p. cul. Similiter præſumitur quilibet feciſſe quod alias veriſimiliter faceret,ne alias culpa præſumatur.Bar.in l.ſi.cum venderet.§.ſi.ff.de pigno.actio.Neapoli decil. 12.colum. 14. ¶ Secundo,poſito & non conceſſo,ꝙ Illu. Marchio partem habeat in caſtro Marſaliæ reſpectu vtilis dominij , culpa tamen domino Sebaſtiano imputari non poteſt ſi id egit reſpectu partis ipſius Marchionis, quod fecit pro parte ipſius domini Sebaſtiani . l. hæredes.§.non tantum ff.famil. ercil.l.ſocius ſocio. ff. pro ſocio. l.ſi conſtante.§,ſi maritus.ff.ſolut.matri. ¶ Tertio culpa imputari

ri non poteſt ſi quis id non fecerit quod facere non potuit. l. cum
quidam. §. ſi pupillo. ff. de vſuris. c. quia diuerſitatem, de conceſ.
præb. c. j. §. ſolet autem, vbi gl. in ver. potuerit, de reſtit. ſpol. libr.
6. Oldr. in conſ. 242. Tota præſens, col. 3. modo imputatur domi-
no Sebaſtiano quod milites & cuſtodes deſtinauerit ad caſtrum Mar
ſaliæ in quo dominus ius haberet, ſed dico quod cum dominus Se-
baſtianus etiam ius haberet & quidem fortius quoad vtile domi
nium potuit milites derogare pro conſeruatione iuris ſui, quia
vt ſupra dictum eſt in 13. fundamento circa dolum, poteſt ſocius
& debet rem communem tueri & defendere, quæ defenſio pro
parte explicari non poteſt cum ſit factum indiuiduum d. l. in exe-
cutione. §. inſolidum. ff. de verbo. obl. itaque cum non poſſet do-
minus Sebaſtianus partem ſuam defendere, quin defenderet &
partem ſocii. & partem ſuam indefenſam relinquere non tenere
tur, culpa ei imputari non poteſt quòd abſtinere debuerit a par
te ſocii & quod tangere non deberet, cum talis abſtinentia eſſet im-
poſsibilis. ¶ Et ſi dicatur, non obiicitur domino Sebaſtiano quod cu
ſtodiam poſuerit in caſtro ſed quod caſtrum domino commiſſario
ſtatim reſtitutum non fuerit. Reſpondebitur infra in reſponſione
ad contraria & iam ſupra reſponſum eſt in 17. fundamēto facto
ad purgationem doli. ¶ Quarto ceſſat culpa in domino Sebaſtia
no, nam cum credi non debeat dicenti ſe commiſſarium princi-
pis & poteſtatem habere aliquid faciendi niſi per literas doceat
ut ſupra dictum eſt in 16. fundamento ad exclusionem doli, illud
quærendum erat an voluntas domini eſſet, vt reſtitueretur ca-
ſtrum militibus captiuis, quod ipſum d. Sebaſtianus aut agens pro
eo aliter ſcire voluit quam per aſſertionem ipſius domini Rufinetæ.

¶ Quærendo igitur ueritatem ab ipſo fonte & domino nun-
cium ad eum mittendo, fecit dominus Sebaſtianus quod debebat
26 cum aliter credere non teneretur, † ſed facienti quod debet cul
pa aſcribi non poteſt. l. vtique. §. culpa. ff. de rei uendica. Roma. in
conſ. 395. Vt res clarior. col. 2. Similiter non poteſt obiici culpa
domino Sebaſtiano ſi non credidit verbo domino Rufinetæ cui
credere non tenebatur. Curt. in conſ. 11. col. fi. ver. cum igitur nō
dum. ¶ Quinto ceſſat culpa quia dominus Sebaſtianus fecit quic
quid potuit ne videretur iura domini in aliquo lædere. nam pri-
mo audiens aduentum Illuſt. Procæſaris & eo nomine cuſtodias
augeri in locis præſidiorum, ſimul & rumorē intelligens de mor
te domini, conſilium a multis petiit quid eſſet acturus, binas te-
ſtimoniales rogauit proteſtationis ſuæ quòd iura domini viola-
re non intenderet, licet Claudius de Bona ſecundas recipere no
luerit, vt potè odioſus & inuiſus ipſi domino Sebaſtiano, deinde
ad dominum bis nuncium delegauit virū religioſum & ipſi do-
mino notum, gratum, & familiarem, ut domini voluntatem co-
gnitam haberet cum domino Rufinetæ credere non teneretur. In
tanta igitur diligentia faciendo quicquid fieri poſſet in ſimili ca
ſu, non poteſt non culpa ceſſare. reg. imputari, lib. 6. Bal. in conſi.
348. Viſo themate prædicto, in prio. libr. 5. ſatis eſt enim ſi homo
facit quod in eo eſt. c. breui, de iureiuran. c. faciat homo. 22. q. 2.
& ſi generaliter credi non debet dicenti ſe principis commiſſa-
rium niſi ſcriptis id doceat, quid hic dicemus ſtante fama tam
longa & uehementi de morte ipſius domini, quo caſu multo pro-
babilius dubitari poterat de non poteſtate ipſius domini Rufine
tæ, & de aliqua interceptione ipſius domini Sebaſtiani? ¶ Sextò
ceſſat culpa, nam cuſtodia & munitio caſtri in tanto dubio & di
ſcrimine etiam ob ſolum aduentum Procæſaris maxime odio ad
dito ſubditorum Marſaliæ contra ipſum dominum Sebaſtianū,
res erat pluſquàm licita & permiſſa tendens ad conſeruationem
27 rei. Plane † culpa quælibet etiam leuiſſima abeſſe præſumitur
ab his, qui operam dant rei licitæ, niſi contrarium probetur. c. di
lectus. c. ex litteris, & c. tua nos, de homicidio. quæ iura ad hoc ci
tat Bal. in conſ. 222. Viſis prædictis actis, lib. 5.

¶ Septimo culpa ceſſat nam ut dixi imputari non poteſt domi
no Sebaſtiano cuſtodia & munitio caſtri tanquam euidenter li-
cita nec ſine cauſa facta, tantum imputatur quod caſtrum ſtatim re-
miſſum non ſit etiam quod remiſſio retardata non eſſet facto & cul
pa domini Rufinetæ militum captiuationem ſine mandato deſi-
derantis prout ita re uera tardata eſt, tamen cum breui poſt re
miſſum fuerit, culpa imputari non poteſt ex quo ſi paulo ante re
miſſum eſſet, illa tamen remiſſio nihilo magis profutura fuiſſet,
atque illa ſubſecuta l. quoties. § nequaquam, uerſ. ergo & hoc &
ſuperius, ubi gl. in uerſ. nihil. ff. de admi. tuto. quem tenet ad hoc
in ſimili citat Aret. in conſ. 149. Viſis diligenter. col. 4. in fi. uerſ. nō
obſtant allegata in contrarium.

¶ Octauo ceſſat culpa, quia illa dilatio reſtituendi non fuit ha
bita in odium domini, ſed ob cauſam indemnitatis ipſorum mi-
litum captiuitatem certe non merentium, & donec certior domi
nus factus eſſet de facto captiuitatis deſideratæ: ſed qui aliquid
non facit pro damno euitando in culpa non dicitur ideo pro vi-
tandis damnis poſſumus excommunicatos non vitare. Abb. in
conſ. 60. ante fi. lib. j. per tex. in c. ſi vere. de ſen. excomm. & dicit
Abb. quòd Inn. ibi hoc ſentit in prin. ¶ Nono culpa non præſumi
tur nec præſumi poteſt contra d. Sebaſtianum, nam (vt dixi) ver
bo domini Rufinetæ captiuitatem militum deſiderantis creden-
dum non erat ſine literis domini, ergo aliter docendum erat de
mandato & voluntate domini per ſcripturam & literas domini:
itaque antequàm appareret de declaratione voluntatis domini
culpa imputari non poteſt domino Sebaſtiano talem declaratio
nem expectanti. Pau. de Caſt. in conſ. 326. De primo quæſito, lib.
j. vbi ſi teſtator mandat hæredi vt conſtruat capellam in loco de
clarando per executores, non poteſt hæredi non conſtruenti cul
pa imputari antequam executores locum declarent.

¶ Decimo in tanto dubio & diſcrimine poterat dominus Se-
baſtianus probabiliter credere quod Illuſt. Marchio ſi viueret, caſtri
cuſtodiam & munitionem veriſimiliter eſſet permiſſurus tanquā
illud fieret ad communem vtilitatem, ergo delictum aliquod in
domino Sebaſtiano conſiderari non poteſt, nam in delictis volū-
tas & propoſitum conſiderātur. Ideo ſi quis vtatur re aliena cre-
dens dominum id permiſſurum, furtum non committit. §. pla-
cuit. inſti. de obli. quæ ex delicto naſcun. Quid hic dicemus in re
non omnino aliena ſed communi in qua ipſa maiorem non pau
lo poteſtatem habet ſocius quàm extraneus omnino?

¶ Vndecimo culpa non imputatur quando ex illa damnū non
contingit. l. ſi vehenda. §. j. verſic. Paulus. ff. ad legem rhod. de ia-
ctu. l. & in totum. ff. de impen. in reb. dot. l. ſi alius. §. eſt & alia. ff.
quod vi aut clam. l. is qui ff. de actio. & obli. Bart. in l. ſi vt certo. §.
nunc videndum. ff. commoda. Sed quod damnum ſuſtinuit domi
nus ex tali munitione & cuſtodia caſtri, quod ipſum voluntate
eius comperta continuo remiſſum ſit?

¶ Duodecimo vbi alias culpa conſiderari poſſet, illa tamē ceſ
ſat propter qualitatem perſonæ ipſius domini Sebaſtiani viri no
torie probatiſſimi. Alex. in conſ. 50. in fi. li. j. vbi, quod culpa quæ
alias præſumitur contra aliquem, ceſſat ſi probetur de diligentia
& vigilantia eius quod ſolitus eſſet diligentiam adhibere, arg. l.
argentum. ff. commodati. & l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re
militari. ¶ Decimotertio non debet quis petere id, cuius contra-
rium poſtulaturus non eſſet l. rata. C. de reſcind. vend. l. pen. C. de
ſolutio. Sed finge caſtrum Marſaliæ interceptum in aduentu Pro
cæſaris, quid tunc dicturus erat Marchio domino Sebaſtiano. Tu
vaſalle proximior caſtro Marſaliæ rumore accepto de aduentu
Procæſaris, an non illud curare debebas vt munitum caſtrum fie
ret annona & cuſtodibus? quod ipſum cum factum non ſit, feu-
do priuandus es, quia vaſallus negligens rem feudalem ant illā
deteriorans feudum amittit. Calde. in conſ. 6. in tit. de feudis. Ita-
que re ita acta ad caſtri incolumitatem non culpandus videtur
dominus Sebaſtianus, ſed diligentia eius & bonafides potius cō
mendanda. Et quod ab eo factum eſt, illud ipſum ex lege fidelita
tis permiſſum, immo iuſſum videtur in illis verbis quæ ad dam-
ni vitationem pertinent. ¶ Decimoquartò egit dominus Sebaſtia
nus quod notorie ſolitum eſt fieri, quia in periculis & dubiis con
ſueuerunt muniri caſtra victu & armatis, ſed culpa imputari nō
poteſt facienti quod ſolitum eſt fieri. l. 3. ff. ad macedonia. l. quis
ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ędi. edic. l. j. C. de pig. actio.
Ideo culpa non imputatur cuſtodi animalium dimittenti equū
in paſcuis, quem lupus comedit, quando ita erat conſuetudo di-
mittendi. gl. in l. ſi negocia, in verſ. ſit ſolidus. ff. de nego. geſt. Pet.
& Cyn. in l. 3. C. de epiſco. audien. Et ſimilia infinita ad hoc poſ-
ſem cumulare, ſed non expedit. ¶ Decimoquinto vltima derogāt
prioribus. l. pacta nouiſſima. C. de pactis. & poſteriores præſum
ptiones derogant prioribus. Calca. in conſ. 100. col. pen. in fi. mo
do vbi pars peius & crudelius interpretando mali aliquid ſuſpi
cari aut præſumere vellet contra dominum Sebaſtianum, talis ta
men ſuſpicio omnino tollitur ex facto poſteriori ſubſecuto, quia
intellecta voluntate domini reſtitutum fuit caſtrum. In qua ipſa
re nihil aliud dicam niſi quòd exitus acta probat, in prima con-
ſtitutione ſforum in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœnis. l. non intel
ligitur. §. quando autem. ff. de iure fiſci. l. rem non nouam. §. fina.
C. de iudi. l. iure noſtro. §. fin. ibi euentus iudicaræ rei declarabit.
ff. de teſtam. tute. qui res. l. 2. & 3. reſpon. ff. de ſolutio. l. quędam.
ff. de reb. dub. Exitus autem fuit obedientiæ & remiſſionis caſtri

ad mandatum domini, itaque quis illud cogitare aut loqui audeat malam fuiſſe intentionem domini Sebaſtiani contra dominum? Sed enim declaranda videtur voluntas domini Sebaſtiani ab euentu remiſſionis ſubſecuto non etiam ab aliis ſuſpitionibus ab homine excogitatis.

¶ Decimoſexto ex teſtibus tam fiſci quàm ipſius domini Sebaſtiani probatur clariſsime, quòd tenebatur caſtrum cõmuni nomine marchionalis excellentię & ipſius domini Sebaſtiani & ita proteſtatus fuit ipſe dñs Sebaſtianus coram officiario Ciliarii & Claudio de Bona, licet Claudius de Bona opus illud bonũ operari noluerit, proteſtationem admittere recuſando. Itaque ſtantibus talibus proteſtationibus quas ipſas milites etiam interrogati cuius nomine in caſtro eſſent, approbauerunt, res videtur clara quòd iuribus domini non intenderet dominus Sebaſtianus in aliquo derogare, nam proteſtatio etiam vnica animum declarat
18. proteſtantis, quia † vbi actus dupliciter poteſt intelligi, eo modo intelligitur, qui declaratur per proteſtationem. l. Neſcennius. ff. de neg. geſt. c. cum in, de conſti. vbi Inn. & doc. Ita Bal. in conſil. 405. Proteſtatio, libr. 5. quid hic dicemus in proteſtationibus repetitis ex qua repetitione animus proteſtantis enixius declaratur? c. & ſi Chriſtus. de iureiuran. glo. fina. in c. ſi quis iuratus. 2. q. 3. & oſtendit reiteratio actus mentis perſeuerantiam. Oldrad. in conſ. 253. Factum tale eſt domina v. in fi. & ſignificant verba geminata præciſam intentionem diſponentis. Bald. in c. cum te. col. 2. de reſcriptis. & pondero quòd procedunt præmiſſa etiam in ciuilibus, in quibus actus dupliciter intellectus non loquat in prohibitum aut delictum ut intelligatur ſecundum formam proteſtationis. Quid hic dicemus vbi aliter intelligendo caderet actus in delictum, quo caſu etiam ceſſante proteſtatione, intelligi debet actus eo modo per quem delictum euitatur. l. merito. ff. pro ſocio. l. apud Labeonem §. ſi communem. ff. de iniur. l. ſi quis ſeruum. ff. de ſeruo corrup. l. ſemper in dubiis benigniora. ff. de reg. iur. l. quoties. §. qui dolum ff. de probatio. l. Titium & Mæuium. §. præfectus. ff. de adminiſtr. tuto. glo. in c. obſit. 11. q. 3. late Bart. & doct. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de ope. no. nun. in qua ipſa re ſimilia id genus infinita poſſem cumulare. Diſputare igitur quo animo dominus Sebaſtianus caſtrum communitum eſſe curauerit armatis, & annona, nihil aliud videtur quàm lucis aut ſolis ſplẽdorem in dubium reuocare. Etenim proteſtationes domini Sebaſtian. & reſponſiones militum cuius nomine tenerent rem ipſam clariſſimam præſtant. itaque ceſſare oportet pręſumptiones & coniecturas in re clara. l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. obl. cum ſi. & hic militat fundamentum ſupra factũ ad exclusionem doli, in. 19. fundamento præſumptiones habendas, & colligendas eſſe ex his quæ apparent non etiam ex his de quib[us] non conſtat. Accipiamus igitur præſumptiones ex proteſtationibus apparentibus non ab aliis coniecturis iniquis & crudelioribus. ¶ Decimoſeptimo dico quod dominus Sebaſtianus fuit in bona fide, nam cauſatur bona fides etiam ex ignorantia, puta ex errore iuris, ideo errans in iure lucratur fructus. l. ſed & ſi lege. vbi Bar. ff. de pet. hære. gl. & doc. in c. ſi diligenti, de pręſcrip. Soc. in conſ. 33 col. 3. circa med. lib. 4. & tamen ignorantia iuris dicitur cauſa iniuſta, quia iura omnini licet ignorare. l. leges ſacratiſſimæ C. de legibus. ob id error iuris non ſufficit ad præſcribendum l. nunquàm. ff. de vſuca. quod tamen qualiter procedat, latius alibi ſcribo, ſed hic examinare non expedit. Si ignorantia iuris cauſat bonam fidem quoad lucrum fructuum, quid hic dicemus vbi agitur de damno vitando cuius damni cauſa fauorabilior eſt quam lucri? l. Proculus. ff. de damno infec. l. ſi is cui. §. ſi. ff. de furtis. l. iuris ignorantia. & l. regula, in prin. ff. de iuris & facti ignor. l. ſi. C. de codicill. l. fin. §. licentiam. C. de iure deliberan. & q[uod] inducatur bona fides ex errore iniuſto, voluit Pau. de Caſtr. in conſ. 98. Viſis quibuſdam actis, in fi. lib. 1. fortius voluit Bal. in l. 1. in fi. per glo. ibi. C. vbi cau. ſtatus. quòd bona fides poteſt cauſari non ſolum ex iuſtis rationibus ſed etiam iniuſtis & temerariis, quod reputat tenendum menti. ſequitur Alex. in conſ. 127. col. 3. lib. 4 Iaſ. in l. ſi quis id quod. col 9. in octauo not. ff. de iurild om. iud. Curtius iunior in cõſ. 28. col. 3. poſt med. Quid hic dicemus vbi cauſata ė bona fides domini Sebaſtiani ex cauſis, & rationib[us] tam iuſtis tanquàm probabilibus periculo & timore perdendi caſtri incumbente ob aduentum Cæſaris, ob odium hominum Marſaliæ, qui ipſi non inuiti adducti eſſent Domino Sebaſtiano damnum vt facerẽt, maxime conſtante & perſeuerante fama de morte Marchionis?

¶ Decimooctauo poſito, & non conceſſo, cõſiderari poſſet er-
19 ror aliquis in domino Sebaſtiano, † tamen quoties agitur de vitanda pœna ſufficit error quicunque. Oldr. in conſilio 291. Hæ ſunt rationes, in fin. per text. in l. 1. in fin. quod cuiuſque vniuer. nomi. & alia iura de quibus per eum ibi. ¶ Decimonono ex præmiſſis apparet nihil actum fuiſſe per dominum Sebaſtianum in mala fide, ſed cum fide bona & ſimpliciter, ſed quod non mala fide fit pœnam non meretur. l. ſi ſeruum. §. non dixit, in verſic. amouere. ff. de acquiren. hæredi. vbi gloſ. l. quamuis. ff. de condit. & demonſt. Bald in conſilio 229. Proponitur in facto, ad fin. lib. 5. Paul. de Caſtr. in conſilio 205. In cauſa quæ vertitur coram locum tenente, colum. fin. lib. 2. ¶ Vigeſimo, poſito, & non conceſſo dominus Sebaſtianus fuiſſet in aliqua culpa, tamẽ pro ea teneri non debet erga Marchionem quia talis culpa non fuiſſet ordinata contra eum cum in eius odium nihil actum ſit, ſed ordinata erat res contra aduerſarios aduenientem Cæſare, & ne ſubditi Marſaliæ eius inimici capitales audito rumore aliquid contra eum molirentur: ſed non punitur culpa circa id ad quod ordinata non eſt l. in qui. ff. de actio. & obliga. l. non omne. ff. de ſtatulib. ca. quia diuerſitatem, de conceſſ. præben. Bartol. in l. 2. §. fin. ff. ſi quis cautio. & in l. ſi vt certo §. ſed interdum. ff. commoda. Idem in dolo, non enim poteſt quis de dolo agere quando commiſſus eſt dolus contra alium. l. filius emancipatus. §. fin. ff. de falſis. ſed contra Marchionem aut in eius odium nihil per dolum aut culpam actum eſt, nec cauſa aliqua veriſimilis imaginari poteſt cur contra ipſum Marchionem voluerit d. Sebaſtianus quicquam attentare, ergo &c. ¶ Vigeſimoprimo iſte caſus videtur decidi per text in l. merito. ff. pro ſocio. iuncta doctr. Bartol. in l. ſi ſocius. ff. de furtis. vbi quòd in re communi non præſumitur delictum niſi ſit factum ex quo auferatur ſocio commoditas partis ſuæ, ſed ex iſta munitione caſtri non fuit ſubtracta Marchioni ſocio commoditas partis ſuæ ſi qua competat in vtili dominio: imo illa expreſſe reſeruata per reiteratas proteſtationes & militum declarationes, dum reſponderent ad interrogatoria domini Ruſinetæ, cuius nomine poſſiderent aut cuſtodirent caſtrum. Deinde commoditas caſtri audita voluntate domini arbitrio eius remiſſa eſt. ¶ Ex præmiſſis infertur quòd etiam in culpa non fuit dominus Sebaſtianus. Culpa igitur ceſſante ceſſare debet pœna quæ pro culpa imponitur. l. inde Neratius. §. fin. cũ l. ſeq. ff ad legem aquil. l. aliud. ff. de verbo. ſignific. l. ſancimus. C. de pœnis. Ex abundanti tamen præmiſſa ſcripta videntur circa culpam, quia pro culpa pœna non imponitur ſed dolus requiritur, culpa enim videtur punibilis in leuibus vbi ageretur de modica pœna pro damno dato per ſcripta ſupra in fundamentis factis ad excluſionem doli ¶ Ex præmiſſis cauſa domini Sebaſtiani & eius innocentia clariſſime facta videtur. & ad argumenta contraria ſatis ex præmiſſis reſponſum videtur. Plane ad clariorem demonſtrationem reſpondebimus in ſpecie ad ſingula. Itaque non obſtat primum argumentum quod dominus Sebaſtianus videtur fuiſſe contumax in non reſtituendo caſtrum domino, & ob id quod incidiſſe videtur in crimẽ læſę maieſtatis. quia reſpondeo quod immo non videtur fuiſſe contumax. Primo, quia contumax non dicitur qui non paret iudici de cuius iuriſdictione non apparet vt ſupra dixi in fine 16. fundamenti facti ad excluſionem doli, nam vt dictum eſt aſſertioni domini Ruſinetæ credere nõ tenebatur dominus Sebaſtianus, aut agens pro eo quod poteſtatem a Marchione obtineret milites captiuandi ad arbitrium niſi de tali poteſtate in ſcriptis conſtaret ob id non egit contumacem qui de tali poteſtate domini Ruſinetæ & domini voluntate ſcire voluit non enim contumax dicitur qui obedire non tenetur. Inno. in c. præterea, de dilatio. no. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius voca. non ier. tradit Bald. in conſilio 245. Viſis dictis ſtatutis, in fi. lib. 5. Pau. de Caſt. in conſi. 317. Viſo & examinato puncto. colum. 3. verſi. tertia cauſa lib. 1. Alibi ſcribit Bald. in conſilio 419. Ius naturale. colum. 2. circa fin. libr. 2. quod non contemnit diſciplinam qui non tenetur obedire. ¶ Secundo reſpondeo quòd non ſolum non conſtabat de tali poteſtate domini Ruſinetæ, immo ex poſt caſtro iam remiſſo conſtitit de contrario quod intentio marchionis non erat vt milites in captiuitatem venirent, ſed ſolũ interrogarentur & deinde inermes abirẽt ergo quod geſtum fuit per dominum Ruſinetam ſine mandato aut contra eius formam nullum fuit. l. diligenter. ff. mandati. ſed in actu nullo contumacia conſiderari non poteſt. tex. eſt in terminis in l. ſi filius. 2. ff. de interro. actio. vbi quod contumacia cõſiderari non poteſt in filio agente cum patre, cum iudicium inter patrẽ & filium non teneat. & ibi not. Bar. tradit etiã Roma. in conſ.

ſi4. Iſta captura.col.s.ver.cæterum & poſito. Addo Fed. de Se-
nis in conſ.s57. Caſus talis eſt qoidam vere. vbi ſi monacbus a-
gat contra debitorem ſuum obligatum ante ingreſſum & obti-
neat ſententiam tanquàm cootra contumacem, ſententia ſit oul
la,quia iudicium eſt nullum,cum monachus in iudicio eſſe non
poſſit ſine licentia abbatis,ſed io iudicio nullo contumacia con
ſiderari oon poteſt.

¶Tertio reſpondeo quòd omois culpa & dilatio in remiſſio-
ne caſtri imputanda eſt domino Ruſinetæ præcipienti ſine mao-
dato aut formam illios excedenti.d.l.diligenter.ff.mand.c.cum
dilecta,de reſcrip.cum ſi.

¶Quarto reſpondeo,poſito & non conceſſo,dominus Ruſine
ta mandatum habuiſſet ita agendi & de eo fidem feciſſet,adhuc
excuſandus videretur omnino dominus Sebaſtianus quia nõ re
cuſauit parere mandatis ipſius domini Ruſſinetæ, ſed voluit re-
ſcribere ad dominum & prius intelligere an eius voluntas talis
omnino eſſet qualem dicebat d.Ruſineta, quo intellecto preſto
erat & caſtrum & milites ad arbitrium domini remittere. Itaq;
contumaa dici nou poteſt d.Sebaſtianus qui prius voluit ad fon
tem & dominum recurrere,quia vt dictum eſt ſupra in 7. funda
mento circa excloſionem doli,nõ dicitur fogere qui vadit ad do
minum.Rurſus cum dubitaret dominus Sebaſtiaous probabili-
ter an talis eſſet voluntas domini ſeu an dominus beue & ad ple
num eſſet informatus de fide eius booa circa munitionẽ caſtri,
& eo nomine ab ore ipſius domini voluntatem eius vellet intelli
gere, contumax dici non poterat aotequàm de ore eius veritas
haberetur. nam qoando ſcriptum ſuperioris prima facie deuiat
ab honeſtare & iuſtitia,nõ tenetur officialis aut ſubditus imme-
diate parere,ſed ſuperſedere poteſt & ad ſuperiorem reſcribere.
l.ſi vendicari.C.de pœnis. vbi Ang. dicit non eſſe parendum re-
ſcripto principis quando duriorem pœnam continet quàm deli
ctum videatur poſtulare,ſed debet 30. diebus ſuperſedere. quæ
lex edita eſt a Theodoſio imperatore ad inſtantiam diui Ambro
ſij.ut patet io c.cum apud Teſalonicam.11.q.3.quem text. dicit
pungendum auro Mart.Laud.in tract.de princip.in rub.de Conſi
liar.Principum in 6.c.Illam etiam tex.dici ſolemnem. Iaſ.in l.de
bitoribus.col.3.in ſi.ver.2.quaodo prioceps. ff.de re iudic.Illum
etiam tex.dicit aureum & ſing.Iaſ.in repe.l.j.col.3.in ſi.in s.not.
C.de ſum.Trin.& fide ca.Ideo gl.in §.deinde competens. io ver.
nunciãs.in Auth. de manda. prio.arguit prælatos,qui non audẽt
reclamare contra literas Papæ.& pulchra. ſimilia ad hoc cunge
runt moder.io c.ſi quando,de reſcri. Sed illud præceptum domi
ni Ruſioetæ volentis milites captiuos ad arbitrium vere erat in-
iuſtum & inhoneſtum,nam milites venerant miſſi a domioo Se
baſtiano ad bonum finem ſeruandi caſtrum ab aduerſariis con-
ſtante timore & periculo probabili, venerant ad caſtrum in quo
dominus Sebaſtianus ootorie ius haberet pro dimidia, immo &
in qoo inſolidum ius prætenderet & prætẽdebat, in uullo igitur
milites peccauerunt per dicta ſupra in 12. fuodamento circa do
li purgationem & excluſionem. Itaque obſecro in quo peccauit
d.Sebaſtianus ſi ſecundam iuſſionem principis voluit expecta-
re vbi de prima vere & legitime apparuiſſet, de qua ipſa tamen
prima ioſſioce nunquàm legitime apparuit niſi per aſſertionem
d. Ruſinetæ cui credendum non erat ſine literis vt ſupra ſæpius
dictum eſt.Etenim ſi exceptio ſecuodæ ioſſionis a lege permitti
tur quando prima iuſſio videtur contra ius aut honeſtatem,non
debet quis puniri expectando ſecõdam iuſſionem, quia quod he
lege permittente,pœnam oou meretur. l.Gracchus. C.de adult.
alias deciperetur quis ſub authoritate legis,contra l.ſi. C. de his
20 qui veniam ætat.impetra. ¶ Quinto reſpondeo † q contumax io
non faciendo punitur quando fuit probabilis cauſa aut impe-
dimentum ita non faciendi.Bal.io conſ.315. Statuto cauetur qđ
certus ordo.in ſi.lib.s. vbi quòd contumax io oon reſpondendo
noo habetur pro coofeſſo quando fuit probabilis cauſa vel im-
pedimentum non reſpondeodi. Sed in domino Sebaſtiauo fuit
cauſa multiplex pluſquàm probabilis ſtatim ooo remittendi ca
ſtrum cum militibus captiuis ad arbitrium d.Ruſinetę per ſupra
ſæpius dicta,ergo &c.¶Sexto & magis in terminis pro reſpõſio-
ne adduco Oldra.in coof.270. In quæſtiooe propoſita, in 2.du-
bio,vbi quod oon reſtitueos caſtrum principi contumax non di
citur qoando iuſte ignorabat an eſſet reſtituendum vel non,quia
ſucceſſiſſet in locum alterius. & ibidem q cootumax non dica-
tur qui iuſte maluit litigare,modo d. Sebaſtianus iuſte prætende
bat milites in captiuitatem dandos ooo eſſe. &c. ſtringo fortius
dictum Oldra.quia in caſu iſto caſtrom Marſaliæ notorie erat &
eſt ipſius domini Sebaſtiani pro dimidia, q non erat in caſu Ol-
dra. ¶Septimo reſpondeo quòd a cootumacia excuſat metus ẽt
leuis non cadens in conſtantem virum. Bal.in l.ea quæ.colum.3.
verſic.quæro nonquid quælibet occaſio.C.quomo. & quan.iud.
Sed hic metus comminatus captiuitatis militum oon leuis erat,
immo maximos in virum cadens etiam conſtantiſſimum quòd
aſſerens ſe principis commiſſarium tam atrociter comminetur
militibus & eos ipſos captioos ad arbitrium deſideret.

Octauo reſpondeo poſito,& non conceſſo,contumacia conſi
derari poſſet,poſito etiam & non conceſſo,talis contumacia do
mioo Ruſinetæ & facto eius aſcribi nõ poſſet, prout aſcribi eam
oportet,captiuitatem deſiderando ſine mandato domini aut cõ
tra eius formam, adhuc talis contumacia domino Sebaſtiano
aſcribi oon poſſet,ſed ipſis militibus nolentibus in captiuitatem
adduci & ob cauſam captiuitatis caſtri remiſſionem recuſanti-
bus,ob id coactus fuit d.Sebaſtianus quærere militum incolumi
tatem quos ad caſtrum deſtinaſſet reſcribendo ad dominũ:ita-
que ex facto militum recuſantium ipſe d.Sebaſtia. pati non dẽt.
l.ſancimus.C.de pœnis.nec grauari quis debet ex facto alterius.
l.ſi quis in ſuo.§.legis.C.de inoff.teſta. ¶Nec obſt.talis recuſatio
prouenerit ex facto & culpa ipſius domini Sebaſtiani qui mili-
tes illuc miſit, oam reſpondeo, quòd talis culpa ſi culpa dici
poſſet prout non eſt, oon fuit ordinata ad illud factum recu
ſationis cum miſſi fuerint milites ad bonum finem & ad com-
munem vtilitatem Marchionis ipſius domini Sebaſtiani ad ob-
uiandum periculis iocumbeotibus oon in odium aliquod ipſius
principis, ob id puniri non poteſt culpa in eo quòd ordinata nõ
fuit vt ſupra dictum eſt in vigeſimo fundamento facto ad exclu-
ſionem culpæ.¶Nono poſito,& non conceſſo contumacia conſi
derari poſſet io domino Sebaſtiano ad illa tamen excuſaretur ex
cauſis ſupra commemoratis, quòd nihil putaret neque putet ſe
deliquiſſe muniendo caſtrum contra aduerſarios in quo ipſo ca
ſtro ius haberet & habeat ob id quòd præmio milites digni eſ-
ſent potiuſquàm captiuitate,quæ cauſæ videntur iuſtæ & proba-
biles. Cum tamen a contumacia excuſet cauſa quælibet etiã in-
iuſta.gl.io l.j.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.& in l.ea cooſenſu.
§.fin.ff.de appella.Roman.in d.conſ.214. Iſta captura.col.2.ante
med.verſ.& ſi dicatur.Et ſi dicatur,duplex hic videtur contuma
cia.Prima,quia ſtatim atque d.Ruſineta fuit in loco Marſaliæ, &
percepit caſtri remiſſionem,illud reſtitutum non eſt. Secunda,
quando noluit reſtituere cum militibus captiuis: ſed a principio
non petebatur militum captiuitas. ¶Reſpondeo quòd milites
miſſi erant cum mandato ne cui reſtituerent caſtrum in iuſſu ip-
ſius domini Sebaſtiani verentis vt ne impoſtura aliqua fieret ad
ueniente milite aduerſario & forte curantibos ſubditis eidem
d.Sebaſtiano inuiſis,ob id ſcire volebat d. Sebaſtianus quomo-
do res ſe haberet,an marchio viueret ad quẽ propterea nũcium
delegauit,licet nuncius iter diſtulerit credeos rem compoſitam.
Ideo d.S. baſtianos veritate comperta,ſtatim literas & nuncium
miſit ad cautam remiſſionis caſtri: ob id contumacia aliqua di-
ci noo poteſt per dicta ſupra circa hanc ipſam contumaciæ cau-
ſam.Etenim ſunt omnino contraria, quòd uoluerit caſtrum re-
mittere,& quòd miſerit ad marchionem vt ſciretur de vita eius,
quo ſuperſtite a mandatis eius minime diſcederet.

¶Non obſt.ſecundum argumentum quod d. Sebaſtianus con
trauenerit iuramento fidelitatis,quia retorquen fundamentum
quòd immo rem egit ex fidelitate promiſſa, caſtrum muniendo
ad communem vtilitatem vt & domini & ipſius munientis ſo-
21 cii in caſtro dãnum & incubens periculum vitaretur.nam † pro
hibitus damnum dare,tenetur curare ne damnum detur l.in le-
ge.ff.locati.vbi conductor qui ex pacto prohibetur ſyluam cæde
re,tenetur etiam cuſtodire vt ne alius eam cedat. ſimiliter pro-
mittens dolum malum abeſſe tenetur curare vt oe dolus com-
mittatur.l.inter ſtipulantem.io prin.ff.de verb.obl.Similiter pro
mittens aliquid per ſe noo fieri, tenetur curare vt ne illud fiat. l.
in illa ſtipulatione.per te non fieri.ff.de verbo.oblig. Itaque oon
ſufficit vaſallo qui iurauit damoum non dare,ſi illud nõ det, ſed
illud etiam teoetur præſtare & curare vt ne damnũ domino de-
tur:quod etiam in forma fidelitatis expreſſe cautum ſit.Qđ cum
ita ſit,lapidatur dominos Sebaſtianos de bono opere,quod mu-
nierit caſtrum militibus,annona, communi nomine & ad cõmu
nem vtilitatem prout ita proteſtatus eſt ſæpius, ad effectum, vt
ne domino ſi viueret aut eius ſucceſſoribus, ipſi ne domino Se-
baſtiaoo damnum daretur io tanto metu & diſcrimine.

¶Non obſtat tertium argumentum quod dominus Sebaſtia-

rus videtur Illuſt. Marchionem ſpoliaſſe, non admittendo milites ipſius Marchionis iuxta teſtimonium magnifici domini Boniſacii de Saluciis domini Chiſoni: quia reſpondeo quod ſpoliatio conſiderari non poteſt cum expreſſe fuerit proteſtatus ſe caſtrum cuſtodiri mandaſſe etiam nomine marchionis, & is poſſidet cuius nomine poſſidetur. l. quod meo. ff. de acqui. poſſeſ. Amplius dico quòd licet marchio ipſe aut alius pro eo agens expulſus eſſet de poſſeſſione caſtri, tamen ea quo alii in caſtro erant illud tenentes etiam eius nomine, non diceretur marchio poſſeſſionem ſuam perdidiſſe aut ea ſpoliatus. l. j. §. ſi quis vim. ff. de vi & vi arma. Ideo ſi ego expellar de poſſeſſione, & mei, non competit mihi interdictum recuperandæ, quia per meos retineo poſſeſſionem d. l. j. §. non alii autem. ff. de vi & vi arma. Paul. de Caſt. in conſ. 253. Ad confirmationem. colum. j. li. j. Quid hic dicemus vbi nullus allegatur expulſus, qui intus in caſtro eſſet nomine marchionis?

¶ Secundo reſpondeo in hoc dominus Bonifacius eſt ſingularis nec probat. l. Marcellus. poſt princip. ff. rerum amo. l. iuriſiurand. C. de teſtib. c. cum dilecti, de electio. cum ſim.

¶ Tertio reſpondeo quòd immo non fuit negata admiſſio militum marchionis & amplius ipſius caſtri remiſſio, ſed quia munitum erat caſtrum ob dubium mortis Marchionis, & ob aduentum Procæſaris & ob eam cauſam miſſus erat nuncius ſacerdos Franciſchinus ad ipſum marchionem per quem veritas haberetur. ſolum petita fuit breuiſſima dilatio, dum reſpõſum marchionis acceptum eſſet, ob id non dicitur dominum ſpoliare, qui ipſius domini voluntatem expectat cuius ipſius imperio omnino obtemperet, vt in præcedentibus abunde dictum eſt & ipſemet dominus Bonifacius in eius repetitione dicit conclusionem captam eſſe inter vtranque partem de habendo voluntatem Illuſt. domini marchionis: conſequenter ex teſtimonio eiuſdem domini Bonifacii res videtur clara.

¶ Quarto reſpõdeo cum rumor mortis marchionis potiſſima cauſa fuiſſet illius munitionis caſtri ſtante maximo odio ſubditorum Marſaliæ & aduerſario appropinquante, iuſte potuerunt agentes domini Sebaſtiani non credere verbis & præceptis dominæ Rufinetæ & ipſius domini Bonifacii donec conſtaret de vita ipſius marchionis, quod breuiſſimo tempore futurum erat tráſmiſſio iam nuncio ob eam cauſam iuſtam, quia factum ob aliquam cauſam iuſtam & probabilem, ſi vera ſit, reuocari non debet niſi prius conſtet de falſitate cauſæ. argu. l. diuus. ff. de teſtamen. mili. nec imputandum videtur illud quærentibus ſcire quomodo rei veritas haberet, ne forte iura domini Sebaſtiani in diſcrimen uenirent in tempore tam ſuſpecto, quia vt ſupra dictum eſt in ſeptimo fundamento ad excluſionem doli, permiſſum dicitur factum, quod fit ad conſeruandum ius ſuum. quod ſine dubio procedit, quia interim dum veritas rumoris, & reſponſum domini & voluntas eius expectatur, ius ipſius domini deterius non fiebat nec intereſſe aliquod ipſius uerſabatur, ex quo nomine ipſius caſtrum tenebatur. Ceſſante autem intereſſe, ceſſat ius agendi, ceſſat & pœna. l. ſi duo. §. item ſi duo ff. ſi quis cautio. l. finali. §. & ſi reus. in fin. ff. iudic. ſolui. & leg. fina. in principio. ff. rem ratam habe. quæ iura ad tale propoſitum citat Romano. in conſilio 193. Negari non poteſt. vbi ſi reus promittat de iudicio ſiſti, & non recedendo ſub pœna ſine licentia iudicis ſi recedit illicentiatus, ſed poſtea repreſentetur per fideiuſſorem, pœna non committitur, quia facta repreſentatione ceſſat intereſſe. refert & ſequitur Dec. in l. ex conuentione, in primo not. C. de pactis.

¶ Quintò reſpondeo quòd ſi rumor & ſama excuſant a delicto, vt ſupra dictum eſt in tertio fundamento facto circa excluſionem doli, durare debet excuſatio, donec ceſſet talis rumor & fama l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. cum ceſſante, de appellatio. arguẽdo ab oppoſitis. nã cauſa ceſſante ceſſat effectus, ergo cauſa nõ ceſſante non ceſſat effectus, vt cõtrariorũ eadẽ ſit diſciplina. l. prima. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. Itaque rumore & fama non ceſſante, non ceſſat effectus qui inducitur ex tali rumore & fama ob id nihil imputandum videtur domino Sebaſtiano neque agentibus pro eo iuſſis caſtrum remittere, ſi illud certe ſcire voluerunt an dominus uiueret ne forte eo mortuo per inſidias æmulantium in diſcrimen perditionis caſtri veniret.

¶ Non obſt. quartum argumentum q̃ dominus Sebaſtianus fecerit in re communi vltra ius quod ſibi competeret tangendo de iure ſocii, quia negatur, immo ius ſocii expreſſe fuit reſeruatum per proteſtationes reiteratas & per reſponſiones militum, qui ſemper reſponderunt ſe caſtrum tenere etiam nomine ipſius Marchionis vt ſupra abunde dictum eſt.

¶ Non obſt. aſſerta ſubtractio victualium contra voluntatem dominorum, quia facilis eſt reſponſio, nam illa munitio caſtri egebat celeritate & fiebat ob vtilitatem publicam, non ſolum ipſius marchionis domini Sebaſtiani, ſed etiam ipſorum ſubditorum Marſaliæ, ne intercepti fuerunt de improuiſo. Sed pro cauſa vtilitatis publicæ vbi mora eſſet periculum allatura, licitum eſt leges tranſgredi. l. de pupillo. §. ſi quis ſuos, vbi moder. ff. de operis noui nunciatio. Immo tali caſu quando periculum eſt in mora licitum eſt non habenti iuriſdictionem punire vſque ad vltimum vitæ ſupplicium, vt per Iaſ. poſt alios in l. j. col. 20. verſi. quod vltimum limitant, ante num. 58. ff. de offi. eius. Quid hic dicemus vbi agitur de modico præiudicio certorum victualium pro quibus nullus conqueritur de ipſo domino Sebaſtiano iuriſdictione non carente?

¶ Secundo reſpondeo q̃ pro cauſa victualium nullus compareret accuſator, ob id ſine accuſatore condemnari non debet. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem. ff. de mun. & honor. vbi glo. citat dictum Domini: Quis te accuſat, nemo Domine &c. Ideo dici ſolet communiter, ſi legitimus non fuerit accuſator, non fatigetur accuſatus. capitu. j. de accuſa. ideo non accuſatur dominus Sebaſtianus a dominis victualium quia accepta fuerunt cum promiſſione ſatisfaciendi & conuenię inter eos, ob id nihil eſt q̃ inquietetur victualium nomine.

¶ Non obſt. q̃ dicitur attentatum contra Claudium de Bona locum tenentem: quia ſi videantur teſtes ipſe fuit autor rixæ ponendo manum ad dagbam aut pugionem cum nihil diceretur aut fieret cõtra eum cur ita ageret, ob id ipſi prouocati eſt imputandum. l. j. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l. quoniam multa. C. ad legem iul. de vi. c. fi. de iureiur. nec dicitur incipere qui per iram quid agit, ſed quid ad irã prouocat, quia princeps culpæ dicitur a quo incipit malitia, ſecundum Ariſtotelem relatum per Bal. in conſi. 143. Super quæſtione vertente inter Chriſtophorum. col. 2. lib. 2.

¶ Secundo reſpondeo q̃ cum principium congregationis & miſſionis multum fuerit licitum ob bonum publicum & commune ad ſalutem & incolumitatem caſtri ab aduerſarijs, licet milites congregati, & miſſi mali quid egiſſent etiam percutiẽdo aut occidendo, non tamen tenetur mandans qui principium & operam dedit rei licitæ. Bal. in conſi. 219. Decreto domini. lib. ſecundo. nam quando initium eſt licitum & habet cauſam licitam inſpicimus initium non finem, qui ſequitur, l. q̃ ait. §. q̃ ait. & ibi Barto. ff. de adulter. Nec iſto caſu quando initium eſt licitum & operam quis dat rei licite, procedit regula q̃ qui occaſionem dãni dat, damnum, dediſſe videtur. glo. in c. ſicut nouis, in verbo dederunt. de teſtibus Curt. iuni. in conſi. 137. columna penultima circa medium.

¶ Tertio reſpondeo, poſito, & non conceſſo, dediſſet dominus Sebaſtianus operam rei illicitę, non tamen teneretur pro iniuria Claudii de Bona, quia factum ipſius domini Sebaſtiani non erat ordinatum contra ipſum de Bona, quo caſu ceſſat regula, q̃ qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur. quæ regula nõ procedit quando illa occaſio non erat ordinata ad illud damnum Alber. de Roſat. in l. qui occidit. §. fi. ff. ad legem aqui. Alexand. in conſil. 140. colum. 3. circa medi. verſic. pro hoc quia vbi delictum. lib. 2. Socin. in conſilio 56. colum. fi. lib. 2. late. Deci. in conſilio 224. in 2. dubio. & non ſolum factum domini Sebaſtiani non erat ordinatum ad aliquod damnum ipſius de Bona, immo ad eius cõmodum & officium vt reciperet teſtimoniales: ob quã cauſam fieret illa munitio caſtri Marſaliæ, quæ ipſæ teſtimoniales tendebant ad bonũ publicum ad tollendũ ſuſpicionẽ & ſcãdala, quæ alias naſci potuiſſent, ob id imputandũ videtur ipſi de Bona, qui officiũ ſuũ impartiri noluit eius ſuperiori cũ eſſet dñs Sebaſtianus eius ſuperior pro parte: conſequenter in ipſum de Bona iudicium eſſe conuertendũ. ex qua ipſa re odiũ eiuſdẽ de Bona non obſcure proditur contra ipſum d. Sebaſtianũ. ¶ Ex præmiſſis cauſa & innocentia ipſius domini Sebaſtiani ſplendidiſſima facta videtur & poſita extra omnem cõtrouerſiam, pro quo etiam in dubio eſſet pronunciandum. vulg. l. non puto ff. de iure fiſci. cum ſimi. vt dixi in conſi. 6. in fi. & dicam cum iuriſconſulto in l. ſeruus ea lege, in fi. ff. de ſeruis expor. & q̃ pœnæ non irrogatæ indignatio duriciẽ ſolã continet. Sed enim agitur cauſa apud virũ quẽ ipſum nõ ignoro a iudicio recto nõ deuiaturũ, iuxta illud

Prophetæ

P, ophetæ Pſal. 105. Beati qui cuſtodiũt iudicium, & faciunt iuſtitiam in omni tempore. & Pſal. 111. In memoria æterna erit iuſtus, & Pſal. 57. Si verè vtiq; iuſtitiam loquimini, rectè iudicate filij hominum. Similiter Ezechiel. c. 18. Et iudicium verum fecit inter virum & virum. & profectò omnibus ad integrum conſideratis, in ſuſpicionem aliquam adduci non potui contra ipſum d. Sebaſtianum, in cuius fauorem propterea concludo. Saluo ſemper ſaniori iudicio. Sauiliani die 29. Iunij. 1547. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V. doc.

¶ Ad dubium q́ factum mandatarij nocet mandanti, & q́ factũ militum non reſtituentium caſtrum Marſaliæ nocet domino Sebaſtiano, reſpõdetur, q́ immo non nocet ex quo principium fuit licitum. l. quod ait. §. q́ ait, vbi Bar. ff. de adul. pulchre Pau. de Caſ. in conſi. 437 Super dictis quæſitis, in 6. dub. lib. 2. & q́ ſupra dixi ſcientiam procuratoris domino non nocere vt dicatur dominus in mala fide, allegando Rom. in conſil. 289. Addo Iaſ. in l. non ſolum. §. morte. col. 18. ver. tertio limita. ff. de ope. no. nunc. vbi quãdo fit proteſtatio ad cauſandum domini vitium, non ſufficit denunciare procuratori, niſi procurator intimet domino.

¶ Secundò reſpondeo q́ etiam factum militum fuit licitum & iuſtum, nam cum principium fuerit notorie licitum, iniuſtum erat deſiderium domini Ruſinetæ q́ captiuos ſe darent, quia ceſſante delicto ceſſare debet pœna. l. ſi putator. l. qui occidit. in fi. ff. ad legem Aquil. c. ſatis peruerſum. 60. di. reg. ſine culpa. li. 6. itaq; ſtante iniuſtitia præcepti, potuit & debuit expectari ſecunda iuſſio, vt diximus in prioribus ſcriptis.

¶ Nec dicatur q́ dominus Ruſineta ignoraret principium eſſe licitum, quia eius ignorantia nõ debet alijs nocere. l. iniquiſſimũ. ff. de iur. & fact. ignor. l. qui autem. §. ſi quid cum pupillo. ff. de his quæ in fraud. cred. Pau. de Caſt. in cõſi. 94. Clarum eſt in iure. col. 2. ante med. li. 2. Alex. in conſi. 241. col. 1. ver. quinimmo dicit text. lib. 6. Iam eſſet abſurdum immo abſurdiſſimum q́ ignorantia d. Ruſinetæ redderet eius præceptum iuſtũ & q́ ex ea ius fiſco quæſitum ſit, nam ignorantia vnius ſicut non nocet, ita nec prodeſt, vt per Pau. in d. conſi. 94. & ſicut fiſcus nollet damnũ pati ab ignorantia d. Ruſinetæ, ita nec lucrum acciperet.

¶ Itaq; ſunt contradictoria, q́ initium d. Sebaſtiani fuerit licitum, & q́ pro relicita fiant milites captiui.

¶ Non obſt. q́ d. Sebaſtianus elegerit milites imperiales, quia negatur, immo viros elegit ſubditos regi ciues Montis regalis.

¶ Secundò reſpondeo q́ elegit viros diuites ex honeſta familia & parti coniunctos in quos fidem haberet, ideo in culpa non dicitur. glo. in d. l. Titio fundus. nam etiam duces belli milites accipiunt deficientes qui prius hoſti ſeruirent. quod ipſum quotidie videmus, ob id tamen proditores non dicuntur, nec culpantur in aliquo ſi fidem habent fidem dantibus. Finge duos fratres diuerſæ factionis; non ob id inter eos ceſſat ius ſanguinis & fidei obſeruantia. Tertiò reſpondeo q́ non probatur aliquos ex militibus ſecutos Cæſaris militiam.

¶ Non obſt. q́ ipſi d. Sebaſtiano fuerit iniunctum de remittendo caſtrum, quia vt primum notitiam habuit talis præcepti, ſtatim nuncium delegauit pro remiſſione. & licèt milites noluerint remittere, illud fuit culpa d. Ruſinetæ captiuitatem quærentis contra ius & honeſtatem. Secundò reſpondeo q́ neq; d. Sebaſtianus neq; milites tenebantur obedire præcepto captiuitatis tãquam iniuſto, ſtante initio licito ob id potuerunt expectare ſecundam iuſſionem per ſupradicta. ¶ Tertiò dico, q́ aſſerta præcepta facta fuerunt per d. Ruſinetam ipſi d. Sebaſtiano abſenti voce præconia cum certus eſſet locus habitationis eiuſdem d. Sebaſtiani, in abſente autem præſumitur ignorantia. l. tres fratres. vbi Ange. ff. de pact. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & poſth. late Bart. & doc. in l. is poteſt. ff. de acq. hære. Abſens autem puniri non poteſt. l. generò. ff. de infam. l. cum ancillis. C. de inceſt. nup. cum ſim. ¶ Quartò reſpondeo, q́ vox præconis paucis innoteſcit, etiam præſentibus in loco. auth. qui ſemel. C. quo. & quan. iud. quid dicemus in abſente? ¶ Quintò reſpondeo, q́ ſcientia præſumpta etiam ex fama nõ ſufficit vbi agitur de puniendo præſentem in loco famæ. Deci. in conſi. 327. in fi. quid dicemus in abſente? nam ſcientia præſumpta ex fama non nocet abſenti etiam in ciuilibus, vt per Bar. & doct. in d. l. is poteſt. Corn. in conſi. 313. col. 3. li. 4. quid dicemus in criminalibus? & in terminis citationis per proclama q́ non liget abſentem, tradit Io. An. in cle. grauis, in glo. in ver. præconia. de ſent. excom. Bal. in conſi. 154. Citatio. li. 3. ¶ Sextò reſpondeo, quòd ipſi domino Ruſinetæ executori credendum non erat niſi in literis aut præceptis ſuis inſertus eſſet tenor ſuæ delegationis & poteſtatis, maxime cum dominus Sebaſtianus eſſet abſens a loco Marſaliæ vt per Iaſ. in l. 2. col. 2. ver. 3. effectus. ff. ſi quis in ius voc. non ier. Guid. Pap. q. 176. in fi. Ideo non ſufficit oblatio verbalis de dãdo copiam delegationis ex quo facto opus eſt, id eſt ipſa inſertione tenoris in citatorio aut in præcepto. & ita vidi caſſari quædã expleta cuiuſdam delegati Lugdunenſis contra Ven. d. Frã. Rubei prothonotorium apoſtolicum & rectorem eccleſiæ campi, quia delegatus non fecerat fidem realiter de eius poteſtate, ſed tantum illius copiam obtulerat. amplius non ſolum inſeri debet tenor delegationis in citatorio aut præcepto, ſed etiam citari debet pars ad opponendum contra ipſam delegationem: c. 2. de dilatio. quem tex. ad hoc citat Pau. de Caſt. in conſ. 81. In cauſa quæ vertitur inter Reuerendum patrem, col. 4. circa medium. verſicu. eſt etiam alius defectus. lib. 2. & ſi procedunt præmiſſa in ciuilibus, quid dicemus & in criminalibus? ¶ Tertiò reſpondeo, quòd cum perſona domini Sebaſtiani certa eſſet & certus locus domicilij in ciuitate Montis regalis, nominatim citandus erat ad remiſſionem caſtri, non generaliter voce cridæ in caſtro Marſaliæ vbi non habitabat. Ange. in conſi. 189. Viſo facto. col. 1. circa medium. verſic. contrarium credo verum. Amplius, vbi aduerſarius eſt incertus, ſi tamen de facili poteſt certificari, non ſufficit citatio generalis. Gem. in c. fi. de electio. lib. 6. ſequitur Fely. in ca. cognoſcentes. col. 6. de conſtitu. vbi multa cumulat ad propoſitum & ſi illud in ciuilibus, quid in criminalibus? Ex quibus infertur q́ dominus Ruſineta nimium feſtinanter proceſſerit ad talem executionem.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex non condemnans in acceſſorijs cenſetur ab eis abſoluere, adeo quod peti non poſſunt nouo iudicio.*
2 *Quando intereſſe non debeatur.*
3 *Solitus olim negotiari, non præſumitur hodie negociari.*
4 *Vna præſumptio tollit alteram, & fortior debiliorem.*
5 *Semper inſpiciendum eſt quod fieri debet, non quod fit.*
6 *Intereſſe lucri ceſſantis debetur quando eſt quaſi certum & in potentia propinqua.*

CONSILIVM CCCXX.

¶ Pro hæredibus nobilis Petri Georgij Gambandi a ciuitate Saluciarum contra nob. Thomam Laurentij.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Thomas Laurẽtij ciuis Saluciarum obtinuit ſententiam cõtra nob. Petrum Georgium Gambandi per quam fuit cõdemnatus idẽ Gambandi ad petita. Petitio autem continebat ſummam florenorum mille & ducẽtum cũ intereſſe & alijs acceſſorijs. A qua ſententia cum fuiſſet appellatum ad excellẽtiam Marchionalem Illuſt. Marchio ore ſuo ſententiam dixit per quam hæredes ipſius Petri Georgij condemnauit ad ſoluendum ſummam prædictam 1200. florenorum condemnando ipſum Thomam Laurentij in expenſis vnius inſtantiæ ratione certæ nullitatis, imponendo partibus ſilentium perpetuum. Deinde dictus Thomas Laurentij adhuc egit contra ipſos hæredes ad perſecutionem intereſſe lucri ceſſantis, cum dicatur mercator ſolitus negociari, ad quod intereſſe dicuntur condemnati non obſtante q́ oppoſitum fuerit de exceptione rei iudicatæ. In cauſa autem liquidationis intereſſe dati fuerunt articuli parte hæredum ad cõfutationem intereſſe en q́ ipſe Thomas Laurentij obæratus adeo eſſet q́ negociari nullo modo potuiſſet, qui tamen articuli dicuntur reiecti tanquam impertinentes. Super præmiſſo themate quæritur de tribus. Primò an poſt ſententiam Illuſt. Marchionis condemnari potuerint dicti hæredes ad aliquod intereſſe? Secundò an repulſio articulorum iure fieri potuerit? Tertiò an probatum dicatur de aliquo intereſſe?

¶ Circa primum puto breuiter concludendum non potuiſſe condemnari partem conuentam ad aliquod intereſſe, quia fuerant conuenti abſoluti ab omni intereſſe & acceſſorio per ſentẽtiam principis in qua ſolum fuerunt condemnati ad ſortem principalem, 1 quia † iudex non condemnans in acceſſorio cenſetur ab eis abſol-

abſoluere, quæ peti non poſſunt nouo iudicio, vt per Bertachi.
in verbo iudicis poteſtas, ver. 216. & vet. 272. ſed Berta. dictum
videtur dubium, quia arguit ex omiſſione ad factū, & ſic a con-
trario ſenſu vltra limites ſenſus directi, nam ſenſus directus eſt,
quòd iudex omittens circa intereſſe, ad illud non condemna-
uit, ſed non ſequitur, ergo abſoluit. & ita in ſententia arguit Cor.
in conſi. 49. col. 11. lib. 11. in omni materia ꝙ non ſumatur in-
ſtrumentum a contrario ſenſu vltra limites ſenſus directi, tradit
Pau. de Caſt. in conſi. 106. Incipiendo a ſecundo. lib. 2. Deci. in l.
1. in prin. col. 15. ff. de offi. eius. in conſi. 10. col. 2. in conſi. 116. col.
fina. & conſi. 283. col. 4. nec doct. allegati per Bertachi. dicunt id
ad quod eos allegat. ¶ Sed tamen in caſu noſtro ꝙ pars conuen
ta cenſeatur abſoluta ab omni intereſſe ex alio videtur probari,
ſtante impoſitione perpetui ſilentij de cauſa ipſa præterquam
per eum qui ſequitur modum. pondero illam dictionem præ-
terquam, quæ venit exceptiue ad præcedentia, nam primo po-
nitur ſilentium perpetuum per modum regulæ, poſtea excipiū-
tur ab impoſitione ſilentii contenta in modo ſequenti. quia di-
ctio præter adiecta his quæ continentur ſub præcedentibus ſtat
exceptiuè Barto. & docto. in l. actio. C. de tranſact. Iaſ. in l. Titiæ
textores. col. fi. in decimo nota. ff. de leg. 1. ſed ſub regula perpe-
tui ſilentij in cauſa omnia continēbantur ſors & acceſſoria, er-
go cum excipiatur ſors tantum, in aliis remanet firma regula
impoſitionis ſilentii, quia exceptio firmat regulam in caſibus
non exceptuatis. l. quæſitum. §. denique, vbi Bart. ff. de fundo in-
ſtructum ſimilib. Itaque nō tacite, ſed expreſſe videatur facta ab
ſolutio ab acceſſoris per talem exceptionem. Modo cum ſenté-
tia principis tranſierit in rem iudicatam per expreſſam appro-
bationē partis neſcio quomodo potuerint hæredes Petri Geor-
gij condemnari ad aliquod intereſſe. ¶ Ideo talis ſententia con-
demnatoria intereſſe videtur nulla tanquam euidenter iniqua.
c. inter cæteras, vbi doct. de re iudi. & ibi eſſet aliqua danda re-
ſtitutio minoribus etiam contra ſententiam principis aut præfe
cti prætorio. l. in cauſæ. §. ſi. cum ll. ſeq. vſque ad §. non ſolum. ff.
de minor. c. ſuſcitata. de reſt. in integ. ¶ In qua re conſiderandū
eſt, ꝙ ſententia principis nō fuit lata in breui cauſæ cognitione,
ita ꝙ non fuerit cogitatum de intereſſe, nam habita eſt ratio ex-
penſarum nullitatis inſtantiæ. Ideo autem noluit princeps con
demnare ad intereſſe, † quia illud non debetur ceſſante mora. l.
2 lecta. ff. ſi certum petatur. in tantum ꝙ non valet pactum vt de-
beatur intereſſe ceſſante mora. Aret. in conſi. 141. Viſo themate.
col. fi. in 2. dubio. Sed ſi acta videantur Petrus Georgius habuit
multas cauſas excuſantes a mora cum non prætenderet ſe tene
ri ad principale. Iuſta enim dubitatio excuſat a mora. l. qui ſolu-
tioni. ff. de vſur. l. qui ſine dolo. l. non poteſt videri improbus. ff.
de reg. iur. Pau. de Caſt. in conſi. 88. Videtur dicendū præfatum
Bartholomæum. col. 2. circa med. lib. 2. & niſi princeps vidiſſet
cauſam iuſtam excuſandi a mora veriſimiliter condemnaſſet ad
intereſſe. Cauſæ etiam iuſte excuſandi a mora exprimuntur in ce-
dulis parte ipſius Petri Georgii productis, & ſubſcriptis per do
minos Pelletam & Conſtantiam Caroli, in quibus domini aduo
cati conſtanter tenebant ipſum Petrum Georgium nō teneri ad
reſtitutionem pecuniæ niſi diſcuſſo locatore, ſtante clauſula, niſi
eſſet aliunde relegatua, appoſita in inſtrumento obligationis ip
ſius Petri Georgii, qui ob id dicebat habendam eſſe diſcusſio-
nem contra locatricem, quę prius tenebatur ad reuelandum ip
ſum Thomam Ianuarii. Conſiderandum eſt etiam quòd omne
pondus & onus ſatisfaciendi pertinebat ad Illuſtriſſimam Do-
minam Locatricem ſeu eius hęredes, & quòd ipſe Petrus Geor-
gius erat verus creditor, quæ omnia faciunt ceſſare ſuſpicionem
doli contra ipſum Petrum Georgium. Circa ſecūdum dubiū pu
to ꝙ articuli non debuerint repelli cum videantur pertinentes,
nam licèt Thomas Laurentii ſolitus olim fuerit negociari, ta-
men oporteret probari quòd negociaretur de tempore aſſertæ
moræ Petri Georgii, quia cum debeatur intereſſe lucri ceſſantis
ſolito negociari. l. 3. §. fin. vbi Pau. de Caſt. ff. de eo quod certo lo
co. c. dilecti. de foro competenti. clemen. 1. de vſur. Bar. & doc. in
l. vnica. C. de ſenten. quæ pro eo ꝙ intereſt. probandum erat ꝙ ſo
litus eſſet negociari de tempore aſſertæ commisſionis moræ,
quia qualitas ſolitus, debet adeſſe tempore verbi. l. in delictis. §.
ſi extraneus. ff. de noxal. & cum negociatio de facili mutetur,
quia non continue homines negociantur, ex præterito nō præ
ſumitur in præſenti: † ideo ſolitus olim negociari non præſu-
3 mitur hodie negociari, vt no. in l. ex perſona & l. ſiue poſſide-
tis. C. de probatio. Sed dicet aliquis, quòd Thomas Laurentii nō

mercabatur de tempore aſſertæ moræ, id fuit facto & culpa Pe
tri Georgii non ſoluentis, reſpondeo, quòd ante moram non
potuit Petrus Georgius dici in culpa. l. edicto. §. cùm autem. ff.
de iure fiſci. l. ſororē. C. de his qui. vt indig. quę duo iura ad hoc
citat Bald. conſilio 34. Statuto ſeu capitulo. col. 2. poſt med. lib.
5. ideo ſi Thomas Laurentii deſijt mercari ante morā Petri Geor
gii, ergo non poteſt prætendere intereſſe quod deſierit negocia
ri culpa moroſi, ſed culpa ipſius Laurentii qui æs alienum ma-
4 ius conflauit, quàm vt illud poſſet diſſoluere. † Secundò reſpon-
deo quod vna præſumptio tollit alteram, & fortior debiliorem
l. penul. ff. de reſti. in integ. cum ſimili. ſed Thomas Laurentii erat
onuſtus mole æris alieni, quod ipſum pars conuenta voluit, &
vult probare, ideo præſumendum eſt ꝙ deſierit mercari pro-
pter æs alienum magnum ad ſcutos 2000. nō ob florenos 1200.
quia illa præſumptio magni æris alieni eſt fortior illa præſumptio
ne ꝙ deſierit mercari ob non ſolutos ſcutos 150. & iſtud eſt in-
dubitatum ſi ipſe Laurentii deſierat negociari ante commisſio-
5 nem aſſertę moræ. † Tertio reſpondeo quòd ſemper inſpicien-
dum eſt quod fieri debet, non quid fit. l. licèt. ff. de offi. præſid. l.
nemo. C. de ſenten. c. cum cauſam. de electio. modo de ſuo nego
ciari quis debet non de alieno. argum. l. ſi quis in graui. §. ſi cum
omnes. ff. ad Sylanian. l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos. ff. de le-
ga. ſecundo. auth. lucrum hoc. C. de ſecun. nup. ca. cęterum, de
donatio. cap. relatum, ſecundo. de teſtamen. ſed bona intelligū
tur deducto ære alieno. l. ſubſignatum. §. bona. ff. de verbo. ſi-
gni. ideo ſi Thomas Laurentii debebat ſcutos 1000. non eſt præ
ſumendum quòd ſi recepiſſet ſcutos 150 in eis negociatus fuiſ-
ſet, ſed præſumendum eſt potius ꝙ curaſſet ſatisfacere credito-
ribus in parte ſaltem. argumen. l. merito. ff. pro ſocio. vel potius
præſumendum eſt ꝙ creditores ſi vidiſſent merces apud ipſum
Laurentii, illas ſequeſtrari & leuari feciſſent. argumen. l. cum de
indebito. ff. de probatio. ff. de probatio. & quia diligens quilibet
pręſumitur circa iura ſua. argumen. l. ſi defunctus. C. arbi. tut. l.
l. fina. C. de alimen. pupilla. præſtan. Roma. in cōſi. 431. Pręſentis.
col. 2. in fi. & id ipſum citra aliam probationem compertum ha
bemus ipſo rerum experimento ꝙ vbi debitor onuſtus eſt credi
toribus, omnes concurrunt & vigilant ſi quid aſſequi valent. nec
eſt veriſimile ꝙ debens ſcutos 1000. negociari incipiat in ſcutis
150. immo qui tantum debent quiduis potius quàm vt cogitēt
negociari cum cauſa multitudinis creditorum negociantes fa-
ciat decoquere, ergo fortius ab initio mercandi abſtinere. l. pa-
tre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Itaque articuli dan-
tes materiam multitudinis creditorum erant & ſunt pertinentiſ
ſimi ad probandum, & præſumendum ꝙ copia creditorum in
cauſa fuit prętermittēdę negociationis, nō aſſerta mora Petri Geor.
6 gij. ¶ Circa tertium dubium ad hoc vt debeatur intereſſe lucri
ceſſantis, non ſufficit ꝙ quis ſit ſolitus negociari, ſed requiritur
quòd tale lucrum ſit quaſi certum & in potentia propinqua. Bar
co. in dicta l. vnica. colum. 9. ver. quoddam eſt lucrum in quo in-
duſtria. C. de ſenten. quę pro eo quod inter. Pau. de Caſt. in d. l.
3. §. fi. ff. de eo quod certo loco. vbi Iaſ. colum. penul. in fi. Deci.
in l. diem functo, in quarto notab. ff. de off. aſſeſſor. & in conſil.
332. colum. 2. §. fin. deciſio. Neapo. in deciſio. 20. in quibus locis
volunt Doc. probandū eſſe quod mercator haberet merces præ
manibus, quas emere omiſit, quia pecuniam debitam habere
non potuit. Quod hic non ſolum non videtur probatum, ſed
nequidem deductum. ¶ Nec ſufficere probare ꝙ Thomas Lau-
rentii ſolitus eſſet conducere bona, quia non omnes conducto
res lucrantur, immo ſępius iacturam faciunt, ſed deberet pro-
bari ꝙ tali anno conductores communiter in illis partibus tan
tum lucrati ſunt. Probandum etiam erat ꝙ habebat talem gran
giam prę manibus, quam volebat conducere, ſed non potuit
ob defectum pecuniæ ſibi debitę per Petrum Georgium per ſu
pradicta. ¶ In tot voluminibus proceſſuum & in tempore tam
breui factum circa probationem aſſerti intereſſe ad integrum
videre non potui, ſed ex præmisſis datur occaſio ſpeculandi
domino Durandi Secretario Marchionali circa factum plenius
inquirendi. ¶ Non omitto quòd intereſſe debet ad plenum pro
bari, intantum quòd in eius probatione non defertur iuramen
tum ſuppletiuum. Bald. in dicta l. vnica in fine. C. de ſenten. quę
pro eo quod inter. quod dictum pro ſingulari refert & ſequitur
Iaſ. in §. curare, colum. fina. circa medium Inſtitu. de actio. Saui
liani. 14. Octobris 1457.

Aymo. Crauetta à Sauiliano Iuriſconſultus.

SVMMARIVM.

1 *Ratio proximitatis depellit ſuſpicionem inceſtus.*
2 *Qui male agit, odit lucem.*
3 *Ex actu inſolito præſumitur dolus.*
4 *Argumentum ab oppoſitis valet.*

CONSILIVM CCCXXI.

¶Pro Federico de Vgho & Catherina eius ſorore ex loco Coſtigloliarum Marchionatus Saluciarum contra procuratorem curiæ eiuſdem loci in materia inceſtus.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato Federicus de Vgho & Catherina eius ſoror de Coſtigloliа marchionatus Saluciarum inquietantur per procuratoré curiæ dicti loci de inceſtu ꝙ ſimul dormierint. ¶Quæritur, an dicatur probatus iceſtus ex illa dormitione ſimultanea ſaltem quo ad torturá requiſitam? ¶Videretur dicendum prima fronte ꝙ ſic, per tex. in c. literis, de præſumptio. in c. præterea, de teſtibus. in c. nec aliqua, vigeſima ſeptima. q. i. vbi ꝙ culpa carnalis probatur ex eo ꝙ aliqui ſimul iacuerint in eodé lecto, & paria videntur dicere iacuit vir cú tali muliere, ac ſi dicatur eá carnaliter cognouit. gl. j. in l. Caij Caſſii. ff. de fideicommiſ. lib. quam glo. ad hoc citat Bal. in c. j. col. 6. quibus modis feud. amitta. Alexan. in conſi. 77. col. 2. lib. 7. & ꝙ ex dormitione aut iacentia ſimultanea probetur copula carnalis, tradit Pau. de Caſt. in conſi. xlv. Licèt per ſupraſcriptum eximiú. col. ſi. lib. 1. vbi Pau. citat illud Ouidij. a iuuene & cupido credatur cognita virgo. no. Ale. & doc. in l. j. ff. ſi cer. pet. Nec videntur excuſari rei ſub obtentu cóiunctionis ſanguinis, quia tex. in d. c. literis, de præſumptio. loquitur in conſanguineis, & tamen arguit inceſtú contra eos. & ita illum tex. contra reos citat dominus aduocatus fiſci. ¶ Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ immo non dicatur probatus inceſtus contra reos vere nec præſumptiue etiam quoad torturam, per tex. in l. cú qui probabilé, C. de epiſcopi. & clerici. & in l. ſi bi qui. C. de adul. in quibus iuri
5 bus probatur, † ꝙ ratio proximitatis & coniunctionis ſanguinis depellit, aut purgat ſuſpitionem inceſtus. & tex. in d. l. eum qui probabilem, loquitur in clerico tenente intra ſepta domus ſuæ matrem, filias ſuſceptas ante clericatú, & ſorores ſeu germanas. In his enim dicit tex. nihil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit. Illa iura loquuntur generaliter nec excipiunt cauſam dormitionis ſimultaneæ, ergo generaliter videtur intelligenda. vulga. l. de precio. ff. de public. Rurſus ratio illorum iurium eſt generalis licèt mater dormiat cú filio, pater cú filia, frater cum ſorore, tamen fœdus naturale non permittit aliquid ſæui criminis inter eos conſiderari, itaque ex ratione generali videtur extendenda lex ad omné caſum in quo militat ipſa ratio. l. actin. ff. de calumniatio. l. regula. §. & licèt, vbi Barto. & Bald. ff. de iuris & facti ignoran. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de legatis, 2. l. nomen debitoris. §. ſi ff. de leg. tertio. Bart. in l. pater filiú. §. fundus in ſi. ff. de lega. tertio. Bald. l. voluntas. C. de fideicommiſ. immo ratio generalis facit dictum extendi ad caſum ad quem alias non adaptantur. verba etiam in materia ſtricta. glo. & Anto. in clemen. 1. de electio. Cor. in conſi. 273. col. 2. in ſi. lib. 4. addo Gemi. conſi. 89. col. 1. vbi ꝙ lex extenditur ad omnes cauſas quibus adaptatur ratio legis, licèt lex ſtrictius loquatur in parte diſpoſitiua. per gl. in d. clemen. 1. de electio. & alias glo. per eú citatas. ¶Quòd ipſum procedit etiam in materia exorbitanti. Gem. in conſi. 2. poſt prin. ideo videmus quod ſtatutum ſiue correctorium ſiue exorbitans extenditur & ampliatur ad omnes caſus qui ſub ratione expreſſa comprehendi poſſunt. Bald. & Moder. in auth. quas actiones, in 2. quæſtione. C. de ſacroſan. eccleſ. Cur. Senior. in conſi. 71. Recte. col. 4. ante med. verſi. & in propoſito noſtro. & hoc videmus ipſa rerum experientia, nam ſæpius uidemus patrem iacere cum filiabus, matrem cum filiis, fratres cum ſororibus, immo & cognatos cum cognatis citra omnem ſuſpicionem mali. ¶Tota difficultas conſiſtit in reſpondendo ad contraria, quibus ſublatis clariſſima fiat res. itaq; non obſtat tex. in d. c. literis, de præſumptio. vbi ꝙ arguitur copula ex iacétia ſimultanea in eodem lecto etiam inter cóſanguineos. Quia reſpondendo multis modis, & primo ꝙ ille text. loquitur in conſanguineis, nos autem in fratre & ſorore in quibus fratre & ſorore non militat tanta ſuſpicio quanta in conſanguineis remotioribus, ideo arguere de conſanguineis ad fratrem & ſororem videtur arguere a caſibus diuerſis habentibus rationem diuerſam quod non permittitur, quia ex ſeparatis non infertur. l. ſi. tia. ff. de calumniato. l. Papinianus exuli. ff. de minori. ¶ Secundo reſpondeo ꝙ tex. in d. c. literis, loquitur quando conſanguineus viſus eſt iacuiſſe cum conſanguinea occultè & clandeſtine ibi, multis locis ſecretis & latebris ad hoc commodis, ex qua clandeſtine arguitur contra eos. l. ſi. ff. de ritu. nup. l. j. C. de interdic.
2 matri. † & qui male agit, odit lucé. c. conſuluit, de officio deleg. c. Anaſtaſius, 19. diſt. nos aút loquimur in fratre & ſorore palam ſimul dormientibus, ex qua dormitione manifeſta, ceſſare videtur omnis mala ſuſpicio. l. non exiſtimo. ff. de admi. tutor. Ideo ſi profeſſus erit palam ordinem & palam ducit vxorem, præſumitur per errorem id facere non per dolú, ideo inquiſitor fidei nó poteſt contra eum procedere Iaco. Butrig. in l. 2. C. de ſumma Trinitate & fide Catholi. ſequitur Abbas in conſi. 68. col. 2. lib. j. ſimiliter ſi quis contrahit matrimonium prohibitú, vt quia inter coniunctos, palam præſumitur per errorem id facere. dicta l. ſi. ff. de ritu nup. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. j. ff. de adulteri. ſimiliter quando datur pecunia teſti palam ut verum dicat, non præſumitur in eo falſitas neque corruptio. Bal. in c. ſi. de appellatio. Deci. in conſi. 189. col. 7. poſt med. verſi. ité dicitur. ¶Tertio reſpondeo ꝙ tex. in d. c. literis, non loquitur in coniúctis ſimul habitantibus quo caſu quando ſimul deprehenduntur occulte iacere, præſumitur contra eos, quia actum inſolitum faciunt.
3 ¶ † Et ex actu inſolito præſumitur dolus. glo. & Barto. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de conditio. inſtituen. nos autem loquimur in fratre & ſorore ſolitis habitare ſimul, ideo non valet argumentum de inſolito ad inſolitum, quia eſſet arguere ex diuerſis in facto & ratione. ¶ Quarto reſpondeo iſti rei iacuerunt ſimul per biennium vt dicitur, & tamen ſoror nunquam inuenta eſt grauida cum publice ſemper fuerit conuerſata in loco Coſtigloliarú. Plane videtur pluſquam veriſimile ꝙ ſi carnaliter commixti eſſent in tanto tempore conceptum partum habuiſſet, cú alias ex ſemine alterius procreauerit. In qua ipſa re bonum videtur argumentum a communiter accidentibus. gloſſ. in l. neque natales. C. de proba. Moder. in cap. in præſentia, de probationi. ꝙ procedit etiam vbi agitur de crimine ciuiliter. Abb. in cóſi. 113. col. 3. lib. 2. ¶Quanto fortius procedit tale argum. a communiter accidentibus in caſu noſtro, vbi agitur de abſolutione criminis. reg. fauorabiliores. ff. de regulis iuris. ¶Quinto reſpondeo ꝙ iſte Federicus de Vgho frater dicitur valetudinarius, & quodam modo frigidæ naturæ ex aſpectu, ideo non militat in eo ſuſpicio Ouidiana, de qua ſupra, a iuuene & cupido credatur cognita vir
4 go, † valet enim argumentum ab oppoſitis, quia contrariorum eadem eſt diſciplina. l. j. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iuris com ſimi. Itaque ſicut in ludis venereis ſuſpicio eſt contra iuuenem fortem & cupidum, ita per contrarium præſumptio eſt pro homine imbecilli valitudinario & inclinatæ iam ætatis.

¶Sexto pro reſponſione adduco quod ſcribit Anchar. in conſil. 209. Facit dubium, vbi licèt vxor traducta ad domum mariti, & quæ cum eo cohabitauit præſumatur ab eo cognita carnaliter per iura ſupra allegata in fauorem fiſci, tamen contra talem præſumptionem admittuntur aliæ præſumptiones in contrarium, & inter alias conſiderat quando vir & mulier negant ſe commixtos carnaliter, & quando mulier ex breui tempore aufugit a viro & religionem ingreſſa eſt, ſed in caſu noſtro plures cócurrunt præſumptiones de quibus ſupra, ſanguinis proxima coniunctio, cohabitatio & ſimultanea dormitio in manifeſto, fratris códitio ad venerem minime procliuis, ſororis venter minime tumidus in tanto tempore. ¶Ex præmiſſis concludo ꝙ reis inquiſitis ſtultitia aut error imputari poteſt potiuſquam dolus, & ꝙ eis interdici debet talis ſimultanea cohabitatio ratione vitandi ſcádali potiuſquam vt ex ea pœnam aliquam ſuſtineant. ¶Non omitto ꝙ ex alio inquietari non debent, quia poſt confeſſionem ſimultaneæ dormitionis relaxati fuerunt mediante cautione ſolita, quæ ordinatio relaxationis tranſiuit in rem iudicatam & approbata fuit a fiſco, ergo fruſtra núc quæritur de tortura, quia ſi torturæ locus fuiſſet, non ad eum modum ordinatum fuiſſet. nec dicatur ſuperueniſſe indicia de nouo, quia ex eiſdem tantú indiciis inſtat fiſcus, itaque competit reis exceptio rei iudicatæ, quæ exceptio obſtat etiam in cauſa criminali. ideo abſolutus in iudicio inquiſitionis, non poteſt amplius moleſtari per viá ac

SS 2 cuſa-

cuſationis, etiam ſi intentatur noua qualitas delicti niſi probetur colluſio in cauſa inquiſitionis, vel niſi offenſus accuſans ignoraret cauſam ipſã inquiſitionis. Bal. in conſi. 192. & primo. li. tertio. & in conſi. 430. Formata fuit. lib. 5. Et ꝙ abſolutus in iudicio inquiſitionis opponat exceptionem rei iudicatę agenti ad idem crimen per viam accuſationis, tradit Rota deciſ. 520. Nota ꝙ tenens. in antiquis. In propoſito noſtro ſatis videntur abſoluti rei a iudicio torturę, niſi alleget iudex turpitudinem ſententiæ ſuæ, ergo de tortura amplius quæri non debet non accidentibus nouis indiciis. Sauiliani 12. Decembris 1547.

Aymo. Crauetta ex Sauiliano. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 *Quando in poſſeſſorio beneficij eccleſiaſtici ſufficiat titulus coloratus.*
2 *Ius patronatus probatur per ſolam famam in antiquis.*
3 *In quo caſu priuilegium extinctum reuiuiſcere non poteſt.*
4 *Vbi poſſeſſio peruenit ad aliquem ſine vitio & iniuſte quis ſpoliatus non fuit, non debet ſpoliatus reſtitui.*
5 *Vltima poſſeſſio aliquando conſideratur.*

CONSILIVM CCCXXII.

¶Pro magnificis dominis Valfenerię marchionatus Saluciarum contra Reuerendam dominam Abbatiſſam monaſterii ſancti Anaſtaſij.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Domina Abbatiſſa monaſterij ſãcti Anaſtaſij diœceſis Aſtenſis prætendit habere ius conferẽdi beneficium eccleſiæ ſancti Ioannis Baptiſtæ diœceſis Valfeneriæ marchionatus Saluciarum virtute cuiuſdam priuilegij antiquiſſimi a ſummo Pontifice cõceſſi. Per cõtrarium magnifici domini Valfeneriæ contendunt eccleſiam memoratã eſſe de iure patronatus ipſorũ dominorum. quod ipſum probant ex antiquis teſtimoniis ſuper ipſo iure patronatus examinatis, ex quibus apparet de præſentationibus factis per ipſos dominos. Rurſus per inſtrumenta antiqua in quibus fit mentio de ipſo iure patronatus. Domina autem Abbatiſſa ſolum probat de vnica collatione illius eccleſiæ.

Nunc agitur iudicium inter dominum Galparẽ de Ponziglõtibus tanquam præſentatum a monaſterio prędicto, & dominũ Ioan. Georgium Iſnardi tanquam præſentatum interuenĩẽtibus ipſis dominis Valfeneriæ pro tuitione dicti eorum iuris patronatus, & latæ dicuntur quædam ſententiæ ſuper poſſeſſorio in fauorem memoratæ do. Abbatiſſæ. In ea ipſa cauſa datę fuerunt poſitiones in quibus deducitur ipſum ius patro. dominorũ Valfeneriæ & poſſeſſorium ſeu quaſi præſentandi per tempus antiquiſſimũ. & etiam deducitur ꝙ in vltima vacatione dicti beneficii per mortẽ R. domini Vaſiui Malabailæ Epiſcopi Aſtenſis, & Dini rectoris dictæ eccleſiæ præſentatus fuit dominus Ioannes ſecundus Iſnardi per ipſos patronos, qui dominus Ioan. ſecundus præſentatus inſtitutus per ordinarium & ipſum beneficium poſſedit. deinde illud renunciauit memorato domino Io. Georgio Iſnardi eius fratri de conſenſu patronorũ, qui ipſum dominum Io. Georgium præſentauerunt ex qua prę́ſentatione inſtitutus fuit per ordinarium, & qui ipſum beneficium poſſedit pacifice donec domini Valfeneriæ expulſi fuerunt ab ipſo loco titulo belli, & opponitur in ipſis poſitionibus contra partem regula cancellariæ de triennali poſſeſſore pacifico. Deducitur etiam ipſis poſitionibus ꝙ poſt erectionem epiſcopatus & ciuitatis Saluciarũ collatio omniũ beneficiorum marchionatus conceſſa eſt ordinario aut epiſcopo ipſius ciuitatis, ob id ꝙ ex eo ſolum fundata videtur intentio ipſius do. Io. Georgii. Tandem poſitiones prędictæ repulſæ fuerunt per ſententiam magnifici domini Cõſtantii Caroli iudicis appellationum Excellentiæ marchionalis.

Quæritur nunc de iuſtitia aut iniuſtitia dictæ repulſionis. Videretur dicendum prima fronte tales poſitiones recte fuiſſe repulſas. nam agitur cauſa poſſeſſoria ſuper beneficio eccleſiaſtico coram iudice laico. In quo poſſeſſorio admittendæ nõ videntur poſitiones eiuſmodi tanquam pertinentes ad merum petitorium. l. ſi de vi, ff. de iudi. l. ordinatu, C. de rei uendicatio. l. ſi quis a ſe fundum. C. ad legem Iuliã. de vi. l. ſi coloni. vbi Bar. C. de agri. & cenſi. lib. 11. c. ex conqueſtione, de reſti. ſpo. ¶Quod ipſum vr̃ procedere licẽt probatio petitorii incontinenti offeratur. gl. & doc. in d. l. de vi. nota. in l. 2. C. de edicto diui Adria. tollen. & in c. 1. de reſti. ſpolia. Pau. de Caſt. conſi. 213. Viſo puncto ſupraſcripto. in prin. li. 2. Dec. in cõſi. 57. col. fi. & in conſi. 84. col. 2. ante med. & videntur præmiſſa procedere etiam vbi agitur poſſeſſorio ſuper beneficio eccleſiaſtico in quo vr̃ ſufficere probatio tituli colorati. Guido Papæ. q. 85. ſequiť Dec. in l. fi. col. 5. in nono nota. C. de edicto diui Adria. tollen. & in conſi. 220. col. 2. ſed domina Abbatiſſa oſtendit titulum pluſquam coloratum id eſt priuilegium conceſſum a ſummo Pontifice, ita ꝙ cum oſtendat de titulo & poſſeſſione, res clara videtur in fauorem ipſius dominæ Abbatiſſæ, maxime ſtantibus tot ſententiis in eius fauorem pronunciatis. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus, quę vere obſtarẽ non videntur, contrarium puto de iure verius, ꝙ immo poſitiones dominorũ Valſeneriæ admitti debeant. & pro fundamento conſidero ꝙ do. Abbatiſſa hẽt præſumptionem iuris communis contra ſe, quia de iure collatio beneficiorum pertinet ad ordinarium. c. cum ex iniuncto. in fi. de hæreti. c. nullus omnino. 16. q. 7. Fede. de Senis in conſi. 234. Super primo puncto. col. fi. Domini. in c. a collatione. in prin. de appel. lib. 6. Dec. in rub. de electio. colum. 1. in fi. nec competit Abbatiſſæ ius conferendi beneficia, niſi in eccleſijs ſuorum monaſteriorum. glo. & doc. in c. dilecta, de maior. & obedi. hoc præſuppoſito dico quod agenti poſſeſſorio eo caſu quo prę́ſumptio iuris eſt contra poſſidentem obſtat exceptio defectus tituli. c. conſtitutis. de filiis presby. c. ſi ad decimas. de reſti. ſpo. lib. 6. Rota deciſ. 393. Si conferatur. co. 3. in nouis. Anchara. in conſi. 410. Tres domini magnifici. co. 3. poſt me. verſi. his præmiſſis, & colum. fi. poſt med. Bellamera in conſi. 3. colum. 3. in 3. dubio. Ergo admitti debebant poſitiones reorum tendentes ad inualiditatem & ſubuerſionem tituli partis aduerſæ habentis contra ſe præſumptionem iuris. ¶Secundo conſidero ꝙ in poſſeſſorio beneficij eccleſiaſtici non † videtur ſufficere titulus coloratus quando prę́ſumptio iuris eſt contra agentem. 1
quod ipſum ita probatur, nam in poſſeſſorio beneficii eccleſiaſtici regulariter eſt neceſſarius titulus coloratus, licẽt præſumptio iuris non ſit contra agentem, quia beneficia eccleſiaſtica ſine canonica inſtitutione obtineri non poſſunt. c. 1. de reg. iu. lib. 6. ideo dicit Oldra. conſi 1. col. 1. poſt med. ſpoliatus beneficio debet aliqualiter probare titulum iuſtum & legitimæ poſſeſſionis, per reg. d. capituli primi, de regulis iuris. lib. ſexto. & quòd in poſſeſſorio beneficii regulariter ſit neceſſaria probatio tituli colorati, tradit Guido Papæ. q. 85. ſequitur Deci. in l. fi. col. 5. in nono notab. C. de edicto diui Adria. tollen. & in conſi. 520. colu. 2. itaque dum docto. conſtituuntur differentiam circa probationem tituli inter poſſeſſorem non habens præſumptionem iuris contra ſe, & illud poſſeſſorium contra quòd iuris præſumptio ẽ, neceſſarium eſt dicere quod in poſſeſſorio habente præſumptionem iuris contra ſe neceſſaria ſit probatio veri & legitimi tituli nec ſufficiat titulus coloratus, quia alias nihil ſpeciale eſſet in poſſeſſorio eiuſmodi cum requiratur titulus coloratus regulariter in quolibet poſſeſſorio. Ex qua ratione in tali poſſeſſorio habente præſumptionem iuris contra ſe requiritur probatio veri tituli, eadem admitti debet impugnatio & oppoſitio contra titulum productum, quia non dicitur verus titulus qui impugnari poteſt, ſicut traditum nõ dicitur quod reuocari poteſt. l. ſi pars. §. fina. ff. de inoffi. teſta. l. ſi ratio, in prin. vbi gloſſ. ff. de actio. empti. l. non quocunque, in prin. ff. de legat. 1. l. fideicommiſſa. §. ſi quis illicite, vbi Bald. ff. de leg. 3. ſimiliter paria ſunt non habere titulum vel exceptione illum elidi poſſe. l. eleganter. §. ſeruus. ff. de dolo. itaque admittendę erant poſitiones reorum ex quibus titulus partis omnino reddebatur inualidus. ¶Tertio, poſito & non conceſſo, eſſemus in alio poſſeſſorio in quo probatio non eſſet neceſſaria tituli veri neque colorati, adhuc pars aduerſa obtinere non debebat, ſed admittendæ erant poſitiones reorum appellantium, quia aſſertum priuilegium conferendi a parte productum, eſt antiquiſſimum poſt cuius conceſſionem vacationes eccleſiæ plurimæ acciderunt, & tamẽ domina Abbatiſſa non docuit niſi de vnica collatione facta per monaſterium & illa ipſa ſatis recenti. Per contrarium domini Valfeneriæ produxerunt teſtimonia antiquiora illa collatione & alia inſtrumenta antiqua, in quibus probatur ipſam eccleſiam eſſe de iure patrona-
2 tus ipſorum dominorum, †nam Probatur ius patronatus per ſolam famam in antiquis. Bal. in l. cum ſuper. C. de rei vendi. Deci.

in conſi. 117.in fi.& in conſil.126.col.2. circa medium fama aūt probari dicitur ex pluribus ſcripturis aut inſtrumentis de antiquo in quibus fit mentio de ipſo iure patronatus,quia plura inſtrumenta antiqua habent vim probationis famæ. Bald. Sali. & Pau.de Caſt.in l.cum aliquis.C.de iure deliber. Socin. in conſi. 89. In cauſa agitata inter Iacobum.col.3. ver.præterea iſta concluſio.lib.j.& in conſi. 194.col.pen. verſi.ſed ad primum reſpōdetur.lib. 2. & dixi in conſi. 54. col. 3. ante medium & latius in tractatu meo de antiquitate temporis.inſtrumenta autem de antiquo producta ſunt id eſt acquiſitionis caſtri Valfeneriæ, in quibus expreſſe fit mentio de iure patronatus per verba diſpoſitiua licèt ſufficeret in tam antiquis uerba enunciatiua, vt habetur in d.l.cū aliquis.C.de iure deliberan.ſimiliter productæ ſūt illæ atteſtationes tam antiquę expreſſe receptæ ſuper iure patronatus. Ex quibus actis & inſtrumentis euidēter probatur de nō vſu aſſerti priuilegij ad conferendum ex aduerſo producti, & de contrario vſu contra tenorem ipſius priuilegii ob id curandum non erat de aſſerto priuilegio ꝙ vſu receptum non fuit. gl. & Bald. in l.rem non nouam.C.de iudi. gl.& doct.in c.j.de tregua & pace. Bar. in l.fi.§.ſed cum antiquitas,in fi.C.de cura.furio.facit tex.egregius in §.fi.ibi, quoniam non vtendo neglecta eſt, in Auth.quibus mo.natu. eff.ſui.immo perditur priuilegiū ex non vſu per decennium quando euenit caſus quo quis vti poterat durante decennio.l.j.ubi glo.ff.de nundi. glo.& doct. in l. falſo.C.de diuer.reſcri. Iaſ.in l.fi.col.10.ff.de conſti.prin.& alibi ſæpe doct.ſed hic plurimę acciderunt vacationes quibus beneficium de quo agitur conferri poterat,& tamen collatū nunquam fuit per ipſum monaſterium ſancti Anaſtaſij, immo collatum fuit per ordinarium per uiam inſtitutionis ad pręſentationem patronorum ex quo probatū eſt de iure patronatus. ¶ Nec dicatur, receptum vſu fuiſſe dictum priuilegium per collationē factam d.Vaſino,quia vt ſupra dictum eſt , illa collatio eſt ſatis recēs,& multo ante,aſſertum priuilegium perditum erat ex nō
3 vſu ꝙ per vſum contrarium , † ideo ex collatione ſuperuenienti priuilegium extinctum reuiuiſcere non potuit.l. qui res.§. areā. ff.de ſolutio.Sic etiam pignus ſemel extinctum amplius reuiuiſcere non poteſt.l.cum ex cauſa.in fi.& l.fi. C. de remiſſ. pigno.

¶Sic etiam præſcriptione ſemel interrupta,noua præſcriptione opus eſt,nec tempus præcedens ante interruptionem coniungitur cum tempore ſecuto poſt interruptionē.l. naturaliter. & l. Pomponius.§.cum quis.ff.de acquiren. poſſeſſ. ¶Rurſus non obſtat aſſerta collatio facta poſt amiſſum priuilegium , quia ea nō obſtante idem dominus Vaſinus obtinuit confirmationem aut aliam prouiſionem a ſummo Pontifice dubitans de viribus ipſius collationis, ob id dici non poteſt ꝙ tenuerit beneficium virtute ipſius collationis,ex qua noua prouiſione ſummi Pōtificis fundamentum fieri non poteſt ſuper tali collatione. nam cum collatio eſſet inualida poſt perditum ius priuilegij & obtinuerit dominus Vaſinus aliam prouiſionem a Pontifice præſumitur tenuiſſe beneficium ex prouiſione ualida, nō ex collatione inualida.l.miles qui deſtinauerat.ff.de teſtamen.milit.Pau.de Caſtr. in conſi. 144.Dubium videtur facere. in fi.lib.j.ſed magis in terminis adduco Bald.in conſi. 34.In cauſa iſta colliguntur plura. col.2.lib. 2. vbi ꝙ non præſumitur quis poſſediſſe ex titulo præcedenti inualido.ad idem adduco Alex.in conſi.8.col.4.verſicu. nec etiam probatur agnitio. lib. 3. vbi quando ex duplici iure poſſidere quis potuit, præſumitur poſſediſſe ex titulo magis efficaci,ſed titulus habitus a Pontifice ſine dubio erat efficacior ſtante inualiditate collationis Abbatiſſæ,ergo &c.

¶Præterea reſpondeo ad aſſertam collationem , ꝙ illud ſaltē negari non poteſt quin dubitatum fuerit de eius viribus obtinēdo aliam prouiſionem a ſummo Pontifice,ergo ex tali collatione dubia iuuari pars non poteſt,quia dubia probatio non releuat.c. in præſentia, de proba. hinc dicitur ꝙ dubitans & ignorans æquiparantur.l.fi.C.de conditio indebiti.l.fi.§.ſi autem dubius.C.de furtis. ¶His ita præſuppoſitis ꝙ notorie appareat de iure patronatus dominorum Valfeneriæ & de inualiditate aſſerti priuilegii ex non uſu illius,immo & per contrarium vſum, dico ꝙ admittendę erant poſitiones & exceptiones reorum per quas notorie apparebat de non iure ipſius dominę Abbatiſſæ. quia tales exceptiones admittuntur etiam contra ſpoliatum.d. c.ad decimas,de reſti. ſpo.Inno.in d.c.conſtitutus de filiis preſby.cum ſimi.vt per Alex. in l.naturaliter.§.nihil commune, col. 16.in decima fallentia.ff.de acq. poſſ.Soc.in conſi.87. col. fi. lib. 3. Dec.in conſi.191.col.4.in fi.in quibus locis dicunt Socin. & Deci.notorie conſtare de non iure agentis poſſeſſorio ex actis aut inſtrumentis.& de inſtrumentis loquitur So.i. in d. conſilio 80.col. fin.ſed hic producūtur acta atteſtationum ſimiliter producuntur inſtrumenta plura & ipſa valde antiqua in quibus fit mentio de iure patronatus per uerba diſpoſitiua cum ſola enunciatiua ſufficerent , ut ſupra dictum eſt. ¶ Quarto principaliter conſidero in fauorem dominorum Valfeneriæ & rectoris ab eis
4 præſentati, ꝙ vbi † poſſeſſio peruenit ad aliquem ſine vitio, & iniuſte quis ſpoliatus non fuit , non debet ſpoliatus reſtitui.Soc. in d.conſi. 87.colum.fin. poſt medium, verſi.tertio & vltimo.lib. 3.argumento l. prætor. ff. commoda. ſed hic poſſeſſio eccleſiæ peruenit ad dominū Ioan. Georgium rectorem ſine vitio ,quia ex cauſa reſignationis , præſentationis, & inſtitutionis.ſimiliter dici non poteſt aduerſarius iniuſte ſpoliatus cum probetur eccleſia de iure patronatus dominorum Valfenerię nec pertineat eius collatio ad ipſam d. Abbatiſſam vt ſupra ſæpe dictum eſt, ergo &c.¶Quinto conſidero ꝙ dominus Ioan.ſecundus Iſnardi adeptus eſt poſſeſſionem beneficij de quo agitur, de tempore quo uocabat. ſimiliter dominus Ioan. Georgius Iſnardi eius frater accepit poſſeſſionem ipſius eccleſiæ tempore quo vacabat per reſignationem ipſius do.Ioan. ſecundi. ſed ubi apprehenditur poſſeſſio rei uacantis & a nemine poſſeſſæ,ceſſat interdictum recuperandæ poſſeſſionis.& ſi agat quis tanquā ſpoliatus,obſtat exceptio dominii.glo.in l. fi.in uer. ignorantia. C. vnde vi.Bar. in d.l.ſi de vi.ff.de iudi. Ang. in d.l.2.C.de edicto diui Adr. tollen. Dec. in d.conſi.191.col. 4.circa fin. ¶Et conſidero circa præmiſſa fundamenta quod ſi obſtat exceptio concernens petitorium in poſſeſſorio rei tēporalis, multo fortius vbi agitur poſſeſſorio pro beneficio eccleſiaſtico, in quo ſemper eſt neceſſaria probatio tituli ſaltem colorati.

¶Sexto principaliter conſidero ꝙ agenti poſſeſſorio ad beneficium eccleſiaſticum obſtabat exceptio incapacitatis,puta,ꝙ eſt laicus qui ſpiritualia poſſidere non poteſt.cap. cauſam,de præſcri.ita Bal.& Alexan. in d.l. naturaliter.§.nihil commune.ff. de acqui. poſſeſſ.ubi nouiſſime Ripa col. 13.in 11. fallentia. & ratio iſtius eſt,quia iſto caſu non dicitur opponi contra poſſeſſorium,ſed negatur ipſum poſſeſſorium,& concluditur agentem non poſſidere,ſi enim laicus ſpiritualia poſſidere non poteſt,ergo in laico poſſeſſio non conſideratur,conſequenter fruſtra tractatur de reſtitutione poſſeſſionis, quę non eſt , quia non entis nullæ ſunt qualitates.l.3. ff. de vſufru. cum ſimil. Ideo uidemus ꝙ agenti poſſeſſorio ad reſtitutionem vxoris opponi poteſt exceptio ꝙ eſt monachus aut ſacerdos,qui vxorem habere nō poteſt,& ſic per quam exceptionem concluditur agentem non poſſidere.ita Abb.in c.ex parte.colum.fin. de reſti. ſpolia.

¶Ideo agēs ad beneficium eccleſiaſticum prius omnibus debet legitimare perſonam ſuam , & probare ſe eſſe clericum & capacem beneficii.cap.ex literis,de tranſactio.cap. 2. de inſtitu. cap.fin.de præbend. lib.6.clemen. ut hi qui.de ętat. & qualita. cap.fi.ſi quis epiſcopus, & cap. Saluator. 1.q.3. Ancha.in clemē. per literas,de præben. Anto.de But.in capit. in noſtra, colum. 5. quæſtione ſecunda de reſcrip. Simile uidemus quando monachus agit poſſeſſorio ut reſtituatur ad clauſtrum tanquam iniuſte ut conſequatur alimenta,ꝙ tenetur probare de titulo monachi,id eſt ſe eſſe monachum illius monaſterii. Fel. in cap. cum dilecta,de reſcrip. ſequitur Aufrer. in Dec. Toloſa. 495. Quod ipſum adeo procedit , ut non ſufficit probare quaſi poſſeſſionē clericatus ꝙ quis ſit habitus & reputatus pro clerico, ſed ipſam ordinationem ad clericatum probare oportet. Gemin.in conſi. 11.talis enim poſſeſſio ſeu quaſi clericatus non ſufficit ad obtinendum beneficium eccleſiaſticum,ſed ſolum quoad fori priuilegium Ioannes Andreas,& Bald. in cap. dudum,primo de electio.Quod procedit,niſi quis fuiſſet in poſſeſſione clericatus, & etiam beneficii per longum tempus.Hoſtien. Anto. de Butr. Abba.& doc.in cap.illud,de præſumptio.Bal.in l.ſiue poſſidetis,in quarta oppo.C.de proba. Deci. in cap. primo. colum. 6. in fi.in verſicu.finaliter tamen, de fide inſtrumento.& in conſilio 118. ſed aduerſarius nihil prorſus probauit de clericatu neque uere neque pręſumptiue,quia non deduxit aliquam poſſeſſionē clericatus ꝙ incedat in habitu & tonſura clericali, & ꝙ ſit habitus & reputatus pro clerico, tametſi talis & ſola poſſeſſio clericatus non ſufficeret in actore ad petendum & obtinendum beneficium quicquid aliter ſit in reo ad illud reſtituendum. Rota deci.314.Nota ꝙ clericus,& dec.443.Nota ꝙ nō præſumitur,in antiquis.¶Adeo ēt eſt neceſſaria probatio clericatus ad validitatē

collationis q non ſufficeret deputatio ad clericatum cũ inceſſu in habitu & tonſura. Fed. de Senis in conſi. 290. Quia in præſenti. col. 5. poſt prin. Similiter non ſufficeret clericatum ſuperuenire poſt collationem beneficii, quia ubi agitur de ualiditate actus inſpicitur initium, ita Fed. in d. conſi. 290 col. 5. in prin. Nec ideo minus neceſſaria eſt probatio clericatus q Papa conferens beneficium dicat ſe conferre tali ut clerico, quia non ſufficit nominatio Pontificis niſi aliter probetur clericatus. Ioan. And. in reg. non licèt actori, de reg. iur. lib. 6. quod dictum Ioan. And. refert Boerius in deci. Burdegalen. q. 171. col. 2. poſt med. ¶ In qua re conſidero q circa qualitatem clericatus non uidetur neceſſaria oppoſitio, quia collatio facta laico dicitur nulla ipſo iure propter incapacitatem ut ſupra dictum eſt, ſed in his quæ ipſo iure fiunt aut inducuntur, neceſſaria non dicitur partis oppoſitio, quia ſatis ius opponit. glo. in l. cum qui ita. §. qui ita. vbi Imo. ff. de verb. oblig. Bart. & doct. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. colum. 9. & 10. ff. de pactis. Bar. in l. lecta. ff. ſi cer. pet. Deci. in l. 1. colum. 2. in prin. C. de pactis. Iaſ. in § in bonæfidei, col. 2. & colu. 7. in fi. Inſtitu. de actio. ſed tamen ad cautelam abundantem fuit oppoſitum in cedula incipiente, Pronunciatum, in qua dictum eſt, circa fi. q non potuit pronunciari in fauorem domini Ioan. Gaſparis de Ponziglonibus ſtantibus actis prout ſtant. Quod idõ dictũ eſt, quia intentio ipſius de Ponziglonibus fundata nõ erat ſine probatione clericatus, & clarius oppoſitum nouiſſime fuit in cedula incipiente, licèt apparentes &c. Ex quo vnico fundamento deficientis clericatus res videtur clariſſima. ¶ Et ſi dicatur, etiam dominus Ioan. Georgius Iſnardi non docet de clericatu. reſpondeo, q ipſe poſſidet beneficium, & eſt reus originaliter, ideo nihil habet neceſſe probare cum actor non probauerit de iure ſuo. l. qui accuſare. C. de edendo. quæ regula procedit etiam in cauſa beneficiali vti ibi per Decium. col. 2. in tertia ampliatione tradit Oldra. in conſi. 1. col. 5. verſi. vnde & ſi tã meus. in conſi. 217. Gratia. col. 2. uerſi. cum ergo dominus. & in conſi. 312. Thema quæſtionis eſt tale. col. 2. & ad fi. conſ. Rota deciſ. 15. Si in cauſa. Deciſ. 160. Reus, in nouis. deciſ. 70. No. q vbi conſtat. & deciſ. 636. No. quòd ſi aliquis. in antiq. Gemin. in conſi. 38. in prin. ¶ Septimò principaliter conſidero in fauorem dominorũ Valſeneriæ, poſito & non conceſſo, præmiſſa omnia ceſſarent, quæ ipſa tamen fortiſſime vrgent, adhuc in mero poſſeſſorio, & omiſſis exceptionibus pertinentibus ad petitorium, potior videtur cauſa ipſorum dominorum ſuper iure patronatus, & conſidero pro fundamento quod poſſeſſio ſeu quaſi iuris patronatus acquiritur ex vnica præſentatione quę effectum habuerit ſecuta inſtitutione. cap. conſultationibus, de iure patro. gloſſ. & doc. in c. cum eccleſia lutrina, de cauſa poſ. & proprie. Bald. in conſilio 33. Quidam nobilis. in fin. lib. 1. Abba. in cap. cum olim, de cauſa poſ. & proprie. & in conſi. 54. colum. 2. lib. 1. Soc. in conſi. 257. colum. 1. lib. 2. Dec. in conſi. 117. colum. 2. poſt medium in conſilio 124. in princi. in conſilio 126. colum. 1. in conſilio 127. in princi. conſi. 169. colum. 2. circa medium, & in conſi. 134. in prin. ſed hic probatur de pluribus præſentationibus ipſorum dominorum Valſeneriæ tam per illas atteſtationes de antiquo receptas quàm ex ſcripturis pręſentationum & inſtitutionum dominorum Ioan. Georgii de Iſnardi. & iſta poſſeſſio ſeu quaſi iuris patronatus non parum confirmatur ex illis inſtrumentis acquiſitionum caſtri Valſeneriæ in quibus principaliter & expreſſe fit mentio de iure patronatus, & ex quibus efficaciter probatur ipſum ius patro. vt ſupra dictum eſt tertio fundamento. & ſic iuſtificatur poſſeſſio iuris patronatus ex vero titulo ut habetur in cap. licèt cauſam, de probatio. iuſtificatur etiam iſta poſſeſſio iuris patronatus, quia rectores præſentati & inſtituti ſteterunt in poſſeſſione beneficii palam & publice ſciente monaſterio S. Anaſtaſij aut eo ſcire ualente, per ea quæ nota. Calderi. in conſilio 3. & in conſi. 6. in titu. de cauſa poſſ. & propri. & in conſi. 12. in titu. de iure patronatus. Deci. in d. cõſi. 117. colum. 2. poſt medium in d. conſi. 124. colum. 1. & in d. cõſi. 159. col. 2. circa medium, vbi tamen Deci. ſolum allegat illud conſi. 12. Calde.

5 ¶ † Conſidero etiam in hac materia q attenditur vltima poſſeſſio, id eſt vltima præſentatio vt is præferatur in beneficio qui fuit pręſentatus ab eo, qui reperitur feciſſe vltimum actum poſſeſſionis aut præſentationis. d. c. cum eccleſia, de cau. poſ. & propri. ibi vltimo & immediate. Feder. de Senis in conſilio 234. colum. 3. circa medium. verſi. ad ſecundũ. Oldr. in conſil. 312. Thema quæſtionis eſt tale. colum. 2. Rota Deciſ. 557. Quidam impetrauit, in antiqui. Deci. in d. conſilio 117. col. 1. poſt mediũ. verſi. quod autem quaſi poſſeſſio. in d. conſilio 124. col. 1. in d. conſilio 126. colum. 2. circa medium. verſi. pręterea & ſecundo principaliter. & in d. conſi. 159. colum. 2. circa medium. ſed vltimi rectores dictæ eccleſiæ fuerunt præſentati a dominis Valſeneriæ, & ſic vltima poſſeſſio conſideratur ex parte ipſorum dominorum immediate.

¶ Hoc ita præſuppoſito q ſufficiat vnica præſentatio ad acquirendum ius patronatus, & q vltima præſentatio attendatur. Dico quòd licèt ius collationis pertineret in ueritate ad ipſum monaſterium, prout minime pertinet, adhuc pronunciari deberet in fauorem domini Ioan. Georgii præſentati a dominis Valſeneriæ exiſtẽtibus in poſſeſſione ſeu quaſi iuris patronatus, licèt ius patronatus ad eos in veritate non pertineret, ideo inſtitutus ad præſentationem poſſeſſoris remoueri ab eccleſia non debet, licèt ius præſentandi aut conferendi ab alio euincatur. d. c. conſultationibus. de iure patronatus. facit tex. in c. querelam, de electio. not. Fede. de Senis in d. conſilio 234. colum. 2. circa medium. verſi. ſed in caſu propoſito. vbi Fede. q exiſtens in poſſeſſione præſentandi poteſt vti ſua poſſeſſione donec feratur ſentẽtia contra eum ſuper proprietate. tradit Calde. in conſil. vltimo in titu. de iure patrona. Deci. in d. conſi. 117. colu. 2. Immo præſentatus ab eo qui eſt in poſſeſſione pręſentandi pręfertur pręſentatio ab eo ad quem proprietas pertineret iuris patronatus. Anto. de But. Abb. & docto. in c. cõſultationibus, de iure patrona. Deci. in d. conſi. 117. col. 2. circa medium, in d. conſi. 124. col. 2. in d. conſi. 126. colum. 2. poſt medium, in d. cõſilio 129. colum. 2. poſt medium, & in d. conſilio 134. poſt prin. Idem eſt in collatione vt illa præferatur, quæ facta ſit ab eo qui eſt in poſſeſſione conferendi, licèt ipſum ius conferendi ad alium pertineat. Rota in d. Deciſi. 557. in antiqui. nec viciatur collatio poſſeſſoris, licèt poſtea pronuncietur contra eum in petitorio. d. c. conſultationibus. Rota Deciſ. 575. Vtrum ſicut pręſentatus. in antiq. Decius in dicto conſilio 126. colum. 1. Quod ipſum procedit etiam in temporalibus & prophanis, in quibus poſſeſſio ſeu quaſi validat actum. donec a tali poſſeſſione quis amoueatur. l. Barbarius. ff. de offic. præto. l. penul. ff. de aqua quotidiana & æſti. late. Innocen. in cap. nihil, de electio. Barth. in conſilio 82. Punctus quæſtionis. colum. 1. Bald. in conſilio 177. In iſta captura. libro ſecundo. vbi Bald. quòd ſufficit quem eſſe in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, ut acta valeant. Itaque omnibus modis dicendum videtur valere præſentationẽ domini Ioan. Georgij factam a dominis Valſeneriæ tanquam exiſtentibus in poſſeſſione pręſentandi, poſito q ius præſentãdi ad eos non pertineret, quod ipſum tamen pertinet, vt ſupra late probauimus. & ſi ſufficit ſola poſſeſſio ſine iure proprietatis, immo & vnicus actus poſſeſſionis ut ſupra oſtenſum eſt, quid hic dicemus vbi cum poſſeſſione concurrit ius patronatus probatum vt ſupra, & vbi plures actus præſentationum interuenerunt, ut ſupra vidimus?

¶ Octauò fundatum videtur ius domini Ioan. Georgij Iſnardie ex regula Cancellariæ de triennali poſſeſſore pacifico. cũ tenuerit & teneat ipſum beneficium longiori tempore pacifice ante lit. hãc motã, & de quo poſſeſſorio dñi Ioan. Georgij & d. Io. ſecundi deductũ fuit in dictis poſitionibus & in eis expreſſe allegatum ius dictę regulę Cancellariæ de triennali poſſeſſore. Ex quo etiam capite apparet de iniuſtitia repulſionis ſiue reiectionis dictarum poſitionum, nam habens ius in beneficio ſiue ratione proprietatis ſiue ratione poſſeſſionis illud perdit per dictã regulam patiendo alium poſſidere beneficium pacifice per triennium ex titolo ſaltem colorato. Ideo ſi perditur ius, et poſſeſſio, ergo opponi põt exceptio, Tu pdidiſti ius poſſeſſionis. alias fruſtra illud perditũ eſſet ſi de tali perditione opponi non poſſet. Pro quo adduco Fede. de Senis in conſi. 90. Caſus talis eſt quidam clericus vbi q agenti poſſeſſorio obſtat exceptio q perdidit agens ius, quod habebat ſuper ipſo poſſeſſorio, puta trahendo reum ad uetitum examen, ut quia clericus traxit clericũ coram iudice laico. Poſtremo in dubio videtur pronunciandum contra d. abbatiſſam? quia contra eam eſt pręſumptio iuris communis vt ſupra dictum eſt, & quia poſt erectum epiſcopatum in ciuitate Saluciarum oĩa beneficia eius diœceſis reducta fuerunt ad collationem ordinarii. Ad allegata in contrarium nihil eſt q reſpondeat, quia ſupra abunde & in ſpecie reſpõſum eſt, q ĩmo opponi põt exceptio defectus proprietatis. Secundò reſponſum eſt q etiam in mero poſſeſſorio potior videtur cauſa domino-

rum

rum Valſeneriæ. Tertio reſponſum eſt in octauo fundamento ꝙ perditum eſt omne ius partis etiam in poſſeſſorio per poſſesſionem triennalem. d. Io. ſecundi & Io. Georgii, quæ exceptio perditæ poſſesſionis opponi potuit & poteſt.

¶ Ex præmisſis inferuntur duo correlaria. Primum ꝙ omnino pronunciari debeat in fauorem dominorum Valſeneriæ etiam ſi ne illis poſitionibus. Secundum quod ſaltem poſitiones ipſæ ad maiorem cautelam admitti debeant.

¶ Neque obſtant aſſertæ ſententiæ quia leguntur Mille latæ in fauorem eius de cuius capacitate non conſtat, & ſicut beneficiũ laico conferri non poteſt, ita nec per ſententiam laico adiudicari. ſi enim collatio ſummi Pontificis redditur nulla ſi non appareat de capacitate impetrantis vt ſupra dictum eſt, quantò fortius erit nulla ſententia vnius inferioris lata pro eo de cuius capacitate non conſtat. ¶ Secundo reſpondeo ꝙ ſententia lata in cauſa beneficiali nunquam tranſit in rem iudicatam reſpectu ſuperioris, qui etiam appellatione deſerta poteſt cognoſcere de meritis. cap. cum Bertoldus, de re iudica. Rota. deci. 550. Verũ ſi petitor. in antiquis. ¶ Tertio reſpondeo ꝙ pars aduerſa paſſa eſt procedi & cognoſci in meritis petendo pronunciari bene iudicatum & male appellatum, quo caſu auditur quis etiam contra ſententiam, quæ in rem tranſiſſet iudicatam. Inno. in c. cum dilecta. de reſcrip. & in d. c. cum Bertoldus, de re iudi. Iaſ. in l. pater furioſo, col. 5. ver. 16. facit. ff. de his qui ſunt ſui ſui vel alie. iuris. Sauiliani 13. Decembris 1547.

Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Executores teſtamenti non poſſunt tranſigere ſuper bonis pauperibus relictis.*

2 *Quomodo procedatur in re eccleſiaſtica quando iura non ſunt clara.*

3 *Bona pauperũ gaudent eiſdem priuilegijs, quibus bona eccleſia.*

CONSILIVM CCCXXIII.

¶ Pro inclita communitate Saluciarum.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Quæritur an executores teſtamenti quondam Spec. domini Petri Vaccbæ ciuis Saluciarum & dñi Beluidere dati ad diſtribuẽdum bona pauperibus relicta, posſint tranſigere ſuper ipſis bonis cũ
1 hæredibus teſtatoris? ¶ Breuiter non arguendo ad partes, quia temporis anguſtia nõ concedit, puto quod nõ. & cõſidero ꝙ iſti executores habent minus iuris in talibus bonis q̃ habeat prælatus in bonis eccleſiæ, quia fructus eccleſiæ dicuntur ipſius prælati quatenus indiget pro victu ſuo, licèt ſuperflua teneat cõuertere i piã cauſam. c. j. 82. di. c. paſtoralis. & c. j. q. 2. c. videntur. & c. de redditibus. 12. q. j. c. cõceſſo. c. nulli epiſcopatũ. & c. quatuor. 12. q. 2. ſed iſti executores nihil cõmodi percipiunt ex iſtis fructibus. ¶ Secundo prælatus poteſt donare de fructib. eccleſiæ, vt per gl. in c. fin. 5. q. 3. Abb. in c. 2. de dona. Quod tamẽ intelligo cum modica læſione eccleſiæ & ſeruata forma. Calde. in conſi. 6. in tit. de rebus eccle. non alie. Similiter poteſt prælatus donare ſeu remittere laudemium debitum eccleſiæ gl. in c. bonæ rei 12. q. 2. Calde. in conſi. j. 10 ti. de his quæ fiunt a præla. ſine conſen. cap. Poteſt etiam prælatus donare canonicam portionem debitam ratione mortuariorũ in præiudicium ſui, licèt non ſucceſſoris. Calde. in conſi. 5. in tit. de his quæ fiunt a præla. ſed executor teſtamenti nihil poteſt donare, ſed tenetur diſtribuere ad formam teſtamenti, & talis executor potius æquiparatur tutori aut curatori quàm prælato reſpectu poteſtatis, ſed cõſtat ꝙ prælatus habet maiorem poteſtatẽ in bonis eccleſię q̃ tutor aut curator in bonis pupilli uel adulti, ita Abb. in conſi. 65. col. 1. in fi. lib. j. & in conſi. 10. lib. 2. Soc. in l. legatum. col. 2. ff. de leg. j.

¶ Hoc ita præſuppoſito ꝙ maior ſit poteſtas prælati in bonis eccleſię q̃ unius executoris in bonis pauperum. Dico ꝙ prælatus tranſigere non poteſt de rebus immobilibus eccleſiæ quãdo ex tali tranſactione ſequeretur alienatio, quia bona eccleſiæ parti remitterentur in totum aut in partem niſi ſeruata forma iuris & interuenientibus ſolennitatibus requiſitis in alienatione rei eccleſiaſticę. Fed. de Senis in conſi. 94. Caſus talis eſt prælatus vbi ꝙ prælatus his capitulũ ſolus ſine capitulo cõpromittere aut tranſigere non poteſt, etiam ubi non ſequitur totalis alienatio, & ubi agitur de præiudicio eccleſię temporali tantum non perpetuo. Cum capitulo autem poteſt compromittere & tranſigere ſine licentia ſuperioris ſuper re inferente præiudicium temporale tantum non perpetuum. c. de cætero. c. veniens. de tranſac. & c. niſi eſſent. de præben. gl. in c. ex multiplici. de decimis. Gemin. in conſi. 10. ſecus vbi agitur de præiudicio perpetuo quia tunc requiritur authoritas. Io. And. in c. peruenit, & in c. cum tempore, de arb. Gemin. in conſi. 96. col. 1. & ꝙ in pacto aut tranſactione per quam inducitur alienatio rei eccleſiaſticæ ſint neceſſarię ſolennitates requiſitę in alienatione rei eccleſiaſticæ voluit Gemin. conſi. 129. col. 5. circa med. Ad idem adduco Abb. in conſi. 56. lib. 1. vbi ꝙ prælatus non poteſt compromittere quãdo ex tali compromiſſo ſequitur alienatio. ¶ Si vnus Epiſcopus aut prælatus non poteſt compromittere aut tranſigere quando ſequitur alienatio rei eccleſiaſticæ niſi ſeruatis ſolẽnitatibus iuris, quanto minus permiſſum id erit perſonis laicis ius tm̃ exequendi, & diſtribuendi obtinentibus? ideo mirandum eſt quomodo tales executores adducantur ut tranſigant ſuper bonis pauperum, nã talis tranſactio deſideranda eſt ab Epiſcopo aut alio poteſtatẽ ad id obtinente. tales enim executores temeritatis & impudentiæ accuſari poſſent ſi bona pauperum in alios tranſigendo alienarẽt ſine ſolennitatibus iuris nec iuris cenſuras effugerent.

¶ Secundò principaliter conſidero in caſibus in quibus prælatus poteſt tranſigere cum authoritate ſuperioris & ſeruatis ſeruandis, † illud intelligitur & procedit in re dubia quando iura
2 eccl. ſiæ non ſunt clara & liquida. l. pactũ curatoris. vbi no. C. de pactis. cum ibi no. Sed hic iura pauperum non ſunt obſcura aut dubia, immo clarisſima, per inſtrumenta teſtamenti & tranſactionis, quam ipſam tamen tranſactionẽ conſtare non putem ſine ſolennitatibus iuris, Immo in facto nulla oritur dubitatio, & ſi quid dubitationis a parte excogitetur, illud totũ in iure conſiſtit, de facto aũt non eſt quæſtio, ſed ius ipſum ſemper eſt certũ, & liquidum. l. ornamentorum. ff. de auro & argen. leg. Ideo ſtatutum cogens conſanguineos aut coniunctos ad compromittendum aut tranſigendum, non habet locum vbi ſolum eſt quæſtio iuris, non etiam facti. Bal. in l. ancillæ. per illum tex. in prin. C. de furtis. Alex. in conſil. 62. col. 2. circa med. lib. 2. Iaſ. in l. pe. col. fin. nerſi. hinc dicit Bal. C. de pactis. Itaque cũ ſolum ſit quæſtio. iuris, illud videtur declarandum per iudicem eccleſiaſticum cõpetentem, non per laicos. ¶ Tertiò dico ꝙ poteſtas iſtorum executorum adeo eſt modica, ꝙ non ſolum non poſſunt tranſigere de bonis pauperum ex qua tranſactione ſequatur alienatio, bona pauperum in alios transferendo, immo ne quidem poſſunt facere conuerſionẽ vnius vſus ad alium vſum, etiam ſi uoluntas teſtatoris ſm formã ab eo traditam impleri nõ posſit. Ita Pau. de Caſt. in conſi. 505. Viſis & diligenter conſideratis. col. fi. ver. contrarium tñ &c. lib. j. Immo executor ad diſtribuendum pauperibus nõ poteſt eligere pauperes extraneos, ſed tenetur diſtribuere pauperibus domicilii. Ioan. And. in c. religioſis. de teſti. lib. 6. ſuper gl. quæ incipit in re certa ſequitur Fede. de ſenis in conſil. 282. circa fin. vbi ꝙ ſecus eſt in Epiſcopo, qui dicitur executor iuris quia ipſe põt in extraneos pauperes diſtribuere. Nec dicatur procedere præmiſſa in bonis eccleſiarum, hic autẽ agitur de bonis pauperum, quia † bona pauperum gaudent eiſdem priui-
3 legiis quibus bona eccleſiæ. l. oĩa priuilegia, vbi Bart. & doc. C. de ſacroſan. ecc. §. fi. in auth. de eccleſia. tit. c. ex literis, de cõſuetu. tradit Alex. in cõſi. 9. col. 4. in fi. lib. 5. vbi ꝙ eadem ſolennitas requiritur in alienatione rei hoſpitalis quæ in bonis eccleſiæ per tex. in §. nos igitur, in auth. de non alie. auth. hoc ius porrectũ, vbi Bar. & Dec. C. de ſacroſan. eccle. no. Deci. in c. 1. col. 9. ver. nõ obſtat quod Matheſyll. dicit. de probatio. ¶ In ſimili caſu ſcripſi pro cru. iata Saluciarum vbi concluſimus non valere diſpenſationẽ Pontificis in contrariũ tam ex defectu voluntatis quàm poteſtatis, me tamen ſubmittẽdo determinationi ſanctæ matris Eccleſiæ & Reuerendisſimi Rotę Senatus, & libenter & auide viderem determinationẽ Rotæ ſuper hoc. Agitur. n. res periculoſiſſima in cõſcientia & plenisſima ſcandali ꝙ auferatur pauperibus contra expreſſam uoluntatem teſtatoris. ¶ Ex quibus cõcludo rẽ omnem ad Epiſcopum & iudicem eccleſiaſticũ cuius in ea re poteſtas ſit, remittam oportere, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani die 26. Decembris in feſto diui Ioannis Euangeliſtæ patroni mei 1547. Aymo Crauetta ex Sauiliano. I.V. doct.

SVMMARIVM.

1 *Quando hæres ex teſtamento poteſt adire ab inteſtato.*
2 *Aliquando aditio ab inteſtato prodeſt etiam alijs hæredibus legitimis.*

CONSILIVM. CCCXXIIII.

¶Pro Magnificis dominis Aymone & Boniſacio ex Comitibus Ploxaſchi & dominis Scalengiarum contra Magnificum Comitem Fruxaſchi.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Magnifici domini Aymo, & Boniſacius ex Comitibus Floxaſchi & dominis Scalengiarum repudiauerūt hæreditatem Magnificæ dominæ Bernardinę de Valpergia earum materteræ, quæ ipſos repudiātes hæredes inſtituerat pro dimidia, & eam ipſam hæreditatem ab inteſtato & pro dimidia adiuit quondam Magnifica domina Barbara mater ipſorum repudiantiū & ſoror ipſius dñę Bernardinæ. Similiter Magnifici domini Guilielmus & Mamon de Valpergia nepotes dictæ dominæ Bernardinæ & hæredes ab ea inſtituti pro alia dimidia adiuerunt hæreditatem ab inteſtato, proteſtantes ꝙ non intēdebāt nec intendunt eſſe hæredes ex teſtamento. Quæritur an valeat talis aditio?

¶Videtur dicendum ꝙ non, quia cauſa teſtati facit ceſſare cauſam inteſtati. l. quādiu 2. ff. de acq. hæred. nec valet aditio ab inteſtato quoties ex teſtamēto hęres quis eſt & ecōtra. l. ſi is ad quē. ff. de acq. hęred. Ideo vr̄ ꝙ domini Guilielmus & Mamon hæredes teſtamentarij ab inteſtato adire nō potuerunt, cōſequenter ꝙ ſine iure & actione experiantur ab inteſtato. ¶Similiter uidetur ꝙ ſine iure & actione experiantur domini Aymon & Boniſacius cum repudiauerint hæreditatem pure & ſimpliciter. Neq; videtur obſtare ꝙ agant tanquam hæredes matris, quę adiuit ab inteſtato ob repudiationem aliorum, quia ſtante teſtamento dominæ Bernardinæ domini Guilielmus & qui ſimpliciter nō repudiauerunt, ſed ſolum ex teſtamento, præſuppoſito ꝙ ab inteſtato adire non potuerint, hæredes remanſerunt ex teſtamento, ob id non potuit domina Barbara adire ab inteſtato, quia hoc modo domina Bernardina deceſſiſſet pro parte teſtata, & pro parte inteſtata, quod ipſum iura non admittunt. l. ius noſtrum. ff. de reg. iur. Immo vr̄ iſto caſu ꝙ portio dominorum Aymonis & Boniſacii accreuerit cohęredibus, qui omnino repudiauerūt. Immo adiuerunt, licèt ab inteſtato, quod ipſum tamē facere nō potuerunt vt ſupra & ꝙ portiones eorū accreuerint aliis cohęredibus videtur tex. in l. & qui ex duabus §. j. ff. de acquiren. hęre.

¶Sed præmiſſis non obſtantibus cōtrarium puto de iure verius, ꝙ immo viribus conſtet vtraque aditio, idest dominæ Barbaræ ac dominorum Guilielmi & Mamonis ab inteſtato, toto titulo. ff. & C. ſi quis omiſſa cau. teſta. In quibus titu. habetur quòd hæ-
1 res † ex teſtamento ad quem etiam ab inteſtato hæreditas pertinet, poteſt adire ab inteſtato omiſſa cauſa teſtamenti, licet ita adeundo incidat in edictum prætoris quando in fraudem ita adit legatorum aut fideicommiſſorum ob id tenetur præſtare legata & fideicommiſſa in teſtamento relicta perinde ac ſi ex teſtamento hæres eſſet. & maxime hoc & euidentiſſime probatur in l. ſi nō ſolus. in prin. ff. eodem titu. ſi quis omiſſa cau. teſtamē. vbi quando hæres in ſolidum ſcriptus ab inteſtato ſimul cū alio hærede legitimo, uterque tenetur ad legata, etiam is qui ſcriptus non fuit hæres. Ecce ergo quod ab inteſtato aditio quidem tenet non obſtante teſtamento, licèt talis aditio non noceat legatariis & fideicommiſſariis. Alias. n. ſi aditio ab inteſtato non teneret, conueniri alter non poſſet, qui in teſtamento hęres ſcriptus non eſt. & hoc ipſum ꝙ teneat aditio ab inteſtato licèt tertiis non præiudicet quotiens in fraudem fit, probant ferè leges dictorum titulorum. Conſtante igitur aditione ab inteſtato, male opponitur contra agentes ꝙ ſine iure experiuntur. ¶Solum ſupereſt ad cōtraria reſpondere, quibus confutatis clariſſima nõ fiant. Itaque non obſtat primum argumentum, quod cauſa teſtati facit ceſſare cauſam inteſtati: quia iſtud procedit quando in teſtamento eſſet ſcriptus vnus ab inteſtato, & hęreditas ad alium pertineret, nā tunc non pōt adiri hęreditas per hæredē legitimū, qui ipſe excluditur per hæredem ſcriptū. Secus quando idem eſſet hæres legitimus & teſtamentarius, quia talis pōt adire ab inteſtato omiſſa cauſa teſtamenti, & tenet aditio, licèt ita adiens incidat in edictū, & teneatur ad onera in teſtamento derelicta perinde ac ſi ex teſtamento hæres eſſet per ſupradicta.

¶Non obſtat ſecundū argumentum quòd non tenet aditio ab inteſtato quando ex teſtamento quis eſſet hæres. d. l. ſi is ad quē. ff. de acquit. hæredi. q2 illud procedit data ignorantia adeuntis putantis ſe hæredem ab inteſtato cum ignoraret teſtamentum factum. vel ſi quis adeat ex teſtamento putans illud iuſtum aut validum, nam talis ignorantia vitiat aditionem, quia oportet ad ualiditatem aditionis ut ſciat quis cauſam ſuæ acquiſitionis aut aditionis, & ita loquitur tex. in d. l. ſi is ad quem, ſecus quando ſcit quis teſtamentum factum & ſe ſcriptum hęredem, & nihilominus adit ab inteſtato cum ſit hæres legitimus, tenet aditio cum ſciat cauſam ex qua adit, & tūc ita adiens dicitur renunciare teſtamento, ita loquitur tex. in terminis & ibi glo. & docto. declarans in l. illud. ff. de acquiren. hæred. Ex quo tex. clariſſima reddi videtur vniuerſa difficultas.

¶Non obſtat tertium argumentum ꝙ domina Barbara nō potuit adire ab inteſtato ex repudiatione filiorum ſuorum cum adſint alii cohæredes qui ſimpliciter non renunciauerunt, quia reſpōdeo ꝙ immo potuit domina Barbara adire ab inteſtato, quia
2 vbi hæres ſcriptus repudiat ex teſtamento & adit ab † inteſtato, facit locum etiam aliis hæredibus legitimis exiſtentibus in pari gradu, & ſic eius aditio ab inteſtato prodeſt etiam aliis hæredibus legitimis, ita expreſſe dicit tex. in d. l. non ſolus. in prin. ibi, cui etiam profuit. ff. ſi quis omiſſ. cau. teſta. Itaque cum domini Guilielmus & Mamon repudiauerint ex teſtamento & adierunt ab inteſtato, ſine dubio talis aditio profuit dominæ Barbaræ quæ pariter ab inteſtato admittebatur.

¶Non obſtat quod portiones dominorum Aymonis & Boniſacii qui ſimpliciter repudiauerunt, debent accreſcere dominis Guilielmo & Mamoni cohæredib. teſtamētariis. d. l. qui ex duabus. §. j. ff. de acquiren. hęred. quia argumentum procederet ſi ſoli Guilielmus, & Mamon eſſet hæredes, ſed cum repudiauerint ex teſtamento & adierint, ab inteſtato autem concurrat domina Barbara cohæres legitima, dico quod pars repudiantium accreſcit omnibus cohęredibus legitimis, quia portio hæredis ſcripti repudiantis pertinet ad hæredes legitimos. l. ſi quis pecuniā, in prin. ff. ſi quis omiſſa cau. teſt. Itaq; ſi Guilielmus & Mamon adiuiſſent ex teſtamento, quia tūc ipſi ſoli hæredes eſſent excluſa dña Barbara, & ceſſante cauſa inteſtati propter teſtamētum, ipſi Guilielmo & Mamoni ſolis accreuiſſet portio repudiata, ſed cū adierint ab inteſtato & ab eo inteſtato habeant cohęredē dñam Barbarā, omnibus cohæredibus accreuit, & perinde eſt ac ſi dñi Aymo & Boniſacius hęredes ſcripti non fuiſſent.

¶Non obſtat ꝙ domina Bernardina non potuit decedere pro parte teſtata & pro parte inteſtata, quia dico quod ſtante aditione omnium ab inteſtato ceſſat argumentum, nam illud procederet ſi domini Guilielmus & Mamon adiuiſſent ex teſtamento & domina Barbara vellet venire ab inte. etenim non poſſet, ſed tunc accreſceret portio repudiata aliis cohæredibus ſcriptis adeuntibus ex teſtamento. Similiter ſi domini Aymo & Boniſacius adiuiſſent ex teſtamento, non potuiſſent domini Guilielmus & Mamon adire ab inteſtato ſed totum accreſceret dominis Aymoni & Boniſacio adeuntibus ex teſtamento, prout etiā declarat Cor. in conſi. 88. col. pen. poſt medium. verſi. tamen ad hoc reſponderi poteſt. lib. j. licèt non ita clare explicet, & iſta declaratio arguitur neceſſaria & ratione conſtans in hac difficultate alioquin ſatis intricata.

¶Itaque concludo ꝙ iſta oppoſitio de teſtamento dominæ Bernardinæ pertinet ad materiam tit. l. j. C. ſi quis omiſſa cauſa teſta. Conſequenter apparet pertinere talem oppoſitionem ad legatarios aut fideicōmiſſarios ipſius dominæ Bernardinæ, ipſius aut domini & comitis Fruxaſchi nihil omnino pertinet ex res cū teneat aditio ab inteſtato omiſſa cauſa teſtamenti licèt nō noceat legatarij; & fideicommiſſariis quotiens in fraudem ita agitur, itaque procedit reſponſio reddita in priore conſilio ꝙ contra talem oppoſitionem exceptio obſtat, tua non intereſt.

¶Optimū tñ fuit dubitare circa hoc ad inueniendam explicationem & claritatē totius difficultatis. & ita de iure reſpondeo, ſaluo ſaniori iudicio. Sauiliani, die 28. Decembris 1547.

Aymo. Crauetta ex Sauiliano. I. V. doc.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo debet plene probari, & probatio dicitur multum difficilis.*

Quid

2 *Quid oportet ut plus petens cadat a iure ſuo.*
3 *In inſtrumentis attenditur conſuetudo loci in quibus fiunt.*

CONSILIVM CCCXV.

¶Pro Illuſtri domina Fauſtina de Varnano Contra Illuſtrem dominam Camillam de Malateſtis.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Plura mouentur dubia in cauſa Illuſtris dominæ Fauſtinæ relictæ quondam Illuſtris domini Sigiſmondi de Malateſtis agentis ad reſtitutionem dotium contra Illuſtrem dominam Camillam neptem & hæredem memorati domini Sigiſmondi. & primo incipiendo a dilatorijs opponitur de cautione actoris non præſtita circa reſtitutionem expenſarum in caſum ſuccumbentiæ & proſecutionem iudicij. Ad quam exceptionem reſpōſum fuit per D. procuratorem, ipſius dominæ Fauſtinæ, quod talis cautio abijt in diſſuetudinem & ab aula receſsit, vt per Bart. in l. generaliter. C. de epiſ. & cler. Ang. de Are. in §. ſed hodie, Inſti. de ſatiſda. Roma. in conſi. 62. Florentina conſtitutio. in fi. Alex. in conſil. 37. col. 3. ver. ſed præmiſsis non obſtantibus. li. 2. ¶Nec obſtat ꝙ non appareat de tali conſuetudine' contraria iuri, & quod conſuetudo
1 probari debet tanquam conſiſtens in facto, immo plene probari debet conſuetudo. Bar. in repe. l. 2. q. 27. C. quæ ſit longa conſuetu. quæ probatio conſuetudinis dicitur multum difficilis. Bart. & doc. in l. de quibus. ff. de legi. ideo magna eſt opus diligentia in formandis capitulis ſuper probatione conſuetudinis. Cardi. Floren. in c. fi. q. 40. in fi. de conſuetu. Cur. Iun. in conſil. pe. col. pen. in princ. Nec defertur iuramentum ſuppletiuum in probanda conſuetudine. Bal. in l. de quibus. col. antepe. verſ. item vbi agitur de probando. ſequitur Alex. in conſi. 173. col. 2. in fi. libr. 6. ¶Nam reſpondetur quod ſatis videtur probata conſuetudo per aſſertionem tot doctorum dicentium conſuetudinem ita eſſe. Paul. de Caſt. in conſi. 457. Viſo caſu propoſito & pluribus dubijs. in fi. li. 2. Soc. in conſi. 252. col. 7. ver. 4. eadem concluſio & in conſil. 275. col. 2. li. 2. Guid. Pap. q. 139. & q. 565. col. 4. ver. quibus conſuetudinibus. Iaſ. in conſi. 168. col. 5. poſt med. li. 2. & in conſi. 15. in fi. lib. 3. & poſito iſta opinio ſit dubia quoad plenam probationem, vera tamen videtur quoad præſumptionem, vt aſſertio doctoris ſuper conſuetudine inducat præſumptionem cui ſtādum ſit donec probetur contrarium. Ita voluit Bart. in d. l. de quibus. col. 8. in fi. in 4. q. prin. ff. de legib. ſequitur Barba. inter conſi. Cur. Sen. in conſi. 67. col. 17. poſt med. Dec. in l. 2. §. j. col. fi. ff. ſi cer. pet. in cōſ. 420. in fi. in conſi. 540. col. 2. poſt med. in conſi. 459. col. 2. poſt med. in conſi. 691. circa fin. & in conſi. 694. col. j. Cur. Iun. in conſi. 60. col. 4. circa med. Gozad. in conſi. 59. col. 4. in prin. & vbi in aſſertione aut dicto vnius doctoris tantum dubitari poſſet, tamen ſtante aſſertione tot illuſtrium doc. res videtur ſine dubio. Ita Cur. Sen. in conſi. 73. col. 54. circa med. vbi ꝙ communis vſus loquendi probari non debet quando plures illuſtres doc. de eo atteſtātur. modo habemus hic atteſtationem plurium doc. illuſtrium, ideſt Barto. Rom. Ang. & Alex. vt ſupra dictum eſt, qui etiam doc. mouentur authoritate gl. in §. j. Inſtit. de ſatiſda. ob id pars aduerſa contendens contrarium, ideſt conſuetudinem non ita eſſe, tenetur probare, cum ſaltem præſumptionem habeat iuris contra ſe. Secundo dubitatur de viribus mandati ipſius dominæ Fauſtinæ cōtra quod opponitur quod eſt monialis in monaſterio ſancti Antonij ciuitatis Ferrariæ ob id ꝙ agere non poteſt ſine licentia ſui ſuperioris. c. vnico, de ſyndi. c. monachi. 16. quæſtione j. gl. in c. nō dicatis. 12. quæſtione prima. gl. Ant. & doc. in c. cum dilecta. de reſcrip. generaliter nihil pōt monachus agere ſine licentia ſuperioris, ideo non poteſt conſentire electioni, non poteſt eſſe fideicommiſſarius, non poteſt eligere ſepulturam, non poteſt eſſe iudex, aſſeſſor aduocatus, procurator, arbiter ſine licentia ſuperioris. Fede. de Senis in conſi. 104. Primo quæritur. col. 2. ¶ Ad iſta reſpōdetur ꝙ procedūt in moniali profeſſa, quia ante profeſsionē monialis aliqua dici non poteſt, & appellatione monachi intelligitur de uere profeſſo. c. ad apoſtolicā, de regular. gl. in c. 1. in uer. receptio, de religio. dom. li. 6. Geminia. in cōſi. 66. circa fi. & dicit Bal. in conſ. 197. Oīa pacta. in fi. lib. 5. qđ monialis non dicitur nō profeſſa, ſicut ſponſa quæ eſt impubes, non dicitur vxor. hinc videmus ꝙ ſi fiat legatū alicui ſi intrauerit monaſterium, illud nō debetur niſi facta profeſsione. Deci. in c. præſentia. col. 26. de probatio. & in conſ. 330. col. pe. ante fi. in qua ipſa tamē rę hæſit Iaſo nis ſpiritus in l. in ſtipulatione, col. fi. ff. de vulg. ſed profeſsio aliqua D. Fauſtinæ non docetur nec doceri quidem poteſt & onus probandi profeſsionem incumbit allegāti cum in facto conſiſtat, ꝙ non præſumitur niſi probetur. l. in bello. §. factæ. ff. de captiuis. c. cum in iure peritus, de offi. dele. cum ſim. Immo non ſufficeret probare profeſsionem ſimpliciter, niſi probetur quod illa ſit valida. Gemi. in d. conſil. 66. in fi. ¶Hoc ita præſuppoſito, ꝙ domina Fauſtina non ſit profeſſa licèt nouicia, dico quod nouicius habet velle & nolle, & poteſt omnia facere quæ poteſt homo liber, ideo poteſt teſtari & matrimonium contrahere. Ita Fede. de Senis. in conſi. 32. col. fi. ante med. & licèt iſtud de teſtamento videatur intelligendum quando moritur, nouicius ante profeſſionem, ex his quæ ſcripſi in conſi. 152. tamen ſatis eſt ꝙ interim geſta valent ante profeſsionem. Ideo non videtur habenda ratio quod in futurum poſsit profiteri, quia præſens ſtatus eſt conſiderandus & ſecundum præſentem ſtatum iudicandū. eſt l. mouemur. C. ſi ſer. expor. ven. Anch. in conſi. 420. Quidam ſer Antonius. col. fi. circa med. Ad idem tex. in l. hæc venditio. §. fi. ff. de contrah. emptio. venditio fuit facta pro centum & quantiplurimi poſtea repertum fuerit, interim dicitur certa venditio, quia certum habet pretium licèt in futurum alterari illud poſsit. Ad idem ꝙ no. Bar. in l. Iulianus, in fi. ff. de condi. indeb. vbi facta reformatione quod omnes repreſaliæ debeant reuideri, & quæ fuerunt reprobatę nō valeant, poteſt interim fieri executio repræſaliarum licèt in futurum poſsint reuocari, quia ſecundum præſentem ſtatum iudiciū habendum eſt. Ad idem adduco Pau. de Ca. in conſi. 418. Viſis & conſideratis diligenter omnibus. in prin. lib. j. vbi ſi fiat compromiſſum ſuper inſtrumento habente executionem paratam, pendente compromiſſo poteſt creditor petere executionem ipſius inſtrumenti, non habita ratione quod illa retractari poſsit per laudum futurum, quia iudicandum eſt ſecundum præſentem ſtatum antequam laudum prolatum ſit. de cuius tamen dicti veritate videnda ſunt quæ ſcribit idem Pau. in l. qui fidem. ff. de tranſac. & in l. pecuniam, vbi Alex. col. pe. ff. ſi cert. pet. Iaſ. in conſi. 2. poſt med. & in conſi. 109. in 2. dubio. li. j. ¶Sed in terminis. Addo Pau. de Caſt. in conſi. 422. Cum ſtatutum principaliter. col. 2. in fi. verſ. 3. principaliter. & col. ſeq. li. j. vbi ꝙ ſolennitas ſtatuti in donatione minoris quæ non eſt neceſſaria quando fieret donatio eccleſię aut ad piam cauſam, quæ non ſubiacet legibus laicorum, eſt tamen neceſſaria quando ſit moniali ante profeſsionem, quia ante profeſsionem non dicitur fieri donatio monaſterio, ſed ipſi donatariæ inſpecto præſenti ſtatu, nec profeſsio ſuperueniens trahitur retro ad tempus donationis. Ecce multum in terminis loquitur Pau. de Caſt. Eodem modo dicendum eſt ante profeſsionem poſſit nouicia agere ſine conſenſu ſuperioris, neq; obſtare poteſt, ꝙ profiteri poſsit quia præſens ſtatus conſiderandus eſt, non futura profeſsio quæ retro non trahitur. ¶Secūdo principaliter arguitur a ſufficienti partium enumeratione. aut domina Fauſtina obtinebit in hoc iudicio, aut ſuccumbet, ſi obtinebit, nihil eſt quod pars conuenta opponat de nullitate iudicij, quia iudicium eſſet nullum in fauorem monaſterij, non rei. Ideo monaſterium poteſt dicere ego volo iudicium tenere, nec poſſet pars allegare nullitatem in odiū ipſius monaſterio inuito. l. tranſactione. 2. C. de tranſact. gl. in l. & eleganter. in prin. in ver. nullam. ff. de dolo. glo. in l. iuriſgentium. §. prætor ait, in ver. dolo malo. ff. de pact. vbi Ange. gl. in l. ſi dolo. in ver. reſcindi. C. de reſc. ven. vbi ꝙ doloſo non datur actio ſi dolum paſſus velit actum valere. quod in terminis ſententiæ inualidæ tradit Fed. de Senis in conſ. 90. Caſus talis eſt quidam clericus. col. 2. poſt med. quod ipſum infinitis ſimilibus poſſem comprobare, ſed non expedit. Aut ſuccumbet D. Fauſtina & nihil eſt quod præterea quærat aduerſarius niſi circa expenſas litis, nam ſi abſoluitur, nihil præterea petet. & ſi dicatur, immo partis intereſt ſi abſoluatur quia poſſet monaſterium ex integro agere, & ſi opponatur exceptio rei iudicatæ, replicabit de nullitate. Ad iſtud reſpondetur ꝙ immo ceſſat nullitas cum nouicio ante profeſsionem nec profeſsio ſuperueniens retrotrahitur ad firmationem iudicij, regula factum legitime. lib. 6. cum ibi no. ¶Tertio principaliter reſpondeo, quod vbi præmiſſa ceſſarent citra præiudicium veritatis, fruſtra opponitur defectus licentiæ ſuperioris, quia productum eſt aliud mandatum in quo ipſo apparet de ſuperioris licentia ex qua poſita videtur res extra omnem dubitationem, vt habetur in d. c. cum dilecta. de reſcrip. tradit Dec. & in c. j. in prin. de appel. ¶Tertio principaliter dubitatur: opponitur contra d. Fauſtinam quod petijt plus debito, an inciderit in pœnam plus petentis? Breuiter concludo quod non: nā aut quæ-

rimus

timus de pœna amiſsionis iurium vt cadat a cauſa, iuxta l.vnicam. C.de plus petitio, & illa non obtinet, quia duo copulatiue requiruntur vt cadat quis a iure ſuo ob pluris petitionem primũ, quod cautionem ſeu obligationem a debitore plus debito exegerit, ita ꝙ promiſsionem extorſerit debito ampliorem. Secundo quod illud tale promiſſum amplius debito exegerit, vt probatur in d.l.vnica.C.de plus petitio.vbi Bar.& doc.no.gl. & doct.in ea. vnico extra eo.tit.Bar.in l.ſi ſeruus.§.bonæ,in fi.ff.de condi.furti. & in l.qui ſolidum.in prin.ff.de leg.2.Alex.in conſi.70.col.3.verſ, 3.principaliter.& in conſi.83.col.j.in fi.li.6. Sed horum duorum
2 neutrum hic probatur,ergo &c.¶ Secundo vt plus petens cadat a iure ſuo, oportet quod conuincatur plus petiſſe per teſtes aut ſcripturam,ſecus ſi per confeſsionem ſuam quia fateatur ſe plus petijſſe aut per iuramentum partis.gl.& doct.in d.l.vnica in verbo arguatur.C.de plus peti.Ideo ſi agens confiteatur quandocũque ante ſententiam & antequam conuincatur, ſe plus petijſſe, ſit locus pœnitentiæ & vitatur illa pœna amiſsionis debiti: ſed hic agens obtulit ſe paratam detrahere ſoluta omnia, ergo &c.

¶ Conſulo tamen ꝙ in ſpecie confiteatur ſoluta & illa detrahat addendo clauſulam, ꝙ offert ſe paratam accipere quamlibet particularem ſolutionem ſummæ petitæ ſaluo iure reſidui. ex qua clauſula pars ea conſtituatur in mora ſi non offert quod prætendit ſe debere.quam ipſam oblationem ſi non facit,apparet ꝙ omnino erat litigatura etiã reſpectu' partis vere debitæ, ob id excuſari non poteſt.ita tradit Bar.in d.l.qui ſolidum.ff.de leg.2. Guid. Pap.q.496.Iaſ.in l.j.§.ſi ſtipulanti,in fi.ff.de verb.obl.ſocer meus Purpura.in l.edita.nu.298.C.de edendo. ¶ Tertio non poteſt conſiderari pœna plus petentis reſpectu amiſsionis cauſæ quia ipſa D.Fauſtina non comparuit in iudicio perſonaliter plus petendo nec mandatum ſpeciale dedit,vt debito amplius peteretur:plane ſi quid petitum eſt plus debito, id commiſſum eſt a procuratore generali,ſed procurator generalis nihil poteſt per quod dominus in pœnam cadat.l.ſi procurator vbi late Mod.ff.de condi. indebiti. Et in terminis procuratoris plus debito petentis, tradit Alex.in d.conſi.83.col.3.ver.quinimmo etiam ſi prædicta.libr.6. ¶ Aut loquimur de pœna pluris petitionis reſpectu expenſarum ratione temeritatis aut culpæ plus petentis,& in iſtis fateor ꝙ debentur quando apparet ꝙ debitor litigaturus non erat,nec damnum expenſarum paſſurus ſi debito amplius petitum non eſſet, etiam ꝙ agentem pœnituerit, quia talis pœnitentia admitti non debet cum damno partis ſine refectione expenſarum:ſicut dicitur de corrigente,quod licèt admittatur ad corrigendum, tenetur tamen ad expenſas aduerſario. Bart.in l.rura.in fi.C.de omni agro deſer.li.11.Dec.in l.edita circa fi.C.de edendo. & in terminis de pœnitente circa pluris petitionem ꝙ ſemper teneatur ad expenſas,quas indebite paſſus ſit ob pluris petitionem,no.Hoſt. in d.c.vnico.de plus peti.ſequitur Iaſ.in §.ſi quis agens. verſi.ſed hæc quidem.col.2.ante med.Inſti.de actio. ¶ Sed in caſu iſto non puto D. Fauſtinam teneri ad aliquas expenſas ratione pluris petitionis.Primo propter illam clauſulam, ꝙ ſolum intendit petere & conſequi quod ſibi debetur offerendo ſe paratam detrahere omnia quæcunq; ſoluta, & accipere quamlibet particularem ſolutionem ſaluo iure reſidui.nam tunc debitor dicitur in mora reſpectu partis liquidæ niſi eam offerat. Ita Guido Pap.in d.q.496. per doctri.Bar.in d.l.qui ſolidum. ¶ Secundo iſtud clarius procedit ſi poſt detractionem ſolutorum in ſpecie adhuc obduret pars iudicium & litem ſuſtineat: nam tunc apparet ꝙ etiam ab initio æque fuerat litigatura licèt plus debito petitum quid non eſſet. ob id dicere non poteſt ꝙ vexata fuerat in,commodo expenſarũ ratione pluris petitionis,ex quo poſt detractionem illius pluris a lite non deſtitit. ſicut in ſimili dicimus ꝙ ignorantia,contrahentium matrimonium non excuſat quando poſt habitam ſciẽtiam prohibitionis non abſtinent a copula nec prohibito deſiſtunt. l. ſi adulterium cum inceſtu.§.idem Polioni. ff.de adult.l.qui contra.C.de inceſt.nup.c.cum inhibitio,de cland.deſponſa.Ancha. in conſil.401. Stipoſitus. col.j.Similiter non excuſatur mater quæ non petijt prouideri de tutore filio pupillo eo quòd dicat ſe fuiſſe minorem de tempore mortis mariti quando facta maior ęquè fuit negligens.Bal.Nouellus in tract.de dote.11.col.23.ver. quid autem ſi tempore. ſed magis in terminis adduco Guido. Papæ.q. 538.& q.436.col.13.q.48.ubi quod cauſa iuſta litigandi ab initio conſiderari non poteſt,quando ceſſante tali cauſa iuſta adhuc litigat quis, quia præſumitur quod ab initio ſciret ſe fouere cauſam iniuſtam.per tex.in ſimili in l.j.§.circa.ff.de exc.doli.Et licèt reus ipſe in expenſis forte condemnandus non eſſet quandiu perſeueraſſet agens in pluris petitione ſine clauſula illa de qua ſupra offerendo ſe paratum accipere quamlibet particularem ſolutionem ſaluo iure reſidui, tamen ꝙ ipſe agens & plus petens teneatur ad expenſas ob pluris petitionem quando apparet quòd etiam ceſſante illo pluri reus erat æquę litẽ excepturus,hoc a iuris ratione & æquitate uidetur abhorrere. ¶ Quarto principaliter dubitatur de fide inſtrumenti dotalis in actis producti, contra quod fuit oppoſitum tanquam non habeat forte ſolennia requiſita in loco productionis.Breuiter pro reſponſione dicitur ipſum inſtrumentum rogatum eſſe in ciuitate Bononiæ & factum eſſe ſecundum ſtatuta aut conſuetudines ipſius loci, quod ſufficit, quia circa ſolennitatem inſtrumenti & contractus attenditur ſtatutum aut conſuetudo loci ipſius contractus. l.ſi fundus. ff.de euictio.l.3.in fi.ff.de teſtibus.l.2.C.quemadmo.teſta.aper.vbi dicitur ꝙ teſtamenta debent inſinuari ſecundum leges moresque locorum,in quibus inſinuantur. quæ inſinuatio aperte reſpicit ſolennitatem actus Ad idem tex.in l.ſi non ſpeciali. C.de teſtam.& in l.j.C.de emancip.lib.no.Bar.& doct.in l.j.6.q.prin. C.de ſumma tri.& fide catho. ¶ Quod procedit licèt alibi producatur tale inſtrumentum, quia quo ad deciſionem litis quæ oritur ex contractu aut inſtrumento attenditur ſtatutum loci ipſius cõtractus aut inſtrumenti,non loci vbi iudicium agitur,vt habetur in d.iuribus.Io.And.& doc.& in rub.de conſuet. Anch.in repet.c.j.col. 97.de conſtitu.no.in c.2.& in c.quod clericis. de foro competen. 1
Cy.in l.j.q.2.C.quæ ſit longa conſuet.Soc.in conſi.271.col.3.ver. his tamen non obſtan.li.2.ideo ſtante conſuetudine ꝙ libris mercatorum detur fides, probabunt tales libri vbicunq; producantur etiam extra territorium loci ipſius conſuetudinis.Io.Andr.in addi.Spec.in tit.de inſtrum.edi.§.nunc videndum.circa prin.magnæ additionis.Bal.in l.exemplo. C.de prob.in rub.C.de fi.inſtr. col.2.& in d.l.ſi non ſpeciali.C.de teſta.cum ſimil. vt per Deci.in c.j.col.17.in fi.verſic.3.quod dicit Io.And.de proba.Iaſ.in l.quædam.§.nummularios,in ſecundo not.ff.de eden.in l.ſi arrogator, col.16.verſi.breuiter nec tene contrarium.ff.de adopt.in l.admonendi,col.17.verſic.vltimus caſus eſt.ff.de iureiuran.in prima lectura,& ſecunda lectura.col.41.nume.80.in d.l.j.col.5.verſic.ſecundo ex hoc membro.C.de ſumma trin. & fide catho.& in d.l. non ſpeciali, in ſecundo nota. C.de teſta. ¶ Amplius ſi dubitetur quomodo & qualiter contractus aut inſtrumentum concipi de-
3 beat, & quæ clauſulæ apponi debeant, † attenditur etiam ſtatutum aut conſuetudo loci contractus vt apponantur clauſulæ conſuetæ apponi in loco contractus aut inſtrumenti. ideo quando dubitatur de conficiendis inſtrumentis dotalibus & ſuper pactis in eis apponendis, debet ſeruari ſtatutum aut conſuetudo loci contractus matrimonij vbi matrimonium celebratur, quia dos eſt ſequela matrimonij. Alber. de Roſa.in l.exigere dotem. ff.de iudi.Bal.in c.j.§.fi.de inueſti.de re alie.facta.deciſio.Neapoli.deciſio.226.col.pen.

¶ Similiter interpretatio contractus in ſecundum ſtatutum aut cõſuetudinem loci vbi fit.Bar.in l.nemo eſt qui neſciat. ff.de duobus reis.Bal.in l.j.ff.ſol.mat.cum ſimi.vt per deciſio. Neapo.in d. deciſio.226.

¶ Similiter gabella ſoluenda de contractu ſolui debet in loco contractus celebrati.Bal.in l.magis puto.§.illud. ff.de rebus corum ſimi.vt per Alex.in conſi.51.in prin li.3.& in conſil.143.col. 2.li.6.Dec.in l.vinum,col.4.in 5.not.ff.ſi cer.pet.& in conſil.457. in princi.

¶ Nec mirum videri debet ꝙ iudex Bononiæ interponat decretum in contractu & inſtrumento forenſium & non ſubditorum, quia iſte dicitur actus voluntariæ iuriſdictionis,qui actus exerceri poteſt coram quocunq; iudice & in quolibet loco.l.2.de offic. procon.l.emancipari.in prin.& §.j.ff.de adoptio.Ancha.in conſil.320.Primum dubium.in prin.& hoc ſine dubio procedit,quia in tali exercitio iuriſdictionis voluntariæ non agitur de præiudicio tertij ſed ſolum ipſorum contrahentium & iuriſdictionem voluntariam prorogantium.Ideo imperator poteſt creare Comitem palatinum non ſubditum in terris eccleſiæ,quia talis creatio non præiudicat ſummo pontifici cum per talem creationem nõ poſſit Comes legitimare in terris eccleſiæ ſed in terris imperij tãtum. ſimiliter non præiudicat talis creatio comitis ſubditis Papæ,quibus non poterit legitimatus ſuccedere. ita Soc.in conſil. 47.col.7.li.4.vbi alia ponit exempla. Ex quibus abunde arbitror reſponſum apparere ad omnia dubia. Et ſi qua noua accedant, pro viribus conabimur reſpondere. Ferrariæ. 17.Aprilis. 1548. Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.Doc.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Naturalis nepos inſtitui non poteſt ſtante ſobole legitima, quia tunc prohibitio quæ eſt in patre, militat in nepote.

2 Vel, dictio ponitur inter diuerſa.

3 Conditio, filij poſiti in conditione dicuntur vocati quando ſequeretur abſurdum quod extraneus ſubſtitutus præferretur liberis & deſcendentibus teſtatoris.

4 Subſtitutio extenditur ad liberos ſubſtitutorum ex identitate aut maioritate rationis.

5 Subſtitutio interpretatur ſecundum inſtitutionem, vt prædilectus in inſtitutione cenſeatur etiam prædilectus in ſubſtitutione.

6 Geminata prædilectio voluntatem teſtatoris vehementiorem & efficaciorem demonſtrat.

7 Subſtitutio vna alteram declarat, vt prædilectus in vna ſubſtitutione cenſeatur prædilectus & in alia.

8 Subſtitutio facta in vno caſu trahitur ad alium caſum ex identitate rationis & ex præſumpta voluntate teſtatoris, etiam cõtra naturam & proprietatem verborum.

9 Caſus omiſſus non dicitur vbi ſubeſt eadem æquitas & omnimoda ſimilitudo.

Similes caſus dicuntur habentes eandem vel maiorem rationem.

10 Maioritas rationis operatur in ſtatuto odioſo & contra ius vt fiat extenſio de caſu ad caſum.

11 Luxuria plus caſtitate habere non debet.

12 Voluntas teſtatoris declaratur eo modo quo voluntas ſtatuentium.

13 Extenſio fit etiam in materia præciſa ad caſum impropriũ propter rationem naturalem vt habeat commodum, qui ſenſit incommodum.

Ratio naturalis operatur quod fit extenſio ad caſum improprium etiam in materia præciſa. nume. 13. & in verſicu. extenſio.

14 Relatio clauſula in fine poſita fieri debet ad omnia præcedentia quando non ſubeſt ratio diuerſitatis cur fiat ad vnum potiuſquam ad aliud. vbi ibidem in ſubſtitutione ſeu de clauſula poſita in fine ſubſtitutionis.

15 Clauſula, omni meliori modo &c. operatur ne reſtringatur diſpoſitio ad ſpecificata.

16 Subſtitutio facta filio decedenti ſine filijs an extendatur ad eius filios.

CONSILIVM CCCXXVI.

¶Pro dominis Alexandro & Hieronymo de Amadis fratribus & ciuibus Mantuanis contra d. Alexandrum & Baptiſtam eius filiæ de Balanis etiam ciues Mantuę.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Dominus Iacobus de Sachis ciuis Mantuæ inſtituit Alexandrum & benedictum eius filios naturales & legitimos, ſubſtituendo vnum alteri decedenti ſine filijs maſculis legitimis & naturalibus ſimul, vel naturalibus tantum deficientibus legitimis & naturalibus: & tunc eo caſu deficientibus filijs legitimis & naturalibus ſimul filij naturales tantum ſuccedere debeant eorum patri, vel dictis filijs legitimis & naturalibus ſimul, ſeu eorum filijs legitimis & naturalibus præmorientibus dictos filios naturales tantum ſuperſtites, & tunc eo caſu vnum alteri & alterum alteri ordine quo ſupra ſubſtituit per fideicommiſſum vel omni alio meliori modo, via, iure, & forma, & cauſa, quo, qua & quibus magis & melius fieri poteſt. filias autem mandauit dotari. Deinde prohibuit alienationem bonorum inter viuos & in vltima voluntate. Deceſſit Benedictus relicto Iacobo filio, deinceps mortuus eſt Franciſcus nepos teſtatoris relicto Alexandro eius patruo. Quæritur, an Alexander dicatur ſubſtitutus ipſi Franciſco eius nepoti ex fratre? ¶Quia potiſſima difficultas in eo conſtat, an filij naturales vnius lineæ dicantur ſubſtituti quoad alteram lineam vt ex eo arguatur a fortiori ad ſubſtitutionem legitimorum in vtraq; linea, Ideo ad demonſtrandum ſubſtitutionem factam eſſe de naturalibus reſpectu vtriuſque lineæ conſidero quòd poſtquàm teſtator poſuit naturales tantum in conditione ad excluſionem ſubſtituti, vlterius procedit declarando quomodo & qualiter ſuccedant.

¶Et primo dicit & declarat quòd debeant ſuccedere eorum patri, præſupponendo, ꝙ linea alterius hæredis non deceſſerit, ſed adſint deſcendentes alterius lineæ naturales tantum, ita quòd ſinguli deſcendentes naturales ex vtraque linea ſuccedãt eorum patri. & hoc ſuadetur ponderando dictionem eorum, pluralis numeri quaſi dicat ſi ambo hæredes relinquant naturales tantũ ipſi ſuccedant eorum patri, id eſt in portione patris eorum, quia per fideicommiſſum non ſucceditur patri grauato ſed teſtatori grauanti. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & ꝙ iſta interpretatio ſit vera & naturalis, immo & neceſſaria probatur, quia ſi intelligeremus ꝙ teſtator voluerit ſimpliciter & indiſtincte ſubſtituere naturalem eius patri etiam ꝙ alter filius & hæres reliquiſſet legitimos & naturales, ſequerentur duo abſurda. Primum ꝙ voluerit plus tribuere luxuriæ quàm caſtitati, & præferre naturales legitimis contra diſpoſitionem iuris, quia extante ſobole legitima non poteſt relinqui naturalibus vltra vnam vnciam. l. mater. C. de natu. lib. quod cum expreſſe facere non potuiſſet, dicendum eſt ꝙ multominus tacite facere voluerit. l. qui ad certum.
1 ff. loca. Bart. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condit. inſtitu. ¶ † Et ſi dicas, non agitur hic de ſubſtituendo filios naturales teſtatoris ſed hæredum, reſpondeo, ꝙ eadem videtur prohibitio in nepote ſpurio aut naturali ex patre legitimô, quæ in filio ſpurio aut naturali exiſtente ſobole legitima. l. fin. C. de natura. lib. Deci. in conſil. 258. in princip. Imol. in conſil. 71. ¶ Secundum abſurdum, quia teſtator incontinenti & tacite diceretur ſe corrigere contra l. non ad ea. ff. de condit. & demonſtr. nam ſemper diſpoſuit in fauorem naturalium in defectum legitimorum, & tamen intelligendo illa verba ſubſtitutionis eorum patri licèt ex altera linea ſint deſcendentes legitimi, vocarentur naturales exiſtentibus legitimis, ex quibus apparet neceſſarium eſſe dicere tunc vocatos cenſeri naturales ad portionem patris quando ex altero hærede nulli ſunt deſcendentes legitimi, ſi autem adſunt legitimi alterius lineæ, naturales non ſuccedant in portione patris ſed ipſi legitimi.

¶Secundo conſidero ꝙ poſtquàm teſtator prouidit in fauorem naturalium in linea parentis eorum, caſu quo ex altera linea eſſent alij etiam naturales, voluit vlterius prouidere præſupponendo caſum quo legitimi omnes defuerunt & ex altera linea nulli ſupereſſent neq; legitimi neq; naturales, ſed ſuperſtites tantum eſſent naturales vnius lineæ vocando illos naturales tantum ſuperſtites vbi, vel dictis filijs &c. Et quòd illa clauſula, vel dictis filijs, &c. debeat intelligi hoc modo, neceſſario demonſtraĩ, quia dictum eſt non poteſt intelligi quando ex altera linea ſupereſſet proles legitima, nam tunc naturales ſubſtitui non potuiſſent vltra vnciam. Et ſi dicatur, ꝙ illa ſubſtitutio in illa clauſula, vel dictis filijs. &c. etiam reſtringatur ad portionem patris, dico quòd tunc illa ſubſtitutio facta in oratione ſeparata eſſet ſuperflua, quia iam prouiſum erat in caſu in quo ageretur de portione patris, ergo vt aliquid operetur debet intelligi quando ageretur de portione alterius lineæ. ¶Secundo hoc probatur, quia illa dictio, vel, venit ampliatiue ad præcedentia, addendo caſum diuerſum
a & diuerſam diſpoſitionẽ, quia † dictio vel, ponitur inter diuerſa vt in rub. de conſecra. eccleſ. vel altar. Soc. in conſil. 41. col. 5. in fi. lib. 3. ergo vt cenſeatur prouiſum in caſu diuerſo a primo dicendum eſt quòd loquatur teſtator quando ex altera linea deficiunt naturales ſimul & naturales tantum vt eo caſu naturales tantum vnius lineæ ſuperſtites ſuccedant. ¶ Tertio hæc intelligentia probatur ponderando verbum ſuperſtites, ꝙ verbum non fuit poſitum in præcedenti ſubſtitutione facta in portione patris ad demonſtrandum ꝙ intellexit in iſta ſecunda ſubſtitutione naturaliũ etiam de altera linea, quaſi dicat, licèt ex alia linea nulli ſuperſint neq; legitimi neq; naturales, tamẽ volo ꝙ ſuperſtites vnius lineæ ſuccedant. & ſic vtitur verbo ſuperſtites teſtator, quando ex vna tantum linea ſuperſunt naturales. nam vbi adſunt ex vtraque linea naturales ſecundum communem vſum loquendi non dicimus ſuperſtites, ſed liberos vocamus vtriuſque lineæ, nam illud verbum ſuperſtites, ad reliquias magis pertinet. & ſenſus iſtarum

duarum

dnarum ſubſtitutionum eſt, ſi deficiant ab vtraque linea legitimi
& adſint naturales, ipſos naturales ſubſtituo. ſi vero deficiat legi
timi vtriuſq; lineæ & ſolum ſuperſint naturales vnius lineæ, ip-
ſos ſuperſtites naturales ſubſtituo reſpectu vtriuſq; lineæ.

¶ Tertio ad probandum factam eſſe ſubſtitutionem naturalinm
reſpectu vtriuſque lineæ, conſidero fundamentum vnum natura-
le & efficacisſimum iudicio meo, nam teſtator prætulit alioa na
turales hæredum filiabus proprijs ipſorum hæredum legitimis
& naturalibus ſimul mandando eas dotari, quanto magis dicen
dum eſt ꝙ voluerit præferre naturales vnius lineæ hæredibus ex-
traneis alterius lineæ? Hoc ita præſuppoſito ꝙ naturales dicãtur
3 ſubſtituti etiam reſpectu alterius lineæ, dico ꝙ † quæſtionem no-
ſtram videtur decidere Anch. in conſi. 74. Contra Philippum. vbi
quòd filij poſiti in conditione cenſentur vocati quando alias ſe-
queretur abſurdum ꝙ extraneus ſubſtitutus præferretur liberis
& deſcendẽtibus teſtatoris. ibi enim teſtator inſtituit duos filios,
quos inuicem ſubſtituit, & eis decedentibus ſine liberis ſubſti-
tuit extraneum, moritur vnus filius inſtitutus relictis liberis, mo-
ritur alter ſine liberis, liberi illius inſtituti cenſentur ſubſtituti pa
truo & vocati ne alias extraneus ſubſtitutus eis præferatur, & ſic
in effectu vult Anch. ꝙ inter ipſos poſitos in conditione induca-
tur tacita & reciproca ſubſtitutio. quod Ancha. dictum refert &
ſequitur Soc. in l. cum auus. col. pen. ver. alias autem allegabatur.
ff. de cond. & demon. Eodem modo dicendum eſt in caſu noſtro
ꝙ filij legitimi & naturales poſiti in cõditione, ne quidem ſemel
dicantur uocati inuicem, ne alias ſequatur abſurdum ꝙ filij natu
rales tantum ultimo loco uocati & minus dilecti præferantur ip
ſis legitimis. finge ꝙ Iaco. defunctus reliquiſſet naturalem filium
& Alexandrum patruum ſi dicimus patruum uocatum non eſſe,
naturalis ſine dubio uocatus eſſet per teſtamentum & exclude-
ret patruum eundem & filium naturalem & legitimum teſtato-
ris, quatenus attinet ad eius uoluntatem, licèt de iure id fieri non
poſſit ut ſupra dictum eſt. quo quid abſurdius? cum teſtator no-
luerit naturales admitti niſi in ſubſidium deficiẽtibus omnibus
legitimis. quod unicum fundamentum uidetur efficacisſimum
apud eos quidem, qui ipſi naturali iure utũtur. Et ſi dicas, immo
non admitteretur naturalis extante patruo eodemq; filio legiti-
mo, reſpondeo, ergo apparet ꝙ patruus præferri debet naturali.
& ſi naturalis admitteretur deficiente patruo, a fortiori admitti
debet patruus, & ſi excluditur naturalis propter patruum, ergo
portio ad quam admitteretur naturalis deficiente patruo appli-
cari debet ipſi patruo. l. poſt legatum. §. amittere. ff. de his quibus
ut indig. l. ſi defunctus, ubi Bal. & Pau. de Caſt. C. de ſuis & legi. l.
illam. C. de colla. l. pen. C. de leg. ¶ Secundo principaliter ad deci
4 ſionem † huius quæſtionis adduco quod multum in propoſito
ſcribit Capra. in conſi. 123. in j. dub. nam teſtator ibi ſubſtituerat
Ioan. & Blaſium pro certa parte, & in alia parte ſubſtituerat a-
lios & eorum filios. dicit Capra quòd etiam filij Ioannis & Bla-
ſij cenſentur uocati & ſubſtituti quando in eis militat eadem aut
maior ratio uocationis quàm in filijs aliorum ſubſtitutorum re-
motiorum. & ſic uult Capra fieri extenſionem ad perſonas ex idẽ
titate aut maioritate rationis. Eodem modo, immo fortius dicen
dum eſt fieri extenſionem de caſu ad caſum ea maioritate ratio-
nis, & ꝙ ſi uocauit teſtator naturales per ſubſtitutionem recipro
cam deficientibus legitimis, multo fortius cenſeatur uocaſſe ip-
ſos legitimos per ſubſtitutionem reciprocam cum facilius fiat
extenſio de caſu ad caſum quàm de perſona ad perſonam. l. ſi
quis ita. §. pen. ff. de teſta. Are. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col.
5. ff. de liber. & poſth. & alibi ſæpisſime docto. ¶ Tertio conſidero
5 † principaliter in fauorem Alexandri ꝙ ipſe fuit prædilectus na-
turalibus inſtitutione, ideo ea hoc ſolum cenſeri debet prædile-
ctus etiam in ſubſtitutione. Bar. in l. Lucius. col. pen. uer. ſed quæ-
ro circa hoc de pulchra q. ubi late Alex. & doct. ff. de uulga. Alex.
In l. cohæredi. §. qui diſcretus. ff. de uulg. in conſil. 66. libr. 2. ubi ꝙ
filiæ excluſæ in inſtitutione cenſentur etiam excluſæ in ſubſtitu-
tione, & maſculi prædilecti in inſtitutione cenſentur etiam præ-
dilecti in ſubſtitutione. modo cum filij naturales longe minus di
lecti atq; legitimi fuerint ſubſtituti ipſis filijs legitimis & eorum
filijs utriuſq; lineæ, & etiam fuerint ipſi naturales inuicem ſubſti
tuti, quanto magis idem dicẽdum eſt ad fauorem legitimorum
qui in inſtitutione fuerant prædilecti. ¶ Quarto conſidero ꝙ filij
legitimi non ſolum fuerunt prædilecti in inſtitutione, ſed etiam
in ſubſtitutione, quia prius fuerunt uocati ad ſubſtitutionem &
naturales ſolum in defectum legitimorum. & ſic concurrit du-
6 plex prædilectio, id eſt in inſtitutione & ſubſtitutione, ex qua † ge
minata prædilectione efficacior & uehementior arguitur uolun-
tas teſtatoris in gratiam & fauorem ipſorum legitimorum. ea. &
ſi Chriſtus, de iureiuran. C. de emenda. Iuſti. cndi. in 2. eius editio
ne circa fi. conſtitutionis, ibi, nemini uenit in dubium ꝙ repetita
prædilectio hoc probauit ſatis ualidum famoſumque eſſe. & di-
cit Oldr. in conſi. 253. Factum tale eſt domina V. in fi. ꝙ actus rei-
teratio oſtendit mentis perſeuerantiam. Alibi ſcribit Bald. in cap.
cum te, colũ. 2. ꝙ uerba geminata ſignificant præciſam intentio-
nem diſponentis.
7 ¶ Quinto adduco † quod ſcribit Cur. Sen. in conſi. 76. col. 12. circa
medium uerſi. corroborantur præmiſſa. ubi quòd prædilectus in
una ſubſtitutione cenſetur etiam prædilectus in alia ſequenti ſub
ſtitutione, igitur cum fuerint legitimi prius ſubſtituti & natura-
les uocati in defectum legitimorum tantum ſine dubio dicen-
dum uidetur quod in ſequenti ſubſtitutione & caſu quo uocãtur
naturales in defectum legitimorum prædilecti dicantur legiti-
mi ſi ipſi extiſtant.
8 ¶ † Sexto nos uidemus quod ſubſtitutio facta in uno caſu trahi-
tur ad alium caſum ex identitate rationis ea præſumpta uolunta
te teſtatoris, etiam contra naturam & proprietatem uerborum.
Ideo in expreſſa pupillari continetur tacita uulgaris ex præſum-
pta uoluntate diſponentis, quia ſi uoluit teſtator ꝙ ſubſtitutus ha
beret bona filii exiſtente hærede & moriente in ætate pupillari,
idem præſumitur uoluiſſe ſi hæres non eſſet, quia idem uerſimi-
liter diſpoſuiſſet ſi de eo cogitaſſet. tex. eſt in l. Iam hoc iure. ff. de
uulga. & tamen uerba pupillaris ſubſtitutionis de directo repu-
gnãt uulgari, quia pupillaris concipitur affirmatiue, uulgaris aũt
negatiue ſi hæres non erit. iſta præſumpta uoluntas diſponentis
efficacior eſt in caſu de quo agitur, quàm in terminis dictæ l. iam
hoc iure, quia in caſu noſtro uoluntas iſta tacita colligitur ex mo
do diſponendi, prius inſtituendo & ſubſtituendo legitimos, po-
nendo naturales in conditione demum deficientibus legitimis,
deinde uocando ipſos naturales ſolum in defectum legitimorũ.
quæ declaratio uoluntatis non æque oſtenditur neq; declaratur
in caſu dictæ l. iam hoc iure. ſed lex ipſa declarat iuuando diſpo-
ſitionem teſtatoris, itaq; ſtante tali declaratione uoluntatis teſta
toris in caſu iſto, quis illud audeat dicere non uocatos dici legiti
mos, ſi extant, eo caſu quo uocati ſunt naturales, ſi non extant le-
9 gitimi? ¶ † Septimo conſidero, poſito & non conceſſo, ꝙ caſus de
quo agitur diceretur omiſſus a teſtatore quo ad uerba, non tamẽ
dici poteſt omiſſus a teſtatore quo ad rationem, æquitatem, &
omnimodam ſimilitudinẽ ut legitimus admittatur eo caſu, quo
naturalis admitteretur legitimo non extante. nam caſus omiſſus
non dicitur ubi ſubeſt eadem æquitas & omnimoda ſimilitudo.
Bal. in l. mater. C. de inſti. & ſubſtit. Dicuntur autem caſus ſimiles
qui habent eandem uel maiorem rationem. Bal. in l. illud, col. 2.
C. de ſacroſan. eccle. in l. ſi quis non dicam rapere. in princi. C. de
epiſc. & cle. & in l. curatoris. C. de neg. geſt. ſed in caſu de quo agi
tur vbi omiſſus dici poſſet, maior conſtat ratio uocationis legiti-
mi quàm in caſu expreſſo admisſionis naturalis. & cum maior
ſit ratio vocandi legitimos quàm naturales tam de iure diuino
dum diſponit. Non. n. erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ, ꝗ
de iure humano, vt patet. C. de natur. lib. per totum, & etiam ex
diſpoſitione expreſſa teſtatoris legitimos anteponentis. & ex ip-
ſa maioritate rationis extẽdi debet ſubſtitutio de caſu ad caſum,
10 nam † videmus ꝙ etiam in ſtatuto odioſo & contra ius commu-
ne fit extenſio de caſu ad caſum propter rationis maioritatem.
Bal. in l. quod vero. col. j. poſt med. verſ. ſed pone quod ſtatutum.
ff. de legib. & l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. matr. maior enim ratio mi-
norem includit, dicit Bal. per tex. in l. eni pacto. ff. de ſer. rapor. &
in l. ſi viua matre. C. de bon. mater. Idem no. Bald. in l. 2. in fi. C. de
in ius voc. ſic etiam a maioritate rationis in ſtatuto arguit. Bal. in
l. affinitatis, ver. pone ſtatutum. C. commu. de ſucceſ. & in l. maxi
mum vitium. C. de liber. præter. & ꝙ procedat argumentum a
maioritate rationis etiam in materia odioſa, eſt text. in l. qui in-
dignus. ff. de ſenato. in l. nec in ea, vbi Barto. ff. de cadu. in l. rele-
gatorum. §. poteſt. ff. de interdic. & relega. l. in ſuis. ff. de liber. &
poſthum. ibi, licèt eos exhæredaſſe, quos occidere licebat. l. 2. C.
ne fideiuſ. do. den. c. illorum, de ſenten. excommun. Immo proce
dit tale argumentum a maioritate rationis, etiam in materia cor
rectoria. Imo. in d. l. ſi vero. §. de viro. colum. 5. ff. ſolut. matrimon.
quem refert & ſequitur Dec. in conſil. 333. col. 3. in princip. addo
Fulgo. inter conſil. Curt. Senioris in conſil. 34. colum. 5. circa me-
dium in 3. dubio ſcio in materia odioſa & correctoria admittitur
argumentũ a maioritate rationis in ſtatuto ſecundum memora-

tot patres,quod ipſum tamen dictum non ita ſimpliciter admit
terem,quanto magis procedet tale argumentum in materia non
correctoria,immo nec odioſa ſed prorſus fauorabili, cum aga-
11 tur de extenſione facienda, †ne alias conditio naturalium futu-
12 ra ſit melior atque legitimorum,& ne plus habeat caſtitate luxu
ria,iuxta tex.in §.j.in Auth.de reſt.& ea quæ parit.Pau. de Caſ.&
doc.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. ff.ad Treb.Alex.in conſil.60.
col.4.lib.2.& ſi ſtatutis ita argumentamur a maioritate rationis,
12 idem dicendum eſt & in vltima voluntate, nam† declaratur vo-
luntas teſtatoris eo modo,quo voluntas ſtatuentium. Bart.in l.j.
per glo.ibi.C.de his quibus vt indig. Rom.in conſi.65.col.fi.& in
conſi.123.col.2.late Cur.Sen.in conſi.27.col.6. & in conſi.29.col.
13 2.circa med.¶ †Octauò conſidero vnum fundamentum non cō-
demnādum, nos habemus quod etiam in materia præciſa aut in
qua verba præciſe debent intelligi,fit tamen extenſio de caſu pro
prio ad improprium propter regulam iuris fundatam in ratione
naturali, puta conditio debet præciſe impleri & in forma ſpecifi
ca.l.Mæuius.& l.qui hæredi.ff.de condit.& dem.& tamē propter
rationem naturalem poteſt impleri in caſu improprio. Ideo con
ditio implenda in perſona hæredis poteſt impleri in perſona bo
norum poſſeſſoris,qui improprie eſt hæres,& hoc propter regu-
lam iuris fundatam in ratione naturali,quod qui ſentit commo-
dum,debet ſentire incommodum. iſte eſt tex.in l.ſi his legatum,
vbi Soc.in 2.no.ff.de condi.& dem. ¶Quid hic dicemus vbi mili
tat æquitas diuina & naturalis, ne melior ſit conditio luxuriæ q̄
caſtitas? & vbi non agitur de habenda extenſione ad caſum im-
proprium,ſed ſolum de præſumendo ꝙ voluerit teſtator legiti-
mos vocare & ſubſtituere eo caſu,quo ceſſantibus legitimis natu
14 rales vocauit.¶ †Nono conſidero illam clauſulam omni meliori
modo,&c.appoſitam in fi.ſubſtitutionum. quæ clauſula ad om-
nes ſubſtitutiones referri debet,ex quo non ſubeſt ratio diuerſita
tis cur ad vnam referatur potiuſquam ad aliam. l 3.§.filius autē
inter medias.ff.de lib.& poſt.l.talis ſcriptura. §.fi.ff de lega.j.l.fi.
vbi Bar.& Mod.ff.de reb.dub.l.quiſquis,vbi Bal.in j.no.C.ſi cert.
pe.l.j.C.de lib.præter.c.inquiſitioni,de appell.& in terminis ſub
ſtitutionis tradit Dec.in conſi.79.col.j.poſt med. vbi quod clau-
ſula poſita in fi.ſubſtitutionis refertur ad omnes gradus præcedē
tis ſubſtitutionis.& dicit Capra in cōſi.123.col.2.poſt prin. quod
clauſula poſita in fine teſtamenti refertur ad omnia præcedētia.
Quod ipſum procedit ſine dubio in caſu iſto,quia maior ratio re
ferendi eſt ad ſubſtitutionem legitimorum vt valeat omni melio
ri modo,&c.cum fuerit magis dilecti quàm ad ſubſtitutionē na-
15 turalium minus dilectorum.¶ †Hoc ita præſuppoſito,dico quod
natura iſtius clauſulæ omni meliori modo,&c.eſt vt non reſtrin-
gatur diſpoſitio ad ſpecificata tantum, apparet enim de mēte di
ſponentis in tali clauſula quod voluit ſe reſtringere ad ſpecifica-
ta.Bal.in l.vinum,col.7.ff.ſi cer.pet.Alex.in conſi.113.li.3.no.etiā
Bal.in conſi.489.In cauſa vertente inter capitulum.col.j.in fi.lib.
3.Soc.in conſi.142.col.antepe.li.j.Ideo licèt teſtator ſolum ſpeci-
ficaliter ſubſtitutionem legitimorum in aliquo caſu,tamen noluit
ſe reſtringere ad illum caſum, ſed voluit eam valere omni melio
ri modo,&c.conſequenter quamdiu extarent legitimi quod ſem
per mutuo ſuccederent, ex quo ipſi deficientibus ſubſtituit natu
rales.¶ Decimo vbi præmiſſa omnia ceſſarent, quæ ipſa tamē for
tiſſime vrgent, ea alia præſens quæſtio videtur clariſſima & ſplē
didiſſima fieri,omittendo illam difficultatem,an ſubſtitutio na-
turalium dicatur facta reſpectu vtriuſq; lineæ. & conſidero ꝙ ſi-
ne dubio Alex. fuit ſubſtitutus Benedicto eius fratri caſu quo de
cederet ſine filijs,qui caſus non euenit, quia deceſſit Benedictus
16 relicto Franciſco,ideo nos ſummus in illa quæſtione, an† ſubſti-
tutio facta Benedicto decedenti ſine filijs extendatur ad Iacobū
eius filium,qui poſtea deceſſit ſine filijs. In qua difficultate licèt
doctores dicant non extendi ſubſtitutionem ad filios grauati de
cedentis ſine liberis,vt per Old. in conſil.21.per text.in l.hæredi-
bus,& in l.ex facto.§.pe.ff.ad Trebelli.l.ſi quis hæredem,vbi late
Mod.C.de Inſtit.& ſubſtit.& alibi ſæpe doc.tamen iſta concluſio
recipit plures declarationes. Et primo non procedit quando te-
ſtator ſimpliciter conſiderat defectum liberorum,quia tūc locus
eſt ſubſtitutioni etiam poſt mortem ipſorum liberorum ſine libe
ris decedentium.Alex.in conſi.43.col.3.verſ.præterea poſito.li.3.
& in conſ.208.in 3.dub.li.7.Soc.in l.ſolemus, in fi.ff.de condit.&
dem.Dec.in conſ.480.col.3.circa med. & in conſ.185.in cōl.194.
col.2.circa med.& in conſ.236.col.2.circa me.Sed in caſu de quo
agitur, licèt teſtator primo loco videatur ſe retuliſſe ad tempus
mortis hæredum, tamen in ſequentibus magis videtur conſide-
raſſe defectum ipſorum liberorum. ¶Secundò principaliter non
procedit dictum illud Old.in d.conſ.21.quando apparet de men
te teſtatoris,quod noluit bona trāſire ad hæredes extraneos.Pau.
de Caſt.in conſ.343.quia ex allegationibus. col.2.circa med.li.j.
Cur.Iun.in conſ.121.col.7.vbi Cur.ꝙ dictum Oldr.non procedit
quando in vltimo gradu ſubſtitutionis vocati ſunt agnati,vel quā
do eſſet prohibitio de non alienando. ſed hic apparet de mente
teſtatoris quod noluit bona tranſire ad extraneos excludendo fi-
lias proprias hæredum prohibēdo alienationem,& amplius præ
ferendo naturales filiabus. ex quo dicto clariſſima videtur res.
¶Tertiò concurrit vnum aliud fundamentum coniecturale effi-
caciſſimum,& ſolum ſufficiens ad victoriam cauſę per quod eui
tatur dictum Oldr.in d.conſ.21. quia teſtator in d.clauſula vel di-
ctis filijs,&c. ſubſtituit naturales non ſolum poſt mortem filiorū
ipſorum hæredum. itaꝙ ſi Benedictus reliquiſſet filium naturalē
is ſuccederet & admitteretur ad ſubſtitutionem mortuo Iaco-
bo, quanto magis dicendum eſt idem iuris eſſe in fauorem pro-
lis legitimæ aut Alexandri expreſſe ſubſtituti Benedicto eius fra-
tri,ꝙ cenſeatur ſubſtitutus etiam filio Benedicti defuncto ſine li-
beris,& ꝙ extendatur ſubſtitutio, ſeu verius facta intelligatur ita
ample in fauorem legitimæ prolis ſicut in fauorem prolis illegi-
timæ ne proles legitima magis dilecta a iure & a teſtatore videa
tur deterioris cōditionis atq; proles impura & infecta.Ideo Ale-
xander cenſetur ſubſtitutus Benedicto fratri ſub duplici condi-
tione alternatiua,ſi ipſe Benedictus aut eius filij decederent ſine
filijs,iuxta doctr.Bar.in l.codicillos.in prin.ff.de vſufr. lega.in l.ſi
ſic.ff.de leg.3.& in l.Centurio.vbi late ſcriben.ff.de vulg.

¶Ex præmiſſis concludo in fauorem agentium concurrendo in
ſententiam præſtantiſſimi domini Ioannis Pauli Medices aduo-
cati Mantuani vti fratris honorandi ſaluo ſemper ſaniori conſi-
lio magnifici Senatus Mantuani.Ferrariæ.22.Maij.1548.

Aymo Crauetta ex Sauiliano.I.V.D.

Laus Deo,Eiuſq; pijſſimæ Matri Mariæ ſemper Virgini.

SERIES CHARTARVM.

† †† ††† †††† †††††. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS.

Omnes ſunt Quaterniones,præter †††††. Quę ſunt Duerniones.

AYMONIS
CRAVETTAE
A SAVILIANO,
EX GENOLIAE DOMINIS,
ET IVRISCONSVLTORVM
ARCI PRAEFECTI RESPONSVM
PRO GENERO.

Cum duobus corollarijs ad eandem materiam, ſiue appendicijs.

IN QVO QVIDEM ELEGANTI RESPONSO
Sicut pari ſimplicitate ac perſpicacia ad viuum, quod res ipſa habet, coacta & libraria fere, pro temporibus ac momentis amplitudine, excutitur, ita panacai, atque ænei nomen non temere ſibi vendicet.

VENETIIS,
Apud Io. Baptiſtam de Manentis.
M D LXXV.

INDEX COMPENDIOSVS EORVM, QVAE RESPONSVM HOC AEQVE MEMORABILE ATQVE FRVGI VNDIQVE SCATENS HABET.

Qui locum Summarij etiam vendicabit.

De litera A.

ABESSE id credi, propter quod numeratio facta precij eſt nu.424.& in verb.habere.

Abſolutionem iuramenti non exigi, quod vacuum conſenſu eſt, erroneum puta aut ob cauſam falſam interpoſitum nu.534.& in uer.periurium.

Abſolutionem ſuperuacuam iuramenti eſſe, quod pro non dato habetur, aut firmitatem non obtinet numero.231. & duobus ſequentibus.

Abſurda, iniquave res eſtimatur, vbicunque frugi nullius fieri diſpoſitio poteſt nu.77.& in ver.inutilem operari.

Acceſſoria ab eo non deberi, qui fortè non debet nu.589 & in uer. laudimium.

Acceſſorius, Contractu principali collapſo non ea quoque concidere nequeunt, quæcunque aſcripta in eo ſunt nu.584.Et in ver.contractu,& in ver.principali.

Actio, quæ ob rem ſtabilem competit, ad exemplum rei immobilis iudicatur, vt citra iuris ſolennia cedi à minore nequeat nu.198.& nu.421.& in ver.alienatio.ceſsio.minor.

Actor ex remedio omni litem vincit, quodcunque colligi ex narratis poteſt, quamuis ad remedium aliud concluſio trahatur, clauſula ius & iuſtitiam miniſtrari adiecta nu.515. Ibique ſemel atque iterum ampliatur.& in ver.clauſulæ ius.remedium.

Additione hæreditatis confuſionem ſeu interitum obligationis induci nu.448.& in ver.confuſionem.

Aduocatorum turbam inhumaniter & contra quam æquitas ferat, aduerſus generum ſtare.nu.469.

Agnationem & familiam conſeruari reipublicę intereſſe num.352. verſi.inde dicitur & in ver.vtilitatem publicam.

Agnationis conditionem meliorem quam cognationis iure priſco fuiſſe nu.353.

Agnatorum ius ex conſenſu domini directi non lædi, qui præſtitus ad alienationem eſt.nu.295.& in ver.conſenſum feudum.

Alienationis rei immobilis prohibitio ad actionem pertinet, quę ob rem immobilem competit nu.198.& nu.421.& in ver.actio.ceſſio.minor.

Alij alterius damnoſam confeſsionem non eſſe nu. 432. & in verb. Tertio.

Alimenta.Quoad prouentus patitur, impenſam faciendam nu.127. & in ver.ſumptum victum.

Alius dictionem ad ſimilia referendam.86.

Alius verba & pro neceſsitatibus alijs quibuſcunque, ad ea in materia ſtricta nõ porrigi, in quibus ratio diuerſa uertitur ſeu quæ maiora expreſsis ſunt.nu.75.& in ver.uniuerſalia.

Alius.Iniquitati maxime datur, iurique naturali repugnat, ex facto alieno quempiam lædi nu.91.& nu.566.& nu.469.Ampliatur nu.92.vt nec patris factum filio obſtet & in ver.patris.

Ampliatur & aliter nu.455.

Alius.Iniuria vni facta onerosa alij non eſt, veluti eum pro alio aut alij, quàm creditori ſoluere iniuſte quis compellitur nu. 270. & in verb.ſolutio.

Alius factum vnius alij nec ſocio, fratrive prodeſſe nu.453.

Alius.Interruptionem præſcriptionis ab vno factam, inutilem alijs eſſe.num.454.

Alterationem feudi ad id reſtringendam in quo facta legitur. numero 356. verſicu. huc & illud conferr. Cui ſententiæ in ſpecie controuerſa non mediocriter adblanditur, quod ſcriptum apud Riminal.eſt in conſi.79.numero.24.Et in verſicu.feudi alterationem.

Ambiguitatem a verbis generalibus exiſtere nu.97.& in verb. dubiam rem.& in uer.generalitas.

Ambiguum dicitur, quod verti multifariam poteſt nu.98. & in ver. dubia res.

Ambiguum dici, quod intelligi dupliciter poteſt nu.316. Ibique amplatur.& in ver.dubium intellectus.

Animum facti eſſe nu.117.& in verbo facti.

Antecedens. Sententiam iudicis ad id porrigi, quod in neceſſariũ antecedens, aut conſequens venit nu.480.verſi.ſententia planè.

Approbationem ad id reſtringendam, in qua facta eſt, nec ad capitula ſeparata trahi nu.461.

Approbationem generalem ad ea non trahi, quæ improbata ſpecialiter ſunt nu.464.& in uer.generalem.

Arbitrium pleniſsimum reſtringendum, nã damno graui ex eo quiſpiam afficiatur num.104.verſi.Bart.hnc.& in ver.pleniſsimum. Tertius.

Arbitrium generale ad inhoneſta non ſpectare, nu.104.& in ver. generale arbitrium inhoneſtum.

Aſſertioni principis non creditur cauſam ſubeſſe, qua remota, fieri actus non poteſt nu.55.& in ver.principis.

Aſſertioni principis iudicisve quibus caſibus creditur, in ſpecie quid aſſerendum aut exprimendum. ne contra probãdi aut defendendi facultas adimatur nu.386.ante fi. Quæ defendendi facultas in quæſtione propoſita, vt in ſpecie exprimi quid debeat, eodem nu. obſeruatur verſi. ratione & alia & in ver. defenſionis cauſa.

Aſſertioni epiſcopi fidem de cauſis alienandi non haberi nu.28.& ſeq.Eodem ſpectant, quæ ſcripta ſunt nu.146,& pluribus ſeq.nu. 187.246.& in uer.epiſcopi.

Autor negocia grauiſsima ab aduocatione diuerſa paſſus nu. 565.

De litera B.

BEnemeritorum expreſsionem inter prohibitos vel vt quaſi ob benemerita, donatio valeat, in ſpecie faciendam. Quo intelligi poſsit, modo ne donationis merita reſpondeant nume. 386.circa fi.Cum Socino item in conſi. 295.ibi commemoraro, quotiens inter prohibitos donatio perficitur. Pariſ.facit in conſ.88.nu.16.& nu.99.lib.3.

Bonitatis præſumptio, de qua in l.merito.ff. pro Socio. reo demum ad abſolutionem prodeſt.nu.63.

Bonus quis non præſumitur, quominus iuris alieni minuendi precidi occaſio debeat.nu.62.

Breuitas temporis præſumptionem induci, vt ob cauſam, quæ non multo ante fuit, acta res intelligatur nu. 383. & in ver. interuallum.

Breuitas temporis decreti virtutem cõſumit.quotiens tempore eodem tumultuarieque omnia expediuntur nume.155.& in ver.cognitio cauſæ decretum.

De litera C.

CAnonum ius æquitate naturali aut gentium niti nu.385.

Cauſa prima obſeruanda nu.33.42.95.& nu.402.

Cauſa.Cum niſi ex cauſa aliqua fieri actus nequit, firmitatẽ non aliter obtinet, quàm ſi ex cauſa factus illa ſit nu. 175. & in ver.tanquam. Ibique ſententijs & deciſionibus id paucis, neque inſcitus enarratur.

Cauſa.Ad cauſam ſuam referri & reſtringi verba debent nu.191.& uer.relatio.reſtringi.

Cauſa falſa decretum reſoluit.nu.200.Ibiq; ampliatur. Significantius nu.252.& in ver.decretum.

Cauſa prima conſumpta,ſequentes omnes confici nu.402.

Cauſa diſpoſitionem generalem reſtringi nume. 416. & in ver. reſtrictionem.

Cauſam in ſpecie nominatimq; exprimendam,quotiens niſi ex cauſa qua fieri actus non poteſt nu. 196. Cumulatius & ſcite magis nu.386.verſi.Hoc ita admiſſo,vt niſi ea cauſa, &c.De quo etiam in ver. generalis cauſarum. & in ver. ſpecialem expreſſionem. Atque vltra in locis & numeris prædictis ſcripta, ex tex. ratione validiore ſententia hac in ſpecie controuerſa iuuatur in §. Aliud quoq; capitulum.in auth.vt cum de appella. cogno. nominatim cauſas exhæredationis enarrandas, neque probationem earum ſatis citra expreſſionem eſſe,neque ex diuerſo probationem ſine expreſſione ſufficere,vt gl.ibi ſecunda docet. Rei cuius ratio intelligi non alia poteſt,niſi vt occaſio malignandi & cauſas falſas cõmiſcendi parentibus adimãt,qui de re nihili in liberos quandoq; commouentur.Rurſus quo faciliorem defenſionis præſtandæ & contra probandi rationem filij habeãt. Quam rõnem perſpectam in ſpecie controuerſa in reſponſo ipſo habemus. Si id ita conſtitutũ in bonis patris eſt, & quæ pro arbitrio diminuere vnius permittitur. Quid in feudo dicendum, quod aduentitium eſt,& quod ex cõtractibus & inueſtituris maiorũ filio debetur. Et quod decretorũ inſtituto remoto,nec ob cauſas alienare neceſſarias licet,vt quotiẽs ob cauſas ipſas neceſſarias alienare id,hypothecæve nectere conceditur, cauſarũ ipſarũ nominatim fieri expreſſio debeat. Quo indemnitati magis cautũ filij ſit.& fraudis præcidi occaſio poſſit. Facilius quippe nõ paulo filio erit,ius defenſionis expreſſione facta,præſtare,& probationes contra inducere quam vbi in obſcuro res manet,& cum ad fraudes arcẽdas neceſſitas hæc expreſſionis ſpectet.fauorabilis haud dubie habetur. Adeo vt in ſpecie pœnali etiam & odioſa lata interpretio fiat.l.1.in fi.ff.de calum.l.Sed Iulianus.in prin.& §.mutui datio.ff. ad macedo.c.quãto.de priuil.c.ſi ciuitas.de ſenten.excom. lib.6. gl.fin.in c.quanquam.de vſur.lib.6.Deci.in conſi.5. in fi.in conſi. 196.col.1.in conſi.277.col.2.in conſ.301.col.2.in conſi.398.in fi. & apud nos in l.1.nu.99. verſi. ampliatur iſta concluſio.ff.de legatis.1. Inde bonum & æquum ſtatutum, quod fraudibus occurendi editũ cauſa ſit,Bal.putat in cõſi.184.municipali.nu.3.verſ. in contrarium lib.1.Ratione & alia fauorem ſentẽtia hæc habet, vt nominatim exprimi cauſas neceſsitatẽ oporteat, quod feudi conſeruatio ad eum modum fit.Quam rationem ad fauorẽ diiudicandũ Bar.& doct.obſeruant in l.1.nu.32.poſt med.C.de ſum. trini.& fide cathol.Vbi fauorabile ſtatutum habetur, quo vxori legare maritus non permittitur,viceq; contrariis, ne amore mutuo ſpoliatio fiat,& inter hæredes legitimos bona conſeruentur. Ius idem probandum, Bartol. & alij ſcribunt, cum teſtandi ius per ſtatutum minori adimitur. Rom. Sequitur.in conſ.39.in 1.dubio.Alc.in conſi.41.nu.5.lib.5.Soci.in conſi.131.nu. 2.verſi. primum probatur.lib.4.Cor.in conſi.232.col.1.lib.4.Dec.in l. fi.nu. 13,ff.de iur.om.iud.in d.conſi.196.in prin.Iaſ.in l.non tantum.nu. 7.ff.de re iudi.in l.fi. nu.16.C.de indic. vidu ita. tollen. & in conſi. 212.col.3.verſi.ſecundo fortius.lib.1. Quæ fauoris ratio vehementior non paulo hic inuenitur. Vbi cõſeruatio feudi vertitur,quod filij eſt, filijq; ex contractibus maiorum debetur. Quod aliter in ſpecie Bar.& aliorum eſt. In qua iuris quicquam hæredibus legitimis non competit,cauſa quorum conſeruatio per ſtatutum fit. Vnde acquiſitio magis,quàm conſeruatio in ſpecie Barto.& aliorum vertitur. Conſeruationem planè hic contingere non dubitatur quam fauorabiliorem acquiſitione eſſe,in manifeſto eſt.cum facilius quid conſeruetur,quàm recens acquiratur.l.patre furioſo.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iuris. l. ut pomum.& l.pro parte. ff.de ſeruitu.l.is cui.ff.de teſta.l.ſi ſeruum.§.fi.ff.de acqui.hæred. l.fi.ff.vnde lib.Inde fit, vt quamuis per alium acquiſitio non fiat. l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verb.obl.§.ſi quis alij Inſti.de inutil. ſtipula.Per alium tamen ius quæſitum cõſeruatur.l.ſed & ſi quid 2.§.pen.l.arboribus.§.quid tamen. Ibiq; Bald ff.de vſufru.l.forma.§.ſi cum ego.ff.de cenſi. Sed & per malæfidei poſſeſſorẽ ius in re quæſitum cuſtoditur.l.qui fundum.ff.quem.ſerui.amittatur, Idem ex Bar.oſtenditur in l 1. §. ſi quis hoc interdicto.ff.de itin. actuque priua.vbi ex vſu partis iuris totius, quod quæſitum ſit, perpetuam manere conſeruationem putat.Quod cõtra in acquiſitione fit, quæ ad partem reſtringitur, qua vſus quis ſit.Idem Bar.ſcribit in conſi.189.primo quæritur.col.fi. cũ alijs apud nos aggregatis in tracta. de antiq.temp.parte quarta num.176.verſi. in eo vero,qui tenet.

Cauſa durante,effectum manere nu.492.

Cauſam,non cauſatum obſeruari nu.60.& in ver.cauſatum.

Cauſam magis quàm factum ſpectandam quamuis aliud ſonare verba videantur nu. 192.

Cauſatum quicquid cauſæ cauſa eſt,non poteſt idem & cauſati cauſa non eſſe nu.58.

Cauſatum.Cauſæ vis in cauſatum influit nu.58.ver.cauſæ enim.

Cauſatum.Diſcrimen inter cauſatum eſſe & cauſam oportet.Cum aliud cauſa,atq; effectus eius ſit nu. 59.

Cauſatum cauſæ ſuccumbere,atque ideo cauſæ, non cauſati rationem habendam nũ.60.& in ver.cauſam.

Cauſæ probatio ab eo præſtanda, qui cauſam ipſam profert. Vbicunque niſi ob cauſam illam fieri actus non poteſt nu.24.

Cauſæ remotæ pluris quid atque propinquæ tribui abſurdum num. 433.& in ver.feudum in prædijs.

Certa per incerta non lædi nu.349.& in ver.incerta.

Certam probationem priorem haberi nu.349.ver.& in ſpecie.

Ceſſio, actionem citra iuris ſolennia, minor non cedit, quæ ad rẽ ſtabilem datur nume.198.& nume.421.& in ver. actio. alienatio minor.

Ceſſionem iuris hypothecæ cum prærogatiua fieri num.405. & in ver.hypothecæ ius.

Citatione carere depoſitum non poteſt in ver.depoſitum.

Citationem die feriato admitti, vt die feriato ad iudicem quis veniat num.263.

Citationem & poſt actum adhiberi in quo reſeruatio iuris facta partis ſit nu.263.

Citationi a principe non derogare nu.24.verſi.neque vitium.Declaratur nu.259.

Citationis defectu irritum actum non fieri, quotiens ius contradicendi ſaluum ei ſit,qui citatus non eſt.nu.264.

Clauſula omni meliori modo libellũ nullum non tenetur,dum actoris tamen intentio liqueat nu.217 ver.atque libellum omnem.

Clauſula omni meliori modo remedium complectitur,etiam quod vna ſimul cõſiſtere.cum expreſſo nequit nu.217.ver.hoc amplius.

Clauſula omni meliori modo interueniente,ad caſum quem reſtricta ſcriptura non creditur nu.217.

Clauſula executoria ad naturam rei alterandam non proficit num. 348.& in ver.executoriam.

Clauſula non obſtantibus impedimentum non pluſquam vnum aufer nu.332.ver.hoc amplius.

Clauſulæ ſola facti veritate inſpecta,poteſtas ea eſt,vt ex cauſa non expreſſa ſententiam iudex dicat, modo de cauſa non propoſita liqueat nu.206.& in ver.veritas.

Clauſulæ ius & iuſtitiam miniſtrari vim eam eſſe,vt remediũ propoſitum cenſeatur,quodcunque elici ex narratis poſſit.quamuis alio concluſio ſpectet nume.215.Ibiq; bifariam ampliatur.& in ver.actor remedium.

Clauſulæ ſi preces veritate nitantur,eandemque atq; illius vim eſſe, ſi ita eſſe conſtiterit nu.192.& in ver.conditio.

Coacte compromiſſum factum an dicatur,ad quod faciendum per ſtatutum quis adigitur, quamuis de ſtatuto ipſo mentio in compromiſſo non fiat nu.386.verſ.tertio ſpeciem hanc propius.& in ver.neceſſario.

Cognitio cauſæ,quam decretum iudicis expoſcit,in cauſis ventilandis,probandisq; conſiſtit propter quas alienatio permitti & adhiberi decretum ſolet.quibus prætermiſſis, pro nõ interpoſito habetur nu.147.& pluribus ſeq.

Cognitio,quam decretum exigit in alienatione rei eccleſiæ, aut minoris interponendum,alienationi ipſi præuerti debet num.139.& pluribus ſeq.ſed in ſpecie magis nu.153.& pluribus ſeq.

Cognitio. Scripturam ſeparatam cognitio expoſtulat, quæ exigi in decreto ſolet nu.154.

Cognitio cauſæ,quæ in decreto alienationis,exigitur, interuallum inter cognitionem ipſam & alienationem poſtulat nu.155. & in ver.breuitas.decretum.

Communi non priuilegiario iure rem actam credi nu.442.

Communiter.Ex cauſa quid actum præſumi,ob quam fieri communiter ſolet.nu.441.& in uer.præſumptio.

Compenſationem in culpa admitti,quotiens culpæ reus uterq; eſt. num.18.

Conditio indiuiduum actum efficit.nu.132.Ampliatur. nu. 234. & in ver.indiuiduum actum.

Conditio.Si preces veritate nitantur,hoc ipſo deficere intelliguntur

quod

quod probatio eorũ non præſtatur, quę narrata in reſcripto ſunt. nu. 139. & nu. 151. De quo etiam in verbo obreptitium, & in uer. reſcripti. conditio.

Conditio, ſi preces veritate nitantur, idem, atq; illa pollet, ſi ita eſſe conſtiterit. nu. 152. & in uer. clauſulæ.

Conditione non impleta, pro eo rẽ eſſe, ut ſit acta res nõ ſit nu. 392.

Conditione non impleta, iure ipſo actum interire. nu. 395.

Conditionem tacitam reſcriptum habet, ſi preces ueritate nitãtur nu. 141. & in uer. reſcriptum.

Conditionem impletam liquere iudici oportet. Quare ſatis nõ erit impletam uere eſſe, eum incõgnitum id iudici eſſet num. 144. & in uer. conſtare. ignorantia. ueritas.

Conditionem alterius meliorem facilius, quàm deteriorẽ fieri. nu. 330. & in uer. prodeſſe.

Conditionem ſi particula inducit nume. 162. Ibiq; ampliatio. & in uer. Si.

Conditionis implementum ab eo probandum, qui actu conditionali utitur nu. 141. uerſi. ob id qui reſcripto conditionali &c. Ampliatur nu. ſeq. uerſi. ſed & in conditione id.

Condictionem rei ſuæ ad irritum deduci. numero. 411. & in uerb. rei ſuæ.

Confeſſio eius, qui hæredem ſe aſſerit, utrum inter perſonas alias noceat, ſcite & argute. nu. 466. Ibiq; ſenſus l. fin. ff. de interroga. actio. excutitur.

Confeſſione notoriam rem fieri nu. 224. & in uer. notoriam rem.

Confeſſione probationem, non obligationem induci nu. 466.

Confeſſionem pluris aliquid quàm notorium habere nu. 224. uerſ. quinctiam.

Confeſſionem in genere perinde quaſi incertam nõ obeſſe nu. 350. & in uer. generalis.

Confeſſionem damno non eſſe, quæ ueriſimilis non ſit nu. 384. & in uer. ueriſimilem.

Confeſſioni ſuæ fruſtra quem obſtrepere num. 11. ubi exornatur. De quo etiam nu. 252. uerſi. non obſtat cauſas neceſſarias alienandi & ſequen.

Confeſſioni de caſu permiſſo non credi, quotiens niſi, in caſu permiſſum quid non eſt, uerum aliter quàm per confeſionem conſtare de caſu permiſſo oportere. nu. 187.

Confeſſionis declarationem confitenti permitti nu. 470.

Confiteri quis ea intelligitur, quæcunq; in precibus narrata ab eo ſunt nu. 173. Ibiq; ampliatur, quamuis momenti ullius reſcriptũ non ſit obreptitium puta aut ſubreptitium.

Confuſionem ſeu peremptionem obligationis aditione hæreditatis induci nu. 448. & in uer. aditione.

Conſenſu dempto, delictum non intelligi nu. 234. & in uer. delictũ. periurium.

Conſenſui nihil perinde ut errorem aduerſari. nu. 227.

Conſenſum & poſt actum interponi, ubicunque neceſsitas eius ad præiudicium conſentientis ſpectat nu. 263. uerſi. proinde.

Conſenſum domini directi in feudo alienando, oneroſum agnatis non eſſe nu. 295. & in uer. agnatorum. feudum.

Conſenſum domini directi recte poſt alienationem interponi, quia præiudicij ratione adhibetur nu. 397.

Conſenſu, qui formæ nomine exquiritur, ante actũ, aut in actu præſtandum. nu. 398.

Conſenſum patris fruſtra poſt donationem cauſa mortis accõmodari, cum formæ cauſæ exigatur nu. 398. uer. ea ratione. & in uer. donationem cauſa mortis.

Conſeruandi ius renunciatione fauorabilius nu. 345. & in uer. renũciationem.

Cõſeruatio. gratioſa interpretatio exiſtimatur, per quam incolume ius ſit. nu. 50. & nu. 345. & in uer. fauorabilis. Sed cumulatius in uer. cauſam in ſpecie uerſi. Ratione & alia.

Conſtare iudici oportere, impletam conditionem eſſe, neque mutare impletum uere eſſe, ſi inſcius iudex de hoc ſit nu. 144. & nu. 160. De quo etiam in uerbo conditionem impletam ignorantia. ueritas.

Conſtare. clauſula ſi ita eſſe conſtiterit, probationes legitimas deſiderat nu. 151. uerſi. idq; in ſpecie.

Conſuetudinem pro arbitrio a principe antiquari nu. 261. & in uer. princeps.

Conſuetudinem regionis totius communem necnon & ſingularẽ patriæ ad interpretationem faciendam ualere nu. 317. uerſi. hoc amplius non modo, & in uer. uoluntatem.

Conſuetudinẽ, deſuetudinemue doctoris aſſertione quoad præſumptionem probari nu. 476. uerſi. doctori. planè. Et in uer. doctori. Ibiq; facilius id admittendum, quotiens doc. plures ita aiunt.

Conſuetudinem ex actibus non induci, qui ad effectum non peruenerunt nu. 483.

Conſuetudo in præſumptione aut ueriſimili ſpectanda. Quia quod conſuetum non eſt, factum non præſumitur, neq; ueriſimile æſtimatur nu. 323, & nu. 441. & in uer. præſumi. ueriſimile.

Conſuetudo actuũ frequentiam poſcit nume. 485. Ibiq; ampliatur verſi. hoc amplius.

Conſuetudo feudi alienandi tempus deſiderat, quod hominũ memoriam exuperat nu. 486.

Conſuetudinis probationem in caſu ſpeciali, de quo lis exercetur, ſtandam nu. 487. Ibiq; de conſuetudine feudi alienandi.

Continentia cauſæ diuiduitatem non patitur nu. 2. Declaratur nu. 212. & ſeq.

Contractu diſſoluto, omnia perire, quæcunq; comprehenſa ſub eo ſunt. nu. 284. & in uer. principali.

Contraria in eodem ſubiecto, temporeq; eodẽ non concurrere numero. 449.

Contrarietas diſtinguendo, diuidendoue excludenda num. 305. & pluribus ſeq. & nu. 309. in uerbis inueſtiture id receptum oſtenditur. Et ad inueſtiturã Pariſ. dictum quadrat in conſi. 8. num. 18. lib. 1. Tum maximè cõtradictionem euitandam, cum ſtilo uſitato, & communi ſimilium feudatoriorũ obſeruationi diſpoſitio repugnaret. Verba item vniuerſalia ſecundum præcedentia reſtringenda, ne contradictio inducatur Riminal. ſcribit in conſi. 94. nu 63. in fi. uerſi. nec illa uerba. latius in conſi. 103. num. 33. & ſeptem ſeq. lib. 1. Hoc amplius dicendum, per errorem clauſulam ſequentem, & faciant quicquid velint &c. expreſſam intelligi, quatenus cum verbis cohærere ſuperioribus non poſſet, in feudum rectũ, auitum, &c. ut diſtinctione qua excludi contrarietas non poſſet, ne ex continẽti ſeipſum mutare quis cenſeatur, ut ſcite Imola docet in l. quotiens. §. ſed ſi cum. col. 2. in prin. uerſi. interdũ id, uero quod dicitur. ff. de hæredi. inſti. Quod dictum pro eleganti admodũ Riminal. ſequitur in conſi. 383. nu. 32. & duobus ſeq. lib. 2. Sed & uerba ſuperfluere, potiuſquam præcedentibus derogetur, tolerabilius Riminal. idem putat in conſ. 400. nu. 54. Quid hic admittendũ, ubi citra ſuperfluitatem, & cum effectu non exiguo, intelligi clauſula hæc poteſt, & faciant quicquid velint. Hoc eſt ad contradictionem domini eam referendo, propter quam aut ſuper qua appoſita ſunt. Et ad quam contradictionem clauſulam ipſam referendam ex his oſtenditur, quæ ſcripta ſunt nu 189. & infra nu. 356. Idq; ex Riminal. mirifice adiuuatur in conſi. 79. nu. 24. & in uer. inueſtituram.

Contrarietas. In contradictione ſcripturarũ id alteri præſtare, quod ſpecialius eſt nu. 368.

Contrarietas. Cum inuicem ſcripturæ pugnant, eam ante ſtare, quæ adminiculis maioribus nititur nu. 366.

Contrarietas. Inter ſcripturas pugnantes eam præcedere, quæ veriſimilior ſit nu. 372. & in ver. veriſimilius.

Contrarietas. Cum teſtamenta duo eiuſdem diei conſtant, ſi in vno, pure, ſub conditione in altero eidem datum legatum ſit. Eo ſtandum in quo conditionale legatum eſt nu. 377.

Contrarietate inſtrumentum interueniente potius negatiuum aut prohibitorium haberi. nu. 367.

Contrarietatem euidentem nec in reo excipiente admittendam nu. 449. verſi. audiri igitur.

Contrarietatis pellendæ cauſa reſtrictionẽ admittendam nu. 301. Ibiq; in verbis etiam vniuerſalibus negatiuis ampliatur. Altera ampliatio nu. 303. habetur etiam nu. 304. Sed & læſionem iuris tertij admitti contradictionis excludendæ cauſa, Pariſ. ſcribit in conſi. 70. colum. 1. & ſeq. lib. 1. Quod ſanè intelligendum ita puto, ſi derogari tertio poteſt. Quid in ſpecie controuerſa admittendum, in qua cuiuſquam non intereſt. Et in ver. reſtrictionem. vniuerſalia.

Contrarietatis excludendæ cauſa, verba offendenda num. 310. Et in ver. improprie.

Contrarietatis fugiendæ cauſa ſubauditionem fieri num 357. verſi. Immo enim econtrario. Et in ver. Subauditionem.

Contrarijs inſtrumentis fidem non haberi nu. 366.

Contrauenire alienationi ſuæ vaſallus non permittitur nu. 328. & in uer. Pacto ſuo.

Correctio. Sciti interpretationem ita habendam, vt quàm minimũ poſſit commune ius lædatur nu. 48. plenius nu. 319. & in ver. interpretatio. Statutum.

Correctio.Fauorabilis diſpoſitio,interpretatiove habetur, per quā iuris correctio ſilet nu.49.& in uer.Fauorabilis.
Correctio uerba non ex poſtulat.uerum ſatis habetur,contraquam ſancitum in ſcriptura priore eſt,in poſteriore quid induci nu.113.
Correctio interpretando cauenda,vt quàm minus poſsit,a iure diſcedatur nu.319.
Correctionem iuris agnoſcere tolerabilius, quàm vt ſterilia uerba fiant nu.47.& nu.112.& in uer.operari.
Correctionem per taxatiuam non induci nu.357.verſi.inde fit.
Correctionem per tacitos aut ſubauditos intellectus non induci nu. 357.& in ver.ſubauditos.tacitos.
Correctionia excludendæ nomine veriſimilia verba coercenda, vt quo leuis poſsit, commune ius cædatur nume.83.& in ver.vniuerſalia.
Correctionia vitādæ cauſa,ex aliquo vtile ſtatutum eſſe,ſatia eſt nu. 84.& in ver.operari.
Correctoriam ſcripturam ad caſus in ea expreſſos coercendam nu. 85.& in ver.extenſionem.
Correctorium ius extendi,quotiens extendendo, ad commune ius remeatur nu.371.& in ver.extenſionem.
Correſpectiua cenſeri,quæ incontinenti fiunt nu.203.ver. in qua re explicanda.Ibiq; ampliatur etiam ſi inter alios incōtinenti quid fiat,dum negocium modo præcedens ſpectet.
Correſpectiuorū vno perempto,& alia intercidere nu.303.verſ.correſpectiuorum planè.
Culpa.Quod culpa cuius damnum contingit,ſtultitiæ ſuæ acceptū ferendum nu.87.vbi non illepide exornatur.
Culpa.Neceſsitatem fruſtra is excuſat,culpa cuius euenit nu.87.& in ver.neceſsitat.
Culpa.Qui culpa ſua facere quid non poteſt.nolle id potius, quàm facere non poſſe dicitur nu.90.& in uer.nolle.
Culpā ei aſcribi,qui quod facilius impetrationis eſt a ſuperiore nō poſtulat nu.272.Sed & idem ibi adiectum,cum impetratu difficilis res,vt peti ſaltem debeat.
Culpam in eo argui, qui ei rem non denunciat,cuius intereſt num. 274.& in uer.denunciationis omiſsio.
Culpam is non obijcit,voluntate cuius acta res eſt nu. ɫ7.declaratur nu.198.& nu.276.& nu.283.& in ver.voluntas.
Culpā alij nō obijcit,quod factum quid non ſit,quotiēs ab obijciēte etiā fieri quid debebat,niſi doceat, paratum obijcientis factū fuiſſe nu.19.declaratur nu.277.& nu.279.& in uer.moram.
Culpę debitorem teneri,qui alij ſoluere cogitur,ſi quod poteſt,non laborat,ne alij ſolutio fiat nu.273.& in ver.debitori.
Culpę actorem teneri,qui temere in iudiciū ante deſcendit, quàm inquiſitio diligens facta de iuribus ſuis ſit nu.382.
Cumulatio ſuper actione cumulata pronunciandum,vbicunq; cognitum de ea eſt,quamuis locus cumulationi nō eſſet nu.212.& in ver.Iudex.

De litera D.

DAmni rationem non baberi, quod culpa acceptum eius eſt, qui id deflet nu.87.verſi.damnum.Et in ver.culpa.
Damnum in eo non conſiſtere, quod iure quis patitur. numero 233.
Datione inſolutum debitum perimi nu.409.& in ver. reſolutione.
Datione in ſolutum ſimilem venditione haberi nu.413.
Debitor ſuſpectus ob id habetur,quod ſoli bona non poſsidet nu. 491.Ampliatur nu.494.etiā ſi in territorio alieno bona poſsidet quod ad effectum ſequeſtrationis attinet.
Debitori pro viribus contendendum,ne alij quàm cui debet, ſolutio fiat nu.273.& in uer.culpe.
Declarandi facultatem hæredi non dari nu.386.uerſi.Quarto obſeruandum.
Declaratio legis ab eo fit,cui integrum de lege edenda eſt nu. 99.& in verb.interpretandi.
Declarationē pro correctione accipi nu.111.& in uer.interpretatio.
Declarationem verbi obſcuri a promiſſore fieri nu.313.
Decreti iudicis poteſtas magna nu.10.Quod ipſum nu.247.& pluribus ſeq.eliditur.vbi modos decreti euertendi lector edocetur.
Decreti & ſententiæ diſcrimen.nu.148.
Decreti ducalis in feudo ob dotes & donationem propter nuptias alienando,ratio a iure communi Romanorum circa bona fideicommiſſa deſumpta nu.185.
Decreti iudicis præſumptionem per alteram elidi nu.249.
Decreto inutili iuris præſemptionem non ſuffragari nu. 250.
Decretum iudicis in re minoris donaoda inutile nu. 421.& in ver. minor.
Decretum indiuiduum,& ob cauſam vnam falſam, falſum cunctū intelligi nu.252.
Decretum ob cauſam falſam intercidere nu. 200. Ibiq; ampliatur. Expreſsius nu.252.& in ver.cauſa falſa.
Decretum.Iuris ſolennia ob decretum non præſumi,quæ adhiberi tunc non potuerunt cum interpoſitum decretum eſt nu.251.
Decretū nullum ex probationibus nouis non conualeſcere nu.156. Ampliatur nu.ſeq.& in ver.nullum.ſuperuenientia.
Decretum tumultarium & perfunctorium vigore deficere,vbicūq; eodem tempore dum cognitio fit,decretum percipiatur nu.155. & in uer.breuitas.
Decretum,quod iniuſtum ſit,idem & nullum fieri nu.ɫ48.
Decretum.probationum defectu decreta euaneſcere nu.148.
Decretum cognitione carere cauſa non poteſt,qua neglecta,vigore deficit nu.146.& in ver.cognitionem & in quibus cognitio verſetur nu.ſeq.& in uer.cognitio.
Decretum contractu aut alienationi interponi ante non poteſt,quā reſcripti impleta conditio ſit,ſi preces veritate nitātur, expreſſa, vel non conditio ſit. hoc eſt antequam probatio præſtita eorū ſit, quæ in reſcripto narrata,vel neceſſaria ad alienationem, decretūve interponendum,ſunt nu.139.& pluribus ſeq.& nume.153. & in ver.cognitio.
Decretum cum in re minoris alienanda iudex interponit,fides iudici de cauſis alienandi,an habeatur nu.29.& in ver.iudicis.
Defenſionis cauſa,ne facultate eius pſtandæ,quis careat,expreſsionem cauſæ in ſpecie faciendam,quotiēs propter cauſam quā iuſtam a iure communi diſceditur nu.386.verſi. ratione & alia.& ante ſi.numeri.& in uer.aſſertioni principis.In ver.generalis cauſarum.In uer.cauſam in ſpecie.& in uer. ſpecialē expreſsionem.
Delictum ſine conſenſu non committi num.234.& in ver.conſenſu periurium.voluntate.
Denominationem contractus a facto ſeu ab effectu,non etiam verbis faciendam nu.109.ver.qua ratione.Cumulatius nu. 205.& in ver.effectus.io ver.factum.
Denunciationis omiſsio culpam indicat nu.274.Et in ver.culpam.
Depoſito locum non eſſe,vbi opus ſolutio eſt nu.13.Declarationem id nu.255.accipit.
Depoſitum ratum ita habendum,ſi citatio interueniat num.14.De quo nu.259.latius diſſeritur.
Depoſitum ineptum,quod iudicis iuſſu non ſui ſit nu.15.ver.iudicis item.Declaratur nu.269.verſi.æque ea ſuperioribus.
Depoſitum de pecunia quæ facere,cautione de ſupplendo interpoſita,prodeſſe,vbicunque liquida res non eſt num.207.& in ver.liquidum.
Depoſitum viribus ita conſtare ſi oblatio ante facta pecuniæ ſit nu. 256.vbi declaratur.
Depoſitum vitioſum parſimonia facit numero.55.Declaratur.numero 269.
Derogationem clauſula ſuperior,vt præmorientis portio ad ſuperſtitem perueniat,a clauſula poſteriore non accipit. & quicquid placuerit faciendum nu.308.& in ver.vniuerſalis clauſula.
Derogatum diſpoſitioni ſpeciali per generalem non intelligi.Quotiens vna ſimul coerere citra derogationem poſſunt nu.305.verſ. quod Alex.dictum.Ibiq; ampliatur ver.appoſite huc etiam cum temporibus diuerſis diſpoſitio vtraq; ſit.
Derogatum præcedentibus per ſequentia non cenſeri,niſi quatenus neceſsitas impellit.nu.306.
Derogatum ſuperioribus per verba poſteriora nec vniuerſalia intelligi,vbicunque conciliatio adhiberi inter ea poteſt nu.307.Idq; ex Rom.nal.ſuuatur in conſi.79.nu.18.& pluribus ſeq.
Deſcendentium fauore cōditionem ſubaudiri,de qua in l.cū auus, ne melior extraneorum cauſa fiat nu.353.ver.Imò ne liberia.
Deſiſtere a lite quempiam ob aduerſarij aſſertionem non oportere num.351.
Dilationem ſecundam ob exceptionem dilatoriam probanda non permitti nu.242.verſi.eadem ratione.& in uer.exceptionis.
Diſputatio. Vbicunque de re aliqua certatur, habilia præſupponi nu.122.& in uer.habilia.
Diſputationis ad partem vtranq; utilitas nu.ɫ.
Diuerſitas ſummarum diuerſitatem debitorum arguit nu.177.
Diuerſitatis ratione diuerſum ius in ſcriptura etiam connexa ſtatuendum nu.467.& in uer.ratio diuerſa.

Diuerſo iure eandem æſtimandam rem non eſſe nu.444.verſi.quod ſi immunitatis.

Doctori conſuetudinem,deſuetudinemve aſſeueranti præſumptione tenus credendum nu.476.verſic.doctori planè.Ibiq; in doct. plurium aſſertione facilius id admitti.

Doli præſomptionem ex obreptione naſci nu.183.Et in verſi.obreptio.Ibi idem in ſubreptione probandū in ver. dolum ſubreptin.

Doli præſumptione eum onerari,qui quod debet,non facit nu.275. verſi.in eandem ſententiam.

Doli ſuſpicione eum laborare,qui litem remoratur nu.381.

Dolum in eo intelligi,qui id aſſerit,quod ignorat nu.202.Et in verb. ignorare.periurium.

Dolum in ſubreptione intelligi nu. 201. verſi. ſed & ex ſubreptione. & in verſi.ſubreptio.

Dolum in eo intelligi,qui iuris remedia non adhibet nume.275. & in verbo omiſſio.

Dolus indiuiduus,in partem quippe committi non poteſt num.138. Et in verbo fraus.indiuiduum.actum,

Dolum in eo præſumi , qui de iuribus ſuis certiorem alium nō facit nu.275.verſi.quo luci.

Dolus.nihil ex contractu bonæfidei agi , cauſam cui dolus dederit nu.201.& in ver.nullum.

Donandi,renunciandive præſumptionem coniectura quauis vel leui excludi,vbi aliàs præſumi donatio ſolet.nu.420.verſi.iam cōiectuıam quamuis.

Donationem cauſa mortis conſenſu patris non roborari,qui ea per acta adhibetur num.398.verſi.ea ratione.& in uerb.conſenſum patris.

Donationem nō præſumi,At errorem potius iuxta in facto proprio ac in iure.Sed & ineptam, fatuitatemve potius quam donationē præſumi nu 419.

Donationis præſumptionem vſq; adeo nō admitti, vt inertem actū fieri lex potius ferat,quam donatio intelligatur nu.420.

Donationem prohibitam non præſumi, vbi præſumi alias ſolet nu. 421.verſi conſequens item.

Dos confeſſa compenſationem ſuffert nu.186.verſi.dos itē cōfeſſa.

Dos confeſſa damno poſſeſſoribus bonorum mariti non eſt . Quibus iudicium hypothecariū inferri ob id genus dotem non poteſt nu.186.verſi.Sed nec hypothecariam.

Doti confeſſę priuilegium auth.res quæ.C.com.de leg.& l.fi.C.qui potior.in pig.hab.non tribui nu.186.

Dubia res habetur,quæ accipi varie poteſt nume.98. & in uer.ambiguum.

Dubiam rem uerba generalia faciunt nu.96. & in ver. ambiguitatem.in uer.generalitas.

Dubium.In re dubia pro forma quid introductū exiſtimatur, quotiens damnum alias graue res affert num.169.& in uer.enormitas,forma.

Dubium cenſeri,quod accipi bifariam poteſt nu.316.ibiq; ampliatur.Et in uer.ambiguum.Intellectus.

Duplex vinculum negotio graniore frangi nu.315.verſi.quid in præſumptione dicendum duplici erit.

Duplex prohibitio ſimplici fortior nu.335.& in uer. geminationē.

Duplici onere grauandum quemquam non eſſe , fauor dicitur nu. 436.& in uer.fauorabilem.

De litera E.

Ecclesiam mutuo reſtituendo nō aliter teneri,quàm ſi ob cauſam factum neceſſariam oſtenditur nu.111.& in uer.præſtatum.

Eccleſiæ bonorum alienatio duo copulate poſcit alienandi cauſam,quæ ab neceſſitate utilitateve eſt,& formam ſeu ſolennitatem nu.159.& in uer.bonorum.

Effectus in contractu denominando verbis potior,quotiens uerbis effectus reſiſtit nu.109.verſi.qua ratione.Locupletius nu. 205. & in ver.denominatio factum.

Effectus.probationū laudatiſſima,quàm effectus profert num.433. verſi.Tertio probationum.

Effectus.nihil intereſt,factum quid non ſit,an factum quidem, effectum tamen non habeat nu.484.verſi.æque non refert. & in uer. paria.

Eluſorium.Interpretatio repellenda,unde iuris alieni,iudicijve eludendi occaſio exiſtit,nu.61.& nu.71.

Enormitas damni interpretationē actui præbet , vt formæ loco introductū quid dicatur, qua omiſſa , damnum magnum ſequitur nu.169.& in verb.dubium forma.

Epiſcopi aſſertio,ex cauſis legitimis alienationem rei eccleſiaſticæ factam,fidem non habet nu.28.nu.146.& pluribus ſeq. nu.187. 246.& in uer.aſſertioni.

Aequitas ad uerba uniuerſalia reſtringenda valet nu. 78.& in ver. uniuerſalia.

Aequitatem iuris pontificij in reſponſo hoc authorem ſecutum nu. 171.& nu 285.& omnino nu 469.

Error non facti modo,uerū iuris etiam cōſenſui obſtat nu.227.uer. locumq; id.

Errorem iuris in minore præſumi nu. 228. Vbi in lucro id ampliatur.quamuis in lucro id aſſerendum viſum authori non ſit.

Errorem iuris ita ad fructus ſuos faciendos ualere, ſi probatio eius præſtatur nu.287.& in ver.fructus.

Errorem iuris conſenſui impedimento non minus atq; facti errorē eſſe nu.471.

Errorem facti proprij hoc ipſo probari,quod aliter rē habere oſtenditur nu.472.

Errorem facti proprij in minore præſumi nu.472.ver.Sed admirationi maiori.

Errorem iuris a maiore probandum nu.473.

Eſſentia rei a forma eſt nu.167.& in uer.forma.

Exceptione caſuū aliquorum a cæteris regulam confirmari nu.65. uerſi.rurſus eum de regula.Et in uer.regula.

Exceptione aliquorū caſuum in alijs regulam confirmari nu. 196. verſi.vnde eum de regula.

Exceptionem dilatoriam intelligi,oblationem ante faciendā,quàm depoſito pecuniæ fiat nu.257.

Exceptionem ex proceſſu reiectam ad ultiora intelligi nu. 236.uer. & quod dicitur ex proceſſu.Et in uer.proceſſu.

Exceptionem delatoriam dici,cū id opponitur, de ſpoliatione prius cognoſcendum nu.237.

Exceptionem dilatoriam ante litem conſtatam opponendam & determinandam nu.237.

Exceptionem dilatoriam pro arbitrio à principe denegari nu. 238. Et in uer.principis.

Exceptionem delatoriam in re dubia abijciendam nu.242.

Exceptionem dilatoriam ęſtimari, inſcriptionem ad pœnam faciēdam talionis eſſe nu.257.

Exceptionis litis finitæ omnes æſtimari, quæ in manifeſto ſub actis ſunt nu.5.& nu.225.

Exceptioni dilatorię a procuratore renunciari,dum negocij modo principalis ius non tangatur nu.241.

Exceptionis dilatoriæ probandæ cauſa dilationem ſecundam non concedi nu.242.verſi.eadem ratione.Et in uer.dilationem.

Exceptionis dilatoriæ omiſſæ cauſa,reſtitutionem in integrū minori,eccleſiæve non indulgeri nu.242.& in uer.reſtitutionem.

Executoriam clauſulam ad ſcripturæ naturam alterandam non ualere nu.348.& in uer.clauſula.

Exitus acta probat nu.433.uerſi.tertio probationum.

Expenſarum diſpendio mulctandum,qui moram liti facit nu.380. Et in uer.retardare.

Expreſſio.Ab expreſſione vnius argumentum deduci ; quod uerisimiliter facta & in alio fuerat,ſi id diſponēs ſenſiſſet num.339. Quæ ſentētia ex regula iuuatur,ab incluſione vnius excluſionem alterius ſequi.

Expreſſo tacitū cedere nu.244.uer.& iſtud uero eſt.Et in uer.tacitū.

Expreſſum tacito fortius nu.142.

Expreſſum dicitur quod uerbi,actusve natura habet & quod ab expreſſo aut narratis colligitur,aut ſequitur.Idque & in ſpecie ſtrictiſſima receptum,cumulate & ſcite nu.308.uerſi.ſi dixeris, caſu diuerſo Bal.loqui.9.Quibus tex.accedit in l.Gallus.§.1.Ibi qui ex verbis concipi poteſt.Ibique etiam.Ruin.col.2.in fi.ff.de libe. & poſth.Idē Ruin.in l.1.nu.21.ff.ſol.mat.in conſi.64.nu.10.lib.1. in cōſi.108.nu.16.in conſi.132.nu.4.lib.2.Cephal.in conſi.68.circa fi.in cōſi.82.in fi.in cōſ.132.nu.8.in cōſi.135.nu.20.in cōſi.144. nu.30.Quod locum ēt habet,cū formæ uice expreſsio deſideratur.Aret.in d.l.Gallus in priu.colū.3. in fi.ver. pro iſta differentia adduco tibi tex.Ruin.in conſi.122.nu.11.lib.2.Cephal.in cōſi.74. nu.20,idq; ratione fortiore iuuatur, namq; ſatis eſt,præſumptione iuris expreſſum aut actū id intelligi,quod formæ uice exquiritur.c.propoſuit.Ibiq; Inn.& Ant.de cleri.exco.mini.Aret.in cōſi. 51.videtur dicendum colum.1.in fin.Soci.in conſi.188.nume.10 uer.ex quibus patet reſpōſio.Iunctis has,quæ ante ſcripta in ar-

gumēto cōtrario ſunt,lib.1.Quid in ſpecie cōtrouerſa dicendū, 10 qua ad formā expresſio nō esigitur. Imò.n.verbis etiā illis detractis,rectum, auitum.&c.hoc ipſo quod feudum conceditur, rectum id cenſetur,vt niſi ad deſcendentes non ambulet.

Extenſionem ad caſus omiſſos in iure correctorio non admitti,nu. 85.& in verſi.correctoriam.

Extenſionem ei iure correctorio recipi,vbicunq; iuri res communi redijt nu.371.& in verſi,extenſionem.

Extenſionem ad perſonas alias in ratihabitione aut conuentione alia non fieri nu.450.& pluribus ſequen.& in verſi.alius in verſi. Reſtrictionem.Ibique ampliatur.

Extenſionē cōuentionis,renūciationis, aut approbationis ad bona omiſſa non fieri nume.475.& in ver. reſtrictionem diſpoſitionis.

Estrancos poſteris & neceſſarijs in ſucceſsionib⁹,beneficijs, priuilegijs,& elemoſinis poſtponi nu.353,ver.& quamuis.& nu.355.

De litera F.

FActa loquuntur,ſeu facto ipſo loqui quis intelligitur, vt nihil interſit, facto an verbis quis quid confiteatur nu.17.

Facta verbis potiora nu.176.verſi.inde dicimus.

Facti animus dicitur nu.117.& in verſ.animum.

Facto ſuo vaſallum non contrauenire,a quo alienato facta feudi eſt num.328.verſi.quod ad vaſallum,& in verbo contrauenire.Et in feudi alteratione Cæphal.tradit in conſi.30.nu.29.& ſeq.

Factum verbis validius. Quocirca proteſtationem factum vincit, quod contrariū proteſtationi ſit.Et ab effectu nomen contractus accipit nu.109.& nu.176.vberius nu. 205.& in verſi.denominationem.Effectus.proteſtationem.

Factum pro facto in perniciem ceſſatoris haberi,quod fieri debuit nu.267.Ampliatur, vt ad tertij etiam incommodum id ſpectet. Et in verſi.mora.

Falſi pœna ad ignem trahi,eum de immunitate falſum quis inſtrumentum ſcribit nu.436.verſi.contra odium.& in verſi. immunitatis.

Falſum non dicitur,quod primordio veritatis adiuuatur nu.37.

Fauorabilem diſpoſitionem reſtringendam, in qua tertij permixtū incommodū ſit nu.74.& in verſi.odioſam.

Fauorabilem cauſam intelligi,ne onere gemino quiſpiam aggrauetur nu.436.& in verſi.duplici.

Fauorabilis interpretatio iudicatur, vnde iuris offenſio excluditur nu.49.& in uerſi.correctio.

Fauorabilis interpretatio cenſenda,vnde ſubditorum bona conſeruantur nu.50.& num.345.& in verſi.conſeruatio.Locupletius in verſi.cauſam in ſpecie.verſi.ratione & alia.

Fauorabilis.In ſpecie fauorabili interpretatio eligenda,quæ ad amplianđum valet.nu.72.

Fauorabilis.Verba in ſpecie fauorabili lædi, vt ampliationem ius accipiat nu.72.& in verſi.improprie.

Fauorabilius id æſtimari,quid iuri communi conſentit nu.370.& in verſi.ius commune.

Fœminas niſi ordine ſucceſſorio inuitatas ad feudum non intelligi nu.296.& in uerſi. ordine.

Feudalem rem eo ipſo argui, quod in feudo pars maior bonorum eſt num. 446.

Feudalia bona oneribus paganicis non adſtringi nu.434.uer.ſecundo reſpondetur.

Feudi alienationem domino inconſulto probiberi nu.293.

Feudi alienationem filijs agnatis ue,nec domino volente, nocere nu.304 Huc pertineot quæ ſcripta ſunt nu.21.& nu.295.

Feudi alienationem nequidē neceſsitatis aut pietatis,ſeu aīę cauſa, permitti nu.30.Vberius nu.69.Ob neceſsitatem vrgentem feudū alienari,nequidem canonicum ius patitur.c.quæ in eccleſiarum. Ibique Dec.nu.10.in ſexto nota.de conſtitu.Idem Riminal. ſcribit in conſi.81.nu.16.& prædicta procedunt lib.1.

Feudi alienationem ex clauſula permitti, & faciant quicquid voluerint nu.292.

Feudi naturam in vaſallo in perniciem ſuam alterari num.328.& in uerb.inueſtituram.

Feudi interpretatio,in quo expreſſum eſt, vt de eo iure feudi quicquid uelit,inueſtitus faciat nu.331.& in uer.inueſtituræ.

Feudi probatio quando per inueſtituras & recognitiones citra adminiculū aliud fiat iuxta ſcite, ac cumulate luculenterve,nu.425. Vbi caſuum ſeptem diſtinctione quæſtio explicatur.

Feudi quamlibet antiqui ſucceſsionem niſi deſcendentibus primū inueſtiti non deferri nu.354.uerſi.Sed enim.

Feudi naturā per clauſulā non mutari & quibus dederit, quotiens per inueſtituras alias feudi incolumis natura apparet nu.358.

Feudi clauſulam & quibus dederit, ex uerbis alijs inueſtituræ reſtriogi num.360.

Feudi naturam ex clauſula conſeruari, tibi & cui ius dabit, feudū concedimus nu.361.& in ver.iuris.

Feudum domini etiam permiſſu agnato etiam remotiori alienatū, alienatore extincto,recte ab agnato proximiore filiove alienatoris,precio nō reſtituto,auocari nu.21.De quo ēt nu. 204.295.291.

Feudum hypothecæ generali non cedere num.294.& nu.390.Et in uer.generalem.

Feudum hypothecæ impune non ſupponi.nu.293.verſi.Sed nec hypotheca. Ibique ampliatur & nume.390. uer.hoc amplius & in uer.hypotheca.

Feudum rectū niſi ad deſcendentes non ambulat nu.334. Ampliatur nu.354.uerſi.Sed enim.Ampliatio altera aſſuitur, etiam cum pro hæredibus & ſucceſſoribus utriuſq; ſexus accipitur.Cephal. in conſi.9.nu.2.Sed & idem uerbis illis detractis utriuſq; ſexus, ut non alij quàm deſcendētes inuitentur, quamuis hæredes eos eſſe oporteat,& uerbum hæredibus ad ius ciuile, ſucceſſoribus ad fœminas pertinebit.Alex.in conſi.44.in princi.lib.1. in conſi. 10.col.fi.uerſi.& qua ratione dixi lib.3.Curti.Senior in conſ.pe. nu.6.cum alijs apud Deci.aggregatis in conſi.171.nu.3.in fi.uer. tertio principaliter.& nu.duobus ſeq.in conſi.208.nu. 11. Pariſ. in conſi.106.nu.21.& ſeq.lib.1.Curti.minor conſi.138. nu. 14. & ſeq.Soci.Iun.in conſi.95.num.26.lib.3.Sed & fœminas excludi, cum pro hæredibus & ſucceſſoribus feudum datur, in d. conſi. 106.Pariſ.teſtatur num.23.Apparet ex his,ut in uerba hæc inueſtitura non concepta,non modo hæreditarium ſimpliciter feudum nouū non ſit.Sed & ordine ſucceſſorio inuitatæ fœminæ intelligantur.Siquidem mente deſecata,& ratione communi meditari rem libet.

Feudum iniuſſu domini alienatum ad agnatos,non etiam ad dominum transferri nu.294.uerſi.quod ſi contra quam.

Feudum alienatum non ideo minus ab agnatis vendicari,quod uoluntate domini facta alienatio ſit num.295.& in uer agnatorum. conſenſum.

Feudum proprium atque rectum in dubio præſumi, atque uti tale præſcriptum intelligi nu.314.& in uer.præſcriptum.

Feudum nouum antiquum ex clauſula fieri,iure recti & antiqui feudi num.321.

Feudum pro deſcendentibus agnatiſue acceptum per clauſulā & quibus dederit,non immutari nu.359.

Feudum ex uerbis generalibus contra tertium non preſumi cum omnibus prædijs,uillis,paſcuis & iuribus omnibus ad caſtrum pertinentibus nu.428.

Feudum inter dominum & uaſallum ex uerbis inueſtituræ aut recognitionibus generalibus probari,cum uillis,prædijs,uineis, pratis,paſcuis, nemoribus &c. pertinentiarum commemoratione ſeu reſtrictione ad eas non facta.nu.430.Ibique idem in ſexto calu,ubicunq; caſtri ſimpliciter conceſsio ſit.

Feudum non præſumi nu.427.

Feudum in prædijs,caſtro propioribus facilius admittendū, quotiens feudalia remotiora eſſe,non dubitatur num. 433.& in uer. cauſæ remotæ.

Feudum agnato uel remotiori impune quantum ad interitū eius alienari nu.488.

Fideicommiſsi remiſsionem intelligi, ne uitioſa uerba fiant num. 343.& in uer.renunciationem.

Fidelitatem iterandam non eſſe nu.324.& in uer.reiterandum.

Forma indiuidua num.135.& nu.165.Ampliatur nu.137.& in uer. indiuidua forma.

Forma omiſſa,auxilio ueritas non eſt nu.160.& in uer.ueritas.

Forma ſubſtantiam rei præſtat nu.167.& in uer.eſſentia.

Forma.Quotiēs in ambiguo res eſt: formæ necne uice introductū quid ſit,formam intelligi,ſiquidem damnū graue ex omiſsione eius ſequitur nu.269.& in uer.dubium.enormitas.

Forma.Qui formam decreti non ſeruat,beneficio frui eius non debet nume.396.

Formam conditio gignit nu.163.& nu.395.& in uer.conditione.

Formam induiduitas habet nu.165.& in uer.indiuiduitas.

Forma mutata,rei totius interitū ſequi num.168.uerſi.inde etiā ſit.

Formæ ex minimo omiſsio actum ſolidum perimit num.135.uerſi. inde ſit.

Formæ omiſſio actum vel pium & fauorabilem euertit nume.136. Ampliatio alia num.170. aſcribitur quamuis damnum tantulum ex omiſſione detur. Ampliatio & alia nu.172. aſſuitur, vt neceſſitas eius remitti ne in actu quidem notorio ſoleat.
Formæ omiſſio infectum actum eouſque præſtat, vt partis roborari conſenſu nequeat nu.199. Et in ver. nullum. ratificatio.
Fructus ita lucro poſſeſſoris ob errorem iuris cedere, ſi fides erroris ſit. nu.287. & in ver. errorem iuris.

De litera G.

Geminatio actus aut conditionis, conſultam perſpicuam quæ magis voluntatem indicat nu.133.
Geminationem prohibitionis validiorem eſſe nu.335. & in ver. duplex.
Generali ſcripturæ ea non cedere, ad quæ diſponentis mens nõ trahitur nu.102.
Generalia verba vniuerſalibus ſuccumbunt nu.106. & in verbo vniuerſalia verba.
Generalem ſcripturam reſtringendam, quotiens ad reſtringendum ratio hortatur nu.468. & in ver. reſtrictionem.
Generalia verba ad cogitatum reſtringenda nu.338. & in verſ. reſtrictionem.
Generalis poteſtas ad incommodum alienum nõ pertinet. nu.103. & ſeq. verſi. Bar. huc. & in ver. tertij ius.
Generalis cauſarum ſatis expreſſio non eſt, quotiens niſi ex cauſis certis fieri quid non poteſt nu.196. & nu.386. ver. ratione & alia. & in ver. cauſam in ſpecie. vbi notula ſcita aſcripta. & in ver. ſpecialem expreſſionem.
Generalis confeſſio mala cui vei incerta non eſt nu.350. & in verſi. confeſſionem.
Generalitas obſcuram rem facit nu.97. & in ver. ambiguitatem. & in ver. dubiam rem.

De litera H.

Habilia præſupponi, quotiens de re quapiam diſceptatur nu.122. & in ver. diſputatio.
Habere quem id non credi, de quo precium ſoluit. nu.424. & in ver. abeſſe.
Hæredibus quibuſcunque verba in feudo concedendo adiecta extraneos et referenda nu.320. & in ver. quibuſcunque. vniuerſalia.
Hypotheca in feudo citra domini cõſenſum prohibita n.263. Ibiq; ampliatur & nu.390. ver. hoc amplius & in ver. feudum.
Hypothecæ ius cum prærogatiua eius recte cedi nu.405. & in verſ. ceſſionem.
Hypothecæ ius indiuiduum nu.447. & in ver. offerendi ius.

De litera I.

Iactare ſuum aut negligere quiſquam non creditur nu.178.
Identitatem rei ex demonſtratione duplici oſtendi nu.321. verſi. & cum ſatis. Ampliatur nu.326.
Ignorantia facti actum iudicis inficit, quamuis vere ita res habeat. nu.144. & ſeq. & nu.160. & in verſ. conditionem impletam. conſtare. & veritas.
Ignorantia. Ex cauſis ignoratis actum non fieri nu.174.
Ignorantia. Ex cauſis ignoratis actum non conſiſtere nu.275.
Ignorata aſſeuerare, dolo verti nu.202. & in ver. dolum periurium.
Immediate verba accipienda nu.43. Et quod ſcriptum eſt nu.433.
Immediatum remoto potentius nu.463.
Immunitas odioſa nu.436. ver. contra odium.
Immunitatem in perniciem alienam a principe non cõcedi nu.438.
Immunitatem ab vniuerſitate non tribui nu.439.
Immunitatis falſo inſtrumento notans viuus aduritur nu.436. verſi. contra odium. Et in ver. falſi.
Impedimenti vnius amotionem ad alterum non trahi nu.332. Et in ver. clauſula non obſtantibus.
Impedimentum. Nihil impedimentum faciendum, quod ab impediti culpa oritur, vel quod amoueri ab impedito poterat num.89. Et in ver. culpa.
Impertinentia capitula æſtimari, probatio quorum vſui aut bono cui futura non ſit nu.128. Quo nu. & plurimis ſeq. ſermone copioſiſſimo & argumentis inuictis ineptitudo capitulorũ. P. declaraſ. Sed & nu.386. verſ. ratione & alia non mediocriter iduuatur.
Impetranti onus ea probandi incumbit, quacunq; ab eo narrata in reſcripto aut precibus ſunt nu.140. Ibiq; ampliatio gemina adiecta verſ. Idq; recipi & nu. ſeq. vbi ratio dicti huius exprimitur.
Implementi defectu cõtractum vel nominatum reſolui, ſi quod implendum erat, ad cauſam finalem reſpicit. quod ſine eo ad cõtractum acceſſurus quis non fuerat nume.203. verſi. eodem & illud ſpectat.
Impoſſibile haberur, quod firmitatem non habet nu.230. & in ver Nullum.
Improprie verba intelligi ferendum, magis quàm vt tertio incommodetur nume.71. verſi. Idque ex eo etiam oſtenditur. Et in ver. Tertius.
Improprie in materia gratioſa verba intelligenda, vt ampliationẽ pariant nu.72. & in ver. fauorabilis.
Improprie ſtatuti verba exaudienda mentis ſeruandæ cauſa nume.110. Et in verbo mens.
Improprie verba intelligi, vt per ſequentia ſuperiora reſtringãtur, viceq; verſa nu.298.
Improprie uerba accipienda, ut contradictio fugiatur num.310. & ſeq. Et in ver. contrarietatis.
Improprie uerba intelligi tolerabilius, quàm ut deſcendentibus extranei anteuertant nu.354. Et in uerbo deſcendentium.
Incerta certis non derogare nu.349. & in uer. certa.
Incerto motiuo reſpondendum non eſſe nu.474. & in uerbo interrogationem.
Incluſio unius excluſionem aliorum inducit nu.65. Et in uerb. Permiſſio.
Indiuidua uenditio bonorum plurium habetur, quæ precio facta unico ſit nu.129.
Indiuidua forma æſtimatur nu.135. & nu.265. Ampliatur nu.137. & in uer. forma.
Indiuidua ſtipulatio, dolum malum abeſſe nu.184.
Indiuiduam uenditionem æſtimari, quotiens rem unam ſine alijs empturus quis non fuerat, ut ſuum rei cuiq; ſtatutum precium ſit nu.130.
Indiuiduitatis. Ab indiuiduitate forma enim.165. Et in uerſi. formã.
Indiuiduum actum per conditionem fieri nu.132. ampliatur nume.134. & in uer. conditio.
Indiuiduum actum intelligi, in quo fraus interuenit nu.138. & 183. & in uerſi. dolus. fraus.
Indiuiduus dolus, indiuiduæ fraus & culpa ſunt num.183. maxime uer. non ſolum autem.
Inducta. Quod effectus unius introductum cauſa eſt, ad effectũ contrarium ualere, ubicunque irrita alias uerba fierent nu.347. Et in uer. operari.
Ineptitudinẽ libelli ex concluſione argui, quæ apta non ſit. nu.404.
Inhoneſtum arbitrio generali non cedit nu.104. & in uerſ. arbitriũ. Et in uer. generale arbitrium.
Initium contractus ſpectandum nu.35. & ſeq. & in uer. primũ. principium.
Initium in qualitate poſſeſſionis iudicanda exquirendũ, clandeſtina an, non ſit. nu.38.
Initium in qualitate delicti diſcernenda æſtimandum, manifeſtum puta, an non furtum habeatur nu.41.
Initium in fundo dotali diſtrahendo ſequendum, utilis initio mulieri nec ne alienatio fuerit. Qua ratione robur alienatio ab utilitate nõ accipit, quæ poſtea contigit n.39. Et in uer. ſuperuenientia.
Iniuſtam ſententiam probationum inopia fieri nu.249.
Inopia. Ad inopiam uergere hoc ipſo maritus æſtimatur, quod debitoris extranei onus ſuum facit nu.492. Et in uer. ſuſpectus.
Inſtrumenti ius quanta nu.9. Ibiq; perpolitum id inuenies. Sed omnino nu.243. & pluribus ſeq. ubi declaratur.
Inſtrumenti fidem a ueri diſſimilitudine abrogari nu.373. uerſ. cauſam eandem. Et in uerb. uериſimile.
Inſtrumento rem notoriam uel in ſpoliatoris gratiam fieri nu.221. uer. & in ſpecie ſpoliatoris. & in uer. notoriam rem.
Intellectus multiplex ambiguam rem efficit nu.316. Ibiq; ampliatur. & in uer. ambiguum dubium.
Intellectus. l. ueteribus. ff. de pact. nu.340. & nu.342.
Intereſſe alimentorum ob moram dotis reſtituendæ factam ita mulieri deberi, ſi neceſſitatem alimentorum approbat nu.120.
Interpretandi iuris facultatem uel iudex ipſe in rebus dubijs habet nu.99. uer. quinetiam.
Interpretandi ius eius eſſe, cuius eſt legem condere. nu.99. & in uer. declaratio.

Inter-

Interpretatio ſtatuti ita habenda, ut quominus poſſit, a iure diſcedatur nu.48.& in uer.correctio.ſtatutum.
Interpretatio potior, qua parcius tertij ius tangitur num.55.uerſ.& qua ratione & nu.57.& in uer.Tertius.
Interpretatio abjicienda, per quam alienum ius extinguere quiſpiā permittitur nu.61 & in uer.cluſorium.Tertius.
Interpretatio ad correctionem quandoque trahitur nu.111.& in uer.declarationem.
Interpretationem partis unius ſcripturæ ab alia fieri nu.436. & nu.358.& in uer.partem.
Interpretationem ſecundum l.ueteribus non fieri, quotiens momēti quicquam ita interpretando uerba non haberent nu. 340. Vbi ampliatur & in uer.operari.
Interpretationem ſecundum l.ueteribus non fieri, quotiens naturæ contractus interpretatio contradicit nu.342.
Interpretationem inueſtituræ præferendam, cui feudorum ius cōmune fauet nu.375.& in uer.inueſtituræ.Ius commune.
Interpretationem decreti ſtatutive agnoſci non conuenir, unde cōſultum his intelligatur, quibus prodeſſe aut proſpicere ſtatutum noluit num.193.
Interpretationi locum in claris non eſſe nu.282.
Interrogationem certam eſſe oportere. Aliter impune non reſpōderi nu.474 & in uer.incerto.
Interuallū temporis impedimento eſſe, quominus ob cauſam actū quid cenſeatur, quæ dudū ante fuerit nu.383 & in verſ.Breuitas.
Interuallum repetitioni obſtare nu.462.& in ver.repetitioni.
Inuentarij omisſionem damnoſam in foro ſalutis eccleſiæve non eſſe nu.469.
Inuētarij necesſitas, ne ſupra vires hæreditarias quis teneatur, quo iure introducta nu.469.
Inuentarij ſolennia exoleuiſſe nu.476.
Inuentarij ſolennia curæ non eſſe, vbicunque ſola facti veritas ſpectanda nu.477.& in ver.veritas.
Inuentarij conficiēdi tēpus ab aditione hæreditatis cedere nu.479.
Inuentarium diuiduum, atque ideo irritum contra aliquos, ratum ab alijs fieri nu.455.
Innentarium ſolenne in dubio præſumi num 475.& in ver.ſolennitatem.
Ionentarium intra tempus præſtitum cęptum non eſſe, parui fieri, dū intra tēpus per actū modo ſit nu 479.ver. neque ad rē attinet.
Inuentarium vitioſum inutile hæredi fieri nu.480.
Inuentarium in feudo hæreditario nō ſimpliciter, at ſecundū quid, fruſtra non eſſe nu.481.ver.vtile plane.
Innentarium hæredis in feudo antiquo, Corneo, Iaſ.& Soci.Iun.ſuperuacuum.Quod ob firmandum author non cenſuit nu.481.
Inueſtituræ primæ ſtandum nu.292.ver.Neque inueſtituræ. Declaratur nu.327.& nu.duobus ſeq.& nu.364. Quibus cephal. accedit in conſ.30.nu.29.& pluribus ſeq.& nu.48.
Inueſtituræ priori quando non ſtetur nu. 327.Ideſt cum ſucceſſoribus ius quæſitum ea prima non eſt, quia alienare feudum licet.
Inueſtituræ interpretationem eligendam, quæ ad ius commune accedit nu.375.& in verb.interpretationem.Ius commune.
Inueſtituræ interpretatio, qua ea preſſum eſt, & iure feudi faciant quicquid velint nu.331.& in ver.feudi.
Inueſtituram ita interpretandam, ne contrarietas incurrat nu.309.
Inueſtituram eorum non exigi, qui comprehenſi ſub alia ſunt numero 325.
Inueſtituram priorem in perniciem ipſius vaſalli recte ab eo alterari nu.328.& in ver.feudi.
Inutilem diſpoſitionem fieri abſurditati atque iniquitati datur nu. 77 & in ver.abſurda.operari.
Iudex de qua re cognouit pronunciare neceſſe habet, quāuis admittenda cognitio non eſſet nu.212.& in ver.Cumulatio.
Iudicem ex officio ob clauſulam ſupplere ius & iuſtitiam miniſtrari nu.216.& in ver.officium.
Iudicis aſſertioni in decreto an credatur, ob cauſas iuſtas id interpoſitum nu.29.& in ver.decretum.
Iuramentum. Vim nullam in iuramento eſſe, a quo conſenſus abeſt nu.227.ver.conſenſus plane.
Iuramentum inane, quod per errorem aut cauſam præſtitum falſam, eſt nu.227.ver.conſenſus plane.& num.529.& in verſ.periurium.
Iure feudi, idem atque ex cauſa feudi pollere numero 337.& numero 363.
Iuri ſcripto cauſa etiam non interueniente, ex poteſtate ſuprema a principe derogari numero 211.plenius numero 538.& in verb.principem.
Iuris mentio vbi in feudo fit, tibi & cui ius dabit, vel iure feudi facias, vt lubitum erit, naturam eius non offendi.num.361.& in verbo feudi.
Ius commune. Fauorabilem ſcripturam intelligi, vnde ius commune repetitur nu.370.& in ver.fauorabilius.
Ius commune veriſimilem rem efficit, quare veriſimilius id indicatur, quod iuri communi aſſentitur numero 374. & in verb.veriſimilius.
Ius commune robur interpretationi addit, ut melior interpretatio æſtimetur, qua cum commune iure feudorum ius facit. nu.375.& in uer.interpretationem.Inueſtituræ.

De litera L.

LAudimio ſoluendo non teneri, qui precium ſoluere non debet nu.289.& in uer.acceſſoria.
Laudimium ob alienationem neceſſariam non præſtari num.590.& in uer.Neceſſarium.
Laudimium ex alienatione uitioſa non pendi nume.191. & in uerb.nullum.
Laudimium ex contractu reſciſſo non exigi nu.591.Ibiq; Roma.hoc ampliat.
Legitimæ ius ſcripturæ aut ſermoni generali cedere, ne uerba ceſſent nu.344.& in uer.operari.
Legitimæ dictio clauſulæ adiecta, & quibus dederit.Cum ita concepta clauſula eſt, & quibus legitime dederit, feudi naturam non offendit nu.362.
Læſio hoc ipſo probatur quod aduerſarij aſſertioni quis credidit nu.253.& in uer.ſubueniri.
Læſionem in ſpecie controuerſa inſolidum, at non ex precij pauperis argui nu.203.
Libelli interpretationem actori non permitti, ubicūque in arbitrio eius eſſet, illuſorium iudicium efficere nu.61.uerſ.qua ratione.Et in uer.eluſorium.
Libera. Quæ ad uoluptatem liberam uerba ſpectant, reſtringi potius conuenit, quàm ut damnum tertio afferant.nu.51.Et in uerb.libera.Reſtrictio.
Libertas. A libertate ad cauſam piam recte colligi nu.55. & in uer.pia cauſa.
Libertati incommodo alieno fauendum non eſſe num.54.Et in uer.tertius.
Limitatio.Quod ob cauſas permiſſum quas eſt, ad eas limitari, neque extendi ad alias debet nu.197.
Limitatio. Diſpoſitio perſonæ cuius gratia inducta reſtringi ad eā debet.nu.417.& nu.450.Et in uer.renunciationem reſtringi.
Limitatio. Actus noſtros uolnntarios ad limites uoluntatis reſtringendos nu.460.Et in uerbo extenſionem in actibus.
Liquidum. Quotiēs incertum debitum eſt uerbis offerre pecuniam licet num.207.uer.hoc amplius.Plenius.nu.209.Et in uerb.oblationem.
Liquidum.Cum liquida res non eſt conſilium datur, ut pecuniæ cuius depoſitum fiat, cautione idonea præſtita, ſuppletū omne iri, quicquid deberi conſliterit nu.207.Et in uer.depoſitum.

De litera M.

MAior ratio. A ratione maiori argumentum fortisſimum eſſe.nu.240.
Malæfidæi poſſeſſorem fructibus percipiendis titulo uitioſo non proficiente, teneri nu.288.ubi in pupillo, minoreve ſine dubio receptum id aſſeritur. Quotiens ad pupillum, minoremve res ſpectant.Req; id etiam alienata, ampliatur.Sed & iuramento locum in litem eſſe dicitur.
Matrem filij ſucceſſione carere, a qua tutela ſuſcepta rite minus ſit, quamuis ex fide bona eam geſſerit nu 61.
Medicom pluſquam litera una faciendū quē non eſſe nu. 460. in fi.
Medij idem ac finis iudicium eſſe nu.482.Et in uer.finis.
Mens uerbis potior. Atque ideo mentis tuendæ cauſa nihili uerborum uim fieri nu.110.Et in uer.improprie.
Metum reuerentialem probandum aduocatum imperite doctū ob locutum nu.12.& nu.254.
Minor nec ex decreto immobilem rem donat nu. 421. & in uerb.Decretum iudicis.

Mode-

Modeſtia rationibus & Iuriſconſultorum telis, non nerbis peracutis in iudicijs certandum nu.378.
Mora. Propter moram & in fruſtratoris diſpendium, pro facto æſtimari, quod fieri debuit. Sed & tertio id obeſſe nu.267. Et in uer. factum.
Moram quis debitori non obijcit, quod pecuniam debitam in uillã redimendam ea pacto non impendit. niſi oſtendat, in numerato & creditori ipſi pecuniam fuiſſe, quæ eroganda una ſimul cũ pecunia debita erat nu.19. declaratur 277. & nu.279. Et in uerb. culpam.

Delitera N.

NAtura. Ad ea uerba uniuerſalia, nedum generalia reſtringenda, quæ ad naturam actus pertinent nu.318. & nu.331. & uer. reſtrictionem.
Natura Ad ſuam rem naturam facile reuerti nu.365. Ibique exemplis non ſpernendis declaratur.
Natura. Cum ad naturam res ſuam redijt, locum regula non babet, rem ſemel alienatam perpetuo alienabilem fieri nume.490. & in nerbo prohibitionem alienandi. & in uerbo ſemel.
Naturalem ob cauſam, non accidentalem actum quid præſumi nume.435.
Neceſſariam ob cauſam actam in dubio rem præſumi num.r14. & nu.124 Declaratur nu.12r.
Neceſſario fieri cõpromiſſum an dicatur. Cuius faciendi neceſſitas ſtatuto imponitur, quamuis coacte ſe compromittere quis nõ ea primat nu.386. uer. tertio ſpeciem hãc propius. Et in uer. coacte.
Neceſſarium debitum nullum non dicirur poſtquam conflatum eſt num.45.
Neceſſarium non dici, quod a cauſa originẽ uoluntaria ducit, quãuis neceſſitas poſtea incurrat ſciuiſſime nu.44. Et nu.95. Sed nominatim magis nume.386. uer. ratione & alia. & in uer. uoluntarium.
Neceſſarium. Ob alienationem neceſſariam Laudimium non deberi nu.290. & in ver. Laudimium.
Neceſſitas. Decretũ, quo ob cauſas neceſſarias feudi permiſſa alienatio eſt, ad neceſſitates pertinere, quæ initio contingunt, non ẽt ad debita referendum. In quibus faciẽdis neceſſitatis coactio vlla non fuit. Cumulatiſſime nu.32. & plurimis ſeq. explicatur. Et omnino nu.386. ver. Ratione & alia.
Neceſſitas triplex fatalis, naturalis, & voluntaria nu.94.
Neceſſitas. Ad caſum trabi ſtatutum conuenit in quo maior prouidendi neceſſitas vertitur nu.190.
Neceſſitas, quia ea facto pendet, ab eo probanda, qui ea ſubnititur, aut eam dicit nu.116. & pluribus ſeq.
Neceſſitatis interpretatio. quotiens ob neceſſitates ſuas alienãdi facultas datur nu.93.
Neceſſitatis cauſa permiſſum ad limites neceſſitatis reſtringendũ. num.194.
Notoriam tom confeſſio facit num.224. & in ver. confeſſione.
Numeratio a decreto ducali exquiſita ad preciũ non pertinet, quod vaſallo uenditori emptor dinumerat. Verum ad dotem, donationem propter nuptias, & debita alia neceſſaria, nomine quorũ vẽdendi facultas decreto datur nu.188. Plenius nu.401.
Numerationem dotis priuilegia expetunt, vepote quæ ad dotem cõfeſſam non pertinent nu.86. Et in ver. dos confeſſa.
Numerationis pecuniæ in feudo per decreta alienando fidem faciẽdam, etiam ſi numerationem decretum non quæreret nu.187.
Numeri teſtium rationem babendam nume.352. Et in verbo teſtes plures.
Nullam ſententiam a fundamento uitioſo fieri num.403. uerſi. Inde etiam fit.
Nullam ſententiam ex proceſſu nullo fieri nu.403.
Nullitatis exceptionem a principe tolli nu.258. Et in uer. princeps,
Nullum. Quod nullum decretum eſt, a probationibus robur nouis non capere nu.156. ampliatur nu. ſeq. & in uer. decretum. ſuperuenientibus.
Nullum. Contractum bonæ fidei dolo initum pro eo haberi, ut ſi factu. non ſit nu.201. Et in uer. dolus.
Nullum. Quod nullum eſt, perinde æſtimatur, ut ſi factum omnino non ſit. Ita iu idem non entis, atque eius eſt, quod robore deficit nu.229. Vbi textibus id non paucis declaratur. Et quod ſcriptum eſt num.250.
Nullum. Impoſſibilis actus iudicatur, qui uitio laborat nume.230. Et in uerb. impoſſibile,
Nullum non rumpi nu.241,
Nullum. Actus nullus effectum ullum non parit nume.250. Et quod ſcriptum eſt num.229.
Nullũ. Vtrum ex actibus uitioſis conſuetudo introducatur nu.483.
Nullum. De alienatione inutili Laudimium non inſerri nu.291. Et in uer. Laudimium.
Nullum. Quod formæ nullum defectu eſt, utile id nec partis fieri cõſenſu poſſe nu.199. Et in uer. Formæ omiſſio. Ratificatio.

Delitera O,

OBlationem ſatis nerborum tenus factam, cum liquidum debitum non eſt nu.207. uer. hoc amplius oblationem. Prolixius nu.209. & in uer. liquidum.
Oblationem non reijci, quæ nerborum tenus fit, pecuniam oblatam creditore non admittente nu.208.
Oblationem ſuperuacuam, ſi conſtare poſſit, pecuniam oblatam repudiaturum creditorem fuiſſe nu.210,
Obligationem facti ad id, quod intereſt, poſt moram pertinere nu.280. Ibiq; & in facto negatiuo ampliatur.
Obreptio dolum arguit nu.183. uer. Sed enim. Et in ver. doli. Ius idẽ ſubreptionis eſſe in ver. Dolum ſubreptio.
Obreptione reſcriptum ſubuerti nu.181. Ibique ſemel atq; iterum ampliatur, vel ſi ex minimo, aut per imprudentiam cõmiſſa ignorantia ſit.
Obreptionis vitium, quàm ſubreptionis grauius nu.182. verſi. Longe magis.
Obreptitium reſcriptum dicitur, in quo narrata non probantur nu.r40. Ibique amplianir. Cum qua ampliatione, & ea faciunt, quæ ſcripta ante ſunt nu.125. Et ampliatio alia ſubijcitur nu.141.
Obſeruationem inſecutam laudatiſſimã interpretationem eſſe nu.317. Ibiq; modis quioqne id ampliatur verba etiam oſtendendo quamuis iuſta interpretatio non ſit. in materia etiam pœnali. Et quamuis præſcripta obſeruatio non ſit, Ad obſeruationem etiam generalem patriæ totius id trahitur.
Occaſio iuris alieni fraudandi amputanda nu.80. ver. enimuero rationi congruit.
Odioſa ſcriptura cenſenda, qua deterius ius alienum fit nu.71.
Odioſam diſpoſitionem eaſtimari, quæ iuri contradicit nu.70.
Odioſam diſpoſitionem cenſendam, quæ fauoris cauſa introducta principaliter eſt, quotiens odium aut diſpendium in ea alienum vertitur nu.74. Et in ver. fauorabilem.
Offerendi ius creditori poſteriori contra priorem in hoc dari, vt vice prioris ſubrogetur nu.387,
Offerendi ius creditori ſequenti ita competere ſi hypothecam habet nu.387. ver. ius hoc offerendi, & nu. duobus ſeq.
Offerendi ius indiuiduum nu.447. Et in ver. hypothecæ ius.
Officiũ ſuum non petenti iudex præſtat clauſula aſcripta, ius & iuſtitiam miniſtrari nu.216. & in ver. iudicem,
Omiſſio ad dolum oſtendendum quandoque prodeſt, cum iuris remedia quiſpiam non exequitur nu.275. Et in ver. dolum.
Operari. verborum ocium, quàm tertij incommodum tolerabilius nu.52. & in ver. Tertius.
Operari, ne inepta verba fiant, ius potius vulnerandum nu.47. Et in verb. correctio,
Operari. Abſurda iniquave res hoc ipſo æſtimatur, quod vacua fieri ab effectu poteſt nu.77. Et in ver. abſurda. Inutilem.
Operari. ne iuri communi ſtatutum contradicat, ſatis eſt, in aliquo id operari nu.84. Et in ver. correctionis.
Operari. Tolerabiliorem intellectum extraneum aut rationi nõ ita conſentaneũ, potiuſquam frigida aut ieiuna verba fiant nu.312. ver. hoc amplius.
Operari. Intellectum prauum æſtimari, vnde effectu vacua verba fiunt nu.312.
Operari, Locum. l. veteribus. ff. de pact. non eſſe, vbicunque fructus vllus in verbis non eſſet nu.340. Et in verbo interpretationem.
Operari. verba ita accipienda, vt momenti quid habeant, ne frugi a expertia fiant, non minus commode, quam copioſe nu.46. & nu.312. vberius nu.340. & pluribus ſeq.
Operari, ne mortua verba fiant, ad diſpoſitionem generalem legitimæ, ius cedere nu.344. Et in ver. legitimæ ius.
Operari, renunciationem filiæ in hæreditate paterna, ad bona materna trahi, ne verba vacent nu.346. Et in ver. renunciationem.
Operari, ne deriſoria verba fiant, quod effectus vnius introductum non.

nomine eſt, effectum contrariũ gignit nũ.347.& in ver.inducta.
Ordine ſucceſsiuo fœminarum admiſsionem in feudo intelligi nu. 196.Et in ver,fœminas,

De litera P,

PAria nihil intereſt, omnino quid non fit, an de eo non conſtet nu.123.& nu.143.& in ver.probatione deficiente.
Paria.Ius idem non facti, atq; eius eſſe, quod effectu vacat nu. 484.verſ.æque non refert.& in ver.effectus.
Paria ſunt, factũ quid oino non ſit, an reuocatum appareat nu.484.
Partem vnam ſcripturæ ab alia declarari nu.336. & in ver.interpretationem.
Patris factũ ad iniuriã filij non recidere nu.92.& in ver.alius,
Pendente lite fruſtra reſcriptum impetrari nu.3. declaratur nume. 213.& in ver.reſcriptum.
Pendente lite ſua quemquam poſſeſſione non fraudandum num.4. Declaratur nu.214.& in ver.poſſeſsio.
Perfectum dicitur, quod ex partibus ſuis omnibus conſtat, neque diuiduitatem admittit nu.164.
Periculi ſuſceptionem ad eum caſum non pertinere, quo culpa aut facto partis id accidit nu.268.ver.Quinctiam.
Periculum depoſitæ pecuniæ rius eſſe, qui in mora accipiendi fuit nu.266.& nu.duobus ſeq Ampliatur nu.268.ver.quinctiam.
Periurij exceptionem inter eas referri, quæ litis finitæ ſunt nu.6.Declaratur nu.225.& pluribus ſeq.
Periurij diſſolutionem ab ordinario non fieri nu.7.Vide nu.226.
Periurij exceptionẽ nõ obſtare, cũ proceſſum ad vlteriora eſt n.235.
Periurium a notario, teſteve admitti, qui incognita loquuntur nu. 202.& in ver.dolum.ignorata.
Periurium in iuramento intelligi erroneo nõ poteſt, cum pro eo habeatur, vt ſi datum omnino non ſit nu.229. De quo etiam in ver. iuramentum inane.
Periurium, quod ex iuramento inutili deducitur, ad fores iudicij claudendas non valere nu.232.verſi. & quamuis a Bar.opinione.
Periurium ex iuramento an contrahatur, quod viribus non conſtat num.232.ver.Idem ex doctoribus probatur.Vbi non inargute id enarratur.
Periurium in iuramento non conſiſtere, a quo conſenſus abſit nu. 234.& in ver.conſenſu.
Permiſsio in caſu vno, prohibitionem in cæteris habet nu.65. & in ver.incluſio.
Pertinẽtias probãdi modus n.426.ver.modus plane probandi.
Pertineatias ab eo docendas, qui in pertinentijs eſſe rem ait n.426.
Petitorium vna ſimul cum poſſeſſorio principe iubẽte, recte cognoſci & definiri nu.239.& in ver.poſſeſſorij priuilegium.Spoliatus.
Piæ cauſæ fauor ſimilis ac libertatis n.55.& in ver.libertas.
Pleniſſimum arbitrium moderandum, ne damnum cui graue inferat num.104.ver.Bar.huc.& in ver.arbitrium pleniſſimum.& in ver.tertius.
Plenitudo poteſtatis. Monenti nullius clauſulam de plenitudine poteſtatis eſſe, quæ citra cauſæ adiecta cognitionem ſit nu. 250.ver. ſed nec momenti.
Pluralitatem inueſtiturarum & teſtamentorum non præſumi num. 322.ver.ad hæc pluralitas.
Pluralitatem cauſarum non præſumi nu.434.
Pœnam conuentionalem loco eius quod intereſt, adiectam intelligi nu.281.
Pœnæ ſolutio debitorem liberat, ſeu animi plementi vice pœnæ ſolutio cedat nu.20.omnino nu.281.
Poſſeſsionem dum lis pendet auferendam cuipiam non eſſe nu.4. Declaratur nu.214.Et nu.219.Et in uer.pendente.
Poſſeſſorij priuilegium, ut primum omniũ de eo cognoſcatur, principia iuſſu ſilere. quotiens utrinque ſimul & petitorium & poſſeſſorium cognoſci, princeps mandat nu.239.& in uer.petitoriũ. ſpoliatum.
Poſſeſſoriũ recuperandæ ei dari, qui ex contractu nullo poſſeſsionẽ amiſit. Idq; per condictionem indebiti, aut ſine cauſa num.2*4.
Poſſeſſorium remedium inſolidũ a principe tolli. In poteſtateque eius eſſe, ut niſi de petitorio ius non dicatur nu.239.uer.ſed & remedio poſſeſſorio.Et in uer.princeps.
Potentiorem probationem haberi, quæ amica magis rationi eſt nu. 352.uer.potentior plane. Ampliatur uerſi.hoc amplius.& in uer. potentiorem.
Potentiori probationi infirmiorẽ cedere nu.352.uer.& probationẽ.
Potentius id duci, quod fauorabilius eſt nu.369.uerſ.potẽtius enim.
Potentius priuilegiũ intelligi, quod utilitatem maiorem habet nu. 352.uer.ex Bar.ſententia hæc & num.376.
Potentius ex cauſa potentiore actam rem credi num. 437. uerſi.Sed enim.& in uer.præſumptio.
Præcedentia a ſequentibus reſtringi, & facilius id ex diuerſo fieri nu.298.ubi ampliatur & nu.300.& in uer.ſequentia.
Præcedentia ſequentibus magis influere nu.299.
Præceptum.A præcepto recte iudex incipit, dum ius tamen opponẽdi ſaluum parti fiat nu.262.
Prælatum, qui pecuniam mutuam accipit eccleſiæ ita nocere, ſi neceſsitatem pecuniæ illius capiendæ creditor docet nu. 119. Et in uer.Eccleſiam.
Præſcriptionem feudi ſecundũ naturam eius intelligi, ut quaſi proprium & rectum præſcriptum intelligatur nu.314.Et in uerſ.Feudum proprium.
Præſumi factum non debet, quod fieri in uſu non eſt nu.323.& nu. 441.Et in uer.conſuetudo.Veriſimile.
Præſumptio onus probandi in eum refert, cui non fauet nu.15.Limitatur nu.125.
Præſumptio iuris ubi cui obſtat, fortiores ab eo probationes exquiri nu.315.
Præſumptio. Ob cauſam fauorabilẽ actum quid præſumi nu.437.
Præſumptio. Ex cauſa potentiore actum quid intelligi nu.437.uerſi. Sed enim.Et in uer.potentius.
Præſumptio.Ex cauſa acta res nõ creditur, unde iniuſtitiæ Princeps notatur nu.438.uer.Sed enim.Et in uer.Principem.
Præſumptio. Ex cauſa ueriſimiliore actum præſumi quamuis cauſa expreſſa alia inueniatur nu.440.& in uerbo ueriſimilior.
Præſumptio.Ob eam cauſam actum quid præſumi, ex qua fieri cõmuniter ſolet nu.441.& in ver.Communiter.
Præſumptio de eo ſumenda, de quo pacto aliquo conſtat, potiuſquã de quo omnino non conſtat nu.443.
Præſumptio. Ex iure antecedenti poſſeſsionem inſecutam præſumi nu.444.
Præſumptionem iuris probationis liquidiſſimæ inſtar eſſe nu. 118.
Præſumptionem quieſcere, quæ cum inſtrumento facit, vbicunque ex lectione eius veritas contra appareat num. 245.
Præſumptionẽ vnã ab altera fortiore eludi n.248.Quid ſi fortior altera non eſt, neutra alteram vincit, quia a pari victoria non eſt.
Præſumptionem iuris probationi contrariæ ſuccumbere num.244.
Præteritum filium intelligi, qui ex re inſtitutus ſua eſt nu.410.ver.Inde fit, vt ex legato &c.
Primum intuendum, quotiens ab altero alterum deſcendit nu.36.
Princeps exceptionem dilatoriam vt lubet, non permittit nu. 238. Et in ver. Exceptionem.
Princeps exceptioni nullitatis derogat n.258.Et in ver.Nullitatis.
Princeps remedium poſſeſſorium in totum denegat. Cui liberũ eſt, iubere, vt petitorium tantummodo diſceptetur nu.239.verſi. ſed & remedio poſſeſſorio.& in ver.poſſeſſorium.
Princeps conſuetudini pro arbitrio derogat nu.261.& in ver.conſuetudinem.
Princeps iudicum iudex, legatus, proconſul, vicariusq; Dei æſtimatur & quod ab eo fit, a Deo factum cenſetur. Inde oraculum cæleſte, reſcriptum eius dicitur nu.269.
Principali contractu perempto, omnia intercidere, quæcunque expreſſa ſub eo ſunt num. 284.Et in ver.acceſſorium.& in ver.contractu.
Principẽ iuri ſcripto vel cauſa indicta, derogare nu. 251.prolixius nu.238.& in ver.iuri.
Principem iniuſtum non præſumi. Atque ideo ex cauſa quid actum non intelligi, vnde iniuſtitiæ princeps arguitur nu.438.verſic.ſed enim.Et in ver.præſumptio.
Principis aſſertioni de cauſa non credi, quotiens cauſa illa carere actus nequit nu.25.Et in ver.aſſertio.
Principis voluntas ea præſumitur, qualem eſſe docet nu. 202. verſi. ea quippe.& in ver.voluntatem.
Principium ſpectandum. Vnde falſum non dicitur, quod veritatis principio roboratur nu.37.& in ver.falſum initium.
Priuationem habitu non carere nu.231.
Probandi onus, in caſu permiſſo bonorum eccleſiæ, feudive alienationem factam eius eſſe, qui permiſsione nititur, ſeu in quem facta alienatio eſt nu.23.
Probandi onus aſſerentis eſſe nu.426.
Probatione deficiente, pro eo res habetur, vt ſi omnino non ſit. 123.

& nu.143.& nu.151.& in ver.paria.
Probationem per neceſſe, non poſsibile concludendum eſſe oportere nu.195.
Probationem ante ſtare,quæ certior eſt nu.349.verſi.& in ſpecie.& in ver.certam.
Probationem in genere nihili præ ſpeciali fieri nu.349.verſic.atque expresſim magis.& nu.ſeq.Ampliatur nu.351.
Probationem maiorem ex ratione maiore iudicari,quotiens rationi magis teſtimonia accommodantur n.352.verſ.potẽtior plane. Ampliatur ver.hoc amplius.& in ver.potentiorem.
Probationem antefieri,quæ potentior ſit nu.352.uerſi.& probationem & in uer.potentiori.
Proceſſu ad ulteriora,reiectam exceptionem intelligi n.236.uer.& quod dicitur ex proceſſu.Et in uer.exceptionem.
Prodeſſe facilius quàm obeſſe alijs poſſumus nu.330.& in uer.conditionem alterius.
Prodeſſe alij non debere,quod non obeſt nu.456.
Producens omnia confitetur, quæcunque in ſcriptura narrata producta ſunt nu.222.Locum id & in eo habere, a quo productio facta libelli eſt num.223.
Prohibitio alienandi ad omnia extenditur,unde ſequi alienatio poſſet nu.64.
Prohibitio alienandi non perit, re ſemel alienata,ubicunque ad iẽ ipſam prohibitio ſpectat nu.489.& in uer.ſemel.
Prohibitioni alienandi interueniente,curam a prohibito adhibendam,ut ne quidam per legem alienatio ſequatur.nu.66.
Prohibitionem ad omnia pertinere, per quæ perueniri ad prohibitum poteſt nu.64.uer.ius hoc & illud.
Prohibitionẽ alienandi non euaneſcere,re ſemel alienata,quotiens ad naturam rea ſuam redijt nu.490.& in uer.natura ſemel.
Promiſſio uerbum in ſcriptura relatum,quamobrem ad ſtipulationem referatur nu.341.
Propriam uerborum ſignificationem in legibus in primis tnata cæſareis atque Iuriſconſultorum ſpectandam nu.321.
Proteſtationem facto contrario tolli, cum potentius uerbis factum ſit nu.109.& in uer.factum.
Prouocatio patronorum partis ad colluctationem legitimam num.265.circa med.
Pupillus quicquid uidet,ignorat nu.379.

Delitera Q.

QValitatem uerbo adiectam uerbi ipſius tempore exquiri nume.40.
Qualitatem ſtatuti probandam, quamuis iure præſumatur nu.125.Cum quo facit quod ſcriptum eſt n.140.uer.idq; recipi.
Qualitatem facti probandam nu.271.
Qualitatem ſciti ſeu ſtatuti aut decreti ab eo dicendam,qui ſcito ipſo utitur nu.31. Vbi in ſcito id exorbitantis in primis receptum dicitur.& quod nu.ſcriptum 396.eſt.
Quæcunque dictio uniuerſalis nu.67.
Querelæ aut nullitatis ius ad appellationem non pertinere. Neque remisſionem unius ad alteram trahi nu.333.
Quæſtionem dominij a conductore rei ſuæ locatori referri nu.411.
Quæſtionem dominij recte ab emptore rei ſuę uenditori referri nu.412.uer.inde fieri Bal.ſcribit.
Quibuſcunque uerbum hæredibus adiunctum alienabile feudum in extraneos efficit nu.320.Idem Cephal.probat in conſi.58.nu.39.& in uer.hæredibus.uniuerſalia.

Delitera R.

RAdix uitioſa aut infecta fructum non mittit numero 54.& 403.
Ratificatio.Caſus,in quibus uires actus.
Ratio diuerſa diuerſum ius uel in ſcriptura connexa efficit nu.467.
Ratione tacita ad limites eius diſpoſitionem reſtringendã nu.418.& in uer.reſtrictionem.ex ratione.
Recognitionem aut confesſionem uaſalli ad dominium directum probandum ualere nu.431.
Regula iuris probãdi onus in eum reijcit,cui aduerſaria eſt num.2.
Regulam ab alijs non exceptis per caſuum aliquorum exceptionẽ confirmari nu.66.uer.rurſus cum de regula. Et in uerb.exceptio.
Rei ſuæ nullam conductionem fieri nu.411. Et in uer. conductionẽ.
Rei ſuæ ineptam emptionem fieri nu.412.uer.Sed propius. Limitatur nu.423.
Rei ſuæ pignus uires, precariumve non habent num.412.limitatur nu.423.
Res ſua inutiliter creditori ſoluitur nu.409.& nu.413.& ſeq.limitatur & nu.423.Et in uer.ſolutionem.
Reiterandum fidelitatis ſacramentum non eſſe nu.324.Et in uerbo fidelitatem.
Reiteratio in dñio acquirendo non fit.unde qui dñium rei adeptus ſemel eſt, dominus fieri præterea nequit nu.222.Et in uer.ſemel.
Relatio uerborum fieri ad cauſam ſuam oportet nu.191.Et in uer.cauſa reſtringi.
Remediũ omne dictatũ cenſeri, quod percipi ex narratione poſſit. tam etſi remedium aliud concluſio ferat nu.215.ubi ite ſi id extenditur. Et in a ratihabitione partis nõ accipit nu.199.Et in uer.formæ omisſio.nullum uerbo actor.clauſulæ,nis.
Renunciationem induci potiuſquam uacua uerba fiant nu.343. Et in uerbo fideicommisſi.
Renunciationẽ in dubio non induci nu.343.Et in uer. conſeruandi.
Renũciationem in hæreditate patris a filia factum ad bona matris porrigi, quotiens in hæreditate prodeſſe patris non poteſt num.346.Et in uerb.operari.
Renunciationem non præſumi, quamuis inutilis actus fiat nu.420.ver.& in renunciatione.
Renunciationẽ fratri vni, eiusq; ratione a ſorore factam ad fratres alios nõ trahi nu.417.& nu.430.& in ver.limitatio.Reſtringi.
Renunciationem falcidiæ ex promisſione de legatis ſoluendis non induci.nu.452.ver.vnde ſi beneficium.
Renunciationem bonorum maternorum ad fraterna non porrigi, quamuis vnita materna cum fraternis ſint num.458.in fi.
Renũciationem iuris vnius ad alia nõ trahi n.459. Ibiq; ampliatur.
Repetitioni locum ob interuallum non eſſe nu.462.
Reſcripti conditio,ſi preces veritate nitantur, hoc ipſo deficere dicitur,quod fides narratorum in eo non ſit nu.139. & in ver.conditio & in verbo obreptitium.
Reſcriptum conditionem tacitam admittit, ſi preces veritate nitantur num.41.& in ver.conditionem.
Reſcriptum inutile,quod iudicio pendente aufertur nu.3. declaratur nu.213.& in ver.pendente.
Reſtitutio in integrum vtrum in cauſa lucratiua minori accommodetur nu.228.ver.Idq; locum.
Reſtitutionem in integrum minori eccleſiave non dari, ſi exceptio ab eis omiſſa dilatoria eſt nu.241.& in verbo exceptionis.
Reſtrictio.De reſtrictione in ſpecie in ver.generalia.Tertius.Vniuerſalia.
Reſtrictio in lege,quàm hominis ſcriptura facilior.nu.96.
Reſtrictio in verbis generalibus quàm vniuerſalibus facilior num.302.Et in ver.Generalem.
Reſtrictionem verba excipere,quę voluntatis liberę ſunt,potiuſquã tertio pernicialia fiant nu.51.Et in ver,Libera.Tertius.
Reſtrictionem in verbis vniuerſalibus admittendã, ne abſurdi aut iniquę quicquam inducant nu.76.Et in verbo vniuerſalia.
Reſtrictionem verbis vniuerſalibus ab equitate afferri nu.78. Et in ver.æquitas.Vniuerſalia.
Reſtrictionem in verbis generalibus admitti,quotiens ad reſtringẽdum ratio impellit nu.105.& in ver.generalem ſermonem.
Reſtrictionem ob contradictionem cauendam admitti nu.301.& in ver.contrarietatis. Ibiq; ampliatur.Et ampliatio altera nu.303.
Reſtrictionem verborum generalium & vniuerſalium ad ea fieri, quæ naturæ actus congruũt nu.318.& nu.331.Et in ver.natura.
Reſtrictionem verborum generalium ad; cogitatũ faciendũ n.338.
Reſtrictione ex ratione tacita tiedum expreſſa fieri nume.418.Et in verb.ratione.
Reſtrictionem diſpoſitionis generalis ad cauſam ſuam faciendam nu.416.Et in ver.cauſam.
Reſtrictionem ratihabitionis ad eum faciendam,nomine cuius interpoſita eſt nu.450.Et pluribus ſeq.& in ver,alius.& in ver.extẽſionem.Ibiq; ampliatur.
Reſtrictionem diſpoſitionis cuius via ad bona in ea expreſſa faciendam nu.457.& in ver.Extenſionem conuentionis.
Reſtrictionem ratione ſuadente in ſermone generali faciendam nu.468.& in ver.generalem ſcripturam.
Reſtringenda verba,vt quo prolata ſunt, reſpectu intelligantur nu.189.& num.356.Ad ſententiam hanc mirifice id quadrat, quod

ſcriptum

ſcriptum apud Rimiral. eſt in conſil. 79. nu. 24. & quod ſcriptum eſt d. num. 356. verſic. huc & illud confert. feudi alterationem ad id reſtringendam, in quo facta eſt. In qua ſpecie Riminal. etiam omnino videndus in conſi. 74. num. 24. ad quæſtionem enim controuerſam dirimendam appoſitiſſime ualet. & in uer. alteratione feudi.

Reſtringi & referri verba ad cauſam ſuam oportet nu. 191. & in ver. cauſa. relatio.

Reſtringi diſpoſitionem ad perſonam oportet, propter quam facta eſt nu. 417. & n. 450. & in uer. limitatio. renunciationem fratri.

Retardare litem citra iacturam impenſarum non licet nu. 380. & in uer. expenſarum.

Retardatio litis a doli ſuſpicione non uacat nu. 381. & in uer. doli.

Retinendi ius facilius quàm agendi dari nu. 406.

Retinendi ius ab hypotheca naſci nu. 405. uerſic. æque nemo dubitat. & nu. 407.

Retinendi ius etiam ob debitum aliud quam hypothecarium permitti nu. 407. uer. non ſolum autem.

Retinendi ius in executione etiam ſententiæ eſſe nu. 408.

Reuocatum actum pro non facto haberi nu. 484. & in uer. paria.

De litera S.

SCientiæ in ſtatuto expreſſe probationem præſtandam, ut præſumi alias ſoleat nu. 126.

Semel dominus dominum amplius non fieri nu. 322. & in uer. reiteratio.

Semel alienatum alienabile perpetuo fieri, quomodo intelligatur nu. 489. ubi ad prohibitionem alienandi realem id non pertinere, ſcriptum eſt. Et in uer. prohibitio alienandi.

Semel alienatum alienabile perpetuo nõ fieri, ad ſuam re naturam redeũte nu. 490. & in uer. natura. & in uer. prohibitionẽ alienãdi.

Separata. Ex ſeparatis non inferri nu. 458.

Sequentia a præcedentibus reſtringi. Viceq; contraria num. 298. ubi ampliantur. & nu. 300.

Sequeſtrationi, & in priore inſtantia locum ob ſuſpicionem legitimam eſſe nu. 495.

Sequeſtrationem facilius quàm debitoris capturam permitti num. 495. uer. quæ opinio.

Si, particula conditionem facit nu. 162. ubi ampliatur. & in uer. conditionem ſi.

Solennitatem exteriorem notarij uerbis non doceri, quotiens adhiberi tum nõ potuit, cum inſtrumentum fieret nu. 146. Et in uerſi. notarij aſſertione.

Solennitatem internam ad inuentarium præſumi nu. 475. Et in uer. inuentarium.

Soluendo quis an præſumatur nu. 577.

Solutio coacte alij quam creditori facta, an liberationẽ ſoluenti pariat. Et an propter repreſalias ſoluens ab eo repetat, odio cuius facta conceſſio eſt nu. 270. & in uerb. alius.

Solutio ſuperioris iuſſu alij facta debitorem exonerat nu. 16. Declaratur nu. 270. & pluribus ſeq. Et in uer. alius.

Solutione obligationem omnem conſumi nu. 409 Et in uer. Datione in ſolutum.

Solutionem uitioſam, quæ de ſua creditoris re fit nu. 409. & nu. 413. & ſeq. Limitatur nu. 423. & in uer. re a ſua.

Specialem expreſſionem cauſæ poſcũt, ex quibus ſolis fieri quid poteſt nu. 196. Et in uer. cauſam in ſpecie. Et in uerbo generalis cauſarum &c. Et corollariũ nõ ſpernẽdũ. in d. uer. cauſam in ſpecie.

Speciali probationi generalem poſtponi nu. 349. uer. atque expreſſim magis. & nu. ſeq. Ampliatur nu. 351.

Spoliatum ante omnia non reſtitui, ubicũque & petitorium & poſſeſſorium una ſimul definiri princeps reſcribit nu. 539. & in uer. petitorium. P. poſſeſſorij.

Spoliatum ante omnia reſtituendum nu. 218. Limitatur nu. 220. cum iuris quicquam in re ſpoliato non eſſe, palam ex actis eſt.

Spoliatorem de petitorio ante non audiendum, quam ſententiæ de ſpoliatione dictæ ad integrum obtemperatum a ſpoliatore ipſo ſit nu. 8. Sed fuſius id enarratur nu. 236. ad nu. uſque. 243.

Statutum ita intelligẽdum, ut quàm maxime poſſit, incolume commune ius maneat. nu. 48. & in uer. correctio interpretatio.

Subauditos ſenſus ad correctionem non admitti nu. 357. & in uer. correctionem. Tacitos.

Subauditionem contrarietatis excludendæ cauſa admitti nu. 357. uer. Immo enim econtrario. Et in uer. contrarietatis.

Subreptio dolum indicat nu. 201. uer. Sed & ex ſubreptione.

Subreptionis, ignorantia in tertij perniciem non excuſat num. 181.

Subueniri ei Oportet, qui aduerſarij deceptus aſſertione eſt nu. 253. & in ver. læſio.

Succeſſorem ſingularem aduerſus authoris confeſſionem non venire nu. 315. nu. 329. & n. 429. Quibus Cephalus in ſpecie inueſtituræ nouæ, accedit in conſi. 90. nu. 43.

Succeſſorem ſingularem contra factum authoris non venire, neq; id impugnare nu. 329. & nu. 459.

Succeſſorem ſingularem actione perſonali non conueniri. Neq; ad rem teneri, rei ipſius cauſa, quæ ad ſucceſſorem peruenit. Obligationem contractam nu. 388. Ibiq; ampliatur.

Succeſſorem ſingularem ob dolum authoris in re admiſſum nõ adſtringi nu. 389.

Succeſſori ſingulari oneroſam ſentẽtiam eſſe, quæ dicta authori eſt. vel ſi lite inſtituta, anteq; ſententiam ipſam in alium rei tranſlatio fit nu. 445.

Succeſſorum appellatione in feudo qui veniant, in verbo feudum rectum.

Sumptum pro facultatibus moderandum nu. 127. & in verſ. alimenta. victum.

Superuenientia. Ex vtilitate ſuperueniente alienationem fundi dotalis non conualeſcere, quæ ea cauſa permiſſa vtilitatis eſt nu. 39. Et quæ plenius ſcripta inuenies numer. 156. De quo etiam in ver. initium.

Superuenientibus probationibus decretum irritum non iuuari nu. 156. Ampliatur nu. ſeq. & in ver. decretum nullum.

Suſpectus hoc ipſo debitor æſtimatur, quod bona ſtabilia non poſſidet nu. 481. Ampliatur nu. 494. Etiam ſi extra territorium bona habet, vt ſequeſtratio fiat. & in ver. Debitor.

Suſpectus debitor habetur, qui obligationem alienam in ſe ſuſcipit nu. 492. Et in verbo fideiuſſio. Inopia.

Suſpicione eum onerari, qui ſcripturam edere renuit n. 179. Ibique ius idem in muliere probãdum, quæ uterum inſpici noluit vt partum ſuppoſuerit. Exemplis & alijs non otioſe id explicatur.

Suſpicione iudicem laborare, qui ne quid fiat, parti reclamat nume. 180.

De litera T.

TAcitis ſenſibus aut argumentis correctionem non permitti nu. 357. Et in verb. correctionem. Subauditos.

Tacitum ſilere, vbi expreſſio facta eius eſt, quod tacite ſubauditur nu. 244. ver. & illud vero eſt. Et in verbo expreſſo.

Tanquam. Quotiens niſi ea cauſa qua fieri actus non poteſt, ratus ita habetur, ſi tanquam ex cauſa illa fiat nu. 175. Et in ver. cauſa. Idq; non cumulate minus, quàm ſcite declaratur.

Taxatiuam dictionem ad corrigendum non valere nu. 319. in fi. vbi ampliatur. Et nu. 357. ver. inde fit. Et in ver. correctionem.

Tertij diſpendio libertati non ſubſcribi nu. 54. Et in ver. libertas.

Tertij ius lædere non permittitur, cui generalis tributa poteſtas eſt nu. 103. Et ſeq. ver. Bar. huc. Et in verbo generalis poteſtas.

Tertij ius non opponi, vbicunque niſi tertio volente, ius ipſum non competit nu. 278.

Tertij ius non opponi nu. 393. limitatur nu. 399. Et ſeq.

Tertij ius, quod in conſenſu domini directi conſiſtit, cur non opponatur nu. 394. Et ibi recte de eo opponi, vbicunque voluntatis domini declaratio facta ab eo eſt. quod excluſum dominum vtilem eſſe intelligit, quia iniuſſu domini directi alienauit, aut mercedem ei ſeu penſionem non intulit.

Tertio ne ſcriptura noceat, reſtrictionem in ea admittendam, iã etſi vtilis reipublicæ ſit nu. 53. Et ſeq. & in ver. Vtilitas.

Tertio. Verba vniuerſalia vulnerari magis eſt. quàm noxia tertio fiant nu. 73. Et in ver. Vniuerſalia.

Tertio confeſſionem oneroſam alteri non eſſe nume. 432. Et in ver. Alij.

Tertius. Ne tertij ius lædatur, reſtrictionem verba patiuntur, quæ voluntatem liberam denotant numero 52. Et in verb. Libera. Reſtrictio.

Tertius. Interpretatio agnoſcenda, vt quàm minimum tertij iuri derogetur numero 52. verſicu. & qua ratione. Et in verbo. Interpretatio.

Tertius. Inania verba fieri iniquum minus, quàm vt alienum ius minuant nu. 52. Et in ver. operari.

Tertius. Tertio principem incommodare ex cauſa quidem iuſta præ

ſumi numero 56.
Tertios.Interpretatio excloděda, vnde damoo tertium aſficere cui liceat ou.61.& in ver.Eluſorium.Tertius.
Tertius.Verba oſtendi lenius, quàm ad iniuriam tertij recidant nu. 71.ver.Idq; ex eo etiam oſtenditur.Et in ver.Improprie.
Tertius.Ne damnum graue tertius ſubeat, arbitrium plenisſimum reſtriogendum nu.104.ver.Bar.huc. Et in verbo arbitrium pleniſſimum.Et in verbo plenisſimnm.
Teſtes duos in ſpecie loquentes pluribus prælucere, qui in genere teſtificantur nu.351.
Teſtes plires pluris quàm pauciores æſtimari oume. 352. Et in ver. nomeri.
Teſtibus paucinribus fidei plus baberi, quorum teſtimooia ad rationem magis acceduot nu.352.ver.hoc amplius.
Teſtibos paucioribus credi, qui veriſimiliora referunt nu.272.Et io ver.veriſimilius.
Teſtibus ad integrum rem enarrantibus fidem non haberi, ſi alieoa a veriſimili dicunt nu.373.Et in ver.veriſimilitudinis.
Tex.ratio in l.repeti.§.1.ff.quibus modis vſufru.amit.nu.168.
Tractatum capinili bonorum eccleſiæ alienatio poſcit nu.29.
Tractatum capituli in bonis eccleſiæ alienandi partium, notarijve aſſertione ooo oſteodi nu.27.

De litera V.

VErba ad eum caſum referenda & reſtringenda, cuius prolata reſpectu ſunt nu.187.& nu.356.& nu.465.& in uer.reſtringeoda.
Veriſimile id non habetur, quod fieri non ſolet nu. 323.385. 441.Et in uer.conſuetudo.præſumi.
Veriſimile eſſe oportet, quod ſcriptum ſub inſtrumeoro eſt.Sin minus, fidem ooo accepit nu.373.uer.cauſam eandem.Et in uer.inſtrumenti.
Veriſimile id oon credi, ad quod rationabilis iudicis motus nõ applicatur nu.386.uer.iam ueri id disſimile.
Veriſimilem eſſe coofesſionem oportet, ut confitenti noceat nume. 384.Et in uer.confesſionem.
Veriſimilitudinem ex qualitate perſonæ colligi nu.386.
Veriſimilinidinis vis ea eſt, ut fidei quicquam teſtibus non habeatur, qui ueri disſimilia proferunr ou.373.Et in uer.teſtibus.
Veriſimilius io teſtibus ſpectandum uel oumero paucioribus num. 372.Et in uer.teſtibus.
Veriſimilius.Cum inuicem ſcripturæ certanr, ei ſtandum, quæ ueriſimiliora habet nu.372.& io uer.contrarietas.
Veriſimilius id cenſeri, quod iuri amicum communi eſt nu.374. Et uerb.ius commune.
Veriſimilins.Ex cauſa ueriſimiliore actum quid præſumi. ut cauſæ expresſio facta alterius fit nu.440.Et in uer.præſumptio.
Veriras actum iudicis non coofirmat, qui igoarus eius fuerit nume. 144.& ou.160.& in uer.conditionem impletam. conſtare. Ignorantia.
Veritas ſioe forma non prodeſt ſatis quippe non eſt, ex caoſis ueris, & iuſtis actum fieri, ſi paritum formæ noo fit oum.160. Et in uer. forma omiſſa.
Veritas.Quotiẽs ſola facti ueritate inſpecta, definiri litem oportet, ex cauſa etiam noo propoſita actor uiocit, quamuis quæ expresſa cauſa eſt.opem non ferat nu.206.Et io oer.clauſulæ.
Veritas ænea, omniumq; conſtantisſima n.265.uer.quicquid aliter.
Veritas. clauſulæ ſola facti ueritate inſpecta uim eam eſſe, ut iuris ordo impune prætermittatur ou.477.& in uer.inuentarij.
Veritate facti inſpecta cum faciendum iudicium eſt, perinde ut a Deo iudicandum nn.478.
Victum ad rem familiarem temperandum nu.127.& in uer.alimẽta.Sumptuum.
Vltima prioribus derogare, ubicunque inuicem ſe ferre nequeunt num.108.
Vltimo decrero ſeu ſtatuto ſtandum nu.107.
Voguem.ad unguem uerba perfectiooem, atque ideo formã exprimunt nu.164.
Vniuerſalem ſermonem ad omnia trahendum, etiam quæ talia impropriè ſunt nu.67.
Vniuerſalia uerba reſtriogenda, oe tertio officiant nu.73. & in uer. tertius.
Vniuerſalia uerba, & pro neceesſitatibus alijs quibuſcunque, ad ea in ſpecie odioſa ooo trahi, quæ maiora expresſis ſunt num.75.& in uer.alius.
Vniuerſalia uerba reſtringenda, oe iniqui aut abſurdi quicquam ferant ou.76.& in uer.reſtrictio.
Voiuerſalia uerba propter æquitatem reſtringenda ou.78.Et in uer. æquitas.reſtrictio.
Vniuerſalia.Reſtrictionem uerba uniuerſalia non aſpernari, quæ ratiooi conſentiat.nu.80.
Vniuerſalia uerba coanguſtanda, oe deterius alienum ius faciendi occiſio præbeatur nu.80.
Vniuerſalia uerba ad ea non porrigenda io quibus ratio eadem aut tanta non uertinir nu.85.
Vniuerſalia uerba, reſtringenda, ut offeoſionem quàm minimã poſſit, commune ius accipiat ou.83.& in uerb.correctioois.
Vniuerſalia uerba generalibus potentiora num.106. & in uer.generalia uerba.
Vniuerſalia uerba negatiua reſtringenda, oe repugnantia ſequatur nu.301.& in uerbo contrarietatis.
Vniuerſalia uerba pro hæredibus quibuſcunque extraneos etiã in feudo complectuntur num.320.& in uerbo hæredibus.Et in uerbo quibuſcunque.
Vniuerſalibus uerbis reſtrictionem fieri, per qoam iuſta ciuiliſque interpretatio ſequitur nu.81.Vbi & io uerbis uniuerſalibus gemioatis receptum id aſſeritur.
Vniuerſalis clauſula in emphytheoſis aut feudi cõcesſione inſerta, & quicquid placuerit faciendum, pacta priora oon lædit, quibus diſponeodi facultas coereetur nu.308. Et in uerbo derogationẽ.
Voluntarium dicitur, cauſam cui uoluntas initio præbuit, ut neceſſarium poſtea fiat noo inſcite nu.44.Significantius nu.386.uer.ratione & alia. Et in uerbo oeceſſarium.
Voluntas.Culpam io eo oon cadere, quod partis ooluntate fit num. 17.nu.198.& 576.& nu.283.& in uer.Culpam.
Voluntate & propoſito maleficia diſtingui nu.234.& io uer.conſenſu.delictum periurium.
Voluntatem priocipis nõ aliam lex intelligit, niſi qualem eſſe cõoenit nu.102.uer.ea quippe.Et in uer.principis.
Volũtatem diſponẽtium ex cõſuetudine generali regionis totius, atque etiam ſingulari patriæ declarari ou.317.uerſ. hoc amplius non modo.& in uerbo conſuetudinem.
Vtile ab inutili in actibus indiuiduis irritari num.131.
Vtilitatem publicam in agnatione tuẽda uerſari ou.352.uerſi.iode dicitur.& io ver.cogoationem.
Vtilitati publicæ tertij iocommodo non conſuli. Immo enim reſtrictiooem io diſpoſitione admitteodam, quæ ad commoda publica ſpectat, ne ooerioſa tertio fiat numero 53.& ſequen. & in uer. tertius.

F I N I S.

Conſilium Primum.

DIVINO ſubſidio ea corde poſtulato. Et ſi
abunde ſatis cum ſcriptis tum verbis in di
ſceptatione publica perſpicuum ius opti-
mum factum generi mei videtur Illuſtris
Hectoris a Rubeis ex comitibus Plozalchi
& Noni participis, Attamen quo nubecu-
las reſoluamus, quas ſoli ipſi obijcere ad-
uerſarius molitur. Quæ per temporum a-
cta interualla ſunt, in ordinem ea redigenda atque componen-
1 da cenſui. Cæterum, quia notiſſimum nemini non † eſt, quanti in-
terſit, in partem vtranque rem ea cutere. vnde luculentior veritas
opponendo diſputandoque emicat. l.2.§ ex legibus. ff. de origi.
iur. l. cum quidam. ibiq; Iaſ. ff. de lib. & poſth. l. Ofilius. ff. de leg.
3. l. diui. ff. de iure patro. l. fin. §. mixta. ff. de muner. & honor. Inde
tea. ſcribis in c. ñ. 35. q. 9. co ſplendidiorem veritatem fieri, quo ſæ
pius agitatur. De quo etiam gl. meminit in c. cum Ioannes. in ver.
Poſtquam. de fide inſtrum. Quinetiam itineris neſcij ſimilê eum
philoſophus putat. 3. metaphy. qui diſputatione neglecta, ad ve-
ritatem aggredi ſcrutandam non dubitat. Eo item lucidiora op-
poſita micare, quo propiora fiunt, Caſtren. ſcribit in conſi. 444. in
cauſa quæ veſtitur inter communitatem circa princip. libro 1.
Idem ex philoſopho Corn. ait in conſi. 5. in princi. libro 3. & quæ
ſcripta apud nos ſunt in conſil. 135. nume. 18. Idcirco argumen-
ta primum omnium recenſenda duxi, quibus ius ſuum malum
aduerſarius prætexere, erroresque ſuos obumbrare aduocatio
eius certat.

Principio exceptiones tres obijcit, quæ ad iudiciarium ordi-
nem & actorum a iudicio inſtituto arcendum vtpote litis fini-
2 tæ ſpectant. cauſæ videlicet diuidendam continentiam † non eſ-
ſe, & periurij. Iudicium enim prius cœptum de vitio contractus,
& alienationis feudi, atque vbi vires mero iure alienatio habe-
ret, de reſciſſione eius ob læſionem immodicam, ab actore eſt.
Proinde iudicium illud inchoatum peragendum, non etiam li-
tem nouam inſtitui de feudo vendito ea pacto de redimendo cô
uenit. auth. qui ſemel. C. quomo. & quan. iud. gl. & doc. in l. edita
in gl. magna. ibi niſi per veterem. C. de eden. vnde aut liti de vitio
& reſciſſione contractus, renunciandum omnino eſt, ſumptibus
eius reſtitutis, aut ad finem ante perducenda, quàm audiri actor
in iudicio hoc nouo debeat.

Secundo ſi ad litem hanc nouam de redimendo, actor admit-
titur, diuiſionem cauſa accipit, ſeu continentia aut coniunctio
eius ſeparatur. Siquidem iudicia duo ob res eaſdem ſeparatim
exercentur contra l. nulli. C. de iudi. l. j. in fi. C. de aſſertio. tollen.
c. primo & ſecundo. de ſequeſtra. poſſ. & fruct. Alexan. in conſil.
65. nu. 8. li. 7.

Tertiò cum de feudo controuerſo iudicium circa vitium alie-
3 nationis & reſciſſionem eius pendeat, lite ipſa † pendente, reſcri-
ptum impetrare de re ipſa redimenda non licuit. Vſque adeo vt
vitioſum irritumque iure ipſo reſcriptum id genus habeatur. l.
2. Ibique doc. C. vt lite penden. & in Authen. in medio litis non
fieri ſacras formas aut ſacras iuſſio. per totum. capitu. fina. vt lite
pend.

4 Quartò iure illo vulgatiſſimo † certiſſimoque vtimur, lite pen
dente, poſſeſſionem auferendam cuiquam non eſſe. l. litibus. C.
de agric. & cenſi. lib. 11. §. commodum. Inſti. de interdic. ca. que-
relam. de electio. ex quibus text. ita Bald. ait in conſi. 44. dominos
Bailardinus in fin. libr. 1. Idem ex text. probatur in l. ſi ſeruus. ff.
quod cum eo. in l. fi. in princ. ff. de vſucapio. in l. 1. §. ſi autem pro
prietarius. C. commu. de manu. & quod glo. not. in l. ſi inſtituta.
ff. de inoffi. teſtam. & in l. fin. C. de ordi. cogni. refert Guido Papæ
quæſtio. 366. in princip. & quæſt. 578. Angel. his accedit in conſil.
337. column. 3. poſt med. verſicu. & hoc intelligatur ſi aſtorgius.
Verumque id vſque adeo habetur, vt ratio vitij ſeu nullitatis ha-
beri tituli non ſoleat, vnde poſſeſſionem nactus quiſpiam eſt,
in ea quippe lite pendente defendi nihilominus debet, Bald. in
conſil. 66. inter virum. libr. 1. per tex. in l. fina. C. ſi per vim vel alio
modo. Ex tex. id vltra Bal. expreſſionis declaratur in cap. primo.
vt lite pendente. vbi cum lite pendente priuilegium cui, & ex eo
poſſeſſio quæritur, poſſeſſione illa priuari impetrantem non con
uenit, quamuis inutile id genus priuilegium æſtimetur, quem
text. in ſententiam hanc Abba. citat in conſil. tertio. quæſtion. 21.
libro ſecundo vbi cum falſi nullitatisve priuilegium impugna-
tur poſſeſſione ex eo quæſita carere reus dum lis pendet, non de-
bet. verum euentum expectari litis conuenit, quamuis iuri com-
muni priuilegium refragetur. Eundem tex. in ſententiam hâc De-
ci. profert in conſil. 97. col. 1. circa medium, vbi nihili faciendum
putat, iuri communi contrariam poſſeſſionem eſſe, priuilegioq;
niti. Ab ea enim deturbandum quempiam lite pendente non fo-
re. Quid dicendum hic erit, vbi iuri communi contraria poſſeſ-
ſio P. non dicitur.

5 Conſequenter his dicendum, cum palam † ex actorum inſpe-
ctione prædicta appareât, litis ex eis ingreſſum prohiberi, vt Ale.
tradit in conſi. 62. nu. 11. li. 7. Soc. in conſil. 38. nu. 18. ad finem vſq;
conſi. lib. j.

6 Altera exceptio in periurio † conſiſtit, quàm litis finitæ eſſe nô
ambigitur. l. ſi quis maior. C. de tranſact. Spec. de actore. §. j. nu-
mero. 16. verſi. item quòd eſt periurus. Bald. in conſi. 39. proponi-
tur ꝙ celebratus nu. 3. li. 3. Iaſ. in l. nam & poſtea in quarto nota.
ff. de iureiurand. quem text. vna ſimul interpretatus eſt cum l. ait
prætor.

Neque abſolutio iuramenti, & periurij mouet a domino He-
7 ctore producta. Quoniam † pontificis ſolius eſt, periurium ſolue-
re, vt audiri quiſpiam in iudicio poſſit, Gemi. in conſil. 105. nu. 6.
& ſeq. Inde fit, vt momenti vllius abſolutio iuramenti nô ſit poſt
periurium iam admiſſum ab ordinario conceſſa. quia legis di-
gnus beneficio non eſt, qui in eam offendit. l. auxilium. in fin. ff. de
minor. l. ſi ab hoſtibus. §. j. ff. ſol. matr. l. neque enim. in fi. cum l. ſe-
quen. ff. de teſt. mili. l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. l. curiales.
C. de hæreti. l. 3. C. de inoffi. teſta. c. bonæ. j. de elect. c. an ſit. de ap-
pella. c. quia fruſtra. de vſu. Qua ratione fretus ita abſolutionem
id genus Fede. a Sen. euertit in conſi. 300. factum tale eſt, debitor
in fi. Bal. in auth. quod. eis in fi. C. de nup. Roma. ſing. 493. Tu ſay.
Abb. in cap. j. numero 13. verſic. quinto non placet. Ibique Felyn.
nume. 28. q. 7. de iureiuran. deciſio Neapoli 30. numero 6. Dec. in
c. porrecta. col. 2. in fin. verſi. & quia in tali caſu Papa Gregorius.
de confir. vtili vel inutili. in conſi. 151. nume. 11. verſic. & quod di-
ctum eſt Papam. & in conſi. 452. nu. 12. Iaſ. in l. Labeo. ante fi. ff. de
pact. Patis. in conſi. 96. nu. 91. lib. j. & 10 conſi. 69. nu. 406. & duob
ſeq. lib. 3.

Exceptio tertia litis finitæ actori obſtat, ꝙ ſpoliationis cõdem
natus actor eſt in P. admiſſæ. Cæterum iudicatæ rei circa reſtitu-
tionem fructuum & impenſarum litis nondum paritum. Enimue
8 ro iuris incerti † non eſt, non ante de petitorio ſpoliatorem au-
diendum, quàm ſententiæ de poſſeſſorio latæ ſatis ab eo factum
ad aſſem vſque ſit, vti ſcriptum habemus in conſi. 140. nu. 3. qui-
bus Abb. accedit in c. ſuper ſpoliatione. in tertio nota. de ordi. co
gni. Quem Patiſ. refert in conſi. j. nu. 145. & duobus ſeq. li. j. Idem
Ripa admittit in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 50. ff. de ac-
quir. poſſ.

Vltra exceptiones has, quæ ad proceſſum impediendum re-
ſpiciunt, exceptionibus & alijs aduocatio P. vtitur, quæ rem ip-
ſam principalem contingunt. Prima exceptio ab inſtrumen-
to emptionis deſumitur. Ex quo apparet, rite recteve feudum alio
natum decretorum ducalium forma adimpleta, ob æs alienum
videlicet neceſſario exoluendum, ita vti permiſſum decretis ip-
ſis eſt. De quo ære alieno per inſtrumenta publica liquet. Rurſus
& ſi maxime numerationem pecuniæ aut traditionem rerum
decretum expoſtulet, pecuniam tamen a P. numeratam non ob-
ſcure apparet. Iure igitur rei ita inſtrumentis inſtructo, a dubita-
9 tione omni vacua res videtur. Notiſſima † quippe inſtrumenti
vis nemini non eſt, cui ſtari in dubio oportet. l. cum precibus. C.
de proba. l. generaliter. C. de non numera. pec. c. per tuas. de pro-
ba. Bal. in conſi. 41. caſus talis eſt. Franciſcus. in fi. libr. 3. Inde pro-
batio probata inſtrumentum dicitur. Bal. in l. Imperator. col. j. ff.
de ſtatu homi. in j. lectu. in l. quotiens. in fin. C. de iudic. in l. inter-
eſt. C. de ſolutio. in conſil. 33. ſtatuto cauetur quòd lite. nu. 3. in fin.
lib. 5. Dec. in conſ. 36. nu. 2. & 10 conſi. 118. col. 1. Iaſ. in l. iuris gen
tium. §. quod fere in ſecundo nota. ff. de pactis. in l. admonendi
col. 58. nu. 125. vt ſi. ſucceſſiue Bar. ingreditur. ff. de iureiuran. in
ſecunda lect. Rurſus præſumptio iuris cum inſtrumento publico
facit, ꝙ veritatem habeat, niſi contrarium doceatur. Dy. in conſi.
j. col. 2. circa med. Pau. de Caſtr. in conſil. 168. Super primo dubio
dicendum eſt ꝙ cum diuerſitas circa fi. libr. j. per text. in d. l. cum
precibus. Quocirca dubitationis quicquam de qua te inſtrumen
tum

rum loquitur, non magis atque in legis caſu verti, cum vicem de
finitionis cauſæ inſtrumentum habeat, ſcriptum apud nos legi-
tur in conſi. 31. in fi. & in conſi. 317. nu. j. Ibiq; & illud ſubiectum
eſt, de inſtrumento dici publico poſſe, noli me tangere. In quam
ſententiam dicta & alia eiuſdem farinæ cumulare ne quidē in-
ſcita liceret, ſi ete fieret.
Secundò præter liquidam ex inſtrumento probationem, de-
cretum etiam curiæ parlamenti Thaurini rege tunc dominante,
10 accedit. Cuius decreti † vigor quantus ſit, & quantum ei iuris præ
ſumptio faueat, exploratum nemo non habet. Solenniter quippe
acta omnia præſumuntur, vbi decretum adeſt. l. imperatores. ff.
de priui. credi. Quem tex. ad hoc Signorol. vocat in cōſi. 251. nu.
4. ver. item propter authoritatem ſuperioris. Tradunt Alc. & alij
in l. ſciēdum. ff. de verb. obl. Idq; & in decreto locum iudicis im-
probiſſimi aut ribaldi habere Bal. ſcribit in c. Sicut. nu. 3. in fi. per
illum tex. de re iud. Cui Iaſ. ſubſcribit in l. pacta nouiſſima. col. 2.
in fi. ver. Secundo facit. C. de pact in rub. C. qui admitti. nu. 7. verſ.
& tunc ego habeo regulam. & in c. j. nu. 8. in fi. qui feu. dare poſſ.
Quid igitur in decreto dicendum tanti ſenatus erit, quorum ma
iorem non paulo quàm cum iudice inferiore iuris præſumptio-
nem facere. Bal. ſcribit in l. tutores. ff. de confir. tuto. Quem in lo-
cis memoratis Iaſ. ſequitur. Petrus Gerardi ſing. 57. in fi. Rolan. in
conſi. 33. nu. 18. Proinde credibile non eſt, decretum a tam ampliſ
ſimo ordine alienationi feudi accommodatum, niſi ſi accōmo-
dandum cognouerat.
Neque reſponſiones mutant, quæ ad inſtrumanta & decretum
redditæ in diſceptatione publica ſunt, non niſi in caſu dubio iu-
ris cum eis præſumptionem facere. Cæterum in manifeſto hic rē
eſſe, neque ob cauſas neceſſarias æs alienum contractum, neque
numerationem aut traditionem interueniſſe. Idq; ex capite illo
apparere, quo mentio de aureis 400. fit, aduerſario ex pecunia &
mercibus debitis. Quoniam ex confeſſione actoris argumētum
diluitur, qui confeſſus eſt, vera omnia & ſingula eſſe, quæcunque
narrata ſub inſtrumēto ſunt. atque ideo veritatem in capitello
de aureis. 400. ineſſe, ex confeſſione actoris conſtare. Contra
11 † quam confeſſionem venire omnino non licet. l. generaliter. C.
C. de non num. pec. c. per tuas. de proba. c. ſi cauto de fi. inſtr. ex.
Lotarius. 30. q. 2. c. per inquiſitionem. de elect. c. j. & 2. de confeſſ.
vicemq; inſtrumenti confeſſio ſuſtinet. l. cum teſt. 2. Ibiq; Dec. in
4. not. de tranſact. Sed & maior inſtrumento quouis publico con
feſſio habetur. Bal. in conſ. 192. proponitur ꝙ in quadam ciuitate.
nu. 8. li. 2. Dec. in d. l. cum te. in 4. not. Pariſ. in conſi. 99. nu. 17. lib. 3.
& apud nos in conſil. 217. num. 10. & vbi confeſſio adeſt, ſufficit
Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cer. pet. & apud nos in conſi. 175.
nu. j. omnis ꝙ probandi neceſſitas remittitur, vbi confeſſio in-
teruenit Bal. in conſi. 354. quæritur vtrum in priuata ſcriptura. co
lum. j. li. 3. Neque probatio vlla, atque ea par ſplendidiorve, quæ
vocis viuæ oraculo prodit. l. j. in fi. ff. de interrog. actio. authē. con
tra qui propriam. C. de non nume. pecu. Idq́ne locum & in indi-
cijs criminatorijs habere, tex. oſtendit in l. 2. cum ibi not. C. quo-
rum appella. & in l. vni. C. de confeſſ. Pro ueritate enim confeſſio
æſtimatur. l. depoſiti. §. j. ff. de peculio. Bal. in l. ſi pater. C. ne de ſta
tu defunct. Deci. in l. ſi conuenerit. num. 15. ff. de iur. om. iud. Inde
fit, vt nihil interſit, contractum quis, an confeſſionem de contra-
ctu probet, ſiquidem pro veritate confeſſio contra confitentem
habetur Dy. in conſi. 48. col. 3. poſt prin. Inde dicitur, nullas iudi
cis partes in confitentem præterquam exequendo eſſe. l. proin-
de. 2. in fi. ff. ad l. Aquil. c. j. de accuſa. libr. 6. Confeſſione igitur D.
Hectoris interueniente, pro eo res erit, vt ſi neceſſario vereque
conflatum æs alienum, vereque numeratio pecuniæ & traditio fa
cta mercium ſit.
Apparet ex his, quod ad vitium ſeu nullitatem contractus at-
tinet, fruſtra adminiculo hoc actorem niti, forma ipſa decretorū
ad vnguem impleta. Idq; tam inſtrumentis publicis & decreto
ſenatus regij, quàm actoris confeſſione dilucidè conſtare.
Nihilo magis præſidio actor fidere reſciſſionis poteſt. Siqui-
dem probationis quicquam præſtitum circa læſionem vllam nō
12 eſt. Teſtimonijs vllis ſuper ea non dictis. Aeque † metum ſpectari
reuerentialem non oportet, ꝙ patri feudum alienanti cōſenſum
filius accommodauerit. quoniam fidem vllam metus huius fa-
ctam non eſſe pro ſua patronus eruditione in diſputatione ipſa
ne quidem ſemel diſſerebat.
Ius item redimendi actori non ſuffragari aduerſarij patronus
oſtendit. Ex pretio enim depoſito redimendi ius actor ipſe meti-
tur. At qui firmitatis quicquam in pecuniæ depoſitione non eſſe,
13 contēditur. Principio enim vtile depoſitum non habetur † neque
prodeſſe ſolet, vbicunque ſoluere quiſpiam debet. Aliud quippe
ſoluere, atque deponere eſt. Bar. in l. item liberatur. §. j. nu. 3. verſi.
& eadem ratione. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. & in l. j. ff. de cu-
ſtod. reorum. Iaſ. in l. ſancimus. num. 21. C. de iud. & in conſil. 216.
col. 2. in fi. li. 2. Ruin. in conſil. 144. nu. 12. circa med. li. 4. Quocirca
P. pecuniam ſolui, non deponi oportuit.
14 Secundò citationem depoſitio † pecuniæ exigit, qua neglecta,
firmitatis quicquam non habet d. l. acceptam Iaſ. in conſil. 9. nu.
15. ver. Secundo & fortius. li. j. Cur. minor in conſi. 28. nu. j. Rolan.
in conſil. 63. nu. 31. Sed enim omiſſa hic citatio eſt. Neque vitium
eius reſcripto principis purgari ea poteſtate etiam ſuprema po-
tuit, quatenus a iure diuino citatio extitit, quod lædi a principe
nequit Clem. paſtoralis. §. cæterum. de re iud. Cardi. & Abb. in c. 1.
de cauſa poſ. & proprie. Felyn. in c. quæ in eccleſiarum. nu. 66. de
conſti. cum alijs apud nos relatis in conſil. 5. nu. 3. Idem Ruin. tra
dit in conſi. 46. nu. 11. li. j.
15 Tertiò ad integrum † depoſitum factum de pretio toto nō eſt,
quod ex aureis bis mille in ſorte, vltra acceſſiones, conſtat. l. tu-
tor. §. Lucius. ff. de vſur. l. obſignatione. C. de ſolutio. l. quamdiu.
C. de diſtrac. pig. Bal. in l. pen. nu. 12. C. de condi. inſer. Cur. Iun. in
d. conſi. 28. nu. j. Iudicis item competentia fieri iuſſu debet. Abb.
in conſi. 56. circa fi. li. j. Quod factum hic non legitur.
Neque mutat, ſolutos aureos 400. cognatis venditoris non eſ-
ſe, quos in redemptionem villæ vnius ſolui pactum conuentum
16 fuerat. Quoniā creditoribus † alijs ſuperioris ſoluti inſunt. Quæ
ſolutio onerosa eſſe emptori non debet, quatenus venditoris cul
pa damnum hoc accidit. a quo æs ſuum ſoluendum alienum fue
rat per ea, quæ in ſpecie repreſaliarum Bar. & alij ſcribunt in l. 2.
§. item ſi in facto. ff. de verb. obl. indemnes eos præſtandos a qui-
bus ſolutio facta propter alium eſt, quoniens iure conceſſæ repre
ſaliæ ſunt. no. Ruin. in conſi. 107. nu. 11. & col. fi. ver. non obſtat inſu
per. li. 5. Itaque cum pecuniam venditor deberet, nec ſoluerit, ac
ceptum ſibi non emptori coactæ ſoluenti damnum ferendum.
Secundò reſpondetur, ex conſenſu actoris creditoribus patris
pecuniam ſolutam. ita vti literis ipſius actoris conſtat. Culpam
17 igitur † reo aſcribi in eo nequit, quod ex voluntate manifeſta a-
ctum actoris eſt. l. cum in plures. §. lege dicta. ff. loca. l. Titia. §. fin.
ff. de manu. teſta. l. vim facit. §. eamdiu. ff. quod vi aut clam. Bal. in
conſi. 342. fuit factum compromiſſum. col. j. lib. 3. & in conſ. 368.
ꝙ permutatio circa med. li. 5. Pau. de Caſt. in conſil. 15. Viſo dicto
libello & cōtentis in eo. col. fi. circa med. li. j. vbi tex. in arg. vocat
18 in l. ſi tibi mandauero. §. j. ff. manda. Hoc amplius culpa † in vtro
que admiſſa, actore & reo, culpæ tamen accuſari reus nō debet.
Immo compenſatio in culpa pari admittenda. l. ſi ambo. ff. de cō
penſa. l. viro atque vxore. ff. ſol. mat. l. in arenam. C. de inoffi. teſt.
Cor. in conſi. 52. col. 2. poſt med. lib. 2.
Tertiò reſpondetur, præmiſſorū omnium nihil eſſe factū, ratio
19 ne alia tamen culpæ vllius teneri reus non videtur. Quoniam † in
redemptionem villæ ſatis pecunia illa aureorum quingentorum
non erat. verum corollarium & aliud a venditore adijciendum.
Proinde culpam aut moram reo obiectare non aliter licet, niſi ſi
oſtēditur, pecuniam & aliam in numerato actori fuiſſe, vnde vil-
læ fieri redemptio poſſet. l. arbiter ſi calendis. ff. de arbitr. Bart. in
l. item illa. nu. 51. ff. de conſt. pecunia. & in l. continuus. §. cum ita.
ff. de ver. obl. cum alijs apud Alex. relatis in conſil. 172. nu. 2. li. 2.
in conſi. 41. nu. 4. li. 4. in conſ. 90. col. fi. ver. nec obſtat ſi diceretur.
li. 5. & in conſi. 210 nu. 2. li. 6. vbi in mora debitor non dicitur, ꝙ
in loco præſcripto non ſoluerit, niſi ſi oſtenditur, in loco credito
rem fuiſſe, cui ſolutio fieret. Ratio eadem in ſpecie controuerſa
vertitur, ne in mora reus dicatur, ꝙ pecuniam cognatis vendito-
ris non ſoluit, niſi ſi planum fiat, paratam pecuniam etiam vendi
tori fuiſſe, vnde ſequi redemptio poſſet.
20 Quartò reſpondetur, pœnæ † promiſſionem interpoſitam, ca-
ſu quo aurei quingenti dati emptoribus villæ non eſſet. hoc eſt
denuo ſolutio fieret. ob id quoquo verſum res cadat nō amplius
adſtringi reus poterit, quam ut pœnam illam ferat. i. ex integro
pecuniam ſoluat. Impleri. n. cōtractus aut pactum dicitur, cū pœ
næ ſolutio fit. l. reſcriptū. §. Si pacto. ff. de pact. l. prædia. ff. de act.
empt. l. apud Celſum. §. Labeo. 1. ff. de excep. doli. Alex. in l. cum
proponas. 2. in quarta fallentia. Ibique Iaſ. col. 11. in prin. C. de pa-
ctis. Deci. in conſil. 280. colu. fi. circa med. Quocirca fruſtra quod
intereſt, ob id actor poſtulat, ꝙ redemptio villæ ſecuta intra tem
pus præſtitum non eſt.
Simili modo de ꝑtio in depoſito deduci aurei 400. nō debēt.

perinde quaſi neq; cauſa in eis neceſſaria, neq; pecuniæ numera
tio appareat, ita vti in ſpecie cautum decreto domini eſt. Quo-
niam reſponſum ſatis ex ſuperioribus liquet. Probationem om-
nium optimam ex actoris confeſſione præſtari, qui vera omnia
& ſingula eſſe confeſſus ſit. ſic quomodo dilucide teſtatum in ſu
perioribus habemus.

Argumentis his, & ſi dictũ mirum quàm ſibi aduocatio place
re, per eaq; in ſententiam ſuam adigere iudicem videatur, Re ta-
men diligentius excuſſa, nihili ea prorſus iuuata ab æquitate atq;
iure ſtricto, facienda exiſtimo. Et primum quidem omnium, iure
ipſo communi feudorum ſubnixa actoris cauſa eſt. Alienatioẽ
21 † feudi non hæreditarij recte ab agnato proximiore, alienatore
ipſo extincto pretio etiam non reſtituto, infirmari, quamuis iu-
re, hoc eſt domino directo conſentiente, facta alienatio ſit. c.j.§.
Titius ibiq;. Afflic.nu.20.in 9.not.ſi de feudo fuerit contro. c.j.§.
hoc quoque de ſucceſ.feudi. Rom.in conſi.52.in fi. Dec.in conſil.
144.col.2.poſt med.ver.tertio nam dato.in conſi.208.col.3.in fi.
ver.& hoc maxime videtur habere locum.& in conſil.586.col.j.
Ruin.in conſi.j.nu.2.in fi.li.j.Brun.in conſi.80.nu.12.& tribus ſe-
quen. Idque locum tum etiam habet, cum agnato remotiori feu
dum alienatur.d.§.Titius.Rom.in d.conſ.21.in fi.& quod dicitur,
agnato proximiori ius hoc reuocandi eſſe, ad filios in primis per
tinet, qui ad feudum quaſi filij, non tanquã hæredes vocati ſunt.
Quocirca ꝙ agnatis tranſuerſalibus in feudo alienato reuocãdo
ius datur, ratione id validiore competere filijs debebit. Bal.in d.
c.j.§.hoc quoque.num.4.& num.14.de ſucceſſ.feudi. Pau.de Ca.
in conſi.207.dico verſi.hoc tamen verum eſt. & in conſi.217.præ
mittendum eſt quod cum dicta venditio per totum ferme conſi.
lib.2.Alex.in conſi.26.nume.7.verſicu.nec obſtant etiam, & cir-
ca fi.nume.verſic.non obſtat vltimo id. lib.5.Deci.in conſil.445.
nume.51.Riminal.in conſil.33.nume.14.& 17.Ruin.in d.conſil.j.
nume.2.in fi.lib.j.Brun.in d.conſi.80.nu.15.verſ.præſuppoſito er
go, & in fi.nume. Rubeus Alexand.in conſil.85.nume.6. Natta in
conſi.130.nume.9.Albe.in conſil.76.num.4.in fi. iunctis his quæ
ſcripta ibi ſunt.nume.j.& quod ſcriptum inferius legitur.nume.
295. Inſtructam igitur actoris cauſam iure communi feudorum
apparet.

Regula igitur iuris feudorum cum actore faciente, illud ſo-
lum videndum, vtrum locus exceptionibus regulæ ſit, quibus
aduerſarius nititur. Et quidem exceptionibus vtitur, vna atque
altera. Prima, quæ ex decreto conſiſtit, quo feudi alienatio per-
miſſa ob cauſas neceſſarias eſt. Altera in conſenſu actoris poni-
tur, qui accommodatus alienationi legitur. Circa primam exce-
22 ptionem, quæ a decreto pendet, monendi ſumus, † exceptionis
probandę onus, id eſt locum decreto eſſe, aduerſario incumbere.
Actori quippe ſatis eſt, regulam iuris ei fauere, quæ præſumptio-
nem inducit, vnde probandi onus in aduerſarium reijcitur. l.
ab ea parte.ff.de probatio.l.ſuus quoque.ver.puto.ff.de hæred.in
ſti.c.venerabilibus.verſi.poteſt quoque de ſenten.excomm.lib.6.
Bart.in l.quotiens.ff.ſi quis cautio.Soc.in l.j.in prin.ff.de condit.
& demonſtra. Inde ſcriptum apud Bal.legitur in l.ſi tutor.in fi.C.
de communi ſeruo manu.& in cap.j.num. 2.circa fi.de alie.iudi.
mu.cau.fac. ſecundum regulam in dubio iudicandum. ſequitur
23 Deci.in conſi.397. numer.4. Et in ſpecie alienationis † regulariter
prohibitæ, tradit Deci.in conſil.142.numer.4.vbi cum prohibita
alienatio regulariter eſt, & in caſibus certis duntaxat permiſſa,
veluti in re eccleſiæ, quæ alienari niſi ob neceſſitatem & vtilita-
tem eccleſiæ coniunctim non poteſt, qui caſum exceptionis a re-
gula, & locum alienationi eſſe contra regulam aſſerit, exceptio-
nem probare ipſam debet. Id eſt coniunctim aut copulatè duo
interueniſſe, & neceſſitatem & vtilitatem. Sic probandi onus em
ptorem ipſum ſequitur. Eccleſiæ quippe aut prælato alienatio-
nem reuocanti ſatis abundeque eſt, regulam iuris cum eo face-
re. Atque vltra Decium, ex Aricha. id oſtenditur in conſil.274.ad
declarationem. colum.j.poſt medium verſic.in prædicta autem
alienatione. Alex.in conſi.160.num.5.libr.6. Idq; locupletius in-
fra confirmatur.numer.116.& pluribus ſequentibus. Itaque cum
vetita regulariter feudi alienatio ſit, & in caſibus duobus tan-
tummodo permiſſa, id eſt cum neceſſaria alienandi cauſa & nu-
meratio interueniunt. probatio caſuum iſtorum coniunctim &
copulate ab emptore præſtanda, qui exceptione contra regulam
nititur.

Secundò onus hoc neceſſitatem & numerationem probandi,
24 aduerſarij eſſe, aliter etiam demonſtratur. Cum niſi ex cauſa † ne
ceſſaria, & numerationis, permiſſa alienatio feudi per decretum
non ſit, probationem eius ab eo implendum, qui cauſam ipſam
aſſerit, neque confeſſioni eius credi, a quo cauſa ipſa allegatur, ex
tex. oſtenditur in l.ſi forte. Ibique Bart.ff.de Caſtren.pecul.glo.&
docto.in l.ſi donatione.in glo.fin. C.de colla.cum alijs apud nos
relatis in conſi.175.numer.5.& duobus ſeq. Quibus Deci.accedit
in c.cum inter.nume.13.de exceptio. Inde Roma.ſcribit in conſil.
208.hæc impetratio circa fin.cum in ius quiſpiam vocari niſi ob
cauſam quàm ſpecialem non poteſt, neceſſariam cauſæ illius co-
gnitionem atque probationem apud prætorem eſſe. per tex.in l.
ſed ſi hac.§.præto.ff.de in ius vocan. ſequitur Crotus in l.filiusfa
milias.§.diui.num.105.verſic.dixit etiam Ludouicus Roma.ff.de
legat.j. Decij hue dictum non inſcitum ſpectat in conſil. 120.per
totum, ſed col.2.maxime, in fi.verſicu.3.nam ſi quis. Vbi teſtibus
duobus aut tribus legatum probari niſi ob cauſam piam nõ po-
teſt, qui in cauſam piam legatum eſſe aſſerit, docere id cogi, ne-
que aſſertioni fidem teſtatoris haberi, pro anima ita a ſe relictũ.
Quocirca paupertatis legatarij probationem præſtandam. Siqui
dem paupertate remota, ob cauſam legari piam non poteſt. Sed
25 nec † principi de cauſa credendum, vbicunque ſine cauſa quid
fieri ab eo nequit, declaratum apud nos legitur in tract. de antiq.
temp.parte.j.nu.5.& nu.9.in conſi.48.in princ. in conſi.541.col.
11.in fi.verſi.ſecundo reſpondeo.& in conſi.293.num.4. Quibus
Curt.Sen.accedit in conſil.48.memoriæ recolendæ. numer.50.&
ſeq.& in conſi.ſeq.nu.89.verſ.Tamen iterato redeundo ad ipſum
decretum. Ruin.in conſi.41.nu 15.in conſi.46.nu.10.in cõſil.147.
nu.8.in conſi.175.nu.8.lib.j.in conſi.98.num.16.verſi.& per hæc
patet.lib.4.& in conſi.3.nu.5.lib.5 Gramma.deciſi.15. Si princi-
pis aſſertioni de cauſa non creditur, quanto minus fides haben-
da aduerſario erit.

Tertiò expreſſius atque ſignificantius probationis onus ad-
26 uerſario incumbere, neque partium fidem aſſertioni habendam,
non obſcure ex eo demonſtratur. quod in † rei eccleſiæ alienatio-
ne dicitur, tractatum cap. in ea exquiri, in quo diſcuſſio neceſſi-
tatis aut vtilitatis fiat. An eccleſiæ neceſſitati ſuccurri citra alie-
nationem poſſit. Et quàm rem alienari tolerabilius aut onero-
ſum minus eccleſiæ ſit. c.cum apoſtolica. c.tua. Ibique Abb.num.
6.de his, quæ fiunt a præla.cap.j. Ibique not.de rebus eccleſi.non
27 alie.lib.6. At enim de tractatu hoc † fides partium notarijve con-
feſſioni non creditur. Sed aliter conſtare de eo oportet. Fede.de
Sen.in conſi.143.conceſſio.in fi.Pau.de Caſt.in conſ.38.ſuper eo,
ꝙ quæritur, vtrum viſo ſtatuto. ante fi.lib.2.Alex.in conſi.17.num.
6.verſi.nec obſtat, ꝙ in dicto inſtrumento.lib.4.Soc. in conſil.29.
nu.20.li.j.in conſi.52.nu.4.li.4.Bolog.in conſi.33.nu.6.Fel.in ca.
ſicut.nu.27.poſt med.verſi. vnde tractatus non præſumitur. de re
iudic. Firman. in verbo tractatus in fi.Ruin. in conſi. 189.numer.
8.li.j.in conſi.40.nu.3.li.5.Marſi.in l.j.§.ſi dicatur.nu.14.ff.de quę
28 ſtio. Sed nec epiſcopo † de cauſa alienãdi hoc eſt neceſſitate aut
vtilitate credi, Card.& Imo.tradunt in c.j.de rebus eccl. nõ alie.
& in c.quod quibuſdam de fideiuſſ. Pau.de Caſt.in conſi.74.in fa
cto iſto quatuor.col.2.circa med.ver.tertio videndum eſt.lib.j. Si
fides epiſcopo de cauſis alienandi non habetur, eum authorita-
tem in alienatione interponit, longe minus credendum vaſallo
alienanti, & feudi emptori erit. Et in iudice decretum in aliena-
29 tione † alias prohibita interponente, fidem ei de cauſis alienan-
di non haberi, Caſtren. tradit in d.conſi.38.in fi.li.2. De quo vbe-
rius apud nos in tract. de anti.tempo.parte.2.nu.6.& pluribus ſe
quenti.

Quartò decreto tantummodo ſubniti aduerſarius poteſt, vt-
30 pote iuri communi † feudorum feudi alienationi vſque adeo re-
clamante, vt ne quidem ob cauſam neceſſariam aut piam animę
cauſa, alienare feudum liceat. cap.j.quali.feu.po.alie. Bal.in ca.j.
in prin.nu.10.& 18.de prohi.alie.feu. per Feder. Socin.in conſil.
19.nu.11.verſic.& non ſolum.lib.j.Deci.in conſil.445.numer. 54.
Ial.in l.de quibus.nu.64.verſic.tertio ergo aduerte.ff.de ll.& alia
complura. Decretum plane facultatem hanc alienandi ſimplici
ter nõ permittit. uerum ſub qualitate, ſi neceſſitas cauſæ urgeat,
31 & numeratio interueniat. At enim iuris incerti † non eſt, decreti,
ſtatutive beneficio non aliter quempiam uti, niſi ſi qualitates
eius omnes obſeruet, eaſque interueniſſe doceat. l.pen.§.docere.
Ibique Caſtren.num.3.ff.ne quis eum qui.l.tutelas. ff.de capi.di-
minu.l.in delictis.§.ſi extraneus. ff.de noxal.l.j.§.item illud. ff.ad
Sillania.l.quæſitum.§.i.ff.de lega.j.l.in diem. ff.de conditio.& de
monſtratio.l.j.§.ait prætor. Ibique Bart.ff.ne quid in flumi.pub.l.
Fulcinius. §.2.ff.quibus ex cau.in poſſ. ea.l.prætor. §.docere. ff.
vi bon.rap.c.quamquam.de uſu.libr.6.ca.j. Ibique Ioan.Andr.de

homi-

homici.eo.lib.Bar.in l.diuus.ff.de re iudi. Quocirca cautum ad-
uocatum in articulis eſſe componẽdis oportet,vt verba legis aut
ſtatuti ſeruet.Bal.in l.ſi quis non dicam rapere.nu.3.in fi.C.de epi
ſc.& cler.ibiq; Io.Andr.refert in d.c.j.de homici.li.6.In eandem
ſententiam Bal.ſcribit in l hi qui ad ciuilia.nu.7. in fi.C.de appel.
Qui condictionem ex lege intendit , verbis eum vti legis debere.
Quæ duo Bal.dicta Soc.refert in conſi.55.in princip.lib.j.Conſẽ-
quens his liquidiſſime fit,qualitates decreti ab aduerſario legiti
me docendas. Idque in decreto hoc exorbitãti locum in primis
habet glo.in Clem.fi.de reſcr.vbi quia exorbitans tex.ille eſt,pro
bari omnia oportet,quæcunque ſcripta in eo ſunt.Tradit Bald.in
conſi.403.ꝙ non fit ſufficienter.ante fi.libr.5.Signorol. in conſil.
81.Roma.in conſi.163.conſtitutio.Cor.in conſi.87.in conſil.165.
col.j.circa med.lib.3.in conſi.50.colum.j.in conſil.65.col.j.in fi.
& in conſi.323.col.2.lib.4.Iaſ.in conſi.9.col.7.lib.j. Inde docto-
ris aut aduocati vnius mentem ſatis mirari nequeo . Cui pudori
non fuit,illud in iudicio ab alio contra D.Hectorem illato aſſere
re,probandi onus ipſius D.Hectoris eſſe, extra cauſas permiſſas
alienatum feudum eſſe . Iuriſque præſumptionem cum eo face-
re,cui alienatum feudum ſit.In qua re lapſum doc.euidentiſſime
conſtat.

Regulis iuris igitur cum domino Hectore facientibus , reli-
quum illud erit,vt diſpiciamus, fides ne legitime facta exceptio-
num a regula ſit,Ideſt ob cauſas neceſſarias , de quibus decretũ
meminit , ſecutam alienationem eſſe.In qua re monendi ſumus,
32 cauſas† neceſſarias ita intelligi,ſi initio ipſo cum æs alienum cõ-
trahitur , neceſſitas contingit dotis puta aut donationis propter
nuptias conſtituendæ vel ſoluendæ cauſa,ob perſonam redimen
dam,quæ apud hoſtes ſit.Ob vitam ſuſtentandam, ſi grãdine for
te aut calamitate qua alia conſumpti fructus ſunt.Cauſa alia eſt,
ſi initio ipſo libidine aut voluntarie nomen contractum debito-
ris ſit.quod diſſolui poſtea neceſſe eſt iuxta l.in commodato. §.
ſicut.ff.commoda.l.ſicut.C.de act.& obl. Ad neceſſitatem enim
id genus , quæ ex debito contracto deſcendit , neque initio ipſo
ſuberat, decretum non pertinet , quo ob debita neceſſaria feudi
alienandi facultas datur.Idq; argumentis & rationibus non pau
cis demonſtratur.

33 Et primum quidem ex regula† illa notiſſima,cauſam primam
ſpectandam , a qua poſterior omnis formatur euentus. l.1.circa
fi.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.10.l.ſed an vltro. §.fi.ff.de negoc.
ge.l.etiam.§.j.ver.idem erit dicendum . ff.de petitio.hæredit.l.in
venditionibus.in fi.ff.de contrahen.emptio.l.ſi hæres.ff.de actio.
emptio.l.ſi mihi Sempronius. ff.de legat.j.l.peto . §.prædium . ff.
de legat.2.l.fundo.ff.ad l.Falc.l.ſi id quod. ff.de dona.l.Sequitur.
§.ſi ea lana.ff.de vſucapio.l.tutor datus. ff.de fideiuſſ.l.ſi filiusfa-
milias in fin. C.ad Macedon. vnde ſi voluntaria cauſa prima de-
biti contrahendi fuit,ad rem attinere neceſſitas non debet , quæ
a cauſa ipſa voluntaria deſcendit . Perinde quaſi a radice infecta
34 neceſſitas iſta producatur.Sed enim † fructum aut effectum vllũ
ex radice vitioſa non naſci palam eſt.l.fina.C.de natu.lib.cap.Si
cut.c.cum inter vos.de re iudica.cap.vulnerato.j.q.j.Itaque illud
demum obſeruandum, neceſſitas æris alieni conflandi initio ip-
ſo fuerit.

35 Secundò ex tex. Sentẽtia hæc iuuari† non mediocriter videtur
in l.Si tamen.ff.ad Maced.vbi cum de eo inquiritur, illicite an nõ
filiofamilias credita pecunia ſit, initium ſpectari cõtractus opor
tet.Ratio eadem facit , vt cum illud diſceptatur neceſſarium an
non debitum fuerit , propter quod alienatio permitti feudi de-
beat,initium ſpectari oporteat, quo debitum contractum ipſum
eſt.Initium item contractus inſpiciendum,expreſſim tex.ait in l.
ſi id quod.§.ſi filius.ff.pro Socio.

36 Tertiò quotiens ab altero vnum† deriuatur, Primum obſerua-
ri,non poſterius conuenit.l.ſi procuratorem.in prin.ff.manda.l.i.
§.idem Pomponius.ff.depoſi.Anch.in conſ.28.rationes indoctæ.
nu.j.circa fi. Proinde cum neceſſitas debiti exoluendi a cauſa cõ
trahendi dependeat,propter quàm cõtractum debitum eſt,cau-
ſam ipſam primam ſpectari, non poſteriorẽ oportet.hoc eſt verũ
in contractu ipſo neceſſitas interuenerit.

37 Quartò ex tex.ius hoc confirmatur† in l.cum filius. §.hæres.ff.
de leg.2.falſum non dici,quod primordio veritatis inuatur . Per
contrarium, uerum non erit,quod falſi principio infirmatur, ab
oppoſitis argumentando. l.j.ff.de his qui ſunt ſui uel alienis iu-
ris.l.fi.§.fi.ff.de leg.3.Eadem ratione neceſſarium debitum quan
tum ad alienationem feudi & perniciem ſucceſſorum non erit ,
cuius uoluntarium initium eſt.

38 Tex.huc quintò accedit† in l.clam poſſidere.in prin.ff.de acq.
poſſ.In clandeſtina poſſeſſione diiudicanda initium ſpectandũ,
occulte ne occupata initio ſit . Quare ſi illicita initio occupatio
fuit,ad rem non attinet,ſi in manifeſto poſtea res poſſidetur. Vi-
ceq; contraria ſi publica occupatio fuit, clandeſtina ex latitatio-
ne ſuperueniente non fit . In debito igitur neceſſario æſtimando
initium ipſum ſpectandum,cum id cõtrahitur.Initium item ob-
ſeruandum ſimpliciter Petrin.Bellus ſcribit celſitu. ducalis conſi
liarius in tract.de re mili.parte.10.tit.2.nu.34.

39 Sextò ex Bal.id iuniore ſignificantius † declaratur in l j.nume.
168.ff.ſolu.matr.& in tracta.de dote parte.7.priuil. 1.col.6.verſi.
& intellige,ꝙ tempore emptionis.Vbi quod dicitur,legem Iuliã
de fundo dotali non alienando, ad alienationem non pertinere,
quæ vtilis mulieri eſt , & vnde melior eius conditio fit , in ea de-
mum alienatione obtinet , quæ vtilitatem mulieri initio ipſo af-
fert,cum alienatio fit . neque ad rem attinet , ſi mulieri prodeſſe
poſtea incipit.quoniam ſi vitioſa initio alienatio eſt, robur acci-
pere ea vtilitate non poteſt,quæ poſtea accidit.Ratio eadem alie
nationis feudi, quæ decreto permiſſa ob cauſam debiti neceſſa-
rij eſt. vt initio ipſo ſubeſſe neceſſitas debeat . neque firmitatem
ex neceſſitate capiat,quæ initio ipſo non erat,cum nomẽ factum
debitoris eſt.

Septimò ius illud vulgatiſſimum ad ſententiam hanc confert.
40 † qualitatem verbo adiectam verbi ipſius tempore exquiri.l.ſciẽ
dum.§.fi.ff.qui ſat.cog.l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxa. l.Ti
tius.Ibiq; Bar.ff.de mili.teſta.c.Raynal.de teſta.Bar.& alij in l.ex
facto.ff.de vulg. Ea de re cum debita neceſſaria decretum expo-
ſtulet,eo tempore contingere neceſſitatem oportet , quo debitũ
ipſum contrahitur.

41 Textu octauò concluſio† hæc fulcitur in l.ſi quid in ſeruitute.in
prin.ff.de furt.ad qualitatem furti iudicandam,manifeſtũ necne
ſit,initium ipſum obſeruandum, quo admiſſum furtum eſt . Ra-
tio eadem facit,vt ad qualitatem debiti cognoſcendam , neceſſa
rium vel non ſit,ſpectari initium oporteat, quo debitum contra-
ctum ipſum eſt.

42 Nonò Ang.huc† teſtimonium pertinet in conſil.1 10.ſanctiſſi-
ma . nu.6.poſt med. proceſſionem omnem a principijs ſuis eſſe.
ex Philoſopho.1.de cęlo.Galeno de criſi.c.8.Idem Bal. ſcribit in
l.curatoris.nu.5.in fi.C.de neg.ge.actionem omnem a principijs
ſuis regi.

43 Decimò immediate† verba , hoc eſt ſine medio aliquo intelli-
gi non mediate debent.l.ſi vehenda.§.j.in verſ.tranſtulit.l.nauis.
in prin.no.ver.traiectæ.ff.ad leg.Rhodiam de iactu. l.qui liberis.
§.hæc verba.ff.de uulg.l.& ſi transferam.ff.de adim. lega.c.anti-
qua.de priui.Ea propter quod de neceſſarijs debitis decretum lo
quitur,pertinere ad ea debebit, quæ neceſſaria per ſe aut imme-
diate ex legis diſpoſitione aut aliter ſine facto ipſo contrahentis
ſunt.Scite huc Aret.dictum quadrat in l.j.in prin.nu.10.ff.de acq.
poſſ.rei cohærere id dici , quod immediate non re aut iure alio
mediante cohæret.per tex.in l.in cenſoria.ff.de verbo.ſig.cui di-
cto conſequens erit,neceſſarium debitum ita dici ad quod agno
ſcendum immediate quiſpiam ſine facto quo ſuo voluntario ad-
ſtringitur.

Vndecimò ſi ad neceſſitatem decretum trahimus,quæ ex de-
44 bito naſcitur,quod† voluntarium initio fuit. ideſt neceſſitate vl-
la non cogente contractum , non recte neceſſarium id dicetur.
Immo enim uoluntarium quoad iuris effectum hoc eſt uolun-
tarie contractum æſtimabitur . l.ſi fideiuſſor. §.primo . Ibi ipſe
ſibi neceſſitatem ſatiſdationis impoſuit.ff.qui ſat.cogan.l.ſi mu-
lier.in prin. ibi quia hunc ſibi metum ipſa infert . ff.quod metus
cauſ.l.interdum.in fin.ff.de iudicijs. Ibi cum ſua ſponte ſibi hanc
obligationem contraxerit.l.ueteres.in fin. ff.de itin. actuque pri-
ua. Ibi quia ipſe ſibi impedimento ſit,quominus reficiat. Eodem
teat.non inſcitus accedit in ca.quicunq; el.2.12.q.2.Inuitum non
dici,qui ob promiſſionem uolũtariam ad promiſſum ipſum im
plẽdum aut promiſſi ſolutionem faciẽdam urgetur.Qui tex.mi-
rum,ni iugulum q̃onis petat,eamq; ſolus dirimat.neceſſariũ de-
bitum non intelligi,quod contractum initio uoluntarie eſt.In eã
dem ſententiam gl.ſcribit in c.requiſiuit.de ſponſal. liberum aut
uoluntarium matrimonium non ideo minus cenſeri, quod ad id
contrahendum compellitur qui iureiurando ſe adſtrinxit . Eiuſ-
dem generis tex.non ſpernendus in ca.j.& cap. quæris.de æta.&
qual.in cap.innouamus.60.diſt. Inuitum ad ordines ſacros pro-
moueri non intelligi, qui ob beneficium acceptum ad eos urge-
tur . Ex quibus textibus ſenſu ipſo communi ſubnixis apertiſſima

declaratur.neceſſarium,an voluntarium debitum æſtimetur,ini-
tium ipſum ſpectandum.neceſſario ne, an voluntarie cótractum
principio ſit. Quare ſi neceſſitate contractum vlla cogente non
ſit,voluntarium id initio habendum perſpecto erit. Ita enim ma
trimonium neceſſarium aut coactum ius ducit, ſi promiſſione
nulla intercedéte ad id quiſpiam compellitur.Ita ordines ſacros
neceſſario quis ſubire creditur, ſi eum beneficium vllum non ha
bet,nolens eos ſuſcipit.Ita inuitus quis quid ſoluere aut neceſſa-
rio ſacere æſtimatur, ſi cum ſponte non promiſerit, ad id adigi-
tur. Eodem pertinent, quæ ſcripta infra in reſponſione ſeptima
ad clauſulam decreti ſunt. & ad ſubueniendum neceſſitatibus
ſuis alijs quibuſcunque.in 82.87.& ſeq.

Duodecimò ſi ad debita decretum trahimus, quæ neceſſaria
poſtea fiunt, quàm contracta ſunt. Tametſi contrahendi neceſ-
ſitas initio non ſubeſſet. fruſtra atque inutilia verba illa pro debi
tis neceſſarijs erunt, quæ repetita tertio ſunt. Siquidem neceſſa-
45 rium debitum† nullum non eſt, poſtquam contractum apparet.
d.l.in commodato.§.ſicut.ff.commoda.l.ſicut.C.de acti. & obli.
Quorſum igitur de neceſſarijs toties exprimere, ſi de debitis
omnibus decretum ſenſit.l.3.ff.de leg.j.l.3.C.de fideiuſ. At enim
46 non ita† accipi verba oportet vt inutilia & momenti nullius fiât.
l.ſi quando.in prin.ff.de leg.j.l.qui concubinam. §.qui hortos.cú
glo.fi.ff.de lega.3.l.hæc ſtipulatio.§.diuus.ff.vt lega.nomi.cauca.
§.quibus in j.conſtit. C. Idque locum & in ſtricta etiam materia
habet,cuiuſmodi priuilegium eſt.l.j.in fi.ff.ad municip. l.vni'. C.
de theſaur.lib.10.cap.j.ſecundum Hoſt.ſenſum. Ibique Abba.de
reicrip.cap.in his.Ibique Abb.de priui.Cardi.in conſi.136.nume.
6.circa med.Deci.in cap.cum ordinem.colum.2. & in cóſil.356.
colum.fi.Ius idem diſpenſationis,in qua ita accipi verba conue-
nit,ne otioſa fiant.Calder. in conſil. 6.in fi.qui filij ſint legiti. Sed
& idem in materia pœnali ſeruandum. l.j.in fin.ff.de calumnia.
Cuma.in conſil.41.colum.5.verſic.hoc tamen non obſtante. Iaſ.
in conſil.j.colum.fi.libr.3.& apud nos in conſil.201. nume.13. in
fi.In renunciatione etiam ita verba intelligenda ne ſterilia ma-
neant,Barto.ſcribit in l.Sed & ſi quis.§.quæſitum. nume.2.verſic.
quarta fuit opi.ff.ſi quis cautio.Areti.in conſi.104.breuitas.num.
9.circa fi.verſi.vltimo hoc clare patet. & apud nos in conſil.135.
nu.24.poſt med.Et alia non pauca.De quibus inferius.nu.340.&
pluribus ſeq.

Hoc amplius ne Syllabam quidem vacuam ab effectu eſſe ius
patitur glo.& Bal.in l.j.in prin.ff.quod met.cau.Curt.Sen.in cóſ.
29.nu.4.ver.& ſic illa verba.& apud nos in cóſil.297.nu.4. Quid
in verbo hic neceſſarijs dicendum Totiens repetito erit, quotiés
de debitis facta mentio eſt.

47 Inualeſcit argum.hoc namque† correctio iuris potius admitti
tur, quàm vt ieiunia, aridave verba fiant.authent.ex teſtamento.
Ibique Fulgo.Roma.& poſteriores.C.de collatio. Cald.in conſi.
13.in princip.de præben.& apud nos in conſi. 92.nume.5.& in d.
conſil.201.nu.13. Ratio maior non paulo facit, vt effectum quem
habere verbum neceſſarijs ſæpius repetitum debeat. Quatenus
ita intelligendo, iuris communis feudorum offenſio excluditur
quo nec ob debita neceſſaria feudi alienationem permitti teſta-
48 tum ſupra habemus. Cum ita decretum intelligi † aut ſtatutum
debeat,vt quam minima poſſit, iuri communi derogatur. l.pa-
tronus.§.ſi quis eſſet.ff.de bonis liber.l.Cæſar.ff.de publica.l.cō-
ſtitutionibus.Ibique Bar.ff.ad municip.l.vt gradatim.§.Sed ſi le-
ge.ff.de muner.& honor.l.ſi quando.in prin.C.de inoffic.teſtam.
c.in noſtra.de iniur.ca.j.& 2.de filijs presby. lib.6.glo.in l.dam-
ni.j.§.ſi is qui vicinas.in uer.aliquas. ff.de dam.infect.gl.& doct.
in l.fi.§.in computatione.in glo.magna in fi.C.de iure delibe. &
alia innumera.De quo etiam uberius infra.nume.319. Interpreta
49 tio hæc igitur† admittenda, per quàm commune minus feudo-
rum ius læditur,utpote fauorabilis gloſ.in capit.ſtatutum in uer.
numerandam.de præben.libr.6. quæ extenſionem agnoſcendam
in correctorijs ſcribit, ubicunque ita extendendo ad ius ipſum
commune redimus. De qua glo.non citra commendationem &
ornamentum eius, Iaſ.meminit in l.ſi unus. §.pactus ne peteret.
in quarto nota. ff.de pactis. Inde non illepide Anchar. ſcribit in
conſil.37.contra Ioannem. col.2.circa med. Illud uti fauorabi-
lius ſpectandum, quod iuri conſentaneum communi eſt. Pro
glo.ſententia in d.c.ſtatutum.text.etiam vocatur in cap.2.de de-
cim.libr.6.Quem tex.Crot.nominat in l.omnes populi. nu.213.
ff.de iuſti.& iure & in rub.ff.ſolu.matri.nu.26. Alia in ſententiam
hanc iuuandam Caſador.etiam affert decil.vni.num.2.de pactis
fol.35.

Decimotertiò per interpretationem hanc non modo iuris
communis feudorum læſio excluditur, ſed & agnatorum aut
50 ſucceſſorum ius in feudo† conſeruatur.ne ad feudum pro libidi-
ne & citra neceſſitatem alienandum occaſio præſtetur. ob id po
tiorem ex capite hoc etiam haberi interpretationem hanc opor
tet.Siquidem fauorabilis interpretatio exiſtimatur, vnde ſubdi-
torum & vaſallorum bona ſalua fiunt. l.fina. ff.de legibus. l.j.§.
nunciatio fit.& §.iuris noſtri.ff.de operis noui nuncia. Signorol.
in conſi.51.num.22.Inde fit, vt facilius quid conſeruetur, quàm
nouum acquiratur.Bar.in l.j.§.ſi quis hoc interdicto. ff.de itinere
actuq; priuat.

51 Decimoquartò quæ ad voluntatem liberam † verba pertinēt,
reſtrictionem admittunt,potius quàm tertij ius vulneretur. l.do-
talem.Ibiq; Bar.ff.de mili.teſta.Bar.in l.cum filius 10 fi.eo.tit.Ro-
ma.in conſi.116.viſis neceſſarijs.num 2.verſ.Si autem quæratur.
Dec.in conſi.355.nu.6.Quanto magis quæ reſtringendi cauſa a-
ſcripta verba ſunt,intelligenda ſtrictim erunt, vt quominus poſ-
ſit,tertij ius minuatur.Enimuero verbum illud neceſſarijs reſtrin
gendi expreſſum nomine eſt,ne ob debita omnia paſſim aliena-
re feudum liceat,verum ob ea tantummodo,quę neceſſaria erūt,
Seu in quibus contrahendis neceſſitas interueniet. Ea ratione
ſtrictim intelligenda neceſſitas hęc erit,vt ad eam pertineat,quę
per legem aut alias citra factum meram vaſalli libidinem ſeu vo
luntatem contingit.

Decimoquintò tolerabilius lex ducit, inertia verba aut frugi
52 † nullius,quàm oneroſa tertio fieri.c.cum dilectus.& c.ad audiē
tiam,de cler.non reſiden.glo.& doc.in d.l.fi.§.in computatione
C.de iure delib.cum alijs apud nos relatis in conſ.70.col.fi.Quā,
to magis decretum hoc iuri agnatorum perniciale intelligendū
ita erit,ne ineptum aut infructuoſum neceſſarijs verbū fiat,quod
non ſine miſterio repetitum totiens eſt,quoties debitorum mē-
tio in eo fit.Et qua ratione interpretatio ſtricta adhibetur, ne in
totum tertij ius pereat,ita vbi in partem aut ex aliquo id lęditur,
eam admitti interpretationem decet, vt quàm minimum poſſit,
ius alienum elidatur Soc.in conſi.j.nu.5.ver.ſecundo eadem con
cluſio confirmatur.li.3.

53 Decimoſextò quamuis vtilitatis† publicæ cauſa introducta di
ſpoſitio ſit,reſtrictionem tamen patitur,ne damnoſa tertio fiat.l.
2.in fi.ff.ad municip.coniuncta l.Lucius.ff.de admi.tuto. ex qui-
bus.ll.ſimul adiunctis ita Soci.docet in conſi.275.nume. 21.verſi.
nam licet alias.lib.2. Si contra vtilitatem publicam reſtitutionē
in verbis generalibus admittimus,ne tertio noceant.Quanto ma
gis quid reſtrictiuum verbum eſt, ſtrictim accipiendum contra
priuati hominis libidinem aut intemperiem erit. ne ſucceſſorū
agnatorum ius perimere pro arbitrio liceat, quod vtique fieret,
ſi ob debita ea voluntate contracta feudi alienandi licentia da-
54 tur.Ex textu argumentum hoc† præter Socinum,confirmatur in
l.ſi patroni. §.qui fideicommiſſariam.verſic. Secundum quæ. ff.
ad Trebellia.vbi diſpenſio hęredis fauor libertati non præſtatur,
vt adire hæres propter fideicommiſſariam libertatem debeat.ex
qua aditione oneribus hæreditarijs adſtringitur. vtpote quæ ad
fideicommiſſariam ſingularem libertatis non ambulant.Si liber
tati incommodo alieno lex non fauet,ergo nec vtilitati publicę,
quotiens vtilitati publicæ cóſuli ſine priuatorum iniuria poteſt.
Anch.in conſi.298.in territorio num.5.Rurſus ab eccleſia aut pia
55 cauſa† argumentum deduci ad libertatem poteſt, viceq; contra
ria.l.j.circa med.Ibi ad hanc pietatis rationem.Ibique Bal. C.de
com.ſeruo manu.l.contra voluntatem ibi contra iura pietatis.C.
de teſta.ma. Bartol.in l.proxime. §.j.ff.de his,quæ in teſta.delen.
& in l.ſi vnus in fi.ibique Iaſ.C.de teſt.Alexan.in conſi.76.colum.
fi.nu.14.lib.3.Iaſ.in l.qui Romæ.§.Flauius. col.pen.num.45.ff.de
verb.obli.

Decimoſeptimò non mediocriter ex eo interpretatio hæc iu-
56 uatur,quod ſcribi †a doc.ſolet,ex cauſa etiam iuſta tertio princi
pem nocere in dubio non credi.vt Nellus tradit in tract.bannis.in
3.parte primi temporis.q.11. Iaſ.in l.Gallus. §.& quid ſi tantum.
nu.69.ff.de lib.& poſt.Rui.in conſi.29.nu.2.in fi.li.1.in conſil.12.
nu.21.li.3.& in conſi.60.nu.11.verſi.quinto non obſtat.li.5. Quid
dicendum hic erit,vbi ex cauſa euidenter iniuſtiſſima deterius a
principe aut decreto eius agnatorum ius fieret. Si ob cauſam vo
luntariam aut minus legitimam feudi conceſſam alienationem
dicimus.

57 Decimooctauò non inepte † Roman. huc quadrat in conſil.
199.præſens ſtatuti particula.num.4. vbicunque ita intelligi ſta-
tutum poteſt, vt vno demum caſu iuri alterius deroget, ad ca-
ſum

ſum illum reſtringendum, non etiam ad caſum alium trahendũ. in quo ex cauſa duplici lædi alienum ius poſſit. pro qua ſententia textus dat, quos videre apud eum licet. Sed enim decretum hoc Yolant in debitis effectum habere omnibus poteſt, quæcunque vltra dotis aut donationis propter nuptias cauſam, ob cauſas alias contracta neceſſaria ſunt. Eam ob rem ad debita trahi decretum non decet, quæ contracta voluntarie ſunt. ne ob cauſas plures agnatorum ius lædatur.

Decimonon ò. Siquidem debito vllo neceſſario non interueniente, ex voluntate mera ad feudum alienandum mox vaſallus acceſſerit, Dubitaturum quempiam non arbitror, quin irrita prorſus alienatio in agnati ſucceſſoris perniciem fiat. At enim eadem per omnia ratio vertitur, cum non ab alienatione, at a voluntario debito initium res capit. vnde feudi poſtea alienatio ſequitur. Quid enim intereſt voluntarie feudum immediate ant initio ipſo alienetur, an a debito voluntario alienatio ipſa procedat. voluntariam enim vtrobique alienationem intelligi, non obſcure ea teſtantur, quæ in vndecimo ante ſcripta fundamento ſunt nu.44. Rurſus ſi cauſam debito contrahendo voluntas mera tribuit, non poteſt & ex voluntate mera feudi alienan-
58 di cauſa aut alienatio ipſa nõ deſcendere iuxta † vulgatiſſimum illud, quicquid cauſæ cauſa eſt, cauſati idem & cauſam eſſe. l. manumiſſiones. ff. de iuſti. & iure. l. j. ff. de pactis. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procura. l. certi condictio in prin. ff. ſi cer. pet. l. dedit dotem. ff. de colla. bon. l. liberorum. ff. de uerb. ſigni. Cauſæ enim potentia in cauſatum influit. l. Publius. §. j. ff. de condi. & dem. Tradit Bald. in tract. ſciſma. numer. 15. poſt rubri. C. ſi quis aliq. teſta. prohib.

Vigeſimò differentiam inter cauſam eſſe & cauſatum oportet.
59 cum † idem cauſa eſſe & cauſatum nequeat. Aliud quippe pater atque filius, aliud res ac effectus eius eſt. Oldr. in conſil. 150. nu. 5. in fi. & ſeq. Bulgarin. in rub. ff. ſol. mat. nu. 23. uerſi. Secundo quia. ubi ex Bar. id Bulgar. probat in l. j. col. 7. C. de appella. cum neque apud Bar. aut Bal. uerbum de hoc fiat. Itaque cum debitum neceſſarium a decreto expoſtuletur, a neceſſitate ipſa produci debitum oportet. Ita neceſſitatem uti cauſam debiti anteire & debitum ab ea fieri neceſſe eſt. Aliter quippe neceſſarium debitũ non erit. hoc eſt neceſſario contractum, ſi a debito ipſo neceſſitas orietur. Immo enim eodem tum tempore & una ſimul debitum neceſſitasq; inducentur.

60 Vigeſimoprimò Alex. his teſtimonium aſſuitur † in conſil. 215. nu. 5. lib. 6. actum cauſantem non cauſatum ſpectandum. Proinde debitum ſpectãdum, unde neceſſitas oritur, neceſſarium necne ſit. Non etiam neceſſitas aut obligatio inſpicienda, quę ea debito ipſo contracto exiſtit.

Vigeſimoſecundò ſi ad debita uoluntarie contracta relatio decreti ſit. libidini, arbitrioque uaſalli tota feudi permiſſa euerſio erit, debita uoluntarie contrahendo, ex quibus alienari feudum
61 oporteat. At enim † hoc genus agnoſci interpretationem non decet, unde in poteſtate aut arbitrio cuius ſit, alienum prorſus ius perimere. l. nec ei. §. eorum. ff. de adopt. l. ſi quis rem. & l. ne in poteſtate. ff. de arbitr. l. ſi ita quis. §. is cui. ff. de lega. 2. l. fideicommiſſum. ff. de condi. & demonſtr. Bart. in l. 2. ff. quod ui aut clam. Alex. in conſi. 49. circa fin. lib. 2. Qua ratione locum text. non habet, in l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudic. ubicunque in facultate actoris eſſet, illuſorium iudicium in perniciem alienam efficere Bar. in l. duobus. §. ergo ſi quis. nu. 2. ff. de iur iurand. Eam ob cauſam interpretari decretum conuenit, ne illuſorium agnati ſucceſſoris fieri ius poſſit. l. j. in fin. ff. de calumnia. l. ſi prætor. ff. de iudi. l. fin. in princ. Ibi ne quicquam alioquin mihi caueatur. ff. ſi cer. pet. l. hanc legem. ff. de contra. empti. l. fin. ff. ne quid in loco pub. l. j. §. exceptiones. ff. quarum rerum actio non da. l. cum alijs in fin. C. de cura. furio. l. fi. C. de uſur. l. fi. §. non autem. C. de bonis quæ lib. l. fin. in fin. C de uſur. rei iudi. c. commiſſa. §. porro. Ibi ne ſtatutum ipſum fiat ludibrio. de elec. lib. 6. De quo inferius etiam num. 77. Eodem ſpectant, quæ ſcripta infra in reſponſione tertia ad clauſulam decreti ſunt, & ad ſubueniendum alijs neceſſitatibus ſuis quibuſcunque. Atque ea Bal. reſponſio hæc in ſpecie neceſſitatis iuuatur in conſil. 332. præmittendum eſt ad euidẽtiam quòd ordo. nume. 3. lib. 5. in quinto requiſito. De quo etiam infra in reſponſione 12. ad clauſulam decreti prædictam. nu. 93. verſic. quinto fraudem. Neque contrarium bis eſt, quod in diſceptatione publica aduocatio partis obijciant, bonum quem præſumi. l. merito. ff. pro ſocio. Atque ideo accipiendam præſumptionem
62 non eſſe, fieri poſſe, vt ſucceſſorum feudi † ius pereat. Textibus enim reſponſio hæc aduerſatur, qui tam frequentes citati in argumento hoc 19. ſunt. Namque ſi præſumptam hanc bonitatem cognoſcimus, quorſum interpretationem reijcere, per quàm in arbitrio cuius eſſet, alienum ius aut diſpoſitionem eludere. Semper enim dici poterit, ab illuſione timendum id genus non fore, cum ſincerus & candidus quiſque, non fallax præſumatur.

63 Secundò argumentum aut † reſponſio hæc refellitur, ad eum caſum text. aut regulam non pertinere, de qua in d. l. merito. vbicunq; tertij ius lædi ex præſumptione bonitatis poſſit. verum ad eum caſum reſtringitur, quo dolum præſumendo, pœnam reus pateretur. Bar. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiu. Anch. in conſi. 415. primum dubium tale eſt. col. 2. verſ. ad hoc aduertendum. Roma. in conſi. 304. plura ſunt. col. j. verſic. ne refragatur. Soci. in conſi. 57. nu. 17. lib. 4. Corn. in conſi. 61. col. 5. in fi. libr. 3. Deci. in l. non hoc. col. fin. C. vnde legit. in l. ſi emancipati. nume. 3. in fin. C. de collatio. in cap. Oſius. num. 6. in quinto nota. de electio. in ca. ſuper literis. num. 8. in fi. de reſcript. Ruin. in conſil. 68. nume. 4. in fi. lib. 4. Gozad. in conſi. 66. nu. 7. Galiau. in rub. ff. de verb. obliga. nu. 160. in fin. Proinde ad ius alienum perimendum aut minuendum valere præſumptio bonitatis non debet. Aliter porro interpretantibus conſequens fieret, exceptiones reorum omnes iure ipſo ea præſumptione ipſa bonitatis in actorum perniciem probari. Quæ cum ita ſint, præſumptio admittenda bonitatis nõ eſt, vnde agnati in feudo ſucceſſuri ex toto conſumi, nedum minus fieri ius poſſit.

Vigeſimotertiò alienationem feudi permittendam, & ius cõmune feudorũ circa alienationem ipſam non paſſim lædendum aut abrogandum decretum cenſuit. at in caſibus ſolummodo, qui expreſſi in decreto ſunt. Ita in caſibus alijs non expreſſis incolumis alienandi prohibitio & ex decreto manet. Ea ratione ſicut prohibita alienatio feudi in caſibus non permiſſis per decretum eſt, ita interpretationem admitti non conuenit. Vnde occa-
64 ſio ſequi alienandi poſſit. Quoniam qui alienationem † prohibet, prohibere omnia creditur, vnde ſequi alienatio poſſet. l. quotiens. j. ibiq; Bal. C. de fideicom. c. j. in fi. de inueſti. de re. aliena facta Soc. in conſi. 26. nu. j. lib. 3. Dec. in conſi. 442. num. 26. & apud nos in conſil. 170. num. 9. Ius huc & illud vulgatiſſimum ſpectat, ad omnia prohibitionem trahi, ex quibus perueniri ad prohibitum poteſt. l. nec timorem in fi. Ibiq; glo. fi. ff. quod metus cauſ. l. athletas. §. ait prætor. ff. de infam. l. oratio. ff. de ſponſal. l. magis puto. §. ſi pupillus. ff. de reb. eorum. l. cum lex. ff. de fideiuſſ. l. legem. C. de natu. lib. l. fi. C. ſi manci. ita fuerit alie. ca. tux. de procura. Alienatione igitur feudi præterquàm ob debita neceſſaria prohibita, permiſſa intelligi alienatio non debebit, quæ ob debita ſit voluntarie contracta. Id quia permiſſione id genus admiſſa, ad caſus probibitos perueniri haud difficulter poterit, nomina debitorum pro libidine faciendo. quorum diſſolutio ex feudo fiat.

Vigeſimoquartò argumento a ratione deſumpto ſententia
65 hæc confirmatur. Namq; † cum niſi in caſibus quibuſdam feudi permiſſa alienatio non ſit, prohibita in cæteris intelligitur. l. cum lex. ff. de legib. l. cum prætor. ff. de iudi. l. ex eo. ff. de teſtib. l. ſtatuliberum. §. Stichum. ff. de legat. 2. l. pater. §. fundum. ff. de legat. 3. l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verbor. obli. l. maritus. C. de procura. l. fi. C. de pact. côuen. ca. nonne. de præſumptio. Rurſus cum de regula prohibitionis alienandi, niſi caſus certi ſtatuto non excipiantur. in caſibus alijs non exceptis confirmata regula intelligetur. l. nam quod liquide. §. fi. ff. de penu lega. l. quæſitum. §. idem reſpondit. ff. de fundo inſtr. l. j. ff. de reg. cato. l. j. Ibique poſteriores. ff. de reg. iur. c. dominus noſter. ibique gl. 32. q. 7. Pro qua ſententia tex. alios Fulg. nominat in l. precibus. num. 6. verſic. excipietur ſecundo. C. de impub. Quod cum ita ſit, per decretum etiam feudi alienatione interdictum regulariter apparet. Sed enim ob
66 rei cuius alienatio prohibita † regulariter eſt, curam adhiberi a prohibito oportet, vt nec ex diſpoſitione legali alienatio fiat. l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. glo. in l. item quia. in prin. in verb. illata. ff. de pactis. glo. & doct. in l. ſi ita quis. §. ea lege. in glo. magna. ff. de verb. oblig. Alex. in conſi. 158. num. 3. verſi. Secundo illa non poteſt. libr. 5. Areti. in l. Gallus. §. nunc videndum. in fin. ff. de lib. & poſt. Curti. maior in conſ. 45. nu. 21. verſi. Tertius caſus. Bal. his præter Alexan. & Curtium aſſuitur in l. vni. nume. 8. in fi. C. de inoffi. in l. hac edictali. in priu. nu. 2. in fi. C. de ſecun. nup. & in authen. præterea. num. 5. C. vnde vir & vxor. Quanto magis curã habere vaſallus prohibitus debebit, ne ea facto ſuo voluntario feudi alienatio ſequatur. Quod vtiq; fieret, ſi ob debita nulla neceſ-

ſitate cogente contracta feudi permiſſam alienationem concedi
mus. Glo. tantum hic affirmandam in d. l. item illa non duxi.

Neque contraria his clauſula ampliatiua decreti eſt, & etiam
67 ad ſubueniendum† alijs quibuſcunque neceſſitatibus ſuis. quæ
verba vniuerſalia ſunt. l. 2. ff. ſi quis in ius voca. nõ ierit. l. ſed & ſi.
& l. quæcunque. ff. ad l. Aquili. l. edicto. §. primo. & l. ait diuus. ff.
de iure fiſci. c. ſolitæ. circa fi. de maiori. & obe. ca. ſciant cuncti. de
electio. lib. 6. ergo ad neceſſitates trahi omnes debent, etiam quę
ex contractu aut debito voluntarie facto deſcendunt. l. 3. §. j. iun-
cta l. coiri. ff. pro ſocio. l. Iulianus. ff. de lega. 3. §. j. Inſtit. de donat.
c. ſunt nonnulli. j. q. j. cum alijs apud nos relatis in l. prima. num.
44. ff. de lega. j. Hoc amplius ad caſum etiam improprium verba
vniuerſalia trahi, ſcriptum non parce habemus in conſi. 594. nu.
2. Multifariam enim argu. hoc diluitur. Principio cum mentio
68 debitorum in ſpecie† facta iam ſit, In eiſq; neceſſariorum quali-
tas adiecta, ad neceſſitates, quæ ex debitis fiunt, clauſulam tra-
hendam illam non eſſe, & ad ſubueniendum alijs neceſſitatibus
ſuis quibuſcunque ſiquidem ad ea admitti relatio non ſolet, in
quibus prouiſio facta in ſpecie eſt. l. cum in teſtamento. §. fi. ff. de
hæred. inſtituen. l. cohæredi. §. qui patrem. ibique Imola & Alex.
ff. de vulg. l. quod in rerum. §. ſi quis poſt. in fi. ff. de leg. j. l. qui vxo
ri. §. qui legauerat. & l. vxorem. §. fælicisſimo. ff. de leg. 3. l. Stichus
nutricis. & l. alimenta. §. baſilicæ. ff. de alim. legat. l. doli clauſula.
& l. ſtipulationes commodisſimum. ff. de verb. oblig. l. cum quæ-
ſtio. C. de lega. Et in ſcriptura legis generali, ad ea non referri, in
quibus cautum ſpecialiter eſt, textus declaratur in l. in teſtamen
tis. Ibiq; Sal. C. de teſtamen. Bal. in l. j. C. de legi. hæredi. in conſil.
390. primo ſtatuto. col. 2. ante med. verſicu. tertia ratio eſt. libro j.
Roma. ſing. 309. Romæ Alex. in conſil. 48. nu. 7. & ſeq. lib. j. Itaque
ad neceſſitates alias, quàm quæ ex debitis fiunt, clauſulam hanc
referri ampliatiuam conuenit. Quæ neceſſitates contingere non
paucæ ſolent ob alimenta puta, aut captiuitatem redimendam,
valetudinem curandam, & alias id genus neceſſitates, quæ ci-
tra debiti vllius vinculum neceſſarij aut voluntarij mortalibus
incidunt.

69 Secundò reſpondetur. ſpeciem hic odioſam † verſari. Idque
odioſum dupliciter expenditur. Primum, quòd iuri communi
feudorum decreto hoc derogatur. quo iure nec ob cauſas neceſ
ſarias feudi alienatio conceditur. ca. j. quali. feu. po. alie. Bal. in c.
j. in princ. nu. 10. verſi. quæro nunquid ſi ex conſuetudine. de pro-
hi. alie. feu. per Feder. Soc. in conſi. 19. nu. 11. verſic. & non ſolum.
lib. j. Deci. in conſi. 445. nume. 14. Sed nec ob cauſam piam feudi
permiſſa alienatio eſt. d. c. j. in prin. ibique Bal. num. 18. de prohi.
alie. feudi per Feder. Tradit idem Bal. in c. j. §. donare num. 3. qua
li. feu. alie. po. Iaſ. in l. de quibus nu. 64. verſi. tertio ergo aduerte.
ff. de ll. De quo dictum etiam ante eſt numer. 30. Odioſum pla-
70 ne † intelligitur, quicquid iuri contradicit. l. ius ſingulare. & l.
quod vero contra. ff. de ll. l. 2. C. de noxal. l. aduerſus. C. de nu-
ptijs. c. cum dilectus. de conſuetu. c. quod dilectio. de conſangui.
& affi. c. j. & 2. de filijs presby. lib. 6. Archid. in c. hoc tantum. 17.
q. 2. Bal. in l. non ſine num. 5. C. de bonis quæ lib. Abba. in conſil. j.
col. 2. circa med. lib. j. & in conſi. 117. col. j. lib. 2. Corn. in conſil.
89. col. 3. lib. 3. & in conſi. 271. column. 4. lib. 4. & alia non pauca.
71 Secundo odioſum decretum hoc inde† apparet, quòd ius ex eo alie
num læditur, ideſt quod agnatis quæſitum per inueſtituram &
contractus maiorum eſt. l. ſi quis in graui. §. ſi ex ſtipulatione. a
ſenſu contrario. ff. ad Syllanian. Idque ex eo etiam oſtenditur,
quòd tolerabilius lex habet, vt verba oſtendantur, quàm tertij
ius lædatur. c. ſuper eo. de offi. deleg. d. c. cum dilectus de conſue.
glo. in ca. pacatus. in glo. 3. 23. q. j. Oldra. in conſil. 208. quæſtio eſt,
vtrum per priuilegium, in fin. Gemini a. in conſil. 19. in fin. Rom. in
conſi. 334. circa primum. Deci. in conſil. 21. nu. 4. Iaſ. In l. ex facto.
in quarto not. ff. de vulga. ſi improprie verba accipimus, ne tertij
ius lædatur, non poteſt odioſa diſpoſitio non eſſe, vnde tertij ius
72 minuitur. In fauorabilibus † quippe, non improprie ad reſtrin-
gendum, verum ad ampliandum verba accipimus. l. hoc modo.
ff. de condi. & demonſt. l. Senatuſconſulto. & l. libertum. §. penul.
ff. de ritu nup. c. fi. de præben. iuncto c. pen. de verbo. ſigni. Calde.
in conſi. 19. de regular. Iaſ. in l. j. §. hoc autem. nume. 7. ff. ad Treb.
in 2. lectu. in l. non dubium. num. 45. C. de ll. in l. 2. nu. 5. verſic. ego
noniter pondero. C. de in ius vocan. in l. qui ſe patris. num. 55. in
fi. & nu. ſeq. in fin. C. vnde lib. Quam rem executi plenius ſumus
in rubr. ff. de ope. noui nun. atque in commentarijs poſterioribus
in primis. Odium item ex læſione iuris tertij aliter demõſtratur.
73 quòd verba † vniuerſalia etiam reſtringere permittitur, ne ter-
tio noceant. §. cum autem. Inſtit. quibus modis ius pa. po. ſol. vbi
cum a principe deportatus reſtituitur, ſtatum priſtinum per om-
nia recipit. At enim ad bona reſtitutio non trahitur, quæ tertio
quæſita, aut tranſlata in eum ante ſunt, quàm reſtitutio fieret. Bar.
& alij in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. nu. 15. & ſeq. ff. de lib. & po.
Ita textum in d. §. cum autem. ad reſtrictionem verborum vniuer
ſalium Crotus expendit in l. j. nu. 4. Ibique Nigri. nu. 16. ff. de leg. 1.
Quod idem vltra Crotum & Nigri. ex Bar. probatur in l. dotalem
per illum tex. ff. de mili. teſta. cum alijs apud nos aggregatis in d.
l. j. nu. 55. & pluribus ſeq. ff. de leg. j.
74 Hoc amplius tametſi fauoris cauſa† decretum editum princi-
paliter ſit, ne indotatæ mulieres fiant, & ne in calamitatibus quæ
mortalibus incidunt, egeſtate vaſalli laborent. Attamen quia
incommodum alienum permixtum fauor iſte habet, odioſa diſpo
ſitio quantum ad interpretationem habetur, vt ſtricta in ea fie-
ri interpretatio debeat. l. quod ſi nepotes. ff. de teſta. tu. l. ſed & mi
lites. §. j. Ibique Bald. ff. de excu. tutor. §. penul. Inſtit. qui teſta. da.
tutor. poſ. Bart. in l. liberorum. nu. 5. ff. de verb. ſign. Bald. in conſil.
298. quæritur verum vſurarius. colum. j. circa med. lib. 2. Caſtren.
in l. ſicut certi. numer. 4. C. de teſta. mili. Socin. in conſil. 48. nume.
2. lib. j.

Odio igitur decreti huius, ſaltẽ quod ad reſtrictionem attinet
admiſſo, ſtrictim verba illa vniuerſalia, & neceſſitatibus alija
quibuſcunque, intelligi oportet, vt ad ſimilia expreſſis referan-
tur, in quibus initio ipſo neceſſitas ſubeſt. non etiam ad neceſ-
ſitates fieri relatio debet, quæ originem voluntariam habent. Et
quæ neceſſitates dici cauſa prima inſpecta nequeunt.. per ea quæ
abunde dicta in ſuperioribus ſunt. Longe enim inter neceſſita-
tes has diſtare, quæ voluntariam & quæ neceſſariam cauſam ha-
bent, teſtatum ſatis ſupra habemus argumento maxime vndeci-
mo. nu. 44. vbi voluntariam obligationem aut neceſſitatem tex.
& glo. non paucis oſtendimus, initium, cui voluntas dedit. ea de
re ſubueniendum ei non fore, qui vltro ſe in neceſſitatem conie-
cit. Diſſimilitudine igitur & ratione diuerſitatis tam maxima in
ter neceſſitates has interueniente. conſequens ſit, ad neceſſitates
trahendum decretum non eſſe, quæ diſſimiles expreſſarum ſunt.
hoc eſt. quarum voluntarium initium eſt. cum neceſſitas ſub ori-
gine ipſa in expreſſis interueniat, quæ vel a lege imponitur, vt in
dote & donatione propter nuptias. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l.
fi. C. de dotis promiſ. Cumulate doc. in l. j. ff. ſoln. matri. vel a caſu
fortunæ pendet, qualis captiuitas, & aliæ id genus miſeriæ ſunt
75 quæ a numine mox contingunt. In ſe enim certisſimo † hoc vti-
mur, ad ea in ſpecie odioſa aut ſtricta verba hæc trahenda vni-
uerſalia non eſſe, & alijs quibuſcunque, in quibus ratio diuerſi-
tatis interuenit, aut quæ maiora expreſſis ſunt gloſ. in Clemen. ne
Romani. in verſic. vel alias quouis modo. de electio. in Clem. non
poteſt. in ver. grauiora. de proc. in Clem. fina. in verſi. quouis mo-
do. de ſen. excomm. Geminia. in conſi. 25. nu. 7. in fi. Soc. in l. Gal-
lus. §. etiam ſi parente. nu. 6. ante fi. verſi. ergo dicamus. ff. de liber.
& po. in l. quidã relegatus. col. 2. ff. de rebus dub. & in conſil. 560.
num. 13. & pluribus ſeq. lib. 2. Deci. in conſil. 486. nu. 8. verſic. non
obſtant illa verba. & in conſi. 495. nu. 18. poſt med. Ruin. in conſi.
50. col. pe. circa med. li. j. in conſi. 116. nu. 17. li. 2. & in conſi. 98. nu.
20. lib. 4.

In reſponſione hac ad verba decreti vniuerſalia, obſeruandũ,
locum reſponſioni ipſi eſſe, etiam ſi debitorum mentio facta per
verba vniuerſalia ſit. & pro debitis alijs quibuſcunque, ne ad ma
iora expreſſis, vel in quibus diuerſitatis ratio vertitur, relatio fiat.
Et in debitis enim ratio monet, de qua in reſponſione proxima.
Quid dicendum hic erit. vbi mentio debitorum facta in clauſula
controuerſa non eſt, verum de neceſſitatibus alijs quibuſcunq;.
in quo verbo neceſſitatibus facilius atque vehemẽtius ratio aut
reſponſio vrget. quatenus relationem eius ad neceſſitates haben
dam non eſſe, quæ ex debitis naſcuntur, dilucide ſatis in reſpon-
ſione teſtatum priore habemus. Quocirca extra controuerſiam
omnem poſita res videtur, debitorum verbo in clauſula hac non
facto, & alijs quibuſcunque.

Tertiò ad clauſulam hanc ampliatiuam reſpondetur. debito-
rum mentio eſto facta in ea ſit, & pro debitis ſuis alijs quibuſcũ-
que quod factum minime eſt. ad debita tamen reſtringi eam con
76 uenit. In quibus neceſſitas initio inſit. Id quia † verba reſtringi
vniuerſalia oportet, vbicũque iniqui alias aut abſurdi quicquam
conſequi ex eis poteſt, ſi vniuerſaliter accipiuntur. Ang. in conſil.
6. Anto. de But. in conſi. 19. Soci. & alii in l. j. colum. j. Ibique apud
nos nume. 55. & ſeq. ff. de lega. j. Iaſ. in conſi. 182. col. 6. poſt med.
lib.

lib.2.& in conſi.ti5.col.5.libr.4.Ruin.in conſil.t88.num.10.libr.
2.& in conſi.18.nu.8.verſi.præterea ceſſantibus, libr.3.Sed enim
quid abſurdius,iniquiusve, quàm licentiam vaſallo eſſe, æs alie-
num pro animi libidine,neceſſitate vlla non vrgente, & cui ſuc-
curri non ægre poſſit, in ſucceſſionem agnatorum perniciem cō
flandi.Ita vt ex feudi alienatione dimitti creditores oporteat.In-
77 de enim† iniquitas abſurditasve exiſtit, ꝙ ad irritum deduci res
poteſt.Ang.in l.certo generi.nu.3.ff.de ſerui.ruſti.prædior. Idq́ue
ex text.ſignificantius oſtenditur, in d.l.ſi quis rem.& l.ne in po-
teſtate.ff.de arbitr.vbi pro abſurdo lex habet, in poteſtate cuius
eſſe,ut alienum ius lædat. Quod idem ex text. declaratur in d.l.
nec ei.§.eorum.ff.de adoptio.in d.l.ſi ita quis.§.is cui. ff.de lega.
2.& in d.l.fideicommiſſum.ff.de condit.& demonſtr. In quibus
ll.conditio,ſi ſine filijs deceſſerit, ad filios adoptiuos non trahi-
tur,neque per eos fideicommiſſum deficit. ne in arbitrio hęredis
grauati ſit,fideicommiſſi iure filios adoptādo,ſubſtitutum frau-
dare.Et generaliter interpretationem reijciendam, unde in pote
ſtate cuius ſit,illuſorium alterius ius efficere,Bart.tradit in l.2.ff.
quod ui aut clam.Alexan.in conſi.49.circa fi.lib.2.Inde fit, ut lo-
cum text.non habeat in l.ſi quis intentione ambigua.ff.de iudic.
quotiens in facultate actoris eſſet,iudicium eludere.Bar.in l.duo
bus.§.ergo ſi quis.nu.2.ff.de iureiuran. Quocirca ita interpretari
decretum oportet,ne illuſorium ius fieri agnatorum poſſit. l.j.in
fi.ff.de calumnia. cum alijs ſupra in argumento. 22.comparatis.
num.61.

78 Quartò reſpondetur. In debitis eſto† clauſula decreti conce-
pta uerbis uniuerſalibus ſit,& pro debitis alijs quibuſcunque,re
ſtrictionem tamen accipere ob æquitatem debent. l.lis nulla. ff.
de iudi.ijs adiunctis, quæ glo.& docto.not.in l.cogi.§.ſi pater in
uerſi. contra obſequium.ff.ad Trebel.In d.l.lis nulla. uerbis uni-
uerſalibus & ipſis negatiuis litis exercitatio inter patrem uetita
atque filium eſt. At enim reſtrictionem prohibitio illa uniuerſa-
lis admittit,ne locum habeat,ubicunque iudicium permittendū
æquitas poſcit. Aequitas plane obſeruatur, quotiens ad irritum
ius deduci filij poſſit. ueluti cum patri inſtituto ſubſtitutus filius
ex fideicommiſſo eſt. Namq́ue inutile fideicommiſſum patre nō
adeunte fit. Ea propter patrem filius adire recte cogit. ne illuſo-
rium fideicommiſſum fiat.ut in d.§.ſi pater.in uerſic. obſequium
glo.& doctor.not.Si prohibitio uerbis negatiuis in d.l.his nulla.
concepta reſtrictionem æquitatis cauſa, recipit, Quanto magis
79 † ius idem probandum in uerbis uniuerſalibus erit,quæ conſcri
pta affirmate ſunt, cum debiliora negatiuis æſtimentur glo.in l.
hoc genus.ff.de condi.& dem. Bal.& poſteriores in l.ſi Ruffinus.
C.de teſta.mili.Dec.in c.cum.in nu.12.in fin.de conſtit.in c.inſu-
per.nu.5.uer.& ad hoc facit.de teſtib.in conſi.3.nu. 4.in conſ.44.
col.fi.circa med.Et id genus innumera.

Quintò reſpondetur ob debita alia quæcunque feudi permiſ-
80 ſam alienationem fac.Reſtrictio† tamen in uerbis ſperni uniuer-
ſalibus non ſolet,quæ rationem habeat. l.j.Ibiq́ue Bal.C.de fide
inſtr.c.j.§.fi.de iureiur.lib.6.Iaſ.in l.quodcunque.in prin.nu.4.ff.
de uerbo.obli.Enimuero rationi congruit, ut ad debita alia om-
nia feudi alienandi reſtrictio fiat,in quibus initio ipſo neceſſitas
inſit. ne fraudem alijs faciendi, aut ex animi libidine ſine cauſa
qua iuſta iuris alieni minuendi, occaſio præbeatur. l.cum hi.§.ſi
cum lis. ff.de tranſactio. l.in fundo. ff.de tranſactio. l.magis pu-
to.§.ſi pupillus.ff.de rebus eor.l.j.§.illud.in fin. ff.de aqua plu.ar.
l.fina. C.de inceſt.nupt. ca.paſtoralis.circa fi. de cauſ.poſ.& pro-
prie. Iam abſurdiſſima res fuerit, uiam dolis per leges aperiri,
quæ dolis pœnas irrogant. l.2.C.de indic.uidui. tollen.l.memi-
nerint.

81 Sextò reſpondetur reſtrictionem† in uerbis uniuerſalibus debi
torum quorumcunque admittendam, unde ciuilis atque iuſta in
terpretatio fiat.l.qui autem.§.fi.iuncta glo.in uer.idoneis.ff.de cō
ſti.pecu.l.j.iuncta gl.ff.de eo quod cer.lo.l.j.& l.generali.C.de ſa
croſ.eccl.l.fi.Ibique glo.j.C.ſine cenſu uel reliq. Calca. in conſil.
17.nu.5.in conſi.11.num.38.in fi.& in conſi.25.nu.28.uerſic.quia
licèt geminatio. Ibique idem in uerbis uniuerſalibus geminatis
ait.Iuſtam plane atque ciuilem interpretationem hanc eſſe, un-
de alienum ius ſaluum ſit, eiusque fraudandi occaſio non datur,
nemo non uidet.

82 Septimò reſpondetur,uniuerſalia decreti uerba† ad ea trahen
da debita non fore, in quibus eadem aut tanta ratio non uerti-
tur.Rota deciſi.288.maior pars in nouis.Calca.in conſi.j.colum.
19.in fin.uerſic.& propterea ubi reperitur.Pro qua ſententia text.
uidetur in c.cum in illis.in princ.de præben.libr.6. Quem text.in
ſententiam hanc Deci. nominat in conſi. 541.nu.9. Dequo etiam
apud nos in conſi.144.num.6.Sed enim rationem non modo ean
dem aut tantum in debitis voluntarie contractis non continge-
re,ſed longe diuerſam interuenire,quis dubitet Siquidem vbi vo
luntarium initio debitum fuit, voluntaria quoque obligatio aut
neceſſitas æſtimatur,in quam vltro ſe debitor coniecit. vſque a-
deo vt ei ſuccurrendum lex non cenſeat. qui ipſe ſibi neceſſitatē
hanc aſciuerit.l.ſi fideiuſſor.§.Si neceſſaria.ver.Si autem. Ibique
Caſtren.ff.qui ſat.cog.cum alijs,quæ locupletius ſupra compor-
tata in argumento aut fundamento vndecimo ſunt,nu. 44. Rotæ
tamen dictum in ratione tanta affirmandum hic non cenſui.Sed
enim ſuperuacua diſceptatio videtur, quando ratio multo alia
in debitis voluntarijs conſtat.

Octauò reſpondetur,ampla atque vniuerſalia decreti verba re
83 ſtringenda,† vt quàm minimum poſſit, a iure communi diſceda
tur.vt Bald.no.in l.j.ver.quæro ſi ſtatutum dicit.C.qui bonis ced.
poſ.Alex.in conſi.72.col.j.lib.2.Ruin.in conſi.4.nu.7.& in conſil,
98.nu.etiam 7.lib.2.Ea propter etiam ſi debitorum omnium alio
rum expreſſio facta in decreto Yolant fuerat, ad debita tamen
reſtringendum id erit,quæ neceſſitate contracta vrgente ſunt.ne
vulnus tam acerbiſſimum commune feudorū ius accipiat.Quid
dicturi hic erimus,vbi præter iuris communis offenſionem, ter-
tij etiam,hoc eſt agnatorum detrimētum incurrit. Hoc amplius
84 interpretatio admitti hæc† ſolet,quamuis ita reſtringendo,in ali
quo ſolummodo ſtatutū operetur. Satis quippe eſt,circa aliquid
ſtatutum operari. Quocirca extenſio contra ius actiue paſſiueq;
fieri in alijs debet.Abba. in cap.ex parte vltimo per illum text.de
verbor.ſignificat.Iaſ.in conſil.201.col.4.libr.2.Pro qua ſententia
text.non paucos feudorum Curt. Senior vocat in conſil.49.num.
47.verſi.& cum dicebatur.Idem Soci. probat in l.ſi filius qui pa-
tri.col.fi.ff.de vulga.Hoc amplius Calderi. ſcribit in conſil. vlti-
mo ante fin.de donat.ſatis eſſe, ſi quid minimum diſpoſitio ope-
ratur.Quid hic dicendum, vbi effectum magnum producere ſta
tutum poteſt, vt non modo in dote & donatione propter nu-
ptias,ſed & in neceſſitatibus alijs locum habeat, quæ initio ipſo
contingunt. ob captiuitatem puta redimendam, ob alimenta,
valetudinem curandam & id genus alia.Cum Socin.tamen in d.
l.Si filius qui patri.col.fi.mihi non conueniret, vbicunque ex par
tibus pluribus ſeparatis ſtatutum conſtaret.Ibi enim in partibus
omnibus effectū ſpectandū aliquem puto. Sed enim in partibus
omnibus ad modum hunc interpretando momenti non exigui
eſſe decretum poteſt,quod ad neceſſitates alias trahi, quàm ex-
preſſas non poterat vtpote iuri contrarium.l.Sancimus. C.de te-
ſta.l.præcipimus.in fin. C.de appella. regula huc ſpectat, caſum
omiſſum iuri relinquendum.l.ſi extraneus. ff.de condi.ob cau.l.
ſi cum dotem.in prin. ff.ſolu.mat.;& id genus non pauca.Idq; in
85 materia† in primis,quæ iuri contradicit, quæ niſi caſum expreſ-
ſum non comprehendit glo.in c.licet canon.in ver.carere.& ver.
de diſpenſatione.de electio.lib.6.& in Clemen. 2.in ver.eiſdem.
de æta.& quali.Imola in l.ſi vero.§.de viro.nu.13.ff.ſolu. ma.Soc.
in conſi.30.nu.19.& ſequen.libr.j.Curt.Sen.in conſil. 78.domina
Franceſchina.colum.5.poſt med.& apud nos in rub.ff.de lega.1.
num.46.

Nonò debitorum eſto aliorum quotumcunque mentio facta
in decreto ſit.quod niſi de neceſſitatibus non loquitur, ad debi-
ta tamen voluntaria trahi id non poſſe, luculenter oſtenditur.
Namque ſi ad voluntaria refertur, abſonus & ineptus ſenſus le-
quitur.vt non modo inter maiora expreſſis, ſed & inter contra-
86 ria dictio† alijs inſeratur.Ideſt inter debita neceſſaria & volunta
ria,contra quam natura ipſius verbi ferat. quod ad ſimilia perti-
net.l.fi.Ibiq; Bal.C.de his qui a non domi.c.fi.in princ.de pactis
li.6.Clem.j.de reſcrip.gl.& doc.in l.non ſolum. quæritur in verſ.
cæteros.ff.de procu.l.ſi fugitiui.C.de ſeruis fugi.Bal.in conſ.349.
Statuto Placentiæ in fi.li.j. Alex.in conſi.204.nu.3.li.2.Dec.in con
ſi.86.circa fi.& alia non pauca.

Decimò neceſſitas hæc, quæ neceſſitate non cogente contin-
git culpa accidere vaſalli dicitur, qui vltro ſe in neceſſitatem
87 coniecit.ob id† neceſſitati ſuccurri huic non conuenit, quę a vo
luntate & culpa egeni exiſtit.l.Papinianus.ff.de minor.vbi excu-
ſationem, exilij impedimentum non præſtat, quominus mitti
procurator debeat.id quia exulis culpa impedimentum hoc ac-
cidit.Eodem tex.pertinet in c.intelleximus.de iudi. Quod text.in
ſententiam hanc Abb.vocat in c.2.nu.7.de procu.Capit.deciſio.
123.num.3.Damnum item, quod ex facto ſuo hæres vnus ſentit,
a cohæredibus non repetitur.l.inter cohæredes.§.quod ex facto.

ff.famil.erc.Sed nec vniuerſornm bonorum ſocio damnum a ſo-
ciјs reſtituitur, quod ſocij ipſius acceptum culpa eſt. l.ſi ea duo-
bus.ff.de ooaal.l.cum duobus. §.fin.& l.ſequeot.ff.pro ſoci. An-
gel.in conſilio 329.numero 3. circa princip. Remisſionem quo-
que mercedis cooductor fruſtra petit, culpa cuius per hoſtium
latronumve incurſum fructus perierunt.l.ſi merces. §.vis maior
& § culpæ.ff.loca.Ang.in d.conſil.329.nu.3.Eodem teat.pertinet
io l.qui inſulam.§.fin.ff.loca.pactum,ne incendium quis præſtet,
ad eum caſum non ſpectare, quo paciſcentis aut familiæ ſuæ cul
pa incendium conflagrauit. Idq; pro ſingulari Rom.habet ſing.
29.ſi quis promiſit.Euictio quoque emptori non præſtatur,quæ a
culpa eius venit.l.ſi ideo.l.ſi dictum. §.ſi compromiſero & l.He-
rennius.in fin.ff.de euict.Glo.huc accedit in l.Iulianus in glo.j.ff.
de rei vend.eaceptionem,de qua in l.vendicantem. ff.de euic.em
ptori culpæ reo.non prodeſſe. Sed nec teſtatori ſuboeniendũ lex
cenſuit,qui culpæ accuſari cuius poteſt. l.pe.ff.de ioiuſto teſta.iũ
cta l.quidam teſtamento Proculum.ff.de vulg.l.tractabatur. ff.de
mili.teſt.l.3.C.de inoffi.teſt.

88 Atq; in ſpecie† neceſſitatis, rationem eius non habendã, vbi-
cunque culpa aut facto volontario eius accidit,qui io ea laborat,
Rota tradit in conſi.849.epiſcopus Carurcenſis. Pro qua ſentẽtia
vltra Rotam, teat.videtur in d.l.ſi dictum.§.compromiſero.ff.de
euict.euictionem non præſtari,quæ ab arbitri ſententia ſequitur.
Namque etſi maaime arbitri ſententiæ ſtare neceſſe emptor ha-
bet,iuſta vel non ſit.l.diem proferre.§.ſtari.ff.de arbitr. Attamen
quia emptoris culpa neceſſitas hæc iocidit, nihil eam lea facit.
Senteotiæ, & reſponſioni huic decimæ appoſitę ea ſeruiunt, quæ
in vndecimo ante ſcripta fundamento ſunt nu.44.

89 Eodem & illud pertinet,rationem;† impedimenti non haberi,
quod amouere licebat. l.Sed & ſi per prætorem. §.hæc clauſula.
ff.ex qoibus cau.maior.l.quibus diebus.io prio. Ibiq́ue Socyn. in
tertio nota.ff.de condi.& demon.l.qui poteſt facere.ff.de reg.iu-
ris.c.ſi.de electio.c.2.Ibiq́ue Dec.in quarto nota.de teſtib. c.voi-
co.de cuſto.euchari.c.cum ſit Romaoa de appella. Rom.in conſ.
9.Fely.in c.cum inter nu.19.verſicu. vtrum eacommunicatus. de
eacep.& in c.ea tranſmiſſa.col.j.de præſcriptio.Soc.Iun.in conſ.
76.nu.78.verſi.& ſi contra iſta dicatur.libr.j.Locupletius,in cõſi.
17.nu.6.& pluribus ſeq.& in conſi.117.ou. 6.& pluribus ſeqoen.
lib.2.Signorol.his aſluitur in conſi.19.nu.2.verſicu.præterea non
obſtat tertium. dilationem ſecuudam ob impedimentum facto
teſtium conciliatum qui teſtificari renuerunt, iodulgendam non
fore.id quia tolli impedimentum poterat, ad iudicem adeundo,
per quem teſtimonia dicere cogerentur. De quo etiam apud oos
in conſi.270.num.3.Sed enim tolli neceſſitas hæc debita ſoluen-
di,poterat.ab ipſis contraheodis temperando, cum vlla contra-
90 hendi neceſſitas non ſuberat.Vnde cum†vaſalli culpa,qui animi
libidine nomina debitorum fecit, amoueri poſtea neceſſitas ne-
queat,non tam aliter neceſſitatibus eius ſuccurri oõ poſſe quàm
eas pellere nolle dicitur.l.j.Ibiq; glo.in verſi.pacto. C.de nat.lib.
Bald.in cap.j.§.j.in ſi.de feudo ſine culpa non amitten. Ripa in l,
quod te nu.47.in ſi.ff.ſi cer.pet.Impedimenti item rationem oon
habendam,quod impediti colpa contingit, Geminiao.ſcribit in
conſi.42.nu.12.verſic.oec obſtat.Romao.in d.conſil.9.quod pars.
Quæ cum ita ſint, pluſquam abſurda res fuerit, vaſalli culpam
ooeroſam ſucceſſoribus & ius io feudo habentibus fore. Iniquiſ
91 ſimũ enim lea ducit,ex facto†vnius alium aggrauari.l.ſi ex duo-
bus.io ſi.ff.de negoc.geſt.l.j.in prin.ff.de alie.iudi.mutan.cau.fa-
cta. l.ſi ſeruus io ſin.ff.de diuer.& tempo.præſcriptio.l.ſi quis in
ſuo. §.legis. C.de inoffi.teſta.Aeque negligentiam vnius incom-
modam eſſe alij non conuenit. l.rem hæreditariam in ſioe. ff. de
euictio. Ius idem in errore aut imperitia vnius receptum ne frau
di alij ſit.l.mandatum diſtrahendorum io ſi.ff.maoda.l.oam ini-
quisſimum. ff.de iuris & fact.ignor. Text.huc pertinet in l.ſupra.
§.apud ferocem.ff.de aqua plu.arcẽ.Ibi & eſt iniquum, eum,qui
noo fecit, id reſtituere oportere. Iuriq́ne naturali repugnare, ex
facto alieno quempiam lædi, teat. docet in l.j.C.vt nullus ex vi-
car. libr. 11.in §. qooniam vero.in Authent. vt nulli iudic. Quos
duos tea.Roman.nominatio conſil.508.numer.5.Sed nec patris
92 †factum filio obeſſe lex patitur.l.2.§.j.ff.ſolu.matr. l.ex repudia-
tione.C.de fideicom. Quamuis rubori aduocatiooi diuerſæ non
fuerit,cõtra in diſceptatione publica reclamare, iure expreſſum
non inueniri, vt aduerſus factum patris filius veniat in titu.oſten
dendo.ff.& C.de inoffi.teſta.& C.ne filius pro patre.Quòd ſi cõ-
tra factum patris tanquam inoſficioſum io bonis patris filius ve-
niat, Quanto magis in boois filij aduentitijs, cuiuſmodi feudum

eſt,permittendus venire filius erit. Atque in ſpecie feudi, oon ne
initio reſpooſi huius luculeotisſime id oſtendimus num.21.Quis
igitur ferat, rationem neceſſitatis in perniciem filij agnative ha-
bendam,quæ a profuſione & culpa orta defuncti ſit. etiam ſi de
debitis alijs quibuſcunque expreſſio facta in decreto ſit.

Vodecimò cum neceſſitatem, nõ debitorum mentio in decre
to fiat,io expedito pro actore res videtur. vt ad neceſſitates per-
tineat,quæ initio ſunt.vti ſupra teſtatum cumnlatisſime eſt num,
32.& plurimis ſeq.Vnde ſenſus verus ac nitidus in clauſula hoc,
& pro alijs neceſſitatibus ſuis quibuſcunq; non modo propter
neceſſitates,ob quas contracta debita ſunt, ſed & propter alias,
quarum nomine debitum contractum adhuc vllum non eſt,feu-
di alienationem permitti. Ita ad debita nulla neceſſitate contra
cta referri clauſula hæc neqoit.

93 Duodecimò ea Bal. ioterpretatio hæc † confirmatur,in conſil,
332.præmittendum eſt ad euidentiam, ꝙ ordo nu.3.li.j.vbicun-
que pro neceſſitatibus ſuis alienaodi facultas datur, quinque ex
quiri,vt alieoandi ius competat. Primum omnium euidẽtem oc-
ceſſitatem eapoſtulat. Ita initio ipſo neceſſitatem atq; ipſam eui
dentiam exigit.Sed enim quo modo euidẽs io eo oeceſſitas erit,
qui pro animi libidine ad alienandum aggreditur.

Secundò id Bal.deſiderat, vt ad eum modum veodendi facta
poteſtas ſit.At qui ad modum hunc vendẽdi,cum neceſſitas ini-
tio non eſt,verum pro animi libidioe contractum debitum ſit fa
cultas vendendi data decreto non apparet.

Tertiò ad limites neceſſitatis facultatẽ hanc vendendi reſtrin
gendum Bal.ait.De quo inferius dicetur.

Quartò pro loco & tempore opportuoitatis verſetur. Vnde ſi
loco aut tempori neceſſitas ooo cooueniret, ratiooem haberi
eius nõ oportet. Quid enim ſi cultiore veſtitu, ſumptuve alio ma
iore quàm locus tempusve poſcant, quiſpiam vtatur. Elegaotia
ne indulgendum eius erit?

Quintò fraudem omnem a neceſſitate abeſſe,Bald.vult.Quæ
res ad ea confirmanda valet, quæ ſcripta ante in vigeſimoſecun-
do argumeoto ſuot nu.61. Quintum hoc exquiſitum Bald.etiam
idem admittit in conſil.343. examinaoda ſuot colu. j.circa med,
verſi.ſed notandum eſt.eo. lib.j.vbi;pro qualitate immioentium
cauſarum intrandas impenſas, non ſiogendas oeceſſitates ſeri-
bit. Io quibus verbis neceſſitates ab ioitio vſque adeo expoſcit,
vt occaſio neceſſitatis adimi fingendæ debeat.Si rei cuius in ali-
menta pita indigerę ſe aſſerit, cum neceſſitati id genus ſuccurri
aliunde poſſit.

94 Decimotertiò ex Bal.qõ† dirimitur in coof.50. quid importent
iſta verba.li.2.vbi neceſſitatem triplicem diſtinguit fatalem, na-
turalem,& voluntariam,ideſt quæ contracta voluntarie eſt. Fata
lem,quæ fato aut fortuoæ caſu contingit, Veluti cum io latrones
quiſpiam iocidit.Naturalem,quæ in morbo curando, io familia
ſuſtentanda,aut agrorum cultura vertitur.Voluntariam, cum de
bita quis vltro contrahit, ſeu facinus aliquod admittit, Inde ad
facultatis alienandi quęſtionem trahit.cum bona fideicommiſſa
ob neceſſitatem alienaodi facultas gratiaro datur. de qua facul-
tas intelligi neceſſitate debeat.Et quidem io oeceſſitate fatali &
naturali pro eapedito rem habet, ad eam facultatem porrigi. In
voluntaria demum negotium eſſe ait. Io qua re caſus obſeruat
vnum atque alterum.Primus caſus eſt. vbiconque fideicommiſſi
euertendi cauſa,neceſſitas inducitur aut paratur.Quo caſu dubi
tandum non eſſe putat, alienandi licentiam oon eſſe per text.in l.
Titins rogatus. ff.ad Trebel.Secundus caſus eſt. Cum ex flagitio
neceſſitas oritur, quod aut ætatis laſciuia aut odio admiſſum
ſit. Quo caſu niſi ob perſooam redimendam permiſſam aliena-
tiooem non putat.præterquàm ſi ad filium prohibitio alieoandi
ſpectat,qui legitima tenus alienare permittitur.de qua onus reij-
ci prohibitioois ſolet. In oeceſſitate igitur voluntarie conciliata
non niſi ob perſonam redimendam alienandi eſſe ius putat.Quę
perſonæ redimendæ neceſſitas ſicut a ſpecie cootrouerſa abeſt,
ita quæſtionis iugulum Bal.dictum petit.

95 Decimoquartò † ea doctor. prædicta omnia confirmantur in
auth.præterea. C.vnde vir.& vxor. neceſſarium id debitum æſti-
mari,in quo principio ipſo neceſſitas ineſt,vt compenſandi ani-
mo in debitam neceſſarium quid cui relictum ceoſeatur. De quo
apud nos in conſi.132.nu.14. Sua res huc accedit in titu.de las ar-
ras nu.17.

Decimoquintò cum locus præmiſſis & in hominis ſcriptura
ea rationibus memoratis tamque vrgentibus ſit, ad ſcripturam
tamen legis ſeu decreti ducalis in primis pertinent. Siquidem

96 †re-

96 † reſtrictionem lex facilius, quàm hominis actus admitti. Bal. in
l. fi. col. 1. C. ſine cenſu vel reliq. Alex. in l. ſi patroni in prin. nu. 15.
ff. ad Trebel. Iaſ. in l. 3. §. prætor ait. nu. 7. ff. qui ſatiſd. cogan. in l. 1.
§. nunciatio. in tertia limitatione. ff. dē ope. noui. nunci. in c. 1. nu.
49. in vſibus feud. & in conſi. 124. circa fi. lib. 4. Rui. in conſi. 195.
num. 2. lib. 1. Cur. Iun. in conſi. 1. nu. 3. Itaq; ſi reſtrictionem prædi
ctam hominis etiam diſpoſitio rationibus tam efficaciſſimis re
ciperet, Quid in ſcriptura dicendum legis ducalis erit.

Neq; contrarium prædictis decretum Blanchæ eſt, qua expreſ-
ſum parte eſt, declarationem, non derogationem decreti Yo-
lant a Blancha factam. Vnde cum debitorum mentio in decreto
ſimpliciter habita Yolant ſit, neceſſariorum verbo non facto,
derogatum ei ex Blanchæ decreto non cenſeri. Reſponſio enim
in promptu eſt, derogationem hic non verti, at declarationem.
Namq; quia vocari in controuerſiam poterat, de quibus debitis
Yolant ſenſerat, de omnibus ne, iuxta voluntarijs ac neceſſarijs,
an de neceſſarijs tantummodo. Quia abſurdus & rationi omni
tam naturali quàm ciui exagitans ſenſus videbatur, qui ad debi-
ta etiam voluntaria ſpectat. mens decreti Yolant declarata per
Blanc ham eſt. Vt niſi ad debita neceſſaria cogitatum non intel-
ligatur. Ad quem modum mentis ducis Yolant declaratio, non
decreti eius derogatio hic interuenit.

Secundo reſpondetur, ambiguitatem in decreto Yolant cir-
ca debita verti, de quibus generaliter loquitur, declaratione aut
diſtinctione eorum non facta, de quibus Yolant ſenſerit. Ambi-
97 guitatem enim † ex verbis generalibus naſci, proculdubio eſt. l.
in tradentis. ff. com. præd. l. vbi autem non apparet. in prin. ff. de
verbo. obli. l. cum Stichus. ff. de ſolutio. l. prætor ediſit in prin. ff.
de iniur. l. ita fide. § de iure fiſci. gloſſ. in l. quotiens. 1. ff de verbo.
oblig. Oldra. in conſi. 81. quòd proceſſus, num. 5. in conſi. 133. fa-
ctum tale eſt, dominus. §. nu. 3. in conſi. 244. ad obiectus, num. 23.
& in conſi. 304. inſ. aſcriptæ allegationes nu. 3. Signorol. in conſi.
209. in fi. Imola in l. 4. §. Cato. col. 2. ante med. verſic. quid autem
ſi pœna. ff. de verb. obli. Roma. in conſi. 326. nume. 12. Inde etiam
98 ambiguitas † naſcitur, quòd multifariam intelligi verbum de-
bita, in voluntarijs, neceſſarisve poteſt. l. eum qui calendis. in
prin. ff. verb. obli. l. veteribus. Ibiq; glo. ff. de pactis. Bal. in l. ſcire
leges. nu. 3. ff. de ll. in l. precibus nu. 23. C. de impub. & alia non
pauca. Senſum igitur decreti Yolant in verb. debitis planiorem
faciendum ita vt abſurdi aut iniqui quicquam in eo non hæreat,
99 viſum Blanchæ fuit. Dubitandū vero non eſt, in poteſtate † Blan-
chæ ducis fuiſſe, interpretationem hanc facere, cum eius ſit in-
terpretari, cuius & condere. l. ex facto in prin. ff. de vulga. l. Nera-
tius. ff. de regul. iuris. l. fi. ibiq; doc. C. de ll. c. cum veniſſet. de iu-
di. c. inter alia. de ſen. excom. Bar. & alij in l. omnes populi. nume.
54. ff. de iuſti. & iure. Quam etiam facultatem interpretationis fa
ciendæ vel in partium diſpendium in cauſa controuerſa iudex
habet Fely. in d. c. inter alia in prin. Dec. in l. in ambiguis oratio-
nibus. ff. de reg. iur.

Si dixeris, ambiguitatem in ver. debitis non contingere. Perin-
de quaſi generaliter intelligi id debeat, ſicut expreſſum generali
ter eſt. l. 3. ff. de offi. præd. l. quique. §. parentes. ff. de in ius vocan.
100 l. imperator. ff. de poſtul. Et alia id genus. Reſpondetur, † locum
id non habere, vbicunque ratio diuerſa in aliquibus inuenitur.
Ad ea enim ſermo generalis non trahitur, l. ſi ita relictū. in prin.
ff. de lega. 2. l. ſi plures. ff. de lega. 3 l. creditore. §. datur. in fin. ff. de
bonis autor. ind. poſſid. c. cum in illis in prin. de preben. lib. 6.
Barto. in l. ſi pluribus. nu. 6. circa med. verſi. in dubio qualiter in-
telligatur. ff. de lega. 5. Rota deciſione. 288. maior pars. in nouis.
Fulgo. in conſi. 135. in cauſa criminationis. col. 3. ante med. Pau.
de Caſt. in conſi. 187. notandum eſt col. pe. poſt med. lib. 2 Calca.
in conſi. 1. col. 19. circa fi. Dec. in conſi. 541. nu. 9. Idq; receptum
in ſpecie hac non dubie puto. in qua & iuris communis feudo-
rum & tertij incommodum vertitur. Sed enim rationem multo
diuerſam feudi ob debita voluntaria & neceſſaria alienandi, ſa-
tiſq; commonſtratum in ſuperioribus habemus. Quo circa ta-
metſi dubitandum non fuerat, non niſi ad debita neceſſaria Yo-
lant ducem cogitaſſe, attamen quia apud nonnullos ingenio pa-
uidiori, in controuerſiam id vocabatur, digna res viſa Blanchæ
fuit, quam luculentius aperiret. Atque ideo qualitas totiens ne
ceſſariorum debitis adiecta, quotiens de eis facta mentio eſt. Ad
reſponſionem hanc reſponſio & ſexta conducit.

101 Secundo ad ea ſcriptura generalis non trahitur, quæ veriſi-
mile non eſt, ſub generalitate comprehenſa ipſa eſſe. l. qui pecu-
ni. ff. de pecul. l. 3. ff. de euictio. l. obligatione generali. ff. de pign.
c. veniens. & c. quintauallis. de iureiuran. Federi. de Senis in conſi.
125. ſuper eo quod quæritur col. 1. circa med. Scite huc Angel.
ſpectat in conſi. 248. Philippus ciuis de Florentia num. 2. verſic.
pro hac parte adduco. Diſpoſitionem vllam tam generalem nō
inueniri, quæ ad ea referatur, de quibus veriſimile non ſit, diſpo
nentem cogitaſſe. De quo dicto Iaſ. meminit in l. cum res nu. 12.
verſi. adde ſimiliter. ff. de lega. 1. Atqui veriſimile prorſus non eſt,
de voluntarijs debitis Yolant ſenſiſſe. Ad quem modum vaſalli
arbitrio feudi totius permiſſa ſubuerſio ſit. Et delinquendi occa-
ſionem princeps ipſe præbeat. l. meminerint. C. vnde vi. Et quor-
ſum ad eum modum non niſi in caſibus quibuſdam feudi aliena
tionem permittere. Quandoquidem perinde res eſt, vt ſi permiſ-
ſio & licentia alienandi generaliter interueniat.

102 Tertio ad ea ſcriptura generalis † non trahitur, quæ diſpo-
nentis mens non admittit. Ang. in conſi. 583. in aduertentia ſta-
tuentium nume. 5. Quod dictum pro memorabili Iaſ. agnoſcit in
conſi. 24. col. 7. circa med. lib. 1. Sed enim debita voluntaria pati
Yolant ducis mens non poteſt. vtpote in quibus admittendis ini
quitas euidens & abſurditas vertitur. Ea quippe principi fuiſſe
mens creditur, qualem eſſe iure conuenit. l. ex facto. ibiq; Iaſ. in
quarto nota. ff. de vulg. Neque id ſentire princeps creditur, quod
per ius aut æquitatem ſcriptam non licet Bal. in conſi. 121. propo
nitur ꝙ ex forma ſtatuti num. 2. lib. 1. per tex. in c. audita de reſti.
ſpolia. Eodem Bal. ſpectat in c. 1. num. 3. apud quem vel quos con
tro, inueſt. Talem principis animum intelligi, qualis legis ſcriptæ
& rationis naturalis eſt. De quo dicto Dec. meminit in c. cum ve-
niſſent. in 1. nota. de iudicijs. in conſi. 21. nu. 3. in conſi. 48. col. fin. in
conſi. 64. nu. 7. in conſi. 97. circa prin.

103 Quartò ad reſtrictionem hanc † decreti Yolant, vt ad neceſ-
ſaria reſtringatur, Bart. confert in l. totiens. §. 1. ff. de pollicita. &
in l. ambitioſa. nu. 12. ff. de decr. ab ord. fa. generalem poteſtatem
ad iuris alieni læſionem non trahi. ſequitur Caſtren. in conſi. 61.
ſatis clarum videtur mihi col. 2. lib. 1. Ancha. in conſi. 366. videtur
primo communitatem col. 1. Roma. in conſi. 116. Viſis neceſſa-
rijs nu. 5. verſi. ſi autem quæratur. Læſionem planè iuris hic agna
torum verti nemo non videt.

104 Quintò ad inhoneſta arbitriū generale † non porrigitur. Soc.
in conſi. 53. num. 3. lib. 3. ex Ang. & Fulgo. in l. milites. C. de teſta.
mili. Quid indignum porro aut deforme magis, quàm libidini,
cuius feudi totius excidium committi. Barto. huc & alij ſpectant
in l. cum Aquiliana. ff. de trāſactio. ex arbitrio pleniſſimo in com
promiſſo dato, conceſſum id non intelligi, vnde damno graui af
fici quiſpiam poſſit. Ea ratione ab arbitro partes non cogendas,
vt acceptilationem, ſeu quitationem, quam vocan. generalem fa
ciant. Sequitur Cor. in conſi. 140. colum. 1. lib. 3. Deci. in conſi. 11.
col. 3. in fi.

105 Sextò reſtrictionem ſermo generalis † accipit, vbicunq; re-
ſtringendi ratio contingit. l. 2. ff. de offi. aſſeſſor. l. quæſitum ſcio.
de teſtib. cap. 5. de coniugio leproſor. c. cum in cunctis, §. clerici.
Ibiq; Abb. in not. de electio. iuncto tex. in c. ſi compromiſſarius
eod. titu. lib. 6. Tradit Imola in cōſi. 121. in fine primi dubij. Abb.
in c. ad audientiam. in prin. de decim. Enimuero rationem ſum-
mam in reſtrictione hac verti, luculentiſſime ſuperiora teſtan-
tur. Quæ reſponſio ex his etiam confirmatur, quæ ſcripta ante in
reſponſione prima habemus. nume. 100. & quæ ſcripta ante cir-
ca clauſulam decreti Blanchæ ſunt. & ad ſubueniēdum neceſſi-
tatibus ſuis alijs quibuſcunq; num. 82. Namque ſi reſtrictionem
106 verba vniuerſalia admittunt, longe † facilius generalia, quæ in-
firmiora vniuerſalibus ſunt. l. 3. §. 1. iuncta. l. coiri. ff. pro ſocio. Vbi
validior bonorum omnium, quàm bonorum ſimpliciter ſocietas
habetur. Aeque pluris verba vniuerſalia ſunt, a munere omni,
quàm generalia, a munere abſtinendum. c. ſunt nonnulli. 1. q. 1.
no. gl. in c. paſtoralis. in ver. temporaliter. de donatio. cum alijs
apud nos aggregatis in l. 1. num. 44. ff. de lega. 1

Sed permiſſorum omnium nihil eſſe fac. De voluntarijs debi-
tis decretum Yolant eſto, nominatim dicat. feudi & ob ea per-
miſſam alienationem eſſe. Aduerſarijs id ſuffragari nihilo magis
poteſt, vtpote cui per decretum derogatum Blanchæ eſt. In quo
niſi ob debita neceſſaria feudum alienare non conceditur. Cui
107 Blanchæ † decreto ceu poſteriori ſtandum. l. 1. Ibique Bald. in
compendio. ff. ad l. Aquil. c. cum expediat. de elect. lib. 6. Bart. in
omnes populi num. 35. ff. de iuſti. & iure. & in l. Si certarum. §. fi.
ff. de mili. teſta. Anchar. in conſi. 256. pro clariori. Deci. in conſ. 3.
num. 1. fuſius Alex. in conſi. 122. nu. 2. lib. 2.

Neque proteſtatio mutat in Blanchæ decreto interpoſita, non
niſi

niſi circa declarationem, decreto derogatum Yolant non intel-
ligi. Quoniam cum de neceſſarijs debitis mentio ſemper in de-
creto Blanchæ fiat. neque vna ſimul cohærere voluntaria & ne-
ceſſaria poſsint, neceſſe eſt, per verbũ neceſſarijs verbo deroga-
108 tum voluntarijs intelligi. prioribus † quippe in ijs per poſterio
ra derogatur, quæ vna conſiſtere ſimul nequeunt. l. Aemilius. ff.
de minor. l. ſi quis ante. verſi. idem Pomponius. Ibiq; Iaſ. in 1. no-
ta. ff. de acqui. poſ. l. nemo. & quod ibi not. C. de aſſeſſor. l. 1. §. fina.
verſi. quantum in ea parte. Ibiq; Bal. C. de lati. liber. tol. Alex. in l.
ſi quis eum, in prin. nu. 2. ff. de vulg. in conſi. 193. num. 2. lib. 6. Cor.
in conſi. 308. colum. 3. circa med. verſic. & ex his multiplex ſumi
poteſt. lib. 4. Deci. in l. vinum. col. 6. poſt med. verſi. tertio princ i-
cipaliter. ff. ſi cert. pe. in l. pacta nouiſsima. num. 5. de pactis. & in
conſi. 463. num. 5. verſi. præterea & Secundo. Itaque cum facto ip
ſo & neceſſario ex adiectione neceſſarijs derogatio decreti Yo-
lant inducatur, vbi voluntariorum expreſsio facta in eo eſſet, quæ
penitus ſilet, nihil proteſtat o facienda, non niſi circa declaratio
109 nem decreto derogatũ Yolãt cenſeri. Iuris quippe incerti † non
eſt, potentius verbis factum eſſe, atq; ideo a facto contrario pro-
teſtationem vinci. l. cum in plures. §. locator horrei. ff. loca. c. cũ
M. de coſtitutio. c. ſollicitudinem. de appela. Qua ratione ab effe
ctu verbis contrario, non a verbis ipſis nomen contractus acci-
pit. l. ſi vno. in princ. ff. loca. l. ſi olei. C. eodem titu. l. inſulam. ff. de
præſcrip. ver. Bartol. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de pu-
blica. cum tabulis ſexcentis. & plenius infra nu. 176. & nu. 505.
Secundò ad proteſtationem reſpondetur. proteſtantis mentẽ
110 ſpectandam, quæ uerbis ante ſtat. Proinde a verbis † ſtatuti di-
ſcedendum, vt menti eius ſeruiamus. l. benignus. ff. de ll. l. non
dubium. C. eod. titu. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſa. tut. Bar.
in l. contra legem. ff. de ll. & in l. non dubium num. 11. ſcite Ang.
in conſi. 68. Martinus Ioannis de Florentia, Pau. de Caſt. in conſi.
83. præſens caſus. col. fi. lib. 5. Alex. in conſi. 116. nu. 14. ver. præte-
rea cum hac concluſione. lib. 2. Iaſ. in l. iuris gentium. §. prætor. in
ſexto nota. ff. de pactis. & in l. 1. §. veteres nume. 18. uerſic contra
iſtam deciſionem. ff. de acqui. poſſ. Mens ſanè proteſtantis fuit,
ut præter expreſſa, incolume decretum Yolant ab alijs fieret.
Proinde cum neceſſariorum qualitas expreſſa in debitis ſit, quã-
tum ad debita decretum potius Blanchæ habendum, etiam ſi de
uoluntarijs nominatim dictum in decreto Yolant ſit. Neq; ratio
111 nem tũ haberi uerbi † declaratio, oportet. q nihil aliud quàm
decretum Yolant declarare Blancha cogitauerit. Quoniam of-
fenſionem in uerbo hoc, potius quàm in mente decreti admitte-
re tolerabilius lex ducit, ut pro correctione accipiatur. Vbi in-
telligi proprie nequeat. Idq; ex glo. oſtenditur in l. 1. in gloſſ. 5. ff.
de orig. iur. Bar. in d. l. omnes populi. num. 53. in 6. q. prin. ubi pro
correctione, ut materia ſubiecta ferat, interpretationem accipien
dam ſcribunt. Idem Rom. probat in l. ſi uero. §. de uiro nu. 21. ff.
ſolu. ma. Ratio eadem declarationis erit, quid aliud quippe de-
claratio, atque interpretatio, uiceq́, contraria pollet.
Tertiò ad proteſtationem reſpondetur. Niſi decreto Yolant
derogatum admittimus, ubi de uoluntarijs debitis memoria ha
bita in eo eſſet, ocioſum atq; iners uerbum neceſſarijs totiens re
112 petitum manet. Quo caſu † correctionem legis ſtatutiue agno-
ſcere ius potius ſolet, q̃ ut inepta aut ſterilia uerba maneant Ful
go. Roma. & poſteriores in auth. ex teſtamento. C. de collatio. cũ
alijs ſupra in fundamento undecimo relatis num. 47. uerſi. inua-
leſcit argumentum hoc. Vnde contrarietate inter uoluntaria &
neceſſaria debita interueniente, non poteſt per decretum Blan-
chæ decretum Yolant non corrigi, ubi expreſſio in eo de debitis
113 facta uoluntarijs eſſet. Neceſſe quippe † ad correctionem indu
cendam non eſt, ut nominatim id dicatur. Verum ſatis eſt, cõtra-
rium in decreto poſteriori ſtatui, quàm ſancitum in priori ſit. c. j.
de conſti. lib. 6. Card. in conſi. 52. in princ. & col. 2. circa fi. Gemi.
in conſi. 22. in prin. Corſet. ſing. 67. quotiens in fi.
Apparet ex his, perniciate agnatis in debitis uoluntarijs Yo-
lant decretum non eſſe. Primò, quòd ad neceſſaria & ipſum re-
ſtringi debita oportere, rationibus & argumentis cofirmatum
inuictis habemus, quatenus uerbum de uoluntarijs debitis fa-
ctum in decreto Yolant non eſt. Secundò, quòd mentione etiam
uoluntariorum facta, abrogatum id per Blanchæ decretum le-
gitur.
114 Sed obijcitur, ob cauſam † neceſſariam in dubio feudum alie
natum. l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & poſth. l. cum ita. §. fi.
& l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. l. cum in corpus. ff. de acq. rerũ do-
mi. l. j. & ij. & l. in his. §. ſed ſi forte. ff. de ſolutio. Signorol. in conſ.
53. nume. 6. cum alij apud nos comportatis in rubri. ff. de lega.
primo. nome. 112. in conſi. 106. nume. 8. in conſi. 135. nume. 12. in
conſi. 149. num. etiam 15. & in conſi. 270. num. 4. Hormanno. huc
accedit in l. 4. §. Cato nume. 443. in fi. ff. de verb. obli. in caſu ne-
ceſſario, non voluntario obligationem contractam in re dubia
intelligi. Ea propter ſucceſſoris in feudo eſſe, ob cauſas volunta-
rias feudum alienatum aut debita contracta oſtendere. Namq;
115 ſi ex cauſis neceſſarijs facta alienatio præſumitur, vis ea † præ-
ſumptioni eſt, vt probationis contrariæ onus in aduerſarium re-
ferat. l. ſi. in prin. ff. quod metus cau. l. minor viginti quinq; annis
ex aſpectu. ff. de minor. l. ab ea parte. l. verius. l. ſi chirographũ. &
l. cum de indebito. in prin. ff. de probatio. l. nuptura in fi. ff. de iu
re dot. l. quintus. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. generaliter. §. ſi pe
titum. ff. de fideicom. lib. l. omnimodo. C. de inoffi. teſtam. l. ſi ue
poſſidetis. ibiq; Bald. & alij C. de proba. c. ſuper hoc. de renũcia.
c. ex inſinuatione de procura. c. vni. vt eccle. benefi. & apud nos
in conſi. 60. num. 7. in conſi. 198. num. 4. In quo argumento vſq;
adeo ipſi ſibi placuiſſe aduncationem partis didici, vt rerum ſe
potitam crederet.
Enimuero dignum id viſum non eſt, quod in ſcriptis refer-
116 retur. Regulæ quippe † iuris notiſsimæ refragatur. factum pro
bandum, non præſumi. l. denique. ff. ex quibus cau. maior. l. quæ-
cunque. §. qui pupillo. ff. de publica. l. qui a quolibet. ff. de con-
tra. emptio. l. in bello. §. factæ. ff. de captitu. l. 1. C. de manda. prin.
l. 1. C. de probatio. l. aſſeueratio. C. de non nume. pecu. l. ſi eman-
cipati. Ibi, teq́, emancipatum eſſe probaueris. C. de collatio. c. cũ
in iure. de offi. delega. c. 1. de procura. c. in præſentia de proba. c.
Raynutius & c. Raynaldus de teſta. In facto planè neceſsitatem
eſſe, q rei cuius indigens quis ſit, proculdubio eſt, cũ & animus
117 † ipſe. an is cui animus fuerit, a facto pendeat. l. bonæ fidei. ff. de
acq. rerum domi. l. j. §. j. ibiq; Iaſ. & Horman. in quarto not. ff. de
acqui. poſſ. l. pro hærede in prin. ff. de acqui. hære. Rationem Bal.
affert in l. voluntatis nu. 2. C. de fideicom. quia de motibus animi,
quales ſunt, coniecturis remotis, ius non diſponit. Aeque de ne-
ceſsitatibus hominum, prout ex facto conſiſtunt, lex non tractat,
indigens quiſpiam necne ſit. Neceſsitate planè apparente, ſuccur
ri ei, an non oporteat, lex ipſa conſtituit.
Secundò textui argumentum hoc refragatur in l. fi. ff. de exer-
citor. vbi qui pecuniam in cauſam neceſſariam, nauem puta re-
ficiendam credidit, neceſsitatem probare neceſſe habet. q indi-
gens nauis refectionis eſſet. Atqui neceſſaria probatio non eſſet.
118 ſi a iure præſumi neceſsitatem dicimus. probationis liquidiſsi
mæ vicem præſumptione ſubſtinente. l. quidam teſtamento. in fi.
ff. de vulg. l. licèt imperator. ff. de lega. j. l. ſi quis locuplex in fi. ff.
de manu. teſta. l. dolum C. de dolo. c. j. Ibiq; Abb. in ſecundo not.
de cleri. non reſiden. gloſſ. in l. ſi tutor. C. de peri. tutor. cum alijs
apud Decium comparatis in rubri. de proba. num. 13. verſi. ſecun
da concluſio. Iaſ. in l. manifeſtæ nu. 3. in ſecundo nota. ff. de iure-
iuran. in l. ſi fundum in ſecundo etiam nota. ff. ſolu. matri. Sed &
veritas, iuris præſumptio dicitur. l. ſi. §. ſi. iuncta glo. ff. de proba-
tio. Iaſ. in l. j. nu. 9. C. de teſta. mili. Quem tex. ab aduocato quo-
dam Papienſi, & celebri didiciſſe confitetur.
119 Tertiò glo. & doc. argumento † huic reſiſtunt in Authen. hoc
ius porrectum in glo. fi. C. de ſacroſan. Eccleſ. cũ adminiſtratori
aut præfecto eccleſiæ pecunia creditur, mutuo reſtituendo non
aliter eccleſiam obligari, niſi ſi fides facta neceſsitatis ſit. q pecu
niæ aut mutui indigens eccleſia eſſet. Idem Federico viſum in
conſi. 119. Barto. & alijs in l. ciuitas in fi. ff. ſi cert. pet. Bald. in l. j.
nunc. 6. C. ſi aduer. credi. in l. ſi prædium in fi. C. de præd. minor.
Sed quorſum neceſsitatis huius probandæ onus creditori impo-
nere, ſi iuris præſumptione docetur.
120 Quartò ex Alex. ratione † validiore argu. hoc proſternitur in
conſi. 141. nu. 4. lib. 5. Quotiens intereſſe ob dotem non reſtitu-
tam, idcirco mulier poſtulat, q vnde vitam tueatur, non habet,
neceſsitatis huius probationem ab ea præſtandam. Si in muliere
viro orbata, quæ egena eſſe fere aſſolet, neceſsitatis probationem
Alex. deſiderat, quid in viro dicendum, cui res tenuis familiaris
non erat. Cui filiæ, ſororesve nuptui collocandæ non eſſent. Qui
filium non plus quàm vnum & puberem vix haberet. A quo feu
di ſui nunc repetitio ſit.
Quintò in ſpecie atq; nominatim, vbicunq; niſi ex cauſa ne-
ceſſaria aut vtili fieri alienatio nõ poteſt, neceſsitatis vtilitatisve
fidem faciendam, declaratum ſuperius eſt nu. 53. ex Anchara. in
conſi. 274. colũ. j. poſt med. verſi. in prædicta autem alienatione.
Alex. in conſi. 160. nu. 5. lib. 6. Deci. in conſi. 142. nu. 4.

Sextò

Sextò in ſententiam hanc inter nobiles ab aduocatis per Sena
tum excellentiſsimum Vercellis pronunciatú die 16. Iunij. 1557.
per eumq; feudi alienatio reſciſſa, quæ non extraneo, ut hic, ve-
rum agnato facta remotiori erat. quamuis in alimenta, in valetu
dinem & podagram curandam feudum alienatum emptor agna
tus contenderet. Neque in dubitationem valetudinis aut poda-
græ cruciatus vocaretur. Quid hic dicendum, vbi a morbis cor-
poris immunis feudi venditor erat. & quem profuſum ſui fuiſſe,
nemini non patet.

121 Neque argumentum mouet, quod † obiectum ex diuerſo eſt,
in cauſam quid actum neceſſariam præſumi. Quoniam hallucina
tio nec ferenda in argumento hoc apparet. Locum quippe argu-
mentum habet, vbicunque de neceſsitate ipſa liquet, ob eam
quid actum intelligi. Cæterum q̃ præſumi neceſsitas ſoleat, rece-
ptum id neq; ll. neq; doc. teſtimonija eſt, de quibus memoria ha
122 bita in argumento legitur. Quare qui † ob cauſam neceſſariam
actum qui ſcribunt, habilia præſupponunt, ideſt neceſsitatem
ipſam in obſcuro non eſſe. iuxta l. qui teſtamento, in princ. ff. de
teſtam. l. j. §. lex falcidia. ff. ad legē fal. l. furioſum. in fi. C. qui teſt.
fa. poſſ. c. quia diligentia, de electio. o. j. Ibi. ſi aliud non obſtat. de
æta. & quali. c. cum ceſſante. ibiq; Deci. in ſeptimo not. de appel.
Idem Dec. in l. fi. col. 1. circa med. verſi. Secundo reſpondetur etiá
C. de inſti. & ſubſti. Et in locis alibi non paucis. Quod ſi habilia
id eſt neceſsitatem & de ea conſtare non præſupponimus. Quo-
modo ex cauſa quid actum neceſſaria præſumetur, de qua non
123 appareat. cum idem † non apparentis iuris, atque non entis eſti-
metur. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. l. Pomponius ſcri-
bit. ſi frumentum, in fi. ff. de rei vendica. l. in lege. ff. de contrahē.
emptio. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtam. tut. l. cum res. §. itaque. ff. de
leg. a. j. l. ſi fuerit. ff. de rebus dub. l. quidam tabularum. ff. de fur-
tis. l. precibus. C. de proba. c. cum ad ſedem, de reſti. ſpolia. c. in
præſentia. & c. licèt cauſam. de proba. ſcite huc tex. ſpectat. in l. ſi
repetendi. C. de condi. ob cau. nihil voluntatem faciendam; de
qua non conſtat, ſed retenta in animo eſt. Quem tex. in ſententiā
hāc Iaſ. obſeruat in l. j. §. hæc quæ de ſeruis num. 5. verſi. tertio re-
ſponde. ff. de acqui. poſſ.

124 Non ob. quod ſcriptum † apud Bar. eſt in l. fi. in fi. C. ad Mace
do. Soci. in conſi. 16. nu. 10. lib. 3. pecuniam filiofam. ſcholaſtico
creditam in cauſam neceſſariam verſam, hoc eſt ſcholaſticam
præſumi. Aeque cum penuriæ tempore pecuniam mutuam pa-
ter accipit, in liberorum, familiæque ſuſtentationem conſum-
ptam eam intelligi. De quo apud nos in conſi. 81. nume. 5. Mirum
quippe, in argumentum hoc in aduerſarios regeratur. & proba-
tionem neceſsitatis præſtandam ex eo declaretur. Cum modus
neceſsitatis probandæ a Barto. oſtendatur. vt hoc ipſo q̃ ſtudij
cauſa a patria filius abeſt, neceſsitas in eo præſumatur. Quocir-
ca ſatis non fuerit ad neceſsitatem docendam, pecuniam filio
creditam demonſtrare. niſi qualitas ſcholaſtica appareat. per q̃
neceſsitas intelligatur. Sed enim quorſum qualitatem ſcholaſti-
cam obſeruare, ſi neceſsitas omnino præſumitur. Ratio eadem
pecuniæ per tempus penuriæ creditæ eſt. hoc ipſo enim q̃ penu-
ria ſæuit, & paupertas patris interuenit, quæ neceſſario præſup-
ponitur, in liberos & familiam ſuſtentandam verſa pecunia cre-
ditur. Quòd ſi a iure præſumi neceſsitatem cōtendimus, quo pe-
nuriam conſiderare. Quo magis admirer, argumenti huius ratio
nem pro Senanſio in dubitationibus aut motiuis habitam.

Apparet ex prædictis, & argumento illo partem aut dubita-
tionum autorem referiri. probandi onus voluntaria debita fuiſ-
ſe in D. Hectorem ob iuris præſumptionem transferri. Immo
enim & Pellicerio & Senauſio probatio neceſsitatis incumbit.
Id eſt neceſsitate cogente debita contracta. Quando quidem a fa
cto neceſsitatis pendet. Quod ſicut præſumi iure non ſolet, ita
probationi eius præſtandæ non adſtringi aduerſarij nō poſſunt.
Atque in ſpecie neceſsitatis, quotiens niſi ob eam permiſſa alie-
natio eſt, probandam eam fore, ex Anchar. Alex. ex Decio teſta-
tum ſuperius in primo fundamento eſt num. 23. verſi. regula igi-
tur iuris id eſt in fi. ipſius fundamenti. Et ſupra in quinta reſpon-
ſione ad dubitationē ſeu motiuum controuerſum. poſt num. 120.
Secundo arg. hoc diluitur, præſumptio iuris eſto cum aduerſarijs
vt faciat, cauſa neceſſaria præſumatur. neceſsitatis probādæ one
125 ri nihilo magis aduerſarios eripi. Quod enim † dicitur, vim eā
præſumptioni iuris eſſe, vt probandi onus ei imponat, quo cum
præſumptio ipſa pugnat. In qualitate non obtinet, quæ adiecta
in ſtatuto ſit. Eam quippe probare neceſſe is habet, qui ſtatuto
vtitur. Quamuis iure præſumi alias ſoleat. Idque in qualitate vi-
dere bonitatis eſt, quam ius præſumit. l. merito. ff. pro ſocio. l. quo
tiens. §. qui dolo. ff. de proba. At enim ſi mentio qualitatis huius
in ſtatuto ſit, fidem eius ab eo faciendam, qui ſtatuto nititur, ne
fruſtra alias expreſſa cenſeatur, Alex. ſcribit in conſi. 82. nume. 6.
verſi. præterea dictus teſtis. lib. 1. Soci. in conſi. 136. nume. 9. verſi.
præterea poſita. lib. 1. Cor. in conſi. 232. circa fin. lib. 1. in conſi. 78.
col. 4. poſt med. ver. omitto q̃ tex. lib. 3. Deci. in conſi. 37. nume. 8.
verſi. & quando teſtes. in conſi. 321. nu 11. verſ. præterea etiam in
126 antiquis. Et quod Dec. idem ſcribit † in c. 2. de exceptio. Sciētię
qualitatem probandam, vbicunque de eo ſtatutum loquitur, qui
ſciens homicidium fecerit quamuis in his præſumi ſcientia ſo-
leat, quæ prohibita naturaliter ſunt. Quid in qualitate dicendum
neceſsitatis erit. quæ ſicut ex facto conſiſtit, ita iuris ei præſum-
ptio obſtat. Ex eo reſponſio hæc iuuatur, quod infra ſcribitur nu.
140. verſi. idq; recipi.

Iuri ſuo aduerſarius diffidens capitula nouiſsime dedit. qui-
bus cauſas ipſas neceſſarias edocere maximopere laborat. Sed
enim capitulis ineptius vel quod minus ad rem pertineat, intel-
ligi nihil poteſt. Et primum quidem ex inſtrumentis ineptitudo
conſtat, quæ a D. producta Hectore ſunt. Per quæ calumnia eui-
dens aduerſarij. & a vero aberrare ea oſtenduntur, quæcunq; nar
rata in capitulis ſunt. Per tenues enim venditoris redditus aſſe-
rit, quos exiles non fuiſſe inſtrumenta locationum indicant.

127 Secūdo exigui eſto redditus † fuerint, admodum eorum mo
derari victum oportuit iuxta illud ſapientis, nemo ſani capitis
ſumptum ſupra quæſtum facit. Et illud. Ne tibi quid deſit, quæſi-
tis vtere parce. vtque quod eſt, ſerues, ſemper tibi deeſſe putato.
Et illud vtere quæſitis modice, cum ſumptus abundat. Labitur
exiguo, quod partum eſt tempore longo. Quid hic dicendú, vbi
multo opus ſumptu non erat. vtpote familiæ onere venditore nō
expreſſo. Atq; ex tex. ſapientium dicta adiuuantur in l. 3. §. fin. ff.
vbi pupil. edu. deb. vt facultates pupilli fuerunt, impenſam in eū
a tutore erogandam. Qui tex. generaliter loquitur, diſtinctione
perſonæ non facta, magnæ an humilis pupillus conditionis ſit.
Idem tex. docet in Authē. vt determi. ſit numer. cleri. Eodem tex.
ſpectat in c. ſopitæ. in fi. & c. antepe. de cenſibus. Sed & ſenſu id
communi declatur. Tolerabilius quippe atque turpe minus non
paulo eſt, vitæ libidinem coerceri, quàm rebus diſsipatis, & pro-
fuſorem ipſum & ſucceſſores eius in paupertate, alienaq; miſeri
cordia viuere. Huc ſpectat, quod Bart. & Alex. ſcribunt in l. ma-
ritum num. 4. ff. ſolu. matri. priuilegio ne ſupra quam facere poſ-
ſit, aduerſus vxorem pauperem maritum non frui. Quod Bello
etiam conſiliario ducali placet in tit. de re milit. parte 9. num. 53.

128 Tertiò impertinentia capitula † eſſe, aliter etiam dilucide de-
monſtratur. Impertinentia quippe atque ideo reijcienda exiſti-
mantur, quorum profutura probatio non eſt. l. ſi defenſor. §. qui
interrogatus. in ver. Summatim. ff. de inter. actio. l. ſi duo. §. idem
Iulianus. ibiq; Bar. & alij. ff. de iureiuran. l. ad probationē. C. Ibiq;
Bal. in ſecūdo nota. C. de probatio. c. cum dilectus. poſt med. de
electi. c. cū contingat. §. verum. de offi. deleg. c. per tuas. in fi. verſ.
quoniam. de ſimonia. Feder. a Sen. in conſi. 148. caſus talis eſt, ali
qui ſunt canonici col. 1. circa med. Bald. in cōſi. 143. ſuper quæ-
ſtione vertente inter Chriſtophorum nume. 2. lib. 2. Anchara. in
conſi. 36. viſa quadam petitione nume. 4. & in conſi. 292. videre-
tur prima facie dicendum, quòd dicta miſsio in fi. Deci. in conſi.
162. col. 1. poſt med. & in conſi. 527. nume. 1. Sed enim frugi vl-
lius probationem eorū non eſſe, perſpicue demonſtratur, q̃ pre-
129 cio vnico † venditio facta bonorum omnium feudalium eſt.
Quo caſu indiuidua habetur, atq; ideo cōſiſtere in partem non
poteſt. Verum ſi vitium in parte vel tantula eſt in ſolidum euane
ſcit, vt in ſpecie venditionis ex tex. Declaratur in l. inter. §. 1. ff.
de minor. in l. q̃ ſi vno. ff. de in diem adiectio. in l. cum eiuſdem.
& l. ſi plura. ff. de ædil. edic. l. ſi quis aliam. ff. de ſolutio. Tex. huc
pertinet in l. prædijs. §. pan. ff. de leg. 3. Deci. in l. 1. nume. 3. verſi.
130 vnde aliam rationem. C. qui admitti. & in † conſi. 421. nume. 4.
in quo conſi. id ampliat, etiam cum ſua rebus ſingulis conſtitu-
ta pretia ſunt. Vbicunq; rem vnā empturus aut venditurus quiſ-
piam ſine alia non erat. per tex. in d. l. cum eiuſdem. §. interdum.
Quod dictum appoſite huc quadrat, vbi villæ vnius contractus
intercedit, in qua diuiſio facta vnquam non eſt. Idq; generaliter.
131 in actu quouis † indiuiduo obtinet, vt in ſolidum aut pereat aut
reſcindatur, quotiens vitium reſciſsionemve in parte ſuſtinet.
reg. vtile lib. 6. Bar. in l. græce. §. illud. ff. de fideiuſ. in l. quemadmo
dum circa fi. poſt glo. ibi. C. de agri. & cēſi. lib. 11. vbi parte indi-
uiduis tractata, ad irritum totum deducit ait.

Aliter

Aliter etiam indiuiduitas contractus explicatur. res ſepara-
tas, precijſq; diuerſis venditas cõtractus eſt n habeat, indiuidua
132 † nihilominus venditio ex eo arguitur, quod conditionem permiſ-
ſio de feudo vendendo duplicem habet, vnam, ſi preces veritate
nitantur. Alteram, ſi forma in ea decretorum obſeruata ad vn-
guem erit. Quæ gemina conditio expreſſa in reſcripto permiſ-
ſionis eſt. Conditio plane indiuiduum actum efficit cum imple-
ri ad integrum debeat, vſque adeo vt ſi defecta ex tantulo ſit, ex
toto actus perimatur aut deficiat. l. qui duobus & l. cui fundus. ff.
de condi. & demon. l. in executione. §. pen. ff. de verb. oblig. cum
alijs apud Ang. relatis in conſi. 168. teſtator nu. 2. poſt med. Deci.
in c. de appellationibus in ſecundo nota. verſi. ſecundus caſus. de
appella. ex omnibus enim ſuis partibus conditionem conſtare,
id eſt adimpleri perfectè oporteat. Bal. in l. pro hæreditarijs nu. 4.
C. de hæredi. actio. De quo Iaſ. meminit in conſi. 48. colũ. 1. lib. 5.
ſi indiuiduus actus a conditione ſimplici ſit. Quid in gemina
133 † dicendum conditione erit. vnde manifeſtior atque conſul-
ſa magis reſcribentis voluntas conſtat. l. cum filio. ſecundũ quar-
tam lectu. glo. vulgo receptam. ff. de lega. 1. l. epiſtolam. §. fi. ff. ad
Trebel. l. 1. & ſeq. ff. de appel. recip. l. ſi mulier. 2. C. ad Velleia. l. vni
ca in fi. C. de plus peti. l. ſcimus cum glo. C. de agri. & cenſi. lib.
11. c. & ſi Chriſtus. de iureiu. Clem. quamuis de appella. cum alijs
apud nos relatis in conſi. 205. nu. 4. locupletius in conſi. 501. nu-
134 42. Hoc amplius. ſi diuidua † conditio vna inuenitur, quæ con-
ditioni alteri coniuncta indiuiduæ ſit, indiuidua ex toto æſtima-
tur. l. ſi ita fuerit ſeruis duobus. ff. de manu. teſta. Soc. in cõſi. 107.
num. 15. lib. 4. Quid in duplici conditione probandum quæ in-
diuidua vtraque eſt. Indiuiduitas hæc ad rem inferius accommo
datur nu. 138. verſi. præceptione hac & verſi. ſeq.

Indiuiduitas hæc aliter etiam enarratur. quod reſcripto etiam cõ
ditionali tacente, forma tamen adhibenda per decreta erat. quæ
in neceſſitatibus indagandis, in numeratione pecuniæ in conſen
ſu principis vel domini directi exquirendo conſiſtit. formam pla-
136 nè † indiuiduam eſſe palam eſt. l. ſi is qui. 400. §. quædã. Ibique
Alex. in 2. nota. ff. ad l. Falci. Bart. in l. ſtipulationes non diuidun-
tur in tertia. q. Ibiq; Iaſ. nume. 28. ff. de verb. obli. Idem Iaſ. in l. 1.
§. ſed & ſi mihi nu. 5. eo. titu. Deci. in conſi. 532. nu. 5. Inde fit, vt ſi
omiſſa in parte forma vel minima ſit, inſolidũ actus pereat. Ant.
de But. in c. fi. in ſeptimo nota. de reſtit. ſpol. Deci. in d. conſi. 532.
nume. 5. Iaſ. in conſi. 149. col. 2. in fin. lib. 2. & in conſi. 97. col. pen.
lib. 4. Bald. huc accedit in c. cũ adeo. nume. 3. in fi. verſic. item ex
paruo defectu. de reſcrip. ob defectum modicum formæ, pœna
graui quem affici. quia formam non ſequitur, quæ ex integrita-
te conſiſtit. Ad vnguem formam adimplendam Alex. etiam ſcri-
bit in conſi. 42. num. 26. verſi. præterea ſtatutum lib. 5. Soci. iun. in
conſi. 37. nu. 13. & duobus ſeq. lib. 2. Quid hic dicendum, ubi nõ
citra myſterium, expreſſum eſt, ad vnguem formæ ſatis decreto-
rum faciendum. notiſſimum quippe venditoris ingenium regio
ſenatui erat ad profuſionem videlicet nõ obſcure procliue. Lo-
136 cumq; id † in actu etiam pio & fauorabili habet, ut ad irritum
eum formæ præteritio deducat. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de uer.
oblig. Iaſ. in l. teſtamentum nõ ideo. in ſecundo nota. C. de teſta.
& in d. conſi. 149. col. 2. in fi. lib. 2. Bald. huc præter Iaſ. accedit in
conſi. 250. cõſiderandum eſt. col. 1. lib. 5. Quid in actu hic dicturi
odioſo erimus, vbi & iuris communis feudorum & ſucceſſorum
feudi interuenire læſionem diximus.

137 Nõ ſolum autem forma † ipſa indiuidua habetur, ſed & ma-
teria, ex qua formam actus recipit. Id quia altero carere neutrũ
poteſt. Bal. in l. patre furioſo circa prin. ff. de his, qui ſunt ſui uel
alie. iu. in l. 1. nu. 8. C. de ſum. trini. & fide ca. & in l. quæcũque poſt
prin. C. de bonis quæ lib. Tex. huc ſcitiſſimus accedit in §. fi. uerſ.
eo amplius. Inſti. de uſufruc. Vbi ædibus conſumptis aut deletis,
uſque adeo uſusfructus intercidit, ut nec in area ius eius ma-
neat. Ita ædium forma ſublata, areæ etiam uſusfructus finit. In-
diuiduitas hæc ratione materiæ ad rem inferius applicatur in
quaita reſponſione ad capitula uerſicu. ad quam meditationem
nume. 166.

138 Aliter etiam indiuiduitas † hic contingit, quod fraus admiſſa
contra decreta eſt. Quam fraudem inferius aperiemus. Atque
ideo ab initio, quod utile eſt, infirmatur. l. ſi Libertus. §. pen. ff. de
iure patro. Bar. in conſi. 159. viſa quadam conſtitutione epiſcopi
nu. 8. cum alijs apud Ruinum collectis in cõſi. 86. col. fi. in prin.
lib. 1. & in conſi. 109. nu. 27. lib. 4.

Præſcriptione hac circa modos indiuiduitatis cognoſcendæ
ita tradita, conſequens eſt, vt ad rem noſtram traditionem ipſam
conferre oſtendamus. & quidem ex modis ipſis omnibus uitio-
ſum contractũ uenditionis eſſe nõ ægre cõfirmatur. Et primum
quidem indiuiduum actum atque ideo inutilem penitus defecta
fieri conditionis diximus, vel ſi ex tantolo defectus interueniat.
Geminamq; hic aſſeriptam conditionem monſtrauimus, ſi pre-
ces veritate nitantur, & forma decretorum ad vnguem præſtita.

139 Circa primam conditionem, ſi veritatem † preces habẽt, de-
fectam eam eſſe, hoc ipſo oſtenditur. quod probatio præſtita eorum
non eſt, quæcunque expreſſa in precibus ſunt. hoc eſt locum ven
ditioni feudi per decreta & ob debita aut neceſſitates vaſalli eſ-
ſe. In qua re neceſſitatis initio ipſo, ſeu ob cauſas neceſſarias cõ-
tracta debita eſſe, fidem faciendam, cumulatiſſime teſtatũ in ſu-
perioribus habemus. Rurſus probatio præſtanda numerationis
pecuniæ erat. ſic quomodo expreſſim cautum decreto eſt. Itaque
ſi locus venditioni feudi non aliter per decreta eſt, niſi ſi neceſſi-
tas contrahendorum debitorum & numeratio initio interue-
niunt. Cũ probatio vlla de neceſſitatibus his & numeratione præ
ſtita de tempore venditionis non ſit. Idque pars non diffitetur,
quæ cauſas ipſas neceſſitatis probare nunc demum laborat, capi
tulis tam ineptiſſima atq; a re alieniſſima ob eam rem proferen-
do. non poteſt conditio illa, ſi preces veritate nitantur. defecta
140 non intelligi. Impetrantis † enim aut eius, qui reſcripto vtitur,
eſt vera eſſe omnia docere, quæcunque narrata in reſcripto ſunt.
Aliter falſum atque obreptitium reſcriptum æſtimatur. c. 2. Ibiq;
glo. & doct. de reſcrip. cum alijs apud nos accumulatis in conſi.
Soliuago reipublicæ Sauiliani reddito. col. 1. & 2. Idq; receptum
etiam ſolet, cum a iure id præſumitur, quod narratum in preci-
bus eſt, probationem enim & eius præſtandam. Quod ſi factum
non ſit, falſum, atque obreptitium reſcriptum haberi, vt Dec. no.
in conſi. 154. Quod robur dictũ ab eo accipit, quod ſcriptum an-
te eſt num. 155.

Quid hic dicendum, vbi in facto neceſſitas & numeratio cõ-
ſiſtunt. Et quod non præſumi, ſed probandum eſſe, ſatis ſuperq;
declaratum in ſuperioribus habemus. Quinetiam probatio hæc
141 † implenda in reſcripto eſt, quod ex certa cõceſſum ſcientia ſit:
Ripa. lib. 2. reſpõ. 24. ca. 6. nu. 8. & ſeq. & c. 54. n. 6. & ſeq. Cuius rei
illa a doct. ratio adijcitur. quod conditionem ſubauditam reſcri-
ptum habet; ſi preces veritate nitantur. l. & eum. ff. ad legem Iul.
de vi pub. l. fi. C. de diuer. reſcrip. d. ca. 2. de reſcrip. ob id qui re-
ſcripto conditionali vtitur, docere debet, conditionem imple-
tam eius eſſe, id eſt veritate preces niti, & vera omnia eſſe, quæ-
cunq; narrata in reſcripto ſunt. l. hoc iure. ff. de verb. obli. Quem
tex. pro ſingu. in ſententiam hanc Bal. vocat in l. ſiquidem. nume.
5. C. de exceptio. Tradit idem Bal. in l. teſtamento. in fi. C. de teſt.
manu. Alex. & Iaſ. in d. l. hoc iure. quam cum l. in illa. expoſue-
runt Soci. in conſi. 126. nume. 3. lib. 4. Dec. in conſi. 207. ante fi. in
conſi. 421. circa fi. Ruin. in conſi. 34. in prin. lib. 2. & in ſpecie clau
ſulæ & conditionis huius tacitæ. ſi preces veritate nitantur, ver-
bis pluribus teſtatum id habemus in d. conſi. ſoliuago pro com-
muni Sauiliano. col. 1. & 2. & tradit Ripa. d. reſpon. 44. nume. 8. ſi
142 implementum † doceri cõditionis tacitæ oportet, ſi preces ue
ritate nitantur. Quid in cõditione admittendũ expreſſa erit. l. qui
id certum. ff. loca. l. cum ex filio. §. filio. ff. de vulga. l. fin. in princ.
Ibiq; Bar. ff. de lega. 2. l. expreſſa. ff. de regu. iur. & alia innumera.
Hoc amplius momenti nullius reſcriptum haberi, in quo clauſu
la hæc inſerta non ſit, ſi preces veritate nitantur, tex. probat in d.
l. fi. C. de diuer. reſcrip. De quo tex. Bellus meminit ducalis celſi-
tu. conſiliarius in tracta. de re. mili. 22. nume. 8. parte 1. Sed & in
cõditione id negatiua obtinet, vt fides implementi fieri eius de-
beat. quamuis difficilis probatio admodum negatiuæ ſit. Corn.
in conſi. 105. col. pen. circa med. verſi. nec etiam eſt neceſſe inue-
ſtigare. lib. 2. Decius in conſi. 177. poſt prin.

Conſequens prædictis & circa indiuiduitatẽ cõtractus ob de-
fectũ cõditionis, ſub qua permiſſus à principe eſt, nõ in re parua
defectũ hunc cõditionis, an in toto verſari. ſiquidem neq; neceſ-
ſitatis vllius initio ipſo, neque de numeratione aliqua facta fides
eſt. In qua numeratione ad rem non attinet, ab emptore pecuniã
numeratam, verũ illud ſpectandũ, verum a creditoribus numera
ta vaſallo pecunia ſit. propter quos feudi vẽditio permittitur. vt
inferius demonſtrabitur. Quòd ſi ob conditionis vel in minimo
defectum, ex toto actus aut omnino cõcidit: quid hic dicẽdum,
vbi in totum cõditione defecta vendẽdi permiſſio appatet, fide
narratorũ prorſus nõ facta. Quo caſu falſas atq; obreptitias pre-
143 ces intelligi confirmatũ ſatis ante eſt nu. 140. Idq; & iure † illo
notiſſimo adiuuatur, nihil intereſſe, an omnino quid non ſit, an

de eo

de eo nõ conſtet.l.duo ſunt Titij.ff.de teſta.tu.cum alijs in ſupe-
rioribus aſſcriptis. Inde iure carere dicitur,qui ꝓbatione deficit
Bal.in conſi.67. quia ex facto nume.3.in fi.lib. 3. de quo vberius
ſupra nu. 143.

Si dixeris,nihili prædicta omnia facienda,vt impertinentia ca
pitula cẽſeantur.Siquidẽ eo ſpectat,vt veritate preces niti aduer
ſarius doceat.hoc eſt locũ decreto de feudo alienando fuiſſe: &
ob cauſas neceſſarias alienationẽ eius factam.Reſpõdetur, & ſi
maxime falſi per inſtrumẽta producta,capitula ipſa non argue-
rẽtur,impertinẽtia ea nihilominus,euidẽtiſsimeq; cõſtare.Siqui
144 dẽ impletam † cõditionem reſcripti & vera in precibus narra
ta fuiſſe,liquere ſenatui debebat,cui negocium & cognitio ipſa
mãdata de cõtractu faciendo erat.Quocirca prodeſſe aduerſatio
veritas nõ poteſt,id eſt ꝙ vera eſſent, quæcũque narrata in preci
bus ſunt.niſi ſi iudici ipſi manifeſta veritas fuerit. Quoniã quod
ad iudicem ipſum attinet,cui de narratis non liquit aut conſtitit,
vitioſe atq; per errorem contractum ipſum admiſit,ratumve ha
buit.l.hæc autem.§.1.ibiq; Bar.ff.quibus ex cau.in poſ.ea. l.1.§.
hæc verba.ff.ne vis fiat ei. Inde ſcriptum apud Inno. legitur in c.
ſolet in fi.de ſenten.excom.nihil iudicẽ poſſe, cui nihil liquet. Et
erroneum iudicis actum,qui neſcius de veritate ſit,Bal. aſſerit in
conſi.318.iſta captura nu.3,& ſeq.in fi.nu.lib.4.& quod Bal.idem
tradit in conſi.374.quæritur vtrum captura nu.3.eo. lib. de iure
actoris & obligatione rei cõſtare iudici oportere.aliter inutilem
actum fieri.Idq; locum hand dubie hic habet, ubi circa rem ip
ſam principalem ignorantia uertitur.Ideſt circa cauſas neceſſa-
rias.ſine quibus feudi alienandi facultas decreto nõ datur. Quo
caſu fruſtra omnino iudicis actum ob ignorantiam facti effici
Bart.ſcribit in l.multum nu.3.& ſeq.ff.de condi.& dem. Et quod
145 † Bart.alijq; ſcribunt in l.ſi curatorem. C. de in integ. reſti. mi-
nor.defectum tutoris per actum iudicis non aliter ſuppleri, niſi
ſi ſciens defectus ſit.Ideſt ꝙ tutorem pupillus non habeat.Eodẽ
Bald.ſpectat.in l.cum teſtamẽto.in fi. C. de teſta.manu. ſatis non
eſſe,ſi impleta vere conditio ſit,niſi & iudici id liqueat. Quo di-
cto Alex.vtitur in l.item quia in fi.prin.ff.de pactis.Idem Alex.&
Iaſ.in d.l.hoc.Dec.in d.conſi.107.ante fi.

Secundò initio ipſo,& antequam autor contractui iudex fiat,
decretumq; interponat, neceſſarias eorum ꝓbationes eſſe, quæ
ad contractum opus permittendum ſunt.aliter etiam oſtẽditur.
146 Quoniam † cognitionem cauſæ decretum expoſcit,qua omiſſa,
irritum atque vitioſum fit.d.l.magis puto. §. non paſſim. & l.ſi
prædia.ff.de rebus eorum.l.minorum.C.de præd.minor. Bar. &
Iaſ.in l.eum hi. §. vult igitur in primo nota. ff.de tranſactio.Cu-
ma.in conſi.180.col.2.ante med Anchar.in conſi.82. Viſis dili-
genter.Pau.de Caſt.in conſi. 38. ſuper eo, quod quæritur lib. 2.
Dec.in l.2.nu.36.Ibiq; Iaſ.nu.19.C.de eden.Idem Dec.in l.de ali
mentis num.7.in ſecundo nota.C.de tranſactio. & in conſi.556.
nu.3.& 5.Iaſ.in l.ſed ſi hac.§.prætor ait in primo nota.ff.de in ius
vocan.quem tex.vna ſimul interpretatus cũ l.2.eſt Paris.in cõſi.
89.nu.58.in conſi.99.nu.8. lib.1.

Hoc ita præſuppoſito, vt cauſæ cognitione carere decretum
147 nequeat,conſequens † fit,probationes neceſſarias cauſarũ eſſe,
propter quas decretũ interponitur, ita vt de cauſis ipſis in actis
aut actu decreti appareat. Quoniam in cauſis ijs indagandis &
probatione earũ ſumma & uis cognitionis cõſiſtit. ꝙ ſi negocio
non liquidato, decretum interponitur, nullũ id fit Bart.in l.2.nu.
1.C. de præd.curial.lib.10.Bal.in conſi.223. proponitur, ꝙ unus
hæredum.nu.2.uerſi. pro hac etiam parte poteſt allegari lib. 2.
per tex.in d.l.hæc autem.§.2. Probationes item cauſarum in co-
gnitione hac Caſtren.exigit in conſi. 38. ſuper eo quod quæritur
lib.2.Dec.in d.conſi.556.nu 3.Iaſ.in l.nequicquam.§.ubi decre-
tum num.72.uerſi.item adde.ff.de offi.proconſ.Paris.in con.98.
nu.17.lib.1.& in conſi.12.nu.61.lib.2.Rolan.in d.conſi.33.nu.11,
& in conſi.99.nu. 23.

148 Apparet ex his,inter decretũ & † ſententiam differre,quoniã
nulla ſententia defectu probationum non fit, at iniuſta ueluti cõ
tra ius partis lata.Bar. in l.prolatam.C.de ſenten. Cauſa alia de-
creti eſt,quod nullum eſt iuſtitia fit,quotiens cõtra ius partis fer
tur. Ita quod iniuſtum decretum eſt, idem & nullum habetur.l.
Seiæ egreſſæ.ff.de tutor.& cura.da.ab his,l.ſi putas.C.de petitio.
hæredi.Differentiam hanc expreſſim Alberi.obſeruat in l.fi.ff.de
iuriſdi.om. iudic.Pau. de Caſt. in conſi. 342. conſiderandum eſt
primo col.3.in fi.lib.1.Pariſ.in conſi.41.nu.19.& ſeq.lib.4.ex Bal.
etiam differentia hæc iuuatur in conſi. 331. quædam puella ante
fi.lib.3.ubi nullum decretum aſſerit,quod iuſtum non eſt. Idem
Dec.ſcribit in conſi.410.nu.18.Pariſ.in conſi.89.nu.60.lib.1.Du-
149 bitandum vero † non eſt,quin iniuſtum decretũ probationum
defectu fiat.Similiter vt in ſententia dicitur.l.ſi expreſſim. Ibiq;
Ange.ff.de appella.l.qui accuſare.C.de eden.Bar.in d.l. prolatã.
vnde cum præſtita cauſarum neceſsitatis probatio non fuerit.cũ
interpoſitum decretum eſt,nullum id non fieri poteſt.

150 Cauſæ item cognitionem † in probationibus potiſsimũ ver-
ſari,Signorol.tradit in conſi.203.num.5. vbi probationes plenas
exigit per tex.in l.properandum.§.ſin autem.C.de iudi. Idem Si-
gnorol.ſcribit in conſi.257.nu.5.Cuma.in conſi.50. ſtante ſtatu-
to ciuitatis Vincentiæ colũ. 2. in tertio dubio Geminia.in conſi.
76.nu.7.Deci.in conſi.96.col.2.ante med.

Hoc amplius,vbi præmiſſorum omnium nihil eſſet,neq; pro-
bationes decretum exigeret, neceſſariæ nihilominus hic ob re-
ſcripti formam erant.In quo conditio inſerta expreſſim eſt,ſi pre
ces veritate nitantur. & clauſula adiecta, decretorum forma ad
151 vnguem ſeruata.At enim veritate † preces niti nõ aliter poſſunt,
quàm ſi veritas ipſa ex actis appareat.cum nihil interſit, falſum
quid ſit,an de eo non conſtet.l.duo ſunt Titij.ff.de teſta.tu.& di-
ctum ſupra locupletius habemus num.123.& nume.143.Idque
in ſpecie ex glo.oſtenditur.in Clem.1.in glo.magna.in fi dc offi.
delega.Quæ probationes legitimas ob clauſulam expoſtulat, ſi
ita eſſe conſtiterit. Pro qua ſententia alia etiam Deci. cogerit in
c.cauſam quæ. in fi. tertij nota.de reſcrip. in c.conſultationibus.
in ſexto nota,de offi.delega.& in conſi.158.circa fi.Iaſ.in repe.l.
admonendi nu.252.cnl.106.verſi.vigeſimus nonus caſus.ff.de iu
reiurand.& in l.qui Romæ.§.Augerius.colum. 1. poſt med. ff.de
verb.oblig.Pariſ.in d.conſi.41.nume.20.lib.4. Sed enim tantun-
152 dem † clauſula hæc,ſi preces veritate nitantur, atq; illa pollet,
ſi ita eſſe conſtiterit,ſiquidem veritate niti aut conditio clauſu-
læ huius impleri,non aliter poteſt, niſi ſi manifeſta narratorum
veritas fiat.d.c.2.Ibiq; doc.de reſcrip. cum alijs ſuperius aggre-
gatis nu.139.& ſeq.& de quibus apud nos in d. conſi. ſoliuago.
Atque in ſpecie clauſulæ huius, ſi preces veritate nitantur, aut ſi
veritate narrata,propoſitave fulciantur,neceſſarias probationes
eſſe Oldr.ſcribit in conſi.227.de toto themate colum.1.Itaque ſi
probatio cauſarum alienandi,opus ad cognitionem erat,eisque
prætermiſſis, irritum decretum fit, vtpote cauſa non cognita,
interpoſitum nihil eſt,ꝙ tantopere fruſtraq; aduerſarius ipſe ſo
lus,in cauſaq; ſua ſine iuriſditione vlla,cauſæ adhibere cognitio
153 nem certet.ad capitulorum probationem aggrediẽdo.cũ † ini-
tio ipſo & ante decreti interpoſitionem adhiberi cognitio de-
beat.Idq; Pariſ.etiam nominatim obſeruat in d.conſi.99.nu.7.&
ſeq.& in conſi.ſeq.num.6.lib.1.Rolan.in conſi.33.nume.11. & in
conſi.99.nu.23.Quod idem in cognitione obſeruatur,quam alie
natio bonorum eccleſiæ exigit, vt præuerti alienationi debeat.
c.tua.de his quæ fiunt a præla.c.1.de rebus eccleſ.non alie.lib.6.
c.ſine exceptione.12.q.2.Inno.in c.cum conſuetudinis,de cõſue
ſa.Imola in conſi.116.nu.3.

154 Sed & ſcripturè ſeparatim † fieri de cauſæ cognitione opor-
tet vt Caſtren.ſcribit in d.conſi.38.lib 2.Alex.in conſi.17.num.7.
lib.4.Bologni.in conſi.33.nu.6.verſi.ſexto præſuppono.Felyn. in
c.ſicut nu.27.poſt med.de re iudi.Ruin.in conſi.189.nu.8.lib.1.in
conſi.111.nu.10.lib.4.in conſi.40.nume.3.lib.5.Pariſ.in conſi.99.
nu.9.in conſi.ſeq.nu.6.lib.1.in conſi.36.nu.9.& ſeq.lib.4. Rolan.
in conſi.33.nu.11.

155 Quin etiam interuallum temporis † cedere inter cognitionẽ
& alienationem oportet.Bal. in conſi.511. quidam prælatus.nu.
1.lib.5.per tex.in d.c.1.de rebus eccl.non alien.lib.6.Idq; ratio-
ne iuuatur,ꝙ vbi vnà ſimul omnia fiunt,perfunctoria ob tempo-
ris breuitatem cognitio apparet. Atque ideo vitioſum decretum
fit.Ancha.in conſi.35.viſa quadam petitione.& in conſi.82.Viſis
diligenter.Alex.in conſi.218.num.7.in fi.& ſeq.lib.3.in conſi.163.
in fi.lib.5.Dec.in l.2.nu.36.Ibiq; Iaſ.nu.15.& ſeq.C.de eden.Idem
Iaſ.in l.iudices nu.3.C.de iudi.Ruin.in conſi.95.nu. 5. & in cõſi.
159.nu.3.lib.5.Pariſ.in conſi.98.nu.18.in conſi.ſeq.nu. 10. lib.1.
in conſi.12.nu.62.lib.2.in conſi.85.nu.48.lib.3.Rolan.in d.conſi.
99.n.26.Eodẽ Alc.ſpectat in l.iuſte in quinta fallẽtia.ff.de acq.poſ.
plenã cauſę cognitionẽ in decreto adhibendã.Sequitur Cap.dec.
51.nu.5.verſ.3. facit.Atqui nec ſemiplenã hic interueniſſe cõſtat.

156 Itaq; cũ initio ipſo cauſæ † cognitio adhibenda,atq; neceſsita
tis alienãdi præſtandæ probationes eſſent. Earumq; omiſſione
irritũ atq; ſterile prorſus factũ decretũ ſit,nihil eſt, ꝙ ex proba-
tionibus nouis id roborare aduerſarius certet. l. qđ initio. & l.
pe.ff.de reg.iur.Atq; in ſpeciẽ hãc ꝓpius & ſcite magis, ex Bald.
id de-

ſd declaratur in conſi.122.vtrũ dictus proceſſus.num.1.in fi.verſi.
allegatur tertio.lib.3.vbi cum matrimonio cõſtante dotis conſi-
gnatio fit, inopiæ mariti probatione nõ facta,iuxta l.vbi adhuc.
C.de iure dot.vires eam exprobationibus non accipere,quæ po-
ſtea fierent. Id quia ſub conditione inopiæ conſignatio permit-
titur.ob id conditionẽ impleri aut liquidari ante omnia oportet.
Qua liquidatione omiſſa,vitioſam nullamve omnino dationem
in ſolutum & executionem,ita fieri,vt conualeſcere nequeat.Sed
enim in conditione probationem neceſsitatis hic poſitam, ex
clauſulis demonſtratum habemus,ſi preces veritate nitantur.&
decretorũ forma ad vnguem ſeruata.præterquam q̃ tacite clau-
ſula illa inerat,ſi preces veritate nitantur. Ita cõditio triplex hic
cõcurrit,tacita vna,& expreſsim duæ adiectæ. Ex quo Bal.dicto
extra controuerſiam omnem res ponitur:Iugulum quippe petit.
Huc.& illa ſpectant,quæ ſcripta ante habemus nu.39.
157 Hnc amplius nec ex probatione † inſtrumentaria decretum
cõfirmatur,vnde ius acquiritur,ſeu ex quo alienatio ſequitur.Pau
lo de Caſtr.in conſi. 19. ſupraſcriptæ exceptiones ſatis cauilloſæ
col.2.in fi.lib.j.ubi in decreto ſecundo loquitur,quod inſtrumen
to debiti non lecto,conceditur,ex lectione id eius ſuperueniente
non roborari.Quòd ſi adminiſtrationẽ cuipiã Caſtren.dictum fa
ciat, Dij ueſtrã fidem,admirationi Bal.quanto maior erit in l.ut
debitũ.in fi.C.de hæredi.actio.ne quidem partis cõfeſsione de-
cretum ſecundum cõualeſcere.Quo dicto firman.vtitur in uerſi.
decretũ primum.nu.10.De quo inferius etiã nu.172.Atqui ſecun-
dum hic decretum vertitur, vnde alienatio tam pernicioſiſsima
ſequitur.Quòd ſi vigorem decretum id non habet,quid in mino
re dicendum,qui pubes factus vix eſſet.

Sed enim quorſum in re hac confirmanda laborare,ex proba-
158 tionibus poſtea † accendentibus alienationem decretumve nõ
cõfirmari.An nõ perſpicuom id & textibus & locupletiſsimis do
cto.teſtimonijs fit:quorum commemoratio facta ante eſt.Et qui
bus declaratur initio ipſo cũ alienatio fit, & decretum interponi
tur cauſæ cognitionem adhibendam. & probationes cauſarum
præſtãdas,propter quas alienandi permitti facultas ſolet. Nam-
que ſi à probationibus robor decretum accipit, quæ poſtea fiunt
falſum vtique erit initio ipſo cognitionem & cauſarum proba-
tionem exquiri.Quæ cum ita ſint,in manifeſto capitulorum ad-
uerſarij ineptitudo micat.
159 Tertiò io ſpecie etiam capitulorũ ineptia † atque otium ex eo
oſtenditur,quod in alienatione dici bonorum eccleſiæ ſolet, ſa-
tis non eſſe ob cauſam permiſſam neceſsitatis aut vtilitatis eam
fieri,niſi ſi forma adhibeatur, id eſt tractatus & cauſæ ipſius co-
gnitio Freder.de Sen.iu conſi.142.domini Ioanoi.Expreſsius Cal
deri.in conſi.1.col.2.verſi.vnde licèt cauſæ de baptiſmo . per tex.
in c.tua.de his quæ fiunt a præla.Abb.in d.c.tua num.8.per illum
textum.& in conſi.41.nu.1.lib.j.Geminia.in con.48.col. 2. & ſeq.
Soci.in conſi.29.nu.17.lib.j.Fely.in c.quæ in eccleſiarum colum.
5.de conſti.Ruin.in conſi.86.nume.4.lib.j.& in conſi. 40. nu.etiã
4.lib.5.Cur.Iun.in conſi.130.nu.3. Idq́; locũ non modo in bonis
160 eccleſiæ alienandis,ſed & in ſpecie alia † quauis,vt ſatis veritas
aut iuſtitia ad actum confirmandum non ſit, q̃ cauſa ita facien-
di aut contrahendi vere, interueniat, niſi adhibita & forma ſit,
Bald.docet in conſi.198. punctis. Si ex forma ſtatuti lib. 5. vbi in
forma ex ſtatuto introducta loquitur. ad irritum actum ea præ-
termiſſa deduci,tametſi ex cauſa factus iuſtiſsima ſit.per tex.in l.
cum hi.§.ſi prætor. ff. de tranſactio.authen. hoc ius porrectum.
C.de ſacroſan.eccl.& in c.1.de reſtit. in integ. Quod Bal.dictum
Deci.amplectuur in conſi.466. nu.13. & ſeq.formæ item omiſſæ
vitium a veritate cauſæ non purgari,Soci.ſcribit in conſi. 33. nu.
161 6.lib.j.per tex.in l.1.& 2.ff.de lib: & po.Eiuſdem generi † eſt, q̃d
Bal.ſcribit in l. precibus nume.18. verſi. Sed quid ſi mater dela-
tam ſibi tutelam C.de impub.ſatis non eſſe,ex fide bona, vtili-
terq́; a matre tutelam geri,niſi & rite ſuſcepta tutela ſit.Inde ait,
a ſucceſsione filij matrem ſubmoueri,quæ tutelam legitime mi-
nus ſuſceptam vtiliter adminiſtauit.Idem Bal.ait in l.matres nu-
me.2.C.ad Tertul.in l.cum oportet.§.ſi.q.pen. C. de impub. per
gloſſ.in l. 2. §. ſi mater in uerſi. non legitime. ff. ad Tertul. Cum
Bald.Barba.conſentit in conſi.65. num. 16. ante med. inter Cur-
tij ſen.reſponſa.Deci.in c.ex parte 2.num.5. circa fi. de appella.
Gozadi.in conſi.17.num.5.Eodem pertinet,quæ ſcripta ante ſunt
nu.144.Quam opinionem recipi hic maxime conuenit, vbi cor-
rectio iuris communis feudorum,cum læſione iuris agnatorum,
vertitur. Quam res Soci.obſeruat in d.conſi.33.num.6. Sed enim
duo hic ad feudum alienandũ per reſcriptum regium & decreta
exiguntur. Ideſt veritas cauſæ propter quam alienandi permiſ-
ſio poſtulatur.& formæ decretorum obſeruatio. Quæ forma in
cauſis ipſis neceſſarijs indagãdis,in numeratione pecuniæ per-
ſpicienda, & in conſenſu domini directi impetrando verſatur.
Itaq; cum neglecta forma circa cauſas ipſas neceſſarias exqui-
rendas & circa pecuniarũ numerationem appareat. In quibus
cauſis & numeratione ſumma rei totius conſiſtit.Ad rem capitu
la non attinent, quæ ad veritatem ipſarum cauſarum probandã
ſpectant.Quoniam cauſarum etiam probatione facta, vitium ta
men a veritate earum dilui formæ poſthabitæ nequit.

Formam porro in reſcripto verſari, vltra verba eius expreſ-
ſa,forma decretorum ad vnguem obſeruata, in quibus dubita-
tio non cadit.l.ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de lega.3.l.conti-
162 nuus.§.cũ ita.ff.de verb.obli.ex clauſula † etiam oſtenditur, ſi
preces veritate nitantur.Per quam ſub conditione alienandi fa-
cultas permittitur,ſi vera ſunt,quæ narrata apparent. Conditio-
nem enim ex ſi particula induci,dubitandum non eſt.l.1. Ibique
Bart.q.1.ff.de condi.& demon.Idq́; locum tum etiam habet,cũ
verbis executorijs particula ſi adijcitur.l.quibus diebus. §. qui-
dam Titio.ff. de condi.& demon. Ripa in l.de pupillo. §. memi-
niſſe nu.21. circa med. ſupra de oper. noui nuncia. Quid hic di-
cendum,vbi in uerbis diſpoſitiuis & circa ſummam rei adiecta
163 particula hæc legitur. Conditione igitur in clauſula † hac ad-
miſſa,iuris incerti non eſt, formam a conditione induci. & quæ
in conditione ſunt,pro forma adimplenda.l. prætor.ibiq́; Barto.
ff.de colla.bon.Bal.in auth.matri.& auiæ num.3.C.quan.mul.tu.
offi.fungi poſſ.Soc.in conſi.32.nu.2.lib.3.Iaſ.in l.2.§.prius.num.
51.ff.de vulg.Deci.in c.de appellationibus nu. 4. verſi. Secundus
caſus in fi.de appella.in conſi.11.nume.9.in conſi.77.nume.1.&
vberius infra nu.395.verſi.idq́; etiam declaratur.
164 Secundò ex verbis illis † ad vnguem,conditio introducitur.
quæ verba ad perfectionem ſpectant, vt ne tantulum quidẽ præ-
terire eorum liceat, quæ actus exquirit. Sic quomodo apud lin-
guæ Latinæ videre doctores eſt.Nihil aliud quippe ad vnguem,
atque perfectæ eſt. Perfectum planè dicitur, quod ex omnibus
ſuis partibus conſtat.l.1.ff. de orig.iur. vnde perfectus actus non
dicitur,cui quicquam deſit.l.pen.in fi.C.de his quibus vt indig.
c.ſi.de reſti.ſpol.c.ſed penſandum.6. di.cap.nihil.7.quæſt.1. glo.
in c.1.de ſacra vnctio.& in cap. 1.de ſacra.iteran.vel non.Quod
cum ita ſit, diuiduitatem perfectio non recipit. cum perfectum
dici id nequeat, quod diuiſum ſit. ſiquidem partes ſuas omnes
165 diuiſa res non habet.Indiuiduitate † planè interueniente, non
poteſt pro forma id non exigi,quod ad vnguem aut perfectæ fie
ri ſuperior iuſſit. cum ea ſit natura formæ, vt diuiduitatem ne-
ſciat.d.l.ſi is qui.400.§.quædam.ibiq́; Alexand. in 2.nota. ff. ad l.
Fal.cum alijs ſupra aſcriptis in tertia reſponſione ad capitula
verſic.indiuiditas hæc aliter etiam enarratur. Sic modus ille ter-
tius, indiuiduitatis demonſtrandæ, ad vſum in conſideratione
hac deducitur. Quoniam formam conditione faciente,cum in
manifeſto ſit, adhibitam formam non eſſe. quæ in veritate eo-
rum indaganda conſiſtebat. quæ nunc demum per capitula in-
dagare & demonſtrare pars certat. Ad rem non attinet, cauſas
ipſas feudi alienandi vere interueniſſe, poſtquam neglectui ha-
bita forma eſt.quia diuiſionem veritas & forma non recipiunt.
cum neutrum carere altero non poſſe, demonſtratum ſatis an-
te ſit.
166 Ad quam meditationem † appoſitiſsime id quadrat, quod
ſcriptum ſupra eſt in tertio modo indiuiduitatis verſicu.non ſo-
lum nume.137.graue adeo formæ omiſſæ vitium eſſe,vt non mo
do forma ipſa,ſed & materia eius indiuidua habeatur. materia
enim,in qua forma contingit ex cauſis neceſſarijs alienandi, ex
numeratione, & domini conſenſu conſtat. Super his enim for-
ma inquirendi ſeu veritatis indagandæ,verſatur. Vnde cum for-
mæ factum ſatis non ſit,nihil eſt, q̃ ad materiã per capitula pars
recurrat.bonamq́; aut idoneam materiam eſſe oſtendat, in qua
cadere forma poſſet.Quoniam forma diſſoluta aut extincta,non
poteſt res ipſa tota,contractusq́; cunctus non reſolui.Idq́; ratio
167 ne etiam naturali oſtenditur. Quoniam a forma † actus eſſen-
tiam aut ſubſtantiam accipit.Ex auro enim aut auri materia ſola
anre anulus non dicitur,neq; anuli ſubſtantia intelligitur, quam
anuli formam aut ſpeciem accipiat. Aeque a calce,lapidibus, ti-
gnis,& alia ædium materiam,ædium intelligi ſubſtantia non po
teſt. verum a forma ipſa ædium ſubſtantia exiſtit. ideſt a parie-
tibus,tabulatis,tignis,tecto, feneſtris, foribus & id genus alijs,
quibus carere domus nequit. Et iſtud verũ eſt,quod dictitane, a

forma

forma eſſe rei dari l. Iulianus. §. ſed ſi quis. ff. ad exhiben. c. in ciui
tate de vſur. Inde fit, vt forma rei extincta, rei quoque ſubſtantia
pereat. c. dixit. in fi. de conſecra. diſtin. 2. Card. in conſi. 149. circa
prin. Idq; natura ipſa ſola docet. Dirue domum, anulũ confrin-
ge, quamuis materia ipſa duret, domus tamen aut anuli ſubſtan-
tia non conſtat. Neque domus præterea dici aut anulus poterit.
168 Inde ratio † tex. colligitur in l. repeti. §. 1. ff. quibus modis vſuſ-
fruct. amit. §. fin. in fi. inſti. de vſufruct. ædibus ſuolatis aut ſub-
uerſis, ne areæ quidem vſumſructum deberi. eo enim id fit, quòd
in ædibus vſusfructus conſiſtit. aut enim ædium ſubſtantia non
eſt, neque intelligi poteſt, forma earum corrupta aut perempta.
Inde etiam fit, vt forma mutata, rei totius interitus ſequatur. d.
l. Iulianus. §. ſed ſi quis. ff. ad exhiben. l. Seiæ. circa fin. ff. de auro
& argen. Idq; natura ipſa patet. veluti ſi ex anulo auriſcalpium
faber aurarius faciat. anulus enim deſinit, & ad ſubſtantiam aliã
abit. Conſequenter his dicendum, vt forma reſcripti in feudo
alienando non adhibita, pro eo res ſit, vt ſi abſque cauſa aliqua,
citra ſuperioris conſenſum, ex libidine mera vaſalli alienatum
feudum ſit. non ſecus atque ſi ædes ædificare is paret, qui artis
ædificatoriæ expers omnino ſit. Conſequens etiam fit, vt ſine re-
ſcripti formam ſubſtantiã vllam habere feudi alienatio nequeat.

Apparet ex his, tripliciter ad formam pertinere, quæ compre-
henſa in reſcripto ſunt. Principio ea verbis reſcripti liquidiſſi-
mis, forma decretorum obſeruata. Secundo ex verbis illis ad vn-
guem. Tertio ea clauſula conditionali, ſi veritate preces nitantur.
169 Quinetiam vbi in dubio † res eſſet, ad formam necne ea perti-
neant, quæ decretis expreſſa & reſcripto ſunt formam in eis in-
telligi omnino oportet quatenus ad perniciem grauiſſimã agna
torum & ſucceſſorum in feudum recidere omiſſio eorum po-
teſt. Si feudi alienandi permiſſio facilis adeo ſit. Bartol. & alij in
l. 2. §. prius. nu. 5. verſi. 3. caſu. ff. de vulg. Dec. in d. c. de appellatio-
nibus. nume. 5. verſicu. hoc tamen videtur procedere. de appella.
Ruin. in rubri. ff. de operis noui nuncia. nume. 5. in fin. Quid hic
170 dicendum, vbi de forma † ipſa liquidiſſime apparet. Quo caſu
viribus omnino actus deficit, quamuis leue a forma omiſſa incõ-
modum ſequatur. l. ſi vnus. Ibique Aretin. in ſecundo nota. quam
ſimul cum l. non idcirco. C. de teſtam. Dec. in d. c. de appellatio-
nibus. num. 5. verſicu. tertius caſus Ruin. in d. rubri. de operis no-
ui nuncia. nume. 5.

Apparet ſecundo indiuiduum contractum alienationis feudi
tam a forma quàm a materia, id eſt a veritate cauſarum alienan-
di eſſe, in qua veritate exploranda adhibenda forma non eſt. At-
que ideo forma ipſa deficiente, ad rem materiam aut cauſarum
veritatem non prodeſſe. Et conſequenter ea materia ipſa ſola con
tractus ſubſtantiam ſine forma non magis ꝙ ſine forma ædes,
anulum, aut rem aliam quamuis cõſiſtere. Ea propter fruſtra ad-
uerſarij conatus ad capitula admitenda fieri, per quæ ex materia
ſola citra formam, rei tribuendam eſſentiam putat.
171 In qua re monendos eos † cenſeo, qui ex occulto, hoc eſt ex-
tra apertum iuris conſultorum campum, lingua licentiore ſer-
monibusque falſis in iudicio hoc Crauettam mordent. perinde
quaſi per iniuriam generi cauſam ſuſcipiat. Non alio iure in feu-
do generi tuendo Crauettam ipſum vti atque in rebus eccleſiæ
a præfectis eius alienatis ſeruandam, æquitas ipſa pontificia cen-
ſet. Idq; longe liquidiſſimum ſuperiora præſtant. Quibus vnum
atque alterum in re eccleſiæ alinanda coniunctim exquiri teſta-
tum eſt, numero 159. cauſarum veritatem ſcilicet atque formã,
vſque adeo vt vnius vitio ex toto alienatio pereat. Quod ſi no-
tiſſimam patris profeſſionem & contrahẽtium ingenium intue-
ri quid lubet, mirum in naturæ, nedum legum ius optimum eui-
dentiſſime cum genere faciat. De æquitate ac inferius etiam me-
moria habetur nu. 285.

Quartò non modo reijcienda capitula formæ vitio dicimus,
172 quæ teſtium probationem expoſtulant. Sed nec † inſtrumenta
admittenda exiſtimamus, ſi qua eorum productio ad veritatem
cauſarum feudi alienandi fieret. ita vt notoriæ alienandi cauſæ
per inſtrumenta eluceant. Siquidem nec in actu notorio impune
negligere formam licet. Quo circa formam examinationis, ad
gradum doctoreum aſpirare ſcholaſticus non poteſt. Tametſi in
manifeſto eius eruditio ſit Alexan. in l. athletis apud Barto. C. de
athletis lib. 10. Corſet. ſing. 235. qualiter ſe habuit in fi. Quid di-
cendum hic erit. vbi e contrario per inſtrumenta publica ex vani
tatibus & commentis ea conflata apparet. ſed nec confeſſione
ipſa formæ vitiũ dilui, ex Bal. monſtratũ ante habemus. in d. l. vt
debitũ. in fi. C. de hæredita. actio. Et quod ſcriptũ ante eſt. nu. 157.

Quintò euidentiſſima capitulorum ineptitudo fit, ꝙ ex cau-
ſis in eis commemoratis feudi factam alienationem non eſſe, ex
confeſſione partis declaratur. quæ recens ſeu de nouo cognitas
cauſas neceſſitatis in precibus dixit, principi oblatis, quæ in di-
173 ctis enarratæ capitulis ſunt. Ex quibus precibus † confeſſionem
induci proculdubio eſt. l. ne ſatisdatio. ff. rem ratam hab. l. cũ in
te. C. de tranſactio. l. cum precibus. C. d. probatio. l. 2. in fi. C. de
inſtitu. & ſubſtitu. l. cum precum. C. de lib. cau. Bart. in l. certum.
§. ſi quis abſente. ff. de confeſ. & in l. 2. §. fi. ff. de iure fiſci. Quod
tum quoque obtinet, cum vires reſcriptum ob ſubreptionem nõ
habet, vt ea Ioan. And. Iaſ. probat in conſi. 161. colu n. 3. in fi. lib. 2
vnde ſi nunc primum & poſt interuallum tam longum cauſas il-
las neceſſitatis intellexiſſe pars confitetur. Quomodo ea cauſis
illis emere feudum potuit. Rurſus ſi emptor ipſe cauſas ipſas ne-
ſciebat, Quomodo notæ eſſe iudici potuerunt. apud quem a par-
174 tibus ipſis probationes fiunt. Itaq; ignorantia † cauſarum ne-
ceſſitatis in parte & iudice admiſſa, ex cauſis ipſis ignoratis fie-
ri alienatio non potuit. l. cum te. & l. tres fratres. ff. de pactis. l. ma
ter. ff. de inoffi. teſtamen. Hoc ita prænarrato, vt ex cauſis ignora-
tis fieri alienatio non potuerit. Conſequens fit, impertinentiſſi-
ma capitula apparere, quæ ad cauſas has ignotas probandas
ſpectant.

Quoniam etſi maximè ita res haberet, vt in capitulis narra-
175 tur, quod ipſo omnino pernegatur, Ex cauſis tamen † ignora-
tis, & ex quibus facta alienatio non eſt, roboris quicquam acci-
pere alienatio non poteſt. Iure quippe vulgatiſſimo vtimur, quo-
tiens niſi ex cauſa qua aut iure quo fieri actus nequit, firmitatem
in eo non aliter eſſe, niſi ſi ex ea cauſa, aut ex iure illo fiat. verbi
gratia vt ſeruitutis ius longo quiſpiam tempore quærat, ſatis nõ
eſt, iure ipſo per tempus longum quem vſum, niſi ex iure illo vſus
ſit. l. ſi. ff. quem. ſerui. amit. l. 1. §. hæc interdicta verſi. Sed & ſi iure.
& §. ariſto. ff. de aqua quot. & æſti. Inno. & alij in c. bonæ. 2. de
poſtula. præla. Bart. in l. 1. in prin. nu. 12. in fi. ff. de acq. poſ. in l. 1. §.
2. nu. 9. ff. de itin. actuq; priua. Bal. in cõſi. 352. materia feudorum.
nu. 3. verſi. itẽ ꝙ ueens, lib. 1. Pau. de Caſt. in conſi. 343. uidetur, ꝙ
non poſſit lib. 2. Alex. in conſi. 50. nu. 8. lib. 3. Cauſa eadem domi-
nij ut illis præſcribendi eſt, ut ſatis non ſit, rem aliquam tempo-
re longiſſimo poſſideri, niſi ex cauſa aut iure dominij utilis poſ
ſideatur. Id eſt tanquam a uaſallo aut emphyteota, obſequia præ-
ſtando, aut canonem pendendo, ita ut uaſallorum atq; emphy-
tarum mos fert. c. 1. §. ſi quis per triginta. ibi ut feudũ, atq; ibi doc.
Si de feudo fuerit conten. inter domi. & agna. Alex. in conſi. 169.
nu. 5. uer. tum etiam quia. lib. 2. Tex. huc ſpectat in l. 2. §. homines.
ff. ui bon. rap. edicto prætoris de bonis ui raptis ob armatorũ coa
ctionem locũ non eſſe, niſi ob cauſam ipſam rapiendi facta coa-
dunatio ſit Eiuſdem generis eſt, quod Alex. ſcribit in conſi. 113.
nu. 2. lib. 3. Qui ex præſtationibus tẽporis longi aut longiſſimi ius
ſuum metitur, ſatis non eſſe de præſtationibus fidem facere, niſi
doceat, ex cauſa eas factas, quæ expreſſa in libello eſt. Idẽ Alex tra
dit in conſi. 108. circa fi. lib. 2. in conſi. 75. nu. 12. lib. 4. Ruin. in cõſ.
63. nu. 20. in conſi. 75. col. 3. in princ. & nu. 5. lib. 1. in conſi. 229. nu.
10. lib. 4. & in conſi. 104 nu. 15. in fi. lib. 5. Et quod ſcriptum apud
nos legitur in conſi. 175, nu. 13. Quoties pro filio mercatore ex ſta-
tuto pater obligatur, locum ſtatuto nõ aliter eſſe, niſi ob cauſam
mercaturæ contractum debitum ſit. Itaq; cum planiſſimum ex
confeſſione partis fiat, ob cauſas in capitulis enarratas feudi alie
nandi datam facultatem non eſſe, utpote quæ incognitæ prorſus
& parti & iudici eſſent. Quorſum de capitulis reijciendis dubi-
tare, quæ ineptiſſima eſſe non ambigitur.

Vires argumentum hoc a ratione fortiore accipit. Namque ſi
ſatis non eſt, factum quid eſſe, niſi ob cauſam factum doceatur,
quæ expreſſa eſt. Quid hic dicendum, ubi ex confeſſione ipſius
aduerſarij perſpicua res ſit, ex cauſis ab eo in capitulis relatis
feudi alienandi conceſſam facultatem non eſſe.

Ratione & altera, ipſaq; fortiore argumentum hoc inualeſcit.
Dictum enim in ſuperioribus habemus nu. 144. & nu. 160. ſatis
non eſſe, ob cauſam aliquam a iudice quid fieri, niſi de ea iudici
ipſi liqueat, tametſi ad cauſam illam cogitauerit, & ex ea acta ab
eo res ſit per tex. in l. hæc autẽ. §. defendi. Ibiq; Bar. ff. quibus ex
cau. in poſ. eatur. in l. 1. §. hæc uerba. ff. ne uis fiat ei. Quid hic di-
cendum, ubi manifeſtarium aduerſarij uoce ſit, ad cauſas ipſas
in capitulis inſertas cogitari non potuiſſe, utpote incognitas.

Conſequens prædictus ſit, confeſſionem geminam aduerſarij
interuenire. unde capitulorum ineptitudo pellucida nitet. Prior
confeſſio ex facto ipſo editionis capitulorum emanat. Hoc ipſa
enim

enim q ob cauſas nonas & initio incognitas locum feudi fuiſſe
alienationi aſſerit, cauſæ cognitionem in cauſis his non interue-
niſſe, probationemq; præſtitam earum non eſſe, apertiſsime con
176 fitetur. iuxta illud † facta loquuntur. c. cauere. 22. q. 2. Et illud di
ui Gregorij de quodam monacho. 4. dialogorum. Et ſi verbis ta-
ceret, facta loquebantur. Et contra Iouinianum diuus Hierony.
in fi. De noſtro grege triſtes pallidi, ſordidati & quaſi peregrini
huius ſæculi, licèt ſermone taceant, habitu loquuntur & geſtu.
refert Ioan. And. in c. conſtitutionem circa med. de electi. lib. 6.
Inde dicimus, potiora verbis facta eſſe. l. 2. §. ignominiæ. ff. de in-
fam. l. ſi inſtituta. §. 1. ff. de inoffi. teſt. l. ſi tamen. §. ei qui. ff. de ædil.
edic. l. fi. ff. de diuor. l. 1. & per totum. C. plus valere quod agi. In-
de ab effectu, non a verbis cõtractus denominatio fit. l. ſi vno in
prin. ff. loca. l. ſi olei. C. eo. tit. l. inſulam. ff. de præſcrip. verſi. Barto.
in l. cotem ferro. §. qui maximus. ff. de publica. & in q. Publicanus
cum talibus ſexcentis. De quo dictum etiam ante eſt. nu. 109. &
infra nu. 205.

Cauſæ planè cognitione & probationibus cauſarum circa
feudum alienandum, prætermiſsis, inutilem vitioſamq; penitus
alienationẽ fieri, teſtatũ ſupra nec parce aut obſcure habemus.

Altera confeſsio verbis expreſſa, ex cauſis in capitulis enuncia
tis factam alienationem non eſſe, neq; fieri potuiſſe, vtpote quæ
iudicibus clam & parte eſſent. Eaq; ratione ineptiſsima euiden-
tiſsime capitula apparere.

Sed & confeſsio tertia ex parte omni corruſcãs accedit. Nam-
que ſi cauſas neceſsitatis in capitulis expreſſas animaduertim',
ad aureorum vſq; quinq; milia ſunt. Atqui quæ in actu aliena-
tionis cauſæ narrantur, aureorum quingentorum ſupra mille,
ſummam non excedunt. Siquidem aurei alij nummi quingenti in
villæ erogandi redemptionem erant. De qua villa redimenda me
moria in capitulis non habetur. Quomodo igitur ob cauſas in
capitulis expreſſas fieri alienatio potuit, quæ diuerſæ penitus, lon
geque ampliores atque cauſæ ipſæ ſunt, quarum nomine facta
177 alienatio eſt. Ea diuerſitate † quippe ſummarum diuerſitatem
debitorum præſumi incertum non eſt. l. quinquaginta. ibiq; not.
ff. de probatio. l. planè. 1. §. ſed ſi non corpus. l. ſi ita ſit ſcriptum.
ff. de lega. 1. l. cum centum. ſecundum intellectum Iaco. de Aret.
& Bart. ff. de adim. leg. Cardi. in conſi. 52. nu. 2. poſt med. verſi. &
vltra illud.

In qua re euidens capitulorum calumnia emicat. Namque ſi
ære alieno tam graui obrutus venditor fuerat, vt in capitulis aſ-
178 ſeritur. cui fidem Orator quiſpiam † vel acerrimus fecerit. ne-
glectui creditores pecuniam tam ingentem habuiſſe. l. cõtra iu-
ris. §. ſi filius. ff. de pactis. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno.
actio. l. cũ de indebito. §. 1. ff. de proba. l. Campanus. ff. de oper.
liber. l. ſi cum aurum. ff. de ſolutio. c. ſuper hoc de renuncia. Ca-
ptioſam enim liberalitatem interpretatio prudentum fregit. l.
cum Aquiliana. ff. de tranſactio. Sed qui plana magis capitulan-
tis calumnia fieri, atq; ex articulo illo poteſt. quo ſumptus litis
apud curiam parlamenti Pariſijs diſceptatæ, proponitur. Facit
enim pecuniam incredibilem ob eam rem & ex portione vendi-
toris inſumptã contra q̃ inſtrumentum publicum docet, quo ra-
tio habita pecuniæ eius eſt. Et cuius nomine non æs alienum, vt
falſo impudentiſsimeq; aſſeritur, contractum. uerũ acceptũ de-
bitori latum. Inde regula illa notiſsima aduerſarius cæditur, ſe-
mel malus. & illud: crimine ab vno diſcite omnes.

Sextò prædictorum omnium nihil eſſe fac. quæ tam vehemen-
tiſsime mouent. ex alio capitulorum fruſtratio, ociumve palam
fit. Nimirum ex obreptione, quæ cælari & cui aduerſarius eripi,
nec capitulorum probatione ad unguem impleta, poteſt. Narra-
tum enim in facultate alienandi impetranda eſt, aureos num-
mos quadringentos mercium & mutui nomine deberi. De qua
re uerbum in capitulis non fit. Vnde ſatis id ad palmarium litis
totius, & capitula reijcienda eſt. Quoniam in manifeſto eſt, mer
cium ipſarum ex Serico gauſapino, aliove id genus ne in partem
quidem egentem ueditorem feudi fuiſſe. Cui pecuniæ auido id
genus merces multo pluris q̃ eſſent, uenundabantur, quas ipſe
minimo poſtea alijs tradebat, ut pecuniam ratione quauis con-
ficeret. Quæ res ad uerſuram facienda ſpectat. Rei cuius in lu-
cem peruulgandæ cauſa, cum editio libri rationum petita nec ſe
mel ſit, id tamen facere aduerſarius renuit. In qua re fraudis ſe
179 obiectæ † ſuſpectiſsimum reddit, ne editione facta in lucem
nequitia prodeat. l. fi. C. de fide inſtru. Bal. in conſi. 406. præmit-
tendum eſt in fi. lib. 4. Dec. in authen. ſi quis in aliquo documen-
to nume. 22. in fi. C. de eden. & apud nos in conſi. 172. nu. 6. Atq;

in ſpecie, ex Cald. id probatur in conſi. 5. de vſur. ſuſpicione hæ-
redes vſurarij laborare, qui librũ ædere rationũ nolunt, manife-
ſtum ex eo vſuræ ſcelus fieri. Atq; partus ſuppoſiti ſuſpicionem
mulier ſubit, quæ ventri inſpectãdo reſiſtit. l. 1. §. ſed ſi maritus. ff.
de lib. agno. l. 1. §. ſi cui. ff. de ventre inſpicien. In eadem cauſa mu
lier eſt, quæ ſequeſtrari ſe non patitur, ne ab alio ineatur. Pau. de
Caſt. in conſi. 277. quia per primum col. pe. circa med. lib. 1. Appo
ſitè huc tex. confert in l. 2. §. pen. C. de iura. calum. pro confeſſo ha
beri, qui iuramentũ præſtare calumniæ recuſat. De quo Bal. me-
minit in conſi. 257. Titius emit fundum in fi. lib. 1. Pro confeſſo
igitur non haberi aduerſarius non poteſt, qui librũ totiens roga
tus non edit. Grauior porro ſuſpicio creſcit, q rei aut ſuſpicionis
huius & fidei eius malæ apud principis celſitudinem notatus,
æquo eam animo tulit. Quis credat, labẽ tam turpiſsimã apud
principem, proceres, & ſenatũ eius ſupremũ, aduerſarium latu-
rũ, ſi ex fide res acta bona ſit. Cur nõ librũ vel vltro pfert, & obie
180 ctum ex eo flagitiũ diluit. Non ſolũ † aũt priuatũ hominẽ id ge
nus ſuſpicio, ſed & iudicem ipſum cõſtringit. Quotiens ne quid
fiat, parti contradicit, & quod poteſt, impedit gl. in c. ſtatutum in
fi. prin. in verſi. copia in fi. de reſcrip. lib. 6. Cor. in conſ. 232. col. 2.
poſt med. lib. 3. Iaſ. in conſ. 53. col. fi. lib. 3. Rem hanc ſedulo quæ-
ſo animaduertant, animiſq; caueant, qui aduerſarij partes tan-
topere ſuſcipiunt bonumq; eius ius exiſtimant.

Conſequens his fit, vt probatione omniũ præſtita, quæcunque
narrata in capitulis ſunt, ad aliqd pfutura ea nihilo magis eſſe.
Siquidem obreptum in parte hac aureorũ 400. non obſcure ap-
paret. inter cauſas neceſſarias aliendi eam ſummam referen-
do. contra quam veritas ipſa lucidiſsime nitet. Ex obreptione
181 † planè inutile & vitioſum penitus reſcriptum fieri, ambiguũ
non eſt. l. ſed ſi hac. §. patronũ. ff. de in ius vocan. l. magis puto. §.
pe. ff. de rebus cor. l. idem Vlpianus. ff. de excu. tuto. l. 5. §. puberi.
ff. de Carbo. edic. l. cum vero. §. ſubuentum. ff. de fideicom. liber. l.
ſi quis obrepſerit. ff. de falſis. l. & ſi legibus. C. ſi cõtra ius vel vtil.
publi. quæ in canone inſerta legitur & ſi legibus. 25. q. 2. Idq; lo-
cum obtinet, vel cum obreptio cõmiſſa in tantulo eſt. c. ſi propo
nente. de reſcrip. c. ſi motu proprio. & c. non poteſt de præbẽ. lib.
6. Id quod recipi haud dubie hic oportet, vbi ad alienum incom
modum alienandi permiſsio recidit. vbi a iure cõmuni feudorũ
diſceditur. Quid hic dicendũ, vbi in ſumma obreptũ non exigua
eſt. Hoc amplius nec per ignorantiam obreptionis quiſpiam ex-
cuſatur, ſi cum facti veritatem ignoraret, id ita a ſe narratũ impe
trans dicat. Quoniam temeritatis id vitio datur. Oldra. autore
in conſi. 208. quoniam ex tempore col. 1. poſt med. per tex. in d.
c. ſi proponente. & ibi no. de reſcrip. Idem Ruin. ſcribit. in conſi.
182 3. nu. 16. lib. 1. Idq; ratione † fortiore confirmatur, q ius idem
ſubreptionis eſt, vt irritum per eam reſcriptum fiat, quamvis co-
miſſa per ignorantiam ſit vbicunque tertij diſpendium vertitur.
c. conſtitutus. Ibiq; Abb. in ſecundo nota. & c. ſuper literis. de re-
ſcrip. Geminia. in conſi. 105. in fi. Tantundem ſeruandum, cum ex
tantulo commiſſa ſubreptio eſt in conſi. Soluago ſcriptum pro
communi Sauiliano habemus nume. 67. Longe magis hoc idem
probandum in obreptione erit, quo grauius vitium, atq; ſubre-
ptionis eſt. Bal. in conſi. 242. querulæ preces poſt princ. lib. 1. cum
alijs apud nos collectis in conſi. 68. nu. 5. & in d. conſi. Soluago
pro communi Sauiliano nu. 72. obreptio. n. in falſo exprimendo,
in falſo reticendo ſubreptio obſeruatur. Iaſ. in conſi. 2. colum. 2.
lib. 1. & in d. conſi. Soluago nu. 124. in quo ſubreptio declaratur.
Obreptione hac ita patefacta, cum inſolidum actum vitiet, vel
ſi commiſſa in tãtulo ſit. Quorſum capitulorum admiſsio. Qua-
tenus de aureis 400. neq; mentio in eis non fit, ob cauſam neceſ-
ſariam deberi. neq; fieri poteſt, cum in manifeſto res ſit, in profu-
ſionem pecuniam perditam, quæ ea mercibus illis colligi verſu-
ram faciendo potuit. Id quod citra ſcripturæ priuatæ approba-
tionem dicitur.

Illud omittendum in obreptione hac non cenſui, vnde onu-
ſtior aduerſarij ſuſpicio fit. Namq; cum ſuum eſſet, cauſas neceſ-
ſitatis in aureis ipſis 400. edocere per ea, quæ ſatis ſuperq; ſcri-
pta in ſuperioribus ſunt. cũ tex. vocaui mus. in c. 2. Ibiq; doc. de
reſcrp. cũ alijs in d. conſi. Soluago a nobis cõparatis col. 5. non
modo id non præſtitit, neq; præſtare curæ habet. verũ vt id faciat
rogatus. i. vt librum rationum edat, editionem ipſam modis om-
nibus deprecatur: non minus ab ea atq; veneno præſentaneo me-
tuens. Ex qua re quantam ſibi ſuſpicionem conciliet, ratio ipſa
communis docet.

183 Ad obreptionem hanc pertinet, quod † ſcriptum in ſuperio-
ribus

ribus,eſt nume.138.per inutile, quod vtile eſt, viciari, quotiens in
fraudem legis quid fit,ex Bar.in conſi.159.nu. 8. Ruino in conſi.
86.colū. fi. lib.1.& in conſi.109.nume.27.lib.4.ſed enim euidens
fraus ex obreptione fit,vnde dolus arguitur Innoc. in c.dilectus.
s.de reſcrip.& in c.accedens,de crimi.falſi.Ioan.And.in c. ex li-
teris de dolo & contu.Geminia.in conſi.128. in fi. Soci. in conſi.
249.nu.9.verſi.ad ſecundum reſpondeo.& verſi.ſeq.lib. 2. Quod
inter conſi.inſertum Curtij Senioris eſt in conſi.18.Idq; inferius
etiam oſtenditur nu.201.Ibiq; idem in ſubreptione exprimitur.
Non ſolum autem dolus individuus habetur,ſed nec culpa diui-
ſionem recipit, quæ adhiberi in partem nequit.l.ſi vt certo.§.
ſi duobus in fi.ff.commoda.l.ſi duo verſic. ꝙ ſi lancem.ff.depoſi.
Bart.& alij in l.4.§.Cato in ſexta oppoſi.ff.de verbo.obliga. Inde
184 fit,† vt Individua ſtipulatio habeatur, dolum malum abeſſe.l.
inter cohæredes.§.quod ex facto.ff.famil.ercſ.d.l.4.in prin. Bo-
logni.in d.§.Cato nu.38.

Aduerſarij dolo igitur ex obreptione euidentiſſima in facto
ſo,& circa aureos.400.vndiq; refulgente, non poteſt alienatio
ipſa ex toto non reſolui.ſiquidem ab eo,quod inutile eſt, actum
vtilem infirmari,nemo ambigit.& reſtatum id ſatis in ſuperiori-
bus habemus nu. 131. Argumentum hoc ſextum ad generum vi-
ctorem præſtandum & aduerſarium eius deijciēdum vel ſolum
valere,incertum non arbitror.

Septimo prædicta eſto omnia taceant. præſto autori & illud
eſt, ꝙ numerationem pecuniæ,propter quam feudum alienatur,
185 † decretum exigit.In qua re decreti animaduertere rationē li-
cèt,quamobrem feudi ex eo permiſſa alienatio ſit. Ad exemplū
enim iuris communis Romanorum in bonis fideicommiſſis id
ita conſtitutum,vt qua ratione bona fideicommiſſa in perniciem
ſubſtitutorum ob dotem & donationem propter nuptias iure
nouiſſimo alienare.Auth.licèt.Auth.res quæ.C.com. de lega.Ita
ob eas cauſas alienare & feudum permittatur.perinde quaſi ea
dem vtrobique ratio moueat. A iure enim gentium æque teſta-
mentum inuentione aut quoad teſtandi facultatem,atq; contra-
ctus ſunt,vt apud Bart.in l.interdum.ff.de condi.indebi.Vnde &
ius commune in omnibus imitandum decretū cenſuit.Iure pla-
186 nè † communi ad dotem confeſſam, & quam numeratam eſſe,
non conſtat,priuilegium d.auten.res quæ non pertinet, vt Iaſ.
ibi tradit colum.pen.in nona limitatione. Bald.Nouel.in l. 1. nu.
25.ff.ſol.mat.& in tract.de dote parte ſexta priuil.13.Aret.in d.
l.colū.5.poſt med.verſi.& circa priuilegium iſtud prælationis.
Ibiq; Soci.num.87.in fi.Guido Papa in conſi.540.in fi.Veronenſ.
in conſi.38.colum.7.in ſecundo dubio.Ruin.in cōſi.199.nume.5.
lib.2.Cauſa eadem priuilegij eſt, de quo in l. fi. C.qui potior in
pign. hab.Doti enim & id confeſſæ non datur Veron. in d.conſi.
38.Cumulatiſſime Iaſ.in §.fuerat.nu.73.vſq;ad num.92.Inſti. de
actio.Gozadi.in conſi.28.Sed nec hypothecariam contra poſſeſ-
ſores bonorum mariti ob dotem cōfeſſam mulier exercet.Rom.
in conſi.345.conſultatio col.fi.in tertio dubio,Soci. & alij in l.1.
nu.85.ff.ſol.ma.Fely.in c.ſi cautio nu.84.in fi.verſi. fallit vltimo.
de fide inſtru.Crot.in l.ſi conſtante nu.147.verſi.ſecunda conclu
ſio.ff.ſolu.mat.Dos item confeſſa compenſationem patitur, vbi
compenſationi locus in vera dote non eſſet Signorol.in conſi.49.
nu 3.ſi doti confeſſæ & tam fauorabili dotis tribui priuilegia nō
ſolent.Quid in ſpecie dicturi cōtrouerſa erimus,quam odioſam
eſſe,demonſtratum ſuperius eſt.

Sed & decreto de numeratione tacente, ius idem probandū,
vt niſi ad dotem feudi alienandi facultas pertineat, de qua vere
187 & per numerationem conſtat.Idque iure illo † notiſſimo, vbi-
cunque niſi in caſu quo certo permiſſus actus eſt,de caſu illo pro
batinnem ueram præſtandam,neque cōfeſſioni diſponentia aut
actum illum gerentis fidem de caſu habendam. ne alias in arbi-
trio cuiuſuis ſit,actum illum, & extra caſum permiſſum pro li-
bidine & indiſcriminatim perficere, caſum ipſum ſubeſſe confi-
tendo.l.cum hi.§.ſi cum his.ff. de tranſactio. l. qui teſtamentū.ff.
de proba.l.ſi forte.Ibiq; Bar.ff.de caſtren.pecul.l.magis puto. §.
ne paſſim.ff.de rebus eorum.l.cum quis.§.Titia.ff.de lega.3.Bar.
in l.ambitioſa nu.27.ff.de decre.ab ordi.fa.Idem Bart.& alij in l.
ſi donatione num.2.C.de collatio.Capra in conſi.81.in fi. Afflic.
in c.1.in prin.nu.57.de aliena.feudi pater.Tex.huc pertinet in l.3.
C.de dona.ante nup.& in l.2.C.de dote cau.non numer.Qua ra-
tione uxori donare marito non permittitur, ita nec dotem ha-
buiſſe confiteri,ex qua confeſſione paſſim induci donatio poſ-
ſet.De quo apud Bart.& alios in l.ſi diuortio.ff.de uerbo. oblga.
Itaque ſicut feudi alienandi poteſtas niſi ob debita neceſſaria
non eſt.Ita de debitis conſtare uere & per numerationem opor
tet. ne ſi ſola ſatis confeſſio ſit, via ad feudum lata diſſipandum
pateat,vaſallis debita confitentibus.

Sed enim de numeratione verbum in capitulis non fit, ꝙ nu-
merata vaſallo vēditori feudi pecunia a creditoribus fuerit.Qua
re ſterilia atque infructuoſa omnino ex capite hoc capitula fiūt.
188 In qua re error † aduerſarij nec ferendus deprehenditur, qui
precium a ſe numeratum feudi contendit.Quoniam ad numera
tionem hanc pretij decretum non pertinet.verum de numeratio
ne pecuniæ dotis,aut neceſſitatis alterius,propter quam alienan
di facultas datur. Neq; ſatis ſtupidam paruis mirari inſcientiam
licèt,cui viſum ſit,de numeratione pretium,quo feudi venit,de-
cretum intelligendū.contra quam verba eius lucidiſſima ferant.

Secundo cum reſpectu dotis & debitorum neceſſariorum nu-
merationis mētio in decreto fiat, ad dotem & debita ipſa reſtrin
gi numerationem oportet,vt de numeratione in dote & debitis
189 alijs neceſſarijs appareat.Ad eum caſum quippe † referri & re
ſtringi verba oportet,cuius prolata reſpectu ſunt.l.ſi quis domū.
§.quid tamen.ff.de lea.l.profectitia.§.pe.ff.de iure dot.l.debitor.§.
fi.ff.ad Treb.l.inteſtato.ff.de legi.tutor.§.quòd autem Inſti.de le-
gi.agna.tu.§.fi.Inſtit.de codicil.Soc.in conſi.92.nu.23.lib.3.Dec.
in c.ſi pro debilitate nume.6.circa fi.de offi. delega. in c.1.in 13.
nota.de poſtula.præla.io conſi. 283. colum. 1. circa med. & alia
non pauca.

Tertio ſi de numeratione pretij decretum intelligimus,abſur-
da prorſus res conſequitur.vt eo caſu prouiſum a decreto appa-
reat,quo neceſſaria prouiſio non eſt. Quorſum enim laborare,
numeratio pretij facta,an non ſit,quotiens ob dotem vel conſti-
tuendam vel reſtituendam alienatio fit, dum conſtituta modo
vel reſtituta dicatur.ita vt moleſtiam ob eam rē pati conſtituens
aut reſtituens nequeat. Sed enim non tam caſui huic circa con-
ſtituentem aut reſtituentē,quàm ſucceſſorum in feudo iuri pro-
ſpiciendum decretum cenſuit, vt non aliter feudi iacturam per
alienationem faciant,quam ſi de numeratione in debitu,cōſtet,
190 propter quod alienandi permiſſa facultas eſt.Ad caſum † igitur
trahi ſtatutum conuenit,in quo prouidendi neceſſitas maior ver
ſatur.l.Gallus.§.1.ff.de lib.& poſt.l.cum ita.§.fin.& l.pen.§.fra-
tre,ff.de lega.2.quod l.Labeo.ff.de Carbo.edic.l.cum in corpus.
ff.de acq.rerum domi.l.in his.§.ſi forte.ff.de ſolu.Signoro.in cōſ.
22.nume.4.in conſi.103.num.6.& apud nos in rubri.ff.de lega.1.
nume.112.in conſi.106.nu.8.in conſi.135.nu.12.in conſi.149. nu.
12.in conſi.270.num.4.
191 Quarto propter emptorem † feudi,qui creditor non eſt alie
natio non permittitur,verum propter creditores.Vnde quod de
numeratione expreſſum in decreto eſt, ad creditores referri om
nino oportet,quorum cauſa permitti alienatio ſolet. Vt non ali-
ter permiſſionis huius beneficio fruantur, niſi ſi vere creditores
ſint.& pecuniam ab eis numeratā appareat, vt ad cauſam ſuam
verborum relatio & reſtrictio fiat.l.at ſi quis.§.pleriq;.ff. de reli-
gio.l.cancellauerat.ff.de his,quæ in teſta.delen.l.cum tale. §.fal-
ſam.ff.de condi.& demon.

Quinto cauſa vlla numerationis exigendæ in venditione non
ſubeſt.Siquidem credibile non eſt,vt ſine pretio quiſpiam vēdat,
dum cauſæ modo vendendi contingant.d.l.cum de indebito.§.
1.ff.de proba.cum alijs ſupra relatis nu.178.Cauſa porro in dote
& debiti vertitur,ne in fraudem quicquam ſucceſſorum fiat.Cau
192 ſam igitur † ſpectari decreti conuenit,cur ita conſtitutum in eo
ſit,etiam ſi aliter ſonare verba videantur.l.cum hi.§.in cauſa.ff.
de tranſactio.l.ſi procuratorem dedero.in prin.ff.mand.l.cum pa
ter.§.dulciſſimis.ff.de lega.2.l.cum tale.§.fi.de condi.& demo.
l.verum.2.ff.de furtis.l.quamuis.Ibiq; gl.in verſi. curauit in fi.C.
de fideicom.§. ſi tamen alienam purpuram. Inſti. de rerum diui.
c.intelligentia in verſi.ex cauſis.de verb.ſigni.glo.in l. legata inu
tiliter.ff.de adim. lega.& alia compluria. De quo inferius etiam
nu.415.Quid hic dicendum,vbi & verba & cauſa decreti ad in-
terpretationem hanc impellunt.
193 Sexto ꝙ de pecuniæ numeratione † in contractu venditionis
conſtet, ad emptoris id compendium ſpecta, quo implicius ab
eo cōtractus dicatur.Sed enim nihil ad decretum emptor facit,
Ratio emptoris in decreto habita circa numerationem nō eſt.
Nū niſi agnatorum & ſucceſſurum in feudo nomine numeratio
poſtulatur.Vnde ratio habenda numerationis non eſt,quæ facta
ab emptore ſit,cui proſpicere decretum non conſtituit.l.ea lege.
ff. loca. Paul. de Caſtr.in conſil.95. Super primo puncto quan-
ta ſit leg. tima colum.1.lib.1.Et apud nos in conſi.5.nume.15. Ex

his etiam ſentẽtia hæc iuuat, quæ ſcripta infra habemus nu. 401.
Apparet ex his, argumentum hoc ſeptimum, quod in numera
tione ponitur, ſatis & ipſum vnum ad capitula repudienda eſſe.
In qua re obſeruandum, non modo in aſſertis debitis numeratio
nem in capitulis nõ exprimi, ſed nec in pannis holoſericis, quos
ad aureos 400. vaſallo defuncto venditos aduerſarius aſſerit, tra
ditionem interueniſſe capitula narrant.
Rurſus in pannis ſericis obſeruandum, namque cum niſi ob
neceſſitates feudi permiſſa alienatio non ſit, neceſſitatum haben
da memoria erat. ꝙ pannorum tot ex Serico, indigens vaſallus
defunctus eſſet, per ea, quæ de neceſſitate probanda dicta in ſu-
perioribus ſunt nu. 22. & pluribus ſeq. Sed enim neceſſitatis hu-
ius verbum factum in capitulis non eſt. fruſtraque etiam expreſ-
ſio fieret, cum holoſericatus venditor non incederet. Ad hæc nõ
194 modo † neceſſitatis fidem facere ſimpliciter ſufficit, verũ & il-
lud oſtendendum, vſque ad eum modum in libro rationum de-
claratum ſerici indigentem defunctum fuiſſe. Quia quod ob cau
ſam permiſſam neceſſitatis eſt, ad limites reſtringi neceſſitatis
debet. l. ſenatus. ff. de offi. præſid. l. 1. in fi. ff. de ferijs. l. ſed & ſi re-
ſtituatur. §. ſed & ſi dies. ff. de iudi. l. fina. §. quare & ſi. ff. de exer-
citor. l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ff. de lega. 3. l. rem legatam. ff. de
adim. lega. c. quod pro neceſſitate. 1. q. 1. Bar. & alij in l. 1. §. nuncia
tio. nu. 28. ff. de op. noui nuncia. Cor. in conſi. 83. in fi. lib. 4. Dec. in
c. in præſentia num. 68. verſi. vel ſecundo dato. de probatio. Iaſ. in
l. qui Romæ. §. duo fratres nu. 37. verſi. Secundo per iſtam primã
ſolutionem. ff. de verb. oblig.
Reſtrictione igitur facultatis alienandi, ad limites neceſſita-
195 tis facta, conſequens † nõ ſit, merces tantæ traditæ vaſallo ſunt,
ergo indigens tantarum erat. etiam ſi fieri poſſit, vt neceſſarium
tantum ſericum eſſet. quoniam per neceſſe, non poſſibile conclu
dentem eſſe probationem oportet. l. matrem. l. neque natales. &
l. ad probationem. 2. C. de prob. l. non hoc. Ibiq; cumulate Iaſ.
in ſecundo not. C. vnde legiti. l. multis. C. de lib. cau. c. in præſen-
tia. Ibique Deci. nume. 13. nota. de proba. & quod Petrin. Bellus
celſitudinis ducalis conſiliarius de probatione æquiuoca in trac.
ſuo de re mili. & bello ſcribit Card. 47. nu. 135. Quid dicendum
hic erit, vbi nec per poſſibile probatio concludit. Siquidem fa-
milia tanta onuſtus vaſallus non erat, vt pannis ijs carere holo-
ſericia non poſſet. Atq; vbi familia numeroſa fuiſſet, pro modo
facultatum temperanda impenſa vti monſtratum ſuperius ha-
bemus. 127. At enim ſumptui tam graui par familiaris res non
erat. Vnde cauſam neceſſariam habere id genus emptio mer-
cium non poterat. Sed nec probatio vlla præſtita in ſplendidiorẽ
familiæ cultum pannos ipſos ſericeos verſos. Idq; nec proponi
vere poterat, cum magno ſericum emptũ paruo alijs venditum
per verſuram ſit.
Conſequens inſpectioni prædictæ ſit, cum vltra neceſſitatem
extendi permiſſio aut diſpoſitio non ſoleat, quæ ob cauſam fa-
cta neceſſitatis dicitur, in ſpecie cauſas neceſſitatis exprimẽdas.
Ideſt tantum in lite exercenda, tantum in victum & alimenta &
alia id genus impenſum. Sed enim in obſcuro & ſub inuolucro
quodam cauſæ neceſſitatis enarrantur. Ob id nihil faciendæ.
196 Quoniam vbi niſi † ea cauſis quibus fieri quid nequit, cauſas ip
ſas nominatim exprimi, atque ſingulatim oportet Barto. in l. 1. in
princi. q. 6. ff. de oper. noui nuncia. Et eadem l. Caſtren. in §. nunc
videamus Alex. in conſi. 182. in prin. & nume. 6. lib. 2. Deci. in ca.
bonæ numer. 13. circa fin. de appella. Ruin. in conſi. 98. nume. 16.
poſt med. lib. 4. Pariſ. in conſi. 9. nume. 41. in conſi. 12. nume. 165.
libro ſecundo.
Octauo narratio in capitulis facta, aureos quingentos, qui in
villam erogandi redimendam erant, filij volũtate in cauſas alias
verſos, ideſt vt creditoribus ſatis alijs vaſalli fieret. In qua re eui-
dens capitulorũ fruſtratio nitet. Quoniã ob cauſas alias, quàm
197 in venditione expreſſas alienandi permiſſa facultas nõ eſt. Atq;
ideo formæ paritum reſcripti non eſt. & contra quam ſuperior
iuſſit, pecunia inſumpta, ad irritum omnia deducuntur. l. diligen
ter. ff. manda. l. non dubium. C. de ll. c. cum dilecta. de reſcript. Et
cum niſi ob cauſas expreſſas alienandi facta poteſtas non ſit ad
alias eam trahi non oport. e. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis.
l. in lege. & l. Rutilia polla. ff. de contra. emp. l. 1. §. Iulianus. ff. de
inn. actiuq; prius. l. iubemus. C. ad Velleia.
Neq; mutat, conſenſu filij id ita actum. Quoniam ubi liquere
198 de conſenſu poſſit, inutilis prorſus ad rem eſt. Namq; cũ † re-
demptum villam ex parte iri facta promiſſio eſſet, & ad eam rẽ
pecunia deſtinata, a iure illo ſine iuris ſolennibus diſcedere non
magis minori licuit, atque ſi rei cuius ſtabilis alienatio interue-
niat. Id quia per conſenſum id genus actioni renunciatur, quæ ad
bona immobilia redimenda minori competebat, vnde ſicut bo-
na immobilia citra iuris ſolennia alienare minor non permitti-
tur, ita nec actionem cedere, quæ ad immobilia competit. glo. &
doct. in l. 1. C. ſi aduer. tranſac. Bart. in l. poteſt. ff. de auctori. tutor.
& in l. mouentium. ff. de verb. ſig. Bal. in conſi. 423. Andreas lib. 3.
Alex. in conſi. 31. nu. 12. lib. 1. quod repetitum eſt in conſi. 111. lib.
4. & apud nos in rub. ff. de leg. 2. nu. 73. Quod cum ita ſit, nihili
cõſenſus ſimplex minoris faciendus, vbi cõſtare de eo poſſit, vn-
de rei ſtabilis & feudalis iacturam nõ tenuem faceret. Aliter etiã
conſenſus is inferius protenitur nu. 276. verſi. Secundo vbi conſta
re de eo poſſit. & ſignificantius nu. 283.
Nono impertinentia capitula vſq; adeo ſunt, quæ ad confir-
mationem alienationis ſpectant, vt nec actoris ipſius, vel ſi ma-
ior quàm annis viginti quinque eſſet robur ea accipere conſenſu
poſſit. Idq; ita oſtenditur. Namq; formam impletam reſcripti nõ
eſſe, in obſcuro non eſt, quatenus & aduerſariũ id conſiteri hoc
ipſo oſtendimus, ꝙ cauſas nunc ducere per capitula laborat, ex
199 quibus cõfirmari reſcriptum poſſet. Sed enim † forma reſcripti
non adhibita, poteſtatem decreti interponendi & ratam aliena-
tionem habendi delegatus non habuit. d. c. cum dilecta, Ibique
cumulate Feli. col. 8. verſi. geſta contra formam. de reſcrip. Atqui
vires ex ratihabitione aut probatione partis accipere actus non
põt, qui defectu nullus aut vitioſus poteſtatis eſt. Ideo ꝙ a tuto-
re aut curatore actum falſo eſt, ratum minor non habet. Barto. in
l. 1. C. in quibus cau. in integr. reſti. non eſt neceſſ. Guido Papa. q.
329. circa fi. Atque ratum haberi reſcriptum nõ poteſt, quod im
petratum ab eo eſt, cui impetrandi ius non competit. c. ea parte
Decani. de reſcrip. glo. in c. nõnulli. §. fi. in ver. ſpeciali mandato.
de reſcrip. Alex. in conſ. 135. nu. 5. lib. 2. Feli. in c. cauſam el. 2. col.
pe. verſi. fallit tamẽ. de iudi. Iaſ. in l. ſi procuratori falſo in primo
not. ff. de cond. ob. cau. Et in actu iudicis, cui iuriſdictio non erat,
ratum eum fruſtra haberi, Innoc. alijq; tradunt in c. ſignificauit
de teſtibus Gemi. in conſi. 76. num. 8. in fi. Et in ſpecie formæ non
adhibitæ, ex ratihabitione actum non conualeſcere, quem inu-
tilem formæ omiſſio efficit, Cuma. ſcribit in conſi. 178. Theſau-
rarius in tertio dubio. per tex. in c. cum in veteri de el. ctio. & in
c. licèt. de regular. Eundem tex. ſpectat in c. auditis de electio. Bal.
huc accedit in l. obſeruare §. ſi. ff. de offi. procon. l. Locum ratiha-
bitioni in actu non eſſe, qui vice formæ mandatum expoſtulat.
Idem Bal. ſcribit in l. ſi vxorem nu. 5. C. de condi. inſer. cum alijs
apud Ruinum relatis in conſi. 69. num. 13. lib. 3. Idem item ſcribit
in con. 430. nu. 28. Ex formæ item prætermiſſione poteſtatis defectũ,
ita vt ratum eum habere non liceat, Pariſ. colligit in conſi. 100.
nu. 26. & ſeq. lib. 1. Si actoris conſenſus profuturus ad alienationẽ
confirmandam non ſit. Quo capitulorum adminiculo, autore ip
ſo diſſentiente, aduerſarium niti.
Conſequens prædictis ſit, vitioſam atque nullam vndique feu-
di alienationem eſſe. Idq; perſpicuum vitium non ex multiplici
declarari. Principio ob formam reſcripti & decretorum negle-
ctam. Cognitione de cauſis alienandi, non adhibita. Id quod vel
aduerſarium ipſum, cum id genus capitula dedit, palam facere
& vocibus capitulorum prodere.
Secundo ab obreptione vitium, ſeu nullitatem, quã vocãt, pla
niſsimam fecimus. Obreptum enim tripliciter oſtendimus. Prin-
cipio, quod fides vlla facta narratorum non eſt per ea, quæ dicta
ſupra ſunt nu. 139. & pluribus ſeq. & nu. 151. Secundo, ꝙ contra,
quàm narratum eſt, non obſcure ea aureis. 400. ob merces ſeri-
cas, rem ipſam habere conſtat, vt ſupra nu. 177. verſ. Sexto prædi-
ctorum omnium.
Tertio, ꝙ numeratio pecuniæ non liquet. vti monſtratum ante
habemus nu. 185. Metus his quarto reuerentialis aſſuitur.
Conſequens his fieri diximus, cum locum alienationi feudi ex
decretis eſſe, narratum principi ſit, contra quam veritas habeat,
& contra quàm acta ipſa alienationis teſtantur. obreptionis vi-
tio eam partem non poſſe. A qua obreptione acta omnia aliena
tionis perimi, teſtatum ſatis in ſuperioribus eſt nu. 181.
Apparet etiam ex obreptione hac multifariam demonſtrata,
ob cauſas falſas feudi alienationem & alienandi facultatem ex-
200 tortam. Ex falſa planè † cauſa ad irritum actum deduci procul
dubio eſt, Idque in ſpecie decreti textu declaratur in l. magis pu
to. §. 1. ff. de rebus eorum. in l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. Tra-
dit Cardi. in conſi. 29. nu. 8. Roma. in conſ. 385. in ſecundo dubio.
Abb. q. 3. Sempronius. colum. pen. in prin. Dec. in conſi. 351. nu. 7.
& in

& in conſi.403.nu.20.Pariſ.in conſi.89.nu.59.in conſi.100.num. 35.lib.1.& in conſi.12.nume.63.lib.2.Capit.Deciſ.51.poſt princi. Idque tum etiam obtinet,cum expreſsio cauſæ falſæ facta in decreto non eſt,modo ex actis liqueat.Cuma. in conſi.115. Antonius Benedicto nu.6.Alex.in conſi.207.nu.7.lib.7. Locum etiam id habet,quamuis cauſæ falſitas niſi in parte non interueniat Capit.d.Deciſ.51.poſt princi. Idque locupletius declaratum ante habemus,cum indiuiduum eſſe decretum oſtendimus.nu.132. & pluribus ſequen.& infra nume.252. Hoc amplius,vbi inutilis actus ob cauſam falſam non fieret, attamen ob cõditionem expreſſam,ſi veritate preces nitantur, & illam ſi forma ſeruata decretorum erit,quæ ea ablatiuis abſolutis ſequitur, decretorũ forma ſeruata, ad irritum omnino conditionis defectu & formæ omiſsione actum deduci,ſatis ſuperq; monſtratum in ſuperioribus eſt.nu.132.& pluribus ſeq.

201 Tertio vitium aut nullitas † venditionis,ea dolo apparet.Qui cauſam contractui bonæfidei dedit.l.eleganter.in princip.ibiq; glo.& doct.ff.de dolo.l.3 §.fi.ff.pro ſocio.gloſ.& doct.in c.cum dilecti.in verſ.deceptione.de emptio.& vendi.Fredcr. a Senis in conſi.164.licet.Dolum planè ea ſubreptione probari, dictum & monſtratum ſuperius eſt.nu.183.Sed & ex ſubreptione dolus arguitur,cum verum quis reticet.c.dudum.2.§.inſuper.de electio. c.1.de filijs presby.lib.6.Bal.in conſi.345.ſtatuto cauetur,ꝙ nullus nobilis.col.1.circa med.verſi.item qui tacuit lib.3.quod iteratum eſt in conſi.426.lib.5.Idem Bal.ſcribit in conſi.306.proponitur,ꝙ quidam Antoniolus nume.3.eodem lib.5. Abb.in conſi. 109.in ſecundo dubio lib.2.Idem ea Rota oſtenditur Deciſ. 582.quidam obtinuit.col.1.in fine.& in fine Deciſionis.in antiq. & apud nos in conſi.68.num.11.ſi tacendo dolus committitur, quid in eo dicendum,a quo falſum narratur.

Hoc amplius dolum ſuum non obſcure aduerſarius prodit, qui inſcium ab initio contractus de ijs cõfitetur, quæ narrata in capitulis ſunt.Eaq; non niſi tunc cognita habuiſſe, cuio capitula ipſa edidit. Ita ex confeſsione ſua manifeſtum fit,ex cauſis in-
202 cognitis feudi emendi permiſsionẽ extortam,Atque ideo † qđ ignorabat,expreſſum aut narratũ in precibus fuiſſe,hoc eſt,cauſas feudi alienandi fuiſſe. Dolum planè in eo argui quid exprimit,quod ignorat,ex tex.oſtenditur in l.ſi quis affirmauerit.ff.de dolo.in l.Iulianus.§.quod autem.Ibi ſed non debuit facile, quæ ignorabat,aſſeuerare.ff.de actio.empti.glo.& doct.in l.1.Ibi inde eſt,ꝙ ſua tacita aſſeueratione.ff.quod quiſque iuris.Pau.de Caſtro l.dolum.C.de dolo.& in conſi.429.in quadam informatione. colum.fina.circa princip.lib.1.Calca.in conſi.25.nume.10.Inde periurij reus teſtis habetur, qui quod neſcit, aſſeuerat vti ſcripium habemus in conſi.99.nume.7.Idque vltra ea,quæ ſcripta ibi habemus,ex Innocen.probatur in c.fraternitatis.in princ.de hæreti.Alex.in conſi.45.nu.4.lib.2.Quid hic dicendum,vbi ſciẽs prudensve reus inter cauſas alienandi nummos illos aureos,quadringentos retulit.In quibus iniquitatem euidentem conſiſtere, demonſtratum ſatis ante eſt.

Satis hæc ad contractum irritandum ſunt, qui peractus cum maiore ſit,quid hic dicendum,vbi pubertatem gener via ingreſſus aduerſarij dolis,patriſq; reuerentia ductus,ratum id habuit, ſciens cuius non magis atque rei inauditæ erat.

Conſequens vitijs aut nullitatibus prædictis fit, læſionem ge-
203 nerum ex toto paſſum.Quæ læſio ad eum modum non obſeruatur,quo in patre venditore.Pater enim niſi ex pretio aut paupertate eius metiri læſionem non poterat. Filius porro hoc ipſo læſus in ſolidum apparet,ꝙ cauſis falſis erroneisve inductus apparet,vt ad feudum alienandum conſenſum præſtaret,cõtra quam & feudorum iure prohibitum & decretorum eſt.

Inde capitulorum fruſtratio oſtenditur,qua de pretio mentio iuſto fit. Pretiũ eſto iuſtũ interuenerit, iuri id generi nihilo magis officit.Quem citra vllam pretij reſtitutionem,ad feudũ reuocandum patre ſublato,admittendũ,teſtatũ ſatis initio habemus.

Fundamento & alio, ipſoque minime ficulneo, capitulorum ineptia prædictis etiam omnino tacentibus, quæ vocem ſtentoream reſonant,perſpicua fit. ꝙ pacto ab aduerſario paritum de villa ea parte redimenda non eſt. In qua re explicanda monendi ſumus,conſenſum generi,agnatorumve,& approbationẽ ipſam contractus a ſenatu correſpectiuam,ideſt,reſpectu promiſsionis de redimendo,factam intelligi.Etenim ſi correſpectiua æſtimantur, quæ incontinenti poſt actum ſequuntur. l.iuris gentium.§. quinimmo.ff.de pact.l.lecta.ver.dicebam.ff.ſi cert.pe.l.fundi partem.ff.de contra.emptio.Bald.in l.petens.nu.49.verſi. dicunt tamen ꝙ in dubio.C.de pactis.Soci.in conſi.156.nu.12.verſic. iſta enim ſimul.locupletius in conſi.273.nu.3.in fi.verſ.confirmatur hoc,quia ea quo lib.2.in conſi.27.nu.23.lib.4.Corn.in conſi.36. col.2.lib.2.Dec.in conſi.245.col.3 in conſi.265.col.2.verſi. tertio aduertẽdum.& in conſi.279.col.fi.& apud nos in conſi.298. nu.13.Quod locum & in actu inter perſonas diuerſas habet, dũ negotium tamen præcedens contingat Alex.in conſi.25.num.9. verſi.nec habent obſtare lib.2.Alba in conſi.79.nu.12.Longe magis correſpectiua habenda erunt, quæ in actu ipſo & vna ſimul cum eo fiunt.quia propter vnũquodq; tale, & illud magis auth. multo magis.C.de ſacroſ.ecc.& tradit philoſophus.2.metaphy. De quo Bal.meminit in auth.res quæ.nu.12.C.com.de leg. Sali. in l.3.C.de litigio.Anchar.in conſi.245.duo prima dubia.nu.2. in fi.Correſpectiuorum planè ea natura eſt, vt vno tacente, alia quoque fileant,vt vno ſubuerſo, alia quoque pereant.l.etiam.§. ea cauſa.ff.de minor.l.cum emptor.in prin.ff.de reſcind.vend.l. Clemens.§.1.ff.de hæredi.inſti.l.ſi minor.ff.de lega.1.l.Pamphilo. §.fina.ff.de lega.3.l.filio.§ matri.alumnæ.§.Seia.& l.alteri.ff.de adim.lega.l.fi.ff.de acceptila.Tradit Freder.in conſi.237. factum eſt tale,quidam domine Thomeus.colũ.2.Abb.in conſi.61.nu.2. verſi.moueor.lib.2.Alex.in conſi.111.col.3.verſi.& attento ꝙ illud capitulum.lib.3.Itaq; cum pacto de redimendo obtemperatum ab aduerſario non ſit, & effectu id careat,non poſſunt conſenſus generi actoris,agnatorum,& approbatio ſeu decretũ ſenatus non euaneſcere,vtpote quæ omnia rõne aut reſpectu promiſsionis illius de redimendo interuenerunt.

Eodem & illud ſpectat, contractum vel nominatum reſcindi, quoties id non impletur,ſine quo contractum perfecturus quis non fuerat.l.cum ꝓ.C.de pactis inter emp.& vend.l.3 C.de don. quæ ſub modo.Sig.orol in conſi.185.nu.2.circa fi.verſi.ſi ergo in hoc facto.Imola.in conſi.39.Socin.in conſi.26.nu.5.lib.3. Corſet. ſing.61.in omnibus.Cuma.hic propius accedit in l.ſi ita quis.§. Seia cauit.quem Iaſ.ibi refert in quinto nota.ff.de verbo.obliga. cum intra tempus certum pretium ſolui ab emptore oportet,ſolutione non facta,contractui ſtare venditorem non compelli. At enim ad contractum conſenſuri venditor,filius,agnati, & ſenatus non erant, niſi ſi redemptio villæ alterius ex parte fieret. vt quam diminutionem ex venditione poſteriore feudum patiebatur, ex redemptione priori emptor ſarcire.Idque iuris præſumptione iuuatur.credibile quippe non eſt, eam cuipiam voluntatem eſſe,vt ſatis ſit,in partem quid fieri ant impleri.l.fundus ille. ff.de cõtra.emp.l.ꝙ ſi vno.ff.de in diem adiectio. l.ſi quis aliam. cum ibi no.ff.de ſolutio.Soci.in conſi.43.col.2.poſt med. verſic. quarto & vltimo lib.1.

Secundum quæ, ex capite multiplici liquidiſſimũ eius factum generi conſtat. Ex vitio aut nullitate,ad quam demonſtrandam argumenta & rationes tot,tantiq; roboris ſpectant.Læſio his accedit ad modum prænarratum declarata. Adminiculum & illud non molle ſuffragatur,ꝙ nec ſubſecuta habita villæ redemptio eſt.

Tertio principaliter depoſitum genero ſuffragatur. In quo ſciẽdum,vt mentio in eo facta de redimendo ſit, quod adiectum inſtrumento eſt.Effectum depoſiti tamen ad pactum illud non accommodari. Principio ꝙ aureos quadringẽtos depoſitum non habet,de quibus ante. Iccirco porro depoſito facta eorum non eſt,ꝙ reſtitutioni eorum filius non tenetur, qui ut filius nõ quaſi hæres ad feudum aſpirat.quandoquidem locum alienationi ſeu di ob aureos illos 400.non eſſe,teſtatum ſatis in ſuperioribus liquet.Ex pacto planè de redimendo & aurei ipſi in depoſito numerandi 400.erant.Quocirca niſi tanquã a filio,aut agnato, ſeu feudi ſucceſſore depoſitum in ea fieri parte non potuit.

Secundo cauſa ipſa nullitatis & læſionis expreſſa in depoſito legitur,quæ res niſi ab ipſis filij,quia filijs aut agnati,accomoda-
204 ri non poteſt.Quod enim ad venditorem & peruiciem eius attinet,liberum ei fuiſſe,ea animi libidine cauſaq; vlla non interueniente feudum alienare, dum iuſſu ſuperioris modo acta res ſit,ambiguum non eſt.Agnatis enim aut filio noxiam alienationem nõ eſſe,conſtitutum demum legitur.c.1.de aliena.feudi pater.Bal.in c.1.§.hoc quoq;.nu.16.verſ.ſecata concluſio. de ſucceſ. feu.& in conſi.303.quidam nobilis circa prin.lib.5.Alex.in cõſ. 106.viſo themate circa fi.lib.4.& in conſi.15.col.fi.lib.5.& alia non pauca. Quocirca niſi ex perſona ipſius filij & agnatorũ expreſsio nullitatis contractus fieri in depoſito non potuit.

Tertio proteſtatio in depoſito adiecta,ne citra cautionem, numeratio fieret,reſtitutũ iri,quicquid reſtituendũ fore pronũciatũ erit.Quæ proteſtatio ad pactum congruere de redimendo non

pôt.vtpote ex quo parti nô deponenti reſtitui pecuniā oportet.
Hoc ita prænarrato, vt ad ius agnati, non etiam hæredis venditoris, aut ad pactum ipſum de redimêdo, depoſiti effectus pertineat. Conſequens fit, iure agnati aut ſucceſſoris in feudo, depoſitum conſiſtere, quamuis ad pactum de redimendo verba ſpe-
205 ctent. Id quia † ab effectu, non a verbis fieri denomioat onem
oportet. vbicunq; contrarius verbis effectus eſt. l. ſcire leges. ff.
de ll. l. ſi iam auguſti. ff. de ſeruitu. l. pe. §. fi. ff. de contra. emptio. l.
ſi vno. in prin. ff. loca. l. ſi olei. C. eod. tit. l. inſulam. ff. de præſc. in.
verb. l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mortis. l. Lucius. ff. de dot.
c. conſtitutis. Ibiq; glo. & Abb. col. fi. de religio. dom. Bar. in l. o
tem ferro. §. qui maximos nu. 3. de publica. & in diſputa. Publica
nus. Signorol. in conſi. 22 nu. 12. Alex. in conſi. 6. in princ. in conſi.
24. nu. 13. & ſeq. lib. 2. in conſi. 107. num. 7. vſque ad num. 18. lib. 2.
Soci. in l. Gallus. §. etiam ſi parente nu. 6. verſi. Secunda côclnſio.
ff. de lib. & poſth. in conſ. 8 in primo dubio lib. 1. & in côſi. 156.
in prin. & in conſi. 167. num. 6. lib. 2. Et ſupra num. 109. ver. quaratione & nume. 176.
206 Hoc amplius probandum, rametſi † de pacto tantummodo
redimendi facta mentio ſit, & effectus memorati ſileant, qui ad
agnati ius ſpectant. Attamen ſi de iure liquere agnati poſſit, ex
eo depoſitum admittendum & ſuſtinendum. Namque cum ſola facti veritate inſpecta, cauſas dirimi per decreta oporteat iuxta vetera atque nouiſſima, ex cauſa etiam non propoſita neque expreſſa ferri ſententia debet, quotiens de cauſa ipſa non expreſſa iudici conſtat, quamuis ex cauſa expreſſa litem euincere actor nequeat. Alex. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. col. 6. ff. de verb. obliga. & in conſi. 114 num. 6. lib. 6. Soci. in conſi. 146. nu. 15. verſi. Sed quid plura lib. 1. & in conſi. 160. nu. 2. verſi. quarto & vltimo lib. 2. Dec. in ca. dilecti filij. col. 3. de iudi. Ruinus in conſi. 5. nu. 12. & in côſi. 12. nu. 11. lib. 4. Purpura. in l. certi condictio. §. ſi nummos nu. 60. ff. ſi cer. pe. Aquen. in l. 1. in 2. not. ff. de uulg. Quid hic dicendum, vbi expreſſio cauſarum facta multiplex eſt, quæ niſi ad agnatum non competunt.
Depoſiti igitur effectu ex iure filij aut agnati vel ſucceſſoris in feudum, admiſſo, etiam ſi vires ex pacto ipſo de redimendo non habeat. Conſequens fit, vt ſi in cauſas quid erogatum aduerſarius putet, propter quas feudi alienatio permitti ea decretis ſolet. liberale & copioſum plus ſatis ob cauſas ipſas incertas nec liquidas depoſitum appareat. cautione idonea interpoſita, ſup-
207 pletum iri, quicquid deberi præterea côſtiterit. Iure † enim certiſſimo vtimur, ſatis eſſe de ſumma vel tantula depoſitum facere, quotiens liquidum debitum non eſt, cautione idonea de reliquo, liquidatione facta, inferendo Bald. in Auth. qui ſemel num. 18. C. quomo. & quan. iud. Ang. & Alex. in l. 4 §. ait prætor. Ibique Ripa. nu. 8. ff. de re iudi. Aret. in l. ſi ſeruus communis nu. 4. ff. de vulg. Iaſ. in l. Sancimus nu. 21. verſi. adde etiam in ſimili. C. de iudi. Ripa in l. inſulam. nume. 67. ff. de verb. oblig. Quod vnicū fundamentum ſatis ſuperq; ad uictoriā apparet. Hoc amplius oblationem ſatis uerbalem eſſe, ubicunque liquidum debitū non eſt, Soci. ſcribit in conſi. 199. nu. 3. lib. 2. per tea. in l. ſi reſiduum. C. de diſtra. pign. Bar. in l fi. eo. titu. liquidum planè debitum non eſſe, pars confitetur, quæ id liquidare capitulando ſtudet.
Quartò principaliter ubi ex depoſito ius defendi generi non poſſit, quod ipſum tamen ad uictoriam ſolum prodeſſe diximus pręſſo genero oblatio eſt in aureos 400. apud principem ipſum facta. non ut depoſito quid accedat, quia id ampliare actor non propoſuit, cū largius id nec paulo arbitretur, quam quod debeat liquidatione facta, poſſit. uerum in hoc ſubiecta oblatio eſt ut depoſito non ſuffragante, ubi ex iure admitti agnati non poſſet, Opem certiſſimam atque tutiſſimam oblatio afferret, In qua controuerſiæ quicquam non uertitur, a filio eam un filio & feudi ſucceſſore factam.
208 Neque mutat, uerborum tenus † factam oblationem eſſe, & numeratione exquiri. l. quidam æſtimauerunt. ff. ſi cert. pet. d. l. 4. §. ait prætor. ff. de re iud. l. ſeruus qui hæredi. ff. de ſtatu. lib. l. qui decem. uerſi. idem reſpondit. ff. de ſolutio. l. reſiduum. C. de diſtra. pign. Bar. & alij in l. prætor. §. ſi quis paratus. ff. de oper. noui nuncia. Et illud eſt, quod vero dicimus ſatis uerba non eſſe, cum facto eſt opus l. domicilium. ff. ad municip. l. alimenta. C. de neg. ge. l. acceptā. C. de uſur. l. fi. C. de uſur. pupil. c. 1. de eo qui mittitur in poſ. Ibiq; glo. Quoniam locum id non habet, ubicunque pecuniam oblatam accipere pars renuit. Quò enim numerare, cum profutura numeratio non eſt. l. ſi fundus. ff. de reſcind. uend. d. l. ſi reſiduum. C. de diſtra. pig. Bart. in l. uxorem. §. agri plagam.
ff. de leg. 3. Bal. in l. 1. no. 4. C. ne liceat in vna, ex deq; can. proue. Raph. Caſtren. & Alex. in l. qui Romæ in prin. ff. de verb. obl. Alex. in l. ſi mora col. 3. in quinta fallentia. ff. ſolu. matr. Aret. in d. l. ſi ſeruus communis. ff. de vulg. Soci. in conſi. 199. nume. 3. lib. 2. Cor. in conſi. 291. col. 1. lib. 3. Ruin. in conſi. 70. nu. 4. lib. 1. Ripa in l. quod te. nu. 20. ff. ſi cer. pe.
209 Secundo reſpodetur, ſatis † eſſe verbo pecuniam offerri, vbicunque liquidum debitū non eſt. d. l. ſi reſiduum. C. de diſtra. pig.
Bart. in l. fi. eo. tit. Soc. in d. conſi. 199. nu. 3. lib. 2. Firman. in verſi.
oblatio debiti nu. 69. De quo apud Alexan. in conſi. 21. col. penult. lib. 1 [illegible] conſi. [illegible] 4. [illegible] fi. in conſi. 130. nume. 14. Ripam in d. l. 4. §.
ait prætor nu. 8. ff. de re iudi. Liquidum plane debitum non eſſe, hoc ipſo oſtendimus, quod liquidationem eius præſtare ita capitulando pars certat.
Tertio nec verbo offerendi neceſſitas iniungitur, vbicunq; ap
210 paret, nec pecuniam † accepturum creditorem nô eſſe. Cum à. Alex. & Caſtren. in d. l. qui Romæ in prin. Dec. in d. l. quidam æſtimauerunt. in 2. not. Ruin. in conſi. 40. num. 9. vberius in conſi. 113. col. 1. & 2. lib. 1. De quo fuſius infra nu. 256. Quid dicendum hic erit, vbi expreſſim pars tenuit. Atq; incertum debitum vertitur.
Generi iure ex capite quadrupli [illegible] ita inſtructo & communito reliqui aliud nô eſt, niſi vt argumenta contraria diluamus. Quæ obiecta ex diuerſo ſunt. Itaq; argumentum primum nô mouet. Iudicium prius ad exitum producendum, quod de vitio aut nullitate reſciſſioneve ſubordinate inſtitutum contractus eſt. nô eſt ad nouum ex depoſito deſcendendum. Quonia intentioné actoris animaduerſam pars non habuit. Quid [illegible] ud q [illegible] at [illegible] nullitatem ipſam rationes & argumenta omnia habuit. [illegible] us in gratiam vſi generi ſumus. Depoſitum item ipſum ad cauſam nullitatis ſpectare, teſtatum ante nec obſcure habemus.
Si dixeris, otioſum nullitate admiſſa depoſitū videri, reſpondetur, inutile id nô fieri. Quoniam & ſi maxime [illegible] alienatio ſit, neq; firmitatem habeat, attamen quas pecunias [illegible] cauſas neceſſarias erogatas cooſtare poſſit, vtique ea [illegible] udo ea [illegible] ndi per decreta conuenit. Qua ratione depoſitum [illegible], demonſtratum ante habemus. Atq; vbi aux [illegible] ſic depoſitum non poſſet, quod ipſum parati [illegible] & [illegible] quam auxi [illegible] ate oſtendimus, oblationis admio [illegible] culum adiectum. Quæ ambiguitatis recipere quicquam ne [illegible] uit.
Secundo reſpon [illegible] tu [illegible] umento huic reſcr ptum principis
211 mederi, qoo receptum depoſitum eſt Nequ [illegible] dubitat onis † ſit, iuri ſcripto & ſolennitatibus ab eo introducti s a principe v l citra cauſa [illegible] derogari l. princeps. ff. de ll. l. digna vox. C. eod. tit. c. propoſuit [illegible] concel. præben. cum al js apud [illegible] os relatis in conſi. 119. nu. 2. pl [illegible] ius in conſi. 266. nu 1. & [illegible] 7. & in tracta. de antiq. tempor. parte 1. nu. 12. & 15. & diffuſius [illegible] a num. 238. Quid hic dicendum, vbi minoris cauſa vertitur. Qui dolos & iacturam [illegible] ſus vndique eſt.
Aeque argumentū ſecundum non mouet, cauſæ continen [illegible] non diuidi. Quoniam diuiſio vlla non intercedit, quatenus vitiū ipſum & reſciſſionem contractus gener proſequitur.
212 Secundo reſpôdetur, pro [illegible] cuti [illegible] ne † etiam nullitatis & reſciſſioni tac [illegible] te, nu [illegible] am continentiæ diſiunctionem interuenir [illegible] d accumulationem depoſiti potius. ſuper qua cognitio adhibita & cauſæ diſceptatio facta ſemel atque iterum eſt. Proind [illegible] potest iudex de ea non pronūciare. l. de qua re. & l. ſolemus [illegible] iud. c. [illegible] um ſuper. de cauſa poſ. & propric. c. 1. de reſti. ſpol. Bart & alij in l. naturaliter. §. nihil commune nu. 27. ff. de acq. poſ. Al [illegible] n conſi. 7 [illegible] nu. 17. in fi. lib. 2. Ex his reſponſio hæc iuuatur. quæ ci [illegible] pta infra ſu [illegible] nu. 236.
213 Tertio reſpondetur, fruſtra † de continentia opponi, [illegible] ncipis reſcripto i [illegible] teſtiment quo depoſitum admiſſum & ſuper eo pronunciandum cautum eſt. Et nihil oppoſito fa [illegible] enda lite id interpretatum pendente [illegible] ſſe vti argum [illegible] o expreſſum tertio eſt. Quoniam expreſſio facta de lite pend [illegible] te eſt. Quo caſu de firmitate dubita [illegible] reſcripti nô oportet. [illegible] ibi [illegible] Abb. in quarto nota. vt lite penden. Sal. in l. 2. nu. 2. verſi. circa ſecundum. Ibiq. Caſtren. nu. 1. in fi. Iaſ. nu. 2. verſi. item intellige iſtum titulum. [illegible] eo. titu. Anch [illegible] conſi. 156. propter tria col. 3. in fi. verſi. deſcendendo ad tertium. Brunus in [illegible] ſi. 21 in fi.
214 Quartum item argumentum non obſtat, † poſſeſſionem cuiquam auferendam lite pendente non eſſe. Quoniam per litis definitionem poſſeſſionis reſtitutio poſtulatur. Namque [illegible] m vitio ſaui & momenti nullius alienationem eſſe, demonſtratum m [illegible] ſariam ſit, ſine facto aut ſine cauſa qua iuſta amiſſa poſſeſſionem

aem apparet. Atque ideo reſtitui eam actori oportet. l. ſi eum in
princip. cum gloſſ. 2. in fi. ff. de donatio. inter virum & vxor. l. iu-
bemus. §. ſané. 1. C. de ſacroſ. eccl. Alcaan. in conſi. 1. nume. 21. in 3.
dubio. lib. 4. in conſi. 69. nu. 12. in fi. verſi. præterea dicimus. lib. 5.
Códictioq; indebiti ob poſſeſſionem recuperádam datur, quæ
ea contractu ad alium vitioſo peruenit. indebite quippe ex con-
tractu inutili occupatur glo. Inſtitu. de interdict. in prin. in verſi.
maxime. Bart. & alij in l. indebiti. §. 1. ff de condi. indebi. & in l. ſi
alienam. ff. ſolu. matr. Alex. in d. conſi. 1. nume. 21. in tertio dubio
lib. 4. Dec. in conſi. 187. col. 1. circa med. Iaſ. in §. ſic itaque. nu. 38.
Inſti. de actio. Ripa in rubri. ff. de interdict. nume. 3. Berengar. in l.
naturaliter. § nihil cõmune nu. [illegible]. ff. de acquir. poſſ. Cõdictioné
quoq; ſine cauſa accõmodari in d. conſi. 1. nu. 21. Alea. docet.
215 In qua re obſeruandum, remedium omne † inſtitutum intel-
ligi, quod percipi ex narratis poſſit, quamuis ad remedium ali-
quod limitata concluſio ſit, clauſula illa adiecta ius & iuſtitiam
miniſtrari. c. 2. Ibiq; Cald. & alij. de ordi. cogni. Alcaá. in conſil.
38. nume. 1. lib. 3. in conſi. 43. colũ. 1. lib. 4. Soci. in conſi. 160. nume.
20. verſi. Tertio hoc idem probatur lib. 2. Cor. in conſ. 26. colum.
2. in fi. in conſi. 302. colum. 3. in fi. verſic. & ſine dubio procederet
lib. 3. & in conſi. 91. col. 3. circa med. lib. 4. Iaſ. in l. naturaliter. §.
nihil commune in fi. ff. de acq. poſſ. in l. petens nu. 5. Ib. que Doc.
num. etiam 5. C. de pact. & in §. omnium nu. 147. Inſtit. de actio.
Dec. in c. 1. in primo notab. de offi. deleg: Quod locũ tum etiam
obtinet, cum inepta actio in concluſione proponitur doct. in d.
c. 2. de ord. cogni. per illum tex. Soc. in conſi. 146. nu. 5. in fin. verſ.
ad idem etiam ſatis eſt. lib. 1. Cor. in conſi. 138. colum. 2. poſt med
lib. 1. in conſi. 18. col. 6. circa med. verſi. non eſt igitur neceſſe. &
col. ſeq. in fi. verſi. quod maxime dicendum eſt lib. 3. Guido Pa-
pæ in conſi. 24. nu. 3. & nu. 7. Iaſ. in d. l. petens. nu. 5. verſic. item &
ſecundo operatur & in d. §. omnium nu. 148. verſi. & ex iſta deci-
216 ſione. Inſtitu. de actio. Capit. Deciſ. 10. nu. 22. Quin etiam † offi
cium ſuum parte etiam non rogante, propter clauſulam hanc,
ius & iuſtitiam miniſtrari, iudex impartitur Abb. in c. fi. in fi. de iu
reiuran. Capit. d. Deciſ. 10. nume. 23.
217 Clauſula his accedit, omni meliori † modo. Per quam ad cõ-
cluſionem reſtricta actio nõ creditur Bald. & alij in l. vnum. ff.
ſi cer. pet. cum alijs apud Ruinum relatis in cõſi. 54. num. 8. lib.
4. & apud nos in cõſi. 326. num. 15. Hoc amplius ad remedium id
clauſula hæc trahitur, etiam quod cum remedio cohærere inſti-
tuto aut expreſſo nõ poteſt, dum colligi tamẽ ex narratione poſ-
ſit. Alex. in cõſi. 121. nu. 13. verſi. & per hoc nõ obſtat id, quod no-
tat Io. de Imol. [illegible] lib. 1. Ruin. in coſi. 18. circa [illegible] lib. 1. Atq; libellum
omnem per clauſulam hanc ferme ſuſtineri, dum actoris modo
intẽtio conſtet, Soci. Iu. ſcribit in cõſi. 128. nu. 11. lib. 2. ex Imola
in l. ſi cum nulla. nu. 5. ff. de re iudi.
Inde rationẽ præter tot alias ſuperius enerratas decerpere li-
cet. quamobrem partis admitti capitula nõ debeát. Namq; cum
218 poſſeſſionis recuperatio † ob cõtractus vitia, nullitasve exer-
ceatur, ante omnia reſtitui poſſeſſioné oportet. l. ſi maritus. C. de
dona. inter virum & vxor. l. momẽtaneæ in verſi. mox. Ibiq; gloſſ.
Bart. & alij. C. vnde vi. l. ſi quis ad ſe feudum. C. ad leg. Iul. de vi
pub. l. ſi coloni. C. de agr. & cẽſi. lib. 11. c. 1. 2. & c. item cum quis.
de reſti. ſpol. c. cum dilectus de ord. cogni. c. reintegrada. 3. q. 1.
Cle. vni. de cau. poſ. & propric. & alia non pauca.
219 Secundo ad a. g. quæſitum † reſpõdetur. Locũ id nõ habere,
vbicunq; in manifeſto eſt, iuris quicquam in re aut proprietate
eius aduerſario non eſſe, & vbi iuris aliquid competere poſſit,
in pecunia id cõſiſtere, quæ liquida non ſit. Ibi enim per depoſi-
tum & oblationem pecuniæ alicuius, cautione ſaltem de ſup-
plendo præſtita, reſtitutionem rei faciendam, ſatis ſuperque te-
ſtatum in ſuperioribus habemus. Sed enim iuris quicquam ex
alienatione feudi ob vitia eius tam multa ante enarrata, in bonis
controuerſis aduerſario non competere, perſpicuum vndiq; fa-
ctum nec ſemel habemus.
220 Ex eo [illegible] onſio hæc iuuatur, quod dici † in ſpoliato ſolet,
reſtituẽdum eum ante omnia nõ eſſe, vbicunq; iure eum carere
nõ dubitatur. c. ſign[illegible] caſti. de diuor. c. ad decimas. de reſtitu. ſpol.
li. 6. cum alijs a[illegible] nos collectis in cõſi. 299. col. 3. circa fi. uerſ.
tertio reſpondeo. in coſi. 302. nu. 5. & ſeq. & in conſi. 322. num. 3.
uerſi. [illegible] is ita præſuppoſitis. Q[illegible] bus Caſtren. accedit in l. ſi de vi
num. [illegible] verſi. unus caſu. & uerſi. ſeq. ff. de iudi. in ſecũda lectu.
Fel. in c. [illegible] cet cauſam. nu. 10. in [illegible] nota. de probati. in c. ſi cooſti-
terit nu. 6. de accu. Dec. in con[illegible]. 302. nu. 24. uerſi. ſimiliter non
uidetur obſtare. Ruin. in l. 1. in prin. num. 50. & ſeq. ff. de ope. noui
nunc. Capit. deciſ. 78. nu. 4. Deci. tãs. nu. 27. ſi ſpoliatori fauor præ
ſtatur vbicunq; in confeſſo ius eſt quamuis auctoritate ſua ius ſibi
dixerit, quanto magis fauore dignus ſpoliatus erit, ut ubi in pro-
patulo ius eius circa proprietatem eſt, per iudicem id euincere
illico debeat.
In qua re iniuria euidens obſeruãda, quam gener ipſe minor
accepit, cũ reſtitutus aduerſarius ad poſſeſſorium eſt, fructus &
ſumptus litis reſtituere ſpoliatoribus iuſſis. Namq; cũ notiſſimũ
ſpoliatorũ ius ex lectione ſola inſtrumenti alienationis liqueret,
forma decretorũ & reſcripti omnino nõ ſeruata, quomodo ſen-
tentiam pati id genus potuerint, aſſequi non ſatis valeo. Negati-
221 ua enim, † formæ decretorũ parium & reſcripti non eſſe, ex
ipſa inſtrumẽti inſpectione apertiſſime oſtẽditur, ſub quo com-
prehenſa alienatio eſt. l. ſi binæ. Ibiq; Bald. ff. de inulli teſta. l. Ti-
tiæ textores Ibiq; Bart & alij. ff. de l[illegible]. l. 2. C. de errore aduo. l. iu-
ſtum. C. de ede. l. fi. C. de rebus credi. c. cũ ad ſedem. de reſti. ſpol.
Et alia cõpluria. Et in ſpecie ſpoliatoris, euidens ius eius ex inſtru
mento ſic 1, Soci. tradit in conſi. 87. col. fi. lib. 3. Bely. in d. c. licèt
cauſam. in 11. nota. & in d. c. ſi conſtiterit nu. 6. Dec. in d. cõſi. 302
nu. 24. verſi. ſimi[illegible] te nõ videtur obſtare. Et apud nos in d. conſi.
322. nu. 3. in fi. Notoriam rem per inſtrumentum fieri, ex Bar. etiã
demonſtratur in l. 1. in prin. nu. 8. in [illegible] q. ff. de oper. noui nunc. Idẽ
Bart. [illegible] in repe. l. [illegible] col. 9. in fi. verſi. prædicta intelligo vera. his
adiunctis, quæ col. ſeq. [illegible] verſi. tertio quia. & verſi. ſexto per
l. j. C. de pignor. De quo Caſtren. [illegible] in l. vbi pactum. nu. 9. C.
de tranſactio. in conſ. 257. in cauſa quæ vertitur Parmæ col. 2. cir
ca medium verſi. co[illegible] aut [illegible] cumulatus in conſi. 369. viſo &
examinato dilige[illegible] ter nu. 3. lib. 2. Cum Barto. etiam in d. l. 1. Deci.
conſentit in conſi. 118. poſt prin. Curti. Iunior in conſi. 21. num. 10.
Bal. hic ac[illegible] d[illegible] t in conſi. 223. primo ſtatuto col. 1. in fi. verſi. Sed
hic plures rationes [illegible] b. 1. Cor. in conſi. 122. col. 2. a[illegible] te med. verſi.
222 & licèt Cy. lib 4. Quam opi. † veriſſimam hic haud dubie pu-
to. vbi a parte ipſa inſtrumentũ productum alienationis eſt. Quo
caſu impugnare id non licet. verum omnia confiteri producens
intelligitur, quæcunq; ſcripta in eo ſunt. l. 2. Ibiq; Deci. in tertio
nota. Iaſ. in ſecũdo. C. de inſti. & ſubſti. l. cum precum. C. de lib.
cau. Auth. ad hæc. C. de fide inſtru. c. cum olim. de cenſibus.
Sed & confeſſione ſua, vitia & nullitates inſtrumenti hoc ipſo
confiteri partem dicimus, quod capitula dedit, quibus vitia purgari
ipſa certat. & cauſas alienandi doceat, quarũ diſcuſſio aut veſti-
gatio vlla facta initio non eſt. Facto enim induci confeſſionem
oſtendimus. Idq; ex facto productionis inſtrumẽti declaratum
223 mox habemus. Ius idẽ † in productione libelli, vt in eo expreſſa
cõfiteri producẽs cẽſeatur. l. ne ſatisdatio. ff. rem ratam hab. l. cũ
te. C. de tranſactio. l. cum precibus. C. de proba. Bart. in l. certum.
§. ſi quis abſente. ff. de confeſſ. & in l. 2. §. fi. ff. de iure fiſci.
Quorſum porro in confeſſione demonſtranda laborare. qua
tenus expreſſim confeſſa pars eſt, nõ niſi tunc veritatẽ cõpertam
capitulorum habuiſſe, cum capitula dedit. Ita formam decreto-
rum & reſcripti præteritam neglectamve fuiſſe, cum feudi alienatio
tio fieret. Atq; in no[illegible] ſſima alienationis vitia, nullitatesve ex ipſa
224 partis conf[illegible] ione fiunt. Notorium quipp[illegible] x [illegible] feſſione in-
duci proculdubio eſt. c. ſignifi[illegible] uerunt. de t[illegible]. c. fi. de c[illegible] habi-
ta. C[illegible]. & multe. Soci. in l. naturalit[illegible] r. §. [illegible] commune. nu. 11.
Ibiq; Fabius nume. 68. ff. de acqui[illegible] po[illegible] [illegible] p[illegible] uris al quid
in conf[illegible] ſione, quam in notorio eſt, Bal[illegible] emptorem.
in prin. circa med. ff. de actio. e[illegible] tio. cum ad con[illegible] ion[illegible] m noto
rium comparat. ſi cõfeſſio[illegible] is ſimile n[illegible] abetur [illegible] g[illegible] idó
ac confeſſio non erit [illegible] poſſu[illegible] t. ff. de [illegible] l. [illegible] Ne ua. ff. pe-
poſi. l. ad ſimilitudinem. C. d[illegible] m. C. de codic[illegible].
Et in ſpecie magis, ex Bart id declaratu[illegible] n[illegible] ne. 1. & 1[illegible]
ff. de leg. 1. Cum res vna ad alteram adæquatur, plus in ea præſup
poni, ad quam adæquatio fit.
Conſequenter his dicendũ, cũ manifeſt[illegible] imũ ſit v[illegible] & nul
litatib. feudi vndiq; alienationẽ l[illegible] atere poſſ[illegible] oẽ e[illegible] &
ſucceſſori in feudũ modis omnibus r[illegible] uẽdam [illegible]. depoſito
maxime atq; ablatione interpoſitis, d[illegible] qu[illegible] d[illegible] eſt. Neq;
morã poſſeſſioni reſtitue idq; ob liqu. d[illegible] né pecu[illegible] x faciẽda,
quam in cauſas neceſſarias erogatã par[illegible] ſimulat. ſi[illegible] dé ob cau
ſas volũtarias atq; animi [illegible] xs contractũ al[illegible] ponit.
225 Inde retorcutionem eius [illegible] aduerſarius [illegible] ante[illegible], quod io quæ
to relatũ argumento eſt. Lit[illegible] ſi. litæ [illegible] ce[illegible] ionem [illegible] a to induci,
quod per acta cõſtat. Quonia inopiam iu[illegible] is ex actis appa
rere, liquido demõ[illegible] rauimus. Except[illegible] o te pe[illegible] u[illegible] actio nõ ob-
ſtat. Quoniam ſolutio eius facta per iudicem ec[illegible] alli-uin eſt.

226 Neque mutat, ab alio † niſi a Pontifice id nō diſſolui. Quoniam moribus id receptum curiarum non eſt. Et cum exceptione id genus tam Grationopoli, quàm in patria & Papiæ in cauſa quadam Laudenſi vteremur, fruſtra ſemper id fuit. Ita potiorem opinionem vſus iudiciorum habet, vt ius hoc periurij remittendi ordinatio competat. In qua opinione Ioan. And. eſt in c. ſi. per illum tea. de temp. ordi. Card. in conſi. 35. circa ſi.

227 Secundo reſpondetur, nihil † iuramentum faciendum, quòd ex cauſa falſa, atque per errorem interpoſitum in ſuperioribus oſtendimus. Quo caſu conſenſu iuramentum deficit. l. 2. in prin. ff. de iudi. neque voluntas vlla errantis eſt. l. ſed hoc ita. ff. de aqua plu. arcend. Immo cum nihil æque conſenſui, atque error repugnat. l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. om. iud. Locumq; id non modo in errore facti, ſed & iu[ris] habet, vt conſenſus per eum excludatur, atque ideo actum i[llum] fie[r]i, qui a conſenſu pendet. Old. in cōſ. 214. in ſi. Bart. & alij in l. C. odius. ff. de acquir. hære. Alex. in l. 1. C. de repu. bon. poſſ. Ruin in conſi. 157. num. 17. lib. 3. Conſenſu planè iurante remoto, roboris quicquam iuramentum non habet. l. ſi liber. ff. de oper. liber. l. ſi. C. de non numer. pecu. Oldr. in conſi. 95. nu. 15. Bar. in l. ſi quis pro eo, num. 15. verſi. prædicta, quæ dixi. ff. de fideiuſ. Bald. in l. 1. nume. 4. in s. q C. commoda. Roma. in conſi. 517. nume. 24. Dec. in c. cum ſuper num. 11. de offi. deleg. in conſi. 374. circa ſi. verſi. vlu. non obſt. Iaſ. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. nume. 16. ff. de lega. 1. in l. ſi inſulam. nume. 35. verſi. quid tenendum. ff. de verb. oblig. in l. ſancimus col. 2. verſi. 2. confirma. C. de teſtamen. in conſi. 160. in ſi. lib. 4. Et apud nos in conſi. 144. num. 16. Atq; in iuramento erroneo flocci id faciendum, neq; vigoris quicquam in eo eſſe, ex eodem demonſtratum conſi. habemus. 144. no. 17. & in conſi. 192. nu. 6. Dyn. his adſtruitur in conſi. 5. circa prin. Bald. in c. 1. §. item ſacramēto nu. 3. de pace iura. fir. Dec. in conſi. 206. in princ. Iaſ. in d. conſi. 160. in h. lib. 4. Ruin. in conſi. 190. nu. 14. lib. vberius in conſi. 10. col. fin. lib. 3. Soc. Iun. in conſi. 48. nume. 31. lib. 1.

Errorem planè & cauſas falſas in iuramento hoc ineſſe, ſanè quàm perſpicuum factum in ſuperioribus eſt. Quid enim erroneum magis, atq; illud admittere, ob merces & pecunias aureorum. 400. feudi alienationi conſentire, de quibus præterquam q ad cauſam mere voluntariam pertinet, neque teſtibus, neq; ſcriptura vlla fides publica fit. Niſi id genus hominem, tantæ laocti moniæ, Tantæq; integritatis & religionis ij faciant, quibus defenſionem eius ſuſcipere pudori non eſt, vt venerandam ipſam legum frangere maieſtatem deceat, Ita vt priuatæ hominis eius fides ſcripturæ habeatur, Quam ipſam in medium tam ſæpe vel apud celſitudinem ſuam, proceresq; , & conſiliarios eius rogatus, proferre non ſuſtinet. Quæ animaduerſio vna ad litis totius victoriam ſatis ſuperque eſt, quando indiuiduam alienationem eſſe, dubitari ex ſuperioribus non poteſt nume. 129. & pluribus ſequē. Quo caſu ab eo, quod ineptum, infirmumve eſt, & ea, quæ vtilia, ſolidave eſſent, interimi, non omnium quiſquam ignorat. & dictum ſuperius eſt nu. 131.

Quid cautius illis vanius, atq; falſum magis, quàm eo minorē ex ephebis vix excedētem adduci, vt pe[r]miſſam feudi alienationem locumq; decretis ob debita quæuis vel citra neceſſitatem, ex animi libidine & ob profuſionem notiſſimam contracta exiſtimaret. Quid illud q ſatis cōfeſſionem defuncti vaſalli ad debita ipſa citra numerationem probanda putauerit. An non iuxta

228 facti, atq; iuris in his error elucet. Quē iuris † errorem in minore præſumi, palam eſt. l. regula. § 1. ff. de iuris & fac. igno. glo. & Ang. in auth. de ince. nu. poſt prin. verſi. ſciens Bald. in l. venditioni, nu. 3. C. de vſucap. pro emptore. Alex. in conſi. 126. ante fin. lib. 7. Iaſ. in conſi. 156. col. 2. in ſi. lib. 4. Perindeq; minori in iure erranti ſuccurri, atq; ſi erratum in facto ſit, Text. docet in l. interdum, ff. de co[n]d. inde. Caſt. in conſi. 342. conſiderandum eſt primo. col. [illegible] med. lib. 1. Idq; locum & in cauſa lucratiua habere, vt error iuris in minore præſumatur, ne lucro careat, Text. oſtenditur in l. quamuis. C. de iuris & facti igno. Tradit Alexan. in d. conſi. 126. ante ſi. lib 7. Quare & ad lucrum omiſſum reſtitutionem in integrū [m]inori p[er]mittit, Areti. [illegible] bi in l. ſi. C. in quibus cau. in [illegible] ſt[it] u. no[n] eſt [illegible]. Pro qua ſententia tex. videtur in l. ſi qui[s] [illegible] ff ex quibus cau. maior. Declaration s tamen in lucro indi[g]en[s] Areti. dictum putem. Sed lo[c]us hic explicandi nō eſt, cum da[mni] [illegible] [vi]ndendi, non lucri faciendi cauſa [ha]c contingat. [illegible] boraт, ne [f]eudi ſu[a] actuū defi[ci]at. Quid igitur [illegible], vbi dam[n]u[m] [illegible] [i]uxta ac iuris error verſetur. merces enim holoſericas, pecuniamq;

mutuam ad aureos. 400. ad patrem perueniſſe credidit. Cum fides rei huius præſtita omnino non ſit. Immo cum cum ne quidem librum edere pars audeat, vnde de re ipſa apparere conten dit. ob cauſas item neceſſarias æs alienum contractum, pecuniæq; interueniſſe numerationem falſo credidit. Quæ omnia ad factum reſpicere teſtatum initio habemus. cum de neceſſitatis, & numerationis fide facienda verba faceremus. Idcirco probationem eatum ab aduerſario præſtandam, q in facto neceſſitas & numeratio ſunt. Atqui erroneam falſamq; minoris in his opinionem & credulitatem fuiſſe, hoc ipſo declaratur, q probatio de his facta vlla non eſt. Cum idem eius, quod vere non eſt, atq; eius iudicium eſſe, de quo non apparet, teſtatum ſatis in ſuperioribus habeamus, nu. 123. nu. 143. & nu. 151.

Iam quomodo de nummis aureis liquere quadringentis poterit, librum rationum cedere quod poteſt, aduerſario detrectante.

229 Errore igitur æque facti † atque iuris interueniente, cum ſatis vter libet ad conſenſum remouendum ſit, nihil eſt, q periurium minori obiectetur. Quoniam iuramenti robore detracto, pr[o] eo res eſt, vt ſi datum omnino iuſiurandū non ſit. l. c. ibi p[r]o non dato fideiuſſor habet. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. l. de die. §. j. Ibi qui mulierem adhibet ad ſatis dandum, non videtur cau[ere]. ff. qui ſatiſd. cogā. l. 1. §. ſi. Ibi pro nullo hoc habetur, nec eſt vlla ſententia. Ibiq; Dec. in 4. nota. ff. quod quiſq; iuris. l. mulier. §. ſi metu. Ibi videndum eſt, an nihil ſit actum. ff. quod metus cau. l. ſi pupillorum. §. ſi prætor. ff. de iudi. ibi & mea refer opinio, cum qui aliud egit, quam [q]uod a prætore decretum eſt, nihil egiſſe. l. 3 in ſi. ibi nihil cum agere. ff de ſerui. vrba. præd. l. fina. Ibi pro non nupta habetur. ff. de diuor. l. ſi. Ibi nihil agit. ff. de lib. & poſth. l. ad teſtiū. Ibi pro eo eſt, atq; ſi adhibitus nō eſſet. ff. de teſta. l. [illegible] in p[rin]. Ibi pro nihilo eſt, pro non facto eſt. ff. de his, quæ in teſta. delend. Turpia in prin. & l. ſi legatarius. §. 1. ff. de lega. 1. l. 1. in fin. Ibi [q]ui inutiliter agit, ſiue actione puta, nihil agere dicitur. ff. quan. dies vſusfruc. leg. ced. l. 2. in ſi. ff. de pœnis. vbi damnatus quiſquam non dicitur, quotiens vires damnatio non habet. Inde vulgo dictitant, nihil intereſſe, actum quicquam omnino non ſit, an [ini]tiſe aut nulliter. l. quotiens. ff. qui ſatiſd. cog. l. 2. ff. de autor. tuto. vnde pro non exiſtente, duod nullū eſt, haberi. Card. ſcribit in c[onſi]. 30. circa ſi. Quæ cum ita ſint periuriū in iuramento erroneo atq; nullo intelligi non magis poteſt, atque ſi præſtitum omnino iura

230 mētum non ſit. Sed & impoſſibile, † quod nullum eſt, in allegationibus Caſte[l]ionen. habet, quæ poſt ſign. adiectæ Cremen. ſunt antepenul. ex g[l]o. [illegible] in ſecundo. §. 1. in verſ. quod ſi ad præſens. ff. de inut[il] o teſt[a].

231 Conſequenter his dicendum, cum † vires iuramentum non habeat, ſ[ruſtra] abſolutionem eius exquiri. Quomodo enim d[iſ]ſolui iuramētum poterit, quod nullum eſt cum habitu caret e priuatio nequ[it]. [illegible] manumiſſiones. ff. de iuſti. & iure. l. nec vulem. Ibi nec enim ff. ex quibus cau. maiores. l. remitti. ff. de iureiuran. l. decem. ff. de verb. obli. & alia nō pauca. Inde ſit, vt quod nullum aut inualidum teſtamētum eſt, nō rumpatur. l. nam & ſi ſub conditione. ve ſi. poſt deſectum. ff. de [in]iuſto teſtam. cum alijs apud glo. relatis in c. ad diſſoluendum de diſpon. impub. Quod enim rumpitur aut caſſatur, validum id præſupponitur. c. accedens. 2. in ſi. vt lite non conteſt. gl. in c. auditis. in verſi. caſſata de elect.

232 Atq; in ſpe[ci]e, ſuperuacuam iuramenti † abſolutionem eſſe, quod nullum ſit, Geminia. putat in conſi. 51. in ſi. & in conſi. 60. num. 7. verſi. ex iſtis ergo infertur. Card. in conſi. 35. col 1. circa ſi. Idem Bald. ſentit in c[o]nſi. 375. certum eſt in ſi. lib. 3. quamuis tutius dicat, abſolutionem ob controuerſias in iure pontificio doc. opiniones peti. Idem ex doctoribus probat, Quibus placet periurium ex offenſio[n]e iu[r]amēti nō naſci, quod nullum ſit. In qua ſententia Barto. eſt in l. cum duobus. §. idem reſpondet. ff. pr[o] ſocio. in l. ſi qu[is] [illegible] o s. §. ſi. ff. de lega. 1. in l. ſi quis in principio teſtamenti nume. 14. in ſi. ff. de lega. 3. Bald. in c. 1. §. item ſacramenta numero. 9. poſt princi. verſicu. & ſic onus iuramenti [t]ol[l]itur. de pace iura. bi Expreſſius ap[u]d [S]pecul. de inſtrum. ed[i]. 10. Fol. 285. col 2. d[illegible] ſic. an teſtamentum poſ[s]it fie[ri] irreuocabile. &c. i[n] conſi. 23. quidem fec[i] [te]ſtamētum nu. 3. lib. 1. Abb. in conſi. 41. nu. 2. in ſi. lib. 2. Et quamuis a Barto. opinione doctores non pau[c]is diſſentire Al[e]x. [illegible] at in conſi. 18. colū. 1. lib. 1. Ruin. in conſi. 54. nu. 8. lib. 1. Attamen ratione animæ & quo ad Deum intelligi doc[t]. debent, vt [ne]ceſſaria pœnitentia ſit. Quam Gemin. etiam in d[i]ct[o] conſi. expoſtulat. Vnde quod ad effectus iuris attinet, nihil [illegible] m periuriū videtur, quando firmitatis quicquā iuramentum non habet. Idque ea Fely[nus] demonſtratur in c. teſti-

monium nume.19.in fi.verſi.vbi autem iuramentum.& num. 21.
verſicu.ſed inquantum communis opinio.de teſti.vbi infamiam
ob id genus periurium non inuri, neque a teſtimonio dicendo
ſubmouendum quempiam ait. Ratio eadem immo maior facit.
ne a iudicio excludatur. Siquidem non perinde id aduerſario
onerosum, atque teſtimonium eſt. Siquidem non ex admiſsione
ad iudicium, verum ex iure admiſsi diſpendium aduerſarius ſen
233 tit. Sed enim † diſpendium intelligi in eo nequit, quod iure quis
patitur vt rô eius habeatur in l. Gracchus. C. de adulte. c. cū eccle
ſia Vlterana de electi. Clem. vnica de rerum permu. c. omnes. 4.
diſtin. c. qui peccat. 23. q. 4. reg. damnum lib. 6. Caſtren. bis aſſui-
tur in conſi. 342. conſiderandum eſt primo. col. fi. ante med. lib. 2.
cum nullum aut illicitum iuramentum eſt, niſi facti opus abſo-
lute non eſſe, id eſt vt factum illud iuramenti deleatur. Quod ad
ius attinet, remitti iuramentum non poſſe, quatenus iuris in eo
effectus vllus non eſt. Si iuris effectum iuramentum inutile non
habet, quomodo id auferri abſoluendo poterit priuatione, vti di
ximus, habitum præſupponente.
234 Sed enim neceſſariam † abſolutionem iuramenti fac, quod
nullum eſt ad eum caſum id pertinet, quo iurantis conſenſum iu
ramentum habet, quamuis a iure id improbetur. Ratio alia mul-
to eſt, cum vacuum a conſenſu iuramentum eſt. Ibi enim otioſa
prorſus abſolutio æſtimatur. cum periurium imputari iurāti ne
queat, a quo conſenſus abfuit. Quomodo enim ſine voluntate
aut conſenſu intelligi delictum poterit. l. furtum. ff. de vſucapio.
§. ſed tamen. inſtitu. eodem titu. l. qui iniuriæ in prin. l. verum. 2.
ff. de furtis. l. eum qui nocentem. §. ſi iniuria. ff. de iniu. l. eum qui
nocentem. C. eod. tit. l. penul. ff. de adul. l. diuus. ff. de ſicca. c. cum
voluntate. in princip. de ſenten. excommu. ca. ꝙ prædeceſſor. 15.
q. 3. Itaque cum per errorem æque facti ac iuris & cauſas falſas
iuſiurandum ab actore datum vix adulto teſtatum ſuperius ne-
quidem ſemel fit. Atque ideo conſenſu prorſus iuramentum defi
ciat, nihil eſt, ꝙ periurium pars exprobret. Aut abſolutionem iu-
ramenti oppugnet. Neq; enim neceſsitatem vllam diſſoluendi iu
ramentum exigit, in quo error aut cauſa qua falſa contingit, vt
Bald. docet in l. fi. verſic. quarto poteſt ſperni. ff. qui ſatiſd. cog. in
l. 2. in fi. C. de inoffi. dona. in d. l. fi. in prin. C. de non nume. pecun.
in d. c. 1. §. item ſacramenta nu. 3. de pace iura. fir. Corn. in conſi.
21. col. 7 verſi. in caſu autem noſtro. & col. ſequen. lib. 3. Deci. in
conſi. 350. nu. 5. verſi. vltimo non obſtat. & in fi. conſi. & in conſi.
ſeq. colum. fi. verſ. vlt. non obſt. Iaſ. in §. fuerat. nu. 88. Inſti. de act.
Ruin. in conſi. 107. nu. 10. verſicu. nec obſtat, ꝙ promiſerit. & in
conſi. 134. num. 10. lib. 1. Sententiæ huic adeſſe & Anto. de But. vi-
detur in c. cum contingat. nu. 13. in quarto caſu principali. de iu-
reiurā. Pau. de Caſt. in conſi. 122. viſo puncto ſuprascripto & alijs,
de quibus in eo fit mentio colum. 3. in quarto dubio. in conſi. 189.
viſo inſtrumento, col. fi. verſi. tertium etiam fundamentum tolli-
tur. & in conſi. 377. ad primum videtur dicendum diſpoſitionem
hebraicam nu. 2. lib. 2.
Tertio principaliter ad exceptionem periurij reſpondetur.
235 Nihil præmiſſorum omnium eſſe fac. Ratione alia tamē † per-
iurij exceptio non obſtat, ꝙ ad vlteriora vſque ad ſentētiæ fines
proceſſum ea non obſtante eſt. vt Alex. differit in l. nemo poteſt
nume. 17. Ibiq; Iaſ. num. 40. in fi. ff. de leg. 1. Idem Alexā. in l. Seius
& Augerius. col. fi. ff. ad legem Falc. & in conſi. 89. nu. 14. in fi. ver.
ad vnum tñ eſt aduertendum. lib. 2. Soc. in conſi. 264. nu. 11. verſ.
non obſt. etiam iuramentum lib. 2. Ruin. in conſi. 142. nu. 6. in fin.
lib. 1. Pariſ. in conſi. 53. nu. 37. & in conſi. ſeq. nu. 91. lib. 1.
236 Non obſtat, audiendum ante † generum non eſſe, quàm ſen-
tentiæ ab eo partium de ſpolio latæ ſit. Multifariam enim argu-
mētum hoc profligatur. Principio, ꝙ proceſſum ad vlteriora eſt,
& de petitorio iam cognitum. ob id pronunciandum de eo fore.
l. de qua re. ff. de iudi. cum alijs ſupra relatis nu. 212. Et quod dici
tur, ex proceſſu ad vlteriora, tacitè reiectam exceptionem intel-
ligi. atque ideo opus appellatione eſſe. l. ait prætor. §. permittitur.
ff. de minor. l. 2. & 3. C. de ordi. cogni. c. dilecti. de electi. c. ex par-
te. 2. de appella. Bar. in l. a procedente. C. de appel. 2. Bald. in l. 2.
nume. 9. C. de ordi. iudi. Imola & alij in c. cæterum. num. 4. verſi.
& per prædicta videtur. & nu. 6. de reſcrip. Leonar. a Ceris inter
conſi. Signoroli in conſi. 242. num. 19. Areti. in conſi. 73. diligen-
ter. col. 2. in fi. verſi. aliquādo iudex propoſita exceptione. Soc. in
conſi. 59. in fi. lib. 3.
237 Secundo expreſsius reſpondetur † exceptionem hanc dilato
riam eſſe, per quam in tempus aliud audientia differtur. Ad me-
rita quippe petitorij omnino non pertinet, ut ex Barto. & alijs
oſtenditur in l. naturaliter. §. nihil commune num. 24. Ibique Iaſ.
nu. 136. ff. de acqui. poſſ. ob id ante litem conteſtatam opponi, &
definiri eam oportet. l. Pomponius. §. rati. ff. de procurat. l. ita de-
mum. Ibiq; no. C. eo. tit. Bart. & alij in l. exceptionem. C. de prob.
Capi. deciſio. 13. nu. 3. vnde fruſtra modo ſub tempus ipſum ſen
tentiæ ferendæ, dilatoriæ diſceptatio exercetur.
238 Tertiò reſpondetur, exceptionibus † omnibus dilatorijs de-
rogatum a principe eſſe. Quod ei facere licuiſſe, dubitandū non
eſt, cum a iure mero ciuili pendeant. l. 2. ff. de natal. reſti. §. ſed &
quod principi. Inſti. de iure natu. glo. & docto. in l. 1. §. initium. ff.
de poſtul. Et pro infecta conſtitutionem ſuam quantum ad iuris
effectum. princeps habet. Clem. 1. iuncta gl. in verſi. pro infectis.
de immuni. eccleſ. Abb. in conſi. 84. nume. 3. in fi. in conſi. 99. nu.
2. verſi. tertio, quòd etiam lib. 1. Curti. Seni. in conſil. 48. in fin. in
conſi. ſeq. nume. 26. & nu. 94. poſt med. verſi. ex his omnibus lucu
lenter. & in conſi. 65. nume. 9. Quibus in locis alia etiam in ge-
nus Curti. accumulat. De quo etiam dictum ante eſt nu. 20. Huc
& ea conferunt, quæ ſcripta infra ſunt nu. 258. exceptione nulli-
tatis a principe reijci.
239 Hoc amplius, ſi cauſa definita † poſſeſſoria non eſſet, ex arbi-
trio ſuo princeps iuberet, de petitorio vna ſimul cum poſſeſſorio
cognoſci, ita vt exceptio non obſtet, de ſpoliatione prius omni-
bus cognoſcendum Alex. in conſi. 54. col. 1. lib. 5. Brun. in conſi.
21. col. fi. Sed & remedio poſſeſſorio inſolidum derogare prin-
ceps permittitur. ita vt niſi de petitorio nō cognoſcatur, vt Ruin.
ſcribit in conſi. 48. nu. 13. lib. 4. Capit. deciſ. 69. nu. 13. ſi poſſeſſo-
240 rium remediū a principe adimi ſpoliato poteſt. Quanto † ma-
gis id concedendum principi erit; poſſeſſorij iure incolumi, in
petitorio etiam ſpoliator audiatur. l. qui indignus. ff. de ſenator. l.
iuris gentium. §. adeo. ff. de pactis. l. cui pacto. ff. de ſeruis expor. l.
in ſuis. Ibi licet eos exhæredare, quos occidere licebat. ff. de libe.
& poſthu. l. nec in ea. Ibiq; Barto. ff. de adult. l. relegatorum. §. po
teſt. ff. de interdict. & relega. l. 1. cum glo. C. de patrib. qui fil. di-
ſtra. c. cum illorum. de ſent. excommu.
Quartò vbi in obſcuro res eſſet, quam elucere vndique con-
241 ſtat. In re dubia † dilationem contemni dilatoriam conuenit,
vtpote odioſam. Inde fit, vt exceptioni dilatoriæ procurator re-
nunciæ, dum ius domini tamen ad negotium principale non læ-
datur Barto. in l. fi. in princip. ff. de his quæ in fraud. cred. Alexan.
in l. 1. num. 11. ff. de ferijs. Aret. in conſi. 100. longitudo nume. 1.
Et quamuis mandatum generale cum libera Iaſ. exquirat in d. §.
nihil commune. nume. 96. ex Bar. in d. l. fi. in princ. Bart. tamen li-
beram non deſiderat. In generali procuratore ſimpliciter Barto.
242 loquitur. Inde etiam fit, vt † reſtitutionem in integrum aduer-
ſus exceptionem dilatoriam minor non habeat, ſi omiſſa ab eo
ſit, dum ius eius tamen omnino non lædatur neq; ad rem attine
re, ſoluendo curatorem non eſſe. Angel. in §. illud quoq; in Auth.
de hæredi. & Falci. Capit. deciſio. 13. nu. 4. Ibiq; in fi. & nu. duo-
bus ſeq. iuſsidem probandum in eccleſia ait, ex Imola in c. corā
de in integrum reſtitu. Eadem ratione dilatio ſecunda ob exce-
ptionem dilatoriam probandam non conceditur. Iaſ. in l. fi. nu.
36. poſt med. verſicu. item concluſionem glo. ff. de ferijs. capit. d.
deciſ. 13. nume. 8.
Quintò argumentum ipſum aduerſarius patitur, in eumq; re-
geritur. Demonſtratum enim ſuperius habemus. nume. 214. &
pluribus ſeq. poſſeſſorium recuperandæ ob contractus vitia ge-
nero competere, Idque inſtitutum ſeu propoſitum etiam intelli-
gi. Quod cum ita ſit, nihil argumentum faciendum, ante co-
gnoſcendum de petitorio non eſſe, quàm ſententiæ obtempera-
tum de poſſeſſorio ſit. Quoniam poſſeſſorium etiam hic exerce-
tur, ob id non recte de petitorio ad poſſeſſorium argum. colligi-
tur. Audiri in petitorio non debes, ergo & a poſſeſſorio ſubmo-
uendus. d. § nihil commune.
243 Non obſtat, aduerſarij † ius liquidum ex inſtrumento appa-
rere. quo cū iuris præſumptio in dubio facit. Confutatum enim
ex ſuperioribus argumentum hoc liquet. In quibus vitia nulli-
tatesq; contractus rationibus & argumentis q̃ plurimis & ipſis
inuſtis oſtendimus. quæ in conditionum defectu, formæ omiſ-
ſione, errore, cauſis falſis, & opreptionibus conſiſtere declaraui-
244 mus. Itaq; cum † in propatulo, ex parteq; omni contractus vi-
tia refulgeant. nihil eſt, ꝙ præſumptione iuris aduerſarius nita-
tur. quam probatione contraria perimi, nemo omnium dubitat.
l. fi. in prin. ff. quod metus cau. l. ſi chirographum & l. cum de in-
debito. §. 1. ff. de proba. l. nuptura. in fi. ff. de iure dot. l. filio quem
pater. ff. de libe. & poſth. l. 1. § ſi quis filiū. ff. ſi tab. te. nullæ exta. l.

Vxori.§.1.ff.de falſis.c.is qui fidem.de ſponſal.c. veritate manife-
ſta.8.diſtin.c.quicunque 81.diſt. Et iſtud verũ eſt, quod dicitur,
expreſſo tacitum cedere.l.cum ex filio.§.1.l.fi.ff.de vulg.l.2.§.ſi
duo.ff.de bon.poſſ.ſecun.tabu.l.vni.§.1.& §.pro ſecundo.C.de
cadu.tollen.Authen.hoc amplius.C.de fideicom. Eódem & il-
lud ſpectat, coniecturis locum in re clara non eſſe.l.ille aut ille.
§.cum in verbis.ff.de leg.3.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obl.
245 cum alijs inferius aſcriptis.num.282. Atque in ſpecie † inſtru-
menti,ea Caſtren.id probatur in conſi.81.in cauſa, quæ vertitur
inter reuerendum patrem. colum.3. in fin.lib.2.vbi præſum-
ptionem quieſcere ait,quæ inſtrumento fauet. Quotiens per in-
ſpectionem eius præſumptionis vis diluitur. quia non adhibitas
ſolennitates non eſſe apparet,quas contractus ipſe expoſtulat.In
quam ſententiam teſtimonia & alia nec pauca cumulata apud
nos ſunt in tracta.de antiq.temp.parte 3. nu. 15. Sed enim ex le-
ctione inſtrumenti alienationis,manifeſtiſsimum ſit,paritum cõ
ditionibus & formæ reſcripti, decretorumve non eſſe, quam ad
vnguem adimpleri princeps iuſſit. Cauſæ enim adhibita cogni-
tio non eſt, probationes vllæ præſtitæ cauſarum, aut neceſſita-
tum non ſunt,propter quas feudi alienatio permiſſa per decreta
eſt.verum per errorem,cauſaſq; falſas,& obreptionem acta om
nia eſſe planiſsimum factum in ſuperioribus habemus.

Secundo ad argumentum reſpondetur. Quod dicitur, præ-
246 ſumptionem iuris † inſtrumento publico ſuffragari, ad fidem
& veritatem eius pertinere,vt fidem faciat, vt verum præſuma-
tur. Ad quem caſum ſpectant, quæ expreſſa in argumento ſunt.
Cauſa alia ſolennitatis exterioris eſt, quam contractus exigit ſub
inſtrumento comprehenſus.Ad eam enim iuris præſumptio nõ
trahitur.verum probationes legitimas expetit.l.quæcunq;.§.fin.
ff.de publicia.gl.& doct. in l. ſciendum. Ibiq; Iaſ.nume. 5.ff.de
verb.oblig.neq; fidem notario de ſolennitate hac exteriore ha-
bendam. quæ cognitionem & cauſarum probationẽ deſiderat,
quæ omnia tempore eo adhiberi non poſſunt, cum inſtrumentũ
ſit,ea his declaratur,quæ ſcripta ſuperius habemus nu.58.& ſeq.
nu.146.& pluribus ſeq & nu.187.Et apud nos in conſi.88.in fi.

247 Non obſtat,ex decreto ſolennia † præſumi,quod a magiſtra-
tu maxime interpoſitum maiore ſit. Reſponſione enim eadem,
atque inſtrumenti præſumptio refellitur.Locum ei niſi in re du-
bia non eſſe. Aliter atq; cum in manifeſto eſt,interpoſita ſolẽnia
non eſſe.Ibi enim præſumptionem omnem cõſumi & extingui,
quæ cum decreto facit.l. ſiquidem & l.ſi præſes. C. de præd.mi-
nor.Gemini.in conſi.48.col.4.verſicu.ſed præmiſſæ concluſioni
obſtat.Cor.in conſi.236.in fi.lib.4.Calca.in conſi.25.colum.pen.
poſt med.Dec.in conſi.479.nu.5.& ſeq. Inde fit, quamuis læſio-
nis præſumptio ob decretum ſileat.l.1.C.de præd.curia.lib. 10.
Locum id tamen non habeat,quotiens de læſione ipſa conſtat,vt
Alexan.docet in l.precia rerum.nu.8.& ſeq.ff.ad leg.Falci.Corn.
in conſi.124.ante fin.verſi. item ad id,quod poterat deduci. & in
conſi.214.col.penul.poſt med.verſi.nec obſt.ꝙ interuenit decre-
tum lib.3.Dec.in conſi.210.nu.3.Iaſ.in l. pacta nouiſsima. nu. 9.
verſi.5.facit.C.de pactis.Ruin.in conſi.107.num.14.lib.1.Eadem
ratione reſtitutionem in integrum decreto non obſtante, minor
conſequitur,ſi læſum ſe docet. d.l. ſi quidem. C. de præd.minor.
glo.in l.fina.in glo.2.C.de fideiuſſ.minor.Iaſ.in l.1.num.46.verſ.
ad iſta potes reſpondere.C.de ſum.Trin.& fide catho.& in l.bo-
nor.nume,11.C.qui admitti.Curt.Iunior in conſi.53.numero 9.
Sed enim per errorem iuris & facti, ex cauſis falſis, per obre-
ptionem decretum interpoſitum, teſtatum ſuperius apertiſsi-
me eſt. Læſio item non in partem, at ex toto patefacta ante eſt
nume.203.ſed & aduerſarij confeſsione vitium decreti liquere,
hoc ipſo oſtendimus,ꝙ capitula dedit, quibus infirmitatem ip-
ſam adiuuare decreti nititur vti ſcriptum ante habemus nume.
272.verſi.5.euidentiſsima.& nu.ſeq.

Idq; non modo in decreto, ſed & in ſpecie alia recipi quauis
ſolet,vt probationibus contrarijs iuris præſumptio conficiatur.
248 vti ſcriptum ante habemus nume. 244. Non ſolum vero † pro-
batione cõtraria,ſed & præſumptione alia fortiore præſumptio
vna diſſoluitur,l.pen.ff.de in inte.reſti.l.cum de ætate. ff. de pro-
ba.l.non ſolum.ff.de ritu nup.l.pe Ibiq; Ang.num.3.ff.de condi.
inſti.l excipiuntur.ff.ad Sylla.l. quia autẽ. §. non ſimpliciter.ff.ſi
quis omiſſa cau.teſta.l.qui duos.§.ſi Lucius.Ibique Soc.in quar-
to nota.ff.de rebus dub.l.1.in fin. C. qui & aduer. quos.l. mater.
Ibiq; Ange. & Salic.C.de calum.l.ſi hi qui.C.de adulter.c.tranſ-
miſſa.qui filij ſint legi. c.literas de præſumptio.c.accedentes de
249 falſis. Atque in ſpecie decreti, præſumptionem, quæ cum eo
facit,per aliam fortiorem conſumi,Caſtren.docet in conſi. 432.
cum ſtatutum col.2.ante med.verſi.1. quia lib.1.vbi in decreto
loquitur,quod in donatione minoris interponitur pure & ſine fa
cta.Quid dicendũ hic erit,ubi ꝑbationes tot decreto reclamãt.

250 Secundo ad decretum reſpondetur,cum † irritum atq; vitio-
ſum penitus ob cauſæ cognitionem omiſſam id eſſe declaratum
ante ſit,'nume. 146. & pluribus ſeq. Quomodo iuris id adiuuari
præſumptione poterit. Nunquid actui vitioſo atque inutili ius
ſuffragari dixerimus.Quod effectus quicquam actui inualido nõ
tribuit.l.quotiens.ff.qui ſatiſd.cogan.l.2.ff.de autori.tu.l. ſi filius
qui in poteſtate.ff.de libe.& poſthu.l.2.ff.de iniu.teſta.l.ſi ſeruus
legatus.§.ſi ſeruus ff.de leg.1.l.ſi iure.ff.de leg.3.l.4. §. condem-
natum.ff.de re iudic.reg.non præſtat impedimentum.lib.6. Et in
ſpecie decreti vitioſi,ſeu in quo vigor non eſt, iuris cum eo præ-
ſumptionem non facere, Caſtren.docet in conſi.174. contra ſu-
perius conſulta colum.2.lib.1.& in conſi.38.ſuper eo,quod quæ-
ritur lib.5.vbi in decreto loquitur,in quo cognitio adhibita cau-
ſæ non eſt.Idem Rui.probat in conſi.107.nume.14.lib.5.Sed nec
momenti vllius clauſula habetur, de plenitudine poteſtatis in
actu inſerta,in quo, cauſæ ipſa cognitio non vertitur, vti ſcri-
ptum apud nos legitur in conſi.541.colum. 9. verſicu. præmiſſæ
etiam clauſulæ. Quibus Ruin. aſſuitur in conſi. 98. nume. 18. in
fi.lib.4.

251 Tertiò reſpondetur,teſtatum † ante eſſe nu.147.in cauſæ co-
gnitione probationes cauſarum conſiſtere, propter quas feudi
alienatio permiſſa decretis eſt.Sed enim probatio hæc interueni
re tunc non potuit,cum interpoſitum decretum eſt.quatenus te-
ſtium interrogationem & examinationem,diſcuſsionemq; facti
non exiguam probatio id genus exquirit. Quocirca cum firmi-
tatis quicquam decretum non habeat, quomodo iuris ei admi-
niculari præſumptio poterit. per ea, quæ in proxima ſcripta re-
ſponſione ſunt. Et in ſpecie,ad iuris ſolennia præſumenda decre-
tum non valere, quæ tempore interuenire contractus non po-
tuerunt,ea Barto.probatur in l.ſciendum nume. 3. ff. de verbor.
oblig.& in l.1.C.de fide inſtrumen.& iure ha. fiſcal. lib. 10. Ale-
xand.in conſi.179,nume.5.lib.7.Socin.in conſi. 29. nume. 20. &
ſequen.lib.1.Ruin.in conſi.69.nume.6.lib.1.Cur.Iun.in conſ.59.
nume.17.De quo uberius apud nos in tracta.de antiq.temp.par
te ſecunda. nume. 16. Inde generaliter Bald. ſcribit in conſilio
376.quæſtio, ſuper qua conſilium petitur lib.1.& in conſi. 184.
ad intelligentiam l b.2.ſolennitatem externam, quam extrinſe-
ca docto.vocitant,ob decretum non præſumi neque aliter præ-
ſumptionem iuris cum decreto facere,quàm ſi forma adimple-
ta iuris ſit. Dicti cuius ratio illa eſt, ꝙ tempore actus aut decreti
ſolennia, & formæ adhiberi obſeruatio nequit. Huc & ea ſpe-
ctant,quæ ſcripta ſuperius habemus nume.155, ea breuitate tem
poris decretum euerti.

252 Quartò ad decretum reſpondetur,falſitatis† cauſæ in ſumma
aureorum 400. excuſari aduerſarium non poſſe. vtpote in qua
ambiguitatis quicquam non vertitur. quin ad cauſam mere vo-
luntariam pertineat ſic quomodo monſtratum ſupra habemus
nu.178.verſi.ſexto prædictorum omnium. &c. Cauſæ planè fal-
ſitate in vno interueniente, alienam iuris præſumptionem a de-
creto eſſe Rui.ſcribit in conſi.63.nu.17.verſi. & hoc maxime de-
bet habere locum lib.1.arg.no.per Inno. & alios in c.fraternita-
tis.de hæreti.per Barto.& alios in l.penul. C.de tranſac.credibi-
le quippe eſt, & in alijs falſum admiſſum, vt in locis memoratis
habetur. Sed enim mirum ſatis facere nequeo, ad argumenta
Ruinum deſcendiſſe, Ideſt arg.eorum,quæ apud Innoc.Barto.&
alios notantur, ſententiam ſuam confirmaſſe. Cum nominatim
id ex Bald. probetur in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. per illum
text.ff.de condi. indebi. vbi indiuiduum iudicis decretum aſſe-
rit.ob id radicitus euaneſcere,ſi ea cauſa partim falſa & partim
vera interponitur.Quod dictum pro ſing. Cur. Iun. commemo-
rat in conſi.118.nu.10 Sed vltra eum, idem ex Bald. probatur in
l.certi cõdictio.§.quoniam.nu.3.circa princ. verſi. ſecundus.ff.ſi
cert.petat.in c.quoniam frequenter.§.ſin autem num.2.vt lite nõ
conteſt.Idem deciſio Neapoli.admittit deci.518.nu.1.in fi.& nu.
4.Deci. in l.cum amplius circa princ.verſi.& illa concluſio.ff.de
reg.iuris.Pariſ.in conſi.98.nu.16.& in conſi.100.nu.31.& ſeq.lib.
1.1 ata in conſi.165. nu.7.

Non obſt.cauſas neceſſarias alienandi,& numerationem pecu
niæ generi agentis cõfeſsione probari. ꝙ vera oia eſſe & ſingula
aſſeruit,quæcũq; narrata ſub inſtrumẽto ipſo alienationis ſunt.
Quũ reſponſionibus nõ paucis & ipſis minime leuibus,immo in
uictis,

tictis, argumentum id ſcriptis noſtris anterioribus confutaueram. Ita ſcriptum ad inſtrumentum ratus, atque argumentum ipſum habet. Quis enim adducatur, vt credat, impudentem adeo aduocatum quempiam inueniri, qui apud ſenatum ſupremum falſo quicquam enarrare non dubitet. Sed enim cum repetitio lectionis inſtrumenti obiter, vt plerunque accidit, fieret, negatiua confeſsionis id genus manifeſtisſima facta per inſtrumēti lectionem eſt. vti demonſtratum ante habemus. nu. 221.

Non obſtat argumentum, quod contra caput obiectum reſciſſionis eſt, quæ a læſione deducitur. De læſione non conſtare, neque teſtes vllos datos de pretij paupertate eſſe. Diſſolutum. n. ex his argumentum apparet, quæ ſcripta ſupra ſunt. num. 203. In eo læſionem hic non poni, ꝙ ptetio iniquo facta venditio ſit. verum ꝙ per omnia læſus actor eſt. qui ad feudi alienationem conſenſit perinde quaſi locus alienationi eſſet, contra quàm rem habere, nō obſcure teſtatum in ſuperioribus eſt. cum ob cauſas erroneas & falſas feudum ipſum alienatum ſit.

253 Secundò reſpondetur, hoc ipſo læſum † non minorem tātum, verum etiam maiorem intelligi, ꝙ aſſertioni cōtrahentium credidit. feudi locum videlicet alienationi eſſe, & ob cauſas neceſſarias venditionem fieri, quod ſecus eſſe, declaratum ſupra nec ſemel eſt. Quocirca rectū æquumve eſt, ita læſo & decepto ſubueniri. l. ſi quis affirmauerit. l. cū a te. & l. ſi legatarius. l. hæredibus. in fi. & l. ſeq. ff. de dolo. l. 3. ff. ad Maced l. Zenodorus. C. eod. titu. l. ſi alterios. C. ſi minor ſe maiorem dix. l. 3. C. com. vtr. iud. Bal. in conſi. 312. ſi ita eſt, in prin. li. 2. cum alijs apud nos relatis in conſi. 157. nu. 14. & ſeq. Quibus Ruin. accedit in conſi. 137. nu. 12. li. 3. Alb. in conſi. 9 nu. 10. Quæ reſponſio ad confesſionem etiam elidendam ſanequàm prodeſſet, vbi vera omnia & ſingula eſſe, cōfeſſus minor eſſet. Quod factum nequaquàm eſt.

254 Non obſtat, probationem † vllam præſtitam metus reuerentialis non eſſe. Mirū quippe ſatis facere in aduocati peritia nequeo, qui hoc genus argumento vſus apud ſenatum ampliſsimum ſit. Cum hoc ipſu metum reuerentialem iura doct. quæ metiantur, ꝙ ad compendium aut impulſu eius quid ſit, cui honorem reuerentiamve, aut obedientiam quis debet. veluti cum patri contrahenti in eo filius filiave conſentit, quod ipſi obſtat, aut ad incommodum eius recidit. l. j. §. quæ onerandæ. Ibiq; Bar. & alij. ff. quarum rerum actio non da. l. pen. ff. de furt. c. cum virum de clande. deſpon. c. ſciant cuncti. Ibiq; Io. mona. & alij. de elect. lib. 6. c. quicunq;. Ibiq; Archid. & alij. de ſent. excom. li. 6. Rot. deciſ. 453. dubitatur, an valeat reſignatio, in nouis. Inde ad alia aduocati eiuſdem aium aduertere eruditionem licet. Sed. n. ingenij ſui ſpecimen dare, qui perſpicue magis, atq; ex eo poterat, ꝙ recēs cognita capitula habuiſſe aduerſarium dixit. Quam rem aduerſario ipſi fatalem, ſatiſq; ad capitula eius propulſanda eſſe, apertisſime in ſuperioribus oſtendimus. nu. 173.

255 Nō obſtat, quòd aduerſus † depoſitum obijcitur, recipiendum id nō eſſe. cum opus ſolutio eſt. Ex his. n. profligatū apparet, quæ ſcripta ſuperius ſunt. nu. 207. vtile depoſitū de pecunia qua eſſe, vbicunq; liquidum debitum nō eſt, cautione de ſupplēdo, idonea præſtita. Sed & poteſtatis eiuſdem oblationem verbis factā ibi oſtendimus, quotiēs certum debitum nō eſt. & plenius. num. 209. vnde ad eū caſum argumētum pertinet, quo certum, liquidumve debitum eſt. Ibi enim ſolui, nō deponi pecuniā oportet.

Secundò reſpondetur, locum argumento non eſſe, vbicunque ex cauſa, quia iuſta pecunia deponitur. Solutionis tum enim vicē obtinet. l. qui mutuam. §. j. ff. manda. l. ſi deiuſſor qui. ff. manda. vbi qui pecuniam minori debet, ſi ab ætate metuit, ſatis eſt, ſi publice pecuniam deponit. At enim cauſam iuſtam deponendi haud dubie actor habuit. Quandoquidem precio feudi reſtituendo eū non teneri, ſatis ſuperq; perſpicuum factum ante eſt. nu. 21. Et cū pecuniam reſtitui non ampliorem ex decretis oporteat, quàm quæ in cauſas accepta neceſſarias ſit, vti dictum in ſuperioribus habemus. Idq; incertum ſit. In re hac incerta repudiari depoſitū ne quid, vtpote liberalius, quàm res poſcat. Qua ratione proteſtatio adiecta, reſtitutum iri, quicquid vltra depoſitum inueniretur, quàm debitum ſit.

Tertiò reſpondetur. Locum depoſito haud dubie eſſe, quotiēs pecuniam oblatam aduerſarius aſpernatur. l. acceptam. C. de vſur. l. creditor. C. de pig. l. j. C. qui potior. in pig. ha. Pecuniam plane depoſitam ab aduerſario reſpui, acta declarant.

256 Non obſtat, firmitatē † in depoſito non aliter eſſe, quàm ſi oblatio facta pecuniæ ſit. d. l. acceptam. in prin. Ibiq; Bal. in j. nota. Iaſ. in conſi. 9. nu. 15. li. j. Cur. minor in conſil. 28. nu. j. Quoniam profutura oblatio non erat, quatenus in manifeſto eſt, pecuniam ipſam admiſſurum aduerſarium non fuiſſe, qui ne nūc quidem accipere eam vult. ob id in culpa aliqua actor non fuit, ꝙ oblationem omiſerit, quæ profutura non erat. l. arbiter calendis. ff. de arbitr. l. idemq;. §. pe. ff. manda. l. ſi ea res. in prin. ff. de act. emp. l. & in totum. ver. item ſi ob id. ff. rerum amo. l. fi. ff. quis ordo in bon. poſſ. ſer. l. 2. §. pe. ver. ergo etiam ſi mater. ff. ad Tertull. l. ſi alius. in verſi. æque perituris ædibus. ff. quod vi aut clam. c. vt circa. in fin. de elect. gloſ. in l. ſi ideo. in princip. ff. de euictio. Oldra. in conſil. 136. ꝙ ex productis. nume. 5. Pro qua ſententia teſtimonia & alia docu. producta a nobis ſunt in conſi. 83. numer. 5. Atque in ſpecie oblationis neceſſitatem eius remitti, quotiēns conſtare poteſt, recuſatum eam a parte iri, ſcriptum & demonſtratum ſupra habemus. no. 210.

257 Secundò reſpondetur, dilatoriam † id genus exceptionem eſſe per quam ante quid faciendum fuiſſe obijcitur. Quod ad rem. n. attinet, quorſum depoſito oblationem præuerti, dum vere modo id fiat. An non depoſitum ipſum admittere perinde aduerſario licet, vt ſi oblatio facta pecuniæ ſit. Idq; ratione validiore ex Bal. iuuatur in conſi. 427. quædam mulier in fi. libr. 5. Quod inter Rom. inſertum reſponſa legitur in conſi. 451. ad exceptionem dilatoriam ſpectare, quotiens inſcriptionem ad pœnam talionis faciendam cui obijcitur. In qua re pluris non paulo, quàm in oblatione omiſſa opponentis intereſt., proculdubio eſt. ſi quidem diffícilius pœnæ talionis formidine, ad falſum obijciendum quiſpiā aggreditur. Exceptionibus planè dilatorijs locum non eſſe, dilucide monſtratum ſuperius eſt. nu. 237. & ſeq.

258 Tertiò reſpondetur, ſolennitatem † hanc oblationis in depoſito præuertendæ, a iure ciuili inſtitutam. Cui nominatim derogatum a principe eſt. Poteſtatem cuius in controuerſiam non vocari, declaratum in ſuperioribus habemus. nu. 238. & ſeq. Id quidē maxime, ꝙ diſpēdij quicquam ex derogatione hac omnino pars non ſubit, cui incolumes factæ exceptiones eius ſunt, quæ ſubſtantiam eius contingunt. ꝙ parcum puta ſit, aut ratione qua alia abijci, quàm ſolennitatis vitio debeat. Eodem & illud Guidonis Papæ ſpectat in conſi. 82. nu. 10. in conſil. 178. in 5. dub. & in conſi. 205. in 6. dubio. Liberum principi eſſe, reſcribere, ne vitio aut nullitate, quam vocant, acta oppugnentur. Cæterum ad vitiū depoſiti exceptiones id genus pertinere, quis non videt. Sed quid in principe dubitamus, Tolli ne ab eo nullitas poſſit, quatenus ex ſtatuto id ſit. Fulg. in conſi. 180. viſo proceſſu. col. j. per tex. in cle. j. de re iudi. De quo cumulatius apud Decium poſt alios. in ca. ex parte. 2. de offi. deleg.

259 Non obſtat, citationis omiſſæ † vitio depoſitū laborare, quod diluere princeps non permittitur. Quoniam ex depoſiti ipſius lectione apparet, præmitti citationem principe iubente, non potuiſſe. Cæterum ius contra depoſiti dicendi integrum factum aduerſario eſt, vt ſimiliter impugnare id liceat, atque ſi præuerſa citatio ſit. Quod cum ita ſit, damni quicquam ex ordine hoc mutato pars non ſentit. Quid enim per Deos refert, ante an poſt depoſitum impugnetur. cum effectum ante depoſitum non habeat quàm diſceptatio plena facta de eo ſit. Atque id genus depoſitū ualere, iure illo notisſimo oſtenditur, nihil intereſſe, tempore habili quid fiat, an tempore inhabili factum inhabile conferatur. l. enim qui. Ibique Dec. in quarto not. l. pe. ff. de iuriſdictio. om. iud. l. quia. 2. ff. de donatio. inter uirum & uxorem. l. in tempus. ff. de hæredib. inſtitu. l. quod ſponſæ. C. de donatio ante nup. ſatis igitur ad uigorem depoſiti erit, firmitatem eius in temporis id conferri, cum diſceptatio litis facta ſuper eo erit, admitti nec one ipſum oporteat.

260 Secundò in ſpecie citationis, ex eo † reſponſio noſtra iuuatur, quòd in citatione dici die feriato facta ſolet, ad irritum eam non deduci, quotieos die feriato ita citatio ſit, ut die non feriatico ad iudicium ueniatur. Ita tempus inhabile citationis non ſpectatur, dum in tempus habile tamen effectus eius conferatur. Bart. & alij. in l. j. §. nunciatio, num. 30. ff. de oper. noui nunciat. & in tract. de citatio. q. 7. Idq; locum & in die ſuperius ſacro habere, Guido Papæ ſcribit. q. 215. col. 2. in conſi. 178. nu. 9. & in conſi. 205. nu. 13. Et quamuis a controuerſia in die ſacro uacua res non ſit, attamē recipi id cōſuetudine poſſe. d. q. 7. Bart. admittit. Idem in pontula eius habetur in d. §. nunciatio. Si moribus introduci id poteſt, longe magis a principe, qui robur conſuetudini tribuit. l. de quibus. ff. de ll. §. ex non ſcripto. Inſtitu. de iure natu.

261 Atq; conſuetudinem pro arbitrio † princeps abrogat, cum a iure ciuili ſit. l. 3. §. diuus. ff. de ſepul. uiola. l. eos. C. de uſu. authent.

omnes

omnes peregrini.C.ne filius pro patre.auth.nauigia.C.de furt.c.j.de conſti.li.a Clem,a.§.vt autem.Ibiq; Card.in a.not.tex. alios referens.de religio.domib.cum alijs apud nos aggregatis in tracta.de antiq.temp.parte j.nu.13.& parte.4.num.20.

Tertio in ſpecie citationis,ratione etiam fortiore ſentẽtia hæc
262 iuuatur.Namq; phas † iudici eſt, initium ab executione ſeu præcepto facere,dum ſaluum ius tamen parti fiat.Ita vt contra opponere præceptum ipſum liceat,veluti cum cui quid præcipit,clauſula adiecta, vt ſi grauatum ſe ſentiat, cauſas oppoſitionis dicat. glo.& doct.in l.de pupillo.§.meminiſſe in ver.cum.ff.de ope.no. nunc.Quod cum ita ſit,in poteſtate iudicis fuerit, depoſitum id genus admittere,partis tamen iure ſaluo,ita vt aduerſus depoſitum ipſum opponere parti liceat.Si iudici id conceditur, quid in principe dicendum. §.filiusfamilias verſ.quis enim patiatur. Inſti.quibus modis ius patriæ po.ſol.Integrum igitur principi fuit, depoſitum id citra præiudicium partis agnoſcere, quatenus tantundem concedi & iudici,inferioribusq; ſolet.

263 Quartò meminiſſe debemus, ratione † præiudicij citationem introductum,vtpote quæ ad defenſionem ſpectat, quæ iure permiſſa naturæ eſt. Ea ratione a principe eam non tolli dicimus. l. adoptio non iure facta.Ibiq; glo.& Barto.ff.de adop. c.j.de cau. poſ.& proprie. Clem. paſtoralis.§.cæterum.de re iud.Alca.in cõſi.11.nu.j.li.7.Fel.in c.quæ in eccleſiarum.nu.66.de cõſti.Et apud nos in conſi.5.nu.3.Proinde nihil refert,ante actum,an poſtea citatio interueniat, modo ius læſum partis non ſit. Similiter vt in conſenſu dr̃,qui præiudicij ratione exquiritur,ad rem non attinere,ante actum,in ipſo actu, an poſtea interueniat l.in concedendo. ff.de aqua plu.ar.l.iubemus.C.de emanc.lib.c.quod ſicut.cũ ibi no.de elect.Inn.& alij in c.cum conſuetudinis.de cõſuet.Gemi.in conſi.45.in 5.dub.Card.in conſil.62.nu.3.Ang.in l.per fundum.col.j.ff.de ſerui.ruſt.præd.Dec.in conſi.144.col.j.

264 Quintò a Caſtren. extra controuerſiam † omnem res ponitur in conſil.172.videtur dicẽdum,ꝙ dictus notarius.col.5.circa me. li.2.Superuacuam citationem in actu eſſe,in quo reſeruatio iuris facta partis cenſetur:veluti cum parte non citata, a prothocollo alieno inſtrumento deſumitur,idque extenditur. partis enim citationem in genus hoc extenſione nõ exquiri. Id quia ſaluum ius factum partis creditur.Si impugnandum inſtrumẽtum duxerit, ita vt ad eum extendi modum non potuiſſe doceat.Si vires mero iure inſtrumenti extenſio habet,inferioris iuſſu,reſeruatione etiã iuris tertij expreſſim non facta.Quid in depoſito dicendũ,quod principe factum mandante eſt.Cum integrum ius opponẽdi parti eſſe,nunquam deponens non dixerit.

Apparet ex his,quod dicitur,citatione depoſitum,actumve alium non carere,& ea omiſſa, inutilem actum effici,ad eum caſum pertinere,quo excipiendi & defendendi facultas parti eripitur,quæ uocata non ſit.quia ad effectum actus perducatur.Aliter atque iure partis ſaluo expreſſim aut tacite actus ſit.Ibi enim viribus eum citationis defectu,non tabeſcere,quatenus impugnãdi facultas non denegatur.Et pro eo res eſt, vt ſi præmiſſa citatio ſit. Præmiſſa enim quantum ad effectum apparet. Cum effectus
265 omnis citationis conſiſtat.Quod cum ita ſit,ſpeciem † verborũ, non effectum,partis aduocatio animaduerſam habuit,quæ conatibus tam acerrimis atque importuniſſimis negotij tantum in depoſito ad memoratum modum admittendo fecit. Ita vt curatoris litis pro genero ſocerum, non citra grauiſſima eius inata a corpore,atque ab animo incommoda, partes ſuſcipere oportuerit.Inde coniecturam facere nõ obſcuram licet, ſoceri ne animo ductus Crauetta fueris. Quam ipſam rem litis etiam euentus de ſpecie hac depoſiti pleniſſimam fecit.Non aliud in negotio principali futurum ſpes eſt.Siquidem Ioue nõ iniquo, quod mihi pollicerі non dubitem,litis explicatio fiat. Quicquid aliter ſibi animo plus ſatis magno diuerſa pars blandiatur & ſpondeat. Cæterum fortiſſima ad extremum,omnium veritas.l.fi.in fi.ff.de probatio.Eſdræ.libr.3.ca.3.Quod ſi ius ſibi ſuffragari tam optimum autumat,quo id genus ſuffragia, adminiculaq; ambire. Iuſtiſſimum ius hoc palam modo patrocinatio eius faciat. Animorum nunc viribus vtendum. Iam tempus monet, ut ſuæ quiſq; gloriæ conſulat.Occaſionem & facultatem laudis ſuę teſtificandę, quin tam pulcherrimam hic vrget. Ad prouinciam iam memorabilẽ, tamque feriam dies hæc vocat.Quòd ſi lupum in fabula eſſe aduerſarij ſuſpicantur,ſuo ſe ſilentio ne quidem obſcure, mediocriter ve lædunt.

Et quãquam otioſa diſputatio hæc de citatione eſt, vtpote con ſilij ſupremi celſitudinis ſuæ iudicio definita,argumenta hæc tamen cõmemoranda duxi,quo in manifeſto omnibus iniuria ſtat, quam ab aduerſario tam inclementiſſime, & de re nihili, paſſi cum genero ſocer ſunt. Meliora ſuperbi quæſo.

266 Cæterum quia in ſpecie † depoſiti apud conſilium altit.ſuæ tractanda,memoria habita de periculo pecuniæ eſt, tametſi abundans tractatus id genus ſit. Siquidem periculi omnis ſecura res videtur.Compendio tamen atque ſummatim explicandum id cẽſui: hoc eſt aduerſario ipſi pecuniam perituram. Periculumque omne ab aduerſario ipſo præſtandum. Idque ratione non meritoria neq; obſcura ita oſtenditur.Namq; ſi admiſſum depoſitum a parte & ſolutum ei ſit,dubitandum non eſt, quin periculũ omne pecuniæ eius ſit,vtpote in dominio eius pecunia facta. l.neceſſario.ff.de peri.& commo.rei vend.l.Lucius.ff.de euict.l.quæ fortuitis.l.ſi nulla.& l.pignus. C.de pig.actio. Tantundem probandum, cum per aduerſarium ſtetit, quominus ſolutio ei pecuniæ fieret,ne ea mora ſua damnum deponens ſubeat.l.j.in prin. ff.de alie.iudi. mutan. cau.fac.cum alijs ſupra coactis. numero 91.& ſequen.

267 Secundò cum in mora depoſiti † accipiendi creditorem eſſe, ex his appareat,quæ verbis pluribus ante ſcripta in depoſito ipſo ſunt.nu.207.& nu.255.pro ſoluta aut accepta pecunia in odiũ & perniciem eius habetur,qui reus moræ eſt Barto.in conſi.133. ſtatuto ciuitatis Eugæ.Bal.in l.fi.nu.2.C.de dotis promiſ.Alexan. in l.ſi donaturus.§.j.nu.7.& ſeq.ff.de condi. ob cau. in l.Sed hoc ita.ff.de re iud..in conſi.63.nu.19.libr.4.Soc.in l.de diuiſione.nu. 5.ff.ſol.mat.Ruin in conſi.225.col.j.lib.j.& in conſi.138. num.7. lib.4.Crot.in rub.ff.ſol.mat.num.85.ver.Secundus caſus. Ibique Niconit.nu.576.in fi.ver.Secundo vero caſu.Capit.Deciſ.176.numе.30.& nu.tribus ſeq.Quibus in locis habetur, ad dotem promiſſam ſtatutum pertinere, quo dotem datam lucri maritus aut cunctam aut in partem facit, quotiens ſolutioni dotis promiſſæ facta mora eſt.Aeque pro apprehenſa poſſeſſio, in perniciẽ partis habetur,quam facto eius apprehendere iniuſto non licet. l.ſi finita.§.illud.ff.de dam.infe.l.cum vnus.§.fin.cum l.ſeq.ff.de bonis autho.iud.poſſid.c.contingit.de dol.& contr.cum alijs apud nos collectis in conſi.376.nu.21.& ſeq.Quibus Bar.accedit in l.3. in prin.nu.23.Ibiq; Iaſ.nu.96.verſi.item quærit. Bar.vſque ad nu. 101.Ibiq; etiam.Horman.num.68.ff.de acq.poſſ. Ius idem renunciationis eſt,quæ fieri debet, vt pro facta habeatur, renuncian di mora interueniente,cum interpellatus vt renunciet,facere id detrectat Rom.in conſi.523.nu.17. vbi ex rationibus non paucis id cõfirmat.Qua ſententia Dec.vtitur in ca.porrecta. col.3.circa med. ver.& confirmatur,quia in caſu ſupradicto.de confirma. vtili vel inutili.Pro facta etiam prædij menſura habetur,quotiens per cõtrahentem alterum ſtat quominus fiat. vt purus contractus æſtimetur,atque periculum eum ſequatur,qui in modo ipſo faciendo moram admiſit Capit.deciſ.14.nu.18.arg.l.Labeo ſcribit,ſi mihi bibliothecam.ff.de contrah.empt.& l.in executione.§.fi.ff.de verb.obli.vſque adeo porro pro facto ex mora habetur, quod fieri debuit, vt non modo moræ id reo, ſed & tertio noceat. verbi gratia moram hæreditati adeundæ hæres facit, pro adita non ſolum contra hæredem, verum etiam in diſpendium tertij habetur,ad quem tranſlatio ipſius facta hæreditatis erat, caſu quo ante reſtitutionem fideicommiſſi ſubſtitutus decederet.Atque ideo hæreditatem ipſam non aditam nec reſtitutam ad hæredes ſuos in tertij necem ſubſtitutus tranſmittit. quia vita functus ante ſit, quàm adita reſtitutave hæreditas eſſet.Soc.in l.cum filio.colum. pen.verſ.Sed tu reſponde ad hanc rationem. ff.de leg.j.Sed enim lucri ibi omiſſio,non damni cauſa agitur. Ad lucrum enim tertius per iniuriam inuitaretur, ſi tranſmiſſioni locus hæreditatis non ſit.Vnde cum pro accepto depoſitum habeatur, quod accipere pars noluit, non poteſt interitus aut periculum eius aduerſarium non ſequi.

268 Tertiò in ſpecie atq; nominatum, † creditori pecuniam perdi, & ad creditorem periculum pertinere, qui ipſam accipere pecuniam noluit,ex tex.declaratur in l.ſi opera.ff.de excep.doli. in l. ſi ſoluturus.in l.qui decem.in princi.& in l.ſi debitor offerret. ff. de ſolutio. Quocirca aduerſarij erat pecuniam oblatam admittere.Quo non præſtito,non poteſt eius periculum non fieri. Glo. huc ſpectat in l.pen. in gl.fi. C.de peri.& com.rei vend.venditoris rei venditæ periculum eſſe,quod poſt moram eius contingit. Quinetiam vbi a quopiam periculum rei ſuſcipitur, præſtãdum tamen ab eo non erit, vbicunque facto id aut partis culpa accidit.l.cum proponas.Ibiq; Bart.& Bal.C.de nauti.feu. Rom.ſing. 436.Tu ſcis ꝙ quis Alexan.in conſi.84.lib.6.Et quæ ſermone non

parço

parco ſcripta ante ſunt.nu.87.eum damnum ſequi, vitio aut cul-
269 pa cuius [illegible] accidit.Quod vero aduerſus depoſitum obijcitur,
parcum id,& de ſumma factum integra non eſſe,confutatum ex
ſuperio[illegible]uus apparet,nu.207.circa fi.vbi copioſius, quam res ſ[illegible]
rat,depoſitum oſtendimus. Idq; & ea docent, quæ ſcripta infra
de fructibus reſtituendis ſunt. nu.286.Acq; ex ſuperioribus pro-
fligatum & [illegible]rg.illud liquet,iudicis non ſui authoritate depoſitũ
factum.Immo cum iudicis pluſquàm ſui iuſſus interuenit, ideſt
principis.Quo iubente,ita interpoſitum depoſitum eſt.Iudicum
quippe iudex princeps habetur, capiti cuius nemo antecellat Bal.
in conſi.333.ad intel igentiam.col.j.lib.j. Sed & Dei legatum aut
proconſulem,principem Bald.ſcribit in titu.de pace Conſtan.in
prin. Dei item in temporalibus vicarium principem Bald. ait in
c.ſignificâtibus.in fi.de offi.delega.quem Cur.Sen.refert in cõſi.
65.num.5.circa med.verſi.ſic etiam tex. Et quod de rege Franco
rum Bal.ſcribit in c.j.§.fi.num.24.de prohi.alie. feudi per Feder.
nomen quoddam corporale in regno ſuo eum eſſe. Inde oracu-
lum cœleſte principis reſcriptum text. nuncupat in l.iubemus
nullam.C.de ſacroſan.eccl.Ibiq; glo.in verſic.cœl.[illegible] rationem
aff[illegible],quoniã vt cœleſtis in cœlis Deus, ita cœleſtis princeps in
terris eſt.Atque diuinas principis aures tex.ait in l.fina. in princ.
C.de acq.poſſ.Principis item præcepta,diuina tex. aſſerit in l.1.
C.vt digni.ordo ſerue.lib.12.Eodem gloſ.ſpectat in auth.de hæ-
re.& Fal.in rub.Quod a principe fit,non quaſi ab ipſo,verum vti
a Deo factum intelligi.De qua glo.Bal.meminit in c.j.§.j. nume.
3.in fi.de noua forma fidel.Inde a cœl[illegible] arbitrio principis mo
tum pendere,tex.ait in l.j.in fi.C.de ſum.tri.& fide ca.Quem Af-
flic.vocat in c.j.nu.40.de aliena. feudi paret. Quo magis admi-
rer,apud iudicem alienum depoſitum factum, nullo a parte pu-
dore obijci.

Non obſtat, quod de aureis. 400. dicitur, creditoribus alijs
270 venditoris iuſſu eos ſuperioris numeratos. Atq, liberationẽ in
ea ſumma aduerſario quæſitum, ſimiliter vt in eo dicitur, qui
propter repreſalias pro alio ſoluit indemnitatẽ ei a debitore præ
ſtandam.Quoniam retorquendo,argumentum diluitur. Locum
quippe ita arg.habet,ſi iuſtę conceſſæ repreſaliæ ſunt, aliter atqs
ſi perperam aut non recte.Quoniam ad incommodum credito-
ris recidere iniuriam non conuenit, quam quiſpiam patitur. l.ſi
per imprudentiam.in prin. ff.de euict. l.pen.cum ibi not.ff.ſolut.
mat.l.exceptione.ff.de fideiuſ.l.s.Ibiq; Bal.C.quod met.cauſ.l.ſi
te bonis.C.de iure deliberan. c.fin.de emptio.& vendit. Oldr.in
conſi.218.gratia.num.2.Atque in ſpecie ſolutionis, quoties pro
alio ſoluere inique quis compellitur, ne alij iniuria hæc noceat,
ex tex.demonſtratur in d.l.exceptione. ff.de fideiuſſ.glo.& Bart.
in l.nam & Seruius.ff.de nego.geſt Bal.& alij in d.l.ſi te bonis.in
conſi.359.in cauſa & occaſione.lib.4.Pau.de Caſtr.in conſil.136.
viſis & conſideratis omnibus.col.3.poſt med.libr.1.Abb.in con-
ſi.7.num.2.in conſi.49.nu.3.verſ.Secundo principaliter mouetur.
lib.2.Alex.in conſi.103.nume.14.& ſeq.lib.2. Aretin.in conſil.35.
num.5.Ruin.in conſi.107.num.11.& num.13.poſt prin.libr.[illegible] Sed
enim non apparet,id genus creditores fuiſſe,quibus ſolutionem
factam pars aſſerit,vt eis ex feudo fieri ſatis deberet hoc eſt ob
cauſas neceſſarias debita illa & numeratione interueniente con
tracta,ita vti expreſſum decretis eſſe,non obſcure declaratum in
271 ſuperioribus habemus.Namque cum [illegible] alter liberatio contin-
gere debitori nequeat,qui nolens ſeu coactus alij ſoluit, niſi ſi iu
ſta coactio ſit, qualitatis huius præſtanda probatio erat. l.habe-
bat.ff.de inſtitor.l.ait prætor.ff.de vi & vi arma.l. denũtiaſſe poſt
prin.Ibiq, Bar.ff.de adul.c.dudum.2.de elect.c.ſi forte eo.tit.lib.
6.glo.in c.ab eo eo.tit.& lib.& in c.venerabilis in glo. pe.de ſen,
excom.lib.6.Bal.in conſi.459.viſa dicta petitione.col.fina.libr.4.
In quam ſententiam non pauca Corſet. accumulat ſing. 269.vbi
requiritur.

Secundò reſpondetur.creditores veri eſto fuerint, quibus a ſe
ſolutum aduerſarius ait. Ad eos pertinere decretum fac. Nihilo
272 magis ob id excuſatus aduerſarius erat, quoniam [illegible] quod in ſe
erat,præſtare debuerat.hoc eſt ſuperiori,a quo cogebatur,expo-
nendum,pecuniam ipſam in villæ feudalis redemptionem,& ad
[illegible] [illegible]a pub[illegible] [illegible]vtilitatem ſenatusq; decreto erogandam. Atque
ideo detri[illegible]nto per graui affectum minorem iri, ſi villæ facta re
demptio non ſit.Ad quem modum difficilis impetratio non fue
rat, vt in quam. cauſam deſtinata pecunia erat, in eã erogaretur.
Pro[illegible] [illegible] [illegible] aduerſarius nequit, a quo impetratio facta
eius non [illegible] [illegible]d fac [illegible] impetratu erat,neq; mutat,ſi vana repul
ſionis ſuſpicione,id ſe non impetraſſe dicat.l. Sed & ſi per præto

rem.§.hæc clauſula.ver.Sed nec ad eos.ff.ex quib.cau. maior.l.[illegible]
§.vſuras.ibi ſiquidem [illegible] õ poſtulauerit.ff.de contrar. iudi.tu.l. [illegible].§.
pe.ff.de aqua quot.[illegible] [illegible]lli.Rom.in conſi.332.nu.8.ver.tertio quia
Quid aſt facilitatem imper[illegible] [illegible] obſerui mus,immo.n.tantũ
dem admittendum,cum d[illegible]cilis impetratio eſt, vt peti ſaltẽ aut
narrar[illegible] id oporteat,ſcriptum apud nos l[illegible]itur in conſi. 64.in fin.
273 Ex Bal.reſponſio hæc [illegible] [illegible] l. [illegible]allus. nu 31.[illegible] de tutis. In
culpa eum intelli[illegible] qui alij ſoluere,quàm creditori cogitur.ſi illi
cito ſoluit.Non nihil.n.ſuſtinendum,immo quicquid [illegible]alua hone
ſtate pot.[illegible],ante ferendũ, & præſtandum, quam al[illegible] ſolutio fiat.
Cui dicto Alba adſcribit in conſ.j.nu.8.poſt med.Calc.hinc acce
dit in conſi.81.ante fi.ver.præterea etiam poſito. Omni conatu a
debitore reſiſtendum,ne alij ſoluat. Sed & appellationem ab eo
ad ſuperiorem interponendam,per tex.in l.ait prætor.§.permitti
tur.ff.de min. Conſequens his fit,illud ſaltẽ a ſuperiore petendũ,
vt ſenatus cauſam delegaret.decreto cuius ad villam redimendã
conſtituta pecunia erat. Decreti cuius ſi memoria habita apud
ſuperiorem fuerat,quis adducatur,vt credat, tanti ſenatus inſti-
tutum rumpere in animo ſuperiorem habiturum. Et obſeruan-
dum,ad eum caſum Bal.& aliorum dictum pertinere,quo ex ſo-
lutione alij facta liberatio contingit.Quid hic dicendum, vbi cõ
tingere liberationem non poſſe oſtendimus.
274 Tertio culpæ pars tenetur,quæ certiores [illegible] minoris curatorem
aliosve,quorũ intercat,præcepti [illegible]d genus nõ fecit. vt reuocatio-
nem eius curarent.l.qui abſentem.Ibiq Bar.ff.de procu.l.ſi fide-
iuſſor.§.ſi cũ debitor.ff.manda.l.j.C.de peri.& commo. rei vẽdi.
l.emptor. l.authore laudato. l.ſi parentes & [illegible].empti actio. C.de
act.emp.c.fin.de emp.& vend.Appoſite huc Caſtren. alijq; qua-
drant in l.ſi pupillo.§.nunciationem.col.2.in pri[illegible].ver.aduertem
dum tamen,ꝙ licet.ff.de ope.no.nunc.Cum nũciatio [illegible]e noui ope
ris domino abſente facta,a fabris opus perficitur, quod intereſt
ab eis dominũ conſequi,qui opus ipſum demoliri iubetur,quod
nunciatione peractum ſpreta eſt.Id quia in culpa fuerũt, cur cer
tior ab eis nunciationis factus dñs non eſt.Quam ſi cognitã ha-
buerat, remedijs iuris vſus veriſimiliter fuiſſet, vt remiſſio nun-
ciationis fieret per tex.in l.item quæritur.§.exercitu.ff.loca.iun-
cta l.licet.§.ſi.ff.nau.caupo.ſtabul.& l.ſi ſeruus §.ſi fornica ius.
ff.ad l.Aquil. Si culpæ ob denunciationem prætermiſſam tacti
tenentur,a quibus promiſſio vlla facta ob eam rem nõ eſt. Q[illegible]d
in debito.e probandũ,qui quod debet, in villã impendere redi-
mendã tenetur. Eiuſdem generis eſt, quod Caſtren. ſcribit in l.ſi.
ff.de oper.no.nunc.Quod intereſt emptori a venditore præſtan-
dum, qui nunciationem noui operis emptori ipſi non denũciat,
per tex.in l.j.§.j.ff.de act.emp.

Culpa igitur in aduerſario circa ſolutiones,quas excuſat, ad-
miſſa,nihil eſt,ꝙ prætextu id genus vtatur reg.dam[illegible]um [illegible] 6.cu
alijs,quæ non inſcite neq; parce ſcripta in [illegible] [illegible]bu[illegible] nu.
87.Et quæ adnotata ſupra habemus. nu.267.& duob[illegible] [illegible] eius
periculum eſſe,culpa cuius euenit. Quid autẽ culpam [illegible] [illegible]-
bimus, ꝙ a ſuperiore præcepti reuocationem no[illegible] [illegible] ꝙ
ſtudium omn[illegible] no adhibuit, ne alijs ſolutio fieret,ꝙ n[illegible] ad
miniſtratoribus denunciandum præceptum no[illegible] [illegible] [illegible]
275 enim [illegible] doli ob id tenetur, ꝙ remedij [illegible] [illegible] [illegible]
Bal.author [illegible] conſi.395.pro domino Dinaldo. nu.4.v[illegible] qu[illegible]
to quia laſic.lib.2. Ibiq; [illegible] ſpecie denũc[illegible] [illegible] [illegible] loquitur.
De quo dicto memoria ha[illegible]ita a[illegible]ud nos [illegible] [illegible] 97 [illegible] u.9.Quo
loci & ea ſpectant,quæ ſcripta ap[illegible] nos [illegible] [illegible] 242.nu.19,
& in conſi 192.nu.4.doli reum haberi, qui de [illegible] ibus [illegible] certio
rem alium non facit, [illegible] eam [illegible] [illegible] & [illegible] lud eſt [illegible] [illegible]
doli præſumptioni [illegible] cumbere,qui [illegible]d non facit,q[illegible] d [illegible] [illegible] eo
debet,vti ſc[illegible]ptum habemus in conſi.6.nu.96 [illegible]
2.in conſi.172.nu.5. Quem dolum pe[illegible] [illegible] magis ea [illegible]a-
ceiem, quæ de viris audit illuſtribus ha[illegible]mus. S[illegible] d[illegible] [illegible] ſimp-
lem ne aduerſarij præſtarent,ſi probris cũ eo co[illegible]tenderint [illegible]
qo.ſq; ſuperis pœnas daturus. Apud [illegible]uos pleniſſimum licet,vi a
partium ab æquo,rectove flect.Idq; & [illegible] candidus, quod ra-
tio patitur,æſtimabit.
276 Argumentum illud,ex voluntate [illegible] acto[illegible]s pecunias debita a-
lijs ſolutas,diſſolutum in ſuperioribus liquet nu.198.Princ[illegible]
enim conſenſum ipſum actor non admittit. ſecundo vbi c[illegible]
re de eo poſſit,ad rem non attinere [illegible] ſiquid[illegible] ad pecunias [illegible]
ſpectat ad villã redimendam deſtinatas ſcripturam igi[illegible].
ſenſu [illegible] reus proferat,& quãti fieri is debeat, apertiſſime [illegible]
tur. Tertio vbi in ſpecie ad pecuniã controue[illegible]am conſ[illegible] [illegible]
ſpiceret,aduerſario nihilo magis prodeſſe dicto nu.198.[illegible]
rauimus.

rauimus.cum iuris ſolennia ea poſcat, quæ in rebus minorũ ſtabilibus opus alienandis ſunt. Quartò ad rem omnino argumentum non attinere, expreſſius infra oſtenditur.nu.283.

277 Non obſtat, moram aut culpam † aduerſario non aſcribi, quod pecuniam memoratam ad villam redimendam non impenderit. niſi ſi pacificum, pecuniam reliquam in numerato actori, agnatisve alijs fuiſſe, vnde impleri aut perfici redemptio poſſet. Multifariam enim argumentum hoc profligatur. Principio iuris præſumptione paratam pecuniam præſumi, cum ſoluendo quiſque cenſeatur.l.cura.§.deficiẽtium.ff.de muner. & ho.l ſi defunctus. C.arb.tutelæ.auth.præſente.cum ſibi ...t.per doct. C.de fideiuſſ. neceſſariam debitoris excuſsionem ante eſſe, quam ad fideiuſſorem creditor aggrediatur. Quod n.excuſsi ſi idoneus aut in facultatibus eſſe non præſumitur. Idem ea Bal demonſtratur in conſi. 338.primo allegatur.lib.4. creditori onus probandi incumbere, bona ſtabilia a debitore non poſsideri, atq; ideo fugæ eum ſuſpectum eſſe. Expreſſius id, hoc eſt, ſoluendo quem præſumi, ex Roma.declaratur in conſi.163.nu.4.Soci. Iun.in conſi.67.nu.23.li.2. vbi de Bal. & Rom.non meminit. Et quidem non poteſt in ſpecie hac reſponſio non admitti. In qua non pluſquam aurei centum adijciendi in redemptionem erant. Qui non ægre confici ex prouentibus poterant. vt redditus patrui miſſos ex commenda Terdonæ, & beneficio alio Candioli faciam. Præſumptione iuris igitur cum actore faciente, aduerſarij erat docere, per actorem ſtetiſſe, quominus redemptio fieret. cũ ad manum aurei centum nõ eſſent. Eam.n.præſumptionis vim ante oſtẽdimus. nu.115.vt probandi onere eum leuet, quo cum præſumptio ipſa facit.

Secundo ad arg.reſpondetur. tametſi docto.nonnullis viſum contra ſit, vt ſoluendo quis non præſumatur, vti apud Socinum leg. tue in l 4.§ Cato.col.15.in fi.ver. tertio quia non videtur verum. Ibiq; Hotman.nu.78.poſt med. Diſtinguendo tamen controuerſia dirimitur, vt qui paupertatem cuius cauſatur, neceſſe eam probare habeat. Ex diuerſo qui diuitijs nititur, fidem facere earum cogatur, vt Iaſ. docet in d.l.ſi vero.§.qui pro rei. nu.15.ff. qui ſat.cog. vnde cum inopiam ſcutorum centum non citra calũniam eius dementi, pars obiectet, onus eum paupertatis huius probandæ ſequitur.

278 Tertio reſpondetur, ad tertij † ius exceptionem hanc pertinere, quod aureorũ centum defectu villã ex parte dimidia reuendere emptores noluerint. At.n.excluſiuum iure ipſo intentionis actoris ius hoc tertij nõ eſt, niſi recuſatio emptorum doceatur, quod propter aureorum centum defectum reuendere detrectauerint. Vbicunq;.n.voluntas tertij ad excluſionem opus alterius eſt, De iure opponi tertij non licet.l.loci corpus.§.competit.ff.ſi ſerui. vendi. l.3.& 2.ff.ſi ager vectig.l.2.ff.de excep. rei iudi.l.cum ſeruum. C. de ſeruis fugi.l.ſi quis emptionis.§.ſed hæc ſuper illis. C de præſcrip 30 vel 40.anno. Ideo emphyteotæ agenti exceptio de iure domini directi non obijcitur, quod iure ſuo ob canonẽ non penſum emphyteota deciderit, Idq; ad dominum redierit. Quoniã & ſi maxima iure ipſo excluſio inducatur, Attamen quia declarationem voluntatis dñi, ea res poſtulat, ius id obijcere dñi nõ licet d. l.2.cum glo.ff ſi ager vectig Bar.in d.l.2.nu.3.ff.de excep.rei iudi. & in conſi.8 ...nu.5.Soc.in conſi.78.num.4.li.4.Deci.in conſi.144. col.pe.in fi.Iaſ.in l.2.col.2.... 5.not.C.de iure emphy.Rip.in rub. ff. ſol.ma.nu.29 ver.non obſtat, quod dos. Quocirca præſtandum ab aduerſario fuerat, quod ipſius erat. hoc eſt pecunia emptoribus offerenda, Quam ſi non admiſerant, Tum vero teſtationem accipere de recuſatione debebat. Sed.n.niſi diffugijs aduerſarius nõ nititur. Quæ in aperto magis emicant, quam vt demonſtrationis indigeant. Id quidem maxime, quod pro affinitate quæ actori cum emptoribus eſt, præſto reuendere emptores vel aurei illis centũ illico nun... ratis, fuerant.

279 Quarto ea Al a.prædicta † minantur in conſil. 120.in fin.libr.5. Riminal.in conſi.321.nu.10.li.2.quod dicitur mora debitorem non teneri, a quo in loco aliquo facienda ſolutio erat, niſi in loco ipſo fuiſſe creditor ... duceat, cu ſolutio fieret. Locum ita habere, ſi oblatio aut conſignatio facta de iure ſit. Et quamuis ſententia hæc ſit ſimplic terno ... tolcam. Hic tamen non placere non poteſt. quia ratio ... cum paupertatis probandæ onus aduerſarium ... quatur. Cum volu... tem exploratum empti... um opo...tet. Cum affinitas notiſsima maxime inter eos & actorem int...dat.

... q... præ...ctis dicendũ, vt robore contractus præſuppoſito, quod ... ſtributionibus ... probauimus, quod actoris, de villa feudali nõ redempta intereſt, ab aduerſario præſtandũ. Ad id plane, quod intereſt, fructus ſpectãt, qui ex bonis percepti eodem ptis fuiſſent. Et quanti plurimi valuerunt. Iure quippe certiſsime

280 † vtimur, quod intereſt in obligationibus facti ab eo præſtandum. Qui in mora faciẽdi fuit.l.ſi procurator.§.mandati.ff.mandati.l.1.cum ibi no.ff.de act.empt.l.ſi ita quis.ff.de euictio.l.ſi quis ab alio.§.fi.ff.de re iud.l.ſtipulationes non diuiduntur.verſi.Celſus.l.cum ſtipulatus ſim.§.fi.& l.ſi fundum. l.quotiens quis.ff.de verbo.obl.l.in ſtipulatione. 2.ff.rem ratam hab. Idq; locum & in obligatione etiam facti negatiui habere, Text.oſtendit in l.2.§. item ſi in facto.ff.de verb.obl.gl.in l.ſi ita quis.§.ea lege in verſi. intereſt.eo.tit. De quo dictum habemus in l.4.§.Cato in 7.not.circa prin.eo.tit. Id etiam ad intereſſe accedit, quanto pluris bona redimenda ſunt, termino ipſo excurſo, qui redimendi præſtitutus facultati eſt. niſi ſi exitu eius non mouente, parati emptores reuendere ſint.

Neq; contrariũ his eſt, quod in argumẽto alio opponitur, ſi ultra id quod

281 † ſtra id quod intereſt, pœna adiecta peti, quæ vicẽ implementi ſuſtinet. ... q; vltra pœnam quicquam exigendum. Quãm locũ id in pœna cõuentionali non habet, quæ vice eius, quod intereſt, adijcitur. In ea n.ſi vltra intereſt, quàm pœna habet, quod amplius intereſt, debetur.l.ſi duo.ff.ſi quis cautio.l.prædia.ff.de actio.empt. ... Bal.& alij in ...ſi.in gl.2.in fi.ff.ſi quis in ius voc.non ... l.Rom.in conſi ... nu. 9.in fi.Ang.a Periglis in d.§.Cato.nu.50. Ibiq; Galianus nu.98. ... expreſſius idem Galian. in d.l.2.§.fi.nu.2.21 in eo. tit.ff.de verb.obl. Soc.in conſi.253.col.pe.verſ.ſed præmiſsis non obſtantibus.li.2. Res plane dubia loco eius, quod intereſt, promiſſam pœnam intelligi, tex.probat in l.ſi quis a ſocio. Ibiq; Bar. ff.pro ſoc.& in l.fi.ff.de præto.ſtipul. Io.And.in reg. bona fides.li. 6.in Mercurial. Rom.in conſi.193.& in d.conſi.510.nu.12.Paul.de Caſt.in l.prædia.nu 4.ff.de act.emp. Alex.in conſi.66.in 9.dubio. lib 7.Soc.in d.conſi.253.col.pen.verſi. Sed præmiſsis non obſtantibus.lib.2 Dec.in l.ex conuentione.in 1.nota.C.de pactis. Bologninus in d.§.Cato. num.152.& ſeq.Ibiq; Ruin.nu.21.Horman. nu.98.& nu.118.Crot.nu.83.verſi.prætera & tertio. Galian.in d. l.2.§.item ſi in facto.num.9.eo.tit.de verbo.obl. Rebuſſ.in l.vni. nu.572.in ſeptima ampliatione.C.de ſent.quæ pro eo, quod intereſt. Quam opi.veram Alcia.in d.§.Cato.nu.53.haud dubie putat, vbicunq; in contractu vtili aut valido pœna adijcitur. Ibi.n. dici non poſſe, ob contemptum cõtractus, ſi ab eo diſcederetur, adiectam pœnam intelligi. Siquidem contractum negligere aut deſerere non licet, qui firmus ſit. Itaq; cõtractus firmitate admiſſa, quam omnino & ...ſime pernegamus præſtationi eius, quod intereſt, ... atione vll ... ſubtrahi aduerſarius nequit. Sed enim quorſum ... argumentis vti, eius ve, quod intereſt, vice intei potius pœna cenſeatur. quando quidem quod intereſt promiſſum nominatim legitur. ſi verba ipſa contractus in clauſula illa pe ... & obſeruamus, ſub obligatione omnium damno-

282 rum ea, ... & intereſſe. Vnde locus † interpretationi aut coniecturæ in manifeſtis non eſt.l.quotiens.§.ſi duo ff.de hæred. inſti.l.quod conſtitutum.Ibiq; Bar.ff.de mili.teſta.l.ille aut ille.§. cum in verbis.ff.non aliter.ff.de legat.3.l.ſi alij.ff.de vſufr.l. ... pedicu... arg ...to.ff.de auro & arg.lega.l.continuus.§.cum ita. ff.de verbor.o... C.de indi.vidui.tollen.c.a.de ... egu.iuri. Et illud eſt, quod dicitur, tacitum ſilere, vbi facta expreſſio eſt. cũ ex ... ff.de vulga.cum alijs ſuperius collatis.num.144.verſ. & illud vero eſt.

283 Non ab re autem de vigore † aut firmitate contractus circa intereſſe hoc ob villã non redemptã mentio facta a nobis eſt. Quæ vitioſitatis nullitate contractu aduerſa, quæ notiſsima eſt, quorſum de ... act & mora in eo cõmiſſa. Quorſum de pecunij ... alijs ſolutis diſceptare. Hæc enim ad rem propoſitam omnino non attinent. Quatenus ex contractu ... o non agitur, vt ... atur. verum nullitas ſeu vitium eius principaliter propoſitũ, vt nullus vitioſus q; cõtractus declaretur. Quo vitio interueniente, de alio ferri ſententiam nequit, quàm vt poſſeſſio bonorum cũ fructibus perceptis, percipiendisve reſtituatur. De quibus iam ... diſſeremus, per ea, quæ dicta in ſuperioribus ſunt

284 ... nu.214.& pluribus ſeq. Intel... certiſsimo vtimur, quo ... conſiſtere contractus non poteſt, ad irritum omnia deduci, quæcunq; comprehenſa fuerint l.fin.ff.de conſti.pecu. ... l.ſi patronus.§.patronum ex aſſe.ff.ſi quid in frau. patro. Bald. in l.ſi ab ... num. ... C. ... cer.pet.in l.in contractibus in prin.nu. 8.C.de non nume pecu. Roma.in conſil.171.pro dec... nu 4. & in conſi.240.clariſsime aſſertor.num.2.vbi tr.at.& alios ... ſententiam hanc vocat. Alciã in conſi.81.nume.9.in fi.& ſeq. lib.3.

Iaſ.

Iaſ.in § ſiterat.nu.76.& pluribus ſeq.Inſti.de actio.in conſi.133. col.fi.lib.4.Ruin.in conſi.70.nu.15.li.5.Gozad.in conſi.28.nu.22. in fi.ver.ſextò hoc ampliatur. Qua ratione mumenti nullius clauſula habetur in teſtamento poſteriori & ipſo vitiolo expreſſa, caſſans & irritans &c.Bar.in l.ſi iure.ff.de leg.3.Bald. in l.ſancimus. col.3.C.de teſta.Iaſ.in conſi.113.col.3.li.2. & in conſi.8.col.pe.li.3.Et alia non pauca.vitium plane ſeu nullitatem contractus apertiſſime in ſuperioribus oſtendimus. Ideſt ex errore & cauſis, falſis, ex obreptione. Ex formę iuxta decretorum, atq; reſcripti regij contemptu. Ad quam rem non leuiter & metum conferre reuerētialem diximus.nu.254.

Argumentum vltimum, quod a confeſſione actoris pendet, euerſum ſupra nō citra flagitium & turpitudinē opponētis, eſt nu. 252. ver.non obſtat, cauſas neceſſarias alienandi, &c.& nu.ſeq.

Hæc ſunt, quæ palam, ſummatimq; diſcepiata ſemel atque iterum ſunt. Primū, apud ſupremū celſitudinis ducalis conſilium. Deinde in cōſpectu ſublimitatis ſuæ, procerumq; & ordinis [illegible]us ampliſſimi. Cæterū locupletiore quēq; perſequi ſermone oportuit. Tametſi laboribus his tam duriſſimis grauiſſimiſq; exhauriendis neq; ætas ſatis, neq; vires ſufficiāt. Iniuria ſe affici aduerſarius ait, cui pretij numeratio non fiat. Sed.n.merito ſuo probe id patitur. Ex diuerſo.n.patris vitio diſpendium grauiſſimum gener agnoſcit. vtpote ad uerſuram faciendam propter aduerſariū ipſum patre coacto. Cognitumq; ſuperi habent, quibus modis pecunias quas de parte acceperit. Quod ſi redemptam villā curaſſet, ex commodis inde perceptis pecunia collecta haud tenuis fuerat, unde incommodis alijs mederi permulti licuerat. Sed.n. modeſtiæ fines tranſiliendos non duxi. Satis erit, notiſſimam uaſalli uenditoris profuſionem nemini nō fuiſſe, qui eū vſū aut uerſati cum ipſo ſunt. Et quoquo uerſum res ſpectet, id unum curæ
285 † genero eſt, ut quod ei a maioribus feudum cōtigit, incolume iure nō alio aduerſus emptorem auditatem, atq; eccleſiæ bona diſtracta pontificium ius tuetur, uti declaratum ſuperius eſt. nu. 271. Aequitate plane iuris naturalis aut gentium pontificium ius niti proculdubio eſt.c.dilecti. Ibiq; not.de iudi. Inde fit, ut ad actionem pariendam pactum nudum canonum iure proſit. c.3.& c.qualiter.de pactis.l. quia, non niſi ad conſenſum promittētis, qui a natura eſt, canones reſpiciunt, ut legere apud pu[illegible]iores eſt in rub.ff de uerb.obli.

Apparet ex his uitijs aut nullitatibus, quas uocant, undiq; alienationem controuerſam ſcatere. Atq; ideo poſſeſſionē bonorū reſtituendam, ſic quō confirmatum ſuperius eſt. nu.214.& pluri-
286 bus ſeq. Non ſolū autem bonorum, ſed & fructuū fieri † reſtitutionem oportet, ut in ſpecie contractus id genus de bonis minorum Dec.ſcribit in conſi.556.nu.6.in fi. Tex. huc ultra eum, accedit in l.2.C.ſi quis ignorans rem minor. Idē in bonis eccleſiæ rite minus alienatis Dec. [illegible]dem ſcribit in conſil. 74. [illegible] fi. Atque ubi pecuniæ quicquam debitū aduerſario appareat. [illegible] eſt ſi in cauſas quas initio neceſſarias erogatū edoceat, diminutiuuē id ex fructibus accipere Pariſ.ſcribit in conſi.100.nu.33.li.3. Inde depoſiti etiam fœcunditas largitasve iuuatur. cum ſorti aut capiti ipſi cedere fructus oporteat. Immo amplius in fructibus non paulo, q̄ in capite eſſe, planum liquidatione fiet. Et quamuis ad fructus
287 quærendos † prodeſſe error iuris dicatur.l.ſed & ſi l.§.ſciue.ff.de pet.hær. Attamen probationem erroris in maſculo maiore expoſtulat, ut Bar.ibi ducet. Idem gloſ.[illegible] it in l.de fructibus.ff.de dona.inter uir.& uxor.& in l.quod uxor.ff.de acq.poſ.Ale.in conſil. 73.nu.[illegible]1.2.& in conſi.121.ante fi.li.4.

Hoc amplius erroris huius probationem inutilē prorſus exiſtimo. Namq; idcirco fructuum ex eo impediri [illegible]ocrū non ſolere doct.aiunt, quòd etſi bona in eo fides non ſit, qui iuris errore ducitur, mala ab eo tamen fides abeſt. Ad quam excludendā [illegible]uta ēt iuriſta, qualis error iuris eſt, ualet gl.2.in l.plagij.C.ad [illegible]auiam de plagiar.Alex.in conſi 92.col.2.li.3.Et alia complura. Sc[illegible].n. fidem hi[illegible] malam, dolumq. aduerſarij ex obreptione [illegible]u liquere, declaratū ſup[illegible]us dilucide habcuius.nu.182 uer. ſed.n.hīc igi-
288 tur † mala interueniente, fructus omnes reſtituēdos non modo percepto[illegible], ſed & qui percipi potuerint, nō dubitatur.l.domum. C.de rei uend. Et in ſpecie titu[illegible] inutilis, excuſationi poſſeſſori malæ fidei non eſt, quominus fructus percipiendos reſtituat, Fulgo.ſcribit in c[illegible]nſi.136.quia ex facto.col.2.poſt med.in 2.dubio. Et in conſi.190.initio.col.fin.in 2.dub.per tex.in l.ſed & partus in prin.l.quod met.cau.& in l.3.C.de fi.inſtr.& iure haſtæ fiſcal.lib. 10.Ibiq; Fulg.hoc ampliat, quamuis res diſtracta a fidei malæ poſſeſſore ſit. Iuramentoq; in item locum aduerſus eum eſſe. Cum ampliatione hac, vt fructus percipiendos re & alienata, fidei malæ poſſeſſor reſtituat. Caſtren.etiā facit in conſi.66.in cauſa, quæ vertitur coram domino vicario domini Epiſcopi Feltrenſis. col 2.circa med.ver.ex quibus etiam patet lib.2.

Quinetiam vbi fructuum percipiēdorum ob titulum excuſari fidei malæ poſſeſſor poſſit, cōtra pupillum tamen aut minorē id nō obtinere, ex gl.oſtendit in l.patri.ver.itē ex diuerſo.in verſ.cū fructibus.ff.de min. Quam vti ſing.Rom.habet ſing.528. Tu habes tex.in l.ſi fundum & in conſi.454.in re præſenti.nu.28.verſi. cæterum dico.Cremenſ.ſing.134.Qui in minore loquitur.

Diſſolutio ex prædictis ſponte ſua quæſtionis ſeu exceptionis emanat, quæ in vectigali ſeu laudimijs, quæ vocāt, contractus incurrit. Quibus reſtituendis actorem adſtrictum reus putat. Quō
289 † acceſſoria hæc refundere actor debebit, qui feudū ſuū te[illegible]e te, vitioſeq; emptum citra pretij vllius reſtitutionē recte vendicat. An non pluſquam abſurda res fuerit, acceſſoria ab eo deberi, qui capiti aut ſorti ipſi inferendæ non tenetur. Vnde qui obligationi principali eximitur, ab acceſſionibus ēt liberatus creditur gl.in c.accuſatus.in ver.iudicari.de hære.li.6.Bar in l.Aurelius.§. Gaius circa fi.ff.de libe.leg.Pau.de Ca.in l.ſi de certi.in princ.C. de tranſac.Iaſ.in l.fi.in fi.ff.de eo, quod certo loco. Qua ratione in acceſſorio intelligi delictum non poteſt, quod in principali non ſit.l.ſi mulier.§.3.ff.rerum amo.l.ſi is qui.§.ſi tu Titiū. Ibiq; Ang. ff.de furt.Bar.in conſi.199.Tudertinus.in prin.Bald.in conſi.497. de acceſſorio li.[illegible]in conſil.410.in cauſa & quæſtione Antonij.nu. 4.[illegible] ca fi.l.[illegible] Alex.in conſi.15.nu.15.li.3. Eodem Bal.ſpectat in cōſi.9.in fin & in conſi.16.in fi.li.3. Acceſſoriæ eum non teneri, qui principaliter non obligatur.
290 Secundò ſecum pugnare aduerſarius † videtur. Qui ob cauſas neceſſarias feudum ali[illegible]natum ait, & laudimium repetit. Namq; ſi neceſſaria alienatio fuit, ergo debitum laudimium non erat, atque ideo indebite id præſtitum ab eo eſt Bar. in l.& ideo per illū tex.ff.de condi.furti.Iaſ.in l.fi.col.12.q.7.C.de iure emphy.Boer. in conſue.Bituri.in tit.de feudo.§.7.col.3.in fi.fol.68.Brun.in cōſil.44.nu.11.

Tertiò extra controuerſiā omnino res ponitur, vitijs tā multis contractu infecto. Iuris quippe exploratiſſimi eſt, ob co[illegible]it[illegible]ctū
291 † nullum vectigal vllum non deberi.l.2.Ibiq; Bal.C.de eu[illegible]ch. l.ea quidem in fi.C.ſi mancip.ita fuerit a iena. Quem text. [illegible] ſententiam hanc Bar.nominat in l.fi.§.fi.nu.3.C.com. de lega. Et eadem l.§.ſed quia noſtra.circa fi.Iaſ.idem ſcribit. Et idem Iaſ.in l. ſi creditori in 7.not.ff.de leg.3.in l.3.§.Nerua.nu.7.ve[illegible]. hinc eſt q̄ talis gabella.ff.de acq.poſ.& in l.non dubium.in 5 not.C de l[illegible]gibus.Rom.huc accedit in conſi.78.licet.Ibiq; Rom.hoc ampliat, etiam cum viribus maximis contractus conſiſt[illegible]t, verum partis voluntate reſcinditur. Cum qua ampliatione Boeri.facit.q.182.nu. 39.in conſi.3.circa fi. in cōſuetu.Bituri.de feudo.§.18.[illegible]ol.2.[illegible] fi 1. fol.73. ex venditione ſub pacto de reuendendo laudimium non deberi Et quamuis in reſciſſione, quæ partium voluntate fit, controuerſiam res patiatur. Attamen vbi firmitatem contractus non habet, vel per legem reſcinditur ab omni rem vacuam ambiguitate arbitror.

Secundum quæ, temeritati & culpæ ſuæ laudimij ſolutionem aduerſarius referat reg.damnum.li.6. Iniquiſſimum plane fieret, ſtultitiā ſuam ad alienam iacturam recide[illegible]e.l.nam iniquiſſimū. ff.de iur.& fac.ign.cum alijs ſupra relatis.nu. 7.91.& num.266

Poſtquam hæc non fœliciter ſatis rē cedere aduerſarijs [illegible]luit, remedio alio, quod præſentaneū arbitrantur, morbo eorum auxilium afferendū, capitiſq; dolores ſedandos ceoſ[illegible]ū. Id eſt vt hæreditarium ſimpliciter & abſolute, Noni feudū dicerent, q̄ quam confeſſus l.& precibus principi oblatis, & inſtrumento ipſo al[illegible]nationis eſt. Idq; per inueſtiturā quandā ſub anno 1291.& die 28.Ianuarij [illegible]a Magnifici Valfredu[illegible] & Bonifacius a Piozaſcho [illegible]nueſtiti fuerunt de caſtro Noni, tam pro ſe quam pro eorum & cuiuſlibet eorum hæredibus m[illegible]ulis & fœminis in nobile, rectum & tāquam in antiquum feudum & paternum, ita & taliter, q̄ p̄dicti domini Valfredus & Bonifacius per ſe & hæredes ſuos & quemlibet eorundem, & vtriuſq; ſexus, d[illegible]ū feudū tanquām noniter acquiſitum, & tanquām nobile, & antiquum, atq; pat[illegible]num poſſideant, ſibiq; inuicem ſu[illegible]cedant & ſub defenſione domini comitis ſupradicti. Et de eo faciant, quicquid facere voluerint, Iure ipſius feudi prædicti tn̄ ſaluo dicto domino comiti & e[illegible]u[illegible] hæredibus quātum ad directum dominiū dicti caſtri & villæ, cum omnibus ſupradictis. De qua inueſtitura Ioānes Ver[illegible]
292 rogatus a Nono dicitur. Per clauſulam enim, & faciant † quicquid

quid facere voluerint, dubitandũ non videtur facultatem alienã
di permitti.c.j.de feudo nõ hab.propriam natu. feu.Alex.in con
ſi.189.nu.8.l a.cum alijs apud nos aggregatis in conſi.84.nu.10.
Et æque ad voluntatem vltimam atq; inter viuos clauſulam illã
trahi Bal.ibi no.circa prin.in ver.dederit.Aſſlic.nu.2.Bal.in conſ.
70.punctus teſtator.nu.4.li.2 Alex.in d.conſi.189.nu.8.li. .Curt.
Sen.in conſi.49.nu.72.in fi.Brun.in conſi.38.nu.3.in conſi.ſeq.nu.
6.poſt med.Cur.Iun.in conſi.4.nu.j.in fi.

Neq; inueſtituræ magni poſteriores faciendæ, Quibus de feu-
do recto,antiquo,auito,&c.mentio fit. Quoniam inueſtituræ pri
mæ omnium ſtandum,vulgo traditur.c.j.de vaſal. decre.æta.c.j.
an agna.vel fil.c.j.de eo qui finem fecit agna.Bald.in conſil.215.
proponitur,ꝙ inueſtituræ.li.2.Rom.in conſi.j.circa fin.Et id ge-
nus innumera.

Sed.n.flocci inueſtituram hanc faci ndã multifariam oſtendi
293 tur.Et primũ quidem † monendi ſumus, domino inconſulto.im
pune feudum non alienari.Toto tit.de prohi.alien.feu.per Fede.
& de prohi.ali.feudi per Lothar.c.quæ in eccleſiarum.de conſti.
Idque ad cauſam etiam neceſſariam primave ſpectare,declara
tum ſuperius eſt.nu.30.locupletius.nu.69. Sed nec hypotheca in
feudo conſtitui domini iniuſſu poteſt.c.j.in prin. Ibiq; gl.& doc.
de prohi.ali.feu.per Fed.Alex.in conſi.2.col.j.& ſeq. & in conſil.
124.nu.8.li.4.Are.in conſi.14.nu.5.Soc.in conſi.19.nu.12.li.j.Iaſ.
in l.fi.col.24.nu.78.verſ.ſubdit etiam Sal.C.de iure emphy.in §.
item Seruiana.nu.114.Inſti.de act.& in conſi.123.col.pen.in fi.lib.
4.deciſio Neapoli.26.in prin. Quod & in hypotheca tacita ſeu a
lege introducta obtinet. Vnde ob dotem reſtituendam tacite obli
gatum feudum non cenſetur, quod expreſſim obligari pro dote
nequit.Soc.in d.conſil.19 num.12.lib.j.Crot.in l.ſi conſtante.nu.
92.& ſeq in j.lect.ff.ſolu.mat.& in altera lectu. nu.136.ob dotem
reſtituendam permiſſam hypothecam non intelligi.Pariſi.etiam
294 [illegible] in conſi.18.in princ.li.j. Inde fit,vt hypotheca † bonorum
generalis ad feudum non trahatur, ne id in genere velle quiſpiã
cenſeatur, quod prohibitum in ſpecie eſt.ca.j.§.in generali.ſi de
feudo fuerit conten. inter domi. & agna. doct.in locis ante rela-
ti. Pariſ.in conſi.7.nu.3.in conſil.12.num.56.li.j.Quòd ſi contra
quam ius prohibet,facta alienatio ſit,ad dominum,ut plerique pu
tant,ſeu ad agnatos frequentiori docto.numero feudum recidit,
eoq; alienator caret.Bal.in d.conſi.215.ante fi.ver.iterum dubita
tur ſi pater.li.2.Iſer.in c.j.§ ſi vaſallus culpam circa prin.verſi.&
nota ꝙ dicit culpam.ſi de feudo defuncti mili.côten.ſit inter do-
mi.& agna.in c.j.ver.& ſi libellus.nume.7.ver.ſi vero ea pacto &
prouidentia de aliena.feudi pater.Alex.in conſi.30.num.15.lib.j.
quod repetitum eſt in conſi.2.li.5.Et alia infinita.Hoc amplius ſi
295 domini † permiſſum feudum alienatur agnatis tamen noxia a-
lienatio non eſt, quominus alienatore ſublato, ad feudum aſpi-
rent.c.j.de alie.feu.pater.Bal.in c.j.§.hoc quoq; nu.16.ver.6.con
cluſiu.de ſucc. feu.in conſil.303. quidam nobilis circa prin.li.3.
Aluaro.in c.j.§.denique.nu.19.ver.vigeſima ſecunda concluſ.quæ
fuit prima cau.benefi.amitten.Alexã.in conſil.106.viſo themate
circa fi.li.4 & in conſi.15.col.fi.li.5.Dec.in conſi.193.col.2.circa
prin. [illegible] conſil.269.col.2.in conſi.390.col.3. in prin.& in conſil.
391.col.

His prænarratis, obſeruandum niſi reſpectu domini dire-
cti poteſtatem hanc feudi pro arbitrio diſponẽdi conceſſam nõ
intelligi,hoc eſt ut quod ad dominum ipſum attinet,quicquid lu
bitum erit, domino ipſo inconſulto, de feudo inueſtiti faciant.
Idque ex verbis non obſcuris & mente inueſtituræ apparet Per
quam quod ad eos ſpectat,ad quos uenturum [illegible] eſſet, initio
ipſo & in verbis expreſſum diſpoſitiuis eſt. Hoc ipſo.n.ꝙ in feu-
dum rectum,auitum & antiquũ facta conceſſio eſt,niſi ad agna
tos maſculos non defertur.c.j.§.hoc autem notandum, qui feu.
dare po.cum tal bus [illegible] eccentis.De quo plenius infra. nume.334.
296 Et [illegible] fœminæ in uerbis hi[illegible], adiectũ nomina-
[illegible] fœm[illegible] ſt.Quæ tamen admiſſæ non niſi ordine ſuc[illegible]ſ-
ſiu[illegible] maſcul defunt.ca.j.§.quin etiam epiſco.
uel A[illegible]a.c.j §.h.de ſucceſ.feu.c[illegible] fi.[illegible] de eo qui ſibi uel hæ
redi [illegible] cum de regula ip[illegible] feudi, qua niſi ag[illegible] maſculi
[illegible] non ſuccede[illegible], tac[illegible] in [illegible] gratiam fœminarum facta ſo-
lum[illegible] do ſit confirmata quantum ad alios intell[illegible]tur [illegible]
in [illegible] non [illegible] l.na[illegible] nd [illegible] uide in fin.ff.de
[illegible] ſitum.§.[illegible] m reſpondit. ff.de fundo [illegible] ſtru l.j.ff.
d[illegible] l. [illegible] .C.de dona. [illegible] quoniam.Ib q; [illegible] .de coniu-
[illegible] pro [illegible] Ibiq; gl.nota 3 q.7. Itaque [illegible] m initio ip-
[illegible] nu[illegible]æ, atque in uerbis eius diſpoſitiuis actum expreſſim

ſit,vt rectum,antiquumve feudum ſit, & niſi ad fœminas maſcu
lis deficientibus,non veniat,neceſſario dicendum habemus,ſi ve
ræ nobis iſtæq; interpretationes arrident, clauſulam circa ex-
tum & executoria ſubiectam,& faciant quicquid velint, ad do-
minum ipſum directum reſtringendam, vt quod ad eũ ſpectat
eo ïnuocato, atque inconſulto pro arbitrio diſponere feudum li
ceat.Cæterum quod ad agnatos ipſos ſpectat,diſpoſitioni [illegible] ta
ctæ ſtandum.hoc eſt vt rectum feudum, auitum & antiquum ſit.
Atque ideo in perniciem diſtrahi agnatorum nequeat.

Secundò in ſpecie de modo prouiſum ſuccedendi eſt. vt pro
feudi recti,auiti & antiqui natura ſucceſſio fiat.vt ab[illegible] i alter in-
teſtatus ſuccedat, vt fœminæ etiam ordine ſucceſſorio inuit[illegible]
297 ob id verba † ſequentia, & faciant quicquid velint, produci ad
id non debent in quo expreſſio & prouiſio facta ſpecial[illegible] eſt.l.
cum in teſtamento.§.fi.ff.de hær.inſti.l.cohæredi. §.qui pat[illegible] em.
Ibique Imol.& Alex.ff. de vulg.l.quod in rerum. §.ſi [illegible] po[illegible] in
fi.ff.de lega.[illegible] vxorem.§.fœliciſſimo.l.qui vxori.§.qui [illegible] at.
ff.de leg.3.l.Stichus nutricis.& l.alimenta. §.baſilicæ.ff.[illegible]
leg.l.doli clauſula & l.ſtipulatione commodiſſimum. ff.de ver.
obli.l.cum quæſtio.C.de leg.Bal.in l.j.C.de leg.n.hæredit.Capra
in conſi.154.nu.11.Alex.in conſi.48.nu.[illegible].li.j.Soc.Iun.[illegible] conſ.98.
nu.31.l[illegible] j.& alia non pauca.Quod cũ ita ſit,clauſula [illegible]la ſe[illegible] uena
ad perſonam reſtringi domini directi debebit, vt cõſ[illegible]um eius
exquiri in feudo diſponendo non oporteat,verum iniuſſu eius di
ſponi pro arbitrio poſſit. Cæterum ad ſucceſſores feudi c[illegible] clauſulã
porrigi ipſam non conuenit. Vtpote de quibus in ino ipſo cautũ
atq; expreſſum in ſpecie eſt.Quocirca ſenſus clauſulæ huius erit,
vt ob alienationem feudi domino ignorante & eo cl[illegible]m factam,
feudo alienator non careat, neq; ad agnatos alios pœnæ nomine
deuoluatur.Cæterum quod aliunde ius, quàm ex cauſa alienatio
nis agnatis competit, læſum id ob clauſulam ipſam nõ creditur.
Rurſus id clauſula ipſa efficit, vt ſatis ſit de feudo alienando in-
ter agnatos ipſos conuenire,quorum intereſt,quamuis cõſenſus
domini non interueniat.Quo cont[illegible]mptu,ad dominum rediturũ
fuerat,cum ab omnibus peccatum [illegible]gnans ſit.

Tertio cum expreſſio de feudi ingenio,aut natura facta in ſu-
perioribus ſit,vt rectum id, auitũ & antiquum cenſeatur, & niſi
fœminæ non admi[illegible]ntur,cu[illegible] maſculi non ſuperant,clauſulam
298 [illegible] ſequentem,& faciant quicquid velint,ſecundum ſuperiora re
ſtringi conuenit. N[illegible]uentibus priora reſtringi, nouum
non eſt. [illegible]hæ[illegible] actio.Ib[illegible] glo.[illegible] Bar.ff.de calumnia. l ſi cum fun-
dum.ff.de v[illegible]b.ſi[illegible] in conſi.41.col.j.Bar.[illegible] conſil. 161.propo
nitur,ꝙ ſ[illegible]ndicus.num.3.Imola in conſil.85.in princ & in conſi.
243.A[illegible].379.dubietas.col.j.poſt med. verſ.nec obſtat,
q; vide[illegible]tur corrigere.Pau.de Caſt.in conſ.417.ꝙ dicti redditus.
col.[illegible] in fi.[illegible]b j.Soc.in conſi. 93.col.j.in fi.li.j.Idque locum verba
etiam vul[illegible]rando,obtinere,Soc.ſcribit in l.j.in fin.primi nota.ff.
de rebus dub.ea Abb.in c.quintauallis.de iureiuran. Si a ſequen-
tibus ant[illegible]ra reſtringuntur, ratio validior facit, vt ex diuerſo
299 † per ſuperiora ſequentia reſtringantur. Siquidem poſteriori-
bus m[illegible]gis anteriora,quàm econtrario influunt,glo[illegible].& Bart. in l.
quiſquis.ff.d[illegible] lega.3.Bar.in l.Auia ff.de cond.& demon. Bal.[illegible] l.
quotiens.2.[illegible] fi.C.de fideicom.Rom. ſingu.665.Matheſila.nota.
151.nota ſingulare dictum Corn.i[illegible] conſi.242.col.3.in fi.li.4.Iaſ.
in conſi.1[illegible].col[illegible].& in conſi.69.col.2.lib.3. Conſequenter his di-
cendum,clau[illegible]lam [illegible]quentem,& faciant quicquid velint,ad ſu-
peri[illegible]r[illegible] reſtringendam,ne feudi naturæ immutatio fiat, quomi-
nu[illegible]ctum,a[illegible]m &[illegible] ſit.Atque id[illegible] niſi ad conſenſum domi-
ni rem[illegible]ndum clauſ[illegible]lam ſequentem refere[illegible]d[illegible]m non eſſe &
faciant quicquid vel[illegible]nt.
300 [illegible]rto in ſpe[illegible]e ſequentium, vt [illegible]ecundum præcede[illegible]ia re-
ſtrin[illegible]antur,ex tex.id iuuatur in l.nam & poſteri[illegible]te[illegible]. I[illegible] q Bart.
in c[illegible]u[illegible]tto.ff.de ll.in l.verum.[illegible]bique Bart.& An[illegible]e.ff.d[illegible] pet[illegible]o.
hær[illegible]d[illegible] fina.§.cui dulcia.ff.de tri.vino,[illegible]leoque[illegible]a.Tradit
Rim[illegible]n[illegible]nſi.203.num.10.lib.2.Gozad in conſi[illegible].nume[illegible].vbi
[illegible]ca &[illegible]lios Goz[illegible].confert. Et in ver[illegible] vniuerſa ibi[illegible] ſe[illegible]u[illegible]dum
præ[illegible]ia reſtringi ea debere,Cuma.ſcribit in conſi. 148.vene
rab[illegible] primo du[illegible]10.G[illegible]min[illegible] in conſi 77.num.4.Hic qu[illegible] ob-
ſeruandu[illegible] r[illegible]tione fo[illegible]orc[illegible]g.hoc[illegible]rgere.Principio,cum text.
citatur in d.[illegible].fi.§.cu[illegible] du[illegible] 12.[illegible] [illegible]cundum p[illegible]dent a reſtri-
cto ſit,qu[illegible]mn[illegible] corre[illegible]io vl[illegible]a voluntatis non interueniat.[illegible]uid
hic dicendum vbi citra mutationem voluntatis, circa feudum
rectum,auitum & antiquum, facultas permitti alienandi nõ po-
teſt Secun[illegible] cum text.nominatur in d[illegible]nam & poſteriores.Ibi-
que Bar.ff.de ll.Ibi enim in diuerſis ſcripturis, quæ poſterior eſt,
ſecun-

ſecundum priorem declaratur & reſtringitur. Quanto magis ius
idem probandum in ſcriptura eadem erit, ne ex continenti ſeip-
ſum corrigere quis cenſeatur. l. nam ad ea. ff. de condi. & demon.
Quintò ſi generaliter clauſulam intelligimus, & faciant quic-
quid velint, contradictio euidens, inter ſuperiora & ſequẽtia in-
curri, vt rectũ feudum, auitum & antiquum ſit, quod alienari in
301 extraneos nõ poteſt, & ꝙ alienabile ſit. Sed. n. iuris † incerti non
eſt, reſtrictionẽ admittendam, ne contrarietas interueniat. Bar. &
alij in l. fi. §. idem quæſijt. nu. 3. ff. de condi. indebi. & apud nos in
conſi. 70. nu. 25. Quin etiã verba vniuerſalia reſtringenda, ne cor
rectio aut contrarietas inducatur, tex. probat in l. fi. in ver. omnes
effectus. iuncta gl. C. de dona. cauſa mortis. Inſti. de dona. in prin.
Iuncta gl. tex. huc pertinet in l. inter omnes cum gl. ff. qui ſat. co-
gan. Idq; & in verbis vniuerſalibus recipi negatiuis ſolet. l. j. §. de-
niq; iuncta l. prohibere. §. ſed ſi permiſerit & §. fi. l. ſi alius. §. bel-
liſsime & §. ſeq. & l. ſemper. §. hoc interdictũ. ff. quod vi aut clã.
In d. l. j. §. deniq; negatiua vniuerſali tex. vtitur, exceptionem nul
lam contra eum obijci, qui interdicto illo vtitur quod vi aut clã.
At. n. in ll. alijs exceptiones permittũtur, quæ expreſſæ in eis ſunt.
Ita per negatiuam vniuerſalem derogatum exceptionibus non
creditur, quæ ſub titulo comprehenſæ eodem ſunt. ne correctio
aut contrarietas in ll. tituli eiuſdem inducatur quamuis diuerſæ
aut ſeparatæ ſint, ob id reſtrictionem verba vniuerſalia negatiua,
contrarietatis aut correctionis excludendę cauſa, admittũt. Idq;
& Bar. no. in d. l. j. §. & parui. nu. 2. & nume. 5. ff. quod vi aut clam.
Quem Alex. ſequitur in conſi. 77. viſis dubitationibus. nu. 13. ver.
poſtremo non obſtat prouiſio. li. 3. cum alijs apud Deci. aſcriptis
in c. ex parte 2. nu. 5. ver. tertio fallit. de offi. dele. in conſi. 44. nu. 1.
in fi. Et in locis alibi non paucis. Quod argumentum ratione va-
lidiore ad ſpeciem controuerſam accommodatur, tripliciter ra-
302 tionem validiorem obſeruando. Primum, ꝙ facilius † generalis
ſermo, quàm vniuerſalis reſtrictionem ſuſtinet. Are. in l. j. col. 4. an
te med. ver. præterea hoc non eſt neceſſe dicere. ff. de leg. j. ex not.
per Bar. in l. ſi pluribus. ff. de lega. 2.
Secundò, quia fortiora verba vniuerſalia negatiua, quàm affir
matiua ſunt glo. in l. hoc genus. ff. de condit. & demonſt. Oldr. in
conſil. 16. Ray. a Forli. inter conſi. Signoroli in conſil 68. nume. 7.
Deci. in conſi. 3. num. 4. in conſi. 364. col. fi. circa med. in cõſi. 490.
num. 6. Text. huc accedit in l. ſi ſic ſtipulatus, Ibique Iaſ. ff. de ver
bo. oblig.
Tertio. ꝙ in ll. diuerſis & ſeparatis reſtrictio hæc verborũ vni-
uerſalium negatiuorum hæc admittitur. Itaq; ſi in verbis vniuer
ſalibus negatiuis & in ll. diuerſis & tempore diuerſo editis ob cõ
tradictionem aut correctionem amouendam reſtrictionem ad-
mittimus, Quanto magis locus reſtrictioni eſſe in verbis vniuer-
ſalibus affirmatiuis ſcripturæ eiuſdem, debebit, ne repugnantia
aut correctio euidens interueniat.
303 Quartò vis maior rationis † inualeſcit, ſi Bart. obſeruamus in
d. l. fi. §. idem quæſijt. num. 3. ff. de condi. indebi. Ibi. n. clauſulam
illam, ſciens ſe ad infraſcripta non teneri, reſtringendam putat,
ne ad verba illa referatur, quæ patri ſuo Meuius credidit, ne con-
trarietas interueniat, quamuis verba alia non ſubſint, ad quæ ſie
ri relatio poſſit. Quanto magis reſtrictio admittẽda hic erit, vbi
verba non deſunt, ad quæ citra repugnãtiam referri clauſula poſ
ſit, & faciant quicquid velint, id eſt ad conſenſum domini, vt eo
non requiſito, pro arbitrio faciant. dum habilia tamen aliunde
interueniant.
304 Quintò ex Alexan. reſponſio hæc contrarietatis † vitandæ iu-
uatur in conſil. 70. libr. 6. Ibi. n. Blaſius quidam a Berouitijs cor-
pus quoddam prædij in ſolutum Bartholomæo & Antonio de
Coſtolis pro dote & libris centum ea lege dederat, ut ſi in alium
prædium id intra quinquẽnium trãſlatum, aut per ipſum redem-
ptum Blaſium nõ eſſet, quãti pluris, æſtimatione ab eligendis fa-
cta, ualeret, Blaſio id ipſi reſtitueretur. Deinde læſioni enormi &
enormiſſimę renunciatur. Et ſi pluris prædium ipſum eſſet, re-
miſſio eius facta a Blaſio eſt. Quærebatur, utrum ex remiſſione
id genus pacto derogatum ſuperiori eſſet, quo quãti pluris præ-
dium eſſet, reſtituẽdum Blaſio erat. mouebat; quòd loco ultimo
facta remiſſio quãti pluris prædium eſſet, a Blaſio fuerat, & læſio
ni enormiſſimæ renũciatum, iuxta l. pacta nouiſſima. C. de pact.
Reſpõſum ab Alexã. eſt, pacto derogatum non intelligi. Id quia
cõtrarietas aut correctio per derogationem inducitur. Sed enim
305 † ita interpretari ſcripturã cõuenit, ne cõtrarietas interueniat,
ubicũque excluſio fieri eius diſtinguẽdo, aut diuidẽdo poteſt. l.
item uidẽdum in prin. & l. illud. ff. de petit. hæredi. §. quibus in j.
conſtitu. C. l. vni. C. de inoffic. dot. & alia apud eum relata. Quod
Ale. dictum ex his roboratur, quæ ſcripta apud nos ſunt in conſi.
70. nu. 15. & ſeq. & in cõſil. 144. nume. 14 diſpoſitioni ſpeciali per
generalem derogatum nunquàm intelligi, quotiens vtraq; ſimul
cohærere aut caſu aliquo procedere citra derogationem poteſt,
Sed. n. clauſula hæc, & faciant quicquid velint, intelligi & proce-
dere caſu omni citra derogationem feudi recti, auiti & antiqui
poteſt, vt quotieſcunq; alienatio eius fiat, impune id facere quan
tum ad dominum directum liceat. ob id ad naturam feudi recti,
auiti & antiqui oſtendẽdam trahi clauſulam hãc ſequentẽ quõ de
cet, & faciãt quicquid velint. Appoſitè huc Abb. accedit in conſi.
4. nume. 7. verſi. nec obſtat ſi dicatur. libr. 2. per ea, quæ ſcripta in
codicillis ſunt, receſſum ab his nõ credi, quæ expreſſa in teſtamẽ
to apparẽt per l. cum qui mutatam. ff. de proba. ſequitur Deci. in
conſil. 190. num. 8. verſicu. quinto ꝙ teſtator. In eãdem ſentẽtiam
Alex. ſcribit in conſi. 122. num. 2. lib. 2. actui præcedẽti nec per a-
ctum derogari, qui poſt interuallum ſequitur per l. ſi binarum. ff.
de ſerui. vrba. præd. & l. ſi tibi liberum. ſecũdum vnum ſenſum. ff.
de act. empt. Quid in eadem hic ſcriptura & ex cõtinenti dicen-
306 dum. d. l. nam ad ea. ff. de cõdi. & dem. Alienum ab his nõ eſt,
quod ſcriptum apud nos legitur in conſi. 26. nu. 7. & in cõſil. 167.
num. 4. præcedẽtibus cõuentionibus per ſequẽtes derogatum nõ
aliter intelligi, niſi ſi neceſſitas cogit, ſeu niſi ſi neceſſaria deroga
tio ſit. Enimuero nulla derogandi neceſſitas, quominus rectum,
auitum & antiquum feudum ſit. & impune tamẽ quoad iacturã
ſine cõſenſu domini, alienatio eius fiat, ita vt niſi neceſſitatem cõ
307 ſenſus ſui remittere dominus nõ cogitet. Non inepte † huc Dec.
applicatur in cõſil. 195. col. 2. circa med. & col. ſeq. priori cõuen-
tioni per poſteriorem, nec ſi in verba cõcepta vniuerſalia ſit, de-
rogari, dum ad cõcordiam modo reduci vtraq; poſſit. Idq; & a
nobis cõfirmatur in d. cõſ. 70. & in d. conſi. 144 Sed. n. concordiæ
hic locus haud dubie eſt, vt rectum feudum ſit. Cæterum vbi vo-
lũtate agnatorum alienatio eius ſit, domino etiam inuocato, id
fiat. Rurſus ob id feudi iactura alienator nõ afficiatur, vt ad agna
tos trãsferatur, quod domini iniuſſu facta alienatio dicat. Quid
enim ſi feudum alienator redimat. Aeque vbi agnatis omnibus
cõſentientibus domino imprudente, feudum alienatur, rediturũ
id ob pactum id genus ad dominum non erit. qui illud ablaturus
pacto remoto, fuerat.
308 Septimò proprius ſpeciem † hanc, ex Bald. argumentum hoc
confirmatur, quod a contrarietate uitanda deducitur, in conſil.
465. hæredi. num. 5. lib. 5. Ibi. n. in ſpecie clauſulæ cõtrouerſæ lo-
quitur. i. in cõceſſione rei ad emphyteoſim patri & filio a prælа-
to ita facta, ut præmorientis portio ad ſuperſtitem perueniat, ad
habẽdum tenẽdum & poſſidẽdum. Et quicquid ipſis patri & fi-
lio ac deſcẽdentibus eorum placuerit, faciẽdum. Deinde, aliena-
tio rei facta a patre eſt, eaq; a domino cõprobata. Quærebatur,
recte necne patre ſublato, per filium res auocaretur. clauſula illa
mouebat, & quicquid placuerit faciẽdum per quam alienãdi fa
cultas competit. Lis illa Baldo definiẽda commiſſa. Qui pro filio
ſentẽtiam dixit, recte emphyteoſim alienatam uẽdicari. Idq; ex
lege in cõceſſione adiecta, ut præmorientis portio ad ſuperſtitem
ambularet. neq; clauſulã obſtare, & quicquid placuerit faciẽdũ.
Quoniam reſtringẽdam eam Bal. ait, ſaluis pactis & natura con-
tractus, ne cõtrarietas incurrat. Quæ Bal. ſententia mirum ni con-
trouerſiã dirimat, & iugulũ eius petat. ut ſaluis ſuperioribus clau
ſula intelligatur, & faciãt quicquid uelint quod uidelicet ad do-
minum directum pertinet. dum feudum tamẽ rectum, auitum &
antiquum in alijs maneat, ſic quomodo, ut tale id eſſet, dictũ an-
te nominatim eſt. eo uidelicet excepto, ut maſculis nõ interuenẽ
tibus, ad fœminas ambularet, non etiam finem acciperet.
Si dixeris, caſu diuerſo Bal. loqui, hoc eſt cum actum eſt, ut al-
tero præmoriente, ad ſuperſtitem emphyteoſis perueniret. Re-
ſpondetur, expreſſum & hic eſſe, ut inueſtitis ſublatis, ad eos feu
dum ueniret, qui ad illud inuitati per feudum rectum, antiquum
& auitum ſunt, hoc eſt ad deſcẽdẽtes, ut infra teſtatũ d. lucide ha
bemus nu. 334. Hoc ipſo. n. ꝙ rectum, auitum, antiquum & ſecũ-
dum bonas conſuetudines patriæ Pedemontium, feudum eſſe
partibus placuit, utique & illud expreſſum intelligitur, ut niſi ad
eos feudum nõ tranſeat, quos feudi ipſius recti, auiti, & antiqui
natura & bonæ patriæ Pedemontium conſuetudines ad ſucceſ-
ſionem eius uocãt. Expreſſum quippe id habetur, quicquid uer-
borum natura fert, & ſub uerbis cõprehendi expreſſis poteſt. ut
perinde res habeatur, atque ſi expreſſum ſit, ut niſi ſecundum na
turam feudi recti, auiti, & antiqui, & ſecundum bonas conſuetu-
dines

dines patriæ Pedemõtium ſuccesſio eius nõ fiat. Quocirca nõ tacite, at expresſim ad feudum agnati inuitati, & ab eo excluſi extranei intelligũtur, vt Bar. docet in l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe. nu. j. in fi. ff. de leg. j. & in l. vxorem. §. agri plagam. nu. 2. ff. de lega. 3. vbi expresſim id, nõ tacite legatum putat, quod ex natura verborum deſcẽdit. Sequitur Iaſ. in l. j. nu. 72. ver. cõfirmo per doctrinã. ff. de leg. 1. Idem ex tex. probatur in l. prætor. §. j. iuncta glo. in ver. expreſſum. ff. de oper. noui nunci. Quem text. in ſententiam hanc Cur. Sen. nominat in conſi. 49. memoriæ. num. 45. & nu. 65. in fin. Eodem Ancha. ſpectat in conſi. 393. Viſa diligenter gratia. col. 1. circa medi. Expreſſum dici, quod tacite ex natura diſpoſitionis comprehenditur. ex Barto. in l. j. ff. de vulg. Inde Anchar. ſubijcit, quotiens expresſionem in perſonis, aut rebus lex expoſtulat, ſatis eſſe, ſi ex natura vel iure ipſo communi expresſio fit. Quid hic dicendum, vbi non modo natura ipſa feudi in genere, iusq; ipſum commune feudorum, ſed & ipſa verborum natura & ſignificatio, rectum, auitum, antiquum, & ſecũdum bonas conſuetudines patriæ Pedemõtium, niſi deſcẽdentes nõ vocãt. In eandẽ ſententiam Rom. ſcribit in conſi. 271. vis tota circa fi. Expreſſum intelligi, quod tacite in oratione cõcluditur, per text. in d. l. prætor. §. j. cum glo. in verſ. expreſſum. Inde etiã fit, vt ſubreptionis reſcriptum nõ accuſetur, in quo expreſſum id nõ eſt, quod ex actus natura colligitur, quamuis verba id nõ denotẽt. veluti cum ordinarij ius in exemptione tacetur. gl. & doc. in c. cum olim el. j. de priuil. Card. in cõſi. 92. nu. 4. Cor. in cõſi. 83. col. pe. li. 4. Dec. in c. fina. nu. 6. in fi. ver. & prædicta concluſio. de confirma. vtili vel inutili. in cõſi. 113. col. 2. poſt med. & in conſi. 224. col. 2. in fin. Caſſador. deciſ. 1. de priuil. char. 240. Quid hic dicendum, vbi præter naturam feudi, verba etiam ipſa & propria eorum ſignificatio, rectũ, auitum, antiquum, & ſecundum bonas conſuetudines patriæ Pedemontium, extraneis reſiſtunt. Et in ſignificatu verbi, expreſſum id vere dici, quod verbi ſignificatus habet, ſcite Ang. ſcribit in conſi. 17. comes Brãdiſius. nu. 6. uerſ. unum autem ſolum. Curt. Sen. in d. conſi. 49. num. 45. uerſ. & per illam clauſulam, & illa uerba. & nu. 65. in fi. Gl. huc accedit in l. precibus. in gloſ. fi. uerſ. item notãt quidam. C. de impuber. Quid hic dicẽdum, ubi uerba tot cõueniunt, quæ ſingula extraneos excludunt. Et quidem quo tanta uerborum adiectio, rectum, auitum, &c. niſi ut effectum, naturamve eorum obſeruamus.

Non alienum ab his eſt, quod uulgo dictitant, expreſſum id intelligi, quod ex narratis ſequitur. neceſſe quippe non eſt, ut qui unum exprimit, omnia enarret, quæ ex eo ſequuntur. c. nam concupiſcentiam. de conſti. c. cum ſuper. de offi. delega. Tradit Fede. de Sen. in cõſ. 158. reuerende pater. In eãdem ſententiam Feder. ãdem ſcribit in cõſ. 299. dominus Peruſij. col. 2. circa med. uno expreſſo, expreſſa omnia intelligi, quæcunq; concluſa ſub eo ſunt, & ab eo pendent. per tex. in l. j. ff. quod met. cau. & in d. c. cum ſuper. Idem ex Bal. declaratur in l. uni. nu. 10. in fi. C. de his, qui ante aper. tab. cum alijs apud nos relatis in cõſ. 149. nu. 11. in conſ. 257. nu. 7. & in tract. de antiq. temp. parte. 1. num. 86. ad Venetam impresſionem. Hoc amplius in ſcriptis eſſe id creditur, quod ex uerbis ſcriptis colligitur, aut ex eis ſequitur. Deci. in cõſil. 68. col. 5. in princ. per text. in l. j. §. ſi autem. & quod ibi Barto. ff. de hæredi. inſti. uſque adeo porro expreſſum id dicitur, quod ex narratis colligitur, ut ad rem non attineat, tertij ius ad eum modum lędi. Quare ubi iuris alieni lædendi facultatem princeps habet, ſatis eſt, de uoluntate principis, ut tertij ius lædat, ex his cõſtare, quæ ex narratis ſequuntur aut colligi poſſunt, ut Pariſ. ſcribit in conſ. j. nu. 72. li. 2. ex Rotello ab eo relato. Idem Galiau. ſentit in l. 1. in prin. nu. 26. ff. de lega. j. ubi expreſſum id in materia etiam ſtricta exiſtimat, quod ab expreſſo ſequit. Quid dicturi hic erimus, ubi nõ modo alienum incommodum non contingit, uerum ſpecies fauorabilis uerſatur: ut quo magis poſſit, incolume feudorum ius maneat.

Apparet ex his, ſatis ſuperq; ad palmarium fundamẽtum hoc ſeruũ eſſe. In quo ex Bal. in ſpecie & nominatim dubitatio omnis reſecatur. Dum accurate & animo ſincero modo Bal. mẽtem uerbaq; ſpectemus. uel ſenſu communi prorſus author deficit.

309 Septimò in argumentis † memoratis de contrarietate excludenda, obſeruãdum id demum a doc. animaduerti, utrum ratione aut modo aliquo excludi cõtrarietas poſſit, ſic quomodo in exemplis uidere ante relatis eſt, & apud nos in d. cõſi. 70. nume. 15. & in d. conſil. 144. nu. 14. Et in ſpecie inueſtituræ Caſti. e. tradit in conſi. 311. circa id, quod primo quæritur. num. 2. libr. 2. Deci. in conſi. 68. poſt prin. in conſi. 195. nume. 3. uer. & in uerbis ſententiæ. Sed n. remoueri contrarietatem hic poſſe, ad conſenſum domini remittendum clauſulam applicando, & faciant aliquid velint, teſtatum ne quidem ſemel habemus. Rurſus obſeruandum, curæ doctoribus in reſtrictione hac ob contrarietatem vitãdam non eſſe, ad ea ne fieri reſtrictio poſſit, de quibus in diſpoſitione apparet, vti exemplis patet ſuperius cõmemoratis, & apud Bart. præſertim in d. l. fi. §. idem quæſijt. nu. 3. Ibiq; alij. ff. de condi. indebi. Quid hic dicendum, vbi expresſim id cõſtat, ad quod fieri aut referri reſtrictio poteſt. Ideſt ad conſenſum domini remittendum. ve ſatis ſuperq; argumentum hoc contradictionis cauendæ ad palmarium ſerendum omnibus ſit, quibuſcunque interpretationes placent, quæ a fonte ipſo naturæ & æquitatis manant, Animi affectibus poſitis.

310 Octauò vſq; adeo interpretatio hæc † legibus & doc. adblanditur, vnde contrarietas aut correctio declinatur, vt tolerabilius ſit, verba offendere, quàm contradictionem interpretãdo admittere. l. vnica. C. de inoffi. dot. c. cum expediat de elect. li. 6. Bart. & alij in l. a. §. creditum. ff. ſi cer. pet. doct. in c. cum tu. de teſtib. Iaſ. in l. j. in prin. num. 6. ff. de oper. noui nuncia. Dec. in conſil. 11. col. 2. in prin. ver. ſic. vnde ſi diceremus. Et in verbis legis tradit Socin. in l. j. num. 6. in fi. ff. de lega. 1. Si offenſiuem contrarietatis declinandæ cauſa, verba legis patiuntur. Quid in verbis inueſtituræ a notario non perinde erudito prolatis. cum proprie nec paulo
311 † magis iuriſconſulti, imperatoresve loquantur. Bar. in l. decem. nu. 6. Ibiq; Imola. nu. 8. ver. quandoq; ſimpliciter. ff. de verb. obl. Imo. in l. Titia. §. pen. co. tit. Io. Hannibal in rub. ff. ſol. mat. nu. 64. nu. 74. nu. 344. in fi. & vberius. nu. 395. Calad. Deciſ. 3. col. 3. in fin. de reſeruatio. fol. 84. In ſententia etiam verba vulneranda, ne cõtradictionem habeat, Geminia. ſcribit in conſi. 122. circa med. In verbis libelli idem Are. ſcribit in conſil. 127. in cauſa dominæ Antoniæ. nu. j. Quid hic dicendum, vbi citra vllam verborum læſionem, ita intelligi clauſula hæc poteſt, & faciãt inueſtiti quicquid velint, domino non præmonito, dum incolume tamen pactum ſuperius maneat, hoc eſt vt rectum, auitum & antiquum feudum perſeueret.

Nonò ſi generaliter clauſulam intelligimus, & faciant quicquid velint, inepta & momenti nullius verba tot fiunt, rectum, auitum, antiquum, & ſecundum bonas conſuetudines patriæ Pedemontium: cum alienabile & hæreditarium feudum ſimpliciter fiat. Ita niſi clauſula ipſa, & faciant quicquid velint, effectum non habebit. Si autem ad modum memoratum, ideſt ad conſenſum domini remittendum, clauſulam ipſam accipimus & reſtringimus, vtilitatem ſuam habiturum vtrunq; erit. Rectum quippe, auitum & antiquũ feudũ, & ſecundum bonas patriæ conſuetudines erit. Atque pro arbitrio id diſponere licebit quod ad dñm attinet, iniuſſu cuius alienari agnatis conſentientibus, poterit. q ſi non cõſentiant, iniuſſu dñi alienari nihilominus poterit. quia feudo alienator cariturus ob id non erit. neq; pœnæ nomine ad agnatos deuoluetur. vnde niſi tanquàm agnati & iure inueſtituræ, non ẽt pœnæ aut alienationis cauſa, feudũ non vendicabunt. At enim potiorem haberi interpretationem oportet. vnde vigorem & firmitatem obtinere omnia poſſunt. Nãque ſi verbum uullum
312 vel † minimum, immo nec ſyllabam intelligi ita cõuenit, vt fruſtra fiat, vti nõ parce ſcriptum ante habemus. nu. 46. Quid in verbis tot, quæ ad naturam & ſubſtantiam feudi adiecta demonſtrãdam ſunt. vnde interpretatio diuerſa vti praua reijcienda, per quam infructuoſa verba tot fiunt. Prauum. n. intellectum, ex quo ſterilia verba aut otioſa fiunt, Caſtren. putat in conſil. 175. caſus præſcos valde dubitabilis. col. 4. poſt med. verſi. & dum dicitur, argumentum a contrario ſenſu. li. j. Hoc amplius, intellectum extraneum ſeu a ratione aberrantem magis eſt accõmodari, quàm vt inertia, aut momenti nullius verba fiant. Calca. in conſi. 12. nu. 7. in fi. & apud nos in conſi. 201. nu. 4. in fi. Quid in ſenſu hoc dicendum, qui tam amiciſſimus & verbis, & menti inueſtituræ apparet. Qui ad ipſam feudi naturam quadrat. Quo magis admiter, ſenſum alium aduocationi diuerſæ placere, fundamentive quicquam locari in clauſula memorata poſſe.

Decimò illud ſaltem admiſſurum quemuis non dubitẽ, quin incertus aut ambiguus ſenſus clauſulæ huius, & faciãt quicquid velint, ex ſuperioribus fiat, qui perſpicuus tamen factus vndique eſt. Sed. n. in re dubia declarationi ſtandum vaſallorum videtur, quod genus eſſe feudũ exiſtiment, a quibus venditio bonorũ facta perinde vt de feudo recto eſt, in quo decreti opus forma ſit.
313 Promiſſori quippe † ſermonis obſcuri, qui ex cõtractu naſcitur, declarandi faculta. datur. l. quicquid adſtringẽdæ. §. ſed ne rurſus.

ſus.ff.de verb.obl.Mathcſila.not.161.nota ꝙ vbicunq;. Sed enim feudum Nopi rectum, antiquumve eſſe, cum ante vẽditionem, tũ in vẽditione ipſa cõfeſſus vẽditor vaſallus eſt. Quæ cõfeſsio ante vẽditionem per inueſtituras, cõſignationes & recognitiones facta emptori ipſi noxia haud dubie eſt, ne melior conditio ejus q̃ authoris fiat. Bart. & alij in l. facta. §. ſi hæres. ff. ad Trebel. cum alijs apud nos comparatis in tracta. de antiq. temp. parte. j. nu. 78. & in conſi. 29. nu. 1. Et in ſpecie recognitionis tradit Soc. in conſil. 50. nu. 8. & in cõſi. 68. nu. 5. & ſeq. li. 4. Rip. in l. ſi rem aliquam. nu. 42. verſi. intellige, vt nõ probet. ff. de acq. poſſ. De quo infra etiam nu. 329. & nu. 429.

Neque argumẽtum mouet, quo doctor ille in actis vtitur, fraudem emptori factam, cui perſuaſum ſit, feudalia bona eſſe, quæ nõ ſint. Namq; tenorem ſuum nõ obſcure argumẽtis his ineptiſſimis patronus ille tuetur. In quem arg. ipſum regeritur. fraudem enim cauſari aut circũuẽtionem aliquam emptor nequit, ſi qualia vẽdita bona ſunt, talia venditor aut feudi ſucceſſor defendit. Quæri enim emptor non poteſt, bona ſe empturum quaſi feudalia, aut ea feudo recto nõ fuiſſe, quæ vt talia expreſſim empta ab eo ſunt. Vñ locus querimoniæ foret, ſi quaſi feudi recti, & in quo neceſſaria decretorum forma ſit, comparaturus bona nõ fuerat. Quid autem in confeſsione inquirimus, facta necne ante venditionem an in vẽditione ſit. Quãdoquidem tãtundem expreſſim confeſſus & aduerſarius ipſe emptor eſt.

314 Secundò ad argumentum reſpõdetur. Iuris † præſumptionem cum genero facere, vt proprium feudum in dubio cẽſeatur Bald. in l. j. q. 35. ff. de rerum diuiſio. in l. 2. nume. 6. C. de iure emphyt. in l. liberti libertæque. num. 31. verſi. quæritur de eo. C. de oper. libe. Alexã. in cõſil. 85. col. fi. lib. 5. Pariſ. in cõſi. 35. nume. 15. libr. 1. Quibus in locis habetur, ſecundum naturam ſuam in dubio præſcriptum feudum intelligi. Atq; ideo rectum & proprium in dubio feudum iudicari. Rurſus præſumptio iuris actori fauet, quæ a cõfeſsione deducitur, Cui ſtandum in dubio eſſe, affatim monſtratum initio habemus. nume. 11. Gemina igitur præſumptione cum

315 genero † faciẽte, Qui improprium, hæreditarium ſimpliciter, atque alienabile feudum aſſeris, probationibus validioribus oſtendere neceſſe habet. Alexã. in cõſil. 99. in fi. lib. 3. Iaſ. in l. ſciendum. num. 10. verſic. nota tamẽ ſtupẽdum dictum. ff. de verbor. obliga. Ga ſiau. in l. centurio. nume. 305. & ſeq. ff. de vulga. cum alijs apud nos collectis in tracta. de antiq. tempo. parte ſecũda. nume. 10. & infra num. 383. verſ. interuallo igitur. Et ſi præſumptio iuris ſimplex probationes validiores ex diuerſo poſcit, quid in præſumptione dicẽdum duplici erit. cum difficilius nõ paulo vinculum ſoluatur, quod duplex eſt. l. cum in adoptiuis. in princ. Ibiq; Bal. C. de adoptio. §. ſi vero. Inſt. eod. titu. auth. itaque. C. com. de ſucceſſ. c. inter corporalia. verſi. vnde cum nõ ſit. de trãſlatio. epi. c. ex tuarum. de author. & vſu palij. c. j. cum glo. de treuga & pace. c. nõ poteſt. de præben. li. 6. Et id genus nõ pauca. vnde erroneam confeſsionem memoratam probationibus validiſſimis & ſane quam perlucidis docere pars compellitur. Sed cum efficax, liquidave probatio nõ cõſtat, quæ ex clauſula memorata deducitur, & faciãt quicquid facere voluerint. quatenus ex verbis ſuperioribus & in parte ſubſtãtiali inueſtituræ aſcriptis quibus in feudum rectum auitum, antiquum & ſecũdum mores bonos patriæ cõceſsio fit, poſteriorem illam clauſulam reſtringendam, ſatis ſuperq; teſtatum eſt.

316 Illud certe inficias quempiam iturum nõ duximus, quin bifariam intelligi clauſula illa poſſit, & faciant quicquid facere voluerint, hoc eſt reſtrictiue, & generaliter. Quo caſu nõ poteſt ambigua non intelligi. l. veteribus. ibique gloſſ. ff. de pactis. l. qui ex pluribus. ff. de verb. obliga. l. quotiẽs in ſtipulationibus. eod. titu. iuncta l. quotiens idem ſermo. ff. de regu. iuris. Teat. huc pertinet in l. ita fidei. ff. de iure fiſci. no. Bal. in l. ſcire leges. num. 3. ff. de ll. in l. precibus. numer. 13 C. de impub. in conſil. 218. petita venia. col. 1. poſt med. in conſil. 340. & præmitto. col. 2. libr. 3. Paul. de Caſtr. in conſi. 195. viſis & cõſiderans omnibus ſupradictis. num. 1. libr. j. Soci. in rubr. ff. de rebus dub. & in l. in ambiguo. in ſecundo no. eo tit. vbi enim pluralitas, ibi obſcuritatem eſſe, Bald. ait in l. hac cõſultiſſima. num. 4. C. qui teſta. fa. poſſ. per text. in d. l. qui ex pluribus. ff. de verbo. oblig. Quod locum habere, etiam cum ſenſum certum a lege diſpoſitio accepit, quæ intelligi multifariam poteſt, Areti. ſcribit in cõſi. 84. diligẽter põderatis. col. 3. poſt med. verſic. & iſta ratio. per tex. in l. eũ qui calẽdis. in prin. ff. de verbo. obl. Quid hic dicẽdũ, ubi interpretationẽ certã ab uſu ipſo clauſula hæc accepit, & faciãt quicquid facere voluerint, uſu enim ipſo receptũ, & propriũ Noni feudũ habeatur, atq; uti propriũ obtineat. Quem vſum lege ipſa potiorẽ eſſe, nemo ambigit. l. de quibus. ff. de ll. §. ex nõ ſcripto. Ibiq; glo. Inſtit. de iure natu. Itaq; cũ ita vſu receptum, moribusq; ſit, ut proprium feudum æſtimetur. Ad eumq; uſum confeſsiones accedant iam ante uenditionem, quàm ſub ea factæ, quis aduerſarium ferat, vt cõtra confeſsiones venire & ſuas & authoris permittatur. 318

Vndecimò vbi ambiguitatis hærere quicquàm poſſit, ex obſeruatione id ſublatum inſecuta eſt. Siquidem pro recto, auito & antiquo receptum feudum ſemper fuit. fœminæ ad id admiſſæ nũquàm ſunt, cum maſculorum linea perſeueret. Ab obſeruatione

317 † plane inſecuta diſpoſitionis cuius vis interpretationem faciẽdam proculdubio eſt. Quæ interpretationum probatiſſima habetur. l. ſi de interpretatione. & l. minime. ff. de ll. l. certi iuris. C. de iudi. c. cum dilectus. de conſue. Bar. in l. diuturna. ver. item not. ff. de ll. in conſi. 59. nu. 6. vbi tex. & alios profert. Cuma. in conſi. 62. col. j circa med. ver. quinimmo cum proponatur. Fulgo. in conſi. 121. quidam. §. col. 2. circa med. Abb. in c. j. nu. 14. de conſtit. Soc. in conſi. 25. nu. 25. ver. decimo probatur. li. j. vbi tex. & alios in ſententiam hanc profert. Rom. his aſſuitur in conſi. 120. nu. 1. Qualitatem contractus ex eo declarari, quod obſeruatum poſtea eſt, ſequitur Dec. in conſi. 116. col. 4. circa fi. Aeque licentiæ qualitatẽ ex vſu ſubſecuto declarari. Bal. ſcribit in c. j. nume. 3. quid iuris, ſi poſtea alie. vaſal. feud. tacuper. Declaratio ſeu interpretatio hæc, quæ ab obſeruatione colligitur, idcirco primas tenet, omniumque optima habetur, ꝙ ab effectu deſcendit, vt Albano. in conſi. 59. nu. 9. in conſi. 62. nu. 9. in conſi. 64. nu. 31. Vſque adeo porro interpretatio hæc arridet, quam obſeruatio inducit, vt potior verbis habeatur, ſeu vt offendere verba liceat, potiuſquam ab interpretatione hac diſcedatur. Soc. in conſi. 209. nu. 4. verſ. nono comprobo. li. 2. in conſi. 66. nu. 15. ver. quod etiam confirmatur. lib. 3. Soc. Iun. in conſi. 53. nu. 12. li. 2. Quid hic dicendum, vbi extra verborum moleſtiam, interpretationem hanc procedere, dictum ante habemus. Hoc amplius interpretationem hanc admittẽdam, quam obſeruatio præſtat, Tum quoque doct. putant, cum rectam eam non eſſe appareat, vt Cum. ſentit in d. conſi. 62. viſa copia. col. j. poſt med. ver. quinimmo cum proponatur. Abb. in d. c. cum dilectus. nu. 7. per illum tex. de conſue. Soc. in conſi. 145. col. 2. verſi. & cum dicebatur, ꝙ erat ineptus modus. li. 3. Quid dicturi hic erimus, vbi rectiſſimam, rationibus iuris, feudiq; naturę ſane quàm conſentaneam interpretationem hanc eſſe, tam cumulatiſſime teſtatum in ſuperioribus habemus. Sed & in materia pęnali hoc genus admitti interpretatio ſolet, quam obſeruatio miniſtrat. verbi gratia pœna in eum ſtatuta eſt, qui vinum in locum de territorio alieno cõducit, nũquid ad extraneum aut foreſem ſtatutum hoc pœnale trahatur. Ab vſu ipſo ſubſecuto ſtatutum declarandum, Caccialup. ſcribit in l. j. nu. 155. in fi. verſ. Sed illis concluſionibus Bar. & aliorum idem tenentium. &c. C. de ſum. tri. & fi. cath. Egregium enim rerum magiſtrum vſum eſſe, ex Cæſare in commentarijs, & Plinio iuniore in epiſtolis ait. & per text. in d. l. minime. & in Clem. paſtoralis. de re iud. Si in ſpecie pœnali ſpecies interpretatio non ſolet, quæ ab vſu inſecuto colligitur. Quid in ſpecie controuerſa dicendum, in qua feudi conſeruatio citra cuius iniuriam, vertitur. Ad hæc gratioſa vſq; adeo interpretatio hęc vãdetur, quæ ab obſeruatione percipitur, vt præſcriptionem obſeruatio non poſcat, hoc eſt vt tempore ita obſeruatũ lõgiſſimo ſit. verũ ſatis erit, ita quãdoq; vſu receptũ Pau. de Caſt. in conſi. 342. quia circa donationem. col. fi. li. j. Alex. in conſi. 107. nu. 25. ver. nec requiritur. li. 2. Are. in conſi. 11. nu. 5. ver. Sed tamen ex ſuperabundanti. Soc. in conſ. 111. nu. 4. ver. ſed certe poſſumus dicere, & nu. ſeq. li. j. Cor. in conſi. 188. col. fi. li. 4. Dec. in c. cum. M. nu. 7. verſi. & ex ſupradictis infertur, de conſtitutio. in c. at ſi clerici. in prin. nu. 25. in fi. de iudicijs. in conſi. 48. col. 2. in conſi. 156. circa fi. in conſil. 441. col. pen. circa fi. Natta in conſil. 406. nu. 16. & apud nos in conſi. 118. nu. 2. Quid hic dicendum, vbi poſt feudum Noni introductum, ita ſemper obſeruatum eſt.

Hoc amplius nõ modo ea obſeruatione particulari circa actũ geſtũ, ſed & generali regionis totius, interpretatio deſumitur. Bald. in conſi. 145. villa vel caſtrũ in fi. li. 3. Signo. in conſi. 172. nu. 4. Pariſ. in cõſi. 7. nu. 40. & ſeq. & in conſi. 50. nu. 41. li. 3. Sed. n. cõis patriæ totius obſeruatio interpretationi huic adblanditur. cũ alienandi ius pro arbitrio in feudis non cõpetat. Immo. n. ante Yolant & Blãchę ducũ decreta, nec pro dotibus, cauſisve alijs neceſſarijs ius feudi alienãdi erat. ita iure cõi feudorũ p oĩa patria vtebatur. Quid hic dicendum, vbi ad conſuetudines ipſas patriæ to

tius expreſſim relatio fit, atq; vbi cum generali patriæ totius cō-
ſuetudine ſingularis etiam in loco Noni vſus conſentit, qui ſatis
vous ad voluntatem declarandam eſt. l. nummis. ff. de leg. 3. l. cū
de lanionis. §. aſinam. ff. de fundo inſtr. Signoro. in conſi. 181. nu. 6.
Corn. in conſi. 105. col. 4. ver. & inſuper de more. li. 2. & apud nos
in conſi. 70. nu. 15. & in conſi. 77. nu. 19.
317 Duodecimò reſtrictionem † verba generalia admittunt, vt ad
ea tantummodo referantur, quæ naturæ contractus conueniunt.
l. fundum. ff. de contrah. emptio. Inno. in c. ea literis. de iure patr.
Bal. in l. a procuratore. C. mand. in rub. C. de contrah. empt. q. 9.
in l. fin. C. ſine cenſu vel reliq. cum alijs apud nos relatis in conſil.
25. nu. 2. & in conſi. 258. nume. 5. Idem Sigiſmun. probat in conſi.
24. num. 14. Ius idem verborum vniuerſalium eſſe, Bald. ſcribit in
conſil. 67. quia ea facto. col. 3. poſt med. libr. 3. Calcan. in conſil. 1.
num. 10. in fi. verſi. reſtat modo, vt reſpondeam. Soci. Iun. in conſi.
148. num. 39. lib. 3. & quod ſcriptum inferius habemus. nu. 39. lib.
1. & quod ſcriptum inferius habemus. num. 342. Sed enim feudi
naturæ repugnat, vt in alienos aut extraneos transferatur. Ob id
clauſula illa, & faciant quicquid velint, ad conſenſum reſtringi
domini debet, ne adhiberi eum neceſſe ſit, non etiam intelligi ge
neraliter debet, vt agnatis etiam inuitis, atq; in perniciem ipſo-
rum ad alienos transferre feudum liceat. cum actum expreſſim
ſit, vt rectum id, auitum antiquum, & ſecundum bonas patriæ
Pedemontium conſuetudines datum cenſeatur. Vnde ſi genera-
liter clauſulam illam intelligimus, vis tota clauſulæ illius in par
te diſpoſitiua & principaliter insertæ permittitur. Ipſaque feudi
318 natura inſolidū intercidit. Admittēda igitur interpretatio † erit,
vnde quam minimum poteſt, feudi natura alteratur, & quàm mi
nimum poteſt, iuris communis feudorum correctio ſequitur. l. 1.
C. de inoffi. dot. l. Sancimus. C. de teſta. l. fi. C. de nnuatio. l. præci-
pimus. in fi. de appel. expreſſius in §. tribus in auth. quibus mo-
dis natu. effi. ſui. §. fi. Ibiq; glo. fi. in auth. de admini. offic. §. fi. ibi
vt omnibus modis concordantiæ legum ſeruentur. in authen. de
exhiben. reis. c. cum expediat. de electio. libr. 6. glo. magna & or-
di. in auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. Eodem glo. ſpe-
ctat in l. fi. in verſi. duos pedes. ff. finium regun. promptos nos eſ-
ſe non decere, vt legem abrogemus. Scite huc Bal. quadrat in con
ſil. 495. quædam domina Helena. col. 3. in fi. libr. 5. non aliter cor-
rectionem admittendam, niſi ſi vel expreſſum ſit, vel repugnan-
tia meuitabilis neceſſario correctionem inducat. Sed enim non
modo expreſſum non eſt, vt ad extraneos pro arbitrio transfer-
re feudum liceat, verum contra nominatim in verbis illis cautū,
vt rectum, auitum & antiquum feudum ſit, vt ſecundum bonas
patriæ Pedemontium conſuetudines cōceſſum intelligatur. Sed
nec ob verba taxatiua geminata correctionem admitti iuris con
uenit Alex. in conſi. 130. in cauſa Strazalororum. nume. 8. verſicu.
nec ob. qđ dicatur. libr. 4. Deci. in l. 3. num. 6. C. de bon. poſ. contra
tab. & quod infra ſcriptum eſt. nu. 357. Quid hic dicendum, vbi
verbum vllum taxatiuum nequidem ſimplex inuenitur. Vbi natu
ræ feudi expreſſim verba conueniunt. vbi conſuetudo cum gene
ralis patriæ totius, tum ſingularis in loco Noni, interpretationē
hanc probat.

Decimotertiò ex decreto domini ſententia hæc non medio-
criter adiuuatur, ratione fortiore argumentando. Per decretum
319 enim † verbum vniuerſale quibuſcunque in feudi conceſſione
adiectum, contra naturam ſuam & vulgatiſſimam docto. ſenten
tiam oſtenditur, ne alienabile aut hæreditarium ſimpliciter feu-
dum inducatur, quod alicui pro ſe datum & hæredibus ſuis qui-
buſcunq; eſt. Quamuis iure communi ad extraneos tunc feudū
ambulet. Bald. in c. 1. in princ. nu. 19. de prohi. alie. feud. per Fede.
in l. 1. q. 34. & q. 48. ff. de rerum diui. in conſil. 207. quæſtio eſt ſpu-
rius. nuio 1. in fi. libr. 2. Alex. & Iaſ. in l. Gallus. §. etiam ſi parente.
ff. de lib. & poſt. Alex. in conſi. 7. nu. 8. lib. 7. Soci. in conſil. 19. nu. 4.
verſi. nec eſt neceſſarium. lib. 3. in conſi. 566. nu. 37. verſic. prætere a
Bal. lib. 2. Corn. in conſi. 16. col. 4. lib. 3. Dec. in conſi. 78. colum. pe.
Bolog. in notulis Io. de Ana. in conſi. 84. col. 3. Iaſ. in conſil. 155. co
lum. 2. in fi. lib. 2. in conſi. 17. col. 3. lib. 3. in conſi. 115. col. 8. in con
ſil. 118. col. 3. in fi. in conſi. 124. col. pen. poſt med. & in conſil. ſeq.
col. 6. lib. 4. Ruin. in conſi. 3. nume. 8. in conſi. 16. numer. 5. libr. 1. in
conſi. 59. num. 24. lib. 4. Gozad. in conſi. 6. num. 43. & ſeq. in conſi.
8. nu. 25. in conſi. 14. nu. 22. in conſi. 57. nu. 22. in conſi. 59. num. 15.
& in conſi. 76. nu. 3. Curt. Iuni. in tract. feud. parte tertia. q. vltima.
in conſi. 3. col. 3. & ſeq. in conſi. 48. nu. 3. in cōſi. 60. num. 9. in fi. & in
conſi. 183. nu. 4. in fi. Ripa in l. ex facto. §. ſi quis ita. nume. 16. ff. ad
Trebellia. in l. quæſitū. §. ſi quis cum tutor. nu. 4. & ſeq. ff. de priuil.

credi. Soc. Iun. in conſi. 103. nume. 28. in conſil. 112. num. 3. in con
ſil. 114. nume. 9. lib. 5. Pariſ. in conſil. 71. num. 45. libr. 3. Ex decreto
hoc, rationeque validiore ſpecies controuerſa dirimitur. Namq;
ſi verba vniuerſalia contra probatiſſimam doc. ſententiam offen
di ſimpliciter decretum iubet, atque ideo † offenſionem tum etiā
verba vniuerſalia patiuntur, cum verbis ipſis vniuerſalibus ver-
ba alia ſpecialia non repugnant. Quid in ſpecie propoſita di-
cendum, in qua verba ſuperiora in parte diſpoſitiua & principa-
li adiecta, in feudum rectum, auitum, antiquum, & ſecundum bo
nas conſuetudines patriæ Pedemontium clauſulæ ipſi euidentiſ
ſime repugnant, & faciant quicquid facere voluerint. Quod vni-
cum arg. ad palmarium ſatis rem iuſte caſteq; contemplantibus
videtur.

Decimoquartò ex Oldra. nominatim quæſtio hæc explicatur
in conſil. 178. factum tale eſt. quidam nobilis. Qui in ſpecie inue-
ſtituræ huius caſtri Noni, a vicario comitis Sabandiæ conceſſæ,
de iure reſpondit. Atqui pro vero & rectiſſimo feudum id eum
320 habere, pleniſſimum ea eo fit. Quamuis in † eo notari Oldra. ſo
leat, qđ vigorem in clauſula non admittit, qua iure feudi antiqui
quod nouum eſt, conceditur. ita vt pro antiquo habeatur. De qua
apud nos in tract. de antiq. tempo. parte quinta. nume. 13. Et cum
ſatis demonſtratio duplex ad rem eandem oſtendendam ſit. l. pa
tronus. §. 1. ff. de leg. 3. l. forma. ff. de cenſibus. l. hac conſultiſſima.
C. qui teſta. fa. poſ. Bart. in l. demonſtratio falſa. §. 1. q. 7. ff. de con-
di. & demonſt. Barto. Alexan. & alij in l. ſi quis in fundi vocabulo
ff. de lega. 3. Alexan. in conſi. 72. libr. 3. in conſil. 38. libr. 5. in conſil.
107. libr. 6. & in conſil. 57. libr. 7. Demonſtrationes hic plus quam
duæ interueniunt, quæ inueſtituram eandem controuerſam, at-
que eam arguunt, ſuper qua de iure reſponſum ab Oldra. eſt No-
men inueſtientis, inueſtitorum, res ipſa, de qua facta inueſtitura
eſt, Noni feudum videlicet Inueſtiēdi cauſa, quæ a bello ibi enar
rato deſcēdit. Ita recte ſupputantibus demonſtrationes quatuor
interueniunt. Secundo qui diuerſam inueſtituram cōtrouerſam,
atque illam aſſerit, ſuper qua conſilium datum ab Oldr. eſt, illud
quoque affirmat, de feudo eodem, a perſona eadem, vaſallos eoſ
dem iterum inueſtitos. Sed enim iuri id & veriſimilitudini omni
no refragatur, vt ijdem vaſalli a domino eodem, de feudo etiam
eodem bis inueſtiantur. cum niſi mutatione aut morte domini
ſeu vaſallorum renouatio fieri inueſtiturarum non ſoleat. Etenim
321 cum † dominium vtile ſemel adeptus inueſtitus ſit dominus fie
ri iterum non poteſt. l. ſi id quod. ff. de reſcin. vendi. l. 3. §. ex plur-
bus. ff. de acquir. poſſ. l. non vt ex pluribus. ff. de reg. iuris. Repeti-
tam igitur inueſtituram non recte dixerimus, quæ neceſſaria non
eſſet. l. nō cogendum in fi. ff. de procura. l. hæc ſtipulatio. §. diuus.
ff. vt lega. nomi. cau. Id quidem maxime, quòd citra ſumptum id
genus inueſtituræ non fiunt arg. l. eum de indebito. ff. de probat.
322 cum alijs ante relatis. num. 178. Rurſus cum † repetitio hæc in-
ueſtiturarum fieri ab eiſdem dominis, vaſallis, & de feudo eo-
dem non ſoleat, facta præſumi non debet. l. fideicommiſſa. §. ſi
ſeruo. Ibique Bald. ff. de lega. 3. Alexan. in conſil. 27. circa fi. libr. 2.
& in conſi. 75. num. 13. verſi. oſtenditur etiam. lib. 5. Dec. in conſil.
399. num. 8. Conſuetudinem etiam in præſumptione ſeu veriſimi
li, vt id præſumi debeat, quod vſitatum eſt, viceque contraria,
Bal. obſeruat in l. teſtium. col. fi. verſ. quarto dixi. C. de teſtib. cum
alijs apud nos relatis in tract. de antiq. temp. parte quarta. nume.
229. Quibus Sal. accedit in l. neque natales. in ſecunda oppoſi. C.
de proba. Soci. Iunior in conſi. 48. num. 12. lib. 2. quod plerunque,
aut communiter contingit, veriſimile id haberi & præſumi. ita vt
probandi onus in aduerſarium reijciat. In eandem ſententiam.
Bal. ſcribit in l. neque. 1. num. primo in fin. C. de nuptijs. verum id
præſumi, quod vſitatum eſt fieri. Ergo falſum præſumendum id
erit, quod a conſuetudine abhorret, a contrarijs argumentando.
l. 3. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Idque ex text. probatur in l. ſi
quis ſub conditione. Ibique glo. & Bald. ff. de condi. inſtitu. in l. iu
bemus. in fi. C. de teſtamen. & alia non pauca. Ad hæc pluralitas
præſumi inueſtiturarum non ſolet. Namque ſi teſtamētorum plu
ralitas, non præſumitur. l. fina. Ibique Baldus. in fi. C. de rebus cre
di. l. omnium cum gloſſ. in verſic. comprobatur. C. de teſtam. Sali.
in l. 5. circa med. C. de errore aduo. Alexand. & alij in l. 2. Ibique
Deci. nume. 4. Iaſ. nume. 7. C. de bono. poſ. ſecun. tab. Alexand. in
323 conſil. 4. numer. 12. libr. 7. Longe minus pluralitas præſumen-
da inueſtiturarum erit cum teſtamenta plura ab eodem non ra-
ro fiant. Quod non ſimiliter circa inueſtituram contingit. Itaque
præſumptione iuris, & conſuetudine notiſſima pluralitatem in-
ueſtiturarum de eadem re, inter eaſdem perſonas nō admittere,
eandem

eandem inueſtituram controuerſam, atq; eam eſſe, de qua apud
Old. non poſſumus nõ dicere. Conſequenter rectum Noni feudũ
eſſe, Old. teſtimonio in ſpecie declaratur.
324 Aliter etiam identitas hæc† demonſtratur, q̃ ſi pluralitatẽ in-
ueſtiturarum in vaſallis & dominis eiſdẽ admittimus, ſacramen
ti quoque fidelitatis neceſſe erit iterationem inducere. At. n. fidei
ſacramentum denuo ſubire vaſallus non cogitur Boic. & alij in c.
veritatis. de iureiu. Emanuel a Claris aquis, ſin. 125.
Quid autem dicimus, ab eo inueſtituram non repetendam,
325 qui inueſtitus ſemel ſit. Quatenus nec in ſucceſſoribus eius† ne
ceſſaria æſtimatur qui ſub inueſtitura comprehenſi auctoris de-
functi ſunt Bal. in conſi. 301. proponitur, q̃ Petrus. num. 6. in ſi. lib.
j. Paul. de Caſtr. in conſil. 189. viſo inſtrumento cuiuſdam inueſti-
turæ. col. 5. in princ. lib. 5. Alex. in conſi. 79. col. fi. lib. j. Iaſ. in conſi.
159. col. 3. in fi. verſi. q̃ autem in caſu noſtro. lib. 2. Brun. in conſil.
44. nu. 4.
326 Hoc amplius dico, ſatis† demonſtrationes duas ad inueſtitu-
ram eandem arguendam, quamuis falſæ aliæ inuenirentur. d. l. ſi
patronus. §. j. ff. de leg. 3. Pau. de Caſt. & Alex. in l. ſi in nomine. C.
de teſta.
Decimoquintò mirum ſatisfacere nõ poſſum, inueſtitura hac
quempiam adiuti. Quæ producenti contraria haud dubie eſt, ſi
inueſtituras & recognitiones poſteriores obſeruamus, quibus ni
ſi de feudo recto mentio non fit. Namq; clauſulam illam genera-
liter eſto accipi oporteat. & faciant quicquid facere voluerint.
Verba ſuperiora deſiderari fac, in feudum rectum, auitum, anti-
quum, & ſecundum bonas conſuetudines patriæ Pedemõtium,
ex quibus clauſulam ſequentem reſtringendam oſtendimus, ne
feudi naturam mutatam in ſucceſſione dicamus. Rectum nihilo
minus feudum Noni ex inueſtituris poſterioribus factum nõ poſ
327 ſumus non admittere. Cuius rei gratia† ſciendum, errore mani
feſtario eos duci, quibus viſum eſt, alienabile & hæreditariũ feu
dum ex inueſtitura priore ſimpliciter eſſe, Atque ideo inueſtituræ
ipſi priori ſtandum. neq; formam eius in perniciem mutari ſuc-
ceſſorum potuiſſe. Dij boni, errorem tantum quis ferat. Etenim ſi
alienabile & hæreditarium feudum ſimpliciter ex prima inueſti
turarum eſt. Quomodo ius ſibi ex ea quæſitum agnatus, fœmi-
na, aut ſucceſſor vllus contenderit. Quæſitum quippe ius dicere-
tur, Si in necem agnati, fœminæ, aut ſucceſſoris alterius alienare
id non liceat. ita ut ad eos peruenire omnino debeat. Cæterum ſi
hæreditarium aut alienabile ſimpliciter feudum eſt, ita ut ad ex-
traneum id ambulare quemuis poſſit. Quomodo ius cuiquam in
eo intelligi quæſitum poterit. Conſequenter quod dicitur, inueſti
turæ priori ſtandum, obtinere tunc oportet, cum ex ea ius cui quę
ſitum apparet, quod eo lædi inuito non poteſt. Aliter atque cum
ius cuiquam quæſitum non ſit, quia uocatus quiſquam non legi-
tur. uerum in arbitrio uaſalli poſitum feudum eſt. Ibi enim poſte
rioribus inueſtituris, non priori ſtandum, nominatim Pernus ſcri
bit nota. quarto. num. 42. & ſeq. Ibiq; ridiculam eorum opinionẽ
ait, quibus uiſum cõtra ſit, ut priori ſtari inueſtituræ debeat. Quo
argumento pro Illuſtribus Noni regulis uſi ante ſumus, quam
obuius mihi Pernus fieret. Sed enim teſtimonijs, pleriq; uel non
ita grauibus, potiuſquam rationibus, coactis ducuntur. Reſpõſio
nis tantulum ad argumentum hoc ratione inuicta muoitũ, quàm
auidiſſime expecto.
Sed enim ius agnatis & ſucceſſoribus in feudũ, quæſitum eſto
ſit, quod nequaquam admittimus, Iura ea inueſtitura hac priore
aduerſarius metiri nihilomagis poteſt. Rei cuius demonſtrandæ
cauſa, ſciendum, feudum hoc Noni pro recto, auito & antiquo a
uaſallo uenditore tam per inueſtituras, quàm conſignamẽta, quę
uocant, recognitum. Ita us inueſtituris & recognitionibus liquet.
328 Dubitandum plane† non eſt, quin feudi naturam in perniciem
ſuam mutare aut alterare uaſallo liceat. Doc. enim, qui alteratio-
nem hanc non admittũt, de incommodo ſucceſſorum loquũtur,
ne eis noceat Bal. in l. vni. nu. 31. C. quan. non peten. par. Dec. in cõ
ſi. 78. col. 3. circa med. in conſi. 139. col. 2. poſt me. Quod ad uaſal
lũ uero alienatorem ſpectat, cõtra alienationem ſuam uenire nõ
permittitur. l. poſt mortem. in prin. Ibiq; glo. ff. de adoptio. l. non
dicantem. ff. de euictio. c. ueniens, de filijs presby. c. diuerſis falla
cijs. Ibiq; glo. in uer. non per te. de cleri. coniug. Et in ſpecie feudi.
tradit Alex. in conſil. 60. nu. 3. li. 3. ubi contra factum ſuũ in feudo
quempiam non uenire ait, cum niſi ratione iuris tertij prohibitũ
329 factum non ſit. Qua ratione igitur† alterationem feudi in necẽ
ſuam impugnare uaſallo non licet, ita nec aduerſarijs P. & S. cau
tam uel ſingularem a uaſallo ducentibus, ne melior ſucceſſoris
ſingularis quàm auctoris eius conditio fiat. l. ſi. §. j. ff. ad Velleia. l.
ſi ſuperatus. Ibiq; Bar. ff. de pig. l. ſi mater. §. fi. ff. de excep. rei iud.
l. qđ ipſis. ff. de reg. iuri. c. ſaluberrimũ. 12. q. 7. Bar. & alij in l. facta.
§. ſi hæres. ff. ad Trebel. cũ alijs apud nos relatis in tract. de antiq.
temp. parte 1. nu. 78. & in conſi. 29. nu. 1. Et in ſpecie recognitionis
Soc. tradit in conſi. 50. nu. 18. & in conſil. 68. nu. 5. & ſeq. li. 4. Ripa
in l. ſi rem aliquam. nu. 45. ff. de acq. poſſ. Et quod Signorol. ſcribit
in conſi. 138. nu. 3. & quod ſcriptum inferius eſt. nu. 429. Hoc am-
plius Goad. ſcribit in conſi. 26. num. 54. & ſeq. phas eſſe in perni
ciem eorum feudum alterare, quibus ius quæſitum ex inueſtitu-
ra prima eſt, quotiens ita alterando, ad feudi naturam remeatur.
Ex quo dicto ſolo extra controuerſiam res ponitur, cum ad feu-
di naturam alteratio pertineat. Affirmandum tamen Gozadi. di-
ctum ita ſimpliciter non cenſui. Satis tamen erit, opi. hanc ex eo
non vulgariter adiuuari.
Decimoſextò aliter etiam inueſtitura cõtrouerſa retorquetur.
330 Namque ſi alienabile† feudum atque hæreditarium ſimpliciter
dicimus, vt licentia vaſallis ſit, quicquid voluerint, de eo faciẽdi.
Pro arbitrio vaſalli diſpoſuerũt, & quod viſum eis fuit, per inue-
ſtituras poſteriores fecerũt, vt quod alienabile feudũ erat, in re-
ctum, & antiquum abiret. Ad quem modum melior ſucceſſorum
facta conditio eſt. Quia vbi ex priore ius quæſitũ inueſtitura non
eſſet, id uia ex poſterioribus competit. Itaque ſi deteriorem ſuc-
ceſſorum conditionem facere alienando licebat, multo magis
commodiorem. l. ſoluendo. ff. de neg. ge. Inſti. de autho. tuto. cir-
ca prin. cum alijs apud nos relatis in conſi. 206. in prin. Rurſus ſi
in totum feudum alienare ea inueſtitura priore conceditur, mul
to magis naturam eius citra alienationem, alterare. Liberis gen-
tium. §. adeo. ff. de pact. reg. cui licet. li. 6.
Decimoſeptimò extra controuerſiam res ex inueſtitura altera
ponitur eodem die inter eaſdem perſonas, de feudo eodem, per
notarium alium conſcripta. In qua non ita generaliter concepta
331 clauſula controuerſa eſt, & faciant quicquid facere† voluerint.
Verum verbis alijs ita reſtricta, Et iure feudi faciant, quicquid fa
cere voluerint ſine contradictione domini comitis. Quorum ver
borum ſenſus perſpicuus videtur, vt niſi ad conſenſum domini
remittendum cogitatum non ſit. ita vt ſine contradictione eius fa
cere pro arbitrio liceat. Quod ad agnatos plane aut ſucceſſores
attinet, pro arbitrio faciendi data facultas non eſt. Verum vt iure
ad feudi fiat. Ideſt prout iure permiſſum feudi eſt. Quæ verba in-
terpretationem hanc omnino admittunt, verbis etiam ſuperiori
bus remotis, in feudum, rectum, auitum, & antiquum, & ſecun-
dum bonas conſuetudines patriæ Pedemõtium. ſiquidem ad na
turam feudi interpretatio hæc quadrat, & per eam iuri commu-
ni feudorum difficilius derogatur, per ea, quæ ſcripta ante ſunt.
nu. 318. & ſeq. Quid hic dicendum, vbi verba illa interuenerũt, in
feudum rectũ. &c. Vnde fruſtra in verbis tam clariſſimis contro-
uerſia fit. l. ille aut ille. §. cum in verbis. l. non aliter. ff. de leg. 3.
Decimooctauò impedimenta duo in feudo alienando interuo
niunt. Vnum ex parte domini, ne eo inuito aut inuocato, aliena-
tio fiat, vt ſcriptũ ante habemus. nu. 293. Alterum ex parte agna-
torum, in quorum perniciem feudi licentia alienandi vſq; adeo
non eſt, vt ne quidem domino volente, fraudi eis alienatio ſit, ſic
quomodo teſtatum in ſuperioribus habemus. nu. 51. & num. 295.
Ex his duobus impedimentis nõ niſi vnum ſublatum & niſi vnũ
amouere partes noluiſſe, non obſcure liquet. Ideſt quod in cõſen
ſu domini conſiſtit. vt ſine contradictione eius impune feudum
alienetur. Quod autem ad agnatos ſpectat, non tam id auferre,
quàm integrum manere in verbis illis ſenſerunt. Et iure feudi fa-
ciant. &c. ideſt prout feudi mos aut natura patitur. Remotionem
332 igitur impedimenti† vnius ad alterum trahi non conuenit, vt ẽt
in agnatorũ necem diſtrahere feudũ liceat. l. ſi domus. ff. de ſer-
ui. vrb. præd. l. ſi mihi. in prin. ff. de ſerui ruſti. præd. l. nec ts. §. fina.
Ibiq; Iaſ. in 2. not. ff. de acq. hære. l. j. §. Sed videndum. ff. de ſucceſ.
edic. Hoc amplius, clauſulam nõ obſtantibus in verba pluratiua
cõceptam nõ niſi ad impedimentũ vnũ trahendã. Bal. putat in l. ſi
non lex Aeliaſentia per illũ tex. ff. de hæ. e. inſti. Idem Bald. in l. j.
nu. 22. ver. vnũ ẽt ſcias. C. de furtis. in l. j. C. de ſeruit. Pau. de Ca. in
l. humanum. in j. not. C. de ll. in l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. pub. in
authen. hoc inter liberos. C. de teſta. Dec. in conſi. 605. in ſeptimo
dubio. Iaſ. in l. fi. num. 20. circa fi. ff. de conſti. prin. Et in locis alibi
333 doc. non paucis. Scite huc Ang.† accedit in cõſi. 177. in facto pro
ponitur, q̃ Baldaſari poſt med. Remiſſionem neceſſitatis appel-
landi, quam emptori venditor facit, ad ius querelæ, aut de nullita
te dicendi non trahi. Quod dictum per quam apposite hoc qua-

drat.vt quamuis neceſsitaa temiſſa cōſenſus domini exquirendi
intelligatur, neceſsitas tamē ſublata in cōſenſu eorum nō ſit, ad
quos feudum rectum vēturum, auitum, & antiquum eſt ſecundū
bonas patriæ Pedemontium conſuetudines.

Decimononò permiſsio & prohibitio hic concurrunt. Per-
miſsio in clauſula controuerſa, & faciant quicquid velint. Pro-
bibitio in clauſula, rectum, auitum, antiquum, & ſecundum mo-
334 res laudatos patriæ Pedemōtium. Namque ſi rectum, † auitum
& antiquum feudum dicimus, vtique id transferri in alienos ne-
quit. verum ad deſcendentes demum ambulat. c. j. §. bis vero de-
ficientibus. & verſi. Si enim Titij auus. de ſucceſſ. fratrum. ca. j. de
benefi. fratrum. c. j. §. cum autem. Ibique doct. qui feu. dare poſſ.
glo. & doct. in l. ex facto. §. fi. ff. ad Trebel. Paul. de Caſtr. in conſil.
11. Super prima quæſito inquantum quæritur. col. 2. circa medi.
lib. 2. Et ſcite magis infra. num. 354. verſicu. Sed enim. Probibitio
& altera in verbis illis ineſt, & iure feudi faciant. Quoniam ſi iure
feudi perfici diſpoſitionem oportet, extraneos ab eo arceri pro-
culdubio eſt, cum niſi deſcendentes non inuiētur. In boc igitur
permiſsionis & prohibitionis cōgreſſu, potiorem prohibitionia
cauſam eſſe non dubitatur. Bal. & poſteriores in l. ſi Ruffinus. C.
de teſta. milit. De quo vberius infra. nu. 367. Quod argumentum
ratione validiore biſariam hic vrget. Principio, quòd triplex hic
prohibitio interuenit, Prima in verbis illis, rectum, auitum, &c.
Secunda in clauſula ſecundum mores probatos patriæ Pedemō
335 tium. Tertia in verbis illis, & iure feudi, &c. Quæ probibitio † ter
tiò repetita potētior quàm ſimplex non paulo eſt. l. baliſta. ff. ad
Trebel. cum alijs ſupra re nu. 315. verſic. quid in præſumptione di-
cendum. Et in ſpecie probibitionis repetitæ, fortiorem eam ſim-
plici eſſe & ægrius tolli, ex text. oſtenditur in §. ſanctiſsimas in au
th. de aliena. & empby. glo. in c. verum in glo. fi. de condi. appoſi.
Barto. Imola & alijs in l. filiusfamilias. §. diui in ſecūda oppoſi. ff.
de leg. j. Alex. in conſi. 93. col. fi. lib. 7. Aret. in conſil. 25. col. j. Corſ.
ſing. 213. vbicūque concurrit. Dec. in conſil. 193. col. j. Soci. Iuni. in
conſi. 48. num. 9. lib. j. & in conſi. 31. num. 72. lib. 2. Vnde ſi fortior
permiſsionem prohibitio vel ſimplex eſt. Quid in probibitione
probandum triplici erit. Ratio altera fortior bic pugnat. Quo-
niam permiſsione validior prohibitio habetur, quamuis momē
ti nullius permiſsio fiat, cum a prohibitione vincatur. Quid di-
cturi hic erimus, vbi vtraque in caſu ſuo effectum babere diſpoſi
tio poteſt, permiſsiua & prohibitiua. Locus enim pmiſsioni quā
tum ad dominum directum erit, vt ſine contradictione eius, alie
nare feudum liceat. Aeque locum & effectum prohibitio babe-
bit, ne in alienos, deſcēdentibus aut agnatis inuitis, feudum con
feratur. Ad quem modum neutra diſpoſitio alteri derogat, con-
tradictio nulla incurrit, iuris feudorū derogatio excluditur. Inuti
lia uerba tot, cum myſterioque aſcripta non fiunt, in feudum re-
ctum, auitum, antiquum, ſecūdum bonos mores patriæ Pedemō
tium, & iure feudi. per ea, quæ prolixius ſcripta ante ſunt. nu. 301.
uſque ad nu. 313.

Vigeſimo iuri ſuo niſi in conſenſu remittendo derogatum eſ-
ſe dominus noluit. In alijs plane ſaluum id eſſe cautum eſt. Qua
ratione igitur ius ſuum lædi niſi in conſenſu cedendo noluit. &
ſaluum expreſsim in alijs fecit. Ita credibile eſt, ut in uerbis illis,
& iure feudi faciant &c. Saluum eorum præſtare ius cogitauerit,
ad quos peruenire feudum ſolet, quod rectum, auitū, & antiquū,
eſt. Idque non iure ſcripto feudorum ſolummodo, uerum etiam
ex optimis patriæ Pedemontium moribus. Ad quem modum
336 pars una ſcripturæ † aut inueſtituræ ab alia declaratur. ut ad re-
ſeruationem iuris agnatorum & uerba illa pertineant, & iure feu
di. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de eden. l. quemadmo-
dum. §. hæc uerba. Ibique Bal. ff. ad l. Aquil. l. utrum. Ibique Bart.
& Ange. ff. de petitio. hæredit. l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff.
de teſta. l. qui non militabat. §. Lucius. ff. de hæredi. inſtitu. l. ſi ſer-
uus plurium. §. fi. & l. qui filiabus. ff. de legat. j. l. legatorum. §. 1.
ff. de leg. 2. Idq; locum & in ſcriptura alia tempore diuerſo facta
habere, inferius oſtēditur. nu. 358. Quāto magis ius idem probā
dum in ſcriptura eadem erit.

337 Vigeſimoprimò uerba illa † iure feudi, tantundem atque illa
ualent, & ex cauſa feudi. l. 3. in prin. ff. de uſufruct. Ibi legati iure,
id eſt titulo aut ex cauſa legati. l. procuratoris. §. per hanc. Ibi iu-
re pignoris. ff. de tributoria. l. fin. in fi. ibi iure pignoris rem reti-
nuit. ff. qui potior. in pig. babeā. l. ſi uero. §. j. Ibi quod iure patro-
natus aſſequitur. ff. ſolut. matri. Pro eo igitur res uidetur atque ſi
expreſſum ſit, faciant quicquid uelint ex cauſa aut ſecūdum cau
ſam feudi, prout cauſa aut conditio ipſius feudi patitur, quod re-
ctum conceſſum, auitū, antiquū, & ſm bonos patriæ mores eſt.

Vigeſimoſecundò perſpicua partium mens ex verbis illis fit,
ſine contradictione prædicti domini comitis, & hæredum ſuorū.
Apparet. n. ex verbis his, niſi ad conſenſum domini remittendū,
cogitatum non eſſe. vt quibus caſibus † feudi alienatio fieret, impu
338 ne id domino inconſulto, perficeretur. Proinde † ad id reſtringi
verba oportet, de quo cogitatum a partibus conſtat. l. ſi quis ita.
§. pe. ff. de teſta. tu. Bal. in conſi. 159. ſuper eo, quod quæritur. nu. 5.
in fi. ver. item non obſtat ſi dicatur. li. 3. Alex. in conſi. 76. viſo the-
mate. col. j. circa med. li. 4. Idq; locum & in verbis præciſis habe
re, Caſtren. ſcribit in conſi. 332. viſo teſtamento Michaelis. col. 1.
circa med. li. j. At enim verba bic vlla præciſa non ſunt. ꝙ aliena-
ri feudum omnino debeat.

Vigeſimotertiò ſi mens a domino inueſtienti, & inueſtitis
fuiſſet, vt ſine contradictione etiam agnatorum aut deſcenden-
339 tium licentia feudi alienandi eſſet. Sicut id † expreſſum in domi
no directo eſt, vt ſine contradictione eius alienatio fieret, Ita in
deſcendentibus expreſſum aut agnatis fuerat. l. ſi vero. §. de viro.
ff. ſolu. matri. l. ſi ſeruum. §. non dicit prætor. ff. de acquir. bæredi.
l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. j. l. vni. §. ſin autem ad deficien
tia. C. de cad. toll. c. inter corporalia. de tranſla. epiſ. boc ipſo igi-
tur ꝙ verbum de contradictione factum in agnatis non eſt, de iu
re eorum non minuendo partes ſenſiſſe præſumptum eſt dicere.
regula huc pertinet, de qua in l. cum prætor. ff. de iudi. l. maritus.
C. de procura.

Vigeſimoquartò ſi interpretationem diuerſam agnoſcimus, vt
pro libidine paſsimq; alienari feudum permittatur. non modo
verba illa fruſtra fiunt, in feudum rectum, auitum, antiquum, &
ſecundum receptos patriæ Pedemontium mores, verum & illa,
340 Et iure feudi. Sed enim † eliminandam & propulſandam omni-
no hoc genus interpretationem, vnde verba toti parte princi-
pali & cum myſterio inſerta ſterileſcunt, vanaque fiunt; ſatis ſu-
perq; teſtatum ante habemus. nu. 46. & nu. 312. In quo argumēto
obſeruandum, vbi cōtrouerſiam res hæc haberet, atque eiuſmo-
di eſſet, vt interpretationem pati inueſtiti debeant, quod modis
omnibus ſancteq; pernegamus, Attamen locum interpretationi
huic non eſſe, vbicunq; frugi expertia verba fierent. Ibi enim ius
recipi id non ſolet, de quo in l. veteribus. ff. de pact. vt glo. magna
ibi docet. & in l. in lege in glo. fi. ff. loca. Fel. inter conſ. Ruin. in cō
ſi. 206. nu. 5. li. j. Calc. in conſil. 2 a. nu. 7. in fi. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta.
§. in ſtipulationibus. ff. de verbo. obli. Rub. Alex. in l. non ſolum. §.
morte. nu. 283. ff. de ope. no. nunc. Quod locum habet, etiam cum
operari quidem verba poſſunt, verum efficax actus ad actionem
341 non eſt. Qua propter promitto † verbum in ſcriptura relatum,
quod ad pollicitationem, pactum nudum, & ſtipulationem com
petit. l. ſciendum. §. j. ff. de ædil. edict. ad ſtipulationem in dubio
trahitur, & contra promiſſorem interpretatur, vt actionē pariat.
l. ſciendum. ff. de verb. obl. §. ſi ſcriptum. Inſti. de inutil. ſtipula. At
qui inutile promitto verbum non fit, ſi ad pactum nudum refer-
tur, cum excipiendi & retinendi ius producat. l. iuriſgentium. §.
igitur nuda. ff. de pactis. Ita contra promiſſorem in gratiam acto-
ris & contra d. l. veteribus interpretatio fit, ne infructuoſum quā-
tum ad actionem promitto verbum fiat. Ita ex Aretin. percipitur
in d. l. ſciendum. nu. 5. ver. poſſemus tamen dicere. ff. de. verb. obl.
Galiau. in rub. eo. tit. nu. 43. & ſeq. Quid hic dicendum, vbi ex ar-
gumentis tam plurimis, tamq; fortiſsimis manifeſtiſsimum fit,
in fauorem agnatorum aut deſcendentium interpretationē ad-
hibendam.

Vigeſimoquintò, ambiguam rem eſſe fac, quam nitidiſsimam
atq; corruſcam vndiq; in gratiam agnatorum oſtendimus. In re
342 tamen † dubia vtilem gratioſamq; agnatis & deſcendētibus ad
mitti interpretationem cōuenit. quamuis imputandum alias eis
videatur, pro quibus interpoſitum pactum eſt d. l. veteribus. qua-
tenus naturæ & qualitati feudi interpretatio hęc arridet. quod ex
traneos non ſequitur. Ita text. in d. l. veteribus glo. declarat in d. l.
in lege in gl. fi. in fi. ff. loca. Ad quam ſententiam ea cōferunt, quæ
de natura actus ſcripta ante ſunt. nu. 314. & nu. 319.

Vigeſimoſextò vſq; adeo interpretationi inimica lex eſt, vnde
infrugifera verba fiunt, vt ad ius ea remittendum aut renuncian
343 dum producat, potius quam euaneſcant. Qua ratione † ad fidei-
commiſſum cedendum verba diuiſionis generalia proſunt, vbi-
cunque ad ius referri aliud nequeunt. Bart. & alij in l. qui Romæ.
§. duo fratres in ſexta. q. ff. de verbo. oblig. Ibiq; Crot. nu. 128. Ri-
pa. nu. 79. Bal. in conſ. 440. factum proponitur eſſe tale. col. 2. cir-
ca med. ver. itē ſunt hic illa verba. li. 3. Alex. in cōſ. 15. nu. 13. ver. ad
prædicta

prædicta bene facit.lib.2.& in conſi. 102.nu.7.in fi.lib.6.Deci. in
conſi.287.circa fi.Ruin.in conſi.89.nu.8.poſt prin. lib.j.in conſil.
219.num.18.in conſi.144.nu.19.& in conſi.152.nu.8.libr.2. Soci.
Iun.in conſi.116.nu.50.& num.74. lib.j.Pariſ.in conſil.71.nume.
344 14.lib.3.Sed & ad † legitimam remittendam verba generalia va
lere,quotiens in iure alio prodeſſe nequeunt,Capra ſcribit in cõſ.
165.num.22.Soc.in conſi.150.num.12.verſi. pondero etiam ſecun
do.lib.j.Deci.in conſil.789.circa fi.Si ad remittendum & renun-
ciandum verba valent & ad renunciationem trahuntur,ne inuti-
lia fiant.Quanto magis ad ius feudi referenda ſecundum naturã
ſuam conſeruandum erunt,ne ocioſa & frigida maneant.Quan-
do quidem fauorabilior conſeruandi quàm renũciandi cauſa fit:
345 Ius quippe ſuum conſeruare, non † etiam renunciare in dubio
quis creditur.l.cum de indebito.ff.de probat.cum alijs apud De-
cium collectis in l.ſi quis iniquum.§.ſi is pro quo. num.12.in fi.ff.
quod quiſq; iuris.in l.j.nu.19.in fi.C.de pact.in conſil.352.col.pe.
in conſi.402.num.3.in conſi.460.nu.6.in conſi.495.num.29.& in
conſi.625.nu.6.In quam ſententiam non pauca accumularem, ſi
bono hic cui eſſent.Huc etiam ſpectant, quæ ſcripta ſupra habe-
mus.nu.50.

346 Vigeſimoſeptimò ex Bal.interpretatio † hæc & ratione fortio
re iuuatur in l.Liberti.nu.28.in fi.C.de oper.lib. Cum iura filia ce-
dit,quæ in hæreditate paterna habet. Si iuris quicquam in ea nõ
competit.ceſſa iura intelligi, quæ ob dotem maternam repeten-
dam habet,ne inepta,nullave ceſſio fiat.Sequitur Martian repet.
rub.de fideiuſſ.nu.134.Ecce in renunciationa verba vulnerari, &
paterna pro maternis accipi , ne irrita renunciatio fiat. Quid in
conſeruatione admittendum. in qua verborum læſio illa non ver
ſatur.Immo etiam conſeruationi naturæ feudi quàm accomoda-
tiſſime verba applicantur . Quis igitur laturus erit , vt ab effectu
omni vacua verba illa iaceant , & iure feudi , &c.vltra verba tot
alia ſuperiora,in feudum rectum,auitum & antiquum, & ſecun-
dum bonas conſuetudines patriæ Pedemontium.

347 Vigeſimooctauò ex tex. opinio hæc & † ratione etiam fortio-
rè confirmatur in l.Proculus . Ibique gloſ.ff.de vſufruct. vbi cum
vſumfructum ædium ita teſtator legat, ne altius eas tollere lega-
tario liceat.quamuis illa prohibitio altius tollendi,ad diminutio-
nem aut reſtrictionem facultatis pertineat, augmentum tamen,
atque ideo effectum contrarium parit , vt legata proprietas cen-
ſeatur,ne inanis alias prohibitio fiat. Quis enim dubitat , ius al-
tius tollendi fructuario non eſſe. Itaque effectus vnius id eſt di-
minuendi cauſa introductum,effectum contrarium parit, potius
quàm vigore ſuo actus careat.Quid hic dicendum, vbi ex virtu-
te aut momento verborum,effectus vllus contrarius nõ ſequitur.
Immo cum ſecundum effectum & cauſam ſuam verba intelligũ
tur , Quoniam niſi ad conſenſum domini remittendum adiecta
clauſula non eſt, & faciant quicquid velint . Quod vero ad agna-
tos pertinet,ius eorum aut naturam feudi minuere, in animo do
minus nõ habuit.Immo enim ſaluum id facere ex verbis illis ſen
ſit, & iure feudi faciant. Atque ex verbis ſuperioribus, in feudum
rectum,auitum, &c.

Vigeſimononò obſeruandum, clauſulam illam, in rectum, aui-
tum, antiquum, & ſecundum bonas conſuetudines patriæ Pede-
montium in parte principali & diſpoſitiua inueſtituræ adſcri-
ptam.Clauſulam vero, & faciant quicquid velint, in exitu ferme
348 & inter executoria ſubiectam. Proinde rationem magis † clauſu
læ habendam,quæ in parte principali poſita & diſpoſitiua appa
ret.Clem.j.in fi.de præben.Bart.in l.j.circa fi.ff.de offic. procura.
Cæſar.Anto.de But.& Imola in c.quoniam Abbas.col.fi.de offic.
delega.Roma.in conſi.498.num.19.verſic.quinta ratio.Alex.in l.
& quia.nu.17.ff.de iuriſd.om.iud.Quem tex.vna ſimul interpre-
tatus cum l.more eſt.Dec.in c.relatum.nu.4.de offi.dele. in conſi.
38.col.5.circa fi.verſi.confirmatur hoc quia illa verba.in cõſi.90.
col.2.circa fi.verſ.ſecũdo,quia iſta vltima reformatio.Iaſ.in l.ius
autem ciuile.nu.8.ff.de iuſti.& iure.& in l.ex pupillari. nu.4.ff.de
vulga. Atque in ſpecie clauſulæ & quibus dederit, rationem eius
nõ habẽdam,quotiẽs inter executoria refertur, Dec.ſcribit in cõ
ſi.193.col.4.verſicu.ſecũdo reſpõdetur. Quod argumẽtum ratio
ne efficaciore nõ paulo hic viget. Siquidem ad naturam rei alte-
rãdam clauſula nõ valet,quæ adſcripta executoriæ eſt . Quamuis
verba vlla nõ interueniãt, quæ ad ipſam rei naturam conſeruan-
dam ſpectant.Quid dicẽdum hic erit,vbi verba tot,tãque clariſ-
ſima & in parte ipſa præcipua inueſtituræ cõſtãt, quæ naturæ feu
di ipſius retinẽdæ cauſa,expreſſa ſunt: In feudum rectum , auitũ,
antiquum, & ſecũdum bonas cõſuetudines patriæ Pedemontiũ.

Atq; vbi inter acceſſoria omnino clauſulam hanc cõtrouerſam,
& faciant quicquid velint, inſertam non eſſe quiſpiam cõtendat,
illud ſaltem non admittere non poterit, in parte longe potiore &
præcipua magis verba illa adiecta,in feudum rectum, &c.Quo-
circa perabſurda res fuerit, per id,quod æque principale non eſt,
derogationem eius induci,quod principaliua ſit. §.ſi tamen alie-
nam purpuram.Inſti.de rerum diuiſio.

Trigeſimò certiſſima atque apertiſſima verba inueſtituræ quã
tum ad naturam eius in ſuccedendo & alienando ſunt , vt rectũ
id,auitum,antiquum & probatis patriæ moribus conſentaneum
intelligatur.Clauſula plane , & faciant quicquid velint ſine con-
tradictione dñi comitis & hæredum ſuorum , non niſi ratione
contradictionis domini comitis certa apparet. vtpote in qua de
læſione iuris deſcendentium agnatorumve mentio non fit. Ea de
349 re † pluſquàm abſurdum fuerit, per voluntatem incertã, et, quæ
certa ſit, derogari.l.non quemadmodum.ff.de iud.l.cum Titio.ff.
ad legem Falc.l.ſi ſtipulatus.in prin.ff.de fideiuſ.c.niſi.de renun-
cia.c.illud.de cleri.ægrotan.c.inuenis cum ibi no. de ſponſa.c.iu-
dicantem.30.q.5.c.ſi quis poſitus in fi.de pœniten.di.7.Et quod
certum eſt,in dubio admittendum,ex text.oſtenditur in ca.Deus
omnipotens.2.q.j.in c.nullus.de pœniten.diſt.6. Et in ſpecie pro-
bationis,eam præualere,quæ certior ſit,ex tex.probatur in l.fi.C.
de edic.diui Adria. tollen. c.præterea.& c.in noſtra.de teſtib.ca.fi.
teſtes.4.q.3.Bal.& alij in l.de rebus.nu.2.C.de dona.ante nup.So-
ci.in conſi.270.num.2.in fi.& ſeq.lib.2.Cacialup. in conſi.poſt re-
ſponſa Card.num.39.verſi.inſuper certitudo . Iaſ.in l.j.numer.4.
verſi.ſecundo ſingulariter limita. ff ſolut.matri. Atque expreſſim
magis,ex Inno.& alijs ſententia hæc declaratur in ca.auditis. de
præſcrip.probationem,quæ in ſpecie fit, probationi antecellere ,
quæ in genere præſtatur. Id quia certior & liquida magis proba-
tio eſt,quæ in ſpecie adhibetur , obſcuritatem genere inducente
vti ſatis ſcriptum in ſuperioribus habemus . nu.97.Idque locum
350 & in confeſſione † habere,quæ in genere ſit , vt quaſi incerta &
obſcura confitenti non obſit,Bald.ſcribit in conſi.98.Betonus de
Couo.lib.j.quod iteratum eſt in conſi.383.libr.5.cum alijs apud
nos collectis in conſi.157.nu.9.& ſeq.Quibus Ioan.de Ana.acce-
dit in conſi.17.col.j.in fi.Fel.in c.inter cæteras. nu.7.& ſeq.de re
iud.Alb.in conſi.14.nu.3.Cum Inno.in d.c.auditis.Alex.conſen-
tit in conſi.88.nu.6.verſi.quinto etiam videtur.in conſi.150.num.
22.in fi.ver.præterea iſte teſtis.lib.5.Aret.in conſi.83.quia multa.
col.pen.circa med.verſic.aduertat etiam iudex ad votum. Soci.in
conſi.96.col.pen.verſi.tertio quia teſtes.lib.j.& in conſi.54.num.
54.lib.4.Bal.Nouel.in l.j.nu.65.ff.ſolu.mat.Dec.in conſi.302.col.
6.Ruin.in conſi.13.nu.14 in fi.lib.4.& apud nos in conſi.94.num.
3.Itaq; cum in ſpecie & nominatim expreſſum legatur, vt rectũ,
auitum, antiquum , & moribus patriæ conſentientis feudum ſit:
Quis adduci eo poterit, vt credat , ex verbis illis & faciant quic-
quid velint, ſine contradictione præfati domini comitis , quæ ad
contradictionem domini ſpectat, & quæ incerta & obſcura quan
tum ad incommodum agnatorum ſunt, feudi derogatum natu-
ræ intelligi . Quod argumentum ſucceſſoribus in feudo mirifice
opitulatur, controuerſiamq; cunctam diſſoluit,verbis etiam de-
tractis & iure feudi faciant &c.Quibus interuenientibus , multi,
ni a dubitatione omni vacua res niteat . Inualeſcit argumentum
351 † hoc.q fidei plus teſtibus duobus habetur, qui in ſpecie loquũ
tur,quam pluribus,qui in genere teſtificantur Nico. de Neap.in l.
turpiã.ff.de lega.j.Iaſ.in conſi.278.col.j.circa med.lib.2.Curt.in
tracta.teſtium concluſ.8.Gozad.in conſi.13.nu.57.Soc.Iun.in con
ſil.88.nume.19.libr.2.Quid hic dicendum, vbi argumenta plura
in ſpecie interueniunt, quæ ad feudi naturam conſeruandam ſpe
ctant,quæ in verbis illis non obſcure emicant.rectum,auitũ,an-
tiquum , ſecundum bonas conſuetudines patriæ Pedemontium . Sed &
in clauſula ipſa,controuerſa,qua pars nititur, probatio in ſpecie
vertitur,quæ deſiderio partis ſignificantiſſime refragatur.Et iure
feudi &c. Aduerſarijs plane nihil in ſpecie. præter remotionem
conſenſus domini adminiculatur in verbis illis, ſine cõtradictio
ne præfati domini comitis & hæredum ſuorum.

Apparet & ex pluralitate hac argumẽtorũ, quæ cũ ſucceſſori-
352 bus in feudo faciũt potentiorẽ eorũ probationẽ eſſe. Similiter † vt
potẽtiorẽ probationẽ maior teſtiũ numerus , æqualitate ab alijs
adim ſſa,efficit.l.3.§.eiuſdẽ.ff.de teſtib.c.in noſtra.eo.ti.Bar.in l.ſi
duo.nu.4.ver.quãque vterq; probauit.ff.vti poſſid. Alex.in conſil.
57.nu.12.li.7.Qd.n.plus eſt,vincere ſemper ſolet.Bal.in cõſi.380.
tres ſunt caſus.nu.3.in 5.Iudex ſit, vt teſtes duo vni pſſent quacũq;
ſ.datus præſſe ſin ca.cũ a nobis.c.licet ex quadã.& c.licet vniuerſis

de teſtib.Deci.in conſil.284.colum 4.& quod de vinculo duplici
dicitur authent.itaque . C.com. de ſucceſſ. cum alijs ſupra com-
portatis.num.315.verſi.quid in præſumptione.& nu.335. Et pro-
bationem infirmiorem a potentiore elidi, ex tex.oſtenditur . in l.
ob carmen.§.ſi teſtes.ff.de teſtib.Bald.in conſil.390.tam profun-
de.col.3.lib.2.Roma.in conſil.356. honorande domine.circa fin.
Potentior plane probatio ſucceſſorum in feudo ; non modo ex
pluralitate argumentorum,ſed & ex eo oſtenditur, quòd rationi
magis congruit Bal.in l.qui accuſare.num.4.in fi.C.de eden.& in
l.teſtium.col.fina.verſi.tertio dico.C.de teſtib.Veronen. in conſi.
60.nu.4.An non rationi propius,feudum iuriſdictionis, comita-
tus præcipue , in gente & familia vaſallorum permanere , quàm
ad alienos ambulādo,intercidere. Quinetiam diuiſionem in feu
do comitatus ob dignitatem eius,ius non recipit. c.1.§.præterea
ducatus.de prohi.alie.feudi per Fed.Abb.in conſi.3.num. 2.poſt
med.lib.2.Bald.huc ſpectat in auth.habita. nu.33.C.ne filius pro
patre. potentius priuilegium haberi , in quo ratio maior contin-
git.Sequitur Deci.in c.in præſentia.nu.51.circa fi.de probat. Hoc
amplius Alex.ſcribit in conſi.27.in fi.lib.2.Teſtes pauciores præ-
ferri,quorum dicta rationi magis conſentiunt.Idem Curtius Se-
ni.probat in conſi.72.num.7.poſt med.verſicu. vel quando teſtes
in pauciori numero.Quid hic admittendum, vbi argumenta lon
ge plura ratione maiore nituntur. Potentior item probatio &
interpretatio hæc habetur , quia feudi naturæ fauet . d.l.ob car-
men . §.ſi teſtes . Secundum quæ , non poteſt fortior probatio &
interpretatio non haberi,quæ ad feudum conſeruandum, & alie
nationem eius prohibendam reſpicit.Et Bart.ſententia hæc iuua
tur in Extrauagant.ad reprimendum . in verſic.non obſtantibus.
col.2.Potentius priuilegium intelligi , in quo vtilitas maior ap-
paret. Idem Dec.probans in d.c.in præſentia. nume.51.ante fin.in
conſi.3.num.6.in conſi.44.ante fi.& in conſi.147.col.fin.in princ.
Maiorem porro vtilitatem in feudo inter agnatos conſeruando,
quàm in permiſſione alienandi verſari , quis dubitet . Inde dici-
tur, vtilem reipublicæ ſcripturam aut diſpoſitionem eſſe, qua in
familia bona cuſtodiuntur. l.1.§.antepenul. Ibi,publice enim in
tereſt,partus non ſubijci, vt ordinum dignitas familiarumq; ſal-
ua ſit.ff.de ventre inſpi.Bald.in d.authen.habita. nume.10.in fin.
C.ne filius pro patre.Scite Ange.in conſil.68. Martinus Ioannes.
nu.4.Pau.de Caſt.in conſil.421.quòd iſta mater.col.3.libr.1.& in
conſi.83.præſens caſus.col.3.lib.2.Alex.in conſil.36.num.7.verſi.
& præſertim,quia ſecundum eos.in conſi. 134.num.3.& in conſi.
344.num.6.lib.6.Soc.in conſi.128.num.5.lib.4. Dec.in conſi.372.
353 nu.8.Qua ratione potior agnatorum, quàm agnatorum condi
tio apud veteres erat.§.cæterum.verſic.qua de cauſa Inſti. de le-
git.agna.ſucceſſ.§.item vetuſtas.Inſtitut. de hæredi. quæ ab inte.
defer.Anchar.in conſi.152.plura ſunt dubia. num.2.poſt med.Et
quamuis contra cognatos fauor is receptus apud Iuſtinianum
non ſit,perinde quaſi iuri naturæ obſtet.l.fi.C.de lib.præter. Atta
men contra extraneos rationem ſummam habet , ne ad alienos
vel obſcuros & infimos feuda abeant.l.fina.C.de teſta.milit.Im-
mo ne liberis extranei anteſtent , conditionem in fideicommiſ-
ſis ſubaudiendam lex cenſuit,de qua in l.cum auus . ff.de condit.
& demon.in l.generaliter.§.cum autem.C.de inſtitu. & ſubſtitu.
354 l.cum acutiſſimi.C.de fideicom.Hoc amplius verborum offen
ſionem lex agnoſcit , potiuſquàm poſteritati extranei præuertan
tur.l.ſi is qui 200.§.item ſi pater.ff.de rebus dub. ſecundum glo.
ſenſum calculo frequentiore receptum.Idq; Ruino viſum in con
ſil.188.num.6.lib.2.& in conſi.139.nu.20. lib.3.Sed enim deſcen
dentium in feudo cauſa ſemper vertitur . Ad quod non aliter a-
gnati admittuntur, qui ex latere nouiſſime defuncto coniungun
tur,niſi ſi in linea deſcendētium eius ſint, qui inueſtitus primum
ſeu caput aut origo feudi eſt.ca.1.§.cum autem . Ibique doct.qui
feu.dare poſſ.c.1.§.1.de ſucceſſ.feu.cap.1.verſi.his vero deficien-
tibus.& verſi.ſi enim Titij auus.de ſucceſſ.fratrum. alias de gra-
di.ſucceſſ.in fru.c.1.de benefic.fra. vbi fratri frater in feudo non
ſuccedit,quod quæſitū a fratre eſt.ſi frater repellitur, ergo & qui
ab eo deſcendunt . d.ca.1.§.hoc autem notandum. qui feu. dare
poſſ.cum alijs apud Iaſ.relatis in l.Gallus. §.nunc de lege.nume.
12.verſi.tertio adde.ff.de lib.& poſthu. De quo etiam ſupra . nu-
me.334.

Iuque vt neceſſe ſit , ab auctore primo feudi eum exiſtere , qui
feudum eſpirat, ex text. omnium ſignificantiſſimo declaratur in
c.1.u. ti. Ibique Afflict.numer.12.in vltimo nota.ſi vaſal.feu.priue.
cui delera.Idem Afflict. ſcribit deciſ.293.Et alia non pauca. Ne-
355 ceſſarios item, nedum deſcendentes extraneis text.antepoint,
l.ante pe.ff.de pact.in l.3.ff.de priui.credi. In beneficijs item con-
ferendis,coniunctis ius alienos poſtponi.l.in eccleſijs.C.de epi.
& cle.c.nullus inuitus.61.di.c.neminem.80.diſ.gi.in c.ſi propōnē
te.de reſcrip.regula cancella. 15.Sed & in eleemoſynis erogādis
deteriorem alienorum eſſe conditionem conuenit.l.2.in fi.Ibiq;
Io.a Pla.C.de anno.ciuil.li.11.Anchar.in conſi.436.in his dubijs.
Quis igitur interpretationem diuerſam perferat,vnde ad infima-
tes & humiliore loco natos feudum veniat.

Sententia hac aggeribus his legitimis , tamq; munitiſſimis &
firmiſſimis roborata,reliqui aliud non ſuperat, quam vt aduerſa-
ria propulſemus,quibus fuſis,in tranquillo ſint omnia.Itaq; argu
mentum prius non mouet,de quo nu.292.& quod ea tex.pendet
in d.c.1.de feudo non haben.propriam natu. feu.alienabile feu-
dum ex clauſula intelligi , & faciant quicquid facere voluerint,
ſimiliter vt ex clauſula , & quibus dederit.Inter eaſque clauſulas
differentiæ quicquam non videri . ſublatum enim argumentum,
hoc eſt ſuperioribus , atq; per argumentum vnum ſupra triginta,
apparet. Quæ omnia ad confutationem argumenti memorati
ſpectant.Quod in textu prædicto c inſiſtit . Ex quibus argumen-
tis triginta & vno apparet , cauſam multo aliam inueſtituræ &
clauſulæ controuerſæ,atq; Tex.eſſe in d.c.1. In quo verba adſcri-
pta illa non ſunt,in feudum,rectum,auitum,antiquum,& ſecun-
dum bonas conſuetudines patriæ Pedemōtium. Vnde quod alie-
nabile feudū ex clauſula illa fiat,& quibus dederis, abſurdi quic
quam non conſequitur. Abſurda plane non pauca in ſpecie con-
trouerſa ſequi , ſi alienabile & hæreditarium ſimpliciter feudum
dicimus,verbis pluribus teſtatū in ſuperioribus habemus. Quid
enim abſurdius , quàm verba tot in parte præcipua ſcripturæ &
non ſine myſterio inſerta,mortua prorſus iacere , ab omniq; va-
cua effectu eſſe. Contradictionem & correctionem voluntatis di-
ſponentium ex continenti induci.

Secundò in d.cap.1.de feudo non haben. propriam na.feu.re-
ſtricta ad contradictionē domini,ſeu reſpectu eius adiecta verba
illa non ſimiliter vt hic ſunt . Vbi reſpectu conſenſus domini re-
mittendi,clauſula expreſſa eſt,& faciant quicquid velint, ſine cō-
tradictione præfati domini comitis & hæredum ſuorum. Proin-
356 de verba ſtringi hæc oportet,vt quo prolata reſpectu ſunt,in
telligantur.l.item eorum.in prin.ff.quod cuiuſq; vniuer. nom.l.ſi
quis domum.§.quid tamē.ff.loca.l.profectitia.§.pe.ff.de iur.dot.
l.mulier.§.fi.l.debitor.§.fi.l.reſtituta.ff.ad Trebel.l.ſi a me. ff.ad l.
Falci.l.3.§.2.Ibi ſed & ſiquidem tutor ſit , non tamen quaſi tutor
negotia adminiſtret.ff.iudi.ſolui.l.inteſtato . ff.de legiti.tutor . §.
quod autem Inſti.de legiti.agna.tu.§.fi.Inſti.de codicil.cap.1.§.ſi
quis per triginta. in ver.vt feudum.ſi de feudo fuerit contē.inter
dom.& agna.Soc.in conſi.92.nu. 23.li.3.Deci.in c.1.in 13.not.de
poſtula.præla.in c.ſi pro debilitate . nu.6.circa fi.de offi.deleg.in
conſi.283.col.1.circa med.Huc & illud confert,ad id feudi alie-
nationem reſtringendam,in quo facta eſt.d.ca.1.Roma. in conſil.
70.num.2.Alex.in conſi.30.in fi.li.1.quod repetitum eſt in conſil.
2.nume.14.lib.5.Soci.in l.Gallus.§.etiam ſi parente.num.6.poſt
prin.ff.de lib.& poſth.Deci.in conſi.53.col.2.verſic. & quia vt ſu
pra in conſi.183.num.5.& alia compluria. Reſtringenda igitur al
teratio ad conſenſum domini remittendum erit , in quo facta le-
gitur.

Tertiò reſpōdetur,de perſonis in d.ca.1.de feudo nō habē.pro
priam nat.feud.mentionem in genere fieri,ad quas feudum trāſ-
ferri ſimpliciter poſſit.& quibus dederit. In ſpecie plane contro
uerſa , niſi de conſenſu domini remittendo memoria non habe-
tur.Quod autem ad eos attinet,in quos tranſlatio fiat, vtrum per
miſſum id ſimpliciter ſit ; ita vt conſenſus etiam remiſſus agna-
torum dicatur , verbum factum non eſt . Obid cum actum prius
ſit,vt rectum,auitum, &c.feudum ſit , a natura recedi feudi non
debet.per ea,quæ locupletius dicta in ſuperioribus ſunt. nu.318.
357 & ſeq.Neq; a iure & natura feudi diſcedi per tacitos aut ſub-
auditos ſenſus oportet glo.& doc.in c.cupientes. §.q ſi per vigin
ti in ver.petere.& in ver.priuatos.de electio.lib.6. Fulg.in l.vt li-
berta.nu.5.per glo.ibi.C.de colla.Areti.in conſil. 27.nu.4.Soci.in
l.Marcellus.§.1.col.3.in fi.ff.ad Trebel.in conſi.122.num.3.libr.3.
in conſil.35.nu.6.lib.4.Iaſ.in l.ſi arrogator.num.52.verſic.Sed nō
eſſet tutum reſponſum.ff.de adoptio.in authen.nouiſſima.num.
68.C.de inoffic.teſta.in l.ſicut certi.nu.9.C.de teſta.milit. Inde fit,
vt ad correctionem dictio taxatiua nō proſit . id quia ſenſus eius
excluſiuus tacitus eſt,Bartol.in l.1.§.cum Titio . ff.de adimp. leg.
Areti.in d.conſi.27.num.4.& quod ſcriptum ſupra eſt . num.319.
in fi.Immo cum econtrario cōtrarietatis aut correctionis exclu
dendæ

eludendæ cauſa permitti ſobauditio ſolet.glo.in c.Artaldus.8.q.3.Abb.in c.gratum.nu.2.de off.delega.Riminal.in conſil.70.nu.51.lib.1.

358 Quartò reſpondetur,per inueſtituras† alias poſteriores clauſulam hanc declarari,ne alteratio feudi facta præterq̃ in conſenſu domini remittendo cenſeatur. Quibus inueſtituris mentio feudi recti & antiqui citra alienandi facta poteſtatem eſt. Ita in clauſula,& quibus dederit,Dec.reſpondet in d.conſi.193.col.4.verſi.& hoc multum confirmatur. Et ſcripturam unam per aliam declarari,ex tex.oſtenditur in c.audītis.Ibique Bal.col.1.in fi.verſi.in tex.ibi ſi per illa.de præſcr.Alea.in conſi.52.nu.23.lib.4.Barb.inter conſ.Alex.in cõſi.94.col.1.lib.3.Soc.in conſi.37.col.1.lib.4.Calca.in conſi.79.nu.3.Deci.in conſ.190.col.3.Soci.Iunior in cõſi.49.nu.23.lib.2.De quo etiam dictum ſupra habemus.nu.336.

359 Quinto reſpondetur,nihili † clauſulam fieri,& quibus dederit,vbicunque pro deſcendentibus aut agnatis feudum acquiritur.Quia ad deſcendentes agnatosve facultatem reſtringi alienãdi oportet.Goaadi.in conſi.84.num.13.in fi.verſ.ſcatò & ſortius. Sed enim ſi rectum,auitum,antiquum, & ad patriæ mores conſentaneum feudum eſſe,diſponentibus placuit,vtiq; non pro deſcendentibus concedi id non potuiſſe,declaratum ſupra ſatis eſt nu.334.& nu.554.verſi.Sed enim.

Sextò ad tex.memoratum reſpoodetur,ipſum retorquẽdo. in fi.enim expreſſum eſt,vigoris vllius clauſulam illam non eſſe, & faciant quicquid velint,ſeu & quibus dederit,vbicunque ex uerbis alijs inueſtituræ reſtrictio clauſulæ facta id genus apparet. ue
360 luti ſi adiectum ſit,& quibus † in feudum dederit.Sed enim reſtrictionem hic factam multifariam conſtat. Principio in verbis illis,in feudum rectum,auitum &c.Secundo per illa verba,ſecundum bonas conſuetudines patriæ Pedemõtium. Tertiò in uerbis illis,& iure feudi.Quartò ſub verbis illis,ſine contradictione præfati domini Comitis,& hæredum ſuorum,reſpectu quorum clauſulam hanc adiectam oſtendimus,& faciant quicquid, &c. Atq; ideo ad reſpectum,quo prolata ſunt,verba reſtringenda.

361 Septimo ex Bal.reſponſio † hæc ſexta iuuatur in l.liberti.nu.33.C.de oper.liber.Cum feudum vaſallo & cui ius dabit, conceſſum eſt, niſi puram & meram feudi naturam verbis his exprimi quoniam ad ius verba pacti aut conceſſionis ſpectant. ſequitur Afflict.in d.c.1.nu.1.in fi. de feud.non hab. propriã na. feu. Atqui ad ius hic relatio hic,& iure feudi faciant. &c.Ideſt ſecundũ ius feudi.& prout natura eius fert, ſic quomodo enarratum in ſuperioribus habemus, nu.331.& nu.337. Declarationi huic vltra Afflict.Signorol.etiam adblanditur in conſi.10.nu.j.in fi.

Octauo ratione validiore tex.reijcimus in d.c.j.in fi. de feudo non haben. propriam natu. feudi. Ibi enim feudi alteratio ſilet, cum dictum eſt,& cui in feudum dederis. At enim ratio fortior alterationi contradicit,cum ad ius expreſsim relatio fit,& faciãt iure feudi.In qua reſponſione & ratione ualidiore obſeruãdum, non modo iuris.ſed & feudi etiam mentionem fieri.Et iure feudi faciant.&c.l.baliſta.ff.ad Trebellia.

362 Nunò ex Curtio poſteriore† reſpõſio hæc confirmatur in conſil.130.nu.7.pro non ſcripta clauſula haberi & quibus dederit, legitime verbo ſubiecto.& quibus legitime dederit. Idem Campeg.probat in conſi.11.col.2.poſt med.ver.ſecundo ex hoc.inter conſi.Brun. vbi locum textui non putat in d.c.j.cum vaſallo feudi conceſsio fit,& cauſam ab eo legitimam habenti. Quid porro intereſt,vtrum dicatur,& cui legitime dederit, vel cauſam ab eo legitimam habenti,an iure feudi faciant &c.

363 Decimò demõſtratum ſupra habemus † nu.337.Idem verba iſta,& iure feudi faciant.&c.atque illa valere,& ex cauſa feudi faciant.&c.vnde ex tex.ipſo in d.c.j.in fi.controuerſia explicari cũcta videtur. Quatenus locum tex.non habet, cum ita conceſsio fit,& cui in feudum dederis. Quæ verba ad cauſam aut titulum haud dubie pertinent,id eſt,& cui ex cauſa feudi dederis.

Vndecimò aliter etiam tex.retorquetur. Quoniam reſponſionibus omnibus tacentibus,de quibus ſupra,ſi alienabile atq; hęreditarium feudum ſimpliciter facimus, qua ratione ex toto trãſferri in extraneos poterat,longe magis natura eius alterari,vt ex improprio proprium fieret.Sic quomodo inueſtituræ docẽt,quæ inſecutæ poſtea ſunt,per ea,quę dicta in ſuperioribus habemus.nu.328.& duobus ſeq.

Apparet ex his, rationem non modo diuerſam clauſulæ controuerſæ ſub inueſtitura memorata comprehẽſæ, atq; illius eſſe, de qua in d.c.j.de feu.non haben.propriam nat.feudi.ſed & contrarium tex.in d.c.j.aduerſarijs reſiſtere.

Ea confutatione argumenti huius, diſſolutum & alterum liquet,inueſtituræ priori ſtandum.Quoniam vt id admittamus,ad rem tamen non attinet.Siquidem vtilis aduerſarijs inueſtitura ipſa non eſt.per quam alterationem vllam inductam feudi non eſſe,ſatis ſuperq; teſtatum in ſuperioribus habemus.Vnde cum rectum,verum & proprium feudum quantum ad ſucceſsionẽ maſculis interuenientibus ſit,nihil eſt, ꝙ inueſtitura memorata aduerſarij nitantur.

364 Secũdò improprium,alienabile,atque† hæreditarium ſimpliciter eſto feudum Noni ſit ,aduerſarijs id tamen onerosum , nedum lucroſum oſtendimus. Quandoquidem ſi pro arbitrio feudi ius diſponendi fuit, facta diſpoſitio in ueſtituris non paucis legitur.Quibus ad naturam ſuam redactum feudum eſt. In qua re meliorem ſucceſſorum factam conditionem eſſe, teſtatum ante habemus.nu.330. Et qua ratione inueſtituris & recognitionibus hoc genus venditor ipſe obſtrepere vaſallus non permitteretur, ſi inter viuos eſſet, ita nec contra eas quid dicere ſucceſſoribus eius ſingularibus licere,demonſtratum ſupra eſt.nu.329.Et infra etiam id iuuatur.nu.429.

365 Locum prædicta eo facilius † habent, quo ad naturam ſuam propius feudum recidit.l.pen.ff.de iuſt.& iure.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.verſi.quod & in ſpecie.ff.de pactis. l.filio quem pater.ff.de lib.& poſthu.glo.in c.cum Vintonienſis.in verſ.tertia.de electio.c.ab exordio.25.diſt.& illud Boetij in tertio de philoſophi.conſola.repetunt proprios quæque recurſus,redituq; ſuo ſingula gaudent.De quo Soc.meminit in conſi.35.nu.6.li.j. Inde ſcriptũ Imola reliquit in conſi.52.in fi.facile renunciationem induci,vbicunque ad naturam res ſuam recidit. Alienandi item prohibitio ad eam non trahitur,vnde naturæ res ſuæ reſtituitur Signorol.in conſi.210.nu.7.ver.tertio ſic. Atque teſtamentum poſterius non ſolenne priori derogat. quotiens naturæ ſuæ aut iuri communi poſterius conſentit.l.2.ff.de iniuſto teſtamẽ. l.hac conſultisſima.§.ſi quis autem.C.qui teſtam.fa.poſſ.Ruin.in conſil.106.numero 8.in fin.libr.j.De quo vberius apud Doc.in d.§.ſi quis autem. Et quod Boeri.ſcribit in conſil.42.numer.7 & ſeq.locum iuri retractus non eſſe,vbicunque ad priorem res dominum reuertitur. Atque in ſpecie feudi Ruin.ſcribit in conſi.2.numer.8.libr.j.iniuſſu domini in eum feudum denuo transferri, qui inueſtitus olim fuerat.Sed accommodate magis atque in feudi ſpecie huc quadrat, quod ſcriptum ante eſt.num.329.ver.hoc amplius.& infra.num.370.& ſeq.

366 Si dixeris, inter has clauſulas diuerſas† ſeu varie cõceptas ad modum memoratum enucleatas cõtrarietatem intercedere.Ob id nihil eſſe,ꝙ vni,magis q̃ alteri filius aut agnatus fidat.Reſpondetur, ſi contrarias inueſtituras in clauſula hac facimus, nihili clauſulas ipſas faciendas. Atque opem ab eis fruſtra aduerſarios expectare.l.vbi repugnantia.Ibiq; Dec.nu.5.ff.de regu.iur.l.ſcripturæ.C.de fi.inſtr.c.imputari.eo.tit.Bald.in l.optimam.nu.12.C.de contrab.& committen.ſtipul.Alex.in l.j.in prin.ff.de ope.noui nunc.Soc.Iun.in conſi.2.nu.11.li.2.

367 Secundò reſpondetur,contradictione† inter clauſulas has admiſſa, potiorem negatiuam aut prohibitoriam eſſe, qua in alienos tranſmittere feudum non licet.Bald. & alij in l.ſi Ruffinus.C.de teſta.mili.Dec.in conſi.44.col.fi.in conſi.147.col.pe.circa fi.in conſi.567.nu.3.in conſi.581.nu.7.in fi.& in conſi.617.col.j.circa med. Negationem porro aut prohibitionem in clauſula hac verſari,& iure feudi faciant &c. proculdubio eſt. vtpote per quã niſi pro iure aut natura feudi alienare id non conceditur.

368 Tertiò in contrarijs potius† id habendum,quod ſpeciale magis eſt.Bal.in auth.habita.nu.33.C.ne filius pro patre.& in l.hac conſultisſima.in princ.nu.j.ver.tu vero conſidera. C.qui teſta.fa.poſſ.Dec.in conſi.3.nu.6.in conſi.18.nu.j.in fin.& in d.conſil.147.colum.fina.Iaſ.in l.Titiæ textores.num.27.ff.de lega.j.& in d.l.ſi Ruffinus.nume.3.C.de teſta.mili. Ratio eadem præſumptionum eſt,quæ inuicem pugnant,vt potior ſpecialis habeatur, & ſpecie in vtraque interueniente,quæ ſpecialis magis eſt,atteſtat. l.cum de indebito. Ibiq̃ue Bartol. ff.de proba. l.ſi qui adulterij. Ibique docto.C.de adul.l.mater.Ibiq̃ue Ange.& Sal.C.de calumnia.Signorol.in conſi.67.num.2.circa med.& in conſi.210.num.5.Bal.in l.ſine poſſidetis. col.j.C.de probat Anchar.in conſil.305.dubium,de quo ſupra.poſt prin.& nu.2.Ruin.in conſil.100.num.4.circa fin.libr.3.Sed enim in ſpecie clauſula loquitur,& iure feudi faciant, &c.in ſpecie enim declaratur, quomodo diſponi feudũ poſſit.i.dum iure feudi modo id fiat. Ruſſus in ſpecie declaratur, quò intelligi clauſula hæc debeat. i.ratione conſenſus dñi

remittendi,vt ſine contradictione facere eius liceat. Quæ in ſpe-
cie demonſtratio facta in inueſtitura aliis non ſimiliter eſt.
369 Quartò inter inſtrumenta duo,quæ†ſecum diſſidét,fidem id
habet,quod adminiculis maioribus iuuatur.Bal. in l.optimam.
nu.12.C.de contra.& committen.ſtip.Alex.in conſi.190.num.22.
libr.6. Sed enim adminiculis maioribus adiuuatur,in quo niſi
feudi iure alienare id non licet. Maius quippe adminiculum ha-
betur ,quod iuri communi & naturæ feudi conſentit . Potentius
enim id habetur,quod fauorabilius eſt.l.verum.§.fi.ff.de minor,
l.ſi hominem.§ quotiens.ff.depoſi.l.interdum.ff.qui potior.in pi
gno.ha.l.ſi pupillus.ff.ad l.Falci.l.Arrianus.ff.de actio.& obliga.
l.fauorabiliores . ff.de reg.iur.Bald.Angel.& alij in l.Titiæ texto-
res.Ibique Iaſ.nu.26.in fi.ff.de legat.1.Deci. in d.cap.in præſentia
nu.51.circa fin.verſic.ſimiliter potentius dicitur. de probatio.Iaſ.
370 in d.l.ſi Ruffinus. nu.2.Sed.n. † fauorabilior iuris cõis feudorũ
obſeruatio,quàm diſceſſus ab eo æſtimatur.l.ſi vnus.§.pactus ne
peteret.verſic.quod & in ſpecie.ff.de pactis.l.non ſtatim. cum ibi
not.ff.de pecu.l.2.C.de noxal.c.cum dilectus. de cõſue.c.ab exor
dio.35.diſt.glo.in Clem. de beneficio. de præben.Calder.in con-
ſi.7.de reſcrip.in conſi.22.de præben. Anch.in conſ.131.ad exclu
ſionem.Rom.in conſi.237.clarum eſt.Et latiſſime verba interpre
tanda.quotiens ita interpretando ad ius commune reditur.Abb.
ſcribit in d.c.cum dilectus.nu.6.de conſue. Roma.in conſil.318.
quæritur.nu.5 Soci.in conſi.38. nu.5.ver.ſexto & vltimo.li.1.Dec.
371 in c.cauſam quæ.num. 5.in fi.de reſcripto. Ea ratione†extenſio
permitti in correctorijs ſolet,quotiens extendendo,ius ipſum cõ
mune renouatur glo.in c.ſtatutum.in verſ.numerandũ.de præbẽ.
li.6.in c.1.in ver.beneficia & in glo.ſeq.iuncto tex.de rerum per-
mu.eod.lib.cum alijs apud Iaſ.accumulatis in d.l.ſi vnus . §.pa-
ctus ne peteret in 4.no.in l.properandum.in prin.nu.27.C.de iu-
di.Ruin.in conſi.195.nu.10.li.1.Apposite huc quadrat, quod ſcri
ptum ante habemus.nu.329.verſ.hoc amplius.& nu.365 . Secun-
dum adminiculum & ipſum validiſſimum in verbis illis ſubeſt,
in feudum rectum,auitum, antiquum & ſecundum bonas cõſue
tudines patriæ Pedemontium,quæ nihili alias fierent , niſi inter-
pretationem recipimus,qua feudi alienatio prohibetur.Tertium
adminiculum ab obſeruatione ſecuta deſumitur . quia pro feũ-
do recto,obſeruatum,auito & antiquo ſemper eſt.Quam obſer-
uationem interpretationem optimam demonſtratum in ſuperio
rioribus habemus.nu.317.
372 Quintò in ſcripturarum certamine† fidem præuerti eius con
uenit,quæ veriſimilior eſt,aut veriſimiliora habet . Qua ratione
fidem maiorem teſtes pauciores habẽt , qui veriſimilia magis di
cunt.l.ob carmen.§.fi.ff.de teſtib.c.in noſtra.eod.tit.& apud nos
in conſi.9.nu.65.& in conſi.195 num.10.Inde etiam fit,vt potio-
res teſtes habeantur, qui negatiuam proferunt , ſi veriſimilior ſit
glo.in c.clerici.81.diſt.cum alijs apud Soci.Iuni.relatis in conſil.
183.num.13.li.2.Suſpecti enim teſtes habentur,qui diſſimilia ve-
ri aſſerunt Abb.in c.quia veriſimile circa fi.de præſum.cum alijs
apud nos relatis in conſi.28.in princ.in conſil.115.nume.12.& in
373 conſil.171.nu.6.Quocirca †teſtibus plene teſtificantibus fidem
tunc non adhibere iudex permittitur Bal.& Ange.in l.Lucius . ff.
de infam.Fely.in c.auditis.nume.23.de præſcriptio. Curt.Iun.in
conſil.17.num.6. Cauſam eandem inſtrumenti eſſe,ne fidem ha-
beat,ſi rem veri non ſimilem habet.Bal.ſcribit in l.ſcripturæ. nu.
6.C.de fi.inſtr. cum alijs apud nos collectis in conſil. 134.nu.38.
Hoc ita admiſſo,vt in ſcripturis pugnantibus ea anteſtet, quæ ve
374 riſimiliora loquitur.veriſimilius id†exiſtimatur , quod cum iu-
re communi & rei natura conſentit Inno.in d.c.auditis.nu.4.ver.
ſolutio ſi teſtes.Ibiq; Ant.nu.15.latius Fel.nu.23.de præſcri. Aret.
in conſil.44.in fi.Sed enim iuri communi haud dubie inueſtitura
adblanditur , qua niſi iure feudi diſpoſitio permiſſa eius non eſt.
Ob id nihili fieri inueſtituram aliam oportet,quæ diſſimilis huic
eſſet.Quamuis diſſimilitudinis quicquam non intercedat.Atque
375 in ſpecie inueſtituræ†interpretandæ , meliorem interpretatio-
nem iudicari,quæ ſecundum commune feudorum ius ſit,Alexã.
tradit in conſi. 26.nu.5.ver.debet ergo.li.5.Brun.in cõſi.80.num.
3.Sigiſmũ.in conſi.1.nu.129.Soc.Iun.in conſi.103.nu.4.li.2. Quid
hic dicendum,vbi perſpicua partium mens lucet , vt iuri feudo-
um feudum contrarium controuerſum non eſſet , in verbis illis
rectum,auitum , antiquum , & ſecundum bonas conſuetudines
patriæ Pedemontium.
376 Sextò in ſcripturarum †concertatione electio eius agnoſcen
da,in qua vtilitas maior vertitur Bart.in Extrauag.ad reprimẽdũ
in ver.non obſtantibus.col.2.cum alijs ante relatis.nu.35 a verſi.
ex Bar.ſententia hæc iuuatur &c. Sed enim vtilitatem locupletio
rem non paulo ſub inueſtitura contineri , qua niſi ſecundum ius
feudi permiſſa alienatio eius non eſt , dilucide teſtatum in d.nu.
352.habemus.
377 Septimò ea Bellamer.ſententia hæc†iuuatur . Deciſio. 372.ſi
producantur. Cum teſtamẽta duo eiuſdem teſtatoris eodem die
per notarium eundem conſcripta proferuntur . Quorum altero
ſub conditione,pure altero eidem relictum legatum ſit. Teſtamẽ
to ſtandum,in quo conditio adſcripta legato eſt. Sequitur Boeri.
q.252.num.6.ver.& idem quando ab vno. Quod dictum ratione
fortiore hic confert . ne a iure communi diſceſſum feudorum in-
telligatur.
Octauò fruſtra diſceptationis huius ſaxum voluitur . Quando
quidem nulla inter inueſtituras has contradictio vertitur. Siqui-
dem nec per inueſtituram alienari feudum conceditur . In qua
clauſula expreſſa ſimpliciter legitur, & faciant quicquid velint ,
verbis illis detractis.& iure feudi. Sic quomodo ſuperius teſtatũ
argumentis ſeptem ſupra decem habemus.quæ ad clauſulam il-
lam profligandam ſpectant,& faciant quicquid velint , ſine ver-
bis illis,& iure feudi . Sed & ea argumentis in clauſula illa expo-
nenda factis,& iure feudi.&c.non pauca inueniũtur,quę ad clau
ſulam alteram conducunt,& faciant quicquid velint, verbis illis
amputatis,& iure feudi,&c.In dubio item contrarietatem exclu
dendam,ſatis ſuperq; ſcriptum in ſuperioribus eſt.nu.301.& plu
ribus ſeq.
Satis in his dictum de inueſtitura habemus ſub anno . 1291.
378 dieq; 28.Ianuarij conſcripta. In qua † modeſtiam meam apud
eos eſſe compertam volui,qui iudicij acta percurrerunt. Quibus
non modo plus nimio aduerſarij ſibi placent , Sed & doli incu-
ſare generum videntur,perinde quaſi ſciens , prudenſve hoc ge-
nus tectam inueſtituram habuerit.Quam genero ipſi vtilem eſſe,
non obſcurum ex ſuperioribus ſit.Tametſi dolo, arteve quid fa-
cere,neque generi minoris,neq; gentis eius illuſtris ſit.Sed enim
Iuriſconſultorum telis,rationibusq;,non dictis acutioribus, lin-
guæve licentia controuerſias peragi iudiciales oportet. Ad extre-
mum ſi quæ acta aut conſtituta a ſenatu excellentiſſimo contra
S.leguntur , mirum ni flocci facta inueſtitura controuerſa argua-
tur ſub anno.1291.
Sed quæſtio hic in lite incurrit, quam a S.gener patitur . Poſt-
quam diſpendijs non leuibus in iudicio factis , non perinde , vt
ſperabat S.ipſi iudicij alia ceſſit. & quam per delegatum ſenten
tiam euicerat, in melius reformatam per appellationem cogno-
uit.a remedio alio opem petijt, hoc eſt ob cauſas initio neceſſa-
rias æs conflatum alienum propoſuit . De quo iudicium hoc il-
latum genero eſt . Videndum , morbo ne eius mederi remedio
hoc recens adhibito poſſit . In qua re primum omnium obſer-
uandum ſumptuum omnium aduerſarium condemnandum ,
quicunque facti in diem hunc ſunt. Cuius rei gratia ſciendum fa
ctum hic alienum quantum ad generum in ius vocatum verſa-
ri , & quod ipſo impubere contractum cum patre dicitur . Quo
caſu cum ignorantiam excuſare maior permittatur . l.qui in alte
379 rius.ff.de reg.iuris.In reo impubere tutè† dici poteſt, etiam quæ
vidiſſet,ignoraſſe.l.nam etſi.in fin.ff.de aliena. iudic.mu.cau.fac.
l.cum prætor.§.penultimo. Ibi,quia iudicio carent . ff.de iudic.l,
pupillus.Ibi,neque enim ſcire,neque diſcernere talis ætas poteſt
non magis quàm furioſus.ff.de acq.hæredi. l.1.circa fi.C.de falſa
mone.§.præterea.Inſti.quibus non eſt per.facere teſta. c.ſunt qui
opes.17.q.4.c.eos.de conſecra. diſti.4.glo.in c.1.in verſi plenum.
de regulat.libr.6.vnde cum culpę quicquam pati reus minor ne
queat,ſi feudum quod poteſt & debet , eccleſiæ exemplo tuetur.
Et obiectum initio ſit,locũ decretis non eſſe, quibus feudi aliena
tio permiſſa niſi propter cauſas neceſſarias nõ eſt, in culpa mani
feſtariæ aduerſarius fuit, qui ſub ipſum initiũ cauſas ipſas neceſ-
380 ſitatis non propoſuit. Vnde cum moram †tam longam,tamque
diſpendioſam liti fecerit, damno eum affici impenſarum opor-
tuit,quas processus retardati doct.vocitant.l.non ignoret . C. de
fructi.& lit.expen. Cyn.in l.vni . C.vt quæ deſunt aduo. Felyn.in
c.accedens.2.col.pen.circa fi.verſic. Sed contra concluſionem.vt
lite non conteſta.& in c.exceptionem.nu.48.verſic. ſubdit Bald.
de exceptio.Iaſo.in l.properandum. §.ſin autem alterutra.nu.28.
in fi.C.de iudi.Marſi.in l.patre.nume.85.ff.de quæſtio.in praxi.§.
381 opportune.nu.91.& in §.diligẽter.n.203.Doli enim †ſuſpicionẽ
ob moram hanc ceſſator ſubdit Ant.de But.in c.licet cauſam.nu.
23.de probatio. cũ alijs apud nos relatis in conſil. 75.nu.9. Neq;
argumento locus hic eſt, a lite generum non deſtitiſſe . poſtquã
edita

edita capitula vidit. Qm̄ fides de re hac, hoc ē de neceſsitate cau
ſarum facta vlla nō eſt. neq; haberi eā aduerſarij aſſertioni opor
tet. l. nullius. ff. de teſtib. l. omnibus. C. eo. titu. c. in omni negotio
eo. tit. Id quidem maximè, q̄ factū alienū fere proſequitur, vtpote
litis aut actionis redemptor. quæſtū non perinde vberē ex merci
monio id genus facturus. Vnde quod dicitur, culpæ ei verti, qui
productione facta, litē non deſeruit. ad productionē inſtrumēti
pertinet, quod exceptionē aut impugnationē non patitur. Cæte-
rum perquam abſurdum fuerit, cogi quempiam, vt aſſertioni
litigatoris credat, & capitula eius, quorum inſcientiſsimus eſt,
confeſsione doceat. Hic quidem in primis, vbi a vero omnino ca
pitula abhorrere, impertinentiſsimaque eſſe, mox oſtendemus.
382 Immo enim culpæ † actor omnino tenetur, qui temere in iu-
dicium deſcēdit. Et quem initio ipſo & ante omnia ius ſuum ex-
plorare accuratius oportuit. Quo circa rationis non videtur, in-
curiam & temeritatem ſuam oneroſam reo fieri. l. eum quem te-
mere. ff. de iud. cum alijs apud Firmanum reconditis. in pęna ſua
Bertachiniana, in verſi. expenſarū condemnatio nu. 24. & nu. 57.
Temeritatem culpæ adſcribi, ex Iaſ. probatur in l. videamus in
prin. col. 1. poſt med. ff. de in litem iuran.

Conſequenter his dicendū, ſumptus litis totius in diē vſq; ca-
pitulorum factos ab actore omnino præſtandos. ne pro libidine
vagari incōmodo alieno nec exiguo liceat. Quę res cū rationem;
tum æquitatē maximam habet. Sumptuum etiam dāno mulctan
dum aduerſarium oportet, q̄ paganica bona peruicacius conten
dit, quæ feudalia eſſe vel inueſtituris, recognitionibusque ſolis
perſpicuum inferius fit nu. 425. & pluribus ſeq.

Secundo in capitulis bis obſeruandum, impoſsibilem proba-
383 tionem eorum, vt proponitur, videri. † neceſsitatem enim æris
alieni faciendi, a ſumptibus litis ob feudum tuendū, aduerſarius
metitur. At qui annis octo nomina hæc debitorū facta poſtea di
cūtur, q̄ finem lis accedit. In qua victores Noni reguli, impendijs
ipſis litis ea actis, fuerūt. Vnde defendi non poteſt, iudicij illius
cauſa poſt interuallū tam longum pecunias creditas. l. ſi ventri.
§. corū. Ibiq; Bar. in prin. & Ripa nu. 10. ff. de priuil. credi. vbi ex
tpis breuitate in cauſam qua actū quid præſumitur. Eodem Bar.
ſpectat in l. poſt contractū. nu. 8. verſi. quinto præſumit. ff. de do-
natio. Alex. in conſi. 43. nu. 2. poſt med. lib. 1. in conſi. 25. nu. 9. in
fi. & nu. tribus ſeq. lib. 2. in conſi. 90. col. fi. lib. 3. Huc & illud acce
dit, ex vicinitate ſcripturarū declarationē & præſumptionē indu
ci. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. Ang. in conſi. 261. thema præ-
dictū col. 3. tantundē in vicinitate temporū dicendū, a rebus ad
tempus argumentando. l. miles ita. §. 1. ff. de militari teſta. Qua
ratione igitur ex vicinitate temporum coniectura deſumitur, ita
econtrario, ex temporū diſtantia & interuallo contrariā percipi
coniecturā oportet, ab oppoſitis argumentando. l. 1. ff. de his qui
ſunt ſui vel alie. iuris. l. ſi cōtra. ff. de vulga. l. fi. ff. de lega. 3. inter-
uallo igitur tam longo interpoſito, iuris præſumptio partis aſſer
tioni omnino repugnat, ne reſpectu aut ob cauſam dictæ litis ac
cepta pecunia dicatur. Quod cū ita ſit, niſi ex probationibus eui
dentiſsimis, teſtibusq; omni exceptione maioribus contrarium
doceri non cōceditur. Ideſt, vt expreſsim declaratū ſit, in cauſam
illam litis pecuniā creditā per ea, quæ ſcripta habemus in tracta.
de antiq. temp. parte 2. num. 26. & in conſ. 129. in fi. & ſupra num.
315. Quibus Dec. accedit in conſi. 195. colū. 3. poſt med. in conſi.
342. col. 2. circa med. & in conſi. ſeq. col. 2. Sed nec fides aſſertio-
ni habenda ipſius debitoris aut mutuū accipientis eſſet, in cau-
ſam memoratam pecuniam ſe accipere, ne in poteſtate eius fiat,
ſucceſſorū in feudū ius lędere, in cauſam per decreta permiſſam
pecuniam ſe accipere confitendo. l. qui teſtamentū. ff. de proba. l.
ſi forte. Ibique Bart. ff. de caſtren. pecul. cum alijs ſuperius enar-
ratis nu. 24. & pluribus ſeq. nu. 187. & nu. 246. Id quidē in primis,
iuris præſumptione tā vehementiſsima aſſertioni reſiſtente. Quo
384 caſu † cum veriſimilis prorſus non ſit, fidem nec in ſpecie alias
confeſsio facit neq; confitendi officit Dec. in l. cū te. 2. nu. 7. C. de
tranſactio. & in conſi. 596. nu. 10. Paris. in conſi. vltimo nu. 23. lib.
2. & in conſi. 153. num. 31. verſi. & benefacit lib. 4. & apud nos in
conſi. 134. nu. 38. & in conſi. 175. nu. 6. Et quæ ſcripta ante in teſti-
bus & inſtrumentis habemus nu. 373. fidem eis non haberi, quo-
tiens a veriſimili diſtant. In qua re etiam obſeruandum, maximā
litis impenſam Pariſijs factam, cuius nomine ſatis fratri patrue-
li per acceptilationē factum, cum pecuniam dño Claudio debe-
ret. Ita vti inſtrumento publico pala fit. quod productū prius cō-
tra P. eſt a ſomnijs cuius commentū hoc ſub ipſum litis euētum
excogitatū eſt. cū deſperabilem morbū eius perſpiceret. At enim
quo veriſimilia minus hæc ſunt eo ſuſpectum calumniæ magis
vna ſimul cum P. ipſo ſe præſtat: quem autorum circiter quinq;
millia in eam litem inſumpta aſſerere non puduit.
385 Accedit ad hæc, cū his † aſſertionē & teſtificationē id genus
pugnare. quæ fieri vulgo aſſolent. Qm̄ poſt annos octo, q̄ finita
lis, & impenſarū eius facta recuperatio eſt, pecuniā mutuari qui-
ſpiā nō ſolet, vnde nomina debitorū ob litē facta diſſoluat. Imò
enim inepta id genus aſſertio teſtificatiove apparet. Proinde ve
riſimile prorſus exiſtimari id nequit, quod ſolitū non eſt, vti ſcri-
ptū ante habemus. nu. 323. ibiq; & falſi ab inſolito ſuſpicionem
oriri ſubiectū. De quo etiā apud nos in cōſi. 145. num. 14. Rurſus
credibile nō eſt, ſi per tp̄s litis & in ſumptus eius credita ab alijs
pecunia fuerat, in annos eós octo exactionem eius ſuſtinuiſſe. l.
cū de indebito. ff. de proba. Præterea creditorū id genus neceſſa
ria declaratio eſſet, a quibus credita tunc pecunia ſit. cum lis ip-
ſa exerceretur. cum facti id ſit, quod probationem deſiderat. l. cō
ſilio. ff. de cura. furio. l. 1. C. de manda. princi. l. aſſeueratio. C. de
non num. pecu. & alia complura. de quibus ſupra nu. 116.
386 Perſonæ item conditio † ad veriſimilitudinē inducendā va
let, gl. in l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. Ange. in d. cōſi.
261. col. 3. At enim notiſsimū defuncti debitoris ingeniū ad pro-
fuſionem procliue. Quocirca animi magis q̄ neceſsitatis cauſa
pecuniā eum curaſſe credibile eſt. Iam vero id diſsimile habetur,
quo cū rōnabilis iudicis motus nō concurrit. Bal. in l. teſtiū. num.
20. C. de teſtibus. & in l. ſcripturæ nu. 5. C. de fide inſtru. Fely. in c.
auditis nu. 23. in fi. de præſcri. Cui vero quis iudex moueatur, vt
credat, ob litē ante annos octo, vt narratur, tranſactam, & ſum-
ptus eius victoribus reſtitutos, æs ipſum alienū conflatū. Præter
quam præſumptionem, & alias interuenire, declaratum eſt.

Ratione & alia euidens capitulorum partis ineptitudo & pro-
bationum eius fruſtratio fit, etiam ſi pleniſsimæ alioquin appa-
rerent. Qm̄ nō niſi ob debita neceſſaria feudi alienationem per-
miſſam dilucide atq; cumulatiſsime monſtratū in ſuperioribus
habemus nu. 32. & plurimis ſeq. Atq; præter iam ſcripta, obuius
mihi non incōmode, neq; inauſpicato factus Aret. eſt qui opinio
ni huic nominatim fauet in l. is poteſt circa fi. ff. de acqui. hære.
Vbi voluntarium hæredem ait, qui a cauſa ſeu aditione volunta-
ria originē ducit q̄uis poſt aditionē neceſſarius fiat. neceſſariūq;
hæredem negat, qui originē ab aditione voluntaria habet. Sic ini
tio ipſo neceſsitatem exquirit, neq; ad rem neceſsitatē attinere,
quæ ex cauſa aut origine voluntaria deſcendit. Quo Aret. dicto
Alcia. vtitur in l. 2. §. ex his nu. 17. ff. de verb. oblig. Idq; ex his etiā
in ſpecie confirmatur, quæ ſcripta apud nos ſunt in conſi. 131. nu.
14. Vbi initium etiam in debito neceſſario volūtariove dijudicā
do ſpectandum diximus. neq; quicquam facere, quod neceſſariū
poſtea fit. vel quod neceſſarium in defuncto erat, voluntarium in
hærede videtur, cui liberū eſt, hæreditatē an non adeat. Idq; ex
Ancharano in conſi. 26. in quæſtione ſupradicta Viſis ſubtiliter
col. 2. in ſecundo dubio. Caſtrenſis in conſi. 35. videtur dicendū,
& vtrunq; legatū col. 2. circa med. verſiculo. Sed ad hoc reſpon
detur lib. 2. & alia, de quibus ibi.

Idem in ſpecie ex Decio probatur in c. cum ſit Romana. in ter
tio nota. de appella. Vbi neceſſariam cauſam ait, quæ vitari & re-
moueri non poteſt. Quoniā remouendi poteſtate admiſſa, ſi re-
motio non fit, volens quis neceſsitatem patitur. Sed enim cum
initio ipſo neceſsitas non ſubeſt, vtiq; vitari & remoueri poteſt,
ab obligationibus aut nominibus debitorum abſtinendo. In eā-
dē ſententiam Alcia. ſcribit in d. l. 2. §. ex his nu. 17. ff. de verb. obli.
ex neceſsitate factum non dici, quod modo alio explicari com-
mode poteſt. Cui ſententiæ text. ſeruit in l. nepos Proculo. ff. de
verbo. ſign. Quod arg. ratione validiore opinionem hanc iuuat:
Namq; ſi ratio neceſsitatis non habetur, cui aliunde conſuli com
mode poteſt, quanto magis nihil facienda neceſsitas erit, in quā
vltro quis ſe coniecerit, cū initio ipſo nulla eſſet. Sed enim quor-
ſum doct. teſtimonijs rem confirmare, quam perſpicuam facere
tex. videtur in l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ff. de lega. 3. qui neceſſariē
alienationem declarat, quæ neceſsitate vrgente fit. Ita initio ip-
ſo neceſsitatem exigit. Aliter porro neceſſaria nulla non erit, ſi
poſt eam factam neceſsitatem obſeruamus. l. ſicut, C. de actio. &
obliga. In eandem ſententiā tex. ſcitiſsimus accedit in c. 2. Ibi-
que Deci. in quarto nota. de teſtib. Qui ineuitabilem neceſsita-
tem poſtulat.

Hoc ita admiſſo, vt niſi ex cauſa debiti neceſſarij obligari aut
diſtrahi feudum nequeat, cōſequens fit, cauſæ ipſius neceſsitatis
expreſsionem in debitis contrahendis in ſpecie & nominatim
facien-

Faciendã, neq; ſatis eſſe, cauſam ipſam vere conſtare aut ſubeſſe, quotiens a regula iuris diſceditur, vt in iudice Innoc. ſcribit in c. præterea poſt prin. verſiculo. Si autem in citatorio. de dila. Bal. in l. 1. §. vſus. in fi. ff. de procura. Roma. in conſ. 324. num. 5. ad uſque conſilij finem. in conſi. 483. dubitatur primo, nume. 14. verſic. Secundo reſpondeo. & in conſi. 499. nume. 3. verſiculo. q; ſi dicatur. Deci. in c. conſuluit. 1. nu. 5. de appella. in conſi. 8. col. 1. Iaſ. in l. fi. nu. 4. C. de procura. Crotus in l. filiusfamilias. §. diui. nume. 104. & ſequen. ff. de legat. 1. Capel. Toloſa. q. 441. Aufrer. in d. deciſ. q. vltima colum. 2. Si cauſam exprimi a iudice oportet, quocum iuris præſumptio facit. l. Herennius. §. Caia. ff. de euictio. l. 2. verſic. quod nõ arbitramur. C. de offi. ciuil. iud. l. generaliter. §. ſi iudex. C. de rebus credi. c. in noſtra. de procura. c. in præſentia de renũ, c. accepimus. Ibi non eredimus. Ibique Ioan. And. & alij. de ætat. & qualit. Bal. in l. tale pactum. §. qui prouocauit num. 3. verſiculo quinto ſic. ff. de pactis. Quanto magis ius idem admittendũ contra priuatum erit. At quem priuatum, contractum cuius vacuum a ſuſpicione non eſſe, acta teſtantur. Idem ex Bart. probatur in l. Lucius in fi. ff. de infam. vbi cum fidem teſtibus ob cauſam quam iudex non habet, cauſam illam commamorandam conſulit, ne rationẽ alias in ſyndicatu iudex reddat, ſequitur Deci. in rubr. de iudi. columna 2. in fi. verſiculo ſecundo reſpondent. in ſecunda lectura.

Quid autem in iudice laboramus, cauſam ab eo exprimendã quotiens contra iuris regulam quid tentat, ita vt ſatis non ſit, cauſam ipſam uere ſubeſſe. Immo enim tantundem & in pontifice maximo contra ius quid faciente probandum, vt cauſam & ipſe exprimere debeat, quamobrem a iure diſcedat, veluti cum gratiam canonis cui facit, aut diſpenſat. neque ad rem attinere, cauſam diſpenſandi vere interuenire, Oldr. ſcribit in conſi. 326. q; articuli nu. 5. & in conſi. ſeq. in princ. Sequitur Rom. in d. conſi. 483. nu. 14. licèt ſub numero alio Oldradum in conſi. vno tantummodo nominet. Et idem Roma. tradit in conſi. 499. nu. 3. verſi. q; ſi dicatur. Deci. in d. c. conſuluit. 1. col. 2. de appella. Et in conſi. 8. circa prin. Roma. etiam in d. conſi. 483. Crot. ſequitur in d. §. diui numero 105. verſi. ex quibus verbis infert. Fely. huc ſpectat in c. quæ in eccleſiarum nu. 18. verſi. limita tertio. de conſti.

Secundo principaliter neceſſitatem hanc cauſæ in ſpecie exprimendæ, vltra tot doct. teſtimonia, ratione atque æquitate naturali oſtendimus. quæ a defenſione percipitur, In qua re explicãda, cauſam ipſam indagare oportet, qua pp neceſſitas hæc introducta cauſæ nominatim exprimendæ ſit. Quæ cauſa non alia eſt, niſi ut defendẽdi facultatem cauſa expreſſa, aduerſarius habeat. Conſulendi tum enim ius erit, impugnandam nec ne cauſam illam, & falſi eam conuincendam putet. Quæ deliberandi facultas non perinde erit, cauſæ expreſſione in ſpecie non facta. Quę ratio ex Capel. colligitur. d. deciſ. 441. ex Abb. in c. ad noſtram. ante fi. de appella. ubi cum appellatio a definitiua præterquam in cauſibus aut ex cauſis quibuſdam prohibetur. Qui appellationem ab ea interponit, cauſam exprimere & ipſam certam ideo debet, quo planum fiat, in caſu ne interpoſita permiſſo ſit. Atque ideo ut defendendi, & contra probandi facultatem appellatus habeat. Eadem ratione introductum, ut libellum edi certum oporteat, ne ſi incertus admittitur, defendendi & deliberandi copia reo adimatur. l. 1. in prin. Ibiq; Caſtren. Alex. & Iaſ. ff. de eden. In principe etiã, qui ex cauſa quid agit, quod cauſa illa remota, non permittitur, cauſam & ipſam certam apertamque ab eo exprimendam. Pariſ. ſcribit in conſi. 68. num. 25. lib. 4. Cauſæ ſatis expreſſionem non eſſe, quæ in genere fit quotiens niſi ea cauſa qua iuſta ſieri quid nequit, dilucide etiam monſtratum in ſuperioribus habemus nume. 196. Idem Pariſ. probat in conſi. 12. nume. 162. lib. 2. Quid hic dicendum, vbi nequidem in genere expreſſio ulla facta cauſarum legitur, propter quas pecunia rogata mutuo fuerit.

Tertio ſpeciem hanc propius, ex Sali. dirimi quæſtio hæc uidetur in l. fi. nu. 4. C. de iudi. Cum regulariter appellatio prohibita a ſententia arbitri ſit, & eo demum caſu permiſſa, quo compromittendi neceſſitas ſtatuto iniungitur, nõ aliter locum appellationi eſſe, niſi ſi cauſa neceſſitatis expreſſa in compromiſſo ſit. q; propter ſtatutum ipſum factum compromiſſum ſit, cum nihil prohibeat, ſtatuti etiam coactione remota, arbitros eligi. Quare conſequens non ſit, neceſſario compromiſſum fieri per ſtatutum debet, ergo niſi ſtatuti metu factum compromiſſum eſt. Cui ſententiæ Alex. ſubſcribit in l. 1. nu. 49. in fi. ff. ſol. ma. in l. ſi quis maior nu. 2. C. de tranſact. Fely. in c. fi. in fi. de reiudi. Zuchar. in rubri. C. de pactis. nu. 109. Et quamuis controuerſiam id in compromiſſo hoc genus patiatur, in quo partia intereſſe non dicitur, ſi appellatio interponitur, & per eam iniquitas ſententiæ refellitur. l. Gracchus. C. de adul. c. dilectus. de offi. lega. Attamen in ſpecie controuerſa veriſſimum id æquiſsimumve puto, vt expreſſio cauſarũ fieri neceſſitatis debeat, propter quas mutui nomine pecunia accipitur, quoad hoc vt ex ea alienare feudum liceat, ne aliter interpretantibus, non feneſtra, ſed ianua lata vaſallis pateſiat vnde fraudem in feudo ſucceſſores ſentiant. Perfacile quippe vaſallis erit ad eum modum ſucceſſorum ius lædere, pro arbitrio nomina debitorum faciendo, cum variæ neceſſitatis fingi cauſæ poſſint. Et iſtud vero eſt, quod Bald. ſcribit in conſi. 343. examinanda ſunt col. 1. circa med. ver. ſed notandum eſt lib. 1. fingẽdas neceſſitates non eſſe. Quod Bal. dictum quàm appotiſsime huc quadrat, vbi poſt annos octo, quàm dijudicata lis cum ſubditis eſt, ob cauſam litis illius pecuniam creditam aduerſarius ait.

Tertio demonſtratum in ſuperioribus habemus nu. 194. facultatem hanc ob debita neceſſaria feudi alienandi, ad limites neceſſitatis reſtringẽdam. At enim proh ſuperi, Quomodo modus aut terminus vllus conſtitui aut dijudicari in neceſſitatibus poterit, Quarũ expreſſio prorſus facta vlla non eſt neq; in ſpecie, neque in genere. An non deteriorem ad modum hunc agnatorum cauſam facere conceditur, ſi id genus probationes neceſſitatum in obſcuro, contra omnem veriſimilitudinem non abijcimus. Equidem artem faciliorem ad ius agnatorum eludẽdum hac ipſa haud vllam exiſtimem. Diſsimiliter atque, ſi cauſarum expreſſio, atque ipſa certa & liquida ſit. Ibi enim non difficile erit, aut cedere aut contendere. contra rẽ habere expreſsius, dilucidiusve oſtendendo. Inde non ab re probationem in ſpecie expoſtulari, & flocci probationem faciendam, quæ in genere præſtatur, teſtatum in ſuperioribus habemus num. 349. & numeris tribus ſequẽtibus. Et num. 428. Hoc amplius num. 350. ius idem confeſsioni eſſe oſtendimus, quæ in genere fit. Id quia incertitudo a genere oritur, ſicquomodo ſcriptum ante legitur nu. 97. In certam plane probationem abijci palam eſt. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tut. cum alijs in locis prædictis enarratis.

Quarto obſeruandum, vbi inter viuos Claudius debitor eſſet, Atque in cauſas initio neceſſarias debita contracta affirmaret, fidem nihilo magis aſſertio eius haberet. cum in re prohibita cõfeſſio adhibeatur. l. qui teſtamentum. ff. de probat. cum alijs ſupra relatis nu. 28. 146. & pluribus ſeq. & num. 187. & num. 400. in fin. Atque ubi in ſpecie prohibita confeſſio non cadat, fides tamen eidem habenda perinde quaſi veri diſsimili non eſſe, ſiquidem nec confitenti ipſi noxiam tum eſſe, ſatis declaratum ante eſt nu. 384. Ibique veri ipſa diſsimilitudo explicata. Quanto minus aſſertio muniere aduerſarij debebit, qui ignarus prorſus eorum eſt, quæcunque inter creditores acta & debitorem Claudiũ ſunt. Cum nec hæres ipſe defuncti animum declarat. l. Pomponius ſcribit ſi frumentum. §. fina. ff. de re vendica. l. inter ſtipulantem. §. 1. cum glo. Ibique Bart. & alij. ff. de verb. oblig. Bart. in l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudi. & in l. ita ſtipulatus. in octaua oppoſi. 1. partis. nu. 8. ff. de verbo. obliga. Ex his argumentum hoc adiuuatur, quæ in ſuperioribus ſcripta circa ineptitudinem capitulorum P. ſunt nu. 128. & pluribus ſeq. Et num. maxime 144, & nu. 160. Vbi oſtendimus de rebus & neceſſitatibus vaniſsimis penitusque incognitis capitula. a P. ipſo non citra calumniam & euidentem aduocati eius lapſum, inconſulte plus ſatis edita P. enim impulſu atque inſtigatu capitula & hæc excuſſa ab aduerſario S. ſunt. Affinitatem quippe in re hac capitularia vtriuſque iudicia habent P. & S. Gratioſoſque adeo ſe arbitrantur & deprædicant, vt vel ad ipſa veritatis iuſtitiæque fundamenta conuellenda valere ſe putent. Proinde coloris tantulum latis, quem arti prætexant. Inde iudicij illius iniuria. Sed enim aconito omni medica præſentanea quæ ſenatus optimi atque religioſiſsimi antipathia occurrit.

Quinto cauſas ipſas neceſſitatis in ſpecie ſingulas enarratas in contractibus ipſis fac, Quorum nomine iudicium hoc exercetur, Ad rem id nihilo magis attinet. Quando quidem probationibus contrarijs & quidem per inſtrumenta publica falſi id genus aſſertio conuincitur. Namque cum bonam ſumptuum partem qui in lite facti cum ſubditis ſunt, proſecutio exhauſerit, quæ facta Lutetiæ eſt, aureos tamen ducentos rata debitoris portio non excedit, qui ipſi per acceptilationem aut quitationem, quam vocant, pecuniæ Claudio debitæ ſolutæ ſunt. ſic quomodo ſcriptura publica docet quæ in iudicio alio contra P. etiam

prolata

prolata eſt. vnde ſatis hoc ad commenta partis elidenda fuerit, cum ſententiam ſubditi paſsi litis diſpendia reſtituerit. Quid hic dicendum, vbi doces de vxore ſecunda, & pecunias ob villam feudalem Claudius accepit cognatis vẽditam. vt villam precioſiorem taceam P. ipſi vitioſe adeo diſtractam. Quæ omnia ſi ex fide bona obſeruamus, mirum ni vulgatiſsimam venditoriſve profuſionem confitemur, Tantum abeſt, vt neceſsitate qua vrgẽte, æris quicquam contractum, alienum ſit. Quo fit, vt a vero prorſus aduerſarij capitula abhorreãt, quatenus neceſsitatis cauſas exprimunt.

Sexto quo magis in mentem ſcotentiæ venit, quæ Vercellis lata inter nobiles ab aduocatis eſt die 26. Iunij 1557. ſi recte memini, Eo magis atq; magis contrariã eam & P. & S. inuenio, Idq; ratione validiore rem excutiendo. Ibi enim mala vẽditoris valetudo in manifeſto erat, venditiones villæ non præhibant, vnde collecta pecunia in neceſsitates ſublenandas diceretur. Agnato ibi licet vlterioris gradus, feudum venditum. At enim agnato propiori per ſenatum cum fructibus poſt litem perceptis adiudicatum. An non rationem maiorem non paulo ſpecies controuerſa habet. In qua morbo alio niſi pecuniæ curandæ debitor non tentabatur. In qua nomina tot alia debitorum contracta inſtrumentum ipſum venditionis P factæ oſtendit. vbi & cognatis venditoris alienatio alia villæ feudalia peracta. Apparet ea bis tolerandam prorſus id genus probationem non eſſe ſub obſcuro & incerto penitus eiectam, quatenus expreſsio cauſarum opus in ſpecie & nominatim erat, quarum poſtea probatio fieret, ne vti diximus, copiam alias defendendi ſubtractam, cum circa ſubſtantiam ipſam, tum circa modum neceſsitatum dicamus, quarum fines egredi non licere & ciuilis & naturalis ratio præcipit. Tolerabilis partis deſideriũ foret, vbi expreſsione cauſarum nominatim non facta, defenſionis pręſtandæ negotium durius, grauiusve non fieret. Secundum quæ, non iure extremo, at eo, quod a fonte ipſo naturæ manat, cauſam hic agi, palam fit. Cui ſententiæ & illud ſeruis, quod ſcriptum apud Alexã. eſt in conſi. 182. col. fina. lib. 2. Cauſam, quæ in obligatione exquiritur, certam, intelligibilem, aptam, potentem, & cohærentem exprimendam. Quod idem & Marſi. probat in l. 1. §. præterea. num. 93. ff. de quæſtio. Sed enim cauſæ hic expreſsio in ſpecie facta vllius non eſt, tantum abeſt vt certæ, intelligibilis, aptæ, potentis aut cohærentis facta dici probatio poſsit. Certa enim diceretur, quæ demonſtrationibus certis nominatim declaretur, vt habetur in l. certum. ff. ſi cert. pe. l. certum. ff. de confeſ. Sed enim niſi in genera ob lites, cauſa in capitulis non enarratur. Cum aliter certitudo opus ſit. Tantum in teſtimonijs, aduocationibus, ſportulis, &c. Quo modus certus ſumptum & res certæ appareant, in quas facti ſumptus ſunt. Tameſti otioſa horam diſceptatio ſit, Quatenus ſub inſtrumentis ipſis debitorum neceſſariam hanc expreſsionem diximus. Sed nec fidem tunc expreſsioni habendam oſtendimus, niſi ſi probationibus legitimis confirmetur per d. l. qui teſtamentum. ff. de probat. & alia, de quibus ante nume. 24. & pluribus ſequen. num. 187. & nume. 246. Aptam item, potentem, intelligibilem, & quæ cum re cohæreat aut perſuaderi poteſt, cauſam non eſſe, inſtrumenta vẽditionum, & nomina tot alia debitorum, venditoris & debitoris conditio, profuſi videlicet, euidentiſsime indicant.

Ad extremum, illud certe inficias iturum quempiam non arbitrer, probatione cauſarum neceſsitatis opus in ſpecie eſſe, cum a regula iuris feudorum diſcedatur. Etenim ſi expreſsionem in ſpecie doc. tunc exigere vſque adeo docuimus, vt ſatis non ſit, cauſas vere interueniſſe, atque ideo de cauſis ipſis ex probationibus poſtea conſtare. Quanto facilius admittendum id erit, in ſpecie cauſarum id genus probationes præſtandas. Enimuero probationi præſum. itaque locus tunc non eſt, cum in ſpecie probatio exquiritur. l. Lucius. ff. de condi. & demonſt. Pariſ. in conſil. 104. nu. 8. lib. 4. Atqui quid probationis aliud aduerſarius præſtat, niſi præſumptionem, quandam vaniſsimam a veri prorſus ſimilitudine alienam, cui iuris non præſumptiones modo, ſed & probationes ipſasq; inſtrumentarias reſiſtere oſtendimus.

Gouernatum item in ſuperioribus habemus nume. 349. præſumptiones & probationes quo certas & ſpeciales magis, eo potiores haberi. Sed enim in ſpecie reus oſtendit, ſumptus litis Pariſijs factos. per acceptilationem fratri patrueli a Claudio reſtitutos. Impẽſas in lite factas a iudicis victis redditas, Dotes de vxore ſecunda habitas, Bona diſtracta, nomina debitorum facta. Quamuis non niſi ex parte in ſumptus Claudius ipſe conferret. Non eo hæc dico, quòd in eam cauſam opus pecuniæ tot & nomina debitorum eſſent. Sed quo expreſsior aduerſariorum calumnia fiat S. plane non niſi præſumptionibus quibuſdam commentitijs, improbatis a veri prorſus ſimilitudine alienis ſubniti certat.

Appoſitiſsime ad prædicta conducit, quod dici in eo ſolet, qui cum beneficium vnum, plurave obtinet, aliud contra ius poſtular, in ſpecie ab eo beneficia, quæ habet, exprimenda. Quare ſi beneficium curatum tenet, ſatis ad expreſsionem eius clauſula non eſt, vt neglectui animarum cura non habeatur, quamuis niſi ad beneficium curatum id genus verba non ſpectent. Clemen. 2. de offi. ordi. Clemen. 1. de preben. Oldra. in conſi. 81. § proceſſus nume. 3. & ſeq, Geminia. in conſi. 89. nu. 5. Abb. in c. ad aures. nu. 6. de reſcrip. Quod recipi tum etiam ſolet, cum motu proprio conceſſio fit, vt actor Rebuffi eſt in tracta. nomina. in 11. q. nonæ. q. prin. pag. 39. In eãdem ſententiam Anchara. ſcribit in conſil. 404. tria dubia num. 8. in fi. verſic. pro hoc facit, quod nn. Specu. inhabilitatem perſonæ in ſpecie exprimendam, vt rata diſpenſatio ſuper ea habeatur. Idem in diſpenſatione generaliter Roma. probat in conſi. 272. commiſsio. Et alia non pauca. Si in diſpenſatione, quæ oneroſa tertio non eſt, expreſsionem ſpecialem ob id ſolum ius exigit, quia iuri contradicit, atque ideo odioſa habetur, quid hic dicendum, vbi vltra iuris feudorum offenſionẽ agnatorum & ſucceſſorum in feudo ius læditur ea inueſtituris maiorum acquiſitum. Alienum ab his Ruini dictũ non credo in conſ. 98. num. 15. verſi. & per hoc patet reſponſum lib. 4. Quibus caſibus fidem aſſertio principis de cauſa habet, quæ expreſſa ab eo ſit, id ita obtinere, ſi in ſpecie cauſam exprimit, aliter atque ſi in genere, quoniam ſi expreſsio ſatis generalis ſit, facultas contra probandi parti admittitur. Ita ratione defenſionis non tollendæ Rui. impellitur, quæ ratio ante animaduerſa a nobis eſt. Huc & ea ſpectant, quæ ſcripta apud nos ſunt in conſi. 29. nume. 3. & in conſi. 48. num. 2. Quibus caſibus fides verbis enunciatiuis habetur, recipi id ita ſolere. ſi in ſpecie quid enunciatur. De quo ſcriptum etiam & vberius habemus in tract. de antiq. temp. parte 1. nu. 80. & parte 2. nu. 4. verſi. ſed contrarium.

Opportune non minus & illud his aſſuitur, quod ſcriptum apud Freder. a Senis eſt in conſi. 233. caſus talis eſt, monaſterijs colũ. 2. ante med. Ad reſcriptum ſeu priuilegium lædendum mentionem generalem non valere, at ſpeciali opus expreſsione eſſe per tex. in ca. ſecundo. de dolo & contu. in capit. ſecundo, in fi. de præbend. & in capitu. bonæ. de confirma. vtili vel inutili, Nonne ratione validiore pro ſententia hac dictum Freder. certat. Siquidem non reſcripti aut priuilegij, ad iuris feudorum & contractus, qui ex inueſtituris maiorum procedit, offenſio hic verſatur. vt alienum defuncti æs diſſoluere ſucceſſor in feudo debeat. Ratio item maior hic vrget, quia nequidem in genere expreſſum eſt, ob cauſas neceſſarias pecunias curari. Atque in iure tertij lędendo ſpeciali opus expreſsione eſſe, Tex. declarat in capit. quamuis. Ibi niſi expreſſe dixerimus, Ibique Lap. & Geminia. & in c. ſi propter tua debita. de reſcrip. lib. 6. Inde fit, vt ad ius tertij lædendum clauſula generalis anteferri non valeat. c. pen. de præben. lib. 6. c. pen. de conceſ. præben. eo. lib. Curt. ſen. in conſi. 49. nu. 15. circa fi. verſi. Sic vbicunque. & num 94. circa med. verſi. & iſtud etiam eſt de iure communi, ſi expreſsio ſpecialis ad ius tertij lædendum eo etiam caſu opus in ſuperiore, quæ lædendi poteſtas cõpetit ut in beneficialibus. quid hic in feudi iure minuẽdo dicemus quod a poteſtate vaſalli niſi ob cauſas initio neceſſarias non pendet. ut in ſpecie conſtare non modo neceſsitatibus ipſis, ſed & de modo aut quantitate pecuniæ oporteat, quàm neceſsitates ipſæ expoſtulant; cum limites egredi neceſsitatum nõ liceat ut dictum ante habemus num. 194. Idque ex Socin. demonſtratur in conſi. 295. nu. 6. in ſecundo dubio. maxime ut ſic. tertio quia donatio. lib. 2. ubi cum propter merita donatio fit, in ſpecie ea declaranda aut enarranda ideo ait, quòd cum ultra merita donare non liceat, & ſimplex in exceſſu habeatur, de uiribus eius conſtare aliter non poterit, ad modum ne facta meritorum ſit, quam ſi in ſpecie enarratio meritorum fiat. Conſilio & opinioni Soci. Dec. ſubſcribit in conſi. 366. nume. 10. & ſequen. Rui. in conſi. 173. nume. 2. lib. 1. Pariſ. in conſi. 73. nume. 63. lib. 1. Satis inſpectio hæc ad S. cauſam pertinendam eſt. Id quidem in primis, quod ſi ſumptus litis per acta ſingula percurrimus. numerumque participum Noui, & pecunias ſpectamus, quas fratri

Pa-

patrueli ob ſumptus ipſos acceptas debitor fecit. & alius, quas
ſubditi victi refuderunt, mirum ni ex ſomnijs meris commentũ
hoc excogitatum capitulorum eſt. Conſequens fit, pecunijs etiã
poſthabitis. quas non exiguas ad Claudium ipſum perueniſſe
aliunde conſtat. ex dotibus ſecundæ vxoris, & alienatione bono-
rum, in tuto rei cauſam videri.

Tertio principaliter in capitulis his animaduertendum, ad
rem omnino nec probatione eorum impleta, pertinere. Princi-
387 pio enim monendi ſumus, de iure † hic offerendi certari. Quod
creditori poſteriori contra priorem ita datur, vt in locum eius
debito perſoluto ſuccedat iuxta l. potior. §. ſi paratus. l. creditor.
§. ſi primus. verſi. vnde. ff. qui potior. in pign. ha. l. 5. Ibique Barto.
C. eo. titu. l. 1. §. C. ſi antiq. credi. pign. vendi. Bald. in l. vni. num. 5.
verſi. item ſcias. C. de priuil. dot. & in conſi. 84. præmittendum eſt
ad euidentiam. q quando conſtante matrimonio nume. 4. lib. 3.
Ius hoc offerendi creditori demum hypothecario datur. Credi-
tor planè, cui hypotheca abeſt, fruſtra creditori priori pecuniã
offert, vt in vicem eius reponatur. Etenim ſi hypothecam credi-
388 tor poſterior non habet, quomodo actionem † cum priore cre-
ditore exercebit. realem enim inferre non poteſt, quæ ſine hypo
theca non competit. Perſonalem planè creditor prior pigno-
riſque poſſeſſor ne tum quidem patitur, cũ rei ipſius cauſa obli-
gatio contracta perſonalis eſt, quæ ad creditorem ipſum, eun-
demque ſucceſſorem ſingularem peruenit. l. quædam. §. nihil in-
tereſt. ff. de eden. l. fideicommiſſum. §. tractatum. ff. de iudi. l. fin. §.
fin. ff. de contra. emptio. l. 2. in fin. ff. de hæredi. vel actio. vendi. l. ſi
mulier. §. ex aſſe. ff. de iure dot. l. 1. §. ſi hæres. ff. ad Trebell. l. 1. C.
389 ſi cer. pet. Idque locum habet, quamuis † doli nomine reſcindi
contractus poſsit. Namque ſi alienata res ab emptore ſit, qui do-
lo fecit, in ſucceſſorem ſingularem nihilo magis actio datur. l. do
lus. C. de reſcin. vendi. Ruin. in conſi. 32. numero. 9. lib 1. Atque in
ſpecie, creditori ius offerendi non eſſe, qui hypothecam non ha
bet, ex tex. oſtenditur in l. 1. C. ſi antiq. credi. Idem ex tex. pro-
batur in l. fi. C. de bonis autori. iud. poſsid. Vbi miſsione in poſ-
ſeſsionem in gratiã creditoris facta, niſi creditoris chirographa
rij ius per creditores alios chirographarios non læditur. Aliter
igitur atque, ſi in gratiam hypothecarij creditoris facta miſsio
eſt. Eodem tex. ſpectat in l. nulla. C. de ſolutionibus. Idem ex Bal.
confirmatur in l. Ariſto. circa princip. verſicu. ex lectura antiqua.
ff quæ res pign. obli. poſſ. in conſi. 40. maritus nume. 7. lib. 1. & in
d. conſi. 84. nume. 4. lib. 3. Caſtren. in l. ſi res obligata, numero 6.
Ibique Iaſ. nume. 42. ff. de lega. 1. Quibus in locis habetur, offe-
rendi ius ei non dari, qui hypothecam non habet, quoties ad vti
litatem ſuam offert, vt in locum ipſe creditoris prioris ſucce-
dat, cui oblatio fit. Ad commodum ſolum modo debitoris offe-
rendi ius hypothecam non habenti permitti. hoc eſt vt hypothe
cam prioris diſſoluat, debitoremque liberet, pro eo offerendo
iuxta l. ſoluendo. ff. de nego. geſt. Cæterum liberatione debitoris
in bonis hypothecæ ſuppoſitis iam factu, inſolutum puta a debi
tore vel in iudice datis, locum offerendi iuri non niſi in gratiam
creditoris eſſe, qui hypothecam habet. Idem ex deciſione Nea
politana declaratur. 201. numero 4. poſt princip. verſiculo facit,
nam tea. in nonis capitu. Neguſan. in tracta. de pignor. in tertio
membro quintæ partis colum. 3. in fi. verſic. Secundo principali-
ter limitatur.

His ita prænarratis, offerendi ius contra antiquiorem credi-
torem, cui facta ſolutio eſt, creditori poſteriori non concedi, qui
hypothecam non habet. Conſequens fit, ſine actione vlla ad ius
hoc offerendi S. aduerſarium deſcendiſſe. quatenus feudalia bo
na ſunt in ſolutum D. Hectori data. Quoniam hypothecam in
bonis feudalibus S. ipſe creditor poſterior non habet. Namque
390 & ſi maxime † bona omnia hypothecæ ſuppoſita a debitore
ſunt, ad feudum tamen non trahitur, cuius permiſſa alienatio
non eſt, vti ſcriptum in ſuperioribus habemus, numero 293.
& ſequen.

Hoc amplius, ſi feudi mentio expreſsim facta ſub hypotheca
ſit. Idq; nominatim hypothecæ deſtinatum. clauſula hypothe-
cæ ita concepta, ſub obligatione omnium bonorum etiam feu-
dalium hypothecæ ius in feudo, nihilo magis aduerſario com-
petere. Siquidem firmitatis quicquam hypotheca id genus non
habet domini iniuſſu facta. c. 1. in prin. de prohi. alie. feu. per Fre
der. cum alijs ſupra comparatis d. nu. 293.

Neque mutat, domino inconſulto recte feudum Noni per in-
ueſtituram priorem alienari. Ibi ſine contradictione præfati do-
mini comitis & hæredum ſuorum. Quoniam receſſum ab ea
inueſtitura, eamque in ea parte alteratam & alterari potuiſſe, in-
ueſtituris ſequentibus & ipſis multiplicibus euidenter liquet, &
dilucide etiã demõſtratum in ſuperioribus habemus. Iuſſumq;
aut conſenſum domini in alienationibus neceſſarijs ſemper in-
teruenisse, proculdubio eſt. Vel conſenſus id genus reſeruationẽ
contractus habent, ſaluo & reſeruato beneplacito domini, &c.
391 Secundo reſpondetur, robur † hypotheca aut alienatio eſto
feudi habeat domino imprudente facta, vires tamen in perniciẽ
ſucceſſorum agnatorumve deeſſe, ſcriptum in ſuperioribus ha-
bemus. nu. 21. 204. & nu. 295. Itaque quod ad ius D. Hectoris at-
tinet, hypotheca vlla niti S. aduerſarius nequit. Qua dempta, fru
ſtra ad ius offerendi adſpirat.

Tertio reſpondetur, ad cauſam decreti ex auo poſtea editi
clauſulam illam non pertinere, ſine contradictione præfati do-
mini comitis & hæredum ſuorum. Locum enim clauſula habet,
vbicunque habili alius interueniunt, id eſt, conſenſu agnatorum
adhibito, ſic quomodo ſermone vberrimo teſtatum in ſuperio-
ribus eſt. Cæterum vbi agnatis nolentibus alienatio fieret, hypo-
thecave in feudo induceretur, conſenſum ante domini explorã-
dum, cautum decreto per verba conditionalia eſt. conſenſu no-
ſtro præhabito & interueniente. ex quibus ablatiuis conditio-
nem ſequi non dubitat. l. ab emptione. ff. de pactis. l. cuictis agris.
ff. de vſuris. l. a teſtatore. ff. de condi. & demon. Conditione planè
392 non † impleta, id eſt conſenſu domini non requiſito, locum
decreti permiſsio non habet. verum pro eo res eſt, vt ſi permiſsio
vlla expreſſa in decreto nõ ſit. l. pecuniam. Ibi perinde eſt enim.
Ibique Caſtren. & alij. ff. ſi cer. pet. l. neceſſario. ff. de peri. & com.
rei vendi. cum alijs apud nos collectis in conſi. 62. nume. 1. & in
conſi. 170. nu. 8. Conſequens igitur non ſit, conſenſus domini po-
tendi neceſsitas remiſſa tum eſt, cum damno agnatis alienatio
non cedit, ergo etiam cum incommodum agnatis affert. l. fi. ff. de
calum. l. Pupinianus exuli. ff. de minor.

Quarto reſpondetur. a iure communi feudorum decretũ exor
bitaru, quo ob cauſas neceſſarias feudi permiſſa alienatio eſt, vti
ſcriptum circa initium habemus nu. 30. & fuſius numu. 69. Vnde
cum ſub conditione permiſsio facta alienandi ſit, ſi domini con-
ſenſus acceſſerit, ad eum caſum referri conditionem hanc opor-
tet, quo neceſſarius alias domini conſenſus non erat. ne inertia,
ceſſantiave verba hæc ſiant, cum neceſſarius regulariter conſen-
ſus domini ſit per ea quæ verbis pluribus ſcripta in ſuperioribus
ſunt nume. 46. nu. 312. cumulatius nu. 340. & pluribus ſeq.

Quinto reſpondetur, non aliter decreti beneficium aduerſa-
rio prodeſſe, niſi ſi qualitatibus eius omnibus partium ab eo ſit
per ea, quæ ſatis dicta ſupra habemus nume. 37. vbi in decreto id
obtinere in primis oſtendimus, quod a iure communi abhorret,
quod genus decretum hoc eſt, quo non modo iuri communi feu
dorum, ſed & agnatorum derogatur, quibus ex contractu ipſo
feudi ius competit.

Sexto reſpondetur, clauſulam illam, ſine contradictione præ-
fati domini comitis &c. in fauorem ipſorum inueſtitorum &
ſucceſſorum adſcriptam. vt ſi ipſis volentibus alienatio fieret,
neceſſarius domini conſenſus non eſſet. Ob id rationis non vi-
detur, in necem eam ipſorum agnatorum trahi. vt ad eum ca-
ſum trahatur, quo præter ſucceſſorum voluntatem, diſpendioq;
eorum feudum diſtrahitur. l. nulla. ff. de ll. l. quod fauore. C. eo-
dem titulo.

393 Neque contrarium his eſt, de iure † tertij non opponi. l. loci
corpus. §. competit. ff. ſi ſerui. vendi. l. 1. & 2. ff. ſi ager vectig. l. 1. in
fi. l. 5. ff. vti poſsid. l. 2. ff. de excep. rei iudi. l. cum ſeruum. C. de ſer-
uis fugi. l. ſi quis emptionis. §. ſed hæc ſuper illis. C. de præſcri-
ptio. 30. vel 40. an. Eadem ratione iure tertij actor non vtitur. l. 1.
§. 1. ff. ſi pars hæredi. pet. l. vti frui. in princip. ff. ſi vſufruct. pet. l. ſi
Socer. §. Lucius. ff. ſolu. matrimo. Alexan. in conſilio 65. numu. 37.
verſiculo præterea dato. lib. 6. Et in ſpecie, contemptum hunc do
mini in conſenſu eius omittendo, non opponi, ex Oldra. proba-
tur in conſi. 139. num. 7. in ſexto dubio. Alex. in conſi. 106. nume.
5. circa med. verſiculo nec prædictis obſtat lib. 4. Dec. in conſi.
249. num. 3. & colũ. 4. in fi. verſiculo poſtremo alio fundamento.
Albuin conſi. 67. nu. 6.

Triſariam enim reſpondetur. Principio ob id de conſenſu
394 † domini poſthabito nõ opponi, quoniam excluſio iuris partis
ex omiſsione ipſa conſenſus iure ipſo non ſequitur, cũ a volun-
tate eius excluſio ſequatur. Vnde fieri poteſt, vt ad excluſionem

animus

animus domini non feratur d.l.2.cum glo.ff.ſi ager vectig.Bar.in
d.l.2.num.1.ff.de exceptio.rei iudi.& in conſi.81.num.5.Soci.in
conſi.78.nume.4.lib.4.Deci.in conſi.144.col.penul.in fi.Iaſon
in l.2.in quinto nota.C.de iure emphy.Ripa in rubr.ff.ſol.mar.
numero 29.verſi.non obſtat,quòd dos. Sed enim excluſiua iuris
partis prætermiſsio conſenſus domini omnino & iure ipſo eſt.
Siquidem voluntatis huius declaratio facta in decreto eſt. vt vi-
gorem permiſsio alienandi niſi ex conditione non habeat,ſi do-
mini exquiſitus conſenſus erit.Qua conditione deficiente, ſimi-
liter rem eſſe diximus, atque ſi permiſſa prorſus alienandi fa-
395 cultas non ſit.Atq; in ſpecie, iure ipſo † actum euaneſcere con
ditione non impleta,ex tex. declaratur in l.item quia. §.1. Ibi &
nuptijs non ſecutis,ipſo iure euaneſcit ſtipulatio.ff.de pactis.De
quo tex.memoria habita apud nos in conſil.93.nume.3.Idque
etiam declaratur,quoniam formam conditio inducit.l.prætor.
Ibique Barto.ff.de colla.bon.Bal.in Authen.matri & auiæ nume.
3.in fi.C.quan.mul.tu.offi.fungi.po.Socin.in conſi.32.nume.2.
lib.3.Iaſon in l.2.§.prius.numero 11.ff.de vulga.Deci.in rubri.
de proba.nume.14.circa princ.in c.de appellationibus nume.4.
verſicu.ſecundus caſus in fi.de appella.& in conſi.11.numero 9.
vbi in conditione expreſsim loquitur, quam ablatiui abſoluti
faciunt. Tradit etiam Crot.in rubri.ff.de oper.noui nuncia.nu-
mero 10.Soci.Iun.in conſi.122.nume.19.lib.5.forma planè ne-
glecta,iure ipſo actum perimi,nemo dubitat.De quo dictum,ſa-
tis ante habemus numero 135.& pluribus ſequen.& nume.170.
396 & duobus ſeq.Itaque cum forma decreti impleta † ab aduer-
ſario non ſit,rationi exagitat, decreti eum beneficio frui Signo-
rol.in conſi.249.colum.8.poſt med.verſi.ex quibus omnibus in-
fero.& colum.ſeq.Calca.in conſi.12.nume.25.verſicu.quinim-
mo poſſet dici.

Apparet ex his,a diuerſis penitus argumentum deduci,quod
a conſenſu domini colligitur, quem in feudo alienando ius ex-
397 poſtulat,ad eum,quem decretum exigit.A iure quippe † ratio-
ne præiudicij, domini exquiri conſenſus ſolet, ne in perſonam
minus gratam aut idoneam feudū transferatur. Inde ſit, vt poſt
alienationem factam vtiliter conſenſus domini adhibeatur Iſer.
in c.1.in prin.nu.14.Ibiq; Aluaro,nume.15.verſi.quæro an con-
ſenſus.de prohi.aliena.feu.per Freder.Goradi.in conſi.16.num.
9.Cur.Iun.in conſi.1.num.15.& in tracta.feu.in quarta parte, in
materia aliena.feu.in 5.q.circa ſecundam regulam formata.Soc.
Iun.in conſi.97.num.16.& in conſi.101.nu.2.lib.2.At enim vires
398 † alienatio a conſenſu nō acciperet,qui adhibitus poſt eam ſit,
ſi formæ vice interponi debeat. Immo enim uel actui præuerti,
uel in actu adhiberi ipſo debet.l.obligari.§.tutor.ff.de autori.tu
tor.§.tutor.Inſti.eod.tit.c.auditis.de electio.c.in venditionibus.
27.q.4.Innoc.in c.cum conſuetudinis de conſuetu.Barto.& alij
in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff.de acqui.hæredi.Bald.in l.1.in
fi.C.qui admitti.Abb.in 5.q.Augerio colum.2.circa med.verſic.
tertio probatur.Alex.in l.ſi cum dotem.§.eo autem tempore in
princ.ff.ſolu.mat.in conſi.106.nu.3.lib.1.Ea ratione a conſenſu
patris poſtea accedente robur donatio cauſa mortis nō accipit,
quæ patre facta incōſulto eſt.Id quia formæ & autoritatis cauſa
patris exquiri conſenſus ſolet Barto.& alij in l.eam is.§.1.ff.de
dona.cau.mor.Soc.in l.1.§.fuit quæſitum col.4.circa med.verſi.
Sed aduerte.& col.ſeq.in princ.verſi.Secundo videntur deficere.
ff.ad Trebel.Crement.ſing.69. Cauſa alia conſenſus domini eſt,
quem decretum expoſtulat.Alienationi eum enim anteuerti ne-
ceſſe eſt,cum in conditione,atq; ideo poſitus in forma ſit.Idq; vl
tra conditionis effectum,euidenter ex decreto liquet. Ibi conſen
ſu noſtro præhabito.Ita formam nominatim expreſſam eo ipſo
decretum habet,q alienationi eum præuerti oportet. Itaq; cum
ad formam conſenſus pertineat,quem decretum expoſtulat,for
mæq; omiſsione ad irritum iure ipſo actus deducatur, rectiſsi-
me conſenſus defectum opponere contra aduerſarij hypothe-
cam licèt,vbi nominatim in bonis feudalibus conſtituta hypo-
theca eſſet,quod ipſum tamen factum nequaquam eſt.
399 Secundo ad argumentum reſpondetur † quamuis excluſiui
iuris legatoris ius tertij non ſit,rectè tamen ab eo opponi,qui a
tertio ipſo cauſam habet.Dyn.Barto.& Bald.in d.l.2.ff.de excep.
rei iudi Bal.in Authen.qui rem nu.6.C.de ſacroſan.eccl.Pau.de
Caſt.in conſi.369.viſo & examinato diligenter col.2.circa med.
lib.2.Deci.in conſi.247.in fi.Socin.Iun.in conſi.101.nu.29.lib.2.
Sed enim a domino ipſo directo cauſam gener, reuſque habet.
A quo feudum ipſum recognoſcit.Ex qua reſponſione radicitus
conuulſum argumentum apparet.

400 Tertio reſpondetur,ius † tertij rectè opponi,vt ius partis om
nino aut iure ipſo non excludat,quotiens opponenti inter eſt, &
opponenti ius illud prodeſt.l.ſi cui.Ibiq; Caſtren.C.de non nu.
pecu.Abb.in c.cum non liceat.num.15.verſi.Sed contra hoc.de
præſcriptio.Anchar.in conſi.310.Tres domini col.4.Alba in cōſ.
64.num.2.& ſeq.Sed enim generi opponentis intereſt,vires hy-
pothecæ feudi non eſſe,vbi expreſsim cōtracta hypotheca eſſet,
cum ad opponentem ipſum feudum pertineat. Atq; ideo oppo-
nenti ipſi,non tertio oppoſitio proficiat.

Conſequens prædictis ſit,fruſtra hypotheca generali bonorū
aduerſarium ſit.Quandoquidem opem ei latura nec ſpecialis de
feudo ſit,vbi interpoſita eſſet. Id quod factum prorſus non eſt.
Etenim ſi nulla irritaque id genus hypotheca, conſenſu domini
neglecto,apparet,perinde iudicatur,ac ſi adſcripta omnino non
ſit.Quod argumentum ad eum etiam caſum pertinet, quo ob
cauſas initio neceſſarias alienatio facta feudi ſit. Id quod modis
omnibus pernegatur.

A partibus igitur ſatis enumeratis argumentando,iuxta l.pa-
tre furioſo.Ibiq; Iaſ.ff.de his,qui ſunt ſui vel alieni iuris. ad ius
offerendi fruſtra S.recurrit.Namq; aut ob cauſas initio volunta-
rias æs contractum alienum eſt,quod magis eſt dicere.Et in ex-
pedito rem eſſe,cumulatiſsime & ſplendidiſsime demōſtratum
in ſuperioribus habemus nu.32.& ſequentium frequentia.Scite,
& nominatim magis nu.386.verſi.ratione & alia.Aut cauſas ne-
ceſſarias fingimus aut propoſuimus,& nihilomagis offerēdi ius
adminiculat,vtpote hypotheca feudi remota, quod hypothecę
generali non cedit, atq; vbi expreſsim dictum de feudo eſſet, ne
ceſſarius ſaltem conſenſus domini pro forma erat. Qua omiſſa,
firmitatis quicquā hypothecam nō habere declaratum ſatis eſt.

Quarto principaliter ad ineptitudinem capitulorum S.ar-
guendam monendi ſumus.Ad rem debita neceſſaria ex decreto
domini non attinere,niſi ſi numeratio interueniat.Sed enim quę
ipſe inſtrumēta perlegi in actis producta, ex omnibus nequidem
vnum de numeratione fidem facit.Confeſsionem demum de pe
cunia credita habent. Confeſsionis planè rationem hic non ha-
bendam,verbis pluribus monſtratum ſuperius eſt num.28.146.
401 & pluribus ſeq.num.187.& nu.246.Quinetiam ſatis nō † eſſet,
fidem numerationis per inſtrumenta ipſa fieri, niſi ſi fides de nu
meratione etiam eorum fiat,propter quæ æs ipſum alienum cō-
tractum dicitur,per ea,quæ ſcripta ante ſunt nume.188.& pluri-
bus ſequen.ſatis non eſſe, probationem de precij numeratione
in feudo ob cauſam dotis reſtituendæ vendito impleri, niſi ſi nu
meratam dotem appareat.ob quam reſtituendam feudi aliena-
tio permiſſa decreto eſt. Idque non per decretum ſolummodo,
ſed & iure ipſo communi introductum. Aeque ſi debitam a ven-
ditore feudi & ob cauſam eius neceſſariam, ſeu ob feudi defen
ſionem pecuniam dicimus,& eo nomine ſeu pecuniæ illius diſ-
ſoluendæ cauſam pecuniam aliam acceptā mutuam aſſerimus,
neceſſe priùs eſt,debitum ipſum anterius & neceſſarium,nume-
402 rationemve eius conſtare. Quoniam ſi falſa † prima cauſa eſt,
cauſa cōſiſtere poſterior nequit. Et ſi irrita cauſa prima apparet,
non poteſt inanis & poſterior non fieri.l.ſi id quod.ff.de dona.l.
tutor datus.ff.de fideiuſſ.l.ſi filius familias in fi.C.ad Macedo.In-
de dicitur,a primordio tituli euentum poſteriorem formari.l.1.
circa fi.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.10.Et abſurdum eſſet,pluris
aliquid in cauſa poſteriore, quàm in priore eſſe.l.peto.§.prædiū.
ff.de lega.2.Ange.in conſi.110.ſanctiſsima numero ſexto poſt
princip.Bald.huc ſpectat in l.ex placito numero ſecundo circà
med.C.de rerum permu.actus conſecutiuos a primis cauſis re-
gulari.Idem Bald.ſcribit in l.poſſa.nume.5.C.de his quibus vt
indig.cauſas omnes inferiores a cauſa prima gubernari. Iā ab-
403 ſurda † res fuerit,ſi cauſa infecta prior ſit,fructum ex ea in cau
ſa poſteriore produci.l.ſi duo.§.idem Iulianus.ff.de iureiuran.l.
nam origo.ff.quod vi aut clam.l.ſi.in fi.C.de nup.l.fina.C.de na-
tu.lib.c.ſicut.de re iud.cap.vulneratus.prima.q.1.Inde etiam ſit,
vt vitioſa ſententia reddatur, quæ fundamento infirmo nititur.l.
1.§.1.ff.quæ ſen.ſine appella.reſcin.Fulgo.in conſi.73.paterfami-
lias nume.4.Deci.Iun.in conſil.475.nume.14.& ſeq.Soci.Iun.in
conſi.41.nume.18.lib.2.Vbi ex cauſa falſa iudicatum eſſe ait. Qua
ratione nulla ſententia ſit,quæ ſuper nullo proceſſu fertur Caſtr.
in conſi.401.viſo proceſſu vna cum ſententia nume.3.lib.1.Vbi ni
hil intereſſe putat,ſine proceſſu,an ex eo inutili ſententia dica-
tur.Idem Guido Papæ ſcribit in conſi.2.circa princip.in conſi.8.
circa prin.in conſi.13.nu.4.& in conſi.84.nu.3.Quid igitur inter-
eſt,vti ſine numeratione omnino æs alienū contractū poſterius
ſit,

ſit,au ex numeratione quidem, verum propter numerationē de-
biti antecedentis poſterior ſequatur.quæ nulla ſit, aut de qua nō
appareat.Cum ius idem non exiſtentis,atq; non apparentis eſſe,
teſtatum ſatis in ſuperioribus habeamus nu.123.143. & nu.151.
Ad ſententiam hanc & ea conducunt, quæ de cauſa prima ſpe-
ctanda,adnotata ſuperius habemus nu.33.& nu.42,

Apparet ex argumento hoc numerationis non demonſtratæ,
fruſtra a neceſsitate alienandi initio ipſo,opem implorari.Qua-
tenus præter neceſsitatem ipſam, numerationem etiam decretū
ea poſtulat.Idq; iure etiam communi inſtitutum, declaratum in
ſuperioribus liquet nu.187.

Quinto principaliter præmiſſorum omnium nihil eſſe fac.ob
cauſas initio neceſſarias eſto ea contractum alienum ſit. hypo-
thecam feudi rite,recteve contractam finge. Ad rem nihiloma-
gis pertinere capitula S.videntur.Namq; offerendi ius hic verti-
tur.Quo bona feudi conſequi S.ipſe conſtituit.Sed n.permiſſum
ius hoc offerendi per decreta non eſt.Immo enim hoc ipſo pro-
hibitum apparet,ꝙ onus feudi diſtrahendi ſucceſſori ipſi in feu
do imperatur,vt ex precio inde diſtracti ſatis creditori faciat.
Atque ideo in arbitrio ſucceſſoris eſt, quæ feudi bona diſtrahat.
404 Vnde cum † bona controuerſa præciſe S.petat,ſi creditū ei non
offertur,ad formam decreti petitio & concluſio eius non accō-
modatur.Atq;ideo inepta petitio eius declaratur.Ex modo enim
concludendi,qui aptus non eſt, ineptitudo petitionis arguitur.
c.cum dilecti.de emp.& vendi.glo.in l.2.§.circa in verſi.ſine cau
ſa.ff.de doli mali excep.glo.Inſti.de obliga.in verſi.ſecundū. Ibi
per cōpetentes actiones.Bal.in l.actori in fi.C.de rebus credi. &
in conſi.383.primo tria.in prin.lib.4.Pau.de Caſt.in conſi.65.vi
ſo quodam libello porrecto per dominam Andriolam col.3.ver.
nunc ergo viſo lib.1.cum alijs apud nos relatis in conſi.7.nu.1.in
conſi.151.nu.1.Quæ ineptitudo poſt ſententiam etiam recte obij-
citur,vt ſcriptum habemus in d.conſi.151.num.3.

Conſequenter his dicendum, cum formæ & qualitati decreti
exorbitāti paritum ab aduerſario non ſit,auxilio eū nequicquā
decreti adniti per ea,quæ ſcripta ſuperius ſunt nu.31.& nu.396.
Hactenus enim concludi in ſucceſſorem feudi poteſt,vt feudum
ipſe diſtrahat,ſatisq; inde creditori faciat.

Sexto principaliter.premiſſa eſto omnia ſileant, quæ vocibus
ſanè q̄ ſonoris vociferantur,ratione & alia offerendi ius non cō-
petit.Quoniam certior S.factus de ceſsione iurium dotalium no
uercæ rei ipſius eſt. Proteſtatioque a reo interpoſita,non modo
hypotheca matris,ſed & nouercæ vti ſe conſtituiſſe.Quod cū ita
ſit,etiam dotes offerri nouercæ oportebat. Qua enim ratione ſi
apud nouercam bona eſſent,pecuniam dotis & donationis pro-
pter nuptias offerre neceſſe S.haberet.Ita & reo ipſi fieri oblatio
nem oportet,qui a nouerca ipſa cauſam & quidem oneroſam nō
405 obſcure habet.ius quippe † incerti non eſt, recte hypothecæ
ius cum prærogatiua temporis cedi,atque ideo cedentis hypo-
theca iuſte, atq; vtiliter ceſsionarium vti.l.dolia.§.1.ff.de contra.
emptio.l.emptori.ff.de hæredi.vel actio. vend. l. ſi prioris. C. de
his,qui in priorum credi.l.ſi.C.de priuil. fiſci. Signorol.in conſi.
259. nu.1.Bal. in conſil.52.obligatio.in princ.lib.3.Atque nemo
dubitat,retinēdi ius propter hypothecam dari.Namq; ſi ad poſ
ſeſsionem auocādam,vſq; dum factum ſatis ſit,hypothecaria accō
modatur.l.rem alienam.ff.de pign.actio.l.ſi fundus. §. in vendi-
tione.Ibique Barto.& Alexā. apud eum.ff.de pigno. lōge magis
retinendi ius permittendum ob hypothecam erit. cum facilius
406 † retinēdi,quàm agēdi ius detur.l.ſi in area in fi.l. ex quibus.ff.
de cōdi.indebi.l.1.in princ.ff. quibus modis pig. vel hypo. ſol.l.
Paulus.ff.de excep.doli.l.per retentionem.C.de vſur.l.2. Ibique
Bal.in tertio nota.C.de fideicom.l.vni.C.etiā ob chirogra. pecu.
Barto.in l.nemo poteſt num.18.ff.de lega.1. Tex. hue ſpectat in
l.inuito.l.cui damus.ff.de reg.iuris. Et quod in poſſeſsione dici-
tur,ſolo eam animo retineri,quamuis ſatis animus ad eam quæ-
rendam non ſit.l.3.§.in amittenda.l.quemadmodū & l.rem quæ
nobis.ff.de acq.poſ.l.licèt.C.eod.tit.Et alia non pauca. Atque no
407 minatim,retinendi † ius ex hypotheca eſſe, text. probat in l.ſi
non inducta a ſenſu cōtrario.C.in quibus cau.pigno.tacite con-
trah. Barto. & alij in l.ſi non ſortē.§.centum.ff. de condi.indebi.
Bart.in l.ſi filio.§.ſi vir.ff.ſolu.matr.Soci.in conſi.99.num.9.lib.1.
& in conſi.90.num.11.lib.4.Non ſolum autem propter debitum
hypothecarium,ſed & propter aliud perſonale retinendi ius ex
hypotheca competit.l.neceſſarias.§.ſi pignori.ff.de pign.acti.d.
l.ſi non ſortem.§.ſi centum.d.l.1.C. etiam ob chirograph. pecu.
Roma.in conſi.244.pro euidentia nu.3.

Inde ſit,vt propter gemmas,veſtes, & ornamēta omnia ma-
tris a patre cōſumpta & diſtracta retinēdi ius filio cōpetat. Quā
uis capitula reiecta a delegato fuerint,quæ ad probationē eorū
ſpectabāt.Quæ poſtea admiſſa a ſenatu excellentiſsimo didici.
408 Vſque adeo porro ius retinendi † ex hypotheca eſt, vt eo vti
vel in executione ſententiæ liceat, vtpote quam non impugnat
Alber.in d.l.1.colū.pen.C.etiam ob chirograph. pecu. vbi & ob
creditum aliud ius hoc retinendi permittit. Sequitur Cap.deciſ.
119.nu.1.& tribus ſeq.Retinendi ius in executione non denega-
ri,tex.probat in l.ꝙ ſi poſſeſſor. ff.de petitio. hæredi. Bart. in l.in
feudo nu.16.ff.de rei vendica.in d.l.Paulus.ff.de excep.doli. Bal.
in l.peremptorias num.12.C.ſenten.reſcin.non poſſe.& in conſi.
309.quæritur vtrum adulta 10 ſi.lib.2.Cor.in conſ.147.colum.pe.
in fi.lib.2.Iaſ.in l.1.nu.16.verſi.ſecundo infero.C.de iuris & facti
ignor.Boer.q.43.num.9.& nu.15. in quo nu.15. de retentione ex
pignore loquitur.

Inde apparet, potiorem generi cauſam & in mobilibus eſſe.
Ad quæ tanto molimine & faſtu S.aggreditur.In qua re monen-
di ſumus,non modo ea hypotheca a nouerca ceſſa,verumetiam
409 matris defunctæ S.generum anteferendum.Neque † mutat, da
tione inſolutum per iudicem facta dotium debitum ſublatum.
l.prout.ff.de ſolutio.l.nulla & l.obſignatione.C.eo.tit. Inſti. qui-
bus modis tolli.obli.in prin Quoniam vigoris quicquam quan-
tum ad feudum datio inſolutum non habet.Namq; cum generi
ipſius ex inueſtitura maiorum eſſet & ſit,quod ſuum erat, ſuum
amplius fieri ex datione inſolutum non potuit.l.3.§.ex pluribus.
ff.de acq.poſ.cum alijs ante relatis nu.322.
410 Secundo inutilem hoc genus dationem † in ſolutum de feu-
do ipſius creditoris factam,neq; ex ea ius crediti eius pro feudi
modo ſublatum,ex eo oſtenditur,quod dici in legato rei legata-
rij ſolet,ineptum id & irritum fieri. quoniam cum legatarij res
ſit,ſua amplius fieri ex legato non poteſt.l.cætera.§.tractari.ff.de
lega.1.l.proprias.C.de lega.§.ſed ſi rem Inſti.de leg.Inde ſit, vt
ex legato aut inſtitutione eiuſmodi inſtitutus filius & iuri dero-
gatum eius non dicatur,quominus vti præteritus nullum teſta-
mentum dicat Signorol.in conſi.107.num.3.Bald.in l.pe.in prin.
nu.10.q.4.C.de inoffi.teſta.& in l.ſuus quoq; in prin.col.2.verſi.
iuxta prædicta.ff.de hæredi.inſti.Alex.in conſi.20.nu 6.verſi. ſe-
cundo præſuppono lib.3.Deci.in conſi.230.nu.3.verſi. tertio nō
videtur obſtare.Fabia.in Authen.nouiſsima nu.147.C. de inoffi.
teſta.& apud nos in conſi.142.nu.10.
411 Eadem ratione firmitatem † in re ſua conductio non habet.
l.ſi rem aliquam.ff.de acq.poſ.l.ei a quo.ff.de vſucapio.l.qui rem
C.loca.Qua de re quæſtionem dominij recte conductor tunc re
fert,neq; ad conductorem rei ſuæ text.pertinet in l.quis condu-
ctionis.C.eo.titu.vtpote.ibi Cy. Bald.& Sali.notant.Curt.Sen. in
conſi.70.ſuper controuerſia.Ripa in d.l.ſi rem aliquam in fi.Quā
to facilius & æquius controuerſiam de feudo ſuo contra S.face-
re genero licebit qui ab S.ipſo cauſam non ducit.
412 In eadem ſententia tex.eſt in † l.neque pignus. ff.de reg.iur.in
re ſua pignus non conſiſtere. Atque rei ſuæ recipi precarium nō
ſolet. neque roganti id nocet.l.3.§.item ſi rem meam. ff.de pre-
car.Sed proprius rem eſt,quod in emptione dici rei ſuæ aſſolet,
viribus eam deficere.l.ſuæ rei.ff.de cōtrah.emp. Inde Bal. ſcribit
in conſi.486.quidam dominus Braſianus nu.3.in fi.verſi. nec pu-
to ꝙ emptor lib.1.quæſtionem dominij ab emptore rei ſuæ iure
413 venditori fieri.Ratio eadem † creditoris eſt,qui rem ſuam in ſo-
lutum accepit, ne damno ei datio in ſolutum cedat. ſed creditū
perinde repetat, vt ſi ſolutio vlla facta prorſus non ſit. Cauſa
quippe eadem dationis in ſolutum,atque venditionis eſt Alberi.
in l.ſi prædium.C.de euictio.Areti.in conſi.32.nume.2.in fi. cum
alijs apud Decium relatis in conſi.160.colum.2.& in conſi. 586.
nume.7.Loquacius Boer.in conſuetu.Biturigum in titu.de retra-
ctu.§.3.fol.86.& ſeq.Et quanquam vacua res a controuerſia non
eſt,vbicunq; ſpecies vertitur iuri communi contraria.per ea,quæ
Deci.ſcribit ſui diſsimilia in conſi.18.colum. 2. poſt med. Iaſ.in
conſi.150.col.2.lib.4.Attamen vbi a iure communi ſcriptura nō
abhorret,dubitari apud doc. non ſolet. Sed enim momenti nul-
lius rei ſuæ emptionem intelligi,iuri id aſſentitur,ob id quod ius
conſtitutum in emptione eſt, ad in ſolutum recte dationem
trahetur.
414 Sed quorſum generalibus † occupari, ab eiſq; colligere, in
ſpecie & nominatim, roboris quicquam in datione in ſolutū nō
eſſe de re creditoris facta,neq; creditoris ea ea ius lædi, quomi-
nus quod debitū ſibi eſt,ſeruet & recuperet,ea tex.declaratū in ſ.

vni

vni.C.ſi ſeruus extero.Ibiq; Bal.in ſexto nota.ait.qui ſoluit quod
meum eſt ſoluere nihil dici. In qua re obſeruandũ, locum id & in
creditore maiore habere. Quid in genero dicendũ ex ephœbis
tunc vix excedẽte, & qui ipſe dationem in ſolutum non admiſit,
at curator pro eo.
415 Rurſus cauſa facti † huius, ideſt acceptationis inſolutum de
feudo creditoris ſpectanda, quam ob rem in ſolutum captũ feu
dũ ſit.Siquidem cauſam facti ſcrutari, magis quàm factũ ipſum
oportet,tametſi aliud innuere verba videantur, vti ſcriptum ſu-
pra habemus nu.191.tex.huc pertinet in l.quid ergo.§.ſi.l.Lucius
ff.de infamibus.l.qui exceptionem.ff.de condi.indebi.l.ſi filiusfa
milias conſtituerit.ff.de in rem verſo.l.qui id quod.§.1. ff.de do-
natio.l.tutor.ff.de fideinſ.l.& ſi non ſint.§. peruenìamus.ff.de au
ro & arg.leg.Tradit Signorol.in conſi.119.nu.3,Bald. in Authen.
ex teſtamento nu.6.C.de ſecund.nup.Dec.in conſi.48.col.pen.in
ſi.verſi.ſexto & vltimo.Et quod in martyre dijudicanda dicitur,
cauſam martyri aut cruciatus indagandam, Chriſti ne effectu
cruciatum pertulerit.Quid enim ſi ſceleris pœnam luit glo. in c.
importuna in verſi.martyrium de pœniten. di. 1.& alia infinita.
Cauſa planè id genus inſolutũ dationem de feudo accipiendi,ad
creditores ſpectat, qui ad feudum venire per decreta permittun
tur. Qualis nouerca in dotibus & donatione propter nuptias
erat.In quibus neceſsitatis cauſa initio vertitur. Ab ea enim cu-
rator generi metuens, ne optimum & vectigalis vberioris feu-
dum eligeret, in eo minori prius conſulendum duxit. Cæterum
quod ad S.& creditores alios attinet,quibus iuris quicquam cõ-
petere in feudo nequit, opus inſolutum datio de feudo non erat,
neque ſecuta propter eos eſt.
Conſequens his ſit, cum niſi ob cauſam nouercæ facta datio
inſolutum nõ ſit, a qua moleſtiam pati feudi ſucceſſor poterat, ad
eã reſtringi datio ipſa in ſolutũ debeat. Ita vt niſi quoad eam ſuc
416 ceſſori ipſi in feudo non noceat. Siquidem † ad cauſam ſuam re
ſtringi diſpoſitionem oportet.l.at ſi quis.§.pleriq;.ff.de religioſ.
l.ſi.verſi.quare & ſi in ea cauſa.ff.de exercitor.l.3.§.1.iuncta.l.ita
autem in prin.ff.de admini.tutor.l.5.ff.de his quæ in teſta. delen.
l. eum pater. §. dulciſsimis.ff.de lega.2.l.Seio in princ.ff.de ann.
lega.l.cũ tale.§.falſam.ff.de cõdi.& dem.l.in agris.ff de acq.rerũ
domi.c.ſi.de verbo.ſign.lib.6.Bal.in l.neq; mater. C.de iure dot.
Anch.in conſi.161.verum eſt quod comicus col.3.poſt med.verſ.
hoc præmiſſo, dico indubitanter.Aeque cũ ob perſonas diſpoſi-
417 tio † qua inducitur,egredi eas non debet.d.l.5.ff.de his, quæ in
teſta.delen.vbi cancellatio teſtamenti hæredis vnius cauſa facta
ad alios non porrigitur. Eodem tex.pertinet in l.ſi vnus. §. ante
omnia.ff.de pactis. Et quod in renũciatione dicit perſonæ vnius,
fratris puta a ſorore facta,ad fratres eam alios non trahi.Ang.in
l.auus in ſi.ff.de pactis.Caſtr.& Ripa.in l.1. §.deniq;. ff. ad Treb.
quem tex.vna ſimul cũ §. inde Neracius interpretatus Caſtren.
eſt.Et idem Caſtren.in l.planè.1.§.ſi duobus.ff.de lega.1.l.pactũ
quod dotali col.ſi.C.de collatio.Alex.in cõſi.149.nu.5.in ſi.lib.7.
Aret.in l.qui ſuperſtitis.col.3.circa med.verſi.circa tertiam limi-
tationem.ff.de acq.hæredi.Soci.in conſi.34.col. 2. lib. 4. Deci.in
conſi.31.col.1.poſt med.& col.ſi.Ruin.in cõſi.13.nu.8.ver.quinim
mo vbi filia lib.3.Et quod Alex.ſcribit in conſi.1.nu.44.lib. 5. pa-
tientiam circa perſonam vnam ad aliam non porrigi. Huc & ea
applicantur,quæ ſcripta infra ſunt.nu.450.
Secundo ad perſonas,in quibus decretum de feudo ob cauſas
neceſſarias alienãdo,obtinet,donationem inſolutum reſtringen
418 dã,quæ facta de feudo eſt,aliter etiam † demonſtratur. ꝙ non
modo propter rationem expreſſam,verũ tacitã etiam ad limites
rationis ipſius tacitæ,diſpoſitio reſtringi generalis ſolet. l. mili-
tes agrum in prin.ff.de re mili.gl.& Bal.in l.quãuis.C.de fideicõ.
Bal.in l.fin.num.6.in ſi.C.de lib.præteri.Roma.in conſi.100.& in
cõſi.104.Abb.in c.ſi.num.12.in ſi.de iureiuran.& in c.ſecundo re-
quiris.in 1.nota.de appella.Deci.in c. ſuggeſtũ in ſecundo nota.
eo.tit.in conſi.64.colum.4.in ſi.verſi.& ſic manifeſte infertur.in
conſi.333.num.7.& in ſi.conſi.Iaſ.in l.nõ dubium nu.36.C.de.ll.
Ratio porro feudi inſolutũ accipiẽdi,quod creditoris eſſet, alia
eſſe nõ potuit, niſi vt creditores alij a bonis in ſolutum acceptis
excluderẽtur, qui ad feudum alias adſpirare per decreta pote-
rant.Et quibus ſi inſolutum prius data bona ipſa fuerant, ab eis
ſubmoueri amplius non poterant. Quoniam & ſi maxime ante-
rior generi hypotheca eſſet, attamen niſi diſcuſſione bonorum
facta,cum tertijs experiri poſſeſſoribus non poterat. Atq; bona
alia feudi accipere cogebatur,tenuis in quibus prouentus eſſet,
Itaq; cum nouercæ cauſa, inſolutum acceptum feudum ſit, ad
eam reſtringi inſolutum dationem oportet, vt niſi quantum ad
eam priuigno non noceat.
Rationem porro feudi inſolutum accipiendi, non aliam fuiſ-
ſe,quàm quæ ex nouercæ aut id genus creditorum iure deſcẽdit
quibus decretorum ius competit,iuris præſumptione confirma-
tur.ꝙ creditum dotium maternarum pecuniæ minime exiguæ
creditoribus alijs remiſiſſe aut donaſſe gener alias præſumitur,
quod ſuum feudum eſt,in ſolutum accipiendo.Ita vt ad bona pa
ganica qualia mobilia dicuntur, aggredi creditoribus alijs li-
419 ceat. At enim præſumptioni † huic donandi modis omnibus
iure reſiſtit.l.contra ius.§.ſi filius.ff.de pactis. l. eleganter. §. qui
reprobos.ff.de pign. actio. l. cum de indebito.§. 1.ff.de proba.l.
Campanus.ff.de oper.liber.l.ſi cum aurum.ff.de ſolutio.c. ſuper
hoc.de renũc.Captioſam.n.liberalitatem interpretatio pruden-
tum fregit.l.cum Aquiliana.ff.de tranſactio. Quin etiam per er-
rorem id genus datio admiſſa in ſolutũ exiſtimãda,potius quàm
donatio præſumatur glo.in l.generaliter in verſic. cauſam. C.de
non numera.pecun.Bald.in conſi.189.creditor in ſi.lib.2.Dec.in
conſi.195.col.3.poſt med.verſic. & iſta concluſio. Idque locum
& in facto proprio habet,vt error in eo,potius q̃ donatio præſu-
matur.l.Sed & ſi me putem in prin.ff.de cond.inde.Alex.& Aret.
in l.a Titio.ff.de verb.obli.Curti.poſterior in conſi.56.nu.5.Iuris
item errorem potiuſquam donationem præſumi,ex tex.oſtendi-
tur in l.ſi is cum quo.l.ſi is.§.1.l.ſi fideiuſſor.ff.de condi.inde.l.iu-
ris ignorantia & l.error in ſi.ff.de iuris & facti ignor.d.l. cum de
indebito.Ibiq; gl.in ver.ignorantiæ.gl.& doct.in l.1.ff. de condi.
indebi.& in l.cuius per errorem.ff.de reg.iuris. Cuma.in conſil.
57.quidam legauit in ſi.Alex.in conſ.80.circa primum in vltimis
verbis lib.3.Ruin.in conſi.15.nu.21.lib.1.Curti. minor in d.cõſi.
56.nu.5.Quòd ſi in maiore iuris errorem & in facto etiam pro-
prio,potiusquam donandi animum præſumimus, quid in gene-
ro minore dicendum,& qui non ipſe, at curator eius dationem
eiuſmodi in ſolutum admiſit. Hoc amplius ſatuitatem aut veſa-
niam lex præſumit,potiuſquàm donatio inducatur Bal.in d.l.ge
neraliter in 4.oppoſi.C.de non numera. pecu. poſteriores in l.cũ
quid.ff.ſi cer.pet.Iaſ.in l.iuris gentium. §.ſi cum nulla nume. 28.
ff.de pactis,quid hic dicendum, vbi cauſa iuſtiſsima dationem
hoc genus agnoſcendi interceſsit, propter nouercam videlicet,
420 & ſi qui ſimiles creditores eſſent.Hoc amplius † inutilem actũ
fieri tolerabilius lex ducit, quàm vt donatio inducatur.l.ſi non
ſortem.§.ſi quis falſo.Ibique Barto.& Iaſ.ff.de condit.indebi.l.2.
§.circa.ff.de excep.doti.Areti.in d.l.a Titio colum.pen.in ſi. ff.de
verb.oblig.Soci.in conſi.73.circa primum num.15.verſi. poſtre-
mo.libi.Iaſ.in l.1.ff.de tranſac.in l.ſi procuratori falſo nu. 4. ff.de
condi.ob cau.in l.1.§.denique nume.14.ff.ad Trebellia.in conſi.
193.col.2.lib.2.& in conſi.160.colum.2.lib.4.Quid hic dicendũ,
vbi effectum datio inſolutum citra donationem, contra nouer-
cam & creditores alios conſimiles habet, Et in renunciatione,
actus vitium aut nullitatem admitti,potiuſquam renunciatio præ
ſumatur,ex Iaſ.oſtenditur in d.l.1.ff.de tranſac.Ruin.in conſ.67.
nume.9.verſicu.tertio idem comprobatur.lib.5.Diſcuſsionem ta
men dictum hoc poſcit,ne ſimpliciter admiſſum quis putet. Iam
coniecturam quamuis vel leuem ad præſumptionem donatio-
nis eluendam prodeſſe,Bald.ſcribit in l.1.nu.3.C.ad Trebell.per
tex.in l.diſpenſatorem.ff.de ſolutio. Quod dictum pro egregio
Iaſ prædicat in d.conſi.193.colũ.2.lib.2. Sed ſcitum magis, vltra
Iaſ.Baldi dictum huc applicatur in l.ſi.nume.22.in ſi.C. de dotis
promiſ. quibus caſibus præſumptio admitti donationis ſolet,
leui eam coniectura refelli De quo etiam inferius, nume.451.
Quid hic dicendum,vbi ſpecies non contingit, in qua præſumi
donatio ſoleat,cum inter alienos & incognitos res vertatur.Atq;
vbi validiſsima donationis excludendæ coniectura non deeſt.
Quo nouercæ ſcilicet priuignus anteuerteret. Eamque cauſam
id genus donationis in ſolutum admittendæ fuiſſe,de generi pa-
truo & curatore eius ante didici, quàm litis huius cum S.cer-
tior fierem. In renunciatione etiam, præſumendam eam non
eſſe, quotiens coniectura capi alia poteſt, ex Anto.de Butr.pro-
batur in c.accedentibus nume.8. verſicul. per prædicta conclu-
de.de priuileg.Alexan. in conſi.27,nume.2. & ſequen.lib.3.& in
conſi.33.lib. 5. Quod dictum pro memorabili Deci. refert in d.
l.cuius per errorem ante fin.ff.de reg.iuris.in c.gratum colum.3.
in quarta limitatione.de offic.delega.in conſi.308.nume.11. Ia-
ſon in l.fin.nume.39.verſicu.ſecundo limita.ff.de conſti.princip.
Ripa.lib. 2. reſponſ.de reſcrip.c.2. nume. 8. vnde expreſsionem
in renunciatione, vt fieri expreſſum debeat, Cardin. expoſtulat
in

in conſi.30 colum.penul.poſt med.Deci.in l.ſi quis iniquum.§.ſi
is pro quo.nume.2.in fi.ff.quod quiſque iuris.in l.1.num.19.in fi.
C.de pactis.in conſi.352.colum.pen.in conſi.402.num.3.in cõſi.
460.num.6.in conſi.495.num.59.in conſi.625.nu.6.ho.[illegible],quo-
tiens citra renunciationem intelligi actus poteſt. Donationé pla
nè & renunciationem in fauorem aduerſarij & creditorum id
genus induci,ſi nouiam genero dationem in ſolutum dicimus,
quatenus feudum habet,in aperto eſt.Quoniam cùm ſuum feu-
dum ante iam ex inueſtituris maiorum eſſet,ſolutio in eo admit
tenda quantum ad creditores non erat.qui extra ius decretorum
ſunt.Quocirca in bonis ei paganicis,mobilibusq; fieri ſatis de-
bebat.At enim ſi creditum eius dotium maternarum,per datio-
nem extinctum in ſolutum dicimus,quatenus ſacta de feudo eſt,
perinde res appareret,atq; ſi ceſſum donatumq; ius extraneis ſit,
quod iu bonis ipſis paganicis,mobilibusve hypothecæ anterio-
ris nomine,genero competebat.

Quid ita vero in præſumptione donationis aut renunciatio-
nis excludenda occupamur.Quatenus ne quidem expreſsim ſa-
421 cta vires haberet.Qua enim ratione bona † ſtabilia nec ea de-
creto donare minor permittitur toto tit.ff.de rebus eorum.& C.
de prædijs minor.l.fi.§.cum autem donationes.C.ſi maior fac.
alie.ra.hab.Ruin.in conſi.214.nu.5.lib.1.Ita nec actionem cede-
re aut remittere permittitur,quæ ob bona ipſa ſtabilia compent,
ſic quomodo monſtratum in ſuperioribus eſt nume.198.Conſe,
quens item argumẽto huic ſit,cum prohibita donatio appareat
præſumi eam omnino non poſſe.l.qui ad certũ.ff.loca.Et in ſpe-
cie donationis prohibitæ,eam non præſumi,vbi locum alias præ
ſumptio haberet,ea glo.oſtenditur in l.ſi vxor in glo.fi.ff.de do-
na.inter virum & vxor.Signorol.in conſi.49.colum.2.ante med.
ver.in oppoſitum videtur.Corn.in conſi.145.colũ.pen.lib.2.& in
conſi.164.lib.3 Dec.in conſi 471.nu.5.

Si dixeris,abſurdam rem videri,eandem inſolutum dationem
iure diuerſo cenſeri,vt vigorem cõtra nouercam habeat,vigoris
expers a creditoribus alijs fiat,quibus decretorum Yolant &
Blanchæ beneficia non præſtantur. Reſpondetur. Immo iuri id
422 propter diuerſitatem † perſonarum,in quibus ratio diuerſa ver
titur,cõuenire.l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.de inoff.teſt,
vbi eadem,pupillariſque ſubſtitutio iure diuerſo ob perſonas
diuerſas,quæ diuerſam rationem habent,iudicatur,vt modo pa
tris,filij mox teſtamentum æſtimetur.Tradit Barto.in l.Thais.§.
Titius.ff.de fideicom.liber.Signorol.in cõſi.188.nu.11.verſi.item
non obſtat,quia eadem res,Tex.huc pertinet in l.ſi arrogator.Ibiq;
Bald.ff.de adoptio.Quem tex.in ſententiam hanc Soci.vocat in
conſi.288.col.1.& ſeq.& in conſi.292.nu.2.poſt prin.lib.2.vnde
robur datio inſolutum in feudo,quantum ad nouercam & alios
habet.qui decretorum beneficium in feudo habent,vt pro extin
cto generi ius ea datione hac inſolutum quoad eos habeatur.Ita
vt ex feudo ſatis eis fieri reliquo debeat.Infirma planè ab aduer
ſario & alijs datio in ſolutum erit,quibus priuilegium decreto-
rum non datur.

423 Secundo ad arg.reſpondetur.Succeſſoris † in feudo,feudum
ipſum in perniciem creditorum non eſſe,quibus in feudo ius per
decreta datur.Atq; ideo quantum ad eos regulam iuris non mo
uere,nullam rei ſuæ emptionem,dationemve inſolutum eſſe.Lo
cum quippe regula non habet,vbicunque ab emptore,aut cre-
ditore auelli res poteſt.Quo caſu in re ſua etiam pignus conſi-
ſtit.l.debitor.in princip.ff.ad Trebel.l.ex ſextante.§.Latinus.ff.de
exceptio.rei iudi.l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ff.de captiuis.Ca-
ſtren.& Alex.in l.huiuſmodi.§.qui ſeruum.ff.de lega.1.Alex.in l.
qui Romæ.§.duo fratres col.18.verſic.item in quantum Bald.ff.
de verbo.obliga.recentiores in d.l.neq; pignus.ff.de regu.iuris.
Cæterum quod ad aduerſariũ & alios ſpectat,quibus iuris quic-
quam in feudo non eſt,& per quos a genero feudi ſucceſſore pa-
cto quo auferri feudum non poteſt,viribus omnibus datio in ſo-
lutum deficit,vtpote cum in dominio ipſius generi ante iam &
ob cauſam aliam vetuſtiorem bona feudalia eſſent & ſint in ſo-
lutum tradita.

Tertio reſpondetur,rationẽ dationis habẽdam inſolutum nõ
eſſe.Immo enim pro eo rem haberi,vt ſi acceptum feudum in ſo
lutum non ſit.Quatenus loco eius in feudo reſiduo nouercæ ſa-
tis faciendum erat.Quam ob cauſam cum euictã iam ſententiam
haberet,atque in proximo executio eius in feudo eſſet,iura eius
comparare generum oportuit.Ne diuiſionem feudũ pateretur.
vnde dotium donationiſq; propter nuptias pecunia nouercæ da
dotalibus filiæ nummis eſt.Proinde non aliter res iudicãda,atq;
ſi bona a genero abſint,quæ accepta ex feudo inſolutum ſunt.
424 Abeſſe † quippe intelligitur,de quo numeratũ preciũ ſit,quod
rei loco quantum ad hoc ſuccedit.l.ſi ſeruus legatus.§.Stichum.
l.ciuitatibus.§.ſi ff.de lega.1.glo.in §.ſi res aliena.in verſi.nõ poſ
ſe Inſt.de leg.Quod quo planius fiat,bona hæc in ſolidũ accepta
nouercæ prius tradita ſac,q̃ genero ea data eſſent,de inde gene-
ro ipſi vel titulo lucroſo a nouerca ceſſa,generi ne creditum in
dotibus matris peremptum quiſpiã dixerit.qui ob cauſam aliã
conſecutus bona ſit.Tantundem & ratione fortiore dicendum,
iuribus nouercæ per cauſam oneroſam genero ceſſis.

Conſequẽter his dicẽdum,cum momẽti nullius prorſus quã-
tum ad S.aduerſarium,& alios id genus creditores,datio ipſa
in ſolutum ſit,nihil eſſe,quod ad bona mobilia,aliave paganica S.
ipſe via affectet,vtpote in quibus potiorem generum eſſe,mani-
feſtarium eſt.ſatis enim ei factum in feudo non dicitur quod
ſuum aliunde haud dubie erat & eſt.

Rebus ſuis aduerſarius metuens a ſtatu inficiali opem,ſuppe-
tiaſq; petijt,feudalia bona diffitendo,quorum nomine iudiciũ
425 tam pertinaciſsime obducat.Sed enim feudi probationẽ † ex
inueſtituris,recognitionibusve ſolis liquidiſsimam fieri,& ſcri
ptum ante eſt,atq; iterum aſſeueramus.Cuius rei gratia caſuum
diſtinctio facta a nobis eſt,quos memoriæ hic prodendos indi-
gnum non cenſui.vtpote ab alijs,quos legerim,non ita animad-
uerſos,vt frequens in foro ſpecies hæc occurrat.

Primus caſus eſt,vbicunq; taxationem aut limitationem ver-
ba generalia aut vniuerſalia inueſtituræ aut conceſsionis feudi,
ſub vocabulo iurium aut pertinẽtiarum habẽt.vt puta cum iuri-
bus & bonis omnibus caſtrum conceditur,quæcunq; ad caſtrũ
ipſum pertinent.Limitatio enim ad iura & bona facta,quæ ad ca
ſtrum ſpectant.Quem caſum ſubdiſtingui in plures oportet.

Prior caſus.cum a cõcedente,aut ab eo qui accipit res con-
trouerſa poſsidetur,& ad caſtrum eam pertinere poſſeſſor inſi-
426 ciatur.Quo caſu qui in pertinentijs caſtri † rem eſſe aſſerit,do-
cere id iubetur.l.ei qui dicit.ff.de proba.l.actor.C.eod.titu.l.qui
accuſare.C.de eden.l.fi.C.de rei vendi.§.commodum Inſti.de
interdic.c.ex literis.de proba.c.inter dilectos.in fi.de fide inſtru.
c.fi.de iureiuran.Modus planè probandi a iure ſcripto commu-
ni aut municipali,vel non ſcripto deducitur.Si lege puta,ſtatu-
to,aut moribus introductum ſit,quæ res ad caſtrum pertineant,
aut pertinentiarum nomini accedant,vt Innoc.al.jque docent in
c.cum ad ſedem.de reſti.ſpolia.Bal.in c.1.num.2.de capi.qui cu-
riam vendi.in conſi.420.verba principis nu.5.lib.1.quod repeti-
tum eſt in conſi.468.lib.3.Tradit idem Bald.in conſi.445.lib.5.
Alex.in conſi.105.lib.6.Soci.in conſi.47.nume.4.lib.1.Deci.in
conſi.516.nu.23.& alia non pauca.

Secundus caſus ſubdiſtinctionis,priori aduerſus,cum rem ex
pertinẽtijs eſſe poſſeſſor aſſerit.contra actor id negat.Quo caſu
ſiquidem caſtrũ totum poſſeſſor habet,iuris cum eo facere præ-
ſumptio videtur.vt eodem omnia poſsidere iure cenſeatur.ſi in-
ter eum cõtrouerſia & concedentẽ vertitur,arg.l.iam hoc iure.ff.
de vulga.c.qui contra.8.di.Tex.huc pertinet in l.quædam mu-
lier.ff.de rei vendica.l.x.C.de acq.poſ.Conſequens his ſit,onus
negatiuæ probandæ concedenti aut ſucceſſoribus eius incumbe
re,ad caſtrum rem non pertinere.Sin autem contra tertium exce
ptio pertinentiarum opponitur.verbi gratia feudalia bona atq;
ideo immunia ea eſſe aduerſus vniuerſitatem vaſallus opponit.
427 Quia iuris † vaſallo præſumptio refragatur,quo libera,nõ feu-
dalia bona præſumuntur.c.1.§.2.ſi de feu.fuerit contro.inter do
mi.& agna.c.5.iuncta glo.2.de contro.inter maſcu.& fœmi.de
benefi.Io.And.& alij in c.nimis.de iureiuran.& in c.fi.in verſic.
reſpondere.de iudi.Bald.in l.libertas.ff.de ſtatu homi.& alia in-
numera.vaſallũ ipſum feudi onus probandi ſequitur.Idq; ob na
turam præſumptionis,quæ probandi onus in aduerſarium rege-
rit.l.fi.in princ.ff.quod metus cau.vnde ſi ad caſum hunc gene-
ri exceptio pertineret,per inueſtituras & recognitiones ſolas feu
di præſtita probatio non eſſet,vtpote ad pertinentias reſtrictas.
Quas edocere neceſſe eſt.Sed enim a caſu hoc generi ius nõ pen
dere,infra demonſtrabimus.quandoquidem cum vniuerſitate
aut tertio non agitur,verum cum vaſallo ipſo,qui confeſſus eſt
aut cum ſucceſſore eius ſingulari,qui perſonam eius quãtum ad
confeſsionem ſuſtinet,ne oppugnare eam liceat.
428 Tertius caſus ſubdiſtinctionis,cum rem † de pertinentijs eſſe
contra tertium poſſeſſorem vaſallus aſſerit,quo tertium ipſum
ad recognoſcendum,aliaque præſtandum adigat,quæ feu-
di natura expoſtulat.Et ratio eadem in caſu hoc atque pro-
ximo

ximo ſuperiore vertitur.ne feudalis res aut de pertioentijs cen-
ſeatur.neq; probatio feudi ex verbis generalibus deſumitur, cũ
paſcuis,prædijs,nemoribus,iuribusq; omoibus ad caſtrũ ipſum
pertinentibus.Id quia ambigua & incerta probatio hæc in gene
re facta reperitur expreſsiooe io ſpecie bonorum non facta, per
ea,quæ ſcripta ante ſunt nu.350.& ſeq.Ad caſum hunc tertiũ, oe
feudi probatio ex verbis his generalibus fiat,quæ ad caſtri reſtri
cta pertinentias ſunt,Areti.ſpectat,ex eoq; caſus iſte probatur in
cooſi.164.magnifici in prio.& nu.3.verſi.eſt tameo aduertendũ.
Signorol.in cooſi.10.nu.5.in fi.Cor.in conſi.45.col.10.io fi.ver. &
inſuper dictus Ludouicus lib.1.poſt Barto. & alios io l. ſi ſic.§.1.
Ibique Iaſ.nu.16.& ſeq.ff.de lega.1.Deci.in conſi.302.nu.11.poſt
med.verſi.non obſtat quod in contrarium.in conſi.321.oum. 13.
verſi.non obſtat illa ceſsio.in cooſi.360.nu.5.in fin.in conſi.394.
nu.8.in fi.Brun. in conſi.1.nu.3.Sed oec expreſsionem bonorum
in ſpecie factã tertio nocere puto per ea,quæ in caſu ſeptimo in-
ferius dicemus.Et obſeruandum,caſum hunc tertium affinitatẽ
cum ſecundo habere,quotiens feudalia atque ideo bona exem-
pta aduerſus vniuerſitatem vaſallus obijcit,

Quartus caſus eſt quotiens inueſtiturarum & recognitioourn
in verba generalia,& ad pertinentias,vt ſupra, reſtricta,cooce-
ptione admiſſa,De pertinẽtijs caſtri,atq; ideo feudalia booa eſſe
vaſallus cõfitetur.Deinde poſt cofeſsionem bona ipſa alienat,hy
pothecęve ſubijcit.Et bona ipſa ſucceſſor io feudo vti talia ad-
uerſus creditorẽ vaſalli defuncti defendit, vel ab emptore auo-
cat.verum cõfeſsio aut recogoitio vaſalli defuncti ſucceſſori eius
vel ſingulari obſtet,qui poſt confeſsionem ipſam cauſam a conſi
429 teote habuit.In quo caſu ſicut aduerſus † confeſſionem ſuam
venire defunctus non permittebatur,vt initio ſcriptum ſatis ha-
bemus ou.11.Ita nec confeſsionem autoris impugoare ſucceſ-
ſor eius ſingularis permittitur, ne melior ſucceſſoris cooditio,
quàm autoris fiat.vt in ſpecie Soci.tradit in conſi. 50. nu. 8. & io
conſi.68.nu.5.& ſeq.lib.4.Ripa in l.ſi rem aliquam ou.42. verſic.
intellige vt nõ probet.ff.de acq.poſ.Et apud nos in conſi. 29. nu.
2.& in tracta.de antiq.temp.parte 1,num.78.de quo etiam ſupra
nu.313.Eodem Caſtren.ſpectat in conſi.247.in cauſa, quæ verti-
tur Saonæ poſt prin.lib.2.Ius id oegandi ſucceſſori ſingulari non
eſſe,quod inficiari autor non permittitur. Et io cooſeſsione,quæ
ex libris priuatis autoris colligitur,a ſucceſſore eius ſingulari nõ
improbari,Ancbar.docet in conſi.44.primo de viribus colũ.2.in
fi.verſi.ex quibus infero duo.per tex.in l.quod ipſis.ff.de reg. iu-
ris.& in c.ſaluberrimum. 2. q. 7. & quod ſcriptum ſupra eſt nu.
329.Conſequenter caſui huic dicendum,vt ſi limitatio ad perti-
neotias facta ſub inueſtituris & recognitionibus ſit, oneroſam
nihilominus aduerſatio autoris ſui confeſsionẽ eſſe, qui in lite,
quam a ſubditis vna cum alijs Noni dominis, de muneribus pu
blicis patiebatur,feudalia & de pertinentijs caſtri bona contro
uerſa eſſe confeſſus eſt.Et ad confeſsionem ipſam,finem iudiciũ
accepit.ſiquidem pro feudalibus relicta bona,neque io libro re-
lata ſunt onerum,quæ regiſtra vocant. Quid dicendum hic erit,
vbi in genere,citra limitationem aut reſtrictionem vllam ad per-
tinentias,inueſtituræ & recognitiones ſecutæ bonorum ſunt. ſic
quomodo in caſu proximo demonſtrabimus.
430 Quiotus caſus eſt.cũ geoeraliter caſtri † conceſsio,recogni-
tiove ſit,pertinentiarum verbo non facto.cũ villis puta ſeu gran-
gijs,prædijs,vineis,paſcuis,nemoribus,&c.Quo caſu ſiquidem
inter dominũ & vaſallũ quæſtio cootingit.Quæcunq; in territo-
rio caſtri ſunt,neq; a tertijs poſsidentur,feudo accedere, & ca-
ſtro iotelliguntur.Idq; ex mutua vaſalli & domini confeſsione.
Neq; obijci tum poteſt,de boois ſcripturam cõceſsioois iotelli-
gendam,ſeu ad bona reſtriogendã,quæ io pertinentijs caſtri eſ-
ſent. Ob id pertinentiarũ fidem facieodam. Quatenus citra re-
ſtrictionem vllã, geoeraliterq; conceſsio & recognitio facta de
omnibus eſt,quæcunque in ſolo caſtri eſſeot. Neq; a tertijs poſ-
ſiderentur,vt Iaſ.tradit in conſi.235.io fi.lib.2.Ruin.in conſ.108.
nu.22.& ſeq.lib.2.Nata in conſi.460.nu.9. Caſus hic ad ſpeciem
controuerſam ſpectat. In quaſi inueſtituras & recognitiones,
cooſignamentave tam maiorum q̃ autoris aduerſarij perſpici-
mus,expreſsim de grangijs,prædijs,vineis,pratis,& nemoribus
memoria habetur.Quibus autoris recognitionibus & conſigna
mentis reclamandi ius aduerſario noo eſſe oſtendimus. In quo
caſu quinto obſeruaudum, ratione validiore ea bis eum gene-
ro prodeſſe,& aduerſario obeſſe,quæ io caſu ſcripta quarto ſunt
Etenim ſi vbi reſtrictio in recognitionibus aut inueſtituris facta
ad pertinentias eſt, ſucceſſori tamen ſingulari autoris noxiam
confeſsionem monſtrauimus.Quid vbi generaliter, abſq; reſtri-
ctione vlla confeſsio aut recognitio interceſsit.

Sextus caſus eſt. Quotiens ſimpliciter caſtrũ conceditur, aut
recognoſcitur,villarum,prędiorũ,paſcuorum,vinearum aut ne-
morum mentione, reſtrictioneve vlla ad pertinentias non facta.
Quem caſum iuris & rationis eiuſdem ac quintũ eſſe,vt genera-
liter conceſsio,recognitiove intelligatur, ſicut facta geoeraliter
eſt,ex Soci.declaratur in cõſi.166.oum.3. verſic.tertia coocluſio
lib.2.Ruin.io conſi.52.nu.7.ante fi.verſi.quinimmo etiam quoad
alia bona.in conſi.vigeſimoſexto nu.7.& in conſi.40.num. 13. in
fi.verſi.& bona immobilia lib.1.Deci.in cooſi.517.nu.9.Pariſ.in
conſi.27.nu.14.lib.1.Curt.Iun.in conſi.41.nu.3.in conſi. 140. ou.
10.in conſi.184.nu.4.& tribus ſeq.& io tract.feud.parte 2.q.6.Al-
ba in conſi.64.num.70.Natta in conſi.460.nu.7.& pluribus ſeq.
Qui caſus etiam ratiooe fortiore generum iuuat.Namque ſi feu
di probatio contra vaſallum & ſucceſſorem eius vel ſingularem,
ex conceſsione caſtri ſimplici perficitur,villarum & prædiorum
etiam mentione oon habita. Quid io ſpecie controuerſa dicen-
dum.In qua de grangis & prædijs facta expreſsio eſt.

Inter caſus hos duos proximos,& quartũ differt, ꝙ in quarto
damnoſa vaſallo inueſtitura aut recognitio nõ eſt ad pertinẽtias
limitata,ſi ex pertinentijs bona qua eſſe vaſallus negat.niſi ꝙ do
ceat.Quod diſsimiliter in caſibus ꝓximis cõtingit quioto & ſex
to,in quibus reſtrictio vlla aſcripta ad pertinentias non legitur.
431 Septimus caſus.quotiens † in ſpecie aut expreſsim bona enar
rantur villam puta cum prædijs in tali loco,& prope talia bona,
&c.Qui caſus a dubitatione omoi vacuus inter dominum & va-
ſallum videtur.Ad quem caſum Dyn. pertinet in conſi.48. col.3.
circa prin.verſ.ſuper eo vero,quod quæritur.ex cõfeſsione & re-
cognitione vaſalli directũ dominium probari.quotiens rem quã
vti feudalem quis agnoſcit.Idque & Bald.admittit.in c.1.§.ſacra
mentum nu.15.verſ.ſed mirum eſt.de conſue.recti feu.Cuma.in
conſ.187.dominus Conſignorus col.2.circa med. Alex. in conſi.
29.col.pe.in fi.lib.6.Iaſ.in l. 2.colum.62.q. 16.num.514.C.de iure
emph.Boeri.q.511.colũ.fin.Sigiſmun.in conſi.11.num 45.Tertijs
planè poſſeſſoribus qui cauſam a domino aut vaſallo non ducũt,
pernicioſum id genus conceſſionem,recognitionemve aut con-
feſsionem non arbitror.Abſurda quippe res fuerit, cõfeſsionem
432 † vnius damno alij cedere.l.Seia mancipia.ff.ad Velleia.l.quin
tus.ff.mand.l.ſi quis in graui.§.1.ff.ad Syllania.Auth.Sed iam ne
ceſſe.C.de dona.ante nuptias toto titu.C.res inter alios acta.Tex.
hnc confert in l.qui teſtamentum.ff.de proba. in l.ſi forte. Ibiq;
Bart.ff.de caſtre.peculio.Bal.in conſi.195.punctus talis eſt,quæ-
dam domina nu.1.verſ.& primo quia debitor lib.1.Paul.de Ca.
in conſi.428.viſis & conſideratis col.3.poſt prin.lib.1. Et in ſpe-
cie dominium aut ius feudi ex ſcriptura inueſtituræ aut locatio-
nis in tertij necem non probari,Bart. & alij ſcribunt in l. legata
inutiliter.ff.de adi.leg.& in l.ad probationem.C.loca.Ad caſum
hunc ſeptimũ,quatenus tertij intereſt, oneroſam ei inueſtiturã,
recognitionemve nooeſſe inter alios factam, ea pertinent quæ
apud Aret.ſcripta & poſteriores ſunt io l.1.in prin.ff.de acq. poſ.
Soci.in d.conſi.166.nu.3.verſi.tertia coocluſio lib.2.

Conſequenter prædictis dicendum, feudi probationem per
inueſtituras & recognitiones productas nitidam atq; pellucidã
ex his fulgere,quæ ſcripta ante in quarto,quinto,& ſexto caſibus
ſunt,a ratione etiam fortiore argumento deducto, ſic quomo-
do io caſibus teſtatum ipſis habemus.

Secundo principaliter feudalia bona eſſe, quæ in lite ſunt S.
etiam aduerſarij confeſsione oſtenditur, quæ ab aſſerta ratiha-
bitione ab eo producta deſcendit. At enim vẽditionem villæ al
terius vti feudalis cognatis vaſalli defuncti factam a filio eius
agnitam.Tametſi admiſſum id per acta non ſit.Ita feudalia bona
aduerſarius ſic producendo confitetur, etiam quæ a caſtro ipſo
433 longinqua præ controuerſis diſtant.Quid io controuerſis † ip-
ſis dicendum,quæ propria caſtro ſunt.ne pluris quicquam remo
ta,q̃ proximæ cauſæ demus.l.de die.§.planè.ff.qui ſat.cog.l.pa-
ter.§.quindecim.ff.de leg.3.l.iubemus.C.ad Treb.Bart.in l.ſi.ve-
ro.§.1.ff.ſol.mat.& in l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff.de vulga. &
qui ſcripta ſuperius habemus num.43.

Tertio probationum cõmẽdatiſsimam aote diximus nu.317.
quæ ab effectu,vſuve inſecuto deſumitur. Quibus ea. accedit in
l.vni.§.ſed & ſi quis homini.C.de lati.liber.tollen.§.quod eis in
authen. de nup. Inde dictitant, ab eaitu acta probari. l.ſed & ſi
quis.§ 1.ff.de vſufruc.l. huic ſcripturæ. §. penult. Ibi quod mu-
tuo eodem um apparuit.ff. ad legem Aquil.l.iure noſtro. §. fina.

Ibi euentus iudicatæ rei declarabit.l.ſi concubina.§.1.Ibiq; Bar.
ff.retum amo.ff.de teſta.tu.l.quædam.ff.de rebus dubijs.l.qui res
s.2. & 3.reſpon. ff.d ſolutio. l. iam tamẽ.§.in hac. s.ff.iud. ſolui.l.
aut ſacta.§.euentus.ff.de pœnis. l. 3. §. quando autem. ff.de iure
fiſci.l.ſi qui adulterij.C.de adulter.In quam ſententiam tea.cum
plures.gl.dat in l.1.§.1.in verſ.vt faceret.ff.de vaca.muner.Sed.n.
cum litem de muneribus publicis cũ dominis Noni ſubditi de-
certarent,vt ob prædia eorum paganica,onera ipſa ſubirent.Cõ
tra domini feudalia ea defenderent,finem tandem controuerſia
accepit:qua niſi per pauca comperta paganica ſunt:Cætera feu-
dalia comprobata,in quibus bona controuerſa ſunt. Et quæ pa-
ganica eſſent in libros cõmunis Noni relata,in quibus allodialia
cuiuſque bona deſcribuntur. Ita euentus atque exitus ipſe litis
probationem manifeſtiſsimam præſtat,feudalia bona eſſe, quæ
paganica S.impudẽter p'us ſatis aſſerit.Qui perſpicua enim ma-
gis negatiuæ huius paganica bona non eſſe, ꝓbatio impleri, atq;
a liberorum,ſeu regiſtrorum,quæ dicunt, inſpectione queat per
ea,quæ ſcripta ante ſunt nu.351.Inde aduerſarij temeritas,calũ-
niam pœnę dicaeram,ſpectanda. Quem controuerſiam de feudi
facere qualitate non puduit,feudalia bona eſſe pernegando.Sci-
licet poteſtatis ſe maioris arbitratur, vt id in feudo refello alie-
nus atq; ignotus ipſe præſtet,quod a communi ipſo perfici eun-
cto non potuit. Tametſi nihil prætermiſſum ab eo eſſe acta teſtan
tur,quod in rem eius eſſet.vt bona dominorum in obligationem
ipſam onerum adſtringeret. Idq; & municipijs cõmune omni-
bus fuit,vt dominos & priuilegiarios,atq; eccleſias etiã ad mu-
nera vocarent.Cuius magnitudinis & molis onera ipſa militaria
erãt.Quam rem quo magis animo meditor,eo duriorem S.per-
nicaciam animaduerto.

Sed enim admirationi maiori reſponſio eſt, qua aduerſus ar-
gumentum hoc aduocatio S.vtitur ob cauſam aliam, quàm feu-
di prætermitti regiſtrationem bonorum potuiſſe, Immunitatis
puta a principe aut cõmuni ipſo Noni collatæ.Quæ malum, tan
ta reſpondendi ineptia?Cui non ſtomachus inde moueatur?Sed
434 Nemenſis has confutationes audiat. Principio enim † cum in
manifeſto Noni feudum ſit,cauſarum præſumi pluralitas non ſo
let,vt Ales.tradit in conſi.113.lib.1.Et quæ ſcripta ante ſunt nu.
353.verſi.ad hæc pluralitas.Atque ideo fruſtra immunitatis titu-
lus feudo adſtruitur,vt partim immunitatis iure,oneribus domi
ni non fungerentur.

Secundo reſpondetur.cauſam hanc nõ regiſtrãdi, ꝙ feudalia
bona ſunt,a feudi natura oriri. quod oneribus his ſuppoſitũ pa-
ganicia non eſt.Iſer.c.1.in ver.& plauſtrorum nu.55.in fi.& duo-
435 bus ſeq.quæ ſint regal.Iacobi.de Homag.col.pe.Ea de re † ob
cauſam hanc feudi naturalem,potiusquã immunitatis, quæ ex-
trinſecus accidit, regiſtrationem omiſſam, magis erit dicere.l.
profectitia.§.fi.ff.de iure dot.l.3.in prin.ff.de tutel.l. filio.in prin.
ff.de libe.& poſth.l.falſa.§.1.ff.de condi.& demon.l.fi. C. de his,
qui veniã ætat.impe.l.pe.C.de adoptio. §. ſed hodie.Inſti. eo. tit.
Bart.in l.fi.per illum tex.de offi.proconſ. Et in caſu lecto Ang.in
conſi.39.ludus pilæ col.1.Et id genus innumera.

436 Tertio cauſa hæc non regiſtrandi, quæ a feudo † deſumitur,
fauorabilis habetur.ne onere duplici ob idem feudum vaſallus
afficiatur,in obſequijs erga dominum,in quibus vitæ etiã diſcri
men vertitur.& in muneribus publicis apud ſubditos.Quã one
ris geminationem lex non ſuſtinet.l.nauis.§.cum aũt. ff.ad legẽ.
Rho.de iactu.l.incola.& l.fi.§.item reſcripſerunt.ff.ad municip.
& alia non pauca. Contra, odium immunitas habet.l.vacuatis.
Ibique glo.1.& 2.C.de decurio.lib.10.l.1.& l.qui grauatos.C.de
cenſib.& cenſitor.lib.11.Fulg.in conſi.120. ſuppoſita bulla col.
1.in fi.Quod locum euſque habet, vt viuus incendatur, a quo
falſum immunitatis conſcriptum inſtrumentum fit.l. his noſtræ.
437 C.de immuni.nemi.conced.lib.10.Quod cum ita ſit, † ob eãm
feudi fauorabilem,non etiam immunitatis odioſæ, bonorum re
giſtrationem non factam verius erit dicere.l.cum quidã.ff.de lib.
& poſth.reg.odia.lib.6.Rurſus quod fauorabile eſt,potentius id
habetur,vti ſcriptũ ante habemus nu.369.verſi. potentius enim.
Sed.n.ob cauſam potentiorẽ actum quid præſumitur.d.l. profe-
ctitia.§.fi.ff.de iure dot.d.l.3.in prin.ff.de tutel.Ideo enim ex cau
ſa naturali actum quid creditur,ꝙ potentior accidẽtali eſt. Tea.
huc ſpectat in l.quæritur. ff.de ſtatu. homi. in l. legatis ſeruis.§.ſi
vnus.ff.de lega.3.in l.contra pupillum.§.1.ff. de re iudi. Et id ge-
nus non pauca.Et in ſpecie,ob cauſam potentiorem actum quid
præſumi,Caſtren. præcipit in conſi. 337. primo quæritur colũ.3.
lib.1.Abb.in conſi.93.nume.2.lib.2.

Quanto ſi immunitatis cauſam intelligimus, iniuſtitiæ prin-
438 cipem incuſamus,ꝙ in perniciem † ſubditorũ immunitate do
minos donauerit. Quorum onera deuorare ſubditi compellan-
tur.contra q̃ prohibitũ iure eſt,& cuius faciendi ius principi nõ
datur.Hactenus enim immunitatem concedit,vt minus tanto ꝑ-
cipiat,quantum immunis portio habet Guil.de Cu.& Ang. in l.ſi
vnus.§.item ſi pactus.ff.de pactis.Iaſ.in l.auus.nu.8.& ſeq.ff.eod.
tit.cum alijs a nobis aſſcriptis in l.1.num.22.ff.de leg.1.Sed enim
cauſam ſubaudire immunitatis nõ decet,vnde iniuriæ princeps
notatur.l.merito.ff.pro ſocio.l.ea facta.Ibique Iaſ.in quarta not.
ff.de vulg.l.2.§.merito.& §.ſi quis a principe. ff. ne quid in loco
publ.l.meminerint.C.vnde vi.cum alijs apud nos relatis in conſ.
5.num.5.in conſi.103.nu.14.in conſi.168.nu.9.in conſi 172.nu.3.
& in conſ.293.nu.8.De quo ſupra etiam nu.102.verſi.ea quippe.
Quòd ſi a ſubditis ipſis tributam immunitatem dicimus,rem im
439 poſsibilem a iure,præſumimus.quandoquidem † in manu vni
uerſitati conceſsio immunitatis non eſt cum ſuperiorem agno-
ſcit.d.l.vacuatis cum glo.C.de decurio.lib.10.l.immunitates.C.
de agri.& cenſi.lib.11.Abb.in conſi.61.nu.5.lib.2.Alexã.in conſi.
101.nu.7.lib.1.Dec.in conſi.638.nu.10.Curt.Iunior in conſi. 60.
num.15.Atque vbi integrum de immunitate præſtanda vniuer-
ſitati ex cauſa ſit,præſumi tamen non debet.vt dominorum one-
ra in ſe ſuſceperit.cum proximus ipſi ſibi quiſq; præſumatur, &
a ſemet charitas ordinata incipiat,vti ſcriptum habemus in cõſ.
8.nu.17.quæ de præſumptione donationis excludenda ſcripta
ante ſunt nu.419.& ſeq.

440 Quinto vbicunque ob cauſam † duplicem fieri quid potuit,
ex aptiore atq; veriſimiliore actum creditur, tametſi cauſæ alte-
rius facta expreſsio ſit. Id quia demonſtrationis certioris cauſa,
facta expreſsio cenſetur,non ꝙ ea impulſus homo ſit Roma. in
conſi.343.nu.9.per tex. in l.cum pater curator. ff. de iure dot. &
in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excuſa.tutor. Enimuero veriſimi
liorem cauſam hanc eſſe,quæ a feudo venit,quis dubitet. Siqui-
dem credibile non eſt, commiſſuros ſubditos, vt dominorum
immunitorũ onera ipſi traherent.l.cum de indebito.ff.de proba
cum alijs ſuperius accumulatis nu.419.& ſeq.Et quia,vti dictum
mox habemus,ſibi quiſq; melius,quàm alijs vult.

Sexto immunitatis vllius intelligi cauſam non poſſe,argumẽ-
to inuicto demonſtratur.ꝙ ſententiam in lite de oneribus, paſsi
ſubditi ſunt.Qđ fieri niſi feudi ratione non potuit. Quod ad im-
munitatem attinet, ne quidem eccleſiarum recepta bello con-
ſtante fuit.Quam manifeſtariam, & in corpore clauſulam in ria
eſſe,non ambigitur.Vnde cum niſi feudi iure cauſa defendi do-
minorum non valuerit,perinde res eſt,vt feudi nomine omiſſam
regiſtrationem eſſe expreſſum ſit.l.2. ff. de lib. & poſth.l.fundus
qui locatus.ff.de fundo inſtruc.

441 Septimo ob eam cauſam † factum quid cenſetur,ex qua fieri
communiter ſolet. Bal.Nouel.in l.1.nu.158.ff.ſolu.ma.& quæ ſcri
pta ante ſunt num.353.Qđ.n. frequenter,communiterve contin-
git,veriſimile id habetur,præſumiq; ſolet. Atque ideo probandi
onus in aduerſarium vertit. Sali.in l.neq; natales.in ſecunda op-
poſi.C.de probati.Soci.Iun.in conſi.48.nu.12.lib.2.Hoc amplius
Aret.ſcribit in c.1.nu.15.de iud.ſolennitatem exteriorem præſu
mi,vbicunque communiter,atque vt in pluribus fieri ita aſſolet.
Tametſi dictum hoc affirmandum Aret.non cenſeam.Enimuero
audire,nedum videre non memini, ob cauſam aliã quàm feudi
regiſtrandi onere caſtrorum ſubleuatos dominos eſſe.

Octauo in terminos iuris haud dubiè offendit,quicunque ob
cauſam immunitatis regiſtrata bona non eſſe aut regiſtrationẽ
omitti potuiſſe ait.Namq; iure priuilegiario immunitatem niti
proculdubio eſt.ꝙ autem oneribus paganicis feudum non ſer-
uiat,iuri id cõſentire communi dicimus,ne duplex quiſpiam de
442 re eadem onus ſubeat.At enim † vbicunq; iure priuilegiario,&
communi fieri quid potuit, communi id vtpote fauorabiliori &
potentiori actum intelligitur.l.Centurio.Ibiq; doc.cumulate. ff.
de vulga.l.in teſtamento.1.& in fi.& l.quãquam.C.de teſta.mili.
Iuris igitur præſumptione immunitatis cauſæ refragante.qui im
munitatis cauſam profert,de ea docere neceſſe habet.

Nono de feudo caſtri Noni & territorij eius haud dubie appa
ret. Neq; in controuerſiã id vocatur.De immunitate plane,quæ
extra feudi cauſam ob onera paganica cõpetit,omnino nõ con-
ſtat.Itaq; ob id regiſtrata bona non eſſe potius præſumendũ, quia
feudali ſunt,quàm ꝙ immunitate qua præditi dñi exiſtimẽtur.Id
443 quia in † eo magis ꝓſumptio capiẽda,de quo modo aliquo appa
ret,q̃ de quo oino nõ cõſtat.Arg.c.1.de rel.dom.cum alijs apud

nos

nos aſcriptis in conſi. 78.nu.4. facile pro aliquo præſumi, quo-
tiens alterius ius conſtat. Quid hic dicendum, vbi de feudo mi-
norũ in vniuerſum ſaltẽ apparet, ꝙ iure feudi caſtrũ & territoriũ
poſsidẽt, etiã ſi bonis cõtrouerſis nominatim id nõ liqueret. quã-
doquidem de aſſerta immunitate omnino non apparet.
Decimo iure feudi in caſtro & territorio liquidiſsime atque
extra ambiguitatem omnem conſtante, eodem iure & bona alia
444 in territorio poſita poſſeſſa eſſe atque ideo † ob ius ipſum feu-
di regiſtrationem omiſſam credendum. l. quædam mulier. ff. de
rei vendi. l. 2. C. de acquir. poſſ. Bart. in l. eum ſolus ante fi. verſi. ter
tio caſu. ff. de uſucap. in l. triticum. nu. 2. ff. de uerb. obligat. & l. ſi
donatione. in fi. C. de collatio. Scite Bal. in conſi. 161. proponitur, ꝙ
per commune col. 2. poſt med. uerſ. cum igitur hoc ſit probatum.
lib. 3. ad titulum, unde oritur, poſſeſsionem ſemper referendam.
Quòd ſi immunitatis cauſam admittimus, iure diuerſo regiſtra-
tionẽ omiſſam facimus, ꝯ q̃ prohibitum iure eſt. l. in quartam. §.
1. Ibiq; gl. in uerſi. a cohærede in fi. ad leg. Fal. l. ideoq;. & l. liber-
tas. ff. de manu. teſta. l. eum qui ædes. ff. de uſucap. c. cũ in tua. de
deci. c. quia circa. de priuil. Clẽ. 1. de elect. c. cognouimus. 12. q. 2.
445 Vndecimo extra controuerſiam † omnem ex arreſto Curiæ
parlamenti Taurini tunc ſedentis res ponitur. Quo pro feudali-
bus habita bona ſunt, quorum omiſſa regiſtratio eſt. Cui arreſto
contradicere aduerſarius nequit utpote cauſam ab autore du-
cens, inter quẽ latũ & ſubditus eſt. Et qua ratione autori ipſi arre
ſtum ipſum utile atq; noxiũ erat, ita & aduerſario ſucceſſori eius
ſingulari erit. l. ſi ſuperatus. ibiq; Bart. ff. de pign. l. ſi mater. §. ſi. ff.
de excep. rei iud. Imo. in conſi. 40. Quod locum habet, etiam cũ
ante ſententiam, lite tñ iam cœpta, ad ſucceſſorem ſingularem
res peruenit. Siquidẽ cum ſua ad eum cauſa ambulat glo. & Ca
ſtren. in d. l. ſi mater. §. fin. Ruin. in conſi. 71. nu. 5. lib. Quid hic di
cendum, ubi poſt annos octo, quam lata ſententia eſt, nomina fa
cta debitorum dicuntur.
Conſequenter prædictis dicendum, ſatis ad feudum proban-
dum modum hunc tertium eſſe, qui ab regiſtratione omiſſa bo-
norum deducitur, quæ in lite ſunt.
446 Quarto principaliter ex eo † feudi probatio confirmatur, ꝙ
maior bonorum debitoris pars feudalis erat. Idq; ex uillis dua-
bus ꝑſpicuũ fit. In quibus bona prædiorũ pars cõſiſtebat. ex qui-
bus P. unã cõtrouerſiã, & cognatis alterã uaſallus diſtraxit. Idq;
nemini notiſsimũ non eſt. Quo caſu feudũ in paucioribus bo-
nis præſumi textus probat in c. 5. de controuer. inter maſcul. &
fœm. Cur. minor in tracta. feud. parte 2. q. 6. fol. 19. & in conſi.
240. nu. 10. Tex. hue pertinet in l. ſi ne poſsidetis. Ibique Bald. in 3.
note. C. de proba. Vbi cum hærede iuris præſumptio facit, quia
titulum uniuerſalem habet. vnde qui titulũ ſingularem in bonis
quibuſdam ſingularibus ſibi uendicat, probare neceſſe habet.
Apparet ex his, inepte & citra ius nllum, in bonis feudalibus
offerendi iure aduerſarium niti. Quod uero ad bona paganica fa
cit non recuſat gener, quin ea dimittat, eo accepto, quicquid ob
dotes matris & bona paraphernalia debetur. Indiniduum enim
447 † hypothecæ ius eſt. Quo circa totũ offerri, quod debetur, opor
tet. unde ſi hypothecariã heres unus debitoris patitur, audiẽdus
non erit, ſi precium bonorũ offert, quæ ipſe poſsidet, & quæ per
hypothecariam ab eo petũtur. Vnde totũ offerri ab eo oportet,
quod creditori debetur, quamuis hæres uiſi in partem non ſit, &
niſi in partẽ bona nõ poſsideat. l. his cõſequenter. §. Celſus. l. hæ-
redes. §. idẽ iuris. in fi. ff. famil. erci. l. ſi neceſſarias. §. ſi vnus. l. ſi rẽ.
§. omnis. l. ſolutũ. §. ſi creditori. ff. de pigno. actio. l. ſi fundus. §. in
vẽdicatione. & l. qui pignori. ff. de pign. l. creditor. §. 1. ff. qui po-
tior. in pigno. hab. l. 2. ff. quibus modis pigno. vel hypothe. ſol. l.
creditoris. ff. de diſtractio. pign. l. vnus. C. eod. titu. l. 2. C. de hære-
di. actio. l. in executione. §. penul. ff. de verbo. oblig. l. Moſebis. ff.
de iure fiſci. Ibique Bart. & idem Bar. in l. 2. C. de debitor. ciuita.
lib. 10. Si reo debitori aut hæredi eius permiſſum non eſt, vt quan
ti res ab eo poſſeſſa valet, creditori offerat, qui hypothecariam
exercet. Cur id creditori poſteriori concedendum agenti erit, &
qui offerendi iure vtitur, vt quanti bona ſunt, quæ apud credito-
rem priorẽ extãt, id offerat. An non pluſquam abſurda res eſt, id
actori tribui, quod reo denegatur reg. non debet actori. ff. de reg.
iu. Dec. in c. qm̃ contrã nu. 26. verſi. vel ſecundo dici pôt. de ꝓba.
Non ab re in debitore aut hærede eius habitus ſermo eſt. ꝙ ra
tio alia poſſeſſoris extranei forte videtur. Tametſi neceſſaria di-
ſceptatio non ſit ꝙ in actore hic tractatus incurrit. In quo non
par æquitatis ratio, atq; in reo vertitur, vt audiri eum oporteat, ſi
quanti res eſt, reo anteriori offerat. Cũ melior creditoris prioris
eſſe cõditionẽ deceat. Vnde eũ iuſtius, tñ æquius eſt, ne cũ plus in
credito poſſeſſoris, q̃ in precio rei ſit, apud reũ ipſum pignus re-
maneat, ne pluris aliq̃d actori & ipſi poſterior, q̃ reo & ipſi prio
ri tribuat. Quæ ratio in debitore, hæredeve eius in parte ẽt ſilet.
Apparet ex his, offerendi iure nec quicquam aduerſariũ niti,
quoquouerſum ſe flectat. Cæterum herbam aliam doctus aduer
ſarius vterque eſt, qua neruorum litis huius, dolores reficerent,
Scriptura enim quædam ab eis edita, qua alienationem aliam
de bonis alijs feudalibus a patre factam, ratam habitam a gene-
ro vti patris hærede ſimpliciter aſſerunt. Obid quaſi hæredem
ſimpliciter, factum ab eo patris ab re impugnari. At enim Pana-
ces vim, hoc genus herba non habet. Namque vt facti miſſam
quæſtionem faciam, cuius ſcientes partes ſunt, Damno ſcriptu-
ram hanc genero non eſſe, argumentis non paucis oſtenditur.
Principio, quod ad ius offerendi & §. attinet, in expeditores eſt.
De iure quippe reali diſceptatur. In quo iuuare approbatio non
poteſt. Eo enim approbatio alienationis & hæreditatis: agnitio
ſpectant. vt oneribus hæreditarijs ſubeundis, atq; adeo actioni-
bus perſonalibus excipiendis hæres teneatur. Sed enim actio hic
ꝑſonalis nõ exercetur, at hypothecaria. In qua neceſſaria haud
dubie hypotheca eſt. & qua remota, iuri locum offerendi non eſ
ſe, teſtatum ſatis ante habemus nu. 387. verſic. ius hoc offerendi.
& nu. duobus ſeq. Ad actionem planè perſonalem regredi non
poteſt, vtpote in qua victus per ſententiam perfecti eſt, qui in bo-
nis excuſsionẽ faciendã paganicis declarauit. Ad quem modum
declarãdo, locũ actio perſonali non eſſe in antecedens neceſſa-
rium cenſuit. Siquidem contra hæredẽ & per actionẽ perſonalẽ
fieri diſcuſsionem oportet. Vnde hoc ipſo ꝙ excuſsionem facien
dam dixit, niſi tanquam poſſeſſorẽ bonorũ per hypothecariã eũ
adſtringendũ duxit. Vbi hypothecæ ius §. ipſi aduerſario eſſet.
Secundo cõtradictio euidẽs in aduerſario apparet, cũ appro-
batione hac vtitur. per eã quippe æri alieno patris ſoluendo filium
obſtrictum quaſi hæredem aſſerit. Atqui cum pecuniã ipſe offert
filio debitam, creditorem filiũ facit. Ita creditorem eundẽ atque
448 debitorem ipſi ſibi facit. Quod fieri nequit. Quoniam † ſi hæres
patri extitit, confuſa obligatio eſt qua filio adſtrictus pater erat.
l. Stichum. §. aditio. Ibiq; Barto. ff. de ſolu. l. Vrannius. ff. de fide-
iuſſ. l. debitori. C. de pactis. Quorſum igitur debitũ offerre, quod
ſublatum atque extinctum confuſione ſit. Ita contrarius ipſi ſibi
§. deprehenditur, qui creditorem hæredem defuncti, atque debi
torem ait. Sed & rem narrat a iure impoſsibilẽ, vt qui hæres de-
functi ſimpliciter eſt, eiuſdem quoq; creditor æſtimetur. Ad quẽ
449 modum ipſi ſibi hæres teneretur. In eodemq; † & actio & paſ
ſio ſubiecto temporeque eodem interuenirent. quod naturæ ne
dum iuri reclamat. l. peto. §. mater. Ibique glo. in verſi. datum. ff.
de lega. 2. l. 1. §. ſi debitor. ff. ad legem Falc. d. l. Vrannius. glo. in §.
an ſeruo. in verſi. legari. Inſti. de leg. Fulgo. in conſi. 99. quidam 2.
col. 1. Iaſ. in l. 3. §. ex pluribus nu. 39. ff. de acquir. poſſeſsio. Audiri
igitur §. non conuenit, qui ſecum ipſe diſsidet. l. Titiæ. ff. de cond.
& demon. l. 2. §. 1. ff. quan. appellan. ſit l. vni. §. nec tamen. C. ſi ſer
nus extero. l. 1. C. de furtis. l. ſi. C. de codicil. Quod in cauſa locũ
etiam diuerſa habere inter eoſdem tamen Bart. ſcribit in l. Papi-
nianus. §. ſed nec impuberis nu. 2. ff. de inoffi. teſta. ſed nec exce-
ptionem rei adimendam, vbicunq; euidens contrarietas eſt, Bar.
putat in l. nemo. ff. de excep. Alba in conſi. 21. nu. 5.
Reſponſiones & alias aduerſarij excipiant vtriuſque commu
450 nes. Tertio igitur reſpõdetur. approbationem † ſeu ratihabitio
nem emptori vni factam ad emptores alios non trahi. l. ſi vnus.
§. ante omnia. ff. de pactis. l. ſicut. §. pen. ff. quibus mod. pignus vel
hypothe. ſol. Alex. in conſi. 118. nu. 7. verſ. & poſito ꝙ viderentur.
lib. 5. cum alijs ſupra relatis. nu. 417. Ibique locum & in actu cõ-
nexo habet. verbi gratia ſi a tutoribus aut creditoribus pluribus
adminiſtratio bonorum facta coniunctim eſt, & ex eis vni libera
tio relinquitur aut præſtatur. Ad alios enim non trahitur. l. 1. C.
de tranſactio. Quid in perſonis hic dicendum, in quibus ſepara-
ti prorſus actus contingunt.
Quarto approbationem id genus ad emptores aut ſucceſſo-
res alios non trahi, ex Ange. probatur in l. auus in fi. ff. de pactis.
renunciatione fratri vni a ſorore factã ad fratres alios nõ trahi.
quo dicto Deci. vtitur in conſi. 31. col. 1. poſt med. & col. fin. cum
alijs ſupra aſcriptis nume. 417.
Renunciationem planè hic verſari, dubitandum non eſt. Quo
niam ſi approbationem hanc admittimus, vtique iuri ſuo in bo-
nis venditis renunciatum per approbãtem apparet. Quare ſi ad
fratrum aliorum vtilitatem renunciatio non trahitur. Quanto

minus emolumentum afferre extraneis penitus debebit.
451 Quinto qui approbatione hac † vtuntur, illud & expreſsim & tacitè aiunt, beneficio inuentarij renunciatum, & hæredem, patri generum ſimpliciter exiſtere. Sed cum expreſsionem in renũciatione deſiderari, neq; eam præſumi, niſi ſi aut cohærere actus, aut cõiectura qua ſumi alia nequit, demonſtratũ ſatis in ſuperioribus habemus nu. 420. Ibiq; & illud declaratum, ex coniectura quauis vel leui renũciationis præſumptionẽ elidi. vnde ſi beneficio expreſsim renunciatum inuentarij non eſt, nec quantum ad emptores nocitura approbatio erit, quibus cũ facta aſſeritur cũ neceſſario renunciatio ex ea non ſequatur, quominus iure ſaluo intelligi inuentarij poſsit. l. ſi. C. ad l. Falci. vbi qui legata ſoluere ſimpliciter promittit, Falcidiæ renunciare non creditur vnde iure Falcidiæ ſaluo promiſiſſe creditur Cynus. in l. ſi. q. 3. C. ad lega. Falci. Alex. in conſi. 133. colũ. 1. lib. 5. Guido Papæ in conſi. 122. in ſeptimo dubio. Longe minus ad commodum aliorum aut extraneorum trahenda renunciatio erit. Et quidẽ quod ad extraneos attinet, pro exploratiſsimo id habeo quibuſcunq; verbis concepta approbatio dicatur, quam non legi. quã coniectura non leuis renunciationis excludendæ quantum ad alios vertitur, quod ad eos ne quidem cogitatũ dici poſſet, ubi facta approbatio eſſet.
452 Sexto in ſpecie inuentarij † ea Bar. id probatur in conſi. 154. maritus. nu. 9. vbi diuiſionem circa inuẽtarium admittit, vt vigorem quantum ad aliquos, citatos puta, habeat. vitioſum atq; inuſum quantum ad alios fiat, qui ad id vocati rite non ſunt. Idem Baldo viſum in l. ab eo in ſi. C. quomo. & quan. iud. & in cõſi. 265. inuentarium hæredis lib. 3. Admirationi igitur cuiquã non erit inuentarij beneficium, ex voluntate hæredis diuidi, vt contra aliquos eos non vtatur. Vbi res acta ita ſit.
453 Septimo ea tex. ſententia hæc iuuatur † in l. 1. §. quæſitum eſt ſi forte. Ibiq; glo. in verſi. nihil. ff. de ſeparatio. ſeparationem bonorum creditorum rogatu aliquorum impetratam creditoribus inutilem alijs eſſe. Sed nec ſocij vnius factum vſui cui ſocio alij in rebus communibus eſt. Quare ſi negocia mercimonij communis per tertium geri ſocius vnus prohibuit, prohibitione hac vti ſocius alter non poterit, quominus neg. geſt. actionem patiatur, cum diuiduitatẽ res admittat. l. ſi ex duobus. ff. de nego. geſt. Bart. in l. ſi ex duobus in 6. q. ff. de duobus reis. Atq; fratris vnius inueſtitura emolumenti quicquam fratri alteri nec Socio affert Bald. in conſi. 301. proponitur quod Petrus num. 8. lib. 1. Hoc amplius, quæ hæredi vni ſententia dicitur, bono cui hæredibus eſſe alijs non ſolet. l. ſi cum vno. ff. de excep. rei iud. Si ad rem ſocij alterius, factum non pertinet. Quid in extraneis penitus dicendũ, ad quos diſponentium animi prorſus non feruntur. Rurſus ſi ſententia vni dicta ad commodũ alienũ non trahitur. Quid in actu extraiudiciali probandum, qui vigoris tñ, quantũ iudicialis non habet. l. cum oſtendimus. §. ſi. ff. de fideiuſſ. tutor. Poſteriores in ſubi. ff. de verb. oblig. Et in iudicio facilius cui acquiri quàm extra, tex. probat in l. 1. §. 1. ff. a quib. appel. non li. Gemi. in conſi. 129. in ſi. Pau. de Caſt. in conſi. 582. ſuper iuſto negocio colum. 2. circa med. lib. 1. In eãdem ſententiam tex. eſt in l. amiſsi §. ſi. ff. de fideiuſſ. cum pecuniam cui credi plures mandant, ſi ex mandatoribus vnus aliquis abſoluitur, abſolutione hac cæteros non iuuari,
454 Octauo textu ſententia † hæc cõfirmatur in l. antra quatuor. ff. de diuer. & temp. præſcrip. interruptionem præſcriptionis nõ niſi interrumpenti proficere, vt ad eum reſtrictio actus fiat a quo geritur. Idem gl. & doc. om. in l. cum notiſsimi. §. immo & illud in verſi. multo magis. C. de præſcrip. 30. vel 40. ann. doc. in l. mote. C. de rei vend. & in c. placuit. §. poteſt 16. q. 3. Barto. & alij in l. naturaliter. ff. de vſucapio. Balbus in tracta. præſcrip. in quarta parte ſextæ partis prin. q. 3. ſi interruptio præſcriptionis, quæ fauorabilis eſt, & per quam rigor præſcriptionis excluditur, Socijs alijs non proficit. Quid in renunciatione, ſeu approbatione dicendũ, vnde renunciatio oritur. quam odioſam planè eſſe non dubitatur. Atq; ideo reſtrictionem ſpõte ſua patitur. l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. l. ſi ex pluribus. ff. de ſolutio. Are. in conſi. 161. verum eſt quod comicus nu. 5. poſt prin. Soc. in conſi. 96. in ſi. lib. 2.
Nono ſi onerosa approbatio hæc aduerſarijs eſſet, utique eam
455 non † agnoſcerent. Verum illud obiectaret, perniciale alijs factum aliorum non eſſe. l. ab agnato. ff. de cur. furio. l. 1. poſt princ. Ibi vniuſquiſq; conn. ff. de ſucceſſ. edic. l. ſeruus furioſi. ff. de manumiſſ. l. ſina. ff. qui. & a quibus. l. inter ſtipulantem. t. 2. & 3. reſpõ. ff. de verb. obliga. cum alijs ſupra comparatis nu. 91. 92. & omn. 266. Perinde inuereeunde plus, ſatis, vtilitatem conſequi ex approbatione hac patant. l. ſi rem & pretium. ff. de petitio. hæred.
l. fideicommiſſo. C. de tranſact. l. ſi ea lege. C. de vſu. l. ratas. C. de
456 reſcio. vend. l. pen. C. de ſolutio. Rurſus † qua ratione incommodum alij non affert, quod alius actum intereſt, ita commodo id alijs regulariter non conuenit. l. 1. Ibiq; glo. C. quibus res iud. nõ nocet. Bart. in conſi. 170. Titius promiſit in ſi. Anto. de Bui. in c. cũ ſuper. col. 4. circa med. verſi. ſi autem tale eſt ius. de re iudi. Abb. in conſi. 89. nu. 5, circa ſi. verſi. Sed mihi plus placet lib. 1. Calc. in conſi. 7. nu. 15. Iaſ. in conſi. 36. col. 2. lib. 3. Et quidem ab omni id vacuũ dubitatione puto. cum ex perſonis, inter quas communionis quicq̃ nõ intercedit, tum ex rebus diuiduis penitus ac ſeparatis.
Decimo argumento ſententia hæc roboratur, quod a ratione
457 validiore deducitur. Approbatio, † renunciatio ve, aut pactio alia quæuis de bonis quibuſdã interpoſita ad bona alia, quæ expreſſa in ea non ſunt, nec in gratiam eius trahitur, quo cum acta res eſt. d. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. l. quod de bonis. §. nõ idcirco. ff. ad leg. Falci. l. iubemus. C. ad Vellera. Roma. in conſi. 132. vt retulit in ſi. Pau. de Caſt. in conſi. 70. breuiter lib. 2. Soci. in conſi. 125. nu. 17. lib. 4. Dec. in conſi. 376. nu. 6. Petr. Gerardi. Sing. 32. Crotus in l. frater nu. 101. q. 20. ſi. de condi. indeb. Quanto minus perſonis alijs, & in rebus diuerſis ac ſeparatis profutura cõuentio erit, quæ facta inter alios eſt. Duplex enim in ſpecie controuerſa impedimentum incurrit, quominus fines ſuos conuentio egrediatur. Primum ex parte perſonarum, quæ aliæ prorſus ſunt, & quarum non intereſt, ad vtilitatem alienam conuentionẽ carendi. Quo caſu extenſio permitti ad alios non ſolet. l. & hæc. §. ſi. & ll. duabus ſeq. ff. de pact. Alterum ratione bonorũ, quæ indiuiduitatis aut connexionis quicquã non habent. Quid enim prohibet bonorum aliquorum contractum agnoſci, & aliorum
458 repudiari. Vnde ex bonis † ſeparatis non recte conſequentia aut illatio deſumitur. l. ſi. ff. de calumnia. l. Papinianus exul. ff. de mino. l. qui fundum. §. ſi fundus. Ibi propriam & ſeparatam conditionem habent. ff. pro emptore. l. inter ſtipulantem. §. Sacrã verſi. Sed hæc diſsimilia ſunt. ff. de verb. obl. l. 3. §. ſi tutor. Ibiq; Bald. ff. iud. ſolui. l. ſi maritus. C. de dona. inter virum & vxor. c. dilectus. de offi. ordi. c. cum veniſſet. de reſtib. & quod ſcite Oldr. ſcribit in conſi. 266. q autem nu. 15. a maioris remotione ad minoris amotionem non colligi quotiẽs ſeparatio inter ea vertitur. Non inſcite huc a fortiori etiam argumentando, Guido Papæ accedit in conſi. 15. bonorum maternorum renunciationem ad fraternã nõ trahi, quibus cũ vnita materna ſunt. Quid hic probandũ, vbi vnitas nulla bonorum incidit.
Vndecimo iuri renunciatum fac, quod in villa vna compete-
459 bat, ad ius † porrigi renunciationem non oportet, quod in bonis alijs ſeparatis gener habet. l. ſi domus. ff. de ſeruitu. vrba prædior. l. ſi mihi in prin. ff. de ſeruitu. ruſt. præd. l. nõ ſatis. §. 1. ff. quẽ ſerui. amittan. l. nec is. §. ſi. ff. de acquir. hæred. l. 1. §. ſed videndũ, ff. de ſucceſ. edic. l. ſuum. Ibiq; no. C. de iure delib. c. ex tuarũ. de vſu pallii. c. paſtoralis de priui. Hoc amplius, cum de bonis eiſdẽ agitur, ſi duplex in eis ius eſt, atq; vnum renunciatur, ad alterum renunciatio non protenditur Anchar. in conſi. 291. Super pluribus articulis col. 3. circa med. verſic. infertur etiam, q recij roca donatio. Soci. in conſi. 30. oium. 32. verſi. facit etiam, quod in ſimili dicimus lib. 1. per tex. in l. ſi ſeruuo meo. ff. de leg. 1. & alia, de quibus ibi. Quid hic dicendum, vbi ab omni parte ſeparatio contingit a perſonis, bonis, & iure.
460 Duodecimo ius huc † & illud vulgatiſsimum ſpectat, actus noſtros voluntarios vltra q̃ voluntas ferat, extendendos non fore. l. de quibus in ſi. ff. de ll. l. ſi is ad quem. ff. de acqui. hæredita. l. operis non poſitis. ff. de oper. liber. l. 1. §. Iulianus. Ibique Barto. ff. de itin. actuq; priua. l. Fulcinius. §. q ſi aduerſus. & §. denique. ff. ex quibus cau. in poſſ. eatur. l. tutori. C. de nego. geſto. l. ſina. C. ne vxor pro mari. l. tutores qui. C. de admini. tutor. l. voluntariæ. C. de excuſa. tutor. c. auditis. & c. cum olim. de præſcriptio. & c. manifeſta. 12. q. 1. & quod dicitur, contra intentionem agentis effectum non produci. l. non omnis in prin. ff. ſi cer. pet. c. ſi ſacerdos, Ibiq; Abb. de offi. ordi. c. 2. de ordi. cognitio. c. ſi quis presbyter, de conſecrat. diſt. 4. c. homines. & c. ſi. 22. q. 2. Ad cogitatũ namq; reſtringi verba oportet. l. ſi quis ita. §. pen. ff. de teſta. tut. Enim vero quiduis potius, q̃ vt animus genero minori fuerit, iuri ſuo aduerſariorum gratia cedere. Ad quem modum aliena cum miſericordia viuere, & pluſquam litera vna fieri medicum oporteat.
461 Alex. huc ſpectat in † conſi. 92. col. 9. circa ſi. verſi. quinimmo ipſe expreſsè cauit lib. 2. cum teſtamentum quis approbat, vlterius approbationem non ampliari, quàm expreſſum in eo ſit.
Decimotertio ratione fortiore ſententia hæc communiter.

Cum

Cum ſcripturam alienam in capitulo vno quis agnoſcit, ad capi
tula alia ſeparata approbatio non extenditur Bart.in l.quædam.
§.nummularios.ff.de edeo.Bald.in l.1.col.fi.C.eod.titu.Alexã.in
conſi.123.col.4.circa med.verſi.non obſtat etiam arbitramentũ
lib.1.10 conſi.186.nu.7.verſi. prætcrea illud quod dicitur. lib. 2.
Dec.in l.1.col.pen.in fi.ff.ſi cert.pet.in conſi.317.num.7.Cur.Iun.
in con.C166.col.pe.Si in eadem ſcriptura & cum perſona eadem,
ad ea reſtrictio fit,quæ approbata leguntur. Quid in ſcripturis
alijs & inter perſonas admittendum alias erit.

Decimoquarto textus etiam ratione validiore controuerſiam
dirimit in l.Lucius.§.teſtator.ff.de leg. 2. cum legata pura teſta-
mento inutili dantur,ſi vnum hæres comprobat, approbata alia
non intelligi.Tradit gloſ.in l.non dubium in glo.magna. Ibique
Iaſ.nume.5.C.de teſtam.Ibi enim extenſionem legatorum in te-
ſtamento eodem per agnationem vnius,tex.non admittit.Longe
minus in ſcripturis ſeparatis penitus atque inter perſonas diuer-
462 ſas recipienda extenſio erit.Similiter † vt in actu diuerſo, qui
tempore interpoſito,inter eaſdem etiam perſonas geritur, locus
eſſe repetitioni non ſolet.l.per retentionem.C.de vſu. §. item la-
pilli.cum ibi not.per gl.Inſti.de rerum diuiſio.Barto.in l. 1.ff.de
publica.in l.Titia.§.idem reſpondet.ff.de verbo.oblig.& in conſ.
39.colla.Pau.de Caſt.in conſi.347.reſpondendo per ordinem.in
primo dubio. lib.2.Dec.in conſi.317.colum. 3. circa med.Iaſ.in
l.quãmuis.§.cum iuter.in tertio nota.ff.de condictio.indebi.Eo-
dem & illud pertinet,ad actum,qui ex interuallo ſequitur, pro-
teſtationem non trahi.Barto.in l.non ſolum. §. morte nume. 16.
Ibique Iaſ.nume.13.verſicu.ſecunda concluſio.ff. de operis no-
ui nuncia. Et idem Barto. in l.qui in aliena.§.fina. verſicu. & ad-
uerte.ff.de acquir.hæredi.& quidem pluſquam abſurda res fue-
rit,momenti plus ad remota,quàm ad proxima actui aut diſpoſi
463 tioni cui eſſe, cum eo potentius quid dicatur quo † propius
aut immediatum magis eſt.l.ſi ſolus.in fi.ff.de acquiren. hæred.l.
Neſennius.§.ſeruo.ff.ad leg.Falcid.l.filius patroni.ff.de bonis li-
ber.Immo enim niſi ad proxima & immediata trahi diſponentis
mens non ſolet.l.plenum.§.ſi vſu .ff.de vſu & habita.l.ſi vehen-
da.§.1.in verſi.tranſtulit.l.nauis in prin.in verſ.traiectæ.ff.ad leg.
Rhod.de iactu.l.ſtipulatio.l.dotis & l.dotem. ff. de iure dot.l.cũ
qui calendis in prin.ff.de verb.obli.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de
verb.ſigni. Bald.in l.1.nu.28.C.de ſacroſan.eccle.in poſteriore le
ctura.in l.cum quis.nu.6. circa med. ver. præterea omne agens.
C.de iuris & facti ignor.& alia ſexcenta.

464 Decimoquinto cum † in ſpecie, atque in iudicijs tam impor
tunis contractus improbati a genero appareant,quatenus diſpẽ
dium feudo afferre eius poſſunt.Ad eos produci approbationem
non conuenit,quam emptoribus alijs factam aſſerunt. Anch. in
conſi.2.in fi.vbi ad ea trahenda approbationem generalem non
putat,quæ caſſata in ſpecie ſunt.Atque cum virum probum eum
quiſpiam confitetur,ſcripturã cuius ante improbauit,ad ſcriptu
ram in ſpecie impugnatam referri probitatis confeſsionem non
decet Ancha.in conſi.265.ꝙ donatio circa fi.Quo cum Alex.ſen
tit in conſi 84.col.fi. lib. 7. Quod argumentum ratione fortiore
biſariamq; in ſpecie controuerſa mouet.Principio, ꝙ inter eaſ-
dem perſonas Anch.cum Alex.loquuntur.ad ea approbationem
non trahi,quæ reprobata ſunt ad perſonas hic diuerſas appro-
bationis extenſi paratur.Secundo generalis in caſu Anch.& Ale.
approbatio interceſsit.Specialis hic facta,id eſt cum emptoribus
alijs & quantum ad bona ab alijs empta aſſeritur.

Neque mutat generaliter confeſsionem in aſſerta approbatio
ne factam.pati ſe hæredem eſſe.Quoniam inuentarij iure ſaluo,
intelligi confeſsionem oportet.Similiter, vt Falcidiæ iure inco-
lumi, promiſsionem hæredis de legatis accipiendam ſoluendis
diximus nume.451.

Secundo reſpondetur inuentarij etiam renunciatione admiſ-
ſa,quam non agnoſcimus, ad actum tamen confeſsionem & re-
nunciationem id genus reſtringendam,ſuper quo interpoſita le-
gitur,cum diuiduitatem inuentarij ius recipiat,vt effectum con-
tra aliquos non habeat,vtile ab alijs fiat.Sic quomodo dictũ ſu-
perius habemus numero 452.

465 Tertiò reſpondetur, verba † generalia, vniuerſaliaq; reſtrin-
genda ,vt quo prolata reſpectu ſunt intelligantur. l. inteſtato.ff.
de legiti.tuto. §. quod aũt.Inſtit. de legi.agna. tut.vbi inteſtatus
quantum ad tutelam, vt locus legitimæ ſit,is etiam dicitur, qui
teſtamentum quidem fecit,verũ tutores in eo nõ ſcripſit.Namq;
cum tutelæ reſpectu de inteſtato mentio fiat,ad tutelam reſtrin-
gi verbum illud oportet,ut inteſtatus ita deceſsiſſe intelligatur,
qui tutores in teſtamento nõ nocauit. Sed validius pro argumẽ-
to hoc tex.certat in §.fi.Inſtit. de codicil. ubi uerba illa nullã in
codicillis ſolennitatem exquiri,quamuis vniuerſalia & negati-
ua ſint,reſtrictionem tñ admittunt,vt ad ſolennitatem teſtamen-
tariam reſtringantur,neceſſariam eam in codicillis non eſſe. Id
quia ſolennitatis ipſius teſtamentariæ expreſſæ reſpectu ſunt. Ali
ter quippe ſi ad codicillos ſimpliciter relatio fit, falſum eſſe ſo-
lennitatem nullam in codicillis deſiderari.l.fi.C.de codi.De quo
dictũ ſuperius etiã eſt nu.189. & nu. 356. idẽ in verbis negatiuis
ex tex.oſtendit in l.pignus.ff. quæ in frau.credi.iuncta l.1.ff.de li-
bera.lega.Quos duos tex.vnà ſimul coniunctos in ſententiã hãc
Criſpus vocat & inducit in rub.ff.de leg. 1. nu.108.quamuis nõ
ita explicatim aut enucleate loquatur.Si reſtrictionem verba vni
uerſalia negatiua nõ reſpuũt,vt quo enunciata reſpectu ſunt, in-
telligantur.Quid in verbis cõfeſsionis aut renũciationis dicendũ
ſimplicibus & affirmatiuis erit. quæ debiliora negatiuis eſſe, in
ſuperioribus oſtẽdimus nu.79.Vnde facto confeſsionis & renun
ciationis præſuppoſito.Verum erit, hæredem patris filium eſſe
& beneficio ab eo inuentarij renunciari, eorum videlicet cauſa,
propter quos eiuſmodi facta ſcriptura prætenditur.cũ aliter ra-
ta haberi emptio non poſsit.Cæterum ad perſonas,reſq; alias &
diuerſas extendi ſcripturã non conuenit,reſpectu quarũ facta nõ
ſit.Cum reſtrictionẽ natura ſua renunciatio patiatur.Sic quomo-
do ſatis ſuperque dictum antea eſt.num.451.& pluribus ſeq. Iis
idem cõfeſsionis eſſe,vt reſtringi & ipſam oporteat, Bellamera
probat in conſi. 10.col.16.in fi.p no.in c.cõ dilecti.de accuſatio.
466 Quarto reſpondetur,ex confeſsione † obligationem nouam
non induci,ad probationem tantummodo valere.l. Publia.in fi.
Ibiq; Barto.nu.2.& in notulis eius.ff. depoſi. l. in cõtractibus.§.
1.C.de non nume.pecu.l.pecuniæ.C.de ſolutio.Bart.in l.triticum
nu.4.ff.de verb.obliga.& in l.cum falſa.nu. 8. C. de iuris & facti
ignor.Alex.in conſi.123.in fi.lib. 6. Vnde cum ex inuentario adi-
tam hæreditatem eſſe appareat, vlterius produci confeſsionem
non oportet,quàm vere contracta obligatio ſit.

Quinto pro reſponſione ſciendum,per magni referre, vtrum
ſimpliciter initio ipſo,& ante actum aliquem, hæredem quiſpiã
ſe confiteatur,an poſt actum aliquem, qui ad hæreditatem ſpe-
ctat.Priore caſu cum ſimpliciter quis hæredem ſe affirmat, gene
raliter & quantum ad omnes confeſsio nocet. etiam ſi cum vno
ſolummodo facta confeſsio ſit.Id quia ratio vlla confeſsionem
reſtringendi non ſubeſt,cur magis quantum ad vnum,quàm ad
alium aditio inducatur.Cauſa alia poſterioris caſus eſt, cũ poſt
actum circa aditionem interpoſitum,& per quem aditio limita-
tur,hæredem quis in fauorem vllius ſimpliciter ſe ait. Ibi enim
ad eum limitari aſſertionem & confeſsionem ſimplicem opor-
tet.ne ab actu & limitatione præcedente diſcedere videatur. Cũ
citra contradictionem aut correctionem voluntatis quantum ad
alios,intelligi confeſsio generalis poſsit per ea, quæ de contra-
rietate & correctione voluntatis excludenda, verbis pluribus
ſcripta in ſuperioribus habemus nume.305.vſque ad nume.311.
Idq; in ſpecie aditionis ex Barto. declaratur, in l.fi.ff. de inter.ro.
actio.vbi cum hæredẽ quiſpiam ſimpliciter ſe confitetur, ſiqui-
dem capiendi ius habet,neq; hæreditatem ante omiſit, generali
ter quoad omnes confeſsio officit.Ius aliud ſeruandum,ſi repu-
diata ab eo hæreditas ſit.Ibi enim niſi quantum ad eum confeſ-
ſio non obeſt,quo facta interrogante eſt.Diuerſitatis cuius ratio
afferri alia nequit.quàm ne cõtrarietas aut correctio voluntatis
circa repudiationem factam,quantum ad alios,inducatur.Cum
nihil prohibeat hæredem quem in ſui perniciẽ vnius gratia exi-
ſtere,vt onera in eo hæreditaria agnoſcat. Et incolumis ab alijs
repudiatio fiat.Itaq; cum limitata aditio facta primum ſit,id eſt
ex inuentario quamuis hæredem aliquorum nomine ſimpliciter
filius ſe dixerit,Ad eos reſtringi confeſsionem hanc conuenit, vt
niſi quantum ad eos inuentarij ius non proſit. Non etiam ad vti
litatem aliorũ protendi cõfeſsionem oportet, vt inuentarij ius
remiſſum eis etiam cenſeatur.Quatenus citra renunciationẽ in-
uentarij.quoad alios intelligi cõfeſsio hæc poteſt per ea,quæ de
renunciatione non admittenda ſcripta ſuperius ſunt num.419.&
ſeq.Vnde qui ex confeſsione generali,ꝙ hæres quis eſt, quando
actus alius limitatus non antecedit,ex quo aditio reſtringitur,ad
confeſsionem argumentantur, quam aditio limitata anteuertit,
& cui derogatum intelligi quantum ad alios non debet,ex diuer
467 ſis † atque ex ſeparatis penitus colligunt. In quibus ratio cui-
dens diuerſitatis apparet contra l. interpoſitas. C. de tranſactio.
c.celebritatem.in fi.de conſecr.diſt.3.Neq; ad rem ſcripturæ cõ-

nexio attinet, vbicunque ratio diuerſa ſubeſt.l. Gallus. §.ſ., de li-
ber.& poſthu.l. hæredes.§.fi.ad Trebel.l.fi.C.de ſent.Signorol.in
conſi.155.nume.12. Effectumque diuerſum a ratione diuerſa gi-
gni.Bald.ſcribit In l.filia legatorum in vltimis verbis. C.de lega.
Alexand.in conſi. 7. in fi.libr.6.Hue & illud accedit, generalem
468 † ſcripturam reſtringendam, vbicunque reſtrictionem facien-
dam ratio adhortatur.l.2.ff.de offi.aſſeſſor.l.quæſitum ſcio.ff.de
teſtibus.c.cū in cunctis.§.clerici.de electio.iuncto c.ſi compro-
promiſſarius eo.titu.lib.6.Ex quibus tex.ſimul coniuctis ita Abb
ſcribit in d.§.clerici.in 1.nota.& in c.ad aduentitiam in princ.de.
decim. In quam ſententiam Ioan.etiam Andr. nominat in regu.
odia lib.6.Idem Imola.tradit cōſi.121.in fi.primi dubij. Et iſtud
vero eſt,quod dictitant,generaliter ſermonem intelligendum ge
neralem non eſſe,quotiens ratio par omnium non eſt, quæ con-
tineri ſub eo poſſunt,uti ſcriptum habemus io conſi.3.nu. 26. &
in conſi.70.nu.27.Enimuero qui reſtrictioni in ſpecie hac contra
dicunt,& hæredem patris citra inuentarij beneficium,ſimplici-
ter filium faciunt,non tam ſenſu communi carere,quàm præditi
469 immanitate videntur,Iuri enim id diuino † refragatur,quo alie
num æs ſuo quemquam diſpendio ſoluere non conuenit, pro-
pheta autore.Pſal.68. Quæ rapui, tunc exoluebam. & C.ne fil.
pro patre.Iuri etiam naturali & humano contrarium id eſſe, te-
ſtatum ſatis ante eſt nu.91.& ſeq.& nu.266.Inde ſupra vires hæ-
reditarias iure digeſtor.& C.ante Iuſtinianum hæres non adſtrin
gebatur.l.1.§.ſi is qui quadrigenta.Ibique Alex.in ſecundo nota.
ff.ad Trebellia.l.ſi vniuerſæ.C.de lega.Pau.de Caſt.in l.in ratione
s.§.quod vulgo.colum. 2. poſt med.ff.ad leg. Falcid. Ea ratione
præter vires hæreditarias in ſoro animæ nihil quicquam hæres
præſtat Barto.in l.1.nu.45.C.de ſacroſan.eccl.Bald.in l.ſcimus.in
nu.9. C.de iure deliber. Quo etiam fit,vt niſi pro facultatibus hæ
reditarijs eccleſia non conueniatur,a qua omiſſum inuentarium
ſit.Barto. in d.l.1.num.46.Bald.in d.l.Scimus in princip.nume.8.
Abb.in conſi.34.colum. 3. circa med. verſicu. aut monaſterium
non confecit inuentariū. lib.1.Fely. in c.eccleſia.S.Mariæ nu.66.
in fi.de conſtit.Conſequens his fit,inhumaniter plus ſatis aduo
catorum turbam in generum ruere,quòd de feudo ſuo credito-
res patris non admitti. A.quos creditores, nimirum quos acta &
inſtrumenta docent.Neque illud animaduertunt,quam filio inu-
rere notam parant,vitio ipſis eam verti. Quis enim criminis datu
rus cuipiam erit, ſi id non præſtat, quod impune non facere di-
uino,naturali,digeſtorum, & codicis iure licet. Et quod iniquū
præſtari ab eccleſia ſit.Quid ſi illud accedit, vt ſatis patris hære-
ditas ad bona reſtituenda materna non ſit. Sed ex feudo ſatis fie
ri nouercæ oportuit. Tantum quippe feudi abeſſe filio apparet,
quantam ex vxoris dote pecuniam nouercæ dedit,per ea quæ ſu
pra leguntur nume.424. Quòd ſi accuratius, animique affecti-
bus poſitis,rem,vt eſt,meditari libet, ſi hominum ingenia con-
templamur,mirum ni ius,phaſque omne cum filio faciant ad-
uerſariosque condemnent.De æquitate hæc,quæ filio ſubſcribit,
dictum etiam in ſuperioribus eſt nu.171.& nu.285.

Sexto reſpondetur.vbi ambigui hærere quicquam poſſit,cum
470 perſpicua omnia luceant,Declarationi † cōfitentis iore dubta
ſtandum,quomodo confeſſionem ſuam accipiat.l.ſi quis inten-
tione ambigua.ff.de iudi.l.certum.§.1.ff.de confeſſ.Bar.in l.inter
ſtipulantem.§.1.nume.8.ff.de verbo.obliga.& In l.is qui reus.co
lum.penult.verſicu.ſin autem iudex.ff.de publi. iudi. Alexand.in
conſi.183.colum.2.circa med.verſi. tamen ad tollendum omne
dubium.lib.5.Dec.in conſi.278.nume.6.Abb.in conſi.17.nu.15.
Idque ex Barto.ratione validiore iuuatur in l.naturaliter.§.nihil
commune nu. 8. nu.12.& ſeq.ff.de acquir.poſſeſ. Cum petitorio
quiſpiam vtitur,poſſeſſorio renunciatum non aliter intelligi,niſi
contradictio incurrat.ꝙ ob eandem poſſeſſionem quam habet,
rem ipſam vendicet.In dubio planè,cum ſimpliciter petitorium
exercet,declaratoni eius ſtandum, ob quam poſſeſſionem rem
petat.Quocirca ſi ob detentionem aduerſarij, rei a ſe propoſi-
tam vendicationem aſſerit, cum ciuiliter ipſe poſſideat, amiſ-
ſam ciuilem non intelligi. Si declarationi actoris ſtandum
Bartol.ait. Quid in reo dicendum reſpectu S.erit.reg. fauora-
biliores. Rurſus ſi declarationi actoris ſtandum tum Bartol.
putat, cum niſi poſſeſſionis iactura non ſit. Quid hic dicen-
dum, vbi feudi totius excidium vertitur. Id quod confeſſionis
facto,citra præiudicium admiſſo, dicitur.Quæ res ad partes ip-
ſas ſpectat.

471 Septimo reſpondetur errorem iuris in minore præſumi vti
ſcriptum ante habemus nu.228.Ibique in lucro etiam id expreſ-
ſum.Atque ideo inuentarij vim ignoraſſe minor præſumitur, ꝙ
niſi ad vires hæreditarias non teneretur. Errore planè vel iuris
admiſſo,conſenſus vllus intelligi nec in maiore poteſt.l.ſi.§. idē
quæſijt.Ibiq; Caſtren.ff.de cond.indebi.l. antepe. Ibique Barto.
& alij.ff.de acquir.hæred. l.ſi ſoror.Ibique Dec. in 2.nota. C.de
colla.Oldr.in conſi.214.factū tale eſt,in inſtrumento.in fi. Atque
in renunciatione per errorem iuris interpoſita, vigoris quicquā
nō ineſſe, Imola probat in l.Meuius.§.duobus nu.9.verſi.& ideo
ſi poſt dictū tempus.ff.de leg. 2.cum ad ea ... ſere,quæ ... ſunt
in d.l.antepe.ff.de acquir.hæred.ſequitur Alex.... conſi.13. col.fi.
lib.6.Tradit idem Alexan.in l.1.C. de repudian. bon.poſ.Ruin.in
conſi.127.lib.5.Et in ſpecie ratihabitionis ſeu Approbationis, vi
ribus vacuam ob iuris eam errorem fieri. Bald.no. in conſi. 322.
vidua petijt nu.1.verſi.prætera quod magis pungit.lib.2.Ex quo
Bal.dicto extra controuerſiam prorſus res ponitur.

Octauo reſpondetur non modo iuris,ſed & facti errorē in ra-
ti aſſerta habitione interueniſſe. Namque cum niſi ex inuentario
hæres non eſſet,ſi hæredem ſimpliciter ſe dixit,erronea id genus
472 aſſertio apparet.Eo ipſo enim † error denudatur, ꝙ rem aliter
habere oſtēditur.Id quidem imprimis,cum damni exclusio ver-
titur Bart.in l.ſed & ſi me putē in prin.ff.de condi.indebi.Alex.in
conſi.89.num. 13.verſi.& eo ipſo ꝙ apparet lib.2.& in conſi.69.
num.11 lib.5. Soci.in conſi. 263.nu.11.lib.2.Curt. Senior. in conſi.
69.nu.8.Hoc amplius probationem hāc erroris in facto proprio
cum aliter veritatem habere demonſtratur, ſimpliciter & citra
diſtinctionem damni vitandi,lucriue omittendi, Cald. admittit
in conſi.1.de confeſ. Abb. in conſi. vltimo ante fi.lib. 2. & apud
nos in conſi.157. nu. 8. Sed admirationi maiori tribuendū quod
apud Curtiū ſcriptum poſteriorē eſt in conſi.82.nu.11.citra pro-
bationem vllam,damni cauendi nomine,in facto proprio erro-
rem præſumi.Quod dictū nō ægre in minore hic agnouerim, vt
473 non † ab re in maiore dubitetur. a quo & iuris etiam præſtari
ꝓbationē oportet.Bar.& Aug.in l.Sed & ſi lege.§ ſcire.ff. de pet.
hær.Idē Bar.in l.2.nu.12.ff.de confeſſ.Bal.in l.2.C.ſi quis igno.rē
minor.Alex.in conſi.73.nu.11.lib.2.in conſi.121.viſo themate an
te fi.lib.4.& in conſi.100.in fi.lib.7.Soc.in conſi.47.nu.10.ver.ſed
reſpondetur lib.1.& in conſi.59.nu.17.lib.3.Quid hic dicēdum,
vbi error vterq; in minore interuenit iuxta a facto,atq; iure.

Apparet ex his,Inaniter aduerſarios de aſſerta ſcriptura tan-
topere exultare,dieſque feſtos in ea agere.Cæterum quia in iudi
cio,quod a S.gener patitur,atq; in mortuis, quæ vocant,vix abla
tis,atq; ſine delectu, ex tot aduocatorum ſcriptis loquacioribus
detractis,in dubitationem inuentarij firmitas in genere vocatur,
Declaratione vlla non facta, ex qua parte vitij accuſetur. operæ
precium facturum me duxi,inuentarij ipſius robur demonſtra-
re.Et primum quidem mirari ſatis non poſſum,in genere moti-
uum obiectum,ſolenne inuentarium non videri. Qua enim ra-
tione certam eſſe ſententiam oportet.§.curare.Inſti.de actio. Ita
& certas proponi dubitationes conuenit, ex quarum diſſolutio-
ne ad ſententiam peruenitur.l.Oratio.ff.de ſponſa.l.vnde cum ad
eum modum dubia commouentur, Quid dubitationis res ha-
beat,non ſatis liquere, argumentum non obſcurum præſtatur.
474 Quo fit. † vt nec reſponſione digna propoſitio hoc genus in-
certa videatur.l.de ętate.§.nihil.ff.de interrogatio.actio.l.aut qui
aliter.§.ſi quis denunciauerit.ff.quod vi aut clam. Barto.in l.vbi-
cunque no.13. ante med.ff. de interrogatio. actio. Sed enim quo
perſpicua res magis eniteat,reſponſionibus ſequentibus confu-
tandum argumentum duxi,quod ex motiuo elicitur.

475 Principio igitur reſpondetur. † cum interna inuentarij ſolen-
nitas ſit,eam præſumi.l.ab ea parte in fi.Ibiq; glo.fina.ff.de pro-
batio.l.ſciendum cum ibi not.ff.de verbo.obliga.Freder.a Senis.
in conſi.103.parrochianus col.1. poſt med.& circa fi.conſi.Rota
deciſ.3.de proba.in antiq Bartholo.a Bononia inter conſi.Card.
in conſi.139.nu.15.Ea ratione aduerſariorum eſt,negatiuam do-
cere,ſolennitatibus ſuis inuentarium deficere.l.ſi.in prin.ff.quod
metus,cau.cum alijs ſuperius accumulatis num.115. Id quidem
præcipue,decreto interpoſito, vt in ſpecie inuentarij Bald. ſcri-
bit in conſi.147.inuentarium nu.2.lib.4.

476 Secundo reſpondetur, vſu receptas † ſolennitates inuentarij
non eſſe,dum fraus tamen abſit,vt ex magiſtro notariorum Bal.
teſtatur in conſi.64.in confectione inuentarij lib.3.& in d. conſ.
147.inuentarium hæredis nume.3.lib.4. Id quia, ad veritatem &
ſimplicitatem,non nimiam aut ſcrupuloſam ſubtilitatem reſpi-
ciendū,laqueosque id genus ſolennitatibus iniici Bald.ait Do-
ctori plane tam illuſtri conſuetudinem,deſuetudinemve aſſeu-
rantem

ſanti præſumptione tenus credendum, quæ probandi onus in ad
uerſarium transferat, crebriori doct. ſententiæ placere, ſcriptum
apud nos legitur in conſi.166.nu.9. Quibus collegium doc. Ferra
rienſiũ accedit in reſponſo poſt Card. conſilia nu.16. Afflic. in c.1.
nu.35. de feudi cognitio. & in c.1.nu.12. de natu. ſucceſ. feudi. Pa
riſ. in conſi.13.nu.32.lib.1. Goza. in conſi.59.nu.18. Curt. minor in
conſi.60.nu.5. Soc. iun. in conſi.136.nu.40. in fi.li.1. in conſi.60.nu.
30. & in conſi.131.num.1.lib.2. Scurſus in conſi.139. num.3. inter.
feud. fol.151. Natta in conſi.218.num.4. Rolan. a valle in conſi.71.
num.21. & ſeq. Quibus in locis frequẽtiorem opi. hanc recẽtiores
aſſerunt. Idq; locũ haud dubie habet, vbicũque doc. plures de cõ
ſuetudine aut deſuetudine teſtimoniũ dicunt, vt Curt. Sen. tradit
in conſi.73. Super memorata nu.14. ver. vlt. vltra præmiſſa. Pariſ.
in d. conſi.13.nu.35.lib.1. Natta in d. conſi.218.nu.4. Rolan. in d. cõ
ſil.71.nu.53. & apud nos in conſi.315.col.1. in fi. At enim & Magi
ſtri ſententiarũ & Bal. teſtimonia hic deſuetudinis huius dantur.
Ideſt in deſuetudinem ſolennitates has inuentarij abijſſe. Et in
deſuetudine, doctoris eam aſſertione probari. Caſtr. ait in conſi.
458. viſo caſu in fi. lib.2. Soc. in conſi.175.nu.4. lib.2. Barba. in con
ſil.55.nu.26. & ſeq. lib.4. inter Alex. conſilia.

477 Tertio reſpondetur, nihil † ſolennitates inuentarij in terris.
Pedemontium faciendas, vbi ſola facti veritate inſpecta proce-
dendum ſcitis, decretisve domini expreſſum iuxta prioribus ac
poſterioribus eſt. Ius quippe gentium tantummodo, iuris ciuilis
ſolennitate poſthabita, ob clauſulã hanc ſpectandum Bal. ſcribit
in l. & ſi inutiliter in ſecunda nota. C. de fideicom. & in c.1.§.1. an
te fi. de noua forma fideli. Rom. in conſi.10.nu.3. Alex. in conſi.6.
col.1.lib.3. & in conſi.175. circa fi.lib.5. Deci. in c. dilecti. col.2.
circa fin. de iud. in c. quoniam contra col.2. in fi. de probat. & in
conſi.449.nu.21. Iaſ. in l. certi cõdictio. §. ſi nummos. num.33. ff. ſi
cer. pet. & in conſi.105. col. fi. lib.1. Inde fit. vt ratio ineptitudinis
haberi libelli non debeat, vbicunque ſola facti veritate inſpecta
proceditur Sigonoro in conſi.185.nu.5. verſi. nunc ad tertium. Iaſ.
in conſi.2. col. pen. in fi. lib.3. Ripa. in l. naturaliter. §. nihil cõmu-
ne. nu.181. ff. de acquir. poſſ. Et proprius ſpeciem hanc Bald. con-
fert in d. conſi.147. num.2. in fi. lib.4. locum ſolennitatibus his in-
478 uentarij in ſolo præcipue eccleſiæ non eſſe. Ratio eadem † in
li Pedemontiũ videtur, in quo ſola facti veritate inſpecta, procedi
tur. Quo caſu perinde vt a Deo iudicandũ, Bal. ait in d. l. ſcimus
ante fi. prin. C. de iure delib. in d. c.1.§.1. ante fi. de noua forma fi
del. Quod dictum magni Iaſ. facit in d. conſi.105. col. fin. lib.1. Et
quidem ita apud ſenatũ excellentisſimum pronũtiatum in cauſa
controuerſiæ longe maioris inter capitaneum Michaelem mura
toris a Sauiliano, & a fratre eius relictam legi. In qua inde inuen
tarium oppugnabatur, ꝙ bona pretij non exigui, expreſſa ſub
inuentario a prudẽte non eſſent. Quo magis admiret, hoc genus
emitti dubitationem potuiſſe, quæ niſi in genere vitij inuentariũ
non arguit. fraudis planè, quæ ad bona ſuppreſſa attinet, ne ver-
bum quidem factum.

479 Et quia circa tempus † oppugnatum inuentarium dicitur,
monendi ſumus, ante inuẽtarij tempus conficiendi non cedere,
quàm agnita aut adita hæreditas ſit. l. fi. §. ſi vero poſtquam. C. de
iure delib. Glo. in eadem l. §. ſinautem dubius. in verſi. delatam
Cuma. in conſi.119. vtrum inuentarium. & in conſi.73.nu.3. Ca-
ſtren. in conſi.292. circa primum dubiũ col.3. in tertio dubio lib.
2. Guido Papæ q.571. col.2. verſi. ſed a quo tempore. Dec. in conſi.
633.nu.2. in ſecundo dubio. Vnde qui a tempore inuentarium cę
pit, tempus probare neceſſe habet, cum adita hæreditas eſt. Ne-
que ad rem attinet, intra tempus cœptum inuentarium non eſſe,
dum intra menſes modo alios peractũ duns ſit Bal. in conſi.383.
quæritur an ſignum num.7.lib.1. & in conſi.48. factum ſic propo
nitur lib.5. Guido Papæ dicta. quæſt. 571.

Prædictis etiam tacentibus, extra controuerſiam per ſententiã
præfectus res ponitur. Qua vtile & ſolenne inuentarium hoc ipſo
& in antecedens neceſſarium pronunciaml, quòd diſcuſſionem
in bonis allodialibus faciendam iuſſit. Quæ neſſaria diſcuſſio,
480 inuentario † vitioſo aut inutili, non erat. Siquidem ſatis ab hæ-
rede vel ſupra vires fieri hæreditarias oportet. d. l. fina. §. & ſi præ
factã. C. de iure delibera. §. ſcimus. & §. ſi vero abſunt. in Authen.
de hæredi. & Falc. Bal. in d. conſil.63. lib.3. ſententiam planè ad
id protendi, quod in antecedens aut conſequens neceſſarium
venit, dubitandum non eſt. l.1. C. de ordi. iudi. l.1. C. de ordi. co-
gnitio. Barto. in l. & ex diuerſo. §.1. num.2. ff. de rei vẽdic. Pau. de
Caſtr. in conſi.131. in cauſa, quæ vertitur Piſis colu.1. in fin. libr.1.
Aret. in c. licẽt cauſam nu.62. de probatio. in l. is cui bonis, poſt
Imolam ibi. ff. de verbo. oblig. in conſi.155. diligenter viſis. nu.6.
verſic. ergo datur intelligi. Aufrer. in deciſ. Toloſa. q.362. in fi. So-
ci. Iun. in conſi.105. nume.6. lib.2.

481 Hoc amplius ſuperuacuum † inuentarium quantum ad feu-
dum antiquum eſſe, Corn. putat in conſi.196. col.18. in 2. dubio.
lib.2. Iaſ. in conſi.56. col.6. lib.3. Soc. Iun. in conſi.72. nu.28. & tri-
bus ſeq. & nu.68. ver. & ſi dicatur ꝙ prædicta lib.2. Expreſſius in
conſi.74. nu.29. verſ. ſed ſecundo loco dico & nu. ſequ. eod. lib.2.
Quid in feudo hic tam antiquiſſimo dicendum. Dictum tamen
hoc affirmandum hic ſimpliciter non cenſui, cum neceſſaria di-
ſceptatio non ſit, inuentario ipſo rite, recteve peracto. Diſtinctio-
ne tamen dictum hoc forte iuuarem, vbi res poſceret.

Vtile planè inuentarium vel in feudo eſſe, quod hæreditarium
ſimpliciter aut abſolutè non eſt. hoc eſt, quod ad extraneos non
ambulat, maxime doc. parti placet, vt ex Alex. liquet in cõſi. 124.
nu.7. lib.4. Dec. in conſi.185. nu.5. in l. debitori. nu.19. C. de pact.
vbi ad conſi. memoratum quæſtionem reijcit. Cui conſi. Afflict. ac
adſcribit in c.1. nu.11. an agn. vel fil. Idem Iaſ. probat in d. conſil.
56. colum.6. uerſ. quarto reſpondetur. lib.3. Ruin. in conſi.38. nu.
18.20. & ſeq. lib.2. & in conſi.68. col. pe. poſt med. lib. Pariſ. in cõ
ſilio.10. nu.6. & ſeq. & in conſi.13. nu.101. lib.1. Rubeus Alexã. in
conſi.84. nu.7. cir. med. & in conſi.164. no.14. in fi. verſic. imò for
tius dico. Soc. Iun. in conſi.11. nu.13. & ſeq. lib.1. Pernus in conſ.
7. nu.2. in fi. & nu.4. in fi. inter feud. vt mirũ ſatisfacere nequeam,
in controuerſiam id vocatum in motiuis eſſe. Poſtremo cum mi-
nore q̃ nimis vigintiquinque generum eſſe, acta teſtentur, reſtitu
tionis in integrum ope haud dubie, iuuaretur.

Cum iuris ſcribendis occuparentur, delatum eſt, interlocutio
nem à Senatu excellentiſſimo dictum. qua facultas genero da-
tur, in quibus rebus uelit, matris, nouercæ dotes acceptas feren
di. In qua re mirum, ni tanta, tamque terrifica, inſolensve partis
diuerſæ recenſa iactantia ſit. A iure quippe offerendi interlocutio
hæc haud dubie excludit, ſi quidem rem ipſam ſedulo obſerua-
mus. Præterquam ſi ob bona pagamica integram dotium pecu-
niam offerendam pars ducat. Voto cuius obtemperaturus non
grauate gener erit. feudum plane cum filij agnative iure, nõ qua-
ſi creditor gener habeat. Rurſus hypothecæ quicquam parti in
feudo non ſit, Quomodo ius in eo exercere offerendi valeat, aſſe
qui ſatis nequeo. Quòd ſi ad iudicium aliud adorti nouum con-
ſtituit, ſumptibus litis reſtitutis, Quod gener defendat, nõ deerit.

Quod vero S. nomine obiectatum e regione eſt, alienabile ge-
neri feudum hoc ipſo factum, ꝙ venale expoſitum ſemel eſt. l. pa
ter. §. quindecim. ff. de lega.3. Diſſolutum ex ſuperioribus liquet.
venum enim expoſitio facta, vt ſatis ex eo ob doces matris gene-
ro fieret. Vnde ſicut vigoris quicquam dationem in ſolutũ defen
do creditoris generi non habere, & ante demonſtratum, & ſentẽ
tia deinde patefactum Senatus excellentiſſimi eſt, ita ſubhaſtatio
nes omnes cum expoſitione ipſa venali irritatæ penitus ſunt per
ea, quæ verbis pluribus ſcripta ante ſunt. nu.403.

482 Secundo medij & finis † idem iudicium æſtimatur. l. Oratio
ff. de ſponſal. l. auis. §. Titia. Ibique Bald. ff. de condi. & demonſtr.
l. annua. §. Titia. ff. de annuis leg. Iaſ. in l.2. in prin. nu.24. & in l. cẽ
turio. nu.40. ff. de vulg. Bal. huc ſpectat in conſi.105. verba dicunt
ante fi. lib.1. Quæ ad finem aliquem ordinantur, ſecundum finem
ipſum regulari, idem Soci. ait in conſi.278. ante fi. lib.2. Quare fi-
ne ſubhaſtationum, ideſt datione ipſa in ſolutum diſſoluta, quæ
in re conſiſtere creditoris non ſolet, non poſſunt ſubhaſtationes
& media omnia non reſolui, per quæ ad dationem ipſam in ſo-
lutum peruenitur. Vitio igitur ſubhaſtationũ admiſſo, nihil eſt,
quòd alienabile ex actibus nullis factum feudum dicamus, per
ea, quæ plenius ſcripta in ſuperioribus ſunt numer.529. & nume.
483 250. Et quidem † quomodo fieri poteſt, ut ex actibus conſuetu-
do introducatur, qui perducti ad effectum non ſunt, vtpote reuo
cari reg. non præſtat impedimentum. Old. huc pertinet in conſi.
313. nu.3. ex actibus præuentionem iuriſdictionis non induci, quę
effectum non habuerunt. Et quod de citatione inutili dicimus,
nullum ex ea effectum ſequi Brun. in conſi.10. nu.15. per tex. in l.
eũ quem temere gloſſ. fina. ff. de iudi. & in l. ſi accuſatoribus. C.
de accuſa. & alis, de quibus apud eum. Anto. huc de Butr. ſpe-
ctat in conſilio 55. in primo dubio. inteſtatum deceſſiſſe, a quo
teſtamentum æditum vitioſe eſt. vt aliud in eadem facti ſpecie
viſum Roma. in conſi.199. præſens ſtatuti particula. In qua tamẽ
re diſtinctio Decij placet in c. cum acceſſiſſent colum.10. verſic.
quarto declaratur. de conſtitutio. vt referat, verum effectum actus
nullus habeat, quia de facto obſeruetur, Quo caſu ex actibus nul

ſtra.poſſeſ.& fruc,Caſtren.in conſ.vltimo pro pleniori examine. circa prin.li.j. Alex.in conſi.37.nu.13.li.2.& in conſi. 62.col.3.ver. quinimmo puto.li.3 Pariſ.in conſil.99.nu.36.li.3.In qua re obſeruandum, in caſu dubitationis maioris hoc eſt grauioris præiudicij docto.loqui, vt ob ſuſpicionem hanc debitor capiatur.Ea ratione facilius ſuſpicio hæc agnoſcenda ob ſequeſtrationem erit, in qua dedecus non perinde ut in captura uerſatur.

492 Neq; ad rem attinet,† aliena cauſa æs ipſum alienum conflatum.Immo enim grauior ob id ſuſpicio creſcit. Quatenus ad bonorum effuſionem fideiusſio ſpectat. Inde locus repetitioni dotis matrimonio conſtante contra maritum fit, qui fidem ſuá pro alijs interponit ut Ang.& poſteriores docent in l.in perſonam.§. qui pecuniam.ff.de pact.Quem tex.una ſimul cum l.contra.interpretatus Iaſ.eſt.Tradit idem Iaſ.in l.ſi conſtante.in princ.nu.138. ff.ſol.mat.Rurſus ſuſpicio eo maior, quo debitor potentior principalis eſt.l.2.in prin.Ibiq; glo.& doc.ff.qui ſat.cog.

Nihili item faciendum, in tutorem quantum ad æs alienum eſſe, Cum factum per debitorem ſit, ut negocio omni creditorum fideiuſſor leuetur. Quoniá tandiu ſuſpicio durat quandiu æs ipſum

493 extinctum alienum ſit.Qua enim † ratione cauſa tacente effectus ſilet. L.adigera. §.quamuis. ff.de iure patro.Ita ea diuerſo cauſa conſtante, effectum quoque perſiſtere eius conuenit, ut eadem ſit contrariorum diſciplina. l.j.ff.de his qui ſunt ſui uel alie. iuris. Et in ſpecie euſq; effectum manere donec extincta cauſa ſit, tex.docet in l.ſi cui.§.j.ff.ex quib.cau.maior.in l.2.§.omnes. ff. de iud.& in l.qui nominibus.ff.de admin.tut.cum alijs apud Signo rol.relatis in conſi.135.num.6.

Secundò reſpondetur. Siquidem extra territorium modus is conſtitutus in creditoribus dimittendis eſt, minimi ea res facienda.

494 Quatenus † nec bona debitoris immobilia ſuſpicioné eluût ſi in territorio ipſo nun poſſidentur.Bal.in d.l.ſciendum. in prin. nu.2.in fi.uer.extra gl.quæro aliqua.ff.qui ſat.cog.in l.ſi fideicommiſſum.§.tractatum.nu.2.ff.de iudi.& in conſil.312.in cauſa Baptiſtæ.num.4.li.5.per glo.in l.fi.in uer.ordinatoriæ. C.de princip. agen.in rebus.li.12.Anch.in conſ.85.ex theoricis. col.j.circa me. Alex.in conſi.91.num.5.li.7.Iaſ.in d.l.ſciendum.§.poſſeſſor circá prin.Pariſ.in conſi.80.nu.43.lib.j.& in d.conſi.89.nu.38.lib.3.Et quamquam in ſpecie excuſſionis extra territorium uicinum in perniciem tertij poſſeſſoris, a dubitatione uacuam ſententiam hanc non putem, In ſequeſtratione tamen, in qua tertij incommodum non incurrit, non poſſum in ſententiam hanç non conſentire. Tametſi extra ambiguitatem res poſita ob locorum et á & territoriorum interualla ſit. Itaque ſi poſſeſſio bonorum ſoli, extra territorium ad ſuſpicionem detergendam non confert, lóge minus profutura prouiſio erit, quæ circa creditores facta dimittendos aſſeritur.

Tertiò reſpondetur. æs alienum eſto ſublatum iam ſolidum fac, a ſuſpicione immunis nihilo magis.P.uidetur.Siquem pecuniam non tenuem ob fructus perceptos debet. Quibus reſtituendis adſtrictum eum ſuperius oſtendimus.num.287.& ſeq.Rurſus dotium uxoris haberi rationem oportet, quæ executionem in bonis mariti ex d.l.ſi conſtante.& l.ubi adhuc. C.de iure dot.impediret.Conſequenter his dicendum,quod ad ſuſpicionem attinet, ab ea aduerſarium non abeſſe.

Dubitationis alterius explicatio ſponte ſua ex priore emanat

495 Suſpicione † enim patefacta, ſoluendo reum neque fructibus parem reſtituendis eſſe non obſcure apparet. Quo caſu ſequeſtrationi vel ſub inſtantia priore locum dilapidationis etiam metu amoto Abb.ſcribit in ca.fi.nu.7.& 9.de ſequeſtra.poſ.& fructuũ. Curti.in d.l.vnica.nu.11.C.de ſequeſtra. prohi. in 7.volu.repetitio.Quę opinio ratione validiore iuuatur, Namq; ſi ad capturam debitoris ſuſpicio valet, quæ a defectu aut pauperie bonorum ſoli exiſtet, ſic quomodo monſtratum ante habemus.Quanto facilius ſequeſtratio permittenda fructuum erit, in quibus probro quis non ſimiliter vt perſona capta afficitur Ange.Are.in §.j.col. 5.circa med.ver.ego autem ſemper.Inſtit.de actio.Cor.in conſil. 295.col.2.li.3.Dec.in conſi.73.col.j.Cur.in d.l.vni. nu 43 in fi.C. de prohi.ſequeſtra.

Ad euentum tandem labores noſtri inexhauſti, atque id ærati quàm grauisſimi, ſuperis ipſis iuuantibus, peruenerunt. Extremum illud erit, vt numero nonnulla recolligamus. quæ ex reſpóſo hoc emicant.Primum omnium indefenſum generum minoré in cauſa poſſeſſoria fuiſſe.Quam defenſionibus præſtitis, obtinẽdam ab eo fuiſſe, teſtatũ ſatis in ſuperioribus eſt. nu.214.aduſque. nu.221.Inde facere coniecturam licet, quid iacturæ factum a minore ſit. Secundo ſi redemptio villæ facta ea parte fuerat, commodo fructuum temporis excurſi potius minor eſſet, in quibus quantum pretij ſit, nihil eſt quod in eo perſuadendo labor capiatur. Tertio ſi ex fida bona rem, vt acta eſt, intuemur, tam in aureis 400.ob pannos ſericos, atque in alijs non paucis, ſi illud explorare libet, quos ſumptus quam grauisſimos. P.virio ante etiam venditor pertulit, quàm bona diſtraheret, ſic quomodo de viris non leuibus accepimus, Mirum, in ius omne iuxta diuinum, naturale ac humanum cum minore faciat. ſed enim fecerunt ſuperi, quibus in aperto intima quæque mortalium ſunt, vt vitijs tam plurimis, tamq; manifeſtisſimis contractus hæreat. Eaq; ratione ęquę in petitorio atque in poſſeſſorio victorem minorem a iudicio diſcedere rectum, æquumve ſit. Quod ad S.ſpectat inuideri minori non debet, ſi quod reliquum feudum eſt, iure non irreligioſo tuæri ſtudet. An non ſatis ab eo diſpendij ex contractibus alijs acceptum. Quem & nouercæ dotes numerare ex dote alia vxoris oportuit.Quid ſi ad incommoda hæc, veſtium etiam & ornamentorum, mundiq; matris muliebris, pretij haud exigui, detrimentum accedit.Gratioſum denique, ſi dijs & legibus placet, litis redemptæ, ius & contractuum, quibus S.nititur ingenium oculis æquioribus intueamur.Quid aliud quàm ex ſinu toga. Quapropter ſi ponderibus, moduliſq; ſuis in iudicijs his, id quod futurum non dubitamus, ratio vtetur, nihil eſt, quod a radice tam languida timeatur.Sed ſuperis omnia, iudicum ve conſtantię, ſtudio exacto, & religioni committenda.Laus Deo, virgini, Diuoq; meo tutelari Ioanni Euangeliſtæ, & cœleſtibus cunctis. In Moure Regali die 22.iunij.1564.

F I N I S.

Summarium ordine alphabetico digeſtum.

De littera A.

ABlatinis abſolutis conditionem induci nu.89.
Abſurdi declarandi nomine ſermonem vulnerari nu.29.ver.Quinetiam & in verſ.Improprie.
Abſurdi excludendi cauſa ſermonem generalem reſtringendum nu.29.Et in verſi.generalitatem. reſtrictionem vniuerſalia.
Abſurdum vt caueatur, interpretationem admittendam quamuis ad literam,vt iacent,verba accipi ſcripturæ debeant nu.Et in ver. Interpretationem.
Agnationem per diuitias conſeruari publice vtile eſſe num.63.Et in ver.vtilitas publica.
Alienandi prohibitionem ad alienationem illicitam reſtringi numero 84.
Amor furorem habet nu.7.
Amoris cauſa pœnam leniorem ſtatui nu.7.in fi.

B

BAldi locus in conſi.20.lib.5.nu.44.enarratur.
Bonus quis in perniciem alienam,nec ſi princeps ſit, præſumitur nu.34.

C

CAſum omiſſum iuri communi relinquendum num.95.
Cauſa. Ad cauſam ſuam diſpoſitionem reſtringendam nu.65. Et in ver.reſtringi.
Cauſam iuſtam in ſpecie enarrandam,neque ſatis probationes eius eſſe,quotiens niſi ob eam cauſam facere non conceditur remiſsiue nu.10.109.
Cauſatiuum.De neceſsitate cauſatiua nu.4.
Clam Quæ niſi clam non fiunt,per teſtes nõ idoneos probari n.108. ver.Io cauſa eadem.Et in ver.coniurationem ſocius criminis.
Conditione deficiente,locum diſpoſitioni non eſſe num.90.
Confesſio probationum antiſtes nu.81.
Confesſioni in ſpecie prohibitoria fidem non haberi nu.82.
Confesſio.Cum pecuniam accepiſſe quiſpiam confitetur,De tẽpore confesſionis numeratam eam intelligi nu.80.
Coniurationem.Socius criminis prodit nu.108.ver. in cauſa eadem Et in ver.clam.Socius criminis.
Conſeruatio bonorum vtilitati publicę fauet nu.62.verſi.ad vtilitatem.Et in ver.vtilitatem publicam.
Conſuetudo obſeruatiove ab eo probanda,a quo allegatur nu.103.
Conſuetudinis probationem in ſpecie implẽdam, Ideſt ita ſpecialiter & per omnia obſeruatum vt caſus cõtrouerſus habet nu.104.
Conſuetudinem ad caſus perſonasve reſtringendam, In quibus recepta eſt nu.205.
Conſuetudinem a iure alienam nec ad ſimiles caſus produci n.105. ver.hoc amplius.
Correctorium ius caſus ſuos non egredi num.48.
Correctorium ius nec ex ratione maiore extendi,niſi ſi expreſſa ſit, vel pro expreſſa habeatur nume.93.Et in ver.Extenſionem.Ratio maior.
Contrarietates aduocationis partis nu.40.41.77.
Culpa dedecoris rationem non haberi , quod volens quis ſubit nu. 74.& in ver.volens.
Culpa opem ei non ferri, qui culpa ſua indigens ſit nu.28. vberius nu.39.& pluribus ſeq.& nu.102.& in ver.neceſsitas.
Culpam flocci fieri,quæ ordinatam ad caſum non eſt nu.56.Ibique limitationes,declarationesve ſubijciuntur.

D

DEbitum id intelligi,quod ab inuito exigitur nu.14.
Debitum proprie non cenſeri, quod in diem aut ſub conditione debetur nu.26.
Declaratio noui quicquam non habet neque aliud in declaratione, atque granorum excusſione ineſſe nu.12.
Decretum Yolant ducis, ad debita etiã neceſſaria pertinere nu.67.
Decretum Philiberti Ducis nu.76.explanatur ver. In Philiberti etiã decreto &c.
Decreti Caroli ducis explicatio nu.97.
Deliberate quid actum ea repetitione præſumi nu.19.
Denominatio a cauſa proxima aut immediata facienda nu. 2. Et in ver.immediatum.
Derogatum præcedentibus per ſequentia ratione contradictionis intelligi,cum vna ſimul conſiſtere nequeunt nu.66.
Diſtinctionem hominis repudiari, vbi facta a lege non eſt nu.24.
Dolum re ipſa,dolo parem conſilio eſſe num.36.
Domeſtici teſtimonium in his non ſperni,quæ domi fiunt nu.108.
Dubium . In re dubia interpretationem præferendã vnde tertij ius minus læditur nu.36. Et in ver.Interpretatio Tertius . Illuſorium interpretationem eliminãdam,vnde Illuſorius actus fieri aut circumueniri poteſt nu.35.

E

ENunciatiua verba ad probationem valere ab eiſq; recte argumentum deduci,ſi geminata ſunt num.20.
Enunciatiuis verbis iuxta diſpoſitionem atque probationem induci quotiens propter ſe principaliter , non ob aliud exprimuntur num.21.
Equitatem in ſtatuto odioſo non intelligi nu.99.
Equitatem non ſcriptam iuri ſcripto contrario cedere nu.100.
Equitatem ad equitatem non trahi nu.101.ver.Glo.huc accedit.
Equitati conſentaneum non eſſe,commodo alieno pauperi ſuccurri,qui merito ſuo in pauperiem incidit nu.43.
Equitatis cauſa introductum non extendi num.101.& in ver.extenſionem.
Exemplis rem declarari,non reſtringi, haud illepide nu.22.
Expresſione facta,tacitum ſilere nu.45.& in ver.tacite.
Expreſſum id intelligi , quod iuris rationibus , præſumptionibusve colligitur nu.37.& in ver.præſumptio.
Expreſſum id cenſeri,quod ex mente venit nu.37.verſi.Rurſus. Et in ver.mens.
Extenſionem in correctoris ob rationem nequidem maiorem recipi,præterquam ſi expreſſa ſit, vel pro expreſſa habeatur nu.39.Et in ver.correctorium.Ratio maior.
Extenſionem in eo non recipi, quod conſtitutum ob eſt,æquitatem nu.101.& in ver. ęquitatis.

F

FEndi contractum nominatum eſſe nu.46.
Feudi ſucceſſorem ære defuncti alieno diſſoluendo non adſtringi nu.87. Ibiq; ampliatur quamuis defuncti hæres per inuentarium tamen,ſucceſſor vaſallus ſit.
Fraudis nomine contractum oneroſum non aliter reſcindi , niſi ſi fraudem ipſam contrahens vterque participet num.107.

G

GEneralitatem abſurdi vitandi nomine perſtringendam nu. 28. Et in ver.abſurdi.Reſtrictionem vniuerſalia.
Generalem ſcripturam ad ea non trahi ratio in quibus diuerſa vertitur nu.32.& in verſi Reſtrictionem.
Generalem ſermonem ad ea non porrigi, ratio in quibus minor cõtingit nu.33.
Generalem ſcripturam ad ea non trahi,prouiſio in quibus facta ſpecialis legitur nu.52.Et in verſ.repetitio.

I

IMmediatum . A cauſa immediata & proxima denominationem faciendam nu.2.Et in verſi.Denominatio.
Impoſsibile æſtimari,quod ex ſalutis diſcrimine ſit nu.8.verſi.quomodo fieri &c.
Impoſsibile id haberi,quod ſine perfici turpitudine nequit nu.8.
Improprie verba intelligẽda,ne abſurdum agnoſcatur nu.29.verſi. Quinetiam.Et in verſi.Abſurdi.
Inducta vt amplient,reſtrictionem non conciliare nu.11.Limitatur nu.13.
Infeudationem facilius quàm alienationem permitti nu.61.
Interpretatio in dubio potior . In qua tertij ius minus tangitur nu. 96.Et in ver.dubium.Tertius.
Interpretationem vnde abſurdum remouetur , abiecta ſtatuto non cenſeri , quo ad literã vt iacet intelligi ſcripturam oportet nu.30. Et in ver.Abſurdum.
Interpretationem latam ob vtilitatem publicam recipiendam nu. 62.& in verſ.vtilitatis.
Inutilis prouiſio non recipienda nu.47.verſi.quorſum.

M

MAtrimonium ſacramentum primum , in ſtatu innocentiæ conſtitutum. Idq; ex ara Deorum Philoſopho authore venire nu.9.
Mens.Quod ex mente percipitur pro expreſſo haberi num.37.verſ. Rurſus.

Mixtum

Miatum a potentiori denominari & dijudicari nu.3. Et in verſi. potentius.

N

NEceſſariam ſatiſdationem non aliam æſtimari niſi quæ per legem immediate, circa vllum hominis conſenſum, factumve præſtatur nu.42.
Neceſſitas. Abſurdam rem videri, vt ei ſuccurratur qui vitio culpa ſua, delatus in eam eſt. nu. 28.39. Et pluribus ſeq. Et nu.102. Et in verſi. Culpa.
Neceſſitatem eam demum iudicari, quam deuitare nō licet nu.27.
Neceſſitatem euidentem eſſe oportere, vbicunque niſi ob neceſſitatem fieri quid nequit nu.46.
Neceſſitatis diſtinctio triplex ſciſſime explanatur nu.1.
Neceſſitatis rationem non haberi, quæ a facto mere voluntario oritur nu.5. Vbi non ineleganter id percipitur. Et nu.28.39. & pluribus ſeq. Et nu.8. verſi. inepte quoque.
Neceſſitatis vtilitatisve probationem ab eo præſtādam, qui ob cauſam neceſſariam vtilemve factam alienationem aſſerit. nu.85. Et in ver. Probandi.
Neceſſitatum initio ipſo, exempla non infrequentia nu.53.

O

ODioſam ſcriptura æſtimari, Vnde iuri derogatur aut alienum ius læditur nu.55.59.64.
Odioſam ſcripturam intelligi, vnde iuris alieni minuendi perimendive occaſio præſtatur nu.60.71.
Offerendi ius, quod poſteriori creditori datur, ſine hypotheca non conſiſtere nu.51.
Offerendi ius. Et alienandi rationem diuerſam in feudo habere nume.94.
Operari. Ita verba exaudienda, vt aliquid operentur nume.47. Et in ver. ſuperfluum.
Operari ſatis verba dicuntur, quæ dubitationem mouent nu.49.

P

PAtre. A patre liberis theſauros paraodos nu.78.
Pater contra ſtimulos naturæ facit, Curę cui filiorum cauſa non eſt nu.79.
Patrem mentis morbo laborare, Qui in perniciem liberorum aut inofficioſe quid agit nu.79. ver. vnde mentis,
Patris priuilegio inter liberos teſtandi non frui qui paternū ad eos animum non præſtitit nu.79. ver. inde fit.
Periculum maius declinandum. Atque ideo interpretatio potior, vnde leuius famæ periculum exiſtit nu.76.
Plenitudinem poteſtatis ad turpia aut illicita non pertinere nu.8. ver. vnde ad ea. Et in ver. impoſſibile.
Plenius ſtatutum haberi, quod plenius eſt nu 68.
Potentius. A potentiori denominationem eſſe faciēdam nu.3. Et in ver. miatum.
Præſumptio. Pro expreſſo æſtimari, quod iuris præſumptione colligitur nu.37.
Præſuppoſitum. De caſibus præſuppoſitis cōſtare ante omnia oportere. nu.91.
Primogenituram a iure diuino eſſe nu.40.
Princeps. In principe cauſam iuſtam non præſumi, Vbicunque ſine cauſa iuſta quid facere non permittitur nu.18.
Principem iuſtitiæ plenum præſumi, Iuriſque cum eo præſumptionem facere nu.34.
Principi ius minus in bonis alienis, quàm domino aut teſtatori eſſe num.50.
Probandi onus eum ſequi, qui ob cauſam neceſſitatis aut vtilitatis factam alienationem aſſerit. Quotiens niſi ob cauſam neceſſariā aut vtilem alienare non conceditur nu.85. Et in ver. neceſſitatis.
Probationem, quæ præſtari poſſit in re probatu difficili admittendam, quomodo intelligatur nu.108.
Proprie tale non intelligi, quod ſecundum quid, non ſimpliciter tale eſt nu.25. & in ver. ſimpliciter.

Q

QValitatem neceſſarijs ſecundum verbi tempus accipiendam nume.38. Ibique limitationibus tribus regula explicatur.

R

RAro ad caſum, qui niſi raro non accidit, interpretationem nō accommodari nu.15. Ibique exeruatur.
Ratio in omnibus inquirenda, quapropter ita factum quid ſit nu.16.
Ratio maior ad ius correctorium non aliter valet, quàm ſi expreſſa ſit, vel pro expreſſa habeatur nu.93. Et in verſi. correctorium. Extenſionem.
Ratio diuerſa generalitatem coarctat nu.32. Et in verſi. Generalem reſtrictionem.
Ratione ſpeciali dictum generale reſtringi nu.72. Vberius num.98. Vbi & in ratione tacita ampliatur.
Ratione generali diſpoſitionem extendendam, quæ niſi in caſu facta ſpeciali non ſit nu.17.70. Limitatur nu.73.
Relatio. Referens ex relato reſtringendum nu 88.
Rem ſuam pro arbitrio quiſque diſponit num.55. Ibiq; declaratur.
Repetitio conditionis admitti in diſpoſitione non ſolet. In qua conditio alia expreſſa in ſpecie legitur nu.52. verſ. & illud ſpectat.
Replicationi eundem atque exceptioni fauorem pręſtari nu.75. ver. cauſa eandem.
Reſtrictionē in verbis vniuerſalibus nedū generalibus agnoſci, abſurdi declinādi cauſa num.29. & in verſ. Abſurdi. Generalitatem vniuerſalia.
Reſtrictionem ſermonis generalis, vniuerſaliſq; ex cauſis pluribus admitti. De quibus nu.31. remiſſiue.
Reſtrictionem in ſcriptura generali ob rationem diuerſam agnoſcēdam num.32. & in ver. generalem. Ratio.
Reſtringi diſpoſitionem ob cauſam ſuam oportere nu. 65. & in ver. cauſa.

S

SEntentiæ vercellis latæ exaggeratio nu.106.
Simpliciter. Quod tale ſimpliciter non eſt, at ſecundum quid, tale proprie non dici nu.25. Et in ver. proprie.
Socius criminis coniurationem detegit nu.108. verſ. in cauſa eadem clam.
Subiecta talia eſſe, qualia prædicata demonſtrant nu.13.
Succeſſorē feudi ad æs alienum ſoluendi defuncti non cogi nu. 87. Ibique ampliatur quamuis defuncti hæres ex inuentario tamen ſucceſſor ſit. Et in verſ. feudi.
Superfluum. Ita verba accipienda, ne ſuperuacua fiant nu.47. Et in verſ. operari.
Suppoſitum partum per criminis Socios reuelari nu.108. verſi. rationem eandem.

T

TAcite ſub alio non contineri, quod expreſſum ſit num.45. Et in ver. expreſſione.
Tertius. In ambiguo interpretationem admittendam per quam tertij ius leuius tangitur num.96. & in ver. Dubium.
Tertij iuris lædendi occaſionem tribui abſurdum & alterum.
Tex. declaratio in c.1. §. ſi autem diſſentiente. quali. olim feudū poterat alie. nu.58.61.
Turpitudinem ſuam, nedum defuncti excipiendo replicandoq; aperit nu.75.

V

VErba vbi non conueniunt, diſpoſitionem ſilere nu.92.
Vltimo decreto ſtandum nu.69.
Vniuerſalia verba reſtringenda, ne abſurdum conſequatur nu.29. Et in ver. Abſurdi. Generalitatem reſtrictionem.
Vniuerſitatis factum per teſtes probari, qui ex ea ſunt nu. 108. verſi. eiuſdem generis.
Volens. Dedecus fruſtra quis quæritur quo volens afficitur nu.74. Et in verſ. Culpa.
Voluntaria ſatiſdatio debitave quæ dicantur nu.42. Huc & illud ſpectat, quod ſcriptum legitur nu.83.
Vtilitas publica. Bona in agnatione familiave conſeruari vtilitas publica exigit nu.63. & in ver. Agnationem.
Vtilitatem publicam in bonis priuatorum conſeruandis conſiſtere nu.62. verſ. Ad vtilitatem.
Vtilitatis publicę cauſa interpretationem latam admitti num.62. & in ver. Interpretationem.
Vtilitati publicæ tertij incommodo non ſubſcribi. Atque ideo reſtrictiuuęm in ſcriptura agnoſcendam vtilitatis publicę cauſa facta ne damnum ex ea ad tertium redeat nu.62. & nu.64.

FINIS.

De eadem materia Corollarium, ſiue

CONSILIVM SECVNDVM.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Verbis
conſequi nequeam, quàm iucundū mihi ſue
rit, tela cognita habuiſſe, quibus ex occulto
generi ius lædebatur. Molliora.n.ea eſſe oſtē
demus, quam vt ad damni quicquā inferen-
dum valeant. Cęterū quo manifeſta magis
imbecillitas eorū fiat, ſignificātius planiuſ-
que quod explicandam difficultatem duxi,
quæ in debitis neceſſarijs exponendis verſantr. Rei cuius indagā
3 dæ cauſa ſciēdum, Tripliciter diſtingui neceſſitatem poſſe. vnā
large & generaliter quomodocunq; aut vndecunq; neceſſitas de
ſcēdat, ex facto neceſſario aut voluntario. Alteram, quæ ex facto
quidem voluntario, verum a lege ipſa mox, & cōtra hominis vo-
luntatem cōſenſumve, inducitur. Tertiam quæ ſine vllo facto ho-
minis voluntario a lege ipſa naturali ciuilive inducitur.

Prima neceſſitas ea dicitur, quæ a facto hominis volūtario &
ex conſenſu voluntate quæ eius conciliatur. Veluti cum quis cui
quid ſponte promittit obligatio enim & neceſſitas voluntaria ex
promiſſione hac naſcitur. l. in commodato. §. ſicut. ff. commoda.
l. ſicut. C. de act. & obli.

Altera neceſſitas, quæ ſine promiſſione conſenſuve hominis a
lege hominis immediate ob aliquod hominis factum quodlibet
volūtarium introducitur. De quo genere cautio eſt, quā fructua-
rius præſtat de proprietate reſtituenda vſuſfructu finito. Seq; qđ
viri boni arbitratu vſurū, fruiturumve. Eodem & cautio ſpectat,
quam fideicommiſſario aut legatario in diem vel ſub cōditione
hæres præſtat, Die, cōditioneve cedēte, traditū fideicommiſſum
legatumve iri. De qua in tit. ff. vt lega. ſeu fideicō. nomi. cau. Similis
cautioni huic & illa eſt, quā ecōtrario fideicommiſſarius legata-
riusve præſtat, qui fideicommiſſum legatumve integrum ſine fal
cidiæ detractione accipit, reſtitutū id rei, quod amplius acceptū
ſit, quam falcidia lex permittit, vt in tit. ff. cui plus quam per legē.
falci. Neceſſarie.n. id genus cautiones habētur, quia per legē ip-
ſam ſine promiſſione aut cōſenſu vllo fructuarij, hęredis, fideicō
miſſarijve neceſſitas ipſa cauēdi aut ſatiſdādi imponitur, quam-
uis initiū ipſum volūtarium ſit. Quia vſumfructū, hæreditatem,
fideicommiſſum, legatumve agnoſcere quiſquā nō cogitur. l. de
die. §. tutor. ff. qui ſat. cog. Idcirco aūt neceſſaria cautio æſtimat,
qm etſi maxime a facto volūtario originē habeat, cōſenſus tamē
aut volūtas hominis a cautione ipſa abeſt. Siquidē promiſſa a fru
ctuario hærede, fideicommiſſario, aut legatario nō eſt. neque ex
promiſſione aut volūtate hominis petitur. Verū per legē ipſam
cauēdi neceſſitas iniūgitur. Atq; a lege ipſa immediate neceſſi-
tas hæc procedit, quāuis ob factū hominis volūtarium. i. ob acce
ptationē hæreditatis, vſusfructus, fideicommiſſi, aut legati: ſecū
dum quæ, in denominatione hac neceſſitatis faciēda cauſam im
mediatā aut proximā obſeruamus, vtrum a facto aut cōſenſu ho
minis immediate, an a lege mox ſeu immediate proficiſcat. Nāq;
ſi a lege immediate citra promiſſionē hominis, neceſſitas deſcē
dit neceſſaria res æſtimatur. Ex diuerſo, ſi ex conſenſu, voluntate,
aut promiſſione hominis neceſſitas oritur, voluntaria diſpoſitio
hī cauſa ipſa immediata perſpecta, volūtaria.n. cautio dī, quæ ex
pacto aut cōuentione immediate præſtatur. Ita gl. & doc. docent
in l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. Ibiq; ſignificanter Soc. nu. 7. ff. qui
6 ſat. cog. Idq; ordinariū in † denominatione actus cuiuſuis facien-
da inuenitur, vt a cauſa immediata vtpote fortiore denominatio
fiat. l. interdū. §. paterfamilias. ff. de hęred. inſti. Are. in l. filius a pa
tre. §. j. ff. de lib. & po. vbi in ſpecie hac loquitur, quotiēs a lege im
mediate ex facto hominis tn, diſpoſitio inducitur, legis nō hoīs
diſpoſitionē intelligi ſequitur Soc. in cōſi. 226. col. pe. uer. cōfirma
tur nam licet. li. 2. Idq; vltra Are. & Soc. cōfirmatur. Nāque mixtu
7 ra † hic interuenit, Idest factū hominis volūtarium, a quo vſusfru
ctus, hæreditatis, fideicōmiſſi, legatıve acceptatio fit. Et legis di-
ſpoſitio, per quam ob acceptationem id genus cauēdi neceſſitas
imponitur. In mixtura hac volūtatis & neceſſitatis dijudicanda,
volūtaria an neceſſaria dici cautio debeat, cauſam ſpectari opor
tet, quæ potētior eſt. l. quæritur. ff. de ſtatu homi. Signor. in conſil.
48. col. fi. Sed.n. potētiorem cauſam haberi, quæ proxima aut im
mediata eſt, nō dubitatur. l. pen. ff. de cōdi. ob turpem cau. l. ſociū
qui in eo. §. j. ff. pro ſoc. l. ſi mulier. in prin. cum gl. ff. rerum amo. l.
qui liberis. §. hæc uerba. l. cum filio. ff. de uulgari. l. ſi ſolus in fi. ff.
de acq. hær. l. ſed ſi ſic. §. fi. ff. de lega. 3. l. Neſennius. §. ſeruo. ff. ad l.
Fal. l. filius patroni. ff. de bonis liber. l. cum de hoc. ff. de exceptio.
rei iudi. c. de cætero. de homicid. Et alia ſexcenta.

Tertium neceſſitatis genus, quod ex initio neceſſario & per le
gē ēt immediate introducitur. Cuiuſmodi neceſſitas dotis & do
nationis propter nuptias cōſtituēdæ eſt. ſine facto.n hominis per
legem ipſam, filiam dotare & donationē propter nuptias uxori
cōſtituere neceſſe quis habet. Quæ neceſſitas præciſa eſt. Cauſati
4 ue † ēt intelligi neceſſitas pōt. Veluti cū ab hoſtibus captus quis
eſt, uel alimentis indiget neceſſaria quippe redēptio, & alimēto
rum comparatio eſt, ſi ab hoſtibus liberari & uitā tueri quis ſta-
tuat. Ad neceſſitatem hāc cauſatiuam & illa accedit, Quotiēs ſeu
di dignitatē aut ius eius tueri qui cogitur. Idq; cōtingere æque
contra dñum directum, atque ſubditos uel tertium poteſt. Quid
enim, ſi qua feudo aut inueſtituris cedere dominus directus ne-
gat, quæ ſub feudo comprehenſa Vaſallus aſſerit. Quid ſi iura ua
ſallo præſtare ſubditi renuūt. Quid ſi in feudo aut parte qua eius
ſibi eſſe tertius cōtendit. An nō defenſionem feudi ſuſcipere. Va-
ſallus compellitur, niſi ſi cōtemptui id aut neglectui habeat. De-
fenſio hæc & ſumptus, qui ob eam fiūt, neceſſitatem haud dubie
cauſatiuam habent. Neceſſitatis huius cauſatiuæ rationem habe
ri, ex text. oſtenditur in d. l. de die. §. tutor. ff. qui ſat. cog. neceſſitas
enim cauendi, de qua ibi præciſa non eſt, ut cauſatiua ſolummo
do, ſi uſumfructum, hæreditatem, fideicommiſſum aut legatum
conſequi quis uelit. Atqui neceſſariam cautionem illā lex habet.
Id quia rationis uidetur, neceſſitatē aut neceſſitatis ius in re ho-
neſte admittere, ut hæreditatem quis uſumfructum, fideicomiſ
ſum, aut legatum conſequatur. Neceſſitatis huius cauſatiuæ, quæ
per legem introducitur, rationem habēdam Fu go. etiam ſcribit
in conſi. 202. Gulielmus. col. 4 circa med. Gemin. in conſi. 1 2. nu.
3. Cor. in conſi. 1 1. col. 1 7. uer. nec refragatur. lib. 3.

Diſtinctione hac neceſſitatis triplicis ita facta, cōſequēs fit niſi
ad neceſſitatem præciſam aut cauſatiuam ob cauſam quam iu-
ſtam, & cum a lege ipſa immediate neceſſitas inducitur, intelligi
decretū nō poſſe, quod in debitis neceſſarijs loquitur. Id eſt quæ
uel neceſſitatem præciſam habent, qualia ſunt, quæ ob dotē aut
donationem propter nuptias contrahūtur, uel in quibus neceſſi-
tas cauſatiua ex cauſa iuſta ineſt, ob libertatem puta capti redi-
mēdam, ob uitam tuēdam, alimēta comparanda feudi aut iuris
eius cōſeruandi aut recuperādi cauſa. Neceſſitatis planè, de qua
5 in primo † diſtinctionis capite, & quæ a facto merè uolūtario ſine
cauſa quæ iuſta, deſcendit, rationem nō haberi, ex tex glo. & doc.
declaratur in d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. qui ſat. cog. ratione
fortiori argumentando. Etenim ſi neceſſariam cautionem lex nō
habet, ut priuilegium cautionis neceſſarie habeat, quæ ex uolūta
te aut cōuentione ſeu promiſſione mera, nō a lege exiſtit, quāuis
cauſam iuſtam habeat. Quanto minus neceſſitatis habēda ratio
erit, in qua cauſa ulla iuſta nō oſtenditur? Et quæ non a lege mox,
uerū ex promiſſione & uolūtate mera debitoris immediate na-
ſcitur. Quid debitorem ſe ex mutua pecunia agnoſcit cauſa mu-
tui contrahendi prorſus non declarata.

Itaq; cū niſi ob debita neceſſaria feudi alienatio permiſſa ex
decretis non ſit, partis erat, docere, neceſſitatem in debitis con-
trahendis præciſam aut cauſatiuam, hoc eſt ex cauſa qua iuſta in
teruenıſſe per ea, quæ in reſpōſo pro genero exculſſo relata ſunt
nu. 116. & pluribus ſeq. Ad quem modum non cæcutiēdo, ex text.
in d. l. ſi fideiuſſor. §. neceſſaria. gl. & doc. ibi generis ius perſpicuū
atque extra controuerſiam omnem apparet. Hoc eſt uoluntaria
debita æſtimāda, quibus pars nititur. Vtpote quæ a mera uaſalli
defuncti promiſſione & uolūtate inducta ipſius uaſalli non a le-
ge eſt. Quo magis admiret, Alexā. & Soc. teſtimonijs in d. §. ſi ne-
ceſſaria partis diuerſæ ius aduocatum non puduiſſe. Contrarium e-
tiam expectationi partis text. ille cum gloſſ. Alex. & Soci. doc. quæ
alijs euidentiſſime ſunt.

Præter tex. in d. §. ſi neceſſaria tex. & alios non paucos, & ipſos
ſane quam aduerſario reſiſtentes, in d. reſponſo commemoratos
pro genero habemus. nume. 44. Ex quibus text. oſtenditur, uolun
tarium, non neceſſarium debitum intelligi, in quod ex uolunta-
te & promiſſione coniectus ſua quis eſt. text. item conſulimus in

cap. 2.

cap.2.Ibiq́ue deciom in quarto nota.de teſtib.

Aduerſario item Tiraq.nocet in trac.de vtroq; retractu fol.97.
nu.15.& ſeq.Quem incogitate plus ſatis pro ſnia ſua aduocatus
etiam partis nominat.Neceſſarium enim id ait, quod a cauſa ori
ginem neceſſaria habet,ex Bal.Alb.& Ang. apud eum relatis. Et
per tex.in l.alienationes.ff.fami.erc.In eandem ſententiam teſti-
monium Are.productum in reſponſo ipſo pro genero habemus
in l.is poteſt in fi.ff.de acq.hære. Qui hæredem neceſſarium eum
non credit,qui ex aditione hæres voluntaria fit,quamuis poſt adi
tionem neceſſario hæres maneat,neq; repudiandi ius competat.
Eum demum neceſſarium hæredem exiſtimat,qui neceſſarius ini
tio eſt,adireque compellitur. Quo Aret.dicto Alciatum vti dixi-
6 mus in l.2.§.ex bis.nu.17.ff.de verb.obli.Idem vltra † Aret. & Al-
cia.ex gl.& doct.declaratur in l.ſi duo in gl.pe.ff.de ac.hær. Dam
num non intelligi,quod ex cauſa originem lucratiua habet. Vn-
de qui hæreditatem adit,damnũ pati ob id nõ dicitur,quòd one
ribus hæreditarijs obligatur. Id quia originem damna aut one-
ra hæc ab hæreditate habent. In qua titulus verſari lucratiuus di
citur.ſequitur Ruin.in conſi.79.nu.19.lib.2.

Ad modum item memoratum decreta Yolant & blanchæ ac-
cipienda,argumentis & rationibus quàm plurimis,atq; ipſis ne-
quaquam ficulnis declaratum & confirmatum in d.apud nos re
ſponſo legitur nu.32.& ſequentium agmine.

Sententia hac ita obſirmata, Argumenta non obſtant, quibus
aduerſariorum partes ſuſcipiẽdas aduocatio & patrocinatio co
rum duxit.Et primum quidem non mouet, ſi debita neceſſaria in
telligimus,quorum neceſſariũ initium eſt, nec in dotibus & do-
nationibus propter nuptias decretũ obtinere.Siquid voluntariũ
ex his initium eſt.Matrimonium videlicet,quod nõ cõtrahere,ab
eoq; temperare licet. Egregia ſane inſpectio & euãgelicæ tradi-
tioni amica.Quam ne quidem fidei expers agnoſceret.Ita in ar-
bitrio hominis eſt,a matrimonio abſtinere,ſi aut in cœlibatu aut
turpitudine vitam quis exigendam cenſeat. Ille quàm facilis, &
7 potestatis noſtræ ſit,indigens res probationis non eſt. Siquidem
natura id ipſa docet.Cũ nihil ſit ardore † carnis vehementius. In
quo ſui orem l.x obſeruat.§.illud quoque.in auth.quib.mod.na-
tu.eff.ſui.Glo.in l.vor.in ver.capta.C.de ſenatus conſul.claudia.
tollen.& in §.j.in ver.baccata Inſti.de ſucceſ.ſubla.tex.huc perti
net in l.2.§.initiũ.ff.de orig.iur. phas nephasq; omne ab eo cõmi
ſcen,qui virginis captus amore eſt.Ibiq; Bal.ſcribit,hominis ſen
ſum puellarum amore peruerti.Philoſophus item. 7.ethicor.c.3.
ab ira & cupiditatibus venereis, idq; genus alijs manifeſtas cor
porum mutationes inſecutas . Et in furorem pleroſq; atq; inſa-
niam adactos ſcribit.Salomonem item mulierũ impatientia tem
plum idolis ædificaſſe. Eademq; pro diuione coluiſſe pagina ſa-
cra docet.li.3.regum.c.11.& c.Salomon.32.q.4.vinoq; & mulieri
bus apoſtatas oeri Salomon teſtis ipſe eſt eccleſiaſtici. ca.47.Sed
nec apoſtolus ipſe citra Dei munus, ad carnis ſtimulos arcẽdos
valebat.Inde fit,vt pœnam leniorem ferat,qui amoris vi offendit.
Old.in conſi.210.regularis nu.4. Quod ſi extra matrimonij per-
8 miſſum libidini indulgẽdum quis ſentiat.An nõ impoſſibilẽ rem
ſpeciat.Siquidem poſſe † quiſquam nõ creditur,quod perfici ſine
turpitudine nequit.l.vulgo.ff.de ſtatu homi.l.ſi cum dies.§.com
promiſſu.ff.de arbit.l.filius.ff.de cõdi.inſti.l.nepos proculo. ff.de
verb.ſig.l.reprehendẽda.C.de inſti.& ſubſti.c.vt iuata.de offic.or
di.c.indecorum.de æta.& quali.c.contingit.de arbi.ca.deniq; in
fi.4.di.Quomodo fieri poſſe id dicemus, quod citra ſalutis fieri
diſcrimẽ nequit.c.ſaciat. 22.q.2.Iſer.in ca.j.nu.3.de cõtrouer.in-
ter domi.& emp.feudi.Capit.deciſ.166.nu.12.Inde ad ea poteſta
tis plenitudo nõ pertinet,quæ turpia ſunt,vti ſcriptũ habemus in
tracta.de antiq.temp.parte.1.nu.25.ad Venetam impreſſionem.
ſecũdum quæ, fundamẽto protſus erroneo argutia hæc partis ni
titur,ab initio aut origine volũtaria dotis & donationis propter
nuptias obligationẽ neceſſitatemve exiſtere.Quin etiam poteſta
te in re turpi admiſſa,proli tñ illegitimæ alimẽta miniſtrari, do-
teſq; cõſtitui oportet,vt hr̃ i c.cũ haberet.de eo q duxit in matri.
9 Secundò reſpondetur,Volũtarium eſto † initium dotis & dona-
tionis propter nuptias ſit, quod a matrimonio venit, laudatiſſi-
mũ tñ eſt, iureq; diuino ſacramentorum omnium primum in ſta
tu innocentiæ conſtitutũ.geneſ.c.2. c.ſicut.§.j.32.q.2.Idq; ex phi
loſopho etiam oſtenditur.2.œconomice. Vbi ex ara Deorum ve
nire vxorẽ ait.De quo Iſer.meminit in c.j.in prin.nu.13.ante ti.de
prohibi.alie.feudi per Fed. Itaq; cum initij huius laus honeſtaſq;
que ſumma in manifeſto ſit, ad rem non attinet, voluntarium id
eſſe. Quocirca ſi initium tale probatum in debito vaſalli etiã vo
luntarie contracto conſtaret,controuerſia non tanta forte exerce
retur.At qui neq; neceſſarium,neq; laudabile, aut vtile in debito
vaſalli contrahendo initium vllum docetur. Præſumendumq; id
non fore, reſponſum noſtrum pro genero teſtatur nu. 25.Id qui-
dem imprimis,perſona vaſalli perſpecta,ſui palàm profuſi.Quæ
res manifeſtior ex numero & magnitudine debitorum & aliena
tionum fit,quàm vt probationem aliam expoſcat. Sed nec id par
tis teſtes inficiantur. Ita ex diuerſis pars argumentatur, Ideſt ab
initio voluntario, de iuſtitia cuius & vtilitate euidenter conſtat,
ad initium,quod illicitum potius ex perſona præſumitur, quam
vt iuſtitia vtilitaſve eius appareat.

Tertiò reſpondetur Initij huius voluntarij in debito neceſſa-
rio dijudicando,non aliter rationem haberi,niſi ſi per legem ip-
ſam immediate & citra conſenſum , promiſſionemq; hominis,
neceſſitas inducatur.d.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.Ibiq; gloſ. &
doc.vulgo.ff.qui ſat.cogã.cum alijs ſuperius enarratis. Sed enim
ex promiſſione & voluntate vaſalli defuncti debita conflata hæc
ſunt.Ergo non voluntaria dici omnino non poſſunt.

Quarto reſpondetur,nihil præmiſſorum eſſe omniũ ſac, Quæ
tam validiſſime mouent. Illud ſaltem inficiari neminem non pu
deat, niſi in debitis ex cauſa voluntaria contractis decretum non
intelligi,in quibus cauſa iuſta verſatur. Idq; & aduocatio ipſa di
uerſa expreſſim confitetur,cum ad argumentum reſpõdet,quod
in fraudis committendæ,& decreti aut iuris feudalis perimendi
10 occaſione conſiſtit. Sed enim † cauſam ipſam iuſtam exprimen-
dam, quoties niſi ob cauſam quam iuſtam fieri quid nequit, Ne
que ſatis eſſe,cauſam ipſam poſtea doceri,aut probationibus cõ
firmari,ne alias defendendi & probationes contrarias præſtandi
facultas eripiatur,dilucide ſatiſq; monſtratum in reſponſo præ-
dio pro genero eſt.nu.196.Locupletius & ſcite magis. num.386.
col.4.in fi.ver.hoc ita admiſſo.Cuius rei notula etiam apud iudi-
cem facta non ſpernenda eſt in verſ.cauſam in ſpecie.

Non obſtat,decretum Yolant generaliter in debitis loqui , ob
id per decretum reſtringendũ blanchæ non eſſe,quamuis de ne-
ceſſarijs in eo mẽtio debitis fiat.Quatenus decreti Yolãt ampliã
di cauſa decretum ipſum editum blãchæ eſt.Atq; ideo abſonam
11 rem videri,reſtrictionem ex decreto † induci,quod ampliandi fa
ctum nomine fit.l.ea lege.in prin.ff.locati.l.ſi cui ſerui. in prin.ff.
de leg.j.l.ea tñ adiectio.ff.de leg.3.l.ſi mãcipia. ff.de fundo inſtr.
l.j.§.vnde quæritur.ff.de publica. Negamus enim, ampliationem
nullam in blanchæ decreto eſſe. Immo enim declarationem merã
habet,ut ad dotes ẽt reſtituẽdas Yolãt decretum pertineat. Quã
declarationem ex uerbis menteq; ipſa Yolant percipi decreto ip
ſo expreſſum blanchę eſt.Qua igitur ratione declaratio facta cir
ca dotes reſtituendas legitur, Ita & circa debita ipſa declaratio-
nem factam liquet,ut non in debitis omnibus, uerum in neceſſa
rijs tantummodo,locum yolant decretum habeat,ne abſurda &
incommoda ſequantur, de quibus expreſſio facta in reſpõſo eſt
nu.61.76.& ſeq.nu.85.uer.nono debitorum eſto.Et nu.90.in fi.&
ſeq.& nu.104.declaratione igitur admiſſa, argumẽtum labaſcit,
Ampliationem reſtrictionemve decreti Yolant per blanchæ de-
cretum fieri.Immo.n.neq; ampliationem neq; reſtrictionem blã
chæ decretũ habet,in quo niſi declaratio non continetur. Siqui-
12 dem nouæ † rei quicquã declaratio non habet . l.hæredes palam.
§.ſi quid poſt.ff.de teſtam. In proemio ſexti decretal.clem.j.de iu
re patro.Gl.in c.j.in uer.filio.de ſum.tri.& fi.cat.Vnde nihil aliud
declaratio,ac grani aſpicis excuſſio efficit.Quę ſpeciẽ nouã non
inducit,ſed quæ erant grana aperit l.adeo. §.cum quis.in fi.ff.de
acq.rer.dom.Bal.in l.edita.in.10.oppo.C.de eden. Fulg.in conſil.
13 147.uiſa in fi.Secundo reſpondetur,locum † regulæ non eſſe, ubi-
cunque inutilia uerba aut effectus nullius fierẽt.l. proculus . ff.de
uſufruc.l.deniq; §.interdum. Ibiq; Bart. ff.de pecul. lega.Dec.in
c.cum dilecta.col.3.uer.ex quo infertur.de confir. utili uel inuti-
li.At enim inutile uerbum neceſſarijs quarto repetitum,manere,
niſi ſi ad originem neceſſariam, uel ad eam neceſſitatem refera-
tur,quæ aut per legẽ immediate, aut ab homine quidem induci-
tur,uerum ex cauſa iuata ſecundum ſuperiora,& de qua luculen
tur appareat,& cuius facta expreſſio ſit.Cæterum ubi cauſa debi
ti contrahẽdi & pecuniæ mutuæ accipiendæ non conſtat,neq; ex
preſſio ulla facta de ea eſt.Quid aliud, quàm feudi totius interi-
tum uaſalli libidini committimus.Ad reſponſionem hanc confir
mandam pertinent quæ de interpretatione abijcienda, unde ſte
rilia uerba ſunt,ſatis ſuperq; ſcripta in reſponſo memorato pro
genero ſunt.nu.46.47.77.312.

Neque contrariæ reſponſioni huic partis inſpectio eſt . Effectũ
in

in decreto hoc nō deeſſe, quàm ad debita id trahatur, quæ ex pro
miſſione cōtracta volūtaria ſunt. Siquidem neceſſaria omnia nō
inueniuntur quæ a conſenſu, promiſſioneve deſcendunt. Quid
enim, ſi pacto quid modo promittitur, aut ex obligatione antedo
tali, vel alias in foro ſalutis debetur. Effectum in his habere blan
chæ decretum poterit, vtpote quæ voluntaria mere in foro ciuili
ſunt. Vnde non recte conſequentia deducitur, ſi ad debita neceſ-
ſaria decretum id trahimus, quæ initium aut originem a volūta-
te habent, ineptum atque otioſum prorſus decretum id fieri, qua
tenus nullum non debitum neceſſarium poſtea inuenietur, quàm
contractum fuerit. Immo enim neceſſarium id nō erit, Cuius no
mine actio vlla prædita iure ciuili non eſt.

Dij boni, Tantam, tamq; euidētem argumenti huius ineptiam
ſtomachus quis tulerit. An non momenti nullius verbum neceſſa
rijs liquidiſſime apparet. Quando quidem ad debita ea excludē
da, propter quæ actio non redditur, ſatis debitorū ea preſſio ſim-
14 plex fuerat neceſſariorum verbo omiſſo. Debitum † quippe id
demum æſtimatur, cuius exigendi nomine aduerſus inuitū actio
competit. l. debitor. ff. de verb. ſig. doc. in l. j. ff. ſi cer. pet.

Secundo argumentum hoc partis auocatio patitur, in eamq;
reflectitur. Quoniam ſi interpretationem hāc admittimus, vt in
debitis operetur, pro quibus actio non eſt. Nonne occaſio aperti
ſima facillimaq; totius feudi perimendi dabitur, debita. ſ. contra
hendo, quorum nomine actio accommodatur. Id quod fieri vul-
go aſſolet, per ſtipulationem puta, aut pactum alias veſtitum.

Tertio ſi mentem hanc fuiſſe decreti dicimus abſurda prorſus
res cōſequitur, vt eo caſu feudi incolumitati conſulere ea verbo
neceſſarijs voluerit, qui nunq̄ ferme aut per q̄ raro accidit, vt ob
debita naturaliter tātum feudi, reive cuius alterius ſtabilis aliena
tio fiat, quorū nomine actio non inducitur. Itaq; interpretationē
15 † reijci omnino oportet, quæ caſum tam inſolentiſſimū ſpectat.
l. iura cū ll. duabus ſeq. ff. de ll. c. corā. ver. ſed fuit. de offi. deleg.
Ibiq; Abb ſcribit eo caſu diſpoſitionē intelligendā, qui cōtinge-
re pōt nō ēt qui nunq̄ aut raro eueniat. text. huc ſpectat in §. quan
tumcunq;. in Auth. de cōſul. Quod raritet fit, miraculi vice eſſe.
De quo Bal. meminit in d. l. iura. ff. de ll. Inde Signor. ſcribit in cō-
ſi. 169. nu. 2. iuncto ver. item ibi erat frequens. Quod accidere niſi
raro non ſolet, id non ſpectandum aut magni faciendum.

Sed enim animaduerſione alia inertiam verbi neceſſarijs, de-
clinare pars certat, quamuis ad debita relatio fiat, quæ contracta
volūtarie ſunt. vt in debitis effectum habeat, quæ a donatione exi
ſtūt. Si quid cui ex cauſa donationis vaſallus debeat. O fœlicē in-
ſpectionem, quæ authori ipſi validiſſime reſiſtit. Et vnde vera ac
recta decreti interpretatio iuuatur. Ratio. n. inquirenda, quamo-
brem pp debitū ex cauſa lucratiua permiſſa alienatio non eſt. Ra
16 tio quippe † circa omnia indagāda, cur ita factū quid ſit. l. j. Ibi ra
tio, quæ conſuetudinem ſuaſit, cuſtodiēda eſt. C. quæ ſit longa cō
ſue. Bal. in conſi. 176. ſtatuto cauetur. col. j. poſt med. lib. 5. Et ſcite
magis Bal. idem ſcribit in auth. poſt fratres. 2. C. de legiti. hæred.
Rationē legis perinde vt virtutē eius internā, & quaſi genus in-
tuendam, quod de ſpeciebus ſuis ſingulis prædicat. De quo dicto
Iaſ. meminit in conſi. 63. col. 4. circa med. li. 3. Eodē Caſtren. ſpe-
ctat in conſi. 175. caſus præſens valde dubitabilis. nu. 4. verſi. præ-
terea præſumendum eſt. li. j. Ratione aut cauſa qua ſtatuentes im
pulſos præſumendum arg. c. erit aūt. 8. diſt. Ratio plane debiti ex
donatione excludendi, non alia eſt, niſi quia neceſſitatē in debi-
17 to cōtrahendo donatio nō habet. Quæ ratio generalis † eſt ad de
bita omnia quadrās, quæcunq; facta volūtarie ſunt. ob id ad de-
bita trahi omnia debet, ratio in quibus eadē comperitur, cum &
ſi in caſu quo ſpeciali ſcriptura loquatur. l. hæc actio. ff. de calum
ni. a. l. regula. §. & licet. Ibiq; Bar. & Bal. ff. de iur. & fact. igno. l. no
men debitoris. § ſi. l. pater filiū. §. fundum. Ibiq; Bar. in ſi. ff. de le-
ga. 3. l. a. §. ſi mater. ver. quid ſi curatores. ff. ad Tertul. Et apud nos
in conſi. 135. nu. 32. & in conſi. 227. nu. 3. Quid hic dicendum, vbi
in debitis neceſſarijs generaliter ſemperq; decretum loquitur.

Si dixeris, inter debitum ex donatione, & debita alia volūtarie
contracta differre, q cauſa iuſta aut vtilitas interuenire in debito
alio quàm ex donatione poteſt. Reſpondetur, etiam in donatione
ob cauſam, vtilitatem inueniri donatoris poſſe. Atque donatio
prohibita ob cauſam eſt, veluti quæ propter nuptias fit. Quā ab-
ſolute aut ſimpliciter facere vaſallus nō permittitur, verum hære
dibus eū mariti reſtitui decretum iubet. Vtilitatem plane & cau-
ſam iuſtam in donatione propter nuptias inueniri vt citra onus
reſtitutionis fiat, proculdubio eſt. Quid enim, ſi ad matrimo-
nium optatum citra donationem propter nuptias id genus, hoc
eſt ſine reſtitutione, aſpirare vaſallus non poteſt. Apparet igitur,
vtilitatis huius habitam rationem non eſſe.

Secūdo reſpondetur, nihili argumentum hoc cauſæ iuſtæ ſeu
vtilitatis pendendum. Qñ quidem cauſæ cuius iuſtæ aut vtilitatis
fides facta vlla non eſt. Quam tñ faciendam, mōſtratum ante ha
bemus, cum a facto pēdeat, Quod probationem expoſcit, ita vti
18 in memorato ſcriptū reſponſo eſt nu. 116. Idq; & contra † princi
pem recipi, quotiens niſi ob cauſam quam iuſtā facere quid non
permittitur, in tract. monſtratum de antiq. temp. habemus parte
1. nu. 5. ver. hoc igitur ita præſuppoſito. in conſi 48. in prin. in cōſ.
241. col. 11. in ſi. ver. Secundo reſpondeo. & in conſi. 293. nume. 4.
Quibus Ruin. aſſtitur in conſi. 41. nu. 12. in conſi. 46. nu. 19. in con
ſi. 147. nu. 8. in conſi. 175. nu. 8. li. j. in conſil. 98. col. 8. in ſi. li. 4. & in
conſi. 3. nu. 5. li. 5. Idem Cur. Sen. probat in conſi. 48. memoriæ re
colendæ. nu. 50. & ſeq & in conſi. ſeq nu. 89. ver. tamen iterato re-
deūdo ad ipſum decretū. Gram. dec. 15. Cap. dec. 166. nu. 7. Gigas
in trac. de crimine læſæ maieſt. li. 3. q. 14. ſi fidem de cauſa iuſta aſ
ſertio in his principis non habet, quæ a poteſtate eius non pēdēt,
Quanto minus aſſertioni credendum vaſalli inferioris erit, qui
principi ipſi ſeruit. Rurſus ſi Vaſallo fides de cauſa ab eo expreſ-
ſa non tribuitur, Quanto minus cauſa in eo præſumenda iuſta e-
rit, quæ expreſſa nō ſit. Immo. n. nec in princ pe ipſo cauſam iu-
ſtā præſumēdā, ſine qua quid fieri ab eo nequit, in d. teſtiū tracta.
habemus. nu. 9. in cōſi. 5. nu 5. verſi. rurſus qñ in d. conſi. 241. col.
11. in ſi. & ſeq. in conſi. 253. nu. 8. ver. quod tamen non purē. Ruin.
in conſi. 7. nu. 19. in conſi. 21. nu. 12. in conſi. 36. nu. 16. in cōſ. 39. nu.
17. in conſi. 229. in ſi. li. j. in conſi. 95. nu. 9 li. 3. in conſi. 98. num. 16.
ver. poſſet etiam dici. li. 4. Iortun. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum.
nu. 300. in ſi. & duobus ſeq. ff. de lib & poſt Capit. d. deci. 166. nu.
8. Rubeus in l. naturaliter. §. nihil cōmune. nu. 108. ff. de acq. poſſ.
Hoc amplius, ſatis non eſſet cauſam ipſam iuſtā vere probari, ni-
ſi ſi expreſſio facta eius ſit, ſic quomodo luculentiſſime & vberri
me remittendo, teſtatum ſuperius liquet. num. 10.

Non obſt. narrando atq; incidenter verbum illud neceſſarijs,
in blanchæ decreto expreſſum. Immo enim principaliter & de-
clarandi nomine, quartum id iteratum. Vnde ſi conſultam deli-
beratamq; magis ex geminatione mentem arguimus, vt in reſpō
ſo declaratum memorato habemus. nu. 133. Quid in repetitione
quarta probandum. Quis igitur ferat, incidenter id & ſine miſte
19 rio expreſſum, quod inculcatum toties ſit. Rurſus † cum niſi iudi
cio perpenſo, & ob querimonias, liteſq; præteritas æditum de-
cretum non ſit, Conſulto atq; ex ſententia graui repetitionē ver-
bi neceſſarijs tam ſæpe factam, Bart. traditio docet in l. gerit. nu.
10. ff. de acq. hæred. Soc. in conſi. 45. col. j. lib. 4.

20 Secūdo reſpondetur, ex verbis † ēt narratiuis ſeu enunciatiuis
argumentandi ius eſſe, quæ geminata ſunt, vt incidēter facta enū
ciatio dicatur. Sic qūo in tract. de antiq. temp. ſcriptū apud nos le
git parte j. nu. 50. Quid in geminatione hic quadruplici dicendū.
21 Tertiò reſpondetur. Non pluſquam ſemel † eſſo neceſſarijs adie
ctum verbum ſit, propter ſe tñ, non ob aliud factum. i. vt plenum
fieret, in debitis quibus intelligi decretum oporteat. Quo caſu &
probationem, & diſpoſitionem ex verbis enunciatiuis aut narra
tiuis ſequi, in eodem monſtratum tract. & parte prima eſt. nu. 67.
& nu. 95. ad venetam impreſſionem.

Argumentum & illud non mutat, exempli loco de neceſſarijs
22 debitis mentionem in blanchæ decreto factam. ab exēplis † pla-
ne reſtrictionē non induci vt ad debita relatio aut reſtrictio fiat,
quæ contracta neceſſario ſunt. l. regula. §. ſi. ff. de iur. & fac. igno. l.
ſcire oportet. §. hoc de his. Ibi quas exempli gratia ſubiecit &c.
ff. de excu. tutor. l. damni infecti ſtipulatio competit. ff. de dam.
infec. l. j. §. quod dr. ff. de vi & vi arm. l. actionum. §. j. ff. de actio. &
obl. §. hactenus. Inſt. de gradib c. j. ne cleri. vel mona. Reſponde-
tur, per exempla reſtrictionem non induci, quominus ad ſimilia
diſpoſitio protendatur. Declaratio tñ ab exemplis percipitur, in
quibus caſibus intelligi ſcripturam oporteat. l. fin. §. cui dulcia. ff.
de triti. vino oleoq; lega. clem. non poteſt. de procur. gloſ. in l. 2. in
glo. 2. in ſi. ff. de priua. delic. Crot. in l. j. in prin. nu. 39. ver. ſecundo
adduco. ff. de acq. poſ. Fabius in l. naturaliter. §. nihil cōe. nu. 63.
eo. tit. Declaratio plane a rationis ſimilitudine aut idētitate deſu
mitur, vt in caſibus locum diſpoſitio habeat, quibus ratio eadē,
atq; exemplis ſit in diſpoſitione adiectis, vt habetur in l. vt reſpō
ſum. C. de tranſact. in c. ſedes. de reſcript. Vnde ad caſus trahi di-
ſpoſitionem non conuenit, qui diſſimiles exemplis, & rationis di
uerſæ ſunt. Crot. in rub. ff. ſol. mat. nu. 12. Riminal in conſ. 386. nu.
20. lib. 2. Sed enim diſſimilem, diuerſamq; penitus cauſam & ra-

-tionem debitorum, quæ voluntarie contracta, atq; eorú eſſe, quæ
facta nec. ſtario ſunt. Promptiusq; ei ſuccurrendum, qui neceſſi-
tate cogente, quàm qui vltro quid agit, tex. docet in d.l. ſi fideiuſ-
ſor. §. ſi neceſſaria. Ibiq; glo. & doc. ff. qui ſat. cog. cum alijs apud
nos in d. reſponſo auſcriptis. nu. 44. & nu. 82. Idq; & ſenſus ipſe
cóis docet. Itaque ſicut ad debita initio neceſſaria, exempla de-
creti in dote & donatione propter nuptias applicátur. Ita ad alia
eiuſdem rationis referri neceſſarijs verbum oportet.

Secundò reſpondetur argumentum regerendo coloris enim
nonnihil argu. haberet, ſi debitorum menuo ſimpliciter facta in
blanchæ decreto ſit, vt ex dotis tunc & donationis propter nu-
ptias exemplo reſtrictio debitorom non fiat. Quominus in debi
tis intelligi alijs poſſint, etiam quæ voluntaria initio ſunt. Cæterú
cum de neceſſarijs debitis ſemper loquatur, quæ proprie intelli-
gi niſi in bis nequeunt, quæ neceſſaria principio ſunt. Per exem-
plum ſubiectum, quod ad neceſſitates id genus cópetit, quæ ini-
tio ipſo cóſtát, Ipſa neceſſariorú ſignificatio baud dubie adiuua
23 tur, vt alia ſint prædicata, qualia † exempla ſubiecta demonſtrát.
l. ſi defenſor. ff. de interroga. actio. l. ſi vno. in prin. ff. loca. l. 3. Ibiq;
Bar. ff. de fundo inſtr. l. Titia. §. j. ff. de verbor. obli. c. inter dilectos.
ver. cæterum de fide inſtru. c. apoſtolus. 32. q. 7. Abb. in c. 2. nu. 52.
de ordi. cognitio.

Non obſtat, neceſſaria debita ea ét baberi, quæ facta volútarie
ſunt. d.l. in cómodato. §. ſicut. ff. cómoda. d.l. 3. C. de act. & oblig.
Ob id cum generaliter in debitis neceſſarijs blanchæ decretum
loquatur, initij aut originis diſtinctione non habita, volútaria, an
non origo ſit, generaliter decretum ipſum accipiendum, neq; bo
24 minis † eſſe, diſtinguere, vbi facta diſtinctio a lege non eſt. l. 3. in
fi. ff. de offi. præſid. l. de precio. ff. de publicia. Et alia non pauca. Et
quod Bal. ſcribit in conſi. 371. in volu. col. 2. circa med. li. 5. Quod
pro cói redditum Sauliano eſt, omnem interpretationem reſtri-
ctiuam literario contrariam ſermoni eſſe. De quo memoria habi
ta apud nos eſt in conſil. 194. nu. 4. Retorcutionem .n. argumenti
huius partis diuerſæ aduocationem ſuſtinere, ea his oſtenditur,
quæ ſcripta initio ex textibus, gloſis, & doc. babemus. Originem
in re proprie denominanda ſpectandá. Neq; neceſſaria dici de-
bita poſſe, quæ ab origine voluntatis oriuntur per text. in d.l. ſi fi-
deiuſſor. §. ſi neceſſaria. cum gl. & doc. ibi per text.. in l. alienatio-
nes. Ibiq; Alb. ff. fami. erciſ. Ea glo. & doc. in d.l. ſi duo. in glo. 3. ff.
de acq. hære. Areti. in d.l. is poteſt. in fi. ff. de acq. bære. Bal. & Ang.
in conſi. apud Tiraq. relatis in d. trac. de vtroque retractu. fol. 97.
nu. 15. & ſeq. Idq; textibus, doc. teſtimonijs, rationibusq; alijs, &
ipſis inuictis cumulatiſſime confirmatum in reſponſo memora-
to pro genero babemus. nu. 35. & ſequentium turba. In errore igi
tur manifeſtario aduocatio diuerſa deprehéditur. Cui viſum ſit,
neceſſarium æſtimandum, ad quod vltro quis ſe adſtrinxit, neceſ
ſitatem ipſi ſibi volens conciliando.

Secúdo ad arg. reſpondetur, neceſſarium debitum eſto dica-
tur, quod contractum vltro eſt, & initium cui voluntas dedit, ne-
ceſſarium tñ ſimpliciter non eſt. Neq; ſimpliciter neceſſitas con-
tingit, verum poſt tempus demum. quàm contractum eſt. In ipſo
tñ contrahendo neceſſitas vlla non ſubeſt. Itaq; cum ſimpliciter
25 † neceſſitas hæc nó interueniat, Debitum neceſſarium dici pro-
prie nequit, At improprie & ſecúdum quid, poſtquam contractú
eſt. Tale quippe proprie nó dicitur, quod tale ſimpliciter, & quá
tum ad omnia nó eſt. At ex aliquo tantummodo. Atq; ideo ad ne
ceſſitatem hanc trahi decretum nó cóuenit, quæ neceſſitas ſim-
pliciter nó eſt. Cum proprie & ſimpliciter, nó ſecúdum quid, in-
telligi verba debeát. l. ſpadonem. §. qui accepit. Ibiq; Bal. ff. de ex
cu. l. ſi cui lana. l. hæres meus. §. j. l. hoc legatum. Ibiq; Bar. ff. de le
ga. 3. l. j. ff. de dona. l. ſi. C. de his qui veniam æta. impe. c. pe. de ſen.
excom. c. ſtatutum. iuncto c. licet canó. de elect. lib. 6. Bar. in l. Lu-
cius. §. quæſitum. ff. de leg. 3. in l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte.
in l. maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adult. Bal. in l. adoptiuum. §. patro
num. ff. de in ius voc. in l. ſi non ſpeciali. nu. 6. & ſeq. C. de teſta. In-
26 de fit, vt debitum † proprie nó dicatur, quod in diem aut ſub con
ditione debetur. l. ſi ita ſcripſiſſet. ff. de leg. 2. Bart. & alij in l. j. nu.
32. ff. ſi cer. pet. Alex. in conſi. 106. nu. 3. ver. tertio verba ſtatuti. lib.
5. Et alia id genus innumera.

27 Tertio contrarius † argumento huic tex. eſt in d.c. 2. Ibiq; deci.
in 4. no. de teſtib. bam demum neceſſitatem intelligi, quæ ineuı-
tabilis ſit. Quocirca neceſſariú debitum non rectæ id dixerimus,
quod vitari poteſt. Sed .n. debitum excludere baud dubie liceat,
quod vltro quis, req; vlla non cogente fit.

Apparet ex his, conſequentiam non admitti, neceſſarium de-
bitum poſtea efficitur, quam contractum licet voluntarie eſt. Er-
go ad debitum bnc trahi ſtatutum conuenit, quo debitorú men
tio neceſſariorum fit. Quatenus pro volútario omnino habetur,
Et nibili pendi neceſſitatem oportet, quam volens quis ſibi ac-
cerſit. Vnde neceſſarium proprie dici id non poteſt.

Quarto ad arg. reſpondetur. Generaliter eſto in debitis neceſ-
ſarijs decretum loquatur, neceſſarium dici & id fac, quod volés
quis ſubit. Ad debitum tñ id genus referri ſtatutum non cónenit.
28 ſiquidem abſurda † ex relatione hac deſcendunt vt ei ſubuenia-
tur, qui vitio, culpave ſua coniectus in neceſſitatem eſt cótra tex.
in d.l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. cum alijs in d. reſponſo accumu
latis. nu. 44. & nu. 87. De quo uberius ét infra diſſeremus. Abſurdú
& alterum accedit, vt feudi, iuriſq; alieni perimendi occaſionem
decretum pariat. De quo abſurdo in reſponſo dictum prænarra-
to eſt. nu 80. ver. enimuero rationi nó cógruit. Atque abſurdú có
tingit, vt vigoris aut effectus quicquam uerbum neceſſarijs toties
repetitum non babeat, ſi ad debita refertur, quæ contracta uolun
tarie ſunt. quatenus ſub uerbis ea comprehéſa ſatis debiu erát,
ita vti monſtratum ante habemus. nu. 14. Quæ cum ita ſint, gene-
29 ralitatem reſtringit † abſurdi vel vnius excludédi cauſa, lex iubet,
vti ſcriptú habemus in conſi. 86. nu. 8. Quibus Fed. accedit in có
ſil. 210. caſus talis eſt, quidam Epiſcopus. poſt medi. Iaſ. in conſil.
582. col. 7. li. 2. Sed & in verbis vniuerſalibus reſtrictionem admit
tendam, ne abſurdi quicquam cóſequatur, in eodem demonſtra-
tum reſponſo habemus. nu. 76. Quin ét verborum offenſioné lex
agnoſcit, potius quàm abſurdam rem ferat Ale. in cóſil. 81. nu. 6.
in conſi. 93. nu. 4. & ſeq. li. 3. Dec. in c. cum inter in 7. no. de excep.
Quid hic dicédum, vbi nulla reſtrictio, nulla verborum læſio con
tingit. Quando quidem neceſſarium demum id intelligi. In quo
initio ipſo neceſſitas interuenit, demóſtratum ante ſatis, atq; in
30 reſponſo prædicto eſt. Hoc amplius † ét ſi decretorum interpreta
tio reiecta per decretum aliud inueniatur, ad literamq;, vt iacét,
intelligi verba oporteat. Ea tamen exploſa non cenſetur vnde ab
ſurdum quid emanat Soci. in l. cum auus. nu. 89. in l. Iulian nu. 5.
ff. de condi. & dem. in conſi. 84. nu. 3. circa fi. & ſeq. & nu. 6. libr. j.
Corn. in conſi. 14. col. 3. ver. item Bal. in conſi. 224. col. 5. li. 2. in có
ſi. 276. col. 5. ver. nó tamen tollitur. lib. 4. Expreſſius & ſignifican-
tius in conſi. 324. col. pe. in fi. li. 3. Brun. in tract. de mulieribus ar-
ti. 5. q. 29. col. j. poſt med. in fi. quæſtionis. Soc. Iun. in conſi. j. num.
142. li. j. Quid dicturi bic erimus, Vbi prohibitio vlla facta inter-
pretandi non eſt. Vbi non abſurdum vnum, at multiplex incurrit.
De quibus abſurdis etiam memoria babita in d. reſponſo pro ge
nero eſt. nu. 61. 76. & ſeq. nu. 85. verſi. nono debitorum eſto. nu. 90.
in fi. & ſeq. & nu. 104. & ſupra. nu. 11. circa fi.
31 Quinto rationibus † & alijs argumentum hoc a locutione aut
ſcriptura generali deductum confutatur, De quibus in reſponſo
memorato. nu. 51. 76. 78. 96. 105. 328. 332. 338. Vnde nihil eſt, quod ar
gumento illo generalitatis ſane quam flexili & vitatu facili aduo
catio partis fidat.

Sexto arg. retorquetur. Namq; prærerquam quod in ſpecie cótro-
uerſa euidentiſſime pars fallitur, generaliter neceſſaria debita in-
telligenda, etiam quæ voluntarium initium habent, ſic quomo-
do móſtratum ſæpiusq; habemus. Atque ideo ſignificationi ne-
ceſſariorú debitorum argumentú refragatur, Rationibus, & alijs
ſane quàm mouentibus locum reſtrictioni generalitatis eſſe de-
claratum non obſcure eſt. Quod cum ita ſit, in manifeſto retorcu
tio emicat. Hoc eſt per legem ipſam, legumq; rationes, nó ét ab
homine diſtinctioné, & reſtrictioné debitorú neceſſariorú fieri.

Retorcutionem item euidétem & arg. illud ſuffert, locú inter-
pretationi in re clara nó eſſe. Apertiſſima quippe res in gratiam
agnati & ſucceſſoris in feudo eſt. Neceſſaria debita ea demú ac-
cipiéda, in quibus aut initio ipſo neceſſitas ineſt, atq; ideo neceſ
ſariá originé babét, vel ſi volútaria, per legé tñ immediate, & ci-
tra vllú cóſenſum hominis, neceſſitas iniúgitur. Idq; ſicut texti-
bus, gloſarú, & doc. teſtimonijs vulgo receptú oſtédimus, Ita lu
mé nitidiſſimú obſcurare, ſoliq; tenebras effundere pars certat.

In eo ſane in primis repercuſſionem manifeſtiſſimam pars ſu
ſtinet. Tota .n. in eo eſt. Id vnum omniú maxime agit, vt doceat,
ad debita voluntarie contracta decretum trahendú. Atq; ideo ra
tionem eádem debitorum, quæ cótracta vltro ſunt, atq; eorum eſ
ſe, quæ neceſſitate facta impelléte ſunt. Sed .n. cauſam multo aliá
volútarie, atq; neceſſario contractorum eſſe, faciliusq; in neceſ-
ſario contractis opem ferendam, declaratum latis ante eſt. Diuer
ſitate itaq; rationis inter debita hac admiſſa, qúo ex diuerſis, ra-
tionemq; diuerſam babent. bus argumentandú pars cenſeat, aſſe

qui

qui ſatis non poſſum.l.ſi.ff.de calũnia.l.Papinianus exuli. ff.de mi
nor.l.3.§.j.Ibi nec ratio diuerſitatis reddi poteſt . ff.de inoſt.te-
ſta.l.ſeio.§.fi.ff.de annnis leg.l.is cui.§.ſatisfactionis. ff.vt in poſ
lega.l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patro.l.interpoſitas.C.de trã
ſactio. Et alia in dicto reſponſo pro genero adſcripta . nu.458.&
32 nu.467.vſque adeo porro† diuerſitatis ratioñe lea obſeruat,vt cu
ræ ſermo aut ſcriptura generalis nõ ſit, quominna reſtrictionem
patiatur,vbicunq; rationem diuerſam ea habent, quæ ſub gene-
rali ſcriptura comprebenſa quis aſſerit.gl.in c. quia circa in verſ.
aliorum.de elec.li.6.Dy.in cõſi.41.col.2.in fi.Bar.in l.omnes po-
puli.nu.57.ff.de inſti.& iure.in l.ſi pluribus. nu.6.circa med.verſ.
in dubio qoaliter intelligatur.ff.de leg.2.Signor.in conſi.244.col.
2.poſt med.ver.nec obſtat.d.l.ſi ſeruitus.Bald.in conſil.337.ſuper
primo puncto dico,ꝙ legatus.nu.2.li.4.Pau.de Ca.in conſil.187.
notandum eſt.col.pe.poſt med.lib.3.Are.in conſi.39.in facto.nu.
3.Soci.in l.ſi is qui.200.§.vtrum.nu.4.ff.de rebus dubijs. in l.Mar
cellus.§.quidam.col.2.ante med.verſi.quarto contra cõem. ff.ad
Trebel.& in conſi.21.nu.15.li.3.Fel.in c.ſignificaſti.col.6.circa fi.
ver.& ſi diceretur quare eſt.de reſcrip.Corn.in conſi.103.col.pe.
in conſi.108.col.4.& in cooſi.184 col.fi.li.j.Saluiol.in rub.ff.ſolu.
mat. nu.53.Rationem plane multo aliam debitorũ neceſſariorũ,
quàm voluntariorum eſſe,& ante dictum, & in reſponſo ipſo eſt.
num.82.Quid aũt in ratione diuerſa occupamur.Immo enim ius
33 idem & in ratione† minore probãdum vt nec ad ea ſcriptura ge
neralis trahatur,ratio in quibus minor eſt,Fulg.putat in cõſi.135.
in cauſa criminationis. col.3.ante medi.Sed & ius idem verborũ
voiuerſalium eſſe,eodem ſcriptum reſponſu legitur . nu.82.Quæ
res frequenti Decij locutioni contradicit,generaliter ſcripturam
generalem accipiendam, vt minor in caſu vno atq; alio ratio ar-
guatur . Sed.n.locus hic excutiendi non eſt. Quatenus diuerſam
rationem omnino voluntaria atq; neceſſaria debita habent.

Sed arg.lector,quæſo, ſincerus audiat,¦quo decreti blãchæ ſen
ſum peruertere aduerſarius laborat . Verba.n.decreti obſeruat,
quibus de ſuis.i.vaſalli debitis mẽtio ſit.Ita ob vaſalli ipſius debi
ta feudi alienationẽ decretũ ꝑmittit.Debita plane vaſalli ea pro-
prie intelligi,quæ ab eo cõtracta licet volũtaria ſunt. Scilicet va-
ſalli debita nõ erũt,quæ neceſſario ſolui ab eo oportet. Et diſſolu
tionẽ quorum ob rẽ ad eum ſpectantem vaſallo ipſi lex imperat.

Secundo argumenti plana ineptitudo ſit . Siquidem de vaſalli
debitis non ſimpliciter , verum ex qualitate mẽtio neceſſarijs ſit.
Ita duo cõiunctim decretũ poſcit,vt vaſalli, atq; neceſſariũ debi
tũ ſit. Vñ ſatis nõ eſt,vaſalli debitum eſſe,niſi & qualitas interue-
niat,vt neceſſario cõtractũ ab eo ſit,ꝑ ea, quæ de ſtatuti qualitate
probãda in rñſo ſcripta prædicto ſunt.nu.31.125.150.& nu.196.

Non obſtat , ob cauſas etiam uoluntarias feudi alienationem
permittendam,dum fraus modo aut dolus abſit . Quod argumẽ
tandi genus eo ſpectat,ut fraus præſumi dolusve nõ ſoleat.l.me-
rito.ff.pro ſoc. Atq; ideo ex cauſa iuſta factam alienationem in-
telligi,confutatum enim arg.hoc ex ſuperioribus liquet.Cauſam
iuſtam nec in principe præſumendam ubicunq; niſi ex cauſa qua
iuſta facere,quid non finitur.Atq; arg.partis admiſſo , nunquam
34 cauſa iuſta† præſumenda in principe nõ erit. Semper.n.dici pote
rit,dolum fratrumve in principe non præſumi, quem iuſtitiæ ple
num,& id ſentire,quod iuri cõgruit,lex præſumit,uti ſcriptũ ha-
bemus in conſi.5.nu.2.in conſi.103.nu.11.in conſi.168. num.9.in
conſi.172.in prin.in cõſi.293.nu.8. Et præſumptionem iuris prin
cipi aſpirare,Abb.ſcribit in c.cauſis. in 2.not.de regu.iur. Dec.in
conſil.125.nu.4.Pariſ.in conſi.5.nu.53.li.4.Quid ita igitur in pri-
uato homine , & principi non conferendo cauſam uoluntariam
iuſtam præſumendam effutire non pudet . Id quod principi ipſi
denegatum uel ſummo eſt.

Apparet ex reſpõſione hac,præſumptioni locum, de qua in d.
l.merito.nec in principis gratiam eſſe, ubicunq; tertij in commo
dum uertitur.Quid circa inferiorem probandũ priuatumve erit.
Idq; in d.etiam explicatum reſponſu habemus.nu.62.& ſeq.

Secundo arg. hoc partis textibus non paucis refragatur , qui-
35 bus† expreſſurum eſt, reijciendam interpretationem eſſe , Vnde
diſpoſitionis illudendæ circumueniendæq; occaſio præſtatur , ut
in conſi.noſtro.118.nu.24.in conſi.175.nu.3.& in d.reſponſo pro
genero.nu.61.& 77.Namq; ſi arg.hoc partis admittimus, dolum
fraudemq; non præſumi,locum nunquã interpretatio memora-
ta habebit,quæ ab occaſione fraudis dolive pellenda deſumitur.
Immo.n.illuſorum fieri actũ patiemur,niſi ſi doli fraudisve præ
ſtita probatio ſit.Quæ argumẽti cõfutatio in reſpõſo ẽt prædicto
confirmata apparet.nu.61.in fi.uerſ. neque contrarium his eſt.

Tertio arg.diluitur, dolus frausve eſto abſit , quæ conſilio aut
ex propoſito,vt aiunt committitur, Dolus tamen re ipſa interue-
nit. Læſionem quippe enormem ex debitis tot in maxima feuda-
lium bonorum parte vſq; adeo filius ſentiat,vt aliena eum viuе-
re miſericordia oporteat, ſi ratos patrios habere contractus co-
36 gitur.Dolum plane† re ipſa ſimilem, atq; eum eſſe , qui conſilio
admittitur,iuris incerti non eſt.l.2.§.ſi quis ſine.ff.de excep.doli.
l.ſi quis cum aliter.ff.de verb.obl.l.ſi ſuperſtite.ver.ſane. C.de do
lo.Bar.in l.fi.nu.3.in fi.ff.de prætor.ſtipul.Ancha.in conſil.39.pro
clariori.col 3.in conſ 83.viſa in fi.in conſ.180.viſa. nu.11.& in cõ
ſil.375.in ſupradicta.nu.2.Cor.in conſ.166.li.j.Deci.in conſ.551.
nu.4.Riminal.in conſ.39.nu.13.li.j.in conſ.222.in prin.lib.2.Ripa
li.3.reſponſorum.de dona.reuo.c.15.nu.10.Soc.Iun. in conſil.48.
nu.24.in conſ.129.nu.40.li.j.in conſi.38.num.25.li.2. in conſi.47.
nu.40.in conſi.50.nu.6.li.3.Et alia permulta.

Non ob expreſſiuum principem fuiſſe,vt ad debita neceſſaria
initio,vel quorum neceſſitas a lege ipſa mox imponitur , relatio
decreti fiat,ſi ea decreto ipſi mens fuerat. Argumenti.n.& huius
reflexionem non obſcure aduerſarius eacipit.¦Namq; cum debi-
torum memoria ſimpliciter in decreto habita Yolant eſſet,Ne in
controuerſiam forte vocaretur,ob quę debita alienare feudum li
ceat,omnia ne,an aliqua tantum,in certitudinem ſermone gene
rali habente,Expreſſum id blãchæ decreto, atq; elucidatum eſt:
In quo neceſſariorum mentio quartum toriensq; facta legitur,
quotiens debitorum cõmemoratio occurrit. Quæ euacua repeti
tio quarta fuerat,ſi debita etiam blancha ſenſerat,quæ neceſſita
te nulla cogente,contracta initio ſunt. Per alia item, ad debita id
genus initio neceſſaria,vel quæ a lege mox inducuntur,trahi de-
cretum oportet. De quibus in reſpooſo memorato.num.32.& ſe-
quentium congerie.Et nu.386.ver.ratione & alia.
37 Secundo reſpõdetur.Expreſſum† de neceſſarijs debitis ad mo
dum prænarratum,hoc eſt initio ipſo,vel quorum neceſſitas a lo
ge mox exiſtit , hoc ipſo intelligi , ꝙ iuris id rationibus coactis,
præſumptionibusve colligitur.Bal.in l.j.§ ſeruus per illum tex.ff.
ad Sillan.Soc.in conſi.188.col.fi.li.2.Rurſus cum ea mente decre
ti interpretationem hanc conſiſtere in reſponſo teſtatum prædi-
cto ſit . nu.102.Expreſſum id habetur , quod ex mente procedit.l.
tale pactum.§.fi.ff.de pac.l.ſi pactum.ff.de proba.Ex quibus tex.
ita Bal.ſcribit in cõſi.200.verba Cy.in fi.li.2.Idem ex Bar.Ang.&
alijs oſtenditur in l.prætor.§.j.per gl.ibi in verſi.expreſſum. ff.de
ope.no.nun.Rom.in conſ.270.271.in fi.Cur.Sen.in conſ.49.n.67.

Retorcutioni arg.& illud partis cedit , Qualitatem debiti ne-
38 ceſſarij,ſecundum verbi† tempus,hoc eſt cum feudi alienatio ſit,
intelligendã.l.in delictis. §.ſi extraneus. ff.de noxal.cum talibus
nõ paucis.Quæ in manifeſto retorcutio eſt. Siquidẽ verbo debi-
tis qualitas neceſſarija aſſuitur. Eam ob rẽ tempore ipſo verbi de
bitis,interuenire neceſſitatem oportet:cũ debita ipſa contrahun
tur.Idq; & a nobis obſeruatũ in reſcripto memorato eſt . nu.40.

Secundo ad arg.reſpondetur. Verbo alienationis qualitatẽ hac
neceſſariorum adiectam,Ad rem nihilo magis attinet.Siquidem
locum regula non habet de qua in d.§.ſi extraneus,Vbicunq; ab
ſurdi conſequi quicquam poteſt,ſi ſecundum verbi tempus qua-
litatem ſpectamus Card.Zab.in c.perpendimus. col.8.de ſen.ex
com.De quo Saluiol.meminit in rub.ff.ſol.mat.nu.106.ver.vel &
quarto . Abſurda plane nequidem pauca ab interpretatione hac
conſequi,declaratum ſatis ſuperius eſt.

Tertio reſpondetur,ad eum caſum regulam iam dictã non per
tinere.Quo ratio eadem tempore verbi: atq; ante tempus ipſum
non eſt Saluiol.in d.rub.ff.ſol.mat. a contrarijs argumentando.l.
j.ff.de his qui ſunt ſu vel alie.iur.Rationem plane diuerſam,ante
neceſſitas inueniatur,quam alienatio fiat & debita ineantur . An
poſtea accedat,quàm contracta ſunt, ſuperiora docent . ꝙ frugi
nullius verbum neceſſarijs totiens repetitum ſit,ꝙ feudi vniuerſi
ſubuertẽdi occaſio præſtatur,ſi tempore demum alienationis ne
ceſſitatem exquirimus . Diuerſitatis item rationem cumulatiſſi-
me & ſignificantiſſime ea iudicant, quæ ad reſpõſum notata me
moratum ſunt.d.nu.32.& ſequentium caterua.

Quarto reſpondetur.Quod dr̃, verbi tempore qualitatem ac-
cipiendam taxatiue id non accipi , vt tempore alio interuenire
qualitas non debeat . Idq; ex text.demonſtratur in d l.alienatio-
nes.Ibiq; Alb.ff.fam.erc.Ex Ang.in conſi.243.multi ſunt conſor-
tes.poſt prin.Ex Are.in d.l.ſi poteſt.in fi.cum alijs ſupra accumu-
latis . ſatis non eſſe tempore alienationis aut actus neceſſitatem
interuenire,quotiens niſi ob cauſam neceſſariã fieri quid nequit,
niſi ſi & ante, initioq; ipſo conciliata neceſſitas ſit . Ita ſatis non

fuerit,

fuerit, initio ipſo neceſsitatem contigiſſe, ſi poſtea deſijt. Neq; ad rem attinet, cum alienatio feudi fit, neceſsitatem vrgere, ſi a volũtate orta neceſsitas eſt. atq; ideo initio ipſo nõ fuit, cum factum debitum eſt, vel ante per legem ipſam impoſita aut inducta neceſsitas non ſit. Apparet ex his, rectam conſequentiam nõ eſſe tẽpore verbi alienationis, cum feudum alienatum, neceſsitas debiti apparet. Ergo ſatis ea neceſsitas erit, neq; tempore quo alio anteriori ea exigitur. Ex his enim cõfutata conſequẽtia oſtenditur, quæ ſcripta mox ſunt. Contrarij item cõſequentiæ huic tex. gl. & doc. ſunt in d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. qui ſat. cog. Vbi quotiens ex cõſenſu aut promisſione hominis cauẽdi neceſsitas emanat, priuilegio cautioois neceſſariæ non fruitur. Atqui tempore ipſo cantionis aut verbi, cum præſtatio cautionis fit, neceſsitas ipſa cauẽdi inuenitur. Sic tempore ipſo verbi, & alio anteriori neceſsitatem ipſam interuenire oportet. Ex gloſ. item & doc. conſequẽtia proſternitur in d. l. ſi duo in ver. ſcire. ff. de acq. hær. vbi latis non eſt, verbi tempore damnum contingere, niſi ſi & initio ipſo damnoſa aut nnerosa cauſa ſit.

Quinetò ſignificantius argu. ipſum proſternitur, quod a regula d. §. ſi extraneus. deducitur, Inficias eundo, alienationis tempore neceſsitatis qualitatem ſubeſſe. Etenim ſi ea demum neceſsitas in debitis intelligitur quæ initio contingit, vel per legem immediate iniungitur, vtiq; tẽpore ipſo alienationis qualitas hoc non repetitur. Quia neceſſario tempore alienationis cõtracta debita nõ apparent. Inde hallucinatio manifeſta partis, & fallacia argumenti eius euidẽs cõſtat, cum ſatis neceſsitatem debiti in feudo aliẽnãdo putat, quæ ex debito ipſo cõtracto fit. Quoniam de neceſsitate hac decretum nõ loqui, neq; intelligi in ea poſſe, ſatis ſuperq; dictum tam ſæpisſime eſt. Itaq; cum ad neceſsitatem decretum pertineat, vel quæ initio eſt, vel a lege immediate procedit. Neceſsitas hæc nec tunc interuenit, cum feudi alienatio exercetur. Alienationis verbo igitur qualitas eſto adiecta neceſſariorum ſit, verbi tamen aut alienationis tempore qualitas hæc neceſſitatis non inuenitur, neceſsitas videlicet, quam lex exquirit, verũ alia, quam nihil lex ipſa facit. Et quæ curæ legi non eſt.

Argumento alio opinionis ſuæ peruicaciam obſcurare partis aduocatio certat. Et ſi maxime ratio diuerſa debiti, quod voluntarie, atq; eius videatur, quod contractum neceſſario eſt. Attamẽ
39 † ei etiam opem ferendam, qui culpa ſua in neceſsitatem incidit ex Alex. & Soc. in d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. Fel. in c. ſi qui teſtium. in fi. de teſtĩo. Bal. in conſil. 20. quid importent iſta verba. li. 2. Profligatum quippe arg. hoc ex his ſatis liquet, quæ in reſponſo ſcripta ante memorato ſunt. nu. 87. & tribus ſeq. Atque præterea, quæ relata ibi leguntur, Ex Ang. Imo. Rom. Alex. & Soc. arg. ipſum debellatur in l. marcellus. §. res quæ. ff. ad Treb. Bona fideicõmiſſa, quæ ob cauſam alienare neceſſariam licet, propter neceſsitatẽ nõ diſtrahi, in quam vitio ſuo hæres grauatus deuenit. Quã receptam ſentẽtiam Soc. ibi aſſerit. Idem Alex. probat in l. quamuis. nu. 11. poſt med. ff. ſol. mat. & in conſil. 32. circa fi. li. j. Crebriorem opi. hãc Iaſ. etiam ait in auth. res quæ nu. 20. C. com. de lega. Et niſi ob vitæ aut membri redemptionem bona tunc fideicommiſſa nõ alienari, cum vitio grauati neceſsitas accidit, in d. auth. res quæ. circa fi. Fulg. putat Soc. in d. l. marcellus. §. res quæ. nu. 4.

Bald. huc accedit in c. ex parte. in prin. de conſuet. Priuilegium ne vltra quàm facere poſſit, maritus conueniatur, ei non tribui qui vitio ſuo factus pauperior eſt per tex. no. in l. pen. ff. de iur. do. ſequitur Iaſ. in l. quod nomine in fi. primi nota. ff. de condi. indeb. Ex tex. id præter Bal. & Iaſ. cõfirmatur in l. ſed hoc ita. §. j. ff. de re iud. Quem tex. pro ſententia hac Crotus nominat in l. frater a fratri in fi. ff. de condi. indebi. Baldum etiam Crot. Vocat in ca. ſedes. num. 5. ff. de reſcrip.

In eandem ſnĩam Bal. ſcribit in cõſi. 478. quædam ſunt res. nu. 2. li. 2. Quibus caſibus virum pauperiorẽ ſuſtẽtare vxor diues cogitur, receptũ id nõ eſſe, vbicunq; mariti vitio pauperies accidit.

Neq; dixeris, ad delictum prædicta ſpectare, ei ſubueniẽdum nõ fore, qui ex crimine factus egenus ſit. Rationem aliam eius videri, qui per culpam pauperie laborat. Ius enim idem & culpę eſſe, Soc. ſcribit in d. l. marcellus. §. res quæ. nu. 3. Crot. in d. l. frater a fratre. in fi. Idem Alex. ſentit in d. l. quamuis. nu. 11. poſt med. ff. de in ius voc. Rationis quippe atq; æquitatis non videtur, ad incommodum alienum culpam cuius recidere. Et noxiam vaſalli aut hæredis grauati culpã agnato ſucceſſori, ſubſtitutove eſſe. Quã rationem in ſpecie Alex. obſeruat in d. l. quamuis. Ex his item ratio hæc iuuatur, quæ in reſpõſo ſcripta prænarrato habemus. nu. 91 266. & num. 469. Atq; nominatim ex facto aut culpa patris ius filij non minui in d. teſtatum reſponſo eſt. nu. 92. Ibiq; aduocatio
40 nis partis error manifeſtarius aperitur. Quam etiam † non præterit, ſui eam longe diſsimilem in iudicio illo grauiori cercenaſchi fuiſſe. In quo aduerſus primogenituram a patre inſtitutam recte filium reclamare contendit. Si primogenituram filius oppugnat, quæ iure introducta diuino eſt Geneſis. ca. 21. 25. 27. Ad hebręos. c. 12. c. licet. de voto. Old. in cõſ. 237. perlectis. vnde familiæ dignitas ſalua manet. Quid ita fronte tam perfricta defuncti factum ratum a filio habendum ſcribere non puduit, vnde filij excidiũ, & familiæ pernicies ſequitur.

Neq; reſpõſio mutat, qua cõtra deciſiones has aduocatio ipſa vtitur. Ad eum caſum eas ſpectare, quo prohibitum quid regulariter, & permiſſum niſi in caſibus quibuſdam nõ eſt. Cauſam aliã ſpeciei controuerſæ eſſe, In qua permisſio feudi alienãdi per omnia vertitur. Vitijs enim & erroribus non paucis reſponſio hęc laborat. Principio, feudi alienationem ex cauſa quauis etiam volũtaria atq; ex delicto etiam permiſſam putat. Atque ideo cõe feudorũ ius ex toto abrogatum. Aliter quippe permisſio feudi alienãdi intelligi per omnia non põt. At. n. decretis ipſis Yolãt & blãchæ reſpõſio hæc repugnat. quibus niſi in caſibus certis dotis videlicet, donationis propter nuptias, debitis neceſſarijs, & neceſſitates alienari feudum nõ poteſt. Quod ſi ei Yolant & blanchæ mens fuerat, vt generalis & abſoluta feudi alienandi permisſio eſſet, Quorſum de dotibus, donationibus propter nuptias, debitis neceſſarijs, & neceſsitatibus alijs exprimere. Quid item attinebat, reſtrictionem ad neceſſaria debita per blancham fieri. An non ſatis erat, feudi ipſius alienandi habenas ſoluere.

Secundo textibus nõ parum multis reſponſio hæc aduerſatur. Quibus expreſſum eſt, nominatim correctionem faciendã. Eandemq; ad caſus enarratos coercendam. Id quod reſponſi iam dicti index declarat in ver. correctio.

Conſequens his ſit, reſponſione ſua partem referri, cum feudi alienationẽ permiſſam regulariter, atq; ex toto exiſtimat. Immo enim econtrario, prohibitam eam regulariter, & niſi in caſibus quibuſdã permiſſam non eſſe, & verba & mens ipſa decreti docent. Idq; & in reſponſo cõfirmatum prædicto legitur. nume. 65, Quo magis admirer, id genus reſponſione vti pudori non fuiſſe.
41 Hoc amplius, contradictionis vitio † in reſponſione hac eripi pars nequit. Namq; cum arg. illud refellere conatur, ſuperfluũ neceſſarijs verbum totiès repetitum fieri, ſi ad debita refertur, quæ cõtracta volũtarie ſunt, In multis effectum produci ait, de quibus dictũ ante eſt. In quibus feudi permiſſa alienatio nõ erit. Conſequẽter interpretationem tũc admittit, generalem feudi alienãdi poteſtatem ob verbum neceſſarijs nõ eſſe. Itaq; cum permiſſam modo alienationẽ ex toto ait, An nõ cõtraria ipſi ſibi loquitur.

Quod autem Alex. & Soc. teſtimonio in d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria pars nititur, vt ei ẽt ſuccurratur, qui vitio ſuo indiget ad neceſsitatemq; trahitur. Atq; ideo neceſſariam ſatiſdationem intelligi, ẽt quæ ex contractu, delictove præſtatur. Quoniam & per legem neceſsitas hæc cauẽdi inducitur. Mirum, ſi parti ipſi arg.
42 hoc euidenter obſtet. Neceſſariam quippe † ſatiſdationem nõ aliã admittũt, niſi cuius præſtandę neceſsitas per legem ipſam immediate, ſine vlla eius promisſione, ab homine inducitur. Vnde ſi promiſſa ſatiſdatio ab homine ſit, volũtariam eam, nõ neceſſariã aũt, quamuis neceſsitas in ea poſt promisſionem inueniatur. Vnde ex verbis ipſis liquidisſimis Alex. & Soc. menteq; corũ perſpicua nõ poſſunt voluntaria debita non æſtimari, quę ex promisſione contracta hominis ſunt. Id quia ex promisſione & voluntate hominis immediate oriũtur. Idq; ſermone prolixiore executi initio ſumus. Nominatũq, id ex Soc. in d. §. ſi neceſſaria oſtẽdimus. nu. 7. poſt gl. ibi, quæ pellucide id diſerit. Voluntariam ſatiſdationem intelligi, quæ ex conuentione aut promisſione debetur.

Neq; ad rem attinet, ex facto hominis volũtario neceſsitatem hanc ſatiſdandi per legem imponi, atq; ideo originẽ voluntariã neceſsitati eſſe. Quoniam voluntas hæc in ſatiſdatione ipſa non inuenitur. quandoquidem promisſio vlla facta de ſatiſdando nõ ſit. Vnde quia ſine conſenſu & voluntate vlla hominis cauẽdi neceſsitas per legem imponitur, neceſſaria ſatiſdatio iudicatur. Ad rem igitur non attinet, ex facto hominis voluntario cauendi neceſsitatem induci, vt voluntaria ob id cenſeatur, cũ voluntas hæc a ſatiſdatione ipſa abſit, neq; ad cautionem ipſam verba promisſionis aut facti hominis omnino reſpiciant.

Conſequenter his dicẽdum, Ex facto hominis voluntario tum deniq; effectum voluntarium ſequi, ſi ad effectum illum volũtas ipſa aſpiciat, & ad effectum illum verba ipſa diſpoſitionis ſpectãt.

Aliter atq; ſi in facto hominis voluntario mentio vlla de effectu
quo ooo ſit, verum a lege ipſa præter hominis voluntatem, effe-
ctus ille inrroducitur. Legi.n.ceu cauſæ eius immediatæ & proxi
mæ, noo homini tribuitur, ſic quomodo locupletius & luculen-
tius declaratum in ſuperioribus apparet.nu.5.

Fel. item dictum nō mouet io d.c.ſi qui teſtium. In ſi. de teſtib,
Pauperi ex æquitate ſuccurrēdum, quamois culpa ſua pauperies
cōtigerit. In caſibus.n.ab eo expresſis loquitur. In quibus tertij
nō intereſt neq; incommodum alienum vertitur. Quod in patri-
mooio minuēdo cōſiſtit.l.3.ff. de dam.inſec. Cauſa alia ſpeciei cō
trouerſæ eſt. Io qua filij diſpēdium iactura & ſeudi vertitur, quod
filio ipſi debitum ex contractu feudi ipſius & inueſtituris maio-
rū eſt. Idq; ex Imola & doc.oſtēditur in d.l.marcellus. §.res quæ.
Qui hæredi ſuccorrēdum grauato oō putant, qui vitio ſuo in ne-
ceſsitatem incidit. Id quia ſubſtituti incommodum vertitur. Vn-
de cum Imolæ teſtimonio Felyoi dictū nitatur, vt Imola ipſe ſen
tit, Ita iotelligi Fel. oportet, cum tertij ius videlicet deterius oon
ſit, neqoe incommodo alieno pauperi ſubuenitur. Bar. in l.non ſo
lom. §.ſi liberationis verba.nu.7.ff. de lib.leg. & io l.cum quidam
circa med.ver. ſolutio intelligo.ff. de his quibus vt indig. Rom. io
cooſi.215.nu.5. Huc & illud ſpectat, ſecūdum qualitares & condi
tiones relati, referens accipiendum.l.ſi prior maritus. ff.ſol.mat.
l.aſſe toto.ff. de hære.inſti. Et alia nō pauca Felyni ēt ipſius verbis
& ratione interpretatio ſeu reſponſio hæc cōfirmatur. Aequitatis
43 enim ratione † ad opinionem ſuam Fel. impellitur, vt culpę, vitij-
ve ratio nō prohibeat, quominus egenti ſubueoiatur. Sed.n. æqui
tatis locus rationi nō eſt, vbicunq; detrimēto alieno pauperi opi
tulamur. Ita vti verbis pluribus in reſponſo teſtatum memorato
habemus.nu.91.& ſeq.nu.266.& nu 469.

44 Nihilo magis Bal. ſnīa † officit in d.cōſil.20.li.5.ob debitum ca
lore iuuenili, aut ea maleficio cōtractum bonorū fideicommiſſo
rū alienationem ob perſonam redimēdam permitti, vbicunque
propter neceſsitates ſubleuādas alienādi facultas datur. Vnde.o.
in carcerem vaſallus deſuoctus ob debita cōtracta conijci ea for
ma inſtrumētorum poſſet, vtpote quæ in formam cōſcripta exe-
cutoriam ſunt. Sicut ob debita id genus diſſoloēda feudi permiſ
ſa alienatio erat, ita Propter debita hæc a filio ipſo feudum alie-
nādum. Idq; Philiberti Ducis decreto, quo ius idem ſucceſſoris,
atq; vaſalli defuncti cōſtituitur. Ex fide.o.nō bona ſatis Bal. indu-
citur. Vtpote qui parti ipſi euidēter oocet, ſi raōonem eius ſpecta
mus. Idcirco.n. pro debito voluntario & maleficio, perſonæ redi
mēdæ ius eſſe ait. Qm̄ expresſim id a teſtatore cōceſſum ob per-
ſonam redimēdam eſt. Qui in perſonam redimēdam alienādi co
piam nominatim fecit. Quo caſu ad debitam atq; adeo cauſam
voluntariam, cogitatum neceſſario videtur, cum bellum oō geri
tur. Ius aliud ſeruādum Bal. ſubijcit, quotiēs in cauſam illam per
ſonæ redimēdæ alienādi poteſtas nō ſit. Tunc enim niſi legitima
tenus alienādi ſacultarem noo dari. Ita Bal. teſtimoniū parti coo
trarium euidenōſſime apparet, quoticos de perſona redimenda
in facultate ob oeceſsitates alienandi, verbum oon ſit.

Secundo cum Bal. teſtimonio io d.conſi.20.pars vtitur, Id Bal.
ſentire facit, vt nihil interſit, ob neceſsitates ſimpliciter, an ob p̄-
ſonā redimēdā alienare cōcedatur. Vtroq; quippe caſu ēt ob ma
leficiū debitaq; volūtaria alienādi ius eſſe. At.n.ſi eā Baldo fuiſſe
mēte dicimus, inertia atq; ſrugi oollius verba illa facimos, & pro
redēptione perſonæ. Quibos Bal. adnititur. Et quæ ſola expendit.

Tertio Bal. ipſe nominatim ſeoſui huic reſiſtit, qui expresſionis
ratione mouetur, ꝙ de perſona expreſſum redimenda eſt. Neque
45 dici † poteſt, expresſionem hanc io verbo oeceſsitates intelligi.
Quooiam ſub verbo neceſsitates cootioeri redemptio noo po-
teſt, etiam vbi comprehenſam alias dicamus, expresſiooe ipſius
redemptionis oominatim ſacta.l.cum ex filio. §.j.l.qui plures.§.
itaque.l.ex ſacto.§.item quæro.ff. de vulg.l.noonuoquam.ff. de cō
di.& dem l.expreſſa.ff. de reg.iur. & illud, dicite diſcipulis eius,
& petro. Diſcipulorum enim appellationi Petrus ooo cedit, poſt-
quam expresſio ſacta eius eſt. Itaq; expresſionis verbi redemptio
nis, nō ēt neceſsitatū verbo Bal. ſnīa fundatur. Quocirca redem-
ptionis expresſione remota, ſicut ius aliud admittendum Bal. pu
tat, Ita parti ipſi perſpicue aduerſatur, ne ex verbo neceſsitates,
redimere perſonam liceat, vbicunq; capti vitio oeceſsitas cōtin-
git. Ita cū probatisſima doc. ſententia in d.l. Marcellus. §.res quę.
& in d.auth.res quæ.eo ēt caſu Bal. facit, quo vitæ aot membri re
dimendi neceſsitas incurrit, cōtra quam Fulgoſio & Socino pla-
cere ante oſtendimus, Secūdum quæ, aduerſarius parti eo etiam
caſu Bal. apparet quo propitios ſibi Fulgoſium cū Socino habet.

Quos ipſos ſatales parti eſſe, monſtratum liquido aote eſt.

Quarto vbi aliud ſcriptum apud Bal. fuerat, hoc eſt, rationē ne
ceſsitatum habendam, quæ a ſacto hominis voluntatio, ab homi
neq; ipſo immediate deſcendunt, flocci faciendum id eſſet, vtpo
te quod textibus, gloſis, & granisſimis, pleoisſimisque doc. teſti-
monijs repugnat. Sic quomodo ſæpisſime, cumulatisſimeve mō
ſtratum & ſuperius. & in d. reſponſo eſt.

Quinto non modo io d.conſi.20.libr. 2. ſed & io d.l.ſi fideiuſ-
ſor. §.ſi neceſſaria. ratione fortiore Bald. pugnat. Ibi enim &
tunc quoq; nihili neceſsitatem facit, quæ vitio cuius euenit, cum
tertij incommodum non vertitur. Quid hic dicendum, vbi feu-
di iactura periculumque verſatur. Et quamuis damni ratione ta-
cente, Bald. dictum recipi io d.§.ſi oeceſſaria noo ſoleat, damni
tamen cauſa occurrente, recepta haud dubie ex prædictis appa-
ret. Parti quoque aduerſarius Bald. idem legitur in d.conſil.478.
nu.2.lib.5. Inopiæ mariti rationem oon habendā, vt ab vxore ſu-
ſtentur, quotiens mariti ipſius uioo egeſtas incurrit. A Bal. etiam
vulnus lucrificum pars accipit in d.c.ex parte.in prin. de conſue
tu.& in d.c. ſedes.ou.5. de reſcr. De quo memoria habita ante eſt
ou.39. ut mirari ſatis neqoeam, impudenter adeo Baldum ſecum
ſacere, a parte ſcriptum qui partem ipſam nominatim condem-
46 nat. Parti etiam Bal. obſtat † in conſi.532 præmittendom eſt ad
euideotiam, ꝙ ordo.num.3.lib.1. Qui neceſsitatem euidētem po
ſcit, quotiens niſi ex neceſsitate perfici vendioo nequit. At enim
quomodo euideos dici neceſsitas poterit quæ a cauſa originem
uoluntaria ducit.

Sextò ex diuerſis penitus aduerſarium argumentari, cum Bal.
teſtimonium profert, euidenter oſteoditur. In qua ſpecie eoim
Bal. cooſuluit, ſi ad voluntaria debita alienaodi facoltas ooo tra
hitur, infructuoſa omnioo verba illa fiunt, & pro perſona redi-
menda. Quoniam quæ ob cauſam inioo ipſo neceſſariam redem
ptio ſit, incluſa ea, atq; expreſſa ſatis in verbo neceſsitatibus erat.
Ita de re effectus cuius eſſe verba illa nequeuot, Et pro perſooa
redimenda, niſi ſi ad cauſas etiam voluntarias trahitur. Qood cū
47 ita ſit, Ita verba intelligi † illa decet, & pro perſooa redimenda,
oe irrita, vacuaq; ab effectu iaceant.l.5. in ſi.ff.ſi quis in ius voca.
oō ierit.l.quibos diebus.§.dominus. Et quod ibi Barto. & Socin.
ff. de cōdi.& demō. cum alijs in d.reſpōſo pro geoero ipſo accis
mulatis nu.46.& ſeq.ou.77.312.& nu.341. Et quorſum in redem
ptione ob cauſam initio neceſſariam prouidere, cum prouiſum
iam ex verbo ipſo neceſsitates eſſet. Inutilis enim prouiſio abij-
cienda.l.ſi plures.ff. de teſta.tute. Soc. Iun. io conſi.182.num.15.&
ſeq.lib.2. Vnde cum niſi in cauſa voluntaria vtilitatis qoid affer-
re prouiſio illa de perſona redimenda nequeat. Ad cauſam ip-
ſam voluotariam noo trahi non poteſt. Ratio hæc verborum va-
cantium aut ſuperfluentium, in decreto ſilet, quamuis ad debita
noo trahatur, quæ cōtracta volūtario ſont. Namq; & ſi maxime
expresſio ſacta io dote, donatione propter nuptias, & debitis ne
ceſſarijs eſſet. Conſeqoens tñ non ſit, ad cauſas alias neceſſarias
48 trahendū decretum eſſe, quateous † extra caſus expreſſos corre
ctorium educi ius nō ſoleat, vt in dicto notatom reſpōſo habe-
mus nu.85 Vnde niſi ſubiectio ſacta uerborum eſſet, & pro ne-
ceſsitatibus ſuis alijs quibuſcunq; caſos omoes comprehēſi ne-
ceſſarij nō fueraot. In quibus initio ipſo etiam neceſsitas ſubeſt.
Qui nō infrequentes cootingunt. In qua clauſula & pro neceſsi-
tatibus alijs ſuis quibuſcunq;, verbis pluribus occupati in reſpō
ſo prædicto ſimus nu.67.& pluribus ſeq. Atqoe vbi ſub uerbis il
lis debitos neceſſarijs, neceſsitates comprehendi omnes poſſent,
quod nequaquam admittimus, cum frequentes citra debita, in-
49 teruenīaot, ſatis tamen † eſt, uocari in dubitationem poſſe, ad ne
ceſsitates oe alias uerba illa pertineāt. Quo caſu ſuperflua dici
uerba illa non poſſunt, & pro neceſsitatibus ſuis alijs quibuſcū-
qoe, ſatis quippe uerba operātur, quæ dubitatiooem abigūt. Ro-
ma. in cōſi.117.ex præmiſſa col.2. Alex. io cōſi.33.nu.9.uerſi. nec
ad hoc obſtat lib.1.& apud nos in l.1.nu.115.ff. de lega.1.

Septimo præmiſſorum omniom nihil eſſe ſac. Ad perſonam redi
mendam in ſpecie Bald. eſto neceſsitates uerbum proſit, ad rem
id nihilo magis attinet. Id quia ex diuerſis prorſus argumentum
50 deducitur. Id eſt a teſtarore in bonis ſuis, ad priocipem in feu-
do. Ioter quos nō paululum differt, ratioq; diuerſitatis non leuis
uertitur. Teſtator enim pro arbitrio bona ſua diſponit. §. diſpo-
nat. in authen. de nup. Princeps plane deteriorē agnatorum con-
ditionem ſine cauſa in feudo nō facit. qoateous ex cōtractu agna
tis ius competit, quod citra cauſam, lædere princeps non permit-
titur. Sic quomodo ſcriptum apud nos legitur in tracta. de antiq.

temp.

temp.parte 1.nu.5.Sed enim cauſa iuſta iuris agnatorum io feudo lædendi, intelligi in eo oequit, quod neceſsitate nulla urgēte, ex uoluntate, aut mera animi libidine fit. Et in quo delinquendi & feudi totius peſſumdandi occaſio præſtatur. De qua occaſione ſcriptum ſatis in d.reſponſo legitur ou.80.uerſi. enimuero rationi cōgruit. Ratioois igitur diuerſitate ioter caſum Bald. io d. conſi. 20.& caſum controuerſum interuenieote, oihil eſt, ꝙ a caſu Bald. argu. deſumatur. l. naturaliter. §. oibil commune. ff.de acquir.poſſ.l.ioter ſtipulantem.§ ſacram, uerſi.ſed hæc diſsimilia ſunt.ff.de uerb.oblig.Et alia innumerata.

Octauo alienum a ſpecie controuerſa Bald, dictum eſſe, non obſcure declaratur. Quooiam † offerendi hic ius tractatur, quod hypothecam expoſtulat, ut in dicto expreſſum reſpooſo eſt nu. 387.uerſi.ius hoc offerendi, & nu.duobus ſeq.Sed eoim ad debita uoluntaria decreta fac pertinere, quod ipſum modis omnibus improbamus, feudum tameo alienare, hypothecęve ſubijcere non aliter licet, niſi ſi debita conſtent, quorum oomine alienatio aut hypotheca fit.l.diuus Ibiq; Bar.ff.de mili.teſta. Et alia nō pauca. Enimuero debita vlla anteriora oon docētur, propter quę pignori oecti feudum deberet. Qualitate igitur debitorum in decreto expreſſa noo apparente, Ideſt ꝙ propter debita antecedentia hypothecæ feudum deſtinaretur, fruſtra decretorum beneficio partē fidere in dcō monſtratum reſponſo eſt. nu.32.155.540. verſi. Idq́; recipi & nu.396. Hypotheca plane tacente, nihil eſt, ꝙ ad ius offerendi pars adeat. Non me fugit, iodaginem loogiorem in reſponſione hac octaua exquiri. Cæterum cum abunde ſatis aliæ non deſint, otioſam in ea diſceptatiooem duxi.

Apparet ex his, rectius Bal.teſtimonium in d.conſi. 50.lib.2.in generi gratiam ſub reſponſo memorato a nobis productum.ou, 94.Sed & Bald.teſtimonia quatuor aduerſario oneroſa in quinta ante data reſponſi ooe apparent. Inde meotis diuerſæ turbatam ſpectare videtudioem licet. Cum Baldi conſilia ſecum facere, & perinde quaſi ſibi opitulantia vocari a Tiraq.putat. Quandoquidem aduerſario ipſi validiſsime & ſane quàm perſpicue cum Tiraquello Baldus reſiſtunt.

Sed Bal.teſtimonium aliud vtile ſibi pars ait in conſi.49.domi ons Dy.libr.3.ab oppoſitis in morem hunc argumentando. Sicut alieoandi prohibitio in verba vniuerſalia cōcepta ſpeciem oēm alieoationis apprehendit. Ita ea diuerſo, quæ verbis vniuerſalib. ob neceſsitates quaſcunque alienaodi facta permiſsio eſt, Ad neceſsitates trahēda omnes erit, etiam quæ a voluntaria cauſa exi-
52 ſtunt. Enimuero † ex reſponſo prædicto difiectum argu. hoc legitur.ou.68. Ad oeceſsitates, quę ea debitis fiunt, porrigi decretum noo poſſe, vtpote de quibus expreſsio facta in ſpecie eſt. Idq́; vltra ſcripta ibi, ex Rom.iuuatur in conſi.503.nu.4. Ruino in conſi, 121.in fi.li.5. Eodem & illud ſpectat, conditionis repetitionem in legatis non admitti, in quibus conditio adiecta ſpecialis eſt ſeu prouiſum in ſpecie apparet. l.ſub conditione cum gl.ff.de hære, inſti.l.alumnæ, in prin.ff.de adim.leg.Bal.io l.cum multæ.verſ.ibi ergo, hic dicit imperator.C.de dona, ante nup. Ang.in conſi.294. col.2.in fi.& col.ſeq.in fi.Cum.in conſi.112. ciius quidam Florentinus.col.5.poſt med.Rom.in d.conſi.503.nu.4.Io.de Ana.io conſil.8.circa fi.Alex.io conſi.66.li.3.& in conſil.158.nu.5.li.6.Reſpōſionibus & alijs non paucis clauſula confutata, & pro oeceſsitatibus ſuis alijs quibuſcuoq;, in reſpōſo prædicto legitur. nu.69.& pluribus alijs. Atq; ſeoſu ipſo cōi clauſulam noo obſtare liquet, quæ de neceſsitatibus, oon debitis voluotarijs loquitur.

Quod vero dicitur, locum decretis zuę feudi alienandi facultati
53 ounquam ferme futurum, ſi ad † debita relatio neceſſaria fit. In quibus initio ipſo neceſsitas inuenitur Re ipſa falſi conuiocitur, An nō neceſsitas ipſa vltra dotes & donationes propter nuptias, in feudi bonis, iuribosve eius per iudicia & extra cōſeruaodis, recuperandisve, In digoitate eius tueoda. In prædijs feudalibus colendis, calamitatem a grandioe aut cœli iniuria vaſallis & colonis eorum patiētibus. In farctis tectisq; ædificijs habēdis. In ſumptibus neceſſarijs vtilibusve faciēdis. Io morbis curādis, in obſequijs, ſubſidijsq́; charitatiuis feudi iure domioo directo præſtandis. In liberorum diſciplina literaria aut militari. In captiuitate redimenda, quæ citra culpam acciderit, per bellum pira aut latrooes, piratasve. Caſiis deniq; infiniti prope modum mortalibus incurrunt, quibus ioitio ipſe neceſſarijs rebus vltra debita perſoluenda, indigeāt. Et in quibus culpæ quicqnam adſcribi vaſallis oequit. Atq; vt verum nō diffiteatur, cum neceſsitas rerum in argumento hoc initio ipſo, ea cluditur, ſenſus communis egeſtus non dubie includitur, cum tam manifeſtiſsima pernegātur.

Niſi ſi ſcientem, prudentemve hoc genus argumenta iuuant.

Tolerabilior plane inſpectio diuerſa fuerat, ſi ob cauſam quā iuſtam aut vtilem nomina facta debitorum oſtenderet, quamuis euētus ſecutus triſtis fit. At enim nō modo fides facta rei aut cauſæ vllius iuſtæ oon eſt, verum ex debitoris perſona, prodigi videlicet, contra iuris præſumptio certat. Tolerabilior item aduerſarij inſpectio fieret, ſi in debitis ipſis contraheodis cauſæ cuius iuſtæ facta commemoratio fit. In qnam rem pecunia taota, tamq; crebro ex mutuo caperetur. Et ob quam bonorum Tot, quæ præcipua eſſent, alienationes fierēt. Et quam neceſſariam cauſarum expreſsionem vſq; adeo oſtendimus, ou.10. vt booo cui eſſe probatiooes earum non ſoleant.

Argumento alio adminiculum ſibi aduerſarius parat. Numq; filij & agnati ius feudi cauſam tuentis ea eo totū cōſtat, ꝙ ad debita initio neceſſaria, ſeu quæ legis neceſsitate immediate fiūt referri decreta oportet. Id quia rationis æquitatisve ooo videtur oeceſsitati eius auxiliare ius eſſe, quæ agētis culpa acciderit. Eoimuero rationem hanc aduerſarius ita elidit & cædit. Nihil culpam
54 faciendam, † vnde conciliata oeceſsitas eſt, Quotiens ad caſum neceſsitatis commiſſa aut ordinata culpa non ſit. l.electio.§.ſi is quem.ff.de oox al.l.non omne.ff.de ſtatu lib.l.ſi qui is. ff.de actio. & obl.& alia id genus.

Alieoum arg.hoc a re propoſita eſt. Quatenus non id diſceptatur, vt pœnę aut incommodi quicquam ea culpa ſua vaſallus hæresve eius luat. Verum id demum agitur, ne ea vaſalli debitoris culpa dāoum io feudo ſucceſſor faciat feudoq; ipſo careat. Quo caſu oneroſum tertio culpam cuius ooo eſſe, iodiſcriminatim leges doc.que clamant. Ad caſom vel non ordinata culpa ſit, vt ex reſponſo memorato liqu diſsime abundeq; liquet. nu.91.& ſeq. & nu.266.& nu.469.

Secundo reſpondetur. De eo quæri fae, culpæ ne pœnam depēdi a vaſallo oporteat, Tametſi ordioata ad caſum noo ſit. Impunitam tamen id genus culpam non eſſe, quomious caſus aut dānom præſtetur, quotiens damnū ipſum ſequi ab ea poteſt. Et pro eo tunc rem haberi, ac ſi parata culpa ad caſum ſit. Barto.in l.ſi vt certo.§.ſed interdum.ff.commoda. Cor.io coofil.573.col.3.circa fi.li.1.Ruin.io conſi.65.col.fi.li.5. Sed o.damoum & detrimētum feudi ex culpa hac ſequi vaſalli poſſe, ſi pro arbitrio in ſucceſſorū necem, debitorum nomina facere, feudumq; pignori ſuppooere & alienare liceat, quis oō videt. Ad ſniam hāc Cor.idē quadrat in cōſi.53.col.3.ver.& volūt.io conſi.38.litera 9.li.5. & in cōſi.12.col.3.li.4. Ad rem non attinere, ad caſum ordinatam culpā non eſſe, vbicunq; damnū quis ex ea accipit, Idq́; & Cro. probat io l.conſtante.ou.57.ver.tertius caſus.ff.ſol.mat.in 2.lect.

Tertiò ex Fulg.arg.proteritur in l.qui furtum. col.1.ff.de condi.furti. Ad caſum culpam paratam hoc ipſo intelligi, ꝙ cauſam quis præbuit, vel io cauſa fuit, quam ob rem caſus ille acciderit. Idem Corneo placet in d.coofi. 573.col.3.circa fi.lib.1.Idem Iaſ. ſentit in l.oon amplius.§.1.io 3.no.ff.de lega. 1.In cauſa plane diſpēdij tam grauiſsimi vaſallum debitorem eſſe, ſi ob debita eius diſtrahi feudum oporteat non omnium quiſquam ignorat.

Quarto reſpondetur. Ad caſum hoc ipſo relatam culpam cenſeri, ꝙ caſum illum futurū cogitare oon ęgre quis potuit. Cor. in d.conſi.15.col.fi.uer.cum itaq; guerra. libr.4. Caſum plaoe feudi perimeodi facile ea debitis ceſſurum, nemo nō perſpicit. qui ſenſus communis expers prorſus non ſit. Si debita contrahit, quorū ſe imparem diſſolutioni videt.

Quinto reſpondetur, diſtioctionem hanc ad caſum nec ne ordinata culpa ſit, ita ſpectari, ſi omittendo culpa admittitur. Aliter atq; ſi faciendo. Eaoi.n.reus ipſe præſtat, ut ordinata ad caſum noo ſit.l.in rebus. §.1.ff.commoda. §.item is cui.io fi.inſti.quib. mod.re cootra.oblig. Quos text.in ſententiam hanc deci. uocat in c.ex ratione.col.pe.in prin.uerſ.ſed iſta reſponſio ſatisfacit. de appell.facieodo plane hoc.debita contrahendo, culpam admiſſam, proculdubio eſt,

Vt colorem opinioni ſuæ pars inducat, hoc eſt ad debita decretum trahi, quæ ex cauſa facta etiam uolontaria ſunt, arg.illud obſeruat, quo ad exteoſionem ualere non uulgariter ſolet. Fauorabile uidelicet decretum eſſe, quo feudi permiſſa alienatio eſt, Iure quippe uulgato utimor, fauores ampliādos. l.cum quidam. ff.de lib.& poſt.c.com dilecti.Ibiq́; Inno, de dona.regu.odia.li.6.
55 fauorem plane iode colligit, ꝙ ad † priſtinum res ius redit quo rē ſuā quiſq; diſponere pro arbitrio permittitur. l.io traditionibus. ff.de pact.l.legem.C.eo.tit.l.cum eſſet.§.fi.ff.de ſeruit.ruſti.præd. l.ob res.ff.de pact.dotal.l.theopompus.ff.de dote prælega l.etiā

§.licet.ff.ſol.mat.l.nerbis legis.ff.de uerb.ſign.l.in re mandata.C. manda.§.per traditionem. Ibi nihil enim tam coouenienſ eſt naturali æquitati.&c.Inſti.de ret.diuiſi.

Mirum ſatisfacere nequeo, id geous argumentorum meditatione partem teneri, quæ cootraria ei ſunt. Languentis porro ſtomachi eſt, delectum ciboru noo facere. An oon retorcutiooē cuidentem in argumento hoc aduerſarius ſuffecit. uaſalli quippe feudum dici ſimpliciter ooo poteſt, At in eius uita ſolūmodo, Quo extincto, ad agnatos ſucceſſores ex contractu & inueſtituris deſertur. Ad quem caſum Romanorum ius oō pertinet. Neq; arbiter quiſquam & moderator in re eſt, quæ ad cum ſimpliciter non pertinet, uerbum alij reſtitui, aut ad alium peruenire ipſo ſublato, debet. Ibi enim ratio æquitasve ulla non patitur, ut rem diſponere aut alienare in perniciem eius liceat, ad quem reditura ex cōtractu eſt.l.peto.§.prædium.ff.de leg.2.l.fi.§. ſinautem ſub condi
56 tione.C.com.de lega. Rurſus † quod ius cui quæſitum per iouestituram feudi eſt, ad contractum nominatom ſpectat. c.de forma. 22.q.5.Bart.io l.iuriſgeotium.§.quinimmo.num.19.Ibiq; Iaſ.on. 16.& ſeq.ff.de pact.Abb.& alij in c.quæ in eccleſiarum. col.fi.de conſti.Dec.in conſi.78.in fi.in conſil.131.col.4.uerſi.& ideo cum in feudo.Iaſ.in l.ſi pecuniam.nu.14.ff.de coodi.ob cau.Et in uſibus feud.nu.34.De quo etiam apud nos io tract.de antiq.parte j. num.5.Inde ius feudi lædere utpote ex contractu quæſitum prio
57 ceps oon permittatur, ut io d.tracta. teſtatum & loco habemus. Itaq; cum & iuri † commuoi Romaootum, oedum feudotum, & tertij hoc eſt ſucceſſoris in feudo, per decretum derogetur, ut de eo diſponere io perniciem alienam liceat, nō poteſt decretum id geous odioſum non dici. Idq; expreſſim apud nos notatum io reſpooſo prædicto legitur.nu.69.& pluribus ſeq.
58 Nihilomious text.nocet † io ca.1.§.ſinautem diſſentiēte. quali. olim feud. po. alie. Permiſſam olim feudi alienationē ſimpliciter fuiſſe. Quoniā verū id erat cū deſcēdens vaſallo erat. Id quia hæreditariū feudū præſumitur. Atq; ideo contra factū defuncti venire deſcēdēs nō permittitur, Nō idē in feudo ex pacto & ꝓuidētia admittēdū. Eius enim alienādi facultatē ad iniuriā alienam fuiſſe, credibile oon eſt, vt ius alienum minui antiquum feudorū ius fineret.
59 Secuodo reſpōdetur. vbi feudi † alienationē in ſucceſſorū perniciem & iuris ex inueſtituris quæſiti derogationem, vetuſtiore feudorū iure admiſſam dicamus, nō poſſet ius hoc vetuſti⁹ odioſum non dici per ea quæ in d.ſcripta reſponſo ſunt nu.71. Vnde coloris pluſculū partis.arg.haberet, ſi niſi ex lege feudorū agnatis ius & ſucceſſoribus nō eſſet. Ibi. n. dici poſſet, fauorabilē decretō cenſeri, ex quo ad legem ipsā feudorū remeatur. Aliter atq; vbi ex contractu atq; inueſtituris ius deſceodit. in quibus lædendis fauor iotelligi prorſus nequit.

Tertio reſpondetur, ex cootractu quæſitū ius eſſe non fac. fauorabilē decretū dici nihilo magis queat, ſi ad alienationē trahitur,
60 quæ ob cām voluotariam fit. Siquidē † feudi totius ſubuertēdi occaſio a decreto tū paratur, ſic quomodo io dicto mōſtratū reſponſo liquet ou.50.345.& fuſius apud indicē in ver. cām in ſpecie col.3.poſt prin.verſi.ratione & alia. Vbi fauorabilē diſpoſitionē docuimus, vnde bona cōſeruatur. Ergo nō odioſa nō erit, vnde feudi leqni profuſio poterit, ab oppoſitis colligēdo.l.j.ff.de his q ſunt ſui vel alie.iuris. Quo magi admittet, fauorabilē in ea parte decretum contendi.
61 Verba plane illa, ſiocere † & ſine fraude de quibus in d.c.1.§. ſinautē diſſentiente, ex fide relata bona nō ſunt. Io feudationi quippe adſcripta, nō alienationi ſunt. Infeudatio porro non ſimiliter iure etiā nono prohibita, atque alienatio eſt.d.c.1.§.ſinautē diſſentiente.& c.1.§. ſimiliter de lege corra.Soci.in conſi.66.col. 2.lib.2.Iaſ.io l.3.§.ex contrario col.17.verſi.ſum in tertia & vltima.ff.de acq.poſ.Et alia non pauca. Itaq; diuerſis peoitus.arg.deducitur, ideſt ab infeudatione permiſſa, ad alieoatiooem, quæ prohibita eſt.

Fauor enim in decreto aliter etiā aduerſarij expeodūt. quòd ad vtilitatem publicam feudi alienaudi permiſsio ſpectat. Atque in
62 terpretationem largam vtilitatis † publicæ cauſa agnoſenda. l. hoc modo.ff.de cōdi.& demon.Bart.in l.2. §. exercitum.ff. de in fa.& in l.quēadmodū circa med. Per glo.ibi.C. de agri. & cenſi. lib.11.Iaſ.in auth.res quæ nu.18. C.cō.de lega. Io quo argumēto mirū, ni offenſionem pars ſubeat. Ad vtilitatē quippe publicam pertinet, bona conſeruari, nō etiā eadiminuēdi occaſionē præberi.§.ſed & maior. Ibi expedit enim reipublicæ, ne re ſua qs male vtatur. Inſt. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Soci.in conſi.35.nu.
63 9.lib.1. Reipublicę item † & priuatorū cōfert bona, vel paganica aut ruſticalia, oedum feudalia in agnatione conſeruari, in quibus familię ſplendor emicat.l.1.§.ſed etſi ibi, publicæ. ointereſt, parius nō ſubijci, vt ordinum dignitas, familiatumq; ſalua ſit.ff. de vētre in ſpi.Bald.in authē.habita no.10.in fi.C.ne fili⁹ pro patre.Pau. de Ca.cōſ.421.q iſta mater col.3.lib.1.in cōſi.38.præſēx caſus col.1.li.2.Sciret Ang.in cōſ. 68. Martinus Ioānes nu.4.Alex. io cōſi.36.nu.7.ver. & præſertim quia ſecundum eos in cōſ. 134. nu.3.in conſi.144.nu.6.lib.6.ſoci.in conſi.128. nu.5.lib.4. Deci.in cōſi.372.nu.8. Quocirca aduerſario ipſi ſenſus eios refragatur, vt publicæ vtile ſit, paſsim feuda vel ob cauſas voluntarias diſtrahi. Ecōtrario quippe, de re publica eſt, niſi ob cauſas neceſſarias initio ipſo alienandi ius non tribui.

Secūdo arg. hoc vtilitatis publicæ diluitur, vtilitatē publicam eſto in alienationibus voluntarijs decretū habeat. Strictim tamē ſeruari vtilitatē ipſam cōueoit, ne ad iocōmodū alienū trahatur agnatisve aut ſucceſſoribus oocear, Ius quibus in feudo quæſitū ex contractu & inueſtituris maior ſi eſt. Id quia fauorabile in-
64 telligi † decretū nequit, quatenus tertij ex eo ius læditur, vt inde expreſſum reſpōſo liquet nu. 53. Reſtrictionemq; in diſpoſitione admittēdam, quæ ob vtilitatē facta publicā ſit vbicūq; damnū tertius ex ea ſētit, ex tex.oſtēditur in l.2.in fi.ff. ad muoicip. iūcta l.Lucius.ff.de admi.tutor. Ex quib⁹ tex. ſimul cōnexis ita Soci. ſcribit i cōſi.275.nu.12 ver.nā licet alias li.2.cū alijs in d.reſpōſo adiectis nu.53.& ſeq.ſed oec cauſæ pię tertij i cōmodo ſuccurēdū, tex.docet in c.ex tenore.de ſoro compe.iode pauperis in iudicio miſerēdum diuinum ius nō patitur exodi c.23.

Tertio cū niſi in debitis neceſſarijs, in quibus initio ipſo neceſſitas inuenitur, vtilitas verſari publica nequeat. in volūtarijs plane vtilitatis publicæ læſio arguatur, vt pote rebus abutēdi, tertioque in cōmodādi occaſione præſtita, ſi ad alienationes volūtarias decretū trahimus, ad alienationes ipſas neceſſarias reſtringi decretum oportet, Locū in quibus tātūmodo obtinet, vt ad cau-
65 ſam ſuam † diſpoſitio reſtriogatur.l.2.ff.de his, quæ in teſta.delen.l.cū tale.§.ſalſam.ff.de cōdi.& de.l. io agris.ff. de acq. rerum domi.Soci.in l.1.oo.39.ff.ſol.ma.in l. cū auus nu.39. circa fi. ver. hoc ſuppoſito coosidero.ff.de cōdi.& dem.Alba.in cōſ.38.nu.3. Tex.hūc ſpectat io l.fi.ver.quarto & ſi in ca cā.ff.de exercito.Bal. in l.neque mater.C.de iure dot.

Quod autē ex dioerſo obijcitur, decretū Yolāt in debitis ſimpliciter circa neceſſariorū qualitatē, loqui. Eique nō modo per decretū blāchę ñ derogari, verū expreſsim teſtatū, ne derogatione patiatur. Difficile profligatu non eſt. Principio, idcirco derogatū nō eſſe a blancha expreſſum, Qm̄ eandē Yolant atque blanchæ ipſi mētem fuiſſe ſenuit. hoc eſt vt de neceſſarijs debitis Yolāt etiam intellexerit, ne abſurda tot cōſequētur, de quibus memoria habita ante eſt numer. 11. Vndecum eādē Yolant ac blāchæ ſententiam fuiſſe blāca ipſa innuat, atque ex verbo oeceſſarijs totiens iterato declaret, Recte derogationē vllam nō interuenire blācha ait. Quatenus derogationis aut diſpoſitionis alterius quicquā declaratio nō habet.l. hæredes palā. §. ſi quid poſt.ff.de teſta.cū alijs ſuperius relatis nu. 12.
66 Conſequens reſponſioni huic ſit, vt ſi † aliam Yolāt mentē fuiſſe quiſquā afferat, hoc eſt vt ad voluntaria debita ēt decretum eius trahatur, decreto eius derogatū a blanca ceoſetur. Quando quidem repugnantia ioter proteſtatiooē blaochæ & factum ipsū inueniatur. Factū quippe neceſſitatis blāca expoſcit, vt neceſſaria debita ſiot. At enim cū proteſtatione cohærere factū hoc oō poteſt. Ea propter potētius factū ꝓteſtatione erit. Atq; ideo per decretum blanchæ derogationē Yolāt ſtatutū admitteret, Ita vti in d. explicatū reſpōſo eſt nu.108. Idq; cōfirmatū apud nos euā apparet in cōſ.70.nu.15.& ſeq.& in cōſil.144. nu.14. Inde reiectionē argu.ſuis pars ſuffert. Cui viſū ſit incōpatibilitatis quicquā inter volūtaria debita, neceſſaria ve nō verti. Et qđ opponit, niſi expreſſim derogationē nō induci in eodē ꝓfligatū reſpōſo eſt num.113.
67 & quod dicitur, inter decreta † hęc Yolaot & blaochæ nō differre. In debitisq; vtrūq; neceſſarijs iotelligi, vt iuri id conſentaneū nō repudiamus verbisq; pluribus iu eodē cōfirmatū reſpōſo legit nu. 100. & quinq; ſeq. Neceſſaria plane debita aliter atq; diuerſa pars credat, ex textibus gl. locupletiſſimisq; doc. teſtimonijs & rationibus aſſequitur.
68 Eque parti diuerſæ † cōtrarium & argu. illud eſt potius decretum habēdum, quod plenius ſit. Rom. io cōſi. 104. oume.3.cum alijs apud oos aggregatis in iurib.ff.de lega.1.ou.114.& oum.pluribus ſequentibus. In præſuppoſito quippe pars hallucioat quæ

pleuius

plenius yolāt decretū ideirco exiſtimat, ꝙ debita plura, hoc eſt
voluntaria ēt,ſecundum partem, complectitur.Immo.n.vberius
blāche decretū nō dubie apparet.Quod rem ipſam cumulatius
exequiť & declarat.quibus locū caſibus habeat. Idq; ſenſu ipſo
cōi patet.Plenior quippe ſermo eſt , cū debitorū neceſſariorum,
atq; vbi debitorum ſolummodo aut ſimpliciter,mentio fit.
Secundo reſpondetur.Plenius yolant eſſe decretum fac, blan-
69 chæ tamen decreto†ſtandū, vtpote vltimo , vt in dcō expreſſum
reſponſo eſt nu. 107. Rurſus cum in debitis neceſſarijs blanchæ
ſemper decretum loquatur, Et neceſſaria propter non alia dican
tur,niſi neceſſitas quibus initio eſt , aut per legem ipſam imme-
diate imponitur,vtiq; blanchæ decreto ſtandum,quod certius &
ſpecialius eſt per ea,quæ in eodem ſcripta reſponſo ſunt. nu.349.
ver.& in ſpecie.& nu.351.
Non obſtat,rationem,in decreto yolāt expreſſam generalē eſ-
ſe,quæ ad debita æque voluntaria,atq; neceſſaria ſpectat.Quę ra
tio generalis in verbis illis conſiſtit , Et alia debita ſua in eorum
dedecus atque damnum nonnunquam remanerēt inſoluta.Eiuſ-
dem generis verba illa dicūtur,ſubditorum vtilitati , fauoribus,
& conſeruationi ſummopere conſulere poſſit. In eādem ſenten-
tiam Caroli decreti confirmatorij verba expēduntur, quibus ad
pietatem,æquitatem, præſeruationem , ac trāquillitatem pariter
& incremētum bene dilectorum fidelium,&c. Itaq; ſicut genera
70 lis ratio†& communis debitorum omnium apparet iuata volū-
tariorum ac neceſſariorum , quæ ex verbis præditis percipitur.
Ita ad debita omnia trahi tam volūtaria quàm neceſſaria debet,
etiam ſi in caſu quo ſpeciali ſcriptura loquatur. l.j.in princi.cum
ibi not.ff.vti poſſi.l.j.C.de interdic.Eundem tex. pertinet in l.ſcire
leges.ff.de ll.in l.quod dictum.ff.de pact.in l.adigere.§.quamuis.
ff.de iure patro.Glo.in c.cupientes.§.deniq;.in verſ.inſtruatur de
elect.li.6.Tradit Gemi.in conſil.39.col.j. De quo ſuperius etiam,
nu.17.& alia non pauca.
Profligatum.n.arg.hoc atq; retortū ea ſuperioribus liquet.ſpe
cialem rationem hāc,non generalem eſſe.Quoniam ſi in debitis
volūtarijs decretum yolāt admittimus,vtiq; vtilitati, fauoribus,
& cōſeruationi ſubditorum nō cōſulitur. Immo.n.incommodis,
& feudorum iactura ſubditos affici,feudiq; perimendi occaſio-
nem præſtari demōſtratum nec ſemel eſt.Fauorem quoq; ſubdi-
torum in alienationibus ob debita volūtaria nō intelligi,ſuperio
ra docēt, cum deterius agnatorum ius per alienationes fiat per
ea,quæ ante tradita,& in d.reſponſo ſunt. nu.71.& pluribus ſeq.
71 Et ſi fauorabile†dicitur, quod ad conſeruationem pertinet,vt in
d.reſpōſo.nu.345.& apud reſpōſi prædicti inuicē in verſ.cauſam
in ſpecie.col.3.poſt prin.ver.ratione & alia . Vtique nō odioſum
dici decretum nō poterit,vnde feudi diſſipandi occaſio præſta-
tur.l.j.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur.Atq; ſpecialis ratio in Ca
roli decreto cōfirmatorio apparet, cum incremētum in eo enar-
ratur.Quod.n.incremētum vbi feudi diminuēdi ac perdendi fa-
cultas datur.Secūdum quæ, niſi ad debita neceſſaria rationes &
verba prædicta nō pertinēt.Per dotem.n.& donationem propter
nuptias,per alimēta,per neceſſitatum aliarum ſubleuationē, fa-
uores,commoda & incremēta ſequi,decus & ſplēdorem familia
72 rum cōſeruari,quis non videt.Proinde cum ſpeciales † rationes
appareant in decretis memoratis enarratæ,non poteſt diſpoſitio
eorum ad caſus,hoc eſt debita neceſſaria nō reſtringi, In quibus
rationes ipſæ ſolummodo mouent.l.cum pater . §.dulciſſimis.ff.
de leg.2.Idq; locum & in ratione tacita habere,reſponſum præ-
dictum docet.nu.418.
73 Secundo reſpondetur.Generalem decretorum fac† rationem
eſſe, quæ ad debita etiam voluntaria ſpectet . Generaliter tamen
intelligi diſpoſitionem ſpecialem nō conuenit,quæ in debitis ne
ceſſarijs loquitur,Vbicūque diſponentis mens generalitati refra
gatur,Verum ad caſus tunc reſtringi ſpeciales oportet,in quibus
loquitur.l.de eo.§.ſi quis ea vnis, iuncta gloſ.fi.ff.ad Trebel.§.fra-
tris cum gl.inſti.de nup.Soc. Iun.in conſ.30.nu.37.li.j.& in conſ,
163.nu.18.lib.2.Mentem plane ſtatuentium ad debita voluntaria
non reſpicere,ſatis ſuperq; cōfirmatum & ſuperius, & in reſpon
ſo memorato eſt. atqui explicate magis de mēte conſtare atque
ex verbo neceſſarijs quartum iterato poteſt per ea,quæ in d.nota
ta reſpōſo ſunt.nu.133.Rurſus cū initio ipſo decreti blāchæ , yo-
lāt decretū refertur,verbis illis blācha vtitur, Et in caſu neceſſita
tis.&c.Ita niſi ad caſus neceſſarios blāchæ mētem nō trahi palā
fit.Quorſum porro de neceſſariis debitis,neceſſitatibusq; totiēs
meminiſſe,ſi debita ēt includimus,quæ facta voluntarie ſunt.
Tertio reſpondetur. Generalis ratio eſto ſit in decretis expreſ
ſa,Ab ea tñ ampliationem induci decreti nō cōuenit,quo niſi de
debitis mētio neceſſarijs non fit , vt ad voluntaria ēt relatio fiat.
Quæ rationē eādem atq; neceſſaria nō habēt. Alex.in cōſi.79.nu.
9.ver.2.pōt reſpōderi.li.6.Soc.in cōſi.9.circa fi.ver.ex quibus pa-
tet ſolutio. lib.3.Rationem plane longe aliam ei ſuccurrendi,qui
coactus,atq; eius,qui volens delatus in neceſſitatē eſt , cū ſenſus
ipſe cōis,tex.docet in d.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd.
cog.cū alijs tam ſupra,ꝙ̄ in reſponſo priore adnotatis.nu.44.
Quarto reſpōdetur,nihili rationem generalem fieri,vbicunq;
verba reſtrictiua adiecta rationi ſunt.Alex.in conſ.59.col.pe.in fi.
ver.non obſtat,ꝙ illa verba generaliter adiecta.li.3. Dec.in conſ.
291.col.4.ver.nō obſtāt allegata ſupra in cōtrarium.Atqui verba
reſtrictiua in blāchæ decreto haud dubie ſunt, in quo de neceſſa
rijs debitis ſolummodo memoria habetur . Reſtrictio item & in
yolant decreto inuenitur, cū de dotibus , donationibu propter
nuptias,& neceſſitatibus qu.buſcūque loquitur. Item yolant de
cretum ad neceſſitates & ipſum reſtringitur neceſſitates porro
niſi principio ipſo,aut quæ per legem mox.imponuntur non di-
ci teſtatum ſatis & ſuperius, & in reſponſo anteriori eſt num.92.
ver.vndecimo cum neceſſitatum &c.
Quinto reſpōdetur,per rationem generalem dictū ſpeciale nō
extēdi,vbicunq; abſurda res cōſequi ab e atēſione pōt. l.vt grada
tim.ff.de mune.& honor.Inſti.quib.alie.licet vel nō.in prin. Vbi
ratio illa fragilitatis muliebris , propter quam fundum alienare
dotalem nō licet,quāuis generalis ſit, & ad bona ēt non dotalia
quadret,prohibitionem tñ non amplificat, vt ad bona trahatur,
quæ dotis nō ſunt. Verum ad fundum dotalē reſtringitur . Idque
ideo fit , ne abſurdū fiat , vt facultate bona ſua diſponendi oīno
mulier careat.Ita Hannibal in rub.ff.ſol.mat.nu.162.Abſurda ve
ro hic contingere ſi ad debita etiā voluntaria decreta trahimus,
teſtatum haud ſemel eſt nu. maxime.11.
Nō obſtāt verba illa dedecus & damnum in decreto yolāt in-
ſerta,ad volūtaria ēt debita cōpetere. Probro quippe atq; dede-
cori nō minus vertitur,cū voluntarijs atq; neceſſarijs ſatis debi-
74 tis nō fit.Qm̄ dedecoris huius†haberi rōnē nō oportet,quod vo
luntarie quis aut ob cauſas voluntarias ſubit.l.quamuis. ff.de in
ius voc.l.non videtur fraudare.ff.de reg.iur.l.cum donationis.C.
de tranſac.l.venditor.C.de reſc.vend.reg.damnum.lib.6.
75 Secūdo reſpōdetur dedecus†vel ſuū nedū defuncti, excipien-
do detegi Bal.in l.poſt mortē circa fi.ff.de adoptio. Aret.in conſ.
65.in præſenti.in 3.dub.Cauſa eadem replicandi eſt. Idē quippe
replicationi atq; exceptioni fauor præſtatur. l.pen.§.fin.ff.ad leg.
Fal.l.fi.Ibiq; doc.C.de edē.Alex.in conſi.535.nu.9.li.6.Dec.in cō
ſi.14.circa fi.Et in ſpecie turpitudinis allegandæ, Bar.not. in l.iuſ
iurandum quod ex conuentione.§.procuratore. nu.5. ff.de iure-
iur.Excipiendo igitur contra ſenauſium, & replicando contra P.
recte defuncti turpitudinem allegare conceditur.
Tertiò reſpōdetur,arg.remittēdo. Namq; ſi interpretationem
admittimus, vt ob debita ēt volūtaria feudū alienare concedať,
dedecoris grauioris occaſio vtiq; præbebitur. Siquidē via latior
faciliorq; ad feudū corrumpendū aperitur.Quo deperdito,cum
profuſor ipſe, tum ſucceſſores ēt in ludibrio & ſordibus vitā de-
gant.Quod nō ſimiliter fiet,alienādi arbitrio coanguſtato.Proin
76 de†interpretatio potior habēda vnde leuius famæ, exiſtimatio-
niſq; periculū exiſtit.l.j.§.totiēs.ver.ſed incertum. ff.de ventre in
poſ.mitten.l.ſed ſi is.§.an aūt. ff.de carbo.edic.l.2. Ibiq; Deci.&
Iaſ.in fi.C.eo.tit.l.quotiens nihil. ff.de reg.iur.c.veniens.qui cle-
ri.vel vouen.c.deniq;.4.di.c.duo mala.& c.nerui.11.di.c. conſide
ra.22.q.j.c.hi qui.26.q.2.c.ſi quod verius.33.q.2.
Aliter ēt dedecus pars obſeruat,ꝙ turpe videatur , cōtra factū
patris filiū obſtrepere.Et qua ratione ſi inter homines,atq; in car
cere ob debita aut vitia pater eſſet, liberationem eius cutæ filius
haberet,Ita eo ſublato notā maculamve hanc a filio abolēdā.In
77 ſpectionem hanc mirum,ni pars ſuſferat . Et principio † quidem
flagitio huic eripi aduocatio diuerſa nequit.Cui ecōtrario in cau
ſa viſum rationis aut turpitudinis longe maioris eſt,Cercenaſe hi
videlicet vbi a filio natu minore primogenituram oppugnādam
duxit ob familiæ totius ornamentum ſplendoremve inſtitutam.
Et qua conſtante alimenta pro conditione & dignitate de futura
eius non erant . Quanto honeſtius aduerſus alienationes hypo-
thecasve filius veniet in familiæ totius contemptum hominum-
que obſcuriorum gratia factas.An non opinionem,verecūdiam-
que partis contradictio tanta tanq; euidens onerat.
Secundo hoc genus arg. ſublatum in reſponſo prædicto legi-
tur.nu.92.ratione fortiore argumentando. Demonſtratum enim

ibi habemus, Contra patris factum nullo dedecore vel tum filiũ
reclamare, cum de bonis ſuis inhumaniter aut inofficioſe quid
agit, toto tit. ff. & C. de inoffi. teſta. Quid in bonis feudalibus dicẽ
dum, quæ aduentitia & ad filium omnino peruentura patre ip-
ſo extincto, ſunt. Et in quibus diſponendi ius non ſimiliter vt in
profectitijs patri eſt.

Tertiò reſpõdetur, notam & turpitudinem omnem in patrem
78 † referendam, a quo cum theſaurus parandus liberis foret. 2. ad
Corinth. c. 12. & c. prædicator. 16. q. 1. Pau. de Ca. in conſi. 305. no
tandum eſt. col. 2. circa med. li. 2. Tex. huc ſpectat in l. nihil, & l. ta
le pactum. §. fi. ff. de pac. in l. ſeripto. ff. vnde lib. §. facilior. Ibi cum
omnia, quæ noſtra ſunt, liberis noſtris ex voto paremus. ff. de bo-
nis lib. l. cum auus, ff. de condi. & demõ. l. cum acutiſſimi. in fi. C.
de fideicom. l. vni. in fi. C. de his, qui ante aper. tabul. l. de emanci
patis. §. cũ enim. C. de legi. hęre. Non modo rem liberis nõ fecit,
verũ factam attriuit. Bona quippe matris ex parte bona profuſa,
feudũ ex parte nõ exigua in dotibus nouercæ diminutum, cuius
ſeruandi cauſa, pecuniam ab vxore filij acceptam, in partẽ nume
rari nouercæ oportuit. Vnde tanto minus habere ex feudo credi
tur, ſic quomodo in reſponſo declaratum priori eſt num. 424. Ob
id in patrem ipſum, non in filium acclamatio patris concionato
ria vertenda. Contra ſtimulos † enim naturales a patre actum cu-
ræ cui liberorum calamitas non fuit. l. amiciſſimos in fi. ff. de ex-
79 cu. tuto. Vnde mentis morbo affectum eum, cum ita cõtraheret,
credibile eſt l. 2. & l. Titia. in fi. ff. de inoffi. teſta. l. patronus. §. fi. ff.
de legat. 3. Inde fit, vt patris priuilegio inter liberos teſtandi, non
fruatur, qui patris affectum ad liberos non exhibuit. glo. in l. ſi fi-
lius qui in poteſtate. Ibiq; Iaſ. col. 5. in fi. ver. pro iſta communi ſo
lutione. ff. de lib. & po. Bal. in conſi. 196. licet regulariter. li. 5.

Quarto ex diuerſis penitus argu. deducitur. Patris curam ſi in
carcere teneretur, veriſimiliter filius haberet, Ergo tantundẽ cre
ditoris extranei gratia, patre ipſo defuncto, præſtandum. Dij bo-
ni, Quid extenſionis aut ſimilitudinis hic audio, de patre ad ex-
traneum. vt parem ad extraneum, atq; patrem animum filius ex-
hibeat. l. fi. ff. de calumnia. & alia infinita.

Quinto in partem ipſam rationeq; fortiore arg. regeritur. Ete-
nim ſi patri carcerato pietatẽ deberi ait, Ergo carceris cauſa ta-
cente, pietatis hoc ſilere ius cõuenit, tametſi in viuis pater ſit. l.
adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. cum ceſſante. de appel.

Arg. quoq; nõ mouet, quod ex Card. deſumitur in conſ. 41. in j.
dub. Ex quo colligi pars ſentit, vt non modo poſt debita contra-
cta, ſed tum quoque neceſſitas ea faciendi præſumatur, cum de-
80 bita ipſa fiunt. ſimiliter vt tempore † confeſſionis numerata pecu
nia intelligitur Glo. & doc. in l. ſi ex cautione. C. de non nu. pecu.
Bar. in l. poſt dotem. nu. 21. ff. ſol. mat. Et alia non pauca. Digna ſa-
ne aduocato inſpectio, vt neceſſitas pecunię accipiẽdę pręſuma
tur cum debitum initur, Atque ideo vt factum neceſſitatis pręſu
matur contra quam ſcriptum eſt, facta non pręſumi. Atq; in ſpe-
cie neceſſitatis, textibus & doct. confirmatum id ne parce quidẽ
in reſponſo prędicto habemus. nu. 119. & pluribus ſequentibus.

Neque mutat, tempore inſtrumenti factum quid pręſumi vt in
d. l. ſi ex cautione not. Quoniam negatur, facti pręſumptionem
81 interuenire. Immo enim de facto ipſo numerationis per † confeſ-
ſionem apparet, Quam optimam probationem eſſe ſcriptũ apud
nos legitur in conſi. 61. nu. 3. & in conſil. 171. nu. 4. Vnde ſubſtãtia
ipſa facti per confeſſionem liquet. In tempore demum contro-
uerſia contingit, quo tempore facta numeratio cenſeatur. Quo
caſu niſi aliud doceatur, de tempore facta confeſſionis creditur.
At enim ad factum ipſum aut facti ſubſtantiam pręſumendã ar-
gumentari non licet, Vt factum ipſum neceſſitatis de tempore in
ſtrumenti pręſumatur. Quatenus de facto ipſo non conſtat.

Secundo ad arg. reſpondetur, illud retorquendo. In caſu. n. gl.
& doc. in d. l. ſi ex cautione. factum ipſum confeſſione probatur.
Sed enim circa factum neceſſitatis, & ob quam cauſam debita
inirentur, confeſſio, expreſſio ve vlla non inuenitur. Quam tamẽ
neceſſariam expreſſionem fuiſſe, neq; ſatis probationẽ haberi, &
ſuperius dictũ. nu. 10. & in memorato confirmatum reſponſo eſt.

Tertio reſpondetur. Ex diuerſis penitus argu. colligi. Ideſt ab
eo, quod fieri poteſt, ad impoſſibile. In ſpecie enim gl. & doct. in
d. l. ſi ex cautione. Bart. in d. l. poſt dotem. a voluntate & poteſtate
confitentis res pendet. Cui & donandi ius eſt. l. 10 re mandata. C.
manda. Cauſa longe alia ſpeciei cõtrouerſiæ. In qua vaſalli arbi-
trio feudi alienatio non pendet, quatenus niſi ex cauſis permitti
82 neceſſarijs nõ ſolet. Eam ob rem nec ſi neceſſitatis facta † expreſ-
ſio ſit, fidem ei citra probationem haberi conuenit. l. qui teſtamẽ
tum. ff. de proba. cũ alijs in d. reſponſo accumulatis. nu. 187. Quid
hic probandum, vbi neceſſitatis facta commemoratio non eſt.

Inepte quoq; & incõſultę plus ſatis pro parte Silua. vocatur in
conſil. 56. nu. 17. Qui parti & ipſe contradicit. Bona. n. teſtatoris,
quorum alienationem vetuit, niſi ob debita teſtatoris ipſius diſ-
ſoluenda alienari non putat. Propter hęredis plane debita alienã
di ius non eſſe. l. peto. §. prędium. ff. de lega. 2. Ratio eadem facit,
ne ob debita alienare feudum cõcedatur, quę ab ipſo contracta
alienatore ſunt. Itaq; ab eo contractum eſſe debitũ oportet, cui
integrum diſponere de feudo ſit. Ideſt quotiens ob eam cauſam
factum nomen debitoris eſt, propter quam feudi permitti aliena
tio ſolet. Ex tex. igitur in d. §. prędium. controuerſia explicari pię
ſens videtur neceſſitatis ratione in tertij diſpẽdium non haberi,
quam volũtarie quis atq; immediate ex facto ſuo primũ ſubijt.
83 Si dixeris, ex aditione † hæredis volũtaria bona alienari, in qui
bus alienandi prohibitio contingit. Reſpondetur, per legem im-
mediate obligationem induci, quamuis propter aditionem. Ipſe
plane hæres nihil promiſit, neq; ex promiſſione ſua conuenitur.
Vnde non ex contractu, ſed quaſi teneri dicitur, quem lex intro-
duxit. l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de act. & obli. §. hæres quoq; In-
ſti. de oblig. quæ ex quaſi contrac. na.

Secundo reſpõdetur. Idcirco ob debita id genus teſtatoris bo
na alienari, in quibus alienãdi prohibitio inuenitur. quoniam ex
facto ipſo prohibentis debita exiſtunt. In arbitrio cuius alienãdi
ius erat. De quo genere feudum nõ eſſe, nemo dubitat. Itaque cũ
ex bonis hæreditarijs & paganicis ex d. §. & conſi. Silua. argumẽ
tum pars colligit, ex ſeparatis penitus argumentum deducitur.

Tertio ex diuerſis arg. deſumi, aliter etiam oſtenditur. q ab a-
ctu neceſſario ad voluntarium pars colligit. Ideo. n. ob debita de
functi bona alienantur, In quibus prohibitio alienandi vertitur,
q prohibitio alia quam ipſius teſtatoris prohibentis nõ præſup
ponitur. Prohibitio plane a teſtatore ipſo recens in præiudicium
ſubijci creditorum non potuit. l. debitorum & l. ſeq. C. de pac. Vn
de cum in dominio pleno teſtatoris bona ſint, atq; ideo ſatis ex
eis fieri creditoribus oporteat. Mirum facere nõ debemus, ſi qua
ratione bonorum alienationem in præiudicium creditorum in-
terdicere teſtator non poterat, Ex bonis ipſis creditores ab hære
de dimitti teſtatoris oportet, ne deterior creditorum conditio ex
perſonis hæredum fiat. l. 1. §. ex his. ff. de verb. obli. Cauſa & ratio
longe alia vaſalli eſt. In dominio cuius pleno feudum non eſt. At-
que ideo non ſimiliter ob debita eius voluntaria feudum ab eo
ſucceſſore ve eius diſtrahi, atq; bona paganica teſtatori aliena-
re, hæredi ve eius licet.
84 Abb. opẽ etiam pars implorat † in c. ut ſuper. nu. 15. de rebus ec
cleſ. non alie. Alienandi prohibitionẽ ad alienationes demum il-
licitas pertinere. Alienationem plane, quæ ex cauſa etiam uolũta
ria ſit, permiſſam licitam ve intelligi. Quid mẽtis parti ſit, cum id
genus teſtimonijs utitur, aſſequi ſatis uõ valeo. Contrarius quip-
pe aduerſario Abb. nõ obſcure eſt. Siquidem nõ aliter licita alie-
natio rei eccleſiaſticæ eſt, in qua Abb. loquitur, niſi aut neceſſaria
utilis euidẽter eccleſiæ ſit. c. j. de reb. eccl. alie. li. 6. Itaq; cum neq;
neceſſitas neq; utilitas aliqua in debitis contrahẽdis doceatur,
nõ poteſt Abb. teſtimonium parti non obeſſe. Neceſſitatis plane
85 † aut utilitatis probationem ex diuerſo præſtandam, neq; fidem
aſſertioni alienatoris de eis haberi, reſpõſum prius docet. nu. 25.
& tribus ſeq. nu. 146. & pluribus ſeq. nu. 187. & nu. 246. Quid hic
admittẽdũ, ubi aſſertio ulla neceſſitatis facta aut utilitatis nõ eſt.

Secundo Abb. dictum reijcitur. Teſtatum. n. ex ſuperioribus, &
in reſpõſo ipſo eſt, Decretorum permiſſionem ad alienationem
non trahi, quæ ob cauſas uoluntarias ſit. Quod cum ita ſit, caſus
is, cum ex cauſa uolũtaria feudum alienatur, ſub iure cõi feudo-
rum relinquitur. l. ſi extraneus. ff. de condit. ob cau. l. ſi cum dotẽ.
in prin. ff. ſolu. mat. Iure plane feudorũ prohibitam alienationem
86 eſſe non dubitatur. Itaque non poteſt illicita † alienatio non eſſe,
quę cõtra quam prohibitũ eſt, exercetur. l. teſtamẽto centurio. §. fi.
ff. de manu. teſta. Iaſ. in l. ſi procurator. nu. 5. ff. de condi. indeb.

In Philiberti etiã decreto ſpem aduerſarius locat ſub rubri-
ca, q pro ſoluẽdis ſeu cõſtituendis dotibus. &c. Ibi, Ita q cenſeã-
tur tales ſucceſſores habere ipſa bona feudalia cũ onere & obli-
gatione præmiſſis. Et teneãtur ad id perſoluẽdũ, ad quod potuiſ
ſet ille, cui agnati ipſi ſuccedẽt. Vnde ſicut uaſallus defunctus de
bitis ſoluendis adſtringebatur, etiam quæ contracta uoluntarie
ſunt. Ita obligatione hac teneri ſucceſſores uidentur.

Sed. n. adminiculi quicquam a decreto hoc pars non accipit.
Monendi enim primum ſumus, aditionem in decreto hoc Phili

berti

berti ad caſus cõtineri, mentio quorum in decretis ſuperioribus
ſit yolant & blanchæ. Additio plane Philiberti id demum habet,
vt quod permisſionis aut voluntatis, in decreto yolãt circa dotes
ſoluẽdas aut cõſtituendas in vaſallis defunctis erat, ad neceſſita-
tem tam in vaſallis quàm ſucceſſoribus eorũ trahatur. Decreto
quippe yolãt permiſſio ſolummodo cõtinetur, vt posſint & va-
leãt vaſalli, & cuilibet licitũ eorũ ſit, & dotes conſtituere &c. Ob
id inuiti compellẽdi ad dotes conſtituẽdas nõ videbantur. l. non
quicquid. ff. de iud. Rurſus quia niſi vaſallis ipſi ſuperſtitibus, per
miſſio ea fauebat, ad ſucceſſores trahenda eorũ non videbatur.
87 Vtpote ratio in quibus diuerſa cõtingit. Quatenus † debitis vaſal-
li exoluendis ſucceſſor nõ obligatur, qui hæres defuncti non ſit.
c. j. an agna. vel fil. Et apud nos in cõſ. 197. in princ. Idq; locũ & in
hærede vaſalli ex inuẽtario, habere, Iſer. & Aluar. ibi ſcribũt. Ale.
in cõſi. 19. nu. 4. li. 5. Soc. Iun. in conſ. 42. nu. 3. li. 3. Quocirca viſum
Philiberto fuit, yolãt decretum in duplici hoc capite ampliare,
vt ad neceſſitatem permiſſio, & ad ſucceſſorem pertineat.

Neq; dixeris extenſionẽ hãc circa neceſſitatem & ſucceſſores
per blanchæ iam decretum factum. Quoniam niſi in dotibus id
cautum reſtituendis non eſt. In dotibus plane conſtituẽdis & de
bitis neceſſarijs perſoluẽdis expreſſum id non læditur. Quam ob
cauſam neceſſaria declaratio aut ampliatio hæc viſa Philiberto
fuit, Vt in dotibus etiam conſtituẽdis & debitis neceſſarijs per-
ſoluendis locum neceſſitas aut compulſio tam contra vaſallos ſu
perſtites, quàm ſucceſſores eorum habeat. Ita noui aut amplia-
tionis quicquam præter neceſſitatem & coactionem in vaſallis
& ſucceſſoribus Philiberti decretum non habet. Atq; ideo extẽ-
ſio per Philibertum facta circa debita non eſt, Vt ob debita volũ
taria etiam, alienari feudum oporteat.

Secundo ad caſus Philiberti decretum reſtringẽdum, qui ſub
decretis permiſſi anterioribus ſunt yolant & blanchæ. Ex verbis
ipſis Philiberti dilucide oſtenditur. Ibi in caſibus, de quibus in
88 ipſis ſtatutis. Itaq; cum † ad caſus ipſos ſtatutorum antecedentiũ
relatio fiat, ad eos & naturam eorum reſtringi referens Philiber
ti decretum oportet. Ita vt excluſa omnia intelligantur, mentio
quorum in relato non ſit. c. veniens. de præſcrip. c. cũ venerabilis.
§. quia vero. de excep. c. fin. de vſu pallij. Quos text. in ſententiam
hanc Gemi. vocat in conſil. 55. nu. 3. circa fi. Idem Alex. ſcribit in
conſ. 154. nu. 5. in ver. tertio reſpondeo. li. 2. At enim niſi ad debi-
ta neceſſaria decreta yolant & blanchæ nõ pertinere, quàm fuſiſ
ſime monſtratum & ſuperius & in reſponſo prædicto habemus.

Tertio reſtrictionem hanc ad caſus faciendam, qui in decretis
comprehenſi yolant & blanchæ ſunt, verba ipſa Philiberti ducis
tam in rubrica quàm in nigro aut textu perſpicue docent. Ibi ſe-
cundum quantitatem tamen patrimonij & qualitatem domus &
perſonarũ. Quæ verba non ab re & in rubro inſerta, & repetita in
nigro ſunt. Vt niſi debita neceſſaria non comprehendant.

Declaratione hac reſtrictionis ita obfirmata, Argumentũ non
obſtat ex diuerſo obiectum, hoc eſt æque ſucceſſores feudi ad id
perſoluendum adſtringi, ad quod compelli defunctus poterat. Ex
his. n. confutatum arg. liquet, quæ ſcripta ante ſunt, hoc eſt vt niſi
in caſibus locum compulſio circa feudi alienationẽ non habeat,
qui expreſſi aut comprehenſi in decretis ipſis ſunt yolant & blã
chæ, ob dotes videlicet donationes propter nuptias, & debita ne
ceſſaria. Extra quos caſus protendi verba Philiberti ad eos limi-
tata & reſtricta non conuenit. l. in agris. ff. de acq. rer. domi. l. age.
Ibiq; poſteriores. C. de tranſact.

Secundo ex verbis ipſis decreti arg. diluitur, Ibi, & teneantur
ad id perſoluendum, ad quod potuiſſet ille, cui ſuccedent ipſi a-
gnati, ſtatutorum præmiſſorum diſpoſitione ſeruata. Qui ablati-
89 ui † abſoluti ſeruata diſpoſitione &c. conditionem habent. l. ab
emptione. ff. de pac. l. cunctis agris. ff. de vſur. l. a teſtatore. ff. de cõ
di. & demõ. Late poſteriores in rub. ff. ſol. mat. vnde ſenſum hunc
verba illa habent, ſtatutorum diſpoſitione ſeruata, vt non aliter
ſucceſſores teneantur, aut alienare feudum liceat, niſi ſi caſus oc
currerint, de quibus in ſtatutis yolant & blanchæ. Cæterum ſi ex
tra caſus illos feudum alienare conceditur, vtiq; diſpoſitio ſtatu-
tutorum obſeruata yolant & blanchæ non erit. Itaque cum ad de
bita neceſſaria decreta ipſa yolant & blanchæ reſtringãtur, ſi ob
90 voluntaria alienatio ſit, vtiq; conditione † defecta verba ipſa de-
cretorum inueniuntur. Atq; ideo locum diſpoſitio obtinere eo-
rum non poterit. l. pecuniam Ibi perinde eſt enim &c. ff. ſi cer. pe
ta. l. neceſſario. ff. de peri. & commo. rei vendi. Et alia infinita. Rur
ſus cum in cõditione diſpoſitio poſita Philiberti ſit, caſus neceſſa
rio præſupponuntur, mentio quorum in ſtatutis ſit, ad quos ca-
91 ſus verba ipſa conditionis ſpectant. Proinde † caſus ipſos cõſtare
ita præſuppoſitos oportet. Glo. Bar. Sal. & Fulgo. in l. mancipia in
ver. aduocandum. C. de ſeruis fugi. Rom. ſing. 489. ſtatutum pu-
niens Alex in rub. ff. de ſol. mat. nu. 22. Soc. in l. j. §. ſi is qui 400. nu.
3. ff. ad Trebel. Dec. in c. conſtitutus. col. 2. ante med. de reſcrip. Et
alia non pauca.

Tertio in partem ipſam decretum regeritur, etiam ſi ad volun
taria id trahi debita dicimus, Quod modis omnibus pernega-
mus, formam. n. ſtatutorum yolant & blanchæ adimpleri Phili-
bertus iubet. Atqui & domini directi conſenſum, & pecuniæ nu-
merationem yolãt cum blãcha exigũt. Quod neutrum hic inter-
ueniſſe reſpõſo mõſtratum prædicto habemus. Et quidẽ in nume
ratione, ſermone id teſtatũ prolixo habemus. nu. 18. & plenius.
nu. 401. De cõſenſu. nu. 390. ver, neq; mutat, & nu. pluribus ſeq.

Quarto vbi forma decretorum ſeruata circa cõſenſum domi
ni & numerationem pecuniæ eſſet, In alio tamen adimpleta non
eſt, neq; implementum contingit. Ideſt circa oblationem agna-
tis faciendam. Quæ oblatio inepta in iure offerendi controuerſo
apparet. In hoc enim oblationẽ agnatis fieri decreta præcipiunt,
vt potiores ipſi habeantur, ſi emere bona malint. Quæ inepta &
inſulſa prorſus oblatio hic fuerit, ſi iure offerendi vti agnati ve-
lint, Cum creditum vllum non antecedat, propter quod ipſi offe
92 rant. Itaq; cum ad ius † hoc offerendi decretorum verba non qua
drent, locus diſpoſitioni eſſe eorum nõ poteſt. l. ſi quis ſeruum. ff.
ſi quis cautio. l. cum hic ſtatus. §. ſi ſponſus. ff. de dona. inter vir. &
vxo. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. l. ita aũt. in priu. ff. de adm. tut. l.
ſi ſeruum. §. non dicit prætor. ff. de acq. hære. l. adigere. §. quãuis.
ff. de iure patr. l. 4. §. totiẽs. ff. de dam. infe. l. j. §. loquitur. ff. de aqua
quot. & æſti. l. fi. C. de præd. minor. l. furioſi. C. de nup. c. quoniam.
de vi. & hon. cler. c. maiores. §. cæterũ. de Baptiſ. c. in noſtra. de in-
iur. c. indemnitatibus. §. ſed cũ eas. de elect. li. 6. c. pe. de cõceſ. præ
ben. eo. lib. In quam ſententiam tex. & alios Soc. nominat in con
ſi. 30. nu. 30. in fi. ver. item patet ex verbis ſtatuti. li. j. Tradit Gem.
in conſi. 35. nu. 6. in fi. & in conſi. 65. col. j. prolixius Feli. in c. non-
nulli. nu. 34. ver. vbi verba de reſcri. Qui ad deciſiones nõ paucas
infert. Ad quas ſi ſpectemus, mirum, ni a controuerſia omni res
hæc vacet.

Quinto correctoria iuris communis feudorum, decreta hæc
yolant, blanchæ, Philiberti, & Caroli ducum eſſe non dubitatur.
Quatenus nec ob cauſas neceſſarias iure ipſo feudorũ alienatio
eorum permittitur, vt in reſpõſo teſtatũ prædicto legitur. nu. 30.
& nu. 69. Idq; & iure recipi canonico ſolet. ca. quæ in eccleſiarũ.
Ibiq; Dec. in 6. not. nu. 10. de cõſtit. Riminal. in conſi. 81. num. 16.
ver. & prædicta procedunt. li. j. Itaq; cum in obligatione & alie-
natione feudi decreta ſolẽt, ad caſum iuris offerendi trahi phas
93 nõ eſt. Siquidem extra caſus † ſuos ius trahi correctorium non ſo
let, neq; extenſionem vel ob rationem eandem admittit, vti in d.
notatũ reſpõſo apparet. nu. 85. Sed nec ex ratione maiore exten-
ſio recipi in correctorijs ſolet, niſi ſi expreſſa ratio eſt, vel pro ex-
preſſa habetur, quia nõ pluſquam reddi vna posſit. Imo. in l. ſi ve
ro. §. de viro. nu. 14. in fi. ver. potes dicere. ff. ſol. mat. Are. in conſil.
27. proponitur. nu. 2. in fi. ver, non obſtat ꝙ melior videtur eſſe ra
94 tio. Soc. in conſi. 28. nu. 25. li. 4. Quid dicendum hic erit, vbi † ratio
diuerſa inter alienationem & ius offerẽdi cõſtat. In alienatione.
n. vt eam ob debita feudatarius patiatur, impedimẽtum niſi vnũ
non inuenitur. Ideſt, quia in feudo ius habet, quod per ius com-
mune alienare feudorum non licet. In iure plane offerendi impe
diendi ratio duplex vertitur, ſeu ius duplex vaſalli contingit, feu-
di videlicet & debiti, cũ creditor vaſallus & ipſe anterior ſit. Ius
plane duplex fortius ſimplici eſſe, non dubitatur. l. cum in ado-
ptiuis. in prin. Ibiq; Bal. C. de adop. cum alijs in d. reſpõſo adſcri
ptis. nu. 315. ver. & ſi præſumptio & nu. 335.
95 Conſequẽter his dicendum, Caſum hunc † iuris offerendi in de
cretis yolant, blanchæ, Philiberti, & Caroli ducũ prætermiſſum
iuri feudorum cõi relinquendum. d. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat.
l. commodiſſime. ff. de lib. & po. l. ſi ita quis. & l. pater filium. ff. de
vulg. l. quod conſtitutum. ff. de mili. teſta. l. quicquid adſtringẽdæ.
ff. de verb. obl. l. illam. Ibiq; Are. in 2. no. C. de colla. l. ſancimus. C.
de teſta. l. præcipimus. in fi. C. de appel. c. 2. de tranſla. epi. ca. 5. de
ſen. excom. li. 6. clem. ne Romani. de elec. c. 2. Ibiq; gl. fi. de pœni.
di. 1. Et alia id genus.

Sexto ad Philiberti decretum reſpondetur. In ambiguo eſto
ſenſus eius ſit, quem tam pellucidiſſimum ante monſtrauimus,
96 Potiorem tamen in re † dubia interpretationem habẽdam, vnde
agnatorum ius ex inueſtituris & contractu quæſitum minus lædi

tur per ea, quæ in d. ſcripta reſponſo habemus. nu. 5 2. verſ. Et qua
ratione. Et in locis alijs eiuſdem reſponſi, permultis quæ index
eius oſtendit in ver. tertius.

97 Caroli deniq; decretũ parti † ipſi obſtat nedum auxiliare eſt.
Pietatem quippe, æquitatem, præſeruationem, tranquillitatem &
incrementum ſubditorum obſeruat. Quæ omnia alienationi re-
clamant, quæ ob cauſam voluntariã fit. Atq; ideo ad feudum di-
lapidandum & ſucceſſorum ius feudandum latum iter aperitur.
Vnde ad egeſtatẽ agnati impelluntur, quo libidini & profuſioni
alienantium, debitave pro arbitrio contrahentium indulgeatur.
Quinetiam eſuriem paſſurus alienator ipſe erit, ſi ſuo res tradita
arbitrio ſit. Itaq; cum niſi ad debita neceſſaria Caroli verba non
competant, non ad ea reſtringenda non erunt.

Secundo ad debita neceſſaria Caroli decretum reſtringendũ,
qui dilucide magis nitere, atq; ex verbis illis pōt, Quibus præſer
uationem, & incrementũ in ſtatuto yolant cõtemplatur. An non
cõſumptio atq; diminutio vaſallorũ tam alienantiũ, quàm ſucceſ
ſorum euidẽter cõſequitur, ſi ob cauſas voluntarias alienare con
ceditur. Itaq; ex ratione a Carolo expreſſa, quæ ad neceſſarias de
mum cauſas ſpectat, ad debita ipſa neceſſaria reſtringi decretũ
oportet, vel ſi verbis id conceptum amplioribus ſit. Iure quippe
98 certiſſimo vtimur, ex ratione † ſpeciali diſpoſitionem generalem
reſtringendã. l. credendum. in princ. ff. qui pet. tutor. l. cũ pater. §.
dulciſſimis. ff. de lega. 2. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patro. l. mi-
lites agrũ. in princ. ff. de re mili. Abb. in conſ. Baſil. col. 9. in 2. dub.
Ang. in conſi. 190. viſa dicta quitatione. Chaſſen. in conſi. vltimo.
col. 2. circa med. Idq; locũ & in ratione tacita habere, Tex. oſten
ditur in d. l. milites agrũ. Gl. & Bal. in l. quãuis. C. de fideic. Bal. in
l. fi. nu. 6. in fi. C. de lib. præter. Roma. in conſi. 100. & in conſi. 104.
Dec. in c. ſuggeſtum in 2. not. de appell. in conſ. 64. col. 4. in fi. verſ.
& ſic manifeſte infertur. Iaſ. in l. non dubium. nu. 36. C. de ll. Ca-
ſſodor. in regul. cancel decif. 3 1. nu. 4. fol. 47. Quid hic dicendum,
cauſa aut ratione a Carolo duce enarrata.

Aequitas plane, qua tantopere pars nititur, aduerſaria eidem
99 haud obſcure eſt. Quid. n. † æquitatis ſpectari in decreto poteſt,
quod odioſum eſſe, & ſupra, & in reſpõſo monſtratum anteriori
eſt, cũ & agnatorum in iure ex contractu & inueſtituris quæſito
læſionem, & iuris communis feudorum, derogationem decretũ
habeat. In odioſo ſtatuto vero quomodo æquitatem pars intuea
tur, non facile aſpicio. Secum quippe inuicem certant æquitas &
odium, l. cum quidam. ff. de lib. & po. reg. odia. li. 6.

Secũdo æquitatem adeſſe parti fac, eius tamen habenda ratio
100 nõ videtur. Quatenus ius † ipſum ſcriptũ inuenitur æquitati con
trarium, Ideſt feudi ius alienandi nõ eſſe. Quo caſu potius æqui-
tate ius ſcriptũ eſſe, quamuis durius, proculdubio eſt. In ſubſidiũ
quippe æquitatẽ amplectitur, cũ præſto ius ſcriptum nõ eſt l. pro
ſpexit. ff. qui & a quibus. ca. fi. Ibiq; Imol. & Abb. de tranſac. Glo.
in c. ſuper his. in ver. arbitriũ de accuſ. Glo. & doc. in l. placuit. C.
de iudi. Neq; ex capite hominis æquitatem fingendam, verum iu
ris tramites ſectandos, Bal. ſcribit in l. ædem. C. loca. De quo Cur.
Sen. meminit in conſ. vlt. col. 3. poſt med. ver. & ideo cum habea-
mus. Idem ex Sal. probatur in l. bona fides per illum tex. ff. depoſi.
Quem Iaſ. ſequitur & commendat in l. 2. § item ſi in facto. nu. 17.
ver. 2. & fortius. ff. de verb. obli.

Tertio aut prohibitã feudi alienationẽ ob cauſas voluntarias
dicimus, Id quod magis eſt admittere. Quo caſu nihil prorſus
contra prohibitionem ſcriptã æquitas pendenda. d. l. bona fides.
& d. c. ſi cũ alijs mox relatis. Aut permiſſam propter cauſas volũ
tarias expreſſim alienationẽ contendimus, Et falſum id euiden-
ter eſt, neceſſitatum & debitorum neceſſariorum mentione to-
tiens facta, Aut in obſcuro ſeu in ambiguo rem eſſe aſſerimus, in
re plane dubia ſenſum agnoſcẽdum, vnde correctionis iuris, Læ
ſionis tertij, abſurdi & occaſionis feudi perimendi excluſo ſequi
tur cum ſuperioribus, tum reſponſo ſatis monſtratum anteriori
eſt. Quarto reſponſiones eſto prænarratę non moueant, quæ ſa-
ne quàm fortiter vrgent, ad caſum iuris offerẽdi in decretis omiſ
ſum æquitatem trahi nihilo magis conuenit, quamuis rationem
ſimilem aut eandem caſus omiſſus habeat. In eo quippe admit-
101 ti extenſio non ſolet, quod introductum per æquitatem eſt. l. pę
nales. §. Iulianus. ff. ad l. Falc. Vbi cautio, de qua ibi æquitatis cau
ſa a prætore inuenta ad perſonas, res ve alias non porrigitur. Idẽ
tex. probat in c. ſuſceptum. de reſcript. lib. 6. Quem in ſententiam
hanc Crot. vocat in l. omnes populi. nu. 214. verſ. quinta cõcluſio.
ff. de iuſti. & iure. Glo. huc accedit in l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum in
verbo pars. ff. de ſeru. vrb. præd. cum ad equitium trahendã æqui
tatem non putat. Quæ verba quid aliud ſonant, niſi extenſioni lo
cum in æquitate non eſſe. Quæ locum ſententia haud dubie ha-
bet, vbicunq; in caſu quo ſpeciali rigori æquitas ante ponitur, ſi-
militer vt in ſpecie controuerſa. In qua contra quam iure prohi-
bitum feudorum eſt, alienatio eius in caſibus permiſſa quibuſdã
legitur, quæ ea decretis ſunt. Dotis videlicet, donationis propter
nuptias, & ſi qui neceſſarij alij ſunt. In quibus æquitatis ratio cõ
tingit, vt ei ſuccurratur, qui nullo ſuo vitio pertractus in neceſſi-
tatem eſt. In qua re meminiſſe oportet, ſi ad caſum æquitas non
extenditur, qui rationis eiuſdem, ſimilisve eſt. Quanto minus, vbi
102 ratio diuerſa in caſu omiſſo inuenitur. Sed enim † rationem lon
ge diuerſam cauſæ neceſſariæ, atq; voluntariæ eſſe, vt non perin-
de facile ei ius patrocinentur, qui culpa ſua, atq; ei, qui nullo ſuo
merito in neceſſitatem deuenit, Text. oſtendit in d. l. ſi fideiuſſor.
§. ſi neceſſaria. ff. qui ſat. cog. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mino.
l. ſed & ſi per prætorem. in fi. ff. ex quib. cau. maior. l. cum poſtulaſ
ſem in fi. ff. de dam. infec. Cur. Sen. in conſ. vltimo. nu. 4. ver. & po-
tiſſime in caſu. Inde mirũ ſatisfacere nequeo, æquitatis cauſam,
quæ niſi in debitis neceſſarijs non vertitur, ad voluntaria etiam
debita porrigi. Quo caſu feudi in perniciem alienam abligurien
di occaſionem, facultatemq; præſtari, demonſtratum nec ſemel
eſt. Rationem & aliam diuerſitatis inter alienandi & offerẽdi fa-
cultatem explicatam ſupra habemus. nu. 94.

Adminiculis prædictis vbi ſe deſtitutum aduerſarius vidit, ad
illud confugit, ex obſeruatione inſecuta ambiguitatem omnem
declarari. Vſu quippe receptum & moribus aſſerit, vt ad debita
quæuis vel voluntaria decreta trahantur, ob eaq; feudi ius alie-
103 nandi competere. Sed enim † qui conſuetudinem aut obſerua-
tionem aſſerit, probationem eis implere neceſſe habet, cum a fa
cto pendeat. l. præſcriptione. Ibiq; Bar. nu. 11. & ſeq. C. ſi cõtra ius
vel vtil. pub. l. j. Ibiq; gl. 2. & Bal. in j. not. C. quæ ſit longa conſuet.
c. j. de præſcri. li. 6. Bar. in l. omnes populi. nu. 67. ff. de iuſti. & iure.
& in l. de quibus. nu. 7. ff. de ll. in j. lect. & in poſteriore lectu. num.
21. in 4. q. prin. Vbi modum probandi docet. At. n. non modo con
ſuetudinis huius fides non fit, verum ne fieri quidẽ poterit. Siqui-
dem non niſi ob cauſas pluſquam neceſſarias alienationes perfi-
ci feudi ſolent. Atque ob dotes fere. Idque vſus ipſe docet. Quæ
pellucida magis res fiet, ſi alienationum inſtrumenta aduerſa-
rius proferat.

Secundo monendi ſumus, domino directo inconſulto, Cauſa
vlla debitorum contrahendorum non expreſſa, feudalium bono
rum verbo non facto. Pecuniæ numeratione non patefacta, obla-
tione aut denuntiatione agnatis non facta, contractus peractos
quibus hypothecæ feudum ſuppoſitum aduerſarius contendit,
contra quam & iure communi feudorum prohibitum, atque de-
cretis ipſis eſt. Atque ideo non immerito aduerſus contractus id
genus a filio feudi ſucceſſore reclamatum, & actori contradictũ.
104 Ea propter vbi probatio † qua obſeruationis præſtari in debitis
voluntarijs poſſet, ſatis non eſſet, ob cauſas etiam volũtarias feu
dum diſtractum, ſimpliciter aut generaliter educere. Verum pro
batio præſtanda in ſpecie cõtrouerſa eſſet, Ideſt ijs etiam caſibus
propter debita voluntaria feudum alienatum, quibus domini di
recti conſenſus non interuenit, cauſa vlla expreſſa in debitis con-
trahendis, feudi facta mentio non eſt. Pecuniæ numeratio nõ de-
monſtrata. Et agnati ſeu ſucceſſoris contradictio interuenit per
ea, quæ in d. notata reſponſo ſunt. nu. 48 7. Quibus Rolan. accedit
in conſi. 80. nu. 11. & ſeq. Quid dicturi hic erimus, vbi non modo
probatio in ſpecie, ſed nec in genere de conſuetudine hac præſta
tur. Immo enim quod ad probationem in ſpecie attinet, nequidẽ
in ſpecie controuerſa allegatio facta cõſuetudinis eſt. Cõſequẽs
igitur non ſit, conſuetudo aut obſeruatio ita alienãdi in genere al
legatur, ẽt ſi probationis vicem allegatio ſuſtineret, Quod falſiſ-
ſimum euidẽter eſt. Ergo quibus caſibus factæ alienationes ſunt,
caſui ſimiles controuerſo erant. Atq; ideo dubia & incerta alle-
gatio probatiove reperitur, quam irritam eſſe conſtat. l. duo ſunt
Titij. ff. de teſt. tu. Et alia non pauca.

105 Tertio ad perſonas conſuetudo † obſeruatioq; reſtringenda,
Inter quas ſecuta eſt. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pac. l. j. §. Iulia-
nus. Ibique Bar. ff. de itin. actuque priua. Bal. in c. j. in fi. de feu. co-
gni. Ruin. in conſi. 19. nu. 17. li. j. Hoc amplius quia iuri contraria
hoc genus conſuetudo eſt, nec ad caſus eam ſimiles extendi con
uenit Floria. in l. venditor. §. ſi conſtat. ff. com. prædior. Afflic. in d.
cap. in prin. in vltimis verbis. de feudi cogni. Socin. Iun. in conſil.
101. numer. 13. libr. 2. Conſequens igitur non ſit, agnati aliqui re-
rum ſuarum non ſatagentes feudum illicite paſſi alienari ſunt,

Ergo

ergo ad iniuriam id rediturum aliorum erit.

Quarto ſi ob debita voluntaria permiſſam alienationem dicimus, Cur donationem propter nuptias ita fieri decretũ nõ ſinit, vt perpetuo apud mulierẽ, hæredesve eius maneat cũ fraudẽ nõ habet, at fide bona perficitur, quo ad nuptias aſpirari optatus poſſit. veluti ſi virginẽ aut adoleſcẽtulam in matrimonium beneficiarius expetit, qui plenior annis eſt, & qui ad cõiunctionem aliter peruenire ea ſpectatisſimã nequit. Id quidem in primis, ꝙ cauſam initio neceſſariã hoc genus donatio habet. Itaq; ſi cauſa neceſſitatis ceſſante, hoc eſt mulieris interitu matrimonio direpto ad irritum donatio per decretũ deducitur, quanto magis ob debita initio voluntaria feudi impedienda alienatio erit. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Et alia ſexcenta. Quod ſatis ſuperq; ad verboſa partis interpretamenta abijcienda argumentum valet. pellucidum quippe decretorum ſenſum obſcurare aduerſarius certat.

106 Quinto ex ſententia arg. proteritur † Vercellis lata die. 16. Iunij. 1557. Per quam alienatio id genus infirmata feudi eſt nulla pretij reſtitutione facta. Sed & fructus reſtituere emptor iuſſus. Quæ ſententia ratione validiore hic obſtat, ꝙ inter agnatos emptor erat, quamuis gradu propiore actor eſſet. Cum alienis hic iam a gente vaſalli, quàm a patria, contractus interpoſiti. Quo caſu grauior haud dubie prohibitio iuris interuenit. Siquidem iniuſſu dñi in agnatos, vel remotiores alienationem feudi impune permitti, in prædicto teſtatum reſponſo legitur. nu. 488. Quod aliter in alienis aut extraneis ſeruari titu. docet de prohibi. alie. feu. per Lotha. & per Fed. c. quæ in eccleſiarum. de conſti. Quod cum ita ſit, alium decretorũ ſenſum eſſe obſeruatio ipſa declarat, quæ a ſententia ſenatus deſumitur.

Neque partis reſponſio mouet, ob id feudi alienationem diſſo
107 lutam, ꝙ in † fraudem facta proximiorum eſſet, vt feudi pretiũ in filias, quas ſolas habebat, venditor erogaret, quo locupletiores dotes haberent. fraudis planè rationem hic ſilere. eum filium clariſſimum contrahens haberet, In promptu enim reſponſio eſt, fraus in feudo eſto vendendo interuenit, rationẽ eius tamen non aliter haberi, atque ſi & emptor ipſe fraudẽ particeps. l. j. in princi. Ibiq; Glo. in verſi. non ignorauerit. ff. quæ in frau. credi. Glo. & doct. in §. item ſi quis in fraudem. Inſtit. de act. Vnde cum fraudis emptoris allegatio non interueniat, Tantum abeſt, vt probatio facta eius dicatur, nihil eſt, ꝙ fraudi nomine ſententiam Vercellis dictam pars afferat.

Secundo fraudis reſponſionem aduerſarius ſuſtinet. Namq; ſi filiarum rationem, quo dotes opimas magis haberent, Et in quibus neceſſitas maior vertitur, ſenatus nõ habuit, pretijq; & fructuum iacturam emptor agnatus fecit. Longe minus extranei & in cauſis aut debitis voluntarijs haberi rationem conuenit.

Quarto eo reſponſio pertinet, vt dolũ in caſu controuerſæ præſumi contra patrem contrahentem non oporteat. l. merito. ff. pro ſoci. At. n. locum præſumptioni huic bonitatis ad incommodum tertij non eſſe quotiens damnum quiſpiam ſubire a præſumptione hac poteſt, in d. monſtratum reſponſo eſt, nu. 62. & ſupra. nu. 34. Diſpendium plane ſucceſſoris maniſeſtiſſimum liquet.

Quinto arg. partis perfringitur, Dolus aut fraus eſto conſilio abſit, Re ipſa tamen dolum filius, feudiq; ſucceſſor ſentit. Qui ex læſione enormi dolus apparet, Sic quõ dictũ in ſuperioribus eſt. Dolum planè re ipſa uirtutis eiuſdẽ atq; cõſilio ſeu ex propoſito, ut aiunt, æſtimari. Teſtatum etiam ſuperius habemus. nu. 36.

Sexto probationes cauſarum in lite Vercellis dijudicata factas audio, acta enim non legimus propter quas alienatio facta feudi dicitur, quæ non meritoriæ aut leues videntur. Itaq; ſi cauſis ibi demonſtratis, ſentẽtiam nihilominus paſſus feudi emptor idemq; agnatus tam perniciialem in pretij & fructuum perditione eſt, Quid in extero hic admittendum a quo cauſarum præſtita probatio non eſt.

Ad probationes poſtremum pars addit, Ideſt ob cauſas initio neceſſarias contractus peractos. In qua re ſermonem opus prolixiorem non arbitror. Quandoquidem probationibus cauſam ſuam deficere hoc ipſo pars admittit, ꝙ niſi argumentis quibuſdam leuiſſimis ſe inuoluit. Quibus cum debitoris defuncti cõditio, reſq; ipſa tum rei conuenti teſtimonia non molliter reſiſtũt.

108 Iure enim † illo incogitate vtitur. In ſpecie probatur difficili, vel cum inopia probationũ laboratur, In probationibus ius acquieſcere, quæ cõtingere poſſunt. At. n. ad eum id caſum demum pertinet, quo ex facti, ſeu negocij, aut rei natura probandi difficultas exiſtit. Qualia ſunt, quæ domi fiunt. l. cõſenſu. C. de repud. Alex. in conſ. 64. nu. 5. li. j. Et in locis alibi permultis doc. Eiuſdem generis ſunt quæ per vniuerſitatem geruntur, Ad quam intromitti extranei non aſſolent. c. 3. loco. de proba. c. veniens. 2. in fi. de teſtib. Alex. in d. conſi. 64. nu. 5. In cauſa eadem inueniũtur, quę niſi clam non fiunt, Cuiuſmodi coniuratio eſt, Quam criminis ſocij propterea indicant. c. fi. de teſtib. cogen. Rationem eandem partus ſuppoſiti eſſe, Dec. ſcribit in conſil. 342. nu. 3. Ius aliud probãdum, ſi ea facti, negotij, aut rei natura legitima præſtari probatio poteſt. Ibi. n. locum probatio non habet, quæ idonea non ſit. Verum patri imputatur, cur probationem parandam nõ curauit, quam lex exquirit, vt poſt gl. in d. c. tertio loco. Ant. de But. docet nu. 14. Ibiq; Fel. nu. 3. Dec. in 2. nõ. Alex. in d. conſi. 64. nu. 6. li. 1. in conſi. 148. nu. 3. in conſi. 152. nu. 11. & maxime. ver. item poſito. li. 5. Dec. in conſi. 133. col. fi. verſic. vlt. non obſtat ſi dicatur. in conſi. 389. nu. 10. Iaſ. in l. fi. circa fi. C. de his quibus vt indig. Quibus in locis ita probationem non idoneam doct. recipiunt, ſi habitu aut potentia, & actu ſeu re probandi difficultas incurrit. Non idem admittendum, ſi actu tantummodo aut caſu difficultas contingit, habitu vero aut potentia idonea parari probatio poterat. Ibi enim in culpa eum eſſe, qui idoneam ſibi probationem non adhibuit. Idq; locum & in ſpecie fauorabili obtinere, veluti cum matrimonij probatio occurrit, ne probationes minus legitimas admittat, Quatenus idoneas præparandi facultas erat, in dictis conſi. 148. & 152. Alex. ſcribit. Dec. in conſi. 310. poſt princi. Quid in re hic dicendum, quam odioſam eſſe, cum ſupra, tum in reſponſo demonſtratum prædicto eſt.

109 Secũdo probationes † neceſſitatum impletas pleniſſimas fac; Ad rem tamen inutiles eas haberi, expreſſione earum in ſpecie non facta, & ſuperius declaratum. nu. 10. & in reſponſo antedicto cumulatiſſime eſt. nũ. 196. Locupletius & ſignificantius. nu. 386. ver. hoc ita admiſſo, vt niſi ea cauſa. &c. Sed & notula id non ſpernenda apud reſponſi indicem ampliatum & confirmatum in verbo cauſa. ver. cauſam in ſpecies Demonſtratum enim & textibus, & gl. & doct. teſtimonijs haud leuibus habemus, vſque adeo cauſas ipſas neceſſitatum nominatim enarrandas, propter quas feudi aut obligatio aut alienatio fieret, vt ſatis earum probatio non ſit, quæ poſtea accederet.

Apparere ea his non ægre poteſt, partis diuerſæ armis nõ modo generi cauſam iuſtiſſimam non oppugnari, ſed iuuari potius Eiſdemq; ipſis aduerſarios referiri.

Iam in re liquida controuerſia ſit. In debitis quippe quæſtio cuncta vertitur. In quibus clariſſima Decreti Blanchæ poſterioris verba ſunt, vt neceſſaria ea eſſe oporteat, Idq; quartum repetitum. fruſtra igitur in debitis contra ſignificantiſſima decreti verba contendimus. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. l. ancillæ. C. de furt.

Laus Deo, Virgini, Diuoq; meo tutelari, Atq; vniuerſæ cœleſtium ordini. Sauiliani. 20. Octobris. 1564.

F I N I S.

Summarium ordine literario digeſtum.

De litera A.

ACTVS ad cauſas aliquas limitatus ex alijs noo ſuſtinetur.nu.43.ver.idq; in vniuerſum.

Alimentorum fauore ſucceſſoris ius deterius oon fieri.nu.46.& in ver.victus.

Altare vnnm detegendum alterius tegendi cauſa nõ eſſe.nu.47.

Alij factum vnius non prodeſſe, ſicut nec officit.nu.23.ibiq; ampliatur.

Alius. Pactionem aut ratihabitionem cum vno interpoſitam alij nõ prodeſſe.nu.9.& iu ver.prodeſſe.

Approbari contractum teſtamentumve ab eo intelligi, qui quid ex eo petit.nu.24.ver.immo enim.

De litera B.

BOnorum minoris alienationem in ijs faciendam, quæ diſpendio leuiori minorem afficiunt.nu.47.verſi.ſecundu vbi.ibiq; idem in feudo, quod alienare per decreta conceditur.

Bonum quempiam in perniciem alienam non præſumi. nu.53.verſ. ex qua Caſtrenſis traditione.

De litera C.

CAncellationis facto facilius quàm verbis teſtamentum reuocari.nu.63.ver.quibus & illud adſuitur.& in ver.reuocationẽ.

Capitula niſi ob cauſas admittenda in eis expreſſas non eſſe, nume.56.

Cauſam facti potius quàm factum ſpectãdum, vt aliud innuere verba videantur.ou.10.

Cauſam iuſtam ab intereſſe noo liberare, quod promiſſum aut iure debitum actionis ſit.nu.19.

Cauſam iuſtam ab eo non præſtari, quod ſecutum poſtea eſt, quam fieri quid deberet.nu.21.

Cauſas alienandi in ſpecie & oominatim exprimendas, quotiens ſine eis prohibita alienatio eſt.nu.36.& ſeq.

Cauſas alias ſubeſſe ſatis nõ eſt, niſi tanquam ex eis acta res ſit.nu.43.& in ver.actus tanquam.

Cauſæ falſitas, quæ in aureis quadringentis ad venditionem narratur.nu.44.

Cautio conditione pendente a debitore præſtanda.nu.29.

Certa relinquenda propter incerta non eſſe.nu.30.& in verbo incertum.

Clauſula executoria quæ dicatur.nu.63.& in ver.executoria.

Confeſſio teſtibus, inſtrumentis præſumptioneq; iuris etiam & de iure potior. nu.42.Ibiq; & in ficta aut tacita præſumptione ampliatur.

Confeſſioni authoris ſucceſſorem nec ſingularem cõtrauenire. ou.65.& in ver.ſucceſſorem.

Confirmatio in dubio potius quàm actus nouus prẹſumenda.num.16.& in ver.ratihabitio.

Confirmationem cum qualitatibus omnibus factam actus confirmati intelligi nu.14.& in ver.ratihabitionem.

Confirmationis naturam eſſe, vt firmum actum non maiorem efficiat, vel noui quicquam inducat.nu.13.& in ver.ratihabitione.

Contrarietate ſententiam nullam fieri. nu.26.ibiq; ampliatur & in ver.nullum.

Contrauenire cootractui eum non dici, qui facultate vtitur in contractu ipſo permiſſa.nu.15.& in ver.exceptione.

Culpa eſt, a ſuperiore non flagitare, quod concedi mos eſt.nu.j.

Culpæ emptori feudi dandum, qui ante laudimia ſoluit, quam venditori denunciauit, cui reuendendum feudum erat.nu.j.verſ.quanto magis. Ibiq; & culpam & dolum ex denunciatione non facta argui.& io ver.denunciationis omiſſionem.

De litera D.

DEcipiendum quempiam principe, legeve authore nõ eſſe. oo.60.ver.& cuius maximopere intereſt.

Denunciationis omiſſionem culpa & dolo non vacare. nu.1.verſi.quanto magis.& in ver.culpæ.

Depoſiti controuerſi robur.nu.57.verſ.ſecũdo vtile depoſitum eſſe.

Depoſiti faciendi in ſpecie controuerſa cauſa.nu.61.

Derogandum verbo aut nutu vno ei non eſſe, quod laboribus vigilijsq; paratum multa eſt.nu.57.& in ver.laboribus.

Doli præſumptione cum laborare qui promiſſa non exequitur neq; id præſtat quod præſtandũ ab eo eſt.nu.18.& in verbo malã fidẽ.

Dolus. Ex dolo ſuo commodum quempiam auferre non licere. n.4.

Dubium. In dubio interpretatio potior, vnde actus confirmatus aut ratus habitus, non recens quid inductum creditur.nume.16.& in ver.confirmatio & in ver.ratihabitio.

Duplex impedimentum, ſimplici potentius.ou.24.

De litera E.

ELuſorium. Interpretatio abijcienda, vnde in poteſtate cuius ſit eluſorium actum aut ius alterius efficere.nu.55.

Exceptio in ſpecie opponenda, vt certa claraque appareat.nu.37.

Exceptionis opponendæ prohibitionem ad eam nõ pertingere, quæ ex capite eiuſdem contractus aut ſtatuti deſcendit.num.51.& in ver.contrauenire.

Exceptionem ineptam & ridiculam intelligi, quæ ſub verbis incluſa regulæ non ſit, idque exceptioni inſitum, vt regulam declaret, quibus intelligi caſibus debeat.nu.24.ver.quod ſi ad bona etiam paganica.

Executoria clauſula quæ intelligatur.nu.63.& in ver.clauſula.

De litera F.

FActum probandum.nu.2.

Factum verbis validius.nu.64.ver.factum plane.

Feudi alienationem vitioſe factam a filio etiam ſucceſſore citra pretij reſtitutionem reuocari.nu.25.

Feudi alienationem nec ob cauſas neceſſarias concedi, atque ideo difficilius id quam minorum bona diſtrahi.nu.48.

Feudi alienatio ex decretis promiſſa in bonis minus pernicioſis facienda.nu.47.ver.ſecundo vbi.

Feudum ex regiſtro præſumi, vt feudalia bona præſumantur, quę relata in regiſtro non ſunt.nu.62.& in ver.regiſtrum.

Feudum facto ipſo probari, quod onera quis paganica propter bona qua non trahit.nu.64.

Fructus etiam percipiendos, io contractibus bonæ fidei poſt morã deberi.nu.17.

De litera G.

GRauatum reſtituere quod reſiduum tempore mortis eius inuentum erit, niſi ob cauſas neceſſarias & viri boni arbitrio non alienare.nu.53.

De litera I.

IMpertinentia capitula vbi palam ſunt, reijcienda, tametſi ſtatuto cautum ſit, capitula omnia per clauſulam ſaluo iure impertinentium admittenda.nu.34.

Incertum. In re incerta ſententiam certam dari graue.nu.27.

Incertũ admittendũ non eſſe, vt quod certũ eſt relinquatur.nu.50.

Inconuenienti vno admiſſo, plura ſequi.nu.3.

Inferiorem contra factũ ſuperioris ne quidẽ vitioſum venire. o.59.

Intellectus.c.j.su agna.vel fil.nu.25.

Intereſſe fauorabilius pęna, atq; ideo difficilius eius, quod intereſt, quam pœnæ excuſationem tribui.nu.20.

Intereſſe appellatione fructus contineri.nu.22.

Interlocutoriã, a qua appellatũ eſt, ex nouis probationibus facti nõ iuſtificari, etiam quod deductũ in prima inſtantia ſit. Dũ tamen probatio eius repudiata a iudice a quo, non inueniatur.num.35.

Interpretationem in re clara ſilere.num.40.& in verſi.præſumptionem.

De litera L.

LAboribus grauibus introductum noo facile reſcindendum.nu.57.& in ver.derogandum.

Librum rationum in ſpecie conficiendum, ſeu in ſpecie non in genere, aut ſumma accepta expenſaq; in eo referenda.nu.38.

Limitatio. Actus ad cauſam aut rem vnam limitatus egredi eam nõ debet.nu.43.

De litera M.

MAlam fidem in eo præſumi, a quo promiſſa non fiunt. nu.18.& in ver.doli.

Minori hæredi in eo reſtitutionem non cõcedi quod cum defuncto actum maiore eſt.nu.11 & in verſi.reſtitutionem.

Moræ purgationem poſt temporis interuallum longum nõ admitti.nu.6.

Morę purgationi iuramentũ obſtare.nu.5.verſi. id quidẽ in primis.

Moram purgare vbi conceditur, quod intereſt præſtandum. nu.6.ver.iam vbi moræ &c.

De

De litera N.

NEceſſariam cauſam ita itelligi ſi initio ipſo neceſsitas ſubeſt. Aliter atq; cauſã neceſsitati voluntas tribuit. nu. 54.

Neceſsitatum limites egredi non licere vbicunq; niſi ob cauſas neceſarias alienare non conceditur nu. 52.

Negatiuam, bona plura allodialia non eſſe, ex regiſtro probari, in quo deſcripta niſi aliqua non ſunt. nu. 62.

Nullitatia prohibitionem aut remotionem ad eam non trahi, quæ a contrarietate deſcendit. nu. 26.

Nullam ſentẽtiã contrarietat efficit. nu. 26. & in ver. contrarietate.

Numerationem per decreta eaquiſitam probandam. nu. 51.

De litera O.

OBligatio facti quod intereſt poſt moram habet. nu. 5.

Ordinarius ad cauſam delegatam iniuſſu ſuperioris nec delegatione ipſa perempta, accedit. nu. 60.

De litera P.

PLura bona à quopiam poſſideri aſſerens, quam dictum ſit probare neceſſe habet. nu. 30. & in ver. probandi onus.

Præiudicialem quæſtionem anteuertendam. nu. 32.

Præſumptiones ad caſus tacitos non etiam expreſſos pertinere, ex circunſtantiis q. eas colligi. nu. 39.

Princeps mutuam pecuniam vtilitatis publicæ cauſa recte exigit, ſi aliter mederi neceſsitati nequit. nu. 58.

Probandi onus eum ſequi, qui bona plura aſſerit, quàm dictum ab aduerſario ſit nu. 30. & in ver. plura.

Probatione deficiente pro non facta rem haberi. nu. 45.

Probationem in ſpecie generali ante ſtare. nu. 41.

Prodeſſe alii non debet quod geſtum inter alios eſt. nu. 9. nu. 23. & in verſi. alius.

Proteſtationẽ a facto cõtrario perimi. n. 28. & in uer. reſeruationẽ.

De litera Q.

Qualitatum probatio neceſſaria, quas decreta copoſtulant. nu. 51.

De litera R.

RAtihabitio potius quàm actus noui confectio præſumenda. nu. 16. & in ver. confirmatio. Dubium.

Ratihabitionem actum confirmati, non ampliari aut noui quicquam ab ea induci. nu. 13. & in uerbo confirmationis naturam.

Ratihabitionem ex qualitatibus omnibus factam cenſeri, quæcunque in actu inſunt, qui ratus habetur. nume 14. & in ver. confirmationem.

Rationem in teſtibus potiuſquam teſtimonia obſeruandã. nu. 10. & in uer. teſtimonia.

Regiſtrum ad feudi præſumptionem valere, vt quæ expreſſa in eo bona non ſunt, feudalia cenſeantur. nu. 62. & in ver. feudum.

Renunciationem non prȩſumi ſcite & ampliando. nu. 7.

Renunciationem ex actu contrario non induci, quotiens coniectura qua percipi alia poteſt nu. 8.

Reſeruationẽ a facto cõtrario extingui. n. 28. & in ver. proteſtationẽ.

Reſtitutionem in integrum hæredi minori ob id non dari, quod cũ defuncto geſtũ maiore eſt nu. 11. & in ver. minori.

Reuocationem teſtamenti potiorem eſſe, quæ facto cancellationis, quàm quæ verbis inducitur. nu. 64. ver. quibus & illud adſuitur & in ver. cancellationis.

De litera S.

SEqueſtrationi fructuum locum & ſub inſtantia prima eſſe, cum ſoluendo reus non eſt. nu. 31.

Specialẽ expreſsionem in cauſis alienandi exquiri ſine quibus permitti alienatio non ſolet. nu. 26. & ſeq. & in verſi. cauſas.

Succeſſorem ne quidem ſingularem cõfeſsioni & facto autoris obſtrepere. nu. 56. & in uer. confeſsioni.

Superuenientibus probationibus decretum nullum non conualeſcere. nu. 33. Ampliatur. nu. 35.

Subtilitatis pernicioſæ interpretationem abiiciendam. nume. 34. ver. quare ſubtilitatis.

De litera T.

TAnquam. Cauſas alias quàm expreſſa ſubeſſe non ſufficit, niſi tanquam ex eis actus fiat nu. 43. & in verſicu. actus & in uerſi. cauſas.

Teſtimonia a ratione mala diſſolui. numero 50. verſi. quo circa.

De litera V.

VAlorem prædii maiorem ob vicinitatem intelligi. nu. 49.

Victus cauſa in perniciem ſucceſſoris, alienationem nõ permitti. nu. 66. & in ver. alimentorum.

Victum ad quæſitum & redditus moderandum. nu. 46.

De eadem materia appendix, ſiue

CONSILIVM III.

DIVINO ſubſidio ex corde poſtulato. Iuri
& ęquitati interlocutionem non conuenire
aduerſus Generũ dictã, ſequentia declarãt.
Principio errorem triplicẽ in facto habet.
prior in aureis nummis contingit ex depo-
ſito numeratis, qui pro aureis habiti mone
tæ ſunt, quos albos vulgo dictitant. Et q flo
reno vno minoris ſinguli, q̃ q ex auro ſunt.
Depoſitum.n.ex aureis nummis factum ꝑ dimidiato pretio ad-
uerſario expediendum interlocutio iubet. Atqui eũ niſi aureos
mille albos dimidia pretij pars non habeat. Amplius haud pau
lo q̃ dimidia pretij parte ĩ pecunia obſignata aduerſarius auſer
ret. Florenos nimirum centum ſupra mille. Alter facti error, au-
reorum etiam monetę æqualitate admiſſa, ut non plus in nume-
ro ex auro q̃ in moneta ſit, aureis tamen centum pluris depoſitũ
q̃ precium dimidiatum eſt. Quod ſolidum aureos bis mille non
excedit. Quam ſummam aureis centum pecunia depoſita ſupe-
rat. Neque mutat, laudimiorum pecuniam deberi. Quoniam
fidem exactis factam laudimiorum non legi. Rurſus hdc ẽt fa-
cta, numerationem eorum fieri ante non oportuit, quàm certior
rei eius factus venditor fuerãt. Qui vel debita ea non eſſe oſten-
derat, uel ad minorem ea modum præſtanda non ægre impetraſ
1 ſet. Siquidem nec eis, qui minore quàm venditor cõditione ſũt,
id genus, denegari beneficium ſolet. Quare ſi in culpa † dicitur,
qui apud ſuperiorem non petit, quod concedi alii ſolet, ſic quo
modo in reſponſo mõſtratum pro Genero habemus. num. 272.
Ibique ampliatum id legitur, etiam cum exitum aut impetratio
nem difficilem res habet. Quanto magis reus culpæ ęſtiman-
dus aduerſarius erit, a quo denunciatio omiſſa laudimiorũ eſt,
quæ priuato, cuius intererat, faciẽda non ſuperiori erat. Et in
qua difficultatis quicquã non inerat. Culpam plauè ex denũcia-
tione neglecta argui, reſponſum ſatis memoratũ docet. nu. 274.
Quibus tex. accedit in l. 1. §. ſi mulier iuncta glo. in verſi. ei qui. ff.
de lib. agno. vbi culpæ mulier tenetur, quæ intra 30. dies, q̃ diuer-
tit prægnantem ſe eſſe marito non dixit. Quocirca repetitionem
alimentorum non habet, quę filio præſtitit. Ea Bal. etiam id inua
tur in l. 1. num. 12. C. de vſur. & fruct. lega. in culpa actorem in-
telligi, a quo iurium ſuorum certior factus reus non eſt.

Hoc amplius, in dolo eum intelligi, improbumque & fraudu
lentum eum æſtimari, qui ubi cõmode poteſt, certiorem alium
non facit, Caſtren. ſcribit in conſi. 338. quia exceptiones in prin.
lib. 1. per tex. in l. creditor hypothecas. C. de diſtractio. pign. Idẽ
ea Bal. probatur in c. 1. nu. 1. de controuer. inter vaſal. & alium.
Vbi ex tex. id confirmat in d. l. creditor. Pro qua ſententia text.
etiam uidetur in l. ſi fundo. §. ſi. ff. de euictio. Quem Soci. refert in
l. 2. §. voluntatem. col. pen. in prin. ff. ſolu. ma. tex. huc præter Bal.
Caſtren. & Soci. adiungitur in l. ſi vina. 2. ff. de peri. & commo.
rei vendi. l. 1. §. venditor. Ibiq; Bar. in fi. ſecundi not. ff. de actio.
empt. in l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic. l. ſi. Ibique Bal.
col. 1. verſi. nota quod creditor. C. de litigio. Idem Barto. admit-
tit in l. quæro. ff. de act. emp. Rom. ſing. 283. nunquid ſi ſum ma
gnus mercator. Corn. in conſi. 12. col. ſi. & in conſi. 81. lib. 3. Et
apud nos in conſi. 83. nume. 3. & in conſi. 142. nume. 20. in conſi.
172. nu. 5. & in conſi. 193. nume. 4. Arte plane denunciationẽ præ
termiſſam difficilis coniectura non eſt. In eo enim curia ſtudiũ-
que omne erat, ut grauis onероſaque modis omnibus villę con
trouerſæ recuperandę facultas fieret.

Error facti tertius perſpicuus fit, quod pro numeratia aureis
bis mille habiti precij totius ſunt. Atqui aureos quingentos ex
dicta pecunia in villam alteram ex parte dimidia redimendam
erogandos lectio ipſa inſtrumenti venditionis teſtatur. Et quos
inſumptos in eam cauſam non eſſe, tam rei confeſsione, q̃ actus
2 & iuris etiam prȩſumptione liquet. Probationẽ quippe † factum
deſiderat, neque præſumi iure ſolet. l. denique. ff. ex quibus cau.
maior. l. quæcunque. §. qui a pupillo. ff. de publica. l. qui a quoli-
bet. ff. de contra. emptio. l. in bello. §. factæ. ff. de captiu. l. 1. C. de
manda. prin. l. 1. & l. ſiue poſſidetis. C. de proba. l. aſſeueratio. C.
de non numera. pecun. l. ſi emancipati. Ibi, neque emancipatum
eſſe

eſſe probaueris.C.de collatio.c.cum in iure. de offi.delega.cap.
ſ.de procura.c.in præſentia de proba.c. Raynucius & ca. Ray-
naldus de teſta. Et in ſpecie ſolutionis, probandam eam fore,
ea tea.oſtenditur in l.quinquaginta.ff.de proba.in l.1.C. eod. tit.
& in l.fi.C.de ſolutio.gloſſ.& doct. in l.2. in gloſſ. magna. verſi.
item quis probabit. C.de iure emphy. Bald.in conſi. 508. tenor.
nu. 2.lib.5. Signorol.in conſi. 182.nume.3.poſt prin.verſi.& quã
do non apparet.

In quo tertio facti errore videndum. Namque robore contra
ctus admiſſo, quem vitiis vndique ſi carere, reſponſum ipſum
pro Genero indicat, quod intereſt ob villam non redemptam
a reo præſtandum non dubie atque ex æquitate liquet, de qua
in l.curabit.C.de actio.emp.Enimuero pro æquitate hac, quæ a
fonte ipſo rationis naturalis neimini non emanat.Iniuriam mini
me obſcuram Gener accepit, ut precium etiam non acceptum
aduerſario refunderet. De quo ſummam illam detrahi aureorũ
quingentorum oportuit, quos ſolutos non eſſe clariſſime con-
3 ſtat.Inde aliud † ex alio malum, & ꝙ aiunt, inconuenienter nõ
admiſſo, plura conſequi.l.& ea diuerſo.§.1.ff.de rei uendica.l.a
teſtatore.ff.de condi. & demon.l.ratas.C.de reſcin. uendi.§.co-
gitati.in Authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.Namque cum dam-
no ob uillam non redemptam mulctandus reus eſſet, In actorẽ
ipſum detrimenti omnis cauſa verſa, ut precium non oblatum re-
ſtitueret.Ita & precium & commoda omnia bonæfidei ille oc-
cupator haberet. Au nou iuri omni † iuxta humano atque diui-
4 no exagitat, Dolum ſuum quæſtui cuipiam eſſe.l.ne ex dolo.ff.
de dolo.l.ſiue hæreditaria. ff. de neg.geſt.l. ſed & ſi hæreditas.§.
fe.ff.ad exhiben.l.ab hoſtibus.§. ſi vir.ff.ſolu.matr. l. cum ita in
priu. ff.de leg.2.l.nome.§.filio.ff.de leg.3.l.1.§.2.ff.de excep.do.l.
itaque Fullo.ff.de furtis.l.non fraudatur.§.nemo.ff.de reg.iuris.
c.ex tenore.Ibiq; Deci. In quarto nota.c.ſuper literis de reſcrip.
cap.& ſi neceſſe.de dote poſt diuor. reſti. c.ſicut tuis literis.de ſi
monia.c.auaritiæ de elect.lib.6.c.cum qui de præben.eo.lib. c.le
gi.16. q.1.tradit Bar. in l. Titio.ff. ad mancip. Signoror. in con-
ſi.110.nu.12.

Neque ad facti errores hos diluendos afferta ratihabitio va-
let.Quoniã confutata ſatis ſuperque in reſponſo memorato ap
paret.nu. 447.verſi.apparet ex his, aduſque nu. 473. & ſcriptis
aliis poſterioribus. Atq; præter iã ſcripta. Bono cui aduerſario
5 eam non eſſe, liquidiſſime oſtenditur.Mouendi † enim ſumus fa
cti hic idest villæ in partem redimendę obligationem verſari. In
qua termino ea acto & mora commiſſa, in id, quod intereſt, obli-
gatio contrahitur.l.ſi quis ab alio.§.fi.ff.de re iud. cũ aliis apud
nos adſcriptis in d.reſponſo.pro Genero, nu. 280. Ita ius in eo,
quod intereſt actori quæſitum tum erat, cum rati facta habitio
narratur. Id quidem in primis, quod moræ pugnãdæ locus am
plius non erat, cum propter iuramentum.l. ſi quis maior. C. de
tranſactio. Bar. in l.inſulã.nu.20.ff.de verb.obl.Bal. in l.& ſi poſt
tres ante fi.ff.ſi quis cautio.in 1. lectu.in l. ſi pacto quo pœnam
in fi.C.de pactis.Alea.in conſi.158.nume.5.lib.2.Dec.in conſilio
452.nu.13. & nu.19. Cor.in conſi.121.col.pen.lib. 1. & in conſi.
6 40.col.fi.lib.4.Rurſus locum moræ † purgatio poſt interuallum
tam longum non habet.d.l.& ſi poſt tres. Ibique doc. Et fruſtra
moræ purgatio tractatur, Quatenus ne nunc quidem purgatio
offertur. Iam vbi moræ admitti purgatio ſolet, quod intereſt ta-
men præſtandum.l.ſi cum dies.§.fi.ibique glo.ff.de arbitr.l.ſi ita
quis. §.Seia.ff.de verbo.obli. Bar. in conſi.161.proponitur quod
ſyndicus.nu.4.Cor.in conſi.208.co.pen.lib.4.& in conſi. 37.in fi.
lib.2.Hoc ita admiſſo, ut quod intereſt inferendum a reo eſſet,
cum ratus habitus contractus dicitur, conſequens non ſit, ratũ
contractum emptoribus villæ actor habuit, ergo quod intereſſe
debitum a reo ipſo erat, remiſſum creditur.cum præſumi renun
ciatio non ſoleat. Primum quod in facto eſt ꝙ probationem po-
ſcit, vti cumulate ſcriptũ ſupra habemus. Deinde ꝗa donationẽ
7 habet.In qua inducenda iuris etiã † præſumptio ſilet.l. elegan-
ter.§. qui reprobos. ff. de pigno.actio. l.cum de indebito. ff. de
probat.& alia infinita.& in renunciatione, ex tex.probatur in l.
ſicut.§.non videtur.ff.quib.mo. pig.vel hypo. ſol. ca. ſuper hoc
& c.ſanè.de renunciatio.Bald.in l.1.in vltimo no.C.de edic. di-
ui Adria.tollen.Imo.in conſi.49. in caſu præmiſſo in fi.Deci. in
l.1.nu.19. in fi.C.de pactis.in conſi.452.nume. 22. in conſi. 460.
nume.6.Natta in conſi.78.col.fi.vſque adeo porro non præſumi
tur, vt expreſſionem expoſtulet, neque ea actu proximo indu-
catur.Card.in conſi. 30.col.pe.poſt med.Dec.in l.ſi quis iniquũ.
§.ſi is pro quo.nume.12.in fi.ff.quod quiſque iuris in d.l.1.num.
19.in fi.C.de pactis in conſi.402.nu.3.in conſi.495. numero 19.
& in conſi.625.numero 6.& apud nos conſi.257.nume. 4. Alea.
huc aliiq́ue accedunt in l.ſuum circa prin.C. de iure deliber. ex
actibus tacitis renunciationem non colligi.Idq́ue & Alba pro-
bat in conſi.25.nu.17.ſi inter eaſdem perſonas expreſſionem re
nunciatio exigit, quanto magis ut tertio renunciatio proſit.De
quo nequidem cogitatum eſt.

8 Secundo per actum etiam † contrarium iuri ſuo renunciare
quiſquam non intelligitur, vbicunque coniectura capi qua alia
poteſt Ant.de Bu. in c.accedentibus.nu.8.ver.per prædicta con-
clude.de priuil.Alex.in conſi.27.nu.2.& ſeq.lib.3.in conſi. 33.li.
5.Idq́ue pro memorabili Deci.refert in l.cuius per errorem an-
te fi.ff.de reg.iuris.in c.gratum.col.3.in 4. limitatione. de offic.
deleg.in conſi. 308.nume.55.Iaſ.in l.fi. nume 29.ver. ſecundo li
mit.ff.de conſtitu.prin. Natta in conſi.1.nu.5.in fi. & ſeq. ſi in-
ter eaſdem perſonas locum id habet, quid inter alias vbi actus
ullus contrarius non inuenitur, Quid enim repugnat, de mole-
ſtia in re nõ inferenda cum uno pactum fieri, iure eius, quod in-
tereſt, contra alium incolumi.immo enim ita de re non petenda
paciſci adduci quis poteſt, quod ſaluum in id, quod intereſt,
aliunde ius videt d.l. ſicut.§.non uidetur.ff.quib. mod. pign. vel
hypot.ſol.

Tertio hoc amplius dicendum, & ſi maximè res eadem debi-
ta ab utriſque fuerat, id eſt ab emptoribus villæ & ab aduerſario
9 Ad vtilitatem † tamen eius pactio aut ratihabitio trahi nihilo ma
gis poterit quandoquidem emptorem non intereſt, aduerſario
vulem ratihabitionem fieri, ut pote qui cauſam ab eis non ha-
bet, neque actionem habiturus cum eis erit, ſi quod itereſt, præ
ſtare compulſus ſit. l. & hæredi.§.fi.& ll.quatuor ſeque.ff. de pa
ctis.Idq́ue in reſponſo ampliatum pro Genero habemus.nume.
450.etiam ſi ius conneaum omnium ſit. Quid hic probandum
ubi communionis quicquam cauſa rei cum emptoribus non ha
bet Actionibus enim diuerſis & ob diuerſas cauſas tenentur.
Quod intereſt reus, rem ipſam emptores debent.

Quarto ſi quid ſenſa vera & æquitati conſentanea tenere li-
bet, miũ ſatisfacere nequeo, fundamenti quicquam in rati aſ-
ſerta habitatione poni. Quam ad rem prorſus non attinere, ra-
tione inuicta naturalique monſtratur. Rei cuius facilius exponẽ
10 dæ cauſa, ſciendum, rationem aut † cauſam factam priuſquã
factum obſeruandum, etiam ſi aliud innuere verba videantur l.
dotem.ff.ſolu.matrim.c.peruenit de cenſibus cum aliis in d.re-
ſponſo pro Genero congeſtis, nu. 192.Idq́ue & in teſtibus vide-
mus, In quibus cauſam magis & rationem teſtimoniorum, quã
teſtimonia ipſa ſcrutamur.l.3.ibique docto.C.de teſti. Quo cir-
ca a ratione inepta teſtimonium totum permittitur Barto. in l.
qui interrogatus.ff.de petit. hæredi. Bald.in l. conuenticula. nu
me.4.& nu.5.in fi.C.de epiſco.& cleri.Abb. in conſi. 105. nu. 1.
lib.1.Geminia.in conſi.142.nu.6.poſt med.Soc.in conſi. 42. nu.
51.lib.1.& alia non pauca.Inde etiam fit, ut ex cauſa aut ratio-
ne ampliatio reſtrictiove ſcripturæ fiat. Quoniam ſi ſpecialis ra-
tio inuenitur, reſtrictionẽ ad limites eius ſcriptura generalis ad-
mittit, ut in d.expreſſum reſponſo eſt nu. 406.ibique nu. 418. in
cauſa aut ratione tacita ampliatum id legitur.quod idem & co
rollariũ reſponſo docet.nume.72.& vberius.nu. 98.viceque con
traria quod ſpeciale dictum eſt per rationem generalem amplia
ri, corollarium ipſum oſtendit.nume.17.& num.70. cauſam pla
nè ratihabitionis tantopere expetendæ indagemus, Mirum, ni
alia prorſus ſit, quàm quæ fundamento ratihabitionis præſup-
ponitur in qua ius redimendi ceſſum, extinctumve inuenitur.
At enim nihil minus, quam quòd ad rem cogitatum hanc ſit. Si-
quidem a facultate redimendi emptores non timebant. Im-
mo enim & modo eos villam reuendituros aduerſarius prædi-
cat. Tametſi aureos. 500. ob redemptionem non offerat. & qui
dem ſi pecuniam promiſſam iudicio pendente reus obtulerat,
quod ad emptores attinet, moram reuenditioni facturos fuiſſe
non credam.Inde bonam aduerſarii agnoſcere fidem licet, cau-
ſa igitur ratihabitionis exigendæ multo alia eſt. quòd feudi iu-
ra vlla empta cenſetur, Quod in necem filii ſine cauſa diſtrahi
legitima non potuit.vnde eandem atque reus moleſtiam formi-
dantes, ad ratihabitionis auxilium cogitarunt ita niſi ad vitium
ſeu nullitatem contractus, quod ad filium ſucceſſorem in feu-
do attinet, ratihabitio non ſpector. ne quaſi filius & ſucceſſor
feudum gratis vendicet, & precii iacturam emptores faciãt, Cæ
terum ob pactum aut facultatem redimendi nequidem cogita-
tum ad ratihabitionem eſt. Quatenus nec cogitandi cauſa ſub
erat,

erat, vtpote redimendi tempore finito, & cum pactio redimen-
di interpoſita a patre maiore eſſet, nihil erat, quod a minore fi-
11 lii ętate emptores metuerent. Siquidem ob id minori † reſtitu-
tio in integrum non permittitur, quod cum patre eius geſtū ma
iore eſt l. Emilius ibique Barto. ff. de minor. l. 2. C. aduer. vend.
gno. l. pen. C. de reſtit. milit. Fulgo. in conſi. vltimo. in fi. Cur. Sen.
in conſi. 58. nume. 4. circa fin. verſicu. quarto principaliter. Ita-
12 que cum limitata ratihabendi † cauſa ad feudi ius ſit, Cauſam ip
ſam egredi feudi non debet. l. de quibus in fi. ff. de ll. l. ita autem
in prin. ff. de admini. tuto. l. ſi is ad quem. ff. de acqui. hære. Et a-
lia in reſpon. prædicto accumulata. nume. 460. Proinde ad cau
ſam redimendi & eius quod intereſt, redemptione non facta ra
ti trahi habitionem non conuenit.
13 Quinto id inſitum ratihabitio † habet, ut firmum actum effi
ciat, non etiam ut ampliet aut extendat aut noui quicquam indu
cat. l. quædam circa fi. ff. de iure codic. l. Aurelius. §. teſtamento.
ff. de libera. leg. c. inter dilectos. §. porro. de fide inſtru. Oldr. in
conſi. 164. uiſo priuilegio in fi. Bald. in l. 3. in fi. C. ſi aduer. rem
iudi. in l. nominationes in fi. C. de appellatio. in c. 1. in princi. nu
mero 2. per quos fiat inneſt. Et alia a nobis adiecta in conſi. 257.
nu. 4. Quibus Veronenſis aſſuitur in conſi. 6. Rui. in conſi. 12. nu
me. 16. lib. 3. Crot. in rubr. ff. ſolut. matr. nume. 58. Enimuero am
pliationem, extenſionem & ius nouum ratihabitio induceret, ſi
ad cauſam pacti de redimendo trahitur. Ita ut ius ipſum redi-
mendi per ipſam lęſum aut extinctum ratihabitionem dicatur.
contra quam ex contractu permiſſum ipſo eſt. Quem per ipſam
ratihabitionem confirmatam pars aſſerit.
Sexto id confirmationi & ratihabitioni inſitum, ut ex qualita
14 tibus ſuis † omnibus facta intelligatur Oldra. in conſi. 243. factū
tale eſt, rectores. nu. 1. in fi. arg. l. Titius. ff. ad treb. d. c. inter dile-
ctos. de fide inſtr. c. cum dilecta. de confir. vtil. uel inutili c. quia
intentionis de priuil. Idque præter Oldra. iuuatur, ꝙ qualitatib.
actus confirmati a confirmatione detractus, nonus, non idem a-
ctus diceretur. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure. l. 1. §. ſi quis ſimpli. i
ter. ff. de verbo. obligatio. Itaque cum niſi ratihabitione actus
non nitatur, & facultas redimendi ex actu confirmato compe-
tat, Quo pacto neceſsitatem redimendi ex ratihabitione ſubla-
tam quiſpiam defendat, aſſequi ſatis nequeo.
15 Septimo cum ex contractu ipſo † confirmato facultas hæc redi-
mendi competat, ſublatam eam ne tum quidem intelligi, cum
aduerſus contractum ipſum non venire neque exceptionem vl-
lam aduerſus eum opponere promiſſum ab actore inueniatur.
Ad exceptionem enim id genus promiſsio nō attinet, quę ex cō
tractu ipſo competit. Siquidem aduerſus contractum nō uenit,
qui facultate in eo permiſſa vtitur. l. j. §. & parui. Ibique Barto. ff.
quod vi aut clam. Alex. in conſi. 77. viſis dubitationibus. nume.
13. ver. poſtremo non obſtat prouiſio lib. 3. Deci. in c. ex parte.
2. nume. 5. tertio fallit de offi. deleg. in conſi. 27. nu. 1. in conſ. 44.
nume. 1. in fi. in conſi. 195. col. 3. ver. & ad hoc facit quod no. Bar-
to in conſi. 239. nu. 9. & in conſi. 251. nu. 3. circa fi. ver. non obſtat,
quod ſupra dicebatur. conſequens argumentis bis fit 13. 14. & 15.
vt ſi quidem redimendi tempus largiatur nec aduerſus empto-
res, quibus rati facta habitio aſſeritur, redimendi peremptam
facultatem cenſeri. Tātum abeſt, vt ipſo ratihabitionis iure frui
reus poſsit, qui in ratihabitione ipſa non interfuit, & ad com-
modum cuius trahi eam non poſſe, ſatis ſuperq; & ſuperius &
in dicto declaratū reſponſo apparet. Interpretationem hanc tan
tę æquitatis & rationis, quid Senatui perſuadere laboremus,
Quatenus & iudicis vel infirmi mentem extimularet.
16 His amplius dicendum, vbi ratihabitionem pars † non alle
garet, in dubioq; res diceretur, rati ne habitione an actum no-
uum ſcriptura habeat, confirmatio aut rati in dubio habitio ad
mittenda, unde noui ſequi quicquam non ſolet, Innocen. in c. du
dum. de decimis. Bal. in l. bonorum. 2. in ſecūdo nota. C. qui ad-
mitti, Soci. in l. 2. col. 1. ff. de vulg. Itaq; & verba hic & mens ad
ad ratihabitionem reſtringuntur. Ea propter nihil eſt, quod ad
ius aliud nouum eam protendere reus certet, vt redimendi ne-
ceſsitas dempta, uel eius, quod intereſt, abolita obligatio ſit.
Quatenus & hodie redimendi facultas, ſi quidem tempus pa-
tiatur, conſtaret. cui, impedimento vlli eſſe ratihabitionem non
poſſe liquidiſſe ſuperiora docent.
Proinde quod redemptio non ſequatur, ex ratihabitione non
ſit, verum aut ex temporis exitu, quod excurſum eſt, uel aduerſa
rij mora, qui ne nunc quidem purgare eam ſtudet, vbi locum
purgatio haberet. Quia tamen purgatione admiſſa, damnum
omne ſarciendum, quodcūque ex mora actor pertulit patiturq;
teſtatum ante habemus. Quod ſi integra per ratihabitionem o-
bligato principalis ad redimendum manet. Quid ita eam in eo,
quod intereſt, diſſolutam, redemptione ipſa non impleta, tanto
molimine pars contendit.
Eò hæc ſcripta non ſunt, ꝙ ad fundamentum redemptionis
actor adhęreat. Siquidem firmitatem contractus ea præſuppo-
nit. verum quo manifeſtariam interlocutionis iniuriam aperiat.
per quam precii etiam aureorum 500. non ſoluti, in gratiam ad
uerſarij habita eſt ratio, cum ſummam ipſam detrahi, vigore ēt
contractus admiſſo, neceſſe ſit. Atque vltra ſortis ſummam eius,
quod intereſt, damnorumque omnium facienda detractio erat.
ne ex mora ſua perpetua & in diem hodiernum obdurata quæ-
ſtum reus grauiſsimo actoris diſpendio faciat. Re quippe & pre
cio actor caret. Contra & rem & precium reus habet. Reſq; fru
ctibus, potius ad diem hanc eſt. Quam rem quo magis animo
circūſpicio, eo magis interlocutionis memoratæ admiratio ani
mum capit & ſollicitat. vel planè Crauetta aberrat, rationis om
nis & iuris immunis.
Summa in argumento hoc ratihabitionis diluendo hæc erit
ſicut damno ea actori eſſe circa ipſum redimendi ius non po-
teſt. Ita actionem in id, quod intereſt, quæſitam per ipſam rati-
habitionem non tolli. Ad quam ſententiam argumentum & il-
lud quadrat, quod ratione deduci fortiore ſolet. Difficilius quęſi
tum quàm quærendum ius amitti vulg. l. patre furioſo. ff. de his
qui ſunt ſui vel alie. iuris. Itaque ſi tempore redimēdi adhuc, ma
nente, facultas id faciendi adempta per ratihabitionem nō eſt,
ſic quo monſtratum ante habemus, longè minus tempore redi-
mendi excurſo, actionem, ad id, quod intereſt, ante iam acquiſi-
tam ad interitum ratihabitio deducit.
17 Apparet ex his, fructuum nomine † reum teneri, non modo
qui ex uilla percepti redimenda pro rata ſunt, ſed & qui percipi
ob fidem eius malam & moram tamdiu obduratam potuerunt,
cum bonæfidei contractus lęſus deſertusque ſit. l. apud Iulianū.
§. 1. ff. de leg. 1. l. ſi nauis in fi. ff. de rei vendica. l. domum. C. eo. ti-
tu. glo. in l. videamus. §. ex cauſa in verſi. cōmunicandi. ff. de vſu.
Soc. in conſi. 233 nu. 11. lib. 2. Ruin. in conſi. 136. nume. 13. libr. 4.
18 † Mala fides porrò & dolus hoc ipſo oſtenditur, quod promiſ-
ſam Villæ redemptionem executus reus non eſt. l. ſi cum mihi,
ibique Bald. ff. dolo. l. Iulianus. §. Marcellus ſcribit. ver. dolus au
tem. ff. ad exhiben. l. dolus. ff. manda. l. 1. §. eſt autem apud. ff. de-
poſi. l. vendicantem. ff. de euictio. Bar. in l. tutor qui repertorium
in prin. nume. 7. 15. & 20. ff. de adminiſtr. tutor. Alex. in conſi. 52.
col. 1. & in conſi. 84. ante fi. ver. pręterea dicti locatores. lib. 6. De
cius. in c. ſi autem. nu. 3. de reſcri. & doli tenetur, qui id omittit,
quod fieri ab eo debet, & qui fidem datam non præſtat, longè
magis in fide mala dicetur. facilius quippe fidem malam, quàm
dolum præſumi, Caſtr. ſcribit in l. Celſus in 2. notab. ibique Bal
bus in tertio notab. ff. de vſucapio. Soci. Iun. in conſi. 144. num.
48. & ſequen. lib. 1.
Quinetiam fide mala remota, quæ ipſa perſpicua eſt, pręſta-
19 tioni eius quod intereſt, ob cauſam quam iuſtam aduerſarius e-
ripi nihilo magis poterit. Quandoquidem iure actionis † quod
intereſt, debetur, ut pote promiſsione eius ſub inſtrumento fa-
cta, quod caſu fruſtrà a cauſa iuſta excuſatio petitur. gl. in l. non
ſolum. ff. de rei vendica. & in l. 4. §. ſi rem. ff. de leg. 3. Iaſ. in l. pro
perandum. §. ſi autem alterutra. nume. 4. C. de iudic. neque igno
rantiam cauſati quiſpiam permittitur, vbi iure quid debetur le.
tenetur in principio. Ibique glo. ff. de actio. emptio. Natta in cō
ſi. 108. nu. 9. & quamuis alteratio circa pœnam apud Doc. inue-
niatur, vtrum ob cauſam iuſtam commiſsio impediri eius ſo-
leat, de intereſſe tamen diſceptatio non ſit, ad eius remiſsionem
cauſam iuſtam non prodeſſe, ubicunque per actionem aut pro
20 miſsionem debetur. Siquidem † ratio par intereſſe atque pœ-
næ non eſt, idque ex eo declaratur, quod ſcriptam apud nos eſt
in conſi. 192. nume. 17. & in conſilio 246. vbi facilius in id, quod
intereſt, quàm ad pœnam committi obligationem oſtendimus.
fauorabilius quippe quàm pœna nec paulò intereſſe æſti-
matur.
Fruſtra tamen de cauſa qua iuſta uerba fiunt, cum nulla
interueniat. Neque ratihabitionem excuſari ſeu pro excuſatio-
ne iuſta adferri, monſtratum ante habemus. Atque pręter iam
ſcripta cauſam ullam iuſtam in ratihabitione non intelligi, inde
21 etiam demonſtratur, quòd poſtea † ratihabitio acceſsit, quàm
redimendi facultas competeret, ſeu quam tempus tranſactum
redimen-

redimendi eſt. Quo caſu dici nõ poteſt, ratihabitionis cauſa reũ
impulſum, quominus redimeret. Ita cauſam iuſtam Alex. refel-
lit in cõſi. 103. nume. 20. verſicu. & dato ꝙ comes lib. 1. Ibiq; adij
cit, neceſſe eſſe, vt cognita allegãti aut excuſanti cauſa illa eſſet.
Qua ſentẽtia Cur. Sen. vtitur in cõſi. 55. ſuper proceſſu numero
12. Deciſ. in conſilio 452. numero 11. verſicu. nõ obſtat, quod ſal
tem videatur. at enim quomodo cognita eſſe ratihabitio, aut per
eam omitti redemptio intra tempus potuit, ſi nondum facta ra-
tihabitio erat.

Diſpiciat modo iudicantis religio, ſi contractus aut alienatio
nis feudi robore etiam admiſſo, ſummæ illius aureorum. 500.
rationem in gratiam haberi rei oportuit. Quem in id, quod in-
tereſt, cõdemnari ob aureos ipſos 500. in redemptionem villæ
non erogatos, ius omne præcipiebat. & cũ debitum intereſſe tã
per legem, quàm ex promiſſione ſit, dubitãdũ nõ eſt quin ad ra-
tam fructuũ id metiri non debeamus, qui ea villa redimẽda per
cepti ea ea & qui percipi potuerunt. Siquidem † appellationi in-
22 tereſſe & fructus cedunt Ang. & Floria. in l. loci corpus. §. in cõ
feſſoria per illum tex. ff. ſi ſerui. uendi. Dec. in rub. C. de ſenten.
quæ pro eo, quod intereſt. ante ſi.

Itaque aureorum. 500 & eius quod intereſt, detractione fa-
cta, mirum in precii ſors bona exhauſta ex parte ſit tãtũ abeſt,
ut aureos centum ſupra mile depoſitos ob dimidiatum pretiũ
reo offerre iuberi actor potuerit. Quàm hic uelim reſpõſione,
uel tantula argumenta hic refelli. Manus enim tum dabimus at-
que inſcitiam noſtram æquanimiter agnoſcemus.

Sed dicturus aliquis erit, ad ſenſum memoratum circa redi-
mendi cauſam ratihabitione aduerſarium uti. id eſt ut contra-
ctus ipſe comprobatus de feudo æſtimetur. Reſpondetur, ſenſu
hoc nihil ineptius aut abſurdius inueniri, ut feudi diuerſi uendi
23 tione pluribus facta, ſi quod alienatum uni eſt, ſucceſſor † agno-
ſcit & ad alterum remve aliam agnitio approbatiove trahatur.
l. ſi unus. §. ante omnia. ff. de pactis. cum aliis in dicto reſpõ. pro
Genero cõpoſitis. nu. 417. & nu. 453. & pluribus ſequen. & qua
rõne ad incommodum alterius pactũ non producitur cum alio
interpoſitum. l. 3. de tranſactio. ca. per tuas. de arbit. & alia in di
cto reſponſo cõparata. nume. 91. & ſequen. nume. 266. & nume.
469. & dicto nume. 92. ampliatum id legitur, ut nec patris factũ
principale filio ſit. ampliationem & alium tex. docet in l. neque
infantes. ff. de fideicom. liber. ibique iniquum eſt, facto tutoris,
qui forte ſoluendo non ſit, pupillum damno affici. de quo text.
Iaſ. meminit in l. 4. in prin. nu. 18. ff. de re iudic. ſicut inquam, one
roſum alij factum alterius non eſt, ita nec utile eſſe conuenit. l. ſi
ex duobus. ff. de nego. geſt. l. 3. §. penul. ff. de iureiuran. l. 1. in prin
cip. ff. ſi mulier uen. nom. & alia in d. reſpon. collecta. num. 453.
ubi ampliatum id inuenitur & id quidem iniquitati ſummæ dan
dum, ratihabitionem unius gratia factam ad perſonam, remve
aliam contra quam uerba & animi contrahentium ferant, extẽ-
di. l. ſi quis nec cauſam. l. non omnis in prin. ff. ſi cer. peta. l. ſi quia
ita. §. penulti. ff. de teſta. tutela. capitu. ſecundo de ordi. cogn. &
alia infinita. Atque in ſpecie feudi & nominatim, pactum cum
vno interpoſitum ad alium non produci, ex tex. oſtenditur in c.
primo. §. fin. ſi de feudo fuerit contentio inter dom. & agna. Qui
tex. ratione ualidiore ad ſpeciem controuerſam quadrat. Quo-
niam de feudo aut re eadem feudali pactum cõuentum cũ vno
fuerat, quod ad alium ſeu commodum alterius non porrigi, tex.
iſte ait. Quid hic probandum, ubi ratio duplex extenſionem im
pedit, ꝙ inter alias perſonas & de re diuerſa pactio aut ratiha-
24 bitio interceſſit. Ita impedimentum duplex † extenſioni obſtat,
quod impedimento ſimplici fortius haud dubie eſt. l. uim paſsã.
§. præſcriptione. ff. de adul. l. 1. C. de raptu uirgi. §. affinitatis. In-
ſtitu. de nupt. c. ex tuarũ. de autori. & uſu pallij. glo. in c. licet in
glo. ſi. de iureiuran. lib. 6. & alia in dicto reſponſo adſcripta. nu
me. 315. uerſi. & ſi præſumptio & nu. 335.

Sed his præſcriptis, accepi, nouo ſe telo & per acta non mon
ſtrato aduerſarium ſe tueri. Hoc eſt bonis paganicis, quorum
diſponendi arbitrium uenditori erat, accepto aureos 500. ferẽ
doa. Ea de re ſi venditoris iuſſu aliis eos dedit, tutum ſe eſſe. At
.n. aciei uirtutiſve quicquã in telo hoc nõ ineſſe, perſpicue oſteo
ditur. Et primo quidem, cum uitio contractus actor nitatur, pa-
ctum ipſum de redimendo quieſcit, neque ad rem prorſus atti
net. Neque enim iudicio hoc nullitatis, ut bona redimantur, aut
quod intereſt, præſtetur, actor poſtulat. uerum ut ob uitium con
tractus feudum dimittat, fructusq; fide mala ablatos reſtituat.
uillæ plane alterius redimendæ aut quod intereſt præſtãdi obli-
gatio niſi contractu firmo ratoque non contingit. Contrariua
que ipſi ſibi non obſcurè actor deprehenderetur, ſi cum nullſi
contractum defendit, ex eo niteretur, & ex pacto de redimen-
do in eo adſcripto actionem inferret. Immo enim contractũ
ipſum totum, ea eo quid petendo, approbaret. l. ſi pars. §. illud.
l. nihil intereſt. in fin. pri. l. Papinianus. §. ſi conditioni. l. penul.
§. fina. & l. fina. ff. de inofficio teſtam. l. ſi eum ſeruum. ff. ſi cer.
peta. l. 3. cum ibi not. C. de rei vendica. gloſſ. & docto. in l. alia.
C. de his quibus ut indig. Barto. in l. poſt legatum in prin. ff. eod.
titu. Imola in l. filio præterito. nume. 9. ff. de iniu. teſtam. Alex. cõ
ſi. 56. nume. 3. in fi. lib. 6.

Secundo uitioſus contractus eſto non diceretur, locum defen
ſioni, huic rei non eſſe, dilucide etiam neceſſariaque & coacta
ratione declaratur. Monendi enim ſumus, filii agnatorumque
conſenſum in feudo alienando, feudi ipſius ſolummodo, non
etiam bonorum paganicorum cauſa accommodatum. In quib.
ocioſus prorſus apparet. unde cum ea lege conſenſus interpo-
nitur, ut in uillam alteram feudalem anteque diſtractam ex par
te redimendam aurei quingenti inſumantur, de conſenſu ipſo
aurei ipſi excipiuntur, quos agnatorum ipſorum commodo ſal
uos manere conſentientes ſtudent. Ita ut loco feudi diſtrahen-
di villa redempta, pro rata ſuccederet. & pro eo res eſt, atque
ſi de bonis feudalibus venundandis aliqua in conſenſu exciperẽ
tur, ſubrogationis natura perſpecta. l. ſi cũ. §. qui iniuriarum. ff.
ſi quis cautio. Quod cum ita ſit, ſummam illam aureorum 500.
quæ de conſenſu excipitur, bonis ipſis feudalibus acceptam fer
ri totam oportet. Ita ut ad regulam cõſenſus exceptio pertineat,
& ſub uerbis conſenſus includatur. Quod ſi ad bona etiam pa-
ganica exceptionem illam referimus, inepta & ridicula prorſus
inuenitur. Siquidem excluſa a cõſenſu ipſo ſine exceptione aut
reſeruatione alia, bona ipſa paganica erant. In quibus momen-
ti & neceſsitatis vllius conſenſus non eſſet, non minus atque ſi
de propoſitione illa omnis homo currit, aſinum quis excipiat.
Qui ſatis per ſe exceptus ex termino homo erat. & iſtud eſt, qđ
vero dicimus, per exceptionem regulam declarari, in qua ſpe-
cie loquatur, intelligive debeat. Hoc eſt in caſu, quo exceptio
ſit, regulam accipiendam, utpote ſub qua caſus comprehendi
exceptus ſolet, ſi facta exceptio non ſit. l. nam quod liquide. §.
fin. ff. de penul. lega. l. ſi. §. cui dulcia ff. de triti. vino, oleoque
lega. l. quæſitum. §. denique. ff. de fundo inſtru. l. Lucius. §. pluri-
bus. ff. ad Trebel. Glo. in c. 1. in gl. 3. de appella. lib. 6. in rubri. de
regulis iuris poſt prin. eod. lib. Barto. in l. in his. ff. de ll. in l. 1. Ibi
que Deci. nume. 29. ff. de regu. iur. Scire Bald. in l. actione. nu-
me. 4. C. de tranſactio. & alia infinita. Proinde toto cœlo, tota-
que terra ab his offenditur, Qui ſummam hanc aureorum 500.
ab agnatis exceptam, boni acceptam allodialibus ferendam,
vel ea tantulo putant.

Tertio ſi bonis ruſticanis aureos 500. vel ex minimo compula
mus, in uerba & mentem contrahentium non obſcurè offendi
mus, fraudemque agnati ipſi ſentirent. Quid ſaluum feudi alie
nandi ius in feudo alio redimendo ſumma illa aureorum 500. te
nus per ſubrogationẽ eſſe conſtituerunt, at enim ſaluum ius ad
eam ſummam non fieret, ſi ad bona eam paganica pro rata tra
himus. Itaque ſi mentis tuendæ cauſa uerba lædere ipſa cõcedi-
tur. l. benignius. ff. de legib. l. non dubium. C. eod. titu. cum aliis
in reſponſo ipſo pro Genero collectis. nume. 110. Quid hic pro-
bandum, ubi & uerba & mens interpretationem hãc adſciſcũt,
aliamque non ferunt. Quare ſubtilitatis pernicioſæ notam in-
terpretamentum hoc non immerito patitur, de qua in l. ſi ſeru-
um. §. 1. ff. de uerbo. oblig. l. antepenult. ff. de nego. geſt. l. ſi ti-
bi pecuniam. ff. ſi certum peta. l. ſicut §. ſi debitori. ff. quibus mo-
dis pign. uel hypo. ſol. l. ſi. C. de ll. l. 1. C. ut actio ab hæred. & cõ
tra hære. l. penul. C. ad Trebel. cap. 1. de dolo & contu. & alia nõ
pauca.

Satis hæc ad facti quæſtionem erunt, ad iuris mõ tractatũ ag-
grediendum, in quo iniuria etiam Generum affectũ multifariã
oſtendamus & primum omniũ contradictionem non obſcurã
interlocutoria habet. Namq; cũ prouiſionis vice pecunia depoſi
ta aduerſario ſolida ob uillam dimidiatam adiudicatur, contra
25 ctus firmitas neceſſario præſumitur, vtpote † quo vitioſo, nulla
precij reſtitutione, feudũ ſucceſſor euincit, ſic quomodo reſpon
ſo ipſo pro Genero declarat nu. 21. 204. 291. in quo nu. 21. ad fi-
lii vaſſalli cõmodum ius hoc in primis ſpectare, teſtatum eſt.

Neque tex. mouet in cap. 1. an agna. vel fi. ſine hæreditate pa-
tris feudũ non admitti, atque ideo contra factum aut alienatio-

nem patris filium hæredem non venire. Quoniam ad ſendum
hæreditarium rex. illum reſtringendũ vulgatior doct. ſententia
probat. Neque ad feudũ pertinet, quod ad filium quaſi filium
ſpectat, & quòd in eius alienare perniciem non licet, vt Bald. ibi
aliiq; ſcribunt. nu. 8. Idem Bald. in c. 1. io princi. num. 5. de ſuc-
ceſſ. feudi. expreſsius in d. c. 1. §. hoc quoque. nu. 4. & nnm. 14. Cũ
opi. hac neceſſario docto. omnes faciunt, quibus viſum eſt, a fi
lio citra pretii reſtitutionẽ, feudum alienatum reuocari, de qui-
bus memoria habita in d. reſpon. eſt nu. 21. ver. & quod dicitur.
Reuocandi quippe facultatem filius non haberet, ſi patris adire
hæreditatem cogitur. l. ex qua perſona. ff. de regu. iur. l. cũ a ma-
tre. C. de rei vendica. Ad feudum hæreditarium rea. reſtringen-
dum in d. c. 1. an agna. v. l fil. Barto. etiam ſentit in l. 3. nu. 4. ver.
ſi vero propter delictum. ff. de interdict. & releg. ubi noaum fi-
lio in feudo nnn hæreditario patris factum non putat. At enim
nnaium haud dnbie eſſet, ſi niſi uti hæres feudum non conſequi
tur. atque ideo inepta Barto. differentia inter feudum hæredita-
riũ & ea pacto & prouidentia eſſet, & in ſpecie ad reſtrictionem
d. c. 1. an agna. uel fi. ita Bartolum Riminal. obſeruat in conſilio
303. nu. 14. & nume. 17. lib. 2. in eadem ſententia Caſtren. eſt. In
l. apud Iulianum. §. ſi quis alicui oume. 4. ff. de leg. 2. in l. 1. nu.
5. C. de bonis liber. in conſi. 311. circa id, quod primo quæritur.
col. 2. in fi. in conſi. 461. viſis & diligenter examinatis priuilegiis.
col. 4. ante med. verſi. item hoc caſu fortè lib. 1. in conſi. 207. di-
co dictum Bartholomæum circa med. & in conſi. 217. præmit
tendum eſt, quod cum dicta venditio col. 2. poſt med. ver. ſed ad
primum reſpondetur. lib. 2. Sali. in l. 2. nume. 5. in fi. C. de liber. &
eorum lib. Imola in c. 2. col. 7. poſt med. verſic. nec obſtat etiam
prædictis de feudis. Aleaan. in conſi. 19. nume. 5. lib. 5. Cor. in cõ
ſi. 309. col. penul. ante med. verſicu. & ſi hoc in emphyteuſi li. j.
Afflict. in deciſione 111. nume. 3. Petrus Gerardi. ſingu. 89. Deci.
in conſi. 445. nu. 51. Cur. poſterior in conſi. 78. nume. 4. Rubeus
Alexandri. in conſi. 85. nume. 6. Soci. Inu. in conſi. 77. num. 135. &
duobus ſequen. lib. 1. Natta in conſi. 129. nume. 2. in conſi. 130. nu.
me. 9. in conſi. 159. nume. 1. Ab opi. hac do. etiam ſtant, qui Bar
to. differentiam amplectuntur in l. 3. ff. de interdict. & relega.
quos prælongum commemorare foret. Et de quibus mentio a
nobis facta in ſpecie quadam grauiſsima eſt. Ex quibus rece-
ptam ſenentiam hanc eſſe non pubitatur.

Conſequenter his dicendum eo ipſo alienationem feudi vtilẽ
& firmam ex interlocutoria habitam, ꝙ precium emptori reſti
tuere filius actor iubetur. At enim contrarietatem in ea parte ſen
tenoa ipſa habet. In qua vioi ſeu nullitatis ius indiffinitiua fi-
lio reſeruatur. Per quam reuerſationem alienationia vitium in
conditione ponitur. Ita incertum indicantibus de firmitare con
tractus ita reſeruando erat. Si de vigore contractua liquere niſi
in exitu ipſo iudicii non puterat. Quomodo in re incerta cer-
tum conſtitui indicium potuit, vt precium depoſitum emptor
ita haberet, perinde quaſi in manifeſto cõtractus robur eſſet. Ita
incerta contractus uis reſeruando, & certa precium emptori
adiudicando apparet. Quę res Vitio eripi repugnantiæ non po-
26 teſt. Atque ideo irritam † ſenteoo am efficit. l. ubi repugnãti a. ff.
de regu. iur. Et in ſententia, vioosam eam cõtrarietate fieri. Ol-
dra. tradit in conſi. 234. factum tale eſt quidã m miles. nu. 2. in fi.
verſi. ne ergo daoo. Alex. in conſi. 124. in fi. lib. 2. Idque obtinet,
quamuis exceptionẽ omnia nullitatia lea aut ſtatutum reiiciat.
Ea quippe remota non creditur, quæ a contrarietate deſcendit.
Ang. in l. tale pactũ. §. qui prouocauit. nu. 16. ff. de pactia. Peru-
ſi. in cap. dilecto. quæſt. 52. de appella. Deci. in cap. ea parte. 2.
nume. 6. in fi. in noua fallentia, de offi. delega. in c. paſtoralis. nu.
53. verſi. qnãdo autem teus. de ea ceptio. in cõſi. 8. col. fi. & in lo-
cis alibi non paucis.

Secundo ſi de firmitate vel infirmitate contractus ita reſeruã-
27 do, non liquebat, Quomodo in re tam † incerta certum iudiciũ
dari in precio reſtituendo potuit. c. graue 11. q. 3. Abſolutum itẽ
in re dubia iudicium tex. damnat in c. fi. 33. diſt.

Neque diaeris, pronunciatione de vitio aut nullitate contra-
ctus facta, grauamini huic allatam medicinã iri. Qm̃ abſolutũ,
& ſimplca precij reſtituendo pręceptũ fuit. ob id ab eo vti a fa
28 cto † contrario reſeruatio illa nullitatis euertitur, l. cum in plu-
res. §. locator horrei. ff. locati. l. ſi quis in principio teſtamenti. ff.
de leg. 3. l. reprehendenda. C. de inſtitu. & ſubſti. cap. cum M. de
conſtitu. c. ſollicitudinẽ de appel. Quicquid enim proteſtatio cã
tet, factum male ruſpat Bald. in conſi. 9. factum tale eſt anno do-
mini, nume. 1. in fi. lib. 1. Quod repetitum eſt in cõſi. 188. lib. 3.

Rurſus mentem ipſam ſententiæ intueri, quæ ex præcepto precii
offerendi percipitur, non verba reſeruationis oportet. l. ſcire le
ges. ff. de legibus. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de eacu. tutor. c. in-
telligentia. de verb. ſign. Quo argumentandi ghc io proteſtaoo
ne, cui factũ repugnat, Anch. votur in conſ. 33. p ſtatutũ in prin.

Secundo in pecunia ipſa deponenda, non aliter expedioone
eius actor conſenſit, niſi ſi præſtita cautio ſit, Reſtitutum eã iri
vbicunque contractuavitio patefacto, ita declaratum per iudi-
cem fuerit. vnde eum in cõditione vionm contractus poſitũ per
29 ſenteno am ſit, cõditione ipſa † pendente, cantionem de reſti-
tuendo præſtare compellẽdus reus erat. l. iu omnibus. ff. de iu-
di. Barto. in l. quòd ſi in diem: in prin. ff. de petitio. hæredi. itaque
cũ ſimplex & abſolutum precij depoſiti relaxandi præceptum
fuerit ſine iniuria id fieri actoris nõ potuit id quidem in primis,
30 quòd bona † alia pręter controuerſa aduerſario eſſe actor nega-
uit. Quo caſu paupertatis probatio impletur, niſi ſi & bona alia
à ſe poſsideri pars doceat. l. ſi is qui. Ibiq; Bal. & Imola. ff. de te-
ſtam. vbi qui plus quàm dictũ ſit, ordinaturũ teſtatorem fuiſſe aſ
ſerit, probare neceſſe id habeat, eadem rõne qui bona plura quã
dictũ ab actore ſit, poſsidere ſe ait, docere id debebit Atq; ita in
bonis pluribus ea tex. oſtendioir in l. fi. §. licẽtia, ibique Bart. &
alii. C. de iur. deliber. gl. vulgata & recepta in l. cum de lege. ff.
de proba. Bar. in l. ſi conſtante. in prin. nu. 11. Ibiq; Iaſ. nu. 104. ff. ſo
lu. mat. Idem Bar. in l. conficiuntur. §. codicilli nu. 4. ff. de iure co
dicil. in rub. ff. de oper. nou. nunciatio. Ibique Aleaand. receptũ
id ait, tradit idem Barto. in l. decem. nume. 3. ff. de verbo. obli-
gatio. Bald. cõſi. 60. generalitas. nume 3. in fi. lib. 4. Fulgo. in cõſi.
19 colum. 1. in fi. & in conſi. 180. viſo proceſſu colum. 3. in fi. Gemi
nia. in cõſil. 62. nume. 5. Roma. in conſilio 222. dubitatur in fi. &
in cõſilio 276. uiſis in fi. Caſtren. in cõſilio 177. niſo ſupraſcri-
pto puncto, primo veniam. colum. j. in conſilio 212. ſupradicta
omnia quæſita. 2. dubio lib. j. & in conſilio 8. in cauſa quæ verti
tur coram Dom. vicario colum. 2. verſicu. quarto renunciauit. li.
2. Alexan. in conſi. 41. in fi. lib. 3. in conſilio 71. colum. fi. lib. 4. &
in conſi. 16. colum. fi. lib. 5. Guido Papæ q. 142. Cur. Sen. in conſil.
27. nume. 17. Iaſ. in l. cũ ea cauſa. ff. de re iudica. in conſi. 34. col.
3. in fi. lib. 1. Rimin. in conſi. 209. nume. 24. in cõſilio. 221. in fin. li.
2. Ruin. in conſilio 30. nume. 7. in conſi. 50. col. 7. circa med. in cõ
ſi. 139. nume. 5. in cõſilio. 157. nume. 17. in cõſi. 187. nume. 4. & ſe-
quen. lib. 1. in cõſi. 116. nume. 8. lib. 2. in conſil. 91. nume. 3. lib. 5.
Cur. iun. in conſi. 150. nume. 10. Gnaad. in conſi. 94. nume. 32.
Soc. iun. in conſi. 77. nume. 153. verſi. & poſito etiam lib. 1. Gra-
uamina vnum atque alterum in iure, ea his aperiuntur. Primũ,
quod in cõtrarietate ponitur. vnde uerbũ potius de precio faciẽ
dum reſtituendo nõ erat. Alterum, quòd cautionis onus in iun-
gẽdum reo fuerat. reſtioitum precium iri, quotiens ita conſtitu-
tum per ſententiam aliam eſſet, uitio contractus denudato,
quod patena alioquin emicat. Grauamen tertium ſpõte ſua ab
his ſequitur, quę dicta moa de paupertate præſumpta aũt. Hoc
enim præſuppoſito, vt bona quàm cõtrouerſa habere reus non
31 præſumatur cõſequens ſit, ſequeſtrationi † fructuum petitæ locũ
fuiſſe per tex. io cap. fina. de ſequeſtra. poſſ. & fruct. quem ad in-
ſtantiam primam pertinere, cum ſoluendo reus non eſt, Abba.
ibi probat. numero 7. & 9. cum aliis in reſponſo prædicto colla-
tis oume. vltimo. quo magis admirer, admirationem pleriſque
ſequeſtraoonis peotionem cõciliaſſe, ſed faciunt locorum in-
terualla & anni, ne meotem meam exploratam habent, qui me
nõ audito ſcriptis meis obſtrepũt. enimuero ſi dubitandi ratio-
nibus imparturer, vel eas diſſoluerem, vel errore meo comper-
to, cura, turbatioq; oĩs quieſceret. Grauamẽ quartum ſuccedit.
Namq; cum incertum de vi cõtractus iudicãti eſſet, irritus an
nõ æſtimetur. A firmitate iuiou faciendũ eius nõ erat, verũ præ
32 uerti id oportuit, in quo præiudicium inerat. A cauſa † enim in-
choandum præiudiciali eſſe nõ dubitatur. l. 2. C. de ordi. iudi. c.
tuam. de ordi. cogni. c. exhibita. de iudi. cap. lator. qui filii ſint
legiti Bar. in l. ſi quæramus. ff. de teſta. Cardi. in cõſi. 120. in prin-
ci. Geminia. in conſi. 102. colu. fi. Cor. in conſil. 332. circa fi. lib.
1. Cauſam plane vitij aut nullitatis contractus præiudicialem eſ
ſe quis dubitet ut pote quo uitio admiſſo, locum precii reſtitu-
tio nõ hẽt. Infructuoſa capitulorũ rei probatio apparet. Quate-
33 nus ea probationibus, quę poſtea fiũt, uitium purgari † cõtra-
ctus non ſolet, neq; ab eis firmitatẽ decretum recipit, Quod irri-
tũ prorſus nõ obſcure inuenitur, vt in d. monſtratum reſp. habe-
mus. nu. 156. & nume. id ſequenti ampliatũ. Bald. huc accedit in
conſi. 57. ad hoc in fi. lib. 4. decretum probationum defectu nul-

lum

lū a probatinnibus ſecutis non counaleſcere. Rurſus cum for-
mę vice probatio neceſſaria qualitatum ſit quas in feudo alienā
dn decreta dnmini expoſtulant, neceſſitas videlicet alienandi,
& numeratio pecuniç aut traditin rei debitæ, prnpter quam alie
natin ſit. Neque qualitatum prnbatio ipſarum interuenerit, iuſtū
decretū, iuſtave alienatin fieri ex prnbationibus nequit, quæ po
ſtea ſequūtur. Id quia vitiū ſemp cōtractus durat, qui ordine aut
forma illa omiſſa factus eſt, vt Caſtr. docet in cōſi. r r a. ſuper pri
mo videtur dicendum dictam ſententiā in a. dubio. lib. a.

Hnc amplius dicendum, etiam ſi ſniæ diffinitiuæ queſtio con
tingeret, quę iuris ſolennitate non defficeret, & quam ex prnba
tionibus reſormare nnnis licet, iuxta illud, non deductum dedu
cam &c. l. per banc. C. de temp. appe. Reſnrmatinni locus nihi-
lo magis ſnret. Id quia qnalitatis prnbatin ne quidem oblata le-
gitur, quæ ad numeratinnem ſpectat, verbum quippe de nume-
ratinne pecuniarum ſactum in capitulis rei nō eſt, propter quas
alienatum feudum legitur. Cum inſtrumētis ipſis debitorum oi
ſi per cnnfeſſionem venditoris ſeudi debita nnn conſteot.

Rurſus inter cauſas feudi alienandi debitum aut eorum 4no.
narratur, quos ex mutun & pannis ſericis ſibi debitos emptor aſ
ſeruit. At. n. neque mutui numeratio neque pannorū traditio ne-
que neceſſitas vlla circa eā pecuniam in capitulis narratur. Eā
ob rem etiam ſi in cauſis aliis alienandi & neceſſitatis & nome-
rationis probatio interueniret inutile, id ad rem eſſet, quatenus
in ſumma nnn exigua aureorum 4nn. non modn probatione, ſed
& allegatione ipſarum qualitatum capitula deficiunt, quorum
admiſſin facta ad probandum eſt, & eū vitium vel tantulum ſa-
tis ad decretum cunctum & alienationem totam perimendam
eſſe, in eodem mnnſtratum reſpnnſo habeamus. nu. 251.

Conſequenter his dicendum, nec ſententię definitiuæ locū ex
probationibus nnuis eſſe. Quatenus ad oīa ſeu qualitates om-
nes propter quas alienare feudū licet, probationes nouæ ne qui
dem apparantur. Ideſt in numeratinne aliqua, neque in neceſſi-
tate, qnnd ad ſummā aureorum 400. attinet. Inde mirari nō ſa
tis poſſum, qua rōne impelli quiſquā potuerit, vt id genua capi-
34 tula nō reiiceret, quę impertinentiſſima † euidentiſſima appa-
rent. Quo caſu excuſationis quicquam peti a clauſula ſaluo iure
impertinentium &c. & a cōſtitutionibus recentibus nequit. Quę
ad eum caſum non pertinēt, quo in manifeſto capitulorum ine-
ptitudo conſtat. Autentes In. And. Ancha. & Dnmini. in c. a. de cō
fel. lib. 6. Iaſ. in l. ſi duo. §. idem Iulianus. nu. 33. & ſeq. ff. de iure
iuran. Pariſ. in cōſi. 97. nu. 131. & nu. 136. lib. 1. Natta in cnnſi. 20,
nu. 5. Sed plena & ampla capitula fac, quæ pecuniarū omniū nu
meratione neceſſitateſve & panni ſerici traditinnē cōplectētur,
impertinentiſſima nihilominus capitula ipſa arguūtur. Id quia
vti dictum nec ſemel eſt, interlncutnriæ vicem decretum ſuſti-
net, qund iuſtum ex nouis fieri probationis nequit. Neque dixe-
35 ris, † locum id tum deniq; habere, ſi & ex facto nouo, & ex pro
batione nnua decreti iuſtitiam confirmare quis ſtudet. Cauſam
aliam videri, ſi factum iam propoſitum nnua demū probatione
planum quis faciat. Quoniam textibus id & doc. teſtimoniis exa
gitat, quibus expreſſum eſt, initio ipſo cauſarum cognitionem &
probationem adhibendam, cum decretum interponitur. Ita vt
ſatis nō ſit, cauſas ipſas enarrari, propter quas alienatio ſit, niſi ſi
& probatio earum initio etiam præſtetur, vt in d. teſtatum re-
ſpnnſo habemus. nu. 146. & pluribus ſequ. & nu. 158.

Secundn ad ar. reſpondetur. Decretum hoc, quod in alienatin
nibus interponitur, interlocutnriç dnc. comparatur. Quam ex no
uis probationibus iuſtam fieri lex non petit, vt in locis memora-
tis bī. interlocutoria planè nec ex probationibus eorū iuſta ſit,
quæ deducta aut propoſita ante ſunt, pręterquā ſi probatio eorū
oblata & non admiſſa per iudicem ſit. Reiectione planè proba-
tinnis amota, nec ex facti ante deducti probatione iuſtificare in-
terlocutoriā licet, vt Imo. docet in Clemen. appellanti ante fin.
de appel. Gnzad. in conſi. 22. nu. 15. Natta in conſi. 153. nu. 7. ver.
allegat etiam vbi ne quidem per inſtrumentū probationē nouā
facti antiqui agnoſcit. idem Rota ſentit deciſio. 13. in nouis in 1.
additinne. vbi niſi de prnbatione nō loquitur nō probatum pro
bare ad interlocutoriam iuſtificandam non licere.

Tertiò reſpondetur, probationi locum nnuæ fac, reo id admi
36 niculari nihilo magis poterit. qui niſi in † genere & in ſumma
cās neceſſitatū in capitulis non retulit, hoc eſt aureorum circi-
ter quinq; millia in lites inſumpta, quam expreſſionē admitten-
dum in gñe non eſſe, cōmodè ſatis in dicto explicatū rñſo inue
nitur. nu. 196. vberius & ſignificantius. nu. 386. ver. hoc ita admiſ
ſo. vt niſi ex eā &c. & in nottula apud indicē in verbo cām in ſpe
cie. In quo loci eo additum corollarium illud eſt qđ rñſn id adii
cere iā excuſo non liceret. Idq; factitatū & in partibus aliis indi
cis liquet. Atq; vltra apud rñſum & indicem ſcripta, ſatis id ge-
nus expreſſionē ſimplicē aut generalē cauſarū nnn eſſe, propter
quas alienatin permitti alias prohibita ſnlet, ex text. declaratur
in l. 1. ibiq; Bar. in no. ſemel atque iterum. C. de prædiis curiali.
lib. 10. vbi duo coniunctim exquirit narratinnem cauſarū in ſpe
cie & nominatim, & probationē. Idem per illum tex. Bal. ſcribit
in conſi. 221. primn quæritur no. 1. lib. 2. ad quā rē præceptionem
gñalem Bal. idē tradit in l. ſed & ſi quis. §. quæſitū. en l. 2. in prin.
10 1. fallentia. ff. ſi quis cautio. vbi ſpecialē in bis expreſſionē po
ſcit, quæ a iure cōi exnrbitant. vbi alias generalis locum expreſ-
ſin habet. Qnid hic dicendum, vbi nnn modo à regulis iuris feu
dorū alienādi permiſſio exorbitat, ſed & ſpecies probatoria cō
tingit. in qua momenti vllius probatin haberi generalis non ſo-
let vt pote incerta & obſcura, vt in dicto monſtratū reſpon. ha-
bemus. nu. 349. ver. atque expreſſim magis & nu. ſequen. nu. 351.
nu. 386. col. 11. ver. inde non ab re & nu. 428. & in conſil. 262. nu.
37 3. & in † exceptione rei, in ſpecie eā prnponendam, ita vt clara
& certa appareat, neq; ſatis ſit, in gñe eā opponi, ex tex. declara
tur in l. Titiæ textores. Ibiq; no. ff. de leg. 1. § Laben. ff. de flumi.
Bar. in l. 1. nu. 7. ff. de exceptio. Alc. in conſi. 29. nu. 28. lib. 7. Socin.
in conſi. 109. nu. 5. li. 3. Deci. in l. agi, no. 7. C. de tranſactin. Natta
in conſi. 120. nu. 11. ver. nec facit ꝙ aliquando in conſi. 113. num.
6. & nu. 13. Bal. bis adſuitur in l. præſcriptinne. q. 5. C. ſi cōtra ius
vel vtil. pub. exceptionem in genere reſpuendam, quæ ad illud
ſe habere & aliud poteſt. ex dicto memnrabili Inno. in c. ſuper
co. de appel. ſed. n. aureos quinquies mille & in vſus alios reſve
alias vertiſſe venditor feudi potuit, vox hæc honeſtius ſuppreſſa,
quàm expreſſa tam turpiſſimè breuiq; iudicio fuit.

Sed vltra in reſponſo, nottula eius & ante hic ſcripta. Scite ma
38 gis hoc genus † reiicienda capitula fuiſſe. ex Bart. confirmatur
in conſi. 250. cum prædicta examinarem in ſi. in li. rationum tu-
toris, vel curatoris ſingulatim nia reſercoda, neque ſatis eſſe in
ſumma quid poni, verbi gratia pecuniam tantā ex reditibus pu-
pilli, vel adulti redactā, tantā in alimēta expoſitā, verū in ſpecie
& ſingulatim tm̄ a tali, colono acceptū tm̄ a tali tantū in te ero
gatum, tm̄ in tali. aliter quippe veritas aut falſitas doceri libri nō
poterit, ſi in gñe aut ſumma deſcribi res poſſit. Idē in conſi. quo
dā non impreſſo Anch. admittit de quo & Bartho. Soci. memi-
nit in conſi. 46. nu. 6. in conſi. 73. nu. eo. lib. 1. in cōſi. 159. nu. 4. lib.
2. Deci. in cnnſi. 274. nu. 6. in fi. Quo circa expreſſio neceſſaria in
ſpecie & nominatim erat, Pecunia tanta in advocatos, tanta in
procuratores tales & tales, videlicet tāta ob allegationes tales,
ob ſchedulas ob diſceptationē cauſæ tāta in notarios actorum,
in ſportulas & deinceps alia. Quod in genere atq; in ſumma ex-
ceptiones id genus agnoſcimus, an non defendendi & cōtra pro
bandi facultatē ſubtrahimus. Quā rationē Bar. Anch. & Soci. in
locis memnratis obſeruant eaq; ante & ipſi vſi in reſponſo ipſo
ſumus, quàm obuij mihi Bar. cum Ancha. & Soc. fierent.

Quarto indigentē actoris patrē nnn mō ſummæ in capitulis
expreſſæ, ſed & maioris fac. Opem tñ a neceſſitate tanta fruſtra
reus petit idq; rōne inuicta oſtēditur. Rei cuius enarrandæ cauſa
ſciendū, onu niſi pręſumptione iuris, partis exceptionē niti,
vt qua rōne impenſam tantā lis alimentaq; poſcebat. Ita in ne-
ceſſitates ipſas ſubleuādas ad villā cōtrouerſam vendēdā neceſ
ſe fuerit accedere, inde ob cās ipſas initio neceſſarias feudi fa-
ctā diſtractionē intelligi, nāq; cū expreſſum nō ſit, quas ob cās
æs illud cōflatū alienū ſit, de quo inſtrā ꝓducta loquunt, in caſu
39 nō † expreſſo non poſ præſumptionibus nnn agi, quæ niſi ad ta-
cita nō ptineot, ex circūſtātiis quæ colligūtur c. ex ſtudijs. & qua
ſi per totū. de præſumpti. inde vt circunſtantię ipſæ impellūt, ita
iudicis animos ducitur, variatur, fortior, debiliorve ſit, Calde. in
repeti. c. veſtra. de cohabi. cleri. & mulie. de quo Alex. meminit in
conſi. 89. nu. 11. li. 3. at. n. cauſę hic apparent expreſſæq; ſunt, pro
pter quas facta alienatio eſt. In quibus genus triplex neceſſita-
tis effertur. videlicet aureorū 500. ob villam aliā ante iā venditā
ex parte redimendā. Deinde ob aureos. 4on. emptori ipſi ex mu-
tuo & pannis ſericis, ut aſſertum eſt debitos. Simul etiam pro-
pter nomina debitorum exoluenda, de quibus ſub inſtrumentis
prædictis memoria habetur. Itaque cum cauſæ ipſæ pateant,
propter quas facta alienatio eſt, mirari quis deſinat, ad neceſ-
ſitatis præſumptas rei patronos aduiſſe, in capitula proba-
toria neceſſitates ipſas referendo, Sed maior non paulo

animum

animum admitatio cœpit,id genus capitula admiſſa. Qui enim
fieri poteſt , vt ob neceſsitates tacitas & præſumptas feudi facta
alienatio ſit.Quod ea quibus cauſis alienaretur , declaratum ex-
40 preſsim eſt.An non in re clara † côiecturas ſilere & præſumptio-
nes oportet.l.quotiens.§.ſi duo.ff.de hære.inſti.l.iam hoc iure.§.
fi.Ibiq; Bart.ff.de vulg.l.quod conſtitutum. Ibique etiam Barto.
ff.de mili.teſta.l.non aliter.ff.de leg.3.l.ſi alij.ff.de vſufr.leg.l.pe-
diculis.§.argento.ff.de auro & arg.leg.l.in his. Ibiq; Caſtren. &
Soc.ff.de condi.& demon.l.continuus.§.cum ita.ff. de verb.obl.
l.fi.C.de indi.vidui.tollen.c.2.de reg.iur.Vnde dici poteſt,locum
Gluſæ non eſſe,vbi tex.non deeſt. Oldra.in conſi.258. Innocen-
tius nu.4. Bal.in conſi.343.examinanda ſunt nu.4.poſt prin.lib.1.
Rurſus cum ſeipſos contrahentes gloſauerint, cauſas neceſsita-
tum & vendendi exprimẽdo,fruſtra ad legis gloſam aditur,quid
lex præſumat. Siquidem interpretationis egẽs expreſſum nõ eſt,
at tacitum ſolummodo Bald.in auth.niſi rogati nu.9.C.ad Treb.
De quo Iaſ.meminit in conſi.43.col.3.lib.3.Tex.huc ſpectat,ſile-
re tacitũ expreſsione facta.Vnde non immerito ſenſus imbecilli-
tati vertitur.indicia quærere,vbi certitudo inuenitur.Bald.in d.l.
continuus.§.cum ita.Iaſ.in conſi.3.col.1.& in conſi.5.col.8.lib.3.
Sed & cauillationibus aduocatorum interpretationes & præ-
ſumptiones in re aperta Bald. tribuit in conſi. 164. caſus eſt talis
quoddam feudũ ſn fi.lib.2.Calumnioſam itẽ in re clara interpre
tationẽ.Curt.Sen.ait in conſ.26.nu.7.De quo ẽt apud nos in cõſ.
51.nu 6.& in conſi.47.nu.2. Qua ratione igitur capitula admitti
id genus potuerint,tamq; apertiſsime calũnioſa,non aiaduerto.
Rurſus cũ in ſpecie cauſæ feudi alienandi ſub inſtrumento ip
ſo declaratæ venditionis ſint.Quomodo in genere recipi capitu
la potuerunt declarationi contrahentiũ contraria,& quibus capi
tulis niſi in genere & in ſumma neceſsitates non exprimũtur,au
41 rei quinquies mille in litium diſpendia . An non potior † in ſpe-
cie & per inſtrumẽtum atq; cõtrahentiũ confeſsionẽ probatio?
Inn.& alij in c.auditis de præſcriptio.cũ alijs in d.reſpon.pro Ge
nero congeſtis.nu.349.in fi.& nu.duobus ſeq. vbi ampliatum id
legitur.
Iam à veritate alieniſsima capitula ipſa eſſe facto ipſo & con-
feſsione manifeſtaria contrahentium demonſtratur.Venditor.n.
preces maieſtati regiæ obtulit,quibus cauſas alienandi narrauit
quæ in creditoribus dimittendis erant alienandi facultatem exo
raret.Deinde permiſsione vendendi ex clauſula illa facta ſi pre-
ces veritate nitantur & forma decretorum ad unguem obſerua-
ta.Cauſæ ipſæ neceſsitatum in contractu perficiendo commemo
ratæ.De quibus dictum ante eſt. In qua re cauſas alias neceſsita-
tum non fuiſſe,perſpicuè oſtenditur.Siquidem non ob ullam re
dimendã facta venditio fuerat, ſi neceſsitates & aliæ ſupererant
uerum & bonorum aliorum diſtractio facienda . Rurſus qui ne-
ceſsitates alias ultra expreſſas fuiſſe tũc aſſerit, ꝓbare id cogitur
dic.l.final.§.licentia.ibique Bar.& alij.C.de iure delib. cum alijs
non parcè ſupra adſcriptis.Iam non pluſquam aureos 200.Pari-
ſijs ob lites ſumptas inſtrumento teſtatum publico eſt. Cõfeſ-
ſione igitur contrahentium capitulis partis refragante, flocci ea
42 facienda.Quatenus confeſsioni † ipſi ſuccumbere & teſtes & in
ſtrumenta oportet,ut reſpon.memoratum docet.nu. 11. quinetiã
præſumptione iuris & de iure fortior cõfeſsio eſt.gl.in l.in cõtra
ctibus,in prin.in verbo nullo modo.C.de non nu.pecu.in §.aliud
quoq;.in Auth.de æquali.do.Bart.& alij in auth.ſed iam neceſſe.
C.de dona.ante nup.Roma.in conſ.350.nu.19.Caſtren.in l.ratio-
ne.1.§.quod vulgo.in fi.ff.ad l.fale. Idque locũ & in confeſsione
tacita fictave habere,Bart.ſcribit in l.abſentem ante fi. verſic.qñ
conſtat.ff.de pœnis.vbi in pœna loquit̃. Quod dictũ pro ſing. Iaſ.
agnoſcit in l.ſi prius num.39.ff. de operis noui nunciat. Ruin. in
conſi.74.nu.7.lib.4.Pulchrũ etiã & ſignandũ in Iaſ.idem ait in l.a
diuo Pio.§.ſi pignora nu.6.ff.de re iudica.quid hic dicendũ , vbi
expreſſa magis quàm tacita aut præſumpta confeſsio videtur.
43 Conſequenter his dicendũ neceſsitates † alias,ſi quæ fuerant
in bonorum diſtractione ſubleuatas aliorũ eſſe, cæterũ neceſsi-
tates & alias fuiſſe nunc fac.Ad rẽ tñ hoc eſt ad alienationẽ con-
trouerſam roborandã nihil id attinet . quæ ea cauſis facta alijs
non eſt , q̃ quæ relatæ in ea ſunt . vnde cauſarũ rationem haberi
aliarũ non oportet,propter quas facta alienatio non eſt , ſic quo
in ſpecie & cumulatæ in reſponſo ſcriptũ prædictũ habemus nu.
175.tex.huc accedit in l.1.ff.de condi.& dem.& in l. cum ſeruus
& vtrobiq; Bart.ff.de verb. oblig. ſatis implementũ non eſſe,niſi
ex cauſa fiat ob quã implementũ erat eodẽ Alex.ſpectat in conſ.
528.lib.5.alienationem rei emphyteoticæ a domino directo fa-
ctã niſi ex cauſa expreſſa non confirmari.Quare ſi ſuſtineri ex ea
nequit,ea alia non cõſiſtere,ex qua facta non eſt,ſequitur Ruinus
in conſi.162.nu.18.& ſequen. lib.1. Idq; in vniuerſum obtinet.ut
quotiens ad aliquam cauſam actus limitatur,quæ uitioſa eſt, ſu-
ſtineri ex alia nequeat,quæ apta ſit.l.1.§.1.ff.de conſtit.pecu.l.nõ
codicillum. C.de teſta. Bal.in conſi.470. ſtatuto cauetur,quod ſi
ultima dies lib.1.in rub.C.de conſti.pecu.num.15. Soc.in l.2.§. ſi
quis ita nu.8.Ibique Galiau.num. 21.uer. & breuiter. docto. ff.de
uerb.obl.Iaſ.in §.in perſonam nu. 25. Inſti.de actio. Cor.in conſ.
202.col.2.circa med.lib.4.Dec.in c.cũ ſuper col.fi.de offi.deleg.
& apud nos in rubri.ff.de lega.1.nu.24.Hoc amplius non tam ca
lumnioſa capitula hæc perſpicuè uidentur quàm ridicula.Com-
modum enim emptor conſequi ex neceſsitatibus alijs ſtudet,in
quibus ſedandis nihil quicquam erogatum ab eo eſt.unde niſi
de neceſsitatibus uidendum non eſt. in quas pretium eius eroga
tum apparet,hoc eſt ex quibus facta uenditio legitur.Itaque ſi in
neceſsitates alias grauiores & in capitulis ſummæ tam egregie
narratas pretium ipſum verſum non eſſe, ex inſtrumento ipſo li-
quidiſsimè conſtat,quorſum probationem earum ſpectare.
Ad extremũ & ob neceſsitates alias nõ expreſſas alienatio fa-
cta eſſe fuerit.Nihilo magis reo id proderit.Qm̃ ſi & in cãs taci-
tas factã alienationẽ ꝓtẽdit.inficias certè ire nõ licet , quin & ob
cauſas alienatũ feudũ ſit,q̃ in ipſa expreſſæ alienatione ſunt.Quo
admiſſo,ꝯſequẽs ſit,ut ob cauſas plures coniũctimq; facta aliena
tio dicatur. At enim cauſarũ ueritatẽ omniũ exquiri , atq; ió ob
cauſam aliquã falſam ex toto decretũ euaneſcere, in reſpon.mõ
ſtratum iam dicto habemus nu.200.& expreſsius nu.252.
44 Quocirca illud uidẽdum ueræ ne & neceſſariæ cauſæ ſint † in
alienatione & decreto expreſſæ,& quidem falſam & a neceſsita-
te omni uacuã eã eſſe,quæ in aureis 400.conſiſtit, demõſtratum
ſatis in reſponſo eſt.nu.178.uer.ſeato prædictorũ omniũ,& num.
352.& quidẽ quæ neceſsitas in debito,de quo, ubi neceſſariũ ini
tum eſſet, non apparet fidei quicquã libro rationũ non faciente.l.
inſtrumenta.l.rationes.& l.exẽplo.C.de probat.c 2.de fi.inſt.Bar.
in l.admonendi.nu.24.& pluribus ſeq.ff.de iureiu.idq; locum &
in ſcriptura habet, cui ſolennia omnia inſtrumenti non deſunt,ſi
de ea tamen rogatus notarius non eſt.Soc.in conſi 33.nu.5.li.3.id
quidẽ in primis , quod tam ſæpe rogatus reus ut librũ ipſum ede
ret,facere id renuit . Quo caſu ſuſpectiſsimum eum in d.reſpon.
oſtendimus.nu.179.Itaq; cũ debitum ipſum aureorum 400.om-
45 nino non appareat,perinde † res eſt, ut ſi factum prorſus non ſit.
l.duo ſunt Titij.ff.de teſta.tut.l.cum res.uer.item ſi res aliq.ff.de
leg.3.l.cũ ita legatur.§.ſpecies.ff.de leg.2.& alia in d.reſpõ. colla
ta.nu.123.143.& nu. 151.Neq; dixeris , uenditoris confeſsione de-
bitum illud approbari aureorum 400.Qm̃ fidei quicquam cõfeſ
ſioni id genus in ſpecie non haberi , quæ a poteſtate confitentis
non pendet,de quo genere ſpecies controuerſa eſt,reſponſum ip
ſum docet. nu.187.& quidem ſi ad æquitatẽ ipſam ſpectare libet,
ſerici tantũ indigentem uenditorem non fuiſſe , palã eſt, utpote
cui filiæ & ſorores non eſſent, neq; ex eo quicquam in ornamen-
tũ uerſum uxoris allegatur, nedũ probatio ſit . Atque ubi filiæ &
46 ſorores fuiſſent,pro quæſtu † & redditibus impenſam metiendã,
dictum in reſpon.habemus.num.127.Quibus non inepte Bar.re-
ſpondet in conſi.231.dñs Ioannes monachus. in fi.ubi cũ benefi-
cium redditus tenuis quis habet,ut ad uictum non ſuppetat, ab-
ſurdam rem putat,facultatem ei dari,in annos plures uitę ſuſten
tandę cauſa, fructus ipſos beneficij in ſucceſſoris perniciem uen
dendi.Si ob uitam tuendam ne quidem fructus uendere in ſuc-
ceſſoris diſpendium non conceditur. Quid in pannis ſericis pro
bandum , quibus uita & honore etiam incolumi carere nobilis
poteſt , Cui res ampla non eſt . Rurſus ſi uenditioni fructuum in
annos plures ad ſucceſſoris incommodũ lex reſiſtit Quid ubi ad
proprietatis interitum res accedit.
Apparet ex his in capite hoc aureorum 400. neq; neceſsitatis,
neq; numerationis aut traditionis fidei quicquam factum. Atque
ideo ea cauſa falſa prorſus alienationem feudi in ea parte factã
De ſumma modo aureorum 500.uidendum,qui in uillam collo-
candi redimendã erant.in qua re tantundem,atq; in aureis 400.
ſtatuendum. Nulla quippe neceſsitas,ut ob ullam unam recupe-
randam alterius alienatio fiat,Quæ res ad uerſuram pertinet.Ne
47 que altare denudari † unũ oportet,vt alterũ obtegatur. l.ſi finita.
§.ſinaſit.ff.de dam.inf.l.ſi autẽ.§.3.ff.de aqua plu.arcẽ.l.fi.§.acce-
pus.C.qui pot.in pig.hab.gl.in §. ſed neq; effuſas in Auth. quom.
opor.epi.Alex.in conſi.34.num.6.li.5.
Secundo ubi uillæ redimendæ facta alienatio non fuiſſet, &
alteru-

alterutrius neceſſariam diſtractionem dicamus, altera potius ve
nundanda vtpote ab arce. Non longinqua magis prouetus non
tâm atq; vêditori ipſi onerosa minus.l.1.§.1.l.magis puto. §.non
paſsim.ff.de rebus eorum.Imo.in conſi.98.nu.5.Roma. in conſi.
311.circa prin.& quâuis in bonis minorû,tex.cum doc.loquan-
tur.Rationem tñ eandem, immo & maiorê feodi alienatio ha-
48 bet,quæ prohibita magis atq; † bonorum pupillariû eſt.Ob cau
ſam quippe neceſſariâ bonorû diſtractionê minores patiûtur d.
l.magis puto.& per totum titulum & C.de præd.mino.Quod al
ter in feudo eſſe reſponſum ipſum indicat nu.30.vberius nu.69.
Idq; receptû & iure canonico eſt.ca. quæ in eccleſiarum.Ibique
Dec.nu.10.in leato no.de conſtitutio.Riminal.in conſi.81.nu.16.
verſi.& prædicta procedunt.lib.1. Et licèt ob cauſas neceſſarias
per decreta feudû alienetur, attamen q̃ minimo ſucceſſorum id
fieri incommodo conuenit,vt quominus poſsit,ſucceſſorum ius
lædatur per ea quæ in d.ſcripta reſponſo ſunt nu.51.ſeq. verſi. &
49 qua ratione.Hicq; obſeruâdum,æqualitate † villarum a cæteris
admiſſa.Precioſiorem côtrouerſam intelligi, vtpote arci nô pro
ximum,via publica duntaxat intermedia.noſtra quippe intereſt,
fundos vicinos precio etiam lôge maiori habere.l. ſi cui fundus
ff.de leg.2.Iaſ.in l.1.nu.77.ff.de leg.1.

Tertio in dño venditoris & ab eo poſſeſſa villa controuerſa
50 erat,ob id quod certum erat,retinendû,non incerti habendi gra
tia id eſt villa alterius diſtractæ redimendæ, dimittendum.l.non
quemadmodû.ff.de iudi.l.quotiens.§.hæredes.ff.de hæredi.inſt.
l.quia ratio.Ibiq; gl.ff.de condi.inſti.l.cum Titio.ff.ad l.Falci.l.ſi
ſtipulatus,in prin.ff.de fideiuſ.c.niſi.de renuocia.c.illud.de cler.
ægro.c.deus omnipotês. 2.q.1.c.iudicantem.30.q.5.c.nullus.de
pœni. diſ.6.c.ſi quis poſitus.in fi.de pœni.di.7.Ad hæc nouû lau
dimij onus opus nô erat,venditione poſteriore non attentata.

Apparet ex his,cum ex cauſis tribus principaliter alienatio fa
cta feudi ſit.Id eſt propter aureos illos 400. deinde 500. alios in
villam redimendâ diſpenſandos,& ob creditores inſtrumenta-
rios.Quod ad cauſas priores attinet.In quibus dimidiatû ferme
precium conſiſtit,neceſsitatis & numerationis quicquâ nô inue
niri.Vnde ſi indiuidua alienatio habetur, & diuiduitatem decre
tum non recipit,atq; ex vitio vel tantulo deficit irritumve fit. Sic
quo modo ex reſponſo declaratû ante habemus. Quid hic ſta-
tuendum,vbi ex dimidia fere pretij parte vitiû côſiſtit.Côſequê-
ter his dicendû,non modo neceſsitatê vllâ in cauſis his duabus
non interuenire,verum neceſsitati id genus legem reſiſtere.

Ad cauſam tertiam alienationis deſcendendum,quę in credi-
toribus inſtrumentarijs dimittendis vertitur. Quam cauſam ni-
hilo cæteris potiorê exiſtimo.Principio,ꝙ cauſa nulla æris alieni
tâti côtrahendi in ſpecie expreſſa & nominatim non eſt per ea,
quæ locupletiſsime & in rñſo atq; indice notata & ſuperius ſunt,
Neq; momêti quicquâ afferre ꝓbationes poſſunt quatenus niſi
in genere & in ſumma neceſsitates non exprimûtur,ex Bar. in d.
conſi.150.in fi.Anch.Soc.& Decio ſuperius relatis.Secundo quia
numeratio pecuniarum ob quas venditum feudum dicitur, ne
quidê allegata in capitulis rei eſt, tñ abeſt vt fides eius fiat. De
51 qua numeratione probâda † verbis pluribus ſcriptum in reſpô.
eſt nu.186.& pluribus ſeq.& nu. 401. Quo circa ſatis non fuerit,
æs ipſum alienum vere fuiſſe,niſi & formæ partiû decretorû ſit,
ideſt probatio qualitatis præſtita, quæ in numeratione verſatur.
per ea,quæ in d.notata reſpô ſunt nu. 31.125.140.396. & inutilê
veritatê ſine obſeruatione formæ eſſe,rñſum idê declarat nu.160.

52 Hic etiam obſeruandû,cû fines aut limites neceſsitatis † egre
di feudi alienatio nequeat, Quæ ob cauſas permiſſa neceſſarias
eſt,ſic quô in eodê teſtatû reſpon.legitur.nu.194.Quibus Bal.ac
cedit in conſi.75.quidâ tutor.nu.3.lib.1.& in conſi. 20. quid im-
portêt.in fi.lib.2.Deci.in l.ſi donatione nu.17.C.de collatio.& in
conſ.303.nu.18.Iaſ.in l.creditor.num.3.in tertia limitatione.ff.ſi
cert.pet.Quo limitationis & modi huius haberi rô poterit,cau-
ſis ipſis neceſsitatis in ſpecie & ſingulatim non enarratis.

53 Vnû etiâ in cauſis obſeruandû neceſſarijs duxi, quod † apud
Caſtren.legi in l.Titius.poſt prin.per illum tex.ff.ad Trebel. cum
id reſtituere hæres rogatur,quod reliquû ex hæreditate tpe reſti
tutionis erit,quâuis facultatê alienandi rogatus habeat.Attamê
quia arbitrio boni viri intelligi facultatem oportet,ne fideicom-
miſsi profundendi occaſio præbeatur,Ad cauſas neceſſarias fa-
cultatem ipſam alienandi reſtringêdam. Sed quæri apud Caſtrê.
quid ſi in dubio de cauſa alienâdi res eſt ob cauſam neceſſariam
an voluntariâ facta alienatio ſit. Quid tum in cauſa ſtatuendum
aut pſumendû.Reſpondet Caſtren.ex tex. illo, ob cauſam fidei-
commiſsi euertendi fideicommiſſa bona alienata in dubio cen
ſeri,Idq; & Natta probat in côſi.115.nu.8.Ex qua Caſtren.tradi-
tione plura deſumuntur ad ſpeciem controuerſam accomoda-
tiſsima.Primum,cófutatio argumêti,quo patronus rei vtebatur,
Bonum venditorem feudi in dubio præſumi. Atq; ideo dilapidâ
di cauſa alienatum id non credi.Quod argu.profligatû in reſpô.
prædicto eſt nu. 62.& ſeq. Ad perniciê tertij præſumptionê hâc
non recipi.Quæ reſponſio in ſpecie eſt tex.d.l.Titius. & Caſtren.
ibi confirmatur.vbi dolus in dubio côtra rogatû alienantem præ
ſumitur ꝙ fideicommiſsi euertendi cauſa alienauerit. vnde cau-
ſas probare neceſsitatis cogitur. Atq; vbi doli præſumptio tace-
ret,ſatis eſt,neceſsitatum probationem præſtandâ.cû nihil impe
diat,ob cauſam voluntariâ dolo tñ amoto,alienationê fieri. Se-
cundo ex tex.prædicto & Caſtren.ibi côfirmatio eius colligitur,
quod ſcriptum & in reſpon.& in corollario eſt.Cauſam neceſſa
54 riam tum † deniq; intelligi, ſi initio neceſsitas inſtat. non idem,
ſi a voluntate neceſsitas deſcêdit.Hæc enim interpretatio ex tex.
memorato ratione fortiore iuuatur. Etenim ſi vbi alienandi fa-
cultas hæredi grauato hoc ipſo datur,ꝙ id demum,quod ſupere
rit,reſtituere iubetur Arbitrio tñ viri boni hoc eſt ob cauſas ne-
ceſſarias tantûmodo,permiſſa alienatio creditur.Quid dicendû
hic erit,vbi niſi ob cauſas neceſſarias expreſsim feudû alienare
55 per decreta non licet.& ſi niſi arbitrio † boni viri alienare nô cô
ceditur,viri ne boni arbitriû in alienatione erit, quæ ob cauſam
voluntariâ fit. Ad quê modû feudi totius ſubuertêdi vel malignis
vel negligentibus prodigisve præſtita occaſio erit.Quam agno-
ſcendâ interpretationem non eſſe,in dicto monſtratu reſpon.ha
bemus nu.61.& nu.77.in conſi. 118.nu.24.& in conſi.175.nu.3.

Apparet ex prædictis, cum ob cauſas tres præcipuas alienatû
feudum legatur, ideſt ob creditores inſtrumentarios, ob villam
redimêdam,& ob aureos 400.quos ſibi debitos emptor aſſeruit.
Nullam omniû, qualitatibus ſuis per decreta exquiſitis adiuua
ri. Atq; id perſpicuam vndique capitulorû ineptitudinê côſtare.

Neque dixeris, ob cauſam alienationis vitioſæ confirmandæ
56 † admiſſa capitula non eſſe, verum vt ſi quid erogatum ab em-
ptore probatum erit,Ratio eius haberetur. Quoniam ſi ea mête
facta admiſsio eſt. Grauior iniuria creſcit.Siquidem nihil aliud
quàm neceſsitatum cauſas,ex quibus æs conflatum alienum eſt,
capitula nô habent.Neq; vſui cui alij eſſe probatio eorum pote-
rat.quàm vt recte riteque venditum feudum appareret.Quocir-
ca non tâ iniuria ex mente aut cauſa hac velari, quàm neglectus
in capitulis argui non animaduerſis videtur.

Planiſsimum ex his grauamen factum quartum eſt, quod in
præiudicialitate conſiſtit. Qñ cum in manifeſto vitiû côtractus
eſſet,neque facti probationes poſceret.vtpote ex ſola eius lectio-
ne & literis regijs patens. Ab eo initiû exordiendum, vel de eo
pronunciandum, non firmitas eius præſupponenda in depoſito
ſimpliciter dimittendo erat. Tolerabilius certe non paulo fuerat,
verbum de depoſito & villa ex parte tradenda non facere.

Quintum in iure grauamen ſubijcitur, quod in vitio depoſiti
ſignificando deprehenditur.Pro inutili quippe habitum eo ipſo
demonſtratur,ꝙ niſi re aut actualiter, vt aiunt,reo expediretur.
Villæ is tradendæ non adſtringitur,Ita depoſiti periculum depo
nentis eſſe declaratur. Quod vtique non fieret, robore eius ad-
miſſo per ea,quæ in reſponſo ſcripta ipſo ſunt num.266.& num.
57 duobus ſeq. vbi ampliatum id inuenitur. Ita quod † laboribus
moleſtijs,negotijs quæ tam grauiſsimis & prope fatalibus rectû
æquûve demonſtratû & in ea deniq; Senatus ſupremi tale decla-
ratû depoſitum eſt,nutu vnico ab inferiore perimitur,Quo quid
durius.l.ſi qñ in prin.C.de inoffi.teſt.c.eccleſia.2.ante fi. de elec.

Secundo vtile depoſitû eſſe, reſpôſum ipſum perſpicue docet
nu.507.nu.555.nu.270.tenus.Atq; præter ibi ſcripta, aliter etiam
vigor & iuſtitia eius demonſtratur, ꝙ principis iuſſu ita apud
præfectum montis Regalis pecuniam obſignatam apparet,vt ea
in oppida quatuor minura recuperâda princeps vteretur. Nam-
que cum dotis pecuniam eſſet, & pecunias mutuas ſummis tum
ſtudijs ob recuperationê memoratam princeps quæreret. Neq;
qui pecuniâ ipſam dotis proderent, defuiſſent. Cauſareturque
Gener vel Socer pro eo,ad depoſitum contra reum faciendû pe-
cuniam ipſam reſiduam deſtinatam.Reſpôdit,iuſsitq; princeps
depoſitum ipſum apud Theſauri,vel ciuitatis iâ dictæ præfectos
faciendum.Vnde pro eo res eſt, atq; ſi depoſitam ante pecuniâ
in cauſam prædictam recuperationis princeps acceperat.Immo
enim vere vti depoſitam,& poſt depoſitum ipſum impletû eam
58 accepit.Ius planè † principi eſſe,ſubditos ad pecunias ob vtili-

tatem

tatem publicam credendas compellendi,non dubitatur,vt Ang.
docet in conſi.206.inter ordinamenta in princip. Caſtren. in l.ſi
quis nec cauſam.in vltimis verbis.ff.ſi cer.pet.Alex.in l.1.nu.45.
in fi.verſi.ex his patet. Ibiq; Ripa nu.118.ff.ſolu.mar.Hoc ita ſi
neceſsitatibus publicia conſuli de propria pecunia nequit.Itaq;
iuſtum depoſitum hoc ex cauſa euidentiſsima & non improbata
apud principem ipſum vel ab eo electos conſtat.Quod ad ſolen
nitates iuris attinet,& ipſis id munitum,cum reſponſum ipſum,
tum Senatus ſupremi ſententia teſtatur.

Tertio iniquum, irritum,iuriſq; ſolẽnibus defectum eſto de-
poſitum ſit,pro vtili tamen apud inferiorem habendũ. Qui ge-
59 ſta ſuperioris † non recuſat,non retractat,non iudicat,non cor-
rigit vel emendat.l.fi.C.de leg.c.cũ inferior de maiori. & obedi.
c.inferior.21.di.c.ſancta.11.q.8.Freder.de Sen.in conſi.115.caſus
talis eſt,quid ſi delegatus in prin.Locumq; id vel tunc quoq; ha-
bere,cum infirmum aut nullũ factũ ſuperioris eſt,notatum apud
nos legitur in conſi.137.nu.8.& in conſi.148.nu.3.Bal. huc com-
60 petit † in l.ſi vt proponis nu.12.C.quomo.& quan.iud.Delegatio
ne conſumpta aut finita,licentiam ordinario nõ eſſe, ad cauſam
ſe ſuperioris iniuſſu ingerendi,quæ delegata ſemel eſt. Sequitur
Iaſ.in l.more.circa fin.ff.de iuriſdi.om.iud.Quid hic dicendum,
vt ſuperioris mãdato apud ipſum ſeu ab eo nominatum factum
depoſitũ eſt,& adhuc durat.& cuius maximopere intereſt, vtile
id & firmum manere.ne eo autore fraudem ſentiant,quos iuſsi-
bus parere ſuis oportuit.l.ſi prætor.ff.de iudi.l.Paulus.ff.de præ-
tor.ſtipula.l.1.in fi.C.de his qui veniam æta.impe.gl. huc accedit
in l. exigẽdi. in gl.pe.in fi.C.de proc.ſub legis autoritate circũue
niendũ quẽquã nõ fore. Itaq; ſi vigore depoſitũ caſſum inferior
credidit, ꝰ quã Senatui viſum ſupremo ẽ,adeũdus ſuperior erat.

In qua re mirari ſatis nequeo,artis aut cautelæ ſuſpectum non
nullis depoſitum id viſum,contra actiuris omnis præſumptio ſe-
61 rat.l.merito.ff. pro ſocio. Rurſus † cum factum non ideo ſit,ꝙ
apud rem id manſurum actor putaret. Verum vt lite de nullita
te pendente,bonis actor frueretur, Quã ob cauſam factum ſub
conditione eſt,& proteſtatione adiecta,vt non aliter reo expedia
tur,niſi cautione ab eo de reſtituendo præſtita,ſententia de nulli
tate pro actore lata.Qũo artis aut cautelæ cuius ſuſpicio animũ
inuadere cuiuſquam potuit,vt ad artem ſibi perniciialem quiſpiẽ
cogitauerit.l.cũ de indebito.ff.de probation.Proinde & ſi maxi-
me crimine immunis nemo omni inueniatur, neq; vllum a men
dacio vacuum inueniri, Propheta teſtet Pſal. 115. attamen ꝙ ad
artem aut cautelam hanc attinet, vitij ne tantulum quidem vel
cogitatione tenus,ſuperis ipſis teſtibus,incurrit.

Fruſtra iñ in depoſito hoc occupamur, qm̃ vt dictum habe-
mus,factũ eo non eſt,quod apud partem manſurum actor crede
ret.vnde cũ ad terminũ definitionis iudiciũ ipſum nullitatis per-
uenerit,ſibi non reo id reſtituendũ actor ſperat. Iudiciũ ad defi-
niendũ inſtructũ interruptũ a reo didici,magnoq; eſi nixu certa-
re vt paganica bona oſtendat,luminaq; eius vſq; adeo obſcura-
ta,vt regiſtrũ.Noni ediderit,quod fatale ei eſſe non dubitatur.Si
quidẽ nõ pluſquam iugera decem allodialia & oneribus ruſtica
nis obnoxia liber ille docet. Vnde negatiuæ id genus probandæ
62 † rationem optimam,in regiſtro eiuſmodi Bart.animaduertit in
l.decem nu.3.ff.de ver.obli.Atq; ideo regiſtro ipſo ad feudi pro-
bationẽ in reſponſo nos vſi prædicto ſumus nu.433.aduſq; num.
446.feudiq; probationem per caſuum ſeptem diſtinctionem in
reſponſo eodem ſignificantiſsimẽ oſtendimus nu.425.

Et ad inueſtiturã.1291.die 28.Ianuari conſcriptam, quæ;pro-
ducta ab aduerſario eſt præter fidei defectũ,quod productũ niſi
exemplũ non eſt,cõfutata ſatis in reſponſo prædicto legitur nu.
391.verſi.poſtquam hæc non fœliciter,& nu. ſequentiũ agmine,
63 & quia † nu.348.inter alias reſponſiones illa adſcribitur,quæ ab
infirmitate clauſulæ executoriç aut acceſſoriç petitur. viſum eſt,
efficaciorẽ confutationẽ hanc pręſtare.In qua re præſtanda me-
miniſſe,oportet,executoriã eã clauſulã intelligi,quæ verbis ipſis
executiuis adſtruitur, quale verbũ eſt habeant, veluti cũ dicitur,
quæ quidẽ bona habeant.vel ad habendũ, tenendũ &c. Natta in
conſi.211.nu.2.in fin.verſi.pro reſolutione. ſed enim clauſula di-
ctæ inueſtituræ,qua aduerſarius nititur, poſt verbum poſsideant
adijcitur,quod ad executionem contractus pertinet.feudi enim
aut inueſtituræ & contractus omnis executio in rei ipſius poſſeſ
ſione,ea quæ poſsidenda conſiſtit.

Secũdo executoria clauſula æſtimatur,quæ in parte ſubſtãtia-
li cõtractus non ponitur Deci.in l.fi.nu.21.C.de pactis, vbi clau-
ſulam de donatione cauſa mortis non reuocanda,in parte ſubſtã
tiali poſitã ita ait,ſi ita donatio mortis cauſa fit, vt reuocare eam
non liceat.Sed enim pars ſubſtantialis feudi in natura eius demõ
ſtrãda,ex verbis illis cõſiſtit in nobile,antiquũ, rectũ & paternũ.

Tertio & expreſsius clauſulã executoriã eã demũ accipiendã,
quæ in eadẽ clauſula principali & eodẽ inſtãti inſeritur, Deci.tra
dit in conſi.305.nu.7.Quocũ Curt.Iun.ſentit in conſi.56.nu.2.&
ſeq.Natta in conſi.123.nu.7.Sed.n.poſtq̃ de feudi expreſſim facta
natura eſt,quale intelligeretur,Ideſt rectũ,antiquũ,nobile & pa-
ternũ,de facultate diſponendi mẽtio in clauſula alia ſeparata &
poſt verbũ poſsideãt executiuũ fit.Quare inter clauſulas genera
les notariorũ relata clauſula hæc videtur,& faciant &c. Quo ca
executoriã eam intelligi Natta ait in conſi.104.nu.8.in fi.

Obſeruandum etiam,vltra genera & argumenta alia feudi No
64 ni † recti probandi,de quibus in reſponſo prædicto, quo feuda-
libus bona contrauerſa a reo facto ipſo poſsideri quod onera nõ
agnoſcit, quæ ob bona agnoſci paganica ſolent. & cauſam ex-
primere compellatur, quamobrem muneribus non fungatur.
mirum ni verbis eius contrariũ factum deprehendatur. feuda-
lia bona non admitto, Atqui proinde vt pro feudalibus immu-
nitate fruor.factum planẽ verbis potentius proculdubio eſt. l. ſi
tamen.§.ei qui.ff.de ædil.edic.cum alis in d.reſpon.accumulatis
num. 176.verſi.inde dicimus.Quibus & illud adſuitur potentio
rem reuocationẽ eſſe,quæ facto,q̃ quę verbis fit. Namq; ſi facto
teſtamentũ reuocatur, illud cancellando, ſolennitas neceſſaria
alia non eſt.Quod contra in reuocatione contingit, quæ verbis
fit Bald.in conſi.127.licẽt regula in conſil.209. licẽt conſulentes
lib.4.& in cõſi.254.ad euidentiã præmittendũ eſt,ꝙ primũ teſta
mentũ lib.5.eodẽ.& illud ſpectat,a facto contrario proteſtatio-
nẽ diſſolui c.cũ M. de cõſti. eſi alijs ſuperius relatis.lã paganica
millies eſto bona fuiſſent,feudalia tñ facta a ſucceſſoribus maxi
65 mẽ a vẽditore eſſe generi patre, neq; facto & † confeſsioni au-
thoris reũ cõtrauenire,ſatis ſuperq; reſponſum docet num.313.
329.& nu.429.Idq; & Cephal.admittit in conſi 9n:nu.43.

Laus Deo, Virgini,Diuoq; meo tutelari Ioãni Euãgeliſtę & vni
uerſæ cœleſtium Curiæ.Quibus præſentibus,ſplẽdidum tãdem,
ſincerumque de viris grauiſsimis iudicium expectatur. Apud
Montem Regalem quarto nonas Ianuarij. 1566.

Naſo niſi leui non ſapit.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

BIBLIOTECA N.C. ROMA VITTORIO EMANUELE

A B C D E F.

Omnes ſunt Quaterniones,præter F, qui eſt Quinternio.